~~Mm. Ced. 24~~ S. 7. 2. 14

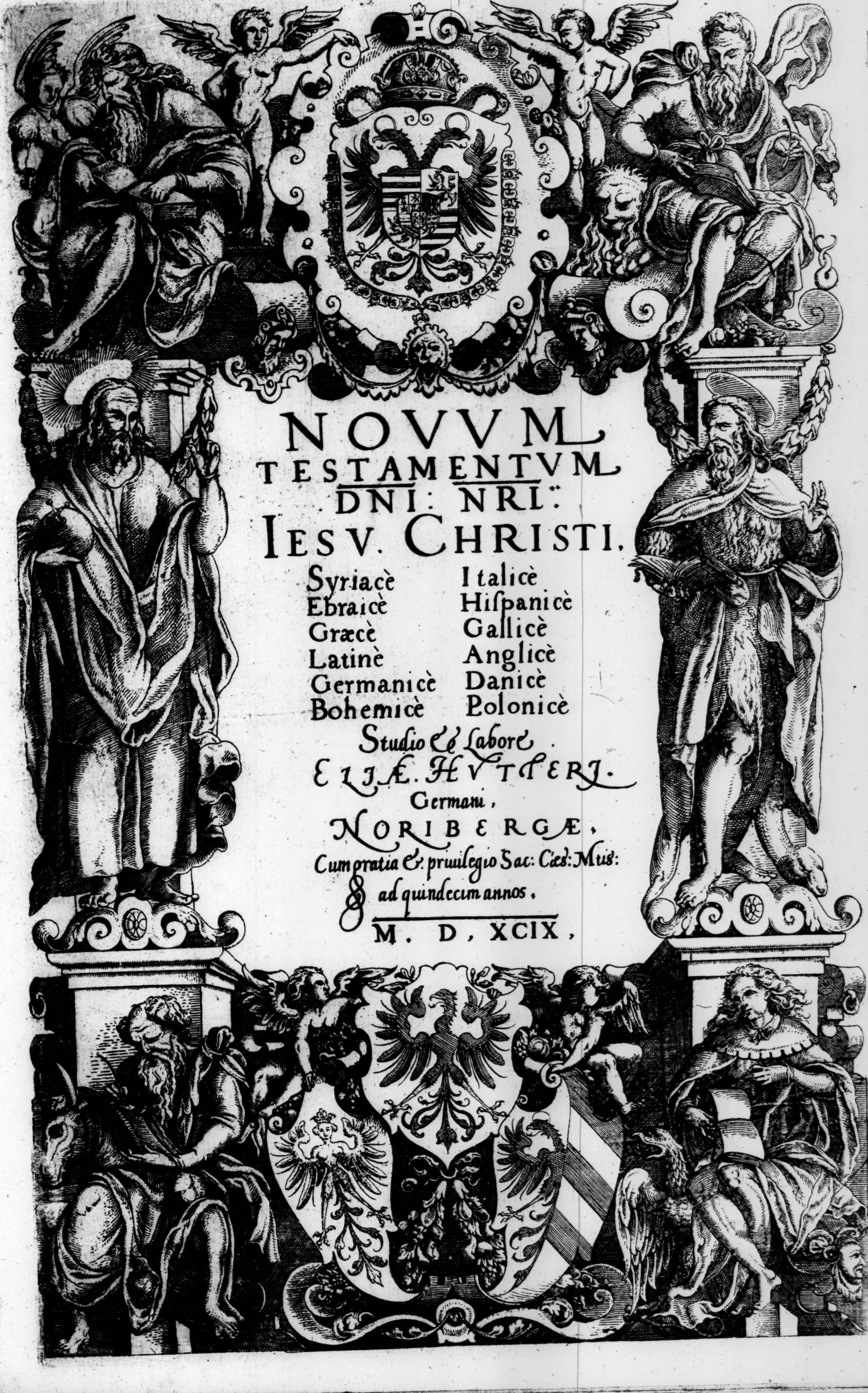

NOVVM TESTAMENTVM DNI: NRI: IESV. CHRISTI.

Syriacè Italicè
Ebraicè Hiſpanicè
Græcè Gallicè
Latinè Anglicè
Germanicè Danicè
Bohemicè Polonicè

Studio & Labore
ELIÆ. HVTTERI.
Germani,

NORIBERGÆ,
Cum gratia & priuilegio Sac: Cæs: Mtis:
& ad quindecim annos.
M. D. XCIX.

Academiæ Cantabrigiensis
Liber.

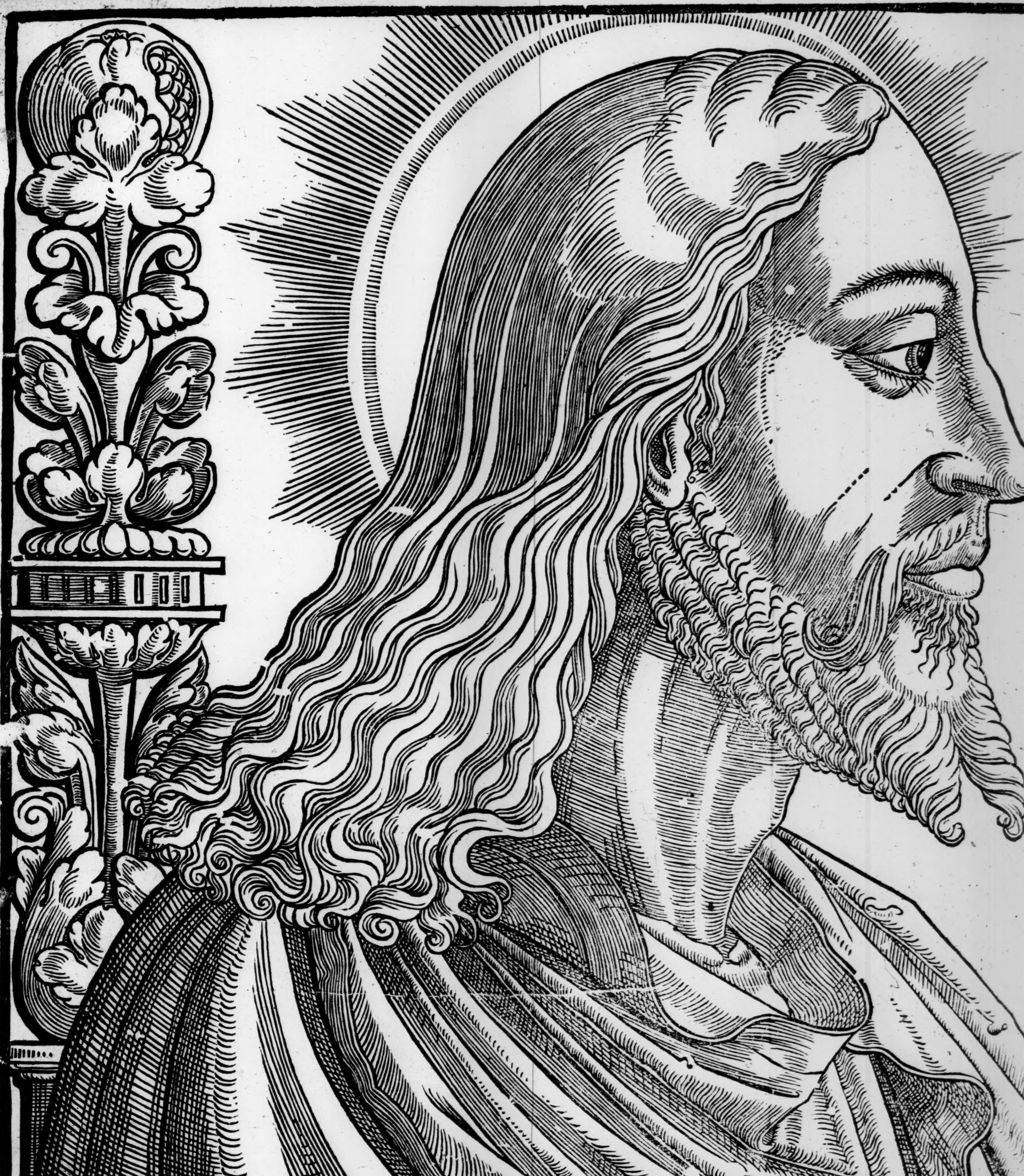

Academiæ Cantabrigiensis
Liber.

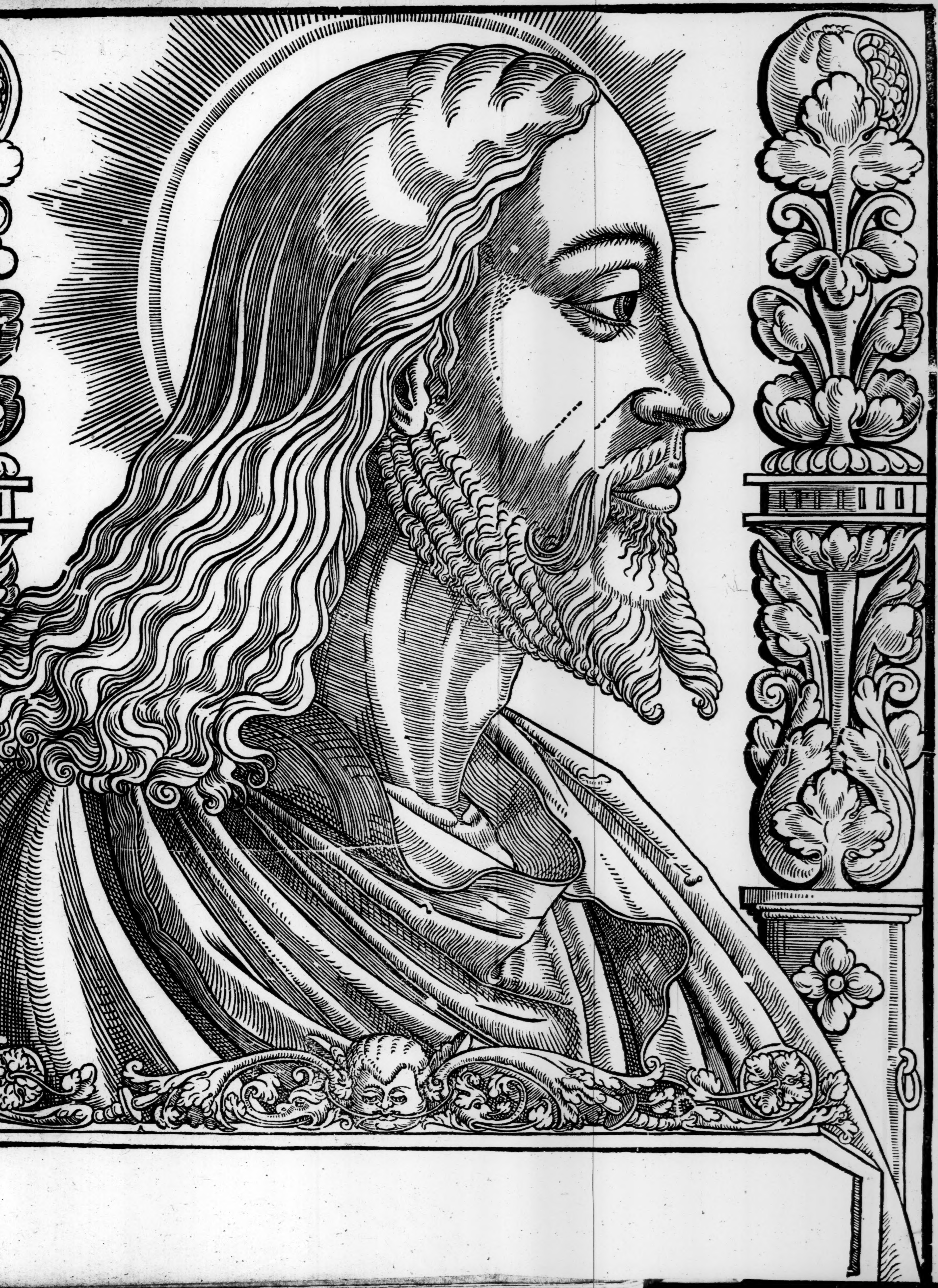

NOVI TESTAMENTI PRIMVS TOMVS;

CONTINENS

EVANGELIVM DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI,

SECVNDVM
S. MATTHÆVM,
S. MARCVM,
S. LVCAM,
S. IOHANNEM,
ET
ACTA APOSTOLORVM.

CHRISTIANO ET CANDIDO LECTORI

S. P. D.

ELIAS HVTTERVS.

FACILIMA OLIM FVIT SAPIENTIAE ET LINGVArum acquiſitio: Sic ADAM protoplaſtus, unico momento, tantam rerum cognitionem adeptus eſt, ut ex mandato divino, per Cubicam Alphabethi combinationem, juxta Trinitatis myſterium, cunctis animalibus propria & appoſita imponeret nomina, quibus in hunc usque diem, non ſine ſingulari admiratione, utilitate & voluptate, utimur.

IOSEPH, penè adhuc puer in AEgyptum venditus, in tantum, apud ſenem parentem, in Sapientiæ ſtudio profecerat, ut poſtea ſenes AEgypti doceret Sapientiam. SALOMON Rex, juvenis adhuc, ſtudio minimè operoſo, tantam rerum omnium cognitionem percepit, ut omnibus hominibus miraculo eſſet. DANIEL Propheta, puer, cum ſociis ſuis, unico triennio, in Sapientiæ ſtudio tantoperè profecit, ut coram Nebucadnezare ſtaret, & vel ſolus miraculi inſtar, omnes Chaldæorum Aſtrologos & Magos decuplo antecelleret. Sancti APOSTOLI homines aliâs plebei, piſcatores & indocti, ex miſsione Spiritus Sancti, omnium linguarum expeditiſsimam cognitionem in momento perceperunt. Hodiè quid ejusmodi cernitur in Eccleſia? Decem, Quindecim, Viginti annos ad minimum, in Scholis trivialibus & Academiis, nunc hîc, nunc alibi ætatem noſtram macerantes, & diſcruciantes Minervam quisque ſuam, (ne dicam de ſumptibus, periculis & miſeris parentibus, qui vana ſpe lactati, omnique ſolatio deſtituti, cum lachrymis ad foveam deſcendunt) vix tamen dimidium, quod expetimus, aſſequimur. Miraculis & omnipotentiæ divinæ, ut fas eſt, debitum honorem & locum relinquo; de Arte ipſa loquor phyſica & naturali, divinæ voluntati non contraria. Quis quæſo unquam noſtris in ſcholis cum Adamo protoplaſto, veram & cubicam nobis monſtravit vocabulorum impoſitionem? Quis Vrim & Thummim, ſummi ſacerdotis myſterium, nobis explicuit? Quis cum Ioſepho, Salomone, Daniele, triennem nobis exhibet ſcholam Sapientiæ? qua pueri diſcendo tantum conſequi valeamus, ut vel in hoc, vel in futuro ſeculo, coram Pharaone, ſenioribus AEgypti, Salomone, Regina Sabæ & Nebucadnezare ſtare & excellere queamus. Roget quis unde malum hoc? Et quod ſit ejusdem remedium? Vix invenias virum, qui rem ſeriò curet inquirere, vel qui morbo tam deſperato manum adhibere deſideret; imò quod pejus eſt, ſi quis veras cauſas & rationes norit, vix easdem ſine magna offenſa & periculo in medium proferre auſit: Tanta eſt hujus ultimi ſeculi perverſitas.

Hanc ob cauſam & ego hactenus cum dolore conticui, & tacuiſſem diutius, niſi me bonorum preces, & ſanctæ poſteritatis ratio commoviſſent. Quandoquidem enim toti terrarum orbi nil ęquè ſcitu, actu & factu neceſſarium & utile, & homine Chriſtiano dignius eſſe poteſt, atq; hoc ipſum, qua ratione poſt Babylonicam Linguarum confuſionem, citra ardui laboris impenſam, & ſine prolixi temporis diſpendio, veram Sapientię et Linguarum cognitionem aſſequamur, in quo totius mundi ſalus & emolumentum tanquam in cardine verſatur, atque in quo omnes Sapientes, Monarchæ, Philoſophi, à Babylonica confuſione laborarunt & adhuc laborant: Ideo & Ego, licet omnium minimus, negotio & operi huic manum adhibui, atque in præſentiarum, eo quo erga DEVM, Eccleſiam & totam poſteritatem affectus ſum animo, liberali & candido, veras cauſas & rationes aperiam, brevibusque, quod ſentio, ſcribam:

I. Vnde illa noſtri ſeculi infelicitas, perverſitas & ſtudiorum remora.

II. Et quibus mediis & remediis huic malo reſiſtendum.

Faxit Deus Opt. Max. cujus eſt negotium, ut ipſi grata, Eccleſiæ & poſteritati utilia & ſalutaria proferre valeam.

Prima & principalis cauſa, quæ totum etiam genus humanum in extremas miſerias atque ipſam confuſionem Babylonicam præcipitavit, eſt ipſa Mundi ingratitudo & ſuperbia, qua ſemper veram neglexit Sapientiam verbi: E contra inanem ſibi finxit eruditionem, ſtultitiam nempe, quam quiſque mediocriter ingenioſus fingere poteſt, Hoc eſt, Mundus non vult nec poteſt diſcernere inter SOPHIAM & PHILOSOPHIAM: inter Sapientiam illam, & linguam divinitus nobis traditam, & inter ſtudium Sapientię, maximo labore acquirendum, juxta ſcripturæ dictum: Duo peccata commiſit populus meus, me fontem aquarum vivarum dereliquerunt, fodiendo ſibi ciſternas, ciſternas inquam, in quibus non eſt aqua. Nam quia Sapientiam τοῦ λόγου cælitus revelatam, quam gratis & ſine omni labore, cooperante Spiritu ſancto, certiſsimo eventu, æquè atque Patriarchæ, Prophetæ & Apoſtoli, percipere valeret, nec ſeriò affectat, nec cum Salomone, Daniele & Apoſtolis, à DEO ardentibus votis & firma fide expetit: Alteram autem Ethnicam, ſtultam & phantaſticam illam, ſine fide, ſine timore DEI, ſine invocatione Filii Dei, propriis ſaltem viribus aſſequi conatur, haud immeritò maximo labore conſequitur. Cur enim DEVS Sanctus Benedictus, ſuperbo & ingrato Divinæ Sapientiæ contemptori, magnifica ſua dona vi quaſi obtruderet?

Quia tu repuliſti ſcientiam, inquit DEVS, Ego repellam te, ne fungaris officio.

Sapientia ergo, de qua nunc agimus, ut & de ſe ipſa loquitur, eſt ſplendor lucis æternæ & ſpeculum ſine macula operationis divinæ, & imago bonitatis ejus; Vapor virtutis divinæ, & emanatio omnipotentis gloriæ ſyncera, in quam nil inquinatum incurrit: Vna exiſtens omnia poteſt, & in ſemetipſa permanens innovat omnia, & per nationes in animas ſanctas deſcendens, amicos DEI & Prophetas conſtituit. Neminem enim diligit DEVS, niſi eum, quî cum Sapientia inhabitat. Sapientia enim eſt ſpiritus intelligens, ſanctus, unigenitus, multiplex; ſubtilis, mobilis, integer, incoinquinatus, manifeſtus, illæſus, amans bonum, acutus, expeditus, beneficus, humanus, ſtabilis, firmus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, qui omnes capit Spiritus intelligentes, etiam mundiſsimos ſubtiliſsimosque. Omni enim motu mobilior, attingit & capit omnia propter munditiam. Eſt ſpecioſior Sole, & ſuper omnem Stellarum diſpoſitionem: Luci comparata invenitur prior, huic quidem ſuccedit nox: Sapientiam autem nulla unquam vincit malitia; Facile videtur ab his, qui diligunt eam, & facile invenitur ab his qui quærunt eam, imò ipſa ſui ſtudioſos præoccupat, atque ſeſe illis conſpiciendam præbet.

Si divitiæ ſunt appetibilis poſſeſsio, quid Sapientia locupletius? quæ omnia operatur: ſi autem Prudentia operatur aliquid, quis exiſtentium ipſa artificioſior? Si Iuſtitiam quis diligit, labores hujuſce meræ ſunt Virtutes: ſi rerum experientiam quis deſiderat, hæc ſcit præterita omnia; futura conjectat; præſentes ſermonum fallacias; & ænigmatum reſolutiones exactè novit; ſigna & prodigia nec non eventus opportunitatum & temporum à longè cognoſcit. Hanc inquam Sapientiam quia Mundus negligit, meritò cum ratione inſanit, noctem cum noctua, luci meridianæ præferens. Quis enim mortalium ex proprio cerebro DEI conſilium cognoſcet, aut quis propria ratione aſſequetur id, quod velit DEVS? ſiquidem mortalium cogitationes timidæ & præſumptiones incertæ. Corpus enim corruptibile aggravat animam, & terrena habitatio deprimit mentem multa cogitantem, Vix imaginando percipimus ea, quæ in terris ſunt & quæ ante oculos & pedes verſantur, quæque in manibus cum dolore invenimus. Quæ autem in cœlis ſunt, quis inveſtigabit ea? Niſi ipſe DOMINVS dederit Sapientiam, & miſerit Spiritum Sanctum ſuum ex altiſsimis, & ſic corrigantur ſemitæ eorum, qui in terris habitant, & docti fuerint homines, quæ placeant DEO, atque per Sapientiam ſalvi fiant. Hæc de prima cauſa ſufficiant.

Altera cauſa eſt, quòd noſtra ætas non modò ipſam Sapientiam Verbi & Linguam Sanctam contemnit: Sed nec veſtigiis veterum patrum, imò nec ſapientum Ethnicorum, Monarcharumq; inſiſtere cupit. Olim enim à condito Mundo usque ad Babylonicam linguarum confuſionem, atque inde usque ad captivitatem Babylonicam, unica ſaltem & ſola Ebræa lingua duravit & propria quaſi manſit Eccleſiæ, in qua omnes patefactiones Divinæ, omnes facultates, profeſsiones & artes, una quaſi ſynopſi & Idea comprehenſæ fuerunt, atque unicuiq; innatæ quaſi adhæſerunt.

Hanc linguam qui exactè novit, facilima Methodo, ad omnium ſcientiarum faſtigium tranſcendere valuit. Hanc Eber, Abraham, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Moſes, Samuel, David, Salomon, Elias, Eliſæus &c. tanquam DEI & Eccleſiæ propriam, atque omnis divinæ & humanæ ſapientiæ clavem, medias inter gentes Idolatricas, ſolam puram & inviolatam conſervarunt & propagarunt.

SALOMON Regnatorum omnium, qui ſub ſole emerſerunt, magnificentiſsimus, etſi omnium linguarum fuit peritiſsimus. Fuit enim, ut inquit Eccleſiaſtes, non ſapiens ſaltem (nempe pro ſemetipſo) ſed ipſemet populo ſuo bona & ſalutaria dogmata, non in peregrino Idiomate, ſed in ſancta paterna Lingua tradidit, inveſtigans & componens parabolas multas, quærens verba utilia & rectè ſcribens ſermones veritatis.

Hanc Sanctam DEI Linguam, ut & Germanicam, ſcholis noſtris tanquam inutiles, ſtultas & parum neceſſarias, omnino infenſas & exoſas reddidit Diabolus, quo quid pro ſuo ingenio excogitare poſsit compendioſius, non video. Fundamento enim Ebraicæ linguæ non rectè poſito, & tecto Germanicæ linguæ turpiter dejecto, quid obſecro ſuperſtruas, quod leviſsimo etiam momento impulſum non corruat? Benè hac in parte intelligit Calumniator, hoſtis ille infenſiſsimus, quid hoc dictum ſit: Ex ore infantium & lactentium fundaſti robur, ut deſtruas inimicum & ultorem. Item: Malo quinque verba loqui in ſenſu, quàm decem millia verborum in Linguis &c.

NEBVCADNEZAR aureum illud Monarcharum caput, inter cætera tam diligens Sapientiæ & Linguæ ſuæ cultor fuit, ut etiam de Regia ſua menſa, pueros aleret ingenioſos, linguæ Chaldaicæ diſcendæ addictos, quibus in adminiſtranda Monarchia tandem commodè uti poſſet: Nec ipſe præterea Examina ſcholaſtica inſtituere detrectauit, in quibus Danielem, ut dictum eſt, decuplo præſtantiorem Magis & Aſtrologis omnibus comperit.

GRAECI ad unum omnes, omni conatu, ſuam Græcam excolere & evehere conati ſunt, ut ex Socrate, Platone, Ariſtotele, Alexandro Magno aliiſque Philoſophis, Regibus & Principibus apparet, qui omnes Ebræorum, Chaldæorum, Perſarumque divitias, in ſuos theſauros, ſuppreſſo titulo contulerunt.

Sic PTOLEMAEVS Philadelphus Rex AEgypti, aliquot aureorum myriades impendit, ut ſaltem vetus Teſtamentum ex Sanctæ linguæ proprietate, in Græcum ſermonem, per 72. Interpretes tranſlatum legere & cognoſcere poſſet, qua tranſlatione, Divi quoq; Apoſtoli, in allegando textu Biblico, uſi ſunt, ac noſmetipſi adhuc hodiè eandem non ſine ſingulari voluptate & utilitate, DEO ſit gratia, uſurpamus, meritoque nos Chriſtiani, Ethnico Regi immortales gratias agere cogimur.

ROMANI ſimili ratione, non aliam, quam propriam Latinam excoluerunt & toti terrarum orbi, vi quaſi obtruſerunt, qua etiam adhuc hodie utimur, nec eâdem carere poſſumus.

CAROLVS MAGNVS ille, qui primus Germanorum Imperator extitit, & Saxonicas Gentes & Regiones fidei Chriſtianæ Imperiiq; Romani repagulis incluſit, Exemplo veterum Monarcharum, Germanicam linguam tanta dignatus eſt æſtimatione, ut eandem ipſe certis regulis comprehenſam, certique characteris forma in ordinem redactam poſuerit. Pius enim & verè laudabilis Monarcha excellentiam Germaniæ & Monarchiæ ad Germanos tranſlatæ, penitius atque alii perſpiciens, benè intellexit, Imperium ſine certæ linguæ excellentia, apud Germanos diu conſiſtere non poſſe, propterea Germanicam præ aliis evehere conatus eſt. Id quod & alii Imperatores multis rationibus tentarunt: Imò omnium bellorum ſuorum conſilia eò direxerunt potiſsimum, quo ſolius Divinæ gloriæ, veræ ſapientiæ & Catholicæ Religionis augerent Imperium. Hinc per totam Germaniam tot Templa illuſtria, tot Cœnobia, tot Collegia fundarunt, quibus Sapientia, Artes & Linguæ non ſecus ac in Sanctuario DEI cuſtodirentur, & aſsidua docentium & diſcentium cura & ſollicitudine, ad omnem poſteritatem per Germanos tutò propagarentur. Pro perſpicaciſsimis enim ingeniis ſuis abundè cognoverunt, Eccleſiam Chriſti, cujus fundamenta inter gentes Barbaras & Idolatricas, vi maxima jacere cogebantur, non in gladii ſecularis potentia: ſed in gladio ſpirituali, verbo DEI, Artibus & Linguis &c. conſiſtere, ſine quibus fruſtra in homines ſuſcipitur Imperium.

I. Quia ergo ſapientiam Dei contemnimus, nec non Ebræam ſanctam linguam, quæ omnium linguarum mater, fons & origo eſt, & ſola quidquid uſquam divini eſt, docet, ex ſcholis noſtris exterminavimus, eamque tanquam ſtultam, inutilem, pro filio perdito habemus.

II. Quia item veterum Sapientum, Patriarcharum & Monarcharum, Salomonis, Nebucadnezaris, Græcorum, Romanorum, Caroli Magni &c. prudens conſilium nec intelligimus, nec imitari conamur, nec ut ipſi ſuam, nos noſtram Germanicam præ cæteris in Scholis excolere & evehere contendimus: Sed cæco impetu ad Græcam, Latinam, confuſo docendi diſcendique ordine ferimur. Ebræam enim contemnimus: Germanicam noſtram omninò indignam judicamus, ut cum aliis, nedum ante alias ponamus. Græcam & Latinam per ſe utiles & neceſſarias, mancas & mutilas, capite & cauda truncatas, præpoſtero & confuſo ordine, & quidem tanta cum difficultate & nauſea juventuti proponimus, ut nihil ſuprà. Tanta præterea eſt lectionum, authorum, artium, facultatum, profeſsionum, librorum, præceptorumque multitudo, ἀταξία, confuſio, malitia & injuria, ut centeſimus quiſque citius lanii aut ſutoris officium didicerit, quam inclytæ hujus rei ſtudiis, cum extremo ſalutis periculo, deſudarit. Addo, quod nemo ferè, quem ego norim, integrum Sacrorum Bibliorum codicem à capite ad calcem, in ulla Schola totaliter à Præceptore didicerit, imò ne Novum Teſtamentum purè Hebraicum, unquam viderit, in quo tamen omnis noſtra & totius Mundi pendet reſtitutio. Quid ergò mirum, quod Diabolo & confuſioni Babylonicæ ludibrio expoſiti ſimus. Hæc dicta ſufficiant de noſtri ſeculi perverſitate & ſtudiorum remora, ex quibus ſatis ſuperque demonſtratum eſſe arbitror, cur, niſi res mutetur in melius, pari paſſu in Sapientiæ ſtudiis, cum veneranda antiquitate progredi nequeamus, Nunc quomodo huic malo reſiſtendum, brevibus demonſtrabo.

I. Mundus ingratus & ſuperbus, ut ſolet, ſapientiam ipſam & Linguam Ebræam negligat, & Deo aliquando rationem reddat.

II. Exempla veterum nec curet nec imitetur, ſimplicitatemque Methodi & Linguæ, qua vna quæque gens & Monarchia ſuam maternam tanquam omnium nobiliſsimam excoluit, minimè recipiat.

III. Receptum & vulgarem docendi diſcendique modum, quem ſine maxima multorum perturbatione & caſu derelinquere nequit, retineat: Quid ad nos, qui non delectatur lauticiis, veſcatur glandibus.

Reſtat nihilo minus adhuc ultima via, nempe HARMONIA & SYMMETRIA, quę per Arcam Noë, per Sanctum Sanctorum, per Vrim & Thummim, per viſionem Ezechielis, lapidem Danielis, Cubum, Globum, Crucem, Quadratum, & Civitatem illam ſanctam, de cœlo deſcendentem, per 24. Seniores, & Spiritus Sancti miſsionem adumbrata præmonſtrataque eſt; Cujus beneficio ultima Mundi illuſtratio & reſtitutio per omnia fiat neceſſe eſt, donec tandem magna & pernicioſa illa Babel, linguarum confuſio, mater fornicationum & abominationum omnium, è medio tollatur Eccleſiæ, atq; ipſa in Chriſto unum fiat, & Devs omnia in omnibus. Quemadmodum enim omnes linguæ ex una lingua olim defluxerunt: ſic viciſsim omnes in eandem illam primævam Dei linguam reducendæ ſunt.

Quemadmodum item multa eaque diverſiſsima inſtrumenta muſicalia, ab artificibus peritis ita concinnantur, ut ſonum gratiſsimum auribus præbeant: Ita quoque plurimæ eædemque diverſiſsimæ linguæ, Cubi, Globi, Crucis & Quadrati compendiis, ad unum concentum directæ, non minus gratæ fieri poſſunt.

Sic, quemadmodum formarum figurarumque varietas & diſcrepantia, ſymmetricè diſpoſita, oculis gratiſsima exiſtit: Ita quoque variarum ſcripturarum ſymmetrica coaptatio, qua quis una ſynopſi multa ſimul conſpicere, & de omnibus & ſingulis ſana mente judicare valeat, non modò grata, ſed & utiliſsima eſt: Hac Methodo Harmonica & Symmetrica ſemel rectè cognita & perſpecta, Sapientiæ & Linguarum ſtudioſus unico anno tantum diſcendo conſequi valebit, quantum vulgari docendi remora, vix integro decennio. Rem qui planè nondum intelligit, tantiſper quieſcat, donec res ipſa loquatur, ſuamque authoritatem defendat.

Ex uno certè omnia: Ergo omnia ad unum: Et quia omnia ad unum: Ergo quoque Sapientia & Linguæ: Et ſi Linguæ: Ergò & Literæ, Vocales, Accentus, & eorundem Media, ſive Orthographicè, ſive Proſodicè, ſive Etymologicè, ſive Syntacticè, Grammaticè, Biblicè, Harmonicè & Symmetricè, ad unam, veram, bonam, certam, ſimplicem formam, normam & regulam, dirigenda, reſtituendaque veniant, cujus dexteritate nec oculi, nec aures, nec mens, falli poſsint, ſed uno conſpectu ipſa ἀυτοψίᾳ, plana & perſpicua fiant omnia: Hac inquam via nobis ingrediendum eſt, tunc multas Linguas & Scripturas ſimul æquè facilè, imò facilius, atque unam ſolam docere, diſcere, tractareque & ſine magno labore, ludendo Sapientiæ ludos aperire, & ad ſolidæ eruditionis culmen tranſcendere, totamque antiquitatem gloria & excellentia, Divina favente gratiâ, vincere & ſuperare poterimus, Iuxta Filii DEI prædictionem: Vltimi erunt primi & primi ultimi.

Hoc ut ritè perficeretur Opus, haud exiguos labores exantlavi hactenus, atque nunc denuò ejuſdem particulam, nempe, ſacroſanctum Evangelium Domini noſtri, IESV CHRISTI, ſecundum Matthæum, in duodecim Linguis ſcilicet, SYRIACE, EBRAICE, GRAECE, LATINE, GERMANICE, BOHEMICE, ITALICE, HISPANICE, GALLICE, ANGLICE, DANICE, POLONICE. elaboratum, ad te transmitto. Quo ut ad DEI gloriam & Eccleſiæ Chriſtianæ ſalutem cum voluptate utaris, exanimo precor.

Dabitur à me opera, ſi DEVS vitam & valetudinem conceſſerit, ut integrum Novi Teſtamenti Opus, ſimili diſpoſitione & forma, cum aliis neceſſariis Methodicis, Harmonicis, Symmetricis, Grammaticis, Cabaliſticis, Maſoriticis compendiis, brevi ſubſequatur. Confirmet hoc DEVS, quod operatus eſt in nobis, propter Templum ſanctum ſuum, Noribergæ 10. Auguſti, Anno M. D. XCIX.

D. HIERONYMVS IN EPISTOLA AD PAVLINVM.

PERDAM, inquit, Sapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vera Sapientia perdet falſam ſapientiam: Et quanquam ſtultitia prædicationis in cruce ſit, tamen Paulus ſapientiam loquitur inter perfectos: Sapientiam autem non ſeculi huius, nec principum ſeculi iſtius, quæ deſtruitur, ſed loquitur DEI Sapientiam in myſterio abſconditam, quam prædeſtinavit DEVS ante ſecula. DEI Sapientia, CHRISTVS eſt. Chriſtus enim DEI Virtus, & DEI Sapientia. Hæc Sapientia in myſterio abſcondita eſt: de qua & noni Pſalmi titulus prænotatur: Pro occultis filii, in quo ſunt omnes theſauri Sapientiæ & ſcientiæ DEI abſconditi. Et qui in myſterio abſconditus erat, prædeſtinatus eſt ante ſecula: Prædeſtinatus autem & præfiguratus in Lege & Prophetis. Vnde & Prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum, quem cæteri non videbant. Abraham vidit diem eius, & lætatus eſt. Aperiebantur cæli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi erant. Revela, (inquit David) oculos meos, & conſiderabo mirabilia de Lege tua. Lex enim Spiritualis eſt, & revelatione opus eſt, ut intelligatur, ac revelata facie, DEI gloriam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti literas ut legat, reſpondebit tibi, Non poſſum: Signatus eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe literas, & tenent ſignatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit qui habet clavem David: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit? In Actibus Apoſtolorum Sanctus Eunuchus, imò Vir (ſic enim eum ſcriptura cognominat.) quum legeret Eſaiam prophetam, interrogatus à Philippo, Putasné intelligis quæ legis? Reſpondit, Quomodo poſſum, niſi me aliquis docuerit? Ego (ut de me loquar interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho nec ſtudioſior, qui de Aethiopia, id eſt, de extremis mundi finibus venit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus amator Legis, divinæq; ſcientiæ fuit, ut etiam in vehiculo legeret literas ſacras. Et tamen cum librum teneret, & verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis perſonaret, ignorabat eum, quem in libro neſciens venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Ieſum, qui clauſus latebat in litera. O mira doctoris virtus: eadem hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus factus eſt, ac magiſter de diſcipulo: plus in deſerto fonte Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc à me perſtricta ſunt breviter: neque enim epiſtolaris anguſtia evagari longius patiebatur, ut intelligeres, te in ſcripturis ſacris ſine prævio & monſtrante ſemitam, non poſſe ingredi. Taceo de Grammaticis, Rhetoribus, Philoſophis, Geometris, Dialecticis, Muſicis Aſtronomis, Aſtrologis, Medicis: quorum ſcientia mortalibus, vel utiliſſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ, Cæmentarii, fabri metallorum, lignorumq; cæſores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam ſupellectilem & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt quod cupiunt: quod medicorum eſt, promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scripturarum ars eſt, quam ſibi omnes paſſim vendicant. Scribimus indocti, doctiq; poëmata paſſim. Hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alii adducto ſupercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de ſacris literis philoſophantur. Alii diſcunt (proh pudor) à fæminis, quod viros doceant: & ne parum hoc ſit, quadam facilitate verborum, imò audacia ediſſerunt aliis quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus, qui ſi fortè ad Scripturas ſanctas poſt ſeculares literas venerint & Sermone compoſito aures populi mulſerint, quicquid dixerint, hoc Legem DEI putant: nec ſcire dignantur quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint, ſed ad ſenſum ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit, & non vitioſiſſimum docendi genus, depravare ſententias, & ad voluntatem ſuam, Scripturam trahere repugnantem.

SANCTUS
MATTHAEUS,

SIRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

אונגליון

בשרה

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

דְּמַתַּי

קֶפָלֵאוֹן א

כְּתָבָא דִּילִידוּתֵהּ
דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
בְּרֵהּ דְּדַוִיד בַּר
בְּרֵהּ דְּאַבְרָהָם׃

Il Libro della generatione di IESV CHRISTO *figliuolo di Dauid, figliuolo d'Abraham.*

2 אַבְרָהָם אוֹלֵד לְאִיסְחָק
אִיסְחָק אוֹלֵד לְיַעֲקוֹב י
יַעֲקוֹב אוֹלֵד לִיהוּדָא
וְלַאֲחַוְהִי׃

Abraam generò Isaac. Et Isaac generò Iacob. Et Iacob generò Iuda, & i suoi fratelli.

3 יְהוּדָא אוֹלֵד לְפַרֶץ
וּלְזַרַח מֶן תָּמָר פַּרֶץ א
אוֹלֵד לְחֶצְרוֹן חֶצְרוֹן א
אוֹלֵד לָאָרָם׃

Et Iuda generò Fares e Zaran di Tamar. Et Fares generò Esrom. Et Esrom generò Aram.

4 אָרָם אוֹלֵד לְעַמִּינָדָב
עַמִּינָדָב אוֹלֵד לְנַחְשׁוֹן
נַחְשׁוֹן אוֹלֵד לְסַלְמוֹן׃

Et Aram generò Aminadab. Et Aminadab generò Naasson. Et Naasson generò Salmon.

5 סַלְמוֹן אוֹלֵד לְבָעַז מֶן
רָחָב בָּעַז אוֹלֵד לְעוֹבִיד
מֶן רְעוּת עוֹבִיד אוֹלֵד
לְאִישַׁי׃

Et Salmon generò Booz di Rachab. Et Booz generò Obed di Rut. Et Obed generò Iesse.

6 אִישַׁי אוֹלֵד לְדַוִיד מ
מַלְכָּא דַּוִיד אוֹלֵד ל
לְשֶׁלֵימוֹן מֶן אַנְתְּתֵהּ ד
דְּאוּרִיָּא׃

Et Iesse generò il Re Dauid. Et Il Re Dauid generò Salomon di quella che fu moglie d'Vria.

7 שְׁלֵימוֹן אוֹלֵד לְרְחַבְעַם
רְחַבְעַם אוֹלֵד לַאֲבִיָּא
אֲבִיָּא אוֹלֵד לָאָסָא׃

Et Salomon generò Roboam. Et Roboam generò Abia. Et Abia generò Asa.

כְּפִי מַתַּי׃

א

סֵפֶר תּוֹלְדוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
בֶּן־דָּוִד בֶּן־אַבְרָהָם׃

LIBRO de la generacion de Iesu Christo hijo de David, hijo de Abraham.

2 אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק
וְיִצְחָק הוֹלִיד אֶת־יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב
הוֹלִיד אֶת־יְהוּדָה וְאֶת־אֶחָיו׃

Abraham engendró à Isaac. Y Isaac engendró à Iacob. Y Iacob engendró à Iudas, y à sus hermanos.

3 וִיהוּדָה הוֹלִיד אֶת־פֶּרֶץ וְזֶרַח
מִתָּמָר וּפֶרֶץ הוֹלִיד אֶת־חֶצְרוֹן
וְחֶצְרוֹן הוֹלִיד אֶת־רָם׃

Y Iudas engendró de Thamar à Phares y à Zaram. Y Phares engendró à Esrom. Y Esrom engendró à Aram.

4 וְרָם הוֹלִיד אֶת־עַמִּינָדָב
וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת־נַחְשׁוֹן
וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת־שַׂלְמוֹן׃

Y Aram engendró à Aminadab. Y. Aminadab engendró à Naason. Y Naason engendró à Salmon.

5 וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת־בּוֹעַז
מֵרָחָב וּבוֹעַז הוֹלִיד אֶת־עוֹבֵד
מֵרוּת וְעוֹבֵד הוֹלִיד אֶת־יִשָׁי׃

Y Salmon engendró de Raab à Booz. Y Booz engendró de Ruth à Obed. Y Obed engendró à Iesse.

6 וְיִשַׁי הוֹלִיד אֶת־דָּוִד הַמֶּלֶךְ
וְדָוִד הַמֶּלֶךְ הוֹלִיד אֶת־שְׁלֹמֹה
מֵאֵשֶׁת אוּרִיָּה׃

Y Iesse engendró àl rey David. Y el rey David engēdró à Salomon de la que fue muger de Vrias.

7 וּשְׁלֹמֹה הוֹלִיד אֶת־רְחַבְעָם
וּרְחַבְעָם הוֹלִיד אֶת־אֲבִיָּה
וַאֲבִיָּה הוֹלִיד אֶת־אָסָא׃

Y Salomon engendró à Roboam. Y Roboam engendró à Abia. Y Abia engendró à Asa.

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ δαυίδ, υἱοῦ ἀβραάμ.

LIVRE de la generation de IESVS Christ, fils de Dauid, fils d'Abraham.

2. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

Abraham engendra Isaac. Et Isaac engendra Iacob. Et Iacob engendra Iuda & ses freres.

3. Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς θάμαρ. Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἐσρώμ. ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ.

Et Iuda engendra Pharez & Zara de Thamar. Et Pharez engendra Esrom. Et Esrom engendra Aram.

4. Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ, ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών.

Et Aram engendra Aminadab. Et Aminadab engendra Naasson. Et Naasson engendra Salmon.

5. Σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὠβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί.

Et Salmon engendra Booz de Rachab. Et Booz engendra Obed de Ruth. Et Obed engendra Iessé.

6. Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαυὶδ τὸν βασιλέα. δαυὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου.

Et Iessé engendra le roy Dauid. Et le roy Dauid engendra Salomon, de celle qui auoit esté femme d'Vrie.

7. Σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά.

Et Salomon engendra Roboam. Et Roboam engendra Abia. Et Abia engendra Asa.

S. MATTHAEI.

CAP. I.

LIBER generationis Ieſu Chriſti filii David, filii Abraham.

The booke of yͤ generation of Jeſus Chriſt yͤ ſonne of Dauid / the ſonne of Abraham.

2. Abraham genuit Iſaac, Iſaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.

Abraham begate Jſaac. And Jſaac begate Jacob. And Jacob begate Judas and his brethren.

3. Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar. Phares autem genuit Eſron, Eſron autem genuit Aram,

And Judas begate Phares / and Zara of Thamar. And Phares begate Eſrom. And Eſrom begate Aram.

4. Aram autem genuit Aminadab, Aminadab autem genuit Naaſſon Naaſſon autem genuit Salmon.

And Aram begate Aminadab. And Aminadab begate Naaſſon. And Naaſſon begate Salmon.

5. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Ieſſe.

And Salmon begate Booz of Rachab. And Booz begate Obed of Ruth. And Obed begate Jeſſe.

6. Ieſſe autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.

And Jeſſe begate Dauid the King. And Dauid the King begate Solomon of her that was the vvife of Vrias.

7. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abiam. Abia autem genuit Aſa.

And Solomon begate Roboam. And Roboam begate Abia. And Abia begate Aſa.

S. Matthei.

Das I. Capitel.

DJß iſt das Buch von der Geburt JEſu Chriſti der da iſt ein Son Davids / des Sons Abraham.

DEnne er den Bog / om JHeſu Chriſti fødſel / Som er Dauids ſøn / huilken er Abrahams ſøn

2. Abraham zeugete Jſaac. Jſaac zeugete Jacob. Jacob zeugete Juda vnd ſeine Brůder.

Abraham afflede Jſaac. Jſaac afflede Jacob. Jacob afflede Juda oc hans Brødre.

3. Juda zeugete Pharez vnd Saram / von der Thamar. Pharez zeugete Hezron. Hezron zeugete Ram.

Juda afflede Pharez oc Saram aff Thamar. Pharez afflede Hezron. Hezron afflede Ram.

4. Ram zeugete Aminadab. Aminadab zeugete Nahaſſon. Nahaſſon zeugete Salma.

Ram afflede Aminadab. Aminadab afflede Nahaſſon. Nahaſſon afflede Salma.

5. Salma zeugete Boas / von der Rahab. Boas zeugete Obed von der Ruth. Obed zeugete Jeſſe.

Salma afflede Boas / aff Rahab. Boas afflede Obed / aff Ruth. Obed afflede Jeſſe.

6. Jeſſe zeugete den Kőnig David. Der Kőnig David zeugete Salomon / von dem Weibe des Vrie.

Jeſſe afflede Kong David. Kong David afflede Salomon / aff Vrie huſtru.

7. Salomon zeugete Roboam. Roboam zeuget Abia. Abia zeugete Aſſa.

Salomon afflede Roboam. Roboam afflede Abia. Abia afflede Aſſa.

S. Mathauſſa.

Kapitola I.

KNijha Rodu geziſſe Kryſta / Syna Dawidowa / Syna Abrahamowa.

TOć ieſt wypiſánie narodu Jezuſa Kryſtuſá ſyna Dawidowego / ſyna Abráhámowego.

2. Abraham zplodil Jzáka. Jzák pak zplodil Jákoba. Jákob zplodil Juodu a Bratřij geho.

Z Abráhámá poſzedł Jzáák / z Jzááká poſzedł Jakob / á z Jákobá poſzedł Judá y brácia iego.

3. Potom Jůdas zplodil Fáreſa a Záru z Thamar. Fares potom zplodil Eſroma. Eſrom pak zplodil Arama.

Z Judy poſzedł Fáres y Zará z Thámár / z Fáreſá poſzedł Ezrom z Ezromá poſzedł Arám.

4. Aram potom zplodil Aminadaba. Aminadab zplodil Náſona. Náſon zplodil Salmona.

Z Arámá poſzedł Aminádáb / z Aminádábá poſzedł Nááſſon / z Nááſſoná poſzedł Sálmon.

5. Salmon potom zplodil Booza z Rahab. A Booz zplodil Obeda z Ruth. Potom Obed zplodil Jeſſe.

Z Sálmoná poſzedł Boos z Ráhab / z Booſá poſzedł Obed z Ruth / á z Obed poſzedł Jeſſe.

6. Jeſſe potom zplodil Dawida Krále. Dawid pak Král zplodil Sſalomauna / z té Zeny kteráž byla Vryáſſowa.

Z Jeſſego poſzedł Krol Dawid / á z Dawidá Krola poſzedł Salomon / z tey ktora byłá przed tym zona Vryaſzowa.

7. Sſalomaun potom zplodil Roboama. Roboam pak zplodil Abiáſſe Abiáſs zplodil Azu.

Z Sálomoná poſzedł Roboám / z Roboamá poſzedł Abia / z Abie poſzedł Aſá.

א

8 אָסָא אַוְלֶד לְיָהוֹשָׁפָט
יָהוֹשָׁפָט אַוְלֶד לְיוֹרָם
יוֹרָם אַוְלֶד לְעוּזִיָּה׃

Et Aſa generò Ioſafat.Et Ioſafat generò Ioram. Et Ioram generò Ozia.

9 עוּזִיָּא אַוְלֶד לְיוֹתָם
יוֹתָם אַוְלֶד לְאָחָז אָחָז
אַוְלֶד לְחִזְקִיָּה׃

Et Ozia generò Ioatan. Et Ioatan generò Achaz. Et Achaz generò Ezechia.

10 חִזְקִיָּא אַוְלֶד לִמְנַשֶּׁא
מְנַשֶּׁא אַוְלֶד לְאָמוּן אָמוּן
אַוְלֶד לְיוֹשִׁיָּה׃

Et Ezechia generò Manaſſe.Et Manaſſe generò Amon. Et Amon generò Ioſia.

11 יוֹשִׁיָּא אַוְלֶד לְיוּכַנְיָא
וְלַאֲחוּהי בְּגָלוּתָה ד
דְּבָבֶיל׃

Et Ioſia generò (Iacim. Et Iacim generò) Ieconia & i ſuoi fratelli, ne la cattiuità di Babilonia.

12 מֶן בָּתַר גָּלוּתָה דְּין
דְּבָבֶיל יוּכַנְיָה אַוְלֶד
לְשַׁלְתִּאֵיל שְׁלַתְּאִיל אַוְלֶד
לְזוּרְבָּבֶל׃

Et doppo la cattiuità di Babilonia, Iechonia generò Salatiel. Et Salatiel generò Zorobabel.

13 זוּרְבָּבֶל אַוְלֶד לְאָבִיוּד
אַבִיוּד אַוְלֶד לְאֶלְיָקִים
אֶלְיָקִים אַוְלֶד לְעָזוּר׃

Et Zorobabel generò Abiud. Et Abiud genero Eliacim. Et Eliacim generò Azor.

14 עָזוּר אַוְלֶד לְזָדוּק זד
זָדוּק אַוְלֶד לְאָכִין אָכִין
אַוְלֶד לְאֶלִיוּד׃

Et Azor generò Sadoc. Et Sadoc generò Acim. Et Acim generò Eliud.

15 אֶלִיוּד אַוְלֶד לְאֶלִיעָזַר
אֶלִיעָזַר אַוְלֶד לְמַתָּן מַתָּן
אַוְלֶד לְיַעְקֹב׃

Et Eliud generò Eleazar. Et Eleazar genero Mattan.Et Mattan generò Iacob.

א

8 וְאָסָא הוֹלִיד אֶת־יְהוֹשָׁפָט
וִיהוֹשָׁפָט הוֹלִיד אֶת־יְהוֹרָם
וִיהוֹרָם הוֹלִיד אֶת־עֻזִּיָּהוּ׃

Y Aſa engendró à Ioſaphat. Y Ioſaphat engendró à Ioran. Y Ioran engendró à Ozias.

9 וְעֻזִּיָּהוּ הוֹלִיד אֶת־יוֹתָם וְיוֹתָם
הוֹלִיד אֶת־אָחָז וְאָחָז הוֹלִיד אֶת־
חִזְקִיָּהוּ׃

Y Ozias engendró à Ioatham. Y Ioatham engendró à Achaz. Y Achaz engendró à Ezechias.

10 וְחִזְקִיָּהוּ הוֹלִיד אֶת־מְנַשֶּׁה
וּמְנַשֶּׁה הוֹלִיד אֶת־אָמוֹן וְאָמוֹן
הוֹלִיד אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ׃

Y Ezechias engendró à Manaſſe. Y Manaſſe engendró à Amon. Y Amon engendró à Ioſias.

11 וְיֹאשִׁיָּהוּ הוֹלִיד אֶת־יְכָנְיָהוּ
וְאֶת־אֶחָיו בְּגָלוּת בָּבֶל׃

Y Ioſias engendró (à Ioacim. Y Ioacim engendró) à Iechonias, y à ſus hermanos en la tranſmigracion de Babylonia.

12 וְאַחַר הַגָּלוּת בָּבֶל יְכָנְיָהוּ
הוֹלִיד אֶת־שְׁאַלְתִּיאֵל וּשְׁאַלְתִּיאֵל
הוֹלִיד אֶת־זְרֻבָּבֶל׃

Y deſpues de la tranſmigracion de Babylonia Iechonias engendró à Salathiel. Y Salathiel engendró a Zorobabel.

13 וּזְרֻבָּבֶל הוֹלִיד אֶת־אֲבִיהוּד
וַאֲבִיהוּד הוֹלִיד אֶת־אֶלְיָקִים
וְאֶלְיָקִים הוֹלִיד אֶת־עָזוּר׃

Y Zorobabel engendró à Abiud. Y Abiud engendró à Eliacim. Y Eliacim engendró à Azor.

14 וְעָזוּר הוֹלִיד אֶת־צָדוֹק
וְצָדוֹק הוֹלִיד אֶת־אָמוֹן וְאָמוֹן
הוֹלִיד אֶת־אֱלִיהוּד׃

Y Azor engendró à Sadoc. Y Sadoc engendró à Achin. Y Achin engendró à Eliud.

15 וֶאֱלִיהוּד הוֹלִיד אֶת־אֶלְעָזָר
וְאֶלְעָזָר הוֹלִיד אֶת־מַתָּן וּמַתָּן
הוֹלִיד אֶת־יַעֲקֹב׃

Y Eliud engendró à Eleazar. Y Eleazar engendró à Mathan. Y Mathan engendró à Iacob.

ά.

8. Ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν.

Et Aſa engendra Ioſaphat.Et Ioſaphat engendra Ioram.Et Ioram engendra Hozias.

9. Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν.

Et Hozias engendra Ioatham. Et Ioatham engendra Achaz. Et Achaz engendra Ezechias.

10. Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν.

Et Ezechias engendra Manaſſé. Et Manaſſé engendra Amon. Et Amon engendra Ioſias.

11. Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος.

Et Ioſias engendra(Iakim. Et Iakim engendra)Iechonias & ſes freres,ſur le temps qu'ils furent tranſportés en Babylone.

12. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ.

Et apres qu'ils eurent eſté tranſportés en Babylone, Iechonias engendra Salathiel. Et Salathiel engendra Zorobabel.

13. Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ.

Et Zorobabel engendra Abiud. Et Abiud engrendra Eliakim. Et Eliakim engendra Azor.

14. Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ.

Et Azor engendra Sadoc. Et Sadoc engendra Achim. Et Achim engendra Eliud.

15. Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.

Et Eliud engendra Eleazar. Et Eleazar engendra Matthan. Et Matthan engendra Iacob.

CAP. I.

8. Aſa autem genuit Ioſaphat. Ioſaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam.

And Aſa begate Joſaphat. And Joſaphat begate Joram. And Joram begate Ozias.

9. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezeciam.

And Ozias begate Joatham. And Joatham begate Achaz. And Achaz begate Ezekias.

10. Ezecias autem genuit Manaſſen Manaſſes autem genuit Amon. Amon autem genuit Ioſiam.

And Ezekias begate Manaſſes. And Manaſſes begate Amon. And Amon begate Joſias.

11. Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius in tranſmigratione Babylonis.

And Joſias begate (Jacim. And Jacim begate) Jechonias and his brethren about the time they were caryed away to Babylon.

12. Et poſt tranſmigrationem Babylonis, Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel.

And after they were caryed away into Babylon / Jechonias begate Salathiel. And Salathiel begate Zorobabel.

13. Zerobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliacim. Eleacim autem genuit Azor.

And Zorobabel begate Abiud. And Abiud begate Eliacim. And Eleacim begate Azor.

14. Azor autem genuit Sadoc. Sadoc autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud.

And Azor begate Sadoc. And Sadoc begate Achim. And Achim begate Eliud.

15. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob.

And Eliud begate Eleazar. And Eleazar begate Matthan. And Matthan begate Jacob.

Das I. Capitel.

8. Aſſa zeugete Joſaphat. Joſaphat zeugete Joram. Joram zeugete Oſia.

Aſſa afflede Joſaphat. Joſaphat afflede Joram/Joram afflede Oſia.

9. Oſia zeugete Jotham. Jotham zeugete Achas. Achas zeugete Ezechia.

Oſia afflede Jotham. Jotham afflede Achas. Achas afflede Ezechia.

10. Ezechia zeugete Manaſſe. Manaſſe zeugete Amon. Amon zeugete Joſia.

Ezechia afflede Manaſſe. Manaſſe afflede Amon. Amon afflede Joſia.

11. Joſia zeugete Jechonia vnd ſeine Brůder / vmb die zeit der Babyloniſchen gefengniß.

Joſia afflede Jechonia / oc hans Brødre / ved den Babyloniſke fengſels tid.

12. Nach der Babyloniſchen gefengniß zeugete Jechonia Sealthiel. Sealthiel zeugete Zorobabel.

Effter det Babyloniſke fengſel / afflede Jechonia Sealthiel. Sealthiel afflede Zorobabel.

13. Zorobabel zeugete Abiud. Abiud zeugete Eliachim. Eliachim zeugete Aſor.

Zorobabel afflede Abiud. Abiud afflede Eliachim. Eliachim afflede Aſor.

14. Aſor zeugete Zadoch. Zadoch zeugete Achin. Achin zeugete Eliud.

Aſor afflede Zadoch. Zadoch afflede Achin/ Achin afflede Eliud.

15. Eliud zeugete Eleaſar. Eleaſar zeugete Mathan. Mathan zeugete Jacob.

Eliud afflede Eleaſar. Eleaſar afflede Mathan. Mathan afflede Jacob.

Kapitola I.

8. Aza zplodil Jozaffata. Jozaffat potom zplodil Jorama. Joram zplodil Ozyáſſe.

Z Aſy poſzedł Jozáfát / á z Jozáfátha poſzedł Jorám / á z Jorámá poſzedł Ozyaſz.

9. Ozyáſs pak zplodil Joathama. Joatham pak zplodil Achaza. Achaz potom zplodil Ezechyáſſe.

Z Ozyaſzá poſzedł Joáthám / z Joáthámá poſzedł Achas / z Achaſá poſzedł Ezechiaſz.

10. Ezechyáſs pak zplodil Manaſſeſa. A Manaſſes zplodil Amona. Amon pak zplodil Jozyáſſe.

Z Ezechiaſſá poſzedł Mánáſſes z Mánáſſeſá poſzedł Amon / z Amoná poſzedł Jozyaſz.

11. Jozyáſs pak zplodil Jekonyáſſe a Bratřij geho / w přewedenij Babilonſkém.

Z Jozyaſzá poſzedł Joákim / á z Joákimá poſzedł Jechoniaſz y brácia iego gdy byli záprowádzeni do Bábilonu.

12. A po přewedenij Babilonſkém / Jekonyáſs zplodil Salathyele. Salathyel potom zplodil Zorobábele.

A po záprowádzeniu do Bábilonu / z Jechoniaſza poſzedł Sáláthyel / á z Sáláthyelá poſzedł Zorobábel.

13. A Zorobábel zplodil Abiuda. Abiud pak zplodil Eliachyma. Eliachym zplodil Azora.

Z Zorobabelá poſzedł Abiud / z Abiudá poſzedł Eliákim / z Eliákimá poſzedł Azor.

14. Azor potom zplodil Sádocha. A Sadoch zplodil Achyma. Achym pak zplodil Eliuda.

Z Azorá poſzedł Sádok / z Sádoká poſzedł Achyn / z Achyná poſzedł Eliud.

15. Eliud potom zplodil Eleazara. Eleazar zplodil Máthana. Máthan potom zplodil Jákoba.

Z Eliudá poſzedł Eleázár / z Eleázárá poſzedł Máthán / á z Mátháná poſzedł Jákob.

א

16 יַעְקֹב אוֹלֶד לְיַוְסֵף גַּבְרָהּ דְּמַרְיַם דְּמֶנָּהּ א אֶתְיְלֶד יֵשׁוּעַ דְּמֶתְקְרֵא מְשִׁיחָא׃

Et Iacob generò Ioſef, il marito di MARIA, *de laqual nacque* IESV, *che ſi chiama Chriſto.*

17 כֻּלְּהֵין הָכִיל שַׁרְבָּתָא מֶן אַבְרָהָם עַדְמָא לְדַוִיד שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרָא וּמֶן דַּוִיד עַד מָא לְגָלוּתָא דְּבָבֵל שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרָא וּמֶן גָּלוּתָה דְּבָבֵל עַדְמָא לִמְשִׁיחָא שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרָא׃

E coſi tutte le generationi da Abraam infin à Dauid, ſon quattordici generationi. E da Dauid infin à la cattiuità di Babilonia, quattordici generationi. E da la cattiuita di Babilonia in fin à Chriſto quattordici generationi.

18 יַלְדֵּהּ דֵּין דְּיֵשׁוּעַ מ מְשִׁיחָא הָכַנָא הֲוָא כַּד מְכִירָא הֲוָת מַרְיַם אֶמֵּהּ לְיַוְסֵף עַדְלָא יֶשְׁתַּוְתְּפוּן אֶשְׁתַּכְּחַת בַּטְנָא מֶן רוּחָא דְּקֻדְשָׁא׃

Hor il naſcimento di IESV *Chriſto, fu in queſto modo, che eſſendo* MARIA *ſua madre ſpoſata à Ioſef, prima che eſſi venißeno à ſtare inſieme, ſi trouò grauida di Spirito ſanto.*

19 יַוְסֵף דֵּין בַּעְלָהּ כֵּאנָא הֲוָא וְלָא צָבֵא דְּנַפְרְסִיהּ וֶאתְרְעִי דְּמַטְשְׁיָאִית י יֶשְׁרִיָהּ׃

Onde Ioſef ſuo marito, eſſendo giuſto, e non la volendo diffamare, volſe occultamente riſiutarla.

20 כַּד הָלֵין דֵּין אֶתְרְעִי אֶתְחְזִי לֵהּ מַלְאַכֵהּ דְּמ דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא וֶאֱמַר לֵהּ יַוְסֵף בְּרֵהּ דְּדַוִיד לָא תֶּדְחַל לְמֶסַּב לְמַרְיַם אַנְתְּתָךְ הַו גֵּיר דְּאֶתִילֵד בָּהּ מֶן רוּחָא הוּ דְּקוּדְשָׁא׃

E mentre ch'egli haueua queſto in penſiero, ecco l'Angelo del Signore gli aparue in ſogno dicendo, Ioſef figliuol di Dauid, non temere di prendere MARIA *per tua moglie, perche quello che è in eſſa, è generato di Spirito ſanto.*

21 תֵאלַדְּי דֵּין בְּרָא וְתִקְרָא שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ הוּ גֵּיר יַחְיוֹהִי לְעַמֵּהּ מֶן חֲטָהַיְהוֹן׃

Onde ella partorirà vn figliuolo, e chiamarai il ſuo nome IESV: *percioche eſſo ſaluarà il ſuo popolo da i lor peccati.*

א

16 וְיַעֲקֹב הוֹלִיד אֶת־יוֹסֵף אִישׁ מִרְיָם אֲשֶׁר מִמֶּנָּה נוֹלַד יֵשׁוּעַ הַנִּקְרָא מָשִׁיחַ׃

Y Iacob engendró à Ioſeph marido de Maria, de la qual nació IEſus, el quales llamado, el CHRISTO:

17 וְכֵן כָּל־הַדּוֹרוֹת מֵאַבְרָהָם עַד־דָּוִד דּוֹרוֹת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה וּמִדָּוִד עַד הַגָּלוּת בָּבֶל דּוֹרוֹת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה וּמִן־גָּלוּת בָּבֶל עַד הַמָּשִׁיחַ דּוֹרוֹת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה׃

Demanera que todas las generaciones deſde Abrahã haſta David, ſon catorze generaciones. Y deſde David haſta la tranſmigracion de Babylonia, catorze generaciones. Y deſde la tranſmigracion de Babylonia haſta el Chriſto, catorze generaciones.

18 וְתוֹלְדֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כֵּן הָיְתָה כִּי אוֹרָשָׂה אִמּוֹ מִרְיָם לְיוֹסֵף וְלִפְנֵי־בוֹא אֵלֶיהָ נִמְצְאָה הָרָה בַּבֶּטֶן מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y el nacimiento de Ieſus el Chriſto fue anſi: Que ſiendo Maria ſu madre deſpoſada con Ioſeph, antes que ſe juntaſſen, fue hallada eſtar prennada del Eſpiritu Sancto.

19 וְיוֹסֵף אִישָׁהּ צַדִּיק הוּא וְלֹא אָבָה לִמְסוֹר אוֹתָהּ כִּי־אִם הָיָה בְּלִבּוֹ בְּסֵתֶר לַעֲזוֹב אוֹתָהּ׃

Y Ioſeph ſu marido, como era juſto, y no la quiſieſſen ifamar, quiſola dexar ſecretamente.

20 וְכַאֲשֶׁר זֹאת הוּא מִתְחַשֵּׁב הִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה בַּחֲלוֹם נִרְאָה לוֹ לֵאמֹר יוֹסֵף בֶּן־דָּוִד אַל־תִּירָא לָקַחַת מִרְיָם אֶת־אִשְׁתֶּךָ כִּי אֲשֶׁר בָּהּ נוֹלַד מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הוּא׃

Y penſando el eſto, heaqui que el Angel del Sennor le apparece en ſuennos, diziendo, Ioſeph hijo de David, no temas de recebir à Maria tu Muger: porque lo que en ella es engendrado, del Eſpiritu Sancto es.

21 כִּי תֵלֵד בֵּן וְתִקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ כִּי־הוּא יוֹשִׁיעַ אֶת־עַמּוֹ מֵחַטֹּאתָם׃

Y parirá hijo, y llamaras ſu nombre Ieſus: porque el ſaluara ſu Pueblo de ſus peccados.

α'.

16. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ΙΗΣΟΥΣ, ὁ λεγόμενος χριστός.

Et Iacob engendra Ioſeph, le mari de Marie: de laquelle eſt né Ieſus, qui eſt dit Chriſt.

17. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαυίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Par ainſi toutes les generations depuis Abraham iuſques à Dauid, ſont quatorze generations. Et depuis Dauid iuſques au temps qu'ils furẽt tranſportés en Babylone, quatorze generations. Et depuis qu'ils eurent eſté tranſportés en Babylone iuſques au Chriſt, quatorze generations.

18. Τοῦ δὲ ἰησοῦ χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρίας τῷ ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

Or la naiſſance de Ieſus Chriſt à eſté telle: comme Marie ſa mere euſt eſté fiancee à Ioſeph, deuant qu'ils fuſſent enſemble, elle fut trouuee enceinte, aſſauoir du ſainct Eſprit.

19. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὤν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν.

Adonc Ioſeph ſon mari, d'autant qu'il eſtoit iuſte, & ne la vouloit point diffamer, la voulut ſecrettement delaiſſer.

20. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων, ἰωσὴφ υἱὸς δαυὶδ μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου.

Mais comme il penſoit à ces choſes, voici, l'Ange du Seigneur s'apparut à lui par ſonge, diſant, Ioſeph fils de Dauid, ne crain point de receuoir Marie pour ta femme: car ce qui eſt engendré en elle, eſt du ſainct Eſprit.

21. Τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Et elle enfantera vn fils, & appeleras ſon nom Ieſus: car il ſauuera ſon peuple de leurs pechés.

CAP. I.

16. Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ: de qua natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus.

And Jacob begate Joſeph / the huſband of Marie / of whome was borne Jeſus / that is called Chriſt.

17. Omnes itaque generationes, ab Abraham uſque ad David, generationes quatuordecim, & à David uſq; ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim, & à tranſmigratione Babylonis uſque ad Chriſtū, generationes quatuordecim.

So all the generations from Abraham to Dauid / are fourteene generations. And from Dauid vntil they were caryed away into Babylon / foureteene generations: & after they were caryed away into Babylō vntil Chriſt/ foureteene generations.

18. Chriſti autem generatio ſic erat. Cùm eſſet deſponſata mater eius Maria Ioſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto.

Nowe the birth of Jeſus Chriſt was thus / Wehn as his mother Marie was betrothed to Joſeph / before they came together / ſhe was found with child of the holy Ghoſt.

19. Ioſeph autem vir eius cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere: voluit occultè dimittere eam.

Then Joſeph her huſband being a iuſt man/and not willing to make her a publike example / was minded to put her away ſecretly.

20. Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis ei, dicens, Ioſeph fili David, noli timere accipere Mariam cōiugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt.

But whiles he thought theſe thinges/ behold / the Angel of the Lord appeared vnto him in a dreame / ſaying / Joſeph the ſonne of Dauid / feare not to take Marie for thy wife: for that which is conceiued in her/ is of the holy Ghoſt.

21. Pariet autem filium: & vocabis nomen eius Ieſum, ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorū.

And ſhe ſhal bring forth a ſonne/and thou ſhalt call his name Jeſus: for hee ſhal ſaue his people from their ſinnes.

Das I. Capitel.

16. Jacob zeugete Joſeph / den Mann Marie/von welcher iſt geborn Jeſus/der da heiſt Chriſtus.

Jacob afflede Joſeph Marie Hoſbonde / Aff hende er Jheſus fød/ ſom kaldis Chriſtus.

17. Alle glid von Abraham biß auff David / ſind vierzehen gelid. Von David biß auff die Babyloniſche gefengniß/ſind vierzehen glid. Von der Babyloniſchen gefengniß biß auff Chriſtum/ ſind vierzehen glid.

Alle Led fra Abraham indtil David / ere fiorten Led. Fra David indtil det Babyloniſke fengſel ere fiorten led. Fra det Babyloniſke fengſel indtil Chriſtum/ ere fiorten led.

18. Die Geburt Chriſti war aber alſo gethan. Als Maria ſeine Mutter dem Joſeph vertrawet war/ ehe er ſie heimholet / erfand ſichs/ daß ſie ſchwanger war von dem heiligen Geiſt.

Men Chriſti fødſel/ gick ſaa til. Der Maria hans Moder vaar troloffuid met Joſeph / før hand hente hende hiem/ befands det/ at hun vaar fructſommelig aff den hellig And.

19. Joſeph aber jhr Mann war fromm/vnd wolt ſie nicht rūgen/Gedacht aber ſie heimlich zuverlaſſen.

Men Joſeph hendis Hoſbonde vaar from / oc wilde icke berøcte hende/ Men hand tenckte at forlade hende hemelige.

20. Inn dem er aber alſo gedachte/ ſihe/da erſchein jm ein Engel des HERRN im traum/vnd ſprach: Joſeph du Son David/fōrchte dich nicht/Mariam dein Gemahl zu dir zu nemen/Denn das in jhr geborn iſt/das iſt von dem heiligen Geiſt.

I det hand ſaa tenckte/ ſee / da obenbaredis HErrens Engel faar han nem i en drøm/ oc ſagde/ Joſeph du Dauids ſøn/ frøcte dig icke/ at tage din huſtru Mariam til dig/ Thi det ſom er fød i hende/ det er aff den hellig Aand.

21. Vnd ſie wirdt einen Son gebēren/des Namen ſolt du Jeſus heiſſen/denn er wirdt ſein Volck ſelig machen von jren ſūnden.

Oc hun ſkal føde en Søn / hans naffn ſkalt du kalde Jheſus/ Thi hand ſkal ſalig gøre ſit Folck aff deris ſynder.

Kapitola I.

16. Jákob pak zplodil Jozeffa Muže Marye/z kteréžto narodil ſe Gežiſs / kterýž ſlowe Kryſtus.

Z Jakobá poſzedł Jozef máż Máryey/z ktorey ſie národził Jezus/ktory ieſt názwan Kryſtus.

17. A tak wſſech Rodůw/ od Abrahama až do Dawida/bylo čtrnácte. A od Dawida až do přewedenj Babilonſkého/ Rodůw čtrnácte. A od přewedenij Babilonſkého až do Kryſta/Rodůw čtrnácte.

A ták wſzytkiego pokolenia ktore było od Abrahámá áż do Dawidá / ieſt czternáſcie/ á od Dawidá áż do záprowadzenia do Babiloniey / pokolenia czternáſcie/A od záprowádzenia do Babiloniey/áż do Kryſtuſá / pokolenia czternáſcie.

18. Kryſtowo pak Narozenij takto ſe ſtalo: Když byla ſnaubená Matka Gežiſſowa Marya Jozeffowi/ prwé nežli ſe ſeſſli/nalezena geſt w žiwotě magij ý z Ducha Swatheo.

A narodzenie Jezuſa Kryſtuſa tákowe było/ábowiem gdy mátká iego Marya byłá zmowioná zá Jozefá / pierwey niżli ſie zeſzli/ nálezioná ieſt brzemienna z Duchá Swietego.

19. Ale Jozeff Muž gegij gſa ſprawedliwý/y nechtěl gij proneſli/než chtěl tayně propuſtiti gi.

Tedy Jozef máż iey bedac ſprawiedliwym/ y niechcac iey oſławic/chciał ia potáiemnie opuścić.

20. A když o tom myſlil/ Ay Angel PANIE we Snách vkázal ſe gemu / řka: Jozeffe Synu Dawiduew / nebog ſe wzýti Marye Manželky twé/ Nebo co ſe w nij počalo z Ducha Swatého geſt.

A gdy on tyrzeczy myſlił / otó Anioł Pánſki vkazał mu ſie we ſnie/mowiac/Jozefie ſynu Dawidow/nie boy ſie przyiac Máryey zá małżonke twa/ábowiem to co ſie w niey poczeło ieſt z Duchá ſwietego.

21. Porodij pak Syna / a nazuoweſs Gmēno geho Gezus. On zagiſté wyſwobodij Lid ſwůg od hřijchuow gegich.

A oná porodzi ſyná / ktorego imie názowieß Jezus/ábowiem on wybáwi lud ſwoy od grzechow iego.

א

22 הָדָא דֵּין כֻּלָּה דַּהֲוָת דְּיִתְמַלֵּא מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר מֶן מָרְיָא בְּיַד נְבִיָּא׃

Hor tutto queſto auuenne, accioche s'adempiſſe quello ch'era ſtato detto dal Signore per il Profeta che dice.

23 דְּהָא בְּתוּלְתָּא תֶּבְטַן וְתֵאלַד בְּרָא וְנִקְרוֹן שְׁמֵהּ עַמַּנוּאֵיל דְּמֶתְתַּרְגַּם עַמַּן אֱלָהַן׃

Ecco, vna vergine ſarà grauida, e partorirà vn figliuolo, e chiamaranno il nome ſuo Emmanuel: il che vuol dire il medeſimo che, Iddio con eſſo noi.

24 כַּד קָם דֵּין יוֹסֵף מֶן שֶׁנְתֵהּ עֲבַד אַיְכַנָּא דְּפַקְּדֵהּ מַלְאֲכֵהּ דְּמָרְיָא ו וְדַבְרָהּ לְאַנְתְּתֵהּ׃

E ſuegliatoſi Ioſef dal ſonno, fece ſecondo che l'Angelo del Signore gli haueua impoſto: e coſi preſe la ſua moglie.

25 וְלָא חַכְּמָהּ עַדְמָא דִּילְדַתֵּהּ לַבְרָהּ בּוּכְרָא וַקְרַת שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ׃

E non la conobbe in fin ch'ella hebbe partorito il ſuo Figliuol primogenito: e chiamò il ſuo nome, IESV.

א

22 וְכָל זֹאת הָיְתָה לְמַלֹּאות אֲשֶׁר נֶאֱמַר מֵיהוָה בִּישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Todo eſto aconteció paraque ſe cumplieſſe lo que fue dicho por el Sennor por el Propheta que dixo.

23 הִנֵּה הָעַלְמָה הָרָה וְיֹלֶדֶת בֵּן וְקָרָאת שְׁמוֹ עִמָּנוּ אֵל אֲשֶׁר יֵשׁ מְתֻרְגָּם אִתָּנוּ אֱלֹהִים׃

Heaqui que vna Virgen ſerá prennada, y parirá hijo, y llamarás ſu nombre Emmanuel, que es, ſi lo declâres, Con noſotros Dios.

24 וַיִּקַץ יוֹסֵף מִן־הַשֵּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ מַלְאַךְ יְהוָה וְלָקַח אֶת־אִשְׁתּוֹ׃

Y deſpertado Ioſeph del ſuenno, hizo como el Angel del Sennor le auia mandado, y recibió à ſu muger.

25 וְלֹא יָדַע אוֹתָהּ עַד כִּי יָלְדָה אֶת־בְּנָהּ הַבְּכוֹר וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ׃

Y no la conoció haſta que parió à ſu hijo Primogenito: y llamó ſu nombre Ieſus.

α'.

22. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου, διὰ (ἠσαΐου) τοῦ προφήτου λέγοντος.

Or tout ceci à eſté fait, afin que fuſt accompli ce dont le Seigneur auoit parlé par le Prophete, diſant.

23. Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουὴλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

Voici, la vierge ſera enceinte, & enfantera vn fils: & appeleront ſon nom Emmanuel, qui vaut autant à dire que, DIEV-AVEC-NOVS.

24. Διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Ioſeph donc eſueillé de ſon dormir, fit ainſi que l'Ange du Seigneur lui auoit commandé, & receut ſa femme.

25. Καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

Et ne la cognut point pendant le temps qu'elle deuoit enfanter ſon premier-né, & appela ſon nom Ieſus.

ב

1 כַּד דֵּין אֶתְיְלֶד יֵשׁוּעַ ב בְּבֵית־לְחֶם דִּיהוּדָא בְּיוֹמַי הֵרוֹדֵס מַלְכָּא אֶתוֹ מ מְגוּשֵׁא מֶן מַדְנְחָא לְאוּרִשְׁלֶם׃

Eſſendo adunque nato IESV *in Betleem che è in Giudea, ne giorni del re Herode, ecco, i Magi vennero da Oriente in Ieruſalem.*

2 וָאמְרִין אַיְכוּ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא דְּאֶתְיְלֶד חֲזַין גֵּיר כּוֹכְבֵהּ בְּמַדְנְחָא וְאָתִין לְמֶסְגַּד לֵהּ׃

I quali diceuano, Doue è quel Re de Giudei, che è nato? Percioche noi habbiamo veduta la ſua ſtella in Oriente, e ſiamo venuti ad adorarlo.

3 שְׁמַע דֵּין הֵרוֹדֵס מ מַלְכָּא וְאֶתְתְּזִיעַ וְכֻלָּהּ אוּרִשְׁלֶם עַמֵּהּ׃

Et hauendo il re Herode vdito queſto, ſi turbò, e tutta Ieruſalem con lui.

ב

1 וְכַאֲשֶׁר נוֹלַד יֵשׁוּעַ בְּבֵית לֶחֶם יְהוּדָה בִּימֵי הֵירוֹדוֹס הַמֶּלֶךְ הִנֵּה מְהַגִּים מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ בָּאוּ יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y Como fue nacido Ieſus en Bethlehem de Iudea en dias del rey Herodes, heaqui que Magos vinieron del Oriente à Ieruſalem.

2 לֵאמֹר אַיֵּה הוּא הַנּוֹלָד מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים כִּי רָאִינוּ אֶת־כּוֹכָבוֹ בְּמִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ וַנָּבוֹא לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ׃

Diziendo, Donde eſtá el Rey de los Iudios, que ha nacido? Porque ſu eſtrella auemos viſto en el Oriente, y venimos à adorarlo.

5 וּכְשְׁמוֹעַ הֵירוֹדוֹס הַמֶּלֶךְ נֶעְכַּר הוּא וְכָל יְרוּשָׁלַיִם אִתּוֹ׃

Y oyendo eſto el rey Herodes turbóſe, y toda Ieruſalem con el.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα.

Or Ieſus eſtant né en Beth-lehem ville de Iudee, au temps du roy Herode, voici arriuer des Sages en Ieruſalem d'Orient.

2. Λέγοντες· ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

Diſans, Où eſt le roy des Iuifs qui eſt né? car nous auons veu ſon eſtoile en Orient, & ſommes venus l'adorer.

3. Ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ.

Le roy Herode ayant entendu ces choſes fut troublé, & toute Ieruſalem auec lui.

CAP. I.

22. (Hoc autem totum factũ eſt ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino, per Prophetam dicentem.

And all this was done that it might beefulfilled / which was ſpoken of the Lord by the Prophet / ſaying.

23. Ecce virgo in utero habebit,& pariet filium: & vocabunt nomen eius Emma nu-el, quod eſt interpretatum Nobiſcum Deus.)

Beholde / a Virgine ſhalbe with childe/and ſhall beare a ſonne/and they ſhall call his name Emmanuel/ which is by interpretation / God with vs.

24. Exurgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem ſuam.

Then Joſeph/being raiſed from ſleepe / did as the Angel of the Lorde had inioyned him/ and tooke his wife.

25. Et non cognoſcebat eam donec peperit filium ſuum primogenitum: & vocavit nomen eius Ieſum.

But he knew her not / till ſhe had brought forth her firſt borne ſonne / and he called his name Jeſus.

CAP. II.

CVM ergo natus eſſet Ieſus in Beth-lehem Iudæ in diebus Herodis regis, ecce Magi ab oriente venerunt Ieroſolymam.

WHen Jeſus then was borne at Beth-lehem in Judea / in yͤ dayes of Herode the King/ beholde / there came Wiſe men from the Eaſt to Jeruſalem.

2. Dicentes, Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? vidimus enim ſtellam eius in oriente, & venimus adorare eum.

Saying / Where is the King of the Jewes that is borne? for wee haue ſeene his ſtarre in the Eaſt / and are come to worſhip him.

3. Audiens autem Herodes rex, turbatus eſt, & omnis Ieroſolyma cum illo.

When King Herode heard this, hee was troubled/ and all Jeruſalem with him.

Das I. Capitel.

22. Das iſt aber alles geſchehen/ auff daß erfüllet würde/ das der HERR durch den Propheten geſagt hat der da ſpricht:

22. Dette ſkede alt ſammen/ At det ſkulde fuldkommes/ det HErren haffuer talet ved Propheten/ ſom ſiger.

23 Sihe /eine Jungfraw wirdt ſchwanger ſein/ vnd einen Son geberen/ vnd ſie werden ſeinen Namen EmanuEl heiſſen/ das iſt verdolmetſchet/ Gott mit vns.

See/ Een Jomfru ſkal bliffue fructſommelig/ oc føde en Søn/ oc de ſkulle kalde hans naffn Emanuel/ Det er ſaa meget ſom Gud met oſſ.

24. Da nu Joſeph vom ſchlaff erwachte/ thet er/ wie jm des HErrn Engel befolhen hatte/ vnd nam ſein Gemahl zu ſich.

Der Joſeph vognede nu op aff ſøffnen/ giorde hand/ ſom HErrens Engel haffde befalet hannem/ oc tog ſin huſtru til ſig.

25. Vnd erkennet ſie nicht/ biß ſie jhren erſten Son gebar/ vnd hieß ſeinen Namen Jeſus.

Oc bekende hende icke indtil hun fødde ſin førſte Søn/ oc kallede hans naffn Jheſus.

Das II. Capitel.

DA Jeſus geborn war zu Bethlehem/ im Jüdiſchen Lande/ zur zeit des Königs Herodis/ Sihe/ da kamen die Weiſen vom Morgenland gen Jeruſalem.

DEr Jheſus vaar fød i Bethlehem i Jødeland/ vdi Kong Herodis tid/ See/ da komme de Viſe aff Øſterland til Jeruſalem.

2. Vnd ſprachen: Wo iſt der neugeborne König der Jüden? Wir haben ſeinen Stern geſehen im Morgenland/ vnd ſind kommen jn anzubeten.

Oc ſagde: Huor er den nyfødde Jødernis Konge? Wie haffue ſeet hans Stierne i Øſterland/ oc ere komne at tilbede hannem.

3. Da das der König Herodes hörete/ erſchrack er/ vnd mit jhm das gantze Jeruſalem.

Der Kong Herodes det hørde/ bleff hand forferdet/ oc al Jeruſalem met hannem.

Kapitola I.

22. Toto pak wſſecko ſtalo ſe/ aby ſe naplnilo/ což powědijno geſt od PAna ſkrze Proroka/ řkaucyho:

A to ſie wſzytko ſtało áby ſie ſpełniło tho co ieſt powiedziano od Páná przez Proroká ták mowiącego.

23. Ay Panna w žiwotě mijti bude/ a porodij Syna/ a nazwáno bude Gméno geho Emanuel/ kterež ſe wykladá: S námi Buoh.

Oto niektora pánna będzie brzemienná/ y porodzi ſyna/ y nazowieſz imię iego Emmanuel/ co ieſt byś wykładał/ znaczy/ Bog z námi.

24. Procytiw pak Jozeff ze Sna/ včinil yakož gemu přikázal Angel PANě/ a wzal Marygi Manželku ſwau:

A Jozef ocuciwſzy ſie ze ſnu, vczynił iáko mu był rozkazał Anioł Páńſki/ y wziął żone ſwoię.

25. A nepoznawal gij/ až y porodila Syna ſwého prworozeného/ a nazwala Gméno geho Gezus.

Y nie vznał iey/ áż porodziłá onego ſyna ſwoiego pierworodnego/ y názwał imię iego Jezus.

Kapitola II.

KDyž ſe pak byl narodil Gezus/ w Bethlémě Judowé/ za dnůw Herodeſa Krale/ Hle Mudrcy přigeli od wýchodu Slunce do Geruzaléma.

A Gdy ſie był národził Jezus w Betleem mieście ziemie Żydowſkiey za czáſow Herodá krolá/ otho przyſzli mędrcy ze Wſchodu ſłońcá do Jeruzalem.

2. Řkauce: Kde geſt/ kteryž ſe narodil Kral Židowſky? Nebo widěli gſme hwězdu geho na wýchodu Slunce/ a přigeli gſme/ abychom ſe gemu klaněli.

Mowiąc/ Y gdzież ieſt on Krol Żydowſki ktory ſie národził? ábowiem eſmy widzieli gwiazdę iego na wſchodu ſłońcá/ y przyſzliſmy chwalić go.

3. To vſlyſſaw Herodes Kral zarmautil ſe/ y wſſyckni Geruzalémſſtij s nijm

Co gdy vſłyſzał Krol Herod/ był zátrwożon y wſzythko Jeruzalem z nim.

ב

4 וְכַנֵּשׁ כֻּלְהוֹן רַבֵּי כָּהֲנָא וְסָפְרָא דְעַמָּא וַמְשַׁאֶל הֲוָא לְהוֹן דַאֵיכָא מֶתְיְלֵד מְשִׁיחָא׃

Et congregando tutti i principali Sacerdoti, e gli Scribi del popolo, domandò loro doue Chriſto doueua naſcere.

5 הֵנּוּן דֵּין אֵמַרוּ בְּבֵית־לְחֶם דִיהוּדָא הָכַנָּא גֵּיר כְּתִיב בַּנְבִיָא׃

Et eſſi gli diſſero, in Betleem ch'è in Giudea, perciohe coſi è ſcritto per il Profeta.

6 אַף אַנְתִּי בֵּית־לְחֶם דִיהוּדָא לָא הֲוַיְתִּי בְּצִירָא בְּמַלְכָּא דִיהוּדָא מֶנֵּכִי גֵּיר יִפּוּק מַלְכָּא דְהוּ יְרַעִיוּהִי לְעַמִּי יִסְרָיֵל׃

E tu Bethleem terra di Iuda, non ſei gia la minima fra i principi di Iuda: percioche di te mi vſcirà vn Capitano, il qual paſcerà il mio popolo Iſrael.

7 הָיְדֵין הֶרוֹדֵס מַטְשְׁיָאִית קְרָא לַמְגוּשֵׁא וְיַלֵף מֶנְהוֹן בַּאֵינָא זַבְנָא אֶתְחְזִי לְהוֹן כּוֹכְבָא׃

Allora Herode chiamati di ſegreto i Magi, ricercò diligentemente da eſſi del tempo che la ſtella era loro *apparitta.*

8 וְשַׁדַּר אֵנּוּן לְבֵית־לְחֶם וֶאֱמַר לְהוֹן זֵלוּ עַקְּבוּ עַל טַלְיָא חַפִּיטָאִית וּמָא דְאֶשְׁכַּחְתּוּנָיְהִי תוּ חַוָאוּנִי דְאַף אֶנָּא אֵזֵל אֶסְגוּד לֵה׃

E mandandoli in Betleem, diſſe loro, Andate, e ricercate à pieno del piccolo fanciullo, e poi che voi l'hauerete trouato, fatemelo intendere, accioche ancor io venghi ad adorarlo.

9 הֵנּוּן דֵּין כַּד שְׁמַעוּ מֵן מַלְכָּא אֵזַלוּ וְהָא כַּוְכְבָא הַו דַחֲזַו בְּמַדְנְחָא אָזֵל הֲוָא קַדְמַיְהוֹן עַדְמָא דְאֶתָא קָם לְעֵל מֵן אַיְכָא דְאִיתַוְהִי טַלְיָא׃

Eſſi hauendo vdito il Re, ſe n'andorono: & ecco la ſtella, c'haueuano veduta in Oriente, andaua loro innanzi, fin che arriuata, ſi fermò ſopra il luogo *dou'era il piccolo fanciullo.*

10 כַּד דֵּין חֲזַאוּהִי לכו לְכַוְכְבָא חֲדִיו חֶדְוְתָא רַבְּתָא דְטָב׃

Et eſſi veduta la ſtella ſi rallegrorono di vna grandiſſima allegrezza.

ב

4 וַיֶּאֱסֹף אֶת־כָּל הַכֹּהֲנִים וְשׁוֹטְרִים בָּעָם וַיִּדְרֹשׁ מֵהֶם בְּאֵיזֶה מָקוֹם הַמָּשִׁיחַ יִוָּלֵד׃

Y convocados todos los principes de los ſacerdotes, y los Eſcribas del Pueblo, preguntóles donde auia de nacer el Chriſto.

5 וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּבֵית לֶחֶם יְהוּדָה כִּי־כֹה נִכְתַּב עַל יַד הַנָּבִיא׃

Y ellos le dixeron, En Beth-lehem de Iudea; porque anſi eſtá eſcripto por el Propheta.

6 וְאַתָּה בֵּית לֶחֶם אֶפְרָתָה לֹא צָעִיר לִהְיוֹת בְּאַלְפֵי יְהוּדָה מִמְּךָ לִי יֵצֵא לִהְיוֹת מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל׃

Y tu Beth-lehem *de* tierra de Iuda, no eres muy pequenna entre los principes de Iuda: porque de ti ſaldrá Guiador, que apacentará à mi Pueblo Iſrael.

7 אָז הֵרוֹדֵס בְּסֵתֶר קָרָא אֶת־הַמְּהַגִּים וְחָקַר מֵהֶם הֵיטֵב אֶת־הָעֵת אֲשֶׁר נִרְאָה הַכּוֹכָב׃

Entonces Herodes, llamados los Magos enſecreto, entendio deellos *diligentemente* el tiempo del aparecimiento del eſtrella.

8 וַיִּשְׁלָחֵם לְבֵית־לֶחֶם וַיֹּאמַר לְכוּ וְהֵיטִיבוּ לִדְרוֹשׁ עַל־הַיֶּלֶד וְאִם תִּמְצָאוּהוּ הַגִּידוּ לִי לְמַעַן גַּם אָנֹכִי אָבוֹא וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לוֹ׃

Y embiandolos à Beth-lehem, dixo, Andad allà, y preguntad *con diligencia* por el ninno: y deſque lo hallardes, hazedmelo ſaber, paraque yo venga y lo adóre.

9 וְהֵמָּה שָׁמְעוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֵּלְכוּ וְהִנֵּה הַכּוֹכָב אֲשֶׁר רָאוּ בַּמִּזְרָח הָלַךְ לִפְנֵיהֶם עַד כִּי בָא וְעָמַד מִמַּעַל אֲשֶׁר הָיָה שָׁם הַיֶּלֶד׃

Y ellos, auiendo oydo àl Rey, fueronſe: y heaqui que la eſtrella, que auian viſto en el Oriente, yua delante dellos, haſtaque llegando ſe puſo ſobre donde eſtaua el ninno.

10 וַיִּרְאוּ אֶת הַכּוֹכָב וַיִּשְׂמְחוּ שִׂמְחָה גְּדוֹלָה־מְאֹד׃

Y viſta la eſtrella gozaronſe mucho de gran gozo.

β.

4. Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται.

Et ayant aſſemblé tous les principaux Sacrificateurs & les Scribes du peuple, il s'informa d'eux, où le Chriſt deuoit naiſtre.

5. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας. οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου.

Leſquels lui dirent, en Beth-lehem *ville* de Iudee: car il eſt ainſi eſcrit par le Prophete.

6. Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ.

Et toi Beth-lehem terre de Iuda, tu n'es pas la plus petite entre les gouuerneurs de Iuda, car de toi ſortira le conducteur qui paiſtra mon peuple Iſrael.

7. Τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

A donc Herode ayant appelé en ſecret les Sages, s'enquit d'eux ſoigneuſement du temps que l'eſtoile leur eſtoit apparue.

8. Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου. ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

Et les enuoyant en Beth-lehem, leur dit, allez, & vous enqueſtez ſoigneuſement touchant le petit enfant: & quand vous l'aurez trouué, faites le moi ſauoir, afin que i'y aille auſsi, & que ie l'adore.

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.

Eux donc ayans ouï le roy, s'en allerent: & voici l'eſtoile qu'ils auoyent veuë en Orient, alloit deuant eux, iuſques à tant qu'elle arriua, & s'arreſta ſur le lieu où eſtoit le petit enfant.

10. Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.

Et quand ils virent l'eſtoile, ils s'eſiouïrent d'une fort grand' ioye.

CAP. II.

4. Et congregans omnes principes ſacerdotum & Scribas populi, ſciſcitabatur ab eis ubi Chriſtus naſceretur.

And gathering together all the chiefe Prieſtes & Scribes of the people / he aſked of them / where Chriſt ſhould be borne.

5. At illi dixerunt ei, In Beth-lehem Iudæ. Sic enim ſcriptum eſt per prophetam.

And they ſaid vnto him / At Bethlehem in Judea: for ſo it is written by the Prophet.

6. Et tu Beth-léhem terra Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda: ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſraël.

And thou Beth-lehem in the lande of Juda / art not the leaſt among the Princes of Juda: for out of thee ſhall come the gouernour that ſhall feede my people Iſrael.

7. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ quæ apparuit eis.

Then Herode priuily called the Wiſemen / and diligently inquired of them the time of the ſtarre that appeared.

8. Et mittens illos in Beth-léhem, dixit, Ite, & interrogate diligenter de puero: & cum inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens adorem eum.

And ſent them to Beth-lehem/ ſaying/ Goe / and ſearch diligently for the babe: and when yee haue founde him / bring mee worde againe / that I may come alſo / and worſhip him.

9. Qui cum audiſſent regem, abierunt, & ecce ſtella quam viderant in oriente, antecedebat eos, uſquedum veniens ſtaret ſuprà, ubi erat puer.

So when they had heard the King/ they departed: and loe the ſtarre which they had ſeene in the Eaſt / went before them / till it came / and ſtoode ouer the place where the babe was.

10. Videntes autem ſtellam, gaviſi ſunt gaudio magno valde.

And when they ſawe the ſtarre/ they reioyced with an exceeding great ioy.

Das II. Capitel.

4. Vnd ließ verſamlen alle Hoheprieſter vnd Schrifftgelerten vnter dem Volck / vnd erforſchete von jnen wo Chriſtus ſolt geborn werden.

Oc hand loed forſamle de ypperſte Preſter oc Schrifftklaage blant Folcket/ oc vdſpurde aff dem/ Huor Chriſtus ſkulde fødis?

5. Vnd ſie ſagten jm: Zu Bethlehem im Jüdiſchen Lande: Denn alſo ſtehet geſchrieben durch den Propheten:

De ſagde til hannem/ J Bethlehem vti Jødeland. Thi der ſtaar ſaa ſcreffuit ved Propheten:

6. Vnd du Bethlehem im Jüdiſchen lande/ biſt mit nichte die kleineſt vnter den Fürſten Juda / denn auß dir ſol mir kommen der Hertzog / der über mein Volck Jſrael ein HERR ſey.

Oc du Bethlehem i Jødeland/ eſt ingenlunde den minſte blant Juda Forſter/ Thi aff dig ſkal mig komme en Førſte/ ſom ſkal vere en Herre offuer mit folck Jſrael.

7. Da berieff Herodes die Weiſen heimlich / vnd erlernt mit fleiß von jnen/ weñ der Stern erſchinen were.

Da kallede Herodes de Viſe Hemmelige / oc vdſpurde aff dem flitelige/ Naar Stiernen haffde ladet ſig til ſyne?

8. Vnd weiſete ſie gen Bethlehem/ vnd ſprach: Ziehet hin / vnd forſchet fleiſſig nach dem Kindlein/ vnd wenn jrs findet / ſaget mirs wider/ daß ich auch komme / vnd es anbete.

Oc hand viſde dem til Bethlehem/ oc ſagde: Reyſer hen/ oc ſpører flitelige effter Barnet/ Oc naar i det finde/ da ſiger mig det / At ieg oc kant komme oc tilbede det.

9. Als ſie nun den König gehört hatten/ zogen ſie hin. Vnnd ſihe / der Stern / den ſie im Morgenlannd geſehen hatten/ gieng für jnen hin/ biß daß er kam / vnd ſtund oben über/ da daß Kindlein war.

Der de haffde nu hørt Kongen/ droge de bort. Oc ſee/ Stiernen ſom de haffde ſeet i Øſterland / gick hen faare dem/ Jndtil hun kom/ oc ſtod offuen offuer/ ſom Barnet vaar.

10. Da ſie den Stern ſahen / wurden ſie hoch erfrewet.

Der de ſaae Stiernen/ bleffue de gantſke glade.

Kapitola II.

4. A powolaw wſſech prwnijch z Kněžij a Včitelůw Lidu/ tazal ſe gich/ kdeby ſe měl Kryſtus naroditi.

Y zebrawſzy wſzytki Kſiążętá kápłáńſkie/ y nauczyciele ludu/ dowiedowal ſie od nich gdźie ſie mial Kryſtus národzic.

5. A oni řekli: W Bethlémě Judowě/ neb tak geſt pſáno ſkrze Proroka:

A oni mu rzekli/ W onym Bethleem ktore ieſt w ziemi Juda/ gdyż tak ieſt napiſano przez Proroka.

6. A ty Bethléme Země Judſká/ nikoli negſy naymenſſý mezy Knijžaty Judſkými/ nebok z tebe mně wygde Wůdce/ kterýž bude zprawowati Lid můg Izrahelſký.

Y thy Bethleem ziemio Judſka nie ieſteś napodleyſze miedzy kſiążety Judſkimi / abowiem z ciebie wynidzie wodz/ ktory będzie rządził on moy lud Izraelſki.

7. Tehdy Herodes taynĕ powolaw Mudrcůw / pilně ſe gich ptal na čas Hwězdy/ kteraž ſe gim byla vkázala:

Tedy Herod wezwawſzy potáiemnie onych medrcow / pilnie ſie wywiádowal od nich / ktorego czáſu gwiazdá ſie vkazala.

8. A propauſſtěge gedo Bethléma/ řekl: Gděte/ a ptayte ſe pilně na to Dijtě: A když naleznete/ zwěſtugte mi/ abych y ya přigda klaněl ſe gemu.

Y poſławſzy ie do Bethleem/ rzekł/ Idźcie tám / a pilnie ſie wywiáduycie o dzieciątku/ á nalazſzy ie / oznaymicie mi/ abym ia thez przyiechawſzy chwalił go.

9. Kteřijžto když wyſlyſſeli Krale/ odgeli: A hle Hwězda/ kteruž byli wiđeli na Wychodu Slunce/ předchazela ge/ až y přiſſedſſy ſtála nad mijſtem/ kdež bylo Dijtě.

Oni thedy wyſłuchawſzy Krolá/ ſzli/ á oto gwiazdá ktora byli widzieli ná wſchodu ſłoncá / ſzla przed nimi/ áż przyſzedſzy ſtanela nád mieyſcem gdzie bylo dzieciątko.

10. A vzřewſſe Hwězdu/ zradowali ſe radoſtij welmi welikau.

A gdy vyzrzeli one gwiazdę bárzo wielką rádoſcią vradowali ſie.

ב

11 וְעַלוּ לְבַיְתָא וַחֲזַאוּהִי
לְטַלְיָא עַם מַרְיַם אֶמֵּהּ
וַנְפַלוּ סְגֶדוּ לֵהּ וַפְתַחוּ
סִימָתְהוֹן וַקְרֶבוּ לֵהּ ק
קוּרְבָּנָא דַּהְבָא וּמוּרָא
וּלְבוּנְתָא׃

Et entrati ne la caſa, trouorono il piccol fanciullo con Maria ſua madre: e gittatiſi in terra, l'adororono: poi aperti i lor teſori, gli preſentorono de doni, cioè, oro, incenſo e mirra.

12 וְאֶתְחְזִי לְהוֹן בְּחֶלְמָא
דְּלָא נֶהְפְּכוּן לְוָת הְרוֹדֶס
וּבְאוּרְחָא אַחֲרִיתָא אֱזַלוּ
לְאַתְרְהוֹן׃

Et eſſendo in ſogno ſtati diuinamente auuertiti di non ritornare ad Herode, ſi ritirorno per vn'altra via nel lor paeſe.

13 כַּד דֵּין אֱזַלוּ אֶתְחְזִי
מַלְאַכָא דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא
לְיַוְסֵף וֶאֱמַר לֵהּ קוּם
דְּבַר לְטַלְיָא וּלְאֶמֵּהּ
וַעְרוֹק לְמֶצְרֵין וַתְמָן הֲוִי
עַדְמָא דְּאָמַר אֲנָא לָךְ
עְתִיד הוּ גֵּיר הְרוֹדֶס
לְמֶבְעָיֵהּ לְטַלְיָא אַיְךְ
דְּיוֹבְדִיוֹהִי׃

Partiti che ſi furono, ecco l'Angelo del Signore appariſce in ſogno à Ioſef, dicendo, Leuati ſu, e piglia il piccol fanciullo e ſua madre, e fuggi in Egitto: e ſta iui fin che io tel diro: imperoch'egli auuerrà ch'Herode cerchi il piccol fanciullo, per ammazzarlo.

14 יַוְסֵף דֵּין קָם שְׁקַלֵהּ
לְטַלְיָא וּלְאֶמֵּהּ בְּלֶלְיָא
וְעֲרַק לְמֶצְרֵין׃

Allora egli ſuegliatoſi, preſe di notte il piccol fanciullo, e ſua madre, e ritiroſſi in Egitto.

15 וַהֲוָא תַּמָּן עַדְמָא
לְמַוְתֵהּ דְּהְרוֹדֶס דְּנֶתְמַלֵא
מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר מֶן מָרְיָא
בַּנְבִיָא דְּאָמַר דְּמֶן מֶצְרֵין
קְרִית לַבְּרִי׃

Eſtette iui in fin à la morte d'Herode, accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto dal Signore per il Profeta, che dice Io ho chiamato il mio Figliuol fuor d'Egitto.

ב

11 וַיָּבֹאוּ אֶל־הַבַּיִת וַיִּרְאוּ
אֶת־הַנַּעַר עִם־מִרְיָם אִמּוֹ
וַיִּפְּלוּ עַל־הָאָרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ
וַיִּפְתְּחוּ אֶת־אוֹצְרוֹתָם וַיַּקְרִיבוּ
לוֹ מַתָּנוֹת זָהָב וּלְבוֹנָה וָמֹר׃

Y entrando en la caſa, hallâron àl ninno con ſu madre Maria: y proſtrandoſe, adoráronlo: y abriendo ſus theſoros, offrecieronle dones, oro, y encienſo, y myrrha.

12 וַיְהִי מַעֲנֵה אֱלֹהִים בַּשֵּׁנָה
לְבִלְתִּי שׁוּב אֶל־הֵירוֹדֵס וּבְדֶרֶךְ
אַחֶרֶת שָׁבוּ לְאַרְצָם׃

Y ſiendo auiſados por reuelacion enſuennos, que no boluieſſen à Herodes, boluieronſe à ſu tierra por otro camino.

13 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ הִנֵּה מַלְאַךְ
יְהוָה נִרְאָה בַּחֲלוֹם לְיוֹסֵף לֵאמֹר
קוּם וְשָׂא אֶת־הַיֶּלֶד וְאֶת־אִמּוֹ
וּבְרַח לְךָ מִצְרַיְמָה וֶהְיֵה שָׁם
עַד־כִּי אֹמַר לָךְ כִּי יֵשׁ עָתִיד
הֵירוֹדֵס לְבַקֵּשׁ אֶת־הַנַּעַר
וּלְאַבְּדוֹ׃

Y partidos ellos, heaqui el Angel del Sennor apparece enſuennos à Ioſeph, diziendo, Leuandate, y toma àl ninno, y à ſu madre, y huye à Egypto, y eſtá te allà, haſta que yo te lo diga: porque ha de acondecer, que Herodes buſcará àl ninno para matarlo.

14 וַיָּקָץ וַיִּשָּׂא אֶת־הַנַּעַר
וְאֶת־אִמּוֹ בַּלַּיְלָה וַיֵּלֶךְ
מִצְרָיְמָה׃

Y deſpertando el, tomó el ninno y à ſu madre de noche: y fueſe en Egypto:

15 וַיְהִי־שָׁם עַד־מוֹת הֵירוֹדֵס
לְהִמָּלֵא אֲשֶׁר נֶאֱמַר מֵיְהוָה
בַּנָּבִיא לֵאמֹר מִמִּצְרַיִם קָרָאתִי
אֶת־בְּנִי׃

Y eſtuuo allá haſta la muerte de Herodes: para que ſe cumplieſſe lo que fue dicho por el Sennor por el Propheta, que dixo, De Egypto llamé mi Hijo.

β'.

11. Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ· καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν.

Et eſtans entrès en la maiſon, ils trouuerent le petit enfant auec Marie ſa mere: lequel ils adorerent, en ſe iettant en terre; & apres auoir deſployé leurs threſors, lui preſenterẽt des dons, c'eſt aſſauoir de l'or, de l'encens, & de la myrrhe.

12. Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Et eſtans aduertis diuinement par ſonge, de ne retourner vers Herode, ils ſe retirerent par vn autre chemin en leur contree.

13. Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσὴφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοι. μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.

Or apres qu'ils ſe furent retirés, voici, l'Ange du Seigneur apparoiſt par ſonge à Ioſeph, diſant, Leue-toi, & pren le petit enfant & ſa mere, & t'enfui en Egypte, & te tien là iuſques à tant que ie le te die: car Herode cerchera le petit enfant pour le mettre à mort.

14. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον.

Ioſeph donc eſtant eſueillé print de nuict le petit enfant & ſa mere, & ſe retira en Egypte.

15. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

Et ſe tint là iuſques au treſpas d'Herode: afin que fuſt accompli ce dont le Seigneur auoit parlé par le Prophete, diſant, I'ai appelé mon Fils hors d'Egypte.

CAP. II.

11. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adoraverunt eum: & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

And went into the houſe / and found the babe with Marie his mother / and fell downe / and worſhipped him / and opened their treaſures / and preſented vnto him giftes / euen golde / and incenſe / and myrrhe.

12. Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reverſi ſunt in regionem ſuam.

And after they were warned of God in a dreame / that they ſhould not goe againe to Herode / they returned into their country another way.

13. Qui cum receſſiſſent, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens, Surge, & accipe puerum, & matrē eius, & fuge in Ægyptum: & eſto ibi uſque dum dicam tibi. Futurum eſt enim ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum.

After their departure / beholde / the Angel of the Lorde appeareth to Joſeph in a dreame / ſaying / Aryſe / and take the babe and his mother / and flee into Egypt / & be there till I bring thee worde: For Herode will ſeeke the babe / to deſtroy him.

14. Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte: & ſeceſſit in Ægyptum

So he aroſe and tooke the babe & his mother by night / and departed into Egypt.

15. Et erat ibi uſque ad obitum Herodis: ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per prophetam dicentem, Ex Ægypto vocavi filium meum.

And was there vnto the death of Herode / that it might bee fulfilled / which was ſpoken of the Lord by the Prophet / ſaying / Out of Egypt haue I called my Sonne.

Das II. Capitel.

11. Vnd giengen in das Hauß / vnd funden das Kindlein mit Maria ſeiner Mutter / vnd fielen nider / vnd betten es an / vnd theten jhre Schätze auff / vnd ſchenckten jhm Gold / Weyrauch vnd Myrrhen.

Oc ginge ind i Huſit / oc funde Barnet met ſin moder Maria / oc de fulde ned / oc tilbade det / / Oc oplode deris ligende fæ / Oc ſkenckte hannem Guld / Røgelſe oc Myrrha.

12. Vnd Gott befahl jnen im traum / daß ſie ſich nicht ſolten wider zu Herodes lencken / vnd zogen durch einen andern weg wider in jr Land.

Oc Gud befalede dem i en drøm / at de ſkulde icke drage til Herodes igen / Oc de fore en anden vey til deris Land igen.

13. Da ſie aber hinweg gezogen waren / Sihe / da erſchein der Engel des HERRN dem Joſeph im traum vnd ſprach: Stehe auff / vnnd nimm das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu dir / vnd fleuch in Egypten land / vnd bleib alda / biß ich dir ſage. Denn es iſt vorhanden / daß Herodes das Kindlein ſuche / daſſelb vmbzubringen.

Der de vaare bort dragne / See / da obenbaredis HErrens Engel Joſeph i en drøm / oc ſagde / Stat op / oc tag Barnet oc hans Moder til dig / oc fly i Egypti land / oc bliff der / indtil ieg ſiger dig til. Thi det er faar hender / at Herodes ſkal ſøge effter Barnet / at ihielſla det.

14. Vnd er ſtund auff / vnd nam das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu ſich / bey der nacht / vnnd entweich in Egypten Land.

Oc hand ſtod op / oc tog Barnet oc hans Moder til ſig / om natten / oc flyde i Egypti land.

15. Vnnd bleib alda / biß nach dem tod Herodis. Auff das erfüllet wůrde / daß der HERR durch den Propheten geſagt hat / der da ſpricht: Auß Egypten hab ich meinen Son geruffen.

Oc bleff der / indtil Herodes vaar død. At det ſkulde fuldkommes / ſom HErren talede ved Propheten / ſom ſiger / Jeg kallede min Søn aff Egypten.

Kapitola II.

11. A wſſedſſe do Domu / nalezli Dijtě s Marygj, Matkau geho. A padſſe klaněli ſe gemu: A otewřewſſe Poklady ſwé / obětowali gemu dary / Zlato / Kadidlo a Mirrhu.

Y wſzedſzy w dom / nalezli dzieciatko z Márya mátká iego / a vpadſzy ná ziemie / chwalili ie / á otworzywſzy ſkarby ſwoie / ofiárowáli mu dáry / złoto / kadzidło y mirre.

12. Potom odpowěd wzawſſe we Snách / aby ſe nenawracowali k Herodeſowi / ginau ceſtau nawrátili ſe do Kraginy ſwé.

Wziawſzy tedy roſkazánie od Bogá we ſnie / aby ſie nie wracali do Herodá / inſza droga odeſzli do ziemie ſwoiey.

13. Kteřijžto když odgeli / Ay Angel PANě okázal ſe Jozoffowi we Snách / řka: Wſtaň / a wezmi Dijtě y Matku geho / a vtec do Egipta / a buder tam dokawaž nepowijm tobě. Neb to bude / že Herodes hledati bude Dijtěte k zahubenij geho.

A gdy iuż byli odeſzli / otho Anioł Páńſki okazał ſie we ſnie Jozefowi / mowiac / Wſtan / a weźmi dzieciatko y matkę iego / y vciekay do Egiptu á bądź tam ażci opowiem / Abowiem tho przyidzie iż Herod bedzie ſzukał dzieciatka áby ie ſtrácił.

14. Kterýžto wſtaw / wzal Dijtě y Matku geho w nocy / y odſſel do Egipta.

A on ocućiwſzy ſie wziął dzieciatko y mátkę iego w nocy / y poſzedł do Egiptu.

15. A byl tam až do Smrti Herodeſowy: aby ſe naplnilo to / což geſt powědijno od PANA / ſkrze Proroka / řkaucyho: Z Egipta powolal gſem Syna meho.

Y thámże był áż do śmierci Herodowey / aby ſie ſpełniło to co Pan mowił przez Proroka rzekac / Jam wezwał ſyna ſwoiego z Egiptu.

ב

16 הידין הרודס כד חזא דאתבזח מן מגושא אתחמת טב ושדר קטל טליא כלהון דבית־לחם ובכלהון תחומיה מן בר תרתין שנין ולתחת איך זבנא דעקב מן מגושא :

Allora Herode vedendoſi eſſere ſtato ſchernito da i Magi, s'adirò grandemente: e mandò ad occidere tutti i fanciulli, che erano in Betleem*, e in tutti i ſuoi confini, da due anni in giu, ſecondo il tempo ch'egli haueua diligentemente ricercato da i Magi.*

17 הידין אתמלי מדם דאתאמר ביד ארמיא נביא דאמר :

Allora s'adempiè quello ch'era ſtato detto da Ieremia Profeta, che dice.

18 קלא אשתמע ברמתא בכיא ואליא סגיאא רחיל בכיא על בניה ולא צביא למתביאו מטול דלא איתיהון :

Vna voce è ſtata vdita in Ramà, lamento, pianto, e molto grido, Rachel che piange i ſuoi figliuoli, e non ha voluto eſſer conſolata, poi *che non ſono.*

19 כד מית דין הרודס מלכא אתחזי מלאכא דמריא בחלמא ליוסף במצרין :

Poi morto che fu Herode, ecco l'Angelo del Signore appariſce in ſogno à Ioſef in Egitto, dicendo.

20 ואמר לה קום דבר לטליא ולאמה וזל לארעא דיסראיל מיתו להון גיר הנון דבעין הוו בנפשה דטליא :

Leuati ſu, e piglia il piccol fanciullo e ſua madre, e vattene in terra d'Iſrael: perche gia ſon morti coloro che cercauano l'anima del fanciullo.

21 ויוסף קם דבר לטליא ולאמה ואתא לארעא דיסראיל :

Et egli leuatoſi, preſe il piccol fanciullo e ſua madre, e venne in terra d'Iſrael.

ב

16 אז הירודס רואה כי הותל במהגים ויקצף עד־מאד וישלח וימית את־כל הילדים אשר בבית־לחם ובכל גבולה משנתים ולמטה כזמן אשר דרש ממהגים :

Herodes entonces, como ſe vido burlado de los Magos enojóſe mucho: y embió, y mató todos los ninnos que auia en Beth-lehem, y en todos ſus terminos, de edad de dos annos à baxo, conforme al tiempo que auia entendido de los Magos.

17 אז נמלא אשר נאמר מן־ירמיהו הנביא לאמר :

Entonces fue cumplido loque fue dicho por el Sennor por el propheta Ieremias, que dixo.

18 קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על־בניה מאנה להנחם על־בניה כי־איננו :

Boz fue oyda en Rhamá, lamentacion, lloro, y gemido grande: de Rachel que llora ſus hijos: y no quiſo ſer conſolada, porque perecieron.

19 ובאשר מת הירודס הנה מלאך יהוה בחלום נראה ליוסף במצרים :

Mas muerto Herodes, heaqui el Angel del Sennor apparece en ſuennos à Ioſeph en Egypto.

20 לאמר קום ושא את־הילד ואת־אמו ולך לך אל־ארץ ישראל כי־מתו מבקשי נפש הילד :

Diziendo, Leuantate, y toma el ninno, y à ſu madre, y vete à tierra de Iſrael; que muertos ſon losque procurauan la muerte del ninno.

21 ויקם ויקח את־הילד ואת־אמו ויבא אל־ארץ ישראל :

Entonces el ſe leuantó, y tomó el ninno, y à ſu madre, y vinoſe à tierra de Iſrael.

β′.

16. Τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεέμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

Lors Herode ſe voyant mocqué des Sages, fut fort courroucé: & ayant enuoyé ſes gens, mit à mort tous les enfans qui eſtoyent en Beth-lehem & en toutes les marches d'icelle, depuis ceux de deux ans & au deſſous, ſelon le temps dont il s'eſtoit exactement enquis des Sages.

17. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος.

Adonc fut ancompli ce dont auoit parlé Ieremie le Prophete, diſant.

18. Φωνὴ ἐν ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί.

Vn cri à eſté ouï en Rama, complainte, pleur & grand brayement: Rachel pleurant ſes enfans, & n'a voulu eſtre conſolee, de ce qu'ils ne ſont plus.

19. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ.

Mais apres qu'Herode fut mort, voici, l'Ange du Seigneur apparoiſt en Egypte à Ioſeph, par ſonge.

20. Λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

Diſant, Leue-toi, & pren le petit enfant & ſa mere, & t'en va au païs d'Iſrael: car ceux qui demandoyent l'ame du petit enfant ſont morts.

21. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ.

Ioſeph donc eſueillé print le petit enfant & ſa mere, & s'en vint au païs d'Iſrael.

CAP. II.

16. Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Beth-léhem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, ſecundum tempus quod exquiſierat à Magis.

Then Herode / ſeeing that hee was mocked of the wiſe men / was exceeding wroth / and ſent forth / and ſlewe all the male children that were in Beth-lehem / and in al the coaſtes thereof / from two yere olde and vnder / according to the time which he had diligently ſearched out of the wiſe men.

17. Tunc adimpletum eſt quod dictum eſt per Ieremiam prophetam, dicentem.

Then was that fulfilled which was ſpoken by the Prophet Jeremias / ſaying.

18. Vox in Rama audita eſt, ploratus & ululatus multus, Rachel plorans filios ſuos, & noluit conſolari, quia non ſunt.

In Rama was a voyce heard / mourning / and weeping / and great lamentation: Rachel weeping for her children / and would not be comforted / becauſe they were not.

19. Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Ægypto.

And when Herode was dead / behold / an Angell of the Lorde appeareth in a dreame to Joſeph in Egypt.

20. Dicens, Surge, & accipe puerum & matrẽ eius, & vade in terram Iſraël: defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.

Saying / Ariſe / and take the babe and his mother / and go into the land of Iſrael: for they are dead which ſought the babes life.

21. Qui conſurgens, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Iſraël.

Then he aroſe vp / and tooke the babe and his mother / and came into the lande of Iſrael.

Das II. Capitel.

16. Da Herodes nun ſahe / daß er von den Weiſen betrogen war / ward er ſehr zornig / vnd ſchicket auß / vnnd ließ alle Kinder zu Bethlehem tödten vnnd an ihr gantzen grentzen / die da zweyjärig vnd drunter waren / nach der zeit / die er mit fleiß von den Weiſen erlernet hatte.

Der Herodes nu ſaa / at hand vaar bedragen aff de Viſe / bleff hand ſaare vred / Oc hand ſende vd / oc loed ihielſla alle Børn i Bethlehem / oc i al den Egn / ſom vaare thu aar oc mindre / effter den tid / ſom hand haffde flitelige forfaret aff de Viſe.

17. Da iſt erfüllet das geſagt iſt von dem Propheten Jeremia / der da ſpricht:

Da er det fuldkommet ſom ſagd er aff den Prophete Jeremia / ſom ſiger:

18. Auff dem Gebirge hat man ein Geſchrey gehöret / vil klagens / weinens vnd heulens / Rachel beweinet jre Kinder / vnd wolt ſich nicht tröſten laſſen / denn es war auß mit jhnen.

Paa Bierget hørde mand it ſkrig megen klage / graad ock hylen. Rachel begred ſine Børn / oc wilde icke lade ſig huſuale / Thi det vaar vde met dem.

19. Da aber Herodes geſtorben war / ſihe / da erſchein der Engel des HERRN Joſeph im traum / inn Egypten Land.

Men der Herodes vaar død / ſee / da obenbaredis HERRENS Engel Joſeph i en drøm / i Egypti land.

20. Vnd ſprach: Stehe auff / vnnd nimm das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu dir / vnd zeuch hin / in das Land Jſrael / ſie ſind geſtorben / die dem Kinde nach dem leben ſtunden.

Oc ſagde / Stat op / oc tag Barnet oc hans Moder til dig / oc drag hen / i Jſraelſſ land / de ere døde / ſom ſtode effter Barnſens liff.

21. Vnd er ſtund auff / vnd nam das Kindlein vnnd ſeine Mutter zu ſich / vnd kam in das Land Jſrael.

Oc hand ſtod op / oc tog Barnet oc hans Moder til ſig / oc kom i Jſraelſſ land.

Kapitola II.

16. Tehdy Herodes wida / žeby ſklamán byl od Mudrcůw rozhněwal ſe welmi / a poſlaw Služebníky / zmordowal wſſecky Dijtky / které byly w Bethlémě / y we wſſech Končinách geho / od dwau Leth a nijže / wedlé čaſu na který ſe byl wyptal od Mudrcuow.

Zatym Herod widząc iż go nágráwáli mędrcowie / barzo ſię rozgniewał / y poſławſzy kazał pomordowáć wſzytki dzieci ktore były w Bethleem / y po wſzytkich granicách iego / ode dwu lath y młodſze / wedle czáſu kthorego ſię był pylnie wywiedział od mędrcow.

17. Tehdy naplněno geſt to / což powědijno geſt ſkrze Jeremiáſſe Proroka / řkaucýho:

Tedy ſię wypełniło tho co ieſt rzeczono przez Jeremiaſza Proroka mowiącego.

18. Hlas w Ráma ſlyſſán geſt / pláč a kwijlenij mnohé / Ráchel plačijcý ſynůw ſwých / a nechtěla ſe vtěſſyti / žeby gich nebylo.

Głos był ſłyſzan w Ramie / nárzekánie / płacz / y łkanie wielkie / Rachel płacząc ſynow ſwoich / nie chciała być pocieſzona dla tego iż ich niemaſz.

19. Když pak vmřel Herodes Hle Angel PANĚ vkázal ſe Jozeffowi we Snách w Egiptě.

Ale po śmierci Herodowey / otho Anioł Páńſki weſnie vkázał ſię Jozefowi w Egiptcie / mowiąc.

20. Řka: Wſtaň / a wezmi Dijtě y Matku geho / a gdi do Země Jzrahelſké / neb ſau zemřeli ti / kteřijž hledali bezžiwotij Dijtěte.

Wſtań á weźmi dzieciątko y mátkę iego / á idź do ziemie Jzráelſkiey / ábowiem ci kthorzy dzieciątku o żywot ſtali / iuż pomárli.

21. Kterýžto wſtaw / wzal Dijtě y Matku geho / a přiſſel do země Jzrahelſké.

Tedy on ocuciwſzy ſię / wziął dzieciątko y mátkę iego / y przyſzedł do ziemie Jzraelſkiey.

ב

22 כַּד דֵּין שְׁמַע דַּאְרְכֶלָאוֹס הֲוָא מַלְכָּא בִּיהוּד חֲלָף הֵרוֹדֵס אֲבוּהִי דְּחֵל דְּיֵאזַל לְתַמָּן וְאֶתְחֲזִי לֵהּ בְּחֶלְמָא דְּיֵאזַל לְאַתְרָא דַּגְלִילָא׃

Ma hauendo, vdito che Archelao regnaua in Giudea in luogo d'Herode ſuo padre, temè d'andarui: & ammonito diuinamente in ſogno, ſi ritirò ne le parti de la Galilea.

23 וֶאתָא עֲמַר בִּמְדִינְתָא דְּמֶתְקַרְיָא נָצְרַת אַיְךְ דְּיֶתְמַלֵּא מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בַּנְבִיָּא דְּנָצְרָיָא נֶתְקְרֵא׃

Et venutoui, habitò ne la città che ſi chiama Nazaret: accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per li Profeti, Egli ſarà chiamato Nazareo.

ג

1 בְּהוֹן דֵּין בְּיוֹמָתָא הָנוֹן אֶתָא יוֹחַנָּן מַעְמְדָנָא וּמַכְרֶז הֲוָא בְּחוּרְבָּא דִּיהוּד׃

Ora in quei tempi venne Giouanni Battiſta, predicando nel diſerto de la Giudea.

2 וָאמַר תּוּבוּ קֶרְבַת לָהּ מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

E dicendo, Rauuedeteui, percioche s'auuicina il regno de cieli.

3 הָנַו גֵּיר הַו דְּאֶמִּיר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא קָלָא דְּקָרֵא בְּחוּרְבָּא טַיֶּבוּ אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא וַאֲשְׁווּ לַשְׁבִילוֹהִי׃

Imperoche coſtui è quello, di cui fu detto per il Profeta Eſaia che dice, La voce di colui che grida nel deſerto, Acconciate la via del Signore, fate dritte le ſue ſtrade.

4 הָו דֵּין יוֹחַנָּן אִיתַוְהִי הֲוָא לְבוּשֵׁהּ דְּסֶעְרָא דְּגַמְלֵא וְאֶסָר חַצָא דְּמֶשְׁכָּא עַל חַצַוְהִי וּמֵאכוּלְתֵהּ קַמְצָא ו וְדוּבְשָׁא דְּבָרָא׃

Et eſſo Giouanni haueua il ſuo veſtimento di peli di camello, & vna cintura di cuoio intorno à i ſuoi lombi: & il cibo ſuo, eran locuſte e mele ſaluatico.

ב

22 וַיִּשְׁמַע כִּי־אַרְכֶלָאוֹס מָלַךְ עַל־יְהוּדָה תַּחַת הֵירוֹדֵס אָבִיו וַיִּירָא לָלֶכֶת שָׁמָּה וַיִּזָּהֵר בַּחֲלוֹם וַיֵּלֶךְ בִּקְצַת גָּלִיל׃

Y oyendo que Archelao reynaua en Iudea por Herodes ſu padre, vuo temor de yr allá: mas amoneſtado por reuelacion en ſuennos, ſe fue à las partes de Galilea.

23 וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בְּעִיר וּשְׁמָהּ נְצֶרֶת לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמַר בַּנְּבִיאִים כִּי־נְצָרִי יִקָּרֵא׃

Y vino, y habitó en la ciudad que ſe llama Nazareth: paraque ſe cumplieſſe loque fue dicho por los Prophetas, que auia de ſer llamado Nazareo.

ג

1 וּבַיָּמִים הָאֵלֶּה קָרַב יוֹחָנָן הַמַּטְבֵּל וַיִּקְרָא בְּמִדְבַּר יְהוּדָה׃

Y en aquellos dias vino Ioan el Baptiſta predicando enel deſierto de Iudea.

2 וַיֹּאמַר שׁוּבוּ אֶל יְהוָה כִּי־קָרְבָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y diziendo, Emmendaos, que el Reyno de los cielos ſe acerca.

3 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נֶאֱמַר עָלָיו מִן־יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ מְסִלּוֹתָיו׃

Porque eſte es aquel del qual fue dicho por el propheta Iſayas, que dixo, Boz del que clama enel deſierto: Aparejad el camino del Sennor, endereçad ſus veredas.

4 וְהוּא יוֹחָנָן הָיָה לוֹ לְבוּשׁוֹ מִשַּׂעֲרוֹת גְּמַלִּים וְאֵזוֹר עוֹר עַל־מָתְנָיו וְאָכְלוֹ הָיָה אַרְבֶּה וּדְבַשׁ הַיַּעַר׃

Y tenia Ioan ſu veſtido de pelos de camellos, y vna cinta de cuero arredor de ſus lomos: y ſu comida era langoſtas, y miel montés.

β'.

22. Ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας.

Mais quand il entendit qu'Archelaus regnoit en Iudee au lieu d'Herode ſon pere, il craignit de s'en aller là: parquoi eſtant admonneſté diuinement par ſonge, il ſe retira és quartiers de Galilee.

23. Καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρὲτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

Et y eſtant venu, habita en la ville qui eſt appelee Nazareth: afin que ce, qui auoit eſté dit par les Prophetes fuſt accompli, aſſauoir, il ſera appelé Nazarien.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας.

Or en ce temps-là vint Iehan Baptiſte, preſchant aut deſert de Iudee.

2. Καὶ λέγων, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Et diſant, Amendez-vous: car le royaume des cieux eſt prochain.

3. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Car c'eſt ceſtui-ci duquel il à eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant, La voix de celui qui crie au deſert eſt, Accouſtrez le chemin du Seigneur, dreſſez ſes ſentiers.

4. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι ἄγριον.

Or ce Iehan-ici auoit ſon veſtement de poils de chameau, & vne ceinture de cuir à l'entour de ſes reins, & ſon manger eſtoit des ſauterelles & du miel ſauuage.

CAP. II.

22. Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudęa pro Herode patre ſuo, timuit illò ire: & admonitus in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilæę.

But when he heard that Archelaus did reigne in Judea in ſteade of his father Herode / he was afraid to go thither; yet after he was warned of God in a dreame / he turned aſide into the partes of Galile.

23. Et veniens habitavit in civitate quæ vocatur Nazareth: ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetas, Quoniam Nazaræus vocabitur.

And went and dwelt in a citie called Nazaret / that it myght be fulfilled which was ſpoken by de Prophetes / vvhich vvas, that hee ſhould bee called a Nazarite.

CAP. III.

IN diebus autem illis venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudææ,

And in thoſe dayes / John the Baptiſt came and preached in the wildernes of Judea.

2. Et dicens, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum.

And ſaid / Repent: for the kingdom̃e of heauen is at hand.

3. Hic eſt enim qui dictus eſt per Iſaiam prophetam, dicentem: Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.

For this is he of whom it is ſpoken by the Prophet Eſaias / ſaying / The voyce of him that cryeth in the wildernes / is, Prepare ye the way of the Lorde: make his pathes ſtraight.

4. Ipſe autem Ioannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos: eſca autem eius erat locuſtæ & mel ſilveſtre.

An this John had his garment of camels heare / and a girdle of a ſkin about his loynes: his meate was alſo locuſtes and wilde honie.

Das II. Capitel.

22. Da er aber hörete / daß Archelaus im Jüdiſchen Lande König war an ſtat ſeines Vaters Herodis / forcht er ſich dahin zukom̃en / vnd im traum empfieng er befelch von Gott / vnnd zoch inn die örter des Galileiſchen Lands.

Men der hand hørde / at Archelaus vor Konge i Jødeland / i ſin faders Herodis ſted / da befrøctede hand ſig at komme der hen / Oc han fick befalning aff Gud i en drøm / oc drog i de ſteder i der Galileiſke land.

23. Vnd kam / vnd wohnet inn der Stadt / die da heiſſet Nazareth / auff das erfüllet würde / das da geſagt iſt durch die Propheten: Er ſoll Nazarenus heiſſen.

Oc kom / oc bode i den Stad / ſom kaldis Nazareth. At det ſkulde fulkommis / ſom ſagd er wed Propheten / Han ſkal kaldis Nazarenus.

Das III. Capitel.

ZV der zeit kam Johannes der Tauffer / vnd prediget in der Wüſten des Jüdiſchen Lands.

PAa den tid kom den Døbere Johannes / oc predickede i Ørcken vdi Jødeland.

2. Vnnd ſprach: Thut buſſe / das Himmelreich iſt nahe herbey kommen

Oc ſagde / Bedrer eder / Himmerigis rige er nær.

3. Vnd er iſt der / von dem der Prophet Jeſaias geſagt hat / vnd geſprochen: Es iſt eine ſtimme eines Predigers inn der Wüſten / bereitet dem HERREN den weg / vnd machet richtig ſeine ſteige.

Oc hand er den / om huilken den Prophete Eſaias haffuer talet / oc ſagd / Det er en Predickeris Røſt i ørcken / Bereder HErrens vey / oc gører hans Sti rette.

4. Er aber Johannes hatte ein kleid von Kameelhaaren / vnd einen ledern Gürtel vmb ſeine Lenden / ſeine ſpeiſe war Heuſchrecken vnd wild Hönig.

Johannes haffde klæder aff Kamelſſ haar / oc it Belte aff læder om ſine lender / Hans mad vaar Greſhopper oc vilt hunig.

Kapitola II.

22. Vſlyſſaw pak žeby Archelaus kralowal w Judſtwu mijſto Herodeſa Otce ſwého / obáwal ſe tam gijti: A napomenut gſa we ſnách / obrátil ſe do Kragin Galilegſkých.

Ale gdy vſłyſzał iż Archelaus krolował w Judzie ná mieyſci Heroda oycá ſwoiego / bał ſie tam idz / ale wziawſzy roſkazanie od Bogá we ſnie / odſzedł w ſtrone Galileiey.

23. A přiſſed bydlil w Měſte / kteréž ſlowe Nazarět / aby ſe naplnilo což powědijno ſkrze Proroky / že Nazarětſký ſlauti bude.

A gdy tám przyſzedł / mieſzkał w mieście ktore zowa Názáreth aby ſie wypełniło to co ieſt powiedziano przez Proroki / Iż miał być nazwan Názáreyczykiem.

Kapitola III.

W Těch pak dnech / přiſſel Jan křtitel káže na Pauſſti Judſké / a řka:

A Zá onych czáſow przyſzedł Jan krzciciel przepowiedaiac ná puſzczy Zydowſkiey.

2. Pokánij činte / neb přiblijžilo ſe Králowſtwij Nebeſké.

Y mowiac / Po kutuycie / abowiem przybliżyło ſie Kroleſtwo niebieſkie.

3. A tok geſt ten / o kterémž powědijno ſkrze Ezayáſſe Proroka / řkucého Hlas wolagijcého na Pauſſti / Připrawugte Ceſtu PANJE / přijmě činte ſtezky geho.

Gdyż ten ieſt on / o ktorym mowił Ezaiaſz prorok / rzekac / Głos wołaiacego na puſzczy / gotuycie droge Pańſka / y proſte czyńcie ścieſzki ie°.

4. Ale on Jan měl Raucho zſrſtij Welblaudowých / a pás kozenný na bedrách ſwých: a Pokrm geho byl Kobylky a Med Leſnj.

Thenże Jan miał odzienie ſwoie z ſierści wielbładowey / y pas rzemienny około biodry ſwoiey / á pokarm iego były ſzarance y miod leśny.

ג

5 הָידֵין נָפְקָא הֲוָת לְוָתֵהּ
אוּרִשְׁלֶם וְכֻלָּהּ יְהוּד וְכֻלֵּהּ
אַתְרָא דַּחְדָרַי יוּרְדְּנָן׃

Allora vennero à lui quelli di Ieruſalem, e di tutta la Giudea, e di tutta la contrada che giace *intorno al Giordano.*

6 וְעָמְדִין הֲווֹ מֶנֵּהּ בְּ
בְּיוּרְדְּנָן נַהְרָא כַּד מַוְדִין
בְּחַטָּהַיְהוּן׃

Et erano battezati da lui nel Giordano, confeſſando i lor peccati.

7 כַּד חֲזָא דֵּין סַגִּיאֵא מֶן
פְּרִישֵׁי וּמֶן זַדּוּקָיֵא דְּאָתֵין
לְמַעֲמַד אֲמַר לְהוּן יַלְדָּא
דְּאַכְדְּנָא מַנוּ חַוְּיכוּן ל
לְמֶעְרַק מֶן רוּגְזָא דְּאָתֵא׃

Et hauendo veduto molti de Fariſei, e de Sadducei venire al ſuo batteſimo, diſſe loro, Razza di vipere, chi v'ha ſi ben moſtrato il fuggir da l'ira che dee venire?

8 עֲבֵדוּ הָכִיל פֵּארָא
דְּשָׁוֵין לְתְיָבוּתָא׃

Fate dunque frutti degni de penitenza.

9 וְלָא תֶּסְבְּרוּן וְתֵאמְרוּן
בְּנַפְשְׁכוּן דְּאַבָּא אִית לַן
אַבְרָהָם אָמַר אֶנָא לְכוּן גֵּיר
דְּמִשְׁכַּח אַלָהָא מֶן הָלֵין
כֵּאפֵּא לַמְקָמוּ בְּנַיָּא
לְאַבְרָהָם׃

Ne vi penſate di dire in voi ſteſſi, Noi habbiamo Abraam per padre: perche io vi dico, che Iddio puo ancora di queſte pietre ſuſcitare de figliuoli ad Abraam.

10 הָא דֵּין נַרְגָּא סִים עַל
עֶקָּרָא דְּאִילָנָא כֻּל אִילָנָא
הָכִיל דְּפֵארָא טָבָא לָא
עָבֵד מֶתְפְּסֵק וְנָפֵל בְּנוּרָא׃

E gia la ſcura è poſta à la radice de gli arbori. Per il che ogni arboro che non fa buon frutto, ſi taglia è gittaſi nel fuoco.

11 אֶנָא מַעְמֶד אֶנָא לְכוּן
בְּמַיָּא לְתְיָבוּתָא הַו דֵּין
דְּבָתַרי אָתֵא חַסִּין הוּ מֶנִּי
הַו דְּלָא שָׁוֵא אֶנָא
מְסָנוֹהי לְמֶשְׁקַל הוּ מַע
מַעְמֶד לְכוּן בְּרוּחָא דְּק
דְּקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא׃

Io vi battezo ben con acqua à penitenza, ma colui che vien doppo me, è piu potente di me, di cui non ſon pur ſufficiente a portar le ſcarpe: egli vi battezarà con lo Spirito ſanto, e col fuoco.

ג

5 אָז־יָצְאָה אֵלָיו יְרוּשָׁלַםִ וְכָל־
יְהוּדָה וְכָל־כִּכַּר הַיַּרְדֵּן׃

Entonces ſalia à el Ieruſalem, y toda Iudea, y toda la prouincia de alderredor del Iordan.

6 וַיִּטָּבְלוּ בַּיַּרְדֵּן מֵעָלָיו
מִתְוַדִּים אֶת־חַטֹּאתָם׃

Y eran baptizados deel en el Iordan, confeſſando ſus peccados.

7 וּבִרְאוֹתוֹ כִּי־רַבִּים מִפְּרוּשִׁים
וְצַדּוּקִים בָּאוּ לִטְבִילָתוֹ אָמַר
לָהֶם צֶאֱצָאֵי הָאֶפְעִים מִי־
הִגִּיד לָכֶם לִבְרוֹחַ מֵחֲרוֹן הַבָּא׃

Y viendo el muchos de los Phariſeos y de los Sadduceos, que veniam à ſubaptiſmo, deziales: Generacion de biuoras, quien os ha enſenado à huyr de la yra que vendrá?

8 לָכֵן עֲשׂוּ פְּרִי שָׁוֶה תְּשׁוּבָה׃

Hazed pues frutos dignos de conuerſion.

9 וְאַל תִּתְעוּ לֵאמֹר בְּקִרְבְּכֶם
כִּי־אָבִינוּ אַבְרָהָם הוּא בִּי אֹמֵר
אָנֹכִי לָכֶם כִּי־יָכוֹל אֱלֹהִים
מֵאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְהָקִים בָּנִים
לְאַבְרָהָם׃

Y no penſeys à deziros, à Abraham tenemos por padre: porque yo os digo, que puede Dios deſpertar hijos à Abraham aun deſtas piedras.

10 וּכְבָר הַגַּרְזֶן עַל־שֹׁרֶשׁ
הָעֵצִים הוּשָׂם וְכָל־עֵץ אֲשֶׁר
לֹא עֹשֶׂה פְּרִי טוֹב נִכְרָת
וּבָאֵשׁ נִשְׁלָח׃

Aora, ya tambien la hacha eſtá pueſta à la rayz de los arboles: y todo arbol que non haze buen fruto, es cortado yechado enel fuego.

11 וַאֲנִי מְטַבֵּל אֶתְכֶם בַּמַּיִם
לִתְשׁוּבָה וַאֲשֶׁר אַחֲרַי יָבוֹא חָזָק
מִמֶּנִּי הוּא וַאֲנִי קָטֹנְתִּי לָשֵׂאת
אֶת־נְעָלָיו וְהוּא יְטַבֵּל אֶתְכֶם
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבָאֵשׁ׃

Yo à la verdad os baptizo en agua para conuerſion: mas el que viene tras mi, mas poderoſo es que yo, los çapatos del qual yo no ſoy digno de lleuar. El os baptizara en Eſpiritu Sancto y fuego.

γʹ.

5. Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου.

A donc ſortoyent pour venir vers lui ceux de Ieruſalem, & de toute la Iudee, & de la contree qui eſtoit à l'enuiron du Iordain.

6. Καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et eſtoyent baptizés par lui au Iordain, confeſſans leurs pechés.

7. Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

Lui donc voyant pluſieurs des Phariſiens & Sadduciens venir à ſon bapteſme, leur dit, Engeances de viperes, qui vous à auiſés de fuïr l'ire à venir?

8. Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας.

Faites donc fruicts conuenables à repentance.

9. Καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.

Et ne preſumez point de dire en vous-meſmes, Nous auons pour pere Abraham: car ie vous di que Dieu peut de ces pierres-ici faire ſourdre des enfans à Abraham.

10. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Or eſt ia meſme la cognee miſe à la racine des arbres, parquoi tout arbre qui ne fait bon fruict s'en va eſtre coupé, & ietté au feu.

11. Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί.

Vrai eſt quant à moi que ie vous baptize d'eau en repentance: mais celui qui vient apres moi eſt plus fort que moi, duquel ie ne ſuis pas digne de porter les ſouliers: icelui vous baptizera du ſainct Eſprit, & de feu.

CAP. III.

5. Tunc exibat ad eum Ieroſolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem:

Then went out to him Jeruſalem and all Judea/ and all the region round about Jordan.

6. Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata ſua.

And they were baptized of him in Jordan / confeſſing their ſinnes.

7. Videns autem multos Phariſæorum & Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira?

Nowe when he ſawe many of the Phariſes and of the Sadduces come to his baptiſme / he ſayd vnto them / O generations of vipers / who hath forewarned you to flye from the anger to come?

8, Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

Bring forthe therefore fruites worthie amendment of life.

9. Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham, dico enim vobis quoniam potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

And thinke not to ſay with your ſelues / We haue Abraham to our father: for I ſay vnto you / that God is able of theſe ſtones to rayſe vp children vnto Abraham.

10. Iam enim ſecuris ad radicem arborũ poſita eſt. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

And now alſo is the axe put to the roote of y trees: therefore euery tree which bringeth not forth good fruite / is hewen down/ and caſt into the fire.

11. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam, qui autem poſt me venturus eſt (fortior me eſt, cuius non ſum dignus calceamenta portare,) ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni.

In deede I baptize you with water to amendement of life/ but he that commeth after me/ is migthier then I/ whoſe ſhooes I am not worthie to beare: hee wil baptize you with the holy Ghoſt/ and with fire.

Das III. Capitel

5. Da gieng zu jhm hinauß die Stadt Jeruſalem / vnnd das gantze Jüdiſche Land / vnnd alle Länder an dem Jordan.

Da gick Jeruſalem ſtad hen vd til hannem/ oc det ganſke Jødiſke land/ oc alle Land hoſſ Jordan.

6. Vnd lieſſen ſich täuffen von jhm im Jordan/ vnd bekandten jre ſünde.

Oc lode ſig døbe aff hannem i Jordan / oc bekende deris ſynder.

7. Als er nu viel Phariſeer vnnd Saduceer ſahe zu ſeiner Tauffe kommen/ ſprach er zu jhnen: Jr Ottergezichte / wer hat denn euch geweiſet/ daß jhr dem künfftigen zorn entrinnen werdet?

Der hand ſaa nu mange Phariſeer oc Saduceer komme til ſin Daab / ſagde hand til dem / J Ogle ſlect/ Huo viſde da eder/ at i ſkulde vndfly den tilkommende Vrede?

8. Sehet zu / vnd thut rechtſchaffene Frücht der Buſſe.

Seer til/ gører ræt penitenzis fruct.

9. Dencket nur nicht / daß jhr bey euch wolt ſagen: Wir haben Abraham zum Vater. Jch ſage euch/ Gott vermag dem Abraham auß diſen ſteinen kinder zuerwecken.

Tencker io icke / at i vilde ſige ved eder ſelff / Wi haffue Abraham til fader. Jeg ſiger eder/ Gud kand opuecke Abraham Børn aff diſſe ſtene

10. Es iſt ſchon die axt den Bäumen an die Wurtzel gelegt/ Darumb welcher Baum nicht gute frucht bringet/ wird abgehauen / vnd ins Feuer geworffen.

Oxen ligger allerede hoſſ roden aff Træerne / Der faare huilket træ ſom icke bær god Fruct / ſkal ophuggis/ oc kaſtis i ilden.

11. Jch täuffe euch mit waſſer zur Buſſe / Der aber nach mir kombt/ iſt ſtercker denn ich/ dem ich auch nicht gnugſam bin ſeine Schuch zu tragen/ der wirdt euch mit dem heiligen Geiſt vnd mit feuer täuffen.

Jeg døber eder med Vand til bedring. Men den ſom kommer effter mig / er ſterckere end ieg / Huilken ieg er oc icke verdig til / at bære hans Sko / Hand ſkal døbe eder met den hellig Aand oc met Ild.

Kapitola III.

5. Tehdy wycházeli k němu z Geruzaléma a ze wſſeho Jůdſtwa / y ze wſſý Kraginy Jordánu.

Thedy wyſzło do niego Jeruzálem/ y wſzytek kray około Jordanu.

6. A křtili ſe od ně° w Jordáně Rzece/ wyznáwagijce hřijchy ſwé.

Y byli krzczeni w Jordanie od niego/ wyznáwáiac grzechy ſwoie.

7. Tehdy wida mnohé z Zákonijkůw a z Saduceůw / že gdau k geho Křtu/ řekl gim: Pokolenj Geſſtěrčij / y kdo wám vkázal abyſſte vſſli od budaucýho hněwu?

A gdy widział wiele z Fáryzeuſzow y Saduceuſzow przychodzacych do krztu ſwego / rzekł do nich/ Rodzáie żmiiowy/ y ktoż wam pokazał abyście vciekáli od gniewu przyſzłego?

8. Protož čiňte hodné ſkutky pokánj.

Czyńcie tedy owoce godne vpámietania.

9. A neřjkayte mezy ſebau/ Otce máme Abrahama: Neboť prawijm wám/ že geſt mocen Bůh z Kamenij tohoto wzbuditi ſyny Abrahamowy.

A nie mniemáycie áby ſie wam godziło mowić ſamim w ſobie/ Oycá mamy Abrahámá: Abowiem wam powiedam/ iż może Bog y z tego kamienia wzbudzić dźieci Abrahamowe.

10. Giž zagiſté ſekera k kořenu ſtromůw geſt přiložena. Protož každý Strom / kterýž neneſe Owotce dobrého/ wytat a na oheň vwržen bude.

A iuż ſiekierá ieſt położona v korzenia drzew / Przeto wſzelkie drzewo ktore nie czyni owocu dobrego/ bywa wycięte y w ogień wrzucone.

11. Já zagiſté wás křtijm w wodě ku pokánij/ ale ten kterýž po mně přigjti má/ geſtiť mocněgſſý nežli yá / gehožto negſem hoden obuwij noſyti / onť wás křtjti bude w duchu Swatém a w ohni.

Jac waz krzczię wodą ku vpámietaniu / ale ten ktory idźie zá mną/ mocnieyſzy ieſt niż ia / ktorego nie ieſtem godzien noſić trzewikow / Thenći was okrzći Duchem świętym y ogniem.

ג

12 הַו דְּרַפְשָׁא בְּאִידֵהּ וּמְדַכֵּא אֶדְּרוֹהִי וְחֵטְּתָא כָּנֵשׁ לְאוֹצְרוֹהִי וְתִבְנָא מוֹקֵד בְּנוּרָא דְּלָא דָעְכָא׃

Il cui ſuentolo è ne la ſua mano, e nettarà in tutto la ſua aia, e raccoglierà il ſuo grano nel granaio, & abbruſciara la paglia con fuoco che mai non s'eſtingue.

13 הָידֵין אֲתָא יֵשׁוּעַ מֵן גְּלִילָא לְיוּרְדְּנָן לְוָת יוּחַנָּן דְּיֵעְמַד מֵנֵּהּ׃

In queſto tempo I E S V *ſe ne venne di Galilea al Giordano à Giouanni, per eſſer battezato da lui.*

14 הוּ דֵּין יוּחַנָּן כָּלֵא הֲוָא לֵהּ וָאמַר אֲנָא סְנִיק אֲנָא דְּמֶנָּךְ אֶתְעֲמַד וַאנְתְּ לְוָתִי אֲתֵית׃

Ma Giouanni gli reſiſteua forte, dicendo, Io ho neceſſita d'eſſer battezato da te, e tu vieni à me?

15 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ עֲנָא וֶאמַר לֵהּ שְׁבוּק הָשָׁא הָכַנָּא גֵּיר יָאֵא לָן דְּנַמְלֵא כֻּלָּהּ כֵּאנוּתָא וְהָידֵין שַׁבְקֵהּ׃

E I E S V *riſpondendo, gli diſſe, Laſcia per hora, perche coſi ci ſi conuiene adempiere ogni giuſtitia. Allora ei gliel permeſſe.*

16 כַּד עֲמַד דֵּין יֵשׁוּעַ מ מַחְדָא סְלֵק מֵן מַיָּא וֶאתְפַּתַּח לֵהּ שְׁמַיָּא וַחֲזָא רוּחָא דֶּאלָהָא דְּנָחְתָא אֵיךְ יַוְנָא וֶאתָת עְלַוְהִי׃

E come I E S V *fu battezato, incontinente vſcì de l'acqua: & ecco i cieli ſi gli aperſero, e vide lo Spirito di Dio ſcendere come colomba, e venir ſopra eſſo.*

17 וְהָא קָלָא מֵן שְׁמַיָּא דְּאָמַר הָנַו בְּרִי חַבִּיבָא דְּבֵהּ אֶצְטְבִית׃

Et ecco vna voce dal cielo, che diſſe, Queſto è quel mio figliuolo diletto, nel quale io mi ſon compiaciuto.

ג

12 אֲשֶׁר מִזְרֵהוּ בְּיָדוֹ וִיטַהֵר אֶת־גָּרְנוֹ וְאָסַף אֶת חִטָּתוֹ בָּאָסָם וְאֶת־הַמּוֹץ יִשְׂרֹף בָּאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Su ablentador en ſu mano, y ablentarà ſu era: y allegarà ſu trigo en el alholi, y quemara la paja en fuego que nunca ſe apagarà.

13 אָז בָּא יֵשׁוּעַ מִן גְּלִילָה עַל־הַיַּרְדֵּן אֶל־יוֹחָנָן לְהִטָּבֵל מִמֶּנּוּ׃

Entonces IEſus vino de Galilea à Ioan àl Iordan, para ſer baptizado de el.

14 וְיוֹחָנָן מְנָעוֹ לֵאמֹר צָרְכִּי לְהִטָּבֵל מִמֶּךָּ וְאַתְּ תָבוֹא אֵלָי׃

Mas Ioan le reſiſtia mucho diziendo, Yo he meneſter de ſer baptizado de ti, y tu vienes à mi?

15 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֶרֶף נָא עַתָּה כִּי־כֵן יָאוֹת לָנוּ לְמַלֹּאת כָּל־צְדָקָה אָז הִנִּיחוֹ׃

Empero reſpondiendo Ieſus le dixo, Dexa aora: porque anſi nos conuiene cumplir toda juſticia. Entonces le dexó.

16 וַיִּטָּבֵל יֵשׁוּעַ וַיַּעַל מִיַּד מִן הַמַּיִם וְהִנֵּה נִפְתְּחוּ לוֹ הַשָּׁמַיִם וַיַּרְא אֶת־רוּחַ אֱלֹהִים יוֹרֶדֶת כִּדְמוּת יוֹנָה וּבָאָה עָלָיו׃

Y Ieſus deſque fue baptizado ſubió luego del agua, y heaqui los cielos le fueron abiertos y vido àl Eſpiritu de Dios que decendia, como paloma, y venia ſobre el.

17 וְהִנֵּה קוֹל מִן הַשָּׁמַיִם לֵאמֹר זֶה יֵשׁ בְּנִי אֲהוּבִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי׃

Y heaqui vna boz de los cielos que dezia, Eſte es mi hijo amado enel qual tengo contentamiento.

γ'.

12. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ· καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

Il à ſa pale en ſa main, & nettoyera ſon aire toute nette, & aſſemblera ſon froment: mais il bruſlera entierement la paille au feu qui ne s'eſteind point.

13. Τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐπὶ τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

A donc Ieſus vint de Galilee au Iordain vers Iehan, pour eſtre baptizé par lui.

14. Ὁ δὲ ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων· ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;

Mais Iehan l'en engardoit fort, diſant, Moi, i'ai beſoin d'eſtre baptizé par toi, & tu viens vers moi?

15. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι. οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν.

Et Ieſus reſpondant lui dit, Laiſſe faire pour maintenant: car ainſi nous eſt-il conuenable d'accomplir toute iuſtice. Lors il le laiſſa faire.

16. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.

Et quand Ieſus fut baptizé, incontinent il ſortit hors de l'eau: & voici les cieux lui furent ouuerts, & Iehan vid l'Eſprit de Dieu deſcendant comme vne colombe, & venant ſur lui.

17. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Voici auſsi vne voix du ciel, diſant, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé, en qui i'ai prins mon bon plaiſir.

ד

1 הָידֵין יֵשׁוּעַ אֶתְדְּבַר מֵן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לְמַדְבְּרָא דְּנֶתְנַסֵּא מֵן אָכֵל־קַרְצָא׃

Allor I E S V *fu condotto da lo ſpirito nel deſerto, ad eſſer tentato dal diauolo.*

ד

1 אָז הוּבָא יֵשׁוּעַ בַּמִּדְבָּר מֵרוּחַ לְהִנָּסּוֹת מִן הַשָּׂטָן׃

Entonces Ieſus fue lleuado del Eſpiritu àl deſierdo, para ſer tentando del diablo.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

ΤΟ'ΤΕ ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

A lors Ieſus fut emmené par l'Eſprit au deſert, pour eſtre tenté par le diable.

CAP. III.

12. Cuius ventilabrum in manu ſua; & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum ſuum in horreum ſuum, paleas autẽ comburet igni inextinguibili.

Which hath his fanne in his hande/ and will make cleane his floore/ and gather his wheate into his garner/ but will burne vp the chaffe with vnquenchable fire.

13. Tunc venit Ieſus à Galilæa in Iordanem, ad Iohãnem ut baptizaretur ab eo.

Then came Jeſus from Galile to Jordan vnto John/ to be baptized of him.

14. Iohannes autem prohibebat eum, dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?

But John put him backe/ ſaying/ J haue neede to be baptized of thee/ and commeſt thou to mee?

15. Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Sine modò: ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum.

Then Jeſus anſwering/ ſaid to him/ Let be now/ for thus it becommeth vs to fulfill all rigthteouſnes. So he ſuffred him.

16. Baptizatus autem Ieſus, conteſtim aſcendit de aqua, & ecce aperti ſunt ei cæli: & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.

And Jeſus when he was baptized/ came ſtraigth out of the water. And lo/ the heauens were opened vnto him/ and Iohn ſawe the Spirit of God deſcending like a doue/ and lighting vpon him.

17. Et ecce vox de cælis dicens, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi complacui.

And lo/ a voyce came from heauen/ ſaying This is my beloued Sonne/ in whome J am well pleaſed.

CAP. IIII.

TVnc Ieſus ductus eſt in deſertum à Spiritu, ut tentaretur à diabolo.

Then was Jeſus led aſide of the Spirit into the wildernes/ to be tempted of the deuill.

Das III. Capitel.

12. Vnd er hat ſeine Worffſchauffel in der hand/ er wirdt ſeine Tenne fegen/ vnd den Weitzen in ſeine Scheuren ſam̃len/ aber die Spreur wirdt er verbrennen mit ewigem Feuer.

Oc hand haffuer ſin Kaſteſkul i haanden/ Hand ſkal feye ſin Lo oc ſancke Hueden i ſin Lade/ Men Auerne ſkal hand opbrende met euig Ild.

13. Zu der zeit kam Jeſus auß Galilea an den Jordan zu Johanne/ daß er ſich von jm tauffen lieſſe.

Paa den tid kom Jheſus aff Galilea til Jordan til Johannes/ at hand vilde lade ſig døbe aff hannem.

14. Aber Johannes wehret jm/ vnd ſprach: Jch bedarff wol/ daß ich von dir getaufft werde/ vnnd du kommeſt zu mir?

Men Johannes formente hannem det/ oc ſagde/ Jeg haffuer vel behoff/ at døbis aff dig/ oc du kommer til mig?

15 Jeſus aber antwortet/ vnnd ſprach zu jm: Laß jetzt alſo ſein/ alſo gebůhret es vns alle gerechtigkeit zu erfůllen. Da ließ ers jm zu.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Lad det nu ſaa vere/ oſſ bør ſaa/ at fuldkomme al retferdighed. Saa tilſtedde hand hannem.

16. Vnnd da Jeſus getaufft war/ ſteig er bald herauff aus dem waſſer/ vnd ſihe/ da thet ſich der Himmel auff ůber jhm/ vnd Johannnes ſahe den Geiſt Gottes/ gleich als eine Taube herab fahren/ vnd ůber jn kommen.

Oc der Jheſus vor døbt/ gick hand ſtrax op aff Vandet/ Oc ſee/ da obnedis Himmelen offuer hannem/ Oc Johannes ſaa Guds Aand fare ned/ ſom en Due/ oc komme offuer hannem.

17. Vnnd ſihe/ eine Stimme vom Himmel herab ſprach: Diß iſt mein lieber Son/ an welchem ich wolgefallen habe.

Oc ſee/ en roſt ned aff Himmelen ſagde/ Denne er min elſkelige Søn/ ſom mig er vel behagelig.

Das IIII. Capitel.

DA ward Jeſus vom Geiſt inn die Wůſten gefůhrt/ auff daß er von dem Teuffel verſucht wůrde.

DA bleff Jheſus ført aff Aanden i Ørcken/ At hand ſkulde friſtis aff Dieffuelen.

Kapitola III.

12. Gehožto wěgice w ruce geho/ a wyčiſtij humno ſwé/ a ſhromáždij Pſſenicy do Stodoly ſwé/ ale Plewy páliti bude ohněm newhaſytedlným.

Ktorego lopátá ieſt w rěku iego/ á bedzie wy czyśćiał bojowiſko ſwoie/ y zbierze pſzenice ſwoie do gumna/ a plewy ſpali ogniem nievgáſzonym.

13. Tehdy přiſſel Gežijš od Galilee k Jordánu k Janowi/ aby ſe pokřtil od něho.

Thedy Jezus przyſzedł do Galileiey do Jordanu ku Janowi áby był okrzczon od niego.

14. Ale Jan zbraňowal mu/ řka: Jáč od tebe mám pokřtěn býti/ a ty pak gdeš ſe mně?

Ale Jan mu nie dopuſzczał/ mowiac/ Ja muſze być okrzczon od ciebie/ á ty idzieſz do mnie?

15. A odpowěděw Gežijš/ řekl gemu: Ponechayž tak nynij/ nebť nám tak ſluſſij naplniti wſſelikau ſprawedlnoſt. Tehdy dopuſtil gemu.

A Jezus odpowiedáiac/ rzekł k niemu/ Zaniechay teraz/ Abowiem tak ſie nam godzi wypełnić wſzythk ſpráwiedliwość/ á thák ze go zaniechał.

16. A když byl pokřtěn Gežijš/ y hned wyſſaupil z wody: Ahle otewřela ſe gemu Nebeſa/ a widěl Ducha Božijho anſſtupuge yako Holubice/ a přicházy na něho.

A gdy był Jezus okrzczon/ wnet wyſtapił z wody/ a oto ſie otworzyły iemu niebá y widział duchá Bożego zſtępuiącego iako gołebice/ y przychodzącego nań.

17. A ay hlas ſtal ſe s Nebe/ řkaucy: Tentoť geſt Syn můg milý, w němž mi ſe dobře zalijbilo.

A oto głos z niebios mowiacy/ Ten ieſt ſyn on moy miły na ktorym ia przeſtáwam.

Kapitola IIII.

TEhdy Gežijš wedengť na pauſſť od ducha/ aby byl pokauſſen od ďábla.

THedy Jezus był zawiedzion od Duchá ná puſzczą/ aby był kuſzon od diabła.

ד

2 וְצָם אַרְבְּעִין אִימָמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן אַחֲרָיְתָא דֵּין כְּפֶן׃

Et hauendo digiunato quaranta giorni e quaranta notti, di poi hebbe fame.

3 וְקְרַב הַו דִּמְנַסֵּא וֶאמַר לֵהּ אֶן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא אֱמַר דְּהָלֵין כֵּאפֵא נֶהֶוְיָן לַחְמָא׃

Et eſſendo venuto à lui il tentatore, diſſe, ſe tu ſei figliuol di Dio, di che queſte pietre diuentino pani.

4 הוּ דֵּין עֲנָא וֶאמַר כְּתִיב דְּלָא הֲוָא בְּלַחְמָא בַּלְחוּד חָיֵא בַּר נָשָׁא אֶלָּא בְּכֻל מֶלָּא דְּנָפְקָא מֵן פּוּמֵהּ דַּאֲלָהָא׃

Ma egli riſpondendo diſſe, Egli è ſcritto, L'huomo non viuera di pan ſolo, ma d'ogni parola che procede da la bocca di Dio.

5 הֵידֵין דַּבְּרֵהּ אָכַל קַרְצָא לַמְדִינַת קוּדְשָׁא וַאֲקִימֵהּ עַל כְּנָפָא דְּהַיְכְּלָא׃

Allora il diauolo lo tranſporta ne la Citta ſanta, e ponelo ſopra la ſommità del tempio.

6 וֶאמַר לֵהּ אֶן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאֲלָהָא שְׁדִי נַפְשָׁךְ לְתַחַת כְּתִיב גֵּיר דַּלְמַלְאַכוֹהִי י יְפַקֵּד עֲלָיךְ וְעַל אִידַיְהוֹן נֶשְׁקְלוּנָךְ דְּלָא תֶתְקֵל בְּכֵאפָא רֶגְלָךְ׃

E diceli, Se tu ſei figliuol di Dio gittati à baſſo: percioch'egli è ſcritto, Egli comandarà di te à i ſuoi Angeli & eſſi ti ſoſterranno con le lor mani, accioche tu non vrti col tuo piede ad alcun ſaſſo.

7 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב כּ כְּתִיב דְּלָא תְּנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃

IESV gli diſſe, Egli è ancora ſcritto, Non tentare il tuo Signore Iddio.

8 תּוּב דַּבְּרֵהּ אָכֵל קַרְצָא לְטוּרָא דְּטָב רָם וְחַוְיֵהּ כֻּלְהֵין מַלְכְוָתָא דְּעָלְמָא וְשׁוּבְחְהֵין׃

Di nuouo il diauolo il conduce ſopra vn monte altiſſimo, e moſtrali tutti i regni del mondo e la gloria loro.

ד

2 וְכַאֲשֶׁר צָם אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה אָז רָעֵב׃

Y auiendo ayunado quarenta dias y quarenta noches, deſpues tuuo hambre.

3 וַיָּבֹא אֵלָיו הַמְנַסֶּה וַיֹּאמַר אִם־בֶּן אֱלֹהִים אַתְּ אֱמוֹר אֲשֶׁר הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לֶחֶם יִהְיוּ׃

Y llegandoſe à el el Tentador, dixo, Si eres Hijo de Dios, di que eſtas piedras ſe hagan pan.

4 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר נִכְתַּב כִּי־לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל מוֹצָא פִּי יְהוָֹה׃

Mas el reſpondiendo, dixo: Eſcripto eſta, No con ſolo el pan biuira el hombre: mas com toda palabra que ſale por la boca de Dios.

5 אָז הֶעֱלָה אוֹתוֹ הַשָּׂטָן בְּעִיר הַקֹּדֶשׁ וַיַּעֲמִידֵהוּ עַל־פִּנַּת הַהֵיכָל׃

Entonces el diablo lo paſſa à la Sancta ciudad; y puſolo ſobre las almenas del Templo.

6 וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־בֶּן־אֱלֹהִים אַתָּה הִתְנַפֵּל לְמַטָּה כִּי־נִכְתָּב כִּי־מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ וְעַל־כַּפַּיִם יִשָּׂאוּךָ פֶּן־תִּגּוֹף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃

Y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo: que eſcripto eſtá, Que à ſus angeles mandará porti, y alçartehán en las manos, para que nunca trompieces con tu pie à piedra.

7 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ וְגַם כָּתוּב לֹא תְנַסֶּה אֶת־יְהוָֹה אֱלֹהֶיךָ׃

Ieſus le dixo, Otra vez eſtá eſcripto, No tentarás àl Sennor tu Dios.

8 וְעוֹד הֶעֱלָה אוֹתוֹ הַשָּׂטָן עַל־הַר גָּבוֹהַּ מְאֹד וַיַּרְאֵהוּ כָּל־מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ וּכְבוֹדָן׃

Otra vez lo paſſa el diablo à vn monte muy alto, y mueſtrale todos los reynos del mundo, y ſu gloria:

δ'.

2. *Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.*

Et quand il eut iuſné quarante iours & quarante nuicts, finalement il eut faim.

3. *Καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται;*

Et le tantateur s'approchant de lui, dit, Si tu es Fils de Dieu, di que ces pierres deuienent pains.

4. *Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε, γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.*

Mais il reſpondit, & dit, Il eſt eſcrit, L'homme ne viura point de pain ſeulement, mais de toute parole qui ſort de la bouche de Dieu.

5. *Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.*

A donc le diable le tranſporte en la ſaincte ville, & le met ſur les creneaux du temple.

6. *Καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.*

Et lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette-toi en bas: car il eſt eſcrit, Qu'il donnera charge de toi à ſes Anges, & ils te porteront en leurs mains, de peur que tu ne heurtes de ton pied à quelque pierre.

7. *Ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.*

Ieſus lui dit, Derechef il eſt eſcrit, Tu ne tenteras point le Seigneur ton Dieu.

8. *Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν.*

Derechef le diable le tranſporte ſur vne fort haute montagne, & lui monſtre tous les royaumes du monde, & leur gloire.

CAP. IIII.

2 Et cùm ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.

And when he had faſted fourtie dayes / & fourtie nights / he was afterward hungry.

3 Et accedens tentator dixit ei, Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.

Then came to him the tempter/ and ſaide / If thou be the ſonne of God / commaunde that theſe ſtones be made bread.

4. Qui reſpondens dixit, Scriptum eſt, Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.

But he anſwering / ſaide / It is written/ Man ſhal not liue by bread onely / but by euery worde that proceedeth out of the mouth of God.

5. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi.

Then the deuil tooke him vp into the holy Citie/ and ſed him on a pinacle of the temple.

6. Et dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim, Quia angelis ſuis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

And ſaid vnto him / If thou be the Sonne of God / caſt thy ſelfe downe: for it is written / that he wil giue his Angels charge ouer thee / and with their handes they ſhall lift thee vp / leſt at any time thou ſhouldeſt daſh thy foote againſt a ſtone.

7. Ait illi Ieſus, rurſum ſcriptum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

Jeſus ſaide vnto him / It is written againe / Thou ſhalt not tempt the Lorde thy God.

8. Iterum aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum valde: & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.

Againe the deuil tooke him vp vnto an exceeding high mountaine / and ſhewed him all the kingdomes of the worlde/ and the glory of them.

Das IIII. Capitel.

2. Vnd da er viertzig tag vnd viertzig nacht gefaſtet hatte/ hungert jhn.

Oc der hand haffde faſted fyritiue dage oc fyritiue netter/ hungrede hannem.

3. Vnd der Verſucher trat zu jhm/ vnd ſprach: Biſt du Gottes Son/ ſo ſprich / daß diſe Steine Brodt werden.

Oc friſteren gick til hannem / oc ſagde/ Eſt du Guds Søn/ da ſig/ at diſſe ſtene bliffue brød.

4. Vnd er antwortet vnnd ſprach: Es ſtehet geſchrieben / Der Menſch lebet nicht vom Brodt alleine / ſondern von einem jeglichen wort / das durch den Mund Gottes gehet.

Hand ſuarede/ oc ſagde/ Det ſtaar ſcriffuit/ Menniſket leffuer icke aleniſte aff brød / Men aff huert ord/ ſom gaar gennem Guds mund.

5. Da füret jhn der Teufel mit ſich inn die heilige Stadt/ vnd ſtellet jhn auff die Zinnen des Tempels.

Da førde Dieffuelen hannem met ſig/ i den hellige Stad/ oc ſette hannem paa tinningen/ aff Templet.

6. Vnd ſprach zu jm: Biſt du Gottes Son / ſo laß dich hinab / Denn es ſtehet geſchrieben: Er wird ſeinen Engeln über dir befelch thun / vnd ſie werden dich auff den henden tragen/ auff daß du deinen Fuß nicht an einen Stein ſtöſſeſt.

Oc ſagde til hannem/ Eſt du Guds ſøn / da lad dig falde ned/ Thi det ſtaar ſcreffuit/ Hand ſkal giffue ſine Engle befalning offuer dig / oc de ſkulle bære dig paa henderne/ at du icke ſkalt ſtøde din fod paa nogen ſten.

7. Da ſprach Jeſus zu jm: Widerumb ſtehet auch geſchrieben/ Du ſolt Gott deinen HERRN nicht verſuchen.

Da ſagde Jheſus til hannem / Der ſtaar atter ſcreffuit/ Du ſkalt icke friſte Gud din HErre.

8. Widerumb führet jn der Teufel mit ſich / auff einen ſehr hohen Berg/ vnd zeiget jhm alle Reich der Welt / vnd jhre Herrligkeit.

Da førde Dieffuelen hannem atter met ſig/ paa it ſaare hoyt Bierg / oc viſde hannem alle Verdens Rige/ oc deris Herlighed.

Kapitola IIII.

2. A když ſe poſtil čtyřidceti dnij a čtyřidceti nocý / potom zlačněl.

A gdy poſcił cżterdzieśći dni y cżterdzieśći nocy potym łaknął.

3. A přiſtaupiw k němu pokuſſytel/ řekl mu : Gſyli Syn Božij / řcyž ať kamenj toto chlebowé budū.

Y przyſtapiwſzy do niego ten ktory kuśi / rzekł / Jeſliżeś ſyn Boży/ rzecż/ aby to kámienie ſtały ſie chlebem.

4. Kterýž odpowěděw/ řekl: Pſáno geſt/ Neſamým chlebem žiw geſt člowěk / ale každým Slowem kteréž pocházý z vſt Božijch.

Ale on odpowiedział / y rzekł/ Nápiſano ieſt / Nie ſamym tylko chlebem żyw bedźie cżłowiek / ále wſzelkiem ſłowem ktore pochodźi z vſth Bożych.

5. Tehdy poyal gey Diábel do Swatého Měſta/ a poſtawil gey na wrchu Chrámowém.

Tedy diábeł wziął go do miáſtá świetego/ y poſtawił go ná wierzchu kośćiołá.

6. A řekl gemu : Gſyli Syn Božij/ ſpuſtiž ſe dolůw / Neb pſáno geſt/ že Angelům ſwým přikázal o tobě/ a na ruce vchopij tebe/ aby ſnad neurazyl o kámen nohy twé.

Y rzekł k niemu / Jeſliżeś ſyn Boży ſpuść ſie ná doł ; abowiem nápiſano ieſt/ Iż Aniołom ſwoim przykaże o tobie/ y będą ćie na ręku noſić / abyś kiedy nie otrącił nogi ſwey o kámien.

7. Y řekl gemu Gežijš : Zaſe pſáno geſt/ Nebudeš pokauſſeti Pána Boha twého.

A Jezus mu rzekł/ Záſie nápiſano ieſt/ Nie bedźieſz kuśił Páná Bogá twego.

8. Opět poyal gey Diábel na hůru wyſokau welmi/ a vkázal mu wſſeckna Kralowſtwij Swěta/ y Slávu gegich.

Powtore wziął go diabeł ná gorę wyſoką/ y vkazał mu wſzytki krolestwá świátá/ y chwałe ich.

ד

9 וַאמַר לֵהּ הָלֵין כֻּלְּהֵין לָךְ אֶתֵּל אֵן תֶּפֵּל תֶּסְגּוּד לִי׃

E dicelli, Tutte queſte coſe ti darò, ſe gittandoti in terra mi adorarai.

10 הָיְדֵין אָמַר לֵהּ יֵשׁוּע זֵל לָךְ סָטָנָא כְּתִיב גֵּיר דַּלְמָרְיָא אֱלָהָךְ תֶּסְגּוּד וְלֵהּ בַּלְחוּדַוְהִי תֶּפְלוּח׃

Allor I**ESV** *li diſſe, Va via ſatana, percioch'egli è ſcritto, Adorarai il tuo Signore Iddio, e ſeruirai à lui ſolo.*

11 הָיְדֵין שַׁבְקֵהּ אָכֵלְקַרְצָא וְהָא מַלְאֲכֵא קְרֶבוּ וּמְשַׁמְּשִׁין הֲווּ לֵהּ׃

Allora il diauolo lo laſciò : & ecco gli Angeli vennero, e ſeruiuangli.

12 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּע דְּיוּחַנָּן אֶשְׁתְּלֵם שְׁנִי לֵהּ לַגְלִילָא׃

Hauendo poi I**ESV** *inteſo che Giouanni era ſtato meſſo in prigione ſene andò in Galilea.*

13 וְשַׁבְקָהּ לְנָצְרַת וַאתָא עֲמַר בַּכְפַר־נַחוּם עַל יַד יַמָּא בַּתְחוּמָא דַּזְבוּלָן וַדְנַפְתָּלִי׃

E laſciata Nazaret, venne & habitò in Capernaum terra marittima, ne i confini di Zabulon e di Neſtali.

14 דְּיֶתְמַלֵּא מֵדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד עֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר׃

Accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per il Profeta Eſaia, che dice.

15 אַרְעָא דַּזְבוּלָן אַרְעָא דְּנַפְתָּלִי אוּרְחָא דְּיַמָּא עֶבְרָוְהִי דְּיוּרְדְּנָן גְּלִילָא דְּעַמְמֵא׃

La terra di Zabulon e di Neſtali à la via del mare di la dal Giordano, la Galilea de Gentili.

16 עַמָּא דְּיָתֵב בְּחֶשׁוֹכָא נוּהְרָא רַבָּא חֲזָא וַאילֵין דְּיָתְבִין בְּאַתְרָא וּבְטֶלָּלָא דְּמוֹתָא נוּהְרָא דְּנַח לְהוֹן׃

Il popolo che era poſto in tenebre ha veduto vna gran luce : & à quelli che erano poſti ne la regione & ombra de la morte, la luce ſi è leuata.

ד

9 וַיֹּאמֶר לוֹ כָּל־אֵלֶּה אֶתֶּן לָךְ אִם תִּפּוֹל וְתִסְגְּדֵנִי׃

Y dizele, Todo eſto te daré, ſi proſtrado me adorâres.

10 אָז אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ לְךָ אַחֲרַי הַשָּׂטָן כִּי־כָתוּב לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וְאוֹתוֹ לְבַדּוֹ תַּעֲבֹד׃

Entonces Ieſus le dize : Anda ſatanas: que eſcripto eſtá, Al Sennor tu Dios adorarás, y à el ſolo ſeruirás.

11 אָז הִנִּיחוֹ הַשָּׂטָן וְהִנֵּה מַלְאָכִים קָרְבוּ וַיְשָׁרְתוּהוּ׃

El diablo entonces lo dexó : y heaqui los angeles llegâron, y ſervianle.

12 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ כִּי־יוֹחָנָן אָסוּר וַיֵּלֶךְ לַגָּלִילָה׃

Mas oyendo Ieſus que Ioan era preſo, boluióſe à Galilea:

13 וַיַּעֲזֹב אֶת־נְצֶרֶת וַיָּבוֹא וַיֵּשֶׁב בִּכְפַר־נַחוּם עַל־הַיָּם בִּגְבוּל זְבֻלוּן וְנַפְתָּלִי׃

Y dexando à Nazareth, vino, y habitó en Capernaum ciudad maritima, en los confines de Zabulon y de Nephthali.

14 לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמַר עַל־פִּי־יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Para que ſe cumplieſſe lo que fue dicho por el propheta Iſayas, que dixo.

15 אַרְצָה זְבֻלוּן וְאַרְצָה נַפְתָּלִי דֶּרֶךְ הַיָּם עֵבֶר הַיַּרְדֵּן גְּלִיל הַגּוֹיִם׃

La tierra de Zabulon, y la tierra de Nephthali, camino de la mar, de la otra parte del Iordan, Galilea de las gentes.

16 הָעָם הַהוֹלְכִים בַּחֹשֶׁךְ רָאוּ אוֹר גָּדוֹל יוֹשְׁבֵי בְּאֶרֶץ צַלְמָוֶת אוֹר נָגַהּ עֲלֵיהֶם׃

Pueblo aſſentado en tinieblas, vido gran luz : y los aſſentados en region de ſombra de muerte, luz les eſclareció.

δ'.

9. Καὶ λέγει αὐτῷ, ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.

Et lui dit, Ie te donnerai toutes ces choſes, ſi en te proſternant en terre, tu m'adores.

10. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

A donc Ieſus lui dit, Va Satan : car il eſt eſcrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui ſeul tu ſeruiras.

11. Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

Alors le diable le laiſſe, & voici, les Anges s'approcherent, & le ſeruoyent.

12. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Or Ieſus ayant entendu que Iehan auoit eſté mis en priſon, ſe retira en Galilee.

13. Καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ νεφθαλείμ.

Et ayant laiſſé Nazareth, vint, & habita en Capernaum, ville prochaine de la mer, és marches de Zabulon & de Nephthali.

14. Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος.

Afin que fuſt accompli ce, dont auoit eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant.

15. Γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.

Le païs de Zabulon & de Nephthali vers le chemin de la mer, outre le Iordain, la Galilee des Gentils.

16. Ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.

Le peuple qui giſoit en tenebres, à veu vne grande lumiere : & à ceux qui giſoyēt en la region & ombre de mort, la lumiere leur eſt leuee.

CAP. IIII.

9. Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me.

And ſaid to him / All theſe will I giue thee / if thou wilt fall downe / and worſhip me.

10. Tunc dicit ei Ieſus, Vade Satana: ſcriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis; & illi ſoli ſervies.

Then ſaid Ieſus vnto him / Auoyde Satan: for it is written / Thou ſhalt worſhip the Lord thy God / and him only ſhalt thou ſerue.

11. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.

Then the deuill left him: and beholde / the Angels came / and miniſtred vnto him.

12. Cum autem audiſſet Ieſus quod Iohãnes traditus eſſet, ſeceſſit in Galilæam.

And when Ieſus had heard that Iohn was deliuered vp / he returned into Galile.

13. Et relicta civitate Nazareth, vênit & habitavit in Capharnaum maritima, in finibus Zabûlon & Nephthali.

And leauing Nazareth / went and dwelt in Capernaum / which is neere the Sea / in the borders of Zabulon & Nephthalim.

14. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam.

That it might be fulfilled which was ſpoken by Eſaias the Prophet / ſaying.

15. Terra Zabûlon & terra Nephthali, via maris trans Iordanem Galilææ gentium.

The lande of Zabulon / and the land of Nephthalim / by the way of the ſea / beyonde Iordan / Galile of the Gentiles:

16. Populus qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam, & ſedentibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.

The people which ſate in darkeneſſe / ſawe great light: and to them which ſate in the region and ſhadowe of death / light is riſen vp.

Das IIII. Capitel.

9. Vnd ſprach zu jhm: Das alles will ich dir geben / ſo du niderfelleſt / vnd mich anbeteſt.

Oc ſagde til hannem / Alt det vil ieg giffue dig / om du falder ned / oc tilbeder mig.

10. Da ſprach Jeſus zu jhm: Heb dich weg von mir Sathan / denn es ſtehet geſchrieben: Du ſolt anbeten Gott deinen HERRN / vnd jm allein dienen.

Da ſagde Jeſus til hannem / Vig bort fra mig Satan / Thi der ſtaar ſcreffuit / Du ſkalt tilbede Gud din HERRE / oc tiene hannem alene.

11. Da verließ jhn der Teufel / vnd ſihe / da tratten die Engel zu jm / vnd dieneten jm.

Da forlod Dieffuelen hannem / Oc ſee / Englene ginge ſaa frem til hannem / oc tiente hannem.

12. Da nun Jeſus hõret / daß Johannes ũberantwortet war / zoch er inn das Galileiſche Land.

Der Jheſus nu hørde / At Johannes vaar greben / foer hand ind i det Galileiſke land.

13. Vnd verließ die Stadt Nazareth / kam, vnnd wonete zu Capernaum / die da ligt am Meer / an der grentze Zabulon vnd Nephthalim.

Oc forlod den Stad Nazareth / kom oc bode i Capernaum / ſom ligger hoſſ haffuit hoſſ Zabulons oc Nephthalims egn.

14. Auff daß erfũllet wũrde / das da geſagt iſt durch den Propheten Jeſaiam / der da ſpricht:

At det ſkulde fuldkommis / ſom er ſagd ved Propheten Eſaiam / ſom ſiger.

15. Das Land Zabulon / vnd das Landt Nephthalim / am wege des Meers / jenſeid des Jordans / vnd die Heidniſch Galilea.

Zabulons land / oc Nepthalims land / hoſſ Haffſens vey / paa hin ſide Jordan / oc det Hedenſke Galilea.

16. Das Volck das im Finſtern ſaß / hat ein groſſes Liecht geſehen / vnd die da ſaſſen am ort vnd ſchatten des Todts / den iſt ein Liecht auffgangen.

Det Folck ſom ſad i mørcke / haffuer ſeet it ſtort Liuſſ / oc de ſom ſade i dødſens ſted oc ſkugge / dem er opgonget it Liuſſ.

Kapitola IIII.

9. A řekl gemu: Tyto wſſeckny wěcy dám tobě / geſtliže padna budeſs mi ſe klaněti.

Y rzekł mu / Wſzytki ty rzeczy tobie dam / ieſli vpadſzy chwalic mie bedzieſz.

10. Tehdy řekl gemu Gežijš: Odegdi Sſatanáſſy / neboť geſt pſáno: Pánu Bohu twému klaněti ſe budeſs / a gemu ſamému ſlaužiti budeſs.

Tedy mu Jezus powiedział / Podź precz Szatánie / Abowiem ieſt nápiſano / Bedzieſz chwalił Páná Bogá twego / á iemu ſámemu ſłużyc bedzieſz.

11. Tehdy opuſtil ho Diábel. A ay Angelé přiſtaupili / a poſluhowali gemu.

Y opuścił go diabeł / á oto Aniołowie przychodzili y ſłużyli iemu.

12. A když pak vſlyſſel Gežijš / žeby Jan wſazen byl do žaláře / odſſel do Galilee.

A gdy vſłyſzał Jezus / iż Jan był w wiezieniu / wrocił ſie do Galileiey.

13. A opuſtiw Měſto Nazarěth / přiſſel a bydlil w Kaffarnaum za Mořem w Kraginách Zabulon a Nephtalim:

Y opuśćiwſzy Názareth / przyſzedł y mieſzkał w Kápernaum / ktore ieſth nad morzem / w gránicách Zábulon y Neftáli.

14. Aby ſe naplnilo to což powědijno geſt ſkrze Izayáſſe Proroka.

Aby ſie wypełniło to co ieſt rzeczono przez Ezáiaſzá Proroká themi ſłowy.

15. Země Zabulon a Země Nephtalim k Moři za Jordánem w Galilegi cyzyho národu.

Ziemiá Zábulon y ziemiá Neftáli przy drodze Morſkiey / zá Jordanem / Galilea poganow.

16. Lid kterýž chodil w temnoſtech widěl ſwětlo weliké / a ſedijcým w Kragině ſtijnu ſmrti / ſwětlo wzeſſlo gim.

Lud kthory ſiedział w ciemnośćiach / widział wielką świátłość / y tym kthorzy leżeli w kráinie y w cieniu śmierci wzeſzłá świátłość.

ד

17 מִן הָיְדֵין שַׁרִי יֵשׁוּעַ לְמַכְרָזוּ וְלְמֵאמַר תוּבוּ קֶרְבַת לָהּ גֵּיר מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא׃

Da quell'hora incominciò I E S V *à predicare, e dire, Rauuedeteui: perche s'approſſima il regno de cieli.*

18 וְכַד מְהַלֵּךְ עַל יַד יַמָּא דַגְלִילָא חֲזָא תְּרֵין אַחִין שֶׁמְעוֹן דֵּאתְקְרִי כֵּאפָא וַאנְדְרָאוֹס אֲחוּהִי דְּרָמִין מְצַיְדָתָא בְּיַמָּא אִיתַיְהוֹן הֲווּ גֵּיר צַיָּדֵא׃

E caminando I E S V *lungo il mare de la Galilea, vide due fratelli, Simone chiamato Pietro, & Andrea ſuo fratello, che gittauano la rete nel mare, (percioche erano peſcatori.)*

19 וֵאמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ תָּו בָּתַרִי וֵאעַבְּדְכוֹן דְּתֶהֱווֹן צַיָּדֵא דַבְנַי־נָשָׁא׃

E diſſe loro Venite dietro à me, & io vi farò peſcatori d'huomini.

20 הָנוּן דֵּין מֵחֲדָא שְׁבַקוּ מְצַיְדָתְהוֹן וֵאזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

Onde eſſi laſciate incontinente le reti, lo ſeguitorono.

21 וְכַד עֲבַר מֶן תַּמָּן חֲזָא אֶחְרָנֵא אַחֵא תְּרֵין יַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וְיוֹחַנָּן אַחוּהִי ב בְּאֵלְפָא עַם זַבְדַי אֲבוּהוֹן דִּמְתַקְנִין מְצַיְדָתְהוֹן וק וַקְרָא אֶנּוּן יֵשׁוּעַ׃

E di lì eſſendo paſſato piu oltre, vide due altri fratelli, Iacopo, quel di Zebedeo, e Giouanni ſuo fratello ne la naue con Zebedeo lor padre, che racconciauano le loro reti, e chiamolli.

22 הֵנוּן דֵּין מֵחֲדָא שְׁבַקוּ לְאֵלְפָא וְלַאבוּהוֹן וֵאזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

Et eſſi ſubbitamente laſciata la naue, e lor padre lo ſeguitorono.

23 וּמֶתְכַּרַךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּכֻלָּהּ גְּלִילָא וּמַלֵּף הֲוָא בַּכְנוּשָׁתְהוֹן וּמַכְרֵז סַבְרְתָא דְּמַלְכוּתָא וּמַאסֵא כֻּל כְּאֵב וְכוּרְהָן בְּעַמָּא׃

Et andaua I E S V *intorno per tutta la Galilea, inſegnando ne le lor ſinagoghe, e predicando l'Euangelio del regno, e guarendo ogni malattia, & ogni infermità nel popolo.*

ד

17 מֵאָז הֵחֵל יֵשׁוּעַ לִקְרֹא לֵאמֹר שׁוּבוּ כִּי־קָרְבָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Deſde entonces començó Ieſus à predicar, y à dezir: Emmendaos, que el Reyno de los cielos ſe há acercado.

18 וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ אֶל־שְׂפַת הַיָּם הַגָּלִיל וַיַּרְא שְׁנַיִם אַחִים אֶת־שִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָא וְאַנְדְרֵאוֹס אָחִיו שׁוֹלְכִים אֶת־רֶשֶׁת בַּיָּם כִּי דַיָּגִים הֵמָּה׃

Y andando Ieſus junto à la mar de Galilea, vido dos hermanos, Simon, que es llamado Pedro, y Andres ſu hermano, que echauan la red en la mar: porque eran peſcadores.

19 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ לָכֶם אַחֲרַי וְאֶעֱשֶׂה אֶתְכֶם דַּיָּגֵי אֲנָשִׁים׃

Y diceles, venid en pos de mi, y hazeroshé peſcadores de hombres.

20 וְהֵם מִיַּד עָזְבוּ רִשְׁתּוֹת וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Ellos entonces, dexando luego las redes, lo ſiguieron.

21 וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיַּרְא אֲחֵרִים שְׁנַיִם אַחִים אֶת־יַעֲקֹב בֶּן־זַבְדִּי וְיוֹחָנָן אָחִיו בָּאֳנִיָּה עִם זַבְדִּי אֲבִיהֶם הַתֹּפְרִים אֶת־רִשְׁתֹּתָם וַיִּקְרָא אוֹתָם׃

Y paſſando de alli, vido otros dos hermanos Iacobo hijo de Zebedeo, y Ioan ſu hermano, en la naue con Zebedeo ſu padre, que remendauan ſus redes; y llamôlos.

22 וְהֵם מִיַּד עָזְבוּ אֶת־אֳנִיָּה וְאֶת־אֲבִיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y ellos luego, dexando la nave, y à ſu padre, lo ſiguieron.

23 וַיָּסָב־יֵשׁוּעַ אֶת־כָּל הַגָּלִיל וַיְלַמֵּד בְּמוֹעֲדוֹתָם וַיְבַשֵּׂר אֶת־בְּשׂרַת הַמַּלְכוּת וַיְרַפֵּא כָּל־חֳלִי וְכָל־מַכְאוֹב בָּעָם׃

Y rodeó Ieſus à toda Galilea enſennando en las ſynogas deellos, y predicando el Euangelio del Reyno: y ſanando toda enfermedad, y toda flaqueza en el pueblo.

δʹ.

17. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Dés lors Ieſus commença à preſcher, & dire, Amendez-vous: car le royaume des cieux eſt prochain.

18. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.

Et comme Ieſus cheminoit aupres de la mer de Galilee, il vid deux freres, aſſauoir Simon qui fut dit Pierre, & André ſon frere, qui iettoyent leur filé en la mer: car ils eſtoyent peſcheurs.

19. Καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

Et il leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai peſcheurs d'hommes.

20. Οἱ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et eux incontinent delaiſſans leurs filés, le ſuiuirent.

21. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.

Et de là eſtant paſſé plus outre il vid deux autres freres, aſſauoir Iaques fils de Zebedee, & Iehan ſon frere, en vne naſſelle auec leur pere Zebedee, qui raccouſtroyent leurs filés, & les appela.

22. Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et iceux incontinent ayans delaiſſé leur naſſelle & leur pere, le ſuiuirent.

23. Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Et Ieſus tournoyoit par toute la Galilee, enſeignant en leurs ſynagogues, & preſchant l'Euangile du regne, & gueriſſant toute ſorte de maladie, & toute ſorte de langueur entre le peuple.

CAP. IIII.

17. Exinde cœpit Ieſus prędicare, & dicere, Pœnitentiam agite: appropinquabit enim regnum cælorum.

From that time Jeſus began to preach / and to ſay / Amend your liues: for the kingdome of heauen is at hand.

18. Ambulans autem Ieſus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piſcatores.)

And Jeſus walking by the ſea of Galile / ſawe two brethren / Simon / which was called Peter / and Andrewe his brother / caſting a net into the ſea (for they were fiſhers.)

19. Et ait illis, Venite poſt me: & faciam vos fieri piſcatores hominum.

And he ſaid vnto them / Followe me / and J will make you fiſhers of men.

20. At illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum.

And they ſtraight way leauing the nets / followed him.

21. Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Iohannem fratrem eius in navi cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia ſua: & vocavit eos.

And when he was gone forth from thence / hee ſawe other two brethren / James the ſonne of Zebedeus / and John his brother in a ſhip with Zebedeus their father / meuding their nets / and he called them.

22. Illi autem ſtatim relictis retibus & patre, ſecuti ſunt eum.

And they without tarying / leauing the ſhip and their father / followed him.

23. Et circuibat Ieſus totam Galilæam, docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni: & ſanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.

So Jeſus went about al Galile / teaching in their Synagogues / and preaching the Goſpell of the kingdome / and healing euery ſickenes and euery diſeaſe among the people.

Das IIII. Capitel.

17. Von der zeit an / fieng Jeſus an zu predigen / vnd ſagen: Thut buſſe / das Himmelreich iſt nahe herbey kommen.

Fra den tid begynte Jheſus at prędicke / oc ſige / Bedrer eder / Himmerigis rige er nær.

18. Als nun Jeſus an dem Galileiſchē Meer gieng / ſahe er zwen Brůder / Simon der da heiſt Petrus / vnd Andream ſeinen Bruder / die worffen jre Netze ins Meer / denn ſie waren Fiſcher.

Der Jheſus gick nu hoſſ det Galileiſke Haff / ſaa hand tho Brødre / Simon / ſom kaldis Petrus / oc Andreas hans broder / de kaſte deris garn i haffuit / thi de vaare Fiſkere.

19. Vnd er ſprach zu jnen: Folget mir nach / ich will euch zu Menſchenfiſchern machen.

Oc hand ſagde til dem / Følger mig effter / Jeg wil gøre eder til Menniſkis Fiſkere.

20. Bald verlieſſen ſie jre Netze / vnd folgeten jm nach.

Strax forlode de deris garn / oc efterfulde hannem.

21. Vnd da er von dannen fůrbaß gieng / ſahe er zwen andere Brůder / Jacobum den Sohn Zebedei / vnnd Johannem ſeinen brůder im Schiff mit jrem Vater Zebedeo / daß ſie jre Netze flickten / Vnnd er rieff jnen.

Oc ſom hand gick der fra lenger frem / ſaa hand tho andre Brødre / Jacob Zebedei ſøn / oc Johannes hans broder / i it ſkib met deris fader / Zebedeo / at de bøte deris garn / Oc hand kallede dem.

22. Bald verlieſſen ſie das Schiff vnd jhren Vater / vnd folgeten jhm nach.

Strax forlode de ſkibet oc deris fader / oc efterfulde hannem.

23. Vnd Jeſus gieng vmbher im gantzen Galileiſchen Lande / lerete in jren Schulen / vnd prediget das Evangelium von dem Reich / vnd heilet allerley ſeuche vnd kranckheiten im volck.

Oc Jheſus gick omkring i det ganſke Galileiſke land / lerde i deris Scholer / oc predickede Euangelium om Riget / oc helbredede allehonde ſoet oc ſiugdomme blant folket.

Kapitola IIII.

17. Od toho čaſu počal Gežijſs kázati a prawiti: Pokánj čiňte / neb ſe přiblijžilo wám Králowſtwij Nebeſké.

Od onego czáſu Jezus pocżał przepowiedać y mowic / Vpámiętaycie ſie / ábowiem ſie przybliża kroleſtwo niebieſkie.

18. A chodě Gežijſs podlé Moře Galilegſkého / vzřel dwa Bratry / Sſymona kterýž ſlowe Petr / a Ondřege bratra geho / ani pauſſtěgij ſýti do Moře (nebo byli Rybáři.)

A gdy Jezus chodźił nád morzem Galileyſkiem / vyzrał dwu bráciey / Symoná ktorego zowa Piotrem / y Andrzeiá brátá iego / ktorzy rzucali śieci w morze: ábowiem oni byli rybitwi.

19. Y řekl gim: Poďte za mnau / a včinijm wás abyſſte byli Rybáři Lidſſtij.

Rzekł im / Podźcie zá mną / á vczynię was rybitwámi ludźi.

20. A oni hned opuſtiwſſe ſýtě ſſli za nim.

A oni nátychmiaſt opuściwſy śieci ſzli zá nim.

21. A poodſſed odtud / vzřel giná dwa Bratry / Jakuba Syna Zebedeowa / a Jana Bratra geho / na Lodi s Zebedeem Otcem gich / ani twrdij Sýtě ſwé: Y powolal gich.

Thedy odſzedſzy z támtąd / vyzrał drugich dwu bráciey / Jákubá ſyná Zebedeowego / y Janá brátá iego w łodźi z Zebedeem oycem ich / gdy opráwiali śieci ſwoie / y wezwał ich.

22. A oni hned opuſtiwſſe Sýtě y Otce / ſſli za nim.

A oni záraz em opuściwſzy łodź y oycá ſwego ſzli zá nim.

23. Tehdy obcházel Gežijſs wſſecku Galilegi / vče w Sſkolách gegich / a káže Ewangelium Králowſtwij / a vzdrawuge wſſeliký neduh / y každau nemoc w Lidu.

Y przeſzedł Jezus wſzytke Galilea / vczac w bożnicach ich / y przepowiedáiąc Ewánielia Kroleſtwá / á vzdrawiáiąc wſzelaką chorobę / y wſzelaką niemoc miedzy ludem.

ד

24 ואשתמע טבה בכלה סוריא וקרבו לה כלהון אילין דביש ביש עבידין בכורהנא משחלפא ואילין דאליצין בתשניקא ודיונא ודבר־אגרא ומשריא ואסי אנון:

Onde la fama di lui ſi ſparſe per tutta la Siria: e conduſſero a lui tutti quelli ch'erano mal diſpoſti, oppreſſi da varie infermità e dolori, e gl'indemoniati, & i lunatici, & i paralitici: & egli li ſanò.

25 ואזלו בתרה כנשא סגיא מן גלילא ומן עסרת־מדינתא ומן אורשלם ומן יהוד ומן עברא דיורדנן:

E gran moltitudine di gente il ſeguitò da Galilea e Decapoli, e da Ieruſalem e Giudea, e da la parte di la dal Giordano.

ה

1 כד חזא דין ישוע לכנשא סלק לטורא וכד יתב קרבו לותה תלמידוהי:

E vedendo egli la moltitudine, ſalì nel monte, & eſſendoſi poſto à ſedere, i ſuoi diſcepoli gli s'accoſtorono.

2 ופתח פומה ומלף הוא להון ואמר:

Et egli aprendo la bocca ſua, gli ammaeſtraua, dicendo.

3 טוביהון למסכינא ברוח דדילהון הי מלכותא דשמיא:

Beati i poueri di ſpirito, percioche di eſſi è il regno de cieli.

4 טוביהון לאבילא דהנון יתביאון:

Beati quelli che piangono, percioche eſſi ſaranno conſolati.

5 טוביהון למכיכא דהנון יארתון ארעא:

Beati i manſueti, percioche eſſi hereditaranno la terra.

6 טוביהון לאילין דכפנין וצהין לכאנותא דהנון יסבעון:

Beati quelli che hanno fame e ſete de la giuſtitia, percioche eſſi ſaranno ſatiati.

ד

24 ותצא שמועתו אל־כל ארם ויביאו אליו כל־חלים בחלים רבים ובמכאבות ואשר היו בעלי שדים ובני־ירח ואת־נשולי אברים וירפא אותם:

Y corria ſu fama por toda la Syria: y trayan à el todos losque teniam mal, los tomados de diuerſas enfermedades y tormendos, y los endemoniados, y lunaticos, y perlaticos: y ſanaualos.

25 ויבואו אחריו עם רב מגלילה ומן־עשר ערים מירושלים ויהודה ומעבר הירדן:

Y ſeguianle muchas compannas de Galilea, y de Decapolis, y de Ieruſalem, y de Iudea, y de la otra parte del Iordan.

ה

1 וירא את־קהלות ויעל על־ההר וישב ויגשו אליו תלמידיו:

Y viendo Ieſus las compannas, ſubió enel monte; y ſentandoſe el, llegaronſe à el ſus Diſcipulos.

2 ויפתח את־פיהו וילמדם לאמר:

Y abriendo el ſu boca, enſennaualos diziendo:

3 אשרי עניי רוח כי־למו היא מלכות השמים:

Bienauenturados los Pobres del Eſpiritu: porque deellos es el Reyno de los cielos.

4 אשרי אבלים כי־המה ינחמו:

Bienauenturados los Triſtes: porque ellos recibirán conſolation.

5 אשרי ענוים כי־הם ינחלו הארץ:

Bienauenturados los Manſos: porque ellos recibirán la tierra por heredad.

6 אשרי הרעבים וצמאים את־צדקה כי־הם ישבעו:

Bienauenturados losque tienen hambre y ſed de juſticia: porque ellos ſerán hartos.

·δ.

24. Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Adonc ſa renommee courut par toute la Syrie: & lui preſentoit-on tous ceux qui ſe portoyent mal, detenus de diuerſes maladies & tormens, & demoniaques, & lunatiques, & paralytiques: & il les gueriſſoit.

25. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Et fort grandes troupes le ſuiuirent de Galilee, & de Decapolis, & de Ieruſalem, & de Iudee, & d'outre le Iordain.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

ΙΔῺΝ δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Or Ieſus voyant les troupes, monta ſur vne montagne: & lui s'eſtant aſsis, les diſciples s'approcherent de lui.

2. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων.

Et ayant ouuert ſa bouceh, il les enſeignoit, diſant.

3. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Bien-heureux ſont les poures en eſprit: car le royaume des cieux eſt à eux.

4. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

Bien-heureux ſont ceux qui menent dueil: car ils ſeront conſolés.

5. Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

Bien-heureux ſont les debonnaires: car ils heriteront la terre.

6. Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

Bien-heureux ſont ceux qui ont faim & ſoif de iuſtice: car ils ſeront raſſaſiés.

CAP. IIII.

24. Et abiit opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes male habentes, variis languoribus & tormentis comprehenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos, & curavit eos:

And his fame ſpred abroad through all Syria: and they brought vnto him al ſicke people / that were taken with diuers diſeaſes and gripings / and them that were poſſeſſed with deuils / and thoſe which were lunatike / and thoſe that had the palſey: & he healed them.

25. Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ieroſolymis, & de Iudea, & de trans-Iordanem.

And there followed him great multitudes ont of Galile / and Decapolis / and Jeruſalem / and Judea / and from beyonde Jordan.

Das IIII. Capitel.

24. Vnd ſein gerücht erſchall in das gantze Syrienland. Vnd ſie brachtē zu jhm allerley Krancken / mit mancherley ſeuchen vnd qual behafft / die Beſeſſenen / die Monſüchtigen vnnd die Gichtbrüchtigen / Vnd er machte ſie alle geſund.

Oc hans rœcte vdſpriddis offuer alt Syrie land. Oc de førde til hannem alle dem ſom vaare ſiuge aff atſkillig ſiugdom oc plager / de Beſette / Maaneſiuge oc Verckbrødne / Oc hand helbredede dem alle.

25. Vnnd es folgete jm nach vil volcks / auß Galilea / auß den zehen Städten / von Jeruſalem / auß dem Jüdiſchen Lande / vnd von jenſeydt des Jordans.

Oc der fulde meget Folck effter hannem aff Galilea / aff de thi Stæder / fra Jeruſalem / aff Jødeland / Oc fra hin ſide Jordan.

Kapitola IIII.

24. Y wyſſla powěſt geho po wſſy Syrij. Tehdy podáwali gemu wſſech nemocných / rozličnými neduhy a nemocmi poražených / y těch kteřijž Diábelſtwij měli / y Náměſyčnijkůw / y ſſlakem poražených / a vzdrawowal ge.

Ná then czás rozeſzłá ſie ſławá iego áż do wſzytkiey Syryey / y ofiárowáli mu wſzytki ktorzy ſie źle mieli / á byli zięci rozmáitemi chorobámi y dręczeniem / thákże opętáne / y lunáthyki / y powietrzem záráżone / ktore on vzdrowił.

25. Protož ſſli za ním záſtupowé, mnozý z Gallilee / a z Kraginy deſyti Měſt / y z Geruzaléma / y z Juodſtwa / y z Zayordánij.

Y ſzło zá nim bárzo wiele ludu od Galileiey / Dekápoli / y z Jeruzalem / y z ziemie Zydowſkiey / y z kráin ktore ſą zá Jordanem.

CAP. V.

VIdens autem turbas, aſcendit in montem: & cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius.

And when he ſawe the multitude / hee went vp into a mountaine: & when he was ſet / his diſciples came to him.

2. Et aperiens os ſuum docebat eos, dicens:

And hee opened his mout and taught them / ſaying.

3. Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

Bleſſed are the poore in ſpirit / for theirs is the kingdome of heauen.

4. Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram.

Bleſſed are they that mourne: for they ſhalbe comforted.

5. Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur.

Bleſſed are the meeke for they ſhal inherite the earth.

6. Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam: quoniam ipſi ſaturabuntur.

Bleſſed are they which hunger & thirſt for righteouſnes: for they ſhal be filled.

Das V. Capitel.

Da er aber das Volck ſahe / gieng er auff einen Berg / vnnd ſatzte ſich / vnnd ſeine Jünger tratten zu jm.

Der hand ſaa Folcket / gick hand op paa it Bierg / oc ſette ſig / Oc hans Diſciple ginge til hannem.

2. Vnd er that ſeinen Mund auff / lehret ſie / vnd ſprach:

Oc hand vplod ſin mund / lerde dem / oc ſagde.

3. Selig ſind / die da geiſtlich arm ſind / denn das Himmelreich iſt jhr.

Salige ere de / ſom ere aandelige fattige / Thi Himmerigis rige er deris.

4. Selig ſind die da leid tragen / denn ſie ſollen getröſtet werden.

Salige ere de bedrøffuede / Thi de ſkulle huſualis.

5. Selig ſind die Sanfftmütigen / denn ſie werden das Erdreich beſitzen.

Salige ere de Sactmodige / Thi de ſkulle beſide Jorden.

6. Selig ſind die da hungert vnnd dürſtet nach der Gerechtigkeit / denn ſie ſollen ſatt werden.

Salige ere de / ſom hungre oc tørſte effter Retferdighed / Thi de ſkulle mettis.

Kapitola V.

WJda pak Gežijš Záſtupy / wſtaupil na hůru: a když ſe poſadil / přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho.

A Jezus widząc ono zgromádzenie ludu / wſtąpił ná gorę: á gdy ſiadł / przyſzli do niego iego vczniowie.

2. Y otewřew vſta ſwá včil ge / řka:

Tedy otworzywſzy vſtá ſwe vczyl ie mowiąc.

3. Blahoſlawenij chudij duchem / neb ge gich geſt Králowſtwij Nebeſké.

Błogoſłáwieni ſą vbodzy w duchu / ábowiem ich ieſt Kroleſthwo niebieſkie.

4. Blahoſlawenij tiſſij / neb oni wládnauti budau zemij.

Błogoſłáwieni ſáci ktorzy ſmętni ſą / ábowiem pocieſzeni będą.

5. Blahoſlawenij kteřijž lkagij / neb oni potěſſeni budau.

Błogoſłáwieni ſą ciſzy / ábowiem ziemię dziedziczną oſiędą.

6. Blahoſlawenij kteřij lačnégij a žijžnégij Sprawedlnoſti / neb oni naſyceni budau.

Błogoſławieni ſáci ktorzy łákną y prágną ſpráwiedliwośći / ábowiem oni náſyceni będą.

ה

7 טוּבַיְהוֹן לַמְרַחֲמָנֵא דַּעֲלַיְהוֹן יֶהֱווֹן רַחֲמֵא׃

Beati i miſericordioſi, percioche eſſi conſeguiranno miſericordia.

8 טוּבַיְהוֹן לְאִילֵין דַּדְכֵין בְּלֶבְּהוֹן דְּהֶנוֹן יֶחֱזוֹן לַאלָהָא׃

Beati quelli che ſon puri di cuore, percioche eſſi vedranno Iddio.

9 טוּבַיְהוֹן לְעָבְדֵי שְׁלָמָא דִּבְנַוְהִי דַּאלָהָא יִתְקְרוֹן׃

Beati i pacifici, percioche eſſi ſaranno chiamati figliuoli di Dio.

10 טוּבַיְהוֹן לְאִילֵין דא
דְּאֶתְרְדַפוּ מֶטוּל כֵּאנוּתָא
דְּדִילְהוֹן הִי מַלְכוּתָא
דִּשְׁמַיָּא׃

Beati quelli che ſon perſeguitati per la giuſtitia, percioche di eſſi è il regno de cieli.

11 טוּבַיְכוֹן אֶמָתַי דמח
דְּמְחַסְדִין לְכוֹן וְרָדְפִין
לְכוֹן וְאָמְרִין עֲלַיְכוֹן כֻּל
מֶלָּא בִּישָׁא מֶטוּלָתִי
בַּדְגָלוּתָא׃

Beati ſete voi, quando gl'huomini v'haueranno oltraggiati, e perſeguitati: & haueranno detto contra di voi ogni male, mentendo per mia cagione.

12 הָדַיִן חֲדַו וְרְוַזוּ דאג
דַּאגַרְכוֹן סַגִּי בַּשְׁמַיָּא
הָכַנָּא גֵּיר רְדָפוּ לַנְבִיָּא
דְּמֶן קְדַמַיְכוֹן׃

Rallegrateui, e giubilate, percioche il premio voſtro è grande ne cieli: perche coſi hanno perſeguitati i Profeti, che ſono ſtati innanzi a voi.

13 אַנְתּוּן אֶנוּן מֶלְחֵה
דְּאַרְעָא אֶנְהוּ דֵּין דְּמֶלְחָא
תֶּפְכַּהִי בְּמַנָּא וְתֶתְמְלַח
לְמֶדֶּם לָא אָזְלָא אֶלָּא
דְּתֶשְׁתְּדֵא לְבַר וְתֶתְדִישׁ
מֶן אֶנָשָׁא׃

Voi ſete il ſale de la terra: doue ſe il ſale diuiene inſipido, con che ſi ſalarà? ei non è piu buono à niente, ſe non ad eſſer gittato fuore, e calpeſtato da gli huomini,

14 אַנְתּוּן אֶנוּן נוּהְרֵה
דְּעָלְמָא לָא מַשְׁכְּחָא
דְּתֶטְּשֵׁא מְדִינְתָּא דְּעַל
טוּרָא בְּנֵיָא׃

Voi ſete la luce del mondo. Non puo vna citta ſituata ſopra vn monte naſconderſi.

ה

7 אַשְׁרֵי הָרַחֲמָנִים כִּי־יְרֻחָמוּ׃

Bienauenturados los Miſericordioſos: porque ellos alcançarán miſericordia.

8 אַשְׁרֵי בָּרֵי לֵבָב כִּי אֶת־אֱלֹהִים יִרְאוּ׃

Bienauenturados los de limpio coraçon: porque ellos verán à Dios

9 אַשְׁרֵי שֹׁלְמִים כִּי הֵמָּה בְּנֵי אֱלֹהִים יִקָּרְאוּ׃

Bienaventurados los Pacificos: porque ellos ſerán llamados hijos de Dios.

10 אַשְׁרֵי נִרְדָּפִים עַל־הַצְּדָקָה כִּי־לָהֶם יֵשׁ מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Bienauenturados losque padecem perſecucion por cauſa de la juſticia: porque deellos es el Reyno de los cielos.

11 אַשְׁרֵיכֶם אִם יְקַלְלוּ אֶתְכֶם וְיִרְדְּפוּ וְיֹאמְרוּ כָּל־דָּבָר רַע עֲלֵיכֶם כְּחֹשִׁים בַּעֲבוּרִי׃

Bienauenturados ſoys, quando dixeren mal devoſotros, y os perſiguieren, y dixeren de voſotros todo mal por mi cauſa, mintiendo.

12 שִׂמְחוּ וְגִילוּ כִּי־שְׂכַרְכֶם רַב הוּא בַּשָּׁמַיִם כִּי־כֵן רָדְפוּ אֶת־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵיכֶם׃

Gozaos, y alegraos; porque vueſtro ſalario es grande en los cielos: que anſi fueron perſeguidos los prophetas que fueron antes de voſotros.

13 אַתֶּם הֵם הַמֶּלַח הָאָרֶץ וְאִם הַמֶּלַח יִתָּפֵל בַּמֶּה־יִמָּלֵחַ לְאֶפֶס יוֹעִיל עוֹד כִּי־אִם לְהַשְׁלִךְ חוּצָה וּלְמִרְמַס רַגְלַיִם׃

Voſotros ſoys Sal de la tierra: y ſi la ſal ſe deſuaneciêre, conque ſerá ſalada? No vale mas para nada; ſino que ſea echada fuera, y ſea hollada de los hombres.

14 אַתֶּם הֵם אוֹר הָעוֹלָם לֹא תוּכַל עִיר לְהִסָּתֵר אֲשֶׁר עַל־הָהָר מְקוֹמָהּ׃

Voſotros ſoys Luz del mundo. La ciudad aſſentada ſobre el monte no ſe puede eſconder:

έ.

7. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

Bien-heureux ſont les miſericordieux: car miſericorde leur ſera faite.

8. Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

Bien-heureux ſont ceux qui ſont nets de cœur: car ils verront Dieu.

9. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

Bien-heureux ſont ceux qui procurent la paix: car ils ſeront appelés enfans de Dieu.

10. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Bien-heureux ſont ceux qui ſont perſecutés pour iuſtice: car le royaume des cieux eſt à eux.

11. Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ.

Vous ſerez bien-heureux quand on vous aura iniuriés & perſecutés, & on aura dit toute mauuaiſe parole contre vous à cauſe de moi, en mentant.

12. Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

Eſiouïſſez vous, & vous eſgayez: car voſtre loyer eſt grand és cieux: car ainſi ont-ils perſecuté les Prophetes qui ont eſté deuant vous.

13. Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Vous eſtes le ſel de la terre: or ſi le ſel perd ſa ſaueur, auec quoi le ſalera-on? il ne vaut plus rien, ſi non pour eſtre ietté dehors, & eſtre foulé des hommes.

14. Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη.

Vous eſtes la lumiere du monde: la ville aſsiſe ſur vne montagne ne peut eſtre cachee.

CAP. V.

7. Beati miſericordes: quoniam ipſi miſericordiam cõſequentur.

Bleſſed are the mercifull: for they ſhall obtaine mercie.

8. Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt.

Bleſſed are the pure in heart: for they ſhall ſee God.

9. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur.

Bleſſed are the peacemakers: for they ſhalbe called the children of God.

10. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

Bleſſed are they which ſuffer perſecution for righteouſnes ſake: for theirs is the kingdome of heauen.

11. Beati eſtis cum maledixerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me:

Bleſſed are ye when men reuile you, and perſecute you, and ſay all maner of euill againſt you for my ſake, falſely.

12. Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis, ſic enim perſecuti ſunt prophetas, qui fuerunt ante vos.

Reioyce and be glad, for great is your rewarde in heauen: for ſo perſecuted they the Prophets which were before you.

13. Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & cõculcetur ab hominibus.

Ye are the ſalt of the earth: but if the ſalt haue loſt his ſauour, where with ſhall it be ſalted? It is thence forth good for nothing, but to be caſt out, and to be troden vnder foote of men.

14. Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita.

Ye are the light of the world. A citie that is ſet on an hill, can not be hid.

Das V. Capitel.

7. Selig ſind die barmhertzigen/ denn ſie werden barmhertzigkeit erlangen.

Salige ere de Miſkundelige/ Thi de ſkulle faa miſkundhed.

8. Selig ſind die reines hertzen ſind/ denn ſie werden Gott ſchauen.

Salige ere de/ ſom ere rene aff hiertet/ Thi de ſkulle ſee Gud.

9. Selig ſind die Fridfertigen/ denn ſie werden Gottes kinder heiſſen.

Salige ere de Fredſommelige/ Thi de ſkulle kaldis Guds børn.

10. Selig ſind/ die vmb gerechtigkeit willen verfolget werden/ denn das Himelreich iſt jr.

Salige ere de/ ſom lide forfølgelſe for Retferdigheds ſkild/ Thi Himmerigis rige er deris.

11. Selig ſeidt jhr/ wenn euch die Menſchen vmb meinet willẽ ſchmehen vnd verfolgen/ vnd reden allerley übels wider euch/ ſo ſie daran liegen.

Salige ere i/ naar Menniſkene beſpatte oc forfølge eder for Min ſkyld/ oc tale allehonde ont paa eder/ om de liuge det.

12 Seidt frölich vnnd getroſt/ es wirdt euch im Himmel wol belohnet werden. Denn alſo haben ſie verfolget die Propheten/ die vor euch geweſen ſind.

Glæder oc frigder eder/ Det ſkal vel betalis eder i Himmelen. Thi de haffue ſaa forfult Propheterne ſom vaare faar eder.

13 Jr ſeidt das Saltz der erden. Wo nun das Saltz thumm wird/ wo mit ſol man ſaltzen? Es iſt zu nicht hinfort nütze/ denn das man es hinauß ſchütte/ vnd laß die leute zutretten.

I ere Jordens Salt. Om Saltet miſter ſin krafft/ huor met ſkal mand ſalte? Det er inted lenger nytteligt/ end at det kaſtis vd/ oc Folck traade der paa.

14. Jhr ſeidt das Liecht der Welt. Es mag die Stadt/ die auff einem Berge ligt/ nicht verborgen ſein.

I ere Verdens Liuſſ. Den Stad ſom ligger paa it Bierg/ kand icke ſkiulis.

Kapitola V.

7. Blahoſlawenij miloſrdnij/ neb oni miloſrdenſtwij dogdau

Błogosławieni ſą miłoſierni/ ábowiem oni miłoſierdźie otrzymáią.

8. Blahoſlawenij čiſtého ſrdce/ neb oni Boha widěti budau.

Błogosławieni ſą ktorzy ſą ſercá czyſtego/ ábowiem oni Bogá oglądáią.

9. Blahoſlawenij pokognij/ nebo oni Synowé Božij ſlauti budau.

Błogosławieni ſą ſpokoyni/ ábowiem oni będą nazywáni Synmi Bożymi.

10. Blahoſlawenij kteřijž protiwenſtwij trpij pro Sprawedlnoſt/ neb gegich geſt Králowſtwij Nebeſké.

Błogosławieni ſą ci ktorzy cierpią przeſládowánie dla ſpráwiedliwośći/ ábowiem ich ieſt Krolestwo niebieſkie.

11. Blahoſlawenij gſte když wám zlořečiti budau lidé a budau ſe wám protiwiti/ a mluwiti wſſeckno zlé o wás lhauce pro mne.

Błogosławieni będźiećie gdy was ſromocić y przeſládowáć będą/ mowiąc wſzelaką rzecz złą przećiwko wam kłamáiąc dla mnie.

12. Radůgte ſe a weſelte ſe/ neb odplata waſſe hogná geſt w Nebeſých. Tak zagiſté protiwili ſe y Prorokům kteřijž gſau byli před wámi.

Rádujćie ſię/ y weſelćie/ ábowiem zapłátá wáſzá wielka ieſt w niebie/ gdyż ták przeſládowáli Proroki ktorzy przed wámi byli.

13. Wy gſte Sůl Země/ geſtli že Sůl zmařena bude/ čijm bude ſoleno? k ničemuž ſe nehodi wijce/ než aby byla wen wywržena a od lidij poſſlapána.

Wy ieſteśćie ſol ziemie/ A ieśli ſol ſmak ſtraci/ czymże ſolić będą? do niczego ſię iuż nie godźi/ tylko áby byłá precz wyrzucona/ y podeptána od ludźi.

14. Wy gſte Swětlo ſwěta. Nemůž Měſto ſkryto býti na hůře wyſtawené:

Wy ieſteśćie świátłośćią świátá/ Nie może ſię miáſto zátáić ná gorze leżące.

C 4

ולא 15

ה

15 וְלָא מַנְהֲרִין שְׁרָגָא וְסָיְמִין לֵהּ תְּחֵית סָאתָא אֶלָּא עַל מְנָרְתָא וּמַנְהַר לְכֻל אַיְלֵין דְּבְבַיְתָא אִנּוּן׃

Ne s'accende vna lucerna, per metterla ſotto lo ſtaio, ma ſopra il candeliere: onde fa lume a tutti quelli che ſon ne la caſa.

16 הָכַנָּא יִנְהַר נוּהְרְכוּן קֳדָם בְּנַי־נָשָׁא דְּיֶחְזוּן עֲבָדַיכוּן טָבָא וְיֶשַׁבְּחוּן לַאֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Coſi riſplenda la voſtra luce dinanzi à gli huomini : accioche veggano le voſtre buone opere, e glorifichino il Padre voſtro, che è ne i cieli.

17 לָא תֶּסְבְּרוּן דְּאֵתִית דְּאַשְׁרֵא נָמוּסָא אַו נְבִיֵּא לָא דְּאַשְׁרֵא אֶלָּא דְּאַמְלֵא׃

Non penſate, ch'io ſia venuto per annullar la Legge o i Profeti: io non ſon venuto per annullar gli, ma per adempierli.

18 אַמִּין גֵּיר אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּעַדְמָא דְּיֶעְבְּרוּן שְׁמַיָּא וְאַרְעָא יוּד חֲדָא אַו חַד סֶרְטָא לָא יֶעְבַּר מִן נָמוּסָא עַד־מָא דְּכֹל יֶהְוֵא׃

Perche io vi dico in verita, che infin che ſia trapaſſato via il cielo e la terra, non paſſata vn iota, o vn minimo punto de la Legge, in fin che tutte le coſe non ſi facciano.

19 כֻּל מַן דְּיִשְׁרֵא הָכִיל חַד מֵן פּוּקְדָנֵא הָלֵין זְעוּרֵא וְיַלֵּף הָכַנָּא לַבְנַי־נָשָׁא בְּצִירָא יֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא כֻּל דְּיֶעְבֵּד וְיַלֵּף הָנָא רַבָּא יֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Chi dunque rompera pur vno di queſti minimi comandamenti, & inſegnara coſi a gli huomini, ſara chiamato minimo nel regno de cieli : e chi gli haura fatti & inſegnati, coſtui ſara chiamato grande nel regno de cieli.

20 אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּאֶן לָא תָּאתַר כִּאנוּתְכוּן יַתִּיר מֵן דְּסָפְרֵא וּדְפְרִישֵׁא לָא תֶּעְלוּן לְמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Certamente io vi dico, che ſe la voſtra giuſtitia non abbondara piu che quella de gli Scribi e Fariſei, non entrarete nel regno de cieli.

ה

15 וְלֹא מַצִּיתִים נֵר לְשׂוּמָהּ תַּחַת הַסְּאָה כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה לְהָאִיר כֻּלָּם אֲשֶׁר בַּבָּיִת׃

Ni ſe enciende el candil, y ſe pone debaxo de vn almud : mas en el candelero, y alumbra à todos losque eſtan en caſa:

16 כֵּן יָאוֹר אוֹרְכֶם לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים לְמַעַן יִרְאוּ מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים וִיכַבְּדוּ אֶת־אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ׃

Anſi pues alũbre vueſtra luz delante de los hõbres: paraque vean vueſtras obras buenas, y glorifiquen à vueſtro Padre, que eſtá en los cielos.

17 אַל־תַּחְשְׁבוּ כִּי־בָאתִי לְבַטֵּל אֶת־הַתּוֹרָה אוֹ אֶת־הַנְּבִיאִים לֹא־בָאתִי לְבַטְּלָם כִּי־אִם־לְמַלֹּאתָם׃

No penſeys que he venido para deſatar la Ley, o los prophetas : nohe venido para deſatar la, mas para cumplir la.

18 אָמֵן אָמֵן אֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי יַעַבְרוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְיוֹד אַחַת אוֹ חִירֶק אֶחָד לֹא יֵאָבְדוּ מִן־הַתּוֹרָה עַד־אֲשֶׁר כֻּלָּם יִמָּלֵאוּ׃

Porque decierto os digo, que haſtaque perezca el cielo y la tierra, ni vna jota, ni vn tilde perecerá de la Ley que todas las coſas no ſeân hechas.

19 וְכָל הַמְבַטֵּל אַחַת מִן־הַמִּצְוֹת הַקְּטַנּוֹת הָאֵלֶּה וִילַמֵּד כֵּן אֶת־הָאָדָם קָטוֹן הוּא יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם וַאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה וִילַמֵּד גָּדוֹל הוּא יִקָּרֵא בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

De manera que qualquiera que deſatâre vno de eſtos mandamientos muy pequennos, y anſi enſennâre à los hombres, muy pequenno ſerá llamado en el Reyno de los cielos. Mas qual quiera que hiziêre, y enſennâre, eſte ſerá llamado grande en el Reyno de los cielos.

20 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לוּלֵי תּוֹתַר צִדְקַתְכֶם עַל־צִדְקַת הַסּוֹפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים אֵינְכֶם תָּבוֹאוּ אֶל־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Portanto yo os digo, que ſi vueſtra juſticia no fuêre mayor que la de los Eſcribas y delos Phariſeos, no entrareys enel Reyne de los cielos.

έ.

15. Οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

Et on n'allume point la chandelle pour la mettre ſous vn boiſſeau, mais ſur le chandelier, & elle eſclaire à tous ceux qui ſont en la maiſon.

16. Οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα. καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ainſi reluiſe voſtre lumiere deuant les hommes, afin qu'ils voyent vos bonnes œuures, & glorifient voſtre Pere qui eſt es cieux.

17. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.

Ne penſez point que ie ſoye venu pour aneantir la loy, ou les Prophetes : ie ne ſuis point venu pour les aneantir, mais pour les accomplir.

18. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.

Car en verité ir vous di, que iuſques à ce que le ciel ſera paſſé & la terre, vn iota ou vn ſeul poinct de la loy ne paſſera, que toutes choſes ne ſoyent faites.

19. Ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ. οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Celui donc qui rompra vn de ſes trespetis commandemens, & enſeignera ainſi les hommes, ſera tenu le plus petit au royaume des cieux : mais celui qui les aura faits & enſeignés, ceſtui-la ſera tenu grand au royaume des cieux.

20. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Gar ie vous di que ſi voſtre iuſtice ne ſurpaſſe celle de Scribes & Phariſiens, vous n'entrerez nullement au royaume des cieux.

CAP. V.

15. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo ſunt.

Neither do men light a candle/ and put it vnder a buſhell/ but on a candleſticke/ and it giueth light vnto all that are in the houſe.

16. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt.

Let your light ſo ſhine before men/ that they may ſee your good workes/ and glorifie your Father which is in heauen.

17. Nolite putare quoniam veni ſolvere legem aut prophetas: non veni ſolvere, ſed adimplere.

Thinke not that I am come to deſtroye the Law/ or the Prophets. I am not come to deſtroy them/ but to fulfill them.

18. Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, iota unum aut unus apex non præteribit à lege: donec omnia fiant.

For truely I ſay vnto you/ Till heauen/ and earth periſh/ one iote/ or one title of the Lawe ſhall not ſcape/ till all thinges bee fulfilled.

19. Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines: minimus vocabitur in regno cælorum, qui autem fecerit & docuerit: hic magnus vocabitur in regno cælorum.

Whoſoeuer therefore ſhall breake one of theſe leaſt commandements/ and teache men ſo/ he ſhall bee called the leaſt in the kingdome of heauen: but whoſoeuer ſhall obſerue and teach them, the ſame ſhall bee called great in the kingdome of heauen.

20 Dico enim vobis, quia niſi abundaverit iuſtitia veſtra plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

For I ſay vnto you/ except your righteouſnes exceede the righteouſneſſe of the Scribes and Phariſes/ ye ſhall not enter into the kingdome of heauen.

Das V. Capitel.

15. Man zündet auch nicht ein Liecht an/ vnd ſetzt es vnder einen Scheffel/ ſondern auff einen Leuchter/ ſo leuchtet es den allen/ die im hauſe ſind.

Mand tender oc icke it Liuſſ/ oc ſetter det vnder en Skeppe/ men paa en Liuſſeſtage/ Saa Liuſer det da for dem alle/ ſom ere i Huſit.

16. Alſo laſſt euer liecht leuchten für den leuten/ das ſie eure gute werck ſehen/ vnnd euren Vater im himmel preiſen.

Lader ſaa eders Liuſſ ſkinne faar Menniſkenne/ At de ſee eders gode Gerninger/ oc priſe eders Fader i Himmelen.

17. Jr ſolt nicht wehnen/ das ich komen bin/ das Geſetz oder die Prophetē auffzulöſen/ Ich bin nicht kommen auffzulöſen/ ſondern zuerfüllen.

I ſkulle icke tencke/ at ieg er kommen/ at opløſe Lowen eller Propheterne/ Jeg er icke kommen at opløſe men at fuldkomme.

18. Denn ich ſage euch waarlich/ biß das Himmel vnd Erden zergehe/ wird nicht zergehn der kleineſt Buchſtab/ noch ein Tütel vom Geſetze/ biß daß es alles geſchehe.

Thi ſandelige ſiger ieg eder/ Indtil Himmelen oc Jorden forgaa/ ſkal icke den minſte Bogſtaff/ oc ey en Tydel aff Lowen forgaa/ før det ſkeer altſammen.

19. Wer nun eines von dieſen kleineſten Geboten aufflöſet/ vnd lehret die leute alſo/ der wirdt der kleineſt heiſſen im Himelreich. Wer es aber thut vnnd lehret/ der wird groß heiſſen im Himelreich.

Huo ſom nu opløſer it aff diſſe minſte Bud/ oc lærer folcket ſaa/ Hand ſkal kaldis den minſte i Himmerigis rige. Men huo ſom det gør oc lærer/ Hand ſkal kaldis ſtoer i Himmerigis rige.

20. Denn ich ſage euch: Es ſey den euer gerechtigkeit beſſer/ den der Schrifftgelerten vnd Phariſeer/ ſo werdet jhr nicht in das Himmelreich kommen.

Thi ieg ſiger eder/ Uden eder Retferdighed bliffuer bedre end de Scrifftêklaagis oc Phariſeers/ Da komme i icke i Himmerigis rige.

Kapitola V.

15. Aniž oſwěcugii ſwiice a ſtawěgii gi pod Nádobu / ale na Swiicen / aby ſwiitila wſſem kteřiiž w Domu gſau.

A ni zápaláia świece / y kláda iey pod korzec / ále w lichtarz / Y świeci wſzytkim ktorzy ſa w domu.

16. Tak ſwěť ſwětlo wáſſe před lidmi/ ať widii ſkutky waſſe dobré/ a ſlawii Otce waſſeho kterýž w Nebeſých geſt.

Tákże też niechay świeci świáthłość wáſzá przed ludźmi / aby oba czyli wáſze vczynki dobre / y chwalili oycá waſzego ktory ieſt na niebie.

17. Nedomniiwayte ſe abych přiſſel ruſſyti Zakona a Prorokůw. Nepřiſſel gſem ruſſyti/ ale naplniti.

Nie mniemaycie ábym przyſzedł niſzczyć zakonu/ ábo Proroki/ Nie przyſzedłem ia niſzczyć zakonu/ ale wypełnic.

18. Amen za wěrně prawim wám/ dokudž nepomine Nebe y Země/ gedi ná literka / aneb gediný puňktiik nepomine z Zákona / až ſe wſſecky wěcy ſtanau.

Boć záprawdę wam powiedam/ áż przeminie niebo y ziemiá/ iedná literká ábo iedná kreſká nie przeminie z zakonu/ áż ſie wſzytko wypełni.

19. Protož kdožby přeſtaupil gedno z Přikázanii těchto naymenſſých / a včilby tak Lidi/ naymenſſý ſlauti bude w Králowſtwii Nebeſkém. Ale kdo ge bude činiti a giné včiti / ten weliky ſlauti bude w Králowſtwii Nebeſkém.

Ktokolwiek tedy przeſtąpi iedno z tego to rozkazánia namnieyſzego/ y tak ludźi náuczy / będźie zwan namnieyſzym w Krolestwie niebieſkiem / Ale ktokolwiek ie czynic będźie y náuczy/ ten będźie zwan wielkim w Krolestwie niebieſkiem.

20. Prawiim zagiſté wám/ Nebudeli hog něgſſý ſprawedliwoſt waſſe/ nežli Včitelůw a Zakoniikůw / newegdete do Králowſtwii Nebeſkého.

Abowiem powiedam wam / Jeſli nie będźie obfitowálá ſprawiedliwość wáſzá wiecey niż náuczycielow y Fáryzeuſzow/ nie wnidźiecie do Krolestwá niebieſkiego.

ה

21 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר לְקַדְמָיֵא לָא תִּקְטוּל וְכֻל דְּנִקְטוּל מְחַיַּב הוּ לְדִינָא׃

Voi hauete Vdito che fu detto à gli antichi, Non occidere, perche chi occiderà, sarà obligato à la pena del giuditio.

22 אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּכֻל מַן דְּנִרְגַּז עַל אַחוּהי אִיקָבָא מְחַיַּב הוּ לְדִינָא וְכֻל מַן דְּנֵאמַר לַאֲחוּהי רָקָא מְחַיַּב הוּ לַכְּנוּשְׁתָּא וְכֻל מַן דְּנֵאמַר לְלֵלָא מְחַיַּב הוּ לְגֵהַנָּא דְּנוּרָא׃

Ma io dico à Voi, che chiunque s'adirà contra il suo fratello senza cagione, sara obligato à la pena del giuditio: e chiunque dira al suo fratello, Racca, sara obligato à la pena del consiglio: e chi gli dira, Stolto, sara obligato à la pena de la Geenna del fuoco.

23 אֶן הוּ הָכִיל דִּמְקָרֵב אַנְתְּ קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְתַמָּן תֶּתְדְּכַר דְּאָחִיד ע עֲלָיךְ אֲחוּךְ אֵבְתָּא מֶדֶם׃

Se adunque tu hauerai portato il tuo dono all'altare, e iui ti Viene à mente ch'el tuo fratello ha qualche cosa contra di te.

24 שְׁבוּק תַּמָּן קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וֶזֶל לוּקְדַם אֶתְרַעָא עַם אֲחוּךְ וְהָיְדֵין תוּב קָרֵב קוּרְבָּנָךְ׃

Lassa iui il tuo dono dinanzi à l'altare, e Va prima à riconciliarti col tuo fratello, e poi Vieni, & offerisci il tuo dono.

25 הֲוַית מִתְאַוֵּא עַם בְּעֵל־דִּינָךְ עַגַּל עַד עַמֵּהּ אַנְתְּ בְּאוּרְחָא דַּלְמָא בְּעֵל דִּינָךְ נַשְׁלְמָךְ לְדַיָּנָא וְדַיָּנָא נַשְׁלְמָךְ לְגַבָּיָא וְתֶתְּפֵל בֵּית אֲסִירֵא׃

Fa che tu sii prestamente d'accordo col tuo auuersario, mentre che sei per la Via con esso lui: accioche talora l'auuersario non ti dia ne le mani del giudice, & il giudice ti consegni al ministro, e sii messo in prigione.

26 וְאָמִין אָמַר אֶנָא לָךְ דְּלָא תִּפּוּק מִן תַּמָּן עַד־מָא דְּתֶתֵּל שָׁמוּנָא אַחֲרָיָא׃

Io ti dico in Verita, che tu non Vscirai di li in fin à tanto che tu non habbi reso l'Vltimo quatrino.

27 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר דְּלָא תְּגוּר׃

Voi hauete Vdito, che fu detto à gli antichi, Non adulterare.

ה

21 שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים לֹא תִּרְצַח כִּי אֲשֶׁר יִרְצַח מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Oyſtes q̃ fue dicho à los antiguos, No mataràs: mas qualquiera q̃ matâre, ſerá culpado de juyzio.

22 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־אֲשֶׁר רָגַז עַל־אָחִיו הוּא חַיָּב לַמִּשְׁפָּט וַאֲשֶׁר יֹאמַר לְאָחִיו רֵקָע חַיָּב הוּא לַכְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וַאֲשֶׁר יֹאמַר לוֹ נָבָל חַיָּב הוּא לְאֵשׁ גֵּיא־הִנֹּם׃

Yo pues os digo, que qualquiera que ſe enojâre locamente con ſu hermano, ſerá culpado de juyzio: Y qualquiera que dixere à ſu hermano, Raka, ſerá culpado de ayuntamiento: y qualquieraque à ſu hermano dixêre, Loco, ſerá culpado del quemadero del fuego.

23 וְאִם תַּקְרִיב קָרְבָּנְךָ אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁם תִּזְכֹּר כִּי־לְאָחִיךָ יֵשׁ־מָה עָלֶיךָ׃

Portāto ſi truxeres tu Preſente àl altar, y alli te acordàres, que tu hermano tiene algo contrati.

24 הַנִּיחָה שָּׁם אֶת־קָרְבָּנְךָ לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ וְלֵךְ לְפָנִים וּתְכַפֵּר אֶת־פְּנֵי אָחִיךָ וְאָז תָּבֹא וְתַקְרִיב אֶת־קָרְבָּנֶךָ׃

Dexa alli tu Preſente delante del altar, y ve: buelue primero en amiſtad con tu hermano, y entonces ven, y offrece tu Preſente.

25 יֵאוֹת לְךָ וּלְשֹׂטְנְךָ בִּמְהֵרָה בִּהְיוֹתְךָ בַּדֶּרֶךְ עִמּוֹ פֶּן יִמְסָרְךָ הַשֹּׂטֵן בְּיַד־הַשֹּׁפֵט וְהַשּׁוֹפֵט יִמְסָרְךָ לַשּׁוֹטֵר וְתֻשְׁלַח אֶל־הַכֶּלֶא׃

Se amigo de tu aduerſario preſto, entretanto que eſtás con el en el camino: porque no acontezca que el aduerſario te entregue àl juez, y el juez te entregue àl alguazil; y ſeas echado en priſion:

26 אָמֵן אֲנִי אֹמֵר לָךְ לֹא תֵצֵא מִשָּׁם עַד־כִּי־תִתֵּן רְבוּעַ הָאַחֲרוֹן׃

Decierto te digo, que no ſaldràs de alli, haſta que pagues el poſtrer cornado.

27 שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים לֹא תִּנְאָף׃

Oyſtes que fue dicho à los antiguos, No adulteraràs.

ε'.

21. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις. ὃς δ᾽ ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

Vous auez entendu qu'il à eſté dit par les anciens, Tu ne tueras point: & qui tuera, ſera puniſſable par iugement.

22. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακὰ, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ μωρέ· ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque ſe courrouce à ſon frere ſans cauſe, ſera puniſſable par iugement: & qui dira à ſon frere, Racha, ſera puniſable par conſeil: & qui lui dira, Fol, ſera puniſſable par la gehenne du feu.

23. Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ.

Si donc tu apportes ton offrande à l'autel, & là il te ſouuient que ton frere à quelque choſe à l'encontre de toi.

24. Ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

Laiſſe lá ton offrande deuant l'autel, & t'en va: appointe premierement auec ton frere, & lors vien & offre ton offrande.

25. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ᾽ αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

Sois bien toſt d'accord auec ton adverſe partie, tandis que tu es en chemin auec lui, depeur que ton aduerſe partie ne te liure au iuge, & que le iuge te liure au ſergent, & que tu ſois mis en priſon.

26. Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

En verité ie te di, que tu ne ſortiras point de là, iuſques à ce que tu ayes rendu le dernier quadrin.

27. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις.

Vous auez entendu qu'il à eſté dit par les anciens, Tu ne commetras point adultere.

CAP. V.

21. Audiſtis quia dictum eſt antiquis : Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio.

Ye haue heard that it was ſayde vnto them of the olde time/ Thou ſhalt not kill: for whoſoeuer killeth/ ſhal be culpable of iudgement.

22. Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, Raca: reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue : reus erit gehennæ ignis.

But I ſay vnto you/ whoſoeuer is angrie with his brother vnaduiſedly/ ſhall bee culpable of iudgement. And whoſoeuer ſaith vnto his brother/ Raca ſhall bee worthy to be puniſhed by the Counſel. And whoſoeuer ſhall ſay/ Foole/ ſhal be worthy to bee puniſhed with hell fyre.

23. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te:

If then thou bring thy gift to the altar/ and there remenbreſt that thy brother hath ought againſt thee.

24. Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

Leaue there thine offring before the altar and goe thy way: firſt bee reconciled to thy brother/ and then come and offer thy gift.

25. Eſto conſentiens adverſario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te adverſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.

Agree with thine aduerſarie quickely/ whiles thou art in the way with him/ leaſt thine aduerſary deliuer thee to the iudge/ & the iudge deliuer thee to the ſergeant/ and thou be caſt into priſon.

26. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas noviſſimum quadrantem.

Verely I ſay vnto thee/ thou ſhalt not come out thence/ till thou haſt payed the vtmoſt farthing.

27. Audiſtis quia dictum eſt antiquis. Non mœchaberis.

Ye haue heard that it was ſaid to them of olde time/ Thou ſhalt not commit adulterie.

Das V. Capitel.

21. Jr habt gehört/ daß zu den alten geſagt iſt: Du ſolt nicht tödten/ Wer aber tödtet/ der ſol des Gerichtes ſchuldig ſein.

J haffue hørt/ at der er ſagd til de gamle/ Du ſkalt icke ihielſla/ Huo ſom ihielſlar/ hand ſkal vere ſkyldig for Dommen.

22. Ich aber ſage euch: Wer mit ſeinem bruder zörnet/ der iſt des gerichts ſchuldig. Wer aber zu ſeinem Bruder ſagt Racha/ der iſt des Raths ſchuldig. Wer aber ſagt/ du Narr/ der iſt des hölliſchen feuers ſchuldig.

Men ieg ſiger eder/ Huo ſom er vreed paa ſin Broder/ Hand er ſkyldig for Dommen. Men huo ſom ſiger til ſin Broder/ Racha/ hand er ſkyldig for Raadet. Oc huo ſom ſiger/ Du Daare/ hand er ſkyldig til helffuedis Jld.

23. Darumb wenn du deine Gabe auff den Altar opfferſt/ vnd wirſt allda eindencken/ daß dein Bruder etwas wider dich habe.

Der faare/ naar du offrer din Gaffue paa Alteret/ oc du kommer der ihw/ At din Broder haffuer noget mod dig.

24. So laß allda für dem Altar deine Gabe/ vnd gehe zuvor hin/ vnd verſöne dich mit deinem Bruder/ vnd alß denn komm/ vnd opffer deine Gabe.

Saa lad bliffue din Gaffue der faar Alteret/ oc gack tilforn hen/ oc forlige dig met din Broder/ oc kom ſiden oc offre din Gaffue.

25. Sey willfertig deinem Widerſacher bald/ dieweil du noch bey jm auff dem wege biſt/ auff daß dich der Widerſacher nicht dermal eins überantworte dem Richter/ vnd der Richter überantworte dich dem Diener/ vnd werdeſt in den Kercker geworffen.

Forlige dig ſnart met din Modſtandere/ den ſtund du eſt end nu hoſſ hannem paa veyen/ paa det/ at din Modſtandere ſkal icke en gong antuorde Dommeren dig/ oc Dommeren ſkal antuorde Tieneren dig/ oc du ſkalt kaſtis i Fengſel.

26. Ich ſage dir warlich/ du wirſt nicht von dannen heraußkom̃en/ biß du auch den letzten heller bezaleſt.

Sandelige ſiger ieg dig/ Du ſkalt icke komme der vd/ før end du oc betaler det ſiſte ſkerff.

27. Ihr habt gehöret/ daß zu den Alten geſagt iſt/ Du ſolt nicht Ehebrechen.

J haffue hørt/ at der er ſagd til de Gamle/ Du ſkalt icke bedriffue hoer.

Kapitola V.

21. Slyſſeli gſte že powědijno geſt Starým : Nezabigeſs/ pakliby kdo zabil/ hoden bude ſaudu.

Slyſzeliście iż rzeczono ieſth ſtárym/ Nie bedzieſz zábiiał/ A kthokolwiek zábiie/ Bedzie winien ſadu.

22. Ale yǎk prawijm wám/ že každý kdož ſe hněwá na Bratra ſwého/ hoden bude Saudu. Kdožby pak řekl Bratru ſwemu ſlowo potupně/ hoden bude ſauzenij. A kdožby řekl: Blázne/ hóden bude Pekelného ohně.

Ale ia wam powiedam/ iż káżdy ktory ſie gniewa na brata ſwego bez przyczyny/ Bedzie winien ſadu: A ktokolwiek rzecze bratu ſwemu Rácha/ bedzie winien/ aby był káran od rady: A ktokolwiek rzecze/ blaznie/ bedzie winien/ męki ogniowey.

23. Protož obětugeſſli dar twůg na Oltáři/ a tu ſe rozpomeneſs/ že bratr twůg má něco proti tobě.

Przeto ieſli dar twoy przynieſieſz do oltarzá/ á thámby wſpomniał iż brát twoy ma co przeciwko tobie.

24. Nechayž tu daru twého před Oltářem/ a gdi prwé ſmiř ſe s bratrem twým/ a potóm přigda obětůg dar twůg.

Zoſtaw tam dar twoy przed oltarzem/ á idź pierwey ſie z brathem ſwem poiednay/ á potym przyſzedſzy/ ofiaruy dar twoy.

25. Wegdi w dobrau wůli s protiwníkem twý rychle/ dokudž gſy s nim na ceſtě/ aby ſnad nedal tebe protiwník twůg ſaudcy/ a Saudce dalby tebe Služebnijku/ a tak bylby wſazen do žaláře.

Badź przyiácielem ſprzeciwnikowi twemu rychło pokiś z nim w drodze/ by cie ſnadź kiedy ſprzeciwnik nie podał ſedziemu/ á ſedzia cekarzowi/ a ták byś był wrzucon do ciemnice.

26. Giſtě prawijm tobě/ že newygdeſs odtud/ až nawrátiſs poſlednij haléř.

Záprawdęć powiedam/ Nie wynidzieſz z támtąd/ áż oddaſz oſtátni kwartnik.

27. Slyſſeli gſte/ že powědijno geſt Starým : Neceſſmilnijſs.

Słyſzeliście iż powiedziano ſtharym/ Nie bedzieſz cudzołożył.

ה

28 אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּכֻל מַן דַּחָזֵא אַנְתְּתָא אַיְךְ דְּיֶרְגְּיָהּ מֵחֲדָא גָּרָהּ בְּלִבֵּהּ׃

Ma io dico à voi, che chiunque guarda vna donna con hauerne concupiſcentia, hagia nel ſuo cuore adulterato con eſſa.

29 אֵן דֵּין עַיְנָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ חֲצִיהָ וּשְׁדִיהָ מֶנָּךְ פַּקָּח לָךְ גֵּיר דְּיֵאבַד חַד הַדָּמָךְ וְלָא כֻּלֵּהּ פַּגְרָךְ יֵפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

Hor ſe il tuo occhio deſtro ti ſcandaliza, cauatelo e gittalo via da te: percioche egli è meglio per te ch'vn ſolo de tuoi membri periſca, e non che tutto'l tuo corpo ſia gittato ne la geenna.

30 וְאֶן אִידָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוּק שְׁדִיהָ מֶנָּךְ פַּקָּח לָךְ גֵּיר דְּיֵאבַד חַד מֶן הַדָּמַיךְ וְלָא כֻּלֵּהּ פַּגְרָךְ יֵפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

Et ſe la tua man deſtra ti ſcandaliza, tagliala, e gittala via da te: percioche meglio è per te, ch'vn ſolo de tuoi membri periſca, e non che tutto'l tuo corpo ſia gittato ne la geenna.

31 אֶתְאֲמַר דְּמַן דְּשָׁרֵא אַנְתְּתֵהּ יִתֵּל לָהּ כְּתָבָא דְּדוּלָלָא׃

Ancor fu detto, Chiunque ripudiara la ſua moglie, diale il libello del ripudio.

32 אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּכֻל מַן דְּשָׁרֵא אַנְתְּתֵהּ לְבַר מֶן מֶלְּתָא דְּזָנְיוּתָא עָבֵד לָהּ דַּתְגוּרִי וּמַן דְּשָׁקֵל שְׁבִיקְתָּא גָּאַר׃

Ma io dico à voi, Che chiunque ripudiarà la ſua moglie, eſcetto che per cauſa dì fornicatione, la fa adulterare: e chiunque pigliara per moglie la ripudiata, commette adulterio.

33 תּוּב שְׁמַעְתּוּן דָּא דְּאֶתְאֲמַר לְקַדְמָיֵא דְּלָא תְּדַגֵּל בְּמוֹמָתָךְ תְּשַׁלֵּם דֵּין לְמָרְיָא מוֹמָתָךְ׃

Appreſſo, voi hauete vdito che fu detto à gli antichi, Non pergiurare, ma oſſerua al Signore i tuoi giuramenti.

ה

28 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי־כָל־רוֹאֶה אִשָּׁה לְהִתְאַוֹּתָהּ כְּבַר נִאֵף אוֹתָהּ בְּלִבּוֹ׃

Yo pues os digo, que qualquiera que mira la muger para cudiciarla, ya adulteró con ella en ſu coraçon.

29 וְאִם עֵינְךָ הַיְמָנִית תַּכְשִׁילְךָ נַקֵּר אוֹתָהּ וְהַשְׁלֵךְ מֵעָלֶיךָ כִּי־טוֹב לְךָ אֲשֶׁר יֹאבַד אֶחָד מֵאֵבָרֶיךָ מֵהַשְׁלַךְ אֶת־כָּל גּוּפְךָ אֶל־גֵּיהִנֹּם׃

Portanto ſi tu ojo derecho te fuêre ocaſion de caer, ſacalo, y echalo de ti: que mejor te es, que ſe pierda vno de tus miembros, que no que todo tu cuerpo ſea echado àl quemadero.

30 וְאִם יַד־יְמִינְךָ תַּכְשִׁילְךָ קַצֵּץ אוֹתָהּ וְהַשְׁלֵךְ מִמְּךָ כִּי־טוֹב לְךָ לְהַאֲבִיד אֶחָד מֵאֵבָרֶיךָ מֵהַשְׁלַךְ כָּל־גּוּפְךָ אֶל־גֵּיהִנֹּם׃

Y ſi tu mano derecha te fuére ocaſion de caer, cortala, y echala de ti: que mejor te es, que ſe pierda vno de tus miembros, que no que todo tu cuerpo ſea echado àl quemadero.

31 וְגַם נֶאֱמַר כִּי־אֲשֶׁר יְשַׁלַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ יִתֵּן לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת׃

Tambien fue dicho, Qualquiera que embiâre ſu muger, de le carta de divorcio.

32 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר יְשַׁלַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ בִּלְתִּי עַל־אוֹדוֹת הַזְּנוּת הוּא יְנָאֵף אוֹתָהּ וְכָל־אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־גְּרוּשָׁה מְנָאֵף הוּא׃

Yo pues os digo, que elque embiâre ſu muger, fuera de cauſa de fornicacion, haze que ella adultére: y elque ſe caſare con la embiada, comete adulterio.

33 עוֹד שְׁמַעְתֶּם כִּי־נֶאֱמַר לַקַּדְמוֹנִים לֹא תִשָּׁבַע לַשָּׁקֶר כִּי־אִם תְּשַׁלֵּם לַיהוָה נְדָרֶיךָ׃

Item, oyſtes que fue dicho à los antiguos, No te perjurarás: mas pagarás àl Sennor tus juramentos.

ε'.

28. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Mais ie vous di, moi, Que quiconque regarde femme pour la conuoiter. il à deſia commis adultere auec elle en ſon cœur.

29. Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Que ſi ton œil te fait chopper, arrache-le, & le iette arriere de toi: car il te vaut mieux qu'vn de tes membres periſſe, & que ton corps ne ſoit point ietté en la gehenne.

30. Καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

Et ſi ta main droite te fait chopper, coupe-la, & la iette arriere de toi: car il te vaut mieux qu'vn de tes membres periſſe, & que ton corps ne ſoit point ietté en la gehenne.

31. Ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.

Il à eſté dit auſsi, Si quelcun delaiſſe ſa femme, qu'il lui baille la lettre de diuorce.

32. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

Mais ie vous di, moi, Que quicunque aura delaiſſé ſa femme fors la cauſe de paillardiſe, il la fait deuenir adultereſſe: & quiconque ſe mariera à la femme delaiſſee, commet adultere.

33. Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.

Derechef vous auez entendu qu'il à eſté dit par les anciens, Tu ne te pariureras point, ains tu rendras au Seigneur ce que tu auras promis par iurement.

CAP. V.

28. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.

But I ſay vnto you / that whoſoeuer looketh on a woman to luſt after her/ hath committed adulterie with her already in his heart.

29. Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrorũ tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.

Wherefore if thy right eye cauſe thee to offend / plucke it out / and caſt it from thee: for better it is for thee / that one of thy members periſh / then that thy whole bodye ſhould be caſt into hell.

30. Et ſi dextera manus tua ſcandalizat te, abſcinde eam, & proiice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum mẽbrorum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam.

Alſo if thy right hand make thee to offend / cut it of / and caſt it from thee: for better it is for thee that one of thy members periſhe / then that thy whole body ſhould be caſt into hell.

31. Dictum eſt autem, Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii.

It hath bene ſaid alſo / Whoſoeuer ſhall put away his wife / let him giue her a teſtimoniall of diuorcement.

32. Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari: & qui dimiſſam duxerit, adulterat.

But I ſay vnto you / Whoſoeuer ſhall put away his wife (except it be for fornication) cauſeth her to commit adulterie and whoſoeuer ſhall mary her that is diuorced/ committeth adulterie.

33. Iterum audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

Againe / ye haue heard ỳ it was ſaid to them of old time / Thou ſhalt not forſweare thy ſelfe / but ſhalt performe thine othes to the Lord.

Das V. Capitel.

28. Jch aber ſage euch / Wer ein Weib anſihet jhr zu begeren / der hat ſchon mit jr die Ehe gebrochen in ſeinem hertzen.

Men Jeg ſiger eder/ Huo ſom ſeer paa een Quinde at begere hende / hand haffuer allerede bedreffuit hoer met hende i ſit hierte.

29. Ergert dich aber dein rechtes auge / ſo reiß es auß / vnd wirffs von dir. Es iſt dir beſſer / das eins deiner gelid verderbe / vnd nicht der gantze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger dit høyre Oye dig/ da riff det vd/ oc kaſt det fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis/ oc det gantſke Legeme icke ſkal kaſtis i Helffuede.

30. Ergert dich deine rechte hand/ ſo hau ſie abe / vnd wirff ſie von dir. Es iſt dir beſſer / das eins deiner glied verderbe/ vñ nicht der gantze Leib in die helle geworffen werde.

Forarger din høyre haand dig / Da hug hende aff/ oc kaſt hende fra dig. Det er dig bedre / at en aff dine Lemmer forderffuis/ oc det gantſke Legeme icke ſkal kaſtis i Helffuede.

31. Es iſt auch geſagt / wer ſich von ſeinem Weibe ſcheidet / der ſoll jr geben einen Scheidbrieff.

Det er oc ſagd/ Huo ſom ſkil ſig fra ſin Huſtru/ han ſkal giffue hende it Skilsmaals breff.

32. Jch aber ſage euch / wer ſich von ſeinem Weibe ſcheidet (es ſey den vmb Ehebruch) der macht/ daß ſie die Ehe bricht / Vnd wer ein abgeſcheidete freyet/ der bricht die Ehe.

Men ieg ſiger eder/ Huo ſom ſkil ſig fra ſin Huſtru (vden det er for hoer) hand gør/ at hun bedriffuer hoer. Oc huo ſom tager en affſkyld/ hand bedriffuer hoer.

33. Jr habt weiter gehöret / das zu den Alten geſagt iſt / Du ſolt keinen falſchen Eid thun / vnd ſolt Gott deinen Eid halten.

J haffue fremdelis hørt / at der er ſagd til de Gamle/ Du ſkalt icke gøre nogen falſk Eed / oc du ſkalt holde Gud din Eed.

Kapitola V.

28. Ale yák prawjm wám: Každý kdoby pohleděl na Ženu ku požádanij gj/ giž geſt ſmilnil s nij w Srdcy ſwém.

Alecia powiedam/ iż káżdy ktoiy weyzry ná niewiáſthe áby iey pożadal/ iuż z nia cudzoloſtwo popelnil wſercu ſwoim.

29. Geſtliže oko twé prawé horſſý tebe/ wylupiž ge / a wrz od ſebe: neb geſt vžitečné tobě/ aby zahynul geden aud twůg/ nežby celé tělo twé vwrženo bylo do Ohně Pekelného.

Jeſli tedy práwe oko twoie ćiebie w grzech przywodzi/ wyrwi ie á zárzuć od ſiebie: Abowiemći pożyteczniey ieſth/ aby zginal ieden z członkow twoich nizliby miáło być podane wſzytko ciálo twe námeki.

30. A pakli Ruka twá prawá horſſý tebe/ vtniž gi/ a wrz od ſebe: neb lépe geſt tobě aby zahynul geden Aud twůg / nežliby wſſecko tělo twěſſlo da Pekelnijho ohně.

Jeſli ćie thež práwa reká twoiá w grzech przywodzi / odetni ia/ y zárzuć od ſiebie / Abowiemći pożyteczniey ieſt áby zginal ieden z członkow twoich / nizliby miáło być podáne wſzytko ciáło ná meki.

31. Powědijno geſt také: Kdobykoli propuſtil Manželku ſwau/ aby gi dal Liſſtek zapuzenj.

Ktemu powiedziano ieſt / K tokolwiek opuśći żone ſwoie / niech iey da liſt rozwodu.

32. Ale yák wám prawjm/ že každý kdož propauſſtij Manželku ſwau/ kromě přijčiny Cyzoložſtwa/ vwodij gi w Cyzoložſtwo: a kdož propuſſtěnau pogme/ cyzoložij.

Ale ia wam powiedam/ iż kthobykolwiek opuśćil żone ſwoie oprocż przyczyny cudzoloſtwa przywodzi ia w cudzo loſtwo/ A ktoby opuſzczona poial /cudzołoży.

33. Opět ſlyſſeli gſte/ žepowědijno geſt ſtarým: Nebudeſs křiwě přijſahati/ ale plniti budeſs PAnu přijſahy twé.

Słyſzeliśćie záſie iż ieſt powiedziano ſtharym Nie bedzieſz gwałcił przyſiegi/ ále oddaſz Pánu rzeczy przez przyſiege poſlubione.

ה

34 אֲנָא דֵּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן לָא תֵּאמוֹן סַךְ לָא בַּשְׁמַיָּא דְּכוּרְסְיָא הוּ דְּאַלָהָא׃

Ma io dico à voi, Non giurate in modo alcuno: ne per il cielo, perch'egli è il trono di Dio.

35 וְלָא בַּארְעָא דְּכוּבְשָׁא הִי דְּתְחֵית רַגְלַוְהִי אָף־לָא בְּאוּרִישְׁלֶם דַּמְדִינְתֵּהּ הִי דְּמַלְכָּא רַבָּא׃

Ne per la terra, per ch'ella è lo ſcabello de ſuoi piedi: ne per Ieruſalem, per ch'ella è la citta del gran Re.

36 אָף־לָא בְּרִישָׁךְ תֵּאמֵא דְּלָא מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמֶעְבַּד בֵּהּ מֶנְתָא חֲדָא דְּסַעֲרָא אוּכָּמְתָא אָו חֶוָּרְתָא׃

Ne giurarai per il tuo capo, percioche tu non puoi fare vn ſol capello bianco o nero.

37 אֶלָּא תֶּהְוֵא מֶלַּתְכֵין אִין אִין וְלָא לָא מֶדֶם דְּמֶן הָלֵין יַתִּיר מֶן בִּישָׁא הוּ׃

Ma ſia la voſtra parola, Sì, sì, Nò nò: e cio che ſopra queſto redonda è dal male.

38 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר דְּעַיְנָא חֲלָף עַיְנָא וְשֶׁנָּא חֲלָף שֶׁנָּא׃

Voi hauete vdito che fu detto, Occhio per occhio, e dente per dente.

39 אֲנָא דֵּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא תְקוּמוּן לוּקְבַל בִּישָׁא אֶלָּא מַן דְּמָחֵא לָךְ עַל פַּכָּךְ דְּיַמִּינָא אַפְנָא לֵהּ אָף אַחֲרִנָא׃

Et io dico à voi, Non reſiſtete al male, ma s'alcuno battera ne la tua guancia deſtra, voltagli ancora l'altra.

40 וּמַן דְּצָבֵא דַּיְדוּן עַמָּךְ וְיֶשְׁקוֹל כּוּתִּינָךְ שְׁבוֹק לֵהּ אָף מַרְטוּטָךְ׃

Et a chi vuol litigare contra te, e toglierti il ſaio, laſſagli ancora il mantello.

41 מַן דִּמְשַׁחַר לָךְ מִילָא חַד זֵל עַמֵּהּ תְּרֵין׃

E chiunque ti conſtregnera à caminare vn miglio, vanne con eſſo lui due.

ה

34 אַךְ אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא תִשָּׁבְעוּ בְּכָל דָּבָר לֹא־בַשָּׁמַיִם כִּי־כִסֵּא אֱלֹהִים הֵמָּה׃

Yo pues os digo, No jureys en ninguna manera, ni por el cielo, porque es el throno de Dios.

35 וְלֹא בָאָרֶץ כִּי־הֲדֹם רַגְלָיו הִיא וְלֹא בִירוּשָׁלַיִם כִּי־עִיר מֶלֶךְ גָּדוֹל הִיא׃

Ni por la tierra, porque es el eſtrado de ſus pies; ni por Ieruſalem, porque es ciudad del Gran Rey.

36 וְלֹא בְּרֹאשְׁךָ תִשָּׁבַע יַעַן אֲשֶׁר לֹא תוּכַל שַׂעַר אֶחָד לְהַלְבִּין אוֹ שָׁחוֹר לַעֲשׂוֹתוֹ׃

Ni por tu cabeça jurarás: porque no puedes hazer vn cabello blanco o negro.

37 וְהָיָה דִּבְרְכֶם כֵּן כֵּן אֵין אֵין וְכָל אֲשֶׁר יוֹתֵר מֵאֵלֶּה מֵרַע הוּא׃

Mas ſea vueſtro hablar, ſi, ſi: no, no: porque lo que es mas deeſto, de mal procede.

38 שְׁמַעְתֶּם כִּי נֶאֱמַר עַיִן תַּחַת עַיִן וְשֵׁן תַּחַת שֵׁן׃

Oyſtes que fue dicho à los antiguos, Ojo por ojo: y diente por diente:

39 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם אֵין לַעֲמֹד לָרָעָה כִּי־אֲשֶׁר יַכֶּכָּה עַל־לְחִי הַיְמָנִית וְהַטֵּה לוֹ גַּם אֶת־אַחֶרֶת׃

Yo pues os digo, No reſiſtays con mal: antes à qualquiera que te hiriére en tu mexilla dieſtra, bueluele tambien la otra.

40 וַאֲשֶׁר יֹאבֶה לָרִיב עִמְּךָ בַּמִּשְׁפָּט לָקַחַת אֶת־כֻּתָּנְתְּךָ הַנַּח לוֹ גַּם אֶת־אַדֶּרֶת׃

Y àlque quiſiére ponerte à pleyto, y tomarte tu ropa, dexale tambien la capa.

41 וַאֲשֶׁר יִגֹּשׂ אוֹתְךָ כִּבְרַת הָאָרֶץ אַחַת לֵךְ עִמּוֹ שְׁתָּיִם׃

Y à qualquiera que te cargâre por vna legua, vé cón el dos.

ε.

34. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ.

Mais ie vous di, moi, Ne iurez aucunement, ne par le ciel, car c'eſt le throne de Dieu.

35. Μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως.

Ne par la terre, car c'eſt le marchepied de ſes pieds: ne par Ieruſalem, car c'eſt la ville du grand Roy.

36. Μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.

Auſsi ne iureras-tu par ta teſte: car tu ne peux faire vn cheueu blanc ou noir.

37. Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναί· οὒ, οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

Mais voſtre parole ſoit oui, oui: non non: & ce qui eſt par deſſus eſt du mal.

38. Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.

Vous auez entendu qu'il à eſté dit, Oeil pour œil, & dent pour dent.

39. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

Mais ie vous di, moi, Ne reſiſtez point au mal: ains ſi aucun te frape en ta ioue droite, tourne-lui auſsi l'autre.

40. Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

Et à celui qui veut plaidoyer contre toi, & t'oſter ton ſaye, laiſſe-lui auſsi le manteau.

41. Καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.

Et quiconque te voudra contraindre d'aller vne lieue, vas-en deux auec lui.

CAP. V.

34. Ego autem dico vobis non iurare omnino; neque per cælum, quia thronus Dei eſt.

But I ſay vnto you / Sweare not at all / neither by heauen / for it is the throne of God:

35. Neque per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius; neque per Ieroſolymam, quia civitas eſt magni regis.

Nor yet by the eart: for it is his of oteſtoole: neyther by Jeruſalem: for it is the citie of the great king.

36. Neque per caput tuum iuraveris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum.

Neither ſhalt thou ſweare by thine head / becauſe thou canſt not make one heare white or blacke.

37. Sit ſermo autem veſter, eſt, eſt: non, non: quod autem his abundantius eſt, à malo eſt.

But let your communication be / Yea / yea: Nay / Nay. For whatſoeuer is more then theſe / commeth of euill.

38. Audiſtis quia dictum eſt, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Ye haue heard that it hath bene ſaide / An eye for an eye / and a tooth for a tooth.

39. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo: ſed ſiquis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.

But I ſay vnto you / Reſiſt not euil: but whoſoeuer ſhall ſmite thee on thy right cheeke / turne to him the other alſo.

40. Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

And if any man will ſue thee at the law / and take away thy coate / let him haue thy cloke alſo.

41. Et quicunque te angariaverit mille paſſus, vade cū illo alia duo.

And whoſoeuer will compell thee to go a mile / go with him twaine.

Das V. Capitel.

34. Ich aber ſage euch / daß jr aller ding nicht ſchweren ſolt / weder bey dem Himmel / denn er iſt Gottes ſtul.

Men ieg ſiger eder / At i ſkulle aldelis inted ſuerie / huercken ved Himmelen / thi hand er Guds ſtoel.

35. Noch bey der Erden / denn ſie iſt ſeiner fůſſe ſchemel / noch bey Jeruſalem / denn ſie iſt eines groſſen Königes Stadt.

Oc ey ved Jorden / thi hun er hans Fodeſkammel / Oc ey om Jeruſalem / thi det er en ſtoer Kongis ſtad.

36. Auch ſolt du nicht bey deinem haupt ſchweren / denn du vermagſt nit ein einigs haar weiß vnd ſchwartz zu machen.

Du ſkalt ock icke ſuerie ved dit Hoffuit / thi du kant icke gøre it eniſte Haar huit oc ſort.

37. Ewer rede aber ſey ja / ja / nein / nein / was drůber iſt / das iſt vom ůbel.

Eder tale ſkal vere Ja / ia / Ney ney / Huad der er offuer / der er aff ont.

38. Jr habt gehöret / das da geſagt iſt / auge vmb auge / zan vmb zan.

J haffue hørt / at der er ſagd / Øye for øye / Tand for tand.

39. Ich aber ſage euch / das jr nicht widerſtreben ſolt dem ůbel / ſondern ſo dir jemand einen ſtreich gibt auff deinen rechten backen / dem biete den andern auch dar.

Men ieg ſiger eder / At i ſkulle icke emodſtaa ont / Men der ſom nogen giffuer dig it ſlaw paa dit høyre Kindben / da holt hannem det andet oc ſaa til.

40. Vnd ſo jemand mit dir rechten will / vnnd deinen Rock nemen / dem laß auch den Mantel.

Oc der ſom nogen vil gaa i rette met dig / oc tage din Kiortel / da lad hannem oc beholde Kaaben.

41. Vnd ſo dich jemand nötiget eine Meile / ſo gehe mit jm zwo.

Oc der ſom nogen nøder dig til en Miel / da gack tho met hannem.

Kapitola V.

34. Ale yák prawijm wám / abyſſte nepřiſahali owſſem / aniſkrze Nebe / neb Stolice Božij geſt.

Ale ia wam powiedam / ábyśćie żadnym obyczaiem nie przyſiegáli / áni ná niebo / gdyż ieſt ſtolicá Boża.

35. Ani ſkrze Zemi / neb podnož noh geho geſt. Ani ſkrze Geruzalém / neb Měſto Krále welikého geſt.

Ani ná ziemie / abowiem ieſt podnożkiem nog iego / áni na Jeruzálem / Abowiem ieſt miáſto wielkiego Krolá.

36. Ani ſkrze hlawu twau budeſs přiſahati / neb nemůžeſs gednoho wlaſu včiniti bijlého / aneb černého.

Ani ná głowe twoie bedzieſz przyſiegał / Abowiem nie możeſz vczynic iednega włoſá bialego ábo czarnego.

37. Ale buder řeč waſſe: Geſtli / geſt: nenij li / nenij. Což pak nad to wijce geſt / to od zlého geſt.

Niechayże tedy mowá wáſzá bedzie / Ták / ták / Nie / nie / A coby nád to wiecey było / to ieſt od złego.

38. Slyſſeli gſte že powědijno geſt Starým: Oko za oko / a zub za zub.

Slyſzeliście iż powiedziano / Oko zá oko / y ząb zá ząb.

39. Ale yák prawijm wám / abyſſte neodpírali zlému. Ale vdeřijli tebe kdo w prawě lijce twé / naſtaw gemu y druhého.

Ale ia wam powiedam / Nieſprzeciwiáycie ſie złemu / owſzem ktoby cie kolwiek vderzył w prawy policzek twoy / obroć mu y drugiego.

40. A tomu kdož ſe s tebau chce ſauditi a Sukni twau wzýti / nech gemu y Pláſſtě.

A temu ktory ſie chce z thobą práwem obchodzić / á zupicę twoie wziąć / puść mu y płaſzcz.

41. A kdobykoli přinutil tebe abý s nim ſſel Tiſýc kročegůw / gdi s nim y giná dwa.

A ktoby cie kolwiek gwałtem przymuſzał na iedne milę / idź z nim dwie.

ה

42 מַן דְּשָׁאֵל לָךְ הַב לֵהּ וּמַן דְּיָאוֹף מֶנָּךְ לָא תְּכַלְיוֹהִי׃

Da à colui che ti chiede: & à chi vuole in preſtanza da te, non ricuſare.

43 שְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְאֲמַר דְּרַחֵם לְקָרִיבָךְ וְסַנִּי לַבְעֵל־דְּבָבָךְ׃

Voi hauete vdito che fu detto, Ama il tuo proſſimo, & odia il nimico tuo.

44 אֶנָא דֵּין אָמַר אֶנָא לְכוּן אַחְבוּ לְבַעֵל דְּבָבַיְכוּן וּבָרְכוּ לְמַן דְּלָאֵט לְכוּן וַעְבֶדוּ דְּשַׁפִּיר לְמַן דְּסָנֵא לְכוּן וְצַלּוּ עַל אַיְלֵין דְּדָבְרִין לְכוּן בַּקְטִירָא וְרָדְפִין לְכוּן׃

Ma io dico à voi, Amate i voſtri nimici, benedite quelli che vi mala dicono, fate bene à quelli che v'odiano, e pregate per quelli che v'offendono, e vi perſeguitano.

45 אַיְכַנָּא דְּתֶהְווּן בְּנַוְהִי דַּאֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא הַו דְּמַדְנַח שֶׁמְשֵׁהּ עַל טָבֵא וְעַל בִּישֵׁא וּמַחֵת מֶטְרֵהּ עַל כָּאנֵא וְעַל עַוָּלֵא׃

Accioche voi ſiate figliuoli del Padre voſtro che è ne cieli: il quale fa leuare il ſuo Sole ſopra i triſti e ſopra i buoni: e fa piouere ſopra i giuſti e gl'ingiuſti.

46 אֶן גֵּיר מַחְבִּין אַנְתּוּן לְאַיְלֵין דְּמַחְבִּין לְכוּן מָנָא אַגְרָא אִית לְכוּן לָא הָא אַף מַכְסֵא הָי הָדָא עָבְדִין׃

Perche ſe voi amarete quelli che amano voi, che premio n'hauerete? non fanno il medeſimo ancora i publicani?

47 וְאֶן שָׁאֲלִיתוּן בִּשְׁלָמָא דַּאֲחַיְכוּן בַּלְחוּד מָנָא יַתִּיר עָבְדִין אַנְתּוּן לָא הָא אַף מַכְסֵא הָי הָדָא עָבְדִין׃

E ſe voi abbracciate ſolamente i voſtri fratelli, che coſa fate voi di piu? non fanno coſi ancora i publicani?

48 הֲווּ הָכִיל אַנְתּוּן גְּמִירֵא אַיְכַנָּא דַּאֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא גְּמִיר הוּ׃

Siate dunque voi perfetti, come il Padre voſtro che è ne cieli, è perfetto.

ה

42 לְשׁוֹאֵל מִמְּךָ תֵּן לוֹ וַאֲשֶׁר חָפְצוּ לִלְווֹת מִמְּךָ אַל תִּמְנַע טוֹב מִמֶּנּוּ׃

Alque te pidiere dále: y àlque quiſiere tomar de ti empreſtado, no le refuſes.

43 שְׁמַעְתֶּם כִּי־נֶאֱמַר תֶּאֱהַב לְרֵעֲךָ וְתִשְׂנָא אֶת־אוֹיִבֶךָ׃

Oyſtes que fue dicho, Amarás à tu proximo, y aborreceras à tu enemigo:

44 אַךְ אֲנִי אֹמֵר לָכֶם אֶהֱבוּ אֶת־אוֹיְבֵיכֶם בָּרְכוּ לְאֹרְרֵיכֶם הֵיטִיבוּ לְשׂוֹנְאֵיכֶם וְהִתְפַּלְּלוּ בְּעַד מַכְלִימֵיכֶם וְרוֹדְפֵיכֶם׃

Yo pues os digo, Amad à vueſtros nemigos: Bendezid à losque os maldizen: hazed bien à losque os aborrecen, y orad por losqué os calunian y os perſiguen:

45 לְמַעַן בְּנֵי תִּהְיוּ אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּי־מַזְרִיחַ הוּא אֶת־שִׁמְשׁוֹ עַל־רָעִים וְטוֹבִים וּמַמְטִיר עַל־צַדִּיקִים וּרְשָׁעִים׃

Paraque ſeays hijos de vueſtro Padre que eſtá en los cielos: que haze que ſu Sol ſalga ſobre malos y buenos: y llueue ſobre juſtos y injuſtos.

46 וְאִם רַק תֶּאֱהָבוּן אֶת־אֲשֶׁר אֹהֲבִים אֶתְכֶם מַה שָּׂכָר יִהְיֶה לָכֶם הֲלֹא גַּם בַּעֲלֵי־עֲבָרָה עוֹשִׂים הַזֹּאת׃

Porque ſi amardes à losque os aman, que ſalario tendreys? No hazen tambien lo miſmo los publicanos.

47 וְאִם תִּשְׁאֲלוּ בְּשָׁלוֹם אֶת־אֲחֵיכֶם לְבַדְּכֶם מַה־יּוֹתֵר תַּעֲשׂוּן הֲלֹא גַּם בַּעֲלֵי עֲבָרָה כָּכָה עוֹשִׂים׃

Y ſi abraçardes à vueſtros hermanos ſolamente, que hazeys de mas? No hazen tambien anſi los publicanos?

48 עַל־כֵּן תִּהְיוּ תְמִימִים כַּאֲשֶׁר אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ תָּמִים הוּא׃

Sed pues voſotros perfectos, como vueſtro Padre, que eſtá en los cielos es perfecto.

ε'.

42. Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς.

Donne à celui qui te demande: & ne te deſtourne de celui qui veut emprunter de toi.

43. Ἠκούσατε ὅτι ἐῤῥέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

Vous auez entendu qu'il à eſté dit, Tu aimeras ton prochain, & hairas ton ennemi.

44. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοὺς μισοῦντας ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.

Mais ie vous di, moi, Aimez vous ennemis, beniſſez ceux qui vous maudiſſent, faites bien à ceux qui vous haïſſent: & priez pour ceux qui vous courent ſus, & vous perſecutent.

45. Ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

Afin que vous ſoyez enfans de voſtre Pere qui eſt és cieux: car il fait leuer ſon ſoleil ſur bons & mauuais, & enuoye la pluye ſur iuſtes & iniuſtes.

46. Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;

Car ſi vous aimez ceux qui vous aiment, quel ſalaire en aurez vous? Les peagers meſmes ne font-ils pas le meſme?

47. Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν;

Et ſi vous faites accueil ſeulement à vos freres, que faites-vous d'auantage? les peagers meſmes ne font-ils pas auſsi le ſemblable?

48. Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

Que donc vous ſoyex parfaits, comme voſtre Pere qui eſt és cieux eſt parfait?

CAP. V.

42. Qui petit à te, da ei:& volenti mutuare à te, ne avertaris.

Giue to him that aſketh/ and from him/ that woulde borow of thee/ turne not away.

43. Audiſtis quia dictum eſt, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

Ye haue heard that it hath bene ſayde/ Thou ſhalt loue thy neighbour/ and hate thine enemie.

44. **Ego** autem dico vobis, Diligite inimicos veſtros, *(benè precamini qui imprecantur vobis)* benefacite his qui oderunt vos: & orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.

But I ſay vnto you/ Loue your enemies: bleſſe them that curſe you: doe good to them that hate you/ and praye for them which hurt you/ and perſecute you.

45. Vt ſitis filii patris veſtri qui in cælis eſt, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.

That ye may be the children of your Father that is in heauen: for hee maketh his ſunne to ariſe on the euill/ and the good/ and ſendeth rayne on the iuſt/ and vniuſt.

46. Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt?

For if ye loue them/ which loue you/ what reward ſhall you haue? Doe not the Publicanes euen the ſame?

47. Et ſi ſalutaveritis fratres veſtros tantũ, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt?

And if ye bee friendly to your brethren onely/ what ſingular thing doe ye? doe not euen the Publicanes likewiſe?

48. Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cæleſtis perfectus eſt.

Ye ſhall therefore be perfite/ as your Father which is in heauen/ is perfite.

Das V. Capitel.

42. Gib dem der dich bittet/ vnd wende dich nicht von dem/ der dir abborgen will.

Giff den ſom dig beder/ oc vent dig icke fra den/ ſom vil laane aff dig.

43. Jr habt gehört/ daß geſagt iſt/ du ſolt deinen nechſten lieben/ Vnd deinen feind haſſen.

I haffue hørt/ at det er ſagd/ Du ſkalt elſke din Neſte/ Oc hade din Fiende.

44. Ich aber ſage euch/ Liebet eure feinde. Segenet die euch verfluchen. Thut wol denen die euch haſſen. Bittet für die/ ſo euch beleidigen vnd verfolgen.

Men ieg ſiger eder/ Elſker eders Fiender. Velſigner dem ſom eder bande. Gører dem got/ ſom eder hade. Beder for dem/ ſom gøre eder ſkade/ oc forſølge eder.

45. Auff daß jr kinder ſeidt euers Vaters im Himel. Denn er leßt ſeine Sonne auffgehen über die böſen vnnd über die guten/ vnd leßt regenen über gerechte vnd vngerechte.

Paa det i ſkulle vere eders Faders børn i Himmelen. Thi han lader ſin Soel opgaa offuer de onde oc offuer de Gode/ oc lader regne offuer Retferdige oc Vretferdige.

46. Denn ſo jr liebet/ die euch lieben/ was werdet jr für lohn haben? Thun nicht daſſelbe auch die Zölner?

Thi der ſom i elſke dem/ ſom eder elſke/ Huad faa i da for Løn? Gøre icke oc ſaa Toldere det ſamme?

47. Vnd ſo jr euch nur zu euern brüdern freundlich thut/ was thut jr ſonderlichs? Thun nicht die Zölner auch alſo:

Oc der ſom i ekon holde eder venlige til eders Brødre/ Huad gøre i da beſynderlige? Giøre icke Toldere oc lige ſaa.

48. Darumb ſolt jhr volkommen ſein/ gleich wie euer Vater im Himel volkommen iſt.

Der faare ſkulle i vere fuldkomne/ lige ſom eders Fader i Himmelen er fuldkommen.

Kapitola V.

42. Akdo proſý tebe/ day gemu. A kdoby chtěl wypůgčiti od tebe/ neodwracůg ſe.

Thému ktory ćie prośi/ day/ ani odmawiay temu ktory chce v ćiebie pożyczyć.

43. Slyſſeli gſte že powědijno geſt: Milowati budeſs Bližnijho twého/ a nenáwiděti budeſs nepřjtele twého.

Slyſzeliśćie iż powiedziano/ Będzieſz milował bliźniego twego/ á będzieſz miáł w nienawiśći nieprzyiaćielá twego.

44. Ale yáť wám prawjm: Milugte nepřátely waſſe/ a dobře čiňte těm kteřijž wás nenáwidij/ a modlte ſe za protiwnijky a za hánce waſſe.

Ale ia wam powiedam/ Miłuyćie nieprzyiacioly wáſze/ błogoſławćie ty ktorzy was przeklináia/ dobrze czyńćie tym ktorzy was máia w nienawiśći/ modlćie ſie za tymi ktorzy ſie na was thárgáia/ y przeſláduia was.

45. Abyſſte byli Synowé Otce waſſeho kterýž geſt w Nebeſých/ kterýž Sluncy ſwému welij wzchoditi na dobré y na zlé/ a děſſť dáwá na ſprawedliwé y na neſprawedliwé.

Abyśćie byli ſynmi oycá wáſzego ktory ieſt na niebie: ábowiem to ſpráwuie/ iż wſchodzi ſłońce iego ná złe y ná dobre/ y ſpuſzcza deſzcz ná ſprawiedliwe y ná nie ſpráwiedliwe.

46. Neb milugeteli ty kteřijž wás milugij/ yakau odplatu mijti budete? zdaliž y zgewnij hřijſſnijcy tehož nečinij?

Abowiem ieſlibyśćie miłowáli ty co was miluia/ coż zá zápłáthe mieć bedźiećie? á zaż y celnicy tego nie czynia?

47. A budeteli pozdrawowati toliko Bratřij ſwých/ což wijce činijte? wſſak y Pohané to činij?

A ieſlibyśćie tylko brácia wáſze łáſkáwie przyimowali/ Coż wiecey czynićie? A zaż y celnicy ták nie czynia?

48. Protož wy budete dokonalij/ yako y Otec wáſs Nebeſký dokonalý geſt.

Badźćie wy tedy doſkonáli/ iáko oćiec wáſz ktory ieſt w niebie doſkonałym ieſt.

ו

1 חוּרוּ דֵּין בְּזֶדְקַתְכוֹן דְּלָא תֶּעְבְּדוּנָהּ קְדָם בְּנַי־נָשָׁא אַיְךְ דְּתֶתְחֲזוֹן לְהוֹן וְאֶן לָא אַגְרָא לַיְת לְכוֹן לְוָת אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Guardate di non far la voſtra limoſina in preſentia de gli huomini, per eſſer riguardati da loro, altrimenti voi non ne hauerete premio appreſſo il Padre voſtro, che è ne cieli.

2 אֶמָתַי הָכִיל דְּעָבֵד אַנְתְּ זֶדְקְתָא לָא תֶּקְרֵא קַרְנָא קְדָמָךְ אַיְךְ דְּעָבְדִין נָסְבַי בַּאפֵּא בְּכְנוּשָׁתָא וּבַשְׁוָקָא אַיְךְ דְּנֶשְׁתַּבְּחוּן מֶן בְּנַי־נָשָׁא וַאמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוֹן׃

Quando dunque tu fai la limoſina, non ti far ſonare la tronba innanzi, come fanno gli hipocriti ne le ſinagoghe e ne le piazze, per eſſere ſtimati da gli huomini. Io vi dico in verita che ne riportano il premio loro.

3 אַנְתְּ דֵּין מָא דְּעָבֵד אַנְתְּ זֶדְקְתָא לָא תֵּדַע סֶמָלָךְ מָנָא עָבְדָא יַמִּינָךְ׃

Ma quando tu fai la limoſina, non ſappia la tua ſiniſtra quel che fa la tua deſtra.

4 אַיְךְ דְּתֶהְוֵא זֶדְקְתָךְ בְּכֶסְיָא וַאבוּךְ דְּחָזֵא בְּכֶסְיָא הוּ נֶפְרְעָךְ בְּגֶלְיָא׃

Accioche la tua limoſina ſia in occulto, e il Padre tuo che vede in occulto, te la rendera in paleſe.

5 וּמָא דַּמְצַלֵּא אַנְתְּ לָא תֶּהֱוָא אַיְךְ נָסְבַי בַּאפֵּא דְּרָחְמִין לְמְקָם בְּכְנוּשָׁתָא וּבְזָוְיָתָא דַּשְׁוָקָא לְמַצָּלָיוּ דְּנֶתְחְזוֹן לִבְנַי־נָשָׁא וַאמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוֹן׃

Et quando tu fai oratione, non ſii come gli hipocriti; Perche eſſi amano d'orare ſtando ne le congregationi, e ne capi de le piazze, per eſſer veduti da gli huomini. Io vi dico in verita, che riceueno la lor mercede.

6 אַנְתְּ דֵּין אֶמָתַי דַּמְצַלֵּא אַנְתְּ עוּל לְתַוָּנָךְ וַאחוֹד תַּרְעָךְ וְצַלָּא לַאֲבוּךְ דְּבְכֶסְיָא וַאֲבוּךְ דְּחָזֵא בְּכֶסְיָא נֶפְרְעָךְ בְּגֶלְיָא׃

Ma tu quando fai oratione, entra ne la tua camera: e chiuſa la tua porta, fa oratione al Padre tuo, che è in occulto: e tuo Padre che vede in occulto, ti rendera in paleſe.

ו

1 הִתְבּוֹנְנוּ פֶּן צִדְקַתְכֶם תִּתְּנוּ לִפְנֵי אֲנָשִׁים לְהֵרָאוֹת לָהֶם כִּי־אֵינְכֶם כָּל שָׂכָר תִּקְחוּ מֵאֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם הוּא׃

Mirad que no hagays vueſtra limoſna delante de los hombres, paraque ſeays mirados deellos: de otramanera no aureys ſalario acerca de vueſtro Padre que eſtá en los cielos.

2 וְכִי־תִתֵּן צְדָקָה אַל תִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר לְפָנֶיךָ כְּמוֹ חֲנֵפִים יַעֲשׂוּ בָּעֵדוֹת וּבַחוּצוֹת לְמַעַן יְכֻבְּדוּן מִן הָאֲנָשִׁים אָמֵן אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם לָקְחוּ אֶת־שְׂכָרָם׃

Pues quando hazes limoſna, no hagas tocar trompeta delante de ti, como hazen los hypocritas, en las Synogas y en las plaças, para ſer eſtimados de los hombres: decierto os digo que ya tienen ſu ſalario.

3 וְאַתָּה אִם תִּתֵּן צְדָקָה לֹא תֵדַע יָדְךָ הַשְּׂמָאלִית מַה תַּעֲשֶׂה הַיְמִינִית׃

Mas quando tu hazes limoſna, no ſepa tu yzquierda loque haze tu derecha:

4 לְמַעַן־תִּהְיֶה צִדְקָתְךָ בַּסֵּתֶר וְאָבִיךָ רוֹאֶה בַּסֵּתֶר הוּא יְשַׁלֵּם לְךָ בַּגָּלוּי׃

Que ſea tu limoſna en ſecreto: y tú Padre, que mira en lo ſecreto, el te pagará en publico.

5 וְאִם תִּתְפַּלֵּל לֹא תִהְיֶה כְּמוֹ חֲנֵפִים כִּי־חֲפֵצִים בְּמַקְהֵלוֹת וּבְפִנּוֹת הַחוּצוֹת לַעֲמֹד וּלְהִתְפַּלֵּל אֲשֶׁר יֵרָאוּ לָאֲנָשִׁים אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־גַם הֵם לָקְחוּ אֶת־שְׂכָרָם׃

Y quãdo oráres, no ſeas como los hypocritas: porq̃ ellos aman el orar en los ayuntamientos, y en los cantones de las calles en pie: paraque ſean viſtos. Decierto que ya tienen ſu ſalario.

6 וְאַתָּה אִם תִּתְפַּלֵּל בֹּא אֶל־חֲדָרְךָ וּסְגֹר דַּלְתְּךָ וְהִתְפַּלֵּל אֶל־אָבִיךָ אֲשֶׁר בַּסֵּתֶר הוּא וְאָבִיךָ רוֹאֶה בַּסֵּתֶר יְשַׁלֵּם לְךָ בַּגָּלוּי׃

Mas tu, quando oras, entrate en tu camara: y cerrada tu puerta, ora à tu Padre, que eſtá en ſecreto: y tu Padre que vee en lo ſecreto, te pagará en publico.

ΚΕΦΑΛ. ϛʹ.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Prenez garde que vous ne faciez voſtre aumoſne deuant les hommes, pour eſtre regardés d'iceux: autrement vous n'aurez point de ſalaire vers voſtre Pere qui eſt és cieux.

2. Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Quand donc tu feras aumoſne, ne fai point ſonner la trompette deuant toi, ainſi que font les hypocrites és ſynagogues & és rues, afin qu'ils en ſoyẽt honorés par les hommes: enverité ie vous di, qu'ils reçoiuent leur ſalaire.

3. Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου.

Mais quand tu fais aumoſne, ta main gauche ne ſache ce que fait ta droite.

4. Ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin que ton aumoſne ſoit en ſecret, & ton Pere qui te voit en ſecret, le te rendra a deſcouuert.

5. Καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Et quand tu prieras, ne ſois point comme les hypocrites: car ils aiment de prier en ſe tenant debout és ſynagogues & és coins des rues: afin qu'ils ſoyent veus des hommes: en verité ie vous di, qu'ils reçoiuent leurs ſalaire.

6. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Mais toi, quand tu pries. entre en ton cabinet, & ayant ferme ton huis, prie ton Pere qui eſt en ſecret: & ton Pere qui te voit en ſecret, le te rendra à deſcouuert.

CAP. VI.

ATtendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrẽ veſtrum qui in cælis eſt.

Take heed that ye giue not your almes before men / to be ſeene of them / or els ye ſhal haue no rewarde of your Father which is in heauen.

2. Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

Therefore when thou giueſt thine almes / thou ſhalt not make a trumpet to be blowen before thee / as the hypocrytes doe in y Synagogues and in the ſtreetes / to be prayſed of men. Verely I ſay vnto you / they haue their rewarde.

3. Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua.

But when thou doeſt thine almes / let not thy left hand knowe what thy right hand doeth.

4. Vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.

That thine almes may be in ſecrete / and thy Father that ſeeth in ſecrete / he will rewarde thee openly.

5. Et cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis & in angulis platearum ſtantes orare, ut videantur ab hominibus: amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

And when thou prayeſt / be not as the hypocrites: for they loue to ſtand / and pray in the Synagogues / and in the corners of the ſtreetes / becauſe they would bee ſeene of men. Verely I ſay vnto you / they haue their rewarde.

6. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora patrem tuũ in abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito reddet tibi.

But when thou prayeſt / enter into thy chamber: & when thou haſt ſhut thy doore / pray vnto thy Father which is in ſecret / & thy Father which ſeeth in ſecret / ſhall rewarde thee openly.

Das VI. Capitel.

Habt acht auff euer Allmoſen / daß jr die nicht gebet für den Leuten / daß jr von jhnen geſehen werdet / Jr habt anders keinen Lohn bey ewerm Vater im Himel.

Giffuer act paa eders Almiſſer / at i icke giffue dem faar Menniſken / at i kunde anſees faar dem / I haffue ellers ingen Løen hoff eders Fader i Himmelen.

2. Wenn du nun Almoſen gibſt / ſolt du nicht laſſen für dir poſaunen / wie die Heuchler thun / in den Schulen vnd auff den gaſſen / Auff daß ſie von den Leuten gepreiſet werden / Warlich ich ſage euch / ſie haben jren lohn dahin.

Naar ſom du nu giffuer din Almiſſe / da ſkaltu icke lade blæſe i baſune faar dig / ſom Øyenſkalcke gøre i Scholer oc paa gader / paa det at de kunde roſis aff Folcket. Sandelige ſiger ieg eder / de haffue deris Løen borte.

3. Wenn du aber Almoſen gibſt / ſo laß deine lincke hand nicht wiſſen / was die rechte thut.

Men naar ſom du giffuer Almiſſe / Da lad din venſtre haand icke vide / huad din høyre gør.

4. Auff daß dein Allmoſen verborgen ſey / vnnd dein Vater / der in das verborgen ſihet / wirdt dirs vergelten öffentlich.

Paa det at din Almiſſe ſkal vere hemmelige / oc din Fader / ſom ſeer i løndom / ſkal betale dig obenbare.

5. Vnd wenn du beteſt / ſolt du nicht ſein wie die Heuchler / die da gerne ſtehen vnd beten in den Schulen / vnnd an den ecken auff den Gaſſen / auff daß ſie von den Leuten geſehen werden. Warlich ich ſage euch / ſie haben jren lohn dahin.

Naar du giør din bøn / ſkalt du icke vere ſom Øyenſkalcke / ſom gerne ſtaa oc bede i Scholer / oc paa hiørner oc paa gader / at de kunde ſees aff Folcket. Sandelige ſiger ieg eder / de haffue deris Løn borte.

6. Wenn aber du beteſt / ſo gehe in dein Kämmerlein / vnd ſchleuß die Thür zu / vnnd bete zu deinem Vater im verborgen / vnd dein Vater der in das verborgen ſihet / wirdt dirs vergelten öffentlich.

Men naar du beder / Da gack ind i dit Kammer / ock løck dørren til / oc bed til din Fader i løndom / oc din Fader / ſom ſeer i løndom / ſkal betale dig det obenbare.

Kapitola VI.

PIlně ſe warugte / abyſſte Almužny waſſý nedáwali před Lidmi / abyſſte byli widijni od nich / ginák nebudete mijti odplaty v Otce waſſeho / kterýž geſt w Nebeſých.

STrzežcie ſie / ábyście iáłmużny waſzey nie czynili przed ludzmi / dla tego ábyście byli widzeni od nich / boinaczey zápłáty mieć nie bedziecie v oycá wáſzego ktory ieſt ná niebie.

2. Protož když dáwáš Almužnu / netrub před ſebau / yako Pokrytcy činij w Sſkolách a na Vlicech / aby ſlaweni byli od Lidij: Amen prawijm wám / žeť ſau wzali odplatu ſwau.

Gdy thedy czyniſz iáłmużnę / nie káż przed ſobą trąbić / iáko pokrzci ludzie czynią w bożnicách y po vlicách / aby byli w dobrym mniemániu v ludzi / Záprawdę powiedam wam / biorą zapłátę ſwoię.

3. Ale ty když dáwaš Almužnu / ať newij Lewice twá / co činij Prawice twá.

A gdy ty czyniſz iáłmużnę / niechay nie wie lewicá twoiá / co práwicá twoiá czyni.

4. Tak aby Almužna twá byla w ſkrytě / a Otec twůg kterýž widij w ſkrytě / odplatijť tobě.

Aby iáłmużná twoiá byłá w ſkrytości / á ociec twoy kthory obaczá w ſkrytości / on odda tobie iáwnie.

5. A když ſe modlijte / Nebýwayte yako Pokrytcy / kteřijž obyčeg magij w Sſkolách a na Rohlech Rynkůw ſtogijce modliti ſe / aby byli widijni od Lidij Zagiſté prawijm wám / wzaliť gſau odplatu ſwau.

A gdy ſie modliſz / nie bądź iáko pokryci ludzie / ábowiem oni w zgromádzeniu y ná rogách vlic ſtoiąc rádzi ſie modlą / áby ſie vkázáli ludziam: Záprawdę wam powiedam / iż biorą zapłátę ſwoię.

6. Ale když ſe modlijš / wegdi do Pokogijka twého / a zawra dwéře twé / modliž ſe Otcy twému w ſkrytě / a Otec twůg kterýž widij w ſkrytě / odplatij tobě.

Ale thy gdy ſie modliſz / wnidź do pokoiu ſwego / á záwarſzy drzwi ſwoie / proś oycá twego ktory ieſt w ſkrytości: á ociec twoy kthory obaczá w ſkrytości / odda tobie iáwnie.

ו

7 וְמָא דְּמַצְלֵא אַנְתּוּן לָא הֲוַיְתּוּן מְפַקְקִין אַיְךְ חַנְפֵּא דְּסָבְרִין גֵּיר דְּבַמְמַלְלָא סַגִּיאָא מֶשְׁתַּמְעִין׃

E quando voi orate, non vsate vane dicerie, come fanno i Gentili: perche penſano di deuer eſſere eſauditi per le lor molte parole.

8 לָא הָכִיל תֶּדְמוּן לְהוּן אֲבוּכוּן גֵּיר יָדַע מָנָא מֶתְבְּעֵא לְכוּן עַד־לָא תֶּשְׁאֲלוּנָיְהִי׃

Non ſiate dunque ſimili à eſſi, percioche il Padre voſtro ſa di che coſe hauete biſogno, prima che voi glie le domandiate.

9 הָכַנָּא צַלּוֹ אַנְתּוּן אֲבוּן דְּבַשְׁמַיָּא יֶתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ׃

Voi dunque orate in queſto modo, Padre noſtro che ſei ne cieli, ſia ſantificato il tuo Nome.

10 תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ יֶהֱוֵא צֶבְיָנָךְ אַיְכַנָּא דְּבַשְׁמַיָּא אַף בְּאַרְעָא׃

Venga il tuo Regno, Sia fatta la tua volonta, ſi come in cielo coſi ancora in terra.

11 הַב־לַן לַחְמָא דְּסוּנְקָנַן יַוְמָנָא׃

Dacci hoggi il noſtro pane cotidiano.

12 וַשְׁבוּק לַן חַוְבַין אַיְכַנָּא דְּאַף חְנַן שְׁבַקְן לְחַיָּבַין׃

E rimetticii noſtri debiti, ſi come ancor noi gli rimettiamo a i noſtri debitori.

13 וְלָא תַּעְלַן לְנֶסְיוֹנָא אֶלָּא פַּצַּן מֶן בִּישָׁא מֶטוּל דְּדִילָךְ הִי מַלְכוּתָא וְחַיְלָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא לְעָלַם עָלְמִין׃

E non ci indurre in tentatione: ma liberaci dal male. Percioche tuo è il regno, e la potentia, e la gloria in ſempiterno, Amen.

14 אֶן גֵּיר תֶּשְׁבְּקוּן לִבְנַי־נָשָׁא סַכְלוּתְהוּן יֶשְׁבּוּק אַף לְכוּן אֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא׃

Per il che, ſe voi rimetterete à gli huomini le loro offeſe, il Padre voſtro celeſte le rimettera ancor a voi.

15 אֶן דֵּין לָא תֶּשְׁבְּקוּן לִבְנַי־נָשָׁא אַף לָא אֲבוּכוּן שָׁבֵק לְכוּן סַכְלוּוָתְכוּן׃

Ma ſe voi non rimettete a gli huomini le loro offeſe, ne anco il Padre voſtro rimettera le voſtre offeſe a voi.

ו

7 אִם תִּתְפַּלְּלוּ אַל תְּבַטְּאוּ כְּמוֹ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר יַחְשְׁבוּ כִּי בְּרֹב דִּבְרֵיהֶם יִשָּׁמֵעוּ׃

Y orando, no ſeays prolixos, como los ethnicos, que pienſan que por ſu parleria ſerán oydos.

8 עַל־כֵּן לֹא תִדְמוּ לָהֶם כִּי־יוֹדֵעַ אֲבִיכֶם מַה צָּרְכְּכֶם בְּטֶרֶם תִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ דָּבָר׃

No hos hagays pues ſemejantes à ellos. porque vueſtro Padre ſabe de que coſas teneys neceſſidad, antes que voſotros le pidays.

9 עַל־כֵּן כֹּה תִתְפַּלְּלוּ אַתֶּם אָבִינוּ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִקָּדֵשׁ שְׁמֶךָ׃

Voſotros pues orareys anſi: Padre nueſtro q̄ eſtás en los cielos, Sea ſanctificado tu Nōbre.

10 תָּבוֹא מַלְכוּתֶךָ יְהִי רְצוֹנְךָ כַּאֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וְכֵן בָּאָרֶץ׃

Venga tu Reyno. Sea hecha tu volundad, como en el cielo, anſi tambien en la tierra.

11 לַחְמֵנוּ דְּבַר יוֹם תֶּן לָנוּ הַיּוֹם׃

Danos oy nueſtro pan quodidiano.

12 וּסְלַח לָנוּ אֶת־חוֹבוֹתֵינוּ כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ סוֹלְחִים לְבַעֲלֵי חוֹבוֹתֵינוּ׃

Y ſueltanos nueſtras deudas, como tambien noſotros ſoltamos à nueſtros deudores.

13 וְאַל תְּבִיאֵנוּ בְּנִסָּיוֹן כִּי־אִם הַצִּילֵנוּ מֵרָע כִּי־לְךָ הַמַּלְכוּת וְהַגְּבוּרָה וְהַכָּבוֹד לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

Y no nos metas en tentacion: mas libranos de mal: porque tuyo es el Reyno, y la potencia, y la gloria, por todos los ſiglos. Amen.

14 וְאִם תִּסְלְחוּ לָאֲנָשִׁים אֶת־חַטֹּאתָם וְגַם יִסְלַח לָכֶם אֲבִיכֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃

Porque ſi ſoltardes à los hombres ſus offenſas, ſoltaroshá tambien à voſotros vueſtro Padre celeſtial.

15 וְאִם אֵינְכֶם תִּסְלְחוּ לָאֲנָשִׁים אֶת־חַטֹּאתָם גַּם לֹא אֲבִיכֶם יִסְלַח אֶת־חַטֹּאתֵיכֶם׃

Mas ſinó ſoltardes à los hombres ſus offenſas, tampoco vueſtro Padre os ſoltarâ vueſtras offenſas.

ϛʹ.

7. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.

Or quand vous priez, n'vſez point de vaines redites, comme les Payens: car ils cuident eſtre exaucés par long parler.

8. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

Ne leur reſſemblez donc point: car voſtre pere ſait de quoi vous auez beſoin, deuant que vous le lui demandiez.

9. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

Vous donc priez ainſi, Noſtre Pere qui es és cieux, ton Nom ſoit ſanctifié.

10. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Ton regne viene. Ta volonté ſoit faite ainſi en la terre comme au ciel.

11. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

Donne-nous auiourd'hui noſtre pain quotidien.

12. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Et nous quitte nos dettes, comme auſsi nous les quittons à nos detteurs.

13. Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Et ne nous indui point en tentation, mais nous deliure du malin. Car à toi eſt le regne, & la puiſſance, & la gloire à iamais, Amen.

14. Ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.

Car ſi vous quittez aux hommes leurs offenſes, auſsi voſtre Pere celeſte vous quittera les voſtres.

15. Ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Mais ſi vous ne quittez point aux hommes leurs offenſes, auſsi voſtre Pere ne vous quittera point vos offenſes.

CAP. VI.

7. Orantes autem, nolite multum loqui, ſicut ethnici, putant enim quod in multiloquio ſuo exaudiantur.

Alſo when ye pray / vſe no vaine repetitions as the heathen: for they thinke to bee heard for their much babbling.

8. Nolite ergo aſſimilari eis, ſcit enim pater veſter quid opus ſit vobis, antequam petatis eum.

Be ye not like them therefore: for your Father knoweth whereof ye haue neede / before ye aſke of him.

9. Sic ergo vos orabitis, Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.

After this maner therefore pray yee / Our Father which art in heauen / halowed be thy Name.

10. Adveniat regnũ tuum. Fiat voluntas tua, ſicut in cælo, & in terra.

Thy kingdome come. Thy wil be done euen in earth as it is in heauen.

11. Panem noſtrum ſuperſubſtantialẽ da nobis hodie.

Giue vs this day our daily bread.

12. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

And forgiue vs our dettes / as we alſo forgiue our detters.

13. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos à malo. (*Quia tuum eſt regnũ, & potentia, & gloria, in ſecula ſeculum.*) Amen.

And leade vs not into tentation / but deliuer vs from euill: for thine is the kingdome / and the power / & the glory for euer / Amen.

14. Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorum: dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.

For if ye do forgiue men their treſpaces / your heauenly Father will alſo forgiue you.

15. Si autem non dimiſeritis hominibus: nec pater veſter dimittet vobis peccata veſtra.

But if ye do not forgiue men their treſpaces / no more will your Father forgiue you your treſpaces.

Das VI. Capitel.

7. Vnd wenn jr betet / ſolt jr nicht vil plappern / wie die Heiden / Denn ſie meinen / ſie werden erhöret / wenn ſie vil wort machen.

Oc naar i bede / da ſkulle i icke bruge mange ord / ſom Hedninge / Thi de mene / at de bliffue bønhørde / naar de bruge mange ord.

8. Darumb ſolt jr euch jnen nicht gleichen / Euer Vater weiß / was jr bedörffet / ehe denn jr jn bittet.

Der faare ſkulle i icke gøre eder lige ved dem / Eders Fader veed / huad i haffue behoff / før end i bede hannem.

9. Darumb ſolt jr alſo beten: Vnſer Vater in dem Himel. Dein Name werde geheiliget.

Der faare ſkulle i ſaa bede. Vor Fader i Himmelen. Helligt vorde dit Naffn.

10. Dein Reich komme. Dein Wille geſchehe / auff Erden / wie im Himel.

Tilkomme dit Rige. Vorde din Villie / paa Jorden ſom i Himmelen.

11. Vnſer täglich Brodt gib vns heute.

Giff oſſ i dag vort daglige Brød.

12. Vnd vergib vns vnſere ſchulde / wie wir vnſern Schuldigern vergeben.

Oc forlad oſſ vor ſkyld / ſom wi forlade vore Skyldener.

13. Vnd füre vns nicht inn verſuchung. Sondern erlöſe vns von dem übel. Denn dein iſt das Reich / vnd die Krafft / vnd die Herrligkeit inn ewigkeit / Amen.

Oc leed oſſ icke i friſtelſe. Men frelſ oſſ fra ont. Thi Rigit er dit / oc Krafft / oc herlighed i ewighed / Amen.

14. Denn ſo jhr den menſchen jhre feile vergebet / ſo wirdt euch euer himliſcher Vater auch vergeben.

Thi at forlade i Menniſken deris brøſt / Da ſkal eder Himmelſke Fader oc forlade eder.

15 Wo jr aber den Menſchen jhre feile nit vergebet / ſo wirdt euch euer Vater eure feile auch nicht vergeben.

Men forlade i Menniſken icke deris brøſt / da ſkal oc eder Fader icke forlade eder eders brøde.

Kapitola VI.

7. Modlijce ſe pak nemluwte mnoho / yako Pohané činij neb ſe domnij wagij / žeby we mnohém mluwenij ſwém byli vſlyſſáni.

A modląc ſie / nie bądźcie wielomowni / iáko pogáni: ábowiemci oni mniemáią / iż będą wyſłucháni dla oney ſwey wielomowności.

8. Protož nepřirownáwayte ſe gim / neboť wij Otec wáš čeho wám geſt potřebij / prwé nežli byſſte ho proſyli.

Nie bądźcie tedy im podobnymi: ábowiemci wie ociec wáſz czego po trzebuiecie pierwey niżbyście go prośili.

9. A protož wy takto ſe budete modliti: Otče náš / kterýž gſy w Nebeſých. Oſwěť ſe Gméno twé.

Wy tedy thák ſie modlćie Oycze náſz ktory ieſteś w niebie / Swięć ſie imię twoie.

10. Přijde Králowſtwij twé Bude wůle twá / yako w Nebi tak y na Zemi.

Przydź krolestwo twoie / Bądź wola twa iáko w niebie ták y ná ziemi.

11. Chléb náš nad podſtatnij day nám dnes.

Chlebá náſzego powſzedniego day nam dźiśia.

12. A odpuſť nám naſſe winny / yakož y my odpauſſtijme naſſým winnijkům.

A odpuść nam náſze winy / iáko y my odpuſzczámy náſzym winowáycom.

13. Newwode nás pokuſſenij: Ale zbaw nás od zlého (nebo twé geſt Králowſtwij / a Moc / y Sláwa na wěky) Amen.

Y nie wwodź nas ná pokuſzenie / Ale nas zbaw ode złego / Abowiem twoie ieſt kroleſtwo / y moc / y chwałá ná wieki / Amen.

14. Nebo budeteli odpauſſtěti Lidem hřijchy gegich / odpuſtijť y wám Otec wáš Nebeſký hřijchy waſſe.

Bo ieśliże odpuśćićie ludźiam vpadki ich / odpuśći thez wam ociec wáſz on niebieſki.

15. Pakli nebudete wy odpauſſtěti Lidem / aniž Otec wáš odpuſtij wám hřijchů waſſých.

Ale ieśli nie odpuśćićie ludźiam vpadkow ich / y ociec wáſz nie odpuśći wam vpadkow wáſzych.

ו

16 אֱמָתַי דֵּין דְּצָיְמִין א
אַנְתּוּן לָא תֶּהֱוּוּן כְּמִירֵא
אֵיךְ נָסְבֵי בַּאפָּא מְחַבְּלִין
גֵּיר פַּרְצוּפֵיהוּן אֵיךְ דִּית
דִּיתְחֲזוּן לִבְנַי־נָשָׁא דְּצָיְמִין
וַאמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן
דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוּן׃

Appreſſo quando voi digiunate, non ſiate triſti ne l'aſpetto, come gl'hipocriti perche eſſi transfigurano le lor faccie, per moſtrare à gli huomini che digiunano. Io vi dico in verita ch'eſſi riportano la lor mercede.

17 אַנְתְּ דֵּין מָא דְּצָאֵם
אַנְתְּ אֶשִׁיג אַפָּךְ וּמְשׁוּחַ
רֵישָׁךְ׃

Ma tu, quando digiuni, vngiti il capo, e lauati la faccia.

18 אֵיךְ דְּלָא תֶּתְחְזֵא
לִבְנַי־נָשָׁא דְּצָאֵם אַנְתְּ
אֶלָּא לַאֲבוּךְ דַּבְכֶסְיָא
וַאֲבוּךְ דְּחָזֵא בְּכֶסְיָא הוּ
יִפְרְעָךְ׃

Accioche non apparisca à gli huomini che tu digiuni, ma al Padre tuo che è in occulto: e il Padre tuo che vede in occulto, ti rendera in paleſe.

19 לָא תְּסִימוּן לְכוּן
סִימָתָא בְּאַרְעָא אַתַר
דְּסָסָא וְאַכְלָא מְחַבְּלִין
וְאַיְכָא דְּגַנָּבֵא פָּלְשִׁין
וְגָנְבִין׃

Non vi accumulate teſori qua giu in terra, doue la ruggine e la tignuola corrompe, e doue i ladri cauano e furano.

20 אֶלָּא סִימוּ לְכוּן
סִימָתָא בַּשְׁמַיָּא אַיְכָא
דְּלָא סָסָא וְלָא אַכְלָא
מְחַבְּלִין וְאַיְכָא דְּגַנָּבֵא לָא
פָּלְשִׁין וְלָא גָנְבִין׃

Ma accumulateui de teſori in cielo, doue ne ruggine, ne tignuola corrompe: e doue i ladri non cauano, ne furano.

21 אַיְכָא גֵּיר דְּאִיתֵיהּ
סִימַתְכוּן תַּמָּן הוּ וָאַף ל
לִבְּכוּן׃

Imperoche doue è il voſtro teſoro, iui ſara etiandio il cuor voſtro.

22 שְׁרָגָא דְּפַגְרָא אִיתֵיהּ
עַיְנָא אֶן עַיְנָךְ הָכִיל
תֶּהְוֵא פְּשִׁיטָא אַף כֻּלֵּהּ
פַּגְרָךְ נַהִיר הוּ׃

La lucerna del corpo è l'occhio: adunque ſe l'occhio tuo ſara ſemplice, tutto il tuo corpo ſara luminoſo.

ו

16 וְאִם תָּצוּמוּ לֹא תִהְיוּ
כַחֲנֵפִים קוֹדְרִים כִּי־יְכַהוּ אֶת־
פְּנֵיהֶם לְהֵרָאוֹת לַאֲנָשִׁים אִם
צָמִים אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
כִּי־לָקְחוּ שְׂכָרָם׃

Y quando ayunays, no ſeays como los hypocritas auſteros, que demudan ſus roſtros para parecer à los hombres que ayunan. De cierto os digo, que ya tienen ſu ſalario.

17 וְאַתָּה אִם תָּצוּם תָּסוּךְ
אֶת־רֹאשְׁךָ וְאֶת פָּנֶיךָ תְּרַחֵץ׃

Mas tu, quando ayunas, vnge tu cabeça, y laua tu roſtro.

18 אֲשֶׁר לֹא תֵרָאֶה לָאֲנָשִׁים
צָמִים כִּי־אִם־לְאָבִיךָ אֲשֶׁר
בַּסֵּתֶר הוּא וְאָבִיךָ אֲשֶׁר רוֹאֶה
בַּסֵּתֶר יְשַׁלֶּם לְךָ בַּצָּהֳרָיִם׃

Para no parecer à los hombres que ayunas, ſino à tu Padre que eſtá en ſecreto: y tu Padre que vee en lo ſecreto, te pagará en publico.

19 אַל־תַּאַצְרוּ לָכֶם אוֹצָרוֹת
עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁם סִס וָעָשׁ
יַשְׁחִיתוּ אוֹ בַּאֲשֶׁר גַּנָּבִים יַחְתְּרוּ
וְיִגְנֹבוּ׃

No hagays theſoros en la tierra, donde la polilla y el orin corrompe: y donde ladrones minan, y hurtan.

20 אִצְרוּ לָכֶם אֹצָרוֹת בַּשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר שָׁם סִס וָעָשׁ לֹא יַשְׁחִיתוּ
וַאֲשֶׁר שָׁם גַּנָּבִים לֹא יַחְתְּרוּ
וְיִגְנוֹבוּ׃

Mas hazeos theſoros en el cielo, donde ni polilla ni orin corrompe: y donde latrones no minan ni hurtan.

21 כִּי־אֵיפֹה הוּא אוֹצַרְכֶם
שָׁם יֵשׁ גַּם לְבַבְכֶם׃

Porque donde eſtuuiere vueſtro theſoro, alli eſtará vueſtro coraçon.

22 הַנֵּר גּוּפְךָ יֵשׁ הָעַיִן וְאִם
עֵינְךָ תַּמָּה תִהְיֶה כָּל־גּוּפְךָ יַגַּהּ׃

El candil del cuerpo es el ojo: anſique ſi tu ojo fuere ſincero, todo tu cuerpo ſerá luminoſo.

ϛ.

16. Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

Et quand vous iuſnerez, ne deuenez point d'vn regard triſte, comme les hypocrites car ils ſe rendent tous desfaits de viſage, afin qu'il apparoiſſe aux hommes qu'ils iuſnent: en verité ie vous di, qu'ils reçoiuent leur ſalaire.

17. Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι.

Mais toi, quand tu iuſnes, oing ton chéf, & laue ta face.

18. Ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

Afin qu'il n'apparoiſſe point aux hommes que tu iuſnes, mais à ton Pere qui eſt en ſecret: & ton Pere qui te voit en ſecret, le te rendra à deſcouuert.

19. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι.

Ne vous amaſſez point de threſors en la terre, où la tigne & la rouillure gaſte tout, & là où les larrons percent & deſrobbent.

20. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν.

Mais amaſſez-vous des threſors au ciel, la où la tigne & la rouillure ne gaſtent rien, & là où les larrons ne percent ni ne deſrobbent.

21. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

Car là où eſt voſtre threſor, la auſsi ſera voſtre cœur.

22. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται.

L'œil eſt la lumiere du corps: ſi donc ton œil eſt ſimple, tout ton corps ſera eſclairé.

CAP. VI.

16. Cum autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim facies ſuas, ut appareāt hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem ſuam.

Moreouer/ when ye faſt/ looke not ſowre as the hypocrites: for they diſfigure their faces/ that they might ſeeme vnto men to faſt. Verely I ſay vnto you/ that they haue their reward.

17. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava:

But when thou faſteſt/ anoint thine head/ and waſh thy face.

18. Ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo qui eſt in abſcondito: & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

That thou ſeeme not vnto men to faſt/ but vnto thy Father which is in ſecret: and thy Father which ſeeth in ſecret/ will rewarde thee openly.

19. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra: ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur.

Lay not vp treaſures for your ſelues vpon the earth/ where the moth and canker corrupt/ and where theeues dig through/ and ſteale.

20. Theſaurizate autem vobis theſauros in cælo: ubi neque ærugo neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec furantur.

But lay vp treaſures for your ſelues in heauen/ where neither the moth nor canker corrupteth/ and where theeues neither dig through/ nor ſteale.

21. Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum.

For where your treaſure is/ there wil your heart be alſo.

22. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex: totum corpus tuum lucidum erit.

The light of the bodie is the eye: if hen thine eye be ſingle/ thy whole bodye ſhalbe light.

Das VI. Capitel.

16. Wenn jhr faſtet/ ſolt jhr nicht ſauer ſehen/ wie die Heuchler/ denn ſie verſtellen jr angeſicht/ auff daß ſie für den leuten ſcheinen mit jrem faſten. Warlich ich ſage euch/ ſie haben jhren lohn dahin.

Naar i faſte/ da ſkulle i icke holde eder ilde/ ſom Øyenſkalcke/ Thi de foruende deris anſict/ At de kunde ſynes faar Menniſken met deris faſte. Sandelige ſiger ieg eder/ de haffue deris Løen borte.

17. Wenn du aber faſteſt/ ſo ſalbe dein Haupt/ vnd waſche dein angeſicht.

Men naar du faſter/ da ſalue dit hoffuit/ oc to dit anſict.

18. Auff daß du nicht ſcheineſt für den Leuten mit deinem faſten/ ſondern für deinem Vater/ welcher verborgen iſt/ vnd dein Vater/ der inn das verborgen ſihet/ wirdt dirs vergelten öffentlich.

At du ſkalt icke ſynes faar Folcket met din Faſte/ Men faar din Fader/ ſom er ſkiult/ Oc din Fader/ ſom ſeer i løndom ſkal betale dig obenbare.

19. Jr ſolt euch nicht Schätze ſam̃len auff Erden/ da ſie die Motten vnd der Roſt freſſen/ vnd da die Diebe nachgraben vnd ſtelen.

I ſkulle icke ſamle eder Ligende fæ paa Jorden/ ſom Møl ob Ruſt æde dem/ oc der ſom Tyffue graffue der effter oc ſtiele dem.

20. Sammlet euch aber Schätze im Himel/ da ſie weder motten noch roſt freſſen/ vnd da die Diebe nicht nachgraben/ noch ſtelen.

Men ſamler eder Ligende fæ i Himmelen der ſom huercken møl oc ey ruſt æde dem/ oc der ſom Tyffue icke graffue der effter/ oc ey ſtiele dem.

21. Denn wo euer ſchatz iſt/ da iſt auch euer hertz.

Ti huor ſom eders Ligende fæ er/ der er oc eders hierte.

22. Das Auge iſt des Leibs liecht. Wenn dein auge einfeltig iſt/ ſo wirdt dein gantzer leib liecht ſein.

Øyet er legemens Liuſſ. Naar dit øye er enfoldige/ da bliffuer alt dit Legeme liuſt.

Kapitola V I.

16. A když ſe poſtijte/ nebýwayte yako Pokrytcy ſmutnij/ nebok poſſmuřugij Twářij ſwých/ aby wědomě bylo lidem že ſe poſtij. Giſtě prawijm wám wzalik gſau odplatu ſwau.

A gdy pośćićie nie badźćie iáko pokrycí ludźie ſmethney twarzy: Abowiem oni twarzy ſwoie odmieniaia áby ſie ludźiom zdáło iż poſzcża: Zapráwdęc wam powiedám/ zecbiora zaplate ſwoie.

17. Ty pak když ſe poſtijš/ pomaž hlawy twé/ a twář twau vmeg.

Ale ty gdy pośćiſz/ pomáž głowe twoie/ y vmyi oblicże twoie.

18. Aby ſe nezdál lidem že ſe poſtijš/ ale Otcy twemu kterýž geſt w ſkrytě: a Otec twuog kterýž widij w ſkrytě/ odplatij tobě.

Aby nie było iáwno ludźiom iż pośćiſz/ ale oycu twoiemu ktory w ſkrytośći ieſt: a oćiec twoy ktory obacża w ſkrytośći/ odda tobie iáwnie.

19. Neſkládayte ſobě Pokladůw w Zemi/ kdežto Rez a Mol kazý/ a kdež zlodějij wykopáwagij a kradau.

Nie ſkarbćie ſobie ſkarbow ná źiemi/ gdźie mol y rdzá káźi/ y gdźie zło dźieie wy kopywáia y kradna.

10. Ale ſkládayte ſe obě poklady w Nebi/ kdežto ani Rez/ ani Mol kazý/ a kdežto zlodějij newykopáwagij ani pokrádagij.

Ale ſkarbćie ſobie ſkarby na niebie/ gdźie ani mol/ áni rdza káźi/ gdźie thež złodźieie nie wykopáia/ y nie vkrádna.

21. Neb kde geſt Poklad twuog/ tu geſt y Srdce twé.

Abowiem gdźie ieſt ſkarb wáſz/ tám bedźie y ſerce waſze.

22. Swijce těla twého/ geſtiť Oko twé. Budeli oko twé ſproſtné/ wſſeckno tělo twé ſwětlé bude.

Oko ieſtći światłem ćiáłá/ ieśliby tedy było proſte oko twoie/ wſzytko ćiało twoie świátłe bedźie.

ו

23 אן דין עינך תהוא בישא כלה פגרך חשוכא יהוא אן הכיל נוהרא דבך חשוכא הו חשוכך כמא יהוא:

Ma ſe il tuo occhio ſara maligno, tutto il corpo tuo ſara tenebroſo. Se adunque il lume che è in te, è tenebre, eſſe tenebre quanto ſaranno grandi?

24 לא אנש משכח לתרין מרון למפלח או גיר לחד יסנא ולאחרנא ירחם או לחד ייקר ולאחרנא ישוט לא משכחין אנתון לאלהא למפלח ולממונא:

Niuno può ſeruire a due ſignori, perche ò egli odiara l'vno & amara l'altro: ò ad vno s'accoſtara, e l'altro ſprezzara. Voi non potete ſeruire à Dio & à mammona.

25 מטול הנא אמר אנא לכון לא תאצפון לנפשכון מנא תאכלון ומנא תשתון ולא לפגרכון מנא תלבשון לא הות נפשא יתירא מן סיברתא ופגרא מן לבושא:

Per queſto io vi dico, Non vi pigliate affanno per la vita voſtra, di che habbiate a mangiare, e di che habbiate a beuere: ne per il voſtro corpo, di che v'habbiate a veſtire. La vita non è ella piu che'l vitto? e il corpo piu che'l veſtimento?

26 חורו בפרחתא דשמיא דלא זרעין ולא חצדין ולא חמלין באוצרא ואבוכון דבשמיא מתרסא להון לא הו אנתון מיתרין אנתון מנהון:

Riguardate gli vccelli del cielo, che non ſeminano, ne mieteno, ne raccoglieno, ne granai: e pur il voſtro Padre celeſte gli nutriſce: non ſete voi da piu di quelli?

27 מנו דין מנכון דיאצף משכח למוספו על קומתה אמתא חדא:

E chi è di voi che col ſuo ſollecito penſare, poſſa aggiugnere alla ſua ſtatura vn mezo braccio?

28 ועל לבושא מנא יצפין אנתון אתבקו בש בשושנא דדברא איכנא רבין דלא לאין ולא עזלין:

E del veſtimento perche vi pigliate voi affanno? Imparate come i gigli del campo creſcono, che non lauorano, ne filano.

ו

23 ואם עינך רעה תהיה גם כל גופך יאפל ואם האור אשר בך חשך הוא וכמה החשך יהיה:

Mas ſi tu ojo fuere malo, todo tu cuerpo ſerá tenebroſo. Anſique ſi la lumbre que en ti ay, ſon tinieblas, quantas ſerán las miſmas tinieblas.

24 איש לא יוכל את־שנים אדונים לעבוד כי־את־אחד ישנא ואת־אחר יאהב או באחד ידבק ואת־אחר ימאס לא תוכלו לעבד את־האלהים ואת־ממונא:

Ninguno puede ſeruir à dos ſennores: porque o aborrecerá àl vno: y amará àl otro: o ſe llegará àl vno, y menoſpreciará àl otro. No podeys ſervir à Dios, y à Mammon.

25 על־כן אמר אני לכם אל־תוגיון לנפשכם מה־תאכלו ומה־תשתו ולא לגופכם מה־תלבשו הלא הנפש יותרת היא מאכל והגוף יותר מבגד:

Portando os digo, No os congoxeys, por vueſtra vida, que aueys de comer, o que aueys de beuer: ni por vueſtro cuerpo, que aueys de veſtir. La vida no es mas que el alimento, y el cuerpo que el veſtido?

26 הביטו אל־עוף השמים כי־לא־יזרעו ולא יקצרו ולא יאסיפון לאסמיהם ואביכם אשר בשמים יאכילם הלא אתם יותרים מהמה:

Mirad à las aues del cielo, que no ſienbran, ni ſiegan, ni allegan en alholies, y vueſtro Padre celeſtial las alimenta. No ſoys voſotros mucho mejores que ellas?

27 ומי־מכם יוגה ויוכל להוסיף על־קומתו גם אמה אחת:

Mas quien de voſotros podrá congoxandoſe annidir à ſu eſtatura vn cobdo.

28 ועל־מלבוש מה־תוגיון התבוננו את־שושני השדה איך יצמחו אינם עמלים ואינם טוים:

Y por el veſtido porque os congoxeys? Aprended de los lyrios del campo, como crecen: no trabajan ni hilan:

ϛ'.

23. Ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον;

Mais ſi ton œil eſt malin, tout ton corps ſera tenebreux: ſi donc la lumiere qui eſt en toi ſont tenebres, combien grandes ſeront ces tenebres-la?

24. Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

Nul ne peut ſeruir à deux maiſtres: car ou il haira l'vn, & aimera l'autre, ou il ſe tiendra à l'vn, & meſpriſera l'autre. vous ne pouuez ſeruir à Dieu & à Mammon.

25. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

Pourtant ie vous di, n'ayez point ſouci pour voſtre vie, que vous mangerez, & que vous boirez, ne pour voſtre corps, dequoi vous ſerez veſtus: la vie n'eſt-elle pas plus que la nourriture, & le corps plus que le veſtement.

26. Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

Regardez aux oiſeaux de l'air: car ils ne ſement, ni ne moiſſonnẽt, ni n'aſſemblent en greniers, & voſtre Pere celeſte les nourrit, n'eſtes-vous pas beaucoup plus excellens qu'eux?

27. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

Et qui eſt celui d'entre vous, qui par ſon ſouci puiſſe adiuſter à ſa ſtature vne coudee?

28. Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει.

Et pourquoi eſtes-vous en ſouci du veſtement? apprenez bien comme croiſſent les lis des champs: ils ne trauaillent, ni ne filent.

CAP. VI.

23. Si autem oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebroſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebrę ſunt: ipſæ tenebræ quantæ erunt?

But if thine eye be wicked / then all thy bodie ſhalbe darke. Wherefore if the light that is in thee / be darkenes / how great is that darkenes?

24. Nemo poteſt duobus dominis ſervire: aut enim unum odio habebit, & alterum diliget: aut unum ſuſtinebit, & alterum cõtemnet. Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.

No man can ſerue two maſters: for either he ſhal hate the one / and loue the other / or els hee ſhal leane to the one / and deſpiſe the other. Ye can not ſerue God and riches.

25. Ideo dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ quid manducetis, neque corpori veſtro quid induamini. Nonne anima plus eſt quam eſca: & corpus plus quam veſtimentum?

Therefore I ſay vnto you / bee not carefull for your life / what ye ſhall eate / or what ye ſhal drinke: nor yet for your bodie / what yee ſhall put on. Is not the life more worth then meate? and the body then rayment?

26. Reſpicite volatilia cæli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater veſter cæleſtis paſcit illa. Nonne vos magis pluris eſtis illis?

Beholde the foules of the heauen: for they ſowe not / neither reape / nor carie into the barnes: yet your heauenly Father feedeth thẽ. Are yee not much better then they?

27. Quis autem veſtrûm cogitans, poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?

Which of you by taking care / is able to adde on cubite vnto his ſtature?

28. Et de veſtimento quid ſoliciti eſtis? Conſiderate lilia agri quomodo creſcũt: non laborant, neque nent.

And why care ye for rayment? Learne / how the lilies of the fielde do growe: they labour not / neither ſpinne.

Das VI. Capitel.

23. Wenn aber dein auge ein ſchalck iſt / ſo wirdt dein gantzer leib finſter ſein. Wenn aber das liecht / das in dir iſt / finſterniß iſt / wie groß wird denn die finſterniß ſelber ſein?

Men naar dit øye er en Skalck / da bliffuer alt dit Legeme mørckt / der ſom det liuſſ / der er i dig / er mørckhed / Huor ſtort bliffuer da mørcket i ſig ſelff?

24. Niemand kan zweyen HERrn dienen / Entweder er wirdt einen haſſen / vnd den andern lieben / Oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Jr kǒndt nicht Gott dienen / vnd dem Mammon.

Ingen kan tiene tho Herrer / Thi hand ſkal enten hade den ene / oc elſke den anden / Eller hand ſkal holde ſig til den ene / oc foracte den anden. J kunde icke tiene Gud oc Mammon.

25. Darumb ſage ich euch: Sorget nicht fůr euer Leben / was jhr eſſen vnd trincken werdet / auch nicht fůr euren Leib / was jr anziehen werdet. Iſt nicht das leben mehr denn die ſpeiſe? vnnd der leib mehr denn die kleidung?

Der faare ſiger ieg eder / Sørger icke for eders liff / huad i ſkulle æde oc dricke / Icke heller for eders Legeme / huad i ſkulle i føre eder. Er icke liffuit mere end Maden? Oc Legemet mere end Klæderne?

26. Sehet die vogel vnter dem Himel an / ſie ſeen nicht / ſie erndten nicht / ſie ſammlen nicht in die Scheuren / vnnd euer himliſcher Vater nehret ſie doch. Seidt jhr denn nicht vil mehr denn ſie?

Seer til Fulene vnder Himmelen / De ſaa icke / de høſte icke / de ſancke icke i Laden / oc eder Himmelſke Fader føder dem alligeuel. Ere icke i meget mere end de?

27. Wer iſt vnter euch / der ſeiner lenge eine ellen zuſetzen můge / ob er gleich darumb ſorget?

Huo er blant eder / ſom kand gøre ſig en aln lengre / alligeuel at hand ſørger der faare.

28. Vnnd warumb ſorget jhr fůr die kleidung? Schauet die Lilien auff dem felde / wie ſie wachſen / Sie arbeiten nicht / auch ſpinnen ſie nicht.

Oc hui ſørge i for Klæderne / Skuer de Lilier paa Marcken / huorledis de voxe / De arbeyde icke / de ſpinde ock icke.

Kapitola VI.

23. Pakli oko twē bude neſſlechetnē wſſecko tēlo twē bude tmawē. Protož geſtliže ſwētlo kterēž geſt w tobē tmy gſau / ty tmy kterak welikē budau?

Jeſliby záś oko twoie złoſćiwe było / wſzythko ciálo twoie ciemne bedźie / Jeſli tedy świátło ktore ieſt w tobie ciemnoſcia ieſt / ſámá ciemnoſć iákoż wielka ieſt?

24. Žádný nemůže dwēma Panům ſlaužiti. Aneb gednoho nenáwiděti bude / a druhēho milowati: aneb gednoho ſtrpij / a druhēho potupij. Nemuožete Bohu ſlaužiti a Mammonē.

Zaden nie może dwiemá pánom ſłużyć / gdyż abo iednego bedźie miał w nienawiśći / á drugiego miłowáć bedźie / abo przy iednym zoſthánie / a drugiego wzgárdźi: Nie możecie bogu ſłużyć y Mammonie.

25. Protož prawijm wám / Nepečůgte o žiwot wáſs cobyſſte gedli aneb pili / ani o tēlo waſſe wečbyſſte ſe obláčeli; wſſak žiwot wijce wážij nežli pokrm / a tēlo wijce nežli oděw.

Dla tego wám powiedam / Nie troſzczćie ſie o żywot wáſz / co byśćie iedli abo co byśćie pili / ani o ciáło wáſze w czym byśćie chodźili: A záż duſzá nie ieſt ważnieyſza niż pokarm? y ciáło niżli odźienie?

26. Hleďte na Ptactwo Nebeſkē / žeť neſegij ani žnau / ani shromažďugij do Stodol / a wſſak Otec waſs Nebeſký krmij ge.

Patrzaycie ná ptaki niebieſkie / bo áni śieia / áni żna / ani zbieraia do gu mien / á wżdy Oćiec wáſz niebieſki żywi ie / Izali wy nie ieſteśćie daleko ważnieyſzy niż oni?

27. Wy pak mnohem wētſſý gſte nežli oni. A kdož z wás pečliwē myſle / může přidatj ku poſtawē ſwē loket geden?

Y ktoż z was troſkliwie myſląc / może przydać ku wzroſłowi ſwemu łokieć ieden?

28. A o oděw proč pečugete? Patřte na kwijtij Polnij kteraťť roſte / ne pracuge ani přede.

A o odźienie przecz ſie fráſuiecie? vznaycie iáko lilie polne roſtha / nie pracuia ſie áni przeda.

ו

29 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּאָף לָא שְׁלֶימוֹן בְּכֻלֵּה שׁוּבְחֵה אֶתְכַּסִּי אַיְךְ חְדָא מֶנְּהֵין׃

Nondimeno io Vi dico, che ne pur Salomone in tutta la ſua gloria, fu coſi Veſtito come Vn di queſti.

30 אֶן דֵּין לַעֲמִירָא דְּחַקְלָא דְּיוֹמָנָא אִיתַוְהִי וּמְחָר נָפֵל בְּתַנּוּרָא אַלָהָא הָכַנָא מַלְבֵּשׁ לָא סַגִּי יַתִּיר לְכוֹן זְעוּרֵי הַימָנוּתָא׃

Hor ſe Iddio Veſte coſi l'herba del campo, che hoggi è, e domane ſi mette nel forno, nõ Veſtira egli molto maggiormente Voi, o huomini di poca fede?

31 לָא הָכִיל תֶּאצְפּוּן אוֹ תֵּאמְרוּן מָנָא נֵאכוּל אוֹ מָנָא נֶשְׁתֵּא אוֹ מָנָא נֶתְכַּסֵּא׃

Non Vi pigliate dunque affanno, dicendo, Che mangiaremo noi, ò che beueremo, ò di che ci Veſtiremo?

32 כֻּלְּהֵין גֵּיר הָלֵין עַמְמֵא הוּ דְּעָלְמָא בָּעֵין לְהֵין אֲבוּכוֹן דֵּין דְּבַשְׁמַיָּא יָדַע דְּאָף לְכוֹן מֶתְבַּעְיָן הָלֵין כֻּלְּהֵין׃

(Imperoche tutte queſte coſe le cercano i Gentili) perche il Voſtro Padre celeſte ſa bene che Voi hauete biſogno di tutte queſte coſe.

33 בְּעוֹ דֵּין לוּקְדַם מַלְכוּתֵה דְּאַלָהָא וְזַדִּיקוּתֵה וְכֻלְּהֵין הָלֵין מֶתְתּוֹסְפָן לְכוֹן׃

Ma cercate primamente il regno di Dio, e la ſua giuſtitia, e tutte queſte coſe Vi s'aggiugneranno.

34 לָא הָכִיל תֶּאצְפּוּן דְּמָחָר הוּ גֵּיר מָחָר יָצֵף דִּילֵהּ סָפֵק לֵהּ לְיוֹמָא בִּישְׁתֵה׃

Non Vi pigliate dunque penſiero per il giorno di domane; perche il giorno di domane ſi pigliarà penſiero de le coſe ſue. Baſta bene à ciaſcun giorno la ſua afflittione.

ז

1 לָא תְּדוּנוּן דְּלָא תֶּתְדִּינוּן׃

Non giudicate: accioche Voi non ſiate giudicati.

2 בְּדִינָא גֵּיר דְּדָיְנִין אַנְתּוּן תֶּתְדִּינוּן וּבְכַיְלְתָא דְּמָכְילִין אַנְתּוּן מֶתְתְּכִיל לְכוֹן׃

Imperoche con qual giuditio Voi giudicate, con tale ſarete giudicati: E con qual miſura Voi miſurate, a Vicenda ſara miſurato a Voi dalli altri.

ו

29 אֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־שְׁלֹמֹה בְּכָל־כְּבוֹדוֹ לֹא הָיָה לָבוּשׁ כְּאֶחָד מֵהֵמָּה׃

Mas digo os, que ni aun Salomon con toda ſu gloria fue veſtido anſi como vno deellos.

30 וְאִם אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר הַיּוֹם יֵשׁ וּמָחָר לְתַנּוּר יֻשְׁלַח אֱלֹהִים כָּכָה הִלְבִּישׁ הֲלֹא יוֹתֵר אֶתְכֶם קְטַנֵּי אֱמוּנָה׃

Y ſi la yerua del campo, que oy es, y mannana es echada en el horno, Dios la viſte anſi, no hara mucho mas à voſotros hombres de poca fe?

31 עַל־כֵּן לֹא תּוֹגְיוּן לֵאמֹר מַה־נֹּאכַל אוֹ מַה־נִּשְׁתֶּה אוֹ בַּמֶּה־נְּכֻסֶּה׃

No os congoxeys pues diziendo, que comeremos, o que beueremos, a cõque nos cubriremos.

32 כִּי־כָל הָאֵלֶּה הַגּוֹיִם יִדְרְשׁוּ כִּי יוֹדֵעַ אֲבִיכֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם הוּא כִּי־צְרִיכִים אַתֶּם לְכָל אֵלֶּה׃

Porque las Gentes buſcan todas eſtas coſas. Porque vueſtro Padre celeſtial ſabe que de todas eſtas coſas teneys neceſſidad.

33 לָכֵן בַּקְּשׁוּ בָרִאשׁוֹנָה אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וְאֶת צִדְקָתוֹ וְכָל־אֵלֶּה יִנָּתְנוּ לָכֶם׃

Mas buſcad primeramente el Reyno de Dios, y ſu juſticia, y todas eſtas coſas os ſerán annididas.

34 וְאַל תּוֹגְיוּן לְמָחָר כִּי־יוֹם הַמָּחֳרָת יוֹגֶה בְּעַצְמוֹ תִּשְׁפַּק לַיּוֹם רָעָתוֹ׃

Anſique, no os congoxeys por lo de mannana: que el mannana traerá ſu congoxa; baſta àl dia ſu afflicion.

ז

1 אַל־תִּשְׁפְּטוּ וְלֹא־תִשָּׁפֵטוּ׃

No juzgueys: porque tambien no ſeays juzgados.

2 כִּי־בְּאֵיזֶה מִשְׁפָּט תִּשְׁפְּטוּ אַתֶּם תִּשָּׁפֵטוּ וּבְאֵיזוֹ מִדָּה תָּמֹדּוּ גַּם יִמַּד לָכֶם׃

Porque con el juyzio que juzgays, ſereys juzgados: y con la medida que medis, conella os bolverán à medir.

ϛʹ.

29. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

Neantmoins ie vous di que Salomon meſme en toute ſa gloire, n'a point eſté accouſtré comme l'vn d'cieux.

30. Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

Si Dieu donc reueſt ainſi l'herbe des champs qui eſt auiourd'hui, & demain eſt miſe au four, ne vous reueſtira-il pas beaucoup pluſtoſt, ô gens de petite foy?

31. Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα.

Ne ſoyez donc point en ſouci, diſans, Que mangerons-nous? ou que boirons-nous? ou dequoi ſerons-nous veſtus?

32. Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

(Veu que les Payens recerchent toutes ces choſes) car voſtre Pere celeſte cognoiſt que vous auez beſoin de toutes ces choſes-la.

33. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Mais cerchez premierement le regne de Dieu, & ſa iuſtice, & toutes ces choſes vous ſeront baillees par deſſus.

34. Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

Ne ſoyez donc point en ſouci pour le lendemain, car le lendemain ſe ſouciera pour ſoi-meſme: à chaque iour ſuffit ſa peine.

ΚΕΦΑΛ. ζʹ.

ΜΗ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.

Ne iugez point, afin que vous ne ſoyez point iugés.

2. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Car de tel iugement que vous iugerez, ſerez-vous iugés: & de telle meſure que vous meſurerez, on vous meſurera d'autre part.

CAP. VI.

29. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria ſua coopertus eſt ſicut unum ex iſtis.

Yet I ſay vnto you/ that euen Solomon in all his glory was not arayed like one of theſe.

30. Si autem fœnum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos minimæ fidei?

Wherfore if God ſo clothe the graſſe of the field/ which is to day/ and to morow is caſt into the ouen/ ſhal he not do much more vnto you/ O ye of litle faith?

31. Nolite ergo ſoliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur.

Therefore take no thought/ ſaying/ What ſhall we eate? or what ſhall we drinke? or where with ſhal we be clothed?

32. Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater veſter quia his omnibus indigetis.

(For after all theſe things ſeeke the Gentiles) for your heauenly Father knoweth/ that ye haue neede of all theſe things.

33. Quærite ergo primum regnum Dei & iuſtitiã eius: & hæc omnia adiicientur vobis.

But ſeeke ye firſt the kingdome of God/ and his righteouſnes/ and all theſe things ſhal be miniſtred vnto you.

34. Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi, ſufficit diei malitia ſua.

Care not then for the morow: for the morow ſhall care for it ſelfe: the day hath ynough with his owne griefe.

CAP. VII.

NOlite iudicare, ut non iudicemini.

Judge not/ that ye be not iudged.

2. In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini: & in qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.

For with what iudgement yee iudge/ ye ſhalbe iudged/ and with what meaſure ye mete/ it ſhall bee meaſured to you againe.

Das VI. Capitel.

29. Jch ſage euch/ daß auch Salomon in aller ſeiner herrligkeit nicht bekleidet geweſen iſt/ als derſelbigen eins.

Jeg ſiger eder/ At icke end Salomon i al ſin Herlighed vaar ſaa klæd/ ſom en aff dem.

30. So denn Gott das graß auff dem felde alſo kleidet/ das doch heute ſtehet/ vnd morgen inn den offen geworffen wirdt/ Solt er das nicht vil mehr euch thun/ o jr kleinglaubigen?

Klæder da Gud det Greſſ ſaa paa marcken/ ſon dog i dag ſtaar/ oc i morgen kaſtis i onen/ Skuld hand icke meget mere gøre eder det? O i lidet troendis.

31. Darumb ſolt jr nicht ſorgen/ vnnd ſagen: Was werden wir eſſen? Was werden wir trincken? Womit werden wir vns kleiden?

Der faare ſkulle i icke ſørge ock ſige/ Huad ſkulle wi æde? Huad ſkulle wi dricke? Huor met ſkulle wi klæde oſſ?

32. Nach ſolchem allen trachten die Heiden/ denn euer himliſcher Vater weiß/ daß jr des alles bedörffet.

Effter alt ſaadant ſøge Hedninge/ Thi eder Himmelſke Fader veed/ at i haffue alt dette behoff.

33. Trachtet am erſten nach dem Reich Gottes/ vnnd nach ſeiner gerechtigkeit/ ſo wirdt euch ſolches alles zufallen.

At ſpører først Guds rige/ oc Hans retfertighed Saa ſkal alt ſaadant tilfalde eder.

34. Darumb ſorget nicht für den andern morgen/ denn der morgend tag wirdt für das ſeine ſorgen. Es iſt genug/ daß ein jeglicher tag ſein eigen plage habe.

Sorger der faare icke for den anden morgen/ Thi den dag i morgen ſkal ſørge for ſig ſelff. Det er nock at huer dag haffuer ſin egen Plage.

Das VII. Capitel.

RJchtet nicht/ auff daß jhr nicht gerichtet werdet.

DØmmer icke/ at i ſkulle icke dømmis.

2. Denn mit welcherley gerichte jr richtet/ werdet jr gerichtet werden/ Vnd mit welcherley maß jhr meſſet/ wird euch gemeſſen werden.

Thi met huilken Dom i dømme/ ſkulle i oc dømmis/ Oc met huad Maade i maale/ ſkal eder maalis.

Kapitola VI.

29. A giſtě prawjm wám/ že ani Sſalomaun we wſſý Sláwě ſwé nebyl tak odijn/ yako gedno z nich.

A ia wam powiedam/ iż áni Sálomon we wſzytkiey chwale ſwey nie był przyobleczon iáko iedná z tych.

30. A poňkwadž tráwu polnij/ kteráž dnes geſt/ a zytra w kůpu bywá ſložena/ Bůh tak odijwá/ čjm wijce wás/ ó malé wijry?

Jeſliż tedy trawe polna ktora dziś ieſt/ á nazaiutrz bywa w piec wrzucona/ Bog thák przyodziewa/ á zaż was nie dáleko więcey/ o máło vfáiący?

31. Protož nepečůgte řijkagijce: Co budeme gijſti/ aneb co budeme pijti/ aneb čijm ſe budeme odijwati?

Nie badźcie thedy troſkliwi/ mowiąc/ Coż będziem ieść/ ábo co będziem pić/ ábo czym przyodziani będziemy?

32. Neb těchto wſſech wěcý Pohané wyhledáwagi. Wijť zagiſté Otec wáš Nebeſký/ že těch wſſech wěcý potřebugete.

(Boć ſie o tym wſzytkim pogáni pytaią) Abowiem ociec wáſz niebieſki wie że tego wſzytkiego potrzebuiecie.

23. Hledeyteż tehdy naypřw Králowſtwij božijho/ a Sprawedlnoſti geho/ a tyto wſſeckny wěcy budau wám přidány.

Ale ſzukaycie naprzod Kroleſtwá Bożego y ſpráwiedliwośći iego, á ty wſzythki rzeczy będą wám przydane.

34. Protož nepečůgte o zaytřegſſý den/ nebo zaytřegſſý den pečowati bude ſám o ſebe. Doſtiť zagiſte má den na ſwém trápenij.

Nie troſzczcie ſie o iutrze/ ábowiem iutrzeyſzy dzień o ſwoie potrzeby troſkáć ſie będzie; Doſyć ci ma dzień ná ſwym vtrapieniu.

Kapitola VII.

NEſudete/ abyſſte nebyli ſauzeni. (Ne odſuzugte/ abyſſte nebyli odſauzeni.)

NJe ſądźcie/ ábyśćie nie byli ſądzeni.

2. Neb yakým ſaudem budete ſauditi/ týmž budete ſauzeni. A kterau měrau budete měřiti/ tauž bude wám odměřeno.

Abowiem ktorym ſądem ſądźćie/ ſądzeni będziecie/ y ktorą miárą mierzyćie/ záſię wam odmierzono będzie/

ז

3 מָנָא דֵּין חָזֵא אַנְתְּ לְגֶלָא דְּבְעַיְנֵה דַּאחוּךְ וְקָרִיתָא דִּבְעַיְנָךְ לָא בָּחַר אַנְתְּ׃

E perche guardi tu la feſtucà, che è ne l'occhio del tuo fratello, e non auuertiſci la traue, che è ne l'occhio tuo?

4 אַו אֵיכַנָּא אָמַר אַנְתְּ לַאחוּךְ שְׁבוּק אַפֵּק גֶּלָא מֶן עַיְנָךְ וְהָא קָרִיתָא בְּעַיְנָךְ׃

Ouero come dici tu al tuo fratello, Laſſa che io ti caui vna feſtuca de l'occhio, & ecco ne l'occhio tuo v'è vna traue?

5 נָסֵב בַּאפֵּא אַפֵּק לוּקְדַם קָרִיתָא מֶן עַיְנָךְ וְהָיְדֵין יִתְבְּחַר לָךְ לְמַפָּקוּ גֶּלָא מֶן עַיְנֵה דָּאחוּךְ׃

Hipocrita, caua primamente quella traue fuor del tuo occhio, & allora vedrai bene à cauar la feſtuca de l'occhio del tuo fratello.

6 לָא תִתְּלוּן קוּדְשָׁא לְכַלְבֵּא וְלָא תַרְמוּן מ מַרְגָּנְיָתְכוּן קְדָם חֲזִירֵא דִּלְמָא יְדוּשׁוּן אֶנּוּן בר בְּרֶגְלַיְהוּן וְיֶהְפְּכוּן יבז יְבַזְעוּנָכוּן׃

Non date quel ch'è ſanto à i cani, ne gittate le voſtre perle dinanzi à i porci: acciouche talora non le calpeſtino co i piedi loro, e riuoltandoſi non vi lacerino.

7 שְׁאֶלוּ וְיֶתְיְהֵב לְכוּן בְּעַו וְתֶשְׁכְּחוּן קְשׁוּ וְיֶתְפְּתַח לְכוּן׃

Domandate, e ſaraui dato: cercate, e trouarete: battete, e ſaraui aperto.

8 כָּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וְדָבֵעֵא מֶשְׁכַּח וְלַאיְנָא דְּנָקֵשׁ מֶתְפְּתַח לֵהּ׃

Imperoche, chiunque domanda, riceue, e chiunque cerca, troua: & à chi batte, ſara aperto.

9 אַו מַנוּ מֶנְכוּן גַּבְרָא דְּנֶשְׁאַלְיוֹהִי בְּרֵהּ לַחְמָא לְמָא כֵּאפָא מַוְשֶׁט לֵהּ׃

Imperoche chi è di voi huomo alcuno, dal quale ſe'l ſuo figliuolo domandara del pane, gli dia vna pietra?

ז

3 לָמָּה תִרְאֶה אֶת־חֲשַׁשׁ בְּעֵין אָחִיךָ וְאֶת קוֹרָה בְּעֵינְךָ לֹא־תָבִין׃

Y porque miras el ariſta que eſtá enel ojo de tu hermano: y no echas de ver la viga que eſtá en tu ojo?

4 אוֹ אֵיךְ תֹּאמַר לְאָחִיךָ הֶרֶף וְאַטִּיל אֶת־חֲשַׁשׁ מֵעֵינֶךָ וְהִנֵּה הַקּוֹרָה הִיא בְּעֵינֶךָ׃

O como dirás à tu hermano, Eſpera echaré de tu ojo el ariſta: y hea qui vna viga en tu ojo?

5 הֶחָנֵף הָטֵיל בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־הַקּוֹרָה מֵעֵינֶךָ וְאָז תִּרְאֶה לְהָטֵל אֶת־חֲשַׁשׁ מֵעֵין אָחִיךָ׃

Hypocrita, echa primero la viga de tu ojo: y entonces miraràs en echar el ariſta del ojo de tu hermano.

6 לֹא תִתְּנוּ אֶת־הַקֹּדֶשׁ לַכְּלָבִים וְלֹא תַשְׁלִיכוּ אֶת־פְּנִינִים לִפְנֵי הַחֲזִירִים פֶּן־יִרְמְסוּ אוֹתָם בְּרַגְלֵיהֶם וְיָשׁוּבוּ וְגַם יְסַחֲבוּ אֶתְכֶם׃

No deys lo ſancto à los perros: ni echeys vueſtras perlas delante de los puercos: porque no las rehuellen con ſus pies, y bueluan y os deſpedacen.

7 שַׁאֲלוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם בַּקְּשׁוּ וְתִמְצָאוּ דִּפְקוּ וְיִפָּתַח לָכֶם׃

Pedid, y darſeosha. Buſcad, y halla-reys. Tocad, y abrirſeos há.

8 כִּי־כָל־הַשּׁוֹאֵל יִקַּח וְהַמְבַקֵּשׁ יִמְצָא וַאֲשֶׁר דּוֹפֵק יִפָּתַח לוֹ׃

Porque qualquiera que pide, recibe: y el que buſcà, halla: y àl que toca, ſe abre.

9 אוֹ־מִי־אָדָם יֵשׁ־מִכֶּם אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יִשְׁאַל בְּנוֹ לֶחֶם וְיִתֵּן לוֹ אָבֶן׃

Que hombre ay de voſotros à quien ſi ſu hijo pidiere pan, darlehaâ vna piedra?

ζʹ.

3. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;

Et pourquoi regardes-tu le feſtu qui eſt en l'œil de ton frere, & tu n'apperçois pas vn cheuron qui eſt én ton œil?

4. Ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου.

Ou comment dis-tu à ton frere, Permets que i'oſte de ton œil ce feſtu, & voici vn cheuron en ton œil?

5. Ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου

Hipocrire, oſte premierément de ton œil le cheuron, & adonc tu regarderas le moyen d'oſter le feſtu hors de l'œil de ton frere.

6. Μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Ne donnez point les choſes ſainctes aux chiens, & ne iettez point vos perles au deuant des pourceaux, de peur qu'ils ne les foulent à leurs pieds, & ſe retournans ne vous deſchirent.

7. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε. καὶ εὑρήσετε κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Demandez, & il vous ſera donné: cerchez, & vous trouuerez: heurtez, & il vous ſera ouuert.

8. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Car quiconque demande, il reçoit: & quiconque cerche, il trouue: & il ſera ouuert à celui qui heurte.

9. Ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;

Et qui ſera meſme l'homme d'entre vous qui donne vne pierre à ſonfils, s'il lui de mande du pain?

CAP. VII.

3. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides?

And why ſeeſt thou the mote/ that is in thy brothers eye/ & perceiueſt not the beame that is in thine owne eye?

4. Aut qumodo dicis fratri tuo, Sine eiiciam feſtucam de oculo tuo: & ecce trabs eſt in oculo tuo?

Or howe ſayeſt thou to thy brother/ Suffer me to caſt out the mote out of thine eye / & behold a beame is in thine owne eye.

5. Hypocrita, eiice primũ trabem de oculo tuo, & tunc videbis eiicere feſtucam de oculo fratris tui.

Hypocrite / firſt caſt out the beame out of thine owne eye/ & then ſhalt thou ſee clerely to caſt out the mote out of thy brothers eye.

6. Nolite dare ſanctum canibus: neque mittatis margaritas veſtras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & cõverſi dirumpant vos.

Giue yee not that which is holy/ to dogges / neither caſt yee your pearles before ſwyne / leaſt they tread them vnder their feete / and turning againe / ſhall to rent you.

7. Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

Aſke/ and it ſhal be giuen you: ſeeke/ and ye ſhall finde : knocke / and it ſhalbe opened vnto you.

8. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit: & pulſanti aperietur.

For whoſoeuer aſketh / receiueth: and he that ſeeketh/ findeth : and to him that knocketh/ it ſhall be opened.

9. Aut quis eſt ex vobis homo, quem ſi petierit filius ſuus panem, nunquid lapidem porriget ei?

For what man is there among you/ which if his ſonne aſke him bread/ would giue him a ſtone?

Das VII. Capitel.

3. Was ſiheſt du aber den Splitter in deines Bruders auge / vnnd wirſt nicht gewar des Balcken in deinem auge?

Hui ſeer du Skeffuen i din broders øye / oc acter icke Bielcken i dit øye?

4. Oder wie darffſt du ſagen zu deinem Bruder: Halt / ich wil dir den Splitter auß deinem auge ziehen / vnnd ſihe / ein Balcke iſt in deinem auge.

Eller huorledis tørſt du ſige til din Broder/ Holt/ Jeg vil tage dig Skeffuen aff dit øye / Oc ſee / Der er en Bielcke i dit øye.

5. Du Heuchler/ zeuch am erſten den Balcken auß deinem auge / darnach beſihe / wie du den Splitter auß deines Bruders auge zieheſt.

Du Øyenſkalck / tag førſt Bielcken aff dit øye/ Oc ſee ſaa til/ at du kant tage Skeffuen aff din broders øye.

6. Jhr ſolt das Heiligthumb nicht den hunden geben / vnnd eure Perlen ſolt jhr nicht für die Seu werffen/ auff daß ſie dieſelbigen nicht zutretten mit jhren füſſen/ vnd ſich wenden/ vnd euch zureiſſen.

J ſkulle icke giffue Hunde Helligdomen / oc i ſkulle icke kaſte eders Perler vor Suin / At de ſkulle icke træde dem met deris Føder / Oc vende dem om / oc riffue eder ſønder.

7. Bittet / ſo wird euch gegeben / Suchet / ſo werdet jhr finden / Klopffet an/ ſo wird euch auffgethan.

Beder/ ſaa ſkal eder giffuis/ Leder/ ſaa ſkulle i finde/ Bancker / ſo ſkal eder opladis.

8. Denn wer da bittet / der empfehet/ vnd wer da ſuchet/ der findet/ vnd wer da anklopfft / dem wirdt auffgethan.

Thi huo ſom beder / hand faar/ Oc huo ſom leder/ hand finder / Oc huo ſom bancker hannem ſkal opladis.

9. Welcher iſt vnter euch Menſchen/ ſo jhn ſein Sohn bittet vmbs Brot / der jhm einen Stein biete?

Huilket Menneſke er blant eder / der ſom hans ſøn beder hannem om Brød / at hand biuder hannem en Sten?

Kapitola VII.

3. Co pak widiſs mrwu w oku Bratra twého? a břewna w oku twém newidiſs?

Y czemu obaczaſz zdzbło ktho re ieſt woku brátha twego/ a bierzma ktore ieſt woku twym / nie obaczaſz?

4. Aneb kterak diſs bratru twému: Bratře/ nech ať wywrhu mrwu z oka twého / a hle břewno geſt w oku twém?

Abo iako mowiſz brátu twemu Dopuść izci wyime zdzbło z oká twego [illegible] bierzmo ieſt w oku twoim?

5. Pokrytče/ wywrz naypřw břewno z oka twého / a tehdy prohlédneſs/ aby wyňal mrwu z oka bratra twého.

Pokrythy cźłowiecze/ wyimi ſ pierwey ono bierzmo z oka [illegible] / á tedy przeyzryſz / abyś wyiął źdźbło z oká bráta twego.

6. Nedáwayte Swatého Pſuom/ aniž mecte Perel ſwých před Swiné/ ať ſnad nepotlačij gich nohama ſwýma: a Pſy obrátijce ſe / roztrhagij wás.

Nie dawayćie pſom tho co ieſt świetego/ áni miećcie perel wáſzych przed świnie/ by ich kiedy nie podepthały nogámi ſwemi / y obróciwſzy ſie aby nie podrápáły wás.

7. Proſte/ a budeť wám dáno: hledayte/ a nalezete: tlucte/ a bude wám otewřijno.

Prośćie á będźie wam dano/ ſzukayćie á naydźiećie/ kołaccie á będźie wam otworzono.

8. Každý zagiſté kdož proſý/ běře: a kdož hledá / nalézá: a tomu kterýž tluče/ bude otewřijno.

Abowiem wſzelki ktory prośi/ bierze/ á kto ſzuka/ nayduie / á temu co kołace/ otworzono będźie.

9. Nebo kterýž wás geſt člowěk/ kterehožto kdyby proſyl Syn geho za chléb/ y zdali kamene podá gemu?

Y kto z was ieſt cźłowiek ktorego ieſliby ſyn prośił o chleb / izali mu poda kámien?

ז

10 ואן נונא ישאליוהי למא חויא מושט לה:

E s'egli domandara vn pesce, gli porgera egli vn serpente?

11 ואן הכיל אנתון דב דבישא אנתון ידעין אנתון מוהבתא טבתא למתל לבניכון כמא יתיראית אבוכון דבשמיא יתל טבתא לאילין דשאלין לה:

Se voi dunque, che sete maluagi, sapete dar buone cose à vostri figliuoli: quanto piu il Padre vostro che è ne cieli, dara de beni à coloro che gliene domandano?

12 כל מא דצביתון דיעבדון לכון בני־נשא הכנא אף אנתון עבדו להון הנו גיר נמוסא ונביא:

Tutte le cose dunque che voi volete che gli huomini facciano à voi, cosi le fate ancor voi à loro: percioche questa è la Legge & i Profeti.

13 עולו בתרעא אליצא דפתא הו תרעא ורויחא אורחא אידא דמובלא לאבדנא וסגיאא אנון אילין דאזלין בידה:

Entrate per la porta stretta: percioche la porta larga, e la via spatiosa, è quella che conduce à la perditione. e molti sono che entrano per essa.

14 מא קטין תרעא ו ואליצא אורחא אידא דמובלא לחיא וזעורא אנון אילין דמשכחין לה:

Perche la porta angusta, e la via stretta è quella che conduce à la vita: e pochi sono che la trouino.

15 אזדהרו מן נביא דגלא דאתין לותכון בלבושא דאמרא מן לגו דין איתיהון דאבא ח חטופא:

Guardateui da i falsi profeti, liquali vengono à voi con vestimenti di pecore, ma dentro son lupi rapaci.

16 מן פאריהון דין ת תדעון אנון למא לקטין מן כובא ענבא או מן קורטבא תאנא:

Voi li conoscerete da i frutti loro. Cogliesi mai da le spine vua? o fichi da i triboli?

ז

10 ואם דג ישאל היתן לו נחש:

Y si le pidiere pescado, darlehá serpiente?

11 ואם אתם אשר רעים הוים תדעו לתת מתנות טובות לבניכם כמה יותר אביכם אשר בשמים יתן טובות לשואליו:

Pues si vosotros, siendo malos, sabeys dar buenas dadiuas à vuestros hijos, vuestro Padre que está en los cielos quanto mas dará buenas cosas à los que piden deel?

12 לכן כל־אשר תרצו כי יעשו לכם האנשים ככה גם אתם עשו להם כי זאת התורה והנביאים:

Ansi que, todas las cosas que querria des que los hombres hiziessen convosotros, ansi tambien hazed vosotros con ellos: porque esta es la Ley, y los prophetas.

13 באו בעד שער אטום כי רחב השער ורחבה הדרך אשר מוליך לאבדון ורבים היו אשר ילכו בה:

Entrad pour la puerta estrecha: porque el camino que lleua à perdicion, es ancho y espacioso: y los que van porel, son muchos.

14 כי־אטום השער וצרה הדרך אשר מוליך אל־החיים ומעטים הם אשר ימצאוה:

Porque la puerta es estrecha, y angosto el camino que lleua à la vida: y pocos son los que lo hallan.

15 השתמרו מנביאי שקר אשר באים אליכם בבגדי הצאן ובקרבם היו זאבים טרפים:

Tambien, Guardaos de los falsos prophetas, que vienen à vosotros con vestidos de ouejas: mas dedentro son lobos robadores.

16 מפריהם תדעו אותם הילקטו מקוצים ענבים או מדרדרים תאנים:

Por sus frutos los conocereys. Cogense vuas de los espinos? ohigos de los escambrones?

ζ.

10. Καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

Et s'il lui demande du poisson, lui donnera-il vn serpent?

11. Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Si donc vous, combien que vous soyez mauuais, sauez bien donner à vos enfans choses bonnes: combien plus vostre Pere qui est és cieux, donnera-il des biens à ceux qui les lui demandent?

12. Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Toutes les choses donc que vous voulez que les hommes vous facent, faites les leur aussi semblablement: car c'est là la Loy & les Prophetes.

13. Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.

Entrez par la porte estroite· car c'est la porte large & le chemin spacieux qui mene à perdition, & beaucoup y en à qui entrent par icelle.

14. Ὅτι στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

Csr la porte est estroite & le chemin estroit qui mene à la vie: & peu y en à qui le trouuent.

15. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες.

Or donnez-vous garde des faux prophetes, qui vienent à vous en habit de brebis, mais par dedans ils sont loups rauissans.

16. Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

A leurs fruicts les cognoistrez-vous, cueille-on des grappes des espines, ou des figues des chardons?

CAP. VII.

10. Aut ſi piſcem petierit, nunquid ſerpentem porriget ei.

Or if he aſke a fiſh / will he giue him a ſerpent?

11. Si ergo vos, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quanto magis pater veſter qui in cælis eſt, dabit bona petentibus ſe?

If yee then which are euill / can giue to your children good gyftes / howe much more ſhall your Father which is in heauen / giue good thinges to them that aſke him?

12. Omnia ergo quæcunque vultis ut faciant vobis homines: & vos facite illis. Hæc eſt enim lex & Prophetæ.

Therefore whatſoeuer yee would that men ſhould doe to you / euen ſo doe yee to them: for this is the Law and the Prophets.

13. Intrate per anguſtam portam, quia lata porta, & ſpatioſa via eſt quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam.

Enter in at the ſtraite gate: for it is the wide gate / and broad way that leadeth to deſtruction: and many there bee which go in thereat.

14. Quam anguſta porta, & arcta via eſt quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt qui inveniunt eam.

Becauſe the gate is ſtraite / and the waye narrowe that leadeth vnto life / and fewe there be that finde it.

15. Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

Beware of falſe prophets / which come to you in ſheepes clothing / but inwardely they are rauening wolues.

16. A fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis uvas, aut de tribulis ficus?

Ye ſhall knowe them by their fruites. Doe men gather grapes of thornes? or figs of thiſtles?

Das VII. Capitel.

10. Oder ſo er jhn bittet vmb einen Fiſch / der jhm eine Schlange biete?

Eller om hand beder hannem om en Fiſk / at hand biuder hannem en Hugorm?

11. So denn jhr / die jhr doch arg ſeidt / köndt dennoch euern Kindern gute gaben geben / Wie vil mehr wird euer Vatter im Himel guts geben / denen die jhn bitten?

Effter di da at i ſom dog ere onde / kunde alligeuel giffue eders Børn gode gaffuer Huor meget mere ſkal eders Fader i Himmelen giffue / dem gaat ſom hannem bede?

12. Alles nun / daß jhr wollet / daß euch die leute thun ſollen / das thut jr jhnen / Das iſt das Geſetz vnnd die Propheten.

Alt det / ſom i nu wille at Folck ſkulle gøre eder / det gøre i dem / Det er Lowen oc Propheterne.

13. Gehet ein durch die enge Pforten / Denn die pforte iſt weit / vnd der weg iſt breit / der zur verdamniß abführet / vnnd jhr ſind vil die drauff wandeln.

Gaar ind at den ſneffre Port / Thi den Port er wid / oc den vey er breed / ſom fører ned til fordømmelſen / Oc de ere mange / ſom vandre der paa.

14. Vnd die Pforte iſt enge / vnd der weg iſt ſchmal / der zum leben füret / vnd wenig iſt jhr / die jhn finden.

Oc den Port er ſneffuer / oc den vey er trang ſom fører til Liffuet / Oc de ere faa / ſom hannem finde.

15. Sehet euch für / für den falſchen Propheten / die in Schafskleidern zu euch kommen / Innwendig aber ſind ſie reiſſende Wölffe.

Vocter eder for falſke Propheter / ſom komme til eder i Faareklæder / Indúortis ere de glubende Vlffue.

16. An jhren früchten ſolt jhr ſie erkennen. Kan man auch Drauben leſen von den Dornen? Oder Feigen von den Diſteln?

Paa deris fruct ſkulle i kende dem. Kand man ock plocke Vindruer aff Torne? Eller Figen aff Tidzel?

Kapitola VII.

10. Aneb poproſylliby za Rybu / zdalj Hada podá gemu?

Jeſliby o rybe proſil / izali mu poda węża?

11. Protož poněwadž wy gſauce zlij / vmijte dobre dary dáwati ſynům waſſým: mnohem wijce Otec wáß / kterýž geſt w Nebeſých / dá dobré wěcy těm kteřijž ho proſý.

Jeſli wy tedy bedac zlymi vmiecie dáry dobre dáwáć dzieciam wáſzym / tákoż wiecey Oćiec waſs ktory ieſt ná niebie da rzeczy dobre tym ktorzy go proſza.

12. Kterež koli tehdy wěcy chcete aby wám činili Lidé y wy čiňte gim. Neb ten gt Zákon y Proroci.

Wſzytko tedy cobyśćie chćieli áby wam ludzie czynili / tákże y wy im czyńcie / boć ten ieſt zakon y Prorocy.

13. Wcházegte vzkau branau: nebo proſtranna brána a ſſyroká ceſta geſt / kteráž wede k zatracenij / a mnoho geſt těch kteřijž gdau ponij.

Wchodźćie ćiáſna brana / abowiem ci ſzeroka ieſt brana / y przeſtrona drogá ktora záwodzi ná ſtrácenie / á wiele ich ieſt ktorzy nia wchodza.

14. Ale těſná brána a vzká ceſta geſt / ktera wede k žiwotu / a málo geſt těch kteřijž gi nalézagij.

Abowiem ćiáſna ieſt braná / y waſka drogá ktora prowádzi do żywotá / á mało ich ieſt ktorzy ia náyduia.

15. Pilně ſe wyſtřijhayte / od ffaleſſnych Proroků / kteřijž přichazegij k wam w rauſſe Owčijm / ale wnitř gſau Wlcy hltawij.

Strzeżćie ſie fálſzywych prorokow ktorzy do was przychodza w ſzátach owczych / ale we wnatrz ſa wilki drapieżnymi.

16. Po ſkutcých gegich poznáte ge. Zdali zbijragij z trnij hrozny / neb z bodlačij Fijky?

Z owocow ich poznácie ie / Izali zbieráia z ciernia groná winne? abo z oſtu figi?

ז

17 הָכַנָא כֻּל אִילָנָא טָבָא פֵּארֵא שַׁפִּירֵא עָבֵד אִילָנָא דֵּין בִּישָׁא פֵּארֵא בִּישֵׁא עָבֵד׃

Coſi ogni buono arboro fa buoni frutti, e il triſto arboro fa mali frutti.

18 לָא מֶשְׁכַּח אִילָנָא טָבָא פֵּארֵא בִּישֵׁא לְמֶעְבַּד וְלָא אִילָנָא בִּישָׁא פֵּארֵא טָבֵא לְמֶעְבַּד׃

Non può il buono arboro far mali frutti : nè il triſto arboro, fargli buoni.

19 כֻּל אִילָנָא דְּלָא עָבֵד פֵּארֵא טָבֵא מֶתְפְּסֵק וּבְנוּרָא נָפֵל׃

Ogni arboro che non fa buon frutto, ſi taglia, e gittaſi nel fuoco.

20 מָדֵין מֵן פֵּארֵיהוֹן תֵּדְעוּן אֶנּוּן׃

Coſi adunque voi li conoſcerete da i frutti loro.

21 לָא הָוָא כֻּל דְּאָמַר לִי מָרִי מָרִי עָאֵל לְמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא אֶלָּא מַן דְּעָבֵד צֶבְיָנֵהּ דְּאָבִי דְּבַשְׁמַיָּא׃

Non ogniuno che mi dice, Signor, Signore, entrara nel regno de cieli : ma colui che fa la volunta del Padre mio che è ne cieli.

22 סַגִּיאֵא נֵאמְרוּן לִי בְּהַו יַוְמָא מָרִי מָרִי לָא בַּשְׁמָךְ אֶתְנַבִּין וּבַשְׁמָךְ שֵׁאדֵא אַפֵּקְן וּבַשְׁמָךְ חַיְלֵא סַגִּיאֵא עְבַדְן׃

Molti mi diranno in quel giorno, Signor, Signore, non profetammo noi pel Nome tuo? e pel Nome tuo ſcacciammo i demonij? e facemmo, pel Nome tuo molte virtu?

23 וְהָידֵין אוֹדֵא לְהוֹן דְּמֶמְּתוּם לָא יְדַעְתְּכוֹן אַרְחֶקוּ לְכוֹן מֶנִּי פָּלְחַי עַוְלָא׃

Et allora io dirò loro apertamente, Io non vi conobbi giamai, partiteui da me voi che operate l'iniquita.

ז

17 כֵּן־כָּל־עֵץ טוֹב עוֹשֶׂה פְּרִי טוֹב וְעֵץ הָרָע פְּרִי רָע יַעֲשֶׂה׃

Deſta manera, todo buen arbol, lleua buenos frutos : más el arbol podrido, lleua malos frutos.

18 עֵץ טוֹב לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת פְּרִי רָע וְעֵץ רָע לֹא יוּכַל פְּרִי טוֹב לַעֲשׂוֹת׃

No puede el buen arbol lleuar malos frutos : ni el arbol potrido lleuar buenos frutos.

19 רַק כָּל עֵץ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת וְאֶל־אֵשׁ יֻשְׁלָךְ׃

Todo arbol que no lleua buen fruto, cortaſe, y echaſe enel fuego.

20 אָכֵן מִפִּרְיֵהֶם תֵּדְעוּ אוֹתָם׃

Anſi que por ſus frutos los conocereys.

21 לֹא־כָל־אֲשֶׁר אוֹמֵר אֵלַי אֲדֹנָי אֲדֹנָי יָבוֹא בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם כִּי־אִם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

No qualquiera que me dize, Sennor, Sennor, entrarà en el Reyno de los cielos : mas elque hiziere la voluntad de mi Padre que eſtá en los cielos.

22 רַבִּים יֹאמְרוּ לִי בַּיּוֹם הַהוּא אֲדֹנָי אֲדֹנָי הֲלֹא בְשִׁמְךָ נִבֵּאנוּ וּבְשִׁמְךָ שֵׁדִים הוֹצֵאנוּ וּבְשִׁמְךָ כֹּחוֹת רַבּוֹת עָשִׂינוּ׃

Muchos me dirán aquel dia, Sennor, Sennor, no prophetizamos en tu nombre, y en tu nombre ſacamos demonios, y en tu nombre hezimos muchas grandezas.

23 וְאָז אוֹדֶה לָהֶם כִּי־אֵינֶנִּי יְדַעְתִּי אֶתְכֶם סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פֹּעֲלֵי עָוֶל׃

Y entonces les confeſſaré, Nunca os conoci: apartaos de mi obradores de maldad.

ζ'.

17. Οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

Ainſi tout bon arbre fait bons fruicts: mais l'arbre pourri fait mauuais fruicts.

18. Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

Le bon arbre ne peut faire mauuais fruicts, ne l'arbre pourri faire bons fruicts.

19. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Tout arbre qui ne fait bon fruict, ſe coupe & ſe iette au feu.

20. Ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

Vous les cognoiſtrez donc à leurs fruicts.

21. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε, κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Chacun qui me dit, Seigneur, Seïgneur, n'entrera pas au royaume des cieux : mais celui qui fait la volonté de mon Pere qui eſt és cieux.

22. Πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

Pluſieurs me diront en ceſte iournee-la, Seigneur, Seigneur, n'auons-nous pas prophetizé en ton Nom? & n'auons-nous pas ietté hors les diables en ton Nom ? & n'auons-nóus pas fait pluſieurs vertus en ton Nom ?

23. Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

Et lors ie leur declarerai tout ouuertement, ie ne vous cognu onques : departez-vous de moi, vous qui faites le meſtier d'iniquité.

CAP. VII.

17. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit.

So euery good tree bringeth forth good fruite / and a corrupt tree bringeth forth euil fruite.

18. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala, bonos fructus facere.

A good tree can not bring forth euil fruit: neyther can a corrupt tree bring forth good fruite.

19. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Euery tree that bringeth not foorth good fruite / is hewen downe / and caſt into the fire.

20. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

Therefore by their fruites ye ſhall knowe them.

21. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnũ cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum.

Not euery one that ſayeth vnto mee/ Lord/ Lord / ſhall enter into the kingdome of heauen / but he that doeth my Fathers will which is in heauen.

22. Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus: & in nómine tuo virtutes multas fecimus?

Many will ſay to me in that day / Lord/ Lord/ haue we not by thy Name propheſied? and by thy Name caſt out deuils? and by thy Name done manye great workes?

23. Et tunc confitebor illis, Quia nunquam novi vos: diſcedite à me qui operamini iniquitatem.

And then will I profeſſe tho them / I neuer knew you: depart from me / ye that worke iniquitie.

Das VII. Capitel.

17. Alſo ein jeglicher guter Baum bringet gute frůchte / aber ein fauler Baum bringet arge frůchte.

Saa bær oc huert gaat Træ / god Fruct / Men it raadet Træ / bær ond Fruct.

18. Ein guter Baum kan nicht arge frůchte bringen / vnnd ein fauler Baum kan nicht gute Frůchte bringen.

It gaat Træ kand icke bære ond Fruct / Oc it raadet træ / kand icke bære god fruct.

19. Ein jeglicher Baum / der nicht gute frůchte bringet / wirdt abgehauen / vnd ins feuer geworffen.

Huert Træ / ſom icke bær god fruct / ſkal affhuggis / oc kaſtis i Ilden.

20. Darumb an jren frůchten ſolt ihr ſie erkennen.

Der faare ſkulle i kende dem paa deris fruct.

21. Es werden nicht alle / die zu mir ſagen / HERR / HERR / in das Himelreich kommen / Sondern die den willen thun meines Vatters im Himel.

De ſkulle icke alle / ſom ſige til mig / HERRE / HERRE / komme i Himmerigis rige / Men de der gøre min Faders vilie i Himmelen.

22. Es werden vil zu mir ſagen an jenem tage / HERR / HERR / Haben wir nicht inn deinem Namen geweiſſagt? Haben wir nicht in deinem Namen teufel außgetriben? Haben wir nicht inn deinem Namen vil Thaten gethan? Denn werde ich jnen bekennen:

Der ſkulle mange ſige til mig paa den dag HERRE / HERRE / haffue wi icke ſpaat it dit Naffn? Haffue wi icke vddreffuit Dieffle i dit Naffn? Haffue wi icke giort mange krafftige Gerninger i dit Naffn?

23. Ich habe euch noch nie erkandt / Weichet alle von mir jr ůbelthäter.

Da vil ieg bekende faar dem / Jeg kende eder end aldri / Vi[illegible] alle fra mig i Miſdedere.

Kapitola VII.

17. Tak každý ſtrom dobrý / dobrē owotce neſe: ale zlý ſtrom zlē owotce neſe.

Tákći wſzelkie drzewo dobre owoce dobre rodzi / ale ſpruchniałe drzewo owoce zle rodzi.

18. Nemůž dobrý ſtrom zlého owotce nēſti: ani ſtrom zlý / owotce dobreho nēſti.

Nie może dobre drzewo owocow złych rodzić / áni drzewo ſpruchniałe owocow dobrych rodzić.

19. Každý pak ſtrom / kterýž ne neſe owotce dobrého / wyťat a na oheň vwržen bude.

Wſzelkie drzewo ktore nie rodzi owocu dobrego / wycináią y w ogień wrzucáią.

20. Protož po ſkutcých gegich poznáte ge.

A przeto z owocow ich poznacie ie.

21. Ne každý kdož mi řijka: Pane / Pane / wegde do Kralowſtwij Nebeſkēho: ale kdo činij wůli Otce mēho / kterýž geſt w Nebeſých / tenť wegde do Králowſtwij Nebeſkēho.

Nie káżdy ktory mi mowi / Pánie / Pánie / wnidzie do Kroleſtwá niebieſkiego / ále ktory czyni wolą Oycá mego ktory ieſt w niebie.

22. Nebo mnozý mi dēgij w ten den: Pane / Pane / zdaliž gſme w Gmēnu twēm neprorokowali / a we Gmēnu twēm Diábluow newymijtali / a w twēm Gmēnu diwuow gſme mnohých nečinili?

Wiele ich rzecze mi dniá onego / Pánie / Pánie / Izaliſmy przez imie twoie nie prorokowáli? y przez imie twe czártow nie wyganiáli? y przez imie twoie wiele cudow nie czynili?

23. A tehdyť powijm gim: Nikdý gſem wás neznal. Odegdētež odemne wſſyckni / kteřijž činijte neprawoſt.

A tedy im iáwnie powiem / Nigdym was nie znał. Odſtąpcie odemnie wy ktorzy nieprawośći czynicie.

ז

24 כָּל הָכִיל דְּשָׁמַע מֶלַּי הָלֵין וְעָבֵד לְהֵין יֶתְדַּמֵּא לְגַבְרָא חַכִּימָא הוּ דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל שׁוֹעָא׃

Adunque ciaſcuno che ode queſte mie parole, e mettele ad effetto, io l'aſſimigliarò ad vn huomo prudente, ilquale edificò la ſua caſa ſopra la pietra.

25 וַנְחֵת מִטְרָא וַאֲתוֹ נַהֲרָוָתָא וַנְשַׁבּ רוּחֵא וְאֶתְטְרִיו בֵּהּ בְּבַיְתָא הוּ וְלָא נְפַל שֶׁתְאַסָּוְהִי גֵּיר עַל שׁוֹעָא סִימִין הָוַי׃

Allora diſceſe la pioggia, e vennero i fumi, e ſoffiorono i venti, & vrtorono in quella caſa, e non ruinò: percioch'ell'era ſtata fondata ſopra la pietra.

26 וְכָל מַן דְּשָׁמַע מֶלַּי הָלֵין וְלָא עָבֵד לְהֵין י יֶתְדַּמֵּא לְגַבְרָא סַכְלָא דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל חָלָא׃

Ma chiunque ode queſte mie parole, e non le mette in effetto, ſara aſſimigliato ad vn huomo ſtolto: ilquale edificò la ſua caſa ſopra l'arena.

27 וַנְחֵית מִטְרָא וַאֲתוֹ נַהֲרָוָתָא וּנְשַׁבּ רוּחֵא וְאֶתְטְרִיו בְּבַיְתָא הוּ וּנְפַל וַהֲוָת מַפּוּלְתֵהּ רַבָּא׃

E diſceſe la pioggia, e venneno i fiumi, e ſoffiorono i venti, & vrtorono in quella caſa: onde ella ruinò, e la ruina ſua fu grande.

28 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֶּם יֵשׁוּעַ מֶלַּא הָלֵין תָּהֲרִין הֲווֹ כֶּנְשָׁא עַל יוּלְפָּנֵהּ׃

Et auuenne, che quando Iesv *hebbe finite queſte parole, le turbe ſi ſtupiuano de la ſua dottrina.*

29 מַלֶּף הֲוָא לְהוֹן גֵּיר אַיְךְ מְשַׁלְּטָא וְלָא אַיְךְ סָפְרַיְהוֹן וּפְרִישֵׁא׃

Perciochè egli inſegnaua loro come perſona, che habbia autorita, e non come gli Scribi.

ז

24 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבָרַי הָאֵלֶּה וְיַעֲשֶׂה אוֹתָם אֲדַמֶּה אוֹתוֹ לְאִישׁ חָכָם אֲשֶׁר בּוֹנֶה אֶת־בֵּיתוֹ עַל־הַסָּלַע׃

Pues, qualquiera que me oye eſtas palabras, y las haze, compararlohé àl varon prudente que edificó ſu caſa ſobre penna.

25 וַיֵּרֶד הַמָּטָר וּבָאוּ הַנְּהָרוֹת וְגַם נָשְׁבוּ הָרוּחוֹת וּפָגְעוּ בַּבַּיִת הַזֶּה וְלֹא נָפַל כִּי־יֻסַּד עַל־הַסָּלַע׃

Que decendió lluuia, y vinieron rios, y ſoplaron vientos, y combatieron aquella caſa, y no cayó: porque eſtaua fundada ſobre penna.

26 וְכָל אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרַי הָאֵלֶּה וְלֹא יַעֲשֶׂה אוֹתָם הוּא יְדֻמֶּה לְאִישׁ נָבָל אֲשֶׁר בָּנָה אֶת־בֵּיתוֹ עַל־הַחוֹל׃

Y qualquiera que me oye eſtas palabras, y no las haze, compararlohé àl varon loco, que edificó ſu caſa ſobre arena.

27 וַיֵּרֶד הַמָּטָר וּבָאוּ הַנְּהָרוֹת וְגַם נָשְׁבוּ רוּחוֹת וּפָגְעוּ בַּבַּיִת הַזֶּה וַיִּפֹּל וַתְּהִי מַפַּלְתּוֹ גְּדוֹלָה׃

Que decendió lluuia, y vinieron rios, y ſoplaron vientos, y hizieron impetu en aquella caſa, y cayó: y fue ſu ruyna grande.

28 וַיְהִי כְּכַלּוֹת יֵשׁוּעַ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּתְמְהוּ הָעָם עַל־תַּלְמוּדוֹ׃

Y fué que como Ieſus acabó eſtas palabras, las compannas ſe eſpantauan de ſu doctrina.

29 כִּי הָיָה מְלַמְּדָם כְּמוֹ אִישׁ יָכִיל וְלֹא כְּמוֹ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים׃

Porque los enſennaua como quien tiene authoridad, y no como los Eſcribas.

ζ.

24. Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Quiconques donc oit ces paroles que ie di, & les met en effect, ie l'accomparerai à l'homme prudent qui à baſti ſa maiſon ſur vne roche.

25. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Et quand la pluye eſt tombee, & les torrens ſont venus, & les vents ont ſoufflé, & ont heurté contre ceſte maiſon-la, elle n'en eſt point tombee: car elle eſtoit fondee ſur la roche.

26. Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ. ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον.

Mais quiconques oit ces paroles que ie di, & ne les mét point en effect, ſera accomparé à l'homme fol, qui à baſti ſa maiſon ſur le ſablon.

27. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

Et quand la pluye eſt tombee, & les torrens ſont venus, & les vents ont ſoufflé, & ont heurté contre ceſte maiſon-la: elle eſt tombee & la ruine à eſté grande.

28. Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et aduint que quand Ieſus eut acheué ces propos, les troupes furent eſtonnees de ſa doctrine.

29. Ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Car il les enſeignoit comme ayant authorité, & non pas comme les Scribes.

CAP. VII.

24. Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea: aſſimilabitur viro ſapienti qui ædificavit domum ſuam ſuper petram.

Whoſoeuer then heareth of me: theſe wordes / and doeth the ſame / I will liken him to a wiſe man / which hath builded his houſe on a rocke:

25. Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſuper petram.

And the raine fell / and the floods came and the windes blewe / and beat vpon that houſe / and it fell not: for it was grounded on a rocke.

26. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam.

But whoſoeuer heareth theſe my words / and doeth them not / ſhalbe likened vnto a fooliſh man / which hath builded his houſe vpon the ſand:

27. Et deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

And the raine fell / and the floods came / and the windes blewe / and beat vpon that houſe / and it fel / and the fall thereof was great.

28. Et factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina eius.

And it came to paſſe / when Jeſus had ended theſe wordes / the people were aſtonied at his doctrine.

29. Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi.

For he taught them as one hauing authoritie / and not as the Scribes.

Das VII. Capitel.

24. Darumb / wer diſe meine rede höret / vnnd thut ſie / den vergleiche ich einem klugen Mann / der ſein hauß auff einen Felſen bauet.

Der faare / huo ſom hører denne min Tale / oc gør den / den ligner ieg ved en forſtandig Mand / ſom bygde ſit Hwſſ paa en Klippe.

25. Da nun ein platzregen fiel / vnd ein gewäſſer kam / vnnd webeten die Winde / vnnd ſtieſſen an das Hauß / fiel es doch nicht / denn es war auff einen Felſen gegründet.

Der nu en Støffue regen falt / oc kom it Vandløb / Oc wærit ſtormede / oc ſtøtte paa Huſit / da falt det dog icke / Thi det vaar grundfeſt paa en Klippe.

26. Vnd wer diſe meine rede höret / vnd thut ſie nicht / der iſt einem thörichten Mann gleich / der ſein Hauß auff den ſand bauet.

Oc huo ſom hører denne min Tale / oc gør hende icke / Hand lignis ved en daarlig Mand / ſom bygde ſit Hwſſ paa Sand.

27. Da nun ein platzregen fiel / vnd kam ein geweſſer / vnnd webeten die Winde / vnd ſtieſſen an das Hauß / da fiel es / vnd thet einen groſſen fall.

Der nu en Støffue regen falt / oc kom it Vandløb / oc wærit ſtormede / oc ſtøtte paa Huſit / da falt det / oc det giorde it ſtort fald.

28. Vnd es begab ſich / da Jeſus diſe rede volendet hatte / entſatzte ſich das Volck über ſeiner lehre.

Oc det begaff ſig / der Jheſus haffde giort ende paa denne Tale / da vndrede Folcket paa hans Lærdom.

29. Denn er prediget gewaltig / vnd nicht wie die Schrifftgelerten.

Thi hand predickede veldelige / ock icke ſom de Scrifftklaage.

Kapitola VII.

24. Protož každý kdož ſlyſſý ſlowa má tato / a zachowáwá ge / přirownán bude Mužj maudrēmu / kterýž poſtawil dům ſwůg na ſkále.

Wſzelki tedy ktory ſlucha odemnie tych ſłow / y czyni ie / ia go przypodobiam mężowi roſtropnemu / ktory zbudował dom ſwoy ná opoce.

25. Y ſpadl přijwal / a tekly / Rzeky / a wáli wětrowē / a obořili ſe na ten duom / wſſak nepadl: nebo byl poſtawen na pewnē ſkále.

Thedy ſpadł deżdż / y przyſzły rzeki / y wiały wiátry / y vderzyły na on dom / a on nie vpadł / bo był na opoce vgruntowány.

26. A každý kdož ſlyſſý ſlowa má tato / a neplnij gich / podoben geſt Mužj bláznu / kterýž poſtawil dům ſwůg na pijſku.

Tákże wſzelki ktory odemnie ſłucha thych ſłow / á nieczyni ich / bedzie przypodobion mężowi głupiemu / ktory zbudował dom ſwoy na piaſku.

27. Y pryſſel děſſť / a tekly Rzeky / a wali Wětrowē / a obořili ſe na duom ten / y padl / a byl pád geho weliký.

Tedy ſpadł deżdż / y przyſzły rzeki / y wiály wiátry / á vderzyły ná on dom / y vpadł / y był vpadek iego wielki.

28. Y ſtalo ſe / když dokonal Gežijs ſlowa tato / diwili ſe Zaſtupowē včenij geho.

Y ſtháło ſie gdy dokończył Jezus tych mow / zdumiewało ſie ono zebránie ludzi nad iego náuką.

29. Nebo včil ge yako moc mage / a ne yako Včitelē gegich a Zakonijcy.

Abowiem ie vczył iáko ten ktory miał zwierzchność / á nie iáko nauczyćielowie.

ח

1 כַּד דֵּין נְחֵת מֶן טוּרָא נְקַפוּהִי כֶּנְשֵׁא סַגִּיאֵא׃

Diſceſo adunque ch'ei fu del monte, io ſeguitarono molte turbe.

2 וְהָא גַּרְבָּא חַד אֶתָא סָגֶד לֵהּ וַאמַר מָרִי אֶן צָבֵא אַנְתְּ מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמַדְכָּיוּתִי׃

Et ecco venire vn lebbroſo ,' che ſi gl'inginocchiò dauanti,' dicendo, Signore, ſe tu vuoi, tu mi puoi mondare.

3 וּפְשַׁט אִידֵהּ יֵשׁוּעַ קָרֵב לֵהּ וַאמַר צָבֵא אֶנָא אֶתְדַּכָּא וּבָהּ בְּשָׁעְתָא אֶתְדַּכִּי גַּרְבֵהּ׃

E IESV ſtendendo la mano, il toccò, dicendo, Io voglio, ſii mondato: & incontinente la lebbra di colui fu mondata.

4 וַאמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ חָזִי לְמָא לְאֶנָשׁ אָמַר אַנְתְּ אֶלָּא זֵל חַוָּא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנֵא וְקָרֵב קֻרְבָּנָא אַיְךְ דְּפַקֵּד מוּשֵׁא לְסָהֲדוּתְהוּן׃

Doppo queſto IESV li dice, Guarda che tu non lo dica à neſſuno: ma va, e moſtrati al ſacerdote, & offeriſce quel dono, che Moiſe comandò in teſtimonio ad eſſi.

5 כַּד עַל דֵּין יֵשׁוּעַ לְכְפַר־נַחוּם קָרֵב לֵהּ קֶנְטְרוּנָא חַד וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ׃

Eſſendo poi IESV entrato in Capernaum, venne à lui vn Centurione pregandolo.

6 וַאמַר מָרִי טַלְיִי רְמֵא בְּבַיְתָא וּמְשַׁרְי וּבִישָׁאִית מֶשְׁתַּנַּק׃

E dicendo, Signore, il mio famiglio è diſteſo in caſa paralitico, grauemente tormentato.

7 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶנָא אָתֵא וַאסִיוּהִי׃

E IESV li dice, Io verrò e guarirollo.

8 עֲנָא קֶנְטְרוּנָא הַו וַאמַר מָרִי לָא שָׁוֵא אֶנָא דְּתֵעוּל תְּחֵית מַטְלִי אֶלָּא בַּלְחוּד אֱמַר בְּמֶלְּתָא וְנֶתְאַסֵּא טַלְיִי׃

E il Centurione riſpondendo diſſe, Signore, io non ſon degno che tu entri ſotto'l mio tetto: ma dì ſolamente vna parola, e il mio ſeruitore ſara guarito.

ח

1 וּבְרִדְתּוֹ מִן־הָהָר הָלְכוּ אַחֲרָיו עַם רָב׃

Y como decendió del monte, ſeguianlo muchas compannas:

2 וְהִנֵּה מְצוֹרָע בָּא וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנָי אִם תַּחְפֹּץ תּוּכַל לְטַהֲרֵנִי׃

Y heaqui vn leproſo vino, y adorólo diziendo, Sennor, ſi quiſieres, puedes me limpiar.

3 וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר אֶחְפֹּץ הִטָּהֵר וּמִיַּד טָהֲרָה צָרַעְתּוֹ׃

Y eſtendiendo Ieſus ſu mano, tocólo diziendo, Quiero: ſe limpio. Y luego ſu lepra fue limpiada.

4 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ רְאֵה פֶּן תֹּאמַר לְאִישׁ כִּי־אִם לֵךְ לְךָ וְהֵרָאֵה אֶל־הַכֹּהֵן וְהֵבֵאתָ קָרְבָּנְךָ אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה לְעֵדוּת לָהֶם׃

Entonces Ieſus le dixo, Mira no lo digas à nadie: mas vé, mueſtrate àl Sacerdote, y offrece el preſente que mandó Moyſen para que les conſte.

5 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ אֶל־כְּפַר־נַחוּם קָרַב אֵלָיו שַׂר מֵאָה וַיִּתְחַנֵּן אוֹתוֹ׃

Y entrando Ieſus en Capernaum, vino à el el Centurion rogandole.

6 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי נַעֲרִי שׁוֹכֵב בַּבַּיִת נְשׁוּל אֵיבָרִים וּמְאֹד יְעֻנֶּה׃

Y diziendo, Sennor, mi moço eſtá echado en caſa paralytico grauemente atormentado.

7 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אֲנִי אָבֹא וְאֶרְפָּא אוֹתוֹ׃

Y Ieſus le dixo, Yo vendré, y lo ſanaré.

8 וַיַּעַן שַׂר מֵאָה וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי צָעִיר אָנֹכִי מִבּוֹאֲךָ תַּחַת גַּגִּי כִּי־אִם אֱמֹר רַק דָּבָר וְנִרְפָּא נַעֲרִי׃

Y reſpondió el Centurion, y dixo, Sennor no ſoy digno que entres debaxo de mi techumbre: mas ſolamente di con la palabra, y mi moço ſanará.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

Et quand il fut deſcendu de la montagne, grandes troupes le ſuiuirent.

2. Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Et voici, vn lepreux vint & ſe proſterna deuant lui, diſant, Seigneur, ſi tu veux, tu peux me nettoyer.

3. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.

Et Ieſus eſtendant ſa main, le toucha diſant, Ie le vueil, ſois nettoyé: & incontinent la lepre d'icelui fut nettoyee.

4. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς. ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Puis Ieſus lui dit, Garde que tu ne le dies à perſonne: mais t'en va, & te monſtre au Sacrificateur, & offre le don que Moyſe à ordonné, en teſmoignagne à iceux.

5. Εἰσελθόντι δὲ τῷ ἰησοῦ εἰς καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτόν.

Et quand Ieſus fut entté en Capernaum, vn Centenier vint vers lui, le priant.

6. Καὶ λέγων, κύριε ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος.

Et diſant, Seigneur, mon garçon giſt paralytique en la maiſon, grieuement tormenté.

7. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

Et Ieſus lui dit, Ie m'y en irai, & le guerirai.

8. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος, ἔφη, κύριε οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Et le Centenier reſpondant dit, Seigneur, ie ne ſuis pas digne que tu entres ſons mon toict: mais ſeulement di la parole, & mon garçon ſera gueri.

CAP. VIII.

CVM autem deſcendiſſet de monte, ſecutæ ſunt eum turbæ multæ.

Now when he was come downe from the mountaine /great multitudes followed him.

2. Et ecce leproſus veniens, adorabat eum, dicens, Domine, ſi vis, potes me mundare.

And lo/ there came a leper and worſhipped him / ſaying / Maſter / if thou wilt/ thou canſt make me cleane.

3. Et extendens Ieſus manum, tetigit eum, dicens, volo. Mundare. Et confeſtim mundata eſt lepra eius.

And Jeſus putting forth his hand/ touched him / ſaying / J will / be thou cleane : and immediately his leproſie was clenſed.

4. Et ait illi Ieſus, Vide nemini dixeris : ſed vade, oſtende te ſacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyſes in teſtimonium illis.

Then Jeſus ſaide/ vnto him / See thou tel no man/ but go / and ſhew thy ſelfe vnto the Prieſt / and offer the gift that Moyſes commanded / for a witnes to them.

5. Cum autem introiſſet Capharnaum, acceſſit ad eũ Centurio, rogans eum.

When Jeſus was entred into Capernaum / there came vnto him a Centurion / beſeeching him.

6. Et dicens, Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

And ſaide / Maſter / my ſeruant lyeth ſicke at home of the palſie / and is grieuouſlye pained.

7. Et ait illi Ieſus, Ego veniam, & curabo eum.

And Jeſus ſayde vnto him/ J will come and heale him.

8. Et reſpondens Centurio, ait, Domine, nõ ſum dignus ut intres ſub tectum meum: ſed tantum dic verbo, & ſanabitur puer meus.

But he Centurion anſwered / ſaying / Maſter / J am not worthie that thou ſhouldeſt come vnder my roofe : but ſpeake the worde onely/ and my ſeruant ſhall be healed.

Das VIII. Capitel.

Da er aber vom Berge herab gieng/ folgete jm vil volcks nach.

Der hand gick ned til Bierget/ fulde der meget Folck effter hannem.

2. Vnd ſihe ein Auſſetziger kam/ vnd betet jn an/ vnd ſprach: HErr/ ſo du wilt/ kanſt du mich wol reinigen.

Oc ſee / der kom en Spedalſke / oc tilbad hannem / oc ſagde/ HERRE/ om du vilt/ da kant du vel renſe mig.

3. Vnnd Jeſus ſtrecket ſeine hand auß/ rüret jhn an / vnnd ſprach: Jch wils thun/ ſey gereiniget. Vnd als bald war er von ſeinem außſatz rein.

Oc Jheſus vdracte ſin Haand / rørde ved hannem / oc ſagde / Jeg wil gøre det / ver ren / Oc hand bleff ſtrax ren aff ſin Spedalſke.

4. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Sihe zu/ ſags niemand / ſondern gehe hin/ vnd zeige dich dem Prieſter / vnd opffere die gabe/ die Moſes befolhen hat/ zu einem zeugniß über ſie.

Oc Jheſus ſagde til hannem / See til / Sig ingen det / Men gack hen / oc bete dig faar Preſten/ Oc offre den gaffue / ſom Moſe haffuer befalet / til it Vidnißbyrde offuer dem.

5. Da aber Jeſus eingieng zu Capernaum / tratt ein Hauptmann zu jhm / der bat jn.

Der Jheſus gick ind i Capernaum / traadde en Høffuitzmand til hannem / hand bat hannem.

6. Vnd ſprach: HErr mein Knecht ligt zu hauſe/ vnd iſt Gichtbrüchtig/ vnd hat groſſe qual.

Oc ſagde / HERRE / min Tienere ligger hiemme / oc er Verckbrøden / oc pinis ſuarlige.

7. Jeſus ſprach zu jm: Jch will kommen/ vnnd jhn geſund machen.

Jheſus ſagde til hannem / Jeg wil komme / oc helbrede hannem.

8. Der Hauptmann antwortet/ vnd ſprach: HERR/ ich bin nicht werth/ daß du vnter mein Dach geheſt/ Sondern ſprich nur ein wort/ ſo wirdt mein Knecht geſund.

Høffuitzmanden ſuarede / oc ſagde / HERRE/ Jeg er icke verd/ at du ſkalt gaa vnder mit Tag / Men ſig ekon it Ord/ da bliffuer min Tienere helbrede.

Kapitola VIII.

A Když ſſtapil s hůry/ ſſli za nim záſtupowé mnozy.

A Gdy zſtapil z gory/ ſzlo zá nim wielkie zebranie ludu.

2. A hle malomocný přiſſed klaněl ſe gemu / řka: Pane/ chceſſli muožeſs mne očiſtiti.

A oto tredowáty przyſtepu iac dal muchwale/ mowiac/ Pánie ieſli chceſz możeſz mie oczyſcic.

3. Y wztáhl Gežiiſs Ruku dotekl ſe ho / řka: Chcy / bud čiſt. J hned očiſſtěno geſt malomocenſtwij geho.

A śćiagnawſzy Jezus reke dotknal ſie go / mowiac / Chce/ badz oczyśćion: A był zárazem oczyśćion trad iego.

4. Y řekl gemu Gežiiſs: Wizyž/ aby žad němu nepra wil: ale gdi a vkaž ſe Kněžy / a obětug dar / kterýž přikázal Moyžiiſs na ſwědectwij gim.

Tedy mu rzekł Jezus / Bacz abyś nikomu nie powiedal/ ále idz vkaz ſie kápłanowi/ y ofiáruy dar on ktory przykazal Moizeſz / na świádectwo im.

5. A když wſſel do Kaffarnaum/ přiſtaupil k němu Setnijk proſe ho.

A gdy Jezus wſzedł do Káper náum / przyſzedł do niego ſetnik proſzac go y mowiac.

6. A řka: PAne/ Služebnijk můg ležij w domu ſſlakem poražený/ a welmi ſe trápij.

Pánie/ ſługá moy lezy w domu powietrzem zárázony/ y barzo vtrapiony.

7. Y řekl gemu Gežijſs: Jak přigdu/ a vzdrawijm gey.

Tedy mu rzekł Jezus / Ja gdy przyiyde vzdrowie go.

8. A odpowijdage Setnijk/ řekl: PAne/ negſem hoden / aby weſſel pod ſtřechu mau / ale toliko řcy ſlowo / a vzdrawen bude Služebnijk můg.

A odpowiedáiac ſetnik / rzekł/ Pánie nie ieſthem godzien abyś wſzedł pod dach moy/ ále thylko rzec ſlowo/ á bedzie vzdrowion ſługá moy.

ח

9 אַף אֲנָא גֵּיר גַּבְרָא
אֲנָא דַּתְחֵית שׁוּלְטָנָא
וְאִית תְּחֵית אִידַי א
אֶסְטְרַטְיוֹטֵא וְאָמַר אֲנָא
לְהָנָא דְּזֵל וְאָזֵל וְלַאֲחרִנָּא
דְּתָא וְאָתֵא וְלַעַבְדִּי דַּעֲבֵד
הָדָא וְעָבֵד׃

Imperoche ancor io ſon huomo ſotto la poteſtà d'altrui, & ho ſotto di me de ſoldati, e dico à queſto, Va, & egli va, & à quell'altro, Vieni, & egli viene: & al mio ſeruitore, Fa queſta coſa, & egli la fa.

10 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ
אֶתְדַּמַּר וְאָמַר לְדָאתֵין
עַמֵּהּ אַמִּין אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דְּאַף לָא בְּיִסְרָיֵל
אֶשְׁכַּחֵת אֵיךְ הָדָא
הַיְמָנוּתָא׃

Il che vdendo Iesv, ſi marauigliò, e diſſe à quelli che il ſeguitauano, Io vi dico in verità che nè pur in Iſrael ho trouata tanta fede.

11 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין
דְּסַגִּיָּאֵא יֵאתוֹן מֵן מַדְנְחָא
וּמֵן מַעְרְבָא וְנֵסְתַּמְכוּן
עַם אַבְרָהָם וְאִיסְחָק
וְיַעְקוּב בְּמַלְכוּתָא ד
דַּשְׁמַיָּא׃

E dicoui, che molti verranno da Oriente, & Occidente, e ſederanno con Abraam, Iſaac, e Iacob nel regno de cieli.

12 בְּנַיָּהּ דֵּין דְּמַלְכוּתָא
יִפְּקוּן לַחְשׁוּכָא בָּרָיָא
תַּמָּן נֶהֱוֵא בֶּכְיָא וְחוּרָק
שֵׁנֵא׃

E i figliuoli del regno ſaranno ſcacciati fuori ne le tenebre eſteriori, quiui ſarà pianto e ſtridor di denti.

13 וֶאמַר יֵשׁוּעַ לְקֶנְטְרוּנָא
הֵי זֶל אַיְכַנָּא דְּהַיְמֶנְתְּ
נֶהְוֵא לָךְ וֶאתְאַסִּי טַלְיֵהּ
בָּהּ בְּשָׁעְתָא׃

Poi diſſe Iesv al Centurione: Va, e ſecondo che tu hai creduto, coſi ti ſia fatto. E in quello ſteſſo momento il ſuo famiglio fu guarito.

14 וֶאתָא יֵשׁוּעַ לְבַיְתֵהּ
דְּשֶׁמְעוֹן וַחֲזָא לַחֲמָתֵהּ
דִּרְמְיָא וַאֲחִידָא לָהּ א
אֶשָּׁתָא׃

Eſſendo poi Iesv entrato in caſa di Pietro, vide la ſuocera di eſſo che giaceua in letto, & che haueua la febbre.

ח

9 כִּי־גַם אֲנִי אֱנוֹשׁ תַּחַת
מֶמְשָׁלָה וְתַחְתַּי אַנְשֵׁי חַיִל וְאֹם
אֹמַר לָזֶה לֵךְ וְיֵלֵךְ וּלְאַחֵר
בּוֹא וְיָבוֹא וּלְעַבְדִּי עֲשֵׂה זֹאת
וְיַעֲשֶׂה׃

Porquè tambien yo ſoy hombre debaxo de poteſtad: y tengo debaxo de mi poteſtad ſoldados: y digo à eſte, Vé, y vá: y àl otro, Ven, y viene: y à mi ſieruo, Haz eſto, y haze lo.

10 וְכִשְׁמֹעַ יֵשׁוּעַ תָּמַהּ לֵאמֹר
לַהֹלְכִים אַחֲרָיו אָמֵן אֲנִי אֹמֵר
לָכֶם כִּי־לֹא בְּיִשְׂרָאֵל אֱמוּנָה
כָּזֹאת מָצָאתִי׃

Y oyendo lo Ieſus, marauillòſe: y dixo à los que lo ſeguian, De cierto os digo, que ni aun en Iſrael he hallado tanta fe.

11 וַאֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי־רַבִּים
מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב יָבוֹאוּ וְיִרְבְּצוּ
עִם אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב
בְּמַלְכוּת הַשָּׁמָיִם׃

Mas yo os digo que vendràn muchos del Oriente, y del Occidente, y ſe aſſentaràn à la meſa con Abraham, y Iſaac, y Iacob, enel Reyno de los cielos:

12 וּבְנֵי הַמַּמְלָכָה יְשֻׁלְּחוּ אֶל־
הַחֹשֶׁךְ הַחִיצוֹן וְשָׁם יִהְיֶה בְכִי
וְחִירוּק שִׁנָּיִם׃

Y los hijos del Reyno ſeràn echados en las tinieblas de afuera. Alli ſerà el lloro, y el batimiento de dientes.

13 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְשַׂר מֵאָה לֵךְ
וּכְמוֹ הֶאֱמַנְתָּ יְהִי־לָךְ וַיֵּרָפֵא
נַעֲרוֹ בַּשָּׁעָה הַהִיא׃

Entonces Ieſus dixo àl Centurion: Vé, y como creyſte, ſea hecho contigo. Y ſu moço fue ſano en el miſmo momento.

14 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית כֵּיפָא
וַיַּרְא אֶת־חֲמוֹתוֹ שֹׁכֶבֶת בַּחַמָּה׃

Y vino Ieſus à caſa de Pedro, y vido à ſu ſuegra echada en la cama, y con fiebre:

η'.

9. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Car ie ſuis auſsi homme conſtitué ſous la puiſſance d'autrui: & qui ai ſous moi des gendarmes: & ie di à l'vn, Va, & il va: & à l'autre, Vien: & il vient: & à mon ſeruiteur, Fai cela, & il le fait.

10. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς, ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

Ce qu'oyant Ieſus s'eſmerueilla, & dit à ceux qui le ſuiuoyent, En verité ie vous di, que meſmes en Iſrael ie n'ai point troué vne ſi grande foy.

11. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Mais ie vous di que pluſieurs viendront d'Orient & d'Occident, & ſeront à table au royaume des cieux, auec Abraham, Iſaac, & Iacob.

12. Οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les enfans du royaume ſeront iettés hors, ès tenebres de dehors: là y aura pleur & grincement de dents.

13. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ, ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Adonc dit Ieſus au Centenier, Va, & ainſi que tu as creu, qu'il te ſoit fait. Et en ce meſme inſtant ſon garçon fut gueri.

14. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν.

Puis Ieſus eſtant venu en la maiſon de Pierre, vid la belle mere d'icelui giſante au lict, & ayant la fieure.

CAP. VIII.

9. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites:& dico huic, vade, & vadit: & alii, veni, & venit: & ſervo meo, fac hoc, & facit.

For I am a man alſo vnder the authoritie of another / and haue souldiours vnder me: & I ſay to one / Go / and he goeth: and to another / Come / and hee commeth: and to my ſeruant / Do this / and he doeth it.

10. Audiens autem Ieſus, miratus eſt, & ſequentibus ſe dixit, Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſraël.

When Ieſus heard that / he marueiled / & ſaid to them that followed him / Verely / I ſay vnto you / I haue not founde ſo great faith / euen in Iſrael.

11. Dico autē vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient,&recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cælorum.

But I ſay vnto you / that many ſhal come from the East and West / and ſhal ſit downe with Abraham / and Iſaac / & Iacob in the kingdome of heauen.

12. Filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.

And the children of the kingdome ſhall be caſt out into vtter darkenes: there ſhalbe weeping and gnaſhing of teeth.

13. Et dixit Ieſus Centurioni, vade, & ſicut credidiſti, fiat tibi. Et ſanatus eſt puer in illa hora.

Then Ieſus ſaid vnto the Centurion / Go thy way / and as thou haſt beleeued / ſo be it vnto thee. And his ſeruant was healed the ſame houre.

14 Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit ſocrum eius iacentem & febricitantem.

And when Ieſus came tho Peters houſe / he ſaw his wiues mother laid down / an ſicke of a feuer.

Das VIII. Capitel.

9. Denn ich bin ein Menſch / darzu der Oberkeit vnterthan / vnd hab vnter mir Kriegsknechte / Noch weñ ich ſage zu einem / gehe hin / ſo gehet er. Vnnd zum andern komm her / ſo kombt er / Vnnd zu meinem Knecht / thu das / ſo thut ers.

Thi ieg er it Menniſke / ſom er Øffrigheden vnderdanig / Oc ieg haffuer Stridzmend vnder mig / Naar ſom ieg alligeuel ſiger til den ene / Gack hen / ſaa gaar hand. Oc til den anden / Kom hid / ſaa kommer hand / Oc til min Tienere / Gør det / ſaa gør hand det.

10. Da das Jeſus höret / verwundert er ſich / vnd ſprach zu denen die jm nachfolgeten: Warlich ich ſage euch / ſolchen glauben hab ich inn Iſrael nicht funden.

Der Jheſus det hørde / forundrede hand ſig / oc ſagde til dem / ſom hannem efterfulde / Sandelige ſiger ieg eder / Saadanen Tro haffuer ieg icke fundet i Iſrael.

11. Aber ich ſage euch / vil werden kommen vom Morgen vnnd vom Abend / vnd mit Abraham vnd Iſaac vnd Jacob im Himelreich ſitzen.

Men ieg ſiger eder / Mange ſkulle komme aff Øſter oc aff Veſter / oc ſide met Abraham / oc Iſaac / oc Jacob i Himmerigis rige.

12. Aber die Kinder des Reichs werden außgeſtoſſen inn das Finſternuß hinauß / Da wirdt ſein weinen vnd zeenklappen.

Men rigens børn ſkulle ſtødis hen vd i mørcket / Der ſkal vere graad oc tendegnidſel.

13. Vnd Jeſus ſprach zu dem Hauptmann: Gehe hin / dir geſchehe wie du geglaubet haſt. Vnd ſein Knecht ward geſund zu derſelbigen ſtunde.

Oc Jheſus ſagde til Høffuitzmanden / Gack bord / Dig ſke ſom du trode. Oc hans Tienere bleff helbrede i den ſamme time.

14. Vnd Jeſus kam in Peters hauß / vnd ſahe / daß ſeine ſchwiger lag / vnd hatte das Fieber.

Oc Jheſus kom i Peders Hwſſ / oc ſaa / At hans Huſtris moder laa oc haffde Koldeſiuge.

Kapitola VIII.

9. Neb y yá gſem Cžlowěk pod mocý gineho poſtawený / a mám pod ſebau Rytijře: a dijm tomuto gdi / y gde: a giněmu přid / ý přigde: a Služebnijku měmu / včiňto / a včinij.

Bociemy ia ieſt czlowiek pod moca inego poſtánowiony / y mam pod ſoba zolnierze / y mowietemu / Idz / á on idzie / á drugiemu / Chodz á on przychodzi / ſiudze tez moiemu / Czyńto / á czyni.

10. To vſlyſſaw Gežijš / podiwil ſe / a gdaucým za ſebau řekl: Amen prawijm wam / nenalezl gſem tak weliké Wijry w Izrahelſkém Lidu.

A gdy tho vſlyſzał Jezus / dziwował ſie / y rzekł tym ktorzy ſzli za nim Záprawde wam powiedam / izem y w Izráelu nie nálazł thak wielkiey wiary.

11. Prawijm pak wám / žeč přigdau mnozý od Wýchodu y od Západu Slunce / a ſtoliti budau s Abrahamem / s Izákem a s Jákobem w Králowſtwij Nebeſkém:

Nopowiedam wam / Iz wielich ze wſchodu y zzachodu ſłońca przyidzie / y śiedziec beda z Abráhámem / yz Izáákiem / yz Jakobem w Kroleſtwie niebieſkim.

12. Ale Synowé Králowſtwij vwrženi budau do temnoſtij zewnitřnijch / tuť bude pláč a ſſkřijpenij zubuow.

A ſynowie Kroleſtwá beda wrzuceni w ciemnoſci zewnetrzne / tam ze bedzie płacz y zgrzytánie zebow.

13. Y řekl Gežijš Setnijkowi: Gdi / a yakož gſy vwěřil / tak ſtaň ſe tobě. Y vzdrawen geſt Služebnijk geho w tu hodinu.

Y rzekł Jezus ſetnikowi / Idz / a iáko ś vwierzył niechái ſie ſtanie / y był vzdrowion iego ſługá te yże godziny.

14. A když wſſel Gežijš do domu Petrowa / vzřel Swekruſſy geho ana ležij a Zymnicy trpij.

A gdy przyſzedł Jezus do domu Piotrowego / widział świekre iego lezaca ná łożu / á máiaca goraczke.

ח

15 וְקַרֶב לְאִידָהּ וּשְׁבַקְתָּהּ אֶשָּׁתָא וְקָמַת וַמְשַׁמְשָׁא הֲוָת לְהוֹן׃

E toccole la mano, e la febbre la lasciò: onde ella si leuò, e seruiua loro.

16 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא קַרְבוּ קְדָמוֹהִי דַּיְוָנֵא סַגִּיָאֵא וְאַפֵּק דַּיְוֵיהוֹן בְּמֶלְּתָא וּלְכֻלְּהוֹן אַיְלֵין דְּבִישָׁאִית עֲבִידִין הֲווֹ אַסִּי אֶנּוּן׃

Venuta la sera, presentarono à lui molti indemoniati, & egli col parlare scacciò fuor gli spiriti, e risanò tutti gli ammalati.

17 אַיךְ דְּנֶתְמַלֵּא מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר דְּהוּ נְסַב כְּאבַיְן וְכוּרְהָנַין נְטַעַן׃

Acciòche s'adempiesse quello ch'era stato detto per il Profeta Esaia, che dice, Egli ha prese le nostre infermità, & ha portate le nostre malattie.

18 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ כְּנֶשָׁא סַגִּיָאָא דַּחְדִירִין לֵהּ פַּקֵּד דְּנֵאזְלוּן לְעֶבְרָא׃

Allora I*ESV vedendosi d'intorno molte turbe, comandò che passassero à l'altra riua.*

19 וְקַרֶב סָפְרָא חַד וְאָמַר לֵהּ רַבִּי אֶתָא בָּתְרָךְ לְאַתַר דְּאָזֵל אַנְתְּ׃

Et accostandosigli vn certo Scriba, gli disse, Maestro io ti seguirò douunque tu andarai.

20 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לְתַעְלָא נֶקְעָא אִית לְהוֹן וּלְפָרַחְתָא דַּשְׁמַיָּא מַטְלָלָא לַבְרֵהּ דֵּין דְּאֱנָשָׁא לַית לֵהּ אַיְכָא דְּנִסְמוֹךְ רֵישֵׁהּ׃

Allora I*ESV li disse, Le volpi hanno le tane, e gli vccelli del cielo i nidi: ma il Figliuol de l'huomo non ha doue posare il capo.*

21 אַחֲרִינָא דֵּין מֵן תַּלְמִידוֹהִי אֲמַר לֵהּ מָרִי אַפֵּס לִי לוּקְדַם אֵזַל אֶקְבּוּר אַבִּי׃

Et vn altro de suoi discepoli gli disse, Signore, lassami prima andare à sepellir mio padre.

ח

15 וַיִּגַּע אֶת־יָדָהּ וַתַּעַזְבֶנָּה הַחַמָּה וַתָּקוֹם וַתְּשָׁרְתֵהוּ׃

Y tocó su mano, y la fiebre la dexó: y leuantóse, y siruióles.

16 וַיְהִי־עֶרֶב וַיַּגִּישׁוּ אֵלָיו בַּעֲלֵי שֵׁדִים רַבִּים וַיּוֹצֵא אֶת־הָרוּחוֹת בְּדָבָר וְכָל־אֲשֶׁר הָיְתָה רָעָה בָם יְרַפֵּא׃

Y como fue ya tarde, truxeron à el muchos endemoniados, y echó de ellos los demonios con la palabra, y sanó todos los enfermos:

17 לְמַלֹּאת מַה שֶּׁנֶּאֱמַר בִּישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר חֳלָיֵנוּ הוּא נָשָׂא וּמַכְאוֹבֵינוּ סְבָלָם׃

Paraque se compliesse lo que fue dicho por el propheta Isaias, que dixo, El tomó nuestras enfermedades, y lleuo (nuestras) dolencias.

18 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ עַם רַב מְסָבִיב לוֹ וַיְצַוֶּה לַהֲלוֹךְ לְעֵבֶר הַיָּם׃

Y viendo Iesus muchas compannas arredor de si, mandó que se fuessen de la otra parte del lago.

19 וַיִּגַּשׁ אֶחָד מִסֹּפְרִים וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי אָבֹא אַחֲרֶיךָ אֵיזֶה תֵּלֵךְ׃

Y llegóse vn Escriba, y dixole: Maestro, seguirtehé donde quiera que fueres.

20 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ הַשּׁוּעָלִים יֶשׁ־לָהֶם חֲפוֹרוֹת וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם קִנִּים וּלְבֶן־אָדָם אֵין לוֹ אֲשֶׁר אֶת־רֹאשׁוֹ יָשִׂים שָׁמָּה׃

Y Iesus le dixo, Las zorras tienen cauernas, y las aues del cielo nidos: mas el Hijo del hombre no tiene donde acueste su cabeça.

21 וְאַחֵר מִתַּלְמִידָיו אָמַר לוֹ אֲדֹנִי הַנַּח לִי בָּרִאשׁוֹנָה לָבוֹא וְלִקְבּוֹר אֶת־אָבִי׃

Y otro de sus Discipulos le dixo, Sennor, Dame licencia que vaya primero, y entierre à mi padre.

η'.

15. Καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.

Et il toucha la main d'icelle, & la fieure la laissa: puis elle se leua, & les seruit.

16. Ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν.

Et le soir estant venu, on lui presenta, plusieurs demoniaques, desquels il ietta hors les esprits malins par sa parole, & guerit tous ceux qui se portoyent mal.

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

Afin que fust accompli ce dont auoit esté parlé par Esaie le Prophete, disant, Il à prins nos langueurs, & à chargé nos maladies.

18. Ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

Adonc Iesus voyant grandes troupes à l'entour de soi, commanda de passer à l'autre riue.

19. Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

Lors vn Scribe s'estant approché, lui dit, Maistre ie te suiurai par tout où tu iras.

20. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις. ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Et Iesus lui dit, Les renards ont des fosses, & les oiseaux de l'air des nids: mais le fils de l'homme n'a point où il puisse reposer la teste.

21. Ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

Puis vn autre de ses disciples lui dit, Seigneur, permets que i'aille premierement enseuelir mon Pere.

CAP. VIII.

15. Et tetigit manum eius, & dimiſit eam febris, & ſurrexit, & miniſtrabat ei.

And he touched her hande/and the feuer left her: ſo ſhee aroſe / and miniſtred vnto them.

16. Veſpere autem facto, obtulerunt ei multos dęmonia habentes: & eiiciebat ſpiritus verbo: & omnes malè habentes curavit.

When the euen was come / they brought vnto him many that were poſſeſſed with deuils: and he caſt out the ſpirites with his worde / and healed all that were ſicke.

17. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiã prophetam dicentem, Ipſe infirmitates noſtras accepit: & ægrotationes (noſtras) portavit.

That it might be fulfilled / which was ſpoken by Eſaias the Prophet / ſaying / Hee tooke our iufirmities / and bare our ſickeneſſes.

18. Videns autem Ieſus turbas multas circum ſe, iuſſit ire trans fretum.

And when Jeſus ſaw great multitudes of people about him / he commanded them to go ouer the vvater.

19. Et accedens unus ſcriba, ait illi, Magiſter, ſequar te, quocunque ieris.

Then came there a certaine Scribe / and ſaid vnto him / Maſter / J will follow thee whither ſoeuer thou goeſt.

20. Et dicit ei Ieſus, Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput (ſuum) reclinet.

But Jeſus ſayd vnto him / The foxes haue holes / and the birdes of the heauen haue neſtes / but the Sonne of man hath not whereon to reſt his head.

21. Alius autem de diſcipulis eius ait illi, Domine, permitte me primum ire, & ſepelire patrem meum.

And another of his diſciples ſaid vnto him / Maſter / ſuffer me firſt to go / and burie my father.

Das VIII. Capitel.

15. Da greiff er jre hand an / vnd das Fieber verließ ſie. Vnd ſie ſtund auff / vnd dienete jhm.

Da tog hand paa hendis haand / Oc den Koldeſiuge forlod hende. Oc hun ſtod op / oc tiente dem.

16. Am abend aber brachten ſie vil beſeſſene zu jm / vnd er treib die geiſter auß mit worten / vnd machte allerley Krancken geſund.

Om afftenen førde de mange Beſette til hannem / Oc hand vddreff Aanderne met Ord / oc helbredede dem alle / ſom vaare Siuge.

17. Auff daß erfüllet würde / das geſagt iſt durch den Propheten Eſaia / der da ſpricht: Er hat vnſer ſchwachheit auff ſich genommen / vnnd vnſer Seuche hat er getragen.

At de ſkulde fuldkommis / ſom er talet ved Propheten Eſaia / ſom ſiger / hand tog vor Skrøbelighed paa ſig / oc hand bar vore Siugdomme.

18. Vnnd da Jeſus vil Volcks vmb ſich ſahe / hieß er hinüber jenſeid deß Meers fahren.

Oc der Jheſus ſaa meget Folck omkring ſig / bad hand dem fare hen offuer paa hin ſide Haffuit.

19. Vnd es trat zu jm ein Schrifftgelehrter / der ſprach zu jm: Meiſter / ich wil dir folgen / wo du hin geheſt.

Oc der gick en Scrifftklaag til hannem / hand ſagde til hannem / Meſtere / ieg vil følge dig / huort du gaar.

20. Jeſus ſagt zu jm: Die Füchſe haben Gruben / vnd die Vogel vnter dem Himel haben Neſter / aber deß Menſchen Sohn hat nicht da er ſein Haupt hinlege.

Jheſus ſagde til hannem / Reffue haffue Graffuer / Oc Fule vnder Himmelen haffue Reder / Men Menniſkens ſøn haffuer icke det / hand kand legge ſit hoffuit til.

21. Vnd ein ander vnter ſeinen Jüngern ſprach zu jm: HERR / erlaube mir / daß ich hingehe / vnd zuvor meinen Vater begrabe.

Oc en anden blandt hans Diſciple / ſagde til hannem / HERRE / Giff mig loff / at ieg maa gaa hen / oc tilforn iorde min Fader.

Kapitola VIII.

15. Y dotekl ſe ruky gegij / a hned opuſtila gi Zymnice / Y wſtala ona / a poſluhowala gim.

Y dothknał ſie reki iey / y opuśćiłá ia gorączká / á thakże wſtáłá y poſługowáłá mu.

16. A když byl wečer / podáwali gemu mnohých / kteřijž ďábelſtwij měli / a on wymijtal duchy nečiſté ſlowem / a wſſecky kteřijž ſe zle měli uzdrawil.

A gdy wieczor przyſzedł / ofiárowáli mu wiele opętánych / á on wygnał duchy ſłowem / y wſzytki ktorzy ſie źle mieli vzdrowił.

17. Aby ſe naplnilo to / což geſt powědjno ſkrze Izayáſſe Proroka / kterýž dij: Onť geſt wzal neduhy naſſe / a nemocy naſſe neſl.

Aby ſie wypełniło co ieſt rzeczono przez Ezáiaſzá Proroká mowiącego / Onci niemocy náſze przyiął / y choroby nośił.

18. Wida pak Gežijš záſtupy mnohé okolo ſebe / rozkázal Včedlnijkům ſwým plawiti ſe za Moře.

A vyzrawſzy Jezus wielkie zgromádzenie ludu około ſiebie / rozkazał áby ſie przepráwili do drugiego brzegu.

19. A přiſtaupiw geden Včitel řekl gemu: Miſtře / půgdu za tebau kamžkoli půgdeš.

Y przyſtąpiwſzy niektory Náuczyciel rzekł mu / Miſtrzu / poydę zá tobą gdzie iedno poydzieſz.

20. Y řekl gemu Gežijš: Liſſky daupata magij / a Ptácy Nebeſſtij hnijzda / ale Syn Člowěka nemá / kdeby hlawu ſwau ſklonil.

Tedy mu rzekł Jezus. Liſzki iámy máią / y ptacy niebieſcy gniazdá / ále Syn człowieczy nie ma gdzieby głowę ſkłonił.

21. A giný z Včedlnijkůw geho řekl gemu: PANE / dopuſť mi prwé gijti a pochowati Otce mého.

A drugi z vczniow iego rzekł ku niemu / Pánie / dopuść mi pierwey odyść y pogrześć oycá mego.

ח

22 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ תָּא
בָּתַרַי וּשְׁבוֹק מַיְתֵא
קָבְרִין מִיתַיְהוֹן׃

E Iesv li diſſe, seguitami, e laſſa à i morti ſepellire i morti loro.

23 וְכַד סְלֵק יֵשׁוּעַ לִס
לַסְפִינְתָּא סְלֵקוּ עַמֵּהּ
תַּלְמִידוֹהִי׃

Et eſſendo entrato in vna naue, i ſuoi diſcepoli lo ſeguitorono.

24 וְהָא זַוְעָא רַבָּא הֲוָא
בְּיַמָּא אַיכַנָּא דְּאֶלְפָּא
תֶּתְכַּסֵּא מֶן גַּלֵּא הָו דֵּין
יֵשׁוּעַ דָּמֵךְ הֲוָא׃

Et ecco ſi fece nel mare vn gran mouimento, in tal modo che la naue era coperta da l'onde: & egli dormiua.

25 וַקְרֵבוּ תַּלְמִידוֹהִי ה
דַּיְעִירוּהִי וָאמְרִין לֵהּ מָרַן
פַּצָּן אַבְדִינַן׃

Et accoſtandoſigli i ſuoi diſcepoli lo ſuegliorono, dicendo, Signore, ſaluaci, che noi periamo.

26 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמָנָא
דַּחְוּלְתָּנִין אַנְתּוּן זְעוּרֵי
הַיְמָנוּתָא הָיְדֵין קָם
וַכְּאָא בְּרוּחָא וּבְיַמָּא וַהֲוָא
שֶׁלְיָא רַבָּא׃

Et egli diſſe loro, Perche ſete voi timidi, o huomini di poca fede? E leuatoſi ſu, minacciò i venti e il mare: e feceſi vna gran bonaccia.

27 אֱנָשָׁא דֵּין אֶתְדַּמַּרוּ
וָאמְרִין מַנוּ הָנָא דְּרוּחֵא
וְיַמָּא מֶשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃

Allor quegli huomini ſi marauigliorono, dicendo: Quale è coſtui che i venti e il mare gli obediſcono?

28 וְכַד אֶתָא יֵשׁוּעַ לְעֶבְרָא
לַאתְרָא דְּגַדְרָיֵא אַרְעוּהִי
תְּרֵין דַּיְוָנָא דְּנַפְקִין מֶן
בֵּית קְבוּרָא בִּישֵׁא דְּטָכ
אֵיךְ דְּלָא אֱנָשׁ נֶשְׁכַּח
יֶעֱבַר בְּהָי אוּרְחָא׃

E come fu venuto à l'altra riua ne la regione de Gergeſeni, ſi gli fecero incontro due indemoniati, che erano vſciti de monumenti, molto feroci, di maniera che niuno poteua paſſar per quella via.

ח

22 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלָיו בֹּא אַחֲרַי
וְהַנַּח אֶת־הַמֵּתִים לִקְבּוֹר אֶת־
מֵתֵיהֶם׃

Y Ieſus le dixo, Sigueme, y dexa que los muertos entierren ſus muertos.

23 וַיַּעַל בָּאֳנִיָּה וַיָּבֹאוּ אַחֲרָיו
תַּלְמִידָיו׃

Y entrando el en vn nauio, ſus Diſcipulos lo ſiguieron.

24 וְהִנֵּה סַעַר גָּדוֹל הָיָה בַּיָּם
וְהָאֳנִיָּה תְּכֻסֶּה מֵהַגַּלִּים וְהוּא
יָשֵׁן׃

Y heaqui fue hecho en la mar vn gran mouimiento, que la nao ſe cubria de las ondas: y el dormia.

25 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו
וַיְעוֹרְרוּהוּ לֵאמֹר אֲדֹנֵי הוֹשִׁיעֵנוּ
כִּי־נֹאבֵד׃

Y llegandoſe ſus Diſcipulos deſpertaronlo, diziendo, Sennor ſalua nos, perecemos.

26 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה יְרֵאתֶם
קְטַנֵּי אֱמוּנָה אָז־קָם וַיִּגְעַר אֶת־
הָרוּחוֹת וְאֶת־הַיָּם וַתְּהִי שְׁתִיקָה
גְּדוֹלָה׃

Y el les dize, Porque temeys hombres de poca fe? Entonces, deſpierto reprehendió à los vientos y à la mar, y fue grande bonança.

27 וַיִּתְמְהוּ הָאֲנָשִׁים לֵאמֹר
מִי־זֶה הוּא כִּי־גַם רוּחוֹת וְהַיָּם
יִשְׁמְעוּ לוֹ׃

Y los hombres ſe marauillaron diziendo, Que hombre es eſte, que aun los vientos y la mar lo obedecen?

28 וְכַאֲשֶׁר בָּא לְעֵבֶר הַיָּם
בְּאֶרֶץ גִּרְגָּשִׁים וַיִּקְרְאוּ לוֹ בַּעֲלֵי
הַשֵּׁדִים מִן־הַקְּבָרִים יוֹצְאִים
וְהֵם אַכְזָרִים מְאֹד וּבַעֲבוּרָם לֹא
יוּכַל אִישׁ לַעֲבֹר בַּדֶּרֶךְ הַהִיא׃

Y como el vino de la otra parte en la prouincia de los Gergeſenos: vinieronle àl encuentro dos endemoniados que ſalian de los ſepulchros, fieros en gran manera, que nadie podia paſſar por aquel camino.

η'.

22. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

Et Ieſus lui dit, Sui-moi, & laiſſe les morts enſeuelir leurs morts.

23. Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Et quand il fut entré en la naſſelle, ſes diſciples le ſuiuirent.

24. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε.

Et voici, vne grande eſmotion aduint en la mer, tellement que la naſſelle eſtoit couuerte des flots, & lui dormoit

25. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες, κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

Adonc ſes diſciples vindrent, & l'eſueillerẽt, diſans, Seigneur, ſauue-nous, nous periſſons.

26. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ; καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

Et il leur dit pourqnoi eſtes-vous craintifs, gens de petite foy: Alors eſtant reſueille il tanſa les vents & la mer: & y eut grande tranquillité.

27. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Adonc les gens s'eſmerueillerent diſans Quel eſt ceſtui-ci, que les vents auſsi & la mer luï obeiſſent?

28. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

Et quand il fut paſſé outre en la contree des Gergeſeniens, deux demoniaques eſtans ſortis des ſepulcres lui vindrent au deuant, leſquels eſtoyent fort faſcheux: tellement que nul ne pouuoit paſſer par ce chemin-la.

CAP. VIII.

22. Ieſus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.

But Jeſus ſaid vnto him / Follow me/ and let the dead burie their dead.

23. Et aſcendente eo in naviculam, ſecuti ſunt eum diſcipuli eius.

And when hee was entred into the ſhip / his diſciples folowed him.

24. Et ecce motus magnus factus eſt in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus, ipſe vero dormiebat.

And beholde / there aroſe a great tempeſt in the ſea/ ſo that the ſhip was couered with waues : but he was a ſleepe.

25. Et acceſſerunt ad eum & ſuſcitaverunt eum, dicentes, Domine, ſalva nos, perimus.

Then his diſciples came/ and awoke him / ſaying / Maſter / ſaue vs: we periſh.

26. Et dicit eis, Quid timidi eſtis modicæ fidei? Tũc ſurgens imperavit ventis & mari, & facta eſt tranquillitas magna.

And he ſaid vnto them / Why are ye fearefull / O ye of litle fait? Then he aroſe / and rebuked the windes and the ſea ; & ſo there was a great calme.

27. Porro homines mirati ſunt dicentes, Qualis eſt hic, quia venti & mare obediunt ei?

And the men marueiled / ſaying / What man is this/ that both the windes and the ſea obey him.

28. Et cum veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſævi nimis, ita ut nemo poſſet tranſire per viam illam.

And when he was come to the other ſide/ into the countrey of the Gergeſenes / there mette him two poſſeſſed with deuils / which came out of the graues verie fierce / ſo that no man might go by that way.

Das VIII. Capitel.

22. Aber Jeſus ſprach zu jm: Folge du mir/ vnd laß die todten jre todten begraben.

Jheſus ſagde til hannem / Følge du mig / oc lad de Døde iorde deris døde.

23. Vnd er trat in das Schiff/ vnd ſeine Jünger folgeten jm.

Oc hand gick i Skibet / oc hans Diſciple fulde hannem.

24. Vnnd ſihe / da erhub ſich ein groß vngeſtümm im Meer/ alſo/ daß auch das Schifflein mit Wellen bedeckt ward / Vnd er ſchlieff.

Oc ſee / da begyntis en ſtor ſtorm i Haffuit / ſaa at Skibet ſkiultis oc ſaa aff Bølgerne / Oc hand ſoff.

25. Vnd die Jünger tratten zu jm / vnd weckten jn auff / vnnd ſprachen: HErr/ hilff vns/ wir verderben.

Oc diſciplene ginge til hannem / oc vacte hannem op / oc ſagde / HERRE/ hielp oſſ / wi forderffuis.

26. Da ſaget er zu jnen: Jhr kleingläubigen/ warumb ſeyd jr ſo forchtſam? Vnd ſtund auff/ vnd bedrawete den Wind vnnd das Meer / da ward es gantz ſtille.

Da ſagde hand til dem / J lidet droentes / Hui ere i ſaa fræctactige? Oc hans ſtod op/ oc truede Værit oc haffuit / Saa bleff det gantſke ſtille.

27. Die Menſchen aber verwunderten ſich / vnnd ſprachen: Was iſt das für ein Mann / daß jhm Wind vnd Meer gehorſam iſt.

Men Menniſkene forundrede dem / oc ſagde/ Huad er det for en Mand / at værit oc haffuit ere hannem lydige?

28. Vnd er kam jenſeit deß Meers/ in die Gegend der Gergeſener / da lieffen jm entgegen zween Beſeſſene / die kamen auß den Todtengräbern / vnnd waren ſehr grimmig/ alſo/ daß niemand dieſelbigen Straſſe wandeln kondt.

Oc hand kom paa hin ſide Haffuit / til de Gergeſeners egn/ der løbe tho Beſette mod hannem/ de komme aff de dødis Graffuer / oc de vaare ſaare grumme/ ſaa / at der kunde ingen vandre at den ſamme vey.

Kapitola VIII.

22. A Gežijſs řekl gemu: Pod za mnau / a nech ať mrtwij pochowáwagij mrtwé ſwé.

Rzekł Jezus do niego / Podź zámną/ á niechay vmárli pogrzebia vmárłe ſwoie.

23. A když weſſel na Lodij/ wſtaupili za nim y Včedlnijcy geho.

A gdy on wſtąpił w łodź/ weſzli zá nim vczniowie iego.

24. A ay baurka weliká ſtala ſe na Moři / takže Lodička přikrýwala ſe wlnami / ale en ſpal.

A otho wzruſzenie wielkie ſtáło ſie ná morzu/ ták iż łodź byłá okrywána od wałow/ á on ſpał.

25. Tehdy přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho / a zbudili gey / řkauce: Pane/ zachoway nás/ hynemeť.

Y przyſtąpiwſzy vczniowie iego / obudzili go mowiąc/ Pánie záchoway nas/ giniemy.

26. Y řekl gim Gežijſs Proč ſe bogijte / malé wijry? Tehdy wſtaw přikázal Wětrům a Moři/ y ſtalo ſe vtiſſenij weliké.

Y rzekł do nich / Przecz żeście boiáźliwi/ o máło vfáiący? Thedy ocuciwſzy ſie/ zgromił wiátry y morze / y ſtáłá ſie cichość wielka.

27. Lidé pak diwili ſe / řkauce: Y yaký geſt tento/ že Wětrowé a Moře poſlauchagij ho?

A ludzie ſie dziwowáli/ mowiąc Jákiż to ieſt/ że go y wiátry y morze ſłucháią?

28. A když přiſſel Gežijſs za Moře do kraginy Gerazenenſkých/ potkali ſe s nim dwa člowěky magijce ďábelſtwij / wyſſedſſe z hrobuow/ litá přijliš/ tak že žádný nemohl tau ceſtau choditi.

A gdy ſam przyiechał do brzegu drugiego/ do kráiny Gergeſenow/ zábieżeli mu dwá opętáni z grobow wychodzący/ bárzo okrutni/ ták iż nie mogł żaden prześć oną drogą.

ח

29 וַקְעו וָאמְרִין מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּע בְּרֵה דַאלָהָא אֶתַית לְכָא קְדָם זַבְנָא דְתְשַׁנְקַן׃

Et incontinente gridorono, dicendo, Che habbiam noi à far teco, IESV Figliuol di Dio? Sei tu venuto qua à tormentarci innanzi tempo?

30 אִית הֲוָא דֵין לְהַל מֶנְהוֹן בַּקְרָא דַחֲזִירֵא סַגִּיָאא דְרָעְיָא׃

Et era lontan da essi vn gregge di molti porci, che pasceua.

31 הָנוֹן דֵין שֵׁאדֵא בָּעֵין הֲווֹ מֶנֵּה וָאמְרִין אֶן מַפֵּק אַנְתְּ לַן אַפֵּס לַן דְנֵאזַל לְבַקְרָא דַחֲזִירֵא׃

Ei demonij lo pregauano dicendo, Se tu ci scacci di qui lassaci andare in quel gregge di porci.

32 וֶאמַר לְהוֹן יֵשׁוּע זֵלו וּמֶחְדָא נְפַקו וְעַלו בַּחֲזִירֵא וְכֻלָּה בַּקְרָא הָי תְּרַצַת לְעַל לַשְׁקִיפָא וְנַפְלו בְּיַמָּא וּמִיתו בְּמַיָּא׃

Et egli disse loro, Andate. Allora essi vscendo, se n'andarono in quel gregge di porci. Et ecco tutto quel grege di porci impetuosamente cascò per vn precipitio nel mare, e morirono ne l'acque.

33 הָנוֹן דֵין דְרָעֵין הֲווֹ עְרַקו וֵאזַלו לַמְדִינְתָא וְחַוִּיו כֻּל מֶדֶם דַהֲוָא וְדַהְנוֹן דְיוָנֵא׃

Allora i Pastori si fuggirono: & andatisene a la citta, raccontoron ogni cosa, e il fatto de gl'indemoniati.

34 וְנֶפְקַת כֻּלָּה מְדִינְתָא לְאוּרְעֵה דְיֵשׁוּע וְכַד חֲזָאוּהי בְּעַו מֶנֵּה דְנֶשְׁנֵא מֶן תְּחוּמַיְהוֹן׃

Et ecco, tutta la citta, vscì incontro à IESV: e come lo videro, il pregorono che si partisse da i lor confini.

ט

1 וַסְלֵק לֵאלְפָא וְעַבַר וֵאתָא לַמְדִינְתֵה׃

Allora entrato ne la naue, passò di la, e venne ne la sua citta.

ח

29 וְהִנֵּה קָרְאוּ לֵאמֹר מַה־לָּנוּ וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֱלֹהִים בָּאתָ הֲלוֹם קַדְמַת הָעִתּוֹת לְעַנּוֹתֵנוּ׃

Y heaqui clamaron, diziendo, Que tenemos contigo Ieſus hijo de Dios? Has venido ya acà à moleſtarnos antes de tiempo?

30 וַיְהִי רָחוֹק מֵהֶם עֵדֶר חֲזִירִים רַבִּים רוֹעֶה׃

Y eſtaua lexos de ellos vn hato de muchos puercos paciendo.

31 וְהַשֵּׁדִים הִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם תּוֹצִיאֵנוּ מִזֶּה הַנִּיחֵנוּ נָא לָבוֹא בְּעֵדֶר הַחֲזִירִים׃

Y los demonios le rogaron diziendo, Si nos echas, permittenos que vamos en aquel hato de puercos.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ וַיֵּצְאוּ וַיָּבֹאוּ בְּעֵדֶר הַחֲזִירִים וְהִנֵּה הָלַךְ כָּל־הָעֵדֶר הַחֲזִירִים בְּסַחַף אֶל־הַיָּם וַיָּמוּתוּ בַּמָּיִם׃

Y dixoles, Id. Y ellos ſalidos fuerõſe en aquel hato de puercos: y heaqui, todo el hato de los puercos ſe precipitó de vn deſpennadero en la mar, y murieron en las aguas.

33 וַיָּנוּסוּ הָרוֹעִים וַיָּבוֹאוּ בָעִיר וַיַּגִּידוּ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְגַם אֶת־אֲשֶׁר עַל־הַשֵּׁדִים׃

Y los porqueros huyeron, y viniendo à la ciudad, contaron todas las coſas, y loque auia paſſado con los endemoniados.

34 וְהִנֵּה כָּל הָעִיר יָצְאָה לִקְרַאת יֵשׁוּעַ וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ הִתְחַנְּנוּ אֵלָיו לַעֲבוֹר מִגְּבוּלֵיהֶם׃

Y heaqui, toda la ciudad ſalió à recebir à Ieſus: y quando lo vieron, rogauanle que ſe fueſe de ſus terminos.

ט

1 וַיַּעַל אֶל־הַסְּפִינָה וַיַּעֲבֹר וַיָּבֹא לְעִירוֹ׃

Entonces entrando en vn nauio paſſó de la otra parte, y vino à ſu ciudad.

η'.

29. Καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Et voici ils s'eſcrierent, diſans, Qu'y a-il entre nous & toi, Ieſus, fils de Dieu? es-tu venu ici pour nous tormenter deuant le temps?

30. Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

Or y auoit-il vn grand troupeau de pourceaux loin d'eux qui paiſſoit.

31. Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

Dont les diables le prioyent, diſans, Si tu nous iettes hors, permets-nous de nous en aller en ce troupeau de pourceaux.

32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὑπάγετε. οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

Et il leur dit, Allez. Iceux donc eſtans ſortis s'en allerent au troupeau de pourceaux, & voila, tout ce troupeau de pourceaux ſe rua du haut en bas en la mer, & moururent és eaux.

33. Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.

Adonc les porchers s'enfuirent: & eſtans venus en la ville, raconterẽt toutes ces choſes, & ce qui eſtoit aduenu aux demoniaques.

34. Καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Et voici, toute la ville ſortit au deuant de Ieſus: & l'ayans veu le prierent qu'il ſe retiraſt de leurs quartiers.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

ΚΑὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

Adonc eſtant entré en la naſſelle, il paſſa outre, & vint en ſa ville.

CAP. VIII.

29. Et ecce clamaverunt dicentes, Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

And beholde / they cryed out / ſaying / Jeſus the Sonne of God / what haue we to do with thee? Art thou come hither to torment vs before the time?

30. Erat autem non longè ab illis grex multorum porcorum paſcens.

Now there was afarre of from them / a great heard of ſwine feeding.

31. Dæmones autem rogabant eum dicentes, Si eiicis nos, mitte nos in gregē porcorum.

And the deuils beſought him ſaying / if thou caſt vs out / ſuffer vs to goe into the heard of ſwine.

32. Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.

And he ſaide vnto them / Go ſo they went out / and departed into the heard of ſwine: & beholde / the whole heard of ſwine was caried with violence from a ſteepe downe place into the ſea / and died in the water.

33. Paſtores autem fugerunt: & venientes in civitatem, nuntiaverunt omnia, & de eis qui dæmonia habuerant.

Then the heardmen fled: and when they were come into the citie / they told al things / and what was become of them that were poſſeſſed with the deuils.

34. Et ecce tota civitas exiit obviam Ieſu: & viſo eo, rogabant, ut tranſiret à finibus eorum.

And beholde / all the citie came out / to meete Jeſus: and when they ſawe him / they beſought him to depart out of theyr coaſtes.

CAP. IX.

ET aſcendens in naviculam, transfretavit, & venit in civitatem ſuam.

Then he entred into a ſhip / & paſſed ouer / and came into his owne citie.

Das VIII. Capitel.

29. Vnd ſihe / ſie ſchryen vnd ſprachen: Ach Jeſu du Son Gottes / was haben wir mit dir zu thun? Biſt du her kommen / vns zu quelen / ehe denn es zeit iſt?

Oc ſee / de robte / oc ſagde / Ah Jheſu / du Guds ſøn / Huad haffue wi met dig at gøre? Eſt du kommen hid / at pine oſſ / før end det er tid?

30. Es war aber ferrne von jhnen eine groſſe herd Säw an der Weide.

Oc der vaar longt fra dem en ſtor hiord Suin paa marcken.

31. Da baten jhn die Teuffel / vnnd ſprachen: Wilt du vns außtreiben / ſo erlaube vns in die herd Säw zufahren.

Da bade Diefflene hannem / oc ſagde / Vilt du driffue oſſ vd / da giff oſſ loff at fare i den Suine hiord.

32. Vnd er ſprach: Fahret hin / Da fuhren ſie auß / vnd fuhren in die herd Säu / vnd ſihe / die gantze herd Säu ſtörtzet ſich mit einem ſturm ins Meer / vnd erſoffen im Waſſer.

Oc hand ſagde / farer hen. Da fore de vd / oc fore i Suine hiorden. Oc ſee / den gantſke Suine hiord ſtyrte ſig haſtelige i Haffuit / oc drucknede i vandet

33. Vnd die Hirten flohen / vnd giengen hin in die Statt / vnd ſagten das alles / vnd wie es mit den Beſeſſenen ergangen war.

Oc Hyrderne flyde / oc ginge hen i Staden / oc ſagde det altſammen / oc huorledis det gick met de Beſette.

34. Vnd ſihe / da gieng die gantze Statt herauß Jeſu entgegen. Vnd da ſie jhn ſahen / baten ſie jhn / daß er von jhrer Grentze weichen wolt.

Oc ſee / da gick den gantſke Stadt vd mod Jheſu. Oc der de ſaae hannem / bade de hannem / At hand vilde vige aff deris egn.

Das IX. Capitel.

DA tratt er inn das Schiff / vnd fuhr wider herüber / vnd kam inn ſeine Statt.

DA traadde hand i Skibet / oc foer offuer igen / oc kom til ſin Stad.

Kapitola VIII.

29. A hle křičeli / řkauce: Co tobě do nas / Gežijſſy Synu Božij? Přiſſel gſy před čaſem aby nás trápil?

A oto wrzeſzczeli / mowiac / Y coż my z toba mámy Jezuśie ſynu Boży? przyſzedłeś tu przed czáſem dręczyć nas?

30. A bylo ne daleko od nich ſtádo Wepřuow mnohých paſa ſe.

Y był dáleko od nich trzod wielká świni páſąca.

31. Y proſyli ho diáblowé / řkauce: Poněwadž nás wymijtáſs odſud / dopuſtiž nám wgijti w ſtádo Wepřůw.

A czártowie prośili go mowiąc / Jeſli nas wyrzucaſz / dopuść nam wniść w trzode świni onych.

32 Y řekl gim: Gděte. A oni wyſſedſſe / weſſli do Wepřůw: A hle prudkoſtij welikau běžalo wſſeckno Stádo vprkem do Moře / y zhynuli w wodách.

Y rzekł do nich / Jdźcie / á oni wyſzedſzy / weſzli w one trzode świni / á oto porwáłá ſie oná wſzytká trzodá świni z przykrá w morże / y pozdychały w wodách.

33. Paſtýři pak vtekli: a přiſſedſſe do Měſta / powěděli to wſſeckno / y o těch kteřijž ďábelſtwij měli.

Y zućiekáli páſtyrze / á odſzedſzy do miáſtá / opowiedźieli wſzytko / y tho co ſie z onymi opętánymi ſtáło.

34. A ay wſſeckno Měſto wyſſlo w ceſtu Gežijſſowi. A vzřewſſe gey / proſyli ho aby odſſel z končin gegich.

A oto wſzytko miáſto wyſzło przećiwko Jezuſowi / y vyzrawſzy go / prośili áby z ich gránic poſzedł.

Kapitola IX.

Y Wſtaupiw Gežijs na Lodičku / přeplawil ſe / a přiſſel do Měſta ſweho.

TEdy on wſzedſzy w łodź / przepráwił ſie / y przyſzedł do miáſtá ſwe°.

ט

2 וְקַרֵבוּ לֵהּ מְשַׁרְיָא כַּד
רְמֵא בְּעַרְסָא וַחֲזָא יֵשׁוּעַ
הַימָנוּתְהוֹן וֶאֱמַר לְהַו
מְשַׁרְיָא אִתְלַבַּב בְּרִי
שְׁבִיקִין לָךְ חַטָהַיךְ׃

Et ecco gli adpreſentorono vn paralitico, che giaceua in vn letto. Et IESV *veduta la fede loro, diſſe al paralstico. Figliuolo ſta di buono animo, che i tuoi peccati ti ſono ſtati perdonati.*

3 אֱנָשָׁא דֵין מֵן סָפְרֵא
אֱמַרוּ בְּנַפְשְׁהוֹן הָנָא
מְגַדֵּף׃

Et in queſto alcuni de li Scribi diſſero in ſe ſteſſi. Coſtui baſtemmia.

4 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע מחש
מַחְשְׁבָתְהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן
מָנָא מֶתְחַשְׁבִין אַנְתּוּן
בִּישָׁתָא בְּלֶבְכוּן׃

Onde IESV *vedendo i lor penſieri, diſſe, Perche penſate voi a male ne voſtri cuori?*

5 מָנָא גֵּיר פְּשִׁיק לְמֵאמַר
דַּשְׁבִיקִין לָךְ חַטָהַיךְ אַו
לְמֵאמַר דְּקוּם הַלֶּךְ׃

Imperoche che coſa è piu facile à dire, I tuoi peccati ti ſon perdonati, ò dire, Leuati ſu, e camina?

6 דְּתֶדְעוּן דֵּין דְּשׁוּלְטָנָא
אִית לַבְרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא ב
בְּאַרְעָא לְמֶשְׁבַּק חֲטָהָא
אֱמַר לְהַו מְשַׁרְיָא קוּם
שְׁקוּל עַרְסָךְ וְזֵל לְבַיְתָךְ׃

Hor accioche voi ſappiate che il Figliuol de l'huomo ha poteſta in terra di perdonare i peccati, (dice allora al paralitico) Leuati ſu, togli il tuo letto, e vattene à caſa tua.

7 וְקָם אֱזַל לְבַיְתֵהּ׃

Allora egli ſi leuò, & andoſſene à caſa ſua.

8 כַּד חֲזַו דֵּין כֶּנְשֵׁא הָנוֹן
דְּחֵלוּ וְשַׁבַּחוּ לַאלָהָא
דְּיַהֵב שׁוּלְטָנָא דַּאיךְ הָנָא
לִבְנַי־נָשָׁא׃

Ciò vedendo le turbe ſi marauigliorono, e glorificorono Iddio, che haueua data vna tal poteſta à gli huomini.

ט

2 וְהִנֵּה הִגִּישׁוּ אֵלָיו אִישׁ נְשׁוּל
אֵבָרִים שׁוֹכֵב עַל־הַמִּטָּה
וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ אֶת־אֱמוּנָתָם
אָמַר לִנְשׁוּל אֵיבָרִים בְּטַח בְּנִי
כִּי־נִסְלְחוּ לְךָ חַטֹּאתֶיךָ׃

Y heaqui, le truxeron vn paralytico echado en vna cama: y viendo Ieſus la fe dellos, dixo àl paralytico: Confia hijo: tus peccados te ſon perdonados.

3 וְהִנֵּה קְצָת מִן־הַסּוֹפְרִים
אָמְרוּ בְּקִרְבָּם מְגַדֵּף הוּא׃

Y heaqui vnos de los Eſcribas dezian dentro de ſi: Eſte blaſphema.

4 וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ אֶת־
מַחְשְׁבוֹתָם אָמַר לָמָּה חֲשַׁבְתֶּם
רָעוֹת בְּלִבּוֹתֵיכֶם׃

Y viendo Ieſus ſus penſamientos, dixo, Porque penſays malas coſas en vueſtros coraçones?

5 אֵיזוֹ הוּא נָקֵל לֵאמֹר נִסְלְחוּ
לְךָ חַטֹּאתֶיךָ אוֹ לֵאמֹר קוּם
וָלֵךְ׃

Qual es mas facil, Dezir, Los peccados te ſon perdonados: o dezir, Leuantate y anda?

6 וּלְמַעַן אֲשֶׁר תֵּדְעוּ כִּי־יוּכַל
בֶּן־הָאָדָם בָּאָרֶץ לָשֵׂאת חֲטָאִים
אָז־אָמַר·לִנְשׁוּל אֵיבָרִים קוּם
וְשָׂא אֶת־מִטָּתְךָ וְלֵךְ אֶל־בֵּיתֶךָ׃

Mas porque ſepays que el Hijo del hombre tiene poteſtad en la tierra de perdonar peccados, dize entonces àl paralytico, Leuantate, toma tu cama, y vete à tu caſa.

7 וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ׃

Entonces el ſe leuantó, y fueſe à ſu caſa.

8 וַיִּרְאוּ הָעָם וַיִּתְמְהוּ וַיְכַבְּדוּ
אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַן כַּכֹּחַ
הַזֶּה לָאֲנָשִׁים׃

Y las compannas viendolo, marauillaronſe, y glorificáron à Dios, que ouieſſe dado tal poteſtad à hombres.

θʹ.

2. Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ, θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Et voici, on lui preſenta vn paralytique giſant en vn lict. Et Ieſus voyant leur foy, dit au paralytique, Aye bon courage, mon fils, tes pechés te ſont pardonnés.

3. Καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλασφημεῖ.

Et voici quelques vns des Scribes diſoyent en eux meſmes, Ceſtui ci blaſpheme.

4. Καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, ἵνα τί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Mais Ieſus voyant leurs penſees, dit, Pourquoy penſez-vous mal en vos cœurs?

5. Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;

Car lequel eſt plus aiſé de dire, Tes peches te ſont pardonnes: ou de dire, Leuetoi, & chemine.

6. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Or afin que vous ſachiez que le fils de l'homme à authorité en terre de pardonner les pechés, Leue-toi, (dit-il au paralytique) pren ton lict, & t'en va en ta maiſon.

7. Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et il ſe leua, & s'en alla en ſa maiſon.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Ce que les troupes voyans, elles s'eſmerueillerent, & glorifierent Dieu qni auoit donné vne telle authorité aux hommes.

CAP. IX.

2. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico, Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

And lo they brought to him a man ſicke of the palſie / lying on a bed. And Jeſus ſeeing their fayth/ſaide to the ſicke of the palſie / Sonne / be of good comfort: thy ſinnes are forgiuen thee.

3. Et ecce quidam de ſcribis dixerunt intra ſe, Hic blaſphemat.

And beholde/certaine of the Scribes ſaid with themſelues / This man blaſphemeth.

4. Et cum vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris.

But when Jeſus ſaw their thoughts / he ſayd / Wherefore thinke ye euill things in your heartes?

5. Quid eſt facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere: Surge & ambula?

For whether is it eaſier to ſay/Thy ſinnes are forgiuen thee/ or to ſay/Ariſe/ & walke?

6. Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittẽdi peccata (tunc ait paralytico) Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

And that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgiue ſinnes / (then ſayde he vnto the ſicke of the palſie /) Ariſe / take vp thy bed: and goe to thine houſe.

7. Et ſurrexit, & abiit in domum ſuam.

And he aroſe / & departed to his own houſe.

8. Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificaverunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

So when the multitude ſaw it/ they marueiled / and glorified God / which had giuen ſuch authoritie to men.

Das IX. Capitel.

2. Vnd ſihe/ da brachten ſie zu jhm einen Gichtbrüchtigen/ der lag auff einem Bette. Da nun Jeſus jhren glaubẽ ſahe/ ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Sey getroſt mein Son/ deine Sünde ſind dir vergeben.

Oc ſee da førde de en Verckbrøden til hannem/ hand laa paa èn Seng. Der Jheſus ſaa nu deris Tro/ ſagde hand til den Verckbrødne/ Ver frimodig/ min Søn/ Dine ſynder ere dig forladne.

3. Vnnd ſihe/ etliche vnder den Schrifftgelehrten ſprachen bey ſich ſelbs: Dieſer läſtert Gott.

Oc ſee/ nogle blant de Schrifftklaage ſagde ved dem ſelffue/ Denne beſpotter Gud.

4. Da aber Jeſus jhre gedancken ſahe/ ſprach er: Warumb denckt jhr ſo arges inn euren hertzen?

Der Jheſus ſaa deris tancker/ ſagde hand/ Hui tencke i ſaa ont i eders hierter?

5. Welches iſt leichter zu ſagen? Dir ſind deine Sünde vergeben? Oder zu ſagen/ Stehe auff vnnd wandele?

Huilket er lettere at ſige? Dine ſynder ere dig forladne? Eller at ſige/ ſtat op/ oc vandre?

6. Auff daß jhr aber wiſſet/ daß des Menſchen Son macht habe auff Erden/ die Sünde zuvergeben/ ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Stehe auff/ hebe dein Bette auff/ vnd gehe heim.

Men at i ſkulle vide/ At Menniſkens Søn haffuer mact paa Jorden/ at forlade ſynderne/ ſagde hand til den Verckbrødne/ Stat op/ tag din ſeng op/ oc gack hiem.

7. Vnnd er ſtund auff/ vnd gieng heim.

Oc hand ſtod op/ ock gick hiem.

8. Da das Volck das ſahe/ verwundert es ſich/ vnnd preiſete Gott/ der ſolche macht den Menſchen gegeben hat.

Der Folcket det ſaa/ forundrede de dem/ oc priſede Gud/ ſom haffde giffuit menniſken ſaadan mact.

Kapitola IX.

2. A hle přineſli gemu ſſlakem poraženého/ ležijcyho na Loži. A wida Gežijš wijru gegich/ řekl ſſlakem poraženému: Dauffay Synu/ odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowé twogi.

A oto ofiárowáli mu powietrzem záráżonego ktory leżál ná łożu/ A obaczywſzy Jezus wiárę ich/ rzekł powietrzem záráżonemu/ Badź dobrego ſercá ſynu/ odpuſzczoneć ſą grzechy twoie.

3. A ay někteřij z Včitelůw řekli ſami w ſobě: Tento ſe rauhá.

A oto mowili niektorzy z náuczycielow ſámi w ſobie/ Ten bluźni.

4. A když poznal Gežijš myſſlenij gegich/ řekl: Proč myſlijte zlé wěcy w ſrdcých waſſých?

A obaczywſzy Jezus myſli ich rzekł/ Przecżże wżdy myſlicie złe rzeczy w ſercach wáſzych?

5. Co geſt ſnáže řijcy/ Odpauſſtěgij ſe tobě hřijchowé twogi: čili řijcy/ Wſtaň a choď:

Abowiem co ieſt łátwiey rzec/ Odpuſzczoneć ſą grzechy twoie: Czyli rzec/ Wſtań á chodź.

6. Ale abyſſte wěděli/ že Syn Člowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřijchy. Tehdy řekl ſſlakem poraženému: Wſtaň/ wezmi Lože twé/ a gdi do Domu twého.

Ale iżbyſćie wiedźieli/ że moc má Syn człowieczy ná źiemi odpuſzczáć grzechy (tedy rzekł powietrzem záráżonemu) Wſtań á weźmi łoże twe/ á idź do domu twoiego.

7. Y wſtal/ a odſſel do Domu ſwého.

A on wſtał y poſzedł do domu ſwe°.

8. A widauce to záſtupowé/ báli ſe/ a welebili Boha/ kterýž dal takowau moc Lidem

Co vyzrawſzy oná wielkość ludźi/ dźiwowáli ſię y chwalili Bogá/ ktory był dał tákową moc ludźiam.

ט

9 וכד עבר ישוע מן תמן חזא גברא דיתב בירת מכסא דשמה מתי ואמר תא בתרי וקם אזל בתרה:

Epaſſando IESV di lì, vide vn huomo, che ſedeua al banco de la gabella. chiamato Matteo, e diceli, Seguitami. Et egli leuatoſi, il ſeguitò.

10 וכד סמיכין בביתה אתו מכסא וחטיא סגיא אסתמכו עם ישוע ועם תלמידוהי:

Poi auuenne, che ſedendo egli à tauola in caſa di eſſo, ecco che molti publicani e peccatori, eſſendo venuti la, ſi meſſero à tauola con IESV, e co i ſuoi diſcepoli.

11 וכד חזו פרישא אמרין לתלמידוהי למנא עם מכסא וחטיא לעם רבכון:

Il che vedendo i Fariſei, diſſero à i ſuoi diſcepoli, Perche mangia il voſtro maeſtro co i publicani e peccatori?

12 ישוע דין כד שמע אמר להון לא סניקין חלימא על אסיא אלא אילין דבישאית עבידין:

E IESV hauendo ciò vdito, diſſe loro, Quei che ſon ſani non hanno alcun biſogne di medico, ma ſi ben quelli che ſono ammalati.

13 זלו ילפו מנו חננא בעא אנא ולא דבחתא לא גיר אתית דאקרא לזדיקא אלא לחטיא:

Hor andate, & imparate che coſa ſia, Io voglio miſericordia, e non ſacrifitio. Perche io non ſon venuto à chiamare i giuſti, ma i peccatori à penitentia.

14 הידין קרבו לה תלמ תלמידוהי דיוחנן ואמרין למנא חנן ופרישא צימינן סגי ותלמידיך לא צימין:

In queſto tempo vengono à lui i diſcepoli di Giouanni, dicendo, Per qual cagione noi e i Fariſei digiuniamo ſpeſſo, e i tuoi diſcepoli non digiunano?

ט

9 ויהלך ישוע משם וירא אנוש יושב על־המכס ושמו מתי ויאמר לו לך אחרי ויקם וילך אחריו:

Y paſſando Ieſus de alli, vido à vn hombre. que eſtaua ſentado àl vanco de los publicos tributos, el qual ſe llamaua Mattheo: y dizele, Sigueme. Y leuantóſe, y ſiguiólo.

10 ויהי־כאשר ישב בבית והנה רבים מבעלי־עבירה וחטאים באו ויאכלו לחם עם ישוע ועם תלמידיו:

Y aconteció que eſtando el ſentado à la meſa en ſu caſa, heaqui que muchos publicanos y peccadores, que auian venido, ſe ſentaron juntamente à la meſa con Ieſus y ſus diſcipulos,

11 ויראו המפרשים ויאמרו לתלמידיו למה עם בעלי עבירה ועם חטאים אוכל המלמדכם:

Y viendo eſto los Phariſeos, dixeron à ſus diſcipulos, Porque come vueſtro maeſtro con los publicanos y peccadores?

12 וישמע ישוע ויאמר להם בריאים לא יצטרכו לרופא כי־אם אשר ברעותם הם:

Y oyendo lo Ieſus, dixoles, Losque eſtan ſanos, no tienen neceſſidad de medico: ſi no los enfermos.

13 ולכו ולמדו מה זה הוא חסד חפצתי ולא זבח כי־לא באתי לקרא צדיקים כי־אם חטאים לתשובה:

Andad antes apprended que coſa es, Miſericordia quiero, y no ſacrificio: porque no he venido à llamar los juſtos, ſi no los peccadores à penitencia.

14 אז נגשו אליו תלמידי יוחנן לאמר למה אנחנו והמפרשים צמים הרבה ותלמידיך לא צמו:

Entonces los diſcipulos de Ioan vienen à el, diziendo: Porque noſotros y los Phariſeos ayunamos muchas vezes, y tus diſcipulos no ayunan?

θ'.

9. Καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Puis Ieſus paſſant outre vid vn homme aſsis au lieu du peage, nommé Matthieu: & lui dit, Sui-moi. Et ſe leuant, il le ſuiuit.

10. Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et aduint comme Ieſus eſtoit à table en la maiſon d'icelui, voici, pluſieurs peagers & mal vïuans, qui eſtoyent là venus, ſe mirent à table auec Ieſus & ſes diſciples.

11. Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

Ce que les Phariſiens voyans, dirent à ſes diſciples, Pourquoi mange voſtre maiſtre auec les peagers & gens de mauuaiſe vie?

12. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Et Ieſus ayant entendu cela, leur dit' Ceux qui ſont en ſanté, n'ont point beſoin de medecin, mais ceux qui ſe portent mal.

13. Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν. οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Mais allez, & apprenez que c'eſt à dire, Ie vueil miſericorde, & non point ſacrifice. Car ie ne ſuis point venu appeler les iuſtes, mais les pecheurs à repentance.

14. Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες, Διατί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

Lors vindrent vers lui des diſciples de Iehan, diſans, Pourquoi nous & les Phariſiens iuſnons-nous ſouent, & tes diſciples ne iuſnent point?

CAP. IX.

9. Et cum tranſiret inde Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. Et ſurgens, ſecutus eſt eum.

And as Jeſus paſſed forth from thence / he ſawe a man ſitting at the receite of cuſtome named Matthewe / and ſayd to him / Follow me. And he aroſe / & followed him.

10. Et factum eſt: diſcumbēte eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius.

And it came to paſſe / as Jeſus ſate at meat in his houſe / beholde / many publicanes and ſinners / that came thither / ſate downe at the table with Jeſus and his diſciples.

11. Et videntes Phariſæi, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus mãducat magiſter veſter?

And when the Phariſes ſawe that / they ſaid to his diſciples / Why eateth your maſter with Publicanes and ſinners?

12. At Ieſus audiens, ait, Non eſt opus valentibus medicus, ſed malè habentibus.

Nowe when Jeſus heard it / he ſaid vnto them / The whole neede not a phyſition / but they that are ſicke.

13. Euntes autem diſcite quid eſt, Miſericordiam volo, & non ſacrificium. Non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

But go ye & learne what this is / I will haue mercie / and not ſacrifice: for I am not come to call the righteous / but the ſinners to repentance.

14. Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Iohannis, dicentes, Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter: diſcipuli autem tui non ieiunant?

Then came the diſciples of John to him / ſaying / Why do we and the Phariſes faſt oft / and thy diſciples faſt not?

Das IX. Capitel.

9. Vnd da Jeſus von dannen gieng / ſahe er einen menſchen am Zoll ſitzen / der hieß Mattheus / vnd ſprach zu jhm / Folge mir. Vnd er ſtund auff / vnd folgete jm.

Oc der Jheſus gick der fra / ſaa hand it Menniſke ſide hoſſ Tolden / hand hed Mattheus / oc hand ſagde til hannem / Følg mig. Oc hand ſtod op / oc fulde hannem.

10. Vnd es begab ſich / da er zu Tiſch ſaß im Hauſe / Sihe / da kamen viel Zöllner vnd Sünder / vnd ſaſſen zu Tiſche mit Jeſu vnd ſeinen Jüngern.

Oc det ſkede / der hand ſad til bordz i Huſit / See / Da komme mange Toldere / oc Syndere / oc ſade til bordz met Jheſu oc hans Diſciple.

11. Da das die Phariſeer ſahen / ſprachen ſie zu ſeinen Jüngern: Warumb iſſet ewer Meiſter mit den Zöllnern vnd Sündern?

Der Phariſeerne ſaae det / ſagde de til hans Diſciple / Hui æder eders Meſtere met Toldere oc ſyndere?

12. Da das Jeſus höret / ſprach er zu jhnen: Die ſtarcken dörffen des Artztes nicht / ſondern die Krancken.

Der Jheſus det hørde / ſagde hand til dem / De Karſke haffue Læcgen icke behoff / Men de ſiuge.

13. Gehet aber hin / vnd lernet / was das ſey / (Jch habe wolgefallen an Barmhertzigkeit / vnd nicht am Opffer) Jch bin kommen die Sünder zur Buſſe zu ruffen / vnd nicht die Frommen.

Gaar bort / oc lærer / huad det er (Jeg haffuer behagelighed til Barmhiertighed / oc icke til Offer) Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring / oc icke de Fromme.

14. Jnn des kamen die Jünger Johannis zu jhm / vnd ſprachen: Warumb faſten wir vnd die Phariſeer ſo vil / vnd deine Jünger faſten nicht?

Da komme Johannis Diſciple til hannem / oc ſagde / Hui faſte wi ock Phariſeerne ſaa meget / oc dine Diſciple faſte icke?

Kapitola IX.

9. A když ſſel odtud Gežijſs / vzřel člowěka an ſedij na Cle / gménem Máthauſſe, Y řekl gemu: Pod za mnau. A on wſtaw / ſſel za nim.

A gdy z tamtąd ſzedł Jezus / vyzrał niektorego człowieká śiedzącego ná cle / ktore go zwano Matheuſz: Y rzekł ku niemu / Podz zá mną / A on wſtawſzy poſzedł zá nim.

10. Y ſtalo ſe / když ſeděl za ſtolem w geho domu / hle mnozý zgewnij a taynij hřijſſnijcy přiſſedſſe ſeděli za ſtolem s Gežijſſem y s Včedlnijky geho.

Y ſtáło ſie gdy on śiedział v ſtołu w domu ie° / oto wiele celnikow y grzeſznikow ktorzy byli przyſzli / weſpoł śie dzieli z Jezuſem y z vczniámi ie°.

11. A widuce to Zákonijcy / řekli Včedlnijkům geho: Proč s zgewnými a taynými hřijſſnijky gij Miſtr wáſs?

A gdy to obaczyli Fáryzeuſzowie / rzekli vczniom iego / Przecz że z celniki y z grzeſzniki ie miſtrz wáſz?

12. Ale Gežijſs vſlyſſaw / řekl: Nenijť potřebij zdrawým lekaře / nez nemocným.

Vſłyſzawſzy to Jezus / rzekł im / Ktorzy zdrowi ſą nie potrzebuią lekarzá / ále ci co ſie źle máią.

13. Ale raděgj gděte a včte ſe / coby to bylo: Miloſrdenſtwij chcy / a ne oběti. Nebo nepřiſſel gſem wolati ſprawedliwých ale hřijſſných (k pokánij.)

Ale ſzedſzy náuczćie ſie co ieſt / Miłoſierdzia chcę á nie ofiáry / bom ci ia nie przyſzedł ábym wzywał ſpráwiedliwych / ále grzeſznikow ku vpámiętániu.

14. Tehdy přiſtaupili k němu Včedlnijcy Janowi řkauce: Pročmy a Zákonijcy poſtijme ſe čaſto / a Včedlnijcy twogi ſe nepoſtij?

Tedy przyſzli do niego vczniowie Janowi / mowiąc / Przecz my y Fáryzeuſzowie poſcimy czeſto? á vczniowie twoi nie poſzczáią?

ט

15 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דַּלְמָא מֶשְׁכְּחִין בְּנַוְהִי דַּגְנוֹנָא לְמֶצָם כְּמָא דְּחַתְנָא עַמְּהוֹן אָתְיָן דֵּין יָוְמָתָא כַּד יֶשְׁתְּקֵל מֶנְּהוֹן חַתְנָא וְהָיְדֵין יְצוּמוּן׃

E IESV disse loro, gl'inuitati à le nozze possono essi piangere, mentre che lo sposo è con loro? Ma verranno bene i giorni, che lo sposo sara lor tolto, & allora digiunaranno.

16 לָא אְנָשׁ רָמֵא אוּרְקַעְתָּא חֲדַתָּא עַל נַחְתָּא בְּלָיָא דְּלָא תְּתוּף מַלְיוּתָהּ מֶן הָו נַחְתָּא וְנֶהְוֵא בְּזָעָא יַתִּירָא׃

E ninno è che metta vna giunta di panno grosso in vn vestimento vecchio, percioche quel suo riempimento porta via del vestimento, e fassi peggior rottura.

17 וְלָא רָמִין חַמְרָא חֲדַתָּא בְּזֶקֶא בְּלָיָתָא דְּלָא מֶצְטַרְיָן זֶקֶא וְחַמְרָא מֶתְאֶשֵׁד וְזֶקֶא אָבְדִין אֶלָּא רָמִין חַמְרָא חַדְתָּא בְּזֶקֶא חֲדַתָּתָא וְתַרְיהוֹן מֶתְנַטְרִין׃

Ne metteno il vino nuouo ne gli otri vecchij: altrimenti gliotri si rompeno, & il vino si versa, e gli otri si perdeno. Ma metteno il vino nuouo ne gli otri nuoui, e cosi amendue si conseruano.

18 כַּד דֵּין הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן אֶתָא אַרְכוֹנָא חַד קְרֵב סְגֶד לֵהּ וְאָמַר בְּרַתִּי הָשָׁא מִיתַת אֶלָּא תָּא סִים אִידָךְ עָלֶיהָ וְתֵחֵא׃

Mentre ch'egli diceua loro queste cose, ecco venire vn certo principe ches'inchinò à lui, dicendo, La mia figliuola poco fà è morta: ma vieni, e poni la tua mano sopra essa, e viuera.

19 וְקָם יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידוֹהִי וָאזֶלוּ בָּתְרֵהּ׃

E IESV leuato si, il seguitò, e cosi i suoi discepoli.

ט

15 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲיוּכְלוּ בְּנֵי חָתָן לִבְכּוֹת בִּהְיוֹת עִמָּהֶם הֶחָתָן אַךְ יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר יִנָּשֵׂא מֵהֶם הֶחָתָן וְאָז יָצוּמוּ׃

Y dixoles Iesus, Pueden los que son de bodas tener luto entre tanto que el esposo está con ellos? Mas vendrán dias, quando el esposo será quitado deellos, y entonces ayunarán.

16 כִּי לֹא יְשַׁלַּח אִישׁ חֲתִיכַת בֶּגֶד הַפָּסוּל עַל־שִׂמְלָה יְשָׁנָה וְאִם יִשָּׂא אֶת־מְלוֹאָהּ מֵאֶת־הַשִּׂמְלָה וּבִדְקוֹ רַע יוֹתֵר מִקֶּדֶם יִהְיֶה׃

Item, nadie echa remiendo de panno rezio en vestido viejo: porque el tal remiendo tira del vestido, y hazese peor rotura.

17 וְלֹא יְשַׁלְּחוּ יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת בָּלִים כִּי־אָז יִשָּׁבְרוּ נֹאדוֹת וְיַיִן יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדוֹת יֹאבֵדוּ כִּי־אִם יְשַׁלְּחוּ יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת חֲדָשִׁים וּשְׁנֵיהֶם יִשָּׁמֵרוּ׃

Ni echan vino nueuo en cueros viejos: de otra manera los cueros se rompen, y el vino se derrama, y pierdense los cueros: mas echan el vino nueuo en cueros nueuos: y lo vno y lo otro se conserua juntamente.

18 וְכַאֲשֶׁר הוּא דִּבֵּר הָאֵלֶּה אֲלֵיהֶם הִנֵּה שַׂר אֶחָד בָּא וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לוֹ לֵאמֹר כִּי בִתִּי כְּבָר מֵתָה רַק בָּא תָבוֹא וְשִׂים אֶת־יָדְךָ עָלֶיהָ וְתִחְיֶה׃

Hablando el estas cosas à ellos, heaqui vn principal vino, y adorolo, diziendo, Mi hija es muerta poco hà: mas ven, y pon tu mano sobre ella, y biuirá.

19 וַיָּקָם יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו עִם תַּלְמִידָיו׃

Y leuantóse Iesus, y siguiólo, y sus discipulos.

θʹ.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

Et Iesus leur respondit, Les gens de la chambre du nouueau marié peuuent-ils mener dueil pendant que le nouueau marié est auec eux? mais les iours viendront que le nouueau marié leur sera oste, & lors ils iusneront.

16. Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ, αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

Aussi personne ne met vne piece de drap escru à vn vieil vestement, car ce qui est mis pour remplir, emporte du vestement, & la rompure en est pire.

17. Οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Pareillement on ne met pas le vin nouueau en ouaires vieux: autrement les ouaires se rompẽt, & le vin s'espand, & les ouaires se perdent: mais on met le vin nouueau en ouaires neufs, & l'vn & l'autre se contregardent.

18. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν. ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν. καὶ ζήσεται.

Et comme il disoit ces choses voici vn Seigneur, lequel se prosterna deuant lui, lui disant, Ma fille est maintenant trespassée: mais vien & mets ta main sur icelle, & elle viura.

19. Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Et Iesus se leuant le suiuit, lui & ses disciples.

CAP. IX.

15. Et ait illis Ieſus, Nunquid poſſunt filii ſponſi lugere quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cum auferetur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt.

And Jeſus ſayd vnto them / Can the children of the mariage chamber mourne as long as the bridegrome is with them? But the dayes will come when the bridegrome ſhall bee taken from them / and then ſhall they faſt.

16. Nemo autem immittit cõmiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à veſtimento: & peior ſciſſura fit.

Moreouer no man pieceth an olde garment with a piece of new cloth: for that that ſhould fill it vp / taketh away from the garment / and the breach is worſe.

17. Neque mittunt vinũ novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt & ambo conſervantur.

Neither do they put new wine into olde veſſels: for then the veſſels would breake / and the wine woulde be ſpilt / and the veſſels ſhould periſh: but they put newe wine into new veſſels / and ſo are both preſerued.

18. Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps unus acceſſit, & adorabat eum, dicens, Domine, filia mea modò defuncta eſt: ſed veni, impone manum tuam ſuper eam, & vivet.

While he thus ſpake vnto them / beholde there came a certaine ruler / and worſhipped him / ſaying / My daughter is nowe deceaſed / but come and lay thine hande on her / and ſhe ſhall liue.

19. Et ſurgens Ieſus, ſequebatur eum, & diſcipuli eius.

And Jeſus aroſe and followed him with his diſciples.

Das IX. Capitel.

15. Jeſus ſprach zu jnen: Wie können die Hochzeitleute leide tragen / ſo lange der Breutigam bey jhnen iſt? Es wird aber die zeit kommen / daß der Breutigam von jnen genommen wird / als denn werden ſie faſten.

Jheſus ſagde til dem / Huorledis kand Brøllupsfolcket ſørge / ſaa lenge ſom Brudgommen er hoſſ dem? Den tid ſkal komme / at Brudgommen ſkal tagis fra dem / da ſkulle de faſte.

16. Niemand flickt ein alt Kleid mit einem Lappen von neuem Tuch / deñ der Lappe reiſſet doch wider vom Kleid / vnd der riß wird erger.

Ingen bæder it gammilt Klæde met en Klud aff nyt Klæde / Thi at Kluden riffuis dog fra Klædet igen / oc hullet bliffuer verre.

17. Man faſſet auch nicht Moſt in alte Schleuche / anders die Schleuche zureiſſen / vnnd der Moſt wird verſchütt / vnd die Schleuche komen vmb. Sondern man faſſet Moſt inn neue Schleuche / ſo werden ſie beyde mit einander behalten.

Mand lader oc icke Moſt i gamle Flaſker / ellers brøſte Flaſkerne / oc Moſten ſpildis / oc Flaſkerne forderffuis? Men mand lader Moſt i ny Flaſker / ſaa bliffue de baade foruarede tilſammen.

18. Da er ſolches mit jhnen redet / Sihe / da kam der Oberſten einer / vnd fiel fur jhm nider / vnd ſprach: HERR / meine Tochter iſt jetzt geſtorben / aber kom̃ vnnd lege deine Hand auff ſie / ſo wird ſie lebendig.

Der hand dette talede met dem / See / da kom der en aff de Øffuerſte / oc falt ned faar hannem / oc ſagde HERRE / Min Daater er nu død / men kom / oc leg din haand paa hende / ſaa bliffuer hun leffuendis.

19. Jeſus ſtund auff / vnd folget jm nach / vnd ſeine Jünger.

Jheſus ſtod op / oc fulde effter hannem / oc hans Diſciple.

Kapitola IX.

15. Y řekl gim Gežijſs: Zdalíž mohau Synowé Ženichowi plakati / dokud geſt s nimi Ženich? Ale přigdau dnowé / když bude odnat od nich Ženich a tehdáž ſe budau poſtiti.

Y rzekł im Jezus / Jzali moga wezwáni ná weſele ſmutnymi byc poki z nimi ieſt oblubieniec? ále przyida dni gdy bedzie wziet od nich oblubieniec / á tedyć beda poſcić.

16. Ažádni nepřiſſýwa záplaty ſukna nowěho krauchu ſtarému: Nebo odgijmá pewnoſt geho od raucha / a wětſſij dijra býwá.

A teżći nikt nie wprzyſzywa płáthá nowo vczynionego ſukna w wiotcha ſzáte / ábowiem on płát iey vymuie nieco z ſzáty / y ſtawa ſie gorſze przedárcie.

17. Aníž legij Wijna nowěho do Sudůw ſtarých / ſyc ginak rozpučij ſe Sudowé / á wijno ſe wylege / a Sudowé ſe zkazý. Ale wijno nowé legij do nowých Sudůw / a býwá obé zachowáno.

Winá też młodego nie leia w ſtáre naczynia / bo máczey pukaia ſie naczynia / y wino ſie rozlewa / y naczynia gina / ále zlewáia młode wino w naczynia nowe á tháť oboie ſpołem bywáia zachowáne.

18. A když ty wěcy on k nim mluwil / Ay Knijže gedno přiſtaupilo k němu / a klanělo ſe gemu / řka: Pane / Dcera má nynij vmřela: ale pod / wlož na ni ruku twu / a budeť žiwa.

A gdy on ty rzeczy mowił / otho niektore Kſiąże przyſzedſzy dawało muchwałe / mowiąc / Corká moiá do piero ſkonáłá / ále podź / á włoż ná nie reke twoie / á bedzie żyłá.

19. Y wſtaw Gežijs ſſel za nim / y Včedlnijcy geho.

Tedy wſthawſzy Jezus / ſzedł zá nim y vczniowie iego.

ט

20 וְהָא אַנְתְּתָא דַּרְדָא הֲוָת דְּמָהּ שְׁנִין תַּר תַּרְתַּעְסְרָא אֲתָת מִן בַּסְתָרָהּ וְקֶרְבַת לְקַרְנָת דַּלְבוּשָׁהּ׃

In tanto ecco vna donna che ben dodici anni haueua il fluſſo del ſangue, laquale accoſtataſi di dietro, gli toccò l'eſtremita de la veſta.

21 אָמְרָת הֲוָת גֵּיר בְּנַפְשָׁהּ אֶפֵן בַּלְחוּד דַּל דַּלְמָאנֵהּ קֶרְבָא אֶנָת מֶתְאַסְיָא אֶנָת׃

Percioche ella diceua fra ſeſteſſa, Se io toccarò ſolamente la ſua veſta, ſarò ſalua.

22 יֵשׁוּעַ דֵּין אֶתְפְּנִי חֲזָהּ וְאָמַר לָהּ אֶתְלַבְּבִי בְּרָתִי הַיְמָנוּתְכִי אַחֲיַתְכִי וא וְאֶתְאַסְיַת אַנְתְּתָא הָי מִן הָי שָׁעְתָת׃

E Iesv riuoltandoſi, e vedendo la, diſſe, Figliuola, ſta di buono animo, la tua fede t'ha fatta ſalua. E da quello inſtante la donna fu riſanata.

23 וְאֶתָא יֵשׁוּעַ לְבַיְתֵהּ דְּאַרְכוֹנָא וַחֲזָא זָמָרֵת וְכֶנְשָׁא דְּמֶשְׁתַּגְּשִׁין׃

Iesv eſſendo venuto a la caſa del principe, e vedendo i piſſeri, e la turba che faceua tumulto.

24 וְאָמַר לְהוֹן פְּרוּקוּ לְכוֹן טְלִיתָא גֵּיר לָת מִיתָת אֶלָּא דַּמְכָא הִי וְגָחְכִין הֲווֹ עֲלַוְהִי׃

Dice loro: Ritirateui: percioche la fanciulla non è morta, ma dorme. Et eſſi ſi faceuan beffe di lui.

25 וְכַד אַפֵּק לְכֶנְשָׁא עַל אַחֲדָהּ בְּאִידָהּ וְקָמַת טְלִיתָא׃

Poi che fu mandata via la turba, egli entrò, e preſele la mano: e la fanciulla ſi leuò ſu.

26 וְנָפַק טֶבָא הָנָא בכ בְּכֻלָּהּ אַרְעָא הָי׃

Et vſci queſta fama per tutta quella terra.

27 וְכַד עֲבַר יֵשׁוּעַ מִן תַּמָּן דַּבְקוּהִי סַמְיֵא תְּרֵין דְּקָעְיִן וְאָמְרִין אֶתְרַחַם עֲלַיָן בְּרֵהּ דְּדַוִיד׃

Partendoſi poi Iesv di lì, due ciechi lo ſeguitorono gridando. e dicendo, Figliuol di Dauid, habbi miſericordia di noi.

ט

20 וְהִנֵּה אִשָּׁה דָוָה אֲשֶׁר דָּמָהּ זָב מִמֶּנָּה כִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה נִגְּשָׁה מֵאָחוֹר וְנָגְעָה אֶת־שְׂפַת בִּגְדוֹ׃

Y heaqui vna muger enferma de fluxo de ſangre doze annos auia, llegandoſe por detrás, tocó la finbria de ſu veſtido.

21 כִּי־אָמְרָה בְּנַפְשָׁהּ אִם אֶגַּע לְבַדִּי בִגְדוֹ אִוָּשֵׁעָה׃

Porque dezia entre ſi, Si tocáre ſolamente ſu veſtido, ſeré libre,

22 וַיִּפֶן יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אוֹתָהּ לֵאמֹר בִּטְחִי בִתִּי אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֵךְ וַתִּוָּשַׁע הָאִשָּׁה מִשָּׁעָה הַהִיא׃

Mas Ieſus boluiendoſe, y mirandola, dixo, Confia hija, tu fe teha librado. Y la muger fué libre deſde aquella hora.

23 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית הַשַּׂר וְרָאָה אֶת־הַחוֹלְלִים וְאֶת־הֲמִיַּת הָעָם׃

Y venido Ieſus à caſa del principal, viendo los tannedores de flautas, y la companna que hazia bullicio.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם סוּרוּ כִּי־לֹא מֵתָה הַנַּעֲרָה כִּי־אִם יְשֵׁנָה וַיִּלְעֲגוּ לוֹ׃

Dizeles, Apartaos, que la moça no es muerta: mas duerme. Y burlauanſe deel.

25 וְכַאֲשֶׁר הֻשְׁלַךְ הָעָם בָּא וְהֶחֱזִיק בְּיָדָהּ (וַיֹּאמֶר לָהּ טָלִיתָא קוּמִיהּ) וַתָּקוֹם הַנַּעֲרָה׃

Y como la companna fué echada fuera, entró, y trauô de ſu mano: y la moça ſe leuantó.

26 וַתֵּצֵא שְׁמוּעָה הַזּוֹאת אֶל־כָּל־הָאָרֶץ הַהִיא׃

Y ſalió eſta fama por toda aquella tierra

27 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו שְׁנֵי עִוְרִים קוֹרְאִים וְאוֹמְרִים חָנֵּנוּ בֶן־דָּוִד׃

Y paſſando Ieſus de alli, ſiguieronle dos ciegos dando bozes, y diziendo, Tem miſericordia de noſotros Hijo de Dauid.

θ'.

20. (Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμοῤῥοοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Et voici, vne femme malade d'vne perte de ſang de puis douze ans, vint par derriere, & toucha le bord de ſon veſtement.

21. Ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

Car elle diſoit en ſoi-meſme, Si tant ſeulement ie touche ſon veſtement, ie ſerai guerie.

22. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.)

Adonc Ieſus ſe retournant, & la regardant dit, Aye bon courage, ma fille, ta foy t'a ſauuee. Et en ce meſme inſtant la femme fut deliuree.

23. Καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον.

Et quand Ieſus fut venu en la maiſon de ce Seigneur-la, & eut veu les meneſtriers, & la troupe là aſſemblee menant grand bruit.

24. Λέγει αὐτοῖς, ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

Il leur dit, Retirez-vous, car la ieune fille n'eſt pas morte, mais elle dort. Et ils ſe mocquoyent de lui.

25. Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, (καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι) καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.

Et quand la troupe là aſſemblee fuſt miſe dehors: il entra, & print la main d'icelle, & la ieune fille ſe leua.

26. Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

Et le bruit en courut par tout ce quartier-la.

27. Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες, καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαυίδ.

Et comme Ieſus paſſoit outre, deux aueugles les ſuiuirent, crians, & diſans, Aye pitié de nous, fils de Dauid.

CAP. IX.

20. Et ecce mulier quæ ſanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti eius.

(And behold a woman which was diſeaſed with an yſſue of blood twelue yeeres / came behinde him / and touched the hemme of his garment.

21. Dicebat enim intra ſe, Si tetigero tantum veſtimẽtum eius: ſalva ero.

For ſhe ſaide in her ſelfe / If I may touche but his garment onely / I ſhall be whole.

22. At Ieſus converſus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te ſalvam fecit. Et ſalva facta eſt mulier ex illa hora.

Then Jeſus turned him about and ſeeing her/ did ſay / Daughter/ be of good comfort: thy fayth hath made thee whole. And the woman was made whole at that houre.)

23. Et cum ueniſſet Ieſus in domum principis, & vidiſſet tibicines, & turbam tumultuantem.

Nowe when Jeſus came into the rulers houſe / and ſaw the minſtrels and the multitude making noiſe.

24. Dicebat, Recedite: non eſt enim mortua puella, ſed dormit. Et deridebant eum.

He ſaide vnto them / Get you hence: for the maide is not dead/ but ſleepeth. And they laughed him to ſcorne.

25. Et cum eiecta eſſet turba, intravit: & tenuit manũ eius. Et ſurrexit puella.

And when the multitude were put forth, he went in and tooke her by the hande / and the mayde aroſe.

26. Et exiit fama hæc in univerſam terram illam.

And this brute went throughout all that lande.

27. Et tranſeunte inde Ieſu, ſecuti ſunt eum duo cæci clamantes & dicentes, Miſerere noſtri, fili David.

And as Jeſus departed thence / two blind men followed him / crying / and ſaying / O ſonne of Dauid / haue mercie vpon vs.

Das IX. Capitel.

20. Vnd ſihe ein Weib das zwölff jar den Blutgang gehabt/ trat von hinden zu jhm/ vnd rüret ſeines kleides Saum an.

Oc ſee/ en Quinde/ ſom haffde tolff aar hafft Blodſot/ gick bag til hannem/ oc rørde ved ſømmen aff hans Klædebon.

21. Denn ſie ſprach bey jhr ſelbs/ möcht ich nur ſein kleid anrüren/ ſo würde ich geſund.

Ti hun ſagde ved ſig ſelff/ Kunde ieg ekon røre ved hans Klædebon/ da bleffue ieg helbrede.

22. Da wendet ſich Jeſus vmb/vnd ſahe ſie/vnd ſprach: Sey getroſt meine Tochter/ dein Glaube hat dir geholffen. Vnd das Weib ward geſund zu derſelbigen Stunde.

Da vende Jheſus ſig om/ oc ſaa hende/ oc ſagde. Ver trøſtig min Daater/ Din tro haffuer hulpet dig. Oc Quinden bleff helbrede i den ſamme ſtund.

23. Vnnd als er inn des Oberſten Hauß kam/ vnnd ſahe die Pfeiffer/ vnd das getümmel des Volcks.

Oc der hand kom i den Offuerſtis Hwß/ oc ſaa Pibere oc Folckens bulder.

24. Sprach er zu jhnen: Weichet/ denn das Meidlein iſt nicht tod/ ſondern es ſchläfft. Vnd ſie verlachten jhn.

Sagde hand til dem/ Viger/ Thi Pigen er ick dod/ men hun ſoffuer. Oc de beſpaattede hannem/

25. Als aber das Volck außgetrieben war/ gieng er hinein/ vnnd ergreiff ſie bey der hand/ da ſtund das Meidlein auff.

Men der Folcket vaar vddreffuit/ gick hand ind oc tog hende ved haanden. Da ſtod pigen op.

26. Vnd diß gerücht erſchall in daſſelbige gantze Land.

Oc dette røcte kundgiordis i det gantſke Land.

27. Vnd da Jeſus von dannen fürbaß gieng/ folgeten jhm zween Blinden nach/ die ſchryen vnd ſprachen: Ach du Son David erbarme dich vnſer.

Oc der Jheſus gick der fra lenger frem/ fulde tho Blinde effter hannem/ de robte/ oc ſagde/ Ah du Davids Søn/ vorbarme dig offuer oſſ.

Kapitola IX.

20. A aý žena / kteráž ſwau nemoc měla dwa nácte let/ přiſtaupila s zadu/a dotkla ſe podolka raucha geho.

A oto niewiáſtá ktora plynienie krwie przezdwanaśćie lat ćierpiáła/przyſtapiwſzy ztyłu dotknelá ſie kraiu odźienia iego.

21. Nebo řekla ſama w ſobě: Dotknuli ſe toliko raucha geho zdráwa budu.

Bo mowiłá ſámá w ſobie/Bych ſie tylko dotknełá odźienia iego/ będę záchowána.

22. Gežiſs pak obrátiw ſe a vzřew gi/řekl: Dauffay Dcero Wijra twá tebe zdrawau včinila. Y vzdrawena gť žena w tu hodinu.

A Jezus obróciwſzy ſie/y vyzrawſzy ia rzekł/Badź ſercá dobrego corko/wiárá twoiá ćie záchowała: Y záchowána ieſt niewiáſtá od oney godźiny.

23. A když přiſſel Gežijſs do Domu Knijžete/vzřew tu Trubače a záſtup hlučijcý.

A gdy przyſzedł Jezus w dom onego Kśiążęćia/vyzrawſzy piſzczki y nie malo ludźi co zgiełk czynili.

24. Řekl gim: Odegděte ž/ nebť geſt neumřela Děwečka/ ale ſpij. Y poſmijwali ſe gemu.

Rzekł im/Odſtápćie/ábowiem/ ńie vmárłá dźieweczká ále ſpi/ y śmiali ſie z niego.

25. A když wyſſel záſtup/ wſſel tam/a vgal gi za ruku gegij/y řekl: Děwečko/wſtaň. Y wſtala Děwečka.

Ale gdy oni ludźie byli wygnáni precz/wſzedſzy vial ia zá ręke iey/y powſtałá dźieweczká.

26. A roznesla ſe pověſt ta powſſij zemi te.

I rozeſzłá ſie tá ſławá po wſzytkiey oney źiemi.

27. A když ſſel odtud Gežijſs/ſſli za nim dwa Slepá wolagijce/a řkauce: Smiluj ſe nad námi Synu Dawidůw.

A gdy Jezus przechodźił z onad/ſzli zá nim dwá niewidomi/ wołáiac y mowiac/Zmiłuy ſie nád námi Synu Dawidow.

ט

28 וְכַד אֶתָא לְבַיְתָא
קְרֶבוּ לֵהּ הָנוֹן סַמְיֵא אֶמַר
לְהוֹן יֵשׁוּע מְהַיְמְנִין א
אַנְתּוּן דְּמֶשְׁכַּח אֶנָא הָדָא
לְמֶעְבַּד אָמְרִין לֵהּ אִין
מָרַן׃

Et eſſendoſene venuto à caſa, què ciechi vennero a lui: e I E S V *dice loro, Credete voi che io poſſi far queſto? Eſſi gli dicono, Si Signore.*

29 הָיְדֵין קְרַב לְעַיְנַיְהוֹן
וֶאמַר אַיְכַנָא דְּהַיְמֶנְתּוּן
יֶהֱוֵא לְכוֹן׃

Allora egli toccò i loro ochii, dicendo, ſiaui fatto ſecondo la voſtra fede.

30 וּמֶחְדָא אֶתְפַּתַּחִי
עַיְנַיְהוֹן וּכְאַא בְּהוֹן י
יֵשׁוּע וֶאמַר חָזַו לְמָא
אֱנָשׁ יֵדַע׃

E coſi furono aperti gli ochii loro, & I E S V *ſeueramente proibi loro, dicendo, Guardate che non lo ſappia alcuno.*

31 הָנוֹן דֵּין נְפַקוּ אַטְבּוּהִי
בְּכֻלָּהּ אַרְעָא הָי׃

Ma eſſi come furono vſciti fuore, ne ſparſero la fama per tutta quella terra.

32 וְכַד נְפַק יֵשׁוּע קַרְבוּ
לֵהּ חַרְשָׁא דְּאִית עֲלַוְהִי
דֵּיוָא׃

Hor mentre che eſſi vſciuano, ecco, gli fu portato vn huomo muto indemoniato.

33 וּמֶן דַּנְפַק דֵּיוָא מַלֶּל
הָו חַרְשָׁא וְאֶתְדַּמַּרוּ
כֶּנְשֵׁא וְאָמְרִין דְּלָא
מֶמְתּוֹם אֶתְחְזִי הָכַנָא
בְּאִיסְרָיֵל׃

E ſcacciato che fu il demonio, il muto parlò: di che le turbe ſi marauigliorono, dicendo, Giamai non fu veduta coſa ſimile in Iſraël.

34 פְּרִישֵׁא דֵּין אָמְרִין
הֲווֹ בְּרִישָׁא דְּדַיְוֵא מַפֵּק
דַּיְוֵא׃

Ma i Fariſei diceuano, Egli ſcaccia i demonii per il principe de demonii.

ט

28 וּבְבוֹאוֹ אֶל־הַבַּיִת קָרְבוּ
אֵלָיו הָעִוְרִים וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
הֲתַאֲמִינוּ כִּי־אוּכַל לַעֲשׂוֹת
הַזֹּאת וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אָמְנָם אֲדֹנָי׃

Y venido à caſa, vinieron à el los ciegos, y Ieſus les dize: Creeys que puedo hazer eſto? Ellos dizen, Si Sennor.

29 אָז־נָגַע בְּעֵינֵיהֶם לֵאמֹר
כֶּאֱמוּנַתְכֶם יְהִי־לָכֶם׃

Entonces tocó los ojos deellos diziendo, Conforme à vueſtra fe os ſea hecho.

30 וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵיהֶם וַיִּזְעַם
עֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר רְאוּ פֶּן
יֵדַע אִישׁ׃

Y los ojos deellos fueron abiertos: Y Ieſus les defendió riguroſamente diziendo, Mirad, nadie lo ſepa.

31 וְהֵם יוֹצְאִים הִשְׁמִיעוּ אֶת־
שְׁמוּעָתוֹ בְּכָל־הָאָרֶץ הַהִיא׃

Mas ellos ſalidos, diuulgaron ſu fama por toda aquella tierra.

32 וּבְצֵאתָם מִשָּׁם הִנֵּה הִגִּישׁוּ
אֵלָיו אֱנוֹשׁ אִלֵּם בַּעַל שֵׁד׃

Y ſaliendo ellos, heaqui le truxeron vn hõbre mudo endemoniado:

33 וְכַאֲשֶׁר הוּצָא הַשֵּׁד אָז־
יְדַבֵּר הָאִלֵּם וַיִּתְמְהוּ הַקָּהָל לֵאמֹר
כִּי־לֹא נִהְיְתָה וְלֹא נִרְאֲתָה
כָּזֹאת בְּיִשְׂרָאֵל׃

Y echado fuera el demonio, el mudo habló. Y las compannas ſe marauillaron diziendo, Nũca hà ſido viſta coſa ſemejante en Iſrael.

34 וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ בְּשַׂר
הַשֵּׁדִים מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים׃

Mas los Phariſeos dezian, Por el principe de los demonios echa fuera los demonios.

θʹ.

28. Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

Puis quand il fut arriué en la maiſon, ces aueugles vindrent à lui, auſquels il dit-Croyez-vous que ie puis faire cela? Ils lui reſpondirent, Ouï vrayement, Seigneur.

29. Τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.

Adonc il toucha leurs yeux, diſant, Qu'il vous ſoit fait ſelon voſtre foy.

30. Καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.

Et leur yeux furent ouuerts, & Ieſus leur defendit auec menaces, diſant, Prenez gar de que perſonne ne le ſache.

31. Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

Mais eux eſtans partis firent courir la renommee d'icelui par tout ce quartier-la.

32. Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

Et ainſi qu'ils ſortoyent voici, on lui preſenta vn homme muet, demoniaque.

33. Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες· ὅτι οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ.

Et quand le diable eut eſté ietté hors, le muet parla: dont les troupes s'eſmerueillerent, diſans, Telle choſe ne fut onques veuë en Iſrael.

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον· ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Mais les Phariſiens diſoyent, il iette hors les diables de par le prince des diables.

CAP. IX.

28. Cum autem veniſſet domum, acceſſerũt ad eum cæci. Et dicit eis Ieſus, Creditis quia hoc poſſum facere vobis? Dicunt ei, Vtique Domine.

And when hee was come into the houſe / the blinde came to him/ and Jeſus ſaid vnto them/ Beleeue yee that I am able to doe this? And they ſayd vnto him / Yea/ Lord.

29. Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem veſtram fiat vobis.

Then touched hee their eyes/ ſaying/ According to your fayth be it vnto you.

30. Et aperti ſunt oculi eorũ, & comminatus eſt illis Ieſus, dicens, Videte ne quis ſciat.

And their eyes were opened / and Jeſus charged them/ ſaying/ See that no man knowe it.

31. Illi autem exeuntes, diffamaverunt eum in tota terra illa.

But when they were departed / they ſpred abroad his fame throughout all that land.

32. Egreſſis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem

And as they went out / beholde / they brought to him a domme man poſſeſſed with a deuill.

33. Et eiecto dæmonio, locutus eſt mutus, & miratæ ſunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit ſic in Iſraël.

And when the deuill was caſt out/ the domme ſpake: then the multitude marueyled / ſaying / The like was neuer ſeene in Jſrael.

34. Phariſæi autem dicebant, In principe dæmoniorum eiicit dæmones.

But the Phariſes ſayd / He caſteth out deuils / through the prince of deuils.

Das IX. Capitel.

28. Vnd da er heim kam tratten die Blinden zu jhm. Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: Glaubet jhr / daß ich euch ſolches thun kan? Da ſprachen ſie zu jm: HERR/ Ja.

Oc der hand kom hiem/ gienge de Blinde til hannem. Oc Jeſus ſagde til dem / Tro i / at ieg kand gere eder det? Da ſagde de til hannem / HERRE / Ja.

29. Da rürete er jre augen an / vnd ſprach: Euch geſchehe nach ewrem Glauben.

Da rørde hand ved deris øyen / oc ſagde / Eder ſke effter eders Tro.

30. Vnd jhre augen wurden geöffnet. Vnd Jeſus bedrawet ſie / vnnd ſprach: Sehet zu / daß es niemand erfahre.

Oc deris øyen bleffue obnede. Oc Jheſus truede dem / oc ſagde / Seer til / at ingen faar det at vide.

31. Aber ſie giengen auß / vnnd machten jhn ruchtbar / im ſelbigen gantzen Lande.

Men de ginge vd / oc vdſpridde hans røcte i det gantſke Land.

32. Da nun diſe waren hinauß kommen / Sihe / da brachten ſie zu jhm einen Menſchen / der war ſtum̃ vnd beſeſſen.

Der diſſe vaare nu komne hen vd/ See / da førde de it Menniſke til hannem / ſom vaar en Dumme oc beſæt.

33. Vnd da der Teuffel war außgetrieben / redet der Stumme. Vnnd das Volck verwundert ſich / vnnd ſprach: Solches iſt noch nie in Jſrael erſehen worden.

Oc der Dieffuelen vaar vddreffen / da talede den Dumme. Oc Folcket forundrede ſig/ oc ſagde/ Aldri er ſaadant ſeet i Jſrael.

34. Aber die Phariſeer ſprachen: Er treibt die Teufel auß / durch der Teufel öberſten.

Men Phariſeerne ſagde/ Hand vddriffuer Dieffle ved den Querſte Dieffuel.

Kapitola IX.

28. A když wſſel do Domu/ přiſtaupili k němu ti ſlepij. Y řekl gim Gežijš: Wěřijteli/ že to mohu včiniti wám? Řekli gemu: Wěřijme Pane.

A gdy on wſzedł w dom/ przyſzli k niemu oni niewidomi / ktorym rzekł Jezus/ Wierzycie iż to mogę vczynić? A oni mu rzekli / Tak Pánie.

29. Tehdy dotekl ſe očij gegich řka: Podlé wijry waſſij ſtaniž ſe wám.

Tedy ſię dotknął oczu ich / mowiąc/ Wedle wiáry wáſzey niechaj ſię wam ſtánie.

30. Y otewřijny gſau oči gegich. Pohrozyl pak gim Gežijš/ řka: Wiztež/ ať nižádný o tom newij.

Y otworzyły ſię oczy ich / á Jezus im ſrodze zákazał / mowiąc/ Baczcie áby nikt nie wiedział.

31. Ale oni wyſſedſſe/ hláſali o něm po wſſij Kragině té.

Lecz oni wyſzedſzy / rozſławili go po wſzytkiey oney ziemi.

32. A když oni wyſſli/ hle podali gemu Cžlowěka němého/ ďábelſtwij magijcýho.

A gdy oni wychodzili / oto ofiárowáli mu człowieká niemego ktory był opętány.

33. A když wywrhl ďábla/ mluwil geſt němý. Y diwili ſe záſtupowé / řkauce: Nikdy ſe tak neukázalo w Lidu Izrahelſkém.

A gdy był wygnan on dyabeł/ przemowił niemy, y dziwowało ſię ono zebránie ludu / mowiąc/ Nigdy ſię rzecz tákowa nie okazáłá w Izráel.

34. Ale Zákonijcy prawili: Knijžetem ďábelſkým wymijtá Diábly.

Ale Fáryzeuſzowie powiedzieli/ Przez Kſiążę Dyabłow wygania dyabły.

ט

35 וּמְתַכַּרֵךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בַּמְדִינָתָא כֻּלְּהֵין וַבְקוּרְיָא וּמַלֵּף הֲוָא בַּכְנוּשָׁתְהוֹן וּמַכְרֵז סַבְרְתָא דְמַלְכוּתָא וּמָאסֵא כֻּל כּוּרְהָנִין וְכֻל כְּאֵבִין׃

Et andaua I ESV *attorno per tutte le citta e ville, inſegnando ne le lor ſinagoghe, e predicando l'Euangelio del Regno, e ſanando ogni malattia, & ogni infermita nel popolo.*

36 כַּד חֲזָא דֵין יֵשׁוּעַ לְכֶנְשָׁא אֶתְרְחַם עֲלֵיהוֹן דַּלְאִין הֲווֹ וַשְׁרִין אַיךְ עֶרְבָּא דְּלַית לְהוֹן רָעְיָא׃

E vedendo le turbe, hebbe compaſſione di loro, percioche elle erano diſſipate, e diſperſe come peccore che non hanno paſtore.

37 וֶאמַר לְתַלְמִידוֹהִי חֲצָדָא סַגִּי וּפָעֲלֵא זְעוּרִין׃

Allora dice à i ſuoi diſcepoli, Certamente la mietitura è grande, magli operari ſon pochi.

38 בְּעוֹ הָכִיל מֶן מָרֵא חֲצָדָא דְּנַפֵּק פָּעֲלֵא ל לַחֲצָדֵהּ׃

Pregate dunque il padron de la mietitura, che mandi de gli operari ne la mietitura ſua.

ט

35 וַיִּתְהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ בְּכָל הֶעָרִים וּבַטִּירוֹת מְלַמֵּד בְּמַקְהֲלוֹתָם וּמְבַשֵּׂר בְּשׂוֹרַת הַמַּמְלָכָה וּמְרַפֵּא כָּל־חֹלִי וְכָל־מַחֲלָה בָּעָם׃

Y rodeaua Ieſus por todas las ciudades y aldeas, enſennando en las ſynogas deellos, y predicando el Euangelio del Reyno, y ſanando toda enfermedad y toda flaqueza en el pueblo.

36 וַיַּרְא אֶת־הַמַּקְהֵלוֹת וְנִכְמְרוּ רַחֲמָיו עֲלֵיהֶם כִּי־הָיוּ חֲלוּשִׁים וּנְפוּצִים כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רוֹעֶה׃

Y viendo las compannas, vuo miſericordia deellas, que eran derramados y eſparzidos, como ouejas que no tienen paſtor.

37 אָז־אָמַר לְתַלְמִידָיו הַקָּצִיר רַב הוּא וְהַפֹּעֲלִים מְעַטִּים׃

Entonces dize à ſus diſcipulos, A la verdad la mieſſe es mucha: mas los obreros, pocos.

38 עַל־כֵּן שַׁאֲלוּ מֵאֲדֹנֵי הַקָּצִיר אֲשֶׁר יִשְׁלַח פֹּעֲלִים בִּקְצִירוֹ׃

Rogad pues àl Sennor de la mieſſe, que embie obreros à ſu mieſſe.

θʹ.

35. Καὶ περιῆγεν ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Et Ieſus tournoyoit par toutes les villes & bourgades, enſeignant en leurs ſynagogues, & preſchant l'Euangile du regne, & gueriſſant toute ſorte de maladie & toute ſorte de langueur entre le peuple.

36. Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐκλελυμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

Et voyant les troupes, il fut eſmeu de compaſsion enuers icelles de ce qu'ils eſtoyent eſcartés & eſpars comme brebis qui n'ont point de paſteur.

37. Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

Adonc il dit à ſes diſciples, Certes la moiſſon eſt grande, mais il y à peu d'ouuriers.

38. Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Priez donc le Seigneur de la moiſſon qu'il pouſſe des ouuriers en ſa moiſſon.

י

1 וַקְרָא לַתְרֵעְסַר יתלמ תַלְמִידוֹהִי וִיהַב לְהוֹן שׁו שׁוּלְטָנָא עַל רוּחָא טַנְפָתָא דְּנַפְּקוּן וַלְמַאְסָיוּ כֻּל כְּאֵב וְכוּרְהָן׃

Allora chiamati à ſe i ſuoi dodici diſcepoli, dette loro poteſtà contra gli ſpiriti immondi, che gli ſcacciaſſeno, e guariſſeno ogni malattia, & ogni infermita.

2 דִילְהוֹן דֵּין דַתְרֵי־עֲסַר שְׁלִיחֵא שְׁמָהָא אִיתַיְהוֹן הָלֵין קַדְמַיְהוֹן שֶׁמְעוֹן דמ דֶמֶתְקְרֵא כֵּאפָא ו וְאַנְדְרָאוֹס אֲחוּהִי וְיַעֲקוּב בַּר זַבְדַי וְיוֹחַנָּן אֲחוּהִי׃

E i nomi de dodici Apoſtoli ſon queſti: il primo è Simone, che ſi chiama Pietro, & Andrea ſuo fratello: Iacopo, quel di Zebedeo, e Giouanni ſuo fratello.

י

1 וַיִּזְעַק שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו וַיִּתֵּן לָהֶם מֶמְשָׁלָה עַל־רוּחוֹת טְמֵאוֹת לְהוֹצִיאָם וּלְרַפֵּא כָּל־חֹלִי וְכָל מַחֲלָה׃

Entonces llamando ſus doze Diſcipulos, dióles poteſtad contra los eſpiritus immundos, que echaſſen fuera, y ſanaſſen toda enfermedad y toda flaqueza.

2 וְאֵלֶּה שְׁמוֹת שְׁנֵים עָשָׂר הַשְּׁלִיחִים רִאשׁוֹן שִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָא וְאַנְדְּרֵעַ אָחִיו יַעֲקֹב בֶּן־זַבְדִי וְיוֹחָנָן אָחִיו׃

Y los nobres de los doze Apoſtoles ſon eſtos. El primero, Simon, que es dicho Pedro, y Andres, ſu hermano: Iacobo, hijo de Zebedeo; y Ioan ſu hermano:

ΚΕΦΑΛ. ιʹ.

Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

Lors ayant appelé à ſoi ſes douze diſciples, il leur donna pouuoir ſur les eſprits immondes, pour les ietter hors, & guerir toute ſorte de maladie, & toute ſorte de langueur.

2. Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος, σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

Or les noms des douze Apoſtres ſont ceux-ci: le premier eſt Simon, nommé Pierre, & Andre ſon frere: Iaques fils de Zebedee & Iehan ſon frere.

CAP. IX.

35. Et circuibat Ieſus omnes civitates, & caſtella docens in ſynagogis eorum, & prædicans evangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And Jeſus went about all cities and townes / teaching in their Synagogues / & preaching the Goſpell of the kingdome / and healing euery ſickeneſſe and euery diſeaſe among the people.

36. Videns autem turbas, miſertus eſt eis: quia erant vexati, & iacentes ſicut oves non habentes paſtorem.

But when he ſaw the multitude / he had compaſſion vpon them / becauſe they were diſperſed / and ſcattered abroade / as ſheepe hauing no ſhepheard.

37. Tunc dicit diſcipulis ſuis, Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.

Then ſaide he to his Diſciples / Surely the harueſt is great / but the laboures are fewe.

38. Rogate ergo dominum meſſis, ut emittat operarios in meſſem ſuam.

Wherefore pray the Lorde of the harueſt / that he woulde ſende forth labourers into his harueſt.

CAP. X.

ET convocatis duodecim diſcipulis ſuis, dedit illis poteſtatem ſpirituum immundorum, ut eiicerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.

And hee called his twelue Diſciples vnto him / and gaue them power agaynſt vncleane ſpirites / to caſt them out / & to heale euery ſickneſſe / & euery diſeaſe.

2 Duodecim autem apoſtolorum nomina, ſunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius. Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius.

Nowe the names of the twelue Apoſtles are theſe. The firſt is Simon / called Peter, and Andrew his brother: James the ſonne of Zebedeus / and John his brother.

Das IX. Capitel.

35 Vnd Jeſus gieng vmbher in alle Städte vnd Märckte / lehret in jren Schulen / vnd prediget das Euangelium von dem Reich / vnd heilete allerley Seuche vnd allerley Kranckheit im Volck.

Oc Jheſus gick omkring i alle Stæder oc Byer / lærde i deris Scholer / oc predickede Euangelium om Riget / Oc helbredede allehonde Soter oc allehonde Siugdomme hoſſ Folcket.

36. Vnd da er das Volck ſahe / jammert jhn deſſelbigen / denn ſie waren verſchmacht vnnd zerſtreuet wie die Schafe die keinen Hirten haben.

Oc der hand ſaa Folcket / ynckedis hand offuer dem / Thi de vaare forſmectede oc atſpridde ſom de Faar / der haffue ingen Hyrde.

37. Da ſprach er zu ſeinen Jüngern: Die Erndte iſt groß / aber wenig ſind der Arbeiter.

Da ſagde hand til ſine Diſciple / Høſten er ſtor / men Arbeyderne ere faa.

38. Darumb bittet den HERRN der Erndte / daß er Arbeiter in ſeine Erndte ſende.

Beder fordi Høſtens HERRE / At hand ſender Arbeydere i ſin Høſt.

Das X. Capitel.

Vnd er rieff ſeine zwölff Jünger zu ſich / vnd gab jhnen Macht über die vnſaubern Geiſter / daß ſie dieſelbigen außtrieben / vnd heileten allerley Seuche vnd allerley Kranckheit.

OC hand kallede ſine tolff Diſciple til ſig / oc gaff dem mact offuer de vrene Aander / At de ſkulde vddriffue dem / oc helbrede allehonde Sot / oc allehonde Siugdom.

2. Die Namen aber der zwölff Apoſtel ſind diſe / der erſt / Simon genant Petrus / vnnd Andreas ſein Bruder. Jacobus Zebedei Son vnd Johannes ſein Bruder.

Diſſe ere de tolff Apoſtlis naffn / Den førſte Simon / ſom kaldis Peder / oc Andreas hans broder / Jacobus Zebedei Søn / oc Johannes hans broder.

Kapitola IX.

35. Y obcházel Gežjš wſſecka Měſta y Měſtečka / vče w ſſkolách gegich / a káže Ewangelium králowſtwj / a vzdrawuge wſſecky ne duhy y wſſelikau nemoc.

Y obchodził Jezus wſzytki miáſthá y wśi / vcząc w bożnicach ich / y przepowiedáiąc Ewánieliá Króleſtwá / á vzdrawiáiąc wſzelką chorobę / y wſzelką niemoc miedzy ludem.

36. A wida záſſupy / ſlitowalo ſe mu gich / neb byli opuſſtěni / a blaudili yako owce nemagjce Paſtyře.

A gdy vyzrał ták wiele ludzi / rozlitowáł ſie nád nimi / iż byli ſpracowáni y roſproſzeni / iáko owce / nie máiące páſtyrzá.

37. Tehdy řekl Včedlnijkům ſwým: Žeň zagiſte geſt mnohá / ale Dělnijkůw málo

Tedy rzekł vczniem ſwoim / Jeſtci ſámo żniwo wielkie / ále robotnikow máło.

38. Pretož proſte Pána žně / ať poſſle dělnijky na žeň ſwau.

Prośćież tedy Páná żniwá / áby wyſłał robotniki ná żniwo ſwoie.

Kapitola X.

Y Swolaw dwanácte Včedlnijkůw ſwých / dal gim moc nad duchy ne čiſtými / aby ge wymijtali / a aby vzdrawowali wſſecky neduhy y každau nemoc.

WEzwawſzy tedy dwánaśćie vczniow ſwoich / dał im moc nád duchy nieczyſtymi áby ie wyganiali / y vzdrawiali wſzeláką chorobę / y wſzeláką niemoc.

2. Dwanácti pak Apoſſtolůw gſau gména tato: Prwnij Symon / kterýž ſlowe Petr / a Ondřeg Bratr geho. Jakub Syn Zebedeůw / a Jan Bratr geho.

A dwunaśćie Apoſtołow ty ſą imioná / Pierwſzy Symon / ktory ieſt rzeczon Piotr / y Andrzey brát iego / Jakub ſyn Zebedeow / y Jan brát iego.

י

3 וּפִילִיפּוֹס וּבַר־תּוּלְמַי וְתָאוֹמָא וּמַתַּי מָכְסָא וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַי וְלַבַּי דְּאֶתְכַּנִּי תַדַּי׃

Filippo e Bartolomeo: Tomaſo e Matteo, quel ch'era ſtato publicano: Iacopo quello d'Alſeo, e Lebbeo, chiamato per ſopranome Taddeo.

4 וְשֶׁמְעוֹן קַנְנָיָא וִיהוּדָא סְכַרְיוּטָא הַו דַּאשְׁלְמֵהּ׃

Simone Cananeo, e Giuda Iſcariote, quel che poi lo tradì.

5 לְהָלֵין תְּרֵי־עֲסַר שַׁדַּר יֵשׁוּעַ וּפַקֵּד אֶנּוּן וֶאֱמַר בְּאוּרְחָא דְּחַנְפֵא לָא תֵאזְלוּן וְלַמְדִינְתָּא דְשָׁמְרָיֵא לָא תֵעֲלוּן׃

Queſti dodici mandò IESV, comandando loro, e dicendo, Non andate per la Via de Gentili, e non entrate in alcuna citta de Samaritani.

6 וְלוֹ לְכוֹן דֵּין נֵתִירָאִית לְוָת עֶרְבָּא דְּאֶבְדוּ מִן בֵּית יִסְרָיֵל׃

Ma piu toſto andate à le pecore perdute de la caſa d'Iſrael.

7 וְכַד אָזְלִין אַנְתּוּן אַכְרִזוּ וֶאֱמַרוּ דְּקֶרְבַת מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא׃

Et andando predicate, dicendo, che il regno de cieli s'è approſſimato.

8 כְּרִיהֵא אַסּוּ וּגַרְבֵּא דַּכּוּ מִיתָא אַקִימוּ וְדַיְוֵא אַפְּקוּ מַגָּן נְסַבְתּוּן מַגָּן הַבוּ׃

Riſanate gl'infermi, mondate i lebbroſi, riſuſcitate i morti, ſcacciate i demonij. In dono hauete riceuuto, in dono date.

9 לָא תִקְנוּן דַּהֲבָא וְלָא סֵאמָא וְלָא נְחָשָׁא בְּכִיסַיְכוּן׃

Non fate prouigione di oro, ne argento, ne rame ne le voſtre cinture.

10 וְלָא תַרְמִילָא לְאוּרְחָא וְלָא תַּרְתֵּין כּוּתִינִין וְלָא מְסָנֵא וְלָא שַׁבְטָא שָׁוֵא הוּ גֵּיר פָּעֳלָא סַיְבַרְתֵּהּ׃

Ne taſca per cauſa del camino, ne due veſte, ne ſcarpe, ne baſtone: perche l'operario è degno del ſuo nutrimento.

י

3 פִּילִפּוּס וּבַר־תַּלְמַי תּוֹמָה וּמַתַּי בַּעַל־עֲבִירָה יַעֲקֹב אַלְפִי וְלַבִּי הַנִּקְרָא תַדָּי׃

Philippe, y Bartholome: Thomas, y Mattheo el publicano: Iacobo hijo de Alpheo, y Lebeo por ſobrenombre Thaddeo:

4 שִׁמְעוֹן קַנַּאי וִיהוּדָה אִישְׁכַּרְיוֹתִי וַאֲשֶׁר מְסָרוֹ׃

Simon de Cana, y Iudas Iſcariota, que tambien lo entregó.

5 אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר הָאֵלֶּה שָׁלַח יֵשׁוּעַ וַיְצַו אוֹתָם לֵאמֹר אֶל־דֶּרֶךְ גּוֹיִם אַל־תֵּלְכוּ וְאֶל־עָרֵי הַשּׁוֹמְרוֹנִים לֹא תָבוֹאוּ׃

Eſtos doze embió Ieſus, à los quales dió mandamiento, diziendo, Por el camino de las Gentes no yreys: y en ciudad de Samaritanos no entreys:

6 כִּי־אִם־לְכוּ אֶל־צֹאן אוֹבֵד מִבֵּית־יִשְׂרָאֵל׃

Mas yd antes à las ouejas perdidas de la Caſa de Iſrael.

7 וּלְכוּ וְקִרְאוּ לֵאמֹר כִּי־קָרַב מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y yendo predicad, diziendo, El Reyno de los cielos hà llegado.

8 חוֹלִים רַפְּאוּ מְצוֹרָעִים טַהֲרוּ מֵתִים תָּקִימוּ שֵׁדִים הוֹצִיאוּ חִנָּם לְקַחְתֶּם וְחִנָּם תִּתְּנוּ׃

Sanad enfermos, alimpiad leproſos, reſuſcitad muertos, echad fuera demonios: de gracia recebiſtes, dad de gracia.

9 אַל־תִּקְנוּ זָהָב וְלֹא כֶסֶף וְלֹא נְחֹשֶׁת בְּכִיסֵיכֶם׃

No poſſeays oro, ni plata, ni dinero en vueſtras bolſas:

10 אַל יַלְקוּט בַּדֶּרֶךְ וְלֹא שְׁתַּיִם כְּתֻנּוֹת וְלֹא מִנְעָלִים וְלֹא מַטּוֹת כִּי שָׁוֶה הַפּוֹעֵל לְאָכְלוֹ׃

Ni alforja para el camino: ni dos ropas de veſtir, ni çapatos, ni bordon: porque el obrero digno es de ſu alimento.

ι.

3. Φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος. θωμᾶς καὶ ματθαῖος ὁ τελώνης. ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος.

Philippe & Barthelemi: Thomas & Matthieu le peager: Iaques fils d'Alphee, & Lebbee ſurnommé Thadee.

4. Σίμων ὁ κανανίτης, καὶ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν,

Simon Cananeen, & Iudas Iſcariot, qui meſmes le trahit.

5. Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε.

Ces douze-la enuoya Ieſus, & leur donna mandemẽs, diſant, N'allez point vers les Gentils, & n'entrez point en aucune ville des Samaritains.

6. Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

Mais pluſtoſt allez aux brebis de la maiſon d'Iſrael qui ſont peries.

7. Πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες· ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Et quand vous ſerez partis, preſchez, diſans, Le royaume des cieux eſt prochain.

8. Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

Gueriſſez les malades, nettoyez les lepreux, reſuſcitez les morts, iettez hors les diables: pour neant l'auez-vous receu, donnez-le pour neant.

9. Μὴ κτήσεσθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.

Ne faites prouiſion ne d'or, ne d'argent, ne de monnoye en vos ceintures.

10. Μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.

Ne de malette pour le chemin, ne de deux robbes, ne de ſouliers, ne de baſton, car l'ouurier eſt digne de ſa nourriture.

CAP. X.

3. Philippus & Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphæi, & Thaddæus.

Philippe & Bartlemewe: Thomas / and Matthewe yͤ Publicane: James the ſonne of Alpheus / and Lebbeus whoſe ſurname was Thaddeus.

4. Simon Cananæus, & Iudas Iſcariotes, qui & tradidit eum.

Simon the Cananite / and Judas Jſcariot / who alſo betrayed him.

5. Hos duodecim miſit Ieſus: præcipiens eis, dicens, In viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis.

These twelue did Jeſus ſende forth / and commanded them / ſaying / Go not into the way of the Gentiles / and into the cities of the Samaritanes enter ye not:

6. Sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Iſrael.

But go rather to the loſt ſheepe of the houſe of Jſrael.

7. Euntes autem prædicate, dicentes, Quia appropinquavit regnum cælorum.

And as ye go / preach / ſaying / The kingdome of heauen is at hand.

8. Infirmos curate, mortuos ſuſcitate, leproſos mũdate, dæmones eiicite: gratis accepiſtis, gratis date.

Heale the ſicke: clenſe the lepers: raiſe vp the dead: caſt out the Deuils. Freely ye haue receyued / freely giue.

9. Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis veſtris.

Poſſeſſe not golde / nor ſiluer / nor money in your girdels.

10. Non peram in via, neq; duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam, dignus enim eſt operarius cibo ſuo.

Nor a ſcrippe for the iourney / neither two coates / neither ſhoes / nor a ſtaffe: for the workeman is worthie of his meat.

Das X. Capitel.

3. Philippus vnnd Bartholomeus / Thomas vnd Mattheus der Zöllner / Jacobus Alphei Son / Lebbeus mit dem zunamen Thaddeus.

Philippus oc Bartholomeus / Thomas oc Mattheus den Toldere / Jacobus Alphei ſøn / Lebbeus met tilnaffn Thaddeus.

4. Simon von Cana vnd Judas Jſcharioth / welcher jhn verrieth.

Simon aff Cana / Oc Judas Jſcharioth / ſom hannem forraadde.

5. Dieſe zwölffe ſandte Jeſus / gebot jnen vnd ſprach: Gehet nicht auff der Heiden ſtraſſen / vnd ziehet nicht in der Samariter Städte.

Diſſe Tolff ſende Jheſus / bød dem / oc ſagde / Gaar icke paa Hedningernis vey / oc drager icke til de Samariters Stæder.

6. Sondern gehet hin zu den verlornen Schaffen / auß dem hauſe Jſrael.

Men gaar hen til de fortabte Faar aff Jſraels Huſſ.

7. Gehet aber vnnd predigt / vnnd ſprecht: Das Himmelreich iſt nahe herbey kommen.

Gaar hen / oc predicker / oc ſiger / Himmerige er ner.

8. Machet die Krancken geſund / reiniget die Außſetzigen / wecket die Todten auff / treibet die Teuffel auß / vmb ſonſt habt jhrs empfangen / vmb ſonſt gebt es auch.

Helbreder de Siuge / Renſer de Spedalſke / Opuecker de Døde / Vddriffuer Dieffle / J haffue anammet det forgeffuis / giffuer det oc forgeffuis.

9. Jhr ſolt nicht Gold noch Silber noch Ertz in euren Gürteln haben.

J ſkulle icke haffue Guld / ey Sølff / ey Kaaber i eders belte.

10. Auch keine Taſchen zur wegfart / auch nicht zwen Röcke / keinen ſchuch / auch keinen Stecken. Denn ein Arbeiter iſt ſeiner Speiſe werth.

Oc ey heller Taſke til at reyſe met / oc icke tho Kiortle / icke Sko / oc ingen Staff. Thi at en arbeydere er ſin Mad verd.

Kápitola X.

3. Filip a Bartholoměg. Thomáſs a Mathauſs / genž byl Celný. Jakub Alffeuow. Thadeus.

Filip / y Bártłomiey / Thomaſz y Mattheuſz on celnik / Jakub ſyn Alfeuſow / y Lebeuſz przezwiſkiem Tádeuſz.

4. Sſymon Kananegſký / a Gidáſs Yſſkaryotſký / kterýž y zradil gey.

Symon Kánnithczyk / y Judaſz Jſkáryotes / ktory go też wydał.

5. Těch dwanácte poſlal Gežijſs / přikazuge gim / a řka: Na ceſtu Pohanůw nechoďte a do Měſt Samarytanſkých newcházegte:

Tych dwunaśćie poſłał Jezus / dawſzy im roſkazánia / mowiac / Nádroge pogánow nie vdawayćie ſie / y do miáſth Sámárythánow nie chodźcie.

6. Ale raděgij gděte k Owcem zahynulým Domu Jzrahelſkého.

Ale ráczey idźcie do owiec ktore zginely z domu Jzraelſkiego.

7. A gdauce kažte / řijkagijce: žeť ſe přiblijžilo Králowſtwij Nebeſké.

A ſzedſzy / przepowiedaycie / mowiac / Przybliżyło ſie Krolęſthwo nibieſkie.

8. Nemocné vzdrawugte / Mrtwé křeſite / Malomocné čiſté / ďábly wymijtayte / darmo gſte wzali / darmo dayte.

Niemocne vzdrawiaycie / tredowáte oczyśćiaycie / wzbudzaycie vmarłe / diabły wyganiaycie / dáremnieśćie wźiele / dáremni dawaycie.

9. Newládněte Zlatem ani Střijbrem / ani Peněz w měſſcých waſſých mijwayte.

Nie nábywayćie złothá áni ſrebrá / áni miedźi w trzoſy wáſze.

10. Ani moſſny na ceſtě / ani dwau Suknij / ani obuwi / ani holi. Hoden geſt zagiſté dělnijk pokrmu ſwého.

Ani táiſtry ná droge / áni dwu ſukien. áni trzewikow / áni laſki / Abowiem godźien ieſt robotnik / żywnośći ſwoiey.

י

11 לַאֱידָא דֵּין מְדִינְתָא אַו קְרִיתָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן לָהּ שַׁאֲלוּ מַנּוּ שָׁוֵא בָּהּ וְתַמָּן הֱווֹ עַד־דָּמָא דְּנָפְקִין אַנְתּוּן׃

Et in qualunqne citta ò villa voi entrarete, ricercate chi ſia in eſſa degno: & iui ſtate infin che voi vene partiate.

12 וּמָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן לְבַיְתָא שַׁאֲלוּ שְׁלָמֵהּ דְּבַיְתָא׃

Et quando voi entrate ne la caſa, ſalutatela.

13 וְאֶן הוּ דְּשָׁוְיָא בַּיְתָא שְׁלָמְכוּן נֵאתֵא עֲלַוְהִי אֶן לָא שָׁוְיָא שְׁלָמְכוּן עֲלַיְכוּן נֵפְנֵא׃

E ſe la caſa ne ſara degna, venga la voſtra pace ſopra eſſa: ma s'ella non ne ſara degna, ritorni la voſtra pace à voi.

14 מַן דְּלָא דֵּין מְקַבֵּל לְכוּן וְלָא שָׁמַע מֶלַּיְכוּן כַּד נָפְקִין אַנְתּוּן מֶן בַּיְתָא אַו מֶן קְרִיתָא הָי פְּצוֹ חָלָא מֶן רַגְלַיְכוּן׃

E chiunque non vi riceuera, e non aſcoltara le voſtre parole, partendoui de la caſa, ò di quella citta, ſcotete la poluere de voſtri piedi.

15 וַאמִין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּלַאַרְעָא דִּסְדוֹם וְדַעֲמוֹרָא נֶהֱוֵא נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אַו לִמְדִינְתָא הָי׃

Io vi dico in verita, che nel di del giuditio ſara piu tolerabil punitione à la terra di Sodoma e di Gomorra, che à quella citta.

16 הָא אֶנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לְכוּן אֵיךְ אֶמְרֵא בַּיְנַי דֵּאבָא הֱווֹ הָכִיל חַכִּימֵא אֵיךְ חֶוְוָתָא וְתַמִּימֵא אֵיךְ יוֹנֵא׃

Ecco io vi mando come pecore in mezo de lupi. Siate dunque prudenti come ſerpenti, e innocenti come colombe.

17 אֶזְדַּהֲרוּ דֵּין מֶן בְּנַי־נָשָׁא מַשְׁלְמִין לְכוּן גֵּיר לְבֵית־דִּינָא וּבַכְנוּשָׁתְהוּן נֶנְגְּדוּנְכוּן׃

E guardateni da gli huomini: percioche vi daranno ne le mani de conciſtorii, e batterannoui ne le lor ſinagoghe.

י

11 וּבְאֵיזֶה עִיר אוֹ טִירָה תָּבוֹאוּ שַׁאֲלוּ מִי־בָהּ נִכְבָּד הוּא וְשָׁם תַּאֲרִיכוּ עַד־כִּי תֵּצֵאוּ׃

Mas en qualquiera ciudad, ò aldea, donde entrardes, buſcad con diligencia quien ſea en ella digno, y repoſad alli haſtaque ſalgays.

12 וְכִי־תָבוֹאוּ בַבַּיִת תִּשְׁאֲלוּ לִשְׁלֹמוֹ (לֵאמֹר שָׁלוֹם לַבַּיִת הַזֶּה׃)

Y entrando en la caſa, ſaludalda:

13 וְאִם יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה נִכְבָּד יָבוֹא שְׁלוֹמְכֶם עָלָיו וְאִם אֵינוֹ נִכְבָּד יִהְיֶה אָז שְׁלוֹמְכֶם אֲלֵיכֶם יָשׁוּב׃

Y ſi la caſa fuere digna, vueſtra paz vendra ſobre ella: mas ſi no fuere digna, vueſtra paz ſe boluera a voſotros.

14 וִיהִי כָּל אֱנוֹשׁ אֲשֶׁר לֹא יִקַּח אֶתְכֶם וְלֹא יִשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵיכֶם וְתֵצְאוּ לַחוּץ הַבַּיִת אוֹ הָעִיר וְתַשְׁלִיכוּ גַם אֶת־עֲפַר מֵרַגְלֵיכֶם׃

Y qualquiera que no os recibiere, ni oyere vueſtras palabras, ſalid de aquella caſa, ò ciudad, y ſacudid el poluo de vueſtros pies.

15 אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם מַרְפֵּא יִהְיֶה לְאֶרֶץ סְדוֹם וַעֲמוֹרָה בְּיוֹם דִּין מֵעִיר הַהִיא׃

Decierto os digo, que el caſtigo ſerá mas tolerable à la tierra de los de Sodoma y de los de Gomorrha en el dia del juyzio, que à aquella ciudad.

16 הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם כַּצֹּאן בְּתוֹךְ הַזְּאֵבִים לָכֵן תִּהְיוּ עֲרוּמִים כַּנְּחָשִׁים וּתְמִימִים כַּיּוֹנִים׃

Heaqui, yo os embio, como à ouejas en medio de lobos: ſed pues prudentes, como ſerpientes: y ſenzillos, como palomas.

17 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מֵאֲנָשִׁים כִּי יַסְגִּירוּ אֶתְכֶם בִּידֵי הָאֲסֵפִים וּבְמַקְהֵלוֹתָם יְיַסְּרוּ אֶתְכֶם בְּשׁוֹטִים׃

Y guardaos de los hombres: porque os entregarán en concilios, y en ſus ſynogas os açotaran.

ι.

11. Εἰς ἣν δ᾽ ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.

Et en quelque ville ou bourgade que vous entrerez, enqueſtez-vous qui y eſt digne: & demeurez là iuſques à ce que vous en partiez:

12. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν. (λέγοντες εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.)

Et quand vous entrerez en quelque maiſon, ſaluez-la.

13. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ᾽ αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

Que ſi la maiſon en eſt digne, que voſtre paix viene ſur elle: mais ſi elle n'en'eſt pas digne, que voſtre paix retourne à vous.

14. Καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

Et quiconque ne vous receura, & n'eſcoutera vos paroles, partans de la maiſon, ou de la ville, ſecouez la poudre de vos pieds.

15. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόῤῥων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

En verité ie vous di, que ceux du pais de Sodome & Gomorre ſeront traittés plus tolerablement au iour du iugement que ceſte ville-la.

16. Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

Voici, ie vous enuoye comme brebis au milieu des loups: ſoyez donc prudens comme ſerpens, & ſimples comme colombes.

17. Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.

Et donnez-vous garde des hommes: car ils vous liureront aux conſiſtoires, & vous fouetteront en leurs ſynagogues.

CAP. X.

11. In quamcunque autem civitatem aut caſtellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus ſit: & ibi manete donec exeatis.

And into whatſoeuer citie or towne ye ſhal come / enquire who is worthie in it / aud there / abide till ye go thence.

12. Intrantes autem in domum, ſalutate eam dicentes, Pax huic domui.

And when ye come into an houſe / ſalute the ſame.

13. Et ſiquidem fuerit domus illa digna, veniet pax veſtra ſuper eam, ſi autem non fuerit digna: pax veſtra revertetur ad vos.

And if the houſe be worthie/ let your peace come vpon it: but if it be not worthie/let your peace returne to you.

14. Et quicunque non receperit vos, neque audierit ſermones veſtros: exeuntes foras de domo vel civitate excutite pulverem de pedibus veſtris.

And whoſoeuer ſhall not receyue you / nor heare your wordes / when ye depart out of that houſe / or that citie / ſhake of the duſt of your feete.

15. Amen dico vobis, tolerabilius erit terrę Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicii, quam illi civitati.

Truely I ſaye vnto you/ it ſhalbe eaſier for them of the lande of Sodom and Gomorrha in the day of iudgemēt/ then for that citie.

16. Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ.

Beholde / I ſend you as ſheepe in the middes of wolues: be ye therefore wiſe as ſerpents / and innocent as doues.

17. Cavete autē ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos.

But bewaref men / for they will deliuer you vp to the Councils / and will ſcourge you in their Synagogues.

Das X. Capitel.

11. Wo jr aber inn eine Statt oder Marckt gehet / da erkundigt euch / ob jemand darinnen ſey / der es werth iſt / vnd bey demſelben bleibet biß jhr von dannen ziehet.

Naar i gaa i nogen Stadt eller By / da beſpøret eder / om der er nogen vdi / ſom er det verd / oc bliffuer hoſſ den ſamme / indtil i reyſe der fra.

12. Wo jhr aber in ein Hauß gehet / ſo grüſſet daſſelbige.

Naar i gaa i it Huſſ / da hilſer det.

13. Vnd ſo es daſſelbige Hauß werth iſt / wirdt euer friede auff ſie kommen. Iſt es aber nicht werth / ſo wirdt ſich ewer Friede wider zu euch wenden.

Oc der ſom ſamme Huſſ er det verd / da ſkal eders Fred komme offuer det. Men er det icke verd / Da ſkal eders Fred vende ſig til eder igen.

14. Vnd wo euch jemand nicht annemen wird / noch euer rede hören / ſo gehet herauß / von demſelbigen hauſe oder Statt / vnd ſchüttelt den ſtaub von euren Füſſen.

Oc der ſom nogen icke vil anamme eder / oc ey høre eders Tale / Da gaar vd aff ſamme Huſſ eller Stad / oc røſter ſtøffuen aff eders Foder.

15. Warlich / ich ſage euch / dem Lande der Sodomer vnd Gomorrer wirdt es träglicher ergehen am jüngſten Gericht denn ſolcher Stadt.

Sandelige ſiger ieg eder / det ſkal gaa lideligere til med de Sodomiters oc Gomoriters Land / paa den yderſte Dom / end met ſaadan ne Stadt.

16. Sihe / ich ſende euch wie Schafe / mitten vnter die Wölffe. Darumb ſeyt klug wie die Schlangen / vnd ohn falſch wie die Tauben.

See / ieg ſender eder ſom Faar / mit blant Vlffue. Verer der faare ſnilde / ſom Hugorme / oc vden falſkhed / lige ſom Duer.

17. Hütet euch aber für den Menſchen / denn ſie werden euch überantworten für jhre Rathhäuſer / vnnd werden euch geiſſeln in jhren Schulen.

Vocter eder for Menniſkene / Thi de ſkulle antuorde eder faar deris Raadhuſſ / oc de ſkulle hudſtryge eder i deris Scholer.

Kapitola X.

11. A do kteréhožkoli Měſta neb Měſtečka wegdete / otažte ſe kdoby w něm hodný byl : a tu pobuďte / až y wygdete.

A do ktorego miáſtá ábo wśi wnidziecie / wywiáduycie ſie kthoryby w niey był godzien / y tamże mieſzkaycie pokibyście zonąd nie wyſzli.

12. A wcházegijce do Domu pozdrawtež ho / řkauce : Pokog tomuto Domu.

Wchodząc też w dom pozdrawiaycie gi.

13. A budeliť zagiſté Dům ten hodný / pokog wáš přigdet nan : Pakliť nebude hodný / pokog wáš k wám ſe nawrátij.

A ieſli by był on dom godny / niechnań przyidzie pokoy wáſz / A ieſliby nie był godny / pokoy wáſz niech ſie wroci do was.

14. A kdož koli nepřigme wás / a neupoſlechne řečij waſſých / wýgdauce wen z Domu neb z Měſta / wyraztež prach z noh waſſých.

A ktoby was nie przyiał / áni wáſzych mow ſłuchał / wychodząc z domu ábo z miáſthá onego / wybiicie proch nog wáſzych.

15. Zagiſté prawijm wám / že lehčegij bude Zemi Sodomſkých a Gomorſkých w den Saudný / nežli Měſtu tomu.

Záprawdęć wam powiedam / Lżey będzie ziemi Sodomczykow y Gomorreyczykow w dzień ſądny / niżli miaſtu onemu.

16. Ay yá poſýlám wás / yako owce mezy wlky. Protož buďte opatrnij yako hadowé / a ſproſtnij yako holubice.

Oto ia wás poſyłam iáko owce w poſrodku wilkow / Bądźcież tedy oſtrożnemi iáko wężowie / á ſzczyrymi iáko gołębice.

17. A wyſtřijhayte ſe lidij : nebť wás wydáwati budau na Sněmy / a w Zbořjch ſwých budau wás bičowati.

Przythym ſtrzeżcie ſie ludzi : abowiem was podadzą do zgromádzenia / y w bożnicach ſwoich was biczowáć będą.

י

18 וְקֳדָם הֶגְמוֹנֵא וּמַלְכֵא מְקָרְבִין לְכוֹן מֶטֻלָּתִי לְסָהֲדוּתָא דִילְהוֹן וְדְעַמְמֵא׃

E ſarete menati à i Preſidenti, & à i Re per mia cagione, in teſtimonio ad eſſi & à i Gentili.

19 אֶמָתַי דֵין דְּנַשְׁלְמוּנָכוֹן לָא תֶאצְפוּן אַיכַנָא אַו מָנָא תְמַלְּלוּן מֶתְיְהֵב לְכוֹן גֵּיר בְּהָי שָׁעְתָא מָא דְתֶמַלְּלוּן׃

Ma quando vi haueranno dati ne le lor mani, non vi pigliate affanno di come, ò che coſa parlarete: percioche in quell'hora vi ſara dato quello che hauerete à parlare.

20 לָא הֲוָא גֵּיר אַנְתּוּן מְמַלְּלִין אֶלָּא רוּחָא דַאֲבוּכוֹן מְמַלְּלָא בְּכוֹן׃

Imperoche non ſete voi quelli che parlate, ma lo Spirito del Padre voſtro è quel che parla in voi.

21 יַשְׁלֵם דֵּין אַחָא לַאֲחוּהִי לְמַוְתָא וַאֲבָא לַבְרֵהּ וְיִקוּמוּן בְּנַיָא עַל אֲבָהַיְהוֹן וְיִמִיתוּן אֶנּוּן׃

Hor il fratello dara à morte il fratello, e il padre il figliuolo, e i figliuoli ſi leueranno contra i padri, e ſaranno gli morire.

22 וְתֶהֱווּן סְנִיאִין מֶן כֻּל־נָשׁ מֶטוּל שְׁמִי אַיְנָא דֵין דְּיִסַיְבַר עַד־מָא לְחַרְתָּא הוּ יִחֵא׃

E ſarete odiati da tutti per il nome mio. Ma chi ſopportara infin al fine, colui ſara ſaluo,

23 מָא דְרָדְפִין לְכוֹן בַּמְדִינְתָּא הָדָא עֲרוּקוּ לְכוֹן לַאֲחַרְתָּא אַמִין גֵּיר אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תְשַׁלְמוּן אֶנּוּן כֻּלְהֵין מְדִינָתָא דְּבֵית יִסְרָיֵל עַד־מָא דְּיֵאתֵא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Quando vi perſeguitaranno in queſta citta, fuggite in quell'altra, perche io vi dico in verita, che voi non hauerete finito di cercar le citta d'Iſraël, che prima non ſia venuto il Figliuol de l'huomo.

24 לַיְת תַּלְמִידָא דְּיַתִּיר מֶן רַבֵּהּ וְלָא עַבְדָּא מֶן מָרֵהּ׃

Il diſcepolo non è ſopra il maeſtro, ne il ſeruo ſopra'l ſuo ſignore.

י

18 וְאֶל־נְשִׂיאִים וּמְלָכִים יוֹלִיכוּ אֶתְכֶם לְמַעֲנִי לְעֵדוּת לָהֶם וְלַגּוֹיִם׃

Y aun à principes y à reyes ſereys lleuados par cauſa de mi, paraque les conſte à ellos y à las Gentes.

19 וְאִם יִמְסְרוּ אֶתְכֶם אַל תַּחְשְׁבוּ אֵיךְ אוֹ מָה תְּדַבְּרוּן כִּי־יִנָּתֵן לָכֶם בְּשָׁעָה הַהִיא מָה תְּדַבֵּרוּ׃

Mas quando os entregâren, no os congoxeys como, o que aueys de hablar: porque en aquella hora os ſerá dado que hableys.

20 כִּי־אַתֶּם אֵינְכֶם אֲשֶׁר מְדַבְּרִים כִּי־אִם רוּחַ אֲבִיכֶם אֲשֶׁר מְדַבְּרָה בָּכֶם׃

Porque no ſoys voſotros losque hablays, ſino el Eſpiritu de vueſtro Padre, que habla en voſotros,

21 כִּי־יַסְגִּיר אִישׁ אֶת־אָחִיו בַּמָּוֶת וְאָב אֶת־בְּנוֹ וְיִתְקוֹמְמוּ בָנִים עַל־אֲבוֹתָם לַהֲמִיתָם׃

El hermano entregará àl hermano à la muerte, y el padre al hijo: y los hijos ſe leuantarán contra los padres, y hazerloshan morir.

22 וְתִשָּׂנְאוּ מִכָּל־אֲנָשִׁים לְמַעַן שְׁמִי וַאֲשֶׁר יַעֲמֹד עַד־סוֹף הוּא יִוָּשֵׁעַ׃

Y ſereys aborrecidos de todos por mi nombre: mas el que ſupportare haſta la fin, eſte ſerá ſaluo.

23 וְכַאֲשֶׁר יִרְדְּפוּ אֶתְכֶם בָּעִיר הַזֹּאת נוּסוּ אֶל־אַחֶרֶת אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם לֹא תְכַלּוּ אֶת־עָרֵי יִשְׂרָאֵל עַד־כִּי יָבוֹא בֶן־הָאָדָם׃

Mas quando os perſiguieren en eſta ciudad, huyd à la otra porque decierto os digo, que no acabareys de andar todas las ciudades de Iſrael, que no venga el Hijo del hombre.

24 אֵינוֹ יֵשׁ תַּלְמִיד עַל־הַמְלַמֵּד וְלֹא עֶבֶד עַל־אֲדֹנָיו׃

El Diſcipulo no es mas que ſu maeſtro; ni el ſieruo, mas que ſu ſennor.

ι.

18. Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

Et vous ſerez menés deuant les Gouuerneurs, & meſmes deuant les Rois, à cauſe de moi, en teſmoignage à eux & aux Nations.

19. Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

Mais quand ils vous liureront, n'ayez point de ſouci quoi ou comment vous parlerez, car en ce meſme inſtant vous ſera donné ce que vous aurez à dire.

20. Οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

Car ce n'eſt pas vous qui parlez, mais c'eſt l'Eſprit de voſtre pere qui parle en vous.

21. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον. καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

Or le frere liurera ſon frere à mort, & le pere l'enfant: & les enfans s'eſleueront contre leurs peres & meres, & les feront mettre à mort.

22. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Et vous ſerez haïs de tous, à cauſe de mon Nom: mais qui ſouſtiendra iuſques à la fin, ceſtui la ſera ſauué,

23. Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Or quand ils vous perſecuteront en ceſte ville-la, fuyez-vous-en en vn autre: car en verité ie vous di, que vous n'aurez point paracheué d'aller par toutes les villes d'Iſrael, que le fils de l'homme ne ſoit venu.

24. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

Le diſciple n'eſt point par deſſus le maiſtre, ni le ſeruiteur par deſſus ſon ſeigneur.

CAP. X.

18. Et ad præſides & ad reges ducemini propter me, in teſtimonium illis & gentibus.

And ye ſhalbe brought to the gouernours and kings for my ſake/in witnes to them / and to the Gentiles.

19. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

But when they deliuer you vp /take no thought howe or what ye ſhall ſpeake: for it ſhalbe giuen you in that houre / what yee ſhall ſay.

20. Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis.

For it is not ye that ſpeake/ but the ſpirite / of your father which ſpeaketh in you.

21. Tradet autem frater fratrem in mortem,& pater filium: & inſurgent filii in parentes, & morte eos afficient.

And the brother ſhall betray the brother to death/and the father the ſonne / and the children ſhal riſe againſt their parents / and ſhall cauſe them to die.

22. Et eritis odio omnibus propter nomen meum: qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

And ye ſhall be hated of all men for my Name: but he that endureth to the ende/ he ſhalbe ſaued.

23. Cum autem perſequentur vos in civitate iſta: fugite in aliam, amen dico vobis, non conſummabitis civitates Iſraël, donec veniat filius hominis.

And when they perſecute you in this citie/ flie into another: for verely I ſay vnto you ye ſhall not finiſh all the cities of Iſrael / till the Sonne of man be come.

24 Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum, nec ſervus ſuper dominum ſuum.

The diſciple is not aboue his maſter/nor the ſeruant aboue his Lord.

Das X. Capitel.

18. Vnd man wird euch für Fürſten vnd Könige füren / vmb meinet willen zum zeugniß über ſie vnd über die Heiden.

Oc i ſkulle føris faar Førſter oc Konger/for myn ſkild / Til it Vidneſbyrd offuer dem oc offuer Hedningene.

19. Wenn ſie euch nun überantworten werden / ſo ſorget nicht / wie oder was jhr reden ſolt / denn es ſoll euch zu der ſtunde gegeben werden / was jr reden ſolt.

Naar ſom de antuorde eder nu hen / Da ſørger icke/ huorledis eller huad i ſkulle tale / Thi det ſkal giffuis eder ſamme ſtund/huad i ſkulle tale.

20. Denn jr ſeyt es nicht die da reden / ſondern euers Vaters Geiſt iſt es / der durch euch redet.

Thi at i ere icke de ſom tale / Men det er eders Faders Aand / ſom taler ved eder.

21. Es wirdt aber ein Bruder den andern zum Todt überantworten / vnd der Vater den Son/vnd die Kinder werden ſich empören wider jhre Eltern / vnd jnen zum tode helffen.

Den ene Broder ſkal forraade den anden til døde/ oc Faderen Sønnen / oc Børnene ſkulle ſette dem op mod deris Foreldre / oc hielpe dem til døde.

22. Vnd müſſet gehaſſet werden von jderman / vmb meines Namens willen. Wer aber biß an das ende beharret der wirdt ſelig.

Oc i ſkulle hadis aff huer mand / for mit Naffn ſkyld. Men huo ſom bliffuer beſtandig indtil enden/ hand vorder ſalig.

23. Wenn ſie euch aber inn einer Stadt verfolgē / ſo fliehet in eine andere. Warlich ich ſage euch / jhr werdet die Städte Iſrael nicht außrichten biß des Menſchen Son kompt.

Naar de forfølge eder i en Stad/ da flyr til en anden. Sandelige ſiger ieg eder / I ſkulle icke vdrette Iſraels Stæder/før end Menniſkens Søn kommer.

24. Der Jünger iſt nicht über ſeinen Meiſter / noch der Knecht über den Herren.

Diſcipelen er icke offuer ſin Meſtere / oc ey Tieneren offuer Herren.

Kapitola X.

18. A budete wedeni před Krále a Wládaře pro mne/na ſwědectwij gim y Náróduom.

Owſſem przed Kſiążęthá y przed Krole bedziecie wodzeni dla mnie/ná świadectwo im y pogánom.

19. Když pak wás wydadij/ nemyſlete kterak a neb cobyſſte mluwili/nebo dáno bude wám wtu hodinu co budete mijti mluwiti.

Ale gdy was podádzą / Nie troſzczcie ſie/iáko/ abo cobyście mowili/ábowiem wam bedzie dano oney godziny cobyście mowili.

20. Neb ne gſte wy kteřijž mluwijte / ale Duch Otce waſſeho/genž mluwij w wás.

Abowiem nie wy ieſteście kthorzy mowicie/ále Duch Oycá wáſzego ktory mowi w was.

21. Wydáť zagiſté Bratr Bratra na ſmrt/a Otec Syna: Powſtanauť ſynowé proti Rodičům/a zmordugj ge:

Y wydać brát brátá ná śmierć/á ociec ſyná/y powſtáná dzieci przeciw rodzicom/á mordowáć ie bedą.

22. A budete w nenawiſti wſſem lidem pro Gméno mé: Ale kdož ſetrwá až do konce/ ten ſpaſen bude.

Wy thez bedziecie nienawidzeni od wſzytkich dla imienia mego/Ale ktho wytrwa az do konca/ ten bedzie záchowan.

23. A když ſe wám protiwiti budau w Měſtě gednom / vtecte do giného. Zagiſteť prawijm wám/ nezchodijte Měſt Izrahelſkých/ažť přijgde Syn Cžlowěka.

A gdy was przeſládowáć bedą w onym mieście / vciekaycie do drugiego / boć wam zaprawde powiedam / że nie przeydziecie miaſt Izráelſkich/poki nie przyidzie Syn człowieczy.

24. Nenijť Včedlnijk nad Miſtra/ani ſlužebnijk nad Pána ſwého.

Nie ieſt ci vczeń nad miſtrzá / ani ſługá nad Paná ſwego.

י

25 ספק לה לתלמידא דיהוא איך רבה ולעבדא איך מרה אן למרה דביתא קרו בעל־זבוב חד כמא לבני־ביתה׃

Baſta bene al diſcepolo, ch'egli ſia come il ſuo maeſtro, e il ſeruo come'l ſuo ſignore. Se hanno chiamato il padre de la famiglia Beelzebub, quanto piu i ſuoi domeſtici?

26 לא הכיל תדחלון מנהון לית גיר מדם דכסא דלא יתגלא ודמטשי דלא יתידע׃

Adunque non gli temete: percioche niente è ſi coperto, che non s'habbia à ſcoprire: e niente e ſi occulto, che non s'habbia à ſapere.

27 מדם דאמר אנא לכון בחשוכא אומרוהי אנתון בנהירא ומדם דבאדניכון שמעין אנתון אכרזו על אגרא׃

Quello ch'io vi dico ne le tenebre, ditelo ne la luce, e quello che voi vditene l'orecchia, predicatelo ſopra le caſe.

28 ולא תדחלון מן אילין דקטלין פגרא נפשא דין לא משכחין למקטל דחלו דין יתיראית מן מן ד דמשכח דלנפשא ולפגרא יובד בגהנא׃

E non temete quelli che occideno il corpo, e non poſſono occider l'anima: ma temete piu toſto colui, che puo perdere l'anima e'l corpo ne la gehenna.

29 לא תרתין צפרין מזדבנן באסר וחדא מנהין בלעד מן אבוכון לא נפלא על ארעא׃

Due paſſeretti non ſi vendeno eglino vn quattrino? e pur vn ſol di quelli non cadra in terra ſenza il Padre voſtro.

30 דילכון דין אף מאנא דרישכון כלהין מנין אנין׃

I capelli ancora del voſtro capo ſon tutti numerati.

31 לא הכיל תדחלון מן צפרא סגיאתא מיתרין אנתון׃

Non habbiate dunque timore: voi ſete ben di maggior prezzo, che molti paſſeretti.

י

25 די לתלמיד להיותו כמלמדו ולעבד כאדוניו אם את־בעל הבית בעל־זבוב קראו כמה יותר את־אנשי ביתו׃

Baſtele àl diſcipulo ſer como ſu maeſtro: y àl ſieruo, como ſu ſennor: ſi àl miſmo padre de la familia llamaron Beelzebul, quanto mas à los de ſu caſa.

26 לכן לא תיראו מהם כי אינו יש דבר מכסה אשר לא יגלה ולא נסתר אשר לא יודע׃

Anſique no los temays: porque nada ay encubierto, que no aya de ſer manifeſtado: y nada occulto, que no aya de ſaberſe.

27 אשר אנכי מדבר אליכם בחשך אמרו באור ואשר באזן תשמעו קראו על־הגגות׃

Loque os digo en tinieblas, dezildo en luz: y loque oys à la oreja, predicaldo de los tejados.

28 ואל־תיראו את־אשר יהרגו את־הגוף ואת־הנפש לא יוכלו להרג כי־אם יראו יותר את־אשר יוכל את־הנפש וגם את־הגוף לאבד אל־גיא הנם׃

Y no ayays miedo de los que matan el cuerpo, mas àl alma no pueden matar: temed antes à aquel que puede deſtruyr el alma y el cuerpo en el quemadero.

29 הלא שנין צפרים באסר נמכרו ואחד מהם אינו נפל על־הארץ בלי אביכם׃

No ſe venden dos paxarillos por vna blanca? Y vno deellos no cae à tierra ſin vueſtro Padre.

30 ושעירות ראשכם כלן נספרו׃

Y vueſtros cabellos tambien, todos eſtan contados.

31 על־כן לא תיראו כי טובים אתם מצפרים רבים׃

No temays pues: mas valeys voſotros que muchos paxarillos.

ι.

25. Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;

Il ſuffit au diſciple qu'il ſoit comme ſon maiſtre, & que le ſeruiteur ſoit comme ſon ſeigneur. S'ils ont appelé le pere de famille Beelzebub, combien plus ſes domeſtiques?

26. Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Ne les craignez donc point? car rien n'eſt couuert qui ne ſe deſcouure, & rien n'eſt ſecret qui ne ſe cognoiſſe.

27. Ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Ce que ie vous di en tenebres, dites le en lumiere, & ce que vous oyez en l'oreille, preſchez le ſur les maiſons.

28. Καὶ μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

Et ne craignez point ceux qui tuent le corps, & ne peuuent tuer l'ame, mais pluſtoſt craignez celui qui peut deſtruire l'ame & le corps en la gehenne.

29. Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται. καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν;

Deux paſſereaux ne ſe vendent-ils pas vne pite? neantmoins l'vn d'iceux ne cherra point ſur terre ſans voſtre Pere.

30. Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί.

Et les cheueux meſmes de voſtre teſte ſont tous contés.

31. Μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Ne craignez point donc: vous valez mieux que beaucoup de paſſereaux.

CAP. X.

25. Sufficit diſcipulo ut ſit ſicut magiſter eius: & ſervo, ſicut dominus eius. Si patrem familias Beel-zebub vocaverunt: quanto magis domeſticos eius?

It is enough for the diſciple to be as his maſter is / and the ſeruant as his lord. If they haue called the maſter of the houſe Beelzebub / how much more them of his houſeholde?

26. Ne ergo timueritis eos. Nihil enim eſt opertũ, quod non revelabitur: & occultum, quod non ſcietur.

Feare them not therefore: for there is nothing couered / that ſhall not be diſcloſed / nor hid / that ſhall not be knowne.

27. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.

What I tell you in darkenes/that ſpeake ye in light: and what ie heare in the eare / that preach ye on the houſes.

28. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius timete eum qui poteſt & animam & corpus perdere in gehennam.

And feare ye not them which kill the bodie/ but are not able to kill the ſoule: but rather feare him / which is able to deſtroy both ſoule and bodie in hell.

29. Nonne duo paſſeres aſſe veneunt: & unus ex illis non cadet ſuper terram ſine patre veſtro?

Are not two ſparowes ſold for a farthing/ and one of them ſhall not fall on the ground without your Father?

30. Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.

Yea / and all the heares of your head are nombred.

31. Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

Feare ye not therefore/ye are of more value then many ſparowes.

Das X. Capitel.

25. Es iſt dem Jünger gnug / daß er ſey wie ſein Meiſter / vnd der Knecht wie ſein Herr. Haben ſie den Haußvatter Beelzebub geheiſſen / wie vil mehr werden ſie ſeine Haußgenoſſen alſo heiſſen?

Det er Diſcipeln nock/ at hand er ſom hans Meſtere/oc Tieneren ſom hans Herre. Haffue de kaldet Hoſbonden Beelzebub/Huor meget mere ſkulle de kalde hans huſfolck ſaa?

26. Darumb förchtet euch nicht für jhnen. Es iſt nichts verborgen / das nicht offenbar werde / Vnd iſt nichts heimlich / das man nicht wiſſen werde.

Frøcter dem der faare icke. Der er inted ſkiult/ ſom ey ſkal obenbaris/ Oc inted er hemmeligt/ ſo mand ey ſkal faa at vide.

27. Was ich euch ſage im Finſterniß / das redet im Liecht / vnd was jr höret in das Ohre/ das prediget auff den Dächern.

Huad ieg ſiger eder i mørcket/ det taler i liuſſet Oc huad i høre i øret/ Det predicker paa Tagene.

28. Vnnd förchtet euch nicht für denen die den Leib tödten / vnnd die Seele nicht mögen tödten / Förchtet euch aber vil mehr für dem / der Leib vnnd Seel verderben mag inn die Helle.

Oc frøcter eder icke for dem/ ſom ihielſla Legemet oc kunde icke ſla Sielen ihiel. Men frøcter eder meget mere for den / ſom kand forderffue Legeme oc Siel i helffuede.

29. Kaufft man nicht zwen Sperlinge vmb einen pfenning? noch felt derſelbigen keiner auff die Erden/ohn euren Vatter.

Køber mand icke tho Spurrer for en pending. Alligeuel falder der ingen aff dem paa iorden /vden eders Fader.

30. Nun aber ſind auch eure Haare auff dem Haupt alle gezehlet.

Nu ere oc alle eders Hoffuet haar talde.

31. Darumb förchtet euch nicht/ Jhr ſeyt beſſer denn vil Sperlinge.

Frøcter eder der faare icke / I ere bedre end mange Spurre.

Kapitola X.

25. Doſtiť geſt Včedlnijku aby byl yako Miſtr geho / a Služebnijk yako PAN geho. Ponewadž gſau Hoſpodáře Belzebubem nazýwali / čijm pak wjce domácý geho?

Doſyć vczniowi aby był iáko miſtrz iego/a ſługá iáko Pan iego/ Jeśliżeć ſámego goſpodarzá Beelzebulem názwáli / iákoż dálekó wiecey domowniki iego?

26. Protož nebogte ſe gich. Nebť nenij nic ſkrytého cožby nebylo zgeweno/ani tayno coby nebylo zwědijno.

Nie boyćież ſie ich tedy/ábowiem nie ieſt nic ſkrytego coby odkrytho być nie miáło / áni táiemnego nic nie ieſt/coby wiedzieć nie miano.

27. Což wám prawjm we tmách/prawte na ſwětle/ a co w vſſy ſlyſſýte / hláſayte na ſtřechách.

Co wam w ciemnośći mowie powiedaycie ná świathle / á co w vcho ſłyſzycie / przepowiedaycie ná domiech.

28. A nebogte ſe těch kteřijž zabigegij tělo / neb Duſſe nemohau zabiti: ale wijce ſe bogte toho / kteryž může tělo y Duſſy zatratiti v wěčném ohni.

A nie boyćie ſie tych ktorzy zabiiáią ciáło/á duſze zábić nie mogą/ále ráczey boycie ſie tego / ktory y duſzę y ciáło może zátrácić w piekle.

29. Zdaliž ſe neprodáwagi dwa Wrabcyza malý penjz? a gedě z nich neupadne na zem bez Otce waſſeho.

Izali dwu wróblikow zá pieniadz nie przedáią? á wżdy ieden z thych nie vpadnie ná ziemie okrom Oycá wáſzego.

30. Waſſy pak wlaſowě na hlawě wſſyckni zečteni gſu.

Włoſy też głowy wáſzey wſzythki policzone ſą.

31. Protož nebogte ſe/wſſak mnohých Wrabcůw dražſſý gſte wy.

Nie boyćież ſie tedy/wiele wróblikow wy przewyſzſzácie.

י

32 כָּל־נַשׁ הָכִיל דְּיַוְדֵא בִּי קְדָם בְּנַי־נָשָׁא אוֹדֵא בֵּהּ אַף קְדָם אָבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃

Ciaſcuno dunque che confeſſera me dinanzi à gli huomini, ancor io confeſſarò lui dinanzi al Padre mio che è ne cieli.

33 מַן דֵּין דְּנֶכְפּוּר בִּי קְדָם בְּנַי־נָשָׁא אֶכְפּוּר בֵּהּ אַף אֶנָא קְדָם אָבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃

Ma chiunque negara me dinanzi à gli huomini, ancor io negarò lui dinanzi al Padre mio, che è ne cieli.

34 לָא תְּסַבְרוּן דְּאֵתִית דְּאַרְמֵא שַׁיְנָא בְּאַרְעָא לָא אֵתִית דְּאַרְמֵא שַׁיְנָא אֶלָּא חַרְבָּא׃

Non penſate ch'io ſia venuto à metter pace in terra: Io non ſon venuto à metter la pace, ma il coltello.

35 אֵתִית גֵּיר דְּאֶפְלוֹג גַּבְרָא עַל אֲבוּהִי וּבְרַתָּא עַל אֶמָּהּ וְכַלְּתָא עַל חֲמָתָהּ׃

Imperoche io ſon venuto à far diſunire l'huomo da ſuo padre, & la figliuola da ſua madre, è la nuora da la ſuocera ſua.

36 וּבְעֶלְדְּבָבַוְהִי דְּגַבְרָא בְּנַי בַּיְתֵהּ׃

E coſi i nimici de l'huomo ſaranno i ſuoi domeſtici.

37 מַן דְּרָחֵם אַבָּא אַו אֶמָּא יַתִּיר מֶן דְּלִי לָא שָׁוֵא לִי וּמַן דְּרָחֵם בְּרָא אַו בְּרַתָּא יַתִּיר מֶן דְּלִי לָא שָׁוֵא לִי׃

Chi ama il padre ò la madre piu che me, non è degno di me: e chi ama il figliuolo o la figliuola piu che me, non è degno di me.

38 וְכֻל דְּלָא שָׁקֵל זְקִיפֵהּ וְאָתֵא בָּתְרִי לָא שָׁוֵא לִי׃

E chi non piglia la ſua croce, è vien dietro, a me, non è degno di me.

38 מַן דְּאֶשְׁכַּח נַפְשֵׁהּ נוֹבְדִיהּ וּמַן דְּנוֹבֵד נַפְשֵׁהּ מֶטֻּלָּתִי נֶשְׁכְּחִיהּ׃

Chi auera trouata l'anima ſua, la perdera: e chi hauera perduta l'anima ſua per amor mio, la trouera.

י

32 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יוֹדֵנִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים גַּם אֲנִי אוֹדֶנּוּ לִפְנֵי אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

Pues qualquiera que me confeſſare delante de los hombres, confeſſarlohé tambien yo delante de mi Padre, que eſtá en los cielos.

33 וַאֲשֶׁר יְכַחֲשֵׁנִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים וַאֲכַחֵשׁ אוֹתוֹ לִפְנֵי אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמָיִם׃

Y qualquiera que me negáre delante de los hombres, negarlohé yo tambien delante de mi Padre, que eſtá en los cielos.

34 אַל־תַּחְשְׁבוּ כִּי בָאתִי לְשַׁלַּח שָׁלוֹם עַל־הָאָרֶץ לֹא־בָאתִי לְשַׁלַּח שָׁלוֹם כִּי־אִם חָרֶב׃

No penſeys que he venido para meter paz en la tierra: no he venido para meter paz, ſi no cuchillo.

35 כִּי־בָאתִי לְהַבְדִּיל אִישׁ מֵאָבִיו וּבַת מֵאִמָּהּ וְכַלָּה מִן־חֲמֹתָהּ׃

Porque he venido para hazer diſſenſion del hombre contra ſu padre, y de la hija contra ſu madre, y de la nuera contra ſu ſuegra.

36 וְאֹיְבֵי אִישׁ אַנְשֵׁי בֵיתוֹ׃

Y, Los enemigos del hombre, los de ſu caſa.

37 אֲשֶׁר אֹהֵב אֶת־אָבִיו אוֹ אֶת־אִמּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי וַאֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת־בְּנוֹ אוֹ בִתּוֹ יוֹתֵר מִמֶּנִּי אֵינֶנּוּ שֹׁוֶה לִי׃

El que ama padre, ò madre mas que à mi, no es digno de mi: y el que ama hijo, ò hija mas que à mi, no es digno de mi.

38 וַאֲשֶׁר לֹא תִקַּח אֶת־צְלִיבָתוֹ וְיֵלֵךְ אַחֲרַי לֹא שֹׁוֶה לִי׃

Y el que no toma ſu cruz: y ſigue en pos de mi, no es digno de mi.

39 אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבֵּד אוֹתָהּ וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי יִמְצָאֶנָּה׃

El que hallare ſu vida, la perderá: y el que perdiere ſu vida por cauſa de mi, la hallará.

ι.

32. Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Tout homme donc qui me confeſſera deuant les hommes, ie le confeſſerai auſsi deuant mon Pere qui eſt és cieux.

33. Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Mais quiconque me reniera deuant les hommes, ie le reniere deuant mon pere qui eſt és cieux.

34. Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.

Ne penſez point que ie ſoye venu mettre la paix en la terre, ie ne ſuis point venu mettre la paix, mais l'eſpee.

35. Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς.

Car ie ſuis venu mettre en diſſenſion l'homme contre ſon pere, & la fille contre ſa mere, & la belle-fille contre ſa belle-mere.

36. Καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

Et les propres domeſtiques de l'homme ſeront ſes ennemis.

37. Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Qui aime pere au mere plus que moi, n'eſt pas digne de moi: ou qui'aime fils ou fille plus que moi, n'eſt pas digne de moi.

38. Καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Et qui ne prend ſa croix, & ne vient apres moi, n'eſt pas digne de moi.

39. Ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

Qui aura trouué ſa vie la perdra, & qui aura perdu ſa vie pour l'amour de moi la trouuera.

CAP. X.

32. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eũ coram patre meo qui in cælis eſt.

Whoſoeuer therefore ſhall confeſſe me before men / him will I confeſſe alſo before my Father / which is in heauen.

33. Qui autem negaverit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

But whoſoeuer ſhal denie me before men / him will I alſo denie before my Father/ which is in heauen.

34. Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium.

Thinke not that I am come to ſende peace into the earth: I came not to ſende peace but the ſworde.

35. Veni enim ſeparare hominem adverſus patrem ſuum, & filiam adverſus matrem ſuam, & nurum adverſus ſocrum ſuam.

For I am come to ſet a man at variance againſt his father & the daughter againſt her mother / and the daughter in Lawe againſt her mother in Law.

36. Et inimici hominis, domeſtici eius.

And a mans enemies ſhalbe they of his owne houſholde.

37. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non eſt me dignus, & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

He that loueth father or mother more then me / is not worthie of me. And he that loueth ſonne or daughter more then me/ is not worthy of me.

38. Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus

And he that taketh not his croſſe / & followeth after me / is not worthie of me.

39. Qui invenit animam ſuam: perdet illam, & qui perdiderit animam ſuam propter me: inveniet eam.

He that will ſaue his life/ſhall loſe it/and he that loſeth his life for my ſake/ſhal ſaue it.

Das X. Capitel.

32. Darumb / wer mich bekennet für den Menſchen / den wil ich bekennen für meinem himliſchen Vatter.

Derfaare / Huo ſom bekender mig faar Menniſken/Den vil ieg bekende faar min Himmelſke Fader.

33. Wer mich aber verläugnet für den Menſchen/ den wil ich auch verläugnen für meinẽ himliſchen Vater.

Men huo ſom mig necter faar Menniſken / Den wil ieg oc necte faar min Himmelſke Fader.

34. Ir ſolt nicht wehnen / das ich kommen ſey / Friede zuſenden auff Erden / Ich bin nicht kommen Friede zuſenden / ſondern das Schwerdt.

I ſkulle icke tencke / at ieg er kommen/ at ſende Fred paa Jorden / Jeg er icke kommen at ſende Fred / Men Suerd.

35. Denn ich bin kommen / den Menſchen zu erregen wider ſeinen Vater / vnd die Tochter wider jre Muter / vnd die Schnur wider jre Schwiger.

Thi ieg er kommen / at oprøre Menniſken mod ſin Fader/oc Daatteren mod hendis Moder/oc ſønens Huſtru mod hans Moder.

36. Vnd des Menſchen Feinde werden ſeine eigen Haußgenoſſen ſein.

Oc Menniſkens Huſfolck ſkulle vere hans Fiender.

37. Wer Vatter oder Mutter mehr liebet / den mich / der iſt mein nicht werth. Vnd wer Son oder Tochter mehr liebet denn mich / der iſt mein nicht werth.

Huo ſom elſker Fader oc Moder mere end Mig/ Hand er mig icke verd. Oc huo ſom elſker Søn oc Daatter mere end Mig / hand er mick icke verd.

38. Vnd wer nicht ſein Creutz auff ſich nimt/ vnnd folget mir nach / der iſt mein nicht werth.

Oc huo ſom icke tager ſit Kaarſſ paa ſig / oc effter følger mig / Hand er mig icke verd.

39. Wer ſein Leben findet/ der wirds verlieren/ vnd wer ſein Leben verleurt vmb meinet willen / der wirdts finden.

Huo ſom finder ſit Liff / hand ſkal miſte det / Oc huo ſom miſter ſit Liff for myn ſkyld / hand ſkal finde det.

Kapitola X.

32. Kdožkoli tehdy wyzná mne před Lidmi / wyznám y já gey před Otcem mým / kterýž geſt w Nebeſých.

Wſelki tedy kthoryby mie wyznał przed ludzmi/wyznam go ia thež przed oycem moim ktory ieſt ná niebie.

33. Ale kdož mne zapřij před Lidmi/zapřijmť ho y já před Otcem mým kterýž geſt w Nebeſých.

A kthoryby ſie mnie záprzał brzed ludzmi Záprze ſie go y ia przed Oycem moim ktory ieſt ná niebie.

34. Nedomnijwayte ſe bych přiſſel pokog dáti na zemi. Nepřiſſel gſem pokoge dáti / ale Meč.

Nie mniemaycie żebym przyſzedł puſzczáć pokoy ná ziemie/ Nie przyſzedłem ábym puſcił pokoy/ále miecz.

35. Neb gſem přiſſel abych rozdělil Cžlowěka proti Otcy geho/a Dceru proti Mateři gegij/a Newěſtu proti Swekruſſy gegij.

Bom przyſzedł ~~wádzić~~ człowieká z oycem iego/y corkę z matká iey/y niewiáſtkę z świekrá iey.

36. A nepřátelé člowěka budau domácý geho.

Y będą nieprzyiacielmi człowieká domownicy iego.

37. Kdo miluge Otce aneb Matku wijce nežli mne/nenijť mne hoden. A kdo miluge Syna neb Dceru wijc nežli mne/ nenijť mne hoden.

Kto miłuie oycá ábo mátkę nád mię/nie ieſt godzien mnie / A kto miłuie ſyná ábo corkę nád mię nie ieſt mnie godzien.

38. A kdož nebeře Křijže ſwého a nenáſleduge mne / nenij mne hoden.

A ktho nie bierze krzyżá ſwoiego/y nie idzie zá mná/nie ieſt godzien mnie.

39. Kdo nalezne žiwot ſwůg/ ſtratijť gey/ a kdožby ſtratil žiwot ſwůg pro mne / nalezneť gey.

Ktoby nalazł duſze ſwoie/ſtráci ia/á kthoby vtrácił duſze ſwoie dlá mnie/naydzie ia.

י

40 מַן דִּמְקַבֵּל לְכוֹן לִי
מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל
לְמַן דְּשַׁלְחַנִי מְקַבֵּל׃

Chi riceue voi, riceue me: e chi riceue me, riceue colui che m'ha mandato.

41 מַן דִּמְקַבֵּל נְבִיָּא
בְּשֵׁם נְבִיָּא אַגְרָא דִּנְבִיָּא
נָסֵב וּמַן דִּמְקַבֵּל זַדִּיקָא
בְּשֵׁם זַדִּיקָא אַגְרָא דְּזַדִּיקָא
נָסֵב׃

Chi riceue vn Profeta in nome di Profeta, riceuera mercè di Profeta: e chi riceue vn giuſto in nome di giuſto, riceuera merce di giuſto.

42 וְכָל דְּמַשְׁקֵא לְחַד
מִן הָלֵין זְעוֹרֵא כָּסָא
דְּקָרִירָא בִּלְחוֹד בְּשֵׁמָא
דְּתַלְמִידָא אַמִּין אָמַר
אֲנָא לְכוֹן דְּלָא יֵובֵד
אַגְרֵהּ׃

E chiunque dara bere ad vn di queſti piccoli vn ſol bicchier d'acqua fredda, in nome di diſcepolo, io vi dico in verita, ch'egli non perdera la ſua mercede.

י

40 אֲשֶׁר יִקַּח אֶתְכֶם יִקָּחֵנִי
וַאֲשֶׁר יִקָּחֵנִי יִקַּח אֶת—אֲשֶׁר
שְׁלָחָנִי׃

Elque os recibe à voſotros, à mi recibe, y el que à mi recibe, recibe àl que me embió.

41 אֲשֶׁר מְקַבֵּל אֶת־נָבִיא בְּשֵׁם
הַנָּבִיא גַּם שְׂכַר נָבִיא יִקָּח וַאֲשֶׁר
יְקַבֵּל אֶת־צַדִּיק בְּשֵׁם הַצַּדִּיק
שְׂכַר צַדִּיק יִקָּח׃

Elque recibe propheta en nombre de propheta, ſalario de propheta recibirá: y elque recibe juſto en nombrede juſto, ſalario de juſto recibirá.

42 וְגַם כָּל־אֲשֶׁר יַשְׁקֶה לְאֶחָד
מִן הַקְּטַנִּים הָאֵלֶּה כּוֹס הַמַּיִם
קָרִים לְבַדּוֹ בְּשֵׁם הַתַּלְמִיד אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא יְאַבֵּד אֶת־
שְׂכָרוֹ׃

Y qualquiera que diere à vno deſtos pequennitos vn jarro de agua fria ſolamente en nombre de Diſcipulo, de cierto os digo, que no perderà ſu ſalario.

ι'.

40. Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

Qui vous reçoit, il me reçoit: & qui me reçoit, reçoit celui qui m'a enuoyé.

41. Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

Qui reçoit vn Prophete au nom de Prophete, receura, ſalaire de Prophete: & qui reçoit vn iuſte au nom de iuſte, receura ſalaire de iuſte.

42. Καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Et quiconque aura donné à boire vn verre d'eau froide ſeulement à vn de ces petis au nom de diſciple, en verité ie vous di qu'il ne perdra point ſon ſalaire.

יא

1 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֶם יֵשׁוּעַ
לְמְפַקָּדוּ לִתְרֵעְסַר תַּל
תַּלְמִידַוְהִי שַׁנִּי מִן תַּמָּן
לְמַלָּפוּ וַלְמַכְרָזוּ בְּמ
בַּמְדִינָתְהוֹן׃

Et auuenne che come IESV hebbe finito di dare inſtruttione à i ſuoi dodici diſcepoli, ſi parti di li per inſegnare e predicar ne le loro citta.

2 יוֹחַנָּן דֵּין כַּד שְׁמַע בֵּית
אֲסִירֵא עֲבָדַוְהִי דִּמְשִׁיחָא
שַׁדַּר בְּיַד תַּלְמִידַוְהִי׃

Et hauendo Giouanni vdite ne la prigione l'opere di Chriſto, mandò due de ſuoi diſcepoli.

3 וֶאמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ הַו
דְּאָתֵא אוֹ לְאָחְרִין הוּ
מְסַכִּינַן׃

A dirli, Sei, tu quello che doueua venire, ò pur n'aſpettaremo noi vn'altro?

4 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן
זִלוּ אֶשְׁתַּעוּ לְיוֹחַנָּן אִילֵין
דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן וְחָזֵין׃

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Andate, riferite à Giouanni le coſe che voi vdite e vedete.

יא

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ לְצַוּוֹת
אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו וַיַּעֲבֹר
מִשָּׁם לְלַמֵּד וְלִקְרֹא בְּעָרֵיהֶם׃

Y fué, que acabando Ieſus de dar mandamientos à ſus doze Diſcipulos, fue ſe de alli à enſennar y à predicar enlas ciudades decllos.

2 וְיוֹחָנָן כְּשָׁמְעוֹ בְּבֵית הַסֹּהַר
אֶת־מַעֲשֵׂי הַמָּשִׁיחַ שָׁלַח שְׁנַיִם
מִתַּלְמִידָיו׃

Y oyendo Ioan en la priſion los hechos de Chriſto, embióle dos de ſus diſcipulos.

3 וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הוּא אֲשֶׁר
יָבוֹא אוֹ לְאַחֵר נְיַחֵל׃

Diziendo, Eres tu aquel que auia de venir, ò eſperaremos à otro?

4 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לְכוּ וְהַגִּידוּ לְיוֹחָנָן אֶת—אֲשֶׁר
שְׁמַעְתֶּם וּרְאִיתֶם׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Yd, hazed ſaber à Ioan las coſas que oys, y veys.

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

Apres cela il aduint, quand Ieſus eut acheué de donner mandemens à ſes douze diſciples, qu'il ſe partit de là pour enſeigner & preſcher en leurs villes.

2. Ὁ δὲ ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Or Iehan ayant ouï en la priſon les faits de Chriſt, enuoya deux de ſes diſciples lui dire.

3. Εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

Es-tu celui qui deuois venir, ou ſi nous en attendons vn autre?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε.

Et Ieſus reſpondant léur dit, Allez & rapportez à Iehan les choſes que vous oyez & voyez.

CAP. X.

40. Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.

He that receiueth you/receiueth me: and he that receyueth mee/receyueth hym that hath ſent me.

41. Qui recipit prophetam in nomine prophetæ: mercedem prophetæ accipiet, & qui recipit iuſtum in nomine iuſti: mercedem iuſti accipiet.

Hee that receyueth a Prophet in the name of a Prophet / ſhal receiue a Prophets reward: and he that receyueth a righteous man/ in the name of a rigtheous man / in the name of a righteous man / ſhall receiue the rewarde of a righteous man.

42. Et quicunque potum dederit uni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli; amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

And whoſoeuer ſhall giue vnto one of theſe litle ones to drinke a cup of colde water onely / in the name of a Diſciple / verely I ſay vnto you / he ſhall not loſe his reward.

CAP. XI.

ET factum eſt, cùm conſummaſſet Ieſus præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde, ut doceret & prædicaret in civitatibus eorum.

And it came to paſſe that when Ieſus had made an end of commanding his twelue diſciples / hee departed thence to teach and to preach in their cities.

2. Iohannes autē cum audiſſet in vinculis opera Chriſti: mittens duos de diſcipulis ſuis.

And when Iohn heard in the priſon the workes of Chriſt / he ſend two of his diſciples / and ſaid vnto him.

3. Ait illi, Tu es qui venturus es, an aliū exſpectamus?

Art thou he that ſhoulde come / or ſhall we looke for another?

4. Et reſpondens Ieſus ait illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audiſtis & vidiſtis;

And Ieſus anſwering /ſaide vnto thē/ Go/ and ſhewe Iohn what things ye haue heard and ſeene.

Das X. Capitel.

40. Wer euch auffnimpt/der nimpt mich auff/vnd wer mich auffnimpt/der nimpt den auff/der mich geſandt hat.

Huo ſom ánnamer eder/ hand anammer Mig/ Oc huo Mig anammer/ hand anammer Den/ ſom haffuer vdſend Mig.

41. Wer einen Propheten auffnimpt/ in eines Propheten namen/ der wirdt eines Propheten lohn empfahen. Wer einen Gerechten auffnimpt/ in eines Gerechten namen/ der wirdt eines Gerechten lohn empfahen.

Huo ſom annamer en Prophete/i en Prophetis naffn/ Hand ſkal faa en Prophetis løn. Huo ſom anammer en Redferdig/ i en Retferdigis naffn/ Hand ſkal faa en Retferdigis løn.

42. Vnnd wer diſer Geringſten einen nur mit einem Becher kaltes Waſſers trencket/ in eines Jüngers namen/ Warlich ich ſage euch/ es wirdt jm nicht vnbelohnet bleiben.

Oc huo ſom giffuer en aff diſſe Minſte ekon it Begere kalt vand at dricke/i en diſciplis naffn/ Sandelige ſiger ieg eder/Det ſkal icke bliffue hannem vbelønt-

Das XI. Capitel.

Vnd es begab ſich/da Jeſus ſolch gebot zu ſeinen zwölff Jüngern vollendet hatte/ gieng er von dannen fürbaß/ zu lehren vnd zu predigen in jren Stätten.

DEt det ſkede/der Jheſus haffde giort ende paa denne befalning til ſine tolff Diſciple/da gick hand der fra lenger frem/ at lære oc at predicke i deris Stædder.

2. Da aber Johannes im Gefengknuß die Werck Chriſti hörete/ſandte er ſeiner Jünger zwen.

Men der Johannes hørde i fengzelet Chriſti gerninger/ſende hand tho aff ſine Diſciple hen.

3. Vnd ließ jm ſagen: Biſt du der da kommen ſoll/ Oder ſollen wir eines andern warten:

Oc loed hannem ſige/ Eſt du den/ ſom ſkal komme/ eller ſkulle wi vente nogen anden?

4. Jeſus antwortet vnd ſprach zu jnen: Gehet hin/ vnd ſaget Johanni wider/ was jr ſehet vnd höret:

Jeſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Gaar hen/ oc ſiger Johanni igen/ det ſom i ſee oc høre.

Kapitola X.

40. Kdo wás přigijmá/mne přigijmá: A kdo mne přigijmá/přigijmá toho kterýž mne poſlal.

Kto was przyimuie mnie przyimuie / A kto mnie przyimuie/ przyimuie tego ktory mnie poſłał.

41. Kdo přigijmá Proroka we Gménu Proroka/ odplatu Proroka wezme. A kdož přigijmá Sprawedliwého we Gménu Sprawedliwého/ odplatu ſprawedliwého wezme.

Kto przyimuie Proroká w imie Proroká / zápłate Proroká weżmie: A kto przyimuie ſpráwiedliwego w imie ſprawiedliwe° ſpráwiedliwego zápłáthe weżmie.

42. A kdožkoli dá k nápogi gednomu z těchto naymenſſých Cžijſſy wody ſtudené/ toliko we gménu Včedlnijka: Zagiſté prawijm wám/neſtratijť odplaty ſwé.

Ktoby też iednemu z tych to máłych dał ſie nápić kubek wody zimney tylko w imie vczniá / Záprawdę wam powiedam nie ſtráci zapłathy ſwoiey.

Kapitola XI.

Y Stalo ſe/když dokonal Gežijš řeči tyto / přikazugijc dwanácti Včedlnijkům ſwým/ ſſel odtud aby včil a kázal w Měſtech gegich.

Y Stháło ſie gdy Jezus przeſtháł roſkázowáć dwiemanaście zwolennikom ſwoim / poſzedł zonąd/aby vczył y przepowiedał w miaſtach ich.

2. Jan pak když vſlyſſel w okowách ſkutky Kryſtowy / poſlaw dwa Včedlnijky ſwá.

A Jan vſłyſzawſzy w więzieniu vczynki Kryſtuſowe / poſławſzy dwu z vczniow ſwoich.

3. Řekl gemu: Tyli gſy ten kterýž přigijti máš/čili giného čekáme?

Rzekł mu: Tyżeś ieſt on ktoryś miał przyiſc/czyli inſze° mamy czokać?

4. Y odpowijdage Gežijš/ řekl gim: Gdauce powězte Janowi co ſlyſſijte a widijte.

A odpowiedaiac Jezus rzekł im/ Szedſzy/oz naynicie Janowi ty rzeczy ktore ſłyſzycie y widzicie.

יא

5 סַמְיָא חָזַין וְחַגִּירָא מְהַלְּכִין וְגַרְבָא מֶתְדַּכִּין וְחַרְשָׁא שָׁמְעִין וּמִיתֵא קָיְמִין וּמְסְכִּינָא מס מְסְתַּבְּרִין׃

I ciechi veggono, e i zoppi caminano, i lebbrosi ſon mondati, e i ſordi odeno, i morti ſon riſuſcitati, e à i poueri è annuntiato l'Euangelio.

6 וְטוּבוֹהִי לְאַינָא דְּלָא נֶתְכְּשַׁל בִּי׃

E beato è colui che non ſi ſcandalizara in me.

7 כַּד דֵּין אֱזַלוּ שְׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵאמַר לְכֶנְשָׁא עַל יוֹחַנָּן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָּא לְמֶחְזָא קַנְיָא דְּמֵן רוּחָא מֶתְתְּזִיעַ׃

Andandoſene poi coſtoro, IESV incomincio à dir di Giouanni à le turbe, Che andaſte voi à vedere al deſerto? Vna canna ſcoſſa dal vento?

8 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא גַּבְרָא דְּנַחְתָּא דְּכִיכָא לְבִישׁ הָא אִילֵין דְּדְכִיכָא לְבְשִׁין בֵּית מַלְכֵא אֶנּוּן׃

Ma pure, che andaſte voi à vedere? Vn huomo veſtito di delitioſi veſtimenti? ecco quelli che portano i delitioſi veſtimenti, ſtannone le caſe de i Re.

9 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא נְבִיָּא אִין אָמַר אֶנָא לְכוּן וְיַתִּיר מִן נְבִיָּא׃

Ma che andaſte voi à vedere? vn Profeta? Certo io vi dico, ancor piu eſcellente che vn Profeta.

10 הָו גֵּיר דְּעַלוֹהִי כְּתִיב דְּהָא אֶנָא מְשַׁדַּר מַלְאַכִי קְדָם פַּרְצוּפָךְ דְּנִתְקֵן אוּרְחָא קְדָמָךְ׃

Imperoche queſto è colui, del quale è ſcritto, Ecco io mando il mio meſſo innanzi a la tua faccia, ilquale t'apparecchiara la tua via innanzi.

11 אַמִין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּלָא קָם בִּילִידֵי נְשָׁא דְּרַב מֵן יוֹחַנָּן מַעֲמְדָנָא וְעוּדְרָא דֵּין בְּמַלְכוּתָא דְּשְׁמַיָּא רַב הוּ מֶנֵּהּ׃

Io vi dico in verità, che tra quelli che ſon nati di donne, non è vſcito alcuno maggior di Giouanni Battiſta. Nondimeno chi è il minore nel regno de cieli, è maggior di lui.

יא

5 עִוְרִים רָאוּ וּפִסְחִים הָלְכוּ מְצֹרָעִים נִטְהֲרוּ וְחֵרְשִׁים שָׁמְעוּ הַמֵּתִים קָמוּ וּמִסְכֵּנִים הִתְבַּשְּׂרוּ׃

Los ciegos veen, y los coxos andan: los leproſos ſon alimpiados, y los ſordos oyen: los muertos ſon reſuſcitados, y à los pobres es annunciada la alegre nueua:

6 וְאַשְׁרֵי כָּל־אֲשֶׁר לֹא יִכָּשֵׁל בִּי׃

Y bienauenturado es el que no fuere eſcandalizado en mi.

7 וּבְלֶכְתָּם מֵעִמּוֹ הֵחֵל יֵשׁוּעַ לְדַבֵּר אֶל הַקָּהָל עַל־יוֹחָנָן מָה יְצָאתֶם בַּמִּדְבָּר לִרְאוֹת הַאִם קָנֶה מֵרוּחַ נִדָּף׃

Y ydos ellos, començó Ieſus à dezir de Ioan à las compannas: Que ſaliſtes à ver àl deſierto? Alguna canna que es agitada del viento?

8 אוֹ־מָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת הַאִם אָדָם לָבוּשׁ בְּבִגְדֵי חֲמוּדוֹת הִנֵּה אֲשֶׁר בַּחֲמוּדוֹת נִלְבָּשׁוּ בְּבָתֵּי הַמְּלָכִים הֵמָּה׃

O que ſaliſtes à ver? vn hombre cubierto de blandos veſtidos? Cierto losque traen veſtidos blandos, en las caſas de los reyes eſtan.

9 אוֹ מָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם הַנָּבִיא אָמְנָם אֹמֵר לָכֶם כִּי־יוֹתֵר הוּא מִנָּבִיא׃

O que ſaliſtes à ver? Propheta? Tambien os digo, y mas que propheta.

10 כִּי־זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתַּב עָלָיו הִנְנִי שׁוֹלֵחַ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה דֶרֶךְ לְפָנֶיךָ׃

Porque eſte es de quien eſtá eſcripto, Heaqui yo embio mi angel delante de tu faz, que aparejará tu camino delante de ti.

11 אָמֵן אֹמֵר אֲנִי לָכֶם לֹא־קָם מִבְּנֵי נָשִׁים גָּדוֹל מִן יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וְהַקָּטוֹן בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם גָּדוֹל מִמֶּנּוּ׃

Decierto os digo que no ſe leuantó entre losque nacen de mugeres otro mayor que Ioan el Baptiſta: mas el que es muy pequenno en el Reyno de los cielos, mayor es que el.

ια´.

5. Τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

Les aueugles recouurent la veuë, les boiteux cheminent, les lepreux ſont nettoyes, & les ſourds oyent, les morts ſont reſuſcités, & l'Euangile eſt annoncé aux poures.

6. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Et bien-heureux eſt celui qui ne ſera point ſcandalizé en moi.

7. Τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

Et comme ils s'en alloyent, Ieſus commença a dire de Iehan aux troupes, Qu'eſtes-vous allés voir au deſert? vn roſeau demené du vent?

8. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

Mais qu'eſtes-vous alles voir? vn homme veſtu de precieux veſtemens? voici ceux qui portent habits precieux, ſont és maiſons des Rois.

9. Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mais qu'eſtes-vous allés voir? vn Prophete. voire, vous di-ie, & plus que Prophete.

10. Οὗτος γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

Car c'eſt ceſtui-ci duquel il eſt eſcrit, Voici, i'enuoye mon meſſager deuant ta face, qui appreſtera ton chemin deuant toi.

11. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν.

En verité ie vous di, qu'il n'a point eſte ſuſcité entre ceux qui ſont nes de femmes, aucun plus grand que Iehan Baptiſte: toutesfois celui qui eſt le moindre au royaume des cieux, eſt plus grand que lui.

CAP. XI.

5. Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur.

The blinde receyue ſight / and the halt go: the lepers are clenſed / and the deafe heare: the dead are rayſed vp / and the poore receiue the Goſpel.

6. Et beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me.

And bleſſed is he that ſhall not be offended in me.

7. Illis autem abeuntibus cœpit Ieſus dicere ad turbas de Iohanne, Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?

And as they departed / Jeſus began to ſpeake vnto the multitude / of John / What went ye out into the wilderneſſe to ſee? A reede ſhaken with the winde?

8. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtitum? Ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt.

But what went ye out to ſee? A man clothed in ſoft rayment? Beholde / they that weare ſoft clothing / are in kings houſes.

9. Sed quid exiſtis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam.

But what went ye out to ſee? A Prophet? Yea / J ſay vnto you / and more them a prophet.

10. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt, Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

For this is he of whom it is written / Beholde / J ſend my meſſenger before thy face: which ſhall prepare thy way before thee.

11. Amen dico vobis, non ſurrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptiſta: qui autem minor eſt in regno cæloru͂, maior eſt illo.

Verely J ſay vnto you / among them which are begotten of women / aroſe there not a greater then John Baptiſt: not withſtanding / he that is the leaſt in the kingdome of heauen / is greater then he.

Das XI. Capitel.

5. Die Blinden ſehen / vnd die Lahmen gehen / die Außſetzigen werden rein / vnd die Tauben hören / die Todten ſtehen auff / vnd den Armen wird das Euangelium geprediget.

De Blinde ſee / oc de Halte gaa / De Spedalſke renſis / oc de Døffue høre / de Døde ſtaa op / Oc Euangelium predickis faar de fattige.

6. Vnd ſelig iſt / der ſich nicht an mir ergert.

Oc ſalig er den / ſom icke forarger ſig paa Mig.

7. Da die hingiengen / fieng Jeſus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was ſeyt jhr hinauß gegangen in die Wůſten zu ſehen? Woltet jhr ein Rohr ſehen / das der Wind hin vnd her webt?

Der de ginge bort / begyntе Jheſus at tale til Folcket om Johanne / Huad ere i gongne hen vd i Ørcken at ſee? Vilde i ſee it Rør / ſom Været bleſſ bort oc igen?

8. Oder was ſeyt jhr hinaußgegangen zuſehen? Woltet jhr einen Menſchen inn weichen Kleidern ſehen? Sihe / die da weiche Kleider tragen / ſind in der Kůnige Häuſer.

Eller huad ere i vdgongne at ſee? Vilde i ſee it Menniſke i bløde Klæder? See / de ſom bære bløde Klæder / ere i Kongers Hwſſ.

9. Oder was ſeyt jhr hinauß gegangen zuſehen? Woltet jhr einen Propheten ſehen? Ja ich ſage euch / der auch mehr iſt denn ein Prophet.

Eller huad ere i hen vdgongne at ſee? Vilde i ſee en Prophete? Ja ieg ſiger eder / Hand er oc mere / end en Prophete.

10. Denn diſer iſts / von dem geſchrieben ſtehet: Sihe / ich ſende meinen Engel fůr dir her / der deinen Weg fůr dir bereiten ſoll.

Thi hand er den / ſom ſtaar ſcreffuit om / See / ieg ſender min Engil faar dig / ſom ſkal berede din vey faar dig.

11. Warlich ich ſage euch / vnter allen die von Weibern geborn ſind / iſt nicht auffkommen / der gröſſer ſey / denn Johannes der Tauffer. Der aber der Kleineſt iſt im Himmelreich / iſt gröſſer denn er.

Sandelige ſiger ieg eder / Blant alle dem / ſom ere fødde aff Quinder / er der ingen ſtørre opkommen / end den Døbere Johannes. Men den / ſom er den Minſte i himmeriges rige er Større end hand.

Kapitola XI.

5. Slepij widij / Kulhawij chodij / Malomocnij ſe čiſtij / Hluſſý ſlyſſý / mrtwij z mrtwých wſtáwagij / Chudij Ewangelium Swaté přigijmagij.

Slepi wzrok bióra / á chromi chodzą / trędowáci bywáią oczyściem / á głuſzy ſłyſzą / vmarli bywáią wſkrzeſzeni / v vbogim opowiedána bywa Ewánielia.

6. A bláhoſlawený geſt ten kdo ſe nepohorſſý na mně.

Abłogoſłáwiony ieſt ten ktory ſie niezgorſzy we mnie.

7. A když oni odeſſli / počal Gežijš prawiti zaſtupům o Janowi: Co gſte wyſſli na Pauſſť widěti? Zdali Třtinu kteráž ſe wětrem klátij?

A gdy oni odchodzili / począł Jezus mowic wielkiemu zgromádzeniu ludu o Janie / Cożeście wyſzli ná puſzczą widzieć? Izali trzcinę chwieiącą ſię od wiatru?

8. A neb co gſte wyſſli widěti: Zda člowěka měkým Rauchem oděného? Ay kteřijž ſe měkým rauchem odjwagj / w domjch Králowſkých gſau.

Ale coście byli wyſzli widzieć? Izali człowieka w roſkoſzne ſzáty obleczonego? Oto ktorzy roſkoſzne ſzátynoſzą / w domiech Krolewſkich ſą.

9. Ale co gſte wyſſli widěti? Prorokali? Giſtě prawijm wám / y wjce nežli Proroka.

Ale coście byli wyſzli widzieć? Izali Proroka? Owſzem powiedam wam / więcey niż Proroka.

10. Tentoť geſt zagiſtě o němž pſáno gt: Ay yá poſýlám Angela mého před twáříj twau / kterýžto připrawij ceſtu twau před tebau.

Boć ten ieſt o ktorym nápiſano ieſt / Oto ia poſyłam poſła ſwego przed oblicznością twoią / ktory zgotuie drogę twoię przed tobą.

11. Zagiſtě prawijm wám / že mezy ſyny ženſkými nepowſtal wětſſj nad Jana Křtitele. Ale kdo geſt menſſý w Králowſtwij Nebeſkém / geſtiť wětſſý nežli on.

Záprawdęć wam powiedam / że miedzy tymi ktorzy ſię z niewiaſt rodzą / nie powſtał żaden więczſzy nad Janá Krzciciela: Ale then ktory ieſt namnieyſzym w Kroleſtwie niebieſkiem / więczſzy ieſt niżli on.

יא

12 מֶן יַוְמַי יוּחַנָּן דֵּין מ
מַעְמְדָנָא וַעְדַמָּא לְהָשָׁא
מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא בַּקְטִירָא
מֶתְדַּבְּרָא וְקַטִירָנֵא
מַחְטְפִין לָהּ׃

E dai i giorni di Giouanni Battiſta in fin adhora, il regno de cieli patiſce violentia, e i violenti lo rapiſcono.

13 כֻּלְּהוֹן גֵּיר נְבִיֵּא ו
וְאוּרָיְתָא עַדְמָא לְיוּחַנָּן
אֶתְנַבִּיו׃

Perche tutti i Profeti e la Legge hanno profetizato in fin à Giouanni.

14 וְאֶן צָבֵין אַנְתּוּן קַבְּלוּ
דְּהוּיוּ אֶלִיָּא דַּעְתִיד ל
לְמֵאתָא׃

E ſe voi lo volete riceuere, eſſo è Elia che doueua venire.

15 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא
דְּיִשְׁמַע יִשְׁמַע׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

19 לְמַן דֵּין אֶדַמְיֵהּ לש
לְשַׁרְבְּתָא הָדָא דָּמְיָא
לְטַלְיֵא דְיָתְבִין בְּשׁוּקָא
וְקָעִין לְחַבְרֵיהוֹן׃

Ma à chi aſſimigliarò io queſta generatione? ella e ſimile à i fanciulli, che ſeggono ne le piazze, e gridano à i lor compagni.

17 וְאָמְרִין זַמַּרְן לְכוֹן וְלָא
רַקֶּדְתּוּן וְאַלַּיְן לְכוֹן וְלָא
אַרְקֶדְקוּן׃

E dicono, Noi v'habbiam ſonato la ſampogna, e voi non hauete danzato: noi v'habbiam cantato lamentationi, e voi non hauete pianto.

18 אֶתָא גֵּיר יוּחַנָּן דְּלָא
אָכֵל וְלָא שָׁתֵא וְאָמְרִין
דֵּיוָא אִית לֵהּ׃

Imperoche e venuto Giouanni che non mangiaua ne beueua, & eſſi diceno, Egli ha il demonio addoſſo.

19 אֶתָא בְּרֵהּ דְּאְנָשָׁא
אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין הָא
גַּבְרָא אָכוּלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא
וְרָחְמָא דְּמָכְסֵא וְדַחְטָיֵא
וְאֶזְדַּדְּקַת חֶכְמְתָא מֶן
עַבְדֶּיהָ׃

E venuto il Figliuol de l'huomo che mangia e beue, e dicono, Ecco vn huomo ingordo, e imbriaco, amico de publicani e de peccatori: ma la ſapientia è ſtata giuſtificata da ſuoi figliuoli.

יא

12 כִּי־מִימֵי יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל עַד־
עַתָּה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם תִּתָּפֵשׂ
וְעֹשְׁקִים יַחְטְפוּהָ׃

Deſde los dias de Ioan el Baptiſta haſta aora àl Reyno de los cielos ſe haze fuerça: y los valientes lo arrebatan.

13 כִּי־כָל־הַנְּבִיאִים וְהַתּוֹרָה
עַד־יוֹחָנָן נִבָּאוּ׃

Porque todos los prophetas, y la ley, haſta Ioan prophetizaron.

14 וְאִם תִּרְצוּ לָקַחַת הוּא יֵשׁ
אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר יָבוֹא׃

Y ſi quereys recebir, el es aquel Elias que auia de venir.

15 לְמִי־אָזְנַיִם לִשְׁמֹעַ יִשְׁמָע׃

El que tiene oydos para oyr, oyga.

16 וּלְמִי אֲדַמֶּה אֶת־דּוֹר הַזֶּה
נִמְשָׁל הוּא עִם נְעָרִים יוֹשְׁבִים
בַּשּׁוּקִים וְקוֹרְאִים אִישׁ אֶל־
אָחִיו׃

Mas à quien compararé eſta generacion? Es ſemejante à los mochachos que ſe ſientan en las plaças, y dan bozes à ſus companneros.

17 וְאֹמְרִים חִלַּלְנוּ לָכֶם וְלֹא
דִלַּגְתֶּם קוֹנַנּוּ לָכֶם וְלֹא סְפַדְתֶּם׃

Y dizen, Tannimos hos flauta, y no baylaſtes: endechamoshos, y no lamentaſtes.

18 כִּי־בָא יוֹחָנָן וְלֹא אָכַל וְלֹא
שָׁתָה וַיֹּאמְרוּ בַּעַל הַשֵּׁד הוּא׃

Porque vino Ioan que ni comia ni beuia: y dizen, Demonio tiene.

19 גַּם בָּא בֶּן אָדָם אוֹכֵל
וְשׁוֹתֶה וְאָמְרוּ הִנֵּה אִישׁ זוֹלֵל
וְסוֹבֵא יַיִן וְרֵעַ בַּעֲלֵי הָעֲבֵירָה
וְחַטָּאִים הוּא וְתִשָּׁפֵט חָכְמָה
מִבָּנֶיהָ׃

Vino el Hijo del hombre, que come y beue, y dizen, Heaqui vn hombre comilon, y beuedor de vino, amigo à publicanos y à peccadores. Mas la Sabiduria es aprouada de ſus hijos.

ια.

12. Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.

Or depuis les iors de Iehan Baptiſte iuſques à maintenant, le royaume des cieux eſt forcé, & les violens le rauiſſent.

13. Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν.

Car tous les Prophetes & la Loy ont prophetizé iuſques à Iehan.

14. Καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

Et ſi vous voulez receuoir mon dire, c'eſt Elie qui doit venir.

15. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oye.

16. Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγοραῖς καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν.

Mais à qui accomparerai-ie ceſte generation? elle eſt ſemblable aux petis enfans qui ſont aſsis és marchés, & crient à leurs compagnons.

17. Καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

Et diſent, Nous vous auons fluſté, & vous n'auez point danſé: nous vous auons chanté complaintes, & vous n'auez point lamenté.

18. Ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει.

Car Iehan eſt venu ne mangeant ni ne beuuant, & ils diſent, Il à le diable.

19. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Le Fils de l'homme eſt venu mangeant & beuuant, & ils diſent, Voila vn mangeur & beuueur, vn ami des peagers & des malviuans, mais la ſapience à eſté iuſtifiee par ſes enfans.

CAP. XI.

12. A diebus autem Iohannis Baptiſtę uſque nunc, regnum cælorum vim patitur; & violenti rapiunt illud.

And from the time of John Baptiſt hitherto / the kingdome of heauen ſuffreth violence / and the violent take it by force.

13. Omnes enim prophetę & lex uſque ad Iohannem prophetaverunt.

For all the Prophetes and the Law propheſied vnto John.

14. Et ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias qui venturus eſt.

And if ye will receyue it / this is Elias / which was to come.

15. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare let him heare.

16. Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtã? Similis eſt pueris ſedentibus in foro: qui clamantes coæqualibus.

But whereunto ſhall I liken this generation? It is like vnto litle children which ſit in the markets / and call vnto theyr fellowes.

17. Dicunt, Cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non planxiſtis.

And ſay / We haue piped vnto you / and ye haue not danced / we haue mourned vnto you / and ye haue not lamented.

18. Venit enim Iohannes neque manducans, neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet.

For John came neither eating nor drinking / and they ſay / he hath a deuill.

19. Venit filius hominis manducans & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iuſtificata eſt ſapientia à filiis ſuis.

The Sonne of man came eating & drinking / and they ſay / Beholde a glutton and a drinker of wine / a friend vnto Publicanes and ſinners: but wiſedome is iuſtified of her children.

Das XI. Capitel.

12. Aber von den tagen Johannis des Tauffers / biß hieher leidet das Himmelreich gewalt / vnd die gewalt thun / die reiſſen es zu ſich.

Men fra den Døberis Johannis dage / indtil nu / lider Himmeriges rige vold / oc de ſom gøre vold / rycke det til ſig.

13. Denn alle Propheten vnd das Geſetz haben geweiſſaget biß auff Johannem.

Thi alle Propheter oc Lowen ſpaade indtil Johannem.

14. Vnd ſo jhrs wolt annemen / Er iſt Elias / der da ſoll zukůnfftig ſein.

Oc der ſom i ville annamme det / Hand er Elias / ſom ſkal komme.

25. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

16. Wem ſol ich aber diß Geſchlecht vergleichen? Es iſt den Kindlein gleich / die an dem Marckt ſitzen / vnd ruffen gegen jhre Geſellen.

Huem ſkal ieg ligne denne Slect ved? Hun er liq de Børn / ſom ſide paa Torffuit oc robe til deris Stallbrødre.

17. Vnd ſprechen: Wir haben euch gepfiffen / vnd jhr woltet nicht tantzen / Wir haben euch geklaget / vnd jhr woltet nicht weinen.

Oc ſige / Wi pibede faar eder / Oc i vilde icke dantze. Wi klagede oſſ ynckelige faar eder / Oc i vilde icke græde.

18. Johannes iſt kommen / aß nicht / vnd tranck nicht / ſo ſagen ſie / er hat den Teufel.

Johannes er kommen / oc huercken oed eller drack / Oc de ſige / Hand haffuer Dieffuelen.

19. Des Menſchen Son iſt kom̃en / jſſet vnd trincket / ſo ſagen ſie: Sihe / wie iſt der Menſch ein Freſſer / vnnd ein Weinſäuffer / der Zöllner vnnd der Sünder Geſelle? Vnd die Weißheit muß ſich rechtfertigen laſſen / von jhren Kindern.

Menniſkens Søn er kommen / øder oc dricker / Oc de ſige / See / Huilcken Fraatzerere er det Menniſke / oc en Vindranckere / Tolderis oc Synderis Stallbroder? Oc Viſdommen maa lade gøre ſig redferdig aff hendis Børn.

Kapitola X I.

12. Od dnůw Jana Křtitele až doſawád / Králowſtwij Nebeſké náſylij trpij / a ti kteřijž náſylij činij / vchwacugijť ge.

A od czáſow Janá Krzćićielá áż do thad Kroleſthwu niebieſkiemu gwalt ſie dzieie / á gwaltownicy otrzymawáią ie.

13. Neb wſſyckni Prorocy y Zákon / až do Jana prorokowali.

Bo wſzyſcy Prorocy y zakon áż do Janá prorokowáli.

14. A chceteli rozuměti / onť geſt Eliáſs kterýž přigijti měl.

A ieſli chcecie to przyiąć / tenci ieſt Eliaſz on ktory ma przyść.

15. Kdo má vſſy kſlyſſenij / ſlyſs.

Kto ma vſzy ku ſluchaniu / niechay ſlucha.

16. Ale k komu připodobnijm pokolenij toto? Podobno geſt Dětem ſedijcým na rynku / kteřijž na ſebe rowně wolagijce.

Ale komu przypodobam ten rodzay? Podobny ieſt dziatkom ktore ſiedzą ná rynkoch / y wołáią ku towárzyſzom ſwoim.

17. Řijkagij: Pjſkali gſme wám / a wy gſte neſkákali: plakali gſme / a wy gſte nekwijlili.

A mowią / Gráliſmy wam ná piſzczálce / á wyście nie tháncowáli / Nárzekáliſmy wam / á wyście nie płákáli.

18. Přiſſel zagiſté Jan / negeda ani pige / a řijkagij: Diábla má.

Abowiem przyſzedł Jan nie iedząc áni piiąc / y powiedáią iż diabelſtwo ma.

19. Přiſſel Syn člowěka geda a pige / a řijkagij: Hle člowěk žráč a opilec wijna / zgewných a taynných hřijſſnijkuow přijtel. Y včiněna geſt ſprawedliwa Maudroſt / od Synuow gegich.

Przyſzedł Syn człowieczy iedząc / y piiąc / y mowią / Oto then człowiek ieſt obżercá y piiánicá / przyiaciel celnikow y grzeſznikow / ále vſpráwiedliwioná ieſth mądrość od ſynow ſwoich.

יא

20 הָיְדֵין שַׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵ
לְמְחַסָדוּ מְדִינָתָא אִילֵין
דַהְוַו בְּהֵין חַילָוָהי סַגִּיָאֵא
וְלָא תָבוּ׃

Allhora incominciò a rimprouerare a le citta, ne lequali erano ſtate fatte molte de le ſue virtù, ch'elle non s'erano ammendate.

21 וָאמַר הֲוָא וָי לְכִי
כָּוֹרַזִין וָי לְכִי בֵּית־צַיְדָת
דְּאֶלוּ בְּצוֹר וּבְצַיְדָן הֲוַי ח
חַילָא אִילֵין דַהְוַו בְּכֵין כְּבַר
דֵּין בְּסַקָא וּבְקֶטְמָא תָבוּ׃

Guai a te CoraZim, guai a te Betſaida: percioche ſe in Tiro e Sidone foſſeno ſtate fatte le virtù che ſono ſtate fatte in voi, gia buon tempo fa con ſacco e cenere aſſentati ſarebben venuti a penitentia.

22 בְּרַם אָמַר אֲנָא לְכוֹן
דַּלְצוֹר וְלַצַיְדָן יְהוֵת נִיחַ
בְּיוֹמָא דְדִינָא אוֹ לְכֵין׃

Però io vi dico, che Tiro e Sidone nel dì del giuditio ſaranno piu tolerabilmente trattati che voi.

23 וְאַנְתִּי כְּפַר־נַחוּם הָי
דַעְד־מָת לַשְׁמַיָת
אֶתְתְּרִימְתִּי עַד־מָא לַשְׁיוֹל
תֶּתַחֲתִין דְאֶלוּ בַּסְדוֹם הֲוַי
חַילָת אִילֵין דַהְוַו בְּכִי
קַיָמָא הֲוָת עַד־מָת
לְיוֹמָנָת׃

E tu Capernaum, che ſei ſtata inalzata inſin al cielo, ſarai abbaſſata inſin à l'inferno; percioche ſe in Sodoma fuſſeno ſtate fatte le virtù, che ſono ſtate fatte in te, ſarebbe durata in ſin al dì d'hoggi.

24 בְּרַם אָמַר אֲנָא לְכִי
דַלְאַרְעָא דַסְדוֹם יְהוָת
נִיחַ בְּיוֹמָא דְדִינָא אוֹ לְכִי׃

Onde io vi dico, che nel dì del giuditio, ſara piu tolerabil punitione à la terra di Sodoma, che à te.

25 בְּהוּ זַבְנָא עֲנָא יֵשׁוּעַ
וְאָמַר מַוְדֵא אֲנָא לָךְ אָבִי
מָרָא דַשְׁמַיָא וְדַאַרְעָת
דְּכַסִית הָלֵין מִן חַכִּימָת
וְסַכוּלְתָנָת וְגַלִית אֶנֵין
לְיַלוֹדָת׃

In quel tempo riſpondendo IESV, *diſſe, Io ti ringratio Padre, Signor del cielo e de la terra, che tu hai naſcoſte queſte coſe a i ſauij & intendenti, e l'hai riuelate a i ſemplici.*

יא

20 אָז הֵחֵל לְחָרֵף אֶת־הֶעָרִים
אֲשֶׁר בָּהֶן נַעֲשׂוּ רַבּוֹת כֹּחוֹתָיו
כִּי־לֹא שָׁבוּ מֵרָע׃

Entonces començó à çaherir el beneficio à las ciudades en las quales auian ſido hechas muy muchas de ſus maravillas, porque no ſe auian emmendado, diziendo.

21 אוֹי לְךָ כֹּרָזִין אוֹי לְךָ בֵּית
צַיְדָה כִּי־אִם בְּצוֹר וּבְצִידוֹן
נַעֲשׂוּ הַכֹּחוֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ בָּכֶן
כִּימֵי קֶדֶם בְּשַׂק וָאֵפֶר שָׁבוּ מֵרָע׃

Ay de ti Chorazin, Ay de ti Bethſaida: porque ſi en Tyro y en Sidon fueran hechas las maravillas que han ſido hechas en voſotras, en otro tiempo ouieran hecho penitencia en ſacco y en ceniza.

22 אַךְ אוֹמֵר לָכֶם כִּי לְצֹר
וּלְצִידוֹן יֵקַל לָשֵׂאת בְּיוֹם דִּין
מִמְּכֶם׃

Portanto yo os digo, que à Tyro y à Sydon ſerá mas tolerable el caſtigo en el dia del juyzio que à voſotras.

23 וְאַתְּ כְּפַר נַחוּם אֲשֶׁר עַד־
הַשָּׁמַיִם רוֹמַמְתְּ לִשְׁאוֹלָה תּוּרֵד
כִּי אִם בִּסְדוֹם נַעֲשׂוּ הַכֹּחוֹת
אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ בָּךְ אַךְ יָשְׁבוּ עַד
הַיּוֹם הַזֶּה׃

Y tu Capernaum, que eres leuantada haſta el cielo, haſta los infiernos ſerás abaxada: porque ſi en los de Sodoma fueran hechas las marauillas que han ſido hechas en ti, ouieran quedado haſta el dia de oy.

24 לָכֵן אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לְאֶרֶץ
סְדוֹם יֵקַל לָשֵׂאת בְּיוֹם דִּין מִמֵּךְ׃

Portanto yo os digo que à la tierra de los de Sodoma ſerá mas tolerable el caſtigo en el dia del juyzio, que à ti.

25 בָּעֵת הַהוּא עָנָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר
אוֹדְךָ אָבִי אֲדוֹן שָׁמַיִם וָאָרֶץ
כִּי־הִסְתַּרְתָּ הָאֵלֶּה מֵחֲכָמִים
וּנְבוֹנִים וַתְּגַל אוֹתָם לְעוֹלָלִים׃

En aquel tiempo reſpondiendo Ieſus, dixo, Alábote Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que ayas eſcondido eſto de los ſabios y de los entendidos, y lo ayas reuelado à los ninnos.

ιά.

20. Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.

Adonc il commença à reprocher aux villes eſquelles auoyent eſté faites pluſieurs de ſes vertus, qu'elles ne s'eſtoyent point amendees, diſant.

21. Οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδάν, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

Malheur ſur toi, Corazin, malheur ſur toi, Bethſaïda: car ſi en Tyr & en Sidon euſſent eſté faites les vertus qui ont eſté faites au milieu de vous, ils ſe fuſſent pieça amendés auec ſac & cendre.

22. Πλὴν λέγω ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

Pourtant vous di-ie que Tyr & Sidon ſeront plus tolerablement traittees au iour du iugement que vous.

23. Καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοὶ, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

Et toi Capernaum qui as eſté eslevee iuſques au ciel, tu ſeras abbaiſſee iuſques en enfer: car ſi en Sodome euſſent eſte faites les vertus qui ont eſté faites au milieu de toi, elle fuſt demeuree iuſqu'à ce iour.

24. Πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.

Pourtant vous di-ie que ceux de Sodome ſeront plus tolerablement traittés au iour du iugement que toi.

25. Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν· ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.

En ce temps-la Ieſus prenant la parole dit, Ie te ren graces, ô Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as caché ces choſes aux ſages, & entendus, & les as reuelees aux petis enfans.

CAP. XI.

20 Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ ſunt plurimæ virtutes eius, quia non egiſſent pœnitentiam.

Then began he to vpbrayd the cities/ wherein moſt of his great workes were done/ becauſe they repented not.

21. Væ tibi Corazain, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidône factæ eſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.

Wo be to thee / Chorazin: Wo be to thee / Bethſaida: for if the great workes / which were done in you / had bene done in Tyrus and Sidon / they had repented long agone in ſackecloth and aſhes.

22. Veruntamen dico vobis, Tyro & Sydôni remiſſius erit in die iudicii, quam vobis.

But I ſay to you / it ſhalbe eaſier for Tyrus and Sidon at the daye of iudgement/ then for you.

23. Et tu Capharnaum, nunquid uſque in cęlum exaltaberis? uſque in infernũ deſcendes: quia ſi in Sodomis factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in te, fortè manſiſſent uſque in hanc diem.

And thou/ Capernaum/ which art lifted vp vnto heauen / ſhalt be brought downe to hell: for if the great workes / which haue bene done in thee / had bene done among/ them of Sodom/ they had remayned to this day.

24. Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remiſſius erit in die iudicii, quam tibi.

But I ſay vnto you / that it ſhall be eaſier for them of the land of Sodom in the day of iudgemeut/ then for thee.

25. In illo tempore reſpondens Ieſus dixit, Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis.

At that time Ieſus anſwered/ and ſayd / I giue thee thankes / O Father / Lord of heauen and earth/ becauſe thou haſt hid theſe things from the wiſe and men of vnderſtanding/ and haſt opened them vnto babes.

Das XI. Capitel.

20. Da fieng er an die Stådte zu ſchelten / inn welchen am meiſten ſeiner Thaten geſchehen waren / vnnd hatten ſich doch nicht gebeſſert.

Da begynte hand at ſtraffe de Stæder/ſom hans Gerninger vaare meſt giorde vdi/ oc de haffde dog icke forbedret dem.

21. Wehe dir Chorazin / wehe dir Bethſaida / weren ſolche Thaten zu Tyro vnd Sidon geſchehen / als bey euch geſchehen ſindt / Sie hetten vor zeiten im Sack vnnd in der Aſchen buſſe gethan.

Ve dig Choraſim/ Ve dig Bethſaida / Haffde ſaadanne Gerninger verit giorde i Tyro oc Sydon/ ſom ere giørde hoſſ eder / da haffde de lenge ſiden bedret ſig i Secke oc i Aſke.

22. Doch ich ſage euch / es wirdt Tyro vnd Sydon tråglicher ergehen am jůngſten Gerichte denn euch.

Dog ſiger ieg eder/ Det ſkal gaa lideligere til met Tyro oc Sidon paa den yderſte Dom / end met eder.

23. Vnd du Capernaum/ die du biſt erhaben / biß an den Himmel/ du wirſt biß inn die Helle hinunter geſtoſſen werden. Denn ſo zu Sodoma die Thaten geſchehen weren/ die bey dir geſchehen ſind / ſie ſtůnde noch heutiges tages.

Oc du Capernaum / du ſom eſt ophøyet til Himmelen/ Du ſkalt ſtødis ned hen vnder i Helffuede. Thi der ſom de Gerninger haffde verit giorde i Sodoma/ ſom ere giorde hoſſ dig/ da ſtode hand end paa denne dag.

24. Doch/ ich ſage euch/ es wird der Sodomer Lande tråglicher ergehen am jůngſten Gerichte / denn dir.

Dog ſiger Jeg eder / Det ſkal gaa lideligere til met de Sodomiters Land paa den yderſte Dom/ end met dig.

25. Zu derſelbigen zeit antworttet Jeſus/ vnnd ſprach: Jch preiſe dich Vater vnd HERR Himels vnd der Erden / daß du ſolches den Weiſen vnd Klugen verborgen haſt/ vnd haſt es den Vnmůndigen offenbaret.

Paa den ſamme tid / ſuarede Jheſus/ oc ſagde/ Jeg priſer dig Fader/ oc HERRE offuer Himmelen oc Jorden / At du haffuer ſkiult dette faar de Viſe oc Kloge / oc obenbaret det faar de wmyndige.

Kapitola XI.

20. Tehdy počal domlauwatij Měſtuom (w nichžto činěni gſugeho mnozý diwowe) že pokánij nečinili.

Tedy począł ták wyrzucáć ná oczy miáſtam w ktorych ſie ſtháło bárzo wiele cudow iego/ że ſie nie vpámiętáły.

21. Běda tobě Korozaym/ běda tobě Bethſaydo/ neb kdyby w Týru a w Sydonu byli činěni diwowěti kteřijž gſu činěni w wás/ dáwno by byli w žijnia w popele pokánj činili.

Biádá tobie Chorázym/ biádá tobie Bethſáidán / bo gdyby ſie były w Tyrze y w Sydonie ty cudá ſtháły/ ktore ſie ſtáły v was/ iużby ſie były dáwno ſiedząc z worem y z popiołem vpámiętáły.

22. Ale wſſak prawijm wám/ že Týru a Sydonu lehčegi bude w den ſaudný nežli wám.

Nad to powiedam wam/ iż Tyrowi y Sydonowi lżey będźie w dźień ſądny niźli wam.

23. A ty Kaffarnaum/ kteréž gſy ſe až do Nebe wywýſſylo/ až do Pekla ſtrčeno budeſs/ neb kdyby w Sodomě byli činěni ti diwowé/ kteřijž gſau činěni w tobě/ ſnad by byli zuoſtali až do dneſſnijho dne.

A ty Kápernáum ktoreś ſie wywyżſzyło áż do niebá / ſtrácone będzieſz áż do piekłá/ Bo gdyby ſie były w Sodomách ty cudá ſtáły ktore ſie ſtáły w thobie/ trwáłyby były áż do dniá dźiſieyſzego.

24. Ale wſſak prawijm wám/ že zemi Sodomſkých lehčegij bude w den Saudný/ nežli tobě.

Ktemu powiedam wam / iż znośniey będźie ziemi Sodomſkiey w dźień ſądny niżeli tobie.

25. W ten čas/ odpowěděw Gežijš/ řekl: Chwálijm tebe Otče Pane Nebe y země/ že gſy ſkryl tyto wěcy před maudrými a opatrnými / a zgewil gſy ge maličkým.

W on czás odpowiedáiąc Jezus/ rzekł/ Dziękuię thobie Oycze Pánie niebay ziemie / żeś thy rzeczy záthaił przed mądremi y roztropnemi / á oznáymiłeś ie niemowiątkom.

יא

26 אִין אָבִי דְּהָכַנָּא הֲוָא צֶבְיָנָא קְדָמַיךְ׃

E coſi Padre, perche tale è ſtato il tuo beneplacito,

27 כֹּל מֶדֶם אֶשְׁתְּלֶם לִי מֶן אָבִי וְלָית אֶנָשׁ יָדַע לַבְרָא אֶלָּא אֶן אַבָּא אַף לָא לַאבָּא אֶנָשׁ יָדַע אֶלָּא אֶן בְּרָא וַלְמַן דְּצָבֵא בְּרָא דְּיֶגְלֵית׃

Tutte le coſe mi ſono ſtate date dal Padre mio : e niuno conoſce il Figliuolo, ſe non il Padre : ne alcun conoſce il Padre, ſenon il Figliuolo, e colui, à chi il Figliuolo vorra riuelarlo.

28 תּוֹ לְוָתִי כֻּלְכוֹן לַאיְיֵא וְשָׁקִילַי מַוְבְלָא וְאֶנָא אַנִיחֵכוֹן׃

Venite à me tutti voi che ſiete trauagliati e aggrauati, & io vi ricrearò.

29 שְׁקוּלוּ נִירִי עֲלַיְכוֹן וְיַלַפוּ מֶנִי דְּנִיחַ אֶנָא וּמַכִּיךְ אֶנָא בְּלֶבִּי ומ וּמֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן נְיָחָא לְנַפְשָׁתְכוֹן׃

Togliete il mio giogo ſopra di voi, & imparate da me, perche io ſon manſueto & humile di cuore : e trouarete ripoſo à l'anime voſtre.

30 נִירִי גֵּיר בַּסִּים הוּ וּמַוְבְּלִי קַלִּילָא הִי׃

Percioche il mio giogo è facile, e il mio peſo è leggiero.

יב

1 בְּהוּ זַבְנָא מְהַלֵּךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידַוְהִי כְּפֶנוּ וְשַׁרִיו מְלַגִּין שֶׁבְּלָא וָאכְלִין׃

In quel tempo IESV *andaua per li campi ſeminati nel giorno del ſabbato : e i ſuoi diſcepoli haueuano fame, e cominciorono à ſuellere de le ſpighe, e mangiare.*

2 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד חֲזַו אֶנּוּן אָמְרִין לֵהּ הָא תַלְמִידַיךְ עָבְדִין מֶדֶם דְּלָא שַׁלִּיט לְמֶעְבַּד בְּשַׁבְּתָא׃

Il che vedendo i Fariſei, gli diſſero Ecco i tuoi diſcepoli fanno quel che non è lecito far nel ſabbato.

יא

26 אָמְנָם אָבִי כִּי־כֵן הָיָה רָצוֹן לְפָנֶיךָ׃

Anſi Padre pueſque anſi agradó en tus ojos.

27 כֹּל־נִתְּנוּ לִי מֵאָבִי וְאִישׁ לֹא יוֹדֵעַ אֶת־הַבֵּן כִּי אִם הָאָב וְאֶת־הָאָב לֹא יָדַע אִישׁ בִּלְתִּי הַבֵּן וּלְמִי יִרְצֶה הַבֵּן לְגַלּוֹת׃

Todas las coſas me ſon entregadas de mi Padre : y nadie conoció àl Hijo, ſi no el Padre : ni àl Padre conoció alguno, ſi no el Hijo, y aquel à quien el Hijo lo quiſiere reuelar.

28 הוֹי לְכוּ אֵלַי כָּל־הַיְּעֵפִים וּמְסֻבָּלִים וַאֲנִי אָנִיחַ לָכֶם׃

Venid à mi todos losque eſtays trabajados, y cargados : que yo hos haré deſcanſar.

29 שְׂאוּ אֶת־עוֹלִי עֲלֵיכֶם וְלִמְדוּ מִמֶּנִּי כִּי עָנִי אָנִי וּשְׁפַל לֵב וְתִמְצְאוּ מְנוּחָה לְנַפְשֹׁתֵיכֶם׃

Lleuad mi yugo ſobre voſotros, y aprended de mi, que ſoy manſo y humilde de coraçon : y hallareys deſcanſo para vueſtras almas.

30 כִּי עוֹלִי מָתוֹק וּמַשָּׂאִי קַל הוּא׃

Porque mi yugo es facil, y ligera mi carga.

יב

1 וּבָעֵת הַהִיא הָלַךְ יֵשׁוּעַ בַּשַּׁבָּת בַּמִּזְרָעִים וְתַלְמִידָיו הָיוּ רְעֵבִים וַיָּחֵלּוּ לִקְטֹף שִׁבֳּלִים וַיֹּאכֵלוּ׃

En aquel tiempo yua Ieſus por vnos panes en dias de fieſta : y ſus Diſcipulos auian hambre, y començaron à coger eſpigas, y à comer.

2 וְהַמְפָרְשִׁים כַּאֲשֶׁר רָאוּ זֹאת אָמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה תַלְמִידֶיךָ עוֹשִׂים אֲשֶׁר לֹא יֵשׁ לַעֲשׂוֹתָם בַּשַּׁבָּת׃

Y viendo lo los Phariſeos, dixeronle : Heaqui, tus Diſcipulos hazen loque no es licito hazer en Sabbado.

ιαʹ.

26. Ναὶ ὁ πατὴρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθεν σου.

Il eſt ainſi, Pere, pourtant que tel à eſté ton bon plaiſir.

27. Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱὸν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

Toutes choſes m'ont eſté donnees en main de par mon Pere : & nul ne cognoiſt le Fils ſinon le Pere, & auſſi nul ne cognoiſt le Pere, ſinon le Fils, & celui à qui le Fils l'aura voulu reueler.

28. Δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

Venez à moi vous tous qui eſtes trauaillés & chargés, & ie vous ſoulagerai.

29 Ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶος εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

Chargez mon ioug ſur vous, & apprenez de moi, que ie ſuis de bonnaire & humble de cœur : & vous trouuerez repos à vos ames.

30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστὸς, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

Car mon ioug eſt aiſé, & mon fardeau leger.

ΚΕΦΑΛ. ιβʹ.

ἘΝ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν.

En ce temps-la Ieſus alloit par les blés vn iour de Sabbat : & ſes diſciples ayans faim commencerent à arracher des eſpis, & en les froyant les manger.

2. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.

Les Phariſiens voyans cela, lui dirent, Voila, tes diſciples font ce qu'il n'eſt pas loiſible de faire au Sabbat.

CAP. XI.

26. Ita pater quoniam ſic fuit placitum ante te.

It is ſo / O Father / becauſe thy good pleaſure was ſuch.

27. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Et nemo novit filium niſi pater: neq; patrem quis novit, niſi filius & cui voluerit filius revelare.

All things are giuen vnto me of my Father: and no man knoweth the Sonne/ but the Father: neither knoweth any man the father/ but the Sonne/ and he to whom the Soñe will reueile him.

28. Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis: & ego reficiam vos.

Come vnto me / all ye that are wearie & laden/ and I will eaſe you.

29. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde: & invenietis requiē animabus veſtris.

Take my yoke on you / and learne of me / that I am meeke and lowly in heart; and ye ſhall find reſt vnto your ſoules.

30. Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.

For my yoke is eaſie / and my burden light.

CAP. XII.

IN illo tempore abiit Ieſus per ſata ſabbatho: diſcipuli autem eius eſurientes cœperũt vellere ſpicas, & manducare.

At that time Jeſus went on a Sabbath day throught the corue / and his diſciples were an hungred / and began to plucke the eares of corne and to eate.

2. Phariſæi autem videntes, dixerunt ei, Ecce diſcipuli tui faciunt quod non licet eis facere ſabbathis:

And when the Phariſes ſaw it/ they ſayde vnto him / Beholde/ thy diſciples doe that which is not lawfull to doe vpon the Sabbath.

Das XI. Capitel.

26. Ja Vater / denn es iſt alſo wolgefällig geweſen für dir.

Ja Fader / Thi det vaar ſa behageligt faar dig.

27. Alle ding ſind mir übergeben von meinem Vater. Vnd niemand kennet den Son/ denn nur der Vater/ vnnd niemand kennet den Vater / denn nur der Son/ vnd wem es der Son wil offenbaren.

Alle ding ere mig offuergiffne aff min Fader. Oc ingen kender Sønnen / vden allene Faderen / Oc ingen kender Faderen/ vden allene Sønnen/ oc den ſom Sønnen vil det obenbare.

28. Kompt her zu mir alle die jhr mühſelig vnd beladen ſeyt/ ich will euch erquicken.

Kommer hid til mig alle i ſom arbeyde oc ere beſuarede / Jeg vil verquege eder.

29. Nemet auff euch mein Joch/ vnd lernet von mir/ denn ich bin ſanfftmütig/ vnd von hertzen demütig / ſo werdet jr ruhe finden für eure Seele.

Tager mit Aag paa eder / oc lærer aff mig / Thi ieg er ſactmødig / oc ydmig aff hiertet / Saa ſkulle i finde Huile for eders Hierte.

30. Denn mein Joch iſt ſanfft / vnd meine Laſt iſt leicht.

Thi mit Aag er lideligt/ oc min Byrde er læt.

Das XII. Capitel.

ZV der zeit/ gieng Jheſus durch die Saat am Sabbath / vnnd ſeine Jünger waren hungerig / fiengen an Ehern außzurauffen/ vnnd aſſen.

Paa den tig / gick Jheſus gennem Sæden om Sabbathen/ oc hans Diſciple hungrede/ oc begynte at plocke Ax aff / oc ode.

2. Da das die Phariſeer ſahen/ ſprachen ſie zu jhm: Sihe / deine Jünger thun das ſich nicht zimmt am Sabbath zu thun.

Der Phariſeerne ſaae det / ſagde de til hannem/ See/ Dine Diſciple gøre det ſom icke ſømmer ſig at gøre om Sabbathen.

Kapitola XI.

26. Giſtě Otče/ neb ſe tak lijbilo před tebau.

Takći ieſth Oycze / gdyżći ſie ták vpodobáło.

27. Wſſeckny wěcy dány gſau mi od Otce mého. Anižádný nezná Syna gedině Otec ani Otec dozná gedině Syn/ a komu bude chtijti Syn zgewiti.

Wſzytki rzeczy dane mi ſa od Oycá mego y nie zna nikt ſyna iedno Oćiec/ ám Oycá nikth nie zna iedno Syn/ á komuby chćiał Syn obiáwić.

28. Podte ke mně wſſyckni kteřijž pracugete á obtijženi gſte/ a yá wás poſylnijm.

Chodźćie do mnie wſzyſcy ktorzy ieſtheśćie ſpráćowáni y obćiąženi/ á ia dam wam odpoczynie.

29. Wezmětež gho měna ſebe/ a včte ſe odemne/ neb gſem yá tichý apokorný ſrdcem / a nalezněte odpočinutij Duſſem waſſijm.

Weżmićie iárzmo moie ná ſie/ á vczćie ſie ode mnie/ iżem ieſt ćichy y pokornego ſercá/ á naydźiećie odpoczynienie duſzam waſzym.

30. Gho mé zagiſté geſtiť ſladké/ a břijmě mé lehké.

Abowiem iarzmo moie ieſt łatwie y/ brzemie moie lekkie.

Kopitola XII.

W Ten čas/ ſſel Gežijš w den Swatečnij ſkrze obilij a včedlnjcy geho lačnij gſauce/ počali wyjmati klaſy a gijſti.

W On czás ſzedł Jezus w Sobothe przez zboża/ á vczniom iego ieść ſie záchćiało / y poczęli rwáć kłoſie y ieść.

2. Zákonijcy to widauce/ řekli gemu: Hle včedlnijcy twogi čijnij to což gim neſluſſij činiti w den Swátečnij.

A vyzrawſzy ie Fáryzeuſzowie rzekli mu / Oto vczniowie twoi czynia czego ſie nie godźi czynić w Sobote.

יב

3 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן לָא קְרִיתוּן מָנָא עֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֶן וְאִילֵין דְּעַמֵּהּ׃

Et egli diſſe loro, Non hauete voi letto cio che fece Dauid quando hebbe fame egli, e quei ch'erano con eſſo lui?

4 אֵיכַנָא עַל לְבַיְתָה דַּאֱלָהָא וְלַחְמָא דְּפָתוּרֵהּ דְּמָרְיָא אֲכַל הָו דְּלָא שַׁלִּיט הֲוָא לֵהּ לְמֵאכַל וְלָא לְאִילֵין דְּעַמֵּהּ אֶלָּא אִין לְכָהֲנֵא בַּלְחוּד׃

Com'egli entrò ne la caſa di Dio, e mangiò i pani de la propoſitione, i quali non era lecito à lui di mangiare, ne à quelli che erano ſeco, ma à i Sacerdoti ſoli.

5 אָו לָא קְרִיתוּן בְּאוֹרָיְתָא דְּכָהֲנֵא בְּהַיְכְלָא מְחַלְּלִין לֵהּ לְשַׁבְּתָא וְדָלָא עַוְלֵי אִנּוּן׃

O vero, non hauete voi letto ne la Legge, che ne i ſabbati i Sacerdoti, nel tempio profanano il giorno del Sabbato, e pur non ſono colpeuoli.

6 אָמַר אֶנָא לְכוֹן דֵּין דְּרַב מֶן הַיְכְלָא אִית הָרְכָא׃

Hor io vi dico, che quì ci è vno maggior del tempio.

7 אֶלּוּ דֵּין יָדְעִין הֲוַיְתוּן מָנוּ חַנָנָא צָבֵא אֶנָא וְלָא דֶבְחְתָא לָא מְחַיְּבִין הֲוַיְתוּן לְאִילֵין דְּלָא עַוְלֵי אִנּוּן׃

E ſe voi ſapeſte che coſa ſia, Io voglio miſericordia, e non ſacrifitio, voi non haureſte coſi condannati gl'innocenti.

8 מָרֵהּ גֵּיר דְּשַׁבְּתָא אִיתַוְהִי בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Perche il Figliuol de l'huomo è ſignore ancor del ſabbato.

9 וְשַׁנִּי מֶן תַּמָּן יֵשׁוּע וֶאתָא לְכְנוּשְׁתְּהוֹן׃

E partito ch'egli ſi fu, di lì, venne ne la lor ſinagoga.

10 וְגַבְרָא חַד אִית הֲוָא תַּמָּן דְּיַבִּישָׁא אִידֵהּ וּמְשַׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ וָאמְרִין דְּאֶן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמַאסָיוּ אַיְךְ דְּנֶאכְלוּן קַרְצוֹהִי׃

Et ecco, v'era vn huomo che haueua vna mano attratta, & eſſi per accuſarlo gli domandorono, dicendo, E egli lecito ſanare alcuno ne giorni del ſabbato?

יב

3 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הֲלֹא קְרָאתֶם מָה עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר רָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר עִמּוֹ׃

Y el les dixo, No aueys leydo, que hizo Dauid teniendo hambre el y los que eſtanan con el?

4 אֵיךְ בָּא בְבֵית אֱלֹהִים וַיֹּאכַל אֶת־לֶחֶם הַפָּנִים אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לֶאֱכֹל וְלֹא אֲשֶׁר אִתּוֹ כִּי־אִם הַכֹּהֲנִים לְבַדָּם׃

Como entró en la caſa de Dios, y comio los panes de la Propoſicion, que no le era licito comer deellos ni à los que eſtauan con el; ſino à ſolos los ſacerdotes?

5 וְגַם הֲלֹא קְרָאתֶם בַּתּוֹרָה כִּי־בְשַׁבָּתוֹת הַכֹּהֲנִים בְּהֵיכָל אֶת־הַשַּׁבָּת מְחוֹלְלִים וְלֹא יֶאְשָׁמוּ׃

O, no aueys leydo en la Ley, que los ſabbados, los ſacerdotes profanan el ſabbado, y ſon ſin culpa?

6 אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי־גָדוֹל מֵהֵיכָל פֹּה הוּא׃

Pues digo os que Mayor que el Templo eſtá aqui.

7 וְאִם תֵּדְעוּ מָה זֶה הוּא חֶסֶד חָפַצְתִּי וְלֹא זֶבַח אָמְנָם לֹא תְחַיְּבוּן אֶת־נְקִיִּם׃

Mas ſi ſupieſſedes que es, Miſericordia quiero, y no ſacrificio, no condenariades los innocẽtes.

8 כִּי־אֲדוֹן הַשַּׁבָּת יֵשׁ־הוּא בֶן הָאָדָם׃

Porque ſennor es aun del Sabbado el Hijo del hombre.

9 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם וַיָּבֹא בְבֵית כְּנֻשְׁתָּם׃

Y patiendoſe de alli, vino à la ſynoga de ellos.

10 וְהִנֵּה אֱנוֹשׁ הָיָה אֲשֶׁר יַד יְבֵשָׁה הָיְתָה לוֹ וַיִּשְׁאָלוּהוּ לֵאמֹר אִם יוּכַל אִישׁ בְּשַׁבָּת לְרַפֵּא לְמַעַן יַלְשִׁינוּ אוֹתוֹ׃

Y heaqui auia alli vno que tenia vna mano ſeca: y preguntaronle diziendo, Es licito curar en ſabbado? por accuſarlo.

ιβ'.

3. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαυίδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;

Mais il leur dit, N'auez-vous point leu ce que fit Dauid ayant faim, tant lui que ceux qui eſtoyent auec lui?

4. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

Comment il entra en la maiſon de Dieu, & mangea les pains de propoſition, leſquels ne lui eſtoit loiſible de manger, ni à ceux qui eſtoyent auec lui, mais aux Sacrificateurs ſeulement?

5. Ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;

Ou n'auez-vous point leu en la Loy, qu'au temple és iours des Sabbats les Sacrificateurs violent le iour du Sabbat, & n'en ſont point coulpables.

6. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.

Or ie vous di qu'il y a ici quelcun plus grand que le temple.

7. Εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν· ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

Que ſi vous ſauiez que c'eſt à dire, Ie vueil miſericorde, & non point ſacrifice, vous n'euſſiez pas condamné ceux qui ne ſont point coulpables.

8. Κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Car le Fils de l'homme eſt Seigneur meſme du Sabbat.

9. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

Puis eſtant parti de là, il vint en leur ſynagogue.

10. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες· εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Et voici, il y auoit là vn homme ayant la main ſeche, & ils l'interroguerent, diſans, Eſt-il loiſible de guerir quelcun és iours des Sabbats? afin de l'accuſer.

3. At

CAP. XII.

3. At ille dixit eis, Non legiſtis quid fecerit David quando eſuriit, & qui cum eo erant?

But he ſayde vnto them / Haue yee not read what David did when he was an hungred / and they that were with him?

4. Quomodo intravit in domũ Dei, & panes propoſitionis comêdit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, niſi ſolis ſacerdotibus?

How he entred into the houſe of God / and ate the ſhew bread / which was not lawfull for him to eat / neither for them which were with him / but onely for the Prieſts.

5. Aut non legiſtis in lege, quia ſabbathis ſacerdotes in templo ſabbathum violant, & ſine crimine ſunt?

Or haue ye not read in the law howe that on the Sabbath dayes the Prieſtes in the Temple breake the Sabbath / and are blameleſſe?

6. Dico autem vobis, quia templo maior eſt hîc.

But I ſay vnto you / that here is one greater then the Temple.

7. Si autem ſciretis quid eſt. Miſericordiam volo, & non ſacrificium: nunquam cõdemnaſſetis innocentes:

Wherefore if ye knewe what this is / I will haue mercie / & not ſacrifice / ye woulde not haue condemned the innocents.

8. Dominus enim eſt filius hominis etiam ſabbathi.

For the Sonne of man is Lord / euen of the Sabbath.

9. Et cum inde tranſiſſet, venit in ſynagogam eorum.

And he departed thence / and went into their Synagogue.

10. Et ecce homo manum habens aridam, & interrogabant eum dicentes, Si licet ſabbathis curare? ut accuſarent eum.

And behold / there was a man which had his hande tried vp. And they aſked him / ſaying / Is it lawfull to heale vpon a Sabbath day? that they might accuſe him.

Das XII. Capitel.

3. Er aber ſprach zu jhnen: Habt jhr nicht geleſen / was David thet / da jhn / vnd die mit jm waren / hungerte?.

Hand ſagde til dem / ~~Haffue i icke læſt /~~ huad Dauid giorde / der hand oc de ſom vaare met hannem / hungrede?

4. Wie er in das Gotteshauß gieng / vnd aſs die Schaubrod / die jhm doch nicht zimmeten zu eſſen / noch denen die mit jm waren / ſondern allein den Prieſtern.

Huorledis hand gick int i Guds Hwſſ / oc oed de Skuebrød / huilcke ſom hannem dog icke burde at æde / oc ey dem ſom vaare met hannem / Men alene Preſterne.

5. Oder habt jhr nicht geleſen im Geſetz / wie die Prieſter am Sabbath im Tempel den Sabbath brechen / vnnd ſind doch ohn ſchuld?

Eller haffue i icke læſt i Lowen / Huorledis Preſterne bryde Sabbathen i Templen om Sabbathen / oc ere dog vden ſkyld?

6. Jch ſage aber euch / daß hie der iſt / der auch gröſſer iſt den der Tempel.

Jeg ſiger eder / At den er her / ſom oc er ſtærre end Templen.

7. Wenn ihr aber wůſſtet / was das ſey (Jch habe wolgefallen an der Barmhertzigkeit vñ nicht am opffer) hettet jr die vnſchuldigen nicht verdammet.

Men der ſom i viſte huad det er (Jeg haffuer behagelighed til Miſkundhed / oc icke til Offer) da haffde i icke fordømt de vſkyldige.

8. Des Menſchen Son iſt ein HERR / auch ůber den Sabbath.

Menniſkens Søn er en HERRE oc ſaa offuer Sabbathen.

9. Vnd er gieng von dannen fůrbaß / vnd kam in jre Schule.

Oc hand gick der fra lenger frem / oc kom i deris Schole.

10. Vnd ſihe / da war ein Menſch / der hatte eine verdorrete hand / vnd ſie frageten jn / vnd ſprachen: Jſts auch recht am Sabbath heilen: Auff daß ſie eine ſache zu im hetten.

Oc ſee / der vaar it Menniſke / ſom haffde en viſſen haand / Oc de ſpurde hannem at / oc ſagde / Er det oc ræt / at helbrede / om Sabbathen?

Kapitola XII.

3. A on řekl gim: Yzdali gſte nečtli co geſt včinil Dawid když lačněl on / y ti kteřijž s nim byli.

A on im powiedział / Nie czytáliśćie co vczynił Dawid gdy ſie mu ieść záchciáło / y thym kthorzy z nim byli?

4. Kterak wſſel do domu Božijho / a chleby poſwátné gedl / kterýchžto gemu neſluſſelo gijſti / ani těm kteřijž s nim byli / gedině ſamým Kněžijm?

Jáko wſzedł do domu Bożego / y chleby pokładne iadł / ktorych ſie mu nie godziło ieść / ani tym ktorzy z nim byli / tylko ſamym kápłanom?

5. Aneb zdali gſte nečtli w Zákoně / že kněžij w den Swátečnij w Chrámě Swátek ruſſij / a gſau bez hřijchu?

Albośćie nie czytáli w zakonie / żew Soboty kapłani w kośćiele gwałcą Sobotę / á niewinni ſą?

6. Prawijmť wám zagiſté / že nad Chrám wětſſý geſt tuto.

A ia wam powiedám / iż ná thym mieyſcu ieden ieſth więczſzy niż kośćioł.

7. Ale kdybyſſte wěděli co geſt toto / Miloſrdenſtwij chcy a ne Oběti / nikdýbyſſte nepotupowali newinných.

A gdybyśćie wiedzieli / co to ieſt / Miloſierdzia chcę / á nie ofiáry / nie oſądzálibyśćie niewinnych.

8. Syn zagiſté Člowěka geſtiť Pánem také dne Swátečnijho.

Abowiemći y Sobothy Pánem ieſt Syn człowieczy.

9. A když odtud ſſel Gežijs / přiſſel do Sſkoly gegich.

A poſzedſzy z támtąd / przyſzedł do bożnice ich.

10. A hle byl tu člowěk mage ruku vſchlau. Y tázali ho řka: Sluſſýli w den Swátečnij vzdrawowati? aby gey obžalowali.

A oto był tám niktory co miał vſchłą rękę / y pytáli go mowiąc / Godziliſie w Soboty vzdrawiáć? áby go oſkárżyli.

יב

11 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן מַנּוּ מֶנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ עֶרְבָּא חַד וְאֶן נָפֵל בְּחַבְרָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא לָא אָחֵד וּמֵקִים לֵהּ׃

Et egli diſſe loro, Qual ſara quell'huomo di voi, ilquale hauera vna pecora, es'ella cadra in vna foſſa ne giorni del ſabbato, non la pigliara, e leuaralla ſu?

12 כְּמָא דֵּין יַתִּיר בַּר אֱנָשָׁא מֶן עֶרְבָּא מָדֵין שַׁלִּיט הוּ בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּשַׁפִּיר׃

Hor da quanto piu è vn huomo, che vna pecora? Egli è dunque lecito ne giorni del ſabbato far bene altrui.

13 הָידֵין אֲמַר לְהוּ גַּבְרָא פְּשׁוּט אַידָךְ וּפְשַׁט אַידֵהּ וְאֶתְקְנַת אַיךְ חַבַרְתָּהּ׃

Poi dice à quell'huomo, Diſtendi la tua mano: & egli la diſteſe, e fu reſtituta ſana come l'altra.

14 וּנְפַקוּ פְּרִישֵׁא וּמֶלְכָא נְסַבוּ עֲלַוְהִי אֵיךְ דִּיו דְּיוֹבְדוּנָיְהִי׃

Allora i Fariſei vſciti fuore, preſero conſiglio contra di lui, in che modo l'haueſſeno à far perire.

15 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע וְשַׁנִּי לֵהּ מֶן תַּמָן וְאֶזַלוּ בָּתְרֵהּ כֶּנְשֵׁא סַגִּיאֵא וְאַסִּי לְכֻלְּהוֹן׃

Ma IESV hauendo conoſciuta la coſa, ſi parti di li: e molte turbe lo ſeguitorono, e riſanogli tutti.

16 וְכַאָא בְּהוֹן דְּלָא נְגַלּוּנָיְהִי׃

E ſeueramente proibì loro, che non lo manifeſtaſſeno.

17 דְּנֶתְמַלֵּא מֵדֶם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר׃

Acchioche s'adempieſſe quello ch'era ſtatto detto per il Profeta Eſaia, che dice.

18 הָא עַבְדִּי דְּאֶצְטְבִית בֵּהּ חַבִּיבִי דְּסֶוְחַת בֵּהּ נַפְשִׁי רוּחִי אֶסִים עֲלַוְהִי וְדִינָא לְעַמְמָא נַכְרֶז׃

Ecco il ſeruo mio, ilquale ho eletto: il diletto mio, in cui s'è compiaciuta l'anima mia. Io porrò lo Spirito mio ſopra eſſo, & annuntiarà il giuditio à le Genti,

יב

11 וְהוּא אָמַר לָהֶם מִי־יֵשׁ מִכֶּם אָדָם אֲשֶׁר לוֹ שֶׂה אֶחָד וְאִם יִפּוֹל הַזֶּה בְּשַׁבָּת אֶל־הַבּוֹר הֲלֹא יַחֲזִיקֵהוּ וְיַעֲלֵהוּ׃

Y el les dixo, Que hombre aurá de voſotros, que tenga vna oueja, y ſi cayere en vna foſſa en ſabbado, no le eche mano, y la leuante?

12 אַף כִּי כַּמָּה יוֹתֵר אָדָם מִן הַשֶּׂה כֵּן יָשָׁר הוּא בְּשַׁבָּתוֹת לְהֵיטִיב׃

Pues quanto mas vale vn hombre que vna oueja? Anſi que licito es en los ſabbados hazer bien.

13 אָז אָמַר לָאָדָם נְטֵה אֶת־יָדְךָ וַיֵּט וַתָּשׁוּב לִרְפָאוּת כְּמוֹ הַשֵּׁנִית׃

Entonces dixo à aquel hombre, Eſtiende tu mano. Y el la eſtendió, y fue le reſtituyda ſana, como la otra.

14 וַיֵּצְאוּ הַמְּפְרֻשִׁים וַיִּוָּעֲצוּ עָלָיו כַּאֲשֶׁר יְאַבְּדוּהוּ׃

Y ſalidos los Phariſeos conſultaron contra el para deſtruyrlo.

15 וְיֵשׁוּעַ יוֹדֵעַ וַיָּסַר מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו קָהָל רָב וַיְרַפֵּא כֻּלָּם׃

Mas ſabiendo lo Ieſus, apartóſe de alli: y ſiguieronle muchas compannas, y ſanaua à todos.

16 וַיְצַוֵּם פֶּן יְגַלּוּהוּ׃

Y el les defendia riguroſamente que no lo deſcubrieſſen:

17 לְמַלֹּאת הַנֶּאֱמַר בִּישַׁעְיָה הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Para que ſe cumplieſſe lo que eſtaua dicho por el propheta Iſaias que dixo.

18 הֵן־עַבְדִּי אֶתְמָךְ בּוֹ בְּחִירִי רָצְתָה נַפְשִׁי נָתַתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לַגּוֹיִם יוֹצִיא׃

Heaqui mi ſieruo, àl qual he eſcogido; mi amado, en el qual ſe agrada mi alma: pondré mi Eſpiritu ſobre el, y à las Gentes annunciará juyzio.

ιϐ′.

11. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

Et il leur dit, qui ſera celui d'entre vous qui ait vne brebis, laquelle eſtant cheute au iour du Sabbat en vne foſſe, qui ne l'empoigne & la releue?

12. Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.

Et combien vaut mieux l'homme qu'vne brebis? Il eſt donc loiſible de bien faire és Sabbats.

13. Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Alors il dit au perſonnage, eſten ta main. Et il l'eſtendit, & elle fut tendue ſaine comme l'autre.

14. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

Or les Phariſiens eſtans ſortis, prindrént conſeil à l'encontre de lui, comment ils le feroyent perir.

15. Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

Mais Ieſus cognoiſſant cela, partit de là: & grandes troupes le ſuiuirent, & il les guerit tous.

16. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν·

Et auec menaces leur defendit de ne le declarer point.

17. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος.

Afin que fuſt accompli ce dont auoit eſté parlé par Eſaie le Prophete, diſant.

18. Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.

Voici mon ſeruiteur que i'ai eſleu' mon bien aimé, auquel mon ame prend ſon bon plaiſir: ie mettrai mon Eſprit ſur lui, & il annoncera iugement aux nations.

CAP. XII.

11. Ipſe autem dixit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, & ſi ceciderit hæc ſabbathis in foveam, nónne tenebit & levabit eam?

And he ſaid vnto them / What man ſhall there be among you / that ſhall haue a ſheepe / and if it fall on a Sabbath day into a pit / will not he take it and lift it out?

12. Quanto magis melior eſt homo ove? Itaque licet ſabbathis benefacere.

How much more then is a man better then a ſheepe? therefore / it is lawfull to doe well on a Sabbath day.

13. Tunc ait homini, Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt ſanitati ſicut altera.

Then ſaide he to the man / Stretch forth thine hande. And he ſtretched it forth / and it was made whole as the other.

14. Exeuntes autem Phariſæi, conſilium faciebant adverſus eum, quomodo perderent eum.

Then the Pharyſes went out / and cōſulted agaynſt him / howe they might deſtroy him.

15. Ieſus autem ſciens, receſſit inde: & ſecuti ſunt eum multi, & curavit eos omnes.

But when Jeſus knewe it / he departed thence / and great multitudes folowed him / and he healed them all.

16. Et præcepit eis ne manifeſtum eum facerent.

And charged them that they ſhoulde not make him knowne.

17. Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſaiam prophetam, dicentem.

That it might be fulfilled / which was ſpoken by Eſaias the Prophet / ſaying.

18. Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene cōplacuit animæ meæ. Ponam ſpiritum meum ſuper eum, & iudicium gentibus nuntiabit.

Beholde my ſeruant whom I haue choſen / my beloued in whom my ſoule deliteth: I will put my ſpirite on him / and hee ſhall ſhew iudgement to the Gentiles.

Das XII. Capitel.

11. Aber er ſprach zu jnen: Welcher iſt vnter euch / ſo er ein Schaff hat / das jm am Sabbaht in eine gruben fellet / der es nicht ergreiffe / vnnd auffhebe.

At de kunde faa nogen ſag met hannem. Hand ſagte til dem / Huo erbland eder / ſom haffuer it Faar / oc det falder i en Graff faar hannem om Sabbathen / ſom icke tager oc løffter det op?

12. Wie vil beſſer iſt nun ein Menſch / denn ein Schaff? Darumb mag man wol am Sabbaht guts thun.

Huor meget bedre er nu it Menniſke / end it Faar? Der faare maa mand vel gøre gaat om Sabbathen.

13. Da ſprach er zu den Menſchen: Strecke deine hand auß. Vnd er ſtrecket ſie auß vnd ſie ward jm wider geſund / gleich wie die andere.

Da ſagde hand til Menniſkit / Vdreck din haand / oc hand racte hende vd / Oc hun bleff helbrede ſaar hannem / lige ſom den anden.

14. Da giengen die Phariſeer hinauß / vnd hielten einen Rath ůber jn / wie ſie jhn vmbbrechten.

Da ginge Phariſeerne hen vd / oc hulde it Raad effuer hannem / huorledis de kunde ødelegge hannem.

15. Aber da Jeſus das erfur / weich er von dannen / vnd jhm folgete vil volcks nach / vnd er heilete ſie alle.

Men der Jheſus merckte det / gick hand der fra / Oc der fulde meget Folck effter hannem / Oc hand helbredede dem alle.

16. Vnd er bedrawete ſie / das ſie jn nicht meldeten.

Oc truede dem / at de ſkulde / icke tale on hannem.

17. Auff daß erfüllet wůrde das geſagt iſt durch den Propheten Eſaiam / der da ſpricht:

Paa det / at det ſkulde fuldkommis / ſom er talet ved Propheten Eſaiam / ſom ſiger.

18. Sihe / das iſt mein Knecht / den ich erwehlet habe / vnd mein Liebſter / an dem meine Seele wolgefallen hat. Jch will meinen Geiſt auff jn legen / vnnd er ſoll den Heiden das Gericht verkündigen.

See / Det er min Tienere / ſom ieg haffuer vdvald / Oc min elſkelige / i huilken min Siel haffuer behagelighed. Jeg wil legge min Aand paa hannem / Oc hand ſkal forkynde Hedningene Dommen.

Kapitola XII.

11. A on řekl gim: Který bude z wás člowěk geſſtoby měl Owcy gednu / a ta vpadla by do yámy w den Swátečnij / y zdali gij doſáhna newytáhne?

Ktorym on powiedział / Y ktory człowiek z was będzie / ktoryby máiac owce iedne / gdyby oná vpádłá w doł w Sobothe, nie viał iey / y nie podnioſł?

12. Čijm wijce lepſſý geſt Člowěk nežli Owce? Sluſlyť tehdy w den Swátečnij dobře činiti.

A iáko dáleko ważnieyſzy ieſt człowiek nád owce? Przeto ż ſię godźi w Soboty dobrze czynic.

13. Y řekl Člowěku tomu: Wztáhni ruku twau. Y wztáhl / a zdráwa včiněna geſt yako y druhá.

Thedy rzekł człowiekowi onemu / Wyciągni rekę twoię. A on wyciągnął / Zſtáłá ſię zdrowa iáko y druga.

14. Wyſſedſſe pak Zákonijcy včinili radu proti němu / kterakby gey zahubili.

Potym Fáryzeuſzowie wyſzedſzy zſzedli rádę przeciw niemu iáko by go ſtráćili.

15. A Gežiš wěda to / ſſel odtud: y ſſli množý za nim / a vzdrawil gewſſecky.

Ale Jezus poznawſzy to poſzedł z támtąd / y ſzło zá nim wielkie zgromádzenie ludu / y vzdrowił ony wſzytki.

16. A přikázal gim aby ho nezgewowali.

Y ſrodze im zákazał aby go nie obiawiáli.

17. Aby ſe naplnilo to / což powědijno ſkrze Izayáſſe Proroka / kterýž dij.

Aby ſię wypełniło to co było powiedziano przez Ezáiaſzá Proroká mowiącego.

18. Ay ſlužebnijk mug kteréhož gſem wywolil / milý mug / w němž ſe dobře zalibilo Duſſi mé. Položijm ducha mého na ně° / a ſaud národům zwěſtowati bude.

Oto ſługá moy ktoregom obrał / miłośnik moy na ktorym przeſtawá duſzá moiá / Położę duchá moiego ná nim / á ſąd pogánom opowie.

יב

19 לָא יֶתְחְרֵא וְלָא יֶקְעֵא וְלָא אֱנָשׁ יֶשְׁמַע קָלֵהּ בְּשׁוּקָא׃

Non contendera, ne gridara, ne alcuno vdira ne le piazze la voce ſua.

20 קַנְיָא רְעִיעָא לָא יְתַבַּר וּשְׁרָגָא דַּמְטַפְטֵף לָא יְדַעֵךְ עַד־מָא דְּיַפֵּק דִּינָא לְזָכוּתָא׃

Non iſpezzara la canna infranta, e non eſtinguera il lino che fuma, infin a tanto che conduca il giuditio à vittoria.

21 וּבִשְׁמֵהּ עַמְמֵא יְ יַסְבְּרוּן׃

E le genti ſperaranno nel nome ſuo.

22 הָיְדֵין קַרְבוּ לֵהּ דַּיְוָנָא חַד דַּחֲרֵשׁ וַעֲוִיר וְאַסְיֵהּ אַיְכַנָּא דְּחַרְשָׁא וְסַמְיָא יְמַלֵּל וְיֶחֱזֵא׃

Allora gli fu preſentato vno indemoniato, cieco, e muto: & egli lo guari, in modo che il cieco e muto parlaua e vedeua.

23 וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווּ כל כֻּלְּהוֹן כֶּנְשֵׁא וְאָמְרִין דַּלְמָא הָנַו בְּרֵהּ דְּדָוִיד׃

Di che tutte le turbe ſi ſtupiuano, e diceuano, Queſto non è egli il Figliuol di Dauid?

24 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ אָמְרִין הָנָא לָא מַפֵּק שֵׁאדָא אֶלָּא בְּבֵעֶל־זְבוּב רִישָׁא דְּדַיְוֵא׃

Ma i Fariſci, vdito queſto, diceuano, Coſtui non diſcaccia i demonij, ſe non per opera di Beelzebub principe de demonij.

25 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע מח מַחְשְׁבָתְהוֹן וְאָמַר לְהוֹן כֻּל מַלְכוּ דְּתֶתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ תֶּחְרַב וְכֻל בַּי ו וּמְדִינָא דְּתֶתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ לָא יְקוּם׃

E IESV conoſcendo i lor penſieri, diſſe loro, Ogni regno diuiſo contra ſe ſteſſo, ſi diſtrugge: & ogni citta, ò caſa diuiſa contra ſe ſteſſa, non ſtara in piedi.

יב

19 לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא יַשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ׃

No contenderà, ni bozearà; ni nadie oyrà en las calles ſu boz.

20 קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבֹּר וּפִשְׁתָּה כֵהָה לֹא יְכַבֶּנָּה עַד יָשִׂים בָּאָרֶץ מִשְׁפָּט׃

La canna caxcada no quebrarà: y el pauilo que humea, no apagarà: haſtaque ſaque à victoria el juyzio.

21 וְלִשְׁמוֹ אִיִּים יְיַחֵלוּ׃

Y en ſu Nombre eſperarán las Gentes.

22 אָז הֻגַּשׁ אֵלָיו בַּעַל־הַשֵּׁדָה עִוֵּר וְחֵרֵשׁ וַיְרַפֵּא אוֹתוֹ כֵּן אֲשֶׁר יוּכַל הָעִוֵּר וְהַחֵרֵשׁ לְדַבֵּר וְגַם לִרְאוֹת׃

Entonces fue traydo à el vn endemoniado ciego y mudo, y ſanólo, de tal manera que el ciego y mudo hablaua y via.

23 וַתִּפָּעֶם כָּל הָעָם וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא בֶּן דָּוִד׃

Y las compannas eſtauan fuera de ſi, y dezian: Es eſte aquel hijo de Dauid?

24 וְהַמְּפָרְשִׁים שׁוֹמְעִים אָמְרוּ זֶה אֵינֶנּוּ מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים כִּי־אִם בְּבַעַל זְבוּב שַׂר הַשֵּׁדִים׃

Mas los Phariſeos oyendo lo dezian, Eſte no echa fuera los demonios ſino por Beelzebul principe de los demonios.

25 וְכִי יָדַע יֵשׁוּעַ אֶת־מַחְשְׁבוֹתָם אָמַר אֲלֵיהֶם כָּל־מַמְלָכָה נֶחֱלָקָה בְּעַצְמָהּ תִּשָּׁמֵם וְכָל־עִיר אוֹ בֵּית הַנֶּחֱלַק בְּעַצְמוֹ לֹא יַעֲמֹד׃

Y Ieſus, como ſabia los penſamientos deellos, dixoles: Todo reyno diuiſo contra ſimiſmo es aſſolado: y toda ciudad, o caſa, diuiſa contra ſimiſma, no permanecerà.

ιβ'.

19. Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Il n'eſtriuera point, ni ne criera, & perſonne n'oirra ſa voix par les rues.

20. Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν.

Il ne briſera point le roſeau caſſé, & n'eſteindra point le lumignon qui fume: iuſques à ce qu'il face venir en auant le iugement en victoire.

21. Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.

Et en ſon nom auront eſperance les nations.

22. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.

Alors lui fut preſenté vn perſonnage qui eſtoit tormenté du diable, aueugle, & muet, lequel il guerit, tellement que celui qui auoit eſté aueugle, & muet, parloit, & voyoit.

23. Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυίδ;

Dont toutes les troupes furent eſtonnees, & diſoyent, Ceſtui-ci n'eſt il pas le fils de Dauid?

24. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

Mais les Phariſiens ayans entendu cela, diſoyent, Ceſtui-ci ne iette hors les diables ſinon de par Beelzebub prince des diables.

25. Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται.

Mais Ieſus cognoiſſant leurs penſees, leur dit, Tout royaume diuiſé contre ſoi meſme, ſera reduit en deſert: & toute ville ou maiſon diuiſee contre ſoi meſme ne ſubſiſtera point.

CAP. XII.

19. Non contendet, neq; clamabit: neque audiet aliquis in plateis vocem eius.

He ſhall not ſtriue/ nor crie/neither ſhall any man heare his voyce in the ſtreetes.

20. Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non extinguet: donec eiiciat ad victoriam iudicium:

A bruiſed reede ſhall he not breake/and ſmoking flaxe ſhall he not quēch/ till hee bring forth iudgement vnto victorie.

21. Et in nomine eius Gentes ſperabunt.

And in his name ſhall the Gentiles truſt.

22. Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens, cæcus & mutus: & curavit eum, ita ut loqueretur & videret.

Then was brought to him one/ poſſeſſed with a deuil/ both blind / and domme / and he healed him/ ſo that hee vvhich vvas blinde and domme / both ſpake and ſawe.

23. Et ſtupebant omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic eſt filius David?

And all the people were amazed / and ſaid / Is not this the ſonne o Dauid?

24. Phariſæi autem audientes dixerunt, Hic non eiicit dæmones niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.

But when the Phariſes heard it / then ſaid/ This man caſteth the deuils no otherwiſe out / but through Beelzebub the prince of deuils.

25. Ieſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diviſum cõtra ſe, deſolabitur:& omnis civitas vel domus diviſa contra ſe, non ſtabit.

But Jeſus knewe their thoughtes/ and ſaid to them: Euery kingdome deuided againſt it ſelfe / ſhalbe brought to nought : and euery citie or houſe/ deuided agaynſt it ſelfe / ſhall not ſtand.

Das XII. Capitel.

19. Er wird nicht zancken noch ſchreyen/ vnd man wirdt ſein geſchrey nicht hören auff den gaſſen.

Hand ſkal icke trette oc ey robe / oc mand ſkal icke høre hans rob paa Gaderne.

20. Das zuſtoſſen Rhor wirdt er nicht zubrechen/vnd das glümmende Tocht wirdt er nicht außleſchen / biß das er außfüre das Gericht zum Sieg.

Hand ſkal icke ſønderbryde det knuſede Roer/ oc ey vdſløcke den rygende hør/ før end hand vdfører Dommen til ſeyer.

12. Vnd die Heiden werden auff ſeinen Namen hoffen.

Oc Hedningene ſkulle haabis paa hans Naffn.

22. Da ward ein beſeſſener zu jhm bracht/ der war blind vnnd ſtumm/ vnd er heilet jn/ alſo/ daß der blinde vnd ſtumme beide redet vnd ſahe.

Da bleff der en Beſæt ført til hannem / ſom vaar Blind oc Dum/ Oc hand helbredede hannem/Saa/ at den Blinde oc Dumme/ baade talede oc ſaa.

23. Vnnd alles volck entſatzte ſich/ vnd ſprach: Jſt diſer nicht Davids Son.

Oc alt folcket forfærdedis /oc ſagde Ericke denne Dauids Søn?

24. Aber die Phariſeer/da ſie es höreten/ ſprachen ſie: Er treibet die teufel nicht anders auß/ denn durch Beelzebub/der teufel öberſten.

Men der Phariſeerne det hørde / ſagde de / Hand driffuer Dieffle icke anderledis vd / end ved Beelzebub/ den Diefflenis Offuerſte.

25. Jeſus vernam aber jre gedancken / vnd ſprach zu jnen: Ein jeglich Reich / ſo es mit jhm ſelbs vneins wirdt/das wirdt wüſte. Vnd ein jegliche Statt oder hauß/ ſo es mit jhm ſelbs vneins wirdt / mags nicht beſtehen.

Da merckte Jeſus deris tancker / oc ſagde til dem/ Huert Rige ſom bliffuer vſamdrectigt indbyrdes / det blyffuer øde O huer Stadt eller Huſſ/ ſom bliffuer wſamdrectigt indbyrdes/kand icke bliffue beſtandigt.

Kapitola XII.

19. Nebude ſe waditi/ani křičeti/ani kdo na vlicých vſlyſſý hlas geho.

Nie bedzie ſie wadził áni bedzie wołał/áni żáden vſłyſzy głoſu iego po vlicách.

20. Třtiny nalomené nedolomij/a lnu kauřjcýho ſe ne vhaſý/dokawádž newydá k wijtězſtwij ſaudu.

Trzciny ſtłuczoney nie złamie álnu kurzącego ſie nie zágáśi / áż wyſádzi ſad ku zwyciestwu.

21. A we Gměnu geho Národowě daufati budau.

A w imieniu iego pogáni będą nádzieie mieli.

22. Tehdy podán gemu ďábelſtwijm poſedlý/ſlepý / a němý : Y vzdrawil gey tak že mluwil y widěl.

Tedy mu przywiedzion ieſt opętány/ſlepy y niemy / y vzdrowił go/tákiż on ktory był ſlepym y niemym/mowił y widział.

23. Y diwili ſe wſſyckni Záſtupowě s ſtrachem/a prawili : Zdali tento geſt Syn Dawidůw?

Y zdumiáło ſie wſzythko zgromadzenie ludu / y mowili/ Izali ten ieſt on ſyn Dawidow?

24. Ale Zákonijcy to vſlyſſawſſe/prawili : Tento newymijtá ďáblůw / gediné Belzebubem Knijžetem Ďábelſkým.

Co Faryzeuſzowie vſłyſzawſzy/ rzekli/Ten nie wygánia diabłow iedno przez Beelzebulá Kśiążę diabłow.

25. Gežijš pak wěda myſſlenij gegich řekl gim : Každé Králowſtwij rozdělené proti ſobě ſpuſtne / a každé Měſto nebo Dům proti ſobě rozdělený neſtane.

Ale Jezus wiedząc myśli ich/ rzekł im/Wſzelkie Kroleſtwo rozdzielone przeciwko ſobie / bywa ſpuſtoſzone/Y wſzelkie miáſto álbo dom rozdzielony przeciwko ſobie/ nie oſtoi ſie.

יב

26 וְאֶן סָטָנָא לְסָטָנָא מַפֵּק עַל נַפְשֵׁהּ אֶתְפְּלֶג אֵיכַנָא הָכִיל קָיְמָא מַלְכוּתֵהּ׃

Ora ſe Satana ſcaccia Satana, egli è diuiſo contra ſe ſteſſo: come ſtara dunque in piedi il ſuo regno?

27 וְאֶן אֶנָא בְּבַעֶל־זְבוּב מַפֵּק אֶנָא דֵּיוֵא בְּנַיְכוּן בְּמָנָא מַפְּקִין לְהוּן מֶטוּל הָנָא הֶנוּן יֶהְוּוּן לְכוּן דַּיָּנֵא׃

E ſe io ſcaccio i demonij per opera di Beelzebub, i Voſtri figliuoli per opera di chi gli ſcacciano? per tanto eſſi ſaranno Voſtri giudici.

28 וְאֶן בְּרוּחָא דַּאלָהָא אֶנָא מַפֵּק אֶנָא דֵּיוֵא קֶרְבַּת לָהּ עֲלַיְכוּן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Ma ſe io per opera de lo Spirito di Dio ſcaccio i demonij, adunque il regno di Dio è Venuto à Voi.

29 אוֹ אֵיכַנָא אֶנָשׁ מ מֶשְׁכַּח דְּיֵעוּל לְבֵית חַסִּינָא וּמָאנַוְהִי יֶבוֹז אֶלָּא אֶין לוּקְדַם יֶאסְרִיוּהִי לְחַסִּינָא וְהָידֵין בַּיְתֵהּ יֶבוֹז׃

Altrimenti come puo alcuno entrar ne la caſa d'Vn huomo potente, e rapir le ſue robbe, ſe prima non hauera legato il potēte, & allora ſaccheggiara la ſua caſa?

30 מַן דְּלָא הָוֵא עַמִּי לוּקְבְלִי הוּ וּמַן דְּלָא כָּנֵשׁ עַמִּי מְבַדָּרוּ מְבַדַּר׃

Chi non è con eſſo me, è contra di me: e chi non raccoglie con meco, ſparge.

31 מֶטוּל הָנָא אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּכֻל־ חַטָהִין וְגוּדָפִין יֶשְׁתַּבְקוּן לִבְנַי־נָשָׁא ג גּוּדָפָא דֵּין דְּעַל רוּחָא לָא יֶשְׁתְּבֵק לִבְנַי־נָשָׁא׃

Pero io Vi dico, Ogni peccato e baſtemmia ſara perdonata à gli huomini: ma la baſtemmia contra lo Spirito, non ſara lor perdonata.

32 וְכֻל מַן דְּיֵאמַר מֶלְּתָא עַל בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא יֶשְׁתְּבֵק לֵהּ כֹּל דֵּין דְּעַל־ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא יֵאמַר לָא יֶשְׁתְּבֵק לֵהּ לָא בְּעָלְמָא הָנָא וְלָא בְּעָלְמָא דַּעְתִּיד׃

E chiunque dira parola alcuna contra il Figliuol de l'huomo, gli ſara perdonato: ma chi la dira contra lo Spirito ſanto, non gli ſara perdonato, ne in queſto ſecolo ne in quello che dee Venire.

יב

26 וְאִם הַשָּׂטָן יוֹצִיא אֶת־הַשָּׂטָן בְּעַצְמוֹ נֶחֱלָק הוּא וְאֵיךְ תָּקוּם מַלְכוּתוֹ׃

Y ſi Satanas echa fuera à ſatanas, contra ſimiſmo eſtá diuiſo, como pues permanecerá ſu reyno?

27 וְאִם אֲנִי בְּבַעַל צְבוּב מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים וּבְנֵיכֶם בַּמִּי יוֹצִיאוּ עַל־כֵּן הֵמָּה יִהְיוּ שׁוֹפְטֵיכֶם׃

Y ſi yo por Beelzebul echo fuera los demonios, vueſtros hijos por quien los echan? Portanto ellos ſeran vueſtros juezes.

28 וְאִם אֲנִי בְּרוּחַ אֱלֹהִים מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים אַף כִּי הִקְדִּים עֲלֵיכֶם מַלְכוּת הָאֱלֹהִים׃

Y ſi por Eſpiritu de Dios yo echo fuera los demonios, ciertamente llegado ha à voſotros el Reyno de Dios.

29 אוֹ אֵיכָה יוּכַל אִישׁ לָבוֹא בְּבֵית הַגִּבּוֹר וְאֶת־כֵּלָיו לָבֹז אִם לֹא בָרִאשׁוֹנָה יֶאֱסֹר אֶת־הַגִּבּוֹר וְאָז יָבֹז אֶת־בֵּיתוֹ׃

Porque como puede alguno entrar en la caſa del valiente, y ſaquear ſus alhajas, ſi primero no prendiere àl valiente: y entõces ſaqueará ſu cáſa.

30 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עִמִּי קָבְלִי הוּא וַאֲשֶׁר לֹא מְאַסֵּף אִתִּי יְפַזֵּר׃

El que no es conmigo, contra mi es, y el que conmigo no coge, derráma.

31 עַל־כֵּן אֹמֵר לָכֶם כָּל־חַטָּאָה וּגְדוּפָה תִּסָּלַח לָאֲנָשִׁים וְהַגְּדוּפָה עַל־רוּחַ לֹא יִסָּלַח לָאֲנָשִׁים׃

Portãto os digo, Todo peccato y blaſphemia ſerá perdonado à los hõbres: mas la blaſphemia del Eſpiritu no ſerá perdonada à los hombres.

32 וְגַם אֲשֶׁר יֹאמַר דָּבָר עַל־בֶּן הָאָדָם יִסָּלַח לוֹ וַאֲשֶׁר יֹאמַר עַל־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא יִסָּלַח לוֹ וְלֹא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְגַם לֹא בְּעוֹלָם הַבָּא׃

Y qualquiera que hablâre contra el Hijo del hombre, le ſera perdonado: mas qualquiera que hablare contra el Eſpiritu Sancto, no le ſerá perdonado ni en eſte ſiglo ni en el venidero.

ιβ′.

26. Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

Or ſi Satan iette hors Satan, il eſt diuiſé contre ſoi-meſme: comment donc ſubſiſtera ſon regne?

27. Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.

Que ſi ie iette hors les diables par Beelzebub, vos fils par qui les iettent-ils hors? parquoi iceux ſeront vos iuges.

28. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais ſi ie iette hors les diables par l'Eſprit de Dieu, vrayement le royaume de Dieu eſt paruenu à vous.

29. Ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει;

Sinon, comment pourra quelcun entrer en la maiſon d'vn homme fort, & piller ſon bien, ſi premier il n'a lié l'homme fort, & alors il pourra piller la maiſon d'icelui.

30. Ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει.

Qui n'eſt point auec moi, il eſt contre moi: & qui n'aſſemble auec moi, il eſpard.

31. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.

Pourtant vous di-ie, tout peché & blaſpheme ſera pardonné aux hommes: mais le blaſpheme contre l'Eſprit, ne leur ſera point pardonné.

32. Καὶ ὃς ἂν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

Et quiconque aura dit parole contre le fils de l'homme, il lui ſera pardonné: mais qui aura dit parole contre le ſainct Eſprit, il ne lui ſera pardonné, ni en ce ſiecle-ci, ni en celui qui eſt à venir.

CAP. XII.

26. Et ſi ſatanas ſatanam eiicit, adverſus ſe diviſus eſt: quomodo ergo ſtabit regnum eius?

So if Satan caſt out Satan / he is deuided againſt him ſelfe: howe ſhall then his Kingdome endure?

27. Et ſi ego in Beelzebub eiicio dæmones: filii veſtri in quo eiiciũt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.

Alſo if I through Beelzebub caſt out deuils / by whom do your children caſt them out? Therefore they ſhalbe your iudges.

28. Si autem ego in ſpiritu Dei eiicio dæmones: igitur pervenit in vos regnum Dei.

But if I caſt out deuils by the Spirite of God / then is the Kingdome of God come vnto you.

29. Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domũ fortis, & vaſa eius diripere: niſi prius alligaverit fortem? & tunc domum illius diripiet.

Els howe can a man enter into a ſtrong mans houſe and ſpoyle his goodes / except he firſt binde the ſtrong man / and then ſpoyle his houſe?

30. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.

He that is not with me / is agaynſt mee: and he that gathereth not with me / ſcattereth.

31. Ideo dico vobis, omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus: ſpiritus autem blaſphemia non remittetur.

Wherefore I ſay vnto you / euerie ſinne and blaſphemie ſhalbe forgiuen vnto men: but the blaſphemie againſt the holy Ghoſt; ſhall not be forgiuen vnto men.

32. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

And whoſoeuer ſhal ſpeake a word againſt the Sonne of man / it ſhalbe forgiuen him: but whoſoeuer ſhall ſpeake agaynſt the holy Ghoſt / it ſhall not be forgiuen him / neither in this worlde nor in the worlde to come.

Das XII. Capitel.

26. So denn ein Sathan den andern außtreibt / ſo muß er mit jhm ſelbs vneins ſein / wie mag denn ſein Reich beſtehen?

Er det da ſaa / at den ene Satan vddriffuer den anden / da er hand wens met ſig ſelff / Huorledis kand da hans Rige bliffue beſtandigt?

27. So ich aber die teufel durch Beelzebub außtreibe / durch wen treiben ſie eure kinder auß? Darumb werden ſie eure Richter ſein.

Oc om ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub / Ved huem driffue eders Børn dem vd? Der faare ſkulle de vere eders Dommere.

28. So ich aber die teufel durch den Geiſt Gottes außtreibe / ſo iſt ie das Reich Gottes zu euch kommen.

Men der ſom ieg vddriffuer Dieffle ved Guds Aand / Da er io Guds Rige kommet til eder.

29. Oder / wie kan jemand in eines Starcken Hauß gehen / vnnd jm ſein Haußrath rauben / es ſey denn / daß er zuvor den Starcken binde / vnd als denn jhm ſein Hauß beraube?

Eller / huorledis kand nogen gaa ind i en ſterckis huſſ / oc røffue hannem hans boſkaff fra / Vden ſaa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc ſiden berøffuer hannem hans Huſſ?

30. Wer nicht mit mir iſt / der iſt wider mich / vnd wer nicht mit mir ſamlet der verſtreuet.

Huo ſom icke er met mig / hand er mod mig / Oc huo icke ſamler met mig / hand adſprer.

13. Darumb ſage ich euch / Alle ſünde vnd leſterung wirdt den menſchen vergeben / aber die leſterung wider den Geiſt wirdt den Menſchen nicht vergeben.

Der faare ſiger ieg eder / Al ſynd oc beſpaattelſe ſkal forladis Menniſken / Men beſpaattelſen mod Aanden / ſkal icke forladis Menniſken.

32. Vnd wer etwas redet wider des Menſchen Sohn dem wird es vergeben. Aber wer etwas redet wider den heiligen Geiſt / dem wirds nicht vergeben / weder inn diſer noch in jener Welt.

Oc huo ſom taler noget mod Menniſkens Søn / det ſkal forladis hannem. Men huo ſom taler noget mod den hellig Aand / hannem ſkal det icke forladis / huercken i denne oc ey heller i hin Verden.

Kapitola XII.

26. A geſtli že Diábel Diábla wymijtá / proti ſobě rozdělen geſt: Kterak tehdy ſtane Králowſtwij geho?

Ale ieſli ſzátán ſzátáná wygániá / przeciwko ſobie ieſt rozdzielon / Jakoż tedy oſtoi ſie Kroleſtwo iego?

27. A gá wy mijtámli Diábly w Belzebubu / Synowě waſſy w kom wymijtagij? Protož oni ſaudcowě waſſy budau.

A ieſliże ia przez Beelzebulá wygániam diabelſtwá / ſynowie wáſzy przez kogo ż wygániáia? A przetoż oni beda ſedziami wáſzymi.

28. Pakli gá Duchem Božijm Diábly wymijtám / giſtě přiſſlo geſt mezy wás Kralowſtwij Božij.

Ale ieſliż ia Duchem Bożym wygániam diabelſtwá / iściec do wás przyſzło Kroleſtwo Boże.

29. Nebo kterak kdo muož do domu ſylného wgijti / a geho nádoby pobrati / leč prwě ſwijže ſylného / a teprw Duom geho oblaupij.

Abowiem iáko może kto wniść do domu mocarzá iákiego / á ſtátek iego zábráć / ieſliby pierwey nie zwiazał mocarzá onego? gdyż ták dopiero dom iego złupić może.

30. Kdo nenij ſemnau proti mně geſt: A kdo neſhromažduge ſemnau / rozptyluget.

Ktho nie ieſt zemna / przeciwko mnie ieſt / a ktho nie zbiera zemna / rozpraſza.

31. Protož prawijm wám: Wſſeliký hřijch y rauhánij bude Lidem odpuſſtěno / ale proti duchu rauhánij nebudek odpuſſtěno.

A przetoż powiedam wam Wſzelki grzech y bluźnierſtwo bedzie odpuſzczone ludziam. Al bluźnierſtwo przeciw Duchow. ſwietemu nie bedzie odpuſzczone ludziam.

32. A kdoby kolíwěk řekl ſlowo proti Synu Člowěka / bude gemu odpuſſtěno: ale kdoby řekl ſlowo proti Duchu ſwatému / nebude gemu odpuſſtěno ani na tomto Swětě ani na budaucýen.

A ktokolwiek bedzie mowił przeciwko Synowi człowieczemu odpuſzczono mu bedzie / ale ktholy mowił przeciwko Duchowi Swietemu / nie bedzie mu odpuſzczono áni w tym wieku áni w przyſzłym.

יב

33 אָו עֲבֶדוּ אִילָנָא שַׁפִּירָא וּפֵארַוְהִי שַׁפִּירָא אָו עֲבֶדוּ אִילָנָא בִּישָׁא וּפֵארַוְהִי בִּישָׁא מֶן פֵּארַוְהִי הוּ גֵּיר מֶתִידַע אִילָנָא׃

O voi fate l'arboro buono, e il ſuo frutto buono, ouero fate l'arboro triſto e il ſuo frutto triſto: percioche l'arboro ſi conoſce dal frutto.

34 יַלְדָּא דַּאכְדְּנֵא אֵיכַנָּא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן טָבָתָא לְמַמַלָּלוּ דְּבִישָׁא אַנְתּוּן מֶן תַּוְתָרֵי לֶבָּא גֵּיר מְמַלֵּל פּוּמָא׃

Generationi di vipere, come potete voi parlare coſe buone, eſſendo maligni? conciosia che la bocca parla da l'abondantia del cuore,

35 גַּבְרָא טָבָא מֶן סִימָתָא טָבָתָא מַפֵּק טָבָתָא וְגַבְרָא בִּישָׁא מֶן סִימָתָא בִּישָׁתָא מַפֵּק בִּישָׁתָא׃

L'huomo buono dal buon teſoro del cuore, caua fuor buone coſe: e l'huomo maligno dal mal teſoro, tra fuor coſe male.

36 אָמַר אֶנָא לְכוּן גֵּיר דְּכֻל מֶלָּא בַּטָּלָא דְּנֵאמְרוּן בְּנַי־נָשָׁא נֶתְּלוּן פֶּתְגָּמָהּ בְּיוֹמָא דְּדִינָא׃

Hor io vi dico, che d'ogni parola otioſa, che gli huomini haueranno parlato, ne renderanno ragione nel di del giuditio.

37 מֶן מֶלַּיךְ גֵּיר תֶּזְדַּדַּק וּמֶן מֶלַּיךְ תֶּתְחַיַּב׃

Imperoche, per le tue parole ſarai giuſtificato, e per le tue parole ſarai condannato.

38 הָידֵין עֲנוּ אֶנָשָׁא מֶן סָפְרֵא וּמֶן פְּרִישֵׁא וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָּנָא צָבֵינַן דְּנֶחְזֵא מֶנָּךְ אָתָא׃

Allora gli riſpoſero alcuni de gli Scribi e Fariſei, dicendo, Maeſtro, noi vogliamo veder da te qualche ſegno.

39 הוּ דֵּין עֲנָא וְאֵמַר לְהוּן שַׁרְבְּתָא בִּישְׁתָא וְגַיַּרְתָּא אָתָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא תֶתְיְהֶב לָהּ אֶלָּא אָתֵהּ דְּיוֹנָן נְבִיָּא׃

Et egli riſpondendo diſſe loro, La maluagia & adultera generatione ricerca ſegno, ma altro ſegno non le ſara dato, ſenon il ſegno del Profeta Iona.

יב

33 אוֹ עֲשׂוּ עֵץ טוֹב וּפִרְיוֹ טוֹב אוֹ עֲשׂוּ עֵץ רָע וּפִרְיוֹ רָע כִּי־מִפִּרְיוֹ הָעֵץ יִוָּדַע׃

O hazed el arbol bueno, y ſu fruto bueno: o hazed el arbol podrido, y ſu fruto podrido: porque del fruto es conocido el arbol.

34 צֶאֱצָאֵי הָאֶפְעִים הֵיךְ תּוּכְלוּ טוֹבוֹת לְדַבֵּר בִּהְיוֹתְכֶם מְרֵעִים כִּי מִיֶּתֶר הַלֵּב יְדַבֵּר הַפֶּה׃

Generacion de biuoras, como podeys hablar bien, ſiendo malos? porque del abundancia del coraçon habla la boca.

35 אִישׁ טוֹב מֵאוֹצַר טוֹב לִבּוֹ יוֹצִיא טוֹבוֹת וְאִישׁ רָע מֵאוֹצָרוֹ הָרָע יוֹצִיא רָעוֹת׃

El buen hombre del buen theſoro del coraçon ſaca buenas coſas: y el mal hombre del mal theſoro ſaca malas coſas.

36 לָכֵן אֹמֵר לָכֶם כִּי כָּל־מִבְטָא שְׂפָתַיִם אֲשֶׁר יְבַטְּאוּ הָאֲנָשִׁים יָשִׁיבוּ עָלָיו טַעַם בְּיוֹם דִּין׃

Mas yo os digo que toda palabra ocioſa que hablaren los hombres, de ella daran cuenta el dia del juyzio.

37 כִּי מִדְּבָרֶיךָ תִּצְדַּק וּמִדְּבָרֶיךָ תִּתְחַיֵּב׃

Porque de tus palabras ſerás juſtificado, y de tus palabras ſerás condenado.

38 וַיַּעֲנוּ אֲנָשִׁים מִסֹּפְרִים וּמִפְּרוּשִׁים לֵאמֹר רַבִּי נֹאבֶה לִרְאוֹת אוֹת מִמְּךָ׃

Entonces reſpondieron vnos delos Eſcribas y de los Phariſeos, diziendo: Maeſtro deſſeamos ver de ti ſennal.

39 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם דּוֹר מְרֵעִים וּמְנָאֲפִים אוֹת מְבַקֵּשׁ וְאוֹת לֹא תִנָּתֶן לוֹ כִּי־אִם אוֹת יוֹנָה הַנָּבִיא׃

Y el reſpondió, y dixoles, La generacion mala y adulterina demanda ſennal; mas ſennal no le ſerá dada, ſino la ſennal de Ionas propheta.

ιβ'.

33. Ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

Ou faites l'arbre bon, & ſon fruict, bon: ou faites l'arbre pourri, & ſon fruict pourri: car l'arbre eſt cognu par le fruict.

34. Γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.

Engeances de viperes, comment pourriez-vous parler bien, eſtans mauuais? car de l'abondance du cœur, la bouche parle.

35. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά.

L'homme de bien tire hors du bon threſor de ſon cœur bones choſes, & l'homme mauuais tire hors choſes mauuaiſes du mauuais threſor de ſon cœur.

36. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Or ie vous di, de toute parole oiſeuſe que les hommes auront dite, ils en rendront conte au iour du iugement.

37. Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

Car tu ſeras iuſtifié par tes paroles, & par tes paroles tu ſeras condamné.

38 Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες· διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.

Adonc lui reſpondirent aucuns des Scribes & Phariſiens, diſans, Maiſtre, nous te voudrions voir faire quelque ſigne.

39. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

Mais lui reſpondant leur dit, La nation meſchante & adultereſſe demande d'abondant vn ſigne: mais ſigne ne lui ſera donné, ſinon le ſigne de Ionas le Prophete.

CAP. XII.

33. Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum: aut facite arborem malam, & fructum eius malum; ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.

Either make the tree good/and his fruite good: or els make the tree euill/ and his fruite euill: for the tree is knowne by the fruite.

34. Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cûm ſitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.

O generations of vipers / howe can you ſpeake good things / when ye are euill? For of the abundance of the heart the mouth ſpeaketh.

35. Bonus homo de bono theſauro profert bona: & malus homo de malo theſauro profert mala.

A good man out of the good threaſure of his heart bringeth forth good thinges: and an euill man out of an euill treaſure/bringet forth euill things.

36. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die iudicii.

But I ſaye vnto you / that of euery idle worde that men ſhall ſpeake / they ſhall giue a count thereof at the day of iudgement.

37. Ex verbis enim tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.

For by thy wordes thou ſhalt be iuſtified/and by dy wordes thou ſhalt bee condemned.

38. Tunc reſponderunt ei quidam de Scribis & Phariſæis, dicentes, Magiſter, volumus à te ſignum videre.

Then anſwered certain of yͤ Scribes and of the Phariſes/ ſaying/ Maſter/wee would ſee a ſigne of thee.

39. Qui reſpondens, ait illis, Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignũ non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

But the anſwered/and ſayd to them/ An euill and adulterous generation ſeeketh a ſigne /but no ſigne ſhall bee giuen/ vnto it / ſaue the ſigne of the Prophct Ionas.

Das XII. Capitel.

33. Setzet entweder einen guten Baum/ſo wirdt die frucht gut /oder ſetzet einen faulen Baum/ſo wirdt die frucht faul. Denn an der Frucht erkennet man den Baum.

Setter enten it gaat Træ ſaa bliffuer Fructen god/Eller ſetter it raadet Træ/ ſaa bliffuer Fructen raaden. Thi mand kender Træed paa Fructen.

34. Ihr Otterngezichte wie köndt ihr gutes reden/dieweil ihr böſe ſeyt? Wes das Hertze vol iſt/des gehet der Mund über.

I Ogle ſlect / huorledis kunde i tale gaat/effterdi i ere onde? Huad ſom hiertet er fult aff / der aff løber Munden offuer.

35. Ein gut Menſch bringet gutes herfür / auß ſeinem guten ſchatz des Hertzen/Vnd ein böſer Menſch/bringet böſes herfür / auß ſeinem böſen Schatz.

It gaat Menniſke / bær gaat frem / aff ſit hiertis gode ligende fæ / Oc it ont Menniſke/ bær ont frem/ aff ſit onde ligende fæ.

36 Ich ſage euch aber/daß die menſchen müſſen rechenſchafft geben am jüngſten Gericht von einem jglichen vnnützen wort das ſie geredt haben.

Men ieg ſiger eder / At Menniſken ſkulle gøre regenſkaff paa den yderſte Dom / for huert wnytteligt ord / ſom de haffue talet.

37. Auß deinen worten wirſtu gerechtfertiget werden/ vnd auß deinen worten wirſt du verdampt werden.

Aff dyne ord ſkalt du bliffue retferdig/Oc aff dine ord ſkalt du fordømmis.

38. Da antworten etliche vnter den Schrifftgelerten vñ Phariſeern/ vnd ſprachen: Meiſter/ wir wolten gerne ein Zeichen von dir ſehen.

Da ſuarede nogle blant de Scrifftkloge oc Phariſeer / oc ſagde / Meſtere/ Wi vilde gerne ſee it Tegen aff dig.

39. Vnd er antwortet vnnd ſprach zu jnen: Die böſe vnd ehebrecheriſche art / ſuchet ein Zeichen / vnd es wird jr kein Zeichen gegeben werden / denn das Zeichen des Propheten Jonas.

Hand ſuarede oc ſagde til dem/ Den onde oc horactige Slect ſøger effter it Tegen / Oc hende ſkal inted Tegen giffuis/ Vden Jone Prophetis Tegen.

Kapitola XII.

33. Aneb čiňte Strom dobrý a Owotce geho dobrě: aneb čiňte ſtrom zly / a Owotce geho zlě/ nebzagiſtě po Owotcy Strom býwá poznán.

Abo czyńcie drzewo dobre y owoc iego dobry/abo czyńcie drzewo zgniłe/y owociego zgniły / ábowiem z owocu drzewo bywa poznane.

34. Pokolenij Hadowě/ kterak můžete dobrě wěcy mluwiti / ponewádž gſte zlij? neb z hognoſti Srdce vſta mluwij.

Rodzáie żmiiow / iákobyśćie mogli rzeczy dobre mowić będąc złemi? Gdyż z obfitośći ſercá vſtá mowią.

35. Dobrý Cžlowěk/z dobrěho pokladu ſrdce wynáſſý dobrě/a zlý Cžlowěk ze zleho pokladu wynáſſý zlě.

Dobry człowiek z dobrego ſkárbu ſercá wywodźi rzeczy dobre/á zły człowiek ze złego ſkárbu wywodźi złe rzeczy.

36. Ale prawijm wám / že z každěho ſlowa prázdneho / kterěž mluwiti budau lidě/ wydadij z něho počet w den Saudný.

Ale powiedám wám / iż kthoreby kolwiek ſlowo prożne mowili ludźie/ dadzą z niego liczbę w dźień ſądny.

37. Z řeči zagiſtě twě ſprawedliw budeſs včiněn / a z řeči twě budeſs odſauzen.

Abowiem z powieśći twoich będźieſz vſpráwiedliwion / y z powieśći twoich będźieſz oſądzon.

38. Tehdy odpowěděli gemu někteřij z včiteluow a Zákonijkůw řkauce: Miſtře/chceme od tebe znamenij widěti.

Tedy odpowiedźieli niektorzy z náuczyćielow y Fáryzeuſzow / mowiąc / Miſthrzu / żądamy od ćiebie známie widźieć.

39. Kterýžto odpowijdage / řekl gim: Pokolenij zlě a cyzoložně/znameni hledá/a znamenij nebude gemu dáno / gedině znamenij Jonáſſe Proroka.

Ale on odpowiedáiąc / rzekł im / Rodzay złyy cudzołożny známienia ſzuka / ale mu nie będźie známie dano/ iedno známie Jonaſzá Proroká.

יב

40 אֵיכַנָּא גֵּיר דַּהֲוָא יַוְנָן בְּכַרְסֵהּ דְּנוּנָא תְּלָתָא אִימָמִין וּתְלָתָא לֵילְוָן הָכַנָּא יֶהֱוֵא בְּרֵהּ דְּאֵנָשָׁא בְּלֶבָּהּ דְּאַרְעָא תְּלָתָא אִימָמִין וּתְלָתָא לֵילְוָן׃

Che ſi come Iona fu nel ventre de la balena tre dì e tre notti, coſi il Figliuol de l'huomo ſara nel cuor de la terra tre di e tre notti.

41 גַּבְרָא נִינְוָיֵא יְקוּמוּן בְּדִינָא עַם שַׁרְבְּתָא הָדָא וְנַחַיְבוּנָהּ דְּהֶנּוּן תָּבוּ בכ בְּכַרוֹזוּתֵהּ דְּיַוְנָן וְהָא דְּרַב מֶן יַוְנָן תָּנָן׃

Gli huomini di Niniue ſi leuaranno nel giuditio con queſta generatione: e cõdannarannola: percioche eſſi à la predication di Iona ſi riconobbero: e pur ecco qui piu che Iona.

42 מַלְכְּתָא דְּתַימְנָא תְּקוּמִי בְּדִינָא עַם שַׁרְבְּתָא הָדָא וְתַחַיְבִיה דְּאֶתַת מֶן עֶבְרַיָּה דְּאַרְעָא דְּתֶשְׁמַע חֶכְמְתֵהּ ד דְּשְׁלֵימוּן וְהָא דְּיַתִּיר מֶן שְׁלֵימוּן הָרְכָּא׃

La Regina d'Auſtro ſi leuara nel giuditio con queſta generatione, e condannaralla, percioche ella venne da l'eſtreme parti de la terra, per vdir la ſapientia di Salomone, e pur ecco qui piu che Salomone.

43 אֶמָתַי דֵּין דְּרוּחָא טַנְפְּתָא תֶּפּוֹק מֶן בַּר־נָשָׁא מֶתְכַּרְכָא בְּאַתְרַוָּתָא דְּמַיָּא לַיִת בְּהוֹן וּבָעְיָא נְיָחָא וְלָא מֶשְׁכְּחָא׃

Quando lo ſpirito immondo è vſcito de l'huomo, camina per luoghi aridi, cercando ripoſo e non lo troua.

44 הָיְדֵין אָמְרָא אֶהְפּוֹךְ לְבַיְתִי מֶן אֵיכָא דִּנְפֶקֶת וְאָתְיָא מֶשְׁכְּחָא דַּסְרִיק וַחְמִים וּמְצַבַּת׃

Allora dice, Io ritornarò ne la mia caſa, donde ſono vſcito: e venutoui, la troua vota, ſcopata, e adornata.

45 הָיְדֵין אָזְלָא דָּבְרָא עַמָּהּ שְׁבַע רוּחֵא אַחְרָנְיָן דְּמֶנָּהּ בִּישָׁן וְעָאלִין וע וְעָמְרִין בָּהּ וְהָוְיָא חַרְתֵהּ דְּגַבְרָא הַו בִּישָׁא מֶן ק קַדְמָיְתֵהּ הָכַנָּא יֶהֱוֵא לָהּ לְשַׁרְבְּתָא הָדָא בִּישְׁתָא׃

A lora va, e piglia ſeco ſette altri ſpiriti piu maligni di ſe, & entraui & habitaui onde l'vltima condition di quell'huomo, diuien peggior che la prima. Coſi auuerra ancor à queſta maluagia generatione.

יב

40 כִּי־כַּאֲשֶׁר הָיָה יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּגָה שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת כֵּן יִהְיֶה בֶּן אָדָם בְּלֵב הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת׃

Porque como eſtuuo Ionas en el vientre de la vallena tres dias y tres noches, anſi eſtarà el Hijo del hombre en el coraçon de la tierra tres dias y tres noches.

41 אַנְשֵׁי נִינְוֵה יָקוּמוּ בַּמִּשְׁפָּט עִם דּוֹר הַזֶּה וְיַרְשִׁיעוּהוּ כִּי שָׁבוּ מֵעָוֹן לִקְרִיאַת יוֹנָה וְהִנֵּה יוֹתֵר מִיּוֹנָה פֹּה׃

Los de Niniue ſe leuantarán en juyzio con eſta generacion, y la condenaràn: porque ellos hizieron penitencia à la predicacion de Ionas, y heaqui mas que Ionas en eſte lugar.

42 מַלְכַּת שְׁבָא תָּקוּם בַּמִּשְׁפָּט עִם דּוֹר הַזֶּה וְתַרְשִׁיעֶנּוּ כִּי בָאָה מִקְצוֹת הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ אֶת־חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה פֹּה׃

La Reyna del Auſtro ſe leuantarà en juyzio con eſta generacion, y la condenarà: porque vino de los fines de la tierra para oyr la ſabiduria de Salomon: y heaqui mas que Salomon en eſte lugar.

43 וְכַאֲשֶׁר רוּחַ טְמֵאָה תֵּצֵא מֵאָדָם תֵּלֵךְ בְּצִיּוֹת מְקוֹמוֹת מְבַקְשָׁה מְנוּחָה וְלֹא תִמְצָא׃

Quando el eſpiritu immundo ha ſalido del hombre, anda por lugares ſecos, buſcando repoſo: y no hallandolo.

44 אָז תֹּאמַר אָשׁוּב אֶל־בֵּיתִי אֲשֶׁר יָצָאתִי מִשָּׁם וּבוֹא תִמְצָאֵהוּ מוּרָק מְטֹהָר בְּיָעִים וּמְפֹאָר׃

Entonces dize, Boluermehé à mi caſa, de donde ſali. Y quando viene, hallala deſocupada, barrida, y adornada:

45 אָז תֵּלֵךְ וְתִקַּח אִתּוֹ שֶׁבַע רוּחוֹת אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה וְתָבוֹאנָה וְיָשְׁבוּ שָׁם וְיִהְיוּ אַחֲרוֹנֵי הָאָדָם הַהוּא רָעִים מִן הָרִאשׁוֹנִים וְכֵן־יִהְיֶה לַדּוֹר זֶה הָרָע׃

Entonces và, y toma conſigo otros ſiete eſpiritus peores que el, y entrados moran alli: y ſon peores las poſtrimerias del tal hombre que ſus primerias. Anſi tambien acontecerà à eſta generacion mala

ιβ'.

40. Ὥσπερ γὰρ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Car comme Ionas fut au ventre de la baleine trois iours & trois nuicts, ainſi ſera le fils de l'homme dedans la terre trois iours & trois nuicts.

41. Ἄνδρες νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε.

Ceux de Niniue ſe leueront au iugement auec ceſte nation, & la condamneront, pourtant qu'ils ſe ſont amendés à la predication de Ionas: & voici il y à ici plus que Ionas.

42. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν. ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος ὧδε.

La roine de Midi ſe leuera au iugement auec ceſte nation, & la condamnera, pourtant qu'elle vint du bout de la terre pour ouïr la ſapience de Salomon: & voici, il y à ici plus que Salomon.

43. Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.

Or quand l'eſprit immonde eſt ſorti d'vn homme, il va par les lieux ſecs, cerchant repos, & n'en trouue point.

44. Τότε λέγει, ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον, καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

Alors il dit, Ie retournerai en ma maiſon dont ie ſuis ſorti: & quand il eſt venu, il la trouua vuide, balice & paree.

45. Τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

Adonc il s'en va, & prend auec ſoi ſept autres eſprits pires que ſoi, leſquels eſtans entrés, habitent là: & la fin de ceſt homme-la eſt pire que le commencement: ainſi aduiendra-il auſsi à ceſte peruerſe nation.

CAP. XII.

40. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: ſic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.

For as Jonas was three dayes/& three nightes in the whales bellie: ſo ſhall the Sonne of man be three dayes and three nights in the heart of the earth.

41. Viri Ninivitæ ſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ: & ecce plus quam Ionas hîc.

The men of Niueue ſhall riſe in iudgement with this generation / and cōdemne it: for they repented at the preaching of Jonas: and behold/a greater then Jonas is here.

42. Regina auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quam Salomon hîc.

The Queene of the South ſhall riſe in iudgement with his generation / and ſhall condemne it: for ſhee came from the vthmoſt partes of the earth to heare the wiſedome of Solomon: and beholde / a greater then Solomon is here.

43. Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida quærens requiem, & non invenit.

Now when the vncleane ſpirit is gone out of a man / he walketh throughout drie places / ſeeking reſt / and findeth none.

44. Tunc dicit, Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam, & ornatam.

Then he ſayth / J will retourne into mine houſe / from whence J came: and when he is come / he findeth it emptie / ſwept and garniſhed.

45. Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & fiunt noviſſima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic peſſimæ.

Then he goeth / and taketh vnto him ſeuen other ſpirites worſe then him ſelfe / and they enter in / and dwell there: and the ende of that man is worſe then the beginning. Euen ſo ſhall it be with this wicked generation.

Das XII. Capitel.

40. Denn gleich wie Jonas war drey Tage / vnd drey nacht in des Walfiſches bauch / alſo wirdt des Menſchen Son drey tage vnd drey nacht mitten inn der Erden ſein.

Thi at lige ſom Jonas vaar tre dage oc tre netter i Hualfiſkens bug / Saa ſkal Menniſkens Søn vere tre dage oc tre netter mit i Jorden.

41. Die Leute von Ninive werden aufftretten am Jünſten gerichte / mit diſem Geſchlechte / vnnd werden es verdammen / den ſie theten buſſe nach der predigt Jonas / vnd ſiehe / hie iſt mehr denn Jonas.

De Folcke aff Niniue ſkulle opſtaa paa den yderſte Dom / met denne Slect / oc ſkulle fordømme hende / Thi de bedrede dem effter Jone predicken / Oc ſee / her er mere ende Jonas.

42. Die Königin von Mittag wirdt aufftretten am jüngſten Gericht mit dieſem Geſchlecht / vnnd wirdt es verdammen / denn ſie kam vom Ende der Erden / Salomonis weißheit zu hören / vnnd ſihe hie iſt mehr denn Salomon.

Dronningen aff ſynden ſkal opſtaa / paa den yderſte Dom / met denne Slect / oc ſkal fordømme hende / Thi hun kom aff iordens ende / at høre Salomonis Viſdom. Oc ſee / Her er mere end Salomon.

43. Wenn der vnſauber geiſt von dem Menſchen außgefaren iſt / ſo durchwandelt er dürre Städte / ſuchet ruhe vnd findet ſie nicht.

Naar den vrene Aand er vdfaren aff Menniſken / da vandrer hand gennem tørre Stæder / ſøger huile / oc finder hende icke.

44. Da ſpricht er denn: Jch will wider vmbkeren inn mein Hauß / darauß ich gegangen bin. Vnd wenn er kompt / ſo findet ers müſſig / gekeret vnnd geſchmückt.

Saa ſiger hand da / Jeg vil vende om igen til mit Huſſ / ſom ieg gick vdaff. Oc naar hand kommer / da finder hand det ledigt / feyet oc prydet.

45. So gehet er hin / vnnd nimbt zu ſich ſiben andere geiſter / die erger ſind den er ſelbs / vnnd wen ſie hinein kommen / wonen ſie allda / vnd wird mit dem ſelbigen menſchen hernach erger / denn es vorhin war. Alſo wirdts auch dieſem argen geſchlecht gehen.

Saa gaar hand hen / oc tager ſiu andre Aander til ſig / ſom ere verre / end hand er ſelff. Oc naar ſom de komme der ind / da bo de der / Oc det bliffuer ſiden verre met det ſamme Menniſke / end det vaar førre. Saa ſkal det oc gaa denne onde Slect.

Kapitola XII.

40. Neb yakož byl Jonáſs w bříſſe Welryba tři dni a tři nocy / tak bude Syn Cžlowěka w Srdcy Země / tři dni a tři nocy.

Abowiem iáko byl Jonaß w brzuchu Wielorybá trzy dni y trzy nocy / tákże bedzie Syn człowieczy w ſercu ziemie thrzy dni y thrzy nocy.

41. Mužij Nynywitſſtij ſtanau na ſaudě s Pokolenijm tijmto / a potupij ge / nebo pokánij činili k kázanij Jonáſſowu / A hle wijce nežli Jonáſs tuto.

Meżowie z Niniwe powſtháná w ſąd z thym narodem / y oſądzą gi iż oni vpámietáli ſie ná przepowiedánie Jonaßowe / A oto wiecey ieſt ná tym mieyſcu niż Jonaß.

42. Králowna od Poledne / powſtane na ſaudě s pokolenijm tijmto / a potupij ge: neb přigela od Končin země / aby ſlyſſela maudroſt Sſalomunowu / ale hle wjce nežli Sſalomun tuto.

Krolowa z południá powſtháńie w ſąd z tym narodem / y oſądzi gi przeto iż oná przyßłá z gránic ziemie / áby ſłuchálá madrośći Salomonowey / á oto wiecey ieſt ná thym mieyſcu niż Salomon.

43. Když pak nečiſtý duch wýgde od člowěká / chodij po mijſtech ſuchých hledage odpočinutij a nenaléžá.

A gdy nieczyſthy duch wynidzie od człowieká / przechodzi ſie po mieyſcach gdzie wod nie maß / ßukáiac odpoczynienia / á iż go nie náyduie.

44. Tehdy dij: Nawrátijm ſe do domu mého odkud gſem wyſſel. A přigda nalezne gey prázdný / chwoſſtiſſti wyčiſſtěný a okráſſlený.

Tedy mowi / Wroce ſie do domu mego z kadem wyßedł / A przyßedßy náyduie gi prożnuiacy y vmieciony / y ochedożony.

45. Tehdy gde a přijgme k ſobě giných ſedm duchůw horſſých ſebe / a wegdauce přebýwagij tam: Y býwagij poſlednij wěcy člowěka toho horſſý nežli prwnij. Tak bude y tomuto pokolenij nayhorſſýmu.

Thedy idzie / y bierze z ſobą ſiedmi inßych duchow gorßych niż ſam ieſt / y wßedßy / mießkáia tam / á koniec onego człowieká ſtawa ſie gorßy niż poczatek / Tákći ſie ſtánie y temu narodowi złemu.

יב

46 כַּד הַו דֵּין מְמַלֵּל לְכֶנְשֵׁא אֶתוֹ אֶמֵּה וַאַחַוְהִי קָיְמִין לְבַר וּבָעֵין דַּנְמַלְלוּן עַמֵּה׃

Mentre ch'egli parlaua ancor à le turbe, ecco ſua madre e i ſuoi fratelli ſtauano di ſuore, cercando di parlargli.

47 אֲמַר לֵה דֵּין אְנָשׁ הָא אֶמָּךְ וַאַחַיךְ קָיְמִין לְבַר וּבָעֵין דַּנְמַלְלוּן עַמָּךְ׃

Et vno gli diſſe, Ecco che tua madre, e i tuoi fratelli ſon quà fuore, che cercano di parlarti.

48 הוּ דֵּין עְנָא וֶאמַר לְמַן דֶּאמַר לֵה מַן הִי אֶמִּי וּמַן אֶנּוּן אַחַי׃

Egli riſpondendo, diſſe à colui che gli haueua detto queſto, Chi è mia madre e chi ſono i miei fratelli.

49 וּפְשַׁט אִידֵה לְוָת תַלְמִידַוְהִי וֶאמַר הָא אֶמִּי וְהָא אַחַי׃

E diſtendendo la mano ſua ſopra i ſuoi diſcepoli diſſe, Ecco qui mia madre e i miei fratelli.

50 כָּל נָשׁ דֵּין דְּעָבֵד צֶבְיָנֵה דְּאָבִי דְּבַשְׁמַיָּא הוּוּ אָחִי וְחָתִי וְאֶמִּי׃

Imperoche chiunque fara la volonta del Padre mio che è ne cieli, eſſo è mio fratello, e ſorella, e madre.

יג

1 בְּהַו דֵּין יַוְמָא נְפַק יֵשׁוּע מֶן בַּיְתָא וִיתֵב עַל יַד יַמָּא׃

In quel giorno eſſendo vſcito IESV di caſa, ſi poſe a ſedere lungo il mare.

2 וְאֶתְכַּנַּשׁוּ לְוָתֵה כֶּנְשֵׁא סַגִּיָּאֵא אַיְךְ דְּנֶסַּק נִתֵּב לֵה בְּאֶלְפָּא וְכֻלֵּה כֶּנְשָׁא קָאֵם הֲוָא עַל סֶפָּר יַמָּא׃

Doue ſi raccolſero à lui molte turbe, in tal modo ch'egli ſe n'entro in vna naue, e poſeſi a ſedere: e tutta la moltitudine ſtaua inſu'l lito.

יב

46 וְעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר אֶל־הָעָם וְהִנֵּה אִמּוֹ וְאֶחָיו עֹמְדוּ בַּחוּץ מְבַקְשִׁים לְדַבֵּר עִמּוֹ׃

Y eſtando el aun hablando à las compannas, heaqui ſu madre y ſus hermanos eſtauan fuera, que le querian hablar.

47 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים הִנֵּה אִמְּךָ וְאַחֶיךָ עֹמְדוּ בַּחוּץ וַיְבַקְשׁוּ לְדַבֵּר אֵלֶיךָ׃

Y dixole vno, Heaqui tu madre y tus hermanos eſtan fuera, que te quieren hablar.

48 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָאוֹמֵר לוֹ מִי־יֵשׁ אִמִּי וּמִי אֶחָי׃

Y reſpondiendo el al que le dizia eſto, dixo, Quien es mi madre, y quien ſon mis hermanos?

49 וַיֵּט אֶת־יָדוֹ עַל־תַּלְמִידָיו לֵאמֹר הִנְּכֶם אִמִּי וְאֶחָי׃

Y eſtendiendo ſu mano hazia ſus diſcipulos, dixo, Heaqui mi madre y mis hermanos.

50 כִּי־כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם הוּא יֵשׁ אָחִי וַאֲחוֹתִי וְאִמִּי׃

Porque todo aquel que hiziere la voluntad de mi Padre, que eſtá en los cielos, eſſe es mi hermano, y hermana, y madre.

יג

1 וּבַיּוֹם הַהוּא יָצָא יֵשׁוּעַ מֵהַבַּיִת וַיֵּשֶׁב עַל־שְׂפַת הַיָּם׃

Y aquel dia, ſaliendo Ieſus de caſa, ſentóſe junto à la mar:

2 וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו עַם רָב כֵּן אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ לַעֲלוֹת אֶל־הַסְּפִינָה וְלָשֶׁבֶת וְכָל־הָעָם עַל־שְׂפַת הַיָּם עָמְדוּ׃

Y allegaronſe à el muchas compannas; y entrandoſe el en vn nauio, ſentóſe, y toda la companna eſtaua à la ribera.

ιβ'.

46. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.

Et comme il parloit encores aux troupes voici ſa mere & ſes freres eſtoyent dehors, cerchans de parler à lui.

47. Εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

Et quelcun lui dit, Voila, ta mere & tes freres ſont dehors cerchans de parler à toi.

48. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ· τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου; καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;

Mais lui reſpondant dit à celui qui lui auoit dit cela, Qui eſt ma mere, & qui ſont mes freres?

49. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν· ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου.

Et eſtendant ſa main ſur ſes diſciples, il dit, Voici ma mere & mes freres.

50. Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μήτηρ ἐστίν.

Car quiconque fera la volonté de mon Pere qui eſt és ceux, icelui eſt mon frere, & ma ſœur, & ma mere.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.

Ce meſme iour, Ieſus eſtant parti de la maiſon, s'aſsit aupres de la mer.

2. Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοὶ, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει.

Et grandes troupes s'amſſemblerent vers lui, tellement qu'il monta en vne naſſelle, & s'aſsit, & toute la multitude ſe tenoit ſur la riue.

CAP. XII.

46. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius & fratres ſtabant foris, quærentes loqui ei.

While he yet ſpake to the multitude/ behold/ his mother/ and his brethrē ſtood without / deſiring to ſpeake with him.

47. Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quærentes te.

Then one ſaid vnto him / Beholde / thy mother and thy brethren ſtande without/ deſiring to ſpeake with thee.

48. At ipſe reſpondens dicenti ſibi, ait, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

But he anſwered / and ſayde to him that tolde him / Who is my mother? and who are my brethren?

49. Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei.

And he ſtretched fort his hande toward his diſciples / and ſayde/ Beholde my mother and my brethren.

50. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in cælis eſt: ipſe meus frater & ſoror, & mater eſt.

For whoſoeuer ſhall doe my fathers will which is in heauen/ the ſame is my brother and ſiſter and mother.

CAP. XIII.

IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat ſecus mare.

The ſame daye went Jeſus out of the houſe/ and ſate by the ſea ſide.

2. Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita ut in naviculam aſcendens ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.

And great multitudes reſorted vnto him/ ſo that he went into a ſhippe/ and ſate downe: and the whole multitude ſtoode on the ſhore.

Das XII. Capitel.

46. Da er noch alſo zu dem Volck redet/ Sihe/ da ſtunden ſeine Mutter vnnd ſeine Brůder drauſſen/ die wolten mit jhm reden:

Som hand end nu ſaa talede til Folcket/ See/ da ſtode hans Moder oc hans Brødre vden faare/ oc vilde tale met hannem.

47. Da ſprach einer zu jm: Sihe/ deine Mutter vñ deine Brůder ſtehen drauſſen/ vnd wollen mit dir reden.

Da ſagde der en til hannem/ See/ Din Moder oc dine Brødre ſtaa vden faare/ oc ville tale met dig.

48. Er antwortet aber/ vnd ſprach zu dem/ der es jhm anſaget: Wer iſt meine Mutter? vnnd wer ſind meine Brůder?

Hand ſuarede/ oc ſagde til den/ ſom gaff hannem det tilkende/ Huo er min Moder? oc huilcke ere mine Brødre?

49. Vnd recket ſeine hand auß vber ſeine Jünger/ vnd ſprach: Sihe da/ das iſt mein Mutter vnnd meine Brůder.

Oc hand racte haanden vd offuer ſine Diſciple/ oc ſagde/ See der/ det er min Moder oc mine Brødre.

50. Denn wer den willen thut meines Vaters im Himel/ derſelbige iſt mein Bruder/ Schweſter vnnd Mutter.

Thi huo ſom gør min Faders vilie i Himmelen/ den ſamme er min Broder/ Søſter oc Moder.

Das XIII. Capitel.

An demſelbigen tage gieng Jeſus auß dem Hauſe/ vnd ſatzte ſich an das Meer.

DEn ſamme dag gick Jheſus aff Huſit/ oc ſette ſig hoſſ Haffuet.

2. Vnd es verſamlete ſich vil Volcks zu jhm/ alſo/ daß er inn das Schiff trat/ vnd ſaß/ vnd alles volck ſtund am Vfer.

Oc der forſamledis meget Folck til hannem/ ſaa at hand gick i Skibet/ oc ſad/ Oc alt Folcket ſtod paa bredden.

Kapitola XII.

46. A kdyż on geſſtě mluwil k Zástupuom/ Ay hle Matka geho a Bratřij ſtáli wně/ žádagijce s nim mluwiti.

A gdy on ieſzcze mowił do wielkiego zgromádzenia ludu / oto márká y brácia iego ſthali ná dworze chcac z nim mowić.

47. Y řekl gemu geden: Hle Matka twá y Bratřij twogi ſtogij wně/chtijce s tebau mluwiti.

Y rzekł mu niektory / Oto márká twoiá/ y brácia thwoi ná dworze ſtoiá chcac ku tobie mowić.

48. A on odpowijdage tomu kteryž gemu powěděl/ řekl: Která geſt Matka má a kteřij gſau Bratřij mogi.

A on odpowiedaiac / rzekł temu kthory mu to był powiedział/ Ktoraż ieſt márká moiá? y ktorzy ſa brácia moi?

49. A wztáhw ruku ſwau na Včedlnijky ſwé/ y řekl: Hle tok Matka má y Bratřij mogi.

Y ściagnawſzy reke ſwa ná vcznie ſwoie / rzekł / Oto márká moiá y brácia moi.

50. Neb kdožkoli činij wuoli Otce mého kteryž geſt w Nebeſých/ tent geſt Bratr muog y Seſtra y Matka má.

Abowiem kthobykolwiek vczynił wola oycá moiego ktory ieſt ná niebie / tenci ieſt brathem moim/ y śioſtra/ y márká.

Kapitola XIII.

W Ten den/ wyſſed Gežijš z domu/ ſeděl podlé Moře.

Onego dniá wyſzedſzy Jezus z domu/ śiedział nad morzem.

2. Y ſeſſli ſe k němu Zástupowé mnozy/ tak že wſtaupiw na Lodičku ſeděl/ a weſſkeren Záſtup ſtál na břehu:

Y zebráło ſie do nie° wielkie zgromádzenie ludu / tak iż on wſzedſzy w lodz śiedział / á wſzytko zgromádzenie ludu ná brzegu ſtáło.

יג

3 וְסַגִּי מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן בְּפֶלְאָתָא וְאָמַר הָא נְפַק זָרוֹעָא לְמִזְרַע׃

E disse loro molte coſe per ſimilitudini dicendo, Ecco, vn ſeminatore vſci à ſeminare.

4 וְכַד זָרַע אִית דִּנְפַל עַל יַד אוּרְחָא וְאֶתָא פָּרַחְתָּא וְאֶכַלְתֵּהּ׃

E mentre ch'egli ſeminaua alcuni ſemi caddero lungo la via: e vennero gli vccelli del cielo, e mangioronli.

5 וַאחֲרָנָא נְפַל עַל שׁוֹעָא אֵיכָּא דְּלַיְת הֲוָא מֶדְרָא סַגִּיָּאָא וּבַר שָׁעְתֵּהּ שְׁוַח מֶטוּל דְּלַיְת הֲוָא עוּמְקָא דַּאַרְעָא׃

Altri ne caddero in luoghi ſaſſoſi, doue non haueuano molta terra: & incontinente nacquero, percioche non haueuano profondita di terreno.

6 כַּד דְּנַח דֵּין שִׁמְשָׁא חַם וּמֶטוּל דְּלַיְת הֲוָת לֵהּ עֶקָּרָא יְבֵשׁ׃

Poi leuato che ſi fu il ſole, ſi ſcaldorono: e perche non haueuan radice, ſi ſeccorono.

7 וַאחֲרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וּסְלֶקוּ כּוּבָא וְחַנְּקוּהִי׃

Altri ne caddero fra le ſpine, e le ſpine vſciron ſu e ſoffocorongli.

8 וַאחֲרָנָא נְפַל בְּאַרְעָא טָבְתָּא וִיהַב פֵּארָא אִית דְּמָאָא וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דִּתְלָתִין׃

Altri caddero ne la buona terra, e renderon frutto: l'vno cento, l'altro ſeſſanta, e l'altro trenta.

9 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא דִּישְׁמַע יִשְׁמַע׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

10 וְקַרְבוּ תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא בְּפֶלְאָתָא מְמַלֵּל אַנְתְּ עַמְּהוֹן׃

E i diſcepoli eſſendoſi accoſtati, li diſſero, Perche parli tu loro per ſimilitudini?

יג

3 וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם הַרְבֵּה בִּמְשָׁלִים לֵאמֹר הִנֵּה יָצָא הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ זַרְעוֹ׃

Y hablóles muchas coſas por parabolas, diziendo, Heaqui el que ſembraua, ſalió à ſembrar.

4 וּבְזָרְעוֹ אֶחָד נָפַל עַל־הַדֶּרֶךְ וַיָּבוֹא עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכַל אוֹתָם׃

Y ſembrando, parte de la ſimiente cayó junto al camino: y vinieron las aues, y comieronla.

5 וְאַחֵר נָפַל עַל־הַסֶּלַע אֲשֶׁר שָׁם לֹא הָיָה אֶרֶץ רַבָּה וּמִיָּד יִצְמַח כִּי־לֹא הָיָה לוֹ עֹמֶק הָאָרֶץ׃

Y parte cayó en pedregales, donde no tenia mucha tierra, y nació luego, porque no tenia tierra profunda:

6 וְכַאֲשֶׁר זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ חָרַב וְכִי לֹא הָיָה לוֹ שֹׁרֶשׁ יָבֵשׁ׃

Mas en ſaliendo el Sol, ſe quemó, y ſecóſe: porque no tenia rayz.

7 וְאַחֵר נָפַל בַּקּוֹצִים וַיַּעֲלוּ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּהוּ׃

Y parte cayó en eſpinas: y las eſpinas crecieron, y ahogáronla.

8 וְאַחֵר נָפַל בָּאָרֶץ טוֹבָה וַיִּתֵּן פִּרְיוֹ זֶה מֵאָה וְזֶה שִׁשִּׁים וְזֶה שְׁלוֹשִׁים׃

Y parte cayó en buena tierra, y dió fruto, vno de à ciento, y otro de à ſeſenta, y otro de à treynta.

9 אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמַע׃

Quien tiene oydos para oyr, oyga.

10 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו הַתַּלְמִידִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ לָמָּה בִּמְשָׁלִים תְּדַבֵּר אֲלֵיהֶם׃

Entonces llegandoſe los Diſcipulos, dixeronle: Porque les hablas por parabolas?

ιγ΄.

3. Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων· Ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.

Adonc il leur dit pluſieurs choſes par ſimilitudes, diſant, Voici, vn ſemeur eſt ſorti pour ſemer.

4. Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά.

Et comme il ſemoit, vne partie de la ſemence cheut aupres du chemin, & les oiſeaux vindrent, & la mangerent toute.

5. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.

Et l'autre partie cheut ès lieux pierreux, où elle n'auoit guere de terre, & ſoudain ſe leua, pource qu'elle n'entroit pas profondement en terre.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

Et le ſoleil eſtant leuê, elle fut hauie: & pource qu'elle n'auoit nulle racine, elle ſe ſecha.

7. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

Et l'autre partie cheut entre les eſpines. Et les eſpines monterẽt, & l'eſtoufferent.

8. Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

Et l'autre partie cheut en bonne terre, & rendit fruict, vn grain cent pour vn, l'autre ſoixante pour vn, & l'autre trente pour vn.

9. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Qui à oreilles pour ouïr, oye.

10. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ· Διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

Adonc les diſciples s'approchans lui dirent, Pourquoi parles-tu à eux par ſimilitudes?

CAP. XIII.

3. Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens, Ecce, exiit qui ſeminat, ſeminare?

Then he ſpake many thinges to them in parables / ſaying / Beholde / a ſower went forth to ſowe.

4. Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.

And as he ſowed / ſome fell by the wayes ſide / and the foules came and deuoured them vp.

5. Alia autem ceciderunt in petroſa, ubi non habebāt terram multam : & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

And ſome fell vpon ſtonie ground / where they had not much earth / and anon they ſprong vp / becauſe they had no depth of earth.

6. Sole autem orto æſtuaverunt : & quia non habebant radicem, aruerunt.

And when the ſunne roſe vp / they were parched / and for lacke of rooting withered away.

7. Alia autem ceciderunt in ſpinas: & creverunt ſpinæ, & ſuffocaverunt ea.

And ſome fel among thornes / & the thornes ſprong vp / and choked them.

8. Alia autem ceciderunt in terram bonam : & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum.

Some againe fell in good grounde / and brought forth fruite / one corne an hundreth folde / ſome ſixtie folde / and another thirtie folde.

9. Qui habet aures audiendi, audiat.

Hee that hath eares to heare / let him heare.

10. Et accedentes diſcipuli dixerunt ei, Quare in parabolis loqueris eis?

Then the diſciples came / and ſayde to him / Why ſpeakeſt thou to them in parables?

Das XIII. Capitel.

3. Vnd er redet zu jhnen mancherley / durch Gleichniſſe / vnnd ſprach: Sihe / es gieng ein Seeman auß zu ſeen.

Oc hand talede til dem i mange maade ved Lignelſer / oc ſagde / See / der gick en Sæmand vd at ſaa.

4. Vnd in dem er ſeet / fiel etlichs an den Weg / da kamen die Vogel vnnd fraſſens auff.

Oc i det hand ſaade / falt noget hoſſ Veyen / Oc Fule komme oc ode det op.

5. Etlichs fiel in das Steinichte / da es nicht viel Erden hätte / vnnd gieng bald auff / darum̃ / daß es nicht tieffe Erden hatte.

Noget falt paa ſtengrud / der ſom det haffde icke megen Jord / oc voxte ſnart op / fordi at det haffde icke dyb yord.

6. Als aber die Sonne auffgieng / verwelcket es / vnnd dieweil es nicht Wurtzel hatte / ward es dürre.

Men der Solen gick op / viſnede det / oc for det haffde icke Roed / bleff det tiurt.

7. Etlichs fiel vnter die Dörnen / vnd die Dörnen wuchſen auff / vnd erſticktens.

Noget falt blant Torne / oc tornene voxte op / oc qualde det.

8. Etlichs fiel auff ein gut Land / vnd trug Frücht / etlichs hundertfeltig / etlichs ſechtzigfeltig / etlichs dreiſſigfeltig.

Noget falt i god Jord / oc bar fruct / Noget hundrede folt / noget tryſindstiue folt / noget tredive folt

9. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Huo ſom haffuer Oren at høre met / hand høre.

10. Vnd die Jünger tratten zu jm / vnd ſprachen: Warumb redeſt du zu jhnen durch gleichniſſe?

Oc Diſciplene ginge til hannem / oc ſagde / Hui taler du til dem ved Lignilſer?

Kapitola XIII.

3. Y mluwil gim mnohé wěcy w podobenſtwijch / řka: Hle wyſſel ten kterýž rozſýwá / aby rozſýwal Semeno ſwé.

Y mowil do nich wiele przez podobieńſtwá / rzekac / Oto niektory rozśiewcá wyſzedł ku śianiu.

4. A když rozſýwal / některá padla podlé Ceſty / a přiletěli Ptácy y zobali ge.

A gdy on śiał / niektore ziárná pádły przy drodze / y przybiegli ptacy á pożárli ie.

5. Giná pak padla na mjſta ſkalnatá / kdežto neměla mnoho země: a rychle wzeſſla / proto / že neměla hlubokoſti země.

Drugie záſie pádły ná mieyſcá opoczyſte / gdźie źiemie nie wiele miáły / y wnet weſzły / dla tego że nie miáły glebokośći źiemie.

6. A když Slunce wzeſſlo / vwadla / a že neměla kořene / vſchla.

A gdy ſłońce weſzło / wygorzáły / á dla thego iż nie miáły korzenia / vſchły.

7. Giná pak padla w trnij: y wzroſtlo trnij / a vduſylo ge.

Drugie też pádły w ciernie / á ciernie zroſło ku gorze / y zaduśiło ie.

8. A giná padla w zemi dobrau: y dala vžitek / některé Stý / některé Šedeſátý / a giné Třidcátý.

Drugie záſie pádły ná źiemię dobrą / y dáły owoc / iedno tyle ſto kroć / drugie tylo ſześdźieśiat kroć / á drugie záś tyle trzydźieśći kroć.

9. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Kto ma vſzy ku ſłuchániu / niechay ſłucha.

10. Tehdy přiſtaupiwſſe Včedlnijcy / řekli gemu: Proč w podobenſtwijch mluwijſs gim?

Thedy przyſtapiwſzy vczniowie / rzekli mu / Dla czego im przez podobieńſtwa mowiſz?

יג

11 הוּ דֵּין עֲנָא וֶאמַר
לְהוֹן דַּלְכוֹן הוּ יְהִיב לְמֵדַע
אֲרָזָא דְּמַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא
לְהָנוֹן דֵּין לָא יְהִיב׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Perciòche à Voi è dato di conoſcere i ſegreti del regno de cieli: ma à loro non è dato.

12 לְמַן גֵּיר דְּאִית לֵהּ
יְתִיְהֵב לֵהּ וְנִתְיַתַּר לֵהּ ו
נַלְמַן דְּלַיִת לֵהּ וְאָף הַו
דְּאִית לֵהּ נֶשְׁתְּקֵל מֶנֵּהּ׃

Impéroche à ciaſcuno che ha, gli ſara dato, & abondara, ma à chi non ha, gli ſara tolto ancor quello ch'egli ha.

13 מֶטוּל הָנָא בְּפֶלְאָתָא
מְמַלֵּל אֲנָא עַמְּהוֹן מֶטוּל
דְּחָזֵין וְלָא חָזֵין וְשָׁמְעִין
וְלָא שָׁמְעִין וְלָא מ
מֶסְתַּכְּלִין׃

Per queſta cagione parlo io loro per ſimilitudini: perciòche Vedendo non Veggono, e Vdendo non odeno, ne intendeno.

14 וְשָׁלְמָא בְּהוֹן נְבִיוּתֵהּ
דְּאֶשַׁעְיָא דֵּאמַר דְּשֶׁמְעָא
תֶּשְׁמְעוּן וְלָא תֶּסְתַּכְּלוּן
וּמֶחְזָא תֶּחְזוּן וְלָא תֵּדְעוּן׃

E coſi s'adempie in eſſi la profetia d'Eſaia, qual dice, Vdendo Vdirete, e non intendercte: e riguardando riguardarete, e non Vedrete.

15 אֶתְעַבִּי לֵהּ גֵּיר לֶבֵּהּ
דְּעַמָּא הָנָא וּבְאֶדְנַיְהוֹן
יַקִּירָאִית שָׁמְעִין ול
וַלְעַיְנַיְהוֹן עַמְּצוּ דְּלָא
נֶחְזוּן בְּעַיְנַיְהוֹן וְנֶשְׁמְעוּן
בְּאֶדְנַיְהוֹן וְנֶסְתַּכְּלוּן בל
בְּלֶבְּהוֹן וְנֶתְפְּנוּן וְאֶסֵּא
אֶנּוּן׃

Perciòche il cuor di queſto popolo è ingraſſato: & hanno grauemente Vdito con l'orecchie, & hanno chiuſi gli occhÿ loro, per non Veder con gli occhÿ, & Vdir con l'orecchie, & intender col cuore, e conuertirſi, e coſi io gli riſani.

16 דִּילְכוֹן דֵּין טוּבַיְהוֹן
לְעַיְנַיְכוֹן דְּחָזְיָן וְלֶאדְנַיְכוֹן
דְּשָׁמְעִין׃

Ma beati ſono i Voſtri occhÿ, perche Veggono: e le Voſtre orecchie, perche odeno.

יג

11 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי לָכֶם
נִתָּן לְהָבִין סוֹדוֹת מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם וְלָאֵלֶּה לֹא נִתָּן׃

Y el reſpondiendo, dixoles, Porque à voſotros es concedido ſaber los myſterios del Reyno de los cielos: mas à ellos no es concedido.

12 כִּי־כָל־אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ גַּם
יִנָּתֵן לוֹ לְשִׁפְעָה וַאֲשֶׁר אֵין לוֹ
דָּבָר גַּם אֶת־אֲשֶׁר לוֹ יֻלָּקַח
מִמֶּנּוּ׃

Porque qualquiera que tiene, ſerle ha dado, y tendra mas: mas elque no tiene, aun loque tiene le ſerá quitado.

13 עַל־כֵּן בִּמְשָׁלִים מְדַבֵּר
אָנֹכִי לָהֶם אַף כִּי רוֹאִים אֵינָם
רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים לֹא יִשְׁמְעוּ
וְלֹא יָבִינוּ׃

Por eſſo les hablo por parabolas; porque viendo no veen, y oyendo no oyen, ni entendien.

14 לְהִמָּלֵאת בָּהֶם הַנְּבוּאָה
יְשַׁעְיָהוּ הָאֹמֶרֶת שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ
וְאַל תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל תֵּדָעוּ׃

Demanera que ſe cumple en ellos la prophecia de Iſaias, que dize, De oydo oyreys, y no entendereys, y viendo vereys, y no mirareys.

15 כִּי־הִשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה
וְאָזְנָיו הִכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה
בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִינוּ
וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Porque el coraçon deſte pueblo eſtà engroſſado, y de los oydos oyen peſadamente, y de ſus ojos guinnam: porque no vean de los ojos, y oygan de los oydos, y del coraçon entiendan, y ſe conuiertan, y yo los ſane.

16 וְאַשְׁרֵי עֵינֵיכֶם כִּי־רָאוּ
וְאָזְנֵיכֶם כִּי־שָׁמְעוּ׃

Mas bienauenturados vueſtros ojos, porque veen: y vueſtros oydos, porque oyen.

ιγ΄.

11. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

Il reſpondit, & leur dit, Pourtant qu'il vous eſt donné de cognoiſtre les ſecrets du royaume des cieux, mais il ne leur eſt point donné.

12. Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.

Car à celui qui a, il lui ſera donné, & il en aura tant plus: mais à celui qui n'a rien, meſmes ce qu'il à lui ſera oſté.

13. Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσι.

Pour ceſte cauſe parle ie à eux, par ſimilitudes: pource qu'en voyant, ils ne voyent point: en oyant, ils n'oyent & n'entendent point.

14. Καὶ ἀναπληροῦται ἐπ᾽ αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα· ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

Ainſi eſt accomplie en eux la prophetie d'Eſaie, laquelle dit, En oyant vous orrez, & n'entendrez point: & en voyant vous verrez, & n'apperceurez point.

15. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Car le cœur de ce peuple eſt engraiſſé, & ont ouï dur de leurs oreilles, & ont cligné de leurs yeux: afin qu'ils n'apperçoiuēt des yeux, & n'oyēt des oreilles, & n'entendent du cœur, & ne ſe conuertiſſent. & que ie ne les gueriſſe.

16. Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι βλέπουσι· καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει.

Or ſont vos yeux bien-heurex, car ils apperçoiuent: & vos oreilles, car elles oyent.

C A P. XIII.

11. Qui reſpondens, ait illis, Quia vobis datũ eſt noſſe myſteria regni cælorum illis autem non eſt datum.

And he anſwered and ſayde vnto them/ Becauſe it is giuen vnto you/ to knowe the ſecretes of the kingdome of heauen/ but to them it is not giuen.

12. Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

For whoſoeuer hath/ to him ſhall be giuen/ and he ſhal haue abundance: but whoſoeuer hath not/ from him ſhall bee taken away/ euen that he hath.

13. Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

Therefore ſpeake I to them in parables/ becauſe they ſeeing/ do not ſee: and hearing/ they heare not/ neither vnderſtand.

14. Et adimpletur in eis prophetia Iſaiæ dicens, Auditu audietis, & non intelligetis; & videntes videbitis, & non videbitis.

So in them is fulfilled the propheſie of Eſaias/ which propheſie ſaith/ By hearing/ ye ſhall heare/ and ſhal not vnderſtand/ and ſeeing ye ſhall ſee/ and ſhall not perceiue.

15 Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

For this peoples heart is waxed fatte/ and their eares are dull of hearing/ & with theyr eyes they haue winked/ leaſt they ſhould ſee with their eyes/ and heare with theyr eares/ and ſhould vnderſtande with theyr heartes/ and ſhoulde returne/ that I might heale them.

16. Veſtri autem beati oculi quia vident, & aures veſtræ quia audiunt.

But bleſſed are your eyes/ for they ſee; and your eares/ for they heare.

Das XIII. Capitel.

11. Er antwortet vnd ſprach: Euch iſts gegeben/ daß jhr das Geheimniß deß Himmelreichs vernemet/ diſen aber iſts nicht gegeben.

Hand ſuarede/ oc ſagde/ det er eder giffuit/ at mercke Himmerigis Hemmelighed/ Men diſſe er det icke giffuit.

12. Denn wer da hat/ dem wirdt gegeben/ daß er die fülle habe/ Wer aber nicht hat/ von dem wirdt auch genommen/ das er hat.

Thi huo ſom haffuer/ hannem ſkal giffuis/ at hand ſkal haffue nock/ Men huo ſom icke haffuer/ Hannem ſkal oc tagis fra/ det hand haffuer.

13. Darumb rede ich zu jhnen durch gleichniſſe/ denn mit ſehenden Augen ſehen ſie nicht/ vnd mit hörenden Ohren hören ſie nicht/ denn ſie verſtehens nicht.

Der fore taler ieg til dem ved Lignilſer/ Thi de ſee icke/ met ſeendis Oyen/ oc høre icke met hørendis Oern/ thi dee forſtaa de icke.

14. Vnd über jhnen wirdt die weiſſagung Eſaie erfüllet/ die da ſagt: Mit den Ohren werdet jr hören/ vnd werdet es nicht verſtehen/ vnd mit ſehenden augen werdet jhr ſehen/ vnd werdets nicht vernemen.

Oc i dem ſkal Eſaie ſpaadom fuldkommis/ ſom ſiger/ I ſkulle høre met Oerne/ oc ſkulle det icke forſtaa/ oc met ſeendis øyen ſkulle i ſee/ oc ſkulle det icke mercke.

15. Denn diſes Volcks hertz iſt verſtockt/ vnd jhre Ohren hören übel/ vnd jre augen ſchlummern/ auff daß ſie nicht dermal eins mit den augen ſehen/ vnnd mit den Ohren hören/ vnd mit dem Hertzen verſtehen/ vnd ſich bekehren/ daß ich jhnen hülffe.

Thi dette Folckis Hierte er forherdet/ oc deris øern høre ilde/ oc deris øyen blunde/ At de ſkulle icke ſee en gong met deris øyen/ Oc høre met øerne/ oc forſtaa met Hiertet/ oc omuende dem/ at ieg motte hielpe dem.

16. Aber ſelig ſind eure Augen/ daß ſie ſehen/ vnnd eure Ohren/ daß ſie hören.

Men ſalige ere eders Oyen/ at de ſee/ oc eders øern/ at de høre.

Kapitola XIII.

11. A on odpowěděw/ řekl gim: Neb wám dáno geſt znáti tagemſtwij králowſtwij Božijho/ ale gim nenij dáno.

A on odpowiedáiac/ rzekł im/ Przeto iž wám dano ieſt wiedzieć táiemnice Kroleſtwá niebieſkiego/ á onym nie ieſt dano.

12. Kdož zagiſté má/ bude gemu dáno/ a bude hogněgij mijti: ale kdo nemá/ y to což má/ bude od něho odyato.

Abowiem ktokolwiek ma bedzie mu dano/ y ſſhánie ſie obfitſſym/ á ktokolwiek nie ma/ y to co ma/ bedzie wzięto od niego.

13. Protož w podobenſtwijch mluwijm gim: neb widauce newidij/ a ſlyſſýce neſlyſſý/ ani rozuměgij:

Dla tegoć im przez podobieńſtwa mowię/ iż widząc nie widzą/ y ſłyſząc nie ſłyſzą/ á ni rozumieia.

14. Aby ſe naplnilo na nich Proroctwij Izayáſſe/ řkaucyho: Vſſyma ſlyſſeti budete/ a nebudete rozuměti: a widauce vzřijte/ a ne budete wideti.

A przeto wypełnia ſie w nich proroctwo Ezaiaſzowe/ ktore mowi/ Słyſzeniem ſłuchác bedziecie/ á nie zrozumiecie/ y widząc widzieć bedziecie/ á nie obaczycie.

15. Neb geſt zhrublo ſrdce Lidu tohoto/ a vſſyma těžce ſlyſſeli/ a oči ſwé zawřeli: aby nikdý očima newiděli/ a vſſyma neſlyſſeli/ a ſrdcem neſrozuměli/ a neobratili ſe/ abych gich neuzdrawil.

Abowiem roſtyło ſerce ludu tego/ á vſzyma ciężko ſłyſzeli/ y oczymá ſwemi mrugali/ żeby kiedy oczymá nie ogladáli/ y vſzymá nie ſłyſzeli/ á ſercem nie zrozumieli/ y nie náwrocili ſie/ á ia ich nie vzdrowił.

16. Ale waſſe oči blahoſlawené gſau/ nebo widij: y vſſy waſſe/ nebo ſlyſſij.

Ale oczy wáſze ſzczeſliwe ſa iż widzą/ y vſzy wáſze iże ſłyſzą.

יג

17 אַמִּין גֵּיר אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּסַגִּיאֵא נְבִיֵא וְזַדִּיקֵא אֶתְרַגַּרְגוּ דְּנֶחְזוּן מֵדֶם דְּחָזֵין אַנְתּוּן וְלָא חֲזוֹ וּלְמֶשְׁמַע מֵדֶם דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן וְלָא שְׁמַעוּ׃

Perche io vi dico in verita, che molti Profeti & huomini giuſti hanno deſiderato di veder le coſe che vedete voi, e non l'hanno vedute: e vdir le coſe che vdite voi, e non l'hanno vdite.

18 אַנְתּוּן דֵּין שְׁמַעוּ מַתְלָא דְּזָרוֹעָא׃

Aſcoltate dunque voi la ſimilitudine del ſeminatore.

19 כֹּל דְּשָׁמַע מֶלְּתָא דְּמַלְכּוּתָא וְלָא מֶסְתַּכַּל בָּהּ אָתֵא בִּישָׁא וְחָטֵף מֶלְּתָא דַּזְרִיעָא בְּלֶבֵּהּ הָנַו הוּ דְּעַל יַד אוּרְחָא אֶזְדְּרַע׃

Chiunque ode la parola del regno, e non la intende, viene il maligno, e rapiſce cio che era ſtato ſeminato nel ſuo cuore: queſto è quello che fu ſeminato lungo la via.

20 הַו דֵּין דְּעַל שׁוּעָא אֶזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מֶלְּתָא וּבַר שָׁעְתֵהּ בְּחַדְוּתָא מְקַבֵּל לָהּ׃

E quel che fu ſeminato ne luoghi ſaſſoſi, queſto è colui che ode la parola, e ſubito la riceue con allegrezza.

21 לַיְת לֵהּ דֵּין עֶקָּרָא בֵּהּ אֶלָּא דְּזַבְנָא הוּ וּמָא דַּהְוָא אוּלְצָנָא אַו רְדוּפְיָא מֶטּוּל מֶלְּתָא עַגַּל מֶתְכְּשֵׁל׃

E non ha radice in ſe ſteſſo, ma è per poco tempo: talmente che ſopraueneudo qualche tribulatione ò perſecutione per conto de la parola, incontinente ſi ſcandaliza.

22 הַו דֵּין דְּבֵית כּוּבֵּא אֶזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מֶלְּתָא וְרֶנְיָא דְּעָלְמָא הָנָא וְטוּעְיַי דְּעוּתְרָא חָנְקִין לָהּ לְמֶלְּתָא וְדָלָא פֵּארֵא הָוְיָא׃

Quello che fu ſeminato fra le ſpine, è colui che ode la parola: ma le cure di queſto mondo, e lo ſuiamento de le richezze ſoffocano la parola, e coſi diuiene infruttuoſa.

יג

17 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי רַבִּים נְבִיאִים וְצַדִּיקִים חָפְצוּ לִרְאוֹת אֶת־אֲשֶׁר אַתֶּם רוֹאִים וְלֹא רָאוּ וְלִשְׁמוֹעַ אֲשֶׁר אַתֶּם שׁוֹמְעִים וְלֹא שָׁמֵעוּ׃

Porque decierto os digo, que muchos prophetas y juſtos deſſearonver loque voſotros veys; y no lo vieron: y oyr loque voſotros oys, y no lo oyeron.

18 וְאַתֶּם שִׁמְעוּ אֶת־מְשַׁל הַזּוֹרֵעַ׃

Oyd pues voſotros la parabola del que ſiembra.

19 כָּל־אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־דְּבַר מַלְכוּת וְלֹא יָבִין בָּא הַשָּׂטָן וְיִטְרֹף אֶת־אֲשֶׁר זָרוּעַ בִּלְבָבוֹ זֶה הוּא אֲשֶׁר נִזְרַע עַל־הַדֶּרֶךְ׃

Oyendo qualquiera la Palabra del Reyno, y no entendiendo la, viene él Malo, y arrebata loque fue ſembrado en ſu coraçon. Eſte es el que fue ſembrado junto àl camino.

20 וַאֲשֶׁר נִזְרַע עַל־הַסֶּלַע זֶה הוּא אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדָּבָר וּמִיָּד בְּשִׂמְחָה יִקַּח אוֹתוֹ׃

Y elque fue ſembrado en pedregales, eſte es elque oye la palabra, y luego la recibe con gozo.

21 וְשֹׁרֶשׁ לֹא הָיָה בּוֹ כִּי־אִם לְשָׁעָה יַעֲמֹד וּבְבוֹא הַצָּרָה אוֹ רְדוּף בַּעֲבוּר הַדָּבָר אָז בִּפְתְאוֹם יִכָּשֵׁל׃

Mas no tiene rayz en ſi, antes es temporal: que venida la aflicion, ò la perſecucion por la Palabra, luego ſe offende.

22 וַאֲשֶׁר נִזְרַע בַּקּוֹצִים זֶה הוּא אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדָּבָר וְדַאֲגַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְתוֹעַת הֶהָמוֹן יְחַנֵּק אֶת־הַדָּבָר וּבְלִי פְּרִי יִהְיֶה׃

Y el que fué ſembrado en eſpinas, eſte es el que oye la Palabra: mas la congoxa deſte ſiglo, y el enganno de las riquezas ahoga la Palabra, y hazeſe ſin fruto.

ιγ'.

17. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Car en verité ie vous di, que pluſieurs Prophetes & iuſtes ont deſiré de voir les choſes que vous voyez, & ne les ont pas veuës: & ouïr les choſes que vous oyez, & ne les ont pas ouïes.

18. Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος.

Vous donc oyez la ſimilitude du ſemeur.

19. Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.

Toute perſonne à qui il aduient d'ouïr la parole du royaume, & qui ne l'entend point, le mauuais vient, & rauit ce qui eſt ſemé au cœur? c'eſt celui qui à receu la ſemence aupres du chemin.

20. Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν.

Et celui qui à receu la ſemence ès lieux pierreux, c'eſt celui qui oit la parole, & incontinent la reçoit auec ioye.

21. Οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.

Mais il n'a point de racine en ſoi-meſme, pourtant n'eſt-il qu'à temps: tellement qu'oppreſsion ou perſecution aduenant pour la parole, il eſt incontinent ſcandalizé.

22. Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεὶς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων· καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Et celui qui à receu la ſemence entre les eſpines, c'eſt celui qui oit la parole de Dieu, mais le ſouci de ce monde, & la fallace des richeſſes eſtouffent la parole: & elle deuient infructueuſe.

CAP. XIII.

17. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ & iuſti cupierunt videre quæ videtis, & nonviderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

For verely I ſay vnto you / that many Prophets / and rigtheous men haue deſired to ſee thoſe things which ye ſee / and haue not ſeene them / and to heare thoſe thinges which ye heare/and haue not heart them.

18. Vos ergo audite parabolam ſeminantis.

Heare ye thercefore the parable of the ſower.

19. Omnis qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus, & rapit quod ſeminatum eſt in corde eius: hic eſt qui ſecus viam ſeminatus eſt.

Whenſoeuer a man heareth the woorde of the kingdome / and vnderſtandeth it not/ the euill one commeth / and catcheth away that which was ſowne in his heart: and this is he which hath receiued the ſeede by the way ſide.

20. Qui autem ſuper petroſa ſeminatus eſt: hic eſt qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud.

And hee that receyued ſeede in the ſtonie ground / is he which heareth the word / and incontinently with ioy receyueth it.

21. Non habet autem in ſe radicem, ſed eſt temporalis, facta autem tribulatione & perſecutione propter verbum, continuò ſcandalizatur.

Yet hath he no roote in him ſelfe/and dureth but a ſeaſon: for aſſoone as tribulation or perſecution commeth becauſe of the worde / by and by he is offended.

22. Qui autem ſeminatus eſt in ſpinis: hic eſt qui verbum audit, & ſolicitudo ſeculi iſtius & fallacia divitiarum ſuffocat verbum, & ſine fructu efficitur.

And he that receyueth the ſeede among thornes / is he that heareth the worde: but the care of this worlde/and the deceytfulnes of riches chocke the worde / and hee is made vnfruitfull.

Das XIII. Capitel.

17. Warlich ich ſage euch: vil Propheten vnd Gerechten haben begert zu ſehen / das jhr ſehet/ vnd habens nicht geſehen / vnnd zu hören / das jr höret/vnd habens nicht gehöret.

Sandelige ſiger ieg eder/ Mange Propheter oc Retferdige begerede at ſee/det i ſee / oc ſaae det icke/ Oc at høre / det i høre/ oc hørde det icke.

18. So höret nun jr diſe Gleichniß von dem Seeman.

Saa høre nu i denne Lignilſe om den Sæmand.

19. Wenn jemand das Wort von dem Reich höret / vnnd nicht verſtehet / ſo kombt der Arge / vnd reiſſet es hin/ was da geſeet iſt in ſein hertz/ vnd der iſts / der am wege geſeet iſt.

Naar nogen hører Ordet om Riget/ oc forſtaar det icke/ Da kommer den Onde/ oc riffuerbort/ det ſom er ſaat i hans Hierte/ Oc det er den / ſom er ſaat hoſſ Veyen.

20. Der aber auff das ſteinichte geſeet iſt / der iſts / Wenn jemand das Wort höret/vnd daſſelbige bald auffnimbt mit freuden.

Men det ſom er ſaat paa Stengrud/er den/Naar ſom nogen hører Ordet/ Oc anammer det ſnart met glæde.

21. Aber er hat nicht wurtzeln in jm/ ſondern er iſt wetterwendiſch / Wenn ſich trübſal vnnd verfolgung erhebt vmb des Worts willen / ſo ergert er ſich balde.

Oc hand haffuer icke roed i ſig / Men hand bliffuer ved til en tid. Naar ſom modgang oc forfølgelſe begyndis for Ordens ſkyld / Da forarger hand ſig ſnart.

22. Der aber vnter die Dörnen geſeet iſt / der iſts / wenn jemand das Wort höret/vnd die ſorge diſer Welt/ vnd betrug des Reichthumbs / erſtickt das Wort / vnd bringet nicht frucht.

Men det ſom er ſaat blant Torne / er den / Naar ſom nogen hører Ordet / Oc denne Verdens omhyggelighed / oc Rigdoms beſuigelſe / quel Ordet / oc gør icke fruct.

Kapitola XIII.

17. Neb zagiſtě prawijm wám / že mnozý Prorocy á Sprawedliwij žádali widěti co wy widijtě / a newiděli: a ſlyſſeti což wy ſlyſſýte / a neſlyſſeli.

Abowiem záprawde wam powiedam / iżwiele Prorokow y ſpráwiedliwych ludzi/żadali widzieć rzeczy ktore widzicie / á nie widzieli / y ſłyſzeć rzeczy kthore ſłyſzycie/á nie ſłyſzeli.

18. Protož wy ſlyſſte podobenſtwij rozſewače.

Wy tedy ſłuchaycie podobieńſtwá onego rośiewce.

19. Každý kdož ſlyſſý Slowo Králowſtwij a nerozumij/ přicházý Zlý y vchwacuge to což geſt wſáto w ſrdce geho: Tok geſt ten kterýž podlě ceſty wſát geſt.

Kiedykolwiek kto ſłyſzy ſłowo o onym Kroleſtwie/ á nie rozumie/przychodzi on zły/y gwałtem bierze tho co ieſt wśiano wſercu iego/á tenći ieſt ktory przy drodze naśienie przyiął.

20. Ale kterýž na ſkalně zemi wſát geſt: Ten geſt kterýž ſlyſſý Slowo/ a hned s radoſtij přigijmá ge.

A ten kthory ná opoczyſtych mieyſcách naśienie przyiął / tenći ieſt ktory ſłucha ſłowá y záráżem ie z radośćią przyimuie.

21. A nemá w ſobě kořene/ ale geſt čaſný: a když přigde zarmaucenij a protiwenſtwij pro Slowo/ y hned ſe pohorſſý.

Ale nie ma korzenia w ſobie/ owſzem docześny ieſt/A gdy przyydzie vtrapienie abo prześládowánie dla ſłowá/wnet ſię gorſzy.

22. Ale kdož geſt wſát mezy trnij/ten gť kterýž ſlyſſý Slowo Božij / než že pečowánij tohoto Swěta/a oklamánij Zbožij/ vduſſuge Slowo / y bywá včiněno bez vžitku.

A on kthory w ćierniu naśienie przyiął/ ieſtći ten ktory ſłucha ſłowá/ále fraſunek wieku tego / y záwodzenie bogactw záduſza ſłowo/y ſtawa ſię nie pożyteczne.

יג

23 הַו דֵּין דְּעַל אַרְעָא טַבְתָּא אֶזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מֶלְּתִי וּמֶסְתַּכַּל וְיָהֶב פֵּארֵא וְעָבֵד אִית דְּמְאָא וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דְּתְלָתִין׃

Ma quello che fu ſeminato ne la buona terra, è colui che ode la parola, & intendela, cioè, colui che fruttifica: e l'Vno fa cento. l'altro ſeſſanta, e l'altro trenta.

24 אַחֲרִנָא מַתְלָא אַמְתֵל לְהוּן וֶאמַר דַּמְיָא מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא דַּזְרַע זַרְעָא טָבָא בַּקְרִיתֵה׃

Vn'altra ſimilitudine propoſe loro dicendo, Il regno de cieli è aſſimigliato ad Vno huomo, che haueua ſeminato buon ſeme nel ſuo campo.

25 וְכַד דַּמְכוּ אֶנָשָׁא אֶתָא בְּעֶל־דְּבָבֵה וְזָרַע זִיזָנֵא בַּיְנַת חִטֵּא וֶאזַל׃

Ma mentre che gli huomini dormiuano, Venne il ſuo nimico, e ſeminò de la zizania fra'l grano, & andoſſene Via.

26 כַּד דֵּין יְעָא עֶסְבָּא וַעֲבַד פֵּארֵא הָיְדֵין אֶתְחְזִיו אָף זִיזָנֵא׃

E quando l'herba hebbe germinato, e fatto frutto, allora apparuero ancor le zizanie.

27 וְקַרֶבוּ עַבְדַוְהִי דְּמָרֵא בַּיְתָא וֶאמַרוּ לֵה מָרַן לַו זַרְעָא טָבָא זְרַעְתְּ בַּקְרִיתָךְ מֶן אֵימְכָא אִית בָּה זִיזָנֵא׃

La onde i ſeruitori del padre de la famiglia Vennero, e diſſerli, Padrone, non ſeminaſti tu buon ſeme nel tuo campo? Donde ha egli dunque le zizanie?

28 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוּן גַּבְרָא בְּעֶל־דְּבָבָא עֲבַד הָדָא אָמְרִין לֵה עַבְדַוְהִי צָבֵא אַנְתְּ נֵאזַל נְגַבֵּא אֶנּוּן׃

Et egli diſſe loro, Vn huomo nimico ha fatto queſto. E i ſeruitori gli diſſero, Vuoi tu dunque che noi andiamo à coglierle.

29 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוּן דַּלְמָא כַּד מְגַבֵּא אַנְתּוּן זִיזָנֵא תֶּעַקְרוּן עַמְהוּן אַף חִטְּתָא׃

Et egli diſſe, Non: accioche talora cogliendo le zizanie, Voi non iſuelliate inſieme con eſſe il grano.

יג

23 אַךְ אֲשֶׁר עַל־אֶרֶץ הַטּוֹבָה נִזְרַע זֶה הוּא אֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדָּבָר וּמֵבִין וּמֵבִיא וְעוֹשֶׂה פְּרִי זֶה מֵאָה וְזֶה שִׁשִּׁים וְזֶה שְׁלשִׁים׃

Mas el que fuè ſembrado en buena tierra, eſte es el que oye y entiende la Palabra, y el que lleua el fruto: y lleua vno à ciento, y otro à ſeſenta, y otro à treynta.

24 גַּם מָשָׁל אַחֵר שָׂם לִפְנֵיהֶם לֵאמֹר נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם הַזּוֹרֵעַ זֶרַע טוֹב בְּשָׂדֵהוּ׃

Otra parabola les propuſo, diciendo, El Reyno de los cielos es ſemejante àl hombre que ſiembra buena ſimiente en ſu haça.

25 וְכַאֲשֶׁר יָשְׁנוּ הָאֲנָשִׁים בָּא אוֹיְבוֹ וַיִּזְרַע חָרוּל בֵּין הַחִטִּים וַיֵּלַךְ׃

Mas durmiendo los hombres, vino ſu enemigo, y ſembró Zizania entre el trigo y fueſe.

26 וְכַאֲשֶׁר דָּשָׁא הַדֶּשֶׁא וּפְרִי עָשָׂה אָז נִרְאוּ גַּם הַחֲרוּלִים׃

Y como la yerua ſalió, y hizo fruto entonces la zizania pareció tambien.

27 וַיִּקְרְבוּ עַבְדֵי בַעַל הַבַּיִת וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנִי הֲלֹא זֶרַע טוֹב זָרַעְתָּ בְּשָׂדְךָ וּמֵאַיִן הַחֲרוּלִים בּוֹ׃

Y llegandoſe los ſieruos del padre de la familia, dixeronle, Sennor, no ſembraſte buena ſimiente en tu haça? Pues dedonde tiene zizania?

28 וַיֹּאמֶר לָהֶם אָדָם בְּלִיַּעַל עָשָׂה הַזֹּאת וַעֲבָדִים אָמְרוּ לוֹ אִם תִּרְצֶה נֵלֵךְ וְנֶאֱסֹף אוֹתָם׃

Y el les dixo, El enemigo hombre ha hecho eſto. Y los ſiervos le dixeron, Pues quieres que vamos y la cojamos?

29 וַיֹּאמֶר לֹא פֶּן תֶּאֶסְפוּ אֶת־הַחֲרוּלִים וְתִתְּשׁוּ יַחְדָּו אִתָּם אֶת־הַחִטִּים׃

Y el dixo, No: porque cogiendo la zizania, no arranqueys tambien con ella el trigo.

ιγ'.

23. Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιών, ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὁ μὲν ἑκατὸν, ὁ δὲ ἑξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.

Mais celui qui à receu la ſemence en bonne terre, c'eſt celui qui oit la parole, & qui l'entend: aſſauoir celui qui porte & produit fruict, l'vn cent pour vn, l'autre ſoixante pour vn, & l'autre trente pour vn.

24. Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

Il leur propoſa vne autre ſimilitude, diſant, le royaume des cieux reſſemble à vn homme qui à ſemé bonne ſemence en ſon champ.

25. Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.

Mais pendant que les hommes dormoyent, ſon ennemi eſt venu, qui à ſemé de l'yuroye parmi le bled, puis s'en eſt allé.

26. Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.

Et apres que la ſemence fut venue en herbe, & eut produit du fruict, alors auſsi s'apparut l'yuroye.

27. Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια;

Adonc les ſeruiteurs du pere de famille eſtans venus vers lui, lui ont dit, Seigneur, n'as-tu pas ſemé bonne ſemence en ton champ? d'où vient donc qu'il y à de l'yuroye?

28. Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ· θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά;

Mais il leur dit, C'eſt l'ennemi qui à fait cela. Et les ſeruiteurs lui reſpondirent, Veux-tu donc, que nous y allions, & cueillions l'yuroye?

29 Ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

Et il leur dit, Non: qu'il n'aduiene. qu'en cueillant l'yuroye, vous arrachiez le bled quant & quant.

CAP. XIII.

23. Qui verò in terram bonam ſeminatus eſt: hic eſt qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centeſimum, aliud autem ſexageſimum, aliud verò triceſimũ.

But hee that receyueth the ſeede in the good ground / is he that heareth the worde. / and vnderſtandeth it / which alſo beareth fruite/and bringeth foorth ſome an hundreth folde / ſome ſixtie folde/ and ſome thirtie folde.

24. Aliam parabolam propoſuit illis, dicens, Simile factum eſt regnum cælorum homini qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo.

And other parable put hee forth vnto them / ſaying / The kingdome of heauen is like vnto a man which ſowed good ſeede in his fielde.

25. Cùm autem dormirent homines, vênit inimicus eius, & ſuperſeminavit zizania in medio tritici, & abiit.

But while men ſlept / there came his enemie / and ſowed tares among the wheat / and went his way.

26. Cum autem creviſſet herba, & fructum feciſſet: tunc apparuerunt & zizania.

And when the blade was ſprong vp/and brought fort fruite / then appeared the tares alſo.

27. Accedentes autem ſervi patris familias, dixerunt ei, Domine, nónne bonum ſemẽ ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

Then came the ſeruantes of the houſeholder/ and ſaid vnto him / Maſter/ ſowedſt not thou good ſeede in thy fielde / from whence then hath it tares?

28. Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis imus, & colligimus ea?

And he ſaide to them/the enuious man hath done this. Then the ſeruants ſaid vnto him / Wilt thou then that we go and gather them vp?

29. Et ait, Non, ne fortè colligentes zizania, eradicetis ſimul cum eis & triticum.

But he ſaide / Nay / leſt while ye go about to gather the tares / ye plucke vp alſo with them the wheate.

Das XIII. Capitel.

23. Der aber in das gute Land geſeet iſt / der iſts / Wenn jemand das Wort höret/vnd verſtehet es/vnd den auch frucht bringet / Vnnd etlicher tregt hundertfeltig/etlicher aber ſechtzigfeltig/etlicher dreiſſigfeltig.

Men det ſom er ſaat i god Jord / er den / Naar ſom nogen hører Ordet / Oc forſtaar det / oc gør end ocſaa fruct/ Oc noget bær hundrede folt / noget tryſinds tiue folt / noget tredive folt.

24. Er leget jhnen ein ander Gleichniß für / vnd ſprach: Das Himelreich iſt gleich einem Menſchen / der guten Samen auff ſeinen acker ſeet.

Hand lagde den en anden Lignelſe faare / oc ſagde: Himmerigis rige lignis ved it Menniſke ſom ſaade god Sæd i ſin Ager.

25. Da aber die Leute ſchlieffen / kam ſein Feind/ vñ ſeete vnkraut zwiſchen den Weitzen / vnnd gieng davon.

Oc der Folckene ſoffue / kom hans Fiende / oc ſaade Klinte blant Hueden / oc gick bort.

26. Da nun das Kraut wuchß / vnd frucht bracht / da fand ſich auch das vnkraut.

Der Sæden voxte nu / oc bar Fruct / Da ſyntes ocſaa Klinten.

27. Da tratten die Knechte zu dem Haußvater / vnnd ſprachen: Herr haſt du nicht guten Samen auff deinen Acker geſeet? Woher hat er denn das Vnkraut?

Da ginge Tienerne til Hoſbonden / oc ſagde/ Herre/ Saade du icke god Sæd i din Ager? Huor aff haffuer hand da Klinten?

28. Er ſprach zu jhnen: Das hat der Feind gethan. Da ſprachen die Knechte: Wilt du denn/ daß wir hingehen/ vnd es außgetten?

Hand ſagde til dem / Det haffuer Fienden giort. Da ſagde Tienerne / Vilt du da/ at wi ſkulle gaa bort/ oc luge dem aff?

29. Er ſprach: Nein/ auff daß jhr nicht zugleich den Weitzen mit außrauffet/ ſo jr das vnkraut außgettet.

Hand ſagde / Ney / Paa det i ſkulle icke tel ligerøcke Hueden op met / der ſom i luge Klinten aff.

Kapitola XIII.

23. Ale kdož w dobrů zemi wſát geſt/ten geſt/kterýž ſlyſſý Slowo a rozumij/a vžitek neſe y činij/některé zagiſté Stý/ a giné Sſedeſátý / giné pak Třidcátý.

On záſie kthory ná dobrey ziemi przijął naſienie tenci ieſt ktory ſlucha ſłowá y rozumie / á tenci owoc przynoſi / y czyni ieden tyle ſtokroć/drugi záś tyle ßeśćdzieſiatkroć/á drugi tyle trzydzieści kroć.

24. Giné podobenſtwij powěděl gim/řka: Podobno včiněno geſt Královſtwj Nebeſké Cžlowěku/kterýž naſýl dobrého Semene na poli ſwém.

Drugie podobieńſtwo powiedział im/mowiąc/Przypodobáne ieſth Kroleſtwo nibeieſkie człowiekowi kthory śiał dobre naśienie na roli ſwoiey.

25. A když zeſnuli Lidé / přiſſel nepřijtel geho/a naſýl kaukole mezy Pſſenicy/a odſſel.

A gdy ludzie ſpáli / przyßedł nieprzyiaciel iego / y náśiał kakolu miedzy pßenicą / y poßedł precz.

26. Když pak wzroſtla bylina/a vžitek včinila / tehdy ſe vkázal y Kaukol.

A gdy wſchodziłá trawá y owoc czyniłá/tedy ſię pokazał y kakol.

27. Protož přiſtaupiwſſe Služebnijcy Hoſpodářowi/ řekli gemu: Pane/wſſak gſy dobrého ſemene naſýl na twém Poli: kdež ſe geſt pak wzal Kaukol?

Y przyſtapiwßy ſłudzy goſpodárſcy/rzekli mu / Pánie/izaś ty nie śiáł dobrego naśienia ná roli thwoiey? Z kad tedy kakol ma?

28. Y řekl gim: Nepřijtel Cžlowěk to včinil. Služebnijcy pak řekli gemu: Chceſſli/ půgdeme a wytrháme gey?

A on rzekł im / Nieprzyiaciel człowiek tho vczynił: Y rzekli ſłudzy do niego/A chcezże thedy ábyſmy ßli y pozbierali gi?

29. Y řekl: Ne/abyſſte ſnad trhagijce Kaukol/ ſpolu s nim newytrhali y Pſſenice.

A on rzekł / Nie byście ſnać zbiráiac kakol nie wykorzenili záraz z nim y pßenice.

יג

30 שְׁבוֹקוּ רָבְיִן תַּרְוֵיהוֹן
אַכְחְדָא עַד־מָא לַחְצָדָא
וּבְזַבְנָא דַּחְצָדָא אָמַר
אֶנָא לַחְצוֹדֵא גַּבּוֹ לוּקְדַם
זִיזָנֵא וַאסוּר אֶנוּן מָא
מֵאסָרְיָתָא דְּיֵאקְדוּן חֶטֵּא
דֵין כַּנֵּשׁוּ אֶנֵין לַאוֹצָרַי׃

Laſſate creſcere tutte due inſieme, infin à la mietitura, e al tempo de la mietitura dirò à i mietitori, Cogliete primamente le zizanie, e legatele in faſcetti per abbruciarle, e raccogliete il grano nel mio granaro.

31 אַחְרִנָא מַתְלָא אַמְתֶל
לְהוֹן וֶאמַר דַּמְיָא מ
מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָא
לַפְרֶדְתָּא דְּחַרְדְּלָא דַּנְסַב
גַּבְרָא זַרְעָהּ בַּקְרִיתֵהּ׃

Vnaltra ſimilitudine propoſe loro dicendo, Il regno de cieli è ſimile à vn grano di ſenape, che vn huomo preſe, e ſeminò nel ſuo campo.

32 וְהִי זְעוּרְיָא הִי מֵן
כֻּלְהֵין זַרְעוּנָא מָא דֵין
דִּרְבַת רַבָּא הִי מֵן כֻּלְהוֹן
יַרְקוּנֵא וְהָוְיָא אִילָנָא אַיְך
דְּתָאתֵא פָּרַחְתָא דַּשְׁמַיָא
תַּקֵּן בְּסַוְכַיְהָ׃

Ilquale è ben il minore di tutti i ſemi: ma poi ch'egli è creſciuto, è maggior de l'altre piante, e diuiene arboro: in tal modo che gli vccelli del cielo vengono, e fanno i nidi ne ſuoi rami.

33 אַחְרִינָא מַתְלָא אֲמַר
לְהוֹן דַּמְיָא מַלְכוּתָא
דַּשְׁמַיָא לַחְמִירָא הַו
דְּשֶׁקְלַת אַנְתְּתָא טַמְרַת
בִּתְלָת סָאִין דְּקַמְחָא עַד־
מָא דְּכֻלֵּהּ חְמַע׃

Vnaltra ſimilitudine diſſe loro, cioè, Il regno de cieli è ſimile al fermento, ilquale vna donna piglia, e miſe dentro à tre miſure di farina, in fin à tanto che ſia tutto lieuitato.

34 הָלֵין כֻּלְהֵין מַלֵּל
יֵשׁוּעַ בְּפֶלְאָתָא לְכֶנְשָׁא
וַדְּלָא בְּפֶלְאָתָא לָא מְמַלֵּל
הֲוָא עַמְּהוֹן׃

Tutte queſte coſe parlò IESV à le turbe per ſimilitudini, a ſenza ſimilitudini non parlaua loro.

יג

30 הַנִּיחוּ לִגְדּוֹל אֶת־שְׁנֵיהֶם
עַד הַקָּצִיר וּבְעֵת קָצִיר אוֹמַר
לַקֹּצְרִים אִסְפוּ בָרִאשׁוֹנָה אֶת־
חֲרוּלִים וְקִשְׁרוּ אוֹתָם לִצְרוֹרוֹת
לְהַשְׂרֵף אוֹתָם וְאֶת־הַחִטִּים
אִסְפוּ לִי לְגָרְנִי׃

Dexad crecer juntamente lo vno y lo otro haſta la ſiega, y àl tiempo de la ſiega yo dire à los ſegadores, Coged primero la zizania, y atalda en manojos para quemar la: mas el trigo allegaldo en mi alholi.

31 עוֹד אַחֵר מָשָׁל שָׂם לִפְנֵיהֶם
לֵאמֹר נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם
לְגַרְעִין חַרְדָּל אֲשֶׁר לְקָחוֹ אָדָם
וַיִּזְרַע בְּשָׂדֵהוּ׃

Otra parabola les propuſo, diziendo, El Reyno de los cielos es ſemejante àl grano de moſtaza, que tomandolo alguno lo ſembró en ſu haça.

32 וְהוּא קָטוֹן מִכֹּל זְרָעִים
וְכַאֲשֶׁר יִגְדּוֹל גָּדוֹל מִכָּל־עֲשָׂבוֹת
הוּא וַיִּהְיֶה עֵץ אֲשֶׁר יָבוֹאוּ גַּם
עוֹף הַשָּׁמַיִם וְקִנְּנוּ בִסְעִפּוֹתָיו׃

Elqual à la verdad es el mas pequenno de todas las ſimientes: mas quando hà crecido, es el mayor de todas las hortalizas: y hazeſe arbol que vienen las aues del cielo y hazen nidos en ſus ramas:

33 עוֹד מָשָׁל אַחֵר דִּבֵּר אֲלֵיהֶם
נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְחָמֵץ
אֲשֶׁר תִּקָּחֵהוּ אִשָּׁה וְטָמְנָה אוֹתוֹ
בִּשְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת עַד־
כִּי יֶחְמַץ כֻּלּוֹ׃

Otra parabola les dixo, El reyno de los cielos es ſemejante à la leuadura, que tomandola la muger, la eſconde en tres medidas de harina, haſta que todo ſe leude.

34 כָּל אֵלֶּה דִּבֵּר יֵשׁוּעַ בִּמְשָׁלִים
אֶל הָעָם וּבְלִי מְשָׁלִים לֹא
דִבֵּר אֲלֵיהֶם׃

Todo eſto habló Ieſus por parabolas à las compannas: Y nada les habló ſin parabolas.

ιγ΄.

30. Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά. τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

Laiſſez-les croiſtre tous deux enſemble, iuſques à la moiſſon: & en la ſaiſon de la moiſſon, ie dirai aux moiſſonneurs, Cueilez premiemerent l'yuroye, & la liez en faiſſeaux pour la bruſler: mais aſſemblez le bled en mon grenier.

31. Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

Il leur propoſa vne autre ſimilitude, diſant, Le royaume des cieux eſt ſemblable au grain de ſemence de mouſtarde, que quelcun à prins & ſemé en ſon champ.

32. Ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον τῶν λαχάνων ἐστί· καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Qui eſt bien la plus petite de toutes les ſemences: mais quand il eſt creu, il eſt plus grand que les autres herbes, & deuient arbre: tellement que les oiſeaux du ciel y vienent, & font leur nids en ſes branches.

33. Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Il leur dit vne autre ſimilitude, Le royaume des cieux eſt ſemblable au leuain q'vne femme prend, & met parmi trois meſures de farine, iuſques à ce qu'elle ſoit toute leuee.

34. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς.

Toutes ces choſes dit Ieſus aux troupes en ſimilitudes. & ne parloit point à eux ſans ſimilitude.

CAP. XIII.

30. Sinite utraque creſcere uſque ad meſſem: & in tẽpore meſſis dicam meſſoribus, Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

Let both growe together vntill the harueſt/and in time of harueſt I will ſay to the reapers / Gather ye firſt the tares/ and bind them in ſheaues to burne them : but gather the wheat into my barne.

31. Aliam parabolam propoſuit eis, dicens, Simile eſt regnum cælorum grano ſinapis, quod accipiens homo ſeminavit in agro ſuo.

An other Parable hee put forth vnto them / ſaying / The kingdome of heauen is like vnto a graine of muſtarde ſeede / which a man taketh and ſoweth in his field:

32. Quod minimum quidem eſt omnibus ſeminibus: cum autem creverit, maius eſt omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.

Which in deede is the leaſt of all ſeedes : but when it is growne/ it is the greateſt among herbes/and it is a tree/ ſo that the birds of heauen come and build in the branches thereof.

33. Aliam parabolam locutus eſt eis. Simile eſt regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.

Another parable ſpake hee to them/ The kingdome of heauen is like vnto leauen/ which a woman taketh and hideth in three peckes of meale / till all be leauened.

34. Hæc omnia locutus eſt Ieſus in parabolis ad turbas: & ſine parabolis non loquebatur eis:

All theſe things ſpake Jeſus vnto the multitude in parables/and without parables ſpake he not to them.

Das XIII. Capitel.

30. Laſſets beides miteinander wachſen / biß zu der Erndte / vnnd vmb der Erndte zeit / wil ich zu den Schnittern ſagen: Sammlet zuvor das vnkraut / vnd bindet es in Bündlein daß man es verbrenne / Aber den Weitzen ſammlet mir inn meine Scheuren.

Lader dem baade voxe tilſammen / indtil Høſten. Oc naar det er tid at høſte / vil ieg ſige til Hæſtfolcket / Sancker førſt Klinten tilſammen / oc binder dem vdi Knippe / at mand kand opbrende dem / Men ſamler mig Hueden ind i min Lade.

31. Ein ander Gleichniß leget er jhnen für / vnnd ſprach: Das Himmelreich iſt gleich einem Senffkorn / das ein Menſch nam / vnd ſeets auff ſeinen Acker.

Hand lagde dem en anden Lignilſe faare / oc ſagde / Himmerigis rige lignis ved it Seneps korn ſom it Menniſke tog / oc ſaade / i ſin Ager.

32. Welches das kleineſt iſt vnter allem Samen / Wenn es aber erwechſt / ſo iſt es das gröſeſt vnter dem Kol / vnd wirdt ein Baum / das die Vögel vnter dem Himmel kommen / vnd wonen vnter ſeinen Zweigen.

Huilcket er minſt blant al Sæd / Men naar det voxer op / da er det ſtørſt blant Kaalen / oc bliffuer it Træ / at Fulene vnder Himmelen komme / oc bo blant grenene der paa.

33. Ein ander Gleichnis redet er zu jnen: Das Himmelreich iſt einem Sauerteig gleich / den ein Weib nam / vnd vermenget jhn vnter drey Scheffel Mehls / biß daß es gar durchſeuert ward.

Hand ſagde dem en anden Lignelſe. Himmerigis rige lignis ved en Surdey / huilcken en Quinde tog / oc blandede hannem i tre ſkepper Meel / indtil det bleff aldelis ſured igennem.

34. Solchs alles redet Jeſus durch Gleichniſſe zu dem Volck / vnd ohn Gleichniſſe redet er nicht zu jhnen.

Jheſus talede dette altſammen til Folcket ved Lignelſer / oc vden Lignelſer talede hand inted til dem.

Kapitola XIII.

30. Nechtež ať obě ſpolu roſte až do žně : a w čas žně dijm žencuom : Wytrhantež naypřw kaukol / a ſwažtež gey w ſnopky k ſpalenij / ale Pſſenicy ſhromažďte do mé Stodoly.

Dopuśćcie oboygu ſpołu roſć áż do żniwá / á czáſu żniwá rzekę żeńcom / Zbierzcie pierwey kąkol / á zwiążcie gi w ſnopki ku ſpaleniu / á pßenicę zgromadźcie do gumná moiego.

31. Opět giné podobenſtwij propowěděl gim / řka : Podobno geſt Králowſtwij Nebeſké Zrnu horčičnému / kteréž wzaw Člowěk / wſyl na ſwém poli.

Drugie podobieńſthwo powiedział im mowiąc / Podobne ieſt kroleſtwo niebieſkie ziarnu gorczycznemu / ktore wziąwßy człowiek / wśiáł ná roli ſwoiey.

32. Kteréžto zagiſté naymenſſý geſt mezy wſſemi Semeny. A když wzroſte / wětſſý geſt wſſech bylin / a býwá Strom / tak že Ptácy powětrnij přiletijce / hnijzdij ſe na geho Ratoleſtech.

Kthore namnieyßeć ieſt ze wßego naśienia / ale kiedy vrośćie nawiecżße ieſt ze wßech iarzyn / y ſtawa ſie drzewem / thak iż przychodza ptacy niebieſcy y gniazda ſwe czynia na gáłazkách iego.

33. Giné podobenſtwij mluwil gim / řka : Podobno gſt Králowſtwij Nebeſké Kwaſu / kterýžto wzawſſy žena / y ſkryla we třech měřicých mauky / až zkyſalo wſſecko.

Drugie podobieńſtwo powiedział im mowiąc / Podobne ieſt kroleſtwo niebieſkie kwáſowi / kthory wziąwßy niewiáſthá / zákryłá we trzy miáry máki / áż wßytká ſkwáśniáłá.

34. Tyto wſſeckny wěcy mluwil Gežijš w podobenſtwijch k Zaſtupům / a bez podobenſtwij nic gim nemluwil.

Ty wßytki rzeczy mowił Jezus przez podobieńſthwá onemu zgromadzeniu ludu / á krom podobieńſtwá nic im nie mowił.

יג

35 איך דנתמלא מדם ד
דאתאמר ביד נביא
דאמר אפתח פומי ב
במתלא ואבע כסיתא
דמן קדם תרמיתה ד
דעלמא׃

Accioche s'adempieſſe quello ch'era ſtato detto per il Propheta, che dice, Io aprirò la mia bocca in ſimilitudini, pronunciarò le coſe che ſono ſtate occulte fin da la fondation del mondo.

36 הידין שבק ישוע ל
לכנשא ואתא לביתא
וקרבו לותה תלמידוהי
ואמרין לה פשק לן מ
מתלא הו דזיזנא
ודקריתא׃

Allor I E S V *laſſate le turbe, venne à caſa, e i ſuoi diſcepoli ſe ne vennero à lui, e diſſero, Dichiaraci la ſimilitudine de le zizanie del campo.*

37 הו דין ענא ואמר
להון הו דזרע זרעא טבא
איתוהי ברה דאנשא׃

Il quale riſpondendo, diſſe loro, Colui che ſeminò il buon ſeme, è il Figliuol de l'huomo.

38 וקריתא איתיה
עלמא זרעא דין טבא
בניה אנון דמלכותא
זיזנא דין איתיהון בנוהי
דבישא׃

E il campo, è il mondo. Il buon ſeme. ſono i figliuoli del regno: e le zizanie ſono i figliuoli del maligno.

39 בעל־דבבא דין
דזרע אנון איתוהי סטנא
חצדא דין איתוהי שולמה
דעלמא חצודא דין
מלאכא׃

E il nimico che le ſeminò, è il Diauolo. La mietitura, è la fine del mondo: e i mietitori, ſono gli Angeli.

40 איכנא הכיל דמתגבין
זיזנא ומתקדין בנורא הכנא
יהוא בשולמה דעלמא
הנא׃

Si come dunque ſi colgono le Zizanie & abbruſcianſi col fuoco: coſi ſara ne la fine di queſto ſecolo.

41 ישדר ברה דאנשא
מלאכוהי ונגבון מן מל
מלכותה כלהון מכשולא
וכלהון עבדי עולא׃

Il Figliuol de l'huomo mandara i ſuoi Angeli, che raccoglieranno del regno ſuo tutti gli ſcandali, e quelli che operano l'iniquità.

יג

35 לְהִמָּלֵא אֲשֶׁר נֶאֱמַר בַּנָּבִיא לֵאמֹר אֶפְתַּח בְּמָשָׁל פִּי אַבִּיעַ חִידוֹת מִנִּי קֶדֶם׃

Paraque ſe cumplieſſe lo que fué dicho por el Propheta, que dixo, Abriré en parabolas mi boca: regoldaré coſas eſcondidas deſde la fundacion del mundo.

36 וַיַּעֲזֹב יֵשׁוּעַ אֶת־הָעָם וַיֵּלֶךְ הַבַּיִת וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לֵאמֹר פָּרֵשׁ לָנוּ אֶת־מְשַׁל חֲרוּלֵי הַשָּׂדֶה׃

Entonces, embiadas las compannas, Ieſus ſe vino à caſa: Y llegandoſe à el ſus diſcipulos, dixeronle: Declaranos la parabola de la zizania de la haça.

37 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזּוֹרֵעַ זֶרַע טוֹב יֵשׁוּ הוּא בֶּן־הָאָדָם׃

Y reſpondiendo el, dixo les, El que ſiembra buena ſimientee es el Hijo de hombre.

38 וְהַשָּׂדֶה הוּא הָעוֹלָם וְזֶרַע הַטּוֹב הֵמָּה בְּנֵי מַלְכוּת וְהַחֲרוּלִים בְּנֵי בְלִיַּעַל הֵמָּה׃

Y la haça es el mundo. Y la buena ſimiente, eſtos ſon los hijos del Reyno. Y la zizania ſon los hijos del Malo.

39 וְאוֹיֵב אֲשֶׁר זָרַע אוֹתָם הוּא הַשָּׂטָן וְהַקָּצִיר תַּכְלִית הָעוֹלָם הִיא וְקוֹצְרִים הֵם הַמַּלְאָכִים׃

Y el enemigo que la ſembró, es el diablo. Y la ſiega es la fin del mundo. Y los ſegadores ſon los Angeles.

40 וְכַאֲשֶׁר נֶאֶסְפוּ חֲרוּלִים וּבָאֵשׁ נִשְׂרְפוּ כֵּן יִהְיֶה בְּתַכְלִית הָעוֹלָם הַזֶּה׃

De manera que como es cogida la zizania, y quemada à fuego, anſi ſerá en la fin deſte ſiglo.

41 כִּי־יִשְׁלַח בֶּן־הָאָדָם אֶת־מַלְאָכָיו וְיֶאֶסְפוּ מִמַּלְכוּתוֹ כָּל־מִכְשׁוֹלִים וְכָל פֹּעֲלֵי עָוֶל׃

Embiará el Hijo del hombre ſus Angeles, y cogerán de ſu Reyno todos los eſtoruos, y los que hazen iniquidad.

ιγ'.

35. Ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Afin que fuſt accompli ce dont auoit eſté parlé par le Prophete, diſant, I'ouurirai ma bouche en ſimilitudes: ie deſgorgerai les choſes qui ont eſté cachees dés la fondation du monde.

36. Τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰησοῦς, καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.

Adonc Ieſus ayant laiſſé les troupes, vint à la maiſon, & ſes diſcliples vindrent à lui, diſans, Declare-nous la ſimilitude de l'yuroye du champ.

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἔστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Lequel reſpondant leur dit, Celui qui ſeme la bonne ſemence eſt le Fils de l'homme.

38. Ὁ δὲ ἀγρὸς, ἔστιν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας. τὰ δὲ ζιζάνια, εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

Et le champ eſt le monde. La bonne ſemēce, ce ſont les enfans du royaume. L'yuroye, ce ſont les enfans du mauuais.

39. Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ, ἔστιν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταὶ, ἄγγελοί εἰσιν.

Et l'ennemi qui l'a ſemee, c'eſt le diable. La moiſſon, c'eſt la fin du mōde. Et les moiſſonneurs ſont les Anges.

40. Ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Tout ainſi donc qu'on cueille l'yuroye, & qu'on la bruſle au feu, ainſi ſera-il en la fin de ce monde.

41. Ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.

Le Fils de l'homme enuoyera ſes Anges, qui cueilliront de ſon royaume tous les ſcandales, & ceux qui font iniquité.

CAP. XIII.

35. Vt impleretur quod dictum erat per prophetam dicentem, Aperiam in parabolis os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.

That it might be fulfilled / which was ſpoken by the Prophet/ ſaying / I will open my mouth in parables / and will vtter the things which haue bene kept ſecrete from de foundation of the world.

36. Tunc dimiſſis turbis vênit in domum ? & acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes, Ediſſere nobis parabolam zizaniorum agri.

Then ſend Jeſus the multitude away / and went into the houſe. And his diſciples came vnto him / ſaying / Declare vnto vs the parable of the tares of the field.

37. Qui reſpondens ait illis, Qui ſeminat bonum ſemen: eſt filius hominis.

Then anſwered he / and ſaid to them/ He that ſoweth the good ſeede/is the Sonne of man.

38. Ager autem: eſt mundus. Bonum verò ſemen: hi ſunt filii regni. Zizania autem: filii ſunt nequam.

And the field is the worlde / and the good ſeede / they are the children of the kingdome/and the tares are the children of the wicked.

39. Inimicus autem qui ſeminavit ea: eſt diabolus. Meſſis verò: conſummatio ſeculi eſt, Meſſores autem: angeli ſunt.

And the enemy that ſoweth them / is the deuill/ and the harueſt is the ende of the worlde/ and the reapers be the Angels.

40. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ſic erit in cõſummatione ſeculi,

As then the tares are gathered and burned in the fire / ſo ſhall it bee in the ende of this world.

41. Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem.

The Sonne of man ſhall ſende forth his Angels/ and they ſhall gather out of his kingdome al things that offend / and them which do inquitie.

Das XIII. Capitel.

35. Auff daß erfüllet würde / das geſagt iſt durch den Propheten / der da ſpricht: Ich wil meinen mund auffthun in Gleichniſſen/ vnnd will außſprechen die heimligkeit von anfang der Welt.

At det ſkulde fuldkommes / ſom er ſagd ved Propheten / ſom ſiger / Jeg vil oplade min mund i Lignelſer / oc vdſige Hemmelige ting fra Verdens begyndelſe.

36. Da ließ Jeſus das Volck von ſich / vnd kam heim. Vnd ſeine Jünger tratten zu jhm / vnnd ſprachen: Deute vns dieſe gleichniſſe vom Vnkraut auff dem Acker.

Da forlod Jheſus Folcket fra ſig/ ock kom hiem. Oc hans Diſciple ginge til hannem / oc ſagde / Forklare oſſ den Lignelſe om Klinten paa ageren.

37. Er antwort/vnd ſprach zu jnen: Des Menſchen Son iſts / der da guten Samen ſeet.

Hand ſuarede /oc ſagde til dem / Det er Menniſkens Søn / ſom ſaar god Sæd.

38. Der Acker iſt die Welt. Der gute Same ſind die Kinder des Reichs. Das vnkraut/ ſind die Kinder der boßheit.

Ageren er Verden. Den gode Sæd / ere Rigens børn. Klinten ere ondſkaffs Børn.

39. Der feind der ſie ſeet / iſt der teuffel. Die Erndte / iſt das Ende der Welt. Die Schnitter ſind die Engel.

Fienden ſom dem ſaade / er Dieffuelen. Høſten/ er Verdens ende. Høſt folcket / ere Englene.

40. Gleich wie man nun das Vnkraut außgettet/ vnnd mit feuer verbrennet/ ſo wirds auch am ende diſer Welt gehen.

Lige ſom mand luger nu Klinten aff / oc opbrender met Ild / Saa ſkal det oc ſke i denne Verdens ende.

41. Des Menſchen Son wirdt ſeine Engel ſenden / vnd ſie werden ſamlen auß ſeinem Reich alle Ergerniſſe. Vnd die da vnrecht thun.

Menniſkens Søn ſkal vdſende ſine Engle / Oc de ſkulle ſancke aff hans Rige alle Forargelſer / oc dem ſom gøre wret.

Kapitola XIII.

35. Aby ſe naplnilo / cožpowědijno ſkrze Proroka / kterýž dij: Otewru w podobenſtwijch Vſta má / wyprawowati budu ſkryté wěcy od vſtanowenij Swěta.

Aby ſie wypełniło tho co ieſt rzeczono przez Proroká mowiącego/Otworzę vſthá moie w podobieńſtwách/ y opowiem ſkryte rzeczy od założenia świátá.

36. Tehdy rozpuſtiw Záſtupy/přiſſel do domu: Y přiſtaupili k němu Včedlnjcy geho řkauce: Wylož nam podobenſtwij o Kaukoli polnijm.

Thedy roſpuściwſzy ono zgromádzenie ludu Jezus/przyſzedł w dom/y przyſthapili k niemu vczniowie iego/mowiąc/Roſpowiedz nam podobieńſthwo o kąkolu oney roley.

37. Kterýž odpowijdage/řekl: Kdo ſege dobré ſýmě / geſtiť Syn Cžlowěka.

A on odpowiedáiąc rzekł im/ Ten ktory śieie dobre naſienie/ ieſtći Syn człowieczy.

38. A pole/geſt tento Swět. Dobré pak ſýmě/ gſau Synowé králowſtwij. Ale Kaukol/ gſau Synowé zlého.

Rolá ieſt świát. á dobre naśienie/ćić ſą ſynowie Kroleſtwá / kąkol też/ſą ſynowie onego złego.

39. A nepřijtel kterýž gey rozſýwá /geſtiť Diábel. Ale žeň / geſt ſkonánij Swěta. A žency/gſau Angelé.

Nieprzyiaciel záśie ktory go náſiał/ieſtći dyabeł/á żniwo ieſt dokonánie świátá/żeńcy też ſą Aniołowie.

40. Protož yakož wytrháwagij Kaukol / a Ohněm gey ſpalugij / tak bude ſkonánij Swěta.

Iáko tedy kąkol zbieráią y pálą gi w ogniu/ták będzie w dokonániu świátá tego.

41. Poſſle Syn Cžlowěka Angely ſwé/a wyberau z králowſtwij geho wſſecka pohorſſenij / y ty kteřijž činij neprawoſt.

Poſle Syn człowieczy Anioły ſwoie/á oni zbiorą z Kroleſtwá iego wſzytki pogorſzenia/y ty ktorzy czynią niepráwość.

יג

42 וְיִרְמוּן אֶנּוּן בְּאַתּוּנָא
דְנוּרָא תַּמָּן יֶהְוֵא בְּכִיָּת
וְחוּרָק שֶׁנֵּת׃

E gittarannoli ne la fornace del fuoco, doue ſara pianto e ſtridor di denti.

43 הָיְדֵין זַדִּיקֵא נֶנְהֲרוּן
אַיך שֶׁמְשָׁא בְּמַלְכוּתָת
דַאֲבוּהוּן מַן דְּאִית לֵהּ
אֶדְנֵא דְנֶשְׁמַע נֶשְׁמַע׃

Allora i giuſti riſplenderanno come il ſole nel regno del Padre loro. Chi ha orecchie da vdire, oda.

44 תּוּב דָּמְיָא מַלְכוּתָא
דַשְׁמַיָּת לְסִימְתָת
דַּמְטַשְּׁיָא בַּקְרִיתָת הָי
דְאֶשְׁכְּחָהּ גַּבְרָא וְטַשְּׁיָהּ
וּמֶן חַדְוְתֵהּ אֲזַל זַבֶּן כָּל
דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ לַקְרִיתָא
הָי׃

Ancora, il regno de cieli è ſimile ad vn teſoro naſcoſto in vn campo, ilquale vn huomo hauendo trouato, l'acculta: e per l'allegrezza che n'ha, ſe ne va, e vende tutto quel ch'egli ha, e compra quel campo.

45 תּוּב דָּמְיָא מַלְכוּתָא
דַשְׁמַיָּא לְגַבְרָא תַּגָּרָת
דְּבָעֵא הֲוָא מַרְגָּנְיָתָת
טָבָתָת׃

E piu il regno de cieli è ſimile ad vn huomo mercatante, che va cercando buone perle.

46 כַּד דֵּין אַשְׁכַּח מר
מַרְגָּנִיתָא חֲדָא יַקִּירַת
דְּמַיָּא אֲזַל זַבֶּן כָּל מָת
דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ׃

Il quale hauendone trouata vna di gran prezzo, ſe n'andò, e vendè tutto quel che egli haueua, e comprolla,

47 תּוּב דָּמְיָא מַלְכוּתָא
דַשְׁמַיָּת לִמְצִידְתָּת
דְנֶפְלַת בְּיַמָּא וּמֶן כָּל
גְּנֵס כַּנְשַׁת׃

Il regno de cieli è ancor ſimile ad vna rete gittata nel mare, e che raccoglie d'ogni ſorte di peſci.

48 וְכַד מְלָת אַסְקוּהָ
לְסֶפְּרַי יַמָּא וִיתֶבוּ גַּבִּין
וְטָבֵא אַרְמִיו בְּמָאנֵת
וּבִישֵׁא שְׁדוֹ לְבַר׃

Laquale, com'ella è piena i peſcatori tirandola in ſu'l lito: e ponendoſi a ſedere ſcelgono i buoni ne i vaſi, e gittan fuore i triſti.

יג

42 וְיַשְׁלִכוּם אֶל־תַּנּוּר הָאֵשׁ
וְשָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחֲרוֹק שִׁנַּיִם׃

Y echarlos han en el horno de fuego: alli ſerá el lloro, y el batimiento de dientes.

43 אָז צַדִּיקִים יַזְהִירוּ כַּשֶּׁמֶשׁ
בְּמַלְכוּת אֲבִיהֶם לְמִי אָזְנַיִם
לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Entonces los juſtos reſplandecerán, como el Sol, en el Reyno de ſu Padre. El que tiene oydos para oyr, oyga.

44 וְגַם נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם
לְאוֹצָר הַנִּסְתָּר בַּשָּׂדֶה אֲשֶׁר
אִם יִמְצָא אִישׁ יַסְתִּיר אוֹתוֹ
וּמִשִּׂמְחָתוֹ יֵלֵךְ וְיִמְכֹּר כָּל־אֲשֶׁר
לוֹ וְיִקְנֶה אֶת־הַשָּׂדֶה׃

Item, El Reyno de los cielos es ſemejante àl theſoro eſcondido en la haça: el qual hallado, el hombre lo encubre: y de gozó deel, vá, y vende todo loque tiene, y compra aquella haça.

45 וְעוֹד נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם
לֶאֱנוֹשׁ סוֹחֵר הַמְבַקֵּשׁ פְּנִינִים
טוֹבִים׃

Item, el Reyno de los cielos es ſemejante àl hombre tratante que buſca buenas perlas.

46 אֲשֶׁר אִם יִמְצָא פְּנִין יָקָר
אֶחָד יֵלֵךְ וְיִמְכֹּר כָּל־אֲשֶׁר לוֹ
וְיִקְנֵהוּ׃

Que hallando vna precioſa perla, fué, y vendió todo loque tenia, y compróla.

47 עוֹד נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם
לְמִכְמֹרֶת הַשְּׁלוּחָה בַּיָּם וּמִכָּל־
מִינִים מְאַסֵּפָה׃

Item, El Reyno de los cielos es ſemejante à la red, que echada en la mar, coge de todas ſuertes.

48 אֲשֶׁר אִם מְלֵאָה יוֹצִיאוּהָ
עַל־שְׂפַת הַיָּם וְיוֹשְׁבִים וּמְבַחֲרִים
אֶת־הַטּוֹבִים לַכֵּלִים וְרָעִים
לַחוּץ יַשְׁלִכוּ׃

Laqual ſiendo llena, ſacaronla à la orilla: Y ſentados cogieron lo bueno en vaſos, y lo malo echaron ſuera.

ιγ'.

42. Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les ietteront en la fournaiſe de feu: là il y aura pleur & grincement de dents.

43. Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν, ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Adonc reluiront les iuſtes comme le ſoleil, au royaume de leur pere: qui à oreilles pour ouïr, oye.

44. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὑρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει, πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

Derechef, le royaume des cïeux eſt ſemblable à vn threſor cache en vn champ, que quelcun à trouué caché. Puis de ioye qu'il en à, il s'en va, & vend tout ce qu'il à, & achete ce champ-la.

45. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας.

Derechef, le royaume des cieux eſt ſemblable à vn marchand qui cerche de bonnes perles.

46. Ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

Lequel ayant trouuë quelque perle de grand prix, s'en eſt allé, & à vendu tout ce qu'il auoit, & l'a achetee.

47. Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ.

Derechef, le royaume des cieux eſt ſemblable a vn filé ietté en la mer, & amaſſant de toute ſorte de choſes.

48. Ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.

Lequel eſtant plein, les peſcheurs le tirent en haut ſur la riue, & eſtans aſsis mettent le bon à part en leurs vaiſſeaux, & iettent hors ce qui ne vaut rien.

CAP. XIII.

42. Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & ſtridor dentium.

And ſhall caſt them into a fornace of fire. There ſhalbe wayling & gnaſhing of teeth.

43. Tunc iuſti fulgebunt ſicut ſol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

Then ſhall the iuſt men ſhine as the Sunne in the kingdome of their Father. He that hath eares to heare / let him heare.

44. Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito in agro: quem qui invênit homo, abſcondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit univerſa quæ habet, & emit agrum illum.

Againe the kingdome of heauen is like vnto a treaſure hid in the field / which when a man hath founde / he hideth it / and for ioy thereof departeth & ſelleth all that he hath / and bieth that field.

45. Iterum ſimile eſt regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

Againe the kingdome of heauen is like to a marchant man / that ſeeketh good pearles.

46. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

Who hauing found a pearle of great price / went and ſold all that he had / & bought it.

47. Iterum ſimile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti.

Againe the kingdome of heauen is like vnto a drawe net caſt into the ſea / that gathereth of all kindes of things.

48. Quam, cùm impleta eſſet, educentes, & ſecus litus ſedentes, elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt.

Which when it is ful / men draw to land / and ſit and gather the good into veſſels / & caſt the bad away.

Das XIII. Capitel.

42. Vnnd werden ſie in den Feuerofen werffen / da wird ſein heulen vnd zeenklappen.

Oc ſkulle kaſte dem i Ild onen / Der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

43. Denn werden die Gerechten leuchten / wie die Sonne in jres Vaters Reich. Wer ohren hat zu hören / der höre.

Da ſkulle de Retferdige ſkinne / ſom Solen i deris Faders Rige. Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

44. Abermal iſt gleich das Himelreich einem verborgen Schatz im Acker / welchen ein Menſch fand / vnd verbarg jn / vnd gieng hin für freuden über demſelbigen / vnnd verkaufft alles was er hatte / vnnd kauffte den Acker.

Atter lignis Himmerigis rige ved it Ligende fæ ſom er ſkiult i en Ager / huilket it Menniſke fant / oc ſkiulte ded / oc gick hen for glæde / ſom hand haffde der aff / oc ſolde alt det hand haffde / oc købte den Ager.

45. Abermal iſt gleich das Himmelreich einem Kauffman / der gute Perlen ſuchte.

Atter lignis Himmerigis rige ved en Kiøbmand / ſom ſøgte effter gode Perler.

46. Vnnd da er eine köſtliche Perlen fand / gieng er hin / vnd verkauffte alles was er hatte / vnd kauffte dieſelbigen.

Oc der hand fant en kaaſtelig Perle / gick hand bort / oc ſolde alt det hand haffde / oc købte den ſamme.

47. Abermal iſt gleich das Himelreich einem Netze / das ins Meer geworffen iſt / damit man allerley Gattung fehet.

Atter er Himmerigis rige lige ſom it Garn / ſom kaſtis i Haffuit / met huilket mand tager allehonde ſlag.

48. Wenn es aber voll iſt / ſo ziehen ſie es herauß an das Vfer / ſitzen vnd leſen die guten in ein Gefeß zuſammen / aber die faulen werffen ſie weg.

Oc naar det erfult / da drage de det op paa bredden / ſide oc ſancke de gode til ſammen i it Kar / Men de raadne kaſte de bort.

Kapitola XIII.

42. A vwrhau ge do pecy ohniwé. Tuk bude pláč a ſſkřijpenij zubůw.

Y wrzuca ie w piec ogniſty thám bedzie płácz y zgrzytánie zębow.

43. A thedáž ſprawedliwij ſſkwijti ſe budau yako Slunce w Kralowſtwij Otce gegich. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Tedy ſprawiedliwi rozjáśnia ſie iáko ſłońce w Kroleſtwie oycá ſwego / Ktho ma vſzy ku ſłuchaniu / niechay ſłucha.

44. Podobno geſt Kralowſtwij Nebeſké pokladu ſkrytému w poli: kterýžto když člowěk nalezne / ſkryge / a pro radoſt geho gde a prodá wſſecko což má / a kaupij pole to.

Záſie podobne ieſt kroleſtwo niebieſkie ſkarbowi ſkrytemu ná roli / ktory nalazſzy człowiek / ſkryi gi / y od radości ktorą ma z niego / odchodzi precz / á wſzyſtko co ma ſprzeda / á one rolą kupi.

45. Opět podobno geſt Králowſtwij nebeſké člowěku kupcy / hledagijcýmu dobrých Perel.

Záſie podobne ieſt kroleſtwo niebieſkie człowiekowi kupcowi ſzukaiącemu cudnych perel.

46. A když nalezne gednu drahu Perlu / odegde a prodá wſſecky wěcy kteréž má / a kaupij gi.

Ktory nálazſzy iedne perłę bárzo drogą / ſzedſzy poprzedał wſzytko co miał / y kupił ią.

47. Opět podobno geſt králowſtwij Nebeſké Syti puſſtěné do Moře / a ze wſſelikého plodu Rybijho zatahugijcý.

Záſie podobne ieſt Kroleſtwo niebieſkie wiokowi zápuſzczonemu w morze / ktory wſzelákie rzeczy bierze.

48. Kterúžto když naplněna byla / wytáhſſe / a na břehu ſedijce / wybijrali dobré w Nádoby ſwé / a zlé preč zamijtali.

Ktory gdy ieſt nápełnion / wyciągneli go ná brzeg / á vśiadſzy wybráli dobre rzeczy w naczynia á zgniłe precz zárzucili.

יג

49 הָכַנָא יְהֱוֵא בְּשׁוּלָמֵהּ
דְּעָלְמָא נֶפְקוּן מַלְאָכֵא
וַנְפַרְשׁוּן בִּישֵׁא מֶן בֵּינַי
זַדִּיקֵא׃

Coſi ſara ne la fine del mondo: Verranno gli Angeli, e ſepararonno gl'iniqui dal mezo de giuſti.

50 וְנִרְמוּן אֶנּוּן בְּאַתּוּנָא
דְנוּרָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכִיָא
וְחוּרָק שֶׁנֵּא׃

E gittarannogli ne la fornace del fuoco: iui ſara pianto è ſtridor di denti.

51 אָמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אֶס
אֶסְתַּכַּלְתּוּן כֻּלְּהֵין הָלֵין
אָמְרִין לֵהּ אִין מָרַן׃

IESV poi dice loro, Hauete voi inteſe tutte queſte coſe? Eſſi gli dicono, Si Signore.

52 אָמַר לְהוּן מֶטוּל הָנָא
כֻּל סָפְרָא דְּמֶתְתַּלְמַד
לְמַלְכוּתָא דְשְׁמַיָּא דָּמֵא
לְגַבְרָא מָרֵא בַּיְתָא דְמַפֵּק
מֶן סִימָתֵהּ חַדְתָּתָא
וְעַתִּיקָתָא׃

Et egli diſſe loro, Per tanto ogni Scriba che è inſegnato nel regno de cieli, è ſimile ad vn huomo padre di famiglia, il qual tra fuore del ſuo teſoro coſe nuoue e vecchie.

53 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֶם יֵשׁוּעַ
מַתְלֵא הָלֵין שַׁנִּי מֶן תַּמָּן׃

Et auenne che come IESV hebbe finite queſte ſimilitudini, ſi partì di la.

54 וְאֶתָא לַמְדִינְתֵּהּ ו
וּמַלֵּף הֲוָא לְהוּן בכב
בַּכְנוּשְׁתְּהוּן אַיְכַנָא דית
דְּנֶתְתַּהֲרוּן וְנֵאמְרוּן אֶימְכָא
לֵהּ לְהָנָא חֶכְמְתָא הָדָא
וְחַיְלָא׃

Et eſſendoſene venuto ne la ſua patria, inſegnaua loro ne la lor ſinagoga in modo che ſene ſtupiuano e diceuano, Donde ha coſtui queſta ſapientia e virtù?

55 לָא הָוָא הָנָא בְּרֵהּ
דְנַגָּרָא לָא אֶמֵּהּ מֶתְקַרְיָא
מַרְיַם וְאַחוּהִי יַעְקוֹב
וְיוֹסֵא וְשֶׁמְעוֹן וִיהוּדָא׃

Non è coſtui ſigliuol d'vn fabbro? ſua madre non ſi chiama ella MARIA, e i ſuoi fratelli Iacopo, Ioſes, e Simone, e Iuda?

יג

49 כֵּן יִהְיֶה בְּתַכְלִית הָעוֹלָם
כִּי יֵצְאוּ מַלְאָכִים וְיַבְדִּילוּ אֶת־
הָרָעִים מִבֵּין הַצַּדִּיקִים׃

Anſi ſerá en la fin del ſiglo: ſaldrán los Angeles, y apartaran à los malos de entre los juſtos:

50 וְיִשְׁלְחוּ אוֹתָם אֶל־תַּנּוּר
הָאֵשׁ שָׁם יִהְיֶה בְכִי וְחִירוּק
שִׁנָּיִם׃

Y echarloshan en el horno de fuego: alli ſerà el lloro, y el batimiento de dientes.

51 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲבִינֹתֶם
כָּל־הָאֵלֶּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֵּן אֲדֹנָי׃

Dizeles Ieſus, Aueys entendido todas eſtas coſas? Ellos reſponden, Si Sennor.

52 וְהוּא אָמַר לָהֶם עַל־כֵּן
כָּל־סוֹפֵר מְלֻמָּד אֶל־מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם דּוֹמֶה הוּא לְאָדָם בַּעַל
הַבַּיִת אֲשֶׁר הוֹצִיא מֵאוֹצָרוֹ
חֲדָשִׁים וִישָׁנִים׃

Y el les dixo, Por eſſo todo eſcriba docto en el Reyno de los cielos es ſemejante à vn padre de familiá, que ſaca de ſu theſoro coſas nueuas y coſas viejas.

53 וַיְהִי כְּכַלּוֹת יֵשׁוּעַ אֶת־
הַמְּשָׁלִים הָאֵלֶּה עָבַר מִשָּׁם׃

Y aconteció que acabando Ieſus eſtas parabolas, paſſó de alli.

54 וַיָּבֹא אֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ
וַיְלַמְּדֵם בְּבֵית כְּנִשְׁתָּם וַתִּפָּעֵם
רוּחַ כֻּלָּם לֵאמֹר מֵאַיִן לָזֶה
הַחָכְמָה הַזֹּאת וְהַגְּבוּרוֹת׃

Y venido à ſu tierra, enſennolos en la ſynoga dellos, que ellos eſtauan fuera de ſi, y dezian, De donde tiene eſte eſta ſabiduria y eſtas marauillas?

55 הֲלֹא זֶה הוּא בֶּן־הֶחָרָשׁ
וְאִמּוֹ תִּקָּרֵא מִרְיָם וְאֶחָיו יַעֲקֹב
וְיוֹסֵה וְשִׁמְעוֹן וִיהוּדָה׃

No es eſte el hijo del carpintero? No ſe llama ſu madre Maria: y ſus hermanos, Iacobo, y Ioſes, y Simon, y Iudas?

ιγ'.

49. Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων.

Ainſi ſera-il en la fin du monde: les Anges viendront, & ſepareröt les mauuais du milieu des iuſtes.

50. Καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et les ietteront en la fournaiſe du feu? là il y aura pleur & grincement de dents.

51. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

Ieſus leur dit, Auez-vous entendu toutes ces choſes? Ils lui reſpondirent,Ouï, Seigneur.

52. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

Et il leur dit, Pourtant tout Scribe qui eſt bien apprins quant au royaume des cieux, eſt ſemblable à vn pere de famille, qui tire de ſon threſor choſes nouuelles & ancienes.

53. Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν.

Et aduint que quand Ieſus eut acheué ces ſimilitudes, il ſe retira de ceſte contree-la.

54. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν· πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις;

Et eſtant venu en ſon païs, il les enſeignoit en leur ſynagogue, tellement qu'ils eſtoyent eſtonnés, & diſoyent, d'où vient à ceſtui-ci ceſte ſapience, & ces vertus?

55. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωσῆς καὶ σίμων καὶ ἰούδας;

Ceſtui-ci n'eſt-il pas le fils du charpentier ſa mere n'eſt-elle pas appelee Marie? & ſes freres, Iaques, & Ioſes, & Simon & Iude?

CAP. XIII.

49. Sic erit in conſummatione ſeculi, exibunt angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorum.

So ſhall it be at the ende of the worlde. The Angels ſhall go forth/ and ſeuer the bad from among the iuſt.

50. Et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & ſtridor dentium.

And ſhall caſt them into a furnace of fire: there ſhalbe wayling/ & gnaſhing of teeth.

51. Intellexiſtis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam.

Jeſus ſaid vnto them / Vnderſtand ye al theſe things? They ſayde vnto him/ Yea / Lord.

52. Ait illis: Ideo omnis ſcriba doctus in regno cælorum, ſimilis eſt homini patrifamilias, qui profert de theſauro ſuo nova & vetera.

Then ſaid he vnto them/ Therefore euery Scribe which is taught vnto th kingdome of heauen / is like vnto an houſeholder/ which bringeth forthand of is treaſure things both new and olde.

53. Et factum eſt: cum cõſummaſſet Jeſus parabolas iſtas, tranſiit inde.

And it came to paſſe / that when Jeſus had ended theſe parables / he departed thence.

54. Et veniens in patriam ſuam, docebat eos in ſynagogis eorum, ita ut mirarentur, & dicerent, Vnde huic ſapientia hæc, & virtutes?

And came into his owne countrey/ and taught them in their Synagogue/ ſo that they were aſtonied / and ſaid / Whence cometh this wiſedome and great workes vnto this man?

55. Nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria; & frater eius, Jacobus & Joſeph, & Simon & Judas.

Is not this the carpenters ſonne? is not his mother called Marie/ & his brethren James and Joſes / and Simon & Judas?

Das XIII. Capitel.

49. Alſo wirdt es auch am ende der Welt gehen / die Engel werden außgehen / vnnd die Böſen von den Gerechten ſcheiden.

Lige ſaa ſkal det oc gaa til i Verdens ende/ Englene ſkulle vdgaa/ oc ſkillie de Onde fra de Retferdige.

50. Vnd werden ſie inn den Feuerofen werffen / da wirdt heulen vnnd zeenklappen ſein.

Oc ſkulle kaſte dem i Ild onen/ der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

51. Vnnd Jeſus ſprach zu jhnen: Habt jhr das alles verſtanden? Sie ſprachen: Ja HERR.

Oc Jheſus ſagde til dem/ Forſtode i dette altſammen? De ſagde/ Ja HERRE.

52. Da ſprach er: Darumb ein jeglicher Schrifftgelerter zum Himmelreich gelert / iſt gleich einem Haußvater/ der auß ſeinem Schatz Neues vnd Altes herfür tregt.

Da ſagde hand / Der faare / huer Scrifftklaag lerd til Himmerigis rige / er lig ſom en Hoſbonde/ der bær frem / aff ſit ligende fæ / Nyt oc Gammelt.

53. Vnd es begab ſich / da Jeſus diſe Gleichniſſe volendet hatte/ gieng er von dannen.

Oc det begaff ſig / der Jheſus haffde giort ende paa diſſe ligniſſer/ Gick hand der fra.

54. Vnd kam in ſein Vaterland/ vnd lehret ſie in jhren Schulen / alſo auch / daß ſie ſich entſatzten / vnnd ſprachen: Wo her kombt diſem ſolche Weißheit vnd Thaten?

Oc kom i ſit Federne Land / oc lerde dem i deris Scholer/ ſaa at de oc forundrede dem / oc ſagde / Hueden haffuer denne ſaadan Viſdom oc vnderlige Gerninger?

55. Iſt er nicht eines Zimmermans Son? Heiſt nicht ſeine Muter Maria? Vnd ſeine Brüdere / Jacob vnd Joſes / vnd Simon/ vnd Judas.

Er hand icke en Tømmermands ſøn? Heder icke hans Moder Maria? Oc hans brødre/ Jacob oc Joſes/ oc Simon/ oc Judas.

Kapitola XIII.

49. Tak bude při ſkonánij ſwěta: Wygdau Angelé / a oddělij zlé z proſtředku ſprawedliwých.

Tákći bedźie w dokonániu wiekuwynidą Aniołowie/ y wyłączą złe z pośrzodku ſpráwiedliwych.

50. A vwrhau ge do pecy ohniwé. Tu bude pláč a ſſkřijpenij zubůw.

Y wrzucą ie w piec ognisty/ thám będźie płácz y zgrzytánie zab.

51. Srozuměli li gſte tomuto wſſemu? Řekli gemu: Y owſſem.

Rzekł im Jezus, Wyrozumieliżeśćie ty wßytki rzeczy? A oni mu powiedźieli. Tak Pánie.

52. Řekl gim: Protož každý Včitel vměly k Kralowſtwij Nebeſkému / podoben geſt Człowěku Hoſpodáři / kterýž wynáſſij z pokladu ſwého nowé y ſtaré wěcy.

A on im rzekł/ Przeto wßelki náuczyciel vczony w Kroleſtwie niebieſkim/ podobny ieſt człowiekowi goſpodarzowi/ ktory wyimuie z ſkárbu ſwego rzeczy nowe y ſtáre.

52. Y ſtalo ſe/ když dokonal Gežijš tato podobenſtwij / ſſel odtud.

Y ſtało ſię gdy Jezus dokończył thych podobienſtw/ przepráwił ſię z onąd.

54. A přiſſed do Wlaſti ſwé/ včil ge w ſſkolách gegich/ tak že ſe diwili/ řkauce: Odkud tomuto maudroſt tato/ a mocy tyto?

A gdy przyßedł do oyczyzny ſwoiey/ náuczał ie w bożnicy ich/ thak iż ſię zdumiewáli/ y mowili/ Z kądże temu tá mądrość y cudá?

55. Wſſak tento geſt Syn Teſařůw? Wſſak Matka geho ſlowe Marya: a Bratřij geho/ Jakub/ a Jozeff/ a Sſymon a Judas?

Izaż then nie ieſt on ſyn ćieśle? Izaż mátki iego nie zowa Marya? á bráćia iego/ Jakub/ y Jozes/ y Symon/ y Judás.

יג

56 וְאַחְוָתֵהּ כֻּלְּהֵין לָא הָא לְוָתַן אִנֵּין אֵימְכָא לֵהּ לְהָנָא הָלֵין כֻּלְּהֵין׃

E le ſue ſorelle, non ſono elle tutte appreſſo di noi? Donde ha egli dunque tutte queſte coſe?

57 וּמֶתְכַּשְׁלִין הֲווֹ בֵּהּ הוּ דֵּין יֶשׁוּע אֲמַר לְהוֹן לַיְת נְבִיָּא דַּצְעִיר אֶלָּא אֶן בַּמְדִינְתֵּהּ וּבְבַיְתֵהּ׃

Eſcandalizauanſi in lui. Allor IESV *diſſe loro, Non è alcun Profeta che ſia dishonorato, ſe non ne la ſua patria, e ne la caſa ſua.*

58 וְלָא עֲבַד תַּמָּן חַיְלֵא סַגִּיאֵא מֶטוּל לָא הֵימְנוּתְהוֹן׃

E non fece iui molte virtù, per la loro incredulita.

יג

56 וְאַחְיוֹתָיו הֲלֹא כֻּלָּן עִמָּנוּ הֵן וּמֵאַיִן לְהַלָּז כָּל־הָאֵלֶּה׃

Y no eſtan todas ſus hermanas con noſotros? De donde pues tiene eſte todo eſto?

57 וַיִּכָּשְׁלוּ בוֹ וַיֹּאמֶר ׀ יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם אֵין יֵשׁ נָבִיא בְּלִי כָבוֹד כִּי אִם בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וּבְבֵיתוֹ׃

Y eſcandalizauanſe en el. Mas Ieſus les dixo, No ay propheta ſin honrra ſi no en ſu tierra y en ſu caſa.

58 וְלֹא עָשָׂה שָׁם גְּבוּרוֹת רַבּוֹת בַּעֲבוּר סְרוּתָם׃

Y no hizo alli muchas marauillas, á cauſa de la incredulidad dellos.

ιγ'.

56. Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσι; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;

Et ſes ſœurs ne ſont-elles pas toutes parmi nous? D'où vienent donc à ceſtui-ci toutes ces choſes?

57. Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Tellement qu'ils eſtoyent ſcandalizés en lui. Et Ieſus leur dit, vn Prophete n'eſt ſans honneur, ſinon en ſon païs, & en ſa maiſon.

58. Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Et ne fit guere de vertus à cauſe de leur incredulité.

יד

1 בְּהַו דֵּין זַבְנָא שְׁמַע הֶרוֹדֶס טֶטְרַרְכָּא שֶׁמְעֵהּ דְּיֶשׁוּע׃

In quel tempo Herode Tetrarca vdì la fama di IESV.

2 וֶאֱמַר לְעַבְדַוְהִי הָנַו יוֹחַנָּן מַעֲמְדָנָא הוּ קָם מֶן בֵּית מַיְתֵא מֶטוּל הָנָא חַיְלָא מֶסְתַּעֲרִין בֵּהּ׃

E diſſe à i ſuoi ſeruitori, Queſto è Giouanni Battiſta: egli è riſuſcitato da morte, e però le virtù ſono fatte da lui.

3 הוּ דֵּין הֶרוֹדֶס אֲחַד הֲוָא לְיוֹחַנָּן וַאֲסָרֵהּ וַאֲרְמְיֵהּ בֵּית אֲסִירֵא מֶטוּל הֶרוֹדְיָא אַנְתַּת פִּילִפּוֹס, אֲחוּהִי׃

Perche Herode hauendo preſo Giouanni l'haueua legato, e meſſo in prigione, per cagion d'Herodiade moglie di Filippo ſuo fratello.

4 אָמַר הֲוָא לֵהּ גֵּיר יוֹחַנָּן דְּלָא שַׁלִּיט דְּתֶהְוֵא לָךְ אַנְתְּתָא׃

Percioche Giouanni gli diceua, Ei non t'è lecito hauerla.

5 וְצָבֵא הֲוָא לְמֶקְטְלֵהּ וְדָחֵל הֲוָא מֶן עַמָּא דְּאַיְךְ דְּלַנְבִיָּא אָחִידִין הֲווֹ לֵהּ׃

Onde hauendo egli volonta di farlo morire, temeua la turba, percioche lo teneuano come Profeta.

יד

1 בָּעֵת הַהוּא שָׁמַע הֵירוֹדֵס נְשִׂיא מֵאַרְבַּעַת אֶת־שֵׁמַע יֵשׁוּעַ׃

En aquel tiempo Herodes el Tetrarcha oyó la fama de Ieſus:

2 וַיֹּאמֶר לַעֲבָדָיו זֶה הוּא יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל אֲשֶׁר אֲנִי הֲרַגְתִּי הוּא קָם מִמֵּתִים וְעַל־כֵּן הַכּוֹחוֹת פָּעֲלוּ בוֹ׃

Y dixo à ſus criados, Eſte es Ioan el Baptiſta: el hà reſucitado de los muertos, y por eſſó virtudes hazen en el.

3 כִּי־הֵירוֹדֵס הֶחֱזִיק בְּיוֹחָנָן וַיֶּאֱסֹר אוֹתוֹ וַיִּתֵּן בְּבֵית הַסֹּהַר בַּעֲבוּר הֵירוֹדִית אֵשֶׁת פִּילִיפּוֹס אָחִיו׃

Porque Herodes auia prendido à Ioan, y lo auia apriſionado, y pueſto en carcel por cauſa de Herodias muger de Philippo ſu hermano.

4 כִּי אָמַר אֵלָיו יוֹחָנָן לֹא תוּכַל לָקַחַת אוֹתָהּ לְאִשָּׁה לָךְ׃

Porque Ioan le dezia, No te es licito tenerla.

5 וְאָבָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ וַיִּרָא אֶת־הָעָם כִּי־כַנָּבִיא הָיָה לָהֶם׃

Y querialo matar, mas auia miedo de la multitud: porque lo tenian como à propheta.

ΚΕΦΑΛ. ιδ'.

ἘΝ ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν ἰησοῦ.

En ce temps-la Herode le tetrarque ouït la renommee de Ieſus.

2. Καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.

Et dit à ſes ſeruiteurs, C'eſt Iehan Baptiſte, il eſt reſſuſcité des morts, & pourtant vertus monſtrent leur force en lui.

3. Ὁ γὰρ ἡρώδης κρατήσας τὸν ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Car Herode auoit prins Iehan, & l'auoit lié & mis en priſon, à cauſe d'Herodias femme de Philippe ſon frere.

4. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης. οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

Car Iehan lui diſoit, Il ne t'eſt pas loiſible de l'auoir.

5. Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Et euſt bien voulu le mettre à mort, mais il craignoit le populaire, pource qu'ils le tenoyent pour Prophete.

CAP. XIII.

56. Et ſorores eius nónne omnes apud nos ſunt? Vnde ergo huic omnia iſta?

And are not his ſiſters al with vs? Whence then hath he all theſe things?

57. Et ſcandalizabantur in eo. Ieſus autem dixit eis, Non eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua, & in domo ſua.

And they were offended with him. Then Jeſus ſaid to them / A Prophet is not without honour / ſaue in his owne country/ and in his owne houſe.

58. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

And he did not many great works there/ for their vnbeliefes ſake.

CAP. XIIII.

IN illo tempore audivit Herodes tetrarcha famam Ieſu.

At that time Herode the Tetrarche heard of the fame of Jeſus.

2. Et ait pueris ſuis, Hic eſt Iohannes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.

And ſaid vnto his ſeruants / This is John Baptiſt: he is riſen againe from the dead/& therefore great works are wrought by him.

3. Herodes enim tenuit Iohannem, & alligavit eum: & poſuit in carcerem propter Herodiadem uxorem fratris ſui.

For Herode had taken John / and bound him / and put him in priſon for Herodias ſake / his brother Philips wife.

4. Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam.

For John ſayd vnto him/ It is not lawfull for thee to haue her.

5. Et volens illum occidere, timuit populum: quia ſicut prophetam eum habebant.

And when hee woulde haue put him to death / he feared the multitude / becauſe they counted him as a Prophet.

Das XIII. Capitel.

56. Vnnd ſeine Schweſtern / ſind ſie nicht alle bey vns? Wo her kombt jm denn das alles?

Oc hans Søſtere ere de icke alle hoſſ oſſ? Hueden haffuer hand da dette altſammen?

57. Vnd ergerten ſich an jm. Jeſus aber ſprach zu inen: Ein Prophet gilt nirgend weniger / denn in ſeinem Vaterland / vnd in ſeinem hauſe.

Oc de forargede dem paa hannem. Men Jheſus ſagde til dem / En Prophete actis ingen ſted mindre/ end i ſit Federne Land/oc i ſit Huſſ.

58. Vnnd er thet daſelbs nicht vil zeichen / vmb jres vnglaubens willen.

Oc hand giorde der icke mange Tegen/ For deris vantro ſkyld.

Das XIIII. Capitel.

ZV der zeit kam das gerüchte von Jeſu für den Vierfürſten Herodes.

Paa den tid / kom røctet om Jeſu for Herodes en aff de fire Førſter.

2. Vnnd er ſprach zu ſeinen Knechten: Diſer iſt Johannes der Tauffer / er iſt von den todten aufferſtanden/darumb thut er ſolche Thaten.

Oc hand ſagde til ſine Tienere / Denne er den Døbere Johannes. Hand er opſtanden fra de døde/ der faare gør hand ſaadane vnderlige Gerninger.

3. Denn Herodes hatte Johannem gegriffen / gebunden/ vnd in das gefengniß gelegt / von wegen der Herodias / ſeines Bruders Philippi Weib.

Thi Herodes haffde grebet Johannem / bundet oc lagd hannem i fengſel/ for Herodias / ſin Broders Philippi huſtruis ſkyld.

4. Denn Johannes hatte zu jm geſagt: Es iſt nicht recht / daß du ſie habeſt.

Thi Johannes ſagde til hannem/ Det er icke ræt/ at du haffuer hende.

5. Vnd er hette jn gerne getödtet/ forchte ſich aber für dem Volck / denn ſie hielten jn für einen Propheten.

Oc han haffde gerne ſlaget hannem ihiel / men hand fræctede ſig for Folcket / Thi de hulde hannem for en Prophete.

Kapitola XIII.

56. A Seſtry geho/ wſſak také wſſecky v nás gſau? Odkawad tehdy má tyto wſſecky wěcy?

Sioſtry też iego wſzytki izaż v nas nie ſą? Z kadże tedy temu ty wſzythki rzeczy?

57. Y horſſyli ſe ná něm. A Gežjš řekl gim: Nenj Prorok bezecti/ gedině w wlaſti ſwé a w domu ſwém.

Y zgorſzyli ſie z niego/ A Iezus rzekł im/ Nie ieſt Prorok okrom czci/ iedno w oyczyznie ſwoiey a w domu ſwoim.

58. Y neučinil tu mnoho diwůw/ pro gegich nedowěru.

Y nie vczynił thám cudow wiele dla niedowiarſtwá ich.

Kapitola XIIII.

TOho čaſu/ vſlyſſel Herodes Tetrarcha, powěſt o Gežjſſowi:

WOn czás przyſzedł ſluch do Herodá Królá o Iezuſie.

2. Y řekl ſlužebnijkům ſwým: Tentoť geſt Jan Křtitel / onť gt wſtal z mrtwých/ a protož ſe diwowě děgij ſkrze něho.

Y rzekł ſłużebnikom ſwoim/ Tenci ieſt Ian krzciciel który z martwych wſtał/ y dla thego cudá ſie przezeń dzieią.

3. Neb Herodes byl yal Jana / a ſwázal gey a wſadil do žaláře/ pro Herodyadu Manželku Filipa Bratra ſwého.

Abowiem był Herod poimał Janá/ y dał go związáć y do więzienia wſadzić/ dla Herodyády żony Filipa brátá ſwego.

4. Proto / že prawil gemu Jan: Neſluſſý tobě gij mijti.

Bo mu Ján mowił/ Nie godzić ſie tey mieć tobie.

5. A když chtěl zabiti gey/ bál ſe lidu: neb yako Proroka gey měli.

A gdy go chciał zámordowáć/ bał ſie zgromádzenia ludu/ abowiem mieli go iáko Proroká.

יד

6 כַּד הֲוָא דֵּין בֵּית יַלְדֵּהּ דְּהֵרוֹדֵס רַקְדַת בְּרַתָּהּ דְּהֵרוֹדִיָּא קֳדָם סָמִיכֵא וְשַׁפְרַת לֵהּ לְהֵרוֹדֵס׃

Celebrandoſi poi il giorno del naſcimento d'Herode, la figliuola d'Herodiade danzò iui nel mezo, e piacque ad Herode.

7 מֶטוּל הָנָא בְּמוֹמָתָא יְמָא לָהּ דְּיֶתֶּל לָהּ כָּל־מֶדֶם דְּתֶשְׁאֲלִי׃

Onde egli promeſſe con giuramento di darle tutto ciò ch'ella gli domandaſſe.

8 הִידֵין מֶטוּל דְּמַלְּפָא הֲוָת לְאֶמָּהּ אֶמְרַת הַב לִי הָרְכָא בְּפִינְכָא רֵישֵׁהּ דְּיוֹחַנָּן מַעְמְדָנָא׃

Et eſſendo ſtata prima indutta da ſua madre, diſſe, Dammi quì in vn piatto la teſta di Giouanni Battiſta.

9 וְכֶרְיַת לֵהּ לְמַלְכָּא מֶטוּל דֵּין מוֹמָתָא וַסְמִיכֵא פַּקֵּד דְּנֶתְיְהֵב לָהּ׃

Diche il Re ſi contriſtò: ma per riſpetto del giuramento, e di quelli che ſedeuano inſieme con lui à tauola comandò che le fuſſe data.

10 וְשַׁדַּר פְּסַקֵהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחַנָּן בֵּית אֲסִירֵא׃

E coſi mandò à decapitar Giouanni ne la prigione.

11 וַאיתִי רֵישֵׁהּ בְּפִינְכָא וְאֶתְיְהֵב לַטְלִיתָא וא יַאיתִיתֵהּ לְאֶמָּהּ׃

E la ſua teſta fu portata in vn piatto, e data à la fanciulla, & ella la preſentò à ſua madre.

12 וְקַרֶבוּ תַלְמִידַוְהִי ש שַׁקְלוּ שְׁלַדֵהּ קַבְרוּ וַאתוּ חַוִּיו לְיֵשׁוּעַ׃

Poi vennero i ſuoi diſcepoli, e portoron via il ſuo corpo; e ſepellironlo: poi andorono, e referiron la cauſa à IESV.

13 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד שְׁמַע שַׁנִּי מִן תַּמָּן בְּאֶלְפָא לְאַתְרָא חוּרְבָּא בַּלְחוּדוֹהִי וְכַד שְׁמַעוּ כֶּנְשָׁא אֶזַלוּ בָּתְרֵהּ בְּיַבְּשָׁא מִן מְדִינָתָא׃

Laqual come IESV *hebbe vdita, ſi partì di lì per naue, & andò in vn luogo diſerto da parte. Il che hauendo le turbe inteſo, il ſeguitorono à piedi da le città.*

2

יד

6 וּבְיוֹם מוֹלֶדֶת הֵירוֹדֵס וַתְּדַלֵּג בַּת הֵרוֹדִית בַּתָּוֶךְ וַיִּשְׁרָה בְּעֵינֵי־הֵרוֹדֵס׃

Y celebrandoſe el dia del nacimiento de Herodes, la hija de Herodias bayló en medio, y agradó à Herodes.

7 וְגַם כִּי בִשְׁבוּעָה יַבְטִיחַ אוֹתָהּ לָתֵת לָהּ כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ׃

Y prometió con juramento de tarle todo loque pidieſſe.

8 וְהִיא כִּי נִזְהֲרָה מֵאִמָּהּ תֵּן לִי אָמְרָה פֹּה בִּקְעָרָה אֶת־רֹאשׁ יוֹחָנָן הַטֹּבֵל׃

Y ella, inſtruyda primero de ſu madre, dixo, Dame aqui en vn plato la cabeça de Ioan el Baptiſta.

9 וַיֵּעָצֵב הַמֶּלֶךְ וּבַעֲבוּר הַשְּׁבוּעָה וְיוֹשְׁבֵי הַשֻּׁלְחָן צִוָּה לְהִנָּתֵן לָהּ׃

Entonces el Rey ſe entriſteció: mas por el juramento, y por los queeſtauan juntamente à la meſa, mandó que ſe le dieſſe:

10 וַיִּשְׁלַח וַיִּשָּׂא אֶת־רֹאשׁ מֵעַל־יוֹחָנָן בְּבֵית הַסֹּהַר׃

Y embiando degolló à Ioan en la carcel.

11 וַיִּנָּשֵׂא רֹאשׁוֹ בִּקְעָרָה וְנָתוּן לַנַּעֲרָה וַתִּשָּׂא לְאִמָּהּ׃

Y fué trayda ſu cabeça en vn plató, y dada à la moça: Y ella la preſentó à ſu madre.

12 וַיִּגְּשׁוּ תַלְמִידָיו וַיָּסִירוּ אֶת־גּוּפוֹ וַיִּקְבְּרוּהוּ וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּידוּ לְיֵשׁוּעַ׃

Entonces ſus diſcipulos llegaron, y tomaron el cuerpo, y enterraronlo: y fueron y dieron las nueuas à Ieſus.

13 וְכִשְׁמוֹעַ יֵשׁוּעַ סָר מִשָּׁם בָּאֳנִיָּה אֶל־מָקוֹם הֶחָרֵבָה לְבַדּוֹ וַיִּשְׁמְעוּ הָעָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו בְּרַגְלֵיהֶם מִן־הֶעָרִים׃

Y oyendo lo Ieſus apartóſe de alli en vn nauio à vn lugar deſierto apartado: Y quando las compannas loo yeron, ſiguieronlo à pie de las ciudades.

ιδ'.

6. Γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρώδῃ.

Or au iour du feſtin de la naiſſance d'Herode, la fille d'Herodias danſa en pleine ſale, & pleut à Herode.

7. Ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.

Dont auec ſerment il lui promit de lui donner tout ce qu'elle demanderoit.

8. Ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc eſtant pouſſee au parauant par ſa mere, dit, Donne-moi ici en vn plat la teſte de Iehan Baptiſte.

9. Καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσε δοθῆναι.

Et le roy fut marri: mais à cauſe des ſermens, & de ceux qui eſtoyent à table auec lui, il commanda qu'on la lui baillaſt.

10. Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

Et ayant enuoyé l'executeur, il fit decapiter Iehan en la priſon.

11. Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς.

Et fut la teſte d'icelui apportee en vn plat, & donnee à la fille, & elle la preſenta à ſa mere.

12. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό. καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἰησοῦ.

Puis les diſciples d'icelui vindrent, & emporterent ſon corps, & l'enſeuelirent: & vindrent l'annoncer à Ieſus.

13. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.

Et Ieſus l'ayant ouï dire, ſe retira de là en vne naſſelle, en vn lieu deſert, pour eſtre là à part ſoi. Et quand les troupes eurent entendu cela, elles le ſuiuirent à pied des villes.

CAP. XIIII.

6. Die autem natalis Herodis ſaltavit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi.

But when Herodes birth day was kept/ the daughter of Herodias daunced before them/ and pleaſed Herode.

7. Vnde cum iuramento pollicitus eſt ei dare quodcunque poſtulaſſet ab eo.

Wherefore hee promiſed with an othe/ that he woulde giue her whatſoeuer ſhee would aſke.

8. At illa præmonita à matre ſua, Da mihi, inquit, hîc in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.

And ſhe being before inſtructed of her mother/ ſayde/ Giue me here John Baptiſts head in a platter.

9. Et contriſtatus eſt rex: propter iuramentum autē, & eos qui pariter recumbebant, iuſſit dari.

And the king was ſorie: neuertheles becauſe of the othe/ and them that ſate with him at the table/ he cōmaunded it to bee giuen her.

10. Miſitque & decollavit Iohannem in carcere.

And ſend/ and beheaded John in the priſon.

11. Et allatum eſt caput eius in diſco: & datum eſt puellæ, & illa attulit matri ſuæ.

And his head was brought in a platter/ & giuen to the maide/ and ſe brought it vnto her mother.

12. Et accedentes diſcipuli eius, tulerunt corpus eius, & ſepelierūt illud: & venientes nuntiaverunt Ieſu.

And his diſciples came/ and tooke vp his bodie/ and buried it/ and went/ and tolde Jeſus.

13. Quod cùm audiſſet Ieſus, receſſit inde in navicula, in locum deſertū ſeorſum: & cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt eum pedeſtres de civitatibus.

And when Jeſus heard it/ he departed thence by ſhippe into a deſert place apart. And when the multitude had heard it/ they followed him a foote out of the cities.

Das XIIII. Capitel.

6. Da aber Herodes ſeinen Jarstag begieng/ da tantzte die Tochter der Herodias für jhnen/ das gefiel Herodes wol.

Men der Herodes holt ſin Aars dag/ da dantzede Herodias daatter faar dem. Det behagede Herodes vel.

7. Darumb verhieß er jhr mit einem Eid/ er wolt jr geben/ was ſie fodern würde.

Der faare loffuede hand hende met en Eed/ at hand vilde giffue hende/ haud hun begærede.

8. Vnd als ſie zuvor von jrer Mutter zugerichtet war/ ſprach ſie: Gib mir her auff eine ſchüſſel das haupt Johannis des Tauffers.

Oc ſom hun vaar tilforn vnderuiſt aff ſin Moder/ ſagde hun/ Giff mig hid Johannis den Doberis Hoffuit paa it Fad.

9. Vnd der König ward traurig/ doch vmb des Eides willen/ vnd dere die mit im zu tiſche ſaſſen/ befalh ers jr zu geben.

Oc Kongen bleff bedroffuit/ Dog for den Eed/ oc for deris ſkyld/ ſom ſade met hannem til Bordz/ beſol hand at giffue hende det.

10. Vnd ſchicket hin/ vnd enthauptet Johannes im gefengkniß.

Oc hand ſende hen/ oc halſſ hug Johannes i fengzelet.

11. Vnd ſein haupt ward hergetragen in einer ſchüſſeln/ vnd dem Meidlein gegeben/ vnd ſie bracht es jrer Mutter.

Oc hans Hoffuit bleff baaret frem i it Fad/ oc giffuet Pigen/ oc hun bar det til ſin Moder.

12. Da kamen ſeine Jünger/ vnnd namen ſeinen leib/ vnd begruben jn/ vnnd kamen/ vnd verkündigten das Jeſu.

Da komme hans Diſciple/ oc toge hans Legeme oc iordede det/ Oc de komme oc forkyndede Jheſu det.

13. Da das Jeſus hörete/ weich er von dannen auff einem Schiff inn eine Wüſten alleine. Vnnd da das Volck das hörete/ folgete es jm nach zu fuß auß den Stedten.

Der Jheſus det hørde/ vigede hand der fra vdi it Skib til en ørck alene. Oc der Folcket det hørde/ fulde de hannem effter til fodz aff Stæderne.

Kapitola XIIII.

6. Na den pak narozenj Herodeſowa / tancowala dcera Herodyady v proſtředku: Y lijbilo ſe Herodeſowi.

Gdy tedy obchodzono dzień narodzenia Herodowego/ thancowáłá corká Herodyády przedewßytkimi/ y podobáłá ſie Herodowi.

7. Tak že s přijſahau zaſlijbil gij dáti začby koli ho proſyla.

Z kad pod przyśiegą obiecáł iey dáć czegobykolwiek żądáłá.

8. A ona gſaucy nawedena od Mateře ſwé/ řekla: Day mi zde na mijſe hlawu Jana Křtitele.

A oná nápráwioná od mátki ſwey/ rzekłá/ Day mi thu ná miśie głowe Jáná krzciciela.

9. Y zarmautil ſe Král. Ale wſſak pro přijſahu a pro ty kteřijž ſpolu ſtolili/ rozkazal gij dáti.

Y záſmucił ſie Krol/ ále dla przyſiegi/ y tych ktorzy poſpolu śiedzieli kázał dáć.

10. Y poſlal a ſtial Jana w žaláři.

A poſławßy dał śćiąć Jáná w więzieniu.

11. Y přineſena geſt hlawa geho na mijſe/ a dána Děwečce/ a ona neſla gi Mateři ſwé.

Y przynieśioná ieſt głowá iego ná miśie/ á oddáná dzieweczce/ oná ią záś ofiárowáłá mátce ſwey.

12. A přiſtaupiwſſe Včedlnijcy geho/ wzali Tělo geho a pochowali ge / a přiſſedſſe powěděli to Gežijſſowi.

Thedy przyßli vczniowie iego/ y wzięli ćiáło á pogrzebli ie/ y ßedßy opowiedzieli to Jezuſowi.

13. To když vſlyſſal Gežijš/ odplawil ſe odtud na Lodičce na mjſto puſté ſaukromj. A když vſlyſſeli záſtupowé / ſſli za nim pěſſky z měſt.

A vſłyßawßy to Jezus / odßedł z onąd w łodzi ná mieſce puſte/ co gdy vſłyßáło zgromádzenie ludzi / ßli zá nim z miaſt pießo.

יד

14 וּנְפַק יֵשׁוּעַ חָזָא כ
כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאָא וְאֶתְרַחַם
עֲלַיְהוֹן וְאַסִּי כְּרִיהַיְהוֹן׃

Iesv poi essendo vscito fuore, vide vna gran moltitudine, & hebbe compasſione di loro, e sanò quelli che tra essi erano ammalati.

15 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא
קְרֵבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידַוְהִי
וְאֶמַרוּ לֵהּ אַתְרָא חוּרְבָּא
הוּ וְעִדָּנָא עֲבַר לֵהּ שְׁרִי
כֶּנְשָׁא דְאֶנָשָׁא דְּנֵאזְלוּן
לְקוּרְיָא וְנֶזְבְּנוּן לְהוֹן
סַיְבַּרְתָּא׃

Venuta che fu la ſera, i ſuoi diſcepoli ſi gli accoſtorono, dicendo, Queſto luogo è diſerto, e l'hora è gia paſſata: da licentia à queſte turbe, acciochè ſene vadano à le ville, à comprarſi da mangiare.

16 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא
מֶתְבְּעָא לְהוֹן לְמֵאזַל
הַבוּ לְהוֹן אַנְתּוּן לְמֵאכַל׃

E Iesv diſſe loro, Non è neceſſario che ſene vadano: date voi loro da mangiare.

17 הָנוּן דֵּין אֲמַרוּ לֵהּ
לַיְת לַן תַּנָּן אֶלָּא חַמֵשׁ
גְּרִיצָן וְתַרְתֵּין נוּנִין׃

Eſſi gli dicono, Noi non habbiam quì ſenon cinque pani, e due peſci.

18 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַיְתוֹ
אֶנּוּן לִי לְהָרְכָּא׃

Allora egli diſſe, Portatemeli quà.

19 וּפַקֵּד לְכֶנְשָׁא למ
לְמֶסְתַּמְכוּ עַל אַרְעָא
וְנַשְׁקַל הָנוּן חַמְשָׁא לַחְמִין
וְתַרֵין נוּנִין וְחַר בַּשְׁמַיָּא
וּבָרֵךְ וְקַצָּא וִיַהַב לת
לְתַלְמִידַוְהִי וְהֶנוּן ת
תַּלְמִידֵא סָמוּ לְכֶנְשָׁא׃

Et hauendo comandato che le turbe ſi poneſſeno à ſeder ſopra l'herba, preſe i cinque pani, e i due peſci: e riguardando al cielo, rendè gratie, e ſpezzati che gli hebbe, dette i pani a i diſcepoli, & i diſcepoli a le turbe.

20 וְאַכַלוּ כֻּלְהוֹן וְסִבְעוּ
וְשַׁקַלוּ תַּוְתָרֵא דְקֻצָּיָא
תְּרֵ—עֲסַר קוּפִינִין כַּד
מַלְיָן׃

E coſi mangioron tutti, e ſatioronſi, e leuoron via quello ch'era auanzato de pezzi, dodici corbe piene.

יד

14 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַיַּרְא וְהִנֵּה עָם
רָב וַיִּכָּמְרוּ רַחֲמָיו עֲלֵיהֶם וַיְרַפֵּא
אֶת־חוֹלֵיהֶם׃

Y ſaliendo Ieſus, vido vna grande compañia, y vuo miſericordia deellos: y ſanó losque dellos auia enfermos.

15 וַיְהִי עֶרֶב וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו
תַּלְמִידָיו לֵאמֹר חָרֵב הַמָּקוֹם
הַזֶּה וּכְבַר עָבְרָה הַשָּׁעָה הַנַּח
נָא אֶת־הָעָם אֲשֶׁר יֵלְכוּ אֶל־
הַכְּפָרִים וְיִקְנוּ לָהֶם אֹכֶל׃

Y quando fué la tarde del dia, llegaronſe à el ſus Diſcipulos, diziendo. El lugar es deſierto, y el tiempo es ya paſſado, embia las compannas que ſe vayan por las aldeas, y compren paraſi de comer.

16 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֹא
יִצְטָרְכוּ לָלֶכֶת אַתֶּם תְּנוּ לָהֶם
לֶחֶם לֶאֱכֹל׃

Y Ieſus les dixo, No tienen neceſsidad de yrſe: daldes voſotros de comer.

17 וַיַּעֲנוּ לוֹ אֵין לָנוּ פֹּה מְאוּמָה
כִּי־אִם חֲמִשָּׁה לֶחֶם וּשְׁנֵי דָּגִים׃

Y ellos dixeron, No tenemos aquiſino cinco panes y dos peces.

18 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשִּׁיאוּם הֲלוֹם
אֵלָי׃

Y el les dixo, Traedmelos acà.

19 וַיְצַו אֶת־הָעָם לָשֶׁבֶת
וְלֶאֱכֹל עַל־הֶחָצִיר וַיִּקַּח חֲמִשָּׁה
לֶחֶם וּשְׁנֵי דָּגִים וַיִּשָּׂא עֵינָיו
אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו אֶת־הַלֶּחֶם וְהַתַּלְמִידִים
נָתְנוּ לָעָם׃

Y mandando à las compannas recoſtarſe ſobre la yerua, y tomando los dos panes y los dos peces, alçando los ojos àl cielo bendixo, y partiendo los panes, dio los à los Diſcipulos, y los Diſcipulos à las compannas.

20 וַיֹּאכְלוּ כֻּלָּם וַיִּשְׂבָּעוּ וַיִּשְׂאוּ
אֶת־שְׁאֵרִית שִׁבְרָם שְׁנֵים עָשָׂר
סַלִּים מְלֵאִים מִפִּתִּים׃

Y comieron todos, y hartaronſe: Y alçaron loq; ſobró, los pedaços, doze eſportones llenos.

ιδ´.

14. Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν.

Et Ieſus ſortant vid vne grande multitude, & fut eſmeu de compaſsion enuers iceux, & gueri les malades d'entr'eux.

15. Ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.

Or comme il ſe faiſoit tard, ſes diſciples vindrent à lui, diſans, Ce lieu eſt deſert, & l'heure eſt deſia paſſee: donne congé à ces troupes: afin qu'elles s'en aillent aux bourgades, & achetent des viures.

16. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

Mais Ieſus leur dit, Ils n'ont pas beſoin de s'en aller: donnez-leur vous-meſmes à manger.

17. Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας.

Et ils lui dirent, Nous n'auons ici que cinq pains & deux poiſſons.

18. Ὁ δὲ εἶπε, Φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.

Et il leur dit, Apportez-les-moi ici.

19. Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, καὶ λαβὼν πέντε τοὺς ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

Et apres auoir commandé que les troupes s'arrangeaſſent ſur l'herbe, il print les cinq pains & les deux poiſſons, & leuant les yeux au ciel, il rendit graces. Et apres auoir rompu les pains, il les bailla aux diſciples & les diſciples aux troupes.

20. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

Dont ils mangerent tous, & furent raſſaſies: puis recuellirent le reſidu des pieces des pains, douze pleines panerees.

CAP. XIIII.

14. Et exiens vidit turbam multam, & miſertus eſt eis, & curavit languidos eorum.

And Jeſus went forth and ſawe a great multitude/and was moued with compaſſion towarde them/and hee healed theyr ſicke.

15. Veſpere autem facto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes, Deſertus eſt locus, & hora iam præteriit: dimitte turbas, ut euntes in caſtella, emant ſibi eſcas.

And when euen was come / his diſciples came to him/ ſaying / This is a deſert place/ and the houre is already paſt: let the multitude depart / that they may goe into the townes / and bye them vitailes.

16. Ieſus autem dixit eis, Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare.

But Jeſus ſayde to them / They haue no neede to go away: giue ye them to eat.

17. Reſponderunt ei, Non habemus hîc niſi quinque panes & duos piſces.

Then ſaid they vnto him/We haue here but fiue loaues/ and two fiſhes.

18. Qui ait eis, Afferte mihi illos huc.

And he ſaide / Bring them hither to me.

19. Et cum iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum: acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, aſpiciens in cęlum benedixit & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis.

And he commaunded the multitude to ſit downe on the graſſe / and tooke the fiue loaues and the two fiſhes/ and looked vp to heauen and bleſſed / and brake/ and gaue the loaues to his diſciples /,and the diſciples to the multitude.

20. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmētorum plenos.

And they did all eate / and were ſufficed / and they tooke vp of the fragmentes that remained/ twelue baſkets full.

Das XIIII. Capitel.

14. Vnd Jeſus gieng herfür / vnnd ſahe das groſſe volck/vnd es jammerte jhn derſelbigen/ vnnd heilete jhre krancken.

Oc Jheſus gick frem / oc ſaa det megle Folck / oc hand ynckedis offuer dem / oc helbredede deris Siuge.

15. Am abend aber tratten ſeine Jünger zu jm/vnd ſprachen: Diß iſt eine Wůſte/vñ die nacht fellet daher/ Laß das volck von dir/daß ſie hin inn die Märckte gehen/vnnd jhnen ſpeiſe kauffen.

Om afftenen ginge hans Diſciple til hannem/oc ſagde Dette er en Orck/oc natten gaar paa/Lad Folcket fra dig/ at de kunde gaa hen i Byerne/oc købe dem Mad.

16. Aber Jeſus ſprach zu jhnen: Es iſt nicht not / daß ſie hingehen / gebt jhr jhnen zu eſſen.

Jheſus ſagde til dem / Det gørff icke behoff / at de gaa bort / Giffue i dem at æde.

17. Sie ſprachen: Wir haben hie nichts / denn fünff brodt vnnd zwen Fiſche.

De ſagde / Wi haffue her inted/ vden fem Brød oc tho Fiſke.

18. Vnd er ſprach: Bringet mir ſie her.

Oc hand ſagde / Henter mig dem hid.

19. Vnd er hieß das Volck ſich lagern / auff das Graß. Vnd nam die fünff Brodt / vnd die zween Fiſche/ ſahe auff gen Himmel / vnd dancket/ vnd brachs / vnd gab die Brodt den Jüngern / vnd die Jünger gaben ſie dem Volck.

Oc hand bad Folcket ſette ſig ned paa Greſſet. Oc tog de fem Brød/ oc de tho Fiſke /ſaa op i Himmelen/ oc tackede / oc brød dem / oc fick ſine Diſciple Brødene/ oc Diſciplene gaffue Folcket dem.

20. Vnd ſie aſſen alle / vnd wurden ſatt/vnd huben auff was übrig bleib von Brocken zwölff Körbe vol.

Oc de ode alle / oc bleffue mette/ Oc de toge op det der bleff offuer aff det ſom leffnedis / tolff Kurffe fulde.

Kapitola XIIII.

14. A wyſſed vzřel záſtup mnohý/y ſlitowal ſe nad nimi /a vzdrawowal nemocné gegich.

Wyſzedſzy tedy Jezus / vyzrał zgromádzenie ludzi/ y rozlitował ſie nád nimi/y vzdráwiał niemocne z nich.

15. A když bylo k wečerau/ přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho/řkauce: Puſte geſt mýſto toto/a hodina giž pominula/rozpuſt záſtupy / ať gdauce do Měſteček nakaupij ſobě pokrmůw.

Agdy przyſzedł wieczor / ſzli ku niemu vczniowie iego / mowiąc Puſte ieſt mieyſce to / á czas iuż przeminał / opuść to zgromadzenie ludu áby ſzli do miáſteczek / y kupili ſobie żywności.

16. A Gežijš řekl gim: Nenijť gim potřebij gijti / dayte wý gim gijſti.

Y rzekł im Jezus: Nie potrzebá im odchodźi / Dayćie wy im co by iedli.

17. Odpowěděli gemu: Nemáme zde gedině pět chlebůw á dwě rybě.

A oni mu rzekli/ Nie mamy tu iedno pięcioro chlebá á dwie rybie.

18. Kterýžto řekl gim: Přineſtež mi ge ſem.

A on rzekł / Przynieśćie mi ie tu.

19. A když kázal záſtupu ſyſti na trávě/wzaw pět chlebuow a dwě rybě/wzhledl do Nebe/y požehnal a lámal/a dal Včedlnijkům chleby / a Včedlnijcy dali záſtupům.

Y roſkazawſzy onemu zgromádzeniu ludźi śieść ná trawie / wźiął ono pięcioro chlebá y dwie rybie/á weyzrawſzy w niebo błogoſłáwił/á połamawſzy / dał vczniom chleby / á vczniowie zgromádzeniu.

20. Y gedli wſſyckni a naſyceni gſau. Y ſebrali oſtatky drobtůw / dwanácte koſſuow plných.

Y iedli wſzyſcy á náſyceni byli/y zebráli co zbywáło vłomkow dwánáśćie koſzow pełnych.

יד

21 הָנוּן דֵּין אֱנָשָׁא דְּאַכַלוּ
הָוַיִן הֲווּ אַלְפִּא חַמְשָׁא
סְטַר מֶן נְשֵׁא וְטַלְיֵא׃

E quelli che mangiorono erano quaſi cinque milia huomini, ſenza le donne & i fanciulli.

22 וּמֶחְדָּא אַלֶּץ לת
לְתַלְמִידַוְהִי דְּנִסְקוּן לס
לִסְפִינְתָּא וְנֵאזְלוּן קד
קַדְמוֹהִי לְעֶבְרָא עַד הוּ
שָׁרֵא הֲוָא לְכֶנְשָׁא׃

Subbito poi IESV *coſtrinſe i ſuoi diſcepoli a ſalir ne la naue, e paſſare à l'altra riua innanzi à lui, mentre ch'egli licentiaua le turbe.*

23 וְכַד שְׁרָא לְכֶנְשָׁא סְלֶק
לְטוּרָא בַּלְחוּדַוְהִי לְמֶצַלָּיוּ
וְכַד חֶשְׁכַת בַּלְחוּדַוְהִי
הֲוָא תַּמָּן׃

E licentiate ch'egli hebbe le turbe, ſali egli ſolo nel monte à fare oratione, e venuta la ſera, era ancor iui ſolo.

24 וְאֶלְפָּא רַחִיקָא הֲוָת
מֶן אַרְעָא אַסְטַדְוָתָא
סַגִּיָּאָא כַּד מֶשְׁתַּגְשָׁא סַגִּי
מֶן גַּלְלֵא רוּחָא גֵּיר
לְקוּבְלָהּ הֲוָת׃

E la naue era gia nel mezo del mare, conbattuta da l'onde: percioche'l vento era contrario.

25 בְּמַטַּרְתָּא דֵּין דְּרְבִיעָיְתָא
דְּלֵלְיָא אֶתָא לְוָתְהוּן
יֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא׃

Poi à la quarta veglia de la notte, IESV *ſen'ando à loro, caminando ſopra'l mare.*

26 וַחֲזָאוּהִי תַּלְמִידַוְהִי
דִּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וא
וֶאתְתַּזִּיעוּ וְאָמְרִין הֲווּ ה
דֶּחֱזְוָנָא הוּ דַּגָּלָא וּמֶן
דְּחֶלְתְּהוּן קְעַו׃

Et i diſcepoli comelo videro caminare ſopra'il mare, ſi turborono, dicendo, Egli è vna fantaſma: e per la paura gridorono.

27 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ בַּר שָׁעְתֵהּ
מַלֶּל עַמְּהוּן וֶאמַר א
אֶתְלַבַּבוּ אֶנָא אֶנָא לָא
תֶּדְחֲלוּן׃

Ma ſubbito IESV *parlò loro, dicendo, State di buono animo, che ſon io: non habbiate paura.*

28 וַעֲנָא כֵּאפָא וֶאמַר
לֵהּ מָרִי אֶן אַנְתְּ הוּ פַּקֵּוד
לִי אֶתָא לְוָתָךְ עַל מַיָּא׃

E Pietro riſpondendoli, diſſe, Signore, ſe ſei tu, comanda ch'io venghi a te ſopra l'acque.

יד

21 וְהָאוֹכְלִים הָיוּ כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ בִּלְתִּי הַנָּשִׁים וְהַטָּף׃

Y los que comieron fueron, varones, como cinco mil: ſin las mugeres y mochachos.

22 וּמִיָּד פָּצַר יֵשׁוּעַ בְּתַלְמִידָיו לַעֲלוֹתָם בָּאֳנִיָּה לָלֶכְתָּם לְפָנָיו עֵבֶר הַיָּם עַד־כִּי־יַנִּיחַ אֶת־הָעָם׃

Y luego Ieſus hizo à ſus diſcipulos entrar en el nauio, y yr delante de el de la otra parte del lago, entretanto que el deſpedia las compannas.

23 וְכַאֲשֶׁר הִנִּיחַ אֶת־הָעָם עָלָה אֶל־הָהָר לְבַדּוֹ לְהִתְפַּלֵּל וַיְהִי־עֶרֶב וְהוּא לְבַדּוֹ הָיָה שָׁם׃

Y deſpedidas las compannas, ſubió en el monte, apartado, à orar. Y como fué la tarde del dia, eſtaua alli ſolo.

24 וְהָאֳנִיָּה אָז הָיְתָה בְּתוֹךְ הַיָּם וְנִדְפָּה מִן־הַגַּלִּים כִּי־הָרוּחַ הָיְתָה לָהֶם לְהֵפֶךְ׃

Y ya el nauio eſtaua en medio de la mar, atormentado de las ondas: porque el viento era contrario.

25 וַיְהִי־בְּרְבִיעִית אַשְׁמוֹרֶת הַלַּיְלָה וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ מִתְהַלֵּךְ עַל־הַיָּם׃

Mas à la quarta vela de la noche Ieſus fué à ellos andando ſobre la mar.

26 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ הַתַּלְמִידִים מִתְהַלֵּךְ עַל־הַיָּם נִבְהֲלוּ מְאֹד לֵאמֹר כִּי־מַזִּיק הוּא וַיִּקְרְאוּ מִיִּרְאָה׃

Y los Diſcipulos, viendolo andar ſobre la mar, turbaronſe diziendo, Alguna Phantaſma es: y dieron bozes de miedo

27 וּפִתְאֹם דִּבֶּר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר חִזְקוּ כִּי־אֲנִי הוּא עַל תִּירָאוּ׃

Mas luego Ieſus les habló, diziendo, Aſſeguraos: yo ſoy, no ayays miedo.

28 וַיַּעַן לוֹ כֵּיפָא וַיֹּאמַר אֲדֹנִי אִם אַתָּה הוּא צַוֵּה לִי לָבוֹא אֵלֶיךָ עַל־הַמָּיִם׃

Entonces reſpondióle Pedro, y dixo, Sennor, ſi tu eres, manda que yo venga à ti ſobre las aguas.

ιδ΄.

21. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui avoyent mangé eſtoyent enuiron cinq mille hommes, ſans les femmes & les petis enfans.

22. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

Incontinent apres, Ieſus contraignit ſes diſciples de monter ſur la naſſelle, & de paſſer outre deuant lui, cependant que il donneroit congé aux troupes.

23. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι. Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.

Et quand il leur eut donné congé, il monta en la montagne pour eſtre à part ſoi afin de prier. Et le ſoir venu, il eſtoit la ſeul.

24. Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

Or la naſſelle eſtoit ia au milieu de la mer tormentee des ondes: car le vent eſtoit contraire.

25. Τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Et ſur la quatrieme veille de la nuict, Ieſus vint vers eux cheminant ſur la mer.

26. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι Φάντασμά ἐστιν, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

Lequel les diſciples voyans cheminer ſur la mer, furent troublés, diſans, c'eſt vn fantoſme: & de la peur c'eſcrierent.

27. Εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.

Mais incontinent Ieſus parla à eux, diſant, Aſſeurez-vous: ce'ſt moi, n'ayez point de peur.

28. Ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

Et Pierre lui reſpondant, dit, Seigneur, ſi c'eſt toi, commande que i'aille vers toi ſur les eaux.

CAP. XIIII.

21. Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus & parvulis.

And they that had eaten / were about fiue thouſande men / beſide women ant litle children.

22. Et ſtatim iuſſit Ieſus diſcipulos aſcendere in naviculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas.

And ſtraight way Jeſus compelled his diſciples to enter into a ſhip / and to goe ouer before him/ while he ſent the multitude away.

23. Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. Veſpere autem facto ſolus erat ibi.

And aſſoone as he had ſent the multitude away / he went vp into a mountaine alone to pray: and when the euening was come/ he was there alone.

24. Navicula autem in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim contrarius ventus.

And the ſhip was nowe in the middes of the ſea / and was toſſed with waues: for it was a contray winde.

25. Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos ambulans ſuper mare.

And in the fourth watch of the night Jeſus went vnto them / walking on the ſea.

26. Et videntes eum ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes Quia phantaſma eſt Et præ timore clamaverunt

And when his diſciples ſaw him walking on the ſea/ they were trowbled/ ſaying/ It is a ſpirit / and cried out for feare.

27. Statimq; Ieſus locutus eſt eis, dicens, Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere.

But ſtraight way Jeſus ſpake vnto them/ ſaying / Be of good comfort. It is J: be not afrayde.

28. Reſpondens autē Petrus dixit, Domine ſi tu es, iube me ad te venire ſuper aquas.

Then Peter anſwered him / and ſaid/ Maſter/ if it be thou/ bid me come vnto thee on the water.

Das XIIII. Capitel.

21. Die aber geſſen hatten/ der waren bey fünff tauſent Mann / ohn Weiber vnd Kinder.

Men de ſom haffde ædet/ vaare ved fem tuſinde Mend/ vden Quinder oc Børn.

22. Vnd alßbald treib Jeſus ſeine Jünger/ daß ſie inn das Schiff tratten/ vnnd für jhm herůber fůhren/ biß er das Volck von ſich lieſſe.

Oc ſtrax kom Jheſus ſine Diſciple til/ at de ginge i Skibet/ oc fore offuer faare hannem / Indtil hand fick ladet Folcket fra ſig.

23. Vnd da er das Volck von ſich gelaſſen hatte/ ſteig er auff einen Berg alleine/ daß er betet. Vnd am abend war er alleine daſelbs.

Oc der hand haffde ladet Folcket fra ſig / gick hand alene op paa it Bierg at bede. Oc om afftenen vaar hand der alene.

24. Vnd das Schiff war ſchon mitten auff dem Meer/ vnd leid noth von den Wellen / denn der Wind war jhnen wider.

Oc Skibet vaar da allerede mit i Haffuet/ oc leed nød aff Bølgerne/ Thi Været vaar dem emod.

25. Aber inn der vierdten Nachtwache kam Jeſus zu jnen/ vnd gieng auff dem Meer.

Oc paa den fierde Vect om natten/ kom Jheſus til dem/ oc gick paa Haffuet.

26. Vnnd da jhn die Jünger ſahen auff dem Meer gehen/ erſchracken ſie/ vnd ſprachē: Es iſt ein Geſpenſt/ vnd ſchryen fůr forcht.

Oc der Diſciplene ſaae hannem gaa paa Haffuet bleffue de forferdede oc ſagde/ Det er it Spøgelſe/ oc de robte aff redzel.

27. Aber alßbald redet Jeſus mit jhnen/ vnd ſprach: Seyt getroſt/ ich bins/ fõrchtet euch nicht.

Da talede Jheſus ſtrax met dem/ Oc ſagde/ Verer vedit frit mod/ det er ieg/ Fræcter inted.

28. Petrus aber antwortet jhm/ vnd ſprach: HErr biſt du es/ ſo heiß mich zu dir kom̄en auff dem Waſſer.

Peder ſuarede hannem/ oc ſagde/ HERRE/ Eſt det du/ da biud mig komme til dig paa Vandet.

Kapitola XIIII.

21. Těch pak kteřijž gedli byl počet pět Tiſýcůw Mužůw/ kromě žen a Dětij.

A tych ktorzy iedli było okoko piąci tyſięcy meżow/ oprocz niewiaſt y dźiatek.

22. A y hned rozkázal Včedlnijkům ſwým aby wſtaupili na Lodičku/ a předeſſli gey přes Moře/ ažby rozpuſtil záſtup.

Thedy Jezus przymuśił zárázem vcznie ſwoie wſthąpić w lodź/ á iść przed ſobą do drugiego brzegu/ ážby odpráwił ono zgromádzenie ludźi.

23. A rozpuſtiw záſtup/ wſtaupil na hůru ſam/ aby ſe modlil. A když byl wečer/ ſám tu zůſtal.

A opuśćiwſzy zgromádzenie ludźi/ wſtąpił ná gorę z oſobná/ áby ſię modlił/ A gdy był wieczor/ thamże ſam zoſtał.

24. A Lodička v proſtřed Moře zmijtala ſe wlnami/ nebo byl wijtr odporný.

A lodź iuż byłá w pośrzodku morzá/ ciężko miotána od wałow/ ábowiem był wiátr przeciwny.

25. Při čtwrtém pak bdění nočnijm/ přiſſel k nim chodě po moři.

Tedy czwartey ſtraży nocney ſzedł do nich Jezus/ chodząc po morzu.

26. A widauce gey an chodij po moři/ zarmautili ſe/ řkauce: Obluda geſt. A s ſtrachem křičeli.

A vyzrawſzy go gdy chodźił po morzu/ zátrwożyli ſie vczniowie/ mowiąc/ Pokuſá ieſt/ y od boiáźni krzyknęli.

27. A y hned Gežiš promluwil k nim/ řka: Megtež dauffánij. Jať gſem/ nebogtež ſe.

Ale wnet mowił Jezus do nich/ rzekąc: Bądźcie dobrego ſercá/ iaciem ieſt/ nie boycie ſie.

28. Y odpowěděw Petr/ řekl: Pane gſyli ty? rozkažiž mi k ſobě přigijti po Wodě.

A Piotr odpowiedáiąc mu/ rzekł/ Pánie ieſliś ty ieſt/ każ mi przyść do śiebie po wodach.

29 יֵשׁוּעַ דֵּין אֱמַר לֵהּ תָּא וּנְחֵת כֵּאפָא מֶן אֵלְפָא וְהַלֵּךְ עַל מַיָּא דְּנֵאתֵא לְוָת יֵשׁוּעַ׃

Et egli diſſe, Vieni, Allor Pietro ſceſo de la naue, caminaua ſopra l'acque, per andare a IESV.

30 וְכַד חֲזָא רוּחָא דַּקְשִׁיָא דְּחֵל וְשַׁרִי לְמֶטְבַּע וַאֲרִים קָלֵהּ וֶאֱמַר מָרִי פְּרוּקַיְנִי׃

Ma vedendo il vento gagliardo, hebbe paura: e cominciando a ſommergerſi, grido, dicendo. Saluami Signore.

31 וּבַר שָׁעְתֵהּ פְּשַׁט אִידֵהּ מָרַן וַאֲחַדֵהּ וֶאֱמַר לֵהּ זְעוּר הַימָנוּתָא לְמָנָא אֶתְפַּלַּגְתְּ׃

Et ſubbito IESV *diſteſa la mano, il preſe, e diſſeli, Huomo di poca fede, perche hai tu dubbitato?*

32 וְכַד סְלֶקוּ לְאֵלְפָא שְׁלִיַת רוּחָא׃

E ſaliti che furono ne la naue, il vento ceſſo.

33 וְאִתוֹ הָנוּן דְּבְאֵלְפָא סְגֶדוּ לֵהּ וֶאֱמַרוּ שַׁרִירָאִית בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא׃

Allora quelli che erano ne la naue, vennero, & inginochioronſigli dauanti, dicendo, Veramente tu ſei il Figliuol di Dio.

34 וְרַדוּ וְאִתוֹ לְאַרְעָא דְּגֶנֶּסַר׃

Poi eſſendo paſſati di là, vennero ne la terra di Genneſaret.

35 וְאֶשְׁתַּוְדְּעוּהִי אֱנָשָׁא דְּאַתְרָא הַו וְשַׁדַּרוּ לְכֻלְּהֵין קוּרְיָא דְּחֶדְרַיְהוֹן וְקַרְבוּ לֵהּ כֻּלְּהוֹן אַיְלֵין דְּבִישׁ בִּישׁ ע עֲבִידִין׃

Et hauendolo gli huomini di quel luogo conoſciuto, mandaron per tutta quella contrada circonuicina: e portorono a lui tutti quelli ch'erano ammalati.

36 וּבָעֵין הֲווּ מֶנֵּהּ דְּאֶקְרְבוּן אָפֶן לְכַנְפָא בַּלְחוּד ד דִּלְבוּשֵׁהּ וְאַילֵין דְּקַרְבוּ א אֶתְאַסִּיו׃

E pregauanlo di toccar ſolamente l'eſtremita de la ſua veſta, e quanti la toccorono, tutti furon ſanati.

29 וְהוּא אָמַר בּוֹא וַיֵּרֶד כֵּיפָא מִן הַסְּפִינָה וַיֵּלֶךְ עַל־הַמַּיִם לָבוֹא אֶל יֵשׁוּעַ׃

Y el dixo, Ven. Y decendiendo Pedro del nauio, anduuo ſobre las aguas para venir à Ieſus.

30 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־הָרוּחַ חֲזָקָה יָרֵא וְכִי־הֵחֵל לִטְבֹּעַ צָעַק לֵאמֹר אֲדֹנָי הוֹשִׁיעֵנִי׃

Mas viendo el viento fuerte, vuo miedo: y començandoſe à hundir, dió bozes diziendo: Sennor, ſaluame.

31 וּפִתְאֹם נָטָה יֵשׁוּעַ אֶת־יָדוֹ וַיֶּאֱחֹז אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ קְטוֹן אֱמוּנָה לָמָּה חָרַדְתָּה׃

Y luego Ieſus eſtendiendo la mano, trauó deel, y dizele, O hombre de poca fe, porque dudaſte?

32 וְכַאֲשֶׁר עָלוּ אֶל־הַסְּפִינָה שָׁתְקָה הָרוּחַ׃

Y como ellos entraron en el nauio, el viento repoſó.

33 וַאֲשֶׁר בַּסְּפִינָה הֵמָּה בָּאוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ לֵאמֹר בֶּאֱמֶת בֶּן־אֱלֹהִים אַתָּה׃

Entonces losque eſtauan en el nauio, vinieron, y adoraronlo, diziendo, Verdaderamente eres Hijo de Dios.

34 וַיַּעַבְרוּ וַיָּבוֹאוּ בְּאֶרֶץ כִּנֶּרֶת׃

Y llegando de la otra parte, vinieron en la tierra de Gennezaret.

35 וְכַאֲשֶׁר נוֹדַע לְאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם הַהוּא שָׁלְחוּ אֶל־כָּל־הַמְּדִינָה הַזֹּאת וַיַּגִּישׁוּ אֵלָיו כֻּלָּם אֲשֶׁר חָלִי בָּם׃

Y como lo conocieronlos varones de aquel lugar, embiaron por toda aquella tierra alderredor, y truxeron à el todos los enfermos.

36 וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ אֲשֶׁר לְבַדּוֹ תִּגְּעוּ שְׂפַת בִּגְדוֹ וְכָל אֲשֶׁר נָגְעוּ בוֹ נוֹשָׁעוּ׃

Y rogauanle que ſolamente tocaſſen el borde de ſu manto: y todos losque tocaron, fueron ſaluos.

29. Ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ· καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἰησοῦν.

Il dit, Vien. Et Pierre deſcendu de la naſſelle, chemina ſur les eaux pour aller à Ieſus.

30. Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη. καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων· κύριε, σῶσόν με.

Mais voyant le vent fort, il eut peur: & comme il commençoit à ſ'enfonçer, il ſ'eſcria, diſans, Seigneur, ſauue-moi.

31. Εὐθέως δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ· ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

Et incontinent Ieſus eſtendit ſa main & le print, lui diſant, Homme de petite foy, pourquoi as-tu douté?

32. Καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

Et quand ils furent montés en la naſſelle, le vent ſ'appaiſa.

33. Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες· ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

Lors ceux qui eſtoyent en la naſſelle, vindrent & l'adorerẽt, diſans, Vrayement tu es fils de Dieu.

34. Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέτ.

Puis eſtans paſſés outre ils vindrent en la contree de Genezareth.

35. Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην. καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας.

Et quand les hommes de ce lieu-la l'eurent recognu, ils enuoyerent par toute la contree d'à l'entour: & lui preſenterent tous ceux qui ſe portoyent mal.

36. Καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

Et le prioyent que tant ſeulement ils touchaſſent le bord de ſon veſtement: & tous ceux qui le toucherent, furent gueris.

CAP. XIIII.

29. Atipſe ait, Veni. Et deſcendens Petrus de navicula, ambulabat ſuper aquã ut veniret ad Ieſum.

And he ſaid / Come. And when Peter was come downe out of the ſhip / he walked on the water / to go to Jeſus.

30. Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpiſſet mergi, clamavit, dicens, Domine, ſalvum me fac.

But when he ſawe a mightie winde / hee was afrayed: and as he began to ſincke / he cryed / ſaying / Maſter / ſaue me.

31. Et continuò Ieſus extendens manum apprehendit eum: & ait illi, Modice fidei, quare dubitaſti?

So immediately Jeſus ſtretched forth his hand / and caught him / and ſayd to him / O thou of litle fayth / wherefore diddeſt thou dout?

32. Et cùm aſcendiſſent in naviculam, ceſſavit ventus.

And aſſoone as they were come into the ſhip / the winde ceaſed.

33. Qui autem in navicula erant, venerunt & adoraverunt eum, dicentes, Verè filius Dei es.

Then they that were in the ſhip / came and worſhipped him / ſaying / Of a trueth thou art the Sonne of God.

34. Et cùm transfretaſſent, venerunt in Terram-Geneſar.

And when they were come ouer / they came into the land of Genneſaret.

35. Et cum cognoviſſent eum viri loci illius, miſerunt in univerſam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes.

And when the men of that place knewe him / they ſent out into all that countrey round about / and brought vnto him al that were ſicke.

36. Et rogabant eum ut vel fimbriam veſtimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, ſalvi facti ſunt.

And beſought him / that they might touch the hemme of his garment onely: and as manie as touched it / were made whole.

Das XIIII. Capitel.

29. Vnd er ſprach: Kom̃ her. Vnd Petrus trat auß dem Schiff / vnnd gieng auff dem Waſſer / daß er zu Jeſu keme.

Oc hand ſagde / Kom hid / Oc Peder traadde aff Skibet / ob gick paa Vandet / at hand ſkulde komme til Iheſum.

30. Er ſahe aber einen ſtarcken Wind / da erſchrack er / vnd hub an zu ſincken / ſchrey vnd ſprach: HErr / hilff mir.

Oc hand ſaa it ſterckt Vœder / da bleff hand forferdet / oc begynte at ſiuncke / robte / oc ſagde / HERRE hielp mig.

31. Jeſus aber recket bald die Hand auß / vnd ergreiff jn / vnd ſprach zu jhm: O du kleingleubiger / warumb zweiffelteſt du:

Iheſus vdracte ſtrax ſin haand / oc tog fat paa hannem / /oc ſagde til hannem / O du lidet Troendis / hui tuilde du?

32. Vnd ſie tratten in das Schiff / vnd der Wind leget ſich.

Oc de ginge ind i Skibet / oc Vœret ſtilledis.

33. Die aber im Schiff waren / kamen vnd fielen für jhm nieder / vnnd ſprachen: Du biſt warlich Gottes Son?

Men de ſom vaare i Skibet / komme oc fulde ned for hannem / oc ſagde / Du eſt ſandelige Guds Søn.

34. Vnd ſie ſchifften hinüber / vnnd kamen in das Land Genezareth.

Oc de fore hen offuer / oc komme til Genezareth land.

35. Vnnd da die Leute am ſelbigen ort ſein gewar worden / ſchickten ſie auß in das gantze Land vmbher / vnd brachten allerley vngeſunden zu jm.

Oc der Folcket paa ſamme Sted bleffue hannem var / ſendede vd i det gantſke Land trint omkring / oc førde alle ſom ſiuge vaare / til hannem.

36. Vnd ſie baten jhn / daß ſie nur ſeines Kleides ſaum anrüreten. Vnd alle die da anrüreten / wurden geſund.

Oc bade hannem / at de maate ekon røre ved Sømmen paa hans Klæder. Oc alle / der ſom rørde der ved / bleffue helbrede.

Kapitola XIIII.

29. A on řekl: Pod. Y wyſtaupiw Petr z Lodičky / ſſel po wodě / aby přiſſel k Gežiſſowi.

A on powiedział / Chodź / Y wyſtapiwſzy Piotr z łodzi / chodził po wodách / áby przyſzedł do Jezuſá.

30. Ale wida wijtr weliký / bál ſe: A když počal tonauti / zkřikl řka: Pane / pomoz mi.

Y widząc wiátr gwałtowny / zlękł ſie / A gdy iuż począł tonąć / záwołał mowiąc / Pánie záchoway mię.

31. A y hned Gežiš wztáhw ruku / vjal gey / a řekl gemu: Malé wijry / proč gſy pochybowal?

A wnet Jezus ściagnawſzy rękę / záchwycił go: Y rzekł mu / O máło vjáry / przecześ wątpił.

32. A když wſtaupil na Lodičku / přeſtal wijtr.

A gdy oni weſzli w łodź / vćichnął wiátr.

33. A kteřijž na Lodičce byli / přiſtaupili a klaněli ſe gemu / řkauce: Giſtě Syn Božij gſy ty.

A ci ktorzy byli w łodzi / przyſzedſzy dali mu chwałę / mowiąc / Prawdziwieś ieſt ſyn Boży.

34. A když ſe přeplawili / přiſſli do Země Genezaretſké.

Y przepráwiwſzy ſie / przyſzli do ziemie Genezaret.

35. Kdež poznawſſe gey Mužij mijſta toho / rozeſlali po wſſj wlaſti té / a podáwali gemu wſſech nemocných:

A poznawſzy go mężowie mieyſcá onego / poſłáli powſzytkiey oney przyległey kráinie / y przynieſli mu wſzytki ktorzy ſie źle mieli.

36. A proſyli ho / aby ſe aſpoň podolka raucha geho dotkli. A kteřij ſe koli dotýkali / zdráwi gſau včiněni.

Y proſili go aby ſie tylko dotykáli kráiá płaſzczá iego / A ktorzy ſie kolwiek dotknęli / ſą záchowáni.

טו

1 הָידֵין קְרֶבוּ לְוָת יֵשׁוּעַ
פְּרִישֵׁא וְסָפְרֵא דְּמֶן
אוּרִשְׁלֶם וָאמְרִין׃

Allora vengono à IESV de gli Scribi e Fariſei di Ieruſalem, dicendo.

2 לְמָנָא תַּלְמִידַיךְ עָבְרִין
עַל מַשְׁלְמָנוּתָא דְּקַשִּׁישֵׁא
וְלָא מְשִׁיגִין אַידַיהוּן מָא
דְּאָכְלִין לַחְמָא׃

Perche traſgrediſcono i tuoi diſcepoli l'ordinatione de noſtri antichi? concioſia coſa che non ſi lauano le mani, quando mangiano.

3 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן
לְמָנָא אַף אַנְתּוּן עָבְרִין
אַנְתּוּן עַל פּוּקְדָנֵה ד
דַּאלָהָא מֶטוּל מַשׁ
מַשְׁלְמָנוּתְכוּן אֱלָהָא גֵּיר
אֶמַר׃

Egli riſpondendo, diſſe loro, Perche traſgredite voi il comandamento di Dio: per la voſtra traditione. Concioſia coſa che Iddio comandò, dicendo.

4 יַקַּר לְאָבוּךְ וּלְאֶמָּךְ וּמַן
דְּמַצַּחֵא לְאָבוּהִי וּלְאֶמֵּה
מֵמָת יְמוּת׃

Honora il padre e la madre, chi mala dirà il padre o la madre morrà di morte.

5 אַנְתּוּן דֵּין אָמְרִין אַנְתּוּן
כֹּל מַן דְּנֵאמַר לַאבָא אוֹ
לְאֶמָּה קוּרְבָּנִי מֵדֵּם
דְּתֶתְהְנֵא מֶנִּי׃

E voi dite, Chiunque dirà al padre o à la madre, Ogni dono che da me s'offerirà, ti ſarà vtile.

6 וְלָא יְיַקַּר לְאָבוּהִי אוֹ
לְאֶמֵּה וּבַטֶּלְתּוּן מֶלְתֵה
דַּאלָהָא מֶטוּל מַשׁ
מַשְׁלְמָנוּתְכוּן׃

Ancora ch'ei non honori altrimenti il padre, o la madre ſua, ſarà diſobbligato: e coſi hauete annullato il comandamento di Dio, per la voſtra traditione.

7 נָסְבַי בְּאַפֵּא שַׁפִּיר
אֶתְנַבִּי עֲלַיכוּן אֶשַׁעְיָא
נְבִיָא וֶאמַר׃

Hipocriti, bene ha di voi profetato Eaia, dicendo.

8 עַמָּא הָנָא בְּסֶפְּוָתֵה הו
מְיַקַּר לִי לֶבְּהוֹן דֵּין סַגִּי ר
רַחִיק מֶנִּי׃

Queſto popolo mi s'appreſſa con la ſua bocca: & honorami con le labbra: ma il cuor loro è ben longi da me.

טו

1 אָז־קָרְבוּ אֶל יֵשׁוּעַ גַּם
מִירוּשָׁלַיִם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים
לֵאמֹר׃

Entonces llegaron à Ieſus vnos Eſcribas y Phariſeos de Ieruſalem, diziendo:

2 לָמָּה תַּלְמִידֶיךָ יַעַבְרוּ אֶת־
גְּזֵירוֹת הַזְּקֵנִים כִּי לֹא יְכַבְּסוּ
אֶת־יְדֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֶת־
הַלָּחֶם׃

Porque tus Diſcipulos traſpaſſan el precepto de los Ancianos? porque no lauan ſu manos quando comen pan.

3 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם וְלָמָּה
אַתֶּם עוֹבְרִים מִצְוַת אֱלֹהִים
בִּגְזֵירוֹתֵיכֶם כִּי־אֱלֹהִים צִוָּה
לֵאמֹר׃

Y el reſpondiendo dixoles, Porque tambien voſotros traſpaſſays el mandamiento de Dios por vueſtro precepto? Porque Dios mandó, diziendo.

4 כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ
וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת׃

Honrra àl padre y à la madre. Item, El que maldixere àl padre ò à la madre, muera de muerte.

5 וְאַתֶּם אוֹמְרִים כָּל־אֲשֶׁר
יֹאמַר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ קָרְבָּן אֲשֶׁר
מִמֶּנִּי יוֹעִילֶךָ׃

Mas voſotros dezis, Qualquiera dirá àl padre ò à la madre, Toda offrenda mia à ti aprouechará:

6 וְלֹא יְכַבֵּד אֶת־אָבִיו וְאֶת־
אִמּוֹ וַתָּפִירוּ מִצְוַת אֱלֹהִים
בַּעֲבוּר גְּזֵירַתְכֶם׃

Y no honrrará a ſu padre, ò à ſu madre, y aueys invalidado el mandamiento de Dios por vueſtro precepto.

7 הַחֲנֵפִים הֵיטִיב לְהִנָּבֵא
עֲלֵיכֶם יְשַׁעְיָהוּ לֵאמֹר׃

Hypocritas, bien prophetizó de voſotros Iſaias diziendo.

8 כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִיו
וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רָחֵק
מִמֶּנִּי׃

Eſte pueblo de ſu boca ſe acerca de mi, (y de labios me honrra:) mas ſu coraçõ lexos eſtá de mi.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

ΤΟ'ΤΕ προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες.

Adonc vienent à Ieſus des Scribes & Phariſiens qui eſtoyent de Ieruſalem, diſans.

2. Διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

Pourquoi tes diſciples outrepaſſent ils la tradition des anciens? Car ils ne lauent point leurs mains, quand ils prenent leurs repas.

3. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων.

Mais lui reſpondant leur dit, Et vous, pourquoi outrepaſſez vous le commandement de Dieu pour voſtre tradition? Car Dieu à commande, diſant.

4. Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

Honore ton pere & ta mere. Item, Qui maudira pere ou mere, meure de mort.

5. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς.

Mais vous dites, Quiconque aura dit à ſon pere ou à ſa mere, Tout don qui ſera offert de par moi, ſera à ton profit.

6. Καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

Encore qu'il n'honore pas ſon pere, ou ſa mere, ſera hors de coulpe: & ainſi auez annullé le commandemẽt de Dieu par voſtre tradition.

7. Ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων.

Hypocrites, Eſaie à bien prophetizé de vous, diſant.

8. Ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόῤῥω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

Ce peuple ci s'approche de moi de ſa bouche, & m'honore de ſes leures: mais leur cœur eſt bien fort eſloigné de moi.

CAP. XV.

TVnc acceſſerũt ad eum ab Ieroſolymis Scribæ & Phariſæi, dicentes.

Then came to Jeſus the Scribes and Phariſes / which were of Jeruſalem / ſaying.

2. Quare diſcipuli tui transgrediuntur traditionẽ ſeniorum? non enim lavant manus ſuas cùm panem manducant.

Why do thy diſciples tranſgreſſe the tradition of the Elders? for they waſhe not their handes when they eate bread.

3. Ipſe autem reſpondens ait illis, Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionẽ veſtram? Nam Deus dixit.

But he anſwered & ſaid vnto them / Why do ye alſo tranſgreſſe the commaundement of God by your traditiõ? For God hath commanded / ſaying.

4. Honora patrem & matrem, & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur.

Honour thy Father and mother: and he that curſeth father or mother / let him die the death.

5. Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri, Munus quodcunque eſt ex me, tibi proderit:

But ye ſay / whoſoeuer ſhall ſay to father or mother / By the gyft that is offered by me / thou mayeſt haue profite.

6. Et non honorificabit patrem ſuum aut matrem ſuam: & irritum feciſtis mãdatum Dei propter traditionem veſtram.

Though he honour not his father / or his mother / ſhalbe free: thus haue ye made the commaundement of God of no auctoritie by your tradition.

7. Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Iſaias, dicens.

O hypocrites / Eſaias propheſied well of you / ſaying.

8. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè eſt à me.

This peeple draweth nere vnto me with their mouth / and honoureth me with the lippes / but their heart is farre off from me.

Das XV. Capitel.

Da kamẽ zu jm die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer von Jeruſalem / vnd ſprachen:

DA komme de Scrifftkloge oc Phariſeer aff Jeruſalem til hannem / oc ſagde.

2. Warumb übertretten deine Jünger der Elteſten auffſätze? Sie waſchen jhre hende nicht wenn ſie Brodt eſſen?

Hui offuertræde dine Diſciple de eldſtis Skick? De to icke deris hender / naar de æde Brød.

3. Er antwortet vnd ſprach zu jhnen: Warumb übertrettet denn jhr Gottes Gebot / vmb euer Auffſätze willen? Gott hat gebotten /

Hand ſuarede / oc ſagde til dem / Hui offuertræde i da Guds Bud / for eders Skickes ſkyld? Gud haffuer budet /

4 Du ſolt Vater vnd Mutter ehren. Wer aber Vater vnd Mutter fluchet der ſoll des tods ſterben.

Du ſkalt ære Fader oc Moder. Oc huo ſom bander Fader oc Moder / hand ſkal wiſſelige dø.

5. Aber jhr lehret: Wer zum Vater oder Mutter ſpricht (wenn ichs opffere / ſo iſt es dir vil nützer) Der thut wol.

Men i lære / Huo ſom ſiger til Fader eller til Moder (der ſom ieg offrer det / da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

6. Damit geſchicht es / daß niemand hinfort ſeinen Vater oder ſeine Mutter ehret. Vnd habt alſo Gottes Gebot auffgehaben / vmb euer Auffſätze willen.

Oc der met ſkeer det / at ingen ærer ſin Fader eller ſin Moder mere. Oc der met haffue i til inted giord Guds Bud for eders Skickis ſkyld.

7. Jhr Heuchler / es hat wol Eſaias von euch geweiſſaget / vnnd geſprochen:

I Øyenſkalcke / Eſaias ſpaade vel om eder / oc ſagde.

8. Diß Volck nahet ſich zu mir mit ſeinem Munde / vnd ehret mich mit ſeinen Lippen / aber jhr Hertz iſt ferne von mir.

Dette Folck holder ſig til mig met ſin Mund / oc ører mig met ſine Læbe / Men deris Hierte er longt fra mig.

Kapitola XV.

TEhdy přiſtaupili k němu od Geruzaléma Včitelé a Zákonjcy / řkauce:

TEdy przychodźili do Jezuſá z Jeruzalem niektorzy náucżyćielowie y Fáryzeuſzowie / mowiąc.

2. Proč Včedlnijcy twogi přeſtupugij vſtanowenj Starſſých? nebo nevmywagij rukau ſwých když chléb gedij.

Czemu vczniowie twoi przeſtepuią vſtháwę ſtárſzych? Abowiem nie vmywáią rąku ſwych gdy chleb iedzą.

3. A on odpowijdage řekl gim: Pročež wy přeſtupugete Přikázanij Božij pro vſtanowenij waſſe? Neb Bůh přikázal / řka:

A on odpowiedáiąc rzekł im / Czemu też wy przeſtępuiecie roſkazánie Boże przez vſtáwę wáſzę? ábowiem bog przykazał / mowiąc.

4. Cti otce y Matku: A kdožby zlořečil Otců neb Mateři / ať ſmrtij vmře.

Czći oycá twego y mátkę twoię / A ktoby złorzeczył oycu ábo mátce / śmierćią niechay vmrze.

5. A wy prawijte: Kdoby koli řekl Otcy aneb Mateři / Dar kterýžkoli geſt ode mne / tobě bude proſpěſſen.

A wy powiedáćie / Ktoryby rzekł oyu ábo mátce / Dárem torykolwiek bede ofiárował / wſpomożon bedzieſz.

6. Že nemá ctijti Otce aneb Mateře ſwé. A tak zruſſyli gſte Přikázanij Božij pro ſwá vſtanowenij.

Choćby nie czćił oycá ſwego ábo mátki ſwoiey (przedſię niewinien będzie.) Y wniwecześćie obrócili roſkazánie Boże Przez vſtáwę wáſzę.

7. Pokrytcy / dobřeť geſt prorokowal o wás Yzayáš / řka:

Pokryći ludźie / dobrze o was prorokował Ezaiaſz / mowiąc.

8. Lid tento vſty toliko mne ctij / ale Srdce gegich daleko geſt ode mne.

Przychodźi do mnie ten lud vſtámi ſwoimi / y czcżą mię wargámi / ale ſerce ich daleko ieſt odemnie.

טו

9 וְסְרִיקָאִית דָּחֲלִין לִי כַּד
מַלְפִין יוּלְפָּנָא דְּפוּקְדָנֵא
דִּבְנַי־נָשָׁא׃

Ma in vano mi honorano, inſegnando dottrine, che ſon comandamẽti d'huomini.

10 וַקְרָא לְכֶנְשָׁא וֶאֱמַר
לְהוֹן שְׁמַעוּ וְאִסְתַּכַּלוּ׃

E chiamate à ſe le turbe, diſſe loro, Vdite & intendete.

11 לָא הָוָא מֶדֶם דְּעָאֵל
לְפוּמָא מְסַיֵּב לְבַר נָשָׁא
אֶלָּא מֶדֶם דְּנָפֵק מֶן פּוּמָא
הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַר נָשָׁא׃

Non quello che entra ne la bocca, fa l'huomo immondo: ma quello che eſce de la bocca, è quel che fa immondo l'huomo.

12 הָיְדֵין קְרֶבוּ תַּלְמִידוֹהִי
וְאָמְרִין לֵהּ יָדַע אַנְתְּ דְּפ
דַּפְּרִישֵׁא דַּשְׁמַעוּ מֶלְּתָא
הָדָא אֶתְכַּשַּׁלוּ׃

Allora i ſuoi diſcepoli accoſtandoſili, gli diſſero, Hai tu ſaputo che i Fariſei vdendo queſto parlare, ſi ſono ſcandalizati?

13 הוּ דֵּין עְנָא וֶאֱמַר
לְהוֹן כֻּל נְצִבְתָּא אַיְדָא
דְּלָא נְצַבָהּ אָבִי. דְּבַשְׁמַיָּא
תֶּתְעַקַּר׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Ogni pianta, che non ha piantata il mio celeſte Padre, ſarà diradicata.

14 שְׁבוּקוּ לְהוֹן סַמְיָא
אֶנּוּן נָגוּדֵא דְּסַמְיָא סַמְיָא
דֵּין לְסַמְיָא אֶן יְדַבַּר תְּרַיְהוֹן
בְּגוּמְצָא נָפְלִין׃

Laſſatigli, eſſi ſono ciechi guide di ciechi. E ſe vn cieco guidarà vn altro cieco, amendue cadranno ne la foſſa.

15 וְעְנָא שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא
וֶאֱמַר לֵהּ מָרִי פַּשֵּׁק לַן מ
מַתְלָא הָנָא׃

E Pietro riſpondendo gli diſſe, Dichiaraci queſta ſimilitudine.

16 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן עַד־
מָא לְהָשָׁא אַף אַנְתּוּן לָא
מֶסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן׃

E IESV diſſe, E voi ſete pur ancora ſenza intelletto.

טו

9 וְתֹהוּ יִרְאָתָם אוֹתִי מִצְוַת
אָדָם מְלֻמָּדָה׃

Mas en vano me honrran enſennando doctrinas, mandamientos de hombres.

10 וַיִּצְעַק אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר
לָהֶם שִׁמְעוּ וְהָבִינוּ׃

Y llamando à ſi las compannas, dixoles, Oyd, y entended:

11 אֲשֶׁר יָבוֹא לַפֶּה אֵינוֹ מְטַמֵּא
אֶת־הָאָדָם כִּי־אִם אֲשֶׁר יֵצֵא
מִפֶּה זֶה הוּא יְטַמֵּא אֶת־הָאָדָם׃

No loque entra en la boca contamina àl hombre: mas loque ſale de la boca, eſto contamina àl hombre.

12 אָז נִגְּשׁוּ תַּלְמִידָיו וַיֹּאמְרוּ
לוֹ הֲיָדַעְתָּ כִּי־הַמְּפְרוּשִׁים
כְּשָׁמְעָם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הִכָּשֵׁלוּ׃

Entonces llegandoſe ſus Diſcipulos, dixeronle, Sabes que los Phariſeos oyendo eſta palabra ſe offendieron?

13 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר כָּל־מַטָּע אֲשֶׁר
לֹא נְטָעוֹ אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
יִנָּתֵשׁ׃

Mas reſpondiendo el, dixo, Toda planta que no plantó mi Padre celeſtial ſerá deſarraygada.

14 הַנִּיחוּ לָהֶם כִּי עִוְרִים הֵמָּה
וְנֹהֲגֵי הָעִוְרִים וְעִוֵּר אִם יִנְהַג אֶת־
הָעִוֵּר שְׁנֵיהֶם לַבּוֹר יִפּוֹלוּ׃

Dexaldos: guias ſon ciegas de ciegos: y ſi el ciego guiáre àl ciego, âmbos caerán en el hoyo.

15 וַיַּעַן כֵּיפָא וַיֹּאמֶר לוֹ פְּתַר
לָנוּ אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה׃

Y reſpondiendo Pedro, dixole, Declaranos eſta parabola.

16 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הֲגַם עַד־
עַתָּה אֵינְכֶם מְבִינִים אֶת־
הַדָּבָר׃

Y Ieſus dixo, Aun tambien voſotros ſoys ſin entendimiento?

ιε'.

9. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent-ils, enſeignans des doctrines, qui ne ſont que commandemens d'hommes.

10. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε.

Puis ayant appelé les troupes à ſoi, leur dit, Oyez & entendez.

11. Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ce n'eſt pas ce qui entre en la bouche, qui ſouille l'homme: mais ce qui ſort de la bouche, c'eſt cela qui ſouille l'homme.

12. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ· οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν;

Lors les diſciples s'approchans lui dirent, N'as-tu pas cognu que les Phariſiens ont eſté ſcandalizés, quand ils ont ouï ce propos?

13. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε· πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.

Et lui reſpondant, dit, Toute plante que mon Pere celeſte n'a point plantee, ſera deſracinee.

14. Ἄφετε αὐτοὺς ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται.

Laiſſez-les, ce ſont aueugles conducteurs d'aueugles. Que ſi vn aueugle conduit vn autre aueugle, tous deux cherront en la foſſe.

15. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.

Adonc Pierre prenant la parole, lui dit, Expoſe-nous ceſte ſimilitude.

16. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

Et Ieſus dit, Vous auſsi, eſtes-vous encore ſans entendement?

CAP. XV.

9. ' Sine cauſa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum.

But in vaine they worſhip me / teaching for doctrines / mens preceps.

10. 'Et convocatis ad ſe turbis, dixit eis, Audite & intelligite.

Then he called the multitude vnto him/ an ſaid to them / Heare and vnderſtand.

11. Non quod intrat in os, coinquinat hominem: ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.

That which goeth into the mouth/ defileth not the man / but that which commeth out of the mouth / that defileth the man.

12. Tunc accedentes diſcipuli eius dixerunt ei, Scis quia Phariſæi, audito verbo hoc, ſcandalizati ſunt?

Then came his diſciples / and ſaid vnto him / Perceiueſt thou not / that the Phariſes are offended in hearing this ſaying?

13. Et ille reſpondens ait, Omnis plantatio quam non plantavit pater meus cæleſtis, eradicabitur.

But he anſwered and ſaid/ Euery plant which mine heauenly Father hath not planted/ſhalbe rooted vp.

14. Sinite illos: cæci ſunt, duces cæcorum, cæcus autem ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadũt.

Let them alone: they be the blinde leaders of the blinde: and if the blinde lead the blinde / both ſhall fall into the ditche.

15. Reſpondens autem Petrus dixit ei, Ediſſere nobis parabolam iſtam.

Then anſwered Peter / & ſaid to him/ Declare vnto vs this parable.

16. At ille dixit, Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?

Then ſayd Jeſus / Are ye yet without vnderſtanding?

Das XV. Capitel.

9. Aber vergeblich dienen ſie mir/ dieweil ſie lehren ſolche Lehre/ die nichts denn Menſchen gebot ſind.

De tiene mig forgeffuis/ den ſtund de lære ſaadan Lerdom / ſom ere icke vden menniſkens Bud.

10. Vnd er rieff das volck zu ſich / vnnd ſprach zu jm: Höret zu / vnnd vernemets.

Oc hand kallede Folcket til ſig / oc ſagde til dem/ Hærer til oc forſtaar.

11. Was zum munde eingehet/das verunreiniget den Menſchen nicht / ſondern was zum Munde außgehet/ das verunreiniget den Menſchen.

Det ſom indgaar i munden / beſmitter icke Menniſken / Men huad ſom vdgaar aff Munden / det beſmitter Menniſken.

12. Da tratten ſeine Jünger zu jm/ vnd ſprachen: Weiſt du auch / daß ſich die Phariſeer ergerten / da ſie das wort höreten?

Da gienge hans Diſciple til hannem / oc ſagde/ Vedſt du oc/at Phariſeerne forargede dem der de hørde det Ord?

13. Aber er antworttet/vnd ſprach: Alle pflantzen / die mein Himliſcher Vatter nicht pflantzet / die werden außgereutt.

Hand ſuarede / oc ſagde / Al plantelſe / ſom min Himmilſke Fader icke planter/ den ſkal oprycki s.

14. Laſſet ſie faren / ſie ſind blind / vnnd blinden leiter/. Wenn aber ein Blinder den andern leittet/ſo fallen ſie beide in die Gruben.

Lader dem fare / De ere Blinde / oc Blindis ledere. Naar en Blind leder den anden/da falde de baade i Graffuen.

15. Da antwortet Petrus / vnnd ſprach zu jm: Deute vns diſe Gleichniß.

Da ſuarede Peder / oc ſagde til hannem / Vdleg oſſ denne Lignelſe:

16. Vnd Jeſus ſprach zu jnen: Seidt jhr denn auch noch vnuerſtendig?

Oc Jheſus ſagde til dem / Ere i da end nu ocſaa wforſtandige?

Kapitola X V.

9. Nadormoť mne ctij/včijce včenij a přikázanij Lidſká.

Leczdármo mie chwala/vczac náuk ktore ſa vſtáwami ludzkimi.

10. A ſwolaw k ſobě Záſtupy/ řekl gim: Slyſſte a rozuměgte.

A wezwawſzy wielkiego zgromadzenia ludzi/rzekl im/ Sluchaycie á rozumieycie.

11. Ne to což wcházý w vſta poſſkwrňuge Cžlowěka: ale což z vſt pocházý / toť poſſkwrňuge Cžlowěka.

Nie to co wchodzi w vſtá / pokala czlowieka/ále to co wychodzi z vſt/ pokala czlowieká.

12. Tehdy přiſtáupiwſſe Včedlnijcy geho k němu/ řekli gemu: Wjſſli/že Zákonjcy vſlyſſawſſe to ſlowo/zhorſſyli ſe?

Tedy przyſtepuiac vczniowie iego/rzekli mu/Wieſz ze Fáryzeuſzowie vſlyſzáwſzy tho ſlowo / obrázeni ſa?

13. A on odpowijdage/řekl: Každé ſſtjpenj/kteréhož neſſtijpil Otec můg Nebeſký / wykořeněno bude.

A on odpowiedáiác rzekl/wſzelkie ſádzenie ktorego nie ſadzil Oćiec moy niebieſki / wykorzenione bedzie.

14. Nechtež gich: ſlepijť gſau/ a wůdcowé ſlepých: A powedeli ſlepý ſlepého/ oba w yámu vpadnau.

Opuśćcie ie/ſać ſlepi wodzowie ſlepych/A ſlepy ieſliby ſlepego prowádzil / obádwá w dol wpádna.

15. Y promluwiw Petr / řekl gemu: Wyložiž nám toto podobenſtwj.

A Piotr odpowiedáiac / rzekl mu/Roſpowiedz nam to podobienſtwo.

16. A on řekl: Geſſtě y wy bez rozumu gſte?

Y rzekl Iezus / Ieſzczez y wy krom porozumienia ieſteſcie?

טו

17 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמֶדֶם
דְּעָאֵל לְפוּמָא לְכַרְסָא
הוּ אָזֶל וּמֶן תַּמָּן בת
בְּתַדְכִּיתָא מֶשְׁתְּדֶא לְבַר׃

Non intendete ancora, che tutto cio che entra ne la bocca, se ne va nel ventre, e mandasi fuore nel luogo neceſſario?

18 מֶדֶם דֵּין דְּמֶן פּוּמָא
נָפֵק מֶן לַבָּא נָפֵק וְהָוְיוּ
מְסַיֵּב לֵהּ לְבַר־נָשָׁא׃

Ma le coſe che eſcono de la bocca, vengono dal cuore, e quelle fanno l'huomo immondo.

19 מֶן לֵבָּא הוּ גֵּיר נָפְקִין
מַחְשְׁבָתָא בִּישָׁתָא גַּוְרָא
קֶטְלָא זָנְיוּתָא גְּנָבוּתָא
סָהֲדוּת שׁוּקְרָא גּוּדָפָא׃

Imperoche dal cuore procedeno i mali penſieri, gli homicidij, gli adulterij, le fornicationi, i furti, le falſe teſtimonianze, le infamationi.

20 הָלֵין אֶנֵּין דַּמְסַיְבָן ל
לְבַר־נָשָׁא אֶן אֱנָשׁ דֵּין
יֶלְעַס כַּד לָא מְשִׁיגִן א
אַיְדַיְהִי לָא מְסַתְיַב׃

Queſte ſon quelle coſe che fanno l'huomo immondo: ma il mangiar ſenza le mani lauate, non fa gia l'huomo immondo.

21 וַנְפַק מֶן תַּמָּן יֵשׁוּעַ
וֶאתָא לַתְחוּמָא דְּצוּר
וְדַצַידָן׃

Partitoſi poi Iesv di li, ſi ritirò ne le parti di Tiro e di Sidone.

22 וְהָא אַנְתְּתָא כ
כְּנַעֲנָיְתָא מֶן תַּחוּמֵא
הָנוּן נֶפְקַת כַּד קָעְיָא
וָאמְרָא אֶתְרַחֵם עָלַי מָרִי
בְּרֵהּ דְּדַוִיד בְּרַתִּי בִּישָׁאִית
מֶתְדַּבְרָא מֶן שֵׁאדָא׃

Et ecco vna donna Cananea, vſcita da quei confini, gridaua à lui, dicendo, Habbi miſericordia di me Signore, Figliuol di Dauid, la mia figliuola è miſerabilmente tormentata dal demonio.

23 הוּ דֵּין לָא פְּנָיָה
פֶּתְגָּמָא וַקְרֶבוּ תַּלְמִידַוְהִי
בְּעַו מֶנֵּהּ וָאמְרִין שְׁרִיָה
דְּקָעְיָא בָּתְרַן׃

Ma egli non le riſpoſe parola: e i ſuoi diſcepoli accoſtatiſi, lo pregauano, dicendo, Mandala via, perciochè ella ci grida dietro.

טו

17 הֲלֹא תָבִינוּ כִּי־כָל־אֲשֶׁר
בָּא לַפֶּה גַּם יָבוֹא אֶל־הַבֶּטֶן
וּבַמַּחֲרָא יִשָּׁלֵחַ׃

No entendeys aun, que todo loque entra en la boca, và àl vientre, y es echado en la neceſſaria?

18 וַאֲשֶׁר יֵצְאוּ מִפֶּה גַּם מִלֵּבָב
יֵצְאוּ וְהֵמָּה יְטַמְּאוּ אֶת־הָאָדָם׃

Mas loque ſale de la boca, del miſmo coraçon ſale, y eſto contamina àl hombre.

19 כִּי־מִלֵּבָב יֵצְאוּ מַחְשְׁבוֹת
רָעוֹת רְצָחִים נִיאוּפִים זְנוּנִים
גְּנֵבוֹת עֵדוּת שֶׁקֶר וְגִדּוּפִים׃

Porque del coraçon ſalen los malos penſamientos: muertes, adulterios, fornicaciones, hurtos, falſos teſtimonios, maledicencias.

20 אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר יְטַמְּאוּ
אֶת־הָאָדָם אֲבָל אֱכוֹל וְלֹא
לִרְחוֹץ יָדַיִם לֹא יְטַמֵּא אֶת־
הָאָדָם׃

Eſtas coſas ſon las que contaminan àl hombre: que comer con las manos por lauar no contamina àl hombre.

21 וַיֵּצֵא מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיָּבוֹא
בִּקְצוֹת צוֹר וְצִידוֹן׃

Y ſaliendo Ieſus de alli, fueſſe à las partes de Tyro y de Sydon.

22 וְהִנֵּה אִשָּׁה כְּנַעֲנִית מִגְּבוּלִים
הָאֵלֶּה יָצְאָה וַתִּצְעַק לֵאמֹר
חָנֵּנִי אֲדֹנָי בֶּן־דָּוִד כִּי־בִתִּי תְעֻנָּה
מְאֹד מִן הַשָּׂטָן׃

Y heaqui vna muger Chananea que auia ſalido de aquellos terminos clamaua diziendole, Sennor, Hijo de David, ten miſericordia de mi, mi hija es malamente atormẽtada del demonio.

23 וְהוּא לֹא יַעֲנֶה לָהּ דָּבָר
וַיִּקְרְבוּ תַלְמִידָיו וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ
לֵאמֹר הַנַּח אוֹתָהּ כִּי צֹעֲקָה
אַחֲרֵינוּ׃

Mas el no le reſpondió palabra. Entonces llegandoſe ſus Diſcipulos, rogaronle diziendo, Embiala, que da bozes tras noſotros.

ιε΄.

17. Οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;

N'entendez-vous pas encore que tout ce qui entre en la bouche, s'en va au ventre, & eſt ietté au retrait?

18. Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον;

Mais les choſes qui ſortent de la bouche, partent du cœur, & ces choſes-la ſouillent l'homme?

19. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.

Car du cœur ſortent penſees malignes, meurtres, adulteres, paillardiſes, larrecins, faux teſmoignages, detractions.

20. Ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Ce ſont ces choſes-la qui ſouillent l'homme: mais de manger ſans auoir les mains lauees, cela ne ſouille point l'homme.

21. Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος.

Apres Ieſus partant de là, ſe retira ès quartiers de Tyr & de Sidon.

22. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ, λέγουσα· ἐλέησόν με κύριε, υἱὲ δαυίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

Et voici vne femme Cananeene, partie de ces quartiers-la, qui s'eſcria, lui diſant, Seigneur, Fils de Dauid, aye pitié de moi: ma fille eſt miſerablement tormentee du diable.

23. Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον, καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτόν, λέγοντες· ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.

Mais il ne lui reſpondit mot. Lors ſes diſciples s'approchans, le prierent, diſans, Donne lui congé: car elle crie apres nous.

CAP. XV.

17. Non intelligitis quia omne quod in os intrat, in vẽtrem vadit, & in ſeceſſum emittitur?

Perceiue ye not yet / that whatſoeuer entreth into the mouth / goeth into the bellie / and is caſt out into the draught?

18. Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem:

But thoſe thinges which procede out of the mouth / come from the heart / and they defile the man.

19. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, blaſphemiæ.

For out of the heart come euil thoughts / murders / adulteries / fornications / theftes / falſe teſtimonies / ſlanders.

20. Hæc ſunt quę coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.

Theſe are the thinges / which defile the man : but to eat with vnwaſhen handes / defileth not the man.

21. Et egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Sidônis.

And Jeſus went thence / and departed into the coaſtes of Tyrus and Sidon.

22. Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa clamavit, dicens ei, Miſerere mei Domine fili David: filia mea malè à dæmonio vexatur.

And beholde / a woman a Cananite came out of the ſame coaſtes / and cryed / ſaying vnto him / Haue mercie on me / O Lorde / the Sonne of Dauid: my daughter is miſerably vexed with a deuill.

23. Qui non reſpondit ei verbum: Et accedentes diſcipuli eius rogabant eum dicentes, Dimitte eam: quia clamat poſt nos.

But he anſwered her not a worde / Then came tho him his diſciples / and beſought him / ſaying / Send her away / for ſhe cryeth after vs.

Das X V. Capitel.

17. Mercket jr noch nicht / daß alles / was zum Munde eingehet / das gehet in den bauch / vnnd wird durch den natůrlichen gang außgeworffen?

Forſtaa i icke end nu? At alt det ſom indgaar i munden / det gaar i Bugen / oc bliffuer vdkaſt ved den naturlige gong.

18. Was aber zum munde herauß gehet / das kom̃t auß dem hertzen / vnd das verunreiniget den Menſchen.

Men det ſom gaar vdaff Munden / det kommer aff hiertet / oc det beſmitter Menniſken.

19. Denn auß dem hertzen kommen arge gedancken / mord / ehebruch / hurerey / dieberey / falſche gezeugnuß / leſterung.

Thi aff hiertet komme onde Tancker / Mord / Hoer / Skørleffnit / Tiffueri / falſke Vidneſbyrd / Beſpaatelſe.

20. Das ſind die Stůck / die den Menſchen verunreinigen. Aber mit vngewaſchen henden eſſen / verunreiniget den Menſchen nicht.

Diſſe ere de ting / ſom beſmitte Menniſken. Men at æde met wtoene hender / det beſmitter icke Menniſken.

21. Vnd Jeſus gieng auß von dannen / vnd entweich inn die gegend Tyro vnnd Sidon.

Oc Jheſus gick der vdfra / Oc drog bort i Tyri oc Sidons egn.

22. Vnd ſihe / ein Cananeiſch Weib gieng auß derſelbigen grentze / vnnd ſchrey jm nach / Vnnd ſprach: Ach HERR / du Son David / erbarm dich mein / Meine Tochter wirdt vom Teufel ůbel geplaget.

Oc ſee / en Cananeiſk Quinde gick aff denſamme egn / oc robte effter hannem / oc ſagde / Ah HERRE du Dauids ſøn / forbarme dig offuer mig / Min Daatter plagis ilde aff Dieſſuelen.

23. Vnd er antwortet jr kein wort. Da Tratten zu jm Seine Jůnger / baten jn / vnnd ſprachen: Laß ſie doch von dir / denn ſie ſchreyet vns nach.

Oc hand ſuarede hende icke it Ord. Da traadde hans Diſciple til hannem / bade hannem oc ſagde / Skil dig dog aff met hende / thi hun rober effter oſſ.

Kopitola X V.

17. Nerozumjteliž / že wſſecko což w vſta wcházý / do břicha gde / a wýpauſſtij ſe wen?

Jeſzczeż nie rozumiecie / iż wſzelka rzecz ktora wchodzi w vſthá / w brzuch idzie / y do wychodu bywa wyrzucona?

18. Ale které wěcy z auſt pocházegj / z ſrdce gdau / a tyť poſſkwrňugij člowěka.

Ale ty rzeczy ktore wychodzą z vſt / z ſamego ſercá pochodzą / y pokaláią człowieká.

19. Nebo z ſrdce wycházegij zlá myſſlenij / wraždy / cizoložſtwa / ſmilſtwa / kradeže / křiwá ſwědectwij / rauhánij.

Abowiem z ſercá wychodzą złe myſli / morderſtwá / cudzołoſtwá / nieczyſthośći / kradzieſtwá / falſzywe świadectwá / bluźnierſtwá.

20. Tyť pſau wěcy kteréž poſſkwrňugij člowěka. Ale nevmytýma rukama gijſti / toť neposſkwrňuge člowěka.

Tyć ſą rzeczy ktore pokaláią człowieká / ále ieść nie vmywſzy rąk / człowieká nie pokala.

21. A wyſſed odtud Gežijš / ſſel do kragin Tyrſkých a Sydonſkých.

A wyſzedſzy Jezus z onąd / poſzedł w ſtrony Tyru y Sydonu.

22. A ay žena Kananegſká od končin těch wyſſedſſy / wolala řkucy gemu: Smilug ſe nademnau Pane ſynu Dawidůw / Dcera má bjdně ſe od ďábla trápij.

A oto niewiáſthá Chánáneyſká wyſzedſzy z onych kráiow / záwołáłá mowiąc k niemu / Zmiłuy ſie nádemną Pánie Synu Dáwidow / corká moiá ćięſzko bywa od dyabłá vdręczona.

23. Kterýžto neodpowěděl gij ſlowa. Y přiſtupiwſſe Včedlnicy geho / proſyli ho / řkuce: Propuſť gi / nebť wola za námi.

A on nie odpowiedział iey by ſłowá: Tedy przyſtąpiwſzy vczniowie iego proſili go mowiąc / Odpraw ią / ábowiem woła zá námi.

טו

24 הוּ דֵּין עֲנָא וֶאֱמַר לְהוֹן לָא אֶשְׁתַּדְּרֵת אֶלָּא לְוָת עֶרְבֵּא דַּטְעַו מֵן בֵּית יִסְרָיֵל׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Io non ſon mandato ſenon à le pecore perdute de la caſa d'Iſraël.

25 הִי דֵּין אֶתָת סְגֶדַת לֵהּ וֶאֱמַרַת מָרִי עַדְּרַיְנִי׃

Ma ella venne, & inginnocchioſili dinanzi, dicendo, Soccorrimi Signore.

26 אֱמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לָא שַׁפִּיר לְמֶסַּב לַחְמָא דַּבְנַיָּא וַלְמֶרְמְיוּ לְכַלְבֵּא׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Ei non è bene di pigliare il pane de figliuoli, e gittarlo à i cagnoletti.

27 הִי דֵּין אֶמְרַת אִין מָרִי אַף כַּלְבֵּא אָכְלִין מֵן פַּרְתוּתֵא דְּנָפְלִין מֵן פָּתוּרָא דְּמָרַיְהוֹן וְחָאֵין׃

Et ella diſſe, Coſi è Signore, ma ancor i cagnoletti mangiano de minuzzoli che cadeno de la menſa de lor Signori.

28 הָיְדֵין אֱמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אוֹ אַנְתְּתָא רַבָּא הִי הַימָנוּתֵכִי נֶהֱוֵא לְכִי אַיְךְ דְּצָבְיָא אַנְתִּי וֶאֱתְאַסְיַת בַּרְתָּהּ מֵן הָי שָׁעְתָא׃

Allor I E S V *riſpondendo le diſſe, O donna, la tua fede è grande: ſiati fatto come tu vuoi. E da quella hora la ſua figliuola fu riſanata.*

29 וְשַׁנִּי מֵן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וֶאֱתָא עַל גֵּיב יַמָּא דַּגְלִילָא וַסְלֶק לְטוּרָא וִיתֶב תַּמָּן׃

E partitoſi I E S V *di li ſene venne preſſo al mare de la Galilea: e ſalito nel monte ſtaua iui à ſedere.*

30 וַקְרַבוּ לְוָתֵהּ כֶּנְשֵׁא סַגִּיָּאֵא דְּאִית הֲווּ עַמְּהוֹן חֲגִירֵא וְסַמְיֵא וְחַרְשֵׁא וַפְשִׁיגֵא וַאֲחָרָנֵא סַגִּיאֵא וַארְמִיו אֶנּוּן לְוָת רֶגְלַוְהִי דְּיֵשׁוּעַ וַאסִּי אֶנּוּן׃

Allora vennero à lui molte turbe, che haueuano ſeco de zoppi, de ciechi, de muti, de gli ſtroppiati, e molti altri: e meſſergli à i piedi di I E S V*: & egli li riſanò.*

טו

24 וְהוּא עָנָה וְאָמַר לֹא שֻׁלַּחְתִּי כִּי־אִם אֶל־צֹאן אֹבֵד מִבֵּית יִשְׂרָאֵל׃

Y el reſpondiendo, dixo, No ſoy embiado ſino à las ouejas perdidas de la Caſa de Iſrael.

25 וְהִיא בָּאָה וַתִּשְׁתַּחוּ לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנִי הוֹשִׁיעֵנִי׃

Entonces ella vino, y adorólo diziendo, Sennor ſoccorreme.

26 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵין טוֹב לָקַחַת לֶחֶם מִבָּנִים וּלְרַמּוֹת לַכְּלָבִים׃

Y reſpondiendo el, dixo, No es bien tomar el pan de los hijos, y echarlo à los perrillos.

27 וְהִיא אָמְרָה כֵּן אֲדוֹנִי אֲבָל גַּם הַכְּלָבִים יֹאכְלוּ מִפִּתִּים הַנּוֹפְלִים מִשֻּׁלְחַן אֲדוֹנֵיהֶם׃

Y ella dixo, Si Sennor: porque los perrillos comen de las migajas que caen de la meſa de ſus ſennores.

28 אָז־עָנָה יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ אוֹ אִשָּׁה גְּדוֹלָה הִיא אֱמוּנָתֵךְ יְהִי־לָךְ כַּאֲשֶׁר תַּחְפֹּצִי וַתֵּרָפֵא בִּתָּהּ בְּשָׁעָה הַהִיא׃

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixo, O muger, grande es tu fe: ſea hecho contigo, como quieres. Y fué ſana ſu hija deſde aquella hora.

29 וַיַּעֲבֹר מִשָּׁם יֵשׁוּעַ וַיָּבֹא עַל־יָם הַגָּלִילָה וַיַּעַל אֶל־הָהָר וַיֵּשֶׁב שָׁם׃

Y partido Ieſus de alli, vino junto àl mar de Galilea: Y ſubiendo en vn monte ſentoſe alli.

30 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו עַם רָב וַיִּהְיוּ אִתָּם פִּסְחִים עִוְרִים חֵרְשִׁים חַלָּשִׁים וַאֲחֵרִים רַבִּים וַיּוֹרוּ אוֹתָם לְרַגְלֵי יֵשׁוּעַ׃

Y llegaron à el muchas compannas que tenian conſigo coxos, ciegos, mudos, mancos; y otros muchos enfermos, y echaronlos à los pies de Ieſus, y ſanólos:

ιε'.

24. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

Et il reſpondit, & dit, Ie ne ſuis enuoyé ſinon aux brebis peries de la maiſon d'Iſrael,

25. Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ, λέγουσα· κύριε βοήθει μοι.

Et elle vint, & l'adora diſant, Seigneur, aide moi.

26. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

Et lui reſpondant, dit, Il n'eſt pas bon de prendre le pain des enfans, & le ietter aux petis chiens.

27. Ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.

Mais elle dit, Il eſt bien vrai, Seigneur: toutesfois les petis chiens mangent des miettes qui tombent de la table de leurs maiſtres.

28. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις· καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Lors Ieſus reſpondant, lui dit, O femme, ta foy eſt grande: ainſi te ſoit fait, comme tu veux. Et des ce meſme inſtant, ſa fille fut guerie.

29. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.

Adonc Ieſus partant de là, vint pres de la mer de Galilee: puis monta ſur la montagne & s'aſsit là.

30. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, ἔχοντες μετ' ἑαυτῶν χωλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κυλλοὺς, καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ.

Lors pluſieurs troupes vindrent à lui, ayans auec eux des boiteux, des aueugles, des muets, des manchots, & pluſieurs autres: leſquels ils mirent aux pieds de Ieſus, & il les guerit.

CAP. XV.

24. Ipſe autem reſpondens, ait, Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domus Iſraël.

But he anſwered/and ſayde/I am not ſent / but vnto the loſt ſheepe of the houſe of Iſrael.

25. At illa venit, & adoravit eum, dicens, Domine adiuva me.

Yet ſhe came / and worſhipped him ſaying/ Lord/ helpe me.

26. Qui reſpondens ait, Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

And he anſwered / and ſaid/It is not good to take the childrens bread / and to caſt it to whelpes.

27. At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.

But ſhe ſaid / Trueth / Lord: yet in deede the whelpes eate of the crommes / which fal from their maſters table.

28. Tunc reſpondens Ieſus, ait illi, O mulier, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata eſt filia eius ex illa hora.

Then Jeſus anſwered / and ſaid vnto her/O woman/great is thy faith: be it to thee / as thou deſireſt. And her daughter was made whole at that houre.

29. Et cum tranſiſſet inde Ieſus, venit ſecus Mare Galilææ: & aſcendens in montem, ſedebat ibi.

So Jeſus went away from thence/ and came neere vnto the ſea of Galile/and went vp into a mountaine and ſate downe there.

30. Et acceſſerunt ad eum turbæ multæ, habentes ſecum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curavit eos.

And great multitudes came vnto him / hauing with them / halt / blinde / domme / maymed / and many other / and caſt them downe at Jeſus feete / and he healed them.

Das XV. Capitel.

24. Er antwortet aber/vnd ſprach: Jch bin nicht geſandt / denn nur zu den vorlornen Schaffen / von dem hauſe Jſrael.

Hand ſuarede/ oc ſagde / Jeg er icke vdſent/vden aleneſte til de fortabte Faar/ aff Jſraelſſ Huſſ.

25. Sie kam aber / vnd fiel fur jhm nider / vnnd ſprach: HERR hilff mir.

Da kom hun / oc falt ned faar hannem/ oc ſagde/ HERRE/ hielp mig.

26. Aber er antwortet/vnd ſprach: Es iſt nicht fein / daß man den kindern jhr Brodt neme/vnnd werffe es für die hunde.

Hand ſuarede oc ſagde / Det er icke ſmuckt / at mand tager Brødet fra Børnene/oc kaſter det faar Hunde.

27. Sie ſprach: Ja HERR. Aber doch eſſen die Hündlein von den broſamlen / die von jrer HERren Tiſch fallen.

Hun ſagde / Ja HERRE/Smaahundene æde dog aff de ſmuler ſom falde aff deris Herris Bord.

28. Da antwortet Jeſus / vnnd ſprach zu jr: O Weib / dein glaube iſt groß/dir geſchehe wie du wilt. vnd jre Tochter ward geſund zu derſelbigen ſtunde.

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde til hende/O Quinde / Din Tro er ſtor / Dig ſkee ſom du vilt. Oc hendis Daatter bleff karſki ſamme ſtund.

29. Vnnd Jeſus gieng von dannen fürbas/ vnd kam an das Galileiſche Meer / vnnd gieng auff einen Berg/ vnnd ſatzte ſich allda.

Oc Jheſus gick der fra lenger frem / oc kom til det Galileiſke Haff/ock gick op paa it Bierg/ oc ſette ſig der.

30. Vnd es kam zu jhm vil Volcks/ die hatten mit ſich Lamen / Blinden/ Stummen/Krüpler/ vnd viel andere/ vnd wurffen ſie Jeſu für die füſſe/vnd er heilet ſie.

Oc der kom meget Folck til hannem/ de haffde met dem Halte/ Blinde/ Dumme/ Krøblinge/ oc mange andre / oc kaſte dem faar Jheſu føder/ oc hand helbredede dem.

Kapitola XV.

24. A on odpowěděw / řekl: Negſem poſlán gedině kowcem kteréž zahynuly Domu Izrahelſkého.

A on iey odpowiedáiac rzekł/ Nie ieſthem poſlan/iedno do owiec ktore zginely z domu Izraelſkiego.

25. Ale ona přiſtaupila a klaněla ſe gemu / řkaucý : Pane/pomoz mi.

Ale ona przyſzedſzy/dálá mu chwale/mowiac/Pánie pomoz mi.

26. Kterýžto odpowědkw/ řekl: Nenijť dobré wzýti chleb Synůw/a wrcy gey pſuom.

A on iey odpowiedáiac rzekł/ Nie ieſt dobra rzecz bráć chleb dzieci/y miotać gi ſzczenietom.

27. A ona řekla : Tak geſt PAne: A wſſak y ſſtěnátka gedij drobty/kteréž padagij s ſtolůw Panůw gegich.

Zátym oná rzekłá Tákci ieſt Pánie/Abowiem yſzczenietá iedzą odrobiny kthore pádáią z ſthołu Pánowich.

28. Tehdy odpowijdage Gežijſs/ řekl gij: O ženo/ weliká gť Wijra twá/ſtaniž ſe tobě yakž chceſs. Y vzdrawena geſt Deera gegij w tu hodinu.

Tedy odpowiedáiac Jezus rzekł iey/O niewiáſtko/wielkać ieſt wiárá twoiá niechayci ſie ſtháníe iáko chceſz/A vzdrowiona ieſt corká iey od oney godziny.

29. A když ſſel odtud Gežijſs/ přiſſel k Moři Galilegſkému/ a wſtaupiw na hůru/poſadil ſe tám.

A Jezus poſzedſzy z tám tad przyſzedł nad morze Gálileyſkie/ A gdy wſtąpił na gorę ſiedział tám.

30. Y přiſtaupili k němu záſtupowé mnozý magjce s ſebau němé/ſlěpé/kulhawé/mdlé/ a giné mnohé : y kladli ge knohám geho/a on vzdrawil ge.

Tedy ſzło do niego wielkie zgromádzenie ludu / máiac z ſobą chrome/ſlepe/nieme/niedołężne/y inſzych wiele / y miotáli ie v nog Jezuſowych/y vzdrowił ie.

טו

31 אֵיךְ דְּיֶתְדַּמְרוּן כֶּנְשָׁא
הָנוּן דְּחָזַין חֵרָשֵׁת ד
דִּמְמַלְּלִין וַפְשִׁיגֵת ד
דְּמֶתְחַלְמִין וַחֲגִירֵת
דִּמְהַלְּכִין וַסְמַיָא דְּחָזַין
וְשַׁבַּחוּ לֵאלָהָא דְּיִסְרָיֵל׃

In modo che le turbe ſi marauigliauano, vedendo i muti parlare, li ſtroppiati eſſer ſani, i zoppi caminare, i ciechi vedere: e glorificauano l'Iddio d'Iſraël.

32 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קְרָת
לְתַלְמִידַוְהִי וֶאמַר לְהוּן
מֶתְרַחַם אֲנָא עַל כֶּנְשָׁא
הָנָא דְּהָת תְּלָתָא יַוְמִין
קַוִּיו לְוָתִי וְלַיְת לְהוּן מָא
דְּנֵאכְלוּן וְדַאשְׁרֵא אֶנּוּן
כַּד צַיְמִין לָא צָבֵא אֲנָא
דַּלְמָא יְעוּפוּן בְּאוּרְחָא׃

IESV poi chiamando à ſe i ſuoi diſcepoli, diſſe, Io ho compaſſione di queſta moltitudine: percioche gia tre giorni continuano di ſtarmi appreſſo, e non hanno che mangiare: e rimandarneli digiuni non voglio, accioche non manchino nel camino.

33 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי
אֵימֵכָא אִית לַן בְּחוּרְבָא
לַחְמָא דְּנֶסְבַּע כֶּנְשָׁא הָנָא
כֻּלֵּהּ׃

Et i ſuoi diſcepoli gli dicono, D'onde haueremo noi nel diſerto tanti pani, che ſi gran turba ſatiÿ?

34 אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ כּ
כַּמָּא לַחְמִין אִית לְכוּן
אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא וְקַלִּיל
נוּנֵא דַּקְדְקֵת׃

E IESV dice loro, Quanti pani hauete voi? Eſſi diſſero, Sette, & alcuni pochi peſcetti.

35 וַפְקַד לְכֶנְשָׁת ד
דְּיֶסְתַּמְכוּן עַל אַרְעָא׃

Allora egli comandò à le turbe che ſi metteſſeno a ſedere in terra.

36 וַשְׁקַל לְהָנוּן שַׁבְעָא
לַחְמִין וַלְנוּנֵת וְשַׁבַּח
וַקְצָא וִיהַב לְתַלְמִידַוְהִי
וְתַלְמִידֵא יַהְבוּ לְכֶנְשָׁא׃

Et hauendo preſi i ſette pani, e i peſci, poi ch'egli hebbe rendute gratie, e gli ſpezzo e detteli a i ſuoi diſcepoli, e i diſcepoli a la turba.

טו

31 וַיְרַפֵּא אוֹתָם וַיִּתְמְהוּ הָעָם
בִּרְאוֹתָם אֶת־חֵרְשִׁים מְדַבְּרִים
וַחֲלָשִׁים נִרְפָּאִים פִּסְחִים
מְהַלְּכִים עִוְרִים רוֹאִים וַיְכַבְּדוּ
אֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃

Que las companas ſe marauillaron viendo hablar los mudos, los mancos ſanos, andar los coxos, ver los ciegos, y glorificaron àl Dios de Iſrael.

32 וַיִּזְעַק יֵשׁוּעַ אֶת־תַּלְמִידָיו
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נִכְמְרוּ רַחֲמַי עַל־
הָעָם כִּי מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַד־
עַתָּה יָשְׁבוּ אִתִּי וְלֹא הָיָה לָהֶם
אֲשֶׁר יֹאכֵלוּ וְאָנֹכִי לֹא אֲנִיחֵמוֹ
צָמִים פֶּן יִתְעַלְּפוּ בַדָּרֶךְ׃

Y Ieſus llamando ſus Diſcipulos, dixo, Tengo miſericordia de la companna, que ya ha tres dias que perſeueran conmigo, y no tienen que comer: y embiarlos ayunos, no quiero; porque no deſmayen en el camino.

33 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו מֵאַיִן
לָנוּ בַּמִּדְבָּר כַּמָּה לֶחֶם לְהַשְׂבִּיעַ
אֶת־עַם זֶה הַגָּדוֹל׃

Entonces ſus diſcipulos le dizen, Donde tenemos noſotros tantos panes en el deſierto que hartemos tan gran companna?

34 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כַּמָּה
כִּכְּרֵי לֶחֶם יֵשׁ־לָכֶם וַיֹּאמְרוּ
שִׁבְעָה וּמְעַט דָּגִים קְטַנִּים׃

Y Ieſus les dize, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siete, y vnos pocos de pecezillos.

35 וַיְצַעֵק אֶת־הָעָם לָשֶׁבֶת
עַל־הָאָרֶץ׃

Y mandó à las compannas que ſe recoſtaſſen en tierra.

36 וַיִּקַּח אֶת־שִׁבְעָה כִּכְּרֵי
לֶחֶם וְהַדָּגִים וַיְבָרֶךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו וְהַתַּלְמִידִים נָתְנוּ
לָעָם׃

Y tomando los ſiete panes y los peces, haziendo gracias, partió, y dió à ſus Diſcipulos; y los Diſcipulos à la companna.

ιε'.

31. Καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν ἰσραήλ.

Tellemẽt que les troupes s'emerueillerẽt, voyans les muets parler, les manchots eſtre ſains, les boiteux cheminer, & les aueugles voir: & glorifierent le Dieu d'Iſrael.

32. Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

Lors Ieſus ayant appelé à ſoi ſes diſciples, dit, Ie ſuis eſmeu de compaſsion enuers ceſte multitude: car il y à deſia trois iours qu'ils ne bougent d'auec moi, & n'ont que manger, & de les renuoyer à iuſn ie ne le vueil point, qu'ils ne defaillent en chemin.

33. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;

Et ſes diſciples lui dirent, D'où nous viendroyent au deſert tant de pains, pour raſſaſier telle multitude?

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον· ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

Et Ieſus leur dit, Combien auez-vous de pains? ils lui dirent, Sept, & quelque peu de petis poiſſons.

35. Καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.

Adonc il commanda aux troupes de s'arranger par terre.

36. Καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.

Et ayant prins les ſept pains & les poiſſons, apres qu'il eut rendu graces, les rompit, & les bailla à ſes diſciples, & les diſciples au peuple.

CAP. XV.

31. Ita ut turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, claudos ambulantes, cęcos videntes: & magnificabant Deum Iſraël.

In ſo much that the multitudę wondred / do ſee the domme ſpeake / y maymed whole / the halt to go / and the blind to ſee: and then glorified the God of Iſrael.

32. Ieſus autē convocatis diſcipulis ſuis, dixit, Miſereor turbæ: quia triduo iam perſeverant mecum, & non habent quod manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via.

Then Jeſus called his diſciples vnto him / and ſayd / I haue compaſſion on this multitude / becauſe they haue continued with me alreadie three dayes / and haue nothing to eate: and I will not let them depart faſting / leaſt they faint in the way.

33. Et dicunt ei diſcipuli, Vnde ergo nobis in deſerto panes tantos, ut ſaturemus turbam tantam?

And his diſciples ſayd vnto him / Whence ſhoulde we get ſo much bread in the wilderneſſe / as ſhoulde ſuffice ſo great a multitude?

34. Et ait illis Ieſus, Quot habetis panes? At illi dixerunt, Septem, & paucos piſciculos.

And Jeſus ſayde vnto them / Howe many loaues haue ye? And they ſaid / Seuen / and a fewe litle fiſhes.

35. Et præcepit turbæ ut diſcumberent ſuper terram.

Then he commanded the multitude to ſit downe on the grounde.

36. Et accipiens ſeptem panes, & piſces, & gratias agens fregit, & dedit diſcipulis ſuis, & diſcipuli dederunt populo.

And tooke the ſeuen loaues / and the fiſhes / and gaue thanks / and brake them / and gaue to his diſciples / and the diſciples to the multitude.

Das XV. Capitel.

31. Daß ſich das volck verwunderte / da ſie ſahen / daß die Stummen redeten / die Krůpler geſund waren / die Lamen giengen / die Blinden ſahen / vnd preiſeten den Gott Jſrael.

At Folcket forundrede ſig der de ſaae / at de Dumme talede / Krøblinge vaare helbrede / Halte ginge / Blinde ſaae / oc de priſede Jſraelſſ Gud.

32. Vnnd Jeſus rieff ſeine Jünger zu ſich / vnnd ſprach: Es jammert mich des volcks / deñ ſie nun wol drey tage bey mir beharren / vnnd haben nichts zu eſſen / vnd ich wil ſie nicht vngeſſen von mir laſſen / auff daß ſie nicht verſchmachten auff dem wege.

Oc Jheſus kallede ſine Diſciple til ſig / oc ſagde / Mig ynckis offuer Folcket / Thi de haffue nu vel tøffuit hoſſ mig i tre dage / oc haffue inted at æde / Oc ieg vil icke lade dem fra mig / før end de faa mad / Paa det de ſkulle icke vanſmectis paa veyen.

33. Da ſprachen zu jm ſeine Jünger: Wo her mügen wir ſo vil brodts nemen in der Wůſten / daß wir ſo vil volcks ſettigen?

Da ſagde hans Diſciple til hannem / Huor ſkulle wi tage ſaa meget Brœd i Ørcken / at wi mette ſaa meget Folck?

34. Vnnd Jeſus ſprach zu jhnen: Wie vil brodts habt jr? Sie ſprachē: Siben / vnd ein wenig Fiſchlein.

Oc Jheſus ſagde til dem / Huor mange Brød haffue i? De ſagde / ſiw / oc faa ſmaa fiſke.

35. Vnnd er hieß das Volck ſich lagern auff die Erden.

Oc hand bad folket ſette ſig ned paa iorden.

36. Vnnd nam die ſiben brodt / vnnd die Fiſche / dancket / brach ſie / vnd gab ſie ſeinen Jůngern / vnnd die Jůnger gaben ſie dem volck.

Saa tog hand de ſiw Brød / oc Fiſkene / tackede / brød dem / oc fick ſine Diſciple dem / Oc Diſciplene gaffue Folcket dem.

Kapitola X..

31. Tak že ſe záſtupowé diwili / widauce němé ani mluwij / mdlé ani zdrawij / kulhawé ani chodij / ſlepé ani widij. Y welebili Pána Boha Jzrahelſkého.

Tak iž ſie wielkie zgromádzenie ludu dziwowáło / widząc iž niemi mowią / niedołężni zdrowi ſą / chromi chodzą / ſlepi widzą / Y chwalili Bogá Jzráelſkiego.

32. Tehdy Gežijš ſwolaw Včedlnijky ſwé / řekl: Lijto mi záſtupůw / nebo giž tři dni trwagij ſemnau / a nemagij co by gedli / a rozpuſtiti gich lačných nechcy / aby nezhynuli na ceſtě.

A Jezus wezwawſzy vczniow ſwoich / rzekł / Mam lithość nád tym zgromádzeniem ludu / ábowiem iuž trzy dni trwáią przy mnie / á nie máią co by iedli / A niechcę ich opuśćić bez pokármu / áby w drodze nie vſtali.

33. Y řekli gemu Včedlnijcy: y kde bychom wzali tak mnoho chleba na pauſſti / abychom naſytili záſtup tak weliký?

Thedy mu rzekli vczniowie iego / A kędże možem mieć thák wiele chlebow ná puſtyni / ábyſmy ták wielkie zgromádzenie nákarmili?

34. Y řekl gim Gežijš: Kolik chlebuow máte? A oni odpowěděli. Sedm / a něco malo Rybiček.

Y rzekł im Jezus / Wiele mácie chlebow? A oni rzekli / Siedmioro / y troche rybek.

35. Y rozkázal záſtupu aby ſedl na zemi.

Thedy roſkazał onemu zgromádzeniu ludu śieść ná ziemi.

36. A wzaw ſedm chlebůw a Ryby / včiniw dijky lámal / a dal Včedlnijkům ſwym / a Včedlnijcy dáwali Lidu.

Y wział ono śiedmioro chlebá / y ryby / á gdy podziękował / złámał / y dał vczniom ſwoim / á vczniowie onemu zgromádzeniu ludu.

טו

37 וַאֲכַלוּ כֻּלְּהוֹן וְסִבַעוּ וְשַׁקַלוּ תּוֹתְרָא דְּקְצָיָא מְלֵא שַׁבְעָא אַסְפְּרִידִין׃

E coſi mangioron tutti, e ſatioronſi: e leuoron via quello che era auanzato de pezzi, ſette ſporte piene.

38 הָנוּן דֵּין דְּאַכַלוּ הְוַיִן הֲווּ אַרְבְּעָא אַלְפִּין גַּבְרָא סְטַר מֶן נְשֵׁא וְטַלְיֵא׃

E quelli che haueuano mangiato, erano quattro milia huomini, ſenza le donne e i fanciulli.

39 וְכַד שְׁרָא לְכֶנְשֵׁא סְלֶק לְאַלְפָא וְאֶתָא לַתְחוּמָא דְּמַגְדּוּ׃

IESV poi mandate ch'egli, hebbe via le turbe, ſalì ne la naue, e venneſene ne confini di Maddala.

יו

1 וְקַרֶבוּ פְּרִישֵׁא וְזַדּוּקָיֵא מְנַסֵּין לֵהּ וְשָׁאֲלִין לֵהּ אָתָא מֶן שְׁמַיָּא דַּנְחַוֵא אִנּוּן׃

Et eſſendo venuti à lui i Fariſei, e i Sadducei, tentandolo il richiedeuano, che moſtraſſe loro qualche ſegno dal cielo.

2 הוּ דֵּין עְנָא וְאֶמַר לְהוֹן מָא דַּהְוָא רַמְשָׁא אָמְרִין אַנְתּוּן צַחְוָא הוּ סָמְקָא גֵּיר שְׁמַיָּא׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Quando la ſera è venuta, voi dite, Sara ſereno, perche il cielo roſſeggia.

3 וּבְצַפְרָא אָמְרִין אַנְתּוּן יַוְמָנָא סַתְוָא הוּ סָמְקַת גֵּיר שְׁמַיָּא כְּמִירָאִית נָסְבֵי בְּאַפָּא פַּרְצוּפֵּא דִּשְׁמַיָּא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּתֶתְבַּקּוּן אָתְוָתָא דְּזַבְנָא הָנָא לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּתֶתְפָּרְשׁוּן׃

Et la matina dite, Hoggi ſarà tempeſta, perche il cielo roſſeggia, turbandoſi. Hipocriti, voi ſapete giudicare l'aſpetto del cielo, e non potete giudicare i ſegni de tempi?

4 שַׁרְבְּתָא בִּישְׁתָּא וְגָיָרְתָּא אָתָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא מִתְיְהֶבָא לָהּ אֶלָּא אֶן אָתֵהּ דְּיוּנָן נְבִיָּא וְשַׁבַק אִנּוּן וֶאזַל׃

La maluaglia & adultera generatione ricerca ſegno, e ſegno alcun non le ſara dato, ſenon il ſegno di Iona Profeta. E laſciandoli, ſen'ando via.

טו

37 וַיֹּאכְלוּ כֻלָּם וַיִּשְׂבָּעוּ וַיִּשְׂאוּ שְׁאֵרִית הַפִּתִּים סַלִּים שִׁבְעָה מְלֵאִים׃

Y comieron todos, y hartaronſe: y alçaron loque ſobró, pedaços, ſiete eſpuertas llenas.

38 וַאֲשֶׁר אָכְלוּ הָיוּ אַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ בִּלְתִּי נָשִׁים וָטָף׃

Y eran loſque auian comido, quatro mil varones, ſin las mugeres y los ninnos.

39 וַיַּנִּיחַ אֶת־הָעָם וַיַּעַל אֶל־הַסְּפִינָה וַיָּבֹא אֶל־גְּבוּל מִגְדּוֹ׃

Entonces deſpedidas las compannas, ſubió en vn nauio, y vino en los terminos de Magdala.

יז

1 וַיָּבֹאוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים וּצְדוּקִים מְנַסִּים וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ לְהַרְאוֹתוֹ לָהֶם אוֹת וּמוֹפֵת מִן הַשָּׁמָיִם׃

Y llegandoſe los Phariſeos y los Sadduceos, tendando, pedianle que les moſtraſſe ſennal del cielo.

2 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם יְהִי עֶרֶב תֹּאמְרוּ צָחִיחַ יִהְיֶה כִּי־מִתְאַדְּמִים הַשָּׁמָיִם׃

Mas el reſpondiendo, dixoles, Quando es la tarde del dia, dezis, Sereno: porque el cielo tiene arreboles.

3 וּבַבֹּקֶר הַיּוֹם סְעָרָה יִהְיֶה כִּי־מִתְאַדְּמִים וְקוֹדְרִים הַשָּׁמַיִם הַחֲנֵפִים אֶת־פְּנֵי הַשָּׁמַיִם יְדַעְתֶּם לְהַכִּיר וְאוֹתוֹת הָעִתִּים לֹא תוּכְלוּ לְהַכִּיר׃

Y à la mannana, Oy, tempeſtad: porque tiene arreboles el cielo triſte. Hipocritas, que ſabeys hazer differencia en la fez del cielo, y en las ſennales de los tiempos no podeys?

4 דּוֹר רָע וּמְנָאֵף מְבַקֵּשׁ אוֹת וְאוֹת אַחַד לֹא יִנָּתֵן לוֹ כִּי־אִם אוֹת יוֹנָה הַנָּבִיא וַיַּעֲזֹב אוֹתָם וַיֵּלַךְ׃

La generacion mala y adulterina demanda ſennal: mas ſennal no le ſerá dada, ſino la ſennal de Ionas propheta. Y dexandolos fueſe.

ιε'.

37. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

Et tous en mangerent, & furent raſſaſies: & en leuerent du reſidu des pieces de pain, ſept pleines corbeilles.

38. Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Or ceux qui en auoyent mangé, eſtoyent quatre mille hommes: ſans les femmes & les petis enfans.

39. Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

Adonc Ieſus ayant donné congé aux troupes, monta ſur vne naſſelle, & vint es marches de Magdala.

ΚΕΦΑΛ. ις'.

Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.

Lors des Phariſiens & Sadduciens vindrent à lui, & le tentans, le requirent qu'il leur monſtraſt quelque ſigne du ciel.

2. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· ὀψίας γενομένης λέγετε, εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός.

Mais lui reſpondant leur dit, Quand le ſoir eſt venu, vous dites, Il ſera beau-temps, car le ciel eſt rouge.

3. Καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε;

Et au matin vous dites, Il ſera auiourd'hui tempeſte: car le ciel malplaiſant eſt rouge. Hypocrites, vous ſauez bien iuger de l'apparence du ciel: & ne pouuez iuger des ſignes des ſaiſons?

4. Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτούς, ἀπῆλθε.

La nation meſchante & adultereſſe demande d'abondant ſigne: & ſigne ne lui ſera point donné, ſinon le ſigne de Ionas le Prophete. Et les laiſſant s'en alla.

CAP. XV.

37. Et comederunt omnes, & ſaturati ſunt. Et quod ſuperfuit de fragmentis tulerunt, ſeptem ſportas plenas.

And then did all eate/ and were ſufficed: and then tooke vp the fragmentes that remained / ſeuen baſkets full.

38. Erant autem qui manducaverunt, quatuor millia hominum, extra parvulos, & mulieres.

And then that hat eaten/ were foure thouſande men / beſide women and litle children.

39. Et dimiſſa turba, aſcendit in naviculam: & venit in fines Magedan.

Then Jeſus ſend away the multitude / and tooke ſhippe / and came into the partes of Magdala.

CAP. XVI.

ET acceſſerunt ad eum Phariſæi & Sadducæi tentantes: & rogaverunt eũ ut ſignum de cælo oſtenderet eis.

Then came the Phariſes and Sadduces/ & did thempt him / deſiring him to ſhewe them a ſigne from heauen.

2. At ille reſpondens, ait illis, Facto veſpere dicitis, Serenum erit, rubicundum eſt enim cælum.

But he anſwered / and ſayde vnto them/ When it is euening/ ye ſay/ Faire weather: for the ſkie is red.

3. Et manè, Hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cælum. Faciem ergo cæli diiudicare noſtis: ſigna autem temporum non poteſtis?

And in the morning ye ſay/ To day ſhalbe a tempeſt: for the ſkie is red and lowring. O hypocrites / ye can diſcerne the face of the ſkie / and can ye not diſcerne the ſignes of the times?

4. Generatio mala & adultera ſignum quærit: & ſignum non dabitur ei niſi ſignum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abiit.

The wicked generation / and adulterous ſeeketh a ſigne / and there ſhall no ſigne be giuen it / but the ſigne of the Prophete Jonas: ſo he left them / and departed.

Das XV. Capitel.

37. Vnnd ſie aſſen alle / vnd worden ſatt/ vnd huben auff / was überbleib von brocken/ ſiben Körbe vol.

Oc de ode alle / oc bleffue mette / Oc de toge ſiw Kurffue fulde op / aff det ſom vaar leffnet.

38. Vnnd die da geſſen hatten / der war vier tauſent Mann/ außgenommen Weiber vnd Kinder.

Oc de ſom haffde ædet / vaare fire tuſinde Mend / foruden Quinder oc Børn.

39. Vnd da er das Volck hatte von ſich gelaſſen / tratt er inn ein Schiff/ vnd kam in die grentze Magdala.

Oc der hand haffde ladet Folcket fra ſig / gick hand vdi it Skib / oc kom til Magdala Egen.

Das XVI. Capitel.

DA tratten die Phariſeer vnnd Saduceer zu jm/ die verſuchten jn/ vnd foderten / daß er ſie ein Zeichen vom Himel ſehen lieſſe.

DA gienge Phariſeerne oc Saduceerne til hannem/ de friſtede hannem / oc begærede / At hand ſkulde lade dem ſee it Tegen aff Himmelen.

2. Aber er antworttet / vnd ſprach: Des abends ſprecht jr: Es wirdt ein ſchöner tag werden / denn der Himel iſt rot.

Hand ſuarede oc ſagde / Om afftenen ſige i / Det bliffuer en ſkøn dag / thi Himmelen er rød.

3. Vnd des morgens ſprecht jr: Es wirdt heute vngewitter ſein/ denn der Himel iſt rot vnd trůbe. Jr Heuchler/ des Himels geſtalt könnet jr vrtheilen? Könnet jr denn nicht auch die Zeichen diſer zeit vrtheilen?

Oc om morgenen ſige i / Det bliffuer ſtorm i dag/ thi Himmelen er rød oc merck. J Oyenſkalcke / Himmelens ſkickelſe kunde i dømme / kunde i da icke oc ſaa dømme denne tids Tegen?

4. Diſe böſe vnnd Ehebrecheriſche art ſuchet ein Zeichen/ vnd ſoll jr kein Zeichen gegeben werden / denn das Zeichen des Propheten Jonas. Vnd er ließ ſie/ vnd gieng davon.

Denne Onde oc hore art begerer it Tegen / oc hende ſkal inted tegen giffuis / vden Jone Prophetis tegen. Oc hand forlod dem / ock gick bort.

Kapitola XV.

37. Y gedli wſſyckni/ a naſyceni gſau. A což zbylo drobtůw/ ſebrali ſedm koſſů plnych.

Jedli tedy wſzyſcy / á náſyceni ſą/ Y zebráli co zbywáło vlomkow ſiedm koſzow pełnych.

38. A bylo těch/ kteřijž gedli čtyři tiſýce mužůw/ krom dětij a žen.

A było tych kthorzy iedli cztherzy tyſiące mężow / oprocz niewiaſth y dziatek.

39. A rozpuſtiw záſtup/ wſtaupil na Lodičku/ y přiſſel do Kraginy Magdala.

Tedy opuściwſzy ono zgromádze nie ludu / wśiadł w łodź/ y przeiechał do kráiow Mágdalá.

Kapitola XVI.

Y Přiſtaupili k němu Zákonjcy a Saduceowé/ pokauſſegijce proſyli ho / aby znamenij s Nebe vkazal gim.

A Przyſthapiwſzy Fáryzeuſzowie y Saduceuſzowie kuſząc go prośili go áby im známie z niebá okazáł.

2. A on odpowijdage/ řekl gim: Když bywá wečer řijkáte: Jaſno bude/ neb ſe čerwená Nebe.

A on odpowiedáiąc rzekł im/ Wy mowicie/ Gdy wieczor ieſt/ tho ná pogodę / bo ſie niebo czerwieni.

3. A ráno/ dnes bude nečas/ neb ſe začerwenalo poſmuſſylé Nebe. Pokrytcy/ způſob Nebe rozſauditi vmijte / znamenij pak čaſůw nemůžete wěděti?

A ráno / dziś będzie niepogodá/ Abowiem niebo ſie czerwieni pochmurne / Pokrytci ludzie/ Poſtáwę niebá rozſądzić vmiecie / á známion czáſow nie możecie.

4. Národ zlý a cyzoložný znamenij hledá / a znamenij gemu nebude dano / gedině znamenij Jonáſſe Proroka. A opuſtiw ge/ y odſſel.

Rodzay zły y cudzołożny/ známie niá ßuka / ále známienie będzie mu dano / iedno známię ono Jonaßá Proroká/ Y opuściwſzy ie poßedł precz.

יו

5 וכד אתו תלמידוהי ל לעברא טעו דנסבון עמהון לחמא׃

Eſſendo poi venuti i ſuoi diſcepoli à l'altra riua, s'erano dimenticati di pigliar del pane.

6 הו דין אמר להון חזו ואזדהרו מן חמירא ד דפרישא ודזדוקיא׃

E IESV *diſſe loro, Auuertite, e guardateui dal fermento de Fariſei è Sadducei.*

7 הנון דין מתרעין הוו בנפשהון ואמרין דלחמא לא נסבו׃

Et eſſi penſauano fra ſe medeſimi, dicendo, Queſto è percioche noi non habbian preſo del pane.

8 ישוע דין ידע ואמר להון מנא מתחשבין אנתון בנפשכון זעורי הימנותא דלחמא לא שקלתון׃

Il che hauendo IESV *conoſciuto, diſſe loro, Che penſate fra voi ſteſſi, o huomini di poca fede, che voi non hauete preſo del pane?*

9 לא עד־מא להשא אסתכלתון לא עהדין אנתון להנון חמשא לחמין דחמשא אלפין וכמא קופינין שקלתון׃

Non intendete ancora, ne vi ricordate voi de cinque pani di quei cinque milia huomini, e quante corbe voi ne ricoglieſte?

10 ולא להנון שבעא לחמין דארבעא אלפין וכמא אספרידין שקלתון׃

Ne de ſette pani di quei quattro milia, e quante ſporte ne ricoglieſte?

11 איכן לא אסתכלתון דלא הוא על לחמא אמרת לכון אלא ד דתזדהרון מן חמירא דפרישא ודזדוקיא׃

Come non intendete voi, che non per conto di pane vi ho detto, che voi vi guardiate dal fermẽto de Fariſei e Sadducei?

12 הידין אסתכלו דלא אמר דנזדהרון מן חמירא דלחמא אלא מן יולפנא דפרישא ודזדוקיא׃

Allora inteſero, che non haueua detto che ſi guardaſſeno dal fermento del pane: ma da la dottrina de Fariſei e Sadducei.

יו

5 וכאשר באו תלמידיו לעבר הים שכחו לקחת לחם׃

Y viniendo ſus Diſcipulos de la otra parte del lago, auianſe oluidado de tomar pan.

6 וישוע אמר להם ראו והשמרו לכם ממחמצת המפרשים וצדוקים׃

Y Ieſus les dixo, Mirad, y guarda os de la leuadura de los Phariſeos, y de los Sadduceos.

7 והמה חשבו בנפשם לאמר כי לחם לא לקחנו׃

Y ellos penſauan dentro de ſi, diziendo, No tomamos pan.

8 וכי ידע ישוע אמר להם מה תחשבו בנפשכם קטני אמונה כי־את־לחם לא לקחתם׃

Y entendiendolo Ieſus, dixoles, Que penſays dentro de voſotros, hombres de poca fe, que no tomaſtes pan?

9 הלא תבינו ולא תזכרו חמשת לחם לחמשת אלפים איש וכמה סלים נשאתם׃

No entendeys aun, ni os acordays de los cinco panes entre cinco mil varones, y quantos eſportones tomaſtes?

10 ולא השבעת לחם לארבעת אלפים איש וכמה סלים נשאתם׃

Ni de los ſiete panes entre quatro mil, y quantas eſpuertas tomaſtes?

11 איך לא תבינו כי־לא על־לחם אמרתי לכם כי־אם להשמר ממחמצת המפרשים וצדוקים׃

Como? No entendeys que no por el pan os dixe, que os guardaſſedes de la leuadura de los Phariſeos y de los Sadduceos?

12 אז התבוננו כי לא אמר להשמר ממחמצת הלחם כי־אם מהתלמוד המפרשים והצדוקים׃

Entonces entendieron que no les auia dicho que ſe guardaſſen de leuadura de pan, ſi no de la doctrina de los Phariſeos y de los Sadduceos.

ις´.

5. Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.

Et quand ſes diſciples furent venus à la riue de delà, ils auoyẽt oublié à prendre des pains.

6. Ὁ δ᾽ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.

Et Ieſus leur dit, Aduiſez, & vous donnez garde du leuain des Phariſiens & Sadduciens.

7. Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες· ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

Or penſoyent-ils en eux-meſmes, diſans, C'eſt pource que nous n'auons point prins de pains.

8. Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

Et Ieſus cognoiſſant cela, leur dit, Gens de petite foy, qu'eſt-ce que vous penſez en vous-meſmes, touchant ce que vous n'auez point prins de pains?

9. Οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

N'entendez-vous point encores, & ne vous ſouuient-il plus des cinq pains des cinq mille hommes, & combien de panerees vous en recueilliſtes?

10. Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

Ne des ſept pains des quatre mille hommes, & combien de corbeilles vous en recueilliſtes?

11. Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων;

Comment n'entendez-vous, que ce n'eſt point touchant le pain que ie vous ai dit, que vous-vous donniſsiez garde du leuain des Phariſiens & Sadduciens?

12. Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων.

Lors ils entendirent qu'il n'auoit pas dit qu'ils ſe donnaſſent garde du leuain du pain: mais du leuain de la doctrine des Phariſiens & Sadduciens.

CAP. XVI.

5. Et cum veniſſent diſcipuli eius trans fretum, obliti ſunt panes accipere.

And when his diſciples were come to the other ſide / they had forgotten to take bread with them.

6. Qui dixit illis, Intuemini & cavete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum.

Then Jeſus ſaid vnto them / Take heede and beware of the leauen of the Phariſes and Sadduces.

7. At illi cogitabant inter ſe,dicentes,Quia panes non accepimus.

And they thought in them ſelues / ſaying / It is becauſe we haue brought no bread.

8. Sciens autem Ieſus, dixit,Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis?

But Jeſus knowing it / ſayd vnto them / O ye of litle faith / why thinke you thus in your ſelues / becauſe yee haue brought no bread?

9. Nondum intelligitis, neque recordamini quinq; panum, in quinque millia hominum, & quod cophinos ſumpſiſtis?

Do ye not yet perceyue / neither remember the fiue loaues / when there were fiue thouſande men / and howe many baſkets tooke ye vp?

10. Neque ſeptem panum, in quatuor millia hominum, & quot ſportas ſumſiſtis?

Neither the ſeuen loaues when there were foure thouſand men / and howe many baſkets tooke ye vp?

11. Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis. Cavete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum?

Why perceyue ye not / that I ſaide not vnto you concerning breade / that ye ſhoulde beware of the leauen of the Phariſes and Sadduces?

12. Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum à fermento panum,ſed à doctrina Phariſæorum & Sadducæorum.

Then vnderſtoode they that hee had not ſayd / that they ſhould beware of the leauen of bread / but of the doctrine of the Phariſes and Sadduces.

Das XVI. Capitel.

5. Vnd da ſeine Jünger waren hinüber gefaren / hatten ſie vergeſſen Brodt mit ſich zunemen.

Oc der hans Diſciple vaare farne hen offuer / haffde de glemt / at tage Brød med dem.

6. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Sehet zu / vnd hütet euch für dem Sauerteig der Phariſeer vnd Saduceer.

Oc Jheſus ſagde til dem / Seer til / oc tager eder vare for Phariſeernis oc Saduceernis Surdey.

7. Da dachten ſie bey ſich ſelbs / vnnd ſprachen: Das wirdts ſein / daß wir nicht haben brodt mit vns genommen.

Da tenckte de ved dem ſelff / oc ſagde / Det bliffuer det / at wi toge icke Brød met oſſ.

8. Da das Jeſus vernam / ſprach er zu jnen: Jr Kleinglaubigen / was bekümmert jr euch doch / daß jr nicht habt brodt mit euch genommen?

Der Jheſus det fornam / ſagde hand til dem / J lidet Troendis / hui bekumre i eder dog / for i toge icke Brød med eder?

9. Vernemet jhr noch nichts? Gedenckt jhr nicht an die fünff brodt / vnter die fünff tauſent / vnd wie vil Körbe jhr da auffhubt?

Forſtaa i icke end nu? Komme i icke ihw de fem Brød / blant de fem tuſinde / Oc huor mange Kurffue i toge da op:

10. Auch nicht an die ſiben brodt / vnter die vier tauſent / vnnd wie vil Körbe jr da auffhubt?

Icke heller de ſiw Brød / blant de fire tuſinde / oc huor mange Kurffue i toge da op?

11. Wie verſtehet jr denn nicht / daß ich euch nicht ſage vom brodt / wenn ich ſage / Hütet euch für dem Saurteig der Phariſeer vnd Saduceer?

Hui forſtaa i da icke / at ieg ſiger eder icke om Brød naar ieg ſiger / Tager eder vare for Phariſeernis oc Saduceernis Surdey?

12. Da verſtunden ſie / daß er nicht geſagt hatte / daß ſie ſich hüten ſolten für dem Sauerteig des brodts / ſondern für der lehre der Phariſeer vnnd Saduceer.

Da forſtode de / at hand haffde icke ſagd / at de ſkulde vocte dem vor Brødens Surdey / men for Phariſeernis oc Saduceernis Lerdom.

Kapitola X V I.

5. A když ſe přeplawili Včedlnijcy geho přes Moře / zapomenulj s ſebau wzýti chlebuow.

A gdy vczniowie przyſzli do drugiego brzegu / zápámiethali wziąć chleba.

6. Kterýžto řekl gim: Sſetřte ſe a warugte ſe kwaſu Zákonicijho a Saduceyſkého.

Y rzekł im Jezus / Bácżcie á ſtrzeżcie ſie kwáſu Faryzeuſzow y Sáduceuſzow.

7. A oni myſlili mezy ſebau / řkuce: Ze gſme chlebůw newzali.

A oni rozmawiáli miedzy ſobą rzekąc / Nie wzieliſmy chlebá.

8. A wěda to Gežijš / řekl: Co myſlijte mezy ſebau / malé wijry / že chlebuow nemáte?

Co wiedząc Jezus rzekł im / Cóż miedzy ſobą mowicie o máło vfaiący / żeście chlebow nie wzięli?

9. Gesstě nerozumijte ani pamatugete na pět chlebůw a na pět Tiſycůw Lidij / a koliko gſte koſſuow ſebrali?

Jeſzcze nie rozumiecie áni pámiętacie onego pięciorga chlebá / y pięci tyſięcy ludu / y iákoſcie wiele koſzow nábráli?

10. Ani na ſedm chlebuow / a na čtyry Tiſýce Lidij / a kolik gſte koſſuow ſebrali?

Ani śiedmiorga chleba / v cżterzech tyśięcy ludu / y iákośćie wiele koſzow nábráli?

11. Y pročež nerozumijte / že ne o chlebu řekl gſem wám: Warugte ſe od kwaſu Zákonicijho a Saduceyſkého?

Jákoż nie rozumiecie / żem wam nie o chlebie powiedział ábyśćie ſie ſtrzegli kwáſu Fáryzeuſzow y Sáduceuſzow?

12. Tehdy teprw ſrozuměli / že neřekl aby ſe warowali od kwaſu chlebůw / ale od včenij Zákonijkůw a Saduceůw.

Tedy porozumieli / że nie mowił áby ſie ſtrzegli kwáſu chlebowego / ále náuki Fáryzeuſzow y Sáduceuſzow.

יו

13 כד דין אתא ישוע לאתרא דקסריא דפיליפוס משאל הוא לתלמידוהי ואמר מנו אמרין עלי א אנשא דאיתי ברה דא דאנשא׃

Et eſſendo IESV Venuto ne le parti di Ceſarea di Filippo, domadò i ſuoi diſcepoli, dicendo, Chi dicono gli huomini che io, Figliuol del huomo, ſia?

14 הנון דין אמרו אית דאמרין דיוחנן מעמדנא אחרנא דין אליא ואחרנא ארמיא או חד מן נביא׃

Eſſi diſſero, Alcuni Giouanni Battiſta: altri Elia: altri Ieremia, o Vno de Profeti.

15 אמר להון אנתון דין מנו אמרין אנתון דאיתי׃

Egli dice loro, E Voi chi dite che io ſono?

16 ענא שמעון כאפא ואמר אנת הו משיחא ברה דאלהא חיא׃

Riſpondendo Simon Pietro, diſſe, Tu ſei Chriſto il Figliuol di Dio Viuente.

17 ענא ישוע ואמר לה טוביך שמעון ברה דיונא דבסרא ודמא לא גלא לך אלא אבי דבשמיא׃

E IESV riſpondendo, diſſe à lui, Beato ſei tu Simone figliuol di Iona: percioche non te l'ha riuelato la carne e il ſangue, ma il Padre mio che è ne cieli.

18 אף אנא אמר אנא לך דאנת הו כאפא ועל הדא כאפא אבניה לעדתי ותרעא דשיול לא י יחסנונה׃

Et ancor io dico à te, che tu ſei Pietro, e ſopra queſta pietra edificarò la Chieſa mia: le porte de l'inferno non potranno niente contra eſſa.

19 לך אתל קלידא דמ דמלכותא דשמיא וכל מדם דתאסור בארעא יהוא אסיר בשמיא ומדם דתשרא בארעא יהוא שרא בשמיא׃

E darotti le chiaui del regno de cieli: e tutto quel che tu legarai in terra, ſarà legato ne cieli: e tutto quel che tu ſciogliarai in terra, ſara ſciolto ne cieli.

יו

13 ויבוא ישוע בגבולי קסריאה פילפוס וישאל לתלמידיו לאמר את־מי יאמרו האנשים אותי להיות את־בן־האדם׃

Y viniendo Ieſus en las partes de Ceſarea de Philippo, preguntó à ſus Diſcipulos, diziendo, Quien dizen los hombres que es el Hijo del hombre?

14 ויאמרו קצתם את־יוחנן הטובל ואחרים את־אליהו ואחרים את־ירמיהו או אחד מן־הנביאים׃

Y ellos dixeron, Vnos, Ioan el Baptiſta: y otros, Elias: y otros, Ieremias, o alguno de los prophetas.

15 ויאמר אליהם ישוע ואתם אותי מי תאמרו להיות׃

Dizeles, Y voſotros quien dezis que ſoy?

16 ויען שמעון כיפה ויאמר אתה הוא המשיח בן־אלהי החי׃

Y reſpondiendo Simon Pedro, dixo, Tu eres el Chriſto, el Hijo del Dios Biuiente.

17 ויען ישוע ויאמר לו אשריך שמעון בר־יונה כי בשר ודם לא גלה לך כי אם אבי אשר בשמים כסאו׃

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixole, Bienauenturado eres Simon hijo de Ionas: porque no te lo reueló carne ni ſangre: mas mi Padre que eſtá en los cielos.

18 ואני אומר לך כי אתה כיפה ועל זאת הכיפה אבנה את־קהלתי ושערי שאול לא יוכלו עליה׃

Mas yo tambien te digo, que tu eres Pedro: y ſobre eſta piedra edificaré mi Igleſia: y las puertas del infierno no preualecerán contra ella.

19 ואתן לך את־מפתחי מלכות השמים וכל אשר תאסר על־הארץ אסור יהיה בשמים וכל אשר תתיר על־הארץ מתר יהיה בשמים׃

Y à ti dare las llaues del Reyno de los cielos; que todo loque ligáres en la tierra, ſerá ligado en los cielos: y todo lo que deſatáres en la tierra, ſerà deſatadó en los cielos.

ιϛʹ.

13. Ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων· τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

Et Ieſus venant és parties de Ceſaree, de Philippe, interrogua ſes diſciples, diſant, Que diſent les hommes qui ie ſuis moi le Fils de l'homme?

14. Οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ, ἠλίαν· ἕτεροι δὲ, ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.

Et ils lui reſpondirent, Les vns, Iehan Baptiſte: les autres, Elie: & les autres, Ieremie, ou vn des Prophetes.

15. Λέγει αὐτοῖς· ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;

Il leur dit, Mais vous, qui dites-vous que ie ſuis?

16. Ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος εἶπε· σὺ εἶ ὁ χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Simon Pierre reſpondant, dit, Tu es le Chriſt, le Fils du Dieu viuant.

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ σίμων βὰρ ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et Ieſus reſpondant lui dit, Tu es bien heureux, Simon fils de Iona: car la chair & le ſang ne te l'a pas reuelé, mais mon Pere qui eſt és cieux.

18. Κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

Et ie te di auſsi, que tu es Pierre, & ſur ceſte pierre i' edifierai mon Egliſe: & les portes d'enfer, n'auront point de force à l'encontre d'elle.

19. Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et ie te donnerai les clefs du royaume des cieux: & quoi que tu auras lié en terre, il ſera lié és cieux: & quoi que tu auras deſlié en terre il ſera deſsié és cieux.

CAP. XVI.

13. Venit autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi; & interrogabat diſcipulos ſuos, dicens, Quē dicunt homines eſſe filium hominis?

Now when Jeſus came into the coaſtes of Ceſarea Philippi / he aſked his diſciples / ſaying / Whom do men ſay that I / ẏ Sonne of man am?

14. At illi dixerunt, Alii Iohannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò Ieremiam, aut unum ex prophetis.

And they ſayd / Some ſay / John Baptiſt: and ſome / Elias: and others / Jeremias / or one of the Prophets.

15. Dicit illis Ieſus, Vos autem quem me eſſe dicitis?

He ſayde vnto them / But whome ſaye yee that I am?

16. Reſpondens Simon Petrus, dixit, Tu es Chriſtus filius Dei vivi.

Then Simon Peter anſwered / and ſayd / Thou art the Chriſt / the Sonne of the liuing God.

17. Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Beatus es Simon Bar-Ióna: quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt.

And Jeſus anſwered / and ſayde to him / Bleſſed art thou / Simon / the ſonne of Jonas: for fleſh & bloud hath not reueiled it vnto thee / but my father which his in heauen.

18. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.

And I ſaye alſo vnto thee / that thou art Peter / and vpon this rocke I will build my Church: and the gates of hell ſhall not ouercome it.

19. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.

And I will giue vnto thee the keyes of the kingdome of heauen / and whatſoeuer thou ſhalt binde vpon earth / ſhalbe bounde in heauen: and whatſoeuer thou ſhalt looſe on earth / ſhalbe looſed in heauen.

Das XVI. Capitel.

13. Da kam Jeſus in die gegend der Stat Ceſarea Philippi / vnd fraget ſeine Jünger / vnd ſprach: Wer ſagen die Leute / daß des Menſchen Son ſey?

Da kom Jheſus til Ceſarea Philippi ſtads egn / oc ſpurde ſine Diſciple at / oc ſagde / Huem ſige Folcket / Menniſkens Søn at vere?

14. Sie ſprachen: Etliche ſagen / du ſeyeſt Johannes der Tauffer / Die andern / du ſeyeſt Elias / Etliche / du ſeyeſt Jeremias / oder der Propheten einer.

De ſagde / Nogle ſige / at du eſt den Døbere Johannes / De andre / du eſt Elias / Nogle / du eſt Jeremias / eller en aff Propheterne.

15. Er ſprach zu jnen: Wer ſaget denn jhr / daß ich ſey?

Hand ſagde til dem / Huem ſige da i / mig at vere?

16. Da antworttet Simon Petrus / vnnd ſprach: Du biſt Chriſtus des lebendigen Gottes Son.

Da ſuarede Simon Petrus / oc ſagde / Du eſt Chriſtus den leffuende Guds Søn.

17. Vnnd Jeſus antworttet / vnnd ſprach zu jm: Selig biſt du Simon Jonas Son / denn fleiſch vnnd blut hat dir das nicht offenbart / ſondern mein Vater im Himel.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem / Salig eſt du Simon Jonas ſøn / Thi kød oc blod haffuer icke obenbaret dig det / Men min Fader i Himmelen.

18. Vnd ich ſage dir auch: Du biſt Petrus / vnd auff diſen Felſen will ich bauen meine Gemeine / vnnd die Pforten der Hellen ſollen ſie nicht überweltigen.

Oc ieg ſiger dig oc ſaa / Du eſt Petrus / oc paa denne Klippe vil ieg bygge min menighed / Oc Helffuedis Porte ſkulle icke faa mact offuer hende.

19. Vnd will dir des Himmelreichs Schlüſſel geben / Alles was du auff Erden binden wirſt / ſoll auch im Himel gebunden ſein / vnd alles was du auff Erden löſen wirſt / ſoll auch im Himmel loß ſein.

Oc ieg wil giffue dig Himmerigis nøgle / Alt huad ſom du binder paa Jorden / Det ſkal oc vere bundet i Himmelen / Oc alt huad ſom du løſer paa Jorden / det ſkal oc vere løſd i Himmelen.

Kapitola XVI.

13. Když pak přiſſel Gežijſs do Kragin Cezaree Měſta Filipowa. Otazal ſe Včedlnijkůw ſwých řka. Kým prawij lidé býti Syna Cžlowěka?

A gdy Jezus przyßedł w ſtrony Cezárei Filipowey / pytał vczniow ſwoich / mowiąc / Kiemże mie powiedáią być ludźie? Izali ſynem onym człowieczym?

14. A oni řekli: Někteřij Janem Křtitelem / někteřij Eliáſſem / ginij pak Jeremiáſſem / aneb gednijm z Prorokuow.

A oni rzekli / Jedni Janem Krzcicielem / drudzy Eliaßem / niktorzy też Jeremiaßem / abo iednym z Prorokow.

15. Dij gim Gežijſs: Wy pak kým mne býti prawijte?

Y rzekł im / A wy kiem mie być powiedacie?

16. Y odpowěděw Sſimon Petr / řekl gemu: Ty gſy Kryſtus Syn Boha žiwého.

A Symon Piotr odpowiedáiąc rzekł: Tyś ieſt Kryſtus on Syn Bogá żywiącego.

17. A odpowěděw Gežijſs / řekl gemu: Blahoſlawený gſy Sſimone Synu Jonáſſuow / Nebo tělo a krew ne zgewilo tobě / ale Otec můg kterýž geſt w Nebeſých.

Tedy odpowiedźiąc Jezus / rzekł iemu / Błogoſłáwiony ieſteś Symonie Báryoná / Abowiem ćiáło y krew nie obiáwiły tobie / ále ociec moy ktory ieſt ná niebie.

18. A yá prawijm tobě / že gſy ty Petr / a na té Skále wzdělám Cýrkew mau / a brány pekelné nepřemohau proti nij.

Ale ia tobie powiedam / Iżeś ty ieſt Piotr / á ná tey opoce zbuduie kośćioł moy / y brany piekielne nie zwyciężą go.

19. A tobě dam Klijče kralowſtwij Nebeſkeho. A cožkoli ſwijžeſs na zemi / budeť ſwázáno y na Nebi: a cožkoli rozwijžeſs na zemi / budeť rozwázáno y na Nebi.

A dam tobie klucze Króleſtwa niebieſkiego / Y z cokolwiek zwiążeß ná ziemi / będzie związano ná niebie: A cokolwiek rozwiążeß ná ziemi / będzie rozwiązano ná niebie.

יז

20 הָיְדֵין פַּקֵּד לְתַלְמִידַוְהִי
דַּלְאֱנָשׁ לָא יֵאמְרוּן ד
דְּהוּיוּ מְשִׁיחָא ׃

Allora comandò à i ſuoi diſcepoli, che non diceſſeno ad alcuno che egli fuſſe IESV *Chriſto.*

21 וּמֵן הָיְדֵין שְׁרִי יֵשׁוּעַ
לַמְחָוָיוּ לְתַלְמִידַוְהִי ד
דַּעֲתִיד הוּ דְּיֵאזַל לא
לְאוּרִשְׁלֵם וְסַגִּי יֵחַשׁ מֵן
קַשִּׁישֵׁא וּמֵן רַבַּי כָהֲנֵא
וְסָפְרֵא וְיִתְקְטַל וַלְיוֹמָא
דַּתְלָתָא יְקוּם ׃

Da quell'hora incominciò IESV *à moſtrare à i ſuoi diſcepoli, che gli biſognaua andare in Ieruſalem, e patir molte coſe da i Seniori, e da i principali Sacerdoti, e da gli scribi, & eſſere occiſo, e riſuſcitare il terzo giorno.*

22 וְדַבְרֵהּ כֵּאפָא וְשַׁרִי
לְמֶכָאָא בֵּהּ וָאמַר חַס
לָךְ מָרִי דְּתֶהֱוֵא לָךְ הָדָא ׃

Et Pietro hauendolo menato da parte, cominciò à riprenderlo, dicendo, Signore habbiti riguardo: non t'auuerrà gia queſto.

23 הוּ דֵּין אֶתְפְּנִי וָאמַר
לְכֵאפָא זֶל לָךְ לְבַסְתְרִי
סָטָנָא תּוּקָלְתָא אַנְתְּ לִי
דְּלָא מֶתְרַעֵא אַנְתְּ
דְּאַלָהָא אֶלָּא דִּבְנַי נָשָׁא ׃

Egli riuoltatoſi, diſſe à Pietro, Vanne dietro à me, ſatana, tu mi ſei vno ſcandalo: perche non intendi le coſe di Dio, ma quelle de gli huomini.

24 הָיְדֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ ל
לְתַלְמִידַוְהִי מַן דְּצָבֵא
דְּיֵאתֵא בַּתְרִי יֵכְפּוּר בנ
בְּנַפְשֵׁהּ וְיֵשְׁקוֹל זְקִיפֵהּ
וְיֵאתֵא בַּתְרִי ׃

Allor IESV *diſſe à i ſuoi diſcepoli, Se alcuno vuol venire dietro à me, rinontij ſe ſteſſo, e toglia là ſua croce, e ſeguitimi.*

25 מַן דְּצָבֵא גֵּיר דְּיַחֵא
נַפְשֵׁהּ יוּבְדִיהָ וּמַן דְּנוֹבֵד
נַפְשֵׁהּ מֶטֻלָתִי יֶשְׁכְּחִיהָ ׃

Imperoche chi vorrà ſaluare l'anima ſua la perderà: e chi perderà l'anima ſua per amor mio, la ritrouarà.

יז

20 אָז צִוָּה לְתַלְמִידָיו פֶּן יֹאמְרוּ
לְאִישׁ כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הוּא ׃

Entonces mandó à ſus Diſcipulos que à nadie dixeſſen que el era Ieſus el Chriſto.

21 וּמֵאָז הֵחֵל יֵשׁוּעַ לְהוֹדִיעַ
לְתַלְמִידָיו כִּי יִצְטָרֵךְ לוֹ לָלֶכֶת
אֶל־יְרוּשָׁלַם וְלִסְבּוֹל רַבּוֹת
מִן־הַזְּקֵנִים וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וְסוֹפְרִים וּלְהֵהָרֵג וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
יָקוּם ׃

Deſde aquel tiempo començó Ieſus, à declarár à ſus Diſcipulos, que le conuenia yr à Ieruſalem, y padecer mucho de los Ancianos, y de los principes de los Sacerdotes, y de los Eſcribas: y ſer muerto, y reſſucitar àl tercero dia.

22 וַיִּקָּחֵהוּ כֵּיפָה וַיָּחֶל לִגְעֹר
לוֹ לֵאמֹר חָלִילָה לְּךָ אֲדֹנִי אַל־
תְּהִי לְךָ זֹאת ׃

Y Pedro, tomandolo à parte, començólo à reprehender, diziendo, Sennor, ten compaſsion de ti: en ninguna manera eſto te acontezca.

23 וַיִּפֶן וַיֹּאמֶר לְכֵיפָה לֵךְ לְךָ
אַחֲרַי הַשָּׂטָן כִּי אַתְּ מִכְשׁוֹל לִי
הוּא כִּי־לֹא חָכְמָתָה אֶת־אֲשֶׁר
לֵאלֹהִים כִּי־אִם אֶת־אֲשֶׁר
לָאֲנָשִׁים ׃

Entonces el boluiendoſe, dixo à Pedro, Quitate de delante de mi aduerſario; eſtoruo me eres, porque no entiendes loque es de Dios, ſi no loque es de los hombres.

24 אָז אָמַר יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו
אִישׁ אֲשֶׁר תֹּאבֶה לָלֶכֶת אַחֲרַי
יִמְאַס לְנַפְשׁוֹ וְיִשָּׂא אֶת־צְלִיבוֹ
וְיֵלֵךְ אַחֲרָי ׃

Entonces Ieſus dixo à ſus diſcipulos: Si alguno quiere venir en pos de mi, niegueſe à ſimiſmo, y tome ſu cruz, y ſigame.

25 כִּי־כָל־אֲשֶׁר יֶחְפּוֹץ לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־נַפְשׁוֹ הוּא יְאַבֵּד אוֹתָהּ
וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי
הוּא יִמְצָאֶנָּה ׃

Porque qualquiera que quiſiere ſaluar ſu vida, la perderá: y qualquiera que perdiere ſu vida por cauſa de mi, la hallará.

ιϛ'.

20. Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.

Lors il commanda expreſſément, qu'ils ne diſſent à perſonne qu'il fuſt Ieſus le Chriſt.

21. Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

Dès lors Ieſus commença à declarer à ſes diſciples, qu'il lui faloit aller en Ieruſalem, & ſouffrir beaucoup de choſes de la part des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & eſtre mis à mort, & reſſuſciter au troiſieme iour.

22. Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν αὐτῷ, λέγων· ἵλεώς σοι κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

Adonc Pierre l'ayant prins à part, ſe print à le tanſer, diſant, Seigneur, aye pitié de toi: ceci ne t'aduiendra point.

23. Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ· ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Mais lui s'eſtant retourné, dit à Pierre, Va arriere de moi, Satan, tu m'es en ſcandale: car tu ne comprens point les choſes qui ſont de Dieu, mais les choſes qui ſont des hommes.

24. Τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Lors Ieſus dit à ſes diſciples, Si quelcun veut venir apres moi, qu'il renonce à ſoi-meſme, & charge ſur ſoi ſa croix, & me ſuiue.

25. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὑρήσει αὐτήν.

Car quiconque voudra ſauuer ſon ame, il la perdra? & quiconque perdra ſon ame pour l'amor de moi, il la trouuera.

CAP. XVI.

20. Tunc præcepit diſcipulis ſuis ut nemini diceret quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.

Then he charged his diſciples/that they ſhould tell no man that he was Jeſus the Chriſt.

21. Exinde cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Ieroſolymam, & multa pati à ſenioribus & ſcribis & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.

From that time forth Jeſus began to ſhewe vnto his diſciples / that he muſt goe vnto Jeruſalem / and ſuffer many things of the Elders / & of the hie Prieſts / & Scribes / and bee ſlaine/ and riſe againe the thirde day.

22. Et aſſumens eum Petrus cœpit increpare illum, dicens, Abſit à te Domine, non erit tibi hoc.

Then Peter tooke him aſide / & began to rebuke him/ ſaying/ Maſter/ pitie thy ſelfe: this ſhall not be vnto thee.

23. Qui converſus, dixit Petro, Vade poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum.

Then he turned backe/and ſayd vnto Peter / Get thee behinde me / Satan: thou art an offence vnto mee / becauſe thou vnderſtandeſt not the things that are of God/ but the things that are of men.

24. Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucē ſuam, & ſequatur me.

Jeſus then ſaid to his diſciples/ If any man will folowe me / let him forſake him ſelfe / and take vp his croſſe/ and follow me.

25. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.

For whoſoeuer will ſaue his life / ſhall loſe it: and whoſoeuer ſhall loſe his life for my ſake / ſhall finde it.

Das XVI. Capitel.

20. Da verbot er ſeinen Jüngern/ daß ſie niemand ſagen ſolten / daß er Jeſus der Chriſt were.

Da forbød hand ſine Diſciple/at de ſkulde ingen ſige / at hand vaar Jheſus / den Chriſtus.

21. Von der zeit an / fieng Jeſus an / vnd zeiget ſeinen Jüngern / wie er müſte hin gen Jeruſalem gehen/ vnd vil leiden von den Elteſten vnnd Hohenprieſtern vnd Schrifftgelehrten/ vnd getödtet werden / vnnd am dritten tag aufferſtehen.

Fra den tid/ begynte Jheſus / at giffue ſine Diſciple til kende / Huorlunde hand ſkulde gaa til Jeruſalem / oc lide meget / aff de Eldſte oc ypperſte Preſter oc Scrifftkloge / oc ſlaſſ ihiel / oc opſtaa tredie dag.

22. Vnnd Petrus nam jhn zu ſich/ fuhr jhn an / vnnd ſprach: HERR/ ſchone dein ſelbs / das widerfare dir nur nicht.

Oc Peder tog hannem til ſig / oc ſtraffede hannem oc ſagde / HERRE / Spar dig ſelff / Det ſkee dig ingelunde.

23. Aber er wandte ſich vmb / vnnd ſprach zu Petro: Heb dich Sathan von mir / du biſt mir ergerlich/ denn du meineſt nicht was Göttlich / ſondern was Menſchlich iſt.

Men hand vende ſig om / oc ſagde til Peder/ Vige fra mig Sathan / Du eſt mig til forargelſe / thi du acter icke huad Gud hører til / men det ſom menniſkeligt er.

24. Da ſprach Jeſus zu ſeinen Jungern: Will mir jemand nachfolgen/ der verleugne ſich ſelbs/vnd neme ſein Creutz auff ſich / vnd folge mir.

Da ſagde Jheſus til ſine Diſciple / Vil nogen effter følge mig / hand ſkal forſage ſig ſelff / oc tage ſit Kaarſſ paa ſig / oc følge Mig.

25. Denn wer ſein Leben erhalten will/ der wirdts verlieren/Wer aber ſein Leben verleuret vmb meinent willen / der wirdts finden.

Thi huo ſom vil beholde ſit Liff / hand ſkal miſte det. Men huo ſom miſter ſit Liff/ for min ſkyld/ Hand ſkal finde det.

Kapitola XVI.

20. Tehdy přikázal Včedlnijkům ſwým / aby žádnému neprawili / by on byl Gežus Kryſtus.

Tedy przykazal vcżniom ſwoim/áby nikomu nie powiedali / że on ieſt Jeżuſem Kryſtuſem.

21. A od té chwijle počal Gežiš oznamowati Včedlnijtuom ſwým/ že muſý gijti do Geruzalema / a že mnoho muſý trpěti od Starſſých a od Včitelůw Zákona a Knjžat Kněžſkých/a že zabit bude/a že tretjjho dne z mrtwych wſtane.

A od onego cżáſu pocżal Jezus oznáymiác vcżniom ſwoim / iż muśi iść do Jeruzálem / y wiele ćirpieć od ſtarßych / y od Kśiażat kaplánſkich/y od náucżyćielow / á być zábith / y trzeciego dniá wſkrzcßonym być.

22. Y odwedw gey Petr počal ho treſtati/řka: Odſtup to od tebe Pane/Nebudeť tobě toho.

Nodwiodßy go Piotr ná ſtronę / pocżał go fukáć/ mowiać/ Badź nád ſoba miłośćiw Pánie/ żadnym obycżáiem nie przyydzie to náćię.

23. Kterýžto obrátiw ſe řekl Petrowi: Gdi za mnau Sſatane/pohorſſenij gſy mi: nebo neſmayſſlijš těch wěcý/ kteréž gſau Božij / ale kteréž lidſké gſau.

A on obeyzrawßy ſię/rzekł Piotrowi/Podź ode mnie ßáthanie/ ieſtheś mi ná záwádzie: Abowiem nie rozumieß co ieſt Bożego/ ále co ieſt ludżi.

24. Tehdy řekl Gežiš Včedlnijkůw ſwým: Chceli kdo za mnau přigijti / opři ſe ſám ſobě/a wezmi křijž ſwůg/ á náſledug mne.

Tedy Jezus rzekł vcżniom ſwoim / Ktoby chćiał zá mna iść/ Niechay ſię ſam ſiebie záprzy / y weżmie krzyż ſwoy / á zá mna idźie.

25. Nebo kdo bude chtijti žiwot ſwůg zachowati / ztratijť gey: a kdož ztratij žiwot ſwuog pro mne/nalezneť gey.

Bo ktoby chćiał záchowáć duße ſwoię/ſtráći ia / á ktoby ſtráćił duße ſwoię dla mnie / náydźie ia.

יו

26 מָנָא גֵּיר יִתְהֲנֵא בַּר־נָשָׁא אֶן עָלְמָא כֻּלֵּה יִקְנֵא וְנַפְשֵׁה יֶחְסַר אַו מָנָא יִתֵּל בַּר־נָשָׁא תַּחְלוּפָא דְנַפְשֵׁה׃

Che giouarà à l'huomo, ſe ben hauerà guadagnato tutto il mondo, & faccia perdita de la ſua anima? O vero, che darà l'huomo in ricompenſa de l'anima ſua?

27 עֲתִיד הוּ גֵּיר בְּרֵה ד דְאֶנָשָׁא דְּנֵאתֵא ב בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא דַאבוּהִי עַם מַלְאַכוּהִי קַדִּישֵׁא וְהָידֵין יְפָרוּעַ לְאֶנָשׁ אֶנָשׁ אַיךְ עֲבָדוּהִי׃

Perche il Figliuol de l'huomo dee venire ne la gloria di ſuo Padre con gli Angeli ſuoi: & allora renderà à ciaſcuno ſecondo le ſue opere.

28 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּאִית אֶנָשָׁא דְּקָיְמִין תְּנָן דְּלָא יֶטְעֲמוּן מַוְתָּא עַד־מָא דְּיֶחְזוּן לַבְרֵה דְאֶנָשָׁא דְּאָתֵא בְּמַלְכוּתֵה׃

Io vi dico in verità, che ſono alcuni di quei che ſon qui preſenti, lequali non guſtaranno la morte inſin a tanto che veggano il Figliuol del'huomo venire nel regno ſuo.

יד

1 וּבָתַר שִׁתָּא יַוְמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וַלְיַעֲקוּב וַלְיוּחַנָּן אֲחוּהִי וַאסֵּק א אֶנּוּן לְטוּרָא רָמָא בַּלְחוֹדֵיהוּן׃

Il ſeſto giorno appreſſo IESV piglia ſeco Pietro e Iacopo e Giouanni ſuo fratello, e conduceli ſeparatamente in vn alto monte.

2 וְאֶשְׁתַּחְלַף יֵשׁוּעַ קד קֳדָמַיְהוּן וּנְהַר פַּרְצוּפֵה אַיךְ שִׁמְשָׁא נַחֲתוֹהִי דֵּין חֶוַרוּ אַיךְ נוּהְרָא׃

Et iui ſi trasformò in lor preſentia: e la ſua faccia riſplendè come il ſole, e i ſuoi veſtimenti diuennero bianchi come la luce.

3 וְאֶתְחְזִיו לְהוֹן מוּשֵׁא וְאֵלִיָּא כַּד מְמַלְּלִין עַמֵּה׃

Et ecco apparuero loro Moiſe & Elia, che parlauano con lui.

יו

26 כִּי מַה יּוֹעִיל לָאָדָם אִם יִקְנֶה אֶת־כָּל הָאָרֶץ וְאֶת־נַפְשׁוֹ יֵעָנֵשׁ אוֹ מַה יִּתֵּן אָדָם חֲלִיפַת נַפְשׁוֹ׃

Porque de que aprouecha àl hombre, ſi grangeáre todo el mundo, y perdiere ſu alma? O que recompenſa dará el hombre por ſu alma?

27 כִּי יֵשׁ עָתִיד בֶּן־הָאָדָם לָבוֹא בִּכְבוֹד אָבִיו אֶת הַמַּלְאָכִים וְאָז יָשִׁיב לְאִישׁ כְּמַעֲשָׂיו׃

Porque el Hijo del hombre vendrá en la gloria de ſu Padre con ſus Angeles: y entonces pagara à cada vno conforme à ſus obras.

28 אָמֵן אֹמֵר אֲנִי לָכֶם הֲיוּ מֵהָעוֹמְדִים פֹּה אֲשֶׁר לֹא יִטְעֲמוּ אֶת־הַמָּוֶת עַד אֲשֶׁר יִרְאוּ בֶּן־הָאָדָם לָבוֹא בְּמַלְכוּתוֹ׃

Decierto os digo, que à y algunos de losque eſtan aqui, que no guſtarán la muerte haſta que ayan viſto àl Hijo del hombre viniendo en ſu Reyno.

יז

1 וְאַחֲרֵי שֵׁשֶׁת יָמִים לָקַח יֵשׁוּעַ אֶת־כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אָחִיו וַיַּעַל אוֹתָם אֶל־הַר גָּבֹהַּ לְבַדָּם׃

Y Deſpues de ſeys dias Ieſus toma à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, ſu hermano, y ſacalos à parte à vn monte alto.

2 וַיִּצְטַיֵּר לִפְנֵיהֶם וְנָגְהוּ פָּנָיו כְּמוֹ הַשֶּׁמֶשׁ וּבְגָדָיו הָיוּ לְבָנִים כַּאֲשֶׁר הָאוֹר׃

Y transfiguróſe delante deellos: y reſplandezió ſu roſtro como el Sol: y ſus veſtidos fueron blancos comó la luz.

3 וְהִנֵּה נִרְאוּ אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ הַמְדַבְּרִים אִתּוֹ׃

Y heaqui les aparecieron Moyſen y Elias hablando con el.

ις'.

26. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

Car que profite-il à l'homme, s'il gagne tout le monde, & qu'il face perte de ſon ame? ou que donnera l'homme pour recompenſe de ſon ame?

27. Μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

Car le Fils de l'homme doit venir en la gloire de ſon Pere auec ſes Anges, & lors il rendra à chacun ſelon ſes œuures.

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

En verite ie vous di, qu'il y à quelques vns de ceux qui ſont ici preſens, qui ne gouſteront point la mort, iuſques à tant qu'ils ayent veu le Fils de l'homme venir en ſon regne.

ΚΕΦΑΛ. ιζ'.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον, καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν, κατ' ἰδίαν.

Et le ſixieme iour apres, Ieſus prend Pierre, & Iaques, & Iehan ſon frere, & les mene en vne haute montagne à part.

2. Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

Et fut transfiguré en leur preſence: & ſa face reſplendit comme le ſoleil, & ſes veſtimens deuindrent blancs comme la lumiere.

3. Καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωϋσῆς καὶ ἠλίας μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.

Et voici Moyſe & Elie furent veus parlans auec lui.

CAP. XVI.

26. Quid enim prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quã dabit homo commutationem pro anima ſua.

For what ſhall it profite a man / though he ſhould winne the whole worlde / if he loſe his owne ſoule? or what ſhall a man giue for recompence of his ſoule?

27. Filius enim hominis venturus eſt in gloria patris ſui cum angelis ſuis: & tunc reddet unicuique ſecundùm opera eius.

For the Sonne of man ſhall come in the glorie of his Father with his Angels / and then ſhall he giue to euery man acording to his deedes.

28. Amen dico vobis, ſunt quidem de hic ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo.

Verely I ſay vnto you / there be ſome of them that ſtande here / which ſhall not taſte of death / till they haue ſeene the Sonne of man come in his kingdome.

Das XVI. Capitel.

26. Was hůlffs den Menſchen / ſo er die gantze Welt gewůnne / vnd neme doch ſchaden an ſeiner Seele? Oder was kan der Menſch geben / damit er ſeine Seele wider lőſe?

Huad hielper det Menniſken / om hand vinder den gantſke Verden / Oc toge dog ſkade paa ſin Siel? Eller huad kand it Menniſke giffue / ſom hand kand igen løſe ſin Siel met?

27. Denn es wirdt je geſchehen / daß des Menſchen Son komme inn der Herrligkeit ſeines Vaters / mit ſeinen Engeln / vnd alßdenn wirdt er vergelten einem jeglichen nach ſeinen Wercken.

Thi det ſkal io ſkee at Menniſkens Søn ſkal komme i ſin Faders Herlighed / met ſine Engle / Oc da ſkal hand betale huer effter ſine gerninger.

28. Warlich ich ſage euch / Es ſtehen etliche hie / die nicht ſchmecken werden den Todt / Biß daß ſie des Menſchen Son kommen ſehen inn ſeinem Reich.

Sandelige ſiger ieg eder / Her ſtaa nogle / ſom icke ſkulle ſmage døden / før end de ſee Menniſkens Søn komme i ſit Rige.

Kapitola XVI.

26. Co zagiſté platno geſt člowěku / by pak weſſkeren Swět zýſkal / a na ſwé duſſy kdyby ſſkodu trpěl: Aneb / kterau dá člowěk odměnu za duſſy ſwau?

Abowiem coż pomoże człowiekowi / ieſliby wſzythek świát zyſkał / á ná duſzy ſwey był karan? Abo co da człowiek czymby okupił duſze ſwoie?

27. Syn zagiſté člowěka přigijti má w Slawě Otce ſweho s Angely ſwými / a tehdáž odplatij gednomu každému wedlé ſkutkuow geho.

Gdyż przyidzie Syn człowieczy w chwale oycá ſwego z Anioły ſwoimi / á thedy odda káżdemu według vczynkow iego.

28. Zagiſtek prawijm wám: že gſau někteřij z těch kteřijž tuto ſtogij / kteřijž neokuſý ſmrti / až vzřij Syna Člowěka přicházigijcýho w Králowſtwij ſwém.

Záprawdę wam powiedam / iże ſa niktorzy z tych co tu ſtoia kthorzy nie vkuſzą śmierci / áż vyzrą Syná człowieczego gdy przyidzie dó Krolestwá ſwego.

CAP. XVII.

ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum.

And after ſixe dayes Jeſus toke Peter / and James / & John his brother / and brought them vp into an hie mountaine apart.

2. Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut ſol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.

And was transfigured before them: and his face did ſhine as the Sunne / and his clothes were as white as the light.

3. Et ecce aparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.

And beholde / there appeared vnto them Moſes / and Elias / talking with him.

Das XVII. Capitel.

Vnd nach ſechs tagen / nam Jeſus zu ſich Petrum vnd Jacobum vnd Johannem ſeinen Bruder / vnd fůret ſie beſeyts auff einen hohen Berg.

DE ſex dage der effter / tog Jheſus Peder oc Jacob / oc hans Broder Johannem til ſig / oc førde dem offuer en ſide op paa it høyt Bierg.

2. Vnd ward verkleret fůr jhnen. Vnd ſein Angeſicht leuchtet wie die Sonne / vnnd ſeine Kleider wurden weiß als ein Liecht.

Oc bleff forklaret faar dem. Oc hans anſicte ſkinde ſom Solen / Oc hans Klæder bleffue huide ſom it Liuß.

3. Vnnd ſihe da erſchienen jhnen Moſes vnnd Elias / die redeten mit jhm.

Oc ſee / da obenbaredis Moſe oc Elias faar dem / de talede met hannem.

Kapitola XVII.

PO ſſeſti pak dnech pogal Gežjš Petra / a Jakuba a Jana Bratra geho: Y wedl ge na hůru wyſokau ſaukromij:

A Szoſtego dniá / pothym wźiął Jezus Piotrá / y Jákubá / y Jáná bráthá iego / y wprowádził ie oſobno ná gorę wyſoką.

2. A proměnil ſe před nimi. Y zaſtkwěla ſe twář geho yako Slunce / a Raucho geho včiněno bijlé yako ſnijh.

Y przemienion ieſt przed nimi / á oblicze iego łſniało ſie iako słonce / odzienie thež iego ſtháło ſie białe iako świátłość.

3. A ay okázali ſe gim Moýžijš a Eliáš / mluwijce s nim.

A otho vkazáli ſie im Moiżeſz / y Eliaſz / z nim rozmawiáiący.

יז

4 ענא דין כאפא ואמר לישוע מרי שפיר הו לן דתנן נהוא ואן צבא אנת נעבד תנן תלת מטללין חדא לך וחדא למושה וחדא לאליה:

Allor Pietro entrando à parlare, diſſe à IESV*, Signore, egli è bene che noi ci ſtiamo qui : ſe tu vuoi facciamo qui tre pauiglioni, vno à te, & vno à Moiſe, & vno ad Elia.*

5 ועד הו ממלל הא עננא נהירתא אטללת עליהון וקלא הוא מן עננא דאמר הנו ברי חביבא דבה אצטבית לה שמעו:

Mentre che egli ancor parlaua, ecco che vna nuuola lucida gli adombrò : poi ecco vſcir de la nuuola vna voce che diceua, Queſto è il mio Figliuol diletto, nel quale io mi ſon compiuto, vdite lui.

6 וכד שמעו תלמידא נפלו על אפיהון ודחלו טב:

Il che vdendo i diſcepoli, caddero con la faccia loro à terra, & hebbero gran timore.

7 ואתקרב לותהון ישוע וקרב להון ואמר קומו לא תדחלון:

E IESV *accoſtatoſi, gli toccò, e diſſe, Leuauateui ſu, e non temete.*

8 וארימו עיניהון ואנש לא חזו אלא אן לישוע בלחודוהי:

Et eſſi alzando gli occhij, non videro alcuno, ſenon IESV *ſolo.*

9 וכד נחתין מן טורא פקד אנון ישוע ואמר להון לעין אנש לא תאמרון חזונא הנא עד מא דיקום ברה דאנשא מן מיתא:

Poi ſcendendo eſſi del monte, IESV *comandò loro, dicendo, Non dite queſta viſione ad alcuno, infin à tanto che il Figliuol de l'huomo riſuſciti da morte.*

10 ושאלוהי תלמידוהי ואמרין לה מנא הכיל ספרא אמרין דאליא ולא דיאתא לוקדם:

Et i ſuoi diſcepoli il domandorono, dicendo, Perche dicon dunque gli Scribi, che debbe venir prima Elia?

יז

4 ויען כיפה ויאמר לישוע אדני טוב יש להיות לנו פה אם תרצה נעשה פה שלשה אהלים לך אחד ולמשה אחד ולאליהו אחד:

Y reſpondiendo Pedro, dixo à Ieſus, Sennor, Bien es que nos quedemos aqui; ſi quieres, hagamos aqui tres cabannas, parati vna, ypara Moyſen otra, y para Elias otra.

5 עוד הוא מדבר והנה ענן נגה סכך עליהם והנה קול מענן לאמר זה הוא בני ידידי אשר בו רציתי אותו שמעו:

Eſtando aun hablando el, heaqui vna nuue de luz que los cubrió: y heaqui vna boz de la nuue que dixo, eſte es mi Hijo amado, enel qual tomo contentamiento: à el oyd.

6 וכאשר שמעו התלמידים נפלו על־פניהם וייראו מאד:

Y oyendo los Diſcipulos, cayeron ſobre ſus roſtros: y temieron en gran manera.

7 ויגש ישוע ויגע בם ויאמר קומו ואל־תיראו:

Entonces Ieſus llegando, tocóles, y dixo, Leuantaos, y no temays.

8 וישאו עיניהם ואיש לא ראו כי אם את־ישוע לבדו:

Y alçando ellos ſus ojos, à nadie vieron, ſino à ſolo Ieſus.

9 וברדתם מן־ההר צוה אותם ישוע לאמר לאיש לא תאמרו לו את־המראה עד־אשר בן־האדם יקום ממתים:

Y como decendieron del monte, mandóles Ieſus, diziendo, No digays à nadie la viſiõ, haſtaque el Hijo del hõbre reſſuſcite de los muertos.

10 וישאלו לו תלמידיו לאמר ומה יאמרון הסופרים כי יצטרך אליהו לבוא בראשונה:

Entonces ſus Diſcipulos le preguntaron diziendo, Que pues dizen los Eſcribas, que es meneſter que Elias venga primero?

ιζ.

4. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπε τῷ ἰησοῦ· κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνὰς, σοὶ μίαν, καὶ μωϋσῇ μίαν καὶ μίαν ἠλίᾳ.

Adonc Pierre prenant la parole, dit à Ieſus, Seigneur, il eſt bon que nous ſoyons ici : ſi tu veux, faiſons ici trois tabernacles, vn pour toi, & vn pour Moyſe, & vn pour Elie.

5. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε.

Et comme encore il parloit, voici vne nuee reſplendiſſante qui les enombra : puis voila vne voix qui vint de la nuee, diſant, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé, auquel i'ai prins mon bon plaiſir, eſcoutez-le.

6. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

Ce que les diſciples ayanz ouï, cheurent ſur leur face en terre, & eurent treſgrand' peur.

7. Καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν· ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.

Adonc Ieſus vint vers eux, & les toucha, leur diſant, Leuez vous & n'ayez point de peur.

8. Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον.

Et iceux eſleuans leurs yeux, ne virent perſonne, ſinon Ieſus tout ſeul.

9. Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Et comme ils deſcendoyent de la montagne, Ieſus leur commanda, diſant, Ne dites à perſonne la viſion, iuſques à tant que le Fils de l'homme ſoit reſſuſcité des morts.

10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

Et ſes diſciples l'interroguerent, diſant, Pourquoi donc diſent les Scribes, qu'il faut qu'Elie viene premierement?

CAP. XVII.

4. Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum, Domine, bonum eſt nos hîc eſſe: ſi vis, faciamus hîc tria tabernacula, tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.

Then anſwered Peter / & ſaide to Jeſus / Maſter / it is good for vs to be here: if thou wilt / let vs make here three tabernacles / one for thee / and one for Moſes / and one for Elias.

5. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipſum audite.

While hee yet ſpake / beholde / a bryght cloude ſhadowed them: and beholde / there came a voyce out of the cloude / ſaying / This is my beloued Sonne / in whome I am well pleaſed: heare him.

6 Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valde.

And when the diſciples heard that / they fell on their faces / and were ſore afrayde.

7. Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixitq́; eis, Surgite, & nolite timere.

Then Jeſus came and touched them and ſaid / Ariſe / and be not afrayed.

8. Levantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum.

And when they lifted vp their eyes / they ſawe no man / ſaue Jeſus onely.

9. Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Ieſus, dicens, Nemini dixeritis viſionem, donec filius hominis à mortuis reſurgat.

And as they came downe from the mountaine / Jeſus charged them / ſaying / Shewe the viſion to no man / vntill the Sonne of man riſe againe from the dead.

10. Et interrogaverunt eũ diſcipuli, dicentes, Quid ergo Scribæ dicunt quod Eliam oporteat primum venire?

And his diſciples aſked him / ſaying / Why them ſay the Scribes that Elias muſt firſt come?

Das XVII. Capitel.

4. Petrus aber antwortet / vnnd ſprach zu Jeſu: HERR / hie iſt gut ſein / wilt du / ſo wollen wir drey Hütten machen / Dir eine / Moſi eine / vnd Elias eine?

Da ſuarede Peder / oc ſagde til Jheſum / HERRE / Her er gaat at være Vilt du / da ville wi gøre tre Bolige / Dig en / Moſe en / oc Elias en.

5. Da er noch alſo redete / ſihe / da überſchattet ſie eine liechte Wolcken. Vnd ſihe / eine ſtimme auß der Wolcken ſprach: Diß iſt mein lieber Son / an welchem ich wolgefallen habe / den ſolt jhr hören.

Der hand end ſaa talede / ſee / da offuerſkuggede en klar Sky dem. Oc ſee / en røſt aff ſkyen ſagde / Denne er min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer behagelighed / hannem ſkulle i høre.

6. Da das die Jünger höreten / fielen ſie auff jhr Angeſichte / vnnd erſchracken ſehr.

Der Diſciplene hørde det / fulde de ned paa deris Anſicte / oc bleffue ſaare forferdede.

7. Jeſus aber trat zu jnen / rüret ſie an / vnnd ſprach: Stehet auff / vnnd förchtet euch nicht.

Men Jheſus traadde frem til dem / rørde ved dem / oc ſagde / Staar op / oc frøcter inted.

8. Da ſie aber jhre Augen auffhuben / ſahen ſie niemand / denn Jeſum alleine.

Men der de opløffte deris øyen / ſaae de ingen / vden Jheſum alene.

9. Vnnd da ſie vom Berge herab giengen / gebot jhnen Jeſus / vnnd ſprach: Jhr ſolt die Geſicht niemand ſagen / biß deß Menſchen Son von den Todten aufferſtanden iſt.

Oc der de ginge ned aff Bierget / bød Jheſus dem / oc ſagde / I ſkulle ingen ſige denne Syn / før end Menniſkens Søn / er opſtanden fra de Døde.

10. Vnd ſeine Jünger fragten jhn / vnd ſprachen: Was ſagen denn die Schrifftgelerten / Elias müſſe zuvor kommen?

Oc hans Diſciple ſpurde hannem at / oc ſaade / Huad ſige da de Scrifftkloge / Elias ſkal tilforn kome?

Kapitola XVII.

4. Y promluwiw Petr / řekl k Gežiſſowi: Pane / dobréť geſt nám zde býti: chceſſli vdělayme tuto tři Stánky: tobě geden / Moyžiſſowi geden / a Eliáſſowi geden?

Y odpowiedáiąc Piotr rzekł Jezuſowi / Panie / Dobrze nam tu być / ieſli chceſz vczynimy tu trzy przybytki / thobie ieden / Moizeſzowi ieden / a Eliaſzowi ieden.

5. A když on geſſtě mluwil / a ay Oblak ſwětlý zaſtijnil ge. A hle hlas z Oblaku / řkucý: Tentoť geſt Syn můg milý / w němž mi ſe dobře zalijbilo / poſlauchaytež ho.

A gdy on ieſzcze mowił / oto obłok iáſny zaćmił ie / á oto głos z obłoku ták mowiący / Ten ieſt moy ſyn miły ná ktorym przeſtawam iego ſłuchaycie.

6. Y vſlyſſawſſe to Včedlnijcy / padli na twáři ſwé / a bali ſe welmi.

A vſłyszawszy to vczniowie / vpádli ná oblicze ſwoie / y zlękli ſie bárzo.

7. Y přiſtaupiw Gežiš dotekl ſe gich / řka gim: Wſtaňtež / nebogte ſe.

Tedy przyſtąpiwſzy Jezus dotknał ſie ich / rzekł / Wſtańcie á nie boycie ſie.

8. A pozdwihſſe očij ſwých / žádného newiděli / gedině ſamého Gežiſſe.

A oni podnioſzy oczy ſwoie / nikogo nie widzieli / okrom Jezuſa ſamego.

9. A když ſſtupowali s Hůry / přikázal gim Gežiš / řka: Nižádnému neprawte widěnij dokudž Syn Cžlowěka z mrtwých newſtane.

A gdy zſtępowali z gory przykazał im Jezus / mowiąc / Nikomu nie powiedáycie widzenia / áż Syn człowieczy zmartwych wſtánie.

10. Y otázali ho Včedlnicy / řkauce: Proč tedy Včenijé Zákona prawij / že prwé Eliáš muſý přigijti?

Y pytali go vczniowie iego / mowiąc / Cóż thedy náuczycielowie powiedáia / iż Eliaſz muśi pierwey przyść?

יז

11 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן
אֵלִיָּא אָתֵא לְוּקְדַם דְּכֹל
מִדֶּם יְשַׁלֵּם :

IESV riſpondendo, diſſe loro, Elia verrà ben prima, e ridurrà tutte le coſe in loro ſtato.

12 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין
דְּהָא אֵלִיָּא אֶתָא וְלָא
יַדְעוּהִי וַעֲבַדוּ בֵּהּ כֻּל מָא
דְּצְבוֹ הָכַנָּא אַף בְּרֵהּ
דְּאֶנָשָׁא עָתִיד דְּנֵחַשׁ
מֶנְּהוֹן :

Hor io vi dico, che Elia è gia venuto, & eſſi non l'hanno conſciuto: ma hanno fatto di lui cio che hanno voluto. Coſi ancora il Figliuol de l'huomo patirà da eſſi.

13 הָיְדֵין אֶסְתַּכַּלוּ תל
תַלְמִידֵא דְּעַל יוֹחַנָּן
מַעְמְדָנָא אָמַר לְהוֹן :

Allora inteſero i diſcepoli, ch'egli haueua detto loro di Giouanni Battiſta.

14 וְכַד אֶתוּ לְוָת כֶּנְשָׁא
קְרֵב לֵהּ גַּבְרָא וּבְרֵךְ עַל
בּוּרְכוֹהִי :

E come eſſi furono arriuati a la turba, venne à lui vn huomo, che ſi gl'inginocchiò dinanzi, dicendo

15 וְאָמַר לֵהּ מָרִי אֶתְרַחַם
עַל בְּרִי דְּאִית לֵהּ בַּר
אֶגָּרָא וּבִישָׁאִית עָבִיד
כְּמָא גֵּיר זַבְנִין בְּנוּרָא
נָפֵל וְכַמָּא זַבְנִין בְּמַיָּא :

Signore, habbi miſericordia del mio figliuolo, perciochè egli è lunatico, & è malamente tormentato: concioſia coſa che bene ſpeſſo cade nel fuoco, e ſpeſſo ancor ne l'acqua.

16 וְקַרְבְתֵּהּ לְתַלְמִידָךְ
וְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמַאסָיוּתֵהּ :

Et hollo condotto à i tuoi diſcepoli, & eſſi non l'hanno potuto riſanare.

17 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר אוֹ
שַׁרְבְתָא דְּלָא מְהַיְמְנָא
וּמְעַקַּלְתָּא עַד־מָא
לְאֶמַּתַי אֱהְוֵא לְוָתְכוֹן
וְעַד־מָא לְאֶמָּתַי
אֶסַּיְבַרְכוֹן אַיְתָוְהִי לִי ל
לְכָא :

IESV riſpondendo, diſſe, O generatione incredula e peruerſa, infin a quanto ſarò io con voi? infin a quanto vi tolerarò io? Conducetelo qua a me.

יז

11 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אָכֵן אֵלִיָּהוּ
יָבֹא בָרִאשׁוֹן וְכֹל תְּקוֹמֵם :

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, A la verdad Elias vendrá primero, reſtituyrà todas las coſas.

12 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־אֵלִיָּהוּ
כְּבַר בָּא וְלֹא יָדְעוּ אוֹתוֹ כִּי אִם
עָשׂוּ בוֹ אֲשֶׁר חָפֵצוּ וְגַם כֵּן בֶּן
הָאָדָם יֵשׁ עָתִיד לְעַנּוֹת מֵהֶם :

Mas digo os, que ya vino Elias, y no lo conocieron: antes hizieron en el todo loque quiſieron. Anſi tambien el Hijo del hombre padecerá deellos.

13 אָז הִתְבּוֹנְנוּ הַתַּלְמִידִים כִּי
עַל־יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל דִּבֵּר אֲלֵיהֶם :

Los Diſcipulos entonces entendieron que les dezia de Ioan el Baptiſta.

14 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־הָעָם קָרַב
אֵלָיו אֱנוֹשׁ וַיִּבְרַךְ עַל־בִּרְכָּיו :

Y como ellos llegaron à la companna, vino à el vn hombre hincandoſele de rodillas.

15 לֵאמֹר אֲדֹנִי חָנֵּנִי לִבְנִי כִּי־
בֶן יָרֵחַ הוּא וְיֵעָנֶה מְאֹד כִּי הַרְבֵּה
יִפּוֹל בָּאֵשׁ וּפְעָמִים רַבִּים בַּמָּיִם :

Y diziendo Sennor, ten miſericordia de mi hijo, que es lunatico y padeco malamente: porque muchas vezes cae enel fuego, y muchas en el agua:

16 וָאַגִּישֵׁהוּ אֶל־תַּלְמִידֶיךָ וְלֹא
יָכְלוּ לְרַפֵּא אוֹתוֹ :

Y helo preſentado à tus Diſcipulos, y no lo han podido ſanar.

17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַדּוֹר
סוֹרֵר וְעִקֵּשׁ עַד־מָה אֶהְיֶה
עִמָּכֶם וְעַד מָה אֶסְבֹּל אֶתְכֶם
הֲבִיאוּהוּ פֹּה אֵלַי :

Y reſpondiendo Ieſus, dixo, O generacion infiel y torcida, haſtaquando tengo de eſtar con voſotros? Haſta quando os tengo de ſuffrir? Traedmelo acà.

ιζ.

11. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.

Et Ieſus reſpondant leur dit, De vrai, Elie viendra premierement, & reſtablira toutes choſes.

12. Λέγω δὲ ὑμῖν· ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

Mais ie vous di qu'Elie eſt deſia venu, & ils ne l'ont point cognu: mais lui ont fait tout ce qu'ils ont voulu: ainſi auſsi le Fils de l'homme doit ſouffrir par eux.

13. Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

Adonc les diſciples entendirent bien que c'eſtoit de Iehan Baptiſte qu'il leur auoit parlé.

14. Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος, γονυπετῶν αὐτῷ.

Et quand ils furent venus vers les troupes, vn homme vint à lui, s'agenouillant deuant lui:

15. Καὶ λέγων· κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν· ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.

Et diſant, Seigneur, aye pitié de mon fils, car il eſt lunatique, & eſt miſerablement affligé: car ſouuent il tombe au feu, & ſouuent en l'eau.

16. Καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.

Et ie l'ai preſenté à tes diſciples, mais ils ne l'ont peu guerir.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν· ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

Et Ieſus reſpondant, dit, O generation incredule, & de ſens renuerſé, iuſques à quand ſerai-ie auec vous? iuſques à quand finalement vous ſupporterai-ie? amenez le moi ici.

CAP. XVII.

11. At ille reſpondens, ait eis, Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia.

And Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / Certainly Elias muſt firſt come / and reſtore all things.

12. Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognoverunt eum, ſed fecerũt in eo quæcunq; voluerunt Sic & filius hominis paſſurus eſt ab eis.

But I ſay vnto you / that Elias is come alreadie / and they knewe him not / but haue done vnto him whatſoeuer they woulde: like wiſe ſhall alſo the Sonne of man ſuffer of them.

13. Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Iohanne Baptiſta dixiſſet eis.

Then the diſciples perceyued that he ſpake vnto them of John Baptiſt.

14. Et cum veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus provolutus ante eũ.

And when they were come to the multitude/ there came to him a certaine man / and kneeled downe to him.

15. Dicens, Domine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignem, & crebrò in aquam.

And ſaid / Maſter / haue pitie on my ſonne: for he is lunatike / and is ſore vexed: for oft times he falleth into the fire / and oft times into the water.

16. Et obtuli eum diſcipulis tuis: & non potuerunt curare eum.

And I brought him to thy diſciples / and they could not heale him.

17. Reſpondens Ieſus, ait, O generatio incredula & perverſa, quouſque ero vobiſcum? uſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

Then Jeſus anſwered / & ſaid / O generation faithles / and crooked / howe long now ſhall I be with you? how long now ſhal I ſuffer you? bring him hither to me.

Das XVII. Capitel.

11. Jeſus antwortet vnd ſprach zu jnen: Elias ſoll ja zuvor komen/ vnd alles zu recht bringen.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Elias ſkal io tilforn komme / oc ſticke alting til rette.

12. Doch ich ſage euch / es iſt Elias ſchon kommen / vnnd ſie haben jhn nicht erkandt / ſondern haben an jhm gethan / was ſie wolten. Alſo wirdt auch des Menſchen Son leiden müſſen von jhnen.

Dog ſiger ieg eder / Elias er allerede kommen / Ock de kende hannem icke / men giorde mod hannem / huad de vilde / Saa ſkal oc ſaa Menniſkens Søn lide aff dem.

13. Da verſtunden die Jünger / daß er von Johanne dem Teuffer zu jnen geredt hatte.

Da forſtode Diſciplene / at hand haffde talet til dem / om den Døbere Johanne.

14. Vnd da ſie zu dem Volck kamen / trat zu jhm ein Menſch / vnd fiel jm zu füſſen.

Oc der de komme til Folcket / gick it Menniſke til hannem / oc falt hannem til fode /

15. Vnd ſprach: HERR / erbarm dich über meinen Son / denn er iſt Monſüchtig / vnd hat ein ſchweres leiden / er fellet offt ins feuer / vnnd offt ins Waſſer.

Oc ſagde: HERRE / forbarme dig offuer min Søn / Thi hand er Maaneſiug / oc haffuer en ſuarpine / Hand falder offte i Ild / oc offte i Vand.

18. Vnd ich hab jhn zu deinen Jüngern bracht / vnd ſie kondten jm nicht helffen.

Oc ieg ledde hannem til dine Diſciple / oc de kunde icke hielpe hannem.

17. Jeſus aber antwortet vnnd ſprach: O du vngleubige vnd verkerte Art / Wie lange ſol ich bey euch ſein / wie lange ſoll ich euch dulden? Brüget mir jn hieher.

Jheſus ſuarede / oc ſagde / O du vantro oc vanartige Slect / Huor lenge ſkal ieg vere hoß eder? Huor lenge ſkal jeg lide eder? Leder mig hannem hid.

Kapitola XVII.

11. A on řekl gim: Eliáſs zagiſtě přigde prwe / a naprawij wſſecky wěcy.

A Jezus odpowiedáiac / rzekl im / Eliaſzci pierwey przyidzie / y náprawi wſzytki rzeczy.

12. Ale prawijm wám / že giž Eliáſs přiſſel / a nepoznali ho / ale včinili gemu což gſau koli chtěli. Tak y Syn Cžlowěka trpěti má od nich.

Ale ia wam powiedam / Iz Eliaſz iuz przyſzedl / á nie poznali go / ále vczynili nád nim co kolwiek chcieli / tákci y Syn czlowieczy bedzie od nich cierpial.

13. Tehdy ſrozuměli Včedlnijcy / žeby o Janowi Křtiteli powěděl gim.

Thedy porozumieli vczniowie / ze im o Janie Krzcicielu powiedzial.

14. A když přiſſel k záſtupu / přiſtaupil k němu Cžlowěk / a na kolena poklekl před nim.

A gdy oni przyſzli do onego zgromadzenia ludu / przyſtąpil k niemu czlowiek y padl mu v kolan.

15. Řka. Pane / ſmilug ſe nad ſynem mým / neb Náměſyčnijkem geſt / a bijdně ſe trápj / neb čaſto padá do ohně / a čaſtokrát do wody:

Mowiac / Pánie / Zmiluy ſie nád ſynem moim / abowiem ci lunátykiem ieſt / y zle ſie ma / gdyz czeſto kroć wpada w ogień / y czeſto kroć w wode.

16. Y podal gſem ho Včedlnijkům twým / a nemohlj ho vzdrawiti.

Y przynoſilem go do vczniow twoich / ále go nie mogli vzdrowić.

17. A odpowijdage Gežijſs / řekl: O pokolenij newěrné a přewrácené / do kud budu s wami? dokawad wás trpěti budu? Přiwedte gey ſem ke mně.

Tedy Jezus odpowiedáiac / rzekl / O rodzáiu niewierny / y przewrotny / y pokiz bede z wámi? y pokiz was bede cierpial? Przywiedzcie mi go thu.

יז

18 וּכְּאָא בֵּהּ יֵשׁוּעַ וּנְפַק מֶנֵּהּ שֵׁאדָא וְאֶתְאַסִי טַלְיָא מֶן הִי שָׁעְתָא׃

E Iesv lo minacciò, & il demonio vscì da esso: e da quell'hora fu risanato il fanciullo.

19 הָידֵין קְרֵבוּ תַּלְמִידֵא לְוָת יֵשׁוּעַ בַּלְחוּדוֹהִי וְאֶמַרוּ לֵהּ לְמָנָא חְנַן לָא אֶשְׁכַּחְן לְמַאסָיוּתֵהּ׃

Allora i discepoli accostandosi da parte à Iesv, dissero, Perche non habbiam potuto scacciarlo noi.

20 אֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מֶטוּל לָא הַימָנוּתְכוֹן אַמִין גֵּיר אָמַר אֶנָא לְכוֹן דֶּאן תֶּהְוֵא בְכוֹן הַימָנוּתָא אַיְךְ פּ פֶּרְדְּתָא דְּחַרְדְּלָא תֵּאמְרוּן לְטוּרָא הָנָא דְּשַׁנִּי מֶכָּא וְנֶשְׁנֵא וּמֶדֶם לָא נֶחְסַגְכוֹן׃

E Iesv disse loro, Per la vostra incredulità, Onde io vi dico certo, che se voi hauerete fede come vn grano di senape, direte à questo monte, Passa di qui à colà, & egli passarà: è niente vi sarà impossibile.

21 הָנָא דֵּין גֶּנְסָא לָא נָפֵק אֶלָּא בְּצוֹמָא וּבַצְלוֹתָא׃

Ma questa sorte di demonij non esce fuore, se non per oratione e digiuno.

22 כַּד מֶתְהַפְּכִין דֵּין בּג בְּגַלִילָא אֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עֲתִיד הוּ בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא דְּנֶשְׁתְּלֶם בְּאִידַי בְּנַי נָשָׁא׃

E mentre essi conuersauano ne la Galilea, Iesv disse loro, Il Figliuol de l'huomo debbe esser dato ne le mani de gli huomini.

23 וְנֶקְטְלוּנָיְהִי וְלַיוֹמָא דַּתְלָתָא יְקוּם וּכְרִית לְהוֹן טָב׃

Et occiderannolo, & il terzo di risuscitarà. Di che essi grandemente si contristorono.

24 וְכַד אֶתוֹ לְכַפַּר־נַחוּם קְרֵבוּ הָנוֹן דְּנָסְבִין תְּרֵין ת תְּרֵין זוּזִין דְּכַסְפָּא רֵישָׁא לְוָת כֵּאפָא וְאֶמַרוּ לֵהּ רַבְּכוֹן לָא יָהֵב תְּרֵין זוּזַיְהִי׃

Essendo poi venuti in Capernaum, quelli che riceueuano le didramme, sene vennero a Pietro, e dissergli, Il vostro maestro non paga egli le didramme?

יז

18 וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ הַשָּׂטָן וְנִרְפָּא הַנַּעַר מִשָּׁעָה הַהִיא׃

Y reprehendiólo Iesus, y salió el demonio deel: y el moço fue sano desde aquella hora.

19 אָז קָרְבוּ הַתַּלְמִידִים אֶל־יֵשׁוּעַ בִּלְבַדּוֹ לֵאמֹר לָמָּה אֲנַחְנוּ לֹא יָכֹלְנוּ לְהוֹצִיאוֹ׃

Entonces llegandose los Discipulos à Iesus à parte, dixeron, Porque nosotros no lo pudimos echar fuera?

20 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם עַל־כִּי לֹא מַאֲמִינִים אַתֶּם כִּי בֶאֱמֶת אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם יֵשׁ־לָכֶם אֱמוּנָה כְּמוֹ גַּרְעִין חַרְדָּל תֹּאמְרוּ לָהָר הַזֶּה עֲבוֹר מִפֹּה שָׁמָּה וַיַּעֲבֹר וְכָל דָּבָר לֹא יִמָּנַע מִכֶּם׃

Y Iesus les dixo, Por vuestra infidelidad: porque decierto os digo, que si tuuierdes fe, como vn grano de mostaza, dyreys à este monte, Passate de aqui acullà: y passarseha, y nada os será impossibile.

21 וּמִין הַזֶּה אֵינֶנּוּ יֵשַׁלֵךְ כִּי־אִם בִּתְפִלָּה וּבְצוֹם׃

Mas este linage de demonios no sale sino por oraçion y ayuno.

22 וְכַאֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ בַגָּלִיל אָמַר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ יֵשׁ־עָתִיד בֶּן־הָאָדָם לְהִמָּסֵר בִּידֵי הָאָדָם׃

Y boluiendo ellos à Galilea, dixoles Iesus, El Hijo del hombre será entregado en manos de hombres peccadores:

23 וְיַהַרְגוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם וַיִּתְעַצְּבוּ מְאֹד׃

Y matarlohan: mas àl tercero dia ressuscitará. Y ellos se entristecieron engranmanera.

24 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־כְּפַר־נַחוּם קָרְבוּ אֶל־כֵּיפָה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת־הַדַּרְכְּמוֹנִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַמְלַמֶּדְכֶם לֹא מְשַׁלֵּם הַדַּרְכְּמוֹנִים׃

Y como llegaron à Capernaum, vinieron à Pedro losque cobrauan las dos dragmas, y dixeron, Vuestro maestro no pagalas dos dragmas?

ιζ΄.

18. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

Et Iesus tansa le diable, lequel sortit hors d'icelui: & dés ce mesme instant l'enfent fut gueri.

19. Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον· Διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Adonc les disciples vindrent à part à Iesus, & lui dirent, Pourquoi ne l'auons-nous peu ietter hors?

20. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

Et Iesus leur respondit, C'est à cause de vostre incredulité: car en verité ie vous di, que si vous auiez foy autant gros comme est vn grain de semence de moustarde, vous diriez à ceste montagne, Trauerse d'ici là, & elle trauerseroit: & rien ne vous seroit impossible.

21. Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Mais ceste sorte de diables ne sort point, sinon par oraison & iusne.

22 Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Et comme ils conuersoyent en Galilee, Iesus leur dit, Il aduiendra que le Fils de l'homme sera liuré és mains des hommes.

23. Καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται. καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Et ils le mettront à mort, mais au troisieme iour il ressuscitera. Et les disciples en furent grandement contristés.

24. Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς καπερναοὺμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον· ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

Et quand ils furent venus en Capernaum, ceux qui recevoyent les didrachmes, s'adresserent à Pierre, & lui dirent, Vostre maistre ne paye-il pas les didrachmes?

18. Et increpavit illum Ieſus, & exiit ab eo dæmonium, curatus eſt puer ex illa hora.

And Jeſus rebuked the deuil / and he went out of him: and the childe was healed at that houre.

19. Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, & dixerunt, Quare nos non potuimus eiicere illud?

Then came the diſciples to Jeſus apart / and ſaide / Why could not we caſt him out?

20. Dixit illis Ieſus, Propter incredulitatem veſtrã. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc illuc: & tranſibit, & nihil impoſibile erit vobis.

And Jeſus ſaid vnto them / Becauſe of your vnbeliefe: for verely I ſaye vnto you / if ye haue fayth as much as is a graine of muſtard ſeede/ye ſhall ſaye vnto this mountaine / Remoue hence to yonder place / and it ſhall remoue: and nothing ſhalbe vnpoſſible vnto you.

21. Hoc autem genus non eiicitur niſi per orationem & ieiunium.

Howbeit this kinde goeth not out / but by prayer and faſting.

22. Converſantibus autem eis in Galilea, dixit illis Ieſus; Filius hominis tradendus eſt in manus hominum.

And as they abode in Galile / Jeſus ſaid vnto them. The Sonne of man ſhalbe deliuered into the handes of men.

23. Et occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer.

And they ſhall kill him / but the thirde day ſhall hee riſe againe: and they were verie ſorie.

24. Et cum veniſſent Capharnaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei Magiſter veſter non ſolvit didrachma?

And when they were come to Capernaum / they that receyued polle money / came to Peter / and ſayde / Doeth not your Maſter pay tribute?

18. Vnd Jeſus bedrohete jn / vnd der Teufel fuhr auß von jhm / vnnd der Knabe ward geſund zu derſelbigen ſtund.

Oc Jheſus truede hannem / Oc Diffuelen foer vd aff hannem / Oc drengen bleff karſk i den ſamme ſtund.

19. Da tratten zu jm ſeine Jünger beſonders / vnd ſprachen: Warumb kondten wir jhn nicht außtreiben?

Da gienge Hans Diſciple til hannem ſerdelis / oc ſagde / Hui kunde wi icke vddriffue hannem?

20. Jeſus aber antworttet / vnnd ſprach zu jhnen: Vmb euers vnglaubens willen. Denn ich ſage euch warlich / ſo jhr Glauben habt / als ein Senffkorn / ſo műget jhr ſagen zu dieſem Berge / Heb dich von hinnen dort hin / ſo wirdt er ſich heben / vnnd euch wird nichts vnműglich ſein.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / For eders Vantro ſkyld. Thi ſandelige ſiger ieg eder / Der ſom i haffue troen / ſom it Seneps korn / da mue i ſige til dette Biera / Flyt dig her fra der hen / Saa ſkal det ſlytte ſig / Oc eder ſkal inted vere wmueligt.

21. Aber diſe art feret nicht auß / denn durch beten vnd faſten.

Men denne Art fär icke vd / vden met bøn oc faſte.

22. Da ſie aber jhr weſen hatten in Galilea / ſprach Jeſus zu jhnen: Es iſt zukűnfftig / daß des Menſchen Son űberantwortet werde inn der Menſchen hende.

Der de haffde deris omgengelſe i Galilea / ſagde Jheſus til dem / Det ſkal ſke / At Menniſkens Søn ſkal antuordis i Menniſkens hender.

23. Vnd ſie werden jhn tődten / vnd am dritten tage wirdt er aufferſtehen. Vnd ſie wurden ſehr betrűbt.

Oc de ſkulle ſla hannem ihiel / oc hand ſkal opſtaa den tredie dag. Oc de bleffue ſaare bedrøffuede.

24. Da ſie nun gen Capernaum kamen / giengen zu Petro die den Zinßgroſchen einnamen / vnnd ſprachen: Pflegt euer Meiſter nicht den Zinßgroſchen zu geben?

Der de kom̃e nu til Capernaum / ginge de til Peder ſom toge Skat op / oc ſagde / Pleyer icke eders Meſtere at giffue Skat?

18. Y pohrozyl gemu Gežjš. Y wyſſlo od něho ďabelſtwj / a vzdraweno geſt Djtě w tu hodinu.

Y zfukal go Jezus / á wyſzedł z niego diabel / y vzdrowione ieſt dziecie od oney godziny.

19. Tehdy přiſtaupili Včedlnijcy k Gežijſſowi ſaukromij / a řekli gemu: Proč gſme my nemohli ho wywrcy?

Thedy przyſzedſzy vczniowie do Jezuſá oſobno / rzekli mu / Czemuſmy my go wygnác niemogli?

20. Řekl gim Gežijš: Pro newěru waſſij. Neb zagiſté prawijm wám. Budeteli mijti wijru yako zrno horčičné / dijte hoře této: Gdi odſud / a půgdeť / a nebude wám nic nemožného.

A Jezus rzekł im / Dla niedowiárſtwá waſzego / Bo wam záprawdę powiedam / byśćie mieli wiárę iáko ziárno gorczyczne / rzeczećie thcy gorze / Przeydzi ztąd tám / tedy przeydzie / Y nic nic podobnego wam nie będzie.

21. Toto pak pokolenij newymijtá ſe / gediné ſkrze modlitbu a půſt.

A tenći rodzay nie wychodzi iedno przez Modlitwę y poſt.

22. A když byli w Galilei / řekl gim Gežijš Syn člowěka má byti zrazen w ruce lidſké.

A gdy oni przebywáli w Gáliley / rzekł do nich Jezus / Będzie ſyn człowieczy wydan w rece ludzkie.

23. A zabigij gey / a třetijho dne z mrtwých wſtane. Y zarmautili ſe náramně.

Y zábiią go / ále trzećiego dniá wzbudzon będzie / Y záſmucili ſie bárzo.

24. A když přiſſli do Kapharnaum / přiſtupili kteřijž Clo wybijrali k Petrowi / a řekli gemu: Miſtr wáš / což neplátij Cla?

A gdy oni przyſzli do Káper náum / przyſtąpili do Piotrá ci ktorzy wybieráli cłá / y rzekli / Zá Miſtrz wáß nie płaci cłá?

יז

25 אֲמַר לְהוֹן אִין וְכַד עַל
כֵּאפָא לְבַיְתָא קַדְמֵהּ
יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ מָנָא
מִתְחְזֵא לָךְ שֶׁמְעוּן מַלְכֵּא
דְּאַרְעָא מֶן מַן נָסְבִין
מַכְסָא וְכֵסַף רִישָׁא מֶן
בְּנַיְהוֹן אַו מֶן נוּכְרָיֵא׃

Egli diſſe, Si. E come fu entrato in caſa, I ESV gli ſi fece innanzi, dicendo, Che ti pare Simone? i Re de la terra da chi pigliano i tributi, o il cenſo? da i lor figliuoli, o da gli ſtranieri?

26 אֲמַר לֵהּ שֶׁמְעוּן מֶן
נוּכְרָיֵא אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ
מָדֵין בְּנַי חֵארֵא אִנּוּן
בְּנַיָּא׃

Pietro gli dice, Da gli ſtranieri. E I ESV gli diſſe, Adunque i figliuoli ſon liberi.

27 דְּלָא דֵּין נְכַשֵּׁל אֶנּוּן
זֵל לְיַמָּא וַארְמָא כַּלּוּעָא
וְנוּנָא קַדְמָיָא דְּסָלֵק
פְּתַח פּוּמֵהּ וְתֶשְׁכַּח א
אֶסְתְּרָא הִי סַב וְקַרֵב חָלָפַי
וְחָלָפַיךְ׃

Ma accioche noi non gli ſcandaliziamo, vattene al mare, e gitta l'hamo, e piglia il primo peſce che verrà ſu: & aprendoli la bocca, trouarai vno ſtatere: piglia quello, e dallo loro per me e per te.

יח

1 בְּהִי שָׁעְתָא קְרֵבוּ
תַלְמִידֵא לְוָת יֵשׁוּעַ
וְאָמְרִין מַנּוּ כַּי רַב בּמ
בְּמַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא׃

In quella hora vennero i diſcepoli à I ESV, dicendo, Chi è il maggiore nel regno de cieli?

2 וַקְרָא יֵשׁוּעַ טַלְיָא
וַאקִימֵהּ בַּיְנָתְהוֹן׃

E I ESV chiamando à ſe vn fanciullo, il meſſe nel mezo di loro.

3 וַאמַר אַמִּין אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דְּאֶן לָא תֶתְהַפְּכוּן
וְתֶהֱווּן אַיךְ טַלְיָא לָא
תֵעְלוּן לְמַלְכוּתָא דש
דַשְׁמַיָּא׃

E diſſe, Io vi dico in verità, che ſe voi non vi conuertite, e diuentate come piccoli fanciulli, non entrarete nel regno de cieli.

יז

25 וַיֹּאמֶר גַּם וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־
הַבַּיִת קִדְּמוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה
נִּרְאָה לְךָ שִׁמְעוֹן מַלְכֵי הָאָרֶץ
מִמִּי יִקְחוּ מַס אוֹ־תְרוּמָה
מִבְּנֵיהֶם אוֹ מִן־הַנָּכְרִים׃

Y el dize, Si. Y entrado el en caſa, Ieſus le habló antes diziendo, Que te parece Simon? Los reyes de la tierra de quien cobran los tributos o el cenſo? de ſus hijos, o de los eſtrannos?

26 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה מִן־הַנָּכְרִים
וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ לָכֵן חָפְשִׁים
הָיוּ הַבָּנִים׃

Pedro le dize, de los eſtrannos. Dizele entonces Ieſus, Luego francos ſon los hijos?

27 וּלְמַעַן אֲשֶׁר לֹא נַכְעִיסֵם
לֵךְ אֶל־הַיָּם וּשְׁלַח מְצוּדָה וְקַח
אֶת־הַדָּג אֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹן יַעֲלֶה
וְתִפְתַּח אֶת־פִּיהוּ וְתִמְצָא לַטֵר
אוֹתוֹ תִּקַּח וְתִתֵּן לָהֶם בַּעֲבוּרִי
וּבַעֲבוּרֶךָ׃

Mas porque no los offendamos, vé à la mar, y echa el anzuelo, y el primer pece que viniere, tomalo, y abierta ſu boca hallarás vn eſtatero, da ſelo por mi y por ti.

יח

1 בַּשָּׁעָה הַהִיא קָרְבוּ הַתַּלְמִידִים
אֶל־יֵשׁוּעַ לֵאמֹר לָכֵן מִי גָּדוֹל
יִהְיֶה בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

En aquel tiempo llegaronſe los Diſcipulos á Ieſus, diziendo, Quien es el muy grande enel Reyno de los cielos?

2 וַיִּקְרָא יֵשׁוּעַ לְנַעַר וַיַּעֲמִידֵהוּ
בְּתוֹכָם׃

Y llamando Ieſus vn ninno, puſolo en medio deellos:

3 וַיֹּאמֶר אָמֵן אֹמֵר לָכֶם אִם
לֹא תִתְהַפְּכוּ וִתְהְיוּ כְּמוֹ הַנְּעָרִים
אֵינְכֶם תָּבוֹאוּ בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y dixo, De cierto os digo que ſino os boluierdes, y fuerdes, como ninnos, no entrareys enel Reyno de los cielos.

ιζ.

25. Λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, λέγων τί σοι δοκεῖ σίμων, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τὰ τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

Il dit, Ouï. Et quand il fut entré en la maiſon, Ieſus le preuint, diſant, Que te ſemble, Simon? Les rois de la terre, de qui prenent-ils tributs ou impoſts? eſt-ce de leurs enfans, ou des eſtrangers?

26. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος· ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

Pierre dit, Des eſtrangers. Ieſus lui reſpondit, Les enfans donc ſont francs.

23. Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα, ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Mais afin que nous ne les ſcandaliſions, va-t'en à la mer, & iette le hameçon: & pren le premier poiſſon qui montera: & quand tu lui auras ouuert la gueule, tu troueras vn ſtatere: pren-le, & le leur baille pour moi & pour toi.

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

ΕΝ ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ λέγοντες· τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

En ceſte meſme heure les diſciples vindrent à Ieſus, diſans? Qui eſt le plus grand au royaume des cieux?

2. Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et Ieſus ayant appelé à ſoi vn petit enfant, le mit au milieu d'eux.

3. Καὶ εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Puis dit, En verité ie vous di, que ſi vous n'eſtes changés, & ne deuenez comme les petis enfans, vous n'entrerez point au royaume des cieux.

CAP. XVII.

25. Ait, Etiam. Et cum intraſſet in domum prævenit eum Ieſus, dicens, Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filiis ſuis, an ab alienis?

He ſaid/ Yes. And when he was come into the houſe / Jeſus preuented him / ſaying / What thinkeſt thou Simon? Of whome do the Kinges of the earth take tribute / or polle money? of theyr children / or of ſtrangers?

26. Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Ieſus, Ergo liberi ſunt filii.

Peter ſaid vnto him/ Of ſtrangers. Then ſaid Jeſus vnto him / Then are the children free.

27. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piſcē qui primus aſcenderit, tolle: & aperto ore eius, invenies ſtatêrem: illum ſumens, da eis pro me & te.

Neuertheles / leſt wee ſhoulde offende them / goe to the ſea / and caſt in an angle / and take the firſt fiſhe that commeth vp / and when thou haſt opened his mouth / thou ſhalt finde a piece of twentie pence: that take / and giue it vnto them for mee and thee.

CAP. XVIII.

IN illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes, Quis putas maior eſt in regno cælorum?

The ſame time the diſciples came vnto Jeſus/ ſaying / Who is the greateſt in the kingdome of heauen?

2. Et advocans Ieſus parvulum, ſtatuit eum in medio eorum.

And Jeſus called a litle childe vnto him / and ſet him in the middes of them.

3. Et dixit, Amen dico vobis, niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, nō intrabitis in regnum cælorum.

And ſayde/ Verely I ſay vnto you/ except ye be conuerted / and become as litle children / ye ſhall not enter into the kingdome of heauen.

Das XVII. Capitel.

25. Er ſprach: Ja. Vnd als er heim kam / kam jm Jeſus zu vor / vnd ſprach: Was dünckt dich Simon? Von wem nemen die Könige auff Erden den Zoll oder Zinſe? von jren Kindern / oder von Frembden?

Hand ſagde Ja. Oc der hand kom hiem / da kom Jeſus hannem tilforn / oc ſagde / Huad tyckes dig Simon / Aff huem tage de Konger paa Jorden told eller ſkat? aff deris Børn / eller aff Fremmede?

26. Da ſprach zu jm Petrus: Von den Frembden. Jeſus ſprach zu jhm: So ſind die Kinder frey.

Da ſagde Peder til hannem / Aff de Fremmede. Jheſus ſagde til hannem/ Da ere Børnene fri.

27. Auff daß aber wir ſie nicht ergern / ſo gehe hin an das Meer / vnd wirff den Angel / vnd den erſten Fiſch der auffer fehret / den nimb / vnnd wenn du ſeinen Mund auffthuſt / wirſt du einen Stater finden / denſelbigen nim̃ vnd gib jhn für mich vnd dich.

Men paa det wi ſkulle icke forarge dem / da gack hen til Haffuet/ oc kaſt krogen / Oc tag den førſte Fiſk/ ſom kommer op/ oc naar du lader hans mund op/ ſkalt du finde en Stater / Tag den ſamme/ oc giff hannem faar mig oc dig.

Das XVIII. Capitel.

ZV derſelbigen ſtunde tratten die Jünger zu Jeſu / vnnd ſprachen: Wer iſt doch der gröſſeſt im Himelreich?

Paa den ſamme ſtund/ ginge Diſciplene til Jheſum/ oc ſagde / Huo er dog den Størſte i Himmerigis rige.

2. Jeſus rieff ein Kind zu ſich/ vnnd ſtellet das mitten vnter ſie.

Jheſus kallede it Barn til ſig / oc ſkickede det mit blant dem.

3. Vnnd ſprach: Warlich ich ſage euch: Es ſey denn / daß jhr euch vmbkeret / vnnd werdet wie die Kinder / ſo werdet jhr nicht in das Himelreich kommen.

Oc ſagde/ Sandelige ſiger ieg eder / Vden ſaa er/ at i omuende eder oc bliffue ſom Børn / da komme i icke i Himmerigis rige.

Kapitola XVII.

25. Y řekl: Tak geſt. A když wſſel do domu / předſſel gey Gežijſs řecij/ řka: Co ſe tobě zdá Sſimone? Kralowé zemſſtij od kterých berau Clo aneb plat? od Synůwli ſwých / čili od cyzých?

Rzekł/ Płáći/ A gdy wſzedł w dom/ vprzedźił go Jezus mowiac/ Coż ſie tobie zda Szymonie? Krolowie ziemſcy od koᵒ biora cla y czynſz? czyli od ſynow ſwoich ábo od obcych?

26. A on řekl: Od cyzých. Rzekl gemu Gežijſs: Tehdy gſau ſwobodnij Synowé.

Rzekł mu Piotr/ Od obcych/ Powiedźiał mu Jezus / Tedyć ſynowie ſą wolni.

27. Ale abychom gich nepohorſſyli: gdi k Moři/ a wrz vdicy/ a tu rybu kteráž naypřw vwázne wezmi / a otewra vſta gegij/ nalezneſs w nich groſs/ ten wezma day gim za mne y za ſebe.

Wſzakże ábyſmy ich nie obráźili/ ſzedſzy do morzá/ rzuć wede / a one rybe ktorá napierwey wynidźie wezmi / y othworzywſzy gebe iey naydźieſz Státer / ktory wźiąwſzy day im zá mię y zá ſie.

Kapitola XVIII.

W Tu hodinu / přiſtaupili Včedlnijcy k Gežiſſowi/ řkauce: Kdo geſt wětſſý w králowſtwij Nebeſkém?

WOn czás przyſzli do Jezuſá vczniowie mowiac / Y ktoż wiecżſzy ieſt w Kroleſtwie niebieſkiem?

2. A přiwolaw Gežijſs malíčkého / poſtawil gey v proſtřed nich.

A wezwawſzy Jezus dźiećiątká/ poſtáwił ie w pośrodku ich.

3. A řekl: Zagiſtěť prawijm wám: neobrátijteli ſe/ a nebudeteli včiněni yako malijčký/ newegete do králowſtwij Nebeſkého.

Rzekł/ Záprawde powiedam wam/ ieſli ſie nie náwroćićie/ y nie ſtaniećie ſie iáko dźiátki/ nie wnidźiećie do Kroleſtwá niebieſkiego.

יח

4 מַן הָכִיל דַּמְמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ אַיךְ הָנָא טַלְיָא הוּ יֶהוֶא רַב בְּמַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא׃

Per il che chiunque ſi ſbaſſerà come queſto fanciullo, coſtui ſarà il maggiore nel regno de cieli.

5 וּמַן דִּיקַבֵּל אַיךְ טַלְיָא הָנָא בַּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל׃

E chi riceuerà vn tal piccolo fanciullo nel Nome mio, riceue me.

6 וְכֻל דְּנַכְשֶׁל לְחַד מֵן הָלֵין זְעוּרֵא דַּמְהַיְמְנִין בִּי פַּקָּח הֲוָא לֵהּ דְּתֶתְהֲוֵא תְּלְיָא רַחְיָא דַּחְמָרָא בְּצַוְרֵהּ וְמֶטְבַּע בְּעוּמְקַוְהִי דְּיַמָּא׃

E chi ſcandalizarà vn di queſti piccoli, che credeno in me, ſarebbe meglio per lui che gli fuſſe attaccata al collo vna macina da aſini, e foſſe ſommerſo nel profondo del mare.

7 וַי לְעָלְמָא מֵן מַכְשׁוּלֵא אַנַנְקָא גֵּיר דְּנֵאתוּן מַכְשׁוּלָא וַי הֵין לְגַבְרָא דְּבְאִידֵהּ נֵאתוּן מַכְשׁוּלָא׃

Guai al mondo per li ſcandali. Certo egli è neceſſario che vengano de gli ſcandali: nondimeno guai à quell'huomo, per cui lo ſcandalo auuiene.

8 אֵן הֵין אַידָךְ אָו רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוּקֵיהּ וּשְׁדִיהּ מֵנָּךְ טָב הוּ לָךְ גֵּיר דְּתֵעוּל לְחַיָּא כַּד חֲגִים אַנְתְּ אָו פְּשִׁיג וְלָא כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין אַידִין אָו תַּרְתֵּין רַגְלִין תֶּפֶּל בְּנוּרָא דְּלָעָלַם׃

Doue ſe la tua mano, o il tuo piede ti ſcandaliza, taglialo, e gittalo via da te: che meglio è per te entrar ne la vita zoppo o monco, che hauendo due mani, o due piedi, eſſer gittato nel fuoco eterno.

9 וְאֵן הוּ דְּעַינָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ חַצִיהּ וּשְׁדִיהּ מֵנָּךְ טָב הוּ לָךְ דְּבְחֲדָא עַיְנָא תֵּעוּל לְחַיָּא וְלָא כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין עַיְנִין תֶּפֶּל בְּגֵהַנָּא דְּנוּרָא׃

E ſe il tuo occhio ti ſcandaliza, cauallo, e gittalo via da te: ch'egli è meglio per te entrar ne la vita con vno occhio ſolo, che hauendo due occhij, eſſer gittato ne la geenna del fuoco.

יח

4 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יִשְׁתַּפֵּל כְּמוֹ הַנַּעַר הַזֶּה הוּא יֵשׁ גָּדוֹל בְּמַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Anſi que qualquiera que ſe abaxàre, como eſte minno, eſto es el muy grande en el Reyno de los cielos.

5 וַאֲשֶׁר יִקַּח אֶת־נַעַר כָּזֶה בִּשְׁמִי הוּא יִקָּחֵנִי׃

Y qualquiera que recibiere à vn tal ninno en mi nombre, à mi recibe.

6 וַאֲשֶׁר יַכְשִׁיל אֶחָד מִן־הַזְּעִירִים הָאֵלֶּה הַמַּאֲמִינִים בִּי טוֹב לוֹ אֲשֶׁר יִתָּלֶה רֶכֶב הַחֲמוֹר בְּצַוָּארוֹ וְיִטָּבַע בִּמְצֻלוֹת יָם׃

Y qualquiera que offendiere à alguno de eſtos pequennos, que creen en mi, mejor le fueraque le fuera colgada del cuello vna piedra de molino de aſno, y que fuera anegado enel profundo de la mar.

7 אוֹי לָעוֹלָם מִמִּכְשׁוֹלִים וְצָרִיךְ הוּא לָבוֹא מִכְשׁוֹלִים אַךְ אוֹי לָאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ הַמִּכְשׁוֹל יָבוֹא׃

Ay del mundo por los eſcandalos: porque neceſſario es que vengan eſcandalos: mas ay de aquel hombre por el qual viene el eſcandalo.

8 וְאִם יָדְךָ אוֹ רַגְלְךָ תַּכְשִׁילוּךָ קַצֵּץ אוֹתָן וְהַשְׁלֵךְ מִמֶּךָּ כִּי טוֹב לְךָ לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים חִלֵּשׁ אוֹ פִסֵּחַ מִהְיוֹת לְךָ יָדַיִם אוֹ רַגְלַיִם וּלְהֻשְׁלַךְ אֶל־אֵשׁ־כָּל־עוֹלָמִים׃

Portanto ſi tu mano o tu pie te fuere occaſion de caer, cortalos y echa los de ti · meior te es entrar coxo o manco à la vida, que teniendo dos manos o dos pies ſer echado àl fuego eterno.

9 וְאִם עֵינְךָ תַּכְשִׁילְךָ נַקְּרֶנָּה וְהַשְׁלֵךְ מִמֶּךָּ כִּי טוֹב לְךָ בְּעַיִן אַחַת לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים מִהְיוֹת לְךָ עֵינַיִם וּלְהֻשְׁלַךְ אֶל־גֵּי־הִנּוֹם הָאֵשׁ׃

Y ſi tu ojo te es occaſion de caer, ſacalo y echa lo de ti: que mejor te es entrar cor vn ojo à la vida, que teniendo dos ojos ſer echado àl quemadero del fuego.

ιη'.

4. Ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Parquoi quiconque ſe ſera humilié ſoimeſme, comme eſt ce petit enfant, c'eſt ceſtui la qui eſt le plus grand au royaume des cieux.

5. Καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

Et quiconque reçoit, vn tel petit enfant en mon Nom, il me reçoit.

6. Ὃς δ᾽ ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

Mais quiconque ſcandalize vn de ces petis qui croyent en moi, il lui vaudroit mieux qu'on lui pendiſt vne meule d'aſne au col, & qu'il fuſt plongé au profond de la mer.

7. Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

Mal-heur au monde à cauſe des ſcandales. Car il eſt neceſſaire que ſcandales aduienent: toutesfois mal-heur à l'homme par qui ſcandale aduient.

8. Εἰ δὲ ἡ χείρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτά, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

Que ſi ta main ou ton pied te fait chopper, coupe-le, & le iette arriere de toi: car mieux te vaut entrer boiteux ou manchot en la vie, qu'auoir deux pieds ou deux mains, & eſtre ietté au feu eternel.

9. Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Et ſi ton œil te fait chopper, arrache-le, & le iette arriére de toi: car il te vaut mieux entrer en la vie, n'ayant qu'vn œil, qu'auoir deux yeux, & eſtre ietté en la gehenne du feu.

CAP. XVIII.

4. Quicunque ergo humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt maior in regno cælorum.

Whoſoeuer therefore ſhall humble himſelfe as this litle child / the ſame is the greateſt in the kingdome of heauen.

5. Et qui ſuſceperit unum parvulum talem in nomine meo, me ſuſcipit.

And whoſoeuer ſhall receyue ſuch a litle childe in my name / receyueth me.

6. Qui autem ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit ei ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

But whoſoeuer ſhall offende one of theſe litle ones which beleue in me / it were better for him / that a milſtone were hanged about his necke / and that he were drowned in the depth of the ſea.

7. Væ mundo à ſcandalis. Neceſſe eſt enim ut veniant ſcandala: veruntamen væ homini illi per quem ſcandalum venit.

Wo be vnto the worlde becauſe of offences: for it muſt needes be that offences ſhal come / but wo be to that man / by whome the offence commeth.

8. Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te: abſcinde eum, & proiice abs te: bonum tibi eſt ad vitam ingredi debilem vel claudũ, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

Wherefore / if thine hande or thy foote cauſe thee to offende / cut them of / and caſt them from thee: it is better for thee to enter into life / halt / or maimed / then hauing two handes / or two feete / to be caſt into euerlaſting fire.

9. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proiice abs te: bonum tibi eſt unum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cauſe thee to offende / plucke it out / an caſt it from thee: it is better for thee to enter into lyfe with one eye / then hauing two eyes / to bee caſt into hell fire.

Das XVIII. Capitel.

4. Wer nun ſich ſelbs nidriget / wie diß Kind / der iſt der gröſſeſt im Himelreich.

Huo ſom ſig nu ſelff fornedrer / ſom dette Barn / hand er den ſtørſte i Himmerigis rige.

5. Vnnd wer ein ſolchs Kind auffnimbt / iu meinem Namen / der nimbt mich auff.

Oc huo ſom anammer ſaadant it Barn i mit Naffn / hand anammer mig.

6. Wer aber ergert diſer geringſten einen / die an mich glauben / dem were beſſer / daß ein Můlſtein an ſeinen Halß gehenget wůrde / vnnd erſeufft wůrde im Meer / da es am tieffſten iſt.

Men huo ſom forarger en aff diſſe Ringiſte / ſom tro paa mig / Hannem vaare der bedre / at der hengdis en Mølleſten om hans halſſ / oc hand bleffue ſenckt i Haffuit / ſom det er dybeſt.

7. Weh der Welt der Ergerniß halben. Es muß ja Ergerniß kommen / doch weh dem Menſchen durch welchen ergerniß kombt.

Ve Verden / for forargelſe ſkyd. Der ſkal io forargelſe komme / Dog ve det Menniſke / ved huilket forargelſe kommer.

8. So aber deine Hand oder dein Fuß dich ergert / ſo haue jhn abe / vnd wirff jhn von dir / Es iſt dir beſſer / daß du zum Leben lahm oder ein krůpel eingeheſt / denn daß du zwo hende oder zwen fůſſe habeſt / vnd werdeſt in das ewige Fewer geworffen.

Der ſom din Haand eller din Fod forarger dig / da hug hannem aff / oc kaſt hannem fra dig. Det er dig bedre / at du gaar halt ind i Liffuit eller en Krøbling / End at du haffuer tho hender eller tho føder / oc kaſtis i den euige Ild.

9. Vnnd ſo dich dein Auge ergert / reiß es auß / vnd wirffs von dir / es iſt dir beſſer / daß du einäugig zum Leben eingeheſt / denn das du zwey augen habeſt / vnnd werdeſt in das Helliſche feuer geworffen.

Oc der ſom dit Oye forarger dig / da riff det vd / oc kaſt det fra dig. Det er dig bedre / at du gaar ind i Liffuit met it Oye / end at du haffuer thu Oyen / oc kaſtis i Helffuedis Ild.

Kapitola XVIII.

4. Protož kdožkoli ponijžij ſe yako maličký tento / tenť geſt wětſſý w kralowſtwj Nebeſkēm.

Kto tedy ſię vniży iáko te dzieciatko / ten iest więczſzy w kroleſtwie niebieſtiem.

5. A kdož přígme gednoho maličkēho takowēho we Gmēnu mēm / mneť přigijmá:

A ktoby przyial iedno dzieciatko thakowe w imie moie / mnie przyimie.

6. Kdoby pak pohorſſyl gednoho z maličkých těchto kterijž we mne wěrij / vžitečneby bylo gemu / aby zawěſſen byl žernow Oſličij na hrdlo geho / a vwržen býl do hlubokoſti Mořſkē.

Ktoby zaś obráził iednego z tych to małych ktorzy w mie wierzą / lepiey by mu było aby záwieſzono kámień młyńſki v ſzyie iego / y zatopiono go w glebokości morſkiey.

7. Běda Swětu pro pohorſſenj. Muſýť byti zagiſtē aby přicházelo pohorſſenij: Ale wſſak běda člowěku tomu ſkrze něhožto přicházý pohorſſenij.

Biádá świátu dla zgorſzenia: ábowiem muſzą przyść zgorſzenia, áwſzákże biádá człowiekowi onemu przez ktorego zgorſzenie przychodzi.

8. Protož horſſyli tebe Ruka twá / aneb noha twá / vtniž gi a wrž od ſebe: dobrē gť tobě do žiwota wgijti mdlēmu a kulhawēmu / nežli dwě ruce aneb dwě noze magijcýmu / vwrženu byti do wěčnēho ohně.

A ieſli ręká twoiá / ábo nogá twoiá ciebie w zgorſzenie przywodzi / odetni ią / y zárzuć od ſiebie: Lepiey tobie chromym ábo niedołężnym wniść do żywothá / á niżli máiąc dwie ręce ábo nodze / być wrzuconem w ogień wieczny.

9. A pakli oko twē horſſý tebe / wylup ge a wrž od ſebe: dobreť gť tobě s gedným okem do žiwota wgijti nežli obě oči mage vwrženu byti do wěčnēho ohně.

A ieſli oko twoie ciebie w zgorſzenie przywodzi / wyłup ie / y zárzuć od ſiebie / Lepiey ci iednookiemu wniść do żywothá / á niżli dwie oczy máiąc być wrzuconym ná męke ogniſtá.

יח

10 חזו לא תבסון על חד מן הלין זעורא אמר אנא לכון גיר דמלאכיהון בכל זבן חזין פרצופה דאבי דבשמיא:

Guardateui di non diſprezzare vn di queſti piccoli: perche io vi dico, che i loro Angeli ne cieli veggon ſempre la faccia del Padre mio celeſte.

11 אתא גיר ברה דאנשא דיחא מדם דאביד הוא:

Perche il Figliuol de l'huomo è venuto à ſaluar quello che era perito.

12 מנא מתחזא לכון אן יהוון לאנשא מאא ערבין ויטעא חד מנהון לא שבק תשעין ותשעא בטורא ואזל בעא להו דטעא:

Che vi pare? Se vn huomo hauerà cento pecore, & vna di quelle ſi ſia ſmarrita, non laſſa egli le nouantanoue, e vaſſene ne le montagne à cercar quella che è ſmarrita?

13 ואן ישכחה אמין אמר אנא לכון דחדא בה יתיר מן תשעין ותשעא דלא טעו:

E s'egli auuiene ch'ei la ritroui, io vi dico in verità, ch'egli ſi rallegra piu di quella che de le nouantanoue che non s'erano ſmarrite.

14 הכנא לא אית צבינא קדם אבוכון דבשמיא דיאבד חד מן הלין זעורא:

Coſi non è la volontà del Padre voſtro che è ne cieli, che periſca vn ſolo di queſti piccoli.

15 אן דין אסכל בך אחוך זל אכסיהי בינך ולה בלחוד אן שמעך יתרת אחוך:

Hor ſe il tuo fratello peccarà inuerſo di te, va, e riprendilo tra te e lui ſolo. S'egli t'aſcoltarà, tu hai guadagnato il tuo fratello.

יח

10 ראו פן תבזו אחד מן הצעירים האלה כי אמר לכם כי מלאכיהם בשמים תמיד יראו את פני אבי אשר בשמים:

Mirad no tengays en poco à alguno de eſtos pequennos: porque yo os digo que ſus angeles en los cielos veen ſiempre la faz de mi Padre que eſtà en los cielos.

11 כי בא בן האדם להושיע את האבד:

Porque el Hijo del hombre es venido para ſaluar loque ſe auia perdido.

12 מה נראה לכם אם יהיה לאיש פלמוני מאה צאן ותעתה אחת מהן הלא יעזב את התשעים ותשע על ההרים וילך לבקש את התעה:

Que os parece? Si tuuieſſe algun hombre cien ouejas, y ſe perdieſſe vna deellas, no yria por los montes, dexadas las nouenta y nueue, à buſcar la que ſe auria perdido?

13 ויהי אם ימצאנה אמן אמר לכם כי ישמח עליה יותר מתשעים ותשע אשר לא תעו:

Y ſi aconteciеſſe hallárla, decierto os digo, que mas ſe goza de aquella, que de las nouenta y nueue que noſe perdieron.

14 כן לא יש רצון לפני אביכם אשר בשמים לאבוד גם אחד מן הצעירים האלה:

Anſi no es la volundad de vueſtro Padre, que eſtà en los cielos, que ſe pierda vno de eſtos pequennos.

15 ואם יחטא בך אחיך לך והוכיחנו אתך ועמו לבדו ואם ישמעך הותרתה את אחיך:

Portanto ſi tu hermano peccàre contrati, vé y redarguyelo entre ti y el ſolo: ſi te oyere. ganado hás à tu hermano.

ιη′.

10. Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Prenez garde que vous ne meſpriſiez vn de ces petis: car ie vous di qu'és cieux leurs Anges voyent touſiours la face de mon Pere qui eſt és cieux.

11. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Car le Fils de l'homme eſt venu pour ſauuer ce qui eſtoit peri.

12. Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

Que vous ſemble? ſi vn homme à cent brebis, & qu'il y en ait vne eſgaree, ne laiſſe-il pas les quatre vingts & dixneuf, & s'en va aux montagues cercher celle qui eſt eſgaree?

13. Καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ᾽ αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

Et s'il aduient qu'il la trouue, en verité ie vous di, qu'il à plus de ioye d'elle, que des quatre vingts & dixneuf qui n'ont point eſté eſgarees.

14. Οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.

Auſsi la volonté de voſtre Pere qui eſt és cieux, n'eſt pas qu'aucun de ces petis periſſe.

15. Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξύ σου καὶ αὐτοῦ μόνου. ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Que ſi ton frere à peché enuers toi, va & le repren entre toi & lui ſeul: s'il t'eſcoute, tu as gagné ton frere.

CAP. XVIII.

10. Videte ne contemnatis unum ex his puſillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis ſemper vident faciem patris mei qui in cælis eſt.

See that ye deſpiſe not one of theſe litle ones: for I ſay vnto you/ that in heauen their Angels alwayes beholde the face of my Father which is in heauē.

11. Venit enim filius hominis ſalvare quod perierat.

For the ſonne of man is come to ſaue that which was loſt.

12. Quid vobis videtur? ſi fuerint alicui centū oves, & erraverit una ex eis: nónne relinquit nonaginta novem in montibus, & vadit quærere eam quæ erravit?

How thinke ye? If a man haue an hundreth ſheepe/ and one of them be gone aſtray/ doeth he not leaue ninetie and nine/ and go into the mountaines/ and ſeeke that which is gone aſtray?

13. Et ſi contigerit ut inveniat eam: amen dico vobis, quia gaudet ſuper eam magis, quam ſuper nonagintanovem quę non erraverunt.

And if ſo be that he find it/ verely I ſay vnto you/ hee reioyceth more of that ſheepe/ them of the ninetie and nine which went not aſtray.

14. Sic non eſt voluntas ante patrem veſtrum, qui in cælis eſt, ut pereat unus de puſillis iſtis.

So is it not the wil of your Father which is in heauen/ that one of theſe litle ones ſhould periſh.

15. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum, ſi te audierit: lucratus eris fratrem tuum.

Moreouer/ if thy brother treſpace againſt thee/ go and tel him his faute betweene thee and him alone: if he heare thee/ thou haſt wonne thy brother.

Das XVIII. Capitel.

10. Sehet zu/ daß jhr nicht jemand von diſen kleinen verachtet/ denn ich ſage euch: Jhre Engel im Himmel ſehen allezeit das Angeſicht meines Vaters im Himmel.

Seer til/ at i icke foracte nogen aff diſſe Smaa/ Thi ieg ſiger eder/ deris Engle i Himmelen/ ſee altid min Faders Anſict i Himmelen.

11. Denn des Menſchen Sohn iſt kommen/ ſelig zu machen/ das verloren iſt.

Thi Menniſkens Søn er kommen/ at gøre det ſaligt/ ſom er fortabt.

12. Was dúncket euch? Wenn irgend ein Menſch hundert Schafe hette/ vnd eins vnter denſelbigen ſich verjrret? Leſſt er nicht die neun vnd neunzig auff den Bergen/ gehet hin/ vnd ſuchet das verirrete?

Huad tyckes eder? Om it Menniſke haffde hundrede Faar/ oc it aff dem fore vild? Forlader hand icke da de ni oc halffemteſinds tiue paa Biergene/ gaar hen/ oc leder effter det ſom far vild?

13. Vnd ſo ſichs begibt/ daß ers findet/ Warlich ſage ich euch/ er frewet ſich darúber/ mehr denn úber die neun vnd neunzig/ die nicht verirret ſind.

Oc hender det ſig ſaa/ at hand finder det/ Sandelige ſiger ieg eder/ hand gleder ſig der aff/ mere end aff de ni oc halffemteſinds tiue/ ſom icke fore vild.

14 Alſo auch iſts für eurem Vater im Himel nicht der wille/ daß jemand von diſen kleinen verloren werde.

Lige ſaa er oc icke den vilie faar eders Fader i Himmelen/ at nogen aff diſſe Smaa ſkal fortabis.

15. Sündiget aber dein Bruder an dir/ ſo gehe hin/ vnnd ſtraffe jhn zwiſchen dir vnd jhm alleine. Höret er dich/ ſo haſt du deinen Bruder gewonnen.

Synder din Broder mod dig/ da gack hen/ oc ſtraffe hannem mellem dig oc hannem alene. Hører hand dig/ da haffuer du baadet din Broder.

Kapitola XVIII.

10. Wizteż abyſſte nepotupowali gednoho z maličkých těchto: neboť prawjm wám/ že Angelé gegich w Nebeſých wždycky widij twář Otce mého/ kterýž w Nebeſých geſt.

Báczcież ábyście nie wzgardźáli iednego z tych to máłych/ ábowiem wam powiedam/ iż Aniołowie ich ná niebie záwſze widzą oblicze Oycá mego ktory ieſt w niebie.

11. Nebo přiſſel Syn Člowěka/ aby ſpaſyl to což bylo zahynulo.

Bo Syn człowieczy przyſzedł/ aby zachował to co było zginęło.

12. Co ſe wám zdá? kdyby někdo měl Sto Owec/ a kdyby zblaudila gedna z nich/ wſſak opuſtij Dewadeſát dewět na horách/ a gde hledati té kteráž poblaudila?

A coż ſie wam zda? Jeſliby miał kto ſto owiec/ á zabłądziłáby iedna z nich/ ázaż opuściwſzy dziewiećdzieſiąt y dziewięć nie idzie ná gory/ ſzukáć oney ktora zabłądziłá?

13. A přitrefjli ſe že gi nalezne/ zagiſté prawjm wám/ že ſe radowati bude nad nij/ wijce než nad Dewadeſáti dewijti/ kteréž nepoblaudily.

A ieſli ſie thák trefi/ iż ią naydzie/ záprawdę powiedam wam/ że ſie tey więcey raduie niżli onym dziewiącidzieſiąth y dziewiąci kthore nie błądziły.

14. Tak neníj wůle před Otcem waſſým kterýž geſt w Nebeſých/ aby zhynul geden z malíčkých těchto.

Táká nie ieſt wola Oycá wáſzego ktory ieſt ná niebie/ áby zginął ieden z tych máłych.

15. Geſtliže pak zhřeſſý proti tobě Bratr twůg/ gdi a potreſcy ho mezy ſebau a mezy njm ſamým: Vpoſlechneli tebe/ zýſkal gſy Bratra twého.

A ieſliby zgrzeſzył przećiwko tobie brát twoy/ idź/ á karz go miedzy thobą y onym ſamym/ Jeſlićie vſłucha/ zyſkałeś brata ſwoiego.

יח

16 וְאֶן לָא שַׁמְעָךְ דְּבַר עַמָּךְ חַד אֵו תְּרֵין דְּעַל תְּרֵין אֵו תְּלָתָא סָהֲדִין תְּקוּם כֹּל מֶלְּתָא׃

Ma ſe non t'aſcoltarà, piglia con teco ancor vno o due: accioche ne la bocca di due o tre teſtimonij, ogni parola ſtia ferma.

17 אֶן דֵּין אַף לָא לְהָנוּן יֶשְׁמַע אֱמַר לְעִדְּתָא אֶן דֵּין אַף לָא לְעִדְּתָא יֶשְׁמַע יֶהֱוֵא לָךְ אַיךְ מָכְסָא וְאַיךְ חַנְפָא׃

E ſe non ſi degnarà d'aſcoltar quegli, dillo à la Chieſa: e ſe non ſi degna d'aſcoltare ancor la Chieſa, ſiati come pagano e publicano.

18 וַאֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּכֹל מָא דְּתֶאסְרוּן בַּארְעָא יֶהֱוֵא אֲסִיר בִּשְׁמַיָּא וּמֶדֶּם דְּתֶשְׁרוּן בַּארְעָא יֶהֱוֵא שְׁרֵא בִּשְׁמַיָּא׃

Io vi dico in verità, che tutte le coſe che voi legarete ſopra la terra, ſaranno legate in cielo: e tutte le coſe che voi ſcioglierete ſopra la terra, ſaranno ſciolte in cielo.

19 תוּב אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּאֶן תְּרֵין מֶנְּכוּן יֶשְׁתַּוּוּן בַּארְעָא עַל כֹּל צְבוּ דְּיֶשְׁאֲלוּן יֶהֱוֵא לְהוּן מֶן לְוָת אָבִי דְּבַשְׁמַיָּא׃

Appreſſo vi dico, che ſe due di voi ſaranno conſentienti ſopra la terra, d'ogni coſa che domandaranno, ſarà lor fatta gratia dal Padre mio che è ne cieli.

20 אַיְכָא גֵּיר דְּתְרֵין אֵו תְּלָתָא כְּנִישִׁין בִּשְׁמִי תַּמָּן אֲנָא בַּיְנָתְהוֹן׃

Imperoche doue ſon due o tre congregati nel nome mio, iui ſono io nel mezo di loro.

21 הָידֵין קְרֵב לְוָתֵהּ כֵּאפָא וֶאמַר לֵהּ מָרִי כְּמָא זַבְנִין אֶן אַסְכֶל בִּי אָחִי אֶשְׁבּוּק לֵהּ עַד־מָא לְשְׁבַע זַבְנִין׃

Allora Pietro accoſtandoſi à lui, diſſe, Signore, qnante volte, ſe il mio fratello peccarà inuerſo di me, gli perdonarò io, inſin à ſette volte?

22 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אָמַר אֲנָא לָךְ עַד־מָא לְשְׁבַע אֶלָּא עַד מָא לְשַׁבְעִין זַבְנִין שְׁבַע שְׁבַע׃

IESV li dice, Io non ti dico inſin à ſette volte, ma inſin à ſettanta volte ſette.

יח

16 וְאִם לֹא יִשְׁמַע קַח אֵלֶיךָ עוֹד אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם כִּי עַל פִּי שְׁנַיִם אוֹ שְׁלוֹשִׁים עֵדִים יָקוּם כָּל־דָּבָר׃

Mas ſino te oyere, toma aun contigo vno o dos: para que en boca de dos o de tres teſtigos conſiſta toda la coſa.

17 וְאִם לֹא יִשְׁמָעֵם אֱמֹר לָעֵדָה וְאִם גַּם יְמָאֵן לִשְׁמוֹעַ אֶת־הָעֵדָה יְהִי לְךָ כְּמוֹ גוֹי וּבַעַל עֲבֵרָה׃

Y ſino oyere à ellos, di lo à la Congregacion: Y ſi no oyere à la Congregacion, tenló por vn ethnico, y vn publicano:

18 אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם כָּל אֲשֶׁר תֶּאֶסְרוּ עַל־הָאָרֶץ גַּם בַּשָּׁמַיִם אֲסוּרִים הֵמָּה וְכָל אֲשֶׁר תַּתִּירוּ עַל־הָאָרֶץ גַּם בַּשָּׁמַיִם מֻתָּרִים הֵמָּה׃

Decierto os digo que todo loque ligardes en la tierra, ſerá ligado enel cielo: y todo loque deſatardes en la tierra ſerá deſatado enel cielo

19 וְגַם עוֹד אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם אִם שְׁנַיִם מִכֶּם יֵאוֹתוּ לָהֶם בָּאָרֶץ עַל־כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר יִשְׁאֲלוּ יִהְיֶה לָהֶם מֵאֵת אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃

Item, digo os, que ſi dos de voſotros conſintieren en la tierra, de toda coſaque pidieren, ſerleshá hecho por mi Padre que eſtá en los cielos.

20 כִּי־בְכָל מָקוֹם אֲשֶׁר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלוֹשָׁה יִקָּהֲלוּ שָׁמָּה בִּשְׁמִי שָׁם אֲנִי בְּתוֹכָם׃

Porque donde eſtan dos o tres congregados en mi nombre, alli eſtoy en medio deellos.

21 אָז קָרַב אֵלָיו כֵּיפָה וַיֹּאמַר אֲדֹנִי כַּמָּה פְּעָמִים יֶחֱטָא בִּי אָחִי וְאֶסְלַח לוֹ הַעַד־שֶׁבַע פְּעָמִים׃

Entonces Pedro llegandoſe à el, dixo, Sennor, quantas vezes perdonaré à mi hermano que peccàre contra mi? Haſta ſiete?

22 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אֵינֶנִּי אוֹמֵר לְךָ שֶׁבַע פְּעָמִים כִּי־אִם שִׁבְעִים שֶׁבַע פְּעָמִים׃

Ieſus le dize, No te digo haſta ſiete, mas aun haſta ſetenta vezes ſiete.

ιη΄.

16. Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.

Mais s'il ne t'eſcoute, prens-en auec toi encores vn ou deux: afin qu'en la bouche de deux ou de trois teſmoins toute parole ſoit ferme.

17. Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Que s'il ne daigne les eſcouter, di-le à l'Egliſe: & s'il ne daigne eſcouter l'Egliſe, qu'il te ſoit comme les payens & peagers.

18. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

En verité ie vous di, que quoi que vous aurez lié ſur la terre, il ſera lié au ciel: & quoi que vous aurez deslié ſur la terré, il ſera deslié au ciel.

19. Πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Derechef ie vous di, que ſi deux d'entre vous s'accordent ſur la terre, de toute choſe qu'ils demanderont, il leur ſera fait de mon Pere qui eſt és cieux.

20. Οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Car là où il y à deux ou trois aſſemblés en mon Nom, là ie ſuis au milieu d'eux.

21. Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ πέτρος εἶπε· κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;

Lors Pierre s'approchant de lui, dit, Seigneur iuſques à combien de fois mon frere pechera-il contre moi, & ie le lui pardonnerai? ſera-ce bien iuſques à ſept fois?

22. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

Ieſus lui reſpondit, Ie ne te di point, iuſqu'à ſept fois, mais iuſqu'à ſept fois ſeptante fois.

CAP. XVIII.

16. Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc unum vel duos,ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.

But if hee heare thee not / take yet with thee one or two/ that by the mouth of two or three witneſſes euery worde may be confirmed.

17. Quod ſi non audierit eos: dic eccleſiæ, ſi autem eccleſiam non audierit: ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.

And if hee will not vouchſafe to heare them/ tell it vnto the Church: and if hee refuſe to heare the Church alſo/ let him bee vnto thee as an heathen man / and a Publicane.

18. Amen dico vobis,quęcunque alligaveritis ſuper terram,erunt ligata & in cælo: & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.

Verely I ſay vnto you/ Whatſoeuer ye binde on earth/ ſhall be bound in heauen: and whatſoeuer ye looſe on earth/ ſhall be looſed in heauen.

19. Iterum dico vobis,quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis eſt.

Againe / Verely I ſay vnto you/ that if two of you ſhall agree in earth vpon any thing / whatſoeuer they ſhall deſire / it ſhalbe giuen them of my Father which is in heauen.

20. Vbi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorũ.

For where two or three are gathered together in my Name / there am I in the middes of them.

21. Tunc accedens Petrus ad eum,dixit: Domine,quoties peccabit in me frater meus,& dimittam ei? uſque ſepties?

Then came Peter to him / and ſayde/ Maſter/ howe oft ſhal my brother ſinne againſt me / and I ſhall forgiue him? vnto ſeuen times?

22. Dixit illi Ieſus, Non dico tibi uſque ſepties: ſed uſque ſeptuagies ſepties.

Jeſus ſayd vnto him / I ſay not to thee/ vnto ſeuen times / but vnto ſeuentie times ſeuen times.

Das XVIII. Capitel.

16. Höret er dich nicht / ſo nim̃ noch einen oder zwen zu dir / Auff daß alle ſache beſtehe/ auff zweyer oder dreyer Zeugen munde.

Hører hand dig icke / da tag end en eller tho til dig / Paa det al Sagen ſkal bliffue faſt i tho eller tre Vidnis Mund.

17. Höret er die nicht / ſo ſage es der Gemeine. Höret er die Gemeine nicht / ſo halt jhn als einen Heiden vnd Zölner.

Hører hand dig icke/ da ſig det faar Menigheden. Hører hand icke Menigheden /Da holt hannem for en Hedning oc Toldere.

18. Warlich ich ſage euch: Was jhr auff Erden binden werdet / ſol auch im Himmel gebunden ſein/ Vnd was jr auff Erden löſen werdet / ſoll auch im Himmel loß ſein.

Sandelige ſiger ieg eder / Huad ſom i binde paa Jorden / Skal oc vere bundet i Himmelen. Oc huad ſom i løſe paa Jorden/ Skal oc vere løſd i Himmelen.

19. Weiter ſage ich euch: Wo zwen vnter euch eines werden auff Erden/ warumb es iſt/ das ſie bitten wöllen/ das ſoll jhnen widerfahren von meinem Vater im Himmel.

Fremdelis ſiger ieg eder / Der ſom tho aff eder bliffue enſſ paa iorden / Huor om det er / at de ville bede / Det ſkal vederfaris dem / aff min Fader i Himmelen.

20. Denn wo zwen oder drey verſam̃let ſind in meinem Namen / da bin ich mitten vnter jhnen.

Thi at huor ſom tho eller tre ere forſamlede i mit Naffn/ Der er ieg mit blant dem.

21. Da trat Petrus zu jhm / vnnd ſprach: HERRE / wie offt muß ich deñ meinem Bruder/der an mir ſündiget/vergeben? Jſts gnug ſibenmal?

Da traadde Peder frem til hannem / oc ſagde/ HERRE/ Huor offte ſkal ieg da vorlade min Broder/ ſom ſynder mod mig? Er det nock ſiu gonge?

22. Jeſus ſprach zu jhm: Jch ſage dir nicht ſiebenmal/ ſondern ſibentzig mal ſiben mal.

Jheſus ſagde til hannem / Jeg ſiger dig icke ſiu gonge / Men haffierdeſinds tiue gonge ſiu gonge.

Kapitola XVIII.

16. A paklit tebe nevpoſlechne/ přigmiž k ſobě gednoho aneb dwa/ aby w vſtech dwau nebo třij Swědkůw ſtálo každě ſlowo.

Ale ieſli cie nie vſlucha/ weźmi z ſoba ieſzcze iednego abo dwu/ áby w vściech dwu ábo trzech świádkow ſtanelá káżda rzecz.

17. Pakli gich nevpoſlechne/ powěz Cýrkwi: a pakli Cýrkwe nevpoſlechne / budiž tobě yako Pohan a zgewný hřijſſnijk.

A ieśliby ich nie vſłuchał/ powiedz zgromádzeniu / A ieſliby y zgromádzenia nie vſłuchał/ niechci bedzie iáko ktory pogánin y celnik.

18. Zagiſtě prawijm wám: Cožkoli ſwijžete na zemi/ budeť ſwázáno y na Nebi: a což rozwijžete na zemi/ budeť rozwázáno y na Nebi.

Záprawde powiedam wam/ Cobyście kolwiek zwiazáli ná ziemi/ bedzie zwiazano y na niebie: A cobyście rozwiazáli ná ziemi/ bedzie rozwiazano y w niebie.

19. Opět prawijm wám: Geſtliže dwa z wás ſwoliliby ſe na zemi / o wſſeliké wěcy za kterauž by koli proſyli/ ſtaneť ſe gim od Otce mého kterýž w Nebeſých geſt.

Záſie powiedam wam / iż gdyby ſie z was dwá zezwolili na ziemi o wſzelką rzecz ktorey by proſili/ ſtánie ſie im od Oycá me° ktory ieſt ná niebie.

20. Nebo kde ſe ſegdau dwá nebo třij we Gměnu mém/ tuť gſem yá v proſtřed nich.

Abowiem gdzie ſa dwa ábo trzey zgromadzeni w imie moie/ thámem ieſt w pośrodku ich.

21. Tehdy přiſtaupiw Petr řekl gemu: PAne / kolikrát zhřeſſý Bratr můg proti mně/ a odpuſtijm gemu? do ſedmikrát?

Tedy Piotr przyſtapiwſzy do niego rzekł/ Pánie: Ile kroć brát moy zgrzeſzy przećiwo komnie/ mamli mu odpuśćić? izali do śiodmego rázu?

22. Řekl gemu Gežijš: Neprawijm tobě až do ſedmikrát/ ale až do Sedmdeſátikrát a ſedmikrát.

Rzekł mu Jezus/ Nie powiedam ći áż do śiedmi kroć/ ále áż do śiedmidzieſiat kroć śiedmi.

יח

23 מְטַל הָנָא אֶתְדַמְיַת מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָא לְגַבְרָא מַלְכָּא דַצְבָא דְנֵסַב חוּשְׁבָנָא מֵן עַבְדַוְהִי׃

Per queſto il regno de cieli è aſſimigliato ad vn huomo che era Re, il qual volſe far conto co i ſuoi ſeruitori.

24 וְכַד שַׁרִי לְמֶסַב קַרְבוּ לֵהּ חַד דְחַיָב רֶבוּ כַּכְּרִין׃

Et hauendo cominciato à far conto, gliene fu appreſentato vno che gli era debitore di dieci milia talenti.

25 וְכַד לַיְת הֲוָא לֵהּ לְמֶפְרַע פַּקֶד מָרֵהּ דְנֶזְדַבַן הוּ וְאַנְתְּתֵהּ וּבְנַוְהִי וְכֻל מֶדֶם דְאִית לֵהּ וְנֶפְרוּע׃

Ma non hauendo egli di che pagare, il ſuo ſignore comandò che foſſe venduto eſſo, e la ſua donna, e i ſuoi figliuoli, e tutto cio ch'egli haueua, e coſi ſi faceſſe il pagamento.

26 וְנֶפַל הוּ עַבְדָא סָגֶד לֵהּ וְאָמַר מָרִי אַגַר עֲלַי רוּחָא וְכֻל מֶדֶם פָּרַע אֶנָא לָךְ׃

Allora quel ſeruitore gittandoſi à terra, il ſupplicaua, dicendo, Signore, habbi patientia inuerſo di me, ch'io ti pagarò ogni coſa.

27 וְאֶתְרַחַם מָרֵהּ דְעַבְדָא הוּ וַשְׁרְיָהי וְחוּבָתֵהּ שְׁבַק לֵהּ׃

Onde il ſignore hauendo compaſſion di quel ſeruitore, il laſſò andare, e rimeſſegli il debito.

28 נְפַק דֵין עַבְדָא הוּ וְאַשְׁכַּח לְחַד מֵן כְּנָוָתֵהּ דְחַיָב הֲוָא לֵהּ דִינָרִין מְאָא וַאחְדֵהּ וְחָנֵק הֲוָא לֵהּ וְאָמַר לֵהּ הַב לִי מֶדֶם דְחַיָב אַנְתְּ לִי׃

Eſſendo poi quel ſeruitore vſcito fuore, trouò vno de gli altri ſeruitori ſuoi compagni, il quale gli era debitore di cento denari: e meſſegli le mani addoſſo, gli ſtringeua la gola, dicendo, Pagami quello che tu mi debbi.

29 וְנֶפַל הוּ כְּנָתֵהּ עַל רַגְלַוְהִי בָּעֵא מֵנֵהּ וְאָמַר אַגַר עֲלַי רוּחָא וְכֻל מֶדֶם פָּרַע אֶנָא לָךְ׃

Allora quel ſeruitor ſuo compagno gittandoſi a terra, lo pregaua, dicendo, Habbi patientia inuerſo di me, che io ti pagarò il tutto.

יח

23 וְעַל־כֵּן נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם מֶלֶךְ אֲשֶׁר רָצָה לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן עִם עֲבָדָיו׃

Por loqual el Reyno de los cielos es ſemejante à vn hombre Rey, que quiſo hazer cuentas con ſus ſieruos.

24 וּבְהַחֵלּוֹ לַעֲשׂוֹת חֶשְׁבּוֹן הֻגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד אֲשֶׁר חָיַב לוֹ רִבּוֹא כִּכָּרִים׃

Y començando à hazer cuentas, fuele preſentado vno que le deuia diez mil talentos.

25 וְכַאֲשֶׁר לֹא הָיָה לוֹ לְשַׁלֵּם צִוָּה אוֹתוֹ אֲדֹנָיו לִמְכֹּר וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וְהַבָּנִים וְכָל אֲשֶׁר לוֹ וּלְשַׁלֵּם׃

Mas aeſte, no pudiendo pagar, mandó ſu ſennor vender, à el y à ſu muger y hijos, con todo loque tenia, y pagar.

26 וַיִּפֹּל הָעֶבֶד עַל הָאָרֶץ וַיִּתְחַנֵּן לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנִי אֶרֶךְ אַפְּךָ עָלַי וְכֹל אֲשַׁלֵּם לָךְ׃

Entonces aquel ſieruo proſtrado adorauaIo, diziendo, Sennor deten la ira para conmigo, y todo telo pagaré.

27 וַיִּכָּמְרוּ רַחֲמֵי הָאָדוֹן עַל־הָעֶבֶד הַהוּא וַיְנַתֵּר אוֹתוֹ וְאֶת־מַשָּׁאָה נָשָׂא לוֹ׃

El ſennor mouido à miſericordia de aquel ſieruo, ſoltólo, y perdonóle la deuda.

28 וַיֵּצֵא הָעֶבֶד הַהוּא וַיִּמְצָא אֶחָד מֵעַבְדֵי־אֲדֹנָיו אֲשֶׁר חָיַב לוֹ מֵאָה מָעוֹת וַיֹּאחֶז אוֹתוֹ וַיְחַנֵּק לֵאמֹר שַׁלֵּם לִי אֶת־אֲשֶׁר חוֹיֵב אַתָּ׃

Y ſaliendo aquel ſieruo, halló vno de ſus companneros que le deuia cien dineros: y trauando deel apretaualo, diziendo, Paga loque deues.

29 וַיִּכְרַע הָעֶבֶד אֲדֹנָיו אֶל־רַגְלָיו וַיִּתְחַנֵּן אֵלָיו לֵאמֹר הַאֲרֵךְ אַפְּךָ עָלַי וְכֹל אֲשַׁלֵּם לָךְ׃

Entonces ſu compannero, proſtrandoſe à ſus pies, rogauale diziendo, Deten la ira para conmigo, y todo telo pagaré.

ιη'.

23. Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

Pourtant le royaume des cieux eſt accomparé à vn roy, lequel voulut faire conte auec ſes ſeruiteurs.

24. Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.

Et quand il eut commencé à faire conte, on lui en preſenta vn qui lui deuoit dix mille talens.

25. Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι.

Et d'autant qu'icelui n'auoit de quoi payer, ſon ſeigneur commanda qu'il fuſt vendu, lui & ſa femme, & ſes enfans, & tout ce qu'il auoit, & que la dette fuſt payee.

26. Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων· κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.

Parquoi ce ſeruiteur ſe iettant en terre, le ſupplioit, diſant, Seigneur, aye patience enuers moi, & ie te rendrai le tout.

27. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

Adonc le ſeigneur de ce ſeruiteur eſmeu de compaſsion, le relaſcha, & lui quitta la dette.

28. Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων· ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις.

Mais quand ce ſeruiteur fut parti, il trouua vn de ſes compagnons en ſeruice, qui lui deuoit cent deniers: lequel il ſaiſit, & l'eſtrangloit, diſant, Paye moi ce que tu me dois.

29. Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτόν, λέγων· μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι.

Et ſon compagnon en ſeruice ſe iettant à ſes pieds, le prioit, diſant, Aye patience enuers moi, & ie te rendrai le tout.

CAP. XVIII.

23. Ideo aſſimilatum eſt regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſervis ſuis.

Therefore is the kingdome of heauen likened vnto a certaine King/ which woulde take a count of his ſeruants.

24. Et cum cœpiſſet rationem ponere, oblatus eſt ei unus qui debebat ei decem millia talenta.

And when he had begun to recken/ one was brought vnto him / which ought him ten thouſand talents.

25. Cùm autem non haberet vnde redderet, iuſſit eum Dominus eius venundari, & uxorem eius & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.

And becauſe hee had nothing to pay/ his maſter commaunded him to be ſolde/ and his wife/ and his children/ and all that hee had/ and the dette to be payed.

26. Procidens autem ſervus ille, orabat eum, dicens Patientiã habe in me, & omnia reddam tibi.

The ſeruant therefore fell downe / and beſought him/ ſaying/ Maſter/ appeace thine anger toward me / and I will pay thee all.

27. Miſertus autem dominus ſervi illius, dimiſit eum, & debitum dimiſit ei.

Then that ſeruants maſter had compaſſion / and looſed him / and forgaue him the dette.

28. Egreſſus autem ſervus ille, invênit unum de conſervis ſuis qui debebat ei cẽtum denarios: & tenens ſuffocabat eum, dicens, Redde quod debes.

But when the ſeruant was departed/ he found one of his felowes/ which ought him an hundreth pence / and he layed hands on him / and tooke him by the throte / ſaying / Pay me that thou oweſt.

29. Et procidens conſervus eius, rogabat eum, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

Then his felowe fell downe at his feete and beſought him/ ſaying/ Appeace thine anger towards me/ and I will pay thee all.

Das XVIII. Capitel.

23. Darumb iſt das Himmelreich gleich einem Könige / der mit ſeinen Knechten rechnen wolt.

Der faare lignis Himmerigis rige ved en Konge/ ſom vilde holde regenſkaff met ſine Suenne.

24. Vnd als er anfieng zu rechnen/ kam jhm einer für / der war jhm zehen tauſent pfundt ſchuldig.

Oc der hand begynde at regne / kom en faar hannem/ ſom vaar hannem thi tuſinde Pund ſkyldig?

25. Da ers nun nicht hatte zubezahlen / hieß der Herr verkauffen jhn/ vnnd ſein Weib / vnnd ſeine kinder / vnd alles was er hatte / vnd bezahlen.

Der hand haffde nu icke at betale met / da bød Herren at ſele hannem oc hans Huſtru/ oc hans Børn/ oc alt det hand haffde/ oc betale.

26. Da fiel der Knecht nider / vnnd betet jhn an / vnd ſprach: Herr habe gedult mit mir/ ich wil dirs alles bezalen.

Da fald den Swend ned / oc tilbad hannem / oc ſagde / Herre / Haff tolmodighed met mig / ieg vil betale dig det altſammen.

27. Da jammert den Herren deſſelbigen Knechts / vnd ließ jhn loß/ vnd die Schuld erließ er jhm auch.

Da ynckedis Herren offuer den ſamme Suend/ oc hand gaff hannem løſſ/ oc forlod hannem oc ſaa Gielden.

28. Da gieng derſelbe Knecht hinauß / vnd fand einen ſeiner mitknechte / der war jhm hundert Groſchen ſchuldig / vnnd er greiff jn an / vnnd würget jhn / vnd ſprach: Bezale mir was du mir ſchuldig biſt.

Da gick den ſamme Tienere hen vd / oc fant en aff ſine Medtienere / hand vaar hannem hundrede Pending ſkyldig / Oc hand greb fat paa hannem / oc vilde quele hannem / oc ſagde / Betale mig det du eſt mig ſkyldig?

29 Da fiel ſein Mitknecht nieder/ vnd bat jhn / vnd ſprach: Hab gedult mit mir / ich will dirs alles bezalen.

Da falt hans Medtienere ned / oc bad hannem oc ſagde / Haff tolmodighed met mig / ieg vil betale dig det altſammen/

Kapitola XVIII.

23. Protož podobno geſt Kralowſtwij Nebeſké Člowěku králi/ kterýž chtěl počet kláſti s Služebnijky ſwými.

Dla tego przypodobane ieſt Kroleſtwo niebieſkie niektoremu Krolowi kthory chciał liczbe odbierac od ſlug ſwoich.

24. A když počal počet kláſti/ podán geſt gemu geden kterýž dlužen byl deſet tiſýcůw Hřiwen.

A gdy począł odbierác ſtáwiono mu niektorego co był winien dzieſiec tyſiecy tálentow.

25. A když neměl odkudby zaplatil / kázal gey Pán geho prodati / y ženu geho/ y Děti geho/ y wſſecko což měl/ a zaplatiti.

A gdy on nie mogł záplácić/ kazał go Pan iego záprzedác/ y żone iego / y dzieci/ y wſzythko co miał/ y płácić dług.

26. Y padl ſlužebnijk ten proſýce ho řka: Páne/ počekay mi/ a wſſecko zaplatijm tobě.

A on ſługá vpadſzy kłániał mu ſie mowiąc/ Panie/ odłoż gniew ſwoy przeciwko mnie/ á wſzytko tobie oddam.

27. Y ſlitowaw ſe Pán nad ſlužebnijkem tijm / propuſtil gey/ a dluh gemu odpuſtil.

Tedy Pan zlitowawſzy ſie nád onym ſługą/ wypuścił go y dług mu odpuścił.

28. A wyſſed ſlužebnijk ten/ nalezl gednoho z ſpolu ſlužebnijkůw ſwých/ kterýž byl gemu dlužen ſto peněz/ a chopiw gey hrdlowal ſe s nim/ řka: Zaplať co gſy dlužen.

A on ſługá wyſzedſzy/ nálazł iednego z tych co z nim ſłużyli/ kthory mu był winien ſtho Groſzy/ y popadſzy go/ duſił gi mowiąc / Odday mi coś winien.

29. Y padl ſpolu ſlužebnijk ten/ a proſyl ho/ řka: Popočkayž mi / a wſſeckoť zaplatijm tobě.

Y vpadſzy mu towárzyſz iego v nog/ proſił go mowiąc / Odłoż gniew ſwoy przeciwko mnie / á oddam ci wſzytko.

יח

30 הוּ דֵּין לָא צְבָא אֶלָּא
אֵזַל אַרְמְיֵהּ בֵּית אֲסִירֵא
עַד־מָא דְּיִתֵּל לֵהּ מָת
דְּחַיָּב לֵהּ׃

Ma egli non volse: anzi andò, e messelo in prigione, infin à tanto ch'ei pagasse il debito.

31 כַּד חֲזַו דֵּין כְּנוּתֵהוֹן
מֶדֶּם דַּהֲוָא כְּרִית לְהוֹן טָב
וְאֶתוֹ אוֹדַעוּ לְמָרְהוֹן כֻּל
מָא דַּהֲוָת׃

Et hauendo gli altri ſeruitori ſuoi compagni veduto queſto fatto, l'hebbero molto per male, & andorono à manifeſtare allor ſignore tutto il fatto.

32 הָידֵין קְרְיֵהי מָרֵהּ ו
וְאָמַר לֵהּ עַבְדָּא בִּישָׁא הָי
כֻּלָּהּ חוֹבְתָא שְׁבַקֶת לָךְ
דְּבַעִיתָ מֶנִּי׃

Allora il ſuo ſignore chiamatolo à ſe, gli dice, O iniquo ſeruitore io t'ho rimeſſo tutto quel debito, perche tu men' hai pregato.

33 לָת וָלֵא הֲוָת לָךְ
דְּתֶחוֹן לַכְּנָתָךְ אֵיכַנָּת ה
דְּאֶנָא חַנְתָךְ׃

Non era egli douere che ancor tu haueſſi compaſſione del tuo conſeruo, ſi come io haueuo hauuto compaſſione di te?

34 וּרְגֵז מָרֵהּ וַאשְׁלְמֵהּ
לַמְנַגְּדָנֵא עַד־מָא דְּיִפְרוּעַ
כֻּל מֶדֶּם דְּחַיָּב לֵהּ׃

Et adiratoſi il ſignor ſuo, lo dette à i tormentatori, inſin à tanto che eſſo gli haueſſe pagato tutto il debito.

35 הָכַנָּא יַעֲבֵד לְכוֹן אָבִי
דְּבַשְׁמַיָּא אֵן לָא תְשַׁבְקוּן
אֱנָשׁ לַאחוּהִי מֶן לֶבְּכוֹן
סֶכְלוּתֵהּ׃

Coſi farà ancor à voi il mio Padre celeſte, ſe non pardonarete di cuore, ciaſcun di voi al ſuo fratello i ſuoi errori.

יט

1 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֶם יֵשׁוּעַ
מֶלֵּא הָלֵין שְׁקַל מֶן גְּלִילָא
וְאֶתָת לַתְּחוּמָא דִּיהוּד
לְעֶבְרָא דְּיוּרְדְּנָן׃

Poi che I E S V *hebbe finite queſte parole, ſi partì de la Galilea, e venne ne confini de la Giudea, per l'altra parte del Giordano.*

יח

30 וְהוּא לֹא אָבָה כִּי־אִם
הָלַךְ וַיַּשְׁלִךְ אוֹתוֹ בְּבֵית הַסֹּהַר
עַד־כִּי יְשַׁלֵּם אֶת־הַמַּשָּׁאָה׃

Mas el no quiſo, ſi no fue, y echólo en la carcel haſta que pagaſſe la deuda.

31 וַיִּרְאוּ עַבְדֵי אֲדֹנָיו אֶת־אֲשֶׁר
נַעֲשׂוּ וַיִּתְעַצְּבוּ מְאֹד וַיָּבֹאוּ וַיְבָאֲרוּ
לַאֲדֹנֵיהֶם כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y viendo ſus companneros loque paſſaua entriſtecieronſe mucho: y viniendo declararon à ſu ſennor todo lo que auia paſſado.

32 וַיִּקְרָא אוֹתוֹ אֵלָיו אֲדֹנָיו
וַיֹּאמֶר לוֹ הָעֶבֶד בְּלִיַּעַל הִנֵּה
אֶת־כָּל הַמַּשָּׁאָה הַזֹּאת נְשָׂאתִיךְ
כִּי־הִתְחַנַּנְתָּ לִי׃

Entóces llamandolo ſu ſennor, dizele, Mal ſieruo, toda aquella deuda te perdoné, porque me rogaſte:

33 הֲלֹא תְשׁוּה גַּם לְךָ לְחַנֵּן
עַל אֲשֶׁר עֶבֶד אִתְּךָ הוּא וְכַאֲשֶׁר
אָנֹכִי חֲנַנְתִּי עָלֶיךָ׃

No te conuenia tambien à ti tener miſericordia de tu compannero, como tambien yo tuue miſericordia de ti?

34 וַיִּחַר אַף אֲדֹנָיו וַיִּמְסֹר אוֹתוֹ
לְעוֹנְשִׁים עַד כִּי יְשַׁלֵּם כָּל־
מַשָּׁאוֹתָיו׃

Entonces ſu ſennor enojado, entrególo à los verdugos haſta que pagaſſe todo lo que le deuia.

35 וְכָכָה אָבִי אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
יַעֲשֶׂה לָכֶם אִם לֹא יִשְׂאוּ אִישׁ
לְאָחִיו מִלְּבַבְכֶם אֶת־שְׁגִיאוֹתָם׃

Anſi tambien hará con voſotros mi Padre celeſtial, ſi no perdonardes de vueſtros coraçones cada vno à vueſtros hermanos ſus offenſas.

יט

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּסַּע מִגָּלִיל
וַיָּבֹא אֶל־גְּבוּלֵי יְהוּדָה לְעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן׃

Y aconteció que acabando Ieſus eſtas palabras, paſſoſe de Galilea, y vino en los terminos de Iudea, paſſado el Iordan.

ιη΄.

30. Ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.

Mais il n'en voulut rien faire: ains c'en alla, & le mit en priſon, iuſqu'à tant qu'il euſt payé la dette.

31. Ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γινόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γινόμενα.

Or ſes autres compagnons en ſeruice voyans ce qui auoit eſté fait, furent fort marris: dont ils s'en vindrent, & declarerent à leur ſeigneur tout ce qui auoit eſté fait.

32. Τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με.

Lors ſon ſeigneur l'appela à ſoi, & lui dit, Seruiteur meſchant, ie t'ai quitté toute ceſte dette, pourautant que tu m'en as prié.

33. Οὐκ ἔδει καί σε ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ σε ἠλέησα;

Ne té faloit-il pas auſsi auoir pitié de ton compagnon en ſeruice, ainſi que i'auoy' eu pitié de toi?

34. Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ, πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

Adonc ſon ſeigneur courroucé le liura aux ſergeans, iuſques à ce qu'il lui euſt payé tout ce qui lui eſtoit deu.

35. Οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

Ainſi vous en fera auſsi mon Pere celeſte, ſi vous ne pardonnez de cœur chacun à ſon frere ſes fautes.

ΚΕΦΑΛ. ιθ΄.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Aduint que quand Ieſus eut acheué ces propos, il ſe partït de Galilee, & vint és quartiers de Iudee, par outre le Iordain.

CAP. XVIII.

30. Ille autem noluit: ſed abiit, & miſit eum in carcerem, donec redderet debitum.

Yet he would not / but went and caſt him into priſon / till he ſhould pay the dette.

31. Videntes autem conſervi eius quæ fiebant, contriſtati ſunt valde: & venerunt, & narraverunt domino ſuo omnia quæ facta fuerant.

And when his other felowes ſawe what was done/ they were very ſory/& came / and declared vnto their maſter al y was done.

32. Tunc vocavit illum dominus ſuus: & ait illi, Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me:

Then his maſter called him / and ſayde to hym / O euil ſeruant / I forgaue thee all that dette/ becauſe thou prayedſt me.

33. Nónne ergo oportuit & te miſereri conſervi tui, ſicut & ego tui miſertus ſum?

Oughteſt not thou alſo to haue had pitie on thy felow / euen as I had pitie on thee?

34. Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoaduſque redderet univerſum debitum.

So his maſter was wroth / and deliuered him to the iaylers/til he ſhoulde pay al that was due to him.

35. Sic & pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris.

So likewiſe ſhall mine heauenly Father doe vnto you / except ye forgiue from your heartes / eche one to his brother their treſpaces.

CAP. XIX.

ET factum eſt, cum conſummaſſet Ieſus ſermones iſtos, migravit à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanem.

And it came to paſſe / that when Jeſus had finiſhed thoſe ſayings / he departed from Galile / and came into the coaſtes of Judea beyond Jordan.

Das XVIII. Capitel.

30. Er wolte aber nicht / ſondern gieng hin / vnnd warff jhn ins Gefengniß / biß daß er bezalet was er ſchuldig war.

Oc hand vilde icke / men gick hen / oc kaſte hannem i Fengſel / indtil hand betalede / det hand vaar ſkyldig.

31. Da aber ſeine Mitknechte ſolchs ſahen / worden ſie ſehr betrübt / vnd kamen / vnd brachten für jren Herrn alles das ſich begeben hatte.

Men der hans Medtienere ſaae det / bleffue de ſaare bedrøffuede / oc de komme oc førde faar deris Herre alt det ſom ſkeed vaar.

32. Da fodert jn ſein Herr für ſich / vñ ſprach zu jm / Du ſchalcksknecht / alle diſe ſchuld hab ich dir erlaſſen / dieweil du mich bateſt.

Da kallede hans Herre hannem faar ſig / oc ſagde til hannem / Du Skalckactige Suend / Al denne Geld forlod ieg dig / fordi du badſt mig.

33. Solteſt du denn dich nicht auch erbarmen über deinen Mitknecht / wie ich mich über dich erbarmet habe?

Skulde da du icke oc ſaa forbarme dig offuer din Medtienere/lige ſom ieg haffuer forbarmet mig offuer dig?

34. Vnnd ſein Herr ward zornig / vnd überantworttet jhn den Peinigern / biß daß er bezalet alles was er jm ſchuldig war.

Oc hans Herre bleff vred / oc antuorde hannem dem ſom pine / indtil hand betalede altſammen / det hand vaar hannem ſkyldig.

35. Alſo wirdt euch mein himliſcher Vater auch thun / ſo jr nicht vergebet von euerm hertzen / ein jeglicher ſeinem Bruder ſeine fehle.

Saa ſkal oc min Himmilſke Fader gøre mod eder / om i icke forlade aff eders hierte huer ſin Broder hans Brøſt.

Das XIX. Capitel.

Vnd es begab ſich / da Jeſus diſe rede volendet hatte / erhub er ſich auß Galilea / vnd kam inn die grentze des Jüdiſchen Lands / jenſeit des Jordans.

OC det hende ſig / der Jheſus haffde giort ende paa denne tale / reyſede hand aff Galilea / oc kom i det Jødiſke Landz landemercke/paa hin ſide Jordan.

Kapitola XVIII.

30. A on nechtěl: ale odſſel a wſadil ho do žaláře / do kudžby ne zaplatil dluhu.

Ale on nie chćiał / owſzem ſzedſzy/wſadził go do ciemnice/mowiąc iż by mu oddał co był winien.

31. Tehdy widauce ſpoluſlužebnijcy co ſe dálo / zarmautili ſe welmi / y přiſſli a powěděli Pánu ſwému wſſecko co ſe bylo ſtalo.

A vyzrawſzy towárzyſze ie° co ſie ſtáło/záſmucili ſie bárzo/y ſzedſzy oznaymili pánu ſwemu wſzythko co ſie było ſtało.

32. Tehdy powolal ho Pán geho/a řekl gemu: Služebnijče neprawý/weſſkeren dluh odpuſtil gſem tobě/neb gſy mne proſyl.

Thedy wezwawſzy go Pan iego/rzekł mu / Slugo złośćiwy/ Jam ci wſzythek on dlug odpuśćił/ iżeś mie prośił.

33. Zdaliž y ty neměl ſe ſlitowati nad ſpoluſlužebnijkem twým/yako y yá ſlitowal gſem ſe nad tebau?

Iza ześ y ty nie miał ſie zmilowáć nád towárzyſzem twoim iákom ſie ia też zmiłował nád tobą?

34. Y rozhněwaw ſe Pán geho/dal gey Katuom/dokudž by nezaplatil wſſeho dluhu.

Y rozgniewawſzy ſie Pan iego/ podał go opráwcom /á żby oddał wſzytko co mu winien był.

35. Takť y Otec muog Nebeſký včinij wám / geſtliže neodpuſtijte geden každý Bratru ſwému z Srdcy waſſých.

Tákći y Oćiec moy niebieſki vczyni wam/ieſliby śćie nie odpuśćili káżdy bratu ſwemu z ſerc wáſzych vpadkow ich.

Kapitola XIX.

Y Stalo ſe když dokonal Gežiš řeči tyto/ſſel z Galilee/ a přiſſel do Kragin Judſkých za Jordán.

Y Stálo ſie gdy dokończył Jezus tych rzeczy/poſzedł z Galilei/ y przyſzedł do granic Judá zá Jordanem.

יט

2 וַאֲתוֹ בַּתְרֵהּ כֶּנְשֵׁא
סַגִּיָאֵא וַאֲסִי אֶנּוּן תַּמָן׃

E molte turbe il ſeguitorono, & iui egli le riſanò.

3 וַקְרֵבוּ לְוָתֵהּ פְּרִישֵׁא
וּמְנַסֵּין הֲווּ לֵהּ וָאמְרִין אְן
שַׁלִּיט לְאְנָשׁ דְּיִשְׁרֵא א
אַנְתְּתֵהּ בְּכָל עֵלָּא׃

Et i Fariſei venneró à lui, tentandolo e dicendoli, E egli lecito à l'huomo ripudiar la ſua moglie per qualunque cagione?

4 הוּ דֵּין עְנָא וָאמַר לְהוֹן
לָא קְרֵיתוּן דְּהוּ דְּעֲבַד מֵן
בְּרֵישִׁית דְּכַרָא וְנֵקְבְּתָא
עֲבַד אֶנּוּן׃

Egli riſpondendo, diſſe loro, Non hauete voi letto, che il Creatore da principio gli fece maſchio e ſemina?

5 וָאמַר מֶטוּל הָנָא
נֶשְׁבּוּק גַּבְרָא לְאַבוּהִי
וְלְאֶמֵהּ וְנֵקַף לְאַנְתְּתֵהּ ו
וְיֶהוּוֹן תְּרֵיהוֹן חַד בְּסַר׃

E diſſe, Per queſta cagione l'huomo laſſara, il padre e la madre, e congiugnerasſi con la ſua moglie, e li due ſaranno vna carne.

6 מָדֵין לָא הֲווּ תְּרֵין אֶלָּא
חַד פְּגַר מֶדֶּם הָכִיל
דְּאַלָהָא זֵוַג בַּר נָשָׁא לָא
נְפָרֵשׁ׃

Pertanto gia non ſon piu due, ma vna carne. Quello dunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo ſepari.

7 אָמְרִין לֵהּ לְמָנָא הָכִיל
מוּשֵׁא פַּקֵּד דְּנֵתֵּל כְּתָבָא
דְּשׁוּבְקָנָא וְנֶשְׁרִיהָ׃

Eſſi gli dicono, Perche dunque comandò Moiſe che ſi deſſe il libello del ripudio, e ch'ella ſi mandaſſe via?

8 אָמַר לְהוֹן מוּשֵׁא
לוּקְבַל קַשְׁיוּת לֶבְּכוֹן אַפֵּס
לְכוֹן דְּתֶשְׁרוּן נֶשֵׁיכוֹן מֵן
בְּרֵישִׁית דֵּין לָא הֲוָת
הָכַנָא׃

Egli dice loro, Percioche Moiſe per la durezza del voſtro cuore vi permeſſe il ripudiar le voſtre mogliŷ : ma da principio non fu gia coſi.

יט

2 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו עַם רָב וַיִּרְפָּאֵם
שָׁם׃

Y ſiguieronle muchas compannas, y ſanólos alli.

3 וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים וַיְנַסּוּהוּ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲלֹא יוּכַל אִישׁ לְשַׁלֵּחַ
אֶת־אִשְׁתּוֹ בַּעֲבוּר כָּל־דָּבָר׃

Entonces llegaronſe à el los Phariſeos tentandolo, y diziendole, Es licito àl hombre embiar à ſu muger por qualquier cauſa.

4 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא
קְרָאתֶם כִּי הַבָּרָה מֵרֵאשִׁית
זָכָר וּנְקֵבָה עָשָׂה אוֹתָם׃

Y el reſpondiendo, dixoles, No aueys leydo que el que los hizo àl principio, macho y hembra los hizo?

5 וַיֹּאמֶר עַל־כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת־
אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ
וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד׃

Y dixo, Portanto el hombre dexarà padre y madre, y llegarſeha à ſu muger : y ſerán dos en vna carne.

6 וְעַתָּה אֵינָם שְׁנַיִם כִּי־אִם
בָּשָׂר אֶחָד הָיוּ וַאֲשֶׁר חִבֵּר אֱלֹהִים
אָדָם לֹא יְפָרֵד׃

Anſi que no ſon ya mas dos, ſino vna carne. portãnto lo que Dios juntó, no lo aparte el hombre.

7 וַיֹּאמְרוּ לוֹ וְלָמָּה מֹשֶׁה צִוָּה
לְהִנָּתֵן סֵפֶר כְּרִיתוּת וּלְשַׁלֵּחַ
אוֹתָהּ׃

Dizienle : Porque pues Moyſen mandó dar carta de diuorcio, y embiarla?

8 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־מֹשֶׁה בַּעֲבוּר
מְגִנַּת לִבְּכֶם הִנִּיחַ לְשַׁלֵּחֲכֶם
אֶת־נְשֵׁיכֶם אַךְ מֵרֵאשִׁית לֹא
הָיָה כֵן׃

Dixoles, Por la dureza de vueſtro coraçon Moyſen os permitió embiar vueſtras mugeres : mas àl principio no fue anſi.

ιθ'.

2. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

Et grandes troupes le ſuiuirent, & là il les guerit.

3. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ· εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ, ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

Lors des Phariſiens vindrent à lui le tentans, & lui diſans, Eſt-il loiſible à l'homme de repudier ſa femme pour quelque occaſion que ce ſoit?

4. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

Lequel reſpondant leur dit, N'auez-vous point leu que celui qui les à faits dés le commencement les fit masle & femelle?

5. Καὶ εἶπεν· ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Et qu'il dit, Pour ceſte cauſe l'homme delaiſſera pere & mere, & s'adioindra à ſa femme, & les deux ſeront vne meſme chair.

6. Ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία· ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

Par ainſi ils ne ſont plus deux, mais ſont vne meſme chair. Ce donc que Dieu à conioint, que l'homme ne le ſepare point.

7. Λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν μωϋσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;

Ils lui dirent, Pourquoi donc Moyſe a-il commandé de bailler la lettre de diuorce, & repudier ſa femme?

8. Λέγει αὐτοῖς, ὅτι μωϋσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.

Il leur dit, C'eſt que Moyſe pour la dureté de voſtre cœur, vous à permis de repudier vos femmes : mais du commencement il n'eſtoit pas ainſi.

CAP. XIX.

2. Et ſecutæ ſunt eum turbæ multæ, & curavit eos ibi.

And great multitudes followed him/ and he healed them there.

3. Et acceſſerunt ad eum Phariſæi tentantes eum, & dicentes, Si licet homini dimittere uxorem ſuam, quacunque ex cauſa?

Then came vnto him the Phariſes tempting him/ and ſaying to him/ Is it lawfull for a man to put away his wife for euerie faute?

4. Qui reſpondens, ait eis, Non legiſtis, quia qui fecit ab initio, maſculum & feminam fecit eos?

And he anſwered and ſayde vnto them/ Haue yee not read/ that he which made thē at the beginning / made them male & female.

5. Et dixit, Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: & erunt duo in carne una.

And ſayd/For this cauſe / ſhall a man leaue father and mother / & cleaue vnto his wife/ and they twaine ſhal be one fleſh?

6. Itaque iam non ſunt duo: ſed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Wherefore they are no more twaine/ but one fleſh. Let not man therefore put aſunder that / which God hath coupled together.

7. Dicunt illi, Quid ergo Moyſes mandavit dare libellũ repudii, & dimittere?

They ſaid to him / Why did then Moſes command to giue a bill of diuorcement/and to put her away?

8. Ait illis, Quoniam Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras: ab initio autem non fuit ſic.

He ſaid vnto them/Moſes becauſe of the hardnes of your heart/ſuffred you to put away your wiues: but from the beginning it was not ſo.

Das XIX. Capitel.

2. Vnd folgete jm vil Volcks nach/ vnnd er heilet ſie daſelbſt.

Oc meget Folck fulde hannem effter/ oc hand helbredede dem ſamme ſted.

3. Da tratten zu jm die Phariſeer/ verſuchten jn/ vnnd ſprachen zu jm: Iſts auch recht/ das ſich ein Mann ſcheidet von ſeinem Weibe/ vmb irgend eine vrſache?

Da traadde Phariſeerne til hannem/ oc friſtede hannem/ oc ſagde til hannem/ Er det oc ret/ At en Mand ſkil ſig fra ſin Huſtru/ for huad ſom helſt aarſage?

4. Er antworttet aber/ vnd ſprach zu jnen? Habt jr nicht geleſen/ das/ der im anfang denn Menſchen gemacht hat/ der macht/ daß ein Mann vnnd Weib ſein ſolt:

Hand ſu arede/ oc ſagde til dem/ Haffue i icke læſt/ At den ſom haffuer giort Menniſken i begyndelſen/ hand giorde/ at der ſkulde vere en Mand oc Quinde?

5. Vnnd ſprach: Darumb wirdt ein Menſch Vater vnd Mutter laſſen vnd an ſeinem Weibe hangen/ vnnd werden die zwey ein fleiſch ſein.

Oc ſagde/ Der faare ſkal it Menniſke forlade Fader oc Moder/ oc bliffue hoſſ ſin Huſtru/ Oc de tho ſkulle vere it Kød.

6. So ſind ſie nun nicht zwey/ ſondern ein Fleiſch. Was nun Gott zuſammen gefůget hat/ das ſoll der menſch nicht ſcheiden.

Saa ere de nu icke tho/ men it Kød/ Huad ſom Gud nu haffuer til ſammen føyet/ det ſkal Menniſken icke atſkilie.

7. Da ſprachen ſie: Warumb hat denn Moſes gebotten/ einen Scheidbrieff zu geben/ vnnd ſich von jhr zu ſcheiden?

Da ſagde de/ Huor faare bød da Moſe/ at giffue it Skilſſmæſſebreff/ oc ſkille ſig aff met hende?

8. Er ſprach zu jhnen: Moſes hat euch erlaubt zu ſcheiden von euern Weibern/ von euers Hertzen hertigkeit wegen/ Von anbegin aber iſts nicht alſo geweſen.

Hand ſagde til dem/ Moſe tilſtedde eder at ſkillis fra eders Huſtruer/ for eders hiertis haardhed ſkyld/ Men aff begyndelſen haffuer det icke ſaa veret.

Kapitola XIX.

2. Yſſli za nim Záſtupowé mnozý: a vzdrawowal ge tam.

Y ßło zā nim wielkie zgromádzenie ludu/ y vzdrowil ie tam.

3. Tehdy přiſtaupili k němu Zakonijcy pokauſſegijce ho/ a řkauce: Můželi Cžlowěk Manželku propuſtiti pro kteraukoli přjčinu:

Tedy przyßli do niego Fáryzeußowie kußac go/ y mowiac k niemu/ Godzili ſie człowiekowi opuśćic żone dlá káżdey przyczyny?

4. Kterýžto odpowěděw/ řekl gim: Zdaliž gſte nečtli/ že kdož ſtwořil Cžlowěka s počátku/ Muže a ženu včinil ge?

A on odpowiedziawßy rzekł im/ Nie czytaliście/ iż ſtworzyciel od początku mężczyzne y niewiaſte vczynił ie?

5. A řekl: Protož opuſtij člowěk Otce a Matku/ a bude ſe přjdržeti Manželky ſwé/ y budau dwa w gednom těle.

Y rzekł/ Przetho opuśći człowiek oyca y mátkę/ y będzie przyłączon k żenie ſwey/ á ktorzy dwá byli/ ſthāna ſie iednym ciałem.

6. A tak giž negſta dwa/ ale gedno tělo. A protož což geſt Bůh ſpogil/ člowěk ne rozlučug.

A ták iuż nieſą dwá/ ale iedno ciáło: Co thedy Bog złączył/ człowiek niechay nie rozłącza.

7. Řekli oni: Proč gť pak Moyžjš rozkázal dáti Liſt zapuzenj/ a propuſtiti gi?

Rzekli mu/ Przecz że tedy Moiżeß roſkazal dawác liſt rozwodny/ y opuśćić ia?

8. Řekl gjm: Moyžjš pro twrdoſt ſrdce waſſeho dopuſtil wám propauſſtěti Manželky waſſe/ ale s počátku tak nebylo.

A on rzekł im/ Moiżeß prze zátwárdziałość ſercá wáßego dopuśćił wam opußczáć żony wáße/ ácz od początku nie było ták.

יט

9 אָמַר אֶנָא לְכוֹן דֵּין
דְּמַן דְּשָׁבֶק אַנְתְּתֵהּ דְּלָא
גּוּרָא וְנָסֵב אַחְרָתָא גָּאַר
וּמַן דְּנָסֵב שְׁבִיקְתָּא גָּאַר׃

Hor io vi dico, che chiunque ripudiarà la ſua moglie, eſcetto che per cauſa di fornicatione, e pigliaranne vn'altra, commette adulterio: e chi pigliarà per moglie quella che è ripudiata, commette adulterio.

10 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי
אֶן הָכַנָא אִית עַדְלָיָא
בֵּינַי גַּבְרָא לְאַנְתְּתָא לָא
פָּקַח לְמֶסַּב אַנְתְּתָא׃

I ſuoi diſcepoli gli dicono, Se coſi ſta il fatto de l'huomo con la ſua moglie, non è punto eſpediente il maritarſi.

11 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא
כֻּל נָשׁ סָפֵק לָא לְמֶלְּתָא
הָדָא אֶלָּא מַן דְּיִהִיב לֵהּ׃

Egli diſſe loro, Tutti non capiſcono queſto parlare: ma quelli à i quali è ſtato conceſſo.

12 אִית גֵּיר מְהַיְמְנָא דְּמֶן
כַּרְסָא דְּאֶמְהוֹן אֶתְיַלְדוּ
הָכַנָא וְאִית מְהַיְמְנָא
דְּמֶן בְּנַי־נָשָׁא הֲווֹ
מְהַיְמְנָא וְאִית מְהַיְמְנָא
דְּהֶנּוּן עֲבַדוּ נַפְשְׁהוֹן מ
מְהַיְמְנָא מֶטּוּל מַלְכוּתָא
דַּשְׁמַיָּא מַן דְּמֶשְׁכַּח
דְּנֶסְפַּק נֶסְפֵּק׃

Perche vi ſono de gli eunuchi che ſon coſi nati dal ventre de la madre: e vi ſono de gli eunuchi, che ſono ſtati fatti eunuchi da gli huomini: e vi ſono de gli eunuchi, che ſi ſon fatti eunuchi lor medeſimi, per il regno de cieli. Chi puo capire capiſca.

13 הָידֵין קַרְבוּ לֵהּ טַלְיָא
דְּנַסִּים אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן
וְנַצְלֵא וְכָאוּ בְּהוֹן ת
תַּלְמִידוֹהִי׃

Allora gli furono appreſentati de fanciulli, accioche poneſſe le mani ſopra eſſi, & oraſſe: ma i diſcepoli gridauano loro.

14 הוּ דֵּין יֵשׁוּע אֲמַר ל
לְהוֹן שְׁבוֹקוּ טַלְיָא אָתִין
לְוָתִי וְלָא תֶּכְלוֹן אֶנּוּן
דְּדַאִילֵין גֵּיר דַּאיךְ הָלֵין
אֶנּוּן אִיתֵיהּ מַלְכוּתָא
דַּשְׁמַיָּא׃

E IESV diſſe loro, Laſſate ſtar queſti fanciulli, e non proibite loro il venire à me: percioche di tali è il regno de cieli.

יט

9 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר
יְשַׁלַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ כִּי־אִם עַל־
תַּזְנוּת וְיִקַּח אַחֶרֶת נֹאֵף הוּא
וַאֲשֶׁר יִקַּח מְשֻׁלַּחַת מְנָאֵף׃

Y yo os digo que qualquiera que embiâre ſu muger, ſino fuere por fornicacion, y ſe caſare con otra, adultéra: y elque ſe caſare con la embiada, adultéra.

10 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו אִם
כֵּן יֵשׁ דְּבַר הָאָדָם אֶת־הָאִשָּׁה
לֹא טוֹב לְהִתְחַתֵּן׃

Dizenle ſus Diſcipulos: Si anſi es el negocio del hombre con ſu muger, no conuiene caſarſe.

11 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם כֻּלָּם לֹא
יָכִילוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי־אִם
אֲשֶׁר נִתַּן לָהֶם׃

Entonces el les dixo, No todos ſon capaces deſte negocio: ſino à losque es dado.

12 כִּי הָיוּ סָרִיסִים אֲשֶׁר מִבֶּטֶן
הָאֵם נוֹלְדוּ כֵּן וְהָיוּ סָרִיסִים
אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ מִן הָאֲנָשִׁים וְהָיוּ
סָרִיסִים אֲשֶׁר סֵרְסוּ לְנַפְשָׁם
בַּעֲבוּר מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר
יוּכַל לְהָכִיל יָכִיל׃

Porque ay caſtrados, que nacieron anſi del vientre de ſu madre: y ay caſtrados, que ſon hechos por los hombres: y ay caſtrados, que ſe caſtráron à ſi miſmos por cauſa del Reyno de los cielos. Elque puede tomar, tome.

13 אָז הֻגְּשׁוּ אֵלָיו יְלָדִים לָשׂוּם
עֲלֵיהֶם אֶת־יָדַיִם וּלְהִתְפַּלֵּל
וְתַלְמִידִים גָּעֲרוּ אוֹתָם׃

Entonces fueronle preſentados algunos ninnos, paraque puſieſſe las manos ſobre ellos, y oraſſe: y los Diſcipulos les rinneron:

14 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הַנִּיחוּ אֶת־
הַיְלָדִים וְאַל־תִּמְנְעוּ אוֹתָם
לָבוֹא אֵלַי כִּי לָאֵלֶּה יֵשׁ מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם׃

Y Ieſus dice: Dexad los ninnos, y no les impidays de venir à mi: porque de los tales es el Reyno de los cielos.

ιθ'.

9. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται.

Or ie vous di, moi, que quiconque repudiera ſa femme, ſinon pour cas de paillardiſe, & ſe mariera à vne autre, commet adultere: & qui ſe ſera marié à celle qui eſt repudiee, commet adultere.

10. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικὸς, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

Ses diſciples lui diſent; Si tel eſt l'affaire de l'homme auec la femme, il n'eſt point expedient de ſe marier.

11. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.

Mais il leur dit, Tous ne comprenent pas cela, mais ceux auſquels il eſt donne.

12. Εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.

Car il y à des eunuques qui ſont ainſi nés du ventre de leur mere: & y à des eunuques, qui ont eſté faits eunuques par les hommes: & y à des eunuques qui ſe ſont faits eunuques eux-meſmes pour le royaume des cieux. Qui peut comprendre ceci, le comprene.

13. Τότε προσηνέχθη αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

Alors lui furent preſentés des petis enfans, afin qu'il leur impoſaſt les mains, & qu'il priaſt; dont les diſciples le tanſerent.

14. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Mais Ieſus leur dit, Laiſſez les petis enfans, & ne les empeſchez point de venir à moi: car à tels eſt le royaume des cieux.

CAP. XIX.

9. Dico autem vobis, quia quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.

I ſay therefore vnto you/that whoſoeuer ſhall put away his wife / except it be for whoredome / and marry another/ committeth adulterie : and whoſoeuer marrieth her which is diuorced / doeth commit adulterie.

10. Dicunt ei diſcipuli eius, Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, non expedit nubere.

Then ſaid his diſciples to him / If the matter be ſo betwene man and wiſe/ it is not good to marrie.

11. Qui dixit illis, Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt.

But he ſayde vnto them / All men cannot receiue this thing / ſaue they to whom it is giuen.

12. Sunt enim eunuchi qui de matris utero ſic nati ſunt: & ſunt eunuchi qui facti ſunt ab hominibus: & ſunt eunuchi qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cælorum. Qui poteſt capere capiat.

For there are ſome chaſte / which were ſo borne of their mothers belly: and there be ſome chaſte / which be made chaſte by men : and there bee ſome chaſte / which haue made themſelues chaſte for the kingdome of heauen. He that is able to receiue this / let him receiue it.

13. Tunc oblati ſunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Diſcipuli autem increpabant eos.

Then were brought to him litle children/that hee ſhoulde put his handes on them / and pray : and the diſciples rebuked them.

14 Ieſus verò ait eis, Sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire: talium eſt enim regnum cælorum.

But Jeſus ſaid / Suffer the litle children / and forbid them not to come to me : for of ſuch is the kingdome of heauen.

Das XIX. Capitel.

9. Ich ſage aber euch: Wer ſich von ſeinem Weibe ſcheidet (Es ſey denn vmb der Hurerey willen) vnnd freyet ein andere der bricht die Ehe. Vnnd wer die abgeſcheidete freyet / der bricht auch die Ehe.

Oc ieg ſiger eder/ Huo ſom ſkil ſig ved ſin Huſtru (vden det er for Hoer ſkyld)oc tager en anden / Hand bryder Ecteſkaff. Oc huo ſom tager den affſkilde/ hand bryder oc Ecteſkaff.

10. Da ſprachen die Jünger zu jm: Stehet die ſache eines Mannes mit ſeinem Weibe alſo/ ſo iſt nicht gut Ehelich werden.

Da ſagde Diſciplene til hañem/Staar en Mands ſag ſaa met hans Huſtru / da er det icke gaat at giffte ſig.

11. Er ſprach aber zu jhnen: Das wort faſſet nicht jederman/ ſondern denen es gegeben iſt.

Hand ſagde til dem / dette Ord fatter icke huer Mand/men de ſom det er giffuit.

12. Denn es ſind etliche verſchnitten/die ſind aus Mutterleib alſo geborn / vnnd ſind etliche verſchnitten/ die von Menſchen verſchnitten ſind / vnnd ſind etliche verſchnitten/ die ſich ſelbs verſchnitten haben/vmb des Himelreichs willen. Wer es faſſen mag / der faſſe es.

Thi der ere nogle Gillinge / ſom ere ſaa fødde aff Moders liff / Oc nogle ere Gillinge/ ſom ere gillede aff Menniſken / Oc der ere nogle Gillinge / ſom haffue gillet dem ſelff / for Himmerigis rige ſkyld. Huo det kand begribe / hand begribe det.

13. Da wurden Kindlein zu jhm gebracht/daß er die hende auff ſie leget/ vnd betet. Die Jünger aber fuhren ſie an.

Da bleffue der ſmaa Børn førde til hannem / at hand ſkulde legge Henderne paa dem / oc bede. Oc Diſciplene ſtraffede dem.

14. Aber Jeſus ſprach: Laſſet die Kindlein/ vnd wehret jhnen nicht zu mir zu kommen/ denn ſolcher iſt das Himelreich.

Da ſagde Jheſus / Lader de Smaa Børn betemme/ oc formener dem icke at komme til mig/ Thi Himmerigis rige hører ſaadane til.

Kapitola XIX.

9. Protož prawijm wám: žekdožkoli propuſtj Manželku ſwau (lečpro ſmilſtwo) a gjnau pogme/ cyzoložijk. A kdož propuſſtěnau pogme / také cyzoložij.

A ia powiedam wam / Iž ktobykolwiek opuścil żone ſwoie / crocz dla nieczyſtości / a inſzaby poial/cudzołożył / a ktoby kolwiek the zopuſzczona poial / cudzołoży.

10. Rzekli gemu Včedlnijcy gcho: Poněwadž geſt takowá pre s Manželkau Cžlowěku/ nenij dobré ſe ženiti.

Rzekli mu vczniowie iego/Jeſli tak ſie ma ſpráwá człowieka z żona/nie ieſt pożyteczna rzecz ſie ożenic.

11. Kterýžto řekl gim : Ne wſſyckni pochopiti mohau ſlowa tohoto/ale ti kterýmž geſt dáno.

A on im rzekł/Nie wſzyſcy poymuia ty ſłowa/ale ktorym ieſt dano.

12. Nebok gſau Panicowé/ kteřijž gſau ſe tak z Mateřina břicha zrodili : a gſau Panicowé/kteřijž včiněnj gſau od Lidij : a gſau Panicowé / kteřijž gſau ſe ſami w Panictwij oddali pro Králowſtij Nebeſké. Kdo muože pochopiti/pochop.

Abowiem ſa rzezańcy/ ktorzy z żywota mátki ták ſie narodzili / y ſa też rzezáńcy / kthorzy od ludzi ſa vrzezáni/y ſa też rzezáńcy kthorzy ſie ſami vrzezali dla Kroleſtwá niebieſkiego/ktho może poiać/niechay poymuie.

13. Tehdy podány gſau gemu Dijtky / aby na ně ruce wzkládal / a modlil ſe. Včedlnijcy pak přimlauwali gim.

Tedy mu ofiárowano dziatki/ áby rece włożył ná nie / y modlił ſie/á vczniowie ſu kali ie.

14. Ale Gežijš, řekl gim: Nechte Dijtek gijti kemně / a nebraňtež gim / neb takowých geſt kralowſtwij Nebeſké.

Ale Jezus rzekł / Zániechaycie dziatek/ani im zabrániaycie przychodzic do mnie / abowiem thakowych ieſt Kroleſtwo niebieſkie.

יט

15 וְסָם אִידֵה עֲלַיְהוֹן
וַאזַל מֶן תַּמָּן׃

E poi ch'egli hebbe poste le mani sopra essi si parti di la.

16 וְאֶתָא חַד קְרֵב וֶאֱמַר
לֵה מַלְפָנָא טָבָא אֲנָא
דְּטָב אֶעְבֵּד דְּיֶהֱווֹן לִי חַיֵּא
דַּלְעָלַם׃

Et ecco venne vno, e disse li, Maestro buono, che bene farò io per hauer la vita eterna?

17 הוּ דֵּין אֱמַר לֵה מָנָא
קָרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא לַיְת
טָבָא אֶלָּא אֶן חַד אֱלָהָא
אֶן דֵּין צָבֵא אַנְתְּ דְּתֵעוּל
לְחַיֵּא טַר פּוּקְדָנֵא׃

Egli disse à lui, Perche mi chiàmi tu buono? Niuno è buono, senon vn solo, cioè Iddio. E se tu vuoi entrar ne la vita, osserua i comandàmenti.

18 אֱמַר לֵה אִילֵין הוּ
דֵּין יֵשׁוּעַ אֱמַר לֵה דְּלָא
תִּקְטוּל וְלָא תְּגוּר וְלָא
תִּגְנוּב וְלָא תִּסְהַד סַהֲדוּתָא
שׁוּקְרָא׃

Colui gli dice, Quali? e IESV disse, Non fare homicidio. Non fare adulterio. Non far furto. Non dir falso testimonio.

19 יַקַּר לַאבוּךְ וְלֶאמָּךְ
וְתִתְחַב לְקַרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ׃

Honora tuo Padre e tua madre: & ama il tuo prossimo come te stesso.

20 אֱמַר לֵה הוּ עַלַיְמָא
הָלֵין כֻּלְּהֵין נִטְרֵת אֶנֵין מֶן
טַלְיוּתִי מָנָא חָסִיר אֶנָא׃

Il giouene gli dice, Tutte queste cose ho osseruate fin de la mia giouenezza: che mi mancha egli ancora?

21 אֱמַר לֵה יֵשׁוּעַ אֶן צָבֵא
אַנְתְּ גְּמִירָא לְמֶהֱוָא זֵל
זַבֶּן קֶנְיָנָךְ וְהַב לְמִסְכֵּינֵא
וְתֶהֱוֵא לָךְ סִימְתָא
בַּשְׁמַיָּא וְתָא בָּתְרַי׃

Iesu li disse, Se tu vuoi esser perfetto, va. vendi cioche tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn tesoro in cielo: poi vieni, e seguitami.

22 שְׁמַע דֵּין הוּ עַלַיְמָא
מֶלְּתָא הָדָא וֶאזַל כַּד
כְּרֵיא לֵה אִית הֲוָא לֵה גֵּיר
קֶנְיָנָא סַגִּיאָא׃

Il giouene vdita questa parola, sen'ando mal contento: perch'egli haueua molte possessioni.

יט

15 וְכַאֲשֶׁר שָׂם עֲלֵיהֶם אֶת־
יָדַיִם וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם׃

Y auiendo puesto ſobre ellos las manos, partióſe de alli.

16 וְהִנֵּה אֶחָד קָרַב וַיֹּאמֶר לוֹ
רַבִּי טוֹב מַה־טּוֹב אֶעֱשֶׂה לִהְיוֹת
לִי חַיֵּי לְעוֹלָם׃

Y heaqui vno llegandoſe, dixole, Maeſtro bueno, que bien haré para auer la vida eterna?

17 וְהוּא אָמַר לוֹ מָה קוֹרֵא לִי
טוֹב גַּם אֶחָד לֹא טוֹב כִּי־אִם
אֱלֹהִים לְבַדּוֹ וְאִם תַּחְפֹּץ לָבוֹא
אֶל־הַחַיִּים שְׁמֹר אֶת־הַמִּצְוֹת׃

Y el le dixo, Porque me dizes bueno? Ninguno es bueno ſino vno, es à ſaber, Dios. Y ſi quieres entrar à la vida, guarda los mandamientos.

18 וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֵלֶּה וַיֹּאמֶר
יֵשׁוּעַ זֹאת לֹא תִּרְצַח לֹא תִּנְאַף
לֹא תִּגְנֹב לֹא תַעֲנֶה עֵד שָׁקֶר׃

Dizele, Quales? Y Ieſus dixo, No mataras. No adulteraras. No hurtaras. No diras falſo teſtimonio.

19 כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ
וְתֶאֱהַב אֶת קְרֹבְךָ כָּמוֹךָ׃

Honrra àl padre y à la madre. Item, Amaras à tu proximo, como à ti miſmo.

20 וַיֹּאמֶר לוֹ הַבָּחוּר כָּל־אֵלֶּה
שָׁמַרְתִּי מִנְּעוּרַי מָה עוֹד יֶחְסַר־
לִי׃

Dizele el mancebo, Todo eſto guardé deſde mi mocedad. Que mas me falta.

21 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אִם תֹּאבֶה
לִהְיוֹת תָּמִים לֶךְ־לְךָ וּמְכֹר אֶת־
כָּל־אֲשֶׁר לְךָ וְתֵן לָאֶבְיוֹנִים
וְיִהְיֶה לְךָ אוֹצָר בַּשָּׁמַיִם וְאָז
לֵךְ בּוֹא תָּבוֹא אַחֲרָי׃

Dizele Ieſus, Si quieres ſer perfecto, Anda, vende loque tienes, y da lo à los pobres: y tendras theſoro enel cielo: y ven, ſigueme.

22 וְכִשְׁמוֹעַ הַבָּחוּר אֶת־הַדָּבָר
הָלַךְ אֶת־דַּרְכּוֹ נֶעֱצָב כִּי־הָיָה
לוֹ מִקְנֶה רָב׃

Y oyendo el mancebo eſta palabra, fueſe triſte: porque tenia muchas poſſeſſiones.

ιθ'.

15. Καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

Et leur ayant impoſé les mains, il ſe partit de là.

16. Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ· διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;

Et voici, vn certain s'approchant lui dit, Maiſtre qui es bon, quel bien ferai-ie, afin que i'aye la vie eternelle?

17. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς.

Il lui reſpondit, Pourquoi m'appeles-tu bon? il n'y à nul bon qu'vn: aſſauoir Dieu: que ſi tu veux entrer en la vie, garde les commandemens.

18. Λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε, τό, οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· οὐ κλέψεις· οὐ ψευδομαρτυρήσεις.

Il lui dit, Quels? Et Ieſus lui reſpondit, Tu ne tueras point. Tu ne commettras point adultere. Tu ne deſrobberas point. Tu ne diras point faux teſmoignage.

19. Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα· καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Honore ton pere & ta mere: item, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme.

20. Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;

Le ieune homme lui dit, I'ai gardé toutes ces choſes dés ma ieuneſſe: que me defaut-il encore?

21. Ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

Ieſus lui dit, Si tu veux eſtre parfait, va, ven ce que tu as, & le donne aux poures: & tu auras vn threſor au ciel, puis vien, & me ſui.

22. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

Mais quand le ieune homme eut entendu ceſte parole: il s'en alla tout triſte: car il auoit de grands biens.

CAP. XIX.

15. Et cum impoſuiſſet eis manus, abiit inde.

And when he had put his hands on them/ he departed thence.

16. Et ecce unus accedens, ait illi, Magiſter bone, quid boni faciam ut habeam vitam æternam?

And beholde one came/ and ſaid vnto him/ Good Maſter/ what good thing ſhall I do/ that I may haue eternall life?

17. Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? unus eſt bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.

And he ſaide vnto him/ Why calleſt thou me good? there is none good but one/ euen God: but if thou wilt enter into lyfe/ keepe the cõmandements.

18. Dicit illi, Quæ? Ieſus autem dixit, Non homicidium facies, Non adulterabis, Non facies furtum, Non falſum teſtimonium dices.

He ſayd to him/ Which? And Jeſus ſayd/ Theſe/ Thou ſhalt not kill: Thou ſhalt not commit adulterie: Thou ſhalt not ſteale: Thou ſhalt not beare falſe witneſſe.

19. Honora patrem tuum & matrem tuam, & Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

Honour thy father and mother: and thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe.

20. Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc cuſtodivi à iuventute mea: quid adhuc mihi deeſt?

The yong man ſayde vnto him/ I haue obſerued all theſe things from my youth: what lacke I yet?

21. Ait illi Ieſus, Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni ſequere me.

Jeſus ſayd vnto him/ If thou wilt be perfite/ go/ ſell that thou haſt/ and giue it to the poore/ and thou ſhalt haue treaſure in heauen/ and come and follow me.

22. Cum audiſſet autem adoleſcens verbum, abiit triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

And when the yong man heard that ſaying/ he went away ſorowfull: for hee had great poſſeſſions.

Das XIX. Capitel.

15. Vnd leget die hende auff ſie/ vnd zog von dannen.

Oc hand lagde Henderne paa dem/ oc drog der fra.

16. Vnd ſihe einer trat zu jhm/ vnd ſprach: Guter Meiſter/ was ſol ich guts thun/ daß ich das ewige Leben müge haben?

Oc ſee/ Der traadde en til hannem/ oc ſagde/ Gode Meſtere/ Huad gaat ſkal ieg gøre/ at ieg kand haffue det euige Liff?

17. Er aber ſprach zu jhm: Was heiſſeſt du mich gut? Niemand iſt gut/ denn der einige Gott. Wilt du aber zum Leben eingehen/ ſo halt die Gebot.

Hand ſagde til hannem/ Hui kalder du mig god? Ingen er god/ vden aleniſte Gud. Men vilt du ingaa til Liffuit/ da holt Budene.

18. Da ſprach er zu jhm: Welche? Jeſus aber ſprach: Du ſolt nicht tödten. Du ſolt nicht Ehebrechen. Du ſolt nicht ſtelen. Du ſolt nicht falſch gezeugniß geben.

Da ſagde hand til hannem/ Huilcke? Jheſus ſagde/ Du ſkalt icke ihielſla. Du ſkalt icke bedriffue Hoer. Du ſkalt icke ſtiele. Du ſkalt icke bære falſkt vidniſbyrd.

19. Ehre Vater vnd Mutter. Vnd du ſolt deinen Nechſten lieben als dich ſelbs.

Ere Fader oc Moder. Oc du ſkalt elſke din Neſte/ ſom dig ſelff.

20. Da ſprach der Jüngling zu jm: Das hab ich alles gehalten von meiner jugend auff/ was fehlet mir noch?

Da ſagde Drengen til hannem/ Det haffuer ieg huldet altſammen fra min Vngdom/ Huad fattis mig end nu?

21. Jeſus ſprach zu jhm: Wilt du volkom̃en ſein/ ſo gehe hin/ verkauffe was du haſt/ vnd gibs den Armen/ ſo wirſt du einen ſchatz im Him̃el haben/ vnd kom̃ vnd folge mir nach.

Iheſus ſagde til hannem/ Vilt du vere fuldkommen/ Da gack hen/ oc ſel huad du haffuer/ oc giff Fattige det/ da ſkalt du haffue it ligende fæ i Himmelen/ oc kom/ oc effterfølg mig.

22. Da der Jüngling das wort höret/ gieng er betrübt von jhm/ denn er hatte vil Güter.

Der Drengen hørde det ord/ gick hand bedrøffuit fra hannem/ Thi hand haffde meget Godz.

Kapitola XIX.

15. A když wzkládal na ně ruce/ odſſel odtud.

A włożywßy nánie rece/ poßedł zonad.

16. A hle geden přiſtaupiw/ řekl gemu: Miſtře dobrý/ co dobrého budu činiti/ abych měl žiwot wěčný?

A oto ieden przyſtapiwßy/ rzekł iemu/ Miſtrzu dobry/ co dobrego mam czynić ábym miał żywot wieczny?

17. Kterýž řekl gemu: Co mne nazýwáſs dobrým: Gediný geſt dobrý/ totiž Bůh. Ale chceſſli do žiwota wgjti/ zachoway Přikázanij.

A on rzekł iemu/ Przeczżemie zowieß dobrym? żaden nie ieſt dobry oprocz iednego/ to ieſt Bogá/ A ieſli chceß do żywotá wnidź/ záchowáy przykazánia.

18. Dij gemu: Která? A Gežijſs řekl gemu: Nezabigeſs/ Nezcyzoložijſs/ Nepokradeſs/ Nepromluwijſs křiwého ſwědectwij.

Rzekł iemu/ Ktore? A powiedział Jezus/ Nie będzieß zabiiał/ nie będzieß cudzołożył/ nie będzieß kradł/ nie będzieß mowić fałßywego świádectwá.

19. Cti Otce twého y Matku twau/ a milowati budeſs bližnjho twého yako tebe ſamého.

Czci oycá y mátkę/ a bliźniego twe° miłowáć będzieß iáko ſámego śiebie.

20. Dij gemu Mládenec: Wſſeho toho oſtřijhal gſem od mladoſti mé/ čehož mi ſe geſſtě nedoſtáwá?

Rzekł mu młodzieniec/ Jam thego wßyſtkiego ſtrzegł z młodośći moiey/ Czegoż mi ießcze niedoſtawá?

21. Řekl gemu Gežijſs: Chceſſli dokonalý býti/ gdi a rozprodey wſſecko cožmáſs/ a rozday chudým/ a budeſs mijti poklad w Nebi: A poď/ a náſledug mne.

Rzekł mu Jezus/ Jeſli chceß być doſkonałym/ idź przeday co iedno maß/ y day vbogim/ á będzieß miał ſkarb w niebie/ á przyßedßy/ podź zá mną.

22. A když vſlyſſal Mládenec to ſlowo/ odſſel ſmuten gſa/ neb měl ſtatku mnoho.

A gdy ty ſłowá młodzieniec vſłyßał/ poßedł ſmutny/ ábowiem miał máiętnośći wiele.

יט

23 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לת
לְתַלְמִידַוְהִי אַמִּין אָמַר
אֶנָא לְכוֹן דְּעַטְלָא הִי
לְעַתִּירָא דְּנֵעוּל לְמַלְכוּת
שְׁמַיָּא:

Onde Iesv diſſe à i ſuoi diſcepoli, Io vi dico in verità, che il ricco difficilmente entrarà nel regno de cieli.

24 תּוּב דֵּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דַּדְלִיל הוּ לְגַמְלָא
לְמֵעַל בְּחָרוּרָא דְּמַחְטָא
אַו עַתִּירָא. דְּנֵעוּל
לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא:

E di nuouo vi dico, egli è piu facile che vn camello paſſi per il pertuſo d'vn'aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

25 תַּלְמִידֵא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ
תַּהְרִין הֲווּ טָב וָאמְרִין
מַנוּ־כַּי מֶשְׁכַּח דְּנִחֵא:

Vdendo queſto i ſuoi diſcepoli ſi ſtupiuano grandemente, dicendo, Chi puo dunque eſſer saluo?

26 חָר בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וָאמַר
לְהוֹן לְוָת בְּנַי־נָשָׁא הָדָא
לָא מֶשְׁכְּחָא לְוָת אֱלָהָא
דֵּין כֹּל מֶדֶם מֶשְׁכְּחָא:

E Iesv riguardandoli, diſſe loro, Appreſſo de gli huomini queſto è impoſsibile, ma appreſſo Iddio ſon poſsibili tutte le coſe.

27 הָידֵין עְנָא כֵּאפָא
וֶאמַר לֵהּ הָא חְנַן שְׁבַקְן
כֹּל מֶדֶם וְאָתֵין בָּתְרָךְ
מָנָא־כַּי נֶהְוֵא לַן:

Allor Pietro riſpondendo, gli diſſe, Ecco noi habbian laſſato il tutto, & habbianti ſeguito, che coſa dunque n'haueremo noi?

28 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין
אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּאנְתּוֹן
דְּאָתִיתוּן בָּתְרַי בְּעָלְמָא
חַדְתָּא מָא דְּיָתֵב בְּרֵהּ
דְּאֶנָשָׁא עַל תְּרוֹנוֹס
דְּשׁוּבְחֵהּ תֵּתְבוּן אַף אַנְתּוּן
עַל תְּרֵי־עֲסַר כּוּרְסַוָן
וְתֵדוּנוּן תְּרֵי־עֲסַר שַׁבְטָא
דְּאִיסְרָיֵל:

Iesv diſſe loro, Io vi dico in verità, che voi che m'hauete ſeguitato, ne la rigeneratione, quando il Figliuol de l'huomo ſedrà nel ſeggio de la ſua gloria, ſedrete ancor vos ſopra dodici ſeggij, à giudicare le dodici tribu d'Iſraël.

יט

23 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֶל־תַּלְמִידָיו אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי יֵעָצֵל עָשִׁיר
לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם:

Entonces Ieſus dixo à ſus diſcipulos; Diciertoos digo, que el rico difficilmente entrara enel Reyno de los cielos.

24 וְעוֹד אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם קַל
הוּא לַעֲבוֹר הַגָּמָל בְּעַד חוֹר
הַמַּחַט מִבּוֹא עָשִׁיר אֶל־מַלְכוּת
אֱלֹהִים:

Mas os digo, que mas liuiano trabajo es paſſar vn cable por el ojo de vna aguja, que el rico entrar en el Reyno de Dios.

25 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ תַּלְמִידָיו אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִבְהֲלוּ מְאֹד
לֵאמֹר וּמִי יוּכַל לְהִוָּשֵׁעַ:

Sus diſcipulos oyendo eſtas coſas eſpantaronſe en gran manera, diziendo, Quien pues podrá ſer ſaluo?

26 וַיַּבֵּט יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
אֶת־הָאֲנָשִׁים זֹאת לֹא תוּכַל
לִהְיוֹת אֲבָל אֶת הָאֱלֹהִים כֹּל
תּוּכַלְנָה לִהְיוֹת:

Y mirandolos Ieſus, dixoles, Acerca de los hombres impoſſibile es eſto: mas acerca de Dios todo es poſſible.

27 אָז־עָנָה כֵּיפָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ אֶת־כֹּל אֲשֶׁר
לָנוּ וַנֵּלֵךְ אַחֲרֶיךָ וּמַה יִּהְיֶה לָּנוּ:

Entonces reſpondiendo Pedro, dixole, Heaqui, noſotros hemos dexado todo, y te auemos ſeguido, que pues auremos?

28 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם אָמֵן
אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־אַתֶּם אֲשֶׁר
הֲלַכְתֶּם אַחֲרַי בַּחֲלִיפָה אִם יֵשֵׁב
בֶּן־אָדָם עַל־כִּסֵּא כְבוֹדוֹ תֵּשְׁבוּ
גַּם אַתֶּם עַל־שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה כִסְאוֹת
וְתִשְׁפְּטוּ אֶת־שְׁנֵי עָשָׂר שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל:

Y Ieſus les dixo, De cierto os digo, que voſotros que me aueys ſeguido, quando en la regeneracion ſe aſſentará el Hijo del hombre en el throno de ſu gloria, voſotros tambien os ſentareys ſobre doze thronos para juzgar à los doze tribus de Iſrael.

ιθ'.

23. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν;

Adonc Ieſus dit à ſes diſciples, En verité ie vous di, qu'vn riche entrera difficilement au royaume des cieux.

24. Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Et derechef ie vous di, Il eſt plus aiſé qu'vn chameau paſſe par le pertuis d'vne aiguille, que qu'vn riche entre au royaume de Dieu.

25. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες· τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

Ces choſes ouïes, ſes diſciples s'eſtonnerent fort, diſans, Qui eſt-ce donc qui peut eſtre ſauué?

26. Ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι· παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.

Et Ieſus les regardant leur dit, Quant aux hommes, cela eſt impoſsible: mais quant à Dieu toutes choſes ſont poſsibles.

27. Τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

Adonc Pierre prenant la parole lui dit, Voici nous auons tout delaiſſé, & t'auons ſuiui: que nous en aduiendra-il donc?

28. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ.

Et Ieſus leur dit, En verité ie vous di, que vous qui m'auez ſuiui, en la regeneration, quand le Fils de l'homme ſera aſsis au throne de ſa gloire, vous auſsi ſerez aſsis ſur douze thrones, iugeans les douze lignees d'Iſrael.

CAP. XIX.

23. Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis, Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in regnum cælorum.

Then Jeſus ſaid vnto his diſciples/ Verely I ſay vnto you/ that a rich man ſhal hardly enter into the kingdome of heauen.

24. Et iterum dico vobis, facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cælorum.

And againe I ſay vnto you/ It is eaſier for a camel to go through y eye of a needle/ then for a rich man to enter into the kingdome of God.

25. Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valde, dicentes, Quis ergo poterit ſalvus eſſe?

And when his diſciples heard it/ they were exceedingly amaſed/ ſaying/ Who them can be ſaued?

26. Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis Apud homines hoc impoſſibile eſt, apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt.

And Jeſus beheld them/ and ſaide vnto them/ With men this is vnpoſſible/ but with God all things are poſſible.

27. Tunc reſpondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

Then anſwered Peter/ and ſayde to him/ Behold/ we haue forſaken all/ and followed thee: what ſhall we haue?

28. Ieſus autem dixit illis, Amen dico vobis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione, cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël.

And Jeſus ſayd vnto them/ Verely I ſay to you/ that when the Sonne of man ſhall ſit in the throne of his maieſtie/ ye which followed me in the regeneration/ ſhall ſit alſo vpon twelue thrones/ & iudge the twelue tribes of Jſrael.

Das XIX. Capitel.

23. Jeſus aber ſprach zu ſeinen Jüngern: Warlich ich ſage euch/ ein Reicher wird ſchwerlich ins Himelreich kommen.

Da ſagde Jheſus til ſine Diſciple/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ En Rig kommer Neppelige i Himmerigis rige.

24. Vnd weitter ſage ich euch/ Es iſt leichter daß ein Kamel durch ein nadelöhre gehe/ den das ein Reicher ins Reich Gottes komme.

Oc ydermere ſiger ieg eder/ Det er lettere/ at it Kamel gaar gennem it Naale øye/ Endt at en Rig kommer i Guds rige.

25. Da daß ſeine Jünger höreten/ entſatzten ſie ſich ſehr/ vnd ſprachen: Je/ wer kan denn ſelig werden?

Der hans Diſciple horde det/ bleffue de ſaare forferdede/ oc ſagde/ Huo kand da bliffue ſalig?

26. Jeſus aber ſahe ſie an/ vnnd ſprach zu jnen: Bey den menſchen iſts vnmüglich/ aber bey Gott ſind alle ding müglich.

Da ſaa Jheſus paa dem/ oc ſagde til dem/ Hoſſ Menniſken er det vmueligt/ Men hoſſ Gud/ ere alle ting mulige.

27. Da antworttet Petrus/ vnnd ſprach zu jm: Sihe/ wir haben alles verlaſſen/ vnd ſind dir nachgefolget/ was wirdt vns dafür?

Da ſuarede Peder/ oc ſagde til hannem/ See/ Wi haffue offergiffuit alting/ oc efterfult dig/ Huad ſkulle wi haffue igen?

28. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch/ daß jhr/ die jhr mir ſeidt nachgefolget/ in der Widergeburt/ da des menſchen Son wird ſitzen auf dem Stul ſeiner Herrligkeit/ werdet jhr auch ſitzen auff zwölff Stülen/ vnnd richten die zwölff geſchlechte Jſrael.

Jheſus ſagde til dem/ Sandelige ſiger ieg eder/ At i ſom haffue efterfult mig/ i ſkulle vdi Genfødelſen/ naar Menniſkens Søn ſkal ſide paa ſin Herrligheds ſtoel/ oc ſaa ſide paa tolff Stole/ oc dømme de tolff Jſraelſſ ſlecter.

Kapitola XIX.

23. Tehdy Gežijš řekl Včedlnijkům ſwým : Zagiſtě prawijm wám/že bohatý neſnadně přigde do králowſtwij Nebeſkého.

Tedy Jezus rzekł vczniom ſwoim / Zaprawde powiedam wam/iż bogá thy trudno wnidzie do Kroleſtwá niebieſkiego.

24. A opět prawijm wám : Snázegeſt Welblaudu ſkrze vſſy gehly progijti/ nežli bohatému wgijti do králowſtwij Nebeſkého.

Záſſe powiedam wam/ Łátwiey ieſt Wielbłądowi przez dziurę igielną prześć / niż bogáthemu wnidź do Kroleſtwá niebieſkiego.

25. A vſlyſſawſſe to Včedlnijcy/ diwili ſe welmi / řkauce : Y tehdy kdo bude mocy ſpaſen býti?

Co vſłyſzawſzy vczniowie iego/ zlękli ſie bárzo mowiąc / Ktoż thedy może być zbáwion?

26. A pohleděw Gežijš/ řekl: V lidij geſt to nemožné/ ale v Boha wſſecky wěcy gſau možné.

A Jezus weyzrawſzy ná nie/ rzekł im/ V ludzi to nie podobno ieſt/ ále v Bogá wſzytki rzeczy podobne ſą.

27. Tehdy odpowěděw Petr/ řekl gemu: Hle wy opuſtili gſme wſſecky wěcy/ a ſſli gſme za tebau/ což tehdy mijti budeme?

Tedy Piotr odpowiedáiąc / rzekł iemu/ Otoſmy my opuścili wſzytko y poſzlichmy zá tobą : Coż ſie nam tedy doſtánie?

28. A Gežijš řekl gim : Zagiſtě prawijm wám/ že wy kteřijž gſte náſledowali mne/ w druhém narozenij / když ſedne Syn člowěka na ſtolicy welebnoſti ſwé/ ſedněte y wy na dwanácti ſtolicých / ſaudijce dwanáctero Pokolenij Izrahelſké.

A Jezus rzekł im / Záprawdę powiedam wám/ iż wy ktorzyście zemną ſzli w odrodzeniu/ gdy vſiedzie Syn człowieczy ná ſtholcu chwały ſwey / będziecie y wy ſiedziec ná dwánaście ſtholcách / ſądząc dwánaście pokolenia Izráelſkie.

יט

29 וְכֻל אֱנָשׁ דְּשַׁבֶק בָּתֵּא אַו אַחֵא אַו אַחוָתָא אַו אַבָּא אַו אֶמָּא אַו אַנְתְּתָא אַו בְּנַיָּא אַו קוּרְיָא מֶטוּל שְׁמִי חַד בְּמָאָא יְקַבֵּל וְחַיֵּא דַּלְעָלַם יָארֵת׃

E chiunque hauerà lassato case, ò fratelli, ò sorelle, ò padre, ò madre, è moglie, ò figliuoli, ò campi, per il Nome mio, ne riceuerà per ogni vn cento, & hereditarà la vita eterna.

36 סַגִּיאֵא דֵּין קַדְמָיֵא דְּנֶהֱווֹן אַחְרָיֵא וְאַחְרָיֵא קַדְמָיֵא׃

Ma molti che son primi, saranno vltimi: e gli vltimi saranno primi.

יט

29 וְכָל אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־בַּיִת אוֹ אַחִים אוֹ אֲחָיוֹת אוֹ אָב אוֹ אֵם אוֹ אִשָּׁה אוֹ בָנִים אוֹ שָׂדוֹת בַּעֲבוּר שְׁמִי מֵאָה בַּעֲבוּר אֶחָד יִקַּח וְאֶת־חַיֵּי כָּל־עוֹלָמִים יִירָשׁ׃

Y qualquiera que dexâre casas, o hermanos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o hijos, o tierras, por mi nombre, recibirá ciento tanto, y la vida eterna aurá por heredad.

30 וְרַבִּים יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הָיוּ אַחֲרוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר הָיוּ רִאשׁוֹנִים׃

Mas muchos primeros, serán postreros: y postreros, primeros.

ιθ'.

29. Καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίας, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Et quiconque aura delaissé maisons, ou freres, ou sœurs, ou pere, ou mere, ou femme, ou enfans, ou champs à cause de mon Nom, il en receura cent fois autant, & heritera la vie eternelle.

30. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ ἔσχατοι, πρῶτοι.

Mais plusieurs qui sont primiers, seront derniers: & les derniers seront premiers.

כ

1 דָּמְיָא גֵּיר מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מָרֵא בַּיְתָא דִּנְפַק בְּצַפְרָא דְּיֵאגוּר פָּעֲלֵא לְכַרְמֵהּ׃

Imperoche il regno de cieli è simile ad vn huomo padre di famiglia, il quale vsci fuore, subbito che fu giorno ad allogar de gli operari ne la sua vigna.

2 קָץ דֵּין עַם פָּעֲלֵא מֶן דִּינָרָא בְּיוֹמָא וְשַׁדַּר אֶנּוּן לְכַרְמֵהּ׃

Et essendosi accordato con gli operari per vn denaro il giorno, gli mandò ne la sua vigna.

3 וּנְפַק בִּתְלָת שָׁעִין וַחֲזָא אַחְרָנֵא דְּקָיְמִין בְּשׁוּקָא וּבַטִּילִין׃

Poi vscendo fuore circa l'hora terza, ne vidde de gli altri che si stauano nel mercato otiosi.

4 וְאָמַר לְהוּן זֶלוּ אַף אַנְתּוּן לְכַרְמָא וּמֶדֶם דְּוָלֵא יָהֵב אֲנָא לְכוּן׃

E disse à quelli ancora, Andate ancor voi ne la mia vigna, & io vi darò tutto quello che sarà giusto.

5 הֶנּוּן דֵּין אֶזַלוּ וּנְפַק תּוּב בְּשֵׁת וּבְתְשַׁע שָׁעִין וַעֲבַד הָכְוָתָה׃

Et essi andorno. Et vscendo di nuoue fuore circa la sesta e nona hora, fece il simile.

כ

1 כִּי נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם בַּעַל הַבַּיִת אֲשֶׁר יָצָא מַשְׁכִּים בַּבֹּקֶר לִשְׂכֹּר פּוֹעֲלִים אֶל־כַּרְמוֹ׃

Porque el Reyno de los cielos es semejante à vn hombre, padre de familia, que salió por la mannana à coger peones para su vinna.

2 וְכַאֲשֶׁר יָאַת לַפֹּעֲלִים בְּזוּזָה לַיּוֹם וַיִּשְׁלַח אוֹתָם לְכַרְמוֹ׃

Y concertado con los peones por vn dinero àl dia, embiólos à su vinna.

3 וַיֵּצֵא בְּשָׁעָה הַשְּׁלִישִׁית וַיַּרְא אֲחֵרִים עוֹמְדִים בַּשּׁוּק וּבְטֵלִים׃

Y saliendo cerca de la hora de las tres, vido otros que estauan en la plaça ociosos:

4 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ גַם אַתֶּם לְכַרְמִי וַאֲשֶׁר צְדָקָה הִיא אֶתֵּן לָכֶם׃

Y dixoles, Id tambien vosotros à mi vinna, y daroshé lo que fuere justo.

5 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ עוֹד יָצָא כְּשָׁעָה הַשִּׁשִּׁית וְהַתְּשִׁיעִית וַיַּעַשׂ כְּמוֹ־כֵן׃

Y ellos fueron, Salió otra vez cerca de las seys, y de las nueue horas, y hizo lo mismo.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

ΟΜΟΙΑ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

Car le royaume des cieux est semblable à vn pere de famille, lequel est sorti incontinēt au poinct du iour pour loer des ouuriers pour sa vigne.

2. Συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

Et quand il eut accordé auec les ouuriers à vn denier par iour, il les envoya à sa vigne.

3. Καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.

Puis estant sorti enuiron les trois heures, il en vid d'autres qui estoyent sans besongne au marché.

4. Κἀκείνοις εἶπεν· Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.

Ausquels il dit, Allez-vous en aussi à ma vigne, & ie vous baillerai ce qui sera de raison.

5. Οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐννάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.

Et ils s'y en allerent, Puis sortit derechef enuiron six & neuf heures, & fit de mesme.

CAP. XIX.

29. Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

And whoſoeuer ſhall forſake houſes / or brethren / or ſiſters / or father / or mother / or wife / or children / or landes / for my Names ſake / he ſhall receiue an hundreth fold more / and ſhall inherite euerlaſting life.

30. Multi autem erunt primi, noviſſimi: & noviſſimi primi.

But many that are firſt / ſhalbe laſt / and the laſt ſhalbe firſt.

CAP. XX.

SImile eſt regnum cælorum homini patrifamilias qui exiit primo manè conducere operarios in vineam ſuam.

For the kingdome of heauen is like vnto a certaine houſholder / which went out at the dawning of the day to hire labourers into his vineyarde.

2. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, miſit eos in vineam ſuam.

And hee agreed with the labourers for a penie a day / & ſent them into his vineyard.

3. Et egreſſus circa horam tertiam, vidit alios ſtantes in foro otioſos.

And he went out about the thirde houre / and ſaw other ſtanding idle in the market place.

4. Et dixit illis, Ite & vos in vineam: & quod iuſtum fuerit, dabo vobis.

And ſaide vnto them / Go ye alſo into my vineyarde / and whatſoeuer is right / I will giue you: and they went their way.

5. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa ſextã & nonam horam: & fecit ſimiliter.

Againe hee went out about the ſixt and ninth houre / and did likewiſe.

Das XIX. Capitel.

29. Vnd wer verleſſet Heuſer oder Brůder / oder Schweſter / oder Vater / oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder åcker / vmb meines Namens willen / der wirdts hundertfeltig nemen / vnnd das ewige Leben ererben.

Oc huo ſom offuer giffuer Huſſ / eller Brødre / eller Søſtre / eller Fader / eller Moder / eller Huſtru / eller Børn / eller Agre / for mit Naffn ſkyld / Hand ſkal tage det hundrede folt / oc arffue det euige Liff.

30. Aber vil die da ſind die erſten / werden die letzten / Vnnd die letzten werden die erſten ſein.

Men mange ſom ere de første / bliffue de ſiſte / Oc de ſiſte / ſkulle bliffue de første.

Das XX. Capitel.

DAs Himmelreich iſt gleich einem Haußvater / der am morgen außgieng / Arbeiter zu mieten in ſeinen Weinberg.

HImmerigis rige lignis ved en Hoſbonde / ſom vdgick om morgenen / at leye Arbeydere i ſin Vingaard.

2. Vnd da er mit den Arbeitern eins ward / vmb einen groſchen zum Taglohn / ſandte er ſie inn ſeinen Weinberg.

Oc der hand bleff forligt met Arbeyderne / om en Pending til dagløn / da ſende hand dem i ſin Vingaard.

3. Vnnd gieng auß vmb die dritte ſtunde / vnnd ſahe andere an dem Marckt müſſig ſtehen.

Oc hand gick vd ved den tredie ſtund / oc ſaa andre ſtaa ledige paa Torffuit.

4. Vnd ſprach zu jnen: Gehet jhr auch hin inn den Weinberg / ich wil euch geben was recht iſt.

Oc ſagde til dem / Gaa i oc ſaa bort i Vingaarden / Jeg vil giffue eder huad ret er.

5. Vnnd ſie giengen hin. Abermal gieng er auß / vmb die ſechſte vnnd neundte ſtunde / vnd thet gleich alſo.

Oc de ginge hen. Hand gick atter vd / ved den ſiette oc niende ſtund / oc giorde lige ſaa.

Kapitolá XIX.

29. A každý kdož opuſtij dům / neb Bratřij / neb Seſtry / neb Otce / neb Matku / neb Manželku / neb Syny / a neb Pole pro gměno mě / ſtokrát wijce wezme / a žiwotem wěčným wládnauti bude.

Y wſzelki kthoryby opuſcił domy / ábo bráciá / abo śioſtry / ábo oyca / ábo matkę / ábo żonę / abo dźieci / ábo role dla imienia mojego / tyle ſtokroć weźmie / y żywot wieczny dziedzicznie otrzyma.

30. Mnozý pak prwnij / budau poſlednij : a poſlednij prwnij.

A wiele pierwſzych będą oſtátecznymi / á oſtátecznych pierwſzemi.

Kapitola XX.

POdobno geſt Králowſtwij Nebeſké Cžlowěku Hoſpodáři / kterýž wyſſel hned ráno / aby najal dělnijky na Winicy ſwau.

ABowiem podobne ieſt Kroleſtwo niebieſkie człowiekowi / goſpodarzowi / kthory wyſzedł ſtoro ná świtániu náymowáć robothniki do winnice ſwoiey.

2. A když ſe ſtala ſmlauwa a Dělnijky z Penijze dennijho / poſlal ge na Winicy ſwau.

A gdy ſie zmowił z robothnikámi z Groſzá ná dźień / poſłał ie do winnice ſwoiey.

3. A wyſſed w hodinu třetij uzřel giné na nágmu ani ſtogij prázdnij.

Y wyſzedſzy około trzeciey godźiny / vyzrał drugie ktorzy ſtali ná rynku prożnuiac.

4. Y řekl gim : Gdětež y wy na Winicy mau : a co bude ſprawedliwého / dám wám.

Y rzekł im / Idźcie y wy do winnice / á coby ſpráwiedliwego było / dám wam.

5. A oni ſſli. Opět pak wyſſel při ſſeſté a dewáté hodině / a učinil též.

A oni poſzli: Záſię wyſzedſzy około ſzoſtey y dźiewiątey godźiny / tákże vczynił.

כ

6 וּלְאַפֵּי חַד־עֶסְרֵא שָׁעִין נְפַק וְאַשְׁכַּח אַחְרָנֵא דְּקָיְמִין וּבַטָּלִין וְאָמַר לְהוֹן מָנָא קָיְמִין אַנְתּוּן יַוְמָא כֻּלֵּהּ וּבַטְּלִין׃

Poi circa l'hora vndecima, vſcendo fuore, ne trouò de gli altri che ſi ſtauano pure otioſi, e dice loro, Perche vi ſtate voi qui tutto'l dì otioſi?

7 אָמְרִין לֵהּ דְּלָא אֱנָשׁ אַגְרַן אָמַר לְהוֹן זֵלוּ אַף אַנְתּוּן לְכַרְמָא וּמֶדֶּם דְּוָלֵא נָסְבִין אַנְתּוּן׃

Eſſi gli dicono, Percioche niuno ci ha allogati. Egli dice loro, Andateuene ancor voi ne la mia vigna, e riceuerete tutto quello che ſarà giuſto.

8 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא אָמַר מָרֵא כַּרְמָא לְרַב בַּיְתֵהּ קְרִי לְפָעֲלֵא וְהַב לְהוֹן אַגְרְהוֹן וְשָׁרָא מֶן אַחְרָיֵא וְעַד־מָא לְקַדְמָיֵא׃

Venuta che fu la ſera, il padron de la vigna dice al ſuo fattore, Chiama gli operari, e paga loro la mercede, comminciando da gli vltimi infino à i primi.

9 וְאָתוּ הָנוּן דְּחַד־עֶסְרֵא שָׁעִין נְסַבוּ דִּינָר דִּינָר׃

Et arriuati quelli ch'erano venuti circa l'vndecima hora, riceuerono ciaſcuno vn denaro.

10 וְכַד אֶתוּ קַדְמָיֵא סַבַרוּ דְּיַתִּיר שָׁקְלִין וְשַׁקְלוּ דִּינָר דִּינָר אַף הָנוּן׃

Poi venendo i primi, ſi penſauano di douer riceuer piu: e riceuerono pur anch'eſſi, ciaſcuno vn denaro.

11 וְכַד שְׁקַלוּ רַטַּנוּ עַל מָרֵא בַּיְתָא׃

E riceuutolo, mormorauano contra'l padre di famiglia.

12 וְאָמְרִין הָלֵין אַחְרָיֵא חֲדָא שָׁעָא עֲבַדוּ וְאַשְׁוִית אִנּוּן עַמַּן דַּשְׁקַלַן יוּקְרֵהּ דְּיַוְמָא וְחוּמֵהּ׃

Dicendo, Queſti vltimi hanno lauorato vn'hora ſola, e tu gli hai fatti pari à noi che habbiam portato il peſo del giorno, & il calore.

כ

6 וּכְעַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁעָה יָצָא וַיִּמְצָא אֲחֵרִים עוֹמְדִים בְּטֵלִים וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה פֹּה עוֹמְדִים אַתֶּם כָּל־הַיּוֹם בְּטֵלִים׃

Y ſaliendo cerca de las onze horas, halló otros que eſtauan ocioſos, y dixoles, Porque eſtays aqui todo el dia ocioſos?

7 אָמְרוּ לוֹ כִּי אִישׁ לֹא שָׂכַר אוֹתָנוּ אָמַר אֲלֵיהֶם לְכוּ גַּם אַתֶּם בְּכַרְמִי וַאֲשֶׁר צְדָקָה הִיא תִּקָּחוּ׃

Dizenle ellos, Porque nadie nos ha cogido. Dizeles, Id tambien voſotros à la vinna, y recibireys loque fuere juſto.

8 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב אָמַר אֲדוֹן הַכֶּרֶם לָאִישׁ אֲשֶׁר נִצָּב עַל־הַכֶּרֶם קְרָא לַפּוֹעֲלִים וְתֵן לָהֶם אֶת־הַשָּׂכָר הָחֵל מֵאַחֲרוֹנִים עַד־הָרִאשׁוֹנִים׃

Y quando fue la tarde del dia, el ſennor de la vinna dixo à ſu procurador, Llama los peones, y págales el jornal comencando deſde los poſtreros haſta los primeros.

9 וְהָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּשָׁעָה עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה בָּאוּ אִישׁ אִישׁ אֶת־זוּזוֹ לָקָחוּ׃

Y viniendo los que auian venido cerca de las onze horas, recibieron cada vno vn dinero.

10 וַיָּבוֹאוּ הָרִאשׁוֹנִים וַיַּחְשְׁבוּ כִּי יוֹתֵר מֵאֵלֶּה לְקָחְתָּם וַיִּקְחוּ גַּם הֵמָּה אִישׁ אֶת־זוּזוֹ׃

Y viniendo tambien los primeros, penſaron que auian de recebir mas: mas tambien ellos recibieron cada vno vn dinero.

11 וְכַאֲשֶׁר לָקְחוּ הֵלִינוּ עַל־בַּעַל־הַבַּיִת׃

Y tomando lo murmurauan contra el padre de la familia.

12 לֵאמֹר כִּי־הָאֵלֶּה הָאַחֲרוֹנִים אַחַת שָׁעָה פָּעֲלוּ וַתַּשְׁוֶה אוֹתָם לָנוּ אֲשֶׁר אֶת־מַשְּׂאַת הַיּוֹם וְאֶת־הַחֹם נָשָׂאנוּ׃

Diziendo; Eſtos poſtreros han hecho vna hora, y has los hecho iguales à noſotros, que auemos lleuado la carga y el calor de dia.

κ.

6. Περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργοὺς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;

Et enuiron les onze heures il ſortit, & en trouua là d'autres qui eſtoyent ſans beſongne, auſquels il dit, Pourquoi vous tenez-vous ici tout le iour à rien faire?

7. Λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἂν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.

Ils lui reſpondirent, Pource que perſonne ne nous à loés. Et il leur dit, Allez-vous-en auſsi à ma vigne, & vous receurez ce qui ſera de raiſon.

8. Ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.

Quand donc le ſoir fut venu, le maiſtre de la vigne dit à celui qui auoit charge de ſes affaires, Appele les ouuriers, & leur paye leur loyer: commençant de puis les derniers iuſques aux premiers.

9. Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.

Adonc ceux deuers les onze heures eſtans venus, ils receurẽt chacun vn denier.

10. Ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.

Or quand les premiers furent venus, ils cuidoyent plus receuoir: mais ils receurent auſsi chacun vn denier.

11. Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου.

Et l'ayans receu, murmuroyent contre le pere de famille.

12. Λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.

Diſans, Ces derniers-ici n'ont beſongné qu'vne heure, & tu les as faits pareils à nous, qui auons porté le faix du iour & le hasle.

CAP. XX.

6. Circa undecimam verò exiit, & invênit alios ſtantes, & dicit illis, Quid hîc ſtatis tota die otioſi.

And he went about the eleuenth houre / & found other ſtanding idle / & ſaid vnto them / Why ſtand ye here all the day idle?

7. Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineã, (& quòd iuſtum fuerit, accipietis.)

They ſaid vnto him / Becauſe no man hath hired vs. He ſaid to them, / Goe ye alſo into my vineyarde / and whatſoeuer is right / that ſhall ye receiue.

8. Cum ſerò autem factum eſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à noviſſimis uſque ad primos.

And when euen was come / the Maſter of the vineyarde ſayde vnto his ſtewarde / Call the labourers / and giue them theyr hyre / beginning at the laſt / till thou come to the firſt.

9. Cùm veniſſent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt ſingulos denarios.

And they which were hired about the eleuenth houre / came and receiued euery man a penny.

10. Venientes autem & primi, arbitrati ſunt quòd plus eſſent accepturi: acceperunt autem & ipſi ſingulos denarios.

Nowe when the firſt came / they ſuppoſed that they ſhould receiue more / but they likewiſe receiued euery man a penny.

11. Et accipientes murmurabant adverſus patremfamiliâs.

And when they had receiued it / they murmured againſt the Maſter of the houſe.

12. Dicentes, Hi noviſſimi una hora fecerunt: & pares illos nobis feciſti qui portavimus pondus diei & æſtus.

Saying / Theſe laſt haue wrought but one houre / and thou haſt made them equall vnto vs / which haue borne the burden / and heate of the day.

Das XX. Capitel.

6. Vmb die eilffte ſtunde aber gieng er auß / vnd fand andere müſſig ſtehen / vnd ſprach zu jnen: Was ſtehet jr hie den gantzen tag müſſig?

Men ved den elleffte ſtund gick hand vd / oc fant andre ſtaa ledige / oc ſagde til dem / Hui ſtaa i her den gantſke tag ledige?

7. Sie ſprachen zu jhm: Es hat vns niemand gedinget: Er ſprach zu jnen: Gehet jr auch hin in den Weinberg / vnd was recht ſein wirdt / ſoll euch werden.

De ſagde til hannem / Der leyde ingen oſſ. Han ſagde til dem / Gaa i oc ſaa hen i Vingarden / oc huad ret er / ſkulle i faa.

8. Da es nun Abend ward / ſprach der Herr des Weinbergs zu ſeinem Schaffner: Ruffe den Arbeitern / vnd gib jhnen den Lohn / vnd heb an / an den letzten / biß zu den erſten.

Der det bleff nu afften / ſagde Herren for Vingaarden til ſin Foget / Kalde Arbeyderne / oc giff dem Løn / Oc begynde paa de ſiſte / indtil de førſte.

9. Da kamen die vmb die eilffte ſtunde gedinget waren / vnd empfieng ein jeglicher ſeinen Groſchen.

Da komme de / ſom vaare leyde ved den elleffte ſtund / oc finge huer ſin Pending.

10. Da aber die erſten kamen / meineten ſie / ſie würden mehr empfahen / vnd ſie empfiengen auch ein jeglicher ſeinen Groſchen.

Men der de førſte komme / mente de at de ſkulde faaet mere / Oc de finge oc ſaa huer ſin Pending.

11. Vnd da ſie den empfiengen / murreten ſie wider den Haußvater.

Men der de finge den / knurrede de mod Hoſbonden.

12. Vnd ſprachen: Diſe letzten haben nur eine Stunde gearbeitet / vnd du haſt ſie vns gleich gemacht / die wir des tages Laſt vnnd die Hitze getragen haben.

Oc ſagde / Diſſe ſiſte haffue ekon arbeydet en ſtund / oc du haffuer giord dem lige met oſſ / wi ſom haffue baaret dagens Byrde oc Hede.

Kapitola XX.

6. Při gedenácté pak hodině wyſſel / a nalezl giné an ſtogij y řekl gim: Proč tuto ſtogjte celý den prázdnij?

Potym okolo iedennaſtey godziny wyſſedſzy / nalazł drugie ktorzy ſtali prożnuiacy / y rzekł im / Przecz thu ſtoicie cały dzien prożnuiacy?

7. Řkau gemu: Neb žadný nás nenagal. Djij gim: Gdětež y wy na Winicy mau / a což bude ſprawedliwého wezmete.

Rzekli mu / Iż nas żaden nie náiął: Rzekł im / Idźcie y wy do winnice / á coby było ſprawiedliwego / weżmiecie.

8. A když byl wečer / řekl Pán Winaři ſwému: Powolay dělnijkůw / a zaplať gim mzdu / počna od poſlednijch až do prwnijch.

A gdy wieczor przyſzedł / rzekł pan winnice ſprawcy ſwemu / Zawołay robotnikow / y odday im zapłátę / poczawſzy od oſthatnich áż do pierwſzych.

9. A když přiſſli ti kteříž byli při gedenácté hodině přiſſli / wzal geden každý po Penijzy.

A gdy przyſzli oni ktorzy o iedennaſtey godzinie byli zmowieni / wzięli káżdy po groſzu.

10. Přiſſedſſe prwnij / domnijwali ſe žeby měli wijce wzýti: ale wzali gſau y oni geden každý po Penijzy.

Przyſzedſzy też y pierwſzy / mniemáli żeby wiecey wziąć mieli / ále wzięli y oni káżdy po groſzu.

11. A wzawſſe / reptali proti Hoſpodáři.

A wziąwſzy / ſzemráli przeciw goſpodarzowi.

12. Řkauce: Tito poſlednij gednu hodinu toliko dělali / a rowné gij ge nám včinil / kteříž gſme neſli Břijmě dne y horko.

Mowiąc / Ci oſtáteczni iedne godzine robili / á ty śie nam vczynił rownymi / ktorzyſmy ciężká praca dniá y też vpalenie znośili.

כ

13 הוּ דֵּין עֲנָא וַאמַר לְחַד מֶנְּהוֹן חַבְרִי לָא מַעֲוֵל אֲנָא בָּךְ לָא הֲוָא בְּדִינָר קַצְתְּ עַמִּי׃

Et egli riſpondendo, diſſe ad vn di loro, Amico, io non ti fo gia torto: non t'accordaſti tu con meco per vn denaro?

14 סַב דִּילָךְ וְזֶל צָבֵא אֲנָא דֵּין דַּלְהָנָא אַחֲרָיָא אֶתֵּל אַיךְ דְּלָךְ׃

Togli il tuo, e vattene: io voglio dare à queſt'vltimo tanto quanto a te.

15 אוֹ לָא שַׁלִּיט לִי דְּמֵדֶם דְּצָבֵא אֲנָא אֶעְבֵּד בְּדִילִי אוֹ עַיְנָךְ בִּישָׁא דַּאֲנָא טָב אֲנָא׃

Non è egli lecito far de le coſe mie quel ch'io voglio? L'occhio tuo è egli maligno, perche io ſon buono?

16 הָכַנָּא נֶהֱוּוֹן אַחֲרָיֵא קַדְמָיֵא וְקַדְמָיֵא אַחֲרָיֵא סַגִּיאִין אִנּוּן קְרַיָּא וַזְעוּרִין גְּבַיָּא׃

In queſto modo gli vltimi ſaranno primi, & i primi vltimi. Percioche molti ſon chiamati, e pochi eletti.

17 עֲתִיד הֲוָא דֵּין יֵשׁוּע דְּנֵסַק לְאוּרְשֶׁלֶם וְדַבַּר לִתְרֵעֲסַר תַּלְמִידַוְהִי בַּיְנַוְהִי וְלְהוֹן בְּאוּרְחָא וְאמַר לְהוֹן׃

E ſalendo IESV in Ieruſalem, preſe da parte nel camino i ſuoi dodici diſcepoli, e diſſe loro.

18 הָא סָלְקִין חֲנַן לְאוּרְשֶׁלֶם וּבְרֵהּ דְּאֱנָשָׁא מֶשְׁתְּלֵם לְרַבַּי כָּהֲנָא וְלְסָפְרֵא וַנְחַיְּבוּנָיְהִי לְמַוְתָא׃

Ecco noi ſagliamo in Ieruſalem, & il Figliuol de l'huomo ſarà dato ne le mani de principali Sacerdoti, e de gli Scribi, e condannarannolo à morte.

19 וְנַשַׁלְמוּנָיְהִי לְעַמְמֵא וְנִבַזְחוֹן בֵּהּ וְנֶנַגְּדוּנָיְהִי וְנִזְקְפוּנָיְהִי וְלְיוֹמָא דַּתְלָתָא יְקוּם׃

E darannolo in poter de Gentili ad eſſer ſchernito, flagellato, e crocifiſſo, & il terzo dì riſuſcitarà.

כ

13 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לְאֶחָד מֵהֶמָּה מֵרֵעִי אֵינֶנִּי עֹשֶׂה לְךָ חָמָס הֲלֹא בְזוּזָה תֵּאוֹת לִי׃

Y el reſpondiendo dixo à vno deellos, Amigo, no te hago agrauio. No te concertaſte conmigo por vn dinero?

14 קַח אֲשֶׁר לְךָ וָלֵךְ כִּי־רָצִיתִי לָאַחֲרוֹן הַזֶּה לָתֵת כְּמוֹ לָךְ׃

Toma lo que es tuyo, y vete: y quiero dar à eſte poſtrero como á ti.

15 אוֹ הֲלֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת אֶת־אֲשֶׁר אֶרְצֶה בְּעִנְיָנַי אוֹ אִם עֵינְךָ תָּרוֹעַ כִּי־אֲנִי מֵטִיב הוּא׃

No me es licito à mi hazer lo que quiero en mi coſas? Es malo tu ojo, porque yo ſoy büeno?

16 כָּכָה יִהְיוּ הָאַחֲרוֹנִים רִאשׁוֹנִים וְהָרִאשׁוֹנִים אַחֲרוֹנִים כִּי רַבִּים נִקְרָאוּ וּמְעַטִּים נִבְחָרוּ׃

Anſi los primeros ſerán poſtreros: y los poſtreros primeros: porque müchos ſon llamados, mas pocos eſcogidos.

17 וַיַּעַל יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלַם וַיִּקַּח אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידִים בְּסֵתֶר בַּדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר לָהֶם׃

Y ſubiendo Ieſus à Ieruſalem, tomó ſus doze Diſcipulos à parte enel camino, y dixoles.

18 הִנֵּה אֲנַחְנוּ עוֹלִים יְרוּשָׁלַיְמָה וּבֶן הָאָדָם יִמָּסֵר לְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְלַסּוֹפְרִים וַיְחַיְּבוּהוּ לַמָּוֶת׃

Heaqui ſubimos à Ieruſalem: y el Hijo del hombre ſerá entregado à los principes de los ſacerdotes, y à los Eſcribas: y condenarlohan à muerte?

19 וְיִמְסְרוּהוּ לַגּוֹיִם לְהָלִיץ לְהוּסֵר וְלִתְלוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם׃

Y entregarlo han à las Gentes para que lo eſcarnezcan, y açoten, y crucifiquen: mas àl tercero dia reſſuſcitarâ.

κʹ.

13. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν· Ἑταῖρε οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;

Et il reſpondit à l'vn d'eux, & dit. Compagnon, ie ne te fai point de tort: n'as-tu pas accordé auec moi à vn denier?

14. Ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.

Pren ce qui eſt tien, & t'en va: mais ſi ie veux donner à ce dernier autant comme à toi.

15. Ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;

Ne m'eſt-il pas loiſible de faire ce que ie veux de mes biens? Ton œil eſt-il malin de ce que ie ſuis bon?

16. Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Ainſi les derniers ſeront premiers· & les premiers, derniers: car pluſieurs ſont appeles, mais peu esleus.

17. Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς.

Et Ieſus montant en Ieruſalem, print à part ſur le chemin ſes douze diſciples, & leur dit.

18. Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ.

Voici, nous montons en Ieruſalem, & le Fils de l'homme ſera liuré aux principaux Sacrificateurs & aux Scribes, & ils le condamneront à mort.

19. Καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et le liureront aux nations pour s'en mocquer, & le fouëtter, & crucifier: mais au troiſieme iour il reſſuſcitera.

CAP. XX.

13. At ille reſpondens, uni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nónne ex denario conveniſti mecum?

And hee anſwered one of them/ ſaying/ Friende/ I do thee no wrong: dideſt thou not agree with me for a penny?

14. Tolle quod tuum eſt, & vade: volo autem & huic noviſſimo dare ſicut & tibi.

Take that which is thine owne/ and goe thy way: I will giue vnto this laſt/ as much as to thee.

15. Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam eſt quia ego bonus ſum?

Is it not lawfull for me to do as I will with mine owne? Is thine eye euill becauſe I am good?

16. Sic erunt noviſſimi, primi: & primi, noviſſimi. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

So the laſt ſhall be firſt/ and the firſt laſt: for many are called/ but fewe choſen.

17. Et aſcendens Ieſus Ieroſolymam, aſſumpſit duodecim diſcipulos ſecreto, & ait illis.

And Jeſus went vp to Jeruſalem/ and tooke the twelue diſciples apart in ẏ way/ and ſaid vnto them.

18. Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte.

Beholde/ we goe vp to Jeruſalem/ and the Sonne of man ſhall be deliuered vnto the chiefe Prieſtes/ and vnto the Scribes/ and they ſhall condemne him to death.

16. Et tradent eum Gentibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die reſurget.

And ſhall deliuer him to Gentiles/ to mocke/ and to ſcourge/ & to crucifie him but the third day he ſhall riſe againe.

Das XX. Capitel.

13. Er antwortet aber/ vnd ſaget zu einem vnter jnen: Mein Freund/ ich thu dir nicht vnrecht/ Biſt du nicht mit mir eins worden vmb einen Groſchen?

Hand ſuarede/ oc ſagde til en aff dem/ Min Ven/ ieg gør dick icke wret/ Eſt du icke forligt met mig om en Pending?

14. Nim was dein iſt/ vnd gehe hin. Ich will aber diſem letzten geben/ gleich wie dir.

Tag det dit er/ oc gack hen. Jeg vil giffue denne ſiſte/ lige ſom dig.

15. Oder hab ich nicht macht zu thun/ was ich will/ mit dem meinen? Siheſt du darumb ſcheel/ daß ich ſo gůtig bin?

Eller haffuer ieg icke mact til/ at gøre met mit/ huad ieg vil? Seer du der faare wert/ at ieg er god?

16. Alſo werden die letzten die erſten/ vnd die erſten die letzten ſein. Deñ vil ſind beruffen/ aber wenig ſind außerwehlet.

Saa ſkulle de ſiſte bliffue de førſte/ Oc de førſte de ſiſte. Thi mange ere kallede Men ſaa ere vdualde.

17. Vnd er zoch hinauff gen Jeruſalem/ vnnd nam zu ſich die zwölff Jünger beſonders auff dem wege/ vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand drog hen op til Jeruſalem/ oc tog de tolff Diſciple ſerdelis til ſig paa veyen/ oc ſagde til dem.

18. Sihe/ wir ziehen hinauff gen Jeruſalem/ Vnd des Menſchen Son wird den Hohenprieſtern vnd ſchrifftgelerten überantwortet werden/ vnd ſie werden jn verdammen zum Tode.

See wy reyſe hen op til Jeruſalem/ Oc Menniſkens Søn ſkal antuordis de Ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ Oc de ſkulle fordømme hannem til døde.

19. Vnd werden jn überantwortten den Heiden/ zu verſpotten/ vñ zu geiſſeln/ vnd zu creutzigen/ vnd am dritten tage wird er wider aufferſtehen.

Oc ſkulle antuorde Hedninge hannem/ til at beſpaatte oc at hudſtryge/ oc at kaarsfeſte/ Oc paa tredie dag ſkal hand opſtaa igen.

Kapitola XX.

13. A on odpowěděw gednomu z nich/ řekl: Přjteli/ nečinjm tobě křiwdy/ wſſak gſy z Penijze dennjho ſmluwil ſemnau?

A on odpowiedáiac/ rzekł iednemu z nich/ Thowárzyſſu nie czynię krzywdy/ á zaś ſie nie zmowił z groſzá?

14. Wezmiž což twého geſt/ a odegdi: chcy zagiſté y tomuto poſlednjmu dáti yáko y tobě.

Weźmi co twego ieſt/ á idź precz/ chcę ia temu oſtátecznemu dác iáko y tobie.

15. Zdaliž mi neſluſſý včiniti w mém což chcy? čili oko twé neſſlechetné geſt/ že yá dobrý gſem?

Izaż mi ſie nie godzi vczynić z moim co chcę? Abo oko twoie złośćiwe ieſt/ iżem ia dobry?

16. Takkž budau poſlednij prwnij/ a prwnij poſlednij. Nebo mnoho geſt powolaných ale málo wywolených.

Tákći oſtáteczni będą pierwſzemi/ á pierwſzy oſtátecznymi/ Abowiem wiele ieſt wezwánych/ ále málo wybránych.

17. A wſtupuge Gežiš do Geruzaléma/ poyal s ſebau dwanácte Včedlnjkůw ſwých tayně/ y řekl gim.

A gdy ſzedł Jezus do Jeruzálem/ wziął z ſobą dwanáśćie vczniow oſobno ná drodze/ Rzekł im.

18. Ay wſtupupeme do Geruzaléma a Syn člowěka wydán bude Knijžatům Kněžſkým a Miſtrům/ a odſaudijž gey na Smrt.

Otho idziemy do Jeruzálem/ á Syn człowieczy będzie wydan Kſiążętom kapłáńſkim/ y náuczyćielom/ y oſądzą go ná śmierć.

19. A dadij gey cyzýmu Lidu k poſmjwanij/ a k bičowánij/ a k vkřižowánij/ a třetijho dne z mrtwých wſtane.

Y podádzą go pogánom ná to áby ſie z nie° nágráli/ y biczowali go/ y vkrzyżowali go/ á trzecie° dnia powſtanie.

כ

20 הָיְדֵין קֶרְבַת לֵהּ אֶמְהוֹן דַּבְנַי זַבְדַּי הִי וּבְנַיְהָ וְסֶגְדַת לֵהּ וְשָׁאְלָא הֲוָת לֵהּ מֶדֶּם׃

Allor la madre de figliuoli di Zebedeo venne à lui co i suoi figliuoli, inchinandosigli, e domandandoli qualche cosa.

21 הוּ דֵּין אֲמַר לָהּ מָנָא צָבְיָא אַנְתְּי אָמְרָא לֵהּ אֱמַר דְּנֵתְבוּן הָלֵין תְּרֵין בְּנַי חַד מֶן יַמִּינָךְ וְחַד מֶן סֶמָלָךְ בְּמַלְכוּתָךְ׃

Et egli disse, Che vuoi tu? Ella gli dice, Dì, che questi due miei figliuoli seggano nel tuo regno, vno à la tua destra, e l'altro à la sinistra.

22 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לָא יָדְעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאְלִין אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶשְׁתָּא כָּסָא דְּאֶנָא עָתִיד אֶנָא לְמֶשְׁתָּא אַו מַעֲמוֹדִיתָא דְּאֶנָא עָמֵד אֶנָא תֶּעְמְדוּן אָמְרִין לֵהּ מֶשְׁכְּחִינַן׃

E IESV rispondendo, disse, Voi non sapete quel che vi domandate. Potete voi beuere il calice che ho à beuere io? & esser battezati del battesimo, di che son battezato io? Essi gli dicono, Noi possiamo.

23 אֲמַר לְהוֹן כָּסִי תֶּשְׁתּוּן וּמַעֲמוֹדִיתָא דְּאֶנָא עָמֵד אֶנָא תֶּעְמְדוּן דְּתֶתְבוּן דֵּין מֶן יַמִּינִי וּמֶן סֶמָלִי לָא הֲוָת דִּילִי דְּאֶתֵּל אֶלָּא לַאִילֵין דְּתְטַיְבַת מֶן אָבִי׃

Et egli disse loro, Voi beuerete bene il mio calice, e sarete battezati del battesimo, del qual son battezato io: ma il sedere à la mia destra, & à la mia sinistra, non s'appartiene à me il darlo: ma à quelli sarà dato à i quali è apparecchiato dal Padre mio.

24 כַּד דֵּין שְׁמַעוּ עֶסְרָא רְגַזוּ עַל הָנוֹן תְּרֵין אַחִין׃

Et hauendo gli altri dieci vdito questo, si sdegnorono de due fratelli.

25 וְקַרָא אֶנּוּן יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּרִישַׁיְהוֹן דְּעַמְמֵא מָרַיְהוֹן אֶנּוּן וְרַוְרְבָנַיְהוֹן שַׁלִּיטִין עֲלַיְהוֹן׃

E IESV gli chiamò à se, e disse, Voi sapete che i principi de le genti signoreggiano sopra essi, & i grandi esercitano la potesta sopra quelle.

כ

20 אָז קָרְבָה אֵלָיו אֵם בְּנֵי זְבְדִי עִם־בָּנֶיהָ וַתִּשְׁתַּחוּ לוֹ לִשְׁאוֹל שְׁאֵלָתָהּ מִמֶּנּוּ׃

Entonces llegose à el la madre de los hijos de Zebedeo con sus hijos, adorando, y pidiendole algo.

21 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ מַה שְּׁאֵלָתֵךְ וַתֹּאמֶר לוֹ אֱמֹר אֲשֶׁר יֵשְׁבוּ שְׁנֵי בָנַי הָאֵלֶּה אֶחָד לִימִינְךָ וְאֶחָד לִשְׂמֹאלְךָ בְּמַלְכוּתֶךָ׃

Y el le dixo, Que quieres? Ella le dixo, Di que se assienten estos dos hijos mios el vno à tu manderecha, y el otro à tu yzquierda en tu Reyno.

22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לֹא יְדַעְתֶּם מַה־תִּשְׁאֲלוּ הֲתוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁתֶּה וּלְהִטָּבֵל בִּטְבִילָה אֲשֶׁר אֲנִי בָהּ אֶטָּבֵל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו נוּכַל׃

Entonces Iesus respondiendo, dixo, No sabeys lo que pedis, Podeys beuer el vaso que yo tengo de beuer? y ser baptizados del baptismo deque yo soy baptizado? Dicenle ellos Si.

23 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת־כּוֹסִי תִּשְׁתּוּהוּ וּבִטְבִילָה אֲשֶׁר אֲנִי אֶטָּבֵל תִּטָּבֵלוּ אַךְ לָשֶׁבֶת לִימִינִי וְלִשְׂמֹאלִי אֵינֶנּוּ לִי לָתֵת כִּי־אִם אֲשֶׁר נָכוֹן לָהֶם מֵאָבִי׃

El les dize, A la verdad mi vaso beuereys: y del baptismo deque yo soy baptizado, sereys baptizados: mas sentaros à mi manderecha y à mi yzquierda, no es mio dar lo, sino à losque està aparejado de mi Padre.

24 וַיִּשְׁמְעוּ הָעֲשָׂרָה וַיִּכְעֲסוּ עַל־שְׁנֵי הָאַחִים׃

Y como los diez oyeron esto, enojaronse de los dos hermanos.

25 וְיֵשׁוּעַ קָרָא אוֹתָם אֵלָיו וַיֹּאמֶר הֲלֹא תֵדְעוּ כִּי־שָׂרֵי הַגּוֹיִם יִמְשְׁלוּ בָם וְהַגְּדוֹלִים יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם׃

Entonces Iesus llamandolos, dixo, Ya sabeys que los principes, de las Gentes se ensennorean sobre ellas: y losque son Grandes, essecutan sobre ellas potestad.

κʹ.

20. Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.

Lors la mere des fils de Zebedee vint à lui auec ses fils, se prosternant, & lui demandant quelque chose.

21. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ· τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Et il lui dit, Que veux-tu? Elle lui dit, Ordonne que mes deux fils qui sont ici, soyent assis l'vn à ta main droite & l'autre à ta gauche, en ton royaume.

22. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν· οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν; καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ· δυνάμεθα.

Et Iesus respondant, dit, Vous ne sauez que vous demandez: pouuez-vous boire la coupe que ie doi boire, & estre baptizés du baptesme duquel ie doi estre baptizé? Ils lui disent, Nous le pouuons.

23. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι; ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.

Et il leur dit, De vrai vous boirez ma coupe, & serez baptizes du baptesme, duquel ie serai baptizé: mais de seoir à ma main droite au à ma gauche, ce n'est point à moi de le donner, mais il sera donné à ceux ausquels il est preparé de mon Pere.

24. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

Les dix autres ayans ouï cela, furent indignés contre les deux freres.

25. Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

Parquoi Iesus les ayant appelés vers soi, leur dit, Vous sauez que les princes des nations les maistrisent: & les grands vsent d'authorité sur icelles.

CAP. XX.

20. Tunc acceſſit ad eum mater filiorum Zebedæi cū filiis ſuis, adorans & petens aliquid ab eo.

Then came to him the mother of Zebedeus children with her ſonnes / worſhipping him / & deſiring a certaine thing of him.

21. Qui dixit ei, Quid vis? ait illi, Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo.

And hee ſaide vnto her / What wouldeſt thou ? She ſaid to him / Graunt that theſe my two ſonnes may ſit / the one at thy right hand / and the other at thy left hand in thy kingdome.

22. Reſpondens autem Ieſus, dixit, Neſcitis quid petatis. Poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? (*Et baptiſmate quo ego baptizor, baptizari.*) Dicunt ei, Poſſumus.

And Jeſus anſwered and ſaid / Ye know not what ye aſke. Are yee able to drinke of the cuppe that I ſhall drinke of / and to be baptized with the baptiſme that I ſhall bee baptized with? They ſayde to him / Wee are able.

23. Ait illis, Calicem quidem meum bibetis: (*Et baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini.*) ſedere autem ad dexteram meam & ſiniſtram, non eſt meum dare vobis: ſed quibus paratum eſt à patre meo.

And he ſaid vnto them / Ye ſhall drinke in deede of my cup / and ſhall be baptized with the baptiſme / that I am baptized with / but to ſit at my right hand / and at my left hand / is not mine to giue: but it ſhalbe giuen to them for whome it is prepared of my Father.

24. Et audientes decem, indignati ſunt de duobus fratribus.

And when the other tenne heard this / they diſdained at the two brethrē.

25. Ieſus autem vocavit eos ad ſe: & ait, Scitis quia principes gentium dominātur eorum: & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos.

Therefore Jeſus called them vnto him / and ſaide / Ye knowe that the lordes of the Gentiles haue domination ouer them / and they that are great / exerciſe authoritie ouer them.

Das XX. Capitel.

20. Da tratt zu jhm die Mutter der Kinder Zebedei / mit jhren Sönen / fiel für jm nieder / vnd bat etwas von jhm.

Da traadde Zebedei Børns Moder til hannem / met ſine Sønner / falt ned faar hannem / oc bad hannem om noget.

21. Vnd er ſprach zu jr: Was wilt du? Sie ſprach zu jm: Laß diſe meine zwen Söne ſitzen in deinem Reich / einen zu deiner Rechten / vnnd den andern zu deiner Lincken.

Oc hand ſogde til hende / Huad vilt du ? Hun ſagde til hannem / Lad diſſe mine tho Sønner ſide i dit Rige / den ene hoſſ din høyre / oc den anden hoſſ din Venſtre ſide.

22. Aber Jeſus antworttet vnnd ſprach: Jhr wiſſet nicht / was jr bittet. Könnet jr den Kelch trincken / den ich trincken werde / vnd euch tauffen laſſen mit der Tauff / da ich mit getaufft werde? Sie ſprachen zu jhm: Ja wol.

Jheſus ſuarede / oc ſagde / J vide ike / huad i bede om. Kunde i dricke den Kalck / ſom ieg ſkal dricke / oc lade eder døbe / met den Daab / ſom ieg ſkal døbis met? De ſagde til hannem / Ja / vel.

23. Vnd er ſprach zu jnen: Meinen Kelch ſolt jhr zwar trincken / vnd mit der Tauffe da ich mit getauffet werde / ſolt jr getaufft werden. Aber das ſitzen zu meiner Rechten vnd Lincken zu geben / ſtehet mir nicht zu / ſondern denen es bereittet iſt von meinem Vater.

Oc hand ſagde til dem / Min Kalck ſkulle i viſſelige dricke / oc met den Daab / ſom ieg ſkal døbis met / ſkulle i døbis. Men at ſide hoſſ min Høyre oc venſtre ſide ſtaar mig icke til at giffue / Men dem ſom det er bered aff min Fader.

24. Da das die zehen höreten / wurden ſie vnwillig über die zwen Brüder.

Der de Thi det hørde / toge de det til miſtycke met de tho Brødre.

25. Aber Jeſus rieff jhnen zu ſich / vnd ſprach: Jhr wiſſet / daß die weltlichen Fürſten herrſchen / vnd die Oberherrn haben gewalt.

Oc Jheſus kallede dem til ſig / oc ſagde / J Vide / at Verdens Førſter regere / Oc de Ypperlige haffue mact.

Kapitola XX.

20. Tehdy přiſtaupila k němu Matka Synuow Zebedeowých s Syny ſwými / klaněgijce ſe / a proſýce něco od něho.

Tedy przyſzłá do niego mátká ſynow zebedeuſzowych z ſyny ſwymi / dáiac mu chwałcy proſząc nieco od niego.

21. Kterýžto řekl gij: Co chceſs? Řekla gemu: Rzey / ať tito dwa Synowé mogi ſednau / geden na Prawicy twé / a druhý na Lewicy w Králowſtwij twém.

A on iey powiedział / Czego chceſz? A oná mu rzekłá / Rzecz áby śiedzieli ci dwá ſynowie moi / ieden po práwicy twoiey / á drugi po lewicy w Kroleſtwie twoim.

22. Odpowijdage Gežijš / řekl: Newijte zač proſýte. Můžeteli pijti Kalich kterýž yá pijti mám? a křtem gimž yá ſe křtijm křtěni býti? Řekli gemu: Můžeme.

A Jezus odpowiedáiac rzekł / Nie wiecie czego prośicie: Możecieli pić kielich ktory iá bede pił? y krztem ktorym bywam krzczon być okrzczeni? Rzekli mu / Możemy.

23. Dij gim: Kalich zagiſté můg pijti budete / a křtem gimž yá ſe křtijm / pokřtěni budete: ale ſeděti na Prawicy mé a na Lewicy / neniž mé dáti wám / ale kterýmž připraweno geſt od Otce mého.

Thedy im rzekł / Kielichći moy pić bedziecie / y krztem ktorym mie krzczą okrzczeni bedziecie / Ale śiedzieć po práwicy moiey / y po lewicy moiey / nie ieſt moiá rzecz: dác Ale bedzie dano tym ktorym ieſt zgothowano od oycá moiego.

24. A vſlyſſawſſe to deſet / rozhněwali ſe na dwa Bratry.

Co gdy vſłyſzeli drudzy dzieśięć / za złe mieli onym dwiemá bratom.

25. Ale Gežijš powolaw gich k ſobě / řekl: Wijte / že Knijžata Pohanſká panugij nad ſwými: a kteřijž wětſſij gſau / moc vkazugij nad nimi.

A Jezus wezwawſzy ich rzekł im / Wiecie iż Kśiążętá narodow pánuia nad nimi / A ktorzy wielcy ſa / vżywáia zwierzchnośći nad nimi.

כ

26 לָא הָדֵין הָכַנָא יֶהוֵא
בֵּינָתְכוֹן אֶלָּא מַן דְּצָבֵא
בְּכוֹן דִּיהוֵא רַבָּא יֶהוֵא
לְכוֹן מְשַׁמְשָׁנָא׃

Non ſarà gia coſi tra voi: ma chiunque vorra trà voi diuenir grande, ſia voſtro miniſtro.

27 וּמַן דְּצָבֵא בְּכוֹן דִּיהוֵא
קַדְמָיָא יֶהוֵא לְכוֹן עַבְדָּא׃

E chiunque vorrà tra voi eſſer primo, ſia voſtro ſeruitore.

28 אַיכַּנָא דְּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
לָא אֶתָא דִּישְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא
דִּישַׁמֵּשׁ דְיִתֵּל נַפְשֵׁהּ פּ
פּוּרְקָנָא חֲלָף סַגִּיאֵא׃

Si come il Figliuol de l'huomo non è venuto per eſſer ſeruito, ma per ſeruire, e dare l'anima ſua in redentione per molti.

29 וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מֵן א
אַירִיחוֹ אֶתָא הֲוָא בָּתְרֵהּ
כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא׃

E partendoſi eſſi da Ierico, vna gran turba il ſeguitò.

30 וְהָא סַמְיֵא תְּרֵין
יָתְבִין הֲווֹ עַל יַד אוּרְחָא
וְכַד שְׁמַעוּ דְּיֵשׁוּעַ עָבַר יה
יְהַבוּ קָלָא וְאָמְרִין א
אֶתְרַחַם עֲלַין מָרִי בְּרֵהּ
דְּדָוִיד׃

Et ecco due ciechi che ſedeuano lungo la via, vdendo che IESV *paſſaua, gridorono dicendo, Habbi miſericordia di noi Signore, Figliuol de Dauid.*

31 כֶּנְשָׁא דֵּין כָּאֵין הֲווֹ
בְּהוֹן דִּישְׁתַּקוּן וְהֶנּוּן יַת
יַתִּירָאִית אַרִימוּ קָלְהוֹן
וְאָמְרִין מָרַן אֶתְרַחַם עֲלַין
בְּרֵהּ דְּדָוִיד׃

E la turba gli riprendeua, perche taceſſeno, ma eſſi maggiormente gridauano, dicendo, Habbi miſericordia di noi, Figliuol di Dauid.

32 וְקָם יֵשׁוּעַ וְקַרְא אֶנּוּן
וְאָמַר מָנָא צָבֵין אַנְתּוּן
אֶעְבֵּד לְכוֹן׃

E IESV *fermatoſi li chiamò, e diſſe, Che volete voi ch'io vi facci?*

33 אָמְרִין לֵהּ מָרַן דְּית
דְּנֶתְפַּתְּחָן עַיְנַן׃

Eſſi gli dicono, Signore, che ci ſiano aperti gli occhij.

כ

26 וְכָכָה לֹא יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם כִּי־
אִם אֲשֶׁר יַחְפּוֹץ לִהְיוֹת בָּכֶם
גָּדוֹל יְהִי־מְשָׁרֶתְכֶם׃

Mas entre voſotros no ſerá anſi: ſino elque quiſiere entre voſotros hazerſe grande, ſerá vueſtro ſeruidor.

27 וַאֲשֶׁר יַחְפּוֹץ בָּכֶם לִהְיוֹת
הָרִאשׁוֹן יְהִי־עַבְדְּכֶם׃

Y elque quiſiere entre voſotros ſer el primero, ſera vueſtro ſieruo.

28 כַּאֲשֶׁר גַּם הוּא בֶּן־הָאָדָם
לֹא בָא לְהָשָּׁרֵת כִּי אִם לְשָׁרֵת
וְלָתֵת אֶת־נַפְשׁוֹ פִּדְיוֹן לָרַבִּים׃

Como el Hijo del hombre no vino para ſer ſeruido, ſino para ſeruir: y para dar ſu vida en reſcate por muchos.

29 וַיֵּצְאוּ מִן־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו
עַם רָב׃

Entonces ſaliendo ellos de Iericho, ſeguiale gran companna.

30 וְהִנֵּה שְׁנֵי עִוְרִים יֹשְׁבוּ אֶל־
הַדֶּרֶךְ וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־יֵשׁוּעַ יַעֲבוֹר
וַיִּצְעֲקוּ לֵאמֹר חָנֵּנוּ אֲדוֹנֵינוּ בֶּן־
דָּוִד׃

Y heaqui dos ciegos ſentados junto ál camino, como oyeron que Ieſus paſſaua, clàmaron, diziendo, Sennor, Hijo de David, ten miſericordia de noſotros.

31 וְהָעָם גָּעֲרוּ אוֹתָם לְהַחֲשׁוֹת
וְהֵמָּה יוֹתֵר צָעֲקוּ לֵאמֹר חָנֵּנוּ
אֲדוֹנֵינוּ בֶּן־דָּוִד׃

Y la companna les rennia que callaſſen: mas ellos clamauan mas, diziendo, Sennor, Hijo de David, ten miſericordia de noſotros.

32 וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ וַיִּקְרָא לָהֶם
וַיֹּאמֶר מָה תִּרְצוּ אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃

Y parandoſe Ieſus, llamólos, y dixo, Que quereys que haga por voſotros?

33 וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲדֹנָי אֲשֶׁר
תִּפָּקַחְנָה עֵינֵינוּ׃

Dizele ellos, Sennor, que ſean abiertos nueſtros ojos.

κ'.

26. Οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ᾽ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

Mais il ne ſera point ainſi entre vous: ains quiconque voudra eſtre grand entre vous, ſoit voſtre miniſtre.

27. Καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος.

Et quiconque voudra eſtre premier entre vous, ſoit voſtre ſeruiteur.

28. Ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Tout ainſi que le Fils de l'homme n'eſt point venu pour eſtre ſerui, mais pour ſeruir, & donner ſa vie en rançon pour pluſieurs.

29. Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ ἱεριχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

Et comme ils ſe partoyent de Ierico, grande troupe le ſuiuit.

30. Καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες. ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυίδ

Et voici, deux aueugles qui eſtoyent aſſis pres du chemin, ayans ouï que Ieſus paſſoit; crierent, diſans, Seigneur Fils de Dauid, aye pitié de nous.

31. Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον, ἔκραζον, λέγοντες· ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαυίδ.

Et la troupe les tanſa, afin qu'ils ſe teuſſent: mais iceux crioyent tant plus fort, diſans, Seigneur, Fils de Dauid, aye pitié de nous.

32. Καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε· τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

Et Ieſus s'arreſtant les appela, & dit, Que voulez-vous que ie vous face?

33. Λέγουσιν αὐτῷ· κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

Ils lui dirent, Seigneur, que nos yeux ſoyent ouuerts.

CAP. XX.

26. Non ita erit inter vos, ſed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter.

But it ſhall not bee ſo among you: but whoſoeuer will bee great among you/ let him be your ſeruant.

27. Et qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus:

And whoſoeuer will bee chiefe among you/ let him be your ſeruant.

28. Sicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.

Euen as the ſonne of man came not to be ſerued/ but to ſerue/ and to giue his life for the ranſome of many.

29. Et egredientibus illis ab Iericho, ſecuta eſt eum turba multa.

And as they departed from Jericho/ a great multitude followed him.

30. Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, audierũt quia Ieſus tranſiret: & clamaverunt dicentes, Domine, miſerere noſtri, fili David.

And beholde/ two blinde men/ ſitting by the way ſide/ when they heard that Jeſus paſſed by/ cryed ſaying/ O Lord/ the Sonne of Dauid/ haue mercy on vs.

31. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant, dicentes, Domine, miſerere noſtri, fili David.

And the multitude rebuked them/ becauſe they ſhould holde their pace: but they cryed the more/ ſaying/ O Lord/ the Sonne of Dauid/ haue mercy on vs.

32. Et ſtetit Ieſus, & vocavit eos, & ait, Quid vultis ut faciam vobis?

Then Jeſus ſtoode ſtill/ and called them/ and ſaid/ What will ye that J ſhould doe to you?

33. Dicunt illi, Domine, ut aperiantur oculi noſtri.

Then ſayd to him/ Lord/ that our eyes may be opened.

Das XX. Capitel.

26. So ſoll es nicht ſein vnter euch/ ſondern ſo jemand will vnter euch gewaltig ſein/ der ſey euer Diener.

Saa ſkal det icke vere blant eder/ Men der ſom nogen vil vere mectig blant eder/ hand ſkal vere eders Tienere.

27. Vnnd wer da will der fürnemeſt ſein/ der ſey euer Knecht.

Oc huo ſom vil vere den Ypperſte/ hand ſkal vere eders Tienere.

28. Gleich wie des Menſchen Son iſt nicht kommen/ daß er jhm dienen laſſe/ ſondern daß er diene/ vnd gebe ſein Leben zu einer erlöſung für vile.

Lige ſom Menniſkens Søn er icke kommen/ at lade ſig tiene/ Men at hand vilde tiene/ oc giffue ſit Liff til en Genløſelſe for mange.

29. Vnd da ſie von Jericho außzogen/ folgete jhm vil Volcks nach.

Oc der de droge vd fra Jericho/ fulde meget Folck effter hannem.

30. Vnd ſihe/ zwen Blinden ſaſſen am wege/ vnnd da ſie höreten/ das Jeſus fürüber gieng/ ſchryen ſie/ vnd ſprachen: Ach HERR du Son Dauid/ erbarm dich vnſer.

Oc ſee/ der ſade tho Blinde hoſſ veyen/ Oc der de hørde/ at Jheſus gick frem/ robte de/ oc ſagde/ Ah HERRE/ du Dauids Søn/ Forbarme dig offuer oſſ.

31. Aber das Volck bedrohet ſie/ daß ſie ſchweigen ſolten. Aber ſie ſchryen vielmehr/ vnd ſprachen: Ach HERR/ du Son David/ erbarm dich vnſer.

Da truede Folcket dem/ at de ſkulde tie. Men de robte meget mere/ oc ſagde/ Ah HERRE/ du Dauids ſøn/ Forbarme dig offuer oſſ.

32. Jeſus aber ſtund ſtille/ vnd rieff jhnen/ vnd ſprach: Was wolt jhr/ daß ich euch thun ſoll?

Da ſtod Jheſus ſtille/ oc kallede at dem/ oc ſagde/ Huad ville i/ at ieg ſkal gøre eder?

33. Sie ſprachen zu jhm: HERR/ daß vnſer augen auffgethan werden.

Oc ſagde til hannem/ HERRE/ at vore øyen kunde opladis.

Kapitola XX.

26. Ne tak bude mezy wámi: Ale kdožkoli mezy wámi bude chtjti byti wětſſý/ budiž ſlužebnijk wáſs:

Ale nie ták bedzie miedzy wámi/ owßem ktobykolwiek miedzy wámi chciał wielkim zoſtáć/ niech bedzie ſługa wáßym.

27. A kdožbykoli mezy wámi chtěl byti prwnij/ budiž wáſs ſlužebnijk:

A ktoby kolwiek miedzy wámi chciał pierwßym być/ niech bedzie ſłużebnikiem wáßym.

28. Jakožto Syn Člowěka nepřiſſel/ aby gemu ſlaužili/ ale aby on ſlaužil/ a aby dal žiwot ſwůg na wykaupenij za mnohé.

Jáko Syn człowieczy nie przyßedł áby mu ſłużono/ ále áby ſłużył/ y dał żywot ſwoy wokup zá wiele ich.

29. A když wycházeli z Gerycho/ ſſli za nim záſtupowé mnozý:

A gdy oni wychodzili z Jerychá/ ßło zá nim bárzo wiele ludzi.

30. A ay dwa ſlepij ſedijce v ceſty/ vſlyſſeli žeby Gežijs tady ſſel: Y zwolali/ řkauce: Pane/ ſmilug ſe nad námi Synu Dawidůw.

A oto dwá ślepi śiedzac przy drodze/ vſłyßawßy iż Jezus przeßedł/ záwołáli mowiac/ Zmiłuy ſie nád námi Pánie/ Synu Dawidow.

31. Záſtup pak přimlauwal gim/ aby mlčeli. A oni wijce wolali/ řkauce: Páne/ ſmilug ſe nad námi/ Synu Dawiduow.

Ale oná wielkość ludzi fukáłá ie áby milczeli/ A oni tym wiecey wołáli/ mowiac/ Zmiłuj ſie nád námi Pánie/ Synu Dawidow.

32. Y zaſtawiw ſe Gežijs/ powolal gich k ſobě/ a řekl gim: Co chcete/ ať wám včinijm?

A ſtánawßy Jezus/ záwołáł ich y rzekł/ Co chcecie ábym wam vczynił?

33. Řekli gemu: Pane/ ať ſe otewřau oči náſſe.

Rzekli mu/ Pánie áby ſie otworzyły oczy náße.

כ

34 וְאִתְרַחַם עֲלַיְהוּן וְקָרֶב לְעַיְנַיְהוּן וּבַר שָׁעְתֵהּ אֶתְפַּתַּחוּ עַיְנַיְהוּן וַאֲזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

E IESV essendosene mosso à compassione, toccò i loro occhij : & incontinente gli occhij loro rihebbero la vista, & essi lo seguitorono.

כא

1 וְכַד קְרַב לְאוּרִשְׁלֶם וַאֲתָא לְבֵית־פַּגֵּא עַל גֵּיב טוּרָא דְזַיְתָא שַׁדַּר יֵשׁוּעַ תְּרֵין מִן תַּלְמִידַוְהִי׃

Come si furono auuicinati à Ierusalem, e venuti in Betphage al monte de gli Oliui, allor IESV mandò due discepoli.

2 וַאֲמַר לְהוּן זֶלוּ לַקְרִיתָא הָדָא דְּלוּקְבַלְכוּן וּמֶחְדָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן חֲמָרָת דַּאסִירָא וְעִילָא עַמַּהּ שְׁרוּ אַיְתוּ לִי׃

Dicendo loro, Andate al castello che è à l'incontro di voi, e incontinente trouarete vn'asina legata, & vn polledro con essa : scioglieteli, e conduceteli à me.

3 וְאִן אֱנָשׁ אֲמַר לְכוֹן מֶדֶּם אֱמַרוּ לֵהּ דַּלְמָרַן מֶתְבְּעֵין וּמֶחְדָא מְשַׁדַּר לְהוּן לְכָא׃

E se alcuno vi dirà niente, dite che il Signore n'ha bisogno : e subito gli mandarà.

4 הָדָא דֵין כֻּלָּהּ דַּהֲוָת דְּנֶתְמַלֵּא מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא דְּאָמַר׃

Tutto questo fu fatto, accioche s'adempiesse quello ch'era stato detto per il Propheta che dice.

5 אֱמַרוּ לְבַרַת צְהְיוּן הָא מַלְכֵּכִי אָתֵא לְכִי מַכִּיךְ וְרָכֵיב עַל חֲמָרָא וְעַל עִילָא בַּר אֲתָנָת׃

Dite a la figliuola di Sion, Ecco il tuo Re che viene à te mansueto, e sedendo sopra vn'asina e vn polledro figliuol di quella che è sotto il giogo.

6 וַאֲזַלוּ תַּלְמִידֵא וַעֲבַדוּ אֵיכַנָא דְּפַקֵּד לְהוּן יֵשׁוּעַ׃

Hor i discepoli andorono, e fecero come IESV haueua comandato.

כ

34 וַיָּחָן אוֹתָם יֵשׁוּעַ וַיִּגַּע בְּעֵינֵיהֶם וּמִיָּד רָאוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Entonces Ieſus, auiendo miſericordia de ellos tocó los ojos deellos, y luego ſus ojos recibieron la viſta, y ſiguieronlo.

כא

1 וְכַאֲשֶׁר קָרְבוּ לִירוּשָׁלַיִם וַיָּבוֹאוּ אֶל־בֵּית פַּאגִי אֶל־הַר הַזֵּיתִים אָז שָׁלַח יֵשׁוּעַ שְׁנַיִם תַּלְמִידִים׃

Y como ſe acercaron de Ieruſalem, y vinieron à Beth-phage, àl Monte de las Oliuas, entonces Ieſus embió dos Diſcipulos.

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אֶל־הַטִּירָה אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּמִיָּד תִּמְצְאוּ אֶת־אָתוֹן אֲסוּרָה וְעַיִר אִתָּהּ הַתִּירוּ וְהַגִּישׁוּ אֵלָי׃

Diziendoles, Id àl aldea que eſtá delante de voſotros, y luego hallareys vna aſna atada, y vn pollino con ella : deſatalda y traedmela.

3 וְאִם אִישׁ יֹאמַר לָכֶם מְאוּמָה אִמְרוּ כִּי־אֲדֹנָי יִצְטָרֵךְ בָּם וּמִיָּד יְשַׁלַּח אוֹתָם׃

Y ſi alguno os dixere algo, dezid, E Sennor los ha meneſter : y luego los dexará.

4 וְכָל־זֹאת הָיְתָה לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמַר עַל־הַנָּבִיא לֵאמֹר׃

Y todo eſto fue hecho para que ſe cumplieſſe loque fue dicho por el Propheta, que dixo.

5 אִמְרוּ לְבַת צִיּוֹן הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא עָנִי וְרוֹכֵב עַל־חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן־אֲתוֹנֹת׃

Dezid à la hija de Sion, Heaqui, tu Rey te viene, Manſo, ſentado ſobre vna aſna, y vn pollino hijo de animal de yugo.

6 וַיֵּלְכוּ הַתַּלְמִידִים וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתָם יֵשׁוּעַ׃

Y los Diſcipulos fueron, y hizieron como Ieſus les mandó.

κ'.

34. Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et Ieſus meu de compaſsion toucha leurs yeux : & incontinent leurs yeux recouurerent la veuë, & ils le ſuiuirent.

. ΚΕΦΑΛ. κα'.

Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς βηθφαγῆ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς.

Or quand ils furent pres de Ieruſalem, & furent venus à Beth-phagé, au mont des Oliuiers, lors Ieſus enuoya deux diſciples.

2. Λέγων αὐτοῖς, πορεύθητε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ᾽ αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.

Leur diſant, Allez en la bourgade qui eſt vis à vis de vous, & incontinent vous trouuerez vne aſneſſe attachee, & ſon poulain auec elle : deſtachez les, & me les amenez.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

Que ſi quelcun vous dit quelque choſe, Vous direz que le Seigneur en a à faire : & incontinent il les enuoyera.

4. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος.

Or tout cela ſe fit, afin que fuſt accompli, ce dont auoit eſté parlé par le Prophete, diſant.

5. Εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

Dites à la fille de Sion, Voici, ton Roy vient à toi, debonnaire, & monté ſur vne aſneſſe, & le poulain de celle qui eſt ſous le ioug.

6. Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.

Les diſciples donc s'en allerent, & firent ainſi que Ieſus leur auoit ordonné.

CAP. XX.

34. Miſertus autem eorum Ieſus, tetigit oculos eorum. Et confeſtim viderunt, & ſecuti ſunt eum.

And Jeſus moued with compaſſion touched their eyes / & immediatly their eyes receiued ſight / and they followed him.

CAP. XXI.

ET cum appropinquaſſent Ieroſolymis, & veniſſent Beth phage ad montem oliveti, tunc Ieſus miſit duos diſcipulos.

And when they drew nere to Jeruſalem / and were come to Bethphage / vnto the mount of ẏ Oliues / then ſent Jeſus two diſciples.

2. Dicens eis, Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim invenietis aſinam alligatam & pullum cum ea: ſolvite, & adducite mihi.

Saying to them / Go into the towne that is ouer againſt you / and anon ye ſhall finde an aſſe bound / an a colte with her : looſe them / and bring them vnto me.

3. Et ſiquis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confeſtim dimittet es.

And if any man ſay ought vnto you / ſay ye / that the Lorde hath neede of thē / and ſtraight way he will let them go.

4. Hoc autem factum eſt ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetam, dicentem.

All this was done that it might be fulfilled which was ſpoken by the Prophet / ſaying.

5. Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, & ſedens ſuper aſinam & pullum filium ſubiugalis.

Tell ye the daughter of Sion / Behold thy King commeth vnto thee / meeke & ſitting vpon an aſſe / and a colt / the fole of an aſſe vſed to the yoke.

6. Euntes autem diſcipuli, fecerunt ſicut præcepit illis Ieſus.

So the diſciples wend / and did as Jeſus had commanded them.

Das XX. Capitel.

34. Vnd es jammerte Jeſum / vnd růret jre Augen an / Vnnd als bald wurden ire Augen wider ſehend / vnd ſie folgeten jm nach.

Oc Jheſus ynkedis der offuer / oc hand rørde ved deris øyen / Oc ſtrax bleffue deris øyen ſeendis igen / Oc de effter fulde hannem.

Das XXI. Capitel.

DA ſie nun nahe bey Jeruſalem kamen / gen Bethphage an den Oelberg / ſandte Jeſus ſeiner Jůnger zwen.

DEr de komme nu nær til Jeruſalem til Bethphage / hoſſ Olie bierget / Da ſende Jheſus tho aff ſine Diſciple.

2. Vnnd ſprach zu jnen: Gehet hin in den Flecken / der fur euch ligt / vnd bald werdet jhr eine Eſelin finden angebunden / vnd ein Fůllen bey jr / lőſet ſie auff / vnd fůret ſie zu mir.

Oc ſagde til dem / Gaar bort i den By / ſom ligger faar eder / Oc ſtrax ſkulle i finde en Aſenninde bunden / oc it Føl hoſſ hende / Løſer dem / oc fører dem til mig.

3. Vnd ſo euch jemand etwas wird ſagen / ſo ſprechet der HERR bedarff jhr / ſo bald wird er ſie euch laſſen.

Oc der ſom nogen taler eder noget til / da ſiger / HERREN haffuer dem behoff / ſaa ſkal hand ſtrax lade eder tage dem.

4. Das geſchach aber alles / auff daß erfůllet wůrde / daß geſagt iſt durch den Propheten / der da ſpricht:

Det ſkede altſammen / at det ſkulde fuldkommes, ſom er ſagd ved Propheten / ſom ſiger.

5. Saget der Tochter Zion / Sihe / dein Kőnig kombt zu dir ſanfftmůtig / vnd reitt auff einem Eſel / vnd auff einem Fůllen der laſtbaren Eſelin.

Siger Zions Daatter / See / Din Kong kommer til dig Sactmodig / oc rider paa en Aſen / oc paa den vndertuingt Aſenindis Føl.

6. Die Jůnger gingen hin / vnd theten wie jnen Jeſus befohlen hatte.

Diſciplene ginge hen / oc giorde ſom Jheſus befalede dem /

Kapitola XX.

34. Y ſlitowaw ſe nad nimi Gežijs / doteкl ſe očij gegich. A y hned prohledli / aſſli za nim.

A Jezus vlitowawſzy ſie / dotknal ſie oczu ich / á nátychmiaſt przeyrzáły oczy ich.

Kapitola XXI.

AKdyž ſe přibliјžili k Geruzalému / a přiſſli do Betphage k Hůře Oliwetſké. Tehdy Gežijs poſlal dwa Včedlnijky ſwé.

A Gdy ſie przyblizáli ku Jeruzalem / y przyſzli do Bethfage nád gore oliwna / tedy Jezus poſlal dwu vczniow.

2. Řka gim: Gdětež do Městečka kteréž proti wám geſt / a y hned nalznete Oſlicy přiwázami a Oſlátko s nj: Odwěžtežge / a přiwedte ke mně.

Mowiac k nim / Jdźcie do miáſteczká ktore ieſt przeciwko wam / á nátychmiaſt naydźiecie oſlice vwiazána y oślę z nia / odwiazawſzy / przywiedźcie mi ie.

3. Adjli kdo co wám: řeete / že Pán gich potřebuge: a hned propuſtij ge.

A ieſliby wam co kto rzekł / powiedzcie iż Pan tych rzeczy potrzebuie / ábowiem záraźem pe ſle ie.

4. Toto pak ſtalo ſe proto / aby ſe naplnilo / což geſt powědijno ſkrze Proroka / řkucyho:

A to ſie wſzytko ſtało / áby ſie wypełniło co ieſth powiedźiano przez Proroká mowiacego.

5. Powězte dceři Syonſké: Ay Král twůg běře ſe k tobě tichy / ſedě na Oſlicy a na Oſlátku tě ghu podrobeně.

Powiedźcie corce Syonſkiey / oto Krol twoy idźie do ćebie ćichy / źiedzac ná oſlicy / y ná oſlećiu tey ktora ieſt pod iarzmiem.

6. Y ſſedſſe Včedlnjcy / včinili tak yakož gim přikázal Gežijs.

Szedſzy tedy vczniowie / ták vczynili iáko im był roſkazał Jezus.

כא

7 וַאיְתִיו לְחָמָרָא וַלְעִילָא
וְסָמוּ עַל עִילָא נַחְתַיְהוֹן
וְרָכֵב עַלָוְהִי יֵשׁוּעַ׃

E menorono l'aſina e il polledro, e poſero ſopra eſſi i lor mantelli, e meſſerui ſopra lui à ſedere.

8 וְסוּגָּאָא דְּכֶנְשָׁא מְשַׁוִין
הָוַו מָאנַיְהוֹן בְּאוּרְחָא
אַחְרָנֵא דֵּין פָּסְקִין הָווּ
סַוְכָּא מֵן אִילָנֵא וְרָמֵין
בְּאוּרְחָא׃

Et vna grandiſſima moltitudine diſteſero i lor veſtimenti ne la via : & altri tagliauano de rami de gli arbori, e diſtendeuangli ne la via.

9 כֶּנְשֵׁא דֵּין אִילֵין דְּאָזְלִין
הָוַו קְדָמַוְהִי וְאָתֵין בָּתְרֵה
קָעֵין הָווּ וָאמְרִין אוֹשַׁעְנָא
לַבְרֵהּ דְּדַוִיד בְּרִיךְ הוּ דְּאָתֵא
בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא אוֹשַׁעְנָא
בַּמְרוֹמָא׃

E le turbe che andauano innanzi e quelle che ſeguiuano, gridauano, dicendo, Hoſanna al Figliuol di Dauid, benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore, Hoſanna tu che ſei ne luoghi altiſſimi.

10 וְכַד עַל לְאוּרְשְׁלֶם
אֶתְתְּזִיעַת כֻּלָּהּ מְדִינְתָּא
וָאמְרִין הָווּ מַנוּ הָנָא׃

E come fu entrato in Ieruſalem, tutta la città ſi commoſſe, dicendo. Chi è coſtui?

11 כֶּנְשֵׁא דֵּין אָמְרִין הָווּ
הָנַו יֵשׁוּעַ נְבִיָּא דְּמֵן נָצְרַת
דְּגָלִילָא׃

E le turbe diceuano, Queſto è IESV *quel Profeta da Nazaret di Galilea.*

12 וְעַל יֵשׁוּעַ לְהַיְכְלָא
דְּאַלָהָא וְאַפֵּק לְכֻלְּהוֹן
אִילֵין דְּזָבְנִין וּמְזַבְּנִין בֵּה
בְּהַיְכְלָא וְסַחֵף פָּתוֹרֵא
דַּמְעַרְפָּנֵא וְכוּרְסַוָתָא
דְּהָנוּן דַּמְזַבְּנִין יַוְנֵא׃

IESV *poi entrò nel tempio di Dio, e ſcacciò fuor tutti quelli che vendeuano e comprauano nel tempio : e mandò ſottoſopra i banchi de cambiatori, e le ſedie di coloro che vendeuano le colombe.*

כא

7 וַיַּגִּישׁוּ אֶת־אָתוֹן וְאֶת־הָעַיִר
וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם אֶת־בִּגְדֵיהֶם
וַיִּרְכַּב עֲלֵיהֶם׃

Y truxeron el aſna y el pollino, y puſieron ſobre ellos ſus mantos, y hizieronlo ſentar ſobre ellos.

8 וְרַבִּים מֵהָעָם הִצִּיעוּ אֶת־
בִּגְדוֹתָם בַּדֶּרֶךְ וַאֲחֵרִים כָּרְתוּ
אֶת־עֲנָפִים מֵהָעֵצִים וַיַּצִּיעוּ
בַּדֶּרֶךְ׃

Y muy mucha companna tendian ſus mantos en el camino : y otros cortauan ramos de los arboles, y tendian por el camino.

9 וְהָעָם אֲשֶׁר הֹלְכִים לְפָנָיו
וְאַחֲרָיו קָרְאוּ לֵאמֹר הוֹשִׁיעַ נָא
לְבֶר־דָּוִד בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָֹה
הוֹשִׁיעַ נָא בָּעֶלְיוֹנוֹת׃

Y las compannas que yuan delante, y las que yuan detrás acclamauan diciendo, Hoſanna, al Hijo de Dauid. Bendito el que viene en el nombre del Sennor : Hoſanna, en las alturas.

10 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־יְרוּשָׁלַיִם
וַתִּרְעַשׁ כָּל־הָעִיר לֵאמֹר מִי־
זֶה הוּא׃

Y entrando el en Ieruſalem, toda la ciudad ſe alborotó diziendo, Quien es eſte?

11 וְהָעָם אָמְרוּ זֶה הוּא יֵשׁוּעַ
הַנָּבִיא מִן נְצֶרֶת הַגָּלִיל׃

Y las compannas dezian, Eſte es Ieſus el Propheta de Nazareth de Galilea.

12 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ אֶל־הֵיכַל
אֱלֹהִים וַיְגָרֶשׁ כָּל־מוֹכְרִים
וְקוֹנִים בַּהֵיכָל וְאֶת־שֻׁלְחָנוֹת
הַשֻּׁלְחָנִיִּים הָפַךְ וְאֶת־מוֹשְׁבוֹת
הַמֹּכְרִים אֶת־הַיּוֹנִים׃

Y entró Ieſus en el Templo de Dios, y echó fuera todos los que vendian y comprauan en el Templo; y traſtornó las meſas de los cambiadores, y las ſillas de los que vendian palomas.

κα΄.

7. Ἤγαγον τὴν ὄνον, καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισαν ἐπάνω αὐτῶν.

Et amenerent l'aſneſſe, & le poulain & mirent leurs veſtemens deſſus, & le firent aſſeoir ſur iceux.

8. Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.

Adonc grandes troupes eſtendirent leurs robbes par le chemin, & les autres coupoyẽt des rameaux des arbres, & les eſtendoyent par le chemin.

9. Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαυίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Et les troupes qui alloyent deuant, & qui ſuiuoyent, crioyent, diſans, Hoſanna, au Fils de Dauid, benit ſoit celui qui vient au Nom du Seigneur : Hoſanna es lieux treſ-hauts.

10. Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα· τίς ἐστιν οὗτος;

Et quand il fut entré en Ieruſalem, toute la ville fut eſmeuë, diſant, Qui eſt ceſtui-ci?

11. Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας.

Et les troupes, diſoyent, C'eſt Ieſus le Prophete, de Nazareth de Galilee.

12. Καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.

Et Ieſus entra au temple de Dieu, & chaſſa dehors tous ceux qui vendoyent & achetoyent au temple, & renuerſa les tables des changeurs, & les ſelles de ceux qui vendoyent les pigeons.

CAP. XXI.

7. Et adduxerunt aſinam & pullum: & impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua, & eum deſuper ſedere fecerunt.

And brought the aſſe and the colte/ and put on them their clothes / and ſet him thereon.

8. Plurima autem turba ſtraverunt veſtimenta ſua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & ſternebant in via:

And a great multitude ſpred their garmentes in the way: and other cut downe branches from the trees / and ſtrawed them in the way.

9. Turbæ autem quæ præcedebant & quę ſequebātur, clamabant, dicentes, Hoſanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini: hoſanna, in altiſſimis.

Moreouer / the people that went before / and then alſo that followed / cryed / ſaying / Hoſanna the ſonne of Dauid: bleſſed be hee that commeth in the Name of the Lorde / Hoſanna thou which art in the hieſt heauens.

10. Et cum intraſſet Ieroſolymam, commota eſt univerſa civitas, dicens, Quis eſt hic?

And when he was come into Jeruſalem / al ÿ citie was moued / ſaying / Who is this?

11. Populi autem dicebant, Hic eſt Ieſus propheta, à Nazareth Galilææ.

And the people ſayde / This is Jeſus the Prophet of Nazareth in Galile.

12 Et intravit Ieſus in templum Dei; & eiiciebat omnes videntes & ementes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And Jeſus went into the Temple of God / and caſt out all them that ſolde and bought in the Temple / and ouerthrew the tables of the money changers / & the ſeats of them that ſolde doues.

Das XXI. Capitel.

7. Vnnd brachten die Eſelin vnnd das Füllen/ vnd legten jhre Kleider drauff vnd ſatzten jhn drauff.

Oc hende Aſeninden oc Føllet / Oc lagde deris Klæder der paa / oc ſette hannem der paa.

8. Aber viel Volcks breittet die kleider auff den Weg. Die andern hieben Zweige von den Bäwmen / vnnd ſtreueten ſie auff den Weg.

Oc mange aff Folcket bredde Klæder paa veyen. De andre Hugge Grene aff Træene / oc ſtrødde dem paaveyen.

9. Das Volck aber / das vorgieng vnd nachfolget / ſchrey vnnd ſprach: Hoſianna dem Son David / Gelobet ſey der da kombt in dem Namen des HERREN / Hoſianna inn der höhe.

Men Folcket / ſom gick faare oc fulde effter / robte oc ſagde / Hoſianna Dauids Søn / Loffuet vere den ſom kommer i HERRENS Naffn / Hoſianna i det høye.

10. Vnnd als er zu Jeruſalem einzoch / erreget ſich die gantze Stadt / vnd ſprach: Wer iſt der?

Oc der hand drog ind i Jeruſalem / da oprørdis den gantſke Stadt / oc ſagde / Huo er den?

11. Das Volck aber ſprach: das iſt der Jeſus / der Prophet von Nazareth auß Galilea.

Folcket ſagde / det er Jheſus den Prophete / aff Nazaret vdaff Galilea.

12. Vnd Jeſus gieng zum Tempel Gottes hinein / vnd treib herauß alle Verkauffer vnd Kauffer im Tempel / vnnd ſtieß vmb der Wechßler tiſche / vnnd die Stüle der Taubenkrämer.

Oc Jheſus gick ind i Guds Tempel / oc vddreff alle dem ſom ſolde oc købte i Templen. Oc omſtøtte Vedſlernis bord / oc Due kremernis ſtole.

Kapitola XXI.

7. A přiwedli Oſlicy y Oſlátko/a wložili na ně Raucha ſwá/a gey na wrchu poſadili.

Y przywiedli oślicey oſle / á włozywßy ná nießáty ſwoie / wſádzili go ná nie.

8. Mnohý pak záſtup ſtlali raucha ſwa na ceſtě Ginij pak Ratoleſti z dřijwij ſekali / a metali na ceſtu.

Abárzo wielkie zebránie ludu ſtáli ßáty ſwoie na drodze / á drudzy rabáli gáłązki z drzew y ná drodze ſłáli..

9. A záſtupowé kteřijž napřed ſſli/y ti kteřijž nazad ſſli/ wolali řkauce. Spaſenij Synem Dawidowým / požehnaný kterýž ſe béře we Gménu Páně / ſpaſyž nás na wýſoſtech.

Zebránie thež ludzi ktore wprzod ßły zá nim / krzyknęło mowiác / Hoſánna Synowi Dawidowemu / błogosłáwiony ten kthory idzie w imię Páńſkie / Hoſánná ktoryś ieſt w niebie naywyżßym.

10. A když wgel do Geruzaléma/zbauřilo ſe wſſecko Měſto/řka: Y kdo gē tento?

A gdy wiechał do Jeruzálem / wzruſzyło ſie wßyrko miáſto / mowiác / Ktoż to ieſt?

11. A lidé prawili: Tentoť geſt Gežijš Prorok od Nazarethu Galilegſkého.

A poſpolity lud mowił / Tenci ieſt Jezus on Prorok z Názáreth Gáliley ſkiego.

12. Y wſſel Gežijš do Chrámu Božijho/a wymijtal wſſeckny Prodawače a Kupce z Chrámu/a ſtoly Penězoměnců/ á ſtoly prodáwagijcých Holubice přewracel.

Tedy Jezus wſzedł do Kośćiołá Bożeᵒ / y wygnał wßyſtki ktorzy przedawáli y kupowali w Kośćiele / á ſtoły bánkierzow / y ſtolice tych ktorzy przedawáli gołębie / ſpodwrácał.

כא

13 וַאֲמַר לְהוֹן כְּתִיב הוּ
דְּבַיְתִי בֵּית צְלוֹתָא יִתְקְרֵא
אַנְתּוּן דֵּין עֲבַדְתּוּנָיְהִי מ
מְעַרְתָּא דְּלֶסְטָיֵא׃

Et diſſe loro, Egli è ſcritto, La caſa mia ſi chiamarà la caſa d'oratione: e voi l'hauete fatta vna ſpelonca di ladroni.

14 וְקַרְבוּ לֵהּ בְּהַיְכְלָא
סַמְיֵא וְחַגִּיסֵא וְאַסִּי אֶנּוּן׃

E vennero à lui de ciechi, e de zoppi nel tempio, & egli li riſanò.

15 כַּד חֲזוֹ דֵּין רַבַּי כָּהֲנֵא
וּפְרִישֵׁא תֶּדְמְרָתָא דַּעֲבַד
וְטַלְיֵא דְּקָעֵין בְּהַיְכְלָא
וָאמְרִין אוֹשַׁעְנָא לִבְרֵהּ
דְּדָוִיד אֶתְאַבַּשׁ לְהוֹן׃

Allora i principali Sacerdoti e gli Scribi vedendo le coſe marauiglioſe ch'egli haueua fatte, & i fanciulli che gridauano nel tempio, e diceuano, Hoſanna al Figliuol di Dauid, ſe nè ſdegnorono.

16 וָאמְרִין לֵהּ שָׁמַע אַנְתְּ
מָנָא אָמְרִין הָלֵין אָמַר
לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִין מֶמְתּוּם לָא
קְרֵיתוּן דְּמֶן פּוּמָּא דְּטַלְיֵא
וְדַיָּלוּדֵא תַּקְנַת תֶּשְׁבּוּחְתָּא׃

E diſſergli, Odi tu quello che coſtor dicono? E IESV dice loro, Si. Non hauete voi mai letto, per bocca de fanciulli e di quei che lattano, faceſti perfetta la laude.

17 וּשְׁבַק אֶנּוּן וּנְפַק לֵהּ
לְבַר מֶן מְדִינְתָּא לְבֵית־
עַנְיָא וּבָת תַּמָּן׃

E laſſandoli, ſe n'vſcì fuor de la città, & andò in Betania, & iui alloggiò.

18 בְּצַפְרָא דֵּין כַּד הֲפַךְ
לַמְדִינְתָּא כְּפֶן׃

La mattina poi ritornando egli à la città hebbe fame.

19 וַחְזָא תְּתָא חֲדָא
בְּאוּרְחָא וְאֶתָא לְוָתָהּ וְלָא
אַשְׁכַּח בָּהּ מֶדֶּם אֶלָּא אֶן
טַרְפֵּא בַּלְחוֹד וֶאֱמַר לָהּ
לָא יְהוֹון בֵּכִי תּוּב פֵּאָרָא
לְעָלַם וּמֶחְדָא יֶבְשַׁת
תְּתָא הָי׃

E vedendo vn fico ne la via s'accoſtò ad eſſo, e non vi trouò niente ſu, ſe non le foglie ſolamente, e diſſeli, Non naſca di te mai piu frutto da hora innanzi, e ſubbito il fico ſeccò.

כא

13 וַיֹּאמֶר לָהֶם נִכְתָּב כִּי־בֵיתִי
בֵּית הַתְּפִלָּה יִקָּרֵא וְאַתֶּם עֲשִׂיתֶם
אוֹתוֹ לִמְעָרַת פָּרִיצִים׃

Y dizeles, Eſcripto eſtá, Mi Caſa, Caſa de oracion ſerà llamada: mas voſotros cueua de ladrones la aueys hecho.

14 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו עִוְרִים וּפִסְחִים
בַּהֵיכָל וַיִּרְפָּא אוֹתָם׃

Entonces vinieron à el ciegos y coxos en el Templo, y ſanólos.

15 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ שָׂרֵי־הַכֹּהֲנִים
וְסוֹפְרִים אֶת־הַפְּלָאוֹת אֲשֶׁר
עָשָׂה וְאֶת־הַנְּעָרִים קוֹרְאִים
בַּהֵיכָל לֵאמֹר הוֹשַׁע נָא לְבֶן־
דָּוִד וַיִּכְעָסוּ׃

Mas los principes de los Sacerdotes y los Eſcribas, viendo las marauillas que hazia, y los mochachos acclamando en el Templo, y diziendo, Hoſanna àl Hijo de Dauid, enojaronſe:

16 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲלֹא־תִשְׁמַע
אֶת־אֲשֶׁר הָאֵלֶּה אוֹמְרִים וְיֵשׁוּעַ
אָמַר אֲלֵיהֶם אַךְ הֲלֹא קְרָאתֶם
כִּי מִפִּי עוֹלְלִים וְיוֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז׃

Y dixeronle, Oyes loque eſtos dizen? Y Ieſus les dize, Si. Nũca leyſtes, De la boca de los ninnos y de losque maman perficionaſte el alabança?

17 וַיַּעֲזֹב אוֹתָם וַיֵּצֵא לְחוּץ
הָעִיר אֶל־בֵּית־עֲנִיָּה וַיָּלֶן שָׁם׃

Y dexandolos, ſalioſe fuera de la ciudad à Bethania: y poſó alli.

18 וַיָּשָׁב־בַּבֹּקֶר אֶל־הָעִיר
וַיִּרְעָב׃

Y por la mannana boluiendo à la Ciudad, tuuo hambre.

19 וַיַּרְא תְאֵנָה אַחַת עַל־הַדֶּרֶךְ
וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְלֹא מְאוּמָה מָצָא
בָהּ כִּי־אִם הֶעָלִים לְבַדָּם
וַיֹּאמֶר לָהּ לֹא עוֹד מִמֵּךְ פְּרִי יִהְיֶה
לְעוֹלָם וַתִּיבַשׁ פִּתְאֹם הַתְּאֵנָה׃

Y viendo vna higuera cerca del camino, vino à ella, y no halló nada en ella, ſino hojas ſolamente: y dixole, Nunca mas nazca de ti fruto para ſiempre. Y luego la higuera ſe ſecó.

κα'.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς· γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Et leur dit, Il eſt eſcrit, Ma maiſon ſera appelee maiſon de priere: mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

14. Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Adonc des aueugles & des boiteux vindrent à lui au temple, & il les guerit.

15. Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαυὶδ, ἠγανάκτησαν.

Mais quand les principaux Sacrificateurs & les Scribes eurent veu les merueilles qu'il auoit faites, & les enfans criens au temple, & diſans, Hoſanna au Fils de Dauid, ils en furent indignes.

16. Καὶ εἶπον αὐτῷ· ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

Et lui dirent, Ois-tu ce que ceux-ci diſent? & Ieſus leur dit, Ouï: ne leuſtes-vous iamais, Tu as accompli la louange par la bouche des enfans, & de ceux qui tettent?

17. Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.

Et les ayant laiſſés, il ſortit hors de la ville, pour s'en aller en Bethanie, & logea là.

18. Πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε.

Or le matin comme il retournoit en la ville, il eut faim.

19. Καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτὴν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

Et voyant vn figuier, qui eſtoit ſur le chemin, ils s'y adreſſa, & n'y trouua rien ſinon des fueilles ſeulement, & lui dit, Que plus ne naiſſe aucun fruict de toi à iamais, & incontinent le figuier ſecha.

CAP. XXI.

13. Et dicit eis, Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

And ſaide to them / It is written / Mine houſe ſhal be called the houſe of prayer: but ye haue made it a denne of theeues.

14. Et acceſſerunt ad eum cæci, & claudi in templo: & ſanavit eos.

Then the blinde / & the halt came to him in the Temple / and he healed them.

15. Videntes autem principes ſacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hoſanna filio David: indignati ſunt.

But when the chiefe Prieſts & Scribes ſawe the marueils that hee did / and the children crying in the Temple / and ſaying / Hoſanna the Sonne of Dauid / they diſdained.

16. Et dixerunt ei, Audis quid iſti dicunt? Ieſus autem dixit eis, Vtique, nunquam legiſtis, Quia ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem?

And ſayd vnto him / Heareſt thou what theſe ſay? And Jeſus ſaid vnto them / Yea: read yee neuer / By the mouth of babes and ſucklinges thou haſt made perfite the praiſe?

17. Et relictis illis, abiit foras extra Civitatem in Bethaniam: ibiq; manſit.

So he left them / and went out of the citie vnto Bethania / and lodged there.

18. Manè autem revertens in Civitatem, eſuriit.

And in the morning as he returned into the citie / he was hungrie.

19. Et videns fici arborem unam ſecus viam, venit ad eam: & nihil invenit in ea niſi folia tantum, & ait illi, Nūquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum. Et arefacta eſt continuò ficulnea.

And ſeeing a figge tree in the way / hee came to it / & found nothing thereō / but leaues onely / and ſayde to it / Neuer fruite growe on thee hence forwardes. And anon the figge tree withered.

Das XXI. Capitel.

13. Vnd ſprach zu jnen: Es ſtehet geſchriben: Mein Hauß ſoll ein Bethauß heiſſen / Jr aber habt eine Mördergruben drauß gemacht.

Och ſagde til dem / Der ſtaar ſcreffuet / Mit Huſſ / ſkal kaldis it Bedehuſſ / Men i haffue giort en Røſſuere Kule der aff.

14. Vnd es giengen zu jm Blinden vnnd Lamen im Tempel / vnnd er heilete ſie.

Oc der ginge Blinde oc Halte til hannem i Templen / oc hand helbredede dem.

15. Da aber die Hohenprieſter vnd Schrifftgelerten ſahen die Wunder / die er thet / vnnd die Kinder im Tempel ſchreyen vnnd ſagen: Hoſianna dem Son Dauid: wurden ſie entrüſtet.

Men der de Ypperſte Preſter oc Scrifftklaage ſaae de vnderlige Gerninger / ſom hand giorde / oc at Børnene robte i Templen oc ſaade / Hoſianna Dauids Søn / da toge de det til miſtycke.

16. Vnd ſprachen zu jm: Höreſt du auch / was dieſe ſagen? Jeſus ſprach zu jnen: Ja / habt jr nie geleſen / Auß dem munde der Vnmündigen vnnd Seuglingen haſt du lob zugericht?

Oc ſagde til hannem / Hører du oc huad diſſe ſige? Jheſus ſagde til dem / Ja / Haffue i aldri læſt / Aff de Vmyndigis oc Diendismund haffuer du bered Loff?

17. Vnd er ließ ſie da / vnd gieng zur Stadt hinauß gen Bethanien / vnnd bleib daſelbſt.

Oc hand forlod dem til der / oc gick hen vdaff Staden Bethanien / oc bleff der.

18. Als er aber deß Morgens wider in die Stadt gieng / hungerte jhn.

Der hand om morgenen gick til Staden igen / hungrede hannem.

19. Vnd er ſahe einen Feigenbaum an dem Wege / vnd gieng hinzu / vnd fand nichts daran / denn alleine bletter / vnd ſprach zu jm: Nun wachſe auff dir hinfort nimmermehr keine Frucht. Vnnd der Feigenbaum verdorret als balde.

Oc hand ſaa it Figen træ hoſſ veyen / oc gick der til / oc fant inted der paa / vden aleniſte Bladene / Oc hand ſagde til det / Nu voxe aldri mere nogen fruct paa dig. Oc Figen træet viſnede ſtrax.

Kapitola XXI.

13. A řekl gim: Pſánoť geſt / Dům můg / Dům Modlitby ſlauti bude: ale wy včinili gſte gey peleſſij lotrowſkau.

Y rzekł im / Nápiſano ieſt / Dom moy / dom modlitwy názwán będźie / á wyśćie gi vczynili iáſkinią zboycow.

14. Y přiſtaupili k němu ſlepij a kulhawij w Chrámě / a vzdrawil ge.

Tedy przyſtąpili k niemu ſlepi y chromi w kośćiele / á vzdrowił ie.

15. Widauce pak wrchnij Kněžij a Zákonijcy diwy kteréž činil / a dijtky ani wolagij w Chrámě / a prawij: Spaſenij Synem Dawidowým / rozhněwali ſe.

A obaczywſzy Kśiążętá kápłáńſkie y náuczyćielowie dźiwy ktore był vczynił / y dźieci ktore wołáły w kośćiele / y mowiły Hoſánná ſynowi Dawidowemu / rozgniewáli ſie.

16. A řekli gemu: Slyſſiſſ-liž co tito prawij? A Gežiſs řekl gim: Y owſſem / zdali gſte nikdý nečtli / že z auſt Nemluwňátek a těch kteříž prſy požíwagij / dokonal gſy chwálu?

Y rzekli mu / Słyſzyſz co ći mowią? A Jezus rzekł im / Słyſzę / Nieczytáliśćie nigdy / iż z vſt niemowiątek y tych ktorzy ſſą pierſi / wygotowałeś chwałę?

17. A opuſtiw ge / ſſel wen z Měſta do Bethaný / a tu zuoſtal.

A opuśćiwſzy ie / wyſzedł precz z miáſta do Bethániey / y thamże nocował.

18. Rano pak nawracuge ſe do Měſta / zlačněl.

Tedy ráno gdy ſie wroćił do miáſtá / łaknął.

19. A wida geden Fijkowý Strom podlé ceſty / přiſſel k němu / a nenalezl na něm nic / gedině liſtij toliko / y řekl gemu: Nikdy wijce neroď ſe z tebe owotce na wěky. Y vſchlo hned dřewo Fijkowé.

Y vyzrawſzy niektore figowe drzewo ná drodze / przyſtąpił k niemu / y nie nálazł nic ná nim / iedno liśćie ſámo / y rzekł / Niechay ſie więcey z ciebie owoc nie rodźi ná wieki / y vſchło záraźem figowe drzewo.

כא

20 וחזו תלמידא ותהרו ואמרין איכנא בר שעתה יבשת תתא :

Il che vedendo i diſcepoli, ſi marauigliorono, dicendo, Come s'è in vn ſubbito ſeccato il fico.

21 ענא ישוע ואמר להון אמין אמר אנא לכון דאן תהוא בכון הימנותא ולא תתפלגון לא בלחוד הדא דתתא תעבדון אלא אפן לטורא הנא תאמרון דאשתקיל ופל בימא תהוא :

E Iesv riſpondendo, diſſe loro, Io vi dico in verità, che ſe voi hauerete fede, e non dubitarete, non ſol farete queſto ch'è ſtato fatto al fico, ma anco ſe voi direte à queſto monte, Leuati, e gittati nel mare, ſarà fatto.

22 וכל מדם דתשאלון בצלותא ותהימנון ת תסבון :

E tutte le coſe che voi domandarete ne l'oratione, credendo, le otterrete.

23 וכד אתא ישוע ל להיכלא קרבו לה רבי כהנא וקשישא דעמא כד מלף ואמרין לה בא באינא שולטן הלין עבד אנת ומנו יהב לך שול שולטנא הנא :

Eſſendo egli poi venuto nel tempio, s'accoſtorono a lui, mentre ch'egli inſegnaua, i principali Sacerdoti, & i Vecchij del popolo dicendo, Con quale autorità fai tu queſte coſe? e chi t'ha data queſta autorità?

24 ענא ישוע ואמר להון אשאלכון אף אנא מלתא חדא ואן תאמרון לי אף אנא אמר אנא לכון באינא שולטנא הלין עבד אנא :

Iesv riſpondendo, diſſe loro, Io ancora domandarò voi d'vna coſa: laqual ſe voi mi direte, ancor io dirò à voi con quale autorità io fò queſte coſe.

25 מעמודיתה דיוחנן מן אימכא איתיה מן שמיא הי או מן בני־נשא הנון דין מתרעין הוו בב בנפשהון ואמרין דאן נאמר מן שמיא אמר לן על מנא לא הימנתוהי :

Il Batteſimo di Giouanni donde era egli? dal cielo, o da gli huomini? Et eſſi diſcorreuano tra ſe medeſimi, dicendo, Se noi diciamo, dal cielo, egli ci dirà, Perche dunque non gli hauete voi creduto?

יא

20 ויראו התלמידים ויתמהו לאמר איך פתאום יבשה התאנה:

Entonces viendo eſto los Diſcipulos, marauillados dezian, Como ſe ſecó luego la higuera.

21 ויען ישוע ויאמר להם אמן אני אומר לכם אם תהיה לכם אמונה ולא תסתפקו אין זאת לבד בתאנה תעשו כי־אם להר הזה תאמרו הנשא והשתלך בים ויהיה :

Y reſpondiendo Ieſus dixoles, De cierto os digo, que ſi tuuierdes fe, y no dudardes, no ſolo hareys eſto à la higuera, mas ſi à eſte mōte dixerdes, Quitate, y echate en la mar, ſerá hecho.

22 וכל אשר תשאלו בתפלה מאמינים תקחו :

Y todo loque pidierdes con oracion creyendo, lo recibereys.

23 וכאשר בא אל־ההיכל ובלמדו נגשו אליו שרי הכהנים וזקני העם לאמר במה שלטון אתה עשה האלה ומי נתן לך את־שלטון הזה :

Y como vino àl Templo, los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos del Pueblo, enſennando el, llegaron à el diziendo, Conque autoridad hazes eſto? y quien te dió eſta autoridad?

24 ויען ישוע ויאמר להם אשאלכם גם אני דבר אחד אשר אם תאמרו לי גם אני אמר לכם במה שלטון אלה עשיתי :

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Yo tambien os preguntaré vna palabra: la qual ſi me dixerdes, tambien yo os diré conque autoridad hago eſto.

25 הטבילת יוחנן מאין היא אם מן השמים או מן־האנשים והם חשבו בנפשם לאמר אם נאמר מן־השמים יאמר לנו ולמה לא האמנתם לו :

El baptiſmo de Ioan de donde era? del cielo, o de los hombres? Ellos entonces penſaron entre ſi, diziendo, Si dixeremos, Del cielo; dezir nos há, Porque pues no le creyſtes.

κα΄.

20. Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;

Les diſciples ayans veu cela, s'eſmerueillerent, diſans, Comment eſt le figuier à l'inſtant deuenu ſec.

21. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.

Ieſus reſpondant leur dit, En verité ie vous di, pourueu que vous ayez foy, & que vous ne ſoyez point en doute, non ſeulement vous ferez ce qui à eſté fait au figuier: mais auſsi ſi uous dites a ceſte montagne, Oſte-toi, & te iette en la mer, cela ſe fera.

22. Καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.

Et quoi que vous demandiez en priant, ſi vous croyez, vous le receurez.

23. Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερὸν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

Puis quand il fut venu au temple, les principaux Sacrificateurs, & les Anciens du temple vindrent à lui comme il enſeignoit, & dirent, De quelle authorité fais-tu ces choſes? & qui eſt celui qui t'a donné ceſte authorité?

24. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Ieſus reſpondant leur dit, Ie vous interroguerai auſsi d'vne choſe, laquelle ſi vous me dites, ie vous dirai auſsi de quelle authorité ie fai ces choſes.

25. Τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ᾽ ἑαυτοῖς, λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ.

Le Bapteſme de Iehan d'où eſtoit-il? du ciel, ou des hommes? Or ils diſputoyent en eux-meſmes, diſans, Si nous diſons, Du ciel: Il nous dira, Pourquoi donc ne l'auez-vous point creu?

CAP. XXI.

20. Et videntes diſcipuli mirati ſunt dicentes, Quomodo continuò aruit?

And when his diſciples ſaw it/they marueiled / ſaying / Howe ſoone is the figge tree withered.

21. Reſpondens autem Ieſus, ait eis, Amen dico vobis, ſi habueritis fidẽ, & non hæſitaveritis non ſolum de ficulnea facietis, ſed & ſi mõti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare: fiet:

And Jeſus anſwered and ſaid vnto them / Verely J ſay vnto you / if yee haue fayth/ an doute not / yee ſhall not onely doe that/which J haue done to the figge tree / but alſo if ye ſay vnto this mountaine / Take thy ſelfe away / and caſt thy ſelfe into the ſea / it ſhal be done.

22. Et omnia quæcunque petieritis in oratione credẽtes, accipietis.

And whatſoeuer ye ſhall aſke in prayer/ if ye beleeue / ye ſhall receiue it.

23. Et cum veniſſet in templum, acceſſerunt ad eum docentem, principes ſacerdotum, & ſeniores populi, dicentes, In qua poteſtate hæc facis? Et quis tibi dedit hanc poteſtatem?

And when hee was come into the Temple/ the chiefe Prieſts / and the Elders of the people came vnto him / as hee was teaching / & ſayd / By what authoritie doeſt thou theſe things? and who gaue thee this authoritie.

24. Reſpondens Ieſus dixit eis, Interrogabo vos & ego unum ſermonem: quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio.

Then Jeſus anſwered and ſayde vnto them/ J alſo wil aſke of you a certaine thing / which if ye tell me / J likewiſe will tell you by what authoritie J doe theſe things.

25. Baptiſmus Iohannis, unde erat? è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter ſe dicẽtes, Si dixerimus è cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidiſtis illi.

The baptiſme of John whence was it? from heauen / or of men? Then they reaſoned among them ſelues / ſaying / If we ſhall ſay / From heauen / he wil ſay vnto vs / Why did ye not then beleeue him?

Das XXI. Capitel.

20. Vnd da das die Jůnger ſahen/ verwunderten ſie ſich / vnd ſprachen: Wie iſt der Feigenbaum ſo bald verdorret?

Oc der Diſciplene ſaa det / forundrede de dem / oc ſagde / Huorledis viſnede Figen træet ſaa ſnart?

20. Jeſus aber antwortet / vnnd ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch / ſo jhr glauben habt / vnd nicht zweiffelt / ſo werdet jhr nicht allein ſolchs mit dem Feigenbaum thun/ ſondern ſo jhr werdet ſagen zu diſem Berge/heb dich auff / vnnd wirff dich ins Meer / ſo wirdts geſchehen.

Jeſus ſuarede / oc ſagde til dem / Sandelige ſiger ieg eder / der ſom i haffue troen / oc icke tuile / Da ſkulle i icke aleniſte gøre ſaadant met Figen træet / Men der ſom i ſige til dette Bierg / Løft dig op oc kaſt dig ned i Haffuet / da ſkal det ſke.

22. Vnnd alles was jhr bittet im Gebet / ſo jhr glaubet / ſo werdet jrs empfahen.

Oc alt det i bede om i eders bøn / der ſom i tro / da ſkulle i faa det.

23. Vnd als er in den Tempel kam/ tratten zu jm / als er lehret / die Hohenprieſter/vnd die Elteſten im Volck vnd ſprachen: Außwaſer macht thuſt du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben?

Oc ſom hand kom i Templet / da traadde til hannem ſom hand lerde de Yuerſte Preſter oc de Eldſte blant Folcket / oc ſagde / Aff huad mact gør du dette? Oc huo haffuer giffuet dig denne mact?

24. Jeſus aber antworttet / vnnd ſprach zu jhnen: Jch will euch auch ein wort fragen / ſo jr mir das ſaget/ will ich euch ſagen / auß waſer macht ich das thu.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Jeg vil oc ſpørre eder at it ord / Der ſom i ſige mig det / da vil ieg ſige eder / aff huad mact ieg gør dette.

25. Wo her war die Tauffe Johannis? war ſie vom Himmel / oder von den Menſchen? Da gedachten ſie bey ſich ſelbs/vnd ſprachen: Sagen wir/ ſie ſey vom Himel geweſen / ſo wirdt er zu vns ſagen: Warumb glaubet jhr jm denn nicht?

Hueden vaar Johannis Daab? Vaar hand aff Himmelen / eller aff Menniſken? Da tenckte de ved ſig ſelff / oc ſagde / Sige wi / hand vaar aff Himmelen / Da ſiger hand til oſſ / Hui trode i hannem da icke?

Kapitola XXI.

20. A widauce Včedlnijcy diwili ſe/řkauce: Kterak geſt y hned vſchlo?

To thedy vyzrawſzy vczniowie/dziwowali ſie mowiac/ Jákoż nátychmiaſt vſchlo figowe drzewo?

21. A odpowěděw Gežijš/ řekl gim: Zagiſtě prawijm wám/budeteli mijti Wijru/a nebudeteli pochybowati/ netoliko to Fijkowému dřewu včinjte/ale kdybyſſte y této Hoře řekli: Zdwihnj ſe a wrz ſebau do Moře/ſtanek ſe.

A odpowiedáiac Jezus / rzekł im/Záprawdę powiedam wam/ieſlibyście mieli wiárę á nie wathpili/nie tylko tho co ſie ſtało z figowym drzewem vczynicie/ále też gdybyście they gorze rzekli / Podnieś ſię á rzuć ſię w morze / zſtánie ſię.

22. A wſſeckny wěcy za kteréžkoli proſyti budete na Modlitbě wěřijce/wezmete.

J wſzytki rzeczy o ktore proſić będziecie w modlitwie wierząc/weźmiecie.

23. A když přiſſel do Chrámu/přiſtaupili k němu Knijžata Kněžſká a Starſſij Lidu když včil/řkauce: W které mocy tyto wěcy činijš? a kdo geſt tobě tu moc dal?

A gdy on przyſzedł do Kościołá/Kſiążętá kápłáńſkie y ſtárſzy z ludu/przyſtąpili k niemu gdy vczył/y mowili/Ktorą mocą to czyniſz? á kthoć dał tę zwierzchność?

24. Odpowěděw Gežijš/ řekl gim: Otážiť ſe y já wás o gedné wěcy/o kteréžto powjteli mi/y já wám powjm kterau mocy tyto wěcy činim.

A Jezus odpowiedáiac rzekł im / Spytam ia też was o iedne rzecz/ ktorą ieſli mi powiecie / ia też wam powiem ktorą mocą to czynię.

25. Křeſt Janůw odkud geſt byl/z Nebe čili z Lidj? A oni myſlili mezy ſebau/řkauce: Dijmeli z Nebe/dijť nám: Proč gſte pak newěřili gemu?

Krzeſt Janow zkad był/z niebá czyli z ludzi? A oni myſlili ſami w ſobie/mowiac/Jeſli powiemy z niebá/rzecze nam/Czemużeście tedy nie vwierzyli iemu?

כא

26 וְדִנְאמַר מֶן בְּנַי־נָשָׁא דָחֲלִינַן מֶן כֶּנְשָׁא כֻּלְהוֹן גֵּיר אַיךְ נְבִיָא אָחִידִין הֲוַו לְיוֹחַנָן׃

E ſe diciamo, Dagli huomini, noi temiamo la turba, percioche tutti hanno Giouanni per Profeta.

27 וַעֲנַו וְאָמְרִין לֵהּ לָא יָדְעִינַן אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַף לָא אֶנָא אָמַר לְכוֹן בְּאַיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֶנָא׃

E coſi riſpondendo à I E S V *diſſero, Noi non lo ſappiamo. Et egli diſſe à loro, Ne io ancor dico à voi con quale autorità io fo queſte coſe.*

28 מָנָא דֵּין מִתְחֲזֵא לְכוֹן גַּבְרָא חַד אִית הֲוָא לֵהּ בְּנַיָּא תְּרֵין וְקַרֶב לְוָת קַדְמָיָא וְאֶמַר לֵהּ בְּרִי זֶל יַוְמָנָא פְּלוֹח בְּכַרְמָא׃

Hor che vi pare? Vn huomo haueua due figliuoli: & accoſtatoſi al primo diſſe, Figliuol mio, vattene hoggi à lauorar ne la mia vigna.

29 הוּ דֵּין עֲנָא וְאֶמַר לָא צָבֵא אֶנָא בְּחַרְתָא דֵּין אֶתְתְּוִי וְאֶזַל׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Io non voglio andarui: ma poi pentitoſi, v'andò.

30 וְקַרֶב לְוָת אַחְרָנָא וְאֶמַר לֵהּ הָכְוָת הוּ דֵּין עֲנָא וְאֶמַר אֶנָא מָרִי וְלָא אֶזַל׃

Et accoſtatoſi à l'altro, diſſe il ſimile. Et egli riſpondendo diſſe, Io v'andarò, ſignore: e non v'andò.

31 מַנוּ מֶן הָלֵין תְּרַיְהוֹן עֲבַד צֶבְיָנֵה דַּאֲבוּהִי אָמְרִין לֵהּ הַו קַדְמָיָא אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּמָכְסֵא וְזָנְיָתָא קָדְמִין לְכוֹן לְמַלְכוּתָא דַּאֲלָהָא׃

Qual de due fece la volontà del padre? Eſſi gli dicono, Il primo. I E S V *dice loro, Io vi dico in verità, che i publicani e le meretrici vi vanno innanzi nel regno di Dio.*

32 אֶתָא גֵּיר לְוָתְכוֹן יוֹחַנָן בְּאוּרְחָה דְּכֵאנוּתָא וְלָא הַיְמֶנְתּוּהִי מָכְסֵא דֵּין וְזָנְיָתָא הַיְמְנוּהִי אַנְתּוּן דֵּין אַף לָא כַּד חֲזִיתוּן אֶתְתְּוִיתוּן בְּחַרְתָא דְּתְהַיְמְנוּן בֵּהּ׃

Imperoche Giouanni venne à voi per la via de la giuſtitia, e non gli credeſte: ma i publicani e le meretrici gli credettero: e voi ciò vedendo, non vi pentiſte poi per crederli.

כא

26 וְאִם נֹאמַר מִן־הָאֲנָשִׁים נִירָא אֶת־הָעָם כִּי־בְעֵינֵי כֻלָּם הָיָה יוֹחָנָן כְּנָבִיא׃

Y ſi dixeremos, De los hombres; tememos el volgo: porq; todos tienen à Ioan por propheta.

27 וַיַּעֲנוּ לְיֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ לֹא יָדָעְנוּ וַיֹּאמֶר גַּם הוּא אֲלֵיהֶם וְגַם אֲנִי לֹא אֹמַר לָכֶם בְּמָה שִׁלְטוֹן עָשִׂיתִי הָאֵלֶּה׃

Y reſpondiendo à Ieſus dixeron, No ſabemos. Y el tambien les dixo, Ni yo os dirè conque autoridad hago eſto.

28 וּמָה נִרְאֶה לָכֶם אָדָם הָיָה לוֹ שְׁנֵי־בָנִים וַיִּגַּשׁ אֶל־הָרִאשׁוֹן וַיֹּאמֶר בְּנִי לֵךְ הַיּוֹם וּפְעַל בְּכַרְמִי׃

Mas que os parece? Vn hombre tenia dos hijos: y llegando àl primero, dixole, Hijo ve oy à trabajar en mi vinna.

29 וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה וְאַחֲרֵי כֵן יָשׁוּב וַיֵּלֵךְ׃

Y reſpondiendo el, dixo, No quiero. Mas deſpues arrepentido, fue.

30 וַיִּגַּשׁ אֶל־הַשֵּׁנִי וַיֹּאמֶר כָּכָה וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר אֵלֵךְ אֲדֹנִי וְלֹא הָלַךְ׃

Y llegando àl otro, dixole de la miſma manera. y reſpondiendo el, dixo, Yo ſennor voy. Y no fue.

31 מִי מִשְּׁנֵיהֶם הָאֵלֶּה עָשָׂה רְצוֹן אָבִיו אָמְרוּ לוֹ הָרִאשׁוֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי בַּעֲלֵי עֲבֵירָה וְזוֹנוֹת יֵלְכוּ לִפְנֵיכֶם בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Qual de los dos hizo la voluntad del padre? Dizen ellos, El primero. Dizeles Ieſus, De cierto os digo que los publicanos y las rameras os van delante àl Reyno de Dios.

32 כִּי בָא אֲלֵיכֶם יוֹחָנָן בְּדֶרֶךְ הַצְּדָקָה וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ וּבַעֲלֵי עֲבֵירָה וְהַזּוֹנוֹת הֶאֱמִינוּ לוֹ וְאַתֶּם רְאִיתֶם וְלֹא עֲשִׂיתֶם תְּשׁוּבָה אַחֲרֵי כֵן לְהַאֲמִין לוֹ׃

Porque vino à voſotros Ioan por via de juſticia, y no le creyſtes: y los publicanos y las rameras le creyeron: y voſotros viendolo nunca os arrepentiſtes para creerle.

κα'.

26. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν ἰωάννην ὡς προφήτην.

Et ſi nous diſons, Des hommes: nous craignons les troupes: car tous tienent Iehan pour Prophete.

27. Καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπον. οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Adonc ils reſpondirent à Ieſus, diſans, Nous ne ſauons. Et lui auſsi leur dit, Ie ne vous di point auſsi de quelle authorité ie fai ces choſes.

28. Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχε τέκνα δύο. καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε τέκνον ὕπαγε. σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.

Mais que vous ſemble? Vn homme auoit deux fils: & venant au premier, lui dit, Mon fils va-t'en, & beſongne auiord'hui en ma vigne.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε.

Et icelui reſpondant dit, Ie n'y veux point aller: mais puis apres s'eſtant repenti, il s'y en alla.

30. Καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγὼ κύριε. καὶ οὐκ ἀπῆλθε.

Puis vint à l'autre, & lui dit de meſme, lequel reſpondit, & dit, I'y vai, Seigneur: mais il ne s'y en alla point.

31. Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Lequel de ces deux fit la volonté du pere? Ils lui diſent, Le premier. Ieſus leur dit, En verité ie vous di, que les peagers & les paillardes vous deuancent au royaume de Dieu.

32. Ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Car Iehan eſt venu à vous par la voye de iuſtice, & vous ne l'auez point creu: mais les peagers & les paillardes l'ont creu: & vous ayans veu cela, ne vous eſtes point repentis puis apres pour le croire.

26. Si autem dixerimus ex hominibus: timemus turbam: omnes enim habebant Iohannem ſicut prophetam.

And if we ſay / Of men / wee feare the people: for all hold John as a Prophet.

27. Et reſpondentes Ieſu, dixerunt: Neſcimus. Ait illis & ipſe, Nec ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

Then they anſwered Jeſus / and ſayde / We cannot tel. And he ſaid vnto them / Neither tell I you by what authoritie I doe theſe things.

28. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: & accedens ad primum, dixit, Fili, vade hodie operare in vinea mea.

But what thinke ye? A certaine man had two ſonnes / and came to the elder / and ſaide / Sonne / goe and worke to day in my vineyarde.

29. Ille autem reſpondens, ait, Nolo. Poſtea autem pœnitentia motus abiit.

But he anſwered / and ſaid / I wil not: yet afterwarde hee repented him ſelfe / and went.

30. Accedens autem ad alterum, dixit ſimiliter. At ille reſpondens ait, Eo domine, & non ivit.

Then came he to the ſecond / and ſayd likewiſe. And he anſwered / and ſaid / I wil / ſir: yet he went not.

31. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei, Primus. Dicit illis Ieſus, Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei.

Whether of them twaine did the will of the father? They ſayd vnto him / The firſt. Jeſus ſaide vnto them / Verely I ſay vnto you / that the Publicanes and the harlots ſhall goe before you into the kingdome of God.

32 Venit enim ad vos Iohannes in via iuſtitiæ: & non credidiſtis ei, publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuiſtis poſtea, ut crederetis ei.

For John came vnto you in the way of rigtheouſnes / & yee beleeued him not: but the Publicanes / and the harlots beleeued him / & ye / though ye ſaw it / were not moued with repetance afterward / that ye might beleeue him.

26. Sagen wir aber / ſie ſey von Menſchen geweſen / ſo müſſen wir vns für dem Volck förchten / Denn ſie hielten alle Johannes für einen Propheten.

Men ſige wi / hand vaar aff Menniſken / da frœcte wi oſſ for Folcket / Thi de hulde alle Johannem for en Prophete.

27. Vnd ſie antwortten Jeſu / vnd ſprachen: Wir wiſſens nicht. Da ſprach er zu jhnen: So ſage ich euch auch nicht auß waſer macht ich das thu.

Oc de ſuarede Jheſu / oc ſagde / Wi vide det icke. Da ſagde hand til dem / Saa ſiger ieg eder icke heller / Aff huad mact ieg gør dette.

28. Was düncket euch aber? Es hatte ein Mann zwen Söne / vnd gieng zu dem erſten vnnd ſprach: Mein Son gehe hin / vnd arbeite heut inn meinem Weinberge.

Men Huad tyckis eder? En Mand haffde tho Sønner / oc hand gick til den Førſte / och ſagde / Min Søn / gack hen / oc arbeyde i dag vdi min Vingaard.

29. Er antworttet aber / vnd ſprach: Ich wils nicht thun. Darnach reuet es jn / vnd gieng hin.

Hand ſuarede / och ſagde / Jeg vil det icke gøre / Der effter angrede det hannem / och hand gick hen.

30. Vnd er gieng zum andern / vnd ſprach gleich alſo. Er antworttet aber / vnd ſprach: Herr Ja / vnd gieng nicht hin.

Oc hand gick til den anden / oc ſagde lige ſaa. Men hand ſuarede / oc ſagde / Herre / Ja / Oc gick icke hen.

31. Welcher vnter den zweyen hat des Vaters willen gethan? Sie ſprachen zu jhm / der erſte. Jeſus ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch / die Zölner vnnd Huren mügen wol ehe in das Himelreich kommen / denn jhr.

Huilcken aff de tho giorde Faderens vilie? De ſagde til hannem / Den førſte. Jheſus ſagde til dem / Sandelige ſiger ieg eder / Toldere oc Skøger kunde vel før komme i Himmerigis rige / end i.

32. Johannes kam zu euch / vnd lehret euch den rechten weg / vnd jr glaubet jhm nicht / aber die Zölner vnnd Huren glaubten jhm / Vnd ob jhrs wol ſahet / thatet jhr dennoch nicht Buſſe / daß jhr jhm darnach auch geglaubt hettet.

Johannes kom til eder / oc lerde eder den rette vey / Oc i trode hannem icke / Men Toldere oc Skøger trode hannem. Oc om i det end vel ſaae / da bedrede i eder alligevel icke / at i oc der effter trode hannem.

26. Pakli dijme z Lidij / bogjme ſe Záſtupu / Neb gſau wſſyckni měli Jana yako za Proroka.

Jeſli záś powiemy / z ludzi / boimy ſie zgromadzenia ludzi bo wßyſcy máia Janá zá Proroká.

27. Y odpowěděwſſe Gežijſſowi řekli: Newijme. Rzekl gim y on: Aniž yá wám powijm w kteřé mocy tyto wěcy činijm.

Y odpowiedáiac Jezuſowi / rzekli / Nie wiemy / Rzekl im też y on / Áni ia też wam powiedam kthora moca to czynie.

28. Ale co ſe wám zdá? Cžlowěk geden měl dwa Synny / a přiſtaupiw k prwnijmu / řekl: Synu / gdi dnes a děley na winicy mé.

Y coż ſie wam zda? Niektory miał dwu ſynu / y przyſiedßy do pierwßego / rzekl / Synu / idź rob dziś w winnicy moiey.

29. A on odpowěděw / řekl: Nechcy. A potom lijtoſtij hnut gſa / ſſel.

A on odpowiedáiac / rzekl / Nie chce / Ale potym obaczywßy ſie / ßedl.

30. Y přiſtaupiw k druhému / řekl gemu též. A on odpowěděw / řekl: Gdu Pane / a neſſel.

Przyßedßy pothym do drugiego / rzekl mu iakież / A on odpowiedaiac rzekl / Ide ia pánie / a nie ßedl.

31. Kterýž těch dwau včinil wůli Otcowu? Rzekli gemu: Prwnij. Rzekl gim Gežijš: Giſtě prawijm wám / že zgewnij hřijſſnijcy a Newěſtky / předegdau wás do Králowſtwij Božijho.

Ktory z tych dwu vczynił wola oycowſka? Rzekli mu / Pierwßy: Powiedział im Jezus / Záprawde powiedam wam / iż celnicy y wßetecznice vprzedzaia was do kroleſtwa Bożego.

32. Nebo přiſſel k wám Jan ceſtau ſprawedlnoſti / a newěřili gſte gemu. Ale zgewnij hřijſſnijcy a Newěſtky vwěřili gemu. Wy pak widauce to aniž gſte pokánij činili potom / abyſſte wěřili gemu.

Abowiem przyßedł do was Jan droga ſprawiedliwości / á nie vwierzyliście mu / Celnicy záś y wßetecznice vwierzyli mu / ale wy chociaście to widzieli nie vpámietaliście ſie / á byście mu vwierzyli.

כא

33 שְׁמַעוּ אַחְרָנָא מַתְלָא גַּבְרָא חַד אִית הֲוָא מָרֵא בַּיְתָא וְנַצַב כַּרְמָא וְאַחְדְּרֵהּ סְיָגָא וְחַפַר בֵּהּ מַעְצַרְתָּא וּבְנָא בֵּהּ מַגְדְּלָא וְאוֹחְדֵהּ לְפַלָּחֵא וְחָזַק׃

Aſcoltate vn'altra ſimilitudine. Egli era vn huomo padre di famiglia, il qual piantò vna vigna, e circondolla d'vna ſiepe: e cauò, e fece in eſſa vn torcolo, & edificouui vna torre: & allogolla à i lauoratori, & andoſſene via.

34 כַּד דֵּין מְטָא זַבְנָא דְּפֵאְרֵא שַׁדַּר לְעַבְדוֹהִי לְוָת פַּלָּחֵא דְּנִשַׁדְּרוּן לֵהּ מֵן פֵּאְרֵא דְּכַרְמֵהּ׃

Quando poi s'auuicinò il tempo de frutti, mandò i ſuoi ſeruitori à i lauoratori, per riceuere i ſuoi frutti.

35 וֶאֱחַדוּ פַּלָּחֵא לְעַבְדוֹהִי וְאִית דְּמַחְאוּהִי וְאִית דְּרַגְמוּהִי וְאִית דְּקַטְלוּהִי׃

Et i lauoratori pigliando i ſuoi ſeruitori, l'vno ne batterono, l'altro ammazzorono, l'altro lapidorono.

36 וְתוּב שַׁדַּר עַבְדֵּא אַחְרָנֵא וְסַגִּיאִין מֵן קַדְמָיֵא וְהָכְוָת עַבַדוּ לְהוֹן׃

Di nuouo vi mandò de gli altri ſeruitori, piu che i primi: & eſſi fecero loro il ſimile.

37 אַחֲרִית דֵּין שַׁדַּר לְוָתְהוֹן לִבְרֵהּ כַּד אָמַר כְּבַר יֶבְהֲתוּן מֵן בְּרִי׃

Vltimamente mandò loro il ſuo figliuolo, dicendo, Eſſi haueranno riſpetto al mio figliuolo.

38 פַּלָּחֵא דֵּין כַּד חַזְאוּהִי לִבְרָא אֶמַרוּ בֵּינַתְהוֹן הָנַו יָרְתָא תוּ נֶקְטְלִיוּהִי וְנֵאחוּד יָרְתוּתֵהּ׃

Et i lauoratori come videro il figliuolo, diſſero frà lor medeſimi, Queſto è l'herede, venite, occidiamolo, & occupiamo la ſua heredità.

36 וַאֲחַדוּ אַפְּקוּהִי לְבַר מֵן כַּרְמָא וְקַטְלוּהִי׃

Et hauendolo preſo, lo ſcaccioron fuor de la vigna, & ammazzoronlo.

כא

33 אַחֵר מָשָׁל שִׁמְעוּ אָדָם פְּלֹמוֹנִי הָיָה בַּעַל הַבַּיִת אֲשֶׁר נָטַע כֶּרֶם וּמְשׂוּכָה הִקִּיף לוֹ וְגַם יֶקֶב חָצַב בּוֹ וַיִּבֶן מִגְדָּל בְּתוֹכוֹ וַיִּמְסֹר אוֹתוֹ לַכֹּרְמִים וַיֵּלֶךְ לָגוּר׃

Oyd otra parabola, Fue vn hombre padre de familia, el qual plantó vna vinna: y cercola de vallado, y fundó enella la gar, y edifico torre; y diola à renta à labradores, y partióſe lexos.

34 וַיִּקְרַב עֵת הַבָּצִיר וַיִּשְׁלַח אֶת־עֲבָדָיו אֶל־הַכּוֹרְמִים לָקַחַת אֶת־פִּרְיוֹ׃

Y quando ſe acercó el tiempo delos frutos, embió ſus ſieruos à los labradores, para que recibieſſen ſus frutos.

35 וַיֹּאחֲזוּ הַכֹּרְמִים אֶת־עֲבָדָיו אֶחָד מֵהֶם הִכּוּ אֶחָד הָרְגוּ וְאֶחָד סָקָלוּ׃

Mas los labradores, tomando los ſieruos, àl vno hirieron, y àl otro mataron, y àl otro apedrearon.

36 עוֹד שָׁלַח עֲבָדִים אֲחֵרִים רַבִּים מֵרִאשׁוֹנִים וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם גַּם־כֵּן׃

Embió otra vez otros ſieruos masque los primeros: y hizieron con ellos de la miſma manera.

37 וְלָאַחֲרוֹן שָׁלַח אֲלֵיהֶם אֶת־בְּנוֹ לֵאמֹר אוּלַי יִירְאוּ אֶת־בְּנִי׃

Y à la poſtre embióles ſu hijo diziendo, Tendran reſpecto de mi hijo.

38 וְהַכֹּרְמִים כַּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת־בְּנוֹ אָמְרוּ בְּקִרְבָּם זֶה הוּא יוֹרֵשׁ הָבָה נַהַרְגֵהוּ וְנֶאֱחֹז אֶת־יְרֻשָּׁתוֹ׃

Mas los labradores, viendo àl hijo, dixeron entre ſi, Eſte es el heredero; venid, matemoslo, y y tomemos ſu heredad.

39 וַיֹּאחֲזוּ אוֹתוֹ וַיּוֹצִיאוּ לַחוּץ הַכֶּרֶם וַיַּהַרְגוּהוּ׃

Y tomado, echaronlo fuera de la vinna, y mataronlo.

κα'.

33. Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

Eſcoutez vne autre ſimilitude. Il y auoit vn pere de famille, qui planta vne vigne; & l'enuironna d'vne haye, & & creuſa en icelle vn preſſoir, & y baſtit vne tour: puis la loa à des vignerons & s'en alla dehors.

34. Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

Or la ſaiſon des fruicts eſtant prochaine, il enuoya ſes ſeruiteurs vers les vignerons, pour en receuoir les fruicts.

35. Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

Mais les vignerons ayans prins ſes ſeruiteurs fouetterent l'vn, & tuerent l'autre, & aſſommerent de pierres l'autre.

36. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων. καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

Derechef il enuoya d'autres ſeruiteurs en plus grand nombre que les premiers, & ils leur en firent de meſmes.

37. Ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων· ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

Finalement il envoya vers eux ſon propre Fils, diſant, Ils porteront reuerence à mon Fils.

38. Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτῷ.

Mais quand les vignerons virent le fils, ils dirent entre eux, Ceſtui-ci eſt l'heritier: venez mettons-le à mort, & nous ſaiſiſſons de ſon heritage.

39. Καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.

Et l'ayans prins, le ietterent hors de la vigne, & le mirent à mort.

CAP. XXI.

33. Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamiliâs qui plantavit vineam, & ſepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregrè profectus eſt.

Heare another parable/ There was a certaine houſholder/ which planted a vineyarde/ and hedged it rounde about/ and made a winepreſſe therein/ and built a towre/ and let it out to huſbandmen/ and went into a ſtrange countrey.

34. Cum autem tempus fructuum appropinquaſſet, miſit ſervos ſuos ad agricolas, ut acciperēt fructus eius.

And when the time of the fruite drewe nere/ he ſent his ſeruants to the huſbandmen to receiue the fruites thereof.

35. Et agricolæ apprehenſis ſervis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidaverunt.

And the huſbandmen tooke his ſeruants and beat one/ and killed another/ and ſtoned another.

36. Iterum miſit alios ſervos plures prioribus: & fecerunt illis ſimiliter.

Againe hee ſent other ſeruants/ mo then the firſt: and they did the like vnto them.

37. Noviſſimè autem miſit ad eos filium ſuum, dicens, Verebuntur filium meum.

But laſt of all he ſent vnto them his owne ſonne/ ſaying/ They will reuerence my ſonne.

38. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra ſe, Hic eſt hæres, venite, occidamus eum, & habebimus hęreditatem eius.

But when the huſband men ſawe the ſonne/ they ſaid among them ſelues/ This is the heire: come/ let vs kill him/ and let vs take his inheritance.

39. Et apprehenſum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

So they tooke him/ and caſt him out of the vineyarde/ and ſlew him.

Das XXI. Capitel.

33. Höret ein ander Gleichniß. Es war ein Haußvater/ der pflantzet einen Weinberg/ vnnd führet einen Zaun drumb/ vnd grub eine Kelter drinnen/ vnd bauet einen Thurn/ vnd thet jn den Weingärtnern auß/ vnd zog überland.

Hører en anden lignelſe. Der vaar ein Hoſbonde/ ſom plantede en Vingaard/ oc giorde it Gierde der omkring/ oc groff en Perſe der vdi/ oc bygde it Taarn/ oc fick Vingaards mend hannem/ oc foer vdenlandz.

34. Da nun herbey kam die zeit der Früchte/ ſandte er ſeine Knechte zu den Weingärtnern/ daß ſie ſeine Früchte empfiengen/

Der Fructens tid kom nu/ ſende hand ſine Tienere til Vingaards mendene/ ath de ſkulde anamme hans Fruct.

35. Da namen die Weingärtner ſeine Knechte/ einen ſteupten ſie/ den andern tödten ſie/ den dritten ſteinigeten ſie.

Da toge Vingaards mendene hans Tienere/ Den ene Huſtruge de/ den anden ſloge de ihiel/ den tredie ſtenede de.

36. Abermal ſandte er andere Knechte/ mehr denn der erſten waren/ vnd ſie theten jhnen gleich alſo.

Hand ſende atter andre Tienere/ flere end de førſte vaare/ Oc de giorde lige ſaa mod dem.

37. Darnach ſandte er ſeinen Son zu jnen/ vnd ſprach: Sie werden ſich für meinem Son ſcheuen.

Der effter ſende hand ſin Søn til dem/ oc ſagde/ De ſkulle frøcte for min ſøn.

38. Da aber die Weingärtner den Son ſahen/ ſprachen ſie vntereinander: Das iſt der Erbe/ kombt/ laſſt vns jhn tödten/ vnd ſein Erbgut an vns bringen.

Der Vingaards mendene ſaae Sønnen/ ſagde til huer andre/ Det er Arffuingen/ kommer/ Lader oſſ ſia hannem ihiel/ oc vende hans Arffuegodz til oſſ.

39. Vnd ſie namen jhn/ vnd ſtieſſen jhn zum Weinberg hinauß/ vnnd tödten jhn/

Oc de toge hannem/ och ſtøtte hannem vdaff Vingaarden/ oc ſloge hannem ihiel.

Kapitola XXI.

33. Giné podobenſtwij ſlyſſte. Człowěk geden byl Hoſpodář kterýž rozdělal Winicy/ a opletl gi plotem/ a wkopal w nj Liſ/ a vdělal Wěži/ y oſadil Winaři: a odſſel preč ceſtau.

Drugiego podobienſtwá ſłuchaycie/ Był niektory goſpodarz ktory náſádził winnice/ y płothem ia ogrodził/ y wkopał w niey práſe/ a zbudował wieże/ y náiął ia robotnikom/ y poiechał precz.

34. A když ſe přibljžil cas Owotce/ poſlal Služebnijky ſwé k Winařům/ aby wzali vžitky gegij

A gdy ſie przybliżył czás owocow/ poſłał ſługi ſwoie do onych robotnikow áby odebráli pożytki iego.

35. Winaři pak zgijmawſſe Služebnijky geho/ giného zmrſkali/ a giného zabili/ giného pak vkamenowali.

A robotnicy poimawſzy ſługi ie°/ iednego vbili/ drugiego zámordowáli/ drugiego záś vkámionowáli.

36. Opět poſlal giných Služebnijkůw wjce nežli prwé/ y včinili gim též.

Powtore poſłał inſze ſługi/ ktorych wiecey było niż pierwſzych/ á oni tákże im vczynili.

37. Napoſledy pak poſlal k nim Syna ſwého/ řka/ Snadk ſe vſtydij Syna mého.

Ná oſthátek poſłał do nich ſyná ſwego/ mowiac/ Beda ſie wſtydáć ſyná mego.

38. Winaři pak vzřewſſe Syna geho/ řekli mezy ſebau: Tentoť geſt Dědic/ podme zabijgme gey/ a budeme mijti dědictwij geho.

Ale robotnicy vyzrawſzy ſyná/ rzekli ſámi w ſobie/ Tenci ieſt dziedzic/ podźcie/ zabiymy go/ y poſiadźmy dźiedźictwo iego.

39. Y popadſſe gey/ wywrhli ho wen z Winice/ a zabili.

Tedy poimawſzy go/ wyrzucili precz z winnice/ y zámordowáli.

כא

40 מָא דְּאֶתָא הָכִיל מָרֵהּ דְּכַרְמָא מָנָא יַעֲבֵד לְפַלָּחֵא הָנוּן׃

Quando dunque ſarà venuto il Signor de la vigna, che farà egli à quei lauoratori?

41 אָמְרִין לֵהּ דְּבִישׁ בִּישׁ יוֹבֵד אֶנּוּן וְכַרְמָא יוֹחֵד לְאַחְרָנֵא פַּלָּחֵא אַיְלֵין דְּיָהְבִין לֵהּ פֵּארֵא בְּזַבְנְהוֹן׃

Eſſi gli dicono, Fara malamente perire quei mali huomini, & allogara la ſua vigna ad altri lauoratori, i quali gli renderanno i frutti a i tempi ſuoi.

42 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא מֶמְּתוֹם קְרִיתוּן בַּכְתָבָא דְּכֵאפָא דַּאסְלִיו בַּנָּיֵא הִי הֲוָת לְרִישָׁא דְּזָוִיתָ מֶן לְוָת מָרְיָא הֲוָת הָדָא וְאִיתֵיהּ תֶּדְמוּרְתָּא בְּעַיְנַין׃

IESV dice loro, Non hauete voi letto mai ne le Scritture, La pietra che rifiutorono gli edificatori, è ſtata poſta ne la teſta de l'angulo? Queſto è ſtato fatto dal Signore, & è coſa mirabile ne gli occhij noſtri.

43 מֶטוּל הָנָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּתֶשְׁתְּקֵל מֶנְכוֹן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְתֶתְיְהֵב לְעַמָּא דְּעָבֵד פֵּארֵא׃

Per queſto io vi dico, che il regno di Dio ſara tolto à voi, e dato à gente che faccia i frutti di eſſo.

44 וּמַן דְּנֵפֵּל עַל כֵּאפָא הָדָא יֶתְרַעַע וְכֹל מַן דְּהִי תֶּפֵּל עֲלוֹהִי תֶּדְרִיוּהִי׃

E chi cadrà ſopra queſta pietra, ſi fracaſſarà: e ſopra cui eſſa cadra, lo tritarà.

45 וְכַד שְׁמַעוּ רַבַּי כָּהֲנָא וּפְרִישֵׁא מַתְלָוְהִי יִדְעוּ דַּעֲלַיְהוֹן אָמַר׃

Et hauendo i principali Sacerdoti e i Fariſei vdite le ſue ſimilitudini, conobboro ch'egli diceua di loro.

46 וּבְעוֹ לְמֵאחְדֵהּ וּדְחֶלוּ מֶן כֶּנְשָׁא מֶטֻל דְּאַיְךְ דִּלְנְבִיָּא אָחִידִין הָווּ לֵהּ׃

E cercando di pigliarlo, temerono le turbe percioche elle il teneuano come Profeta.

כא

40 וְכַאֲשֶׁר יָבֹא אֲדוֹן הַכֶּרֶם מַה יַּעֲשֶׂה לַכּוֹרְמִים׃

Pues quando viniere el ſennor de la vinna, que hará à aquellos labradores?

41 אָמְרוּ לוֹ אֶת־הָרָעִים בְּרָעָה יְאַבְּדֵם וְאֶת־כַּרְמוֹ יַשְׂכִּיר לְכוֹרְמִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לוֹ פְּרִי לְעִתּוֹתָם׃

Dizenle ellos A los malos deſtruyrâ malamente; y ſu vinna dará à renta à otros labradores que le paguen el fruto à ſus tiempos.

42 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ הֲלֹא קְרָאתֶם בַּכְּתוּבִים אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ׃

Dizele Ieſus, Nunca leyſtes en las Eſcripturas, La piedra que deſecharon los que edificauan, eſta fue hecha por cabeça de eſquina? Por el Sennor es hecho eſto, y es coſa marauilloſa en nueſtros ojos.

43 עַל־כֵּן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי תוּסַר מֵהֶם מַלְכוּת אֱלֹהִים וְיִנָּתֵן לְגוֹי עֹשֶׂה פִּרְיָהּ׃

Portanto os digo, que el Reyno de Dios ſerá quitado de voſotros: y ſerâ dado à gente que haga el fruto del.

44 וַאֲשֶׁר יִפּוֹל עַל־הָאֶבֶן הַזֹּאת יִשָּׁבֵר וְכֹל־אֲשֶׁר תִּפֹּל עָלָיו תְּשַׁבֵּר אוֹתוֹ׃

Y el que cayere ſobre eſta piedra, ſerá quebrantado: y ſobre quien ella cayere, deſmenuzarloha.

45 וַיִּשְׁמְעוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּמְפָרְשִׁים אֶת־מְשָׁלָיו הֵבִינוּ כִּי־עֲלֵיהֶם דִּבֵּר׃

Y oyendo los principes de los Sacerdotes, y lós Phariſeos, ſus parabolas, entendieron que hablaua de ellos.

46 וַיְבַקְשׁוּ לֶאֱחֹז אוֹתוֹ וַיִּרְאוּ אֶת־הָעָם כִּי כְּנָבִיא הָיָה לָהֶם׃

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud porque lo teneam come à propheta.

κά.

40. Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;

Quand donc le Seigneur de la vigne ſera venu, que fera-il à ces vignerons-la?

41. Λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς, ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

Ils lui diſent, Il les fera perir malheureuſement comme meſchans, & loera ſa vigne à d'autres vignerons, qui lui rendront les fruicts en leurs ſaiſons.

42. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

Et Ieſus leur dit, ne leuſtes-vous iamais és Eſcritures, La pierre que les edifians ont reiettee, eſt deuenue la maiſtreſſe pierre du coin. Ceci à eſté fait par le Seigneur, & eſt choſe merueilleuſe deuant nos yeux.

43. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

Pourtant vous di-ie, que le royaume de Dieu vous ſera oſté, & ſera donné à vne nation qui rapportera les fruicts d'icelui.

44. Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται. ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.

Or celui qui cherra ſur ceſte pierre, ſera du tout froiſſé: & celui ſur qui elle cherra, elle le briſera.

45. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.

Et quand les principaux Sacrificateurs & les Phariſiens eurent entendu ces ſimilitudes, ils apperceurent qu'il parloit d'eux.

46. Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους· ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Et cerchans de l'empoigner, ils craignirent les troupes, pource qu'on le tenoit pour Prophete.

CAP. XXI.

40. Cum ergo venerit dominus vineæ, quid faciet agricolis illis?

When therefore the Lorde of the vineyarde ſhall come / what will he doe to thoſe huſbandmen?

41. Aiunt illi, Malos malè perdet: & vineam ſuam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus ſuis.

They ſaid vnto him / Hee will cruelly deſtroy thoſe wicked men / and will let out his vineyard vnto other huſbandmen / which ſhall deliuer him the fruites in their ſeaſons.

42. Dicit illis Ieſus, Nunquam legiſtis in ſcripturis, Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic eſt factus in caput anguli? A Domino factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris?

Jeſus ſayd vnto them / Read ye neuer in the Scriptures / The ſtone which y builders refuſed / the ſame is made the head of the corner? This was the Lords doing / and it is marueilous in our eyes.

43. Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

Therefore ſay I vnto you / the kingdome of God ſhall bee taken from you / and ſhall be giuen to a nation / which ſhall bring forth the fruites thereof.

44. Et qui ceciderit ſuper lapidem iſtum, contringetur: ſuper quem vero ceciderit, conteret eum.

And whoſoeuer ſhall fall on this ſtone / he ſhall be broken: but on whomeſoeuer it ſhall fall / it will grinde him to powder.

45. Et cum audiſſent principes ſacerdotum & Phariſæi parabolas eius: cognoverunt quod de ipſis diceret.

And when the chiefe Prieſtes and Phariſes had heard his parables / they perceiued that he ſpake of them.

46. Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam ſicut prophetam eum habebant.

And they ſeeking to lay handes on him / feared the people / becauſe they tooke him as a Prophet.

Das XXI. Capitel.

40. Wenn nun der Herr des Weinberges kommen wirdt / was wirdt er diſen Weingärtnern thun?

Naar ſom Vingaardens Herre nu kommer / huad ſkal hand da gøre diſſe Vingaards mend?

41. Sie ſprachen zu jm: er wirdt die Bößwicht übel vmbbringen / vnd ſeinen Weinberg andern Weingärtnern außthun / die jm die Früchte zu rechter zeit geben.

De ſagde til hannem / Hand ſkal ilde forderffue de Arge ſkalcke / oc faa andre Vingaards mend ſin Vingaard / ſom ſkulle giffue hannem Fruct i den rette tid.

42. Jeſus ſprach zu jhnen: Habt jr nie geleſen inn der Schrifft? Der Stein den die Bauleute verworffen haben / der iſt zum Eckſtein worden. Von dem HERRN iſt das geſchehen / vnd es iſt wunderbarlich für vnſern augen.

Jheſus ſagde til dem / Haffue i icke læſt i ſcrifften Den Sten ſom Bygnings mendene forſkiøde / Hand er bleffuen til en Hiørne ſten. Det er ſkeet aff HERREN / Oc det er vnderligt faar vore Oyen.

43. Darumb ſage ich euch: Das Reich Gottes wird von euch genommen / vnd den Heiden gegeben werden / die ſeine Früchte bringen.

Der faare ſiger ieg eder / Guds rige ſkal tagis fra eder / oc giffuis Hendningene / ſom ſkulle gøre fruct der aff.

44. Vnd wer auff diſen Stein fellet / der wird zurſchellen. Auff welchen er aber fellet / den wirdt er zurmalmen.

Oc huo ſom falder paa denne Sten / hand ſkal ſønderſlaſſ. Men huilcken Hand falder paa / den ſkal hand ſønderknuſe.

45. Vnd da die Hohenprieſter vnd Phariſeer ſeine Gleichniſſe höreten / vernamen ſie / das er von jnen redet.

Och der de Ypperſte Preſter oc Phariſeerne hørde hans Lignelſe / da merckte de / at hand talede om dem.

46. Vnd ſie trachten darnach / wie ſie jhn griffen / aber ſie forchten ſich für dem Volck / denn es hielt jn für einen Propheten.

Oc de haffde i ſinde at gribe hannem / Men de frøctede for folcket / Thi de hulde hannem for en Prophete.

Kapitola XXI.

40. Protož když přigde Pán Winice / co včinij Winařům těm?

Gdy tedy przyidźie pan winnice co vczyni robotnikom onym.

41. Řekli gemu: Zlé / zle zatratij: a Winicy ſwau poručij ginym Winařům / kteřijž budau dáwati gemu vžitek / čaſy ſwými.

Rzekli mu / Ony złe / złe potráći / á winnice ſwoie naymie inſzym robotnikom / kthorzy oddadzą mu owoc czáſu ſwego.

42. Řekl gim Gežijš: Nikdyžli gſte nečtli w pijſmijch? Kámen kterýž gſau zawrhli dělnijcy / ten geſt včjněn w Hlawu vhlowau. Od Pána ſtalo ſe toto / a geſt diwně před Očima naſſima.

Rzekł im Jezus / Nie czythaliście nigdy w piſmiech? Kamień kthory odrzucili buduiacy / ten ſie ſtał głową węgłá / od Páná to ieſt vczyniono / y dziwno ieſt przed oczymá náſzymi.

43. Protož prawijm wám / že bude odjato od wás Králowſtwij Božij / a bude dáno / Lidu činijcýmu vžitky geho.

A przetoż powiedam wam / iż bedzie odiete od was Kroleſtwo Boże / y bedzie dane narodowi ktoryby podał owoc iego.

44. A kdož padne na ten Kámen / rozrazý ſe: a na kohož vpadne / zetře gey.

A kto padnie ná ten kámień / bedzie ſtruſzon / á nákogoby záś on vpádł / zetrze go.

45. A když vſlyſſeli wrchnij kněžij a Zákonjcy Podobenſtwij geho / porozuměli žeby o nich mluwil.

A vſłyſzawſzy Kſiążętá kápłáńſkie y Faryzeuſzowie podobieńſtwá iego / poználi iż o nich mowił.

46. Y hledagjce ho gjti / báli ſe Zaaſtupuow / neb yako za Proroka gey měli.

A ſzukáiac iákoby go poimáli / bali ſie poſpolſthwá / ábowiem go iáko Proroká mieli.

כב

1 וַעְנָא תוּב יֵשׁוּעַ בְּמַתְלֵא וֶאמַר׃

Allora riſpondendo I E S V *di nuouo, parlò loro per ſimilitudini, dicendo.*

2 אֶתְדַּמְיַת מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מַלְכָּא דַעֲבַד מֶשְׁתּוּתָא לַבְרֵה׃

Il regno de cieli è aſſimigliato ad vn huomo che era Re, il qual fece le nozze al ſuo figliuolo.

3 וְשַׁדַּר לְעַבְדַוְהי דְּנִקְרוֹן לַמְזַמְּנֵא לְמֶשְׁתּוּתָא וְלָא צְבַו לְמֵאתָא׃

E mandò i ſuoi ſeruitori à chiamar quelli che erano inuitati à le nozze, & non volſero venire.

4 וְתוּב שַׁדַּר עַבְדֵּא אַחֲרָנֵא וֶאמַר אֱמַרוּ לַמְזַמְּנֵא דְּהָא שֵׁרוּתִי מְטַיְּבָא וְתוֹרַי וּמְפַטְּמַי קְטִילִין וְכֻל מֶדֶּם מְטַיַּב תָּו לְמֶשְׁתּוּתָא׃

Di nuouo mandò de gli altri ſeruitori, dicendo, Dite à gl'inuitati, Ecco, io ho apparecchiato il mio deſinare: i miei tori, e gli altri graſſi animali ſono occiſi, e tutte le coſe ſono apparecchiate, Venite à le nozze.

5 הֶנּוּן דֵּין בְּסוּ וֶאזַלוּ אִית דְּלַקְרִיתֵה וְאִית דִּלְתַאגּוּרְתֵה׃

Ma eſſi non curandoſene, ſen'andorono, chi a la ſua villa, e chi a la ſua mercantia.

6 שַׁרְכָּא דֵּין אַחֲדוּ לְעַבְדַוְהי וְצַעַרוּ וְקַטֶּלוּ׃

E gli altri preſero i ſuoi ſeruitori, & ingiuriorongli, & ammazzorongli.

7 כַּד שְׁמַע דֵּין מַלְכָּא רְגַז וְשַׁדַּר חֵילַוָתֵה אוֹבֵד לְקָטוֹלֵא הָנוּן וְלַמְדִינַתְהוֹן אוֹקֵד׃

Laqual coſa il Re hàuendo inteſa, s'adirò: e mandò i ſuoi eſerciti, & ammazzò quelli homicidi, & abbruciò la lor città.

8 הָידֵין אֱמַר לְעַבְדַוְהי מֶשְׁתּוּתָא מְטַיְּבָא וְהָנוּן דַּמְזַמְּנִין הֲווֹ לָא שָׁוִין הֲווֹ׃

Poi diſſe à i ſuoi ſeruitori, Le nozze ſono apparecchiate, ma quelli che erano ſtati inuitati, non n'erano degni.

כב

1 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וְעוֹד אָמַר אֲלֵיהֶם בִּמְשָׁלִים לֵאמֹר׃

Y reſpondiendo Ieſus, boluióles à hablar en parabolas, diziendo.

2 נִדְמְתָה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לְאָדָם מֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה חֲתֻנָּה לִבְנוֹ׃

El Reyno delos cielos es ſemejante à vn hombre Rey, que hizo bodas à ſu hijo.

3 וַיִּשְׁלַח עֲבָדָיו לִקְרֹא קְרוּאִים אֶל־חֲתֻנָּה וְלֹא אָבוּ לָבֹא׃

Y embió ſus ſieruos para que llamaſſen los llamados à las bodas: mas no quiſieron venir.

4 עוֹד שָׁלַח עֲבָדִים אֲחֵרִים לֵאמֹר אִמְרוּ לַקְּרֻאִים הִנֵּה בְּרִיתִי הֲכִינוֹתִי שׁוֹרַי וּמְרִיאַי נִטְבָּחוּ וְכֻלָּם נְכוֹנִים בּוֹאוּ אֶל־חֲתֻנָּה׃

Boluió à embiar otros ſieruos, diziendo, Dezid à los llamados, He aqui, mi comida he aparejado, mis toros y animales engordados ſon muertos, y todo eſtá aparejado: venid à las bodas.

5 וְהֵמָּה מָאֲסוּ וַיֵּלְכוּ אֶחָד אֶל־שָׂדֵהוּ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ לְבַדּוֹ וְאֶחָד אֶל־סַחְרוֹ׃

Mas ellos no curaron, y fueronſe vno à ſu labrança, y otro à ſus negocios.

6 וּשְׁאָרִים אָחֲזוּ אֶת־עֲבָדָיו וּבְעֹשֶׁק הֲרָגוּם׃

Y otros, tomando ſus ſieruos aſſrentaronlos, y mataronlos.

7 וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ וַיִּחַר אַפּוֹ וַיִּשְׁלַח צְבָאוֹתָיו וַיְאַבֵּד אֶת־הָרוֹצְחִים הָאֵלֶּה וְאֶת־עִירָם שָׂרַף בָּאֵשׁ׃

Y el Rey, oyendo eſto, enojóſe: y embiando ſus exercitos, deſtruyó à aquellos homicidas, y puſo à fuego ſu ciudad.

8 אָז אָמַר אֶל־עֲבָדָיו הַחֲתֻנָּה אַךְ נְכוֹנָה הִיא וְהַקְּרוּאִים לֹא הָיוּ שָׁוִים׃

Entonces dize à ſus ſieruos, Las bodas à la verdad eſtan aparejadas; mas los que eran llamados, no eran dignos.

κβʹ.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων.

Lors Ieſus prenant la parole, leur parla derechef en ſimilitude, diſant.

2. Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Le royaume des cieux eſt ſemblable à vn roy qui fit les nopces de ſon fils.

3. Καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.

Et enuoya ſes ſeruiteurs pour appeler ceux qui auoyent eſté conuiés aux nopces, mais ils n'y voulurent point venir.

4. Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων· εἴπατε τοῖς κεκλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα. δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.

Derechef il enuoya d'autres ſeruiteurs, diſant, Dites à ceux qui eſtoyent cõuiés, Voici, i'ai appreſté le diſner: mes taureaux, & mes beſtes engraiſſees ſont tuees, & tout eſt preſt, venéz aux nopces.

5. Οἱ δὲ ἀμελήσαντες, ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.

Mais iceux n'en tenans conte, s'en allerent l'vn à ſa metairie, & l'autre à ſa trafique.

6. Οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτειναν.

Et les autres prindrent ſes ſeruiteurs, & les outragerent, & tuerent.

7. Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε.

Quand le roy l'entendit, il ſe mit en colere, & y ayant enuoyé ſes gendarmes, fit perir ces meurtriers-la, & brusla leur ville.

8. Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.

Alors il dit à ſes ſeruiteurs, Or bien, les nopces ſont appreſtees, mais ceux qui eſtoyent conuiés n'en eſtoyent pas dignes.

CAP. XXII.

Et reſpondens Ieſus, dixit iterum in parabolis eis, dicens:

Then Jeſus anſwered / and ſpake vnto them againe in parables / ſaying.

2. Simile factum eſt regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.

The kingdome of heauen is like vnto a certaine king which married his ſonne.

3. Et miſit ſervos ſuos vocare invitatos ad nuptias: & nolebant venire.

And ſent fort his ſeruants / to call them that were bid to the wedding / but they would no come.

4. Iterum miſit alios ſervos, dicens, Dicite invitatis, Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occiſa, & omnia parata: venite ad nuptias.

Againe he ſend forth other ſeruants / ſaying / Tell them which are bidden / Beholde / J haue prepared my dinner: mine oxen & my fatlings are killed / and all thinges are readie: come vnto the marriage.

5. Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam ſuam: alius verò ad negotiationem ſuam.

But they made light of it / and went their wayes / one to his ferme / and another about his marchandiſe.

6. Reliqui verò tenuerunt ſervos eius, & contumeliis affectos occiderunt.

And the remnant tooke his ſeruants / and intreated them ſharpely / and ſlewe them.

7. Rex autem cùm audiſſet, iratus eſt: & miſſis exercitibus ſuis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum ſuccendit

But when the King heard it / he was wroth / and ſent forth his warriers / and deſtroyed thoſe murderers / & burnt vp their citie.

8. Tunc ait ſervis ſuis, Nuptiæ quidem paratæ ſunt: ſed qui invitati erant, non fuerunt digni.

Then ſaid he to his ſeruants / Truely the wedding is prepared: but they which were bidden / were not worthy.

Das XXII. Capitel.

Vnd Jeſus antworttet vnd redet abermal durch Gleichniſſe zu jhnen / vnd ſprach:

OC Jeſus ſuarede oc talede atter ved Lignelſer til dem oc ſagde.

2. Das Himmelreich iſt gleich einem Könige / der ſeinem Sone Hochzeit machte.

Himmerigis rige lignis ved en Konge / ſom giorde ſin Søns brøllup.

3. Vnd ſandte ſeine Knechte auß / daß ſie den Gäſten zur Hochzeit rufſeten / vnd ſie wolten nicht kommen.

Oc vdſende ſine Tienere / at de ſkulde kalde dem ſom budne vaare til brøllup / Oc de vilde icke komme.

4. Abermal ſandte er andere knechte auß / vnd ſprach: Saget den Gäſten / Sihe / meine Malzeit habe ich bereittet / meine Ochſen vnd mein Maſtvieh iſt geſlachtet / vnd alles bereitt. Kompt zur Hochzeit.

Hand vdſende atter andre Tienere / oc ſagde / Siger dem ſom budne ere / See / ieg haffuer bered mit Maaltid / mine Øxen / oc mit fede Queg er ſlactet / och alting er rede / Kommer til brøllup.

5. Aber ſie verachteten das / vnd giengen hin / einer auff ſeinen Acker / der ander zu ſeiner Handthierung.

Men de foractede det / oc ginge hen / Den ene paa ſin Ager / Den anden til ſin Købmanſckaff.

6. Etliche aber griffen ſeine Knechte / hõneten vnd tödten ſie.

Men nogle grebe hans Tienere / beſpaattede oc ihielſloge dem.

7. Da das der Konig höret / ward er zornig / vnnd ſchickte ſein Heer auß / vnd brachte diſe Mörder vmb / vnd zündet jhre Stadt an.

Der Kongen det hørde / bleff hand vred / oc ſkickede ſin Hør vd / oc ødelagde diſſe Mandrabere / oc ſette ild paa deris Stad.

8. Da ſprach er zu ſeinen Knechten: Die Hochzeit iſt zwar bereit / aber die Gäſte warens nicht werth.

Da ſagde hand til ſine Tienere / Brølluppet er io bered / Men de ſom vaare budne vaare de icke verde.

Kapitola XXII.

Y Odpowěděw Gežijš mluwil gim opět w podobenſtwijch / řka.

TEdy odpowiedáiac Iezus powtore / mowił im przez podobieństwá / rzekac.

2. Podobno včiněno geſt Králowſtwij Nebeſké Cžlowěku Králi / kterýž včinil ſwatbu Synu ſwému.

Przypodobáne ieſt kroleſtwo niebieſkie niektoremu Krolowi ktory ſprawił weſele synowi ſwemu.

3. Y poſlal Služebnijky ſwé / aby powolali pozwaných na Swatbu: A nechteli přigijti.

Y poſłáł ſłużebniki ſwoie wzywac tych ktorzy byli proſzeni ná weſele / ale nie chcie i przyśc.

4. Opět poſlal giné Služebnijky ſwé / řka: Powězte pozwaným / Ay oběd můg připrawil gſem / wolowé mogi a krmný dobytek zbit geſt / a wſſecky wěcy hotowy gſau / podtež na Swatbu.

Záſie poſłał inſze ſłużebniki / mowiac / Powiedzcie wezwánym / O tom nágothowáł obiad moy / woły moie y karmne rzeczy ſa pobite / y wſzytki rzeczy gotowe / Podzcie ná weſele.

5. Ale oni zanedbalj: A rozeſſli ſe / giný do Wſy ſwé / a giný po kupectwij ſwém:

A oni nie dbáiac ná to / poſzli precz / ieden do ſwey roley / á drugi do kupiectwá ſwego.

6. Ginij pak zgijmali ſlužebnijky geho / a zhaněwſſe zmordowali.

Kremu drudzy poimawſzy ſłużebniki ie° / y zelżywośc im vczyniwſzy / pomordowali ie.

7. Tehdy Kral když vſlyſſel / rozhněwalſe / a poſlaw Wogſka ſwá zhubil Wražednijky ty / a Měſto gegich zapálil.

Co vſłyſzawſzy Krol / rozgniewałſie / y poſławſzy woyſka ſwe wytrácił ony zabiiacze / y miáſto ich ſpalił.

8. Tehdy řekl ſlužebnijkuom ſwým: Swatba zagiſté hotowa geſt / ale ti kteřijž pozwáni byli / nebyli hodni.

Tedy rzekł ſłużebnikom ſwoim / Weſele ieſtci gotowe / lecz wezwáni nie byli godnymi.

כב

9 זֵלוּ הָכִיל לְמַפְּקָנֵא
דְּאוּרְחָתָא וְכָל מַן ד
דְּמֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן קְרוּ ל
לְמֶשְׁתּוּתָא׃

Andate dunque à i paſſi de le ſtrade, e quanti voi trouarete, tutti chiamate à le nozze.

10 וּנְפַקוּ עַבְדֵּא הָנוּן
לְאוּרְחָתָא וְכַנִּשׁוּ כֻּל
דְּאֶשְׁכַּחוּ בִּישֵׁא וְטָבֵא
וְאֶתְמְלִי בֵּית מֶשְׁתּוּתָא
סְמִיכֵא׃

E quei ſeruitori vſciti fuore à le ſtrade, raunoron tutti quei che trouorono, coſi cattiui, come buoni: e coſi le nozze ſi riempierono di conuiuanti.

11 וְעַל מַלְכָּא דְּנֶחְזֵא
סְמִיכֵא וַחֲזָא תַמָּן גַּבְרָא
דְּלָא לְבִישׁ לְבוּשָׁא ד
דְּמֶשְׁתּוּתָא׃

Il Re poi entrando dentro per vedere i conuiuanti, vide iui vn huomo che non era veſtito di veſta da nozze.

12 וְאָמַר לֵהּ חַבְרִי אַיְכַנָּא
עַלְתְּ לְכָא כַּד נַחְתָּא
דְּמַשְׁתּוּתָא לַיְת לָךְ הוּ הָיְדֵין
אֶשְׁתַּתַּק׃

E diceli, Amico, come ſei tu entrato quà, non hauendo veſta da nozze? Et egli ſi tacque.

13 הָיְדֵין אָמַר מַלְכָּא
לַמְשַׁמְשָׁנֵא אֱסוּרוּהִי א
אִידַוְהִי וְרַגְלַוְהִי וְאַפְּקוּהִי
לַחֲשׁוּכָא בָּרָיָא תַּמָּן נֶהֱוֵא
בֶּכְיָא וְחוּרָק שֶׁנֵּא׃

Allora il Re diſſe à i miniſtri, Legateli i piedi e le mani, e gittatelo ne le tenebre piu eſtreme: iui ſarà pianto e ſtridor di denti.

14 סַגִּיאִין אֶנוּן גֵּיר קְרַיֵא
וַזְעוּרִין גְּבַיֵא׃

Imperoche molti ſon chiamati, ma pochi eletti.

15 הָיְדֵין אֶזַלוּ פְּרִישֵׁא
נְסַבוּ מֶלְכָּא דְּאַיְכַנָּא
יְצַדוּנָיְהִי בְּמֶלְתָא׃

Allora i Fariſei ſi partirono, e conſiglioronſi come l'haueſſeno à pigliare in parole.

כב

9 לָכֵן לְכוּ לָכֶם אֶל־תּוֹצְאוֹת
דְּרָכִים וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצְאוּ קִרְאוּ
אֶל־חֲתֻנָּה׃

Id pues à las ſalidas de los caminos: y llamad à las bodas à quantos hallardes.

10 וַיֵּצְאוּ הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה עַל־
הַדְּרָכִים וַיַּאַסְפוּ כָּל־אֲשֶׁר מָצְאוּ
גַּם רָעִים וְגַם טוֹבִים וַתִּמָּלֵא
הַחֲתֻנָּה בַּיּוֹשְׁבִים בַּמְּסִבָּה׃

Y ſaliendo los ſieruos por los caminos, juntaron todos los que hallaron, juntamente malos y buenos: y las bodas fueron llenas de combidados.

11 וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹת אֶת־
הַיּוֹשְׁבִים וַיַּרְא שָׁם אָדָם וְאֵינוֹ
מְלֻבָּשׁ לְבוּשׁ חֲתֻנָּה׃

Y enttó el Rey para ver los combidados, y vido alli vn hombre no veſtido de veſtido de boda:

12 וַיֹּאמֶר לוֹ רֵעִי אֵיךְ בָּאתָ
הֲלֹם וְאֵין לְךָ לְבוּשׁ חֲתֻנָּה
וְהוּא נֶאֱלָם׃

Y dixole, Amigo, como entraſte acá no teniendo veſtido de boda? Y à el ſe le cerró la boca.

13 אָז אָמַר הַמֶּלֶךְ לַמְשָׁרְתִים
אִסְרוּ יָדָיו וְרַגְלָיו שְׂאוּהוּ וְשַׁלְּכוּ
לַחֹשֶׁךְ הַחִיצוֹן שָׁם יִהְיֶה בְּכִי
וְחִירוּק שִׁנַּיִם׃

Entonces el Rey dixo à los que ſeruian, Atado de pies y de manos tomaldo y echaldo en las tinieblas de à fuera: alli ſerá el lloro y el batimiento de dientes.

14 כִּי רַבִּים הָיוּ קְרוּאִים
וּמְעַטִּים נִבְחָרִים׃

Porque muchos ſon llamados; y pocos Eſcogidos.

15 אָז הָלְכוּ הַמְּפָרְשִׁים וַיִּוָּעֲצוּ
אֵיךְ יִלְכְּדוּהוּ בְּדָבָר׃

Entonces ydos los Phariſeos, conſultaron, como lo tomarian en alguna palabra.

κβ'.

9. Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.

Alles donc aux quarrefours des chemins, & autant que vous en trouuerez, conuiez les aux nopces.

10. Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.

Adonc ſes ſeruiteurs ſortirent vers les chemins, & aſſemblerent autant qu'ils en trouuerent, tant mauuais que bons: tellement que le lieu des nopces fut rempli de gens qui eſtoyent à table.

11. Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου.

Et le roy y eſtant entré pour voir ceux qui eſtoyẽt à table, vid là vn homme qui n'eſtoit pas veſtu de robbe de nopces.

12. Καὶ λέγει αὐτῷ· ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη.

Et lui dit, Compagnon, comment es-tu entré ici ſans auoir vne robbe de nopces? & il eut la bouche cloſe.

13. Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις· δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Adonc le roy dit aux ſeruiteurs, Liez le pieds & mains, & le iettez es tenebres de dehors, là y aura pleur & grincement de dents.

14. Πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

Car pluſieurs ſont appelés, mais peu ſont esleus.

15. Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.

Alors les Phariſiens s'eſtans retirés, prindrent conſeil comment ils l'enlaceroyent en parole.

CAP. XXII.

9. Ite ergo ad exitus viarum: & quoſcunque inveneritis, vocate ad nuptias.

Goe ye therefore out into the high waies / and as many as yee finde / bid them to the marriage.

10. Et egreſſi ſervi eius in vias congregaverũt omnes quos invenerunt, malos & bonos: & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium.

So thoſe ſeruaunts went out into the hie wayes and gathered together al that euer they founde / both good and bad: ſo the weddyng was furniſhed wyth gheſtes.

11. Intravit autem rex ut videret diſcumbentes: & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali.

Then the King came in / to ſee the gheſtes / and ſawe there a man which had not on a wedding garment.

12. Et ait illi, Amice, quo modo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? At ille obmutuit.

And he ſaide vnto him / Friend / how cameſt thou in hither / & haſt not on a wedding garment? And he was ſpeachleſſe.

13. Tunc dixit rex miniſtris, Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eũ in tenebras exteriores: ibi erit fletus & ſtridor dentium.

Then ſayde the King to the ſeruaunts / binde him hande and foote: take him away / and caſt him into vtter darkeneſſe: there ſhall bee weeping and gnaſhing of teeth.

14. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

For many are called / but fewe choſen.

15. Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt ut caperent eum in ſermone.

Then went the Phariſes and tooke counſell howe they might tangle him in talke.

Das XXII. Capitel.

9. Darumb gehet hin auff die ſtraſſen / vnd ladet zur Hochzeit / wen jhr findet.

Gaar der faare hen paa Veyene / oc biuder til Brøllup / huem i finde.

10. Vnd die Knechte giengen auß auff die Straſſen / vnnd brachten zuſammen wen ſie funden / böſe vnd gute / vnd die Tiſche wurden alle vol.

Oc Suennene ginge vd paa Veyene / oc ſaffnede tilſammen huem de funde / Onde oc Gode / Oc bordene bleffue alle fulde.

11. Da gieng der König hinein / die Gäſte zu beſehen / vnd ſahe allda einen Menſchen / der hatte kein Hochzeitlich kleid an.

Da gick Kongen ind / at beſee Geſterne / Ock hand ſaa der it Menniſke / ſom haffde icke brøllups Klæder paa.

12. Vnd ſprach zu jm: Freund / wie biſt du herein kommen / vnd haſt doch kein Hochzeitlich kleid an? Er aber verſtummet.

Oc hand ſagde til hannem / Ven / Huorledis eſt du kommen hid ind / och haffuer dog icke brøllups Klæder paa? Oc hand tagde ſtille.

13. Da ſprach der König zu ſeinẽ dienern: Bindet jhm hende vnd Füſſe / vnnd werffet jhn inn das Finſterniß hinauß / da wird ſein heulen vnd zeenklappen.

Da ſagde Kongen til ſine Tienere / Binder hender oc føder paa hannem / oc kaſter hannem hen vd i Mørcket / Der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

14. Denn vil ſind beruffen / aber wenig ſind außerwelet.

Thi mange ere kallede / Men faa ere vdualde.

15. Da giengen die Phariſeer hin / vnd hielten einen Rath / wie ſie jhn fiengen in ſeiner rede.

Da ginge Phariſeerne hen / oc hulde it Raad / huorledis de ſkulde gribe hannem i hans tale.

Kapitola XXII.

9. Protož gděte na ceſty / á kteréžkoli naleznete / zowtež na Swatbu.

A przeto idzcie ná roſtánie drog / á ile byście nalezli wzowcie ná weſele.

10. Y wyſſedſſe Služebnijcy geho na ceſty / ſhromáždili wſſecky kteréžkoli nalezli / dobré y zlé / a naplněna geſt ſwatba hodownijky.

A wyſzedſzy ſluzebnicy oni ná drogi / zebráli wſzytki ile ich nálezli / zle y dobre / y napełnione ieſt weſele tymi ktorzy ſiedzieli przy ſtole.

11. Tehdy wſſel Král aby pohleděl na hodownijky / y vzřel Cžlowěka neoděného rauchem Swatebnijm.

A wſzedſzy Krol áby ogladał ſiedzace / obaczył tám człowieká / ktory niemiał ná ſobie ſzaty weſela.

12. Y řekl gemu: Přijteli / kterak gſy ſem wſſel nemage raucha Swatebnijho? A on oněměl.

Y rzekł mu / Towárzyſzu iákoś tu wſzedł nie máiac ſzáthy weſela? A on zamilknal.

13. Tehdy řekl Král ſlužebnijkům: Swijžijce Ruce geho y nohy / vwrztež gey do temnoſtij zewnitřnijch / tamť bude pláč a ſkřijpenij zubuow.

Tedy rzekł Krol przyſłáwom / Zwiazawſzy nogi y rece iego / weźmicie go / y wrzućcie w ciemnośc zewnetrzna / tám bedzie płácz y zgrzytánie zebow.

14. Nebo mnoho geſt powolaných / ale málo Wywolených.

Abowiem wiele ieſt wezwánych / ale máło wybránych.

15. Tehdy odſſedſſe Zákonijcy / w raddu weſſli / aby polapili Gežijſſe w řeči.

Tedy odſzedſzy Fáryzeuſzowie / rádzili ſie áby go podchwycili w mowie.

16 ושדרו לותה ת
תלמידיהון עם דבית
הרודס ואמרין לה מל
מלפנא ידעינן דשריר
אנת ואורחא דאלהא
בקושתא מלף אנת ולא
שקיל אנת צבתא לאנש
לא גיר נסב אנת באפא
דאנש׃

E mandangli i lor diſcepoli inſieme congli Herodiani, dicendo, Maeſtro, noi ſappiamo che tu ſei huomo verace, & inſegni la via di Dio in verità, e non ti curi d'alcuno: perche tu non riguardi a la perſona de gli huomini.

17 אמר לן הכיל איכנא
מתחזא לך שליט למטל
כסף רישא לקסר או לא׃

Dicci dunque, che ti pare? è egli lecito dare il tributo à Ceſare, o nò?

18 ישוע דין ידע בישותהון
ואמר מנא מנסין אנתון
לי נסבי באפא׃

E IESV hauendo conoſciuta la lor malitia diſſe, Perche mi tentate voi, hipocriti?

19 חואוני דינרא דכסף
רישא הנון דין קרבו לה
דינרא׃

Moſtratemi la moneta del tributo: & eſſi gli portorono vn denaro.

20 ואמר להון ישוע דמנו
צלמא הנא וכתבא׃

Et egli dice loro, Di chi è queſta imagine, e la ſopraſcrittione?

21 אמרין דקסר אמר
להון הבו הכיל דקסר
לקסר ודאלהא לאלהא׃

Eſſi gli dicono, Di Ceſare, Allora egli dice loro, Rendete dunque à Ceſare, le coſe che ſon di Ceſare, & à Dio quelle che ſon di Dio.

22 וכד שמעו אתדמרו
ושבקוהי ואזלו׃

Il che eſſi vdendo ſi marauigliorono: e laſſandolo, ſen'andoron via.

23 בהו יומא קרבו לה
זדוקיא ואמרין לה לית
חית מיתא ושאלוהי׃

In quel giorno vennero à lui i Sadducei, i quali dicono che non è reſurrettione, e domandorongli.

16 וישלחו אליו את־תלמידיהם
עם עבדי הירודס לאמר רבי
ידענו כי איש אמונים אתה
ואת־דרך אלהים באמת תלמד
ולא תשעה אל־כל־איש כי־
לא תשא את־פני־האדם׃

Y embian á el ſus Diſcipulos con los de Herodes, diziendo, Maeſtro, ſabemos que eres amador de verdad, y que enſennas con verdad el camino de Dios ? y que no te curas de nadie, porque no tienes, accepcion de perſona de hombres.

17 לכן אמור לנו מה נראה
לך היכשר לתת מס לקיסר
אם לא׃

Di nos pues, que te parece? Es licito dar tributo á Ceſar, o no?

18 וכי ידע ישוע את־רעתם
אמר למה תנסוני החנפים׃

Mas Ieſus entendida ſu malicia, dize les, Porque me tentays hypocritas?

19 הראוני את־טבע המס והמה
הגישו לו זוז אחד׃

Moſtradme la moneda del tributo. Y ellos le moſtraron vn dinero.

20 ויאמר אליהם ישוע למי
יש־הצלם הזה והכתבה׃

Entonces dizeles, Cuya es eſta figura, y loque eſtá encima eſcripto?

21 אמרו לו לקיסר או אמר להם
לכן תנו לקיסר אשר לקיסר
ולאלהים אשר לאלהים׃

Ellos le dizen, De Ceſar, Y dizeles, Pagad pues à Ceſar lo que es de Ceſar: y à Dios, loque es de Dios.

22 וכאשר שמעו תמהו ויעזבוהו
וילכו׃

Y oyendo eſto, marauillaronſe: y dexaronlo, y fueronſe.

23 ביום ההוא קרבו אליו
צדוקים אשר אומרים כי לא
תהיה תקומה וישאלו לו׃

A quel dia llegaron à el los Sadduceos, que dizen no auer reſurrecion, y preguntaronle.

16. Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.

Et lui enuoyerent leurs diſciples auec des Herodiens, diſans, Maiſtre, nous ſauons que tu es veritable, & que tu enſeignes la voye de Dieu en verité, & ne te chaut de perſonne: car tu ne regardes point à l'apparence des hommes.

17. Εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοὶ δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον καίσαρι, ἢ οὔ;

Di nous donc que te ſemble? eſt-il loiſible de donner le tribut à Ceſar, ou non?

18. Γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε· τί με πειράζετε ὑποκριταί;

Et Ieſus cognoiſſant leur malice, dit, Hypocrites, pourquoi me tentez-vous?

19. Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.

Monſtrez-moi la monnoye du tribut. Et iis lui preſenterent vn denier.

20. Καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή;

Et il leur dit, De qui eſt ceſte image, & ceſte eſcriture.

21. Λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.

Ils lui diſent, de Ceſar. Lors il leur dit, Rendez donc à Ceſar les choſes qui ſont à Ceſar: & à Dieu celles qui ſont à Dieu.

22. Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Oyans cela, ils s'eſmerueillerent, & le laiſſans s'en allerent.

23. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν.

Ce iour-la les Sadduciens, (qui diſent qu'il n'y à point de reſurrection) vindrent à lui & l'interroguerent.

CAP. XXII.

16. Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes, Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo, non enim reſpicis perſonam hominũ

And they ſent vnto him their diſciples with the Herodians/ ſaying/ Maſter/ wee knowe that thou art true/ and teacheſt the way of God truely/ neither careſt for anye man: for thou conſidereſt not the perſon of men.

17. Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet cenſum dare Cæſari, an non?

Tell vs therefore/ howe thinkeſt thou? Is it lawfull to giue tribute vnto Ceſar/ or not?

18. Cognita autem Ieſus nequitia eorum, ait, Quid me tentatis hypocritæ?

But Jeſus perceiued their wickedneſſe/ and ſayde/ Why tempt ye mee/ ye hypocrites.

19. Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

Shewe me the tribute money. And they brought him a peny.

20. Et ait illis Ieſus. Cuius eſt imago hæc, & ſuperſcriptio?

And he ſayde vnto them/ Whoſe is this image and ſuperſcription?

21. Dicũt ei, Cęſaris. Tunc ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

Then ſayde vnto him/ Ceſars. Then ſayde hee vnto them/ Giue therefore to Ceſar/ the thinges which are Ceſars/ and giue vnto God/ thoſe thinges which are Gods.

22. Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.

And when they heard it/ they marueiled/ and left him/ and went their way.

23. In illo die acceſſerunt ad eum Sadducęi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem: & interrogaverunt eum.

The ſame day the Sadduces came to him (which ſay that there is no reſurrection) and aſked him.

Das XXII. Capitel.

16. Vnd ſandten zu jm jre Jünger/ ſampt Herodis Diener/ vnnd ſprachen: Meiſter/ wir wiſſen daß du warhafftig biſt/ vnd lehreſt den weg Gottes recht/ vnd du frageſt nach niemand/ denn du achteſt nicht das anſehen der Menſchen.

Oc de ſende deris Diſciple til hannem/ met Herodis Tienere/ oc ſagde/ Meſtere/ Wi vide at du eſt ſandru/ oc lærer Guds vey rettelige/ och du ſkiøder om ingen/ Thi du acter icke Menniſkens anſeelſe.

17. Darumb ſage vns/ was düncket dich? Jſts recht daß man dem Keiſer Zinſe gebe oder nicht?

Sig oſſ der faare/ huad tyckis dig? Er det ræt at mand giffuer Keyſeren ſkat/ eller ey?

18. Da nun Jeſus merckte jhre ſchalckheit/ ſprach er: Jr Heuchler/ was verſuchet jhr mich?

Der Jheſus nu merckte deris ſkalckhed/ ſagde hand/ I Øyenſkalcke/ Hui friſte i mig?

19. Weiſet mir die Zinßmüntze. Vnd ſie reichten jhm einen Groſchen dar.

Lader mig ſee Skattens mynt/ Oc der racte hannem en Pending.

20. Vnd er ſprach zu jnen: Weß iſt das Bild vnd die überſchrifft?

Oc hand ſagde til dem/ Hues Billede oc offuer ſcrifft er dette?

21. Sie ſprachen zu jm: Des Keiſers. Da ſprach er zu jnen: So gebt dem Keiſer/ was des Keiſers iſt/ vnd Gott was Gottes iſt.

Oc ſagde til hannem Keyſerens. Da ſagde hand til dem/ Saa giffuer Keyſeren/ det Keyſeren hører til/ oc Gud/ det Gud hører til.

22. Da ſie das höreten/ verwunderten ſie ſich/ vnd lieſſen jhn/ vnd giengen davon.

Der de hørde det forundrede de dem/ oc forlode hannem oc ginge bort.

23. An demſelbigen tag tratten zu jhm die Saduceer/ die da halten es ſey kein Aufferſtehung/ vñ fragten jn.

Paa den ſamme dag traadde Saduceerne til hannem/ ſom holde at der er ingen Opſtandelſe/ oc ſpurde hannem at.

Kapitola XXII.

16. Y poſlali k němu Včedlnjky ſwé s Služebnijky Herodeſowými/ řkauce: Miſtře/ wijme že prawdomluwný gſy/ a ceſtě Božij w prawdě včijſs/ a nedbáſs na žádneho/ neb nepatřijſs na oſobu lidſkau:

A przetho poſlali do niego vcznie ſwoie z Herodyany/ mowiąc Miſtrzu/ wiemy iżeś prawdziwy/ y drogi bożey w prawdzie vczyſz/ á niedbaſz ni nákogo/ ábowiem nie pátrzaſz ná oſobe ludzka.

17. Protož powězyž nám coſe tobě zdá: Sluſſyli plat dáti Cýſaři/ čili nic?

Powiedz nam thedy/ co ſie tobie zda/ Godzili ſie dác czynſz Ceſarzowi/ ábo nie?

18. A poznaw Gežijs leſt gich/ řekl: Co mne pokauſſýte pokrytcy?

A Jezus poznawſzy złość ich/ rzekł/ Czemu mie kuśicie obludni ludzie?

19. Vkažte mi penijz platu. A oni podali gemu penijze.

Pokażcie mi monete czynſzowa/ A oni mu przynieſli Groſz.

20. Y řekl gim Gežijs: Cžij geſt tento obraza ſwrchu napſánj?

Tedy rzekł im/ Czyi ieſt ten obraz y napis?

21. Ržekli gemu: Cýſařůw. Ržekl gim: Daytež tehdy což geſt Cýſařowého Cýſaři/ a což geſt Božijho Bohu.

Rzekli mu/ Ceſárſki/ Tedy powiedział im/ Przeto oddawaycie Ceſárzowi/ co ná Ceſárzá należy/ á Bogu co ieſt Bożego.

22. To vſlyſſawſſe diwili ſe/ a opuſtiwſſe gey odeſſli od něho.

Co vſłyſzawſzy/ dziwowáli ſie/ A opuśćiwſzy go poſzli precz.

23. W ten den přiſtaupili k němu Saduceowé/ kteřijž prawij že nenij z Mrtwých wſtánij.

Dniá onego przyſzli k niemu Saduceuſzowie/ ktorzy powiedáią iż niemáſz zmartwych wſtánia/ Y pytáli go.

כב

24 וָאמְרִין לֵהּ מַלְפָּנָא מוּשֵׁא אֱמַר לַן דְּאֶן אְנָשׁ יָמוּת כַּד לַיְת לֵהּ בְּנַיָּא יֵסַּב אָחוּהִי אַנְתְּתֵהּ וְיְקִים זַרְעָא לַאחוּהִי׃

Dicendo, Maeſtro, Moiſe diſſe, Se alcuno morrà ſenz'hauer figliuoli, il ſuo fratello pigli la donna di lui per moglie, e ſuſciti il ſeme al ſuo fratello.

25 אִית הֲווֹ דֵּין לְוָתַן אַחֵא שַׁבְעָא קַדְמָיָא נְסַב אַנְתְּתָא וּמִית וְדַלַיְת הֲוָא לֵהּ בְּנַיָּא שַׁבְקָהּ אַנְתְּתֵהּ לַאחוּהִי׃

Hor appreſſo di noi erano gia ſette fratelli, e il primo preſo ch'egli hebbe moglie, ſi mori, e non hauendo ſeme laſſò la ſua moglie al ſuo fratello.

26 הָכְוָת אַף הַו דַּתְרֵין אַף הַו דַּתְלָתָא וְעַדְמָא לַשְׁבַעְתַּיְהוֹן׃

Similmente fece ancor il ſecondo, e il terzo, inſin al ſettimo.

27 בְּחַרְתָּא דֵּין דְּכֻלְהוֹן מִיתַת אַף אַנְתְּתָא׃

Finalmente doppo tutti mori ancor la donna.

28 בְּקִימְתָּא הָכִיל לְאַיְנָא מִן הָלֵין שַׁבְעָא תֶּהְוֵא אַנְתְּתָא כֻּלְהוֹן גֵּיר נְסַבוּהָ׃

Ne la reſurrettione dunque, di quali di quei ſette ſarà ella moglie? concioſia coſa che tutti l'hebbero.

29 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן טָעֵין אַנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן כְּתָבָא וְלָא חַיְלֵהּ דְּאַלָהָא׃

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Voi errate, non intendendo le Scritture, nè la Virtù di Dio.

30 בַּקְיָמְתָּא גֵּיר דְּמִיתֵא לָא נָסְבִין נְשֵׁא אָף־לָא נְשֵׁא הָוְיָן לְגַבְרֵא אֶלָּא אֵיךְ מַלְאֲכֵא דַּאלָהָא בַּשְׁמַיָּא אִיתַיְהוֹן׃

Imperoche ne la reſurrettione non pigliano moglie, ne ſi danno à marito: ma ſono come Angeli di Dio in cielo.

31 עַל קְיָמְתָּא דֵּין דְּמִיתֵא לָא קְרִיתוּן מִדֵּם דְּאֶתְאֲמַר לְכוֹן מֶן אַלָהָא דְּאָמַר׃

Quanto poi à la reſurrettion de morti, non hauete voi letto quel che vi è detto da Dio, il qual dice.

כב

24 לֵאמֹר רַבִּי מֹשֶׁה אָמַר אִם אִישׁ יָמוּת וְלֹא הָיָה לוֹ בֵּן יִקַּח אָחִיו אֵשֶׁת הַמֵּת לוֹ לְאִשָּׁה לְהָקִים לְאָחִיו זָרַע׃

Diziendo, Maeſtro, Moyſen dixo, Si alguno muriere ſin hijos, ſu hermano ſe caſe con ſu muger, y deſpertarà ſimiente à ſu hermano.

25 וַיִּהְיוּ אִתָּנוּ שִׁבְעָה אַחִים וְרִאשׁוֹן אֲשֶׁר לָקַח אִשָּׁה מֵת בְּלִי זֶרַע וַיַּעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ לְאָחִיו׃

Fueron pues antre noſotros ſiete hermanos: y el primero tomó muger, y murió. Y no teniendo generación, dexó ſu muger à ſu hermano.

26 וְכֵן גַּם הַשֵּׁנִי גַּם שְׁלִישִׁי עַד הַשְּׁבִיעִי׃

De la miſma manera tambien el ſegundo, y el tercero, haſta los ſiete.

27 וְאַחֲרֵי־כֻלָּם מֵתָה אִשָּׁה גַּם הִיא׃

Y deſpues de todos murió tambien la muger.

28 וּבַתְּקוּמָה לְמִי מִן הַשִּׁבְעָה תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי כֻלָּם הָיוּ בַעְלֶיהָ׃

En la reſurrecion pues, cuya de los ſiete ſerá la muger? porque todos la tuuieron.

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם תּוֹעִים אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים גַּם אֶת־מִכְתָּבִים וְגַם לֹא אֶת־גְּבוּרַת אֱלֹהִים׃

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixoles, Errays ignorando las eſcripturas, y la potencia de Dios.

30 כִּי בִתְקוּמָה לֹא יִתְחַתְּנוּ וְלֹא תְאֹרַשְׂנָה כִּי אִם כְּמוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם יִהְיוּ׃

Porque en la reſurrecion ni máridos tomarán mugeres, ni mugeres maridos; mas ſon como los Angeles de Dios en el cielo.

31 וְעַל־הַתְּקוּמַת הַמֵּתִים הֲלֹא קְרָאתֶם אֶת־אֲשֶׁר נֶאֱמַר לָכֶם מִן־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר׃

Y de la reſurrecion de los muertos, no aueys leydo lo que os es dicho de Dios à voſotros, que dize.

κβ'.

24. Λέγοντες· διδάσκαλε, μωϋσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Diſans, Maiſtre, Moyſe à dit, ſi quelcun vient à mourir ſans auoir enfans, ſon frere, prendra la femme d'icelui, & ſuſcitera lignee à ſon frere.

25. Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Or y auoit il parmi nous ſept freres: dont, le premier apres qu'il fut marié, treſpaſſa: & n'ayant point eu de lignee, laiſſa ſa femme à ſon frere.

26. Ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

Semblablement auſsi le ſecond, puis le troiſieme, iuſques au ſeptieme.

27. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Or apres eux tous mourut auſsi la femme.

28. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν;

En la reſurrection donc, duquel des ſept ſera-elle femme? car tous l'ont eue.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφάς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

Mais Ieſus reſpondant, leur dit, Vous errez, ne ſachans point les Eſcritures, ne la vertu de Dieu.

30. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσι.

Car en la reſurrection on ne prend ni ne donne-on femmes en mariage: mais ils ſont comme les Anges de Dieu au ciel.

31. Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος.

Et quant à la reſurrection des morts, n'auez-vous point leu ce dont vous à parlé Dieu meſme, diſant.

CAP. XXII.

24. Dicentes, Magiſter, Moyſes dixit, Si quis mortuus fuerit non habens filium, ut ducat frater eius uxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Saying/ Maſter/ Moſes ſaide/ If a man die/ hauing no children/ let his brother marrie his wife/ and raiſe vp ſeed vnto his brother.

25. Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus uxore ducta defunctus eſt: & non habens ſemen, reliquit uxorem ſuam fratri ſuo.

Now there were with vs ſeuen brethren/ and the firſt married a wife/ and deceaſed: and hauing no yſſue/ left his wife vnto his brother.

26. Similiter ſecundus & tertius uſque ad ſeptimum.

Likewiſe alſo the ſeconde/ and the thirde/ vnto the ſeuenth.

27. Noviſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

And laſt of all the woman died alſo.

28. In reſurrectione ergo, cuius erit de ſeptem, uxor? omnes enim habuerũt eam.

Therefore in the reſurrection/ whoſe wife ſhall ſhee be of the ſeuen? for all had her.

29. Reſpondens autem Ieſus, ait illis, Erratis, neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.

Then Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Ye are deceiued/ not knowing ye Scriptures/ nor the power of God.

30. In reſurrectione enim neque nubent, neq; nubentur: ſed ſunt ſicut angeli Dei in cælo.

For in the reſurrection they neither marry wiues/ nor wiues are beſtowed in marriage but are as the Angels of God in heauen.

31. De reſurrectione autem mortuorũ non legiſtis quod dictum eſt à Deo dicente vobis.

And concerning the reſurrection of the dead/ haue ye not read what is ſpoken vnto you of God/ ſaying.

Das XXII. Capitel.

24. Vnd ſprachen: Meiſter/ Moſes hat geſagt/ ſo einer ſtirbt/ vnnd hat nicht Kinder/ ſo ſoll ſein Bruder ſein Weib freyen/ vnd ſeinem Bruder Samen erwecken.

Oc ſagde/ Meſtere/ Moſe haffuer ſagd/ Naar nogen døer/ oc haffuer icke Børn/ da ſkal hans Broder tage hans huſtru til ecte/ oc opuecke ſin Broder Sæd.

25. Nun ſind bey vns geweſen ſiben Brůder/ Der erſte freyet vnd ſtarb/ vnd dieweil er nicht Samen hatte/ ließ er ſein Weib ſeinem Bruder.

Nu haffue veret hoſſ oſſ ſiu Brødre/ Den førſte giffte ſig/ oc døde/ Oc efftedi hand haffde icke ſæd/ loed hand ſin broder ſin huſtru effter ſig.

26. Deſſelben gleichen der ander/ vnd der dritte/ biß an den ſibenden.

Den anden giorde lige ſaa/ oc den tredie/ indtil den ſiuende.

27. Zu letzt nach allen ſtarb auch das Weib.

Paa det ſiſte effter dem alle døde oc quinden.

28. Nun in der Aufferſtehung/ welches Weib wird ſie ſein vnter den ſiben? Sie haben ſie ja alle gehabt.

Hues Huſtru aff diſſe ſiu/ ſkal hun da vere i Opſtandelſen? De haffue io alle hafft hende.

29. Jeſus aber antwortet/ vnd ſprach zu jhnen: Jr irret/ vnnd wiſſet die ſchrifft nicht/ noch die krafft Gottes.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ J fare vild/ oc vide icke Scrifften/ och ey heller Guds krafft.

30. Jn der Aufferſtehung werden ſie weder freyen/ noch ſich freyen laſſen/ ſondern ſie ſind gleich wie die Engel Gottes im Himel.

J Opſtandelſen ſkulle de huercken tage til ecte/ oc ey lade ſig tage til ecte/ Men de ere lige ſom Guds engle i Himmelen.

31. Habet jhr nicht geleſen von der Todten aufferſtehung daß euch geſagt iſt von Gott/ da er ſpricht:

Haffue i icke læſt om de Dødis opſtandelſe/ det eder er ſagd aff Gud/ der hand ſiger.

Kapitola XXII.

24. Y otázali ſeho řkauce: Miſtře/ Moyžijš řekl: vmřel-liby kdo nemage Syna/ aby Bratr geho poyal ženu geho/ a aby wzbudil ſýmě Bratru ſwému.

Mowiąc/ Miſthrzu/ Moiżeſz rzekł/ Jeſliby ktho vmárł nie máiąc dziatek/ niech brat iego práwem powinowáthym poymie żone iego/ y wzbudzi potomſtwo brátu ſwemu.

25. Y bylo v nás ſedm Bratřij: prwnij poyaw ženu/ y vmřel. A nemage Semene/ zůſtawil ženu Bratru ſwému.

Byli tedy śiedm bráćiey v nas/ á pierwſzy ożeniwſzy ſie vmarł/ a gdy nie miał potomſtwá/ zoſtháwił żone ſwoie brátu ſwemu.

26. Též y druhý/ y třetij/ až do ſedmého.

Tákże y wtory/ y trzeci áż do śiodmego.

27. Nayposlěze pak ze wſſech vmřela y žena.

A po wſzytkich vmárłá też y żoná.

28. Protož při wzkřijſſenij/ čijbude žena z těch ſedmi? nebo wſſyckni gi měli.

W zmartwych wſtániu tedy/ ktorego z onych śiedmi będzie żoná? gdyż ią wſzyſcy mieli.

29. Y odpowěděw Gežijš/ řekl gim: Blaudijte/ neznagijce Pjſem/ ani mocy Božij.

A odpowiedáiąc Jezus/ rzekł im/ Bładzićie nie vmieiąc piſm áni mocy Bożey.

30. Neb když z mrtwých wſtanau/ ani ſe budau ženiti ani wdáwati/ ale budau yako Angelé Božj w Nebi.

Abowiem w zmártwych wſtániu áni ſie ożeniáią/ áni zá mąż dawáią/ ále ſą iáko Aniołowie Boży w niebie.

31. O wzkřijſſenij pak z mrtwých/ zdali gſte nečtli co geſt powědijno od Boha/ kterýžto prawij wam:

A o zmartwych wſtániu nie czytáliśćie/ co wam powiedziano ieſt od Bogá/ gdźie mowi.

כב

32 דְּאֶנָא אֶנָא אֱלָהֵה דְּאַבְרָהָם אֱלָהֵה דְּאִיסְחָק אֱלָהֵה דְּיַעְקוֹב וַאלָהֵא לָא הָוָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא׃

Io ſon l'Iddio d'Abraham, e l'Iddio d'Iſaac, e l'Iddio di Iacob? Iddio non è gia Iddio di morti, ma di viui.

33 וְכַד שְׁמַעוּ כֶּנְשֵׁא מֶתְתַּמְהִין הָווּ בְּיוּלְפָּנֵה׃

E le turbe vdendo queſto ſi ſtupiuano de la dottrina.

34 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ דְּשַׁתְּקָן לְזַדּוּקָיֵא אֶתְכַּנַּשׁוּ אַכְּחַד׃

Hor i Fariſei hauendo vdito ch'egli hauea fatti tacere i Sadducei, s'adunorono inſieme.

35 וְשַׁאלֵה חַד מֶנְּהוֹן דְּיָדַע נָמוּסָא כַּד מְנַסֵּא לֵהּ׃

E vn di loro ch'era dottor de la Legge, li domando, tentandolo, e dicendo.

36 מַלְפָּנָא אֵינָא פּוּקְדָּנָא רַב בְּנָמוּסָא׃

Maeſtro, qual è il gran comandamento ne la Legge?

37 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ דְּתֶרְחַם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מֶן כֻּלֵּה לֶבָּךְ וּמֶן כֻּלָּה נַפְשָׁךְ וּמֶן כֻּלֵּה חַיְלָךְ וּמֶן כֻּלֵּה רֶעְיָנָךְ׃

Iesv gli diſſe, Ama il Signore Iddio tuo con tutto il tuo cuore, con tutta l'anima tua, e con tutta la tua mente.

38 הָנָו פּוּקְדָּנָא רַבָּא וְקַדְמָיָא׃

Queſto è il primo e gran comandamento.

39 וְדַתְרֵין דְּדָמֵא לֵהּ דְּתֶרְחַם לְקָרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ׃

E il ſecondo ſimile ad eſſo, è, Ama il tuo proſſimo come te medeſimo.

40 בְּהָלֵין תַּרְתֵּין פּוּקְדָּנִין תַּלְיָא אוֹרָיְתָא וּנְבִיֵּא׃

Da queſti due comandamenti dipende tutta la Legge e i Profeti.

כב

32 אֲנִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב וֵאלֹהִים אֵינֶנּוּ הוּא אֱלֹהֵי הַמֵּתִים כִּי־אִם הַחַיִּים׃

Yo ſoy el Dios de Abraham, y el Dios de Iſaac, y el Dios de Iacob? Dios, no es Dios de los muertos, mas de losque biuén.

33 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הָעָם תָּמְהוּ עַל־תַּלְמוּדוֹ׃

Y oyendo eſto las compannas eſtauan fuera de ſi de ſu doctrina.

34 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַמְּפָרְשִׁים כִּי־הֶחֱשָׁה אֶת־צְדוּקִים נוֹסְדוּ יַחַד׃

Entonces los Phariſeos oyendo que auia cerrado la boca à los Sadduceos, juntarōſe à vna:

35 וַיִּשְׁאַל אֶחָד מֵהֶם וּמְלַמֵּד הוּא מְנַסֶּה אוֹתוֹ וַיֹּאמַר׃

Y preguntó vno dellos, interprete de la Ley, tentandolo, y diziendo.

36 רַבִּי אֵיזוֹ מִצְוָה גְדוֹלָה הִיא בַּתּוֹרָה׃

Maeſtro, qual es el mandamiento Grande en la Ley?

37 וַיֵּשׁוּעַ אָמַר לוֹ תֶּאֱהַב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדֶךָ׃

Y Ieſus le dixo, Amarás àl Sennor tu Dios de todo tu coroçon, y de toda tu alma, y de toda tu mente.

38 זוֹאת יֵשׁ רִאשׁוֹנָה וּגְדוֹלָה מִצְוָה׃

Eſte es el Primero y el Grande mandamiento.

39 וְהַשֵּׁנִית תְּשׁוֶה לָהּ תֶּאֱהַב אֶת־רֵעֲךָ כָּמוֹךָ׃

Y el Segundo es ſemejante à eſte: Amarás à tu proximo, como à ti miſmo.

40 בִּשְׁתֵּי מִצְווֹת הָאֵלֶּה כָּל הַתּוֹרָה וְגַם הַנְּבִאִים כֻּלָּם תְּלֻאִים׃

De eſtos dos mandamientos depende toda la Ley y los prophetas.

κβ΄.

32. Ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.

Ie ſuis le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Iſaac, & le Dieu de Iacob? Dieu n'eſt pas le Dieu des morts: mais des viuans.

33. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et les troupes oyans cela, s'eſtonnoyent de ſa doctrine.

34. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Or quand les Phariſiens entendirent qu'il auoit fermé la bouche aux Sadduciens, ils s'aſſemblerent d'vn accord.

35. Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων.

Et vn d'entr'eux, docteur de la Loy, l'interrogua en le tentant, & diſant.

36. Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

Maiſtre, lequel eſt le grand commandement de la Loy?

37. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

Ieſus lui dit, Tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta penſee.

38. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.

Ceſtui-ci eſt le premier & le grand commandement.

39. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Et le ſecond ſemblable à icelui, eſt, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme.

40. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

De ces deux commandemens dependent toute la Loy & les Prophetes.

32. Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob? Non eſt Deus mortuorum, ſed viventium.

I am the God of Abraham / & the God of Iſaac / and the God of Iacob? God is not the God of the dead / but of the lyuing.

33. Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

And when the people heard it / they were aſtonied at his doctrine.

34. Phariſęi autem audientes quòd ſilentium impoſuiſſet Sadducæis, convenerunt in unum.

But when the Phariſes had heard / that he had put the Sadduces to ſilence / they aſſembled together.

35. Et interrogavit eum, unus ex eis legis doctor, tentans eum,

And one of them / which was an expounder of the Law / aſked him a queſtion / tempting him / and ſaying.

36. Magiſter, quod eſt mandatum magnum in Lege?

Maſter / which is the great cōmandement in the Law?

37. Ait illi Ieſus, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

Ieſus ſaide to him / Thou ſhalt loue the Lord thy God with all thine heart / with al thy ſoule / and with all thy minde.

38. Hoc eſt maximum & primum mandatum.

This is the firſt and the great commandement.

39. Secundum autem ſimile eſt huic, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

And the ſeconde is like vnto this / Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe.

40. In his duobus mandatis univerſa Lex pendet & Prophetæ.

On theſe two commandements hangeth the whole Lawe and the Prophets.

32. Ich bin der Gott Abraham / vnd der Gott Iſaac / vnnd der Gott Jacob? Gott aber iſt nicht ein Gott der Todten / ſondern der Lebendigen.

Jeg er Abrahams Gud / oc Iſaacs Gud / och Jacobs Gud: Saa er Gud icke de Dødis / Men de Leffuendis Gud.

33. Vnd da ſolches das Volck höret / entſatztē ſie ſich über ſeiner lehre.

Oc der Folcket det hørde / forundrede de dem paa hans Lerdom.

34. Da aber die Phariſeer höreten / daß er den Saduceern das maul geſtopfft hatte / verſammleten ſie ſich.

Der Phariſeerne hørde / at hand haffde ſtoppet munden paa Saduceerne / da forſamlede de dem.

35. Vnnd einer vnter jhnen / ein Schrifftgelerter / verſucht jhn / vnnd ſprach:

Oc en aff dem ſom vaar en Scrifftklog / friſtede hannem / oc ſagde.

36. Meiſter / welches iſt das fürnemſte Gebot im Geſetz?

Meſtere / Huilcket er det ypperſte Bud i Louen?

37. Jeſus aber ſprach zu jhm: Du ſolt lieben Gott deinen HERRN / von gantzem Hertzen / von gantzer Seelen / von gantzem gemüte.

Jheſus ſagde til hannem / Du ſkalt elſke Gud din HERRE / aff gantſke Hierte / aff gantſke Siel / aff gantſke ſind.

38. Diß iſt das fürnemeſt vnnd gröſte Gebot.

Dette er det ypperſte och ſtørſte Bud.

39. Das ander iſt dem gleich: Du ſolt deinen Nechſten lieben / als dich ſelbs.

Det andet er lige ſom dette / Du ſkalt elſke din Neſte / lige ſom dig ſelff.

40. In diſen zweyen Gebotten hanget das gantze Geſetz vnnd die Propheten.

Vdi diſſe thu Bud henger al Louen oc Propheterne.

32. Ják gſem Bůh Abrahamuow / Bůh Izákuow / a Buoh Jákobuow: A nenijť Buoh mrtwých / ale žiwých.

Jam ieſt Bog Abráhámow / Bog Izáákow / y bog Jákobow? Bog nie ieſtci Bogiem vmarlych / ále zywych.

33. Protož ſlyſſýce Záſtupowé / diwili ſe včenij geho.

A gdy to ono zgromádzenie ludu ſlyſzálo / zdumiálo ſie dla náuki ie°.

34. Tehdy Zákonijcy vſlyſſawſſe žeby k mlčenij přiwedl Saduceyſké / ſeſſli ſe w hromadu.

A vſlyſzawſzy Fáryzeuſzowie / iż vſtá záwárl Sáduceuſzom / zeſzli ſie ſpolu.

35. Y otázal ſe ho geden z nich Zákona Včitel pokauſſe geho / a řka:

Tedy go ſpytał ieden z nich doktor w zakonie / kuſząc go y mowiąc.

36. Miſtře / které geſt Přikázanij weliké w Zákoně?

Miſtrzu / Ktore ieſt nawieczſze roſkazánie w zakonie?

37. Řekl gemu Gežijš: Milowati budeš Pána Boha twého z celého Srdce twého / a ze wſſý Duſſe twé / a ze wſſý myſli twé.

A Jezus rzekł mu / Będzieſz miłowáł Páná Bogá twego ze wſzytkiego ſercá twe° / y ze wſzytkiey duſze twoiey / y ze wſzytkiey myſli twoiey.

38. To geſt neywětſſý a prwnij Přikázanij.

Toć ieſt pierwſze y wielkie roſkazánie.

39. Druhé pak geſt podobné tomu: Milowati budeš Bližnijho twého yako tebe ſamého.

A wtore podobne ieſt temu / Będzieſz miłowáł bliźniego twego iáko ſámego ſiebie.

40. Na těch dwau Přikázanijch weſſkeren Zákon záležij / y Proroci.

Ná tym dwoygu roſkazaniu wſzytek zakon y Prorocy záwiſneli.

כב

41 כַּד כְּנִישִׁין הֲוַין פְּרִישֵׁא שַׁאֵל אֶנּוּן יֵשׁוּעַ׃

Et eſſendo i Fariſei congregati inſieme, IESV domandò loro.

42 וֶאמַר מָנָא אָמְרִין אַנְתּוּן עַל מְשִׁיחָא כַּד מַנּוּ אָמְרִין לֵהּ בַּר דַּוִיד׃

Dicendo, Che opinione hauete voi di Chriſto? di chi è egli figliuolo? Eſſi gli dicono, Di Dauid.

43 אָמַר לְהוּן וְאֵיכַנָּא דַּוִיד בְּרוּחַ קָרֵא לֵהּ מָרְיָא אָמַר גֵּיר׃

Egli dice loro, come dunque Dauid in ſpirito il chiama Signore, dicendo.

44 דֶּאמַר מָרְיָא לְמָרִי דְּתֵב לָךְ מֵן יַמִּינִי עַד־מָא דְּאֶסִים בְּעֵל־דְּבָבַיךְ תְּחֵית רַגְלַיךְ׃

Diſſe il Signore al mio Signore, Siedi à la mia deſtra, infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi?

45 אֶן הָכִיל דַּוִיד קָרֵא לֵהּ מָרְיָא אֵיכַנָּא בְּרֵהּ הוּ׃

Se adunque Dauid il chiama Signore, come è egli ſuo figliuolo?

46 וְלָא אֱנָשׁ אֶשְׁכַּח דְּנֶתֶּל לֵהּ פִּתְגָּמָא וְלָא אֱנָשׁ אַמְרַח תּוּב מֵן הַו יַוְמָא לַמְשַׁאָלוּתֵהּ׃

E niuno gli poteua riſponder parola, ne alcuno da quel giorno in poi hebbe ardire di domandarlo piu di coſa veruna.

כג

1 הָיְדֵין יֵשׁוּעַ מַלֵּל עַם כֶּנְשֵׁא וְעַם תַּלְמִידַוְהִי׃

Allora IESV parlò à le turbe & à i ſuoi diſcepoli.

2 וֶאמַר לְהוּן עַל כּוּרְסְיָא דְּמוּשֵׁא יָתְבוּ סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא׃

Dicendo, Gli Scribi e Fariſei ſeggono ne la catedra di Moiſe.

3 כֹּל מֶדֶם הָכִיל דְּנֵאמְרוּן לְכוּן דְּתֶטְרוּן טַרוּ וַעֲבֶדוּ אֵיךְ עֲבָדַיְהוּן דֵּין לָא תֶּעְבְּדוּן אָמְרִין גֵּיר וְלָא עָבְדִין׃

Tutte le coſe dunque che vi comandaranno che oſſeruiate, oſſeruatele, e fatele: ma non fate gia ſecondo l'opere loro, percioche dicono, e non fanno.

כב

41 וְכַאֲשֶׁר נִקְבְּצוּ הַמְּפָרְשִׁים שָׁאַל לָהֶם יֵשׁוּעַ׃

Y eſtando juntos los Phariſeos, Ieſus les preguntó.

42 לֵאמֹר מָה נִרְאָה לָכֶם עַל־הַמָּשִׁיחַ בֶּן לְמִי יֵשׁ הוּא וַיֹּאמְרוּ לוֹ לְדָוִד׃

Diziendo, Que os parece del Chriſto? Cuyo hijo es? Dizenle ellos, De Dauid.

43 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְאֵיךְ דָּוִד בְּרוּחַ קוֹרֵא לוֹ אֲדוֹנוֹ לֵאמֹר׃

El les dize, Pues como Dauid en Eſpiritu lo llama Sennor, diziendo.

44 נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ׃

Dixo el Sennor à mi Sennor, Aſsientate a mis dieſtras, entretanto que pongo tus enemigos por eſtrado de tus pies?

45 וְאִם דָּוִד קוֹרֵא לוֹ אָדוֹן הֵיךְ בְּנוֹ הוּא׃

Pues ſi Dauid lo llama Sennor, como es ſu hijo?

46 וְאִישׁ לֹא יוּכַל לְהָשִׁיב לוֹ דָבָר וְאִישׁ לֹא הָיָה מִיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר מְלָאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאוֹל לוֹ עוֹד מְאוּמָה׃

Y nadie le podia reſponder palabra: ni oſó alguno deſde aquel dia preguntarle mas.

כג

1 אָז דִּבֵּר יֵשׁוּעַ אֶל־הָעָם וְאֶל־תַּלְמִידָיו׃

Entonces Ieſus habló à las compannas y à ſus Diſcipulos.

2 לֵאמֹר עַל־מוֹשַׁב מֹשֶׁה יָשְׁבוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים׃

Diziendo, Sobre la cathedra de Moyſen ſe aſſentaron los Eſcribas y los Phariſeos:

3 וְכֹל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָכֶם לִשְׁמֹר שִׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אַךְ כְּמַעֲשֵׂיהֶם אַל תַּעֲשׂוּ כִּי־יֹאמְרוּ וְלֹא־יַעֲשׂוּ׃

Anſique todo loque os dixeren, que guardeys, guardaldo y hazeldo: no hagays conforme à ſus obras: porque dizen y no hazen.

κβ'.

41. Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς.

Et les Phariſiens eſtans aſſemblés Ieſus les interrogua.

42. Λέγων· τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαυίδ.

Diſant, Que vous ſemble-il du Chriſt? de qui eſt-il Fils? Il lui reſpondirent, De Dauid.

43. Λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δαυὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων.

Et il leur dit, Comment donc Dauid l'appele-il en Eſprit, Seigneur? diſant.

44. Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Lé Siegneur à dit à mon Seigneur, Sieds-toi à ma dextre iuſques à tant que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

45. Εἰ οὖν δαυὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;

Si donc Dauid l'appele Seigneur, comment eſt-Il ſon fils?

46. Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον. οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

Et nul ne lui pouuoit reſpondre vn ſeul mot, ni perſonne ne l'oſa plus interroguer depuis ce iour-la.

ΚΕΦΑΛ. κγ'.

ΤΟΤΕ ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Adonc Ieſus parla aux tropes, & à ſes diſciples.

2 Λέγων· ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι.

Diſant, les Scribes & Phariſiens, ſont aſsis en la chaire de Moyſe.

3. Πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε. κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γὰρ, καὶ οὐ ποιοῦσι.

Toutes les choſes donques qu'ils vous diront que vous gardiez, gardez-les, & les faites: mais ne faites point ſelon leurs œuures: car ils diſent & ne font pas.

CAP. XXII.

41. Congregatis autem Phariſæis, interrogavit eos Ieſus.

While the Phariſes were gathered together/ Jeſus aſked them.

42 Dicens, Quid vobis videtur de Chriſto? cuius filius eſt? Dicunt ei, David.

Saying/ What thinke yee of Chriſt? whoſe ſonne is he? They ſaid vnto him/ Dauids.

43. Ait illis, Quomodo ergo David in Spiritu vocat eũ Dominum, dicens.

He ſaide vnto them/ Howe then doeth Dauid in ſpirite call him Lord/ ſaying.

44. Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum?

The Lord ſaid to my Lord/ Sit at my right hande/ till J make thine enemies thy footeſtoole?

45. Si ergo David vocat eum Dominum; quomodo filius eius eſt?

If then Dauid call him Lord/ how is he his ſonne?

46. Et nemo poterat ei reſpondere verbum: neque auſus fuit quiſquam ex illa die eum ampliùs interrogare.

And none could anſwere him a worde/ neither durſt any from that day forth aſke him any mo queſtions.

CAP. XXIII.

TVnc Ieſus locutus eſt ad turbas & ad diſcipulos ſuos.

Then ſpake Jeſus to the multitude/ and to his diſciples.

2. Dicens, Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi.

Saying/ The Scribes and the Phariſes ſit in Moſes ſeat.

3 Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſervare & facite: ſecundum opera verò eorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt.

All therefore whatſoeuer they bid you obſerue/ that obſerue and doe: but after their workes doe not: for they ſay/ and doe not.

Das XXII. Capitel.

41. Da nun die Phariſeer beyeinander waren/ fraget ſie Jeſus.

Der Phariſerne vaare nu tilſammen/ Spurde/ Jheſus dem at.

42. Vnd ſprach: Wie dünckt euch vmb Chriſto? Wes Son iſt er? Sie ſprachen: Davids.

Oc ſagde/ Huad tyckis eder om Chriſto? Hues ſøn er hand? De ſagde/ Dauids.

43. Er ſprach zu jhnen: Wie nennet jhn denn David im Geiſt einen HERRN? da er ſagt:

Hand ſagde til dem/ Huorledis kalder da Dauid hannem i Aanden en Herre? der ſom hand ſiger.

44. Der HERR hat geſagt zu meinem HERRN: Setze dich zu meiner Rechten/ biß daß ich lege deine feinde zum ſchemel deiner füſſe.

HERren ſagde til min Herre/ Sæt dig hoſſ min høyre haand/ Indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine føder.

45. So nun David jn einen HErrn nennet/ wie iſt er denn ſein Son?

Efftерdi Dauid nu kalder hannem en Herre/ huorledis er hand da hans Søn?

46. Vnnd niemand kondt jhm ein wort antworten/ vnd dorfft auch niemand von dem tage an hinfort jhn fragen.

Oc ingen kunde ſuare hannem it ord/ Der torde oc ingen ydermere ſpørie hannem at noget effter den dag.

Das XXIII. Capitel.

DA redete Jeſus zu dem Volck/ vnd zu ſeinen Jüngern:

DA talede Jheſus til Folcket/ oc til ſine Diſciple.

2. Vnd ſprach: Auff Moſis Stul ſitzen die Schrifftgelerten vnd Phariſeer.

Oc ſagde/ paa Moſe Stoel ſide Scrifftkloge oc Phariſeer.

3. Alles nun was ſie euch ſagen/ das jhr halten ſollet/ das haltet vnd thuts/ aber nach jhren wercken ſolt jhr nicht thun/ ſie ſagens wol/ vnnd thuns nicht.

Alt det/ ſom de nu ſige eder/ at i ſkulle holde/ det holeder oc gører det/ Men effter deris gerninger ſkulle i icke gøre/ De ſige det vel/ og gøre det icke.

Kapitola XXII.

41. A když ſe ſeſſli Zákonijcy otázal ſe gich Gežijš.

A gdy ſie Faryzeuſzowie zebráli/ſpytal ich Jezus.

42. Řká: Co ſe wám zdá o Kryſtu? Cžj geſt Syn? Řžekli gemu: Dawidůw.

Mowiąc/ Co ſie wam zda o Kryſtuſie? Czyi ieſt Syn? Rzekli mu/Dawidow.

43. Řžekl gim: Kterak tehdy Dawid wduchu nazýwá ho Pánem/řka:

Rzekł im/Jakoż thedy Dawid w Duchu zowie go Pánem? mowiąc.

44. Řžekl PAn PAnu mému/ſeď na Prawicy mé/ dokawádž nepoložijm nepřátel twých podnož noh twých.

Rzekł Pan Pánu memu/Siedź po prawicy moiey/ aż położe nieprzyiacioly twoie podnożkiem nog twoich.

45. Poněwádž tehdy Dawid nazýwá ho PAnem/ y kterak Synem geho geſt?

Jeſli tedy Dawid zowie go Pánem/iákoż ieſt Synem iego?

46. Anižádný nemohl gemu odpowěděti ſlowa/aniž ſeho ſměl kdowijce od toho dne tázati.

A żaden nie mogł mu nic odpowiedzieć/ áni śmiał żaden od onego dniá ni ocz go pytać więcey.

Kapitola XXIII.

TEhdy Gežijš mluwil k Zástupům a k Včedlnijkům ſwým.

TEdy Jezus mowił onemu zgromadzeniu ludu y vczniom ſwoim.

2. Řka: Na Stolicy Moyžijſſowu wſedli Včitelé a Zákonijcy.

Rzekąc Ná ſtolcu Moiżeſzowym ſiedzą Doktorowie y Fáryzeuſzowie.

3. Protož wſſecko cožbykoli rozkázali wám/ zachowáwayte a čiňte/ale podlé ſkutkůw gegich nečiňte / neboť prawij a nečinij.

Wſzytki tedy rzeczy ktoreby wam powiedzieli abyśćie záchowáli/ záchowywaycie y czyńcie/ ále wedle vczynkow ich nie czyńcie á bowiem powiedáią á nie czynią.

כג

4 ואסרין מובלא יקרתא וסימין על כתפתא דבני־נשא הנון דין בצבעהון לא צבין דיקרבון להין:

Concioſia che legano de peſi graui e difficili à portare, e pongonli ſopra le ſpalle de gli huomini: ma eſſi non li voglion pur muouere col dito loro.

5 וכלהון עבדיהון עבדין דיתחזון לבני־נשא מפתין גיר תפליהון ומורכין תכלתא דמרטוטיהון:

E fanno tutte l'opere loro per eſſer riguardati da gli huomini: imperoche allargano le lor filatterie, e fanno ben grandi le frangie de lor veſtimenti.

6 ורחמין ריש סמכא בחשמיתא וריש מותבא בכנושתא:

Et amano i primi ſeggi ne le cene, e i primi luoghi ne le congregationi.

7 ושלמא בשוקא ודיהוון מתקרין מן אנשא רבי:

E le ſalutationi ne le piazze, e d'eſſer chiamati Maeſtri da gli huomini.

8 אנתון דין לא תתקרון רבי חד הו גיר רבכון משיחא אנתון דין כלכון אחא אנתון:

Ma voi non vogliate gia eſſer chiamati Maeſtri, percioche vn ſolo è il voſtro Maeſtro, cioè, Chriſto: e voi tutti ſete fratelli.

9 ואבא לא תקרון לכון בארעא חד הו גיר אבוכון דבשמיא:

Ne chiamate alcuno per voſtro padre ſopra la terra: percioche vn ſolo è il Padre voſtro, cioè, quello che è ne cieli.

10 ולא תתקרון מדברנא מטול דחד הו מדברנכון משיחא:

Ne vogliate eſſer chiamati dottori: percioche vn ſolo è il voſtro dottore, cioè Chriſto.

11 הו דין דרב בכון יהוא לכון משמשנא:

Ma chi di voi è il maggiore, ſarà voſtro ſeruitore.

כג

4 כי יקשרו משאות כבדות וסבלים וישימו על־שכם האנשים ובאצבעם לא יאבו להניע אותם:

Porque atan cargas peſadas, y difficiles de lleuar, y ponẽ ſobre los ombros de los hombres: mas ni aun con ſu dedo las quieren mouer.

5 כי כל־מעשיהם עושים רק להראות לאנשים כי ירחיבו את־טוטפותם ויגדלו כנפות כסויותם:

Antes todas ſus 'obras hazen pará ſer mirados de los hombres: porque enſancham ſus philacterias, y eſtienden los fluecos de ſus mantos:

6 ואהבו מסבות ראשונות במשתי־הערב ואת־מושבות ראשונות בעדות:

Y aman los primeros aſsientos en las cenas, y las primeras ſillas en las ſynogas:

7 ואת־ברכות בשוק ולהקרא מאנשים רבי רבי:

Y las ſalutaciones en las plaças, y ſer llamados de los hombres, Rabbi, Rabbi.

8 ואתם אל־תקראו רבי כי־אחד הוא לבדו רבי ומלמדכם המשיח וכלכם אחים אתם:

Mas voſotros, no querays ſer llamados Rabbies, porque vno es vueſtro Maeſtro, el Chriſto: y todos voſotros ſoys hermanos.

9 וגם לאב לא תקראו לכם על־הארץ כי־אחד הוא אביכם אשר בשמים:

Y vueſtro Padre no llameys à nadie en la tierra: porque vno es vueſtro Padre, elqual eſtá en los cielos.

10 ולא־תקראו מלמדים כי־אחד הוא מלמדכם המשיח:

Ni os llameys doctores: porque vno es vueſtro Doctor, el Chriſto.

11 ואשר גדול בכם יהי משרתכם:

Elque es el mayor de voſotros, ſea vueſtro ſieruo:

κγ'.

4. Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.

Car ils lient enſemble des fardeaux peſans & importables, & les mettent ſur les eſpaules des hommes: mais ils ne les veulent point remuer de leur doigt.

5. Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν.

Et font toutes leurs œuures pour eſtre regardés des hommes: car ils eſlargiſſent leurs phylacteres, & allongent les franges de leurs veſtemens.

6. Φιλοῦσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς.

Et aiment les premieres places és banquets, & les premieres ſeances és ſynagogues.

7. Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ ῥαββί.

Et les ſalutations és marchés, & eſtre appelés des hommes, Noſtre maiſtre, Noſtre maiſtre.

8. Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς ὁ Χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.

Mais vous, ne ſoyez point appelés, Noſtre maiſtre: car vn ſeul eſt voſtre docteur, aſſauoir Chriſt, & quãt à vous, vous eſtes tous freres.

9. Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et n'appelez aucun en la terre voſtre Pere: car vn ſeul eſt voſtre Pere, aſſauoir celui qui eſt es cieux.

10. Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς ὁ Χριστός.

En ne ſoyez point appelés docteurs: car vn ſeul eſt voſtre docteur, aſſauoir Chriſt.

11. Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.

Mais celui qui eſt le plus grand entre vous, ſoit voſtre ſeruiteur.

CAP. XXIII.

4. Alligant enim onera gravia &importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere.

For they binde heaui burdens / and grievous to be borne / and lay them on mens ſhoulders / but they them ſelues will not moue them with one of their fingers.

5. Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus, dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias.

All their workes they do for to be ſeene of men: for they make their phylacteries broad / and make long the frindges of their garments.

6. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis.

And loue the chiefe place at feaſtes / and to haue the chiefe ſeates in the aſſemblies.

7. Et ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus, rabbi.

And greetings in the markets / and to be called of men / Rabbi / Rabbi.

8. Vos autem nolite vocari rabbi, unus eſt enim magiſter veſter, (CHRISTVS omnes autem vos, fratres eſtis.

But be not ye called / Rabbi: for one is your doctor / to wit / Chriſt / & all ye are brethren.

9. Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram: unus eſt enim pater veſter qui in cælis eſt.

And call no man your father vpon the earth: for there is but one / your Father which his in heauen.

10. Nec vocemini magiſtri: quia magiſter veſter, unus eſt, Chriſtus.

Bee not called doctors: for one is your doctor / euen Chriſt.

11. Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter.

But he that is greateſt among you / let him be your ſeruant.

Das XXIII. Capitel.

4. Sie binden aber ſchwere vnd vntregliche bürden / vnnd legen ſie den menſchen auff den halß / aber ſie wöllen dieſelben nicht mit einem finger regen.

De binde ſuare Byrder / ſom mand icke kand bære / oc legge Menniſkene dem paa halſen / Men de ville icke røre dem met en finger.

5. Alle jhre wercke aber thun ſie / daß ſie von den Leuten geſehē werden. Sie machen jhre Denckzedel breit / vnd die ſäume an jren kleidern groß.

De gøre alle deris gerninger / at de kunde anſees aff Folcket. De gøre deris Tanckebreff brede / oc ſømmene paa deris klæder ſtore.

6. Sie ſitzen gern oben an über tiſch / vnd in den Schulen.

De ſide gerne øffuerſt til Bords / oc i Scholerne.

7. Vnd habens gerne / daß ſie gegrüſſet werden auff dem Marckt / vnd von den Menſchen Rabbi genannt werden.

De ville gerne vere heiſede paa Torffuit / oc kaldis Rabbi aff Menniſkene.

8. Aber jhr ſolt euch nicht Rabbi nennen laſſen / denn einer iſt euer Meiſter / Chriſtus / jhr aber ſeidt alle Brüder.

Men i ſkulle icke lade kalde eder Rabbi / Thi en er eders Meſtere / Chriſtus / Men i ere alle Brødre.

9. Vnd ſolt niemand Vater heiſſen auff Erden / denn einer iſt euer Vater / der im Himel iſt.

Oc i ſkulle ingen kalde Fader paa iorden / Thi en er eders Fader / ſom er i Himmelen.

10. Vnnd jhr ſolt euch nicht laſſen Meiſter nennen / denn einer iſt euer Meiſter / Chriſtus.

Oc i ſkulle icke lade kalde eder Meſtere / Thi en er eders Meſtere / Chriſtus.

11. Der gröſſeſt vnter euch / ſoll euer Diener ſein.

Den ſtørſte blant eder / ſkal vere eders Tienere.

Kapitola XXIII.

4. Swazugij zagiſté břemena těžká a neſneſytedlná / a wzkládagij na ramena lidſká: ale prſtem ſwým nechtij ſe gich dotknauti.

Bo wiążą brzemioná ćięſzkie y trudne ku noſzeniu / y kłádą ie ná rámioná ludzkie / á pálcem ſwym nie chcą ich ruſzyć.

5. A wſſecknyk ſkutky ſwé činij / aby byli widijni od Lidij. Rozſſyřugij zagiſté nápiſy ſwé / a weliké dělagij podolky ſwé.

Owſzem wſzytki ſpráwy ſwe czynią áby byli widzeni od ludzi / ábowiem rozſzerzáią bramy ſwe popiſáne / y przedłużáią podołki płáſzczow ſwoich.

6. A milugij prwnij ſeděnij na wečeřijch / a prwnij Stolice w Sſkolách.

Ktemu miłuią pierwſze ſiedzenia ná wieczerzách / y pierwſze ſtholice w bożnicách.

7. A pozdrawowánij na Trhu / a aby byli nazýwáni od Lidij Miſtři.

A w rynkach pozdrowiánia / á iż by ie ludzie zwáli Miſtrzámi.

8. Ale wy nechtěgte býti nazýwáni Miſtřij / nebo geden geſt Miſtr wáſs Kryſtus: wy pak wſſyckni Bratřij gſte.

Ale wy nie daycie ſie zwać miſtrzámi / ábowiem ieden ieſt náuczyciel wáſz / to ieſt Kryſtus / á wy wſzyſcy ieſteſcie bracia.

9. A Otce nenazýwayte ſobě na zemi / nebo geden geſt Otec wáſs / kterýž geſt w Nebeſých.

A nikogo nie zowćie oycem wáſzym ná ziemi / ábowiem ieden ieſt ociec wáſz ktory ieſt ná niebie /

10. Aniž ſe nazýwayte Miſtry / nebo geſt geden Miſtr wáſs Kryſtus.

Nie zowćie ſie náuczyćielmi / gdyż ieden ieſt náuczyciel wáſz / tho ieſt Kryſtus.

11. Kdož wás wětſſý geſt / bude Služebnijkem waſſým.

Ale ten ktory ieſth náwiecży z was niechay bedzie ſługą wáſzym.

כג

12 מַן גֵּיר דִּירִים נַפְשֵׁהּ
יִתְמַכַּךְ וּמַן דִּימַּךְ נַפְשֵׁהּ
יִתְתְּרִים׃

E chiunque s'inalzarà, ſarà sbaſſatò: e chiunque s'humiliarà ſara inalzato.

13 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא
נָסְבֵי בַּאפֵּא דְּאָכְלִין
אַנְתּוּן בָּתֵּא דְּאַרְמְלָתָא
בְּעִלְּתָא דְּמוֹרְכִין אַנְתּוּן
צְלוֹתְכוֹן מֶטּוּל הָנָא ת
תְּקַבְּלוּן דִּינָא יַתִּירָא׃

Guai à voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche voi diuorate le caſe de le vedoue, e queſto ſott'ombra di lunghe orationi: per tanto voi ne riceuerete maggior condannatione.

14 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא
נָסְבֵי בַּאפֵּא דְּאָחְדִין
אַנְתּוּן מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא
קֳדָם בְּנַי־נָשָׁא אַנְתּוּן גֵּיר
לָא עָאלִין אַנְתּוּן וְלָאילֵין
דְּעָאלִין לָא שָׁבְקִין אַנְתּוּן
לְמֵעַל׃

Hor guai à voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche voi chiudete il regno de cieli dinanzi à gli huomini: che non entrate voi, ne laſſate entrar quelli che v'entrano.

15 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא
נָסְבֵי בַּאפֵּא דְּמֶתְכַּרְכִין
אַנְתּוּן יַמָּא וְיַבְּשָׁא
דְּתֶעְבְּדוּן חַד גִּיּוֹרָא וּמָא
דְּהָוֵא עָבְדִין אַנְתּוּן לֵהּ בְּרָא
דְּגֵהַנָּא אַעְפָא עֲלֵיכוֹן׃

Guai à voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche voi circuite il mare e la terra, per far vn proſelito, e poi ch'egli è fatto, il fate figliuol de la geënna, il doppio piu che voi.

16 וַי לְכוֹן נָגוֹדֵא סַמְיָא
דְּאָמְרִין אַנְתּוּן דְּמַן דְּיָמֵא
בְּהַיְכְלָא לָא הָוָא מֶדֶּם מַן
דֵּין דְּיָמֵא בְּדַהְבָא ה
דְּבְהַיְכְלָא חָאֵב׃

Guai a voi guide cieche, che dite, Chiunque giurarà per il tempio, queſto è niente, ma chi giurarà per l'oro del tempio, è debitore.

17 סַכְלֵא וְסַמְיֵא מָנָא
גֵּיר רַב דַּהְבָא אַו הַיְכְלָא
דְּהוּ מְקַדֵּשׁ לֵהּ לְדַהְבָא׃

Stolti e ciechi, quale è maggiore, l'oro o il tempio che ſantifica l'oro?

כג

12 כִּי כָל־אֲשֶׁר יִתְרוֹמֵם יֻשְׁפַּל
וַאֲשֶׁר יִשְׁתַּפֵּל יָרוּם׃

Porque el que ſe enalteciere, ſerá humillado: Y el que ſe humilláre, ſerá enaltecido.

13 אוֹי לָכֶם הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפְרֻשִׁים
הַחֲנֵפִים כִּי־תֹאכְלוּ אֶת־בָּתֵּי
הָאַלְמָנוֹה וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים
תַּאֲרִיכוּ תְּפִלּוֹת עַל־כֵּן תִּקְחוּ
מִשְׁפָּט יוֹתֵר׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque comeys las caſas de las biudas aun con color de luenga oracion: por eſto lleuareys mas graue juyzio.

14 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפְרֻשִׁים
הַחֲנֵפִים כִּי־תִסְגְּרוּ אֶת־מַלְכוּת
הַשָּׁמַיִם לִפְנֵי־הָאֲנָשִׁים כִּי־אַתֶּם
לֹא תָבֹאוּ בָהּ וְהַבָּאִים לֹא
תַּנִּיחוּ לָבוֹא׃

Mas ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque cerrays el Reyno de los cielos delante de los hombres: que ni voſotros entrays, ni à los que entran dexays entrar.

15 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפְרֻשִׁים
חֲנֵפִים כִּי־תְסַבּוּ הַיָּם וְיַבָּשָׁה
לַעֲשׂוֹת גֵּר אֶחָד וְאִם־נַעֲשָׂה
תַּעֲשׂוּ אוֹתוֹ בֶּן־גֵּיהִנֹּם כִּפְלַיִם
עֲלֵיכֶם׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque rodeays la mar y la ſeca por hazer vn conuertido: y quando fuere hecho, hazeyslo hijo del quemadero doblado mas que voſotros.

16 אוֹי לָכֶם מְנַהִיגִים עִוְרִים
אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ כָּל־אֲשֶׁר יִשָּׁבַע
בַּהֵיכָל אֵינוֹ מְאוּמָה וַאֲשֶׁר יִשָּׁבַע
בִּזְהַב הַהֵיכָל הוּא נִחְבָּל׃

Ay de voſotros guias ciegas, que dezis, Qualquiera que juráre por el Templo, es nada: mas qualquiera que juráre por el oro del Templo, deudor es.

17 נְבָלִים וְעִוְרִים מַה גָּדוֹל
הוּא אִם הַזָּהָב אוֹ הַהֵיכָל אֲשֶׁר
יְקַדֵּשׁ אֶת־הַזָּהָב׃

Locos, y ciegos, qual es mayor, el oro, ò el Templo que ſanctifica àl oro?

κγʹ.

12. Ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

Car quiconque s'eſleuera ſera abbaiſſé, & quiconque s'abbaiſſera, ſera eſleué.

13. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous mangez tout entierement les maiſons des vefues, voire en faiſant ſemblant de prier beaucoup: pour cela en receurez-vous plus grande condamnation.

14. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.

Mais mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites, d'autant que vous fermez le royaume des cieux au deuant des hommes: car vous-meſmes n'y entrez point, & ne ſouffrez point, que ceux qui y entrent, y entrent.

15. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous tournoyez la mer, & la terre, afin de faire vn proſelite: & quand il l'eſt deuenu, vous le rendez fils de la gehenne au double plus que vous.

16. Οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες· ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὃς δ᾽ ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.

Mal-heur ſur vous, conducteurs aueugles, qui dites, Quiconque aura iuré par le temple, ce n'eſt rien: mais qui aura iuré par l'or, du temple, il eſt redeuable.

17. Μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;

Fols, & aueugles: car lequel eſt plus grand, l'or, ou le temple qui ſanctifie l'or?

CAP. XXIII.

12. Qui autem ſe exaltaverit, humiliabitur: & qui ſe humiliaverit, exaltabitur.

For whoſoeuer wil exalt him ſelfe / ſhall be brought low: & whoſoeuer will humble him ſelfe / ſhalbe exalted.

13. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes, propter hoc amplius accipietis iudicium?

Wo be ante you Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye deuoure widowes houſes / euen vnder a colour of long prayers: wherefore ye ſhal receiue the greater damnation.

14. Væ autem vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia clauditis regnum cælorum ante homines, vos enim nõ intratis: nec introeûntes ſinitis intrare.

Who therefore be vnto you Scribes & Phariſes/hypocrites/becauſe yee ſhut vp the kingdome of heauen before men: for yee your ſelues goe not in/neither ſuffer ye them that would enter/ to come in.

15. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia circuitis mare & aridam, ut faciatis unum proſelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.

Wo bee vnto you / Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye compaſſe ſea & lande to make one of your profeſſion: and when he is make/ ye make him two folde more the child of hel/ then you your ſelues.

16. Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicunque iuraverit per templum, nihil eſt: qui autem iuraverit in auro templi, debet.

Wo be vnto you blinde guides / which ſay/ Whoſoeuer ſweareth by the Temple / it is nothing: but whoſoeuer ſweareth by the golde of the Temple/ hee offendeth.

17. Stulti & cæci, quid enim maius eſt, aurum, an templũ quod ſanctificat aurum?

Yee fooles and blinde / whether is greater / the golde / or the Temple that ſanctifieth the gold?

Das XXIII. Capitel.

12. Denn wer ſich ſelbs erhöhet / der wirdt ernidriget / vnnd wer ſich ſelbs ernidriget/ der wirdt erhöhet.

Thi huo ſig ſelff ophøyer / hand ſkal nedtryckis/ Oc huo ſig ſelff nedtrycker / hand ſkal ophøyes.

13. Weh euch Srifftgelehrten vnd Phariſeer / jhr Heuchler/ die jhr der Witwen häuſer freſſet / vnnd wendet lang Gebet für / darumb werdet jhr deſte mehr verdamniß empfahen.

Ve eder Schrifftklöge oc Phariſeer / i Ovenſkalcke / i ſom opæde Viduerſſ huſſ / oc giffue faare at i bede lenge / der faare ſkulle i anamme diſſ større fordømmelſe.

14. Wehe euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jhr Heuchler/ die jhr das Himelreich zuſchlieſſet für den Menſchen / Jr kommet nicht hinein / vnnd die hinein wollen / laſſet jr nicht hinein gehen.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer/ i Ovenſkalcke/ J ſom tillucke Himmerigis rige for Menniſken / J komme der icke ind/ oc dem ſom ville der ind/ lade i icke gaa der ind.

15. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jr Heuchler/ die jr Land vñ Waſſer vmbziehet / daß jr einen Jüden genoſſen machet/ vnd wen ers worden iſt / machet jr auß jm ein kind der Hellen/ Zweifeltig mehr denn jhr ſeidt.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Ovenſkalcke/ J ſom drage om Land oc Vand at i kunde gøre en Fremmet til henger. Oc naar hand er bleffuen / da gøre i it Helffuedis Barn aff hannem / dubbelt mere end i ere.

16. Weh euch verblendte leiter / die jr ſagt: Wer da ſchweret bey dem Tempel / daß iſt nichts/ wer aber Schweret bey dem golde am Tempel/ der iſt ſchuldig.

Ve eder forblindede Ledere / i ſom ſige / Huo ſom ſuer ved Templen / det er inted / Men huo ſom ſuer om det guld i Templen/ hand er ſkyldig.

17. Jr narren vnnd blinden/ Was iſt gröſſer? das Gold / oder der Tempel/ der das Gold heiliget?

J Daarer oc Blinde / Huilcket er større/ Guldet eller Templen / ſom helliger Guldet?

Kapitola XXIII.

12. A kdo ſe powyſſý / bude ponijžen: a kdo ſe ponijžij / powýſſen bude.

Abowiem kto ſie wywyżſzá / bedzie vniżon / á ktoby ſie vniżył / bedzie wywyżſzon.

13. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / kteřijž žijráte Domy Wdowſké / dlauhé Modlitby činijce. Protož wětſſij odſauzenij wezmete.

Biádá wam Doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci / iż do końcá pożyracie domy wdow / á to pod potrywką długich modlitw / dla tego odnieśiecie cięższe karánie.

14. Ale běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo zawijráte Králowſtwij Nebeſké před Lidmi. Sami tam newcházyte / a těm kteřijžby wgijti chtěli nedopauſſtijte.

A biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci / ábowiem zámykacie Króleſtwo niebieſkie przed ludźmi / gdyż wy ſami nie wchodzicie, ani wchodzącym dopuſzczacie wnic.

15. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo obcházýte Zemi y Moře / abyſſte včinili gednoho Nowowěrce: a když bude včiněn / včinijte gey Syna zatracenij / dwakrát wijce nežli gſte ſami.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryci / iż krążycie morze y ziemie / ábyście vczynili iedne° nowego Żydowina / á gdy zoſtánie / czynicie go ſynem potępienia dwá kroć więcey niż wy ſámi ieſteście.

16. Běda wám wůdcowé ſlepij / kteřijž řijkáte: Kdoby koli přiſáhl ſkrze Chrám / nic nenij: ale kdoby přiſáhl ſkrze Zlato Chrámowé / winen gt.

Biádá wam wodzowie ſlepi / ktorzy powiedacie / ktoby przyſiągł ná kościoł / nic nie ieſt / A ktoby przyſiągł na złoto kościelne / ieſt winien.

17. Blázni a ſlepij / y co gt wětſſýho / Zlatoli / čili Chrám kterýž poſwěcuge Zlata?

Głupi á ſlepi / Abowiem coż więcz tego ieſt / złoto / czy kościoł ktory poświąca złoto?

כג

18 וּמַן דְיָמֵא בְּמַדְבְּחָא לָא הֱוָא מֶדֶם מַן דֵין דְיָמֵא בְּקוּרְבָנָא דַלְעֵל מֶנֵּה חָאֵב׃

E piu, chiunque giurarà per l'altare, queſto (dite voi) è niente: ma chi giurarà per il dono che è ſopra eſſo, è obligato.

19 סַכְלֵא וַעֲוִירֵא מַנָא גֵיר רַב קוּרְבָנָא אַו מַדְבְּחָא דַמְקַדֵשׁ לְקוּרְבָנָא׃

Stolti e ciechi, qual' è maggiore, il dono ò l'altare che ſantifica il dono?

20 מַן דְיָמֵא הָכִיל בְּמַדְבְּחָא יָמֵא בֵּה וַבְכֻל דְאִית לְעֵל מֶנֵּה׃

Chi giura dunque per l'altare, giura per eſſo, e per tutte le coſe che vi ſon ſopra.

21 וּמַן דְיָמֵא בְּהַיְכְלָא יָמֵא בֵּה וַבְמַן דְעָמֵר בֵּה׃

E chi giura per il tempio, giura per eſſo, e per colui che vi habita.

22 וּמַן דְיָמֵא בַשְׁמַיָא יָמֵא בְּכוּרְסְיֵה דַאלָהָא וַבְמַן דְיָתֵב לְעֵל מֶנֵּה׃

E chi giura per il cielo, giura per il trono di Dio, e per colui che vi ſiede ſu.

23 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וַפְּרִישֵׁא נָסְבַי בַאפֵּא דַמְעַסְרִין אַנְתוּן נַנְעָא וַשְׁבֶתָא וְכַמּוּנָא וַשְׁבַקְתּוּן יַקִּירָתֵה דְנָמוּסָא דִינָא וְחֻנָנָא וְהַיְמָנוּתָא הָלֵין דֵין וָלֵא הֱוָא דְתֶעְבְּדוּן וְהָלֵין לָא תֶשְׁבְּקוּן׃

Guai à voi Scribi e Fariſei hippocriti: percioche voi decimate la menta, e l'aneto, e'l cimino, & laſſate le coſe piu importanti de la Legge, cioè, il giuditio, e la miſericordia, e la fede. Queſte coſe biſognaua fare, e non laſſar quelle.

24 נָגוּדֵא סְמַיָא דַמְצַלְלִין בָּקָא וּבָלְעִין גַמְלָא׃

Guide cieche, che ſcolate la zanzala, & inghiottite il camello.

כג

18 וַאֲשֶׁר יִשָּׁבַע בַּמִּזְבֵּחַ אֵינֶנּוּ מְאוּמָה וַאֲשֶׁר יִשָּׁבַע בַּמַּתָּנָה אֲשֶׁר עָלָיו נִחְבַּל הוּא׃

Item, Qualquiera que juráre por el altar, es nada: mas qualquiera que juráre por el Preſente que eſtá ſobre el, deudor es.

19 נְבָלִים וְעִוְרִים וּמָה גָּדוֹל אִם־הַמַּתָּנָה אוֹ הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר יְקַדֵּשׁ אֶת־הַמַּתָּנָה׃

(Locos y) ciegos: porque qual es mayor, el Preſente, ò el altar que ſanctifica àl Preſente?

20 הַנִּשְׁבַּע בַּמִּזְבֵּחַ יִשָּׁבַע בְּאוֹתוֹ וּבְכֻלָּם אֲשֶׁר עָלָיו׃

Pues elque juráre por el altar, jura por el, y por todo loque eſtá ſobre el.

21 וַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע בְּהֵיכָל יִשָּׁבַע בְּאוֹתוֹ וּבְיוֹשֵׁב בּוֹ׃

Y elque juráre por el Templo, jura por el, y por el que habita enel.

22 וַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע בַּשָּׁמַיִם יִשָּׁבַע בְּכִסֵּא אֱלֹהִים וּבְאוֹתוֹ אֲשֶׁר יוֹשֵׁב עָלָיו׃

Y elque juráre por el cielo, jura por el throno de Dios, y por el que eſtá ſentado ſobre el.

23 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים הַחֲנֵפִים כִּי־תְעַשְּׂרוּ אֶת־מֶנְתָּא שֶׁבֶת וְכַמּוֹן וַעֲזַבְתֶּם אֶת־אֲשֶׁר יוֹתֵר בַּתּוֹרָה אֶת־מִשְׁפָּט וּצְדָקָה וֶאֱמוּנָה אֵלֶּה הִצְטָרְכוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵלֶּה לֹא לַעֲזֹב׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque dezmays la menta, y el eneldo, y el comino, y dexaſtes lo que es lo mas graue de la ley, es à ſaber, el juyzio, y la miſericordia, y la fe. eſto era meneſter hazer, y no dexar lo otro.

24 מְנַהִיגִים עִוְרִים אֲשֶׁר תְּזַקְּקוּ אֶת־בַּקָּא וְתִבְלְעוּ אֶת־גָּמָל׃

Guias ciegas, que colays el moxquito, mas tragays el camello.

κγ'.

18. Καὶ, ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.

Et quiconque, dites vous, aura iuré par l'autel ce n'eſt rien: maïs qui aura iuré par le don qui eſt ſur icelui, il eſt redeuable.

19. Μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον;

Fols, & aueugles: car lequel eſt plus grand, le don, au l'autel qui ſanctifie le don?

20. Ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.

Celui donc qui iure par l'autel, iure par icelui, & par toutes les choſes qui ſont deſſus icelui.

21. Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικοῦντι αὐτόν.

Et quiconque iure par le temple, iure par icelui, & par celui qui y habite.

22. Καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

Et quiconque iure par le ciel, iure par le throne de Dieu, & par celui qui eſt aſsis deſſus.

23. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous diſmez la mente, l'anet & le cumin, & delaiſſez les choſes de la Loy, qui ſont de plus grande importance, aſſauoir iugement, miſericorde, & loyauté: il faloit faire ces choſes-ici, & ne laiſſer point celles-la.

24. Ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

Conducteurs aueugles, qui coulez le mouſcheron, & englutiſſez le chameau.

CAP. XXIII.

18. Et quicunque iuraverit in altari, nihil eſt: quicunque autem iuraverit in dono quod eſt ſuper illud, debet.

And whoſoeuer ſweareth by the altar/ it is nothing: but whoſoeuer ſweareth by the offring that is vpon it/offendeth.

19. Cæci, quid enim maius eſt, donum, an altare quod ſanctificat donum?

Ye fooles and blind / whether is greater/the offring / or the altar which ſanctifieth the offring?

20. Qui ergo iurat in altari, iurat in eo & in omnibus quæ ſuper illud ſunt.

Whoſoeuer therefore ſweareth by the altar/ſweareth by it/and by all thinges thereon.

21. Et quicunque iuraverit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipſo.

And whoſoeuer ſweareth by the Temple / ſweareth by it / & by him that dwelleth therein.

22. Et qui iurat in cælo, iurat in throno Dei & in eo qui ſedet ſuper eum.

And he that ſweareth by heauen / ſweareth by the throne of God / and by him that ſitteth thereon.

23. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia decimatis mentam & anethum & cyminum, & reliquiſtis quæ graviora ſunt legis, iudicium, & miſericordiam, & fidem, hæc oportuit facere, & illa non omittere.

Wo be to you/ Scribes and Phariſes/hypocrites: for ye thyte mynt/and anyſe / and commyn / and leaue the weightyer matters of the Lawe/as iudgement / and mercye / and fidelitie. Theſe ought yee to haue done / and not to haue left the other.

24. Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

Ye blinde guides/which ſtraine out a gnat / and ſwallow a camel.

Das XXIII. Capitel.

18. Wer da ſchweret bey dem Altar das iſt nichts / wer aber ſchweret bey dem opfer / das droben iſt / der iſt ſchuldig.

Huo ſom ſuer om Alteret / det er inted / Men huo der ſuer om Offeret / ſom der er paa/ hand eer ſkyldig.

19. Jr Narren vnd blinden/was iſt gröſſer? das opffer / oder der Altar/ der das opffer heiliget?

J Daarer oc blinde / Huilcket er ſtørre? Offeret eller Alteret / ſom helliger Offeret?

20. Darumb / wer da ſchweret bey dem Altar / der ſchweret bey demſelben/vnd bey allem das droben iſt.

Der faare Huo ſom ſuer om Alteret / hand ſuer om det ſamme/oc om alt det der er paa.

21. Vnnd wer da ſchweret bey dem Tempel / der ſchweret bey demſelbigen/ vnd bey dem/der drinnen wonet.

Oc huo ſom ſuer om Templen / hand ſuer om det ſamme / oc om den / der boer vdi.

22. Vnnd wer da ſchweret bey dem Himmel / der ſchweret bey dem ſtul Gottes / vnnd bey dem / der drauff ſitzet.

Oc huo ſom ſuer om Himmelen / hand ſuer om Guds Stoel / oc om den / ſom der ſider paa.

23. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jr heuchler / die jr verzehendet die Müntz / Till vnd Kümel/ vnd laſſet dahinden das ſchwereſt im Geſetz / nemblich / das Gerichte / die Barmhertzigkeit vnd den Glauben/ Diß ſolt man thun/ vnd jennes nicht laſſen.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Oyenſkalcke/ J ſom tinde Mynte / Dild oc Kommin / oc lade tilhage/ det ſüariſte i Louen / ſom er / Dom/ Barmhiertighed oc Troen / Dette ſkulde mand gøre/ ock icke forſømme det andet.

24. Jhr verblendte Leiter / die jhr Mucken ſeuget / vnnd Kameel verſchluckt.

J forblindede Ledere J ſom ſij Mygget aff oc opſluge Kamelet.

Kapitola XXIII.

18. A kdoby koli přiſáhl ſkrze Oltář / nic nenij: ale kdoby přiſáhl ſkrze dar kterýž na něm geſt/winen geſt.

A ktoby przyſiagl ná ołtarz/ nic nie ieſt/ále ktoby przyſiagl ná dar ktori ieſt/ná nim / winien ieſt.

19. Blázni a ſlepij/y co gť wětſſjho/darli/čili Oltář kterýž poſwěcuge daru?

Glupi á ſlepi/Abowiem / Coż wiecżßego ieſth: Dar/czyli ołtarz ktory poświaca dar?

20. Protož kdož přiſahá ſkrze Oltář / přiſahá ſkrze něg / y ſkrze to wſſecko což na něm geſt.

Ktoby przyſiagl ná ołtarz/ przyſiegác nán/y ná wßytko co ná nim ieſt.

21. A kdož přiſahá ſkrze Chrám / přiſahá ſkrze něg/y ſkrze toho kterýž prebýwá w něm:

A ktoby kolwiek przyſiagl ná kościoł / przyſiegác nań/y ná tego ktory w nim mießka.

22. A kdož přiſahá ſkrze Nebe/přiſahá ſkrze ſtolicy Božij/ y ſkrze toho kterýž na nij ſedij.

A ktoby przyſiagl ná niebo/ przyſiegác ná ſtolice Boża / y ná tegó ktory ná niey ſiedzi.

23. Běda wám Včitelé a Zakonijcy pokrytcy / nebo dáwáte Deſátky/Mátu/a Kopr/ a Kmijn/a opauſſtijte ty wěcy kteréž gſau těžſſij Zákona / yako Saud / a Miloſrdenſtwij/ a Wijru: Tyto wěcy giſtě měli gſte činiti/ a oněch neopauſſtěti.

Biadá wam doktorowie y Fáryzenſzowie pokryci/iż dawacie dzieſiecinę z mietki/z ányżu y z kminu/ á opußczacie poważnieyße rzeczy zakonne/tho ieſt/ſąd/miloſierdzie y wiárę/tyć rzeczy było czynić/á oſtych nie opußczáć.

24. Wůdcowé ſlepij / kteřijž cedijte Komára/a Welblauda požijráte.

Wodzowie ſlepi przecádzacie komorá/á wielbladá pożeracie.

כג

25 וָי לְכוֹן סָפְרֵא וַפְּרִישֵׁא
נָסְבֵי בַּאפַּא דַּמְדַכֵּין
אַנְתּוּן לְבַרֵה דְּכָסָא ו
וְדִזְבוּרָא לְגַו דֵּין מְלֵין
חֲטוּפְיָא וְעַוְלָא׃

Guai à Voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche Voi nettate quel che è di fuore del calice, e del piatto; ma dentro ſon pieni di rapina e d'imtemperantia.

26 פְּרִישָׁא עַוִּירָא דַּכִּי
לוּקְדַם גַּוֵּה דְּכָסָא וְדִזְבוּרָא
דְּהָוָא אַף בַּרְהוֹן דָּכֵא׃

Fariſeo cieco, netta primamente quello che è dentro del calice e del piatto: accioche quello ancora che è di fuor di eſſi ſia netto.

27 וָי לְכוֹן סָפְרֵא וַפְּרִישֵׁא
נָסְבֵי בַּאפַּא דְּדָמְיִין א
אַנְתּוּן לְקַבְרֵא מְכַלְּשָׁא
דְּמֵן לְבַר מֶתְחֲזֵין שַׁפִּירֵא
מֵן לְגַו דֵּין מְלֵין גַּרְמֵא
דְּמִיתָא וְכֻלָּה טַנְפּוּתָא׃

Guai à Voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche Voi ſete ſimili à i ſepolcri imbiancati, i quali parono ben belli di fuore, ma dentro ſon pieni d'oſſa di morti, e d'ogni ſporcitia.

28 הָכַנָא אַף אַנְתּוּן מֵן
לְבַר מֶתְחֲזֵין אַנְתּוּן לַבְנַי־
נָשָׁא אֵיךְ זַדִּיקֵא וּמֵן לְגַו
מְלֵין אַנְתּוּן עַוְלָא וּמַסַּב
בַּאפַּא׃

Coſi Voi ancora, di fuore parete ben giuſti à gli huomini: ma dentro ſete pieni d'hipocriſia e d'iniquità.

29 וָי לְכוֹן סָפְרֵא וַפְּרִישֵׁא
נָסְבֵי בַּאפַּא דְּבָנֵין אַנְתּוּן
קַבְרֵא דַּנְבִיֵא וּמְצַבְּתִין
אַנְתּוּן בֵּית קְבוּרֵא
דְּזַדִּיקֵא׃

Guai à Voi Scribi e Fariſei hipocriti: percioche Voi edificate i ſepolcri de Profeti & ornate i monumenti de giuſti.

30 וָאמְרִין אַנְתּוּן דְּאֵלוּ
הֲוַיְן בְּיוֹמֵי אֲבָהֵין לָא
הֲוַיְן הֲוַיְן לְהוֹן שׁוּתָּפֵא
בַּדְמָא דַּנְבִיֵא׃

E dite, Se noi fuſſimo ſtati ne giorni de noſtri Padri, non ſaremmo gia ſtati lor compagni nel ſangue de Profeti.

כג

25 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים
הַחֲנֵפִים כִּי־תְטַהֲרוּ אֶת־אֲשֶׁר
לַחוּץ הַכּוֹס וְהַקְּעָרָה וּמִבַּיִת
מְלֵאִים אַתֶּם גְּזֵלָה וְטֻמְאָה׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque limpiays loque eſtá de fuera del vaſo, ò del plato, mas de dentro eſtá todo lleno de robo y de immundicia.

26 הַמְפָרֵשׁ עִוֵּר טַהֵר בָּרִאשׁוֹן
אֶת־אֲשֶׁר מִבַּיִת לַכּוֹס וְלַקְּעָרָה
וְגַם זֶה אֲשֶׁר בַּחוּץ טָהוֹר יִהְיֶה׃

Phariſeo ciego, limpia primero loque eſtá dentro del vaſo y del plato, paraque tambien loque eſtá fuera ſe haga limpio.

27 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים
חֲנֵפִים כִּי־דוֹמִים אַתֶּם לִקְבָרִים
מְלֻבָּנִים אֲשֶׁר מִחוּץ נִרְאוּ
הֲדוּרִים וּבְתוֹכָם מָלְאוּ עַצְמוֹת
הַמֵּתִים וְכָל־טֻמְאָה׃

Ay de voſotros Eſcribas y Phariſeos, hypocritas: porque ſoys ſemejantes, à ſepulchros blanqueados: que ſe fuera, à la verdad, ſe mueſtrã hermoſos à los hombres: mas de dentro eſtan llenos de hueſſos de muertos, y de toda ſuziedad.

28 כָּכָה גַּם אַתֶּם מִחוּץ תֵּרָאוּ
לָאֲנָשִׁים כְּמוֹ צַדִּיקִים וּבְתוֹכְכֶם
מְלֵאתֶם חֹנֶף וְחָמָס׃

Anſi tambien voſotros, de fuera, à la verdad os moſtrays juſtos à los hombres: mas de dentro, llenos eſtays de falſedad y iniquidad.

29 אוֹי לָכֶם סוֹפְרִים וּמְפָרְשִׁים
חֲנֵפִים כִּי־בְנִיתֶם אֶת־קִבְרֵי
הַנְּבִיאִים וַתְּעַדְּנוּ אֶת־קְבוּרוֹת
צַדִּיקִים׃

Ay de voſotros Eſcribas y Pariſeos, hypocritas: porq; edificays los ſepulchros de los prophetas, y adornays los monumentos de los juſtos.

30 וְתֹאמְרוּ אִם הָיִינוּ בִּימֵי
אֲבוֹתֵינוּ וְאֵינֶנּוּ הָיִינוּ חַבְרֵיהֶם
בְּדַם הַנְּבִיאִים׃

Y dezis, Si fueramos en los dias de nueſtros padres, no ouieramos ſido ſus companneros en la ſangre de los prophetas.

κγ'.

25. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous nettoyez le dehors de la coupe & du plat: mais par dedans ils ſont pleins de rapine & d'exces.

26. Φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.

Phariſien aueugle, nettoye premierement le dedans de la coupe & du plat; afin que le dehors auſsi d'iceux ſoit net.

27. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.

Ma-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous eſtes ſemblables aux ſepulcres blanchis, qui apparoiſſent beaux par de hors, mais par dedans ils ſont tout pleins d'oſſemens de morts, & de toute ordure.

28. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως ἀνομίας.

Pareillement auſsi vous monſtrez-vous iuſtes par dehors aux hommes, mais par dedans vous eſtés pleins d'hypocriſie & d'iniquité.

29. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταὶ, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων.

Mal-heur ſur vous, Scribes & Phariſiens hypocrites: car vous baſtiſſez les tombeaux des Prophetes, reparez les ſepulcres des iuſtes.

30. Καὶ λέγετε· εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἤμεθα κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

Et dites, Si nous euſsions eſté ès iours de nos peres, nous n'euſsions point eſté leurs compagnons au ſang des Prophetes.

CAP. XXIII.

25. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia mundatis quod déforis eſt calicis & paropſidis: intus autem pleni eſtis rapina & immunditia.

Wo be to you / Scribes and Phariſes / hypocrites: for yee make cleane the vtter ſide of the cuppe / and of the platter: but within they are ful of briberie and exceſſe.

26. Phariſæe cæce, munda priùs quod intus eſt, calicis & paropſidis, ut fiat & id quod déforis eſt, mundum.

Thou blinde Phariſe / clenſe firſt the inſide of the cuppe & platter / that the outſide of them may be cleane alſo.

27. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.

Wo be to you / Scribes and Phariſes / hypocrites: for ye are like vnto whited tombes / which appeare beautiful outward / but are within ful of dead mens bones / & of filthines.

28. Sic & vos à foris quidē paretis hominibus iuſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.

So are ye alſo: for outward ye appeare righteous vnto men / but within ye are full of hypocriſie and iniquitie.

29. Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ: quia ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum.

Wo be vnto you / Scribes & Phariſes / hypocrites: for ye build the tombes of the Prophets / and garniſh the ſepulchres of the righteous.

30. Et dicitis, Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum non eſſemus ſocii eorum in ſanguine prophetarum.

And ſay / If we had bene in the dayes of our fathers / wee would not haue bene parteners with thē in the blood of the Prophets.

Das XXIII. Capitel.

25. Weh euch Schrifftgelehrten vnd Phariſeer / jhr Heuchler / die jhr die Becher vnnd Schüſſel außwendig reinlich haltet / innwendig aber iſts vol raubes vnd fraſſes.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Øyenſkalcke / I ſom holde Begere oc Fad rene vduortis / Men in den til ere de fulde aff roff oc frodzeri.

26. Du Blinder Phariſeer / reinige zum erſten das innwendige am Becher vnd Schuſſel / auff daß auch das außwendige rein werde.

Du Blinde Phariſeer / renſe førſt det ſom er in den i Begere oc Fad / at det ſom er vden til kand oc bliffue rent.

27. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jhr Heuchler die jhr gleich ſeyt wie die übertünchte Gräber / welche außwendig hübſch ſcheinen / aber inwendig ſind ſie voller Todtenbein / vnnd alles Vnflats.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Øyenſkalcke / I ſom ere lige ſom kalckede Graffuer / ſom ſynis deylige vduortis / Men in den til ere de fulde aff døde Been / oc al wrenlighed.

28. Alſo auch jhr / von auſſen ſcheinet jr für den Menſchen fromm / aber inwendig ſeyt jr voller heucheley vnd vntugend.

Lige ſaa ere oc i / vduortis ſynes i fromme faar Menniſken / Men induortis ere i fulde aff øyenſkalkeri oc wdygd.

29. Weh euch Schrifftgelerten vnd Phariſeer / jhr Heuchler / die jhr der Propheten Gräber bauet / vnnd ſchmücket der Gerechten Gräber.

Ve eder Scrifftkloge oc Phariſeer / i Øyenſkalcke / I ſom opbygge Propheternis graffuer / oc pryde de Retferdigis graffuer.

30. Vnd ſprecht: Weren wir zu vnſer Väter zeiten geweſen / ſo wolten wir nicht theilhafftig ſein mit jhnen an der Propheten Blut.

Oc ſige / Haffde wi veret til i vaare Forfedris tid / da vilde wi icke verit delactige met dem / i Propheternis blod.

Kapitola XXIII.

25. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo čiſtijte což zewnitř geſt / Konwe a Miſſy / ale wnitř gſte plnij Laupeže a nezdrželiwoſti.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryći / iż oczyśćiacie kubek y miſe z wierzchu / á we wnatrz pełne ſa drapieſtwá y zbytku.

26. Zákonijče ſlepý / wyčiſt prwé což wnitř geſt / Miſſy a Konwe / aby y to což geſt zewnitř bylo čiſto.

Fáryzeuſzu ſlepy / Oczyść pierwey co ieſt we wnatrz kubká y miſy / áby y to co zewnatrz ieſt czyſtem ſię ſtáło.

27. Běda wám Včitelé a Zákonijcy pokrytcy / nebo gſte podobnij Hrobuom zbijleným kteřijž ſe zdagij zewnitř lidem kráſnij / ale wnitř gſau plnij koſtij vmrlčijch / y wſſý nečiſtoty.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryći / iż ieſteście podobni grobom pobielánym / kthore z wierzchu zdádza ſię być cudne / á we wnatrz pełne ſa koſći vmarłych / y wſzeláktey nieczyſtośći.

28. Tak y wy zewnitř zdáte ſe Lidem ſprawedliwij / ale wnitř gſte plnij pokrytſtwij a neprawoſtij.

Thakżey wy z wierzchu zdaćie ſię ludźiom ſpráwiedliwi / a wewnatrz pełni ieſteście obludnośći y niepráwośći.

29. Běda wám Včitelé a zákonijcy pokrytcy / nebo wzděláwáte hroby Prorocké / a ozdobugete hroby ſprawedliwých.

Biádá wam doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryći / iż budujećie groby prorokow / y przyozdabiaćie pámiatke ſpráwiedliwych.

30. A řijkáte: Bychme byli za dnuow Otcuow naſſých / nebylibychom towaryſſij gich we krwi Prorocké.

I powiedaćie / Byſmy my byli zá oycow náſzych / nie byliby ſmy towárzyſzmi ich we krwi prorokow.

כג

31 מַדֵין מַסְהֲדִין אַנְתּוּן עַל נַפְשְׁכוּן דִּבְנַיָא אַנְתּוּן דְּהָנוּן דְּקַטִּלוּ לַנְבִיָא׃

E coſi ſete teſtimonij a voi medeſimi, d'eſſerfigliuoli di coloro che ammazzarono i Profeti.

32 וְאַף אַנְתּוּן מַלוּ מְשׁוּחְתָא דַּאֲבָהַיְכוּן׃

Empiete ancora voi la miſura de padri voſtri.

33 חֶוְוָתָא יַלְדָּא דְּאַכִדְנֵא אֵיכַנָא תֶּעְרְקוּן מֶן דִּינָא דְּגֵהַנָּא׃

Serpenti, generationi di vipere, come ſcamparete voi dal giuditio de la geenna.

34 מֶטוּל הָנָא הָא אֶנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לְוָתְכוּן נְבִיֵא וְחַכִּימֵא וְסָפְרֵא מֶנְהוּן קָטְלִין אַנְתּוּן וְזָקְפִין אַנְתּוּן וּמֶנְהוּן מְנַגְּדִין אַנְתּוּן בְּכְנוּשָׁתְכוּן וְתֶרְדְּפוּן אֶנוּן מֶן מְדִינָא לַמְדִינָא׃

Per queſto, ecco, io vi mando de Profeti, e de Sauij, e de gli Scribi: e di quelli alcuni n'ammazzarete e crocifiggerete, & alcuni batterete ne le voſtre ſinagoghe, e perſeguitarete gli di città in città:

35 אֵיכַנָא דְּנִאתֵא עֲלַיְכוּן כֻּלֵּה דְּמָא דְּזַדִּיקֵא דְּאֶתְאֲשֵׁד עַל אַרְעָא מֶן דְּמֵה דְּהֶבִיל זַדִּיקָא עַדְמָא לִדְמֵה דְּזְכַרְיָא בַּר בְּרַכְיָא הַו דְּקַטֶלְתּוּן בֵּינַי הַיְכְלָא לְמַדְבְּחָא׃

Accioche ſopra voi venga tutto'l ſangue giuſto, che è ſtato ſparſo ſopra la terra, dal ſangue del giuſto Abel, infin al ſangue di Zacharia figliuol di Barachia il qual voi occideſte intra'l tempio e l'altare.

36 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּנֵאתְיָן הָלֵין כֻּלְּהֵין עַל שַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Io vi dico in verità, che tutte queſte coſe verranno ſopra queſta generatione.

37 אוּרִשְׁלֶם אוּרִשְׁלֶם קָטְלַת נְבִיֵא וְרָגְמַת לְאַילֵין דַּשְׁלִיחִין לְוָתָהּ כְּמָא זְבְנִין צְבִית דְּאֶכְנֵשׁ בְּנַיְכִי אַיְךְ דְּכָנְשָׁא תַּרְנָגוּלְתָא פֶּרוּגֶיהָ תְּחֵית גַּפֶּהּ וְלָא צְבִיתוּן׃

Ieruſalem, Ieruſalem, cha ammazzi i Profeti, e lapidi quelli che ti ſon mandati, quante volte ho io voluto raccogliere i tuoi figliuoli, come la gallina raccoglie i ſuoi pollicini ſotto l'ale, e tu non hai voluto?

כג

31 אֲבָל עֵדִים אַתֶּם עֲלֵיכֶם כִּי בְנֵיהֶם אֲשֶׁר הָרְגוּ אֶת־הַנְּבִיאִים אַתֶּם׃

Anſiq; teſtimonio days à voſotros miſmos que ſoys hijos de aquellos q̃ mataron à los ꝓphetas.

32 וְגַם אַתֶּם מַלְאוּ מִדּוֹת אֲבוֹתֵיכֶם׃

Voſotros tambien henchid la medida de vueſtros padres.

33 נְחָשִׁים צֶאֱצָאֵי הָאֶפְעִים אֵיךְ תִּבְרְחוּ מִמִּשְׁפַּט גֵּיהִנּוֹם׃

Serpientes, generacion de biuoras, como euitareys el juyzio del quemadero?

34 לָכֵן הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֲלֵיכֶם אֶת־הַנְּבִיאִים וַחֲכָמִים וְסוֹפְרִים וּמֵהֶמָּה תַּהַרְגוּ וְתִתְלוּ מֵהֶם תַּכּוּ בַשּׁוֹטִים בַּעֲדַתְכֶם וְתִרְדְּפוּם מֵעִיר לָעִיר׃

Portanto heaqui, yo embio à voſotros prophetas, y ſabios, y eſcribas, y deellos vnos matareys y crucificareys: y otros deellos açotareys en vueſtras ſynogas, y perſeguireys de ciudad en ciudad.

35 לְמַעַן יָבוֹא עֲלֵיכֶם כָּל־דָּם נָקִי אֲשֶׁר נִשְׁפַּךְ עַל־הָאָרֶץ מִדְּמֵי הֶבֶל הַצַּדִּיק עַד־דַּם זְכַרְיָהוּ בֶּן־בְּרֶכְיָהוּ אֲשֶׁר הֲרַגְתֶּם בֵּין הַהֵיכָל וּבֵין הַמִּזְבֵּחַ׃

Paraque venga ſobre voſotros toda la ſangre juſta que ſeha derramado ſobre la tierra deſde la ſangre de Abel el juſto haſta la ſangre de Zacharias hijo de Barachias, àlqual mataſtes entre el Templo y el altar.

36 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי יָבוֹאוּ כָּל־הָאֵלֶּה עַל־הַדּוֹר הַזֶּה׃

Decierto os digo, que todo eſto vendrá ſobre eſta generacion.

37 יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר תַּהַרְגִי אֶת־הַנְּבִיאִים וְתִסְקְלִי אֶת־אֲשֶׁר נִשְׁלְחוּ אֵלַיִךְ כַּמָּה פְעָמִים רָצִיתִי לִקְבּוֹץ אֶת־בָּנַיִךְ כַּאֲשֶׁר מְקַבְּצָה תַּרְנְגֹלֶת אֶפְרוֹחֶיהָ תַּחַת כְּנָפַיִם וְלֹא אֲבִיתֶם׃

Ieruſalem, Ieruſalem, q̃ matas los prophetas, y apedreas à losque ſon embiados à ti, quantas vezes quiſe juntar tus hijos, como la gallina junta ſus pollos debaxo de las alas, y no quiſiſtes.

κγ.

31. Ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.

Ainſi eſtes-vous teſmoins contre vous-meſmes, que vous eſtes enfans des Meurtriers des Prophetes.

32. Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

Vous donc auſsi acheuez de remplir la meſure de vos peres.

33. Ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;

Serpens, engeance de viperes, comment euiterez-vous le iugement de la gehenne?

34 Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν.

Pource voici, ie vous enuoye des Prophetes, & des ſages, & des Scribes, & vous en tuerez, & en crucifierez, & en fouëtterez, en vos ſynagogues, & les pourſuiurez de ville en ville.

35. Ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

Afin que viene ſur vous tout le ſang iuſte qui à eſté reſpandu en la terre, depuis le ſang d'Abel le iuſte, iuſques au ſang de Zacharie, fils de Barachie, lequel vous auez mis à mort entre le temple & l'autel.

36. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

En verité ie vous di que toutes ces choſes viendron ſur ceſte generation.

37. Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε.

Ieruſalem, Ieruſalem, qui tues les Prophetes, & lapides ceux qui te ſont enuoyes: combien de fois ai-ie voulu aſſembler en vn tes enfans, comme la poulle aſſemble ſes pouſsins ſous ſes ailes, & vous ne l'auez point voulu?

CAP. XXIII.

31. Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis quia filii eſtis eorum qui prophetas occiderunt.

So then ye be witneſſes vnto your ſelues / that ye are the children of them that murdered the Prophets.

32. Et vos implete menſuram patrum veſtrorum.

Fulfill yee alſo the meaſure of your fathers.

33 Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ?

O ſerpentes / the generation of vipers / how ſhoulde yee eſcape the damnation of hell?

34. Et ecce ego mitto ad vos prophetas & ſapientes & ſcribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in ſynagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem:

Wherefore behold / I ſend vnto you Prophets / and wiſe men / & Scribes / & of them ye ſhall kill and crucifie: and of thẽ ſhall ye ſcourge in your Synagogues / and perſecute from citie to citie.

35. Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel iuſti uſque ad ſanguinem Zachariæ filii Barachiæ, quem occidiſtis inter templum & altare.

That vpon you may come all the righteous blood that was ſhedde vpon the earth / from the blood of Abel the rigtheous / vnto the blood of Zacharias / the ſonne of Barachias / whome ye ſlewe betwene the Temple and the altar.

36. Amen dico vobis, venient hæc omnia ſuper generationem iſtam,

Verely I ſay vnto you / all theſe thinges ſhall come vpon this generation.

37. Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te miſſi ſunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina cõgregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?

Jeruſalem / Jeruſalem / which killeſt the Prophets / and ſtoneſt them that are ſent to thee / howe often would I haue gathered thy children together / as the henne gathereth her chickens vnder her wings / and ye would not.

Das XXIII. Capitel.

31. So gebt jhr zwar über euch ſelbs zeugniß / daß jhr kinder ſeyt / dere / die die Propheten getödt haben.

Saa bære i da vidneſbyrd offuer eder ſelff / at i ere deris Børn / ſom haffue ihielſlaget Propheterne.

32. Wolan / erfüllet auch jhr das maß euer Väter.

Nu vel / Opfylder eders Forſedris maal.

33. Jr Schlangen / jr Otterngezichte / wie wolt jhr der Helliſchen verdamniß entrinnen?

I Hugorme / i øgle Slect / Huorledis ville i vndgaa Helffuedis fordømmelſe?

34. Darumb / ſihe / ich ſende zu euch Propheten vnd Weiſen vñ Schrifftgelerten / vnnd derſelbigen werdet jr etliche tödten / vnd creutzigen / vnnd etliche werdet jhr geiſſeln inn euren Schulen / vnnd werdet ſie verfolgen von einer Stadt zu der andern.

Der faare / ſee / Jeg ſender til eder Propheter oc Viſe oc Scrifftkloge / oc i ſkulle ſla nogle ihiel aff dem / oc Kaarsfeſte / oc nogle ſkulle i hudſtryge i eders Scholer / oc forfølge dem fra en Stadt til en anden.

35. Auff das über euch komme / alle daß gerechte Blut / das vergoſſen iſt auff Erden / von dem blut an des Gerechten Abels / biß auffs blut Zacharias Barachie Son / welchen jhr getödtet habt zwiſchen dem Tempel vnd Altar.

At der ſkal komme offuer eder / alt det retferdige Blod / ſom er vdgydet paa Jorden fra den retferdige Abels Blod / indtil Zacharias Barachie søns blod / huilcken i ſloge ihiel mellem Templen oc Alteret.

36. Warlich ich ſage euch / daß ſolches alles wird über diß geſchlecht kommen.

Sandelige ſiger ieg eder at alt dette ſkal komme offuer denne Slect.

37. Jeruſalem / Jeruſalem / die du tödteſt die Propheten / vnd ſteinigeſt die zu dir geſand ſind / Wie offt habe ich deine Kinder verſamlen wöllen / wie eine Henne verſamlet jre Küchlin / vnter jre flügel / Vnnd jhr habt nicht gewölt?

Jeruſalem / Jeruſalem du ſom ihielſlar Propheter / oc ſtener dem ſom ere ſende til dig / Huor offte vilde ieg forſamlet dine Børn / ſom en Høne forſamler ſine Kyllinge / vnder ſine Vinge oc i vilde icke?

Kapitola XXIII.

31. Protož gſte ná ſwědectwj ſami ſobě / že gſte Synowě těch / kteřijž gſau Proroky zmordowali.

A ták świádczycie ſámi ſobie / iż ieſteście ſynowie tych kthorzy proroki zámordowali.

32. Y wy také naplňte mijru Otcůw waſſých.

Wy theż wypełńcie miárkę oycow wáſzych.

33. Hadowě a plěmě Geſſtěrčij / kterak vtečete před Saudem Pekelněho Ohně?

Weżowie y rodzáie żmiiow / iákoż możecie vyść przedſądem pothępienia?

34. Protož ay yá poſýlám k wám Proroky / a Maudrě / a Včitele / a wy z těch někteřě zabigete / a vkřižugete / a někteřě z nich bičowati budete w Sſkolách waſſých / a budete honiti z Měſta do Měſta.

Przeto otho ia poſyłam do was proroki / y medrce / y náuczyciele / á z nich niektore zábiiecie / y vkrzyżniecie / y z nich niektore vbiczniecie w bożnicach wáſzych / y bedziecie przeſládowáć od miáſtá do miáſtá.

35. Aby přiſſla na wás wſſeliká krew ſprawedliwá / kteráž geſtwylita na Zemi / od krwe Abele ſprawedliwěho / až do krwe Zacharyáſſowy / Syna Barachyáſſowa / kterehož gſte zabili mezy Chrámem a Oltářem.

Aby przyſzłá ná was wſzytká krew ſpráwiedliwa rozlana ná ziemi / ode krwie Ablá ſpráwiedliwego / áż do krwie Zácháryaſza ſyná Baráchiaſzowego / ktore goście zábili miedzy kośćiołem y ołtarzem.

36. Zagiſtě prawijm wám / že přigdau tyto wſſecky wěcy na pokolenij toto.

Zaprawdę powiedam wam / przi(y)da ty wſzytki rzeczy ná narodren.

37. Geruzalěme / Geruzalěme / kterýž mordugeſs Proroky / a kamenugeſs ty kteřij gſau k tobě poſláni: Kolikrát chtěl gſem shromážditi Syni twě / tak yako Slepice ſhromažďuge kuřátka ſwá pod křijdla / a nechtěl gſý?

Jeruzálem / Jeruzálem ktore zábiiaſz proroki / y kámienuieſz ty ktorzy do ciebie ſa posłani / iákożem ia chciał wiele kroć zgromádzić ſyny twoie / iáko kokoſz kurczętha ſwoie pod ſkrzydłá zgromádza / á nie chcieliście?

כג

38 הָא מְשְׁתְּבֵק לְכוֹן
בַּיְתְכוֹן חָרְבָא׃

Ecco la vostra caſa vi è laſſata deſerta.

39 אָמַר אֶנָא לְכוֹן גֵּיר
דְּלָא תֶחְזוּנָנִי מֶן הָשָׁא
עַד־מָא דְתֵאמְרוּן בְּרִיךְ
הוּ דֶּאתָא בַּשְׁמֵה דְּמָרְיָא׃

Perche io vi dico che da hora innanzi voi non mi vederete, infin à tanto che voi diciate, Benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore.

כד

1 וּנְפַק יֵשׁוּעַ מֶן הַיְכְלָא
לְמֵאזַל וְקַרְבוּ תַּלְמִידַוְהִי
מַחְוִין לֵהּ בֶּנְיָנֵה דְּהַיְכְלָא׃

Et vſcito IESV *del tempio, ſen'andaua: e i ſuoi diſcepoli ſi gli accoſtorono per moſtrargli le fabbriche del tempio.*

2 הוּ דֵּין אֶמַר לְהוֹן לָא
הָא חָזֵין אַנְתּוּן הָלֵין
כֻּלְּהֵין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּלָא תֶשְׁתְּבֵק הָרְכָא
כֵּאפָא עַל כֵּאפָא דְּלָא
תֶסְתְּתַר׃

E IESV *diſſe loro, Vedete voi tutte queſte coſe? Io vi dico in verità, che qui non ſarà laſſata pietra ſopra pietra, che non ſia diſtrutta.*

3 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ עַל
טוּרָא דְזַיְתָא קְרֵבוּ
תַלְמִידַוְהִי וְאָמְרִין בֵּית
בֵּינַיְהוֹן וְלֵהּ אֶמַר לַן
אֶמַּתַי הָלֵין יֶהְוְיָן וּמָנָא
הִי אָתָא דְּמֵאתִיתָךְ
וַדְשׁוּלָמֵה דְּעָלְמָא׃

E ſedendo egli ſopra'l monte de gli Oliui, i ſuoi diſcepoli gli s'accoſtorono da parte, dicendo, Dicci, quando ſaranno queſte coſe? e qual ſarà il ſegno del tuo auuenimento, e de la conſumation del mondo.

4 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן
אֶזְדַּהֲרוּ לָא אֱנָשׁ יַטְעֵיכוֹן׃

E IESV *riſpondendo, diſſe loro, Guardate che alcun non v' inganni.*

5 סַגִּיאֵא גֵּיר יֵאתוּן בַּשְׁמִי
וְיֵאמְרוּן דְּאֶנָא אֶנָא
מְשִׁיחָא וְסַגִּיאֵא יַטְעוּן׃

Percioche molti verranno nel nome mio: dicendo: Io ſon Chriſto, & ingannaranno molti.

כג

38 הִנֵּה יֵעָזֵב לָכֶם בֵּיתְכֶם
שׁוֹמֵם׃

Heaqui, vueſtra Caſa os es dexada deſierta.

39 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי־לֹא־
תִרְאוּנִי מֵעַתָּה עַד כִּי־תֹאמְרוּ
בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה׃

Porque yo os digo que deſde aora no me vereys, haſta que digays, Bendito elque viene en el nombre del Sennor.

כד

1 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וַיֵּלֶךְ מִן־הַהֵיכָל
וַיִּקְרְבוּ תַּלְמִידָיו לְהַרְאוֹת אוֹתוֹ
אֶת־בִּנְיְנֵי הַהֵיכָל׃

Y ſalido Ieſus del Templo, yua ſe: y llegaronſe ſus Diſcipulos para moſtrar le los edificios del Templo.

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲתִרְאוּ
כָּל־הָאֵלֶּה אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם
לֹא תֵעָזֵב פֹּה אֶבֶן עַל־אֶבֶן
אֲשֶׁר לֹא תִשָּׁבֵר׃

Y reſpondiendo el, dixoles, Veys todo eſto? Decierto os digo, que no ſerà dexada aqui piedra ſobre piedra que no ſea deſtruyda.

3 וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים
נִגְּשׁוּ אֵלָיו תַּלְמִידָיו לְבַדּוֹ לֵאמֹר
אֱמֹר לָנוּ מָתַי יִהְיוּ הָאֵלֶּה וּמָה
אוֹת בִּיאָתְךָ וְתַכְלִית הָעוֹלָם׃

Y ſentandoſe el en el Monte de las Oliuas, llegaronſe à el ſus Diſcipulos à parte, diziendo, Di nos quando ſerán eſtas coſas, y que ſennal aurá de tu venida, y de la fin del ſiglo.

4 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם רְאוּ
פֶּן־יַשִּׁיאֲכֶם אִישׁ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Mirad que nadie os enganne.

5 כִּי־רַבִּים יָבוֹאוּ בְשְׁמִי לֵאמֹר
אֲנִי הַמָּשִׁיחַ וְלָרַבִּים יַתְעוּ׃

Porque vendrán muchos en mi nombre, diziendo, Yo ſoy el Chriſto: y à muchos engannarán.

κγ´.

38. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.

Voici, voſtre maiſon s'en va vous eſtre laiſſee deſerte.

39. Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ᾽ ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Car, vous di-ie, dés ceſte heure vous ne me verrez plus, iuſqu'à ce que vous diſiez, Benit ſoit celui qui vient au Nom du Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. κδ.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ.

Adonc Ieſus ſortant s'en alloit hors du temple: & lors ſes diſciples vindrent pour lui monſtrer les baſtimens du temple.

2. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ μὴ καταλυθήσεται.

Et Ieſus leur dit, Voyez-vous pas toutes ces choſes? en verité ie vous di, qu'il ne ſera ici laiſſé pierre qui ne ſoit demolie.

3. Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ᾽ ἰδίαν, λέγοντες· εἰπὲ ὑμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος;

Et lui eſtant aſsis ſur la montagne des Oliuiers, les diſciples vindrent à lui a part, diſans, Di-nous quand aduiendront ces choſes, & quel ſera le ſigne de ton aduenement, & de la fin du monde?

4. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Prenez garde que quelcun ne vous ſeduiſe.

5. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

Car pluſieurs viendront en mon Nom, diſans, Ie ſuis le Chriſt: & en ſeduiront pluſieurs.

CAP. XXIII.

38. Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.

Behold / your habitation ſhalbe left vnto you deſolate.

39. Dico enim vobis, non me videbitis àmodo donec dicatis Benedictus qui venit in nomine Domini.

For I ſay vnto you / ye ſhall not ſee mee henceforth till that ye ſay / Bleſſed is hee that commeth in the Name of the Lord.

CAP. XXIIII.

ET egreſſus Ieſus de templo, ibat. Et acceſſerunt diſcipuli eius ut oſtenderent ei ædificationes templi.

And Jeſus went out / and departed from the Temple / and his diſciples came to him / to ſhew him ÿ building of the Temple.

2. Ipſe autem reſpondens dixit illis, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hîc lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.

And Jeſus ſaid vnto them / See ye not all theſe things? Verely I ſay vnto you / there ſhall not be here left a ſtone vpon a ſtone / that ſhall not be caſt downe.

3. Sedente autem eo ſuper Montem oliveti, acceſſerũt ad eum diſcipuli ſecretò, dicentes, Dic nobis, quando hæc erunt? & quod ſignum adventus tui, & conſummationis ſeculi?

And as he ſate vpon the mount of Olives / his diſciples came vnto him apart / ſaying / Tell vs when theſe thinges ſhall bee / and what ſigne ſhalbe of thy comming / and of the end of the world.

4. Et reſpondens Ieſus, dixit eis, Videte nequis vos ſeducat:

And Jeſus anſwered / and ſayde vnto them / Take heede that no man deceiue you.

5. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego ſum Chriſtus: & multos ſeducent.

For many ſhal come in my Name / ſaying / I am Chriſt / and ſhall deceiue many.

Das XXIII. Capitel.

38. Sihe / euer Hauß ſoll euch wůſt gelaſſen werden.

See / eders Huſſ ſkal forladis eder øde.

39. Denn ich ſage euch / Jr werdet mich von jetzt an nicht ſehen / biß jhr ſprecht: Gelobt ſey der da kombt im Namen des HERRN.

Thi ieg ſiger eder / I ſkulle her effter icke ſee mig før end i ſige / Loffuet vere den ſom kommer i HERRENS Naffn.

Das XXIIII. Capitel.

Vnd Jeſus gieng hinweg von dem Tempel / vnd ſeine Jůnger tratten zu jm / daß ſie jm zeigeten des Tempels gebäu.

OC Jheſus gick bort aff Templen / oc hans Diſciple traadde til hannem / at de vilde viſe hannem Templens bygning.

2. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Sehet jhr nicht das alles? Warlich ich ſage euch: Es wirdt hie nicht ein ſtein auff dem andern bleiben / der nicht zubrochen werde.

Da ſagde Jheſus til dem / See i icke alt dette? Sandelige ſiger ieg eder / Her ſkal icke bliffue en Sten paa den anden / ſom ey ſkal ſønderſlaſſ.

3. Vnnd als er auff dem Oelberg ſaß / tratten zu jm ſeine Jůnger beſonders / vnnd ſprachen: Sage vns / wenn wirdt das geſchehen? Vnnd welches wirdt das Zeichen ſein deiner zukunfft vnd der Welt ende?

Oc ſom hand ſad paa Oliebierget traadde hans Diſciple enlige til hannem / oc ſagde / Sig oſſ / naar ſkal det ſke? Oc huad Tegen ſkal der vere paa din tilkommelſe oc Verdens ende?

4. Jeſus aber antwortet / vnnd ſprach zu jnen: Sehet zu / daß euch nicht jemand verfůre.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Seer til / at der bedrager ingen eder.

5. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnnd ſagen: Ich bin Chriſtus / vnnd werden vil verfůren.

Thi der ſkulle komme mange i mit Naffn / oc ſige / Jeg er Chriſtus / oc de ſkulle bedrage mange.

Kapitola XXIII.

38. Hle zanechán bude wám Dům wáſs puſtý.

Oto wam zoſtáie dom wáß puſty.

39. Nebok prawijm wám / že mne giž wijce neuzřijte / až y dijte: Požehnaný kterýž gde we Gměnu PAně.

Abowiem powiedam wam / nie vyzrycie mie od tego czáſu / áż rzeczecie / Błogoſławiony ktory idzie w imie Páńſkie.

Kapitola XXIIII.

Y Wyſſed Gežjſs z Chrámu / ſſel odtud. Y přiſtaupili Včedlnjcy geho / aby vkázali gemu ſtawenij Chrámowé.

A Wyſzedſzy Jezus z kościoła / ſzedł precż / y przyſtapili vcżniowie iego / aby mu vkázáli budowánia kościelne.

2. A on odpowěděw / řekl gim: Widjteli tyto wſſecky wěcy? Zagiſté prawjm wám / nebude tuto oſtawen kámen na kameni / kterýžby nebyl zbořen.

Rzekł im Jezus / A zaż nie widźicie thych wſzytkich rzeczy / Zá prawde powiedam wam / że thu nie bedzie zoſtáwion kámień ná kamieniu / ktoryby nie był rozwálon.

3. A když ſe poſadil na hůře Oliwetſké / přiſtaupili k němu Včedlnijcy geho ſaukromij / řkauce: Powěz nám / kdy tyto wěcy budau? a která znamenij budau přijchodu twého / a ſkonánij Swěta?

A gdy on śiedział na gorze oliwney / przyſtapili k niemu oſobno vcżniowie iego / rzekąc / Powiedz nam kiedy ty rzeczy będą / y co zá znak przyścia twego? y dokonánia świátá.

4. Y odpowěděw Gežjſs / řekl gim: Wiztež / aby wás žádný neſwedl.

Rodpowiedáiac Jezus / rzekł im / Patrzcie áby wás kto nie zawiodł w błąd.

5. Nebo mnozý přigdau we Gměnu mém / řkauce: Ják gſem Kryſtus / á ſwedau mnohé.

Abowiem wiele ich przyidźie w imie moie / rzekąc / Jam ieſt Kryſtus / y wiele ich w błąd záwiodą.

כד

6 עֲתִידִין אַנְתּוּן דֵּין לְמִשְׁמַע קְאָרָסָא וְשַׁמְעָא דְּקְרָבֵא חֲזַו לָא תִתְדַּגְּדוּן וְלָא גֵּיר דְּכֻלְּהֵין יֶהֶוְיָן אֶלָּא לָא עַד כַּיל שׁוּלָמָא׃

Hor voi ſete per vdir de le guerre, e de romori di guerre: guardate di non vi turbare: perche biſogna che tutte queſte coſe auuengano, ma non è ancora il fine.

7 יְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּתָא עַל מַלְכוּתָא וְיֶהֶווּן כַּפְנֵא וּמַוְתָנֵא וְזַוְעֵא בְּדוּכָא דוּכָא׃

Imperoche ſi leuara gente contra gente, e regno contra regno, e ſaranno peſtilentie, careſtie, e terremoti in ciaſchedun luogo.

8 הָלֵין דֵּין כֻּלְּהֵין רִישָׁא אִנֵּין דַּחֲבָלֵא׃

E tutte queſte coſe ſono vn principio di dolori.

9 הָיְדֵין יְשַׁלְמוּנָכוּן לא לְאוּלְצָנָא וְיִקְטְלוּנָכוּן וְתֶהְווּן סְנִיאִין מִן כֻּלְּהוּן עַמְמֵא מֵטוּל שְׁמִי׃

Allora gli huomini vi metteranno in tribulationi, & ammazzarannoui, e ſarete odiati da tutte le genti per cagion del mio Nome.

10 הָיְדֵין יֶתְכַּשְׁלוּן סַגִּיאֵא וְיֶסְנוּן חַד לְחַד וְיַשְׁלְמוּן חַד לְחַד׃

E molti allora ſi ſcandalizaranno, e tradirannoſi l'vn l'altro.

11 וְסַגִּיאֵא נְבִיֵא דְגָלָא יְקוּמוּן וְיַטְעוּן לְסַגִּיאֵא׃

Molti falſi profeti ancora ſi leuaranno ſu, & ingannaranno molti.

12 וּמֵטוּל סַגִּיאוּת עַוָלָא יְפוּג חוּבָא דְסַגִּיאֵא׃

E perche l'iniquita abbondarà, ſi raffreddara la charità di molti.

13 מַן דַּיְסַיְבַר דֵּין עַד מָא לְחַרְתָא הוּ יֵחֵא׃

Ma chi perſeuerarà infin al fine, coſtui ſarà ſaluo.

כד

6 כִּי תִשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּשְׁמוּעוֹת הַמִּלְחָמוֹת רְאוּ פֶּן־תִּבָּהֲלוּ כִּי צָרִיךְ לְהֵעָשׂוֹת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אַךְ עַד־הֵנָּה לֹא בָא קֵץ׃

Y oyreys guerras, y rumores de guerras: mirad que no os turbeys: porque es meneſter que todo eſto acontezca: mas aun no es la fin.

7 כִּי־יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה וְיִהְיֶה דֶּבֶר רָעָב וָרַעַשׁ בְּכָל־מְקוֹמוֹת׃

Porque ſe leuantará nacion contra nacion, y reyno contra reyno: y ſerán peſtilencias, y hambres, y terremotos por los lugares.

8 וְכָל אֵלֶּה רֵאשִׁית הַחֲבָלִים׃

Y todas eſtas coſas, principio de dolores.

9 אָז יַסְגִּירוּ אֶתְכֶם בְּצָרָה וְיַהַרְגוּ אֶתְכֶם וְתִשָּׂנְאוּ לְכָל־הַגּוֹיִם בַּעֲבוּר שְׁמִי׃

Entonces os entregarán para ſer affligidos: y mataroshan: y ſereys aborrecidos de todas naciones por cauſa de mi nombre.

10 וְאָז יִכָּשְׁלוּ רַבִּים וְאִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ יַסְגִּירוּ וּבִלְבָבָם יִשְׂנָאוּ׃

Y muchos entonces ſerán eſcandalizados: y entregarſehan vnos à otros, y vnos a otros ſe aborrecerán.

11 וְרַבִּים נְבִיאֵי שֶׁקֶר יָקוּמוּ וְיַתְעוּ רַבִּים׃

Y muchos falſos prophetas ſe leuantarán, y engannarán à muchos.

12 וְכִי יִרְבֶּה פֶּשַׁע תָּפוּג אַהֲבַת רַבִּים׃

Y por auerſe multiplicado la maldad, la charidad de muchos ſe resfriará.

13 וַאֲשֶׁר יְיַחֵל עַד קֵץ הוּא יִוָּשֵׁעַ׃

Mas el que perſeuerare haſta la fin, eſte ſerá ſaluo.

κδ'.

6. Μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος.

Or vous auez à ouïr des guerres, & bruits de guerres: prenez garde à vous, ne ſoyez point troublés: car il faut que toutes ces choſes aduienent: mais encore ne ſera-ce pas la fin.

7. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

Car nation s'eſleuera contre nation, & royaume contre royaume: & y aura famines, & peſtilences, & tremblemens de terre de lieu en lieu.

8. Πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

Mais toutes ces choſes ſont commencement de douleurs.

9. Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.

Alors ils vous liureront pour eſtre affliges, & vous tueront: & vous ſerez haïs de toutes nations à cauſe de mon Nom.

10. Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους.

Lors pluſieurs auſsi ſeront ſcandalizés, & trahiront l'vn l'autre, & ſe hairont l'vn l'autre.

11. Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς.

D'auantage, pluſieurs faux Prophetes s'esleueront, & en ſeduiront pluſieurs.

12. Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.

Et pource que l'iniquité ſera multipliee, la charité de pluſieurs ſe refroidira.

13. Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Mais qui aura perſeueré iuſques à la fin, ceſtui-la ſera ſauuë.

CAP. XXIIII.

6. Audituri enim eſtis prælia & opiniones præliorum. Videte ne turbemini, oportet enim hæc fieri: ſed nondum eſt finis.

And ye ſhall heare of warres / & rumors of warres / ſee that ye be not troubled: for all theſe things muſt come to paſſe / but the ende is not yet.

7. Conſurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt peſtilentiæ, & fames, & terræ motus per loca.

For nation ſhall riſe againſt nation/ and realme againſt realme / and there ſhall bee peſtilence / and famine / and earthquakes in diuers places.

8. Hæc autem omnia, initia ſunt dolorum.

All theſe are but the beginning of ſorowes.

9. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.

Then ſhall they deliuer you vp to bee afflicted / and ſhall kill you / and yee ſhall bee hated of all nations for my Names ſake.

10. Et tunc ſcandalizabuntur multi; & invicem tradent: & odio habebunt invicem.

And then ſhall many bee offended/ & ſhall betraye one another / and ſhall hate one another.

11. Et multi pſeudoprophetæ ſurgent: & ſeducent multos.

And many falſe Prophets ſhall ariſe/ and ſhall deceiue many.

12. Et quoniam abundabit iniquitas: refrigeſcet charitas multorum.

And becauſe iniquitie ſhalbe increaſed/the loue of many ſhalbe colde.

13. Qui autẽ perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.

But he that endureth to the ende / he ſhall be ſaued.

Das XXIIII. Capitel.

6. Ihr werdet hören Kriege vnd geſchrey von Kriegen / Sehet zu / vnd erſchreckt nicht / daß muß zum erſten alles geſchehen/ aber es iſt noch nicht das ende da.

I ſkulle høre Strid oc rycte om Strid / Seer til / oc forferdis icke / Dette ſkal al tammen førſt ſke/ Men de thaffuer icke end alligeuel da ende.

7. Dennes wirdt ſich empören ein Volck über das ander / vnnd ein Königreich über das ander / vnnd werden ſein Peſtilentz vnnd theure zeit/ vnd Erdbeben hin vnd wider.

Thi at it Folck ſkal ſette ſig op offuer det andet / oc it Konge rige offuer det andet / Oc der ſkal vere Peſtilentze / oc Dyr tid/ oc Jordſkel alle vegne.

8. Da wirdt ſich erſt die noth anheben.

Da ſkal bedrøffuelſen førſt begyndis.

9. Als denn werden ſie euch überantwortten/ in trübſal / vnd werden euch tödten / vnd jhr müſſet gehaſſet werden / vmb meines Namens willen von andern Völckern.

Oc da ſkulle de føre eder i genuordighed / oc ſla eder ihiel/ Oc ſkulle hadis aff alle Folck / for mit Naffn ſkyld.

10. Denn werden ſich vil ergern/ vnd werden ſich vnter einander verrathen / vnd werden ſich vntereinander haſſen.

Da ſkulle mange forargis / oc foraade huer andre indbyrdis/oc hade huer andre indbyrdis.

11. Vnd es werden ſich vil falſcher Propheten erheben / vnd werden vil verfüren.

Oc der ſkulle da mange falſke Propheter opſtaa/ oc de ſkulle forføre mange.

12. Vnd die weil die Vngerechtigkeit wird überhand nemen / wird die Liebe in vilen erkalten.

Oc effterdi at wretferdighed ſkal da faa offuer haand / da ſkal Kierlighed bliffue Kold i mange.

13. Wer aber beharret biß ans ende / der wirdt ſelig.

Men huo ſom bliffuer beſtandig indtil enden / hand bliffuer ſalig.

Kapitola X XIIII.

6. Vſlyſſýte zagiſtě boge / a pokřiky bogůw. Wiztež abyſſte ſe nermautili/nebo muſegij tyto wěcy býti/ ale ne y hned konec.

Vſłyſzycie walki/y wieśćio walkach/ pátrzcież ábyście ſobá nie trwożyli: ábowiem muſzá ſię ſtáć ty wſzytki rzeczy / Ale ieſzcze nie ieſt koniec.

7. Powſtanek zagiſtě Lid proti Lidu/a Králowſtwij proti Králowſtwij: a budau Morowě/a hladowě/a země třeſenij po mijſtech:

Abowiem powſtanie narod przeciwko narodowi / y Kroleſtwo przeciwko Kroleſtwu / y będą mory/ glody/y drżenia ziemie po wielu mieyſcach.

8. Ale tyto wſſecky wěcy gſau počátkowě boleſtij.

A ty wſzytki rzeczy ſą początkiem boleśći.

9. A tehdážk wás wydadij w zarmaucenij/ a budau wás mordowati: a budete w nenáwiſti wſſem Lidem/ pro Gméno mé.

Tedy podadzą was w vdręczenie / y zábiią was / y będziecie nienawidzeni od wſzech narodow dla imienia mego.

10. A tehdáž ſe budau horſſyti mnozý/a weſpolek ſe budau zrazowati a nenáwiděti.

A tedy wiele ſię ich obrázi / á ieden drugiego wyda / y będą ſię mieć w nienawiśći ſpołu.

11. A mnozý ffaleſſnij Prorocy powſtanau / a ſwedau mnohé.

Y wiele falſzywych prorokow powſtánie/y wiele ich w błądzą wiodą.

12. A že ſe rozmnožij nepráwoſt/zſiydne Láſka mnohých.

A dlá tego iż ſię rozmnoży nieprawość / oziebnie miłość wiela ich.

13. Ale kdož ſetrwá až do konce/ten ſpaſen bude.

A ktho wytrwa do końca / ten będzie zachowan.

כד

14 וְתִתְכְּרֵז הָדָא סְבַרְתָּא דְּמַלְכוּתָא בְּכֻלֵּהּ עָלְמָא לְסָהֲדוּתָא דְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא וְהָידֵין נֵאתֵא שׁוּלָמָא׃

E queſto Euangelio del regno ſi predicarà per tutto'l mondo in teſtimonio à tutte le genti: & allor verrà il fine.

15 מָא דֵין דְּחָזֵין אַנְתּוּן אָתָא טַנְפַּתָא דְּחוּרְבָּא דְּאֶתְאֲמַר בְּדָנִיֵּאל נְבִיָא דְּקָיְמָא בְּדוּכְתָּא קַדִּישְׁתָּא הַו דְּקָרֵא יֶסְתַּכַּל׃

Quando dunque voi vedrete l'abbomination de la deſolatione, che è detta per il Profeta Daniel, ſtare nel luogo ſanto (chi legge conſiders bene.)

16 הָידֵין אִילֵין דְּבִיהוּד אֶנּוּן נֶעְרְקוּן לְטוּרָא׃

Allora quei che ſono in Giudea fuggano a i monti.

17 וְהַו דְּבְאֶגָּרָא הַו לָא נֵחוּת לְמֶסַּב דְּבְבַיְתֵהּ׃

Chi è ſopra'l tetto, non diſcenda per toglier coſa alcuna di caſa ſua.

18 וְאַינָא דְּבַחַקְלָא הַו לָא נֶהְפֻּךְ לְבֶסְתַרֵהּ לְמֶסַּב לְבוּשֵׁהּ׃

E chi è nel campo, non torni in dietro à togliere i ſuoi veſtimenti.

19 וָי דֵּין לְבַטְנָתָא וְלַאִילֵין דְּמַיְנְקָן בְּהָנוּן יַוְמָתָא׃

Guai à le donne grauide, & à quelle che latteranno in quei giorni.

20 צַלּוֹ דֵּין דְּלָא נֶהְוֵא עֲרוֹקְיָכוּן בְּסַתְוָא וְלָא בְּשַׁבְּתָא׃

Pregate pur che la voſtra fuga non ſia d' inuerno, ne in giorno di ſabbato.

21 נֶהְוֵא גֵּיר הָידֵין אוּלְצָנָא רַבָּא אַינָא דְּלָא הֲוָא מִן רֵישִׁיתֵהּ דְּעָלְמָא וְעַד־מָא לְהָשָׁא וְלָא נֶהְוֵא׃

Imperoche allora ſara gran tribulatione, qual non fu mai dal principio del mondo inſin ad hora, ne mai piu ſarà.

כד

14 וְתִקָּרֵא זֹאת בְּשׂוֹרַת הַמַּמְלָכָה בְּכָל־תֵּבֵל לְעֵדוּת לְכָל־הַגּוֹיִם וְאָז תָּבוֹא הַתַּכְלִית׃

Y ſerá predicado eſte Euangelio del Reyno en toda la tierra habitable por teſtimonio à todas las naciones: y entonces vendrá la fin.

15 וְאִם תִּרְאוּ אֶת־שִׁקּוּץ מְשׁוֹמֵם הַנֶּאֱמַר בְּדָנִיֵּאל הַנָּבִיא הָעוֹמֵד בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר קוֹרֵא יָבִין׃

Portanto quando vierdes la abominacion de aſſolamiento, que fué dicha por Daniel propheta, que eſtará en el lugar Sancto, elque lee, entienda.

16 אָז אֲשֶׁר יִהְיוּ בִּיהוּדָה יָנוּסוּ אֶל־הֶהָרִים׃

Entonces losque eſtuuieren en Iudea, huygan à los montes.

17 וַאֲשֶׁר עַל הַגַּג לֹא יֵרֵד לָקַחַת מְאוּמָה מִן־בֵּיתוֹ׃

Y el que ſobre la techumbre, no deciemda à tomar algo de ſu caſa.

18 וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לֹא יִתְהַפֵּךְ לָקַחַת אֶת־בְּגָדָיו׃

Y elque en el campo, no buelua otra vez à tomar ſus ropas.

19 וְאוֹי לְהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה׃

Mas ay de las prennadas y de las que crian en aquellos dias.

20 וְאַתֶּם תִּתְפַּלְּלוּ פֶּן־יִהְיֶה מְנוּסְכֶם בַּחֹרֶף אוֹ בְּשַׁבָּת׃

Orad pues que vueſtra huyda no ſea en inuierno, ni en dia de fieſta:

21 כִּי אָז תִּהְיֶה צָרָה גְדוֹלָה כַּאֲשֶׁר לֹא הָיְתָה מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם עַד־עַתָּה וְעוֹד לֹא תִהְיֶה׃

Porque aurà entonces grande afflicion, qual no fué deſde el principio del mundo haſta aorá, ni ſerá.

κδ΄.

14. Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.

Et ceſt Euangile du royaume ſera preſche en toute la terre habitable, en teſmoignage à toutes nations, & lors viendra la fin.

15. Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.

Quand donc vous verrez l'abomination de la deſolation qui eſt dite par Daniel le Prophete, eſtre eſtablie au lieu ſainct, (qui lit l'entende.)

16. Τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη.

Adonc ceux qui ſeront en Iudee, s'enfuyent aux montagnes.

17. Ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et que celui qui ſera ſur la maiſon, ne deſcende point pour emporter aucune choſe de ſa maiſon.

18. Καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὰ ἱμάτια αὐτοῦ.

Et que celui qui eſt au champ, ne retourne point en arriere pour emporter ſes habillemens.

19. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais mal-heur ſur les femmes enceintes, & ſur celles qui allaiteront en ces iours-la.

20. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

Or priez que voſtre fuite ne ſoit en hyuer ni au iour du Sabbat.

21. Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ᾽ ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ᾽ οὐ μὴ γένηται.

Car lors il y aura grande affliction, telle qu'il n'y en à point eu de ſemblable depuis le commencement du monde iuſques à maintenant, ni ne ſera.

CAP. XXIIII.

14. Et prædicabitur hoc Evangelium regni in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio.

And this Goſpell of the kingdome ſhall be preached throug the whole worlde for a witneſſe vnto all nations / and then ſhall the ende come.

15. Cùm ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto (qui legit intelligat.)

When yee therefore ſhall ſee the abomination of deſolation ſpoken of by Daniel the Prophet / ſtanding in the holy place, (let him that readet / conſider it.)

16. Tunc qui in Iudea ſunt, fugiant ad montes:

Then let them which be in Iudea / flee into the mountaines.

17. Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua.

Let him which is on the houſe toppe / not come downe to fetch any thing out of his houſe.

18. Et qui in agro, non revertatur tollere tunicam ſuam.

And he that is in the fielde / let not him returne backe to fetch his clothes.

19. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

And wo ſhalbe to them that are with child / and to them that giue ſucke in thoſe dayes.

20. Orate autem, ut non fiat fuga veſtra in hyeme vel ſabbatho.

But pray that your flight be not in the winter / neither on the Sabbath day.

21. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi uſque modò, neque fiet.

For then ſhall bee great tribulation / ſuch as was not from the beginning of y world ty this time / nor ſhalbe.

Das XXIIII. Capitel.

14. Vnd es wirdt geprediget werden das Euangelium vom Reich / in der gantzen Welt / zu einem zeugniß über alle Völcker / Vnnd denn wirdt das Ende kommen.

Oc Euangelium om Riget / ſkal predickis i den gantſke Verden / Til it Vitniſbyrd / offuer alle Folck / ock da ſkal enden komme.

15. Wenn jhr nun ſehen werdet den Greuel der verwůſtung / davon geſagt iſt durch den Propheten Daniel / daß er ſtehet an der heiligen ſtete / Wer das liſet der mercke drauff.

Naar ſom i nu ſee ødeleggelſens Verſtyggelighed / ſom er ſagd aff ved Propheten Daniel / at den ſtaar / i den hellige Sted / Huo ſom det læſſ / hand giffue act der paa.

16. Als denn fliehe auff die Berge / wer im Jůdiſchen Lande iſt.

Da fly ſig op paa Biergene / huo ſom er i Jodeland.

17. Vnd wer auff dem Dach iſt / der ſteige nicht ernider / etwas auß ſeinem Hauſe zu holen.

Oc huo ſom er paa Taget / hand ſtige icke ned at hente noget aff ſit Huſſ.

18. Vnd wer auff dem Felde iſt / der kere nicht vmb / ſeine kleider zu holen.

Oc huo ſom er paa marcken / hand vende icke tilbage / at hende ſine Klæder.

19. Weh aber den Schwangern vnd Seugern zu der zeit.

Ve de fructſommelige / oc ſom giffue di paa den tid.

20. Bittet aber / daß euer Flucht nicht geſchehe im Winter oder am Sabbath.

Beder / at i ſkulle icke fly om Vinteren / eller om Sabbathen.

21. Denn es wird alßdenn ein groß Trubſal ſein / als nicht geweſen iſt von anfang der Welt / bißher / vnnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at der ſkal da bliffue ſaa ſtor en bedrøffuelſe / ſom der icke haffuer veret fra Verdens begyndelſe / hid indtil / oc ſom icke heller ſkal bliffue.

Kapitola XXIIII.

14. A bude kázáno toto Ewangelium králowſtwj po wſſem Swětě / na Swědectwij wſſem Národuom a tehdáž přigde ſkonánij.

Y bedzie przepowiedána thá Ewanielia Kroleſtwa po wſzytkiey ziemi / ná świádectwo wſzytkim narodom / á tedyć przyidzie koniec.

15. Protož když vzřijte ohawnoſt zpuſtěnij / kteráž geſt powědijna od Danyele Proroka / ana ſtogij na mijſtě Swatém (kdo čte rozuměg.)

Gdy tedy vyzrycie brzydliwe ſpuſtoſzenie / ktore ieſt przepowiedziáne przez Dánielá proroká ſtoiace ná mieyſcu świetym (kto czyta niechay rozumie.)

16. Tehdáž ti kterij gſau w Jůdſtwu / ať vtekau k Horám:

Thedy ktorzyby w ziemi Zydowſkiey byli / niech vciekáia ná gory.

17. A kdo na ſtřeſſe / neſſtupug dolůw / aby něco wzal z domu ſwého:

A ktoby był ná domie / niechay nie zſtępuie aby co wziął z domu ſwego.

18. A kdo na poli / newracug ſe aby wzal raucha ſwá.

A ktoby był ná roli / niech ſie názad nie wráca bráć ſzat ſwoich.

19. Běda pak těhotným a těm kteréž kogij w těch dnech.

Y biádá bedzie brzemiennym / y pierſiámi karmiacym w ony dni.

20. Protož modlte ſe / aby vtijkánij waſſe nebylo w zymě / aneb w den Swátečnij.

A proście / áby vćiekánie wáſze nie było zimie áni w ſobotę.

21. Nebo bude tehdáž trápenij weliké / yakéž nebylo od počátku Swěta až doſawad / aniž bude.

Abowiem ná on czás bedzie wielki vćiſk / iáki nie był od poczatku świátá áż do teº czáſu / áni bedzie.

כד

22 וְאֶלּוּלָא אֶתְכַּרִיו
יוֹמָתָא הָנוּן לָא חָיֵא הֲוָא
כֻּל בְּסַר מֶטוּל גְּבַיָּא דֵּין
נֶתְכַּרוּן יוֹמָתָא הָנוּן :

E se quei giorni non fussen stati abbreuiati, nissuna carne si saluarebbe: ma per cagion de gli eletti, quei giorni saranno abbreuiati.

23 הָיְדֵין אֶן אְנָשׁ נֵאמַר
לְכוּן הָא הָרְכָּא הוּ מְשִׁיחָא
אֶו הָרְכָּא לָא תְּהַיְמְנוּן :

Allora se alcun vi dirà, Ecco qui Christo, ò eccolo li, non lo crediate.

24 נְקוּמוּן גֵּיר מְשִׁיחֵא
דַּגָּלֵא וַנְבִיֵא דְּכַדְבוּתָא
וְנֶתְּלוּן אָתְוָתָא רַוְרְבָתָא
אֵיךְ דְּנַטְעוּן אֶן מֶשְׁכְּחָא
אַף לַגְּבַיָּא :

Percioche si leuaranno su de falsi Christi e de falsi profeti, e faranno gran segni e miracoli, da ingannar, se possibil fosse, ancor gli eletti.

25 הָא קְדַמֵּת אֶמְרֵת
לְכוּן :

Ecco, io ve l'ho predetto.

26 אֶן הָכִיל נֵאמְרוּן לְכוּן
הָא בְּחוּרְבָּא הוּ לָא תֶּפְקוּן
אֶו דְּהָא בְּתַוָּנָא הוּ לָא
תְּהַיְמְנוּן :

Se adunque vi diranno, Ecco, egli è nel diserto: non v'andate: Ecco gli è ne le stanze segrete, non lo crediate.

27 אֵיכַנָּא דְּבַרְקָא נָפֵק
מֶן מַדְנְחָא וּמֶתְחְזֵא עַד־
מָא לְמַעְרְבָא הָכַנָּא
תֶּהְוֵא מֵאתִיתֵה דְּבְרֵה
דְּאְנָשָׁא :

Imperoche si come il folgore esce da Oriente, & apparisce insin ad Occidente, cosi sarà l'auenimento del Figliuol de l'huomo.

28 אֵיכָא דֵּין דְּנֶהְוֵא
פַּגְרָא תַּמָּן נֶתְכַּנְּשׁוּן
נֶשְׁרֵא :

Perche doue sarà il cadauero, iui si congregaranno le aquile.

29 מֶחְדָא דֵּין בָּתַר
אוּלְצָנָא דְּיוֹמָתָא הָנוּן
שֶׁמְשָׁא נֶחְשַׁךְ וְסַהְרָא לָא
נַחְוֵא נוּהְרֵה וְכַוְכְּבֵא
נֶפְּלוּן מֶן שְׁמַיָּא וְחַיְלֵא
דִּשְׁמַיָּא נֶתְתַּזִּיעוּן :

Subbito doppo la tribulation di quei giorni, il sole s'obscurarà, e la luna non renderà il suo lume, e le stelle cadrãno dal cielo, e le virtù de cieli si commoueranno.

כד

22 וְאִם לֹא קֻצְּרוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה
לֹא יִוָּשַׁע כָּל־בָּשָׂר אַךְ בַּעֲבוּר
הַבְּחִירִים יְקֻצְּרוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה :

Y si aquellos dias no fuessen acortados, ninguna carne seria salua: mas por causa de los Escogidos, aquellos dias serán acortados.

23 אָזַי אִם אִישׁ יֹאמַר לָכֶם
הִנֵּה פֹּה הַמָּשִׁיחַ אוֹ בָזֶה לֹא
תַאֲמִינוּ :

Entonces si alguien os dixere, Heaqui está el Christo, ò alli, no creays.

24 כִּי יָקוּמוּ מְשִׁיחֵי שֶׁקֶר וּנְבִיאֵי
שֶׁקֶר וְיִתְּנוּ אוֹתוֹת גְּדוֹלוֹת
וּמוֹפְתִים לְהַטְעוֹת אִם יוּכַל גַּם
אֶת־הַבְּחִירִים :

Porque se leuantarán falsos Christos, y falsos prophetas: y darán sennales grandes y prodigios: de tal manera que eggannarán, si es possible, aun à los Escogidos.

25 הִנֵּה קִדַּמְתִּי לֵאמֹר לָכֶם :

Heaqui os lo he dicho antes.

26 לָכֵן אִם יֹאמְרוּ לָכֶם הִנֵּה
בַּמִּדְבָּר הוּא אַל־תֵּצְאוּ הִנֵּה
בַּחֲדָרִים אַל־תַּאֲמִינוּ :

Ansique si os dixeren: Heaqui, en el desierto está: no salgays. Heaqui, en camaras: no creays.

27 כִּי־כְמוֹ בָרָק יֵצֵא מִמִּזְרָח
וְנִרְאָה עַד־מַעֲרָב כֵּן־תִּהְיֶה
בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם :

Porque como relampago que sale del Oriente, y se muestra hasta el Occidente, ansi será tambien la venida de hijo del hombre.

28 וּבְכָל מָקוֹם אֲשֶׁר תִּהְיֶה
הַנְּבֵלָה שָׁמָּה יֵאָסְפוּ הַנְּשָׁרִים :

Porque donde quiera que estuuiere el cuerpo muerto, alli se juntarán tambien las aguilas.

29 וּפִתְאֹם אַחַר צָרַת הַיָּמִים
הָאֵלֶּה יֶחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וּלְבָנָה לֹא
תִתֵּן אוֹרָהּ וְכוֹכָבִים יִפְּלוּ מִן
הַשָּׁמַיִם וּגְבוּרוֹת הַשָּׁמַיִם יִמּוֹטוּ :

Y luego despues de la aflicion de aquellos dias, el Sol se escurecerá: y la Luna nó dará su lumbre: y las estrellas caerán del cielo: Y las virtudes de los cielos serán commouidas:

κδʹ.

22. Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

Que si ces iours-la n'eussent esté abbregés, nulle personne ne seroit sauué: mais à cause des esleus, ces iours-la seront abbregés.

23. Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε, μὴ πιστεύσητε.

Lors si quelcun vous dit, Voici, le Christ est ici, ou il est là, ne le croyez point.

24. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

Car faux Christs & faux Prophetes s'esleueront, & feront grands signes & miracles: voire pour seduire les esleus mesmes, s'il estoit possible.

25. Ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.

Voici, Ie le vous ai predit.

26. Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστί, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.

Si donc on vous dit, Voici, il est au desert: ne sortez point: voici, il est és cabinets: ne le croyez point.

27. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Car comme l'esclair sort d'Orient, & se monstre iusques en Occident, autant en sera il aussi de l'aduenement du Fils de l'homme.

28. Ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

Car où sera le corps mort, là s'assembleront aussi les aigles.

29. Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

Or incontinent apres l'affliction de ces iours-la, le soleil deuiendra obscur, & la Lune ne donnera point sa lumiere, & les estoiles cherront du ciel, & les vertus des cieux seront esbranlees.

CAP. XXIIII.

22. Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: ſed propter electos breviabuntur dies illi.

And except thoſe dayes ſhould be ſhortened / there ſhould no fleſhe be ſaued: but for the electes ſake thoſe dayes ſhall bee ſhortened.

23. Tunc ſi quis vobis dixerit, Ecce hîc eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.

Then if any ſhali ſay vnto you / Loe / here is Chriſt / or there / beleue it not.

24. Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ: & dabũt ſigna magna & prodigia, ita ut in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.

For there ſhall ariſe falſe Chriſtes / & falſe Prophets / & ſhall ſhewe great ſignes and wonders / ſo that if it were poſſible / they ſhould deceiue the very elect.

25. Ecce prædixi vobis.

Behold / I haue tolde you before.

26. Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt: nolite exire, ecce in penetralibus: nolite credere.

Wherefore if they ſhall ſay vnto you / Beholde / he is in the deſert / goe not forth: Beholde / he is in the ſecret places / beleue it not.

27. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret uſque in Occidentem: ita erit & adventus filii hominis.

For as the ligthning commeth out of the Eaſt / and ſhined into the Weſt / ſo ſhall alſo the comming of the Sonne of man be.

28. Vbicunque fuerit corpus, illi congregabuntur & aquilæ.

For whereſoeuer a dead carkeis is / thither will the Egles reſorte.

29. Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & luna nõ dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commovebuntur.

And immediatly after the tribulations of thoſe dayes / ſhall the ſunne bee darkened / and the moone ſhall not giue her light / and the ſtarres ſhall fall from heauen / and the powers of heauen ſhall be ſhaken.

Das XXIIII. Capitel.

22. Vnd wo diſe Tage nicht wůrden verkůrtzt / ſo wůrde kein Menſch ſelig / aber vmb der Außerwehlten willen / werden die Tage verkůrtzt.

Oc der ſom diſſe dage icke bleffue forkaartede / da bleffue inted Menniſke ſaligt / Men for de Vdualdis ſkyld / ſkulle de dage forkaartis.

23. So als denn jemand zu euch wird ſagen: Sihe / hie iſt Chriſtus / oder da / ſo ſolt jhrs nicht glauben.

Der ſom nogen da ſiger til eder / See / Her er Chriſtus / eller der / da ſkulle i det icke tro.

24. Denn es werden falſche Chriſti vnnd falſche Propheten aufſſtehen / vnd groſſe Zeichen vñ Wunder thun / daß verfůret werden in den jrthumb (wo es muglich were) auch die Außerwehlten.

Thi der ſkulle opſtaa falſke Chriſti oc falſke Propheter / oc gøre ſtore Tegen oc vnderlige Gerninger / At de vdualde ſkulle ocſaa forføris (der ſom det vaare mueligt) i Vildfarelſe.

25. Sihe ich habs euch zuvor geſagt.

See / ieg haffuer nu tilforn ſagd eder det.

26. Darumb wenn ſie zu euch ſagen werden: Sihe / er iſt in der Wůſten / ſo gehet nicht hinauß / Sihe / er iſt in der Kam̃er ſo glaubts nicht.

Der faare / naar ſom de ſige til eder / See / hand er i Ørcken / da gaar icke hen vd / See / hand er i Herberet / da troer icke.

27. Denn gleich wie der Blitz außgehet vom Auffgang / vnd ſcheinet biß zum Nidergang / Alſo wirdt auch ſein die zukunfft des Menſchen Sons.

Thi at lige ſom Liunet vdgaar aff Øſten / oc ſkinner hen indtil Veſten / Saa ſkal oc Menniſkens Søns tilkommelſe vere.

28. Wo aber ein Aaß iſt / da ſamlen ſich die Adler.

Huor om it Aadzel er / der forſamlis Ørnene.

29. Bald aber nach dem trůbſal derſelbigen zeit / werden Soñ vnd Mond den ſchein verlieren / vnd die Sterne werden vom Himmel fallen / vnnd die krefften der Himmel werden ſich bewegen.

Men ſtrax effter den ſamme drøffuelſis tid / ſkulle Soel oc Maane miſte ſkinnet / Oc Stiernerne ſkulle falde aff Himmelen / oc Himmelens krafften ſkulle røre ſig.

Kapitola XXIIII.

22. A byť nebyli vkráceni dnowé ti / nebylby ſpaſen žádný člowěk: Ale pro wywolené vkráceni budau dnowé ti.

A gdyby nie były ſkrocone ony dni / zádne ciało nie było by zachowáne ále dla wybránych będą ſkrocone dni ony.

23. Tehdy řeklliby wám kdo: Hle / tuto gť Kriſtus / aneb tamto: newěřte.

Tedy ieſliby wam kto rzekł / Oto tu Kryſtus / ábo owdzie / nie wierzcie.

24. Nebo powſtanau ffaleſſnij Kryſtowé a ffaleſſnij Prorocy: a činjti budau diwy weliké a zázraky / tak aby w blud vwedeni byli (by to mohlo býtj) také y Wywolenij.

Abowiem powſtaną fáłßywi Kryſtuſowie / y fáłßywi Prorocy / y czynic będą známioná wielkie y cudá / tak iż by zwiedli (by mogło być) y ſame wybráne.

25. Ay předpowěděl gſem wám.

Otomci wam opowiedziáł.

26. Protož budauli wám prawiti: Hle na pauſſti geſt / newycházegte: Hle w ſkrayſſijch geſt / newěřte.

Jeſliby tedy wam rzekli / Otho ná pußczy ieſt / Nie wychodzcie / Otho w mieyſcách ſkrytych ieſt / nie wierzcie.

27. Neb yako bleſk wycházý od wýchodu ſlunce / a vkazuge ſe až na západ / tak bude y přijchod Syna člowěka.

Abowiem iáko błyſkawicá wychodzi od wſchodu ſłońcá y okazuie ſię áż ná zachodzie / tak będzie y przyſcie Syná człowieczego.

28. Kdežkoli bude Tělo / tu ſe ſletij y Orlice.

Bo gdzieby był ſcierw / tám ſię orłowie zgromádzą.

29. A hned po zarmaucenij těch dnij Slunce ſe zatmij / a Měſýc nedá ſwětla ſwého / a Hwězdy budau padati s Nebe / a mocy Nebeſké budau ſe hýbati:

A nátychmiaſth po vtrapieniu onych dni / ſłońce zaćmi ſię / y kſiężyc nie da światłości ſwoiey / á gwiazdy vpádną z niebá / y mocy niebieſkie porußone będą.

כד

30 וְהָיְדֵין יִתְחֲזֵא נִישֵׁה דִּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא בִּשְׁמַיָּא וְהָיְדֵין יַרְקְדוּן כֻּלְּהֵין שַׁרְבָּתָא דַּאֲרְעָא וְנֶחֱזוּן לִבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא דְּאָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא עַם חַיְלָא וְשׁוּבְחָא סַגִּיָאָא׃

Et allora apparirà nel cielo il ſegno del Figliuolo de l'huomo: & allor s'affligeranno tutte le tribu de la terra, e vedranno il Figliuol de l'huomo venire ne le nuuole del cielo con potentia e con molta gloria.

31 וַיְשַׁדַּר מַלְאֲכוֹהִי עַם שִׁיפּוּרָא רַבָּא וַיְכַנְּשׁוּן לַגְבַיָּא דִּילֵהּ מֶן אַרְבַּעַת רוּחֵא מֶן רֵישֵׁהוּן דַּשְׁמַיָּא וְעַד־מָא לְרֵישֵׁהוּן׃

E mandarà i ſuoi Angeli con vn gran ſuono di tromba, che congregaranno i ſuoi eletti da i quattro venti, da l'vno eſtremo de cieli inſin à l'altro eſtremo di eſſi.

32 מֶן תְּתָאתָא דֵּין יַלְפוּ פֶּלְאתָא דְּמֶחְדָא דְּסֶוְכֶיהָּ רְכַן וּפָרְעִין טַרְפַּיָּהּ יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמְטָא קַיְטָא׃

Hor imparate la ſimilitudine da l'arboro del fico: quando il ſuo ramo è gia tenero, e le ſue foglie ſon nate, voi ſapete che la ſtate è vicina.

33 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא דַּחֲזֵיתוּן הָלֵין כֻּלְּהֵין דְּעוּ דַּמְטַת לָהּ לְתַרְעָא׃

Coſi voi ancora, quando vedrete tutte queſte coſe, ſappiate ch'egli è vicino in ſu le porte, il regno di Dio.

34 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּלָא תֶּעְבַּר שַׁרְבְּתָא הָדָא עַד־מָא דְּהָלֵין כֻּלְּהֵין יֶהֶוְיָן׃

Io vi dico in verità, che non trapaſſarà queſta età, inſin a tanto che tutte queſte coſe ſian fatte.

35 שְׁמַיָּא וַאֲרְעָא נֶעְבְּרוּן וּמֶלַּי לָא נֶעְבְּרָן׃

Il cielo e la terra trapaſſaranno ben via, ma non paſſaranno gia via le mie parole.

36 עַל יַוְמָא דֵּין הוּ וְעַל שָׁעְתָא הָי אֱנָשׁ לָא יָדַע אַף לָא מַלְאֲכֵא דַּשְׁמַיָּא אֶלָּא אַבָּא בַּלְחוּד׃

Ma di quel giorno e di quell'hora niuno ne ſal ne ancor gli Angeli del cielo, ſe non mio l'padre ſolo.

כד

30 וְאָז תֵּרָאֶה הַנֵּס בֶּן־הָאָדָם בַּשָּׁמַיִם וְאָז יִסְפְּדוּ כָּל־שִׁבְטֵי הָאָרֶץ וְיִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם בָּא בְּעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם בְּחַיִל וּבְכָבוֹד רָב׃

Y entonces ſe moſtrará la ſenna del Hijo del hombre en el cielo; y entonces lamentarán todos los tribus de la tierra, y verán àl Hijo del hombre que vendrá ſobre las nuues del cielo con grande poder y gloria.

31 וְיִשְׁלַח אֶת־מַלְאָכָיו בְּשׁוֹפָר וְקוֹל גָּדוֹל וְיַאַסְפוּ אֶת־בְּחִירָיו מֵאַרְבַּע רוּחוֹת מִמְּרוֹמֵי הַשָּׁמַיִם עַד קְצוֹתָם׃

Y embiará ſus Angeles con trompeta y gran boz: y juntarán ſus Eſcogidos de los quatro vientos del vn cabo del cielo haſta el otro.

32 בַּתְּאֵנָה לִמְדוּ אֶת־הַמָּשָׁל אִם עַתָּה עֲנָפָהּ יִהְיֶה רַךְ וְהֶעָלִים יַצְמִחוּ יְדַעְתֶּם כִּי קָרֵב קָיִץ׃

Del arbol de la higuera aprended la comparacion. Quando ya ſu rama ſe enternece, y las hojas brotan, ſabeys que el verano eſtá cerca.

33 כָּכָה גַּם אַתֶּם אִם תִּרְאוּ כָּל־הָאֵלֶּה דְּעוּ כִּי קָרוֹב הוּא בִּדְלָתָיִם׃

Anſi tambien voſotros quando vierdes toda eſtas coſas, ſabed que eſtá cercano, à las puertas.

34 אָמֵן אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי לֹא יַעֲבֹר דּוֹר הַזֶּה עַד אֲשֶׁר כָּל־הָאֵלֶּה יִהְיוּ׃

Dicierto os digo que no paſſara eſtá edad que todas eſtas coſas no acontezcan.

35 שָׁמַיִם וָאָרֶץ יַעַבְרוּ וּדְבָרַי לֹא יַעֲבֹרוּ׃

El cielo y la tierra perecerá, mas mis palabras no pereceran.

36 וְעַל־הַיּוֹם הַהוּא וְעַל־הַשָּׁעָה אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ וְגַם אֵינָם מַלְאֲכֵי הַשָּׁמַיִם כִּי־אִם אָבִי לְבַדּוֹ׃

Mas del dia ò hora, nadie lo ſabe, ni aun los Angeles de los cielos, ſi no mi Padre ſolo.

κδ´.

30. Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

Et adonc apparoiſtra au ciel le ſigne du Fils de l'homme: lors auſsi ſe lamenteront en frapant la poitrine toutes les lignees de la terre, & verront le Fils de l'homme venir és nuees du ciel, auec puiſſance & grande gloire.

31. Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος καὶ φωνῆς μεγάλης, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

Le quel enuoyera ſes Anges auec grand ſon de trompette, qui aſſembleront en vn ſes esleus des quatre vents, depuis l'vn des bouts des cieux iuſques à l'autre bout.

32. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος.

Or apprenez la ſimilitude du figuier. Quand deſia ſon rameau eſt en ſeue, & qu'il iette les fueilles, vous cognoiſſez que l'eſté eſt prochain.

33. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Vous auſsi pareillement, quand vous verrez toutes ces choſes, ſachez qu'il eſt prochain à la porte.

34. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.

En verité ie vous di, que ceſte generation ne paſſera point, tant que toutes ces choſes-la ſoyent faites.

35. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre paſſeront, mais mes paroles ne paſſeront point.

36. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος.

Or quant à ce iour-la & à l'heure, nul ne le ſait, non pas les Anges du ciel mais mon pere ſeul.

CAP. XXIIII.

30. Et tunc parebit ſignum filii hominis in cælo, & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maieſtate.

Ane then ſhall appeare the ſigne of the Sonne of man in heauen: and then ſhall all the kinreds of the earth mourne / and they ſhall ſee the Sonne of man come in the clodes of heauen with power and great glory.

31. Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cælorum uſque ad terminos eorum.

And he ſhall ſende his Angels with a great ſounde of a trumpet / and they ſhall gather together his elect / from the foure windes and from the one ende of the heauen vnto the other.

32. Ab arbore autem fici diſcite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis quia propè eſt æſtas.

Now learne the parable of the figge tree: when her bong is yet tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that ſommer is nere.

33. Ita & vos, cum videritis hæc omnia, ſcitote quia propè eſt in ianuis.

So likewiſe / ye / when ſee all theſe things / knowe that the kingdome of God is nere / euen at the dores.

34. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I ſay vnto you / this generation ſhall not paſſe / till all theſe thinges bee done.

35. Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.

Heauen and earth ſhall paſſe away: but my wordes ſhall not paſſe away.

36. De die autem illa & hora nemo ſcit, neque angeli cælorum, niſi ſolus pater.

But of that day and houre knoweth no man / no not the Angels of heauen / but my Father onely.

Das XXIIII. Capitel.

30. Vnnd als denn wird erſcheinen das zeichen des Menſchen Sons im Himmel. Vnd als denn werden heulen alle Geſchlecht auff Erden / vnnd werden ſehen kommen deß Menſchen Son in den Wolcken des Himmels / mit groſſer krafft vnd herrligkeit.

Oc da ſkal Menniſkens Søns tegen obenbaris i Himmelen. Oc da ſkulle alle Slecter paa iorden græde / oc de ſkulle ſee Menniſkens Søn komme i Himmelens ſkyer / met ſtor Krafft oc herlighed.

31. Vnnd er wird ſenden ſeine Engel mit hellen Poſaunen / vnd ſie werden ſamlen ſeine Außerwehleten von den vier Winden / von einem ende des Himmels zu dem andern.

Oc hand ſkal vdſende ſine Engle met en klar lydende Baſune / oc de ſkulle forſamle hans vdualde af de fire Vær / fra den ene ende paa Himmelen / til den anden.

32. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichniß. Wenn ſein Zweig jetzt ſafftig wirdt / vnd Bletter gewinnet / ſo wiſſet jr / daß der Som̃er nahe iſt

Lærer en Lignilſe paa Figen trøet / Naar der kommer vedſke i grenen der paa / oc faar blad / Da vide i / at Sommeren er hart hoſſ.

33. Alſo auch / wenn jhr das alles ſehet / ſo wiſſet / daß es nahe für der Thür iſt.

Saa ſkulle oc lige ſaa / naar i ſee altſammen dette / vide / at det er nær faar dørren.

34. Warlich ich ſage euch / diß Geſchlecht wirdt nicht vergehen / biß daß diſes alles geſchehe.

Sandelige / ieg ſiger eder / Denne Slect ſkal icke forgaa / før end dette ſkeer altſammen.

35. Himmel vnnd Erden werden vergehen / Aber meine Wort werden nicht vergehen.

Himmelen oc Jorden ſkulle forgaa / Men mine Ord ſkulle icke forgaa.

36. Von dem Tage aber / vnd von der ſtund weiß niemand / auch die Engel nicht im Himmel / ſondern allein mein Vater.

Der ved ingen aff den Dag oc aff den Stund / icke heller Englene i Himmelen / men min Fader alleniſte.

Kapitola XXIIII.

30. A tehdáž ſe vkáže na Nebi znamenij Syna člowěka: A tehdáž budau kwěliti wſſecka pokolenij země: A vzřij Syna člowěka přicházegijcyho w oblacých Nebeſkých / s mocý welikau a s welebnoſtij.

Tedy ſie vkaże znak ſyná człowieczego ná niebie / y thedy też będa narzekác wßythki pokolenia ziemie / y vyzrza Syná człowieczego gdy przyidzie po obłokach niebieſkich z moca y chwała wielká.

31. Y poſſle Angely ſwé s hlaſem welikým trauby: a shromaždij Wolené geho od čtyř wětrůw / od wrchu Nebes až do konce gegich.

Y poſle Anioły ſwoie z trába z wielkim głoſem / y zgromadza wybráne iego ze cztereh wiátrow / od iednego kraiu niebá aż do drugiego.

32. Od ſtromu pak Fijkowého naučte ſe podobenſtwij. Když giž ratoleſt geho odmladne / a Liſtij ſe pucij / wijte že giž blijzko geſt Léto.

A od figi vczcie ſie podobieńſtwá / gdy iuż gáłąź iey odmładza ſie / y liſcie wypußcza / znacie iż bliſko ieſth láto.

33. Takéž y wy / když vzřijte tyto wſſeckni wěcy / wěztež žeť blijzko geſt a we dweřijch.

Tákże y wy / gdy vyzrycie thy wßythki rzeczy / poznacie iż bliſko ieſt v drzwi.

34. Zagiſté prawijm wám / že nepomine Pokolenij toto / až ſe tyto wſſecky wěcy ſtanau.

Záprawde powiedam wam / Nie przeminie ten wiek / áżby ſię ſtáły ty wßytki rzeczy.

35. Nebe a země pominau / ale ſlowa má ne pominau.

Niebo y ziemiá przemina / ále ſłowá moie nie przemina.

36. O tom pak dni a hodině nižádný newij / ani Angelé Nebeſſtij / gedině ſám Otec můg.

A o onym dniu / y godzinie nikt niewie / áni Aniołowie niebieſcy / iedno ſam Oiciec moy.

כד

37 אֵיכַנָא דֵין דְיוֹמַי נוּחַ הָכַנָא תֶהוֶא מֵאתִיתֵה דְבַרֵה דְאנָשָׁא׃

E come gia furono i giorni di Noe, coſi ſarà ancora l'auuenimento del Figliuol de l'huomo.

38 אֵיכַנָא גֵיר דְאִיתַיהוֹן הְווֹ קְדָם טוֹפָנָא אָכְלִין וְשָׁתִין וְנָסְבִין נְשֵׁא וְיָהְבִין לְגַבְרֵא עַד־מָא לְיוֹמָא דְעַל נוּחַ לְכֵוֶלָא׃

Imperoche ſi come ne i giorni innanzi al diluuio: mangiauano è beueuano, pigliauan moglie, e dauano à marito, infin al giorno che Noe entrò ne l'arca.

39 וְלָא יִדַעוּ עַד־מָא דְאֶתָא טוֹפָנָא וְשַׁקְל לְכֻלְהוֹן הָכַנָא תֶהוֶא מֵאתִיתֵה דְבַרֵה דְאנָשָׁא׃

E non ſen accorſero, infin à tanto che il diluuio venne, e tolſegli tutti via: coſi ſarà ancora l'auuenimento del Figliuol de l'huomo.

40 חָיְדֵין תְּרֵין יֶהוֹוֹן בּ בְּקְרִיתָא חַד יֶתְדְּבַר וְחַד יֶשְׁתְּבֵק׃

Allora due ſaranno nel campo: l'vno ne ſarà preſo, e l'altro ſarà laſſato.

41 וְתַרְתֵין יֶהוְיָן טָחְנָן בּ בְּרַחְיָא חְדָא מֶתְדַבְרָא וְחְדָא מֶשְׁתַּבְקָא׃

Di due che macinano nel mulino, vna ne ſarà preſa, e l'altra laſſata.

42 אֶתְתְּעִירוּ הָכִיל דְלָא יָדְעִין אַנְתּוֹן בְּאַידָא שָׁעְתָא אָתֵא מָרְכוֹן׃

Vegliate dunque, percioche voi non ſapete a che hora il Signor voſtro debbe venire.

43 הָדָא דֵין דַעוּ דְאֵלוּ יָדַע הֲוָא מָרֵא בַּיְתָא בְּאֵידָא מַטַרְתָא אָתֵא גַנָבָא מֶתְתְּעִיר הֲוָא וְלָא שָׁבֵק הֲוָא דְנֶתְפַּלַשׁ בַּיְתֵה׃

Voi ſapete ben queſto, che ſe il padre di famiglia ſapeſſe à qual veglia il ladro doueſſe venire, vegliarebbe, e non laſſarebbe ſcaſſar la ſua caſa.

44 מֶטוּל הָנָא אָף אַנְתּוֹן הְווֹ מְטַיְבִין דְבַשָׁעְתָא דְלָא סָבְרִין אַנְתּוֹן אָתֵא בְּרֵה דְאנָשָׁא׃

Però ſtate ancor voi apparecchiati: percioche il Figliuol de l'huomo verrà à quell'hora che voi non penſate.

כד

37 כִּי־כַּאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי נֹחַ כֵּן־תִּהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃

Más como los dias de Noe, anſi ſerá la venida del Hijo del hombre.

38 כִּי כַּאֲשֶׁר הָיוּ בַּיָּמִים הָהֵם לִפְנֵי הַמַּבּוּל אֹכְלִים וְשֹׁתִים וּמִתְחַתְּנִים וְנֹתְנִים לַחֲתֻנָּה עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר בּוֹ נֹחַ בָּא אֶל־הַתֵּבָה׃

Porque como eran en los dias del Diluuio, comiendo, beuiendo, tomando mugeres los maridos, y dandolas los padres, haſta el dia que Noe entró en el arca.

39 וְלֹא יָדְעוּ עַד כִּי בָא הַמַּבּוּל וַיִּשָּׂא כֻלָּם וְכֵן יִהְיֶה בִּיאַת בֶּן־הָאָדָם׃

Y no conocieron, haſta que vino el Diluuio, y lleuó à todos, anſi ſerá tambien la venida del Hijo del hombre.

40 אָז שְׁנַיִם יִהְיוּ בַשָּׂדֶה אֶחָד יִלָּקַח וְאֶחָד יֵעָזֵב׃

Entonces eſtarán dos en el campo: vno ſerá tomado, y otro ſerá dexado.

41, שְׁתַּיִם טוֹחֲנוֹת בָּרֵחַיִם אַחַת תִּלָּקַח וְאַחֶרֶת תֵּעָזֵב (שְׁנַיִם בְּעֶרֶשׁ אֶחָד אֶחָד יִלָּקַח וְאֶחָד יֵעָזֵב:)

Dos mugeres moliendo à vn molinillo: la vna ſerá tomada, y la otra ſerá dexada.

42 לָכֵן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יְדַעְתֶּם בְּאֵיזוֹ שָׁעָה אֲדוֹנֵיכֶם יָבוֹא׃

Velad pues, porque no ſabeys à que hora hà de venir veſtro Sennor.

43 וּדְעוּ זֹאת אִם יָדַע בַּעַל־הַבַּיִת בְּאֵיזוֹ אַשְׁמוּרָה הַגַּנָּב יָבוֹא וְאוּלָם יִשְׁקֹד וְלֹא יַנִּיחַ לַחְתֹּר אֶת־בֵּיתוֹ׃

Eſto empero ſabed, que ſi el padre de la familia ſupieſſe à qual vela el ladron auria de venir? velaria, y no dexaria minar ſu caſa.

44 עַל־כֵּן־גַּם אַתֶּם תִּהְיוּ עֲתִידִים כִּי בָהּ בְּשָׁעָה אֲשֶׁר אֵינְכֶם חוֹשְׁבִים יָבוֹא בֶן־הָאָדָם׃

Portanto tambien voſotros eſtad apercebidos, porque el Hijo del homhre hà de venir à la hora que no penſays.

κδʹ.

37. Ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Mais comme eſtoyent les iours de Noé, ainſi en prendra-il auſsi de l'aduenement du Fils de l'homme.

38. Ὥσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτόν.

Car ainſi qu'ils eſtoyent és iours de deuant le deluge, mangeans & beuuans, ſe marians & baillains en mariage, iuſques à ce iour-la que Noé entra en l'arche.

39. Καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et n'apperceurent point le deluge iuſqu'à ce qu'il fuſt venu, & les emporta tous: ainſi en prendra-il auſsi de l'aduenement du Fils de l'homme.

40. Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.

Adonc deux ſeront au champ. l'vn ſera recueilli & l'autre laiſſé.

41. Δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

Deux meudront au moulin: l'vne ſera recueillie, & l'autre laiſſee.

42. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

Veillez donc: car vous ne ſauez à quelle heure doit venir voſtre Seigneur.

43. Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.

Mais ſachez cela, que ſi le pere de famille ſaaoit à quelle veille de la nuict le larron deuroit venir, il veilleroit & laiſſeroit point percer la maiſon.

44. Διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Pourtant vous auſsi ſoyez preſts: car le Fils l'homme viendra à l'heure que vous ne cuiderez point.

37. Sicut autem in diebus Noë: ita erit & adventus filii hominis.

But as the dayes of Noe were/ ſo likewiſe ſhall the cōming of the Sonne of man be.

38. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedẽtes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, uſque ad eum diem quo intravit Noë in arcam.

For as in the dayes before the flood/ they did eate and drinke/ marry/ and giue in marriage/ vnto the day that Noe entred into the Arke.

39. Et non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes: ita erit & adventus filii hominis.

And knewe nothing/ till the floode came/ and tooke them all away: ſo ſhall alſo the comming of the Sonne of man be.

40. Tunc duo erunt in agro: unus aſſumetur, & unus relinquetur.

Then two men ſhall be in the fieldes/ the one ſhalbe receiued/ and the other ſhall be refuſed.

41. Duæ molentes in mola: una aſſumetur, & una relinquetur.

Two women ſhalbe grinding at the mil: the one ſhall be receiued/ and the other ſhall be refuſed.

42. Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.

Wake therefore: for ye know not what houre your maſter will come.

43. Illud autẽ ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamiliâs qua hora fur venturus eſſet, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

Of this bee ſure/ that if the good man of the houſe knewe at what watche the thiefe would come/ he would ſurely watch/ and not ſuffer his houſe to bee digged through.

44. Ideo & vos eſtote parati; quia qua neſcitis hora filius hominis venturus eſt.

Therefore be ye alſo readie: for in the houre that ye thinke not/ wil the Sonne of man come.

37. Gleich aber wie es zu der zeit Noe war/ Alſo wird auch ſein die zukunfft des Menſchen Sons.

Lige ſom det vaar i Noe tid Saa ſkal oc Menniſkens Søns tilkommelſe vere.

38. Denn gleich wie ſie waren in den tagen/ vor der Sündflut/ ſie aſſen/ ſie truncken/ freyeten/ vnd lieſſen ſich freyen/ biß an den tag/ da Noe zu der Archen eingieng.

Thi lige ſom de vaare i de dage/ faar Syndfloden/ De ode/ de drucke/ de toge til ecte/ oc lade ſig tage til ecte/ Indtil den dag/ der Noe gick ind i Arcken.

39. Vnnd ſie achtens nicht/ biß die Sündflut kam/ vnd nam ſie alle dahin. Alſo wirdt auch ſein die zukunfft des Menſchen Sohns.

Oc de actede det icke/ Indtil Syndfloden kom/ oc tog dem alle bort. Saa ſkal oc Menniſkens Søns tilkommelſe vere.

40. Denn werden zwen auff dem Felde ſein/ Einer wirdt angenommen/ vnnd der ander wirdt verlaſſen werden.

Da ſkulle Tho vere paa marcken/ Den ene ſkal anammis/ Oc den anden ſkal forladis.

41. Zwo werden malen auff der Müle/ Eine wirdt angenommen/ vnnd die ander wirdt verlaſſen werden.

Tho ſkulle male paa en melle/ Den ene ſkal anammis/ Oc den anden ſkal forladis.

42. Darumb wachet/ denn jr wiſſet nicht/ welche ſtunde euer HERR kommen wirdt.

Vaager der fore/ Thi i vide icke/ paa huad ſtund eders Herre ſkal komme.

43. Das ſolt jr aber wiſſen/ wenn ein Haußvater wiſſte/ welche ſtunde der dieb kommen wolt/ ſo würde er ja wachen/ vnnd nicht inn ſein Hauß brechen laſſen.

Men det ſkulle i vide/ der ſom en Hoſbonde viſte/ paa huad ſtund Tyffuen vilde kome/ Da ſkulde hand vel vaage/ oc icke lade bryde ind i ſit Huſſ.

44. Darumb ſeidt jhr auch bereitet/ denn des Menſchen Son wirdt kommen zu einer ſtunde/ da jr nicht meinet.

Der faare vere i oc ſaa rede/ Thi Menniſkens Søn ſkal komme paa den ſtund/ ſom i icke acte.

37. A yakož bylo za dnůw Noe/ tak bude přijchod Syna Člowěka.

Ale táko było za dni Noego/ thák będzie y przyście Syná człowieczeᵒ.

38. Nebo yakož gſau byli za dnůw před Potopau/ gedauce a pigijce/ Ženijce ſe a wdáwagijce ſe/ až do toho dne/ když Noe wſſel do Korábu.

Abowiem táko za czáſow kthore były przed potopem/ iedli y pili/ y ożeniáli ſię/ y zá mąż dawáli/ aż do onego dnia/ ktorego wſzedł Noe do árchi.

39. A nepoznali až přiſſla Potopa/ a potopila wſſecky. Tak bude y přijſſtij Syna člowěka.

A nie poználi/ áż przyſzedł potop/ y zábrał wſzytki/ ták też będzie przyście Syná człowieczego.

40. Tehdáž budau dwa na poli/ geden bude wzat/ a druhý zanechán.

Tedy będą dwá ná roli/ z ktorych ieden bywa wźięth/ á drugi zoſtáwion.

41. Dwě budau we Mlýně při žernowu/ gedna bude wzata/ a druhá zanechána. (Dwa na loži gednom/ geden bude wzat/ a druhý zanechán.)

Dwie będą mleć we młynie/ iedná bywa wźięta/ á druga zoſtáwiona.

42. Protož bděte/ neb newijte w kterau hodinu PAn wáš přigjti má.

Czuycie tedy/ abowiem nie wiecie ktorey godźiny wáſz Pan przyidźie.

43. Toto pak wězte/ že kdyby wěděl Hoſpodář/ w kterau hodinu Zloděg mělby přigjti/ bdělby zagiſté/ a nedalby podkopati domu ſwého.

A wiedzćie to/ że goſpodarz by był wiedźiał ktorey godźiny złodźiey miał przyść/ czułby był/ aniby domu ſwoiego podkopáć dopuśćił.

44. Protož y wy buďte hotowi/ nebo w kterau hodinu ſe nenaděgete/ Syn Člowěka přigde.

Przeto y wy bądźćie gotowi/ bo ktorey godźiny nie mniemacie/ Syn człowieczy przydźie.

כד

45 מַנוּ־כַּי אִיתָיְהִי עַבְדָּא מְהַיְמְנָא וְחַכִּימָא דַּאקִימֵהּ מָרֵהּ עַל בְּנַי־ בַּיְתֵהּ דְּנֶתֶּל לְהוֹן סַיְבַּרְתָּא בְּזַבְנָהּ׃

Hor chi è quel fedele e prudente ſeruitore, che il ſuo ſignore ha conſtituito ſopra la ſua famiglia, per dar loro il nutrimento al tempo

46 טוּבוֹהִי לְעַבְדָּא הַו דְּנֵאתֵא מָרֵהּ נֶשְׁכְּחִיוּהִי דְּעָבֵד הָכַנָא׃

Beato quel ſeruitore, il quale quando il ſuo ſignor verrà, lo trouarà che fa coſi.

47 אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּנְקִימִיוּהִי עַל כֻּל דְּאִית לֵהּ׃

Io vi dico in verità, ch'egli il conſtituirà ſopra tutti i ſuoi beni.

48 אֶן דֵּין נֵאמַר עַבְדָּא הַו בִּישָׁא בְּלֶבֵּהּ דְּמָרִי מַוְחַר לְמֵאתָא׃

Ma ſe quel ſeruitore eſſendo maluagio, dirà nel cuor ſuo, Il mio padrone tarda a venire.

49 וְנִשְׁרֵא לְמִמְחָא כְּנָוָתֵהּ וְנֵהֵא אָכֵל וְשָׁתֵא עַם רַוָיָא׃

E comiciarà à battere gli altri ſeruitori, & a mangiare e beuere con gl'imbriachi.

50 נֵאתֵא מָרֵהּ דְּעַבְדָּא הַו בְּיוֹמָא דְּלָא סָבַר וּבְשָׁעְתָּא דְּלָא יָדַע׃

Il padron di quel ſeruitore verrà in vn dì ch'ei non aſpetta, e in vn'hora ch'egli non ſa.

51 וְנִפַלְגִיוּהִי וְנִסִים מְנָתֵהּ עַם נָסְבַי בְּאַפֵּא תַּמָּן נֶהְוֵא בְּכָיָא וַחְרוּק שֵׁנָּא׃

E ſepararallo, e porrà la ſua parte con gl'hipocriti: iui ſarà pianto e ſtridor di denti.

כה

1 הָידֵין תֶּתְדְּמֵא מַלְכוּתָא דַּשְׁמַיָּא לְעֶסַר בְּתוּלָן הָנֵין דְּנֶסְבֵּי לַמְפִּידֵיהֵין וּנְפַקִי לְאוּרַע חַתְנָא וְכַלְּתָא׃

Allora il regno de cieli ſarà ſimile à dieci vergini, lequali, preſe le loro lampane, vſcirono incontro à lo ſpoſo.

כד

45 וּמִי יֵשׁ עֶבֶד נֶאֱמָן וּמַשְׂכִּיל אֲשֶׁר הֶשִׂימוֹ אֲדוֹנָיו עַל־בְּנֵי בֵיתוֹ לָתֵת לָהֶם מָזוֹן בְּעִתּוֹ׃

Quien pues es el ſieruo fiel y prudente àl qual el ſennor puſo ſobre ſu familia, paraque les da alimento à tiempo.

46 אַשְׁרֵי הָעֶבֶד הַהוּא אֲשֶׁר בְּבוֹא אֲדוֹנָיו יִמְצָאֵנּוּ עָשׂוֹת כֵּן׃

Bienauenturado aquel ſieruo, àlqual, quando ſu ſennor veniere, lo hallare haziendo anſi.

47 אָמֵן אֲנִי אֹמֵר לָכֶם כִּי עַל־כָּל־רְכוּשׁוֹ יְשִׂימֶנּוּ׃

De cierto os digo que ſobre todos ſus bienes lo pondrá.

48 וְאִם יֹאמַר הָעֶבֶד הָרָע הַזֶּה בְּלִבּוֹ יְאַחֵר אֲדֹנִי לָבוֹא׃

Y ſi alquel ſieruo malo dixere en ſu coraçon: Mi ſennor ſe tarda de venir.

49 וַיָּחֵל לְהַכּוֹת אֶת־עַבְדֵי אֲדֹנָיו וְגַם לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת עִם הַשִּׁכּוֹרִים׃

Y començare à herir ſus companneros, y aun à comer y beuer con los borrachos.

50 יָבוֹא הָאָדוֹן הָעֶבֶד הַהוּא בְּיוֹם אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ חוֹשֵׁב וּבְשָׁעָה אֲשֶׁר לֹא יוֹדֵעַ׃

Vendrà el ſennor de aquel ſieruo el dia que el no eſpera y à la hora que el no ſabe.

51 וִינַתַּח אוֹתוֹ וְאֶת־חֶלְקוֹ יָשִׂים עִם חֲנֵפִים שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוּק שִׁנַּיִם׃

Y apartarloha: y pondrà ſu parte con los hypocritas. Alli ſerà el lloro, y el batimiento de dientes.

כה

1 אָז תִּדָּמֶה מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם לַעֲשֶׂר בְּתוּלוֹת אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת־לַפִּידֵיהֶן וַתֵּצֶאנָה לִקְרַאת הֶחָתָן׃

Entonces el Reyno de los cielos ſerà ſemejante a diez virgines, que tomando ſus lamparas ſalieron à recerbir àl eſpoſo.

κδ'.

45. Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;

Qui eſt donc le ſeruiteur fidele & prudent, que ſon maiſtre à eſtabli ſur la compagnie de ſes ſeruiteurs, pour leur bailler la nourriture en temps.

46. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

Bien-heureux eſt ce ſeruiteur-la que ſon maiſtre trouera ainſi faiſant, quand il viendra.

47. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

En verité ie vous di, qu'il l'eſtablira ſur tous ſes biens.

48. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν.

Que ſi ce mauuais ſeruiteur-la dit en ſon cœur, Mon maiſtre met long temps à venir.

49 Καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων.

Et qu'il ſe prene a batre, ſes compagnons en ſeruice, & meſmes à boire, & manger auec les yurongnes.

50. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει.

Le maiſtre de ce ſeruiteur-la viendra au iour qu'il ne l'attend point, & à l'heure qu'il ne ſait point.

51. Καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Et le ſeparera, & ſe mettra au rang des hypocrites: là y aura pleur & grincement de dents.

ΚΕΦΑΛ. κε'.

ΤΌΤΕ ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.

Adonc le royaume des cieux ſera ſemblable à dix vierges, lequelles ayans prins leurs lampes, s'en allerent au deuant de l'eſpoux.

CAP. XXIIII.

45. Quis putas, eſt fidelis ſervus & prudens, quem cõſtituit dominus ſuus ſuper familiam ſuam, ut det illis cibum in tempore.

Who then is a faithfull ſeruant and wiſe/whome his maſter hath made ruler ouer his houſholde / to giue them meate in ſeaſon?

46. Beatus ille ſervus quem cum venerit dominus eius, invenerit ſic facientem.

Bleſſed is that ſeruant whom his maſter / when he commeth / ſhall finde ſo doing.

47. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

Verely I ſay vnto you/ he ſhal make him ruler ouer all his goods.

48. Si autem dixerit malus ſervus ille in corde ſuo, Moram facit dominus meus venire:

But if that euill ſeruant ſhall ſay in his heart / My maſter doeth deferre his comming.

49. Et cœperit percutere conſervos ſuos, manducet autem & bibat cum ebrioſis.

And begin to ſmite his fellowes / and to eate / and to drinke with the drunken.

50. Veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua ignorat.

That ſeruants maſter wil come in a day/ when he looketh not for him/ and in an houre that he is not ware of.

51. Et divider eum, partemque eius ponet cum hypocritis, illic erit fletus & ſtridor dentium.

And will cut him of / & giue him his portion with hypocrites: there ſhal bee weeping/ and gnaſhing of teeth.

CAP. XXV.

TVnc ſimile erit regnum cælorum decem virginibus: quæ accipientes lampades ſuas exierunt obviam ſponſo (& ſponſæ.)

Then the kingdome of heauen ſhall be likened vnto then virgins/ which tooke their lampes / and went to meete the bridegrome.

Das XXIIII. Capitel.

45. Welcher iſt aber nun ein treuer vnnd kluger Knecht / den der Herꝛ geſetzt hat über ſein Geſinde / daß er jnen zu rechter zeit Speiſe gebe?

Huilcken er nu en tro oc ſnild Suend/ ſom Herren haffuer ſkicket offuer ſit Tiünde / at giffue dem Mad ræt i tide?

46. Selig iſt der Knecht/wenn ſein Herꝛ kombt/ vnd findet jn alſo thun.

Salig er den Suend / naar hans Herre kommer/ oc finder hannem gøre lige ſaa.

47. Warlich ich ſage euch / er wirdt jn über alle ſeine Güter ſetzen.

Sandelige ſiger ieg eder / Hand ſkal ſette hannem offuer alt ſit Godz.

48. So aber jener/der böſe Knecht/ wirdt inn ſeinem hertzen ſagen: Mein Herꝛ kombt noch lange nicht.

Men der ſom en aff de onde Suenne ſiger i ſit hierte/ Min Herre tøffuer end nu lenge at komme.

49. Vnnd fehet an zu ſchlagen ſeine Mitknechte/iſſet vnd trincket mit den trunckenen.

Oc begynder at ſla ſine Medtienere/ æder oc dricker met de Druckene.

50. So wirdt der Herꝛ deſſelbigen knechts kommen/ an dem tage/ des er ſich nicht verſihet / vnd zu der ſtunde/ die er nicht meinet.

Saa kommer den ſamme Suends Herre/ paa den dag / ſom hand icke acter / oc ſkal ſønder hugge hannem.

51. Vnd wirdt jn zuſcheittern / vnd wirdt jm ſeinen lohn geben / mit den heuchlern/ da wirdt ſein heulen vnd zeenklappen.

Oc hand ſkal giffue hannem ſin Løn / met Øyenſkalcke/ Der ſkal vere graad oc tendergnidſel.

Das XXV. Capitel.

DEnn wird das Himelreich gleich ſein zehen Jungfrauen/die jhre Lampen namen / vnd giengen auß/ dem Breutgam entgegen.

DA ſkal i Himmerigis rige lignis ved ti Jomfruer/ ſom toge deris Lamper/ oc ginge vd mod Brudgommen.

Kapitola XXIIII.

45. Kdožť ſe zdá Služebnijk wěrny a opatrny / kteréhož vſtanowil Pán geho nad Cželedij ſwau/aby gim dal pokrm w čas?

A kthoryż ieſt ſlugá wierny y roſtropny kthorego poſtánowil Pan nád czeládzia ſwoia / áby im dal pokárm we zas?

46. Blahoſlawený geſt Služebnijk ten/kteréhož když přigde Pán geho/nalezne an tak činij.

Szczeſliwy ſlugá on kthorego przyſzedſzy pan iego naydzie / a on ták czyni.

47. Zagiſté prawijm wám/ že nad wſſym Statkem ſwým vſtanowij gey.

Zaprawde powiedam wam/ że go poſtáwi nád wſzytkimi máietnoſciámi ſwemi.

48. Pakliby řekl zlý Služebnijk ten w ſrdcy ſwém: Meſſká Pán můg přigijti.

A ieſliby rzekl ſlugá w ſercu ſwoim, Odwlacza Pan moy przyſcie ſwoie.

49. A počalby bijti ſpoluſlužebnijky ſwé / a gijſti a pijti s opilcy:

A poczalby bić towárzyſze ſwoie / á ktemnieść y pić z pijánicami.

50. Přigdeť Pán Služebnijka toho w den w kterýž ſe ne naděge/a w hodinu w kterauž newij:

Przyidzie Pan ſlugi onego/ dniá ktorego on nie oczekawa / y w godzinę kthorey nie wie.

51. A rozdělij gey/ a dijl geho položij s pokrytcy: Tuť bude pláč a ſſkřijpenij zubuow.

Rozlaczy go/ á czeſciego polozy z obludnymi / tám bedzie placz y zgrzytánie zebow.

Kapitola XXV.

TEhdy podobno bude Králowſtwij Nebeſké deſyti Pannám / kteréžto wzawſſe Lampy ſwé/wyſſly proti ženichowi (á Newěſtě.)

TEdy podobne bedzie Kroleſtwo niebieſkie dzieſiaci pannam / kthore wziawſzy kagánce ſwie wyſzly przeciw oblubieńcowi.

כה

2 חַמֵשׁ דֵּין מֶנְּהֵין ח
חַכִּימָן הֲוַי וְחַמֵשׁ סַכְלָן׃

E cinque di loro erano ſtolte, e cinque ſauie.

3 וְהָנֵין סַכְלָתָא נְסַבִי
לַמְפִידַיְהֵין וְלָא נְסַבִי
עַמְּהֵין מֶשְׁחָא׃

Le ſtolte hauendo preſe le lor lampane, non tolſero ſeco de l'olio.

4 הָנֵין דֵּין חַכִּימָתָא
נְסַבִי מֶשְׁחָא בְּמָאנָא עַם
לַמְפִידַיְהֵין׃

Ma le ſauie preſero de l'olio ne vaſi loro inſieme con le lampane.

5 כַּד אַוְחַר דֵּין חַתְנָא
נָמִי כֻּלְּהֵין וְדַמְכִי׃

E tardando lo ſpoſo à venire, hebbero tutte ſonno, & addormentoronſi.

6 וּבְפֶלְגֵהּ דְּלֶלְיָא הֲוָת
קְעָתָא הָא חַתְנָא אָתֵא
פּוּקוּ לְאוּרְעֵהּ׃

Hor in ſu la meza notte fu fatto vn grido che diceua, Ecco, lo ſpoſo viene, vſcitegli incontro.

7 הָיְדֵין קָמִי כֻּלְּהֵין בת
בְּתוּלָתָא וְתַקְנֵי ל
לַמְפַדַיְהֵין׃

Allora ſi leuoron ſu tutte quelle vergini, & apparecchioron le lor lampane.

8 אָמְרָן דֵּין הָנֵין סַכְלָתָא
לְחַכִּימָתָא הַבֵין לַן מֶן
מֶשְׁחְכֵין דְּהָא דְּעַכוּ לְהוֹן
לַמְפַדֵּין׃

E le ſtolte diſſero à le ſauie, Dateci del voſtro olio, percioche le noſtre lampane ſi ſpegneno.

9 עֲנַי הָנֵין חַכִּימָתָא
וְאָמְרָן לְמָא לָא נֶסְפַּק
לַן וְלְכֵין אֶלָּא זֵלֵין לְוָת
אֵילֵין דַּמְזַבְּנִין וְזַבְנֵין ל
לְכֵין׃

Le ſauie riſpoſero, dicendo, Non gia, accioche non auuenga che non baſti à noi & à voi: ma andate piu toſto à quelli che ne vendeno, e compratene.

10 וְכַד אֲזַלֵי לְמֶזְבַּן אֶתָא
חַתְנָא וְאִילֵין דַּמְטַיְבָן הֲוַי
עַלֵי עַמֵּהּ לְבֵית חֲלוּלָא
וְאֶתְתְּחֵד תַּרְעָא׃

E mentre ch'elle andauano à comprare, venne lo ſpoſo: e quelle che erano apparecchiate, entrorono con lui à le nozze: e fu ſerrata la porta.

כה

2 וְחָמֵשׁ מֵהֶן הָיוּ מַשְׂכִּילוֹת
וְחָמֵשׁ כְּסִילוֹת׃

Y las cinco deellas eran prudentes: y las cinco, locas.

3 אֲשֶׁר כְּסִילוֹת הֵן בְּקַחְתָּן אֶת־
לַפִּידֵיהֶן לֹא לָקְחוּ אִתָּנָה שָׁמֶן׃

Las que eran locas, tomando ſus lamparas, no tomaron azeyte conſigo.

4 וְהַמַּשְׂכִּילוֹת לָקְחוּ שֶׁמֶן בִּכְלֵיהֶן
עִם לַפִּידֵיהֶן׃

Mas las prudentes tomaron azeyte en ſus vaſos juntamente con ſus lamparas.

5 וְכַאֲשֶׁר אֵחַר הֶחָתָן נָמוּ
וַיִּשְׁנוּ כֻּלָּן׃

Y tardandoſe el eſpoſo, cabecearon todas, y durmieronſe.

6 וּבַחֲצוֹת לַיְלָה הָיְתָה זְעָקָה
הִנֵּה הֶחָתָן בָּא צֶאנָה לִקְרָאתוֹ׃

Y à la media noche fué hecho pregon, Hea qui, el eſpoſo viene: ſalildo à recebir.

7 אָז קָמוּ כָּל־בְּתוּלוֹת הָאֵלֶּה
וְהֵכִינוּ אֶת־לַפִּידֵיהֶן׃

Entonces todas aquellas virgines ſe leuantaron, y adereçaron ſus lamparas.

8 וְהַכְּסִילוֹת אָמְרוּ אֶל־
הַמַּשְׂכִּילוֹת תֵּנָּה לָנוּ מִשַּׁמְנְכֶן כִּי
לַפִּידֵינוּ כָבוּ׃

Y las locas dixeron á las prudentes, Dadnos de vueſtro azeyte: porque nueſtras lamparas ſe apagan.

9 וַתַּעֲנֶינָה הַמַּשְׂכִּילוֹת לֵאמֹר
פֶּן יַסְפִּיק לָנוּ לָכֶן לֵכְנָה
אֶל־הַמּוֹכְרוֹת וּקְנֶינָה לָכֶן׃

Mas las prudentes reſpondieron diziendo, Porque no nos falte à noſotras, y à voſotros yd antes à los que venden, y comprad para voſotras.

10 וּבְלֶכְתָּן לִקְנוֹת בָּא הֶחָתָן
וַאֲשֶׁר מוּכָנוֹת הֵנָּה בָּאוּ עִמּוֹ
אֶל־חֲתֻנָּה וַיִּסָּגֵר הַפֶּתַח׃

Y ydas ellas á comprar, vino el eſpoſo: y las que eſtauan apercebidas, entraron con el à las bodas: y cerroſe la puerta.

κε'.

2. Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί.

Or d'icelles y en auoit-il cinq ſages, & cinq folles.

3. Αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον.

Celles qui eſtoyent folles, en prenant leurs lampes, n'auoyent point prins auec elles d'huile.

4. Αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.

Mais les ſages auoyent prins de l'huile en leurs vaiſſeaux auec leurs lampes.

5. Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον.

Et comme l'eſpoux tardoit à venir, elles ſommeillerent toutés, & s'endormirent.

6. Μέσης δὲ νυκτὸς, κραυγὴ γέγονεν. ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

Or à la minnict il ſe fit vn cri, diſant, Voici, l'eſpoux vient, ſortez au deuant de lui.

7. Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

Adonc ſe leuerent toutes ces vierges la, & appreſterent leurs lampes.

8. Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον· δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.

Et les folles dirent aux ſages, Baillez-nous de voſtre huile: car nos lampes s'eſteignent.

9. Ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι· μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.

Mais les ſages reſpondirent, diſans, nous ne pouuons, depeur que nous n'en ayons point aſſez pour nous & pour vous: mais allez pluſtoſt vers ceux qui en vendent, & en achetez pour vous-meſmes.

10. Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

Or cependant qu'elles en alloyent acheter, l'eſpoux vint: & celles qui eſtoyent preſtes entrerent auec lui aux nopces, & la porte fut fermee.

CAP. XXV.

2. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.

And fiue of them were wiſe / and fiue fooliſh.

3. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non ſumpſerunt oleum ſecum.

The fooliſh tooke their lampes / but tooke none oyle with them.

4. Prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.

But the wiſe tooke oyle in their veſſels with their lampes.

5. Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes & dormierunt.

Now while the bridegrome taryed long/ all ſlumbred and ſlept.

6. Media autem nocte clamor factus eſt, Ecce ſponſus venit, exite obviam ei.

And at midnight there was a crie made/behold/the bridegrome commeth: goe out to meete him.

7. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ: & ornaverunt lampades ſuas.

Then all thoſe virgins aroſe / and trimmed their lampes.

8. Fatuæ autem ſapientibus dixerunt, Date nobis de oleo veſtro: quia lampades noſtræ exſtinguntur.

And the fooliſh ſaid to the wiſe/Giue vs of your oyle / for our lampes are out.

9. Reſponderunt prudentes, dicentes, Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes: & emite vobis.

But the wiſe anſwered / ſaying / We feare leſt there wil not be inough for vs and you: but go ye rather to them that ſell/ and bye for your ſelues.

10. Dum autem irent emere, venit ſponſus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua.

And while they went to bie/the bridegrome came: and they that were readye/ went in with him to the wedding/ and the gate was ſhut.

Das XXV. Capitel.

2. Aber fünff vnter jhnen waren thöricht / vnnd fünff waren klug.

Fem aff dem vaare daarlige / oc fem vaare kloge

3. Die thörichten namen jre Lampen/ aber ſie namen nicht öle mit ſich.

De Daarlige toge deris Lamper / Oc de toge icke Olie met ſig.

4. Die klugen aber namen öle inn jren Geſeſſen ſampt jren Lampen.

Men de kloge toge Olie i deris kar met deris Lamper.

5. Da nun der Breutgam verzog/ wurden ſie alle ſchlefferig vnnd entſchlieffen.

Der Brudgommen nu tøffuede / da ſøffnede de alle / oc ſoffue.

6. Zur Mitternacht aber ward ein geſchrey: Sihe/der Breutgam kom̃t/ gehet auß jhm entgegen.

Om Midnat bleff it Skrig / See / Brudgommen kommer / gaar vd mod hannem.

7. Da ſtunden diſe Jungfrawen alle auff/vnd ſchmückten jre Lampen.

Da ſtode diſſe Jomfruer alle op/ oc prydede deris Lamper.

8. Die Törichten aber ſprachen zu den klugen: Gebt vns von eurem öle/ denn vnſer Lampen verleſchen.

Da ſagde de daarlige til de kloge / Giffuer oſſ aff eders Olie / Thi vaare Lamper vdſlæckis.

9. Da antworten die klugen / vnd ſprachen: Nicht alſo / auff daß nicht vns vnd euch gebreche / Gehet aber hin zu den Kremern / vnd kauffet für euch ſelbs.

Da ſuarede de Kloge / oc ſagde / Icke ſaa / paa det oſſ oc eder ſkal icke fattis/Gaar bort til Kræm̃erne/ oc køber ſelff til eder.

10. Vnd da ſie hingiengen zu kauffen/ kam der Breutigam/vnd welche bereit waren/ giengen mit jhm hinein zur Hochzeit / vnnd die Thür ward verſchloſſen.

Oc der de ginge bort at købe / da kom Brudgommen / oc de ſom vaare rede / ginge hen ind met hannem til Brøllup / Oc dørren bleff tilluckt.

Kapitola XX.

2. Pět pak z nich bylo bláznivých/a pět maudrých:

A piéć z nich było madrych / á piéć glupich.

3. Ale pět bláznivých wzawſſy Lampy ſwé/newzaly Oleges ſebau:

Ktore były glupie/ wziawſzy kagance ſwoie / nie wzięly oleiu z ſoba.

4. Maudré pak wzaly Oleg w nádoby ſwé s Lampami.

Ale madre wzięly były oleiu w naczynia ſwoie z kagáncámi ſwemi.

5. A když prodléwal ženich/ zdřijmaly ſe wſſeckny a zeſnuly.

A gdy oblubieniec omieſzkawal/zdrzymaly ſie wſzytki / y poſnely.

6. O půlnocy pak ſtal ſe křik: Ay ženich gde / wygděte proti němu.

Y ſtał ſie o pułnocy krzyk/Oto oblubieniec idzie / wynidzcie przeciwko iemu.

7. Tehdy wſtaly wſſeckny Panny ty/a přihotowily Lampy ſwé.

Tedy wſtáły oni wſzytki pánny/ y nágotowáły kagańce ſwoie.

8. Bláznivé pak maudrým řekly: Vdělte nám Olege waſſeho/neb Lampy naſſe haſnau.

A glupie rzekly madrym/ Dayćie nam z oleiu wáſzego / boć kágánce naſze gáſna.

9. Odpowěděly maudré / řkauce: Nikoli/ſnadby ſe nám y wám nedoſtalo / gděte raděgij k prodawačům/a kupte ſobě.

Y odpowiedziáły one madre/ mowiąc/Obawamy ſie/zeby vnam y wam niedoſtało/ Ale idźcie ráczey do thych co przedáią /y kupcie ſobie.

10. A když ſſly kupowat/přiſſel ženich/a kteréž hotowy byly/ weſſly s nim na Swatbu: Y zawřijna geſt Brána.

A gdy ony ſzly kupowác/przyſzedl oblubieniec / A one ktore były gotowe/weſzly z nim ná weſele/y zámkniono ſá drzwi.

כה

11 בְּחַרְתָא דֵּין אֱתַי אַף הָנֵין בְּתוּלָתָא אַחרָנְיָתָא וָאמְרֵין מָרַן מָרַן פְּתַח לַן׃

Di poi vengono ancora l'altre vergini, dicendo, Signor, Signore, aprici.

12 הוּ דֵּין עְנָא וְאָמַר לְהֵין אַמִין אָמַר אֶנָא לְכֵין דְּלָא יָדַע אֶנָא לְכֵין׃

Ma egli riſpondendo, diſſe, In verità vi dico, ch'io non vi cognoſco.

13 אֶתְתַּעִירוּ הָכִיל דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן לְיַוְמָא הָו וְלָא לְשָׁעְתָא׃

State dunque vigilanti: percioche voi non ſapete ne l' dì, ne l'hora, ne laquale il Figliuol de l'huomo debbe venire.

14 אַיךְ גַּבְרָא גֵּיר דְּחָנַק קְרָא לְעַבְדַוְהי וַאשְׁלֵם לְהוּן קֶנְיָנֵה׃

Certamente egli è come vn huomo che andandoſene in viaggio, chiamò i ſuoi ſeruitori, e dette loro i ſuoi beni.

15 אִית דְּיַהֵב לֵהּ חַמֶשׁ כַּכְּרִין וְאִית דְּתַרְתֵּין וְאִית דְּחַדָא אֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיךְ חַילֵה וְחָנַק מֶחְדָא׃

Et à l'vno dette cinque talenti, & a l'altro due, & a l'altro vno: à ciaſcun ſecondo la propria virtù: e ſubito poi andò via.

16 אֱזַל דֵּין הָו דְּנְסַב חַמֶשׁ כַּכְּרִין אֶתְתַּגַּר בְּהֵין וְיַתַר חַמֶשׁ אַחרָנְיָן׃

Hor quello che haueua riceuuti i cinque talenti, andò, e trafficò con eſſi, e guadagnò cinque altri talenti.

17 וְהָכְוָת הָו דְּתַרְתֵּין אֶתְתַּגַּר תַּרְתֵּין אַחרָנְיָן׃

Similmente ancor quello che haueua riceuuti i due, ne guadagnò ancor egli due altri.

18 הָו דֵּין דְּנְסַב חֲדָא אֱזַל חֲפַר בְּאַרְעָא וְטַשִּׁי כֶּסְפָּא דְּמָרֵה׃

Ma quello che n'haueua riceuuto vno, ſen'andò à far vna foſſa in terra, e naſcoſe l'argento del ſuo padrone.

כה

11 וְאַחֲרוֹן בָּאוּ גַּם שְׁאָר בְּתוּלוֹת לֵאמֹר אֲדֹנָי אֲדֹנָי פְּתַח לָנוּ׃

Y deſpues vinieron tambien las otras virgines, diziendo, Sennor, Sennor, abrenos.

12 וְהוּא יַעֲנֶה לֵאמֹר אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא יָדַעְתִּי אֶתְכֶן׃

Mas reſpondiendo el, dixo, Decierto os digo, que no os conozco.

13 עַל־כֵּן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יְדַעְתֶּם אֶת־יוֹם וְאֶת־שָׁעָה אֲשֶׁר בָּהּ בֶּן־הָאָדָם יָבוֹא׃

Velad pues, porque no ſabeys el dia ni la hora, en laqual el Hijo del hombre hà de venir.

14 כִּי כְּמוֹ אָדָם הוֹלֵךְ לָגוּר קָרָא לַעֲבָדָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת־רְכוּשׁוֹ׃

Porque el Reyno de los cielos es como vn hombre que partiendoſe lexos llamó à ſus ſieruos, y entrególes ſus bienes.

15 וּלְאֶחָד מֵהֶם נָתַן חָמֵשׁ כִּכָּרִים וּלְאַחֵר שְׁתַּיִם וּלְאַחֵר אֶחָת אִישׁ אִישׁ לְחֵילוֹ וַיִּסַּע מִיָּד׃

Y à eſtedió cinco talentos, y àl otro dos, y àl otro vno: à cada vno conforme à ſu facultad, y partióſe luego lexos.

16 וַיֵּלֶךְ זֶה אֲשֶׁר חָמֵשׁ כִּכָּרִים לָקַח וַיִּסְחַר בָּהֶן וַיִּקֶן חָמֵשׁ כִּכָּרִים אֲחֵרוֹת׃

Y partido el, el que auia recebido cinco talentos, granjeó con ellos, y hizo otros cinco talentos.

17 וְכֵן אֲשֶׁר לָקַח שְׁתַּיִם קָנָה גַּם הוּא עוֹד שְׁתַּיִם אֲחֵרוֹת׃

Semejantemente tambien elque auia recebito los, ganó tambien el otros dos.

18 וַאֲשֶׁר אַחַת לָקַח הָלַךְ וְחָפַר בָּאָרֶץ וַיִּטְמֹן אֶת־כֶּסֶף אֲדֹנָיו׃

Mas elque auia recibido vno, fue y enterrólo en tierra, y eſcondió el dinero de ſu ſennor.

κε′.

11. Ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι· κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.

Puis apres vienent auſsi les autres vierges, diſans, Seigneur, Seigneur, ouure-nous.

12. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

Mais il leur reſpondit, & dit, En verité ie vous di, que ie ne vous cognoi point.

13. Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Veillez donc: car vous ne ſauez ne le iour ne l'heure, en laquelle le Fils de l'homme viendra.

14. Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Car c'eſt comme vn homme, lequel s'en allant dehors appela ſes ſeruiteurs, & leur commit ſes biens.

15. Καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν· ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.

Et à l'vn bailla cinq talens, & a l'autre deux, & à l'autre vn à chacun ſelon ſa portee: & incontinent s'en alla dehors.

16. Πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα

Or celui qui auoit receu les cinq talens, s'en alla, & trafiqua d'iceux: & en fit cinq autres talens.

17. Ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.

Semblablement auſsi celui qui auoit receu les deux, en gagna auſsi deux autres.

18. Ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

Mais celui qui en auoit receu vn, ſe partit, & l'enfouït en terre, & cacha l'argent de ſon maiſtre.

CAP. XXV.

11. Noviſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis.

Afterwardes came alſo the other virgins / ſaying / Lord / Lord / open to vs.

12. At ille reſpondens ait, Amē dico vobis, neſcio vos.

But he anſwered / and ſaid / Verely I ſaye vnto you / I know you not.

13. Vigilate itaque, quia neſcitis diem neque horam, (*in qua filius hominis veniet.*)

Watch therefore: for ye knowe neither the day / nor the houre / when the Sonne of man will come.

14. Sicut enim homo peregrè proficiſcens, vocavit ſervos ſuos, & tradidit illis bona ſua.

For the kingdome of heauen is as a man that goinginto a ſtrange countrey / called his ſeruants / and deliuered to them his goods.

15. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii verò unum, unicuique ſecundùm propriam virtutē: & profectus eſt ſtatim.

And vnto one hee gaue fiue talentes / and to another two / and to another one / tho euery man affter his owne habilitie / and ſtraight way went from home.

16. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, & lucratus eſt alia quinque.

Then he that had receiued the fiue talents / went and occupied with them / and gained other fiue talents.

17. Similiter & qui duo acceperat, lucratus eſt alia duo.

Likewiſe alſo / he that receiued two he alſo gained other two.

18. Qui autem unum acceperat, abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui.

But hee that receiued that one / went and digged it in the earth / and hid his maſters money.

Das XXV. Capitel.

11. Zu letzt kamen auch die andern Jungfrauen / vnd ſprachen: HERR / HERR / thu vns auff.

Paa det ſiſte komme oc de andre Jomfruer / oc ſagde / HERRE / HERRE / lad op faar oſſ.

12. Er antwortet aber / vnd ſprach: Warlich ich ſage euch / Ich kenne euer nicht.

Hand ſuarede oc ſagde / Sandelige ſiger ieg eder / Jeg kender eder icke.

13. Darumb wachet / denn jr wiſſet weder tag noch ſtund / inn welcher des Menſchen Son kommen wirdt.

Vaager der faare / Thi i vide huercken dag eller ſtund / paa huilcken Menniſkens Søn ſkal komme.

14. Gleich wie ein menſch der über Land zog / ruffete ſeinen Knechten / vnd thet jnen ſeine Güter ein.

Lige ſom it Menniſke de foer vden Lands / kallede ſine Suenne / ock fick dem ſit gods.

15. Vnnd einem gab er fünff Centner / dem andern zwen / dem dritten einen / Einem jedern nach ſeinem vermögen / vnd zog bald hinweg.

Oc hand fick den ene fem Pund / den anden thu / den tredie it / huer effter ſin formue / oc hand drog ſtrax bort.

16. Da gieng der hin / der fünff Centner empfangen hatte / vnd handelte mit denſelbigen / vnd gewan andere fünff Centner.

Da gick den bort / ſom haffde anammet fem Pund oc købſlo met dem / oc vant andre fem Pund.

17. Deßgleichen auch der zwen Centner empfangen hatte / gewan auch zwen andere.

Lige ſaa / vant oc den ſom haffde anammet de thu Pund / andre thu.

18. Der aber einen empfangē hatte / gieng hin / vnd machete eine Grube inn die Erden / vnnd verbarg ſeines Herrn geld.

Men den ſom haffde anammet det ene / gick bort / oc giorde en graff i iorden / oc ſkiulte ſin Herris Pendinge.

Kapitola XXV.

11. Napoſledy pak přiſſly y giné Panny / řkauce: Pane / Pane / otewři nám.

Potym przyſzly y drugie panny / mowiac / Panie panie otworz nam.

12. A on odpowěděw / řekl: Zagiſtě prawijm wám / neznám wás.

A on odpowiedáiac / rzekl / Záprawde powiedam wam / Nie znam was.

13. A protož bděte / nebo newijte dne ani hodiny / wkterau Syn Člowěka přigde.

Czuycie thedy / bo nie wiecie dniá áni godziny ktorey Syn człowieczy przyidzie.

14 Nebo yakož Člowěk geden gda na ceſtu / powolal Služebnijkuow ſwých / a rozdal gim ſtatek ſwůg.

*Abowiem tákie ieſt Kroleſtwo Boże / iako gdy kto wdroge iádac / wezwał ſłużebnikow ſwoich / y poruczył im maiętności ſwoie.

15. Y dal gednomu pět hřiwen / druhému pak dwě / a třetjmu gednu / každému podlé možnoſti geho / y odſſel hned.

Jednemu dał piec tálentow / drugiemu dwá / trzeciemu ieden / kazdemu wedle godności iego / y wnet odiechał precz.

16. Odſſel pak ten kterýž wzal pět Hřjwen / a těžal gimi / y zýſkal giných pět.

Potym ſzedſzy on kthory był wziął piec talentow / robił imi / y zyſkał drugie piec tálentow.

17. Těž y ten kterýž wzal dwě / zýſkal giné dwě.

Tákże y ten ktory był wziął dwá / zyſkał tez y on drugie dwá.

18. Ale ten kterýž wzal gednu / odſſel a zakopal gi w zemi / a ſkryl penijze Pána ſwého.

A ten ktory był wziął ieden / ſzedſzy zákopał gi w ziemie / y ſkrył ſrebro páná ſwego.

כה

19 בָּתַר דֵּין זַבְנָא סַגִּיאָא אֶתָא מָרְהוֹן דַּעֲבָדֵא הָנוֹן וַנְסַב מֶנְהוֹן חוּשְׁבָּנָא׃

Doppo Vn lungo tempo il padron di quei ſeruitori Viene, e fa conto con eſſi.

20 וַקְרַב הָו דַּנְסַב הֲוָא חַמֵשׁ כַּכְּרִין וְקַרֵב חַמֵשׁ אַחְרָנְיָן וַאמַר מָרִי חַמֵשׁ כַּכְּרִין יַהֶבְתְּ לִי הָא חַמֵשׁ אַחְרָנְיָן אֶתְתַּגְּרֵת עֲלַיְהֵין׃

E Venendo quello che haueua riceuuti i cinque talenti, gli portò cinque altri talenti, dicendo, Signore, tu mi deſti cinque talenti, ecco, io n'ho guadagnati con eſſi cinque altri.

21 אָמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיו עַבְדָּא טָבָא וּמְהַיְמְנָא עַל קַלִיל מְהַיְמַן הֲוַיְתְּ עַל סַגִּי אֲקִמָךְ עוּל לְחֶדְוְתֵהּ דְּמָרָךְ׃

E il ſuo padrone gli diſſe, Bene ſta, ſeruitor buono e fedele: tu ſei ſtato fedele ſopra poche coſe, io ti conſtituirò ſopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

22 וַקְרַב הָו דְּתַרְתֵּין כ כַּכְּרְוָהִי וַאמַר מָרִי תַּרְתֵּין כַּכְּרִין יַהֶבְתְּ לִי הָא תַּרְתֵּין אַחְרָנְיָן אֶתְתַּגְּרֵת עֲלַיְהֵין׃

Poi Venendo quello che haueua riceuuti i due talenti diſſe, Signore, tu mi deſti due talenti, ecco, io n'ho guadagnati con eſſi due altri.

23 אָמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיו ע עַבְדָּא טָבָא וּמְהַיְמְנָא עַל קַלִיל מְהַיְמַן הֲוַיְתְּ עַל סַגִּי אֲקִימָךְ עוּל לְחֶדְוְתֵהּ דְּמָרָךְ׃

E il ſuo padrone gli diſſe, Bene ſta, ſeruitor buono e fedele, tu ſei ſtato fedele ſopra poche coſe, io ti conſtituirò ſopra molte: entra nel gaudio del tuo padrone.

24 קְרֵב דֵּין אַף הָו דַּנְסַב חֲדָא כַּכְּרָא וַאמַר מָרִי יָדַע הֲוִית לָךְ דְּגַבְרָא אַנְתְּ קַשְׁיָא וְחָצֵד אַנְתְּ אֵיכָא דְּלָא זְרַעְתְּ וּמְכַנֵּשׁ אַנְתְּ מֶן אֵיכָא דְּלָא בַּדַּרְתְּ׃

E Venendo ancor quello che haueua riceuuto Vn ſol talento, diſſe, Signore, io conoſceuo che tu eri huomo rigido, che mieti doue tu non hai ſeminato, e raccogli di là doue tu non hai ſparſo.

כה

19 וַיְהִי אַחֲרֵי עִתּוֹת רַבּוֹת וַיָּשׁוֹב אֲדוֹן הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה וַיַּעַשׂ אִתָּם חֶשְׁבּוֹן׃

Y deſpues de mucho tiempo vino el ſennor de aquellos ſieruos, y hizo cuentas con ellos.

20 וַיִּקְרַב זֶה אֲשֶׁר חָמֵשׁ כִּכָּרִים לָקַח וַיַּקְרֵב עוֹד חָמֵשׁ כִּכָּרִים לֵאמֹר אֲדֹנִי חָמֵשׁ כִּכָּרִים נָתַתָּה לִּי הִנֵּה עוֹד חָמֵשׁ כִּכָּרִים בִּצַּעְתִּי עֲלֵיהֶם׃

Y llegando el que auia recebido cinco talentos, truxo otros cinco talentos, diziendo, Sennor, cinco talentos me entregaſte, heaqui otros cinco talentos hé ganado con ellos.

21 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדוֹנָיו הֶאָח עֶבֶד טוֹב וְנֶאֱמָן עַל מְעַטִּים הָיִיתָ נֶאֱמָן עַל רַבִּים אַפְקִידְךָ בֹּא אֶל־שִׂמְחַת אֲדֹנֶיךָ׃

Y ſu ſennor le dixo, Bien oſtá, buen ſieruo y fiel; ſobre poco has ſido fiel, ſobre mucho te põdré: entra enel gozo de tu ſennor.

22 וַיִּקְרַב גַּם זֶה אֲשֶׁר שְׁתַּיִם כִּכָּרִים לָקַח וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי שְׁתַּיִם כִּכָּרִים נָתַתָּה לִּי הִנֵּךְ עוֹד שְׁתַּיִם כִּכָּרִים בִּצַּעְתִּי עֲלֵיהֶם׃

Y llegando tambien elqne auia recebido dos talentos, dixo, Sennor, dos talentos me entregaſte, heaqui otros dos talentos he ganado ſobre ellos.

23 וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדוֹנָיו הֶאָח עֶבֶד טוֹב וְנֶאֱמָן עַל־מְעַטִּים הָיִיתָה נֶאֱמָן עַל־רַבִּים אַפְקִידְךָ בֹּא אֶל־שִׂמְחַת אֲדֹנֶיךָ׃

Su ſennor le dixo, Bien eſtá buen· ſieruo y fiel: ſobre poco has ſido fiel, ſobre mucho te pondré: entra enel gozo de tu ſennor.

24 וַיִּקְרַב גַּם זֶה אֲשֶׁר אַחַת כִּכָּר לָקַח וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ קָשֶׁה אַתָּה קוֹצֵר אֲשֶׁר שָׁם לֹא זָרַעְתָּ וּמְאַסֵּף אֲשֶׁר שָׁם לֹא פִזַּרְתָּ׃

Y llegando tambien el que auia recebido vn talento, dixo, Sennor yo te conocia que eres hõbre duro, que ſiegas donde no ſembraſte, y coges donde no derramaſte.

κε΄.

19. Μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει μετ᾽ αὐτῶν λόγον.

Or long temps apres le maiſtre de ces ſeruiteurs vient, & fait conte auec eux.

20. Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων· κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς.

Adonc celui qui auoit receu les cinq talens, vint, & preſenta cinq autres talens, diſant, Seigneur, tu m'as commis cinq talens: voici, i'en ai gagne cinq autres par deſſus.

21. Ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

Et ſon ſeigneur lui dit, Cela va bien, bon ſeruiteur & loyal: tu as eſté loyal en peu de choſe. ie t'eſtablirai ſur beaucoup: entre on la ioye de ton ſeigneur.

22. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε· κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς.

Puis celui qui auoit receu les deux talens, vint, & dit, Seigneur, tu m'as commis deux talens: voici, i'en ai gagné deux autres par deſſus.

23. Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

Et ſon ſeigneur lui dit, Cela va bien, bon ſeruiteur & loyal: tu as eſté loyal en peu de choſe, ie t'eſtablirai ſur beaucoup: entre en la ioye de ton ſeigneur.

24. Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε· κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας.

Mais celui qui n'auoit receu qu'vn talent vint, & dit, Seigneur, ie cognoiſſoye, que tu eſtois homme rude, moiſſonnant là où tu n'as point ſemé, & aſſemblant là où tu n'as point eſpars.

CAP. XXV.

19. Poſt multum verò temporis venit dominus ſervorum illorum, & poſuit rationem cum eis.

But after a long ſeaſon/ the maſter of thoſe ſeruants came / and reckened with them.

20. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens, Domine, quinque talenta tradidiſti mihi: ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.

Then came hee that had receiued fiue talents / and brought other fiue talentes/ ſaying/ Maſter/ thou deliueredſt vnto me fiue talents: behold / I haue gained with them other fiue talents.

21. Ait illi dominus eius, Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituã: intra in gaudium domini tui.

Then his maſter ſaid vnto him/ It is well done good ſeruant and faithful/ Thou haſt bene faithfull in litle / I will make thee ruler ouer much: enter in into thy maſters ioye.

22. Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat, & ait, Domine, duo talenta tradidiſti mihi: ecce alia duo lucratus ſum.

Alſo he that had receiued two talentes/ came and ſaide / Maſter / thou deliueredſt vnto me two talents: beholde / I haue gained two other talents with them.

23. Ait illi dominus eius, Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituã: intra in gaudium domini tui.

His maſter ſaid vnto him / It is well done good ſeruant / and faithfull / Thou haſt bene faithfull in litle / I wil make thee ruler ouer much: enter into thy maſters ioy.

24. Accedens autem & qui unum talentum acceperat, ait, Domine, ſcio quia homo durus es; metis ubi non ſeminaſti, & congregas ubi non ſparſiſti.

Then he which had receiued the one talent/ came and ſaid/ Maſter / I knewe that thou waſt an hard man / which reapeſt where thou ſowedſt not/ and gathereſt where thou ſtrawedſt not.

Das XXV. Capitel.

19. Vber eine lange zeit/ kam der Herr diſer Knechte/ vnd hielt rechenſchafft mit jhnen.

En lang tid der effter/ kom diſſe Suennis Herre/ oc holt regenſkaff met dem.

20. Da trat herzu/ der fünff Centner empfangen hatte/ vnd legete andere fünff Centner dar/ vnd ſprach: Herr/ du haſt mir fünff Centner gethan/ Sihe da/ ich habe damit andere fünff Centner gewonnen.

Da gick den frem / ſom haffde anammet fem Pund/ oc lagde andre fem Pund der til/ oc ſagde/ Herre/ Du antuordede mig fem Pund/ See der/ ieg haffuer vundet der met fem andre Pund.

21. Da ſprach ſein Herr zu jhm: Ey du frommer vnd getrewer Knecht/ du biſt über wenigem getreu geweſt/ Ich will dich über vil ſetzen/ Gehe ein zu deines Herrn freude.

Da ſagde Hans Herre til hannem / En du fromme oc tro Suend / Du haffuer veret tro offuer lidet/ Jeg vil ſette dig offuer meget / Gack ind til din Herris glede.

22. Da tratt auch herzu / der zwen Centner empfangen hatte / vnnd ſprach: Herr/ du haſt mir zwen Centner gethan/ Sihe da / ich hab mit denſelben zwen ander gewonnen.

Da gick oc den frem / ſom haffde anammet thu Pund/ oc ſagde / Herre/ du antuordede mig thu Pund/ See der/ ieg haffuer vundet thu andre Pund met dem.

23. Sein Herr ſprach zu jhm: Ey du frommer vnd getreuer Knecht/ du biſt über wenigem getreu geweſen/ ich will dich über vil ſetzen / Gehe ein zu deines Herren freude.

Hans Herre ſagde til hannem/ Ey du fromme oc tro Suend/ Du haffuer veret tro offuer lidet/ Jeg wil ſette dig offuer meget/ Gack indtil din Herris glede.

24. Da tratt auch herzu/ der einen Centner empfangen hatte / vnnd ſprach: Herr / ich wuſſte / daß du ein harter Mann biſt / du ſchneideſt wo du nicht geſeet haſt/ vnd ſammleſt/ da du nicht geſtreuet haſt.

Da traadde oc den frem/ ſom haffde annammet it Pund/ oc ſagde. Herre / Jeg viſte/ at du eſt en ſtreng Mand / Du høſter der ſom du icke ſaade / oc ſamler der ſom du icke ſpredde.

Kapitola XXV.

19. Po mnohěm pak čaſu přiſſel Pán Služebnijkůw těch/ y kladl počet s nimi.

A po niemáłym czáſie przyſzedł pan onych ſłużebnikow / y vczynił liczbę z nimi.

20. A přiſtaupiw ten kterýž byl pět Hřiwen wzal/ podal giných pěti Hřiwen/ řka: Pane/ pět Hřiwen dal gſy mi / hle giných pět Hřiwen gimi zýſkal gſem.

Tedy przyſtąpiwſzy ten ktory był wziął pięć tálentow/ przynióſł drugie pięć tálentow / mowiąc/ Pánie/ poruczyłeś mi pięć tálentow/ othom drugie pięć tálentow zyſkał imi.

21. Řekl gemu Pán geho: Bopomozy Služebnijče wěrný a dobrý/ že gſy nad málem byl wěrny/ nad mnohem tebe vſtanowijm: Wegdiž w radoſt Pána twěho.

Y rzekł mu pan iego/ Dobrzeć ſługo dobry y wierny/ nád máłym wiernymeś był / nád wielem cie postánowię/ wnidz do rádości páná twoiego.

22. Přiſtaupiw pak ten/ kterýž byl dwě Hřiwně wzal/ řekl: Pane / dwě Hřiwně gſy mi dal/ hle giné dwě gimi zýſkal gſem.

A przyſthąpiwſzy then ktory był dwá tálenty wziął /rzekł / Pánie poruczyłeś mi dwá tálenty/ otom drugie dwá imi zyſkał.

23. Řekl gemu Pan geho: Děkugiž ſlužebnijče dobrý a wěrný/ že gſy nad málem byl wěrný/ nad mnohem tebe vſtanowijm: wegdiž w radoſt Pána twěho.

Rzekł mu pan iego / Dobrzeć ſługo dobry y wierny / nád máłymeś wierny był / nád wielem cie postánowię/ wnidz do rádości páná twego.

24. Přiſtaupiw potom y ten kterýž byl wzal gednu hřiwnu/ řekl: Pane/ wijm že gſy ty člowěk vkrutný/ žneſs kde gſy nerozſýwal/ a zbijráſs kde gſy nerozſypal.

A przyſtąpiwſzy y ten ktory był ieden tálent wziął/ rzekł / Pánie znałem cię iż ieſteś człowiek srogi/ ktory żnieſz gdzieś nie śiał/ y zbieraſz ztąd gdzieś nie roſproſzył.

כה

25 וְדֶחְלֶת וַאזֶלֶת טַשִּׁיתָהּ כַּכְּרָךְ בַּארְעָא הָא אִית לָךְ דִּילָךְ׃

E temendo, men'andai à naſcondere il tuo talento in terra : ecco quì, tu hai il tuo.

26 עְנָא מָרֵהּ וֶאמַר לֵהּ עַבְדָא בִּישָׁא וְחַבְנָנָא יָדַע הְוַית לִי דְּחָצֵד אֶנָא אֵיכָא דְּלָא זְרַעֶת וְמַכְנֵשׁ אֶנָא מֶן אֵיכָא דְּלָא בַּדְרֶת׃

E il ſuo padrone riſpondendo, gli diſſe, O maluagio e negligente ſeruitore, tu ſapeui ch'io mieto doue non ho ſeminato, e raccolgo di la doue non ho ſparſo.

27 וְלָא הְוָא לָךְ דְּתַרְמֵא כֶּסְפִּי עַל פָּתוֹרָא וָאתֵא הְוִית אֶנָא וְתָבַע הְוִית דִּילִי עַם רְבִיתֵהּ׃

Adunque biſognaua dare i miei denari à i banchieri, e come io fuſſi venuto, haurei riceuuto il mio con vſura.

28 סַבוּ הָכִיל מֶנֵּהּ כַּכְּרָא וְהַבוּהָ לְהַו דְּאִית לֵהּ עֶסַר כַּכְּרִין׃

Toglieteli dunque il talento, e datelo à quello che ha i dieci talenti.

29 לְמַן גֵּיר דְּאִית לֵהּ יֶתְיְהֵב לֵהּ וְנֶתְתּוֹסַף לֵהּ הַו הֵין דְּלַית לֵהּ וְאָף הַו דְּאִית לֵהּ יֶשְׁתְּקֵל מֶנֵּהּ׃

Perche à ciaſcuno che ha, gli ſarà dato, & abbondarà, & à chi non ha etiandio quel ch'egli ha, gli ſarà tolto.

30 וְלַעְבְדָא בַּטִּילָא אַפְּקוּהִי לַחֲשׁוֹכָא בַּרָיָא תַּמָּן נֶהְוֵא בְּכִיָא וְחוּרָק שֶׁנָּא׃

E gittate il ſeruitor inutile ne le tenebre piu eſtreme : iui ſarà pianto e ſtridor di denti.

31 מָא דְּאָתֵא הֵין בְּרֵהּ דְּאנָשָׁא בְּשׁוּבְחֵהּ וְכֻלְּהוֹן מַלְאַכוֹהִי קַדִּישֵׁא עַמֵּהּ הָידֵין נֶתֵּב עַל תְּרוֹנוֹס דְּשׁוּבְחֵהּ׃

Hor quando il Figliuol de l'huomo verrà ne la ſua gloria, e tutti i ſanti Angeli con lui, allor ſedrà ſopra il ſeggio de la ſua maieſta.

כה

25 וְיָרֵאתִי וְהָלַכְתִּי וְטָמַנְתִּי אֶת־כִּכָּרְךָ בָּאָרֶץ הִנֵּה אֲשֶׁר לָךְ׃

Portanto vue mido, y fue y eſcondi tu talento en tierra; heaqui tienes loque es tuyo.

26 וַיַּעַן אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ עֶבֶד רַע וְעָצֵל יָדַעְתָּ כִּי אֶקְצוֹר אֲשֶׁר שָׁם לֹא זָרַעְתִּי וְאֶאֱסֹף אֲשֶׁר שָׁם לֹא פִזַּרְתִּי׃

Y reſpondiendo ſu ſennor dixole, Mal ſieruo y negligente, ſabias que ſiego donde no ſembré, y que coxgo donde no derramé.

27 לָכֵן צָרְכְּךָ הָיָה לָתֵת אֶת־כַּסְפִּי לַשֻּׁלְחָנִיִּים וְאִם אָבֹא אֶקַּח אֶת־אֲשֶׁר לִי בְּתַרְבִּית׃

Portanto te conuenia dar mi dinero à los vanqueros : y viniendo yo recibiera loque es mio con vſura.

28 עַל־כֵּן שְׂאוּ מִמֶּנּוּ אֶת־הַכִּכָּר וּתְנוּ אֲשֶׁר עֶשֶׂר כִּכָּרִים לוֹ׃

Quitalde puel el talendo, y daldo àl que tiene diez talentos.

29 כִּי־לְכָל־אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וְיַשְׁפִּעַ וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ דָבָר גַּם זֶה אֲשֶׁר לוֹ יֻקַּח מִמֶּנּוּ׃

Porque à qualquiera que tuuiere le ſerá dado, y tendra mas : y àlque no tuuiere, aun loque tiene le ſerá quitado.

30 וְאֶת־עֶבֶד בְּלִיַּעַל הַשְׁלִיכוּ לַחֹשֶׁךְ הַחִיצוֹן שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וְחִירוּק שִׁנַּיִם׃

Y àl ſieruo inutil echaldo en las tinieblas de à fuera : alli ſerá el loro, y el batimiento de dientes.

31 וְכַאֲשֶׁר יָבוֹא בֶּן־הָאָדָם בִּכְבוֹדוֹ וְכָל־מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים אִתּוֹ אָז יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא כְבוֹדוֹ׃

Y quando el Hijo del hombre vendrá en ſu gloria, y todos los ſanctos angeles conel, entonces ſe ſentará ſobre el throno de ſu gloria.

κε´.

25. Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

Parquoi craignant, ie m'en ſuis allé, & ai caché ton talent en terre : voici, tu as ce qui eſt tien.

26. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ, ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα. καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα.

Et ſon ſeigneur reſpondant lui dit, Mauuais ſeruiteur & laſche, tu ſauois que ie moiſſonnoye là où ie n'ai point ſemé, & aſſembloye là où ie n'ai point eſpars.

27. Ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

Il te faloit donc bailler mon argent aux banquiers : & eſtant venu i'euſſe receu le mien auec vſure.

28. Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα.

Oſtez-lui donc le talent, & le donnez à celui qui à les dix talens.

29. Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

(Car à chacun qui aurail il ſera donné, & il en aura tant plus : mais à celui qui n'a rien, cela meſmes, qu'il à, lui ſera oſté.)

30. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Iettez donc le ſeruiteur inutile és tenebres de dehors : là y aura pleur & grincement de dents.

31. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ.

Or quand le Fils de l'homme ſera venu, auec ſa gloire, & tous les ſaincts Anges auec lui, adonc il ſe ſerra ſur le throne de ſa gloire.

CAP. XXV.

25. Et timens abii, & abſcondi talētum tuum in terra: ecce habes quod tuũ eſt.

I was therefore afraide/and went and hid thy talent in the earth: beholde/ thou haſt thine owne.

26. Reſpondens autem dominus eius, dixit ei, Serve male & piger, ſciebas quia meto ubi non ſemino, & cõgrego ubi non ſparſi:

And his Maſter anſwered / and ſaid vnto him/ Thou euill ſeruant / and ſlothfull / thou kneweſt that I reape where I ſowed not/ and gather where I ſtrawed not.

27. Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepiſſem utiq; quod meũ eſt cum uſura.

Thou oughteſt therefore to haue put my money to the exchangers / and then at my comming ſhould I haue receiued mine own with vantage.

28. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

Take therefore the talent from him/ and giue it vnto him which hath ten talents.

29. Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

For vnto euery man that hath / it ſhalbe giuen/ and hee ſhall haue abundance / and from him that hath not / euen that he hath/ ſhall be taken away.

30. Et inutilem ſervum eiicite in tenebras exteriores. Illinc erit fletus & ſtridor dentium.

Caſt therefore that vnprofitable ſeruant into vtter darkenes: there ſhall be weeping/ and gnaſhing of teeth.

31. Cum autem venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ.

And when the Sonne of man commeth in his glorie / and all the holy Angels with him/then ſhall he ſit vpon the throne of his glorie.

Das XXV. Capitel.

25. Vnnd forchte mich / gieng hin/ vnnd verbarg deinen Centner in die Erden / Sihe/ da haſt du das deine.

Oc ieg befrøctede mig / oc gick bort / oc ſkiulte dit Pund i iorden/ See/ der haffuer du dit egit.

26. Sein Herr aber antwortet/ vnd ſprach zu jhm: Du Schalck vnd fauler Knecht / wuſteſt du daß ich ſchneide da ich nicht geſeet habe/ vnd ſamle/da ich nicht geſtreuet habe.

Hans Herre ſuarede / oc ſagde til hannem / Du Skalck oc lade Suend / Viſte du at ieg høſter/ der ſom ieg icke ſaade/ oc ſamler/ der ſom ieg icke ſpredde.

27. So ſolteſt du mein Geldt zu den Wechßlern gethan haben / vnd wenn ich kommen were / hette ich das meine zu mir genommen mit Wucher.

Da ſkulde du antuordet Vedzlere mine Pendinge oc naar ieg haffde kommet / da haffde ieg taget mit eget til mig met aager.

28. Darumb nemet von jhm den Centner / vnnd gebts dem / der zehen Centner hat.

Tager der faare det Pund fra hannem / oc giffuer det den / ſom haffuer thi Pund.

29. Denn wer da hat/ dem wird gegeben werden/ vnd wirdt die fülle haben / Wer aber nicht hat / dem wirdt auch das er hat genommen werden.

Thi huo ſom haffuer/ hannem ſkal giffuis / oc hand ſkal haffue nock / Men huo ſom inted haffuer/ hannem ſkal oc fratagis det hand haffuer.

30. Vnd den vnnützen Knecht werfft in die Finſterniß hinauß / da wirdt ſein heulen vnd Zeenklappen.

Oc kaſter den vnyttige Suend hend vd i mørcket/ Der ſkal vere graad oc tendgnidſel.

31. Wenn aber des Menſchen Son kommen wirdt in ſeiner Herrligkeit/ vnd alle heilige Engel mit jhm / denn wirdt er ſitzen auff dem Stul ſeiner Herrligkeit.

Naar Menniſkens Søn kommer / i ſin Herlighed / oc alle hellige Engle met hannem/ Da ſkal hand ſide paa ſine Herligheds ſtoel.

Kapitola XXV.

25. Y boge ſe tebe/odſſel gſem/ a ſkryl gſem Hřiwnu twau w zemi: Hle/teď máſs což twěho geſt.

Przeto boiac ſie/ßedlem/y ſkrylem tálent twoy w ziemie / Otho maß co ieſt twego.

26. A odpowijdage Pan geho/řekl gemu: Služebnijče zlý a leniwý/wěděl gſy/ že žnu kde gſem nerozſýwal/ a zbijrám kde gſem nerozſypal.

A odpowiedáiac pan iego/ rzekl mu/Slugo zly y niedbály/ wiedziales iż żne gdziem nie śiał y z tad zgromádzam gdziem nie roſproßly.

27. Protož měl gſy ty penijze mě dáti Penězoměncuom/ a ná přigda wzalbych což geſt měho y s požitkem.

Miáles tedy pieniadze moie poruczyć kupcom/ á ia przyßedßy/ wziął bym byl co moiego ieſt z lichwa.

28. Protož wezměteż od něho Hřiwnu/a daytc tomu kterýž má deſet Hřiwen.

A przeto weźmicie od niego tálent/á daycie gi temu ktory ma dziesiec tálentow.

29. Nebo každému kdož má/ bude gemu dáno/a bude deſti mijti: a tomu kterýž nemá/y to což ſe zdá žeby měl/ budeť od něho odyato.

Abowiem wßelkitmu ktory ma/bedzie dano/y obfithowáć bedzie/á ktory nie má/y to co ma bedzie/wźie to od niego.

30. A neužitečného Služebnijka vwrzteż do temnoſtij zewnitřnijch/tuť bude pláč a ſſkřijpenij zubůw.

A niepożytecznego ſługe wrzućcie w ciemność nadálßą / thám bedzie płáczy zgrzytánie zebow.

31. A když přigde Syn Czlowěka w welebnoſti ſwé/a wſſyckni Angelé geho s nim: Tehdyť ſe poſadij na Stolicy Welebnoſti ſwé:

Gdy tedy przyidzie Syn człowieczy w chwale ſwey/ y wßyſcy świeci Aniołowie z nim / tedy ſiedzie ná ſtolicy chwaly ſwey.

כה

32 וְיִתְכַּנְשׁוּן קְדָמוֹהִי כ כֻלְהוֹן עַמְמֵא וְיַפְרֵשׁ אֶנּוּן חַד מֶן חַד אֵיךְ רָעְיָא דַּמְפַרֵשׁ עֶרְבָא מֶן גַּדְיָא׃

E congregarannoſi dinanzi à lui tutte le genti, e ſe parara gli vni da gli altri, non altrimenti che il paſtore ſe para le pecore da capretti.

33 וַיְקִים עֶרְבֵא מֶן יַמִּינֵה וְגַדְיָא מֶן סֶמָלֵה׃

E metterà le pecore da la ſua deſtra, e i capretti da la ſiniſtra.

34 הָידֵין נֵאמַר מַלְכָּא לְהָנוּן דְּמֶן יַמִּינֵה תַו בר בְּרִיכַוְהִי דְּאָבִי יְרַתוּ מל מַלְכוּתָא דַּעְתִידָא הֲוָת לְכוֹן מֶן תַּרְמִיתֵה ד דְּעָלְמָא׃

Allor dirà il Re à quelli che ſaranno da la ſua deſtra, Venite benedetti del Padre mio, poſſedete il regno che vi è apparecchiato ſin da la fondatione del mondo.

35 כְּפְנֵת גֵּיר וִיהַבְתּוּן לִי לְמֵאכַל וְצֶהִית וא וְאַשְׁקִיתוּנָנִי אַכְסְנָיָא הֲוִית וְכַנֶּשְׁתּוּנָנִי׃

Percioche io ho hauuto fame, e voi m'hauete dato mangiare: ho hauuto ſete, e voi mi hauete dato bere: ſono ſtato foreſtiere, e voi m'hauete raccolto.

36 עַרְטְלָיָא הֲוִית וְכַסִּיתוּנָנִי כְּרִיה הֲוִית וְסַעַרְתּוּנָנִי וּבְבֵית אֲסִירֵא הֲוִית וְאֶתַיְתּוּן לְוָתִי׃

Sono ſtato ignudo, e voi m'hauete veſtito: ſono ſtato infermo, e voi m'hauete viſitato: ſono ſtato in prigione, e' voi ſete venuti à me.

37 הָידֵין נֵאמְרוּן לֵה הָנוּן זַדִּיקֵא מָרַן אֶמָתַי חֲזַיְנָךְ דַּכְפֵן אַנְתְּ וְתַרְסִינָךְ אַו דַּצְהֵא אַנְתְּ וְאַשְׁקִינָךְ׃

Allora i giuſti gli riſponderanno, dicendo, Signore, quando t'habbiam noi veduto hauer fame, & habbiamoti paſciuto? ò hauer ſete, & habbiamoti dato bere?

38 וְאֶמָתַי חֲזַיְנָךְ דא דְּאַכְסְנָיָא אַנְתְּ וְכַנֶּשְׁנָךְ אַו דְּעַרְטְלָי אַנְתְּ וְכַסִּינָךְ׃

Et quando t'habbiam noi veduto foreſtiere, & habbiamoti raccolto? ò ignudo, & habbiamoti veſtito?

כה

32 וְיִקָּהֲלוּ לְפָנָיו כָּל־הַגּוֹיִם וְיַפְרִיד אוֹתָם אֵלֶּה מֵאֵלֶּה כְּמוֹ רוֹעֶה יַפְרִיד אֶת־כְּבָשִׂים מֵאֶת־גְּדָיִים׃

Y ſaràn juntadas delante deel todas las gentes: y apartarlosha los vnos de los otros, como aparta el paſtor las ouejas de los cabritos.

33 וְיַצֵּג אֶת־כְּבָשִׂים אֶל־יְמִינוֹ וְאֶת־גְּדָיִים אֶל־הַשְּׂמוֹל׃

Y pondrá las ouejas à ſu derecha, y los cabritos à la yzquierda.

34 וְאָז יֹאמַר הַמֶּלֶךְ לָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶל יְמִינוֹ לְכוּ בְּרוּכֵי אָבִי וּרְשׁוּ אֶת־הַמַּמְלָכָה הַמּוּכָנָה לָכֶם מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם׃

Entonces el Rey dirá à los que eſtarán à ſu derecha, Venid benditos de mi Padre', poſſeed el Reyno aparejado para voſotros deſde la fundacion del mundo.

35 כִּי רָעַבְתִּי וַתִּתְּנוּ לִי לֶאֱכֹל צָמֵאתִי וַתַּשְׁקוּנִי גֵּר הָיִיתִי וַתַּאַסְפוּנִי׃

Porque tuue hambre, y tiſtes me de comer: tuue ſed, y diſteſme de beuer: fue hueſped, y recogiteſme:

36 עֵירוֹם הָיִיתִי וַתְּכַסּוּנִי חָלִיתִי וַתִּפְקְדוּנִי בְּבֵית סֹהַר הָיִיתִי וַתָּבֹאוּ אֵלָי׃

Deſnudo, y cubriſteſme: enfermo, y viſitâſteſme: eſtuue en la carcel, y veniſtes à mi.

37 אָז יַעֲנוּ לוֹ הַצַּדִּיקִים לֵאמֹר אֲדֹנָי מָתַי רְאִינוּךָ רָעֵב וַנַּאֲכִילֶךָ אוֹ צָמֵא וַנַּשְׁקֶךָ׃

Entonces los juſtos le reſponderán, diziendo, Sennor, quando te vimos hambriento, y te ſuſtentamos? o ſediento, y te dimos de beuer?

38 וּמָתַי רְאִינוּךָ גֵּר וַנַּאַסְפֶךָ אוֹ עֵירוֹם וַנְּכַסֶּךָ׃

Y quando te vimos hueſped, y te recogimos? o deſnudo, y te cubrimos.

κέ.

32. Καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων.

Et ſeront aſſemblees deuant lui toutes nations: & il les ſeparera les vus d'auec les autres, comme le berger ſepare les brebis d'auec les boucs.

33. Καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων.

Et mettra les brebis à ſa main droite, & les boucs à la gauche.

34. Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Alors dira le roy à ceux qui ſeront à ſa droite, Venez les benits de mon Pere, poſſedez en heritage le royaume qui vous à eſté appreſté dés la fondation du monde.

35. Ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με.

Car i'ai eu faim, & vous m'auez donné à manger: i'ai eu ſoif, & vous m'auez donné à boire: i'eſtoy' eſtranger, & vous m'auez recueilli.

36. Γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με. ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με.

I'eſtoye nud, & vous m'auez veſtu: i'eſtoye malade, & vous m'auez viſité: i'eſtoy' en priſon, & vous eſtes venus vers moi.

37. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες. κύριε. πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν;

Adonc lui reſpondront les iuſtes, diſans, Seigneur, quand t'auons-nous veu auoir faim, & t'auons repeu? auoir ſoif, & t'auons donné à boire?

38. Πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν;

Et quand t'auons-nous veu eſtranger & t'auons recueillei? ou, nud, & t'auons veſtu?

CAP. XXV.

32. Et congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab invicem, ſicut paſtor ſegregat oves ab hœdis.

And before him ſhal be gathered all nations / and he ſhall ſeparate them one from another / as a ſhepheard ſeparateth the ſheepe from the goates.

33. Et ſtatuet oves quidem à dextris ſuis, hœdos autem à ſiniſtris.

And hee ſhall ſet the ſheepe on his right hand / and the goates one the left.

34. Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.

Then ſhall the King ſay to them on his right hande / Come yee bleſſed of my Father: inherite yee the kingdome prepared for you from the fundations of the worlde.

35. Eſurivi enim: & dediſtis mihi manducare. Sitivi, & dediſti mihi bibere, hoſpes eram: & collegiſtis me.

For I was an hungred / and yee gaue me meat: I thirſted / & ye gaue me drinke: I was a ſtranger / and ye lodged me.

36. Nudus: & operuiſtis me, infirmus: & viſitaſtis me, in carcere eram: & veniſtis ad me.

I was naked / and ye clothed me: I was ſicke / and ye viſited me: I was in priſon / and ye came vnto me.

37. Tunc reſpondebunt ei iuſti, dicentes, Domine, quãdo te vidimus eſurientem, & pavimus te: ſitientem, & dedimus tibi potum?

Then ſhall the righteous anſwere him / ſaying / Lorde / when ſawe we thee an hungred / and fed thee? or a thirſt / & gaue thee drinke?

38. Quando autem te vidimus hoſpitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te?

And when ſawe wee thee a ſtranger / and lodged thee? or naked / and clothed thee?

Das XXV. Capitel.

32. Vnd werden für jm alle Völcker verſammlet werden / vnd er wird ſie von einander ſcheiden / gleich als ein Hirte die Schafe von den Böcken ſcheidet.

Oc alle Folck ſkulle vorſamlis faar hannem / Oc hand ſkal ſkille dem fra huer andre / lige ſom en Hyrde ſkil Faar fra Geder.

33. Vnd wirdt die Schafe zu ſeiner rechten ſtellen / vnnd die Böcke zur lincken.

Oc hand ſkal ſkicke Faarene hoſſ ſin Høyere Haand / oc Gederne hoſſ den venſtre Haand.

34. Da wird denn der König ſagen zu denen zu ſeiner Rechten: Kombt her jhr geſegneten meines Vatters / ererbet das Reich / das euch bereittet iſt von anbegin der Welt.

Saa ſkal dà Kongen ſige til dem hoſſ hans høyre Haand / kommer hid i min Faders velſignede / arffner det Rige / ſom eder er berede aff Verdens begyndelſe.

35. Denn ich bin hungerig geweſen / vnd jhr habt mich geſpeiſet. Ich bin durſtig geweſen / vnd jr habt mich getrencket. Ich bin ein Gaſt geweſen / vnd jhr habt mich beherberget.

Thi ieg hungrede / oc i gaffue mig mad. Jeg tørſtede / oc i gaffue mig dricke. Jeg vaar Fremmit / oc i lonte mig huſſ.

36. Ich bin nacket geweſen / vnd jr habt mich bekleidet. Ich bin kranck geweſen / vnnd jr habt mich beſucht. Ich bin gefangen geweſen / vnd jr ſeid zu mir kommen.

Jeg vaar Nøgen / oc i kledde mig. Jeg vaar Siug / oc i beſøcte mig. Jeg vaar i Fengzel / oc i kome til mig.

37. Denn werden jm die Gerechten antworten / vnnd ſagen: HERR / wenn haben wir dich hungerig geſehen / vnd haben dich geſpeiſet? Oder durſtig / vnd haben dich getrenckt?

Da ſkulle Retferdige ſuare hannem / oc ſige / HERRE / Naar ſaae wi dig hungrig / oc gaffue dig mad? Eller tørſtig / oc gaffue dig dricke?

38. Wenn haben wir dich einen Gaſt geſehen / vnnd beherberget? Oder nacket / vnd haben dich bekleidet?

Naar haffue wi ſeet dig Fremmet / oc lont dig huſſ? Eller nøgen / oc haffue kled dig?

Kapitola XXV.

32. A ſhromážděni budau před něho wſſyckni Národowé. Y rozdělij ge na různo / tak yako Paſtýř odděluge Owce od Kozlůw:

Y będą zgromádzone przedeń wſzytki narody / y odłączy iedny od drugich / iáko páſtherz odłącza owce od kozłow.

33. A poſtawij Owce na Prawicy ſwé / a Kozly na Lewicy.

A poſtháwi owce po práwey rece ſwoiey / á kozły po lewey.

34. Tehdy dij Král těm kteřijž na Prawicy geho budau: Poďte požehnanij Otce mého / wládněte Králowſtwijm wám připrawenym od vſtanowenij Swěta.

Tedy rzecze Krol tym ktorzy będą po práwicy iego / Podźcie błogoſłáwieni oycá mego / poſiądźcie dziedźicznie Kroleſtwo wám zgotowáne od záłożenia świátá.

35. Neb gſem lačněl / a dali gſte mi gijſti. Žijžnil gſem / dali gſte mi pijti. Hoſtem gſem býwal / a přigali gſte mne.

Abowiem łáknąłem / á wyśćie mi dáli ieść / prágnąłem / y dáliśćie mi pić / byłem gośćiem / y przyięliśćie mię.

36. Náh gſem byl / a odijli gſte mne. Nemocen gſem byl / a nawſſtijwili gſte mne. W žaláři gſem ſeděl / a přicházeli gſte ke mně.

Byłem nágim / á wyśćie mię przyodźiali / byłem niemocnym / á wyśćie mię náwiedźili / byłem w więźieniu / á wyśćie do mnie przyſzli.

37. Tehdy odpowědij gemu Sprawedliwij / řkauce: PAne kdy gſme tebe wijdali lačného / a krmili gſme tebe? Žijžniwého / a dáwaljž gſme nápog?

Tedy mu odpowiedzą ſpráwiedliwi / mowiąc / Pánie kiedyſmy ćię widźieli łáknącym / y nákarmiliſmy ćię / ábo prágnącym / y dáliſmy tobie pić?

38. A neb kdy gſme tebe widěli hoſtem / a přigali gſme tebe? Anebo nahého / a odijli gſme tebe?

Y kiedyſmy ćię widźieli gośćiem / y przyięliſmy ćię / ábo nagim / y przyodźiáliſmy?

כה

39 וְאֶמַּתַי חֲזַיְנָךְ כְּרִיהָא אָו בֵּית אֲסִירָא וְאֶתִין לְוָתָךְ׃

Quando t'habbiam noi veduto infermo, o in prigione, e siamo venuti à te?

40 וְעָנֵא מַלְכָּא וְאָמַר לְהוֹן אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּכְמָא דַּעֲבַדְתּוֹן לְחַד מֵן הָלֵין אַחַי זְעוּרֵא לִי הוּ עֲבַדְתּוֹן׃

E il Re riſpondendo, dira loro, Io vi dico in verità, che inquanto che voi l'hauete fatto ad vn di queſti miei minimi fratelli, l'hauete fatto à me.

41 הָידֵין נֵאמַר אַף לְהָנוּן דְּמֵן סֶמָּלֵהּ זֵלוּ לְכוֹן מֶנִּי לִיטֵא לְנוּרָא דַּלְעָלַם דַּמְטַיְבָא לְאָכֶל קַרְצָא וּלְמַלְאַכוֹהִי׃

Allor dirà ancor à quelli che ſaranno da la ſiniſtra, Partiteui da me, maladetti, al fuoco eterno, che è apparecchiato al diauolo & à ſuoi angeli.

42 כְּפֶנֵת גֵּיר וְלָא יַהֶבְתּוּן לִי לְמֵאכַל וַצְהֵית וְלָא אַשְׁקִיתוּנָנִי׃

Perciòche io ho hauuto fame, e voi non m'hauete dato mangiare: ho hauuto ſete, e non m'hauete dato bere.

43 וְאַכְסְנָיָא הֲוִית וְלָא כַּנֶּשְׁתּוּנָנִי וְעַרְטְלָיָא הֲוִית וְלָא כַּסִּיתוּנָנִי וּכְרִיהָא הֲוִית וּבֵית אֲסִירָא הֲוִית וְלָא סְעַרְתּוּנָנִי׃

Sono ſtato foroſtiere, e non m'hauete raccolto: ſono ſtato ignudo, e non m'hauete veſtito: ſono ſtato infermo, & in prigione, e non m'hauete viſitato.

44 הָידֵין נֶעֱנוּן וָאַף הָנוּן וְנֵאמְרוּן מָרַן אֶמָּתַי חֲזַיְנָךְ כַּפְנָא אָו צְהֵיָא אָו אַכְסְנָיָא אָו עַרְטֵלָיָא אָו כְּרִיהָא אָו בֵּית אֲסִירֵא וְלָא שַׁמֶּשְׁנָךְ׃

Allora eſſi ancor gli riſponderanno, dicendo, Signore, quando t'habbiamo noi veduto hauer fame, ò ſete, ò eſſer foreſtiere, o ignudo, o infermo, o in prigione, e non t'habbiam ſeruito?

כה

39 אוֹ מָתַי רְאִינוּךָ חוֹלֶה אוֹ בְּבֵית הַסֹּהַר וַנָּבֹא אֵלֶיךָ׃

O quando te vimos enfermo, o en la carcel, y venimos à ti?

40 וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לְאַחַד מֵאַחַי הַקְּטַנִּים הָאֵלֶּה לִי עֲשִׂיתֶם׃

Y reſpondiendo el Rey, dezirleshá, Dezierto os digo que enquanto lo heziſtes à vno de eſtos mis hermanos pequennitos, à mi lo heziſtes.

41 וְאָז יֹאמַר גַּם לָאֵלֶּה אֲשֶׁר לִשְׂמֹאל סוּרוּ מִמֶּנִּי הָאֲרוּרִים אֶל־אֵשׁ כָּל־עוֹלָמִים אֲשֶׁר הוּכְנָה לַשָּׂטָן וּלְמַלְאָכָיו׃

Entonces dirá tambien à los que eſtarán à la yzquierda, Yd hos de mi malditos àl fuego eterno que eſtà aparejado para el diablo y ſus angeles.

42 כִּי רָעַבְתִּי וְלֹא נְתַתֶּם לִי לֶאֱכֹל צָמֵאתִי וְלֹא הִשְׁקִיתוּנִי׃

Porque tuue hambre, y no me diſtes de comer: tuue ſed, y no me diſtes de beuer.

43 גֵּר הָיִיתִי וְלֹא אֲסַפְתּוּנִי עֵירֹם וְלֹא כִּסִּיתוּנִי חוֹלֶה וּבְבֵית אֲסוּרִים וְלֹא פְקַדְתּוּנִי׃

Fue hueſped, y no me recogiſtes: deſnudo, y no me cubriſtes: enfermo y en la carcel eſtuue, y no me viſitaſtes

44 אָז יַעֲנוּ אוֹתוֹ גַּם הֵמָּה לֵאמֹר אֲדֹנִי מָתַי רְאִינוּךָ רָעֵב אוֹ צָמֵא אוֹ גֵר אוֹ עֵרוֹם אוֹ חוֹלֶה אוֹ בַּמִּשְׁמָרָה וְלֹא שֵׁרַתְנוּךָ׃

Entonces tambien ellos le reſponderan, diziendo, Sennor, quando te vimos hambriento, o ſediento, o hueſped, o deſnudo, o enfermo, o en la carcel, y no te ſeruimos?

κε'.

39. Πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε;

Ou quand t'auons-nous veu malade, ou en priſon, & ſommes venus vers toi?

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Et le roy reſpondant, leur dira, En verité ie vous di, qu'entant que vous l'auez fait à l'vn de ces plus petis de mes freres, vous le m'auez fait.

41. Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

Lors il dira auſſi à ceux qui ſeront à gauche, Departez-vous de moi, maudits au feu eternel, qui eſt preparé au diable & à ſes anges.

42. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με.

Car i'ai eu faim, & vous ne m'auez point donné à manger: i'ai eu ſoif, & ne m'auez point donné à boire.

43. Ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνὸς, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.

I'eſtoy' eſtranger, & vous ne m'auez point recueilli: nud, & vous ne m'auez point veſtu: malade & en priſon, & ne m'auez point viſité.

44. Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες· κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνὸν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;

Lors auſſi ceux-la lui reſpondront, diſans, Seigneur, quand t'auons-nous veu auoir faim, ou ſoif, ou eſtre eſtranger, ou nud, ou malade, ou en priſon, & ne t'auons point ſubuenu?

CAP. XXV.

39. Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere: & venimus ad te?

Or when ſawe we thee ſicke / or in priſon / and came vnto thee?

40. Et reſpondens rex, dicet illis, Amen dico vobis, quamdiu feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

And the King ſhall anſwere and ſay vnto them / Verely I ſay vnto you / in as much as yee haue done it vnto one of the leaſt of theſe my brethren / ye haue done it to me.

41. Tunc dicet & his qui à ſiniſtris erunt, Diſcedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus eſt diabolo & angelis eius.

Then ſhall hee ſay vnto them on the left hande / Departe from me ye curſed into euerlaſting fyre / which is prepared for the deuil and his Angels.

42. Eſurivi enim: & non dediſtis mihi manducare, ſitivi: & non dediſtis mihi potum.

For I was an hungred / and ye gaue me no meate: I thirſted / and ye gaue me no drinke:

43. Hoſpes eram: & non collegiſtis me, nudus: & non operuiſtis me, infirmus, & in carcere: & non viſitaſtis me.

I was a ſtraunger / and ye lodged me not: I was naked / and ye clothed me not: ſicke / and in priſon / and ye viſited me not.

44. Tunc reſpondebunt ei & ipſi, dicentes, Domine, quando te vidimus eſurientem, aut ſitientem, aut hoſpitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non minſtravimus tibi?

Then ſhall they alſo anſwere him / ſaying / Lorde / when ſawe wee thee an hungred / or a thirſt / or a ſtranger / or naked / or ſicke / or in priſon / and did not miniſter vnto thee?

Das XXV. Capitel.

39. Wenn haben wir dich kranck oder gefangen geſehen / vnnd ſind zu dir kommen?

Naar haffue wi ſeet dig ſiug eller fangen / oc ere komne til dig?

40. Vnd der König wirdt antworten / vnd ſagen zu jhnen: Warlich ich ſage euch / was jhr gethan habt einem vnter diſen meinen geringſten Brůdern / das habt jr mir gethan.

Oc Kongen ſkal ſuare / oc ſige til dem / Sandelige ſiger ieg eder / Huad ſom i haffue giort en aff diſſe mine minſte Brødre / det haffue i giort mig.

41. Denn wird er auch ſagen zu denen zur Lincken: Gehet hin von mir / jr verfluchten / in das ewige Fewer / das bereittet iſt dem teuffel vnd ſeinen Engeln.

Da ſkal hand oc ſige til dem hoſſ den venſtre haand / Gaar bort fra mig / i Forbandede / i den euige Ild / ſom er bered Dieffuelen oc hans Engle.

42. Jch bin hungerig geweſen / vnd jhr habt mich nit geſpeiſet. Jch bin durſtig geweſen / vnnd jhr habt mich nicht getrencket.

Jeg vaar hungrig / oc i gaffue mig icke mad. Jeg vaar tørſtig / oc i gaffue mig icke dricke.

43. Jch bin ein Gaſt geweſen / vnd jr habt mich nicht beherberget. Jch bin nacket geweſen / vnnd jr habt mich nicht bekleidet. Jch bin kranck vnnd gefangen geweſen / vnnd jr habt mich nicht beſucht.

Jeg vaar Fremmet / oc i lonte mig icke herbere. Jeg vaar Nøgen / oc i kledde mig icke. Jeg vaar Siug oc fangen / oc i beſøcte mig icke.

44. Da werden ſie jm auch antworten / vnd ſagen: HERR / wenn haben wir dich geſehen hungerig / oder durſtig / oder einen gaſt / oder nacket / oder kranck oder gefangen / vnnd haben dir nicht gedienet?

Da ſkulle de ocſaa ſuare hannem / oc ſige / HERRE / Naar haffue wi ſeet dig hungrig / eller tørſtig / eller fremmet / eller nøgen / eller ſiug / eller fangen / Oc haffue icke tient dig?

Kapitola XXV.

39. Aneb kdy gſme tebe widěli nemocného / neb w žaláři / a přicházeli gſme k tobě?

Abo kiedyſmy ćie widzieli niemocnym / ábo w więzieniu / y przyßlichmy do ciebie?

40. A odpowijdage Král dij gim: Zagiſtěť prawjm wám / cožkoli gſte činili gednomu z Bratřij těchto mých naymenſſých / mně gſte včinili.

A odpowiedáiac Krol rzecze im / Záprawdę powiedam wam / Jleśćie vczynili iednemu z thych bráciey moiey namnieyßych / mniśćie vczynili.

41. Potom dij y těm kteřijž na Lewicy geho budau: Odegdětež odemne zlořečenij do ohně wěčného / kterýž geſt připrawen ďáblu y Angelům geho.

Tedy rzecze y tym ktorzy po lewicy będą / Jdźcie odemnie przeklęci w ogień wieczny / ktory zgotowány ieſt dyablu y Aniołám iego.

42. Neb gſem lačněl / a nedali gſte mi gijſti: žijžnil gſem / a nedali gſte mi pijti:

Abowiemem łáknał / y nie dáliśćie mi ieść / prágnałem / y nie daliśćie mi pić.

43. Hoſtem gſem byl / a nepřigali gſte mne: Nahý / a neodijwali gſte mne: Nemocen a w žaláři gſem byl / a nenawſſtijwili gſte mne.

Byłem gośćiem / á nie przyięliśćie mię / byłem nágim / á nie przyodźialiśćie mię / byłem niemocnym y w więzieniu / á nie náwiedźiliśćie mię.

44. Tehdy odpowědij gemu y oni / řkauce: PAne / kdy gſme tebe wijdali lačného / nebo žijžniwého / aneb hoſtem / nebo nahého / neb nemocného / aneb w žaláři / a neposlaužili gſme tobě?

Thedy mu odpowiedzą y oni / mowiac / Pánie / kiedyżeſmy ćie widźieli łaknącym / ábo prágnącym / ábo gośćiem / abo nágim / ábo niemocnym / ábo w więzieniu / á nie ſłużyliſmy tobie?

כה

45 הָיְדֵין יֶעֱנֵא וְיֵאמַר לְהוֹן אַמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּבְּכָמָא דְּלָא עֲבַדְתּוּן לְחַד מֶן הָלֵין זְעוּרֵא אַף לָא לִי עֲבַדְתּוּן׃

Allora egli riſponderà loro, dicendo, Io vi dico in verità, che inquanto voi non l'hauete fatto ad vno di queſti minimi, ne anco à me l'hauete fatto.

46 וְיֵאזְלוּן הָלֵין לְתַשְׁנִיקָא דַּלְעָלַם וְזַדִּיקֵא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם׃

E coſi queſti andaranno al ſupplicio eterno, e i giuſti à la vita eterna.

כו

1 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֶּם יֵשׁוּעַ כֻּלְהֵין מֶלֵּא הָלֵין אָמַר לְתַלְמִידַוְהִי׃

Et auuenne che poi che IESV hebbe finite tutte queſte parole, diſſe à i ſuoi diſcepoli.

2 יָדְעִין אַנְתּוּן דְּבָתַר ת
תְּרֵין יַוְמִין הָוֵא פֶּצְחָא
וּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא מֶשְׁתְּלֶם
דְּיִזְדְּקֵף׃

Voi ſapete che dentro à due giorni ſi fa la feſta de la Paſqua, & il Figliuol de l'huomo ſarà dato ad eſſer crocifiſſo.

3 הָיְדֵין אֶתְכַּנְּשׁוּ רַבַּי כ
כָהֲנֵא וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא
דְּעַמָּא לְדָרְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא
דְּמֶתְקְרֵא קַיָּפָא׃

Allor ſi congregarono i principali Sacerdoti, e gli Scribi, e i Vecchij del popolo ne la ſala del Pontefice, che ſi chiamaua Caifa.

4 וְאֶתְמַלְכוּ עַל יֵשׁוּעַ
דִּבְנֶכְלָא יֶאחְדוּנָיְהִי ו
וְיֶקְטְלוּנָיְהִי׃

E conſultorono inſieme di pigliare IESV con inganno, e farlo morire.

5 וְאָמְרִין הָווּ לָא ב
בְּעַדְעִאדָא דְּלָא יֶהֱוֵא
שְׁגוּשְׁיָא בְּעַמָּא׃

E diceuano, Non gia nel dì de la feſta, accioche non ſi faccia tumulto nel popolo.

6 וְכַד הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּבֵית־
עַנְיָא בְּבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן
גַּרְבָּא׃

Hor eſſendo IESV in Betania, in caſa di Simon lebbroſo.

כה

45 אָז יַעֲנֶה לָהֶם לֵאמֹר אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר לֹא עֲשִׂיתֶם לְאַחַד מִמְּעַטִּים הָאֵלֶּה וְגַם לִי לֹא עֲשִׂיתֶם׃

Entonces reſponderleshá, diziendo, De cierto os digo que en quanto no lo heziſtes à vno deeſtos pequennitos, ni à mi lo heziſtes.

46 וְיֵלְכוּ אֵלֶּה אֶל־עֹנֶשׁ הָעוֹלָם וְצַדִּיקִים לְחַיֵּי כָּל־עוֹלָמִים׃

Y iran eſtos àl tormento eterno, y los juſtos à la vida eterna.

כו

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה יֵשׁוּעַ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר אֶל־תַּלְמִידָיו׃

Y Aconteció que como vuo acabado Ieſus todas eſtas pálabras, dixo à ſus Diſcipulos,

2 יְדַעְתֶּם כִּי אַחַר יוֹמַיִם יִהְיֶה הַפֶּסַח וּבֶן־הָאָדָם יִמָּסֵר לְהִצָּלֵב׃

Sabeys que dentro de dos dias ſe haze la Paſcua: y el Hijo del hombre es entregado para ſer crucificado.

3 אָז נִקְהֲלוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וְזִקְנֵי הָעָם אֶל־חֲצַר כֹּהֵן הַגָּדוֹל הַנִּקְרָא קַיָּפָא׃

Entonces los principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas y los Ancianos del Pueblo ſe juntaron àl pátio del Pontifice, el qual ſe llamaua Caiphas.

4 וַיִּוָּעֲצוּ לִתְפֹּשׁ אֶת־יֵשׁוּעַ בְּמִרְמָה וְלַהֲרוֹג׃

Y tuuieron conſejo para prender por enganno à Ieſus, y matarlo.

5 וַיֹּאמְרוּ אַל־בְּיוֹם הֶחָג פֶּן־תִּהְיֶה מְהוּמָה בָעָם׃

Y dezian, No endia de fieſta: porque no ſe haga alboroto enel pueblo.

6 וְכַאֲשֶׁר הָיָה יֵשׁוּעַ בְּבֵית־עֲנִיָּה בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַמְּצוֹרָע׃

Y eſtando Ieſus en Bethania en caſa de Simon el leproſo.

κέ.

45. Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.

Lors il leur reſpondra, diſant, En verité ie vous di, qu'entant que vous ne l'auez point fait à l'vn de ces plus petis, vous ne me l'auez point fait auſsi.

46. Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Et ceux-ci s'en iront aux peines eternelles: mais les iuſtes s'en iront à la vie eternelle.

ΚΕΦΑΛ. κϛ'.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et aduint quand Ieſus eut acheué tous ces propos, qu'il dit à ſes diſciples.

2. Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

Vous ſauez que dédans deux iours la ſolennité de la Paſque ſe fait. & le Fils de l'homme s'en va eſtre liuré pour eſtre crucifié.

3. Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα.

Lors s'aſſemblerent les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les Anciens du peuple en la ſalle du ſouuerain Sacrificateur, nommé Caiphe.

4. Καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν ἰησοῦν κρατήσωσι δόλῳ, καὶ ἀποκτείνωσιν.

Et tindrent conſeil de ſaiſir Ieſus par fineſſe, & de le mettre à mort.

5. Ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

Mais diſoyent-ils, Non point durant la feſte, de peur qu'il ne ſe face tumulte entre le peuple.

6. Τοῦ δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ.

Et comme Ieſus eſtoit en Bethanie, en la maiſon de Simon, dit le lepreux.

CAP. XXV.

45. Tunc reſpondebit illis, dicens, Amen dico vobis, quandiu non feciſtis uni de minoribus his, nec mihi feciſtis.

Then ſhall he anſwere them / and ſay/ Verely I ſay vnto you/ in as much as ye did it not to one of the leaſt of theſe/ yee did it not to me.

46. Et ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem, in vitam æternam.

And theſe ſhall goe into euerlaſting paine:/ and the rigtheous into life eternall.

CAP. XXVI.

ET factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus ſermones hos omnes, dixit diſcipulis ſuis.

And it came to paſſe / when Jeſus had finiſhed all theſe ſayings / he ſaid vnto his diſciples.

2. Scitis quia poſt biduum Paſcha fiet, & filius hominis tradetur ut crucifigatur.

Ye knowe that within two dayes is the Paſſeouer / and the Sonne of man ſhall bee deliuered to be crucified.

3. Tunc congregati ſunt principes ſacerdotum & ſeniores populi in atrium principis ſacerdotum, qui dicebatur Caiphas.

Then aſſembled together the chiefe Prieſtes/ and the Scribes/and the Elders of the people into the hall of the hie Prieſt called Caiaphas:

4. Et conſilium fecerunt ut Ieſum dolo tenerent, & occiderent.

And conſulted how they might take Jeſus by ſubtiltie/ and kill him.

5. Dicebant autem, Non in die feſto: ne forte tumultus fieret in populo.

But they ſaid/ Not on the feaſt day/ leſt any vproare be among the people.

6. Cum autem Ieſus eſſet in Bethania in domo Simonis Leproſi.

And when Jeſus was in Bethania/ in the houſe of Simon the leper.

Das XXV. Capitel.

45. Denn wird er jnen antworten vnnd ſagen: Warlich ich ſage euch/ was jhr nicht gethan habt einem vnter diſen Geringſten / das habt jhr mir auch nicht gethan.

Da ſkal hand ſuare dem / oc ſige / Sandelige ſiger teg eder / Huad ſom i icke haffue giort en aff diſſe Minſte/ det haffue i oc icke giort mig.

46. Vnd ſie werden in die ewige Pein gehen/ aber die Gerechten in das ewige Leben.

Oc de ſkulle gaa i den euige Pine / Men de Retferdige i det euige Liff.

Das XXVI. Capitel.

VNd es begab ſich/ da Jeſus alle diſe rede vollendet hatte / ſprach er zu ſeinen Jüngern:

OC det hende ſig / der Jeſus haffde giort ende paa al denne Tale / da ſagde hand til ſine Diſciple.

2. Jhr wiſſet / das nach zweyen tagen Oſtern wird / vnd des Menſchen Son wirdt überantworttet werden/ daß er gecreutziget werde.

J vide/ at effter tho dage er det Paaſke / Oc Menniſkens Søn bliffuer forraad/at hand ſkal kaarsfeſtis.

3. Da verſammleten ſich die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten / vnd die Elteſten im Volck / in den Pallaſt des Hohenprieſters/der da hieß Caiphas.

Da forſamlede de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ oc de Eldſte blant Folket ſig / i den Ypperſte Preſtis Sal / ſom hed Caiphas.

4. Vnd hielten rath/ wie ſie Jeſum mit liſten griffen vnd tödten.

Oc hulde raad / huorledis de kunde gribe Jeſum met liſt / oc ihielſla hannem.

5. Sie ſprachen aber: Ja nicht auff das Feſt/auff daß nicht ein Auffrhur werde im Volck.

Oc de ſagde/ Ja icke paa Høytiden/at der ſkal icke bliffue it Oprør blant Folcket.

6. Da nun Jeſus war zu Bethanien / im Hauſe Simonis des Außſetzigen.

Der Jheſus vaar nu i Bethanien/ vdi Simonis den Spedalſkis huſſ.

Kapitola XXV.

45. Tehdy odpowij gim/ řka: Zagiſtě prawijm wám: Co gſte koli nečinili gednomu z naymenſſých těchto / mně gſte nečinili.

Thedy im odpowie/ mowiąc/ Záprawdę powiedam wam / Jleśćie nie czynili iednemu z tych namnieyſzych/ ániśćie mnie vczynili.

46. Y půgdau tito do trápenij wěčného / ale Sprawedliwij do žiwota wěčného.

Y poydą ci ná mękę wieczną/ á ſpráwiedliwi do żywotá wiecznego.

Kapitola XXVI.

Y Stalo ſe/ když dokonal Gežiſs řeči tyto wſſecky / řekl Včedlnijkuom ſwým:

Y Stało ſie gdy dokończył Jezus tych wſzytkich ſłow/ rzekł vczniom ſwoim.

2. Wijte/ že po dwau dnech Welikánoc bude/ a Syn Člowěka zrazen bude/ aby byl vkřižowán.

Po dwu dniu bedzie Wielka noc/ a Syn człowieczy bedzie podan aby był vkrzyżowan.

3. Tehda ſeſſli ſe Wrchnij Kněžij a Starſſij Lidu na Sýň Wrchnijho Kněze / kteryž ſlaul Kayffáſs.

Tedy ſie zebráli Kſiążętá kápłáńſkie / Doktorowie / y ſtárſzy z ludu do dworu kápłaná/ ktorego zwano Káiáfás.

4. A raddu včinili / aby Gežiſſe lſtiwě yali a zabili.

Y rádzili ſie ſpołu áby Jezuſá zdrádą poimáli y zábili.

5. Ale prawili: Ne w Den Swátečnij / aby ſnad nebyl rozbrog w Lidu.

Y rzekli: Nie w święto/ áby ſie nie ſtało zámieſzánie w ludu.

6. Když pak byl Gežiſs w Bethany w Domu Sſimona malomocného.

A gdy Jezus był w Bethániey w domu Symoná trędowatego.

כו

7 קֶרְבַת לֵהּ אַנְתְּתָא
דְּאִית עֲלַיְהּ שְׁטִיפְתָּא
דְּמִשְׁחָא דְּבֶסְמָא סַגִּי דְּמַיָא
וַאַשְׁפַּעְתָּהּ עַל רֵשֵׁהּ דְּיֵשׁוּעַ
כַּד סְמִיךְ׃

Era venuta à lui vna donna che haueua vn vaſo d'alabaſtro d'vn vnguento di gran prezzo, e ſparſelo ſopra'l capo di eſſo: che ſedeua.

8 חֲזַו דֵּין תַּלְמִידַוְהִי וא
וְאֶתְבְּאֵשׁ לְהוֹן וְאָמְרוּ ל
לְמָנָא אַבְדָנָא הָנָא׃

E i ſuoi diſcepoli cio vedendo, n'hebbero sdegno, dicendo, A che propoſito queſta perdita.

9 מֶשְׁכַּח הֲוָא גֵּיר דְּיִזְדַּבַּן
הָנָא בְּסַגִּי וְיֶתְיְהֵב למ
לְמֶסְכֵּנֵא׃

Conciosia che queſto vnguento ſi poteua vendere vn gran prezzo, e darſi à i poueri.

10 יֵשׁוּעַ דֵּין יִדַע וֶאֱמַר לְהוֹן
מָנָא מַלְאִין אַנְתּוּן לָהּ
לְאַנְתְּתָא עֲבָדָא שַׁפִּירָא
עֶבְדַת לְוָתִי׃

Il che hauendo IESV *conoſciuto, diſſe loro, Perche date voi moleſtia à queſta donna? ella certamente ha fatto vna buona opera inuerſo di me.*

11 בְּכָל־זְבַן גֵּיר מֶסְכֵּנֵא
אִית לְכוֹן עַמְּכוֹן לִי דֵּין לָא
בְּכָל־זְבַן אִית לְכוֹן׃

Voi hauerete ben ſempre de poueri conteſſo voi, ma me non hauerete gia ſempre.

12 הָדָא דֵּין דַּאַרְמִית
בֶּסְמָא הָנָא עַל גּוּשְׁמִי אַיְךְ
דַּלְמֶקְבְּרָנִי עֶבְדַת׃

Perche ſpargendo coſtei queſto vnguento ſopra'l mio corpo, l'ha fatto per la mia ſepoltura.

13 וַאמִין אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דַּאֵיכָא דְּתֶתְכְּרֶז ס
סְבַרְתִּי הָדָא בְּכֻלֵּהּ עָלְמָא
יֶתְמַלַּל אַף מִדֶּם דַּעֲבַדַת
הָדָא לְדוּכְרָנָהּ׃

Io vi dico in verità, che douunque ſarà predicato queſto Euangelio per tutto'l mondo, ſi raccontarà ancora cio che coſtei ha fatto, in memoria di lei.

14 הָיְדֵין אֲזַל חַד מֶן תְּרֵי־
עֲסַר דְּמֶתְקְרֵא יְהוּדָא
סְכַרְיוּטָא לְוָת רַבַּי כָהֲנֵא׃

Allora vno di dodici, che ſi chiamaua Giuda Iſcariote, ſen'andò à i principali Sacerdoti.

כו

7 נִגְּשָׁה אֵלָיו אִשָּׁה וּבְיָדָהּ פַּךְ
בַּהַט שֶׁמֶן יָקָר מְאֹד וַתִּשְׁפֹּךְ עַל
רֹאשׁוֹ בְּשִׁבְתּוֹ׃

Vino à el vna muger con vn vaſo de alabaſtro de vnguento de gran precio, y derramôlo ſobre la cabeça deel eſtando ſentado à la meſa.

8 וַיִּרְאוּ הַתַּלְמִידִים וַיִּכְעֲסוּ
לֵאמֹר עַל־מָה הָאֲבֵדָה הַזֹּאת׃

Lo qual viendo ſus Diſcipulos enojaronſe, diziendo, Porque ſe pierde eſto?

9 כִּי יָכֹל הַשֶּׁמֶן הַזֶּה לְהִמָּכֵר
בְּרָב וּלְהִנָּתֵן לָאֶבְיוֹנִים׃

Porque eſte vnguento ſe podia vender por gran precio, y darſe à los pobres.

10 וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָמָּה תַּאֲלִצוּ אֶת־הָאִשָּׁה כִּי
מַעֲשֶׂה טוֹב פָּעֲלָה בִּי׃

Y entendiendolo Ieſus, dixoles, Porque days pena à eſta muger que me ha hecho buena obra?

11 כִּי בְּכָל־עֵת אֶבְיוֹנִים יִהְיוּ
עִמָּכֶם וַאֲנִי לֹא בְּכָל עֵת אֶהְיֶה
עִמָּכֶם׃

Porque ſiempre tendreys pobres con voſotros, mas à mi no ſiempre me tendreys.

12 הִיא שָׁלְכָה אֶת־הַשֶּׁמֶן
הַזֶּה עַל־גּוּפִי לְקָבְרֵנִי עָשְׂתָה׃

Porque echando eſto vnguento ſobre mi cuerpo, para ſepultarme lo ha hecho.

13 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם בְּכָל־
מָקוֹם אֲשֶׁר תִּקָּרֵא שָׁם אֶת־
הַבְּשׂוֹרָה הַזֹּאת בְּכָל הָאָרֶץ יֵאָמֵר
אֶת־אֲשֶׁר עָשְׂתָה זֹּאת לְזִכְרוֹנָהּ׃

Decierto os digo que donde quiera que eſte Euangelio fuere predicado en todo el mundo, tambien ſerá dicho para memoria de ella lo que eſta ha hecho.

14 אָז הָלַךְ אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר
הַנִּקְרָא יְהוּדָה אִישְׁכַּרְיוֹטִי אֶל־
רָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים׃

Entonces vno de los doze, que ſe llamaua Iudas Iſcariota, fue à los principes de los Sacerdotes.

κϛʹ.

7. Προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου.

Vne femme eſtoit venue à lui, ayant vne boiſte d'oignement de grand prix, & l'auoit reſpandu ſur la teſte d'icelui eſtant à table.

8. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες· εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;

Et ſes diſciples voyans cela, furent indignés, diſans, A quoi ſert ce degaſt?

9. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.

Car ceſt oignement pouuoit eſtre vendu beaucoup, & eſtre donné aux poures.

10. Γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

Mais Ieſus apperceuant cela, leur dit, Pourquoi donnez-vous faſcherie à ceſte femme? car elle à fait vn bon acte enuers moi.

11. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous aurez touſiours les poures auec vous: mais vous ne m'aurez ponit touſiours.

12. Βαλοῦσα αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

Car ce qu'elle à reſpandu ceſt oignement ſur mon corps, elle l'a fait pour l'appareil de ma ſepulture.

13. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

En verité ie vous di, qu'en quelque lieu que ſera preſché ceſt Euangile en tout le monde, cela auſſi qu'elle à fait ſera recité en memoire d'elle.

14. Τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος ἰούδας ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς.

Adonc l'vn des douze, qui eſtoit appelé Iudas Iſcariot, s'en alla vers les principaux Sacrificateurs.

CAP. XXVI.

7. Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum unguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius recumbentis.

There came vnto him a woman / which had a boxe of very coſtly oyntmēt / and powred it on his head / as he ſate at the table.

8. Videntes autem diſcipuli, indignati ſunt, dicentes, Vt quid perditio hæc?

And when his diſciples ſawe it / they had indignation / ſaying / What needed this waſte?

9. Potuit enim iſtud vænundari multo, & dari pauperibus.

For this ointment might haue bene ſolde for much / and bene giuen to the poore.

10. Sciens autem Ieſus, ait illis, Quid moleſti eſtis huic mulieri? opus enim bonum operata eſt in me.

And Jeſus knowing it / ſaide vnto them / Why trouble ye the woman? for ſhee hath wrought a good worke vpon me.

11. Nam ſemper pauperes habetis vobiſcum: me autem non ſemper habetis.

For ye haue the poore alwayes with you / but me ſhall ye not haue alwayes.

12. Mittens enim hæc unguentum hoc in corpus meum: ad ſepeliendum me, fecit.

For in that ſhe powred this ointment on my body / ſhe did it to burie me.

13. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.

Verely I ſay vnto you / Whereſoeuer this Goſpel ſhall bee preached throughout all the worlde / there ſhall alſo this that ſhee hath done / be ſpoken of for a memoriall of her.

14. Tunc abiit unus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iſcariotes, ad principes ſacerdotum.

Then one of the twelue / called Judas Iſcariot / went vnto the chiefe Prieſtes.

Das XXVI. Capitel.

7. Tratt zu jm ein Weib / das hatte ein Glaß mit köſtlichem Waſſer / vnd goß es auff ſein Haupt / da er zu tiſch ſaß.

Da traadde en Quinde til hannem / ſom haffde it Glaſſ met kaaſteligt Vand / oc vdſtyrte det paa hans Hoffuit / ſom hand ſad til bords.

8. Da das ſeine Jünger ſahen / wurden ſie vnwillig / vnd ſprachen: Wozu dienet diſer vnrath?

Der hans Diſciple det ſaae / toge de det til miſtycke / oc ſagde Huor til tiener dette wraad?

9. Diſes Waſſer hett mocht theuer verkaufft vnnd den Armen gegeben werden.

Dette Vand maatte bleffuet dyre ſolt / oc giffuit Fattige.

10. Da das Jeſus merckte / ſprach er zu jhnen: Was bekümmert jr das Weibe? Sie hat ein gut Werck an mir gethan.

Der Jeſus det merckte / ſagde hand til dem / Hui bekumre i denne Quinde? Hun haffuer giort en god gerning mod mig.

11. Jr habt allezeit Arme bey euch / mich aber habt jr nicht allezeit.

J haffue altid Fattige hoſſ eder / Men mig haffue i icke altid.

12. Daß ſie diß Waſſer hat auff meinen Leib gegoſſen / hat ſie gethan / daß man mich begraben wirdt.

At hun vdſtyrte dette Vand paa mit Legeme / haffuer hun giort / at mand ſkal begraffue mig.

13. Warlich ich ſage euch / Wo diß Evangelium gepredigt wirdt in der gantzen Welt / da wirdt man auch ſagen zu jhrem gedechtniß / was ſie gethan hat.

Sandelige ieg ſiger eder / Huor ſom dette Euangelium bliffuer predicket i den gantſke Verden / der ſkal mand oc ſige til hendis Hukommelſe / Huad hun haffuer giort.

14. Da gieng hin der zwölffen einer / mit Namen Judas Iſcharioth / zu den Hohenprieſtern.

Da gick en bort aff de Tolff / ſom hed Judas Iſcharioth / til de Ypperſte Preſter.

Kapitola XXVI.

7. Přiſtaupila k němu Žena magijcý Nádobu Alabaſtrowau Maſti drahé / y wylila gi na hlawu geho / když ſeděl za Stolem.

Przyſzłá byłá do niego niewiáſtá / máiąc ſłoiek máśći koſztowney / y wylálá ią byłá ná głowę iego gdy śiedźiał v ſtołu.

8. A widauce to Včedlnijcy / rozhněwali ſe / řkauce: Y čemu geſt ztráta tato?

Co widząc vczniowie iego / rozgniewáli ſie mowiąc / Ná coż thá vtrátá?

9. Neb mohla tato maſt prodána byti za mnoho / a dáno býti chudým.

Abowiem możono te máść drogo przedáć / y rozdáć to vbogim.

10. A wěda to Gežijš / řekl gim: Proč za zlé máte této ženě? dobrýť zagiſté ſkutek včinila na demnau:

Co gdy poznał Kryſtus / rzekł im / Przeczże fráſu nie żadawácie tey nie wieśćie? gdyż dobry vczynek przeciwko mnie vczyniłá.

11. Neb chudé wždycky máte s ſebau / ale mne ne wždycky míti budete.

Abowiem záwſze będźiećie mieć vbogie miedzy ſobą / Ale mnie nie záwſze mieć będźiećie.

12. Wylíwſſi zagiſté tato Maſt tuto na mé Tělo / ku pohřbu mému to včinila.

Bo iż thá one máść wrpuśćiłá ná ćiáło moie / to vczyniłá dla pogrzebu mego.

13. Zagiſtéť prawijm wám: Kdežkoli kázáno bude Ewangelium toto po wſſem Swětě / budeť prawено / že to včinila na památku gegij.

Záprawdę powiedam wam / Gdźie kolwiek będźie przepowiedána Ewánielia tá po wſzytkim świećie / y to co oná vczyniłá / będźie powiedano ná pámiątkę iey.

14. Tehdy odſſel geden ze dwanácti / kterýž ſlaul Gidáš Iſſkariotſký k Knijžatům Kněžſkým.

Tedy ſzedſzy ieden ze dwunaśćie / ktorego zwano Iudaſz Iſkáryothes do Kśiążąt kápłańſkich.

כו

15 וְאֶמַר לְהוֹן מָנָא צָבֵין
אַנְתּוּן לְמֶתַּל לִי וְאֶנָא
מַשְׁלֶם אֱנָא לֵהּ לְכוֹן הֵנוּן
דֵּין אֲקִימוּ לֵהּ תְּלָתִין ד
דְּכֶסְפָּא׃

E diſſe loro, Che mi volete voi dare, & io ve lo darò ne le mani? Et eſſi gli aſſegnorono trenta argenti.

16 וּמֶן הָידֵין בָּעֵא הֲוָא
לֵהּ פֶּלְעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃

E da quell'hora cercaua il tempo cōmodo per tradirlo.

17 בְּיוֹמָא דֵּין קַדְמָיָא
דְּפַטִּירֵא קְרֵבוּ תַּלְמִידֵא
לְוָת יֵשׁוּעַ וֶאֱמַרוּ לֵהּ אַיְכָא
צָבֵא אַנְתְּ דְּנַטֵּיב לָךְ דְּתֶלְעַס
פֶּצְחָא׃

Hor il primo giorno de la feſta de gli azimi, i diſcepoli vennero à IESV, dicelidon, Doue vuoi tu che noi t'apparecchiamo da mangiar l'agnello di Paſqua?

18 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן זֵלוּ
לִמְדִינְתָא לְוָת פְּלָן וֶאֱמַרוּ
לֵהּ רַבַּן אָמַר זַבְנִי מְטָא
לֵהּ לְוָתָךְ עָבֵד אֱנָא פֶּצְחָא
עַם תַּלְמִידַי׃

Et egli diſſe, Andate ne la città ad vn tale, e diteli, Dice il Maeſtro, Il tempo mio è vicino, onde io farò la Paſqua appreſſo di te co'miei diſcepoli.

19 וְתַלְמִידוֹהִי עֲבַדוּ א
אַיְכַנָּא דְּפַקֵּד לְהוֹן יֵשׁוּעַ
וְטַיֵּבוּ פֶּצְחָא׃

E i diſcepoli fecero come IESV haueua loro impoſto, e apparecchioron la Paſqua.

20 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא סְמִיךְ
הֲוָא עַם תְּרֵי־עֶסַר
תַּלְמִידַוְהִי׃

Venuta che fu la ſera, ſi meſſe à tauola co i dodici.

21 וְכַד לָעְסִין אֱמַר אַמִּין
אָמַר אֱנָא לְכוֹן דְּחַד
מֶנְכוֹן מַשְׁלֶם לִי׃

E mentre ch'eſſi mangiauano, diſſe Io vi dico in verità che vno di voi mi tradirà.

22 וְכַרְיַת לְהוֹן טָב וְשַׁרִיו
לְמֵאמַר לֵהּ חַד חַד מֶנְהוֹן
לְמָא אֱנָא מָרִי׃

E contriſtati di cio grandemente, incominciorono, ciaſcun di loro à dirli, Signore, ſon io quello?

כו

15 וַיֹּאמֶר מַה תִּרְצוּ לָתֶת־לִי
וַאֲנִי אַסְגִּירֶנּוּ לָכֶם וְהֵמָּה נָקְבוּ
לוֹ שְׁלֹשִׁים כָּסֶף:

Y dixoles, Que me quereys dar, y yo os lo entregaré: y ellos le ſennalaron treynta pieças de plata.

16 וּמֵאָז בִּקֵּשׁ עִתּוֹ לְהַסְגִּיר
אוֹתוֹ:

Y deſde entonces buſcaua oportunidad para entregarlo.

17 וּבְיוֹם אֶחָד לַמַּצּוֹת קָרְבוּ
הַתַּלְמִידִים אֶל־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ
לוֹ אֵיפֹה תִּרְצֶה וְנָכִין לְךָ לֶאֱכֹל
אֶת־הַפָּסַח:

Y el primer dia de la fieſta de los panes ſin leuadura vinieron los Diſcipulos à Ieſus diziendole, Donde quieres que te aderecemos para comer el cordero de la Paſcua?

18 וַיֹּאמֶר לְכוּ אֶל־הָעִיר
לַפַּלְמוֹנִי וְאִמְרוּ לוֹ הַמְלַמֵּד אוֹמֵר
עִתִּי קְרוֹבָה הִיא אִתְּךָ אֶעֱשֶׂה
אֶת־הַפֶּסַח עִם תַּלְמִידָי:

Y el dixo, Id à la Ciudad à vno, y dezilde, El Maeſtro dize, Mi tiempo eſtà cerca: en tu caſa haré la Paſcua con mis Diſcipulos.

19 וַיַּעֲשׂוּ הַתַּלְמִידִים כַּאֲשֶׁר
צִוָּה אוֹתָם יֵשׁוּעַ וַיָּכִינוּ אֶת־
הַפָּסַח:

Y los Diſcipulos hizieron como Ieſus les mandó, y adereçaron la Paſcua.

20 וַיְהִי־עֶרֶב וַיִּסְמֹךְ עִם־
שְׁנֵים עָשָׂר:

Y como fue la tarde del dia, ſentoſe à la meſa con los doze.

21 וְכַאֲשֶׁר אָכְלוּ אָמַר אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם כִּי אֶחָד מִכֶּם
יַסְגִּירֵנִי:

Y comiendo ellos, dixo, De cierto os digo, que vno de voſotros me ha de entregar.

22 וַיֵּעָצְבוּ מְאֹד וַיָּחֵלּוּ אִישׁ
אִישׁ מֵהֶם לֵאמֹר אֵלָיו הַאִם
אֲנִי הוּא אֲדֹנָי:

Y ellos entriſtecidos en gran manera, començó cada vno de ellos à dezir, Soy yo Sennor?

κϛʹ.

15. Εἶπε· τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

Et leur dit, Que me voulez vous donner, & ie le vous liurerai? Et ils lui conſignerent trente pieces d'argent.

16. Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Et dés lors cerchoit-il opportunité pour le liurer.

17. Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ· ποῦ θέλεις ἑτοιμάζωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;

Or le premier iour de la feſte des pains ſans leuain, les diſciples vindrent à Ieſus lui diſans, Où veux-tu que nous t'appreſtions à manger l'Agneau de Paſque?

18. Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστι· πρὸς σε ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

Et il reſpondit, Allez en la ville vers vn tel, & lui dites, Le Maiſtre dit, Mon temps eſt pres, ie ferai la Paſque chez toi auec mes diſciples.

19. Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Et les diſciples firent comme Ieſus leur auoit ordonné, & preparerent la Paſque.

20. Ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

Quand donques le ſoir fut venu, il ſe mit à table auec les douze.

21. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

Et comme ils mangeoyent, il dit, En verité ie vous di, que l'vn de vous me trahira.

22. Καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;

Alors ils furent fort contriſtés, & chacun d'eux ſe print à lui dire, Seigneur, eſt-ce moi?

CAP. XXVI.

15. Et ait illis, quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi conſtituerunt ei triginta argenteos.

And ſayde/ What will ye giue me/ and I will deliuer him vnto you? and they appointed vnto him thirty pieces of ſiluer.

16. Et exinde quærebat opportunitatem ut eum traderet.

And from that time/ he ſought opportunitie to betray him.

17. Prima autem die Azymorum acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Paſcha?

Nowe on the firſt day of the feaſt of vnleauened bread the diſciples came to Jeſus/ ſaying vnto him/ Where wilt thou that we prepare for thee to eate the Paſſeouer?

18. At Ieſus dixit, Ite in civitatem ad quēdam, & dicite ei, Magiſter dicit, Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum diſcipulis meis.

And he ſayde/ Goe into the citie to ſuch a man/ & ſay to him/ The maſter ſaith/ My time is at hand; I will keepe the Paſſeouer at thine houſe with my diſciples.

19. Et fecerunt diſcipuli ſicut conſtituit illis Ieſus: & paraverunt paſcha.

And the diſciples did as Jeſus had giuen them charge/ and made ready the Paſſeouer.

20. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

So when the euen was come/ he ſate downe with the twelue.

21. Et edentibus illis, dixit, Amen dico vobis quia unus veſtrum me traditurus eſt.

And as they did eate/ he ſaide/ Verely I ſaye vnto you/ that one of you ſhall betray me.

22. Et contriſtati valde, cœperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Domine?

And they where exceeding ſorowfull/ and began euery one of them to ſay vnto him/ Is it I/ Maſter?

Das XXVI. Capitel.

15. Vnd ſprach: Was wolt jhr mir geben ich will jhn euch verrahten? Vnnd ſie boten jhm dreiſſig Silberling.

Oc ſagde/ huad ville i giffue mig/ Jeg vil forraade eder hannem? Oc de bøde hannem trediue Sølffpendinge.

16. Vnd von dem an/ ſuchet er gelegenheit/ daß er jhn verriethe.

Oc der effter ſøcte hand leylighed til/ at forraade hannem.

17. Aber am erſten tage der ſüſſen brodt/ tratten die Jünger zu Jeſu/ vnnd ſprachen zu jhm: Wo wilt du/ das wir dir bereitten das Oſterlamb zu eſſen?

Men paa det ſøde Brødz førſte dag/ ginge Diſciplene til Jeſum/ oc ſagde till hannem/ Huor vilt du/ at wi ſkulle berede dig Paaſke Lammet at æde?

18. Er ſprach: Gehet hin inn die Stadt zu einem/ vnd ſprecht zu jhm: Der Meiſter leſt dir ſagen/ meine zeit iſt hie/ ich will bey dir die Oſtern halten mit meinen Jüngern.

Hand ſagde/ Gaar hen i Staden/ til en/ oc ſiger til hannem/ Meſteren lader dig ſige/ Min tid er nær hoſſ/ ieg vil holde Paaſke hoſſ dig met mine Diſciple.

19. Vnd die Jünger thaten/ wie jhnen Jeſus befohlen hatte/ vnd bereitteten das Oſterlamb.

Oc Diſciplene giorde/ lige ſom Jheſus befalede dem/ oc beredde Paaſke Lammet.

20. Vnd am Abend ſatzte er ſich zu Tiſch mit den zwölffen.

Oc om afftenen ſette hand ſig til Bordz met de Tolff.

21. Vnd da ſie aſſen/ ſprach er: Warlich ich ſage euch/ Einer vnter euch wird mich verrahten.

Oc der de ode/ ſagde hand/ Sandelige ſiger ieg eder/ En aff eder ſkal forraade mig.

22. Vnd ſie wurden ſehr betrübt/ vnd huben an ein jeglicher vnter jhnen/ vnd ſagten zu jhm: HErr/ bin ichs?

Oc de bløffue ſaare bedrøffuede/ oc begynte/ huer blant dem/ oc ſage til hannem/ HERRE/ er der ieg?

Kapitola XXVI.

15. A řekl gim: Co mi chcete dáti/ a ya wám ho zradijm? A oni vložili gemu dáti Třidceti Střijbrných.

Rzekł im/ Co mi chcećie dáć/ á ia go wam wydam? A oni mu náznáczyli trzydźieśći pieniedzy ſrebrnych.

16. A od těch wijle / hle dal přijhodného čaſu / aby gey zradil.

A od onego czáſu opátrował czas áby go wydał.

17. Prwnijho pak dne Přeſnic / přiſtaupili k Gežiſſowi Včedlnijcy/ řkauce: Kde chceſs ať připrawijme tobě/ aby gedl Beránka?

Y pierwſzego dniá świętá przaśnikow/ przyſzli do niego vczniowie iego/ mowiąc mu/ Gdźie chceſz ábyſmy ć zgotowáli ieść báránká wielkonocnego?

18. Gežijſs pak řekl: Gděte do Měſta k gednomu / a řcete gemu: Miſtrk wzkázal / Czas můg blijzko geſt / v tebeť gjſti budu Beránka s Včedlnijky mými.

A on rzekł/ Idźcie do miáſtá do niektorego człowieká á rzeczcie mu/ Miſtrz mowi/ Czas moy bliſko ieſt/ v ciebie będę obchodził wielkąnoc z vczniámi memi.

19. Y včinili Včedlnijcy tak yakož gim byl vložil Gežijſs/ a připrawili Beránka.

Y vczynili vczniowie iáko im roſkazał Iezus/ y zgotowáli báránká wielkonocnego.

20. A když byl wečer / ſedl za Stůl s Dwanácti Včedlnijky ſwými.

A gdy był wieczor/ śiadł v ſtołu ze dwiemánaśćie.

21. A když gedli/ řekl gim: Zagiſté prawijm wám / že geden z wás mne zradij.

Y gdy oni iedli/ rzekł/ Záprawdę powiedam wam/ iż ieden z was mnie wyda.

22. Y zarmautiwſſe ſe welmi / počali každý z nich řijcy: Zdali yá gſem PAne?

Tedy ſię záſmućili bárzo/ y poczęli káżdy z nich mowić iemu/ A záż ia ieſt Pánie?

כו

23 הוּ דֵּין עֲנָא וֶאֱמַר מַן
דְּצָבַע אִידֵהּ עַמִּי בְּלַגְּתָא
הוּ יַשְׁלְמַנִי׃

Et egli riſpondendo, diſſe, Colui che hà intinto con meco la mano nel piatto, eſſo mi tradirà.

24 וּבְרֵהּ דְּאֱנָשָׁא אָזֵל
אַיכַּנָּא דַּכְתִיב עֲלוֹהִי וַי
לֵהּ דֵּין לְגַבְרָא הוּ דְּבְאִידֵהּ
בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא מֶשְׁתְּלֵם
פַּקָּח הֲוָא לֵהּ לְגַבְרָא הוּ
אֶלוּ לָא אֶתִילֵד׃

Certamente il Figliuol de l'huomo ſene va, ſi come di lui è ſcritto: ma guai à quell'huomo, da cui il Figliuol de l'huomo è tradito. Buono ſarebbe ſtato per lui ſe quell'huomo non fuſſe mai nato.

25 עֲנָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא
וֶאֱמַר דַּלְמָא אֶנָא הוּ רַבִּי
אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֱמַרְתְּ׃

E Giuda ilqual lo tradì, riſpondendo, diſſe, Maeſtro, ſon io quello? Egli dice à lui. Tu l'hai detto.

26 כַּד דֵּין לָעְסִין שְׁקַל
יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ וַקְצָא
וִיהַב לְתַלְמִידוּהִי וֶאֱמַר
סַבוּ אֲכוּלוּ הָנַו פַּגְרִי׃

E mentre ch'eſſi mangiauano, IESV preſe del pane, e renduto ch'egli hebbe le gratie, lo ſpezzò, e dettelo à i diſcepoli, e diſſe, Pigliate, mangiate, queſto è il mio corpo.

27 וּשְׁקַל כָּסָא וְאוֹדִי
וִיהַב לְהוֹן וֶאֱמַר סַבוּ א
אֶשְׁתַּו מֶנֵּהּ כֻּלְּכוֹן׃

Di Poi preſo il bicchiero, e rendute le gratie, il dette loro, dicendo, Beuetene tutti.

28 הָנַו דְּמִי דִּדְיָתִיקִי
חַדְתָּא דְּחְלָף סַגִּיאֵא
מֶתְאֵשֵׁד לְשׁוּבְקָנָא ה
דְּחְטָהֵא׃

Percioche queſto è il mio ſangue, che è del nuouo Teſtamento, ilqual ſi ſparge per molti in remiſſion de peccati.

29 אָמַר אֶנָא לְכוֹן דֵּין
דְּלָא אֶשְׁתֵּא מֶן הָשָׁא מֶן
הָנָא יַלְדָּא דְּגֻפְתָּא עַדְמָא
לְיוֹמָא דְּבֵהּ אֶשְׁתֵּיוהִי
עַמְּכוֹן חַדְתָּא בְּמַלְכוּתֵהּ
דַּאלָהָא׃

E dicoui che io non beuerò da hora innanzi di queſto frutto di vite, inſin à quel giorno quando io lo beuerò con eſſo uoi nuouo nel regno del Padre mio.

כו

23 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר יִטְבֹּל אִתִּי
אֶת־יָדוֹ בַּקְּעָרָה הוּא יַסְגִּירֵנִי׃

Entõces el reſpondiendo, dixo, El que mete la mano cõmigo en el plato, eſte me ha de entregar.

24 וְאָכֵן בֶּן־הָאָדָם יֵלֵךְ כַּאֲשֶׁר
נִכְתַּב עָלָיו וְאוֹי לָאָדָם הַהוּא
אֲשֶׁר בּוֹ בֶּן־הָאָדָם יִמָּסֵר טוֹב
הָיָה לוֹ אֲשֶׁר לֹא נוֹלַד הָאָדָם
הַהוּא׃

A la verdad el Hijo del hombre vá, como eſtá eſcripto de el: mas ay de aquel hombre por quien el Hijo del hombre es entegrado. bueno le fuera àl tal hombre no auer nacido.

25 וַיַּעַן יְהוּדָה אֲשֶׁר מָסַר אוֹתוֹ
וַיֹּאמֶר הַאִם אֲנִי הוּא רַבִּי וַיֹּאמֶר
לוֹ אַתָּה אָמַרְתָּ׃

Entonces reſpondiendo Iudás, que lo entregaua, dixo, Soy yo por ventura Maeſtro? Dizele, Tu lo has dicho.

26 וְכַאֲשֶׁר אָכְלוּ לָקַח יֵשׁוּעַ
אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֶךְ וַיִּפְרֹס וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר קְחוּ וְאִכְלוּ
זֶה הוּא גּוּפִי׃

Y comiendo ellos, tomó Ieſus el pan, y auiendo hecho gracias, partiólo, y dió à ſus Diſcipulos, y dixo, Tomad, comed: eſto es mi cuerpo.

27 וַיִּקַּח אֶת־הַכּוֹס וַיְבָרֶךְ וַיִּתֵּן
לָהֶם לֵאמֹר שְׁתוּ מִמֶּנּוּ כֻּלְּכֶם׃

Y tomando el vaſo, y hechas gracias dióles diciendo, Beued de el todos.

28 כִּי זֶה הוּא דָמִי דַּם בְּרִית
הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עַל־רַבִּים נִשְׁפָּךְ
לְכִפּוּר עֲוֹנִים׃

Porque eſto es mi ſangre del Nueuo teſtamento, la qual es derramada por muchos para remiſsion de los peccados.

29 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי מֵעַתָּה
אֵינֶנִּי שׁוֹתֶה מֵעֵנָב הַגֶּפֶן הַזֹּאת
עַד הַיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר אֶשְׁתֵּהוּ
אִתְּכֶם חָדָשׁ בְּמַלְכוּת אָבִי׃

Y digo os que deſde aora no beueré mas de eſte fruto de vid, haſta aquel dia, quando lo tengo de beuer nueuo con voſotros en el Reyno de mi Padre.

κϛʹ.

23. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.

Mais il leur reſpondit, & dit, Celui qui à mis ſa main au plat pour tremper auec moi, c'eſt celui qui me trahira.

24. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι᾽ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Or quant au Fils de l'homme, il s'en va ſelon qu'il eſt eſcrit de lui: mais malheur à ceſt homme-la, par lequel le Fils de l'homme eſt trahi: il eut eſté bon à ceſt homme-la de n'eſtre point né.

25. Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, εἶπε· μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ· σὺ εἶπας.

Et Iudas qui le trahiſſoit reſpondant dit, Maiſtre, eſt-ce moi? Il lui dit, Tu l'as dit.

26. Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

Et comme ils mangeoyent, Ieſus print le pain: & apres qu'il eut rendu graces, il le rompit, & le bailla à ſes diſciples, & dit, Prenez, mangez: ceci eſt mon corps.

27. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, & rendu graces, il la leur bailla diſant, Beuuez en tous.

28. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Car ceci eſt mon ſang, le ſang du nouueau Teſtamẽt, lequel eſt reſpandu pour pluſieurs en remiſsion des peches.

29. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ᾽ ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ᾽ ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

Or ie vous di, Que depuis ceſte heure ie ne boirai de ce fruict-ici de vigne, iuſques à ce iour-la que ie le boirai nouueau auec vous au royaume de mon Pere.

CAP. XXVI.

23. At ipſe reſpondens, ait, Qui intingit mecū manum in paropſide, hic me tradet.

And he anſwered and ſaid / He that dippeth his hande with me in the diſh / he ſhall betray me.

24 Filius quidem hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo: væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.

Surely the Sonne of man goeth his way / as it is written of him: but wo be to that man / by whome the Sonne of man is betrayed: it had bene good for that man / if he had neuer bene borne.

25. Reſpondens autem Iudas qui tradidit eum, dixit, Nunquid ego ſum Rabbi? Ait illi, Tu dixiſti.

Then Judas which betrayed him / anſwered / and ſaid / Is it I / Maſter? He ſaid vnto him / Thou haſt ſaid it.

26. Cœnantibus autem eis, accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fregit: deditque diſcipulis ſuis, & ait, Accipite, & comedite: hoc eſt corpus meum.

And as they did eate / Jeſus tooke the bread: and when he had giuē thanks he brake it / and gaue it to the diſciples / and ſaid / Take / eate; this is my body.

27. Et accipiens calicem, gratias egit: & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes.

Alſo he tooke the cuppe / and when he had giuen thankes / hee gaue it them / ſaying / Drinke ye all of it.

28. Hic eſt enim ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.

For this is my blood of the New teſtament / that is ſhed for many / for the remiſſion of ſinnes.

29. Dico autem vobis, non bibam ámodo de hoc gemine vitis uſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum novum in regno patris mei.

I ſay vnto you / that I will not drinke henceforth of this fruite of the vine vntill that day / when I ſhall drinke it newe with you in my fathers kingdome.

Das XXVI. Capitel.

23. Er antwortet vnd ſprach: Der mit der Hand mit mir in die Schüſſel tauchet / der wirdt mich verrahten.

Hand ſuarede / oc ſagde / Den ſom dypper met haanden met mig i Fadet / hand ſkal forraade mig /

24. Des Menſchen Son gehet zwar dahin / wie von jm geſchrieben ſtehet / Doch weh dem Menſchen durch welchen des Menſchen Son verrahten wirdt / Es were jhm beſſer / daß derſelbige menſch noch nie geboren were.

Menniſkens Søn gaar viſſelige der hen / lige ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem / Doq Ve det Menniſke ved huilcket Menniſkens Søn bliffuer forraad / Det vaare hannem bedre / at det ſamme Menniſke haffde icke veret fød.

25. Da antwortet Judas / der jhn verrieth / vnd ſprach: Bin ichs Rabbi? Er ſprach zu jhm: Du ſageſts.

Da ſuarede Judas / ſom hannem forraade / oc ſagde / Er det ieg Rabbi? Hand ſagde til hannem / Du ſiger det.

26. Da ſie aber aſſen / nam Jeſus das Brodt / dancket / vnnd brachs vnd gabs den Jüngern / vnd ſprach: Nemet / eſſet / das iſt mein Leib.

Oc der de ode / Tog Jheſus Brødet / tackede / oc brød det / oc gaff Diſciplene det / oc ſagde / Tager / æder / Det er mit Legeme.

27. Vnnd er nam den Kelch / vnnd dancket / vnnd gab jhnen den / vnnd ſprach: Trincket alle darauß.

Oc hand tog Kalcken / oc tackede / gaff dem den / oc ſagde / Dricker alle der aff.

28. Das iſt mein Blut des neuen Teſtaments / welches vergoſſen wirdt für vil / zur vergebung der Sünden.

Det er mit Blod ſom er det ny Teſtamentis / huilcket ſom bliffuer vdgydet for mange / til ſyndernis forladelſe.

29. Ich ſage euch / ich werde von nun an nicht mehr von diſem Gewechs des Weinſtocks trincken / biß an den tag / da ichs neue trincken werde mit euch in meines Vaters Reich.

Jeg ſiger eder / Jeg ſkal her effter icke mere dricke aff dette ſom voxer paa Vintræ / indtil den dag / at ieg ſkal dricke det nyt met eder i min Faders Rige.

Kapitola XXVI.

23. A odpowěděw / řekl: Kdo ſahá ſemnau rukau do Mijſy / tenť mne zradij.

A on odpowiedáiac rzekl / Ktory omoczyl ze mna rekę w miſie / ten mie wyda.

24. Syn zagiſtě Cžlowěka gde / yakož pſáno o něm / ale běda člowěku tomu / ſkrze něhož Syn Cžlowěka zrazen bude / dobřeby bylo gemu / by ſe byl ne narodil člowěk ten.

Synci czlowieczy idzie iáko eſt napiſano o nim / ále biadá czlowiekowi onemu przez ktorego Syn czlowieczy ieſt wydan: Dobrze mu bylo áby ſie byl nie národzil czlowiek ten.

25. Odpowijdage pak Gidáſs kteryž ho zrádil / řekl: Zdali yá gſem Miſtře? Řekl gemu: Ty gſy řekl.

A odpowiedáiac Judaſz ktory go wydal / rzekl / A zaż ia ieſt Miſtrzu? Rzekl mu / Powiedziales.

26. A když odwečeřeli / wzal chléb Gežijſs / a dobrořečil y lámal / a dáwal Včedlnijkům ſwým / řka: Wezměte a gezte / Toto geſt Tělo mé.

A gdy oni iedli / wzial Jezus chleb / á podziekowawſzy / lamal y dal vczniom / y rzekl / Bierzcie / iedzcie / toć ieſt ciálo moie.

27. A wzaw Kalich djky činil / a dal gim / řka: Pijte z toho wſſyckni.

A wziawſzy Kielich / podziekowal y dal im rzekac / Pyicie z tego wſzyſcy.

28. Nebo tato geſt Krew má nowého Swědectwij / kteráž za mnohé wylijwáſe / na odpuſſtěnij hřijchůw.

Abowiem toć ieſt Krew moiá nowego Teſtamentu / ktora dla wiela ich bywa rozlaná ná odpuſzczenie grzechow.

29. Ale prawijm wám / že giž nebudu pijti z tohoto plodu winného kořene / až do onoho dne / když gey pijti budu s wámi nowý w králowſtwij Otce mého.

A powiedam wam / iż nie bede pil od tad z tego tu rodzaiu winnice / áż w on dzien gdy gi bede pil z wámi nowy w Kroleſtwie oycá mego.

כו

30 וְשַׁבַּחוּ וּנְפַקוּ לְטוּר זַיְתֵא׃

E detto che hebbero l'hinno, ſe n'vſcirono al monte de gli Oliui.

31 הָידֵין אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַנְתּוּן כֻּלְכוֹן תֶּתְכַּשְׁלוּן בִּי בְּהָנָא לַלְיָא כְּתִיב גֵּיר דְּאֶמְחֵא לְרָעְיָא וְנֶתְבַּדְּרוּן עֶרְבָּא דְּעֵנֵה׃

Allor IESV dice loro, Tutti voi queſta notte vi ſcandalizarete per conto mio: percioche egli è ſcritto Io percoterò il paſtore, e le pecore del gregge ſi diſpergeranno.

32 מֶן בָּתַר דְּקָאֶם אֶנָא דֵין קְדָם אֶנָא לְכוֹן לַגְלִילָא׃

Ma poi ch'io ſarò riſuſcitato, v'andarò innanzi in Galilea.

33 עֲנָא כָּאפָא וְאָמַר לֵהּ אֶפֶן כֻּל נָשׁ נֶתְכַּשַּׁל בָּךְ אֶנָא מֶמְתוּם לָא אֶתְכְּשֵׁל בָּךְ׃

E riſpondendo Pietro gli diſſe, Se ben tutti ſi ſcandalizaranno per conto tuo, io non mi ſcandalizarò giamai.

34 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַמִּין אָמַר אֶנָא לָךְ דִּבְהָנָא לַלְיָא קְדָם דְּנֶקְרֵא תַרְנְגָלָא תְּלָת זַבְנִין תְּכַפּוּר בִּי׃

IESV gli diſſe, Io ti dico in verità, che queſta notte prima ch'el gallo canti, tu mi rinegarai tre volte.

35 אָמַר לֵהּ כָּאפָא אֶן יֶהְוֵא לִי לְמָמָת עַמָּךְ לָא אֶכְפּוּר בָּךְ וְהָכְוָת אַף כֻּלְּהוֹן תַּלְמִידֵא אָמַרוּ׃

Pietro gli dice, Se ben mi biſognaſſe morir con teco, io non ti rinegarò. Similmente diſſero ancor tutti gli altri diſcepoli.

36 הָידֵין אֶתָא עַמְּהוֹן יֵשׁוּעַ לְדוּכְתָּא דְּמֶתְקַרְיָא גֵּדסִימָן וְאָמַר לְתַלְמִידַוְהִי תִּבוּ הָרְכָא עַד אֵזַל אֶצַלֵּא׃

Allor IESV ſene venne con eſſi in vn luogo chiamato Getſemane, e dice à i diſcepoli, Sedeteui qui inſin à tanto ch'io vada colà à fare oratione.

כו

30 וְכַאֲשֶׁר הִשְׁתַּבְּחוּ יָצְאוּ אֶל־הַר הַזֵּיתִים׃

Y quando ouieron dicho el hymno, ſalieron àl monte de las Oliuas.

31 אָז אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ כֻּלְּכֶם תִּכָּשְׁלוּ בִי בַּלַּיְלָה הַזֶּה כִּי נִכְתַּב הַךְ אֶת־הָרֹעֶה וּתְפֻצֶןָ הַצֹּאן׃

Entonces Ieſus les dize, Todos voſotros ſereys eſcandalizados en mi eſta noche. Porque eſcripto eſta, Heriré àl paſtor, y las ouejas de la manada ſeran derramadas.

32 וְאַחֲרֵי שֶׁקַּמְתִּי אֵלֵךְ לִפְנֵיכֶם בַּגָּלִילָה׃

Mas deſque aya reſuſcitado, eſperaroshé en Galilea.

33 וַיַּעַן כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לוֹ אִם גַּם כֻּלָּם יִכָּשְׁלוּ בָךְ אֲנִי לְעוֹלָם לֹא אֶכָּשֵׁל׃

Y reſpondiendo Pedro, dixole, Aunque todos ſean eſcandalizados en ti, yo nunca ſeré eſcandalizado.

34 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ כִּי בְּזֶה הַלַּיְלָה בְּטֶרֶם יִקְרָא תַּרְנְגוֹל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי׃

IEſus le dize, De cierto te digo que eſta noche, antes que el gallo cante, me negarás tres vezes.

35 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה וְאִם צְרִכִי לָמוּת אִתְּךָ לֹא אֲכַחֶשְׁךָ וְכָכָה גַּם תַּלְמִידָיו כֻּלָּם אָמְרוּ׃

Dizele Pedro, Aunque me ſea meneſter morir contigo, no te negare. Y todos los Diſcipulos dixeron lo miſmo.

36 אָז בָּא אִתָּם יֵשׁוּעַ לְמִגְרָשׁ הַנִּקְרָא גֵּית־שְׁמָנִים וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו שְׁבוּ בָזֶה עַד־כִּי אֵלֵךְ וְאֶתְפַּלֵּל שָׁם׃

Entonces llegó Ieſus con ellos àl aldea que ſe llama Gethſemane, y dice à ſus Diſcipulos: Sentaos aqui, haſta que vaya alli y ore.

κϛ'.

30. Καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Et quand ils eurent chanté le cantique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

31. Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ, ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γὰρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.

Lors Ieſus leur dit, Vous tous ſerez ceſte nuict ſcandalizés en moi. car il eſt eſcrit, Ie fraperai le berger, & les brebis du troupeau ſeront eſparſes.

32. Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Mais apres que ie ſerai reſſuſcite, I'irai deuant vous en Galilee.

33. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ, εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.

Et Pierre prenant la parole, lui dit, Encore que tous ſoyent ſcandalizés en toi, ſi ne ſerai-ie iamis ſcandalizé.

34. Ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

Ieſus lui dit, en verité ie te di, qu'en ceſte propre nuict, deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois.

35. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Pierre lui dit, Quand meſmes il me faudroit mourir auec toi, ſi ne te renierai-ie point. Autant auſsi en dirent les diſciples.

36. Τότε ἔρχεται μετ᾽ αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς· καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.

Alors Ieſus s'en vint auec eux en vn lieu dit Geth-ſemané : & dit à ſes diſciples, Seez-vous ici, iuſques à tant que ie m'en aille, & que ie prie là.

CAP. XXVI.

30. Et hymno dicto, exierunt in montem oliveti.

And when they had ſung a Pſalme/ they went out into the mount of Olives.

31. Tunc dicit illis Ieſus, Omnes vos ſcandalum patiemini in me, in iſta nocte. Scriptum eſt enim, Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves gregis.

Then ſaid Jeſus vnto them/ All yee ſhall bee offended by me this night: for it is written/ I will ſmite the ſhepheard / & the ſheepe of the flocke ſhalbe ſcattered.

32. Poſtquam autem reſurrexero, præcedam vos in Galileam.

But after I am riſen againe/ I will goe before you into Galile.

33. Reſpondens autem Petrus, ait illi, Etſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ego nunquam ſcandalizabor.

But Peter anſwered / and ſaide vnto him / Though that all men ſhould be offended/ by thee / yet will I neuer be offended.

34. Ait illi Ieſus, Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis.

Jeſus ſaid vnto him / Verely I ſay vnto thee/ that this night/ before the cocke crow/ thou ſhalt deny me thriſe.

35. Ait illi Petrus, Etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes diſcipuli dixerunt.

Peter ſaide vnto him / Though I ſhould die with thee / yet will I not denie thee. Likewiſe alſo ſaid all the diſciples.

36. Tunc venit Ieſus cum illis in villam quæ dicitur Geth-ſemani: & dixit diſcipulis ſuis, Sedete hîc, donec vadam illuc, & orem.

Then went Jeſus with them into a place which is called Gethſemane / and ſaid vnto his diſciples/ Sit ye here/ while I goe and pray yonder.

Das XXVI. Capitel.

30. Vnnd da ſie den Lobgeſang geſprochen hatten/ giengen ſie hinauß/ an den Oelberg.

Oc der de haffde ſagd Loffſangen / ginge de hen vd til Olie birget.

31. Da ſprach Jeſus zu jhnen: In diſer nacht werdet jr euch alle ergern an mir. Denn es ſtehet geſchriben: Ich werde den Hirten ſchlagen / vnnd die Schafe der Herte werden ſich zerſtreuen.

Da ſagde Jheſus til dem / I denne nat ſkulle i alle forarge eder paa mig. Thi det ſtaar ſcreffuit/ Jeg ſkal ſla Hyrden / Oc Hiordens Faar ſkulle atſpredis.

32. Wenn ich aber aufferſtehe / will ich für euch hin gehen in Galileam.

Men naar ieg ſtaar op / da vil ieg ga hen faar eder i Galilea.

33. Petrus aber antworttet / vnnd ſprach zu jhm: Wenn ſie auch alle ſich an dir ergerten/ ſo will ich doch mich nimmermehr an dir ergern.

Peder ſuarede/ oc ſagde til hannem / Der ſom de oc alle forarge dem paa dig/ Saa vil ieg dog aldri forarge mig.

34. Jeſus ſprach zu jhm: Warlich ich ſage dir / In diſer Nacht/ ehe der Hane krehet / wirſt du mich dreymal verleugnen.

Jheſus ſagde til hannem / Sandelige ſiger ieg dig / I denne nat / før Hanen gal / ſkalt du necte mig tre gonge.

35. Petrus ſprach zu jhm: Vnnd wenn ich mit dir ſterben müſte / ſo will ich doch dein nicht verleugnen. Deßgleichen ſagten auch alle Jünger.

Peder ſagde til hannem / Oc der ſom ieg ſkulde dø met dig/ Da vil ieg icke necte dig. Lige ſaa ſagde oc alle Diſciplene.

36. Da kam Jeſus mit jnen/ zu eim Hofe / der hieß Gethſemane / vnnd ſprach zu ſeinen Jüngern: Setzet euch hie / biß das ich dort hingehe / vnd bete.

Da kom Jheſus met dem / til en Haffue/ ſom hed Gethſemane / oc ſagde til ſine Diſciple / Setter eder her / ſaa lenge ieg gaar der bort / oc beder.

Kapitola XXVI.

30. A chwálu Bohu wzdawſſe / wyſſli na Horu Oliwetſkau.

A záſpiewawſzy pieśń/ wyſzli ná gore oliwna.

31. Tehdy řekl gim Gežijſs: Wſſyckni wy pohorſſyte ſe nademnau této nocy. Neb pſáno geſt: Bijti budu Paſtýře/a rozprchnau ſe owce ſtáda.

Thedy im rzekł Jezus/ Wſzyſcy wy zgorſzycie ſie mna they nocy/ ábowiem ieſt nápiſano/ Vderzę paſtherzá/y bedą roſproſzone owce trzody.

32. Ale když z mrtwých wſtanu/ předegdu wás do Galilee.

A gdy powſtánę/poydę przed wámi do Galileicy.

33. Odpowijdage pak Petr/ řekl gemu: Byť ſe pak wſſyckni pohorſſyli nad tebū / yáť ſe nikdý nepohorſſjm.

A odpowiedáiac Piotr / rzekł iemu/ Chocby ſie wſzyſcy zgorſzyli toba ia nigdy ſie nie zgorſzę.

34. Řekl gemu Gežijſs: Zagiſtě prawijm tobě/ že této nocy prwé než Kohut zazpijwá/ třikrát mne zapřijſs.

Rzekł mu Jezus / Záprawdęć powiedam/ iż tey nocy pierwey niż kur záppoie/ trzy kroć ſie mnie záprzyſz.

35. Řekl gemu Petr: Bychť pak měl také s tebau vmřijti/ nezapřjm tebe. Též tak y wſſyckni ginij Včedlnjcy prawili.

Rzekł mu Piotr / Chocbym z toba muśiał vmrzeć/ ia ſie ciebie nie záprzę/ tákże y wſzyſcy vczniowie mowili.

36. Tehdy přiſſel s nimi Gežijſs do Wſy / kteráž ſlowe Gethſemany/ Y řekl Včedlnijkům ſwým: Poſedtež tuto/ až odegda tamto ſe pomodlijm.

Tedy przyſzedł Jezus z nimi ná mieyſce ktore zowa Gethſemáne/ y rzekł vczniom / Siedźcie thu/ áż ia ſzedſzy bede ſie tám modlił.

כו

37 וּדְבַר לְכֵאפָא וּלְתַרְיֵהוֹן בְּנַי זַבְדַי וְשַׁרִי לְמֶתְכַּמָרוּ וְלַמְתְתְּעָקוּ׃

E preſo con ſeco Pietro e i due figliuoli di Zebedeo cominciò à contriſtarſi, & hauer grande angoſcia.

38 וְאָמַר לְהוֹן כַּרְיָא הִי לָהּ לְנַפְשִׁי עַד־מָא לְמַוְתָא קַוּוּ לִי הָרְכָא וַשְׁהַרוּ עַמִּי׃

Allor IESV *diſſe loro, L'anima mia è preſa di triſtezza infin à la morte: reſtateui qui, e vegliate con meco.*

39 וּפְרַק קַלִּיל וּנְפַל עַל אַפּוֹהִי וּמְצַלֵּא הֲוָא וְאָמַר אָבִי אֶן מֶשְׁכְּחָא יֶעְבְּרֵנִי כָּסָא הָנָא בְּרַם לָא אַיךְ דְּאֶנָא צָבֵא אֶנָא אֶלָּא אַיךְ דְּאַנְתְּ׃

Et andatoſene vn poco piu oltre, ſi gittò giu con la faccia, pregando, e dicendo, Padre mio, s'egli è poſſibile, paſſi via da me queſto calice: nondimeno non ſia gia come voglio io, ma come vuoi tu.

40 וְאֶתָא לְוָת תַּלְמִידַוְהִי וְאֶשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דַּמְכִין וְאֶמַר לְכֵאפָא הָכַנָּא לָא אֶשְׁכַּחְתּוּן חֲדָא שָׁעָא דְּתֶשְׁהֲרוּן עַמִּי׃

Dipoi viene à i ſuoi diſcepoli, e trouali che dormiuano, e dice à Pietro, A queſto modo voi non hauete potuto vegliare vn'hora con eſſo me?

41 אֶתְתְּעִירוּ וְצַלּוֹ דְּלָא תֶעְלוּן לְנֶסְיוֹנָא רוּחָא מְטַיְּבָא פַּגְרָא דֵּין כְּרִיהּ׃

Vegliate & orate, accioche voi non entriate in tentatione. Lo ſpirito è ben pronto, ma la carne è inferma.

42 תּוּב אֶזַל דְּתַרְתֵּין זַבְנִין צַלִּי וְאֶמַר אֲבִי אֶן לָא מֶשְׁכַּח הָנָא כָּסָא דְּיֶעְבַּר אֶלָּא אֶן אֶשְׁתִּיתֵהּ יְהוֵא צֶבְיָנָךְ׃

Di nuouo ſe n'andò la ſeconda volta, e fece oratione, dicendo, Padre mio, ſe queſto calice non puo paſſar via da me, ſenza che io lo beua, ſia fatta la tua volonta.

43 וְאֶתָא תּוּב אַשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דַּמְכִין עַיְנַיְהוֹן גֵּיר יַקִּירָן הֲוַי׃

Dipoi venendo, gli troua vn'altra volta à dormire: percioche gli occhij loro erano aggrauati.

כו

37 וַיִּקַּח אֶת־כֵּיפָה וְאֶת־שְׁנֵי בְּנֵי זְבַדְי וְהֵחֵל לְהִתְעַצֵּב וּלְהִתְחָרֵד׃

Y tomando à Pedro, y à los dos hijos de Zebedeo, començó à entriſtecerſe y à anguſtiarſe.

38 אָז אָמַר אֲלֵיהֶם הִשְׁתּוֹחֲחָה נַפְשִׁי עַד־מָוֶת הִתְעוֹדְדוּ פֹּה וְשִׁקְדוּ עִמִּי׃

Entonces Ieſus les dize, Mi alma eſta muy triſte haſta la muerte: quedaos aqui, y velad conmigo.

39 וַיַּעֲבֹר מְעַט וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו וַיִּתְפַּלֵּל לֵאמֹר אָבִי אִם יוּכַל לִהְיוֹת יַעֲבֹר הַכּוֹס הַזֶּה מִמֶּנִּי אֲבָל לֹא כִרְצוֹנִי כִּי אִם כִּרְצוֹנֶךָ׃

Y yendoſe vn poco mas adelante, proſtroſe ſobre ſu faz orando, y diziendo; Padre mio, ſi es poſsible, paſſe de mi eſte vaſo: empero no como yo quiero, mas como tu.

40 וַיָּבֹא אֶל־תַּלְמִידָיו וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים וַיֹּאמֶר אֶל־כֵּיפָה אֵיכָכָה לֹא יְכָלְתֶּם שָׁעָה אַחַת לִשְׁקֹד עִמִּי׃

Y vino à ſus Diſcipulos, y hallólos durmiendo; y dixo à Pedro, No aueys podido velar conmigo vna hora.

41 שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְלוּ פֶּן־תָּבוֹאוּ בְּמַסָּה אוּלָם רוּחַ שׁוֹקֶדֶת אֲבָל הַבָּשָׂר חָלָשׁ׃

Velad y orad, paraque no entreys en tentacion: el eſpiritu à la verdad eſta preſto, mas la carne enferma.

42 עוֹד שֵׁנִית הָלַךְ וַיִּתְפַּלֵּל לֵאמֹר אָבִי אִם לֹא יוּכַל זֶה הַכּוֹס לַעֲבֹר מִמֶּנִּי כִּי אִם אֶשְׁתֶּה אוֹתוֹ יְהִי־רְצוֹנֶךָ׃

Otra vez fué, ſegunda vez, y oró diziendo, Padre mio, ſi no puede eſte vaſo paſſar de mi ſin que yo lo beua, hagaſe tu voluntad.

43 וַיָּבֹא וַיִּמְצָאֵם עוֹד שֵׁנִית יְשֵׁנִים כִּי־הָיוּ עֵינֵיהֶם כְּבֵדוֹת׃

Y vino otra vez, y hallólos durmiendo: que los ojos deellos eran agrauados:

κϛʹ.

37. Καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

Lors il print auec ſoi Pierre & les deux fils de Zebedee: & commença à eſtre contriſté, & à eſtre fort angoiſſé.

38. Τότε λέγει αὐτοῖς· περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

Adonc il leur dit, Mon ame eſt ſaiſie de triſteſſe iuſques à la mort: demeurez ici, & veillez auec moi.

39. Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων· πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.

Et s'en allant vn peu plus outre, il ſe ietta en terre ſur ſa face, priāt, & diſant. Mon pere, s'il eſt poſsible, que ceſte coupe paſſe arriere de moi: toutes fois non point comme ie vueil, mais comme tu veux.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ· οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ.

Puis il vint à ſes diſciples, & les trouue dormans, & dit à Pierre, Eſt-il ainſi que vous n'ayez peu veiller vne heure auec moi?

41. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον· ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Veillez & priez, que vous n'entries en tentation: car quant à l'eſprit, il eſt prompt, mais la chair eſt foible.

42. Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξατο λέγων, πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.

Derechef il s'en alla pour la ſeconde fois, & pria, diſant, Mon Pere, s'il n'eſt poſsible que ceſte coupe paſſe arriere de moi, ſans que ie la boiue, ta volonté ſoit faite.

43. Καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.

Puis il reuint, & les trouue derechef dormans: car leurs yeux eſtoyent appeſantis.

CAP. XXVI.

37. Et aſſumpto Petro & duobus filiis Zebedæi, cœpit contriſtari & mœſtus eſſe.

And hee tooke Peter/ & the two ſonnes of Zebedeus / & began to waxe ſorowfull/ and grieuouſly troubled.

38. Tunc ait illis, Triſtis eſt anima mea uſq; ad mortem: ſuſtinete hîc, & vigilate mecum.

Then ſaide Jeſus vnto them / My ſoule is very heauie / euen vnto the death: tary yee here / and watch with me.

39. Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans & dicens, Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, veruntamē non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis.

So he went a litle further / and fell on his face/ and prayed / ſaying / O my Father/ if it bee poſſible / let this cuppe paſſe from me: neuertheleſſe / not as J will/ but as thou wilt.

40. Et venit ad diſcipulos ſuos, & invenit eos dormiētes: & dicit Petro, Sic non potuiſtis una hora vigilare mecum.

After/ he came vnto the diſciples / and found them a ſleepe / and ſaide to Peter / What? coulde ye not watch with me one houre?

41. Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.

Watch/ and pray/ that ye enter not into tentation: the ſpirit in deede is ready/ but the fleſh is weake.

42. Iterum ſecundò abiit & oravit, dicens, Pater mi, ſi non poteſt calix tranſire niſi bibam illum, fiat voluntas tua.

Againe he went awaye the ſecond tyme / & prayed/ ſaying / O my Father/ if this cup cā not paſſe away from mee/ but that J muſt drinke it / thy will be done.

43. Et venit iterum, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorum gravati.

And he came / and found them a ſleepe againe: for their eyes were heauie.

Das XXVI. Capitel.

37. Vnd nam zu ſich Petrum / vnd die zwen Söne Zebedei / vnd fieng an zu trauren vnd zu zagen.

Oc hand tog Peder / oc de tho Zebedei Sønner til ſig/ Oc begynte at bedrøffuis oc at beſſue.

38. Da ſprach Jeſus zu jnen: Meine Sele iſt betrůbet biß an den todt/ bleibet hie / vnd wachet mit mir.

Da ſagde Jheſus til dem / Min Siel er bedrøffuit indtil døden / bliffuer her / oc vaager met mig.

39. Vnnd gieng hin ein wenig / fiel nider auff ſein Angeſichte/ vnd betet/ vnnd ſprach: Mein Vater iſts můglich/ ſo gehe diſer Kelch von mir/ doch nicht wie ich will/ ſondern wie du wilt.

Oc hand gick noget lenger frem / falt ned paa ſit Anſict/ oc bad/ oc ſagde / Min Fader/ Er det mueligt/ da gaa denne Kalck fra mig / Dog icke ſom Jeg vil/ Men lige ſom du vilt.

40. Vnd er kam zu ſeinen Jüngern/ vnd fand ſie ſchlaffend/ vnd ſprach zu Petro: könnet jr denn nicht eine ſtund mit mir wachen?

Oc hand kom til ſine Diſciple / oc fant dem ſoffuendis/ oc ſagde til Peder. Kunde i da icke vaage en time met mig.

41. Wachet vnd betet/ daß jhr nicht in anfechtung fallet. Der Geiſt iſt willig/ aber das Fleiſch iſt ſchwach.

Vaager oc beder / At i icke ſkulle falde i friſtelſe Aanden er villig/ Men Legemet er ſkrøbeligt.

42. Zum andernmal gieng er aber hin / betet vnd ſprach: Mein Vater/ iſts nicht můglich / daß diſer Kelch von mir gehe/ ich trincke jhn denn/ ſo geſchehe dein wille.

Anden gong gick hand atter hen / bad / oc ſagde/ Min Fader/ Er det icke mueligt/ at denne Kalck kand gaa fra mig / Vden ieg ſkal dricke hannem / da ſke din vilie.

43. Vnnd er kam vnd fand ſie aber ſchlaffend / vnnd jhre Augen waren vol ſchlaffs.

Oc hand kom oc fand dem atter ſoffuendis / Oc deris Øyen vaare fulde aff ſøffn.

Kapitola XXVI.

37. A pogaw s ſebau Petra/ a dwa Syny Zebedeowa/ počal ſe rmautiti a teſkliw byti.

A wziawſzy Piotrá y dwu ſynow Zebedeuſzowych/ pocżal ſie ſmucić y cieſzko fráſowáć.

38. Tehdy řekl gim: Smutnák geſt Duſſe má až k ſmrti/ potrwaytež tuto a bděte ſemnau.

Tedy rzekł im Jezus/ Duſza moiá ieſt práwie ſmethna áż do śmierći/ zoſtańcie tu/ á czuycie ze mna.

39. A poodſſed malicko/ padl na twář ſwau/ modle ſe / a řka: Otče můg/ geſli možné/ nechť odegde odemne Kalich tento/ ale wſſak ne yak yá chcy/ ale yak ty chceſs.

A ſzedſzy trochę dáley / padł ná oblicże ſwoie/ modląc ſie y mowiąc / Oycże moy/ ieſli można rzecż/ niechay odeydzie odemnie kubek ten/ á wſzák że nie iáko ia chce / ále iáko ty.

40. Y přiſſel k Včedlnijkům ſwým/ a nalezl ge ani ſpij. Y řekl Petrowi: Takli gſte nemohli gediné hodiny bdijti ſemnau?

Tedy przyſzedł do vczniow / y nálazł ie ſpiące/ y rzekł Piotrowi/ Y tákże ſcie nie mogli iedne godzine czuc ze mna?

41. Bděte a modlte ſe/ abyſſte neweſſli w pokuſſenij. Duch zagiſté hotow geſt / ale Tělo nemocno.

Czuyćie y modlćie ſie/ ábyśćie nie weſzli w pokuſe: Duch ci ieſt chutki/ ále ciáło mdłe.

42. Opět podruhé odſſel / a modlil ſe/ řka: Otče můg / nemůželiť tento Kalich minauti mne/ než abych gey pil / ſtaniž ſe wůle twá.

Y záſie powtore ſzedſzy modlił ſie/ rzekąc/ Oycże moy/ ieſli nie może ten kubek odeydź odemnie áż bych go nie pił/ niech ſie dzieie wola twoiá.

43. Y přiſſel opět / a nalezl ge ani ſpij: nebo byly oči gegich obtijžený.

Nálazł ie powthore ſpiące/ ábowiem były oczy ich obciążone.

כו

44 וַשְׁבַק אֶנּוּן וֶאזַל תּוּב צַלִּי דַּתְלָת זַבְנִין וְלָהּ לְמֶלְּתָא אֶמַר׃

E laſſatigli, di nuouo ſen'andò, e fece oratione la terza volta, dicendo le medeſime parole.

45 הָידֵין אָתָא לְוָת תַּלְמִידַוְהִי וֶאמַר לְהוֹן דְּמַכוּ מֵכִיל וְאֶתְתְּנִיחוּ הָא מְטַת שָׁעְתָא וּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא מֶשְׁתְּלֵם בְּאִידַיְהוֹן דְּחַטָּיֵא׃

Poi viene à i ſuoi diſcepoli, & dice loro, Dormite hormai, & ripoſateui: ecco l'hora è vicina che il Figliuol de l'huomo è dato ne le mani de peccatori.

46 קוּמוּ נִאזַל הָא מְטָא הָו דְּמַשְׁלֵם לִי׃

Leuateui ſu, andiamo: ecco che s'auuicina colui che mi tradiſce.

47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא חַד מֶן תְּרֵעֶסְרְתָא אֶתָא וְכֶנְשָׁא עַמֵּהּ סַגִּיאָא עַם סַפְסְרֵא וְחוּטְרֵא מֶן לְוָת רַבַּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא׃

E mentre ch'egli ancor parlaua, ecco Giuda vno de dodici venne, e con lui vna gran turba con ſpade & haſte, da parte de principali Sacerdoti, e de Vecchÿ del popolo.

48 וְיָהֵב הֲוָא לְהוֹן אָתָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא וֶאמַר לְהוֹן דְּנָשֵׁק אֲנָא הוּיוּ לֵהּ אֱחוּדוּ׃

Et eſſo che lo tradiua, haueua dato loro il ſegno, dicendo, Quello che io bacierò, eſſo è, pigliatelo.

49 וּמֶחְדָא קְרַב לְוָת יֵשׁוּעַ וֶאמַר שְׁלָם רַבִּי וְנַשְּׁקֵהּ׃

Et incontinente venendoſene à IESV, diſſe, Maeſtro, Iddio ti ſalui, e baciollo.

50 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֶמַר לֵהּ עַל הִי דְּאַתִּית חַבְרִי הָידֵין אֶתְקַרְבוּ וַארְמִיו אַיְדַיְהוֹן עַד יֵשׁוּעַ וֶאחְדוּהִי׃

E IESV diſſe à lui, Amico, à che fare ſei tu venuto? Allora color s'accoſtorono, e meſſer le mani addoſſo à IESV, e preſerlo.

כו

44 וַיַּעֲזֹב אוֹתָם וַיֵּלֶךְ עוֹד וַיִּתְפַּלֵּל שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר אֶת־דָּבָר הַהוּא׃

Y dexandolos, fué otra vez, y oró, tercera vez, diziendo las miſmas palabras.

45 אָז בָּא אֶל־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁנוּ עַתָּה וְנוּחוּ הִנֵּה קָרְבָה הַשָּׁעָה וּבֶן־הָאָדָם מֻסְגָּר בִּידֵי חַטָּאִים׃

Entonces vino à ſus Diſcipulos, y dizeles, Dormid yá, y deſcanſad, heaqui hà llegado la hora, y el Hijo del hombre es entregado en manos de Peccadores.

46 קוּמוּ וְנֵלְכָה הִנֵּה קָרַב אֲשֶׁר יַסְגִּירֵנִי׃

Leuantaos, vamos: heaqui hà llegado el que me hà entregado.

47 עוֹד הוּא מְדַבֵּר וְהִנֵּה יְהוּדָה אַחַד מִן־שְׁנֵים עָשָׂר בָּא וְאִתּוֹ הֲמוֹן רַב עִם חֲרָבוֹת וּרְמָחִים מֵרָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וּמִזִּקְנֵי הָעָם׃

Y hablando aun el, heaqui Iudas, vno de los doze, vino; y con el mucha companna con eſpadas y baſtones de parte de los principes de Sacerdotes, y de los Ancianos del Pueblo.

48 וַאֲשֶׁר הִסְגִּירוֹ נָתַן לָהֶם אוֹת לֵאמֹר אֶת־אֲשֶׁר אֶשַּׁק זֶה הוּא תִּפְשׂוּהוּ׃

Y el que lo entregaua, les auia dado ſennal, diziendo, Al que yo beſare, áquel es, prendeldo.

49 וּמִיָּד נִגַּשׁ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר שָׁלוֹם לְךָ רַבִּי וַיִּשַּׁק לוֹ׃

Y luego que llegó à Ieſus, dixo, Ayas gozo, Maeſtro, y beſólo.

50 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ רֵעֶה עַל־מָה בָּאתָ אָז קָרְבוּ וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־יָדַיִם עַל־יֵשׁוּעַ וְאָחֲזוּ בוֹ׃

Y Ieſus le dixo, Amigo, a que vienes? Entonces llegaron, y echaron mano à Ieſus, y prendieronlo.

κϛʹ.

44. Καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Et les ayant laiſſés, il s'en alla derechef, & pria pour la troiſieme fois, diſant les meſmes paroles.

45. Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς· καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.

Adonc il vient à ſes diſciples, & leur dit, Dormez d'oreſenauant, & vous repoſez: voici l'heure eſt prochaine, & le Fils de l'homme s'en va eſtre liuré és mains des meſchans.

46. Ἐγείρεσθε· ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

Leuez-vous, allons: voici, celui qui me trahit s'approche.

47. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

Et comme il parloit encore, voici Iudas l'vn des douze, vint, & grande troupe auec lui, auec eſpees & baſtons, de par les principaux Sacrificateurs & les Anciens du peuple.

48. Ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.

Or celui qui le trahiſſoit, leur auoit donné vn ſignal, diſant, Celui que ie baiſerai, c'eſt lui: ſaiſiſſez-le.

49. Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, εἶπε· χαῖρε, ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

Et incontinent s'approchant de Ieſus, il lui dit, Maiſtre, bien te ſoit: & le baiſa.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Lors Ieſus lui dit, Compagnon, à que faire es-tu ici? Adonc ils s'approcherent, & ietterent les mains ſus Ieſus, & le ſaiſirent.

CAP. XXVI.

44. Et relictis illis, iterum abiit: & oravit tertiò, eundem ſermonem dicens.

So he left them and went away againe/ and praied the third time/ ſaying the ſame wordes.

45. Tunc venit ad diſcipulos ſuos, & dicit illis, Dormite iam, & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.

Then came he to his diſciples / and ſaide vnto them/ Sleepe henceforth/ and take your reſt: behold / the houre is at hand / and the Sonne of man is giuen into the hands of ſinners.

46. Surgite eamus: ecce appropinquavit qui me tradet.

Riſe / let vs go: beholde / he is at hand that betrayet me.

47. Adhuc eo loquente, ecce Iudas unus de duodecim venit, & cum eo turba multa cum gladiis & fuſtibus miſſi à principibus ſacerdotum & ſenioribus populi.

And while he yet ſpake / lo/ Judas/ one of the twelue / came / an with him a great multitude with ſwordes and ſtaues / from the high Prieſts and Elders of the people.

48. Qui autem tradidit eum, dedit illis ſignum, dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt: tenete eũ.

Nowe he that betrayed him / had giuen them a token/ ſaying/ Whomſoeuer J ſhall kiſſe / that is he / lay holde on him.

49 Et confeſtim accedens ad Ieſum, dixit, Ave rabbi. Et oſculatus eſt eum.

And foorth with hee came to Jeſus and ſaide/ God ſaue thee/ Maſter/ and kiſſed him.

50. Dixitque illi Ieſus, Amice, ad quid veniſti? Tunc acceſſerunt, & manus iniecerunt in Ieſum: & tenuerunt eum.

Then Jeſus ſaide vnto him / Friende / wherefore art thou come? Then came they/ and laide hands on Jeſus/ and tooke him.

Das XXVI. Capitel.

44. Vnd er lieſz ſie / vnd gieng abermal hin / vnd betet zum dritten mal/ vnd redet dieſelbigen wort.

Oc hand loed dem bliffue/ oc gick atter hen/ oc bad tredie gong / oc talede de ſamme ord.

45. Da kam er zu ſeinen Jüngern/ vnd ſprach zu jnen: Ach wolt jr nun ſchlaffen vnd ruhen: Sihe / die ſtund iſt hie / daſz des Menſchen Son inn der Sünder hende überantworttet wirdt.

Da kom hand til ſine Diſciple / oc ſagde til dem/ Ah / ville i nu ſoffue oc huile eder? See / ſtunden er kommen/ at Menniſkens Søn ſkal antuordis i Synderis hender.

46. Stehet auff / laſt vns gehen / Sihe/ er iſt da/ der mich verräth.

Staar op / lader oſſ gaa/ See / hand er der / ſom mig foraader.

47. Vnd als er noch redet / Sihe/ da kam Judas der zwölffen einer/ vnd mit jhm eine groſſe Schar mit Schwerten vnd mit Stangen / von den Hohenprieſtern vnd Elteſten des Volcks.

Oc ſom hand end talede / See / da kom Judas en aff de Tolff / oc en ſtor Skare met hannem / met Suerd oc met Stenger / fra de Ypperſte Preſter oc de Eldſte faar Folcket.

48. Vnd der Verrähter hatte jhnen ein Zeichen gegeben / vnnd geſagt: Welchen ich küſſen werde / der iſts/ den greiffet.

Oc Forrederen haffde giffuit dem it Tegen oc ſagde/ Huilcken ſom ieg kyſſer / den er det / griber hannem.

49. Vnnd als bald trat er zu Jeſu / vnd ſprach: Gegrüſſet ſeyſt du Rabbi/ vnd küſſet jhn.

Oc hand traadde ſtrax frem til Jheſum / oc ſagde/ Hel vere dig Rabbi / oc kyſte hannem.

50. Jeſus aber ſprach zu jm: Mein Freund / warumb biſt du kommen? Da tratten ſie hinzu / vnd legten die hende an Jeſum / vnd griffen jhn.

Jheſus ſagde til hannem / Min Ven/ Huor faare eſt du kommen? Da traadde de frem / oc lagde hender paa hannem / oc grebe hannem.

Kapitola XXVI.

44. Tehdy nechaw gjch / opět odſſel/ a modlil ſe po třetij/ tauž řeč řijkage.

A opuściwßy ie powtore odßedł / y trzeci raz ſie modlił tyż ſłowa mowiac.

45. Potom přiſſel k Včedlnijkům ſwým/ a řekl gim: Spětež giž/ a odpočiňte: hle přiblijžila ſe hodina/ a Syn Člowěka zrazen bude w ruce hřijſſných.

Tedy przßedł do vczniow ſwoich/ y rzekł im / Już teraz ſpicie y od poczywaycie/ oto przybliżyła ſie godzina/ a Syn człowieczy będzie wydan w rece grzeßnikow.

46. Wſtaňtež/ poďme: ay přibližuge ſe ten kterýž mne zradij.

Wſtańcie/ podźmy / oto bliſko ieſt ten ktory mie wyda.

47. A když on geſſtě mluwil/ Hle Gidáſs geden ze Dwanácti přiſſel/ a s nim záſtup mnohý s Meči a s kygmi / poſláni gſauce od Knijžat Kněžſkých a Starſſých lidu.

A gdy ieſzcze mowił / oto Judaß ieden ze dwunaſcie przyßedł/ z nim wielki poczet ludzi z mieczmi y z kiymi/ od Kſiążąth kaplanſkich y ſtárßych ludu.

48. A ten kterýž gey byl zradil dal gim znamenij / řka: Kohožkoli polijbijm / ten geſt: držtež gey.

A ten ktory go wydał / dał im był znák/ mowiac / Kogobych ia całował/ tenci ieſt/ poimaycie go.

49. A hned přiſtaupiw k Gežijſſowi/ řekl: Zdráw buď Miſtře: a polijbil gey.

Y wnet przyſtapiwßy ku Jezuſowi/ rzekł/ Radź pozdrowion Miſtrzu/ y pocałował go.

50. Y řekl gemu Gežijš: Přijteli/ nač gſy přiſſel? Tehdy přiſtaupili a Ruce wložili na Gežijſſe/ a yali gey.

A Jezus rzekł mu / Towárzyßu po coś przyßedł? Tedy przyſtapiwßy/ wrzucili rece ná Jezuſá/ y poimáli go.

כו

51 וְהָא חַד מֶן הָנוּן דְּעַם יֶשׁוּעַ אַושֶׁט אִידֶהּ וַשְׁמַט סַפְסְרָא וּמַחְיֵהּ לְעַבְדֵהּ דְּרַב כָּהֲנֵא שַׁקְלָהּ אֶדְנֵהּ׃

Et ecco, vn di quelli che erano con I E S V, *ſteſa la mano, tirò fuore il ſuo coltello, e percoſſe il ſeruitor del Principe de ſacerdoti, e tagliolli l'orecchia.*

52 הָידֵין אָמַר לֵהּ יֶשׁוּעַ אַהְפֵּךְ סַפְסְרָא לְדוּכְתָהּ כֻּלְּהוֹן גֵּיר הָנוּן דְּנֶסְבוּ ס סַיְפָא בְּסַיְפָא נְמוּתוּן׃

Allor I E S V *gli dice, Rimetti il tuo coltello al ſuo luogo: percioche tutti quelli che pigliaranno il coltello, periranno di coltello.*

53 אַו סָבַר אַנְתְּ דְּלָא מֶשְׁכַּח אֶנָא דְּאֶבְעֵא מֶן אָבִי וַיְקִים לִי הָשָׁא יַתִּיר תַּרְתַּעֶסְרֵא לֶגְיוֹנִין דְּמַלְאַכֵא׃

Penſi tu che io non poſſi hora pregar mio Padre, ch'egli mi dia piu di dodici legioni d'Angeli?

54 אֵיכַנָא הָכִיל נֶתְמַלּוֹן כְּתָבֵא דְּהָכַנָא וָלֵא דְּנֶהְוֵא׃

Come dunque s'adempieranno le Scritture lequali dicono, che biſogna che coſi ſi faccia?

55 בְּהִי שָׁעְתָא אֶמַר יֶשׁוּעַ לְכֶנְשֵׁא אַיְךְ דְּעַל גַּיָּסָא נְפַקְתּוּן בְּסַפְסְרֵא וּב וּבְחוּטְרֵא דְּתֶאחְדוּנָנִי כֻּל יוֹם לְוָתְכוּן בְּהַיְכְלָא יָתֶב הֲוִית וּמַלֵּף וְלָא אַחֶדְתּוּנָנִי׃

In quell'hora I E S V *diſſe à le turbe, Voi ſete vſciti con ſpade & haſte, non altrimenti che contra vn ladrone, per pigliarmi. Ogni giorno vi ſedeuo appreſſo, inſegnando nel tempio, e non m'hauete mai preſo.*

56 הָדָא דֵין דַּהֲוָת דְּנֶתְמַלּוֹן כְּתָבֵא דִּנְבִיֵא הָידֵין תַּלְמִידֵא כֻּלְּהוֹן שַׁבְקוּהי וַעֲרַקוּ׃

Ma tutto queſto è auuenuto accioche s'adempieſſeno le Scritture de Profeti Allor tutti i diſcepoli lo laſſorono, e fuggironſi.

57 וְהָנוּן דַּאֲחַדוּהי לְיֶשׁוּעַ אוֹבְלוּהי לְוָת קַיָּפָא רַב כָּהֲנֵא אַיְכָא דְּסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא כְּנִישִׁין הֲווֹ׃

E coloro hauendo preſo I E S V, *lo menorono à Caifa Principe de ſacerdoti, là doue gli Scribi e i Vecchij s'erano congregati.*

כו

51 וְהִנֵּה אֶחָד מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר הָיוּ אֶת־יֵשׁוּעַ שָׁלַח אֶת־יָדוֹ וַיָּרֶק אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּךְ אֶת־עֶבֶד כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּכְרֹת אֶת־אָזְנוֹ׃

Y heaqui vno de los que eſtauan con Ieſus, eſtendiendo la mano ſacó ſu eſpada, y hiriendo à vn ſieruo del Pontifice, quitole vna oreja.

52 אָז אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ הָשֵׁב אֶת־חַרְבְּךָ אֶל־מְקוֹמָהּ כִּי כָּל־אֲשֶׁר יִקְחוּ אֶת־חֶרֶב בְּחֶרֶב יָמוּתוּ׃

Entonces Ieſus le dize, Buelue tu eſpada à ſu lugar: porque todos losque tomáren eſpada, à eſpada morirán.

53 אוֹ תַחְשׁוֹב כִּי לֹא אוּכַל עַתָּה לִשְׁאוֹל מֵאָבִי לְהָקֵם לִי יוֹתֵר מִשְׁנַיִם עָשָׂר לִגְיוֹנֵי מַלְאָכִים׃

O pienſas que no puedo aora orar à mi Padre, y el me daria mas de doze legiones de Angeles?

54 וְאֵיךְ יִמָּלְאוּן הַכְּתָבִים כִּי כֵן יִצְטָרֵךְ לְהֵעָשׂוֹת׃

Como pues ſe cumplirian las Eſcripturas de que anſi conuiene que ſea hecho?

55 וּבָהּ בְּשָׁעָה אָמַר יֵשׁוּעַ לַכִּיתּוֹת כַּאֲשֶׁר אֶל־פָּרִיץ יְצָאתֶם בַּחֲרָבוֹת וּרְמָחִים לִתְפּוֹשׂ אוֹתִי בְּכָל־יוֹם עִמָּכֶם יָשַׁבְתִּי מְלַמֵּד בַּהֵיכָל וְלֹא אֲחַזְתֶּם אוֹתִי׃

En aquella hora dixo Ieſus à las Compannas, como à ladron aueys ſalido con eſpadas y con baſtones à prenderme: cada dia me ſentaua con voſotros enſennando en el Templo, y no me prendiſtes.

56 וְכָל־זֹאת הָיְתָה אֲשֶׁר יִמָּלְאוּ מִכְתְּבֵי הַנְּבִיאִים אָז תַּלְמִידָיו כֻּלָּם עֲזָבוּהוּ וַיִּבְרָחוּ׃

Mas todo eſto ſe haze paraque ſe cunplan las Eſcriptutas de los prophetas. Entonces todos los Diſcipulos huyeron dexandolo.

57 וְהֵמָּה אָחֲזוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיּוֹלִיכוּ אֶל־קַיָּפָא כֹּהֵן גָּדוֹל אֲשֶׁר שָׁם הַסּוֹפְרִים וְהַזְּקֵנִים נֶאֱסָפוּ׃

Y ellos, prendido Ieſus, truxeronlo à Caiphas Pontifice, donde los Eſcribas y los Ancianos eſtauan juntos.

κϛʹ.

51. Καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

Et voici, vn de ceux qui eſtoyent auec Ieſus, auançant la main tira ſon eſpee, & en frapa le ſeruiteur du ſouuerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille.

52. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται.

Lors Ieſus lui dit, Remets ton eſpee en ſon lieu: car tous ceux qui auront prins l'eſpee, periront par l'eſpee.

53. Ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων;

Penſes-tu que ie ne puiſſe maintenant prier mon Pere, qui me bailleroit préſentement plus de douze legions d'Anges?

54. Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι.

Comment donc ſeroyent accomplies les eſcritures, qui diſent qu'il faut qu'ainſi ſoit fait?

55. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

A ce meſme inſtant Ieſus dit aux troupes, Vous eſtes ſortis auec eſpees & baſtons, comme apres vn bringand, pour me prendre: tous les iours i'eſtoye aſsis entre vous enſeignant au temple, & vous ne m'auez point ſaiſi.

56. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν, ἔφυγον.

Mais tout ceci eſt aduenu, afin que les eſcritures des Prophetes ſoyent accomplies. Adonc tous les diſciples l'abandonnerent, & s'en fuirent.

57. Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.

Mais ceux qui auoyent ſaiſi Ieſus, l'amenerent à Caiphe le ſouuerain Sacrificateur, où les Scribes & les Anciens eſtoyent aſſemblés.

CAP. XXVI.

51. Et ecce unus ex his qui erant cum Ieſu, extendens manum, exemit gladium ſuum: & percutiens ſervum principis ſacerdotum, amputavit auriculam eius.

And beholde/ one of them which were with Jeſus/ ſtretched out his hande / and drewe his ſworde / and ſtrooke a ſeruant of the high Prieſt/ and ſmote of his eare.

52. Tunc ait illi Ieſus, Converte gladium tuum in locũ ſuum, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Then ſayde Jeſus vnto him / Put vp thy ſworde into his place: for all that take the ſworde / ſhall periſh with the ſworde.

53. An putas quia non poſſum rogare patrem meum: & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones angelorum?

Eytherthinkeſt thou/that J can not now pray to my Father / and he will giue me mo thẽ twelue legions of Angels?

54. Quomodo ergo implebuntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri?

Howe then ſhould the Scriptures be fulfilled/which ſay/that it muſt be ſo?

55. In illa hora dixit Ieſus turbis, Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus cõprehendere me: quotidie apud vos ſedebam docens in templo: & non me tenuiſtis.

The ſame houre ſaide Jeſus to the multitude/Ye be come out as it were againſt a thiefe / with ſwords and ſtaues/to take me: J ſate daily teaching in the Temple among you / and ye tooke me not.

56. Hoc autem totum factum eſt, ut adimplerentur ſcripturæ prophetarũ. Tunc diſcipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

But al this was done / that yͤ Scriptures of the Prophets might be fulfilled. Then all the diſciples forſooke him/ and fled.

57. At illi tenentes Ieſum, duxerunt ad Caipham principem ſacerdotum, ubi Scribæ & ſeniores convenerant.

And they tooke Jeſus / and led him to Caiphas yͤ hie Prieſt / where yͤ Scribes and the Elders were aſſembled.

Das XXVI. Capitel.

51. Vnnd ſihe/ einer auß denen/ die mit Jeſu waren/ recket die hand auß/ vnnd zoch ſein Schwerdt auß/ vnnd ſchlug deß Hohenprieſters Knecht/ vnd hieb jm ein Ohr ab.

Oc ſee/ En aff dem / ſom vaare met Jheſu / rackte haanden vth / oc drog ſit Suerd vd/ oc ſlo den ypperſte Preſtis Suend/ oc hug it Øre aff hannem.

52. Da ſprach Jeſus zu jm: Stecke dein Schwerdt an ſeinen ort / denn wer das Schwerdt nimbt/ der ſoll durchs Schwerdt vmbkommen.

Da ſagde Jheſus til hannem / Stick dit Suerd i ſin ſted / Thi huo ſom tager Suerdet/ hand ſkal omkomme met Suerd.

53. Oder meineſt du / daß ich nicht koͤndte meinen Vater bitten / daß er mir zuſchickte mehr denn zwoͤlff Legion Engel?

Eller ment du / at ieg icke kunde bede min Fader/ at hand tilſtickede mig mere en tolff Skock Engle?

54. Wie wuͤrde aber die Schrifft erfuͤllet? Es muß alſo gehn.

Men Huorlunde ſkulde Scrifften fuldkommis? Det ſkal alt ſaa gaa til.

55. Zu der ſtunde ſprach Jeſus zu der Scharen: Jr ſeydt außgangen/ als zu einem Moͤrder/ mit Schwerdten vnd mit Stangen/ mich zu fahen/ bin ich doch taͤglich geſeſſen bey euch/ vnd habe gelehret im Tempel/ vnd jr habt mich nicht gegriffen?

Paa den tid / ſagde Jheſus til Skaren / J ere vdgongne / lige ſom til en Røffuere / met Suerd oc me Stenger / at tage fat paa mig / Haffuer ieg dog daglige ſidet hoſſ eder/ oc haffuer lært i Templen / oc i grebe mig icke.

56. Aber das iſt alles geſchehen/ daß erfuͤllet wuͤrden die Schrifft der Prophetẽ. Da verlieſſen jn alle Juͤnger/ vnd flohen.

Men det er altſammen ſkeet / at Propheternis Scrifft ſkulde fuldkommis. Da forlode alle Diſciplene hannem / oc flyde.

57. Die aber Jeſum gegriffen hatten/ fuͤreten jn zu dem Hohenprieſter Caiphas/ dahin die Schrifftgelerten vnnd Elteſten ſich verſammlet hatten.

Men de ſom haffde grebit Jheſum/ førde hannem til den Ypperſte Preſt Caiphas / Der ſom Scrifftklogene oc de Eldſte haffde forſamlit ſig hen.

Kapitola XXVI.

51. A ay geden z těch kteřijž byli s Gežijſſem/ wztahw Ruku wytrhl Meč ſwůj/ a vdeřiw Služebnijka Knijžete Kněžſkeho/ vťal vcho geho.

A oto ieden z tych ktorzy byli z Jezuſem/ wyciągnawſzy reke/ dobył miecza ſwego / á vderzywſzy ſluge kapłaná nawyżſzego / vciął mu vcho.

52. Tehdy řekl gemu Gežijſs: Obrať Meč twůg w mijſto geho: nebo wſſyckni kteřij Meč berau/ od Meče zahynau.

Tedy mu rzekł Jezus / Obroć miecz ſwoy ná mieyſce iego/ Abowiem wſzyſcy ktherzyby miecz bráli/ mieczem poginą.

53. Zdaliž nemnijš / žebych mohl proſyti Otce mého/ a dalby mi nynij wijce nežli dwanácte hauffuow Angelůw?

Azaż mnimieſz żebym nie mogł teraz proſić oycá mego / kthory by mi ſtawił wiecey niż dwánaſcie woyſk Aniołow?

54. Ale kterak pak naplnij ſe Pijſma/ že to tak muſý býti?

Niákoż ſie mogą wypełnić piſmá? powiedáiąc iż tak ſie zſtać muśi.

55. W tu hodinu řekl Gežijſs záſtupům: Jakžto k Lotru wyſſli gſte s meči a s kygmi/ abyſſte mne yali. Wſſak na každý den ſedáwal gſem v nás w Chrámě/ a negali gſte mne.

Oney godziny mowił Jezus onemu zebrániu ludzi/ Wyſzliśćie iáko ná złodzieiá z mieczmi y z kiymi poimać mie; Siedziałem ná káżdy dzień v was vcząc w kośćiele/ á wżdyśćie mnie nie poimali.

56. Ale toto wſſecko ſtalo ſe/ aby ſe naplnila Pijſma Prorocká. Tehdy Včedlnijcy wſſyckni opuſtiwſſe Gežijſſe/ vtekli.

A to wſzytko ſie działo / áby ſie wypełniły piſmá Prorockie. Tedy vczniowie wſzyſcy opuśćiwſzy go/ zućiekáli.

57. A oni yawſſe Gežijſſe/ wedli ho k Kayffáſſowi Knijžeti Kněžſkému/ kdežto Včitelé a ſtarſſij byli ſe ſeſſli.

Y poimawſzy oni Jezuſa / przywiedli do Kaiáſzá przedniejſzego Kápłaná / gdźie ſie byli zebráli Doktorowie y ſtárſzy.

כו

58 שֶׁמְעוֹן דֵּין כֵּאפָא אָזֵל הֲוָא בָּתְרֵהּ מֶן רוּחְקָא עְדַמָא לְדַרְתֵּהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְעַל יְתֵב לְגַו עַם דַּחֲשֵׁא דְּנֶחְזֵא חַרְתָּא׃

E Pietro il ſeguiua di lontano, infin à la corte del Principe de ſacerdoti: & entrato dentro, ſi poſe à ſedere co i miniſtri per vederne la fine.

59 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין וְקַשִּׁישֵׁא וְכֻנּוּשְׁתָּא כֻּלָּהּ בָּעֵין הֲווּ עַל יֵשׁוּעַ סָהֲדֻת ד דִּימִיתוּנָיְהִי׃

Hor i principali Sacerdoti e i Vecchij, e tutto'l conſiglio cercauano falſa teſtimonianza contra IESV, per farlo morire.

60 וְלָת אֶשְׁכַּחוּ וְאֶתוֹ סַגִּיאֵא סָהֲדֵא דְּשׁוּקְרָת אַחֲרִית דֵּין קְרֶבוּ תְּרֵין׃

E non la trouauano: E quantunque vi fuſſen venuti molti falſi teſtimonij, non la trouauano: ma pur à la fine vennero due falſi teſtimonij.

61 וְאָמְרִין הָנָת אֲמַר דְּמֶשְׁכַּח אֲנָא דְּאֶשְׁרֵת הַיְכְלָא דְּאַלָהָא וְלִתְלָת יוֹמִים אֶבְנְיוּהִי׃

E diſſero, Coſtui ha detto, Io poſſo diſtruggere il tempio di Dio, e in tre di riedificarlo.

62 וְקָם רַב כָּהֲנֵא וְאֲמַר לֵהּ לָא מֶדֵם מְפַנֵּא אַנְתְּ פֶּתְגָמָת מָנָא מַסְהֲדִין עֲלַיךְ הָלֵין׃

Allor leuatoſi ſu il principi de ſacerdoti gli diſſe, Non riſpondi tu niente? Che coſa teſtificano coſtoro contra di te?

63 יֵשׁוּעַ דֵּין שַׁתִּיק הֲוָא וְעָנָא רַב כָּהֲנֵא וְאֲמַר לֵהּ מוֹמֵא אֲנָא לָךְ בְּאַלָהָא חַיָּא דְּתֵאמַר לָן אֶן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּאַלָהָת׃

Et IESV ſi taceua. Onde il Principe de ſacerdoti ripreſe à dirgli, Io ti ſcongiuro per l'Iddio viuente, che tu ci dica ſe tu ſei Chriſto Figliuol di Dio.

64 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ אָמַר אֲנָת לְכוֹן דְּמֶן הָשָׁת תֶּחְזוּנָיְהִי לְבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁת דְּיָתֵב מֶן יָמִינָא דְּחַיְלָא וְאָתֵא עַל עַנְנֵי שְׁמַיָּת׃

IESV gli dice, Tu l'hai detto: e che è piu, io vi dico, che da hora innanzi voi vedrete il Figliuol de l'huomo ſedere à la deſtra de la virtu di Dio, e venir ne le nuuole del cielo.

כו

58 וְכֵיפָה הָלַךְ אַחֲרָיו מֵרָחוֹק עַד־חֲצַר כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיָּבֹא בַיְתָה וַיֵּשֶׁב עִם הַמְשָׁרְתִים לִרְאוֹת אֶת־הַקֵּץ׃

Mas Pedro lo ſeguia de lexos haſta el patio del Pontifice: y entrado dentro, eſtauaſe ſentado con los criados, para ver el fin.

59 וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַזְּקֵנִים וְכָל־הָעֵדָה בִּקְשׁוּ עֵד שֶׁקֶר עַל־יֵשׁוּעַ לַהֲמִיתוֹ׃

Y los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y todo el ayuntamiento, buſcauan algun falſo teſtimonio contra Ieſus, para entregarlo à la muerte:

60 וְלֹא מָצְאוּ וַיִּקְרְבוּ עֵדֵי־שֶׁקֶר רַבִּים וְלֹא מָצְאוּ וְאַחֲרוֹן קָרְבוּ שְׁנֵי עֵדֵי שָׁקֶר׃

Y no hallauan: aunque muchos teſtigos falſos ſe llegauan: no hallaron. Mas à la poſtre vinieron dos teſtigos falſos.

61 וַיֹּאמְרוּ זֶה אָמַר כִּי אוּכַל לַהֲרֹס אֶת־הֵיכַל יְהֹוָה וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים לִבְנוֹת אוֹתוֹ׃

Que dixeron, Eſte dixo, Puedo derribar el Templo de Dios, y reedificarlo en tres dias.

62 וַיָּקָם כֹּהֵן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ הַאֵינְךָ תַּעֲנֶה לַאֲשֶׁר אֵלֶּה מְעִדִים עָלֶיךָ׃

Y leuantandoſe el Pontifice dixole, No reſpondes nada? Que teſtifican eſtos contra ti?

63 וְיֵשׁוּעַ שָׁתַק וַיַּעַן כֹּהֵן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַשְׁבִּיעֲךָ בֵּאלֹהֵי הַחַיִּים אֲשֶׁר תֹּאמַר לָנוּ אִם אַתָּה הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Mas Ieſus callaua. Y reſpondiendo el Pontifice, dixole, Conjurote por el Dios Biuiente, que nos digas, ſi eres tu el Chriſto hijo de Dios.

64 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אַתָּה אָמַרְתָּ וְאָכֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם מֵעַתָּה תִּרְאוּ בֶּן־הָאָדָם יוֹשֵׁב מִימִין הַגְּבוּרָה וּבָא בְּעַנְנֵי הַשָּׁמָיִם׃

Ieſus le dize, Tu lo has dicho. Y aun os digo, que deſde aora aueys de ver àl Hijo del hombre aſſentado à la dieſtra de la potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

κϛʹ.

58. Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος.

Et Pierre le ſuiuoit de loin iuſques à la cour du ſouuerain Sacrificateur: & lui entré dedans s'aſsit auec les officiers afin qu'il en viſt la fin.

59. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι.

Or les principaux Sacrificateurs, & les Anciens, & tout le conſeil cerchoyent faux teſmoignages contre Ieſus, afin qu'ils le miſſent à mort.

60. Καὶ οὐχ εὗρον· καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες.

Et n'en trouuoyent point: & combien que pluſieurs faux teſmoins fuſſent venus, ils n'en trouuerent point de propres. Mais à la fin deux faux teſmoins s'approcherent.

61. Εἶπον· οὗτος ἔφη δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.

Et dirent, Ceſtui-ci a dit, Ie puis deſfaire le temple de Dieu, & en trois iours le rebaſtir.

62. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

Adonc le ſouuerain Sacrificateur ſe leua, & lui dit, Ne reſponds-tu rien? qu'eſt-ce que teſmoinent ceux-ci à l'encontre de toi?

63. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et Ieſus ſe teut. Lors le ſouuerain Sacrificateur prenant la parole lui dit, Ie t'adiure par le Dieu viuant, que tu nous dies ſi tu es le Chriſt, le Fils de Dieu.

64. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

Ieſus lui dit, Tu l'as dit: qui plus eſt ie vous di, Ci apres vous verrez le Fils de l'homme aſsis à la dextre de la vertu de Dieu, & venant és nuees du ciel.

58. Petrus autem ſequebatur eum à longè, uſque in atrium principis ſacerdotum. & ingreſſus intrò, ſedebat cum miniſtris: ut videret finem.

And Peter followed him afarre of vnto the hie Prieſts hal/ and went in/ & ſate with the ſeruants to ſee the ende.

59. Principes autem ſacerdotum & omne concilium quærebant falſum teſtimonium contra Ieſum, ut eum morti traderent.

Now the chiefe Prieſts & the Elders/ & all the whole Counſel ſought falſe witnes againſt Jeſus/ to put him to death.

60. Et non invenerunt, cùm multi falſi teſtes acceſſiſſent. Noviſſimè autem venerunt duo falſi teſtes.

But they founde none/ and though many falſe witneſſes came/ yet found they none: but at the laſt came two falſe witneſſes.

61. Et dixerunt, Hic dixit, Poſſum deſtruere templum Dei, & poſt triduum reædificare illud.

And ſaid/ This man ſaid/ J can deſtroy the Temple of God/ and builde it in three dayes.

62. Et ſurgens princeps ſacerdotum, ait illi, Nihil reſpondes ad ea quæ iſti adverſum te teſtificantur.

Then the chiefe Prieſt aroſe/ and ſayde to him/ Anſwereſt thou nothing? What is the matter that theſe men witneſſe againſt thee?

63. Ieſus autem tacebat. Et princeps ſacerdotum ait illi, Adiuro te per Deum vivum, ut dicas nobis ſi tu es Chriſtus filius Dei.

But Jeſus helde his peace. Then the chiefe Prieſt anſwered/ and ſaid to him/ J charge thee by the liuing God/ that thou tell vs/ if thou be the Chriſt the Sonne of God.

64. Dicit illi Ieſus, Tu dixiſti, veruntamen dico vobis, àmodo videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Jeſus ſaid tho him/ Thou haſt ſaide it: neuertheles J ſay vnto you/ hereafter ſhall yee ſee the Sonne of man/ ſitting at the right hand of the power of God/ and come in the cloudes of the heauen.

58. Petrus aber folgete jhm nach von ferns/ biß inn den Pallaſt des Hohenprieſters/ vnnd gieng hinein/ vnd ſatzte ſich bey die Knechte/ auff daß er ſehe wo es hinauß wolte.

Oc Peder fulde longt effter hannem/ indtil den Ypperſte Preſtis Sal/ oc gick hen ind/ oc ſette ſig hoſſ Suennene/ paa det hand kunde ſee/ huad ende det vilde faa.

59. Die Hohenprieſter aber vnd Elteſten/ vnd der gantze Rath/ ſuchten falſche zeugniß wider Jeſum/ auff daß ſie jhn tödten.

Men det Ypperſte Preſter oc de Eldſte/ oc det gantſke Raad/ ſøcte falſk Vidniſbyrd mod Jheſum/ paa det de kunde ſla hannem ihiel.

60. Vnd funden keins. Vnd wiewol vil falſcher zeugen herzu tratten/ funden ſie doch keines. Zu letzt tratten herzu zwen falſche Zeugen.

Oc de funde inted/ Oc alligeuel at der ginge mange falſke Vidne frem/ ſaa funde de tog inted. Paa det ſiſte traadde thu falſke Vidne frem.

61. Vnnd ſprachen: Er hat geſagt: Jch kan den Tempel Gottes abbrechen/ vnd in dreyen Tagen denſelben bauen.

Oc ſagde/ Hand haffuer ſagd/ Jeg kand ned bryde Guds Tempel/ oc opbygge den i tre dage.

62. Vnd der Hoheprieſter ſtund auff/ vnnd ſprach zu jhm: Antwortteſt du nichts zu dem/ das diſe wider dich zeugen?

Oc den Ypperſte Preſt ſtod op/ oc ſagde til hannem/ Suarer du inted til det/ ſom diſſe vidne mod dig?

63. Aber Jeſus ſchweig ſtille. Vnd der Hoheprieſter antworttet vnnd ſprach zu jm: Jch beſchwere dich bey dem lebendigen Gott/ daß du vns ſageſt/ ob du ſeiſt Chriſtus der Son Gottes:

Men Jheſus tagde ſtille. Oc den Ypperſte Preſt ſuarede oc ſagde til hannem/ Jeg beſuer dig ved den leffuendis Gud/ at du ſiger oſſ/ Om du eſt Chriſtus/ Guds Søn.

64. Jeſus ſprach: Du ſageſts. Doch ſage ich euch: Von nun an wirds geſchehen/ daß jhr ſehen werdet des Menſchen Son ſitzen zur rechten der Krafft/ vnd kommen in den Wolcken des Himmels.

Jheſus ſagde/ Du ſiger det. Dog ſiger ieg eder/ Nu her effter ſkal det ſke/ at i ſkulle ſee Menniſkens Søn ſide hoſſ Krafftens høyre Haand/ oc komme i Himmelens ſkyer.

58. Ale Petr ſſel za nim zdaleka / až do Sýně Knijžete Kněžſkého. A wſſed wnitř/ ſeděl s ſlužebnijky/aby widěl konec.

A piotr ßedł zá nim z dáleká/ áż do dworu naprzedniéyßego Kápłaná/ gdzie wßedßy śiedział z ſługámi/ áby widział koniec.

59. Knijžata pak Kněžſká a wſſecka Rada hledali křiwého ſwědectwij proti Gežijſſowi/ aby gey na Smrt wydali:

A przedniéyßy Kápłani / y ſtárßy/ y wßytko zgromádzenie/ ßukáli fałßywego świádectwá przećiwko Jezuſowi/ áby go zámordowáli.

60. Y nenalezli/ ačkoli mnoho ffaleſſných ſwědkůw bylo přiſtaupilo. Naypoſléze pak přiſſli dwa křiwij ſwědkowé.

Y nie nálezli. Gdy też wiele álßywych świádkow przychodziło/ nic náydowáli / A ná koniec wyſtąpiwßy dwá fałßywi świádkowie.

61. A řekli: Tento gk řekl: Mohu zbořiti Chrám Božij/ a we třech dnech zaſe gey wyſtawěti.

Rzekli/ Then mowił / Mogę zborzyć Kośćioł Boży / á zá trzy dni zbudowáć gi.

62. A powſtaw Knijže kněžſké/ řekl gemu: Nic neodpowijdáš k těm wěcem / kteréž tito proti tobě ſwědčij?

A wſtawßy przedniéyßy kápłan/ rzekł mu / Nic nieodpowiedaß? Y coż to ieſt co ći przećiwko tobie świádczą?

63. Ale Gežijš mlčal. Knijže pak Kněžſké řeklo gemu Zaklijnám tebe ſkrze Boha žiwého/ aby nam powěděl/ gſyli ty Kryſtus Božij Syn?

Lecz Jezus milczał/ A odpowiedáiąc przedniéyßy Kapłan/ rzekł mu/ Poprzyſiegam ćię przez Bogá żywego/ ábyś nám powiedział/ ieſliś ty ieſt Kryſtus on Syn Boży?

64. Řekl gemu Gežijš: Ty gſy řekl. Ale wſſak prawijm wám/ od tohoto čaſu vzřijte Syna Cžlowěka / an ſedij na prawicy mocy Božij/ a přicházý w Oblacých Nebeſkých.

Rzekł mu Jezus / Tyś powiedział: Nád to powiedam wam Od teº czáſu vyzrycie Syná człowieczego śiedzącego ná práwicy mocy Bożey/ y przychodzącego w obłokách niebieſkich.

כו

65 הָיְדֵין רַב כָּהֲנֵא צַּרִי מָאנַוְהִי וֶאמַר הָא גַּדֵּף מָנָא מֶכִּיל מֶתְבְּעֵין לַן סָהֲדֵא הָא הָשָׁא שְׁמַעְתּוּן גּוּדָפֵהּ׃

Allor il Principe de Sacerdoti ſi ſtracciò i ſuoi veſtimenti, dicendo. Egli ha baſtemmiato, che habbiam noi piu biſogno di teſtimonij? Ecco, voi hauete hora vdito la ſua baſtemmia.

66 מָנָא צָבֵין אַנְתּוּן עֲנַו וָאמְרִין חַיָּב הוּ מַוְתָּא׃

Che vene pare? Et eſſi riſpondendo, diſſero, Egli è degno di morte.

67 הָיְדֵין רַקוּ בַּאפַּוְהִי וַמְקַפְּחִין הֲווּ לֵהּ אַחְרָנֵא דֵּין מָחִין הֲווּ לֵהּ׃

Allor eſſi gli ſputoronne là faccia, e dettogli de le guanciate, & altri de le bacchettate.

68 וָאמְרִין אֶתְנַבָּא לַן מְשִׁיחָא מָנוּ הָו דַּמְחָךְ׃

Dicendo, profetizaci Chriſto, chi è quello che t'ha battuto?

69 כֵּאפָא דֵּין יָתֵב הֲוָא לְבַר בְּדַרְתָּא וְקֶרְבַת לְוָתֵהּ אַמְתָא חֲדָא וָאמְרָא לֵהּ אַף אַנְתְּ עַם יֵשׁוּעַ הֲוַיְתְּ נָצְרָיָא׃

Hor Pietro ſi ſtaua à ſeder di fuore ne la corte, & vna ſeruente ſi gli fece innanzi, dicendoli, Tu ancora eri con IESV Galileo.

70 הוּ דֵּין כַּפַּר קְדָם כֻּלְּהוּן וֶאמַר לָא יָדַע אֶנָא מָנָא אָמְרָא אַנְתְּי׃

Et egli lo negò dinanzi à tutti, dicendo, Io non ſo quel che tu dici.

71 וְכַד נְפַק לְסִפָּת ח חֲזָתֵהּ אַחֲרִתָא וָאמְרָה לְהוּן דְּתַמָּן הֲוַו אַף הָנָא עַם יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃

Poi vſcendo à la porta, vn'altra ſeruente lo vidde, & diſſe a quelli che erano iui, Coſtui ancora era con IESV Nazareno.

72 וְתוּב כַּפַּר בְּמוּמָתָא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ לְגַבְרָא׃

Et egli di nuouo lo negò con giuramento, dicendo, Io non cognoſco queſt' huomo.

כו

65 אָז" קָרַע הַכֹּהֵן גָּדוֹל אֶת־בְּגָדָיו לֵאמֹר כִּי־גִדֵּף עַל־מָה נִצְטָרֵךְ עוֹד לְעֵדִים הִנֵּה עַתָּה שְׁמַעְתֶּם אֶת־גִּדּוּפוֹ׃

Entonces el Pontifice rompió ſus veſtidos, diziendo, Blaſphemadoha: que mas neceſsidad tenemos de teſtigos? heaqui aora aueys oydo ſu blaſphemia.

66 מָה נִרְאָה לָכֶם וְהֵמָּה עָנוּ לֵאמֹר מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Que os parece? Y reſpondiendo ellos dixeron, Culpado es de muerte.

67 אָז" יָרֹק יָרְקוּ בְּפָנָיו וַיַּכֻּהוּ בְּאֶגְרֹף וּקְצָתָם שָׁלְחוּ אֶת־יְדֵיהֶם בְּאַפּוֹ׃

Entonces le eſcupieron en ſu roſtro, y dieronle de bofetadas, y otros lo herian de palmadas.

68 לֵאמֹר הִנָּבֵא לָנוּ הַמָּשִׁיחַ מִי" זֶהוּ אֲשֶׁר הִכָּה אֹתָךְ׃

Diciendo, Prophetizanos, ò Chriſto, quien es el que te há herido.

69 וְכֵיפָה בַּחוּץ יֹשֵׁב בֶּחָצֵר וַתִּגַּשׁ אֵלָיו שִׁפְחָה אַחַת לֵאמֹר וְאַתְּ הָיִיתָ עִם יֵשׁוּעַ הַגְּלִילִי׃

Y Pedro eſtaua ſentado fuera en el patio: Y llegóſe à el vna criada diziendo, Y tu con Ieſus el Galileo eſtauas.

70 וְהוּא כִחֵשׁ לְעֵינֵי כֻּלָּם לֵאמֹר לֹא יָדַעְתִּי מָה תֹּאמֵרִי׃

Mas el negó delante de todos diciendo, No ſé loque dizes.

71 וַיֵּצֵא הַפֶּתְחָה וַתִּרְאֵהוּ אַחֶרֶת וַתֹּאמֶר לַאֲשֶׁר הָיוּ שָׁם גַּם זֶה הָיָה אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃

Y ſaliendo à la puerta, vidolo otra, y dixo à losque eſtauan alli: Tambien eſte eſtauà con Ieſus Nazareno.

72 וְגַם בַּפַּעַם הַזֹּאת כִּחֵשׁ בִּשְׁבוּעָה כִּי־לֹא יָדַעְתִּי אֶת־הָאֱנוֹשׁ׃

Y negó otra vez con juramento, diziendo, No conozco à eſſe hombre.

κϛ.

65. Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων· ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν, ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.

Adonc le ſouuerain Sacrificateur deſchira ſes veſtemens, diſant, Il à blaſphemé: qu'auons-nous plus à faire de teſmoins? Voici, vous auez ouï maintenant ſon blaſpheme. Que vous en ſemble?

66. Τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον· ἔνοχος θανάτου ἐστί.

Eux reſpondans dirent, Il eſt coulpable de mort.

67. Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐῤῥάπισαν.

Adonc il lui cracherent aut viſage, & le buffeterent: & les autres lui donnoyent des coups de leur verges,

68. Λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν χριστὲ, τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

Diſans, Chriſt, prophetize-nous, qui eſt celui qui t'à frapé.

69. Ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα· καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου.

Or Pierre eſtoit aſsis dehors en la cour: & vne chambriere s'adreſſa à lui, diſant, Tu eſtois auſsi auec Ieſus le Galileen.

70. Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων· οὐκ οἶδα τί λέγεις.

Mais il le nia deuant tous, diſant, Ie ne ſai que tu dis.

71. Ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου.

Et comme il ſortoit dehors au portail, vne autre chambriere le vid: & dit à ceux qui eſtoyent là, Ceſtui-ci auſſi eſtoit auec Ieſus le Nazarien..

72. Καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ' ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.

Et derechef il le nia auec ſerment, diſant, Ie ne cognoi point ceſt homme-la.

CAP. XXVI.

65. Tunc princeps ſacerdotum ſcidit veſtimenta ſua, dicens, Blaſphemavit: quid adhuc egemus teſtibus? ecce nunc audiſtis blaſphemiã.

Then the hie Prieſt rent his clothes/ ſaying/ he had blaſphemed: what haue we any more neede of witneſſes? beholde/ now ye haue heard his blaſphemie.

66. Quid vobis videtur? At illi reſpondentes dixerunt, Reus eſt mortis.

What thinke ye? They anſwered/ & ſaid. He ys worthy to dye.

67. Tunc expuerunt in faciem eius: & colaphis eum ceciderunt, alii autem palmas in faciem eius dederũt.

Then ſpade they in his face/ & buffeted him: and other ſmote him with their roddes.

68. Dicentes, Prophetiza nobis Chriſte: quis eſt qui te percuſſit?

Saying/ Prophecie to vs/ O Chriſt/ Who is the that ſmote thee?

69. Petrus verò ſedebat foris in atrio: & acceſſit ad eum una ancilla, dicens, Et tu cũ Ieſu Galilæo eras.

Peter ſate without in the hall: and a maide came tho him/ ſaying/ Thou alſo waſt with Jeſus of Galile.

70. At ille negavit coram omnibus, dicens, Neſcio quid dicis.

But he denied before them all/ ſaying/ I wot not what thou ſaieſt.

71. Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla: & ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Ieſu Nazareno.

And when hee went out into the porche/ an other maide ſawe him/ and ſaid vnto them that were there/ This man was alſo with Jeſus of Nazaret.

72. Et iterum negavit cum iuramento, Quia non novi hominem.

And againe he denied with an othe/ ſaying/ I know not the man.

Das XXVI. Capitel.

65. Da zureiß der Hohepriester ſeine Kleider/ vnd ſprach: Er hat Gott geleſtert/ was dürffen wir weitter zeugniß? Sihe/ jetzt habt jr ſeine Gottslesterung gehöret.

Da ſønder reff den Ypperſte Preſt ſine Klæder/ oc ſagde/ Hand beſpaattede Gud/ Huad haffue wi lenger vidniſbyrd behoff? See/ nu haffue i hørt hans Guds beſpaadelſe.

66. Was dünckt euch? Sie antworten/ vnd ſprachen: Er iſt des todes ſchuldig.

Huad tøckis eder? De ſuarede oc ſagde/ Hand er ſkyldig at dø.

67. Da ſpeieten ſie auß in ſein Angeſichte/ vnd ſchlugen jn mit Feuſten. Etliche aber ſchlugen jhn ins Angeſicht.

Da ſpøtte de vdi hans Anſict/ oc ſloge hannem met knytte neffue/ Oc nogle ſloge hannem/ i Anſictt.

68. Vnd ſprachen: Weiſſage vns Chriſte/ wer iſts der dich ſchlug?

Oc ſagde/ Spaa oſſ Chriſte/ huo er den/ der dig ſlo?

69. Petrus aber ſaß drauſſen im Pallaſt/ Vnnd es tratt zu jhm eine Magd/ vnd ſprach: Vnd du wareſt auch mit dem Jeſu auß Galilea.

Men Peder ſad der vden faare i Saalen/ Oc der traadde en Pige til hannem oc ſagde/ Oc du haffuer oc ſaa verit met Jheſu aff Galilea.

70. Er leugnet aber fur jnen allen/ vnnd ſprach: Jch weiß nicht was du ſageſt.

Da nectede hand det faar dem alle/ oc ſagde/ Jeg ved icke huad du ſiger.

71. Als er aber zur Thür hinauß gieng/ ſahe jn ein andere/ vnd ſprach zu denen/ die da waren: Dieſer war auch mit dem Jeſu von Nazareth.

Oc ſom hand gick hen vd at dørren/ da ſaa en anden hannem/ oc ſagde til dem/ ſom der vaare. Denne vaar ocſaa met Jheſu aff Nazareth.

72. Vnd er leugnet abermal/ vnd ſchwur dazu: Jch kenne des Menſchen nicht.

Oc hand nectede acter/ oc ſoer der til/ Jeg kender icke det Menniſke.

Kapitola XXVI.

65. Tehdy Knijže Kněžſké roztrhl Raucho ſwé/ řka: Rauhal ſe geſt/ což geſſtě potřebugem ſwědkuow? ay nynij gſte ſlyſſeli rauhánij.

Thedy przednieyſzy Kápłan rozdárł odzienie ſwoie/ mowiąc/ Bluźnił/ Coż dáley potrzebuiemy świádkow? Otośćie teraz ſłyſzeli bluźnierſtwo iego.

66. Co ſe wám zdá? A oni odpowěděwſſe řekli: Hoden geſt Smrti.

Y coż ſie wam zda? A oni odpowiedáiąc rzekli/ Winien ieſt śmierci.

67. Tehdy plwali na Twář geho/ a záſſygky dáwali gemu. Ginij pak poličkowali gey.

Thedy plwáli na oblicze iego/ y policzkowáli go/ á drudzy go kiymi bili.

68. Ržijkagijce: Hádey nám Kryſte/ kdo geſt ten/ kterýž tebe vdeřil?

Mowiąc/ Prorokuy nam Kryſtuśie/ kto ieſt ktory ćię vderzył.

69. Ale Petř ſeděl wně w ſýni. Y přiſtaupila k němu gedna Děwka/ řkaucy: Y tys Gežijſſem Galilegſkým byl gſy.

A Piotr śiedźiał zewnątrz we dworze/ Y przyſtąpiłá k niemu iedná ſłużebnicá mowiąc/ Y tyś był z Jezuſem Gálileyſkim.

70. Tehdy on zapřel předewſſemi/ řka: Newijm co prawijš.

Y záprzał ſie on przed wſzytkimi rzekąc/ Nie wiem co mowiſz.

71. A když wycházel ze dweřij/ vzřela gey giná Děwka/ y řekla těm kteřijž tu byli: Y tento byl s Gežijſſem Nazarěthſkým.

A gdy on wyſzedł do śieni/ vyzrzáła go druga ſłużebnicá/ y rzekła tym ktorzy tám byli/ Y ten był z Jezuſem Názáreńſkim.

72. A opět zapřel s přijſahau/ žeby neznal člowěka.

Tedy powtore záprzał ſię z przyſięgą/ Nie znam człowieká tego.

כו

73 מִן בָּתַר קַלִּיל דֵּין קְרֶבוּ הָנוּן דְּקָיְמִין וֶאֱמַרוּ לְכֵאפָא שַׁרִירָאִית אַף אַנְתְּ מֶנְהוֹן אַנְתְּ אַף מ מַמְלְלָךְ גֵּיר מַוְדַע לָךְ׃

E poco di poi s'accoſtoron quelli che ſtauano li preſenti, e diſſero à Pietro, Veramente tu ancora ſei di quelli: concioſia che la tua fauella ti fa manifeſto.

74 הָיְדֵין שָׁרִי לְמַחְרָמוּ וַלְמֵאמָא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ לְגַבְרָא וּבָהּ בְּשָׁעְתָא קְרָא תַרְנָגְלָא׃

Allora egli cominciò à maladirſi e giurate, dicendo, Io non conoſco tal huomo. E ſubbito il gallo cantò.

75 וֶאתְדְּכַר כֵּאפָא מֶלְּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ דְּאָמַר הֲוָא לֵהּ דַּקְדָם דְּנֶקְרָא תַרְנָגְלָא תְּלָת זַבְנִין תְּכַפּוּר בִּי וּנְפַק לְבַר בְּכָא מְרִירָאִית׃

Onde Pietro ſi ricordò de la parola di IESV, che gli haueua detto, Prima ch'el gallo canti, tu mi negarai tre volte. E coſi vſcitoſene fuore pianſe amaramente.

כז

1 כַּד דֵּין הֲוָא צַפְרָא מֶלְכָּא נְסַבוּ עַל יֵשׁוּעַ רַבַּי כָהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא אֵיךְ דְּנְמִיתוּנָיְהִי׃

Venuta che fu la mattina, tutti i principali Sacerdoti e i Vecchij del popolo fecero conſiglio contra IESV, per farlo morire.

2 וַאסַרוּהִי וְאוֹבְלוּהִי ו וַאשְׁלְמוּהִי לְפִילָטוּס ה הֶגְמוֹנָא׃

E legatolo il menorono, e detterlo ne le mani di Pontio Pilato preſidente.

3 הָיְדֵין יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא כַּד חֲזָא דְּאֶתְחַיַּב יֵשׁוּעַ אֶתְתְּוִי וֶאזַל אַהֲפֶךְ הָלֵין תְּלָתִין דְּכֶסְפָּא לְרַבַּי כָהֲנֵא וַלְקַשִּׁישֵׁי׃

Allora Giuda, che l'haueua tradito, vedendo ch'egli era ſtato condãnato pentitoſi, riportò i trenta argenti à i principali Sacerdoti & a i Vecchij.

4 וֶאמַר חֶטִית דְּאַשְׁלְמֵת דְּמָא זַכָּיָא הָנוּן דֵּין אֶמַרוּ לֵהּ לַן מָנָא לַן אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ׃

Dicendo, Io ho peccato, hauendo tradito il ſangue innocente. Et eſſi diſſero, Che ci importa à noi? guardaut tu.

כו

73 וְאַחַר מְעַט קָרְבוּ הָעֹמְדִים שָׁם וַיֹּאמְרוּ לְכֵיפָה בֶּאֱמֶת גַּם אַתָּה מֵהֵמָּה הוּא כִּי־לְשׁוֹנְךָ מוֹדִיעֶךָ׃

Y deſde à vn poco llegaron losque ſeruian, y dixeron à Pedro, Verdaderamente tambien tu eres deellos: porq; aun tu habla te haze manifieſto.

74 אָז הֵחֵל לְאָלוֹת לְנַפְשׁוֹ וּלְהִשָּׁבַע כִּי לֹא יָדַעְתִּי אֶת־אֱנוֹשׁ וּבְכֵהֶת קָרָא הַתַּרְנְגוֹל׃

Entonces començó à anathematizarſe, y à jurar diciendo, No cónozco eſſe hombre. Y el gallo cantó luego.

75 וַיִּזְכֹּר כֵּיפָה אֶת־דְּבַר יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אָמַר אֵלָיו כִּי בְּטֶרֶם יִקְרָא הַתַּרְנְגוֹל שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי וַיֵּצֵא לַחוּץ וַיֵּבְךְּ בִּמְרִירוּת׃

Y accordóſe Pedro de las palabras do Ieſus, que le dixo, Antes que cante el gallo me negáras tres vezes. Y ſaliendoſe fuera, lloró amargamente.

כז

1 וַיְהִי־בֹקֶר וַיִּוָּעֲצוּ וְנוֹסְדוּ יַחַד כָּל־הַכֹּהֲנִים וְזִקְנֵי הָעָם עַל־יֵשׁוּעַ לַהֲמִיתוֹ׃

Y venida la mannana entraron en conſejo todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos del pueblo contra Ieſus, para entregarlo à muerte.

2 וַיַּאַסְרוּהוּ וַיּוֹלִיכוּהוּ וַיַּסְגִּירוּהוּ לְפוֹנְטִיּוּשׁ פִּלָטוּס הַפָּקִיד׃

Y truxeronlo atado, y entregaronlo à Poncio Pilato preſidente.

3 אָז רָאָה יְהוּדָה אֲשֶׁר מְסָרוֹ כִּי נִגְזַר וַיִּנָּחֵם וַיָּשֶׁב אֶת־שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף לַכֹּהֲנִים וְלַזְּקֵנִים׃

Entonces Iudas, elque lo auia entregrado, viendo que era condenado, bolvió arrepentido las treynta pieças de plata à los principes de los Sacerdotes, y à los Ancianos.

4 לֵאמֹר חָטָאתִי בְּמָסְרִי דַם נָקִי וְהֵם אָמְרוּ מָה אֵלֵינוּ אַתָּה תִרְאֶה׃

Diziendo, Yo he peccado entregando la ſangre innocente. Mas ellos dixeron, Que ſe nos dá à noſotros? Vieras lo tu.

κς'.

73. Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ· ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.

Et vn peu apres ceux qui ſe trouuoyent là, vindrent, & dirent à Pierre, Vrayement tu es auſsi de ceux-la: car ton langage te donne à cognoiſtre.

74. Τότε ἤρξατο καταναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

Lors ils print à ſe maudire, & à iurer, diſant, Ie ne cognoi point ceſt homme-la: & incontinent le coq chanta.

75. Καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

Adonc Pierre eut ſouuenance de la parole de Ieſus, qui lui auoit dit, Deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois. Ainſi il ſortit dehors, & pleura amerement.

ΚΕΦΑΛ. κζ'.

Πρωίας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.

Puis quand le matin fut venu, tous les principaux Sacrificateurs & les Anciens du peuple tindrent conſeil contre Ieſus pour le mettre à mort.

2. Καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

A raiſon de quoi ils l'amenerent lié, & le liurerent à Ponce Pilate Gouuerneur.

3. Τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις.

Alors Iudas qui l'auoit trahi, voyant qu'il eſtoit condamné, ſe repentit, & reporta les trente pieces d'argent aux principaux Sacrificateurs; & aux Anciens:

4. Λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

Diſant, I'ai peché en trahiſſant le ſang innocẽt. Mais ils dirent, Que nous en chaut-il? tu y aduiſeras.

CAP. XXVI.

73. Et poſt puſillum acceſſerunt qui ſtabant: & dixerunt Petro, Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifeſtum te facit.

So after a while / came vnto him they that ſtood by / and ſaid vnto Peter / Surely thou art alſo one of them: for euen thy ſpeach bewrayeth thee.

74. Tunc cœpit deteſtari & iurare quia non noviſſet hominem Et continuò gallus cantavit.

Then began he to curſe him ſelfe / and to ſweare / ſaying / I know not the man. And immediately the cocke crew.

75. Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu quod dixerat, Priùs quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras, flevit amarè.

Then Peter remembred the wordes of Jeſus / which had ſaide vnto him / Before y cocke crowe / thou ſhalt deny me thriſe. So he went out / and wept bitterly.

CAP. XXVII.

MAne autem facto conſilium inierunt omnes principes ſacerdotum & ſeniores populi adverſus Ieſum, ut eum morti traderēt.

When the morning was come / all the chiefe Prieſts / and the Elders of the people tooke counſel againſt Jeſus / to put him to death.

2. Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præſidi.

And ledde him away bounde / and deliuered him vnto Pontius Pilate the gouernour.

3. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quòd damnatus eſſet: pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principibus ſacerdotum & ſenioribus.

Then when Judas which betrayed him / ſaw that he was condemned / hee repented him ſelfe / and brought againe the thirtie pieces of ſiluer to the chiefe Prieſts / and Elders.

4. Dicens, Peccavi, tradens ſanguinem iuſtum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.

Saying / I haue ſinned betraying the innocent blood. But they ſaid / what is that to vs? ſee thou to it.

Das XXVI. Capitel.

73. Vnd über ein kleine weile / tratten hinzu / die da ſtunden / vnnd ſprachen zu Petro: Warlich du biſt auch einer von denen / denn deine Sprache verräth dich.

Och en liden ſtund der effter / traadde de frem / ſom der ſtode / oc ſagde til Peder / Sandelige / du eſt oc en aff dem / Thi dit maal forraader dig.

74. Da hub er an ſich zuverfluchen vnnd ſchweren: Ich kenne des Menſchen nit. Vnnd als bald krehet der Hane.

Da begynte hand / at forbande ſig oc ſuere / Jeg kender icke det Menniſke. Och ſtrax goel Hanen.

75. Da dachte Petrus an die wort Jeſu / da er zu jm ſagte: Ehe der Hane krehen wirdt / wirſt du mich dreymal verleugnen. Vnnd gieng herauß / vnd weinet bitterlich.

Da tenckte Peder paa Jheſu ord / ſom hand ſagde til hannem / Før Hanen gal / Skalt du forſuere mig tre gonge. Oc gick hand vd / oc græd bitterlige.

Das XXVII. Capitel.

Des Morgens aber hielten alle Hoheprieſter vnnd die Elteſten des Volcks / einen Rath über Jeſum daß ſie jn tödten.

MEn om Morgenen hulde de Ypperſte Preſter oc de Eldſte faar folcket ith Raad offuer Jheſum / At de kund ſla hannem ihiel.

2. Vnd bunden jn / füreten jn hin / vnd überantwortten jhn dem Landpfleger Pontio Pilato.

Oc de bunde hannem / førden hannem hen / oc antuordede Landzherren Pontio Pilato hannem.

3. Da das ſahe Judas / der jn verrathen hatte / daß er verdampt war zum todte / gereuet es jn / vnd bracht herwider die dreiſſig Silberling den Hohen Prieſtern vnd den Elteſten.

Der Judas ſom hannem forraadde ſaa det / at hand vaar fordømt til døde / Da angrede hannem det / oc hand bar de tredive Sølff pendinge til de Ypperſte Preſter oc Eldſte igen.

4. Vnnd ſprach: Ich habe übel gethan / daß ich vnſchuldig blut verrathen habe. Sie ſprachen: Was gehet vns daß an? Da ſihe du zu.

Oc ſagde / Jeg giorde ilde / at ieg forraadde wſkyldigt Blod. De ſagde / Huad kommer det oſſ ved? See du der til.

Kapitola XXVI.

73. A po malé chwijli / přiſtaupili kteřij tu ſtáli / y řekli Petrowi: Giſtě y ty z nich gſy / nebo řeč twá známa tebe činij.

Y przyſtąpiwſzy máło potym ci ktorzy thám ſtáli / rzekli Piotrowi / Iśćieś y ty ieſt z nich / bo y mowá twoiá ciebie iáwnie ukázuie.

74. Tehdy počal klnauti a přiſahati ſe / žeby neznal člowěka. A hned Kohaut zazpijwal.

Thedy ſie począł przeklináć / mowiąc / Nie znam człowieká tego / A zárázem kur zápiał.

75. Y rozpomenul ſe Petr na ſlowo Gežijſſowo kteréž byl powěděl / Že prwé než Kohaut zazpijwá / třikrát mne zapřijſs. A wyſſed wen / plakal hořce.

Y roſpomniał Piotr ná ſłowá Jezuſowe / kthory mu był powiedział / Pierwey niż kur zápoie / trzy kroć ſie mnie záprzyſz / á wyſzedſzy precz / gorzko płákał.

Kapitola XXVII.

A Když bylo ráno / weſſla w raddu wſſecka Knijžata Kněžſká a Starſſij Lidu proti Gežiſſowi / aby gey na Smrt wydali.

A Gdy było ráno / weſzli w rádę wſzyſcy przednieyſzy kápłani / y ſtárſzy ludu przećiwko Jezuſowi / aby go zámordowáli.

2. Y přiwedli gey ſwázaného / a dali Pontſkému Pilátowi Wládaři..

Y związawſzy go / odwiedli y podáli go Poncyuſowi Piłatowi ſtároście.

3. Tehdy wida Gidáš kterýž gey byl zradil / žeby odſauzen byl / želege toho / nawrátil třidceti Střijbrných Knijžatuom Kněžſkým a Starſſým Lidu.

Tedy vyzrawſzy Judaſz ktory go był wydał iż był oſadzon / żáluiąc wrocił trzydzieśći ſrebrnikow przed nieyſzym kápłanom y ſtárſzym.

4. Řka: Zhřeſſyl gſem / zradiw Krew ſprawedliwau. A oni řekli: Co nám do toho? ty wiz.

Mowiąc / Zgrzeſzyłem wydawſzy krew niewinną / Ale oni rzekli / Coż nam do tego? ty vyzryſz.

כז

5 וְשַׁדְיֵהּ כֶּסְפֵּה ב בְּהַיכְּלָא וְשַׁנִּי וְאֶזַל חֲנַק נַפְשֵׁהּ׃

Et egli gittati gli argenti nel tempio ſi partì, & andato ſene, ſi ſtrangolo.

6 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין שְׁקַלוּהִי לְכֶסְפָּא וְאָמְרוּ לָא שַׁלִּיט דְּנַרְמְיוּהִי בֵּית קוּרְבָּנָא מֶטּוּל דְּטִימַי דְּמָא הוּ׃

I principali Sacerdoti hauendo preſi gli argenti, diſſero, Ei non è lecito mettergli nel corbana, per eſſer queſto, prezzo di ſangue.

7 וְנַסְבוּ מֶלְכָּא וּזְבַנוּ בֵּה אֲגוּרְסֵהּ דְּפַחָרָא לְבֵית קְבוּרָא דְּאַכְסְנָיֵא׃

E fatto ſopra cio conſiglio, comprorono con eſſi il campo d'vn Vaſaro, per ſepoltura de foreſtieri.

8 מֶטּוּל הָנָא אֶתְקְרִי אֲגוּרְסָא הָו קְרִיתָא דְּדְמָא עַדְמָא לְיַוְמָנָא׃

Per queſta cagione quel campo è ſtato chiamato inſin al dì d'hoggi, Il campo del ſangue.

9 הָידֵין אֶתְמְלִי מֶדֶּם דְּאֶתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא דְּאָמַר דְּנַסְבֵית תְּלָתִין דְּכֶסְפָּא דְּמַוהִי דְּיַקִּירָא דְּקַצּוּ מֶן בְּנַי יִסְרָיֵל׃

Allor s'adempiè quello che era ſtato detto per il Profeta (Ieremia) che dice, E preſero i trenta argenti, il prezzo di colui che è ſtato apprezzato, il qual, quei che ſono de ſigliuoli d'Iſrael, hanno pregiato.

10 וִיהַבֵת אֶנוּן לַאֲגוּרְסֵה דְּפַחָרָא אַיְךְ דְּפַקֶּד לִי מָרְיָא׃

Et hannogli dati per comprare il campo d'vn Vaſaro, ſi come il Signor m'haueua ordinato.

11 הוּ דֵּין יֵשׁוּע קָם קְדָם הֶגְמוּנָא וְשַׁאְלֵהּ הֶגְמוּנָא וְאָמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא אָמַר לֵהּ יֵשׁוּע אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃

Hor IESV ſtaua dinanzi al Preſidente, e il Preſidente gli domandò, dicendo, Sei tu il Re de Giudei? E IESV gli diſſe, Tu lo dici.

כז

5 וַיַּשְׁלֵךְ אֶת־הַכְּסָפִים אֶל־הַהֵיכָל וַיִּפֶן וַיֵּלֶךְ וַיֵּחָנַק׃

Y arrojando las pieças de plata àl Templo, partióſe, y fué, y ahorcoſe.

6 וְהַכֹּהֲנִים לָקְחוּ אֶת־הַכְּסָפִים לֵאמֹר לֹא שָׁוֶה לְהַשְׁלִיךְ אוֹתָם אֶל־בֵּית קָרְבָּן כִּי שְׂכַר־דָּמִים הוּא׃

Y los principes de los Sacerdotes, tomando las pieças de plata, dixeron, No es licito echarlas en el arca de la limoſna, porque es precio de ſangre.

7 וַיִּוָּעֲצוּ עֵצָה וַיִּקְנוּ בָהֶם אֶת־חֶלְקַת הַיּוֹצֵר לִקְבוּרַת הַגֵּרִים׃

Mas, auido conſejo, compraron de ellas el campo del Ollero, por ſepultura para los eſtrangeros.

8 וְעַל־כֵּן נִקְרְאָה הַחֶלְקָה הַהִיא חֶלְקַת דָּם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

Por loqual fué llamado aquel campo Haceldema Campo de ſangre haſta el dia de oy.

9 אָז נִמְלָא אֲשֶׁר נֶאֱמַר (בִּזְכַרְיָהוּ) הַנָּבִיא לֵאמֹר וַיִּקְחוּ שְׁלֹשִׁים הַכֶּסֶף אֶדֶר הַיְקָר אֲשֶׁר יָקַרְתִּי מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Entonces ſe cumplió loque fué dicho por el propheta (Ieremias) que dixo, Y tomarõ las treynta pieças de plata, precio apreciado, que fué apreciado por los hijos de Iſrael.

10 וַיִּתְּנוּ אוֹתָם לְחֶלְקַת הַיּוֹצֵר כַּאֲשֶׁר צִוַּנִי יְהוָה׃

Y dieronlas para el campo del Ollero, como me ordenó el Sennor.

11 וְיֵשׁוּעַ עָמַד לִפְנֵי הַפָּקִיד וַיִּשְׁאַל לוֹ הַפָּקִיד לֵאמֹר הַאַתָּה מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים הוּא וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ אַתָּה אוֹמֵר׃

Y Ieſus eſtuuo delante del Preſidente: y el Preſidente le preguntó diziendo, Eres tu el Rey de los Iudios? Y Ieſus le dixo, Tu lo dizes.

κζ.

5. Καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

Adonc apres auoir ietté les pieces d'argent dedans le temple, il ſe retira, & s'en alla, & s'eſtrangla.

6. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

Et les principaux Sacrificateurs ayans prins les pieces d'argent, dirent, Il n'eſt, pas loiuble de les mettre au threſor: car c'eſt prix de ſang.

7. Συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

Et apres qu'ils eurent prins conſeil, ils en achetererent le champ d'vn potier, pour la ſepulture des eſtrangers.

8. Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον.

Et pour ceſte cauſe ce champ-la à eſté appelé iuſques à ce iourd'hui, Le champ de ſang.

9. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ (ἱερεμίου) τοῦ προφήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα τὰ ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ.

Lors fut accompli ce dont auoit eſté parlé par (Ieremie) le Prophete, diſant, Et ils ont prins trente pieces d'argent, le prix de celui qui à eſté apprecié, lequel ceux d'entre les enfans d'Iſrael ont apprecié.

10. Καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.

Et les ont bailees pour acheter le champ d'vn potier, ſelon ce que le Seigneur m'auoit ordonné.

11. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.

Or Ieſus fut preſenté deuant le Gouuerneur, & le Gouuerneur l'interrogua, diſant, Es-tu le roy des Iuifs? Ieſus lui dit, Tu le dis.

CAP. XXVII.

5. Et proiectis argenteis in templo, receſſit: & abiens, laqueo ſe ſuſpendit.

And when hee had caſt downe the ſiluer pieces in the Temple/ he departed/ & went/ and hanged him ſelfe.

6. Principes autem ſacerdotum acceptis argenteis, dixerunt, Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium ſanguinis eſt.

And the chiefe Prieſtes tooke the ſiluer pieces / and ſaid / It is not lawfull for vs to put them into the treaſure/ becauſe it is the price of blood.

7. Conſilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli, in ſepulturam peregrinorũ.

And then tooke counſell / and bought with them a potters field/ for the buriall of ſtrangers.

8. Propter hoc vocatus eſt ager ille, Haceldama, hoc eſt, ager ſanguinis, uſque in hodiernum diem.

Wherefore that fielde is called / The field of blood/ vntill this day.

9. Tunc impletũ eſt quod dictũ eſt per (Ieremiam) prophetam, dicentem, Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati quem appretiaverunt à filiis Iſraël.

(Then was fulfilled that which was ſpoken by (Jeremias) the Prophet / ſaying/ And they tooke thirtie ſiluer pieces the price of him that was valued / whome they of the children of Jſrael valued.

10. Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.

And they gaue them for the potters field/ as the Lord appointed me.)

11. Ieſus autem ſtetit ante præſidem, & interrogavit eum præſes, dicens, Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Ieſus, Tu dicis.

And Jeſus ſtoode before the gouernour/ and the gouernour aſked him/ ſaying/ Art thou the King of the Jewes? Jeſus ſaid vnto him / Thou ſayeſt it.

Das XXVII. Capitel.

5. Vnd er warff die Silberlinge in den Tempel / hub ſich davon / gieng hin/ vnd erhenget ſich ſelbs.

Oc hand kaſte Sølff pendingene i Tempelen/ Skyndede ſig der fra / gick bort oc hengde ſig ſelff.

6. Aber die Hohenprieſter namen die Silberlinge / vnnd ſprachen: Es taug nicht/ daß wir ſie in Gotteskaſten legen/ denn es iſt Blutgelt.

Men de Ypperſte Preſter toge Sølff pendingene/ oc ſagde / Det ſømer ſig icke at wi legge dem i Gudkiſte / Thi det er Blod pendinge.

7. Sie hielten aber einen rath/ vnd kaufften einen Töpffers acker darum̃/ zum begrebniß der Bilger.

Saa hulde de it Raad / oc købte en Pottemageris ager der faare / til ath iorde Pillegrime vdi.

8. Daher iſt derſelbige acker genennet der Blutacker/ biß auff den heutigen tag.

Der aff er den ſamme Ager kaldet Blodageren/ indtil paa denne dag.

9. Da iſt erfüllet / das geſagt iſt durch den Prophetẽ (Jeremias) da er ſpricht: Sie haben genom̃en dreiſſig Silberling / damit bezalet ward der verkauffte / welchen ſie kaufften von den kindern Jſrael.

Da er fuldkommet / der ſom talet er ved Propheten (Jeremias) der ſom hand ſiger/ De haffue taget tredive Sølffpendinge / der den ſolde bleff betalet met/ huilcken de købte aff Jſraels børn.

10. Vnd haben ſie gegeben vmb einen Töpffers acker/ als mir der HErr befohlen hat.

Oc haffue giffuit dem̃ for en Pottemageris ager Som HErren befalede mig.

11. Jeſus aber ſtund für dem Landpfleger / vnd der Landpfleger fragete jn / vnnd ſprach: Biſt du der Jüden König? Jeſus aber ſprach zu jm: Du ſageſts.

Men Jheſus ſtod faar Landzherren / Oc Landzherren ſpurde hannem at/ oc ſagde / Eſt du Jødernis Konge? Jheſus ſagde til hannem/ Du ſiger det.

Kapitola XXVII.

5. A powrhw Střijbrné w Chrámu y odſſel: a odſſed / oſydlé ſe oběſyl.

A porzuciwſzy ſrebniki w kośćiele/ odſzedł ná ſtronę/ y poſzedſzy zádawił ſie.

6. Knijžata pak Kněžſká wzawſſe penijze řekli: Neſluſſijť gich wložiti do Pokladnice/ neb mzda Krwe geſt:

A przednieyſzy káplani wziąwſzy ony ſrebrniki / mowili / Nie godzi ſie ich kłáść do ſkárbu / ábowiem ieſt zapłátá krwie.

7. A vradiwſſe ſe/ kaupili za ně pole Hrnčijřowo / ku Pohřebu Pautnijkůw.

A wſzedſzy w rádę / kupili zá nie rolą zduná ná pogrzeb gośći.

8. Protož nazwano geſt pole to Acheldemach/ to geſt / Krwe pole/ až do dne ſſnijho dne.

Dla thego oná rolá názwana ieſt Rola krwie áż do dniá dziśieyſzego.

9. Tehdy naplnilo ſe což powědijno geſt ſkrze (Jeremyaſſe) Proroka/ kterýž dí: A wzali třideceti Střijbrných mzdu nayatého/ kteréhož nayali od Synuow Jzrahelſkých.

Tedy ſie wypełniło to co ieſt powiedziano przez (Jeremiaſzá) Proroká / gdzie mowi / Y wzięli trzydzieśći ſrebrnikow zá zapłátę oſzácowánego / ktory był oſzácowan od ſynow Jzráelſkich.

10. A dali ge za pole Hrnčijřowo / yakož mi vſtanowil PAN.

Y dáli ie ná rolą zdunową/ iáko mi poſtánowił Pan.

11. Gežijš pak ſtál před Wládařem: Y otázal ho Wládař/ řka: Tyli gſy Král Židowſký? Řekl gemu Gežijš: Ty prawijš.

A Jezus ſtał przed ſtároſtą / y pytał go ſtároſtá / mowiąc / Jás ty ieſt on Krol Zydowſki? A Jezus rzekł iemu / Ty powiedaſz.

כז

12 וְכַד אָכְלִין הֲווּ קַרְצַוְהִי
רַבַּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא מֶדֶם
פֶּתְגָּמָא הוּ לָא פַּנִּי ׃

Et essendo egli accusato da i principali Sacerdoti e da i Vecchij, non rispose niente.

13 הָיְדֵין אָמַר לֵהּ פִּילַטָוס
לָא שָׁמַע אַנְתְּ כְּמָא
מַסְהֲדִין עֲלָיךְ ׃

Allor Pilato gli dice. No odi tu quante cose testificano contra di te?

14 וְלָא יַהֵב לֵהּ בְּפֶתְגָּמָא
אַף לָא בַּחְדָא מֶלְּתָא וְעַל
הָדָא אֶתְדַּמַּר טָב ׃

Ma egli non gli rispose à veruna parola, in modo che il Presidente si marauigliaua grandemente.

15 בְּכֻל עֵאדָא דֵּין מְעַד
הֲוָא הֶגְמוּנָא דְּנֶשְׁרֵא
אֲסִירָא חַד לְעַמָּא אֵינָא
דְּהֶנּוּן צָבֵין הֲווּ ׃

Hor il presidente era solito per la festa lassare al popolo vn prigione, quale essi hauessen voluto.

16 אֲסִיר הֲוָא לְהוֹן דֵּין
אֲסִירָא יְדִיעָא דְּמֶתְקְרֵא
בַּר־אַבָּא ׃

Et allora vi era vn prigione famoso, chiamato Barabba.

17 וְכַד כְּנִישִׁין אָמַר לְהוֹן
פִּילַטָוס לְמַן צָבֵין אַנְתּוּן
דְּאֶשְׁרֵא לְכוֹן לְבַר־אַבָּא
אַו לְיֵשׁוּעַ דְּמֶתְקְרֵא
מְשִׁיחָא ׃

Essendo dunque essi raunati insieme, Pilato disse loro, Qual volete voi ch'io vi lassi, Barabba, ò IESV *che si chiama Christo?*

18 יָדַע הֲוָא גֵּיר פִּילַטָוס
דְּמֶן חֶסְמָא אַשְׁלְמוּהִי ׃

Imperoche ben sapeua egli ch'essi gliel' haueuan dato ne le mani per inuidia.

19 כַּד יָתֵב דֵּין הֶגְמוּנָא
עַל בִּים דִּילֵהּ שְׁלַחַת לֵהּ
אַנְתְּתֵהּ וְאָמְרָא לֵהּ לָא
לָךְ וַלְהוּ לְזַדִּיקָא סַגִּי גֵּיר
חֶשֶׁת בְּחֶלְמַי יַוְמָנָא
מֶטֻּלָּתֵהּ ׃

E mentre ch'egli sedeua nel tribunale, la sua moglie mandò a dirgli, non voler hauer à far niente con quel giusto: perche io ho patito hoggi molto in sogno, per conto suo.

20 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין וְקַשִּׁישֵׁא
אַפִּיסוּ לְכֶנְשָׁא דְּנֶשְׁרֵא
לְהוֹן לְבַר־אַבָּא לְיֵשׁוּעַ
דֵּין דְּנַוְבְּדוּן ׃

Allora i principali Sacerdoti e i Vecchij persuasero a le turbe che domandassen Barabba, e facessen morir IESV.

כז

12 וְכַאֲשֶׁר הִלְשִׁינוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים
וְהַזְּקֵנִים אֵינֶנּוּ דָּבָר יַעֲנֶה ׃

Y siendo acusado por los principes de los Sacerdotes, y por los Ancianos, nada respondió.

13 אָז אָמַר לוֹ פִּילָטוּס הֲלֹא
תִשְׁמַע כַּמָּה עֵדוֹת יַעֲנוּ עָלֶיךָ ׃

Pilato entonces le dize, No oyes quantas cosas testifican contra ti?

14 וְלֹא עָנָה לוֹ גַּם עַל־דָּבָר
אֶחָד וַיִּתְמַהּ הַפָּקִיד מְאֹד ׃

Y no le respondió ni vna palabra, que el Presidente se marauillaua mucho.

15 וּבְיוֹם הֶחָג הוֹעִיד הַפָּקִיד
לִפְטֹר לָעָם מֵאֲסִירִים אַחַד
אֲשֶׁר רָצוּ בוֹ ׃

Y en el dia de la fiesta acostumbraua el Presidente soltar àl pueblo vn preso qual quisiessen.

16 וַיְהִי לָהֶם אָסִיר פָּרִיץ וּשְׁמוֹ
בַּר־אַבָּא ׃

Y tenia entonces vn preso famoso, que se dezia Barabbas.

17 וְכַאֲשֶׁר נֶאֶסְפוּ הֵמָּה אָמַר
לָהֶם פִּילָטוּס אֶת־מִי תִרְצוּ
וַאֲפַטֵּר לָכֶם אִם בַּר־אַבָּא אוֹ
יֵשׁוּעַ הַנֶּאֱמַר מָשִׁיחַ ׃

Y jũtos ellos, dixoles Pilato, Qual quereys que os suelte, à Barabbas, ò a Iesus q̃ se dize el Christo?

18 כִּי־יָדַע כִּי בְשִׂנְאָה מְסָרוּ
אוֹתוֹ ׃

Porque ſabia que por embidia lo auian entregado.

19 וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַבָּמָה שָׁלְחָה
אֵלָיו אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אַל יְהִי לָךְ
עֵסֶק אֶת־הַצַּדִּיק הַהוּא כִּי רַבּוֹת
עֻנֵּיתִי הַיּוֹם בַּחֲלוֹם בַּעֲבוּרוֹ ׃

Y eſtando el ſentado en el tribunal, ſu muger embió à el diziendo, No tengas que ver con aquel juſto: porque oy he padecido muchas coſas en ſuennos por cauſa de el.

20 וְרָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים וּזְקֵנִים פִּתּוּ
אֶת־הָעָם לִשְׁאוֹל עַל־בַּר־אַבָּא
וּלְאַבֵּד אֶת־יֵשׁוּעַ ׃

Mas los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, perſuadieron àl pueblo, que pidieſſe à Barabbas, y à Ieſus mataſſe.

κζʹ.

12. Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

Et comme il eſtoit accuſé par les principaux Sacrificateurs & Anciens, il ne reſpondoit rien.

13. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;

Adonc Pilate lui dit, N'ois-tu pas combien de teſmoignagnes ils amenent contre toi?

14. Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.

Mais ils ne lui reſpondit rien à vne ſeule parole: tellement que le Gouuerneur s'eſmerueilloit grandement.

15. Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἕνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον, ὃν ἤθελον.

Or auoit de couſtume le Gouuerneur de relaſcher au iour de la feſte vn priſonnier au peuple, aſſauoir celui qu'ils vouloyent.

16. Εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον Βαραββᾶν.

Et pour lors il y auoit vn priſonnier notable, dit Barabbas.

17. Συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; Βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;

Quand donc ils furent aſſembles, Pilate leur dit, Lequel voulez-vous que ie vous relaſche, ou Barabbas, ou Ieſus qu'on appele Chriſt?

18. Ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.

(Car il ſauoit bien qu'ils l'auoyent liuré par enuie.

19. Καθημένου αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

Et comme il eſtoit aſſis au ſiege iudicial, ſa femme enuoya vers lui, diſant, N'aye que faire auec ce iuſte-la: car i'ai auiourd'hui beaucoup ſouffert en ſongeant à cauſe de lui.)

20. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Anciens perſuaderent aux troupes qu'ils demandaſſent Barabbas, & qu'ils fiſſent perir Ieſus.

CAP. XXVII.

12. Et cùm accuſaretur à principibus ſacerdotum & ſenioribus, nihil reſpondit.

And when he was accuſed of the chiefe Prieſtes & Elders / he anſwered nothing.

13. Tunc dicit illi Pilatus, Non audis quanta adverſum te dicunt teſtimonia?

Then ſayde Pilate vnto him / Heareſt thou not howe many thinges they lay againſt thee?

14. Et non reſpondit ei ad ullum verbum: ita ut miraretur preſes vehementer.

But hee anſwered him not to one worde / in ſo much that the gouernour marueiled greatly.

15. Per diem autem ſolennem conſueverat præſes populo dimittere unum vinctum quem voluiſſent.

Nowe at the feaſt / the gouernour was wont to deliuer vnto the people a priſoner / whom they would.

16. Habebat autem tunc vinctum inſignem, qui dicebatur Barabbas.

And they had then a notable priſoner / called Barabbas.

17. Congregatis ergo illis, dixit Pilatus, Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Ieſum qui dicitur Chriſtus?

When they were then gathered together / Pilate ſaide vnto them / Whether will yee that I let looſe vnto you Barabbas / or Jeſus which is called Chriſt?

18 Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum.

(For he knew wel / that for enuy they had deliuered him.

19. Sedente autem illo pro tribunali, miſit ad eum uxor eius, dicens, Nihil tibi & iuſto illi, multa enim paſſa ſum hodiè per viſum propter eum.

Alſo when hee was ſet downe vpon the iudgement ſeate / his wife ſent to him / ſaying / Haue thou nothing to do with that iuſt man: for I haue ſuffered many things this day in a dreame by reaſon of him.)

20. Principes autem ſacerdotum & ſeniores perſuaſerunt populis ut peterent Barabbam, Ieſum verò perderent.

But the chiefe Prieſtes and the Elders had perſwaded the people / that they ſhould aſke Barabbas / and ſhould deſtroy Jeſus.

Das XXVII. Capitel.

12. Vnnd da er verklagt ward von den Hohenprieſtern vnnd Elteſten / antwortet er nichts.

Och der de Ypperſte Preſter och Eldſte klagede paa hannem / da ſuarede hand inted.

13. Da ſprach Pilatus zu jhm: Höreſt du nicht / wie hart ſie dich verklagen?

Da ſagde Pilatus til hannem / Hører du icke / huor haardelige de klage paa dig?

14. Vnd er antwortet jm nicht auff ein wort / alſo daß ſich auch der Landpfleger ſehr verwunderte.

Oc hand ſuarede hannem icke til it ord / Saa / at Landzherren oc forunderde ſig ſaare.

15. Auff das Feſt aber hatte der Landpfleger gewonheit / dem Volck einen Gefangenen loß zu geben / welchen ſie wolten.

Men paa Høytiden pleyde Landzherren / at giffue Folcket en Fange løſſ / huilcken de vilde.

16. Er hatte aber zu der zeit einen Gefangen / einen ſonderlichen für andern / der hieß Barrabas.

Oc hand haffde paa den tid en Fange / en beſynderlig faar andre / ſom hed Barrabas.

17. Vnd da ſie verſammlet waren / ſprach Pilatus zu jhnen: Welchen wolt jhr / daß ich euch loß gebe / Barrabam / oder Jeſum von dem geſagt wirdt / er ſey Chriſtus?

Oc der de vaare vorſamlede / ſagde Pilatus til dem / Huilcken ville i / ath ieg ſkal giffue eder løſſ / Barrabam / eller Jheſum / om huilcken der ſigis / Hand er Chriſtus?

18. Denn er wuſte wol / daß ſie jhn auß neid überantwortet hatten.

Thi hand viſte vel / at de haffde aff had antuordet hannem.

19. Vnnd da er auff dem Richtſtul ſaß ſchickte ſein Weib zu jhm / vnnd ließ jhm ſagen: Habe du nichts zuſchaffen mit diſem Gerechten / ich habe heut vil erlitten im traum von ſeinet wegen.

Oc der hand ſad paa Domſtolen / ſkickede hans Huſtru til hannem / oc loed hannem ſige Befatte dig inted met denne Retferdige / Jeg haffuer lid meget i dag vdi drømme / for hans ſkyld.

20. Aber die Hohenprieſter vnd Elteſten überredten das Volck / daß ſie vmb Barrabas bitten ſolten / vnnd Jeſum vmbbrechten.

Men de Ypperſte Preſter oc de Eldſte toge Folcket met ord / ath de ſkulde bede om Barrabas / oc affliffue Jheſum.

Kapitola XXVII.

12. A když na něho Kníjžata Kněžſká a Starſſij Lidu žalowali / nic neodpowěděl.

A gdy nań ſkárżyli przednieyſzy Kápłani / y ſtárſzy / nic nie odpowiedźiał.

13. Tehdy řekl gemu Pilát: Neſlyſſijſſli / kterak mnohá proti tobě prawj ſwědectwij?

Tedy mu rzekł Piłat / Nie ſłyſzyſz iáko wiele przeciw tobie świádczą?

14. A on neodpowěděl gemu k žádnému ſlowu / tak že Wladař podiwil naramně.

A nie odpowiedźiał iemu ná żadne ſłowo / thák iż ſie bárzo dźiwował ſtároſtá.

15. Na den pak Slawný / měl obyčeg Wládař propuſtiti Lidu Wězně gednoho / kteréhožby chtěli:

A w świeto zwykł był ſtároſthá wypuſzczáć poſpolitemu ludowi iednego więźniá ktoregoby chćieli.

16. Y měl tehdaž Wězně gednoho znamenitého / kterýž ſlaul Barrabáſs.

A mieli ná ten czás więźniá znácznego / ktorego zwano Bárábaſz.

17. Protož když ſe byli ſeſſli / řekl gim Pilát: Koho chcete ať wám propuſtijm / Barrabáſſe li / čili Gežijſſe / kterýž ſlowe Kryſtus?

A gdy ſie byli zebráli / rzekł im Piłat / Ktorego chcecie ábym wam wypuśćił? Bárábaſzá / czyli Jezuſá ktory ieſt rzeczon Kryſtus?

18. Nebo wěděl / že gey z záwiſti wydali.

Bo wiedźiał iż go przez zazdrość byli wydáli.

19. A když ſeděl na Saudné Stolicy / poſlala k němu Žena geho / řkaucy: Nic neměg činiti s Sprawedliwým tijmto / neb gſem mnoho trpěla dnes we ſpanij pro něho.

A gdy on śiedźiał ná ſtolicy ſadowey / poſłáłá ku niemu żoná iego / mowiąc / Nie miey żadney ſpráwy z onym ſprawiedliwym. bowiem wielem ćierpiáłá dźiś weſnie dla nie°.

20. Ale Kníjžata Kněžſká a Starſſij / nawedli Lid / aby proſyli za Barrabáſſe / Gežijſſe pak aby zahubili.

A przednieyſzy Kápłani y ſtárſy ná tho poſpolſtwo przywiedli / áby proſili o Barábaſzá / á Kryſtuſá áby ſtrácili.

כז

21 וְעָנָא הֶגְמוֹנָא וֶאמַר לְהוֹן לְמַן צָבֵין אַנְתּוּן דְּאֶשְׁרֵא לְכוֹן מֶן תְּרַיְהוֹן הֶנוֹן דֵּין אֶמַרוּ לְבַר־אַבָּא׃

E coſi il Preſidente domandando, diſſe loro, Qual de due volete voi ch'io vi laſſi? Eſſi diſſero, Barabba.

22 אֶמַר לְהוֹן פִּילָטוֹס וַלְיֵשׁוּעַ דְּמֶתְקְרֵא מְשִׁיחָא מָנָא אֶעְבֵּד לֵהּ אָמְרִין כֻּלְּהוֹן יִזְדְּקֵף׃

Pilato dice loro, Che farò io dunque à IESV, *che ſi chiama Chriſto? Tutti gli dicono, Crocifiggaſi.*

23 אֶמַר לְהוֹן פִּילָטוֹס מָנָא גֵּיר בִּישׁ עֲבַד הֶנוֹן דֵּין יַתִּירָאִית קְעוֹ וֶאמַרוּ יִזְדְּקֵף׃

E il preſidente diſſe, Ma che male ha egli fatto? Et eſſi gridauano piu forte, dicendo, Crocifiggaſi.

24 פִּילָטוֹס דֵּין כַּד חֲזָא דְּמֶדֶם לָא מוֹתַר אֶלָּא יַתִּירָאִית רוּבָא הָוֵא שְׁקַל מַיָּא אֶשִׁיג אִידַוְהִי לְעֵין כֶּנְשָׁא וֶאמַר מְחַסִּי אֶנָּא מֶן דְּמֵהּ דְּהָנָא זַדִּיקָא אַנְתּוּן תֶּדְעוּן׃

Allor Pilato vedendo che niente queſto giouaua, ma che il tumulto maggiormente creſceua, preſe de l'acqua, e lauoſſi le mani in preſentia del popolo, dicendo, Io ſono innocente del ſangue di queſto giuſto: guardate voi.

25 וְעָנוּ כֻּלֵּהּ עַמָּא וֶאמַרוּ דְּמֵהּ עֲלַין וְעַל בְּנַין׃

E tutto il popolo riſpondendo, diſſe, Il ſangue ſuo ſia ſopra noi e ſopra i noſtri figliuoli.

26 הָידֵין שְׁרָא לְהוֹן לְבַר־אַבָּא וְנַגֵּד בְּפַרְגְּלָא לְיֵשׁוּעַ וְאַשְׁלְמֵהּ דְּיִזְדְּקֵף׃

Allora egli liberò loro Barraba, & hauendo flagellato IESV, *lo dette che ſi crocifiggeſſe.*

27 הָידֵין אֶסְטְרַטִיוֹטָא דְּהֶגְמוֹנָא דַּבְרוּהִי לְיֵשׁוּעַ לְפְרֵטוֹרִין וְכַנְּשׁוּ עֲלַוְהִי כֻּלָּהּ אַסְפִּיר׃

Allora i ſoldati del perſidente preſero IESV *nel pretorio, e raunorongli intorno tutta la corte.*

28 וְאַשְׁלְחוּהִי וְאַלְבְּשׁוּהִי כַּלְמִיס דְּזְהוֹרִיתָא׃

Et hauendolo ſpogliato, gli meſſero attorno vna veſta di ſcarlatto.

כז

21 וַיַּעַן הַפָּקִיד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶת־מִי תִּרְצוּ מִשְּׁנַיִם הָאֵלֶּה לְפַטֵּר לָכֶם וְהֵם אָמְרוּ אֶת־בַּר־אַבָּא׃

Y reſpondiendo el Preſidente dixoles, Qual de los dos quereys que os ſuelte? Y ellos dixeron, A Barabbas.

22 וַיֹּאמֶר לָהֶם פִּילָטוּס וּמָה אֶעֱשֶׂה לְיֵשׁוּעַ אֲשֶׁר נֶאֱמַר מָשִׁיחַ וַיֹּאמְרוּ לוֹ כֻּלָּם יִתָּלֶה׃

Pilato les dixo, Que pues haré de Ieſus que ſe dize el Chriſto? Dizēle todos, Sea crucificado.

23 וְהַפָּקִיד אָמַר וּמָה רָעָה עָשָׂה וְהֵמָּה עוֹד יוֹתֵר קָרְאוּ לֵאמֹר יִתָּלֶה׃

Y el Preſidente les dixo, Pues que mal ha hecho? Mas ellos gritauan mas diziendo, Sea crucificado.

24 וְכַאֲשֶׁר רָאָה פִּילָטוּס כִּי לֹא יִסְכֹּן כִּי־אִם יוֹתֵר מְהוּמָה הֶעָשָׂה לָקַח מַיִם וַיְכַבֵּס אֶת־יָדָיו לִפְנֵי הָעָם לֵאמֹר נָקִי אָנֹכִי מִדַּם הַצַּדִּיק הַזֶּה אַתֶּם תִּרְאוּ׃

Y viendo Pilato que nada aprouechaua, antes ſe hazia mas alboroto, tomando agua lauó ſus manos delante del pueblo diziendo, innocente ſoy yo de la ſangre de eſte juſto: veldo voſotros.

25 וַיַּעַן כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר דָּמוֹ עָלֵינוּ וְעַל־בָּנֵינוּ׃

Y reſpondiendo todo el pueblo, dixo, Su ſangre ſea ſobres noſotros, y ſobre nueſtros hijos.

26 אָז פִּטֵּר לָהֶם אֶת־בַּר־אַבָּא וְאֶת־יֵשׁוּעַ יִסֵּר בַּשּׁוֹטִים וּמְסָרוֹ לְהִתָּלוֹת׃

Entonces ſoltóles à Barabbas: y auiendo açotado à Ieſus, entrególo para ſer crucificado.

27 אָז הָרָצִים הַנִּצָּבִים עַל־הַפָּקִיד לָקְחוּ אֶת־יֵשׁוּעַ אֶל־בֵּית דִּין וַיַּקְהִילוּ אֵלָיו אֶת־כָּל הַחֶבֶל׃

Entonces los ſoldados del Preſidente tomãdo à Ieſus àl audiẽcia, juntarõ à el toda la quadrilla.

28 וַיַּפְשִׁיטוּ אוֹתוֹ וְהֶעֱדוּהוּ בִּמְעִיל הַשָּׁנִי׃

Y deſnudandolo, cercaronlo de vn manto de grana.

κζ.

21. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, Βαραββᾶν.

Et le Gouuerneur prenant la parole leur dit, Lequel des deux voulez-vous que ie vous relaſche? Ils dirent, Barrabbas.

22. Λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.

Mais Pilate leur dit, Que ferai ie donc de Ieſus qu'on appele Chriſt? Tous lui diſent, Qu'il ſoit crucifié.

23. Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω.

Et le Gouuerneur leur dit, Mais quel mal a-il fait? Lors ils crierent d'autant plus, diſans, Qu'il ſoit crucifie.

24. Ἰδὼν δὲ ὁ πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε.

Pilate donc voyant qu'il ne profitoit rien, mais que le tumulte s'eſleuoit tant plus, print de l'eau, & laua ſes mains deuant le peuple, diſant, Ie ſuis innocent du ſang de ce iuſte-ici: vous y aduiſerez.

25. Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

Et tout le peuple reſpondant, dit, Son ſang ſoit ſur nous, & ſur nos enfans.

26. Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

Lors il leur relaſcha Barrabbas: & leur liura Ieſus, apres l'auoir fait fouëtter, afin qu'il fuſt crucifié.

27. Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν.

Adonc les gendarmes du Gouuerneur amenerent Ieſus au pretoire, & aſſemblerent deuant lui toute la bande.

28. Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.

Et l'ayans deſueſtu, mirent ſur lui vn manteau d'eſcarlate.

CAP. XXVII.

21. Reſpondens autem præſes, ait illis, Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.

Then the gouernour anſwered/ and ſaide vnto them / Whether of the twaine will yee that I let loſe vnto you? And they ſayde/ Barrabas.

22. Dicit illis Pilatus, Quid igitur faciam de Ieſu qui dicitur Chriſtus, Dicunt omnes, Crucifigatur.

Pilate ſaid vnto them/ What ſhall I doe then wͣ Jeſus which is called Chriſt? They all ſaid to him / Let him be crucified.

23. Ait illis præſes ; Quid enim mali fecit? Ait illi magis clamabāt, dicentes, Crucifigatur.

Then ſaid the gouernour / But what euil hath he done? Then they cryed the more/ ſaying/ Let him be crucified.

24. Videns autem Pilatus quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus coram populo, dicens, Innocens ego ſum à ſanguine iuſti huius: vos videritis.

When Pilate ſawe that hee auailed nothing/ but that more tumult was made/ hee tooke water and waſhed his handes before the multitude/ ſaying / I am innocent of the blood of this iuſt man: looke you to it.

25. Et reſpondens univerſus populus, dixit, Sanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros.

Then anſwered all the people / and ſayd / His blood be on vs / and on our children.

26. Tunc dimiſit illis Barabbam: Ieſum autem flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur.

Thus let hee Barabbas looſe vnto them/ and ſcourged Jeſus / and deliuered him to be crucified.

27. Tunc milites præſidis ſuſcipientes Ieſum in prætorium, congregaverunt ad eum univerſam cohortem.

Then the ſouldiers of the gouernour tooke Jeſus into the common hall / and gathered about him the wohle bande.

28. Et exeuntes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei.

And then ſtripped him / & put vpon him a ſkarlet robe.

Das XXVII. Capitel.

21. Da antwortet nun der Landpfleger/ vnd ſprach zu jnen: Welchen wolt jr vnter dieſen zweyen/ den ich euch ſol loß geben? Sie ſprachen: Barrabam.

Da ſuarede nu Landzherren/ oc ſagde til dem/ Huilcken ville i at ieg ſkal giffue eder løſſ/ aff diſſe tho? De ſagde / Barrabam.

22. Pilatus ſprach zu jhnen: Was ſoll ich denn machen mit Jeſu / von dem geſagt wird/ er ſey Chriſtus? Sie ſprachen alle: Laß jn creutzigen.

Pilatus ſagde til dem/ Huad ſkal ieg da gøre met Jheſu / om huilckem der ſigis / hand er Chriſtus? De ſagde alle / Lad kaarsfeſte hannem.

23. Der Landpfleger ſagete: Was hat er denn übels gethan? Sie ſchryen aber noch mehr / vnnd ſprachen: Laß jhn creutzigen.

Landzherren ſagde / Huad ont haffuer hand da giort? Men de robede end mere/ oc ſagde Lad kaarsfeſte hannem.

24. Da aber Pilatus ſahe / daß er nichts ſchaffet / ſondern das vil ein grösſer getümmel ward/ nam er waſſer vnnd wuſch die hende für dem Volck/ vnd ſprach: Jch bin vnſchuldig an dem blut diſes Gerechten/ ſehet jhr zu.

Der Pilatus ſaa/ at hand beſkaffede inted / men at der bleff it megit ſtørre Bulder / da tog hand Vand/ oc tode Henderne faar folcket/ oc ſagde / Jeg er vſkyldig i denne Redfertigis blod/ ſeer i til.

25. Da antwortet das gantze volck/ vnnd ſprach: Sein blut komme über vns vnd über vnſere kinder.

Da ſuarede det gantſke Folck / och ſagde / Hans Blod komme offuer oſſ oc offuer vore Børn.

26. Da gab er jnen Barrabam loß/ aber Jeſum ließ er geiſſeln/ vnd überantwortet jhn / daß er gecreutziget würde.

Da gaff hand dem Barrabam løſſ/ Men Jheſum loed hand hudſtryge / oc antuordede dem hannem/ at hand ſkulde kaarsfeſtis.

27. Da namen die kriegsknechte des Landpflegers Jeſum zu ſich jnn das Richthauß / vnnd ſammleten über jn die gantze Schar.

Da toge Landzherrens Stridſmend Jheſum til ſig i Domhuſit / oc forſamlede til hannem den gantſke Skare.

28. Vnd zogen jn auß/ vnd legten jm einen Purpurmantel an.

Oc de førde hannem aff/ oc lagde en Purpur kaabe paa hannem.

Kapitola XXVII.

21. Y odpowěděw Wladař/ řekl gim: Koho chcete ze dwau aby wám byl propuſſtěn? A oni řeklj: Barrabáſſe.

Nodpowiedáiac ſtároſtá/ rzekł im / ktorego chcecie ábym wam wypuścił z tych dwu? A oni powiedzieli / Bárábaßá.

22. Řekl gim Pilát : Což pak včinjm s Gežjſſem / kterýž ſlowe Kryſtus? Řekli wſſyckni: Vkřjžowán bud.

Rzekł im Piłat / Coż tedy vczynię Jezuſowi ktory ieſt rzeczon Kriſtus? Rzekli mu wßyſcy/ Niech bedźie vkrzyżowan.

23. Řekl Wládař : Y co geſt zlého včinil? Oni pak wjce wolali/ řkauce: Vkřjžowán bud.

A ſthároſtá rzekł / Coż wżdy złego vczynił? A oni thym wiecey wolali/ mowiac / Niech bedźie vkrzyżowan.

24. A widá Pilát žeby nic neproſpěl/ ale žeby wětſſý rozbrog byl / wzaw wodu/ vmyl ruce před lidem / řka: Newinen gſem ná krwij Sprawedliwého tohoto/ wy wizte.

A widząc Piłat iż to nic nie pomogło/ owßem wiecey ſię zámieſzánie mnożyło / rozlawßy wodę/ vmył ręce przed zebrániem ludzi/ mowiac/ iam ieſt niewinien krwie tego ſprawiedliwego / wy ſię w tym czuycie.

25. A odpowěděw weſſkeren Lid/ řekl: Krew geho na nás y na naſſe Syny.

A odpowiedáiac wßyſtek lud/ rzekł/ Krew tego niech bedźie ná nas y ná ſyny náße.

26. Tehdy propuſtil gim Barrabáſſe/ ale Gežjſſe vbičowaného dal gim / aby byl vkřjžowán.

Tedy im wypuścił Bárábaßá. á vbiczowawßy Jezuſá / podał go ná vkrzyżowánie.

27. Tehdy Žoldněři Wládařowi/ wzawſſe Gežjſſe do Rathauzu / shromáždili k němu weſſkeren záſtup :

Tedy żołnierze ſtárościni wziąwßy Jezuſá do ratußá / zebrali do niego wßytkę rotę.

28. A ſwlekſſe gey / oblekli ho w Pláſſť čerwený :

A gdy go zewlekli / oblekli go w ßátę ßárlatową.

כז

29 וַגְדַלוּ כְּלִילָא דְעוּזְנַיָּא
וְסָמוּ בְּרִישֵׁהּ וְקַנְיָא
בְּיַמִּינֵהּ וּבְרַכוּ עַל בו
בּוּרְכַיְהוּן קְדָמוֹהִי ומ
וּמְבַזְחִין הֲווּ בֵּהּ וָאמְרִין
שְׁלָם מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃

E fatta vna corona di ſpine, gliela poſero ſopra'l capo, e vna canna ne la ſua man deſtra: & inginocchiandoſi dinanzi à lui, lo ſcherniuano, dicendo, Iddio ti ſalui, Re de Giudei.

30 וְרַקוּ בְּפַרְצוּפֵהּ וַשְׁקַלוּ
קַנְיָא וּמָחִין הֲווּ לֵהּ עַל
רֵשֵׁהּ׃

Poi ſputandoli addoſſo, preſero la canna, e percoteuangli il capo.

31 וְכַד בַּזְחוּ בֵּהּ אַשְׁלְחוּהי
כַּלְמִיס וַאלְבְּשׁוּהי נַחֲתַוְהי
וַאוְבְלוּהי דְנֶזְדְּקֵף׃

E poi che l'hebbero coſi ſchernito, gli ſpogliorōn la veſta roſſa, e veſtironlo de ſuoi veſtimenti, e menoronlo à crocifiggere.

32 וְכַד נָפְקִין אַשְׁכַּחוּ
גַּבְרָא קוּרִינָיָא דַשְׁמֵהּ
שֶׁמְעוּן לְהָנָא שַׁחַרוּ
דְנֶשְׁקוּל זְקִיפֵהּ׃

Et vſcendo fuore, trouarono vn huomo Cireneo, nominato Simone: e coſtrinſerlo à portar la croce di eſſo.

33 וַאתַו לְדוּכְתָּא ה
דְּמֶתְקַרְיָא גָּגוּלְתָּא הָי
דְמֶתְפַּשְׁקָא קַרְקַפְתָּא׃

Et arriuati che furono al luogo chiamato Golgotha, che vuol dire luogo di cranio.

34 וִיהַבוּ לֵהּ דְנֶשְׁתֵּא
חַלָּא דַחְלִיט בְּמְרָרְתָא
וַטְעֶם וְלָא צְבָא לְמֶשְׁתָּא׃

Gli detter bere de l'aceto meſcolato con fiele: & hauendolo guſtato, non volſe beuere.

35 וְכַד זַקְפוּהי פַּלַגוּ ב
נַחֲתַוְהי בְּפֵסָא (דְנֶתְמְלֵא
מֶדֶם דְאֶתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא
דַפְלַגוּ נַחְתַי בֵּינָתְהוֹן וְעַל
לְבוּשִׁי אַרְמִיו פֶּסָא׃)

Poi che l'hebber crocifiſſo, ſpartirono i ſuoi veſtimenti, gittando la ſorte: accioche s'adempieſſe quel che fu detto per il Profeta, che dice, Eſſi ſi ſpartirono i miei veſtimenti, e gittoron la ſorte ſopra la veſte mia.

36 וִיתְבִין הֲווּ וְנָטְרִין לֵהּ
תַּמָּן׃

E poſtiſi à ſedere, gli faceuano iui la guardia.

כז

29 וַיְסַבְּכוּ עֲטֶרֶת מְסִירִים
וַיְשִׂימוּהָ עַל־רֹאשׁוֹ וְקָנֶה בִּימִינוֹ
וַתִּכְרְעוּ בִּרְכַּיִם לְפָנָיו וַיְלִיצוּהוּ
לֵאמֹר שָׁלוֹם לְךָ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y puſieron ſobre ſu cabeça vna corona texida de eſpinas, y vna canna en ſu mano derecha: y hincando la rodilla delante deel burlauan deel diziendo, Ayas gozo Rey de los Iudios.

30 וַיָּרֹק יָרְקוּ בוֹ וַיִּקְחוּ אֶת־
הַקָּנֶה וַיַּכּוּ אֶל־רֹאשׁוֹ׃

Y eſcupiendo en el, tomaron la canna, y herian en ſu cabeça.

31 וְכַאֲשֶׁר הֶלְעִיגוּ לוֹ הִפְשִׁיטוּהוּ
אֶת־מְעִיל וַיַּלְבִּישׁוּ אוֹתוֹ אֶת־
בְּגָדָיו וַיּוֹלִיכוּ אוֹתוֹ לְהִתָּלוֹת׃

Y deſque lo ouieron eſcarnecido, deſnudaronle el manto, y viſtieronlo de ſus veſtidos, y lleuaronlo para crucificarlo.

32 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מָצְאוּ אִישׁ
קִירֵנִי וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן וְאוֹתוֹ נָגְשׂוּ
לָשֵׂאת אֶת־תָּוו׃

Y ſaliendo, hallaron à vn Cyreneo, que ſe llamaua Simō: à eſte cargarō paraq; lleuaſſe ſu cruz.

33 וַיָּבוֹאוּ אֶל־מָקוֹם הַנֶּאֱמַר
גָּלְגָּלְתָּא אֲשֶׁר מְתֻרְגָּם מָקוֹם
גֻּלְגֹּלֶת׃

Y como llegaron àl lugar que ſe llama Golgotha, que es dicho El lugar de la Calauera.

34 וַיִּתְּנוּ לוֹ לִשְׁתּוֹת חֹמֶץ עִם
רֹאשׁ מָחוּל וּבְטַעֲמוֹ יְמָאֵן
לִשְׁתּוֹת׃

Dieronle à beuer vinagre mezclado con hiel: y guſtando, no quiſo beuerlo.

35 וְכַאֲשֶׁר תְּלוּהוּ חִלְּקוּ אֶת־
בְּגָדָיו וַיַּפִּילוּ גוֹרָל לְהִמָּלֵא הַנֶּאֱמַר
בַּנָּבִיא יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל
לְבוּשִׁי יַפִּלוּ גוֹרָל׃

Y Deſque lo ouieron crucificado, repartieron ſus veſtidos echando ſuertes, paraque ſe cumpliesse loque fué dicho por el Propheta, Repartieronſe mis veſtidos, y ſobre mi ropa echaron ſuertes.

36 וַיֵּשְׁבוּ וַיִּשְׁרוּהוּ שָׁם׃

Y guardauanlo ſentados alli.

κζ.

29. Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et plierent vne couronne d'eſpines, & la mirent ſur ſa teſte, & vn roſeau en ſa main droite: & s'agenouillans deuant lui, ſe mocquoyent de lui, diſans, Bien ſe ſoit, Roy des Iuifs.

30. Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Et apres auoir craché contre lui, & prindrent le roſeau, & én frapoyent ſa teſte.

31. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

Puis s'eſtans mocqués de lui, ils lui deſpouillerent le manteau, & le veſtirent de ſes veſtemens, & l'amenerent pour eſtre crucifié.

32. Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et comme ils ſortoyent: ils trouuerent vn Cyrenien, nommé Simon: lequel ils contraignirent de porter la croix d'icelui.

33. Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολγοθᾶ· ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος.

Et eſtant arriué en la place dite Golgotha, (qui vaut autant à dire que la place du Teſt.)

34. Ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον. καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν.

Ils lui donnerent à boire du vinaigre meslé auec du fiel: & quand il en eut gouſté, il n'en volut point boire.

35. Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ προφήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.

Et apres l'auoir crucifié, ils departirent ſes veſtemens, en iettant le ſort, afin que fuſt accompli ce qui eſt dit par le Prophete, Ils ſe ſont departis mes veſtemēs: & ont ietté le ſort ſur mon ſaye.

36. Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.

Et eſtans aſsis, ils le gardoyent la.

CAP. XXVII.

29. Et plectentes coronam de ſpinis, poſuerunt ſuper caput eius, & arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes, Ave rex Iudæorum.

And platted a crowne of thornes/ and put it vpon his head/ and a reede in his right hande/ and bowed their knees before him/ and mocked him/ ſaying/ God ſaue thee king of the Iewes.

30. Et expuentes in eum, acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

And ſpitted vpon him/ and tooke a reede/ and ſmote him on the head.

31. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt eum chlamydem: & induerunt eum veſtimentis eius, & duxerunt eum ut crucifigerent.

Thus when they had mocked him/ they tooke the robe from him/ and put his owne raiment on him/ and led him away to crucifie him.

32. Exeuntes autem invenerunt hominem Cyrenæū, nomine Simonem: hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius.

And as they came out/ they founde a man of Cyrene/ named Simon: him they compelled to beare his Croſſe.

33. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha, quod eſt Calvariæ locus.

And when they came vnto the place called Golgotha/ (that is to ſay/ the place of dead mens ſkulles.)

34. Et dederunt ei vinum bibere cum felle miſtum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere.

They gaue him vineger to drinke/ mingled with gall: and when he had taſted thereof/ he would not drinke.

35. Poſtquam autem crucifixerunt eum, diviſerunt veſtimenta eius, ſortem mittentes: ut impleretur quod dictum eſt per prophetam, dicentem, Diviſerunt ſibi veſtimenta mea: & ſuper veſtem meam miſerunt ſortē.

And when they had crucified him/ they parted his garments/ and did caſt lots/ that it might be fulfilled/ which was ſpoken by the Prophet/ They deuided my garments among them/ and vpon my veſture did caſt lottes.

36. Et ſedentes ſeruabant eum.

And they ſate/ and watched him there.

Das XXVII. Capitel.

29. Vnd flochten eine dörnen Krone/ vnd ſatzten ſie auff ſein Haupt/ vnnd ein Rhor in ſeine rechte hand/ vnnd beugeten die knie für jm/ vnnd ſpotteten jn/ vnd ſprachen: Gegrüſſet ſeyſt du Jüden König.

Oc flettede en torne Krune/ oc ſette hende paa hans Hoffuit/ oc it Rør i hans høyre haand/ Oc bøyede knæene faar hannem/ oc ſpaattede hannem/ oc ſagde/ hil vere du Jøde Konge.

30. Vnd ſpeyeten jn an/ vnd namen das Rhor/ vnnd ſchlugen damit ſein Haupt.

Oc de ſpøtte paa hannem/ oc toge Rørit/ oc ſloge hans Hoffuit der met.

31. Vnd da ſie jn verſpottet hatten/ zogen ſie jm den Mantel auß/ vnd zogen jm ſeine kleider an/ vnnd füreten jn hin/ daß ſie jn creutzigen.

Oc der de haffde beſpaattet hannem/ droge de Kaaben aff hannem oc førde hannem i ſine Kleder/ oc ledde hannem hen/ at kaarsfeſte hannem.

32. Vnd in dem ſie hinauß giengen/ funden ſie einen Menſchen von Kyrene/ mit namen Simon/ den zwungen ſie/ daß er jm ſein Creutz trug.

Oc i det ſom de ginge vd/ funde de it Menniſke aff Cyrene/ ſom hede Simon/ hannem tuingde de til/ at hand bar hannem hans Kaarſſ.

33. Vnnd da ſie an die ſtet kamen/ mit namen Golgatha/ das iſt verdeutſchet/ Schedelſtet.

Oc der de komme til den Sted/ ſom kaldis Golgatha/ det er fordanſket/ Hoſſuit pande ſted/

34. Gaben ſie jhm eſſig zu trincken mit Gallen vermiſchet/ vnnd da ers ſchmecket/ wolt er nicht trincken.

Da gaffue de hannem Edicke at dricke/ blandet met Galde/ Oc der hand ſmagede det/ vilde hand icke dricke.

35. Da ſie jhn aber gecreutziget hatten/ theileten ſie ſeine Kleider/ vnd worffen das Loß darumb/ Auff daß erfüllet würde/ das geſagt iſt durch den Propheten/ ſie haben meine Kleider vnter ſich getheilet/ vnd über mein Gewandt haben ſie das Loß geworffen.

Oc der de haffde kaarsfeſt hannem/ da ſkiffte de hans Kleder/ oc kaſte Laad der om/ At det ſkulde fuldkommis/ ſom er ſagd ved Propheten/ De ſkiffte mine Kleder blant ſig/ oc de kaſte Laad om min Kledebon.

36. Vnd ſie ſaſſen allda/ vnd hüteten ſein.

Oc de ſade der/ oc toge vare paa hannem.

Kapitola XXVII.

29. A ſpletſſe Korunu z trnij wſtawili na Hlawu geho/ a dali treſt w prawau ruku geho a klekagjce na kolenau před nim/ poſmijwali ſe gemu řkauce: Zdráw buď Králi Židowſký.

Y uplotſzy korone z ciernia/ wlozyli ná glowe iego/ y trcine w práwice iego/ á klániaiac ſie przed nim/ nágrawáli go/ mowiac/ Badz pozdrowion Krolu Zydowſki.

30. A pligijce na něho/ brali treſt/ a byli Hlawu geho.

A gdy naň plwáli/ wzieli trcine y bili go w glowe iego.

31. A když ſe gemu napoſmijwali/ ſwlekli s něho Pláſſt/ a oblekli gey w Raucho geho/ y wedli gey aby byl vkřižowán.

A gdy go nágráli/ zwlekli go z oney ſzaty/ y vbrali go w odzienie iego/ y wiedli go na vkrzyzowánie.

32. A wyſſedſſe/ nalezli člowěka Cyrenenſkého/ gménem Šymona: toho přinutili/ aby neſl Křijž geho.

A wychodząc/ nálezli niektorego Cyreneyczyka imieniem Szymoná/ tego przymuſili aby nioſł krzyż iego.

33. Y přiſſli na mijſto gměnem Golgotha/ kteréž ſlowe Popravně mijſto.

Y przyſzedſzy ná mieyſce rzeczone Golgotha/ ktore ieſt mieyſcem trupich glow.

34. Y dali gemu Octa s žlučij ſmijſſeného. A když okuſyl/ nechtěl pijti.

Dáli mu pić ocet zmieſzány z żołcia/ a ſkoſztowawſzy/ nie chciał pić.

35. Kdyžpak gey vkřižowali/ rozdělili raucho geho/ mecyce o ně Los: Aby ſe naplnilo což powědijno geſt ſkrze Proroka/ kterýž dj: Rozdělili ſobě raucho mé/ a o muog oděw metali Los.

Potym vkrzyżowawſzy go/ rozdzielili ſzaty iego rzuciwſzy los/ áby ſie wypełniło to co ieſt rzeczono przez proroka/ Rozdzielili ſobie ſzáty moie/ y ná odzienie moie los miotáli.

36. A ſedijce/ ſſetřili ho.

A ſiedząc/ ſtrzegli go tám.

כז

37 וְסָמוּ לְעֵל מֶן רֵשֵׁהּ עֶלְּתָא דְּמוֹתֵהּ בִּכְתָבָת הָנַו יֵשׁוּעַ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃

Poſero etiandio ſopra i ſuo capo la cauſa ſua ſcritta, QVESTO E IESV IL RE DE' GIVDEI.

38 וְאֶזְדְּקֶפוּ עַמֵּהּ תְּרֵין לֶסְטָיֵא חַד מֶן יַמִּינֵהּ וְחַד מֶן סֶמָּלֵהּ׃

Allora furon crocifiſſi con eſſo lui due ladroni, vno à la deſtra, e l'altro à la ſiniſtra.

39 אִילֵין דֵּין דְּעָבְרִין הֲווּ מְגַדְּפִין הֲווּ עֲלַוְהִי וַמְנִידִין רֵשַׁיְהוֹן׃

E quelli che paſſauano, il vituperauano, ſcrollando la teſta.

40 וְאָמְרִין סָתַר הַיְכְלָא וּבָנֵא לֵהּ לַתְלָתָא יוֹמִין פַּצָּא נַפְשָׁךְ אֶן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא וְחוֹת מֶן זְקִיפָא׃

E dicendo, Tu che diſtruggi il tempio, & in tre giorni l'edifichi, ſalua te ſteſſo: ſe tu ſei il Figliuol di Dio ſcendi giu de la croce.

41 הָכְוָת אָף רַבַּי כָּהֲנֵא מְבַזְּחִין הֲווּ עַם סָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא וּפְרִישֵׁא וְאָמְרִין׃

Similmente ancor i principali Sacerdoti beffeggiandolo inſieme con gli Scribi e i Vecchij, diceuano.

42 לַאחְרָנֵא אַחִי נַפְשֵׁהּ לָא מֶשְׁכַּח לְמַחָיוּ אֶן מַלְכָּה הוּ דִּיסְרָיֵל נֵחוּת הָשָׁא מֶן זְקִיפָא וְנֵחְזֵא וְנְהַיְמֶן בֵּהּ׃

Egli ha ſaluati gli altri, e non puo ſaluar ſe medeſimo: s'egli è Re d'Iſrael, ſcenda hora de la croce, & coſi gli crederemo.

43 תְּכִיל עַל אֱלָהָא נְפַרְקִיוְהִי הָשָׁא אֶן צָבֵא בֵּהּ אֲמַר גֵּיר דִּבְרֵהּ אֱנָא דַּאלָהָא׃

Egli s'è confidato in Dio, liberilo hora s'egli vuol bene: conciosia ch'egli ha detto, Io ſono il Figliuol di Dio.

44 הָכְוָת אָף גַּיָּסָא הָנוּן דְּאֶזְדְּקֶפוּ עַמֵּהּ מְחַסְּדִין הֲווּ לֵהּ׃

Queſto medeſimo ancor gli rimprouerauano i ladroni che erano ſtati crocifiſſi con eſſo lui.

כז

37 וַיָּשִׂימוּ מֵעַל־לְרֹאשׁוֹ אֶת־דִּינוֹ הַנִּכְתָּב זֶה הוּא יֵשׁוּעַ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y puſieron ſobre ſu cabeça, ſu cauſa eſcripta, Eſte es Ieſus el Rey de los Iudios.

38 אָז נִתְלוּ אִתּוֹ שְׁנַיִם פָּרִיצִים אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל׃

Entonces crucificaron con el dos ladrones: vno à la derecha, y otro à la yzquierda.

39 וְהָעוֹבְרִים גִּדְּפוּ אוֹתוֹ וּמְנִיעִים רָאשֵׁיהֶם׃

Y los que paſſauan, le dezian injurias meneando ſus cabeças.

40 לֵאמֹר הֶאָח הַהֹרֵס אֶת־הַהֵיכָל וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים תִּבְנֵהוּ הוֹשִׁיעֲךָ אִם־בֶּן־אֱלֹהִים אַתָּה רְדָה מִן הַתָּו׃

Y diziendo, Ola, tu, el que derribas el Templo de Dios, y en tres dias lo reedificas, ſaluate à ti miſmo. Si eres Hijo de Dios, deciende de la cruz.

41 וְגַם כֵּן הַכֹּהֲנִים יַלְעִיגוּ אוֹתוֹ עִם הַסּוֹפְרִים וּזְקֵנִים וּמְפָרְשִׁים לֵאמֹר׃

Deſta manera tambien los principes de los Sacerdotes eſcarneciendo, con los Eſcribas, (y los Phariſeos,) y los Ancianos, dezian:

42 לַאֲחֵרִים הוֹשִׁיעַ וּלְנַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ אִם־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא יֵרֵד עַתָּה מִן הַצְּלִיב וְנַאֲמִין בּוֹ׃

A otros ſalvó: à ſi no ſe pude ſaluar. Si es el Rey de Iſrael, decienda aora de la cruz, y creeremos, à el.

43 בָּטַח עַל־אֱלֹהִים יַצִּילֵהוּ עַתָּה אִם חָפֵץ בּוֹ כִּי־אָמַר כִּי־בֶן־אֱלֹהִים אָנִי׃

Confia en Dios, librelo aora ſi lo quiere: porque hà dicho, Soy Hijo de Dios.

44 וְגַם כָּזֹאת הַפָּרִיצִים אֲשֶׁר נִתְלוּ עִמּוֹ חֵרְפוּהוּ׃

Lo miſmo tambien le çaherian los ladrones, que eſtauan crucificados con el.

κζ'.

37. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Ils mirent auſsi au deſſus de ſa teſte ſon dicton par eſcrit en ces mots, CESTVI-CI EST IESVS LE ROY DES IVIFS.

38. Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων.

Lors furent crucifiés auec lui deux brigands l'vn à droite, & l'autre à gauche.

39. Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν.

Et ceux qui paſſoyent pres de là, lui diſoyent outrages, hochans leurs teſtes.

40. Καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

Et diſans, Toi qui desfais le temple, & en trois iours le rebaſtis, ſauue-toi meſme: ſi tu es le Fils de Dieu, deſcen de la croix.

41. Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ φαρισαίων, ἔλεγον.

Semblablement auſsi les principaux Sacrificateurs, auec les Scribes & les Anciens, ſe mocquans, diſoyent.

42. Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι; εἰ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ.

Il à ſauné les autres, il ne ſe peut ſauuer ſoi-meſme: s'il eſt Roy d'Iſrael, qu'il deſcende maintenant de la croix, & nous croirons à lui.

43. Πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν. ῥυσάσθω νῦν αὐτὸν, εἰ θέλει αὐτόν· εἶπε γὰρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.

Il ſe confie en Dieu, qu'il le deliure maintenant, s'il l'a pour agreable: car il à dit, Ie ſuis le Fils de Dieu.

44. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτῷ.

Cela meſme lui reprochoyent auſsi les brigands qui eſtoyent crucifiés auec lui.

CAP XXVII.

37. Et impoſuerunt ſuper caput eius cauſam ipſius ſcriptam: HIC EST IESVS REX IVDEORVM.

They ſet vp alſo ouer his head his cauſe written/ THIS IS IESVS THE KING OF THE IEVVES.

38. Tunc crucifixi ſunt cum eo duo latrones: unus à dextris, & unus à ſiniſtris.

And there where two thieues crucified with him / one on the right hand / and another on the left.

39. Prætereuntes autem blaſphemabant eum, moventes capita ſua.

And they that paſſed by / reuiled him/ wagging their heades.

40. Et dicentes, Vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas, ſalva temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce.

And ſaying / Thou that deſtroyeſt the Temple / and buildeſt it in three dayes/ ſaue thy ſelfe: if thou be the Sonne of God / come downe from the croſſe.

41. Similiter & principes ſacerdotum illudentes cum Scribis & ſenioribus, dicebant.

Likewiſe alſo the hie Prieſtes mocking him / with the Scribes / and Elders/ and Phariſes/ ſaid.

42. Alios ſalvos fecit: ſeipſum non poteſt ſalvum facere: ſi rex Iſraël eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei:

He ſaued others / but he cannot ſaue him ſelfe: if he be the King of Iſrael/ let him now come downe from the croſſe / and wee will beleeue him.

43. Confidit in Deo: liberet nunc eum ſi vult: dixit enim, Quia filius Dei ſum.

He truſteth in God / let him deliuer him nowe / if he will haue him: for he ſayde/ I am the Sonne of God.

44. Idipſum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.

That ſame alſo the thieues which were crucified with him / caſt in his teeth.

Das XXVII. Capitel.

37. Vnnd oben zu ſeinen Haupten hefften ſie die vrſach ſeines todtes/ beſchriben / nemlich: Diß iſt Jeſus der Jůden König.

Oc offuen ved hans Hoffuit ſette de aarſagen til hans død / beſcreffuen i ſaa maade/ Denne er Jheſus Jødernis Konge.

38. Vnd da wurden zwen Mörder mit jhm gecreutziget / einer zur rechten/ vnd einer zur lincken.

Oc der bleffue tho Røffuere kaarsfeſte met hannem/ En hoſſ den Høyre/ oc en hoſſ den Venſtre haand.

39. Die aber fürůber giengen / leſterten jn/ vnd ſchůttelten jre köpffe.

Men de/ ſom der ginge frem/ beſpaattede hannem/ oc røſte deris Hoffuit.

40. Vnnd ſprachen: Der du den Tempel Gottes zubricheſt / vnd baueſt jn in dreyen tagen / hilff dir ſelber/ Biſt du Gottes Son/ ſo ſteig herab vom Creutz.

Oc ſagde / Du ſom nedbryder Guds Tempel / oc opbygger den i tre dage / Hielp dig ſelff/ Eſt du Guds ſøn / da ſtig hid ned aff Karſſet.

41. Deßgleichen auch die Hohenprieſter ſpotteten ſein / ſampt den Schrifftgelerten vnnd Elteſten / vnd ſprachen:

Lige ſaa ſpatttede ocſaa de Ypperſte Preſter hannem / met Scrifftkloge / oc de Eldſte / oc ſagde:

42. Andern hat er geholffen / vnnd kan jhm ſelber nicht helffen / Iſt er der König Iſrael / ſo ſteige er nun vom Creutz/ ſo wöllen wir jhm glauben.

Hand haffuer hulpet andere / oc kand icke hielpe ſig ſelff/ Er hand Iſraels Konge / Da ſtige ſig nu ned aff kaarſſit/ ſaa vilde wi tro hannem.

43. Er hat Gott vertrawet/ der erlöſe jn nun/ lůſtets jn/ denn er hat geſagt: Ich bin Gottes Son.

Hand forlod ſig paa Gud / hand frelſe hannem nu / haffuer hand lyſt til hannem / Thi hand ſagde/ Jeg er Guds Søn.

44. Deßgleichen ſchmeheten jhn auch die Mörder / die mit jm gecreutziget waren.

Lige ſaa forhaanede ocſaa Roffuerne hannem/ ſom vaare kaarsfeſt met hannem.

Kapitola XXVII.

37. Y wſtawili nad Hlawu geho winnu geho napſanau: Tentoť geſt Gežijſs Král židomſký.

Y włozyli nád głowe wine iego opiſána: Tenci ieſt Jezus on Krol Zydowſki.

38. Tehdy vkřižowána gſau s nim dwa Lotřij / geden na prawicy a druhý na lewicy.

Tedy byli vkrzyżowáni z nim dwá zboyce / ieden ná práwey á drugi ná lewey rece.

39. Kteřijž pak chodili tudy/ rauhali ſe gemu / vkřiwugijce hlaw ſwých.

A ci ktorzy przechodzili támtedy/ bluznili go kiwáiac głowámi ſwemi.

40. A řijkagijce Ha há/ kterýž ruſſijſs Chrám Božij/ a we třech dnech gey zaſe wzdělawáſs/ ſpomozyž ſám ſobě: Gſyli Syn Božij/ sſtupiž s Křijže.

Y mowiac/ Tyś on ktory borzyß Kośćioł/ a przez trzy dni zbuduieß gi/ Zachoway ſam ſiebie / ieſliś ſyn Boży/ zſtap zkrzyża.

41. Též y Knijžata Kněžſká poſmijwagijce ſe s Zákonijky a s Starſſými/ prawili:

Tákże przednieyßy kápłani z doktorimi/ y z ſtárßyimi nágrawáiac/ mowili.

42. Ginýmť geſt ſpomáhal/ ſam ſobě nemuož pomocy: Geſtliže geſt Král židowſký/ nech ať nynij ſſtáupij s Křijže/ a vwěřijme gemu.

Inße záchował/ á ſam ſiebie záchowáć nie może: Jeſli ieſt Krol Izráelſki niech teraz zſtapi zkrzyża/ á vwierzymy iemu.

43. Auffalť w Boha / nech ať gey wyſwobodij / chceliť: Poněwadž geſt prawil: Syn Božij gſem.

Duſa w Bogu / niech go theraz wybáwi ieſli ſie w nim kocha/ boc powiedział / Jeſtem ſynem Bożym.

44. Též také y Lotřij/ kteřijž byli s nim vkřižowáni/ vtrhali gemu.

Tož tez y zboyce ktorzy byli z nim vkrzyżowáni / wyrzucáli mu ná oczy.

כו

45 מֵן שֵׁת שָׁעִין דֵּין הֲוָא חֲשׁוּכָא עַל כֻּלָּהּ אַרְעָא עַד־מָא לְשָׁעָא תְּשַׁע׃

E da l'hora ſeſta ſi fecer tenebre ſopra tutta la terra inſin à l'hora nona.

46 וְלַאפַּי תְּשַׁע שָׁעִין קְעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא רָמָא וַאמַר אִיל אִיל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי׃

E circa l'hora nona, IESV gridò ad alta voce, dicendo, Eli, Eli, lama ſabactani? cioè, Iddio mio, Iddio mio, perche m' hai tu abbondonato?

47 אֱנָשִׁין דֵּין מֵן הָנוּן ד דְּקָיְמִין הֲווּ תַמָּן כַּד ש שְׁמַעוּ אָמְרִין הֲווּ הָנָא לְאֵלִיָּא קָרֵא׃

Il che hauendo vdito alcuni di quelli ch'erano iui, diceuano, Coſtui chiama Elia.

48 וּבָהּ בְּשָׁעְתָא רְהֵט חַד מֶנְּהוֹן וַשְׁקַל אֶסְפּוֹגָא וַמְלָהּ חַלָּא וְסָמֵהּ בְּקַנְיָא וּמַשְׁקֵא הֲוָא לֵהּ׃

E ſubito vn di loro corſe, e preſe vna ſpugna, & empiella d'aceto, e poſtala ſopra vna canna gli daua bere.

49 שַׁרְכָּא דֵּין אָמְרִין הֲווּ שְׁבוּקוּ נֶחֱזֵא אֶן אָתֵא אֵלִיָּא לְמֶפְרְקֵהּ׃

E gli altri diceuano, Laſſa ſtare, vediamo vn poco ſe Elia viene à liberarlo.

50 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ תוּב קְעָא בְּקָלָא רָמָא וַשְׁבַק רוּחֵהּ׃

E IESV gridando di nuouo ad alta voce, mandò fuor lo Spirito.

51 וּמֶחְדָא אַפַּי תַּרְעָא דְהַיְכְּלָא אֶצְטְרִי לַתְּרֵין מֵן לְעֵל עַד־מָא לְתַחַת וַאַרְעָא אֶתְתְּזִיעַת וְכֵאפָא אֶצְטַרִי׃

Et ecco il velo del tempio ſi ſtracciò in due parti, da alto infin al baſſo: e la terra tremò, e le pietre ſi ſpezzorono.

52 וּבֵית קְבוּרֵא אֶתְפַּתַּחוּ וּפַגְרֵא סַגִּיָּאֵא דְּקַדִּישֵׁא דַּשְׁכִיבִין הֲווּ קָמוּ׃

E i monumenti s'aperſero, e molti corpi di Santi, che haueuan dormito, riſuſcitorono.

כו

45 וּמִשָּׁעָה הַשִּׁשִּׁית הָיָה חֹשֶׁךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה הַתְּשִׁיעִית׃

Y deſde la hora de las ſeys fueron tinieblas ſobre toda la terra haſta la hora de las nueue.

46 וּכְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית קָרָא יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֵלִי אֵלִי לָמָה שְׁבַקְתַּנִי זֶהוּ אֵלִי אֵלִי לָמָה אֲזַבְתָּנִי׃

Y cerca de la hora de las nueue Ieſus exclamó con gran boz, diziendo, Eli, Eli, lama ſabachthani? eſto es, Dios mio, Dios mio, porque me has deſamparado?

47 וּקְצָת הָאֲנָשִׁים הָעוֹמְדִים שָׁם כְּשָׁמְעָם אָמְרוּ כִּי־אֶת־אֵלִיָּהוּ קוֹרֵא זֶה׃

Y algunos de loſque eſtauan alli, oyendolo, dezian, A Elias llama eſte.

48 וּפִתְאֹם רָץ אֶחָד מֵהֶם וַיִּקַּח אֶת־סְפוֹג וַיְמַלֵּא אוֹתוֹ בְּחֹמֶץ וַיָּשֶׂם עַל־קָנֶה וַיַּשְׁקֵהוּ׃

Y luego corriendo vno deellos tomó vna eſpongia, y hinchióla de vinagre, y poniendola en vna canna, dauale paraque beuieſſe.

49 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ הֶרֶף וְנִרְאֶה אִם יָבוֹא אֵלִיָּה לְהַצִּילֵנוּ׃

Y los otros dezian, Dexa veamos ſi vendrá Elias à librarlo.

50 וַיֵּשׁוּעַ עוֹד קוֹרֵא בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּגְוַע׃

Mas Ieſus auiendo otrá vez exclamado con gran boz, dió el Eſpiritu.

51 וְהִנֵּה הַפָּרֹכֶת הַהֵיכָל נִקְרְעָה לִשְׁנַיִם מִמַּעַל עַד־לְמַטָּה וְהָאָרֶץ רָעֲשָׁה וְהַסְּלָעִים נִקְרָעוּ׃

Y heaqui, el velo del Templo ſe rompió en dos, de alto à baxo: y la tierra ſe mouió, y las piedras ſe hendieron.

52 וְהַקְּבָרִים נִפְתָּחוּ וְגוּפוֹת רַבּוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִיְּשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר הֵקִיצוּ׃

Y los ſepulchros ſe abrieron: y muchos cuerpos de Sanctos que auian dormido, ſe lauantáron:

κζ.

45. Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Mais depuis ſix heures il y eut tenebres ſur tout le païs, iuſquss à neuf heures.

46. Περὶ δὲ τὴν ἐννάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ λαμὰ σαβαχθάνι; τοῦτ' ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;

Et enuiron neuf heures Ieſus s'eſcria à haute voix, diſant, Eli, Eli, lamma ſabachthani? c'eſt à dire, Mon Dieu, mon Dieu, pourquoi m'as-tu abandonné?

47. Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες ἔλεγον, ὅτι ἠλίαν φωνεῖ οὗτος.

Et quelques vns de ceux qui eſtoyent là preſens, ayans ouï cela, diſoyent, Ceſtui-ci appele Elie.

48. Καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.

Et incontinent quelcun d'entr'eux courut, & print vne eſponge. & l'ayant emplie de vinaigre, la mit à l'entour d'vn roſeau, & lui en bailla à boire.

49. Οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας σώσων αὐτόν.

Mais les autres diſoyent, Laiſſe, voyons ſi Elie viendra le ſauuer.

50. Ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.

Et lors Ieſus ayant crié derechef à haute voix, rendit l'Eſprit.

51. Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν.

Et voila, le voile du temple ſe fendit en deux, depuis le haut iuſques au bas: & la terre trembla, & les pieres ſe fendirent.

52. Καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη.

Et les ſepulcres s'ouurirent, & pluſieurs corps des Saincts qui avoyent eſté endormis, ſe leuerent.

CAP. XXVII.

45. A ſexta autem hora, tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram, uſque ad horam nonam.

Nowe from the ſixt houre was there darkeneſſe ouer all the land / vnto y nynth houre.

46. Et circa horam nonam clamavit Ieſus voce magna, dicens, Eli, Eli, lãma ſabathani? hoc eſt, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

And about the ninth houre Jeſus cryed with a loud voyce/ ſaying/ Eli/ Ely / lamaſabachthani? that is / My God / My God / why haſt thou forſaken me?

47. Quidam autem illic ſtantes & audientes, dicebãt, Eliam vocat iſte.

And ſome of them that ſtoode there/ when they heard it/ ſaid/ This man calleth Elias.

48. Et continuò currens unus ex eis, acceptam ſpongiam implevit aceto: & impoſuit arundini, & dabat ei bibere.

And ſtraight way one of them ranne and tooke a ſponge: and filled it with vineger and put it on a reede / and gaue him to drinke.

49. Cæteri verò dicebant, Sine, videamus an veniat Elias liberans eum.

Other ſaid: Let be: let vs ſee/ if Elias will come and ſaue him.

50. Ieſus autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum.

Then Jeſus cryed againe with a loude voyce/ and yelded vp the ghoſt.

51. Et ecce velum templi ſciſſum eſt in duas partes, à ſummo uſque deorſum, & terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt.

And beholde/ the vaile of the Temple was rent in twaine / from the toppe to the bottome/ and the earth did quake/ and the ſtones were clouen.

52. Et monumenta aperta ſunt: & multa corpora ſanctorum qui dormierant, ſurrexerunt.

And the graues did open them ſelues / and many bodies of the Saintes which ſlept/ aroſe.

Das XXVII. Capitel.

45. Vnnd von der ſechſten Stunde an/ ward ein Finſternis über das gantze Land / biß zu der neundten ſtunde.

Oc fra den ſiette time / bleff it Mørck offuer det gantſke Land / indtil den niende time.

46. Vnnd vmb die neundte Stunde ſchrey Jeſus laut vnnd ſprach: Eli / Eli / lama aſabthani? das iſt / Mein Gott / mein Gott / warumb haſt du mich verlaſſen?

Oc ved den niende time robte Jheſus høyt / oc ſagde / Eli / Eli / lama aſabthani? Det er / Min Gud / Min Gud / Huor faare haffuer du forladet mig?

47. Etliche aber die da ſtunden / da ſie das höreten / ſprachen ſie: Der rüffet dem Elias.

Oc nogle ſom der ſtode / der de det hørde / da ſagde de / Hand kalder paa Elias.

48. Vnd bald lieff einer vnter jnen / nam einen Schwam / vnd füllet jn mit eſſig / vnd ſteckt jn auff ein Rohr / vnd trencket jn.

Oc ſtrax løb en aff dem / tog en Suomp / oc fylde de hannem met Eddicke / oc ſtack hannem paa it Rør oc gaff hannem dricke.

49. Die andern aber ſprachen: Halt / laß ſehen / ob Elias komme / vnd jhm helffe.

Men de andre ſagde / Holt / lad ſee / Om Elias kommer oc hielper hannem.

50. Aber Jeſus ſchrey abermal laut / vnd verſchied.

Men Jheſus robte atter høyt / oc hand vdgaff ſin aand.

51. Vnd ſihe da / der Fürhang im Tempel zureiß inn zwey ſtück / von oben an / biß vnten auß. Vnnd die Erde erbebete / vnnd die Felſen zuriſſen.

Oc ſee / Forhenget i Templen reffnede i thu ſtycke / fra det øffuerſte til det nederſte. Oc Jorden beffuede / Oc ſtenene brøſte ſønder.

52. Vnd die Gräber theten ſich auff / vnnd ſtunden auff vil Leibe der Heiligen / die da ſchlieffen.

Oc Graffuerne lode ſig op / oc der ſtode mange Helligens Legeme op / ſom ſoffue.

Kapitola XXVII.

45. Od ſſeſtě pak hodiny / tmy ſtaly ſe po wſſij Zemi / až do hodiny dewátě.

A od ßoſthey godziny / ſtáłá ſie ciemnośc po wßey ziemi / áż do dziewiatey godziny.

46. A při hodině dewátě / zwolal Gežijš hlaſem welikým řka: Eli / Eli / Lama zabachthany? To geſt / Bože můg / Bože můg / y proč gſy wne opuſtil?

A około dziewiatey godziny / záwołal Jezus wielkim głoſem / rzekac / Eli / Eli / lamá ſabachtáni? to ieſt / Boże mey Boże mey czemuś mie opuścil?

47. A někteřij tu ſtogijce a ſlyſſýce / práwili: Eliáſſe wolá tento.

Tedy niektorzy z tych co tám ſtali / vſłyßawßy to / rzekli / Eliaßa ten wolá.

48. A hned geden z nich běžaw / wzal hubu a naplnil gi Octem / a wložiw / na třeſt / dáwal gemu pijti.

A natychmiáſt bieżawßy ieden z nich / y wziawßy gebke / napełnił ią octem / y włożywßy ná trcine / podal mu áby pil.

49. Ale ginij prawili: Nech ať vzřijme / přigdeli Eliáš wyſwoboditi ho.

A drudzy mowili / Zániechay / pátrzaymy / ieſli przyidzie Eliaß áby go wybáwil.

50. A Gežijš opět wolage hlaſem welikým / wypuſtil Duſſy.

Y gdy powtore Jezus wołał wielkim głoſem / wypuścil duchá.

51. A ay Opona Chrámowá / roztrhla ſe na dwě ſtraně / od wrchu až dolůw: a Země ſe třáſla / a ſkalé ſe zſedalo.

A oto záſłoná kościelna przepádła ſie na dwoie / od wierzchu áż do dołu / y zadrżała ziemiá / a ſkáły ſie padáły.

52. A Hrobowé ſe otwijrali / a mnohá Těla Swatých / kteřijž byli zeſnuli / wſtala gſau.

Groby theż otworzyły ſie / y wiele ciał świetych ktorzy byli poſneli / powſtáło.

כז

53 וּנְפַקוּ וּבָתַר קְיָמְתֵהּ
עַלוּ לַמְדִינְתָּא קַדִּישְׁתָּא
וְאֶתְחֲזִיו לְסַגִּיאֵא׃

Et vſciti de monumenti doppo la reſurrettione di eſſo, vennero ne la ſanta Citta, & apparuero à molti.

54 קֶנְטְרוּנָא וְדַעְמֵּהּ
דְּנָטְרִין הֲווֹ לְיֵשׁוּעַ כַּד חֲזוֹ
זַוְעָא וְאִילֵין דַּהְוַי דְּחֵלוּ טָב
וְאֶמַרוּ שַׁרִירָאִית הָנָא
בְּרֵהּ הֲוָא דַּאלָהָא׃

Hor il Centurione, e quei che erano conſeco à far la guardia à I E S V*, veduto il terremoto, e le coſe che erano auuenute, temerono grandemente, dicendo, Veramente coſtui era il Figliuol di Dio.*

55 אִית הֲוַי דֵּין תַּמָּן נְשֵׁא
סַגִּיאָתָא דְּחָזְיָן הֲוַי מֶן
רוּחְקָא הָלֵין דְּאָתְיָ הֲוַי
בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מֶן גְּלִילָא
וּמְשַׁמְּשָׁן הֲוַי לֵהּ׃

Erano ancor iui molte donne, che riguardauano di lontano, lequali haueuan ſeguitato I E S V *da Galilea, miniſtrandogli.*

56 דְּחְדָא מֶנְּהֵין מַרְיַם
מַגְדְּלָיתָא וּמַרְיַם אֶמֵּהּ
דְּיַעְקוֹב וְדְיוֹסֵא וְאֶמְּהוֹן
דִּבְנַי זַבְדַּי׃

Tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacoppo e di Ioſe, e la madre de figliuoli di Zebedeo.

57 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא
אֶתָא גַּבְרָא עַתִּירָא מֶן
רָמְתָא דַּשְׁמֵהּ יוֹסֵף דָּאף
הוּ אֶתְתַּלְמַד הֲוָא לְיֵשׁוּעַ׃

E venuta la ſera, venne vn huomo ricco da Arimatea, nominato Ioſef, che era ſtato anch'egli diſcepolo di I E S V.

58 הָנָא קְרֵב לְוָת פִּילָטוֹס
וְשָׁאֶל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וּפַקֵּד
פִּילָטוֹס דְּנֶתְיְהֵב לֵהּ פּ
פַּגְרָא׃

Coſtui andatoſene à Pilato, gli domandò il corpo di I E S V*. Allor Pilato comandò ch'el corpo ſi rendeſſe.*

59 וּשְׁקַלֵהּ יוֹסֵף לְפַגְרָא
וּכְרַכֵהּ בְּחֵיצָא דְּכֶתָּנָא
נְקַדָּא׃

E coſi Ioſef preſe il corpo, & innolſelo in vn lenzuolo netto.

כז

53 וַיֵּצְאוּ מִקִּבְרֵיהֶם אַחַר
תְּקוּמָתוֹ וּבָאוּ אֶל־עִיר הַקֹּדֶשׁ
וְנִרְאוּ לָרַבִּים׃

Y ſalidos de los ſepulchros, deſpues de ſu reſurrecion, vinieron à la Sancta Ciudad, y apparecieron à muchos.

54 וְגַם שַׂר הַמֵּאָה וַאֲשֶׁר הָיוּ
עִמּוֹ לִשְׁמֹר אֶת־יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר
רָאוּ אֶת־הָרַעַשׁ וְאֶת־אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ
יָרְאוּ עַד־מְאֹד לֵאמֹר בֶּאֱמֶת
בֶּן־אֱלֹהִים הָיָה הַזֶּה׃

Y el Centurion, y losque eſtauan con el guardando à Ieſus, viſto el terremoto; y las coſas que auian ſido hechas, temieron en gran manera diziendo, Verdaderamente Hijo de Dios era eſte.

55 וַתִּהְיֶינָה שָׁם נָשִׁים רַבּוֹת
מֵרָחוֹק רוֹאוֹת אֲשֶׁר בָּאוּ אַחֲרֵי
יֵשׁוּעַ מִגָּלִיל לְשָׁרֵת לוֹ׃

Y eſtauan alli muchas mugeres mirando de lexos, las quales auian ſeguido de Galilea à Ieſus, ſiruiendole:

56 אֲשֶׁר בָּהֵן הָיְתָה מִרְיָם
הַמַּגְדָּלִנִית וּמִרְיָם לְיַעֲקֹב וְאֵם
יוֹסֵה וְאֵם בְּנֵי זְבְדִי׃

Entre las quales era Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y la madre de Ioſe, y la madre de los hijos de Zebedeo.

57 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב בָּא אִישׁ
עָשִׁיר מִן־הָרָמָתַיִם וּשְׁמוֹ יוֹסֵף
אֲשֶׁר גַּם הוּא הָיָה תַּלְמִיד יֵשׁוּעַ׃

Y como fué la tarde del dia, vino vn hombre rico de Arimathea llamado Ioſeph, el qual tambien auia ſido Diſcipulo de Ieſus.

58 וְהוּא נִגַּשׁ אֶל־פִּילָטוֹס
וַיִּשְׁאַל אֶת־גּוּף יֵשׁוּעַ אָז פִּילָטוֹס
צִוָּה לְהִנָּתֵן לוֹ אֶת־הַגּוּף׃

Eſte llego à Pilato, y pidió el cuerpo de Ieſus. Entõces Pilato mandó que el cuerpo ſe le dieſſe.

59 וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת־הַגּוּף וַיַּעֲטֹף
אוֹתוֹ בְּסָדִין טָהוֹר׃

Y tomando Ioſeph el cuerpo, emboluiólo en vna ſauana limpia:

κζ.

53. Καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.

Leſquels eſtans ſortis dès ſepulcres apres la reſurrection d'icelui, entrerent en la ſaincte Cité, & apparurent à plusieurs.

54. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.

Or le Centenier, & ceux qui eſtoyent auec lui gardans Ieſus, ayans veu le tremblement de terre, & les choſes qui eſtoyent aduenues, eurent grand' peur, diſans, Veritablement ceſtui-ci eſtoit Fils de Dieu.

55. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ.

Il y auoit là auſsi pluſieurs femmes qui regardoyent de loin, leſquelles auoyent ſuiui Ieſus depuis Galilee, en lui ſubuenant.

56. Ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου.

Entre leſquelles eſtoit Marie Magdeleine, & Marie mere de Iaques & de Ioſes, & la mere des fils de Zebedee.

57. Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ ἀριμαθαίας, τοὔνομα ἰωσὴφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ ἰησοῦ.

Et le ſoir eſtant venu, il vint vn riche homme, qui eſtoit d'Arimathee, nommé Ioſeph, qui meſmes auoit eſté diſciple de Ieſus.

58. Οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.

Icelui vint à Pilate, & demanda le corps de Ieſus. Lors Pilate commanda que le corps fuſt rendu.

59. Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ.

Ainſi Ioſeph print le corps, & l'enueloppa d'vn linceul net.

CAP. XXVII.

53. Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem eius, venerunt in ſanctam ciuitatem: & apparuerunt multis.

And came out of the graues after his reſurrection / and whent into the holy Citie / and appeared vnto many.

54. Centurio autem & qui cum eo erant cuſtodientes Ieſum, viſo terræmotu & his quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes, Vere filius Dei erat iſte

When the Centurion / and they that were with him watching Jeſus / ſaw the earthquake / and the things that were done / they feared greatly / ſaying / Truely this was the Sonne of God.

55. Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quę ſecutæ erant Ieſum à Galilæa, miniſtrantes ei:

And many women were there / beholding him afarre of / which had followed Jeſus from Galile / miniſtring vnto him.

56 Inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacôbi & Ioſeph mater, & mater filiorum Zebedæi.

Among whom was Marie Magdalene / aad Marie the mother of James & Joſes / and the mother of Zebedeus ſonnes.

57. Cùm autem ſerò factum eſſet, vênit quidam homo diues ab Arimathæa, nomine Ioſeph, qui & ipſe diſcipulus erat Ieſu.

And when the euen was come / there came a riche man of Arimathea / named Joſeph / who had alſo himſelfe bene Jeſus diſciple.

58. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus eſu Tunc Pilatus iuſſit reddi corpus.

He went to Pilate / and aſked the body of Jeſus. Then Pilate commanded the bodie to be deliuered.

59. Et accepto corpore, Ioſeph inuoluit illud in ſindone munda.

So Joſeph tooke the bodie / & wrapped it in a cleane linnen cloth.

Das XXVII. Capitel.

53. Vnd giengen auß den Gräbern / nach ſeiner aufferſtehung / vnd kamen inn die heilige Stadt vnnd erſchinen vilen.

Oc ginge aff Graffuerne / efter hans opſtandelſe / oc komme i den hellige Stad / oc obenbaredis faar mange.

54. Aber der Hauptman / vnnd die bey jm waren vnd bewareten Jeſum / da ſie ſahen das Erdbeben / vnd was da geſchach / erſchracken ſie ſehr / vnd ſprachen: Warlich diſer iſt Gottes Son geweſen.

Men Hoffuitzmanden / oc de ſom vaare hoſſ hannem oc beuarede Jeſum / der de ſaae det Jordſkel / oc huad der ſkede / da forferdedis de ſaare / oc ſagde / Sandelige vaar denne Guds Søn.

55. Vnd es waren vil Weiber da / die von ferns zuſahen / die da Jeſu waren nachgefolget auß Galilea / vnd hatten jm gedienet.

Oc der vaare mange Quinder / ſom longt fra ſaa til / de ſom hande efterfult Jheſum aff Galilea / oc haffde tient hannem.

65. Vnter welchen war Maria Magdalena / vnd Maria die Mutter Jacobi vnd Joſes / vnd die Mutter der kinder Zebedei.

Blant huilcke vaar Maria Magdalena / oc Maria Jacobi oc Joſes Moder / oc Zebedei Børns Moder.

57. Am abend aber kam ein reicher Mann von Arimathia / der hieß Joſeph / welcher auch ein Jünger Jeſu war.

Men om afftenen kom en rig Mand aff Arimathia ſom hed Joſeph / huilcken ſom oc ſaa vaar en aff Jheſu Diſciple.

58. Der gieng zu Pilato / vnd bat jn vmb den Leib Jeſu. Da befalh Pilatus / man ſolte jhm jn geben.

Hand gick til Pilatum / oc bad hannem om Jheſu Legeme. Da befalede Pilatus / at mand ſkulde antuorde hannem det.

59. Vnd Joſeph nam den Leib / vnd wickelet jn in ein rein Linwad.

Oc Joſeph tog Legemet / oc ſuebte det i it rent Linklede.

Kapitola XXVII.

53. A wyſſedſſe z Hrobůw po Wzkřijſſeni geho / přiſſli do Swatého Měſta / a vkázali ſe mnohým.

A wyſzedſzy z grobow po zmartwychwſtaniu iego / weſzły miáſtá świete° / y wielam ſie ich okázáły.

54. Tedy Centuryo / a ti kteřijž s nim byli oſtřijhagijce Gežijſſe / widauce Země třeſenij / a ty wěcy kteréž ſe dály / báli ſe welmi / řkauce: Giſtě Syn Božij byl tento.

A ſetnikći ktorzy z nim byli ſtrzegac Jezuſá / vyzrawſzy trzesienie ziemne y to co ſie było ſtáło / zlękli ſie bárzo / mowiac / Záiſtec ten był ſynem Bozym.

55. Byly také tu Ženy mnohé z daleka / kteréž byly přiſſly za Gežiſſem od Galilee / poſluhugijce gemu:

Y było tám wiele niewiaſt z dáleká pátrzacych / ktore były ſzły zá Jezuſem od Galileiey poſluguiac mu.

59. Mezy nimiž byla Marya Magdalena / a Marya Jakubowa / a Jozeffowa Matka / a Matka Synůw Zebedeowých.

Miedzy ktorymi była Márya Mágdálená / y Márya mátka Jakobá y Jozeſá / y mátka ſynow Zebedeuſzowych.

57. A když byl wečer / přiſſel geden člowěk bohatý od Arymathye / gménem Jozeff / kterýž také byl Gežiſſuow Včedlnijk.

A gdy był wieczor / przyſzedł bogáty człowiek z Arymáthiey / imieniem Jozef / ktory tez był vczniem Jezuſowym.

58. Ten přiſtaupil k Pilátowi / a proſyl za Tělo Gežiſſowo. Tehdy Pilát rozkázal mu dáti Tělo.

Ten ſzedł do Piłátá / y proſił go o ciało Kryſtuſowe / tedy Piłat kazał oddáć ciało.

59. A wzaw Tělo Jozeff / obwinul ge w plátno čiſté.

A Jozef wziąwſzy ciáło / owinął ie w czyſte przeſcieradło.

כז

60 וסמיה בבית קבורת
חדת די לה דנקיר ב
בכאפא ועגלו כאפת
רבתא ארמיו על תרעא
דבית קבורא ואזלו:

E poſelo nel ſuo monumento nuouo: ch'egli haueua intagliato in vna pietra, poi riuolto vn gran ſaſſo à l'vſcio del monumento, & andoſſene.

61 אית הוי דין תמן
מרים מגדליתא ומרים
אחריתא דיתבין הוי
לקובלה דקברת:

E Maria Maddalena e l'altra Maria ſi ſtauano iui à ſedere riſcontro al ſepolcro.

62 ליומת דין דמחר
דאיתוהי בתר ערובת
אתכנשו רבי כהנת ופ
ופרישא לות פילטוס:

Il di ſeguente, che è doppo la preparation del ſabbato, i principali Sacerdoti e i Fariſei ſen'andorono inſieme à Pilato.

63 ואמרין לה מרן את
אתדכרן דהו מטעינת
אמר הוא כד חי דמן בתר
תלתא יומין קאם אנא:

Dicendo, Signore, noi ci ſiamo ricordati che quel ſeduttore, quando ancor viueua, diſſe, Io riſuſcitaro dopo tre giorni.

64 פקוד הכיל מזדהרין
בקברא עדמא לתלתא
יומין דלמת יאתון ת
תלמידוהי יגנבוניהי בל
בליא ויאמרון לעמת
דמן בית מיתא קם ותהוא
טעי אחריתא בישא מן
קדמיתת:

Comanda dunque ch'el ſepolcro ſia ben guardato inſin al terzo giorno: accioche talora i ſuoi diſcepoli non vengano di notte, e furinlo, e dicano al popolo, Egli è riſuſcitato da morte, e coſi l'vltimo errore ſia peggior ch'el primo.

65 אמר להון פילטוס
אית לכון קסטונרת ולו
אזדהרו איכנת דידעין
אנתון:

Pilato diſſe loro, Voi hauete de le guardie, andate, guardatelo come voi ſapete.

66 הנון דין אזלו אזדהרו
בקברא וחתמו כאפא הי
עם קסטונרת:

Eſſi allora ſen'andorono, e ſicurorono il ſepolcro ſigillando il ſaſſo, e ponendoui le guardie.

כז

60 וישם אותו בקברו חדש
אשר חצב בסלע ויגלל אבן
גדולה על פתח הקבר וילך:

Y puſolo en vn ſepulchro ſuyo nueuo que auia labrado en penna: y rebuelta vna grande piedra à la puerta del ſepulchro, fueſe.

61 ותהי שם מרים המגדלנית
ואחרת מרים יושבות למול
הקבר:

Y eſtauan alli Maria Magdalena, y la otra Maria, ſentadas delante del ſepulchro.

62 וביום אחר אשר הוא אחר
בדיקת החמץ נאספו ראשי
הכהנים והמפרשים אל
פילטוס:

Y el ſiguiente dia, que es el ſegundo dia de la preparacion de la Paſcua, juntaronſe los principes de los Sacerdotes y los Phariſeos à Pilato.

63 לאמר אדני זכרנו כי מתעה
ההוא אמר בעודנו חי אחר
שלשת ימים אקום:

Diziendo, Sennor, acordamos nos que aquel engannador dixo biuiendo aun, Deſpues del tercero dia reſuſcitaré.

64 ועל כן צוה להבצר את
הקבר עד יום השלישי פן
יבואו תלמידיו בלילה ויגנבוהו
ויאמרו לעם כי קם הוא ממתים
ויהי התעתוע אחרון רע
מראשון:

Manda pues fortificar el ſepulchro haſta el dia tercero: porque no vengan ſus Diſcipulos de noche, y lo hurten, y digan àl pueblo, Reſuſcitó de los muertos: Y ſera el poſtrer error peor que el primero.

65 ויאמר אליהם פילטוס
הנכם משמרת לכו והעזו כאשר
ידעתם:

Dizeles Pilato, la guarda teneys: id, fortificad como entendeys.

66 והמה הלכו ויעזו את
הקבר ויחתמו את האבן עם
משמרת:

Y yendo ellos, fortificaron el ſepulchro con guarda, ſellando la piedra.

κζ'.

60. Καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ. καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.

Et le mit en ſon ſepulcre neuf, qu'il auoit taillé en vn roc: & ayant roulé vne grande pierre à l'huis du ſepulcre, s'en alla.

61. Ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

Et Marie Magdeleine & l'autre Marie eſtoyent là aſsiſes à l'endroit du ſepulcre.

62. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς πιλάτον.

Or le lendemain qui eſt apres la prepation du Sabbat, les principaux Sacrificateurs, & les Phariſiens s'aſſemblerent vers Pilate.

63. Λέγοντες, κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.

Diſans, Seigneur, ils nous ſouuient que ce ſeducteur la, quand il viuoit encores, diſoit, Dedans trois iours ie reſſuſciterai.

64. Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

Commande donc que le ſepulcre ſoit gardé ſeurement iuſques au troiſieme iour: de peur que ſes diſciples ne vienent de nuict, & le deſrobbent, & diſent au peuple, Il eſt reſſuſcité des morts: dont le dernier abus ſera pire que le premier.

65. Ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ πιλάτος, ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

Mais Pilate leur dit, Vous auez la garde: allez, & l'aſſeurez comme vous l'entendez.

66. Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

Eux donc s'en allerent, & aſſeuerent le ſepulcre, ſeellans la pierre, auec gardes.

60. Et poſuit illud in monumento ſuo novo quod exciderat in petra. Et advolvit ſaxum magnum ad oſtium monumenti, & abiit.

And put in his newe tombe / which he had hewen out in a rocke / and rolled a great ſtone to the doore of the ſepulchre / and departed.

61. Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, ſedentes cõtra ſepulchrum.

And there was Marie Magdalene / and the other Marie ſitting ouer againſt the ſepulchre.

62. Altera autem die, quæ eſt poſt Paraſcêven, convenerunt principes ſacerdotum, & Phariſæi ad Pilatum.

Nowe the next day that followed the preparation of the Sabbath / ẏ hie Prieſts and Phariſes aſſembled to Pilate.

63. Dicentes, Domine, recordati ſumus, quia ſeductor ille dixit adhuc vivens, Poſt tres dies reſurgam.

And ſaid / Syr / we remember ẏ that deceiuer ſayde / while he was yet aliue / Within three dayes I will riſe.

64. Iube ergo cuſtodiri ſepulchrum uſq; in diem tertium: ne fortè veniant diſcipuli eius, & furentur eum, & dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit noviſſimus error peior priore.

Commaund therefore / that the ſepulchre bee made ſure vntill the third day / leaſt his diſciples come by night / and ſteale him away / and ſay vnto the people / Hee is riſen from the dead: ſo ſhall the laſt errour bee worſe then the firſt.

65. Ait illis Pilatus, Habebetis cuſtodiam: ite cuſtodite ſicut ſcitis.

Then Pilate Pilate ſaid vnto them / Ye haue a watch: goe / and make it ſure as ye knew.

66. Illi autem abeuntes, munierunt ſepulchrum, ſignantes lapidem, cum cuſtodibus.

And they went / and made the ſepulchre ſure with the watch / and ſealed the ſtone.

60. Vnnd legete jn in ſein eigen neu grab / welches er hatte laſſen in einen Felß hauen / vnd weltzet einen groſſen ſtein fůr die thůr des Grabes / vnnd gieng davon.

Oc lagde det i ſin egen ny Graff / huilcken hand haffde ladit hugge i en Sten / oc hand velte en ſtor ſten faar dørren paa Graffuen / oc gick bort.

61. Es war aber allda Maria Magdalena / vnnd die ander Maria / die ſatzten ſich gegen das Grab.

Men Maria Magdalena vaar der / oc den anden Maria / de ſette ſig tuert offuer fra Graffuen.

62. Des andern tags / der da folget nach dem Růſttage / kamen die Hohenprieſter vnd Phariſeer ſämptlich zu Pilato.

Den anden dag / ſom følger effter Beredelſens dag / Komme de Ypperſte Preſter oc Phariſeer endrectelige til Pilatum.

63. Vnd ſprachen: Herr / wir haben gedacht / daß diſer Verfůrer ſprach / da er noch lebet: Ich will nach dreyen tagen aufferſtehen.

Oc ſagde / Herre / Wi komme ihu / at denne Bedragere ſagde / der hand end leffde /, Jeg vil effter tre dage opſtaa.

64. Darumb befihle / daß man das Grab verware / biß an den dritten tag / auff daß nicht ſeine Jůnger kommen / vnd ſtelen jn / vnnd ſagen zum Volck / er iſt aufferſtanden von den todten / vnd werde der letzte betrug erger / denn der erſte.

Befale der ſaar / at mand foruarer Graffuen / indtil den tredie dag / Paa det hans Diſciple ſkulle icke komme / oc ſtiele hannem / oc ſige til Folcket / Hand er opſtanden fra de døde / Oc det ſiſte bedregeri ſkal bliffue verre end det førſte

65. Pilatus ſprach zu jhnen: Da habt jhr die Hůter / gehet hin / vnnd verwaret / wie jr wiſſet.

Pilatus ſagde til dem / der Haffue i Voctere / gaar hen / oc foruarer / ſom i vide.

66. Sie giengen hin / vnd verwareten das Grab mit Hůtern / vnd verſigelten den Stein.

De ginge hen / oc foruarede Graffuen met Voctere / oc beſeglede Stenen.

60. A wložil do Hrobu ſwého nowého / kterýž byl wyteſal w Skále. A přiwalil kámen weliký k dweřům Hrobowým / y odſſel.

Y położył je w nowym grobie ſwoim / ktory był w ſkále wykował / y thámże przywaliwßy ku drzwiam grobu kámień wielki / odßedł.

61. A byla tu Marya Magdaléna / a druhá Marya / ſedijce proti Hrobu.

A byłá tám Márya Mágdalená / y druga Márya ſiedząc przeciwko grobowi.

62. Druhý pak den / kterýž byl po welikém Pátku / ſeſſla ſe Knijžata Kněžſká a Zákonijcy k Pilatowi.

Názáiutrz ktory ieſt dźień po dniu przygotowánia / zebráli ſie przedniejßy Kápłani y Fáryzeußowie do Piłatá.

63. Řkauce: Pane / rozpomenuli gſme ſe / že tento Swůdce řekl geſſtě žiw gſa / Po třech dnech z mrtwých wſtanu.

Mowiąc / Pánie / rospomnieliſmy iż on zwodziciel powiedział ießcze będąc żyw / Po trzech dni powſtánę.

64. Protož rozkažiž oſtřijhati Hrobu až do třetijho dne / aby ſnad nepřiſſli Včedlnijcy geho a neukradli ho / a řekli by Lidu: Wſtalť geſt z Mrtwých: Y budeť poſlednij blud / horſſý nežli prwnij.

Roſkaż tedy obwárowáć grob áż do dniá trzeciego / by ſnadź przyßedßy vczniowie iego nocą nie vkrádli go / y nie powiedzieli ludowi iż powſtał z martwych / y będzie oſtáteczny błąd gorßy niż pierwßy.

65. Řekl gim Pilát: Máte Stráž / gděte oſtřijhayte yakž vmijte.

Powiedział im Piłat / Macie ſtraż / idźcie obwáruycie iáko vmiecie.

66. A oni odſſedſſe oſadili Hrob / zapečetiwſſe Kámen s Strážnými.

A oni ßedßy / obwárowáli grob / zápieczętowawßy kámień y z ſtrażą.

כח

1 בְּרַמְשָׁא דֵּין בְּשַׁבְּתָא דְּנָגַהּ חַד בְּשַׁבָּא אֶתַת מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיַם אַחֲרִתָא דְּנֶחְזְיָן קַבְרָא׃

Hor circa la fine del ſabbato ſu l'apparire del primo giorno de la ſettimana, Maria Maddalena, e l'altra Maria vennero à vedere il ſepolcro.

2 וְהָא זוּעָא רַבָּא הֲוָא מַלְאַכָא גֵּיר דְּמָרְיָא נְחֵת מֶן שְׁמַיָּא וְקָרֶב עֲגַל כֵּאפָא מֶן תַּרְעָא וְיָתֵב הֲוָא עֲלַיָּה׃

Et ecco ſi fece vn gran terremoto: perche l'Angelo del Signore ſceſe di cielo, e venuto, riuolſe il ſaſſo da l'vſcio, e ſedeuaſi ſopra eſſo.

3 אִיתֵיהּ הֲוָא דֵּין חֶזְוֵהּ אֵיךְ בַּרְקָא וַלְבוּשֵׁהּ חִוָּר הֲוָא אֵיךְ תַּלְגָּא׃

Et era il ſuo aſpetto com'vn folgore, e il ſuo veſtimento bianco come nieue.

4 וּמֶן דֶּחֶלְתֵּהּ אֶתְתַּזִּיעוּ אִילֵין דְּנָטְרִין הֲווֹ וַהֲווֹ אֵיךְ מִיתֵא׃

E le guardie per la paura che hebbero di lui, ſi ſpauentorono, e diuennero come morti.

5 עֲנָא דֵּין מַלְאַכָא וְאֶמַר לִנְשָׁא אַנְתֵּין לָא תֶּדְחֲלָן יָדַע אֲנָא גֵּיר דַּלְיֵשׁוּעַ הָאזְדְּקֵף בָּעְיָן אַנְתֵּין׃

Ma l'Angelo parlando, diſſe à le donne, Voi, non habbiate paura: io ſo bene che voi cercate IESV, il quale è ſtato crocifiſſo.

6 לָא הֲוָא תְּנָן קָם לֵהּ גֵּיר אַיְכַנָּא דֶּאמַר תָּאֵין חֲזַיִין דּוּכְתָא דְּסִים הֲוָא בָהּ מָרַן׃

Egli non è quì, perche è riſuſcitato, ſi come egli haueua detto. Venite, vedete il luogo, doue il Signore era poſto.

7 וְזֶלֵין בְּעֶגַל וְאֶמַרֵין לְתַלְמִידַוְהִי דְּקָם מֶן בֵּית מִיתָא וְהָא קָדֵם לְכֵין לַגְלִילָא תַּמָּן תֶּחְזוּנָיְהִי הָא אֶמְרֵת לְכֵין׃

Et andateuene preſtamente, e dite à i ſuoi diſcepoli, ch'egli è riſuſcitato da morte: & ecco, egli ſe ne va innanzi à voi in Galilea: voi lo vedrete iui: ecco, io ve l'ho detto.

כח

1 וּבְעֶרֶב הַשַּׁבָּת אֲשֶׁר יָאִיר אֶל־אַחַד הַשַּׁבָּת בָּאָה מִרְיָם הַמַּגְדְּלָנִית וַאֲחֶרֶת מִרְיָם לִרְאוֹת אֶת־הַקֶּבֶר׃

Y la viſpera de los Sabbados que amanece para el primero de los Sabbados vino Maria Magdalena, y la otra Maria à ver el ſepulchro.

2 וְהִנֵּה רַעַשׁ הָיָה גָּדוֹל כִּי מַלְאַךְ יְהֹוָה יָרַד מִשָּׁמַיִם וַיִּגַּשׁ וַיְגַלֵּל אֶת־הָאֶבֶן מִפֶּתַח הַקֶּבֶר וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ׃

Y heaqui, fue hecho vn gran terremoto: porque el Angel de Sennor decendiendo del cielo, y llegando, auia rebuelto la piedra dela puerta de ſepulchro, y eſtaua ſentado ſobre ello.

3 וַיְהִי־מַרְאֵהוּ כְּמוֹ בָרָק וּבִגְדוֹ לָבָן כְּמוֹ שָׁלֶג׃

Y ſu aſpecto era como vn relampago; y ſu veſtido, blanco como la nieue.

4 וּמִן יִרְאָתוֹ נִבְהֲלוּ הַשּׁוֹמְרִים וַיִּהְיוּ כַּמֵּתִים׃

Y del miedo deel las guardas fueron aſſombradas, y fueron bueltos como muertos.

5 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לַנָּשִׁים אַל־תִּירֶאנָה אַתֵּנָה כִּי־יָדַעְתִּי כִּי אֶת־יֵשׁוּעַ הַתָּלוּי תְּבַקֵּשְׁנָה׃

Y reſpondiendo el Angel, dixo à las mugeres, No temays voſotras; porque yo ſé que buſcays à Ieſus elque fue crucificado.

6 אֵינֶנּוּ פֹּה כִּי הֵקִיץ כַּאֲשֶׁר אָמַר בֹּאנָה וּרְאֶינָה אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הוּשַׂם אֲדֹנִי שָׁמָּה׃

Mo eſtá aqui: porque ha reſuſcitado, como dixo. Venid, ved el lugar donde fue pueſto el Sennor.

7 וּבִמְהֵרָה לֵכְנָה וֶאֱמַרְנָה לְתַלְמִידָיו כִּי קָם מִמֵּתִים וְהִנֵּה יֵלֵךְ לִפְנֵיכֶם בַּגָּלִיל וְשָׁם־תִּרְאֶינָה אוֹתוֹ וְהִנֵּה אָמַרְתִּי לָכֶנָה׃

Y preſto id, dezid à ſus Diſcipulos, que ha reſuſcitado de los muertos: y heaqui os eſpera en Galilea; alli lo vereys· heaqui os lohe dicho.

ΚΕΦΑΛ. κη'.

Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον.

Or au ſoir du Sabbat, au iour qui deuoit luire, pour le premier de la ſemaine, Marie Magdeleine, & l'autre Marie vindrent voir le ſepulcre.

2. Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

Et voici, il ſe fit vn grand tremblement de terre, car l'Ange du Seigneur deſcendit du ciel, & vint, & roula la pierre arriere de l'huis du ſepulcre, & s'aſsit ſur icelle.

3. Ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν, ὡσεὶ χιών.

Et ſon regard eſtoit comme vn eſclair, & ſon veſtement comme neige.

4. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί.

Et les gardes, pour la peur qu'ils eurent de lui, furẽt eſtrayés & deuindrent comme morts.

5. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξὶ, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε.

Mais l'Ange prenant la parole, dit aux femmes, Vous autres ne craignez point: car ie ſay que vous cerchez Ieſus qui à eſté crucifié.

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γὰρ, καθὼς εἶπε· δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.

Il n'eſt point ici: car il eſt reſſuſcité comme il l'auoit dit. Venez, voyez le lieu où giſoit le Seigneur.

7. Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

Et vous en allez bien toſt: & dites à ſes diſciples qu'il eſt reſſuſcite des morts, & voici, ils s'en va deuant vous en Galilee, là vous le verrez: voici, ie le vous ait dit.

CAP. XXVIII.

VEſpere autem ſabbathi quæ luceſſit in prima ſabbathi, vênit Maria Magdalene, & altera Maria videre ſepulchrum.

Nowe in the ende of the Sabbath/ wehn the firſt day of the weeke beganne to dawne/ Marie Magdalene/and the other Marie came to ſee the ſepulchre.

2. Et ecce terræ motus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cælo: & accedens revolvit lapidem,& ſedebat ſuper eũ.

And beholde/ there was a great earthquake: for the Angel of the Lorde deſcended from heauen/ and came and rolled backe the ſtone from the doore/and ſate vpon it.

3. Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur: & veſtimentum eius ſicut nix.

And his countenance was like lightning/ and his raiment withe as ſnewe.

4. Præ timore autem eius exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui.

And for feare of him/ the keepers were aſtonied/an became as dead men.

5. Reſpõdens autem angelus dixit mulieribus, Nolite timere vos: ſcio enim quòd Ieſum qui crucifixus eſt, quæritis.

But the Angell anſwered/and ſaid to the women/ Feare ye not: for I knowe that ye ſeeke Jeſus which was crucified.

6. Non eſt hîc: ſurrexit enim, ſicut dixit, venite & videte locum ubi poſitus erat Dominus.

He is not here/ for he is riſen/ as he ſaide: come/ſee the place where the Lorde was laid.

7. Et citò euntes, dicite diſcipulis eius quia ſurrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam, ibi eum videbitis, ecce prædixi vobis.

And go quickly/ and tel his diſciples/ that he is riſen from the dead/ and behold he goeth before you into Galile: there ye ſhall ſee him: lo/ I haue tolde you.

Das XXVIII. Capitel.

AM abend aber des Sabbaths/welcher anbricht am Morgen des erſten Feyertags der Sabbathen/ kam Maria Magdalena/vnd die ander Maria/ das Grab zubeſehen.

OM Sabbathen at afften/ huilcken der begyndis den førſte Hellige dag i Sabbatherne om Morgenen/ kom Maria Magdalena/ oc den anden Maria/ at beſee Graffuen.

2. Vnnd ſihe es geſchach ein groß Erdbeben. Denn der Engel des HERRN kam vom Himmel herab/ tratt hinzu/ vnnd waltzet den Stein von der Thür/ vnd ſatzte ſich drauff.

Oc ſee/ der ſkede it ſtort Jordſkel. Thi HERRENS Engel kom ned aff Himmelen/ traadde hen til/oc velte Stenen fra Dørren/oc ſette ſig der paa.

3. Vnnd ſeine geſtallt war wie der blitz/vnd ſein kleid weiß als der ſchne.

Oc hans ſkickelſe vaar lige ſom liunit/ oc hans Klede huit ſom ſne.

4 Die Hüter aber erſchracken für forcht/vnd wurden als weren ſie tod.

Men Vocterne forferdedis aff fræct oc bleffue lige/ ſom de haffde veret døde.

5. Aber der Engel antworttet/ vnd ſprach zu den Weibern: Förchtet euch nicht/ich weiß/ daß jr Jeſum den gecreutzigten ſuchet.

HERRENS Engel ſuarede/ oc ſagde til Quinderne/ Fræcter eder icke/ Jeg veed/at i lede effter Jheſum den Kaarsfeſte.

6. Er iſt nicht hie/ Er iſt aufferſtanden wie er geſagt hat. Kommet her vnd ſehet die ſtet/ da der HERR gelegen hat.

Hand er icke her/Hand er opſtanden/ ſom hand ſagde. Kommer hid/oc ſeer den ſted/ ſom HERREN laa.

7. Vnd gehet eilend hin/vnnd ſaget es ſeinen Jüngern/ daß er aufferſtanden ſey von den todten/ vnd ſihe/ er wird für euch hingehen in Galileam/ da werdet jr jn ſehen/ ſihe ich habs euch geſagt.

Oc gaar ſtrax hen/oc ſiger hans Diſciple det/ at hand er opſtanden fra de døde/ Oc ſee/ hand ſkal gaa hen faar eder til Galileam/ Der ſkulle i ſee hannem, ſee/ieg haffuer ſagd eder det.

Kapitola XXVIII.

NAſtonánij pak Soboty/ když giž ſwitalo na Neděli/ přiſſia Marya Magdalena/a druhá Marya/ aby ſpatřily Hrob.

A Woſtátnia ſobote gdy świtálo napirwſzy dzień po ſobocie/ przyſzłá Márya Mágdálená/ y druga Márya/ áby grobo oglądáły.

2. A áy Země třeſenij ſtalo ſe weliké: Nebo Angel Páně ſſtaupil s Nebe/ y přiſtaupiw odwalil Kámen/a poſadil ſe na něm.

A oto ſię ſtáło wielkie drżenie ziemie/ abowiem Anioł Pánſki zſtąpiwſzy z niebá/ przyſtąpił y odwalił kamień ode drzwi/ y ſiedział ná nim.

3. A byl obličeg geho yako bleſk/a Raucho geho bijlé yako Snijh.

Y było weyzrenie iego iáko błyſkáwicá/ á odzienie ie° biáłe iáko śnieg.

4. A pro ſtrach geho zděſyli ſe ſtrážnij/ a včiněni gſau yako mrtwij.

A od boiáźni iego ſtroże przeſtráſzeni ſą/y ſtáli ſię iákoby vmárli.

5. Y odpowěděw Angel/ řekl ženám: Nebogte ſe wy/ neb wijm že Gežiſſe (kteryž geſt vkřižowán) hledáte.

Y odpowiedáiąc Anioł/ rzekł niewiáſtham/ Nie boycie ſię wy/ bocia wiem iż Jezuſá vkrzyżowánego ſzukácie.

6. Nenijť ho tuto wſtalť geſt zagiſté/ yakož předpowěděl. Poďte/a wizte mijſto/ kdež byl položen PAn.

Nie máſzci go tu/ ábowiem wſtał z martwych iáko powiedział/ chodźcie ogladáycie mieſce gdźie leżał Pan.

7. A rychle gdauce/ powězte Včedlnijkům geho/ že geſt wſtal z mrtwých: a hle předegdeť wás do Galilee/ tam gey vzřijte: Ay powěděl gſem wám.

A prędko idąc/ powiedzcie vczniom iego iż powſtał z martwych/ á oto idzie przed wámi do Gálileiey/ thám go vzrycie/ otomci wám powiedział.

כח

8 וַאזַלֵּין עֲגַל מֶן קַבְרָא בַּדְחִלְתָּא וּבְחַדוּתָא רַבְּתָא וּרְהֶטַן דְּנֵאמְרָן לְתַלְמִידַוְהִי׃

Et elle vſcite preſtamente del monumento con timore & allegrezza grande corſero ad annuntiarlo à i ſuoi diſcepoli. E mentre ch'elle andauano per annuntiarlo à i ſuoi diſcepoli.

9 וְהָא יֵשׁוּעַ פְּגַע בְּהֵין וֶאמַר לְהֵין שְׁלָם לְכֵין הָנֵין דֵּין קְרֵבִי אַחֲדִי רַגְלַוְהִי וַסְגֶדִי לֵהּ׃

Ecco che IESV venne loro incontro dicendo, Iddio vi ſalui: & elle accoſtateſi, abbracciorono i ſuoi piedi, & inchinoronſi dinanzi à lui.

10 הָידֵין אֱמַר לְהֵין יֵשׁוּעַ לָא תֶּדְחְלָן אֶלָּא זֵלֵין אֱמַרֵין לַאחַי דְּנֵאזְלוּן לַגְלִילָא וְתַמָּן נֶחֱזוּנָנִי׃

Allor IESV diſſe loro, Non habbiate paura: andate, fate intendere à i miei fratelli che vadano in Galilea, e la mi vedranno.

11 כַּד אֶזַלֵין דֵּין אֶתוֹ אֱנָשָׁא מֶן קֶסְטוּנָרֵא הָנוּן לִמְדִינְתָּא וֶאמַרוּ לְרַבַּי כָּהֲנֵא כֻּל מֶדֶם דַּהְוָא׃

Et andando elle, ecco, alcune de le guardie vennero à la città, e raccontorono à i principali Sacerdoti tutte le coſe auuenute.

12 וְאֶתְכַּנְשׁוּ עַם קַשִּׁישֵׁא וְנַסְבּוּ מֶלְכָּא וִיהַבוּ כֶּסְפָּא לָא זְעוּר לְקֶסְטוּנָרֵא׃

Allora eſſi congregatiſi inſieme co i Vecchij, e preſo conſiglio, dettero à i ſoldati vna gran ſomma di denari.

13 וֶאמַרִין לְהוֹן אֱמַרוּ דְּתַלְמִידַוְהִי אֶתוֹ גַּנְבוּהִי בְּלֶלְיָא כַּד דַּמְכִינַן׃

Dicendo, Dite che i ſuoi diſcepoli ſon venuti di notte, & hannolo rubbato mentre che voi dormiuate.

14 וְאֶן אֶשְׁתַּמְעַת הָדָא קְדָם הֶגְמוֹנָא חְנַן מְפַיְסִינַן לֵהּ וַלְכוֹן דְּלָא צְפָתָא עָבְדִינַן׃

E ſe queſto ſarà vdito dal Preſidente, noi il perſuaderemo, e faremo voi ſicuri.

כח

8 וַתֵּצֶאנָה בִּמְהֵרָה מִן־הַקֶּבֶר בְּיִרְאָה וּבְשִׂמְחָה גְדוֹלָה וַתָּרֹצְנָה לְהַגִּיד לְתַלְמִידָיו׃

Entonces ellas ſaliendo del ſepulchro con temor y gran gozo, fueron corriẽdo à darlas nueuas à ſus Diſcipulos. Y yendo à dar las nueuas à ſus Diſcipulos.

9 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ לְהַגִּיד לְתַלְמִידָיו וְהִנֵּה יֵשׁוּעַ נִקְרָה לָהֶן לֵאמֹר שָׁלוֹם לָכֶן וְהֵנָּה נִגְּשׁוּ וְתָפְשׂוּ אֶת־רַגְלָיו וַיִּשְׁתַּחֲוֶינָה לוֹ׃

Heaqui Ieſus les ſale àl encuentro, diziendo, Ayays gozo. Y ellas llegaron, y trauaron de ſus pies, y adoraronlo.

10 אָז אָמַר לָהֶן יֵשׁוּעַ אַל־תִּירֶאנָה לֵכְנָה וְהַגֵּדְנָה לְאַחַי אֲשֶׁר יֵלְכוּ גָלִילָה וְשָׁם יִרְאוּנִי׃

Entonces Ieſus les dice, No temays, id, dad las nueuas à mis hermanos, que vayan à Galilea, y allà me veràn.

11 וְכַאֲשֶׁר הָלְכוּ הֵנָּה הִנֵּה קְצָת מְשׁוֹמְרִים בָּאוּ אֶל־הָעִיר וַיַּגִּידוּ לְרָאשֵׁי הַכֹּהֲנִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ׃

Y yendo ellas, heaqui vnos dela guarda vinieron à la Ciudad, y dieron auiſo à los principes de los Sacerdotes de todas las coſas que auian acontecido.

12 וַיֵּאָסְפוּ הַזְּקֵנִים וַיִּוָּעֲצוּ וַיִּקְחוּ וַיִּתְּנוּ כֶּסֶף לָרֹב לְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה׃

Y juntados con los Ancianos, auido conſejo, dieron mucho dinero à los ſoldados.

13 לֵאמֹר אִמְרוּ כִּי־תַלְמִידָיו בָּאוּ בַּלַּיְלָה וַיִּגְנְבוּהוּ בְּשָׁכְבֵנוּ׃

Diziendo: Dezid, Sus Diſcipulos vinieron de noche, y lo hurtaron, durmiendo noſotros.

14 וְאִם־תִּשָּׁמַע זֹאת מִן הַפָּקִיד אֲנַחְנוּ נְפַתֶּה אוֹתוֹ וְנַבְטִיחַ אֶתְכֶם׃

Y ſi eſto fuere oydo del Preſidente, noſotros lo perſuadiremos, y hazeros hemos ſeguros.

κη'.

8. Καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Elles adonc ſe partirent legerement du ſepulcre auec crainte & grand' ioye: & coururent l'annoncer aux diſciples d'icelui.

9. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων· χαίρετε· αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

Mais comme elles alloyent pour l'annoncer à ſes diſciples: voici Ieſus leur vint au deuant, diſant, Bien vous ſoit. Et elles s'approcherent, & empoignerent ſes pieds, & l'adorerent.

10. Τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.

Adonc Ieſus leur dit, Ne craignez point: allez, & annoncez à mes freres qu'ils aillent en Galilee, & que là ils me verront.

11. Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα.

Or quand elles furent parties, voici, quelques vns de la garde vindrent en la ville, & rapporterent aux Sacrificateurs toutes les choſes, qui eſtoyent aduenues.

12. Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις.

Lors ils s'aſſemblerent auec les Anciens, & apres qu'ils eurent prins conſeil, ils donnerent bonne ſomme d'argent aux gendarmes.

13. Λέγοντες, εἴπατε, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.

Leur diſans, Dites, Ses diſciples ſont venus de nuict, & l'ont deſrobbe comme nous dormions.

14. Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

Et ſi le Gouuerneur vint à entendre ceci, nous le lui perſuaderons, & vous en mettrons hors de peine.

CAP. XXVIII.

8. Et exierunt citò de monumēto cum timore & gaudio magno, currentes nuntiare diſcipulis eius.

So they departed quickly from the ſepulchre/with feare and great ioye/and did runne to bring his diſciples word.

9 Et ecce Ieſus occurrit illis, dicens, Avete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adoraverunt eum.

And as they went to tell his diſciples/ behold/ Jeſus alſo met them/ ſaying/ God ſaue you. And they came/and tooke him by the feete / and worſhipped him.

10. Tunc ait illis Ieſus, Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis ut eant in Galilæam, ibi me videbunt.

Then ſaide Jeſus vnto them / Bee not afraid. Go/ & tell my brethren/that they goe into Galile/and there ſhall they ſee me.

11. Quæ cùm abiiſſent, ecce quidam de cuſtodibus venerunt in civitatem, & nuntiaverunt principibus ſacerdotum omnia quæ facta fuerant.

Nowe when they were gone / beholde/ ſome of the watch came into the citie/ and ſhewed vnto the hie Prieſtes all the things that were done.

12 Et congregati cum ſenioribus, conſilio accepto, pecuniam copioſam dederunt militibus.

And they gathered them together with the Elders / and tooke counſel / & gaue large money vnto the ſouldiers.

13. Dicentes, Dicite Quia Diſcipuli eius nocte venerunt, & furati ſunt eum nobis dormientibus.

Saying/ Say/ His diſciples came by night and ſtole him away while we ſlept.

14. Et ſi hoc auditum fuerit à Præſide, nos ſuadebimus ei, & ſecuros vos faciemus.

And if the gouernour heare of this/ wee will perſwade him / and ſaue you harmeles.

Das XXVIII. Capitel.

8. Vnd ſie giengen eilend zum Grabe hinauß / mit forcht vnnd groſſer freude / vnd lieffen / daß ſie es ſeinen Jüngern verkündigeten. Vnnd ſie giengen ſeinen Jüngern zuverkündigen.

Oc de ginge haſtelige vd aff Graffuen met frøct oc ſtor glede / oc løbe/ at de kunde kundgøre hans Diſciple det. Oc der de ginge at kund gøre hans Diſciple det.

9. Sihe / da begegnet jhnen Jeſus/ vnd ſprach: Seidt gegrüſſet. Vnnd ſie tratten zu jhm / vnd griffen an ſeine Füſſe / vnd fielen für jhm nieder.

See / da møtte Jheſus dem/ oc ſagde / Hel vere eder/ Oc de traadde til hannem/ oc toge paa hans Føder / oc fulde ned faar hannem.

10. Da ſprach Jeſus zu jnen: Förchtet euch nicht / gehet hin/ vnd verkündiget es meinen Brüdern/ daß ſie gehen in Galileam / daſelbs werden ſie mich ſehen.

Da ſagde Jheſus til dem / Frøcter eder icke / gaar hen / oc kundgører mine Brødre det / At de gaa til Galileam / der ſkulle de ſee mig.

11. Da ſie aber hingiengen/ ſihe/da kamen etliche von den Hütern in die Stadt/ vñ verkündigeten den Hohenprieſtern alles was geſchehen war.

Oc der de ginge hen / See/ da komen nogle aff Vocterne i Staden / oc forkyndede de Ypperſte Preſter / alt det ſom vaar ſkeet.

12. Vnd ſie kamen zuſammen mit den Elteſten / vnd hielten einen rath / vnd gaben den Kriegsknechten Gelts gnug.

Oc de kommen tilſammen met de Eldſte/ oc hulde it Raad / oc gaffue Stridzmendene Pendinge nock.

13. Vnnd ſprachen: Saget / ſeine Jünger kamen des Nachts / vnd ſtalen jhn/ dieweil wir ſchlieffen.

Oc ſagde / Siger/ Hans Diſciple komme om natten / oc ſtaale hannem / den ſtund wi ſoffue.

14. Vnd wo es würde außkommen bey dem Landpfleger / wöllen wir jn ſtillen / vnnd ſchaffen / daß jhr ſicher ſeyt.

Oc der ſom Landzherren faar det at vide / da ville wi ſtille hannem til freds / oc ſkaffe det ſaa/at i ſkulle vere oden fare.

Kapitola XXVII.

8. Y wyſſly rychle z Hrobu s báznij/a s radoſtij welikau bězijce/aby Včedlnijkuom geho zwěſtowaly. Když pak ony ſſly / zwěſtowati Včedlnijům geho.

Tedy wyſzedſzy rychło z grobu z boiáźnia y z rádościa wielka/bieżáły aby oznaymiły vczniom iego/A gdy ſzły áby tho opowiedziáły vczniom iego.

9. Ay Gežijš potkal ſe s nimi/řka: Zdráwy buďte. A ony přiſtaupily a chopily ſe noh geho/a klaněly ſe gemu.

Oto Jezus záſzedł im droge/ mowiac/ Badzcie pozdrowione/ A ony przyſthapiwſzy vchwyciły ſie nog iego/y chwałe mu dały.

10. Tehdy Gežijš řekl gim: Nebogte ſe / Gděte zwěſtugte Bratřijm mým / ať gdau do Galilee/tamť mne vzřij.

Thedy im rzekł Jezus/Nie boycie ſie/idzcie/oznaymicie bráciey moiey/ábyſzli do Galileiey/ tam ze mie vyzrá.

11. Kteréžto když odeſſly / ay někteřij z ſtrážných přiſſli do Měſta/a oznámili Knijžatuom Kněžſkým wſecky wěcy kteréž ſe tu ſtaly.

A gdy ony ſzły/oto niektorzy z ſtrzażey przyſzli do miáſtha / y oznáymili przedniejſzym kápłanom wyſzytki rzeczy ktore ſie ſtały.

12. A ſſedſſe ſe s Starſſými/ a raddu včiniwſſe/penijze hogně dali Zoldněřuom.

Tedy ſie zebráli z ſtárſzymi y porádziwſzy ſie / wiele pieniedzy dali żołnierzom.

13. Řkauce: prawte/že Včedlnijcy geho přiſſli w nocy/ a vkradli gey / když gſme my ſpali.

Mowiac/Powiedaycie iż vczniowie iego noca przyſzedſzy / vkrádli go nam gdyſmy ſpáli.

14. A vſlyſſýliť o tom Wládař/myť ho na též nawedeme/ a wás bezpečny včinijme.

A ieſliby to ſtároſty doſzło/my go na tho námowiemy / á beſpiecznymi was vczyniemy.

כח

15 הָנוּן דֵּין כַּד נְסַבוּ כֶּסְפָּא עֲבַדוּ אֵיךְ דַּאלְפוּ אֶנוּן וְנֶפְקַת מֶלְּתָא הָדָא בֵּית יְהוּדָיֵא עַד־מָא לְיַוְמָנָא׃

Eſſi preſi i denari, fecero ſecondo che era ſtato loro inſegnato. E queſta parola fu diuolgata fra i Giudei inſin al giorno d'hoggi.

16 תַּלְמִידֵא דֵּין חַד־עֲסַר אֱזַלוּ לַגְלִילָא לְטוּרָא אַיכָּא דְּוַעַד אֶנוּן יֵשׁוּעַ׃

Hor gli Vndici diſcepoli ſen' andorono in Galilea, nel monte doue IESV *haueua ordinato loro.*

17 וְכַד חֲזַאוּהִי סְגַדוּ לֵהּ מֶנְּהוֹן דֵּין אֶתְפַּלַגוּ הֲוַו׃

Et come lo videro, l'adororono: ma pur alcuni dubbitorono.

18 וְקַרֶב יֵשׁוּעַ מַלֵּל עַמְּהוֹן וֶאמַר לְהוֹן אֶתְיְהֵב לִי כֻּל שׁוּלְטָן בַּשְׁמַיָּא וּבַארְעָא (וַאיכַנָּא דְּשַׁדְּרָנִי אָבִי אַף אֶנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לְכוֹן׃)

E IESV *accoſtandoſi parlò loro, dicendo, A me è data ogni poteſta in cielo & in terra. (Come il Padre ha mandato me, coſi io mando voi.)*

19 זֶלוּ הָכִיל וְתַלְמֶדוּ כֻּלְּהוֹן עַמְמֵא וַאעְמֶדוּ אֶנוּן בְּשֵׁם אַבָּא וּבְרָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

Andate dunque & inſegnate à tutte le genti, battezando gli nel nome del Padre, e del Figliuolo, e de lo Spirito ſanto.

20 וַאלְפוּ אֶנוּן דְּנֶטְרוּן כֻּל מָא דְּפַקֶּדְתְּכוֹן וְהָא אֶנָא עַמְּכוֹן אֶנָא כֻּלְּהוֹן יַוְמָתָא עַד־מָא לְשׁוּלָמֵהּ דְּעָלְמָא אָמֵין׃

Inſegnando loro ad oſſeruar tutte le coſe che io v'ho comandate. Et ecco io ſon ſempre con eſſo voi, inſin à la conſumation del ſecolo.

שְׁלֵם אֶוַנְגֶלִיּוֹן קַדִּישָׁא
כְּרוּזוּתָא דְּמַתַּי דְּאַכְרֶז
עֶבְרָאִית בַּארְעָא
דְּפַלֶסְטִינֵי׃

כח

15 וְהֵמָּה לָקְחוּ אֶת־הַכֶּסֶף וַיַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר לֻמְּדוּ וַנִּשְׁמְעָה דִּבָּה זֹאת בֵּין יְהוּדִים עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃

Y ellos, tomado el dinero, hizieron como eſtauan inſtruydos. y eſte dicho fue diuulgado entre los Iudios haſta el dia de oy.

16 וְעַשְׁתֵּי עָשָׂר תַּלְמִידִים הָלְכוּ אֶל־גְּלִילָה עַל־הַר אֲשֶׁר יְעָדוֹ לָהֶם יֵשׁוּעַ׃

Mas los onze Diſcipulos ſe fueron à Galilea, àl monte, donde Ieſus les auia ordenado.

17 וַיִּרְאוּ אוֹתוֹ וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וּקְצָתָם סָפֵקוּ׃

Y como lo vieron, adoraronlo: mas algunos dudan.

18 וַיִּגַּשׁ יֵשׁוּעַ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר נִתַּן לִי כָּל־שִׁלְטוֹן בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ (וְכַאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אָבִי כָּכָה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם)׃

Y llegando Ieſus, hablôles, diziendo, Toda poteſtad me es dada en el cielo y en la tierra. (Como me embió el Padre; anſi tabien yo os embio.)

19 עַל־כֵּן לְכוּ וְלַמְּדוּ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וְטַבְּלוּ אוֹתָם בְּשֵׁם הָאָב וְהַבֵּן וְהָרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Portanto id, enſennad à todas las gentes; baptizando los en nombre del Padre, y del Hijo, y del Eſpiritu ſancto.

20 וְלַמְּדוּ אוֹתָם לִשְׁמוֹר כָּל־אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְהִנֵּה אֲנִי עִמָּכֶם הוּא כָּל־הַיָּמִים עַד־תַּכְלִית הָעוֹלָם אָמֵן׃

Enſennandolos que guarden todas las coſas que os hé mandado: y heaqui yo eſtoy con voſotros todos los dias haſta la fin del ſiglo.

נִשְׁלְמָה בְּשׂוֹרָה טוֹבָה וְתוֹרַת
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַנִּכְתָּבָה עַל־
יְדֵי מַתַּי הַמְבַשֵּׂר׃

κη'.

15. Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν· καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.

Et iceux ayans prins l'argent, firent ainſi qu'ils eſtoyent enſeignés: tellement que ce propos à eſté diuulgue entre les Iuifs, iuſques à ce iourd'hui.

16. Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.

Mais les onze diſciples s'en allerent en Galilee, en la montagne où Ieſus leur auoit ordonné.

17. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν.

Et quand ils l'eurent veu, ils l'adorerent, mais quelques vns douterent.

18. Καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς. (καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς)

Et Ieſus s'approchant parla à eux, diſant, Toute puiſſance m'eſt donnee au ciel & en terre, (comme mon Pere m'a enuoyé, ainſi auſsi ie vous enuoye.)

19. Πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Allez donc, & endoctrinez toutes nations, les baptizans au nom du Pere, & du Fils, & du ſainct Eſprit.

20. Διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

Et les enſeignans de garder tout ce que ie vous ai commandé: & voici ie ſuis auec vous touſiours iuſq' à la fin du monde. Amen.

Τέλος τοῦ κατὰ Ματθαῖον
ἁγίου εὐαγγελίου.

CAP. XXVIII.

15. At illi accepta pecunia, fecerunt ſicut erant edocti. Et divulgatum eſt verbum iſtud apud Iudæos, uſque in hodiernum diem.

So they tooke the money / & did as they were taught : and this ſaying is noyſed among the Jewes vnto this day.

16. Vndecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam, in montem ubi conſtituerat illis Ieſus.

Then the eleuen diſciples went into Galile/ into a mountaine/ where Jeſus had appointed them.

17. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt.

And when they ſawe him / they worſhipped him : but ſome douted.

18. Et accedens Ieſus locutus eſt eis, dicens, Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra. (Sicut miſit me pater, & ego mitto vos.)

And Jeſus came/& ſpake vnto them/ ſaying / All power is giuen vnto me in heauen and in earth. (As my Father ſent me / ſo ſend J you.)

19 Euntes ergo docete omnes gentes : baptizantes eos in nomine patris, & filii, & ſpritus ſancti.

Goe therefore/& teach all nations/ baptizing them in the name of the Father/& the Sonne/ and the holy Ghoſt.

20. Docentes eos ſervare omnia quæcunque mandavi vobis : & ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſeculi.

Teaching them to obſerue all thinges / whatſoeuer J haue commanded you : and lo/ J am with you alway/ vntill the ende of the world/ Amen.

FINIS.

Das XXVIII. Capitel.

15. Vnd ſie namen das Geldt / vnd theten wie ſie geleret warẽ. Solches iſt eine gemeine rede worden bey den Jüden/ biß auff den heutigen tage.

Oc de toge Pendinge/ oc giorde lige ſom de vaare vnderuiſde. Dette bleff en almindelig tale hoſſ Jødene/ indtil paa denne dag.

16. Aber die eilff Jünger giengen in Galilea / auff einen Berg/ dahin Jeſus jhnen beſcheiden hatte.

Men de elleffue Diſciple ginge til Galileam / paa it Bierg / ſom Jheſus haffde beſtillet dem hen.

17. Vnnd da ſie jhn ſahen / fielen ſie für jhm nieder/ Etliche aber zweiffelten.

Oc der de ſaae hannem / da fulde de ned faar hannem / Men nogle tuilede.

18. Vnd Jeſus trat zu jhnen / redet mit jhnen / vnd ſprach: Mir iſt gegeben alle gewalt im Himel vnd Erden. (Gleich wie mich mein Vater geſand hat/ ſo ſende ich euch.)

Oc Jheſus traadde til dem/ talede met dem oc ſagde: Mig er giffuen al Magt i Himmelen oc Jorden. (Lia ſom Faderen vdſende mig/ ſah ſeder ieg eder.)

19. Darumb gehet hin / vnd lehret alle Völcker / vnd tauffet ſie im namen deß Vaters / vnnd deß Sons/ vnd des heiligen Geiſts.

Gaar fordi hen / oc lærer alle Folck/ oc døber dem/ i Naffn Faders/ oc Sons/ oc den hellige Aands.

20. Vnd lehret ſie halten alles was ich euch befolhen habe. Vnd ſihe/ ich bin bey euch alle tage / biß an der Welt ende.

Oc lærer dem at holde / alt det ieg haffuer befalet eder. Oc ſee/ Jeg er hoſſ eder alle dage/ indtil Verdens ende.

Ende des Euangelions
S. Matthes.

Kapitola XXVIII.

15. A oni wzawſſe penijze/ včinili tak yakž byli naučeni. Y rozhláſſeno geſt ſlowo to v Židuow/ až do dneſſnijho dne.

A oni wźiawſzy pieniądze/ vczynili iáko ie náuczono/ y rozniosłá ſię tá powieść miedzy Zydy áż do dniá tego.

16. Gedenácte pak Včedlnijkuow odeſſlo do Galilee/ na Horu kdežto gim byl vložil Gežijs.

Jedennáście tedy z vczniow ſzli do Gáliley/ ná gorę gdźie im poſtánowił Jezus.

17. A widauce gey klaněli ſe mu/ ale někteřij pochybowali.

Y vyzrawſzy go/ dali mu chwałe/ á niektorzy wątpili.

18. A přiſtaupiw Gežijs mluwil gim / řka: Dána mi gt wſſeliká moc na Nebi y na zemi. (Jakož mne poſlal otecz/ y yá poſylám wás.)

A przyſtąpiwſzy Jezus / mowił im rzekąc / Dána mi ieſt wſzytká zwierzchność ná niebie y ná ziemi. (ták iáko mie poſłał ociec/ ták że y ia was poſyłam.)

19. Protož gdauce včte wſſeckny Národy / křtijce ge we Gménu Otce/ y Syna/ y Ducha Swatého:

Idąc tedy vczćie wſzytki národy / krzcząc ie w imię Oycá y Syná y Duchá świętego.

20. Včijce ge zachowáwati wſſeckny wěcy/ kteréž gſem koli přikázal wám. A hle yá s wámi gſem po wſſeckny dni/ až do ſkonánij Swěta.

Vcząc ie chowáć wſzytkich rzeczy com wam przykazał/ A oto ia ieſtem z wámi po wſzytki dni áż do ſkończenia świátá.

Dokonáwá ſe Ewangelium
ſepſané od Swatého
Mathauſſe.

SANCTVS
MARCVS,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI.
GERMANI.

א ו נ ג ל י ו ן ⁂ ב ש ו ר ה ⁂ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

קַבְלָאוֹן א

רֵישָׁא דְּאֶוַנְגֶּלִיּוֹן דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃

Il principio de l'Euangelio di IESV CHRISTO *Figliuol di Dio.*

2 אַיךְ דִּכְתִיב בְּאֵשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּהָא מְשַׁדַּר אֲנָא מַלְאֲכִי קֳדָם פַּרְצוּפָךְ דְּיַתְקֵן אוּרְחָךְ׃

Si come è ſcritto ne i Profeti, Ecco io mando il mio meſſagiero dinanzi à la tua faccia, il quale apparechiara la tua via innanzi a te.

3 קָלָא דְּקָרָא בְּמַדְבְּרָא טַיְבוּ אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא וְאַשְׁווּ שְׁבִילוֹהִי׃

La voce di colui che grida nel diſerto, Apparechiate la via del Signore, fate dritti i ſuoi ſentieri.

4 הֲוָא יוֹחַנָּן בְּמַדְבְּרָא מַעְמֵד וּמַכְרֵז מַעְמוּדִיתָא דְּתְיָבוּתָא לְשׁוּבְקָנָא דַּחְטָהֵא׃

Giouanni era nel deſerto à batteZare, e à predicare il batteſimo de la penitentia, in remiſſione de peccati.

5 וְנָפְקָא הֲוָת לְוָתֵהּ כֻּלָּהּ כּוּר דִּיהוּד וְכֻלְּהוֹן בְּנַיאוּרִשְׁלֶם וּמַעְמֵד הֲוָא לְהוֹן בְּיוּרְדְּנָן נַהֲרָא כַּד מוֹדִין בְּחַטָהַיְהוֹן׃

E tutta la regiõ de la Giudea, e quei di Ieruſalem andauano à lui, & erano tutti batteZati da eſſo nel fiume Giordano, confeſſando i lor peccati.

6 הוּ דֵּין יוֹחַנָּן לְבִישׁ הֲוָא לְבוּשָׁא דְּסַעְרָא דְּגַמְלֵא וְאָסִיר הֲוָא עַרְקְתָא דְּמַשְׁכָא בְּחַצַוְהִי וּמְאכוּלְתֵהּ אִיתַיְהּ הֲוָת קַמְצֵא וְדִבְשָׁא דְּבָרָא׃

Ora Giouanni era veſtito di peli di camello, e cinto da vna cintura di cuoio intorno à i ſuoi financhi: e mangiaua locuſte e mele ſaluatico.

א

רֵאשִׁית הַבְּשׂוֹרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים׃

COmiença el Euangelio de Ieſus el Chriſto hijo de Dios,

2 כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בַּנְּבִיאִים הִנְנִי שׁוֹלֵחַ מַלְאָכִי לְפָנֶיךָ וּפִנָּה דַּרְכְּךָ לְפָנֶיךָ׃

Como eſta eſcripto en los prophetas, Heaqui yo embió mi Angel delante de tu faz, que apareje tu camino delante de ti.

3 קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ׃

Boz del que clama enel deſierto, Aparejad el camino del Sennor: endereçad ſus veredas.

4 הָיָה יוֹחָנָן טוֹבֵל בַּמִּדְבָּר וְקוֹרֵא טְבִילַת הַתְּשׁוּבָה . לִסְלִיחַת חֲטָאִים׃

Baptizaua Ioan enel deſierto, y predicaua el baptiſmo de penitencia para remiſſion de peccados.

5 וַיֵּצְאוּ אֵלָיו כָּל־אֶרֶץ יְהוּדָה וַאֲשֶׁר־בִּירוּשָׁלַיִם וַיִּטָּבְלוּ מִמֶּנּוּ כֻּלָּם בַּיַּרְדֵּן הַנָּהָר מִתְוַדִּים אֶת־חַטֹּאתָם׃

Y ſalia à el toda la prouincia de Iudea, y los de Ieruſalem: y eran todos baptizados deel enel rio del Iordan, confeſſando ſus peccados.

6 וַיְהִי־יוֹחָנָן בַּעַל שֵׂעָר כִּי לְבוּשׁוֹ מִשַּׂעֲרוֹת גְּמַלִּים וְאֵזוֹר עוֹר אָזוּר בְּמָתְנָיו וְאָכְלוֹ אַרְבֶּה וּדְבַשׁ הַיַּעַר׃

Y Ioan andaua veſtido de pelos de camello, y de vna cinta de cuero arredor de ſus lomos: y comia langoſtas y miel montés.

ά.

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Le commencement de l'Euangile de Ieſus Chriſt Fils de Dieu.

2. Ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

Ainſi qu'il eſt eſcrit és Prophetes, Voici, i'enuoye mon meſſager deuant ta face, qui preparera ta voye au deuant de toi.

3. Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

La voix de celui qui crie au deſert eſt, Accouſtrez le chemin du Seigneur dreſſez ſes ſentiers.

4. Ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Iehan baptizoit au deſert, & preſchoit le Bapteſme de repentance, en remiſsion des pechés.

5. Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et tout le païs de Iudee, & ceux de Ieruſalem alloyent vers lui, & eſtoyent tous baptizés par lui au fleuue du Iordain, confeſſans leurs pechés.

6. Ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

Or Iehan eſtoit veſtu de poils de chameau, & auoit vne ceinture de cuir autour de ſes reins: & mangeoit des ſauterelles & du miel ſauuage.

S. MARCI.

CAP I.

INITIVM evangelii Ieſu Chriſti filii Dei.

The beginning of the Goſpel of Jeſus Chriſt the Sonne of God:

2. Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

As it is written in ẏ Prophets/ Behold/ I ſend my meſſenger before thy face/ which ſhall prepare thy way before thee.

3. Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.

The voyce of him that cryeth in the wildernes is/ Prepare the way of the Lorde: make his paths ſtraight.

4. Fuit Iohannes in deſerto baptizans, & prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

John did baptize in the wildernes/ and preache the baptiſme of amendement of life/ for remiſſion of ſinnes.

5. Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ univerſi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine confitentes peccata ſua.

And all the countrey of Judea/ & they of Jeruſalem went out vnto him/ and were all baptized of him/ in the river Jordan/ confeſſing their ſinnes.

6. Et erat Iohannes veſtitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locuſtas & mel ſylveſtre edebat.

Nowe John was clothed with camels heare/ and with a girdle of a ſkinne about his loynes: and he did eate locuſtes and wilde hony.

S. Marcus.

Das erſte Capitel.

DAß iſt der Anfang deß Evangelij von Jeſu Chriſto/ dem Son Gottes.

Dette er Euangelij begyndelſe om Jheſu Chriſto/ Guds Søn.

2. Als geſchriben ſtehet in den Propheten: Sihe/ ich ſende meinen Engel für dir her/ der da bereite deinen Weg für dir.

Som ſtaar ſcreffuit i Propheterne. See/ Jeg ſender min Engel faar dig/ ſom ſkal berede din vey faar dig.

3. Es iſt eine ſtimme eines Predigers inn der Wüſten: Bereitet den Weg deß HERRN/ machet ſeine Steige richtig.

Det er en Predikeris røſt i Ørcken/ Bereder HERRENS vey/ gører hans ſtij rette.

4. Johannes der war inn der Wüſten/ tauffet vnnd prediget von der Tauffe der Buſſe/ zur vergebung der ſünden.

Johannes vaar i Ørcken/ døbte oc predickede om Penitenzis Daab/ til ſyndernis forladelſe.

5. Vnd es gieng zu jm hinaus das gantze Jüdiſche Land/ vnnd die von Jeruſalem/ vnnd lieſſen ſich alle von jm tauffen im Jordan/ vnnd bekenneten jre ſünde.

Oc det gantſke Jødeland gick vd til hannem/ oc de aff Jeruſalem/ oc lode ſig alle døbe aff hannem i Jordan/ oc bekende deris Synder.

6. Johannes aber war bekleidet mit Kamelhaaren/ vnd mit einem ledern Gürtel vmb ſeine Lenden/ vnnd aß Hewſchrecken vnd wild Honig.

Oc Johannes vaar kled met Kamels haar/ oc met it Belte aff læder om ſine lender oc oed Greſhopper oc vilt Hunnig.

S. Marek.

Kapitola I.

POčátek Ewangelium Gežiſſe Kryſta Syna Božijho.

POczatek Ewánieliey Jezuſá Kryſtuſá Syná Bożego.

2. Yakož pſáno geſt v Izaiáſſe Proroka: Ay Já poſýlám Angela mého před Twářij twau/ kterýž připrawij Ceſtu twau před tebau.

Jáko nápiſano ieſt w prorocech/ Otho ia poſylam poſlá mego przed oblicznośćia twoia/ ktory zgotnie droge twą przed tobą.

3. Hlas wolagijcyho na Pauſti/ připrawugte Ceſtu PANie/ přijmě čiňte ſtezky geho.

Glos wołáiacego ná puſzczy ten ieſt/ Gotuycie droge Páńſka/ czyńcie proſte ścieſzki iego.

4. Byl Jan na Pauſſti/ a křtil/ y kázal Křeſt pokánij na odpuſſtěnij hřijchůw.

A byl Jan ná puſzczy krzcząc/ á opowiedał krzeſt vznánia ku odpuſzczeniu grzechow.

5. Y wycházeli k němu ze wſſý Krajiny Zidowſké/ y Geruzalémſſtij wſſyckni: a křtili ſe od něho w Jordáně Rzece/ wyznáwagijce hřijchy ſwé.

Wyſzłá tedy wſzytká ziemiá Judſka ku niemu y Jerozolimczycy/ á wſzyſcy od niego krzczeni byli w rzece Jordanie/ wyznawáiąc grzechy ſwoie.

6. A byl Jan odijn ſrſtmi Welblaudowými a Pás kožený na bedrách geho: a Kobylky gedl a Med leſnij.

A Jan obłoczył ſie w ſierść wielbłądza/ y páſem ſkorzánym około biodr ſwych/ á iadał ſzáráńcze y miod leśny.

ד מ ר ק ו ס

א

7 וּמַכְרֵז הֲוָא וְאָמַר הָא
אָתֵא בָּתַרי דְּחַיְלְתָן מֶנִּי
הוּ דְּלָא שָׁוֵא אֶנָא ד
דְּאֶתְגְּהֵן אֶשְׁרֵא עַרְקָתָא
דְּמְסָנַוְהי׃

E predicaua, dicendo, Doppo me vien colui che è piu potente di me, del quale io non ſon degno inchinandomi, di ſciogliere la corregia de le ſcarpe.

8 אֶנָא אַעְמֶדְתְּכוּן בְּמַיָּא
הוּ דֵּין יַעְמֶדְכוּן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא׃

E vero ch'io v'ho battezati con acqua: ma egli vi battezarà con lo Spirito ſanto.

9 וַהֲוָא בְּיוֹמָתָא הָנוּן
אֶתָא יֵשׁוּעַ מֶן נָצְרַת
דַּגְלִילָא וְאֶתְעַמַּד בְּיוּרְדְּנָן
מֶן יוּחַנָּן׃

Et occorſe che in quei giorni venne IESV *da Nazaret di Galilea, e fu battezato da Giouanni nel Giordano.*

10 וּמֶחְדָא דַּסְלֵק מֶן
מַיָּא חֲזָא דְּאֶסְתְּדֵקו
שְׁמַיָּא וְרוּחָא אַיְךְ יַוְנָא
דְּנֶחְתַת עֲלַוְהי׃

Et incontinente vſcendo egli de l'acqua, vidde aprirſi i cieli, e lo Spirito come vna colomba, ſcender ſopra eſſo.

11 וְקָלָא הֲוָת מֶן שְׁמַיָּא
אַנְתְּ הוּ בְּרי חַבִּיבָא בָּךְ
אֶצְטְבִית׃

Et uſci vna voce dal cielo, che diſſe, Tu ſei il mio Figliuol diletto, nel quale io mi ſono bene compiaciuto.

12 וּמֶחְדָא אַפְּקַתֵה
רוּחָא לְמַדְבְּרָא׃

E ſubbito lo Spirito il ſoſpinſe al diſerto.

13 וַהֲוָא תַּמָּן בְּמַדְבְּרָא
יַוְמָתָא אַרְבְּעִין כַּד מ
מֶתְנַסֵּא מֶן סָטָנָא ו
וְאִיתַוְהי הֲוָא עַם חַיְוָתָא
וּמְשַׁמְּשִׁין הֲווּ לֵה מ
מַלְאֲכֵא׃

E fu iui nel diſerto per quaranta giorni, doue era tentato da ſatana: e ſtaua con le beſtie ſeluaggie: e gli Angeli gli ſeruiuano.

14 בָּתַר דְּאֶשְׁתְּלֶם דֵּין
יוּחַנָּן אֶתָא לֵה יֵשׁוּעַ
לַגְלִילָא וּמַכְרֵז הֲוָא ס
סְבַרְתָּא דְּמַלְכוּתֵה ד
דַּאלָהָא׃

Poi che Giouanni fu preſo, IESV *venne in Galilea, predicando l'Euangelio del regno di Dio.*

כ פ י מ ר ק ו ס

א

7 וַיִּקְרָא לֵאמֹר בָּא אַחֲרַי הַגִּבּוֹר מִמֶּנִּי וַאֲנִי קָטֹנְתִּי מִשּׁוֹחַ וּמִפַּתֵּחַ אֶת־שְׂרוֹךְ נְעָלָיו׃

Y predicaua, diziendo, Viene tras mi el que es mas fuerte que yo, àl qual no ſoy digno de deſatar encoruado la correa de ſus çapatos.

8 כִּי־אֲנִי טֹבֵל אֶתְכֶם בַּמַּיִם וְהוּא יִטְבֹּל אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Yo à la verdad os he baptizado con agua, mas el os baptizará con Eſpiritu Sancto.

9 וַיְהִי־בַּיָּמִים הָהֵם וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ מִן־נְצֶרֶת הַגָּלִיל וַיִּטָּבֵל מִן־יוֹחָנָן בַּיַּרְדֵּן׃

Y aconteció en aquellos dias, que Ieſus vino de Nazareth de Galilea, y fue baptizado de Ioan enel Iordan.

10 וּפִתְאֹם עָלָה מִמַּיִם וַיַּרְא וְהִנֵּה נִבְקָעִים הַשָּׁמַיִם וְרוּחַ כְּמוֹ יוֹנָה יוֹרֶדֶת עָלָיו׃

Y luego, ſubiendo del agua, vido abrirſe los cielos, y àl Eſpiritu, como paloma, que decendia, (y repoſaua) ſobre el.

11 וַיְהִי־קוֹל מִשָּׁמַיִם אַתָּה הוּא בְּנִי יְדִידִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי׃

Y fue vna boz de los cielos, que dexia, Tu eres mi Hijo amado: en ti tomo contentamiento.

12 וְגַם פִּתְאוֹם הִשְׁלִיכָהּ אוֹתוֹ רוּחַ אֶל־הַמִּדְבָּר׃

Y luego el Eſpiritu Sancto lo impelle àl deſierto:

13 וַיְהִי שָׁם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים יוֹם לְהִנָּסוֹת מִן־הַשָּׂטָן וַיְהִי עִם הַבְּהֵמוֹת וְהַמַּלְאָכִים שֵׁרְתוּהוּ׃

Y eſtuuo alli en el deſierto quarenta dias (y quarenta noches:) y era tentado de Satanas: y eſtaua con las fieras: y los Angeles le ſeruian.

14 וְכַאֲשֶׁר נִמְסַר יוֹחָנָן בָּא יֵשׁוּעַ בַּגָּלִילָה מְבַשֵּׂר אֶת־בְּשׂוֹרַת מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Mas deſpues que Ioan fue éntregado, Ieſus vino à Galilea predicando el Euangelio del Reyno de Dios.

ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ.

ά.

7. Καὶ ἐκήρυσσε λέγων, ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου, ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.

Et preſchoit, diſant, Celui qui eſt plus fort que moi, vient apres moi, duquel ie ne ſuis digne en me baiſſant de deſlier la courroye des ſouliers.

8. Ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι. αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Vrai eſt que ie vous ai baptizés d'eau: mais il vous baptizeta du ſainct Eſprit.

9. Καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ἦλθεν ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην.

Or aduint en ces iours-la que Ieſus vint de Nazareth, ville de Galilee, & fut baptizé par Iehan au Iordain.

10. Καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν·

Et ſoudain comme il ſortoit hors de l'eau, Iehan vid les cieux ſe fendre, & le ſainct Eſprit comme vne colombe deſcendant ſur icelui.

11. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

Adonc fut faite vne voix venante des cieux, diſant, Tu es mon fils bien aimé, auquel i'ai prins mon bon plaiſir.

12. Καὶ εὐθέως τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

Et incontinent l'Eſprit le pouſſa au deſert.

13. Καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων· καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

Et fut là au deſert quarante iours eſtant tenté de Satan: & eſtoit auec les beſtes ſauuages, & les Anges le ſeruoyent.

14. Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν, κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Or apres que Iehan eut eſté mis en priſon, Ieſus vint en Galilee, preſchant l'Euangile du royaume de Dieu.

7. Et prædicabat dicens, Venit fortior me poſt me: cuius non ſum dignus procumbens ſolvere corrigiam calceamentorum eius.

And preached/ ſaying / A ſtronger then I/ commeth after me/whoſe ſhoes latched I am not worthy tho ſtoupe downe/ and vnlooſe.

8. Ego baptizavi vos aqua: ille verò baptizabit vos ſpiritu ſancto.

Trueth it is / I haue baptized you with water : but he will baptize you with the holie Ghoſt.

9. Et factum eſt in diebus illis, venit Ieſus à Nazareth Galilææ: & baptizatus eſt à Iohanne in Iordane.

And it came to paſſe in thoſe dayes/ that Jeſus came from Nazaret a citie of Galile/ and was baptized of John in Jordan.

10. Et ſtatim adſcendens de aqua, vidit cælos apertos, & Spiritum tanquam colũbam deſcendentem & manentem in ipſo.

And aſſoone as he was come out of the water / John ſawe the heauens clouen in twaine / & the holy Ghoſt deſcending vpon him like a doue.

11. Et vox facta eſt de cælis, Tu es filius meus dilectus, in te complacui.

Then there was a voyce from heauen/ ſaying/Thou art my beloued Sonne/ in whome I am well pleaſed.

12. Et ſtatim Spiritus expulit eum in deſertum.

And immediately the Spirit driueth him into the wilderues.

13. Et erat in deſerto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus:& tentabatur à ſatana, eratq; cum beſtiis, & angeli miniſtrabant illi.

And he was there in the wildernes fourtie dayes / and was tempted of Satan: hee was alſo with the wilde beaſtes / and the Angels miniſtred vnto him.

14. Poſtquam autem traditus eſt Iohannes, venit Ieſus in Galilæam, prædicans evangelium regni Dei.

Now after that John was committed to priſon/ Jeſus came into Galile / preaching the Goſpell of the kingdome of God.

7. Vnd prediget / vnnd ſprach: Es kompt einer nach mir / der iſt ſtercker denn ich / dem ich nicht gnugſam bin/ daß ich mich fůr jm bůcke/ vnd die riemen ſeiner Schuch aufflöſe.

Oc predickede / oc ſagde / Der kommer en effter mig hand er ſterckere end ieg/ Huilcken ieg er icke verdig til/at bucke mig ned faar hannem/ oc opløſe hans Skotuenge.

8. Ich tauffe euch mit Waſſer/ aber er wird euch mit dem heiligen Geiſt tauffen.

Jeg døber eder med Vand / Men hand ſkal døbe eder met den hellige Aand.

9. Vnnd es begab ſich zu derſelbigen zeit/ daß Jeſus auß Galilea von Nazareth kam/ vnd ließ ſich tauffen von Johanne im Jordan.

Oc det hende ſig paa den ſamme tid at Jheſus kom aff Galilea fra Nazareth / oc loed ſig døbe aff Johanne i Jordan.

10. Vnnd als bald ſteig er auß dem Waſſer/ vnd ſahe/ daß ſich der Him̃el auffthat/ vnd den Geiſt/ gleich wie eine Taube herab kommen auff jhn.

Oc hand ſtigde ſtrax op aff Vandet / oc ſaa/ at Himmelen obnedis/ Oc Aanden komme ned paa hannem lige ſom en Due.

11. Vnnd da geſchach eine ſtimme vom Himmel: Du biſt mein lieber Son/ an dem ich wolgefallen habe.

Oc der ſkede en røſt aff Himmelen / Du eſt min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer behalighed.

12. Vnd bald treib jhn der Geiſt in die Wůſten.

Oc ſtrax dreff Aanden hannem vd i Ørcken.

13. Vnnd war allda in der Wůſten viertzig tage / vnd ward verſucht von dem Sathan/ vnd war bey den Thieren / vnd die Engel dieneten jm.

Oc hand vaar der fyretiue dage i Ørcken/ Oc bleff friſtet aff Satan / oc vaar hoſſ Diur / Oc Englene tiente hannem.

14. Nach dem aber Johannes überantworttet ward/ kam Jeſus in Galilea/ vnd prediget das Evangelium vom Reich Gottes.

Men effter at Johannes bleff greben / kom Jheſus i Galilea/ oc predickede Euangelium om Guds rige.

7. A hláſal/ řka: Přiſſel ſylněgſſý po mně nežli yá gſem/ kterěhožto negſem hoden padna rozwázati Rzemýnka obuwij geho.

A kazał mowiąc/ Idzieć zá mna ten kthory możnieyſzy ieſt niżli ia/ ktoremum ia nie godzien nákloniwſzy ſie rozwiązáć rzemyká trzewikow iego.

8. Jak gſem wás křtil Wodau/ ale onť wás křtijti bude Duchem Swatým.

Aczciem ia was krzcił woda/ ále con bedzie was krzcił Duchem ſwietym.

9. Y ſtalo ſe w těch dnech/ přiſſel Gežijs z Nazaréthu Galilegſkého/ a pokřtil ſe w Jordáně od Jana.

A ſtáło ſie na on czás iż Jezus przyſzedł od Názareth miáſtá Galileyſkiego/ á okrzczon ieſt od Jána w Jordanie.

10. A hned ýakž wyſtaupil z wody/ vzřel Nebeſa otewřená/ a Ducha na kožto Holubicy sſtupugijcýho/ a zůſtáwagijcýho na něm.

Ktory iáko ſkoro wyſzedł z wody/ vyzrał iż ſie roſtepowało niebo/ á Ducha iáko gołębicę nań zſthepuiącego.

11. A hlas ſe ſtal s Nebe: Ty gſy Syn můg milý/ w toběť gſem ſobě zalijbil.

A ſthał ſie głos z niebá/ mowiąc/ Thyś ieſt on namilſzy Syn moy/ ná ktorym ia przeſtawam.

12. A y hned Duch wypudil gey na pauſſť.

A nátychmiaſt Duch wyrzucił gi na puſzczą.

13 Y byl na pauſſti čtyřidceti dnij a čtyřidceti nocý / a pokauſſýn geſt od Diábla / a byl s Zwěřij / a Angelé poſluhowali gemu.

A był tám ná puſzczy przeczterdzieśći dni / będąc kuſzon od ſzátáná / y był z zwierzęthy / á Aniołowie ſłużyli iemu.

14. A když pak byl wſazen Jan / přiſſel Gežijs do Galilee/ zwěſtuge Ewangelium králowſtwij Božijho.

Potym gdy Jan był wydan / przyſzedł Jezus do Gáliley / opowiedáiąc Ewangelią Kroleſtwa Bożego.

א

15 וְאָמַר שְׁלֶם לֵהּ זַבְנָא
וּמְטָת מַלְכוּתָא דַּאלָהָא
תּוּבוּ וְהַיְמֶנוּ בְּסַבְרָתָא׃

E dicendo, Egli è compiuto il tempo, & il regno di Dio s'appreſſa. Rauuedeteui, e credete à l'Euangelio.

16 וְכַד מְהַלֵּךְ חָדְרַי יַמָּא
דַּגְלִילָא חֲזָא לְשֶׁמְעוֹן
וְלַאנְדְרֵאוֹס אֲחוּהִי דְּרָמִין
מְצִידְתָא בְּיַמָּא אִיתַיְהוֹן
הֲווֹ גֵּיר צַיָּדֵא׃

E caminando lungo il mare de la Galilea, vidde Simone & Andrea ſuo fratello, che gittauano le reti nel mare: percioche erano peſcatori.

17 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ תָּו
בָּתְרַי וְאֶעְבְּדְכוֹן צַיָּדֵא
דִּבְנַי נָשָׁא׃

E IESV *diſſe loro, Venite dietro à me, e farouui eſſer peſcatori d'huomini.*

18 וּמֶחְדָא שְׁבַקוּ מ
מְצִידָתְהוֹן וְאֶזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

Et eſſi ſubbito laſſate le loro reti, lo ſeguitorono.

19 וְכַד עֲבַר קַלִיל חֲזָא
לְיַעְקוֹב בַּר זַבְדַּי וַלְיוֹחַנָן
אֲחוּהִי וְאַף לְהוֹן בַּסְפִינְתָא
דִּמְתַקְנִין מְצִידָתְהוֹן׃

E di li caminando vn poco piu oltre, vidde Iacopo, filiuol di Zebedeo, e Giouanni ſuo fratello, che racconciauano le loro reti ne la naue.

20 וְקְרָא אֶנוּן וּמֶחְדָא
שְׁבַקוּ לְזַבְדַּי אֲבוּהוֹן עַם
אַגִירֵא וְאֶזַלוּ בָּתְרֵהּ׃

E ſubbito li chiamò: & eſſi laſſato il padre loro Zebedeo ne la naue co i mercennarij, lo ſeguitorono.

21 וְכַד עָלוּ לְכְפַר־נַחוּם
מֶחְדָא מַלֵּף הֲוָא בְּשַׁבָּא
בְּכְנוּשְׁתְּהוֹן׃

E coſi ſen' entrano in Capernaum: & egli ſubbito nel giorno del Sabbato entrãdo ne la ſinagoga, inſegnaua.

22 וְתַמִיהִין הֲווֹ בְּיוּלְפָנֵהּ
מַלֵּף הֲוָא לְהוֹן גֵּיר אַיְךְ
מְשַׁלְטָא וְלָא אַיְךְ
סָפְרַיְהוֹן׃

E ſtupiuanſi de la ſua dottrina: imperoch'egli inſegnaua loro come perſona che ha autorità, e non come gli Scribi.

א

15 לֵאמֹר כִּי נִמְלְאָה הָעֵת
וַתִּקְרַב מַלְכוּת אֱלֹהִים שׁוּבוּ
אֶל־יְהֹוָה וְהַאֲמִינוּ לִבְשׂוֹרָה׃

Y diziendo, El tiempo es complido: Y, El Reyno de Dios eſtá cerca: enmendaos, y creed àl Euangelio.

16 וַיִּתְהַלֵּךְ בִּשְׂפַת יָם הַגָּלִיל
וַיַּרְא אֶת שִׁמְעוֹן וְאֶת אַנְדְרֵאָס
אָחִי שִׁמְעוֹן שֹׁלְכִים אֶת־
רְשָׁתִים בַּיָּם כִּי דַיָּגִים הֵמָּה׃

Y paſſando junto à la mar de Galilea, vido à Simon, y à Andres ſu hermano que echauan la red en la mar, porque eran peſcadores.

17 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לְכוּ
אַחֲרַי לִהְיוֹת דַּיָּגֵי אֲנָשִׁים׃

Y dixoles Ieſus, Venid en pos de mi, y haré que ſeays peſcadores de hombres.

18 וּפִתְאֹם עָזְבוּ אֶת־רִשְׁתּוֹתָם
וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y luego, dexadas ſus redes, lo ſiguieron.

19 וַיִּתְהַלֵּךְ מִשָּׁם מְעַט וַיַּרְא
אֶת יַעֲקֹב הַזְּבְדִי וְיוֹחָנָן אָחִיו
וְהֵמָּה בָּאֳנִיָּה וַיְכוֹנְנוּ אֶת־
הָרְשָׁתִים׃

Y paſſando de alli vn poco mas adelante, vido à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan ſu hermano, tambien ellos en el nauio, que adereçauan las redes:

20 וּפִתְאֹם קָרָא אוֹתָם וַיַּעַזְבוּ
אֶת־אֲבִיהֶם הַזֶּבֶד בָּאֳנִיָּה עִם
שְׂכָרִים וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y luego los llamó, y dexando à ſu padre Zebedeo en el nauio con los jornaleros, fueron en pos deel.

21 וַיִּקְרְבוּ אֶל־כְּפַר־נַחוּם וּמִיַּד
בַּשַּׁבָּתוֹת בָּא אֶל־הָעֵדָה וַיְלַמֵּד׃

Y entran en Capernaum, y luego, los Sabbados entrando en la Synoga enſennaua.

22 וַיֶּחֶרְדוּ עַל־תַּלְמוּדוֹ כִּי הָיָה
מְלַמֵּד אוֹתָם כְּמוֹ שִׁלְטוֹן לוֹ וְלֹא
כְּמוֹ הַסּוֹפְרִים׃

Y eſpantauanſe de ſu doctrina: porque los enſennaua como quien tiene poteſtad: y no como los Eſcribas.

ά.

15. Καὶ λέγων, ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Et diſant, Le temps eſt accompli & le royaume de Dieu eſt approché: amẽdez-vous, & croiez à l'Euangile.

16. Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τοῦ σίμωνος βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς·

Or en cheminant aupres de la mer de Galilee, il vid Simon & André ſon frere, iettans leurs filés en la mer (car ils eſtoyent peſcheurs)

17. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

Adonc Ieſus leur dit, Venez apres moi, & ie vous ferai eſtre peſcheurs d'hommes.

18. Καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et ſoudain laiſſans leurs filés, ils le ſuiuirent.

19. Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.

Et de là paſſant vn peu plus outre, il vid Iaques fils de Zebedee, & Iehan ſon frere, qui racouſtroyent leurs files en la naſſelle.

20. Καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.

Et incontinent les appela, & iceux laiſſans leur pere Zebedee en la naſſelle auec les ouuriers, le ſuiuirent.

21. Καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐδίδασκε.

Puis ils entrerent en Capernaum: & toſt apres au iour du Sabbat eſtant entré en la ſynagogue, il enſeignoit.

22. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

Et ils s'eſtonnoyent de ſa doctrine: car il les enſeignoit comme ayant authorité, & non point comme les Scribes.

15. Et dicens, Quoniam impletum eſt tempus, & appropinquavit regnum Dei: pœnitemini, & credite Evangelio.

And ſaying / The time is fulfilled / and the kingdome of God is at hand: repent and beleeue the Goſpell.

16. Et præteriens ſecus Mare Galilææ, vidit Simonem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare (erant enim piſcatores.)

And as he walked by the ſea of Galile / hee ſawe Simon / and Andrewe his brother / caſting a net into the ſea / (for they were fiſhers.)

17. Et dixit eis Ieſus, Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum.

Then Jeſus ſaide vnto them / Follow me / and J will make you to be fiſhers of men.

18. Et protinus relictis retibus, ſecuti ſunt eum.

And ſtraight way they forſooke their nets / and followed him.

19. Et progreſſus inde puſillum vidit Iacôbum Zebedæi & Iohannem fratrem eius, & ipſos componentes retia in navi.

And when hee had gone a litle further thence / he ſawe James the ſonne of Zebedeus / and John his brother / as they were in the ſhip / mending their nets.

20. Et ſtatim vocavit illos. Et relicto patre ſuo Zebedæo in navi cum mercenariis, ſecuti ſunt eum.

And anon hee called them: and they left their father Zebedeus in the ſhippe with his hyred ſeruaunts / and went their way after him.

21. Et ingrediuntur Capharnaum: & ſtatim ſabbathis ingreſſus in ſynagogam, docebat eos.

So they entred in to Capernaum / & ſtraight way on the Sabbath day he entred into the Synagogue / and taught.

22. Et ſtupebant ſuper doctrina eius, erat enim docens eos quaſi poteſtatē habens, & non ſicut Scribæ.

And they were aſtonied at his doctrine: for he taught them as one that had authoritie / and not as the Scribes.

15. Vnd ſprach: Die zeit iſt erfüllet / vnnd das Reich Gottes iſt herbey kommen / thut buſſe / vnd glaubet an das Evangelium.

Oc ſagde / Tiden er fuldkommen / oc Guds rige er nær / Bedrer eder oc troer Euangelium.

16. Da er aber an dem Galileiſchen Meer gieng / ſahe er Simon vnd Andreas ſeinen Bruder / daß ſie jhre Netz ins Meer worffen / denn ſie waren Fiſcher.

Oc der hand gick hoſſ det Galileiſke haff / Saa hand Simon och hans broder Andreas / at de kaſtderis garn i haffuit / Thi de vaare Fiſkere.

17. Vnd Jeſus ſprach zu jnen: Folget mir nach / ich wil euch zu Menſchenfiſchern machen.

Och Jheſus ſagde til dem / Følger mig effter / Jeg vil gøre eder til Menniſkens fiſkere.

18. Alſo bald verlieſſen ſie jre Netze / vnd folgeten jhm nach.

Oc de forlode ſtrax deris garn oc fulde hannem effter.

19. Vnd da er von dannen ein wenig fürbaß gieng / ſahe er Jacobum den Son Zebedei / vnd Johannem ſeinen Bruder / daß ſie die Netze im Schiff flickten.

Oc ſom hand gick de fra lidet lenger frem / ſaa hand Jacobum Zebedei ſøn / och hans broder Johannem / at de bøte garn i ſkibet.

20. Vnd bald rieff er jhnen. Vnd ſie lieſſen jhren Vater Zebedeum im Schiff mit den Taglönern / vnnd folgeten jm nach.

Och hand kallede ſtrax at dem. Oc de forlode deris fader Zebedeum i ſkibet met Daglønerne / oc fulde hannem effter.

21. Vnnd ſie giengen gen Capernaum / vnd bald an den Sabbathen gieng er in die Schulen / vnd lehrete.

Oc de ginge ind i Capernaum / oc ſtrax om Sabbathen gick hand i Scholen / oc lærde.

22. Vnd ſie entſatzten ſich über ſeiner Lehre / denn er lehret gewaltiglich / vnnd nicht wie die Schrifftgelehrten.

Oc de forundrede dem paa hans lerdom / Thi hand lerde veldelige / och icke ſom Scrifftkloge.

15. A řka: Naplnil ſe čas / a přiblijžilo ſe králowſtwij Božij: Cžiňte pokánij / a wěřte Ewangelium.

A mowiac / Wypelnik ſie czas y przybliża ſie Krolestwo Boże: Vznayciež ſie a wierzcie Ewánieliey.

16. A chodě wedlé Moře Galilegſkého / uzřel Sſimona a Ondřege bratra geho / ani pauſſtěgij ſýti do moře / neb byli Rybáři.

Przechadzáiac ſie tedy nád morzem Gáliley ſkim / vyzrał Symoná y Andrzeiá brátha iego iż zarzucáli ſieci do morzá / bo byl rybitwi.

17. Y řekl gim Gežijš: Poďtež za mnau / a včinijm wás Rybáře Lidij.

Ku ktorym rzekł Jezus / Podźcie zá mną / á ia vczynię iż będziecie rybitwi ludzkimi.

18. A oni hned opuſtiwſſe Sýti / ſſli za nim.

Oni tedy nátychmiaſt opuściwſzy ſieci ſwe / ſzli zá nim.

19 A poſſed odtud malíčko / uzřel Jakuba Zebedeowa / a Jana Bratra geho / y ty ani na Lodij ſkládagij Sýti ſwé.

Z támtąd odſzedſzy máluczko / vyzrał Jákubá ſyná Zebedeuſzowego / y Janá brátá iego / ktorzy opráwowáli ſieci ſwe w łodzi.

20 A y hned powolal gich. A oni opuſtiwſſe Otce ſwého Zebedea na Lodij s pacholky / ſſli za njm.

Y wnet ich záwołał / á oni zoſtáwiwſzy oycá ſwego w łodzi z naiemniki / poſzli zá nim.

21. Y weſſli do Kaffaruaum: A y hned w Sobo tu wſſed Gežijš do Sſkoly / včil ge.

Potym weſzli do Kápernáum / á wnet w Sábát wſzedſzy do bożnice / vczył.

22. Y diwi li ſe s ſtrachem Včenij geho / nebo byl vče ge nako moc magé / a ne yako Včitelé gegich.

Y zdumiewáli ſie ná náuke iego / ábowiem ie vczył iáko máia zwierzchność / á nie thák iáko Náuczycielowie.

א

23 וְאִית הֲוָא בַּכְנוּשְׁתְּהוֹן גַּבְרָא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ רוּחָא טַמְאתָא וַקְעָא׃

Hor ne la loro ſinagoga era vn huomo che haueua vn ſpirito immondo, il qual gridò.

24 וְאָמַר מָנָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ נַצְרָיָא אֲתַיְתְּ ל לְמוֹבָדוּתַן יָדַע אֲנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישָׁא דַּאלָהָא׃

Dicendo, Ohime, che hai tu à far con eſſo noi, IESV Nazareno? Sei tu venuto à diſtruggerci? io ſo chi tu ſei, cioè, il Santo di Dio.

25 וַכְּאָא בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר סְכוּר פּוּמָךְ וּפוּק מִנֵּהּ׃

E IESV il ripreſe grauemente, dicendo, Taci, & eſci fuor di coſtui.

26 וַשְׁדָּתֵהּ רוּחָא טַנְפְּתָא וּקְעַת בְּקָלָא רָמָא וּנְפַקַת מִנֵּהּ׃

Allora lo ſpirito immondo poi che l'hebbe ſconquaſſato gridando ad alta voce, ſen'vſci.

27 וְאֶתְדַּמַּרוּ כֻּלְּהוֹן ו וּבָעַיִן הֲווּ חַד עַם חַד וָאמְרִין דְּמָנָא הִי הָדָא וּמָנָא הוּ הָנָא יוּלְפָנָא חַדְתָּא דְּבְשׁוּלְטָנָא וָאף לְרוּחֵא טַנְפָּתָא פָּקֶד וּמֶשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃

Et tutti ſene ſtupirono, in tal modo che tra loro ricercauano, dicendo, Che coſa è queſta? che nuoua dottrina è queſta? ch'egli comanda con autorita etiandio à gli ſpiriti immondi, & eſſi gli obediſcono?

28 וּמֶחְדָא נְפַק טֵבֵהּ בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא דַּגְלִילָא׃

E ſubbito andò la fama di lui per tutta la contrada circonuicina di Galilea.

29 וְנַפַקוּ מַן כְּנוּשְׁתָּא וְאֶתוּ לְבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוּן וְדַאנְדְרֵאוּס עַם יַעֲקוּב וְיוּחַנָּן׃

E incontinente vſciti de la ſinagoga, ſe ne vennero inſieme con Iacopo e Giouanni à la caſa di Simone e d'Andrea.

30 וַחֲמָתֵהּ דְּשֶׁמְעוּן ר רַמְיָא הֲוָת בְּאֶשָּׁתָא וְאֶמַרוּ לֵהּ עֲלֶיהָ׃

Doue la ſuocera di Simone giaccua in letto con la febre: e ſubbito gli parlano di eſſa.

א

23 וַיְהִי־בַּעֲדָתָם אֱנוֹשׁ בְּרוּחַ טְמֵאָה וַיִּקְרָא׃

Y auia en la Synoga deellos vn hombre con eſpiritu immundo, el qual dió bozes.

24 לֵאמֹר מַה לָּנוּ וָלָךְ יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי בָּאתָ לְאַבֵּד אֹתָנוּ יְדַעְתִּיךָ מִי אַתָּ קְדוֹשׁ אֱלֹהִים׃

Diziendo, Ea, que has con noſotros Ieſus Nazareno? Has venido à deſtruyrnos? Sé quien eres, el Sancto de Dios.

25 וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר חֲסֹם וְצֵא מִמֶּנּוּ׃

Y rinnole Ieſus, diziendo, Emmudece, y ſal deel.

26 וְכַאֲשֶׁר מְרָטָה אוֹתוֹ הָרוּחַ טְמֵאָה וַתִּזְעַק זְעָקָה גְדוֹלָה וַתֵּצֵא מִמֶּנּוּ׃

Y haziendolo pedaços el eſpiritu immundo, y clamando à gran boz ſalió deel.

27 וְנִבְעֲתוּ כֻּלָּם לִשְׁאוֹל בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר מַה־זֶּה הוּא מַה לִּמּוּד הֶחָדָשׁ הַזֶּה כִּי בְּשִׁלְטוֹן גַּם לָרוּחוֹת טְמֵאוֹת מְצַוֶּה וְשׁוֹמְעוֹת בּוֹ׃

Y todos ſe marauillaron, de tal manera que inquirian entreſi, diziendo, Que es eſto? Que nueua doctrina es eſta, que con poteſtad aun à los eſpiritus immundos man da, y le obedecen.

28 וַתֵּצֵא הַשְּׁמוּעָה הַהִיא פִּתְאֹם בְּכָל כִּכַּר הַגָּלִיל׃

Y luego vino ſu fama por toda la prouincia (arredor) de Galilea.

29 וְכַאֲשֶׁר יָצְאוּ מִן הָעֵדָה בָּאוּ אֶל־בֵּית שִׁמְעוֹן וְאַנְדְרֵאוּס עִם יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן׃

Y luego ſalidos de la Synoga, vinieron à caſa de Simon y de Andres, con Iacobo y Ioan.

30 וַחֲמוֹת שִׁמְעוֹן חוֹלָה בַּחַמָּה וּמִיַּד דִּבְּרוּ לוֹ עָלֶיהָ׃

Y la ſuegra de Simon eſtaua acoſtada con callentura: y dixeron le luego deella.

ά.

23. Καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε.

Or ſe trouua en leur ſynagogue vn homme qui auoit vn eſprit immonde, lequel s'eſcria.

24. Λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

Diſant, Ha: qu'y a-il entre toi & nous, Ieſus Nazarien? es tu venu pour nous deſtruire? ie ſai qui tu es aſſauoir le Sainct de Dieu.

25. Καὶ ἐπιτίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων, Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.

Mais Ieſus le tanſa, diſant, Tai-toi, & ſors de dedans lui.

26. Καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

Adonc l'eſprit immonde le deſronpant, & s'eſcriant à haute voix, ſortit hors d'icelui.

27. Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστι τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Et tous furent en eſmoi, tellement qu'ils s'enqueroyent entr'eux, diſans, Qu'eſt-ceci? quelle doctrine nouuelle eſt ceſte-ci? qu'il commande d'authorité, meſmes aux eſprits immondes, & ils lui obeiſſent?

28 Ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας.

Par ainſi ſa renommee courut ſoudain par toute la contree d'alentour Galilee.

29. Καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

Et toſt apres eſtans ſortis de la ſynagogue, ils vindrent auec Iaques & Iehan en la maiſon de Simon & André.

30. Ἡ δὲ πενθερὰ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.

Or la bellemere de Simon giſoit malade de fieuere: & ſoudain ils lui parlent d'elle.

CAP. I.

23. Et erat in ſynagoga eorum, homo in ſpiritu immundo: & exclamavit.

And there was in their Synagogue a man which had an vncleane ſpirite/ and he cryed.

24. Dicens, Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio qui ſis, Sanctus Dei.

Saying/ Ah/ what haue we to doe with thee / O Jeſus of Nazaret? Art thou come tho deſtroy vs? I knowe thee what thou art / euen that holy one of God.

25. Et comminatus eſt ei Ieſus, dicens, Obmuteſce, & exi de homine.

And Jeſus rebuked him / ſaying / Holde thy peace / and come out of him.

26. Et diſcerpens eum ſpiritus immundus, & exclamans voce magna, exiit ab eo.

And the vncleane ſpirit tare him / and cried with a loud voyce / and came out of him.

27. Et mirati ſunt omnes: ita ut conquirerent inter ſe dicentes, Quid nam eſt hoc? quæ nã doctrina hæc nova? quia in poteſtate etiam ſpiritibus immundis imperat, & obediunt ei.

And they were all amaſed/ ſo that they demaunded one of another/ſaying/ What thing is this? what new doctrine is this? for hee commandeth the foule ſpirits with authoritie/ and they obey him.

28. Et proceſſit rumor eius ſtatim in omnem regionem Galilææ.

And immediately his fame ſpred abroad throughout all the region bordering on Galile.

29. Et protinus egredientes de ſynagoga, venerunt in domum Simonis & Andreę cum Iacobo & Iohanne.

And aſſoone as they were come out of the Synagogue / they entred into the houſe of Simon and Andrewe / with James and John.

30. Decumbebat autem ſocrus Simonis febricitans; & ſtatim dicunt ei de illa.

And Simons wiues mother laye ſicke of a feuer / and anon they told him of her.

Das I. Capitel.

23. Vnd es war in jhren Schulen ein Menſch/ beſeſſen mit einem vnſaubern Geiſt/ der ſchrey.

Oc der vaar it Menniſke i deris Schole/ ſom vaar beſæt met en wren Aand / den robte /

24. Vnd ſprach: Halt/ was haben wir mit dir zu ſchaffen Jeſu von Nazareth? du biſt kommen vns zuverderben? / ich weiß wer du biſt / der heilige Gottes.

Oc ſagde / Holt / huad haffue wi met dig at ſkaffe Jeſu aff Nazareth? Du eſt kommen ath forderffue oſſ/ Jeg veed huo du eſt/ Guds hellige.

25. Vnd Jeſus bedrohet jhn/ vnd ſprach: Verſtumme/ vnd fahre auß von jm.

Oc Jheſus truede hannem / oc ſagde / Ti ſtille / oc far vd aff hannem.

26. Vnd der vnſauber geiſt reiß jn/ vnd ſchrey laut / vnnd fuhr auß von jhm.

Oc den wrene Aand reff hannem/ oc robte høyt/ och foer vd aff hannem.

27. Vnd ſie entſatzten ſich alle/ alſo/ daß ſie vntereinander ſich befragten/ vnd ſprachen: Was iſt das? Was iſt das für eine neue Lehre? Er gebeut mit gewalt den vnſaubern Geiſtern/ vnnd ſie gehorchen jm.

Oc de bleffue alle forſærdede / ſaa / at de beſpurde ſig met huer andre / oc ſagde / Huad er det? Huad er dette for en ny Lerdom? Hand biuder de wrene Aander met mact / oc de lydde hannem.

28. Vnd ſein gerücht erſchall bald vmbher in die grentze Galilee.

Oc hans Røcte vdſpriddis ſtrax trint omkring/ vdi Galilee egn.

29. Vnd ſie giengen bald auß der Schulen / vnnd kamen in das hauß Simonis vnd Andreas / mit Jacoben vnd Johannem.

Oc de ginge ſtrax aff Scholen/ oc komme i Simonis oc Andree huſſ met Jacob och Johannes

30. Vnnd die Schwiger Simonis lag vnnd hatte das Fieber/ vnnd als bald ſagten ſie jm von jhr.

Oc Simonis huſtruis Moder laa oc haffde Kaldeſiuge/ oc ſtrax ſagde de hannem aff hende.

Kapitola I.

23. Y byl w Sſkole gegich člowěk/ mage ducha nečiſtěho. Y zwolal.

A byl w bożnicy ich człowiek / w ktorym byl duch nieczyſty/ tenże zábołał.

24. Řka: Co nám s tebau Gežiſſy Nazarethſký? přiſſel gſy zatratiti nás? wijm že gſy Swatý Božij.

Mowiąc/ Ach cożtobie do nas Jezuśie Názáreńſki? przyſzedłeś abyś nas wytrácił? znam cię ktoś ieſt/ to ieſt / on Swięty Boży

25. Y pohrozyl gemu Gežiſs/ řka: Vmlkni/ a wygdiž z člowěka.

A ſfukał go Jezus mowiąc / Milczże/ a wynidź od niego.

26. Y lomcowal gim Duch nečiſtý / a křiče hlaſem welikým/ wyſſel od něho.

Tedy rozdárſzy go duch nieczyſty/ wołał głoſem wielkim / i wyſzedł od niego.

27. Y diwili ſe wſſyckni / tak že ſe tázali mezy ſebau/ řkauce: Y co gt toto? které gt včenj toto nowé/ že w mocy a w ſýle duchům nečiſtým přikazuge/ a poſlauchagij ho?

Zlękli ſię wſzyſcy/ ták iż miedzy ſobą pytali / mowiąc / A coż to ieſt? á co to za nowa ieſt náuká? Iż mocą/ też y duchom nieczyſtym roſkázuie / á ſą poſłuſzni iemu.

28. Y roznesla ſe powěſt geho hned po wſſý kragině Galilegſké.

A ták o nim przyſzłá ſławá po oney wſzytkiey kráinie podległey Galileiey.

29. A y hned wyſſedſſe z Sſkoly/ přiſſli do domu Simonowa a Ondřegowa s Jakubem a s Janem.

A nátychmiaſt wyſzedſzy z bożnice/przyſzli do domu Symonowego y Andrzeiowego/ z Jákubem y z Janem.

30. Sſimonowa pak Swekruſſe ležala trpěcy zymnicy / a hned gemu powěděli o nij.

A świekrá Symonowá leżáłá w febrze / o ktorey mu wnet powiedziano.

31 וְקִרֶב אַחְדָה בְּאִידָהּ
וַאֲקִימָהּ וּמִחְדָא שְׁבַקְתָּהּ
אֶשָּׁתָא וַמְשַׁמְשָׁא הֲוָת
לְהוֹן׃

Et egli accoſtatoſi, la leuò ſu, pigliandola per la mano : e ſubbito la febre la laſſò, onde ella ſeruì loro.

32 בְּרַמְשָׁא דֵין בְּמֶעְרַב
שִׁמְשָׁא אַיְתִיו לְוָתֵהּ כ
כֻּלְהוֹן אִילֵין דְּבִישָׁאית
עֲבִידִין וְדַיְוָנֵא׃

Venuta la ſera, poi che fu tramontato il ſole, gli portauano tutti gli ammalati, e gl'indemoniati.

33 וַמְדִינְתָא כֻּלָּהּ כְּנִישָׁא
הֲוָת עַל תַּרְעָא׃

Et tutta la città s'era raunata à la porta.

34 וָאסִי לְסַגִּיאֵא ד
דְּבִישָׁאית עֲבִידִין הֲווֹ
בְּכוּרְהָנָא מְשַׁחְלְפֵא
וְדַיְוָא סַגִּיָאא אַפֵּק וְלָא
שָׁבֵק הֲוָא לְהוֹן לְדַיְוֵא
דַּנְמַלְּלוּן מֶטֻּל דְּיָדְעִין
הֲווֹ לֵהּ׃

Et egli ne guarì molti che erano ammalati di varie infermità, e ſcacciò molti demonij, e non permetteua che i demonij diceſſeno che lo conoſceuano.

35 וְבְצַפְרָא קְדָם קָם טַב
וֶאזַל לְאַתְרָא חוּרְבָּא
וְתַמָּן מְצַלֵּא הֲוָא׃

La mattina poi eſſendo ancor molto di notte, IESV leuatoſi vſcì, & andoſſene in luogo diſerto, & iui faceua oratione.

36 וּבָעֵין הֲווֹ לֵהּ שְׁמְעוֹן
וְדַעַמֵּהּ׃

E Simone il ſeguitò, e gli altri che erano con lui.

37 וְכַד אֶשְׁכְּחוּהִי אָמְרִין
לֵהּ כֻּלְהוֹן אֲנָשָׁא בָּעֵין לָךְ׃

Et hauendolo ritrouato, gli diſſeno, Tutti ti cercano.

38 אָמַר לְהוֹן הַלְכוּ ל
לְקוּרְיָא וְלַמְדִינָתָא ד
דְּקַרִיבָן דְּאַף תַּמָּן אַכְרֵז
לְהָדָא גֵּיר אֶתִית׃

Et egli diſſe loro, Andiamocene à i caſtelletti vicini, accioche io predichi ancor là : percioche per queſto ſono io venuto.

31 וַיִּקְרַב וַיִּתְמֹךְ בְּיָדָהּ וַיָּקֶם
אוֹתָהּ וַתַּעַזְבֶנָּה הַחַמָּה פִּתְאֹם
וַתְּשָׁרֶת לָהֶם׃

Entonces llegando el, tomóla de ſu mano y leuantola : y luego la dexó la callentura : y ſeruiales.

32 וַיְהִי־עֶרֶב וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ
וַיַּגִּישׁוּ אֵלָיו כָּל־חוֹלִים וּבַעֲלֵי
שֵׁדִים׃

Y quando fue la tarde, como el Sol ſe puſo trayan à el todos losque tenian mal, y endemoniados.

33 וְכָל הָעִיר הָיָה נִקְהָלָה
אֶל־הַפָּתַח׃

Y toda la ciudad ſe juntó à la puerta.

34 וַיִּרְפָּא רַבִּים חוֹלִים בְּמַחֲלוֹת
רַבּוֹת וְשֵׁדִים רַבִּים הוֹצִיא
וְכָלָא אֶת־הַשֵּׁדִים מְדַבֵּר כִּי־
יָדְעוּ אוֹתוֹ׃

Y ſanó à muchos que eſtauan enfermos de diuerſas enfermedades : y echó fuera muchos demonios : y no dexaua dezir à los demonios que lo conocian.

35 וַיַּשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וַיָּקָם וַיֵּצֵא
וַיֵּלֶךְ יֵשׁוּעַ בְּמָקוֹם הַמִּדְבָּר
וְשָׁם הִתְפַּלֵּל׃

Y leuantandoſe muy de mannana, aun muy de noche, ſalió y fueſe à vn lugar deſierto, y alli oraua.

36 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו שִׁמְעוֹן וַאֲשֶׁר
עִמּוֹ׃

Y ſiguiólo Simon y losque eſtauan con el.

37 וְכַאֲשֶׁר מָצְאוּ אוֹתוֹ אָמְרוּ
לוֹ כִּי־כֻלָּם מְבַקְשִׁים אוֹתְךָ׃

Y hallandolo, dizenle, Todos te buſcan.

38 וַיֹּאמֶר לָהֶם נֵלְכָה אֶל־
חַוּוֹת וְעָרִים הַקְּרוֹבוֹת אֲשֶׁר גַּם
שָׁם אֶקְרָא כִּי־עַל־זֹאת בָּאתִי׃

Y dizeles, Vamos à los lugares vezinos, paraque predique tambien alli : porque para eſto he ſalido.

31. Καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτήν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

Adonc s'approchant, il la leva, en la prenant par la main, & ſoudain la fieure la laiſſa, & elle les ſeruoit.

32. Ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.

Le ſoir eſtant venu, comme le ſoleil ſe couchoit, ils lui apportoyent tous ceux qui ſe portoyent mal, & les demoniaques.

33. Καὶ ἡ πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν.

Et toute la ville eſtoit aſſemblee à la porte.

34. Καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν·

Et il guerit tous ceux qui eſtoyent malades de diuerſes maladies : & ietta hors pluſieurs diables, ne permettant point que les diables diſſent, qu'ils le cognuſſent.

35. Καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.

Puis au matin comme il eſtoit encore fort nuict, s'eſtant leué, il ſortit, & s'en alla en vn lieu deſert & prioit là.

36. Καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ.

Et Simon, & les autres qui eſtoyent auec lui, le ſuiuirent iuſques à ce qu'ils l'euſſent trouué.

37. Καὶ εὑρόντες αὐτόν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.

Et quand ils l'eurent trouué, ils lui dirent, Tous te cerchent.

38. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα.

Adonc il leur dit, Allons-nous-en aux prochaines bourgades, afin que i'y preſche auſſi : car pour cela ſuis-ie venu.

CAP. I.

31. Et accedens elevavit eam apprehenſa manu eius: & continuò dimiſit eam febris, & miniſtrabat eis.

And he came & tooke her by the hand / and lift her vp / and the feuer forſooke her by and by / and ſhe miniſtred vnto them.

32. Veſpere autem facto cum occidiſſet ſol, afferebãt ad eum omnes malé habentes & dæmonia habentes:

And when euen was come / & the ſunne was downe / they brought to him all that were diſeaſed / and them that were poſſeſſed with deuils.

33. Et erat omnis civitas congregata ad ianuam.

And the whole citie was gathered together at the doore.

34. Et curavit multos qui vexabãtur variis lãguoribus: & dæmonia multa eiiciebat, & non ſinebat ea loqui quoniam ſciebant eum.

And hee healed many that were ſicke of diuers diſeaſes: and hee caſt out many deuils / and ſuffred not the deuils to ſay that they knewe him.

35. Et diluculo valde ſurgens, egreſſus abiit in deſertum locum: ibiq; orabat.

And in the morning very early / before day / Jeſus aroſe and went out into a ſolitary place / and there prayed.

36. Et proſecutus eſt eum Simõ, & qui cum illo erant.

And Simon / & they that were with him / followed after him.

37. Et cum inveniſſent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te.

And when they had found him / they ſaide vnto him / All men ſeeke for thee.

38. Et ait illis, eamus in proximos vicos & civitates, ut & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

Then hee ſayde vnto them / Let vs goe into the next townes / that I may preache there alſo: for I came out for that purpoſe.

Das I. Capitel.

31 Vnd er tratt zu jr / vnd richtet ſie auff / vnd hielt ſie bey der hand / vnnd das Fieber verließ ſie bald / vnd ſie dienet jhnen

Oc hand traadde til hende / oc reyſde hende op / oc holt hende ved haanden / oc den Kaaldeſiuge forlod hende ſtrax / Oc hun tiente dem.

32 Am abent aber / da die Sonne vntergangen war / brachten ſie zu jm allerley Krancken vnd beſeſſene.

Men om afftenen der Solen vaar nedgangen / da førde de allehaande Siuge oc beſette til hannem.

33. Vnd die gantze Stadt verſammlet ſich für der thür.

Oc den gantſke Stad forſamlede ſig faar dørren.

34. Vnnd er halff vilen Krancken / die mit mancherley Seuchen beladen waren / vnd treib vil teufel auß / vnd ließ die teufel nicht reden / denn ſie kenneten jhn.

Och hand halp mange Siuge / ſom vaare beladne met atſkillig ſiugdom / Oc hand vddreff mange Dieffle / och lod Diefflene icke tale / thi de kende hannem.

35. Vnnd des morgens vor tage ſtund er auff / vnd gieng hinauß. Vnd Jeſus gieng in eine wůſte ſtette / vnnd betet daſelbs.

Oc om morgenen ſtod hand op før dag / oc gick hen vd. Oc Jheſus gick til en øde Sted / oc giorde der ſin bøn.

36. Vnd Petrus / mit denen die bey jhm waren / eileten jhm nach.

Oc Peder met dem ſom vaare hoſſ hannem / ſkyndede ſig effter hannem.

37. Vnnd da ſie jn funden / ſprachen ſie zu jhm: Jederman ſuchet dich.

Och der de funde hannem ſagde de til hannem / Huer mand leder effter dig.

38. Vnd er ſprach zu jnen: Laſt vns in die nechſten Stådte gehen / daß ich daſelbs auch predige / denn dazu bin ich kommen.

Och hand ſagde til dem / lader oſſ gaa til diſſe neſte Stæder / at ieg oc kand der predicke / Thi ieg er der til kommen.

Kapitola I.

31. A přiſtaupiw pozdwihl gij / vgaw gi za ruku gegij / a hned oſtala gi zymnice / y poſluhowala gim.

Tedy przyſzedſzy / wzwiodł ią viąwſzy zá rękę / á nátychmiaſt ią febrá opuściłá / á oná ſłużyłá im.

32. A když byl wečer giž po západu ſlunce / noſyli k němu wſſecky nemocné y ďábelnijky.

A iuż w wieczor gdy ſłońce záchodziło / przywodzili do niego wſzytki niemocne y opętáne.

33. A bylo ſe wſſecko Měſto ſeſſlo ke dweřuom.

A wſzytko miaſtho zbieżáło ſię ku drzwiam.

34. Y vzdrawowal mnohé / kteřijž byli trápeni rozličnými neduhy / a ďabelſtwij mnohá wymijtal / a nedopuſtil gim mluwiti / nebo gſau ho znali.

Y vzdrawiał wiele tych ktorzy rozlicznymi niemocami złożeni byli: a wygnał wiele dyabłow / nie dopuſzczáiąc mowić dyabłom żeby go znáć mieli.

35. A na vſwitě welmi ráno wſtaw wyſſel / a ſſel na puſté mijſto / a tam ſe modlil.

Gdy potym wſthał bárzo ráno / dobrze przed świtániem wyſzedł precz / á ſzedł na puſtynią y tam ſię modlił.

36. Y ſſel za nim Sſimon / y ti kteřijž s nim byli.

A zá nim ſzli / Symon y ći ktorzy przy nim byli.

37. A když gey nalezli / řekli gemu: Že wſſyckni tebe hledagij.

Ktorzy gdy go znaleźli / rzekli k niemu / Wſzyſcy ćię ſzukáią.

38. Y řekl gim: Poďme do okolnijch Městeček a Měſt / abych y tam kázal / nebo gſem proto přiſſel.

Thedy im on rzekł / Idźmy do bliżſzych miáſteczek / abych też y tám kázał / ábowiemciem dla teᵒ wyſzedł.

א

39 וּמַכְרֵז הֲוָא בְּכֻלְּהֵין כְּנוּשָׁתְהוֹן בְּכֻלָּה גְּלִילָא וּמַפֵּק שֵׁאדֵא׃

E coſi predicaua ne le lor ſinagoghe, per tutta la Galilea, e ſcacciaua i demonij.

40 וְאֶתָא לְוָתֵהּ גַּרְבָּא וְנָפַל עַל רַגְלוֹהִי וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ וְאָמַר לֵהּ אֶן צָבֵא אַנְתְּ מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמַדְכָּיוּתִי׃

Et vn lebbroſo viene à lui, pregandolo, & inginocchiandoſigli dauanti, e dicēdogli, Se tu vuoi, tu mi puoi mondare.

41 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֶתְרַחַם עֲלוֹהִי וּפְשַׁט אִידֵהּ קְרֵב לֵהּ וְאָמַר צָבֵא אֶנָא אֶתְדַּכָּא׃

E IESV moſſoſi à compaſſione, ſteſe la mano, e toccollo, dicendogli, Io voglio, ſii mondato.

42 וּבֵהּ בְּשָׁעְתָא אֶזַל מֶנֵּהּ גַּרְבֵּהּ וְאֶתְדַּכִּי׃

Et detto queſto, di ſubbito la lebbra ſi partì da lui, e coſi fu mondato.

43 וְכָאָא בֵּהּ וְאַפְּקֵהּ׃

Et hauendolo minacciato, incontinente il mandò via.

44 וְאָמַר לֵהּ חָזִי לְמָא לְאֶנָשׁ אָמַר אַנְתְּ אֶלָּא זֵל חַוָּא נַפְשָׁךְ לְכָהְנָא וְקַרֵב קוּרְבָּנָא חֲלָף תַּדְכִּיתָךְ אַיְכַנָּא דְּפַקֵּד מוּשֶׁא לְסָהֲדוּתְהוֹן׃

E dicegli, Guarda di non dir niente à perſona: ma vattene, e moſtrati al Sacerdote, & offeriſci per la tua mondatione quelle coſe che Moiſe ha comandate in teſtimonio ad eſſi.

45 הוּ דֵּין כַּד נְפַק שַׁרִי הֲוָא מַכְרֵז סַגִּי וְאַטְבַּהּ לְמֶלְּתָא אַיְכַנָּא דְּלָא יֶשְׁכַּח הֲוָא יֵשׁוּעַ גַּלְיָאִית דְּיֵעוּל לַמְדִינְתָּא אֶלָּא לְבַר הֲוָא בְּאַתְרָא חוּרְבָּא וְאָתֵין הֲווּ לְוָתֵהּ מֶן כֻּל דּוּכָּא׃

Ma egli vſcito che fu fuore, cominciò à publicar molte coſe, e diuolgar il fatto in modo che IESV non poteua piu entrare à la ſcoperta ne la città, ma ſi ſtaua fuore in luoghi diſerti: e da ogni parte veniuano à lui.

א

39 וְהָיָה קוֹרֵא בַּעֲדוֹתָם בְּכָל־הַגָּלִיל וּמוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים׃

Y predicaua en las Synogas deellos en toda Galilea: y echaua fuera los demonios.

40 וַיָּבוֹא אֵלָיו מְצֹרָע וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיִּכְרַע וַיְבָרֵךְ וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם תִּרְצֶה תּוּכַל לְטַהֲרֵנִי׃

Y vn leproſo vino à el, rogandole, y hincada la rodilla dizele, Si quieres, puedes me limpiar.

41 וּלְיֵשׁוּעַ נִכְמְרוּ רַחֲמָיו וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּגַּע בּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ רָצִיתִי הִטָּהֵר׃

Y Ieſus auiendo miſericordia deel, eſtendió ſu mano y tocólo, y dizele, Quiero, ſe limpio.

42 וְכַאֲשֶׁר אָמַר פִּתְאֹם הָלְכָה מִמֶּנּוּ הַצָּרַעַת וַיִּטְהָר׃

Y auiendolo el dicho, luego la lepra ſe fue deel, y fue limpio.

43 וּכְלָאוֹ פִּתְאֹם וַיּוֹצִיאוֹ׃

Y defendióle, y echolo luego.

44 וַיֹּאמֶר לוֹ רְאֵה פֶּן תֹּאמַר לְאִישׁ כִּי אִם לֵךְ וְהַגֵּד אוֹתְךָ לַכֹּהֵן וְהַקְרֵב עַל־טָהֳרָתְךָ אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה לְעֵדוּת לָהֶם׃

Y dizele, Mira que no digas à nadie nada: ſino vé, mueſtrate àl Sacerdote, y offrece por tu limpieza loque Moyſen mandó para que les conſte.

45 וְהוּא יָצָא וַיָּחֶל לִקְרֹא כֻּלָּם וּלְהַשְׁמִיעַ אֶת הַדָּבָר כֵּן אֲשֶׁר לֹא יוּכַל יֵשׁוּעַ לַהֲלֹךְ עוֹד בִּגְלוּי אֶל־הָעִיר כִּי־אִם בַּחוּץ בִּמְקוֹמוֹת הַמִּדְבָּר לִהְיוֹת כִּי בָאוּ אֵלָיו מִכָּל מְקוֹמוֹת׃

Y el ſalido, començó à predicar muchas coſas, y à diuulgar el negocio, que ya Ieſus no podia entrar manifieſtamente en la ciudad: mas eſtaua fuera en los lugares deſiertos: y venian à el de todas partes.

ά.

39. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Il preſchoit donc en leurs ſynagogues, par toute Galilee, & iettoit hors les diables.

40. Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

Et vn lepreux vint à lui le priant, & s'agenouillant devant lui, & diſant, Si tu veux, tu peux me nettoyer.

41. Ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω καθαρίσθητι.

Adonc Ieſus eſmeu de compaſsion eſtendit ſa main, & le toucha, & lui dit, Ie le vueil, ſois nettoyé.

42. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.

Et quand il l'eut dit, la lepre ſe partit ſoudain de lui, & il fut nettoyé.

43. Καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν.

Et l'ayant menacé, ſoudain il le renvoya.

44. Καὶ λέγει αὐτῷ, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et lui dit, Garde que tu n'en dies rien à perſonne: mais va-t'en, & te mōſtre au Sacrificateur, & preſente pour ta purification les choſes que Moyſe a commandees, pour teſmoignage à iceux.

45. Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἔξωθεν ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

Mais icelui eſtant parti commença à publier maintes choſes, & diuulguer l'affaire: tellement que Ieſus ne pouuoit plus entrer à deſcouuert en la ville, mais il ſe tenoit dehors ē lieux deſerts: & de toutes parts on venoit à lui.

CAP. I.

39. Et erat prædicans in ſynagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eiiciens.

And hee preached in their Synagogues/ throughout all Galile/ and caſt the deuils out.

40. Et venit ad eum leproſus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mundare.

And there came a leper to him/ beſeeching him/ and kneeled downe vnto him/and ſaide to him/If thou wilt/ thou canſt make me cleane.

41. Ieſus autem miſertus eius, extendit manum ſuam: & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare.

And Jeſus had compaſſion/ and put forth his hande/& touched him/and ſaide to him/ J will: be thou cleane.

42. Et cùm dixiſſet, ſtatim diſceſſit ab eo lepra, & mundatus eſt.

And aſſoone as he had ſpoken/ immediatly the leproſie departed from him/ and he was made cleane.

43. Et comminatus eſt ei, ſtatimq; eiecit illum.

And after hee had giuen him a ſtraight commaundement/ hee ſent him awaye forthwith.

44. Et dicit ei, Vide nemini dixeris: ſed vade, oſtende te principi ſacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

And ſayde vnto him/ See thou ſay nothing to any man/but get thee hence/ and ſhewe thy ſelfe to the Prieſt/ and offer for thy cleanſing thoſe thinges/ which Moſes commaunded/ for a teſtimoniall vnto them.

45. At ille egreſſus cœpit prædicare & diffamare ſermonem: ita ut iam non poſſet manifeſtè introire in civitatem, ſed foris in deſertis locis eſſet, & conveniebant ad eum undique.

But when he was departed/ he began to tell many thinges/ & to publiſh the matter: ſo that Jeſus could no more openly enter into the citie/ but was without in deſert places: and they came to him from euery quarter.

Das I. Capitel.

39. Vnd er predigete in jhren Schulen/ inn gantz Galilea/ vnd treib die teufel auß.

Oc hand predickede i deris Scholer/vdi al Galilea/ Oc vddreff Dieffle.

40. Vnd es kam zu jm ein Auſſetziger/ der bat jhn/ kniet für jhm/ vnd ſprach zu jhm: Wilt du/ ſo kanſt du mich wol reinigen.

Och der kom en Spedalſk til hannem/ bad hannem/ bøyde ſine knæ faar hannem/ och ſagde til hannem/Vilt du/da kant du vel renſe mig.

41. Vnd es jammerte Jeſum/ vnd recket die hand auß/ rüret jn an/ vnd ſprach: Jch wils thun/ſey gereiniget.

Oc Jheſus ynckedis offuer hannem/Och hand vdracte ſin Haand/ rørde ved hannem/oc ſagde/Jeg vil det gøre/ver ren.

42. Vnd als er ſo ſprach/ gieng der Auſſatz als bald von jm/vnd er ward rein.

Oc ſom hand det ſagde/ da gick Spedalſkheden ſtrax aff hannem/och hand bleff ren.

43. Vnnd Jeſus bedrohet jn/vnnd treib jhn als bald von ſich.

Oc Jheſus truede hannem/ oc dreff hannem ſtrax fra ſig.

44. Vnnd ſprach zu jhm: Sihe zu/ das du niemand nichts ſageſt/ ſondern gehe hin/ vñ zeige dich dem Prieſter/ vnd opffere für deine reinigung/ was Moſes gebotten hat/ zum zeugniß über ſie.

Oc ſagde til hannem/See til/at du ſiger ingen det/ Men gack hen/oc bete dig for Preſten/ oc offre for din Renſelſe/ det ſom Moſe haffuer bafalet/til it vidniſbyrd offuer dem.

45. Er aber/da er hinauß kam/hub er an/ vnd ſaget vil darvon/ vnd machet die Geſchicht ruchtbar/alſo/daß er hinfort nicht mehr kondt öffentlich in der Stadt gehen/ ſondern er war hauſſen in den wüſten örtern/vnd ſie kamen zu jhm von allen enden

Men hand/der hand kom vd/begynte hand/och ſagde meget der aff oc kundgiorde den Gerning/ Saa/ at hand kunde der effter icke mere gaa obenbare i Staden/ men hand vaar vden faare i de øde ſteder/Och de komme til hannem aff alle Ende.

Kapitola I.

39. Y kázal w Sſkolách gegich/ y we wſſý Galilei/ a dabelſtwij wymijtal.

Y kazal w bożnicach ich po wſzytkiey Galileiey/ wyrzucaiac dyabelſtwa.

40. Tehdy přiſſel k němu Malomocný pro ſe ho/ a poklekw na kolena/ řekl: Pane/ chceſsli/ můžeſs mne očiſtiti.

Zatym przyſzedł tredowaty proſzac go/ á vpadáiac v kol niego/ y mowiac k niemu/ Jeſliż chceſz możeſz mie oczyścic.

41. A Gežijſs ſlitowaw ſe nad nim/ wztáhl Ruku ſwau/ a dotekw ſe ho/ řekl gemu: Chcy/ buď čiſt.

A ták Jezus ruſzony miłoſierdziem ściagnawſzy reke dotknał ſie go/ mowiac ku niemu/ Chce/ badżże oczyścion.

42. A když to řekl/ y hned odſtaupilo od něho Malomocenſtwij/ a očiſſtěn geſt.

A gdy to on rzekł/ nátychmiaſt trad zginał z niego/ y był oczyściem.

43. Y pohrozyl gemu Gežijſs/ a y hned kázal gemu preč gijti.

Y zágroziwſzy mu Jezus/ nátychmiaſt go odpráwił.

44. A řekl gemu: Wižyž aby nižádnému nic neprawil/ ale gdi vkaž ſe Knijžeti Kněžſkému/ a obětug za očiſſtěnij/ což geſt přikazal Možijſs na ſwědectwj gim.

A rzekł k niemu/ Strzeżże ábyś nikomu nic nie powiedał/ ale idż á vkaż ſie ſam Kápłanowi/ ofiárowawſzy zá oczyścienie twe to ko roſkázał Moizeſz ku świádectwu im.

45. A on wyſſed/ počal wyprawowati a ohlaſſowati tu wěc/ tak že giž Gežijſs nemohl do Měſta zgewně wgijti/ ale wně na mijſtech puſtých byl: Y ſchazeli ſe k němu odewſſad.

Ale on odſzedſzy/ poczał wiele opowiedác á te rzecz rozſłáwiác/ thak iż iuż Jezus nie mogł iáwnie wnidz do miáſtá/ ále był ná ſtronie na mieyſcach puſtych/ gdzie ſie ze wſzad ſchadzáli do niego.

ב

1 וְעַל תּוּב יֵשׁוּעַ לְכַפַּר־נַחוּם לְיַוְמָתָא וְכַד שְׁמַעוּ דַּבְבַיְתָא הוּ׃

Doppo al quanti giorni entrò di nuouo in Capernaum: e s'intese ch'egli era in caſa.

2 אֶתְכַּנְּשׁוּ סַגִּיאֵאת אַיכַנָּא דְּלָא אֶשְׁכַּח אֲחַד אֶנּוּן אַף לָא קְדָם תַּרְעָא וַמְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן מֶמֶלְּתָא׃

E ſubbito vi ſi raunoron molti, in modo che ne ancor quei luoghi che erano dauanti la porta, ne poteuano piu capere: & egli annuntiaua loro la Parola.

3 וַאתוּ לְוָתֵהּ וַאַיְתִיו לֵהּ מְשַׁרְיָא כַּד שְׁקִיל בְּיַד אַרְבְּעָא׃

Allor vengono à lui certi che portauano vn paralitico, ch'era portato da quattro.

4 וַדְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֶתְקַרָּבוּ לְוָתֵהּ מֶטֻל כֶּנְשָׁא סְלֵקוּ לְהוֹן לְאֶגָּרָא וַאַרִימוּ תַּטְלִילָא דַּאתַר דְּאִיתַוְהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ וַשְׁבוּהָ לְעַרְסָא דְּרָמֵא הֲוָא בָּהּ מְשַׁרְיָא׃

E non potendoſi appreſſare à lui, per la moltitudine, ſcoperſero il tetto de la caſa dou'egli era, e fattaui vn'apertura, caloron giu il letticello, nel quale il paralitico giaceua.

5 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ הַיְמָנוּתְהוֹן אֲמַר לְהַו מְשַׁרְיָא בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיךְ׃

Hor IESV veduta la fede loro, diſſe al paralitico, Figliuolo, i tuoi peccati ti ſon perdonati.

6 אִית הֲוַו דֵּין תַּמָּן מֵן סָפְרֵא וַפְרִישֵׁא דְּיָתְבִין וּמֶתְרַעֵין הֲוַו בְּלֶבְּהוֹן׃

Et alcuni de gli Scribi erano iui à ſedere, e penſauano ne cuori loro.

7 דְּמָנָא הָנָא מְמַלֵּל גּוּדָּפָא מָנוּ מֶשְׁכַּח לְמֶשְׁבַּק חֲטָהֵא אֶלָּא אֶן חַד אֲלָהָא׃

Perche dice coſi coſtui de le baſtemmie? Chi puo perdonare i peccati ſenon Iddio ſolo?

ב

1 וְעוֹדֶנּוּ בָּא בִּכְפַר נַחוּם לְיָמִים וְכַאֲשֶׁר נִשְׁמַע כִּי־בַבַּיִת הוּא׃

Y Entró otra vez en Capernaum deſpues de algunos dias: y oyoſe que eſtaua en caſa.

2 וּפִתְאֹם נִקְהֲלוּ רַבִּים כֵּן אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לָשֵׂאת אוֹתָם גַּם לֹא הֶחָצֵר לִפְנֵי הַדֶּלֶת וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אֶת־הַדָּבָר׃

Y luego ſe juntaron à el muchos, que ya no cabian ni aun à la puerta: y hablauales la Palabra.

3 וּבָאוּ אֵלָיו נֹשְׂאֵי אֶת־נְשׁוּל אֵיבָרִים וְהוּא נִשָּׂא בְּאַרְבָּעִים׃

Entonces vinieron à el vnos trayendo vn paralytico que era traydo de quatro.

4 וְכִי לֹא יוּכְלוּ לִקְרֹב אֵלָיו בַּעֲבוּר הַקָּהָל עָלוּ עַל־הַגָּג וַיָּסִירוּ אֶת־הַמִּכְסֶה אֲשֶׁר הָיָה שָׁם וַיִּכְרוּ וַיּוֹרִידוּ אֶת־הָעֶרֶשׂ אֲשֶׁר בָּהּ הַנְּשׁוּל אֵבָרִים שָׁכַב׃

Y como no podian llegar à el à cauſa de la companna, deſcubrieron la techumbre donde eſtaua, y horadando abaxan el lecho enque el paralytico eſtaua echado.

5 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ אֶת־אֱמוּנָתָם וַיֹּאמֶר לִנְשׁוּל אֵבָרִים בְּנִי נִשְׂאוּ לְךָ פְשָׁעֶיךָ׃

Y viendo Ieſus la fe de ellos: dize al paralytico, Hijo, tus peccados te ſon perdonados.

6 וַיִּהְיוּ אֲחָדִים מִן־הַסּוֹפְרִים שָׁם יוֹשְׁבִים וְחוֹשְׁבִים בְּלִבּוֹתָם׃

Y eſtauan alli ſentados algunos de los Eſcribas, los quales penſando en ſus coraçones.

7 מַה זֶּה כָּכָה מְדַבֵּר גִּדּוּפוֹת מִי־יוּכַל לָשֵׂאת פְּשָׁעִים כִּי אִם אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃

Dezian, Porque habla eſte blaſphemias? Quien puede perdonar peccados, ſino ſolo Dios?

ΚΕΦΑΛ. β'.

Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν, καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι.

Quel'ques iours apres il entra derechef en Capernaum: & le bruit fut qu' il eſtoit en la maiſon.

2. Καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

Et ſoudain pluſieurs s' y aſſemblerent, tellement que meſme l' endroit d' aupres de la porte ne les pouuoit tenir, & il leur annonçoit la parole,

3. Καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων,

Alors quelques vns vindrent à lui, apportans vn paralytique qui eſtoit chargé par quatre.

4. Καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

Mais pource qu' ils ne pouuoyent approcher de lui à cauſe de la foule, ils deſcouurirent le toict du lieu, où eſtoit Ieſus, & l' ayant percé, aualerent le petit lict auquel le paralytique giſoit.

5. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Alors Ieſus ayant veu leur foy, dit au paralytique, Mon fils, tes pechés te ſont pardonnés.

6. Ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Or quelques vns des Scribes eſtoyent là aſsis, & diſputoyent en leurs cœurs.

7. Τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ Θεός.

Porquoi ceſtui-ci prononce-il ainſi des blaſphemes? qui eſt ce qui peut pardonner les peches, ſinon vn ſeul Dieu?

CAP. II.

ET iterum intravit Capharnaum poſt dies, & auditum eſt quòd in domo eſſet.

After a fewe dayes / he entred into Capernaum againe/and it was noyſed that he was in the houſe.

2. Et convenerunt multi, ita ut non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

And anon / many gathered together/ in ſo much that the places about the doore could not receiue any more: & hee preached the worde vnto them.

3. Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

And there came vnto him / that brought one ſicke of the palſie / borne of foure men.

4. Et cum non poſſent offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat: & patefacientes ſubmiſerunt grabâtum in quo paralyticus iacebat

And becauſe they coulde not come neere vnto him for the multitude / they vncouered the roofe of the houſe where he was: and when they had broken it open / they let downe the bed / where in the ſicke of the palſie lay.

5. Cùm autem vidiſſet Ieſus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

Now when Jeſus ſaw their fayth/ he ſaid to the ſicke of the palſie/ Sonne / thy ſinnes are forgiuen thee.

6. Erant autem illic quidam de Scribis ſedentes, & cogitantes in cordibus ſuis.

And there were certaine of the Scribes/ ſitting there / and reaſoning in their hearts.

7. Quid hic ſic loquitur? blaſphemat. Quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

Why doeth this man ſpeake ſuch blaſphemies? who can forgiue ſinnes / but God onely?

Das II. Capitel.

Vnd vber etliche tage gieng er widerumb gen Capernaum / vnnd es ward ruchtbar / daß er im Hauſe war.

OC nogle dage der effter / gick hand til Capernaum igen/ Oc det bleff obenbare/at hand vaar i huſit.

2. Vnd als bald verſammleten ſich vil / alſo/ daß ſie nicht raum hatten/ auch hauſſen für der thür/ vnnd er ſaget jnen das wort.

Oc ſtrax forſamledis der mange / ſaa/ath de haffde icke rom/ oc ſaa vden faare dørren/ oc hand ſagde dem ordet.

3. Vnnd es kamen etliche zu jm / die brachten einen Gichtbrüchtigen/ von vieren getragen.

Oc der komme nogle til hannem/de førde en Verckbrøden/ſom fire bare.

4. Vnnd da ſie nicht kondten bey jn kommen / für dem Volck / deckten ſie das Dach auff / da er war/ vnd grubens auff/vnd lieſſen das Bette hernider/ da der Gichtbrüchtige innen lag.

Oc der de kunde icke komme til hannem / for folck/ da toge de Taget aff/ſom hand vaar/ oc groffue det op/ oc lode Sengen ned / der den Verckbrødne laa vdi.

5. Da aber Jeſus jhren Glauben ſahe / ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen: Mein Son/ deine ſünde ſind dir vergeben.

Men der Jeſus ſaa deris Tro / ſagde hand til den verckbrødne/ Min ſøn/dine ſinder ere dig forladne.

6. Es waren aber etliche Schrifftgelerten/ die ſaſſen allda/ vnd gedachten inn jhren hertzen:

Men der vaare nogle Scrifftkloge / de ſade der/och tenckte i deris hierter.

7. Wie redet diſer ſolche Gotteslesterung? Wer kan ſünde vergeben / denn allein Gott?

Hui taler denne ſaadan Guds beſpaattelſe? Huo kand forlade ſynden/vden Gud alene.

Kapitola II.

A Opět wſſel do Kaffarnaum po oſmi dnech: A vſlyſſáno geſt žeby w Domu byl.

POtym po kilku dni przyſzedł záſię do Kapernaum/ y dowiedziano ſię że był domá.

2. A hned ſeſſlo ſe gich mnoho/ tak že nemohli ani ke dweřuom: A mluwil gim Slowo.

A wnet ſię ich wiele zebráło / ták iż ſię zmieścić nie mogli ná onych mieyſcách przede drzwiámi/ z vczynił rzecz do nich.

3. Tehdy přiſſli k němu neſauce ſſlakem poraženého/ kterýžto od čtyř neſen byl

Tedy przyſzli k niemu niektorzy nioſąc powietrzem ruſzonego/ ktorego nieſli czterzey.

4. A když ho nemohli gemu podati pro Zaſtup/ y trhali ſtřechu kdež byl Gežijš: a proboříwſſe/ ſpuſtili dolůw Lož ce/ na němž ležal ſſlakem poražený.

A gdy ſię k niemu przyciſnąć nie mogli dla zgromádzenia / oddárli dach tám gdzie był/ á oddárſzy/ ná powroziech ſpuścili łożko/ ná ktorym/ on po wietrzem ruſzony leżał.

5. A když vzřel Gežijš wijru gegich / řekl ſſlakem poraženému: Synu / odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowé twogi.

Tedy Jezus obaczywſzy wiáre ich/ rzekł powietrzem ruſzonemu/ Synu odpuſzczone ſą tobie grzechy twoie.

6. A byli tu něsteřij z Včitelůw ſedijce / a myſlijce w ſrdcých ſwých.

Byli też tám niektorzy z nauczycielow ſiedząc y rozmyſláiąc wſercoch ſwych.

7. Co tento tak mluwij rauhawě? Kdo může odpuſtiti hřijchy / gediné ſám Bůh?

N coż? á tákże ten mowi bluźnierſtwa? N kto z grzechy odpuścić może iedno ſam Bog?

ב

8 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע בְּרוּחֵהּ דְּהָלֵין מֶתְרַעִין בְּנַפְשְׁהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן מָנָא מֶתְרַעִין אַנְתּוֹן הָלֵין בְּלֶבְּכוֹן׃

E ſubbito hauendo IESV *conoſciuto col ſuo Spirito, che penſauano coſi in loro ſteſſi, diſſe loro, Perche penſate voi queſte coſe ne voſtri cuori?*

9 אַיְדָא פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר לַמְשַׁרְיָא דְּשְׁבִיקִין לָךְ חַטָהַיךְ אַו לְמֵאמַר דְּקוּם שְׁקוּל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃

Qual è piu facile dire al paralitico, I tuoi peccati ti ſon perdonati, o dire, Leuati ſu, e togli il tuo letto, e camina?

10 דְּתֶדְעוּן דֵּין דְּשַׁלִּיט הוּ בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא בְּאַרְעָא לְמֶשְׁבּוֹק חַטָהֵא אֱמַר לַמְשַׁרְיָא׃

Hor accioche voi ſappiate, ch'el Figliuol de l'huomo ha poteſtà in terra di perdonare i peccati, (dice al paralitico.)

11 לָךְ אָמַר אֱנָא קוּם שְׁקוּל עַרְסָךְ וְזֶל לְבַיְתָךְ׃

Io ti dico, Leuati ſu, e togli il tuo letto, e vattene à caſa tua.

12 וְקָם בַּר שָׁעְתֵהּ וְשָׁקַל עַרְסֵהּ וְנַפַּק לְעֵין כֻּלְּהוֹן אַיְכַנָּא דְּנֶתְתַּמְּרוּן כֻּלְּהוֹן וְיְשַׁבְּחוּן לְאַלָהָא כַּד אָמְרִין דְּלָא מֶמְתוֹם חֲזַין הָכַנָּא׃

E ſubbito ſi leuò, e preſo il letto, ſe n'vſci in preſentia di tutti: in tal modo che furono tutti ſtupefatti, e glorificauano Iddio, dicendo, Noi non habbiam veduto gia mai coſa tale.

13 וּנְפַק תּוּב לְוָת יַמָּא וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא אָתֵין הֲוַו לְוָתֵהּ וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן׃

E di nuouo ſen'andò verſo il mare, e tutt' il popolo veniua à lui, & egli inſegnaua loro

14 וְכַד עָבַר חֲזָא לְלֵוִי בַּר חַלְפַי דְּיָתֶב בֵּית מַכְסָא וֶאֱמַר לֵהּ תָא בָּתַרִי וְקָם אֱזַל בָּתְרֵהּ׃

E paſſando IESV, *vide Leui figliuolo d'Alfeo, che ſedeua al banco de la cabella, e diſſeli, Seguitami: & egli leuatoſi ſu, il ſeguitò.*

ב

8 וּפִתְאֹם יָדַע יֵשׁוּעַ בְּרוּחוֹ כִּי כָכָה חָשְׁבוּ בְנַפְשָׁם וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה זֹּאת חֲשַׁבְתֶּם בְּלְבּוֹתֵיכֶם׃

Y conociendo luego Ieſus en ſu Eſpiritu que penſauan eſto dentro de ſi, dixoles: Porque penſays eſtas caſas en vueſtros coraçones.

9 מָה יִפָּשֵׁק לֵאמֹר לְנִשּׁוֹל אֵבָרִים נִשְּׂאוּ לְךָ פְּשָׁעִים אוֹ לֵאמֹר קוּם וְשָׂא עַרְשְׂךָ וְהֵלֵךְ׃

Qual es mas facil, Dizir àl paralytico, tus peccados te ſon perdonados, o dezirle Leuantate, y toma tu lecho y anda?

10 וְכִי־תֵדְעוּ כִּי־שִׁלְטוֹן יֶשׁ־לְבֶן־הָאָדָם לָשֵׂאת עַל־הָאָרֶץ אֶת־פְּשָׁעִים אָמַר לִנְשׁוּל אֵבָרִים׃

Pues porque ſepays que el Hijo del Hombre tiene poteſtad en la tierra de perdonar los peccados, dize àl paralytico.

11 אוֹמֵר אֲנִי לְךָ קוּם וְשָׂא אֶת־עַרְשְׂךָ וְלֵךְ לְבֵיתֶךָ׃

A ti digo, Leuantate, y toma tu lecho, y vete à tu caſa.

12 וַיָּקָם בְּרֶגַע וַיִּשָּׂא אֶת עַרְשׂוֹ וַיֵּצֵא לִפְנֵי כֻלָּם וַיֶּחֶרְדוּ כֻלָּם וַיְכַבְּדוּ אֶת־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר כִּי־בְּכָל־עִתּוֹתֵינוּ כָּזֹאת לֹא רָאִינוּ׃

Entonces el ſe leuantó luego: y tomando ſu lecho ſalióſe delante de todos, demanera que todos ſe eſpantaron, y glorificaron à Dios diziendo, Nunca tal auemos viſto.

13 וַיֵּצֵא עוֹד אֶל־שְׂפַת הַיָּם וְכָל הַקָּהָל בָּא אֵלָיו וַיְלַמְּדֵם׃

Y boluió à ſalir à la mar· y toda la campanna venia à el, y enſennauanlos.

14 וַיַּעֲבֹר וַיַּרְא אֶת־לֵוִי הָאַלְפִּי יוֹשֵׁב עַל־הַמֶּכֶס וַיֹּאמֶר לוֹ בוֹא אַחֲרַי וַיָּקָם־וַיָּבֹא אַחֲרָיו׃

Y paſſando vido à Leui hijo de Alpheo ſentado àl vanco de los publicos tributos, y dizele, Sigueme. Y leuantandoſe, ſiguiolo.

β′.

8. Καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Et incontinent Ieſus ayant cognu en ſon eſprit, qu' ils diſputoyent ainſi en eux meſmes, leur dit Pourquoi diſputez-vous de telles choſes, en vos cœurs?

9. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράββατον, καὶ περιπάτει.

Lequel eſt plus aisé, ou de dire au paralytique, Tes pechés te ſont pardõnés: ou de dire, Leue toi, & charge ton petit lict, & chemine.

10 Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας· λέγει τῷ παραλυτικῷ.

Or afin que vous ſachiez que le Fils de l' homme a authorité de pardonner les pechés en terre (il dit au paralytique.)

11. Σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Ie te di, Leue-toi, & charge ton petit lict, & t' en va en ta maiſon.

12. Καὶ ἠγέρθη εὐθέως, καὶ ἄρας τὸν κράββατον, ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεόν, λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

Et icelui ſoudain ſe leua, & ayant chargé ſon petit lict, il ſortit en la preſence de tous, tellement qu' ils furent tous eſtonnes, & glorifioyent Dieu: diſans, Onques ne viſmes-nous telle choſe

13. Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

Adonc il s' en alla derechef vers la mer, & tout le peuple venoit à lui & il les enſeignoit.

14. Καὶ παράγων εἶδε Λευῒ τὸν τοῦ Ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Et en paſſant par là, il vid Leui fils d' Alphee aſsis au lieu du peage, & lui dit, Sui moi: & icelui s'eſtant leué, le ſuiuit.

CAP. II.

8. Quo ſtatim cognito Ieſus ſpiritu ſuo quia ſic cogitarent intra ſe, dicit illis, Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris?

And immediatly when Jeſus perceyued in his ſpirite / that thus they thought with them ſelues / he ſaid vnto them / Why reaſon ye theſe things in your hearts?

9. Quid eſt facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge, tolle grabâtum tuum & ambula?

Whether is it eaſier to ſay to the ſicke of the palſie / Thy ſinnes are forgiuen thee? or to ſaye / Ariſe / and take vp thy bed / and walke?

10. Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico.)

And that ye may knowe / that the Sonne of man hath authoritie in earth to forgiue ſinnes / (he ſaid vnto the ſicke of the palſie.)

11. Tibi dico, Surge, tolle grabâtum tuum, & vade in domum tuam.

I ſay vnto thee / Ariſe and take vp thy bed / and get thee hence into thine owne houſe.

12. Et ſtatim ſurrexit ille: & ſublato grabâto abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes, Quia nunquam ſic vidimus.

And by and by he aroſe / and tooke vp his bed / and went forth before them all / in ſo much that they were all amaſed / and glorifyed God / ſaying / We neuer ſaw ſuch a thing.

13. Et egreſſus eſt rurſus ad mare: omniſque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

Then he went againe toward the ſea / and all the people reſorted vnto him / and he taught them.

14. Et cùm præteriret, vidit Levi Alphæi ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. Et ſurgens ſecutus eſt eum.

And as Jeſus paſſed by / he ſawe Leui the ſonne of Alpheus ſitte at the receyte of cuſtome / and ſaide vnto him / Followe me. And he aroſe and followed him.

Das II. Capitel.

8. Vnd Jeſus erkeñet bald in ſeinem Geiſt / daß ſie alſo gedachten bey ſich ſelbs / vnd ſprach zu jhnen: Was gedencket jhr ſolchs inn euren hertzen?

Och Jheſus kende ſtrax i ſin Aand / at de tenckte ſaa ved ſig ſelff / oc hand ſagde til dem / Hui tencke i ſaadant i eders hierter?

9. Welchs iſt leichter zu dem Gichtbrüchtigen zu ſagen: Dir ſind deine ſünde vergeben: Oder / ſtehe auff / nim̃ dein Bette vnd wandele:

Huilcket er lettere at ſige til den Verckbrødne / Dine ſynder ere dig forladne? Eller / ſtat op / tag din Seng / oc vandre?

10. Auff daß jr aber wiſſet daß des Menſchen Sohn macht hat / zuvergeben die ſünde auff Erden / ſprach er zu dem Gichtbrüchtigen:

Men paa det i ſkulle vide / At menniſkens Søn haffuer mact / at forlade ſynden paa Jorden / da ſagde hand til den Verckbrødne.

11. Jch ſage dir / ſtehe auff / nimb dein Bette / vnd gehe heim.

Jeg ſiger dig / ſtat op / tag din Seng / oc gack hiem.

12. Vnd als bald ſtund er auff / nam ſein Bette / vnd gieng hinauß für allen / alſo / daß ſie ſich alle entſatzten / vnd preiſeten Gott / vnnd ſprachen: Wir haben ſolchs noch nie geſehen.

Oc hand ſtod ſtrax op / tog ſin Seng / och gick hen vd faar alle / Saa / at de bleffue alle forſerdede / oc priſede Gud / oc ſagde / Wi haffue end aldri ſeet ſaadant.

13. Vnd er gieng widerumb hinauß an das Meer / vnd alles volck kam zu jm / vnd er lehret ſie.

Oc hand gick vd igen til Haffuit / oc alt Folcket kom til hannem / oc hand lerde dem.

14 Vnd da Jeſus fürüber gieng / ſahe er Levi / den Son Alphei / am Zol ſitzen / vnd ſprach zu jm: Folge mir nach. Vnnd er ſtund auff / vnnd folgete jhm nach.

Och der Jheſus gick frem / ſaa hand Leui / Alphei ſøn ſide hoſſ Tolden / oc hand ſagde til hannem / Folge mig effter. Oc hand ſtod op / oc fulde hannem effter.

Kapitola II.

8. To hned poznaw Gežjš duchem ſwým / žeby tak myſlili mezy ſebau / řekl gim: Proč o to myſlijte w ſrdcých waſſých?

A poznawſzy wnet Jezus Duchem ſwym iż ták v śiebie myſlili / rzekł do nich / A czemuż to rozmyſlácie w ſercách wáſzych?

9. Co geſt ſnáze řijcy ſſlakem poraženému: Odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowé twogi: čili řijcy / Wſtaň / wezmi Lože twé / a choď?

A cożłácwiey rzec themu powietrzem ruſzonemu: Odpuſzczone ſą tobie grzechy / Abo rzec / Wſtań á weźmi łożko twe y chodź.

10. Ale abyſſte wěděli / že Syn Člowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřijchy. Y řekl ſſlakem poraženému.

A thák żebyśćie wiedźieli / iż Syn człowieczy ma te zwierzchność odpuſzczáć grzechy na ziemi / (rzekł do ruſzonego powietrzem.)

11. Toběť prawjm wſtaň / wezmi Lože twé / a gdi do domu twého.

Tobie mowię wſtań / á weźmi łożko twe y poydźi do domu twego.

12. A on hned wſtal / a wzaw Lože ſwé odſſel předewſſemi / tak že ſe diwili wſſyckni / a chwálili Boha / řkauce: Že gſme nikdý tako wě wěcy newiděli.

Tedy on nátychmiaſt wſtał / á wziawſzy łożko wyſzedł przed wſzytkimi / tákiż ſię wſzyſcy zdumieli / á chwalili Boga mowiąc / Nigdychmy nic tákowego nie widáli.

13. Y wiſſed opět k Moři / a weſſkeren záſtup přicházel k němu / y včil ge.

Wyſzedł záſię potym do morzá / á wſzythek lud przychodził ku niemu / y náuczał ie.

14. A když ſſel / vzřel Lěwi Alffeowa Syna an ſedj na Cle. Y řekl gemu: Poď za mnau. A on wſtaw ſſel za nim.

A gdy ſzedł dáley / Vyzrał Lewi Syná Alfeuſzowego śiedzącego ná cle / ku ktoremu rzekł / Idź zá mną / á on wſtawſzy ſzedł zá nim.

ב

15 וַהֲוָת דְּכַד סְמִיךְ
בְּבַיְתֵהּ סַגִּיאֵא מָכְסֵא
וְחַטָּיֵא סְמִיכִין הֲווּ עַם
יֵשׁוּעַ וְעַם תַּלְמִידַוְהִי
אִיתַיְהוֹן הֲווּ גֵּיר סַגִּיאֵא
דְּאֵתוֹ בָּתְרֵהּ׃

Et auuenne, che ſedendo egli à tauola in caſa di eſſo Leui, molti publicani e peccatori ſedeuano ancor à tauola inſieme con IESV, e co i ſuoi diſcepoli: percioche venerano molti che l'haueuan ſeguitato.

16 וְסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא כַּד
חֲזַאוּהִי דְּלָעֵס עַם מָכְסֵא
וְעַם חַטָּיֵא אֶמַרוּ לת
לְתַלְמִידַוְהִי מָנָו עַם
מָכְסֵא וְחַטָּיֵא לָעֵס וְשָׁתֵא׃

E gli Scribi e Fariſei vedendolo mangiare co i publicani e peccatori, diceuano à i ſuoi diſcepoli, Che vuol dire ch'ei mangia e beue co i publicani e peccatori?

17 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ
אֶמַר לְהוֹן לָא סְנִיקִין
חַלִּימֵא עַל אָסְיָא אֶלָּא
אִילֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין
לָא אֶתִית דְּאֶקְרֵא ל
לְזַדִּיקֵא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃

E IESV hauendo vdito queſto, diſſe loro, Quei che ſon ſani, non hanno biſogno di medico, ma quelli che ſono ammalati. Io non ſon venuto à chiamare i giuſti, ma i peccatori à penitentia.

18 תַּלְמִידַוְהִי דֵּין דְּיוֹחַנָּן
וְדַפְרִישֵׁא צָיְמִין הֲווּ
וְאֵתוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא
תַּלְמִידַוְהִי דְּיוֹחַנָּן וד
וְדַפְרִישֵׁא צָיְמִין ות
וְתַלְמִידָךְ דִּילָךְ לָא
צָיְמִין׃

Appreſſo i diſcepoli di Giouanni e de Fariſei digiunauano: e vengono à lui, e dicongli, Perche digiunano i diſcepoli di Giouanni e de Fariſei, e i tuoi diſcepoli non digiunano?

19 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמָא
מֶשְׁכְּחִין בְּנַוְהִי דְּגַנוֹנָא
כְּמָא דְּחַתְנָא עַמְּהוֹן הו
דִּיצוּמוּן לָא׃

E IESV diſſe loro, I figliuoli de la caſa nuttiale poſſon eglino, mentre che lo ſpoſo è con loro, digiunare? per tutto'l tempo ch'eſſi hanno ſeco lo ſpoſo, non poſſon gia digiunare.

ב

15 וַיְהִי בְּשִׁבְתּוֹ בְּבֵיתוֹ וְרַבִּים
בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְחַטָּאִים יָשְׁבוּ עִם
יֵשׁוּעַ וְעִם תַּלְמִידָיו כִּי הָיוּ
רַבִּים אֲשֶׁר בָּאוּ אַחֲרָיו׃

Y aconteció que eſtando Ieſus à la meſa en caſa deel, muchos publicanos y peccadores eſtauan tambien à la meſa juntamente con Ieſus y con ſus diſcipulos: porqué auia muchos, y auian lo ſeguido.

16 וְהַסֹּפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים
בִּרְאוֹתָם כִּי אָכַל עִם בַּעֲלֵי
הַמֶּכֶס וְעִם חַטָּאִים אָמְרוּ
לְתַלְמִידָיו מַה זֹּאת כִּי עִם בַּעֲלֵי
הַמֶּכֶס וְעִם חַטָּאִים אוֹכֵל
וְשׁוֹתֶה׃

Y los Eſcribas y los Phariſeos, viendolo comer con los publicanos, y con los peccadores, dixeron à ſus diſcipulos, Que es que vueſtro Maeſtro come y beue con los publicanos y con los peccadores?

17 וַיִּשְׁמַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
הַגִּבּוֹרִים לֹא יִצְטָרְכוּ לְרוֹפֵא
כִּי־אִם הַחוֹלִים לֹא בָאתִי לִקְרֹא
אֶת——צַדִּיקִים כִּי אִם אֶת
חַטָּאִים לִתְשׁוּבָה׃

Y oyendolo Ieſus, dize les, Los ſanos no tienen neceſſidad de medico, mas los que tienen mal No he venido à llamar los juſtos, mas los peccadores à penitencia.

18 וְתַלְמִידֵי יוֹחָנָן וְתַלְמִידֵי
מְפָרְשִׁים צָמִים הָיוּ וּבָאוּ
וְאָמְרוּ לוֹ וְלָמָּה תַלְמִידֵי יוֹחָנָן
וּמְפָרְשִׁים צָמִים וְתַלְמִידֶיךָ
אֵינָם צָמִים׃

Y los Diſcipulos de Ioan, y los de los Phariſeos ayunauan, y vienen, y dizenle, Porque los diſcipulos de Ioan, y los de los Phariſeos ayunan: y tus Diſcipulos no ayunan?

19 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ לֹא יוּכְלוּ
לָצוּם בְּנֵי הֶחָתָן בְּעוֹדֶנּוּ יֵשׁ
הֶחָתָן אִתָּם בְּכַמָּה הָעֵת יֵשׁ
אִתָּם הֶחָתָן לֹא יוּכְלוּ לָצוּם׃

Y Ieſus les dize, Pueden ayunar los que ſon de bodas, quando el Eſpoſo eſtá con ellos? Entretanto que tienen conſigo al Eſpoſo no pueden ayunar.

ϐ'.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοὶ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et aduint comme Ieſus eſtoit à table en la maiſon d'icelui, que pluſieurs peagers & gens de mauuaiſe vie ſe mirent auſsi à table auec Ieſus & ſes diſciples: car il y en auoit beaucoup qui pareillement l'auoyent ſuiui.

16. Καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει.

Dont les ſcribes & Phariſens voyans qu'il mangeoit auec les peagers & gens de mauuaiſe vie, diſoyent à ſes diſciples. Porquoi mange-il & boit auec les peagers & mal viuans?

17. Καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες· οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Et Ieſus ayant entendu cela, leur dit, Ceux qui ſont en ſanté n'ont beſoin de medicin: mais ceux qui ſe portent mal: ie ne ſuis point venu pour appeler les iuſtes, mais les pecheurs, à repentance,

18. Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι.

Or les diſciples de Iehan & des Phariſiens iuſnoyent: leſquels vindrent vers lui, & lui dirent, Pourquoi iuſnent les diſciples de Iehan & des Phariſiens: mais tes diſciples ne iuſnent point?

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; Ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν.

Et Ieſus leur reſpondit, Les gens des nopces peuuent-ils iuſner pendant que le noueau marié eſt auec eux? durant le temps qu'ils ont le noueau marié auec eux, ils ne peuuent iuſner.

CAP. II.

15. Et factum eſt: cùm accumberet in domo illius: multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cũ Ieſu & diſcipulis eius, erant enim multi qui & ſequebantur eum.

And it came to paſſe / as Jeſus ſate at table in his houſe / many Publicanes and ſinners ſate at table alſo with Jeſus / and his diſciples: for there were many that followed him.

16. Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit magiſter veſter?

And when the Scribes and Phariſes ſaw him eat with the Publicanes and ſinners / they ſaid vnto his diſciples / how is it / that hee eateth and drinketh with Publicanes and ſinners?

17 Hoc audito Ieſus ait illis, Non neceſſe habent ſani, medico: ſed qui malè habent, non enim veni vocare iuſtos, ſed peccatores.

Nowe when Jeſus heard it / he ſayd vnto them / The whole haue no need of the phyſition / but the ſicke. I came not to call the rigtheous / but the ſinners to repentance.

18. Et erant diſcipuli Iohannis & Phariſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare diſcipuli Iohannis & Phariſæorum ieiunant: tui autem diſcipuli non ieiunant?

And the diſciples of John / and the Phariſes did faſt / and came and ſaid vnto him / Why doe the diſciples of John and of the Phariſes faſt / and thy diſciples faſt not?

19. Et ait illis Ieſus, Nunquid poſſunt filii nuptiarum quamdiu ſponſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habẽt ſecum ſponſum, non poſſunt ieiunare.

And Jeſus ſayd vnto them / Can the children of the mariage chamber faſt / whiles the bridegrome is with them? as long as they haue the bridegrome with them / they can not faſt.

Das II. Capitel.

15. Vnd es begab ſich / da er zu tiſch ſaß inn ſeinem Hauſe / ſatzten ſich vil zölner vnd Sünder zu tiſch mit Jeſu vnd ſeinen Jüngern / denn jhrer war vil / die ihm nachfolgeten.

Oc det hende ſig / der hand ſad til Bordz i hans Huſſ / da ſette mange Toldere oc Syndere ſig til bordz met Jheſu oc hans Diſciple / Thi at de vaare mange / ſom effterfulde hannem.

16. Vnnd die Schrifftgelerten vnd Phariſeer / da ſie ſahen / daß er mit den zölnern vnnd Sündern aß / ſprachen ſie zu ſeinen Jüngern: warumb iſſet vnd trincket er mit den zölnern vnnd Sündern?

Och der de Scrifftkloge oc Phariſeer ſaae / at hand oed met Toldere oc Syndere / da ſagde de til hans Diſciple / Hui eder oc dricker hand met Toldere oc Syndere.

17. Da das Jeſus höret / ſprach er zu jnen: Die ſtarcken dörffen keines Artztes / ſondern die krancken. Jch bin kommen zu ruffen den Sündern zur buſſe / vnd nicht den Gerechten.

Der Jheſus det hørde / ſagde hand til dem. De ſtercke haffue ingen Læge behoff / men de Siuge. Jeg er kommen at kalde Syndere til bedring / oc icke de Retferdige.

18. Vnd die Jünger Johannis vnd der Phariſeer faſteten vil / vnd es kamen etliche / die ſprachen zu jm: Warumb faſten die Jünger Johannis vnd der Phariſeer / vnd deine Jünger faſten nicht?

Oc Johannes Diſciple oc Phariſeernis faſtede meget / Oc der komme nogle / de ſagde til hannem / Huor faare faſte Johannis Diſciple oc Phariſeernis / och dine Diſciple faſte icke.

19. Vnnd Jeſus ſprach zu jhnen: Wie können die Hochzeitleute faſten / dieweil der Breutigam bey jnen iſt? Alſo lange der Breutigam bey jhnen iſt / können ſie nicht faſten.

Oc Jheſus ſagde til dem / Huorledis kunde Brøllups folckene faſte / den ſtund Brudgommen er hoſſ dem? Saa lenge ſom Brudgommen er hoſſ dem / kunde de icke faſte.

Kapitola II.

15. Y ſtalo ſe / když ſeděl za ſtolem w domu geho / mnozý zgewnij a tagnij hřijſſnijcy ſpolu ſeděli s nim a s Včedlnijky geho / nebo bylo mnoho těch kteřijž ſſli za nim.

A przydáło ſie gdy ſiedźiał w domu iego / gdźie też śiedźiało wiele celnikow y grzeſznych ſpolu z Jezuſem / y ze zwolenniki iego / bo ich wiele było ktorzy zá nim ſzli.

16. Včitelé pak a Zákonijcy widauce / žeby gedl s zgewnými a tagnými hřijſſnijky / řekli Včedlnijkům geho: Proč s zgewnými a tagnými hřijſſnijky gij a pige Miſtr wáš?

A gdy vyzreli náuczycielowie y Fáryzeuſzowie iż iadł z celniki y grzeſzniki rzekli do zwolennikow ie° / Coż to ieſt iż z celniki y z grzeſzniki ie y pije?

17. To vſlyſſaw Gežijš / řekl gim: Nepotřebugij zdrawij Lékaře / ale nemocnij: nebť gſem nepřiſſel wolati ſprawedliwých / ale hřijſſných ku pokánj.

Tho gdy vſłyſzał Jezus / rzekł do nich / Ci ktorzy ſą zdrowi nie potrzebuią lekárzá / ále ci ktorzy ſie źle máią Nie przyſzedłciem ábych wzywał ſpráwiedliwych / ále grzeſznych ku vznániu.

18. Když pak Včedlnijcy Janowi a Zákonitſſtij poſtili ſe / y přiſſli a řekli gemu: Proč Včedlnijcy Janowi a Zákonicſſtij poſtij ſe / ale twogi Včedlnijcy ſe nepoſtij?

A zwolennicy Janowi y Fáryzeyſcy pościli / á przyſzedſzy mowili do niego / Przecz że zwolennicy Janowi y Fáryzeyſcy pászczáią? á twoi zwolennicy nie poſzczą?

19. Y řekl gim Gežijš: Zdali mohau Synowe Swatby poſtiti ſe / dokudž geſt s nimi Ženich? Dokawadž magij s ſebau Ženicha / nemohau ſe poſtiti.

Tedy do nich rzekł Jezus / Zal mogą ſynowie oblubieńcowi n ten czás pośćić poki przi nich ieſt oblubieniec? poki z ſobą oblubieńcá máią / nie mogąc pośćić.

ב

20 יֵאתוּן דֵּין יַוְמָתָא דְּמָא דְּאֶשְׁתְּקֵל חַתְנָא מֶנְהוֹן הָיְדֵין יְצוּמוּן בְּהוֹ יַוְמָתָא׃

Ma verranno i giorni che lo ſpoſo ſarà tolto loro, & allora digiunoranno in quei giorni.

21 לָא אְנָשׁ רָמֵא א אוּרְקַעְתָּא חַדְתָּא וְחָאֵט עַל מָאנָא בְּלָיָא דְּלָא נֶסְבָא מְלִיתָה הָי חַדְתָּא מֶן בְּלָיָא וְהָוֵא סֶדְקָא יַתִּירָא׃

Similmente niuno cuce vno pezzo di panno nuouo in vn veſtimẽto vecchio: altri menti quel pezzo nuouo meſſo per ſupplimento ſe ne porta via del vecchio, e faſſi la rottura peggiore.

22 וְלָא אְנָשׁ רָמֵא חַמְרָא חַדְתָּא בְּזֶקָא בְּלָיָתָא דְּלָא חַמְרָא מְצַרֶא לְזֶקָא וְזֶקָא אָבְדִין וְחַמְרָא מֶתְאַשַׁד אֶלָּא רָמֵין חַמְרָא חַדְתָּא בְּזֶקָא חַדְתָּתָא׃

Ne alcuno mette il vin nuouo ne i barili vecchij: altrimenti il vin nuouo rompe i barili, & il vino ſi verſa, & i barili vanno à male: ma il vin nuouo ſi debbe mettere ne barili nuoui.

23 וַהֲוָא דְּכַד אָזֶל יֵשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בֵּית זַרְעֵתָא ת תַּלְמִידוֹהִי מַהַלְּכִין הֲווֹ וּמַלְגִין שֶׁבֶּלְתָּא׃

Et auuenne ch'egli paſſaua in giorno di Sabbato per le biade, & i ſuoi diſcepoli nel caminare cominciorono à ſuellere de le ſpighe.

24 וְאָמְרִין לֵהּ פְּרִישֵׁא חֲזִי מָנָא עָבְדִין בְּשַׁבְּתָא מֶדֶּם דְּלָא שַׁלִּיט׃

Et i Fariſei gli diſſero, Ecco, perche fanno eglino in giorno di Sabbato quello che non è lecito?

25 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא מְמְתוֹם קְרִיתוֹן מָנָא עֲבַד דַּוִיד כַּד אֶסְתְּנֵק וְכַפֶן הוּ וְדַעְמֵה׃

Et egli diſſe loro, Non hauete voi mai letto cio che fece Dauid quando hebbe biſogno, & hebbe fame eſſo e quei che erano con eſſolui?

ב

20 וְיָמִים בָּאִים אֲשֶׁר יִנָּשֵׂא מֵהֶם הֶחָתָן וְאָז יָצוּמוּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Mas vendrán dias, quando el Eſpoſo ſerá quitado de ellos: y entonces, en aquellos dias ayunarán.

21 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח חֲתִיכַת בֶּגֶד הַפָּסוּל עַל־שִׂמְלָה יְשָׁנָה כִּי־יִשָּׂא מְלוֹאָהּ הֶחָדָשׁ מִיָּשָׁן וּבֶדֶק רַע מִקֹּדֶם יִהְיֶה׃

Nadie echa remiendo de panno rezio en veſtido viejo: de otra manera el miſmo remiendo nueuo tira del viejo, y hazeſe peor rotura.

22 וְאִישׁ לֹא יִשְׁלַח יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדֹת בָּלִים פֶּן יְשַׁבֵּר יַיִן הֶחָדָשׁ אֶת־נֹאדוֹת וְיַיִן יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדֹת יֹאבֵדוּן כִּי־אִם יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדֹת חֲדָשִׁים יִשְׁלָחוּ׃

Ni nadie echa vino nueuo en odres viejos: de otra manera el vino nueuo rompe los odres, y derramaſe el vino, y los odres ſe pierden: mas el vino nueuo en odres nueuos ſeha de echar.

23 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ בְּשַׁבָּתוֹת בַּזֵּרוּעִים וַיָּחֵלּוּ תַּלְמִידָיו לַהֲלֹךְ אֶת־הַדֶּרֶךְ וַיִּקְטְפוּ מְלִילוֹת בְּיָדֵיהֶם׃

Y aconteció que paſſando el otra vez por los ſembrados en ſabbado: ſus Diſcipulos andando començaron à arrancar eſpigas.

24 וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ לוֹ רְאֵה מָה עֹשִׂים בַּשַּׁבָּת אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לָהֶם׃

Entonces los Phariſeos le dixerõ, Heaqui, porque hazen tus Diſcipulos en Sabbado lo que no es licito?

25 וְהוּא אָמַר לָהֶם הֲלֹא בִימֵיכֶם קְרָאתֶם מָה עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר הָיָה צָרְכוֹ וְרָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר אִתּוֹ׃

Y el les dixo, Nunca leyeſtes que hizo Dauid quando tuuo neceſſida, y vuo hambre, el y los que eſtauan con el?

β′.

20. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais les iours viendront que le nouueau marie leur ſera oſte, & adonc ils iuſneront en ces iours-la.

21. Καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

Auſsi nul ne coud vne piece de drap eſcru à vn vieil veſtement : autrement la piece du drap neuf, qui a eſté miſe pour remplage, emporte la piece du drap vieil, & la rompure en eſt pire.

22. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

Pareillement nul ne met le vin nouueau en vieux ouaires : autrement le vin nouueau rompt les ouaires, & le vin s'eſpand, & les ouaires se perdent : mais le vin nouueau doit eſtre mis en ouaires neufs.

23. Καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.

Et aduint comme il paſſoit vn iour de Sabbat parmi les blés, que ſes diſciples en cheminant ſe prindrent à arracher & froyer des eſpics.

24. Καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι.

Adonc les Phariſiens lui dirent, Regarde, pourquoi font-ils ce qui n'eſt loiſible és Sabbats.

25. Καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς· οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ.

Mais il leur dit, Ne leuſtes vous iamais ce que fit Dauid quand il eut neceſsité & qu' il eut faim, lui & ceux qui eſtoyent auec lui?

CAP. II.

20. Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus: & tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the dayes will come / when the bridegrome ſhall be taken from them / and then ſhall they faſt in thoſe dayes.

21. Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum novum à veteri, & maior ſciſſura fit.

Alſo no man ſoweth a piece of new cloth in an olde garment: for elſe the newe piece taketh awaye the filling vp from the olde / and the breach is worſe.

22 Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpit vinum utres, & vinum effundetur, & utres peribunt, ſed vinum novum in utres novos mitti debet.

Likewiſe / no man putteth newe wine into olde veſſels: for els the newe wine breaketh the veſſels / and the wine runneth out / and the veſſels are loſt: but new wine muſt be put into new veſſels.

23 Et factum eſt iterum cum ſabbathis ambularet per ſata, & diſcipuli eius cœperunt progredi & vellere ſpicas.

And it came to paſſe as hee went through the corne on the Sabbath daye / that his diſciples / as they went on their way / began to plucke the eares of corne.

24. Phariſæi autem dicebant ei, Ecce, quid faciunt (*diſcipuli tui*) ſabbathis quod non licet.

And the Phariſes ſaid vnto him / Behold / why doe they on the Sabbath daye / that which is not lawfull?

25. Et ait illis, Nunquam legiſtis quid fecerit David, quando neceſſitatem habuit & eſuriit ipſe & qui cum eo erant?

And he ſayde to them / Haue ye neuer read what Dauid did / when he had neede / and was an hungred / both he / and they that were with him?

Das II. Capitel.

20. Es wirdt aber die zeit kommen / daß der Breutigam von jnen genommen wirdt / denn werden ſie faſten.

Men den tid ſkal komme / ath Brudgommen ſkal tagis fra dem / Da ſkulle de faſte.

21. Niemand flicket einen Lappen von neuem tuch an ein alt kleid / denn der neue Lappe reiſſet doch vom alten / vnd der riß wird erger.

Ingen bøder it gammelt klede met en klud aff nyt Klede / Thi den ny Klud riffuis dog aff det gamle / oc Reffuen bliffuer verre.

22. Vnnd niemand faſſet Moſt inn alte Schleuche / anders zureiſſet der Moſt die Schleuche / vnd der Wein wird verſchüttet / vnd die Schleuche kommen vmb / Sondern man ſoll Moſt inn neue Schleuche faſſen.

Oc ingen lader Moſt i gamle Flaſker / Ellers riffuer Moſten flaſkerne ſønder / och Vinen ſpildis / och flaſkerne forderffuis / Men mand ſkal lade Moſt i ny flaſker.

23. Vnd es begab ſich / da er wandelte am Sabbath durch die Saat / vnd ſeine Jünger fiengen an / in dem ſie giengen / Ehern außzurauffen.

Oc det hende ſig / der de vandrede om Sabbathen gennem ſæden / oc hans Diſciple begynte / i det de ginge / at plocke ax aff.

24. Vnnd die Phariſeer ſprachen zu jhm: Sihe zu / was thun deine Jünger am Sabbath / das nicht recht iſt?

Oc Phariſeerne ſagde til hannem / See til / huad gøre dine Diſciple om Sabbathen / ſom icke er ræt?

25. Vnd er ſprach zu jhnen: Habt jhr nie geleſen / was Dauid thet / da es jhm not war / vnd jhn hungerte / ſampt denen die bey jhm waren?

Oc hand ſagde til dem / Haffue i icke læſt / huad Dauid giorde / der hand haffde det behoff / oc hannem hungrede met dem / ſom vaare hoſſ hannem?

Kapitola II.

20. Ale přigdauť dnowé / kdyžto odnat bude od nich Ženich / a tehdáž ſe budau poſtiti w těch dnech.

Alec przyida czáſy gdy od nich odeyma oblubiencá / a tedyc bedą poſcić w ty czáſy.

21. Nižádný záplaty ſukna nowého nepřiſſijwá k rauchu ſtarému / ginak odtržena býwá záplata nowá od ſtarého / a wětſſij dijra býwá.

A żadenci nie przyſzywa ſukná nowego nie folowanego do ſtarey ſzáty / bo inák oná ſztuká nowa drze ſtáre / y bywa gorſzy roſpor.

22. A žádný newléwá Wijna nowého do Sudůw ſtarých / ginak rozpučij Wijno Sudy a wylige ſe / a Sudowé pokazý ſe: ale Wijno nowé má lito býti do Suduow nowých.

Y żadenci nie leie winá nowego w ſtáre naczynia / bo inák wino nowe rozſadza naczynie / y rozlewa ſie wino / á naczynia gina / Alec wino nowe má być wlewáne do naczynia nowego.

23. Y ſtalo ſe opět / když w den Swátečnij ſſel Gežijš ſkrze Obilij / a Včedlnijcy geho gdauce / počali wymijnati klaſy.

Stáło ſie potym iż w dzień Sábátny ſzedł przez ſiane polá / á zwolennicy iego idąc drogą poczęli wyrywáć kłoſy.

24. Thedy Zákonijcy řekli gemu: Hle Včedlnijcy twogi proč činij / což w den Swátečnij neſluſſij?

Thedy rzekli k niemu Fáryzeuſzowie / Przecz o to w Sábáth czynia to co nie ſluſzy?

25. Y řekl gim: Nikdýliž gſte nečtli / co geſt včinil Dawid když geſt nauzy měl a lačněl / on y kteřijž s nim byli?

A on im powiedział / Záście nigdy nie czytáli co vczynil Dawid / gdy potrzebował y gdy był łáczen ſam y ci ktorzy z nim byli?

ב

26 אֵיכַנָא עַל לְבַיְתֵהּ
דַאלָהָא כַּד אֶבִיָתָר רַב
כָּהֲנֵא וְלַחְמָא דְפָתוּרֵהּ
דְמָרְיָא אֲכַל הוּ דְלָא
שַׁלִיט לְמֵאכַל אֶלָא אֶן
לְכָהֲנֵא וִיהַב אַף לְאַילֵין
דְעַמֵהּ הָוַו׃

Come egli entrò ne la casa di Dio al tempo d' Abiatar principal Sacerdote: e mangiò i pani de la propositione, i quali non era lecito mangiare, senon à i Sacerdoti: e dettene etiandio à quelli che erano in sua compagnia?

27 וֶאמַר לְהוֹן דְשַׁבְּתָא
מֶטוּל בַּרנָשָׁא אֶתְבְּרִיַת
וְלָא הָוָא בַּר נָשָׁא מֶטוּל
שַׁבְּתָא׃

Poi disse loro, Il Sabbato è fatto per l'huomo, e non l'huomo per il Sabbato.

28 מָרֵהּ הוּ הָכִיל וָאף
דְשַׁבְּתָא בְּרֵהּ דְאנָשָׁא׃

E per tanto il Figliuol de l'huomo è Signore ancor del Sabbato.

ב

26 אֵיךְ בָּא אֶל־בֵּית אֱלֹהִים
אֶל־אֶבְיָתָר (אֲבִימֶלֶךְ)
הַכֹּהֵן וְאֶת לֶחֶם הַפָּנִים אָכַל
אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לוֹ לֶאֱכֹל כִּי־אִם
לַכֹּהֲנִים וַיִּתֵּן גַּם לָאֵלֶּה אֲשֶׁר
אִתּוֹ הָיוּ׃

Como eotró en la Casa de Dios, ſiendo Abiathar Pontifice, y comió los panes de la Propoſicion de los quales no es licito comer ſino à los Sacerdotes, y aun dio à los que eſtauan conſigo?

27 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשַּׁבָּת הָיְתָה
בַּעֲבוּר הָאָדָם וְאָדָם לֹא בַּעֲבוּר
הַשַּׁבָּת׃

Dixoles tambien, El Sabbado por cauſa del hombre es hecho no el hombrepor cauſa delSabbado.

28 לָכֵן בֶּן־הָאָדָם יֵשׁ אֲדוֹן
הַשַּׁבָּת׃

Anſique el Hijo del Hombre Sennor es aun del Sabbado.

β'.

26. Πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι· καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι.

Comment il entra en la maiſon de Dieu, au temps d' Abiathar principal Sacrificateur, & mangea les pains de propoſition, qu'il n' eſtoit loiſible de manger ſinon aux Sacrificateurs? & en donna auſsi à ceux qui eſtoyent auec lui.

27. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο; οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον·

Puis il leur dit, Le Sabbat eſt fait pour l' homme, & non point l'homme pour l' Sabbat.

28. Ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Par ainſi le Fils de l'homme eſt Seigneur auſsi du Sabbat.

ג

1 וְעַל תּוּב יֶשׁוּעַ ל
לַכְנוּשְׁתָא וְאִית הָוָא תַּמָן
גַּבְרָא חַד דְיַבִּישָׁא אִידֵהּ׃

Vn altra volta ancora entrò ne la sinagoga, & erani vn huomo che haueua vna man secca.

2 וְנָטְרִין הָווּ לֵהּ דְאֶן מ
מַאסֵא לֵהּ בְּשַׁבְּתָא
דְנֶקַטְרְגוּנָיְהִי׃

E poneuan mente s'egli lo risanaua nel di dal Sabbato, per accusarlo.

3 וֶאמַר לְהוּ גַּבְרָא דִי
דִיבִּישָׁא אִידֵהּ קוּם
בַּמְצַעְיָתָא׃

Et egli dice à quell'huomo che haueua la man secca, Sta su nel mezo.

4 אֲמַר דֵין אַף לְהוֹן ש
שַׁלִיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַד
דְטָב אֶו דְבִישׁ נַפְשָׁא
לְמַחָיוּ אֶו לְמוֹבָדוּ הֶנּוּן
דֵין שְׁתִיקִין הָווּ׃

Poi dice à coloro, E egli lecito far bene ne giorni de Sabbati, o far male? saluare la persona, o pur occiderla? Et essi taceuano.

ג

1 וְעוֹדֶנּוּ בָּא אֶל־הַקָּהָל וַיְהִי־
שָׁם אָדָם אֲשֶׁר לוֹ יָד יְבֵשָׁה׃

Y otra vez entró en la Synoga: y auia alli vn hombre que tenia vna mano ſeca:

2 וַיִּשְׁמְרוּהוּ אִם בַּשַּׁבָּתוֹת יְרַפֵּא
אֲשֶׁר יַלְשִׁינוּהוּ׃

Y aſſechauanlo, ſi en Sabbado lo ſanaria. para accuſarlo.

3 וַיֹּאמֶר לֶאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר הָיָה לוֹ
יָד יְבֵשָׁה קוּם בְּתוֹךְ׃

Entonces dixo àl hombre que tenia la mano ſeca, leuantate en medio.

4 וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲיֵשׁ כֵּן לְהֵיטִיב
בַּשַּׁבָּת אוֹ לְהָרֵעַ לְהוֹשִׁיעַ נֶפֶשׁ
אוֹ לַהֲרֹג וְהֵמָּה הֶחֱרִישׁוּ׃

Y dizeles, Es licito hazer bien en Sabbados, o hazer mal? ſaluar la perſona, o matarla? Mas ellos callauan.

ΚΕΦΑΛ. γ'. 3.

1.

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·

Puis il entra derechef, en la ſynagogue, & là eſtoit vn homme qui avoit la main ſeche.

2. Καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Et ils prenoyent garde ſur lui, pour voir s' il le gueriroit au Sabbat, afin qu' ils l' en accuſaſſent.

3. Καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον.

Lors il dit à l' homme qui avoit la main ſeche. Leue-toi en place.

4. Καὶ λέγει αὐτοῖς· ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι οἱ δὲ ἐσιώπων.

Puis il leur dit, Eſt-il loiſible de bien faire és Sabbats, ou de mal faire? de ſauuer vne perſonne, ou de la tuer? mais ils ſe teurent.

CAP. II.

26. Quomodo introivit in domum Dei ſub Abiathar principe ſacerdotum, & panes propoſitionis manducavit, quos non licebat manducare, niſi ſacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant?

Howe he went into the houſe of God/ in the dayes of Abiathar the hie Prieſt / and did eate the ſhew bread / which were not lawfull to eate / but for the Prieſtes / and gaue alſo to them which were with him?

27. Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factum eſt: & non homo propter ſabbathum.

And he ſayd to them / The Sabbath was made for man / and not man for the Sabbath.

28. Itaque Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbathi

Wherefore the Soone of man is Lorde / euen of the Sabbath.

CAP. III.

ET introivit iterum in ſynagogam: & erat ibi homo habens manum aridam.

And he entred againe into the Synagogue / and there was a man which had a withered hand.

2. Et obſervabant eum ſi ſabbathis curaret: ut accuſarent illum.

And they watched him / whether he would heale him on the Sabbath day/ that they might accuſe him.

3. Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium.

Then he ſayde vnto the man which had the withered hande / Ariſe: ſtand forth in the middes.

4. Et dicit eis, Licet ſabbathis benefacere, an malè? animam ſalvam facere, an perdere? At illi tacebant

And he ſayd to them/ It is lawfull to do a good deede on the Sabbath day/ or to do euill? to ſaue the life / or to kill? But they helde their peace.

Das II. Capitel.

26. Wie er gieng in das hauß Gottes / zur zeit Abiathar des Hohen Prieſters/ vnd aſs die Schaubrodt/ die niemand dorffte eſſen denn die Prieſter/ vnd er gab ſie auch denen/ die bey jhm waren.

Huorledis hand gick i Guds Huſſ/ vdi Abiathars den ypperſte Preſtis tid/ oc oed Skuebrødene/ ſom ingen torde æde// vden Preſterne / Oc hand gaff oc ſaa dem der aff / ſom vaare hoſſ hannem.

27. Vnd er ſprach zu jhnen: Der Sabbath iſt vmb des Menſchen willen gemacht / vnd nicht der Menſch vmb des Sabbaths willen.

Oc hand ſagde til dem / Sabbathen er giort for Menniſkens ſkyld / Oc icke Menniſken for Sabbathens ſkyld.

28. So iſt des Menſchen Sohn ein HERR auch des Sabbaths.

Saa er Menniſkens Søn en HERRE / ocſaa offuer Sabbathen.

Das III. Capitel.

Vnd er gieng abermal in die Schule. Vnd es war da ein Menſch/ der hatte eine verdorrete Hand.

OC hand gick atter i Scholen/ Oc der vaar it Menniſke / ſom haffde en viſſen haand.

2. Vnnd ſie hielten auff jhn/ ob er auch am Sabbath jhn heilen würde/ auff daß ſie eine ſache zu jhm hetten.

Oc de toge vare paa hannem / om hand oc vilde helbrede hannem paa Sabbathen / Paa det de kunde haffue ſag til hannem.

3. Vnd er ſprach zu dem Menſchen mit der verdorreten hand: Tritt herfür.

Oc hand ſagde til det Menniſke met den viſne haand / Trin hid frem.

4. Vnd er ſprach zu jnen: Soll man am Sabbath guts thun / oder böſes thun? Das leben erhalten / oder tödten? Sie aber ſchwiegen ſtille.

Oc hand ſagde til dem / Skal mand gøre gaat om Sabbathen / eller gøre ont? opholde Liffuit/ eller ſla ihiel? Men de tagde ſtille.

Kapitola II.

26. Kterak wſſel do Domu Božjho / za Abiathara Knjžete Kněžſkého / y gedl chleby poſwátné / kterýchžto neſluſſalo gijſti/ gedině ſamým Kněžjm/ á dal y těm kteřijž s nim byli?

To ieſt/ Jako wſ edſzy do Domu Bożego zá Abiathárá Kápłáná nawyżſzego / iadł chleby pokładne / ktorych ſie nie godziło ieść/ iedno Kápłanom / á dawał y tymco z nim byli.

27. Y prawil gim: Den Swátečnij pro člowěka včiněn geſt / a ne člowěk pro den Swátečnij.

Ktemu im powiedział / Szábát ci vczynion ieſt dla człowieká / á nie człowiek dla Szábátu.

28. Protož Syn člowěka Pán geſt také y dne Swátečnijho.

A ták żeć Syn człowieczy ieſt thež Pánem Szábátu.

Kapitola III.

TEhdy wſſel opět do Sſkoly / a byl tu člowěk mage ruku vſchlau.

Y wſzedł powtore do bożnice/ gdzie tham był człowiek co miał rekę vſchła.

2. Y ſſetřili ho/ vzdrawilliby gey w Den Swátečnij/ áby ho obžalowali.

Tedy go pilnowáli ieſliby go w Szábáth vzdrowił / aby go obwinowali.

3. Y řekl tomu Cžlowěku / kterýž měl vſchlau Ruku: Wſtaň do přoſtředku.

Rzekł tedy człowiekowi máiacemu rekę vſchła/ Stan w poſrzodku.

4. Y řekl gim: Sluſſjli w Den Swátečnij dobře činiti / čili zle? Žiwot zachowati / čili zahubiti? A oni mlčeli.

Y rzekł do nich/ Godzili ſie w Szábát dobrze czynić ábo źle? człowieká záchowáć ábo zámordowáć? A oni zámilkneli.

ג

5 וְחַר בְּהוֹן בְּחֶמְתָא כַּד כְּרִיָא לֵהּ עַל קַשְׁיוּתָא לִבְּהוֹן וְאָמַר לְהַו גַּבְרָא פְּשׁוּט אִידָךְ וּפְשַׁט וְתֶתְקְנַת אִידֵהּ׃

Allora egli hauendoli riguardati à torno con isdegno, contriſtandoſi de la durezza del cuor loro, dice à quell'huomo, Diſtendi la tua mano. Et egli la diſteſe: e coſi la ſua mano gli fu reſtituita ſana come l'altra.

6 וּנְפַקוּ פְּרִישָׁא בַּר שָׁעְתֵה עַם דְּבֵית הֵרוֹדֵס וּמֶלְכָא נְסַבוּ עֲלַוְהִי אַיכַּנָא דְּיוֹבְדוּנָיְהִי׃

Onde i Fariſei vsciti fuore, fecer ſubbito conſiglio con gli Herodiani contra di lui, per metterlo à morte.

7 וְיֵשׁוּע עַם תַּלְמִידוֹהִי אֶזַל לֵהּ לְוָת יַמָּא וְעַמָּא סַגִּיאָא מֶן גְּלִילָא נְקַפֵהּ וּמֶן יְהוּד׃

Ma IESV *inſieme co i ſuoi diſcepoli ſi ritirò verſo il mare: & vna gran moltitudine lo ſeguì da la Galilea e da la Giudea.*

8 וּמֶן אוּרִשְׁלֶם וּמֶן אֱדוּם וּמֶן עֶבְרָא דְיוּרְדְּנָן וּמֶן צוּר וּמֶן צַיְדָן כֶּנְשָׁא סַגִּיָאָא דְשָׁמַעוּ הָוֵו כֻּל דְּעָבֵד אֶתוֹ לְוָתֵהּ׃

E da Ieruſalem, e da l'Idumea, e da la parte di là dal Giordano. Et vna gran moltitudine di quelli che habitauano intorno à Tiro & à Sidone, hauendo vdite le coſe che faceua, vennero à lui.

9 וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי דְּיִקַרְבוּן לֵהּ סְפִינְתָא מֶטוּל כֶּנְשָׁא דְלָא יְהַבְצוּנָיְהִי׃

Onde egli comandò à i ſuoi diſcepoli che gli foſſe ſempre preſta vna nauicella, per cagion de la turba: accioche non lo ſtringeſſeno.

10 סַגִּיָאֵא גֵּיר מַאסֵא הֲוָא עַד־מָא דְּיִהווֹן נָפְלִין עֲלַוְהִי מֶטוּל דְּיֶתְקַרְבוּן לֵהּ׃

Imperoche egli n'haueua guariti molti, in modo che tutti quelli ch'erano afflitti, ſi gli gittauano addeſſo per toccarlo.

11 וְאַילֵין דְּאִית הֲוַי לְהוֹן מַחְוָתָא דְרוּחָא טַנְפְתָא מָא דְחָזְאוּהִי נָפְלִין הֲוַו וְקָעֵין וְאָמְרִין אַנְתְּ הוּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃

E gli ſpiriti immondi come l'haueuan veduto, ſi gli gittauano innanzi, dicendo, Tu ſei il Figliuol di Dio.

ג

5 וַיַּבִּיטֵם מִסָּבִיב בְּחֵמָה וַיִּשְׁתּוֹחַח עַל־כֵּהוּת לְבָבָם וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִישׁ הַטֵּה אֶת־יָדֶךָ וַיַּט וַתּוּשַׁב יָדוֹ בְּרִיאָה כְּמוֹ הָאַחֶרֶת׃

Y mirandolos enderredor con enojo, condoleciendoſe de la ceguedad de ſu coraçon, dice àl hombre, Eſtiende tu mano. Y eſtendió la: y ſu mano fue reſtituyda ſana como la otra.

6 וַיֵּצְאוּ הַמְּפָרְשִׁים פִּתְאֹם וְעִם עַבְדֵי הֵירוֹדֵס נוֹעֲצוּ עָלָיו אֵיכָכָה יְאַבְּדוּהוּ׃

Entonces ſaliendo los Phariſeos, tomaron conſejo con los Herodianos contra el, para matarlo:

7 וַיָּסַר יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידָיו אֶל־הַיָּם וְעַם רָב מִגָּלִיל בָּאוּ אַחֲרָיו וּמִיהוּדָה׃

Mas Ieſus ſe apartó à la mar con ſus Diſcipulos · y ſiguiole gran multitud de Galilia, y de Iudea.

8 וּמִירוּשָׁלַיִם וּמֵאֱדוֹם וּמֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וּמִצּוֹר וְצִידוֹן עַם רָב כְּשָׁמְעָם כַּמָּה עָשָׂה בָּאוּ אֵלָיו׃

Y de Ieruſalem, y de Idumea, y de la otra parte de Iordan, y de los que moran arredor de Tyro y de Sidon, grande multitud, oyendo quan grandes coſas hazia, vinieron à el.

9 וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו לְהַקְרִיב אֵלָיו אֳנִיָּה בַּעֲבוּר הָעָם פֶּן־יוֹנוּהוּ׃

Y dixo à ſus Diſcipulos que la nauezilla le eſtuuieſſe ſiempre apercebida por cauſa de la cõpanna, parque no lo opprimieſſen.

10 כִּי־רִפָּא לָרַבִּים כֵּן אֲשֶׁר יִפְּלוּ עָלָיו לְהַגִּיעַ בּוֹ כָּל אֲשֶׁר נֶגַע לָמוֹ׃

Porque auia ſanado à muchos, de tal manera que cayan ſobreel quantos tenian plagas.

11 וְרוּחוֹת טְמֵאוֹת אִם רָאוּהוּ נָפְלוּ לְפָנָיו וַתִּזְעַקוּ לֵאמֹר כִּי אַתְּ בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Y los eſpiritus immundos, en viendolo, ſe proſtrauan delante deel, y dauan bozes diziendo, Tu eres el Hijo de Dios.

γ'.

5. Καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Adonc les regardant à l'enuiron auec indignation, & pareillement marri de l'endurciſſement de leur cœur, il dit au perſonnage, Eſten ta main. Et il l'eſtendit: & la main fut rendue ſaine comme l'autre,

6. Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

Lors les Phariſiens eſtans ſortis, conſulterent auec les Herodiens à l'encontre de lui, comment ils le feroyent perir.

7. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας.

Mais Ieſus auec ſes diſciples ſe retira vers la mer, & grande multitude le ſuiuoit de Galilee, & de Iudee.

8. Καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα, πλῆθος πολὺ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Et de Ieruſalem, & d'Idumee, & de par delà le Iordain. Et de ceux qui habitoyent à l'enuiron de Tyr & de Sidion ayans entendu les grandes choſes qu'il faiſoit, grande multitude vindrẽt vers lui.

9. Καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν.

Et il dit à ſes diſciples, qu'vne petite naſſelle ne bougeaſt de la, pour lui ſeruir, à cauſe des troupes, afin qu'elles ne l'empreſſaſſent.

10. Πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

Car il en auoit gueri beaucoup, tellement que tous ceux qui eſtoyent affligés, ſe iettoyent contre lui, afin qu'ils le touchaſſent.

11. Καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε, λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et les eſprits immondes, quand ils le voyoyent, ſe proſternoyent deuant lui, & s'eſcrioyent, diſans, Tu es le Fils de Dieu.

CAP. III

5. Et circumſpiciens eos cum ira, contriſtatus ſuper cæcitate cordis eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus illi.

Then hee looked rounde about on them angerly / mourning alſo for the hardnes of their hearts / and ſaide to the man / Stretch forth thine hande. And he ſtretched it out: and his hande was reſtored / as whole as the other.

6. Exeuntes autem Phariſæi, ſtatim cum Herodianis conſilium faciebant adverſus eum quomodo eum perderent.

And the Phariſes departed / & ſtraight way gathered a counſell with the Herodians agaynſt him / that they might deſtroy him.

7. Ieſus autem cum diſcipulis ſuis ſeceſſit ad mare: & multa turba à Galilæa & Iudæa ſecuta eſt eum.

But Jeſus auoyded with his diſciples to the ſea: and a great multitude followed him from Galile / and from Judea.

8. Et ab Ieroſolymis & ab Idumæa & trans Iordanē, & qui circa Tyrum, & Sidonē, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum.

And from Jeruſalem/and from Jdumea/ and beyonde Jordain: and they that dwelled about Tyrus and Sidon/ when they had heard what great things he did/ came vnto him in great nomber

9. Et dixit diſcipulis ſuis ut navicula ſibi deſerviret propter turbam, ne comprimerent eum.

And he commaunded his diſciples/ that a ſhippe ſhould waite for him / becauſe of the multitude/ leaſt they ſhould throng him.

10. Multos enim ſanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas.

For hee had healed many / in ſo much that they preaſed vpon him / to touch him as many as had plagues.

11. Et ſpiritus immundi, cum illum videbant, procidebant ei: & clamabant dicentes, Tu es filius Dei.

And when the vncleane ſpirites ſaw him / they fell downe before him / and cried/ ſaying/ Thou art the Sonne of God.

Das III. Capitel.

5. Vnnd er ſahe ſie vmbher an mit zorn/ vnnd war betrůbet über jhrem verſtockten hertzen/ vnd ſprach zu dem Menſchen: Strecke deine hand auß. Vnd er ſtreckte ſie auß / vnd die hand ward jhm geſund wie die ander.

Oc hand ſaa om kring paa dem met vrede/ oc vaar bedrøffuit offuer deris forherdede Hierte/ oc hand ſagde til Menniſket/ Reck din Haand vd. Oc hand rackte hende vd / oc den haand bleff hannem karſk/ lige ſom den anden.

6. Vnd die Phariſeer giengen hinauß/ vnd hielten als bald einen rath mit Herodis Dienern/ über jhn/ wie ſie jhn vmbbrechten.

Oc Phariſeerne ginge vd / oc hulde ſtrax it Raad met Herodis Tienere/ offuer hannem / huorledis de kunde omkomme hannem.

7. Aber Jeſus entweich mit ſeinen Jůngern an das Meer / vnnd vil volcks folgete jm nach auß Galilea/ vnd auß Judea.

Men Jheſus vnduigede met ſine Diſciple til Haffuit/ Oc der fulde hannem meget Folck effter aff Galilea/ oc aff Judea.

8. Vnd von Jeruſalem / vnnd auß Jdumea / vnd von jenſeidt des Jordans / vnd die vmb Tyro vnd Sidon wohnen / eine groſſe menge / die ſeine Thaten höreten/ vnd kamen zu jm.

Oc aff Jeruſalem/ oc aff Jdumea / oc fra hin ſide Jordan / oc de ſom bo om kring Tyrus oc Sidon / en ſtor mangfoldighed / ſom hørde hans Gerninger/ oc komme til hannem.

9. Vnd er ſprach zu ſeinen Jůngern/ daß ſie jhm ein Schifflein hielten/ vmb des Volcks willen / daß ſie jn nicht drůngen.

Oc hand ſagde til ſine Diſciple/ at de ſkulde ſticke hannem it Skib til / for Folckens ſkyld / at de ſkulde icke trenge hannem.

10. Denn er heilete jhrer vil / alſo/ daß jhn überfielen / alle die geplaget waren/ auff daß ſie jn anrůreten.

Thi hand helbredede mange aff dem / ſaa at alle de ſom vaare plagede / offuer fulde hannem/ paa det de kunde røre ved hannem.

11. Vnd wenn jn die vnſaubern Geiſter ſahen/ fielen ſie für jhm nider / ſchryen vnd ſprachen: Du biſt Gottes Sohn.

Oc naar de vrene Aander ſaae hannem/ da fulde de ned faar hannem / robte / oc ſagde / Du eſt Guds Søn.

Kapitola III.

5. A obezřew ge s hněwem/ zarmaucen gſa pro ſlepotu Srdce gich/ řekl Czlowěku: Wztáhni ruku twau. Y wztáhl/ a včiněna geſt ruka geho zdrawá/ yáko y druhá.

A poyzrawſzy po nich z gniewem/ rozzalił ſie/ że ſerce ich było zátwárdzone: Y rzekł człowiekowi/ Wyciagni reke twa/ á on ia wyciagnał / Y vzdrowiona ieſt reká iego ták iáko y druga.

6. A wyſſedſſe Zakonijcy hned s Služebnijky Herodeſowými/ raddu včinili proti Gežijſſowi/ kterakby gey zahubili.

Tedy wyſzedſzy Fáryzeuſzowie. zeſzli ſie nátychmiaſt w radę z Herodyány przeciwko iemu áby go ſtrácili.

7. Tehdy Gežijš s Včedlnijky ſwými odſſel k Moři/ a mnohý záſtup od Galilee a z Jůdſtwa ſſel za nim.

Ale Jezus z ſwymi zwolenniki vſzedł do morzá/ á wielki poczet ludzi z Galileey y z Judey zá nim ſzedł.

8. Y od Geruzaléma/ y od Jdumee/ y z Zayordánij/ y ti kteřijž byli okolo Týru a Sydonu množſtwij weliké/ ſlyſſýce/ které wěcy činil/ přiſſli k němu.

Także z Jeruzálem y z Jdumeiey y z kráiny zá Jordanem/ tákże y thych wielkie mnoſtwo kthorzy mieſzkali okolo Tyru y Sydonu/ zeſzli ſie kniemu ſłyſząc o tym co czynił.

9. Y rozkázal Gežijš Včedlnijkum ſwým aby gemu Lodičku zgednali pro záſtup / aby ho netiſkli/ nebo mnohe vzdrawowal.

A przeto zmowił ſwym zwolennikom áby záwzdy miał łodź pogotowiu dla zebránia ludzi/ żeby go nie ściſneli.

10. Tak že ſe nañ walili aby ſe ho dotýkali / kteřijžkoli měli neduhy.

Abowiem ich był wiele vzdrowił/ ták iż ſie kniemu zbiegáli áby ſie go dotykáli ile ich iedno mieli iakie razy.

11. A duchowé nečiſtij když ho widěli/ padali před nim křičijce/ a řkauce: Ty gſy Syn Božij.

A gdy go duchowie nieczyſci záyzreli/ vpadli mu v nog/ y wołáli mowiąc/ Tyś ieſt Syn Boży.

ג

12 וְסַגִּי כָּאֵא הֲוָא בְּהוֹן
דְּלָא יְגַלּוּנָיְהִי׃

Et egli grandemente li riprendeua, comandando loro che non lo manifestaſſeno.

13 וְסֵלֶק לְטוּרָא וְקָרָא
לְאַילֵין דַּצְבָא וְאֶתוֹ לְוָתֵהּ׃

Doppo queſto ſali nel monte, e chiamò à ſe quelli ch'ei volſe: & eſſi vennero à lui.

14 וְגַבָּא תְּרֵין־עֲסַר דִּיהְווֹן
עַמֵּהּ וְדִישַׁדַּר אֶנּוּן דִּיכַרְזוּן׃

E ne conſtitui dodici, perche fuſſeno con eſſo lui, e per mandargli à predicare.

15 וְדִיהֶווֹן שַׁלִּיטִין דְּיַאסוֹן
כְּרִיהֵא וְיַפְּקוּן דַּיְוֵא׃

Et haueſſeno poteſta di guarir le malattie, e di ſcacciare i domonij.

16 וְשַׁמִּי לְשֶׁמְעוֹן שְׁמָא
כֵּאפָא׃

Il primo fu Simone, à cui poſe nome Pietro.

17 וְלִיַעְקוֹב בַּר זַבְדַי ול
וְלְיוּחַנָּן אַחוּהִי דְיַעְקוֹב סַם
לְהוֹן שְׁמָא בְּנַי־רְגֶשִׁי
דְּאִיתַוְהִי בְּנַי־רַעְמָא׃

E Iacobo figliuol di Zebedeo, e Giouanni fratel di Iacopo, e poſe loro nome Boanerges, cioè figliuoli di tuono.

18 וְאַנְדְּרֵאוֹס וּפִילִפּוֹס
וּבַר־תוּלְמַי וּמַתַּי וְתָאוֹמָא
וְיַעְקוֹב בַּר חַלְפַי וְתַדַּי ו
וְשֶׁמְעוֹן קְנָנָיָא׃

Et Andrea, e Filippo, e Bartolomeo, e Matteo, e Tomaſo, e Iacopo figliuolo d'Alfeo, e Taddeo, e Simon Cananeo.

19 וִיהוּדָא סְכַרְיוּטָא הַו
דַּאשְׁלְמֵהּ וְאֶתוֹ לְבַיְתָא׃

E Giuda Iſcariote, il qual pos lo tradi.

20 וְאֶתְכַּנַּשׁוּ כֶּנְשָׁא תּוּב
אֵיכַנָּא דְּלָא יֶשְׁכְּחוּן הֲוַו
לַחְמָא לְמֵאכַל׃

Di poi ſene vengono à caſa, e di nuouo la turba ſi rauna, in tal modo che eſſi non poteuano pur mangiare il lor pane.

21 וְשַׁמְעוּ אַחַיְנַוְהִי וּנְפַקוּ
לְמֵאחֲדֵהּ אָמְרִין הֲווֹ גֵּיר
דְּמֶן הוֹנֵהּ נְפַק׃

Et hauendo i ſuoi parenti vdita la coſa, vſcirono, per ritenerlo: percioche diceuano ch'egli era fuor di ſentimento.

ג

12 וְהַרְבֵּה כִלָּאן פֶּן תְּגַלֶּינָה
אוֹתוֹ׃

Mas el les rennia mucho que no los manifeſtaſſen.

13 וַיַּעַל עַל־הָהָר וַיִּקְרָא אֵת
אֲשֶׁר רָצָה בָם וַיָּבֹאוּ אֵלָיו׃

Y ſubió àl monte, y llamó à ſi los que el quiſo, y vinieron à el.

14 וַיַּעַשׂ שְׁנֵים עָשָׂר לִהְיוֹת
עִמּוֹ וְכִי־יְשַׁלְּחֵם לְבַשֵּׂר׃

Y hizo à los Doze para que eſtuuieſen con el y para embiarlos à predicar.

15 וְלִהְיוֹת לָהֶם שִׁלְטוֹן לְרַפֹּאת
אֶת־חֳלָיִים וּלְהוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים׃

Y que tuuieſſen poteſtad de ſanar enfermedades, y de echar fuera demonios.

16 וּלְשִׁמְעוֹן קָרָא שְׁמוֹ כֵּיפָה׃

(Primeramente à Simon,) y puſo à Simon nombre Pedro.

17 וְאֶת־יַעֲקֹב הַצְּבְדִי וְיוֹחָנָן
אֲחִי יַעֲקֹב וַיָּשֶׂם לָהֶם שֵׁמוֹת
בְּנֵי רֶגֶשׁ זֶה הוּא בְּנֵי הָרָעַם׃

Y à Iacobo hijo de Zebedeo, y à Ioan hermano de Iacobo. y puſoles nombre Boanerges, que es, hijos del trueno.

18 וְאַנְדְּרֵאוּס וּפִילִפּוּס וּבַר־
תָּלְמַי וּמַתַּי וְתוֹמָה וְיַעֲקֹב בֶּן־
חַלְפִּי וְתַדַּי וְשִׁמְעוֹן הַקּוֹנָא׃

Y à Andres, y à Philippe, y à Bartholome, y à Mattheo, y à Thomas, y à Iacobo hijo de Alpheo, y à Thaddeo, y à Simon el Cananeo.

19 וִיהוּדָה אִשְׁכַּרְיוֹת אֲשֶׁר גַּם
מְסָרוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל־הַבָּיִת׃

Y à Iudas Iſcariota, el que lo entregó: y vinieron à caſa.

20 וַיִּקָּהֵל עוֹד עַם רָב כֵּן אֲשֶׁר
לוֹא יוּכְלוּ לֶאֱכֹל אֶת־הַלָּחֶם׃

Y otra vez ſe juntó la companna de tal manera que ellos ni aun podian comer pan.

21 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ מְיֻדָּעָיו יָצְאוּ
לִתְפֹּשׂ אוֹתוֹ כִּי־אָמְרוּ כִּי נִהַם׃

Y como lo nyeron los ſuyos, vinieron para prenderlo: porque dezian, Eſtá fuera de ſi.

γ.

12. Καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσι.

Mais il les tanſoit fort, afin qu' ils ne le declaraſſent point.

13. Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.

Puis il monta en vne montagne, & appela à ſoi ceux qu' il voulut, & ils vindrent à lui.

14. Καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν.

Et il en ordonna douze pour eſtre auec lui, & pour les ennoyer preſcher:

15. Καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.

Et auoir puiſſance de guarir les maladies, & de ietter hors les diables.

16. Καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον·

Aſſauoir Simon le premier, lequel il ſurnomma Pierre.

17. Καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργὲς, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς.

Puis Iaques fils de Zebedee, & Iehan frere de Iaques, auquels il impoſa nom Boanerges, qui vaut autant à dire qu' enfans de tonnerre.

18. Καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν κανανίτην.

Et André, & Philippe, & Barthelemi, & Matthieu, & Thomas, & Iaques fils d' Alphee, & Thaddee, & Simon le Cananeen,

19. Καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον.

Et Iudas Iſcariot, qui auſsi le trahit.

20. Καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν.

Puis ils vindrent en la maiſon: & derechef vne multitude s' aſſembla, tellement qu' ils ne pouuoyent pas meſme prendre leur repas.

21. Καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ᾽ αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γὰρ, ὅτι ἐξέστη.

Et quand ceux qui lui attouchoyent eurent entendu cela, ils ſortirent pour le ſaiſir: car ils diſoyent, qu' il eſtoit hors du ſens.

CAP. III.

12 Et vehementer comminabatur eis ne manifeſtarent illum.

And he ſharpely rebuked them / to the end they ſhould not vtter him.

13. Et aſcendens in montem vocavit ad ſe quos voluit ipſe: & venerunt ad eũ.

Then he went vp into a mountaine / and called vnto him whome he would / and they came vnto him.

14. Et fecit ut eſſent duodecim cum illo: & ut mitteret eos prædicare.

And he appointed twelue that they ſhould be with him / and that he might ſende them to preach.

15. Et dedit illis poteſtatem curandi infirmitates, & eiiciendi dæmonia.

And that they might haue power to heale ſickneſſes / and to caſt out deuils.

16. Et impoſuit Simoni nomen Petrus.

And the firſt was Simon / and he named Simon / Peter.

17. Et Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem Iacobi; & impoſuit eis nomina Boanerges, quod eſt filii tonitrui.

Then James the Sonne of Zebedeus / and John / James brother (and named them Boanerges / which is / the ſonnes of thunder.)

18. Et Andream & Philippum, & Bartholomæum, & Matthæum, & Thomam & Iacobum Alphæi, & Thadæum & Simonem Cananæum.

And Andrewe / and Philip / and Bartlemewe / and Matthewe / and Thomas / and James / the ſonne of Alpheus / and Thaddeus / and Simon the Cananite.

19. Et Iudam Iſcariotem qui & tradidit illum. Et veniunt ad domum.

And Judas Iſcariot / who alſo betrayed him / and they came home.

20. Et convenit iterum turba, ita ut non poſſent neque panem manducare.

And the multitude aſſembled againe / ſo that they coulde not ſo much as eate bread.

21. Et cum audiſſent ſui, exierunt tenere eum, dicebant enim, Quoniam in furorem verſus eſt.

And when his kinſfolkes heard of it / they went out to lay holde on him: for they thought he had bene beſide himſelfe.

Das III. Capitel.

12 Vnd er bedrohet ſie hart / daß ſie jhn nicht offenbar machten.

Oc hand truede dem hart / at de ſkulde icke gøre hannem obenbare.

13. Vnd er gieng auff einen berg / vnd rieff zu ſich / welche er wolte / vnd die giengen hin zu jhm.

Oc hand gick op paa it Bierg / oc kallede til ſig / huilcke hand vilde / oc de ginge hen til hannem.

14. Vnd er ordnete die zwölffe / daß ſie bey jhm ſein ſolten / vnd das er ſie außſandte zu predigen.

Oc hand ſkickede Tolff / at de ſkulde vere hoſſ hannem / oc at hand ſkulde vdſende dem til at predicke.

15. Vnd daß ſie macht hetten / die Seuche zu heylen / Vnd die teuffel außzutreiben.

Oc at de ſkulde haffue mact / at helbrede Siugdomme / oc at vddriffue Diefle.

16. Vnd gab Simon den namen Petrus.

Oc hand gaff Simon det Naffn Peder /

17. Vnd Jacoben den Sohn Zebedei / vnd Johañes den Bruder Jacobi / vnd gab jnen den namen Bnehargem / das iſt geſagt / Doñerskinder.

Oc Jacob Zebedei ſøn oc Johannes Jacobi broder / oc gaff dem det Naffn Boanerges / det er Tordens børn.

18. Vnd Andream / vnd Philippum / vnd Bartholomeum / vnd Mattheum / vnd Thomam / vnd Jacobum Alphei Sohn / vnd Thaddeum / vnd Simon von Cana.

Oc Andream / oc Philippum / oc Bartholomeum / oc Mattheum / oc Thomam / oc Jacobum Alphei ſøn / oc Thadeum / oc Simon aff Cana.

19. Vnd Judas Jſchărioth / der jhn verrieth Vnd ſie kamen zu hauſe.

Oc Judas Jſchărioth / ſom hannem forradde. Oc de komme til huſit.

20 Vnd da kam abermal das Volck zuſammen / alſo / daß ſie nicht raum hatten zu eſſen.

Oc der kom atter Folcket tilſammen / ſaa at de haffde icke rum at æde.

21. Vnd da es höreten die vmb jhn waren / giengen ſie hinauß / vnd wolten jhn halten / denn ſie ſprachen: Er wird von ſinnen kommen.

Oc der de ſom vaare hoſſ hannem hørde det / da ginge de vd / oc vilde holde hannem / Thi de ſagde / Hand kommer fra ſindene.

Kapitola III.

12. A on náramně hrozyl gim aby ho neoznamowali.

Ale on ná nie bárzo fukał áby go nie oznaymowáli.

13. A wſtaupiw na hůru / powolal k ſobě těch kterýchž on chtěl: Y přiſſli k němu.

Thedy wſzedł ná gorę / y wezwał do śiebie ty ktore ſam chćiał / á przyſzli kniemu.

14. Y vſtanowil gich Dwanácte aby s nim byli / a aby ge poſlal kazati.

Y poſtánowił dwánáśćie áby byli przy nim / á iżby ie poſłał áby kazáli.

15. Y dal gim moc / aby vzdrawowali nemocy / a wymijtali Diábly.

Máiąc też y moc vzdrawiáć niemocy / y wygániáć dyabelſtwá.

16. Y přewzděl Sſimonowi gměno Petr.

Naprzod Symoná / ktoremu imię dał Piotr.

17. A Jakuba Zebedeowa / a Jana Bratra Jakubowa / a přewzděl gim gmeno Boanerges / to geſt / Synowě Hromu.

Y Jakubá Syná Zebedeuſzowego / y Janá brátá Jákubowego / y názwał ie Boánerges / co ſię wykłáda / ſynowie gromu.

18. A Ondřege / a Filipa / a Bartholoměge / a Mathauſſe / a Thomáſſe / a Jakuba Alffeowa / a Thadea / a Sſymona Kananegſkěho.

Przytym Andrzeiá / Filipá / y Bártłomieiá / Mátheuſzá / Tomaſzá / y Jakubá ſyná Alfeuſzowego / Tádeuſzá / y Symoná Chánáneyczyká.

19. A Gidáſſe Yſſkarnothſkěho / kterýž gey zradil. Y když přiſſli do Domu.

Też y Judaſzá Jſkáryotę ktory go zdrádźił / á przyſzli do domu.

20. Opět ſe ſeſſel záſtup / tak že nemohli ani chleba pogeſti.

Zeſzła ſię pothym wielkość ludźi / ták iż oni nie mogli y chlebá ieść.

21. A ſlyſſewſſe o tom geho / wyſſli aby gey držeti / nebo prawili žeby ſe s ſmyſlem pominul.

A gdy to vſłyſzeli iego powinowáći / przyſzli aby go poimáli / bo mowili żeby odſzedł od rozumu.

ג

22 וְסָפְרֵא אִילֵין דְּמֶן אוּרִשְׁלֶם נְחֶתוּ אָמְרִין הֲוַו בְּעֶלְזְבוּב אִית בֶּה וּבְרִישָׁא דְּדֵיוֵא מַפֶּק דֵּיוֵא׃

E gli Scribi che erano ſceſi da Ieruſalem, diceuano, Egli ha Beelzebub, e ſcaccia i demonij per mezo del principe de demonij.

23 וְקַרְא אֶנּוּן יֵשׁוּע ו וּבְמַתְלָא אָמַר לְהוֹן א אַיכַּנָא מֶשְׁכַּח סָטָנָא לְסָטָנָא לְמַפָּקוּ׃

Et egli chiamatigli à ſe, diceua loro per ſimilitudini, Come puo Satana diſcacciare Satana?

24 אֶן מַלְכוּתָא גֵּיר עַל נַפְשָׁהּ תֶּתְפַּלַג לָא מֶשְׁכְּחָא לְמֶקָם מַלְכוּתָא הָי׃

Conciosia che ſe vn regno è diuiſo contra ſe ſteſſo, quel regno non puo ſtare in pie.

25 וְאֶן בַּיְתָא עַל נַפְשֵׁהּ יֶתְפַּלַג לָא מֶשְׁכַּח בַּיְתָא הַו לְמֶקָם׃

E ſe vna caſa è diuiſa contra ſe ſteſſa, quella caſa non puo ſtare.

26 וְאֶן הוּ דְּסָטָנָא קָם עַל נַפְשֵׁהּ וְאֶתְפַּלַג׃

E coſi ſe Satana s'e leuato contra ſe ſteſſo, & è diuiſo

27 לָא מֶשְׁכַּח לְמֶקָם אֶלָּא חַרְתֵה הָי לָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח דְּיֵעוּל לְבֵית חַסִינָא וְיֶחְטוֹף מָאנַוְהִי אֶלָּא אֶן לוּקְדַם לְחַסִינָא יֵאסוּר וְהָידֵין בַּיְתֵהּ יֵבוּז׃

Egli non puo durare, ma ridotto al fine. Non puo alcuno rapir le robbe d'vn potente, entrato ch'egli è in caſa ſua, ſe prima non hauerà legato il potente: & allora gli ſaccheggiarà la ſua caſa.

28 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּכֻלְהוֹן חַטָהֵא וְגוּדָפֵא דְּיֶגַדְּפוּן בְּנַי־נָשָׁא יֶשְׁתַּבְקוּן לְהוֹן׃

Io vi dico in verità, che tutti i peccati ſaranno perdonati à i figliuoli de gli huomini, e tutte le baſtemmie con le quali haueranno baſtemmiato.

29 מַן דֵּין דְּיֶגַדֵּף בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא לַיְת לֵהּ שׁוּבְקָנָא לְעָלַם אֶלָּא מְחַיַּב הוּ לְדִינָא דַּלְעָלַם׃

Ma chi baſtemmiarà contra lo Spirito ſanto, non hauerà rimeſſione in eterno: ma è obligato à l'eterno giuditio.

ג

22 וְהַסֹּפְרִים אֲשֶׁר מִירוּשָׁלַיִם יָרְדוּ וַיֹּאמְרוּ כִּי בַעַל־זְבוּב יֵשׁ לוֹ וּבְשַׂר הַשֵּׁדִים הוֹצִיא אֶת הַשֵּׁדִים׃

Y los Eſcribas que auian venido de Ieruſalem, dezian, que tenia à Beelzebul? y que por el principe de los demonios echaua fuera los demõios.

23 וַיִּזְעַק אוֹתָם וַיֹּאמֶר לָהֶם בִּמְשָׁלִים אֵיךְ יוּכַל הַשָּׂטָן לְהוֹצִיא אֶת־הַשָּׂטָן׃

Y llamandolos, dixoles por parabolas, Como puede Satanas echar fuera à Satanas?

24 וְאִם מַמְלָכָה בְּעַצְמָהּ תִּפָּרֵד לֹא־תוּכַל לָקוּם הַמַּמְלָכָה הַהִיא׃

Y ſi algun reyno contra ſi miſmo fuere diuiſo, no puede permanecer el tal reyno.

25 וְאִם בַּיִת עַל־עַצְמוֹ יִפָּרֵד לֹא יוּכַל לָקוּם הַבַּיִת הַזֶּה׃

Y ſi alguna caſa fuere diuiſa contra ſimiſma, no puede permanecer la tal caſa.

26 וְאִם הַשָּׂטָן קָם עָלָיו וְיִפָּרֵד׃

Y ſi Satanas ſe leuantâre contra ſimiſmo, y fuere diuiſo.

27 לֹא יוּכַל לָקוּם כִּי אִם יָסוּף אִישׁ לֹא יוּכַל לָבוֹא אֶל־בֵּית הַגִּבּוֹר וְלָבֹז אֶת־כֵּלָיו אִם לֹא בָרִאשׁוֹנָה יֶאֱסֹר אֶת־הַגִּבֹּר וְאָז אֶת־בֵּיתוֹ יָבֹז׃

No puede permanecer: mas tiene fin, nadie puede ſaquear las alhajas del valiente entrando en ſu caſa, ſi antes no prendiere àl valiente: y entonces ſaqueará ſu caſa.

28 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי כָל־חֲטָאִים יִנָּשְׂאוּ לִבְנֵי אֲנָשִׁים גַּם גִּדּוּפִים אֲשֶׁר יְגַדֵּפוּ׃

De cierto os digo que todos los peccados ſerã perdonados à los hijos de los hombres, y las blaſphemias quales quiera conque blaſphemâren:

29 וַאֲשֶׁר יְגַדֵּף אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא תִהְיֶה לוֹ סְלִחָה לְעוֹלָם כִּי אִם־יֶאְשַׁם לְדִין עוֹלָם׃

Mas qual quiera que blaſphemâre contra el Eſpiritu Sancto, no tiene perdon para ſiempre: mas eſtá obligado à eterno juyzio.

γ.

22. Καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι Βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Et les Scribes qui eſtoyent deſcendus de Ieruſalem, diſoyent, Il a Beelzebub, & iette hors les diables par le prince des diables.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν;

Mais lui les ayant appelés à ſoi, leur dit par ſimilitudes, Comment peut Satan ietter ſatan dehors?

24. Καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·

Car ſi vn royaume eſt diuisé contre ſoimeſme, ce royaume-la ne peut ſubſiſter.

25. Καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

Et ſi vne maiſon eſt diuiſee contre ſoimeſme, ceſte maiſon-la ne peut ſubſiſter,

26. Καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν μεμέρισται.

Pareillement, ſi Satan s'esleue contre ſoi-meſme, & eſt diuisé.

27. Οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐ δύναται οὐδεὶς τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

Il ne peut ſubſiſter, ains il s'en va faillir. Nul ne peut entrer en la maiſon d'vn homme fort, & piller ſon bien, ſi premierement il n'a lié le fort: & lors il pillera la maiſon d'icelui.

28. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσι.

En verité ie vous di, que toutes ſortes de pechés ſeront pardonnés aux enfans des hommes, & toutes ſortes de blaſphemes par leſquels ils aurõt blaſphemé.

29. Ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·

Mais quiconque aura blaſphemé contre le ſainct Eſprit, n'aura point de pardon eternellement, ains ſera coulpable de condamnation eternelle.

CAP. III.

22. Et Scribæ qui ab Ieroſolymis deſcenderant, dicebant, Quoniam Beelzebub habet: & quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia.

And the Scribes which came from Jeruſalem / ſaid / He hath Beelzebub / and through the prince of deuils he caſteth out deuils.

23. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo poteſt ſatanas ſatanam eiicere?

But he called them vnto him / and ſaid vnto them in parables / Howe can Satan driue out Satan?

24. Et ſi regnum in ſe dividatur, non poteſt regnum illud ſtare.

For if a kingdome be deuided agaynſt it ſelfe / that kingdome can not ſtand.

25. Et ſi domus ſuper ſemetipſum diſpertiatur: non poteſt domus illa ſtare.

Or if a houſe be deuided agaynſt it ſelfe / that houſe can not continue.

26. Et ſi ſatanas conſurrexerit in ſemetipſum, diſpertitus eſt.

So if Satan make inſurrection agaynſt himſelfe / an be deuided / he can not endure / but is at an ende.

27 Et non poterit ſtare, ſed finem habet. Nemo poteſt vaſa fortis ingreſſus in domum diripere, niſi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

No man can enter into a ſtrong mans houſe / and take away his goodes / except he firſt bind that ſtrōg man / and then ſpoile his houſe.

28. Amen dico vobis quoniā omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blaſphemiæ quibus blaſphemaverint.

Verely I ſay vnto you / all ſinnes ſhall be forgiuen vnto the children of men / and blaſphemies / where with they blaſpheme.

29. Qui autem blaſphemaverit in Spiritum ſanctū, non habet remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.

But he that blaſphemieth againſt the holy Ghoſt / ſhall neuer haue forgiuenes / but is culpable of eternall damnation.

Das III. Capitel.

22. Die Schrifftgelerten aber / die von Jeruſalem abher komen waren / ſprachen: Er hat den Beelzebub / vnd durch den öberſten Teufel treibt er die teufel auß.

Men de Scrifftkloge ſom vaare komne ned fra Jeruſalem / ſagde / Hand haffuer Beelzebub / oc ved den Øffuerſte Dieffuel / vddriffuer hand Dieffle.

23. Vnd er rieff ſie zuſammen / vnd ſprach zu jhnen in gleichniſſen: Wie kan ein Sathan den andern auß treiben?

Oc hand kallede dem tilſammen / oc ſagde til dem i Lignelſer / Huorledis kand en Satan vddriffue den anden?

24 Wenn ein Reich mit jhm ſelbs vntereinander vneins wird / mag es nicht beſtehen.

Der ſom it Rige bliffuer wens met ſig ſelff inbyrdes / da kand det icke bliffue beſtandigt.

25. Vnnd wenn ein Hauß mit jhm ſelbs vntereinander vneins wird / mag es nicht beſtehen.

Oc naar ſom it Huſſ bliffuer wens met ſig ſelff indbyrdis da kand det icke bliffue beſtandigt.

26. Setzet ſich nun der Sathan wider ſich ſelbs / vnd iſt mit jhm ſelbs vneins.

Setter nu Dieffuelen ſig mod ſig ſelff / oc er wens met ſig ſelff.

27. So kan er nicht beſtehen / ſondern es iſt auß mit jhm. Es kan niemand einem ſtarcken in ſein hauß fallen / vnd ſeinen Haußrath rauben / es ſey denn / daß er zuvor den Starcken binde / vnd als denn ſein Hauß beraube.

Da kand hand icke bliffue beſtandig / men det er vde met hannem. Der kand ingen falde en Sterck i hans Huſſ / oc røffue hans Boſkaff / Vden ſaa er / at hand tilforn binder den Stercke / oc ſiden berøffuer hans Huſſ.

28. Warlich / Jch ſage euch / alle ſünde werden vergebē den Menſchen kindern / auch die Gotteslеſterung / damit ſie Gott leſtern.

Sandelige / Jeg ſiger eder / Alle ſynder ſkulle forlades Menniſkens børn / ocſaa Guds beſpaattelſe / met huilcken de beſpaattede Gud.

29. Wer aber den heiligen Geiſt leſtert / der hat keine vergebung ewiglich / ſondern iſt ſchuldig des ewigen Gerichts.

Men huo ſom beſpaatter den hellig Aand / hand haffuer ingen forladelſe euindelige / Men er ſkyldig til den euige Dom.

Kapitola III.

22 Ale Včitelě kteřijž byli přiſſli od Geruzaléma prawili: Ze Bělzebuba ma / a že w Knijžeti Diábelſkém wymijta ďábly.

Tedy nauczycielowie ktorzy przyßli z Jeruzálem / mowili i, Belzebub był przy nim / áiż przez kſiążę dyabelſkie / dyabelſtwá wyganiał.

23. A powolaw gich prawil gim podobenſtwij: Kterok můž ďábel ďábla wymijtati?

I wezwawßy ich mowił ku nim w przypowieściach / I iákoż może ßátán ßátáná wygániáć?

24. A geſtliže Králowſtwij w ſobě ſe rozdělij / nemůže ſtáti Králowſtwij to.

Gdyż y kroleſtwo ktoreb przeciw ſobie było rozdwoione / nie może ſie oſtać kroleſtwo ono.

25. A rozdwogijli ſe Dům protj ſobě / nebude mocy Dům ten ſtáti.

Thakże y dom ieſliby przeciw ſobie był rozdwoion / nie może ſie oſtać tákowy dom.

26. A powſtaneli Satan ſám proti ſobě / rozdělen geſt.

Tákżeć też y ßátan ieſliby ſam przeciw ſobie ſie oborzył / á byłby rozdwoion / nie możeć ſie oſtać / á iuż ieſt koniec iego.

27. A nemůže ſtáti / ale má konec. Nižádný nemůže nádobij ſylného wegda do Domu geho wzebrati / gedině leč prwě ſwijže ſylného / a teprwě Duom geho zlaupij.

Nie możeć żaden ſprzethu iákiego mocarzá wßedßy w dom iego roschwycić / ieſliby pierwey mocarzá onego nie związał / á thedyć dom iego wybierze.

28. Zagiſté prawijm wám / že wſſyckni hřijchowé odpuſſtěni budau Synům lidſkým / y rauhánij gimžby ſe rauhali:

Powiedamći wam záprawdę że wßytki grzechy będą odpußczone ſynom ludzkim / y bluźnierſtwá ktorymikolwiek by bluźnili.

29. Ale kdoby ſe rauhal proti Duchu ſwatému / nemá odpuſſtěnj na wěky / ale winen bude wěčným hřijchem:

Ale ktobykolwiek bluźnił przeciw Duchowi świętemu / niema odpußczenia ná wieki / owße ieſt winien potępienia wiecznego.

ג

30 מֶטוּל דְאָמְרִין הֲווּ דְרוּחָא טַנְפְּתָא אִית בֵּהּ׃

Percioche diceuano, Egli ha lo ſpirito immondo.

31 וַאתַו אֶמֵּהּ וַאחַוְהִי קָיְמִין לְבַר וְשַׁדַּרוּ דִיקְרוּנָיְהִי לְהוֹן׃

Hor i ſuoi fratelli e ſua madre vengono: e ſtandoſene di fuore, mandorono à lui alcuni che lo chiamaſſeno.

32 יָתֵב הֲוָא דֵין חַדְרוֹהִי כֶּנְשָׁא וַאמַרוּ לֵהּ הָא אֶמָּךְ וַאחַיךְ לְבַר בָּעֵין לָךְ׃

E la turba gli ſedeua intorno, e diſſergli, Ecco tua madre e i tuoi fratelli quà fuore che ti cercano.

33 וַעְנָא וַאמַר לְהוֹן מַן הִי אֶמִּי וּמַן אֶנּוּן אַחַי׃

Et egli riſpoſe loro, dicendo, Chi è mia madre, e chi ſono i miei fratelli?

34 וְחַר בְּאִילֵין דְּיָתְבִין לְוָתֵהּ וַאמַר הָא אֶמִּי וְהָא אַחַי׃

E riguardandn nel cerchio i diſcepoli che gli ſedeuano intorno, diſſe, Ecco mia madre, e i miei fratelli.

35 מַן גֵּיר דְּנֶעְבֵד צֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא הוּיוּ אָחִי וְחָתִי וְאֶמִּי׃

Imperoche chiunque farà la volontà di Dio, queſto è mio fratello, e mia ſorella, e madre.

ד

1 תּוּב דֵין שַׁרִי הֲוָא מַלֵּף עַל יַד יַמָּא וֶאתְכַּנַּשׁוּ לְוָתֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אַיךְ דְּנֶסַק נֶתֵּב לֵהּ בִּסְפִינְתָּא בְּיַמָּא וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא קָאֵם הֲוָא עַל אַרְעָא עַל יַד יַמָּא׃

E di nuouo cominciò ad inſegnar preſſo al mare, e gran moltitudine ſi raccolſe à lui, in tal modo ch'egli entrato ne la naue, ſi ſedeua nel mare, e tutta la turba ſi ſtaua in terra à la riua del mare.

2 וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן בְּמַתְלָא סַגִּיא וְאָמַר הֲוָא בְּיוּלְפָנֵהּ׃

Et inſegnaua loro molte coſe per ſimilitudini, e diceua loro ne la ſua dottrina.

ג

30 כִּי־אָמְרוּ רוּחַ טְמֵאָה יֶשׁ־לוֹ׃

Porque dezian, Tiene eſpiritu immundo.

31 עַל־כֵּן בָּאוּ אִמּוֹ וְאֶחָיו וַיַּעַמְדוּ בַחוּץ וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו לִקְרֹא לוֹ׃

Vienen pues los hermanos y ſu madre, y eſtando de fuera, embiaron à el llamandolo.

32 וַתֵּשֶׁב מַקְהֵלָה סְבִיבוֹתָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ הִנֵּה אִמְּךָ וְאַחֶיךָ וְאַחְיוֹתֶיךָ בַּחוּץ בִּקְשׁוּךָ׃

Y la companna eſtaua aſſentada arredor deel y dixeron le: Heaqui, tu madre y tus hermanos (y tus hermanas) te buſca fuera.

33 וַיַּעַן לָהֶם לֵאמֹר מִי אֲבִי אוֹ אִמִּי אוֹ אַחַי׃

Y el les reſpondió diziendo, Quien es mi madre y mis hermanos?

34 וַיַּבֵּט אוֹתָם־אֲשֶׁר אִתּוֹ סָבִיב סָבִיב לוֹ יוֹשְׁבִים לֵאמֹר הִנֵּה אִמִּי וְהִנָּם אַחַי׃

Y mirando al derredor à ſus Diſcipulos que eſtauan ſentados arredor deel, dixo, Heaqui mi madre y mis hermanos.

35 כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־רְצוֹן אֱלֹהִים הוּא אָחִי וְהִיא אֲחוֹתִי וְאִמִּי׃

Porque qualquiera que hiziere la voluntad de Dios, eſte es mi hermano, y mi hermana, y mi madre.

ד

1 וְעוֹד הֵחֵל לְלַמֵּד אֶל־הַיָּם וַיִּקָּהֵל אֵלָיו עַם רָב כֵּן אֲשֶׁר יַעֲלֶה אֶל הָאֳנִיָּה לָשֶׁבֶת בַּיָּם וְכָל הָעָם הָיָה עַל־שְׂפַת הַיָּם עַל הָאָרֶץ׃

Y otra vez comencó à enſennar junto à la mar: y juntóſe à el gran companna: tanto, que entrandoſe el en vn nauio, ſe sentó en la mar: y toda la companna eſtaua en tierra junto à la mar.

2 וַיְלַמְּדֵם רַבּוֹת בִּמְשָׁלִים וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּתַלְמוּדוֹ׃

Y enſennauales por parabolas muchas coſas y deziales en ſu doctrina:

ΚΕΦΑΛ. γ'.

30. Ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

C'eſt pource l'qu'ils diſoyent, Il a l'eſprit immonde.

31. Ἔρχονται οὖν ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοί· καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν.

Alors donc ſes freres & ſa mere vindrent: & eſtans dehors enuoyerent quel ques vns vers lui pour l'appeller: & la multitude eſtoit aſſiſe à l'entour de lui.

32. Καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν· εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.

Ainſi donques on lui dit, Voila ta mere & tes freres là dehors, qui te demandent.

33 Καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου.

Mais il leur reſpondit, diſant, Qui eſt ma mere, ou qui ſont mes freres?

34. Καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·

Et en regardant de tous coſtés à l'enuiron ceux qui eſtoyent aſſis à l'entour de lui. il dit, Voici ma mere & mes freres.

35. Ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

Car quiconque fera la volonté de Dieu, ceſtui-la eſt mon frere, & ma ſœur, & ma mere,

ΚΕΦΑΛ. δ'.

ΚΑὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν.

Puis il ſe print derechef à enſeigner aupres de la mer & grandes troupes s'aſſamblerent vers lui: tellement qu'eſtant monté en vne naſelle il ſe tenoit aſſis en la naſelle ſur la mer, & tout le peuple eſtoit ſur terre aupres de la mer.

2. Καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Et il leur enſeignoit beaucop de choſes par ſimilitudes, & leur diſoit en ſa doctrine.

CAP. III.

30. Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet

Becauſe they ſayde/ He had an vncleane ſpirit.

31. Et veniunt mater eius & fratres: & foris ſtantes miſerunt ad eum vocantes eum.

Then came his brethren and mother/ and ſtoode without/ and ſent vnto him/ and called him.

32. Et ſedebat circa eum turba: & dicunt ei, Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

And the people ſate about him/ and they ſayde vnto him/ Beholde/ thy mother/ and thy brethren ſeeke for thee without.

33. Et reſpondens eis, ait, Quæ eſt mater mea & fratres mei?

But he anſwered them/ ſaying/ Who is my mother and my brethren?

34. Et circumſpiciens eos qui in circuitu eius ſedebāt, ait, Ecce mater mea & fratres mei.

And hee looked rounde about on them/ which ſate in compaſſe about him/ and ſaid/ Behold my mother and my brethren.

35. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus & ſoror mea & mater eſt.

For whoſoeuer doeth the will of God/ he is my brother/ and my ſiſter/ and mother.

CAP. IIII.

ET iterum cœpit docere ad mare: & congregata eſt ad eum turba multa, ita ut navim aſcendens ſederet in mari, & omnis turba circa mare ſuper terram erat.

And he began againe to teach by the ſea ſide/ and there gathered vnto him a great multitude: ſo that he entred into a ſhip/ and ſate in the ſea/ and all the people was by the ſea ſide on the land.

2. Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua.

And he taught them many thinges in parables/ & ſaide vnto them in his doctrine.

Das III. Capitel.

30. Denn ſie ſagten/ er hat einen vnſaubern geiſt.

Thi de ſagde/ Hand haffuer en vren Aand.

31. Vnd es kam ſeine Mutter/ vnd ſeine Brůder/ vnnd ſtunden hauſſen/ ſchickten zu jm/ vnd lieſſen jhm ruffen.

Oc hans Moder kom/ oc hans Brødre/ oc ſtode vden faare/ ſkickede til hannem/ oc lode hannem kalde.

23. (Vnd das Volck ſaß vmb jhn) Vnd ſie ſprachen zu jm: Sihe/ deine Mutter vnd deine Brůder drauſſen/ fragen nach dir.

(Oc Folcket ſad omkring hannem) Oc de ſagde til hannem/ See/ din Moder oc dine Brødre der vde/ ſpørie effter dig.

33. Vnd er antworttet jhnen/ vnd ſprach: Wer iſt meine Mutter vnd meine Brůder?

Oc hand ſuarede dem/ oc ſagde/ Huo er min Moder oc mine Brødre?

34. Vnd er ſahe rings vmb ſich auff die Jůnger/ die vmb jhn im kreiß ſaſſen vnd ſprach: Sihe/ das iſt meine Mutter/ vnd meine Brůder.

Oc hand ſaa trint omkring ſig paa Diſciplene/ ſom ſade trint omkring hannem/ oc hand ſagde/ See/ det er min Moder oc mine Brødre.

35. Denn wer Gottes willen thut/ der iſt mein Bruder/ vnd meine Schweſter vnd meine Mutter

Thi huo ſom gør Guds vilie/ hand er min Broder oc min Søſter oc min Moder.

Das IIII. Capitel.

Vnd er fieng abermal an zu lehren am Meer/ vnd es verſammlet ſich vil Volcks zu jhm/ alſo/ daß er muſte in ein Schiff tretten/ vnd auff dem waſſer ſitzen/ vnnd alles Volck ſtund auff dem Lande am Meer.

OC hand begynde atter at lære hoſſ Haffuit/ Oc de forſamledis meget Folck til hannem/ ſaa/ at hand maate trede i it Skib/ oc ſide paa vandet/ Oc alt Folcket ſtod paa Landet hoſſ Haffuit.

2. Vnd er prediget jhnen lang durch gleichniſſe/ vnd inn ſeiner Predigt ſprach er zu jhnen:

Oc hand predickede lenge faar dem ved Lignelſer/ Oc hand ſagde til dem i ſin predicken.

Kapitola III.

30. Nebo prawili/ že ducha nečiſteho ma.

Abowiem mowili że ma ducha nieczyſtego.

31. Tehdy přiſſla Matka geho a Bratřij/ a ſtogijce wně/ poſlali k němu aby ho wywolali.

Tedy záthym przyſzli mátká y brácia iego/ á ſtoiac ná dworze/ poſlali k niemu wzywáiac go.

32. A ſeděl okolo něho záſtup. Y řekli gemu: Hle Matka twá a Bratřij twogi wně hledagij tebe.

A wielkość ludzi śiedziálá okolo niego/ y opowiedziano mu/ Oto mátká twa y brácia twoi ſzukaia cie ná dworze.

33. A on odpowěděw gim/ řekl: Která geſt Matka má a Bratřij mogi?

Tedy im odpowiedział mowiac/ Ktoż ieſt mátká moiá y brácia moi?

34. A obezřew Včedlnijky/ kteřijž okolo něho ſeděli/ řekl: Hle Matka má a Bratřij mogi.

A poyzrawſzy wſzedy wokolo/ y na zwolenniki ktorzy śiedzieli okolo niego/ rzekł/ Otoć mátká moiá y brácia moi.

35. Nebo kdo bude činiti wuoli Božij/ ten Bratr mug y Seſtra y Matka geſt.

Abowiem ten kto bedzie czynił wola Boża/ tenci ieſt brát moy/ śioſtrá moiá/ y mátká moiá.

Kapitola IIII.

A Opět počal včiti při Moři: Y ſhromáždil ſe k němu Záſtup mnohý/ tak že wſtaupiw na Lodij/ ſeděl na Moři/ a weſſken Záſtup byl na Zemi podlé Moře:

Y Począł záſię vczyć przy morzu/ á zeſzło ſię ku niemu wiele ludzi/ tákiż on wſzedſzy do łodki ſiedział ná morzu/ a wſzythká oná wielkość była nád morzem ná ziemi.

2. Y včil ge mnohým wěcem w podobenſtwijch/ á prawil gim w včenij ſwém:

Tedy ie náucał wiela rzeczy wprzy powieściách a mowił do nich náuczáiac ie.

ד

3 שְׁמַעוּ הָא נְפַק זָרוּעָא לְמִזְרַע׃

Aſcoltate, Ecco vn ſeminatore ſen'andò à ſeminare.

4 וְכַד זְרַע אִית דִּנְפַל עַל יַד אוּרְחָא וְאֶתָת פָּרַחְתָּא וְאַכְלְתֵהּ׃

Et auuene che nel ſeminare vna parte de la ſemenza cadde longo la ſtrada, e vénero gli vccelli del cielo, e mangioronla.

5 אַחְרִנָא דֵין נְפַל עַל שׁוּעָא אַיְכָא דְּלַיִת הֲוָא אַרְעָא סַגִּי וּבַר שָׁעְתֵהּ כְּלַע מְטוּל דְּלַיִת הֲוָא עוּמְקָא דַּאַרְעָא׃

Vn'altra parte ne cadde in luogi ſaſſoſi, doue non haueua molta terra, e ſubito nacque: perciochè non haueua profondità di terreno.

6 כַּד דְּנַח דֵּין שֶׁמְשָׁא חֲמַת וּמְטוּל הֲוָא לֵהּ עֶקְרָא יְבֵשׁ׃

E come fu leuato il ſole, s'auuampò: e perch'ella non haueua radice, ſi ſeccò.

7 וְאַחְרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וְסַלְקוּ כּוּבֵא ז וְחַנְקוּהִי וּפֵאַרָא לָא יְהַב׃

Vn'altra parte ne cadde tra le ſpine, e le ſpine ſaliron ſu, e ſuffocoronla, onde non rendè frutto.

8 אַחְרָנָא דֵין נְפַל עַל אַרְעָא טָבְתָא וְסַלֵק וְרְבָא וִיהַב פֵּאַרָא אִית דִּתְלָתִין וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דִּמְאָא׃

E l'altra cadde ne la buona terra, e rendè frutto che ſaliua e creſceua: e l'vn grano apportaua trenta, l'altro ſeſſanta, e l'altro cento.

9 וְאָמַר הֲוָא מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא דְּנִשְׁמַע נִשְׁמַע׃

Poi diſſe loro, Chi ha orecchie da vdire oda.

10 כַּד הֲווּ דֵין בִּלְחוּדְהוּן שַׁאֲלוּהִי הָנוּן דְּעַמֵּהּ עַם תְּרֵי־עֶסְרְתֵּהּ מַתְלָא הוּ׃

Quando poi egli fu reſtato ſolo, quelli che gli erano intorno, inſieme co i dodici, li domandarono de la ſimilitudine.

11 וְאָמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ לְכוּן
יְהִיב לְמֵדַע אֶרָזָא ד
דְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ל
לְבַרָיֵא דֵין כֹּל מֶדֶם ב
בְּמַתְלֵא הֲוָא׃

Et egli diſſe loro, A voi è dato di conoſcere il miſterio del regno di Dio: ma à quelli che ſon di fuore, tutte le coſe ſi fanno per ſimilitudini.

ד

3 שִׁמְעוּ הִנֵּה יָצָא הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ׃

Oyd: Heaqui, elque ſembraua, ſalió à ſembrar.

4 וַיְהִי בִּזְרוֹעַ וּמִקְצָתוֹ נָפַל אֶל־הַדֶּרֶךְ וַיָּבוֹאוּ עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלוּ אוֹתוֹ׃

Y aconteció ſembrando, que vna parte cayó junto àl camino: y vinieron las aues del cielo, y tragaronlo.

5 וְאַחֵר נָפַל עַל־הַסֶּלַע אֲשֶׁר לֹא הָיָה שָׁם אֶרֶץ רַבָּה וּפִתְאֹם צָמַח עַל־כִּי לֹא הָיָה לוֹ עֵמֶק הָאָרֶץ׃

Y otra parte cayó en pedregales, donde no tenia mucha tierra: y luego ſalió, porque no tenia la tierra profunda:

6 וּבִזְרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ נִשְׂרַף וְכִי לֹא הָיָה לוֹ שֹׁרֶשׁ יָבֵשׁ׃

Mas, ſalidó el Sol, quemoſe: y porquanto no tenia rayz, ſecoſe,

7 וְאַחֵר נָפַל בַּקּוֹצִים וַיַּעֲלוּ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּהוּ וּפִרְיוֹ לֹא נָתָן׃

Y otra parte cayo en eſpinas: y ſubieron las eſpinas, y ahogaronla, y no dió fruto.

8 וְאַחֵר נָפַל אֶל־הָאָרֶץ טוֹבָה וַיִּתֵּן פְּרִי עוֹלֶה וְצוֹמֵחַ וַיַּעַל אֶחָד שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה׃

Y otra parte cayó en buena tierra, y dió fruto, que ſubió y creció: y lleuó vno à treynta, y otro à ſeſenta, y otra à ciento.

9 וַיֹּאמֶר כָּל־אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Entonces dixoles; Elque tiene oydos para oyr, oyga.

10 וְכַאֲשֶׁר הָיָה לְבַדּוֹ שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אֵלֶּה אֲשֶׁר אִתּוֹ עִם שְׁנֵים עָשָׂר עַל־הַמָּשָׁל׃

Y quango eſtuuo ſolo, preguntaronle losque eſtauan cón el con los Doze, de la parabola:

11 וַיֹּאמֶר לָהֶם לָכֶם נִתַּן לָדַעַת אֶת־סוֹד מַלְכוּת אֱלֹהִים וְלָאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ הֵמָּה בִּמְשָׁלִים כֻּלָּם נִהְיוּ׃

Y dixoles, A voſotros es dado ſaber el myſterio del Reyno de Dios: mas à losque eſtan fuere, por parabolas todas las coſas;

δ.

3. ἀκούετε· ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι.

Eſcoutez, voici, vn ſemeur s'en alla pour ſemer.

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.

Et aduint qu'en ſemant, vne partie de la ſemence cheut aupres du chemin, & les oiſeaux du ciel vindrent, & la mãgerent toute.

5. Ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς·

L'autre partie cheut en lieux pierreux, où elle n'auoit guere de terre, & ſoudain elle ſe leua, pource qu'elle n'entroit pas profondement en terre.

6. Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

Mais quand le ſoleil fut leué, elle fut hauie, & pource qu'elle n'auoit nulle racine, elle ſe ſecha.

7. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτὸ, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.

L'autre partie cheut entre les eſpines: & les eſpines monterent, & l'eſtoufferent, & elle ne rẽdit point de fruict.

8. Καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

Et l'autre partie cheut en bonne terre, & rendit du fruict, montant & croiſſant: tellement qu'vn grain en apporta trente, & l'autre ſoixante & l'autre cent.

9. Καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Adonc il leur dit, Qui a oreilles pour ouïr, oye.

10. Ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.

Et quand il fut à par ſoi, ceux qui eſtoyent entour lui auec les douze, l'interroguerent touchant la ſimilitude.

11. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται.

Et il leur dit, Il vous eſt donné de cognoiſtre le ſecret du royaume de Dieu: mais àceux-la qui ſont dehors toutes choſes ſe traittent en ſimilitudes.

CAP IIII.

3. Audite: ecce, exiit ſeminans ad ſeminandum.

Hearken: Behold / there went out a ſower to ſowe.

4. Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

And it came to paſſe as hee ſowed / that ſome fell by the way ſide / and the foules of the heauen came and deuoured it vp.

5. Aliud verò cecidit ſuper petroſa ubi non habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ.

And ſome fell on ſtonie ground / where it had not much earth / and by and by ſprang vp / becauſe it had not depht of earth.

6. Et quando exortus eſt ſol, exæſtuavit, & eo quòd non habebat radicem, exaruit.

But aſſoone as ẏ ſunne was vp / it caught heat / and becauſe it had not roote / it withered away.

7. Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocaverunt illud, & fructum non dedit.

And ſome fell among the thornes / and the thornes grewe vp and choked it / ſo that it gaue no fruite.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum aſcendentem & creſcentem, & afferebat unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

Some againe fell in good grounde / and did yeeld fruit that ſprong vp / & grewe / and it brought forth / ſome thirtie folde / ſome ſixtie folde / and ſome an hundreth folde.

9. Et dicebat, Qui habet aures audiendi audiat.

Then he ſayde vnto them / Hee that hath eares to heare / let him heare.

10. Et cum eſſet ſingularis, interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam

And when he was alone / they that were about him with the twelue / aſked him of the parable.

11. Et dicebat eis, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: illis autem qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt.

And he ſaid vnto them / To you it is giuen to knowe the myſterie of the kingdome of God: but vnto them that are without / all things be done in parables

Das III. Capitel.

3. Höret zu. Sihe / es gieng ein Seeman auß zu ſeeu.

Hører til. See / der gick en Sæmand vd at ſaa.

4. Vnd es begab ſich in dem er ſeet / fiel etlichs an den weg / da kamen die Vögel vnter dem Himel / vnd fraſſens auff.

Oc det hende ſig / i det hand ſaade / at noget falt hoſſ Veyen / da komme Fulene vnder Himmelen oc ode det op.

5. Etlichs fiel in das ſteinichte / da es nicht vil erden hatte / vnnd gieng bald auff / darumb / das es nicht tieffe erden hatte.

Noget falt i Stengrud / der ſom det haffde icke megen iord / oc rank ſnart op / fordi / at det haffde icke dyb iord.

9. Da nun die Sonne auffgieng / verwelcket es / vnd dieweil es nicht wurtzel hatte / verdorret es.

Der Solen gick nu op / da viſnede det / oc efterdi det haffde icke Roed / da tiurdis det bort.

7. Vnd etlichs fiel vnter die Dörnen / vnd die Dörnen wuchſen empor / vnd erſticktens / vnd es bracht keine frucht.

Oc noget falt blant Torne / oc tornene voxte op / oc qualde det / oc det bar icke Fruct.

8. Vnd etlichs fiel auff ein gut Land / vnd bracht frucht / die da zunam vnd wuchs / vnd trug dreiſſigfeltig / vnd etlichs ſechtzigfeltig / vnd etlichs hundertfeltig.

Oc noget falt i en god Jord / oc bar Fruct / ſom formeredis oc voxte / Oc noget bar tredine folt / oc noget tryſinds tiue folt / oc noget hundredefolt.

9. Vnd er ſprach zu jhnen: wer ohren hat zu hören der höre.

Oc hand ſagde til dem / Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

10. Vnd da er allein war / fragten jhn vmb diſe gleichniſſe / die vmb jhn waren / ſampt den zwölffen.

Oc der hand vaar alene / da ſpurde de hannem om denne Lignelſe / ſom vaare omkring hannem / met de Tolff.

11. Vnd er ſprach zu jhnen: Euch iſts gegeben das geheimniß des Reichs Gottes zu wiſſen / denen aber drauſſen widerfehret es alles durch gleichniſſe.

Oc hand ſagde til dem / Det er eder giffuit at vide Guds Rigis Hemmelighed / Men dem der vdenſaare / vederfaris det alt ſammen ved Ligneiſer.

Kapitola IIII.

3. Slyſſte Ay wyſſel Rozſewač / aby rozſýwal.

Słuchaycie / otho niektory cz ſiał wyſzedł ku śianiu.

4. A když rozſýwal / gedno padlo podle ceſty / a přiletěli ptácy powětrnij / y zzobali ge.

A ſtało ſie gdy ſiał / iedno pádło podle drogi / á ptacy powietrzni przyleciawſzy wyiedli ie.

5. A giné padlo na zemi ſkalnij / kdežto nemělo země mnohé / a hned wzeſſlo / neb nemělo hlubokoſti země.

Drugie záſie vpádło ná opoke / gdźie niemaiac wiele źiemie nátychmiáſt wzeſzło / przeto iż nie miáło głębiey w źiemi.

6. A když wzeſſlo Slunce / vwadlo / a proto že nemělo wlhkoſti / vſchlo.

A gdy ſłońce wzeſzło / zgorzáło / á przeto iż korzenia nie miáło / vſchło.

7. A giné padlo mezy Trnij / a zroſtlo Trnij / y vduſylo ge / a nedalo vžitku.

Drugie záſie vpádło w ćiernie / á gdy wzeſzły ciernia / záguſzyły ie / y nie dało owocu.

8. Giné pak padlo w zemi dobrau / a dalo vžitek wzhůru wſtupugjcý a roſtaucý: Y přinaſſelo gedno třidcátý / a giné ſſedeſátý / á giné pak Stý

Drugie thež vpádło ná źiemie doba / y podáło owoc vrodzáyny / y vroſły / á iedno przynioſło trzydźieśći / drugie ſześćdźieśiat / trzecie záſie ſto.

9. Y prawil: Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyš.

Tedy rzekł do nich / Ktho ma vſzy ku ſłuchániu / niech ſłucha.

10. A když byl ſám / otázalo ſe ho těch kteřijž s nim byli Dwanácte o Podobenſtwij.

A gdy ſam był oſobno / pytáli go ći co przy nim byli ze dwiemánaśćie / około tey przypowieśći.

11. Y prawil gim: Wám geſt dáno znáti tagemſtwij Králowſtwij Božijho: ale těm kteřijž gſau wně / w podobenſtwijch wſſecky ſe wěcy děgij.

A on im powiedźiał / Wam ieſt dano poznáć táiemnicę Króleſtwá Bożego / Ale tym ktorzy ná ſtronie ſą / wſzytko bywa w przypowieśćiách.

ד

12 דְּכַד חָזֵין יֶחֱזוּן וְלָא
יֶחֱזוּן וְכַד שָׁמְעִין יֶשְׁמְעוּן
וְלָא יֶסְתַּכְּלוּן דַּלְמָא
יֶתְפְּנוּן וְיֶשְׁתַּבְקוּן לְהוֹן ח
חֲטָהַיְהוֹן׃

Accioche guardando, guardino, e non veggano: & vdendo, odano, e non intendano: accioche non ſi conuertano, e i peccati ſiano lor perdonati.

13 וַאֲמַר לְהוֹן לָא יָדְעִין
אַנְתּוּן לַהּ לְמַתְלָא הָנָא
וְאַיכַנָא כֻּלְהוֹן מַתְלֵא
תֵּדְעוּן׃

Poi dice loro, Non ſapete voi queſta ſimilitudine, e come comprenderete voi tutte le ſimilitudini?

14 זָרוֹעָא דָּזְרַע מֶלְּתָא
זָרַע׃

Il ſeminatore ſemina la Parola.

15 הָלֵין דֵּין דְּעַל יַד א
אוּרְחָא הָלֵין אִנּוּן ד
דְּמֶזְדַּרְעָא בְּהוֹן מֶלְּתָא
וּמָא דְּשָׁמְעוּ מֶחְדָא
אָתֵא סָטָנָא וְשָׁקֵל לָהּ
לְמֶלְּתָא דַּזְרִיעָא בְּלֶבְּהוֹן׃

Ora queſti ſono che riceueno la ſemenza lungo la ſtrada, doue la parola è ſeminata: e come l'hanno vdita, incontinente vien Satana, e toglie via la parola che era ſeminata ne cuori loro.

16 וְהָנוּן דְּעַל שׁוֹעָא
אֶזְדַּרְעוּ הָלֵין אִנּוּן דְּמָא
דְּשָׁמְעוּ מֶלְּתָא מֶחְדָא
בְּחַדוּתָא מְקַבְּלִין לָהּ׃

Et alcuni altri ſono ſimilmente che riceueno il ſeme in luoghi ſaſſoſi: i quali vdendo la Parola, ſubbito la riceueno con allegreza.

17 וְלֵית לְהוֹן עִקָּרָא
בְּנַפְשְׁהוֹן אֶלָּא דְּזַבְנָא
אִנּוּן וּמָא דַּהֲוָא אוּלְצָנָא
אָו רְדוּפְיָא מֶטּוּל מֶלְּתָא
עַגַּל מֶתְכַּשְׁלִין׃

E non hanno radice in ſe ſteſſi, ma ſon di poca durata: conciosia che ſopraueneendo poi qualche afflittione, o perſecutione per cagion de la Parola, ſubbito ſi ſcandalizano.

18 וְהָנוּן דְּבֵית כּוּבָא
מֶזְדַּרְעִין הָלֵין אִנּוּן אַילֵין
דְּשָׁמְעוּ מֶלְּתָא׃

Altri ſono ancora, che riceueno il ſeme intra le ſpine: queſti ſon quelli che odeno la parola.

ד

12 לְמַעַן רָאֹה יִרְאוּ וְלֹא יֵדְעוּ
וְשָׁמוֹעַ יִשְׁמְעוּן וְלֹא יָבִינוּ פֶּן
יָשׁוּבוּ וְנִשְׂאוּ לָהֶם הַפְּשָׁעִים׃

Paraque viendo vean y no vean; y oyendo oygan y no entiendan: porque no ſe conuiertan y les ſean perdonados los peccados.

13 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֹא יְדַעְתֶּם אֶת
הַמָּשָׁל הַזֶּה וְאֵיךְ כָּל הַמְּשָׁלִים
תָּבִינוּ׃

Y dixoles: No ſabeys eſta parabola? como pues entendereys todas las parabolas?

14 הַזּוֹרֵעַ זֹרֵעַ אֶת הַדָּבָר
מַזְרִיעַ׃

El que ſiembra es el que ſiembra la Palabra.

15 וַאֲשֶׁר אֶל הַדֶּרֶךְ אֵלֶּה הֵמָּה
מָתַי נִזְרַע הַדָּבָר וְאִם שָׁמְעוּ
פִּתְאֹם בָּא הַשָּׂטָן וְנָשָׂא אֶת
הַדָּבָר הַנִּזְרָע בִּלְבּוֹתָם׃

Y eſtos ſon los de junto àl camino: en los que la Palabra es ſembrada, mas deſpues que la oyeron, luego viene Satanas, y quita la Palabra que fue ſembrada en ſus coraçones.

16 וְכָכָה הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עַל
הַסֶּלַע נִזְרְעוּ אֲשֶׁר אִם שָׁמְעוּ
אֶת הַדָּבָר פִּתְאוֹם בְּשִׂמְחָה
לָקְחוּ אוֹתוֹ׃

Y anſimiſmo eſtos ſon los que ſon ſembrados en pedregales: los que quando han oydo la Palabra, luego la toman con gozo.

17 וְכִי לֹא יֵשׁ לָהֶם שֹׁרֶשׁ בְּנַפְשָׁם
כִּי אִם לְשָׁעָה לְבַדָּם וְאִם
תָּבוֹא צָרָה אוֹ רְדוּפָה עַל
הַדָּבָר אָז פִּתְאוֹם יִכָּשֵׁלוּ׃

Mas no tienen rayz en ſi: antes ſon temporales: que en leuantandoſe la tribulacion o la perſecucion por cauſa de la Palabra, luego ſe eſcandalizan.

18 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר בְּקוֹצִים
נִזְרְעוּ כַּאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר׃

Y eſtos ſon los que ſon ſembrados en eſpinas: los que óyen la Palabra.

δ.

12. Ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.

Afin qu'en voyant ils voyent, & n'apperçoiuent point: & qu'en oyant ils oyent, & n'entendent point: de peur qu'ils ne ſe conuertiſſent, & que les peches leur ſoyent pardonnés.

13. Καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε.

Puis il leur dit, Ne ſauez-vous pas ceſte ſimilitude? & comment cognoiſtrez-vous toutes les ſimilitudes?

14. Ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει.

Le ſemeur c'eſt celui qui ſeme la parole.

15. Οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Et voici, ceux qui reçoiuent la ſemence auprés du chemin, ce ſont ceux où la parole eſt ſemee, mais apres qu'ils l'ont ouïe, incontinent Satan vient, & oſte la parole ſemee en leurs cœurs.

16. Καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν.

Et voici ſemblablement, ceux qui reçoiuent la ſemēce en lieux pierreux, ce ſont ceux qui ayans ouï la parole ſoudain la reçoiuent auec ioye.

17. Καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.

Mais ils n'ont point de racine en euxmeſmes, & ne ſont qu'à temps: tellement qu'oppreſsion ou perſecution aduenant pour la parole, ils ſont incontinent ſcandalizés.

18. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν, οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες.

Auſsi ceux qui reçoiuent la ſemence entre les eſpines, ce ſont ceux qui oyent la parole:

CAP. IIII.

12. Vt videntes videant, & non videant: & audientes audiant, & non intelligant: nequando convertantur & dimittantur eis peccata.

That they ſeeing / may ſee / and not diſcerne: and they hearing / may heare / and not vnderſtand / leaſt at any time they ſhould turne / and their ſinnes ſhould be forgiuen them.

13. Et ait illis, Neſcitis parabolam hanc? & quomodo omnes parabolas cognoſcetis?

Againe he ſayde vnto them / Perceiue ye not this parable? howe then ſhoulde ye vnderſtand all other parables?

14. Qui ſeminat, verbum ſeminat.

The ſower ſoweth the worde.

15. Hi autem ſunt qui circa viam: ubi ſeminatur verbum, & cùm audierint, confeſtim venit ſatanas, & aufert verbum quod ſeminatum eſt in cordibus eorum.

And theſe are they that receiue the ſeede by the wayes ſide / in whome the worde is ſowen: but when they haue heard it / Satan commeth immediately / and taketh awaye the worde that was ſowen in theyr hearts.

16. Et hi ſunt ſimiliter qui ſuper petroſa ſeminantur: qui cum audierint verbum, ſtatim cum gaudio accipiunt illud.

And likewiſe they that receiue the ſeede in ſtonie ground / are they / which when they haue heard the worde / ſtraight wayes receiue it with gladnes.

17. Et non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: deinde orta tribulatione & perſecutione propter verbum, confeſtim ſcandalizantur.

Yet haue they no roote in them ſelues / and endure but a time: for when trouble and perſecution ariſeth for the worde / immediately they be offended.

18. Et alii ſunt qui in ſpinis ſeminantur: hi ſunt qui verbum audiunt.

Alſo they that receyue the ſeede among the thornes / are ſuch as heare the worde.

Das IIII. Capitel.

12. Auff das ſie es mit ſehenden augen ſehen / vnd doch nicht erkennen / vnd mit hörenden Ohren hören / vnd doch nicht verſtehen / auff daß ſie ſich nicht der mal eins bekehren / vnd jnen jhre ſünde vergeben werden.

Paa det de ſkulle met ſeendis Øyen ſee det / oc dog icke mercke / oc høre met hørendis Øern / oc dog icke forſtaa / At de ſkulle icke en gong omuende / ſig oc deris ſynder motte forladis dem.

13. Vnd er ſprach zu jhnen: Verſtehet jhr diſe Gleichniſſen nicht? Wie wolt jhr denn die andern alle verſtehen?

Oc hand ſagde til dem / Forſtaa i icke denne Lignilſe? Huorledis ville i da forſtaa alle de andre?

14. Der Seeman ſehet das Wort.

Den Sæmand ſaar Ordet.

15. Diſe ſinds aber die an dem wege ſind / wo das wort geſeet wird / vnnd ſie es gehört haben / ſo kombt als bald der Sathan / vnnd nimbt weg das wort / das inn jhr hertz geſeet war.

Oc diſſe ere de ſom ere hoſſ Veyen / Huor ſom Ordet bliffuer ſaat / oc de haffue hørt det / Saa kommer ſtrax Satan / oc tager Ordet bort / ſom vaar ſaat i deris hierte.

16. Alſo auch die ſinds / die auffs ſteinichte geſeet ſind / wenn ſie das wort gehöret haben / nemen ſie es bald mit freuden auff.

Lige ſaa ere oc de / ſom ere ſaade i Stengrud / Naar ſom de haffue hørt Ordet / da anamme de det ſtrax met glede.

17. Vnd haben keine wurtzel inn jhnen / ſondern ſind Wetterwendiſch / wenn ſich trübſal oder verfolgung vmbs worts willen erhebt / ſo ergern ſie ſich als bald.

Oc haffue ingen roed i ſig / men bliffue ved til en tid / Naar modgang eller forfølgelſe begyndis for ſamme Ordis ſkyld / da forarge de ſig ſtrax.

18. Vnd diſe ſinds / die vnter die Dörnen geſeet ſind / die das wort hören.

Oc diſſe ere de / ſom ere ſaade blant Torne / De ſom høre Ordet.

Kapitola IIII.

12. Aby widauce widěli a neſpatřili: a ſlyſſýce ſlyſſeli a nerozuměli / aby ſe nikdý neobrátili / a nebyli odpuſſtěni gim hřijchowě.

Aby widzac widzieli á nie obaczyli / á ſłyßac ſłyßeli á nie zrozumieli / by ſie kiedy nie náwrocili / á byłyby im odpußczone grzechy.

13. Y řekl gim: Neznáteliž podobenſtwi tohoto? a kterak pak wſſecka podobenſtwij poznáte?

Y rzekł do nich / Nie wiecież przypowieści tey? Y iákoż możecie poznać wßytki przypowieści?

14. Kdož rozſýwá / ſlowoť rozſýwá.

Oczáiewcá on ſłowá śieie.

15. Ti pak kteřijž gſau podlé ceſty / kdežto ſe rozſýwá ſlowo / když vſlyſſij / y hned přicházý ďábel / a wynijmá ſlowo kteréž wſáto geſt w ſrdcých gegich.

Ci zá ſię ſą ktorzy podle drogi náśienie przyimuią / ktorym rozśiewáią ſłowo / á gdy ſłyßą / nátychmiaſt przychodźi ßátán / á wybiera ſłowo wśiáne w ſercách ich.

16. A ti též kteřijž ſe na Skále rozſýwagij / gſau kteřjž když vſlyſſij ſlowo / hned s radoſtij přigmau ge.

Tákżeć ći ſą ktorzy ná opoce ſłowo przyimuią / ktorzy vſłyßawßy ſłowo / nátychmiaſt ie z rádością przyimuią.

17. A nemagi ſkořene w ſobě / ale gſau čaſnij: potom když wznikne zarmaucenij a protiwenſtwij pro ſlowo Božij / hned ſe pohorſſugij.

Ale nie máią korzeniá w ſobie / owßem ſą doczeſnymi / á pothym gdy przyidźie vciśnienie / abo prześládowánie dla ſłowá / nátychmiaſt ſię obrážáią.

18. A ginij kteřijž ſe w trnij rozſýwagij: Ti gſau / kteřijž ſlowo ſlyſſij.

A záſię ci ſą ktorzy miedzy ciernie ſłowo przyimuią / á powiedam że ci ſą ktorzy ſłowá ſłucháią.

ד

19 וְרֶנְיָא דְעָלְמָא הָנָא וְטוּעְיָא דְעוּתְרָא וְשַׁרְכָא דְרֶגְיָגָתָא אַחְרָנְיָתָא עָאלִין חָנְקִין לָהּ לְמֶלְתָא וַדְלָא פֵאֵרָא הָוְיָא׃

Ma le cure di queſto ſeculo, e l'inganno de le ricchezze, e le concupiſcentie de l'altre coſe che poi ſopravengono, ſoffocano la Parola, onde ella diviene infruttoſa.

20 וְהָנוּן דְבְאַרְעָא טָבְתָא אֶזְדְּרַעוּ הָלֵין אִנּוּן דְשָׁמְעִין מֶלְתָא וּמְקַבְּלִין וְיָהְבִין פֵאֵרָא בַּתְלָתִין וּבְשִׁתִּין וּבְמָאָא׃

Et altri ſono, che hanno riceuuto il ſeme ne la buona terra, i quali odeno la Parola, e riceuenla, e fanno frutto, l'vno trenta, l'altro ſeſſanta, e l'altro cento.

21 וֶאמַר לְהוּן דַלְמָא אָתֵא שְׁרָגָא דַתְחֵית סָאתָא נֶתְתְּסִים אַו תְחֵית עַרְסָא לָא הֲוָא דְעַל מְנַרְתָא נֶתְתְּסִים׃

Ancora diceua loro, Accendeſi la lucerna, per metterſi ſotto lo ſtaio, o ſotto il letto? Non s'accende ella per metterſi ſopra il candeliere?

22 לַיְת גֵיר מֶדֶם דַטְשָׁא דְלָא נֶתְגְּלֵא וְלָא הֲוָא בְטוּשְׁיָא וְלָא מֶתְגְּלֵא׃

Imperoche non è coſa alcuna occulta, che non ſi manifeſti, o che poſſi eſſere aſcoſa: anzi biſogna ch'ella venga in paleſe.

23 אֶן אְנָשׁ אִית לֵהּ אֶדְנָא דְיֶשְׁמַע יֶשְׁמַע׃

Chi ha orecchie da vdire, oda.

24 וֶאמַר לְהוּן חָזַו מָנָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן בְּהָי כַּיְלְתָא דְמְכִילִין אַנְתּוּן מֶתְתְּכִיל לְכוּן וּמֶתְתּוֹסַף לְכוּן לְאַילֵין דְשָׁמְעִין׃

Poi diſſe loro, Auuertite à quel che voi vdite, Con qual miſura voi miſurate, con tale ſarà miſurato à voi: & à voi che vdite, ſarà aggiunto.

25 מַן דְאִית לֵהּ גֵיר יִתְיְהֵב לֵהּ וּמַן דְלַיְת לֵהּ אַף הַו דְאִית לֵהּ יֶשְׁתְּקֵל מֶנֵּהּ׃

Perche à chi ha, gli ſarà dato, & à chi non ha, gli ſarà tolto etiamdio quel ch' egli ha.

ד

19 וְהַדַּאֲגוֹת הָעוֹלָם הַזֶּה וּמִרְמַת הַהוֹן וּמַחְמַדֵּי עַיִן עַל־אַחֲרֵיתָם יָבוֹאוּ וְיַחְנְקוּ אֶת־הַדָּבָר וּפִרְיוֹ לֹא יַעֲשֶׂה׃

Mas las congoxas deeſte ſiglo, y el enganno de las riquezas, y las cudicias, que ay en las otras coſas, entrando ahogan la Palabra, y es hecha ſin fruto.

20 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר עַל אֶרֶץ טוֹבָה נִזְרְעוּ וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־הַדָּבָר וַיִּקְחוּ וַיַּעֲשׂוּ פְּרִים אֶחָד שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד שִׁשִּׁים וְאֶחָד מֵאָה׃

Y eſtos ſon losque fueron ſembrados en buena tierra; losque oyen la Palabra, y la reciben, y hazen fruto vno à treynta, otro à ſeſenta, otro à ciento.

21 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵיזֶה יָבוֹא הַנֵּר אִם יוּשַׂם תַּחַת הַסְּאָה אוֹ תַּחַת הַמִּטָּה לֹא כִּי־אִם עַל־הַמְּנוֹרָה יוּשָׂם׃

Dixoles tambien? Viene el candil para ſer pueſto debaxo del almud, o debaxo de la cama? No viene para ſer pueſto en el candelero?

22 כִּי אֵינֶנּוּ דָבָר נֶעְלָם אֲשֶׁר לֹא יִגָּלֶה וְדָבָר לֹא נִסְתַּר כִּי־אִם לָבוֹא אֶל־הָאוֹר׃

Porque no ay nada oculto que no aya de ſer manifeſtado: ni ſecreto que no aya de venir en deſcubierto.

23 כָּל אִישׁ אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמַע׃

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם רְאוּ וְשִׁמְעוּ בְּמָה מִדָּה תָמֹדּוּ יִמַּד לָכֶם וְעַל־יֶתֶר יוּשַׂם לָכֶם לְשׁוֹמְעִים׃

Dixoles tambien: Mirad, loque oys: Con la medida que medis, os medirán otros: y ſerà annedido à voſotros losque oys.

25 כִּי כָל־אֲשֶׁר הָיָה לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ דָבָר גַּם אֶת־אֲשֶׁר לוֹ יִקַּח מִמֶּנּוּ׃

Porque elque tiene ſerleha dado: y elque no tiene, aun loque tiene ſerá quitado deel.

δ.

19. Καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται.

Mais les ſolicitudes de ce monde, & la fallace des richeſſes, & les conuoitiſes des autres choſes, eſtans entrees en leurs eſprits, eſtouffent la parole, & elle deuient infructueuſe.

20. Καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

Mais voici, ceux qui ont receu la ſemence en bonne terre, ce ſont ceux qui oyent la parole & la reçoiuent, & portent fruict: l' vn trente, & l' autre ſoixante, & l' autre cent.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ.

Il leur diſoit auſsi, La chandele eſt-elle apportee, afin qu' elle ſoit miſe ſous le boiſſeau, ou ſous le lict; n' eſt-ce point afin qu' elle ſoit miſe ſur le chandelier?

22. Οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

Car il n' y a rien de ſecret, qui ne ſoit en fin manifeſté, & n' y a rien de caché, qui ne viene en euidence.

23. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu' il oye.

24. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.

D' auantage il leur dit, Regardez ce que vous oyez: de telle meſure que vous meſurerez, il vous ſera meſuré: & à vous qui oyez, il ſera adiouſté.

25. Ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Car à celui qui a, il lui ſera donné: & à celui qui n' a rien, cela meſme qu' il a lui ſera oſte.

CAP. IIII.

19. Et ærumnæ ſeculi, & deceptio divitiarum, & circa reliqua concupiſcentiæ introeuntes, ſuffocant verbum, & ſine fructu efficitur.

But the cares of this worlde / and the deceitfulnes of riches / and the luſtes of other things enter in / and choke the worde / and it is vnfruitfull.

20. Et hi ſunt qui ſuper terram bonã ſeminati ſunt: qui audiunt verbum & ſuſcipiunt, & fructificant, unum triginta, unum ſexaginta, & unum centum.

But they that haue receyued ſeede in good grounde / are they that heare the worde / and receyue it / and bring forth fruit / one corne thirtie / another ſitie / and ſome an hundreth.

21. Et dicebat illis, Nunquid venit lucerna ut ſub modio ponatur, aut ſub lecto? nónne ut ſuper candelabrum ponatur?

Alſo he ſaide vnto them / Is the candle ligthed to be put vnder a buſhel / or vnder the table / and not to be put on a candleſticke?

22. Non eſt enim aliquid abſconditum quod non manifeſtetur: nec factum eſt occultum, ſed ut in palàm veniat.

For there is nothing hid / that ſhall not be opened: neither is there a ſecrete / but that it ſhall come to light.

23. Si quis habet aures audiendi audiat.

If any man haue eares to heare / let him heare.

24. Et dicebat illis, Videte quid audiatis. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.

And he ſayd vnto them / Take heed what ye heare. With what meaſure ye mete / it ſhalbe meaſured vnto you: and vnto you that heare / ſhall more be giuen.

25. Qui enim habet, dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet, auferetur ab eo.

For vnto him that hath / ſhall it be giuen / and from him that hath not / ſhall be taken away / euen that he hath.

Das IIII. Capitel.

19. Vnd die ſorge diſer welt / vnd der betriegliche Reichthumb / vnd vil andere lüſte / gehen hinein / vnd erſticken das Wort / vnd bleibet ohne frucht.

Oc denne Verdens omhyggelſe / oc den bedregelige Rigdom / oc mange andre Begerelſer / gaa hen ind / oc quele Ordet / oc det bliffuer vden Fruct.

20. Vnd diſe ſinds / die auff ein gut Land geſeet ſind / die das wort hören / vnd nemens an / vnd bringen frucht / etlicher dreiſſigfeltig / vnd etlicher ſechtzigfeltig / vnd etlicher hundertfeltig.

Oc diſſe ere de / ſom ere ſaade i god Jord / De ſom høre Ordet / oc annamme det / oc gøre Fruct Noget trediue folt / oc noget tryſinds tiue folt / oc noget hundrede folt.

21. Vnd er ſprach zu jhnen: Zündet man auch ein Liecht an / daß mans vnter einen Scheffel / oder vnter einen Tiſch ſetze? Mit nichte / ſondern daß mans auff einen Leuchter ſetze.

Oc hand ſagde til dem / Tender mand oc it Liuſ / at mand ſkal ſette det vnder en Skeppe / eller vnder it Bord? Ingelunde / Men at mand ſkal ſette det paa en Liuſeſtage.

22. Denn es iſt nichts verborgen / daß nicht offenbar werde / vnnd iſt nichts heimlichs / das nicht herfür komme.

Thi der er inted ſkiult ſom ey ſkal obenbaris / Oc der er inted lønligt / ſom ey ſkal kundgøris.

23. Wer ohren hat zu hören / der höre.

Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

24. Vnd ſprach zu jhnen: Sehet zu / was jhr höret. Mit welcherley maß jhr meſſet / wirdt man euch wider meſſen / vnd man wirdt noch zu geben euch / die jhr diß höret.

Oc hand ſagde til dem / Seer til / huadi høre / Met huad Maade i maale / ſkal mand maale eder igen / oc mand ſkal dend giffue eder til / i ſom dette høre.

25 Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / vnd wer nicht hat / von dem wirdt man nemen / auch das er hat.

Thi huo ſom haffuer / hannem ſkal giffuis / Oc huo ſom icke haffuer / fra hannem ſkal mand tage ocſaa det ſom han haffuer.

Kapitola IIII.

19. Ale pečowánij tohoto Swěta a zklamánij zbožij / a giných wěcý wcházegijce w ně žadoſti / vduſſugij ſlowo / a bez aužitku býwá včiněno.

Ale ſtáránya świáthá tego / y zdrádliwe bogactwá y chciwośći ktoreſą w inych rzeczach wßedßy záglufzaią ſłowo / ták iż bywa bez pożytku.

20. Titoť pak gſau / kteřijž w zemi dobrau rozſýwáni gſau / kteřijž ſlyſſij Slowo Božij a přigijmagij / a činij vžitek: Gedno třidcátý / á giné ſſedeſátý / giné pak Stý.

A ćić zaſie ſą ktorzy w dobrą ziemie naſienie przyimuią / kthorzy ſlucháią ſłowo / y przymuią / y przynoßą owoc / thák iż iedno ziárno przynośi trzydzieśći / drugie ßeśćdzieſiat / trzecye ſto.

21. Dále prawil gim: Zdali rozžata býwá Swijce / aby poſtawena byla pod Nádobu nebo pod poſtel? wſſak aby na ſſwijcen wſtawena byla.

Nád to im rzekł / Izali św ecę záświecáią aby ią kłádziono pod korzec ábo pod łoże? Zaż nie dla thego áby byłá w lichtarz poſtáwioná?

22. Nebo nic nenij ſkrytého / coby nebylo zgeweno: aniž také včiněno co tagného / aby na gewo newyſſlo.

Abowiemći nic nie ieſt ták táiemnego coby ſię obiáwić nie miáło / áni ieſt to coby ſkryto było / gdyż potrzebá áby ſię ná iáśnią okázáło.

23. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Jeſliż kto vßy ma ku ſłucháníu / niech ſłucha.

24. Y prawil gim: Wizte co máte ſlyſſeti: kterau měrau budete měřiti / tauž bude wam odměřeno / a bude wám přidáno.

Zátym rzekł do nich / Obáczćież cże go ſłuchacie / Jaka miára mierzycie / drudzy wam też odmierzą / ś bedzie wam przydano ktorzy ſłuchacie.

25. Nebo kdo má / bude gemu dáno: a kdo nemá / y to což má / bude od něho odyato.

Abowiem ten kto ma / bedzie mu dano / á kto nie ma / też y tho co ma / odeymą od niego.

ד

26 וָאמַר הֲוָא הָכַנָּא הִי מַלְכוּתָא דַאלָהָא אֵיךְ אְנָשׁ דְּיִרְמֵא זַרְעָא בְּאַרְעָא׃

Diceua ancora, Coſi è il regno di Dio, come ſe vn huomo gittaſſe il ſeme in terra.

27 וְנִדְמַךְ וְנְקוּם בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא וְזַרְעָא נִרְבֵּא וְנֵארַךְ כַּד הוּ לָא יָדַע׃

E dormiſſe, e leuaſſeſi notte e giorno: e il ſeme germinaſſe e creſceſſe, non ſapendo egli come.

28 אַרְעָא גֵּיר מֶיתְיָא לֵהּ לְפֵארָא וְלוּקְדַם הָוְיָא עֶסבָּא וּבָתְרֵהּ שֶׁבֶּלְתָא אַחֲרָיַת דֵּין חֶטְּתָא מְשַׁמְלִיתָא בְּשֶׁבְּלָא׃

Imperoche la terra per ſe ſteſſa fruttifica, primamente l'herba, poi la ſpiga, e poi il pieno frumento ne la ſpiga.

29 מָא דַּשְׁמֵן דֵּין פֵּארָא מֶחְדָא אָתְיָא מַגַּלְתָא דְּמַטִּי חֶצָּדָא׃

E come il frutto è prodotto, ſubbito egli mette la falce, percioche la mietitura è venuta.

30 וָאמַר לְמָנָא נְדַמְּיַהּ לְמַלְכוּתָא דַאלָהָא וּבְאַיְנָא מַתְלָא נַמְתְּלִיהּ׃

Diceua etiandio, A chi aſſimigliaremo noi il regno di Dio? e con qual ſimilitudine ne faremo noi comparatione?

31 אֵיךְ פְּרַדְתָּא הִי דְּחַרְדְּלָא הָי דְּמָא דְּאֶזְדְּרַעַת בְּאַרְעָא וְעוּזְעָרָאהִי מִן כֻּלְּהוֹן זַרְעוּנֵא דְּעַל אַרְעָא׃

Egli è come vn grano di ſenape, il quale quando e ſeminato in terra, è minore di tutti gli altri ſemi che ſon ſopra la terra.

32 וּמָא דְּאֶזְדְּרַעַת סָלְקָא וְהָוְיָא רַבָּא מִן כֻּלְּהוֹן יַרְקוֹנֵא וְעָבְדָא סַוְכֵּא רַוְרְבָתָא אֵיךְ דְּתֶשְׁכַּח דִּבְטֶלָלַיהּ פָּרַחְתָּא תֶּשְׁכַּן׃

E poi ch'egli è ſeminato, ſaglie ſu, e diuien maggiore di tutte l'altre piante: e fa i rami grandi, in tal modo che gli vcelli del cielo poſſon fare i nidi ſotto la ſua ombra.

33 בְּמַתְלֵא דְּאֵיךְ הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן יֵשׁוּעַ מַתְלָא אֵיךְ דְּמֶשְׁכְּחִין הֲווּ לְמֶשְׁמַע׃

E con molte coſi fatte ſimilitudini, trattaua loro la Parola, ſecondo che poteuano vdire.

ד

26 וַיֹּאמֶר כֵּן הִיא הַמַּלְכוּת הָאֱלֹהִים כִּי כַּאֲשֶׁר אָדָם יַשְׁלִיךְ זֶרַע אֶל־הָאָרֶץ׃

Dezia mas: Anſi es el Reyno de Dios como ſi hombre eche ſimiente en la tierra:

27 וְיָשֵׁן וְיָקוּם לַיְלָה וְיוֹמָם וְהַזֶּרַע יִצְמַח וְנִמְשָׁךְ בְּלִי דַעְתּוֹ׃

Y duerma, y ſe leuante de noche y de dia: y la ſimiente brote y crezca como el no ſabe.

28 כִּי בִּנְדָבָה הָאָרֶץ תַּעֲשֶׂה פְּרִיָּה בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־הֶחָצִיר אָז מְלִילָה וְאַזַי בַּר מָלֵא בַּמְּלִילָה׃

Porque de ſuyo frutifica la tierra, primero yerna, luego eſpiga, luego grano lleno enel eſpiga.

29 וְאִם תַּשְׁמִן הַפְּרִי בִּמְהֵרָה יְשַׁלַּח אֶת־הַמַּגָּל כִּי בָא הַקָּצִיר׃

Y quando el fruto fuere producido, luego ſe mete la hoz: porque la ſiega es llegada.

30 וַיֹּאמֶר לְמִי נְדַמֶּה אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים אוֹ בַּמָּה מָשָׁל נַמְשִׁילֶנָּה׃

Item dezia A que haremos ſemejante el Reyno de Dios? o conque parabola lo compararemos?

31 לְגַרְגַּר הַחַרְדָּל אֲשֶׁר נִזְרַע עַל־הָאָרֶץ קָטוֹן הוּא מִכָּל־זְרָעִים אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ׃

Como el grano de la moſtaza: que quando es ſembrado en tierra es el mas pequenno de todas las ſimientes que ay en la tierra:

32 וְאִם יִזָּרַע יַעֲלֶה וְיִהְיֶה גָּדוֹל מִכָּל־הַיְרָקִים וְיַעֲשֶׂה סְעִפּוֹת גְּדוֹלוֹת כֵּן אֲשֶׁר יוּכְלוּ תַּחַת־צִלּוֹ לִשְׁכֹּן עוֹף הַשָּׁמַיִם׃

Mas quando fuere ſembrado, ſube, y hazeſe el mayor de todas las legumbres: y haze grandes ramas, de tal manera que las aues del cielo puedan hazer nidos debaxo de ſu ſombra.

23 וּבִמְשָׁלִים הָאֵלֶּה רַבִּים אָמַר לָהֶם אֶת־הַדָּבָר כַּאֲשֶׁר יָכְלוּ לִשְׁמוֹעַ׃

Y con muchas tales parabolas les hablaua la Palabra, conforme à loque podiam oyr.

δ.

26. Καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς.

D'auantage il dit, Le royaume de Dieu eſt comme ſi vn homme ayant ietté la ſemence en la terre, dormoit, & ſe leuoit de nuict & de iour:

27. Καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ, καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός.

Et que la ſemence germaſt & creuſt, lui ne ſachant comment.

28. Αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ.

Car la terre d'elle-meſme, produit premierement l'herbe, puis apres les eſpics, & puis le plein froment en eſpic:

29. Ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

E quand le fruict s'eſt monſtré, ſoudain l'homme y met la faucille, a cauſe que la moiſſon eſt preſte.

30. Καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν.

Puis il diſoit, A quoi accompare-rons-nous le royaume de Dieu: ou de quelle ſimilitude le repreſenterons nous?

31. Ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

Il en prend comme du grain de ſemence de mouſtarde, lequel eſtant ſemé en terre, eſt bien le plus petit de toutes les ſemences qui ſont iettees en la terre.

32. Καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

Mais apres eſtre ſemé, il ſe leue, & deuient plus grand que toute autre herbe: & iette de grandes branches, tellement que les oiſeaux du ciel peuuent baſtir leurs logettes ſous ſon ombre.

33. Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν·

Ainſi par pluſieurs telles ſimilitudes il leur traittoit de la parole, ſelon qu'ils pouuoyent ouïr.

CAP. IIII.

26. Et dicebat, Sic eſt regnum Dei, quemadmodum ſi homo iaciat ſementem in terram.

Alſo he ſayd / So is the kingdome of God / as if a man ſhoulde caſt ſeede in the ground.

27. Et dormiat, & exurgat nocte & die, & ſemen germinet, & increſcat dum neſcit ille.

And ſhould ſleepe / and riſe vp night and day / and the ſeede ſhould ſpring and growe vp / he not knowing how.

28. Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum in ſpica.

For the earth bringeth forth fruite of her ſelfe / firſt the blade / thē the eares / after that full corne in the eares.

29. Et cum ſe produxerit fructus: ſtatim mittit falcem, quoniam adeſt meſſis.

And aſſoone as the fruite ſheweth it ſelfe / anon he putteth in the ſickle / becauſe the harueſt is come.

30. Et dicebat, Cui aſſimilabimus regnum Dei: aut cui parabolę comparabimus illud?

He ſaide moreouer / Whereunto ſhall wee liken the kingdome of God? or with what compariſon ſhall we compare it?

31. Sicut granum ſinapis: quod cum ſeminatum fuerit in terra, minus eſt omnibus ſeminibus quæ ſunt in terra.

It is like a graine of muſtard ſeede / which when it is ſowne in the earth / is the leaſt of all ſeedes that be in the earth.

32. Et cum ſeminatum fuerit, aſcendit, & fit maius omnibus oleribus, & facit ramos magnos, ita ut poſſint ſub umbra eius aves cæli habitare.

But after that it is ſowen / it groweth vp / and is greateſt of all herbes / and beareth great branches / ſo that the foules of heauen may build vnder the ſhadowe of it.

33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbũ, prout poterant audire.

And with many ſuch parables he preached the worde vnto them / as they were able to heare it.

Das IIII. Capitel.

26. Vnd er ſprach: das Reich Gottes hat ſich alſo / als weñ ein Menſch Samen auffs Land wirfft.

Oc hand ſagde / Guds rige haffuer ſig lige ſaa / ſom naar it Menniſke kaſter ſæd i iorden.

27. Vnd ſchlefft / vnd ſtehet auff nacht vnd tag / vnd der Same gehet auff / vnd wechſet / das ers nicht weiß.

Oc ſoffuer / oc ſtaar op / nat oc dag / Oc Sæden rinder op oc voxer / at hand det icke veed.

28. (Denn die Erde bringet von jr ſelbs zum erſten das graß / darnach die ehrn / darnach den vollen Weitzen inn den ehrn.)

(Thi Jorden bær aff ſig ſelff først Greſſ / der effter Ax / der effter fuldſom Huede i Axene)

29. Wenn ſie aber die frucht bracht hat / ſo ſchicket er bald die ſicheln hin / denn die erndte iſt da.

Oc naar hun haffuer baaret Fruct / Da ſticker hand ſtrax Segelen hen / thi Høſten er der.

30. Vnd er ſprach: Wem wöllen wir das Reich Gottes vergleichen? vnd durch welch gleichniß wöllen wir es fürbilden?

Oc hand ſagde / Huem ville wi ligne Guds rige ved? oc ved huad lignilſe ville wi ligne det?

31. Gleich wie ein Senffkorn / wenn das geſeet wirt auffs Land / ſo iſts das kleineſt vnder allem Samen auff Erden.

Lige ſom it Senips korn / naar det bliffuer ſaad i Jorden / da er det minſt blant al ſæd paa iorden /

32. Vnd wenn es geſeet iſt / ſo nimbt es zu / vnd wird gröſſer denn alle Kolkreuter vnd gewinnet groſſe zweige / alſo / daß die Vögel vnter dem Himel vnter ſeinem ſchatten wohnen köñen.

Oc naar det er ſaat / da voxer det / oc bliffuer ſterre end alle Kaal vrter / oc faar ſtore grene / Saa / at de Fule vnder Himmelen kunde bo vnder ſkaggen der paa.

33. Vnd durch vil ſolche gleichniſſe ſaget er jhnen das wort / nach dem ſie es hören kondten.

Oc hand ſagde dem ved mange ſaadanne Lignilſer / effter ſom de kunde høre det..

Kapitola IIII.

26. Y prawil gim: Takž geſt králowſtwij Božij / Jako kdyby člowěk vwrhl Sýmě w zemi.

Y mowyl / Tákoweć ieſt Kroleſtwo niebieſkie / iž ieſli człowiek wrzuci na śienie w ziemie.

27. A ſpalby / a wſtáwalby we dne y w nocy / a Sýmě wzegde a wzroſte když on newij.

A záſnie / y wſtánie w nocy y wednie / naśienie wzeydzie / y vroście ták iáko on nie wzwie.

28. Nebo ſama od ſebe plodij země / naprw bylinu / potom klas / potom plně obilé w klaju.

Boć ziemiá dobrowolnie owoc podawa / naprzod trawkę / potym klos / á potym pełenklos zboża.

29. A když z ſebe wydá aurodu / y hned ſrpem žne / nebť geſt přiſſla žeň.

A gdy ſię vkaže owoc / wnet zápuśći śierp / bo żniwo przyſzło.

30. Y řekl opět: K čemu připodobnijme Králowſtwij Božij? aneb kterému podobenſtwij ge přirownáme?

Nad to powiedał / Ku ktorey że rzeczy przypodobiemy Kroleſthwo Boże? ábo ku czemu ie przyrownamy?

31. Geſt yako zrno horčičné / kteréžto když wſáto bywá w zemi / menſſij geſt ze wſſech Semen kteráž gſau na zemi:

Tákoweć ieſt iáko ziárno gorczyczne / ktore gdy wśieią w ziemie / namnieyſze ieſt ze wſzytkiego náſienia ktore ieſt ná ziemi.

32. A když ſe zplodij / roſte w bylinu / a bywá wětſſij než wſſecky zeliny / a činij ratoleſti weliké / tak že pod ſtijnem geho budau mocy Ptácy Nebeſſtij přebýwati.

Ale gdy bedzie wśiáne / wſchodzi / y bywa więczſze nad ine iarzyny / á podawa z śiebie gáłęzie wielkie / ták iż pod ćieniem iego mogą mieć gniazdá ptácy powietrzni.

33. A takowými mnohými podobenſtwijmi mluwil gim ſlowo / yakož mohli ſlyſſeti.

Y mowił do nich ſłowá ſwe w tákowych przypowieśćiách iáko ſłuchać mogli.

ד

34 ודלא מתלא לא ממלל הוא עמהון לתלמידוהי דין בינוהי ולהון מפשק הוא כל מדם:

E ſenza ſimilitudini non parlaua loro: ma ſeparatamente à i ſuoi diſcepoli eſponeua ogni coſa.

35 ואמר להון בהו יומא ברמשא נעבר לן לעברא:

Et in quel giorno venuta che fu la ſera, diſſe loro, Paſſiamo à l'altra riua.

36 ושבקו לכנשא ודברוהי כד בספינתא הו וספינא אחרניתא אית הוי עמהון:

E licentiata la turba, il pigliano ne la nauicella coſi com'egli era: e de l'altre nauicelle ancora erano con eſſolui.

37 והות עלעלא רבתא דרוחא וגללא נפלין הוו בספינתא וקריבא הות דתתמלא:

E leuoſi vna gran tempeſta di vento, e l'onde ſi gettauano ne la naue in tal modo che ella gia ſe n'empieua.

38 הו דין ישוע על בסדיא דמיך הוא בחרתה דספינתא ואתו אקימוהי ואמרין לה רבן לא בטיל לך דאבדינן:

Et egli era ne la poppa à dormire ſopra vn capezzale: onde lo ſuegliano, e dicongli, Maeſtro, non ti curi tu che noi periamo.

39 וקם וכאא ברוחא ואמר לימא שלי וגיר אנת ושלית רוחא והוא ניחא רבא:

Et egli ſuegliatoſi, minacciò il vento, e diſſe al mare, Taci, e ſta cheto. Allora il vento ceſſo, e feceſi vna tranquillita grande.

40 ואמר להון למנא דחולתנין אנתון ולמנא לית בכון הימנותא:

Poi diſſe loro, Perche ſete voi coſi timidi? come non hauete voi fede?

41 ודחלו דחלתא רבתא ואמרין הוו חד לחד מנו כי הנא דרוחא וימא משתמעין לה:

Et eſſi temerono di gran timore, e diceuano l'vno à l'altro, Chi è coſtui, che il vento e il mare gli obediſcono?

ד

34 ובלי משלים לא דבר אליהם וכאשר עם תלמידיו לבדו אז פתר להם כלם:

Y ſin parabola no les hablaua: mas à ſus Diſcipulos en particular declaraua todo.

35 ויאמר להם ביום ההוא כאשר יהי־ערב נעבר על־העבר:

Y dixoles aquel dia quando fue tarde, Paſſemos de la otra parte.

36 ויעזבו את־העם ויקחו אותו כאשר היה באניה ואחרות האניות היו עמו:

Y embiando la companna, tomaronlo, como eſtaua enel nauio, y auia tambien con el otros nauichuelos.

37 ותהי־סערה וסופה גדולה והגלים נפלו על־האניה כן־אשר עתה תקריב להמלאת:

Y leuantoſe vna grande tempeſtad de viento, y echaua las ondas en el nauio, de tal manera que ya ſe henchia.

38 והוא היה באחרית שוכב על־המראשות ויקימו אותו ויאמרו לו מלמד לא תוגה לך כי־נאבד:

Y el eſtaua en la popa durmiendo ſobre vn cabeçal: y deſpertaronlo, y dizenle, Maeſtro, no miras que perecemos?

39 ויקץ ויגער את־הרוח ויאמר אל־הים דם חתם ותשתק הרוח ויהי־שתיקה גדולה:

Y leuantandoſe el rinnió al viento, y dixo à la mar, Calla, enmudece. y ceſſó el viento: y fue hecha grande bonança.

40 ויאמר להם מה יראתם ככה איככה לא יש־לכם אמונה:

Y à ellos dixo, Porque ſoys anſi temeroſos? como no teneys fe?

41 וייראו יראה גדולה ויאמרו איש אל־רעהו ומי זה הוא כי גם הרוח והים ישמעו בקולו:

Y temieron con gran temor, y dezian el vno al otro, Quien es eſte, que aun el viento y la mar le obedecen?

δ.

34. Χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· καὶ κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

Et ne parloit point à eux ſans ſimilitude: mais à part il declaroit le tout à ſes diſciples,

35. Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

Ce iour-là quand le ſoir fut venu, il leur dit, Paſſons de là l'eau.

36. Καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ.

Et apres auoir laiſſé les troupes, ils le prindrent auec eux ainſi qu'il eſtoit en la naſſelle. or y auoit-il auſſi d'autres petites naſſelles auec lui.

37 Καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι·

Lors vn grand tourbillon de vent ſe leua, tellement que les ondes ſe iettoyent en la naſſelle, de ſorte qu'elle s'empliſſoit deſia.

38. Καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα.

Or eſtoit-il en la pouppe, dormant ſur vn oreiller: adonc ils l'eſueillent, & lui diſent Maiſtre, ne te chaut-il que nous periſſons?

39. Καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

Mais lui eſtant eſueillé tanſa le vent, & dit à la mer, Tai-toi, tien-toi coye. Lors le vent ceſſa, & fut faite grande tranquillité.

40. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν.

Puis il leur dit, Pourquoi eſtes-vous ainſi craintifs? Comment n'auez-vous point de foy?

41. Καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Mais ils craignirent de grande crainte, & diſoyent l'vn à l'autre, Mais qui eſt ceſtui-ci, que le vent meſmes & la mer lui obeiſſent?

CAP. IIII.

34. Sine parabola autem non loquebatur eis, ſeorſum autem, diſcipulis ſuis diſſerebat omnia.

And without parables ſpake he nothing vnto them: ,but he expounded all things to his diſciples aparte.

35. Et ait illis in illa die, cùm ſerò eſſet factum, Tranſeamus contrà.

Nowe the ſame day when euen was come / he ſaid vnto them / Let vs paſſe ouer vnto the other ſide.

36. Et dimittentes turbam, aſſumunt eum ita ut erat in navi: & aliæ naves erant cum illo.

And they left the multitude / and tooke him as he was in the ſhip: and there were alſo with him other ſhips.

37. Et facta eſt procella magna venti, & fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis.

And there aroſe a great ſtorme of winde / and the waues daſhed into the ſhip / ſo that it was nowfull.

38. Et erat ipſe in puppi ſuper cervical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magiſter, non ad te pertinet quia perimus?

And hee was in the ſterne a ſleepe on a pillow: and they awoke him / & ſaid to him / Maſter / careſt thou not that we periſh?

39. Et exurgens cominatus eſt vento, & dixit mari, Tace, obmuteſce. Et ceſſavit ventus: & facta eſt tranquillitas magna.

And he roſe vp / and rebuked the winde / and ſaide vnto the ſea / Peace / and be ſtill. So the winde ceaſed / and it was a great calme.

40. Et ait illis, Quid timidi eſtis? nec dum habetis fidem?

Then he ſaid vnto them / Why are yee ſo fearefull? how is it that ye haue no fayth?

41. Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrum, Quis, putas, eſt iſte, quia & ventus & mare obediunt ei.

And they feared exceedingly / and ſayde one to another / Who is this / that both the winde and the ſea obey him?

Das IIII. Capitel.

34. Vnd ohne gleichniß redet er nichts zu jhnen. Aber inſonderheit leget ers ſeinen Jüngern alles auß.

Oc vden Ligniſer talede hand inted til dem. Men beſynderlige vdlagde hand ſine Diſcipler det altſammen.

35. Vnd an dem ſelbigen tage des abends ſprach er zu jhnen: Laſt vns hinüber faren.

Oc den ſamme dag at afften / ſagde hand til dem / Lader oſſ fare hen offuer.

36 Vnd ſie lieſſen das Volck gehen / vnd namen jn / wie er im Schiff war / vnd es waren mehr Schiff bey jhm.

Oc de lode Folcket gaa / oc toge hañem / ſom hand vaar i Skibet / oc der vaare flere Skib hoſſ hannem.

37. Vnd es erhub ſich ein groſſer Windwirbel / vnd warff die Wellen in das Schiff / alſo daß das Schiff vol ward.

Oc der begyntis en ſtor Huereluind / oc kaſte Bølgerne i Skibet / ſaa at Skibet bleff fult.

38. Vnd er war hinden auff dem Schiff / vnd ſchlieff auff einem küſſen. Vnd ſie weckten jhn auff / vnd ſprachen zu jm. Meiſter / frageſt du nichts darnach / daß wir verderben?

Oc hand vaar bag i Skibet / oc ſoff paa en Pude. Oc de vacte hannem op / / oc ſagde til hannem / Meſtre / ſtøder du inted der om / at wi forderffuis?

39. Vnd er ſtund auff / vnd bedrohete den wind / vnd ſprach zu dem Meer: Schweige / vnd verſtumme / vnd der Wind leget ſich / vnd ward ein groſſe ſtille.

Oc hand ſtod op / oc truede Værit / oc ſagde til Haffuit / Ti / oc ver ſtille. Oc Værit lagde ſig / oc det bleff meget ſtille.

40. Vnd er ſprach zu jhnen: Wie ſeidt jhr ſo forchtſam? Wie daß jhr keinen glauben habt?

Oc hand ſagde til dem / Hui ere i ſaa frøctactige? Hui haffue i ingen tro?

41. Vnd ſie forchten ſich ſehr / vnd ſprachen vntereinander: Wer iſt der: denn Wind vnd Meer ſind jhm gehorſam.

Oc de frøctede ſig ſaare / oc ſaade til huerandre / Huo er den? Thi at Værit oc Haffuit ere hannem lydige.

Kapitola IIII.

34. A bez podobenſtwj nemluwil gim: Včedlnijkům pak ſwým ſaukromij wykládal wſſeckno.

A oprocz przypowieści nie mowil do nich / wſzakże zwolennikom ſwoim oſobno wſzytko wykladal.

35. Y řekl gim w ten den / když včiněn byl wečer: Plawme ſe přes Moře.

Pothym dniá onego mowil do nich gdy bylo k wieczorū / Przeprawmy ſie do dalſzego brzegu.

36. A nechawſſe záſtupu / poyali gey tak yakž byl na Lodi / ale y giné Lodi byly s nim.

Tedy opuściwſzy zebránie ludzi / przyieli go thak iáko był w lodzi / á ine lodzi tez były z nim.

37. Tehdy ſtala ſe bauře weliká od wětru / až wlny hnal na Lodij / tak že ſe naplňowala Lodij.

Záthym powſtał wicher wielki / á náwálności obuály ſie o lodz ták iż iuż była pełna.

38. A on při koncy Lodi ſpal na poduſſce: Y zbudili gey a řekli gemu: Miſtře / nepečuge že hyneme?

A on był názadzie lodzi ſpiac ná we zgłowiu / tedy go obudzili mowiac mu / Miſtrzu / nie maſz thego ná pie czy iż giniemy?

39. A wſtaw pohrozyl wětru / a řekl Moři: Vmlkni a vpokog ſe. Y přeſtal wijtr / a ſtalo ſe vtiſſenij weliké.

A ták ſie ocućiwſzy / ſkukał wiátr / á rzekł morzu / Milcz á vśmierz ſie / y vciſzył ſie wiatr / á ſtháło ſie bárzo cicho.

40. Y řekl gim: Proč ſe tak bogijte? což geſſtě nemáte wijry?

Rzekł záthym do nich / Czemuż ſćie ták boiázliwemi? A iákoż wiáry nie macie?

41. Y bali ſe bázni welikau / a prawili geden k druhému: Y kdo geſt tento / že Wijtr a Moře poſlauchagij ho?

Vlekli ſie tedy wielkim ſtrachem / mowiac ieden ku drugiemu / A coż to zacz ieſt? że tez wiátry y morze ſą poſłuſzni iemu.

ה

1 וַאתַו לְעֶבְרָא דְיַמָּא
לַאתְרָא דְּגָדְרָיֵא׃

E coſi arriuorono à l'altra parte del mare ne la regione de Gadareni.

2 וְכַד נְפַק מֶן סְפִינְתָא
פְּגַע בֵּהּ מֶן בֵּית קְבוּרֵא
גַּבְרָא דְּאִית בֵּהּ רוּחָא
טַנְפְּתָא׃

E come fu vſcito de la naue, incontinente ſi gli fece incontro vn huomo vſcito de monumenti, che haueua vno ſpirito immondo.

3 וְעָמַר הֲוָא בֵּית קְבוּרֵא
וַבְשְׁשַׁלְתָא אֱנָשׁ לָא
מֶשְׁכַּח הֲוָא לְמֶאסְרֵהּ׃

Il quale haueua la ſua ſtanza ne i monumenti, ne pur con le catene lo poteua alcuno tener legato.

4 מֶטוּל דְּכַבִּר אֶמְתַּי
דַּבְסוּטְמֵא וַבְשְׁשַׁלְתָא
מֶתְאסַר הֲוָא שְׁשַׁלָתָא
מְתַבַּר הֲוָא וְסוּטְמֵא
מְפַסֵּק הֲוָא וְלָא אֱנָשׁ מ
מֶשְׁכַּח הֲוָא לְמֶכְבְּשֵׁהּ׃

Percioch'egli era ſtato molte volte legato con ceppi e con catene, & haueua rotte le catene, e ſpezzati i ceppi: ne perſona l'haueua mai potuto domare.

5 וּבְכֻל וְבַן בְּלֶלְיָא
וּבְאִימָמָא בְּבֵית קְבוּרֵא
וַבְטוּרֵא אִיתַוְהִי הֲוָא ו
וְקָעֵא הֲוָא וַמְצַלֶּף נַפְשֵׁהּ
בְּכִאפֵא׃

E ſtaua ſempre notte e giorno ne i monti e ne i monumenti, gridando, e percotendo ſe ſteſſo con le pietre.

6 כַּד חֲזָא דֵּין לְיֵשׁוּעַ מֶן
רוּחְקָא רְהֶט סְגֶד לֵהּ׃

Hor hauendo egli veduto Iesv da lontano, corſe, & inginochioſſi, dinanzi à lui.

7 וְקָעָא בְּקָלָא רָמָא ו
וֶאמַר מָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ
בְּרֵהּ דֶּאלָהָא מְרַמְיָא
מַוְמֵא אֶנָא לָךְ בַּאלָהָא
דְּלָא תְּשַׁנְקַנִי׃

E gridando ad alta voce, diſſe, Che ho io à far con teco, Iesv Figliuol di Dio altiſſimo? Io ti ſcongiuro per Dio, che tu non mi tormenti.

8 אָמַר הֲוָא לֵהּ גֵּיר פּ
פּוּק מֶן בַּר נָשָׁא רוּחָא
טַנְפְּתָא׃

(Percioch'egli li diceua, Eſci fuor di queſt'huomo, ſpirito immondo.)

ה

1 וַיָּבֹאוּ לְעֵבֶר הַיָּם אֶל־מְדִינַת
הַגְּדָרִיִּים׃

Y vinieron de la otra parte de la mar à la prouincia de los Gadarenos.

2 וְכַאֲשֶׁר יָצָא מֵאֳנִיָּה וּמִיַּד
קָרָה מִקְּבָרִים אָדָם בְּרוּחַ
טְמֵאָה׃

Y ſalido el del nauio, luego le ſalió àl encuentro vn hombre de los ſepulchros con vn eſpiritu immundo:

3 לַאֲשֶׁר הָיָה בֵיתוֹ בִּקְבָרִים
וְאִישׁ לֹא יוּכְלוּ לֶאֱסֹר אוֹתוֹ
בַּזִּקִּים׃

Que tenia manida en los ſepulchros, y ni aun con cadenas lo podia alguien atar.

4 עַל־כִּי פְּעָמִים רַבִּים בַּזִּקִּים
וּבַעֲבוֹתוֹת נֶאֱסַר וְנִסְחֲבוּ מִמֶּנּוּ
הָעֲבוֹתוֹת וְהַזִּקִּים נִשְׁבְּרוּ וְאִישׁ
לֹא יָכֹל לְדוֹמְמֶנּוּ׃

Porque muchas vezes auia ſido atado con grillos y cadenas: mas las cadenas auian ſido hechas pedaços de el, y los grillos deſmenuzados: y nadie lo podia domar.

5 וּבְכָל־יוֹם וָלַיְלָה בֶּהָרִים
וּבַקְּבָרִים הָיָה זוֹעֵק וּמְסַקֵּל עַצְמוֹ
בָּאֲבָנִים׃

Y ſiempre de dia y de noche andaua dando bozes en los montes y en los ſepulchros, y hiriendoſe á las piedras.

6 וְכִרְאוֹתוֹ אֶת־יֵשׁוּעַ מֵרָחוֹק
רָץ וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ׃

Y como vido à Ieſus de lexos, corrió, y adorolo:

7 וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר מָה
לִּי וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֱלֹהֵי הָעֶלְיוֹן
אַשְׁבִּעָה לְךָ בֵּאלֹהִים פֶּן
תְּשַׁמְּנִי׃

Y clamando à gran boz dixo, Que tienes comigo Ieſus hijo del Dios Altiſsimo? Conjurote por Dios que no me atormentes.

8 וַיֹּאמֶר לוֹ צְאִי הָרוּחַ טְמֵאָה
מִן־הָאָדָם׃

Porque le dezia, Sal de eſte hombre eſpiritu immundo.

ΚΕΦΑΛ ε΄.

Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν.

Et ils arriuerent delà la mer en la contree des Gadareniens.

2. Καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ.

Et quand il fut ſorti de la naſelle, incontinent vn homme qui auoit vn eſprit immonde ſortit des ſepulcres & le vint recontrer:

3. Ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνημείοις. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι.

Lequel auoit ſa demeurance ès ſepulcres, & nul ne le pouuoit tenir lié, non pas meſmes de chaines.

4. Διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι.

Pource que ſouuent quand il auoit eſté lié de ceps & de chaines, il auoit rompu les chaines & mis les ceps en pieces: & perſonne ne le pouuoit domter.

5. Καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ ἐν τοῖς μνήμασιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

Et il eſtoit continuellement de nuict & de iour ès montagnes & ès ſepulcres, criant & ſe frapant de pierres.

6. Ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

Quand donc tout de loin il vid Ieſus il accourut, & ſe proſterna deuant lui:

7. Καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοί, ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με βασανίσῃς.

Et criant à haute voix, dit, Qu'y a-il entre toi & moi, Ieſus Fils du Dieu Souuerain ie t'adiure de par Dieu, que tu ne me tormentes point,

8. Ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

Car Ieſus lui diſoit, Vuide hors de ceſt homme, eſprit immonde.

CAP. V.

ET venerunt trans fretū maris in regionem Geraſenorum.

And then came ouer to the other ſide of the ſea into the countrey of the Gadarens.

2. Et exeunti ei de navi, ſtatim occurrit de monumentis homo in ſpiritu immundo.

And when he was come out of the ſhip/ there mette him incontinently out of the graues / an man which had an vncleane ſpirite.

3. Qui domicilium habebat in monumentis, & neque catenis iam quiſquam poterat eum ligare.

Who had his abyding among the graues/ and no man coulde binde him / no not with chaines.

4. Quoniam ſæpe compedibus & catenis vinctus, dirupiſſet catenas, & compedes comminuiſſet, & nemo poterat eum domare.

Becauſe that when he was often bounde which fetters and chaines / hee plucked the chaines aſunder / and brake the fetters in pieces / neither could any man tame him.

5. Et ſemper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concîdens ſe lapidibus.

And alwayes both night and day he cried in the mountaines / and in the graues / and ſtrooke himſelfe with ſtones.

6. Videns autem Ieſum à longé, cucurrit & adoravit eum.

And when he ſaw Jeſus afarre of / he ran/ and worſhipped him.

7. Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi Ieſu fili Dei altiſſimi ? adiuro te per Deum ne me torqueas.

And cryed with a loude voyce/ and ſaide/ What haue I to doe with thee / Jeſus / the Sonne of the moſt high God ? I charge thee by God / that thou torment me not.

8. Dicebat enim illi, Exi ſpiritus immunde ab homine.

(For he ſayde vnto him / Come out of the man/ thou vncleane ſpirit.)

Das V. Capitel.

Vnd ſie kamen jenſeidt des Meers/ inn die gegend der Gadarener.

OC de kommeſ paa hin ſide Haffuit/ i de Gadareners egn.

2. Vnd als er auß dem Schiff tratt/ lieff jhm als bald entgegen auß den Gräbern/ ein beſeſſen Menſch/ mit einem vnſaubern geiſt.

Oc ſom hand traadde aff Skibet / da løb der ſtrax it beſæt Menniſke mod hannem aff Graffuerne / met en wren Aand.

3. Der ſeine wohnung in den Gräbern hatte/ vnd niemand kondte jhn binden/ auch nicht mit ketten.

Som haffde ſin bolig i Graffuerne / Oc der kunde ingen binde hannem / icke heller met Lencker.

4. Denn er war offt mit feſſeln vnd ketten gebunden geweſen/ vnd hatte die ketten abgeriſſen/ vnd die feſſel zurieben vnd niemand kondt jhn zemen.

Thi hand haffde offte verit bunden met Boyer oc Lencker / oc haffde affreffuit lenckerne / oc ſønderbrudet boyerne / oc ingen kunde ſpæge hannem.

5. Vnd er war allezeit / beide tag vnd nacht auff den bergen/ vnd in den Gräbern/ ſchrey vnd ſchlug ſich mit ſteinen.

Oc hand vaar altid / baade dag oc nat / paa Biergene oc i Graffuerne / robte oc ſlog ſig met ſten.

6. Da er aber Jeſum ſahe von ferns/ lieff er zu / vnd fiel für jm nider.

Oc der hand ſaa Jheſum longt borte / løb hand til / oc falt ned faar hannem.

7. Schrey laut / vnd ſprach: was hab ich mit dir zu thun / O Jeſu du Sohn Gottes des Allerhöchſten? Jch beſchwere dich bey Gott/ daß du mich nicht queleſt.

Robte høyt / oc ſagde / Huad haffuer ieg met dig at gøre / O Jheſu / du Allerhøyſtis Guds Søn ? Jeg beſchuer dig ved Gud / at du icke piner mig.

8. Er aber ſprach zu jhm: Fahre auß du vnſauber geiſt / von dem Menſchen.

Hand ſagde til hannem/ Far vd du wrene Aand/ aff det Menniſke.

Kapitola V.

TEhdy přeplawili ſe přes Moře do Kraginy Geraženſkých.

STámtąd przyſzli do dálſzego brzegu morſkiego / do ziemie Gádareńczykow.

2. A když on wyſſel z Lodi/ hned ſe s nim potkal Cžlowěk z hrobůw mage Ducha nečiſtého.

A wyſzedſzy z łodzi / nátychmiaſt mu zábieżał z grobow człowiek w ktorym był duch nieczyſty.

3. Kterýž přijbytek měl w hrobijch. A aniž geſt giž kdo mohl ho řetězy ſwázati:

Ktory miał mieſzkánie w grobiech / á nie mogł go nikt y łáncuchem związáć.

4. Nebo čaſto gſa pauty a řetězy okowán / lámal řetězy / a pauta roztrhal / a nižádný ho nemohl ſkrotiti.

Przeto iż on częſto był wiązan łáncuchámi z pętami / ále ſię ná nim łáncuchy rwáły / á pętá rárgáły / y nie mogł go żaden okrocić.

5. A wždycky we dne y w nocy w hrobijch a na horách byl křiče a tepa ſe kamenijm.

A záwżdy we dnie y w nocy wołał w gorách y w grobiech / á tłukł ſię ſam kámieniem.

6. A vhlédaw Gežijſſe zdaleka/ běžel a poklonil ſe gemu.

A vyzrawſzy Jezuſá z dáleká przybieżał / kłániáiąc ſię przed nim.

7. A křiče hlaſem welikým/ řekl: Co máš ſemnau Gežijſſy Synu Boha naywyžſſýho? zaklijnám tebe ſkrze Boha aby mne netrápil.

A wołáiąc głoſem wielkim / mowił / Coż mi do ciebie Jezuſie Synu Bogá Nawyżſzego ? poprzyſięgam cię przez Bogá ábyś mię nie męczył.

9. Nebo prawil gemu: Wygdiž duſſe nečiſtý od člowěka tohoto.

(Abowiem mu mowił / Wynidź duchu nieczyſty z człowieká tego).

ה

9 וְשַׁאְלֵהּ אַיְכַנָּא שְׁמָךְ
אֶמַר לֵהּ לְגְיוֹן שְׁמַן מֶטוּל
דְּסַגִּיאֵא חְנַן׃

E domandauagli, Come hai tu nome? Et egli riſpoſe, dicendoli, Io ho nome Legione: percioche noi ſiamo molti.

10 וּבָעֵא הֲוָא סַגִּי דְּלָא
יַשַׁדְרִיוּהִי לְבַר מֶן אַתְרָא׃

E lo pregaua molto che non gli mandaſſe fuer del paeſe.

11 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָן
לְוָת טוּרָא בַּקְרָא רַבְּתָא
דַּחֲזִירֵא דְּרָעְיָא׃

Hor egli era iui preſſo à i monti vn gran branco di porci che paſceua.

12 וּבָעְיִן הֲווּ מֶנֵּהּ הָנוּן
שֵׁאדֵא וָאָמְרִין שַׁדַּר לַן עַל
הָנוּן חֲזִירֵא דַּבְהוֹן נֵעוּל׃

E tutti quei demonij lo pregauano, dicendo, Mandaci tra quei porci, accioche noi entriamo in eſſi.

13 וַאפֵּס לְהוֹן וַנְפַקוּ ר
רוּחֵא הָלֵין טַנְפָתָא וְעַלוּ
בַּחֲזִירֵא וּרְהֶטַת הָי בַּקְרָא
לַשְׁקִיפָא וְנֶפְלַת בְּיַמָּא
וֶאתְחַנַּקוּ בְּמַיָּא׃

E IESV incontinente il permeſſe loro: e coſi vſciti quelli ſpiriti immondi, entrorono ne i porci: & il gregge furioſamente correndo ſi precipitò nel mare, & erano circa duo milia; & affogoronſi nel mare.

14 וְהָנוּן דְּרָעְיִן הֲווּ לְהוֹן
עֲרַקוּ וֶאמַרוּ בַּמְדִינְתָּא
וְאַף בְּקוּרְיָא וַנְפַקוּ ל
לְמֶחְזָא מֶדֶם דַּהֲוָא׃

E quei che paſceuano i porci, fuggirono. e portoronne le nuoue à la città, & à le ville. La onde vſcirono à vedere che coſa era auuenuta.

ה

9 וַיִּשְׁאַל לוֹ מַה שְּׁמֶךָ וַיַּעַן
לֵאמֹר לְגִיוֹן שְׁמִי כִּי רַבִּים
אֲנָחְנוּ׃

Y preguntóle, Como te llamas? Y reſpondió diziendo, Legion me llamo: porque ſomos muchos.

10 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ הַרְבֵּה פֶּן־יְשַׁלַּח
אוֹתָם מִחוּץ לַמְּדִינָה׃

Y rogauale mucho que no lo echaſſe fuera de aquella prouincia.

11 וַיְהִי־שָׁם אֶל־הָהָר עֵדֶר
חֲזִירִים גְּדוֹלָה בַּמִּרְעֶה׃

Y eſtaua alli cerca de los montes vna grande manada de puercos paciendo;

12 וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ כָּל־הַשֵּׁדִים
לֵאמֹר הַנַּח אוֹתָנוּ אֲשֶׁר בַּחֲזִירִים
הָאֵלֶּה נָבוֹא אֲנָחְנוּ׃

Y rogaronle todos aquellos demonios diziendo, Embianos en los puercos paraque entremos en ellos.

13 וַיַּנִּיחֵם פִּתְאוֹם יֵשׁוּעַ וַתֵּצֶאנָה
רוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת וַתָּבוֹאנָה
בַּחֲזִירִים וַיַּעֲבֹר הָעֵדֶר בְּעֶבְרָה
אֶל־הַיָּם וַיִּהְיוּ כְּמוֹ אַלְפַּיִם
וַיֵּחָנְקוּ בַּמַּיִם׃

Y permittióles luego Ieſus: y ſaliendo aquellos eſpiritus immundos, entraron en los puercos: y la manada cayó por vn deſpennadero en la mar, los quales eran como dos mil, y ahogaronſe en la mar.

14 וַיִּבְרְחוּ רוֹעֵי הַחֲזִירִים
וַיַּגִּידוּ אֶל־הָעִיר וְאֶל־הַשָּׂדוֹת
וַיֵּצְאוּ לִרְאוֹת מַה זֶּה הַנַּעֲשָׂה׃

Y losque apacentauan los puercos, huyeron, y dieron auiſo en la ciudad y en los campos. Y ſalieron para ver que era aquello que auia acontecido.

ε'.

9. Καὶ ἐπηρώτα αὐτόν, τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μου ὅτι πολλοί ἐσμεν.

Adonc il l' interroga, Comment as-tu nom? Et il reſpondit, diſant, I' ai nom Legion: car nous ſommes pluſieurs.

10. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

Et le prioit fort qu'il ne les enuoyaſt point hors de la contree.

11. Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

Or y auoit-il là vers les montagnes vn grand troupeau de pourceaux qui paiſſoit.

12. Καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν·

Et tous ces diables la le prioyent, diſans, Enuoye-nous és pourceaux, afin que nous entrions dedans iceux. Et Ieſus incontinent le leur permit.

13. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Adonc ces eſprits immondes eſtans ſortis, entrerent és pourceaux, & le troupeau ſe rua du haut en bas ẽ la mer, (or y en auoit-il enuiron deux mille) & furent eſtouffes en la mer.

14. Οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστι τὸ γεγονός.

Et ceux qui paiſſoyent les pourceaux, s' enfuirent, & en porterent les nouuelles en la ville, par les villages

CAP. V.

9. Et interrogabat eum, Quod tibi nomen eſt? Et dicit ei, Legio mihi nomen eſt; quia multi ſumus.

And he aſked him / What is thy name? and he anſwered / ſaying / My name is Legion: for we are many.

10. Et deprecabatur eum multum, ne ſe expelleret extra regionem.

And hee prayed him inſtantly / that hee woulde not ſende them awaye out of the countrey.

11. Erat autẽ ibi circa montem grex porcorum magnus, paſcens.

Now there was there in the mountaines a great heard of ſwine / feeding.

12. Et deprecabantur eum ſpiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, ut in eos introeamus.

And all the deuils beſought him / ſaying / Send vs into the ſwine / that we may enter into them.

13. Et conceſſit eis ſtatim Ieſus. Et exeuntes ſpiritus immundi, introierũt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus eſt in mare, ad duo millia, & ſuffocati ſunt in mari.

And incontinently Jeſus gaue thẽ leaue. Then the vncleane ſpirites went out / & entred into the ſwine / and the herde ranne headlong from the high bãke into the ſea / (& there were about two thouſande ſwine) and they were drowned in the ſea.

14. Qui autem paſcebant eos, fugerunt, & nuntiaverunt in civitatem & in agros. Et egreſſi ſunt videre quid eſſet factum.

And the ſwineherds fled / and tolde it in the citie / and in the countrey / and they came out to ſee what it was that was done.

Das V. Capitel.

9. Vnd er fraget jhn: Wie heiſſeſt du? Vnd er antworttet / vnd ſprach: Legion heiſſe ich / denn vnſer iſt vil.

Oc hand atſpurde hannem / Huad heder du? Oc hand ſuarede / oc ſagde / Skock heder ieg / Thi wi ere mange.

10. Vnd er bat jhn ſehr / daß er ſie nicht auß derſelben Gegend triebe.

Oc hand bad hannem ſaare / at hand ſkulde icke driffue hannem aff den ſamme Egn.

11. Vnd es war daſelbs an den Bergen eine groſſe herd Seu an der Waide.

Oc der vaar ſamme ſted hoſſ Biergene en ſtor Hiord Suin / ſom der ode.

12. Vnd die teuffel baten jhn alle / vnd ſprachen: Laß vns in die Seu fahren.

Oc Diefflene bade hannem alle / oc ſagde / Lad oſſ fare i de Suin.

13. Vnd als bald erlaubet jnen Jeſus. Da furen die vnſaubern geiſter auß / vnd fuhren inn die Seue / vnd die Herd ſtürtzet ſich mit einem ſturm ins Meer. Jhr aber war bey zwey tauſent / vnd erſoffen im Meer.

Oc Jheſus tilſtede dem ſtrax. Da fore de wrene Aander vd / oc fore i Suinene / Oc Hiorden ſtørte ſig haſtelige i Haffuit / Oc de vaare ved thu tuſinde / oc drucknede i Haffuit.

14. Vnd die Seuhirten flohen / vnd verkündigten das inn der Statt vnd auff dem Lande. Vnd ſie giengen hinauß / zu ſehen was da geſchehen war.

Oc Suinehyrderne flyde / Oc kundgiorde det i Staden oc vdi Landet. Oc de ginge vd / at ſee det ſom vaar ſkeet.

Kapitola V.

9. Y tázal ho: Které geſt tobě gméno? Y řekl gemu: Hauff gméno mé geſt / neb geſt nás mnoho.

Tedy go pytał / Jákoć ie zową: A on mu odpowiedźiał mowiąc / Zową mię huſem / ábowiem nas ieſt wiele.

10. Y proſyl ho welmi / aby newyháněl ho z té kraginy.

Y proſił go bárzo áby ich nie wygániał z oney ziemie.

11. Bylo pak tu při horách ſtádo weliké Wepřůw paſauce ſe.

Było też tám po gorách wielkie ſtádo wieprzow co ſie páſli.

12. Y proſyli ho ďáblowé řkauce: Puſť nás do Wepřuow / ať do nich wegdeme.

A wſzyſcy dyabli proſili go mowiąc / Puść nas w wieprze ábychmy w nie wſtąpili.

13. Y dopuſtil gim hned Gežijš. A wyſſedſſe duchowé nečiſtij / weſſli do Wepřů / a welikau prudkoſtij / běželo to ſtádo do Moře / a bylo gich ke dwěma tiſýcům / y ztonuli w Moři.

Y natychmiaſt im dopuśćił Jezus / á wyſzedſzy duchowie nieczyśći / wſtąpili w wieprze / y wpádło ono ſtádo s góry do morza / á było ich około dwu tyſiącu / y potonęli w Morzu.

14. Ti pak kteřijž ge páſli / vtekli a oznámili to w Městě y po polých. Y wyſſli lidé aby widěli co ſe bylo ſtalo:

Ci też co páśli wieprze vćiekáli / y oznaymili to w mieśćiech y po wśiach: Tedy oni wyſzli áby oglądáli to co ſie ſtáło.

ה

15 ואתו לות ישוע וחזאוהי להו דשאדוהי כד לביש ומנכף ויתב הו דאית הוא בה לגיון ודחלו׃

E vengono à IESV*, e veggono colui che era ſtato indemoniato che ſedeua, & era veſtito, & in buon ſentimento, il quale haueua hauuta la legione de demonij addoſſo, & hebber paura.*

16 ואשתעיו להון הנון דחזו דאיכנא הוא להו דשאדוהי ואף על הנון חזירא׃

E quelli che haueuano veduto, raccontoron loro come la coſa era auuenuta à colui ch'era ſtato indemoniato, e del fatto de porci.

17 ושריו בעין מנה ד דיאזל לה מן תחומהון׃

Allora comincierono à pregarlo, che ſi partiſſe da i lor confini.

18 וכד סלק לספינתא בעא הוא מנה הו ד דשאדוהי דעמה יהוא׃

Et eſſendo egli entrato ne la naue, colui ch'era ſtato indemoniato lo pregaua di ſtar con eſſo lui.

19 ולא שבקה אלא אמר לה זל לביתך לות אנשיך ואשתעא להון מדם דעבד לך מריא ודאתרחם עליך׃

Ma IESV *non gliel permeſſe, anzi gli diſſe, Vattene à caſa tua à li tuoi, e racconta loro quante gran coſe il Signor t'ha fatte, e come hauuta miſericordia di te.*

20 ואזל ושרי מכרז ב בעסרת־מדינתא מדם דעבד לה ישוע וכלהון ת תמיהין הוו׃

E coſi egli ſen'andò, e cominciò à predicare in Decapoli quanto gran coſe IESV *gli haueua fatte, e tutti ſi marauigliauano.*

ה

15 ויבואו אל ישוע ויראו את אשר היה בעל השדים כי ישב לבוש ונבון את אשר היה לו לגיון ויראו׃

Y vienen à Ieſus, y veen alque auia ſido atormentado del demonio, ſentado, y veſtido, y en ſeſo, elque auia tenido la legion, y vuieron temor.

16 ואשר ראו ספרו להם איכה נעשה לבעל השדים ולחזירים׃

Y contaronles losque lo auian viſto, como auia acontecido àlque auia tenido el demonio, y de los puercos.

17 ויחלו להתחנן לו לצאתו מגבולותם׃

Y comencaron à rogarle que ſe fueſe de los terminos deellos.

18 וכאשר עלה אל האניה ויתחנן לו בעל השדים להיות עמו׃

Y entrando el en el nauio, rogauale el que auia ſido fatigado del demonia, para eſtar con el.

19 וישוע לא הניחו כי אם אמר לו לך לביתך ואל מולדתך והגד להם כמה עשה לך יהוה וכי חננך׃

Mas Ieſus no le permittió, ſino dixole, Vete à tu caſa à los tuyos, y cuentales quan gtandes coſas el Sennor ha hecho contigo, y como ha auido miſericordia de ti.

20 וילך ויחל לקרא בעשרה ערים כמה עשה לו ישוע ויתמהו כלם׃

Y fueſe, y cómençó à predicar en Decapolis quan grandes coſas Ieſus auia hecho con el: y todos ſe marauillauan.

ε΄.

15. Καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν.

Lors ils ſortirent pour voir ce qui eſtoit aduenu, & vindrent à Ieſus & virent celui qui auoit eſté demoniaque, aſſis & veſtu, & de bon ſens: voire celui qui auoit eu la legion, & eurent peur.

16. Καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.

Et ceux qui auoyent veu cela, leur raconterent comme il eſtoit aduenu à ce demoniaque, & touchant les pourceaux.

17. Καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Adonc ils ſe prindrent à le prier qu'il ſepartiſt de leurs quartiers.

18. Καὶ ἐμβάντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.

Et quand il fut entré en la naſſelle, celui qui auoit eſté demõiaque le prioit qu'il fuſt auec lui.

19. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀνάγγειλον αὐτοῖς ὅσα σοι ὁ κύριος ἐποίησε, καὶ ἠλέησέ σε.

Mais Ieſus ne le lui permit point, ains lui dit Va-t'en ta maiſon vers les tiens, & leur raconte combien grandes choſes leSeigneur t'a faites & comment ila eu pitié de toi.

20. Καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

Ils'en alla donc, & commença a publier en Decapolis combien grandes choſes le Seigneur lui auoit faites: & tous s'en eſmerueilloyent.

CAP. V.

15. Et veniunt ad Ieſum, & vident illum qui à dæmonio vexabatur, ſedentem, veſtitum, & ſanæ mentis: & timuerunt.

And they came to Jeſus / and ſaw him that had bene poſſeſſed with the deuill / and had the legion / ſit both clothed / and in his right minde: and they were afrayd.

16. Et narraverunt illis, qui viderant, qualiter factum eſſet ei qui dœmonium habuerat: & de porcis.

And they that ſawe it / tolde them / what was done to him that was poſſeſſed with the deuill / and concerning the ſwine.

17. Et rogare cœperunt eum, ut diſcederet de finibus eorum.

Then they began to pray him / that hee would departed from their coaſtes.

18. Cumq; aſcenderet navim, cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, ut eſſet cum illo.

And when he was come into the ſhip / hee that had bene poſſeſſed with yͤ deuil / prayed him that he might be with him.

19. Et non admiſit eum: ſed ait illi, Vade in domum tuam, ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & miſertus ſit tui.

Howbeit / Jeſus would not ſuffer him / but ſaid vnto him / Goe thy waye home to thy friends / & ſhew them what great thinges the Lorde hath done vnto thee / and how he hath had compaſſion on thee.

20. Et abiit & cœpit prædicare in Decapoli quanta ſibi feciſſet Ieſus: & omnes mirabantur.

So he departed / and began to publiſh in Decapolis / what great things Jeſus had done vnto him: and all men did marueile.

Das V. Capitel.

15. Vnd kamen zu Jeſu / vnd ſahen den / ſo von den teufeln beſeſſen war / daß er ſaß vnd war bekleidet / vnd vernünfftig / vnd förchten ſich.

Oc komme til Jheſum / oc ſaae den / ſom vaar beſæt aff Diefflene / at hand ſad / oc haffde kleder paa / oc vaar ved ſine ſind / oc de fræctede ſig.

16. Vnd die es geſehen haten / ſagten jhnen / was dem beſeſſenen widerfaren war / vnd von den Seuen.

Oc de ſom det ſeet haffde / ſagde dem / huad den Beſætte vaar vederfaret / oc om Suinene.

17. Vnd ſie fiengen an / vnd baten jn / daß er auß jhrer Gegend zöge.

Oc de begynte / oc bade hannem / at hand vilde drage aff deris Egn.

18. Vnd da er in das Schiff tratt / bat jhn der beſeſſene / daß er möchte bey jhm ſein.

Oc der hand traadde i Skibet / da bad den beſætte hannem / at hand maatte bliffue hoſſ hannem.

19. Aber Jeſus ließ es jhm nicht zu / ſondern ſprach zu jhm: Gehe hin in dein hauß / vnd zu den deinen / vnd verkündige jhnen / wie groſſe wolthat dir der HERR gethan / vnd ſich deiner erbarmet hat.

Oc Jeſus tilſtedde hannem icke / Men hand ſagde til hannem / Gack hen i dit huſſ / oc til dine / oc forkynde dem / huor ſtore velgerninger HERREN haffuer giort dig / oc forbarmet ſig offuer dig

20. Vnd er gieng hin / vnd fieng an auß zuruffen inn den zehen Städten / wie groſſe wolthat jhm Jeſus gethan hatte / vnd jederman verwundert ſich.

Oc hand gick bort / oc begynte at vdrobe i de thi Stæder / huor ſtore Velgerninger Jheſus haffde giort hannem / Oc huer Mand forundrede ſig.

Kapitola V.

15. A když přiſſli k Gežiſſowi / vzřeli toho kterýž byl trápen od ďábelſtwij / an ſedij odijn gſa / a zdrawé myſli / y báli ſe.

A pryſzedſzy do Jezuſá / pátrzyli ná onego kthory był opetány / iż ſiedział obleczony / bedac przy dobrym rozumie / á w ktorym byłon huf.

16. A kteřijž to widěli / wiprawowali kterak ſe ſtalo tomu kterýž měl ďábelſtwij / y o Wepřijch.

Ci tedy ktorzy to widzieli / opowiedzieli im iáko ſie to przydało onemu opetánemu / y o wieprzach.

17. Tehdy počali ho proſyti / aby odſſel z kragin gegich.

Ktorzy go wnet proſić poczeli áby wyſzedł z gránic ich.

18. A když wſtaupil na Lodij / počal ho proſyti ten kterýž ztrápen byl od ďábelſtwj / aby byl s ním.

A gdy wſzedł w łodź / proſił go on co był opetánym áby zoſtał przy nim.

19. Gežjš pak nedopuſtil / ale řekl gemu: Gdi do domu twého k twým / a zwěſtug gim kterak geſt weliké wěcy včinil tobě PAN / a ſlitowal ſe nad tebau.

Ale mu Jezus nie dopuścił / owſzem mu rzekł / Idź do domu twoiego do ſwych / á oznaymi im iáko wielkie rzeczy z tobą Pan vczynił / á iáko ſie nád tobą zlitował.

20. Y odſſel / a počal ohlaſſowati w kragině Deſýti Měſt / kterak weliké wěcy včinil gemu Gežijš / y diwili ſe wſſyckni.

Tedy odſzedł / y począł opowiedáć w Dekápolim iáko wielkie rzeczy z nim vczynił Jezus / á było to v wſzytkich w podziw.

ה

21 וְכַד עְבַר יֵשׁוּעַ ב
בַּסְפִינְתָּא לְהַו עֶבְרָא תּוּב
אֶתְכַּנַּשׁוּ עְלַוְהִי כֶּנְשָׁא
סַגִּיָּאא כַּד אִיתַוְהִי עַל יַד
יַמָּא׃

E poi che IESV fu di nuouo trapaſſato à l'altra riua ne la naue, ſi raunò vn gran popolo verſo lui, & era preſſo al mare.

22 וַאֲתָא חַד דַּשְׁמֵהּ י
יוּאָרַשׁ מֶן רַבַּי כְּנוּשְׁתָּא וְכַד
חֲזָיֵהּ נְפַל לְוָת רַגְלַוְהִי׃

Allora ecco venire vno de principali de la ſinaggoga, che haueua nome Iairo: & ei come l'hebbe veduto, ſi gli gittò à i piedi.

23 וּבָעֵא הֲוָא מֶנֵּהּ סַגִּי
וְאָמַר לֵהּ בְּרַתִּי בִּישָׁאִית
עֲבִידָא תָּא סִים אִידָךְ
עֲלֶיהָ וְתֶתְחַלְּמִי וְתִחֵא׃

E pregaualo molto, dicendo, La mia figliuoletta ſta in eſtremo, io ti prego che tu venghi, e ponghi le mani ſopra eſſa, accioch'ella ſi riſani, e coſi viuerà.

24 וְאֶזַל עַמֵּהּ יֵשׁוּעַ וְדָבֵק
הֲוָא לֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיָּא
וְחָבְצִין הֲווֹ לֵהּ׃

Et egli ſen'andò con lui, & vn gran popolo lo ſeguitaua, in modo che lo ſtringeuano.

25 אַנְתְּתָא דֵּין חֲדָא ד
דְּאִיתֵיהּ הֲוָת בְּמַרְדִּיתָא
דַּדְמָא שְׁנִין תַּרְתַּעֶסְרֵא׃

Hor vna certa donna che era ſtata con fluſſo di ſangue ben dodici anni.

26 אֵידָא דְּסַגִּי סֶבְלַת מֶן
אָסַוָתָא סַגִּיָּאא וְאַפְּקַת
כֹּל מֶדֶם דְּאִית לָהּ וּמֶדֶם
לָא אֶתְעַדְּרַת אֶלָּא אַף
יַתִּירָאִית אֶתְאַלְצַת׃

Et haueua patito aſſai da molti medici, & haueua ſpeſo tutto il ſuo, ſenza riceuerne giouamento alcuno, ma piu toſto era andata peggiorando.

27 כַּד שֶׁמְעַת עַל יֵשׁוּעַ
אֶתַת בְּחֶבְצָא דְּכֶנְשָׁא
מֶן בֶּסְתְּרֵהּ וְקֶרְבַת ל
לְלְבוּשֵׁהּ׃

Hauendo vdito parlar di IESV venetra la turba di dietro, e toccò il ſuo veſtimento.

28 אָמְרָא הֲוָת גֵּיר דְּאֶפֶן
לִלְבוּשֵׁהּ קֶרְבָא אֶנָא חָיָא
אֶנָא׃

Percioch'ella diceua, Se io toccarò pur le ſue veſtimenta, io ſarò ſanata.

ה

21 וְכַאֲשֶׁר עָבַר יֵשׁוּעַ בָּאֳנִיָּה
עוֹד אֶל־הָעֵבֶר וַיִּקָּהֵל עַם רָב
אֵלָיו וַיְהִי אֶל־שְׂפַת הַיָּם׃

Y paſſando otra vez Ieſus en nauio de la otra parte, juntoſe à el gran companna: y eſtaua junto à la mar.

22 וְהִנֵּה בָּא אֶחָד רַב הַמַּקְהֵלָה
וּשְׁמוֹ יָאִיר וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֹתוֹ
נָפַל אֶל־רַגְלָיו׃

Y vino vno de los principes de la Synoga llamado Iairo: y como lo vido, proſtroſe à ſus pies:

23 וַיִּתְחַנֵּן לוֹ הַרְבֵּה לֵאמֹר כִּי
בִתִּי תִגְוַע אַךְ בּוֹא וְשִׂים
עָלֶיהָ אֶת־יָדֶיךָ לְמַעַן תִּוָּשֵׁעַ
וְתִחְיֶה׃

Y rogauale mucho, diziendo, Mi hija eſtá à la muerte. Ven y pondrás las manos ſobre ella, paraque ſe la ſalua, y biuirá.

24 וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ וּבָא אַחֲרָיו עַם
רָב וַיָּצִיקוּ אֹתוֹ׃

Y fue con el, y ſeguiale gran companna, y apretauanlo.

25 וְאִשָּׁה אַחַת הָיְתָה דָוָה
בְּנִדָּתָהּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃

Y vna muger que eſtauá con fluxo de ſangre doze annos auia.

26 וְרַבּוֹת סָבְלָה מִן רֹפְאִים
רַבִּים וַתְּבַלַּע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהּ
וְלֹא נִרְפָּאָה כִּי אִם עַל־יֶתֶר
נְרוֹעָה׃

Y auia ſuffrido mucho de muchos medicos, y auia gaſtado todo loque tenia, y nada auia aprouechado, antes le yua peor:

27 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה עַל־יֵשׁוּעַ בָּאָה
בְּדֶרֶךְ מֵאָחוֹר וַיִּגַּע אֶת־בִּגְדוֹ׃

Como oyó dezir de Ieſus, vino en la companna por las eſpaldas, y tocó ſu veſtido:

28 כִּי אָמְרָה כִּי אִם אֶגַּע
אֶת־בְּגָדָיו וְאִוָּשֵׁעַ׃

Porque dezia, Si yo tocâre tan ſolamente ſu veſtido ſeré ſalua.

ε'.

21. Καὶ διαπεράσαντος τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

Et quand Ieſus fut derechef paſſé à l' autre riue en vne naſſelle, grandes troupes s' aſſemblerent vers lui, & il eſtoit pres de la mer.

22. Καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων ὀνόματι ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Adonc voici, vn des principaux de la ſynagogue nommé Iaïrus, vint: & l' ayant veu, ſe ietta à ſes pieds.

23. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ καὶ ζήσεται.

Et le prioit fort, en diſant, Ma petite fille eſt à l' extremité: ie te prie, que tu vienes & que tu lui impoſes les mains, afin qu' elle ſoit guerie, & qu' elle viue.

24. Καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

Ieſus donc s' en alla auec lui: & grandes troupes le ſuiuoyent, tellement, qu' ils l' empreſſoyent.

25. Καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα.

Or y auoit-il vne certaine femme malade d' vne perte de ſang depuis douze ans:

26. Καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα.

Laquelle auoit beaucoup ſouffert entre les mains de pluſieurs medecins, & auoit deſpendu tout le ſien, & n' auoit rien profité ains pluſtoſt eſtoit allee en empirant.

27. Ἀκούσασα περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

Icelle ayant ouï parler de Ieſus, vint en la foule par derriere, & toucha l' habillement d' icelui.

28. Ἔλεγε γάρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.

Car diſoit-elle, Si tant ſeulement ie touche ſes habillemens ie ſerai guerie.

CAP. V.

21. Et cum tranſcendiſſet Ieſus in navi rurſum trãs fretum, convenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

And when Jeſus was come ouer againe by ſhippe vnto the other ſide / a great multitude gathered tho him / and he was nere vnto the ſea.

22 Et venit quidam de archiſynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius.

And beholde / there came one of the rulers of the Synagogue / whoſe name was Jairus: and when hee ſawe him / hee fell downe at his feete.

23. Et deprecabatur eum multum, dicens, Quoniam filia mea in extremis eſt, Veni, impone manus ſuper eã, ut ſalva ſit & vivat.

And beſought him inſtantly / ſaying / My litle daughter lyeth at poynt of death: I pray thee that thou wouldeſt come and lay thine handes on her / that ſhe may be healed / and liue.

24 Et abiit cum illo, & ſequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Then he went with him / and a great multitude followed him / and thronged him.

25. Et mulier quæ erat in profluvio ſanguinis annis duodecim.

(And there was a certaine woman / which was diſeaſed with an iſſue of blood twelue yeeres.

26. Et fuerat multa perpeſſa à compluribus medicis, & erogaverat omnia ſua, nec quicquam profecerat, ſed magis deterius habebat.

And had ſuffred many thinges of many phyſicions / and had ſpent all that ſhe had / and it auayled her nothing / but ſhee became much worſe.

27. Cum audiſſet de Ieſu, venit in turba retro, & tetigit veſtimentum eius.

When ſhe had heard of Jeſus / ſhee came in the preaſe behinde / and touched his garment.

28. Dicebat enim, Quia ſi vel veſtimentum eius tetigero, ſalva ero.

For ſhe ſayd / If I may but touch his clothes / I ſhalbe whole.

Das V. Capitel.

21. Vnd da Jeſus wider herůber fuhr im Schiff / verſammlet ſich vil Volcks zu jhm / vnnd war an dem Meer.

Oc der Jheſus foer hid offuer igen i Skibet / da forſamledis der meget Folck til hannem / oc hand vaar hoſſ Haffuit.

22. Vnd ſihe / da kam der Oberſten einer von der Schule / mit namen Jairus / vnd da er jhn ſahe / fiel er jhm zu fuſſen.

Oc ſee / Da kom en aff de Offuerſte aff Scholen / ſom hed Jairus / Oc der hand ſaa hannem / falt hand ned faar hans føder /

23. Vnd bath jhn ſehr / vnd ſprach: Meine Tochter iſt in den letzten zůgen / du wolteſt kommen / vnd deine hand auff ſie legen / daß ſie geſund werde / vnd lebe.

Oc bad hannem ſaare / oc ſagde / Min Daatter er paa ſit aller yderſte / Vilde du komme / oc legge din haand paa hende / at hun kunde bliffue helbrede / oc leffue.

24. Vnd er gieng hin mit jm. Vnd es folget jhm vil Volcks nach / vnd ſie drungen jhn.

Oc hand gick bort met hannem. Oc der fulde meget Folck effter hannem / oc de trengde hannem.

25. Vnd da war ein Weib / das hatte den blutgang zwölff jar gehabt.

Oc der vaar en Quinde / ſom haffde hafft Blodſot i tolff aar.

26. Vnd vil erlidten von vilen Ertzten / vnd hatte alle jhr Gut drob verzehret / vnd halff ſie nichts / Sondern vil mehr ward es erger mit jhr.

Oc ledet meget aff mange Læge. Oc hun haffde forteret ale ſit Godz der paa / Oc det halp hende inted / men det bleff meget verre met hende.

27. Da die von Jeſu hörete / kam ſie im Volck von hinden zu / vnd růhrete ſein kleid an.

Der hun hørde om Jheſu / da kom hun blant Folcket bag til / oc rørde ved hans Kleder.

28. Denn ſie ſprach: Wenn ich nur ſein kleid möcht anrůhren / ſo wůrde ich geſund.

Thi hun ſagde / Maatte ieg ekon røre ved hans Klæder / Da bleffue ieg helbrede.

Kapitola V.

21. A když wſtaupil Gežijš na Lodi / opět ſe přeplawil: Y ſſel ſe k němu záſtup mnohý / a on byl v Moře.

A gdy ſie záſie Jezus przepráwił w lodzi ku dalſzemu brzegu / zebráłá ſie do niego wielkość ludzi / á on był nad morzem.

22. Y přiſſel geden z Knijžat Sſkoli Židowſké Jayrus gměnem / a vzřew gey padl k nohám geho.

A otho przyſzło Kſiaże bożnice imieniem Jair / á vyzrawſzy go / padł v nog iego.

23. A welmi ho proſyl / řka: Dcera má na ſkončenij geſt / poď a wlož na ni ruku twau / á zdráwa bude a žiwa.

Y proſył go wielce mowiac / Iździe weczká moiá iuż przywiedziona kuſkonaniu / proſzę abyś przyſzedł á wlożył ná nie rece / żeby byłá záchowaná y żywá zoſtáłá.

24. Y ſſel s nim. A záſtup mnohý ſſel za nim / y tiſkli gey

Tedy ſzedł z nim / á przy nim wielkość ludzi / ták iż go vciſneli.

25. A žena kteráž byla w ſwé nemocy dwanácte let.

A niewiaſtá niekthora co cierpiáłá plynienie krwie od dwunaście lat.

26. A mnoho byla trpěla od mnohých Lékařůw / a byla wynaložila weſſkeren ſtatek ſwůg / anižgij co bylo proſpělo / alé wždy ſe geſt hůře měla.

Y wiele vcierpiáłá od wielá lekárzow / á wſzytko ſwe ná to nałożyłá / á wżdy iey to nic nie pomogło / owſzem ſie iey tym wiecey pogarſzało.

27. Když pak vſlyſſela o Gežijſſowi / přiſſla w záſtupu zzadu / y dotekla ſe raucha geho.

Tá gdy vſlyſzáłá o Jezuśie / przyſzłá z tylu miedzy zebrániem ludzi / y tknełá ſie ſzáty iego.

28. Neb prawila: Že dotknuli ſe toliko raucha geho / zdráwa budu.

Bo ták ſobie mowiłá / Jeſliż ſie tylko tkne ſzat iego / bede záchowaná.

ה

29 ומחדא יבשת מעינא דדמה וארגשת בפגרה דאתאסית מן מחותה:

E ſubbito il fluſſo del ſuo ſangue ſi ſeccò, e ſentì nel ſuo corpo ch'ella era riſanata da quel flagello.

30 ישוע דין מחדא ידע בנפשה דחילא נפק מנה ואתפני לות כנשא ואמר מנו קרב למאני:

E IESV incontinente conoſcendo in ſe ſteſſo che da lui era Vſcita Virtù, riuoltatoſi nela turba, diſſe, Chi ha toccati i miei Veſtimenti?

31 אמרין לה תלמידוהי חזא אנת לכנשא דחבצין לך ואמר אנת מנו קרב לי:

Allora i ſuoi diſcepoli gli diſſero, Tu Vedi che la turba ti ſtringe, e dici, Chi m'ha toccato?

32 וחאר הוא דיחזיה מנו הדא עבד:

Et egli guardaua pur intorno per Veder colei che cio haueua fatto?

33 הי דין אנתתא כד ד
דחילא ורתיתא דידעת מא דהוא לה אתת נפלת קדמוהי ואמרת לה כלה שררא:

E la donna temendo e tremando, ſapendo cio che era ſtato fatto in lei, Venne e gittoſigli dinanzi, e diſſeli tutta la Verità.

34 הו דין אמר לה ברתי הימנותכי אחיתכי זלי בשלמא והויתי חלימא מן מחותכי:

Et egli le diſſe, Figliuola, la tua fede t'ha ſaluata, Vattene in pace, e ſii ſana dal tuo flagello.

35 ועד הו ממלל אתו מן דבית רב כנושתא ואמרין דברתך מיתת למנא מכיל מעמל אנת למלפנא:

Mentre ch'egli ancor parlaua Vengono alcuni da caſa di quel principal de la ſinagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, perche dai tu piu moleſtia al Maeſtro?

36 ישוע דין שמע ל
למלתא דאמרו ואמר להו רב כנושתא לא תדחל בלחוד הימן:

Ma IESV, toſto ch'egli hebbe Vdito quello che ſi diceua, diſſe al principal de la ſinagoga, Non temere, credi ſolamente.

ה

29 ופתאום יבש בור דמה ותדע בבשרה כי נרפאה מן הדוה:

Y luego la fuente de ſu ſangre ſe ſecó: y ſintió en el cuerpo que era ſana de aquel açote.

30 ומיד ידע ישוע בנפשו כי יצא ממנו כח ויפן בעם ויאמר מי הגיע את־בגדי:

Y Ieſus luego conociendo enſimiſmo la virtud que auia ſalido deel, boluiendoſe à la companna dixo, Quien ha tocado à mis veſtidos?

31 ויאמרו לו תלמידיו תראה כי העם הציק אותך ותאמר מי הגיעני:

Y dixeronle ſus Diſcipulos, Vees que la companna te opprime, y dizes, Quien me ha tocado?

32 וירא סביב סביב לראות את אשר עשתה זאת:

Y el miraua arredor por ver à la que auia hecho eſto.

33 והאשה יראה וחרדה כי יודעת היא אשר נעשה ממנה באה ותפל לפניו ותאמר לו כל־האמת:

Entonces le muger temiendo y remblando, ſabiendo loque en ſi auia ſido hecho, vino, y proſtroſe delante deel, y dixole toda la verdad.

34 ויאמר לה בתי אמונתך הושיעתך לכי בשלום והיי שלוה מדותך:

Y el le dixo, Hija, tu fe te ha hecho ſalua: ve en paz, y ſe ſana de tu açote.

35 עודנו מדבר באו מבית רב העדה לאמר כי בתך מתה מה עוד תעמיל את־המלמד:

Hablando aun el, vinieron del principe de la Synoga diziendo, Tu hija es muerta, paraque fatigas mas àl Maeſtro?

38 וישוע פתאום שומע את־דבר נאמר ויאמר לרב העדה אל־תירא לבד האמין:

Mas Ieſus luego en oyendo eſta razon que ſe dezia, dixo àl principe de la Synoga, No temas; cree ſolamente.

έ.

29. Καὶ εὐθέως ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

Et incontinent le flux de ſon ſang s'eſtancha, & elle ſentit en ſon corps qu'elle eſtoit guerie de ſon fleau.

30. Καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων.

Et ſoudain Ieſus recognoiſſant en ſoimeſme la vertu qui eſtoit iſſue de ſoi, ſe retourna en la foule, diſant, Qui a touché mes habillemens?

31. Καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο.

Et ſes diſciples lui dirent, Tu vois que la foule t'empreſſe, & tu dis, Qui m'a touché?

32. Καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.

Mais il regardoit tout à l'entour, pour voir celle qui auoit fait cela.

33. Ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

Adonc la femme craignant & tremblant, ſachant ce qui auoit eſté fait en ſa perſonne, vint & ſe ietta deuant lui, & lui dit toute la verité.

34. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

Et il lui dit, Ma fille, ta foy t'a ſauuee: va t'en en paix, & ſois guerie de ton fleau.

35. Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον.

Comme il parloit encores, quelques vns arriuerent de chez le principal de la ſynagogue, diſans, Ta fille eſt morte, pourquoi trauailles-tu plus le maiſtre?

36. Ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

Et incontinent que Ieſus eut ouï ce qu'on diſoit, il dit au principal de la ſynagogue, Ne crain point: croy ſeulement.

CAP. V.

29. Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis eius: & ſenſit corpore quia ſanata eſſet à plaga.

And ſtraight way the courſe of her blood was dried vp/ and ſhe felt in her bodie/ that ſhe was healed of that plague.

30. Et ſtatim Ieſus in ſemetipſo cognoſcens virtutem quæ exierat de illo, converſus ad turbam, aiebat, Quis tetigit veſtimenta mea?

And immediately when Jeſus did know in him ſelf, the vertue that went out of him/ he turned him rounde about in the preaſe/ and ſayde/ Who hath touched my clothes?

31. Et dicebant ei diſcipuli ſui, Vides turbam comprimentem te, & dicis, Quis me tetigit?

And his diſciples ſayde vnto him/ Thou ſeeſt the multitude throng thee/ and ſayeſt thou/ Who did touch me?

32. Et circumſpiciebat videre eam quæ hoc fecerat.

And he looked round about/ to ſee her that had done that.

33. Mulier verò timens & tremens, ſciens quod factũ eſſet in ſe: venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

And the woman feared and trembled: for ſhe knew what was done in her/ and ſhe came and fell downe before him/ and tolde him the whole trueth.

34. Ille autem dixit ei, Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace, & eſto ſana à plaga tua.

And he ſayde to her/ Daughter/ thy fayth hath made thee whole: go in peace/ and be whole of thy plague.)

35. Adhuc eo loquente veniunt ad archiſynagogum, dicentes, Quia filia tua mortua eſt: quid ultrà vexas magiſtrum?

While he yet ſpake/ there came from the ſame ruler of the Synagogues houſe certaine which ſayde/ Thy daughter is dead: why diſeaſeſt thou the Maſter any further?

36. Ieſus autem audito verbo quod dicebatur, ait archiſynagogo, Noli timere: tantummodo crede.

Aſſoone as Jeſus heard that word ſpoken/ he ſayde vnto the ruler of the Synagogue/ Be not afraide: onely beleeue.

Das V. Capitel.

29. Vnd als bald vertrucknet der brunn jres bluts/ vnd ſie fůlets am leibe/ daß ſie von jhrer plage war geſund worden.

Oc ſtrax tiurdis hendis blodis kilde/ Oc hun fornam det paa Legemet/ at hun vaar bleffuen helbrede aff ſin Plage.

30. Vnd Jeſus fůlet als bald an jhm ſelbs die krafft/ die von jhm außgangen war/ vnd wandte ſich vm̃ zum Volck/ vnd ſprach: Wer hat meine kleider angerůhret?

Oc Jheſus fornam ſtrax ved ſig ſelff/ den Krafft/ ſom vaar vdgongen fra hannem/ Oc hand vende ſig om til Folcket/ oc ſagde/ Huo haffuer rørt ved mine Kleder?

31. Vnd die Jůnger ſprachen zu jm: Du ſiheſt/ daß dich das Volck dringet/ vnd ſprichſt/ wer hat mich angerůhret?

Oc Diſcipline ſadge til hannem/ Du ſeer/ at Folcket trenger dig/ oc du ſiger/ Huo rørde ved mig?

32. Vnd er ſahe ſich vmb nach der/ die das gethan hatte.

Oc hand ſaa ſig om/ effter den ſom det haffde giort.

33. Das Weib aber förchte ſich/ vnd zittert (denn ſie wuſte/ was an jr geſchehen war) kam/ vnd fiel fůr jm nider/ vnd ſaget jhm die gantze warheit.

Men Quinden frøctede ſig/ oc beffuede (thi hun viſte huad hende vaar ſkeet) kom oc falt ned faar hannem/ oc ſagde hannem al ſandhed.

34. Er ſprach aber zu jhr: Mein Tochter dein glaub hat dich geſund gemacht/ gehe hin mit friden/ vnd ſey geſund von deiner plage.

Men hand ſagde til hende/ Min Daatter/ Din tro haffuer giort dig helbrede/ Gack bort met fred/ oc ver helbrede aff din Plage.

35. Da er noch alſo redet/ kamen etliche vom geſinde des Oberſten der Schule/ vnd ſprachen: Deine Tochter iſt geſtorben/ was můheſt du weiter den Meiſter?

Der hand end ſaa talede/ da komme der nogle aff Scholens Offuerſtis tienere/ oc ſagde/ Din Daatter er død/ Hui vmager du Meſteren lenger?

36. Jeſus aber höret bald die rede/ die da geſagt ward/ vnd ſprach zu dem Oberſten der ſchule: Förcht dich nicht/ glaube nur.

Oc Jheſus hørde ſtrax den Tale/ ſom bleff ſagd/ oc hand ſagde til den Offuerſte for Scholen/ Frøcte dig icke/ Tro ekon.

Kapitola V.

29. A hned vzdrawena geſt od ſwě nemocy/ a pocýtila na těle žeby vzdrawena byla od nemocy.

A nátychmiaſt wyſchło zrzodło krwie iey/ á poczułá ná ciele iż ieſt vzdrowioná od tego trápienia.

30. A hned poznaw Gežijſs ſám w ſobě moc kteraž byla wyſſla z něho/ obrátiw ſe k záſtupu řekl: Kdo ſe dotekl raucha měho?

A poznawßy wneth Jezus moc ktorá od niego wyßla/ obróciwßy ſie miedzy zebrániem ludzi/ rzekł/ A ktoż ſie tykał ßat moich?

31. Y řekli gemu Včedlnijcy geho: Widijſs ano tebe záſtup tiſkne/ a prawijſs: Kdo ſe geſt mne dotekl?

Thedy mu rzekli zwolennicy iego/ Widziß iż cie wielkość ludzi ciśnie/ á mowiß/ Ktoż mie dotknał.

32. Y hleděl wůkol/ aby gi vzřel která geſt to včinila:

A obeyzrał ſie áby obaczył one ktora to vczyniłá.

33. Žena pak bogecy a třeſaucy ſe/ y widaucy co ſe ſtalo při nij/ přiſtaupila a padla před nim/ y powěděla gemu wſſecku prawdu.

A boiac ſie y drżac niewiáſthá/ wiedzac co ſie iey przydáło/ przyßłá y vpádłá przed nim/ á powiedziáłá mu wßytke prawde.

34. A Gežijſs řekl gij: Dcero/ wijra twá tebě zdrawau včinila/ gdiž w pokogi/ a buď zdráwa od Nemocy twě.

Zátym on rzekł do niey/ Corko/ wiárá twoiá wybawiłá cie/ idźże w pokoiu/ á badź zdrowá od trapienia twego.

35. A když on geſſtě mluwil/ přiſſli k Knijžeti Sſkoly Židowſkě/ řkauce: Dcera twá giž vmřela/ proč wijce trápijſs Miſtra?

A gdy tego ieſzcze domawiał/ przyßli niekthorzy od Kſiażęcia bożnice mowiąc/ Dziewka thwa vmárłá/ y czemuż wiecey zábáß miſtrzá.

36. Y vſlyſſaw Gežijſs ſlŏwo kterěž mluwili/ řekl k Knijžeti Sſkoly Židowſkě: Neboj ſe/ toliko wěř.

A Jezus wnet vſłyßawßy onv ſłowá ktore powiedano/ rzekł Kſiażęciu bożnice/ Nie lękay ſie iedno tylko wierz.

ה

37 וְלָא שְׁבַק לְאֱנָשׁ דְּיֵאזַל עַמֵּהּ אֶלָּא לְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא וַלְיַעֲקוֹב וַלְיוּחַנָּן אַחוּהִי דְּיַעֲקוֹב׃

E non permeſſe che alcuno il ſeguitaſſe, eſcetto Pietro, e Iacopo, e Giouanni fratello di Iacopo.

39 וַאתוֹ לְבַיְתָא דְּהוּ רַב כְּנוּשְׁתָּא וַחֲזָא דְּרָהִיבִין וּבָכִין וּמְיַלְלִין׃

E coſi ſene venne à la caſa del principal de la ſinagoga, e vede il tumulto, e quei che piangeuano, e faceuano gran lamento.

39 וְעַל וֶאמַר לְהוֹן מָנָא רָהִיבִין אַנְתּוּן וּבָכִין טְלִיתָא לָא מִיתַת אֶלָּא דַּמְכָא הִי׃

Et entrato dentro, diſſe loro, Perche fatte voi tumulto, e piangete? La fanciulla non è morta, ma dorme.

40 וְגָחְכִין הֲווֹ עֲלַוְהִי הַו דֵּין יֵשׁוּע אַפֵּק לְכֻלְּהוֹן וּדְבַר לַאבוּהָ דְּטַלְיְתָא וּלְאֶמָּהּ וּלְהָנוּן דְּעַמֵּהּ וְעַל לְאַיְכָא דַּרְמְיָא הֲוָת טַלְיְתָא׃

Et eſſi ſi rideuano di lui ma egli hauendoli tutti mandati fuore, piglia ſeco il padre e la madre de la fanciulla, e quelli che erano con eſſo lui, & entra là doue la fanciulla era à giacere.

41 וְאֶחַד בְּאִידָהּ דְּטַלְיְתָא וֶאמַר לָהּ טַלְיְתָא קוּמִי׃

E preſa la mano de la fanciulla, le diſſe, Talità cumi, il che e interpretato, Fanciulla, (io ti dico) leuati ſu.

42 וּבַר שָׁעְתֵהּ קָמַת טַלְיְתָא וּמְהַלְּכָא הֲוָת אִיתֵיהּ הֲוָת גֵּיר בְּרַת שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרֵא וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ דּוּמָּרָא רַבָּא׃

E la fanciulla incontinente ſi leuò ſu, e caminaua: percioch'ella era d'età di dodici anni, onde eſſi ſi ſtupirono di grande ſtupore.

43 וּפַקֵּד אֶנּוֹן סַגִּי דְּלָא אֱנָשׁ יֶדַע הָדֵא וֶאמַר דְּנֶתְלוּן לָהּ לְמֶלְעַס׃

E comandò loro inſtantarmente che perſona non ſapeſſe tal coſa: e diſſe che ſi le deeſſe da mangiare.

ה

37 וְלֹא הִנִּיחַ אִישׁ לָבוֹא אַחֲרָיו כִּי אִם אֶת־כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אֲחִי יַעֲקֹב׃

Y no permittió que alguno vinieſſe tras del, ſino Pedro, y Iacobo, y Ioan hermano de Iacobo.

38 וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּית רַב הָעֵדָה וַיַּרְא אֶת־מְהוּמָה אֶת־בּוֹכִים וְאֶת־אוֹנְקִים הַרְבֵּה׃

Y llegan à la caſa del principe de la Synoga, y vido el alboroto, losque llorauan y gemian mucho.

39 וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה תֶּהֱמוּ וְתִבְכּוּ הַנַּעֲרָה לֹא מֵתָה כִּי־אִם יְשֵׁנָה׃

Y entrado dizeles, Porque os alborotays, y llorays? la moça no es muerta, duerme.

40 וַיַּלְעִיגוּ לוֹ וְהוּא הִשְׁלִיכָם כֻּלָּם וַיִּקַּח אֵלָיו אֶת אֲבִי הַנַּעֲרָה וְאֶת אִמָּהּ וַאֲשֶׁר עִמּוֹ וַיָּבוֹא אֶל־אֲשֶׁר הוּשְׁמָה הַנַּעֲרָה׃

Y hazian burla deel. Mas el echados fuera todos, toma àl padre y à la madre de la moça, y losque eſtauan con el, y entra donde eſtaua la moça echada.

41 וַיַּחֲזֵק בְּיַד הַנַּעֲרָה וַיֹּאמֶר לָהּ טָלִיתָא קוּמִי וְזֶהוּ מְתֻרְגָּם הַנַּעֲרָה אוֹמֵר אֲנִי לָךְ קוּמִי׃

Y tomando la mano de la moça, dizele, Thalitha cumi, que es, ſi lo interpretâres, Moça, à ti digo, leuantate.

42 וּפִתְאֹם קָמָה הַנַּעֲרָה וַתֵּלֶךְ כִּי הָיְתָה כִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיֶּחֶרְדוּ חֲרָדָה גְדוֹלָה׃

Y luego la moça ſe leuantó, y andaua: porque era de doze annos. y eſpantaronſe de grande eſpanto.

43 וַיְצַו אוֹתָם הַרְבֵּה מְאֹד פֶּן אִישׁ יֵדַע זֹאת וַיֹּאמֶר לָתֵת לָהּ לֶאֱכֹל׃

Mas el les mandó mucho que nadie lo ſupieſſe· y dixo que dieſſen à la moça de comer.

ε'.

37. Καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου.

Et ne permit point qu'aucun le ſuiuiſt, ſi non Pierre, & Iaques & Iehã frere de Iaques.

38. Καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.

Puis il vint en la maiſon du principal de la ſynagogue, & apperceut le bruit, & ceux qui pleuroyent & menoyent grand dueil.

39. Καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Et lors eſtans entré dedans, il leur dit, Pourquoi menez-vous bruit & pleurez? l'enfant n'eſt pas morte, mais elle dort.

40. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον ἀνακείμενον.

Et ils ſe rioyent de lui: mais les ayãs fait ſortir, il print le pere & la mere de l'enfant, & ceux qui eſtoyent auec lui: & entra là où l'enfant eſtoit giſante.

41. Καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι.

Et ayant prins la main de l'enfant, lui dit, Thalitha cumi: qui vaut autant à dire, eſtânt expoſé, que, Petite fille (ie te di) leue toi.

42. Καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.

Et incontinent la petite fille ſe leua, & cheminoit: car elle eſtoit aagee de douze ans. Dont ils furent eſtonnés d'vn grand eſtonnement.

43. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλά, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο. καὶ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

Et il leur commanda fort que perſonne ne le ſeuſt; & puis dit, qu'on lui donnaſt à manger.

CAP. V.

37. Et non admiſit quenquam ſe ſequi, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem Iacobi.

And he ſuffred no man to follow him/ ſaue Peter and James/and John the brother of James.

38. Et veniunt in domum archiſynagogi, & videt tumultum, & flentes, & eiulantes multum.

So he came vnto the houſe of the ruler of the Synagogue / and ſawe the tumult/ and them that wept and wailed greatly.

39. Et ingreſſus, ait illis, Quid turbamini, & ploratis? puella non eſt mortua, ſed dormit.

And he went in/ and ſaid vnto thē/ Why make ye this trouble/ and weepe? the childe is not dead/ but ſleepeth.

40. Et irridebant eum, Ipſe verò eiectis omnibus, aſſumit patrem & matrem puellæ, & qui ſecum erant, & ingrediuntur ubi puella erat iacens.

And they laught him to ſcorne: but hee put them all out / and tooke the father / and the mother of the childe / and them that were with him/and entered in where the childe lay.

41. Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod eſt interpretatum, Puella (tibi dico) ſurge.

And tooke the childe by the hande/ and ſaide vnto her/Talitha cumi/which is by interpretation / Mayden / I ſaye vnto thee / ariſe.

42. Et confeſtim ſurrexit puella: & ambulabat, erat autem annorum duodecim, & obſtupuerunt ſtupore magno.

And ſtraight way the mayden aroſe/ and walked: for ſhee was of the age of twelue yeres: & they were aſtonied out of meaſure.

43. Et præcepit illis vehementer ut nemo id ſciret: & dixit dari illi manducare.

And he charged them ſtraitely that no man ſhould know of it / and commaunded to giue her meate.

Das V. Capitel.

37. Vnd ließ niemand jhm nachfolgen/ denn Petrum vnd Jacobum vnd Johannem den Bruder Jacobi.

Och hand loed ingen efterfølge ſig / vden Peder/ oc Jacob/ oc Hans Jacobi broder.

38. Vnd er kam inn das hauß des Oberſten der Schule / vnd ſahe das getümmel vnd die da ſehr weineten vnd heuleten.

Oc hand kom i den Øffuerſtis huſſ for Schelen/ ac ſaa det bulder / oc dem ſom ſaare græde oc hylede.

39. Vnd er gieng hinein/ vnd ſprach zu jnen: Was tumelt vnd weinet ir? das kind iſt nicht geſtorben / ſondern es ſchlefft.

Oc hand gick ind oc ſagde til dem / Hui buldre i oc græde? Barnet er icke død / men det ſoffuer.

40. Vnd ſie verlachten jhn. Vnd er treib ſie alle auß / vnd nam mit ſich den Vater des kindes/ vnd die Mutter / vnd die bey jhm waren / vnd gieng hinein / da das kind lag.

Oc de beſpaattede hannem. Oc hand dreff dem alle vd / oc tog Barnſens Fader oc Moder met ſig/ oc dem ſom vaare met hannem / oc gick ind / ſom Barnet laa.

41. Vnd ergreiff das Kind bey der hand vnd ſprach zu jhr: Talitha kumi / das iſt verdolmetſcht / Meidlein / ich ſage dir / ſtehe auff.

Oc hand tog Barnet ved haanden / oc ſagde til hende / Talitha Kumi / det er vdlagd / Pige / Jeg ſiger dig / ſtat op.

42. Vnd als bald ſtund das Meidlein auff/ vnd wandelte. Es war aber zwölff jar alt. Vnd ſie entſatzten ſich über die maß.

Oc Pigen ſtod ſtrax op / oc vandrede / Oc hun vaar tolff aar gammel. Oc de forferdedis offuermaade.

43. Vnd er verbot jhnen hart/ das es niemand wiſſen ſolte / vnd saget/ ſie ſolten jhr zu eſſen geben.

Oc hand forbød dem hart / at ingen ſkulde der faa at vide. Oc hand ſagde / at de ſkulde giffue hende at æde.

Kapitola V.

37. Y nedopuſtil za ſebau gijti nižadněmu / gedině Petrowi / Jakubowi / a Janowi bratru Jakubowu.

Y nie dopuścił żadnemu chodźić zá ſobą / iedno Piotrowi / Jákubowi / y Janowi brátu Jákobowemu.

38. Když přiſſli do domu Knijžete Sſkolnijho / y vzřel tam hluk / ano plačij a kwijlij welmi.

A przyſzedſzy w dom Kſiążęciá bożnice / widzi zámieſzánie y ludzie płáczące y bárzo nárzekáiące.

39. Y wſſed / řekl gim: Co ſe rmautijte a plačete? neumřelať geſt Děwečka / ale ſpijť.

Y wſzedſzy / rzekł im / przeczże płáczecie á ſobą trwożycie? dzieweczká tá nie vmárłá / ále záſypiá.

40. Y poſmijmali ſe gemu. On pak wyhnaw wſſecky / poyal toliko Otce a Matku Děwečky / a ty kteřijž s nim byli: y weſſli tam kdež Děwečka ležala.

Y śmiali ſie z niego / ále on roſkazawſzy wſzytkim wynidź / wziął oycá y mátkę oney dzieweczki / y ony ktorzy przy nim byli / á wſzedł tám gdzie dzieweczká leżáłá.

41. A vyaw ruku Děwečky / řekl gij: Talitha kumi, genž ſe wyklá dá: Děwečko tobě prawijm / wſtaň.

A wziąwſzy ią zá rękę / rzekł do niey / Tálithá Kumi / to ieſt / ieſlibyś wykłádał / Dzieweczko (tobie mowię) wſtań.

42. A hned wſtala Děwečka a chodila / a byla we dwanácti letech. Y zděſyli ſe diwenijm přewelikým.

Y nátychmiaſt dzieweczká wſtawſzy / chodziłá / ábowiem byłá we dwunáście leciech / y zdumieli ſie z podziwieniem wielkim.

43. A přikázal gim přijliſſně / aby žádný o tom nezwěděl: Y rozkázal gij dáti gijſti.

Tedy im wielce zákazał áby tego żaden nie wiedział / á rzekł áby mu dano co ieść.

ו

1 וּנְפַק מֶן תַּמָּן יֵשׁוּע וֶאתָא לַמְדִינְתֵהּ וַדְבִיקִין הֲווֹ לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי׃

Poi vſcì di li, e venne ſene ne la ſua patria, e i ſuoi diſcepoli lo ſeguitauano.

2 וְכַד הֲוָת שַׁבְּתָא שַׁרִי לְמַלָּפוּ בַּכְנוּשְׁתָּא וְסַגִּיָאא דַשְׁמַעוּ אֶתְדַמַרוּ וָאמְרִין הֲווֹ אַימֶכָא לֵהּ הָלֵין לְהָנָא וְאַידָא הִי חֶכְמְתָא דֶאתְיַהֲבַת לֵהּ דְּחַיְלָתָא דַאיךְ הָלֵין בְּאַידַוְהִי יָהְוָן׃

E come fu venuto il Sabbato, cominciò ad inſegnar ne la ſinagoga: e molti che l'vdiuano ſene ſtupiuano, dicendo, D'onde vengono à coſtui queſte coſe? e che ſapientia è queſta che gli è data? e tali virtù che ſi fanno per le ſue mani?

3 לָא הָוָא הָנָא נַגָּרָא בְּרָהּ דְּמַרְיָם וַאחוּהִי דְּיַעְקוּב וַדְיוֹסָא וְדִיהוּדָא וְדַשְׁמְעוֹן וְלָא הָא אַחְוָתֵהּ תְּנָן לְוָתַן וּמֶתְכַּשְׁלִין הֲווֹ בֵּהּ׃

Non è coſtui quel fabro, figliuol di Maria, fratello di Iacopo, e di Ioſe, e di Iuda, e di Simone? e le ſue ſorelle non ſono elle qui appreſſo di noi? Et erano ſcandalizati di lui.

4 וָאמַר לְהוֹן יֵשׁוּע לַיְת נְבִיָּא דַּצְעִיר אֶלָּא אֶן בַּמְדִינְתֵהּ וּבֵית אַחַיַוְהִי וּבְבַיְתֵהּ׃

Allor IESV *diceua loro, Non è Profeta che ſia dishonorato, ſenon ne la patria ſua, e tra i ſuoi parenti e ne la ſua famiglia.*

5 וְלָא מֶשְׁכַּח הֲוָא דְּיֶעְבַּד תַּמָּן אַף לָא חַד חַיְלָא אֶלָּא אֶן דְּעַל כְּרִיהֵא קַלִּיל סָם אִידֵהּ וֶאסִי׃

E coſi non potè fare iui alcuna virtù, ſe non che guarì alcuni pochi ammalati, ponendo le mani ſopra eſſi.

6 וּמֶתְדַּמַּר הֲוָא בְחַסְרוּת הַימָנוּתְהוֹן וּמֶתְכַּרֵךְ הֲוָא בְּקוּרְיָא כַּד מַלֵּף׃

E marauigliauaſi de la loro incredulità: & andauaſene per le ville che erano d'attorno, inſegnando.

ו

1 וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיָּבֹא אֶל־אֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וַיָּבוֹאוּ אַחֲרָיו תַּלְמִידָיו׃

Y Salió de alli, y vino à ſu tierra, y ſiguieronlo ſus diſcipulos.

2 וּכַאֲשֶׁר הָיְתָה הַשַּׁבָּת הֵחֵל בָּעֵדָה לְלַמֵּד וְרַבִּים שׁוֹמְעִים חָרְדוּ לֵאמֹר מֵאַיִזֶה לְהַלָּז אֵלֶּה וּמָה הַחָכְמָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לוֹ כִּי הַכּוֹחוֹת כָּאֵלֶּה בְּיָדָיו נַעֲשׂוּ׃

Y llegado el Sabbado, comencó à enſennar en la Synoga: y muchos oyendolo eſtauan atonitos (de ſu doctrina) diziendo, Dedonde tiene eſte eſtas coſas? y que ſabiduria es eſta que le es dada? y tales marauillas que por ſus manos ſon hechas?

3 הֲלֹא זֶה הוּא הֶחָרֵשׁ בֶּן־מִרְיָם אֲחִי יַעֲקֹב וְיוֹסֵה וִיהוּדָה וְשִׁמְעוֹן וַהֲלֹא תִהְיֶינָה אַחְיוֹתָיו פֹּה עִמָּנוּ וַיִּכָּשְׁלוּ בוֹ׃

No eſte el carpintero, hijo de Maria, hermano de Iacobo, y de Ioſes, y de Iudas, y de Simon? No eſtan tambien aqui con noſotros ſus hermanas? Y eſcandalizauanſe en el.

4 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כִּי לֹא יֵשׁ נָבִיא צָעִיר כִּי אִם בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וּבְאַחְוָתוֹ וּבְבֵיתוֹ׃

Mas Ieſus les dezia, No ay propheta deshonrrado ſino en ſu tierra, y entre ſus parientes, y en ſu caſa.

5 וְלֹא יוּכַל שָׁם גַּם אֶחָד כֹּחַ לַעֲשׂוֹת כִּי אִם לַמְעַטִּים חוֹלִים שָׂם אֶת־יָדָיו עֲלֵיהֶם וַיְרַפְּאֵם׃

Y no pudo alli hazer alguna marauilla: ſolamente ſanó vnos pocos enfermos poniendo ſobre ellos las manos.

6 וַיִּתְמַהּ עַל־חֶסֶר אֱמוּנָתָם וּמִתְהַלֵּךְ בִּבְנוֹת הֶעָרִים סָבִיב מְלַמֵּד׃

Y eſtaua marauillado de la incredulidad de ellos: y rodeaua las aldeas de alderedor enſennando.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Apres il partit de là, & vint en ſon païs: & ſes diſciples le ſuiuoyent.

2. Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ ὅτι καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται.

Et quand le Sabbat fut venu, il ſe print à enſeigner en la ſynagogue: & beaucoup de ceux qui l'oyoyent, s'eſtonoyent, diſans, D'où vienent ces choſes à ceſtuici? & quelle eſt ceſte ſageſſe qui lui eſt donnee? que meſmes telles vertus ſe font par ſes mains?

3. Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου καὶ ἰωσῆ, καὶ ἰούδα καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

Ceſtui-ci n'eſt-il pas charpentier? fils de Marie, frere de Iaques, & de Ioſes, & de Iude, & de Simon? ſes ſœurs auſsi ne ſont-elles pas ici parmi nous? Et ils eſtoyent ſcandalizés de lui.

4. Ἔλεγε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Adonc Ieſus leur dit, Vn Prophete n'eſt ſans honneur, ſinon en ſon païs, & entre ſes parens, & ceux de ſa famille.

5. Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἐκεῖ οὐδεμίαν δύναμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀῤῥώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσε.

Et il ne peut faire là aucune vertu, ſi non qu'il guerit quelque peu de malades, leur ayant impoſé les mains.

6. Καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

Et s'eſmerueilloit de leur incredulité: & tournoyoit à l'entour des bourgades, enſeignant.

CAP. VI.

ET egreſſus inde, abiit in patriam ſuam: & ſequebantur eum diſcipuli ſui.

Afterwarde he departed thence/ and came into his owne country/ and his diſciples followed him.

2. Et facto ſabbatho cœpit in ſynagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vnde huic hæc omnia? & quæ eſt ſapientia quæ data eſt illi, & virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur?

And when the Sabbath was come/ he began to teach in the Synagogue/ and many that heard him/ were aſtonied/ and ſayde From whence hath he theſe things? and what wiſedome is this that is giuen vnto him/ that euen ſuch great workes are done by his handes?

3. Nonne hic eſt faber filius Mariæ frater Iacobi & Ioſeph & Iudæ & Simonis? nõne & ſorores eius hîc nobiſcum ſunt? & ſcandalizabantur in illo?

Is not this the carpenter Maries ſonne/ the brother of James and Joſes/ & of Juda and Simon? and are not his ſiſters here with vs? And they were offended in him.

4. Et dicebat illis Ieſus, Quia non eſt propheta ſine honore, niſi in patria ſua, & in domo ſua, & in cognatione ſua.

Then Jeſus ſaid vnto them/ A Prophet is not without honor/ but in his owne countrey/ and among his owne kinred/ and in his owne houſe.

5. Et non poterat ibi virtutem ullam facere: niſi paucos infirmos impoſitis manibus curavit.

And he could there do no great workes/ ſaue that he layd his hands vpon a few ſicke folke/ and healed them.

6. Et mirabatur propter incredulitatem eorum; & circuibat caſtella in circuitu docens.

And he marueiled at their vnbeliefe/ and went about by the townes on euery ſide/ teaching.

Das VI. Capitel.

Vnd er gieng auſz von dannen/ vnd kam inn ſein Vaterland/ vnd ſeine Jůnger folgeten jhm nach.

OC hand gick vd der fra/ oc kom til ſit Federne Land/ oc hans Diſciple fulde hannem effter.

2. Vnd da der Sabbath kam/ hub er an zu lehren in jhrer Schule. Vnd vil die es hőreten/ verwunderten ſich ſeiner lehre/ vnd ſprachen: Woher kombt dem ſolches? vnd was Weiſzheit iſts/ die jm gegeben iſt/ vnd ſolche Thaten/ die durch ſeine hende geſchehen?

Oc der Sabbathen kom/ begynte hand at lære i deris Schole. Oc mange ſom det hørde/ forundrede ſig paa hans Lerdom/ oc ſagde/ Hueden haffuer hand ſaadant? oc huad viſdom er det/ ſom hannem er giffuen/ oc ſaadane vnderlige Gerninger/ ſom ſke ved hans Hender?

3. Iſt er nicht der Zimmerman/ Marie Son/ vnd der Bruder Jacobi vnd Joſes/ vnd Jude vnd Simonis? Sind nicht auch ſeine Schweſtern allhie bey vns? Vnd ſie ergerten ſich an ihm.

Er hand icke en Tømmermand/ Marie ſøn/ oc Jacobi/ oc Joſes/ oc Jude/ oc Simonis broder? Ere icke oc hans Søſtere her hoſſ oſſ? Oc de forargede ſig paa hannem.

4. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Ein Prophet gilt nirgent weniger denn im Vaterland/ vnd daheim bey den ſeinen.

Men Jheſus ſagde til dem/ En Prophete geller ingen ſted mindre/ end i Federne landet/ oc hiemme hoſſ ſine.

5. Vnd er kondt allda nicht ein einige That thun/ on wenig Siechen leget er die hende auff/ vnd heilet ſie.

Oc hand kunde icke gøre der en eniſte vnderlig Gerning/ Vden nogle faa Siuge lagde hand Henderne paa/ oc helbredede dem.

6. Vnd er verwunderte ſich jhres vnglaubens/ vnd er gieng vmher in die Flecken im kreiſz/ vnd lehrete.

Oc hand forundrede ſig paa deris vantro/ Oc hand gick alle vegne trint omkring i Byerne/ oc lærde.

Kapitola VI.

TEhdy wyſſed odtud/ ſſel do Wlaſti ſwé: y ſſli za nim Včedlnijcy geho.

A wyſzedſzy z támthad/ przyſzedł do oyczyzny ſwey/ á zá nim ſzli zwolennicy iego.

2. A když bylo w Sobotu/ počal včiti w Sſkole/ a množy ſlyſſýce diwili ſe včeni geho/ řkauce: Odkud tento má tyto wſſecky wěcy? a yaka geſt maudroſt geho kteráž geſt dána gemu? a diwowé takowij kteřijž ſe dějij ſkrze ruce geho?

A gdy przyſzedł Sabáth/ poczał wczyć w bożnicy/ á wiele ich ſłuchaiac zdumiewáliſię/ y mowili/ Zkadże ten to ma? á coż zá madrość ktora dana ieſt iemu/ iż też cuda tákie dżieia ſię przez rece iego?

3 Wſſak tento geſt Teſař ſyn Marye/ bratr Jakubuow/ a Jozeffůw/ Jůdůw/ a Sſimonůw? Wſſak y Seſtry geho zde s námi gſau? Y horſſyli ſe na něm.

Izali to nie on cieślá ktory ieſt Syn Márvey/ brát Jakobow y Jozy/ Judaſzow y Symonow? Zaż nie máſz v nas y śioſtr iego? y obrazáli ſię w nim.

4. A Gežijš gim prawil/ že nenij Prorok bez poctiwoſti/ gedině w wlaſti ſwé/ a w rodině ſwé/ a w domu ſwém.

Thedy mowił ku nim Jezus/ Zaden Prorok nie ieſt beze czci chybá w oyczyźnie ſwoiy/ á miedzy krewnymi y w domu ſwoim.

5. Y nemohl tu znamenij žádného včiniti/ gedině málo nemocných/ wzkládage na ně ruce/ vzdrawil:

Y nie mogł thám okázáć żádney mocy/ iedno iż máło chorych wkłádáiac ná nie rece vzdrowił.

6. Y podiwil ſe pro gegich newěru. Y obcházel okolo po Měſtečkách vče.

A dżiwował ſie niedowiárſtwu ich/ y chodżił po wśiach okolicznych náuczáiac.

ו

7 וַקְרָא לִתְרֵעֶסַרְתֵה
וְשָׁרִי דַּיְשַׁדַּר אֶנּוּן תְּרֵין
תְּרֵין וִיהַב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא
עַל רוּחָא טַנְפָתָא דְּיִפְקוּן׃

E chiamò ancora i dodici à ſe, e comincio à mandarli à due à due, e dette lor poteſtà ſopra gli ſpiriti immondi.

8 וּפַקֵּד אֶנּוּן דְּלָא יֶשְׁקְלוּן
מֶדֶם לְאוּרְחָא אֶלָּא אִן
שַׁבְטָא בַּלְחוּד לָא תַּרְמָלָא
וְלָא לַחְמָא וְלָא נְחָשָׁא
בְּכִיסַיְהוֹן׃

E comandò loro che non toglieſſeno alcuna coſa da portar per camino, ſe non ʋn baſton ſolamente, non taſca, non pane, non denari ne la cintura.

9 אֶלָּא יֵסְאנוּן טַלָּרֵא
וְלָא יִלְבְּשׁוּן תַּרְתֵּין כ
כּוּתִינָין׃

Ma ſi calzaſſeno di ſandali, e non ſi ʋeſtiſſeno di due ʋeſte.

10 וַאמַר לְהוֹן לְאַיְנָא
בַּיְתָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן תַּמָּן
הֲווֹ עַדְמָא דְּנָפְקִין
אַנְתּוּן מִן תַּמָּן׃

E diceua loro, Douunque ʋoi entrarete in ʋna caſa, reſtateui li infin à tanto che ʋoi ʋene partiate.

11 וְכֻלמַן דְּלָא יְקַבְּלוּנָכוֹן
וְלָא נֶשְׁמְעוּנָכוֹן מָא
דְּנָפְקִין אַנְתּוּן מִן תַּמָּן
פְּצוֹ חָלָא דִּבְתַחְתָיָא
דְּרַגְלַיכוֹן לְסָהֲדוּתְהוֹן ו
וַאמִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן
דְּיֶהְוֵא נִיחַ לַסְדוֹם ו
וַלְעָמוּרָא בְּיוֹמָא אוֹ
לַמְדִינְתָּא הָי׃

E tutti quelli che non ʋi riceueranno, ne ʋi ʋdiranno, partendoui di li, ſcotete la poluere che è ſotto i ʋoſtri piedi, in teſtimonio ad eſſi. Io ʋi dico in ʋerità che quei di Sodoma e Gomorra ſaranno piu dolcemente trattati nel dì del giudìtio, che quella tal città.

12 וַנְפַקוּ הֲווֹ וַאכְרֶזוּ ד
דְּיְתוּבוּן׃

Et eſſi andati ʋia, predicauano che ſi rauue deſſeno.

ו

7 וַיִּקְרָא אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר וַיָּחֶל לְשַׁלֵּחַ אוֹתָם שְׁנַיִם שְׁנַיִם וַיִּתֵּן לָהֶם שִׁלְטוֹן עַל־רוּחוֹת הַטְּמֵאוֹת׃

Y llamó à los Doze, y començolos à embiar de dos endos: y dioles poteſtad contra los eſpiritus immundos.

8 וַיְצַו לָהֶם אֲשֶׁר לֹא יִשְׂאוּ בַּדֶּרֶךְ כִּי־אִם אֶת־מַטֶּה לְבַדּוֹ וְלֹא צִקְלוֹן וְלֹא לֶחֶם וְלֹא בָּאֵזוֹר נְחֹשֶׁת׃

Y mandoles que no lleuaſſen nada para el camino: ſino ſolamente vn bordon, ni alforja, ni pan, ni dinero en la bolſa.

9 כִּי אִם לְהַנְעִיל אֶת מִנְעָלִים וְלֹא לִלְבּוֹשׁ שְׁתַּיִם כֻּתֳּנוֹת׃

Mas que calçaſſen çapatos: y no viſtieſſen dos ropas.

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם תָּבוֹאוּ בַּיְתָה שְׁבוּ שָׁם עַד כִּי תֵצְאוּ מִשָּׁם׃

Y deziales, En qualquier caſa que entrardes, poſad alli haſta que ſalgays de alli.

11 וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יִקְחוּ אֶתְכֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶתְכֶם צְאוּ מִשָּׁם וְתִנְפְּצוּ גַּם אֶת־עָפָר אֲשֶׁר תַּחַת רַגְלֵיכֶם לְעֵדוּת לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם נִרְפָּה תִּהְיֶה לִסְדוֹם וַעֲמוֹרָה בְּיוֹם דִּין מֵעִיר הַזֹּאת׃

Y todos aquellos que no os reeibieren, ni os oyeren, ſaliendo de alli, ſacudid el poluo que eſtá debaxo de vueſtros pies en teſtimonio à ellos. De cierto os digo, que mas tolerable ſerá el caſtigo de los de Sodoma, o de los de Gomorrha el dia del juyzio, que el de aquella ciudad.

12 וַיֵּצְאוּ וַיִּקְרְאוּ לַעֲשׂוֹתָם תְּשׁוּבָה׃

Y ſaliendo', predicauan, que hizieſen penitencia.

ϛʹ.

7. Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

Adonc il appela les douze, & commença de les enuoyer deux à deux, & leur donna puiſſance ſur les eſprits immondes.

8. Καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν.

Et leur commanda de ne rien prendre pour porter ſur le chemin, ſi non vn baſton ſeulement: ne malette, ne pain, ne monnoye en leur ceinture.

9. Ἀλλ᾽ ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.

Mais qu' ils fuſſent chauſſés de ſouliers, & qu' ils ne ſe veſtiſſent point de deux robbes.

10. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.

Il leur diſoit auſſi, En quelque part que vous entrerez en vne maiſon, demeurez y iuſqu' à tant que vous partiez de là.

11. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται σοδόμοις ἢ γομόῤῥοις, ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Et tous ceux qui ne vous receuront, & ni vous orront, en partant de là, ſecouëz la poudre de deſſous vos pieds, en teſmoignage contre iceux. En verité ie vous di, que ceux de Sodome & Gomorrhe ſeront plus tolerablement traittes au iour du iugement que ceſte ville-la.

12. Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι.

Eux donc eſtans partis preſcherent qu' on s' amendaſt.

CAP. VI.

7. Et vocavit duodecim: & cœpit eos mittere binos, & dabat illis poteſtatem ſpirituum immundorum.

And he called the twelue / and began to ſend them two and two/ and gaue them power ouer vncleane ſpirites.

8. Et præcepit eis ne quid tollerent in via, niſi virgam tantum, non peram, non panem, neque in zona æs.

And commanded them/ that they ſhoulde take nothing for their iourney / ſaue a ſtaffe onely : neither ſcrip / neither bread/ neither money in their girdles.

9. Sed calceatos ſandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

But that they ſhould be ſhod with ſandales/ and that they ſhould not put on two coates.

10. Et dicebat eis, Quocunque introieritis in domum : illic manete donec exeatis inde.

And he ſaide vnto them / whereſoeuer ye ſhall enter into a houſe/there abide till ye depart thence.

11. Et quicunque non receperint vos, neç audierint vos: exeuntes inde excutite pulverem de pedibus veſtris in teſtimonium illis. *(Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die iudicii, quam civitati illi.)*

And whoſoeuer ſhall not receyue you / nor heare you/ when ye depart thence/ ſhake of the duſte that is vnder your feete / for a witneſſe vnto them. Verely I ſay vnto you / It ſhall be eaſier for Sodom / or Gomorrha at the day of iudgement/ then for that citie.

12. Et exeuntes prædicabant ut pœnitentiam agerent.

And they went out/ preached/ that men ſhould amend their liues.

Das VI. Capitel.

7. Vnd er berieff die zwölffe / vnd hub an / vnd ſandte ſie / ja zwen vnd zwen / vnd gab jhnen macht über die vnſaubern geiſter.

Oc hand fremkallede de Tolff / oc begynte / oc ſende dem / ia tho oc tho/ oc gaff dem mact offuer de wrene Aander.

8. Vnd gebot jhnen/ daß ſie nichts bey ſich trůgen auff dem wege/ denn allein einen ſtab / keine taſche/ kein brodt/ kein gelt im gůrtel.

Oc bød dem / At de ſkulde inted bære met ſig paa veyen / Vden alene en Staff / ey Taſke / ey Brød/ ey Pendinge i beltet.

9. Sondern weren geſchucht/ vnd daß ſie nicht zwen Röcke anzögen.

Men ſkulde haffue ſko paa / oc icke føre dem i tho Kiortle.

10. Vnd ſprach zu jhnen : Wo jhr inn ein hauß gehen werdet / da bleibet innen / biß jhr von dannen ziehet.

Oc hand ſagde til dem / Huor ſom i gaa vdi it Huſſ / bliffuer der inde/indtil i reyſe der fra.

11. Vnd welche euch nicht auff nemen noch hören/da gehet von dannen herauß : vnd ſchüttelt den ſtaub ab von euren füſſen / zu einem gezeugniß über ſie . Jch ſage euch warlich / es wirdt Sodoma vnd Gomorren am jüngſten Gerichte träglicher ergehen / denn ſolcher Stadt.

Oc huilcke eder icke anamme oc ey høre / Da gaar der vd fra / oc røſter ſtøffuen aff eders Føder/ til it vidniſbyrd offuer dem. Jeg ſiger eder ſandelige / Det ſkal gaa lideligere til met So doma oc Gomorra paa den yderſte Dom / End met ſaadan en Stad.

12. Vnd ſie giengen auß / vnd predigten man ſolte buſſe thun.

Oc de ginge vd / oc predickede / At man ſkulde bedre ſig.

Kapitola VI.

7. A ſwolaw Dwanácte/ počal ge poſýlati po dwau / a dal gim moc nad duchy nečiſtými.

Tedy wezwał onych dwunaſćie/ y począł ie po dwu rozſyłáć / dawáiąc im moc nád duchy nieczyſtimi.

8. A přikázal gim / aby ničehož nebrali na ceſtu / gedině toliko hůl : ne moſſny / ne chlewa/ ani na paſe peněz.

Y roſkazał im áby nic z ſobą ná droge nie bráli iedno tylko láſke/ áni ſumek/ áni chlewá, áni pieniedzy w trzośie.

9. Ale obuté nohy mage w ſikewice / a aby ſe neoblačeli we dwě Sukne.

Ale iżby ſie obuli w trzewiki/ á iż by nie obłoczyli dwu ſukien.

10. A prawil gim: Kdežkoli wegdete do domu/ tu oſtaňte/ dokudž newygdete odtud.

Zátym do nich mowił/ Gdźiekol wiek wnidźiecye do domu/ tám mieſzkaycie áż ſie z támtąd ruſzycie.

11. A kdožbykoli wás nepřijali/ ani wás ſlyſſeli: wygdauce odtud/ wyrazte prach z noh waſſých/ na ſwědectwij gim. Giſtě prawijm wám: Lehčegij bude Sodomſkým a Gomorſkým w den Saudny/ nežli Měſtu tomu.

A ktorzyby wáskolwiek nie przyimowáli / áni was ſłucháli / wyſzedſzy z támtąd/ otrzećie proch ktory ieſt pod nogámi wáſzemi ku przeświádczeniu ich: Záprawdę powiedam/ Lżey będźie Sodomie y Gomorze w dźień ſądny / á niż miáſtu onemu.

12. Tehdy wyſſedſſe kázali aby pokánij činili.

A ták oni wyſzedſzy/ opowiedáli ludźiam áby ſie vznali.

ו

13 וְשֵׁאדֵא סַגִּיָאֵא מַפְּקִין הֲווֹ וּמְשַׁחִין הֲווֹ בְּמֶשְׁחָא כְּרִיהֵא סַגִּיָאֵא וּמַאסִין הֲווֹ ׃

E ſcacciauano molti demonij, & vngeuano con olio molti infermi, e riſanauangli.

14 וַשְׁמַע הֶרָוְדֶס מַלְכָּא עַל יֵשׁוּעַ אֶתִידַע הֲוָא לֵה גֵּיר שְׁמֵה וֵאמַר הֲוָא יוֹחַנָּן מַעְמְדָנָא קָם מֶן בֵּית מִיתָא מֶטוּל הָנָא חַיְלֵא מֶסְתַּעְרִין בֵּה ׃

Hor il Re Herode venne ad intender di IESV *(percioche il ſuo nome era gia manifeſto) e diceua, Quel Giouanni che battezaua, è riſuſcitato da morte, e però le virtù operano in lui.*

15 אַחְרָנֵא אָמְרִין הֲווֹ דְּאֵלִיָּא הוּ וַאחְרָנֵא דַּנְבִיָא הוּ אַיְךְ חַד מֶן נְבִיֵא ׃

Altri diceuano, Egli è Elia: & altri diceuano, Egli e vn Propheta: o come vno de Profeti.

16 כַּד שְׁמַע דֵּין הֶרָוְדֶס אֲמַר יוֹחַנָּן הָו דְּאֶנָא פְּסֶקֶת רִישֵׁה הוּ קָם מֶן בֵּית מִיתָא ׃

Ma Herode hauendone vdito, diſſe, Queſto è Giouanni che io decapitai: egli è riſuſcitato da morte.

17 הוּ גֵּיר הֶרָוְדֶס שַׁדַּר הֲוָא אַחְדֵה לְיוֹחַנָּן וַאַרְמְיֵה בֵּית אֲסִירֵא מֶטוּל הֶרָוְדִיָא אַנְתַּת פִּילִיפּוֹס אַחוּהִי הָי דַּנְסַב ׃

Percioche eſſo Herode haueua gia mandato à pigliar Giouanni, & à legarlo in prigione, per cagion d'Herodiade, moglie di Filippo ſuo fratello: conciosſia che egli ſe l'haueua preſa per moglie.

18 אָמַר הֲוָא גֵּיר יוֹחַנָּן לְהֶרָוְדֶס דְּלָא שַׁלִּיט ד דְּתֶסַּב אַנְתַּת אַחוּךְ ׃

Imperoche Giouanni diceua ad Herode, Non t'è lecito hauerla moglie del tuo fratello.

19 הִי דֵּין הֶרָוְדִיָא לְחִימָא הֲוָת לֵה וְצָבְיָא הֲוָת לְמֶקְטְלֵה וְלָא מֶשְׁכְּחָא הֲוָת ׃

Per il che Herodiade gli poneua inſidie, e voleua farlo morire: ma nõ poteua.

ו

13 וְשֵׁדִים רַבִּים הוֹצִיאוּ וַיִּמְשְׁחוּ בַשֶּׁמֶן חוֹלִים רַבִּים וַיְרַפְּאוּם ׃

Y echauan fuera muchos demonios, y vngian con olio à muchos enfermos, y ſanauan.

14 וַיִּשְׁמַע מֶלֶךְ הֵירוֹדֵס כִּי שְׁמוֹ הוֹלֵךְ וְגָדוֹל וַיֹּאמֶר כִּי יוֹחָנָן הַטֹּבֵל מִמֵּתִים קָם וְעַל־כֵּן פָּעֲלוּ הַכֹּחוֹת בּוֹ ׃

Y oyó el rey Herodes la fàma de Ieſus. porque ſu nombre era hecho notorio, y dixo, Ioan el que baptizauà, ha reſuſcitado de los muertos? y portanto virtudes hazen en el.

15 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ כִּי אֵלִיָּהוּ יֵשׁ הוּא וַאֲחֵרִים אָמְרוּ כִּי הַנָּבִיא הוּא אוֹ כְּאַחַד הַנְּבִיאִים ׃

Otros dezian. Elias es, y otros dezian, Propheta es, o alguno de los prophetas.

16 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע הֵירוֹדֵס אָמַר כִּי אֲשֶׁר נָשָׂאתִי רֹאשׁוֹ מֵעָלָיו יוֹחָנָן זֶה הוּא הוּא קָם מִמֵּתִים ׃

Y oyendolo Herodes, dixo, eſte es Ioan elque yo degollé: el ha reſuſcitado de los muertos.

17 וְהוּא הֵירוֹדֵס שָׁלַח וַיִּתְפֹּשׂ אֶת־יוֹחָנָן וַיֶּאֱסֹר אוֹתוֹ בַּמִּשְׁמָרָה בַּעֲבוּר הֵירוֹדִית אֵשֶׁת פִּילִפּוֹס אָחִיו כִּי לְקָחָהּ ׃

Porque el miſmo Herodes auia embiado y prendido à Ioan, y lo auia apriſionado en la carcel à cauſa de Herodias muger de Philippo ſu hermano: porque la auia tomado por muger.

18 וַיֹּאמֶר יוֹחָנָן לְהֵירוֹדֵס כִּי לֹא שׁוֶה לְךָ לָקַחַת אֶת אֵשֶׁת אָחִיךָ ׃

Porque Ioan dezia à Herodes, No te es licito tener la muger de tu hermano.

19 וְהֵירוֹדִית הֶחֱרִישָׁה לוֹ וַתֹּאבֶה יְכֹלָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ וְלֹא ׃

Mas Herodias lo aſſechaua, y deſſeaua matarlo: y no podia.

ϛ′.

13. Καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους, καὶ ἐθεράπευον.

Et ietterent hors pluſieurs diables, & oignirent d' huile pluſieurs malades, & les guerirent.

14. Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.

Or le roy Herode ne ouït parler (car le nom d' icelui eſtoit fort celebre) & dit, Ce Iehan qui baptizoit, eſt reſſuſcité des morts, & pourtant vertus monſtrent leur force en lui.

15. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστίν, ( ) ὡς εἷς τῶν προφητῶν.

Les autres diſoyent, C'eſt Elie: Et les autres diſoyent C'eſt vn Prophete, ou comme l' vn des Prophetes.

16. Ἀκούσας δὲ ὁ ἡρώδης, εἶπεν· ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.

Quand donc Herode eut entendu cela, il dit, Ceſtui-ci eſt ce Iehan que i' ai decapité: il eſt reſuſcité des morts.

17. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·

Car Herode ayant enuoyé ſes gens, auoit fait prendre Iehan, & l'auoit lie en priſon, à cauſe d' Herodias femme de Philippe ſon frere pource, qu' il l'auoit prinſe en mariage.

18. Ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Car Iehan diſoit à Herode, Il ne t' eſt pas loiſible d' auoir celle qui eſt femme de ton frere.

19. Ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο.

Et pourtant Herodias en auoit à lui, & deſiroit de le faire mourir: mais elle ne pouuoit.

CAP. VI.

13. Et dæmonia multa eiiciebant, & ungebant oleo multos ægros, & ſanabant

And they caſt out many deuils: and they anointed many that were ſicke/ with oyle and healed them.

14. Et audivit rex Herodes (manifeſtum enim factum eſt nomen eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptiſta reſurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur in illo.

Then king Herode heard of him (for his name was ſpread abroade) and ſayde/ John Baptiſt is riſen againe from the dead/ and therefore great workes are wrought by him.

15. Alii autem dicebant, Quia Elias eſt. Alii vero dicebant, Quia propheta eſt, quaſi unus ex prophetis

Other ſaid/ It is Elias: and ſome ſaid/ It is a Prophet/ or as one of the Prophets.

16. Quo audito, Herodes ait, quem ego decollavi Iohannem, hic à mortuis reſurrexit.

So when Herode heard it/ he ſayde/ It is John whom I beheaded: he is riſen from the dead.

17. Ipſe enim Herodes miſit ac tenuit Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem uxorem Philippi fratris ſui, quia duxerat eam.

For Herode himſelfe had ſent forth/ and had taken John/ and bound him in priſon for Herodias ſake/ which was his brother Philips wife/ becauſe he had maried her.

18. Dicebat enim Iohannes Herodi, Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

For John ſayde vnto Herode/ It is not lawfull for thee to haue thy brothers wife.

19. Herodias autem inſidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat.

Therefore Herodias had a quarell againſt him/ and would haue killed him/ but ſhe could not:

Das VI. Capitel.

13. Vnd trieben vil teufel auß/ vnd ſalbeten vil Siechen mit öle/ vnd machten ſie geſund.

Oc de dreffue mange Dieffle vd/ oc ſaluede mange Siuge met Olie oc helbredede dem.

14. Vnd es kam für den König Herodes (denn ſein Name war nun bekandt) vnd er ſprach: Johannes der Tauffer iſt von den todten aufferſtanden/ darumb thut er ſolche Thaten.

Oc det kom faar Herodes (thi hans Naffn vaar nu bekent) oc hand ſagde Johunes den Døbere er opſtanden fra de døde/ der faare gør hand ſaadanne vnderlige Gerninger.

15. Etliche aber ſprachen: Er iſt Elias. Etliche aber/ er iſt ein Prophet/ oder einer von den Propheten.

Oc nogle ſagde// Hand er Elias/ Men nogle/ Hand er en prophete/ eller en aff Propheterne.

16. Da es aber Herodes höret/ ſprach er: Es iſt Johannes den ich enthanptet hab/ der iſt von den todtē aufferſtanden.

Men der Herodes hørde det/ ſagde hand/ Det er Johannes ſom ieg haffuer halshugget/ hand er opſtanden fra de Døde.

17. Er aber Herodes hatte auß geſandt/ vnd Johannem gegriffen/ vnd ins gefengniß gelegt/ vmb Herodias willen/ ſeines Bruders Philippi Weib/ denn er hatte ſie gefreyet.

Thi Herodes haffde vdſent/ oc greb et Johannem/ oc lagd hannem i Fengzel/ for Herodias/ ſin broders Philippi Huſtru ſkyld/ Thi hand haffde taget hende til ecte.

18. Johannes aber ſprach zu Herode: Es iſt nicht recht/ daß du deines Bruders Weib habeſt.

Oc Johannes ſagde til Herodes/ Det er icke ræt/ at du haffuer din broders Huſtru.

19. Herodias aber ſtellet jhm nach/ vnd wolt jn tödten/ vnd kondt nicht.

Oc Herodias ſtod effter hannem/ oc vilde ſlaget hannem ihiel/ oc hun kunde icke.

Kapitola VI.

13. A ďabelſtwij mnohá wymijtali/ a mazali Olegem mnohě nemocně/ a byli vzdrawowáni.

Y wyrzucáli wiele dyábelſtwá/ á wiele chorych oleykiem mázali/ y vzdrawiáli ie.

14. Vſlyſſal Herodes Král (neb bylo zgewně včiněno gměno geho) y prawil: Že Jan Křtitel wſtal z mrtwých/ a protož ſe děgij diwowě ſkrze něho.

To vſłyſzał Krol Herod (bo imie iego było ſławne) y rzekł/ Jan on ktory krzcił/ wſthał z martwych/ y dla thegoż ſię w nim ty mocy okázuią.

15. Ginij pak prawili/ že geſt Eliáſs. A ginij/ že geſt Prorok/ aneb yáko geden z Prorokuow.

A drudzy mowili/ Heliaſz ci tho/ drudzy záſię powiedáli/ Prorok ieſt/ ábo ieden z onych prorokow.

16. To vſlyſſaw Herodes/ řekl: Kterěho gſem yá ſtial Jana/ tenť geſt z mrtwých wſtal.

Co ſłyſząc Herod/ rzekł/ Ten ci ieſt Jan ktoregom dał ściąć/ á on ci wſtał z martwych.

17. Nebo Herodes byl poſlal a yal Jana/ a wſadil gey Žaláře/ pro Herodyadu manželku Filipa bratra ſwěho/ neb gi byl poyal za manželku.

Abowiem ten Herod poſłał był żołnierze y poimał Janá podawſzy go do więzienia/ dla Herodyády żony Filipá brátá ſwego ktory ia był poiął zá żonę.

18 Prawil byl zagiſté Jan Herodeſowi: Neſluſſijk tobě mijti manželky bratra twěho.

Bo Jan mowił Herodowi/ Nie ſłuſzy ábyś miał żonę brátá twego.

19. Herodyadys pak byla leſt ſkládala proti němu/ a chtěla gey ohrdlo připrawiti/ ale nemohla.

Kuſiła nań waśń Herodyás/ a chciáłá go zámordowáć/ ále nie mogłá.

ו

20 הֵרוֹדֵס גֵּיר דָּחֵל הֲוָא מֶן יוֹחַנָּן עַל דְּיָדַע הֲוָא דְּגַבְרָא הוּ זַדִּיקָא וְקַדִּישָׁא וּמְנַטַּר הֲוָא לֵהּ וְסַגִּיאָתָא שָׁמַע הֲוָא לֵהּ וְעָבֵד ---- וּבְסִימָאִית שָׁמַע הֲוָא לֵהּ׃

Percioche Herode temeua Giouanni, ſapendo ch'egli era huomo giuſto e ſanto, & haueualo in reuerentia. & hauendolo vdito, faceua molte coſe, & aſcoltaualo volentieri.

21 וַהֲוָא יַוְמָא יְדִיעָא כַּד הֵרוֹדֵס בְּבֵית יַלְדֵּהּ חַשָּׁמִיתָא עָבֵד הֲוָא לְרַוְרְבָנוֹהִי וְלַכִּילִיַרְכֵא וְלְרִישֵׁא דַּגְלִילָא׃

Ma venuto vn giorno opportuno, quãdo Herode faceua la cena del ſuo natale à i principi, & à i capitani, & à i primi de la Galilea.

22 וְעֶלַת בְּרַתָּהּ דְּהֵרוֹדְיָא רַקְדַת וְשֶׁפְרַת לֵהּ לְהֵרוֹדֵס וְלְאַילֵין דַּסְמִיכִין עַמֵּהּ ו וְאֶמַר מַלְכָּא לְטַלִּיתָא שְׁאַלִי מֶנִּי מֶדֶם דְּצָבְיָא אַנְתִּי וְאֶתֶּל לְכִי׃

La figliuola d'eſſa Herodiade entrò, e danzò: & eſſendo piaciuta ad Herode, & à quelli che ſedeuano inſieme con lui à tauola, il Re diſſe à la fanciulla, Domandami cio che tu vuoi, che io tel darò.

23 וְיַמִּי לַהּ דְּמֶדֶם דְּתֶשְׁאֲלִינַי אֶתֶּל לְכִי עַד---- מָא לְפַלְגָּה דְּמַלְכוּתִי׃

E giurolle, dicendo, Tutto quel che tu mi domandarai, io ti darò, inſin à la metà del mio regno.

24 הָידֵין נֶפְקַת וְאֶמְרַת לְאֶמָּהּ מָנָא אֶשְׁאַלִיוֹהִי אֶמְרָא לָהּ רִישֵׁהּ דְּיוֹחַנָּן מַעְמְדָנָא׃

Et ella vſcita fuore, diſſe à ſua madre, Che domandarò io? & ella diſſe, la teſta di Giouanni Battiſta.

25 וּמֶחְדָא עֶלַת בְּבַטִּילוּתָא לְוָת מַלְכָּא וְאֶמְרָא לֵהּ צָבְיָא אֶנָא בְּהָדָא שָׁעְתָא דְּתֶתֶּל לִי עַל פִּינְכָא רִישֵׁהּ דְּיוֹחַנָּן מַעְמְדָנָא׃

Allora ella rientrata ſubbito con grande affettione al Re, gli domandò, dicendo, Io voglio che tu mi dia incontinente in vn piatto la teſta di Giouanni Battiſta.

ו

20 כִּי הוֹרוֹדֶס יָרֵא אֶת־יוֹחָנָן יוֹדֵעַ כִּי הוּא אִישׁ צַדִּיק וְקָדוֹשׁ וַיִּצְּרֵנוּ וְשׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ רַבּוֹת עָשָׂה וְחָפֵץ לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

Porque Herodes temia à Ioan, conociendolo varon juſto y ſancto: y teniale reſpecto, y obedeciendolo hazia muchas coſas: y oyalo de buena gana.

21 וַיְהִי יוֹם מוֹעֵד כַּאֲשֶׁר הֵירוֹדֶס בְּיוֹם מוֹלַדְתּוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה לְשָׁלִישָׁיו וּלְשָׂרֵי אֲלָפִים וּלְסַרְנֵי־הַגָּלִיל׃

Y viniendo vn dia oportuno enque Herodes, en la fieſta de ſu nacimiento, hazia cena à ſus principes, y tribunos, y à los principales de Galilea:

22 וְכַאֲשֶׁר בָּאָה בַּתָּהּ בַּת הֵירוֹדִית וַתְּדַלֵּג וַתֵּרָצֶה לְהֵירוֹדֶס וּלְיוֹשְׁבֵי שֻׁלְחָן וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַנַּעֲרָה שַׁאֲלִי מִמֶּנִּי וְכָל־אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלִי אֶתֵּן לָךְ׃

Y entrando la hija de Herodias, y baylando, y agradando à Herodes, y à los que eſtauan con el à la meſa: el Rey dixo à la moça: Pideme loque quiſieres, que yo telo daré.

23 וַיִּשָּׁבַע לָהּ מַה בַּקָּשָׁתֵךְ וְתִנָּתֵן לָךְ עַד־חֲצִי הַמַּלְכוּתִי וְתֵעָשׂ׃

Y jurole, Todo loque me pidieres te daré, haſta la mitad de mi reyno.

24 וַתֵּצֵא וַתֹּאמֶר לְאִמָּהּ מָה אֶשְׁאַל וְהִיא אָמְרָה אֶת־רֹאשׁ יוֹחָנָן הַטֹּבֵל׃

Y ſaliendo ella dixo à ſu madre, Que pediré? Y ella dixo, La cabeça de Ioan el Baptiſta.

25 וַתָּבֹא פִּתְאֹם בִּמְהֵרָה אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתִּשְׁאַל לֵאמֹר שְׁאֵלָתִי הִיא לְהִנָּתֵן לִי מִיָּד עַל־הַקְּעָרָה אֶת־רֹאשׁ יוֹחָנָן הַטֹּבֵל׃

Entoces ella entró preſtamente àl Rey, y pidió, diziendo, quiero que aora luego me des en vn plato la cabeça de Ioan el Baptiſta.

ϛ.

20. Ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν. καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

Car Herode craignoit Iehan, ſachant qu'il eſtoit homme iuſte & ſainct, & l'auoit en reuerence, & l'ayant ouï, faiſoit beaucoup de choſes, & le eſcoutoit volontiers.

21. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας.

Mais vn iour eſtant venu opportun, que Herode faiſoit le feſtin du iour de ſa naiſſance aux grands ſeigneurs, & aux capitaines, & aux principaux de Galilee:

22. Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι.

Et la fille d'Herodias eſtant entree, & ayant danſé, & ayant pleu à Herode, & auſſi à ceux qni eſtoyent enſemble à la table: le roy dit à la ieune fille, Demande-moi ce que tu voudras, & ie le te donnerai.

23. Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

Et lui iura, diſant, Tout ce que tu me demanderas, ie le te donnerai, voire iuſques à la moitié de mon royaume.

24. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc eſtant ſortie dit à ſa mere, Que demanderai-ie? & elle dit, La teſte de Iehan Baptiſte.

25. Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Et incontinent eſtant rentree auec grãde affection vers le roy, elle lui fit requeſte., diſant, Ie voudroy' que tout à ceſte heure, tu me donaſſes en vn plat la teſte de Iehan Baptiſte.

CAP. VI.

20. Herodes enim metuebat Iohannem, ſciens eum virum iuſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat: & libenter eum audiebat.

For Herode feared John/ knowing that he wz a iuſt man/ and an holy/ and reuerenced him / and when he heard him / hee did many things / and heard him gladly.

21. Et cùm dies oportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus & tribunis & primis Galilææ.

But the time being conuenient / when Herode on his birth day made a banket to his princes and capitaines / and chiefe eſtates of Galile.

22. Cumque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulque recumbentibus: rex ait puellæ, Pete à me quod vis: & dabo tibi.

And the daughter of the ſame Herodias came in and daunced / and pleaſed Herode / and them that ſate at table together/ the king ſaid vnto the maide/ Aſke of me what thou wilt: and I will giue it thee.

23. Et iuravit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

And he ſware vnto her / Whatſoeuer thou ſhalt aſke of me / I wil giue it thee/ euen vnto the halfe of my kingdome.

24. Quæ cum exiſſet, dixit matri ſuæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohannis Baptiſtæ.

So ſhe went forth / and ſaid to her mother / What ſhall I aſke? And ſhe ſaid/ John Baptiſts head.

25. Cumque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petivit dicens, Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.

Then ſhe came in ſtraight way with haſte vnto the King/ and aſked/ ſaying/ I woulde that thou ſhouldeſt giue me euen nowe in a charger the head of John Baptiſt.

Das VI. Capitel.

20 Herodes aber forchte Johañem/ denn er wuſte / daß er ein frommer vnd heiliger man war / vnd verwaret jhn / vnd gehorchet jhm inn vilen ſachen/ vnd höret jhn gerne.

Oc Herodes fræctede Johannem / thi hand viſte/ at hand vaar en from oc hellig Mand / oc hand forvarede hannem/ oc lydde hannem i mange Sager / oc hørde hannem gerne.

21. Vnd es kam ein gelegner tag / daß Herodes auff ſeinen Jarstag ein Abendmal gab / den Oberſten vñ Hauptleuten vnd fürnemſten in Galilea.

Oc det kom en belenlig dag / At Herodes giorde de Offuerſte oc Høffuitzmendene oc de Ypperſte i Galilea / it Geſtebud / paa ſin Aar ſdag.

22. Da trat hinein die Tochter der Herodias / vnd tantzete / vnd gefiel wol dem Herode / vnd denen die am tiſch ſaſſen. Da ſprach der König zum Meidlein: Bitte von mir was du wilt / ich will dirs geben.

Da traadde Herodias Daatter hen ind/ oc dantzede / Oc det behagede Herodes vel / oc dem ſade til bordz. Da ſagde Kongen til Pigen/ Bed aff mig huad du vilt/ ieg wil giffue dig det.

23. Vnd ſchwur jhr einen eid / was du wirſt von mir bitten / wil ich dir geben/ biß an die helffte meines Königreichs.

Oc hand ſoer hende en Eed/ Huad du beder aff mig/ vil ieg giffue dig / indtil halffdelen aff mit Kongerige.

24. Sie gieng hinauß vnd ſprach zu jhrer Muter: Was ſoll ich bitten? Die ſprach: Das haupt Johannes des Tauffers.

Hun gick hen vd / oc ſagde til ſin Moder / Huad ſkal ieg bede om? Hun ſagde / Johannis den Døberis hoffuit.

25 Vnd ſie gieng bald hinein mit eile zum Könige/ bat vnd ſprach: Jch will daß du mir gebeſt / jetzt ſo bald auff einer Schüſſel/ das Haupt Johañis des Tauffers.

Oc hun gick ſtrax haſtelige ind til Kongen/ bad/ oc ſagde / Jeg vil/ at du ſkalt nu ſtrax giffue mig / paa it Fad / Johannis den Døberis hoffuit.

Kapitola VI.

20. Nebo Herodes obáwal ſe Jana/ wěda gey býti muže ſprawedliwěho a Swatěho: y ſſetřijwal ho/ a wyſlýchage gey mnohě wěcy činil/ a rád ho poſlauchal.

Abowiem Herod obawał ſie Janá/ wiedząc że był mąż ſpráwiedliwy y świety / á miał go w vczciwości / á ſłucháiąc go / wiele czynił / y ſłuchał go rad.

21. A gdyž ſe den přijhodný přitreffil / Herodes pamatuge den ſwěho narozenij / včinil Wečeři Knijžatuom / a Vřednijkuom / a prwnijm z Galilee.

Gdy thedy był dzień po temu/ gdy Herod w dzień narodzenia ſwoiego ſpráwił wieczerza ná pány ſwoie/ ná rotmiſtrze/ y ná przednieyſze w Gáliley.

22. A gdyž weſſla dcera tě Herodyady a tancowala / lijbylo ſe Herodeſowi y ſpolu hodownijkům. Y řekl Král Děwečce: Pros mne zač chceſs / a dam tobě.

Thám gdy przyſzłá dziewká oney Herodyady / táncowálá / y ſpodobálá ſie Herodowi / y inym ſpołu śiedzącym / y rzekł Krol ku dziewce / Proś mię ocz iedno chceſz / á dam tobie.

23. Y přiſáhl gij / že začkoli proſyti budeſs / dám tobě / by pak bylo polowice králowſtwij měho.

Y przyśiągł iey / Oczkolwiek mię prośić będzieſz / dámći / áż y do połowice kroleſtwá mego.

24. Kterážto když wyſſla / řekla mateři ſwě: Zač budu proſyti? A ona řekla: Za hlawu Jana Křtitele.

Ale oná wyſzedſzy / rzekłá mátce ſwey / Oczże mam prośić? á oná iey powiedziáłá / O głowę Janá krzciciela.

25. A když weſſla hned s chwáta nijm k Krali / proſyla ho / řkaucy: Chcy aby mi dal hned na mijſe hlawu Jana Křtitele.

A thak oná nátychmiaſt wſzedſzy vmyślnie do Krolá / prośiłá mowiąc / Teraz iuż chcę ábyś mi dał ná miśie głowę Janá krzciciela.

20 הרודס גיר דחל הוא
מן יוחנן על דידע הות
דגברא הו זדיקא וקדישא
ומנטר הוא לה וסגיאתא
שמע הוא לה ועבד -----
ובסימאית שמע הוא לה׃

Percioche Herode temeua Giouanni, ſapendo ch'egli era huomo giuſto e ſanto, & haueualo in reuerentia. & hauendolo vdito, faceua molte coſe, & aſcoltaualo volentieri.

21 והוא יומא ידיעא כד
הרודס בבית ילדה ח
חשמיתת עבד הות
לרורבניהי ולכיליורכת
ולרישא דגלילא׃

Ma venuto vn giorno opportuno, quãdo Herode faceua la cena del ſuo natale à i principi, & à i capitani, & ai primi de la Galilea.

22 ועלת ברתה דהרודיא
רקדת ושפרת לה להרודס
ולאילין דסמיכין עמה ו
ואמר מלכא לטליתת
שאלי מני מדם דצבית
אנתי ואתל לכי׃

La figliuola d'eſſa Herodiade entrò, e danzo: & eſſendo piaciuta ad Herode, & à quelli che ſedeuano inſieme con lui à tauola, il Re diſſe à la fanciulla, Domandami cio che tu vuoi, che io tel darò.

23 וימא לה דמדם ד
דתשאליני אתל לכי עד---
מא לפלגה דמלכותי׃

E giurolle, dicendo, Tutto quel che tu mi domandarai, io ti darò, inſin à la metà del mio regno.

24 הידין נפקת ואמרת
לאמה מנת אשאליוהי
אמרת לה רישה דיוחנן
מעמדנת׃

Et ella vſcita fuore, diſſe à ſua madre, Che domandarò io? & ella diſſe, la teſta di Giouanni Battiſta.

25 ומחדא עלת בבטילותא
לות מלכא ואמרת לה
צביא אנא בהדא שעתא
דתתל לי על פינכא רישה
דיוחנן מעמדנא׃

Allora ella rientrata ſubbito con grande affettione al Re, gli domandò, dicendo, Io voglio che tu mi dia incontinente in vn piatto la teſta di Giouanni Battiſta.

20 כי הירודס ירא את־יוחנן
יודע כי הוא איש צדיק וקדוש
ויצרנו ושומע אותו רבות
עשה וחפץ לשמוע אותו׃

Porque Herodes temia à Ioan, conociendolo varon juſto y ſancto: y teniale reſpecto, y obedeciendolo hazia muchas coſas: y oyalo de buena gana.

21 ויהי יום מועד כאשר
הירודס ביום מולדתו עשה
משתה לשלישיו ולשרי אלפים
ולסרני־הגליל׃

Y viniendo vn dia oportuno enque Herodes, en la fieſta de ſu nacimiento, hazia cena à ſus principes, y tribunos, y à los principales de Galilea:

22 וכאשר באה בתה בת
הירודית ותדלג ותרצה להירודס
וליושבי שלחן ויאמר המלך
לנערה שאלי ממני וכל־אשר
תשאלי אתן לך׃

Y entrando la hija de Herodias, y baylando, y agradando à Herodes, y à los que eſtauan con el à la meſa: el Rey dixo à la moça: Pideme loque quiſieres, que yo telo daré.

23 וישבע לה מה בקשתך
ותנתן לך עד־חצי המלכותי
ותעש׃

Y jurole, Todo loque me pidieres te daré, haſta la mitad de mi reyno.

24 ותצא ותאמר לאמה מה
אשאל והיא אמרה את־ראש
יוחנן הטבל׃

Y ſaliendo ella dixo à ſu madre, Que pediré? Y ella dixo, La cabeça de Ioan el Baptiſta.

25 ובאה פתאם במהרה אל־
המלך ותשאל לאמר שאלתי
היא להנתן לי מיד על־הקערה
את־ראש יוחנן הטבל׃

Entoces ella entró preſtamente àl Rey, y pidió, diziendo, quiero que aora luego me des en vn plato la cabeça de Ioan el Baptiſta.

20. Ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν. καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

Car Herode craignoit Iehan, ſachant qu'il eſtoit homme iuſte & ſainct, & l'auoit en reuerence, & l'ayant ouï, faiſoit beaucoup de choſes, & le eſcoutoit volontiers.

21. Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας.

Mais vn iour eſtant venu opportun, que Herode faiſoit le feſtin du iour de ſa naiſſance aux grands ſeigneurs, & aux capitaines, & aux principaux de Galilee:

22. Καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι.

Et la fille d'Herodias eſtant entree, & ayant danſé, & ayant pleu à Herode, & auſſi à ceux qui eſtoyent enſemble à la table: le roy dit à la ieune fille, Demande-moi ce que tu voudras, & ie le te donnerai.

23. Καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐὰν με αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

Et lui iura, diſant, Tout ce que tu me demanderas, ie le te donnerai, voire iuſques à la moitié de mon royaume.

24. Ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Elle donc eſtant ſortie dit à ſa mere, Que demanderai-ie? & elle dit, La teſte de Iehan Baptiſte.

25. Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

Et incontinent eſtant rentree auec grãde affection vers le roy, elle lui fit requeſte., diſant, Ie voudroy' que tout à ceſte heure, tu me donaſſes en vn plat la teſte de Iehan Baptiſte.

CAP. VI.

20. Herodes enim metuebat Iohannem, ſciens eum virum iuſtum & ſanctum: & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat: & libenter eum audiebat.

For Herode feared John/ knowing that he wz a iuſt man/ and an holy/ and reuerenced him / and when he heard him / hee did many things / and heard him gladly.

21. Et cùm dies oportunus accidiſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit principibus & tribunis & primis Galilæę.

But the time being conuenient / when Herode on his birth day made a banket to his princes and capitaines / and chiefe eſtates of Galile.

22. Cumque introiſſet filia ipſius Herodiadis, & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulque recumbentibus: rex ait puellæ, Pete à me quod vis: & dabo tibi.

And the daughter of the ſame Herodias came in and daunced / and pleaſed Herode / and them that ſate at table together/ the king ſaid vnto the maide/ Aſke of me what thou wilt: and I will giue it thee.

23. Et iuravit illi, Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.

And he ſware vnto her / Whatſoeuer thou ſhalt aſke of me / I wil giue it thee/ euen vnto the halfe of my kingdome.

24. Quæ cum exiſſet, dixit matri ſuæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohannis Baptiſtæ.

So ſhe went forth / and ſaid to her mother / What ſhall I aſke? And ſhe ſaid/ John Baptiſts head.

25. Cumque introiſſet ſtatim cum feſtinatione ad regem, petivit dicens, Volo, ut protinus des mihi in diſco caput Iohannis Baptiſtæ.

Then ſhe came in ſtraight way with haſte vnto the King/ and aſked/ ſaying/ I woulde that thou ſhouldeſt giue me euen nowe in a charger the head of John Baptiſt.

Das VI. Capitel.

20 Herodes aber forchte Johañem/ denn er wuſte / daß er ein frommer vnd heiliger man war / vnd verwaret jhn / vnd gehorchet jhm inn vilen ſachen/ vnd höret jhn gerne.

Oc Herodes fręctede Johannem / thi hand viſte/ at hand vaar en from oc hellig Mand / oc hand forvarede hannem/ oc lydde hannem i mange Sager / oc hørde hannem gerne.

21. Vnd es kam ein gelegner tag / daß Herodes auff ſeinen Jarstag ein Abendmal gab / den Oberſten vñ Hauptleuten vnd fürnemſten in Galilea.

Oc det kom en beleylig dag / At Herodes giorde de Offuerſte oc Høffuitzmendene oc de Ypperſte i Galilea / it Geſtebud / paa ſin Aar ſdag.

22. Da trat hinein die Tochter der Herodias / vnd tantzete / vnd gefiel wol dem Herode / vnd denen die am tiſch ſaſſen. Da ſprach der König zum Meidlein: Bitte von mir was du wilt / ich will dirs geben.

Da traadde Herodias Daatter hen ind/ oc dantzede / Oc det behagede Herodes vel / oc dem ſade til bordz. Da ſagde Kongen til Pigen/ Bed aff mig huad du vilt/ ieg wil giffue dig det.

23. Vnd ſchwur jhr einen eid / was du wirſt von mir bitten / wil ich dir geben/ biß an die helffte meines Königreichs.

Oc hand ſoer hende en Eed/ Huad du beder aff mig/ vil ieg giffue dig / indtil halffdelen aff mit Kongerige.

24. Sie gieng hinauß vnd ſprach zu jhrer Muter: Was ſoll ich bitten? Die ſprach: Das haupt Johannes des Tauffers.

Hun gick hen vd / oc ſagde til ſin Moder / Huad ſkal ieg bede om? Hun ſagde / Johannis den Døberis hoffuit.

25 Vnd ſie gieng bald hinein mit eile zum Könige/ bat vnd ſprach: Jch will daß du mir gebeſt / jetzt ſo bald auff einer Schüſſel/ das Haupt Johañis des Tauffers.

Oc hun gick ſtrax haſtelige ind til Kongen/ bad/ oc ſagde / Jeg vil/ at du ſkalt nu ſtrax giffue mig / paa it Fad / Johannis den Døberis hoffuit.

Kapitola VI.

20. Nebo Herodes obáwal ſe Jana/ wěda gey býti muže ſprawedliwého a Swatého: y ſſetřijwal ho/ a wyſlýchage gey mnohé wěcy činil/ a rád ho poſlauchal.

Abowiem Herod obawał ſie Janá/ wiedzac że był mąż ſpráwiedliwy y świety/ á miał go w vczciwośći/ á ſłucháiac go/ wiele czynił/ y ſłuchał go rad.

21. A gdyž ſe den přijhodný přitreffil/ Herodes pamatuge den ſwého narozenij / včinil Wečeři Knijžatuom / a Vřednijkuom / a prwnijm z Galilee.

Gdy thedy był dzień po temu/ gdy Herod w dzień narodzenia ſwo iego ſpráwił wieczerza ná pány ſwoie/ ná rotmiſtrze/ y ná przednieyſze w Gáliley.

22. A gdyž weſſla dcera té Herodyady a tancowala / lijbylo ſe Herodeſowi y ſpolu hodownijkům. Y řekl Král Děwečce: Pros mne zač chceš / a dam tobě.

Thám gdy przyſzłá dziewká oney Herodyady / táncowáłá / y ſpodobáłá ſie Herodowi / y inym ſpołu śiedzacym / y rzekł Krol ku dziewce / Proś mie ocz iedno chceſz / á dam tobie.

23. Y přiſáhl gij / že zač koli proſyti budeš / dám tobě / by pak bylo polowice králowſtwij mého.

Y przyśiagł iey / Oczkolwiek mie prośić bedzieſz / dámći / áż y do połowice króleſtwá mego.

24. Kterážto když wyſſla/ řekla mateři ſwé: Zač budu proſyti? A ona řekla: Za hlawu Jana Křtitele.

Ale oná wyſzedſzy/ rzekłá mátce ſwey/ Oczże mam prośić? á oná iey powiedziáłá / O głowę Jána krzćićielá.

25. A když weſſla hned s chwáta nijm k Krali/ proſyla ho/ řkauc: Chcy aby mi dal hned na miſe hlawu Jana Křtitele.

A thak oná nátychmiaſt wſzedſzy vmyślnie do Królá / proſiłá mowiac / Teraz iuż chcę ábyś mi dał ná miśie głowę Janá krzćićielá.

ו

26 וּכְרִית לֵהּ סַגִּי לְמַלְכָּא מֶטוּל דֵּין מוֹמָתָא וּמֶטוּל סָמִיכֵא לָא צְבָא דְּנֶגְלְזִיהּ׃

Di che il Re fu mal contento, nondimeno per cagion del giuramēto e di quelli che ſedeuano con lui à tauola, non le volſe desdire.

27 אֶלָּא מֶחְדָּא שַׁדַּר מַלְכָּא סְפוּקְלָטְרָא וּפַקֵּד דְּיַיְתֵא רֵישֵׁהּ דְּיוֹחַנָּן וֶאזַל פַּסְקֵהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחַנָּן בֵּית אֲסִירֵא׃

E mandò ſubbito il carnefice, e comandò che portaſſe la teſta d'eſſo Giouāni. Et egli andò, e decapitollo ne la prigione.

28 וְאַיְתִי בְּפִינְכָא וִיהַב לְטַלִיתָא וְהִי טַלִיתָא יַהְבַת לְאֶמָּהּ׃

E portò la ſua teſta in vn piatto, e dettela à la fanciulla, e la fanciulla la dette à ſua madre.

29 וְשַׁמְעוּ תַּלְמִידַוְהִי ו
וְאֶתוֹ שַׁקְלוּ שְׁלַדֵהּ וְסָמוּהּ בְּבֵית קְבוּרָא׃

Quando i ſuoi diſcepoli hebbero cio vdito, vennero, e portoron via il ſuo corpo, e poſerlo in vn monumento.

30 וֶאתְכַּנְשׁוּ שְׁלִיחֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וֶאמַרוּ לֵהּ כֻּל מֶדֶּם דַּעֲבַדוּ וְכֻל מָא דְּאַלֵפוּ׃

Gli Apoſtoli poi ſi riconduſſero à IESV, e raccontorongli tutte le coſe, e quelle che haueuan fatte, e quelle che haueuano inſegnate.

31 וֶאמַר לְהוֹן תַּו לְכוֹן נֶאזַל לְדַבְרָא בַּלְחוּדַיְן וֶאתְתְּנִיחוּ קַלִיל אִית הֲווֹ גֵּיר סַגִּיאֵא דְּאָזְלִין וְאָתֵין וְלַיְת הֲוָא לְהוֹן אַתְרָא אַף לָא לְמֵאכַל׃

Et egli diſſe loro, Venite voi ſteſſi ſeparatamente in luogo ſolitario, e riposateui vn poco. Percioche erano molti che veniuano & andauano, e non haueuan pur tempo di mangiare.

32 וֶאזַלוּ לְאַתְרָא חוּרְבָּא בִּסְפִינְתָּא בַּלְחוּדַיְהוֹן׃

E coſi ſen'andò da parte in vn luogo diſerto per naue.

ו

26 וַיִּשְׁתּוֹחֵחַ מְעַט הַמֶּלֶךְ וּבַעֲבוּר הַשְּׁבוּעָה וְהַיּוֹשְׁבִים עַל־הַשֻּׁלְחָן לֹא אָבָה לְהָתֵל בָּהּ׃

Y el Rey ſe entreiſteció mucho; mas á cauſa del juramento, y de los que eſtauan con el à la meſà, no quiſo entriſtecerla.

27 וּמִיָּד שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת רַב טַבָּחִים וַיְצַו לָשֵׂאת אֶת רֹאשׁוֹ מֵעָלָיו׃

Y luego el Rey, embiando vno de la guarda, mandó que fueſe trayda ſu cabeça.

28 וַיֵּלֶךְ וַיִּשָּׂא אֶת רֹאשׁוֹ מֵעָלָיו בְּבֵית הַסֹּהַר וַיַּקְרֵב אֶת רֹאשׁוֹ עַל־הַקְּעָרָה וַיִּתֵּן אוֹתוֹ לַנַּעֲרָה וְהַנַּעֲרָה נָתְנָה אוֹתוֹ לְאִמָּהּ׃

El qual fue, y lo degolló en la carcel, y truxo ſu cabeça en vn plato, y diola à la moça y la moca la dio à ſu madre.

29 וַיִּשְׁמְעוּ תַּלְמִידָיו וַיָּבוֹאוּ וַיִּשְׂאוּ אֶת פִּגְרוֹ וַיָּשִׂימוּ אֶל־הַקָּבֶר׃

Y oyendolo ſus diſcipulos, vinieron, y tomaron ſu cuerpo y puſieronlo en vn ſepulchro.

30 וַיִּקָּהֲלוּ הַשְּׁלִיחִים אֶל־יֵשׁוּעַ וַיַּגִּידוּ לוֹ כֻּלָּם וַאֲשֶׁר עָשׂוּ וַאֲשֶׁר לִמְּדוּ׃

Y los Apoſtoles ſe juntaron à Ieſus, y contaronle todo, loque auian hecho, y loque auian enſennado.

31 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ לָכֶם לְבַדְּכֶם אֶל־מְקוֹם מִדְבָּר וְתָנוּחוּ מְעַט כִּי־רַבִּים הָיוּ הַהוֹלְכִים וְהַשָּׁבִים וְלֹא הָיְתָ לָהֶם עֵת לֶאֱכֹל׃

Y el les dixo, Venid voſotros à parte àl lugar deſierto, y repoſad vn poco. porque auia muchos yentes y vinientes, quea aun no tenian lugar de comer.

32 וַיֵּלְכוּ אֶל־מְקוֹם מִדְבָּר בָּאֳנִיָּה לְבַדָּם

Y fueronſe en vn nauio àl lugar deſierto à patte

ς.

26. Καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.

Et le roy eſtant treſmarri, ne la voulut toutes fois eſconduire, à cauſe du ferment, & de ceux qui eſtoyent à table auec lui.

27. Καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Ains enuoya incontinent vn de ſes gardes, & commanda qu' il apportaſt la teſte d'icelui: lequel s' y en alla, & le de capita en la priſon:

28. Ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς.

Et apporta la teſte d' icelui en vn plat, & la donna à la ieune fille, & la ieune fille la donna à ſa mere.

29. Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

Et ſes diſciples ayans ouï le fait, vindrent & emportent ſon corps, & le mirent en vn ſepulcre.

30. Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.

Et les Apoſtres ſe raſſemblerent vers Ieſus, & lui raconterent tout ce qu' ils auoyent fait & enſeigné.

31. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν ηὐκαίρουν.

Et il leur dit, Venez-vous-en à part en vn lieu retiré, & vous repoſez vn petit: car il y auoit beaucop d'allans & de venans vers Ieſus: tellement qu' ils n'auoyent pas meſmes le loiſir de manger.

32. Καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.

Ils s' en allerent donc en vne naſſelle en vn lieu retiré à part.

CAP. VI.

26. Et contriſtatus eſt rex. Propter iuſiurandum & propter ſimul diſcumbentes noluit eam contriſtari.

Then the King was verie ſorie: yet for his othes ſake / and for their ſakes which ſate at table with hun / he woulde not refuſe her.

27. Sed miſſo ſpiculatore præcepit afferri caput eius in diſco.

And immediately the King ſent the hangman/and gaue charge that his head ſhould be brought. So he went and beheaded him in the priſon.

28. Et decollavit eum in carcere, & attulit caput eius in diſco: & dedit illud puellæ, & puella dedit matri ſuę.

And brought his head in a charger/ and gaue it to the maide/and the maide gaue it to her mother.

29. Quo audito, diſcipuli eius venerunt, & tulerunt corpus eius: & poſuerunt illud in monumento.

And when his diſciples heard it/ they came and tooke vp his bodie / and put it in a tombe.

30. Et convenientes Apoſtoli ad Ieſum, nuntiaverunt ei omnia quæ egerant & docuerant.

And the Apoſtles gathered themſelues together to Jeſus/ and tolde him al things/both what they had done/and what they had taught.

31 Et ait illis, Venite ſeorſum in deſertum locum, & requieſcite puſillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi: & nec ſpatium manducandi habebant:

And he ſayde vnto them/Come ye aparte into the wildernes / and reſt a while: for there were many commers and goers/that they had not leaſure to eate.

32. Et aſcendentes in navim, abierunt in deſertum locum ſeorſum.

So they went by ſhip out of the way into a deſert place.

Das VI. Capitel.

26. Der König war betrübt / doch vmb des Eydes willen / vnd dere die am tiſche ſaſſen / wolt er ſie nicht laſſen ein fehl bitt thun.

Kongen vaar bedrøffuit / Dog for Edens ſkyld/ oc deris ſom ſade til bords / vilde hand icke lade hende bede til forgeffuis.

27. Vnd bald ſchickte hin der König den Hencker/ vnd hieß ſein Haupt her bringen. Der gieng hin/ vnnd enthauptet jhn im Gefengniß.

Oc Kongen ſende ſtrax Bødelen bort/ oc befalede/at hente hans hoffuit. Hand gick hen/ oc halshug hannem i Fengzelet/

28. Vnd trug her ſein Haupt auff einer Schüſſeln/vnd gabs dem Meidlein/ vnd das Meidlein gabs jhrer Mutter.

Oc bar hans hoffuit frem paa it fad / oc fick Pigen det/ Oc Pigen fick ſin Moder det.

29. Vnd da das ſeine Jünger höreten/kamen ſie vnd namen ſeinen Leib/ vnd legten jhn in ein grab.

Oc der hans Diſciple hørde det / komme de / oc toge hans Legeme/oc lagde det i en Graff.

30. Vnd die Apoſtel kamen zu Jeſu zu ſammen / vnd verkündigten jhm das alles / vnd was ſie gethan vnd gelehrt hatten.

Oc Apoſtlene forſamledis til Jeſum / oc forkyndede hannem alt det/ Oc huad de haffde giort oc lært.

31. Vnd er ſprach zu jhnen: Laſſet vns beſonders inn eine Wüſten gehen/ vnd ruhet ein wenig / denn jhrer war vil/ die ab vnd zugiengen / vnd hatten nicht zeit gnug zu eſſen.

Oc hand ſagde til dem/ Lader oſſ gaa offuer ſide i en Orck /oc huile lidet/ Thi de vaare mange / ſom ginge fra oc til / oc de haffde icke tid nock at æde.

32. Vnd er fuhr da inn einem Schiff zu einer Wüſte beſonders.

Oc hand foer det i it Skib til en Orck offuer ſide.

Kapitola VI.

26. Tehdy zarmautil ſe Král/ pro přijſahu / a pro ſpolu hodownijky nechtěl gij oſlyſſeti.

Ale ſie Krol bárzo záfráſował / dla przyśięgi y dla onych ktorzy z nim ſpolu śiedzieli/ nie chcąc iey odrzucáć ná ſtronę.

27. Ale poſlaw Kata / rozkázal mu přineſti hlawu na miſſe:

Zátym wnet Krol poſłał Kátá / roſkázuiąc áby przynieſiono głowę iego/ tedy on ßedßy/ ściął go w ciemnicy.

28. Y ſtial gey w Zaláři / a přineſl hlawu geho na miſſe/ a dal gi Děwečce / a Děwečka dala Mateři ſwé.

A przynióſł głowę iego ná miśie/ á oddał ią dziewce/ dziewká záśię oddáłá ią mátce ſwey.

29. To vſlyſſawſſe Včedlnijcy geho/ přiſſli a wzali Tělo geho/ a pochowali ge w hrobě.

To gdy vſłyßeli zwolennicy iego/ przyßli y wzięli trupa iego y położyli go w grobie.

30. Tehdy přiſſedſſe Apoſſtolé k Gežijſſowi / zwěſtowali gemu wſſeckny wěcy / které byli činili a včili.

Zeßli ſie pothym Apoſtołowie do Jezuſá / y opowiedzieli mu wßythko co czynili y czego vczyli.

31. Y řekl gim: Podte ſaukromij na puſté mijſto / a odpočiňte maličko. Nebo bylo množſtwij těch kteřijž přicházeli a odcházeli / tak že gſau k gijdlu chwijle neměli

Ku ktorym rzekł / Podźcie wy oſobno ná mieyſce puſte/ á odpoczyńcie máluczko / bo wiele thych było co przychádzáli y odchadzáli/ ták iż niemieli czáſu zeby ſie byli náiedli.

32. Awſtaupiwſſe na Lodij/ odeſſli na puſté mijſto.

A ták ßli ná mieyſce puſte / oſobno przeprawiwßy ſię w łodzi.

ו

33 וחזו אנון סגיאא כד
אזלין ואשתודעו אנון ו
וביבשא רהטו מן כלהין
מדינתא קדמוהי לתמן :

Ma il popolo gli ʋidde andare, e molti il conobbero: e ʋi concorſero à piedi da tutte le città, & arriuorono innanzi à loro, e raccolſerſi à lui.

34 ונפק ישוע חזא כנשא
סגיאא ואתרחם עליהון
דדמין לערבא דלית להון
רעיא ושרי הוא למלפו
אנון סגיאתא :

E Iesv, ʋſcito fuore, ʋidde ʋna gran moltudine, & hebbe compaſſione di loro: percioche erano come pecore che non hanno paſtore. E comincio ad inſegnar loro molte coſe.

35 וכד הוא עדנא סגיאא
קרבו לותה תלמידוהי ו
ואמרין לה הנא אתרא
חורבא הו ועדנא סגי :

Et eſſendo gia grande hora, i ſuoi diſcepoli s'accoſtorono à lui, dicendo, Queſto luogo è diſerto, & è gia grande hora.

36 שרי אנון דיאזלון ל
לאגורסא דחדריהון ו
ולקוריא ויזבנון להון
לחמא לית להון גיר מדם
למאכל :

Licentiagli, accioche ſene ʋadano à le ʋille, & à i borghi che ſon qui dattorno: à comprarſi del pane: percioche non hanno che mangiare.

37 הו דין אמר להון הבו
להון אנתון למלעס אמרין
לה נאזל נזבן דמאתין
דינרין לחמא ונתל להון
לעסין :

Egli riſpondendo, diſſe loro, Date ʋoi loro da mangiare. Et eſſi gli dicono, Andaremo noi à comprar dugento denari di pane, e daremo loro da mangiare?

38 הו דין אמר להון זלו
חזו כמא לחמין אית לכון
הרכא וכד חזו אמרין לה
חמשא לחמין ותרין נונין :

Et egli diſſe loro, Quanti pani hauete ʋoi? andate e guardate. Et eſſi ſaputo che l'hebbero, dicono, Cinque, e due peſci.

ו

33 ויראו אותם ההלכים
וידעו אותו רבים וברגליהם
מכל הערים רצו שמה והקדימו
אותם ויבואו אליו :

Y vieronlos yr muchos: y conocieronlo, y con currierón alla muchos à pie de las ciudades, y vinieron anteque ellos, y juntaronſe à el.

34 ויצא ישוע וירא קהל רב
ונכמרו רחמיו עליהם כי היו
כצאן אשר אין להם רועה
ויחל ללמדם רבות :

V ſaliendo Ieſus vido vna grande companna y vuo miſericordia deellos, porque eran como ouejas ſin paſtór: y començóles à enſennar muchas coſas.

35 ובהאריך שעות רבות ויגשו
אליו תלמידיו לאמר כי חרב
המקום ועתה האריכה השעה :

Y como ya fue el dia muy entredo, ſus Diſcipulos llegaron à el, diziendo, El lugar es deſierto, y el dia es ya muy entrado,

36 הנח אותם למען ילכו
סביב השדות והחוות ויקנו להם
לחם כי אין מאומה בידם
אשר יאכלו :

Embialos paraque vayen à los cortijos y aldeas de alderredor, y compren para ſi pan, porque no tienen que comer.

37 ויען ויאמר להם תנו להם
אתם לאכל ויאמרו לו נלך
ונקנה במאתים זוזים לחם
ונתן להם לאכל :

Y reſpondiendo el, dixoles, Daldes de comer voſotros. Y dixeronle. Que vamos y compremos pan por dozientos dineros, y les demos de comer?

38 ויאמר להם כמה ככרי לחם
היו לכם לכו וראו וכראותם
אמרו חמשת ושני דגים :

Y el les dize, Quantos panes teneys? Id y veldo, Y ellos ſabidolo, dixeron. Cinco, y dos peces.

ϛ'.

33. Καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

Mais le peuple le vid s'en aller, & pluſieurs le recognurent: & y accoururent à pied de toutes les villes, & y vindrent deuant eux, & s'amaſſerent vers lui.

34. Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ Ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα· καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.

Adonc Ieſus eſtant ſorti, vid là de grandes troupes, & fut eſmeu de compaſsion enuers eux, de ce qu'ils eſtoyent comme brebis n'ayans point de berger, & ſe mit à leur enſeigner pluſieurs choſes.

35. Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή·

Et comme il eſtoit deſia grande heure, ſes diſciples vindrent à lui diſans, Ce lieu eſt deſert, & il eſt deſia grande heure.

36 Ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.

Donne-leur congé, afin qu'ils s'en aillent aux villages, & bourgades d'à l'enuiron, & qu'ils achetent des pains pour eux: car ils n'ont que manger.

37. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Et reſpondant il leur dit, Mais vous donnez-leur à manger. Ils lui dirent, Irions-nous acheter des pains pour deux cens deniers, & leur donnerions à manger?

38. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

Et il leur dit, Combien auez-vous de pains: allez & regardez. Et apres l'auoir ſeu ils dirent, Cinq, & deux poiſſons.

CAP. VI

33. Et viderunt eos abeuntes, & cognoverunt multi: & pedeſtres de omnibus civitatibus cõcurrerunt illuc, & prævenerunt eos.

But the people ſawe them when they departed / and many knew him / & ran afoote thither out of all cities / and came thither before them / and aſſembled vnto him.

34. Et exiens vidit turbam multam Ieſus: & miſertus eſt ſuper eos, quia erant ſicut oves non habentes paſtorem, & cœpit illos docere multa.

Then Jeſus went out / and ſaw a great multitude / and had compaſſion on them / becauſe they were like ſheepe which had no ſhepheard: and hee began to teach them many things.

35. Et cum iam hora multa fieret, acceſſerunt diſcipuli eius, dicentes, Deſertus eſt locus hic, & iam hora præteriit.

And when the daye was nowe farreſpent / his diſciples came vnto him / ſaying / This is a deſert place / and nowe the day is farre paſſed.

36. Dimitte illos, ut euntes in proximas villas & vicos, emant ſibi cibos quos manducent.

Let them depart / that they may goe into the villages and townes about / & bye them bread: for they haue nothing to eate.

37. Et reſpondens ait illis, Date illis vos manducare. Et dixerunt ei, Euntes emamus ducentis denariis panes: & dabimus illis manducare?

But he anſwered / and ſaide vnto them / Giue ye them to eate. And they ſaide vnto him / Shal we go & bye two hundreth peny worth of bread / and giue them to eate?

38. Et dicit eis, Quot panes habetis? ite & videte. Et cum cognoviſſent, dicunt, Quinque, & duos piſces.

Then he ſayde vnto them / Howe manie loaues haue ye? go & looke. And when they knew it / they ſaid / Fiue / and two fiſhes.

Das VI. Capitel.

33. Vnd das Volck ſahe ſie wegfahren / vnd vil kandten jhn / vnd lieſſen daſelbs hin miteinander zu fuſſe / auß allen Stådten / vnd kamen jnen zu vor / vnd kamen zu jhm.

Oc Folcket ſaae dem fare bort / oc mange kende hannem / oc løbe der bort met huer andre til fods / aff alle Stæder / oc komme før end de / oc komme til hannem.

34. Vnd Jeſus gieng herauß / vnd ſahe das groſſe Volck / vnd es jammert jn derſelben / denn ſie waren wie die Schafe / die keinen Hirten haben. Vnd fienge an ein lange Predigt.

Oc Jheſus gick vd / oc ſaa det megle Folck / Oc hand ynckedis offuer dem / Thi de vaare ſom de Faar / der haffue ingen Hyrde. Oc hand begynte en lang Predicken.

35. Da nun der tag faſt dahin war / tratten ſeine Jůnger zu jhm / vnnd ſprachen: Es iſt Wůſte hie / vnd der tag iſt nun dahin.

Der dagen vaar nu faſt forløben / traadde hans Diſciple til hannem / oc ſagde / Det er her øde / oc dagen er nu forløben.

36. Laß ſie von dir / daß ſie hingehen vmbher inn die dörffer vnnd Mårckte / vnd kauffen jhnen brodt / denn ſie haben nichts zu eſſen.

Lad dem fra dig / at de kunde gaa bort omkring i de omliggendis Byer / oc købe ſig Brød / Thi de haffue inted at æde.

37. Jeſus aber antworttet / vnd ſprach zu jhnen: Gebet jr jhnen zu eſſen. Vnd ſie ſprachen zu jhm: Sollen wir deñ hingehen / vnd zweyhundert pfenning werth Brodt kauffen / vnd jhnen zu eſſen geben?

Men Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Giffue i dem at æde. Oc hand ſagde til hannem / Skulle wi da gaa bort / oc købe Brød for thu hundrede Pendinge / oc giffue dem at æde?

38. Er aber ſprach zu jnen: Wie vil Brodt habt jhr? Gehet hin vnd ſehet. Vnd da ſie es erkundet hatten / ſprachen ſie: Fůnffe / vnd zwen Fiſch.

Oc hand ſagde til dem / Huor mange Brød haffue i? Gaar bort / oc ſeer at. Oc der de haffde forfaret det / ſagde de / Fem / oc tho Fiſke.

Kapitola I.

33. A widauce ge záſtupowé že preč gdau / poznali ho mnozý / y zběhlo ſe gich mnoho / a ze wſſech Měſt běželi tam pěſſky / y předeſſli ge.

Ale ono zebránie ludu widząc ony odchodzące / poznali go wiele ich / y zbieżeli ſie thám pieſſo ze wſzytkich miaſt / a vprzedziwſzy ie / zeſzli ſie do niego.

34. A wyſſed Gežiſs vzřel záſtup mnohý / y ſlitowal ſe nad nimi / nebo byli yako Owce nemagijce Paſtýře. Y počal ge včiti mnohým wěcem.

Tedy Iezus wyzrawſzy ono wielkie zebránie ludzi / ruſzony miloſierdziem nád nimi / ktorzy byli iáko owce niemáiące paſtyrza / począł ie vczyć wiela rzeczy.

35. A když giž byla dlauhá chwijle / přiſtaupili Včedlnijcy geho / řkauce: Puſté geſt toto miſto / a chwijle dlauhá giž pominula:

A gdy iuż było dobrze ná dzień / przyſzli k niemu zwolennicy tego / mowiąc / Mieyſce teſt puſte / a iuż dáleko ná dzień /

36. Rozpuſť ge / ať gdauce do okolnijch weſnic a měſteček / nakaupij ſobě pokrmů kteréž by gedli.

Roſpuśćie / aby ſie roſzedſzy do miaſteczek y do wśi okolicznych nákupili ſobie chlebow / bo nie máią co ieść.

37. A odpowěděw řekl gim: Dayte wy gim gijſti. Y řekli gemu: Gdauce / kaupijme za dwě Stě groſſuow chleba / a dáme gim gijſti?

Ale on odpowiedziawſzy / rzekł / Daycie wy im co ieść / A oni rzekli ku niemu / Idzmyſz kupmy za dwieśćie pieniedzy chlebá / á daymy im coby iedli.

38. Y dij gim: Kolik chlebůw máte? gděte ohledayte. A když zwěděli / řekli gemu: Pět / a dwě Rybě.

Zátym on rzekł do nich / Wieleſz chlebow macie? idźcie á dowiedzcie ſie / A oni dowiedziawſzy ſie / powiedzieli / Piecioro chlebá y dwie rybie.

ו

39 וּפַקֵּד לְהוֹן דְּנַסְמְכוּן
לְכֻלְּנָשׁ סָמְכִין סָמְכִין
עַל עֶסְבָּא:

Allora egli comandò loro che gli faceſſeno tutti ſedere à tauola per tauola ſopra l'herba verde.

40 וְאֶסְתְּמֵכוּ סָמְכִין ס
סָמְכִין דְּמָאא מְאָא
וַדְחַמְשִׁין חַמְשִׁין:

E coſi ſi poſero à ſedere in piu partie, à cento & à cinquanta per partita.

41 וְנַסַב הָנוּן חַמְשָׁא
לַחְמִין וַתְרֵין נוּנִין וְחַר ב
בַּשְׁמַיָּא וּבָרֶךְ וַקְצָא ל
לַחְמָא וְיַהֵב לְתַלְמִידַוְהִי
דְּנְסִימוּן לְהוֹן וְהָנוּן תְּרֵין
נוּנִין פַּלֵּג לְכֻלְּהוֹן:

Et egli preſe i cinque pani, e i due peſci, & alzati gli occhi al cielo, rende gratie, e ſpezzò i pani: e dettegli à i ſuoi diſcepoli, che gli poneſſeno innanzi ad eſſi: e ſpartì i due peſci à tutti.

42 וְאֶכַלוּ כֻּלְּהוֹן וְסִבַעוּ:

E coſi tutti magiorono, e ſatioronſi.

43 וְשַׁקַלוּ קֻצָּיֵא תְּרֵ
עֲסַר קוּפִינִין כַּד מְלֵין
וּמֶן נוּנֵא:

E leuoron via de pezzi auanzati dodici corbe piene, e de peſci ancora.

44 אִיתַיְהוֹן הֲווֹ הָנוּן ד
דְּאֶכַלוּ לַחְמָא חַמְשָׁא
אַלְפִּין גַּבְרִין:

Et erano quelli che haueuano mangiato circa cinque milia huomini.

45 וּמֶחְדָא אַלֵּץ ל
לְתַלְמִידַוְהִי דְּנִסְקוּן ל
לַסְפִינְתָא וְנֵאזְלוּן ק
קְדָמַוְהִי לְעֶבְרָא לְבֵית
צַיָּדָא עַד שָׁרֵא הוּ ה
לְכֶנְשָׁא:

Subbito poi ſoſpinſe i ſuoi diſcepoli à ſalir ne la naue, & andarſene innanzi à lui à l'altra riua verſo Betſaida, mentre ch'egli licentiaſſe la turba.

46 וְכַד שְׁרָא אֶנּוּן אֵזַל
לְטוּרָא לְמֶצַלָּיוּ:

E come gli hebbe mandati via, ſen'andò in ſul monte ad orare.

47 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא
סְפִינְתָא אִיתֶיהָ הֲוָת
מֶצְעַת יַמָּא וְהוּ ב
בַּלְחוּדַוְהִי עַל אַרְעָא:

Venuta poi la ſera, la naue era nel mezo del mare, & egli era ſolo in terra.

ו

39 וַיְצַו אוֹתָם לְשַׁבְּתָם כֻּלָּם
שֻׁלְחָנוֹת שֻׁלְחָנוֹת עַל־עֵשֶׂב
דֶּשֶׁא:

Y mandoles que hizieſſen recoſtar à todos por meſas ſobre la yerua verde.

40 וַיִּפְּלוּ עֲרוּגוֹת עֲרוּגוֹת פֹּה
מֵאָה וּמֵאָה וּפֹה חֲמִשִּׁים
וַחֲמִשִּׁים:

Y recoſtaronſe por partes, por meſas, de ciento en cento, y de cincuenta en cincuenta.

41 וַיִּקַּח אֶת־חֲמֵשֶׁת לֶחֶם
וְאֶת־שְׁנֵי דָּגִים וּפָנָה לְמַעְלָה
אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר אֶת־
הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו לָשִׂים
לִפְנֵיהֶם וְאֶת־שְׁנֵי הַדָּגִים לְחַלֵּק
לְכֻלָּם:

Y tomados los cinco panes y los dos peces, mirando àl cielo, bendixo, y partió los panes, y dió a ſus Diſcipulos que les puſieſſen delante: Y los dos peces repartió à todos.

42 וַיֹּאכְלוּ כֻלָּם וַיִּשְׂבָּעוּ:

Y comieron todos, y hartaronſe.

43 וַיִּשְׂאוּ פִּתִּים שְׁנֵים עָשָׂר
סַלִּים מְלֵאִים וּמִן־הַדָּגִים:

Y alçaron de los pedaços Doze eſportones llenos; y de los peces.

44 וַיִּהְיוּ הָאֹכְלִים אֶת־הַלֶּחֶם
כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ:

Y eran los que comieron, cinco mil varones.

45 וּמִיָּד נִגַּשׁ אֶת־תַּלְמִידָיו
לַעֲלוֹת אֶל־הָאֳנִיָּה וּלְהַקְדִּים
בְּעֵבֶר בֵּית צַיְדָה עַד כִּי יְשַׁלַּח
אֶת־הָעָם:

Y luego dió prieſſa à ſus diſcipulos à ſubir en el nauio, y yr delànte deel à Bethſaida de la otra parte, entre tanto que el deſpedia la cõpanna.

46 וְכַאֲשֶׁר שִׁלַּח אוֹתָם עָלָה
עַל־הָהָר לְהִתְפַּלֵּל:

Y deſque les vuo deſpedido, fueſe àl monte à orar.

47 וּבִהְיוֹת הָעֶרֶב הָיְתָה הָאֳנִיָּה
בְּתוֹךְ הַיָּם וְהוּא לְבַדּוֹ עַל־הָאָרֶץ:

Y como fue la tarde, el nauio eſtaua en medio de la mar, y el ſolo en tierra.

ϛʹ.

39. Καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

Adonc il leur commanda qu' ils les fiſſent tous aſſeoir par tablees ſur l'herbe verde.

40. Καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα.

Et ils s' aſſirent par rangees, pat centeines & cinquanteines,

41. Καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.

Et quand il eut prins les cinq pains & les deux poiſſons, regardant vers le ciel, il rendit graces, & rompit les pains & les bailla à ſes diſciples, & afin qu'ils les leur miſſent deuant: & departit les deux poiſſons a tous.

42. Καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν.

Et tous en mangerent, & furent raſſaſiés.

43. Καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.

Et ils recueillirent des pieces de pain douze pleines panerees, & quelque reſte des poiſſons.

44. Καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ἄνδρες.

Or ceux qui auoyent mangé eſtoyent enuiron cinq mille hommes.

45. Καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.

Incontinent apres cela il contraignït ſes diſciples de monrer ſur la naſſelle, & aller deuant lui outre la mer vers Bethſaïda, cependant qu' il donneroit congé aux troupes.

46. Καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

Et quand il leur eut donné congé, il s' en alla en la montagne pour prier.

47. Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

Le ſoir venu. la naſſelle eſtoit au milieu de la mer, & il eſtoit lui ſeul ſur terre.

CAP. VI.

39. Et præcepit illis ut accumbere facerent omnes, ſecundum contubernia ſuper viride fœnum.

So he commaunded them/to make them al ſit downe by companies vpon the greene graſſe.

40. Et diſcubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

Then they ſate downe by rowes/by hundreths / and by fifties.

41. Et acceptis quinque panibus, & duobus piſcibus: intuens in cęlum, benedixit, & fregit panes, & dedit diſcipulis ſuis ut ponerent ante eos : & duos piſces diviſit omnibus.

And hee tooke the fiue loaues / and the two fiſhes/and looked vp to heauen/ and gaue thankes / and brake the loaues / and gaue them to his diſciples to ſet before them / and the two fiſhes hee deuided among them all.

42. Et manducaverunt omnes, & ſaturati ſunt.

So they did all eate / and were ſatisfied.

43. Et ſuſtulerunt reliquias fragmentorum, duodecim cophinos plenos: & de piſcibus.

And they tooke vp twelue baſkets full of the fragments / and of the fiſhes.

44. Erant autem qui manducaverunt, quinque millia virorum.

And they that had eaten / were about fiue thouſand men.

45. Et ſtatim coëgit diſcipulos ſuos aſcendere navim, ut præcederent eum trans fretum ad Bethſaidam, dum ipſe dimitteret populum.

And ſtraight way he cauſed his diſciples to go into the ſhip / and to go before vnto the other ſide vnto Bethſaida/ while hee ſent away the people.

46. Et cùm dimiſiſſet eos, abiit in montem orare.

Then aſſoone as he had ſent them away/ he departed into a mountaine to pray.

47. Et cum ſerò eſſet, erat navis in medio mari, & ipſe ſolus in terra.

And when euen was come / the ſhippe was in the mids of the ſea / and he alone on the land.

Das VI. Capitel.

39. Vnd er gebott jhnen / das ſie ſich alle lagerten / bey tiſch vollen / auff das grüne graß.

Oc hand bød dem / at de ſette ſig alle ned at æde i at ſkillige hobe paa det grøne Græſſ.

40. Vnd ſie ſatzten ſich nach Schichten/ ja hundert vnd hundert/fünffzig vnd fünffzig.

Oc de ſette oc ſkickede ſig / ia hundrede oc hundrede/halfftrediesinds tiue oc halfftrediesinds tiue.

41. Vnd er nam die fünff Brodt / vnd zwen Fiſch / vnd ſahe auff gen Himel / vnd dancket / vnd brach die Brodt/vnd gab ſie den Jüngern/ daß ſie jnen fürlegten/Vnd die zwen Fiſch theilet er vnter ſie alle.

Oc hand tog de fem Brød/ oc tho Fiſke/oc ſaa op i Himmelen/oc tackede/oc brød Brødene/oc fick Diſciplene dem / at de ſkulde legge faar dem / Oc hand ſkiffte de tho Fiſke blant dem alle.

42. Vnd ſie aſſen alle / vnd wurden ſatt.

Oc de ode alle / oc bleffue mette

43. Vnd ſie huben auff die Brocken zwölff körbe vol/ vnd von den Fiſchen.

Oc de toge Smulerne op/ tolff Kurffue fulde/ oc aff Fiſkene.

44. Vnd die da geſſen hatten / der war fünfftauſent Man.

Och de ſom ode/ vaare fem tuſinde Mend.

45. Vnd als bald treib er ſeine Jünger / daß ſie inn das Schiff tratten / vnd vor jhm hinüber füren gen Bethſaida / biß daß er das Volck von ſich lieſſe.

Oc hand nødde ſine Diſciple ſtrax til at de ginge i Skibet/oc fore hen offuer faar hannem til Bethſaida/ indtil hand forlod Folcket fra ſig.

46. Vnd da er ſie von ſich geſchaffet hatte/gieng er hin auff einen Berg zu beten.

Oc der hand haffte ſkilt dem fra ſig/ gick hand op paa it Bierg at bede.

47. Vnd am Abend war das Schiff mitten auff dem Meer / vnd er auff dem Lande alleine.

Oc om afftenen vaar Skibet mit paa Haffuit/oc hand alene paa landet.

Kapitola VI.

39. A Y rozkázal gim aby ſe kázali poſaditi wſſem po hauffijch na zelené tráwě.

Tedy im roſkazał áby wſzytkim śią dać kazáli rzędmi ná zielóney trawie.

40. Y ſſadili ſe rozdijlně po Stu a po Padeſáti.

A ták śiedli rzędmi po grzędách/ indzie po ſtu indzie po piąćidźieśiąt.

41. A wzaw pět chlebuow a dwě Rybě / popatřiw do Nebe/ dobrořečil/ y lámal chleby/ a dal Včedlnijkuom ſwým aby kladli před ně A dwě Rybě rozdělil mezy wſſeckny.

Wziąwſzy tedy ono pięcioro chlebá y ony dwie rybie / weyzrawſzy w niebo / błogoſławił / á łamiąc chleby / dawał zwolennikom ſwoim áby przed nie kładli / y dwie rybie podźielił miedzy wſzytki.

42. Y gedli wſſyckni á naſyceni gſau.

Iedli wſzyſcy á náiedli ſie.

43. Potom ſebrali oſtatky drobtůw dwanácte koſſuow plných/ y z Ryb.

Támże zebráli okruſzkow dwánáście koſzow pełnych y oſtatki ryb.

44. A bylo těch kteřijž gedli/ pět Tiſýcuow mužuow.

A tych ktorzy iedli/ było około piąci tyſięcy mężow.

45. A y hned přinutil Včedlnijky ſwé wſtaupiti na Lodij/ aby gey předeſſli přes Moře do Bethſaydy/ ažby on rozpuſtil lid.

Tedy wnet roſkazał zwolennikom ſwym wnidź w łodź / áby ſie naprzod przepráwili do Bethſaidá ku dalſzemu brzegowi/ áżby on roſpuścił lud.

49. A rozpuſtiw ge/ ſſel na hůru aby ſe modlil.

A gdy ie odpráwił / wſzedł ná gorę áby ſie modlił.

47. A když byl wečer byla Lodij v proſtřed Moře/ a on ſám na zemi.

Záthym gdy ſie dźień k wieczoru chylił/ była łodź w pośrzod morzá á on ſám był ná ziemi.

ו

48 וחזא אנון דמשתנקין
כד רדין רוחא גיר לוקבלהון
הות ובמטרתא דביעיתא
דליליא אתא לותהון ישוע
כד מהלך על מיא וצבא
הוא דיעבר אנון׃

E viddegli che durauan fatica à nauigare: (percioche il vento era loro contrario) e circa la quarta veglia de la notte ſe ne venne a loro caminando ſopra'l mare, e voleua trapaſſarli.

49 הנון דין חזאוהי ד
דמהלך על מיא וסברו
להון דחזוא הו דגלא וקעו׃

Ma eſſi vedutolo caminar ſopra'l mare, penſoron che fuſſe vna fantaſma, e gridorono.

50 כלהון גיר חזאוהי ו
ודחלו ובר שעתה מלל
עמהון ואמר להון אתלבבו
אנא אנא לא תדחלון׃

Percioche tutti il vedeuano, e conturboronſi. Allora egli parlò con eſſi, e diſſe loro, State di buono animo, che ſono io, non habbiate paura.

51 וסלק לותהון לספינתא
ושלית רוחא וטב
מתדמרין הוו ותהירין ב
בנפשהון׃

E montò ſu à loro ne la naue, & il vento ceſſò: onde eſſi grandemente & oltre modo ſi ſtupiuano in lor medeſimi, e marauigliauanſi.

52 לא גיר אסתכלו הוו
מן לחמא הו מטול
דלבהון מעבי הוא׃

Imperoche non haueuano ben compreſo il fatto de pani: conciosia che il cuor loro era accecato.

53 וכד עברו עברא אתו
לארעא דגנסר׃

Et eſſendo paſſati di là, vennero à la terra di Genezaret, e preſero porto.

54 וכד נפקו מן ספינתא
בר שעתה אסתכלוהי א
אנשי אתרא׃

Et vsciti che furono de la naue, ſubito il conobbero.

ו

48 וירא כי־השתוממו
בהתדפקם כי־היתה רוח להם
להפך וכמשמרת הארבעית
הלילה בא אליהם מתהלך
על־הים ואבה לעבר אותם׃

Y vidolos que ſe trabajauan nauegando, porque el viento les era contrario: y cerca de la quarta vela de la noche vino à ellos andando ſobre la mar, y queria paſſarlos.

49 ובראותם אותו מתהלך על־
הים חשבו כי־מזיק ויזעקו׃

Y viendo lo ellos, que andauà ſobre la mar, penſaron que era phantaſma, y dieron bozes.

50 כי כלם ראו אותו ויבהלו
ופתאום ידבר אתם ויאמר להם
חזקו אנכי הוא אל־תיראו׃

Porque todos lo vian: y turbaronſe: mas luego habló con ellos, y les dixo, Aſſeguraos, yo ſoy, no ayays miedo.

51 ויעל־אליהם אל־האניה
ותשתק הרוח וישתוממו מאד
מאד בנפשם ויתמהו׃

Y ſubeó à ellos en el nauio, y el viento repoſó y grandemente ſobre manera eſtauan fuera de ſi, y ſe marauillauan.

52 כי לא הבינו על־הלחם כי
לבבם כהה׃

Que aun no auian cobrado entendimiento en los panes: porque ſus coraçones eſtauan ciegos.

53 ויעברו ויבאו אל־ארץ
כנרת ויגשו׃

Y quando fueron de la otra parte, vinieron en tierra de Genezareth, y tomaron puerto.

54 וכאשר יצאו מאניה פתאום
הכירוהו׃

Y ſaliendo ellos del nauio, luego lo conocieron.

ϛʹ.

48. Καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς· καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.

Et vid qu'ils auoyent grande peine à tirer: car le vent leur eſtoit contraire: & enuirõ la quatrieme veille de la nuict il vint vers eux cheminant ſur la mer, & les vouloit paſſer.

49 Οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν.

Mais quand ils le virent cheminãt ſur la mer, ils cuiderent que ce fuſt vn fantoſme: dont ils s'eſcrierent.

50. Πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ᾽ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Car ils lo voyoyent tous, & furent troubles: mais incontinent il parla à eux, & leur dit, Aſſeurez vous, c'eſt moi: n'ayez point de peur.

51. Καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, καὶ ἐθαύμαζον.

Adonc il monta en la naſſelle vers eux, & le vent ceſſa: dont ils s'eſtonnerent beaucoup plus fort en eux-meſmes, & s'eſmerueillerent.

52. Οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις· ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη·

Car ils n'auoyent pas bien prins garde au fait des pains d'autant que leur cœur eſtoit ſtupide.

53. Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν.

Et quand ils furent paſſés outre, ils vindrent en la contree de Genezareth, & prindrent port.

54. Καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόν.

Et comme ils furent ſortis de la naſſelle, les gens le recognuerent incontinent.

CAP. VI	Das VI. Capitel.	Kapitola VI.
48. Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans ſuper mare: & volebat præterire eos. And he ſawe them troubled in rowing / (for the winde was contrarie vnto them) and about the fourth watch of the night / he came vnto them / walking vpon the ſea / and would haue paſſed by them.	48. Vnd er ſahe / daß ſie not lidten im rudern / denn der wind war jhnen entgegen. Vmb die vierde Wache der nacht kam er zu jhnen / vnd wandelte auff dem Meer. Vnd er wolt für jnen übergehen. Oc hand ſaa/at de lidde nød i det de rode/ Thi Vœrit vaar dem imod. Om den fierde Vact om natten/kom hand til dem/ oc vandrede paa Haffuit/ Oc hand vilde gaa om kring dem.	48. A wida geže vſylu gij w plawenij (neb gim byl wijtr odporný) protož při čtwrtém bděnij nočnijm / přiſſel k nim chodě po Moři/ y chtěl ge pominauti. Y vyzrał że ſie prácowáli wiozac / (ábowiem wiatr był im ſprzeciwny) A ták o czwartey w noc przyſzedł do nich chodzac po morzu y chciał ie minac.
49. At illi ut viderunt eum ambulantem ſuper mare, putaverunt phantaſma eſſe, & exclamaverunt. And when they ſawe him walking vpon the ſea, they ſuppoſed it had bene a ſpirite/ and cried out.	49. Vnd da ſie jhn ſahen auff dem Meer wandeln/ meineten ſie/ es wer ein geſpenſt / vnd ſchryen. Oc der de. ſaae hannem vandre paa Haffuit/ mente de/at det haffde veret it Spøgelſe/oc de robte.	49 A oni když vzřeli gey an chodj po Moři domnijwali ſe žeby obluda byla/ y zkřijkli: Tedy oni vyzrawſzy go chodzac po morzu/ mniemali żeby byłá obłudá/ y záwołáli.
50. Omnes enim viderunt eum, & conturbati ſunt. Et ſtatim locutus eſt cum eis, & dixit eis, Confidite, ego ſum: nolite timere. For they all ſawe him / and were ſore afrayed: but anon he talked with them / and ſayd vnto them/ Be of good comfort: it is I/ be not afrayde.	50. Denn ſie ſahen jhn alle/vnd erſchracken. Aber als bald redet er mit jhnen/ vnd ſprach zu jnen: Seidt getroſt / ich bins/ förchtet euch nicht. Thi de ſaae hannem alle/oc bleffue forferdede. Men hand talede ſtrax met dem / oc ſagde til dem/ Verer trøſtige/ Det er ieg. Frøcter icke.	50. Neb gey wſſyckni widěli/ a zarmautili ſe. A hned promluwil k nim / a řekl gim: Dauffaytež/ ne bogte ſe/ yať gſem. Abowiem wſzyſcy widzac go zátrwożyli ſobá / Ale on rzekł do nich temi ſłowy / Wierzcie iamci ieſt/ a nie lękáycie ſie.
51. Et aſcendit ad illos in navim, & ceſſavit ventus, & plus magis intra ſe ſtupebãt. Then he went vp vnto them into the ſhip / and the winde ceaſed / and they were ſore amaſed in them ſelues beyonde meaſure / and marueiled.	51. Vnd er tratt zu jhnen inn das Schiff/vnd der Wind leget ſich. Vnd ſie entſatzten vnd verwunderten ſich über die maß. Oc hand traadde i Skibet til dem/oc Vœrit ſtillede ſig. Oc de forferdedis oc forundrede ſig offuer maade.	51. Y wſtaupil k nim na Lodij/ a přeſtal wijtr. A oni tijm wijce ſami w ſobě ſtrachem ſe diwili. Zátym wſtapił do nich w łodź/ á vciſzył ſie wiatr / z kad ſie bárzo ázy ná zbyt ſámi w ſobie zdumiewáli y dziwowáli.
52. Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum. For they had not conſidered the matter of the loaues/ becauſe their heartes were hardened.	52. Denn ſie waren nichts verſtendiger worden über den Brodten/ vnd jhr hertz war verſtarret. Thi de vaare icke bleffue forſtandige aff Brødene oc deris hierte vaar forblindet.	52. Neb gſau byli nerozuměli o chlebijch / bylo zagiſtě ſrdce gegich oſlepeno. Bo nie zrozumieli (co ſie działo) w onych chlebiech / gdyż ſerce ich było zá twardzone.
53. Et cùm transfretaſſent, venerunt in terram Genezareth: & applicuerunt. And they came ouer / and went into the land of Geneſáret/ and arriued.	53. Vnd da ſie hinüber gefahren waren/ kamen ſie in das Land Geneſareth vnd fuhren an. Oc der de vaare offuer farne / komme de til Geneſareth land/ oc lagde til.	53. A když ſe přeplawili/ přiſſli do Země Genezaretſké / a tu Lodi přiſtawili. A gdy ſie przepráwili/ przyſzli do ziemie Genezáreth/ y przybili ſie ku brzegu.
54. Cumque egreſſi eſſent de navi, continuò cognoverunt eum. So when they were come out of the ſhip ſtraight way they knew him.	54. Vnd da ſie auß dem Schiff tratten / alsbald kandten ſie jhn. Oc der de traadde aff Skibet / da kende de hannem ſtrax.	54. A když wyſſli z Lodi / hned gey poználi. Thedy wyſzedſzy z łodzi/ nátychmiaſt go poználi.

ו

55 וַרְהֵטוּ בְּכֻלָּהּ אַרְעָא
הָי וְשָׁרִיו לְמַיְתָיוּ לְאַילֵין
דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין כַּד ט
שְׁקִילִין לְהוֹן בְּעַרְסָתָא
לְאַיכָא דְּשָׁמְעִין הֲווֹ
דְּאִיתַוְהִי׃

E correndo da ogni parte per tutta quella contrada, cominciorono à portar ne i letti quelli che erano ammalati la doue vdiuano dire ch'egli fuſſe.

56 וְאַיכָא דְּעָאֵל הֲוָא
לְקוּרְיָא וְלַמְדִינָתָא ב
בְּשׁוּקָא סָיְמִין הֲווֹ כְּרִיהָא
וּבָעֵין הֲווֹ מֶנֵּהּ דְּאָפֶן ל
לְכֶנְפָּא דַּלְבוּשֵׁהּ נֶקְרְבוּן
וְכֻלְּהוֹן אַילֵין דְּקָרְבִין הֲווֹ
לֵהּ מֶתְאַסִין הֲווֹ׃

E douunque egli entraua in borghi, o in città, o in ville, poneuano gl'infermi ne le piazze: e pregauanlo di poter toccare almeno l'eſtremità del ſuo veſtimento: e quanti lo toccauano, tutti erano guariti.

ז

1 וְאֶתְכַּנַּשׁוּ לְוָתֵהּ פְּרִישָׁא
וְסָפְרָא דְּאֶתוֹ מֶן א
אוּרִשְׁלֶם׃

Poi ſi raunano à lui i Fariſei, & alcuni de gli Scribi che erano venuti da Ieruſalem.

2 וְחָזוֹ אֲנָשִׁין מֶן
תַּלְמִידַוְהִי דְּאָכְלִין לַחְמָא
כַּד לָא מְשִׁיגָן אִידַיְהוֹן ו
וְאֶתְעַדְּלוּ׃

Et hauendo veduti alcuni de ſuoi diſcepoli mangiare il pane con le mani comuni: cioè non lauate, biaſimauano tal coſa.

3 כֻּלְּהוֹן גֵּיר יְהוּדָיֵא
וַפְּרִישָׁא אֶן הוּ דְּבַטִּילָאִית
לָא מְשִׁיגִי אִידַיְהוֹן לָא
לָעֲסִין מֶטּוּל דַּאֲחִידִין מ
מַשְׁלְמָנוּתָא דְּקַשִּׁישֵׁא׃

Percioche i Fariſei e tutti i Giudei, non mangiano ſenza lauarſi ſpeſſo le mani, ritenendo l'ordinatione de gli antichi.

ו

55 וַיָּרוּצוּ סָבִיב כָּל הַכִּכָּר
הַהוּא וַיָּחֵלּוּ לָשֵׂאת עַל־הַמִּטּוֹת
אֶת־כָּל אֲשֶׁר רָעָה בָם
וּלְהַקְרִיבָם אֵל אֲשֶׁר שָׁמְעוּ כִּי
שָׁם הוּא׃

Y corriendo toda la tierra de al derredor, començaron à traer de todas partes enfermos en lechos, como oyeron que eſtaua alli.

56 וּבְכָל־מָקוֹם אֲשֶׁר יָצָא
שָׁמָּה אֶל־חַוּוֹת אֶל־עָרִים אֶל־
שָׂדוֹת אֶל־שְׁוָקִים יָשִׂימוּ אֶת־
הַחוֹלִים וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ לְהַגִּיעָם
לְבַדּוֹ אֶת־כְּנַף שִׂמְלָתוֹ וְכָל־
אֲשֶׁר הִגִּיעוּ בוֹ נוֹשָׁעוּ׃

Y donde quiera que entraua, en aldeas o ciudades, o heredades, ponian en las calles los que eſtauan enfermos, y rogauan le que tocaſſen ſiquiera el borde de ſu veſtido: y todos losque le tocauan, eran ſaluos.

ז

1 וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו הַמְפָרְשִׁים
וּקְצָת הַסּוֹפְרִים בָּאוּ
מִירוּשָׁלַיִם׃

Y juntaronſe à el Phariſeos, y algunos de los Eſcribas que auian venido de Ieruſalem.

2 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ כִּי קְצָת
הַתַּלְמִידִים בְּיָדַיִם טְמֵאוֹת זֶהוּ
בְּלִי רַחַץ אָכְלוּ לֶחֶם וַיִּזְעֲקוּ
וַיִּתְוַדּוּ׃

Los quales viendo à algunos de ſus Diſcipulos comer pan con manos comunes, es à ſaber, por lauar, condenauanlos:

3 כִּי־הַמְפָרְשִׁים וְכָל הַיְּהוּדִים
אִם לֹא בְּכַף אֶל־כַּף יִרְחֲצוּ
יָדַיִם אֵינָם אוֹכְלִים נוֹצְרִים
אֶת גְּזֵרַת הַזְּקֵנִים׃

Porque los Phariſeos y todos los Iudios, teniendo la tradicion delos Ancianos, ſi murchas vezes no ſe lauan las manos, no comen.

ς'.

55. Περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι.

Et coururent çà & là par toute la contree d'à l'entour, & ſe prindrent à lui apporter çà & la en des petis licts ceux qui ſe portoyent mal, là où ils oyoyent dire qu'il eſtoit.

56. Καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

Et par tout où il eſtoit entré és bourgades, ou villes, ou villages, ils mettoyent les malades és marchés: & le prioyent que pour le moins ils peuſſent toucher le bord de ſa robbe: & tous ceux que le touchoyent eſtoyẽt gueris.

ΚΕΦΑΛ ζ.

Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.

Adonc les Phariſiens & quelques vns des Scribes qui eſtoyẽt venus de Ieruſalem, s'aſſemblerent vers lui.

2. Καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσί, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.

Et voyans quelques vns des diſciples d'icelui prendre leur repas auec les mains, communes, (c'eſt à dire, ſans eſtre lauees.) ils les en blaſmoyent.

3. Οἱ γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων.

Car les Phariſiens & tous les Iuifs ne mangent point qu'ils ne lauent ſouuent leurs mains, retenans les traditions des anciens.

CAP. VI.

55. Et percurrentes univerſam regionem illam, cœperunt in grabatis eos qui ſe malè habebant circumferre, ubi audiebant eum eſſe.

And ranne about throughout all that region round about / and began to carie hither and thither in beddes all that were ſicke / where they heard that he was.

56. Et quocunque introibat in vicos vel in villas aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum ut vel fimbriam veſtimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, ſalvi fiebant.

And whyther ſo euer hee entred into townes / or cities / or villages / they laid theyr ſicke in the ſtreetes / and prayed him that they might touch at the leaſt the edge of his garment. And as many as touched him / were made whole.

CAP. VII.

ET conveniunt ad eum Phariſæi & quidam de Scribis, venientes ab Ieroſolymis.

Then gathered vnto him the Phariſes / & certaine of the Scribes which came from Jeruſalem.

2 Et cum vidiſſent quoſdam ex diſcipulis eius communibus manibus, id eſt non lotis, manducare panes, vituperaverunt.

And when they ſaw ſome of his diſciples eate meate with common handes / (that is to ſay vnwaſhen) they complained.

3. Phariſæi enim & omnes Iudæi, niſi crebrò laverint manus, non manducant, tenentes traditionem ſeniorum:

(For the Phariſes / and all the Jewes / except they waſh their handes oft / eate not / holding the tradition of the Elders.

Das VI. Capitel.

55. Vnd lieffen alle in die vmbligenden Länder / vnd huben an die Krancken vmbher zu führen auff betten / wo ſie höreten daß er war.

Oc de løbe i alle omliggende land / oc begynte at føre de Siuge om kring paa Sengene / huor ſom de hørde at hand vaar.

56. Vnd wo er inn die Märckte oder Städte oder Dörffer eingieng / da legten ſie die Krancken auff den Marckt / vnd baten jhn / daß ſie nur den Saum ſeines kleides anrühren möchten / vnd alle die jn anrühreten / worden geſund.

Oc huor ſom hand gick ind i Byer eller Stæder / eller Landzbyer / da lagde de Siuge paa torffuit / oc bade hannem / At de maatte ekon røre Sømmen paa hans Kleder / Oc alle de ſom rørde ved hannem / bleffue helbrede.

Das VII. Capitel.

Vnd es kamen zu jm die Phariſeer / vnd etliche von den Schrifftgelehrten / die von Jeruſalem kom̃en waren.

OC der komme Phariſeer til hannem / oc nogle aff de Scrifftkloge / ſom vaare komne fra Jeruſalem.

2. Vnd da ſie ſahen etliche ſeiner Jünger mit gemeinen / das iſt / mit vngewaſchen henden das brodt eſſen / verſprachen ſie es.

Oc der de ſaae nogle aff hans Diſciple æde brød met almindelige / det er / met wtoene hender / da fortalede de det.

3. Denn die Phariſeer vnd alle Juden eſſen nicht / ſie waſchen denn die hende manchmal. Halten alſo die auffſetze der Elteſten.

Thi at Phariſeerne oc alle Jøderne æde icke / vden de to henderne tit oc offte / Saa holde de de Eldſtis paaleggelſe.

Kapitola VI.

55. A běhagijce po wſſj kragině tě / počali na ložcých k němu noſyti ty kteřijž nemocni byli / kdežkoli zwěděli o něm žeby byl.

A gdy one wſzythke kráine okoliczną przeſzli / poczęto noſić niemocne ná łożách / gdy vſłyſzeli iż tám był.

56. A kamžkoli wcházel do Měſteček neb do Wſý / nebo do Měſt / na vlicech kladli nemocné / a proſyli ho / aby aſpoň podolka raucha geho dotkli ſe / a kolikožkoli ſe ho dotkli / vzdrawenj gſau.

A gdziekolwiek iedno przyſzedł / do wśi / ábo do miaſt / ábo ná polá / kładli przeden niemocne po vlicách / proſząc go áby ſie tylko dotknęli podołká ſzat iego / A ile ſie ich dotknęli go / przychodzili ku zdrowiu.

Kapitola VII.

Y Seſſli ſe k němu Zákonijcy / a někteřij z Včiteluow přiſſedſſe do Geruzaléma.

TEdy ſie k niemu zeſzli Fáryzeuſzowie / y z Doktorow niektorzy co byli przyſzli z Jeruzálem.

2. A když vzřeli některé z Včedlnijkuow geho obecnýma rukama / to geſt neumytýma giiſti chleby haněli ge.

A vyzrawſzy niektore z zwolennikow iego / iż iedli chleb brudnemi rękoma y nie vmywſzy ſie / vtyſkowáli ná nie.

3. Neb Zákonijcy y wſſyckni Židé / lečby čaſto ruce vmyli / negijdali / držijce vſtanowenij Starſſých:

Abowiem Fáryzeuſzowie y wſzyſcy Zydowie / ieſli czeſto rąk nie vmywáli / tedy nie iedli / trzymáiąc vſtáwy przodkow ſwoich.

ז

4 וּמֶן שׁוּקָא אֶן לָא
עָמְדִין לָא לָעֲסִין וְסַגִּיאָתָא
אַחְרָנְיָתָא אִית אִילֵין
דְּקַבִּלוּ דְּנֶטְרוּן מַעֲמוּדְיָתָא
דְּכָסֵא וְדְקֶסְטֵא וְדְמָאנֵי
נְחָשָׁא וְדְעַרְסָתָא׃

E tornando dal mercato, non mangiano ſenon ſono lauati. Molte altre coſe ſono ancora ch'eſſi hanno preſe ad oſſeruare, come i lauamenti de bicchieri, e de boccali, & de ramini, e de letti.

5 וְשַׁאֲלוּהִי סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא
לְמָנָא תַּלְמִידָיךְ לָא
מְהַלְּכִין אַיךְ מַשְׁלְמָנוּתָא
דְּקַשִּׁישֵׁא אֶלָּא כַּד לָא
מְסִיגִין אִידַיְהוֹן אָכְלִין
לַחְמָא׃

Di poi eſſi Fariſei e Scribi, li domandano, I tuoi diſcepoli perche non caminano ſecondo l'ordination de gli antichi, ma mangiano il pane ſenza lauarſi le mani?

6 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן ש
שַׁפִּיר אֶתְנַבִּי עֲלַיְכוֹן א
אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא נַסְבֵי בַּאפֵּא
אַיךְ דַּכְתִיב דְּעַמָּא הָנָא
בְּסֶפְוָתֵהּ הוּ מְיַקַּד לִי ל
לִבְהוֹן דֵּין סַגִּי רַחִיק מֶנִּי׃

Egli riſpondendo, diſſe loro, Quanto ben profeto Eſaia di voi altri hipocriti: ſi come è ſcritto, Queſto popolo mi honora con le labbra, ma il cuor loro è lungi da me.

7 וְסְרִיקָאִית דָּחְלִין לִי
כַּד מַלְפִין יוּלְפָּנָא ה
דְּפוּקְדָנָא דִּבְנַי־נָשָׁא׃

Et in vano mi honorano, inſegnando per dottrine, i commandamenti de gli huomini.

8 כַּד שְׁבַקְתּוּן גֵּיר פּוּקְדָנָא
דַּאלָהָא וְאַחִידִין אַנְתּוּן
מַשְׁלְמָנוּתָא דִּבְנַי־נָשָׁא
מַעֲמוּדְיָתָא דְּכָסָא
וְדְקֶסְטֵא וְסַגִּיאָתָא אִילֵין
דַּלְהָלֵין דָּמְיָן׃

Perche laſſando il comandamento di Dio ritenete l'ordinatione de gli huomini: come ſono i lauamenti de boccali e de bicchieri: e fate molte altre coſe ſimili à queſte.

9 אֲמַר לְהוֹן שַׁפִּיר ט
טָלְמִין אַנְתּוּן פּוּקְדָנָא
דַּאלָהָא דְּתְקִימוּן מ
מַשְׁלְמָנוּתְכוֹן׃

E diceua loro, Voi ſprezzate bene il comandamento di Dio per oſſeruar la voſtra ordinatione.

ז

4 וּמִשּׁוּקִים אִם לֹא יִטְבְּלוּ
לֹא יֹאכֵלוּ וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת הֵנָּה
אֲשֶׁר קִבְּלוּ לִנְצֹר כְּמוֹ טְבִילוֹת
הַכּוֹסוֹת וְקִסְטוֹת וּנְחֻשְׁתָּם
וּמִטּוֹת

Y Boluiendo de la plaça, ſi no ſe leuaren, no comen: y otras muchas coſas ay que tomaron para guardar, como el lauar de los vaſos de beuer, y de los jarros, y de los vaſos de metal, y de los lechos.

5 וְאָז שָׁאֲלוּ לוֹ הַמְּפְרֻשִׁים
וְהַסּוֹפְרִים לָמָּה תַלְמִידֶיךָ לֹא
הָלְכוּ בִּגְזֵרוֹת הַזְּקֵנִים כִּי אִם
לֹא רָחֲצוּ יְדֵיהֶם וְאָכְלוּ אֶת־
הַלֶּחֶם׃

Y preguntaronle los Phariſeos y los Eſcribas, Porque tus Diſcipulos no andan conforme à la tradicion de los Anciânos, mas comen pan con las manos por lauar?

6 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם הֵיטֵב
נִבָּא יְשַׁעְיָהוּ עֲלֵיכֶם הַחֲנֵפִים
כְּמוֹ נִכְתַּב הָעָם הַזֶּה בְּפִיו
וּבִשְׂפָתָיו כִּבְּדוּנִי וְלִבּוֹ רָחַק
מִמֶּנִּי׃

Y reſpondiendo el, dixoles, Hypocritas, bien prophetizó de voſotros Iſajas, como eſta eſcripto, Eſte pueblo con los labios me honrra, mas ſu coraçon lexos eſta de mi,

7 וְתֹהוּ יִרְאָתָם אוֹתִי מִצְוַת
אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה׃

Y, En vano me honrran, enſennando doctrinas, mandamientos de hombres.

8 כִּי עֲזַבְתֶּם אֶת־מִצְוַת יְהוָה
וְתִשְׁמְרוּ אֶת־מָסֹרֶת הָאֲנָשִׁים
אֶת־טְבִילוֹת הַכּוֹסוֹת וְקִסְטוֹת
וַאֲחֵרוֹת כָּאֵלֶּה רַבּוֹת עֹשִׂים
אַתֶּם׃

Porque dexando el mandamiento de Dios, teneys la tradicion de los hombres: el lauar de los jarros, y de los vaſos de beuer: y hazeys muchas coſas ſemejantes à eſtas.

9 וַיֹּאמֶר לָהֶם הֵיטֵב תְּבַטְּלוּ
אֶת־מִצְוַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר אֶת־
גְּזֵרוֹתֵיכֶם תִּשְׁמוֹרוּ׃

Dezia les tambien, Bien; inualidays el mandamiento de Dios para guardar vueſtra tradició.

ζ.

4. Καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

Et retournans du marché, ils ne mãgent point, qu'ils ne ſoyent laués: il y a auſsi beaucoup d'autres choſes qu'ils ont prinſes à garder, comme les lauemens des coupes, des brocs, de la vaiſſelle, & des chalits.)

5. Ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, Διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον.

Là deſſus les Phariſiens & les Scribes l'interroguerent, diſans, Pourquoi ne cheminent point tes diſciples ſelon la tradition des anciens: mais prenent leur repas ſans lauer les mains?

6. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, καλῶς προεφήτευσεν Ἠσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται, οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

Il reſpondit, & leur dit, Certainemẽt Eſaie a bien prophetizé de vous autres hypocrites: comme il eſt eſcrit, Ce peuple-ci m'honore de ſes leures, mais leur cœur eſt bien fort eſloigné de moi.

7. Μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

Mais en vain m'honorent ils, enſeignans des doctrines qui ne ſont que commandemens d'hombres.

8. Ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Car en delaiſſant le commandement de Dieu, vous retenez la tradition des hommes, aſſauoir les lauemens des brocs, & des coupes, & faites beaucoup d'autres choſes ſemblables.

9. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.

Il leur dit auſsi, Vous annulez bien le commandement de Dieu, afin que vous gardiez voſtre tradition.

CAP VII.

4. Et à foro, niſi baptizentur, non comedunt, & alia multa ſunt quæ tradita ſunt illis ſervare, baptiſmata calicum & urceorum, & æramentorum & lectorum.

And when they come from the market/except they waſh/ they eate not: and many other thinges there be/which they haue taken vpon them to obſerue/ as the waſhing of cuppes/ and pottes / and of braſen veſſels/ and of tables.)

5. Et interrogabant eum Phariſæi & Scribæ, Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem ſeniorum, ſed communibus manibus manducant panem?

Then aſked him the Phariſes & Scribes/ Why walke not thy diſciples according to the tradition of the Elders/ but eate meate with vnwaſhen handes?

6. At ille reſpondens, dixit eis, Bene prophetavit Iſaias de vobis hypocritis, ſicut ſcriptum eſt, Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me.

Then he anſwered and ſayd vnto them / Surely Eſai hath propheſied wel of you / hypocrites / as is written / This people honoureth me with their lippes / but theyr heart is farre away from me.

7. In vanum autem me colunt, docẽtes doctrinas præcepta hominum.

But they worſhip me in vaine / teaching for doctrines the commaundements of men.

8. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptiſmata urceorum & calicum: & alia ſimilia his facitis multa.

For ye lay the commaundement of God apart / and obſerue the tradition of men / as the waſhing of pottes and of cuppes / and many other ſuch like things ye do.

9. Et dicebat illis, Benè irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſervetis.

And he ſayde vnto them / Well / ye reiect the commaundemẽt of God / that ye may obſerue your owne tradition.

Das VII. Capitel.

4. Vnd wenn ſie vom Marckt kommen/ eſſen ſie nit/ ſie waſchen ſich deñ. Vnd des dings iſt vil/ das ſie zu halten haben angenommen/von Trinckgefeſſen/ vnd krůgen/ vnd ehernen gefeſſen/ vnd tiſch zu waſchen.

Oc naar de komme aff Torffuit /da æde de icke/ vden de to dem. Oc der er meget ſaadant/ſom de haffue taget ved at holde / met Drickekar/ oc Kruſſ/ oc Kaabar kar/oc bord at to.

5. Da fragten jhn nun die Phariſeer vnd die Schrifftgelerten: Warumb wandeln deine Jůnger nicht nach den auffſätzen der Elteſten / ſondern eſſen das Brodt mit vngewaſchen Henden?

Da ſpurde nu Phariſeerne oc de Scrifftkloge hannem at / Hui vandre icke dine Diſciple effter de Eldſtis paaleggelſe / men æde Bræd met wtoene hender.

6. Er aber antworttet/ vnd ſprach zu jnen: Wol fein hat von euch heuchlern Eſaias geweiſſaget/ wie geſchriben ſtehet: Diß Volck ehret mich mit den lippen/ aber jhr hertz iſt ferne von mir.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem/ Vel ſmuckt haffuer Eſaias ſpaat om eder Oyenſkalcke ſom ſcreffuit ſtaar / Dette Folck ærer mig met Læbene / Men deris hierte er longt fra mig.

7. Vergeblich aber iſts / daß ſie mir dienen/ dieweil ſie lehren ſolche lehre/ die nichts iſt denn Menſchen gebott.

Det er forgeffuis at de tiener mig /effterdi de lære ſaadan Lerdom / ſom icke er andet end Menniſkens Bud.

8. Jhr verlaſſet Gottes gebott/vnd haltet der Menſchen auffſätze/ von krůgen vnd trinckgefeſſen zu waſchen vnd deß gleichen thut ihr vil.

J forlade Guds bud / oc holde Menniſkens Paaleggelſe / om Kruſſ oc Drickekar at to/ oc i gøre meget lige ſaadant.

9. Vnd er ſprach zu jhnen: Wol fein habt jr Gottes gebott auff gehaben/ auff das jhr eure auffſätze haltet.

Oc hand ſagde til dem / Vel ſmuckt haffue i nedlagt Guds bud / paa det i kunde holde eders Paaleggelſe.

Kapitola VII.

4. A když s trhu přigdau / negedij leč ſe vmygij : A giné mnohé wěcy / kterež gſau gim vſtanoweny aby zachowáwali/ totiž/ vmýwanij Konwic / a Wěder / a Medenic / y Stolůw.

Tákże z dworu przyſzedſzy ieſliby ſie nie vmyli / tedy nie iadáli / y wiele ſą inych rzeczy ktore przięli ku trzymániu / to ieſt / vmywánie kubkow / y konewek / y inego naczynia miedzianego / y łożek.

5. Potom otázali ho Zákonijcy a Včitelé/řkauce: Proč Včedlnicy twogi nezachowáwagij vſtanowenij Starſſých/ ale nevmytýma rukama gedij chleb?

Potym go pytáli Fáryzeuſzowie y Dokthorowie / Przecz zwolennicy twoi nie chodzą wedle vſtaw przodkow / ale iedzą chleb nie vmywſzy rąk?

6. A on opowěděw/řekl gim: Dobřeť geſſto wás pokrytcých prorokowal Izayáſs / yakož pſáno geſt : Lid tento vſty mne ctij/ alě ſrdce gegich daleko geſt ode mne:

Thedy on odpowiedziawſzy / rzekł im / Jácie dobrze Ezáiáſz o was ludziach pokrytych prorokował / iáko ieſt nápiſano / Lud ten vſty mie chwali / ale ſerce ich dáleko ieſt odemnie.

7. Nadarmoť mne giſtě ctij/ včijce včenij a přikázanij lidſká.

Próżnoć mie tedy chwalą / vcząc náuk / ktore ſą roſkazániem ludzkiem.

8. Nebo opuſtiwſſe Přikázanij Božij/ držijte vſtanowenij lidſka / totiž / vmýwanij konwic / wěder / a giné mnohé wěcy podobné těmto činijte.

Abowiem opuściwſzy roſkazánie Boże / trzymacie vſtáwy ludzkie / vmywánie konewek / y kubkow / nád to y wiele inych tákowych rzeczy czynicie.

9. Y prawil gim: Dobře wy ruſſijte Přikázanj Božj / abyſſte vſtanowenj ſwá zachowáwali.

Mowił też do nich / Czyſcie czynicie iż w niwecz obrácacie przykazánie Boże / záchowywáiac vſtáwy wáſze.

ז

10 מוּשֶׁא גֵּיר אֲמַר יַקַּר
לַאֲבוּךְ וְלֶאמָךְ וּמַן
דַּמְצַחֵא לַאֲבָא אַו לֶאמָא
מַוְתָא יְמוּת׃

Perche Moiſe diſſe, Honora tuo padre e tua madre: e Chi maladirà il padre o la madre, muoia di morte.

11 אַנְתּוּן דֵּין אָמְרִין א
אַנְתּוּן אֵן יֵאמַר גַּבְרָא
לַאֲבוּהִי אַו לֶאמֵהּ קוּרְבָּנִי
מֶדֶם דְּמֶנִּי תֵּאתַר׃

E Voi dite, Se l'huomo dirà al padre o à la madre, Corban (cioè, il dono) qualunque ſarà fatto da me ti giouarà, ſarà ſenza colpa.

12 וְלָא שָׁבְקִין אַנְתּוּן לֵהּ
דְּיֶעְבַּד מֶדֶם לַאֲבוּהִי אַו
לֶאמֵהּ׃

E coſi non gli laſſate far piu niente à ſuo padre, o à ſua madre.

13 וּמְסַלִּין אַנְתּוּן מֶלְּתָא
דַּאלָהָא מֶטוּל
מַשְׁלְמָנוּתָא דַּאשְׁלֶמְתּוּן
וְדַדְמִין לְהָלֵין סַגִּיאָתָא
עָבְדִין אַנְתּוּן׃

Annullando la Parola di Dio per la Voſtra coſtitutione che hauete ordinata: e fate molte altre coſe ſimili.

14 וַקְרָא יֵשׁוּעַ לְכֶנְשָׁא
כֻּלָּהּ וֶאמַר לְהוֹן שׁוּמְעוּנִי
כֻּלְכוֹן וֶאסְתַּכַּלוּ׃

Chiamata poi à ſe tutta la turba, diceua loro, Aſcoltatemi tutti, & intendete.

15 לַיְת מֶדֶם דִּלְבַר מֶן
בַּרְנָשָׁא הוּ וְעָאֶל לֵהּ
דְּמֶשְׁכַּח מְסַיֵּב לֵהּ אֶלָּא
מֶדֶם דְּנָפֶק הַו הוּ מְסַיֵּב
לְבַרְנָשָׁא׃

Niente è fuor de l'huomo di cio che entra in eſſo, che lo poſſa rendere immondo: ma le coſe che eſcono da eſſo, ſon quelle che lo rendene immondo.

16 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא
דְּנֶשְׁמַע יֶשְׁמַע׃

Se alcuno ha orecchie da Vdire, oda.

17 כַּד דֵּין עַל יֵשׁוּעַ ל
לְבַיְתָא מֶן כֶּנְשָׁא שַׁאֲלוּהִי
תַּלְמִידַוְהִי עַל מַתְלָא הַו׃

Quando poi egli, partitoſi da la turba, ſe ne fu entrato in caſa, i ſuoi diſcepoli lo domandorono de la ſimilitudine.

ז

10 כִּי מֹשֶׁה אָמַר כַּבֵּד אֶת־
אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ וּמְקַלֵּל אָבִיו
וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת׃

Porque Moyſen dixo, Honrra à tu padre y à tu madre, y, El que maldixere àl padre, o à la madre, morirá de muerte:

11 וְאַתֶּם אוֹמְרִים אִם יֹאמַר
אִישׁ לְאָבִיו אוֹ לְאִמּוֹ קָרְבָּן זֶהוּ
מַתָּן אֲשֶׁר מִמֶּנִּי יִסְכָּן לָךְ׃

Y voſotros dezis, El hombre dirá al padre o à la madre, Todo corban, quiere dezir, don mio à ti aprouechará.

12 וְעוֹד לֹא תַנִּיחוּ אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת
מְאוּמָה לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ׃

Y no le dexays mas hazer por ſu padre, o por ſu madre:

13 בּוֹגְדִים בִּדְבַר יְהוָה בְּמָסָרְתְּכֶם
אֲשֶׁר מְסַרְתֶּם וְכָאֵלֶּה רַבּוֹת
תַּעֲשׂוּ׃

Inualidando la pàlabra de Dios con vueſtra tradicion que diſtes: y muchas coſas hazeys ſemejantes à eſtas·

14 וַיִּזְעַק אֶת־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר
לָהֶם שִׁמְעוּנִי כֻּלְּכֶם וּבִינוּ׃

Y llamando à toda la companna, dixoles, Oydme todos, y entended.

15 אֵין דָּבָר לַחוּץ הָאָדָם הַבָּא
בְּקִרְבּוֹ אֲשֶׁר יוּכַל לְטַמֵּא אוֹתוֹ
כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ אֵלֶּה
הֵם אֲשֶׁר יְטַמְּאוּ אֶת־הָאָדָם׃

Nada ay fuera del hombre que entre enel, que lo pueda contaminar: mas loque ſale deel, aquello es loque contamina àl hombre.

16 לְמִי אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמַע׃

Si alguno tiene oydos para oyr, oyga.

17 וְכַאֲשֶׁר בָּא לַבַּיִת מֵהָעָם
וַיִּשְׁאָלוּהוּ תַּלְמִידָיו עַל־הַמָּשָׁל׃

Y entrandoſe de la companna en caſa, preguntaronle ſus Diſcipulos de la parabola.

ζ.

10. Μωσῆς γὰρ εἶπε, Τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καί, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω·

Car Moſe a dit, Honore ton pere & ta mere: Item, qui maudira pere ou mere, meure de mort.

11. Ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς.

Mais vous dites, Si quelcun dit a ſon pere ou à ſa mere, Le corban, (c'eſt à dire le don) qui ſera fait de parmoi, viendra à ton profit, il ſera hors de coulpe.

12. Καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρί, αὐτοῦ.

Et ne lui ſouffrez faire plus rien à ſon pere où à ſa mere.

13. Ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

Ainſi mettans la parole de Dieu à neant par voſtre tradition, que vous auez eſtablie, & faites pluſieurs choſes ſemblables,

14. Καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες, καὶ συνίετε.

Puis il ayant appelé à ſoi toutes les troupes il leur dit, Eſcoutez-moi tous, & entendez.

15. Οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι. ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

Il n'y a rien de ce qui entre par dehors en l'homme, qui le puiſſe ſouiller: mais les choſes qui ſortent de lui, ce ſont celles qui ſouillent l'homme.

16. Εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Si quelcun a oreilles pour ouïr, qu'il oye.

17. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.

Puis quand il fut entré en la maiſon, s'ſtant retiré d'auec les troupes, les diſciples l'interroguerent touchant la ſimilitude.

CAP. VII.

10. Moyſes enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

For Moſes ſayd / Honour thy Father/ and thy mother: and/ Whoſoeuer ſhall curſe father or mother / let him die the death.

11. Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Corban, (quod eſt donũ) quodcunque ex me, tibi profuerit.

But ye ſay/ If a man ſay to father or mother / Corban / that is / By the gyfte that is offered by me/ thou mayeſt haue profite / he ſhall be free.

12. Et ultrà non dimittitis eum quicquam facere patri ſuo aut matri.

So ye ſuffer him no more to do any thing for his father/or his mother.

13. Reſcindentes verbum Dei per traditionem veſtrã quam tradidiſtis, & ſimilia huiuſmodi multa facitis.

Making the worde of God of none authoritie / by your tradition which ye haue ordeined: and ye do many ſuch like things.

14. Et advócans iterum turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

Then he called the whole multitude vnto him/ and ſaid vnto them / Hearken you all vnto me/and vnderſtand.

15. Nihil eſt extra hominem introiens in eum, quod poſſit eum coinquinare; ſed quæ de homine procedunt, illa ſunt quæ communicant hominem.

There is nothing without a man/ that can defile him/when it entreth into him: but the things which proceede out of him/are they which defile the man.

16. Si quis habet aures audiendi, audiat.

If anye haue eares to heare/ let him heare.

17. Et cum introiſſet in domum à turba, interrogabant eum diſcipuli eius parabolam.

And when hee came into an houſe away from people/ his diſciples asked him concerning the parable.

Das VII. Capitel.

10. Denn Moſes hat geſagt: Du ſolt deinen Vater vnd deine Mutter ehren/ vnd wer Vater oder Mutter fluchet/ der ſol des todtes ſterben.

Thi Moſe haffuer ſagd / du ſkalt ære din Fader oc din Moder / oc huo ſom bander Fader eller Moder/ hand ſkal viſſelige dø.

11. Jr aber lehret: Wenn einer ſpricht zum Vater oder Mutter Corban/ (das iſt/ wenn ichs opffere/ ſo iſt dirs vil nützer) der thut wol.

Men i lære / Naar en ſiger til Fader eller Moder (Corban / det er / Der ſom ieg offrer det / da er det dig meget nytteligere) hand gør vel.

12. Vnd ſo laſt jr hinfort jhn nichts thun ſeinem Vater oder ſeiner Muter.

Oc ſaa lade i hannem icke ydermere gøre ſin Fader eller ſin Moder noget.

13. Vnd hebt auff Gottes wort durch euer auffſätze / die jhr auffgeſetzt habt/ vnd deßgleichen thut jhr vil.

Oc i bort tage Guds ord formedelſt eders Paaleggelſer ſom i legge paa. Oc i gære meget lige ſaadant.

14. Vnd er rieff zu jhm das gantze Volck/ vnd ſprach zu jnen: Höret mir alle zu / vnd vernemets.

Oc hand kallede alt Folcket til ſig / oc ſagde til dem/ Hører mig alle / oc forſtaar det.

15. Es iſt nichts auſſer dem menſchẽ/ daß jhn köndte gemein machen / ſo es inn jhn gehet / ſondern das von jhm außgehet / das iſts / das den Menſchen gemein macht.

Der er inted vden faare Menniſket / oc gaar i hannem / ſom kand gøre hannem almindelig / Men der ſom gaar vd aff hannem/ det er det / ſom gør Menniſket almindeligt.

16. Hat jemand ohren zu hören der höre.

Haffuer nogen øern at høre met / hand høre.

17. Vnd da er von dem Volck inns hauß kam / fragten jhn ſeine Jünger vmb diſe Gleichnis.

Oc der hand kom fra Folcket ind i Huſet/ da ſpurde hans Diſciple hannem om denne Lignelſe.

Kapitola VII.

10. Neb Moyžiſs powěděl: Cti Otce twého y Matku twau: A kdožby zlořečil Otci neb Mateři/ ať ſmrtij vmře.

Bo Moyzeſz rzekł / Czci oycá twe° y mátkę twoie/ á ktoby złorzeczył oycu ábo mátce/ niech śmiercią vmrze.

11. Ale wy prawijte: Dijli člowěk Otcy neb Mateři Korban, to geſt / dar kterýžkoli geſt odemne/ t oběk pro ſpěge:

Lecz wy mowicie/ Jeſliżby kto rzekł oycu ábo mátce / Korban (tho ieſt dar) kthory kolwiek będzie odemnie / pomożeć. (tedy nie winien będzie.)

12. A wijce nedopuſtijte gim ničehéhož činiti Otcy ſwému neb Mateři.

A nie dopuſzczacie mu więcey nic dobrego czynić oycu ſwemu ábo matce ſwey.

13. Ruſſjce Přikázanij Božij pro vſtanowenj waſſe kteréž gſte vſtanowili/ a mnohé wěcy podobné těmto činijte.

W niwecz obrácáiąc ſłowo Boże vſtáwą wáſzą ktoraſcie vſtawili y wiele inych rzeczy tym podobnych czynicie.

14. Y powolaw opět záſtupu/ prawil gim/ ſlyſſte mne wſſyckni a rozuměgte:

A wezwawſzy wſzytkiego zgromádzenia/ rzekł im/ Słuchaycie mię wſzyſcy/ á zrozumieycie.

15 Nic nenij z pokrmůw člowěka wcházegijcých do něho/ cožby gey mohlo poſſkwrniti: ále které wěcy člowěka wycházegij/ tyť gſau kteréž poſſkwrňugij člowěka.

Nie máſz nic zwierzchownego co wchodzi w człowieká / coby go mogło ſplugáwić / Ale co wychodzi od niego/ to ieſt coſzpeci człowieká.

16. Mali kdo vſſy k ſlyſſenij / ſlyſſ.

Jeſliż ktho ma wſzy ku ſłuchániu niech ſłucha.

17. A když wſſel do domu od záſtupu/ otázali ho Včedlnijcy geho o podobenſtwij.

A gdy odſzedſzy od zgromádzenia wſzedł do domu/ pytáli go zwolennicy iego o oney przypowieśći.

G 2 אמר 18

ז

18 אָמַר לְהוֹן הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן עַטְלִין אַנְתּוּן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּכֹל מֶדֶם דְּמֶן לְבַר עָאֵל לְבַר־נָשָׁא לָא מֶשְׁכַּח מְסַיֵּב לֵהּ׃

Et egli diſſe loro, Coſi ſete ancor voi ſenz'intelletto? Non intendete ancora che tutto cio che di fuore entra ne l'huomo, non lo puo fare immondo?

19 דְּלָא הָוָא לְלֶבֵּהּ עָאֵל אֶלָּא לְכַרְסֵהּ וּמֶשְׁתְּדֵא בְּתַדְכִּיתָא דַּמְדַכְיָא כֻּלָּהּ מֵאכוּלְתָא׃

Percioche non gli entra nel cuore, ma nel ventre, donde eſce poi fuore nel luogo neceſſario, purgando tutti i cibi.

20 מֶדֶם דֵּין דְּנָפֵק מֶן בַּר־נָשָׁא הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַר־נָשָׁא׃

E diceua, che quel che eſce de l'huomo, è quello che lo fa immondo.

21 מֶן לְגַו גֵּיר מֶן לִבָּא דִּבְנַי־נָשָׁא נָפְקִין מַחְשְׁבָתָא בִּישָׁתָא גַּוְרָא וְנַיּוּתָא גְּנָבוּתָא קֶטְלָא׃

Imperoche da l'interiore del cuor de gli huomini eſcono i mali penſieri, gli adulterij, le fornicationi, gli homicidij.

22 עָלוּבוּתָא בִּישׁוּתָא נֶכְלָא צַחֲנוּתָא עַיְנָא בִּישָׁתָא גּוּדָפָא שַׁבְהֲרָנוּתָא שַׁטְיוּתָא׃

I furti, l'auaritie, le malitie, gl'inganni, l'impudicitia, l'occhio maligno, le baſtemmie, la ſuperbia, la ſtoltitia.

23 הָלֵין כֻּלְהֵין בִּישָׁתָא מֶן לְגַו הוּ נָפְקִין וּמְסַיְּבָן לֵהּ לְבַר־נָשָׁא׃

Tutti queſti mali eſcono di dentro, e rendeno l'huomo immondo.

24 מֶן תַּמָּן קָם יֵשׁוּע וְאֶתָא לַתְחוּמָא דְּצוּר וְדַצַּיְדָן וְעַל לְבַיְתָא חַד וְלָא צָבֵא הֲוָא דְּאֱנָשׁ יִדַּע בֵּהּ וְלָא אֶשְׁכַּח דְּנֶטְשֵׁא׃

Poi leuatoſi di lì, ſen'andò ne confini di Tiro e di Sidone: & entrato ſene in vna caſa, non voleua che alcuno il ſapeſſe: ma non potè ſtare occulto.

ז

18 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֵיךְ לֹא מְבִינִים אַתֶּם מְאוּמָה הֲלֹא בִנְתֶּם כִּי כָּל אֲשֶׁר מִחוּץ יָבוֹא בָאָדָם לֹא יוּכַל לְטַמֵּא אוֹתוֹ׃

Y dizeles, Anſi? tambien voſotros ſoys ſin entendimiento? No entendeys que todo lo de fuera que entrá enel hombre, no lo puede contaminar?

19 כִּי לֹא יָבוֹא אֶל־הַלֵּב כִּי אִם אֶל הַבֶּטֶן וּבַמַּחֲרָא יֵצֵא וּמְטַהֵר כָּל־מַאֲכָל׃

Porque no entra en ſu coraçon, ſino en el vientte? y ſale el hombre à la ſecreta, y purga todas las viandas.

20 וַיֹּאמֶר כִּי אֵת אֲשֶׁר מֵאָדָם יֵצֵא הוּא מְטַמֵּא אֶת־הָאָדָם׃

Mas dezia: que loque del hombre ſale, aquello contamina àl hombre.

21 כִּי מִקֶּרֶב מִלֵּבַב הָאֲנָשִׁים יֵצְאוּ עֶשְׁתּוֹנוֹת רָעוֹת נִאֻפִים תַּזְנוּת רְצָחִים׃

Porque de dentro, del coraçon de los hombres ſalen los malos penſamientos, los adulterios, las fornicaciones, los homicidios.

22 גְּנֵבוֹת בְּצָעִים רָעוֹת מְזִמָּה פֶּשַׁע עַיִן תְּלַעַג וְתָבֻז קְלָלָה גְדוּפָה בּוּזָה גַּאֲוָה אִוֶּלֶת׃

Los hurtos, las auaritias, las maldades, el enganno, las deſuerguenças, el mal ojo, las injurias, la ſoberuia, la locura.

23 כָּל־רָעוֹת הָאֵלֶּה מִקֶּרֶב יֵצְאוּ וְטִמְּאוּ אֶת־הָאָדָם׃

Todas eſtas maldades de dentro ſalen, y contaminan àl hombre.

24 וַיָּקָם מִשָּׁם וַיֵּלֶךְ אֶל־גְּבוּלֵי צוֹר וְצִידוֹן וַיָּבוֹא אֶל־הַבַּיִת וּלְאִישׁ לֹא אָבָה לְהִתְוַדַּע וְלֹא יוּכַל לְהִתְחַבֵּא׃

Y leuantandoſe de alli, fueſe à los terminos de Tyro y de Sidon: y entrando en caſa, quiſo que nadie lo ſupieſſe? mas no pudo eſcouderſe.

ζ.

18. Καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι.

Et il leur dit, Et vous eſtes-vous ainſi ſans entendement? n'entendes-vous point encore, que tout ce qui entre en l'homme par dehors ne le peut ſouiller?

19. Ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα.

Car il n' entre point en ſon cœur, mais au ventre, & ſort de hors au retrait, purgeant tout es les viandes.

20. Ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Il leur diſoit donc, Ce qui ſort de l'homme, c' eſt ce qui ſouille l'homme

21. Ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι.

Car du dedans, c'eſt à dire, du cœur des hommes ſortent mauuaiſes penſees, adulteres paillardiſes meurtres.

22. Κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη.

Larcins, mauuaiſes pratiques pour auoir l'autrui, meſchancetés, fraude, inſolence mauuais regard, blaſme, fierte folie.

23. Πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

Tous ces maux-la ſortent du dedans, & ſouillent l'homme.

24. Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια τύρου καὶ σιδῶνος· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.

Puis s' eſtant leué de là, il s' en alla aux marches de Tyr & de Sidon: & eſtant entré en vne maiſon il vouloit que perſone ne le ſeuſt, mais il ne peut eitre celé.

18. Et ait illis, Sic & vos imprudentes eſtis? non intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum communicare.

And he ſaide vnto them / What? are yee without vnderſtanding alſo? Doe ye not knowe that whatſoeuer thing from without entreth into a man / cannot defile him.

19. Quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?

Becauſe it entreth not into his heart / but into the bellie / & goeth out into the draught which is the purging of all meates?

20. Dicebat autem quoniam quæ de homine exeunt, illa communicant hominem.

Then he ſaide / That which commeth out of man / that defileth man.

21. Abintus enim de corde hominum malæ cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia.

For from within / euen out of the heart of men / procede euill thoughts / adulteryes / fornications / murthers.

22. Furta, avaritiæ, nequitiæ, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.

Theftes / couetouſnes / wickednes / deceit / vncleannes / a wicked eye / backebyting / pride / fooliſhnes.

23. Omnia hæc mala abintus procedunt, & communicant hominem.

All theſe euill thinges come from within: and defile a man.

24. Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latêre.

And from thence he roſe / and went into the borders of Tyrus and Sydon / and entred into an houſe / and woulde that no man ſhoulde haue knowen: but he could not be hid.

18. Vnd er ſprach zu jhnen: Seidt jr denn auch ſo vnverſtendig? Vernemet jhr noch nicht / das alles was auſſen iſt / vnd in den Menſchen gehet / das kan jhn nicht gemein machen?

Oc hand ſagde til dem / Ere da oc i ſaa wforſtandige? Forſtaa i icke end nu / At alt huad ſom er vden faare / oc gaar i Menniſket / det kand icke gøre hannem almindelig?

19. Denn es gehet nicht in ſein hertz / ſondern in den bauch / vnd gehet auß durch den natürlichen gang / der alle Speiſe außfeget.

Thi det gaar icke i hans Hierte / men i Bugen / oc gaar vd ved den naturlige Gang / ſom vdfeyer al mad.

20. Vnd er ſprach: Was auß dem Menſchen gehet / das macht den Menſchen gemein.

Oc hand ſagde / Huad ſom gaar aff Menniſket / det gør Menniſket almindeligt.

21. Denn von iñen auß dem hertzen der Menſchen / gehen herauß böſe gedancken / Ehebruch / Hurerey / Mordt.

Thi at inden vd aff Menniſkens hierte / vgaa / onde tancker / hoer / ſkørleffnit / mord.

22. Dieberey / Geitz / Schalckheit / Liſt / Vnzucht / Schalcksauge / Gotteslesterung / Hochfart / Vnvernunfft.

Tyffueri / gerighed / ſkalckhed / ſuig / wtuct / ſkalckeøyen / Guds beſpaattelſe / hoffmod / wforſtandighed.

23. Alle diſe böſe ſtück gehen von iñen herauß / vnd machen den Menſchen gemein.

Alle diſſe onde ſtycke gaa inden vd fra / oc gøre Menniſket almindeligt.

24. Vnd er ſtund auff vnd gieng von dannen / inn die grentze Tyri vnd Sidon / vnd gieng in ein hauß / vnd wolt es niemand wiſſen laſſen / vnd kondt doch nicht verborgen ſein.

Oc hand ſtod op / gick der fra til Tyri oc Sidons egn / oc hand gick i it Huſſ / oc vilde ingen lade vide det / Oc hand kunde dog icke bliffue ſkiult.

18. Y řekl gim: Tak y wy nemaudřij gſte? Nerozumijte-li / že wſſeckno wcházege zewnitř do člowěka / nemůže ho poſſkwrniti?

Tedy rzekł do nich / A tákże y wy ieſteście bez rozumienia? Nie rozumieycież iż wßytko co zwierzchu przychodźi w człowieká / nie może go ſplugáwić?

19. Nebo newcházý w ſrdce geho / ale w břicho / a wen ſe wypauſſtij / čiſtijc wſſeliké pokrmy.

Abowiem nie wchodźi w ſerce iego / ále w brzuch / y wychodźi ná dwor przeczyßczyiąc wßytky potrawy.

20. Ale prawil / že kteréž wěcy z člowěka wycházegij / ty poſſkwrňugij člowěka.

Y powiedał że tho co pochodźi od człowieká / to zoßpeca człowieká.

21. Nebť z wnitř z ſrdce lidſkého pocházegij zlá myſſlenij / cyzoložſtwa / ſmilſtwá / wraždy.

Bo ze wnątrz ſerca ludzkiego wychodzą myſli złe / cudzołoſtwá / nieczyſtoty / y morderſtwá.

22. Krádeže / lakomſtwij / neprawoſti / leſt / neſtydatoſt / oko zlé / rauhanij / pýcha / bláznowſtwij:

Złodzieyſtwá / łakomſtwá / niecnoty / zdrádá / wßeteczeńſtwo / oko złe / obmowiſko / pychá / ßaleńſtwo.

23. Wſſeckny wěcy tyto zlé pocházegij z wnitř / a tyť poſſkwrňugij člowěka.

Wßytkie ty złości ze wnątrz pochodzą / y plugáwią człowieká.

24. A wſtaw odtud / odſſel do kragin Týru a Sydonu / a wſſed do domu / nechtěl aby kdo o něm wěděl / ale nemohl ſe tagiti.

A ták on wſtawßy z támtąd ßedł do gránic Tyrſkich y Sydońſkich / á wßedßy do domu / nie chciał áby o nim kto miał wiedźieć / lecz ſię potáić nie mogł.

ז

25 מֵחָדָא גֵּיר שְׁמַעַת אַנְתְּתָא חֲדָא מְטוּלָתָהּ דְּאִית לְבְרַתָהּ רוּחָא טַנְפְּתָא וֶאתַת נֶפְלַת קְדָם רַגְלַוְהִי׃

Percioche vna donna, la figliuola de laquale hauea vno ſpirito immondo, hauendo vdito di lui venne, e gittoſſigli à i piedi.

26 הָי דֵּין אַנְתְּתָא אִיתֵיהּ הֲוָת חַנְפְּתָא מֶן פּוּנִיקִי דְּסוּרִיַא וּבָעְיָא הֲוָת מֶנֵּהּ דְּנַפֵּק לְדַיְוָא מֶן בְּרַתָהּ׃

(Era queſta donna Greca, di natione Sirofeniſſa) è pregaualo che ſcacciaſſe il demonio de la ſua figliuola.

27 וַאמַר לָהּ יֵשׁוּעַ שְׁבוּקִי לוּקְדַם יֶסְבְּעוּן בְּנַיָא לָא הֲוָא גֵּיר שְׁפִירָא דְּנֶסַּב לַחְמָא דַבְנַיָא וְנֶרְמֵא לְכַלְבֵּא׃

E IESV diſſe, Laſſa che prima ſi ſatijno i figliuoli: perche non è conueniente pigliare il pan de figliuoli, e gittarlo à i cagnoletti.

28 הָי דֵּין עֲנַת וַאמְרָא לֵהּ אִין מָרִי אַף כַּלְבֵּא מֶן תְּחִית פָּתוּרָא אָכְלִין פַּרְתּוּתָא דַבְנַיָא׃

Ma ella riſpoſe, e diſſeli, Vero è Signore, percioche i cagnoletti mangiano ſotto la tauola de le miche de figliuoli.

29 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ זֶלִי מֶטוּל הָדָא מֶלְּתָא נֶפַק לָהּ שֵׁאדָא מֶן בְּרַתְכִי׃

Allora egli le diſſe, Per queſta parola, vattene, che il demonio è vſcito de la tua figliuola.

30 וֶאזַלְת לְבַיְתָהּ וְאֶשְׁכְּחַת בְּרַתָהּ כַּד רְמִיָא בְּעַרְסָא וְנַפִּיק מֶנָּהּ שֵׁאדָא׃

Et ella andataſene à caſa ſua, trouò che il demonio era vſcito, e la figliuola che giaccua ſopra il letto.

31 תּוּב נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן תְּחוּמָא דְּצוּר וְדַצַידָן וְאֶתָא לְיַמָּא דַּגְלִילָא לַתְחוּמָא דְּעֶסְרַת מְדִינָתָא׃

Vſcito poi di nuouo de confini di Tiro e di Sidone, ſene venne al mare di Galilea, per mezo i confini di Decapoli.

ז

25 כִּי שָׁמְעָה אִשָּׁה עָלָיו וְלְבִתָּהּ הָיְתָה לָהּ רוּחַ טְמֵאָה וַתָּבוֹא וַתִּפֹּל אֶל־רַגְלָיו׃

Porque vna muger, cuya hija tenia vn eſpiritu immundo, luego que oyó deel vino, y echoſe à ſus pies:

26 וַתְּהִי־הָאִשָּׁה הַהִיא אֲרַמִּית מֵאֲרַם חוּבָה לְמוֹלַדְתָּהּ וַתִּתְחַנֵּן לוֹ לְהוֹצִיאוֹ אֶת־הַשָּׂטָן מִבִּתּוֹ׃

Y la muger era Griega Syrophenicia de nacion, y rogaua le que echaſe fuera de ſu hija àl demonio.

27 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֵלֶיהָ הַנִּיחִי בָרִאשׁוֹנָה לְהַשְׂבִּיעַ אֶת־הַבָּנִים כִּי לֹא טוֹב לָקַחַת אֶת־הַלֶּחֶם הַבָּנִים וּלְהַשְׁלִיךְ לַכְּלָבִים׃

Mas IESVS le dixo, Dexa primero hartarſe los hijos: porqne no es bien tomar el pan de los hijos y echarlo à los perrillos.

28 וַתַּעַן וַתֹּאמֶר לוֹ כֵּן אֲדֹנִי וְגַם הַכְּלָבִים תַּחַת הַשֻּׁלְחָן יֹאכְלוּ מִפִּתֵּי הַבָּנִים׃

Y reſpondió ella, y dixole, Si Sennor, porque los perillos debaxo de la meſa comen de las migajas de los hijos.

29 וַיֹּאמֶר לָהּ עַל־זֶה הַדָּבָר לְכִי כִּי יָצָא הַשָּׂטָן מִבִּתֵּךְ׃

Entonces dizele, Por eſta palabra, vé el demonio ha ſalido de tu hija.

30 וְכַאֲשֶׁר הָלְכָה אֶל־בֵּיתָהּ מָצְאָה כִּי־מוֹצֵאת הַשֵּׁדָה וַתִּשְׁכַּב בִּתָּהּ עַל־הַמִּטָּה׃

Y como fué à ſu caſa, halló que el demonio auia ſalido: y la hija echada ſobre a cama.

31 וַיָּשָׁב וַיֵּצֵא מִגְּבוּלֵי צוֹר וְצִידוֹן וַיָּבוֹא אֶל־הַיָּם הַגָּלִילָה בְּתוֹךְ גְּבוּלוֹת עֲשֶׂרֶת עָרִים׃

Y boluiendo á ſalir de los terminos de Tyro y de Sidon, vino à la mar de Galilea por mitad de los terminos de Decapolis.

ζ.

25. Ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Car vne femme, de la quelle vne petite fille auoit vn eſprit immonde, ſoudain qu'elle eut ouï parler de lui, vint, & ſe ietta à ſes pieds:

26. Ἦν δὲ ἡ γυνὴ ἑλληνὶς, συροφοινίκισσα τῷ γένει· καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

(Or ceſte femme eſtoit Grecque, Syropheniciene de nation) & le prioit qu'il iettaſt le diable hors de ſa fille.

27. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γάρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

Et Ieſus lui dit, Souffre que les enfans ſoyent les premiers raſſaſiés: car il n'eſt pas bon de prendre le pain des enfans, & le ietter aux petis chiens.

28. Ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων.

Mais elle reſpondit, & lui dit, Il eſt bien vrai, Seigneur: car les petis chiens mangent ſous la table des miettes que les enfans laiſſant tomber.

29. Καὶ εἶπεν αὐτῇ, Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.

Alors il lui dit, Pour ceſte parole vat'en: le diable eſt ſorti de ta fille.

30. Καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθὸς, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.

Et quand elle s'en fut allee en ſa maiſon, elle trouua que le diable eſtoit ſorti, & ſa fille couchee ſur le lict.

31. Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων τύρου καὶ σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων δεκαπόλεως.

Puis Ieſus eſtant departi derechef des quartiers de Tyr & de Sidon, vint à la mer de Galilee par le mileu des quartiers de Decapolis.

CAP. VII.

25. Mulier enim ſtatim ut audivit de eo, cuius filia habebat ſpiritum immundum, intravit, & procidit ad pedes eius.

For a certaine woman / whoſe litle daughter had an vncleane ſpirit / heard of him / and came / and fell at his feete.

26. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. Et rogabat eum ut dæmonium eiiceret de filia eius.

(And the woman was a Greeke / a Syropheniſſiam by nation) and ſhe beſought him / that he would caſt out the deuill out of her daugther.

27. Qui dixit illi, Sine priùs ſaturari filios, non eſt enim bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

But Jeſus ſayde vnto her / Let the children firſt be fedde: for it is not good to take y childrens bread / & to caſt it vnto whelpes.

28. At illa reſpondit, & dixit illi, Vtique Domine; nam & catelli comedunt ſub mēſa de micis puerorum.

Then ſhe anſwered / and ſayde vnto him / Trueth / Lord: yet in deed the whelpes eat vnder the table of the childrens crommes.

29. Et ait illi, Propter hunc ſermonem, vade, exiit dæmonium à filia tua.

Then he ſayd vnto her / For this ſaying go thy waye: the deuill is gone out of thy daughter.

30. Et cùm abiiſſet domum ſuam, invenit puellam iacentem ſupra lectum, & dęmonium exiiſſe.

And when ſhee was come home to her houſe / ſhee founde the deuill departed / and her daughter lying on the bed.

31. Et iterum exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

And hee departed agayne from the coaſtes of Tyrus and Sidon / and came vnto the ſea of Galile / through the middes of the coaſts of Decapolis.

Das VII. Capitel.

25. Denn ein Weib hatte von jhm gehört / welcher Töchterlein einen vnſaubern Geiſt hatte / vnnd ſie kam / vnd fiel nider zu ſeinen füſſen.

Thi en Quinde haffde hørt om hannem / hues Daatter der haffde en vren Aand / oc hun kom / oc falt neder faar hans føder.

26. (Vnd es war ein Griechiſch Weib / auß Syrophenice) Vnd ſie bat jhn / daß er den Teufel von jhrer Tochter außtriebe.

(Oc det vaar en Grekiſk Quinde aff Syrophenice) Oc hun bad hannem / at hand vilde vddriffue Dieffuelen aff hendis Daatter.

27. Jeſus aber ſprach zu jhr: Laß zu vor die Kinder ſatt werden / Es iſt nicht fein / daß man der Kinder brodt neme / vnd werffs für die hunde.

Oc Jheſus ſagde til hende / lad førſt Børnene bliffue mette. Det er icke ſmuct / at mand tager Børnenis brød / oc kaſter der faar Hunde.

28. Sie antworttet aber / vnd ſprach zu jhm: Ja HErr / aber doch eſſen die Hündlein vnter dem Tiſch / von den broſamen der Kinder.

Hun ſuarede / oc ſagde til hannem / Ja HErre / Dog æde Smaa hundene vnder bordet / aff Børnenis ſmuler.

29. Vnd er ſprach zu jhr: Vmb des worts willen / ſo gehe hin der teufel iſt von deiner Tochter außgefaren.

Oc hand ſagde til hende / Faar det ord ſkyld / da gack bort / Dieffuelen er vdfaren aff din Daatter.

30. Vnd ſie gieng hin inn jhr Hauß vnd fand / daß der teufel war außgefaren / vnd die Tochter auff dem Bette ligend.

Oc hun gick bort i ſit Huſſ / oc fant at Dieffuelen vaar vdfaren / och Daatteren liggendis paa ſengen.

31. Vnd da er wider auß gieng von den grentzen Tyri vnd Sidon / kam er an das Galileiſche Meer / mitten vnter die grentze der zehen Stätte.

Oc der hand gick vd igen aff Tyri och Sidons egn da kom hand til det Galileiſke Haff / mit blant de thi Stæder.

Kapitola VII.

25. Nebo žena hned yakž o něm vſlyſſela (gegijž to dcera měla ducha nečiſtého) wſſla a padlá k nohám geho.

Abowiem vſłyſzawſzy o nim niewiáſtá / ktorey dzieweczká miáłá duchá nieczyſthego / przyſzłá á padłá v nog iego.

26. Byla zagiſté Žena Pohanka Syrofenytſká rodem. Y proſyla ho / aby ďábelſtwij wywrhl z dcery gegij.

A niewiáſtá tá byłá Greczká / rodem z Syrofenicyey / y proſiłá go aby diabelſtwo wyrzucił od dziewki iey.

27. Kterýž řekl gij: Nech ať prwé naſytij ſe ſynowé / neb neníj dobré wzýti chléb Synůw a wrcy pſuom.

Ale rzekł iey Jezus / Zetrway aż pierwey ſynowie na karmie ni beda / bo nie ſłużſza bráć chleb dzieciam / y podáwáć ſzczenictam.

28. A ona odpowěděla a řekla gemu: owſſem PANe / ale wſſak y ſſtěňátka gedij drobty Synůw pod Stolem.

Na to mu oná odpowiedziáłá mowiac / Táká ieſt Panie / Ale y ſzczenietká iadáia pod ſtołem odrobiny dziatek.

29. Y řekl gij: Pro tu řeč / gdy / wyſſlok geſt ďábelſtwij z dcery twé.

Tedy on rzekł do niey / Dla tey powieſci idzże / wyſzło dyábelſtwo z dziewki twey.

30. A když přiſſla do domu ſwého / nalezla Děwečku ana ležij na Loži / a ďábelſtwj ano z nij wyſſlo.

A gdy oná odeſzłá do domu ſwego / znáłázłá iż wyſzło dyábelſtwo / á dziewká porzucona leżáłá ná łożu.

31. A opět wyſſed z končin Tyrſkých a Sydonſkých přiſſel k Moři Galilegſkému / proſtředkem kragin deſýti Měſt.

A ták wrociwſzy ſie z gránic Tyrſtich / y Sydonſtich / przyſzedł ku morzu Gálileyſkiemu / przez pośrzodek gránic Dekapolis.

ז

32 וַאיְתִיו לֵה חַרְשָׁא חַד פַּאקָא וּבָעֵין הֲווֹ מֶנֵּה דַּנְסִים עַלַוְהי אִידָא׃

Doue alcuni gli menano vn ſordo muto, e preganlo che ponga la mano ſopra eſſo.

33 וְנַגְדֵה מֶן כֶּנְשָׁא בַּלְחוּדַוְהי וַארְמִי צֶבְעָתֵה בְּאֶדְנַוְהי וְרַק וְקַרֶב לְלֶשָּׁנֵה׃

Et egli hauendolo ritirato da parte fuor de la turba, gli meſſe i ſuoi diti ne l'orecchie: e ſputando, gli toccò la lingua.

34 וְחָר בַּשְׁמַיָּא וְאֶתְתַּנַּח וֶאמַר לֵה אֶתְפַּתַּח׃

E riguardando verſo il cielo, ſoſpirò, e diſſegli, Ephphata, cioè, Apriti.

35 וּבָה בְּשָׁעְתָא אֶתְפַּתַּחוּ אֶדְנַוְהי וֶאשְׁתְּרִי אֶסָרָא דְּלֶשָּׁנֵה וּמַלֶּל פְּשִׁיקָאִית׃

E ſubbitò le ſue orecchie s'aperſero, e il legame de la ſua lingua ſi ſciolſe, e coſi parlaua rettamente.

36 וְזַהַר אֶנּוּן דְּהָדָא לְאֶנָשׁ לָא נֵאמְרוּן וְכַמָּא דְּהוּ מְזַהַר הֲוָא לְהוֹן הֶנּוּן יַתִּיר מַכְרְזִין הֲווֹ׃

E IESV comandò loro, che non lo diceſſeno à perſona: ma quanto piu egli lo comandaua loro, tanto piu eſſi il publicauano.

37 וְיַתִּירָאִית מֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ וָאמְרִין דְּכֹל מֶדֶם שַׁפִּיר עֲבַד לְחַרְשָׁא עֲבַד דְּנֶשְׁמְעוּן וְלַדְלָא מְמַלְּלִין דְּנְמַלְּלוּן׃

E ſtupiuanſi fuor di modo, dicendo, Egli ha fatto ogni coſa bene, e fa i ſordi vdire, & i muti parlare.

ח

1 בְּהָנוּן דֵּין יַוְמָתָא כַּד כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אִית הֲוָא וְלָא אִית הֲוָא מֶדֶם דְּנֵאכְלוּן קְרָא לְתַלְמִידַוְהי וֶאמַר לְהוֹן׃

In quei giorni, eſſendo con lui vna grandiſſima moltitudine, e non hauendo eſſi che mangiare, IESV chiamò à ſe i ſuoi diſcepoli, e diſſe loro.

ז

32 וַיַּקְרִיבוּ אֵלָיו אִלֵּם חֵרֵשׁ וַיּוֹחִילוּ לְשִׂימוֹ עָלָיו אֶת יָדוֹ׃

Y traenle vn ſordo y mudo, y rueganle que le ponga la mano encima.

33 וַיִּקָּחֵהוּ מִן הָעָם לְבַדּוֹ וַיִּתֵּן אֶת־אֶצְבְּעוֹתָיו בְּאָזְנָיו וַיָּרֹק הִגִּיעַ אֶת־לְשׁוֹנוֹ׃

Y tomandolo de la campanna à parte, metió ſus dedos en las orejas de el, y̆ eſcupiendo tocó ſu luenga (con la ſaliua,)

34 וּפָנָה אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיִּתְאַנַּח וַיֹּאמֶר לוֹ אֶתְפַּתַּח זֶה הוּא הִפָּתֵחַ׃

Y mirando àl cielo gimió, y dixo, Ephphata, que es dezir Se abierto.

35 וּפִתְאֹם נִפְתְּחוּ אָזְנָיו וַיִּנָּתֵר עֲבוֹת לְשׁוֹנוֹ וַיְדַבֵּר יָשָׁר׃

Y luego fueron abiertas ſus orejas: y fué deſatada la ligadura de ſu lengua, y hablaua bien.

36 וַיְצַו אוֹתָם פֶּן יֹאמְרוּ לְאִישׁ וְכַאֲשֶׁר מְצַוֶּה אוֹתָם כֵּן יְבַשְּׂרוּ׃

Y mandóles que no lo dixeſſen à nadie: mas qnanto mas les mandaua, tanto mas y mas lo diuulgauan.

37 וְעַל־יֶתֶר תָּמְהוּ לֵאמֹר הֵיטֵב כָּל־דְּבָרִים אֶת חֵרְשִׁים עָשָׂה לִשְׁמֹעַ וְאֶת אִלְּמִים לְדַבֵּר׃

Y en grande manera ſe eſpantauan, diziendo, Bien lo ha hecho todo: haze à los ſordos oyr y à los mudos hablar.

ח

1 וּבַיָּמִים הָהֵם עַם רַב מְאֹד הָיָה עִמּוֹ וְאֵין מְאוּמָה בִּידֵיהֶם לֶאֱכֹל וַיִּזְעַק יֵשׁוּעַ אֶת־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׃

En aquellos dias, como otra vez vuo gran companna, y no tenian que comer, IESVS llamó ſus diſcipulos, y dizeles.

ζ.

32. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

Adonc on lui amena vn ſourd ayant le parler empeſché: & le pria-on qu'il lui impoſaſt les mains.

33. Καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ,

Et l'ayant tiré à part de la multitude, il mit ſes doigts ės oreilles d'icelui: & ayant chraché lui toucha la langue.

34. Καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, Ἐφφαθὰ, ὅ ἐστι, διανοίχθητι.

Puis en regardant au ciel, il ſouſpira, & lui dit, Hephphatha, c'eſt à dire, Ouure-toi.

35. Καὶ εὐθέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

Et incontinent ſes oreilles furent ouuertes, & le lien de ſa langue fut deſlie, & il parla aiſément.

36. Καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον.

Et il leur commanda de ne le dire à perſonne: mais plus il le defendoit, tant plus ils le publioyent.

37. Καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, Καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

Et s'eſtonnoyent tant & plus, diſans, Il a tout bien fait: il fait ouir les ſourds, & parler les muets.

ΚΕΦΑΛ. η´.

ΕΝ ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς.

En ces iours là comme il y auoit fort grandes troupes, & iceux n'ayans que manger, Ieſus appela à ſoi ſes diſciples, & leur dit.

CAP. VII.

32. Et adducunt ei ſurdum & mutum: & deprecabantur eum, ut imponat illi manum.

And they brought vnto him one that was deafe/ and ſtambred in his ſpeach/ & prayed him to put his hand vpon him.

33. Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuens tetigit linguam eius.

Then he tooke him aſide from the multitude/ and put his fingers in his eares/ and did ſpit/ and touched his tongue.

34. Et ſuſpiciens in cælum ingemuit: & ait illi, Ephphethah, quod eſt, adaperire.

And looking vp to heauen/ hee ſighed/ and ſaide vnto him/ Ephphatha/ that is/ Be opened.

35. Et ſtatim apertæ ſunt aures eius, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius, & loquebatur rectè.

And ſtraight way his eares wer opened/ and the ſtring of his tongue was looſed/ & he ſpake plaine.

36. Et præcepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis præcipiebat, tanto magis plus prædicabant.

And hee commaunded them/ that they ſhould tell no man: but how much ſoeuer he forbade them/ the more a great deale they publiſhed it.

37 Et eo ampliùs admirabãtur, dicentes, Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui.

And were beyond meaſure aſtonied/ ſaying/ He hath done all things well: hee maketh both the deafe to heare/ and the domme to ſpeake.

CAP. VIII.

IN diebus illis iterum cùm turba multa eſſet, nec haberent quod manducarent: convocatis diſcipulis, ait illis

In thoſe dayes/ when there was a verie great multitude/ and had nothing to eat/ Jeſus called his diſciples to him/ and ſaid vnto them.

Das VII. Capitel.

32. Vnd ſie brachten zu jhm einen Tauben der ſtum̃ war/ vnd ſie baten jhn/ daß er die hende auff jhn legte.

Oc de førde en Døff til hannem/ ſom vaar Dum/ och de bade hannem/ at hand vilde legge Haanden paa hannem.

33. Vnd er nam jhn von dem Volck beſonders/ vnd legete jhm die finger inn die Ohren/ vnd ſpůrtzet/ vnd růhret ſeine zunge.

Oc hand tog hannem beſynderlige fra Folcket/ och lagde hannem fingrene i Ørne/ oc ſpøtte/ oc rørde ved hans Tunge.

34. Vnd ſahe auff gen Himmel/ ſeufftzet vnd ſprach zu jm: Hephethah das iſt/ thu dich auff.

Och ſaa op til Himmeln/ ſuckede/ oc ſagde til hannem/ Hephethah/ det er/ lad dig op.

35. Vnd als bald thaten ſich ſeine ohren auff/ vnd das band ſeiner zungen ward loß/ vnd redet recht.

Och ſtrax obnedis hans Ørn/ oc hans Tungis baand løſnede/ oc hand talede ret.

36. Vnd er verbot jhnen/ ſie ſoltens niemand ſagen. Je mehr er aber verbot/ Je mehr ſie es außbreitteten.

Oc hand forbød dem/ ath de ſkulde ingen ſige det Men io mere hand forbød/ io mere kundgiorde de det.

37. Vnd wunderten ſich über die maß/ vnd ſprachen: Er hat alles wol gemacht/ die Tauben macht er hörend vnd die ſprachloſen redend.

Och de forundrede ſig offuer maade/ oc ſagde Hand giorde det vel altſammen/ De Døffue giorde hand hørendis/ oc de Maalløſſe talendis.

Das VIII. Capitel.

ZV der zeit da vil Volcks da war/ vnd hatten nichts zu eſſen/ rieff Jeſus ſeine Jünger zu ſich/ vnnd ſprach zu jhnen.

PAa den tid/ ſom der vaar meget Folck/ oc haffde inted at æde/ da kallede Jheſus ſine Diſciple til ſig/ oc ſagde til dem.

Kapitola VII.

32. Y přiwedli gemu Hluchého a Němého/ a proſyli ho aby naň ruku wložil:

Y przywiedli mu głuchego y ledwie mowiacego/ á proſili go áby nań rękę włożył.

33. A wywedw gey ſaukromij wen z záſtupu/ wložil prſty ſwé w vſſy geho/ a plinuw dotekl ſe yazyka geho.

A gdy go odwiodł od zebránia ludzi na ſtronę/ włożył palce ſwe w vßy iego/ á plun.. wßytknał ięzyká ie°.

34. A wzezřew k Nebi wzdechl/ a řekl gemu: Hephetah, genž ſe wykládá/ Otewři ſe.

Zátym weyzrawßy w niebo/ weſtchnał y rzekł k niemu/ Efátá/ to ieſt/ otworz ſię.

35. A yhned otewřijny gſau vſſy geho/ a rozwázán geſt ſwazek yazyka geho/ y mluwil práwě.

Y wnet ſię otworzyły vßy iego/ á związka ięzyká iego rozwiązána ieſt/ y mowił wybornie.

36 Y přikázal gim aby nižádnému nepráwili. A tijm gim wjce přikazowal/ tijm wjce ohlaſſowali.

Tedy im roſkázał áby żadnemu nie powiedáli/ Ale áczkolwiek im on zákázował/ á wżdy oni to tym wiecey opowiedáli.

37. A tijm ſe wijce diwili/ řkauce: Dobře wſſecky wěcy včinil/ Hluchým kázal ſlyſſeti/ á Němým mluwiti.

Y zdumiawßy ſię aż y názbyt/ mowili/ Dobrze wßytko vczynił/ dawáiąc to głuchym iż ſłyßą/ á niemym iż mowią.

Kapitola VIII.

W Těch dnech/ Když opět mnohý záſtup byl s Gežíſſem/ a neměli coby gedli: Swolaw Včedlnijky ſwé/ y řekl gim.

ZA tych tám czáſow gdyż zebránie ludźi bárzo wielkie było/ á nie mieli coby iedli/ wezwał Jezus zwolennikow ſwych y rzekł im.

ח

2 מֶתְרַחַם אֲנָא עַל כֶּנְשָׁא
הָנָא דְּהָא תְּלָתָא יַוְמִין
קַוִּיו לְוָתִי וְלַית לְהוֹן מָנָא
יֵאכְלוּן׃

Io ho compaſſione di queſta gente: percioche gia tre giorni dimorano appreſſo di me, e non hanno che mangiare.

3 וְאֶן הָו דְּשָׁרֵא אֲנָא
לְהוֹן כַּד צָיְמִין לְבָתַּיְהוֹן
עָיְפִין בְּאוּרְחָא אֱנָשָׁא הֵין
מִנְּהוֹן מֶן רוּחְקָא
אַתְיָאִין׃

E ſe io gli rimandarò digiuni à caſa loro, ſi verranno meno nel camino: perche alcuni di loro ſon venuti di lontano.

4 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי
אַיְמֶכָּא מֶשְׁכַּח אֱנָשׁ
הָרְכָא בְּחוּרְבָּא דִּיַסְבַּע
לַחְמָא לְהָלֵין כֻּלְּהוֹן׃

Et i ſuoi diſcepoli gli riſpoſero, Come potrà mai alcuno ſatiarli di pane qui nel deſerto?

5 וְשַׁאֵל אֶנּוּן הָו כְּמָא
לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין
לֵהּ שַׁבְעָא׃

Et egli domandò loro, Quanti pani hauete voi? Eſſi diſſero, Sette.

6 וְפַקֵּד לְכֶנְשָׁא
דְּנֶסְתַּמְכוּן עַל אַרְעָא וַנְסַב
הָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין וּבְרֵךְ
וַקְצָא וְיַהֵב לְתַלְמִידַוְהִי
דַּנְסִימוּן וְסָמוּ לְכֶנְשָׁא׃

Allora egli comandò à la turba, che ſi poneſſe à ſedere in terra: e preſi i ſette pani, poi ch'egli hebbe rendute gratie, gli ſpezzò, e dettegli à i ſuoi diſcepoli, che gli poneſſeno dinanzi à la turba: & eſſi gli poſero.

7 וְאִית הֲוָו נוּנָא קַלִיל
וְאָף עֲלַיְהוֹן בָּרֶךְ וֶאֱמַר
דַּנְסִימוּן אֶנּוּן׃

Haueuano etiandio alcuni pochi peſcetti: e poi ch'egli hebbe rendute gratie, comandò che quelli ancora fuſſen poſti loro dauanti.

8 וֶאֱכַלוּ וְסֶבְעוּ וְשַׁקְלוּ
תּוּתָרָא דִּקְצָיָא שַׁבְעָא
אֶסְפִּרִידִין׃

E coſi mangiorono, e ſatioronſi: e leuoron via de pezzi, ch'erano auanzati, ſette ſporte.

ח

2 רִחַמְתִּי עַל הָעָם כִּי מִתְּמוֹל
שִׁלְשׁוֹם עַד עַתָּה יְדוּרוּן עִמִּי
וְאֵין מְאוּמָה בִּידֵיהֶם אֲשֶׁר
יֹאכֵלוּ׃

Tengo miſericordia de la companna, porque ya hà tres dias que eſtan conmigo: y no tienen que coman.

3 וְאִם אֲנִיחֵם צָמִים אֶל
בֵּיתָם יִגְוְעוּ בַּדֶּרֶךְ כִּי קְצָתָם
מֵרָחוֹק בָּאוּ׃

Y ſi los embio ayunos à ſus caſas, deſmayaran en el camino: porque algunos de ellos hàn venido de lexos.

4 וַיַּעֲנוּ לוֹ תַלְמִידָיו מֵאַיִן אִישׁ
יוּכַל אֶת הָאֵלֶּה פֹּה לְהַשְׂבִּיעַ
לֶחֶם בַּמִּדְבָּר׃

Y ſus diſcipulos le reſpondieron, De donde podrà alguien hartar à eſtos de pan aqui en el deſierto?

5 וַיִּשְׁאָלֵם כַּמָּה לָכֶם לֶחֶם
וַיֹּאמְרוּ שִׁבְעָה׃

Y preguntoles, Quantos panes teneys? Y ellos dixeron, Siete.

6 וַיְצַו אֶת־הַקָּהָל לִשְׁכַּב עַל־
הָאָרֶץ וַיִּקַּח אֶת־שִׁבְעָה לֶחֶם
וַיְבָרֶךְ וַיִּפְתֹּת וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו
לָשִׂים וַיָּשִׂימוּ לַקָּהָל׃

Entonces mandó à la companna que ſe recoſtaſſen à tierra: y tomando los ſiete panes, auiendo hecho gracias, partió, y dió à ſus Diſcipulos que puſieſſen delante: y puſieron delante à la companna.

7 וַיִּהְיוּ לָהֶם דָּגִים מְעַטִּים
וַיְבָרֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִנָּתֵן גַּם הֵמָּה׃

Tenian tambien vnos pocos de peſcadillos, y auiendo bendicho, dixo que tambien los puſieſſen delante.

8 וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ וַיִּשְׂאוּ שְׁאֵרִית
הַפִּתִּים שִׁבְעָה סַלִּים׃

Y comieron, y hartaronſe, y leuantaron de los pedaços que auian ſobrado, ſiete eſpuertas.

η'.

2. Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.

Ie ſuis eſmeu de compaſsion enuers les troupes: car il y à deſia trois iours qu'ils ne bougent d'auec moi, & n'ont que manger.

3. Καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μακρόθεν ἥκασι.

Et ſi ie les renuoye à iuſn en leur maiſon, ils defaudront en chemin: car quelques vns d'entre eux ſont venus de loin.

4. Καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας.

Et ſes diſciples lui reſpondirent, D'où les pourra on raſſaſier ici de pains en ce deſert?

5. Καὶ ἐπηρώτα αὐτούς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

Lors il demanda, Combien auez-vous de pains: ils dirent, Sept.

6. Καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.

Adonc il commanda aux troupes de s'aſſeoir par terre: & print les ſept pains, & apres auoir rendu graces, les rompit, & les bailla à ſes diſciples, pour les leur mettre deuant: & les mirent deuant les troupes.

7. Καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα. καὶ εὐλογήσας εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.

Ils auoyent auſsi quelque peu de petis poiſſons: & apres qu'il eut rendu graces, il commanda qu'ils les leur miſſent deuant auſsi.

8. Ἔφαγον δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας.

Ils en mangerent donc & furent raſſaſies: & emporterent du reſidu des pieces de pain ſept corbeilles.

CAP. VIII.

2. Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent.

I haue compaſſion on the multitude/ becauſe they haue nowe continued with mee three dayes/and haue nothing to eate.

3. Et ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt.

And if I ſende them away faſting to theyr owne houſes / they would faint by the way: for ſome of them came from farre.

4. Et reſponderunt ei diſcipuli ſui, Vnde illos quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitudine?

Then his diſciples anſwered him / howe can a man ſatisfie theſe with bread here in the wildernes?

5. Et interrogavit eos, Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem.

And he aſked them/ Howe many loaues haue ye? And they ſayd/Seuen.

6. Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens fregit: & dabat diſcipulis ſuis ut apponerēt, & appoſuerunt turbæ.

Then he commaunded the multitude to ſit downe on the ground: and he tooke the ſeuē loaues/ and gaue thanks/ brake them/ and gaue to his diſciples to ſet before them/and they did ſet them before the people.

7. Et habebant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, & iuſſit apponi.

They had alſo a few ſmall fiſhes: & when he had giuen thankes / he commanded them alſo to be ſet before them.

8. Et manducaverunt & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſuperaverat de fragmentis, ſeptem ſportas.

So they did eate/ and were ſufficed/ and they tooke vp of the broken meate that was left / ſeuen baſkets full.

Das VIII. Capitel.

2. Mich jammert des Volcks / deñ ſie haben nun drey tag bey mir beharret / vnd haben nichts zu eſſen.

Mig ynckis offuer folcket/ Thi de haffue nu tøffuit hoſſ mig i tre dage/oc haffue inted ath æde.

3. Vnd wenn ich ſie vngeſſen von mir heim lieſſe gehen/ würden ſie auff dem wege verſchmachten / denn etliche waren von ferne kommen.

Och der ſom ieg lode dem gaa faſtende hiem fra mig/ da forſmectede de paa veyen/ Thi nogle vaare komne longt fra.

4. Seine Jünger antwortten jhm: Woher nemen wir Brodt hie in der Wůſten / daß wir ſie ſettigen?

Hans Diſciple ſuarede hannem/ Huor ſkulle wi tage Brød her i Ørcken / at mette dem met?

5. Vnd er fraget ſie: Wie vil habt jr Brodts? Sie ſprachen: Sieben.

Oc hand ſpurde dem at / Huor mange Brød haffue i? Oc ſagde Siw.

6. Vnd er gebot dem Volck/ daß ſie ſich auff die erden lagerten. Vnd nam die ſieben Brodt / vnd dancket/ vnd brach ſie/vnd gab ſie ſeinen Jůngern/ daß ſie dieſelbigen fůrlegten. Vnd ſie legten dem Volck fůr.

Oc hand bød folcket at de ſkulde ſette ſig ned paa iorden. Oc hand tog de ſiw Brød/ oc tackede/ Oc bræd dem / oc fick ſine Diſciple dem/ at de ſkulde legge faar dem. Oc de lagde faar folcket.

7. Vnd hatten ein wenig Fiſchlein/ vnd er dancket / vnd hieß die ſelbigen auch fůr tragen.

Oc de haffde faa Smaa fiſke / Oc hand tackede/ oc bad dem oc bære dem frem.

8. Sie aſſen aber/vnd wurden ſatt/ vnd huben die ůbrigen Brocken auff/ ſieben Kőrbe.

Oc de ode oc bleffue mette/ Oc toge de leffnede ſtycke op ſiw Kurffue.

Kapitola VIII.

2 Lijtoſt mám nad záſtupy/ neb hle giž tři dni trwagij ſe mnau/ a nemagij coby gedli:

Rozlitowałem ſie nád zebrániem ludzi/ abowiem iuž przez trzy dni zoſtawáia przy mnie á nie máia co ieść.

3. A rozpuſtijmli ge lačné do domuow gegich / zemdlegijť na ceſtě / nebo někteřij z nich z daleka přiſſli.

Gdzie wiec ieſli ie opuſzcze bez pokármu do domow ich/ oſtáną ná drodze/ ábowiem niektorzy z nich z dále ká przyſzli.

4. Y odpowěděli gemu Včedlnijcy geho: Y odkud bude mocy kdo tyto nakrmiti chleby zde na pauſſti?

Tedy mu odpowiedzieli zwolennicy iego/ Z kadże tych może kto tu napuſzcy na karmić chlebá?

5. Y otázal gich: Kolik chlebůw máte? Kteřijžto řekli: Sedm.

A on ich ſpytał/ Wiele chlebá macie? Tedy oni powiedzieli/ Siedmioro.

6. Y rozkázal záſtupu poſaditi ſe na zemi. A wzaw ſedm chlebůw/ dijky včiniw/ lámal/ a dáwal Včedlnijkuom ſwým aby předkládali/ a oni kladli před záſtup.

Roſkazał tedy wielkośći ludzi áby śiádłá ná ziemi/ a wziąwſzy ono ſiedmioro chlebá gdy vczynił dzięki/ połamał y dał zwolennikom ſwoim áby przed nie kłádli/ y położyli przed ludem.

7. A měli také Rybiček maličko/ y těch požehnal/ a kázal před ně kláſti.

Mieli też y troche rybek/ á gdy błogosłáwił rzekł áby y ony położyli.

8. Y gedli a naſyceni gſu. Y ſebrali což bylo oſtalo z drobtuow/ ſedm koſſuow.

Jedli tedy y naiedli ſie/ á zebráli vlomkow ktorych bylo zoſtálo ſiedm koſzow.

ח

9 אִיתַיְהוֹן הֲווֹ דֵּין אֱנָשָׁא דְּאֶכַלוּ אַיְךְ אַרְבְּעָא אַלְפִּין׃

E quelli che haueuano mangiato, erano circa quattro millia, & allora gli licentiò.

10 וַשְׁרָא אֶנּוּן וַסְלֶק מֶחְדָא לַסְפִינְתָא עַם תַּלְמִידַוְהִי וַאתָא לַאתְרָא דְּדַלְמָנוּתָא׃

Poi ſalito ſubbito ne la naue co i ſuoi diſcepoli, venne ne le parti di Dalmanutu.

11 וּנְפַקוּ פְּרִישֵׁא וְשַׁרִיו לְמִבְעָא עַמֵּה וְשָׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ אָתָא מֶן שְׁמַיָּא כַּד מְנַסֵּין לֵהּ׃

Et i Fariſei vſciron fuore, e cominciorono à diſputar con lui, cercando da eſſo qualche ſegno dal cielo per tentarlo.

12 וְאֶתְתַּנַּח בְּרוּחֵהּ וֶאֱמַר מָנָא בָּעְיָא אָתָא שַׁרְבְּתָא הָדָא אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תֶתְיְהֵב לָהּ אָתָא לְשַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Ond'egli profondamente ſoſpirando nel ſuo ſpirito, diſſe, Queſta generatione, perche cerca ella ſegno? io vi dico in verità, che à queſta generatione non ſarà dato ſegno alcuno.

13 וַשְׁבַק אֶנּוּן וַסְלֶק ל
לַסְפִינְתָא וֶאֱזַלוּ לְהַו ע
עֶבְרָא׃

Et laſſatigli montò di nuouo in naue, & andoſſene a l'altra riua.

14 וַטְעַו דְּנֶסְבוּן עַמְּהוֹן לַחְמָא וְאֶן לָא חֲדָא גְּרִיצְתָּא לֵית הֲוָא עַמְּהוֹן בַּסְפִינְתָּא׃

Et i diſcepoli s'eran dimenticati di pigliar del pane, e non haueuano con loro ne la naue, ſe non vn pan ſolo.

15 וּפַקֵּד אֶנּוּן וֶאֱמַר ל
לְהוֹן חֲזוֹ אֶזְדַּהֲרוּ מֶן ח
חֲמִירָא דַּפְרִישֵׁא וּמֶן
חֲמִירָא דְּהֵרוֹדֵס׃

Et egli comandò loro, dicendo, Auuertite, e guardateui dal fermento de Fariſei, e dal fermento d'Herode.

16 וּמֶתְחַשְּׁבִין הֲווֹ חַד עַם חַד וְאָמְרִין דְּלַחְמָא לֵית לַן׃

La onde eſſi vennero à ragionar tra loro, dicendo, Queſto è percioche noi non habbiam pane.

ח

9 וַיִּהְיוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר אָכְלוּ כְּאַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ וַיְנַח אוֹתָם׃

Y eran los que comieron, como quatro mil y deſpidiólos.

10 וּמִיַּד עָלָה אֶל־הָאֳנִיָּה עִם תַּלְמִידָיו וַיָּבוֹא אֶל־גּוֹרַל דַּלְמָנוּתָא׃

Y luego entrando en el nauio con ſus Diſcipulos, vino en las partes de Dalmanutha.

11 וַיֵּצְאוּ הַמְּפָרְשִׁים וַיָּחֵלּוּ לְהִתְוַכֵּחַ עִמּוֹ שֹׁאֲלִים מִמֶּנּוּ אוֹת וּמוֹפֵת מִן־הַשָּׁמַיִם וּמְנַסִּים אוֹתוֹ׃

Y vinieron Phariſeos, y començaron à altercar con el demandandole ſennal del cielo, tentandolo.

12 וַיֵּאָנַח בְּרוּחוֹ וַיֹּאמֶר מָה הַדּוֹר זֶה אוֹת יִשְׁאַל אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם לֹא תִנָּתֵן לְדוֹר הַלָּז אוֹת׃

Y gimiendo de ſu eſpiritu dixe, Porque piede ſennal eſta generacion? De cierto os digo que no ſe dara ſennal à eſta generacion.

13 וַיַּנִּיחֵם וַיָּשָׁב וַיַּעַל עַל־הָאֳנִיָּה וַיֵּלֶךְ אֶל־הָעֵבֶר׃

Y dexandolos boluió à entrar en el nauio, y fueſe de la otra parte.

14 וַיִּשְׁכְּחוּ לָקַחַת לֶחֶם כִּי גַּם לֹא לֶחֶם אֶחָד הָיָה אִתָּם בָּאֳנִיָּה׃

Y auianſe oluidado de tomar pan: y no tenian ſi no vn pan conſigo en el nauio.

15 וְהִזְהִיר אוֹתָם לֵאמֹר רְאוּ הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִמַּחְמֶצֶת הַמְּפָרְשִׁים וּמַחְמֶצֶת הֵירוֹדֵס׃

Y mandoles diziendo, Mirad, guardaos de la leuadura de los Phariſeos. y de la leuadura de Herodes.

16 וַיַּחְשְׁבוּ בְנַפְשָׁם לֵאמֹר כִּי לֶחֶם לֹא יֵשׁ לָנוּ׃

Y altercauan los vnos con los otros diziendo, Pan no tenemos.

ή.

9. Ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι. καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

(Or ceux qui auoyent mangé eſtoyent enuiron quarre mille) & puis il leur donna congé.

10. Καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη δαλμανουθά.

Et monta incontinent en vne naſſelle auec ſes diſciples, & vint és quartiers de Dalmanutha.

11. Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.

Et les Phariſiens s'en vindrent & ſe prindrent à diſputer auec lui, lui demãdans quelque ſigne du ciel, en le tentant.

12. Καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

Adonc il dit en ſouſpirant profondement en ſon eſprit, Pourquoi demande ſigne ceſte generation? En verité ie vous di, que ſigne ne ſera point donné à ceſte generation.

13. Καὶ ἀφεὶς αὐτούς, ἐμβὰς πάλιν εἰς τὸ πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

Et les ayant laiſſés, il monta derechef en la naſſelle. & paſſa à l'autre riue.

14. Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

Or auoyent-ils oblié à prendre du pain, & n'auoyent qu'vn auec eux, en la naſſelle.

15. Καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης ἡρώδου.

Et il leur commanda, diſant, Aduiſez, donnez-vous garde du leuain des Phariſiens & du leuain d'Herode.

16. Καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

Dont ils penſoyent en eux-meſmes diſans, C'eſt pource que nous n'auons point de pains.

CAP. VIII.

9. Erant autem qui manducaverant, quaſi quatuor millia: & dimiſit eos.

(And they that had eaten/ were about foure thouſand) ſo he ſent them away.

10. Et ſtatim aſcendens navim cum diſcipulis ſuis, vênit in partes Dalmanutha.

And anon he entred into a ſhip with his diſciples/ and came into the partes of Dalmanutha.

11. Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærentes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum.

And the Phariſes came forth / and began to diſpute with him / ſeeking of him a ſigne from heauen/ and tempting him.

12. Et ingemiſcens ſpiritu, ait, Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum.

Then he ſighed deepely in his ſpirite/ and ſayd / Why doeth this generation ſeeke a ſigne? Verely I ſay vnto you / a ſigne ſhall not be giuen vnto this generation.

13. Et dimittens eos, aſcendit iterum navim, & abiit trans fretum.

So he left them / and went into the ſhip againe / and departed to the other ſide.

14. Et obliti ſunt panes ſumere: & niſi unum panem non habebãt ſecum in navi.

And they had forgotten to take bread / neither had they in the ſhip with them/ but one loafe.

15. Et præcipiebat eis, dicens, Videte & cavete à fermento Phariſæorum, & fermento Herodis.

And he charged them/ ſaying / Take heed/ and beware of the leauen of the Phariſes/ and of the leauen of Herode.

16. Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

And they thought among them ſelues/ ſaying/ It is / becauſe we haue no bread.

Das VIII. Capitel.

9. Vnd jhrer war bey viertauſent/ die da geſſen hatten. Vnd er ließ ſie von ſich.

Oc de vaare ved firetuſinde/ ſom haffde ædet. Och forlod dem fra ſig.

10. Vnd alsbald tratt er in ein Schiff mit ſeinen Jüngern vnd kam in die gegend Dalmanutha.

Oc ſtrax traadde hand i it Skib met ſine Diſciple/ oc kom i Dalmanutha egn.

11. Vnd die Phariſeer giengen herauß / vnd fiengen an ſich mit jhm zu befragen/ verſuchten jn/ vnd begerten an jhm ein zeichen vom Himel.

Oc Phariſeerne ginge vd / och begynte at beſpørre ſig met hannem / friſtede hannem / och begerede aff hannem it Tegen aff Himmelen.

12. Vnd er ſeufftzet in ſeinem Geiſt/ Vnnd ſprach? Was ſuchet doch diß Geſchlecht zeichen? Warlich ich ſage euch/ es wirdt diſem Geſchlecht kein zeichen geben.

Oc hand ſuckede i ſin Aand / oc ſagde/ Hui ſøger dog denne Slect tegen? Sandelige/ Jeg ſiger eder / Der ſkal inted tegen giffuis denne Slect.

13. Vnd er ließ ſie/ vnd tratt widerumb in das Schiff / vnd fur herůber.

Och hand forlod dem/ oc traadde i ſkibet igen/ oc foer offuer.

14. Vnd ſie hatten vergeſſen Brodt mit ſich zu nemen / vnd hatten nicht mehr mit ſich im Schiff denn ein Brodt.

Oc de haffde glemt at tage Brød met ſig/ oc de haffde icke mere met ſig i ſkibet end it brød.

15. Vnd er gebot jhnen/ vnd ſprach: Schauet zu / vnd ſehet euch fůr/ fůr dem Sauerteig der Phariſeer / vnd fůr dem Saurteig Herodis.

Oc hand bød dem / oc ſagde / Seer til / oc tager eder vare / for Phariſeernis Surdy / oc for Herodis Surdey.

16. Vnd ſie gedachten hin vnd wider/ vnd ſprachen vntereinander: Das iſts / daß wir nicht Brodt haben.

Oc de tenckte frem oc til bage/ oc ſag de til huer andre/ Det er det / at wi haffue icke Brød.

Kapitola VIII.

9. Těch pak kteřijž gedli/ bylo okolo čtyř Tiſycuow / y rozpuſtil ge.

A było tych co iedli okolo cżterzech tyſiecy/ y roſpuścił ie.

10. Potom hned wſtaupiw na Lodij s Včedlnijky ſwými/ plawil ſe do kragin Dalmanutſkých.

A wnet wſzedſzy w łodź z zwolenniki ſwoiemi/ przyſzedł do gránic Dalmánutá.

11. Y wyſſli Zákonijcy a počali ſe s nim hádati / hledagijce od něho znamení s Nebe/ pokauſſegijce ho.

Y przyſzli Fáryzeuſzowie / á poczeli ſie z nim ſwarzyć/ proſząc od niego znáku z niebá/ á kuſząc go.

12. A on wzdechſſy řekl: Co pokolenij toto znamenij hledá? Giſtě prawijm wám/ že nebude dáno znamenij pokolenij tomuto.

Tedy ſerdecznie weſtchnąwſzy w duchu ſwym/ rzekł/ Przecz że narod ten znákow żąda? Záprawdę powiedam wam/ Zadenci znák nie będzie dan narodowi temu.

13. A nechaw gich tu/ wſtaupiw zaſe na Lodij/ y plawil ſe přes Moře.

Y opuściwſzy ie/ wſzedł záſię w łodź/ á przepráwił ſie do dálſzego brzegu.

14. Y zapomenuli wzýti s ſebau chlebůw/ a toliko geden chleb měli s ſebau na Lodi.

Zápomnieli tedy z ſobą wźiąć chlebá/ á iedno thylko ieden chleb mieli z ſobą w łodźi.

15. Y přikazowal gim/ řka: Střežte a warugte ſe kwaſu Zákonického/ a kwaſu Herodeſowa.

Zátym im roſkazał mowiąc/ Obáczcież/ á ſtrzeżcież ſie od kwáſu Fáryzeuſzow/ y od kwáſu Herodowego.

16. Y myſlili řkauce geden k druhému: Že chleba nemáme.

A ták miedzy ſobą ſpołu rozmawiáli powiedáiąc/ Dla thegoż że chlebá nie mamy.

ח

17 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע וֶאֱמַר
לְהוֹן מָנָא מֶתְחַשְּׁבִין
אַנְתּוּן דְּלַחְמָא לַית לְכוֹן
לָא עַד־מָא לְהָשָׁא יָדְעִין
אַנְתּוּן וְלָא מֶסְתַּכְּלִין
אַנְתּוּן עַד כִּיל לִבָּא קַשְׁיָא
אִית לְכוֹן׃

Il che hauendo IESV conoſciuto, dice loro, Che ragionate Voi di non hauer pane? non conſiderate Voi, ne intendete ancor niente? ancor hauete il cuor Voſtro accecato?

18 וְעַיְנָא אִית לְכוֹן וְלָא
חָזֵין אַנְתּוּן וְאֶדְנָא אִית
לְכוֹן וְלָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן
וְלָא עָהֲדִין אַנְתּוּן׃

Hauendo Voi gli occhi, non Vedete, & hauendo l'orecchie non Vdite? e non Vi ricordate Voi?

19 כַּד הָלֵין חַמְשָׁא
לַחְמִין קַצִּית לְחַמְשָׁא
אַלְפִין כְּמָא קוּפִינִין ד
דִּקְצָיָא כַּד מְלֵין שְׁקַלְתּוּן
אָמְרִין לֵהּ תְּרֵי־עֲסַר׃

Quando io ſpezzai i cinque pani à quei cinque milia huomini, quante corbe piene di pezzi ne leuaſte? Eſſi gli dicono, Dodici.

20 אֱמַר לְהוֹן וְכַד שַׁבְעָא
לְאַרְבְּעָא אַלְפִין כְּמָא
אַסְפְּרִידִין דִּקְצָיָא כַּד
מְלֵין שְׁקַלְתּוּן אָמְרִין ש
שַׁבְעָא׃

E quando io ſpezzai i ſette à quei quattro milia, quante ſporte di pezzi auanzati ne leuaſte? Eſſi gli diſſero, Sette.

21 אֱמַר לְהוֹן אֵיכַו לָא
עַד מָא לְהָשָׁא מֶסְתַּכְּלִין
אַנְתּוּן׃

Et egli diſſe loro, Come dunque non intendete Voi?

22 וְאֶתָא לְבֵית־צַיָּדָא
וְאַיְתִיו לֵהּ סַמְיָא וּבָעֵין
הֲווֹ מֶנֵּהּ דְּנֶקְרוּב לֵהּ׃

Poi ſene Venne in Betſaida, & iui conducono à lui Vn cieco, e preganlo che lo toccaſſe.

23 וְאַחַד בְּאִידֵהּ דְּסַמְיָא
וְאַפְּקֵהּ לְבַר מֶן קְרִיתָא
וְרַק בְּעַיְנַוְהִי וְסָם אִידֵהּ
וְשַׁאֲלֵהּ דְּמָנָא חָזֵא׃

Egli allora preſa la mano del cieco, lo menò fuor del borgo: & hauendoli ſputato ne gli occhi, e poſte le mani ſopra eſſo, li domandò s'egli Vedeua niente.

ח

17 וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם מָה־
תַּחְשְׁבוּ כִּי לֹא יֵשׁ לָכֶם לֶחֶם
הֲלֹא תֵדְעוּ וְלֹא תָבִינוּ עַד עַתָּה
יִכְהֶה לְבַבְכֶם׃

Y como IESVS lo entendió, dizeles, Que altercays. porque no teneys pan? No conſiderays ni entendeys? Aun teneys ciego vueſtro coraçõ?

18 עֵינַיִם לָכֶם וְלֹא תִרְאוּ
אָזְנַיִם לָכֶם וְלֹא תִשְׁמְעוּ וְלֹא
תִזְכֹּרוּ׃

Teniendo ojos no veys: y teniendo oydos no oys? y no os acordays?

19 כַּאֲשֶׁר חֲמֵשֶׁת לֶחֶם שָׁבַרְתִּי
בַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ כַּמָּה
סַלִּים מְלֵאִים מִפִּתִּים נְשָׂאתֶם
וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁנֵים עָשָׂר׃

Quando parti los cinco panes entre cinco mil, quantos cophines llenos de los pedacos alçaſtes? Y ellos dixeron, Doze.

20 וְכַאֲשֶׁר אֶת־שִׁבְעָה בְּאַרְבַּעַת
אֲלָפִים אִישׁ כַּמָּה דוּדִים מְלֵאִים
מִפִּתִּים נְשָׂאתֶם וַיֹּאמְרוּ שִׁבְעָה׃

Y quando los ſiete en qnatro mil, quantas eſpuertas llenas de los pedaços alçaſtes? y ellos dixeron Siete.

21 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְאֵיכָכָה
אֵינְכֶם מְבִינִים דָּבָר׃

Y dixoles, Como aun no entendeys?

22 וַיָּבוֹא אֶל־בֵּית צַיְדָה וַיָּבִיאוּ
אֵלָיו עִוֵּר וַיִּתְחַנְּנוּ לוֹ לְהַגִּיעַ בּוֹ׃

Y vino à Bethſaida: y traenle vn ciego, y rueganle que le tocaſſe.

23 וַיַּחֲזֵק בְּיַד הָעִוֵּר וְהוֹצִיאֶנּוּ
לַחוּץ הַכְּפָר הַפְּרָזִי וַיָּרֹק יָרַק
בְּעֵינָיו וַיָּשֶׂם עֲלֵיהֶם אֶת־יָדָיו
וַיִּשְׁאַל לוֹ הֲתִרְאֶה מָה׃

Entonces tomando àl ciego de la mano, ſacolo fuera del aldea, y eſcupiendo en ſus oyos, y poniendole las manos encima, preguntóle, ſi via algo.

η'.

17. Καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε, οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν.

Et Ieſus cognoiſſant cela, leur dit, Pourquoi penſez-vous touchant ce que vous n'auez point de pain? ne conſidrez vous point encores & ne entendez vous point? aues-vous encore voſtre cœur ſtupide.

18. Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε.

Ayans des ieux ne voyez-vous point? ayans des oreilles, n'oyez-vous point? & n'auez-vous point deſouuenance?

19. Ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους πλήρεις κλασμάτων ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.

Quand ie diſtribuai les cinq pains aux cinq mille hommes, combien en recueilliſtes vous de panerees pleines du reſidu des pieces de pain? Ils lui dirent, Douce.

20. Ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

Et quand ie diſtribuai les ſept pains aux quatre mille hommes combien en recueilliſtes-vous de corbeilles pleines du reſidu des pieces de pain? Ils lui dierent, Sept.

21. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνίετε.

Et il leur dit, Comment n'entendez-vous point?

22. Καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

Puis il vint en Bethſaida, & ils lui preſenterent vn aueugle, & le prioyent qu'il le touchaſt.

23. Καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.

Lors il print la main de l'aueugle, & le mena hors de la bourgade, & ayant craché ſur les yeux d'icelui, & lui ayant impoſé les mains, il lui demanda, s'il voyoit quelque choſe.

CAP. VIII.

17. Quo cognito, ait illis Ieſus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoſcitis nec intelligitis? adhuc cæcatum habetis cor veſtrum?

And when Jeſus knew it / he ſaid vnto them / Why reaſon you thus becauſe ye haue no bread? perceyue ye not yet/ neither vnderſtand? haue ye your hearts yet hardened?

18. Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini?

Haue ye eyes and ſee not? and haue yee eares and heare not? and doe ye not remember?

19. Quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? Dicunt ei, Duodecim.

When J brake the fiue loaues among fiue thouſande / howe many baſkets full of broken meate tooke ye vp? they ſayde vnto him/ Twelue.

20. Quando & ſeptem panes in quatuor millia, quot ſportas fragmentorum tuliſtis? Et dicunt ei, Septem.

And when J brake ſeuen among foure thouſand / how many baſkets of the leauings of broken meate tooke ye vp? and they ſayde/ Seuen.

21. Et dicebat eis, Quomodo nondum intelligitis?

Then he ſaide vnto them / How is it that ye vnderſtand not?

22. Et veniunt Bethſaidam: & adducunt ei cæcum, & rogabant eum ut illum tangeret.

And hee came to Bethſaida / and they brought a blinde man vnto him / vnd deſired him to touch him.

23. Et apprehenſa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & exſpuens in oculos eius impoſitis manibus ſuis, interrogavit eum ſi quid videret.

Then he tooke the blinde by the hand/ and led him out of the towne / & ſpit in his eyes/ and put his handes vpon him/ and aſked him/ if he ſawe ought.

Das VIII. Capitel.

17. Vnd Jeſus vernam das/ vnd ſprach zu jhnen: Was bekůmmert jr euch doch/ daß jhr nicht Brodt habt? Vernemet jhr noch nichts/ vnd ſeidt noch nicht verſtendig? Habt jhr noch ein verſtarret Hertz in euch?

Oc Jheſus fornam det / oc ſagde til dem / Hui bekumre i eder dog / at i haffue icke Brød? Formercke i end nu inted / oc ere i icke end nu forſtandige? Haffue i end nu it forblindit Hierte i eder?

18. Habt Augen/ vnd ſehet nicht/ vnd habt Ohren vnd hőret nicht/ vnd dencket nicht dran.

Haffue i øyen oc ſee icke/ oc haffue øern oc høre icke. Oc tencke icke der paa.

19. Da ich fünff brodt brach vnter fünff tauſent/ Wie vil Kőrbe vol Brocken hubt jhr da auff? Sie ſprachen: Zwőlffe.

Ath ieg brød fem Brød blant fem tuſinde/ Huor mange Kurffue fulde aff ſtycke toge i da op? De ſagde/ tolff.

20. Da ich aber die ſieben brach vnter die vier tauſent/ Wie vil Kőrb vol brocken hubt jhr da auff? Sie ſprachen: Sieben.

Oc der ieg brød de ſiw blant de fire tuſinde / Huor mange Kurffue fulde aff ſtycke toge i da op? De ſagde/ ſiw.

21. Vnd er ſprach zu jhnen: Wie vernemet jhr denn nichts?

Oc hand ſagde til dem / Huorledis forſtaa i det da icke.

22. Vnd er kam gen Bethſaida/ vnd ſie brachten zu jhm einen Blinden/ vnd baten jn/ daß er jhn anrůhret.

Oc hand kom til Bethſaida / oc de førde en blind til hannem/ oc bade hannem at hand/ vilde røre ved hannem.

23. Vnd er nam den Blinden bey der hand/ vnd fůret jhn hinauß fůr den Flecken/ vnd ſpůrtzet inn ſeine augen/ vnd leget ſeine hand auff jhn/ vnd fraget jhn: Ob er etwas ſehe?

Oc hand tog den blinde ved haanden / oc ledde hannem hen vden faar Byen/ oc ſpøtte i hans øyen/ oc lagde ſin hand paa hannem / oc ſpurde hannem at om hand ſaa noget?

Kapitola VIII.

17. To poznaw Gežijš/ řekl gim: Co myſlijte že chleba nemáte? geſſtě neznáte ani rozumijte? geſſtě máte oſlepené ſrdce waſſe?

Ale to gdy poznał Jezus/ rzekł im/ Oczymże ſie gadacie że nie mácie chlebá? Jeſzcze nie baczycie áni rozumiecie? y ieſzcze macie ſercá zátwárdzone?

18. Oči magijce newidijte? a vſſy magijce neſlyſſijte? Což giž nepomnijte.

Oczy máiac nie widźićie / y vſzy máiac nie ſlyſzyćie/ á ni pámietacie te?

19. Když gſem pět chlebůw lámal mezy pět Tiſýcůw/ kolik gſte koſſůw plných drobtůw ſebrali? Řekli gemu: dwanácte.

Gdym ony pięcioro chlebá łamał pięciu tyſięcy ludźiom / wieleśćie zebráli koſzow okruſzkow? A oni mu powiedźieli / Dwánáśćie?

20. A když také lámal gſem ſedm chlebuow mezy čtyři Tiſýce/ kolik gſte koſſuow drobtůw wzali? Y řekli gemu: ſedm.

A gdy y ono śiedmioro ná cztery tyſiące / wieleśćie koſzow pełnych zebráli okruſzkow? A oni mu powiedźieli/ Siedm.

21. Y řekl gim: Kterakž tehdy geſſtě nerozumijte?

Tedy rzekł do nich / Iákoż nie zrozumiewacie?

22. A když přiſſli do Bethſaydy/ a přiwedli k nemu ſlepého/ proſýce ho aby ſe ho dotekl.

Potym przyſzedł do Bethſáidá/ á przywiedli mu ſlepego/ proſząc aby ſie go dotknął.

23. Y vyjaw ſlepého za ruku/ wywedl gey wen z Měſtečka: A plinuw na oči geho/ wložil na něg ruce ſwé. Y otázal ho widělli by co.

A ták wziąwſzy ſlepego zá rękę/ odwiodł go precz zá miáſteczko / á plunąwſzy ná oczy iego / włożył nań ręce/ y pytał go ieſliby co widźiał.

ח

24 וְחַר וְאֶמַר חָזֵא אֲנָא
בְּנַי־־נָשָׁא אַיךְ אִילָנֵא
דְּמְהַלְכִין׃

Allora egli riguardando, diſſe, Io veggo gli huomini, percioch'io vedo certi come arbori caminare.

25 תּוּב סָם אִידֵהּ עַל
עַיְנוֹהִי וְתְקֵן וְחָזֵא הֲוָא כֻּל
מֶדֶם נְהִירָאִית׃

Poi gli poſe di nuouo le mani ſopra gli occhij, e gli fece alzar la viſta, e coſi fu reſtituito, e vedeua chiaramente tutti.

26 וְשַׁדְרֵהּ לְבַיְתֵהּ וְאֶמַר
אַף לָא לַקְרִיתָא תֵּעוּל וְלָא
תֵּאמַר לְאֱנָשׁ בַּקְרִיתָא׃

E rimandollo à caſa ſua, dicendo, Non entrar nel borgo, e non lo dire nel borgo à perſona.

27 וּנְפַק יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידוֹהִי
לְקוּרְיָא דְּקֵסַרְיָא ד
דְּפִילִיפּוֹס וּמְשַׁאֵל הֲוָא
לְתַלְמִידוֹהִי בְּאוּרְחָא
וְאָמַר לְהוֹן מַנוּ אָמְרִין עֲלַי
אֱנָשָׁא דְּאִיתַי׃

E venne IESV e i ſuoi diſcepoli ne borghi di Ceſarea di Filippo: e per la via domandò à i ſuoi diſcepoli, dicendo loro, Chi dicono gli huomini ch'io ſia?

28 הָנוּן דֵּין אֲמַרוּ דְּיוֹחַנָן
מַעְמְדָנָא וְאַחְרָנֵא דְּאֵלִיָּא
וְאַחְרָנֵא חַד מֶן נְבִיֵא׃

Et eſſi riſpoſero, Alcuni dicono, Giouanni Battiſta, & altri Elia, & altri vno de Profeti.

29 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ א
אַנְתּוּן דֵּין מַנוּ אָמְרִין א
אַנְתּוּן עֲלַי דְּאִיתַי עֲנָא
שֶׁמְעוּן כֵּאפָא וְאֶמַר לֵהּ
אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא (בְּרֵהּ
דְּאַלָהָא חַיָּא׃)

Allora egli dice loro, E voi chi dite ch'io ſono? E riſpondendo Pietro, gli diſſe, Tu ſei Chriſto.

30 וְכָאָא בְּהוֹן דְּלְאֶנָשׁ
לָא נֵאמְרוּן עֲלוֹהִי׃

Et egli ſeueramente comandò loro, che non diceſſeno queſto di lui à perſona

ח

24 וַיַּבֵּט וַיֹּאמֶר רוֹאֶה אֲנִי אֶת־הָאֲנָשִׁים כִּי כַּאֲשֶׁר עֵצִים הֵם מִתְהַלְּכִים׃

Y el mirando, dixo Veo los hombres: porque veo que andan, como arboles.

25 אָז יָשׁוּב וַיָּשֶׂם אֶת יָדָיו עַל־עֵינָיו וַיַּעַשׂ אוֹתוֹ לְהַבִּיט וַיִּתָּקֵן וַיַּבֵּט כֻּלָּם בָּאֵר הֵטֵב׃

Y luego le puſo otra vez las manos ſobre ſus ojos, y hizole que miraſſe: y fué ſano, y vido de lexos y claramente à todos.

26 וַיְשַׁלַּח אוֹתוֹ לְבֵיתוֹ לֵאמֹר אַל תָּבוֹא אֶל־הַכְּפָר וְאַל תֹּאמַר לֶאֱנשׁ בַּכְּפָר׃

Y embiolo à ſu caſa, diziendo, No entres en el aldea, ni lo digas à nadie en el aldea.

27 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו אֶל־חַוּוֹת קֵסַרְיָא פִּילִפּוֹס וּבַדֶּרֶךְ שָׁאַל לְתַלְמִידָיו לֵאמֹר אֲלֵיהֶם אֶת־מִי אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים כִּי אֲנִי הוֹוֶה׃

Y ſalió IESVS y ſus Diſcipulos por las aldeas de Ceſarea de Philippo: Y en el camino preguntó à ſus Diſcipulos diziendos les, Quien dizen los hombre; que ſo yo?

28 וַיַּעֲנוּ יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל וַאֲחֵרִים אֵלִיָּהוּ וַאֲחֵרִים כִּי אֶחָד מִן־הַנְּבִיאִים אַתָּה׃

Y ellos reſpondieron, Ioán el Baptiſta: Y otros, Elias: y otros, Alguno de los prophetas.

29 וְהוּא אָמַר לָהֶם וְאַתֶּם אֶת־מִי אוֹמְרִים כִּי אֲנִי הוֹוֶה וַיַּעַן כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לוֹ אַתָּה הוֹוֶה הַמָּשִׁיחַ׃

Entonces el les dize, Y voſotros quien dezis que ſoy yo? Y reſpondiendo Pedro dizele, Tu eres el Chriſto?

30 וַיְכַלְּאֵם פֶּן יֹאמְרוּ לְאִישׁ עָלָיו׃

Y amenazólos que no dixeſſen de el à ninguno.

η'.

24. Καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους· ὅτι ὡς δένδρα περιπατοῦντας.

Et l'homme ayant leué la veuë, dit, ie voy des hommes: car i'apperçoi marcher des hommes qui ſont comme des arbres.

25. Εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀποκατεστάθη καὶ ἀνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας.

Puis apres il mit derechef les mains ſur les yeux d'icelui, & lui fit leuer la veuë, & il fut reſtabli, & les voyoit tous de loin clairement.

26. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθης, μηδὲ εἴπης τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.

Puis il le renuoya en ſa maiſon, diſant, N'entre point en la bourgade, & ne le dia à perſonne de la bourgade.

27. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τοῦ Φιλίππου· καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι.

Et Ieſus & ſes diſciples eſtans partis de là, vindrent aux bourgades de Ceſaree dite de Philippe: & ſur le chemin il interrogua ſes diſciples, leur diſant, Qui diſent les hommes que ie ſuis?

28. Οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν.

Ils reſpondirent, Les vns, Iehan Baptiſte: & les autres, Elie: & les autres, vn des Prophetes.

29. Καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστός.

Adonc il leur dit, Et vous, qui dites-vous que ie ſuis? Pierre reſpondant lui dit, Tu es le Chriſt.

30. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ.

Et il leur defendit auec menaces, qu'ils ne diſſent cella de lui à perſonne.

CAP. VIII.

24. Et aſpiciens, ait, Video homines velut arbores, ambulantes.

And he looked vp/ and ſaid / I ſee men: for I ſee them walking like trees.

25. Deinde iterum impoſuit manus ſuper oculos eius & cœpit videre, & reſtitutus eſt, ita ut clarè videret omnia.

After that/ he put his handes againe vpon his eyes / and made him looke againe. And he was reſtored to his ſight/ and ſaw euery man afarre of clerely.

26. Et miſit illum in domum ſuam, dicens, Vade in domum tuam: & ſi in vicum introieris, nemini dixeris.

And hee ſent him home to his houſe/ ſaying / Neither go into the towne / nor tell it to any in the towne.

27. Et egreſſus eſt Ieſus & diſcipuli eius in caſtella Ceſareæ Philippi: & in via interrogabat diſcipulos ſuos, dicens eis, Quem me dicunt eſſe homines?

And Jeſus went out/ and his diſciples into the townes of Ceſarea Philippi. And by the way hee aſked his diſciples/ ſaying vnto them/ Whom do men ſay that I am?

28. Qui reſponderunt illi, dicentes, Iohannem Baptiſtam, alii Eliam, alii verò quaſi unum de prophetis.

And they anſwered / Some ſay/ John Baptiſt: and ſome/ Elias: and ſome/ one of the Prophets.

29. Tunc dicit illis, Vos vero quem me eſſe dicitis? Reſpondens Petrus, ait ei, Tu es Chriſtus.

And he ſayd vnto them/ But whom ſay ye that I am? Then Peter anſwered and ſaid vnto him / thou art the Chriſt.

30. Et comminatus eſt eis ne cui dicerent de illo.

And he ſharpely charged them that concerning him they ſhould tell no man.

Das VIII. Capitel.

24. Vnd er ſahe auff/ vnd ſprach Ich ſehe Menſchen gehen / als ſehe ich bäume.

Oc hand ſaa op / oc ſagde / Jeg ſeer Menniſkene gaa / lige ſom ieg ſaae Træ.

25. Darnach leget er abermal die hende auff ſeine augen/ vnd hieß jhn abermal ſehen / Vnd er ward wider zu recht bracht / daß er alles ſcharpff ſehen kondte.

Der effter lagde hand atter Henderne paa hans øyen / oc bad hannem atter ſee / Oc hand bleff til paſſigen / at hand kunde klarlege ſee alting.

26. Vnd er ſchicket jhn heim / vnd ſprach: Gehe nicht hinein inn den Flecken / vnd ſage es auch niemand drinnen.

Oc hand ſende hannem hiem/ oc ſagde/ Gack icke ind i Byen / oc ſig ingen det der vdi.

27. Vnd Jeſus gieng auß/ vnd ſeine Jünger / in die Märckte der Stadt Ceſaree Philippi/ vnd auff dem wege fraget er ſeine Jünger / vnd ſprach zu jhnen: Wer ſagen die Leute / das ich ſey?

Oc Jheſus gick vd / oc hans Diſciple til de byer hoff Ceſaree Philippi ſtad / oc paa veyen ſpurde hand ſine Diſciple at/ oc ſagde til dem/ huem ſige Folckene/ at ieg er?

28. Sie antwortten: Sie ſagen/ du ſeyſt Johannes der Tauffer/ Etliche ſagen/ du ſeyeſt Elias. Etliche du ſeyeſt der Propheten einer.

De ſuarede / De ſiae / Du eſt Johannes den Døbere. Nogle/ ſige du eſt Elias. Nogle du eſt en aff Propheterne.

29. Vnd er ſprach zu jhnen: Ir aber/ wer ſaget jhr / daß ich ſey? Da antwortet Petrus vnd ſprach zu jhm: Du biſt Chriſtus.

Oc hand ſagde til dem / Men i / huem ſige i at ieg er? Da ſuarede Peder / oc ſagde til hannem / Du eſt Chriſtus.

30. Vnd er bedrohet ſie/ daß ſie niemand von jhm ſagen ſolten.

Oc hand truede dem / at de ſkulde ingen ſige om hannem.

Kapitola VIII.

24. A on pohleděw / řekl: Widjm Lidi yako ſtromy ani chodij.

A on przeyzrawſzy / rzekł: Widzę ludzi / á widzę ie chodzące iáko drzewá.

25. Potom opět wložil ruce na oči geho: Y počal widěti a vzdrawen geſt / tak že yaſně widěl wſſeckno.

Pothym záſię położył rece ná oczy iego / á ſpráwił to iż nowu pátrzał / á przywrocon ieſt ku wzroku / y widział z dáleká á iáſnie wſzytki.

26. Y propuſtil gey do domu geho / řka: Gdiž do domu twého: wegdeſſli do Měſtečka / nepraw žádnému.

Thedy go odeſłał Jezus do domu iego / mowiąc / Niechodźże ánie do onego miáſtheczká / ani żadnemu w miáſteczku powiedáy.

27. Tehdy wyſſel Gežijš a Včedlnijcy geho mezy Měſtečka Cezarce Filipowy: A na ceſtě tázal ſe Včedlnijkůw ſwých / řka gim: Kým mne prawij býti lidé?

A wyſzedſzy Jezus y zwolennicy iego do miáſteczek Ceſárei / ktore názywano Filippowa / pytał zwolennikow ſwoich na drodze / mowiąc do nich Kthorymże mię ludźie być powiedáią?

28. Kteřijžto odpowěděli gemu / řkauce: Gedni Janem Křtitelem / ginij Eliáſſem / ginij pak yako gednijm z prorokůw.

A oni mu odpowiedzieli / Janem krzcicielem / drudzy też Heliaſſem / á drudzy iednym z prorokow.

29. Tehdy řekl gim: Wy pak kým mne býti prawijte? Odpowěděw Petr / řekl gemu: Ty gſy Kryſtus.

Ale on im rzekł / Wy záſię ktorym mię być powiedacie? A odpowiedziawſzy Piotr / rzekł k niemu / Thyś ieſt on Kryſtus.

30. Y přikázal gim aby nižádnému neprawili o něm.

Thedy on zákazał áby tego o nim nikomu nie powiedáli

ח

31 וְשָׁרִי הֲוָא לְמַלָּפוּ אֶנּוּן דַּעְתִיד הוּ בְּרֵהּ דֵּאנָשָׁא דְיֵחַשׁ סַגִּי וְדִיסְתְּלֵא מֶן קַשִּׁישֵׁא וּמֶן רַבַּי כָּהְנֵא וּמֶן סָפְרֵא וְיֶתְקְטֶל וְלַיוֹמָא דַּתְלָתָא יְקוּם׃

Poi cominciò loro ad inſegnare che biſognaua ch'el Figliuol de l'huomo patiſſe molte coſe, e che fuſſe riprouato da i Vecchij, e da i principali Sacerdoti, e da gli Scribi, e che fuſſe occiſo: e riſuſcitaſſe doppo tre giorni,

32 וְעַיִן בְּגֶלָא מֶלְּתָא מְמַלֵּל הֲוָא וּדְבַרֵהּ כֵּאפָא וְשָׁרִי לְמֶכְּאָא בֵּהּ׃

E diceua queſte parole liberamente. Onde Pietro lo tirò à ſe, e cominciò à riprenderlo.

33 הוּ דֵּין אֶתְפְּנִי וְחַר בְּתַלְמִידוֹהִי וְכָאָא בְּשֶׁמְעוֹן וֶאֱמַר זֵל לָךְ לְבֶסְתַרִי סָטָנָא דְּלָא רָנֵא אַנְתְּ דַּאלָהָא אֶלָּא דִּבְנַי־נָשָׁא׃

Ma egli riuoltatoſi, e riguardando i ſuoi diſcopoli, ripreſe Pietro aſpramente, dicendo, Vattene in dietro ſatana, percioche tu non intendi le coſe che ſon di Dio, ma quelle de gli huomini.

34 וּקְרָא יֵשׁוּעַ לְכֶנְשָׁא עַם תַּלְמִידוֹהִי וֶאֱמַר לְהוֹן מַן דְּצָבֵא דְיֵאתֵא בָּתְרַי יְכַפַּר בְּנַפְשֵׁהּ וְיִשְׁקוֹל זְקִיפֵהּ וְיֵאתֵא בָּתְרַי׃

Poi chiamata à ſe la turba inſieme co i ſuoi diſcepoli, diſſe loro, Chiunque vuol venir dietro à me, rinieghi ſe ſteſſo, e tolga la croce ſua, e ſeguitimi.

35 כָּל מַן גֵּיר דְּצָבֵא דְּיַחֵא נַפְשֵׁהּ יוֹבְדִיהּ וְכָל דְּיוֹבֵד נַפְשֵׁהּ מֶטוּלָתִי וּמֶטוּל סְבַרְתִּי יַחְיֵהּ׃

Perche chi vorrà ſaluare l'anima ſua, la perderà: e chi perderà l'anima ſua per amor mio e de l'Euangelio, coſtui la ſaluarà.

36 וּמָנָא גֵּיר מֶתְעַדַּר בַּר־נָשָׁא אֶן עָלְמָא כֻּלֵּהּ יֵאתַר וְנַפְשֵׁהּ יֶחְסַר׃

E che giouarà à l'huomo, ſe ben guadagnaſſe tutto il mondo, e faccia perdita de l'anima ſua?

ח

31 וַיָּחֶל לְלַמְּדָם כִּי יִצְטָרֵךְ בֶּן־הָאָדָם לִסְבּוֹל רַבּוֹת וּלְהִמָּאֵס מִן הַזְּקֵנִים וְהַכֹּהֲנִים וְשׁוֹטְרִים וּלְהֵהָרֵג וְאַחַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים לָקוּם׃

Y començó à enſennarles, Que conuenia, que el Hijo del hombre padecieſſe mucho, y ſer reprouado de los Ancianos, y de los principes, y de los Sacerdotes, y de los Eſcribas: y ſer muerto, y reſuſcitar deſpues de tres dias.

32 וְהוֹפִיעַ לְדַבֵּר אֶת הַדָּבָר וַיִּקָּחֵהוּ כֵּיפָה וַיָּחֶל לִגְעַר בּוֹ׃

Y claramente dezia eſtà palabra. Entonces Pedro lo tomó y començole à rennir.

33 וַיִּפֶן וַיַּבֵּט אֶת־תַּלְמִידָיו וַיִּגְעַר לְכֵיפָה לֵאמֹר לֵךְ לְךָ אַחֲרַי הַשָּׂטָן כִּי לֹא תִתְבּוֹנֵן אֶת־אֲשֶׁר לֵאלֹהִים כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר לָאֲנָשִׁים׃

Y el, boluiendoſe y mirando à ſus diſcipulos, rinnió à Pedro diziendo, Apartate de mi Satanas: porque no ſabes las coſas que ſon de Dios ſi no las que ſon de los hombres.

34 וַיִּזְעַק אֶת־הַקָּהָל עִם תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם כָּל אֲשֶׁר יֹאבֶה לַהֲלֹךְ אַחֲרַי יְכַחֵשׁ בְּנַפְשׁוֹ וְיִשָּׂא אֶת־צְלִיבוֹ וְיָבוֹא אַחֲרָי׃

Y llamando à la companna con ſus Diſſipulos, dixoles Qualquiera que quiſiere venir tras mi, nieguese à ſi miſmo, y tome ſa cruz, y ſigame.

35 כִּי אֲשֶׁר יֹאבֶה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד אֶת־נַפְשׁוֹ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן הַבְּשׂוֹרָה הוּא יוֹשִׁיעַ אוֹתָהּ׃

Porque el que quiſiere ſaluar ſu vida, perder laha: y esque perdiere ſu vida por cauſa de mi y del Euangelio, eſte là ſaluará.

36 כִּי מַה יִּסְכָּן אוֹ מַה יּוֹעִיל הָאָדָם אִם יִבְצַע אֶת־כָּל־הָעוֹלָם וְיֵעָנֵשׁ בְּנַפְשׁוֹ׃

Porque que aprouechará àl hombre ſi grangeáre tódo el mundo, y pierda ſu alma?

ή.

31. Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·

Et commença à les enſeigner, qu'il faloit que le Fils de l' homme ſouffriſt beaucoup, & qu' il fuſt reietté des Anciens, & des principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & qu' il fuſt mis à mort, & qu' il reſſuſcitaſt trois iours apres.

32. Καὶ παῤῥησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾷν αὐτῷ.

Et tenoit ce propos tout ouuertement. Lors Pierre le print, & ſe mit à le tanſer.

33. Ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων, Ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

Mais lui ſe retournant, & regardant ſes diſciples, tanſa Pierre, diſant, Va arriere de moi, Satan: car tu ne comprens point les choſes qui ſont de Dieu, mais celles qui ſont des hommes.

34. Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Puis ayant appelé les trupes à ſoi auec ſes diſciples il leur dit, Quiconque veut venir apres moi, qu' il renonce à ſoi-meſme, & charge ſur ſoi ſa croix, & me ſuiue.

35. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.

Car quiconque voudra ſauuer ſon ame, la perdra: mais quiconque perdra ſon ame pour l' amour de moi & de l' Euangile, ceſtui-la la ſauuera.

36. Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

Car que profitera-il à l'hommes' il a gagné tout le monde, & qu' il face perte de ſon ame?

CAP. VIII.

31. Et cœpit docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à ſenioribus &à ſummis ſacerdotibus & Scribis, & occidi: & poſt tres dies reſurgere.

Then he began to teache them that the Sonne of man muſt ſuffer many things/ & ſhould be reproued of the Elders/ and of the hie Prieſts/ and of the Scribes/ & be ſlaine/ and within three dayes riſe againe.

32. Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.

And he ſpake that thing plainely. Then Peter tooke him aſide/ and began to rebuke him.

33. Qui cōverſus,& videns diſcipulos ſuos, comminatus eſt Petro, dicens, Vade retro me ſatana, quoniam non ſapis quæ Dei ſunt, ſed quæ ſunt hominum.

Then he turned backe/ and looked on his diſciples/ and rebuked Peter/ ſaying/ Get thee behinde me/ Satan: for thou vnderſtandeſt not the things that are of God/ but the things that are of men.

34. Et convocata turba cum diſcipulis ſuis, dixit eis, Si quis vult me ſequi, deneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me

And hee called the people vnto him with his diſciples/ and ſayde vnto thē/ Whoſoeuer will followe mee/ let him forſake himſelfe/ and take vp his croſſe/ and followe me.

35. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam ſuam propter me & Evangelium, ſalvam faciet eam.

For whoſoeuer will ſaue his life: ſhall loſe it: but whoſoeuer ſhal loſe his life for my ſake and the Goſpels/ he ſhall ſaue it.

36. Quid enim proderit homini, ſi lucretur mundum totum: & detrimentum animæ ſuæ faciat?

For what ſhall it profite a man/ though he ſhould winne the whole worlde/ if hee loſe his ſoule?

Das VIII. Capitel.

31. Vnd hub an ſie zu lehren: Des Menſchen Son muß vil leiden/ vnd verworffen werden von den Elteſten vnd Hohenprieſtern vnd Schrifftgelehrten/ vnd getödtet werden/ vnd über drey tage aufferſtehen.

Oc hand begynte at lære dem/ Menniſkens Søn ſkal meget lide/ oc forſkiudis aff de Eldſte oc ypperſte Preſter oc Scrifftkloge/ oc ihielſlaſſ/ Oc opſtaa den tredie dag.

32. Vnd er redet das wort frey offenbar. Vnd Petrus nam jhn zu ſich/ fieng an jhm zu wehren.

Oc hand talede det ord frit obenbarlige. Oc Peder tog hannem til ſig/ begynte at raade hannem fra.

33. Er aber wandt ſich vmb/ vnd ſahe ſeine Jünger an/ vnd bedrohet Petrum/ vnd ſprach: Gehe hinder mich du Sathan/ denn du meineſt nicht das Göttlich/ ſondern das Menſchlich iſt.

Oc hand vende ſig om/ oc ſaa paa ſine Diſciple/ oc truede Peder/ oc ſagde/ Gack bag mig/ Du Satan/ Thi du ment icke det ſom er Gudeligt/ men Menniſkeligt.

34. Vnd er rieff zu ſich dem Volck/ ſampt ſeinen Jüngern/ vnd ſprach zu jhnen: Wer mir will nachfolgen/ der verleugne ſich ſelbs/ vnd neme ſein Creutz auff ſich vnd folge mir nach.

Oc hand kallede Folcket til ſig met ſine Diſciple/ oc ſagde til dem/ Huo ſom mig vil efterfølge/ hand necte ſig ſelff/ oc tage ſit Kaarſſ paa ſig/ oc følge mig effter.

35. Denn wer ſein Leben will behalten der wirdts verlieren/ Vnd wer ſein leben verleuret/ vmb meinen vnd des Euangelij willen/ der wird es behalten.

Thi huo ſom vil beholde ſit Liff/ hand ſkal miſte det/ Oc huo ſom miſter ſit Liff/ for min oc Euangelij ſkyld/ hand ſkal beholde det.

36. Was hülffts den Menſchen/ wenn er die gantze Welt gewünne/ vnd neme an ſeiner Seelen ſchaden?

Huad hielper det Menniſken/ der ſom hand vunde den gantſke Verden/ oc toge ſkade paa ſin Siel?

Kapitola VIII.

31. Y počal včiti ge/ že Syn člowěka muſý mnoho trpěti/ a potupen býti od Starſſých/ a od naywyſſých Kněžij a Včitelůw/ a zabit býti/ a po třech dnech z mrtwých wſtáti.

A poczal ie nauczáć/ że potrzebá było Synowi czlowieczemu wiele cierpieć/ y wzgárdzonym być od stárſzych/ y od Kſiążąt kápłáńſkich/ y Doktorow/ á iż miał być zámordowan/ potym iż po trzeciem dniu miał zmartwych wſtáć.

32. A zgewně geſt Slowo mluwil. A chytiw gey Petr/ počal ho treſtati.

A mowił beſpiecznie ty ſłowá. Tedy Piotr odwiodſzy ſię z nim/ począł go z tego fukáć.

33. Kterýžto obrátiw ſe/ a wida Včedlnijky ſwé/ přimluwil Petrowi/ řka: Gdiž za mnau Satane/ neb nesmyſſlijš co gest Božijho/ ale co Lidſkého.

Ale on obróciwſzy ſię/ y weyzrawſzy ná ſwe zwolenniki/ ofukał Piotrá mowiąc/ Odeydź ode mnie ſzátánie/ ábowiem nie rozumieſz to co ieſt Bożego/ ále to co ieſt ludzkiego.

34. A ſwolaw záſtup s Včedlnijky ſwými/ řekl gim: Chceli kdo za mnau přigijti/ opři ſe ſám ſobě: a wezmi křijž ſwůg/ a náſledug mne.

A wezwawſzy zebránia ludu y z zwolenniki ſwemi/ rzekł im/ Ktoż kolwiek chce zá mną idź/ niech ſámego ſiebie záprzy á weźmie krzyż ſwoj/ y niech poydźie zá mną.

35. Nebo budeli kdo chtijti žiwot ſwůg zachowati/ ztratijť gey: pakli kdo ztratij žiwot ſwůg pro mne á pro Ewangelium/ zachowáť gey.

Abowiem ktokolwiekby chciał zachowáć duſzę ſwą/ ſtráci ią: Lecz kto kolwiek vtráci duſzę ſwą dla mnie y dla Ewángeliey/ ten ią záchowá.

36. Nebo co proſpěſſného bude člowěku/ by weſſkeren Swět zýſkal/ a ſwé duſſy ſkodu včinil?

Bo coż pomoże człowiekowi/ ieſliby pozyſkał wſzyſtek świát/ á żeby vtrácił duſzę ſwą?

ח

37 אָו מָנָא יָתֵל בַּר
נָשָׁא תַּחְלוּפָא דְּנַפְשֵׁה׃

Ouero, che darà l'huomo in ricompenſa de l'anima ſua?

38 כֻּל גֵּיר דְּיֶבְהַת בִּי
וּבְמֶלַּי בְּשַׁרְבְּתָא הָדָא
חַטָּיְתָא וְגַיַּרְתָּא וָאַף בְּרֵה
דְּאנָשָׁא יֶבְהַת בֵּה מָא
דְּאָתֵא בְּשׁוּבְחָא דְּאַבוּהי
עַם מַלְאַכַוְהי קַדִּישֵׁא׃

Certamente chi ſi vergognarà di me, e de le mie parole in queſta generatione adultera e peccatrice, il Figliuol de l'huomo ancora ſi vergognarà di lui, quando verrà ne la gloria del Padre ſuo co i ſanti Angeli.

ט

1 וַאֲמַר הֲוָא לְהוּן אַמִּין
אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּאִית
אֲנָשָׁא דְּקָיְמִין תְּנָן דְּלָא
יֶטְעֲמוּן מַוְתָּא עַד בָּת
דְּיֶחְזוּן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא
דְּאָתַת בְּחַיְלָא׃

Appreſſo diceua loro, Io vi dico in verità, che ſono alcuni di quelli che ſi trouano qui preſenti, iquali non guſtaranno la morte, infin à tanto ch'eſſi habbian veduto il regno di Dio eſſer venuto con potentia.

2 וּבָתַר שְׁתָּא יַוְמִין דְּבַר
יֵשׁוּעַ לְכִאפָא וְלְיַעֲקוּב
וְלְיוּחַנָּן וַאסֵק אֶנּוּן ל
לְטוּרָא רָמָא בַּלְחוּדַיְהוּן
וְאֶשְׁתַּחְלַף לְעַיְנַיְהוּן׃

E doppo ſei giorni IESV *piglia con ſeco Pietro, Iacopo, e Giouanni, e conduceli da parte ſoli ſopra vn alto monte: & iui in lor preſentia fu traſformato.*

3 וּמַזְהַר הֲוָא לְבוּשֵׁה
וּמַחִוַר טָב אֵיךְ תַּלְגָּא
אַיְכַּנָא דַבְנַי־נָשָׁא לְמַחְוָרוּ
בַּארְעָא לָא מֶשְׁכְּחִין׃

E i veſtimenti ſuoi diuenero riſplendenti, e bianchiſſimi, come nieue, e tali che non potrebbe alcun purgatore ſopra la terra farli ſi bianchi.

4 וְאֶתְחֲזִיו לְהוּן מוּשֶׁא
וְאֵלִיָּא כַּד מְמַלְלִין עַם
יֵשׁוּעַ׃

Poi apparue loro Elia con Moiſe, e ſtauano à parlar con IESV.

ח

37 אוֹ מַה תִּתֵּן אָדָם בְּפִדְיוֹן
נַפְשׁוֹ׃

O que recompenſa dara el hombre de ſu alma?

38 כִּי כָל־אֲשֶׁר יֵבוֹשׁ בִּי וְאֶת־
דְּבָרַי בַּדּוֹר זֶה הַנֹּאֲפִים
וְחַטָּאִים וְגַם בֶּן הָאָדָם יֵבוֹשׁ בּוֹ
אִם יָבוֹא בִּכְבוֹד אָבִיו עִם
מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Porque el que ſe auergonçare de mi y de mis palabra, en eſta generacion adulterina y peccadora, el Hijo del hombre ſe auergonçera de el, quando vendrá en la gloria de ſu Padre con los ſanctos Angeles.

ט

1 וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר
לָכֶם כִּי הַיִּם אֲנָשִׁים פֹּה
קָמִים אֲשֶׁר הֵם לֹא יִטְעֲמוּ אֶת־
הַמָּוֶת עַד־אֲשֶׁר יִרְאוּ אֶת־
מַלְכוּת אֱלֹהִים בָּאָה בִּגְבוּרָה׃

Dixoles tambien, De cierto os digo, que ay algunos de los que eſtan aqui, que no guſtarán la muerte, haſta que ayan viſto el Reyno de Dios que viene con potencia.

2 וְאַחֲרֵי שֵׁשֶׁת יָמִים לָקַח יֵשׁוּעַ
אֶת־כֵּיפָה וְאֶת יַעֲקֹב וְאֶת יוֹחָנָן
וַיַּעַל אוֹתָם אֶל־הַר גָּבוֹהַּ לְבַדָּם
וַיִּתְהַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם׃

Y ſeys dias deſpues tomo IESVS à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y ſacolos à parte ſolos à vn monte alto, y fue traſfigurado delante de ellos.

3 וּבְגָדָיו נִהְיוּ גְּלוּשִׁים לְבָנִים
מְאֹד כְּמוֹ שֶׁלֶג כְּמוֹהֶם הַכֹּבֵס
עַל־הָאָרֶץ לֹא יוּכַל לְהַלְבִּין׃

Y ſus veſtidos fueron bueltos reſplandecientes, mui blancos, como nieue quales lauador no los puede blanquear en la tierra.

4 וַיֵּרָאֶה לָהֶם אֵלִיָּהוּ עִם מֹשֶׁה
וַיְדַבְּרוּ עִם יֵשׁוּעַ׃

Y apparecióles Elias con Moyſen, que hablauan con IESVS.

η′.

37. Ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ou, que donnera l'homme pour recompenſe de ſon ame?

38. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτόν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Car quiconque aura eu honte de moi & de mes paroles parmi ceſte natiõ adultereſſe & pechereſſe, le Fils de l'hõme aura auſsi honte de lui, quand il ſera venu en la glorie de ſon Pere auec les ſaincts Anges.

ΚΕΦΑΛ θ′.

ΚΑὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.

Il leur diſoit auſsi. En verité ie vous di, qu'il y a quelques vns d'entre ceux qui ſont ici preſens, qui ne gouſteront point la mort, iuſques à ce qu'ils ayent veu le regne de Dieu eſtre venu auec puiſſance.

2. Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ, παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον, καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ τὸν ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Et le ſixieme iour apres, Ieſus print auec ſoi Pierre, & Iaques, & Iehan, & les mena ſeuls à part ſur vne haute mõtagne: & fut transfiguré deuant eux.

3. Καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.

Et ſes veſtemens deuindrent reluiſans, & fort blancs, comme neige, tels qu'il n'y a foulõ ſur la terre qui les ſeuſt ainſi blanchir.

4. Καὶ ὤφθη αὐτοῖς ἠλίας σὺν μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ ἰησοῦ.

Puis fut veu Elie auec Moyſe: & ils parloyent auec Ieſus.

CAP. VIII.

37. Aut, quid dabit homo commutationis pro anima ſua?

Or what ſhall a man giue for recompence of his ſoule?

38. Qui enim me confuſus fuerit, & verba mea in generatione iſta adultera & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cùm venerit in gloria patris ſui cum angelis ſanctis.

For whoſoeuer ſhall be aſhamed of me/and of my wordes among this adulterous and ſinfull generation/ of him ſhall the Sonne of man be aſhamed alſo /when he commeth in the glorie of his Father with the holy Angels.

CAP. IX.

ET dicebat illis, Amen dico vobis, quia ſunt quidam de hîc ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.

And he ſayd vnto them/Verely I ſay vnto you / that there be ſome of them that ſtand here/ which ſhall not taſte of death / till they haue ſeene the kingdome of God come with power.

2. Et poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannem: & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram ipſis.

And ſixe dayes after/Jeſus tooke Peter/ and James / and John / & brought them vp into an hie mountaine out of the way alone / and he was transfigured before them.

3. Et veſtimenta eius facta ſunt ſplendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo nõ poteſt ſuper terram candida facere

And his raiment did ſhine / and was verie white/ as ſnowe/ſo white as no fuller can make vpon the earth.

4. Et apparuit illis Elias cum Moyſe: & erant loquentes cum Ieſu.

And there appeared vnto them Elias with Moſes / and they were talking with Jeſus.

Das VIII. Capitel.

37. **Oder was kan der Menſch geben/damit er ſeine Seele löſe?**

Eller huad kand Menniſken giffue / der hand kand løſe ſin Siel met?

38. **Wer ſich aber mein vnd meiner wort ſchemet/vnter diſem Ehebrecheriſchen vnd ſündigem geſchlecht/ des wirdt ſich auch des menſchen Sohn ſchemen/ wenn er kommen wirdt inn der Herrligkeit ſeines Vaters / mit den heiligen Engeln.**

Oc huo ſom blues ved mig oc mine Ord / blant denne horactige oc ſyndige Slect/ Ved den ſkal oc Menniſkens Søn blues / naar hand kommer i ſin Faders Herlighed / med de hellige Engle.

Das IX. Capitel.

Vnd er ſprach zu jnen: Warlich ich ſage euch/es ſtehen etliche hie/ die werden den Todt nicht ſchmecken/ biß daß ſie ſehen das Reich Gottes mit krafft kommen.

OC hand ſagde til dem / Sandelige ieg ſiger eder / Her ſtaa nogle / ſom icke ſkulle ſmage døden / før end de ſee Guds Rige komme met Krafft.

2. **Vnd nach ſechs tagen/ nam Jeſus zu ſich Petrum / Jacobum vnd Johannem / vnd füret ſie auff einen hohen Berg beſonders alleine / vnd verkleret ſich für ihnen.**

Oc ſex dage der effter / tog Jheſus Peder / Jacob oc Johannem til ſig / oc førde dem beſynderlige alene op paa it høyt Bierg/oc forklarede ſig faar dem.

3. **Vnd ſeine Kleider wurden helle vnd ſehr weiß / wie der ſchnee/daß ſie kein Ferber auff Erden kan ſo weiß machen.**

Oc hans Kleder bleffue klare oc meget huide/lige ſom Sne / at ingen Farffuere paa iorden kand gere dem ſaa huide.

4. **Vnd es erſchein jhnen Elias mit Moſe/vnd hatten eine rede mit Jeſu.**

Oc Elias met Moſe obenbaredis dem / oc haffde en tale met Jheſu.

Kapitola VIII.

37. Aneb kterau dá člowěk ſměnu za duſſy ſwau?

Abo co zá nagrode da czlowiek zá ſwa duſze?

38. Nebo kdo mne wyzná a ſlowa má w pokolenij tomto cyzoložném a hřijſſném: y Syn člowěka wyzná gey/když přigde w ſláwě Otce ſwého s Angely ſwatými.

Abowiem ktoć ſie wſtydáć bedźie mnie y ſlow moich miedzy narodem tym cudzoložnym y grzeſznym / zá tego ſie tež y Syn czlowieczy wſtydáć bedzie/ gdy przyjdzie z chwala Oycá ſwoiego z Anioly świetymi.

Kapitola IX.

Y Prawil gim/ zagiſté prawijm wám: Že gſau někteřij tuto z ſtogijcých/ kteřijž neokuſý ſmrti / až y vzřij Králowſtwij Božij/ přicházegijcý w mocy.

POthym rzekl do nich/ Záprawde powiedam wam iž niektorzy ſa z tych co tu ſtoia/ ktorzy nigdy nie vkuſza śmierci / áž gdy vyzra Krolestwo Boże przychodzace z moca.

2. A po ſſeſti dnech / poyal Gežijš Petra / Jakuba a Jana y wedl ge na Hůru wyſokau ſaukromij ſamé / a proměnil ſe před nimi.

A ſzoſtego dniá potym wzial Jezus Piotrá y Jákubá/ y Janá/ á wiodl ie ná gore wyſoká ſámy oſobno/ y przemienil ſie przed nimi.

3. Y včiněno geſt Raucho geho ſtkwaucý a bijlé yako ſnijh/ yakéhož bijlého Walchář nemůže včiniti.

A ſzáty iego ſtály ſie lśniace bárzo/biale iáko śnieg/ ktorych nie može blecharz na świecie wybielic.

4. Y ukázal ſe gim Eliáš s Moyžijſſem / ani mluwij s Gežijſſem.

Y vyzreli Eliáßá z Moižeſzem/ ktorzy rozmawiali z Jezuſem.

ט

5 וַאֲמַר לֵהּ כֵּאפָא רַבִּי
שַׁפִּיר הוּ לַן דְּהָרְכָא נֶהֱוֵא
וְנֶעְבֵּד תְּלָת מְטַלְּלָן לָךְ
חֲדָא וַלְמוּשֶׁא חֲדָא ו
וְלְאֵלִיָּא חֲדָא׃

E Pietro mouendosi à parlare, dice à Iesv, Maestro, egli è bene che noi siamo qui, facciamo dunque tre tende, vna à te, & vna à Moise, & vna ad Elia.

6 לָא דֵּין יָדַע הֲוָא מָנָא
אָמַר אִיתַיְהוּן הֲווּ גֵּיר
בַּדְחֶלְתָּא׃

E non sapeua quello ch'ei si dicesse: conciosia che essi erano spauentati.

7 וַהֲוָת עֲנָנָא וְמַטְלָלָא
הֲוָת עֲלַיְהוּן וְקָלָא הֲוָת
מֶן עֲנָנָא דְּאָמַר הָנַו בְּרִי
חַבִּיבָא לֵהּ שַׁמַעוּ׃

Poi venne vna nuuola che gli adombrò, e da la nuuola venne vna voce, che diceua, Questo e il mio Figliuol diletto, vdite lui.

8 וּמֶן שֶׁלְיָת כַּד חָרוּ
תַלְמִידָא לְאֵנָשׁ לָא חֲזַו
אֶלָּא אֵן לְיֵשׁוּעַ בַּלְחוּדַוְהִי
עַמְּהוֹן׃

Subbito poi riguardando essi à torno, non viddero piu alcuno, se non Iesv solo con essoloro.

9 וְכַד נָחְתִין מֶן טוּרָא
מְפַקֵּד הֲוָא לְהוֹן דַּלְאֵנָשׁ
לָא נֵאמְרוּן מֶדֶם דַּחֲזַו
אֶלָּא אֵן מָא דְקָם בְּרֵהּ
דְּאֵנָשָׁא מֶן מַיְתָא׃

Hor mentre che essi scendeuano del monte, egli comandò loro, che non raccontassero à persona le cose che haueuano vedute, se non quando il Figliuol de l'huomo fusse risuscitato da morte.

10 וַאֲחַדוּהָ לְמֶלְּתָא
בְּנַפְשְׁהוֹן וּבָעֵין הֲווּ דְּמָנָא
הִי הָדָא מֶלְּתָא דְכָא דְּקָם
מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Et essi tennero questa parola in se stessi, ricercando tra loro che cosa volesse dire, risuscitare da morte.

11 וַמְשַׁאֲלִין הֲוַו לֵהּ ו
וְאָמְרִין מָנָא הָכִיל אָמְרִין
סָפְרֵא דְּאֵלִיָּא וָלֵא ד
דְּיָאתֵא לְוּקְדַם׃

E domandauanlo, dicendo, Perche dicono gli Scribi, che bisogna che prima venga Elia?

ט

5 וַיַּעַן כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ
רַבִּי טוֹב יֵשׁ לִהְיוֹת אוֹתָנוּ פֹּה
וְנַעֲשֶׂה אֹהָלִים שְׁלוֹשָׁה לְכָה אֶחָד
וּלְמֹשֶׁה אֶחָד וּלְאֵלִיָּהוּ אֶחָד׃

Entonces reſpondiendo Pedro, dixe à IESVS, Maeſtro, bien ſera que nos quedemos aqui, y hagamos tres cabannas: para ti vna, y para Moyſen otra, y para Elias otra.

6 כִּי לֹא יָדַע מָה מְדַבֵּר כִּי
הָיוּ בְּיִרְאָה׃

Porque no ſabia loque hablaua, que eſtaua fuera de ſi.

7 וַיְהִי עָנָן סוֹכֵךְ אוֹתָם וַיָּבֹא
קוֹל מֵעָנָן לֵאמֹר זֶה יֵשׁ בְּנִי
יְדִידִי אוֹתוֹ שִׁמְעוּ׃

Y vino vna nuue que los aſſonbro, y vna boz de la nuue que dezia, Eſte es mi hijo amado AEL OYD,

8 וּפִתְאֹם הִבִּיטוּ סָבִיב וְאִישׁ
לֹא רָאוּ עוֹד כִּי אִם אֶת
יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ אִתָּם׃

Y luego, como miraron, no vieron mas á nadie conſigo, ſi no à ſolo IESVS.

9 וְכַאֲשֶׁר יָרְדוּ הֵמָּה מִן הָהָר
וַיְצַו אוֹתָם פֶּן יְסַפְּרוּ אֲשֶׁר
רָאוּ כִּי אִם אַחַר אֲשֶׁר בֶּן
הָאָדָם יָקוּם מִמֵּתִים׃

Y decendiendo ellos del monte, mandoles que à nadie dixeſſen loque auian viſto, ſi non quando el Hijo del hombre ovieſſe reſuſcitado de los muertos.

10 וְאֶת הַדָּבָר שָׁמְרוּ בְנַפְשָׁם
שֹׁאֲלִים מָה זֹּאת לָקוּם מִמֵּתִים׃

Y ellos retuuieron el caſo en ſi altercando que ſeria aquello, Reſuſcitar de los muertos.

11 וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ לֵאמֹר כִּי אָמְרוּ
הַסּוֹפְרִים כִּי אֵלִיָּהוּ צָרִיךְ
לָבוֹא בָרִאשׁוֹנָה׃

Y preguntaronle diziendo, Que es loque los Eſcribas dizen, que es meneſter que Elias venga antes.

θ.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, ῥαββί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν.

Adonc Pierre prenant la parole dit à Ieſus, Maiſtre, il eſt bon que nous ſoyons ici: faiſons-y donc trois tabernacles, vn pour toi vn pour Moyſe, & vn pour Elie.

6. Οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσῃ· ἦσαν γὰρ ἔκφοβοι.

Or ne ſauoit il qu'il diſoit: car ils eſtoyent eſpouuantés.

7. Καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς· καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

Et vne nuee vint qui les enombra: puis de la nuee vint vne voix qui diſoit, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé: eſcoutez-le.

8. Καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον. ἀλλὰ τὸν ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

Et ſoudain ayans regardé à l'enuiron ils ne virent plus perſonne, ſinon Ieſus ſeul auec eux.

9. Καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

Et comme ils deſcendoyent de la montagne, il leur commanda expreſſément qu'ils ne racontaſſent à perſonne ce qu'ils auoyent veu, ſinon apres que le Fils de l'homme ſeroit reſſuſcité des morts.

10. Καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν, πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

Dont ils retindrent ceſte parole-la en eux-meſmes, s'entredemandans que c'eſtoit à dire cela, Reſſuſciter des morts.

11. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον.

Puis apres ils l'interroguerent, diſans, Pourquoi diſent les Scribes qu'il faut qu'Elie viene premierement.

CAP. IX.

5. Et reſpondens Petrus, ait Ieſu, Rabbi, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, tibi unum, & Moyſi unum, & Eliæ unum.

Then Peter anſwered / and ſaid to Jeſus / Maſter / it is good for vs to be here / let vs make alſo three tabernacles / one for thee / and one for Moſes / and one for Elias.

6. Non enim ſciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

Yet he knew not what he ſaide: for they were afrayde.

7. Et facta eſt nubes obumbrans eos: & venit vox de nube, dicens, Hic eſt filius meus chariſſimus: audite illum.

And there was a cloude that ſhadowed them / and a voyce came out of the cloude / ſaying / This is my beloued Sonne: heare him.

8. Et ſtatim circumſpicientes, neminem amplius viderunt, niſi Ieſum tantùm ſecum.

And ſuddenly they looked rounde about / and ſaw no more any man ſaue Jeſus onely with them.

9. Et deſcendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam quæ vidiſſent, narrarent: niſi cum filius hominis à mortuis reſurrexerit.

And as they came downe from the mountaine / hee charged them / that they ſhoulde tell no man what they had ſeene / ſaue when the Sonne of man were riſen from the dead againe.

10. Et verbum continuerunt apud ſe: conquirentes quid eſſet, Cùm à mortuis reſurrexerit.

So they kept that mahter to them ſelues / and demaunded one of another / what the riſing from the dead againe ſhould meane?

11. Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Phariſæi & Scribæ, quia Eliã oportet venire primùm.

And they aſked him / ſaying / Why ſay the Scribes / that Elias muſt firſt come?

Das IX. Capitel.

5. **Vnd Petrus antwortet / vnd ſprach zu Jeſu: Rabbi / hie iſt gut ſein / Laſſet vns drey Hütten machen / Dir eine / Moſe eine / vnd Elias eine.**

Oc Peder ſuarede / oc ſagde til Jeſum / Rabbi / her er gaat at vere / Lader oſſ gøre tre Bolige / Dig en Moſe en / oc Elias en.

6. **Er wuſte aber nicht was er redet / denn ſie waren verſtörtzet.**

Oc hand viſte icke huad hand talede / thi de vaare forferdede.

7. **Vnd es kam eine Wolcken die über ſchattet ſie. Vnd eine Stimme fiel auß der Wolcken / vnd ſprach: Das iſt mein lieber Sohn / den ſolt jhr hören.**

Oc de kom en Sky / hun offuerſkuggede dem. Oc en røſt falt aff ſkyen / oc ſagde / Denne er min elſkelige Søn / Den ſkulle i høre.

8. **Vnd bald darnach ſahen ſie vmb ſich / vnd ſahen niemand mehr / denn allein Jeſum bey jhnen.**

Oc ſtrax der effter / ſaae de ſig omkring / oc ſaae ingen mere / end Jheſum alene hoſſ dem.

9. **Da ſie aber vom Berge herab giengen / verbot jhnen Jeſus / daß ſie niemand ſagen ſolten / was ſie geſehen hatten / biß des Menſchen Sohn aufferſtünde von den Todten.**

Oc der de ginge ned aff Bierget / da forbød Jheſus dem / at de ſkulde ingen ſige / huad ſom de haffde ſeet / Før end Menniſkens Søn ſtode op fra de døde.

10. **Vnd ſie behielten das Wort bey ſich / vnd befragten ſich vnter einander: Was iſt doch das aufferſtehen von den Todten?**

Oc de behulde det ord hoſſ ſig / Oc beſpurde ſig met huer andre / huad er tog den opſtandelſe fra de Døde.

11. **Vnd ſie fragten jhn / vnd ſprachen: Sagen doch die Schrifftgelehrten / das Elias muß vor kommen?**

Oc de ſpurde hannem at / oc ſagde / Sige dog de Scrifftkloge / at Elias ſkal io før komme?

Kapitola IX.

5. A odpowěděw Petr / řekl kGežiſſowi: Miſtře / dobřeť geſt nám zde býti: včiňme tuto tři ſtánky / tobě geden / Moyžiſſawi geden / a Eliáſſowi geden.

Tedy począł Piotr mowić / á rzekł Jezuſowi / Miſtrzu dobrzeć nam tu być / poſtawmyż tedy tu trzy namioty / tobie ieden / Moyzeſowi ieden / á Heliaſzowi ieden.

6. Neb geſt newěděl coby mluwil / byli zagiſte báznij zſtraſſeni.

Abowiem niewiedział co mowił gdyż byli w ſtráchu.

7. Y ſtal ſe oblak zaſtěňuge ge. A přiſſel hlas z Oblaku / řka: Tentoť geſt Syn můg milý / poſlauchaytež ho.

Y náſtał obłok ktory ie záćmił / á pochodził głos z obłoku mowiąc / Tenći ieſt nam iłſzy Syn moy / tegoż ſłuchaycie.

8. A hned obezřewſſe / nižádného newiděli wijce / gedině toliko Gežiſſe s ſebau.

A wnet gdy ſie obeyzreli / żadnego wiecey nie widzieli / iedno iż tylko Jezus był znimi.

9. A když ſſtupowali s huory / přikázal gim aby nižádnému co widěli neprawili / až Syn člowěka z mrtwých wſtane.

Tedy gdy zeſzli z gory roſkazał im áby thego nikomu nie powiedali co widzieli / iedno áżby Syn człowieczy wſtał z martwych.

10. Y zadrželi to ſlowo v ſebe tijžijce mezy ſebau coby to bylo / žez mrtwých wſtane.

A ták oni zátrzymawali to v ſiebie / pytaiąc ſie ſpolnie coby tho bylo z martwych wſtáć.

11. Y otázali ho / řkauce: Cožtehda Včitelé a Zákonijcy prawij / žeby prwě měl Eliáſs přigijti?

Y pytáli go mowiąc / Przeczże doktorowie powiedáią iż pierwey potrzebá áby przyſzedł Heliaſz?

ט

12 אֲמַר לְהוֹן אֵלִיָּא אָתֵא לְוּקְדַם דְּכֹל מְדֶם יְתַקֵּן וְאַיכַנָת כְּתִיב עַל בְּרֵה דְּאֶנָשָׁת דְּסַגִּי יְחַשׁ ו וְיִסְתְּלֵת :

Egli riſpondendo, diſſe loro, Elia certo venendo prima, riſtabilira tutte le coſe : & ſi come è ſcritto del Figliuol de l'huomo, biſogna ch'egli ſoffriſca molte, coſe e che ſia ſtimato per niente.

13 אֶלָּא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאָף אֵלִיָּא אָתָא וַעֲבַדוּ בֵּה כֹּל מָא דִּצְבוֹ אַיכַנָא דַּכְתִיב עֲלוֹהִי :

Ma io vi dico che Elia è venuto, & hannogli fatto tutto cio che eſſi hanno voluto come di lui è ſcritto.

14 וְכַד אָתָא לְוָת ת תַּלְמִידוֹהִי חֲזָא לְוָתְהוֹן כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאָא וְסָפְרֵא כַּד בָּעַיִן עַמְּהוֹן :

Poi venuto à i ſuoi diſcepoli, vidde vna gran turba intorno ad eſſi, e li Scribi che diſputauano con loro.

15 וּבַר שָׁעְתֵה כֻּלֵּה כֶּנְשָׁא חֲזָאוּהִי וְתְוַהוּ וּרְהַטוּ שָׁאלוּ בַּשְׁלָמֵה :

E ſubbito tutta quella turba hauendolo veduto, rimaſe ſtupefatta, e correndogli incontro il ſalutorono.

16 וּמְשַׁאֵל הֲוָא לְסָפְרֵא מָנָא דָּרְשִׁין אַנְתּוּן עַמְּהוֹן :

Et egli domandò li Scribi, dicendo, Di che diſputate voi con eſſi?

17 וַעֲנָא חַד מֶן כֶּנְשָׁת וְאָמַר מַלְפָּנָא אַיְתִית בְּרִי לְוָתָךְ דְּאִית לֵה רוּחָא דְּלָא מְמַלְלָת :

E vn di quelli de la turba riſpondendo, diſſe, Maeſtro, io ho condotto à te il mio figliuolo, che ha vno ſpirito muto.

ט

12 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם וְאֵלִיָּהוּ יָבוֹא בָּרִאשׁוֹנָה וִישׁוֹבֵב כֻּלָּם וְכַאֲשֶׁר נִכְתַּב עַל־בֶּן־הָאָדָם כֵּן־יִנָּגַע יֻכֶּה וְיֵעָנֶה :

Y reſpondiendo el dixoles, Elias à la verdad qnando viniere antes, reformará todas las coſas, y como eſtá eſcripto del Hijo del hombre, que padezca mucho, y ſea tenido en nada.

13 אַךְ אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי גַּם אֵלִיָּהוּ בָּא וַיַּעֲשׂוּ בוֹ כָּל־אֲשֶׁר חָפֵצוּ כְּמוֹ נִכְתַּב עָלָיו :

Empero digo os que Elias ya vino, y hizieronle todo loque quiſieron como eſtá eſcripto deel.

14 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־תַּלְמִידָיו רָאָה קָהָל רָב סְבִיבוֹתָם וְסוֹפְרִים מִתְוַכְּחִים עִמָּם :

Y como vino à los Diſcipulos, vido grande companna arredor deellos, y Eſcribas que diſputauan con ellos.

15 וּפִתְאֹם כָּל הַקָּהָל רוֹאֶה אוֹתוֹ נִבְעַת וַיָּרוּצוּ אֵלָיו לִשְׁאוֹל־לוֹ לְשָׁלוֹם וְלִבְרָכָה :

Y luego toda la companna, viendolo, ſe eſpantó : y corriendo à el, ſaludaranlo.

16 וַיִּשְׁאַל לַסּוֹפְרִים מַה תִּתְוַכְּחוּ אֲלֵיהֶם :

Y pregunto à los Eſcribas, Que diſputays conellos?

17 וַיַּעַן אֶחָד מִן הַקָּהָל וַיֹּאמַר מְלַמֵּד הֲבֵיאוֹתִי אֶת בְּנִי אֵלֶיךָ אֲשֶׁר לוֹ רוּחַ אִלְּמָה :

Y reſpondiendo vno de la companna, dixo, Maeſtro, truxe mi hijo à ti, que tiene vn eſpiritu mudo :

θʹ.

12. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.

Il reſpondit, & leur dit, De vrai, Elie eſtant venu premieremẽt doit reſtablir toutes choſes, & faut, comme il eſt eſcrit du Fils de l'homme, qu'il ſouffre beaucoup, & qu'il ſoit aneanti.

13. Ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ᾽ αὐτόν.

Mais ie vous di que meſmes Elie eſt venu, & ils lui ont fait tout ce qu'ils ont voulu, comme il eſt eſcrit de lui.

14. Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.

Puis eſtant reuenu vers les diſciples, il vid vne grãde troupe à l'entour d'eux, & des Scribes qui queſtionnoyent auec eux.

15. Καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

Et incontinent toute la troupe le voyant fut en eſmoi, & accourans vers lui, ils le ſaluerent.

16. Καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς,

Lors il interrogua les Scribes, diſant, Dequoi eſtes-vous en queſtion auec eux?

17. Καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

Et quelcun de la troupe reſpondit & dit, Maiſtre, ie t'ai amené mon fis, qui a vn eſprit muet.

CAP. IX.

12. Qui reſpondens, ait illis, Elias cùm venerit primò, reſtituet omnia: & quo modo ſcriptum eſt in filium hominis, ut multa patiatur & contemnatur.

And he anſwered / and ſayde vnto them/ Elias verely ſhall firſt come and reſtore all things: and as it is written of the Sonne of man/ he muſt ſuffer many things/ and be ſet at naught.

13. Sed dico vobis quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcunque voluerunt) ſicut ſcriptum eſt de eo.

But I ſay vnto you/ that Elias is come / (and they haue done vnto him whatſoeuer that they would) as it is written of him.

14. Et veniens ad diſcipulos ſuos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

And when he came to his diſciples he ſawe a great multitude about them and the Scribes diſputing with them.

15. Et confeſtim omnis populus videns Ieſum, ſtupefactus eſt, & expaverunt: & accurrentes ſalutabāt eum.

And ſtraight way all the people / when they behelde him / were amaſed / and ran to him/ and ſaluted him.

16. Et interrogavit eos, Quid inter vos conquiritis?

Then he aſked the Scribes/ What diſpute you among your ſelues?

17. Et reſpondens unus de turba, dixit, Magiſter, attuli filium meum ad te habentem ſpiritum mutum.

And one of the companie anſwered/ and ſayd/ Maſter/ I haue brought my ſonne vnto thee / which hath a domme ſpirit:

Das XI. Capitel.

12. Er antworttet aber / vnd ſprach zu jnen: Elias ſoll ja zuvor kommen/ vnd alles wider zu recht bringen/ darzu des Menſchen Sohn ſoll vil leiden vnd verachtet werden/ wie denn geſchrieben ſtehet.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem/ Elias ſkal io før komme / oc ſette alting til rette igen/ Der til ſkal Menniſkens Søn lide meget oc foractis / Lige ſom det oc ſtaar ſcreffuit.

13. Aber ich ſage euch: Elias iſt kommen / vnd ſie haben an jhm gethan / was ſie wolten / nach dem von jm geſchrieben ſtehet.

Men ieg ſiger eder/ Elias er kommen/ Oc de giorde ved hannem/ huad de vilde/ effter ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem.

14. Vnd er kam zu ſeinen Jüngern/ vnd ſahe vil Volcks vmb ſie / vnd Schrifftgelehrten/ die ſich mit jhnen befragten.

Oc hand kom til ſine Diſciple/ oc ſaa meget Folck omkring dem/ oc de Scrifftkloge/ ſom beſpurde ſig met dem.

15. Vnd als bald/ da alles Volck jn ſahe/ entſatzten ſie ſich/ lieffen zu/ vnd grüſſeten jhn.

Oc ſtrax der alt Folcket ſaa hannem / bleffue de forferdede/ løbe til / oc hilſede hannem.

16. Vnd er fragete die Schrifftgelehrten: Was befraget jhr euch mit jhnen?

Oc hand ſpurde de Scrifftkloge at/ Huad beſpørre i eder met dem.

17. Einer aber auß dem Volck antwortet/ vnd ſprach: Meiſter/ ich habe meinen Sohn herbracht zu dir / der hat einen ſprachloſen Geiſt.

Oc en aff Folcket ſuarede / oc ſagde/ Meſtere/ Jeg haffuer ført min Søn hid til dig / hand haffuer en maalløß Aand.

Kapitola IX.

12. Kterýž odpowěděw / řekl gim: Eliáſs když přigde/ předkem naprawij wſſeckny wěcy: a yakož pſáno geſt o Synu člowěka / že má mnoho trpěti a odſauzen býti.

A on im odpowiedział mowiac/ Naprzod gdyć Heliaß przyidzie ná práwi wßytko / á iáko ieſt nápiſano o ſynu człowieczym/ potrzebá áby wiele vcierpiał / y áby go niżacz niemiano.

13. Ale prawijm wám/ že Eliáſſa giž geſt přiſſel / a včinili gemu což gſau koli chtěli / yakož pſáno geſt o něm.

Ale wam powiedam żeć przyſzedł Heliaß/ y czynili mu co chcieli/ iáko o nim ieſt nápiſano.

14. Tehdy přiſſed k Včedlnijkům ſwým / vzřel záſtup weliký při nich / a Zákonijky ani ſe hádagij s nimi.

A gdy przyſzedł do ſwych zwolennikow/ vyzrał lud wielki około nich y doktory ſwárzace ſie z nimi.

15. A hned weſſkeren Lid vzřew Gežijſſe/ podiwil ſe s ſtrachem / a vlekli ſe / a přiſtupugice pozdrawowali ho.

Tedy wnet vyzrawßy go lud wßwythek / lekli ſie/ á przyßedßy przywitali go.

16. Tehdy otázal gich: Co mezy ſebau tijžete?

Ry li doktorow / Coż ſie ſwárzycie miedzy ſobą?

17. A odpowěděw geden z záſtupu/ řekl: Miſtře/ přiwedl gſem ſyna mého k tobě / kterýž má Ducha němého.

A ieden z onego zgromádzenia ludu / rzekł / Miſtrzu przywiodłem do ciebie ſyná ſwego ktory ma niemego duchá.

ט

18 ואיכא דמדרכא לה חבטא לה ומרעת ומחרק שנוהי ויבש ואמרת ל לתלמידיך דיפקוניהי ולא אשכחו :

Et ogni Volta che l'assaglie, lo lacera: & egli allora spuma, e stride co suoi denti, e diseccasi. Io haueuo detto à i tuoi discepoli che lo scacciassено, e non hanno potuto.

19 ענא ישוע ואמר לה און שרבתא דלא מהימנא עד מא לאמתי אהוא עמכון ועד מא לאמתי אסיברכון איתאוהי לותי :

E Iesv rispondendoli, dice, Generatione incredula, insin à quando sarò io con Voi? insin à quanto Vi sopportarò io? Menatelo qua a me.

20 ואיתיוהי לותה וכד חזתה רוחא בר שעתה חבטתה ונפל על ארעא ומתכעק הוא ומרעת :

E menoronlo à lui: e subito che lo spirito l'hebbe Veduto, lacerò colui: e caduto in terra, si riuolgeua di quà e di là spumando.

21 ושאל ישוע לאבוהי דכמא לה זבנא דהוא מן דהכנא הו אמר לה הא מן טליותה :

Allora egli domandò il padre di lui, Quanto tempo è che questo gli è auuenuto? & egli disse, Fin da fanciullo.

22 וזבנין סגיאא ארמיתה בנורא ובמיא דתובדיוהי אלא מדם דמשכח אנת עדרני ואתרחם עלי :

E spesso l'hagittato nel fuoco, e ne l'acqua, per ammazzarlo. Ma se tu puoi cosa alcuna, aiutaci, mouendoti à compassione di noi.

23 אמר לה ישוע אן מ משכח אנת דתהימן כל מדם משכח דיהוא למן דמהימן :

E Iesu li disse. Se tu puoi creder questo, tutte le cose son possibili à chi che crede.

24 ובר שעתה קעא אבוהי דטליא כד בכא ואמר מהימן אנא עדר לחסירות הימנותי :

E subbito il padre del fanciullo gridando con lagrime, disse, Signore, io credo: soccorre à la mia incredulita.

ט

18 ואיזה הוא תקחנו ותמריצנו ויגמא ויחרוק שניו וייבש ואמר לתלמידיך להוציא אותה ולא יכלו :

Elqual donde quiera que lo toma, lo despedaça, y echa espumarajos, y cruxe los dientes, y se và secando: y dixe à tus Discipulos que lo echassen fuera, y ne pudieron.

19 ויען לו ויאמר אוי דור סורר על־מה עמכם אהיה על־מה אתאפק לכם הביאוהו אלי :

Y respondiendo el, dixole, O generácion infiel, hasta quando estaré con vosotros ? hasta quando hos tengo de suffrir ? Tred melo.

20 ויביאו אותו אליו וכאשר ראה אותו ופתאם הרוח מעסה אותו והפל על־הארץ ויתגולל ומגמא :

Y truxeronselo: y como el lo vido, luego el espiritu lo començó à despedacar: y cayendo en tierra rebolcauasse echando espumarajos.

21 וישאל לאביו כמה עת היא אשר זאת נהיתה לו ויאמר מנעוריו :

Y preguntó à su padre Quanto tienpo ha que le aconteció esto ? Y el dixo, Desde ninno.

22 ופעמים רבים רמה אותו גם אל־אש וגם אל־מים לאבדנו לכן אם מאומה תוכל עזרנו ותרחם עלינו :

Y muchas vezes lo echa en el fuego, y en aguas, para matarlo, mas si puedes algo, ayudanos, auiendo misericordia de nosotros.

23 ויאמר ישוע אליו אם תוכל להאמין כי־כל־יוכל המאמין :

Y Iesus le dixo, Si puedes creer esto, àl que cree todo es possible.

24 ופתאם זעק אבי הנער בדמעות ויאמר האמנתי אדני עזרני למוער אמונתי :

Y luego el padre del mochacho dixo clamando con lagrimas, Creo Sennor, ayuda à mi incredulidad.

θ'.

18. Καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

Qui le desrompt par tout où il le prend: & lors il escume & grince les dents, & deuient sec: & i' ai requis tes disciples qu' ils le ietassent hors, mais ils n' ont peu.

19. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, λέγει, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

Adonc Iesus lui respondant, dit O nation incredule, iusque à quand finalement serài-ie auec vous? iusques à quand finalement vous supporterai-ie? Amenez-le moi.

20. Καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.

Ils l' amenerent donc iusques à lui: & quand il l'eut veu, incontinent l'esprit le desrompit, dont l' enfant cheut à terre, & se tournoit ça-&-là en escumant.

21. Καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν.

Adonc il interrogua le pere d'icelui, disant, Combien y a il de tẽps que ceci lui est aduenu ? Lequel dit, Dés son enfance:

22 Καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς ὕδατα, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.

Et souuent l'a ietté, & au feu & en eau, pour le faire perir: mais si tu y peux quelque chose, aide-nous, estant esmeu de campassion enuers nous.

23. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

Lors Iesus lui dit, Si tu le peux croire, toutes choses sont possibles au croyant.

24. Καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.

Et incontinent le pere de l' enfant s' escriant auec larmes, dit, Ie croy Seigneur: subuien à mon incredulité.

CAP. IX

18. Qui ubicunque eum apprehenderit, allidit illum, & ſpumat, & ſtridet dentibus, & areſcit: & dixi diſcipulis tuis ut eiicerent illum, & non potuerunt.

And whereſoeuer he taketh him/ he teareth him/ and he fometh/ and gnaſheth his teeth/ and pineth away: and I ſpake to thy diſciples that they ſhould caſt him out/ and they could not.

19. Qui reſpondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quãdiu vos patiar? afferte illum ad me.

Then hee anſwered him/ and ſayde/ O faythles generation/ how long now ſhall I be with you? howe long nowe ſhall I ſuffer you? Bring him vnto me.

20. Et attulerunt eum. Et cùm vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbavit illum: & eliſus in terram, volutabatur ſpumans.

So they brought him vnto him: and aſſoone as the ſpirit ſaw him/ he tare him/ and he fell downe one the grounde/ wallowing and foming.

21. Et interrogavit patrem eius, Quantum temporis eſt ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia.

Then he aſked his father/ How long time is it ſince he hath bene thus? And he ſayde/ Of a childe.

22. Et frequenter eum in ignem & in aquas miſit, ut eum perderet, ſed ſi quid potes, adiuva nos, miſertus noſtri.

And oft times he caſteth him into the fire/ and into the water to deſtroye him: but if thou canſt do any thing/ helpe vs/ and haue compaſſion vpon vs.

23. Ieſus autem ait illi, Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti.

And Jeſus ſayde vnto him/ If thou canſt beleeue it/ al things are poſſible to him that beleeueth.

24. Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domine: adiuva incredulitatem meam.

And ſtraight way the father of the childe crying with teares/ ſayde Lord/ I beleeue: helpe my vnbeliefe.

Das IX. Capitel.

18. Vnd wo er jn erwiſchet/ ſo reiſſet er jn/ vnd ſchäumet vnd knirſchet mit den zähnen/ vnd verdorret. Ich habe mit deinen Jüngern geredt/ daß ſie jn außtrieben/ vnd ſie könnens nicht.

Oc naar hand faar fat paa hannem/ da ſlider hand hannem/ oc hand velter fraade oc ſkær met tenderne/ oc foruiſner. Jeg haffuer talet met dine Diſciple/ at de ſkulde vddriffue hannem/ oc de kunde icke.

19. Er antworttet jm aber/ vnd ſprach: O du vnglaubigs geſchlecht/ wie lange ſoll ich bey euch ſein? Wie lang ſol ich mich mit euch leiden? Bringet jhn her zu mir.

Hand ſuarede hannem/ oc ſagde/ O du vantro Slect/ huor lenge ſkal ieg vere hoſſ eder? Huor lenge ſkal teg omdrage met eder? henter hannem hid til mig.

20. Vnd ſie brachten jn her zu jhm. Vnd alsbald da jhn der Geiſt ſahe/ reiß er jn/ vnd fiel auff die Erden/ vnd waltzet ſich vnd ſchäumet.

Oc de ledde hannem frem til hannem. Oc ſtrax der Aanden ſaa hannem/ da ſled hand hannem/ oc hand falt paa iorden/ oc velte ſig oc fraaedis.

21. Vnd er fraget ſeinen Vater/ wie lang iſts/ daß jhm widerfahren iſt? Er ſprach: von Kind auff.

Oc hand ſpurde hans Fader at/ Huor lenge er det/ at det er hannem vederfaret? Hand ſagde/ Aff barndom.

22. Vnd offt hat er jhn in Feur vnd Waſſer geworffen/ daß er jhn vmbbrechte. Kanſt du aber was/ ſo erbarme dich vnſer/ vnd hilff vns.

Oc hand haffuer offte kaſt hannem i ild oc vand/ at hand kunde omkommet hannem. Men kant du noget/ da forbarme dig offuer oc hielp oſſ.

23. Jeſus aber ſprach zu jhm: Wenn du köndteſt glauben/ alle ding ſind müglich dem/ der da glaubt.

Jheſus ſagde til hannem/ Der ſom du kunde tro/ Alle ting ere hannem mulige ſom tror.

24. Vnd alsbald ſchrey des Kindes Vater/ vnd ſprach: Ich glaube lieber HERR/ Hilff meinem vnglauben.

Oc ſtrax robte barnſens Fader grædindis/ oc ſagde/ Jeg tror/ Kiere HERRE/ hielp min vantro.

Kapitola IX.

18. Ten když gey koli pochopij tepe gim o zemi/ a ſlinij/ a zuby ſſkřipij/ a ſwadne: Y řekl gſem Včedlnijkuom twým aby gey wywrhli/ a nemohli.

Ktory gdźie go kolwiek nápádnie/ rozdźiera go/ á on ſie ſlini/ y zgrzyta zebámi ſwemi/ á ſchnie/ y mowilem twym zwolennikom áby go wyrzucili/ ále nie mogli.

19. Kterýž odpowěděw/ řekl gim: O národe newěřicy/ kterak dlauho s wámi budu? a dokawad wás trpěti budu? přiweďte gey ke mně.

Tedy mu on odpowiedźiawſzy rzekł O narodźie nie wierny/ y dokadźe z wámi bede? y dokadźe was ćierpieć mam? przywiedźćież go do mnie.

20. Y přiwedli. A když gey vzřel/ hned ho duch zbauřil/ a vdeřiw ſebau o zemi wálel ſe ſlině.

Y przywiedli go k niemu/ á gdy on go vyzrał/ nátychmiaſt go duch roſtárgnał/ á on gdy padł ná ziemie/ przewrácał ſie ſliniac.

21. Y otázal Otce geho: Kterak dawnij čas geſt/ yakž ſe gemu to přihodilo? A on řekl: Od dětinſtwij hned.

Tedy pytał oycá tego/ iáko dawno tho ſie przydáło iemu/ á on powiedział/ Jeſzcze od dźieciňſtwá

22. A čaſto gim metal w oheň y do wody aby gey zahubyl: ale můžeſſli co pomoz nám ſlituge ſe nad námi.

Y czeſto miotał go do ogniá y do wody áby go ſtrácił/ ále możeſzli co pomoz nam/ ruſzywſzy ſie przeciw nam miłoſierdźiem.

23. A Gežijš řekl gemu: Můžeſſli wěřiti/ wſſeckoť geſt možně wěřijcým.

Tedy mu rzekł Jezus/ Jeſliż tho wierzyć możeſz/ tedyć wſzytko wierzacemu ſtać ſie może.

24. A y hned Otec dijtěte s ſlzami zwolaw/ řekl: Wěřijm PANE/ ſpomoz nedowěře mé.

A gdy nátychmiaſt záwołał oćiec one go dźiećiećiá/ ze łzámi rzekł/ Wierze Pánie/ podpomoż że niedowiárſtwá mego.

ט

25 כד חזא דין ישוע דרהט עמא ומתכנש לותה כאא בהי רוחא טנפתא ואמר לה רוחא חרשתא דלא ממללא אנא פקד אנא לכי פוקי מנה ותוב לא תעליני לה:

Allor IESV *vedendo che la turba concorreua, ripreſe quello ſpirito immondo, dicendoli, Spirito muto e ſordo, io ti comando che tu eſca da eſſo, e non entri mai piu in lui.*

26 ותקעא שאדא הו סגי ושחקה ונפק והות איך מיתא איך דסגיאא י יאמרון דמית לה:

Et egli gridando e lacerando grandemente quello, vſcì, e il fanciullo diuenne come morto, in modo che molti diceuano, Egli è morto.

27 הו דין ישוע אחדה ב באידה ואקימה:

Ma IESV *pigliandolo per la mano, lo leuò: & egli ſi drizzò ſu.*

28 כד על דין ישוע ל לביתא שאלוהי תלמידוהי בלחודיהון למנא חנן לא אשכחן למפקותה:

Poi eſſendo egli entrato in caſa, i ſuoi diſcepoli gli domandauano da parte, Perche non l'habbiam noi potuto ſcacciare?

29 אמר להון הנא גנסא במדם לא משכח למפק אלא בצומא ובצלותא:

Et egli diſſe loro, Queſta ſorte di ſpiriti per niuna altra coſa puo vſcire che per oratione e digiuno.

30 וכד נפק מן תמן עברין הוו בגלילא ולא צבא הוא דאנש ידע בה:

Poi partiriſi di li, caminauano per la Galilea, e non voleua che alcuno il ſapeſſe.

ט

25 וירא ישוע כי רץ העם ויגער ברוח הטמאה ויאמר אליה הרוח אלמה וחרשה אני מצוה אותך צאי ממנו ולא עוד תשובי בו:

Y como IESVS vido que la companna concurria, rinnió àl eſpiritu immundo, diziendole, Eſpiritu mudo y ſordo, yo te mando, ſalde el y no entres mas en el.

26 ותזעק והרבה חבטה אותו ותצא ויהי כמו מת כן אשר רבים אמרו כי מת הוא:

Entonces el eſpiritu, clamando y deſpedaçandolo mucho ſalió: y el quedó como muerto, que muchos dezian que era muerto.

27 וישוע אחז אותו בידו ויקימנו ויקום:

Mas IESVS tomandolo de la mano, enheſtolo, y leuantoſe.

28 וכאשר בא אל הבית וישאלו לו תלמידיו לבדו כי אנחנו לא יכלנו להוציאו:

Y como el ſe entró en caſa, ſus Diſcipulos le preguntaron à parte, Porque noſotros no podimos echarlo fuera?

29 ויאמר להם זה הדור איננו יוכל לצאת כי אם בתפלה ובצום:

Y dixoles, Eſte genero con nada puede ſalir ſi no con oracion y ayuno.

30 ויצאו משם ויעברו בגליל ולא אבה להודיעם:

Y ſalidos de alli caminaron juntos por Galilea: y no queria que nadie lo ſupieſſe.

θ'.

25. Ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

Et quand Ieſus vid que le peuple y accouroit comme l'vn ſur l'autre, il tanſa l'eſprit immonde, lui diſant, Eſprit muet & ſourd, ie te commande, moi, ſors hors de lui, & que tu n'entres plus iamais en lui.

26. Καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανεν.

Adonc l'eſprit ſortit, en s'eſcriant, & le deſrompant bien fort: dont l'enfant deuint comme mort, tellement que pluſieurs diſoyent, Il eſt mort.

27. Ὁ δὲ ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.

Mais Ieſus l'ayant prins par la main le dreſſa, & il ſe leua.

28 Καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Mais lui eſtant entré en la maiſon, ſes diſciples l'interroguerent à part, diſans, Pourquoi ne l'auons-nous peu ietter hors?

29. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ

Et il leur reſpondit, Ceſte eſpece de diables ne peut autrement ſortir que par oraiſon & par iuſne.

30. Καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.

Puis eſtans partis de là, ils cheminerent par Galilee: & ne vouloit point qu'aucun le ſeuſt.

CAP. IX.

25. Et cùm videret Ieſus concurrentem turbam, cõminatus eſt ſpiritui immundo, dicens illi, Surde & mute ſpiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & ampliùs ne introeas in eum.

When Jeſus ſawe that the people came running together/ he rebuked the vncleane ſpirit/ ſaying vnto him/ Thou domme and deafe ſpirit/ I charge thee/ come out of him/ and enter no more into him.

26. Et exclamans, & multum diſcerpens eum, exiit ab eo: & factus eſt ſicut mortuus, ita ut multi dicerent, Quia mortuus eſt.

Then the ſpirit cryed/ and rent him ſore/ and came out/ and he was as one dead/ in ſo much that many ſayd/ He is dead.

27. Ieſus autem tenens manum eius, elevavit eum: & ſurrexit.

But Jeſus tooke his hand/ and lift him vp/ and he roſe.

28. Et cùm introiſſet in domum, diſcipuli eius ſecretò interrogabant eum, Quare nos non potuimus eiicere eum?

And when hee was come into the houſe/ his diſciples aſked him ſecretly/ Why could not we caſt him out?

29 Et dixit illis, Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione & ieiunio.

And he ſayde vnto them/ This kinde can by no other meanes come forth/ but by prayer/ and faſting.

30. Et inde profecti prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quenquã ſcire.

And they departed thence/ and went through Galile/ and he would not that any ſhould haue knowne it.

Das IX. Capitel.

25. Da nun Jeſus ſahe/ daß das Volck zulieff/ bedrohet er den vnſaubern geiſt/ vnd ſprach zu jhm: Du ſprachloſer vnd tauber geiſt/ ich gebiete dir/ daß du von jhm außfahreſt/ vnd fahreſt hinfort nicht in jhn.

Der Jheſus nu ſaa/ at Folcket leb til/ da truede hand den wrene Aand/ oc ſagde til hañem/ Du maalløſſe oc døffue Aand/ Jeg biuder dig/ at du far vd aff hannem/ oc at du far icke her effter i hannem.

26. Da ſchrey er/ vnd reiß jhn ſehr/ vnd fuhr auß/ vnd er ward als were er Todt.

Da ſkreg hand/ oc ſled hannem ſaare/ oc foer vd/ Oc hand bleff lige ſom hand haffde verit død/ At oc ſaa mange ſagde hand er død.

27. Jeſus aber ergreiff jhn bey der hand/ vnd richtet jn auff/ vnd er ſtund auff.

Men Jheſus tog hannem ved haanden/ oc reyſde hannem op/ Oc hand ſtod op.

28. Vnd da er heim kam/ fragten jn ſeine Jünger beſonders: Warumb kondten wir jhn nicht außtreiben?

Oc der hand kom hiem/ da ſpurde hans Diſciple beſynderlige at/ Hui kunde wi icke vddriffue hannem?

29. Vnd er ſprach: Diſe art kan mit nichte außfahren/ denn durch beten vnd faſten.

Oc hand ſagde/ denne Art kand ingelunde fare vd/ vden ved bøn oc faſte.

30 Vnd ſie giengen von dannen hinweg/ vnd wandelten durch Galileam/ vnd er wolte nicht/ daß es iemand wiſſen ſolt.

Oc de ginge der fra/ oc vandrede gennem Gallileen/ oc hand vilde icke at nogen ſkulde vide det.

Kapitola IX.

25. A když Gežijſs vzřel záſtup an k němu běžij/ pohrozyl duchu nečiſtemu/ řka gemu: Hluchý a němý duſſe/ yá tobě přikazugi/ wy gdi od něho/ a wijce newcházeg do něho.

A gdy vyzrał Jezus iż ſie lud ſpołu zbiegał/ sfukał onego ducha nieczyſtego/ mowiac mu/ Ty duchu niemy y gluchy/ ia tobie roſkázuie wynidz z niego/ á nie wchodz wiecei weń.

26. A křiče a welmi gim lomcuge/ wyſſel od něho. Y včiněn geſt yako mrtwý/ tak že mnozý prawili/ že geſt vmřel.

Záwołáwſzy tedy duch/ á bárzo go rozdárſzy wyſzedł/ ták iż ſie on ſtał iáko vmárły/ á wiele ich mowili iż by vmárł.

27. Ale Gežijſs vyaw gey za ruku pozdwihl ho/ y wſtal geſt.

Ale Jezus wziawſzy go zá rekę podnioſł go/ á on wſtał.

28. A když wſſel do Domu/ Včedlnijcy geho otázali ho ſaukromij: Proč gſme my ho nemohli wywrcy?

A gdy ſam wſzedł do domu/ zwolennicy iego pytáli go oſobno/ Przecz żechmy my go wyrzucić nie mogli?

29. Y řekl gim: Toto pokolenij w ničemž nemuž wygijti/ gedině w modlitbě a w poſtu.

A on im rzekł/ Ten rodzay żadnym ſpoſobem wynidz nie może iedno modlitwą á poſtem.

30. A gdauce odtud ſſli mimo Galilei/ a nechtěl aby kdo o něm wěděl.

Y wyſzedſzy z tamtad ſzli ſpołu w droge przez Gálileia/ á niechciał áby był to kto wiedział.

ט

31 מַלֵּף הֲוָא גֵּיר
לְתַלְמִידָוְהִי וָאמַר לְהוֹן
דַּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא מֶשְׁתְּלֵם
בְּאִידַי בְּנַי נָשָׁא
וְנֶקְטְלוּנָּיְהִי וּמָא ד
דְּאֶתְקְטֵל בְּיַוְמָא דַּתְלָתָא
נְקוּם׃

Percioche egli inſegnaua à i ſuoi diſcepoli, e diceua loro, Il Figliuol de l'huomo ſarà dato ne le mani de gli huomini, & occideranlo: e poi che ſara ſtato occiſo, riſuſcitarà il terzo giorno.

32 הָנוּן דֵּין לָא יָדְעִין הֲווֹ
לָהּ לְמֶלְּתָא וְדָחְלִין הֲווֹ
דְּנֶשְׁאֲלוּנָּיְהִי׃

Ma eſſi non intendeuano queſta parola, e temeuano à domandarnela.

33 וַאְתוֹ לְכַפַּר־נַחוּם וְכַד
עָלוֹ לְבַיְתָא מְשַׁאֵל הֲוָא
לְהוֹן דְּמָנָא מֶתְחַשְּׁבִין
הֲוֵיתוֹן בְּאוּרְחָא בַּיְנָתְכוֹן׃

Poi ſene Venne in Capernaum, e come fu entrato in caſa, domando loro, dicendo, Di che coſa diſputauate tra Voi per la Via?

34 הָנוּן דֵּין שְׁתִיקִין הֲווֹ
אֶתְחַרְיוּ הֲווֹ גֵּיר בְּאוּרְחָא
חַד עַם חַד דְּמַנּוּ רַב בְּהוֹן׃

Et eſſi ſi tacquero: percioche haueuan diſputato l'Vn contra l'altro per la Via, chi era il maggiore.

35 וִיתֶב יֵשׁוּעַ וַקְרָא
לַתְרֶעְסַר וֶאמַר לְהוֹן מַן
דְּצָבֵא דְּנֶהֱוֵא קַדְמָיָא
נֶהֱוֵא אַחְרָיָא דְּכֻל נָשׁ
וַמְשַׁמְשָׁנָא דְּכֻל נָשׁ׃

Et egli poſtoſi à ſedere, chiamò i dodici, e diſſe loro, Se alcuno Vuole eſſere il primo, ſarà l'Vltimo di tutti, e il ſeruitor di tutti.

36 וְנַסַב טַלְיָא חַד ו
וַאקִימֵהּ בַּמְצַעְתָּא
וְשַׁקְלֵהּ עַל דְּרָעַוְהִי וֶאמַר
לְהוֹן׃

Poi pigliando Vn fanciulletto, il poſe in mezo di loro, e preſolo in braccio, diſſe loro.

37 כֻּל מַן דַּמְקַבֵּל אַיְךְ
הָנָא טַלְיָא בַּשְׁמִי לִי הוּ
מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל לָא
הֲוָא לִי מְקַבֵּל אֶלָּא לְמַן
דְּשַׁדְּרַנִי׃

Chiunque riceuerà Vn di queſti tali fanciulletti nel nome mio, riceue me: e chiunque riceue me, non riceue me, ma colui che m'ha mandato.

ט

31 וַיְלַמֵּד אֶת תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם כִּי בֶן־הָאָדָם יִסָּגֵר בִּידֵי
הָאֲנָשִׁים וִימוּתֻתוּהוּ וְאִם יוּמָת
בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי יָקוּם׃

Porque enſennaua à ſus Diſcipulos, y dezìales, El Hijo del hombre es entregado en manos de hombres, y matarlohan: mas muerto el, reſuſcitará àl tercero dia.

32 וְהֵמָּה לֹא יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר
וַיִּרְאוּ לִשְׁאוֹל לוֹ׃

Màs ellos no entendian eſta palabra: y auian miedo de preguntarle.

33 וַיָּבוֹא אֶל־כְּפַר נַחוּם
וְכַאֲשֶׁר הָיָה בַבַּיִת שָׁאַל לָהֶם
מַה־בַּדֶּרֶךְ בֵּינֵיכֶם הִתְוַכַּחְתֶּם׃

Y vino á Capernaum: y como vino à caſa, preguntói es, Que diſputauades entre voſotros en el camino?

34 וְהֵמָּה הֶחֱשׁוּ כִּי בֵינֵיהֶם
הִתְוַכְּחוּ בַדֶּרֶךְ מִי גָדוֹל בָּם׃

Mas ellos callaron: porque los vnos con los otros auian diſputado en el camino, Quien el mayor.

35 וַיֵּשֶׁב וַיִּזְעַק אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר
וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם אִישׁ יֹאבֶה
לִהְיוֹת הָרִאשׁוֹן יְהִי־אַחֲרוֹן
מִכֻּלָּם וּמְשָׁרֵת כֻּלָּם׃

Entonces ſentandoſe, llamó à los Doze, y dizeles, El que quiſiere ſer el primero, ſera el poſtrero de todos, y el ſeuidor de todos.

36 וַיִּקַּח אֶת־נַעַר אֶחָד וַיְקִימֵהוּ
בְּתוֹכָם וַיְחַבְּקֵהוּ וַיֹּאמֶר לָהֶם׃

Y tomando vn ninno, puſolo en medio, ellos, y tomandolo en ſus braços, dizeles.

37 כָּל־אֲשֶׁר אֶחָד כַּנְּעָרִים
הָאֵלֶּה יִקַּח בִּשְׁמִי יִקָּחֵנִי וַאֲשֶׁר
יִקָּחֵנִי אֵינֶנּוּ יִקָּחֵנִי כִּי־אִם אֶת
אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

El que recibiere en mi nombre vno de los tales ninnos, à mi recibe: y el que à mi recibe, no me recibe a mi, mas al que me embió à mi.

θ'.

31. Ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν. καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Car il enſeignoit ſes diſciples, & leur diſoit, Le fils de l'homme s'en va eſtre liuré és mains des hommes, & ils le feront mourir: mais apres qu'il aura eſté mis á mort, il reſuſcitera au troiſieme iour.

32. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Mais ils n'entendoyent point ce propos, & craignoyent de le lui demander.

33. Καὶ ἦλθεν εἰς καπερναοὺμ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε.

Apres ces choſes il vint en Capernaum: & quād il fut venu en la maiſon, il les interrogua, diſant, De quoi diſputiez-vous entre vous par le chemin?

34. Οἱ δὲ ἐσιώπων. πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.

Et ils ſe teurent: car Ils auoyent diſputé les vns cōtre les autres en chemin, qui eſtoit le plus grand d'entr'eux.

35. Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.

Et quand il fut aſſis, il appela les douze, & leur dit, Si quelcun veut eſtre le premier, il ſera le dernier de tous, & ſeruiteur de tous.

36. Καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς.

Et ayant prins vn petit enfant, il le mit au milieu d'eux: & apres l'auoir prins entres ſes btas, leur dit.

37. Ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

Quiconque receura vn de tels petis enfans en mon nom, il me reçoit, & quiconque me reçoit, il me reçoit pas, mais reçoit celui qui m'a enuoyé.

CAP. IX.

31. Docebat autē diſcipulos ſuos, & dicebat illis, Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum, & occiſus tertia die reſurget

For he taught his diſciples/and ſayd vnto them / The Sonne of man ſhalbe deliuered into the handes of men / and they ſhall kill him / but after that he is killed/he ſhall riſe againe the thirde day.

32. At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

But they vnderſtoode not that ſaying/and were afrayed to aſke him.

33. Et venerunt Capharnaum. Qui cum domi eſſet, interrogabat eos, Quid in via tractabatis?

After hee came to Capernaum: and when he was in the houſe/ he aſked thē / What was it that ye diſputed among you by the way?

34. At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant quis eorum maior eſſet.

And they helde their peace: for by the way they reaſoned among themſelues/who ſhould be the chiefeſt.

35. Et reſidens vocavit duodecim, & ait illis, Si quis vult primus eſſe, erit omnium noviſſimus, & omnium miniſter.

And he ſate downe/and called the twelue/ and ſaide to them / If any man deſire to be firſt / the ſame ſhalbe laſt of all/ and ſeruant vnto all.

36. Et accipiens puerum, ſtatuit eum in medio eorū, quem cùm complexus eſſet, ait illis.

And he tooke a litle childe / and ſet him in the middes of them / and tooke him in his armes/and ſaid vnto them.

37 Quiſquis unum ex huiuſmodi pueris receperit in nomine meo: me recipit, &quicunque me ſuſceperit, non me ſuſcipit, ſed eum qui miſit me.

Whoſoeuer ſhall receiue one of ſuch litle children in my Name / receyueth me: and whoſoeuer receiueth me/ receiueth not me/but him that ſent me.

Das IX. Capitel.

31. Er lehret aber ſeine Jünger/vnd ſprach zu jnen: Des Menſchen Son wirdt überantworttet werden in der Menſchen hände/ vnd ſie werden jhn Tödten/vnd wenn er getödtet iſt/ ſo wirdt er am dritten tage aufferſtehen.

Oc hand lærde ſine Diſciple / oc ſagde til dem Menniſkens Søn ſkal antuortis i Menniſkis hender / oc de ſkulle ihiel ſla hannem / Oc naar hand er ihiel ſlagen / da ſkal hand opſtaa paa den tredie dag.

32. Sie aber vernamen das wort nicht/vnd forchten ſich jhn zu fragen.

Men de forſtode icke det Ord / oc fræctede ſig at ſpørre hannem at.

33. Vnd er kam gen Capernaum / vnd da er daheim war/fraget er ſie: Was handelt jhr miteinander auff dem wege?

Oc hand kom til Capernaum / oc der hand vaar hiemme ſpurde hand dem / Huad handlede i paa veyen met huer andre?

34. Sie aber ſchwiegen/denn ſie hatten miteinander auff dem wege gehandelt/welcher der gröſſeſt were?

Oc de tagde ſtille / Thi de haffde handlet met huer andre paa veyen / huilcken der ſkulde vere den ſtørſte?

35. Vnd er ſatzte ſich/vnd rieff den Zwölffen/ vnd ſprach zu jhnen: So jemand will der Erſte ſein/der ſoll der letzte ſein für allen/ vnd aller Knecht.

Oc hand ſette ſig/oc kallede de Tolff/oc ſagde til dem/Der ſom nogen vil vere den Førſte/ hand ſkal vere den ſiſte for alle/oc allis Tienere.

36. Vnd er nam ein Kindlein/Vnd ſtellet es mitten vnter ſie/ vnd hertzet daſſelbige vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand tog it lidet Barn/oc ſkickede det mit blan dem/oc tog det i faſſn/ oc ſagde til dem.

37. Wer ein ſolchs Kindlein inn meinem Namen auffnimbt / der nimpt mich auff / vnd wer mich auffnimpt/ der nimbt nicht mich auff / ſondern den der mich geſandt hat.

Huo ſom anammer ſaadant it lidet Barn i mit Naffn/ Hand anammer mig / Oc huo mig / anammer/hand anammer icke mig/ men Den/ ſom mig vdſende.

Kapitola IX.

31. Y včil Včedlnijký ſwé a prawil gim / že Syn Člowěwěka dán bude w ruce lidſké/ a zabigijk gey / a zabit gſa třetij den z mrtwých wſtane.

Abowiem vczył zwolenniki ſwe mowiąc im / Syn człowieczy będzie wydan w ręce ludzkie ktorzy go zámorduią/ale zámordowány wſtánie dniá trzeciego/

32. A oni nerozuměli ſlowu/ a neſměli ſe ho tázati.

Ale ony tey powieſci nie zrozumiely/bali ſię go ſpytáć.

33. Y přiſſli do Kaffarnaum. Kteřijž když byli w domu tázal gich: Co gſte na ceſtě rozgijmali?

Zátym przyſzedł do Cápernáum á przyſzedſzy do domu pytał ich/ Ocżzeście ſię ſwárzyli drodze?

34. A oni mlčeli: nebo byli ſe na ceſtě hádali mezy ſebau / kdoby z nich byl wětſſý.

Lecz oni milczeli / ábowiem iedni z drugimi poſwárzyli ſię byli ktoby był więczſzy.

35. A poſadiwſſy ſe zawolal dwanácti / a řekl gim: Chceli kdo býti prwnij / budeť wſſech naypo ſledněgſſý / a wſſech ſlužebnijk.

A gdy ſiadł wezwał dwunáſcie y rzekł im / Jeſliż kto chce być pirwſzym/ będzie oſtátecznym po wſzythkich y ſługá wſzytkim.

36. A poyaw dijtě / poſtawil ge v proſtřed nich: Kteréžto když obyal/ řekl gim:

Y wziawſzy dzieciątko poſtáwił ie w pośrod ich / á wziawſzy go ná ręce rzekł im.

37. Kdožkoli gedno z takowých dijtek přigme we gměnu měm / mneť přigijmá: a kdožkoli mne přigijmá / ne mneť přigijmá / ale toho kterýž geſt mne poſlal.

Ktożkolwiek iedno z tákowych dziatheczek przyimie w imię moie/ mnie przyimuie/ á ktokolwiek mnie przyimuie/ nie mnie przyimuie/ ale onego ktory mie poſlał.

ט

38 אָמַר לֵהּ יוֹחַנָן רַבִּי חֲזַין אֱנָשׁ דְּמַפֵּק שֵׁאדֵא בַּשְׁמָךְ וַכְלִינָיְהִי עַל דְּלָא נָקֵף לַן׃

Allor Giouanni gli riſpoſe, dicendo, Maeſtro, noi habbiam veduto vno che ſcacciaua i demonij nel Nome tuo, il qual non ſeguita noi: e glie l'habbiam proibito, percioch'ei non ci ſeguita.

39 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תֶּכְלוּנָיְהִי לַיְת גֵּיר אֱנָשׁ דְּעָבֵד חַיְלָא בַּשְׁמִי וּמֶשְׁכַּח עַגַּל אָמַר עֲלַי דְּבִישׁ׃

E Iesv gli diſſe, Non gliel proibite, percioche non è alcuno che faccia qualche virtù nel Nome mio, che poſſa incontinente dir male di me.

40 מַן דְּלָא הֲוָא הֲכִיל לוּקְבַלְכוֹן חֲלַפַיְכוֹן הוּ׃

Perche chi non è contra di noi, è per noi.

41 כָּל גֵּיר דְּיַשְׁקֵיכוֹן כָּסָא דְּמַיָּא בַּלְחוּד בַּשְׁמָא דַּמְשִׁיחָא אַנְתּוּן אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא נֵאבַד אַגְרֵהּ׃

E chiunque vi darà bere vn bicchier d'acqua per il Nome mio, in quanto che voi ſete di Chriſto, io vi dico in verità, che non perderà la ſua mercede.

42 וְכָל מַן דְּיַכְשֵׁל לְחַד מֶן הָלֵין זְעוּרֵא דַּמְהַיְמְנִין בִּי פַּקָּח הֲוָת לֵהּ אִלּוּ רַמְיָא הֲוָת רַחְיָא דַּחֲמָרָא בְּצַוְרֵהּ וַשְׁדֵא בְּיַמָּא׃

E chiunque ſcandalizarà vn di queſti piccoli che credeno in me, meglio ſarebbe per lui, che gli foſſe poſta intorno al collo vna pietra da macinare, e foſſe gittato nel mare.

43 אֶן דֵּין מַכְשְׁלָא לָךְ אִידָךְ פְּסוֹקַיְהּ פַּקָּח הוּ לָךְ פְּשִׁיגָא דְּתֵעוּל לְחַיֵּא אָו כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין אִידַיִן תֵּאזַל לְגֵהַנָּא׃

Hor ſe la tua mano ti ſcandaliza, taglia la via: che per te è meglio entrar ne la vita ſtroppiato, che hauere amendue le mani, & andar ne la geenna, nel fuoco che mai non s'eſtingue.

ט

38 וַיַּעַן לוֹ יוֹחָנָן לֵאמֹר הַמְלַמֵּד רָאִינוּ אֶחָד אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ הוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים וְלֹא בָא אַחֲרֵינוּ וַנְּמָנָעֵנוּ כִּי לֹא בָא אַחֲרֵינוּ׃

Y reſpondióle Ioan, diziendo Maeſtro, Hemos viſto à vno que en tu nombre echaua fuera los demonios, elqual no nos ſigue : y defendimos ſelo, porque no nos ſigue.

29 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אַל תִּמְנָעוּ אוֹתוֹ כִּי אִישׁ לֹא הוֶה אֲשֶׁר עֹשֶׂה גְבוּרָה בִּשְׁמִי וְיוּכַל בְּרֶגַע לְהָקֵל אוֹתִי׃

Y Ieſus le dixo, No ſelo defendays : porque ninguno ay que hega milagro en mi nombre que luego pueda maldezirme.

40 כִּי אֲשֶׁר לֹא הוֶה קָבְלְכֶם חֵלֶף לָכֶם הוּא׃

Porque elque no es contra noſotros, por noſotros es.

41 וַאֲשֶׁר יַשְׁקֶה אֶתְכֶם אֶת־כּוֹס הַמַּיִם בִּשְׁמִי כִּי לַמָּשִׁיחַ אַתֶּם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם לֹא יְאַבֵּד אֶת־מַשְׂכֻּרְתּוֹ׃

Porque qual quiera que os diere vn jarro de agua en mi nombre, porque ſoys del Chriſto, de cierto os digo que no perdera ſu ſalario.

42 וַאֲשֶׁר יַכְשִׁיל אֶחָד מִן הַקְּטַנִּים הַמַּאֲמִינִים בִּי טוֹב וְיוֹתֵר לוֹ אֲשֶׁר יוּשַׂם רֵחַיִם וְרֶכֶב הַטַּחֲנָה עַל־צַוָּארוֹ וְיֻשְׁלַךְ אֶל־הַיָּם׃

Y qualquiera que eſcandalizare vno deeſtos pequennitos que creen en mi, mejorle fuera que le fuera pueſta cerca de ſu cuello vna pietra de molino, y que fuera echado en la mar.

43 וְאִם תַּכְשִׁילְךָ יָדְךָ קַצְּצֶנָּה כִּי טוֹב לְךָ לְבוֹאֲךָ קָלוּט אֶל־הַחַיִּים מֵהְיוֹת לְךָ יָדַיִם וְלָבוֹא אֶל־גֵּיא הִנֹּם אֶל־אֵשׁ לֹא־תִכְבֶּה׃

Mas ſi tu mano te fuere ocaſion de caer, cortala : mejor te es entrar à la vida manco, que teniendo dos manos yr àl que madero, al fuego que no puede ſer apagado·

θ'.

38. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, λέγων, διδάσκαλε, εἴδομέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.

Adonc Iehan print la parole, & dit, Maiſtre nous auons veu quelcun qui iettoit les diables hors par ton Nom, lequel toutesfois ne nous ſuit point : & nous l'auons engardé, d'autant qu'il ne nous ſuit point.

39. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.

Et Ieſus dit, Ne l'engardez point : car il n'y a nul qui face vertu par mon Nom, qui ſoudain puiſſe mal parler de moi.

40. Ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

Car qui n'eſt point contre nous, eſt pour nous.

41. Ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Car quiconque vous donnera vn verre d'eau à boire en mon Nom, pource que vous eſtes à Chriſt, en verité ie vous di, qu'il ne perdra pas ſon ſalaire.

42. Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

En quiconque ſcandalizera l'vn de ces petis qui croyent en moi, il lui vaudroit mieux qu'on lui miſt vne pierre de meule à l'entour de ſon col, & qu'on le iettaſt en la mer.

43. Καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν· καλόν σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν, τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

Que ſi ta main te fait chopper, coupela : il te vaut mieux entrer manchot en la vie, qu' auoir deux mains, & aller en la gehenne, au feu qui ne s'eſteind point:

CAP. IX.

38. Reſpondit illi Iohannes, dicens, Magiſter, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dęmonia qui non ſequitur nos, & prohibuimus eum.

Then John anſwered him/ſaying/ Maſter / we ſawe one caſting out deuils by the Name / which followed not vs/& we forbade him / becauſe he followeth vs not.

39. Ieſus autem ait. Nolite prohibere eum, nemo eſt enim qui faciat virtutem in nomine meo, & poſſit citò malè loqui de me.

But Jeſus ſaid / Forbid him not: for there is no man that can doe a miracle by my Name/ that cau lightly ſpeake euill of me.

40. Qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

For whoſoeuer is not agaynſt vs / is on our part.

41 Quiſquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Chriſti eſtis: amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam

And whoſoeuer ſhall giue you a cup of water to drinke for my Names ſake/ becauſe ye belong to Chriſt/ verely I ſay vnto you/ he ſhall not loſe his rewarde.

42. Et quiſquis ſcandalizaverit unum ex his puſillis credentibus in me: bonum eſt ei magis ſi circundaretur mola aſinaria collo eius, & in mare mitteretur

And whoſoeuer ſhall offende one of theſe litle ones / that beleeue in me / it were better for him rather / that a milſtone were hanged about his necke/ and that he were caſt into the ſea.

43 Et ſi ſcandalizaverit te manus tua, abſcinde illam, bonum eſt tibi debilem introire in vitam, quam duas manus habentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem.

Wherefore if thine hande cauſe thee to offend / cut it of: it is better for thee to enter into life/ maimed / then hauing two handes/ to go into hell/ into the fire that neuer ſhalbe quenched.

Das IX. Capitel.

38. Johannes aber antworttet jm/ vnd ſprach: Meiſter/ wir ſahen einen/ der treib Teuffel in deinem Namen auß/ Welcher vns nicht nachfolget/ vnd wir verbottens jm/ darumb/ daß er vns nicht nachfolget.

Oc Johannes ſuarede hannem/ oc ſagde/ Meſtere/ Wi ſaae en / hand dreff Dieffle vd / i dit Naffn / huilken ſom effterfølger oſſ icke Oc wi forbøde hannem det/ fordi at hand icke effterfølger oſſ.

39. Jeſus aber ſprach: Jr ſolts jhm nicht verbieten/ denn es iſt niemand/ der eine that thue in meinem Namen/ vnd möge bald übel von mir reden.

Jheſus ſagde/ I ſkulle icke forbiude hannem det/ Thi der er ingen ſom gor en vnderlig Gerning i mit Naffn / oc kand ſnart tale ilde om mig.

40. Wer nicht wider vns iſt/ der iſt für vns.

Huo ſom icke er imod oſſ/ hand er met oſſ.

41. Wer aber euch trenckt mit einem Becher Waſſers inn meinem Namen/ darumb daß jhr Chriſtum angehöret/ Warlich ich ſage euch / Es wirdt jhm nicht vnvergolten bleiben.

Oc Huo ſom ſkencker eder met it Begere vand/ i mit Naffn / fordi at i høre Chriſtus til/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Det ſkal icke bliffue hannem wbetalet.

42. Vnd wer der kleinen einen ergert/ die an mich glauben/ dem were es beſſer/ daß jhm ein Mülſtein an ſeinen Halſe gehengt würde/ vnd ins Meer geworffen würde.

Oc huo ſom forarger en aff de Smaa/ ſom tro paa mig / hannem vaare det bedre/ at hannem bleffue hengd en Mølleſten om hans halſſ/ oc hand bleffue kaſt i Haffuit.

43 So aber dich dein Hand ergert/ ſo haue ſie ab/ Es iſt dir beſſer / daß du ein Krüppel zum leben eingeheſt/ denn daß du zwo hende habeſt/ vnd fahreſt inn die Helle/ inn das ewige Feur.

Oc der ſom din haand forarger dig/ Da hug hende aff / Det er dig bedre / at du gaar en Krøbling ind i Liffuit/ End at du haffuer tho hender/ oc far til Helffuede/ i den euige ild.

Kapitola IX.

38. Odpwěděl gemu Jan/ řka: Miſtře/ widěli gſme gednoho/ an we Gměnu twém Diábly wymijtá/ kterýž nechodij s námi/ y bránili gſme gemu:

Tedy mu Jan odpowiedział mowiac / Miſtrzu widzielichmy niektorego co przez imie twe wyganiał dyabelſtwo/ ktory y nie chodzi zá námi y zakazálichmy mu/ bo zá nami nie chodzi.

39. A Gežijſſ řekl: Nebraňte gemu. Nebť nenij žádného kterýž by činil moc we gménu mém/ aťby mohl ſnadně zle mluwiti o mně.

A Jezus rzekł/ Nie zákázuyćie mu/ ábowiemci żaden nie ieſt ktoryby czynił cudá przez imie moie / á mogł mi prędko złorzeczyć/

40. Neb kdož nenij proti nám/ s námiť geſt.

Bo ten ktory nie ieſt przeciw nam/ zá námi ieſt.

41. A kdožby koli dal wám nápog Cžijſſy wody we gménu mém/ proto že gſte Kryſtowi/ zagiſté prawijm wám / neztratijť odplaty ſwé.

Abowiem ktozkolwiekby wam dal ku piciu kubek wody w imie moie/ iżeście ſa Kryſtuſowi / záprawdę powiedam wam/ żadnym ſpoſobem nie vtráci zapłaty ſwey

42. A kdožby koli pohorſſil gednoho z těchto maličkých kteřijž we mne wěřij/ lépeby bylo gemu/ aby byl zawěſſen k hrdlu geho Žernow Oſlicij/ a wržen byl w Moře.

A ktokolwiekby też obráził iednego z tych máluczkich ktorzy w mie wierzą/ lepiey áby mu był włożon młyńſki kámień około ſzyie iego / á iż by był wrzucon w morze.

43. A budeli tebe horſſyti ruka twá/ vtni gi: dobréť geſt tobě mdlému wgijti do žiwota / nežli dwě ruce magijcýmu/ gijti do pekla w oheň neuhaſytedlný.

A ieſli ręká twa brzywodzi ćie ku grzechowi/ odetni ią/ bo lepiey ieſt tobie wnidź do żywotá kliſzáwym / niż máiąc obie rece być wrzuconym do piekłá w ogień nieugáſzony.

ט

44 אֵיכָא דְּתוּלַעֲהוּן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוּן לָא דָעְכָא׃

La doue il lor verme non muore, e il fuoco non ſi ſpegne.

45 וְאֶן רֶגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוּקֵיהָ פַּקָּח הוּ לָךְ דְּתֵעוּל לְחַיֵּא חַגִּיסָא אָו כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין רֶגְלִין תֶּפֵּל בְּגֵהַנָּא׃

E ſe il tuo pie ti ſcandaliza, taglialo via: che per te è meglio entrar zoppo ne la vita, che hauer amendue i piedi & eſſer gittato ne la geenna, nel fuoco ineſtinguibile.

46 אֵיכָא דְּתוּלַעֲהוּן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוּן לָא דָעְכָא׃

La doue il lor verme non muore, e il fuoco non ſi ſpegne.

47 וְאֶן עַיְנָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ חַצִּיהָ פַּקָּח הוּ לָךְ דְּבַחְדָא עַיְנָא תֵעוּל לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא אָו כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין עַיְנִין תֶּפֵּל בְּגֵהַנָּא דְנוּרָא׃

E ſe il tuo occhio ti ſcandaliza, cauatelo: che t'è meglio entrar nel regno di Dio con vn ſolo occhio, che hauer due occhij, & eſſer gittato ne la geenna del fuoco.

48 אֵיכָא דְּתוּלַעֲהוּן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוּן לָא דָעְכָא׃

Doue il lor verme non muore, & il fuoco non s'eſtingue.

49 כֻּל גֵּיר בְּנוּרָא מֶתְמְלַח וְכֻל דִּבְחְתָא בְּמֶלְחָא תֶּתְמְלַח׃

Imperoche ciaſcuno ſarà ſalato con fuoco, & ogni vittima ſarà ſalata con ſale.

50 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אֶן דֵּין מֶלְחָא תֶּפְכַּה בְּמָנָא תֶּתְמְלַח תֶּהְוֵא בְּכוֹן מֶלְחָא וּבַשְׁיָנָא הֲווּ חַד עַם חַד׃

Buona coſa è il ſale: ma ſe il ſale ſia inſipido, con che lo condirete voi? Habbiate in voi ſteſſi del ſale, & habbiate pace intra voi.

ט

44 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאִשָּׁם לֹא תִכְבֶּה

Donde ſu guſano no muere, y ſu fuego nunca ſe apaga.

45 וְאִם רַגְלְךָ תַּכְשִׁילְךָ קַצְּצֶנָּה כִּי טוֹב לְךָ לָבוֹא אֶל־הַחַיִּים פִּסֵּחַ מִהְיוֹת לְךָ רַגְלַיִם וּלְהֻשְׁלַךְ אֶל־גֵּיא הִנֹּם אֶל־אֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Y ſi tu pie te fuere ocaſion de caer, cortalo mejor te es entrar à la vida coxo, que teniendo dos pies ſer echado en el quemadero, àl fuego que no puede ſer apagado:

46 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְהָאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Donde ſu guſano no muere-y ſu fuego nunca ſe apaga.

47 וְאִם עֵינְךָ תַּכְשִׁילְךָ נַקְּרֶנָּה כִּי־טוֹב לְךָ בְּעַיִן אַחַת לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים מִהְיוֹת לְךָ עֵינַיִם וּלְהֻשְׁלַךְ אֶל־גֵּיא הִנֹּם הָאֵשׁ׃

Y ſi tu ojo te fuere ocaſion de caer, ſacalo: mejor te es entrar àl Reyno de Dios con vn ojo, que teniendo dos ojos ſer echado àl quemadero del fuego:

48 אֲשֶׁר שָׁם תּוֹלַעְתָּם לֹא תָמוּת וְאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

Donde ſu guſano no muere, y el fuego nunca ſe apaga.

49 כִּי כָל־דָּבָר בָּאֵשׁ יִמָּלַח וְכָל קָרְבָּן בַּמֶּלַח תִּמָּלַח׃

Porque todo hombre ſerá ſalado con fuego Y todo ſacrificio ſerá ſalado con ſal.

50 טוֹב הַמֶּלַח וְאִם נִמְלַח הַמֶּלַח בַּמֶּה אוֹתוֹ תְּצַלּוּ יְהִי בָכֶם הַמֶּלַח וִיהִי שָׁלוֹם בֵּינֵיכֶם׃

Buena es la ſal: mas ſi la ſal fuere deſſabrida, conque la adobareys? Tened en voſotros miſmos ſal: y tened paz los vnos con los otros.

θ.

44. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu n'eſteind point.

45. Καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.

Et ſi ton pied te fait chopper, coupe-le: il te vaut mieux entrer boiteux en la vie, qu'auoir deux pieds, & eſtre ietté en la gehenne, au feu qui ne s'eſteind point:

46. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu ne s'eſteind point.

47. Καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

Si auſsi ton œil te fait chopper, arrache-le: il te vaut mieux entrer n'ayãt qu'vn œil au royaume de Dieu, qu'auoir deux yeux, & eſtre ietté en la gehenne du feu:

48. Ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

Là où leur ver ne meurt point, & le feu ne s'eſteind point.

49. Πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.

Car vn chacun ſera ſalé de feu: & toute oblation ſera ſalee de ſel.

50. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; Ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

C'eſt bonne choſe que le ſel: mais ſi le ſel perd ſa ſaueur, de quoi lui rendra-on ſa ſaueur? Ayez du ſel en vous-meſmes, & ſoyez en paix entre vous.

CAP. IX.

44. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dyeth not/and the fire neuer goeth out.

45. Et ſi pes tuus te ſcandalizat, amputa illum: bonum eſt tibi claudum introire in vitam æternam, quam duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis.

Likewiſe / if thy foote cauſe thee to offende/ cut it of: it is better for thee to goe halt into life/ then hauing two feete to bee caſt into hell / into the fire that neuer ſhall be quenched.

46. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not/ and the fire neuer goeth out.

47. Quod ſi oculus tuus ſcandalizat te, eiice eum, bonum eſt tibi luſcum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis.

And if thine eye cauſe thee to offende/plucke it out: it is better for thee to go in to the kingdome of God with one eie / then hauing two eyes / to be caſt into hell fire.

48 Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Where their worme dieth not /and the fire neuer goeth out.

49. Omnis enim igne ſalietur: & omnis victima ſale ſalietur.

For euery man ſhalbe ſalted with fire: & euery ſacrifice ſhalbe ſalted with ſalt.

50. Bonum eſt ſal, quod ſi ſal inſulſum fuerit: in quo illud condietis? Habete in vobis ſal, & pacem habete inter vos.

Salte is good / but if the ſalte be vnſauerie / where with ſhall it be ſeaſoned? Haue ſalt in your ſelues/ and haue peace / one with another.

Das IX. Capitel.

44. Da jr Wurm nicht ſtirbt / vnd jr Feur nicht verleſcht.

Der ſom deris Orm icke døer/oc deris Ild icke vdſlyckis.

45. Ergert dich dein Fuß / ſo haue jn ab/ es iſt dir beſſer / daß du lahm zum leben eingeheſt / denn daß du zween Füſſe habeſt / vnd werdeſt in die Helle geworffen / in das ewige Feuer.

Forarger din fod dig / Da hug hannem aff / Det er dig bedre / at du gaar Halt ind i Liffuet / End at du haffuer tho føder/oc bliffuer kaſt i Helffuede/ vdi den euige ild.

46. Da jr Wurm nicht ſtirbt/ vnd jhr Feuer nicht verleſcht.

Der ſam deris Orm icke døer / oc deris Ild icke vdſlyckes.

47. Ergert dich dein Auge/ſo wirffs von dir/es iſt dir beſſer/daß du einäugig inn das Reich Gottes geheſt / denn daß du zwey Augen habeſt / vnd werdeſt inn das Helliſche Feuer geworffen.

Forarger dit Øye dig/ da kaſt det fra dig/ Det er dig bedre / at du gaar Enøyit i Guds rige/End at du haffuer thu Øyen / oc bliffuer kaſt i Helffuedis ild.

48. Da jr Wurm nicht ſtirbet/ vnd jhr Feuer nicht verleſcht.

Der ſom deris Orm icke døer/ oc deris Ild icke vdſlyckis.

49. Es muß alles mit Feuer geſaltzen werden/ vnd alles Opffer wirdt mit ſaltz geſaltzt.

Det ſkal alt ſammen ſaltis met Ild/oc huert Offer ſkal ſaltis met Salt.

50. Das Saltz iſt gut / ſo aber das Saltz thumb wirdt / wo mit wirdt man würtzen? Habt Saltz bey euch/ vnd habt friede vntereinander.

Saltet er gaat/ Men om ſaltet miſter ſin krafft / huor met ſkal mand da giffue ſmag? Haffuer Salt hoſſ eder/oc haffuer Fred met huer andre.

Kapitola IX.

44. Kdež čerw gegich newmjrá/ a oheň nehaſne.

Gdźie robak ich nie vmiera/ á ogien nie gáśnie.

45. Pakli noha twá horſſij tebe/ vtniž gi / dobřeť geſt tobě kulhawému wgijti do žiwota/ nežli dwě noze magijcýmu vwrženu býti do Pekla w oheň newhaſytedlný.

A ieſliż też nogá twa przywodźićie ku grzechowi / vtniſz ia/ bo lepiey tobie wnidź chromym do żywothá / niż máiac obie nodze być wrzuconym do piekłá w ogień nie vgáſzony.

46. Kdežto čerw gegich newmijrá / a oheň nehaſne.

Gdźie robák ich nie vmiera / á ogien nie gáśnie.

47. Pakli oko twé horſſý tebe/ wylup ge / dobřeť geſt tobě gednowokému wgijti do Králowſtwij Božijho / nežli dwě oči magijcýmu vmrženu býti do ohně Pekelného.

A ieſliż oko twoie przywodźićie ku grzechowi / wyrwiſzie/ bo lepiey tobie wnidź do Kroleſtwá Bożego iedno okim/ niż máiac obie oczy wrzuconym być do piekłá ogniſtego.

48. Kdežto čerw gegich newmijrá/ a oheň nehaſne.

Gdźie robák ich nie vmiera/ á ogien nie gáśnie.

49. Nebo každý člowěk ohněm bude pálen / a wſſeliká oběť ſolij bude oſolena.

Abowiem káżdy człowiek ogniem będźie poſolon / á káżda ofiárá będźie ſolą oſoloná.

50. Dobráť geſt ſuol/pakli ſuol bude neſlaná / čijm oſolijte? Měgte ſuol w ſobě / a pokog měgte mezy ſebau

Dobráć ieſt ſol/ále ieſli ſol ſmák ſtráci / czymże ia náprawićie? Mieyćież ſámi w ſobie ſol / záchowywáiac pokoy iedni z drugimi.

י

1 וְקָם מֶן תַּמָּן וַאתָא לְתְחוּמָא דִיהוּד לְעֶבְרָא דְיוּרְדְּנָן וַאזַלוּ לְתַמָּן ל לְוָתֵה כֶּנְשָׁא סַגִּיאֵא ו וּמַלֵּף הֲוָא לְהוּן תּוּב אַיךְ דַּמְעַד הֲוָא׃

Leuandoſi poi di lì, ſene viene ne' confini de la Giudea, per la parte di là dal Giordano, e di nuouo le turbe ſi raccolgono à lui, e ſecondo ch'egli era ſolito, di nuouo inſegnaua loro.

2 וְקַרְבוּ פְּרִישֵׁא מְנַסֵּין לֵה וּמְשַׁאֲלִין דְּאן שַׁלִּיט לְגַבְרָא דְּיִשְׁבּוּק אַנְתְּתֵה׃

E i Fariſei eſſendoſigli accoſtati, li domandoron, per tentarlo: s'egli era lecito à l'huomo di laſſar la ſua moglie.

3 אָמַר לְהוּן מָנָא פַּקֶּדְכוּן מוּשֶׁא׃

Es egli riſpondendo diſſe loro, Che coſa v'ha comandato Moiſe?

4 הֵנוּן דֵּין אָמְרִין מוּשֶׁא אַפֵּס לַן דְּנֶכְתּוּב כְּתָבָא דְשׁוּבְקָנָא וְנֶשְׁרֵא׃

Eſſi diſſero, Moiſe ha permeſſo che ſi ſcriua il libello del diuortio.

5 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוּן לְוּקְבַל קַשְׁיוּת לֶבְּכוּן כְּתַב לְכוּן פּוּקְדָנָא הָנָא׃

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Egli vi ſcriſſe queſto comandamento, per la durezza del voſtro cuore.

6 מֶן בְּרִישִׁית דֵּין דִּכְרָא וְנֶקְבְּתָא עֲבַד אֶנּוּן אֱלָהָא׃

Ma dal principio de la creatione, Iddio gli fece maſchio e femina.

7 מֶטוּל הָנָא יֶשְׁבּוּק גַּבְרָא לַאבוּהִי וַלְאֶמֵּה וְיִקַּף ל לְאַנְתְּתֵה׃

Per queſto l'huomo laſſarà ſuo Padre e ſua madre, & aggiugnerasſi à la ſua moglie.

8 וְיֶהֱווּן תַּרְוַיְהוּן חַד בְּסַר מֶכִּיל לָא הָווּ תְּרֵין אֶלָּא חַד בְּסַר׃

E i due ſaranno vna carne Pertanto gia non ſon piu due, ma vna carne.

9 מִדֶּם דַּאלָהָא הָכִיל זַוֶּג בַּר־נָשָׁא לָא יְפָרֵשׁ׃

Quello adunque che Iddio ha congiunto, l'huomo non lo ſepari.

י

1 וַיָּקָם מִשָּׁם וַיָּבוֹא בִּגְבוּלֵי יְהוּדָה לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּקָּהֲלוּ עוֹד מַקְהֵלִים אֵלָיו וּכְפַעַם בְּפַעַם שָׁב וְלִמְּדָם׃

Y partiendoſe de alli, vino en los terminos de Iudea por tras el Iordan: y boluió la compana à juntarſe à el. y boluiolos á enſennar, como acoſtunbraua.

2 וַיִּקְרְבוּ הַפְּרוּשִׁים וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ הֲיוּכַל אִישׁ לַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ וַיְנַסּוּהוּ׃

Y llegandoſe los Phariſeos, preguntaronle, Si era licito àl marido embiar ſu muger: tentandolo.

3 וְהוּא עָנָה וְאָמַר לָהֶם מָה צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה׃

Mas el reſpondiendo, dixóles, Que os mandó Móyſen?

4 וְהֵמָּה אָמְרוּ מֹשֶׁה הִנִּיחַ לִכְתֹּב סֵפֶר כְּרִיתוּת וּלְשַׁלֵּחַ׃

Y ellos dixeron, Moyſen permittió eſcreuir carta de diuorcio, y embiar.

5 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם לְמַעַן מְגִנַּת לִבְּכֶם כָּתַב לָכֶם אֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Por la dureza de vueſtro coraçon os eſcriuió eſte mandamiēto.

6 אֲבָל מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אוֹתָם אֱלֹהִים׃

Que àl principio de la creacion. macho y hembra los hizo Dios.

7 עַל־כֵּן יַעֲזֹב אָדָם אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ׃

Poreſto (dize) dexarâ el hombre à ſú padre y à la madre, y juntarſehâ à ſu muger.

8 וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד לָכֵן לֹא עוֹד שְׁנַיִם הֵם כִּי אִם בָּשָׂר אֶחָד׃

Y losque eran dos, ſeran hechos vna carne: anſique no ſon mas dos, ſino vna carne.

9 וַאֲשֶׁר אֱלֹהִים אִחַד אוֹתָם אָדָם לֹא יַפְרִיד׃

Pues loque Dios juntó, no lo aparte el hombre.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας, διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καί, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

Puis eſtant parti de là, il vint és quartiers de Iudee, par outre le Iordain, & derechef les troupes s'aſſemblerent vers lui, & derechef il les enſeignoit, comme il auoit accouſtumé.

2. Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.

Adonc les Phariſiens vindrent & lui demanderent, le tentans, Eſt-il loiſible à l'homme de delaiſſer la femme?

3 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς.

Il reſpondit, & leur dit, Qu'eſt-ce que Moyſe vous à commandé?

4. Οἱ δὲ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι.

Ils dirent, Moyſe a permis d'eſcrire la lettre de diuorce, & de la delaiſſer.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Il vous a eſcrït ce commandement, pour la dureté de voſtre cœur.

6. Ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ εἶπεν.

Mais au commencement de la creation, Dieu les fit maſle & femelle.

7. Ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ.

Pour ceſte cauſe l'homme delaiſſera ſon pere & ſa mere, & s'adioindra à ſa femme.

8. Καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.

Et deux ſeront vne meſme chair: parquoi ils ne ſont plus deux, mais vne meſme chair.

9. Ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

Ce que Dieu donques a conioint, que l'homme ne le ſepare point.

CAP. X.

ET inde exurgens, venit in fines Iudææ ultra Iordanem: & conveniunt iterum turbæ ad eum, & ſicut conſueverat, iterum docebat illos.

And he aroſe from thence / and went into the coaſtes of Judea by the farre ſide of Jordan / and the people reſorted vnto him againe/and as he was wont/ he taught them againe.

2. Et accedentes Phariſæi, interrogabant eum, Si licet viro uxorem dimittere? tentantes eum.

Then the Phariſes came and aſked him / if it were lawfull for a man to put a way his wife/and tempted him.

3. At ille reſpondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyſes?

And he anſwered / and ſayde vnto them / What did Moſes commaunde you?

4. Qui dixerunt, Moyſes permiſit libellum repudii ſcribere, & dimittere.

And they ſayd /| Moſes ſuffered to write a bill of diuorcement / and to put her away.

5. Quibus reſpondens Ieſus, ait, ad duritiam cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum illud.

Then Jeſus anſwered and ſaid vnto them/ For the hardneſſe of your heart he wrote this precept vnto you.

6. Ab initio autem creaturæ maſculum & feminam fecit eos Deos.

But at the beginning of the creatiō/ God made them male and female.

7. Propter hoc, relinquet homo patrem ſuum & matrem: & adhærebit ad uxorē ſuam.

For this cauſe ſhall man leaue his father and mother/ and cleaue vnto his wife.

8. Et erunt duo in carne una, Itaque iam non ſunt duo, ſed una caro.

And they twaine ſhalbe one fleſh: ſo that they are no more twaine / but one fleſh.

9. Quod ergo Deus coniunxit, homo non ſeparet.

Therefore/what God hath coupled together / let not man ſeparate.

Das X. Capitel.

Vnd er macht ſich auff/ vnd kam von dannen an die örter des Jüdiſchen Landes/ jenſeit des Jordans/ vnd das Volck gieng abermal mit hauffen zu jhm/ vnd wie ſeine gewonheit war/ lehret er ſie abermal.

OC hand giorde ſig rede/ oc kom der fra/ til de Jødiſke Landz Steder/ paa hin ſide Jordan / Oc Folcket gick atter til hannem i hobe tal/ Oc hand lerde dem atter/ ſom hans ſeduane vaar.

2. Vnd die Phariſeer tratten zu jm/ vnd frageten jhn/ Ob ein Mann ſich ſcheiden möge von ſeinem Weib? vnd verſuchten jhn damit.

Oc Phariſeerne traadde til hañem/ oc ſpurde hannem at/ Om en Mand maa ſkilie ſig fra ſin Huſtru? Oc de friſtede hannem der met.

3. Er antwortet aber / vnd ſprach: Was hat euch Moſes gebotten?

Men hand ſuarede/ oc ſagde/ Huad haffuer Moſe budet eder?

4. Sie ſprachen: Moſes hat zugelaſſen einen Scheidtbrieff zuſchreiben/ vnd ſich zu ſcheiden.

De ſagde/ Moſe tilſtedde at ſcriffue it Skilſmaalsbreff/ oc ſkillis at.

5. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhnen? Vmb eures hertzen hertigkeit willen hat er euch ſolchs geſchrieben.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ For eders Hiertis haarhed ſkyld/ ſcreff hand eder det Bud.

6. Aber von Anfang der Creatur/ hat ſie Gott geſchaffen ein Männlein vnd Fräulein.

Men aff Creaturens begyndelſe/ haffuer Gud ſkabt dem en Mand oc Quinde

7. Darumb wirdt der Menſch ſeinen Vater vnnd Mutter verlaſſen/ vnd wirdt ſeinem Weib anhangen.

Der faare ſkal Menniſken forlade ſin Fader oc Moder/ oc ſkal bliffue hoſſ ſin Huſtru.

8. Vnd werden ſein die zway ein Fleiſch/ ſo ſind ſie nun nicht zwey/ ſondern ein Fleiſch.

Oc de tho ſkulle vere it Kød / Saa ere de nu icke tho / men it Kød.

9. Was denn Gott zuſammen gefüget hat / ſoll der Menſch nicht ſcheiden.

Huad Gud da haffuer tilſammen føyit/ ſkal Menniſken icke atſkilie.

Kapitola X.

Y Wſtaw odtud/ přiſſel do končin Judſkých za Jordán. Y ſeſſli ſe zaſe k němu záſtupowé/ a yakž obyčeg měl/ opět ge včil.

STámtad wſtawſzy/ przyſzedł w gránice. Judſkie przez ziemice ktora ieſt zá iordanem/ á záſie k niemu zeſzło ſie nie mało ludu/ ktory on vczył ták iáko był zwykł.

2. Tehdy přiſtaupiwſſe Zákonijcy tázali ſeho: Sluſſijli Muži Ženu propuſtiti? pokauſſegijce ho.

Tedy przyſtąpiwſzy Fárizeuſzowie pytáli go/ ieſliż ſie godzi mężowi żonę opuśćić? kuſząc go.

3. A on odpowijdage řekl gim: Co geſt wám přikázal Moyžijš?

Na tho im on odpowiedziáwſzy/ rzekł/ Coż wám roſkazał Moiżeſz?

4. Kteřijžto řekli: Moyžijš dopuſtil Lijſtek zapuzenij napſati/ a propuſtiti.

A on rzekli/ Moiżeſz dopuśćił nápiſać liſt rozwodny/ y opuśćić ione.

5. Gimžto odpowěděw Ježijš/ řekl: Pro twrdoſt ſrdce waſſeho napſal wám Moyžijš to Přikázanij.

Tedy Jezus odpowiedziawſzy im/ rzekł/ Dla zatwardzenia ſercá wáſzego napiſał wam to roſkazánie.

6. Ale od počátku ſtwořenij Muže a Ženu včinil ge Bůh.

Ale od poczatku ſtworzenia/ meżczyznę y niewiaſtę vczynił ie Bog.

7. Protož opuſtij člowěk Otce y Mátek/ a přidržeti ſe bude Ženi ſwé.

A dla tegoż opuśći człowiek oycá ſwego y mátkę ſwą/ á przyłączy ſie ku żenie ſwey.

8. A budau dwa w gednom Těle. A tak giž negſau dwa/ ale gedno Tělo.

A ktorzy byli dwiemá/ będą iednem ciałem/ á thák iuż dáley nie ſą dwá/ ále iedno ciáło.

9. Protož což geſt Bůh ſpogil/ člowěk nerozděllug.

Co thedy Bog złaczył/ niechżeć człowiek nie rozłacza.

י

10 וְשַׁאֲלוּהִי תוּב
תַּלְמִידַוְהִי בְּבַיְתָא עַל
הָדָא׃

Di nuouo poi i ſuoi diſcepoli gli domandorono di quel medeſimo in caſa.

11 וֶאֱמַר לְהוּן כֻּל מַן
דְּנֶשְׁרֵא אַנְתְּתֵהּ וְנֵסַב
אַחְרִתָא גָּאֵר׃

Et egli diſſe loro, Chiunque laſſarà la ſua moglie, e pigliaranne vn'altra, commette adulterio contra eſſa.

12 וְאֶן אַנְתְּתָא תִּשְׁרֵא
בַּעְלָהּ וְתֶהְוֵא לְאַחְרִנָא
גָּיְרָא׃

E ſe la donna laſſarà il ſuo marito, e maritaraſſi ad vnaltro, commette adulterio.

13 וַמְקַרְבִין הֲווֹ לֵהּ טַלְיֵא
דְּיִקְרוּב לְהוּן תַּלְמִידַוְהִי
דֵּין כָּאְאִין הֲווֹ בְּהָלֵין
דַּמְקַרְבִין לְהוּן׃

Doppo queſto gli appreſentorono de fanciulletti, accioche gli toccaſſe: ma i diſcepoli riprendeuan coloro che gli portauano.

14 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד חֲזָא
אֶתְבְּאֵשׁ לֵהּ וֶאֱמַר לְהוּן
שְׁבוּקוּ טְלָיֵא אָתִין לְוָתִי
וְלָא תֶּכְלוּן אֶנּוּן דְּאַיְלֵין
דְּאַיךְ הָלֵין אֶנּוּן אִיתֵיהּ
מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

E IESV vedendo queſto, n'hebbe diſpiacere: e diſſe loro, Laſſate i fanciulletti venire à me, e non gl'impedite: perciochе di queſti tali è il regno di Dio.

15 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן
דְּכֻל דְּלָא יְקַבֵּל מַלְכוּתָא
דַּאלָהָא אַיךְ טַלְיָא לָא
יְעוּל לָהּ׃

Io vi dico in verità, che chi non riceuerà il regno di Dio come vn fanciulletto, non entrarà in eſſo.

16 וַשְׁקַל אֶנּוּן עַל דְּרָעוֹהִי
וְסָם אִידֵהּ עֲלַיְהוּן וּבָרֵךְ
אֶנּוּן׃

Et hauendoli preſi in bracchio, e poſte le mani ſopra eſſi, gli benediſſe.

י

10 וּבַבַּיִת שָׁבוּ תַּלְמִידָיו וְשָׁאֲלוּ
לוֹ עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y en caſa boluieron los Diſcipulos à preguntarſe de lo miſmo.

11 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־
אִשְׁתּוֹ וְיִקַּח אַחֶרֶת מְנָאֵף עָלֶיהָ׃

Y dixeles, Qualquiera que embiare á ſu muger, y ſe caſare con otra, comete adulterio contra ella.

12 וְאִם אִשָּׁה תַּעֲזֹב אֶת־אִישָׁהּ
וְתִקַּח אַחֵר גַּם הִיא מְנָאֶפֶת׃

Y ſi la muger embiare ſu marido, y ſe caſare con otro, adultêra.

13 וַיַּקְרִיבוּ לוֹ יְלָדִים לְהַגִּיעַ בָּם
וְהַתַּלְמִידִים גָּעֲרוּ בַּמַּקְרִיבִים׃

Y preſentauanle ninnos para que les tocaſſe: y los diſcipulos rennian à los que les preſentauã.

14 וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ זָעַם
וְאָמַר לָהֶם הַנִּיחוּ אֶת־הַיְלָדִים
לָבוֹא אֵלַי וְאַל תִּמְנְעוּ אוֹתָם
כִּי אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר לָהֶם יֵשׁ
הַמַּלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y viendolo Ieſus, enojo ſe, y dizoles, Dexad los ninnos venir à mi, y no ſe lo defendays: porque de los tales es el Reyno de Dios.

15 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כָּל
אֲשֶׁר לֹא יְקַבֵּל אֶת מַלְכוּת
אֱלֹהִים כְּמוֹ הַיֶּלֶד לֹא יָבוֹא
בָּהּ׃

Dicierto os digo, que el que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no antrara en el.

16 וַיְחַבֵּק אוֹתָם וַיָּשֶׂם אֶת
יָדַיִם עֲלֵיהֶם וַיְבָרֵךְ אוֹתָם׃

Y tomandolos en los braços, poniendo las manos ſobre ellos los bendezia.

θ.

10. Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν. καὶ λέγει αὐτοῖς.

Derechef les disciples l' interroguerent de cela meſme en la maiſon.

11. Ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.

Et il leur dit, Quiconque delaiſſera ſa femme, & mariera à vne autre, commet adultere.

12. Καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.

Pareillement ſi la femme delaiſſe ſon mari, & ſe marie à vn autre, elle commet adultere.

13. Καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψηται αὐτῶν· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

Et ils lui preſenterent des petis enfans, afin qu'il les touchaſt: mais les diſciples tanſoyent ceux qui les preſentoyent.

14. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Ceque Ieſus voyant, il en fut indigné, & leur dit laiſſez les petis enfans venir à moi, & ne les empeſchez point: car à tels eſt le royaume de Dieu.

15: Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di Que quiconque ne receura le royaume de Dieu comme petit enfant ; n' entrera poiut en icelui.

16. Καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, ηὐλόγει αὐτά.

Et apres les auoir prins entre ſes bras, leur, impoſant les mains, il les benit.

CAP. X

10. Et in domo iterum diſcipuli eius de eodem interrogaverunt eum.

And in the houſe his diſciples aſked him againe of that matter.

11. Et ait illis, Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit; adulterium committit ſuper eam.

And he ſaid unto them/ Whoſoever ſhall put away his wife and marie another/ committeth adulterie againſt her.

12. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.

And if a woman put away her husbande/ and be maried to another/ ſhee committeth adulterie.

13. Et offerebant illi parvulos ut tangeret illos, Diſcipuli autem comminabantur offerentibus.

Then they brought litle children to him/ that he ſhould touch them: and his diſciples rebuted thoſe that brought them.

14. Quos cùm videret Ieſus, indignè tulit, & ait illis, Sinite parvulos venire ad me: & ne prohibueritis eos: talium enim eſt regnum Dei.

But when Jeſus ſawe it/ he was diſpleaſed/ and ſayd to them/ Suffer the litle children to come unto me/ and forbid them not: for of ſuch is the kingdome of God.

15. Amen dico vobis: quiſquis non receperit regnum Dei velut parvulus, non intrabit in illud.

Verely I ſay unto you/ Whoſoever ſhall not receive the kingdome of God as a litle childe/ he ſhall not enter therein.

16. Et complexans eos, & imponens manus ſuper illos, benedicebat eos.

And he tooke them up in his armes/ and put his handes upon them/ and bleſſed them.

Das X. Capitel.

10. Vnd daheim fragten jn abermal ſeine Jünger umb daſſelbige.

Oc hans Diſciple ſpurde hannem atter hiemme om det ſamme.

11. Vnd er ſprach zu jhnen: Wer ſich ſcheidet von ſeinem Weibe/ vnd freyet ein andere/ der bricht die Ehe an jr.

Oc hand ſagde til dem/ Huo ſom ſkiller ſig fra ſin Huſtru/ oc tager en anden/ hand bedriffuer hoer met hende.

12. Vnd ſo ſich ein Weib ſcheidet von jrem Mane/ vnd freyet einen andern/ die bricht jre Ehe.

Oc der ſom en Quinde ſkil ſig fra ſin Mand/ oc tager en anden/ hun bedriffuer hoer.

13. Vnd ſie brachten Kindlein zu jm/ daß er ſie anrührete/ die Jünger aber fuhren die an/ die ſie trugen.

Oc de førde ſmaa Børn til hannem/ at hand ſkulde røre ved dem/ Oc Diſciplene lode ilde paa dem/ ſom baare dem.

14. Da es aber Jeſus ſahe/ Ward er vnwillig/ vnd ſprach zu jhnen: Laſſet die Kindlein zu mir kommen/ vnd weret jhnen nicht/ denn ſolcher iſt das Reich Gottes.

Der Jheſus det ſaa/ bleff hand fortørnet/ oc ſagde til dem/ Lader ſmaa Børn komme til mig/ oc forhindrer dem icke/ Thi Guds rige hører ſaadanne til.

15. Warlich/ ich ſage euch/ wer das Reich Gottes nicht empfehet/ als ein Kindlein/ der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Huo ſom icke anammer Guds rige/ ſom it lidet Barn/ hand ſkal icke komme der ind.

16. Vnd er hertzet ſie/ vnd leget die hände auff ſie/ vnd ſegnet ſie.

Oc hand tog dem i faffn/ oc lagde henderne paa dem// oc velſignede dem.

Kapitola X.

10. A opět w Domu Včedlnijzy geho o těmž gſau ho tázali.

Tedy w domu záſie zwolennicy tego o teyze rzeczy pytáli go.

11. Y řekl gim: Kdožkoli propuſtij Manželku ſwau/ a ginau pogme/ cyzoložſtwij ſe dopuſtij proti nij.

A on im rzekł/ Ktožkolwiek opuśći žonę ſwą á poymie iną/ cudzołožy przeciw niey.

12. Pakli Žena propuſtij Muže ſwého/ a s ginym ſe oddá/ cyzoložij.

A ieſliž tež niewiáſtá opuśći męžá ſwoiego/ á poydzie zá drugiego/ cudzołožy.

13. Tehdy podáwali gemu dijtek/ aby ſe gich dotýkal. Ale Včedlnijcy přimlauwali těm kteřijž ge neſli.

Tedy mu przywiedziono dziateczki áby ſię ich dotykał/ ale zwolennicy fukali ná ony ktorzy ie przywodzili.

14. Kteréžto když vzřel Gežijš/ za zlé měl/ a řekl gim: Nechtež dijtek ať ad[illegible] a neb[illegible] mně/ [illegible]brańte gim/ nebo takowých geſt Králowſtwij Božij.

Co gdy obaczył Jezus/ gniewał ſię/ mowiąc do nich/ Dopuśććie dziateczkam idž do mnie/ á nie zákazuycie im/ ábowiemći tákowych ieſt Kroleſtwo Boże.

15. Zagiſté prawijm wám: Kdožkoli nepřijgme Králowſtwij Božijho yako malický/ newegde do něho.

Záprawdę wam powiedam/ Ktožkolwiek Kroleſtwá Božego nie przyymie iáko dzieciątko/ žadnym ſpoſobem do niego nie wnidzie.

16. A obgijmage ge a wzkládage na ně ruce/ požehnanij gim dáwal.

Y biorąc ie na ręce/ á wkłádáiąc ná nie ręce/ błogosławił im.

י

17 וכד רדא באורחא
רהט חד נפל על בורכוהי
ומשאל הוא לה ואמר
מלפנא טבא מנא אעבד
דארת חיי דלעלם׃

Eſſendo egli poi vſcito ne la via, vno corſe a lui, & inginocchioſſigli dinanzi, e li domandò dicendo, Maeſtro buono, Che farò io per poſſedere la vita eterna?

18 אמר לה ישוע מנא
קרא אנת לי טבא לית
טבא אלא אן חד אלהא׃

IESV gli diſſe, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, ſenon vn ſolo, cioè, Iddio.

19 פוקדנא ידע אנת לא
תגור לא תגנוב לא תקטול
ולא תסהד סהדותא
דגלתא לא תטלום יקיר
לאבוך ולאמך׃

Tu ſai i comandamenti, Non fare adulterio, Non ammazzare, Non rubbare, Non dir falſo teſtimonio, Non ingannare, Honora tuo padre e tua madre.

20 הו דין ענא ואמר לה
מלפנא הלין כלהין ב
נטרת מן טליותי׃

Colui riſpondendo, li diſſe, Maeſtro, tutte queſte coſe ho oſſeruate fin da la mia giouentù.

21 ישוע דין חר בה
ואחבה ואמר לה חדא
חסירא לך זל זבן כל
מדם דאית לך והב
למסכנא ותהוא לך
סימתא בשמיא וסב
צליבך ותא בתרי׃

E IESV riguardandolo, gli hebbe affettione, e diſſeli, Vna coſa ti manca: va, vendi cio che tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn teſoro in cielo: poi vieni e ſeguitami, togliendo la croce tua.

22 הו דין אתכמר ב
במלתא הדא ואזל כד
עיקא לה אית הוא לה
גיר נכסא סגיאא׃

Ma colui contriſtandoſi per queſta parola, ſen andò mal contento: percioche egli haueua molti beni.

י

17 וכאשר יצא בדרך רץ אחד
ויכרע אליו וישאל לו לאמר
מלמד טוב מה אעשה ויירש
את־חיי העולם׃

Y ſaliendó el àl camino, vno coriendo y hincando la rodilla delante deel, le preguntó, Maeſtro bueno, que haré para poſſeer la vida eterna.

18 ויאמר ישוע אליו לאמר
מה תאמר לי טוב איש לא טוב
כי אם אחד האלהים׃

Y Ieſus le dixo, Porque me dizes Bueno? Ninguno ay bueno, ſino vn Dios.

19 ידעת את־המצוות לא תנאף
לא תרצח לא תגנב לא תענה
עד שקר לא תשכיל כבד את־
אביך ואת אמך׃

Los mandamientos ſabes, No adulteres, No mates, No hurtes, No digas falſo teſtimonio, No defrudes, Honrra à tu padre y madre.

20 והוא ענה ואמר לו מלמד
כל־זאת שמרתי מנעורי׃

El entonces reſpondiendo, dixole, Maeſtro todo eſto he guardado deſde mi mocedad.

21 וישוע הביטו ונשק לו ואמר
אליו אחת תחסר לך לך לך
ומכרה כל—אשר לך ותן
לאביונים ויהיה לך אוצר
בשמים ובוא ושא את צליב
ולך אחרי׃

Entonces Ieſus mirandolo, amôlo, y dixole Vna coſa te falta: vé, todo loque tienes vende, y dà á los pobres, y tendràs theſoro en el cielo: y ven ſigueme (tomãdo tu cruz. ſi quieres ſer perfecto.)

22 ויכמרו רחמיו על־הדבר
הזה וילך ברוח נכאה כי היה
לו קנין רב׃

Mas el, entriſtecido por eſta palabra, fueſe triſte: porque tenia muchas poſſeſſiones.

ι.

17. Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμὼν εἷς, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω.

Et comme il ſortoit pour ſe mettre en chemin, quelcun accourut, & s'eſtant agenouillé deuant lui, l'interrogua, diſant, Maiſtre qui es bon, que ferai-ie pour heriter la vie eternelle?

18 Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

Mais Ieſus lui reſpondit, Pourquoi m'appeles-tu bon? il n'y a nul bon qu'vn aſſauoir Dieu.

19. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.

Tu ſais les cõmandemens. Ne commets point adultere. Ne tue point. Ne deſrobbe point. Ne di point faux teſmoignage. Ne fai dommage à perſonne. Honore ton pere & ta mere.

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

Il reſpondit, & lui dit, Maiſtre i'ai gardé toutes ces choſes des ma ieuneſſe

21. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἕν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.

Et Ieſus ayant ietté l'œil ſur lui, l'aima, & lui dit, Vn poinct te defaut, va, & ven tout ce que tu as, & le donne aux poures; tu auras vn threſor au ciel: puis vien-t'en ſui-moi, ayant chargé la croix.

22. Ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

Mais il fut faſché de ce mot, & s'en alla tout marri: car il auoit de grands biens.

CAP X.

17. Et cum egreſſus eſſet in via, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum, Magiſter bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam?

And when he was gone out on the way/ there came one running/ and kneeled to him/ & aſked him/ Good Maſter/ what ſhall I do/ that I may poſſeſſe eternall life?

18. Ieſus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus niſi unus, Deus.

Jeſus ſaide to him/ Why calleſt thou me good? there is none good but one/ euen God.

19. Præcepta noſti, Ne adulteres, Ne occîdas, Ne fureris, Ne falſum teſtimoniũ dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Thou knoweſt the commaundementes/ Thou ſhalt not commit adulterie. Thou ſhalt not kill. Thou ſhalt not ſteale. Thou ſhalt not beare falſe witneſſe. Thou ſhalt hurt no man. Honour thy father & thy mother.

20. At ille reſpondens, ait illi, Magiſter, hæc omnia obſervavi à iuventute mea.

Then he anſwered: and ſaid to him/ Maſter/ all theſe things I haue obſerued from my youth.

21. Ieſus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deeſt: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me (*tollens crucem tuam.*)

And Jeſus beheld him/ and loued him: and ſayde vnto him/ One thing is lacking vnto thee/ Goe and ſell all that thou haſt/ and giue to the poore/ and thou ſhalt haue treaſure in heauen/ and come/ folowe me/ and take vp the croſſe.

22. Qui contriſtatus in verbo, abiit mœrens, erat enim habens multas poſſeſſiones.

But he was ſad at that ſaying/ and went awaye ſorowfull: for hee had great poſſeſſions.

Das X. Capitel.

17. Vnd da er hinauß gangen war auff den weg / lieff einer vorne für/ kniet für jhn/ vnd fraget jhn: Guter Meiſter / was ſoll ich thun / daß ich das ewige Leben ererbe?

Oc der hand vaar vdgangen paa veyen / da løb en hen frem / falt paa knæ faar hannem / oc ſpurde hannem at / Gode Meſtere / huad ſkal ieg gøre / at ieg kand arffue det euige Liff?

18. Aber Jeſus ſprach zu jm: Was heiſſeſt du mich gut? Niemand iſt gut/ denn der einige Gott.

Oc Iheſus ſagde til hannem/ Hui kalder du mig god? Der er ingen god/ vden Gud alene.

19. Du weiſſeſt je die Gebot wol/ Du ſolt nicht Ehebrechen. Du ſolt nicht Tödten. Du ſolt nicht Stelen. Du ſolt nicht falſche Gezeugniß reden. Du ſolt niemandt teuſchen. Ehre deinen Vater vnd Mutter.

Du vedſt io Budene vel/ Du ſkalt icke bedriffue hoer. Du ſkalt icke ſla ihiel. Du ſkalt icke ſtiele. Du ſkalt icke tale falſke vidniſbyrd/ Du ſkalt ingen beſuige. Ere din Fader oc Moder.

20. Er antworttet aber vnd ſprach zu jhm. Meiſter/ das hab ich alles gehalten von meiner Jugend auff.

Hand ſuarede / oc ſagde til hannem/ Meſtere/ det haffuer ieg huldet altſammen op aff min Vngdom/

21. Vnd Jeſus ſahe jn an/ vnd liebet jhn/ vnd ſprach zu jhm: Eines fehlet dir / Gehe hin / verkauffe alles was du haſt/ vnd gibs den armen/ ſo wirſt du einen Schatz im Himmel haben/ vnd komb / folge mir nach / vnd nimb das Creutz auff dich.

Oc Iheſus ſaa paa hannem / oc elſkte hannem / oc ſagde til hannem/ En ting fattis dig/ Gack bort/ ſæl alt det du haffuer/ oc giff det Fattige/ ſaa ſkalt du haffue it Ligende fæ i Himmelen / Oc kom/ effterfølg mig/ Oc tag Kaarſſet paa dig.

22. Er aber ward vnmuts über der rede / vnd gieng Traurig darvon/ denn er hatte vil güter.

Men hand bleff ilde til fridz aff den tale/ oc gick bedrøffuit bort/ Thi hand haffde meget godz.

Kapitola X.

17. Potom když wyſſel na ceſtu/ předběhl gey geden/ y poklekl před nim na kolenau /a tázal ſe ho/ řka: Miſtře dobrý/ co včinijm abych žiwota wěčneho doſſel?

A ták wyßedßy w droge/ niektory gdy przybieżał á vpadł mu v kolan/ pythał go/ Miſtrzu dobry/ coż czynić mam ábych otrzymał żywot wieczny?

18. A Gežijs řekl gemu: Co mne nazýwáſs dobrým / žádný nenij dobrý/ gediné ſam Bůh.

A Jezus mu rzekł/ Czemuż mie názywaß dobrym? Żadenci nie ieſt dobrym iedno ieden/ to ieſt Bog.

19. Vmijſſli Přikázanij? Nezcyzoložijs/ Nezabigeſs/ Nekradneſs/ Newydáſs ffaleſſného ſwědectwj / Neoklamáſs/ Cti Otce twého y Matku twau.

Vmieß że przykazanie? Nie cudzołoż/ nie zábijay/ nie krádni/ nie powiedáy fáłßywego świádectwá/ nie czyń żadnemu ßkody/ czci oycá twego y mátkę.

20. A on odpowěděw / řekl gemu: Miſtře/ tyto gſem wſſeckny wěcy zachowal od mé mladoſti.

Thedy mu on odpowiedziawßy/ rzekł/ Miſtrzu/ tam tego wßytkiego ſtrzegł od młodośći moiey.

21. Tehdy Gežijs pohleděw na něho/ zamilowal gey/ a řekl gemu: Gednohok ſe nedoſtáwá/ Gdi cožkoli máſs proday a day chudým/ a budeſs mijti poklad w Nebi / a wezma křijž/ pod za mnau.

A Jezus wezrzawßy náń/ rozmiłował ſie go/ y rzekł mu/ Jednegoć ći nie doſtawa/ Idzże a przeday wßytko co máß y rozday vbogim/ á będzieß miał ſkarb w niebie/ przydzże á chodź zá mną wźiąwßy krzyż ná ſię.

22. Kterýžto zarmautiw ſe z toho ſlowa odſſel ſmutný/ nebo měl mnohá Zbožij.

Ale ſie on záſmućił dla oney powieśći y odßedł fráſownym/ á, bowiem miał wiele máiętnośći.

י

23 חַר דֵּין יֵשׁוּעַ בְּתַלְמִידָוְהִי וַאֲמַר לְהוֹן כְּמָא עַטְלָא לְאִילֵין דְּאִית לְהוֹן נֶכְסָא דְּנֵעֲלוּן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Allor IESV *riguardando intorno, dice à i ſuoi diſcepoli, Quanto difficilmente entraranno nel regno di Dio quelli che hanno de le ricchezze!*

24 תַּלְמִידֵא דֵּין מֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ עַל מֶלַּוְהִי וַעֲנָא תּוּב יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן בְּנַי כְּמָא עַטְלָא לְאִילֵין דְּתַכִּילִין עַל נֶכְסַיְהוֹן דְּנֵעֲלוּן לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Ei diſcepoli ſi ſtupiuano de le ſue parole: onde IESV *di nuouo replicando dice loro, Figliuoli, quanto è difficile che quei che ſi confidano ne le richezze, entrino nel regno di Dio!*

25 פְּשִׁיק הוּ לְגַמְלָא דְּנֵעוּל בְּחֵרוּרָא דְּמַחְטָא אוֹ עַתִּירָא לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא לְמֵעַל׃

Egli è piu facile che vn camello entri per il pertuſo d'vn aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

26 הֶנּוּן דֵּין יַתִּירָאִית מֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ וַאֲמְרִין בֵּינַיְהוֹן מַנוּ מֶשְׁכַּח לְמֵחָא׃

Et eſſi maggiormente ſi marauigliorono, dicendo intra ſe ſteſſi, E chi puo mai eſſer ſaluo?

27 חַר דֵּין בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן לְוָת בְּנַי נָשָׁא הָדָא לָא מֶשְׁכְּחָא אֶלָּא לְוָת אֱלָהָא כֹּל מֶדֶּם גֵּיר מֶשְׁכְּחָא לְוָת אֱלָהָא׃

Ma IESV *riguardandoli, dice, Appreſſo de gli huomini è ben impoſſibile, ma non gia appreſſo Iddio. Imperoche appreſſo Iddio tutte le coſe ſon poſſibili.*

28 וְשַׁרִי כֵּאפָא לְמֵאמַר הָא חֲנַן שְׁבַקְן כֹּל מֶדֶּם וְנִקְפִינָךְ׃

Allor Pietro incominciò à dirli, Ecco, noi habbiam laſſato ogni coſa, e t'habbiam ſeguitato.

י

23 וַיִּפֶן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו אֵיכָה יֵעָצְלוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם קִנְיָן רָב לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Entonces Ieſus mirando alderredor, dize á ſus Diſcipulos, Quan difficilmente entrarán enel Reyno de Dios los que tienen riquezas.

24 וְהַתַּלְמִידִים נִבְעֲתוּ עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם בָּנִים אֵיךְ יֵעָצְלוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר מַבְטִיחִים עַל־הוֹנָם לָבוֹא אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y los Diſcipulos ſe eſpandaron de ſus palabras: Mas Ieſus reſpondiendo, les boluió à dezir, Hijos, quan difficil es entrar àl Reyno de Dios, losque confian en las riquezas.

25 כִּי־קַל לַעֲבוֹר הַגָּמָל בְּעַד חוּר הַמַּחַט מִבּוֹא עָשִׁיר אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Mas facil es paſſar vn cable por el ojo de vna aguja, que el rico entrar al Reyno de Dios.

26 וְהֵמָּה נִבְהֲלוּ מְאֹד לֵאמֹר בְּנַפְשָׁם וּמִי יוּכַל לְהִוָּשֵׁעַ׃

Mas ellos ſe eſpantauan mas, diziendo dentro de ſi, Y quien podrá ſaluarſe?

27 וַיַּבִּיטֵם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר אֶת הָאֲנָשִׁים לֹא יוּכַל אֲבָל אֶת־הָאֱלֹהִים כִּי אֶת־הָאֱלֹהִים כֹּל־יוּכַל לִהְיוֹת׃

Entonces Ieſus mirandolos, dize, Acerca de los hombres, impoſſible: mas acerco de Dios, no porque todas coſas ſon poſſibles acerca de Dios.

28 וַיָּחֶל כֵּיפָה לֵאמֹר אֵלָיו הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ כֹּל וַנֵּלֶךְ אַחֲרֶיךָ׃

Entonces Pedro començó à dezirle, Heaqui, noſotros auemos dexado todas las coſas, y te auemos ſeguido.

ί.

23. Καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.

Alors Ieſus ayant regardé à l'entour, dit à ſes diſciples, Combien difficilement entreront au royaume de Dieu ceux qui ont des richeſſes:

24. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Et ſes diſciples s'eſtonnerent de ces paroles. Mais Ieſus derechef prenant la parole, leur dit, Enfans, qu'il eſt difficile à ceux qui ſe fient és richeſſes, d'entrer au royaume de Dieu:

25. Εὐκοπώτερόν γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Il eſt plus aiſe qu'vn chameau paſſe par le pertuis d'vne aiguille, qu'vn riche entre au royaume de Dieu.

26. Οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι.

Dont ils s'eſtonnerent d'autant plus, diſans entr'eux, Et qui peut eſtre ſauué?

27. Ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

Mais Ieſus les ayant regardés, dit, Il eſt impoſſible quant aux hommes, mais non point quand à Dieu: car toutes choſes ſont poſſibles à Dieu.

28. Καὶ ἤρξατο ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

Adonc Pierre ſe print à lui dire, Voici, nous auons tout delaiſſé, & t'auons ſuiui.

CAP. X.

23. Et circumſpiciens Ieſus, ait diſcipulis ſuis, Quàm difficilè qui pecunias habēt, in regnum Dei introibunt.

And Jeſus looked round about / and ſayd vnto his diſciples / Howe hardly to they that haue riches / enter into the kingdome of God.

24 Diſcipuli autem obſtupeſcebant in verbis eius, At Ieſus rurſus reſpondens, ait illis, Filioli, quàm difficile eſt confidentis in pecuniis, in regnum Dei introire.

And his diſciples were aſtonied at his wordes. But Jeſus anſwered againe / and ſayd vnto them / Children / howe hard is it for them that truſt in riches / to enter into the kingdome of God.

25. Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum Dei.

It is eaſier for a camel to go through the eye of a needle / then for a riche man to enter into the kingdome of God.

26. Qui magis admirabantur, dicentes ad ſemetipſos, Et quis poteſt ſalvus fieri.

And they were much more aſtonyed / ſaying with them ſelues / Who then can be ſaued?

27. Et intuens illos Ieſus, ait, apud homines impoſſibile eſt: ſed non apud Deum: omnia enim poſſibilia ſunt apud Deum.

But Jeſus looked vpon them / and ſayde / With men it is impoſſible / but not with God: for with God all things are poſſible.

28. Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Then Peter began to ſaye vnto him / Lo / we haue forſaken al / and haue followed thee.

Das X. Capitel.

23. Vnd Jeſus ſahe vmb ſich vnd ſprach zu ſeinen Jüngern: Wie ſchwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

Oc Jheſus ſaa ſig om / oc ſagde til ſine Diſciple / Huor ſuarlige ſkulle de Rige komme i Guds Rige.

24. Die Jünger aber entſatzten ſich über ſeiner rede. Aber Jeſus antwortet widerumb / vnd ſprach zu jhnen: Lieben Kinder / wie ſchwerlich iſts / daß die / ſo jhr vertrauen auff Reichthumb ſetzen / ins Reich Gottes kommen.

Oc Diſciplene bleffue forferdede for hans tale. Men Jheſus ſuarede igen / oc ſagde til dem / Kiere Børn / Huor ſuart er det / at de / ſom ſette deris tillid Rigdom / kunde komme i Guds Rige.

25. Es iſt leichter / daß ein Kamel durch ein Nadelöhr gehe / denn daß ein Reicher inns Reich Gottes komme.

Det er lettere / at it Kamel gaar gennem it Naaløye / End at en Rig kommer i Guds Rige.

26. Sie entſatzten ſich aber noch vil mehr / vnd ſprachen vnter einander: Wer kan denn ſelig werden?

Da forferdedis de end megit mere / oc ſagde til huer andre / Huo kand da vorde ſalig?

27. Jeſus aber ſahe ſie an / vñ ſprach: Bey den Menſchen iſts vnmüglich / aber nicht bey Gott / denn alle ding ſind müglich bey Gott.

Men Jheſus ſaa paa dem / oc ſagde / Hoſſ Menniſken er det wmuligt / Men icke hoſſ Gud / Thi alle ting ere mulige hoſſ Gud.

28. Da ſaget Petrus zu jhm: Sihe / wir haben alles verlaſſen / vnd ſind dir nach gefolget.

Da ſagde Peder til hannem / See / wi haffue forlat al ting / oc haffue effterfult dig.

Kapitola X.

23. A pohleděw wůkol Gežijš / řekl Včedlnijkům ſwým: Kterak neſnadně kteřijž penijze magij wegdau do Králowſtwij Nebeſkého.

A obeyzrawſzy ſie Jezus / rzekł do zwolennikow ſwoich / Z iákaż trudnośćia ći ktorzy bogáctwá máia wnida do Kroleſtwá Bożego.

24. Tehdy Včedlnijcy s děſſenijm diwili ſe ſlowům geho. Ale Gežijš opět odpowěděw / řekl gim: Synáčkowé / kterak neſnadno gest těm kteřijž vffagij w penijze / wgijti do králowſtwij Božijho.

Vlękli ſie tedy zwolennicy dla tych ſłowiego / A Jezus im záſie odpowiedziawſzy rzekł / Synowie / iákoż ieſt trudno thym co bogáctwam vfáia wnidz do Kroleſtwá Bożego.

25. Snáze geſt Welblaudu ſkrze gehelnij vcho progijti / nežli bohatému wgijti do králoſtwij Božijho.

Łácwiey ieſt wielbłądowi wynidz przez vcho igielne / niż bogaczowi wnidz do Kroleſtwá Bożego.

26. Kteřijžto wijce ſe diwili / řkuce ſami mezy ſebau: Y kdo můž ſpaſen býti?

A oni ſie thym wiecey dziwowáli / mowiac ſámi ku ſobie / A ktoż może byc zbáwion?

27. A pohleděw Gežijš na ně řekl gim: V lidij to nemožné gest / ale ne v Boha. : nebo wſſecky wěcy možné gſau v Boha.

A Jezus poyzrzawſzy ná nie / rzekł / V ludzi to ieſt niepodobno / ale nie v Bogá / Abowiem v Bogá wſzytko ieſt podobno.

28. Potom počal gemu řijcy Petr: Ay my opuſtili gſme wſſecky wěcy / a ſſli gſme za tebau.

A począł mu Piotr mowić / Otochmy my wſzytko opuścili / á ſzlichmy zá toba.

י

29 עָנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר אַמִין
אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּלַית אֱנָשׁ
דְּשָׁבֶק בַּיְתָא אַו אַחֵא אַו
אַחְוָתָא אַו אַבָּא אַו אֶמָּא
אַו אַנְתְּתָא אַו בְּנַיָּא אַו
קוּרַיָּא מֶטֻלָתִי וּמֶטּוּל
סְבַרְתִּי׃

IESV riſpondendo, diſſe, In verità io vi dico, che non è alcuno il quale habbia laſſato caſa, ò fratelli, ò ſorelle, ò padre, ò madre, o moglie, ò figliuoli, ò poſſeſſioni, per amor mio e de l'Euangelio.

30 וְלָא נְקַבֵּל חַד בַּמְאָא
הָשָׁא בְּזַבְנָא הָנָא בָּתֵּא
וְאַחֵא וְאַחְוָתָא וַאמְהָתָא
וּבְנַיָּא וְקוּרַיָּא עַם רְדוּפְיָא
וּבְעָלְמָא דְּאָתֵא חַיֵּא
דַּלְעָלַם׃

Che hora in queſto tempo, non ne riceua cento volte tanto, di caſe e fratelli, e ſorelle, e madri, e figliuoli, e poſſeſſioni, con le perſecutioni: e nel ſecolo à venire la vita eterna.

31 סַגִּיאֵא דֵּין קַדְמָיֵא
דְּנֶהֱווּן אַחְרָיֵא וְאַחְרָיֵא
קַדְמָיֵא׃

Ma molti che ſon primi, ſaranno vltimi, e gli vltimi ſaranno primi.

32 כַּד סָלְקִין הֲווּ דֵּין ב
בְּאוּרְחָא לְאוּרִשְׁלֶם הֲו
יֵשׁוּעַ קָדֵים הֲוָא לְהוּן
וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווּ וְאָזְלִין ב
בָּתְרֵהּ כַּד דְּחִילִין וּדְבַר
לְתְרֵין עֶסְרְתֵּהּ וְשַׁרִי
דְּנֵאמַר לְהוּן מֶדֶּם ד
דַּעְתִּיד דְּנֶהֱוֵא לֵהּ׃

Hor eſſi erano per camino, ſalendo verſo Ieruſalem, e IESV andaua loro innanzi: & eranno ſpauentati, e ſeguendo temeuano. E IESV hauendo di nuouo tirati à ſe i dodici, cominciò loro à dir le coſe che gli doueuano auuenire, dicendo.

33 דְּהָא סָלְקִין חְנַן
לְאוּרִשְׁלֶם וּבְרֵהּ דְּאְנָשָׁא
מֶשְׁתְּלֵם לְרַבַּי כָהֲנֵא
וְלַסָפְרֵא וְנַחְיְבוּנָיְהי
לְמַוְתָא וְנַשְׁלְמוּנָיְהי
לְעַמְמֵא׃

Ecco, noi ſagliamo in Ieruſalem, e il Figliuol de l'huomo ſarà dato à i principali Sacerdoti, & à gli Scribi: & eſſi lo condannaranno à morte, e darannolo à i Gentili.

י

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר אָמֵן אֲנִי
אוֹמֵר לָכֶם אִישׁ לֹא יֵשׁ אֲשֶׁר
עָזַב בַּיִת אוֹ אַחִים אוֹ אֲחָיוֹת אוֹ
אָבִיו אוֹ אִמּוֹ אוֹ אִשָּׁה אוֹ
בָּנִים אוֹ שָׂדוֹת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן
הַבְּשׂוֹרָה׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixo, Decierto os digo, que ninguno ay que aya dexado caſa, o hermanos, o hermanas, o padre, o madre, o muger, o hijos, o heredades, por cauſa de mi y del Euangelio,

30 אֲשֶׁר לֹא יִקַּח מֵאָה יָדוֹת
בָּעֵת הַזֹּה בָּתִּים וְאַחִים וְאֲחָיוֹת
וְאִמּוֹת וּבָנִים וְשָׂדוֹת עִם
רְדִיפָה וּבְעוֹלָם הַבָּא חַיֵּי
הָעוֹלָם׃

Que no reciba ciento tanto aora en eſte tiempo, caſa, y hermanos, y hermanas, y madres, y hijos, y heredades, con perſecuciones, y enel ſiglo venidero vida eterna.

31 כִּי רַבִּים מֵאַחֲרוֹנִים יִהְיוּ
רִאשׁוֹנִים וּמֵרִאשׁוֹנִים אַחֲרוֹנִים׃

Empero muchos primeros ſeran poſtreros: y poſtreros, primeros.

32 וַיִּהְיוּ בַּדֶּרֶךְ עוֹלִים אֶל
יְרוּשָׁלַיִם וַיַּקְדִּים אוֹתָם יֵשׁוּעַ
וַיִּבָּהֲלוּ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו וַיִּירָאוּ וַיִּקַּח
עוֹד אֶת שְׁנֵים עָשָׂר וַיָּחֶל
לֵאמֹר אֲלֵיהֶם אֵת אֲשֶׁר עֲתִידִים
לִהְיוֹת לוֹ׃

Y eſtauan enel camino ſubiendo à Ieruſalem y Ieſus yua delante de ellos, y eſpantauanſe, y ſeguian lo con miedo: entonces boluiendo á tomar à los Doze à parte, començoles á dezir las coſas que le auian de acontecer:

33 כִּי הִנֵּה עוֹלִים אֲנַחְנוּ
יְרוּשָׁלַיְמָה וּבֶן הָאָדָם יִמָּסֵר
לַכֹּהֲנִים וְלַסּוֹפְרִים וְיַחְיִבוּ
רָאשׁוּ לָמָוֶת וְיַסְגִּירוּ אוֹתוֹ בִּידֵי
הַגּוֹיִם׃

Heaqui ſubimos à Ieruſalem: y el Hijo del hombre ſerá entregado à los Principes de los Sacerdotes, y à los Eſcribas, y condenarlohan à muerte, y entregarlohan à las Gentes:

ί.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου.

Ieſus reſpondant, dit, En verité ie vous di, qu'il n'y a nul qui ait laiſſé maiſon, ou freres, ou ſœurs, ou pere, ou mere, ou femme, ou enfans, ou champs, pour l'amour de moi & de l'Euangelie.

30. Ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Qui n'en reçoiue maintenant en ce temps-ici cent fois autant, maiſons, & freres, & ſœurs, & mere, & enfans, & champs, auec perſecution: & au ſiecle à venir, la vie eternelle.

31. Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

Mais pluſieurs qui ſont premiers, ſeront derniers: & les derniers ſeront premiers.

32. Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν.

Or eſtoyent-ils en chemin montans en Ieruſalem, & Ieſus alloit deuant eux: & ils s'eſpouuantoyent, & craignoyent en le ſuiuant: & Ieſus ayant derechef prins les douze, ſe mit à leur declarer les choſes qui lui deuoyent aduenir.

33. Ὅτι ἰδοὺ, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι.

Diſant, Voici, nous montons en Ieruſalem: & le Fils de l'homme ſera liuré aux principaux Sacrificateurs, & aux Scribes: & ils le condamneront à mort, & le liureront aux nations.

CAP. X.

29. Reſpondens Ieſus, ait, Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquerit domum, aut fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Evangelium.

Jeſus anſwered/ and ſayde/ Verely I ſay vnto you/ there is no man that hath forſaken houſe / or brethren / or ſiſters/ or father/ or mother/ or wife/ or children / or landes for my ſake and the Goſpels.

30 Qui nõ accipiet centies tantum, nunc in tempore hoc; domos & fratres, & ſorores, & matres, & filios, & agros, cum perſecutionibus, & in ſeculo futuro, vitam æternam.

But hee ſhall receyue an hundreth folde nowe at this preſent: houſes / and brethren / and ſiſters/and mothers/and children/ and lands with perſecutions / & in the world to come/eternall life.

31. Multi autem erunt primi, noviſſimi; & noviſſimi, primi.

But many that are firſt/ ſhalbe laſt/ and the laſt/firſt.

32. Erant autem in via aſcendentes Ieroſolymam: & præcedebat illos Ieſus, & ſtupebant: & ſequentes timebant. Et aſſumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ eſſent ei eventura.

And they were in the way going vp to Jeruſalem / and Jeſus went before them/ and they were amaſed/ & as they followed/they were afrayed/and Jeſus tooke the twelue againe / and began to tel them what things ſhould come vnto him.

33. Quia ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur principibus ſacerdotum, & Scribis & ſenioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

Saying/Beholde/ we go vp to Jeruſalem / & the Sonne of man ſhall be deliuered vnto the hie Prieſts / and to the Scribes / and they ſhall condemne him to death / and ſhall deliuer him to the Gentiles.

Das X. Capitel.

29. Jeſus antworttet/ vnd ſprach: Warlich / ich ſage euch / Es iſt niemand / ſo er verleſſet Hauß / oder Brůder/oder Schweſter/oder Vater oder Mutter / oder Weib / oder Kinder / oder ǎcker / vmb meinet willen / vnd vmb des Euangelij willen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde / Sandelige / Jeg ſiger eder / Der er ingen / der ſom hand forlader Huſſ / eller Brødre / eller ſøſtere / eller Fader/ eller Moder / eller Huſtru / eller Børn/ eller Agre/ For min ſkyld / oc for Euangelij ſkyld.

30. Der nicht hundertfǎltig empfahe / jetzt inn diſer zeit / Hǎuſer vnd Brůder vnd Schweſter vnd Mutter/ vnd Kinder vnd ǎcker / mit Verfolgungen/vnd in der zukůnfftigen Welt das ewige Leben.

At hand ey ſkal faa hundrede folt igen / Nu i denne tid / Huſſ oc Brødre/ ſøſtre oc modre / oc børn/ oc Agre/ met forfølgelſe / oc i den tilkommendis Verden det euige Liff.

31. Vil aber werden die Letzten ſein/ die die erſten ſind/Vnd die erſten ſein/ die die letzten ſind.

Oemange ſkulle bliffue de ſiſte / ſom ere de førſte/ Oc de ſkulle bliffue de førſte/ſom ere de ſiſte.

32. Sie waren aber auff dem wege / vnd giengen hinauff gen Jeruſalem/ vnd Jeſus gieng fůr jhnen / vnd ſie entſatzten ſich/ Vnd Jeſus nam abermal zu ſich die Zwǒlffe / vnd ſaget jhnen/ was jhm widerfaren wůrde.

Men de vaare paa veyen/oc ginge op til Jeruſalem/ Oc Jheſus gick faar dem/oc de bleffue forferdede/ fulde hannem effter / oc befrœctede ſig. Oc Jheſus tog atter de Tolff til ſig / och ſagde dem / huad hannem ſkulde vederfaris.

33. Sihe/ wir gehen hinauff gen Jeruſalem / vnd des Menſchen Son wird ůberantworttet werden den Hohenprieſtern vnd Schrifftgelehrten/ vnd ſie werden jhn verdammen zum Tode / vnd ůberantwortten den Heiden.

See / wi gaa hen op til Jeruſalem / Oc Menniſkens Søn ſkal antuordis de Ypperſte Preſter oc Scriffrkloge/ Oc de ſkulle fordømme hannem til Doden / oc antuorde Hedninge hannem.

Kapitola X.

29. Odpowěděw Gežijš řekl: Giſtě prawijm wám / že nenij žádněho kdožby opuſtil Dům / neb Bratry / neb Seſtry/neb Otce/neb Matku/neb Syny / neb Rolě / pro mne a pro Ewangelium.

Ná tho Jezus odpowiedziawſzy/ rzekł/ Záprawdę mowię wam/ Zaden nie ieſt ktoryby opuścił dom/ ábo bráciá/ ábo śioſtry/ábo oycá / ábo mátkę/ ábo żonę / ábo dzieci / ábo role dla mnie y dla Ewánieliey.

30. Aby newžal ſtokrát tolikě žnynij w tomto čaſu / Domuow a Bratrůw / a Seſter / a Matek / a Synůw / y Dědins protiwenſtwijm / a w budaucým wěku žiwot wěčný.

Zeby nie miał wziąć ſtho kroć wiecey / teraz zá tego czáſu / domow / y bráciey / y śioſtr / y mátek / y dzieci / y rol z prześládowániem / á w przyſzłym wieku żywot wieczny.

31. Nebo mnozý prwnij/budau poſlednij / a poſlednij prwnij.

Abowiem wiele pierwſzych będą poſlednymi/ á poſledni pierwſzemi.

32. Y byli Včedlnijcy na ceſtě wſtupugijce do Geruzalěma / a Gežijš předcházel ge: Y diwili ſe / a gdauce za nim báli ſe. A poyaw opět dwanácte/počal gim prawiti coby ſe gemu mělo přihoditi/ řka:

Y byli w drodze idąc ku Jeruzálem á Jezus ſzedł przed nimi / y lękali ſię / á idąc zá nim bali ſię: Y záſię wziąwſzy z ſoba ony dwánaście/ począł im powiedáć co ſię z nim dziać miało.

33 Ay wſtupugeme do Geruzalěma / a Syn člowěka zrazen bude Knijžatům Kněžſkym/ a Zákonijkům/ a Starſſým: y potupij gey na Smrt/ a wydadij gey Pohanuom.

Mowiąc / Otho idziemy do Jeruzálem / á Syn człowieczy będzie wydan Kśiążętam kápłáńſkim y Doktorom / á ſkáżą go ná śmierć / y podádzą go pogánom.

34 וְיֶבְזְחוּן בֵּה וְיַנְגְּדוּנָיְהִי
וְיֶרְקוּן בְּאַפּוְהִי וְיִקְטְלוּנָיְהִי
וּבְיוֹמָא דִּתְלָתָא יְקוּם׃

Eſcherniranno lo, e batterannolo, e ſputaranogli addoſſo, & ammazzarannolo, ma il terzo di riſuſcitarà.

35 וְקַרְבוּ לְוָתֵה יַעְקוֹב
וְיוּחַנָּן בְּנַי זַבְדַּי וְאָמְרִין לֵה
מַלְפָּנָא צָבֵין חְנַן דְּכֻל
דְּנִשְׁאַל תֶּעְבֵּד לַן׃

Allor Iacopo e Giouanni, figliuoli di Zebedeo, ſene vengono à lui, dicendo, Maeſtro, noi vogliamo che tu ci facci quello che noi ti domandaremo.

36 אֲמַר לְהוּן מָנָא צָבֵין
אַנְתּוּן אֶעְבֵּד לְכוּן׃

Et egli diſſe loro, Che volete voi ch'io vi facci?

37 אָמְרִין לֵה הַב לַן דְּחַד
נֵתֵב מֶן יַמִּינָךְ וְחַד מֶן ס
סֶמְלָךְ בְּשׁוּבְחָךְ׃

Eſſi li diſſero, Concedici che noi ſediamo, l'vno à la tua deſtra, el'altro à la tua ſiniſtra ne la tua gloria.

38 הַו דֵּין אֲמַר לְהוּן לָא
יָדְעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאְלִין
אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן ד
דְּתֶשְׁתּוּן כָּסָא דְּאֶנָא שָׁתֵא
אֶנָא וּמַעְמוּדִיתָא דְּאֶנָא
עָמֵד אֶנָא תֶּעְמְדוּן׃

E IESV diſſe loro, Voi non ſapete quel che vi domandate. Potete voi beuere il calice che beuo io, & eſſer battezati del batteſimo, di che io ſon battezato?

39 אָמְרִין לֵה מֶשְׁכְּחִינַן
אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּע כָּסָא
דְּשָׁתֵא אֶנָא תֶּשְׁתּוּן ו
וּמַעְמוּדִיתָא דְּאֶנָא עָמֵד
אֶנָא תֶּעְמְדוּן׃

Eſſi gli diſſero, Noi poſſiamo. E IESV diſſe loro, Voi beuerete ben il calice che beuo io, e ſarete battezati del batteſimo, di che io ſon battezato.

40 דְּתֶתְּבוּן דֵּין מֶן יַמִּינִי
וּמֶן סֶמָלִי לָא הָוָת דִּילִי
לְמֶתַּל אֶלָּא לְאַילֵין ד
דְּמְטַיְבָא׃

Ma il ſedere à la mia deſtra, & à la mia ſiniſtra, non tocca à me darlo: ma ſarà dato à coloro, à i quali è apparecchiato.

34 וִילִיצוּהוּ וִיַסְּרוּהוּ וְיָרֹק יָרְקוּ בְּפָנָיו וִימוֹתְתוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם׃

Las quales lo eſcarnecerán, y lo açotarán, y eſcupiràn enel, y matarlohan: mas àl tercero dia reſuſcitará.

35 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן בְּנֵי־זַבְדִּי לֵאמֹר מְלַמֵּד נֹאבֶה אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּנוּ אֶת־אֲשֶׁר נִשְׁאַל מִמֶּךָּ׃

Entonces Iacobo y Ioan hijos de Zebedeo ſe llegaron á el, diziendo, Maeſtro, querriamos que nos hagas loque pidieremos.

36 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה תֹּאבוּ לַעֲשׂוֹתִי לָכֶם׃

Y el les dixo, Que quereys que os haga?

37 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תֵּן לָנוּ אֲשֶׁר אֶחָד מִמֶּנּוּ מִימִינְךָ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלְךָ נֵשֵׁב בִּכְבוֹדֶךָ׃

Y ellos le dixeron, Danos que en tu gloria nos ſentemos el vno à tu dieſtra y el otro à tu ſinieſtra.

38 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לָהֶם לֹא יְדַעְתֶּם מָה שְׁאֶלְתֶּם הֲתוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁתֶּה וּבַטְּבִילָה אֲשֶׁר אֶטָּבֵל תִּטָּבֵלוּ׃

Entonces Ieſus les dixo, No ſebeys lo que pedis: podeys beuer el vaſo que yo beuo, y ſer baptizados del baptiſmo de que yo ſoy baptizado?

39 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו נוּכַל וְיֵשׁוּעַ אָמַר לָהֶם אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁתֶּה תִּשְׁתּוּהוּ וּבַטְּבִילָה אֲשֶׁר אֶטָּבֵל תִּטָּבֵלוּ׃

Y ellos le dixeron, Podemos. Y Ieſus les dixo, A la verdad el vaſo que Io beuo, beuereys: y del baptiſmo de que yo ſoy baptizado, ſereys baptizados:

40 אֲבָל לָשֶׁבֶת מִימִינִי וּמִשְּׂמֹאלִי אֵינֶנּוּ לִי לָתֵת כִּי־אִם אֲשֶׁר הוּכַן לָהֶם׃

Mas que os ſenteys à mi dieſtra y à mi ſinieſtra, no es mio darlo ſino à los que eſtá aparejado.

34. Καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

Et ſe mocqueront de lui, & le fouëtteront, & cracheront contre lui, puis le feront mourir: mais il reſſuſcitera au troiſime iour.

35. Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν.

Adonc Iaques & Iehan fils de Zebedee vienent à lui, diſans, Maiſtre, nous voudrions que tu nous fiſſes ce que nous demanderons.

36. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν.

Et il leur dit, Que voulez-vous que ie vous face?

37. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

Et ils dirent, Ottroye nous, que nous ſoyons aſsis en ta gloire, l'vn à ta droite, & l'autre a ta gauche.

38. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι.

Et Ieſus leur dit, Vous ne ſauez que vous demandez: pouuez-vous boire la coupe que ie doi boire, & eſtre baptizés du bapteſme dont ie doi eſtre baptizé?

39. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

Et ils lui dirent, Nous le pouuons. Et Ieſus leur dit, Vrai eſt vous boirez la coupe que ie doi boire, & vous ſerez baptizés du bapteſme dont ie doi eſtre baptizé.

40. Τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

Mais de ſeoïr à ma droite, & à ma gauche, ce n'eſt point à moi de le donner: mais il ſera donné à ceux auquels il eſt preparé.

CAP. X.

34. Et illudent ei, & conſpuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum, & tertia die reſurget.

And they ſhall mocke him/and ſcourge him / and ſpit vpon him / and kill him: but the thirde day he ſhall riſe againe.

35. Et accedunt ad eum Iacobus & Iohannes filii Zebedæi, dicentes, Magiſter, volumus ut quodcunque petierimus facias nobis.

Then James and John the ſonnes of Zebedeus came vnto him / ſaying / Maſter/we would ẏ thou ſhouldeſt doe for vs that that we deſire.

36. At ille dixit eis, Quid vultis ut faciam vobis.

And he ſayde vnto them / What would ye I ſhould do for you?

37. Et dixerunt, Da nobis ut unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam ſedeamus in gloria tua.

And they ſayd to him / Grant vnto vs/that we may ſit one at thy right hand / and the other at thy left hand in thy glorie.

38. Ieſus autem ait eis, Neſcitis quid petatis, poteſtis bibere calicem quem ego bibo, aut baptiſmo quo ego baptizor, baptizari?

But Jeſus ſayd vnto them / Ye know not what ye aſke. Can ye drinke of ẏ cup that I ſhall drinke of / and be baptized with the baptiſme that I ſhal be baptized with?

39. At illi dixerunt ei, Poſſumus. Ieſus autem ait eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis, & baptiſma quo ego baptizor baptizabimini.

And they ſayd vnto him / We can. But Jeſus ſaid vnto them / Ye ſhall drinke in deede of the cup that I ſhall drinke of / and be baptized with the baptiſme where with I ſhall be baptized.

40. Sedere autem ad dexteram meam, vel ad ſiniſtram non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt.

But to ſit at my right hande/ and at my left/ is not mine to giue/ but it ſhal be giuen to them for whom it is prepared.

Das X. Capitel.

34. Die werden jn verſpotten/ vnd geiſſeln/ vnd verſpeyen vnd Tödten/ vnd am dritten tag wirdt er aufferſtehen.

De ſkulle beſpaatte oc hudſtrige / oc beſpøtte / oc ihielſla hannem / oc paa tredie dag ſkal hand opſtaa.

35. Da giengen zu jhm Jacobus vnd Johannes die Söne Zebedei / vnd ſprachen: Meiſter / wir wöllen / daß du vns thuſt / was wir dich bitten werden.

Da ginge Jacobus oc Johannes Zebedei Sønner til hannem / och ſagde / Meſtere/ wi ville/ at du ſkalt gøre oſſ/ det ſom wi bede dig om.

36. Er ſprach zu jhnen: Was wolt jhr/daß ich euch thue?

Hand ſagde til dem/ Huad ville i / at ieg ſkal gøre eder?

37. Sie ſprachen zu jhm: Gib vns daß wir ſitzen / einer zu deiner Rechten / vnd einer zu deiner Lincken / in deiner Herrligkeit.

De ſagde til hannem/Giff oſſ/ at wi maae ſide/den ene hoſſ din høyre ſide/oc den ene hoſſ din Venſtre ſide i din Herlighed.

38. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Jr wiſſet nicht was jr bittet. Köndt jhr den Kelch trincken / den ich trincke / vnd euch tauffen laſſen mit der Tauffe / da ich mit getaufft werde?

Oc Jheſus ſagde til dem / J vide icke / huad i bede om. Kunde i dricke den Kalck / ſom ieg dricker/ oc lade døbe eder met den Daab/ſom ieg bliffuer døbt met?

39. Sie ſprachen zu jhm: Ja / wir können es wol. Jeſus aber ſprach zu jhnen: Zwar/ jhr werdet den Kelch trincken/ den ich trincke/ vnd getaufft werden mit der Tauffe/ da ich mit getaufft werde.

De ſagde til hañem/Ja det kunde wi vel. Da ſagde Jheſus til dem / Sandelige/ i ſkulle dricke den Kalck/ ſom ieg dricker/oc døbis met den Daab / ſom ieg bliffuer døbt met.

40. Zu ſitzen aber zu meiner Rechten/ vnnd zu meiner Lincken / ſtehet mir nicht zu/euch zu geben / ſondern welchen es bereitet iſt.

Men at ſide hoſſ mie Høyre oc hoſſ min Venſtre ſide/ ſtaar mig icke til at giffue eder / men huilke ſom det er bered.

Kapitola X.

34. A poſmijwati ſe budau gému / a vpligij/ a vbičugij/ a zabigij ho/ a třetij den z mrtwych wſtane.

A oni beda go nágráwáć / y vbiczuia go / y beda nan plwáć / a zámorduia go / wßákoż dnia trzeciego wſtánie z martwych.

35. Tehdy přiſtaupili k němu Jakub a Jan ſynowé Zebedeowi / řkauce: Miſtře/ chceme abẏ zač koli poproſýme tebe/ včinil nám.

Ale do niego przyßli Jákub y Jan / ſynowie Zebedeußowi / mowiac / Miſtrzu / żadamy abyś to ocz proſić bedziem vczynil dla nas.

36. A on řekl gim: Co chcete abych wám včinil?

Thedy im on rzekl / Czegoż chcecie ábych dla was vczynil?

37. Y řekli gemu: Day nám / abychom geden na Prawicy twé / a druhý na Lewicy twé ſeděli w Sláwě twé.

A oni mu powiedzieli / Day nam / to ábychmy siedzieli ieden po prawey á drugi po lewey twey ſtronie w chwale twoiey.

38. Y řekl gim Gežijš: Newijte zač proſýte: Můžteli pijti Kalich kteriž yá pigi: aneb křtijti ſe Křtem kterýmž yá ſe křtijm?

Ale im Jezus rzekl / Nie wiecie ocz proſicie / możeciel i pić kubek ktory ia piie? y być krzczeni krztem ktorym by wam okrzczon?

39. A oni řekli gemu: Můžeme. A Gežijš řekl gim: Kalich zagiſté kterýž yá pigi / pijti budete / a křtem kterýmž yá ſe křtijm křtěni budete:

A oni mu powiedzieli / Możemy: Tedy im rzekl Jezus / Kubek ktory ia piie pić bedziecie / y krztem ktorym bywam okrzczon / krzczeni bedziecie.

40. Ale ſeděti na Prawicy mé aneb na Lewicy / nenijť mé dáti wám / ale kterým připraweno geſt.

Ale siedzieć po práwey ábo po lewey mey ſtronie / nie moia tho rzecz dáwáć / ále dádza tym kthorym ieſt ná gotowano.

41 וְכַד שְׁמַעוּ עֶסְרָא
שַׁרִיו רָטְנִין עַל יַעֲקוּב
וְיוּחַנָן׃

Ei dieci hauendo Vdito queſto, cominciorono à ſdegnarſi Verſo di Iacopo e Giouanni.

42 וְקָרָא אִנּוּן יֵשׁוּעַ ו
וְאָמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּאִילֵין דְּמֶסְתַּבְּרִין רֵישָׁא
דְּעַמְמֵא מָרַיְהוּן אִנּוּן
וְרַוְרְבָנַיְהוּן שַׁלִּיטִין ע
עֲלַיְהוּן׃

Ma IESV chiamandoli à ſe dice loro, Voi ſapete che quei che ſi dilettano di ſignoreggiare ſopra le genti, dominano ſopra eſſe: & i grandi tra quelle Vſano l'autorita ſopra eſſe.

43 לָא הָדֵין הָכַנָּא יֶהֱוֵא
בַּיְנָתְכוֹן אֶלָּא מַן דְּצָבֵא
בְּכוֹן דְּיֶהֱוֵא רַבָּא יֶהֱוֵא
לְכוֹן מְשַׁמְּשָׁנָא׃

Ma tra Voi non ſarà gia coſi: anzi qualunq; di Voi Vorrà tra Voi farſi grande, ſarà Voſtro miniſtro.

44 וְאַיְנָא מֶנְּכוֹן דְּצָבֵא
דְּיֶהֱוֵא קַדְמָיָא יֶהֱוֵא
עַבְדָּא דְּכָל־נָשׁ׃

E chiunque Vorrà eſſere il primo tra Voi, ſarà ſeruo di tutti.

45 וְאָף בְּרֵהּ גֵּיר דְּאֲנָשָׁא
לָא אֶתָא דְּיִשְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא
דְּיְשַׁמֵּשׁ וְדִיתֵּל נַפְשֵׁהּ
פּוּרְקָנָא חֲלָף סַגִּיאֵא׃

Percioche ancora il Figliuol de l'huomo non è Venuto per eſſer ſeruito: ma per ſeruire, e dare l'anima ſua in redentione per molti.

46 וְאֶתוֹ לְאִירִיחוֹ וְכַד
נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן אִירִיחוֹ הוּ
וְתַלְמִידַוְהִי וְכֶנְשָׁא ס
סַגִּיאָא טִימַי בַּר טִימַי
סַמְיָא יָתֵב הֲוָא עַל יַד
אוּרְחָא וְחָדֵר׃

Poi ſene Vengono in Ierico: & Vſcendo egli, e i ſuoi diſcepoli, e Vna gran turba di Ierico, Bartimeo cieco, figliuol di Timeo, ſedeua lungo la Via mendicando.

41 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הָעֲשֶׂרֶת
הֵחֵלּוּ לִזְעֹם עַל־יַעֲקֹב
וְיוֹחָנָן׃

Y como lo oyeron les Diez, començaron à enojarſe de Iacobo y de Ioan.

42 וְיֵשׁוּעַ קָרָא לָהֶם וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם יְדַעְתֶּם כִּי־הַנִּרְאִים
לָשֹׂר עַל־הַגּוֹיִם יִמְשְׁלוּ בָם
וְהַגְּדוֹלִים בָּהֶם יִשְׁלְטוּ עֲלֵיהֶם׃

Mas Ieſus llamandolos, dizeles, Ya ſábeys que los que ſe veen ſer principes en las gentes, ſe enſennorean de ellas: y los que entre ellas ſon grandes, tienen ſobre ellas poteſtad.

43 וְכָכָה לֹא יִהְיֶה בֵּינֵיכֶם כִּי־
אִם אֲשֶׁר יִרְצֶה לִהְיוֹת גָּדוֹל
בָּכֶם יְהִי־מְשָׁרֶתְכֶם׃

Mas no ſerà anſi entre voſotros, antes qualquiera que quiſiere hazerſe grande entre voſotros, ſerà vueſtro ſeruidor:

44 וַאֲשֶׁר יֹאבֶה בָּכֶם לִהְיוֹת
הָרִאשׁוֹן יְהִי־עַבְדְּכֶם׃

Y qual quiera de voſotros que quiſiere hazerſe el primero, ſerá ſieruo de todos.

45 כִּי־בֶן־הָאָדָם לֹא בָא
לְהִשָּׁרֵת כִּי אִם לְשָׁרֵת וְלָתֵת
אֶת־נַפְשׁוֹ פִּדְיוֹן לָרַבִּים׃

Porque el hijo del hombre tampoco vino para ſer ſeruido, mas para ſeruir, y dar ſu vida en reſcate por muchos.

46 וַיָּבוֹאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וּבְצֵאתוֹ
מִירִיחוֹ וְתַלְמִידָיו וְעַם כַּדָּיו בֶּן־
טִימַי בַּר־טִימַי עִוֵּר יֹשֵׁב בַּדֶּרֶךְ
וְשׁוֹאֵל׃

Entonces vienen à Hiericho: y ſaliendo el de Hiericho, y ſus diſcipulos, y vna gran companna, Bartimeo el ciego hijo de Timeo eſtaua ſentado junto àl camino mendigando.

41. Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

Ce qu'ayans ouï les dix autres, ils commencerent à s'indigner contre Iaques & Iehan.

42. Ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν. κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

Mais Ieſus les appelant à ſoi leur dit, Vous ſauez que ceux qui ſont eſtat de dominer ſur les nations, les maiſtriſent: & les grands d'entr'eux vſent d'authorité ſur icelles:

43. Οὐχ οὕτω δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται διάκονος ὑμῶν.

Mais il ne ſera point ainſi entre vous: ains quiconque voudra eſtre le plus grand entre vous, ſera voſtre miniſtre.

44. Καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.

Et quiconque d'entre vous voudra eſtre le premier, ſera le ſeruiteur de tous.

45. Καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Car auſsi le Fils de l'homme n'eſt point venu pour eſtre ſerui, mais pour ſeruir, & donner ſa vie en rançon pour pluſieurs.

46. Καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

Puis apres ils arriuerent en Ierico: & lui partant de Ierico auec ſes diſciples, & vne grande troupe, vn aueugle, dit Bartimee, c'eſt à dire, le fils de Timee eſtoit aſsis aupres du chemin, & mendioit.

CAP. X.

41. Et audientes decem, cœperunt indignari de Iacobo & Iohanne.

And when the ten heard that / they began to diſdaine at James and John.

42. Ieſus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi qui viderunt principari gentibus, dominantur eis:& principes eorum poteſtatem habent ipſorum.

But Jeſus called them vnto him/ and ſayd to them / Ye knowe that they which delite to beare rule among the Gentiles/ haue domination ouer them/ and they that bee great among them / exerciſe authoritie ouer them.

43. Non ita eſt autem in vobis, ſed quicunque voluerit fieri maior, erit veſter miniſter.

But it ſhall not bee ſo among you: but whoſoeuer will be great amōg you / ſhalbe your ſeruant.

44. Et quicunque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſervus.

And whoſoeuer will be chiefe of you/ ſhal be the ſeruant of all.

45. Nam & filius hominis non venit ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

For euen the Sonne of man came not to be ſerued/ but to ſerue / and to giue his lyfe for the raunſome of many.

46. Et veniunt Iericho: & proficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius, & plurima multitudine, filius Timæi Bartimæus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans.

Then they came to Jericho: and as he went out of Jericho with his diſciples / and a great multitude/ Bartimeus the ſonne of Timeus / a blinde man / ſate by the wayes ſide begging.

Das X. Capitel.

41. **Vnd da das die zehen höreten/ wurden ſie vnwillig über Jacobum vnd Johannem.**

Oc der de Thi hørde det/toge dē det til miſtycke met Jacob oc Hans.

42. **Aber Jeſus rieff jhnen / vnd ſprach zu jhnen: Jhr wiſſet / das die Weltlichen Fürſten Herꝛſchen / vnd die Mechtigen vnter jhnen haben gewalt.**

Da kallede Jheſus dem/oc ſagde til dem / J vide/ at de Verdzlige Førſter regere/ oc de Mectige blant dem haffue mact.

43. **Aber alſo ſoll es vnter euch nicht ſein / ſondern welcher wil groß werden vnter euch / der ſoll euer Diener ſein.**

Men det ſkal icke vere ſaa blant eder / Men huilcken ſom vil vere ſtor blant eder / hand ſkal vere eders Tienere.

44. **Vnd welcher vnter euch will der Fürnembſte werden/der ſol euer aller Knecht ſein.**

Oc huilcken ſom vil vere den Ypperſte blant eder/ hand ſkal vere alles eders Tienere.

45. **Denn auch des Menſchen Son iſt nicht kommen/daß er jm dienen laſſe/ ſondern daß er diene/vnd gebe ſein Leben zur bezahlung für vile.**

Thi Menniſkens Søn er oc icke kommen/at lade tiene ſig/ Men at hand ſkulde tiene / oc giffue ſit Liff til betalninge for mange.

46. **Vnd ſie kamen gen Jericho/vnd da er auß Jericho gieng / er vnd ſeine Jünger/ vnd ein groß Volck/Da ſaß ein Blinder / Bartimeus / Timei Son/am wege/ vnd bettelt.**

Oc de komme til Jericho / Oc der hand gick aff Jericho/ hand oc hans Diſciple /oc meget Folck/ Da ſad en Blind/ ved naffn Bartimeus Timei ſøn / hoſſ veyen oc tigde.

Kapitola X.

41. To vſliſſawſſe giných deſet/ počali ſe hněwati na Jana a na Jakuba.

Co gdy dzieśiec inych vſlißeli/ poczeli zá zle mieć Jákubowi y Janowi.

42. Ale Gežiſs powolaw gich/ řekl gim: Wijte/ že ti kteřijž ſe zdadij wládnauti nad lidmi panugijk nad nimi/ a Wrchnij gegich moc prowozugij nad nimi.

A thák Jezus wezwawßy ich/ powiedzial im / Wiecie że onym ktorym ſie podoba panowac nád narody/ pánuia nád nimi/ á ktorzy ſa wielcy miedzy nimi/ vżywáia nád nimi zwierzchności ſwey.

43. Ne tak zagiſté bude mezy wámi: Ale kdož koli bude chtijti mezy wámi byti přednij/ budeť wſſech ſlužebnijk:

Alec miedzy wámi ták nie bedzie/ owßem kto bedzie chciac byc wielkim miedzy wámi / niech bedzie ſluga wáßym.

44. A kdožkoli bude chtijti byti wětſſý/ bude wás ſlužebnijk.

A ktożkolwiek z was bedzie chcial byc pierwßym / ten bedzie wßytkich ſluzebnikiem.

45. Nebo y Syn Člowěka nepřiſſel aby gemu ſlaužili/ ale aby on ſlaužil/ a aby dal žiwot ſwůg na wykaupenij za mnohé.

Abowiem y Syn czlowieczy nie przyßedl áby mu ſluzono/ ále zeby ſluzyi / y dal duße ſwa zápláte odkupienia zá wiele ich.

46. Potom přiſſli do Gerycha. A když ſſel on z Gericha / y Učedlnijcy geho / a záſtup mnohý s nim / Tymeůw ſyn Barthymeus ſlepý ſeděl podlé ceſty žebře.

Tedy przyßli ku Jerychu. A gdy wychadzal z zwolenniki ſwemi z Jerichá y z wielkim ludem / ſyn Tymeußow Bártymeuß ſlepy ſiedzial podle drogi zebrzac.

י

47 וְשָׁמַע דְּיֵשׁוּע הוּ נָצְרָיָא וְשָׁרִי לְמֶקְעָא וְלְמֵאמַר בְּרֵה דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עֲלַי׃

Et hauendo Vdito che quello era IESV *Nazareno, cominciò à gridare, e dire,* IESV *Figliuol di Dauid, habbi miſericordia di me.*

48 וְכַאִין הֲווֹ בֵּה סַגִּיאֵא דְּנֶשְׁתּוּק הוּ דֵּין יַתִּירָאִית קָעֵא הֲוָא וְאָמַר בְּרֵה דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עֲלַי׃

E molti lo ſgridauano, accioche taceſſe: ma egli gridaua molto piu forte, Figliuol di Dauid, habbi miſericordia di me.

49 וְקָם יֵשׁוּע וַפְקַד דְּנֶקְרוּנָיְהִי וְקַרְאוּהִי לְסַמְיָא וְאָמְרִין לֵהּ אֶתְלַבַּב קוּם קָרֵא לָךְ׃

E IESV *fermandoſi, comandò che fuſſe chiamato: e coſi chiamano il cieco, dicendoli. Sta di buon animo, leuati ſu, egli ti chiama.*

50 הוּ דֵּין סַמְיָא שְׁדָא לְבָשֵׁה וְקָם אֶתָא לְוָת יֵשׁוּע׃

Et egli gittato Via il ſuo mantello, ſi leuò ſu, e Vennesene à IESV.

51 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּע מָנָא צָבֵא אַנְתְּ אֶעְבֵּד לָךְ הוּ דֵּין סַמְיָא אֲמַר לֵהּ רַבִּי דְּאֶחְזֵא׃

E IESV *riſpondendo gli diſſe, Che Vuoi tu ch'io ti facci? Il cieco gli diſſe, Maeſtro, ch'io rihabbi la Viſta.*

52 וְיֵשׁוּע אֲמַר לֵהּ חֲזִי הַימָנוּתָךְ אַחְיָתָךְ וּמֶחְדָּא אֶתְחֲזִי לֵהּ וְאֶזַל הֲוָא בָּאוּרְחָא׃

IESV *gli diſſe, Vattene, la tua fede t'ha ſaluato, e ſubbito rihebbe la Viſta, e ſeguitò* IESV *per la Via.*

יא

1 וְכַד קְרֵב לְאוּרִשְׁלֶם עַל גֵּב בֵּית־פָּאגֵא וּבֵית־עַנְיָא לְוָת טוּרָא דְּזֵיתָא שַׁדַּר תְּרֵין מֶן תַּלְמִידָוְהִי׃

Ene l' auuicinarſi eſſi à Ieruſalem, à Betfage, e Betania, preſſo al monte de gli Oliui manda due de ſuoi diſcepoli.

י

47 וַיִּשְׁמַע כִּי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי הוּא וַיָּחֶל לִזְעֹק וְלֵאמֹר יֵשׁוּעַ בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃

Y oyendo que era Ieſus el Nezareno, començó à dar bozes, y dezir. Ieſus hijo de Dauid ten miſericordia de mi.

48 וַיִּגְעֲרוּ בוֹ רַבִּים לַחֲשׁוֹת וְהוּא יוֹתֵר רַב מְאֹד צָעַק חָנֵּנִי חָנֵּנִי בֶּן־דָּוִד׃

Y muchos le rennian, que callaſſe: mas el daua mayores bozes, Hijo de Dauid ten miſericordia de mi.

49 וְקָם יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהִקָּרֵא לוֹ וַיִּקְרְאוּ לַעִוֵּר וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲזַק וֶאֱמַץ קוּם קוֹרֵא לָךְ׃

Entonces Ieſus pàrando ſe, mandó llamarlo y llaman àl ciego, diziendole, Ten confiança; leuantate, que te llama.

50 וַיַּשְׁלִיךְ אֶת בִּגְדוֹ מִמֶּנּוּ וַיָּקָם וַיָּבוֹא אֶל־יֵשׁוּעַ׃

El entonces, echando ſu capa, leuantoſe y vino à Ieſus:

51 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה תֹּאבֶה לַעֲשׂוֹתִי לָךְ וְהָעִוֵּר אָמַר לוֹ רַבּוֹנִי אֲשֶׁר אֶרְאֶה׃

Y reſondiendo Ieſus dizele, Que quieres que te haga? y el ciego le dize. Rabboni, que cobre la viſta.

52 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ לֵךְ לָךְ אֱמוּנָתְךָ הוֹשִׁיעָתֶךָ וּפִתְאֹם רָאָה וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי־יֵשׁוּעַ בַּדָּרֶךְ׃

Y Ieſus dixo, Vé, tu fe te ha ſaluado. Y luego cobró la viſta 'y ſeguia à Ieſus en el camino.

יא

1 וְכַאֲשֶׁר קָרְבוּ לִירוּשָׁלַיִם אֶל־בֵּית פַּאגִי וּבֵית עַנְיָה אֶל־הַר הַזֵּיתִים וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידָיו׃

Y como fueron cerca de Hieruſalem, (de Bethphage,) y de Bethania, àl monte de las Oliuas, embia dos de ſus Diſcipulos:

ι.

47. Καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς δαυὶδ ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

Lequel ayant entendu que c'eſtoit Ieſus le Nazarien, ſe print à crier, & à dire, Ieſus fils de Dauid, aye pitié de moi.

48. Καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαυὶδ, ἐλέησόν με.

Et pluſieurs le tanſoyent, afin qu'il ſe teuſt: mais il crioit tant plus fort, Fils de Dauid, aye pitié de moi.

49. Καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε.

Et Ieſus s' eſtant arreſté dit qu'on l'appelaſt: & ils appelerent l' aueugle, lui diſans, Pren courage, leue-toi il t'appele.

50. Ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν.

Et iettant bas ſon manteau, il ſe leua, & s' en vint vers Ieſus.

51. Καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ ῥαββουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω.

Alors Ieſus prenant la Parole, lui dit, Que veux-tu que ie te face? Et l'aueugle lui dit, Maiſtre, que ie recouure la veuë.

52. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε. καὶ ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

Et Ieſus lui dit, Va-t'en, ta foi t'a ſauue. Et incontinent il recouura la veuë, & ſuuoit Ieſus par le chemin.

ΚΕΦΑΛ. ιά.

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Et comme ils approchoyent de Ieruſalem, eſtans pres de Bethphagé, & Bethanie, vers le mont des Oliuiers, il enuoya deux de ſes diſciples,

CAP. X.

47. Qui cùm audiſſet quia Ieſus Nazarenus eſt: cœpit clamare, & dicere, Ieſu fili David, miſerere mei.

And when he heard that it was Jeſus of Nazaret/ he began to crie and to ſay/ Jeſus the ſonne of Dauid/ haue mercie on me.

48. Et comminabantur ei multi, ut taceret. At ille multo magis clamabat, Fili David, miſerere mei.

And manye rebuked him/ becauſe hee ſhoulde holde his peace: but hee cryed much more/ O Sonne of Dauid/ haue mercie on me.

49. Et ſtans Ieſus præcepit illum vocari Et vocant cæcum dicentes ei, Animæquior eſto, ſurge, vocat te.

Then Jeſus ſtoode ſtill/ and commanded him to be called: and they called the blinde/ ſaying vnto him/ Be of good comfort: ariſe/ he calleth thee.

50. Qui proiecto veſtimento ſuo exiliens, vênit ad eum.

So he threwe away his cloke/ and roſe/ and come to Jeſus.

51 Et reſpondens Ieſus dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabbóni, ut videam.

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ What wilt thou that J doe vnto thee? And the blinde ſaid vnto him/ Lorde/ that J may receyue ſight.

52. Ieſus autem ait illi, Vade, fides tua te ſalvum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

Then Jeſus ſayd vnto him/ Go thy way: thy fayth hath ſaued thee. And by and by/ he receiued his ſight/ and followed Jeſus in the way.

CAP. XI.

ET cum appropinquarēt Ieroſolymæ & Bethanię ad montem olivarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis.

And when they came nere to Jeruſalem/ to Bethphage & Bethania vnto the mount of Olives/ he ſent forth two of his diſciples.

Das X. Capitel.

47. Vnd da er hoͤret/ daß es Jeſus von Nazareth war/ fieng er an zu ſchreyen/ vnd ſagen: Jeſu du Sohn Dauid/ erbarm dich mein.

Oc der hand hørde/ at det vaar Jheſus aff Nazareth/ da begynte hand at robe/ oc ſige/ Jheſu du Dauidz Søn forbarme dig offuer mig.

48. Vnd vil bedroheten jn/ er ſolte ſtille ſchweigen. Er aber ſchrey vil mehr: Du Sohn David/ erbarm dich mein.

Oc mange truede hannem/ at hand ſkulde tie ſtille. Men hand robte meget mere/ Du Dauidz Søn/ Forbarme dig offuer mig.

49. Vnd Jeſus ſtund ſtille/ vnd ließ jhm ruffen. Vnd ſie rieffen dem Blinden/ vnd ſprachen zu jhm: Sey getroſt/ ſtehe auff/ er ruffet dir.

Oc Jheſus ſtod ſtille/ oc loed kalde hannem. Oc de kallede den Blinde/ och ſagde til hannem/ Ver frimodig/ ſtat op/ hand kalder at dig.

50. Vnd er warff ſein Kleid von ſich/ ſtund auff/ vnd kam zu Jeſu.

Oc hand kaſte ſine kleder fra ſig/ ſtod op/ oc kom til Jheſum.

51. Vnd Jeſus antwortet/ vnnd ſprach zu jhm: Was wilt du daß ich dir thun ſoll? Der Blinde ſprach zu jhm: Rabboni/ daß ich ſehend werde.

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Huad vilt du/ at ieg ſkal gøre dig? Den Blinde ſagde til hannem/ Rabboni/ at ieg kand ſee.

52 Jeſus aber ſprach zu jhm: Gehe hin/ dein Glaube hat dir geholffen. Vnd als bald ward er ſehend/ vnd folgete jhm nach/ auff dem wege.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Gack bort/ Din tro haffuer hulpet dig/ Oc ſtrax bleff hand ſeendis/ oc fulde hannem effter/ paa veyen.

Das XI. Capitel.

Vnd da ſie nahe zu Jeruſalem kamen/ gen Betphage vnd Bethanien an den Oelberg/ ſandte er ſeiner Jünger zween.

Oc der de komme nær til Jeruſalem/ til Bethphage oc Bethanien hoſſ Olie birget/ Da ſende hand tho aff ſine Diſciple.

Kapitola X.

47. Kterýžto když vſlyſſal že Gežijſs Nazarētſký gde/ počal wolati/ a řijcy: Gežijſſy ſynu Dawidůw/ ſmilug ſe nademnau.

A gdy vſłyſzał iż tho był on Jezus Názáreńſki/ poczał wołać mowiac/ Jezuſie Synu Dawidow zmiluy ſie nádemna.

48. Y přimlauwali gemu mnozý/ aby mlčal. Ale on mnohem wijce wolal: Synu Dawidůw ſmilug ſe nademnau.

Y fukáli nań wiele ich áby milczał/ ale on tym wiecey wołał/ Synu Dawidow zmiluy ſie nádemna.

49. Tehdy zaſtawiw ſe Gežijſs/ kázal ho za wolati. Y powolali ſlepēho/ řkauce: Dobřē myſli buď/ wſtaň wolá tebe.

Tedy Jezus zaſtánowiwſzy ſie/ kazał go záwołáć/ y záwołano ślepego mowiac mu/ Badź dobrego ſercá á wſtań/ woła cie.

50. Kterýžto powrhl raucho ſwé/ a wzchopiw ſe přiſſel k němu.

A on porzuciwſzy płaſcz/ gdy wſtał/ przyſzedł ku Jezuſowi.

51. Y odpowěděw Gežijſs/ řekl gemu: Co chceſs ať včinijm? A ſlepý řekl gemu: Miſtře/ ať widijm.

A odpowiedziawſzy Jezus/ rzekł mu/ Czego chceſz ábych ci vczynił? A ſlepy powiedział iemu/ Miſtrzu niechay wzrok wezme.

52. A Gežijſs řekl gemu: Odegdi wijra twá tēbe zdrawého včinila. A hned on prozřel/ a ſſel za nim ceſtau.

Rzekł mu tedy Jezus/ Jdź/ wiárá twa wybawiła cie/ á thák nátychmiaſt wziął wzrok/ y ſzedł za Jezuſem w droge.

Kapitola XI.

KDyž ſe přiblijžil k Geruzalemu/ a k Betphagi y k Bethaný při Huoře Oliwětſké/ poſlal/ dwa z Včedlnijkůw ſwých.

A Gdy byli bliſko Jeruzálem/ Betfáge/ y Bethániey/ przy gorze oliwney/ poſłał dwu z vczniow ſwoich.

יא

2 וַאמַר לְהוֹן זֶלוּ לַקְרִיתָא
דַלְקוּבְלַן וּבַר שָׁעְתֵה ד
דְעָאלִין אַנְתּוּן לָהּ מֶשְׁכְּחִין
אַנְתּוּן עִילָא דַאסִיר דֶאנָשׁ
מֶן בְּנַי אֲנָשָׁא לָא רַכְבֵה
שְׁרַו אַיְתָאוּהִי׃

E dice loro, Andate nel borgo che vi è à l'encontro: e ſubbito che voi vi ſarete entrati, trouarete vn polledro legato, ſopra il quale niuno huomo ha mai ſedutto: ſcioglietelo, e menatelo.

3 וֶאן אֱנָשׁ יֵאמַר לְכוֹן
מָנָא עָבְדִין אַנְתּוּן הָדָא
אֱמַרוּ לֵה דַלְמָרַן מֶתְבְּעֵא
וּמֶחְדָא מְשַׁדַּר לֵה לְכָא׃

E ſe alcuno vi dirà, Perche fate voi queſto? dite ch'el Signor n'ha biſogno: e ſubbito il mandarà quà.

4 וֶאזַלוּ אֶשְׁכַּחוּ עִילָא
דַאסִיר עַל תַּרְעָא לְבַר
בְּשׁוּקָא וְכַד שָׁרִין הָווֹ׃

Hor eſſi andorono, e trouorono il polledro legato fuore à la porta tra due vie, e ſciolgonlo.

5 אֱנָשִׁין מֶן אִילֵין דְקָיְמִין
אֱמַרוּ לְהוֹן מָנָא עָבְדִין
אַנְתּוּן דְשָׁרִין אַנְתּוּן עִילָא׃

Et alcuni di quelli che ſtauano li, diſſer loro, Che fate voi che ſciogliete il polledro?

6 הָנוּן דֵין אֱמַרוּ לְהוֹן
אֵיךְ דְפַקֵּד אֶנּוּן יֵשׁוּעַ ו
וַשְׁבַקוּ אֶנּוּן׃

A i quali eſſi diſſero ſecondo che IESV haueua lor comandato: e coſi coloro gli laſſorono andare.

7 וְאַיְתִיוּהִי לְעִילָא לְוָת
יֵשׁוּעַ וַארְמִיו עֲלַוְהִי מ
מָאנַיְהוֹן וּרְכֵב עֲלַוְהִי י
יֵשׁוּעַ׃

Es eſſi menorono il polledro à IESV, e meſſerui ſopra i lor veſtimenti: & egli ſede ſopra eſſo.

8 סַגִּיאֵא דֵין מְשַׁוִּין הָווֹ
נַחְתַיְהוֹן בְּאוּרְחָא ו
וְאָחְרָנֵא פָּסְקִין הָווֹ סוּכֵּא
מֶן אִילָנֵא וּמְשַׁוִּין ב
בְּאוּרְחָא׃

E molti diſtendeuano i lor veſtimenti ne la via, & altri tagliauano de le frondi de gli arbori, e ſpandeuanle ſimilmente ne la via.

יא

2 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ אֶל־הַטִּירָה
אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּפִתְאֹם כַּאֲשֶׁר
תָּבוֹאוּ בָהּ תִּמְצְאוּ עַיִר אָסוּר
אֲשֶׁר עָלָיו אִישׁ לֹא יָשַׁב
הַתִּירוּהוּ וַהֲבִיאוּ׃

Y dizeles, yd àl lugar que eſtà delante de voſoros, y luego entrados enel, halláreys vn pollino atado, ſobre el qual ningun hombre ha ſubido: deſaltado, y traeldo.

3 וְאִם אִישׁ יֹאמַר לָכֶם מָה
תַּעֲשׂוּ זֹאת אִמְרוּ כִּי־לַאדֹנָי
צָרְכוֹ וּמִיַּד־יְשַׁלְּחֶנּוּ פֹּה׃

Y ſi alguien os dixere, Porque hazeys eſto? Dezid que el Sennor lo ha meneſter: y luego lo embiara acà.

4 וַיֵּלְכוּ וַיִּמְצְאוּ אֶת־הָעַיִר
אָסוּר אֶל־הַשַּׁעַר לַחוּץ בְּמִשּׁוּק
וַיַּתִּירוּהוּ׃

Y fueron, y hallàron el pollino atrado à la puerta, fuera, entre dos caminus, y deſatenlo.

5 וּקְצָת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר קָמִים
שָׁם אָמְרוּ לָהֶם מָה עֹשִׂים
אַתֶּם כִּי־תַתִּירוּ אֶת־הָעָיִר׃

Y vnos de los que eſtauan alli, les dixeron, Que hazeys, deſatando el pollino?

6 וְהֵמָּה אָמְרוּ לָהֶם כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יֵשׁוּעַ וַיְשַׁלְּחוּם׃

Ellos entonces les dixeron como Ieſus auia mandado: y dexaronlos.

7 וַיּוֹלִיכוּ אֶת־הָעַיִר אֶל־יֵשׁוּעַ
וַיַּשְׁלִכוּ עָלָיו אֶת־בִּגְדֵיהֶם וַיֵּשֶׁב
עָלָיו׃

Y truxeron el pollino à Ieſus, y echaron ſobre el ſus veſtidos, y el ſe ſentó ſobre el.

8 וְרַבִּים הִצִּיעוּ אֶת־בִּגְדוֹתָם
בַּדֶּרֶךְ וַאֲחֵרִים כָּרְתוּ עֲנָפִים
מִן־הָעֵצִים וַיַּצִּיעוּ בַּדָּרֶךְ׃

Y muchos tendian ſus veſtidos por el camino, y otros cortauan hojas de los arboles, y tendian por el camino.

ια.

2. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

Et leur dit, Allez-vous-en en ceſte bourgade qui eſt vis à vis de vous: & incontinent que vous y entrerez, vous trouuerez vn aſnon ataché ſur lequel iamais homme ne s'aſſit: deſtachez-le, & l'amenez.

3. Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε.

Et ſi quelcun vous dit, Porquoi faites-vous cela? dites que le Seigneur en a à faire: & incontinent il l'enuoyera ici.

4. Ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.

Ils ſe partirent donc, & trouuerent l'aſnon qui eſtoit attaché dehors aupres de la porte, entre deux chemins, & le deſtacherent.

5. Καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον.

Et quelques vns de ceux qui eſtoyent la leur dirent, Que faites-vous de deſtacher l'aſnon?

6. Οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

Mais il leur reſpondirent comme Ieſus leur auoit commandé: & ils les laiſſerent aller.

7. Καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλεν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.

Ils amenerent donc l'aſnon à Ieſus, & mirent leurs veſtemens ſur icelui, & il s'aſſit deſſus.

8. Πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

Et pluſieurs eſtendoyent leurs veſtemens par le chemin. les autres coupoyent des rameaux des arbres, & les eſpandoyent par chemin.

CAP. XI.

2. Et ait illis, Ite in caſtellum quod contra vos eſt, & ſtatim introeuntes illuc, invenietis pullum ligatum, ſuper quem nemo adhuc hominum ſedit: ſolvite illum, & adducite.

And ſayd vnto them/ Go your wayes into that towne that is ouer againſt you/ and aſſoone as yee ſhall enter into it/ yee ſhall finde a colte bounde/ whereō neuer man ſate: looſe him/ and bring him.

3. Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis: Dicite quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

And if any man ſay vnto you/ Why do yee this? Say that the Lorde hath neede of him/ and ſtraight way he will ſende him hither.

4. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio: & ſolvunt eum.

And they went their way/ & found a colte tyed by the doore without/ in a place where two wayes met/ and they looſed him.

5. Et quidam de illic ſtantibus dicebant illis, Quid facitis ſolventes pullum.

Then certaine of them that ſtoode there/ ſayde vnto them/ What do ye looſing the colte?

6. Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Ieſus: & dimiſerunt eis.

And they ſayde vnto them/ as Jeſus had commanded them. So they let them go.

7. Et duxerunt pullum ad Ieſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

And they brought the colde to Jeſus/ and caſt their garments on him/ and he ſate vpon him.

8. Multi autem veſtimenta ſua ſtraverunt in via: alii autem frondes cędebant de arboribus, & ſternebant in via.

And many ſpred their garments in the way: other cut downe branches of the trees/ and ſtrawed them in the way.

Das XI. Capitil.

2. Vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin in den Flecken/ der für euch ligt/ vnd als bald wenn jhr hinein kompt/ werdet jhr finden ein Füllen angebunden/ auff welchem nie kein Menſch geſeſſen iſt/ Löſet es ab/ vnd führet es her.

Oc ſagde til dem/ Gaar bort til den By/ ſom ligger faar eder/ Oc ſtrax naar i komme ind/ da ſkulle i finde it Føl bundet/ paa huilket der ſad end aldri noget Menniſke/ Løſer det/ oc fører det hid.

3. Vnd ſo iemand zu euch ſagen wirdt/ warumb thut jhr das? So ſprechet: der herr bedarff ſein/ ſo wirdt ers bald her ſenden.

Oc der ſom nogen ſiger til eder/ Huor faare gøret det? Da ſiger/ HERREN haffuer det behoff/ ſaa ſkal hand ſtrax ſende det hid.

4. Sie giengen hin/ vnd funden das Füllen gebunden an der thür/ auſſen auff dem wegſcheid/ vnd löſetens ab.

De ginge hen/ oc funde Følcket bundet hoſſ døren/ vde paa Veyſkillet/ oc løſde det.

5. Vnd etliche die da ſtunden/ ſprachen zu jhnen: Was machet jhr/ daß jhr das Füllen ablöſet?

Oc nogle ſom der ſtode/ ſagde til dem/ Huad gøre i/at i løſe Føllet?

6. Sie ſagten aber zu jhnen/ wie jhnen Jeſus geboten hatte/ vnd die lieſſens zu.

Oc de ſagde til dem/ lige ſom Jheſus haffde befalet dem/ oc de ſtedde til.

7. Vnd ſie führeten das Füllen zu Jeſu/ vnd legten jre Kleider darauff/ vnd er ſatzte ſich darauff.

Oc de førde Føllet til Jheſum/ oc lagde deris Klæder der paa/ Oc hand ſette ſig der paa.

8. Vil aber breiteten jhre Kleider auff den Weg. Etliche hieben Meyen von den Bäumen/ vnd ſtreueten ſie auff den Weg.

Oc mange bredde deris kleder paa veyen. Nogle hugge may aff Træene/ oc ſtrødde paa veyen.

Kapitola XI.

2. Řka gim: Gdětež do Hrádku kterýž proti wám geſt/ a hned wegdauce tam/ naleznete Oſlátko přiwázane/ na kterémž geſſtě nižádný z lidij neſeděl: odwěžte ge/ a přiweďte ke mně.

Rzekł ku nim/ Idźcie do miáſteczká ktore ieſt przeciwko wam/ á natychmiaſt wßedßy do niego/ naydźiecie oślę vwiązáne/ ná ktorym żaden człowiek nie śiedźiał/ rozwiążcież ie á przywiedźcie.

3. A dijliť wám kdo: Co to činijte? řcete: že PAN ho potřebuge: a hned ge propuſtij ſem.

A ieſliżby wam ktho rzekł/ Przecz to czynicie? powiedzcie iż Pan ma tego potrzebę/ y wnet ie tu poßle.

4. Tehdy ſſedſſe/ nalezli Oſlátko přiwázané wně před Branau na rozceſtij/ y odwázali ge.

Tedy ſzli/ á náleźli oślę vwiązáne v forty/ ná dworze/ gdźie ſie dwie drodze ſchadzáły/ y odwiązáli ie.

5. A někteřij z těch kteřij tu ſtáli/ řekli gim: Co činijte odwazugjce Oſlátko?

Niektorzy tedy z onych co tám ſtali/ rzekli im/ Coż czynicie iż odwięzuiecie oślę?

6. Kteřijž řekli gim yakož byl gim přikázal Gežijš. Y nechali gich.

Ale oni powiedźieli ták iáko im roſkazał Jezus/ y puśćili ie.

7. Protož přiwedli Oſlátko k Gežijſſowi/ a wložili na ně Raucha ſwá/ y wſedl na ně.

Przywiedli tedy oślę do Jezuſá/ wrzućiwßy ná nie ßáty ſwe/ y wśiadł ná nie.

8. Mnozý pak ſtlali Raucha ſwá na ceſtě/ a ginij ratoleſti ſekali s ſtromuow/ a metali na ceſtě.

A wiele ich ſłáli odźienia ſwoie po drodze/ drudzy záſie rabáli gáłązki z drzew/ y kládli ná drodze.

יא

9 וְהָנוּן דַּקְדָמוּהִי וְהָנוּן
דְּבָתְרֵהּ קָעֵין הֲווּ וָאמְרִין
אוּשַׁעְנָא בְּרִיךְ הוּ דַּאתָא
בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

E quelli che andauano innanzi, e quei che ſeguiuano, gridauano, dicendo, Hoſanna, benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore.

10 וּבְרִיכָא הִי מַלְכוּתָא
דְּאָתְיָא דְּאַבוּן דַּוִיד א
אוּשַׁעְנָא בַּמְרַוְמָא׃

Benedetto il regno che viene nel nome del Signore del noſtro padre Dauid: Hoſanna ne luoghi altiſſimi.

11 וְעַל יֵשׁוּעַ לְאוּרִשְׁלֶם
לְהַיְכְלָא וַחְזָא כֻּל מֶדֶם
כַּד הֲוָא הֵין עֶדְנָא דְּרַמְשָׁא
נְפַק לְבֵית־עַנְיָא עַם
תְּרֶי־עֲסַר׃

E coſi il Signore entrò in Ieruſalem, e nel Tempio: e poi ch'egli hebbe riguardato ogni coſa a l'intorno, eſſendo gia venuta la ſua ſera, ſe n'vſci verſo Betania co i dodici.

12 וַלְיַוְמָא אַחֲרְנָא כַּד
נְפַק מֶן בֵּית־עַנְיָא כְּפֶן׃

Et il giorno ſeguente, eſſendo eſſi vſciti di Betania, egli hebbe fame.

13 וַחְזָא תְּתָא חֲדָא מֶן
רוּחְקָא דְּאִית בָּהּ טַרְפֵּא
וְאֶתָא לְוָתָהּ דְּאֶן יֶשְׁכַּח
בָּהּ מֶדֶם וְכַד אֶתָא לְוָת
אֶשְׁכַּח בָּהּ אֶלָּא אֶן טַרְפֵּא
וַבְנָא גֵּיר לָא הֲוָא ד
דְּתְאנָא׃

Et hauendo veduto di lontano vn fico che haueua de le foglie, andò per veder ſe à ſorte v haueſſe trouato qualche coſa: & arriuato che vi fu, non trouò niente altro che foglie: percioche non era il tempo de fichi.

14 וֶאמַר לָהּ מֶכִּיל
וַלְעָלַם אֱנָשׁ מֶנֵּכִי בְּאֶרְא
לָא נֵאכוּל וַשְׁמַעוּ ת
תַּלְמִידוֹהִי וֶאתַו ל
לְאוּרִשְׁלֶם׃

Allor IESV coſi parlando, gli diſſe, Non mangi piu perſona alcun frutto di te in eterno: e i ſuoi diſcepoli l'udirono.

יא

9 וְהַהוֹלְכִים לְפָנִים וְאָחוֹר צָעֲקוּ
לֵאמוֹר הוֹשַׁע נָא בָּרוּךְ הַבָּא
בְּשֵׁם יְהֹוָה׃

Y los que yuan delante, y los que yuan de tras dauan grita diziendo, hoſanna, Bendito el que viene en el nombre del ſennor.

10 בְּרוּכָה מַלְכוּת דָּוִיד אָבִינוּ
הַבָּאָה בְּשֵׁם יְהֹוָה הוֹשִׁיעָה נָּא
בַּמְּרוֹמִים׃

Bendito el Reyno que viene enel Nombre del Sennor de nueſtro padre Dauid: Hoſanna en las alturas.

11 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ יְרוּשָׁלַיְמָה
וּבְהֵיכַל וַיַּבֵּט כֻּלָּם סָבִיב וַיְהִי
עֶרֶב וַיֵּצֵא אֶל־בֵּית־עֲנִיָּה עִם
שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y enrró el Sennor en Ieruſalem y enel Templo: y auiendo mirádo alderredor todas las coſas, y ſiendo ya tarde, ſalioſe à Bethania con los Doze.

12 וּמִמָּחֳרָת כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ מִבֵּית
עֲנִיָּה וַיִּרְעָב׃

Y el dia ſiguiente, como ſalieron de Bethania, tuua hambre.

13 וַיַּרְא אֶת־תְּאֵנָה מֵרָחוֹק
וַיְהִי בָהּ עָלֶיהָ וַיָּבוֹא אֵלֶיהָ
לִמְצֹא מָה יְהִי־בָהּ וּבְבוֹאוֹ
אֵלֶיהָ אֵין מְאוּמָה מָצָא כִּי־
אִם אֶת עָלֶיהָ כִּי־לֹא הָיְתָה עֵת
הַתְּאֵנִים׃

Y viendo de lexos vna higuera, que tenia hojas, vino à ver ſi por ventura hallaria enella algo: y como vino à ella, nada halló ſino hojas: porque no era timpo de higos.

14 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם אִישׁ לֹא יֹאכַל פְּרִי
מִמֵּךְ וַיִּשְׁמְעוּ תַלְמִידָיו׃

Entonces Ieſus reſpondiendo, dixo à la higueras Nunca mas nadie cóma de ti fruto para ſiempre. Y eſto oyeron ſus diſcipulos.

ια.

9. Καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· ὠσαννά. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Et ceux qui alloyent deuant, & ceux qui ſuiuoyent, crioyent, diſans, Hoſanna benit ſoit celui qui vient au nom du Seigneur.

10. Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαυίδ· ὠσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

Benit ſoit le regne de Dauid noſtre pere, lequel vient au Nom du Seigneur: Hoſanna és lieux treſ-hauts.

11. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς, καὶ εἰς τὸ ἱερόν. καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

Ainſi Ieſus entra en Ieruſalem, & au temple: & quand il eut tout regarde, de toutes parts, & que deſia il eſtoit tard, il ſortit pour aller en Bethanie auec les douze.

12 Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας, ἐπείνασε.

E le lendemain quand ils furent partis de Bethanie, il eut faim:

13. Καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτήν, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.

Et voyant de loin vn figuier qui auoit des feuilles, il s'en alla pour voir s'il y trouueroit quelque choſe: & y eſtant venu, il ne trouua riẽ ſinon des feuilles: car il n'eſtoit pas la ſaiſon des figues.

14. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Lors Ieſus prenant la parole dit au figuier, Que plus à iamais nul ne mange fruict de toi. Et ſes diſciples l'entendirent.

CAP. XI.

9. Et qui præibant & qui ſequebantur clamabant, dicentes, Hoſan-na, Benedictus qui venit in nomine Domini.

And they that went before / and they that followed / cryed / ſaying / Hoſanna: bleſſed be hee that commeth in the Name of the Lorde.

10. Benedictum quod venit regnum patris noſtri David, Hoſan-na in excelſis.

Bleſſed be the kingdome that commeth in the Name of the Lorde of our father Dauid: Hoſanna / O thou which art in the hieſt heauens.

11. Et introivit Ieroſolymam in templum: & circumſpectis omnibus, cùm iam veſpera eſſet hora: exiit in Bethaniam cum duodecim.

So Jeſus entred into Jeruſalem / and into the Temple: and when he had looked about on all things / and nowe it was euening / he went forth vnto Bethania with the twelue.

12. Et alia die cùm exirent à Bethania, eſuriit.

And on the morowe when they were come out from Bethania / he was hungrie.

13. Cumque vidiſſet à longè ficum habentem folia, vênit ſiquid fortè inveniret in ea, & cùm veniſſet ad eam, nihil invenit præter folia, non enim erat tempus ficorum.

And ſeeing a figge tree afarre of / that had leaues / he wēt to ſee if he might finde any thing thereon: but when he came vnto it / he found nothing but leaues: for the time of figges was not yet.

14. Et reſpondens dixit ei, Iam nō ampliùs in æternum ex te fructum quiſquam manducet. Et audiebant diſcipuli eius.

Then Jeſus anſwered / and ſaid to it / Neuer man eate fruite of thee hereafter while the worlde ſtandeth / and his diſciples heard it.

Das XI. Capitel.

9. Vnd die vorne vorgiengen / vnd die hernach folgeten / ſchryen vnnd ſprachen: Hoſianna / Gelobet ſey der da kompt im Namen des HERRN.

Oc de ſom ginge faare / oc de ſom fulde efter / robe / oc ſagde / Hoſianna / Loffuit vere den ſom kommer i HERRENS Naffn.

10. Gelobet ſey das Reich vnſers Vatters Davids / das da kompt inn dem Namen des HERRN / Hoſianna in der höhe.

Loffuit vere vor Faders Dauids Rige / ſom kommer i HERRENS Naffn / Hoſianna i det Høye.

11. Vnd der HERR gieng ein zu Jeruſalem / vnd inn den Tempel / vnd er beſahe alles / vnd am Abend gieng er hinauß gen Bethanien mit den Zwölffen.

Oc hand gick ind i Jeruſalem / oc vdi Templen / oc hand beſaa alting / Oc om afftenen gick hand hen vd til Bethanien met de Tolff.

12. Vnd des andern tags / da ſie von Bethanien giengen hungerte jhn.

Oc den anden dag / der de ginge fra Bethanien / hungrede hannem.

13. Vnd er ſahe einen Feigenbaum von ferne / der Bletter hatte / da tratt er hin zu / ob er etwas darauff fünde. Vnd da er hin zu kam / fand er nichts denn nur Bletter / denn es war noch nicht zeit / das Feigen ſein ſolten.

Oc hand ſaa it Figentræ longt borte / ſom haffde blad / Da traadde hand der til / om hand kunde finde noget der paa. Oc ſom hand kom der til / da fant hand der inted vden alene Blad / Thi det vaar icke end tid / at Fegen ſkulde vere.

14. Vnd Jeſus antwortet vnd ſprach zu jhm: Nun eſſe von dir niemand keine Frucht ewiglich. Vnd ſeine Jünger höreten das.

Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til det / Nu ſkal icke nogen æde Fruct aff dig euindelige. Oc hans Diſciple hørde det.

Kapitola XI.

9. A ti kteřijž napřed ſſli / y ti kteřijž za nim ſſli / wolali / řkauce: Spas nás požehnaný kterýž ſe běře we gménu Božjm:

Ci tež ktorzy ßli wprzod y pozad / wołáli mowiac / Hoſánná / błogoſłáwiony ktory idzie w imie pańſkie.

10 Požehnané kteréž geſt přiſſlo we Gménu PANě králowſtwij Otce naſſeho Dawida / Spas nás na wýſoſtech.

Błogoſławione Krolestwo ktore przyßło w imie Páńſkie / oycá naßego Dawidá / Hoſánná / o ty ktoryś ieſt ná wyſokośći.

11. Potom wſſel do Geruzaléma y do Chramu / a ſpatřiw tu wſſecko / když giž byla wečernij hodina / wſſel do Bethaný s dwanácti.

A wßedł Pan do Jeruzálem y do Kośćiołá / y gdy wßytko oglądał / á iuž byłá wieczorna godźiná / przyßedł do Bethaniey z dwiemanaśćie.

12. A druhého dne když wycházeli z Bethaný / zlačněl.

A nazáiutrz wyßedßy z Bethaniey / łáknął.

13. A vzřew z daleka Fijk an má lijſtij / ſſel zda li by co nalezl na něm. A když přiſſel k němu / nic geſt nenalezl kromě lijſtij: neb geſt nebyl čas Fijkůw.

A gdy vyzrał z dáleká figowe drzewo / ná ktorym było liśćie / przyßedł pátrzyć aza by był co ná nim nálazł / y gdy do niego przyßedł nic nie nalazł / iedno liśćie / bo nie był czas figám.

14. Tehdy odpowěděw Gežijš / řekl gemu: Giž wijce na wěky nižádný s tebe negez Owotce. Y ſlyſſeli to Včedlnijcy geho.

Tedy Jezus rzekł figowemu drzewu / Niechżeć nikt ná wieki nie vżywa owocu z ciebie / co ſłyßeli vczniowie iego.

יא

15 וְעַל יֵשׁוּעַ לְהַיְכְלֵה דַּאלָהָא וְשַׁרִי דַּנְפֶּק ל
לְאַילֵין דְּזָבְנִין וּמְזַבְּנִין
בְּהַיְכְלָא וַהְפַךְ פָּתוֹרֵה
דַּמְעַרְפָּנֵא וְכוּרְסַוָתֵה
דְּהָנוּן דַּמְזַבְּנִין יַוְנֵה׃

Poi ſene vengono in Ieruſalem, & entrato IESV *nel Tempio, cominciò à ſcacciar fuore quei che vendeuano e comprauano nel tempio, e mandò ſotteſopra i bāchi de cambiatori, e le ſedie di coloro che vendeuano le colombe.*

16 וְלָא שָׁבֵק הֲוָא דְּאֶנָשׁ
יֶעְבַּר מָאנָא בְּגַו הַיְכְלָא׃

E non laſſaua che alcuno portaſſe de vaſi per il Tempio.

17 וּמַלֵּף הֲוָא וָאמַר לְהוֹן
לָא כְּתִיב דְּבַיְתִי בֵּיתָה
צְלוֹתָא נֶתְקְרֵא לְכֻלְּהוֹן
עַמְמֵה אַנְתּוּן דֵּין ע
עֲבַדְתּוּנָיְהי מְעַרְתָּה
דְּלֶסְטָיֵה׃

Et inſegnaua, dicendo loro, Non è egli ſcritto, La mia caſa ſi chiamarà caſa d'oratione à tutte le genti? e voi l'hauete fatta vna ſpelonca di ladroni.

18 וַשְׁמַעוּ רַבַּי כָּהֲנֵה
וְסָפְרֵא וּבָעֵין הֲווּ דְּאַיכַנָּא
נוֹבְדוּנָיְהי דָּחְלִין הֲווּ גֵּיר
מֶנֵּה מְטוּל דְּכֻלֵּה עַמָּא
תָּמִיהִין הֲווּ בְּיוּלְפָּנֵה׃

Et i Sacerdoti principali, e gli Scribi, vdirono la coſa, e cercauano come lo poteſſeno far morire: percioche lo temeuano, concioſia che tutta la turba ſi ſtupiua de la ſua dottrina.

19 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁה
נְפַק לְבַר מִן מְדִינְתָּא׃

E venuta la ſera, IESV *ſen'vſci fuor de la città.*

20 וּבְצַפְרָא כַּד עָבְרִין
חֲזַו תְּתָּא הָי כַּד יַבִּישָׁה
מִן עֶקָּרָה׃

Poi la mattina paſſando, viddero che il fico s'era ſeccato da le radici.

21 וֶאתְדְּכַר שֶׁמְעוֹן וֶאמַר
לֵה רַבִּי הָא תְּתָּא הָי דְּלַטְתְּ
יְבֶשַׁת׃

Onde Pietro ricordandoſi, gli dice, Maeſtro, ecco, il fico che tu maladiceſti, s'è ſeccato.

22 וְעָנָה יֵשׁוּעַ וֶאמַר
לְהוֹן תֶּהְוֵה בְּכוֹן ה
הַיְמָנוּתָא דַּאלָהָא׃

E IESV *diſſe loro, Habbiate la fede di Dio.*

יא

15 וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַיְמָה וְכַאֲשֶׁר בָּא
יֵשׁוּעַ בְּהֵיכָל הֵחֵל לְהַשְׁלִיךְ אֶת־
הַמּוֹכְרִים וְהַקּוֹנִים בְּהֵיכָל וְאֶת־
שֻׁלְחָנוֹת הַמַּלְוִים וְהַלֹּוִים וְאֵת
מוֹשְׁבוֹת מוֹכְרֵי יוֹנִים הָפַךְ׃

Vienen pues à Ieruſalem: y entrando Ieſus en el Templo, començó à echar fuera à los que vēdian y comprauan en el Templo, y traſtornó las meſas de los monederos, y las ſillas de los que vendian palomas.

16 וְלֹא הִנִּיחַ אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲבֹר
כְּלִי בְּתוֹךְ הַהֵיכָל׃

Y no conſentia que alguien lleuaſſe vaſo por el Templo.

17 וַיְלַמֵּד וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא נִכְתָּב
כִּי־בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקָּרֵא לְכָל־
הָעַמִּים וְאַתֶּם עֲשִׂיתֻהוּ מְעָרַת
פָּרִיצִים׃

Y enſennauales diziendo, No eſtà eſcripto que mi Caſa caſa de oracion ſerà llamada de todas las Gentes? y voſotros la aueys hecho cueua de ladrones.

18 וַיִּשְׁמְעוּ הַסּוֹפְרִים וְהַכֹּהֲנִים
וַיְבַקְשׁוּ אֵיכָכָה יְאַבְּדוּהוּ וַיִּירְאוּ
אוֹתוֹ כִּי כָל־הָעָם תָּמְהוּ עַל־
תַּלְמוּדוֹ׃

Y oyeron lo los Eſcribas y los Principes de los Sacerdotes y procurauan como lo matarian: porque le tenian miedo porque toda la companna eſtaua fuera de ſi de ſu doctrina.

19 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב יָצָא אֶל
מִחוּץ לָעִיר׃

Mas como fue tarde, Ieſus ſalió de la Ciudad

20 וּבַבֹּקֶר עָבְרוּ וְרָאוּ אֶת
תְּאֵנָה יְבֵשָׁה מִשֹּׁרֶשׁ׃

Y paſſando por la mannana, vieron que la higuera ſe auia ſecado deſde las rayzes.

21 וַיִּזְכֹּר כֵּיפָה וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי
רְאֵה הַתְּאֵנָה אֲשֶׁר אָרוֹתָ יָבֵשָׁה׃

Entonces Pedro acordandoſe, le dize, Maeſtro, la heaqui, higuera que mal dixiſte, ſe ha ſecado.

22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
תְּהִי לָכֶם אֱמוּנַת אֱלֹהִים׃

I reſpondiendo IESVS, dizeles, Tened fe de Dios.

ιά.

15. Καὶ ἔρχονται εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε.

Ils vindrent donc en Ieruſalem, & quand Ieſus fut entré au temple, il le print à ietter hors ceux qui vendoyent & achetoyent au temple, & renuerſa les tables des changeurs, & les ſelles de ceux qui vendoyent les pigeons.

16 Καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.

Et ne permetoit point que peſonne portaſt aucun vaiſſeau par le temple.

17 Καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.

Et enſeignoit en leur diſant, N'eſt-il pas eſcrit, Ma maiſon ſera appellee Maiſon d'oraiſon par toutes nations? mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

18. Καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Ce qui ayans entendu les Scribes & les principaux Sacrificateurs, ils cerchoyent comment ils le feroyent perir: car ils le craignoyent, à cauſe que tout le commun peuple s'eſtonnoit de ſa doctrine.

19. Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

Et le ſoir venu Ieſus ſortit de la ville,

20. Καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν.

Et le matin comme ils paſſoyent aupres du figuier, ils le virent ſeché dés les racines,

21. Καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ· ῥαββὶ, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται.

A lors Pierre s'eſtant reſouuenu, lui dit, Maiſtre, voici le figuier que tu as maudit eſt ſeché.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς· ἔχετε πίστιν θεοῦ·

Et Ieſus reſpondant leur dit, Ayez la foy de Dieu.

CAP XI.

15. Et veniunt Ieroſolymam. Et cum introiſſet in templum, cœpit eiicere vẽdentes & ementes in templo, & menſas numulariorum, & cathedras vendentium columbas evertit.

And they come to Jeruſalem / and Jeſus went into the Temple / & began to caſt out them that ſold and bought in the Temple / and ouerthrew the tables / of the money chaungers / and the ſeates of them that ſold doues.

16. Et non ſinebat ut quiſquam transferret vas per templum:

Neither woulde he ſuffer that any man ſhould carie ad veſſel through the Temple.

17. Et docebat, dicens eis, Nónne ſcriptum eſt, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

And he taught / ſaying vnto them / Is it not written / Mine houſe ſhalbe called the Houſe of prayer vnto all nations? but you haue made it a denne of theeues.

18. Quo audito, principes ſacerdotum & Scribæ quærebant quomodo eum perderent, timebant enim eum: quoniam univerſa turba admirabatur ſuper doctrina eius.

And the Scribes & hie Prieſtes heard it / and ſought howe to deſtroy him: for they feared him / becauſe the whole multitude was aſtonied at his doctrine.

19. Et cum veſpera facta eſſet, egrediebatur de civitate.

But when euen was come / Jeſus went out of the citie.

20. Et cùm manè tranſirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

And in the morning as they paſſed by / they ſawe the figge tree dryed vp from the rootes.

21. Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce ficus cui maledixiſti, aruit.

Then Peter remembred / and ſayde vnto him / Maſter / beholde / the figge tree which thou curſedſt / is withered.

22. Et reſpondens Ieſus ait illis, Habete fidem Dei.

And Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / Haue fayt in God.

Das XI. Capitel.

15. Vnd ſie kamen gen Jeruſalem / vnd Jeſus gieng in den Tempel / fieng an vnd treib auß die Verkäuffer vnd Käuffer inn dem Tempel / Vnnd die Tiſche der Wechßler vnd die ſtüle der Taubenkrämer ſtieß er vmb.

Oc de komme til Jeruſalem / oc Jheſus gick i Templen / begynte oc vddriffue dem ſom ſolde oc købte i Templen / oc Vedzlernis bord / oc Duekremmernis ſtole ſtøtte hand om.

16. Vnd ließ nicht zu / daß iemand etwas durch den Tempel trüge.

Oc til ſtedde icke / at nogen bar noget gennem Templen.

17. Vnd er lehret / vnnd ſprach zu jnen: Stehet nicht geſchrieben / mein Hauß ſoll heiſſen ein Bethauß allen Völckern / jr aber habt eine Mördergruben darauß gemacht.

Oc hand lerde / oc ſagde til dem / Staar det icke ſcreffuit Mit Huſſ ſkal kaldis it Bedehuſſ aff alle Folck / Men i haffue giort en Røffuere kule der aff.

18. Vnd es kam für die Schrifftgelehrten vnd Hohenprieſter / vnd ſie trachten wie ſie jn vmbbrechten. Sie forchten ſich aber für jhm / denn alles Volck verwunderte ſich ſeiner Lehre.

Oc det kom faar de Scrifftkloge oc ypperſte Preſter / Oc de tenckte / huorledis de kunde omkomme hannem / Men de frøctede for hannem / Thi alt Folcket forundrede ſig paa hans lerdom.

19. Vnd des abends gieng er hinauß für die Statt

Oc om afftenen gick hand vd aff Staden.

20. Vnd am Morgen giengen ſie fürüber / vnd ſahen den Feigenbaum / daß er verdorret war / biß auff die Wurtzel.

Oc om morgenen ginge de frem / oc ſaae Figentræet / at det vaar viſnet indtil røderne.

21. Vnd Petrus gedachte daran / vnd ſprach zu jhm: Rabbi / ſihe der Feigenbaum / den du verflucht haſt / iſt verdorret.

Oc Peter tenckte der paa / oc ſagde til hannem / Rabbi / See Figentræet / det du forbandede er / viſnet.

22. Jeſus antwortet vnd ſprach zu jhnen: Habt Glauben an Gott.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Haffuer troen til Gud.

Kapitola XI.

15. A přiſſli do Geruzaléma. A když wſſel do Chrámu / počal wymijtati prodawače a kupce z Chrámu / a ſtoly Penězoměnců / a ſtolice těch kteřijž prodáwali Holuby / přewracel.

A ták przyſzli do Jeruzálem / a Jezus wſzedſzy do Kościoła / począł wyrzucáć ty ktorzy kupowáli y przedawáli w Kościele / á ſprzewrácał ſtoły bánkierzow / y ſtołki tych co przedawáli gołębie.

16. A nedopuſtil aby kdo yaké nádobij neſl ſkrze Chrám.

Ani dopuścił áby miał ktho nieść naczynie przez kościoł.

17. Y včil ge / řka gim: Zdaliž nenij pſáno / že dům můg / dum Modlitby ſlauti bude wſſem Národuom? wy gſte pak gey včinili peleſſij Lotrowſkau.

Támże vczył / mowiąc im / Izaż nie ieſt nápiſano / Ze dom moy / dom modlitwy będzie wezwan wſzytkim narodom? á wyście gi vczynili iáſkinią zboycow.

18. To vſlyſſawſſe Knijžata Kněžſtá a Zákonijcy / hlědali teratbý ho zahubili. Ale báli ſe ho / nebo weſſkeren záſtup diwil ſe včenij geho.

To ſłyſząc Doktorowie y Aſiazcrá kápłáńſkie / ſzukáli iákoby go zatrácili / ábowiem ſie go báli / gdyż wſzytek lud zdumiał ſie ná náuke iego.

19. A když byl wečer / wyſſel z Měſta.

Ale gdy wieczor nádchodził / wyſzedł Jezus z miáſtá.

20. A Včedlnijcy ráno gduce / vzřeli Fijk an vſechl hned zkořene.

A gdy ſie ráno przechadzáli / vyzreli iż figowe drzewo z korzenia vſchło.

21. A wzpomenuw Petr / řekl gemu Miſtře / hle Fijk kterémuž gſy zlořečil / vſechl.

Tedy Piotr wſpomniawſzy / rzekł mu / Miſtrzu / otho figowe drzewo coś ie klał / vſchło.

22. Y odpowěděw Gežijš / řekl gim: Měgtež wijru Božij.

A Jezus odpowiedziawſzy / rzekł im / Mieycie wiárę Bożą.

יא

23 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן
דְּמַן דְּיֵאמַר לְטוּרָא הָנָא
אֶשְׁתַּקַּל וּפֵל בְּיַמָּא וְלָא
יִתְפַּלַּג בְּלִבֵּה אֶלָּא יְהַימֶן
דַּהֲוָא הָו מֶדֶם דְּאָמַר
יֶהְוֵא לֵה מֶדֶם דְּאָמַר׃

Io vi dico in verità, che chiunque dirà à questo monte, Leuati, e gittati nel mare, e non dubiterà nel suo cuoro, ma crederà che le cose ch'ei dice auuerranno, tutto cio ch'ei dirà gli auuerrà.

24 מְטוּל הָנָא אָמַר אֶנָא
לְכוּן דְּכָל מֶדֶם דִּמְצַלִּין
אַנְתּוּן וְשָׁאֲלִין אַנְתּוּן ה
הַיְמֶנוּ דְּנָסְבִין אַנְתּוּן ו
וְיֶהְוֵא לְכוּן׃

Pertanto io vi dico, Tutte le cose che voi orando domandate, credete di riceuerle, e vi saranno fatte.

25 וּמָא דְּקָיְמִין אַנְתּוּן
לְמְצַלָּיוּ שְׁבוּקוּ מֶדֶם
דְּאִית לְכוּן עַל אֱנָשׁ דְּאַף
אֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא יִשְׁבּוּק
לְכוּן סַכְלוּתְכוּן׃

E quando voi starete à fare oratione, perdonate se hauete alcuna cosa contra qualcuno, accioche ancor il Padre vostro, che è ne cieli, perdoni à voi i vostri delitti.

26 אֶן דֵּין אַנְתּוּן לָא
שָׁבְקִין אַנְתּוּן אַף לָא
אֲבוּכוּן דְּבַשְׁמַיָּא יִשְׁבּוּק
לְכוּן סַכְלוּתְכוּן׃

Doue se voi non perdonarete, ne anco il Padre vostro, che è ne cieli, perdonarà i vostri delitti à voi.

27 וְאָתוֹ תּוּב לְאוּרְשְׁלֶם
וְכַד מְהַלֵּךְ הֲוָא בְּהַיְכְלָא
אֶתוֹ לְוָתֵה רַבַּי כָּהֲנֵא
וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא׃

Poi vengono di nuouo in Ierusalem, e caminando egli per il Tempio, vengono à lui i principali Sacerdoti, e gli Scribi, e i Vecchij.

28 וְאָמְרִין לֵה בְּאַינָא
שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אַנְתְּ
וּמַנוּ יַהֵב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא
דְּהָלֵין תֶּעְבֵּד׃

E diconli, Con qual autorità fai tu queste cose? e chi t'ha data questa autorità di far queste cose?

יא

23 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי
כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר לָהָר הַזֶּה הִנָּשֵׂא
וְהִשָּׁלֵךְ אֶל—הַיָּם וְלֹא יְמָאֵן
בִּלְבָבוֹ כִּי אִם יַאֲמִין כִּי כָּל־
אֲשֶׁר יְדַבֵּר יִהְיֶה יִהְיֶה לוֹ כָּל
אֲשֶׁר יֹאמַר׃

Porque diciertoos digo, que quàlquiera que dixere à este monte, Quitate, y echate en la mar: y no dubdáre en su coraçon, mas creyere que será hecho loque dize, loque dixere le será hecho.

24 עַל־כֵּן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כָּל־
אֲשֶׁר בִּתְפִלָּה תִשְׁאֲלוּ הַאֲמִינוּ
כִּי־תִקָּחוּ וִיהִי לָכֶם׃

Portanto os digo, que todo loque orando pidierdes, creed que lo recibireys, y os vendrà.

25 וְאִם תְּקוּמוּן לְהִתְפַּלֵּל
שְׂאוּ אִם יֶשׁ־לָכֶם מְאוּמָה עַל־
כָּל—אִישׁ לְמַעַן גַּם אֲבִיכֶם
אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִשָּׂא לָכֶם אֶת—
פִּשְׁעֵיכֶם׃

Y quando estuuierdes orando, perdonad, si teneys algo contra alguno: paraque vuestro Padre que esta en los cielos, os perdone à vosotros vuestras offensas.

26 וְאִם אַתֶּם לֹא תִשְׂאוּ גַּם לֹא
אֲבִיכֶם הַבַּשָּׁמַיִם יִשָּׂא אֶת———
עֲלוֹתֵיכֶם׃

Porque si vosotros no perdonardes, tanpoco vuestro Padre que está en los cielos, os perdonará vuestras offensas.

27 וַיָּבֹאוּ עוֹד יְרוּשָׁלַיְמָה
וּבְהִתְהַלְּכוֹ בַּהֵיכָל בָּאוּ אֵלָיו
הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים וְהַזְּקֵנִים׃

Y boluieron à Hierusalem: y andando el por el Templo, vienen à el los Principes de los Sacerdotes, y los Escribas, y los Ancianos:

28 וַיֹּאמְרוּ לוֹ בְּמָה שִׁלְטוֹן
עָשִׂיתָ זֹאת וּמִי נָתַן לְךָ אֶת
הַשִּׁלְטוֹן הַזֶּה כִּי תַעֲשֶׂה זֹאת׃

Y dizenle, Conque facultad hazes estas cosas, y quien te ha dado esta facultad, para hazer estas cosas?

ιά.

23. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει, γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.

En verité ie vous di, que quiconque dira à ceste montagne, Enleue-toi, & te iette en la mer: & ne fera point de difficulté en son cœur, mais croira que ce qu'il dit, se fera tout: tout ce qu'il aura dit, lui sera fait.

24. Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.

Pourtant vous di-ie, tout ce que vous demanderez en priant, croyez que vous le receurez, & il vous sera fait.

25. Καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Mais quand vous-vous presenterez pour faire oraison, pardõnez si vous auez quelque chose contre quelcnn, afin qu'aussi vostre Pere qui est és cieux vous pardone vos fautes.

26. Εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

Car si vous ne pardonnez, vostre Pere qui est és cieux ne vous pardonnera point vos fautes.

27. Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι.

Puis derechef ils vindrent en Ierusalem: & comme il cheminoit au tẽple, les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les Anciens vindrent vers lui:

28. Καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς.

Et lui dirent, De quelle authorité fais-tu ces choses, & qui est celui qui t'a donné ceste authorité que tu faces ces choses?

CAP. XI.

23. Amen dico vobis, quia quicunq; dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæſitaverit in corde ſuo, ſed crediderit, quia quodcunque dixerit, fiat, fiet ei.

For verely I ſay vnto you/that whoſoeuer ſhall ſaye vnto this mountaine / Take thy ſelfe awaye / and caſt thy ſelfe into the ſea/ and ſhall not wauer in his heart/but ſhall beleeue that thoſe things which he ſayeth / ſhall come to paſſe / whatſoeuer he ſayeth / ſhalbe done to him.

24. Propterea dico vobis, omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & evenient vobis.

Therefore I ſay vnto you/whatſoeuer ye deſire when ye pray / beleeue that ye ſhall haue it / and it ſhalbe done vnto you.

25. Et cùm ſtabitis ad orandum, dimittite ſiquid habetis adverſus aliquem : ut & pater veſter qui in cælis eſt, dimittat vobis peccata veſtra.

But when ye ſhall ſtande/ and pray/ forgiue/ if ye haue any thing againſt any man/ that your Father alſo which is in heauen / may forgiue you your treſpaſſes.

26. Quòd ſi vos non dimiſeritis: nec pater veſter qui in cælis eſt, dimittet vobis peccata veſtra.

For if you will not forgiue / your Father which is in heauen/will not pardon you your treſpaſſes.

27. Et veniunt rurſus Ieroſolymam. Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum ſummi ſacerdotes & Scribæ & ſeniores.

Then they came againe to Jeruſalem : and as hee walked in the Temple/ there came to him the hie Prieſts/ & the Scribes / and the Elders.

28. Et dicunt ei, In qua poteſtate hæc facis ? & quis dedit tibi hanc poteſtatem ut iſta facias?

And ſayd vnto him / By what authoritie doeſt thou theſe things? and who gaue thee this authoritie/that thou ſhouldeſt do theſe things?

Das XI. Capitel.

23. Warlich / ich ſage euch / Wer zu diſem Berg ſpreche / hebe dich vnd wirff dich ins Meer / vnd zweiffelte nicht inn ſeinem hertzen / ſondern glaubte / das es geſchehen würde / was er ſaget / So wirdts jhm geſchehen / was er ſaget.

Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Huo ſom ſagde til dette Bierge/ Løfft dig oc kaſt dig i Haffuit/ oc hand tuilede icke i ſit hierde/ Men trode/ at det ſkulde ſke / ſom hand ſagde/ Da ſkal det ſke hannem ſom hand ſagde.

24. Darumb ſage ich euch: Alles was jhr bittet inn eurem Gebet/ glaubet nur/ daß jrs empfahen werdet/ ſo wirdts euch werden.

Der faare ſiger ieg eder / Alt huad i bede i eders Bøn/ troer ekon/ at i ſkulle faa det/ oc det ſkal vederfaris eder.

25. Vnd wenn jhr ſtehet vnd betet / ſo vergebet / wo jhr etwas wider jemand habt/ Auff daß auch euer Vater im Himel/ euch vergebe eure fehle.

Oc naar i ſtaa oc bede/ da forlader/ der ſom i haffue noget mod nogen / Paa det at eders Fader i Himmelen/ſkal oc forlade eder eders Brøſt.

26. (Wo jhr aber nicht vergeben werdet / So wirdt euch euer Himliſcher Vater auch nicht vergeben eure fehle.)

(Men forlade de icke / da ſkal oc eder Himmelſke Fader icke forlade eder eders Brøde.)

27. Vnd ſie kamen abermal gen Jeruſalem / vnd da er inn den Tempel gieng / kamen zu jhm die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten vnd die Elteſten.

Oc de komme atter til Jeruſalem/ Oc der hand gick i Templen / da komme de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge / oc die Eldſte til hannem.

28. Vnd ſprachen zu jm: Auß waſer Macht thuſt du das? Vnd wer hat dir die macht gegeben/ daß du ſolches thuſt?

Oc ſagde til hannem / Aff huad mact gør du det? Oc huo haffuer giffuit dig den mact / at du gør ſaadant?

Kapitola XI.

23. Giſtě prawijm wám: Že kdožby koli z wás řekl Hoře těto / Zdwihni ſe a puſt ſe do Moře / a nebude pochybowati w ſrdcy ſwém / ale bude wěřiti/ že cožkoli dij aby ſe ſtalo / ſtaneť ſe gemu.

Bo záprawde wam powiedam / Iż ktorykolwiek rzecze tey gorze / Podnie á ſie á wrzuc ſie w morze / á nie będźie ſie wahał w ſercu ſwym/ lecz vwierzy że ſie ſtánie co mowi / tedyć ſie ſtánie co iedno rzecze.

24. Protož prawijm wám: Wſſecky wěcy / za kterěžkoli modlijce ſe proſyte / wěřte že wezmete / a ſtanauť ſe wám.

A przetoż wám powiedam / Ocz kolwiek modlac ſie proſićie / wierzćie że weźmiećie á ſtánie ſie wam.

25. A když ſtanete k modlenij / odpauſſtěgte prwé ač co máte proti komu / aby y Otec wáš Nebeſký odpuſtil wám hřijchy waſſe.

Gdy też ſtániećie modlac ſie/ odpuśććie ieſli co przećiw komu maćie / áby on oćiec waſs ktory ieſt w niebie odpuśćił wám przeſtępſtwá wáſſe.

26. Pakli wy neodpuſtijte/ ani Otec wáš kterýž w Nebeſých geſt / odpuſtij wám hřijchuow waſſých.

Bo ieſliż wy nie odpuśćićie/ tedyć áni oćiec on ktory w niebie ieſt / odpuśći wam przeſtępſtwa waſſe.

27. Y přiſſli opět do Geruzaléma: A když chodil w Chrámě/ přiſtaupili k němu naywyſſij Kněžij/ á Zakonijcy/ a Starſſij.

Przyſli záſie potym do Jeruzálem / á gdy ſie on przechadzał po Kośćiele / zeſſli ſie do niego Kśiążętá kaplánſkie / Doktorowie y ſtárſſy.

28. Y řekli gemu: Kterau mocý to činijš? a kdo geſt tobě dal tu moc aby tyto wěcy činil?

Y mowili do niego / Ktoraż to mocą czyniß? á kto ći dał zwierzchność te abyś to czinił?

יא

29 הַו דֵּין יֵשׁוּעַ אֱמַר ל
לְהוֹן אֶשְׁאַלְכוֹן אַף אֱנָא
מֶלְּתָא חֲדָא דְּתֵאמְרוּן
לִי וְאֱנָא אָמַר אֱנָא לְכוֹן
בְּאַיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד
אֱנָא:

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Io ancora domandarò voi d'vna coſa: riſpondetemi, & io vi dirò con quale autorita fò queſte coſe.

30 מַעֲמוּדִיתֵהּ דְּיוֹחַנָּן
מֶן אַיְמְכָא הִי מֶן שְׁמַיָּא
אַו מֶן בְּנַי נָשָׁא אֱמַרוּ לִי:

Il batteſimo di Giouanni era egli dal cielo, ò pur da gli huomini? riſpondetemi.

31 וְאֶתְחַשְׁבוּ בְּנַפְשְׁהוֹן
וְאֱמַרוּ דְּאֶן נֵאמַר לֵהּ דְּמֶן
שְׁמַיָּא אָמַר לַן וַלְמָנָא
לָא הַיְמֶנְתּוּנָיְהִי:

Et eſſi diſputauano tra loro, dicendo, Se noi dichiamo, dal cielo, egli dira, Perche dunque non gli credeſte voi?

32 וְאֶן נֵאמַר דְּמֶן בְּנַי
אֱנָשָׁא דְּחַלְתָא הִי מֶן
עַמָּא כֻּלְהוֹן גֵּיר אֲחִידִין
הֲווּ לֵהּ לְיוֹחַנָּן דְּשַׁרִירָאִית
נְבִיָּא הוּו:

Ma ſe noi diciamo, Dagli huomini, temiamo il popolo: percioche tutti teneuano che Giouanni fuſſe veramente Profeta.

33 וַעֲנַו וְאָמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ
לָא יָדְעִינַן אֱמַר לְהוֹן וְאַף
לָא אֱנָא אָמַר אֱנָא לְכוֹן
בְּאַיְנָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד
אֱנָא:

E coſi riſpondendo, dicono à IESV, noi non lo ſappiamo, E IESV riſpondendo, dice loro, Ne io ancor vi dico con quale autorità io fò queſte coſe.

יב

1 וְשַׁרִי דַּנְמַלֵּל עַמְּהוֹן ב
בְּמַתְלֵא גַּבְרָא חַד נְצַב
כַּרְמָא וְאַחְדְּרֵהּ סְיָגָא
וְחַפַּר בֵּהּ מַעְצַרְתָּא וּבְנָא
בֵּהּ מַגְדְּלָא וְאוֹחְדֵהּ ל
לַפְלָחָא וַחְזַק:

Poi cominciò à parlar loro per ſimilitudini: Vn huomo piantò vna vigna, e circondola d'vna ſiepe: e fondò in eſſa vn torcole, & edificouui vna torre, & allogolla à i lauatori, & andoſſene via.

יא

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
אֶשְׁאַל לָכֶם נָא גַּם אֲנִי דָּבָר
אֶחָד וְאִם תַּעֲנוּ לִי גַּם אֲנִי
אֹמַר לָכֶם בַּמֶּה שִׁלְטוֹן עָשִׂיתִי
זֹאת:

IESVS entonces reſpondiendo, dizeles, Preguntaroshé tambien yo vna palabra: y reſpondedme: y deziroshé conque facultad hago eſtas coſas.

30 הַטְּבִילָה יוֹחָנָן הֲמִשָּׁמַיִם
הָיְתָה אוֹ, מֵאֲנָשִׁים עֲנוּ לִי:

El Baptiſmo de Ioan era del cielo, ò de los hombres? Reſpondedme.

31 וַיַּחְשְׁבוּ בְנַפְשָׁם לֵאמֹר אִם
נֹאמַר מִשָּׁמַיִם יֹאמַר וְלָמָּה לֹא
הֶאֱמַנְתֶּם בּוֹ:

Entonces ellos penſaron dentro de ſi, diziendo, Si dixeremos-Del cielo: dirà, Porque pues no le creyſtes?

32 אַךְ אִם נֹאמַר מֵאֲנָשִׁים
וַיִּרְאוּ אֶת־הָעָם כִּי לְכֻלָּם הָיָה
יוֹחָנָן כִּי אָמְנָם נָבִיא הוּא:

Y ſi dixeremos, De los hombres: tememos el pueblo: porque todos tenian de Ioan, que verdaderamente era propheta.

33 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לְיֵשׁוּעַ לֹא
יָדָעְנוּ וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם
וְגַם אֵינֶנִּי אֹמֵר לָכֶם בַּמֶּה
שִׁלְטוֹן עוֹשֶׂה אָנֹכִי זֹאת:

Y reſpondiendo, dizen à Ieſus, No ſabemos Entonces reſpondiendo Ieſus, dizeles, Tampoco yo os diré conque facultad hago eſtas coſas.

יב

1 וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם בִּמְשָׁלִים
כֶּרֶם נָטַע אָדָם וַיַּקֵּף לוֹ מְשׂוּכָה
וְגַם יֶקֶב חָצַב בּוֹ וַיִּבֶן מִגְדָּל
בְּתוֹכוֹ וַיִּמְסֹר אוֹתוֹ לַכֹּרְמִים
וַיֵּלֶךְ לָגוּר:

Y començoles à hablar por parabolas, Plantó vn hombre vna vinna, y cercóla con ſeto, y hizole vn foſſo, y edificó vna torre, y arrendola à labradores, y partióſe lexos.

ια'.

29. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Ie vous interroguerai auſsi d'vne choſe, & me reſpondez: & lors ie vous dirai de quelle authorité ie fai ces choſes.

30. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.

Le Bapteſme de Iehan eſtoit il du ciel, ou des hommes? reſpõdez moi.

31. Καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες· ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ.

Or ils diſputoyent entr'eux, diſans, Si nous diſons, Du ciel: il dira, Pourquoi ne l'auez-vous point creu.

32. Ἀλλ' ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων· ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.

D'autre part, ſi nous diſons, Des hõmes, nous craignons le commun peuple. Car tous tenoyent que Iehan auoit eſté vrai Prophete.

33. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ ἰησοῦ, οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς· οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Adonc pour reſponſe ils dirent à Ieſus, Nous ne ſauons: & Ieſus reſpondant leur dit, Auſsi ne vous dirai-ie point de quelle authorité ie fai ces choſes.

ΚΕΦΑΛ. ιβ'.

ΚΑὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε.

Puis il ſe print à leur dire par ſimilitudes, Quelcun planta vne vigne, & l'euuironna d'vne haye, & y creuſa vne foſſe pour vn preſſoir, & y baſtit vne tour: puis apres la loa à des vignerons, & s'en alla dehors.

CAP. XI.

29. Ieſus autem reſpondens, ait illis, Interrogabo vos & ego unum verbum, & reſpondete mihi: & dicam vobis in qua poteſtate hæc faciam.

Then Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ J will alſo aſke of you a certaine thing/ and anſwere ye me/ and J will tell you by what authoritie J do theſe things.

30. Baptiſmus Iohannis, de cælo erat, an ex hominibus? Reſpondete mihi.

The baptiſme of John/ was it from heauen/ or of men? anſwere me.

31. At illi cogitabãt ſecum, dicentes, Si dixerimus, De cælo; dicet, Quare ergo non credidiſtis ei?

And they thought with themſelues/ ſaying/ If we ſhall ſay from heauen/ he will ſay/ Why then did ye not beleeue him?

32. Si dixerimus, Ex hominibus, timebãt populum, omnes enim habebant Iohannem quia verè propheta eſſet.

But if we ſay of men/ we feare the people: for all men counted John/ that he had bene a verie Prophet.

33. Et reſpondentes dicunt Ieſu, Neſcimus. Et reſpondens Ieſus ait illis, Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc faciam.

Then they anſwered/ and ſaid vnto Jeſus/ We can not tell. And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Neither will J tell you by what authoritie J do theſe things.

CAP. XII.

ET cœpit illis in parabolis loqui, Vineam paſtinavit homo, & circundedit ſepem, & fodit lacum, & ædificavit turrim, & locavit eam agricolis: & peregre profectus eſt.

And he began to ſpeake vnto them in parables/ A certaine man planted a vineyard/ & compaſſed it with an hedge/ and digged a pit for the winepreſſe/ and built a towre in it/ and let it out to houſbandmen/ and went into a ſtrange countrey.

Das XI. Capitel.

29. Jeſus aber antwortet/ vnnd ſprach zu jnen: Jch will euch auch ein wort fragen/ antworttet mir/ ſo will ich euch ſagen/ auß waſer macht ich das thue.

Jeſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Jeg vil oc ſpørie eder at it ord/ Suarer mig/ ſaa vil ieg ſide eder/ Aff huad mact ieg gør det.

30. Die Tauffe Johannis/ war ſie vom Himmel oder von Menſchen? antwortet mir.

Johannis Daab/ vaar hand aff Himmelen/ eller aff Menniſken? Suarer mig.

31. Vnd ſie gedachten bey ſich ſelbſt/ vnd ſprachen: ſagen wir/ ſie war vom Himmel/ ſo wirdt er ſagen: Warumb habt jhr denn jhm nicht geglaubet?

Oc de tenckte ved ſig ſelff/ oc ſagde/ Sige wi/ hand vaar aff Himmelen/ Da ſiger hand/ Hui trode i hannem da icke.

32. Sagen wir aber/ ſie war von den Menſchen/ ſo förchten wir vns für dem Volck/ Denn ſie hielten alle/ daß Johannes ein rechter Prophet were.

Men ſige wi/ Hand vaar aff Menniſken/ da frøcte wi oſſ for Folcket/ Thi de hulde alle/ at Johannes vaar en ret Prophete.

33. Vnd ſie antworten vnd ſprachen zu Jeſu: wir wiſſens nicht. Vnd Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jnen: So ſage ich euch auch nicht/ auß waſer macht ich ſolches thue

Oc de ſuarede/ oc ſagde til Jheſum/ wi vide det icke. Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Saa ſiger ieg eder oc icke/ aff huad mact ieg ger ſaadant.

Das XII. Capitel.

Vnd er fieng an zu jhnen durch Gleichniſſe zu reden. Ein Menſch pflantzet einen Weinberg vnd füret einen Zaun darumb/ vnd grub eine Kelter/ vnd bauet einen Thurn/ vnd thet jhn auß den Weingärtnern/ vnd zog über Land.

OC hand begynte at tale til dem ved Lignelſer. Jt Menniſke plantede en Vingaard/ oc giorde it Gerde der om/ oc groff en Perſe/ oc bygde it Taarn/ oc leyde Vingaardzmend hannem/ oc foer vden Landz.

Kapitola XI.

29. Tehdy odpowijdage Gežijſs řekl gim: Otijžiť wás y yá o gedne wěcy/ odpowězte mi/ a yá také powjm wám kterau mocý tyto wěcy činjm.

Na to im Jezus odpowiedział mowiac/ Spytam y ia was o rzecz niektora/ przethoż mi odpowiedzcie/ á ia wam thez powiem kthora moca to czynie.

30. Křeſt Janůw z Nebeli geſt byl/ čili z Lidij? Odpowězte mi.

Krzeſt Jánow z niebáż był czy z ludzi? odpowiedzcież mi.

31. A oni myſlili ſami mezy ſebau/ řkauce: dijmeli z Nebe/ dijk nám: Pročež gſte tehdy neuwěřili gemu?

Rozbieráli to thedy miedzy ſoba/ mowiac/ Jeſliż rzeczemy z nieba/ tedy powie/ Przeczżeście mu wżdy nie wierzyli?

32. Pakli dijme/ z lidij/ Bogijme ſe Lidu. Nebo wſſyckni měli Jana/ žeby práwě byl Prorokem.

A ieſli też rzeczemy z ludzi/ obawámy ſie ludu/ ábowiem wſzyſcy trzymáli o Janie iż prawdziwie był Prorokiem.

33. Y odpowěděwſſe/ řekli Gežijſſowi: Newijme. A Gežijſs odpowijdage/ řekl gim: Aniž yá wám powijm/ kterau mocý toto činijm.

Tedy odpowiedziawſzy rzekli Jezuſowi/ nie wiemy/ A Jezus też odpowiedziawſzy/ rzekł im/ Ni iac thez wam nie powiem ktora moca to czynie.

Kapitola XII.

TEhdy počal gim mluwiti w podobenſtwjch: Winicy ſtj pil geden člowěk/ a opletl gi plotem/ a wykopalnij yámu/ a vſtawěl w nij wěži/ a nayal gi Winařuom/ y odſſel na ceſtu dalekau.

Y Począł do nich mowić przez przypowieści/ niektory człek ſadził winnice/ vgrodził płot y wykopał doł á zbudował wieże/ á naiawſzy ia oraczom/ ſam precz w droge odiechał.

יב

2 ושדר לות פלחא עבדה בזבנא דמן פארא דכרמא יסב :

Quando poi fu il tempo, mandò vn ſeruitore à i lauatori, per riceuer da eſſi del frutto de la vigna.

3 הנון דין מחאוהי ושדרוהי כד ספיק : ז

Ma eſſi lo preſero, e batteronlo, & rimandoronnelo voto.

4 ושדר תוב לותהון עבדא אחרנא ואף להו רגמוהי וצלבוהי ושדרוהי בצערא : ע

Di nuouo poi mandò loro vn'altro ſeruitore: & eſſi tirandogli de ſaſſi, gli ruppero la teſta, e rimandoronlo vituperato.

5 ושדר תוב אחרנא ואף להו קטלוהי ולסגיאא עבדא אחרנא שדר ומנהון מחו ומנהון דין קטלו :

Appreſſo ne mandò vn'altro, il quale eſſi occiſero: e poi molti altri, de quali alcuni ne batterono, e alcuni n'ammazzorono.

6 לחרתא דין חד ברא חביבא אית הוא לה ושדרה לותהון אחרית אמר גיר כבר יבהתון מן ברי :

La onde hauendo egli ancor vn figliuolo, ſuo diletto, mandò loro ancor quello per l'vltimo, dicendo, Eſſi haueranno in riuerentia il mio figliuolo.

7 הנון דין פלחא אמרו בנפשהון הנו ירתא תו נקטליוהי ותהוא דילן ירתותא :

Ma quei lauoratori diſſero tra lor medeſimi, Queſto qui è l'herede: venite, ammazziamolo, e l'heredità ſarà noſtra.

8 ונסבו קטלוהי ואפקוהי לבר מן כרמא :

E coſi preſolo, l'ammazzorono, e gittoronlo fuor de la vigna.

יב

2 וישלח אל־הכורמים בעתו את־עבדו לקחת מן הכורמים מפרי הכרם :

Y embio vn ſieruo à los labradores àl tiempo, par àque tomaſſe de los labradores del fruto de la vinna.

3 והמה לקחו אותו והפשיטו והכו וישלחוהו ריקם :

Màs ellos tomandolo hirieronlo, y embiaronlo vazio.

4 ויוסף וישלח אליהם את־עבד אחד וגם אותו סקלוהו ויכו את ראשו וישלחוהו בבוזה :

Y boluió à embiarles otro ſieruo: mas ellos apedreandolo hirieronlo en la cabeça, y boluieronlo à embiar affrentado.

5 ויוסף לשלוח אחד וגם אותו הרגו ואחרים רבים ומקצתם הכו וקצתם הרגו :

Y boluió à embiar otro, y à aquel mataron, y à otros muchos, hiriendo à vnos, y matando à otros.

6 ועודנו אחד לו בן־ידידו וישלח גם אותו אליהם באחרון לאמר כי־יכנעו מלפני בני :

Teniendo pues aun vn hijo ſuyo amado, embiólo tambien à ellos el poſtrero, diziendo, Porque tendràn en reuerrencia à mi hijo.

7 והכרמים האלה אמרו בקרבם כי זה הוא היורש לכו ונהרגהו ולנו תהיה הירשה :

Màs, los labradores (viendolo venir à ſi,) dixeron entre ſi, Eſte es el heredero, venid, matemoslo, y la heredad ſerá nueſtra.

8 ויקחו אותו וימותתו וישלכוהו אל־מחוץ לכרם :

Y prendiendolo-mataronlo, y echaron fuera de la vinna.

ιβ'.

2. Καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.

Or en la ſaiſon il enuoya vn ſeruiteur vers les vignerons, afin de receuoir d'eux du fruict de la vigne.

3. Οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

Mais iceux le prenans, le batirent & le renuoyerent vuide.

4. Καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

Derechef il leur enuoya vn autre ſeruiteur, & lui iettans des pierres ils lui froiſſerent toute la teſte, & le renuoyerent l'ayant honteuſement traitte.

5. Καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν, καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτείνοντες.

Et derechef il en enuoya encore vn autre, lequel ils tuerent: & pluſieurs autres, deſquels ils batirent les vns, & tuerent les autres.

6. Ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

Or ayant encore vn fils bien-aimé, il leur enuoya auſſi pour le dernier, diſant, Ils reuereront mon fils.

7. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

Mais ces vignerons la dirent entr'eux, C'eſt ici l'heritier, venez, tuonsle, & l'heritage ſera noſtre.

8. Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

Parquoi le prenans, ils le tuerent, & le ietterent hors de la vigne.

CAP. XII.

2. Et miſit ad agricolas in tempore ſervum, ut ab agricolis acciperet de fructu vineæ.

And at a time/ hee ſent to the huſbandmen a ſeruant / that hee might receyue of the huſbandmen of the fruite of the vineyarde.

3. Qui apprehenſum eum ceciderunt : & dimiſerunt vacuum.

But they tooke him/ and beat him / and ſent him away emptie.

4. Et iterum miſit ad illos alium ſervum: & illum in capite vulneraverunt, & contumeliis affecerunt.

And againe / he ſent vnto them an other ſeruant / and at him they caſt ſtones/ and brake his head / and ſent him away ſhamefully handled.

5. Et rurſum alium miſit, & illum occiderunt : & plures alios : quoſdam cædentes, alios verò occidentes.

And againe he ſent another/ and him they ſlewe/ and many other / beating ſome/ and killing ſome.

6. Adhuc ergo unum habens filium chariſſimum : & illum miſit ad eos noviſſimum, dicens, Quia reverebuntur filium meum.

Yet had he one ſonne / his deare beloued : him alſo he ſent the laſt vnto thē/ ſaying/ They will reuerence my ſonne.

7. Coloni autem dixerunt adinvicem, Hic eſt hæres: venite, occidamus eum : & noſtra erit hæreditas.

But the huſbandmen ſayd among themſelues/ This is the heire : come/ let vs kill him / and the inheritance ſhalbe ours.

8. Et apprehendentes eum, occiderunt :& eiecerunt extra vineam.

So they tooke him/ and killed him / and caſt him out of the vineyarde.

Das XII. Capitel.

2. Vnd ſandte einen Knecht / da die zeit kam/ zu den Weingårtnern/ daß er von den Weingårtnern neme von der Frucht des Weinberges.

Oc hand ſende en Suend til Vingaardzmendene der tiden kom/ at hand ſkulde tage aff Vingaardens Fruct aff Vingaardzmendene.

3. Sie namen jhn aber vnd ſtåubten jhn/ vnd lieſſen jhn leer von ſich.

Oc de toge hannem oc hugſtrøge hannem/ oc lode hannem tomhendet fra ſig.

4. Abermal ſandte er zu jhnen einen andern Knecht / demſelbigen zerworffen ſie den Kopff mit ſteinen/ vnd lieſſen jhn geſchmåhet von ſich.

Hand ſende atter en anden Suend til dem/ Den ſamme ſkeffrede de hoffuedit paa met ſten/ oc lode hannem fra ſig met førhaanelſe.

5. Abermal ſandte er einen andern/ denſelbigen tödten ſie/ vnd vil andere/ Etliche ſtåupten ſie/ etliche tödten ſie.

Hand ſende atter en anden / Den ſloge de ihiel/ oc mange andre / Somme hudſtrøge de / Somme ſloge de ihiel.

6. Da hatte er noch einen einigen Sohn/ der war jhm lieb / den ſandte er zum Letzten auch zu jhnen / vnd ſprach: Sie werden ſich für meinem Sohn ſcheuen.

Da haffde hand en eniſte Søn / ſom hand haffde kier/ den ſende hand oc paa det ſiſte til dem / oc ſagde/ De bluis for min Søn.

7. Aber dieſelben Weingårtner ſprachen vntereinander : Diß iſt der Erbe / kompt laſſt vns jhn tödten / ſo wirdt das Erbe vnſer ſein.

Men de ſamme Vingaardzmend ſagde til huer andre / Deune er Arffuingen / Kommer/ lader oſſ ſla hannem ihiel / ſaa bliffuer Arffuen vor.

8. Vnd ſie namen jhn vnd tödten jhn/ vnd wurffen jn herauß für den Weinberg.

Oc de toge hannem / oc ſloge hannem ihiel / oc kaſte hannem vden faar Vingarden.

Kapitola XII.

2. A w čas vžitku / poſlal k Winařuom Služebnijka/ aby od Winařuow wzal Owoce z Winice.

Tedy poſlal ſługe do oraczow gdy bil czás áby wziąl od oraczow owoce z winnice.

3. Kteřijžto popadſſy gey / zmrſkali ho/ a puſtilj prázdného.

Ale go oni poimawßy/ vbili/ y odeſláli prozným.

4. Opět poſlal k nim giného Služebnijka/ y toho též ranili w hlawu/ a vhaněli.

Pothym do nich y drugiego ſługe poſlal / ále go oni vkámionowawßy ránili w glowę/ á odeſiáli go z zelżywośćią.

5. A opět poſlal giného/ a oni y toho zabili. A mnoho giných/ z nichž některé zmrſkali/ a giné zmordowali.

A záſię poſlal drugiego/ ále onego zábili/ y wiele inych / iedny biiąc/ drugie záſię morduiąc.

6. Geſſtě pak mage gediného Syna naymilegſſyho / y toho poſlal k njm naypoſſlednjegſſyho/ řka: Snadť ſe vſtydij Syna mého.

A tak gdy ießcze miał iednego ſyná ſ. ego namilßego/ poſłał go też do nich ná oſtatek / mowiąc / Wżdyć ſię będą bać ſyná mego.

7. Ale Winaři řekli gedni k druhým: Tentoť geſt Dědic Podte/ zabijme gey/ a budeť naſſe dědictwij.

Ale oni oracze rzekli miedzy ſobą/ Tenci ieſt dziedzic/ podzcież zábiymy go / á náße będzie dziedzictwo.

8. Tehdy popadſſe gey /zábili ho/ a wywrhli wen z Winice.

A poimawßy go zámordowáli/ á wyrzucili precz z winnice.

יב

9 מָנוּ הָכִיל יֶעְבֵּד מָרֵא כַּרְמָא יֵאתֵא יוֹבֵד לְהָנוּן פַּלָּחֵא וְיִתְּלִיוּהִי כַּרְמָא לְאַחְרָנֵא׃

Che farà dunque il padron de la vigna? Verra, e mandarà in perditione i lauoratori, e dara la vigna a de gli altri.

10 וְאָף לָא כְּתָבָא הָנָא קְרַיְתּוּן דְּכִאפָא דְּאַסְלִיו בַּנָּיֵא הִי הֲוָת לְרִישׁ זָוִיתָא׃

Non hauete voi mai letta queſta Scrittura? La pietra che gli edificatori hanno riprouata, quella è ſtata meſſa per capo d'angolo.

11 מֵן לְוָת מָרְיָא הֲוָת הָדָא וְאִיתֶיהָא תֶּדְמוּרְתָּא בְּעַיְנַין׃

Queſta coſa è ſtata fatta del Signore, & è marauiglioſa ne gli occhi noſtri.

12 וּבָעֵין הֲווּ לְמֶחְדֵה וְדַחְלוּ מֵן עַמָּא יִדְעוּ גֵּיר דְּעַלַיְהוּן אֲמַר מַתְלָא הָנָא וְשַׁבְקוּהִי וְאֵזַלוּ׃

Et eſſi cercauano di pigliarlo, ma temeuano la turba: che ben conobbero, ch'egli haueua detta queſta ſimilitudine contra di loro. E coſi laſſatolo, ſen'andorono.

13 וְשַׁדַּרוּ לְוָתֵה אֱנָשָׁא מֵן סָפְרֵא וּמֵן דְּבֵית הֵרוֹדֵס דְּנֵצוּדוּנָיְהִי בְּמֶלְתָא׃

Dipoi mandano à lui alcuni de Fariſei, e de gli Herodiani, per pigliarlo in parole.

14 וְהָנוּן דֵּין אֶתוּ וְשַׁאֲלוּהִי מַלְפָּנָא יָדְעִינַן דְּשַׁרִיר אַנְתְּ וְלָא שָׁקֶל אַנְתְּ צֶבְתָּא לְאֱנָשׁ לָא גֵּיר חָאֵר אַנְתְּ בְּפַרְצוּפָא דִּבְנַי נָשָׁא אֶלָּא בְּשָׁרָרָא אוּרְחָא דַּאלָהָא מַלֵּף אַנְתְּ שַׁלִּיט לְמֶתַּל כֶּסֶף רִישָׁא לְקֵסַר אַו לָא נֶתֶּל אַו לָא נֶתֶּל׃

Coſtoro eſſendo venuti, gli dicono, Maeſtro, noi ſappiamo che tu ſei huomo veritiero, e non ti curi d'alcuno: perche tu non hai riſpetto à la perſona de gli huomini, ma inſegni la via di Dio in verità: è egli lecito dare il tributo à Ceſare, ò nò? Daremolo noi, ò non daremo?

יב

9 וּמָה יַעֲשֶׂה אֲדוֹן הַכֶּרֶם יָבוֹא וִיאַבֵּד אֶת־הַכֹּרְמִים וְיִתֵּן אֶת־הַכֶּרֶם לַאֲחֵרִים׃

Que pues hará el Sennor de la vinna? Vendrá, y deſtruyrá à eſtos labradores, y dará ſu vinna à otros.

10 הֲלֹא אֶת־כְּתָב הַזֶּה קְרָאתֶם אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה׃

Ni aun eſta eſcriptura aueys leydo? La piedra que condenaron los que edificauan: eſta es pueſta por cabeça de eſquina:

11 מֵאֵת־יְהוָה הָיְתָה זֹּאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינֵינוּ׃

Por el Sennor es hecho eſto, y es coſa marauilloſa en nueſtros ojos?

12 וַיְבַקְשׁוּ לֶאֱחֹז אוֹתוֹ וַיִּרְאוּ אֶת־הָעָם כִּי יָדְעוּ כִּי עֲלֵיהֶם אָמַר אֶת־הַמָּשָׁל וַיַּנִּיחֻהוּ וַיֵּלֵכוּ׃

Y procurauan prenderlo, mas temian la multitud, porque entendian que dezia à ellos aquella perabola: y dexandolo fueronſe.

13 וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו אֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים וְעַבְדֵי הֵרוֹדֵס לְצוּדֵהוּ בְּדָבָר׃

Y embian à el algunos de los Phariſeos y de los Herodianos, paraque lo tomaſſen en alguna palabra:

14 וַיָּבוֹאוּ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמְלַמֵּד יָדַעְנוּ כִּי נֶאֱמָן אַתָּה וְלֹא תִשְׁעֶה אֶל־כָּל אִישׁ כִּי־לֹא תִשָּׂא אֶת־פְּנֵי הָאֲנָשִׁים כִּי אִם בֶּאֱמֶת תְּלַמֵּד אֶת־דֶּרֶךְ אֱלֹהִים הֲיִכְשַׁר לְהִנָּתֵן מַס לְקֵיסָר אִם לֹא הֲנִתֵּן אוֹ לֹא נִתֵּן׃

Y viniendo ellos, dizenle, Maeſtro, Ya ſabemos que eres hombre de verdad: y no te curas de nadie? porque no miras à aparencia de hombres, antes con verdad enſennas el camino de Dios: Es licito dar tributo à Ceſar, o no? Daremos, o no daremos?

ιβ'.

9. Τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

Que fera donc le ſeigneur de la vigne? Il viendra & fera perir ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres.

10. Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνεγνώτε, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Et n'auez-vous point meſme leu ceſte Eſcriture, La pierre que les edifians ont reiettee, eſt deuenue la maiſtreſſe pierre du coin?

11. Παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

Ceci a eſté fait par le Seigneur, & eſt choſe merueilleuſe deuant nos yeux.

12. Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

Adonc taſcherent-ils de le ſaiſir, mais ils craignirent le peuple: car ils cognurent bien qu'il auoit dit ceſte ſimilitude contre eux: parquoi le laiſſans, ils s'en allerent.

13. Καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.

Or ils lui enuoyerent quelques vns des Phariſeens & des Herodiens, pour l'enlacer en parole:

14. Οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις, ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν.

Leſquels eſtans venus vers lui, lui dirent Maiſtre, nous ſauons que tu es veritable, & qu'il ne te chaut d'aucun: car tu n'as point d'eſgard à l'apparence des hommes mais tu enſeignes la voye de Dieu en verité, eſt-il loiſible de payer le tribut à Ceſar, ou non? le payerons-nous, ou ſi nous ne le payerons point?

CAP. XII.

9. Quid ergo faciet dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos:& dabit vineam aliis.

What ſhall then the Lord of the vineyard doe? Hee will come and deſtroye theſe houſbandmen/ and giue the vineyarde to others.

10. Nec ſcripturam hanc legiſtis , Lapidem quem reprobaverunt ędificantes,hic factus eſt in caput anguli.

Haue ye not read ſo much as this Scripture? The ſtone which the builders did refuſe/ is made the head of the corner.

11. A Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris ?

This was done of the Lorde/and it is marueilous in our eies.

12. Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam, cognoverunt enim quoniã ad eos parabolam hanc dixerit.Et relicto eo, abierunt.

Then they went about to take him/ but they feared ỹ people: for they perceiued that he ſpake that parable againſt them: therefore they left him/ and went their way.

13. Et mittunt ad eum quoſdam ex Phariſæis & Herodianis: ut eum caperent in verbo.

And they ſent vnto him certaine of the Phariſes / and of the Herodians that they might take him in his talke.

14. Qui venientes dicunt ei, Magiſter, ſcimus quia verax es , & non curas quenquam: nec enim vides in faciem hominum, ſed in veritate viam Dei doces, licet dari tributum Cæſari : an non dabimus?

And when they came / they ſayde vnto him/ Maſter/ we knowe that thou art true/and careſt for no man: for thou conſidereſt not the perſon of men / but teacheſt the way of God truely / Is it lawfull to giue tribute to Ceſar/or not?

Das XII. Capitel.

9. Was wirdt nun der Herr des Weinberges thun? Er wirdt kommen/ vnd die Weingärtner vmbbringen/ vnd den Weinberg andern geben.

Huad ſkal nu Vingaardens Herre gøre? Hand ſkal komme / oc ødelegge Vingaardzmendene/ oc faa andre Vingaarden.

10. Habt jhr auch nicht geleſen diſe Schrifft? Der Stein / den die Bauleute verworffen haben / der iſt ein Eckſtein worden.

Haffue i oc icke leſt denne Scrifft? Den ſten/ſom Bygningzmendene forkaſte / hand er bleffuen en Hiørne ſten.

11. Von dem HERRN iſt diß geſchehen/ vnd es iſt wunderbarlich für vnſern augen.

Det er ſkeet aff HERREN / oc er vnderligt faa vore øyen.

12. Vnd ſie trachten darnach / wie ſie jhn griffen/ vnd forchten ſich doch für dem Volck / denn ſie vernamen/ daß er auff ſie diſe Gleichnuß geredt hatte/ vnd ſie lieſſen jhn/ vnd giengen dauon.

Oc de lagde ſig effter/ at gribe hannem / oc frøctede ſig dog for Folcket / Thi de forſtode / at hand ſagde denne Lignilſe mod dem / Oc de forlode hannem oc ginge bort.

13. Vnd ſie ſandten zu jhm etliche von den Phariſeern vnd Herodis dienern/ daß ſie jhn fiengen in worten.

Oc de ſende nogle til hannem aff Phariſeerne oc Herodis tienere / at de ſkulde gribe hannem i Ordene.

14. Vnd ſie kamen vnd ſprachen zu jhm / Meiſter / wir wiſſen / daß du warhafftig biſt/ vnd frageſt nach niemand / denn du achteſt nicht das anſehen der Menſchen / ſondern du lehreſt den weg Gottes recht / Jſts recht daß man dem Keiſer Zinß gebe/ oder nicht? ſollen wir jn geben / oder nicht geben?

Oc de komme oc ſagde til hannem / Meſtere / wi vide / at du eſt ſandru / oc ſkøder om ingen / Thi du acter icke Menniſkens anſeelſe/Men du lærer rettelige Guds vey/ Er det ræt/ At mand giffuer Keyſeren ſkat/ eller ey? ſkulle wi giffue hannem / eller icke giffue.

Kapitola XII.

9 Cožthedy včinij Pán Winice? Přigde/ a zatratij Winaře ty/ a dá Winicy giným.

Coż tedy vczyni pán oney winnice? przyydzie á potráci oracze/ y da winnice inym.

10. Zdali gſte pijſma toho nečtli? Kámen který gſau zawrhli dělnijcy / ten včiněn geſt hlawau vhelnij.

Y nie czytháliżeście piſmá tego/ Ktory kámień odrzucili budujący / ten ſie ſtal glowa v węzłá.

11. Od PANA ſtalo ſe toto/ a geſt diwně před očima naſſyma.

Od páná ſie to ſtáło/ á jeſt z podziwieniem w oczách náſzych.

12. Y hledali ho gijti/ ale báli ſe záſtupu/ neb gſau poznali/ žeby toto Podobenſtwij proti nim powěděl. A opuſtiwſſe gey/ odeſſli preč.

Stáráli ſie tedy iákoby go poimáć/ ále ſie poſpolſtwá báli/ bo poználi iż przeciw nim one przypowieść powiedział / á ták go opuściwſzy odeſzli.

13. Y poſlali k němu některé z Zákonijků a Herodyanſkých/ aby gey polapili w ſlowu.

Y poſláli k niemu niektore z Fáryzeuſzow y z Herodianow/ áby go podchwycili ſłowy.

14. Kteřijžto přiſſedſſe řekli gemu: Miſtře/ wijme že gſy prawdomluwný / a nedbáſs na nižádného: nebo nepatřijſs na oſobu lidſkau/ ale w prawdě ceſtě Boží včijſs: Mámeli daň dáwati Cýſaři/ čili nemámi dáti njc?

A ták oni przyſzedſzy/ rzekli do niego / Miſtrzu/ wiemy żeś prawdziwy ieſt / á niedbaſz nikogo/ ábowiem ſie nie oglądaſz na oſobe ludzka ále w prawdzie drogi Bożey vczyſz: Słuſzna li rzecz dáć czynſz Ceſárzowi ábo nie? Záli damy/ záli nie damy?

יב

15 הו דין ידע נכלהון ו
ואמר להון מנא מנסין
אנתון לי איתו לי דינרא
אחזא׃

Egli conoſcendo la loro hipocriſia, diſſe loro, Perche mi tentate voi? portatemi vn denaro, ch'io lo vegga.

16 ואיתיו לה אמר להון
דמנו צלמא הנא וכתבא
הנון דין אמרו דקסר׃

Eſſi gliel portarono. Et egli diſſe loro, Di chi è queſta imagine, e l'inſcrittione? Eſſi gli diſſero, Di Ceſare.

17 אמר להון ישוע ד
דקסר הבו לקסר ודאלהא
לאלהא ותמהו הוו בה׃

E Iesv riſpondendo, diſſe loro, Rendete quel che è di Ceſare, e quel che è di Dio à Dio. Et eſſi reſtoron marauigliati di lui.

18 ואתו זדוקיא לותה
הנון דאמרין דקימתא לית
ומשאלין הוו לה ואמרין׃

I Sadducei ancora (i quali dicono che non ci è reſurrettione) vennero à lui, e domandoronli, dicendo.

19 מלפנא מושא כתב לן
דאן מאית אחוהי דאנש
ושבק אנתתא ובניא לא
שבק יסב אחוהי אנתתה
ויקים זרעא לאחוהי׃

Maeſtro, Moiſe ci ſcriſſe, che ſe il fratello di qualcuno muore, o laſſa la moglie, e non laſſi figliuoli il ſuo fratello pigli la moglie di eſſo, e ſuſciti il ſeme al fratello ſuo.

20 שבעא אחין אית הוו
קדמיא נסב אנתתא ומית
ולא שבק זרעא׃

Furono gia ſette fratelli, il primo de quali preſe moglie, e morendo non laſſò ſeme.

21 ודתרין נסבה ומית כד
אף לא הו שבק זרעא
ודתלתא הכותא׃

Il ſecondo poi la preſe, e morì, ne eſſo ancor laſſò ſeme: e coſi il terzo ſimilmente.

יב

15 ובדעתו את חנפתם אמר
אליהם מה־תנסוני התיו לי
דינר לראות׃

Entonces el como entendia la hypocriſia deellos, dixoles, Porque me tentays? Traedme la moneda paraque la vea.

16 והתיו ויאמר להם למי־
הצלם הזה והכתב ויאמרו לו
לקיסר׃

Y ellos ſe la truxeron: y dizeles, Cuya es eſta imagen y eſta inſcripcion? Y ellos le dixeron, De Ceſar.

17 ויען ישוע ויאמר להם
לכן תנו לקיסר אשר לקיסר
ולאלהים אשר לאלהים ויתמהו
עליו׃

Y reſpondiendo IESVS, dixoles, Pagad loque es de Ceſar à Ceſar, y loque es de Dios, à Dios. Y marauillaronſe deello.

18 ויבואו צדוקים אליו אשר
אמרו כי־לא יש תקומת המתים
וישאלו לו לאמר׃

Entonces vienen à el los Sadduceos, que dizen que no ay Reſurrecion, y preguntaronle, diziendo,

19 המלמד משה כתב לנו כי־
ישבו אחים יחדו ומת אחד
מהם ובן אין לו לא תהיה
אשת המת החוצה לאיש זר
יבמה יבוא עליה ולקחה לו
לאשה ויבמה והיה הבכור אשר
תלד יקום על־שם אחיו המת׃

Maeſtro, Moyſes nos eſcriuió, que ſi el hermano de alguno murieſſe, y dexaſſe muger, y no dexaſſe hijos, que ſu hermano tome ſu muger, y deſpierte ſimiente à ſu hermano.

20 שבעה אחים היו וראשון
לקח אשת אחיו ומת וזרע אין
לו׃

Fueron pues ſiete hermanos: y el Primero tomo muger: y muriendo, no dexó ſimiente.

21 והשני לקחה וימות וגם אין
לו זרע וכן השלישי׃

Y tomóla el ſegundo, y murió: Y ni aquel tampoco dexó ſimiente: y el tercero, de la miſma manera.

θ.

15. Ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειράζετε, φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.

Lui cognoiſſant leur hypocriſie, leur dit, Pourquoi me tentez-vous? apportez-moi vn denier, que ie le voye.

16. Οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ καίσαρος.

Et ils le lui preſenterent. Lors il leur dit, De qui eſt ceſte image & ceſte eſcriture? Ils lui dirent, De Ceſar,

17. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Rendez à Ceſar les choſes qui ſont à Ceſar, & à Dieu celles, qui ſont à Dieu: & ils furent eſmerueillés de lui.

18. Καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες.

Adonc les Saduciens (qui diſent qu'il n'y a point de reſurrection) vindrent à lui & l'interroguerent, diſans,

19. Διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Maiſtre, Moyſe nous a laiſſé par eſcrit, que ſi le frere de quelcun eſt mort, & a laiſſé ſa femme, & n'a point laiſſé d'enfans, que ſon frere prene la femme d'icelui, & qu'il ſuſcite lignee à ſon frere.

20. Ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.

Or y auoit-il ſept freres, dont le premier print femme, & mourant ne laiſſa point de lignee.

21. Καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.

Et le ſecond la print, mourut, & lui auſſi ne laiſſa point de lignee: le troiſieme ſemblablement.

CAP. XII.

15. Qui ſciens verſutiam illorum, ait illis, Quid me tentatis? afferte mihi denarium ut videam.

Should we giue it / or ſhould we not giue it? But he knewe their hypocriſie / and ſaid vnto them/ Why tempt ye me? Bring me a penie/ that I may ſee it.

16. At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius eſt imago hęc, & inſcriptio? Dicunt ei, Cæſaris.

So they brought it/ and hee ſayde vnto them / Whoſe is this image and ſuperſcription? and they ſaid vnto him/ Ceſars.

17. Reſpondens autem Ieſus, dixit illis, Reddite igitur quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo. Et mirabantur ſuper eo.

Then Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / Giue to Ceſar the things that are Ceſars / and to God / thoſe that are Gods: and they marueiled at him.

18 Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicũt reſurrectionem non eſſe: & interrogabant eum dicentes.

Then came the Sadduces vnto him / (which ſay / there is no reſurrection) and they aſked him / ſaying.

19. Magiſter, Moyſes nobis ſcripſit, ut ſi cuius frater mortuus fuerit, & dimiſerit uxorem, & filios non reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipſius, & reſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Maſter/ Moſes wrote vnto vs/ If any mans brother die / and leaue his wife / and leaue no children / that his brother ſhoulde take his wife/ and raiſe vp ſeede vnto his brother.

20. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt non relicto ſemine.

There were ſeuen brethren/ and the firſt tooke a wife/ and when he dyed/ left no iſſue.

21. Et ſecundus accepit eam, & mortuus eſt: & nec iſte reliquit ſemen. Et tertius ſimiliter.

Then the ſeconde tooke her / and he died / neither did he yet leaue iſſue/ and the thirde likewiſe.

Das XII. Capitel.

15. Er aber mercket jhre heucheley / vnd ſprach zu jhnen: Was verſucht jhr mich? Bringet mir einen groſchen daß ich jn ſehe.

Men hand merckte deris Oyenſkalckeri / oc ſagde til dem / Hui friſte i mig? Tager hid en Pendig / oc lader mig ſee.

16. Vnd ſie brachten jm. Da ſprach er: Wes iſt das Bilde vnd die überſchrifft? Sie ſprachen zu jhm: Des Keiſers.

Oc de bare hannem frem. Da ſagde hand/ Hues er det Billede oc den offuerſcrifft De ſagde til hannem/ Keyſerens.

17. Da antwortet Jeſus / vnnd ſprach zu jnen: So gebet dem Keiſer was des Keiſers iſt / vnd Gott was Gottes iſt. Vnd ſie verwunderten ſich ſein.

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde til dem / Saa giffuer Keyſeren/ huad Keyſerens er / Oc Gud / huad Guds er. Oc de ſorundrede ſig paa hannem.

18. Da tratten die Sadduceer zu jhm/ die da halten/ es ſey keine Aufferſtehung/ die fragten jn/ vnd ſprachen:

Da traadde Saduceerne til hannem / ſom holde ſaa faare/ At der er ingen Opſtandelſe/ de ſpurde hannem at/ oc ſagde.

19. Meiſter / Moſes hat vns geſchrieben / Wenn iemands Bruder ſtirbt/ vnd leſſt ein Weib / vnd leſſet keine Kinder / So ſoll ſein Bruder deſſelbigen Weib nemen/ vnd ſeinem Bruder Samen erwecken.

Meſtere/ Moſe ſcreff oſſ / Naar nogen mans Broder døer/ oc lader en Huſtru effter ſig / oc lader ingen Børn effter ſig/ Da ſkal hans Broder tage den ſammes Huſtru/ oc opuecke ſin broder ſæd.

20. Nun ſind ſieben Brüder geweſen/ der Erſte nam ein Weib/ der ſtarb vnd ließ keinen Samen.

Nu haffuer det verit ſiw Brødre/ Den førſte tog en Huſtru/ hand døde/ oc loed ingen Sæd effter ſig.

21. Vnd der ander nam ſie/ vnd ſtarb/ vnd ließ auch nicht Samen. Der dritte deſſelben gleichen.

Oc den anden tog hende/ Oc døde/ oc loed icke heller ſæd effter ſig. Den tredie lige ſaa.

Kapitola XII.

15. Kterýžto znage leſt gegich/ řekl gim: Co mne pokauſſyte? přineſte mi Penijz ať ohledám.

Ale on wiedzac obludnośc ich/ rzekl im/ Czemuz mie kuśicie? Przynieſcie mi pieniadz ábych go ogladal.

16. A oni podali gemu. Y řekl gim: Čzij geſt tento obraz a nápis: Řekli gemu: Cýſařuw:

Tedy mu oni przynieſli/ y rzekl im/ Czyiże tho ieſt obraz y napis? A oni powiedzieli/ Ceſarſki.

17. A odpowěděw Gežijš/ řekl gim: Dayteż tehda které wěcy gſau Cýſařowy Cýſaři: a které gſau Božij/ Bohu. Y podiwili ſe tomu.

A odpowiedziawſzy Jezus/ rzekl im Wroććież co ieſth Ceſárſkiego/ Ceſárzowi/ á co ieſt Bożego/ Bogu/ y zadziwili ſie mu.

18. Potom přiſſli k němu Saduccowé/ kteřijž prawij že z mrtwých wſtánij nenij. Y otázali ho/ řkauce:

Zátym do niego przyſzli Saduceuſzowie/ kthorzy powiedaia iż nie máſs zmartwych wſtánia/ y pytáli go mowiąc.

19. Miſtře/ Moyžijš nám napſal/ kdyby čij bratr vmřel/ a oſtawilby po ſobě manželku/ á ſynůwby neoſtawil/ aby bratr geho poyal Manželku geho/ a wzbudil plémě bratru ſwému.

Miſtrzu/ Moiżeſz nam nápiſal/ Jeſliżby czyi brat vmárł y pozoſtawil żone a ſynowby nie pozoſtáwił/ áby wziął brát iego żone iego/ á wzbudził potomſtwo brátu ſwemu.

20. Protož ſedm bratřij bylo/ a prwnij poyaw Ženu/ vmřel neoſtawiw Semene:

A było śiedm bráciey/ á pierwſzy poiawſzy żone/ vmarł nie pozoſtáwiwſzy potomſtwá.

21. A druhý poyaw gi také vmřel/ a aniž geſt ten oſtawil Semene. A třetij též:

Tedy ia wziął drugi/ y vmárł/ lecz też áni on pozoſtawił potomſtwá/ y trzeci także.

22 וְשַׁבְעַתְּיהוֹן נַסְבוּהָ וְלָא שְׁבַקוּ זַרְעָא אַחֲרָיִת כֻּלְּהוֹן מִיתַת אַף הִי אַנְתְּתָא׃

E così tutti i sette la presero, e non lassoron seme. L'ultima di tutti morì la donna ancora.

23 בְּקְיָמְתָא הָכִיל דַּאיְנָא מִנְּהוֹן תֶּהְוֵא אַנְתְּתָא שַׁבְעַתְּיהוֹן גֵּיר נַסְבוּהָ׃

Ne la resurrettione adunque, quando saranno risuscitati, di qual d'essi sarà ella moglie? conciosia che sette l'hanno hauuta per moglie.

24 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הָוָא מֶטוּל הָדָא טָעֵין אַנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן כְּתָבֵא וְלָא חַיְלֵהּ דַּאלָהָא׃

E Iesu rispondendo, disse loro, Hor non errate voi, percioche non intendete le Scritture, ne la potentia di Dio?

25 מָת גֵּיר דְּקָמוּ מֶן מִיתֵא לָא נָסְבִין נֶשֵׁא אַף לָא נֶשֵׁא הָוְיָן לְגַבְרֵא אֶלָּא אַיךְ מַלְאָכֵא דְּבַשְׁמַיָּא אִיתַיְהוֹן׃

Imperoche quando gli huomini saranno risuscitati da morte, non piglieranno moglie, ne le donne si maritaranno: ma saranno come gli Angeli che sono in cielo.

26 עַל מִיתֵא דֵּין דְּקָיְמִין לָא קְרַיְתּוּן בִּכְתָבָא ד דְּמוּשֶׁא אַיכַּנָּא מֶן סַנְיָא אֶמַר לֵהּ אֲלָהָא אֶנָא אֶנָא אֲלָהֵהּ דְּאַבְרָהָם וַאלָהֵהּ דְּאִיסְחָק וַאלָהֵהּ דְּיַעְקוֹב׃

E quanto à i morti, che sia vero che risuscitino, non hauete voi letto nel libro di Mosè, come Iddio gli parlò nel pruno, dicendo, Io sono l'Iddio d'Abraam, e l'Iddio d'Isaac, e l'Iddio di Iacob?

27 וְלָא הָוָא אֲלָהָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא אַנְתּוּן הָכִיל סַגִּי טָעֵין א אַנְתּוּן׃

Egli non è gia Iddio di morti, ma Iddio di vivi. Voi errate dunque grandemente.

22 וַיִּקָּחוּהָ שִׁבְעָה הָאֵלֶּה וְאֵין לָהֶם זֶרַע וּבָאַחֲרוֹנָה מֵתָה גַּם הָאִשָּׁה׃

Y tomaronla los siete: y tampoco dexaron simiente: à la postre murió tambien la muger.

23 וּבַתְּקוּמָה כַּאֲשֶׁר יְקוּמוּן לְמִי מֵאֵלֶּה תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי לְשִׁבְעָה הָיְתָה לָהֶם לְאִשָּׁה׃

En la resurrecion pues, quando resuscitáren, muger de qual deellos será? Porque los siete la tuuieron por muger.

24 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא לָכֵן תְּעִיתֶם כִּי לֹא יְדַעְתֶּם אֶת הַכְּתָב וְלֹא אֶת גְּבוּרַת אֱלֹהִים׃

Entonces respondiendo Iesus dizeles, No errays por esso, porque no sabezs las Escripturas, ni la potencia de Dios?

25 כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּמוּ מִמֵּתִים לֹא יִקְחוּ וְלֹא יְבַמּוּ כִּי אִם יִהְיוּ כַּמַּלְאָכִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃

Porque quando resuscitaràn da los muertos ni maridos toman mugeres, ni mugeres maridos: mas son como los Angeles que estan en los cielos.

26 וְעַל הַמֵּתִים כִּי יָקוּמוּ הֲלֹא קְרָאתֶם בְּסֵפֶר מֹשֶׁה לֵאמֹר וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃

Y de los muertos que ayan de resuscitar, no aueys leydo en el libro de Moysen, como le habló Dios en el çarçal diziendo, Yo soy el Dios de Abraham, y el Dios de Isaac, y el Dios de Iacob.

27 אֱלֹהִים לֹא יֵשׁ אֱלֹהֵי הַמֵּתִים כִּי אִם אֱלֹהֵי הַחַיִּים לָכֵן אַתֶּם הַרְבֵּה תְּעִיתֶם׃

No es Dios de muertos, mas Dios de biuos: ansique vosotros muchos errays.

22. Καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Les sept donc la prindrent, ne laissans point de lignee. La femme aussi mourut la derniere de tous.

23. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

En la resurrection donc, quand ils seront ressuscités, duquel d'iceux sera-elle femme? car les sept l'ont eue à femme.

24. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

Lors Iesus respondant leur dit, Ce que vous vous fouruoyez, n'est ce pas d'autant que vous ne sauez point les Escritures, ne la puissance de Dieu?

25. Ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Car quand ils seront ressuscites des morts, ils ne prendront point à femme, ni ne seront baillees femmes en mariage: mais ils seront comme les Anges qui sont ès cieux.

26. Περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως, ἐπὶ τῆς βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων, ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ.

Et quant aux morts, pour monstrer qu'ils resuscitent, n'auez vous point leu au liure de Moyse, comment Dieu parla à lui au buisson, disant, Ie suis le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Isaac, & le Dieu de Iacob?

27. Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

Dieu n'est point le Dieu des morts, mais le Dieu des viuans: vous-vous fouruoyez donc grandement.

CAP. XII.

22. Et acceperunt eam ſimiliter ſeptem: & non reliquerunt ſemen. Noviſſima omnium defuncta eſt & mulier.

So the ſeuen had her/ and left no yſſue: laſt of all the wife died alſo.

23. In reſurrectione ergo cùm reſurrexerint, cuius de his erit uxor? ſeptem enim habuerunt eam uxorem.

In the reſurrection then/ when they ſhall riſe againe/ whoſe wife ſhall ſhe be of them? for ſeuen had her to wife?

24. Et reſpondens Ieſus, ait illis, Nónne ideo erratis, non ſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei?

Then Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Are ye not therefore deceiued/ becauſe yee knowe not the Scriptures/ neither the power of God?

25. Cùm enim à mortuis reſurrexerint, neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut angeli in cælis.

For when they ſhall riſe againe from the dead/ neither men marie/ nor wiues are maried/ but are as the angels which are in heauen.

26. De mortuis autem quòd reſurgant, non legiſtis in libro Moyſi, ſuper rubum quomodo dixerit illi Deus, inquies, Ego ſum Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob?

And as touching the dead/ that they ſhall riſe againe/ haue ye not read in the booke of Moſes/ howe in the buſh God ſpake vnto him/ ſaying/ I am the God of Abraham/ and the God of Iſaac/ and the God of Iacob?

27. Non eſt Deus mortuorum, ſed vivorum. Vos ergo multum erratis.

He is not the God of the dead/ but the God of the liuing. Ye are therefore greatly deceyued.

Das XII. Capitel.

22. Vnd namen ſie alle ſieben/ vnd lieſſen nicht Samen. Zu letzt nach allen ſtarb das Weib auch.

Oc de toge hende alle ſiw/ oc lode icke ſæd effter ſig. Paa det ſiſte/ døde oc Quinden/ effter dem alle.

23 Nun inn der Aufferſtehung/ wenn ſie aufferſtehen/ welchs Weib wirdt ſie ſein vnter jhnen/ denn ſieben haben ſie zum Weibe gehabt?

Hues huſtru aff dem ſkal hun nu vere i Opſtandelſen/ naar de ſtaa op/ Thi de haffue hafft hende til huſtru?

24. Da antwortet Jeſus vnd ſprach zu jhnen: Jſts nicht alſo? Jhr jrret/ darumb daß jr nichts wiſſet von der Schrifft/ noch von der krafft Gottes.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde til dem/ Er det icke ſaa? J fare vild/ der faare at i vide inted aff Scrifften/ och ey aff Guds krafft.

25. Wenn ſie von den Todten aufferſtehen werden/ ſo werden ſie nicht freyen/ noch ſich freyen laſſen/ ſondern ſie ſind wie die Engel im Himel.

Naar ſom de ſkulle opſtaa fra de Døde/ da ſkulle de huercken gifftis/ oc ey tagis til ecte/ men de ere ſom Engele i Himmelen.

26. Aber von den Todten/ daß ſie Aufferſtehen werden/ habt jhr nicht geleſen im Buch Moſi/ bey dem Buſch/ wie Gott zu im ſaget/ vnd ſprach: Jch bin der Gott Abraham/ vnd der Gott Jſaac/ vnd der Gott Jacob.

Men om de Døde/ at de ſkulle opſtaa/ Haffue i icke leſt i Moſe bog/ huorlodis Gud talede til hannem hoſſ buſken/ oc ſagde Jeg er Abrahams Gud/ oc Jſaacs Gud/ oc Jacobs Gud.

27. Gott aber iſt nicht der Todten/ ſondern der Lebendigen Gott/ darumb jrret jhr ſehr.

Oc Gud er icke de Dødis/ men de Leffuendis Gud. Der faare fare i ſaare vild.

Kapitola XII.

22. A tak gi pogijmalo wſſech ſedm/ a nezůſtawili po ſobě Semene. Naypoſlěze pak ze wſſech/ vmřela y Zena.

Owa ták oni ſiedm poymowáli ią/ áni po zoſthawili potomſtwa/ na oſtátku po wßytkich vmárlá tez y niewiáſtá.

23. Protož při Wzkřijſſenij když z mrtwých wſtanau/ čij z těch bude Manželka? neb gich ſedm mělo giza Manželku.

A thak czáſu z mártwych wſtánia gdy powſtáná/ czyia to z nich bedzie zoná? bo ſiedm ich mieli ia za zone.

24. A odpowijdage Gežijš/ řekl gim: Wſſak proto blaudijte/ že neznáte pijſem/ ani mocy Božij

Ná tho Jezus odpowiedziáwßy/ rzekł im. Rzaz nie dla tego błądzicie/ ze nie vmiecie piſmá áni mocy Bozej?

25. Wſſak zagiſtě když wſtanau z mrtwých/ nebudau ſe ženiti/ ani wdáwati/ ale budau yako Angelé Božij w Nebi.

Abowiem gdy z martwych wſtáná/ áni zon poymowác beda/ áni za maz widáwác beda/ ale ſá iáko Aniolowie w niebie.

26. A o mrtwých že magij wſtáti/ zdali gſte nečtli w Knihách Moyžijſſowých/ kterak we Kři genu powěděl Buoh/ řka: Jáť gſem Bůh Abrahamůw/ a Bůh Jzákůw/ a Bůh Jakobůw.

A o vmarłych iz beda wzbudzenie czytáliscie w kſięgách Moizeßowych? iako we krzu mowił Bog do niego/ rzekac/ Jaciem ieſt Bog Abraamow/ Bog Jzáakow/ y Bog Jákobow.

27. Neniť Buoh mrtwých/ ale žiwých: Protož wy welmi blaudijte.

Nie ieſtći Bogiem vmárłych/ ale Bogiem zywiacych/ A przetoz wy bárzo badzicie.

יב

28 וְקַרֶב חַד מֶן סָפְרֵא
וַשְׁמַע אֶנּוּן דְּדָרְשִׁין וַחְזָא
דְּשַׁפִּיר אֲתִיב לְהוֹן
בְּפִתְגָמָא וְשַׁאֲלֵהּ אֵינַו
פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא דְּכֻלְּהוֹן׃

E vno de gli Scribi, essendosi accostato, & hauendogli vditi disputare insieme, e vedendo ch'egli haueua loro risposto bene, gli domando, Quale è il primo di tutti i comandamenti?

29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ קַדְמָי
מֶן כֻּלְּהוֹן פּוּקְדָנֵא שְׁמַע
יִסְרָיֵל מָרְיָא אֲלָהַן מָרְיָא
חַד הוּ׃

IESV li rispose, Il primo di tutti i comandamenti è, Ascolta Israël, il nostro Signore Iddio, è il solo Signore.

30 וְתִתְרַחֵם לְמָרְיָא
אֲלָהָךְ מֶן כֻּלֵּהּ לֶבָּךְ וּמֶן
כֻּלָּהּ נַפְשָׁךְ וּמֶן כֻּלֵּהּ
רֶעְיָנָךְ וּמֶן כֻּלֵּהּ חַיְלָךְ הָנַו
פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא׃

Tu amarài dunque il tuo Signore Iddio con tutto'l tuo cuore, e con tutta l'anima tua, e con tutta la mente tua, e con tutta la tua forza. Questo è il primo comandamento.

31 וְדַתְרֵין דְּדָמֵא לֵהּ
דְּתֶתְחַב לְקַרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ
פּוּקְדָנָא אֲחֵרָנָא דְּרַב מֶן
הָלֵין לַיְת׃

E il secondo simile ad esso è questo, Amarai il prossimo tuo come te medesimo. Altro comandamento maggior di questi non ciè.

32 אֲמַר לֵהּ הַו סָפְרָא
שַׁפִּיר רַבִּי וַשְׁרָרָא אֲמַרְתְּ
דְּחַד הוּ וְלַיְת אֲחֵרִין לְבַר
מֶנֵּהּ׃

E lo Scriba li disse, Maestro, tu hai detto bene in verità ch'egli è vn solo Iddio, e che oltre à lui non ce n'è altro.

33 וַדְנֶרְחְמִיוּהי אְנָשׁ מֶן
כֻּלֵּהּ לֶבָּא וּמֶן כֻּלֵּהּ רֶעְיָנָא
וּמֶן כֻּלָּהּ נַפְשָׁא וּמֶן כֻּלֵּהּ
חַיְלָא וַדְנֶרְחַם קַרִיבֵהּ אַיךְ
נַפְשֵׁהּ יַתִּירָא הִי מֶן
כֻּלְּהוֹן יַקְדָא וְדַבְחֵא׃

E che l'amarlo con tutto'l cuore, e con tutto l'intelletto, e con tutta l'anima, e con tutta la forza, e l'amare il prossimo come se medesimo, è piu che tutti gli holocausti e sacrifitij.

יב

28 וַיִּקְרַב אֶחָד מִן־הַסּוֹפְרִים
אֲשֶׁר שָׁמַע אוֹתָם מִתְוַכְּחִים
וַיַּרְא כִּי הֵיטִיב לַעֲנוֹת לָהֶם
וַיִּשְׁאַל לוֹ אֵיזוֹ הִיא מִצְוָה
הָרִאשׁוֹנָה עַל כֻּלָּן׃

Y llegandose vno de los Escribas, que los auia oydo disputar, y sabia que les auia respondido bien, preguntóle, Qual era el mas principal mandamiento de todos.

29 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ הַמִּצְוָה
הָרִאשׁוֹנָה עַל־כֻּלָּן זֹאת הִיא
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה
אֶחָד׃

Y Iesus le respondió, El mas principal mandamiento de todos es, Oye Israel, el Sennor nuestro Dios, el Sennor, vno es:

30 וְאָהַבְתָּ אֵת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
מְאֹדֶךָ וּבְכָל כֹּחֲךָ זֹאת הַמִּצְוָה
הָרִאשׁוֹנָה׃

Amaràs pues àl Sennor tu Dios de todo tu coraçon, y de toda tu anima, y de todo tu pensamiento, y de todas tus fuerças: este es el mas principa mandamiento.

31 וְשֵׁנִית הַשָּׁוָה לָהּ זֹאת הִיא
וְאָהַבְתָּ לַגֵּר אֲשֶׁר אִתָּךְ כָּמוֹךָ
גָּדוֹל מֵהֵנָּה אֵינֶנָּה מִצְוָה הִיא׃

Y el Segundo es semejante à el, Amarás à tu proximo, como à ti mismo. no ay otro mandamiento mayor que estos.

32 וַיֹּאמֶר לוֹ הַסּוֹפֵר הֵיטֵב
מְלַמֵּד בֶּאֱמֶת אָמַרְתָּ כִּי אֶחָד
הוּא יְהוָה אֱלֹהִים וְלֹא יֵשׁ אַחֵר
מִבַּלְעָדָיו׃

Entonces el Escriba le dixo, Bien Maestro, verdad has dicho, que Vno es Dios, y no ay otro fuera de el.

33 וְאָהֹב אוֹתוֹ מִכָּל־לֵבָב
וּמִכָּל־מְאֹד וּמִכָּל־נֶפֶשׁ וּמִכָּל־
כֹּחַ וְאָהֹב אֶת־הַגֵּר כְּמוֹ אֶת־
נַפְשׁוֹ רַב הוּא עַל־כָּל עוֹלוֹת
וּזְבָחִים׃

Y que amarlo de todo coraçon, y de todo entendimiento, y de toda el alma, y de todas las fuerças: y amar àl proximo como asimismo, mas es que todos holocaustos y sacrificios.

ιβ'.

28. Καὶ προσελθὼν, εἷς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή.

Lors quelcun des Scribes estant venu là, les ayant ouïs disputer ensemble, & sachant qu'il leur auoit bieu respondu à propos, l'interrogua, disant, Quel est le premier commandement de tous?

29. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἄκουε ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.

Iesus lui respondit, Le premier de tous les commandemens est, Escoute Israel, le Seigneur nostre Dieu est le seul Seigneur.

30. Καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή.

Pourtant tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta pensee, & de toute ta force. Cestui-ci est le premier cōmandement.

31. Καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.

Et le second semblable à icelui, est, Tn aimeras ton prochain comme toi-mesme. Il n'y a point d'autre commandement plus grand que ceux-ci:

32. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.

Et le Scribe lui dit, Maistre, tu as bien dit à la verité, qu'il y a vn Dieu, & qu'il n'y en a point d'autre que lui.

33. Καὶ τὸ ἀγαπᾷν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾷν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.

Et que l'aimer de tout le cœur, & de toute l'intelligence, & de toute l'ame, & de toute la force: & aimer son prochain comme soi-mesme, est plus que tous les holocaustes & sacrifices.

CAP. XII.

28. Et acceſſit unus de Scribis qui audierat illos cõquirentes, & videns quoniam bene illis reſponderit, interrogavit eum quod eſſet primum omnium mandatum.

Then came one of the Scribes that had heard them diſputiug together/and perceiuing that hee had anſwered them wel/ he aſked him / Which is the firſt commaundement of all?

29 Ieſus autem reſpondit ei, Quia primum omnium mandatum eſt, Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt.

Jeſus anſwered him / The firſt of all the commaundements is / Heare Jſrael / The Lord our God is the onely Lord.

30. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua Hoc eſt primum mandatum.

Thou ſhalt therefore loue the Lorde thy God with al thine heart / & with al thy ſoule / and with all thy minde / and with all thy ſtrenght: this is the firſt commaundement.

31. Secundum autem ſimile eſt illi, Diliges proximum tuum tanquam teipſum. Maius horum aliud mandatum non eſt

And the ſeconde is like/that is/ Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe. There is none other commandement greater then theſe.

32. Et ait illi, Scriba, Bene Magiſter, in veritate dixiſti, quia unus eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

Then the Scribe ſaide vnto him / Well Maſter/thou haſt ſayd the truth/ that there is one God/ and that there is none but he.

33. Et ut diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam ſeipſum: maius eſt omnibus holocautomatibus & ſacrificiis.

And to loue him with all the heart/ and with all the vnderſtanding / and with all the ſoule / and with all the ſtrenght/&to loue his neigbour as himſelfe/ is more then all burnt offrings and ſacrifices.

Das XII. Capitil.

28. Vnd es tratt zu jm der Schrifftgelehrten einer/ der jhnen zu gehöret hatte/ wie ſie ſich miteinander befrageten/ vnd ſahe das er jhnen fein geantworttet hatte/ vnd fraget jhn: Welches iſt das fürnemeſt Gebot für allen?

Oc der traadde en aff Scrifftklogene til hannem. ſom haffde hørt paa dem/ huorledis de beſpurde ſig met huer andre/oc ſaa at hand haffde giffuit it ſmuct ſuar/oc hand ſpurde hañem at/ huilcket er det ypperſte Bud faar alle?

29. Jeſus aber antworttet jm: Das fürnemeſt Gebott für allen Gebotten iſt das: Höre Jſrael/ der HERR vnſer Gott iſt ein einiger Gott.

Och Jheſus ſuarede hannem / Det ypperſte Bud faar alle er det: Hør Jſrael/HERREN vor Gud er en einſte Gud.

30. Vnd du ſolt Gott deinen HERREN lieben/ von gantzem Hertzen/ von gantzer Seele/ von gantzem Gemüte/vnd von allen deinen Kräfften/ das iſt das fürnemeſte Gebott.

Oc du ſkalt elſke Gud din HERRE / aff gantſke hierde/ aff gantſke Siel/ aff gantſke ſind. Oc aff alle dine kraffter/det er det ypperſte Bud.

31. Vnd das ander iſt jm gleich/ Du ſolt deinen Nechſten lieben als dich ſelbs. Es iſt kein ander gröſſer Gebott / denn diſe.

Oc det andet er lige ſom dette/ Du ſkalt elſke din Neſte/lige ſom dig ſelff. Der er inded andet ſtøre Bud/ end diſſe.

32. Vnd der Schrifftgelehrte ſprach zu jm: Meiſter/ du haſt warlich recht geredt / denn es iſt ein Gott/ vnd iſt kein ander auſſer jhm.

Oc Scrifftklogen ſagde til hannem/ Meſtere/ du haffuer ſandelige talet ræt. Thi der er en Gud / och der er ingen an den vden hannem.

33. Vnd denſelbigen lieben von gantzem Hertzen/ von gantzem Gemüte/ von gantzer Seele / vnd von allen Kräfften/ vnd lieben ſeinen Nechſten als ſich ſelbs / das iſt mehr denn Brandopffer vnd alle opffer.

Och at elſke den ſamme aff gantſke hierte/ aff gantſke ſind/aff gantſke ſiel/oc aff alle kraffter/Oc elſke ſin Neſte lige ſom ſig ſelff / det er mere end Brendoffer oc alle offer.

Kapitola XII.

28. Tehdy přiſtaupil k němu geden z Včiteluow/ kterýž byl ſlyſſal ani ſe s nim hádagij: a wida žeby gim dobře odpowěděl/ otázal Gežijſſe/ Kteréby bylo Přikázanij prwnij ze wſſech.

A gdy przyßedł niektory z doktorow / co ſłyßał gdy ſie gadáli/ wiedzac że im dobrze odpowiedział/ ſpytał go ktore ieſt pierwße miedzy wßytkim przykazániey

29. A Gežijſs odpowěděl gemu/ Že prwnij ze wſſech Přikázanij geſt: Slyſs Jzraheli: Pán Buoh twuog/ Bůh geden geſt.

Thedy mu Jezus odpowiedział/ Pirwße ze wßytkich roſkazánie ieſt/ Słuchay Jzráelu / Pan Bog náß Pan ieden ieſt.

30. A milowati budeſs Pána Boha twého ze wſſeho Srdce twého/ a ze wſſij duſſe twé/ a ze wſſij myſſli twé/ y ze wſſij mocy twé. Tot geſt prwnij Přikázanij.

A przetoż miluy Páná Bogá twego ze wßytkiego ſercá twego / ze wßylkiey duße twoiey y ze wßythtiey twoiey myſli / y ze wßytkich śil twoich/ á toć ieſt pierwße roſkazánie.

31. Druhe pak podobné geſt tomu: Milowati budeſs Bližnijho twého yako ſebe ſamého. Wětſſých Přikázanij nad tyto nenij

A wtore záſie temuż podobná/ tho ieſt/ Miluy bliźniego iáko ſamego ſiebie/ nád tyc otho nie máß inego wieczßego roſkazánia.

32. Y řekl gemu Včitel: Dobřegſy Miſtře w prawdě powěděl/ že geden geſt Bůh/ a nenijk giného kromě něho.

Tedy mu rzekł on Doktor / Dobrześ Miſtrzu w prawdzie powiedział/ iż ieden ieſt Bog / á náden nie máß inego.

33. A aby milowán byl ze wſſeho Srdce/ a ze wſſij myſli / a ze wſſeho rozumu / y ze wſſij duſſe / y ze wſſij ſýly / a milowati Bližnijho ſwého yako ſebe ſamého / wětſſijk geſt nad wſſecky zápalné y wijtězné oběti.

A miłowáć go ze wßytkiego ſercá / ze wßythkiego zmyſłu / ze wßytkiey duße / y ze wßytkich śił/ także miłowáć bliźniego iáko ſamego śiebie/ co ieſt rzecz wieczßa niż wßytki palone y ine ofiáry.

יב

34 יֵשׁוּעַ דֵּין חֲזָיְהִי
דְּחַכִּימָאִית מְפַנֵּת
פִּתְגָּמָא וַעֲנָא וֶאמַר לֵהּ
לָא הֲוַיְתְּ רַחִיק מֶן מ
מַלְכוּתָא דַּאֲלָהָא וְלָא
אֱנָשׁ אַמְרַח תּוּב
דְּנִשְׁאֲלִיוּהִי׃

E IESV ʋedendo ch'egli haueua ſauiamente riſpoſto, li diſſe, Tu non ſei lontano dal regno di Dio, E niuno haueua poi piu ardire d'interrogarlo.

35 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר כַּד
מַלֵּף בְּהַיְכְּלָא אַיְכַּנָּא
אָמְרִין סָפְרֵא דַּמְשִׁיחָא
בְּרֵהּ הֽוּ דְּדָוִיד׃

Inſegnando poi IESV nel tempio, entrò à dire, Come dicono gli Scribi che Chriſto è figliuol di Dauid?

36 הוּ גֵּיר דָּוִיד אֶמַר ב
בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאֶמַר
מָרְיָא לְמָרִי תִּב לָךְ מֶן
יַמִּינִי עַדְמָא דְּאֶסִּים
בְּעֶלְדְּבָבַיךְ כּוּבְשָׁא
תְּחֵית רַגְלַיךְ׃

Conciosia coſa che eſſo Dauid diſſe per lo Spirito ſanto, Il Signore ha detto al mio Signore, Siedi à la mia deſtra, infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de pieds tuoi.

37 הוּ הָכִיל דָּוִיד קָרֵא
לֵהּ מָרִי וְאַיְכַנָּא בְּרֵהּ
אִיתַוְהִי. וְכֻלָּהּ כְּנֶשְׁתָּא
שָׁמַע הֲוָא לֵהּ בְּסִימָאִית׃

Adunque eſſo Dauid il chiama Signore: e d'onde è egli ſuo figliuolo? E molta turba l'ʋdiua ʋolentieri.

38 וּבְיוּלְפָּנֵהּ אָמַר הֲוָא
לְהוֹן אֶזְדַּהֲרוּ מֶן סָפְרֵא
דְּצָבֵין דְּבְאֶסְטְלָא נְהַלְכוּן
וְרָחְמִין שְׁלָמָא בְּשׁוּקָא׃

Ancor diceua loro ne la ſua dottrina, Guardateui da gli Scribi, che ʋogliono andare attorno con ʋeſte lunghe, & amano le ſalutationi ne le piazze.

39 וְרִישׁ מוֹתְבָא ב
בַּכְנוּשָׁתָא וְרִישׁ סְמָכָא
בַּחְשָׁמִיתָא׃

E le prime ſedie ne le congregationi, e i primi luoghi ne le cene.

יב

34 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ כִּי בְּחָכְמָה עָנָה
וַיֹּאמֶר לוֹ אֵינְךָ רָחוֹק מִמַּלְכוּת
אֱלֹהִים וְאִישׁ לֹא הָיָה עוֹד
אֲשֶׁר מְלָאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאוֹל לוֹ׃

Ieſus entonces viendo que auia reſpondido ſabiamente, dizele, No eſtas lexos del Reyno de Dios. Y ninguno le oſaua ya preguntar.

35 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר בְּלַמְּדוֹ
בְּהֵיכָל אֵיךְ יֹאמְרוּ הַסּוֹפְרִים כִּי
הַמָּשִׁיחַ בֶּן־דָּוִד הוּא׃

Y reſpondiendo Ieſus dezia, enſennando en el Templo, Como dizen los Eſcribas que el Chriſto es hijo de Dauid?

36 וְהוּא דָוִד אָמַר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
נְאֻם יְהוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי
עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם
לְרַגְלֶיךָ׃

Porque el miſmo Dauid dixo por Eſpiritu Sancto, Dixo el Sennor à mi Sennot, Aſſientate à mis dieſtras, haſta que ponga tus enemigos por eſtrado de tus pies.

37 וְהוּא דָוִד קוֹרֵא לוֹ אָדוֹן
וְאֵיכָכָה בְּנוֹ הוּא וְרַבִּים מֵהָעָם
שָׁמְעוּ אוֹתוֹ בְּנֹעַם׃

Luego llamandole el miſmo Dauid Sennor, de donde pues es ſu hijo? Y mucha companna lo oya de buena gana.

38 וַיֹּאמֶר לָהֶם בְּתַלְמוּדוֹ
הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִן־הַסּוֹפְרִים אֲשֶׁר
חָפְצוּ לְהִתְהַלֵּךְ בְּמַחֲלָצוֹת
וְלִשְׁאֹל לִשְׁלוֹמָם בַּשְּׁוָקִים׃

Y deziales en ſu doctrina, Guardaos de los Eſcribas, que quieren andar con ropas luengas y las ſalutaciones en las plaças.

39 וּמוֹשָׁבִים רִאשׁוֹנִים בָּעֵדוֹת
וּמְסִבּוֹת רִאשׁוֹנוֹת בְּמִשְׁתֵּי
הָעֶרֶב׃

Y las primeras ſillas en las ſynogas, y los primeros aſſientos en las cenas.

ιβ'.

34. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

Et Ieſus voyant qu'il auoit reſpondu prudemment, lui dit, Tu n'es pas loin du royaume de Dieu: & nul ne l'oſoit plus interroguer.

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαυίδ.

Et Ieſus enſeignant au temple, prenant la parole, leur dit, Comment diſent les Scribes que le Chriſt eſt fils de Dauid?

36. Αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Car Dauid meſme a dit par le ſainct Eſprit, Le Seigneur a dit à mon Seigneur, Sieds toy à ma dextre, iuſqu'à tãt que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

37. Αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

Dauid donc lui-meſme l'appele Seigneur: comment donc eſt-il ſon fils? Et grandes troupes prenoyent plaiſir à l'ouir.

38. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

D'autantage il leur diſoit en ſa doctrine, Donnez-vous garde des Scribes, qui aiment à ſe pourmener en robbes longues, & les ſalutations és marchés:

39. Καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

Et les premieres ſeances és ſynagogues, & les premieres places és bãquets.

CAP. XII.

34. Ieſus autem vidēs quòd ſapienter reſpondiſſet, dixit illi, Non es longè à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

Then / when Jeſus ſaw that he anſwered diſcretely / he ſaid vnto him / Thou art not farre from the kingdome of God. And no man after that durſt aſke him any queſtion.

35. Et reſpondens Ieſus, dicebat, , docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum filium eſſe David?

And Jeſus anſwered & ſaid teaching in the Temple/ How ſay the Scribes that Chriſt is the ſonne of Dauid?

36. Ipſe enim David dicit in ſpiritu ſancto, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

For Dauid himſelf ſaid by the holy Ghoſt / The Lorde ſaide to my Lorde / Sit at my right hande/ till I make thine enemies thy footeſtoole.

37. Ipſe ergo David dicit eum Dominum: & unde eſt filius eius? Et multa turba eum libenter audivit.

Then Dauid himſelfe calleth him Lord: by what meanes is he then his ſonne? and much people heard him gladly.

38. Et dicebat eis in doctrina ſua, Cavete à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in foro.

Moreouer hee ſayde vnto them in his doctrine / Beware of the Scribes which loue to go in long robes / & loue ſalutations in the markets.

39. Et in primis cathedris ſedere in ſynagogis, & primos diſcubitus in cœnis.

And the chiefe ſeates in the Synagogues/and the firſt roomes at feaſtes.

Das XII. Capitel.

34. Da Jeſus aber ſahe/daß er vernünfftiglich antwortet/ ſprach er zu jhm: Du biſt nicht ferne von dem Reich Gottes. Vnd es dorffte jhn niemand weiter fragen.

Der Jheſus ſaa/at hand ſuarede forſtandelige/ ſagde hand til hannem / Du eſt icke longt fra Guds rige. Oc der torde ingen atſpørrie hannem ydermere.

35. Vnd Jeſus antworttet / vnd ſprach/ da er lehret im Tempel: Wie ſagen die Schrifftgelehrten/ Chriſtus ſey Dauids Sohn?

Oc Jheſus ſuarede/oc ſagde/ der hand lerde i Tempelen / Huorledis ſige de Scrifftkloge / Chriſtus er Dauids ſøn?

36. Er aber Dauid ſpricht / durch den heiligen geiſt/der HERR hat geſagt zu meinem HERRN: ſetze dich zu meiner Rechten biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner fůſſe.

Oc Dauid ſiger ſelff/ ved den hellig Aand/ HERREN ſagde til min Herre / Sæt dig hoſſ min høyre haand/ indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine føder.

37. Da heiſſet jhn ja Dauid ſeinen HERRN / woher iſt er denn ſein Son? Vnd vil Volcks hőret jn gerne.

Der kalder io Dauid hannem ſin Herre / hueden er hand da hans Søn? Oc meget Folck hørde hannem gerne.

38. Vnd er lehret ſie / vnd ſprach zu jnen: ſehet euch fůr/fůr den Schrifftgelehrten / die in langen Kleidern gehen vnd laſſen ſich gern auff dem Marckte grůſſen.

Oc hand lerde dem/oc ſagde til dem/ Vocter eder for de Scrifftkloge / ſom gaa i lange kleder / oc lade gerne helſe ſig paa Torffuit.

39. Vnd ſitzen gerne oben an inn den Schulen/ vnd ůber Tiſch im Abendmal.

Oc ſide gerne øffuerſt i Scholerne/ oc til bordz i Geſtebud.

Kapitola XII.

34. Tehdy wida Gežijſs že by maudře odpowěděl/ řekl gemu: Negſy daleko od Králowſtwij Božijho. A žadny wijce neſměl ſe ho tázati.

Widzac thedy Jezuß iż roſtropnie odpowiedział/ rzekł mu/ Nie dáleko ieſteś od kroleſtwa Bożego: A nie śmiał go żaden dáley pytáć.

35. Y odpowěděw Gežijſs/ řekl vče w Chrámě: Kterak prawij Včitelé / že Krýſtus geſt Syn Dawiduow?

Thedy Jezus odpowiedziawſzy/ rzekł/ Nauczáiac w Kośćiele/ iákoż mowia Doktorowie / Iż Kryſtus ieſt ſyn Dawidow?

36. Poněwadž on Dawid prawij w Duchu ſwatém: Řekl PAn PAnu mému/ ſeď na Prawicy mé / Ažť y položjm nepřátely twé podnože noh twých.

Boy ſam Dawid powiedział przez Duchá świętego / Rzekł Pan Pánu memu / Siadź ná práwicy moiey / áż położę nieprzyiacioły twoie podnożkiem nog twych.

37. Poněwadž tehdy ſám Dawid nazýwá gey PAnem/ kterakž Synem geho geſt? A mnohý záſtup rád ho poſlauchal.

A ták ſám Dawid powieda go być Pánem / Skądże tedy ieſt Synem iego? A bárzo wiele ludu rado go ſłuchálo.

38. Y mluwil gim w včenij ſwém: Warugte ſe Včitelůw/ kteřijž rádi w kráſném rauſſe chodij/ a chtěgij pozdrawowáni býti na Trhu.

A mowił do nich w náuce ſwoiey/ Strzeżcie ſie Doktorow ktorzy chcą chodzić w długich ſzatách / á kochá ią ſie w pozdrawianiu ná rynkoch.

39. A na prwnijch Stolicech ſeděti w Sſkolách / a prwnij mijſta mijti na Wečeřech.

A pierwſze śiadánia ná ſchadzkách / y pierwſze záśiadánia ná wieczerzách.

יב

40 הָנוּן דָּאכְלִין בָּתָּא דַּארְמְלָתָא בְּעֶלְּתָא דְּמַוְרְכִין צְלוֹתְהוֹן הָנוּן נְקַבְּלוּן דִּינָא יַתִּירָא׃

Iquali diuorano le caſe de le vedoue, e queſto ſott'ombra che eſſi fanno lunghe orationi. Queſti riceueranno maggior condannatione.

41 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּע לוּקְבַל בֵּית גַּזָּא חָאַר הֲוָא אַיכַּנָא כֶּנְשָׁא רָמֵין עוּרְבָּנָא בֵּית גַּזָּא וְסַגִּיָּאֵא עַתִּירֵא רָמֵין הֲווּ סַגִּי׃

Eſtando IESV *à ſedere à l'incontro de la teſoreria, riguardaua come la turba metteua de denari ne la caſſa de la teſoreria: e molti ricchi ve ne metteuano aſſai.*

42 וְאֶתַת אַרְמַלְתָּא חְדָא מֶסְכֵּנְתָּא אַרְמִיַת תְּרֵין מְנִין דְּאִיתַיְהוֹן שָׁמוּנָא׃

E venuta vna pouera vedoua, vi meſſe due piccioli, che ſono vn quatrino.

43 וַקְרָא יֵשׁוּע לְתַלְמִידַוְהי וֶאמַר לְהוֹן אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מִסְכֵּנְתָּא יַתִּיר מֶן כֻּלְּהוֹן אֶנָשָׁא דְּרָמֵין אַרְמִיַת בֵּית גַּזָּא׃

Allor chiamando à ſe i ſuoi diſcepoli, dice loro, Io vi dico in verità, che queſta pouera vedoua ha meſſo piu di tutti quelli che hanno meſſi denari ne la teſoreria.

44 כֻּלְּהוֹן גֵּיר מֶן מֶדֶּם דְּיַתִּיר לְהוֹן אַרְמִיו הָדָא דֵּין מֶן חַסִּירוּתָהּ כֹּל מֶדֶּם דְּאִית הֲוָא לָהּ אַרְמִיַת כֻּלֵּהּ קֶנְיָנָהּ׃

Percioche tutti hanno meſſe di quello che auanzaua loro: ma coſte i v'ha meſſo de la ſua pouertà tutto cio ch'ella haueua, e tutto il ſuo vitto.

יג

1 וְכַד נְפַק יֵשׁוּע מֶן הַיְכְּלָא אָמַר לֵהּ חַד מֶן תַּלְמִידַוְהי מַלְפָּנָא חָזִי אַילֵין כֵּאפֵּא וְאַילֵין בֶּנְיָנֵא׃

Vſendo poi egli del tempio, vno de ſuoi diſcepoli gli dice, Maeſtro, guarda che pietre, e che edifitij.

יב

40 אֲשֶׁר אָכְלוּ אֶת־בָּתֵּי הָאַלְמָנוֹת וּבַעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים תַּאֲרִיכוּ תְּפִלּוֹתָם עַל־כֵּן יִקְחוּ מִשְׁפָּט יוֹתֵר׃

Que tragan las caſas de las biudas y ponen delante que hazen luengas otaciones. Eſtos recibirán mayor juyzio.

41 וַיֵּשֶׁב יֵשׁוּעַ לִפְנֵי הַנִּשְׁכָּה וַיַּרְא אֵיךְ הָעָם שֹׁלֵךְ נְחֹשֶׁת אֶל־הַלִּשְׁכָּה וְרַבִּים מִן עֲשִׁירִים הַרְבֵּה שָׁלְכוּ׃

Y eſtando ſentado Ieſus delante del arca de la offrenda, miraua como el pueblo echauá dinero en el arca: y muchos ricos echauan mucho.

42 וַתָּבוֹא אַלְמָנָה אַחַת וַתַּשְׁלֵךְ שְׁנַיִם מְנִים זֶה הוּא רִבְעָה׃

Y como vino vna biuda pobre, echó dos minutos, que es vn quarto.

43 וַיִּקְרָא לְתַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי הָאַלְמָנָה הַמִּשְׁכֵּנָה הַזֹּאת רַב מִכֻּלָּם שָׁלַךְ אֲשֶׁר שָׁלְכוּ אֶל־הַנִּשְׁכָּה׃

Entonces llamando à ſus Diſcipulos, dizeles, Dezierto os digo, que eſta biuda pobre echo mas que todos losque han echado en el arca.

44 כִּי־כֻלָּם מִיִּתְרָם שָׁלְכוּ וְהִיא מֵחֶסְרוֹנָהּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר לָהּ שָׁלַךְ אֶת־כָּל מִחְיָתָהּ׃

Porque todos han echado de loque les ſobra: mas eſta de ſu pobreza echó todo loque tenia, todo ſu alimênto.

יג

1 וּבְצֵאתוֹ מִן־הַהֵיכָל אָמַר לוֹ אֶחָד מִן־הַתַּלְמִידָיו מְלַמֵּד הִנֵּה כַּמָּה אֲבָנִים וְכַמָּה בִנְיָנִים׃

Y ſaliendo del templo, dizele, vno de ſus Diſcipulos, Maeſtro, mira que piedras, y que edificios.

ιβ'.

40. Οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

Qui mangent tout entierement les maiſons des vefues, voire en faiſant ſemblant de prier beaucoup: ils en receueront plus grande condamnation.

41. Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά.

Ieſus auſſi eſtant aſsis vis à vis du trone, prenoit garde comment le peuple mettoit argent au tronc,

42. Καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.

Or pluſieurs riches y mettoyent beaucoup: & vne poure vefue vint, laquelle y mit deux petites pieces qui font vn quadrin.

43. Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

Lors appelant à ſoi ſes diſciples, il leur dit, En verité ie vous di, que ceſte poure vefue a plus mis au tronc que tous ceux qui y ont mis.

44. Πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

Car tous y ont mis de ce qui leur abonde: mais ceſte-ci y a mis de ſa poureté tout ce qu'elle auoit, voire toute ſa ſubſtance.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

ΚΑὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

E comme il partoit du temple, vn de ſes diſciples lui dit, Maiſtre, regarde quelles pierres, & quels baſtimens.

CAP XII.

40. Qui devorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

Which deuoure widowes houſes / euen vnder a colour of long prayers. Theſe ſhall receyue the greater damnation.

41. Et ſedens Ieſus gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi divites iactabant multa.

And as Jeſus ſate ouer againſt the treaſurie/ he behelde how the people caſt money into the treaſurie / and many rich men caſt in much.

42. Cùm veniſſet autem vidua una pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans.

And there came a certaine poore widow / and ſhe threw in two mites / which make a quadrin.

43. Et convocans diſcipulos ſuos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit qui miſerunt in gazophylacium.

And he called vnto him his diſciples/ & ſaid vnto them / Verely I ſay vnto you / that this poore widow hath caſt more in / then all they which haue caſt into the treaſurie.

44. Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miſerunt; hæc verò, de penuria ſua, omnia quæ habuit miſit, totum victum ſuum.

For they all did caſt in of their ſuperfluitie: but ſhee of her pouertie did caſt in all that ſhe had / euen all her liuing.

CAP. XIII.

ET cùm egrederetur de templo, ait illi unus ex diſcipulis ſuis, Magiſter, aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.

And as he went out of the Temple/ one of his diſciples ſayde vnto him / Maſter / ſee what ſtones / and what buildings are there.

Das XII. Capitel.

40. Sie freſſen der Witwen heuſſer/ vnd wenden langes Gebet für/ dieſelben werden deſto mehr verdammniß empfahen.

De æde Enckers huſſ/ vnder det ſkin at de bede lenge/ De ſamme ſkulle faa ſaa meget ſtørre fordømmelſe.

41. Vnd Jeſus ſetzet ſich gegen dem Gotteskaſten/ vnd ſchauet wie das Volck Gelt einlegte in den Gotteskaſten/ vnd vil Reichen legten vil ein.

Oc Jheſus ſette ſich tuert offuer fra Guds kiſte/ oc ſaa til/ huorledis folcket lagde Pendinge i Guds kiſte/ Oc mange Rige lagde meget vdi.

42. Vnd es kam ein arme Witwe/ vnd legte zwey Scherfflein ein/ die machen einen Heller.

Oc derkom en fattig Encke/ oc lagde thu Skerff vdi/ de gøre en Pending.

43. Vnd er rieff ſeine Jünger zu ſich/ vnd ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch / diſe arme Witwe hat mehr in den Gotteskaſten gelegt/ denn alle die eingelegt haben.

Oc hand kallede ſine Diſciple til ſig oc ſagde til dem/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Denne fattige Encke lagde mere i Guds kiſte/ end alle de ſom lagde vdi.

44. Denn ſie haben alle von jhrem übrigen eingelegt/ diſe aber hat von jhrem Armut/ alles was ſie hat/ jre gantze Narung eingelegt.

Thi de lagde alle vdi aff deris offuerflodighed/ Men denne lagde vdi aff ſin fattigdom alt det hun haffde/ hendis gantſke Næring.

Das XIII. Capitel.

Vnd da er auß dem tempel gienge/ ſprach zu jhm ſeiner Jünger einer: Meiſter/ ſihe/ welche Steine/ vnd welch ein Bau iſt das?

Oc der hand gick aff Tempelen / ſagde en aff hans Diſciple til hannem / Meſtere/ ſee / huilcke ſtene/ oc huilcken en Bygning er det?

Kapitola XII.

40. Kteřijžto zžijragij domy wdowſké/ pod zámyſlem dlauhé Modlitby / tiť wezmau Saud těžſſij.

Ktorzy do gruntu pożyráią domy wdow/ á chcąc być widzeni/ bawią ſie długiemi modlitwámi/ ci od nioſą cięßy ſąd.

41. A ſedě Gežijš proti Pokladnicy/ patřil kterak záſtup metl Penijze do Pokladnice. A mnozý bohatij metali mnoho.

A gdy Jezus ſiedział przeciw ſkárbnicy/ pátrzał iáko lud kładł pieniądze do ſkárbu/ á wiele bogaczow wiele kładli.

42. A když přiſſla gedna chudá wdowa/ vwrhla dwa ſſarty/ genž geſt čtwrtá čáſtka penijcze.

Kedy przyßedßy też niektora wdowá vboga/ włożyła dwá drobne pieniądze/ ktore ważyły Quadranth.

43. Y ſwolaw Včedlnijky ſwé/ řekl gim: Zagiſté prawijm wám/ že tato chudá wdowa/ wijce geſt vwrhla/ než tito wſſyckni kteřijž metali do Pokladnice.

Tedy on wezwawßy ku ſobie zwolennikow ſwych/ rzekł im/ Záprawdę wam powiedam/ Ta vboga wdowá wiecey włożyłá niż wßyſcy ci ktorzy kłádli do ſkarbu.

44. Nebo wſſyckni to což gim zbýwalo metali/ ale tato z ſwé chudoby wſſecko což měla vwrhla/ wſſecku žiwnoſt ſwau

Abowiem ci wßyſcy to co im zbywáło/ znieſli/ ále thá z niedoſtátku ſwego co miáłá włożyłá/ y wßytko ſwe pożywienie.

Kapitola XIII.

A Když wycházel z Chrámu/ řekl gemu geden z Včedlnijkuow geho: Miſtře/ pohleď kteraké kamenij / a yaké geſt toto ſtawenij.

A Gdy wychodził z Kośćiołá/ rzekł mu niektory z zwolennikow iego/ Miſtrzu obacz iákie to kámienie y iákie budowánie.

יג

2 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ חָזֵא אַנְתְּ הָלֵין בֶּנְיָנֵא רוּרְבָא לָא מֶשְׁתַּבְקָא הָרְכָא כֵּאף עַל כֵּאף דְּלָא מֶסְתַּתְרָא׃

E IESV riſpondendo, gli dice, Vedi tu queſte gran fabbriche? non ſarà laſſata pietra ſopra pietra, che non ſia ruinata.

3 וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ בְּטוּרָא דְּזַיְתָא לוּקְבַל הַיְכְלָא שַׁאֲלוּהִי כֵּאפָא וְיַעֲקוּב וְיוּחַנָּן וְאַנְדְּרֵאוּס בַּלְחוּדַיְהוּן׃

E ſtando egli à ſedere nel monte degli Oliui, à l'incontro del tempio, Pietro, e Iacopo, e Giouanni, & Andrea li domandauano coſi da parte, dicendo.

4 אֱמַר לַן אֵמַתַי הָלֵין נֶהֶוְיָן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּקַרְיְבָן הָלֵין כֻּלְהֵין לְמֶשְׁתַּלָּמוּ׃

Dicci quando ſaranno queſte coſe, e qual ſarà il ſegno di quando tutte queſte coſe haueranno fine?

5 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ שְׁרִי לְמֵאמַר לְהוּן חוּרוּ דַּלְמָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוּן׃

E IESV riſpondendo loro, incominciò à dire, Guardate che alcun non v'inganni.

6 סַגִּיאֵא גֵּיר נֵאתוּן בַּשְׁמִי וְנֵאמְרוּן דְּאֶנָא אֶנָא וְלַסַגִּיאֵא נַטְעוּן׃

Perche verranno molti nel Nome mio, dicendo, Io ſon Chriſto: & ingannaranno molti.

7 מָא דֵּין דַּשְׁמַעְתּוּן קְרָבֵא וְשֵׁבָא דַּקְרָבֵא לָא תֶּתְחַלוּן עֲתִיד הוּ גֵּיר דְּנֶהְוְיָן אֶלָּא לָא עֲדַכִּיל חַרְתָּא׃

Hor quando voi ſentirete de le guerre, e de romori di guerre, non vi turbate: per che biſogna ch'elle ſiano: ma non ſarà ancor il fine.

8 יְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ וְנֶהֱוּוּן זַוְעֵא בְּדוּכָּא דוּכָא וְנֶהֱוּוּן כַּפְנֵא וְשִׁגּוּשְׁיָא הָלֵין רִישָׁא אֵנּוּן דְּחֶבְלֵא׃

Percioche ſi leuarà ſu gente contra gente, e regno contra regno: e ſaranno de terremoti per ogni luogo, e careſtie, e turbulentie. Queſte coſe ſaranno i principij de dolori.

יג

2 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ הֲרוֹאֶה אֶת־הַבִּנְיָנִים הָאֵלֶּה הַגְּדוֹלִים לֹא תֻנַּח אֶבֶן עַל־אֶבֶן עַל־מְלֻנָתָהּ אֲשֶׁר לֹא תֵהָרֵס׃

Y Ieſus reſpondiendo dixole, Vees eſtos grandes edificios? no quedara piedra ſobre piedra que no ſea derribada.

3 וּבְשִׁבְתּוֹ עַל־הַר הַזֵּיתִים לְנֶגֶד הַהֵיכָל שָׁאֲלוּ לוֹ בִּלְבַדָּם כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְּרֵאוּס׃

Y ſentandoſe en el Monte de las Oliuas delante del Templo, preguntaronle à parte Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres.

4 אֱמֹר לָנוּ מָתַי יִהְיוּ הָאֵלֶּה וּמָה הָאוֹת כִּי־יִכְלוּ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Di nos quando ſeran eſtas coſas? Y que ſennal aura quando todas las coſas han de ſer acabadas?

5 וְיֵשׁוּעַ עָנָה לָהֶם וַיָּחֶל לְדַבֵּר רְאוּ פֶּן יַשִּׁיאֲכֶם אִישׁ׃

Y Ieſus reſpondiendoles, començó à dezir, Mirad que nadie os enganne.

6 כִּי־רַבִּים יָבוֹאוּ בִשְׁמִי לֵאמֹר כִּי אֲנִי הוּא וְיַתְעוּ לָרַבִּים׃

Porque vendrán muchos. en mi nombre, diziendo, Yo ſoy el Chriſto: y engannaran à muchos.

7 וְאִם תִּשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּשְׁמוּעוֹת הַמִּלְחָמוֹת אַל תִּבָּהֲלוּ כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת אַךְ עַד־הֵנָּה אֵינֶנּוּ הַקֵּץ׃

Mas quando oyerdes de guerras, y de rumores de guerras, nô os turbey: porque conuiene hazerſe anſi. mas aun no ſera la fin.

8 כִּי יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה וְיִהְיֶה רַעַשׁ בְּכָל מְקוֹמוֹת וְיִהְיֶה רָעָב וּמְהוּמָה רֵאשִׁית הַחֲבָלִים הָאֵלֶּה׃

Porque gente ſe leuantaran contra gente, y reyno contra reyno: y aurà terremotos en cada lugar, y aurà hambres, y alborotos: principios de dolores ſeran eſtos.

ιγ'.

2. Καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

Lors Ieſus reſpondant lui dit, Voi-tu pas ces grands baſtimens? Il ne ſera laiſſé pierre ſur pierre qu'elle ne ſoit demolie.

3. Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας.

Et comme il eſtoit aſſis au mont des Oliuiters vis à vis du temple, Pierre & Iaques, Iehan & André l'interroguerent à part.

4. Εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ πάντα ταῦτα συντελεῖσθαι.

Diſans, Di-nous quand ſeront ces choſes, & quel ſera le ſigne quand toutes ces choſes, doiuent eſtre accomplies.

5. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν, Βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ.

Lors Ieſus leur reſpondant commença à leur dire, Prenez garde que quelcun ne vous ſeduiſe.

6. Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

Car pluſieurs viendront en mon Nom diſans, C'eſt moi qui ſuis le Chriſt, & en ſeduiront pluſieurs.

7. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.

Or quand vous orrez des guerres & des bruits de guerres, ne ſoyez point troublés: car il faut que ces choſes aduienent: mais encore ne ſera-ce pas la fin.

8. Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.

Car nation s'eſleura contre nation, & royaume contre royaume: & y aura tremblemens de terre de lieu en lieu, & famines, & troubles, ces choſes ſeront commencement de douleurs.

CAP. XIII.

2. Et reſpondens Ieſus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.

Then Jeſus anſwered & ſaid vnto him/ Seeſt thou theſe great buildinges? there ſhall not be left one ſtone vpon a ſtone/ that ſhall not be throwen downe.

3. Et cum ſederet in monte olivarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus & Iacobus & Iohannes & Andreas.

And as he ſate on the mount of Oliues / ouer againſt the Temple/ Peter / and James / and John / and Andrewe aſked him ſecretly.

4. Dic nobis, quandó iſta fient? & quod ſignum erit quãdo hæc omnia incipient conſummari?

Tell vs/ when ſhall theſe things be? and what ſhalbe the ſigne when al theſe things ſhalbe fulfilled?

5. Et reſpondens Ieſus cœpit dicere illis, Videte, ne quis vos ſeducat.

And Jeſus anſwerd them / and beganne to ſay/ Take heede leaſt any man deceiue you.

6. Multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum: & multos ſeducẽt.

For many ſhall come in my name/ ſaying/ I am Chriſt/ and ſhall deceiue many.

7. Cùm audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim hæc fieri: ſed nondum finis.

Furthermore when yee ſhall heare of warres/ and rumours of warres /be ye not troubled: for ſuch things muſt needes bee: but the end ſhall not be yet.

8. Exurget enim gens contra gentem, & regnum ſuper regnum: & erunt terræmotus per loca, & fames: Initium dolorum hæc.

For nation ſhall riſe againſt nation/ and kingdome againſt kingdome / and there ſhall be earthquakes in diuers quarters / & there ſhalbe famine and troubles: theſe are the beginnings of ſorowes.

Das XIII. Capitel.

2. Vnd Jeſus antworttet vnd ſprach zu jm. Siheſt du wol allen diſen groſſen Bau? Nicht ein Stein wird auff dem andern bleiben / Der nicht zubrochen werde.

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Seer du vel al denne ſtore bygning. Icke en Sten ſkal bliffue paa den anden/ ſom ey ſkal ſønder ſlaſſ.

3. Vnd da er auff dem Oelberg ſaß gegen dem Tempel / fragten jn beſonders Petrus vnd Jacobus vnd Johannes vnd Andreas:

Oc der hand ſad paa Olie bierget tuert offuer fra Tempelen / daſpurde Peder oc Jacob oc Johannes oc Andreas hannem beſynderliche at.

4. Sage vns / wenn wirdt das alles geſchehen? Vnd was wirdt das Zeichen ſein / wenn das alles ſoll vollendet werden?

Sig oſſ / Naar ſkal alt dette ſke? Oc huad Tegen ſkal der vere/ naar alt dette ſkal fuldkommis?

5. Jeſus antworttet jnen / vnd fieng an zuſagen: Sehet zu / daß euch niemand verführe.

Jheſus ſuarede dem / oc begynte at ſige / Seer til/ at icke nogen forføre eder?

6. Denn es werden vil kommen vnter meinem Namen / vnd ſagen / ich bin Chriſtus / vnd werden vil verführen.

Thi der ſkull mange komme vnder mit Naffn/ oc ſige/ Jeg er Chriſtus/ oc de ſkulle forføre mange.

7. Wenn / jr aber hören werdet von Kriegen / vnnd Kriegsgeſchrey / ſo förchtet euch nicht / denn es muß alſo geſchehen / aber das Ende iſt noch nicht da.

Oc naar i faa at høre om Krig / oc Krigis rocte/ Da frøcter eder icke/ thi det maa ſaa ſke/ Men enden er der icke end da.

8. Es wirdt ſich ein Volck über das ander empörn / vnd ein Königreich über das ander. Vnd werden geſchehen Erdbeben hin vnd wider / vnd wirdt ſein theure zeit vnd ſchrecken. Das iſt der not anfang.

Der ſkal it Folck ſette ſig offuer det andet / oc it Kongerige offuer det andet. Oc der ſkal ſke Jordſkel her oc der / Oc der ſkal vere dyr tid oc forferdelſe. Dette er Bedrøffuelſens begyndelſe.

Kapitola XIII.

2. Odpowěděw Gežiſs/ řekl gemu: Widijſſli toto ſtawenij? Nebudeť oſtawen kámen na kameni/ aby nebyl zkažen.

Tedy mu Jezus odpowiedziawſzy rzekł/ Widziſz tho wielkie budowánie? nie zoſtánieć kámień ná kámieniu ktoryby nie był rozwalon.

3. A když ſeděl na hůře Oliwětſké proti Chrámu/ tázali ho obzwláſſtně Petr/ a Jakub/ a Jan/ a Ondřeg:

A ſiedząc ná gorze oliwney przeciw kośćiołowi/ pytáli go oſobno/ Piotr/ Jákub/ Jan/ y Andrzey.

4. Powěz nám/ kdy tyto wěcy budau? a ktere znamenij bude když tyto wſſecky wěcy počnau ſe dijti?

Powiedzże nam kiedy ty rzeczy będą/ á co zá znák będźie gdy przyydźie czás iż ſie wſzyſtko ma kończyć?

5. Odpowěděw Gežiſs/ počal gim prawiti: Wizteż/ ať wás nižádný neſwede.

A odpowiedziawſzy im Jezus/ począł mowić/ Baczcież aby was nikt nie zwodził.

6. Neboť mnozý přigdau we gménu mém/ řkauce: že gá gſem/ a mnohé ſwedau.

Abowiem wiele ich przyydźie w imieniu moim/ powiedáiąc/ Jaciem ieſt Kryſtus/ y wiele ich zwiodą.

7. Když pak vſlyſſýte boge a prawenij o bogijch/ neſtrachugte ſe/ neb mu ſegij ty wěcy byti/ ale ne y hned konec.

Gdy tedy vſłyſzycie walki y wieśći o walkách/ nie trwożćież ſobą/ boć potrzebá być temu/ ále nie ieſzcze koniec.

8. Powſtaneť zagiſté Národ proti Národu/ a králowſtwij proti králowſtwij/ a bude země třeſenij po mijſtech/ a hladowé/ y různice. A tyto wěcy budau počátek boleſti.

Abowiem powſtánie narod przeciw narodowi/ á kroleſtwo przeciw kroleſtwu/ y będą trzęſienia źiemie ná káżdych mieyſcach/ y będą głody y zámieſzánia/ á ty ſą początki boleśći.

יג

9 חזו דין אנתון נפשכון
ישלמונכון גיר לדינא
ובכנושתהון תתנגדון ו
קדם מלכא והגמונא
תקומון מטולתי
לסהדותהון :

Ma habbiate cura à voi ſteſſi: percioche vi daranno in poter de concilÿ e dele ſinagoghe: ſarete battuti, e ſarete menati dinanzi à i preſidenti e Re, per cagion mia, in teſtimonio ad eſſi.

10 לוקדם דין עתידא
דתתכרז סברתי בכלהון
עממא :

E biſogna che l'Euangelio ſia prima predicato tra tutte le genti.

11 ואמתי דמקרבין לכון דין
דישלמונכון לא תקדמון
תאצפון מנא תמללון
ולא תרנון אלא הו מדם
דמתיהב לכון בהי שעתא
הנא מללו לא הוא גיר
אנתון ממללין אלא
רוחא דקודשא :

Hor quando vi meneranno à darui in poter di quelli, non vi curate innanzi di quel che habbiate à dire, ne vi penſate ſu punto: ma dite cio che vi ſarà dato in quell'hora: imperoche non ſete voi quelli che parlate, ma è lo Spirito ſanto.

12 ישלם דין אחא
לאחוהי למותא ואבא
לברה ויקומון בניא על
אבהיהון וימיתון אנון :

Il fratello darà il fratello à la morte, e il padre darà il figliuolo, e i figliuoli ſi leuaranno contra i padri e le madri, e faranno gli morire.

13 ותהוון סניאין מן כל
נש מטול שמי מן דין
דיסיבר עדמא לחרתא
הו יחא :

E ſarete odiati da tutti per il Nome mio: ma chi perſeuerarà inſin al fine, coſtui ſarà ſaluato.

יג

9 והשמרו לנפשכם כי יסגירו
אתכם בבתי הדינים ובעדות
תכו ולפני נשיאים ומלכים
תוקמו למען שמי לעדות
להם :

Mas voſotros mirad por voſotros : porque os entregarán en conſejos, y en ſynogas: ſereys açotàdos: y delánte de preſidentes y de reyes ſereys llamados por cauſa de mi por teſtimonio à ellos.

10 ובכל הגוים תצטרך
בראשנה להקרא את
הבשורה :

Y en todas las gentes conuiene que el Euangelio ſee predicado antes.

11 וכאשר יוליכו אתכם למסר
לא תחשבו מה תדברון ולא
תהגו כי אשר ינתן לכם בעת
ההיא אותו דברו כי אינכם
אתם אשר מדברים כי אם רוח
הקדש :

Y quando os truxeren entregando os, no premediteys que aueys de dezir, ni lo penſeys: mas loque os fuere dado en aquella hora, eſſo hablad. porque no ſoys voſotros losque hablays, ſi no el Eſpiritu Sancto.

12 כי ימסר אח לאחיו במות
ואב את בנו ויתקוממו בנים
על אבותם וימותו אותם :

Y entregará à la muerte el hermano àl hermano. y el padre àl hijo: y leuantarſehan los hijos contra los padres, y matarloshán.

13 והיו שנואים מכלם
למען שמי ואשר יחל עד
עת קץ זה יושע :

Y ſereys aborrecidos de todos por mi nombre: MAS ELQVE PERSEVERARE HASTA LA FIN, ESTE SERA SALVO.

ιγ'.

9. Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγάς· δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Mais prenes-garde à vous-meſmes, car ils vous liureront aux conſiſtoires: & aux ſynagogues: vous ſerez fouettes & ſeres preſentés deuāt les gouuerneurs & les rois à cauſe de moi, en teſmoignage à iceux.

10. Καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.

Et faut que l'Euangile ſoit premierement preſché en toutes nations.

11. Ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε, οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Or quand ils vous meneront pour vous liurer, ne ſoyez deuant en ſouci de ce que vouz aurez à dire, & n'y meditez point: mais tout ce qui vous ſera donné en ceſt inſtant-la, dites cela, car ce n'eſt pas vous qui parlez, mais le ſainct Eſprit.

12. Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

Lors vn frere liurera l'autre frere à mort, & le pere l'enfant, & s'eſleueront les enfans à l'encontre des peres & meres, & les feront mettre à mort.

13. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

Et ſerez haïs de tous à cauſe de mon Nom: mais qui ſouſtiendra iuſques à la fin, ceſtui-la ſera ſauué.

CAP. XIII.	Das XIII. Capitel.	Kapitola XIII.
9. Videte autem voſmetipſos: Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis vapulabitis, & ante præſides,& reges ſtabitis propter me, in teſtimonium illis.	9. Jhr aber ſehet euch für/ denn ſie werden euch überantwortten für die Rathhäuſer vnd Schulen/ vnd jhr müſſet geſtäupet werden/ vnd für Fürſten vnd Könige müſſet ir geführet werden/vmb meinet willen/ zu einem Zeugniß über ſie.	9. Pilni pak budte ſami ſebe. Nebo wydáwati wás budau na Sněmy/ a w Sſkolách budete biti/ a před Králi a Wládaři ſtanete pro mne/ na ſwědectwij gim.
But take ye heede to your ſelues: for they ſhall deliuer you vp to the Counſels/ and to the Synagogues: ye ſhall be beaten/ and brought before rulers/ and kinges for my ſake/ for a teſtimoniall vnto them.	Men ſee i eder faare/ Thi de ſkulle antuorde eder hen til Raadhuſſ/ oc Scholer/ Oc i ſkulle hudſtrygis oc i ſkulle føris faar Førſter oc Konger/ for min ſkild til it vidniſbyrd offuer dem.	Ale wy ſie oſtrzegaycie/ boc was wydádza przed ſady/ y do boznic/ y beda was byc/ á przed przelozonymi y Krolmi dla mnie ſthawác bedziecie ku przeswiadczeniu ich.
10. Et in omnes gentes primum oportet prædicari evangelium.	10. Vnd das Euangelium muß zuvor geprediget werden vnder alle Völcker.	10. Ale we wſſech Národech nayprw muſý býti kázáno Swaté Ewangelium.
And the Goſpell muſt firſt be publiſhed among all nations.	Oc Euangelium ſkal før predickis blant alle Folck.	A potrzebá áby naprzod v wſzytkich narodow byla opowiedána Ewánielia.
11. Et cum duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: ſed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquamini, non enim vos eſtis loquentes: ſed Spiritus ſanctus.	11. Wenn ſie euch nun führen vnd überantwortten werden/ ſo ſorget nicht was jr reden ſolt/ vnd bedencket euch nicht zuvor/ Sondern was euch zu derſelbigen ſtunde gegeben wirdt/ das redet/ denn jhr ſeits nicht/ die da reden/ ſondern der heilige Geiſt.	11. A když wás powedau wydáwagjce/ nepřemyſſlugte coby ſſte mluwili/ ale což wám bude dáno w tu hodinu/ to mluwte. Nebo negſte wy kteřijž mluwijte/ ale Duch Swatý.
But when they leade you/ and deliuer you vp/ take yee no thought afore/ neither premeditate what ye ſhall ſay: but whatſoeuer is giuen you at the ſame time/ that ſpeake: for it is not ye that ſpeake/ but the holy Ghoſt.	Naar ſom de nu føre oc antuorde eder hen/ Da førger icke for/ huad i ſkulle tale/ oc betencker det ey heller tiforn/ Men huad ſom eder giffuis i den ſamme ſtund det taler/ Thi at i ere icke de ſom tale/ Men den hellige Aand.	A gdy was wydáne wodzic beda/ nie troſzczież ſie przed tym co byście mowic mieli/ ani o tym myſlcie/ ále cokolwiek wam bedzie podano ná on czás to mowcie/ Abowiem nie wy ieſteſcie ktorzy mowicie/ ále Duch on Swiety.
12. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & conſurgent filii in parentes, & morte afficient eos.	12. Es wird aber überantwortten ein Bruder den andern zum todte/ Vnd der Vater den Son/ vnd die kinder werden ſich empören wider die Eltern/ vnd werden ſie helffen tödten.	12. Wydá pak bratr bratra na ſmrt/ a Otec Syna: a powſtanau ſynowé proti Rodičům/ a ſmrtij ge zhubij.
Yea/ and the brother ſhall deliuer the brother to death/ and the father the ſonne/ and the children ſhall riſe againſt their parents/ and ſhall cauſe them to die.	Der ſkal en Broder antuorde den anden hen til døden/ Oc Faderen Sønnen/ oc Børnene ſkulle ſette ſig op mod Foreldrene/ oc de ſkulle hielpe til at ſla dem ihiel.	Y podác brát brátá ná śmierć/ á ociec syná/ y powſthána dzieci przeciw rodzicom/ ſtáráiac ſie iákoby ie o śmierć przyprawili.
13. Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem ſuſtinuerit in finem, hic ſalvus erit.	13. Vnd werdet gehaſſet ſein von jederman/ vmb meines Namens willen. Wer aber beharret biß an das ende/ der wirdt Selig.	13. A budete w nenáwiſti wſſechněm pro gměno mé. Ale kdož ſetrwá až do konce/ ten ſpaſen bude.
And yee ſhall be hated of all men for my Names ſake: but whoſoeuer ſhall endure vnto the end/ he ſhall be ſaued.	Oc i ſkulle hadis aff huermand/ for mit naffn ſkyld. Men huo ſom bliffuer beſtandig indtil enden hand ſkal bliffue ſalig.	Bedziecie v wſzytkich w nienawiści dla imienia mego/ lecz ktory dotrwa áż do końcá/ ten bedzie wybáwion.

יג

14 מָא דֵין דַּחֲזַיְתּוּן אָתָא טַנְפְּתָא דְּחוּרְבָּנָא הָי דְּאַמִירָא בְּדָנִיאֵל נְבִיָא דְּקָיְמָא אֵיכָא דְּלָא וָלֵא הוּ דְּקָרֵא יֶסְתַּכַּל הָיְדֵין אִילֵין דְּבִיהוּד אִנּוּן יֶעֶרְקוּן לְטוּרָא׃

Hor quando voi vedrete l'abomineuole deſolatione (che è detta dal Profeta Daniel) ſtare oue non debbe (chi legge intenda) allora quei che ſaranno in Giudea, fuggano à i monti.

15 וּמַן דְּבְאֵגָּרָא הוּ לָא יֵחוּת וְלָא יֵעוּל לְמֶשְׁקַל מֵדֵּם מֶן בַּיְתֵהּ׃

E chi ſarà in ſu'l tetto, non diſcenda in caſa, ne entri à toglier coſa alcuna di caſa ſua.

16 וּמַן דְּבַחְקְלָא הוּ לָא יֶתְהְפֵךְ לְבֶסְתְּרֵהּ דְּיֶשְׁקוּל לְבָשֵׁהּ׃

E chi ſarà nel campo, non ritorni à le coſe laſſate in dietro, à portar via il ſuo mantello.

17 וַי דֵּין לְבַטְנָתָא וַלְאִילֵין דְּמַיְנְקָן בְּהָנוּן יַוְמָתָא׃

E guai à le donne grauide, & à quelle che lattaranno in quei giorni.

18 צַלּוֹ דֵּין דְּלָא יֶהְוֵא עֲרוּקְכוּן בְּסַתְוָא׃

Pregate che la voſtra fuga non ſia di verno.

19 יֶהְוֵא גֵּיר בְּיוֹמָתָא הָנוּן אוּלְצָנָא דְּלָא הָוָא אַכְוָתֵהּ מֶן רִישׁ בְּרִיתָא דְּבְרָא אֲלָהָא וְעַד מָא לְהָשָׁא וְלָא יֶהְוֵא׃

Percioche quei giorni ſaranno di tale afflittione, qual non è ſtata dal principio de la creation de le coſe, che Iddio ha create inſin ad hora, ne mai piu ſarà.

20 וְאִלּוּ לָא מָרְיָא כַּרִּי יַוְמָתָא הָנוּן לָא חָיָא הָוָא כָּל בְּסַר אֶלָּא מֶטוּל גְּבַיָא דְּגְבָא כַּרִּי יַוְמָתָא הָנוּן׃

E ſe il Signore non haueſſe abbreuiati i giorni, niuna carne ſi ſarebbe ſaluata: ma per gli eletti, i quali egli ha eletto, ha abbreuiati quei giorni.

21 הָיְדֵין אֶן אֱנָשׁ יֵאמַר לְכוּן דְּהָא הָרְכָּא הוּ מְשִׁיחָא וְהָא הָר־תַּמָּן לָא תְּהַיְמְנוּן׃

Et allora ſe alcun vi dirà, Ecco qui Chriſto, o eccolo lì, non lo crediate.

יג

14 וְאִם־תִּרְאוּ אֶת־שִׁקּוּץ מְשׁוֹמֵם הַנֶּאֱמַר מִדָּנִיֵּאל הַנָּבִיא עוֹמֵד בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יֵשׁ לוֹ לַעֲמֹד הַקּוֹרֵא יָבִין אָז אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יָנוּסוּ אֶל־הֶהָרִים׃

Empero quando vierdes la abominacion de aſſolamiento, (que fué dicha por Daniel,) que eſtarà donde no deue, el que lee. entienda, entõces losque eſtuuieren en Iudea, huygan à los mõtes.

15 וַאֲשֶׁר עַל־הַגָּג לֹא יֵרֵד אֶל־הַבַּיִת וְלֹא יָבוֹא לָשֵׂאת מְאוּמָה מִבֵּיתוֹ׃

Y elque esſtuuiere ſobre la caſa, no decienda à la caſa: ni entre para tomar algo de ſu caſa.

16 וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה הוּא לֹא יִפְנֶה לְאָחוֹר לָשֵׂאת אֶת־בְּגָדָיו׃

Y elque eſtuuiere en el campo, no torne atràs ni aun à tomar ſu cappa.

17 וְאוֹי לֶהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת בַּיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Mas ay de las prennadas, y de las que criàren en aquellos dias.

18 הִתְפַּלְּלוּ פֶּן־תִּהְיֶה מְנוּסַתְכֶם בַּחֹרֶף׃

Orad pues que no acontezca vueſtra huyda en inuierno. (ò en Sabbado.)

19 כִּי־יִהְיוּ הַיָּמִים הָאֵלֶּה יְמֵי צָרָה וּמְצוּקָה כַּאֲשֶׁר לֹא הָיוּ מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים עַד עַתָּה וְלֹא יִהְיוּ לְעוֹלָם׃

Porque ſeran aquellos dias vna aflicion. qual nunca fué deſde el principio de la Creacion de las coſas que crió Dios haſtá eſte tiempo, ni ſerà.

20 וְאִם יְהוָֹה לֹא יְקַצֵּר אֶת־הַיָּמִים לֹא יִוָּשַׁע כָּל בָּשָׂר אַךְ לְמַעַן־הַבְּחִירִים אֲשֶׁר בָּחַר יְקַצֵּר אֶת־הַיָּמִים׃

Y ſi el Sennor no ouieſſe acortado aquellos dias, ningũa carne ſe ſaluaria: mas por cauſa delos eſcogidos, que el eſcogió, acortó aquellos dias.

21 וְאָז אִם־אִישׁ יֹאמַר לָכֶם הִנֵּה פֹּה הַמָּשִׁיחַ אוֹ הִנֵּה שָׁם לֹא תַּאֲמִינוּ׃

Y entonces ſi alguno os dixere, Heaqui, aqui eſtà el Chriſto, ò heaqui alli eſtà no lo creays.

ιγʹ.

14. Ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὼς ὅπου οὐ δεῖ ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.

Or quand vous verrez l'abomination de la deſolation (qui eſt dite par Daniel le Prophete) eſtre eſtablie, là où elle ne doit: (qui lit, l'entende) alors que ceux qui ſeront en Iudee s'enfuyent aux montagnes.

15. Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.

Et que celui qui ſera ſur la maiſon, ne deſcende point en la maiſon, & n'y entre point pour emporter aucune choſe de ſa maiſon.

16. Καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

Et que celui qui ſera au champ, ne retourne point en arriere, pour emporter ſon habillement.

17. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais mal-heur ſur celles qui ſeront encientes, & ſur celles qui allaitteront en ces iours-la.

18. Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.

Priez donc que voſtre fuite n'aduiene point en hyuer.

19. Ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.

Car en ces iours-là il y aura telle affliction, qu'il n'y en a point eu de ſemblable depuis le commencement de la creation des choſes que Dieu a creés iuſques à maintenant, ni ne ſera.

20. Καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.

Et ſi le Seigneur n'euſt abbregé ces iours-la nulle perſonne ne ſeroit ſauué: mais il a abbregé ces iours-la, à cauſe des eſleus qu'il a eſleus.

21. Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε.

Et alors ſi quelcun vous dit, Voici, le Chriſt eſt ici: ou voici, il eſt là, ne le croyez point.

CAP. XIII.

14. Cùm autem videritis abominationem deſolationis, ſtantem, ubi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant in montes.

Moreouer/ when ye ſhall ſee the abomination of deſolation (ſpockē of by Daniel the Prophet) ſtanding where it ought not/ (let him that readeth/conſider it) then let them that be in Judea/ flee into the mountaines.

15. Et qui ſuper tectum, ne deſcendat in domum, nec introeat ut tollat quid de domo ſua.

And let him that is vpon the houſe/ not come downe into the houſe / neither enter therein / to fetch any thing out of his houſe.

16. Et qui in agro erit, non revertatur retrò, tollere veſtimentum ſuum.

And let him that is in the field / not turne backe againe vnto the thinges which hee left behinde him / to take his clothes.

17. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

Then woe ſhall be to them that are with childe/an to them that giue ſucke in thoſe dayes.

18. Orate verò ut hyeme non fiat fuga veſtra.

Pray therefore that your flight be not in the winter.

19. Erunt enim dies illi tribulationis tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus uſque nunc, neque fient.

For there ſhalbe in thoſe dayes ſuch tribulation / as was not from the beginning of the creation which God created vnto this time/neither ſhall be.

20. Et niſi breviaſſet Dominus dies, non fuiſſet ſalva omnis caro: ſed propter electos quos elegit, breviavit dies.

And except that the Lorde had ſhortened thoſe dayes / no fleſh ſhould be ſaued: but for the electes ſake/which hee hath choſen / he hath ſhortened thoſe dayes.

21. Et tunc ſiquis vobis dixerit, Ecce, hîc eſt Chriſtus, ecce illic, ne credideritis.

Then if any man ſay to you/ Loe /here is Chriſt / or loe / he is there / beleeue it not.

Das XIII. Capitel.

14. Wenn jhr aber ſehen werdet den greuel der verwůſtung / von dem der Prophet Daniel geſaget hat/daß er ſtehet/da er nicht ſoll (Wer es liſet/ der verneme es) Als denn/wer in Judea iſt/ der fliehe auff die Berge.

Naar ſom i faa at ſee ødeleggelſens Verſtyggelſe/ om huilcken Daniel Prophete haffuer ſagd/ at hand ſtaar/ der ſom hand icke ſkulde (huo det læſſ/ hand forſtaa det) Huo ſom da er i Jødeland/ hand fly paa Biergene.

15. Vnd wer auff dem Dache iſt/der ſteige nicht hernider ins Hauß / vnd komme nicht darein etwas zu holen auß ſeinem Hauße.

Oc huoſom er paa Taget/hand ſtige icke ned i Huſit// ockomme der ind at hente noget aff ſit huſſ.

16. Vnd wer auff dem Felde iſt / der wende ſich nicht vmb/ ſeine Kleider zu holen.

Oc huo ſom er paa Marcken/ hand vende ſig icke til bage/at hende ſine Klæder.

17. Wehe aber den Schwangern vnd Seügern zu der zeit.

Oc ve de Fructſommelige / oc Diendis paa den tid.

18. Bittet aber / das euer Flucht nicht geſchehe im Winter.

Men beder/at eders Fluct icke ſkal ſke om Vinteren.

19. Denn in diſen Tagen werden ſolche Trůbſal ſein / als ſie nie geweſen ſind bißher/von anfang der Creaturen / die Gott geſchaffen hat / vnd als auch nicht werden wirdt.

Thi at i diſſe dage ſkal vere ſaadan bedrøffuelſe / ſom aldri haffuer verit her til/aff creaturens begyndelſe/ ſom Gud ſkabte/oc ſom icke heller ſkal bliffue.

20. Vnd ſo der HERR diſe Tage nicht verkůrtzt hette / Wůrde kein Menſch ſelig / aber vmb der Außerwehlten willen / die er außerwehlet hat/ hat er diſe tage verkůrtzet.

Oc der ſom HERREN icke haffde forſteckit diſſe dage / da bleffue inted Menniſke ſaligt / Men for de Vdualdid ſkyld / ſom hand haffuer vdualt / haffuer hand forſtecket diſſe dage.

21. Wenn nun jemand zu der zeit wird zu euch ſagen: Sihe / hie iſt Chriſtus / ſihe/ da iſt er / ſo glaubet nicht.

Naar ſom nogen ſiger nu til eder paa den tid/ See/ Her er Chriſtus / ſee / der er hand / Da tror icke.

Kapitola X II.

14. Když pak vzřijte ohawnoſt zpuſſtěnij / o kterež powědijno geſt od Danyele Proroka/ ana ſtogij kdežby ſtáti neměla (Kdo čte/rozuměg) Tehdáž ti kdož gſau wŽidowſtwu/ ať vtekau na hory:

Gdy tedy vyzrycie obrzydke ſpuſtoſzenie / ktore opowiedziane ieſt od Dániela Proroká / bedace thám gdzie nie trzebá / (kto czyta niechżec obacza) tedy ci co w Zydowſtwie beda / niech vćiekaia ná gory.

15. A kdo ná Střeſſe geſt / neſſtupug do Domu / ani wcházeg aby co wzal z Domu ſwěho:

Then záſię ktory bedzie ná domu/niechnie ſchodzi do domu /áni wchodzi aby miál co wziąć z domu ſwego.

16. A kdo bude na poli/ newracug ſe zaſe aby wzal raucho ſwe.

Ktory też bedzie ná polu/ niech ſie nie wráca ná zad / aby miał wziąć płaſzcz ſwoy.

17. Běda pak Těhotným a těm kteréž krmij w těch dnech.

Biádá tedy niewiáſtam brzemiennim y dziatkam zſacym ná ten czáſ.

18. Protož modlte ſe/ aby vtijkanij waſſe nebylo w Zymě.

Modlcie ſie áby wáſze vćiekanie nie było zimie.

19 Nebť budau dnowé zármutku takowij/ nacýž gſau nebyli od počátku ſtwořenij / kteréž geſt Bůh ſtwořil / až doſawad/ aniž potom budau.

Abowiem ty tám dni beda thákowem vćiśnieniem/ tákie nie było od poczatku rzeczy ſtworzonych / ktore ſpráwił Bog áż do thego czáſu/ani będzie.

20. A byť nevkrátil PÁN těch dnij/nebylby ſpaſen žádný člowěk: ale pro wywolené kteréž geſt zwolil / vkrátij těch dnůw.

A gdyby nie vkrocił Pan dni onych/ żadnegoby ciáło nie było wybawione/Ale dla przebranych ktore obrał/ vkrocił dni onych.

21. A tehdáž řekneli wám kdo: Hle tuto/ aneb/ hle tamto geſt Kryſtus/ newěřte:

A ieſliby wam kto rzekł/ Oto tuć Kryſtus/ ábo oto tám / nie wierzcież.

י ג

22 יְקוּמוּן גֵּיר מְשִׁיחֵא
דְּדַגָּלוּתָא וּנְבִיֵּא ד
דְּכַדָּבוּתָא וְנֶתְּלוּן א
אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא וְנַטְעוּן
אֶן מֶשְׁכְּחָא אַף לַגְבַיָּא׃

Imperoche ſi leuaranno ſu de falſi Chriſti e de falſi Profeti, e faranno ſegni e miracoli, per ingannare, ſe fuſſe poſſibile, gli eletti ancora.

23 אַנְתּוּן דֵּין אֶזְדַּהַרוּ הָא
קַדְמֵת אֶמְרֵת לְכוּן כֻּל
מֶדֶּם׃

Ma voi ſtate auuertiti : ecco, io v'ho predetto il tutto.

24 בְּהָנוּן דֵּין יַוְמָתָא בָּתַר
אוּלְצָנָא הָו שִׁמְשָׁא נֶחְשַׁךְ
וְסַהְרָא לָא נֶתֶּל נוּהְרֵהּ׃

Oltre à cio in quei giorni, doppo quella tribulatione, il ſole s'oſcurarà, e la luna non rendera il ſuo ſplendore.

25 וְכַוְכְּבֵא נֶפְּלוּן מֶן
שְׁמַיָּא וְחַיְלַוָּתָא דִּשְׁמַיָּא
נֶתְתַּזִּיעוּן׃

E le ſtelle del cielo cadranno, e le virtù che ſono in cielo, ſi commoueranno.

26 וְהָידֵין נֶחְזוּנָיְהִי לַבְרֵהּ
דְּאֶנָשָׁא כַּד אָתֵא בַּעְנָנָא
עַם חַיְלָא רַבָּא וְעַם ש
שׁוּבְחָא׃

Et allora ſi vedrà il Figliuol de l'huomo venir ne le nuuole con molta poteſtà e gloria.

27 וְהָידֵין נְשַׁדַּר מַלְאַכַוְהִי
וְנְכַנֵּשׁ לַגְבַיְהִי מֶן
אַרְבַּעְתֵּיהֵין רוּחָתָא מֶן
רֵישֵׁהּ דְּאַרְעָא וְעַדְמָא
לְרֵישֵׁהּ דִּשְׁמַיָּא׃

Et allora egli mandarà i ſuoi Angeli, e raccoglierà i ſuoi eletti da i quattro venti, da l'eſtremità de la terra inſin à la ſommità del cielo.

28 מֶן תְּתָתָא דֵּין יַלַּפוּ
פֶּלְאָתָא דְּמָא דְּרַךְ סוּכַיֵּהּ
וְפַרַּעוּ טַרְפַּיָּהּ יָדְעִין א
אַנְתּוּן דְּמָטָא קַיְטָא׃

Hor imparate la ſimilitudine dal fico. Quando il ſuo ramo è già tenero, e le foglie ſon nate, voi ſapete che la ſtate è vicina.

29 הָכַנָא אַף אַנְתּוּן מָא
דַּחֲזַיְתּוּן הָלֵין דְּהָוְיָן דַּעוּ
דְּקַרִיבָא הִי עַל תַּרְעָא׃

Coſi ancor voi, quando vedrete auuenir queſte coſe, ſappiate ch'egli è preſſo in ſu le porte.

י ג

22 כִּי־יָקוּמוּ מְשִׁיחֵי שֶׁקֶר וּנְבִיאֵי
שֶׁקֶר וְיִתְּנוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
לְהַתְעוֹת אִם לֹא בְלִי יְכֹלֶת אֶת־
הַבְּחִירִים׃

Porque ſe leuantáràn falſos Chriſtos y falſos prophetas : y daràn ſennales y prodigios para engannar, ſi ſe pudieſſe hazer, aun à los eſcogidos.

23 וְאַתֶּם הִשָּׁמְרוּ הִנֵּה קִדַּמְתִּי
לֵאמֹר לָכֶם כֻּלָּם׃

Mas voſotros mirad : heaqui os lohe dicho antes todo.

24 אֲבָל בַּיָּמִים הָהֵם אַחַר
הַצָּרָה הַהִיא הַשֶּׁמֶשׁ יֶחְשַׁךְ וְיָרֵחַ
לֹא יַגִּיהַּ אוֹרוֹ׃

Empero en aquellos dias, deſpues de aquella afflicion, el Sol ſe eſcurecerà, y la Luna no dara ſu reſplandor.

25 וְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם יִהְיוּ נוֹפְלִים
וְהַכֹּחוֹת אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִמּוֹטוּ׃

Y las eſtrellas caeran del cielo, y las virtudes que eſtan en los cielos ſeran commouidas.

29 וְאָז יִרְאוּ אֶת־בֶּן הָאָדָם
לָבוֹא בַּעֲנָנִים עִם כֹּחַ גָּדוֹל וְעִם
כָּבוֹד׃

Y entonces verân àl Hijo del hombre que vendra en las nuues con mucha poteſtad y gloria.

27 וְאָז יִשְׁלַח אֶת־מַלְאָכָיו
וְיֶאֱסֹף אֶת־בְּחִירָיו מֵאַרְבַּע
רוּחוֹת מִקְצֵה הָאָרֶץ עַד קְצֵה
הַשָּׁמַיִם׃

Y entonces embiará ſus Angeles, y juntara ſus Eſcogidos de los quadro vientos; deſde el vn cabo de la tierra haſta el cabó del cielo.

28 וּמִתְּאֵנָה לִמְדוּ אֶת־הַמָּשָׁל
אִם עַתָּה עֲנָפֶיהָ יֵרַכּוּ וְעָלֶיהָ
דָשְׁאוּ יְדַעְתֶּם כִּי קָרוֹב הַקָּיִץ׃

De la higuera aprended la ſemejança : Quando ſu rama ya ſe haze tierna, y brota hojas, conoceys que el verano eſtá cerca :

29 כָּכָה גַּם אַתֶּם אִם יִרְאוּ
לְהֵעָשׂוֹת אֶת־הָאֵלֶּה דְּעוּ כִּי־
קָרוֹב הוּא לַפָּתַח׃

Anſi tambien voſotros quando vierdes hazerſe eſtas coſas, conoced que eſtà cerca, à las puertas.

ιγ'.

22. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾷν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

Car faux Chriſts & faux Prophetes s'eſleueront, & feront des ſignes & miracles pour ſeduire meſmes les eſleus ſi poſsible eſtoit.

23. Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

Mais donnez-vous garde : voici, ie vous ai predit le tout.

24. Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

Auſsi en ces iours-la apres ceſte affliction-la le ſoleil ſera obſcurci, & la lune ne donnera point ſa clarté.

25. Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

Et les eſtoiles du ciel cherront, & les vertus qui ſont és cieux ſeront eſbranlees.

26. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

Et lors ils verront le Fils de l'homme venir és nuees auec grande puiſſance & glorie.

27. Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

Adonc il enuoyera ſes Anges, & aſſemblera en vn les eſleus de tous les coſtés des qnatre vents, depuis le bout de la terre iuſques au bout du ciel.

28. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Or aprenez la ſimilitude du figuier, Quand ſon rameau eſt en ſeue, & qu'il iette les fueilles, vous cognoiſſez que l'eſté eſt prochain.

29. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Vous auſsi pareillement, quand vous verrez que ces choſes aduiendront, ſachez qu'il eſt prochain, à la porte.

CAP. XIII.

22. Exurgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos.

For falſe Chriſtes ſhall riſe / and falſe Prophets / and ſhall ſhew ſignes and wonders / to deceiue if it were poſſible / the verye elect.

23. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.

But take ye heed: behold / I haue ſhewed you all things before.

24 Sed in illis diebus poſt tribulationem illam Sol cõtenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum.

Moreouer in thoſe dayes / after that tribulation / the Sunne ſhall waxe darke / & the Moone ſhall not giue her light.

25. Et ſtellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis ſunt, movebuntur.

And the ſtarres of heauen ſhall fall: & the powers which are in heauen ſhall ſhake.

26. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa & gloria.

And then ſhall they ſee the Sonne of man comming in the cloudes / with great power and glorie.

27. Et tunc mittet angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo terræ uſque ad ſummum cæli.

And he ſhall then ſende his Angels / and ſhall gather together his elect from the foure windes / and from the vtmoſt parte of the earth to the vtmoſt parte of heauen.

28. A ficu autem diſcite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoſcitis quia in proximo ſit æſtas.

Nowe learne a parable of the figge tree. When her bough is yet tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that ſommer is nere.

29. Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in oſtiis.

So in like maner / when yee ſee theſe thinges come to paſſe / knowe that the kingdome of God is neere / euen at the doores.

Das XIII. Capitel.

22. Denn es werden ſich erheben falſche Chriſti / vnd falſche Propheten / die zeichen vnd wunder thun / daß ſie auch die Außerwehlten verfůhren / ſo es můglich were.

Thi der ſkulle mange falſke Chriſti reyſe ſig op / oc falſke Propheter / ſom gøre Tegen oc vnderlige Gerninger / At de oc ſkulle forføre de vdualde / der ſom det vaare muligt.

23. Jhr aber ſehet euch fůr / ſihe / ich habs euch alles zuvor geſagt.

Men ſee i eder faare / See / Jeg haffuer ſagd det altſammen tilforn.

24. Aber zu der zeit / nach der Trůbſal / werden Sonne vnd Mond jhren Schein verlieren.

Oc paa den tid / effter denne bedrøffuelſe / ſkulle Soel oc Maane miſte deris ſkin.

25. Vnd die Sterne werden vom Himmel fallen / vnd die kråffte der Himmel werden ſich bewegen.

Oc Stierner ſkulle falde aff Himmelen / oc Himmelens Krauffter ſkulle røre ſig.

26. Vnd denn werden ſie ſehen des Menſchen Son kommen in den wolcken / mit groſſer Krafft vnd Herrligkeit.

Oc da ſkulle de ſee Meniſkens Søn komme i ſkyerne / met ſtor Krafft oc Herlighed.

27 Vnd denn wirdt er ſeine Engel ſenden / vnd wirdt verſammlen ſeine Außerwehlten / von den vier winden / von dem ende der Erden / biß zum ende der Himmel.

Oc da ſkal hand ſende ſine Engle / oc ſkal forſamle ſine vdualde / fra de fire Væder / aff Jordens ende / indtil Himmelens ende.

28. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichnuß. Wenn ietzt ſeine zweige ſafftig werden / vnd bletter gewinnen / ſo wiſſet jhr / das der Sommer nahe iſt.

Lærer en lignilſe paa Figen træet / Naar ſom Grenen bliffuer vedzkefuld / oc faar Blad / da vide i / at Sommer er nær.

28. Alſo auch / wenn jhr ſehet daß ſolches geſchicht / ſo wiſſet / daß es nahe fůr der thůr iſt.

Lige ſaa / naar i ſee / at ſaadant ſkeer / Da vider / at det er nær faar dørren.

Kapitola XIII.

22. Nebť powſtanau ffaleſſnij Kryſtowé / a ffaleſſnij Prorocy / a budau činiti diwy a zázraky k ſwedenij / by to mohlo býti / také y wywolených.

Boć náſtána fáleſzni Kriſtuſowie / y fáleſzni Prorocy / y beda wydawać znáki y cuda ku zwiedzieniu / by moglo być y wybránych.

23. Protož wy ſſetřte ſebe / hle / předpowěděl gſem wám wſſecky wěcy.

Wy ſie tedy ſtrzeżćie / otomći wám wſzytko opowiedział.

24. W těch pak dnech / potom po zarmaucenij / Slunce ſe zatmij / a Měſýc nedá ſwětla ſwého.

Nád to w onych czáſiech po vciśnieniu tym / záćmi ſie ſłonce / á mieſiąc nie poda iaſności ſwoiey.

25. A Hwězdy nebeſké budau padati / a mocy kteréž gſau na Nebi budau ſe hýbati.

Y będą ſpádáć gwiazdy niebieſkie / á mocy ktore ſą ná niebie chwiać ſie będą.

26. A tehdáž vzřij Syna Člowěka / an ſe béře w Oblacých s mocý welikau a s ſláwau.

A tedyć vyzrą Syná człowieczego przychodzącego ná obłocech z wielką mocą y chwałą.

27. A tehdy poſſle Angely ſwé / a ſhromáždij wywolené ſwé od čtyř Wětrůw / od končin země až do wrchu Nebe.

Tedyć też on poſzle Anioły ſwe / á zbierze wſzytki ſwe przebráne od czterech wiátrow / od kończyn ziemie áż do kończyn nieba.

28. Od Fijku pak naučte ſe podobenſtwij / když giž ratoleſt geho odmladne / a wypučij ſe liſtij / znáte že blijzko geſt Léto.

Ale ſie náuczćie przypowieśći od figowego drzewá / gdy iuż gáłązká iey będzie młoda / á wypuſzcza liſtki / znaćie iż láto ieſt bliſko.

29. Též y wy když vzřijte ano ſe tyto wěcy děgij / wězte že blijzko geſt a we dweřijch.

Thákże y wy gdy obaczyćie iż ſie to dziać będzie / znayćie iż iuż bliſko / á we drzwiách ieſt Krolestwo Boże.

יג

22 יקומון גיר משיחא
דדגלותא ונביא ד
דכדבותא ויתלון א
אתותא ותדמרתא ויטעון
אן משכחא אף לגביא׃

Imperoche ſi leuaranno ſu de falſi Chriſti e de falſi Profeti, e faranno ſegni e miracoli, per ingannare, ſe fuſſe poſſibile, gli eletti ancora.

23 אנתון דין אזדהרו הא
קדמת אמרת לכון כל
מדם׃

Ma voi ſtate auuertiti : ecco, io v'ho predetto il tutto.

24 בהנון דין יומתא בתר
אולצנא הו שמשא נחשך
וסהרא לא נתל נוהרה׃

Oltre à cio in quei giorni, doppo quella tribulatione, il ſole s'oſcurarà, e la luna non renderà il ſuo ſplendore.

25 וכוכבא נפלון מן
שמיא וחילותא דשמיא
נתתזיעון׃

E le ſtelle del cielo cadranno, e le virtù che ſono in cielo, ſi commoueranno.

26 והידין נחזוניהי לברה
דאנשא כד אתא בענגא
עם חילא רבא ועם ש
שובחא׃

Et allora ſi vedrà il Figliuol de l'huomo venir ne le nuuole con molta poteſtà e gloria.

27 והידין נשדר מלאכוהי
ויכנש לגביהי מן
ארבעתיהין רוחתא מן
רישה דארעא ועדמא
לרישה דשמיא׃

Et allora egli mandarà i ſuoi Angeli, e raccoglierà i ſuoi eletti da i quattro venti, da l'eſtremità de la terra inſin à la ſommità del cielo.

28 מן תתא דין ילפו
פלאתא דמא דכד סוכיה
ופרעו טרפיה ידעין א
אנתון דמטא קיטא׃

Hor imparate la ſimilitudine dal fico. Quando il ſuo ramo è gia tenero, e le foglie ſon nate, voi ſapete che la ſtate è vicina.

29 הכנא אף אנתון מא
דחזיתון הלין דהוין דעו
דקריבא הי על תרעא׃

Coſi ancor voi, quando vedrete auuenir queſte coſe, ſappiate ch'egli è preſſo in ſu le porte.

יג

22 כי יקומו משיחי שקר ונביאי
שקר ויתנו אותות ומופתים
להתעות אם לא בלי יכלת את־
הבחירים׃

Porque ſe leuantaràn falſos Chriſtos y falſos prophetas : y daràn ſennales y prodigios para engannar, ſi ſe pudieſſe hazer, aun à los eſcogidos.

23 ואתם השמרו הנה קדמתי
לאמר לכם כלם׃

Mas voſotros mirad : heaqui os lohe dicho antes todo.

24 אבל בימים ההם אחר
הצרה ההיא השמש יחשך וירח
לא יגיה אורו׃

Empero en aquellos dias, deſpues de aquella afflicion, el Sol ſe eſcurecerà, y la Luna no dara ſu reſplandor.

25 וכוכבי השמים יהיו נופלים
והכחות אשר בשמים ימוטו׃

Y las eſtrellas caeran del cielo, y las virtudes que eſtan en los cielos ſeran commouidas.

29 ואז יראו את־בן האדם
לבוא בעננים עם כח גדול ועם
כבוד׃

Y entonces veràn àl Hijo del hombre que vendra en las nuues con mucha poteſtad y gloria.

27 ואז ישלח את־מלאכיו
ויאסף את־בחיריו מארבע
רוחות מקצה הארץ עד קצה
השמים׃

Y entonces embiará ſus Angeles, y juntará ſus Eſcogidos de los quadro vientos; deſde el vn cabo de la tierra haſta el cabó del cielo.

28 ומתאנה למדו את־המשל
אם עת ענפיה ירכו ועליה
דשאו ידעתם כי קרוב הקיץ׃

De la higuera aprended la ſemejança : Quando ſu rama ya ſe haze tierna, y brota hojas, conoceys que el verano eſtá cerca :

29 ככה גם אתם אם יראו
להעשות את־האלה דעו כי־
קרוב הוא לפתח׃

Anſi tambien voſotros quando vierdes hazerſe eſtas coſas, conoced que eſtà cerca, à las puertas.

ιγ'.

22. Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾷν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

Car faux Chriſts & faux Prophetes s'eſleueront, & feront des ſignes & miracles pour ſeduire meſmes les eſleus ſi poſsible eſtoit.

23. Ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

Mais donnez-vous garde : voici, ie vous ai predit le tout.

24. Ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

Auſsi en ces iours-la apres ceſte affliction-la le ſoleil ſera obſcurci, & la lune ne donnera point ſa clarté.

25. Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

Et les eſtoiles du ciel cherront, & les vertus qui ſont és cieux ſeront esbranlees.

26. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

Et lors ils verront le Fils de l'homme venir és nuees auec grande puiſſance & glorie.

27. Καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

Adonc il enuoyera ſes Anges, & aſſemblera en vn les eſleus de tous les coſtés des qnatre vents, depuis le bout de la terre iuſques au bout du ciel.

28. Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν αὐτῆς ἤδη ὁ κλάδος ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Or aprenez la ſimilitude du figuier, Quand ſon rameau eſt en ſeue, & qu'il iette les fueilles, vous cognoiſſez que l'eſté eſt prochain.

29. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

Vous auſsi pareillement, quand vous verrez que ces choſes aduiendront, ſachez qu'il eſt prochain, à la porte.

CAP. XIII.

22. Exurgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna & portenta ad ſeducendos, ſi fieri poteſt, etiam electos.

For falſe Chriſtes ſhall riſe / and falſe Prophets / and ſhall ſhew ſignes and wonders / to deceiue if it were poſſible / the verye elect.

23. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.

But take ye heed: behold / I haue ſhewed you all things before.

24 Sed in illis diebus poſt tribulationem illam Sol cõtenebrabitur, & luna non dabit ſplendorem ſuum.

Moreouer in thoſe dayes / after that tribulation / the Sunne ſhall waxe darke / & the Moone ſhall not giue her light.

25. Et ſtellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis ſunt, movebuntur.

And the ſtarres of heauen ſhall fall: & the powers which are in heauen ſhall ſhake.

26. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa & gloria.

And then ſhall they ſee the Sonne of man comming in the cloudes / with great power and glorie.

27. Et tunc mittet angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis, à ſummo terræ uſque ad ſummum cæli.

And he ſhall then ſende his Angels / and ſhall gather together his elect from the foure windes / and from the vtmoſt parte of the earth to the vtmoſt parte of heauen.

28. A ficu autem diſcite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoſcitis quia in proximo ſit æſtas.

Nowe learne a parable of the figge tree. When her bough is yet tender / and it bringeth forth leaues / ye knowe that ſommer is nere.

29. Sic & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quòd in proximo ſit in oſtiis.

So in like maner / when yee ſee theſe thinges come to paſſe / knowe that the kingdome of God is neere / euen at the doores.

Das XIII. Capitel.

22. Denn es werden ſich erheben falſche Chriſti / vnd falſche Propheten / die zeichen vnd wunder thun / daß ſie auch die Außerwehlten verfůhren / ſo es můglich were.

Thi der ſkulle mange falſke Chriſti reyſe ſig op / oc falſke Propheter / ſom gøre Tegen oc vnderlige Gerninger / At de oc ſkulle forføre de vdualde / der ſom det vaare muligt.

23. Ihr aber ſehet euch fůr / ſihe / ich habs euch alles zuvor geſagt.

Men ſee i eder faare / See / Jeg haffuer ſagd det altſammen tilforn.

24. Aber zu der zeit / nach der Trůbſal / werden Sonne vnd Mond jhren Schein verlieren.

Oc paa den tid / effter denne bedrøffuelſe / ſkulle Soel oc Maane miſte deris ſkin.

25. Vnd die Sterne werden vom Himmel fallen / vnd die kråffte der Himmel werden ſich bewegen.

Oc Stierner ſkulle falde aff Himmelen / oc Himmelens Kraffter ſkulle røre ſig.

26. Vnd denn werden ſie ſehen des Menſchen Son kommen in den wolcken / mit groſſer Krafft vnd Herrligkeit.

Oc da ſkulle de ſee Meniſkens Søn komme i ſkyerne / met ſtor Krafft oc Herlighed.

27 Vnd denn wirdt er ſeine Engel ſenden / vnd wirdt verſammlen ſeine Außerwehlten / von den vier winden / von dem ende der Erden / biß zum ende der Himmel.

Oc da ſkal hand ſende ſine Engle / oc ſkal forſamle ſine vdualde / fra de fire Væder / aff Jordens ende / indtil Himmelens ende.

28. An dem Feigenbaum lernet ein Gleichnuß. Wenn ietzt ſeine zweige ſafftig werden / vnd bletter gewinnen / ſo wiſſet jhr / das der Sommer nahe iſt.

Lærer en lignilſe paa Figen træet / Naar ſom Grenen bliffuer vedzkefuld / oc faar Blad / da vide i / at Sommer er nær.

28. Alſo auch / wenn jhr ſehet daß ſolches geſchicht / ſo wiſſet / daß es nahe fůr der thůr iſt.

Lige ſaa / naar i ſee / at ſaadant ſkeer / Da vider / at det er nær faar dørren.

Kapitola XIII.

22. Nebť powſtanau ffaleſſnij Kryſtowé / a ffaleſſnij Prorocy / a budau činiti diwy a zázraky k ſwedenij / by to mohlo býti / také y wywolených.

Boć náſtána fáleßni Kriſtuſowie / y fáleßni Prorocy / y beda wydawać znáki y cuda ku zwiedzieniu / by mo glo byc y wybránych.

23. Protož wy ſſetřte ſebe / hle / předpowěděl gſem wám wſſecky wěcy.

Wy ſie tedy ſtrzeżćie / otomći wám wßytko opowiedzial.

24. W těch pak dnech / potom po zarmaucenij / Slunce ſe zatmij / a Měſýc nedá ſwětla ſwého.

Nád to w onych czáśiech po vciśnieniu tym / záćimi ſie ſłonce / á mieſiac nie poda iaſnośći ſwoiey.

25. A Hwězdy nebeſké budau padati / a mocy kterěž gſau na Nebi budau ſe hýbati.

Y beda ſpádać gwiazdy niebieſkie / á mocy ktore ſa ná niebie chwiac ſie beda.

26. A tehdáž vzřij Syna Cžlowěka / an ſe beře w Oblacých s mocý weilkau a s sláwau.

A tedyć vyzra Syná czlowieczego przychodzacego ná oblocech zwielka moca y chwala.

27. A tehdy poſſle Angely ſwé / a shromáždij wywolené ſwé od čtyř Wětrůw / od končin země až do wrchu Nebe.

Tedyć też on poßle Anioly ſwe / á zbierze wßytki ſwe przebráne od czterech wiátrow / od konczyn ziemie áż do kończyn nieba.

28. Od Fijku pak naučte ſe podobenſtwij / když giž ratoleſt geho odmladne / a wypučij ſe liſtij / znáte že blijzko geſt Léto.

Ale ſie náuczćie przypowieśći od figowego drzewá / gdy iuż gáłaźká iey bedzie mloda / á wypuſzcza liſtki / znacie iż láto ieſt bliſko.

29. Též y wy když vzřijte ano ſe tyto wěcy děgij / wězte že blijzko geſt a we dweřijch.

Tákże y wy gdy obaczyćie iż ſie to dziać bedzie / znayćież że iuż bliſko / á we drzwiách ieſt Króleſtwo Boże.

י ג

30 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן
דְּלָא תֶּעְבַּר שַׁרְבְּתָא הָדָא
עַד—מָא דְּהָלֵין כֻּלְהֵין
יֶהְוְיָן׃

In verita io vi dico che non trapaſſarà queſta età, inſin che tutte queſte coſe ſiano fatte.

31 שְׁמַיָּא וַארְעָא יֶעְבְּרוּן
וּמֶלַי לָא יֶעְבְּרוּן׃

Il cielo e la terra paſſaranno ben via, ma le mie parole non paſſaranno gia.

32 עַל דֵּין יַוְמָא הָו וְעַל
שָׁעְתָא הָי אֱנָשׁ לָא יָדַע
אַף לָא מַלְאַכֵא דַּשְׁמַיָּא
וְלָא בְּרָא אֶלָּא אֶן אַבָּא׃

Ma del giorno e de l'hora, niuno il ſa, ne ancor gli Angeli che ſono in cielo, ne il Figliuolo ancora: ma ſolamente il Padre.

33 חָזַו אֶתְתְּעִירוּ וְצַלַּו
לָא גֵּיר יָדְעִין אַנְתּוּן אֶמַתַי
הוּ זַבְנָא׃

Habbiateui cura, ſiate vigilanti, e fate oratione: percioche voi non ſapete quando ſia l'hora.

34 אַיךְ גַּבְרָא הוּ גֵּיר ד
דְּחָזֵק וַשְׁבַק בַּיְתֵהּ וִיהַב
שׁוּלְטָנָא לְעַבְדַוְהִי וַלְאנָשׁ
אֱנָשׁ עַבָדֵהּ וַלְתַרְעָא פַּקֵּד
דְּנֶהְוֵא גֵּיר׃

Et è come vn huomo che ſene va via, hauendo laſſata la ſua caſa, e data la poteſtà di gouernare à i ſuoi ſeruitori, & à ciaſcuno l'offitio ſuo, & ha comandato al portinaro che ſtia vigilante.

35 אֶתְתְּעִירוּ הָכִיל דְּלָא
יָדְעִין אַנְתּוּן אֶמַתַי אָתֵא
מָרֵהּ דְּבַיְתָא בְּרַמְשָׁא אָו
בְּפֶלְגֵהּ דְּלֶלְיָא אָו בְּמַקְרָא
תַּרְנָגְלָא אָו בְּצַפְרָא׃

Vegliate dunque, perche voi non ſapete quando il padron de la caſa verrà: ſe da ſera, ò à meza notte, ò al cantar del gallo, ò à la mattina.

36 דַּלְמָא יֵאתֵא מֶן ש
שֶׁלְיָא וְנֶשְׁכַּחְכוּן כַּד ד
דַּמְכִין אַנְתּוּן׃

Accioche venendo egli in vn ſubbito, non vi troui à dormire.

37 מֶדֶם דַּלְכוּן דֵּין אָמַר
אֶנָא לְכֻלְכוּן הוּ אָמַר אֶנָא
הְוִיתוּן עִירִין׃

E quel ch'io dico à voi, lo dico à tutti State vigilanti.

י ג

30 אָמֵן אָנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי לֹא
יַעֲבֹר דּוֹר הַזֶּה עַד־כִּי יִהְיוּ כָּל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Dicierto os digo que no paſſarà eſta generacion, que todas eſtas coſas no ſean hechas.

31 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעֲבוֹרוּ וּדְבָרַי
לֹא יַעֲבוֹרוּ׃

El cielo y la tierra paſſaràn, mas mis palabras nunca paſſarán.

32 וְעַל־הַיּוֹם הַהוּא וְעַל־
הַשָּׁעָה אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ וְלֹא
הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וְלֹא
הַבֵּן כִּי־אִם הָאָב׃

Empero de aquel dia y de la hora, nadie ſabe ni aun los angeles que eſtan en el cielo, ni el miſmo Hijo, ſi no ſolo el Padre.

33 רְאוּ עוּרוּ שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ
כִּי לֹא יְדַעְתֶּם מָתַי תָּבוֹא הָעֵת׃

Mirad, velad y orad: porque nò ſabeys quando ſera el tiempo.

34 כַּאֲשֶׁר אָדָם יָגוּר וַיַּנִּיחַ אֶת־
בֵּיתוֹ וַיִּתֵּן לַעֲבָדָיו אֶת־הַשִּׁלְטוֹן
וּלְכָל אִישׁ אֶת־מַעֲשֵׂהוּ וּלְשׁוֹעֵר
צִוָּה לִשְׁקֹד׃

Como el hombre que partiendoſe lexós, dexó ſu caſa, y dió à ſus ſieruos ſu hazienda, y à cada vno ſu cargo, y al portero mandó que velaſſe.

35 לָכֵן שִׁקְדוּ כִּי לֹא יְדַעְתֶּם
מָתַי יָבוֹא בַּעַל הַבַּיִת אִם בָּעֶרֶב
אוֹ־בַחֲצִי הַלַּיְלָה אוֹ־בְּמִקְרָא
תַּרְנְגֹל אוֹ־בַבֹּקֶר׃

Velad pues, porque no ſabeys quando el Sennor de la caſa vendra, à la tarde, ò à la media noche, ò àl canto del gallo, ò àla mannana.

36 פֶּן יָבוֹא וְיִמְצָא אֶתְכֶם
יְשֵׁנִים׃

Porque quando viniere de repente, no os halle durmiendo.

37 וַאֲשֶׁר אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
לְכֻלְּכֶם אָמַרְתִּי שִׁקְדוּ׃

Y las coſas que à voſotros digo, à todos las digo, Velad.

ιγ'.

30. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται.

En verité ie vous di, que ceſte generation ne paſſera point tant que toutes ces choſes ſoyent faites.

31. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre paſſeront, mais mes paroles ne paſſeront point.

32. Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

Or quant à ce iour la & à l'heure, nul ne le ſait, non pas les Anges qui ſont au ciel, ni auſsi le Fils mais le Pere.

33. Βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.

Prenez garde à vous, veillez, & priez: car vous ne ſauez quand ſera ce temps-la.

34. Ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.

C'eſt ainſi comme ſi vn homme allant dehors, laiſſoit ſa maiſon, & donnoit authorité à ſes ſeruiteurs, & à vn chacun ſa taſche & cõmandoit au portier qu'il veillaſt.

35. Γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψέ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ.

Veillez donc: car vous ne ſauez quand le Seigneur de la maiſon viẽdra, au ſoir, ou à minuict, ou à l'heure que le coq chante, ou au matin.

36. Μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας.

De peur qu'arriuant ſoudain, il ne vous trouue dormans.

37. Ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

Or les choſes que ie vous di, ie les di à tous: Veillez.

CAP. XIII.

30. Amen dico vobis, quoniam non tranſibit generatio hæc, donec omnia iſta fiant.

Verely I ſay vnto you / that this generation ſhall not paſſe / till all theſe thinges be done.

31. Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.

Heauen and eart ſhall paſſe away/ but my wordes ſhall not paſſe away.

32. De die autem illo vel hora, nemo ſcit, neq; angeli in cælo, neque filius: niſi pater.

But of that day and houre knoweth no man/no/not the Angels which are in heauen/ neither the Sonne him ſelfe/ ſaue the Father.

33. Videte, vigilate, & orate: neſcitis enim quando tempus ſit.

Take heede: watch/ and pray: for yee knowe not when the time is.

34. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum ſuam: & dedit ſervis ſuis poteſtatem cuiuſque operis, & ianitori præcepit ut vigilet.

For the Sonne of man is as a man going into a ſtrange countrey/ & leaueth his houſe / and giueth authoritie to his ſeruants / and to euery man his worke/ and commandeth the porter to watch.

35. Vigilate ergo (neſcitis enim quando dominus domus veniat: ſerò an media nocte, an galli cantu, an manè.)

Watch therefore / (for yee knowe not when the Maſter of the houſe will come/ at euen/ or at midnight/ at the cocke crowing / or in the dawning.)

36. Ne cùm venerit repentè, inveniat vos dormientes.

Leſt if he come ſodeinly/ hee ſhould finde you ſleeping.

37. Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

And thoſe thinges that I ſay vnto you/ I ſay vnto all men/ Watch.

Das XIII. Capitel.

30. Warlich ich ſage euch: Diß Geſchlecht wirdt nicht vergehen/ biß daß diß alles geſchehe.

Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Denne Slect ſkal icke forgaa/ før dette ſkeer altſammen.

31. Himel vnd Erden werden vergehen/ Meine Wort aber werden nicht vergehen.

Himmel oc Jord ſkulle forgaa/ Men mine Ord ſkulle icke forgaa.

32. Von dem tage aber vnd von der ſtunde weiß niemand/ auch die Engel nicht im Himmel/ auch der Son nicht/ ſondern allein der Vater.

Oc aff den dag oc ſtund ved ingen/ oc icke Englene i Himmelen/ oc ey heller Sønnen/ Men alene Faderen.

33. Sehet zu/ wachet vnd betet/ denn ihr wiſſet nicht/ wenn es zeit iſt.

Seer til/ Vaager oc beder / Thi i vide icke / naar det er tid.

34. Gleich als ein Menſch der über Land zog / vnd ließ ſein Hauß/ vnd gab ſeinen Knechten macht / einem jeglichen ſein werck / vnd gebott dem Thürhüter / er ſolt wachen.

Lige ſom it Menniſke/ ſom foer vden Landz/ oc forlod ſit Huſſ / oc gaff ſine Suenne mact/ Huer ſin Gerning / oc bød Døruocteren / at hand ſkulde vaage?

35. So wachet nun / denn ihr wiſſet nicht/ wenn der Herr des Hauſes kompt/ ob er kömpt am Abend/ oder zu Mitternacht / oder vmb den Hannenſchrey / oder des Morgens.

Saa vaager nu/ Thi i vide icke/ naar Huſens Herre kommer/ om hand kommer om afftenen / eller ved Midnat/ eller naar Hanen gal / eller om Morgenen.

36. Auff daß er nicht ſchnelle komme/ vnd finde euch ſchlaffend.

Paa det/ Hand ſkal icke komme haſtelige/ oc finde eder ſoffuendis.

37. Was ich aber euch ſage / das ſage ich allen/ wachet.

Huad ſom ieg ſiger eder/ det ſiger ieg alle/ Vaager.

Kapitola XIII.

30. Zagiſtě prawijm wám: Žeť nepomine pokolenij toto / až ſe tyto wſſecky wěcy ſtanau.

Zaprawdec wam powiedam / Zadnym ſpoſobem nie przeminie ten wiek aż gdyby wſzytki ty rzeczy były vczynione.

31. Nebe a Země pominau/ ale ſlowa má nepominau.

Nieboć y ziemia przemina / lecz ſlowa moie zadnym ſpoſobem nie przemina.

32. Ale o tom dni a hodině / nižádný newij/ ani Angelé w Nebi / ani Syn / gedině ſám Otec.

Aleć o tym dniu y godzinie żaden nie wie / ani też y Anieli ktorzy ſa w niebie / ani ſam Syn/ tylkoż ſam Ociec.

33. Wizte bděte/ a modlte ſe/ něb newijte kdy čas bude.

Strzeżcież ſie/ czuycie a modlcie ſie bo nie wiecie kiedyć czás bedzie.

34. Jakožto člowěk kterýž geſt daleko odſſel opuſtil dům ſwůg/ a zdal ſlužebnjkům ſwým wládařſtwij/ a gednomu každěmu powinnoſt geho/ a wrátněmu přikázal aby bděl:

Jáko ten ktory idzie precz zoſtáwi wſzy dom ſwoy / á dawſzy moc ſlużebnikom ſwym/ káżdego nád ſwa robota / á wrotnemu roſkazawſzy áby czuł.

35. Protož bděte / nebo newijte kdy Hoſpodář domu přigde: v wečerli / čili o půlnocy/ čili když kaury pěgij/ čili ráno.

Czuyciež tedy/ (bo nie wiecie gdy Pan domu onego przyidzie / ieſliż z wieczora / ieſli w pułnocy/ ieſli gdy kurzy zapoia / ieſli z poranku.)

36. Aby když by přiſſel w nenadále/ nenalezl wás a wy ſpijte.

Aby gdy z predka przyidzie nie znalazł wás ſpiacych.

37. A cožť wám prawijm / wſſechněm prawijm: Bdětež.

A tak to co wám mowie / wſzytkim ci mowie/ Czuyciež.

יד

1 בָּתַר דֵּין תְּרֵין יָוֹמִין
הֲוָא הֲוָא פֶּצְחָא דְּפַטִּירֵא
וּבָעֵין הֲווּ רַבַּי כָּהֲנֵא
וְסָפְרֵא אֵיכַנָּא בְּנֶכְלָא
יֵאחְדוּנָיְהִי וְיֶקְטְלוּנָיְהִי׃

Hor doppo due giorni doueua eſſer la Paſqua e la feſta de gli azimi: e i principali Sacerdoti e gli Scribi cercauano come l'haueſſeno per inganno à pigliare, e farlo morire.

2 וָאמְרִין הֲווּ לָא ב
בְּעַדְעָדָא דַּלְמָא יֶהֱוֵא
שְׁגוּשְׁיָא בְּעַמָּא׃

E diceuano. Nõ gia nel giorno de la feſta, accioche non ſi faccia tumulto di popolo.

3 וְכַד הוּ אִיתַוְהִי הֲוָא
בְּבֵית עַנְיָא בְּבַיְתֵה
דְּשֶׁמְעוּן גַּרְבָּא כַּד סְמִיךְ
אֲגְתְּתָא דְּאִיתַ עֲלֵיהּ
שָׁטִיפְתָא דְּבֶסְמָא דְּנַרְדִּין
רִישָׁא סַגִּי דְּמַיָּא ו
וַפְתַּחְתֵה וַאשְׁפַּעְתֵה עַל
רֵישֵׁה דְּיֵשׁוּעַ׃

Et eſſendo egli in Betania, ne la caſa di Simon lebbroſo, mentre ch'egli ſedeua à tauola, venne là vna donna, che haueua vn alabaſtro d'vnguento di nardo fino di gran prezzo: e ſpezzato l'alabaſtro, glielo ſparſe ſopra'l capo.

4 אִית הֲווּ דֵּין אֲנָשָׁא מֶן
תַּלְמִידַוְהִי דְּאֶתְבְּאֶשׁ לְהוֹן
בְּנַפְשְׁהוֹן וַאמְרוּ דַּלְמָנָא
הֲוָא אַבְדָּנָא דְּהָנָא בֶּסְמָא׃

Et erano alcuni che n'haueuan diſpiacere in ſe ſteſſi, e diceuano, A che propoſito s'è fatta queſta perdita de l'vnguento?

5 מֶשְׁכַּח הֲוָא גֵּיר ל
לְמֶזְדַּבָּנוּ יַתִּיר מֶן תְּלָת
מְאָא דִּינָרִין וַלְמֶתְיְהָבוּ
לְמֶסְכֵּנֵא וּמֶזְדַּעְפִּין הֲווּ
בֵּהּ׃

Conciosia che queſto ſi poteua vender piu di trecento denari, e darſi à i poueri: e fremeuano contra eſſa.

6 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר ש
שׁוּבְקוּהָ מָנָא מַהְרִין א
אַנְתּוּן לָהּ עֲבָדָא שַׁפִּירָא
עֶבְדַּת לְוָתִי׃

Ma Iesv diſſe, Laſſate la ſtare, perche le date voi moleſtia? Ella ha fato vna buona opera inuerſo di me.

7 בְּכֻל זְבַן גֵּיר מֶסְכֵּנֵא
אִית לְכוֹן עַמְּכוֹן וַאמָּתַי
דְּצָבֵין אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין א
אַנְתּוּן דְּתֶעְבְּדוּן לְהוֹן ד
דְּשַׁפִּיר אֶנָא דֵּין לָא בְּכֻל
זְבַן אִיתַי לְוָתְכוֹן׃

Perche ſempre hauerete i poueri con eſſo voi: e quando voi vorrete, potrete far loro del bene: ma me non hauerete gia ſempre.

יד

1 וְאַחֲרֵי שְׁנֵי יָמִים הָיָה הַפֶּסַח
וְהַמַּצּוֹת וַיְבַקְשׁוּ הַכֹּהֲנִים
וְהַסּוֹפְרִים אֵיךְ יֶאֶחֱזוּהוּ בְּמִרְמָה
וִימוֹתְתֻהוּ׃

Y era la Paſcua y los dias de los panes ſin leuadura dos dias deſpues: y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los Eſcribas como lo prenderian por enganno, Y lo matarian.

2 וַיֹּאמְרוּ אַל בֶּחָג פֶּן תְּהִי
מְהוּמָה בָּעָם׃

Y dezian, No en el dia de la Fieſta, porque no ſe haga alboroto del pueblo.

3 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בְּבֵית עֲנִיָּה בְּבֵית
שִׁמְעוֹן הַמְּצוֹרָע בְּשִׁבְתּוֹ בַּשֻּׁלְחָן
בָּאָה אִשָּׁה אֲשֶׁר לָהּ פַּךְ בַּהַט
בֹּשֶׂם נֵרְדְּ רֹאשׁ יְקַר מְאֹד וַתְּשַׁבֵּר
אֶת־הַבַּהַט וַתִּשְׁפֹּךְ עַל־רֹאשׁוֹ׃

Y eſtando el en Bethania en caſa de Simon el leproſo, y ſentado à la meſa, vino vna muger teniendo vn vaſo de alabaſtro de vnguento de nardo eſpique de mucho precio, y quebrando el alabaſtro, derramoſelo en la cabeça.

4 וַיִּהְיוּ אֲנָשִׁים אֲשֶׁר כָּעֲסוּ
בְּנַפְשָׁם וַיֹּאמְרוּ עַל־מָה אֲבֵדַת
הַבֹּשֶׂם הַזֹּאת נַעֲשָׂתָה׃

Y vuo algunos que ſe enojaron dentro de ſi y dixeron, Paraque ſe hà hecho eſta perdicion de vnguento?

5 כִּי־יוּכַל לְהִמָּכֵר בְּמוֹ שְׁלֹשִׁים
כֶּסֶף וּלְהִנָּתֵן לָאֶבְיוֹנִים וַיֶּהֱמוּ
עָלֶיהָ׃

Porque podia eſto ſer vendido por mas de trezientos dineros, y darſe à los pobres. Y bramauan contra ella.

6 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הַנִּיחוּ אוֹתָהּ
מָה תּוֹגִיוּן אוֹתָהּ מַעֲשֶׂה טוֹב
עָשְׂתָה בִּי׃

Mas Ieſus dixo, Dexalda, porque la fatigays? buena obra me ha hecho.

7 אֶבְיוֹנִים תָּמִיד הָיוּ לָכֶם
עִמָּכֶם וְאִם תֹּאבוּ הֵיטִיב
תֵּיטִיבוּ לָהֶם אֲבָל אֲנִי לֹא
אֶהְיֶה תָּמִיד עִמָּכֶם

Que ſiempre tendreys los pobres con voſotros. y quando quiſierdes les podreys hazer bien: mas à mi no ſiempre me tendreys.

ΚΕΦΑΛ ιδ'.

Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

Or deux iours apres eſtoit la feſte de Paſque, & des pains ſans leuain: & les principaux Sacrificateurs & les Scribes cerchoyent comment ils le pourroyent ſaiſir par fineſſe, & le mettre à mort.

2. Ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.

Mais diſoyent-ils, Non point durant la feſte, depeur qu'il ne ſe face tumulte entre le peuple.

3. Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς.

Et comme il eſtoit en Bethanie en la maiſon de Simon, dit le lepreux, & eſtoit à table, il vint là vne femme qui auoit vne boiſte d'oignement d'aſpic liquide precieux: Et rompit la boitte, & eſpandit l'oignement ſur la teſte d'icelui.

4. Ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ λέγοντες εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν.

Dont quelques vns furent indignes en eux-meſmes, & diſoyent, A quoi ſert le degaſt de ceſt oignement?

5. Ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

Car ceſt oignement pouuoit eſtre vendu plus de trois cens deniers, & eſtre donné aux poures, Ainſi ils en fremiſſoyent à l'encontre d'elle.

6. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο (εἰς ἐμέ.)

Mais Ieſus dit, Laiſſez-la: porquoi lui donnez-vous faſcherie? elle a fait vn bon acte enuers moi.

7. Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Pourtant que vous aurez touſiours les poures auec vous, & toutes les fois que vous voudrez, vous leur pourrez bien faire: mais vous ne m'aurez point touſiours.

CAP. XIIII.

ERat autem Paſcha & Azyma poſt biduũ: & quęrebant ſummi ſacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.

And two dayes after followed the feaſt of the Paſſeouer / and of vnleauened bread; and the hie Prieſts / and Scribes ſought how they might take him by craft / and put him to death.

2. Dicebant enim, Non in die feſto, ne fortè tumultus fieret in populo.

But they ſayde / Not in the feaſt day / leaſt there be any tumult among the people.

3. Et cum eſſet Bethaniæ in domo Simonis Leproſi, & recumberet, venit mulier habens alabaſtrum unguenti nardi ſpicati pretioſi: & fracto alabaſtro, effudit ſuper caput eius.

And when he was in Bethania in the houſe of Simon the leper / as he ſate at table / there came a woman hauing a boxe of oyntment of ſpikenard / very coſtly / and ſhe brake the boxe / and powred it on his head.

4. Erant autem quidam indignè ferentes intra ſemetipſos, & dicentes, Vt quid perditio iſta unguenti facta eſt?

Therefore ſome diſdained among them ſelues / and ſaid / To what end is this waſte of oyntment?

5. Poterat enim unguentum iſtud vænundari plus quam trecentis denariis, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

For it might haue bene ſolde for more then three hundreth pence / and bene giuen vnto the poore / and they grudged againſt her.

6. Ieſus autem dixit, Sinite eam, quid illi moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me.

But Jeſus ſaid / Let her alone: why trouble ye her? ſhe hath wrought a good worke one me.

7. Semper enim pauperes habetis vobiſcum: & cùm volueritis, poteſtis illis benefacere: me autem non ſemper habetis.

For ye haue the poore with you alwayes / and when ye will ye may doe them good / but me ye ſhall not haue alwayes.

Das XIIII. Capitel.

Vnd nach zweyen tagen war Oſtern / vnd die tage der ſüſſenbrodt. Vnd die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten ſuchten / wie ſie jn mit liſten griffen / vnd tödten.

OC tho dage der effter vaar Paaſke / oc det Søde Brødz dage. Oc de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge lete effter / huorledis de kunde met liſte gribe oc thielſla hannem.

2. Sie ſprachen aber: Ja nicht auff das Feſt / daß nicht ein auffrhur im Volck werde.

Oc de ſagde / Ja icke paa Høytiden / At der ſkal icke bliffue it Oprør blant Folcket.

3. Vnd da er zu Bethanien / war inn Simonis des Außſetzigen Hauſe / vnd ſaß zu Tiſch / da kam ein Weib / die hatte ein Glaß mit vngefälſchtem vnnd köſtlichem Nardenwaſſer / vnd ſie zubrach das Glaß / vnd goß es auff ſein Haupt.

Oc der hand vaar i Bethanien i Simonis den Spedalſkis Huſſ / oc ſad til bordz / Da kom en Quinde hun haffde it Glaſſ met wforfalſket oc kaaſteligt Nardis vand / oc hun ſønderbrød glaſſet / oc vdſtyrte det paa hans Hoffuit.

4. Da waren etliche / die wurden vnwillig / vnnd ſprachen: Was ſoll doch diſer vnrath?

Da vaare nogle / ſom toge det til miſtycke / oc ſagde / Huad ſkal dog dette wraad?

5. Man köndt das Waſſer mehr deñ vmb drey hundert Groſchen verkaufft haben / vnd daſſelb den Armen geben. Vnd murreten über ſie.

Mand kunde haffue ſold dette Vand mere end for try hundrede Pendinge / oc giffuit fattige. Oc de knurrede paa hende.

6. Jeſus aber ſprach: Laſſet ſie mit frieden / was bekümmert jr ſie? Sie hat ein gut Werck an mir gethan.

Oc Jeſus ſagde / Lader hende met fred / hui bekumre i hende? Hun giorde en god gerning mod mig.

7. Jr habt allezeit Arme bey euch / vnd wenn jhr wolt / könnet jhr jhnen guts thun. Mich aber habt jhr nicht allezeit.

I haffue altid Fattige hoſſ eder / Oc naar i ville / da kunde i gøre dem til gode / Men Mig haffue i icke altid.

Kapitola XIIII.

TEhdy po dwau dnech / byl hod Beránka a Přeſnic. Y hledali wrchnij Kněžij a Zákonijcy / kterakby Gežiſſe lſtiwě yali a zabili.

A Byłá wielka nocy świeto Przaśnikow po dwu dni y ſzukáli Kśiażethá kapłáńſkie y doktorowie / iákoby go zdrádą poimawſzy zábili.

2. Ale prawili: Ne w den Swátečnij / aby ſnad nebyl rozbrog w Lidu.

Wſzákoż mowili / Nie w świeto áby nie był rozruch miedzy ludem.

3. A když byl Gežijš w Bethaný w domu Simona Malowocného / a ſeděl za ſtolem / přiſſla Zena magijcy Nádobu Alabaſtrowau Maſti drahé z Nardowého kořenij: b rozbiwſſy nádobu / wylila gi na hlawu geho.

Gdy tedy był w Betániey w domu Symoná trędowáte° / gdy śiedział / przyſzłá niewiáſtá máiąc ſłoiek álabáſtrowy olcyku Spikánárdowego / bárzo drogiego / á ſtłukſzy álabáſtr wylałá gi ná głowe iego.

4. Y byli někteřij za zlé magijce mezy ſebau / a řkauce: Y prok ztráta Maſti této ſtala ſe?

Y byli niektorzy co ſię gniewali ſámi v śiebie / á mowili; Naczże ſie ſtáłá vtrátá olcyku tego?

5 Nebo mohla tato Maſt prodána býti dráže než za tři Sta groſſuow / a dáno býti chudým. Y ſſkřipěli zuby na ni.

Abowiem to możono przedáć wiecey niż zá trzyſtá pieniedzy / y rozdáć vbogiem / y zgrzytáli ná nie.

6. Ale Gežijš řekl: Nechtež gij: Co gi vmautijte? Dobrýť geſt ſkutek včinila nade mnau.

Tedy Jezus rzekł / Daycie iey pokoy / y przeczże ia fráſuiecie? dobryć vczynek przeciwko mnie vczyniłá.

7. Wſſak chudé máte wždycky s ſebau / a když budete chtijti muožte gim dobře činiti / ale mne ne wždy mijti budete.

Bo záwżdy vbogie bedziecie mieć z ſoba / y kiedykolwiek záchcecie możecie im dobrze czynić / lecz mnie nie záwżdy mieć bedziecie.

י ד

8 הָו דְּאִיתֵיה הֲוָא לָהּ
לְהָדָא עֶבְדַּת וְקַדְּמַת אִיךְ
דְּלִקְבוּרְתָּא בַּסְּמֵת
גּוּשְׁמִי׃

Coſtei ha fatto cio ch'ella ha potuto, ella ha anticipato d'vngere il mio corpo per la ſepultura.

9 וַאמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן
דְּכֻל אֵיכָּא דְּתֶתְכְּרֶז
סֵבַרְתִּי הָדָא בְּכֻלֵּה עָלְמָא
אַף מֶדֶּם דַּעְבְדַּת הָדָא
נֶתְמַלַּל לְדוּכְרָנָהּ׃

In verità vi dico, che douunque ſarà predicato queſto Euangelio per tutto il mondo, ſi raccontarà etiandio cio che coſtei ha fatto, in memoria di lei.

10 יְהוּדָא דֵּין סְכַרְיוּטָא
חַד מִן תְּרֵעְסַר אֶזַל לְוָת
רַבַּי כָּהֲנָא אַיךְ דְּנַשְׁלְמִיוּהִי
לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ׃

E Giuda Iſcariote, vno de dodici, ſen'andò a i principali Sacerdoti, per darlo loro.

11 הֶנּוּן דֵּין כַּד שְׁמַעוּ
חְדִיו וְאֶשְׁתַּוְּדִיו כֶּסְפָּא
דְּנֶתְּלוּן לֵהּ וּבָעֵא הֲוָא לֵהּ
פֻּלְגָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃

Et eſſi vdito queſto ſi rallegrorono, e promeſſero di darli denari: ond'egli cercaua come poteſſe commodamente tradirlo.

12 וּבְיוֹמָא קַדְמָיָא
דְּפַטִּירֵא דְּבֵה דָּבְחִין
יְהוּדָיֵא פֶּצְחָא אָמְרִין לֵהּ
תַּלְמִידוֹהִי אַיכָּא צָבֵא
אַנְתְּ דְּנֵאזַל נְטַיֵּב לָךְ
דְּתֵאכוּל פֶּצְחָא׃

Hor il primo giorno de la ſolennità de gli azimi, quando ſi ſacrificaua la Paſqua, i ſuoi diſcepoli gli dicono, Doue vuoi tu che noi andiamo ad apparecchiarti da mangiar la Paſqua?

13 וְשַׁדַּר תְּרֵין מִן
תַּלְמִידוֹהִי וֶאמַר לְהוֹן
זֶלוּ לִמְדִינְתָּא וְהָא פָּגַע
בְּכוֹן גַּבְרָא דְּשָׁקִיל מָאנָא
דְּמַיָּא זֶלוּ בָּתְרֵה׃

Allora egli manda due de ſuoi diſcepoli, e diſſe loro, Andate ne la città, e verrauui innanzi vn huomo che porta vn vaſo d'acqua: ſeguitelo.

14 וְלַאיכָּא דְּעָאֵל אֶמַרוּ
לְמָרָא בַּיְתָא דְּרַבַּן אָמַר
אַיכּוּ בֵּית מַשְׁרִיָּא אַיכָּנָא
דְּאֵכוּל עַם תַּלְמִידַי פֶּצְחָא׃

E doue egli entrarà, dite al padron de la caſa, Il Maeſtro dice, Dou'è la ſtanza, oue io mangiarò la Paſqua co i miei diſcepoli?

י ד

8 אֲשֶׁר הָיָה לָהּ עָשְׂתָה וַתַּקְדִּים
לִמְשׁוֹחַ אֶת־גּוּפִי לִקְבוּרָה׃

Eſta loque pudo, hixo; porque ha preuenido à vngir mi cuerpo para la ſepultura.

9 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּכָל
מְקוֹמוֹת אֲשֶׁר תִּקָּרֵא הַבְּשׂוֹרָה
הַזֹּאת בְּכָל עוֹלָם גַּם אֲשֶׁר
עָשְׂתָה הִיא יְסֻפַּר לְזִכְרוֹנָהּ׃

De cierto os digo, que donde quiera que fuere predicado eſte Euangelio en todo el mnndo, tambien eſto que ha hecho eſta ſerà dicho para memoria deella.

10 וִיהוּדָה סְכַרְיוֹטָא אֶחָד
מִשְּׁנֵים עָשָׂר הָלַךְ אֶל־הַכֹּהֲנִים
לְהַסְגִּירוֹ בִּידֵיהֶם׃

Entonces Iudas Iſcariota, vno de los Doze, vino à los principes de los Sacerdotes, para entregarlo à ellos.

11 וּכְשָׁמְעָם שָׂמְחוּ וַיִּקְבּוּ לוֹ
לָתֵת כֶּסֶף וַיְבַקֵּשׁ אֵיךְ בְּעִתּוֹ
יַסְגִּירֶנּוּ בְּיָדָם׃

Y ellos oyendolo, holgaronſe: y prometieron que le darian dineros Y buſcaua oportunidad como lo entregaria.

12 וּבְיוֹם רִאשׁוֹן לַמַּצּוֹת כַּאֲשֶׁר
זוֹבְחִים אֶת־הַפֶּסַח אָמְרוּ לוֹ
תַּלְמִידָיו אַיֵּה תִּרְצֶה נֵלֵךְ וְנָכִין
כִּי תֹאכַל אֶת־הַפָּסַח׃

Y el primer dia de la fieſta de los panes ſin leuadura, quando ſacrificauan la paſcua, ſus Diſcipulos le dizen, Donde quieres que vamos à aparejarte paraque comas la Paſcua?

13 וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לָהֶם לְכוּ אֶל־הָעִיר וְיִקְרֶה לָכֶם
אִישׁ נֹשֵׂא נֵבֶל מַיִם וּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y embia dos de ſus Diſcipulos, y dizeles, Id à la Ciudad, y encontraroshà vn hombre que lleua vn cantaro de agua, ſeguildo.

14 וַאֲשֶׁר יָבוֹא שָׁמָּה אִמְרוּ
לְבַעַל הַבַּיִת כִּי אָמַר הַמְלַמֵּד
אַיֵּה הַלִּשְׁכָּה אֲשֶׁר אֹכַל שָׁם אֶת
הַפֶּסַח עִם־תַּלְמִידַי׃

Y donde entràre, dezid àl ſennor de la caſa El Maeſtro dize, Donde eſta el apoſen to donde tengo de comer la Paſcua con mis Diſcipulos?

ιδ'.

8. Ὃ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.

Elle a fait ce qui eſtoit en elle: elle a anticipé d'oindre mon corps pour l'appareil de ma ſepulture.

9. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

En verité ie vous di, qu'en quelque lieu que ſera preſché ceſt Euangile, en tout le monde, cela auſſi qu'elle a fait ſera recité en memoire d'elle.

10. Καὶ ὁ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.

Adonc Iudas Iſcariot, l'vn des douzes s'en alla vers les principaux Sacrificateurs, afin qu'il le leur liuraſt.

11. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ.

Leſquels l'ayans ouï s'eſiouirent. & lui promirent de lui donner argent: & il cerchoit comment il le liureroit commodément.

12. Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα.

Or le premier iour des pains ſans leuain qu'on ſacrifioit l'agneau de Paſque, ſes diſciples lui dirent, Où veux-tu que nous allions, afin de t'appreſter à manger l'agneau de Paſque.

13. Καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατι βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ.

Adonc il enuoya deux de ſes diſciples, & leur dit, Allez en la ville, & vn homme vous viendra à l'encontre, portant vne cruche d'eau: ſuiuez-le.

14. Καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω.

Et en quelque lieu qu'il entrera, dites au maiſtre de la maiſon, Le maiſtre dit, Ou eſt le logis où ie mangerai l'agneau de Paſque auec mes diſciples?

8. Quod habuit hæc, fecit: prævênit ungere corpus meum in ſepulturam.

She hath done that ſhe could: ſhe came afore hande to anoint my bodye to the burning.

9. Amen dico vobis, ubicunque prædicatum fuerit Evangelium iſtud in univerſo mundo, & quod fecit hęc, narrabitur in memoriam eius.

Verely I ſay vnto you / whereſoeuer this Goſpell ſhall be preached throughout the whole worlde / this alſo that ſhe hath done / ſhall be ſpoken of in remembrance of her.

10. Et Iudas Iſcariotes unus de duodecim abiit ad ſummos ſacerdotes, ut proderet eum illis.

Then Judas Iſcariot / one of the twelue / went away vnto the hie Prieſts / to betray him vnto them.

11. Qui audientes gaviſi ſunt: & promiſerunt ei pecuniam ſe daturos. Et quærebat quomodo illum oportunè traderet.

And when they heard it / they were glad / and promiſed that they would giue him money: therefore he ſought howe he might conueniently betray him.

12. Et primo die Azymorum quando paſcha immolabant, dicunt ei diſcipuli, Quo vis eamus, & paremus tibi ut manduces paſcha?

Nowe the firſt day of vnleauened bread / when they ſacrificed the Paſſeouer / his diſciples ſaide vnto him / Where wilt thou that we goe and prepare / that thou maiſt eate the Paſſeouer?

13. Et mittit duos ex diſcipulis ſuis, & dicit eis, Ite in civitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans, ſequimini eum.

Then he ſent forth two of his diſciples / and ſaide vnto them / Goe ye into the citie / & there ſhall a man meete you / bearing a pitcher of water: followe him.

14. Et quocunque introierit, dicite domino domus, quia magiſter dicit, Vbi eſt refectio mea, ubi paſcha cū diſcipulis meis manducem?

And whitherſoeuer he goeth in / ſaye ye to the goodman of the houſe / The Maſter ſayeth / Where is the lodging where I ſhall eate the Paſſeouer with my diſciples?

8. Sie hat gethan / was ſie kondt / Sie iſt zuvor kommen meinen Leichnam zu ſalben zu meinem Begräbniß.

Hun giorde huad hun kunde / Hun er til faarn kommen / at ſalue mit Legeme til min begraffuilſe.

9. Warlich ich ſage euch / Wo diß Euangelium geprediget wirdt in aller Welt / da wirdt man auch das ſagen zu jhrem Gedechtniß / daß ſie jetzt gethan hat.

Sandelige ſiger ieg eder / Huor ſom dette Euangelium predickis i al Verden / Da ſkal mand oc ſige det til hendis Hukommelſe / ſom hun nu giorde.

10. Vnd Judas Jſcharioth / einer von den Zwölffen / gieng hin zu den Hohenprieſtern / daß er jhn verrieth.

Oc Judas Jſcharioth / en aff de Tolff / gick bort til de Ypperſte Preſter / at forraade hannem.

11. Da ſie das höreten / wurden ſie fro / vnd verhieſſen jhm das Gelt zu geben. Vnd er ſuchete / wie er jhn fůglich verrieth.

Der de hørde det / bleffue de glade / oc loffuede at giffue hannem Pendinge. Oc hand lete effter / huorledis hand kunde forraade hannem met lempe.

12. Vnd am erſten tage der Süſſenbrodt / da man das Oſterlamb opfferte / ſprachen ſeine Jünger zu jhm: Wo wilt du / daß wir hingehen vnd bereiten / daß du das Oſterlamb eſſeſt?

Paa det Søde brødz førſte dag / der mand offrede Paaſkelam / ſagde hans Diſciple til hannem / Huor vilt du / at wi ſkulle gaa hen / oc berede / at du æder Paaſkelam?

13. Vnnd er ſandte ſeiner Jünger zwen / vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin in die Stadt / vnd es wirdt euch ein Menſch begegnen / der tregt einen Krug mit Waſſer / folget jm nach.

Oc hand ſende tho aff ſine Diſciple bort / oc ſagde til dem / Gaar bort i Staden / oc der ſkal it Menniſke møde eder / ſom bær it Kruſſ met Vand / følger hannem effter.

14. Vnd wo er eingehet / da ſprechet zu dem Haußwirt: Der Meiſter leſſet dir ſagen / wo iſt das Gaſthauß / darinne ich das Oſterlamb eſſe mit meinen Jüngern?

Oc huor ſom hand gaar ind / der ſiger til Hoſbonden / Meſteren lader dig ſige / Huor er Geſtehuſit / der ieg kand æde Paaſkelam vdi met mine Diſciple?

8. Co geſt mohla / to včinila: předeſſla geſt aby Těla měho pomazala k pohřebu.

Co mogłá tho vczyniłá / ábowiem w czás vprzedziłá pomázáć ciáło me ku pogrzebowi.

9. Zagiſtěk prawijm wám: Ze kdezkoli bude kázáno toto Ewangelium po wſſem Swětě / také co geſt včinila tato / bude wyprawowáno na památku gegij

Záprawdę powiedam wam / Kedyżkolwiek opowiedaná będzie Ewanielia ta po wßytkim świecie / też co tá vczyniłá powiedzaná pámiątke iey.

10. Tehdy Gidáſs Jſſkaryothſký geden ze Dwanácti / odſſel k wrchnijm Kněžijm / aby ho gim zradil.

Tedy Judaß Jßkáryoth ieden ze dwunaście / przyßedł do Kśiążąt kapłáńſkich áby go im wydał.

11. Kteřijžto ſlyſſýce zradowali ſe / a ſljbili gemu penijze dáti. Y hledal toho / kterakby ho přijhodně zradil.

Tho gdy oni vſłyßeli / vrádowáli ſie / y obiecáli mu dáć pieniądze / á przethoż czyhał ná czás iákoby go był wydał.

12. Prwnijho pak dne Přeſnic / když welikonočnij Beránek obětowán byl / řekli gemu Včedlnijci geho: Kde chceſs ať půgdeme / a připrawijme tobě aby gedl Beránka?

Pierwßego tedy dniá Przáśników gdy obchodzili wielką noc / rzekli mu zwolennicy iego / Gdzież chceß ábychmy ßedßy nagothowáli vżywáć wielkiey nocy?

13. Y poſlal dwa z Včedlnijkuow ſwých / a řekl gim: Gděte do Měſta / a potkáť wás člowěk Láhwicy wody neſa / gděte za nim:

A ták poſłał dwu z ſwych zwolennikow / y rzekł im / Jdźcie do miáſtá / á podka ſie z wámi niekthory noſząc dzban wody / idźcież zá nim.

14. A kamžkoli wegde / řcetež Pánu domu toho: Miſtrť prawij: Kde geſt Wečeřadlo mé? Kdebych gedl Beránka s Včedlnijky mými?

A gdziekolwiek wnidźie / powiedzcież goſpodarzowi / Miſtrz mowi / Gdzież ieſt goſpodá kedy bede pożywał wielkiey nocy z zwolenniki moiemi?

יד

15 וְהָא מְחַוֵּא לְכוֹן עֲלִיתָא רַבְּתָא דַּמְשַׁוְיָא וּמְטַבְּיָא תַּמָּן תַּקְנוּ לָן׃

Et egli vi moſtrarà vna gran ſala, ornata, & apparata : iui apparecchiate per noi.

16 וּנְפַקוּ תַּלְמִידַוְהִי וֶאתַו לִמְדִינְתָּא וְאַשְׁכַּחוּ אַיכַּנָּא דֶּאמַר לְהוֹן וְטַיְבוּ פֶּצְחָא׃

E coſi i diſcepoli ſi partirono , e vennero ne la citta, e trouorono ſecondo ch'egli haueua detto loro , & apparecchioron la Paſqua.

17 וְכַד הְוָא רַמְשָׁא אֶתָא עַם תְּרֵין עֶסְרְתֵּה׃

Venuta poi la ſera, egli ſene venne co i dodici.

18 וְכַד סְמִיכִין וְלָעְסִין אֶמַר יֵשׁוּע אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּחַד מֶנְּכוֹן דְּאָכֵל עַמִּי הוּ יַשְׁלְמַנִי׃

Et eſſendo eſſi à tauola, e mangiando, IESV diſſe, In verità vi dico, che vn di voi che mangia con meco, mi tradirà.

19 הָנוּן דֵּין שַׁרִיו מֶתְתְּעִיקִין וָאמְרִין לֵה חַד חַד לְמָא אֶנָא׃

Allora eſſi cominciorono à contriſtarſi,& à dirgli ad vno ad vno, Sono io quello? e l'altro, Sono io quello?

20 הוּ דֵּין אֶמַר לְהוֹן חַד מֶן תְּרֵין עֶסַר דְּצָבַע עַמִּי בְּלַגְתָּא׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro , Egli è vno de dodici,che intinge meco nel piatto.

21 וּבְרֵה דְּאֶנָשָׁא אָזֶל אַיכַּנָּא דִּכְתִיב עֲלַוְהִי וַי דֵּין לְגַבְרָא הוּ דִּבְאִידֵה מֶשְׁתְּלֵם בְּרֵה דְּאֶנָשָׁא פַּקִּח הֲוָא לֵה לְגַבְרָא הוּ אֶלּוּ לָא אֶתְיְלֵד׃

Certo il Figliuol de l'huomo ſene va, ſecondo che di lui è ſcritto: ma guai à quel l'huomo , per cui il Figliuol de l'huomo è tradito: bene ſarebbe ſtato per quell'huomo , s'egli non fuſſe mai nato.

22 וְכַד הָנוּן לָעְסִין נְסַב יֵשׁוּע לַחְמָא וּבָרֶךְ וַקְצָא וְיַהֵב לְהוֹן וֶאמַר לְהוֹן סַבוּ הָנָא אִיתַוְהִי פַּגְרִי׃

E mentre che eſſi mangiauano, IESV preſe del pane , e poi ch'egli hebbe rendute gratie , lo ſpezzo , e dette loro, e diſſe, Pigliate, mangiate : queſto è il mio corpo.

יד

15 וְהוּא יַרְאֶה אֶתְכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה יְצוּעָה וּנְכוֹנָה שָׁם הָכִינוּ לָנוּ׃

Y el os moſtrarà vn gran cenadero aparejado, adereçad para noſotros alli.

16 וַיֵּצְאוּ תַלְמִידָיו וַיָּבֹאוּ אֶל־הָעִיר וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם וַיָּכִינוּ אֶת־הַפָּסַח׃

Y fueron ſus Diſcipulos, y vinieron à la Ciudad, y hallaron como les auia dicho, y adereçaron la Paſcua.

17 וַיְהִי־עֶרֶב וַיָּבֹא עִם־שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y llegada la tarde.vino con los Doze.

18 וְכַאֲשֶׁר יָשְׁבוּ וְאָכְלוּ אָמַר יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אֶחָד מִכֶּם יִמְסְרֵנִי אֲשֶׁר אוֹכֵל אִתִּי׃

Y como ſe ſentaron à la meſa, y comieſſen, dize Ieſus, Dicierto os digo, que vno de voſotros que come commigo, me ha de entregar.

19 וַיָּחֵלּוּ לְהָרִיד בְּשִׂיחָם וְלֵאמֹר אֵלָיו חַד אֶל־אַחַד אִם אָנִי וְאַחֵר אִם אָנֹכִי הוּא׃

Entonces ellos començaron à entriſtecerſe, y à dezirle cada vno por ſi, Por ventura ſeré yo? y el otro, Seré yo?

20 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר אֲשֶׁר יִטְבֹּל עִמִּי בַּקְּעָרָה׃

Y reſpondiendo el, dixoles, Vno de los Doze que moja conmigo en el plato.

21 אַךְ כִּי בֶן־הָאָדָם הֹלֵךְ אֶת־דַּרְכּוֹ כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב עָלָיו אַךְ אוֹי לָאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ בֶּן־הָאָדָם יִמָּסֵר טוֹב הָיָה לוֹ אֲשֶׁר לֹא יֻלַּד הָאֱנוֹשׁ הַהוּא׃

A la verdad el Hijo del hombre và, como eſtà deel eſcripto · mas ay de aquel hombre por quien el Hijo del hombre es entregado. Bueno le fuera ſino fuera nacido el tal hombre.

22 וְכַאֲשֶׁר אָכְלוּ לָקַח יֵשׁוּעַ אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאמֶר קְחוּ וֶאֱכֹלוּ זֹאת יֵשׁ גּוּפִי׃

Y eſtando ellos comiendo, tomó Ieſus el pan, y bendiziendo, partió, y diôles, y dixo, Tomad, comed, eſto es mi cuerpo,

ιδ.

15. Καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.

Et il vous monſtrera vne grande chambre ornee & preparee : appreſtez-nous là l'agneau de Paſque.

16. Καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Ainſi les diſciples partirent, & vindrent en la ville, & trouuerent comme il leur auoit dit, & appreſterent l'agneau de Paſque.

17. Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

Puis le ſoir venu, il s'en vint auec les douze.

18 Καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

Et comme ils eſtoyent à table, & mangeoyent, Ieſus dit, En verité ie vous di, que l'vn de vous qui mange auec moi, me trahira.

19. Οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;

Lors ils ſe prindrent à ſe contriſter: & lui dirent l'vn apres l'autre Eſt-ce moi? & l'autre, Eſt ce moi?

20. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

Mais il reſpondit.& leur dit, C'eſt l'vn des douze, lequel trempe auec moi au plat.

21. Ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

Certes le Fils de l'homme s'en va, ſelō qu'il eſt eſcrit de lui: mais malheur á ceſt homme la par lequel le Fils de l'homme eſt trahi : il euſt eſté bon á ceſt homme-la de n'eſtre point né.

22. Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε· λάβετε, φάγετε τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

Et comme ils mangeoyent, Ieſus print le pain · & apres auoir rendu graces il le rompit, puis le leur bailla & dit, prenez, manges, ceci eſt mon corps.

CAP. XIIII.

15. Et ipſe vobis demonſtrabit cœnaculum grande ſtratum: & illic parate nobis.

And he will ſhew you an vpper chamber which is large / trimmed & prepared: there make it readie for vs.

16 Et abierunt diſcipuli eius,& venerunt in civitatem: & invenerunt ſicut dixerat illis, & paraverunt paſcha.

So his diſciples went forth / and came to the citie /, and found as he had ſaide vnto them/ and made readie the Paſſeouer.

17. Veſpere autem facto, venit cum duodecim.

And at euen he came with the twelue.

18. Et diſcumbentibus eis & manducantibus, ait Ieſus, Amen dico vobis, quia unus ex vobis tradet me,qui manducat mecum.

And as they ſate at table and did eate / Jeſus ſaide / Verely I ſay vnto you / that one of you ſhall betray mee / which eateth with me.

19. At illi cœperunt contriſtari, & dicere ei ſingillatim, Nunquid ego?

Then they beganne to be ſorowful and to ſay to him one by one / Is it I? And another / Is it I?

20. Qui ait illis, Vnus ex duodecim ,qui intingit mecum manum in catino.

And he anſwered and ſaid vnto thē/ It is one of the twelue that dippeth with mee in the platter.

21. Et filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de eo; væ autem homini illi per quem filius hominis traditur,bonum erat ei, ſi non eſſet natus homo ille.

Truely the Sonne of man goeth his way/ as it is written of him: but wo be to that man / by whome the Sonne of man is betrayed: it had bene good for that man / if he had neuer bene borne.

22. Et manducantibus illis, accepit Ieſus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc eſt corpus meum.

And as they did eate / Jeſus tooke the bread / and when he had giuen thankes/hee brake it and gaue it to them/and ſaid/Take eate/this is my bodie.

Das XIIII. Capitel.

15. Vnd er wirdt euch einen groſſen Saal zeigen/ der gepflaſtert vnd bereitet iſt/daſelbs richtet für vns zu.

Oc hand ſkal viſe eder en ſtor Sal/ ſom er ſtenlagd oc bered/ Reder der til for oſſ.

16. Vnd die Jünger giengen auß/ vnd kamen inn die Stadt / vnd fundens / wie er jhnen geſagt hatte / vnd bereiteten das Oſterlamb.

Oc Diſciplene ginge vd/ oc komme i Staden / oc funde det / lige ſom hand haffde ſagd dem / Oc de beredde Paaſkelam.

17. Am Abend aber kam er mit den zwölffen.

Oc om afftenen kom hand met de Tolff.

18. Vnd als ſie zu Tiſch ſaſſen / vnd aſſen / ſprach Jeſus: Warlich ich ſage euch/ einer vnter euch wirdt mich verrahten.

Oc ſom de ſade til Bordz oc ode / ſagde Jheſus Sandelige / Jeg ſiger eder/ En blant eder / ſom æder met mig / ſkal forraade mig.

19. Vnd ſie wurden traurig/ vnnd ſagten zu jm / einer nach dem andern: Bin ichs? Vnd der ander: Bin ichs?

Oc de bleffue bedrøffuede/ oc ſagde til hannem / en effter den anden/ Er det ieg? Oc den anden / Er det ieg?

20. Er antworttet/ vnd ſprach zu jhnen: Einer auß den Zwölffen / der mit mir inn die Schüſſel tauchet.

Hand ſuarede / oc ſagde til dem/ En aff de Tolff ſom døpper met mig i Fadet.

21. Zwar des Menſchen Sohn gehet hin / wie von ihm geſchrieben ſtehet. Weh aber dem Menſchen/ durch welchen des Menſchen Son verrathen wirdt / Es were demſelbigen Menſchen beſſer / das er nie geborn were.

Sandelige/ Menniſkens Søn gaar hen/ lige ſom det ſtaar ſcreffuit om hannem. Men ve det Menniſke/ ved huilcken Menniſkens Søn bliffuer forraad / Det vaare ſamme Menniſke bedre/ at hand våre aldri fød.

22. Vnd in dem ſie aſſen/nam Jeſus das Brot/ dancket / vnd brachs/ vnd gabs jhnen/vnd ſprach: Nemet/eſſet/ das iſt mein Leib.

Oc i det de ode / Tog Jheſus Brødet/ tackede/ oc brød / det oc gaff dem det/ oc ſagde/ Tager/æder/ Det er mit Legeme.

Kapitola XIIII.

15. A onť wám vkáže Weceřadlo weliké po dlážené a připrawené/ y tu nám připrawte.

A onći wam vka że ſale wielka. obita y przygotowana / thamże nágotuycie.

16. Y odeſſli Včedlnijcy geho/ a přiſſli do Měſta/ a nalezli tak yakož gim byl powěděl/ y připrawili Beránka.

Odſzedſzy thedy zwolennicy/ przyſzli do miáſtá. y nalezli wſzytko iáko im powiedział / y nágotowáli wielka noc.

17. Když pak byl wečer/ přiſſel ſe Dwanácti.

A gdy k wieczoru było / przyſzedł ze dwiemanaśćie.

18. A když ſeděli za Stolem a gedli / řekl Gežiſs: Zagiſté prawijm wám / že geden z wás mne zradij kterýž gij ſemnau.

Potym gdy śiedźieli y iedli/ rzekł Jezus / Zápráwdę wam powiedam / Jeden z was zdradzi mie kthory ie ze mna.

19. A oni počali ſe rmautiti/ a prawiti gemu geden každý zwláſſtě: Y zdali yá gſem?

Tedy oni poczeli byc ſmetni/ y mowili mu z oſobná / A zali ia ? a drudzy/ A za ia?

20. Kterýž řekl gim: Geden z Dwanácti/ kterýž ſahá rukau ſemnau do miſſy.

Lecz on im odpowiedźiawſzy/ rzekł/ Jeden ze dwu naśćie kthory ze mna macza w miśie.

21. Syn zagiſté člowěka gde/ yakož gt pſáno o něm. Ale běda člowěku tomu / ſkrze něhož Syn člowěka bude zrazen/ dobréby bylo gemu / by ſe byl nenarodil člowěk ten.

Acz ći Syn człowieczy idźie iáko o nim ieſt napiſano / Ale biada człowiekowi onemu przez ktorego Syn człowieczy bedźie wydan/ dobrzeſz było by ſie był człowiek on nie národźił.

22. A když oni gedli / wzal Gežijs chléb: a dobrořeče lámal/ a dáwal gim/ řka: Wezměte/ gezte/ Totoť geſt Tělo mé.

A gdy ieſzcze iedli / wźiał Jezus chleb/a blogoſławiac łamał y dał im mowiac / Bierzcie iedzcie/ to ieſt ciáło moie.

יד

23 ונסב כסא ואודי ובּרך ויהב להון ואשתיו מנה כלהון׃

Poi preſo il calice, rendè gratie, e lo dette loro, e ne beuuero tutti.

24 ואמר להון הנו דמי דדיתקא חדתא דחלף סגיאא מתאשד׃

E diſſe loro, Queſto è il mio ſangue del Nuouo teſtamento, il qual ſi ſparge per molti.

25 אמין אמר אנא לכון דתוב לא אשתא מן ילדא דגפתא עד מא ליומא הו דבה אשתיוהי חדתאית במלכותא דאלהא׃

Io vi dico in verità, che da hora innanzi non beuerò del frutto de la vite, inſin à quel giorno ch'io lo beuerò nuouo nel regno di Dio.

26 ושבחו ונפקו לטור זיתא׃

E poi ch'eſſi hebber detto il cantico, ſe n'vſcirono al monte de gli Oliui.

27 ואמר להון ישוע כ כלכון תתכשלון בי בהנא ליליא כתיב גיר דאמחא לרעיא ונתבדרון אמרוהי׃

Allor IESV dice loro, Voi queſta notte ſarete ſcandalizati tutti in me, perciocch'egli è ſcritto, Io percoterò il paſtore, e le pecore ſaranno diſperſe.

28 אלא מא דקמת קדם אנא לכון לגלילא׃

Mai poi ch'io ſarò riſuſcitato, v'andarò innanzi in Galilea.

29 אמר לה כאפא אן כלהון נתכשלון אלא לא אנא׃

E Pietro gli diſſe, E ſe ben tutti ſi ſcandalizaranno, nondimeno io non mi ſcandalizarò.

30 אמר לה ישוע אמין אמר אנא לך דאנת יומנא בליליא הנא קדם דנקרא תרנגלא תרתין זבנין תלת תכפור בי׃

Allor IESV li dice, Io ti dico in verità, che hoggi in queſta notte, prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte.

יד

23 וַיִּקַּח אֶת־הַכּוֹס וַיְבָרֶךְ וַיִּתֵּן לָהֶם וַיִּשְׁתּוּ מִמֶּנּוּ כֻּלָּם׃

Y tomando el vaſo, auiendo hecho gracias, dióles: y beuieron deel todos.

24 וַיֹּאמֶר לָהֶם זֹאת יֵשׁ־דָּמִי דַּם בְּרִית הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עַל־רַבִּים נִשְׁפָּךְ׃

Y dizeles, Eſto es mi ſangre del Nueuo Teſtameoto que por muchos es derramada.

25 אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי עוֹד לֹא אֶשְׁתֶּה מֵעֵנָב הַגֶּפֶן עַד־הַיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ אֶשְׁתֶּנּוּ חָדָשׁ בְּמַלְכוּת אָבִי׃

Dicierto os digo, que no beueré mas de fruto de vid haſta aquel dia, quando lo beueré nueuo enel Reyno de Dios.

26 וַיִּתְהַלְּלוּ וַיֵּצְאוּ אֶל־הַר הַזֵּיתִים׃

Y como ouieron cantado el hymno, salieronſe àl monte de las Oliuas.

27 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ כִּי כֻּלְּכֶם תִּכָּשְׁלוּ בִי בַּלַּיְלָה הַזֶּה כִּי־נִכְתַּב הַךְ אֶת־הָרוֹעֶה וּתְפוּצֶינָה הַצֹּאן׃

Ieſus entonces les dize, Todos ſereys eſcandalizados en mi eſta, noche porque eſcripto eſta Heriré àl paſtor y ſerán derramadas las oueias.

28 אֲבָל אַחֲרֵי קוּמִי אֲקַדֵּים אֶתְכֶם בַּגָּלִילָה׃

Mas deſque aya reſuſcitado, yré delante de voſotros à Galilea.

29 וְכֵיפָה אָמַר לוֹ וְאִם־כֻּלָּם יִכָּשְׁלוּ אַךְ אֲנִי לְעוֹלָם לֹא אֶכָּשֵׁל׃

Entonces Pedro le dixo, Aunque todos ſean eſcandalizados, más no yo.

30 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לְךָ כִּי הַיּוֹם בַּלַּיְלָה הַזֶּה לִפְנֵי קְרֹא תַרְנְגֹל שֵׁנִית שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֲשֵׁנִי׃

Y dizele Ieſus, Decierto te digo, (tu) oy, eſta noche, antes que el gallo aya cantado dos vezes, me negarás tres vezes.

ιδ.

23. Καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

Puis ayant prins la coupe, il rendit graces, & la leur bailla, & ils en beurent tous.

24. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.

Et il leur dit, Ceci eſt mon ſang, le ſang du nouueau Teſtament, lequel eſt reſpandu pour pluſieurs.

25. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

En verité ie vous di, que ie ne boirai plus du fruict de la vigne iuſques à ce iour-la que ie le boirai nouueau au royaume de Dieu.

26. Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Et quand ils eurent chanté le cantique, ils s'en allerent en la montagne des Oliuiers.

27. Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.

Adonc Ieſus leur dit, Vous tous ceſte nuict ſerez ſcandalizés en moi: car il eſt eſcrit, Ie fraperai le berger, & les brebis ſeront eſparſes.

28. Ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμῶν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Mais apres que ie ſerai reſſuſcité, i'irai deuant vous en Galilee.

29. Ὁ δὲ πέτρος ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοὶ, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

Et Pierre lui dit, Quand bien tous ſeroyent ſcandalizés, ſi ne le ſerai-ie point quant à moi.

30. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.

Lors Ieſus lui dit, En verité ie te di, qu'au iourd'hui en ceſte propre nuict, deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois,

CAP. XIIII.

23 Et accepto calice, gratias agens, dedit eis, & biberunt ex illo omnes.

Alſo he tooke the cuppe / and when he had giuen thankes / gaue it to them: and they all dranke of it.

24. Et ait illis, Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur.

And he ſaid vnto them/This is my blood of the newe Teſtament / which is ſhed for many.

25. Amen dico vobis, quia iam non bibam de genimine vitis uſq; in diem illum cum illud bibam (novum) in regno Dei.

Verely I ſay vnto you/I will drinke no more of the fruite of the vine/vntill that day / that I drinke it new in the kingdome of God.

26. Et hymno dicto, exierunt in montem olivarum.

And when they had ſung a pſalme they went out to the mount of Oliues.

27. Et ait eis Ieſus, Omnes ſcandalizabimini in me in nocte iſta: quia ſcriptum eſt: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oves.

Then Jeſus ſaid vnto them/All yee ſhall be offended by me this night: for it is written,/ I will ſmite the ſhepheard / and the ſheepe ſhalbe ſcattered.

28 Sed poſtquam reſurrexero, præcedam vos in Galilæam.

But after that I am riſen / I will goe into Galile before you.

29. Petrus autem ait, illi, Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te: ſed non ego.

And Peter ſaid vnto him/ Although all men ſhould be offended / yet would not I.

30. Et ait illi Ieſus, Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac, priuſquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

Then Jeſus ſaid vnto them/ Verely I ſay vnto thee/ this day/euen in this night/ before the cocke crowe twiſe/thou ſhalt deny me thriſe.

Das XIIII. Capitel.

23. Vnd nam den Kelch/vnd dancket/ vnd gab jhnen den/ vnd ſie truncken alle darauß.

Oc hand tog Kalcken/ oc tackede/oc gaff dem den / Oc de drucke alle der aff.

34. Vnd er ſprach zu jnen: Das iſt mein Blut / des neuen Teſtaments / das für vile vergoſſen wirdt.

Oc hand ſagde til dem / Det er mit Blod / ſom er det ny Teſtamentis/ ſom bliffuer vdgydet for mange.

25. Warlich/ ich ſage euch / daß ich hinfort nicht Trincken werde vom gewächſe des Weinſtocks / biß auff den tag/da ichs neu trincke/in dem Reich Gottes.

Sandelige/ Jeg ſiger eder / at ieg ſkal icke ydermere dricke aff det ſom voxer paa Vintræ / indtil paa den dag/ at ieg ſkal dricke det nyt / i Guds Rige.

26. Vnd da ſie den Lobgeſang geſprochen hatten gingen ſie hinauß an den Oelberg.

Oc der de haffde ſagd Loffſangen/ da ginge de vd til Olie bierget.

27. Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: Jr werdet euch in diſer nacht alle an mir ergern/ denn es ſtehet geſchriben: Jch werde den Hirten ſchlagen / vnd die Schafe werden ſich zerſtreuen.

Oc Jheſus ſagde til dem / J ſkulle i denne nat forarge eder alle paa mig/ Thi det ſtaar ſcreffuit/ Jeg ſkal ſla Hyrden / oc Faarene ſkulle at ſpredis.

28. Aber nach dem ich Aufferſtehe/ wil ich für euch hingehen in Galileam.

Men effter at ieg opſtaar/ da vil ieg gaa hen faar eder i Galilea.

29. Petrus aber ſaget zu jhm: Vnd wenn ſie ſich alle ergerten / ſo wolte doch ich mich nicht ergern.

Da ſagde Peder til hannem/ Oc der ſom de end alle forargede ſig / Saa vilde ieg dog icke forarge mig.

30. Vnd Jeſus ſprach zu jhm Warlich ich ſage dir/ Heute in diſer nacht/ Ehe denn der Hane zweymal krehet/ wirſt du mich dreymal verläugnen.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Sandelige ſiger ieg dig / J dag / vdi denne nat / for end Hanen gal tho gonge/ ſkalt du necte mig tre gonge.

Kapitola XIIII.

23. Potom wzaw Kalich/ dijký wzdáwage dal gim. Y pili z něho wſſyckni.

Y wzawſzy kubek á vczyniwſzy dzięki / dał im / y pili z niego wſzyſcy.

24. Y řekl gim: Tatoť geſt Krew má nowého Swědectwij / kteráž za mnohé wylita bude.

Zátymże im rzekł/ To ieſt krew moiá nowego teſtamentu / ktora zá wiele ich bywa wylaná.

25. Zagiſté prawjm wám: Žeť giž nebudu pijti z tohoto winného kořene/ až do onoho dne/ když gey pijti budu nowý w Králowſtwij Božijm.

Záprawdę powiedam wam/ Nie będę dáley pił z owocu winnego/ aż do onego dniá gdy ie nowe pić będę w Kroleſtwie Bożym.

26. A chwálu Bohu wzdawſſe/ wyſſli na hůru Oliwětſkau.

A odſpiewawſzy pieśń/ weſzli ná gorę oliwną.

27. Potom řekl gim Gežiſs: Wſſyckni wy pohorſſijte ſe nademnau této nocy: nebo pſáno geſt: Bijti budu Paſtýře/ a rozprchnau ſe Owce.

Tedy do nich rzekł Jezus/ Wſzyſcy ſie zgorſzycie we mnie they nocy: Bo ieſt nápiſano / Uderzę páſtyrzá á będą roſproſzone owce.

28. Ale kdyžž z mrtwých wſtanu/ předegduť wás do Galilee.

Lecz gdy powſtánę/ vprzedzę was do Galileiey.

29. Tehdy Petr řekl gemu: Byť ſe pak wſſyčkni pohorſſyli/ ale yá nic.

Ale mu Piotr powiedział/ Choćiażby ſie thez wſzyſcy zgorſzyli/ álec ia nie.

30. Řekl gemu Gežiſs: Zagiſté prawijm tobě/ že ty dnes této nocy prwé než Kohaut dwakrát zazpijwá/ třikrát mne zapřijſs.

Rzekł mu tedy Jezus/ Záprawdęć powiedam / iż dziś tey nocy pierwey niż dwá kroć kur zápoie/ trzy kroć ſie mnie záprzyſz.

יד

31 הוּ דֵּין יַתִּירָאִית אָמַר הֲוָא דְּאֵן נֶהֱוֵא לִי לְמֵמָת עַמָּךְ לָא אֶכְפּוּר בָּךְ מָרִי וַאכְוָתֵהּ אַף כֻּלְּהוֹן תַּלְמִידֵא אָמְרוּ׃

Ma egli molto piu diceua, Se ben mi biſognaſſe morire inſieme con teco, io non ti negarò giamai. E ſimilmente diceuano ancor tutti gli altri.

32 וַאתוֹ לְדוּכְתָּא אַיְדָא דְּמֶתְקַרְיָא גַּדְּסִמָן וֶאמַר לְתַלְמִידוֹהִי תִּבוּ הָרְכָא עַד מְצַלֵּא אֶנָא׃

Dipoi ſene vengono in vn luogo nominato Getſemane, & allor dice à i ſuoi diſcepoli, Sedeteui qui inſin à tanto ch'io andarò à fare oratione.

33 וְדַבַּר עַמֵּהּ לְכָאפָא וְלְיַעֲקוֹב וְלְיוּחַנָן וְשָׁרִי לְמֶתְכַּמָּרוּ וְלְמֶתְתַּעֲקוּ׃

E Piglia ſeco Pietro, e Iacopo, e Giouanni: e comincia à ſpauentarſi & andare in eſtrema angoſcia.

34 וֶאמַר לְהוֹן כַּרְיָא הִי לָהּ נַפְשִׁי עַד־מָא לְמַוְתָּא קַווּ לִי הָרְכָא וֶאתְתְּעִירוּ׃

E dice loro, L'anima mia è grandamente contriſtata inſin à morte: rimaneteui qui, e ſtate vigilanti.

35 וְקְרֵב קַלִיל וְנְפַל עַל אַרְעָא וּמְצַלֵּא הֲוָא דְּאֵן מֶשְׁכְּחָא תֶּעְבַּר מֶנֵּהּ שָׁעְתָא׃

E andatoſene vn poco piu oltre, ſi gittò in terra: e pregaua che s'egli era poſſibile, quell'hora paſſaſſe via da lui.

36 וֶאמַר אַבָּא אָבִי כֹּל מִדֶּם מֶשְׁכַּח אַנְתְּ אַעֲבַר מֶנִּי כָּסָא הָנָא אֶלָּא לָא צְבְיָנִי דִּילִי אֶלָּא דִּילָךְ׃

E diceua, Abba, Padre, tutte le coſe ti ſon poſſibili, togli via da me queſto calice: nondimeno non ſia gia quel che voglio io, ma quel che vuoi tu.

37 וֶאתָא אַשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דַּמְכִין וֶאמַר לְכָאפָא שֶׁמְעוֹן דָּמֶכְתְּ לָךְ לָא אֶשְׁכַּחְתְּ חֲדָא שָׁעָא לְמֶתְתַּעָרוּ׃

Poi viene, e trouali à dormire, e dice à Pietro, Simone, tu dormi? non hai tu potuto vegliare vn'hora?

38 אֶתְתְּעִירוּ וְצַלּוֹ דְּלָא תֶעְלוּן לְנֶסְיוֹנָא רוּחָא צָבְיָא וּמְטַיְבָא אֶלָּא פַּגְרָא כְּרִיהּ׃

Vegliate & orate, accioche voi non entrate in tentatione: che lo ſpirito è ben pronto, ma la carne è debile.

יד

31 וְהוּא עוֹד יוֹתֵר אָמַר אִם אִצְטָרֵךְ לָמוּת עִמְּךָ לֹא אֲכַחֵשׁ אוֹתָךְ וְכָכָה כֻּלָּם אָמְרוּ׃

Mas el mucho mas dizia, Si me fuere meneſter morir contigo, no te negaré Tambien todos dezian lo miſmo.

32 וַיָּבֹאוּ אֶל־מָקוֹם וּשְׁמוֹ גֵּיא שְׁמָנִים וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו שְׁבוּ פֹּה עַד כִּי אֶתְפַּלֵּל׃

Y vienen àl lugar que ſe llama Gethſemani, y dize à ſus Diſcipulos, Sentaos aqui, entretanto que oro.

33 וַיִּקַּח אֶת־כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אִתּוֹ וַיָּחֶל לְהִבָּעֵת וּלְהָצִיק׃

Y toma con ſigo à Pedro, y à Iacobo, y à Ioan, y començò à atemorizarſe, y à anguſtiarſe.

34 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִשְׁתּוֹחֲחָה נַפְשִׁי עַד־מָוֶת הוֹחִילוּ פֹּה וְשִׁקְדוּ׃

Y dizeles, mucho eſtá triſte mi alma, haſta la muerte: eſperad aqui, y velad.

35 וַיַּקְדִּים מְעַט וַיִּפֹּל עַל־הָאָרֶץ וַיִּתְפַּלֵּל אִם לֹא בְלִי יְכֹלֶת תַּעֲבוֹר נָא מִמֶּנּוּ הַשָּׁעָה׃

Y yendoſe vn poco adelante, proſtroſe à tierra, y oró, Que ſi fueſſe poſſible, paſſaſſe deel aquella hora;

36 וַיֹּאמַר אַבָּא אָבִי כֹּל תּוּכַל אַתָּה הַעֲבֵר אֶת־הַכּוֹס הַזֶּה מִמֶּנִּי אַךְ לֹא אֲשֶׁר אֲנִי רוֹצֶה כִּי־אִם אֲשֶׁר אָתָּה׃

Y dixo, Abba, Padre, todas las coſas ſon à ti poſſibles: traſpaſſa de mi eſte vaſo; empero no lo que yo quiero, ſino lo que tu.

37 וַיָּבֹא וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים וַיֹּאמֶר לְכֵיפָה שִׁמְעוֹן הֲתִישַׁן הֲלֹא יָכֹלְתָּ לְשָׁעָה אַחַת לִשְׁקֹד׃

Y vino, y hallólos durmiendo: y dize à Pedro Simon, duermes? No has podido velar vna hora?

38 שִׁקְדוּ וְהִתְפַּלְּלוּ פֶּן תָּבוֹאוּ בְּמַסּוֹת כִּי רוּחַ נְדָבָה וּבָשָׂר חַלָּשׁ׃

Velad y orad, no entreys en tentacion: el eſpiritu à la verdad es preſto, mas la carne enferma.

ιδ.

31. Ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

Mais il diſoit encores de plus fort. Quand meſmes il me faudroit mourir auec toi, ſi ne te renierai-ie point. Et tous auſsi diſoyent de meſmes.

32. Καὶ ἔρχονται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανῆ. καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι.

Puis apres ils vindrent en vn lieu nommé Geth-ſemané: Et il dit à ſes diſciples, Seez-vous ici iuſques à tant que i'aye prié.

33. Καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

Lors il print auec ſoi Pierre, & Iaques, & Iehan, & commença à s'eſpouuanter, & à eſtre fort angoiſſé.

34. Καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. (μεθ' ἐμοῦ)

Adonc il leur dit, Mon ame eſt ſaiſie de triſteſſe iuſques à la mort, demeurez ici, & veillez.

35. Καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα.

Et s'allant vn peu plus outre, il ſe ietta en terre: & prioit, que s'il ſe pouuoit faire, l'heure ſe paſſaſt arriere de lui.

36. Καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι. παρένεγκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ.

Et diſoit, Abba Pere, toutes choſes te ſont poſſibles, tranſporte ceſte coupe arriere de moi toutesfois non point ce que ie vueil, mais ce que tu veux.

37. Καὶ ἔρχεται, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι.

Puis il vient, & les trouue dormás & dit à Pierre, Simon, dors-tu? n'as-tu peu veiller vne heure?

38. Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

Veillez, & priez que vous n'entriez en tentation: car quant à l'eſprit, il eſt prompt mais la chair eſt foible.

CAP. XIIII.

31. At ille amplius loquebatur, Et ſi oportuerit me ſimul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

But he ſaide more earneſtly / If I ſhoulde die with thee / I will not denie thee: likewiſe alſo ſaid they all.

32. Et venit in prædium, cui nomen Gethſemani. Et ait diſcipulis ſuis, Sedete hîc donec orem.

After they came into a place named Gethſemane: then he ſaide to his diſciples, Sit ye here, till I haue prayed.

33. Et aſſumit Petrum & Iacobum & Iohannem ſecum: & cœpit pavere & tædere.

And hee tooke with him Peter / & James and John / and he began to be afraid/and in great heauines.

34. Et ait illis, Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem: ſuſtinete hîc, & vigilate.

And ſaide vnto them/ My ſoule is very heauy / euen vnto the death: tary here and watch.

35. Et cùm proceſſiſſet paululum, procidit ſuper terram & orabat ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora.

So he went forward a litle/and fell down on the ground/ and prayed / that if it were poſſible / that houre might paſſe from him.

36. Et dixit, Abba, pater, omnia tibi poſſibilia ſunt, transfer calicem hunc à me, ſed non quod ego volo, ſed quod tu.

And he ſayde / Abba/ Father / all thinges are poſſible vnto thee: take away this cup from me: neuertheleſſe / not that I wil / but that thou wilt / be done.

37. Et venit, & invenit eos dormientes. Et ait Petro, Simon, dormis? non potuiſti una hora vigilare?

Then he came and founde them ſleeping/ and ſaide to Peter / Simon / ſleepeſt thou? couldeſt not thou watch one houre?

38. Vigilate, & orate ut non intretis in tẽtationem. Spiritus quidem promptus eſt, caro verò infirma.

Watch ye/ and pray / that ye enter not into tentation: the ſpirit in deede is ready/ but the fleſh is weake.

Das XIIII. Capitel.

31. Er aber redete noch weiter: Ja wenn ich mit dir auch ſterben můſte / wolt ich dich nicht verlåugnen. Deſſelbigen gleichen ſagten ſie alle.

Men hand talede end ydermere / Ja der ſom ieg oc ſkulde dø met dig/ da vilde ieg icke neete dig. Lige det ſamme ſagde de alle.

32. Vnd ſie kamen zu dem Hofe/ mit namen Gethſemane/ vnd er ſprach zu ſeinen Jůngern/ ſetzt euch hie/ biß ich hingehe/ vnd bete.

Oc de komme til den haffue / ſom kaldis Gethſemane/ Oc hand ſagde til ſine Diſciple/ ſetter eder her/ ſaa lenge ieg gaar bort/oc beder.

33. Vnd nam zu ſich Petrum vnd Jacobum vnd Johannem / vnd fieng an zu zittern vnd zu zagen.

Oc hand tog Peder oc Jacob/ oc Hans til ſig/ Oc begynte at ſkelffue oc beffue.

24. Vnnd ſprach zu jhnen: Meine Seele iſt betrůbet biß an den Tod/ Enthaltet euch hie/ vnd wachet.

Oc ſagde til dem / Min Siel er bedrøffuit / indtil døden/ bliffuer her oc vaager.

35. Vnd er gieng ein wenig fůrbaß/ fiel auff die Erden / vnd betet/ Daß / ſo es můglich were/ die ſtunde fůrůber gienge.

Oc hand gick lidet lenger frem/ falt ned paa Jorden / oc bad/ At den ſtund maatte gaa offuer / om det vaare muligt.

36. Vnd ſprach: Abba/ mein Vater/ Es iſt dir alles můglich / ůberhebe mich diſes Kelchs/ Doch nicht was ich wil/ ſondern was du wilt.

Oc ſagde/ Abba min Fader/ Alting er dig muglich/ Tag denne Kalck bort fra mig. Dog icke huad ieg vil/ Men huad du vilt.

37. Vnd kam/ vnd fand ſie ſchlaffent. Vnd ſprach zu Petro: Simon ſchleffeſt du? Vermöchteſt du nicht eine ſtunde zu wachen?

Oc hand kom/ oc fant dem ſoffuendis. Oc hand ſagde til Peder / Simon ſoffuer du? Kunde du icke vaage en time?

38. Wachet vnd betet / daß jhr nicht inn Verſuchung fallet. Der Geiſt iſt willig/ aber das Fleiſch iſt ſchwach.

Vaager oc beder at i ſkulle icke falde i friſtelſe. Aanden er villig / Men Legemet er ſkrøbeligt.

Kapitola XIIII.

31. A on wijce mluwil: Bychž pak muſyl ſpolu s tebau vmřijti/ nezapřijm tebe. Těž také y ginij wſſyckni mluwili.

Ale on tym wiecey mowil/ By potrzeba y vmrzec mi z toba / nie záprzę ſie ciebie/ á takze tez y wſzyſcy mowili.

32. Tehdy přiſſli na Popluzij/ kterémuž geſt gméno Gethſemány. Y řekl k Včedlnijkům ſwým: Seďtež tuto/ dokudž ſe nepomodlijm.

A ták przyſzli ná mieyſce ktore zwáne Gethſemáne / tedy rzekł ſwym zwolennikom/ Siedźcie tu poki ſie ia modlic bedę.

33. A poyaw s ſebau Petra/ a Jakuba/ a Jana / počal ſe lekati a teſkliw býti.

Y wziąwſzy Piotrá / y Jákubá, y Janá z ſobą / począł ſie lękáć y cięſzko ſmucić.

34. Y řekl gim: Smutnáť geſt Duſſe má až k ſmrti/ počekaytež tuto/ a bděte.

Mowiac ku nim/ Bárzo ſmutna ieſt duſza ma áż do śmierci/ zoſtańcież tu á czuycie.

35. A když odſſel malicko/ padl na zemi/ a modlil ſe/ mohlo li by býti/ aby odeſſla od něho hodina.

Odſzedſzy tedy maluczko / padł ná ziemię y modlił ſie / ieſliby być mogło aby od niego odeſzłá godziná oná.

36. Y řekl: Otče / Otče/ wſſecky wěcy možné gſau tobě / přenes Kalich tento odemne ale wſſak ne což ya chcy/ ale co ty.

Y mowił Abbá Oycze/ wſzytko ci tobie ieſt podobne / przenieś odemnie ten kubek/ wſzákże nie to co ia chcę/ ále co ty chceſz.

37. Y přiſſel k nim/ a nalezl ge ani ſpij. Y řekl Petrowi: Simone/ což ſpijs? nemohlis gſy gediné hodiny bdijti?

Zátym przyſzedł á znalazł ie ſpiące/ y rzekł Piotrowi / Symon ſpiſz? Nie mogłżeś ze mną czuć iedne godzine?

38. Bděte a modlte ſe/ abyſſte neweſſli w pokuſſenij / duch zagiſté hotow geſt / ale tělo nemocno.

Czuycież á modlćie ſie / byśćie nie przyſzli w pokuſzenie / Acz ci duch ieſt prędki / ále ciáło mdłe.

יד

39 וַאזַל תּוּב צַלִּי וְהִי מ
מֶלְּתָא אֲמַר׃

E di nuouo andatoſene, pregò, dicendo le medeſſime parole.

40 וְהֶפַךְ תּוּב אֶתָא א
אַשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דַּמְכִין מ
מֶטּוּל דְּעַיְנַיְהוּן יַקִּירָן הֲוַי
וְלָא יָדְעִין הֲווּ מָנָא י
יֵאמְרוּן לֵהּ׃

Poi ritornato, gli trouò di nuouo che dormiuano: percioche gli occhij loro erano aggrauati, ne ſapeuano che riſpondergli.

41 וַאתָא דַּתְלָת זַבְנִין וַאמַר
לְהוּן דְּמַכוּ מִכִּיל וְאֶתְתְּנִיחוּ
מְטָת חַרְתָּא וְאֶתַת שָׁעְתָא
וְהָא מֶשְׁתְּלֵם בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
בְּאִידַיְהוּן דְּחַטָּיֵא׃

Et vienſene la terza volta, e dice loro, Dormite pur da hora innanzi, e riposateui, Baſta, l'hora è venuta: ecco il Figliuol de l'huomo è dato ne la mani de peccatori.

42 קוּמוּ נֵאזַל הָא קְרֵב
הָו דִּמְשַׁלֵּם לִי׃

State ſu, andiamo, ecco che s'auuicina colui che mi tradiſce.

43 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אֶתָא
יְהוּדָא סְכַרְיוּטָא חַד מֶן
תְּרֵיעֲסַר וְעַמָּא סַגִּיאָא עַם
סַפְסְרֵא וְחוּטְרֵא מֶן לְוָת
רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא
וְקַשִּׁישֵׁא׃

Et in quello iſtante, mentre ch'egli ancor parlaua, arriua Giuda, che era vn de dodici, e con eſſo vna gran turba con ſpade e baſtoni, mandati da i principali Sacerdoti, e da gli Scribi, e da i Vecchij.

44 וִיהַב לְהוּן אָתָא
מַשְׁלְמָנָא הָו דַּמְשַׁלֵּם
וֶאמַר הָו דְּנָשֵׁק אֶנָא הוּיוּ
אוּחְדוּהִי זְהִירָאִית ו
וַאוּבְלוּהִי׃

Hor colui che lo tradiua haueua dato loro vn ſegno, dicendo, Quello ch'io baciarò, eſſo è: pigliatelo, e menatelo via ſicuramente.

45 וּבַר שָׁעְתֵּהּ קְרֵב וֶאמַר
לֵהּ רַבִּי רַבִּי וְנַשְּׁקֵהּ׃

E venuto ch'ei fu, ſubbito accoſtandoſi à lui, gli dice, Maeſtro, maeſtro: e baciollo.

יד

39 וְעוֹדֶנּוּ הָלַךְ וְהִתְפַּלֵּל אוֹתוֹ
הַדָּבָר אֹמֵר׃

Y boluiendoſe à yr, oró, y dixo las miſmas palabras.

40 וַיָּשָׁב וַיִּמְצָאֵם עוֹד יְשֵׁנִים
כִּי הָיוּ עֵינֵיהֶם כְּבֵדוֹת וְלֹא
יָדְעוּ מָה יַעֲנוּ לוֹ׃

Y buelto, hallólos otra vez durmiendo: porque los ojos deellos eran cargados, y no ſabian que reſponderle.

41 וַיָּבוֹא שְׁלִישִׁית וַיֹּאמֶר לָהֶם
הֲתִישְׁנוּ עוֹד וְתָנוּחוּן נִמְנַע בָּאָה
הַשָּׁעָה הִנֵּה נִסְגַּר בֶּן־הָאָדָם
בִּידֵי הַחַטָּאִים׃

Y vino la tercera vez, y dizeles, Dormid ya y deſcànſad. baſta, la hora es venida: heaqui, el Hijo del hombre es entregado en manos de los peccadores.

42 עוּרוּ וְנֵלְכָה הִנֵּה אֲשֶׁר
יַסְגִּירֵנִי קָרֵב׃

Leuantaos, vamos. heaqui elque me entrega, eſtá cerca.

43 וּפִתְאֹם בְּדַבְּרוֹ עוֹדֶנּוּ בָּא
יְהוּדָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר וְעִמּוֹ
עַם רָב בַּחֲרָבוֹת וּרְמָחִים מִן־
הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וּזְקֵנִים׃

Y luego, aun hablando el, vino Iudas, que era vno de los Doze, y conel mucha companna con eſpadas y baſtones de parte de los Principes de los Sacerdotes, y de los Eſcribas, y de los Ancianos.

44 וְהַמַּסְגִּירוֹ נָתַן לָהֶם אוֹת
לֵאמֹר אֶת־אֲשֶׁר אֶשַּׁק זֶה הוּא
אוֹתוֹ תִּפְשׂוּהוּ וְהוֹלִיכוּ לָבֶטַח׃

Y elque lo entregaua, les auia dado ſennal comun diziendo, Alque yo beſàre, aquel es: prendeldo, y lleualdo ſeguramente.

45 וּבְבוֹאוֹ בִּמְהֵרָה קָרַב אֵלָיו
לֵאמֹר רַבִּי רַבִּי וַיִּשָּׁקֵהוּ׃

Y como vino, llegóſe luego à el, y dizeſe, Maeſtro, Maeſtro? y beſólo.

ιδ.

39. Καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

Et derechef il s'en alla, & pria, diſant le meſme propos.

40. Καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι.

Puis eſtant retourné, il les trouua derechef dormans, car leurs yeux eſtoyent appeſantis: & ils ne ſauoyent que lui reſpondre.

41. Καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. ἀπέχει, ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδοται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.

Puis il vint pour la troiſieme fois, & leur dit, Dormez d'ores en auant, & vous repoſez: il ſuffit, l'heure eſt venue Voici le Fils de l'homme s'en va eſtre liuré és mains des meſchans.

42. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν. ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.

Leuez-vous, allons: voici, celui qui me trahit, s'approche.

43. Καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται ἰουδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων.

Et ſoudain comme il parloit encores, Iudas (qui eſtoit l'vn des douze) vint & grande troupe auec lui, auec eſpees & baſtons, de par les principaux Sacrificateurs, & les Scribes, & les anciens.

44. Δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν, καὶ ἀπαγάγετε ἀσφαλῶς.

Or celui qui le trahiſſoit auoit donné vn ſignal entr'eux, diſant, Quicõque ie baiſerai, c'eſt ceſtui-la: ſaiſiſſez-le, & l'emmenez ſeurement.

45. Καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ λέγει, ῥαββὶ ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

Quand donc il fut venu incontinent il s'approcha de lui, & dit, Maiſtre, Maiſtre, & le baiſa.

CAP. XIIII.

39. Et iterum abiens, oravit, eundem ſermonem dicens.

And againe he went away/ and prayed/ and ſpake the ſame wordes.

40. Et reverſus denuo, invenit eos dormientes (erant enim oculi eorum gravati) & ignorabant quid reſponderent ei.

And hee returned/ and founde them a ſleepe againe: for their eyes were heauie: neither knewe they what they ſhould anſwere him.

41. Et venit tertiò, & ait illis, Dormite iam, & requieſcite. Sufficit, vênit hora: ecce, filius hominis tradetur in manus peccatorum.

And he came the third time/ and ſaid vnto them/ Sleepe hencefort/ and take your reſt: it is ynough: the houre is come: beholde/ the Sonne of man is deliuered into the handes of ſinners.

42. Surgite, eamus, ecce, qui me tradet, propè eſt.

Riſe vp: let vs goe: lo/ he that betrayeth me/ is at hand.

43 Et adhuc eo loquente, venit Iudas Iſcariotes unus de duodecim, & cum eo turba multa cum gladiis & lignis, à ſummis ſacerdotibus & Scribis & ſenioribus.

And immediately while hee yet ſpake/ came Judas that was one of the twelue/ & with him a great multitude with ſwordes and ſtaues from the hie Prieſtes/ & Scribes/ and Elders.

44. Dederat autem traditor ſignum eis, dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt: tenete eum, & ducite cautè.

And he that betrayed him/ had giuen them a token/ ſaying/ whomeſoeuer I ſhall kiſſe/ he it is: take him and leade him away ſafely.

45. Et cùm veniſſet, ſtatim accedens ad eum, ait, Rabbi, & oſculatus eſt eum.

And aſſoone as he was come/ he went ſtraight way to him/ and ſaide/ Maſter/ Maſter/ and kiſſed him.

Das XIIII. Capitel.

39. **Vnd gieng wider hin/ vnd betet/ vnd ſprach dieſelbigen wort.**

Oc hand gick bort igen/ oc bad/ oc ſagde de ſamme ord.

40. **Vnd kam wider/ vnd fand ſie abermal ſchlaffend/ denn jhre Augen waren voll ſchlaffs/ vnd wuſten nicht was ſie jhm antwortten.**

Oc hand kom igen/ oc fant dem atter ſoffuendis/ Thi deris øyen vaare fulde aff ſøffn/ oc de viſte icke/ huad de ſuarede hannem.

41. **Vnd er kam zum dritten mal/ vnd ſprach zu jnen: Ach wolt jhr nun ſchlaffen vnd ruhen? Es iſt genug/ die Stunde iſt kommen/ Sihe/ des Menſchen Son wirdt überantwortet inn der Sünder hände.**

Oc hand kom tredie gong/ oc ſagde til dem/ Ah ville i nu ſoffue oc huile? Det er nock. Stunden er kommen/ See/ Menniſkens Søn ſkal antuordis hen i Synderis hender.

42. **Stehet auff/ laſſet vns gehen. Sihe/ der mich verräth/ iſt nahe.**

Staar op/ lader oſſ gaa. See/ den mig forraader/ er hart hoſſ.

43. **Vnd alsbald da er noch redet/ kam herzu Judas der zwölffen einer/ vnd ein groſſe Schar mit jhm/ mit Schwerten vnd mit Stangen/ von den Hohen Prieſtern vnd Schrifftgelehrten vnd Elteſten.**

Oc ſtrax/ ſom hand end nu talede/ kom Judas en aff de Tolff frem/ oc en ſtor Skare met hannem/ met ſuerd oc met ſtenger/ fra de Ypperſte Preſter oc Scrifftkloge oc Eldſte.

44. **Vnd der Verräther hatte jnen ein Zeichen gegeben/ vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde/ der iſts/ den greiffet/ vnd führet jhn gewiß.**

Oc Forrederen haffde giffuit dem it Tegen/ oc ſagd/ Huilcken ieg kyſſer/ den er det/ griber hannem/ oc fører hannem varlige.

45. **Vnd da er kam/ tratt er bald zu jm/ vnd ſprach zu jm: Rabbi/ Rabbi/ Vnd küſſet jhn.**

Oc der hand kom/ traadde hand ſtrax til hannem/ oc ſagde til hannem/ Rabbi/ Rabbi/ oc kyſte hannem.

Kapitola XIIII.

39. A opět odſſed modlil ſe/ tauž řeč mluwě.

Y wroćiwßy ſie záſie/ modlił ſie mowiąc onyż słowá.

40. A nawrátiw ſe/ opět nalezl ge ani ſpij (nebo oči gegich byly obtijženy) y newěděli coby gemu odpowěděli.

A wroćiwßy ſie/ nálazł ie záſie ſpiące/ bo oczy ich były oćiążone/ ani wiedźieli coby mu odpowiedźieć.

41. A přiſſed potřetij/ řekl gim: Spětež giž/ a odpočijwayte Doſtiť geſt/ přiſſlať giž hodina/ ay Syn člowěka zrazen bude w ruce hřijſſných.

Y przyßedł po trzećie/ á rzekł im/ ſpićież dáley y odpoczywayćie/ doſyć ći/ przyßłá godźiná/ oto będźie wydan Syn człowieczy wręce grzeßnych.

42. Wſtaňtež/ poďme/ hle kterýž mne zradij/ blijzkoť geſt.

Wſtáńćież á podźmy/ oto ktory mie wydawa blisko ieſt.

43. A když on geſſtě mluwil/ přiſſel Gidáš Yſſkaryotſký geden z dwanácti/ a s nim záſtup mnohý s meči a s dřijwijm/ poſláni od wrchnijch Kněžij/ a od Zákonijkuw/ a Starſſých.

Y wnet pokąd to ießcze mowił/ przyßedł Iudaß kthory był ieden ze dwunaśćie/ á z nim wielki poczet/ z mieczmi/ y z kiymi od Kśiążąt kápłáńſkich/ od Doktorow/ y od ſtárßych.

44. Zrádce pák gim byl dal znamenij/ řka/ Kohožkoli polijbijm/ tenť geſt/ držtež ho/ a weďte opatrně.

A ten co go wydał/ dał im był znák ſpołeczny/ mowiąc/ Ktoregoć iákolwiek pocáłuię/ tenći ieſt/ imayćie ż go á wiedźćie beſpiecznie.

45. A když přiſſel/ hned přiſtaupiw k němu řekl: Miſtře. Y polijbil ho.

A ták przyßedßy nátychmiaſt ſie przyſtąpił k niemu/ y rzekł mu/ Miſtrzu/ miſtrzu/ y pocáłował go.

י ד

46 הָנוּן דֵּין אַרְמִיו עֲלַוְהִי אִידַיְא וַאֲחַדוּהִי׃

E coſi coloro gli meſſer le mani addoſſo, e preſerlo.

47 חַד דֵּין מֶן הָנוּן דְּקָיְמִין שְׁמַט סַיְפָּא וּמַחְיֵהּ לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהְנֵא וַשְׁקַלָהּ אֶדְנֵהּ׃

Allora vn certo di quelli che erano iui preſenti, tirò fuore il coltello, e ferì vn ſeruitor del principal Sacerdote, e taglioli vn'orecchia.

48 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ עְנָא וֶאמַר לְהוֹן אַיְךְ דְּעַל גַּיָּסָא נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפֵא וּבְחוּטְרֵא דְּתֶאחְדוּנָנִי׃

*E I*ESV *parlando, diſſe loro, Voi ſete venuti non altrimenti che contra vn ladrone con ſpade & haſte, per pigliarmi.*

49 כֻּל־יוֹם לְוָתְכוֹן הֲוִית כַּד מַלֵּף אֶנָא בְּהַיְכְּלָא וְלָא אֲחַדְתּוּנָנִי אֶלָּא דְּנֶשְׁתַּלְמוּן כְּתָבֵא הֲוָת הָדָא׃

Io ero pur ogni giorno appreſſo di voi ad inſegnar nel tempio, ne mai mi pigliaſte: ma queſto è, à fine che s'adempiano le Scritture.

50 הָידֵין שַׁבְקוּהִי תַּלְמִידַוְהִי וַעֲרַקוּ׃

E tutti i ſuoi diſcepoli laſſandolo, ſi fuggirono.

51 וְעַלַיְמָא חַד אֶתָא הֲוָא בָּתְרֵהּ וַעֲטִיף הֲוָא סְדוּנָא עַרְטַל וַאֲחַדוּהִי׃

Et vn certo giouene il ſeguitaua, inuolto in vn lenzuolo ſopra'l corpo ignudo: e quei gioueni il preſero.

52 הוּ דֵּין שְׁבַק סְדוּנָא וַעֲרַק עַרְטַל׃

Ma egli laſciato il lenzuolo, ſi fuggi da loro ignudo.

53 וַאוְבְּלוּהִי לְיֵשׁוּעַ לְוָת קַיָּפָא רַב כָּהְנֵא וֶאתְכַּנַּשׁוּ לְוָתֵהּ כֻּלְהוֹן רַבַּי כָּהְנֵא וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא׃

*Hor eſſi menorono I*ESV *al ſommo Sacerdote: e con lui ſi raunorono tutti i principali Sacerdoti, e i Vecchij, e gli Scribi.*

י ד

46 וְהֵמָּה שָׁלְחוּ בוֹ אֶת־יְדֵיהֶם וְאָחֲזוּ בוֹ׃

Entonces ellos echaron enel ſus manos, y prendieronlo.

47 וְאֶחָד מִן הַקֹּמִים הֵרִיק אֶת־הַחֶרֶב וַיַּךְ אֶת־עֶבֶד כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּכְרֹת אֶת־אָזְנוֹ׃

Y vno de los que eſtauan alli, ſacando el eſpada, hirió àl ſieruo del Põtifice: y cortóle la oreja.

48 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם כְּמוֹ אֶל־הַפָּרִיץ יְצָאתֶם בַּחֲרָבוֹת וּרְמָחִים לְתָפְשֵׂנִי׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Como à ladron aueys ſalido con eſpadas y con baſtones à tomarme?

49 בְּכָל־יוֹם הָיִיתִי אִתְּכֶם בְּהֵיכָל מְלַמֵּד וְלֹא אֲחַזְתּוּנִי אֲבָל לְהִמָּלֵא אֶת־הַכְּתָבִים׃

Cadadia eſtaua con voſotros enſennando enel Templo, y no me tomaſtes mas, paraque ſe cumplan las Eſcripturas.

50 אָז עֲזָבוּהוּ כֻּלָּם וַיָּנוּסוּ׃

Entonces dexandolo todos ſus Diſcipulos huyeron.

51 וּבָחוּר פְּלוֹנִי אֶחָד בָּא אַחֲרָיו לָבוּשׁ סָדִין עַל־עֵירוֹם וְאָחֲזוּהוּ הַנְּעָרִים׃

Empero vn mancebillo lo ſeguia cubierto de vna ſauana ſobre el cuerpo deſnudo; y los mancebillos lo prendieron.

52 וְהוּא עָזַב אֶת־הַסָּדִין וַיִּבְרַח מֵהֶם עָרוֹם׃

Mas el, dexando la ſauana, ſe huyó deellos deſnudo.

53 וַיָּבִיאוּ אֶת־יֵשׁוּעַ אֶל־כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּקָּהֲלוּ אֵלָיו כָּל־הַכֹּהֲנִים וְהַזְּקֵנִים וְהַסּוֹפְרִים׃

Y truxeron à Ieſus àl Pontifice; y juntaronſe à el todos los principes de los Sacerdotes, y los Ancianos, y los Eſcribas.

ιδ.

46. Οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

Adonc ils ietterent les mains ſur lui, & le ſaiſirent.

47. Εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

Et quelcun de ceux qui eſtoyent là preſens tira ſon eſpee, & en frapa le ſeruiteur du ſouerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille.

48. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με.

Lors Ieſus print la parole, & leur dit, Eſtes vous ſortis comme apres vn brigand auec eſpees & baſtons, pour me prendre?

49. Καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

I'eſtoy' tousles iour entre vous enſeignant au temple, & vous ne m'auez point ſaiſi: mais tout ceci eſt aduenu afin que les Eſcritures ſoyent accomplies.

50. Καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.

Adonc tous l'ayans delaiſſé, s'enfuirent.

51. Καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.

Et vn certain ieune homme le ſuiuoit, enueloppé d'vn linceul ſur le corps nud: & quelques ieunes gens le ſaiſirent.

52. Ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

Mais en laiſſant ſon linceul, il s'enfuit arriere d'eux tout nud.

53. Καὶ ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα. καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμματεῖς.

Or de là ils emmenerent Ieſus au ſouuerain Sacrificateur: chez lequel s'aſſemblerent tous les principaux Sacrificateur, les Ancienſs, & les Scribes.

CAP. XIIII.

46. At illi manus iniecerunt in eum: & tenuerunt eum.

Then they laid their handes on him / and tooke him.

47. Vnus autem quidam de circumſtantibus, educens gladium, percuſſit ſervum ſummi ſacerdotis: & amputavit illi auriculam.

And one of them that ſtood by / drewe out a ſworde/ and ſmote a ſeruant of the hie Prieſt/ and cut of his eare.

48: Et reſpondens Ieſus, ait illis, Tanquam ad latronem exiſtis cum gladiis & lignis comprehendere me?

And Jeſus anſwered and ſaid vnto them / Ye bee come out as vnto a thiefe with ſwordes and with ſtaues to take me.

49. Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuiſtis. Sed ut impleantur ſcripturæ.

I was dayly with you teaching in the Temple / and ye tooke me not: but this is done that the Scriptures ſhould be fulfilled.

50. Tunc diſcipuli eius, relinquentes eum, omnes fugerunt.

Then they all forſooke him / and fled.

51. Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum, amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum.

And there followed him a certaine young man / clothed in linnen vpon his bare bodie/ and they young men caught him.

52. At ille reiecta ſindone, nudus profugit ab eis.

But he left his linnen cloth / and fled from them naked.

53. Et adduxerunt Ieſum ad ſummum ſacerdotem: & convenerunt omnes ſacerdotes & Scribæ & ſeniores.

So they led Jeſus away to ẙ hie Prieſt / and to him came all the hie Prieſts/ and the Elders/and the Scribes.

Das XIIII. Capitel.

46. Die aber legten jhre Hånde an jhn/ vnd griffen jhn.

Da lagde de deris hender paa hannem/oc grebe hannem.

47. Einer aber von denen/ die dabey ſtunden/zog ſein Schwerdt auß/ Vnnd ſchlug des Hohenprieſters Knecht/ vnd hieb jhm ein Ohr ab.

Men en aff dem/ ſom ſtode der hoſſ/ drog ſit Suerd vd/oc ſlo den ypperſte Preſtis tienere/ oc hug hannem it Ore aff.

48. Vnd Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jnen: Jr ſeyt außgegangen als zu einem Mørder/mit Schwerdten vnd mit Stangen/mich zu fahen.

Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem/ J ere vdgangne/ ſom til en Røffuere / met Suerd oc met ſtenger/ at tage fat paa mig.

49. Jch bin tåglich bey euch im Tempel geweſen/ vnd habe gelehret / vnd jhr habt mich nicht gegriffen / Aber auff daß die Schrifft erfůllet werde.

Jeg haffuer verit daglige hoſſ eder i Templen / oc haffuer lært/ oc i grebe mig icke/ Men paa det Scriften ſkal fuldkommis.

50. Vnd die Jůnger verlieſſen jhn alle/ vnd flohen.

Oc Diſciplene forlade hannem alle/oc flyde.

51. Vnd es war ein Jůngling / der folgete jhm nach / der war mit Leinwath bekleidet auff der bloſſen haut/ vnd die Jůnglinge griffen jhn.

Oc der vaar en vng Karl/ſom fulde hannem effter/ hand vaar kled met linklede paa ſin bare hud / och de vnge Karle grebe hannem.

52. Er aber ließ den Leinwath faren/ vnd flohe bloß von jhnen.

Men hand ſlap linkledet/ oc flyde nøgen fra dem.

53. Vnd ſie fůhreten Jeſum zu dem Hohenprieſter/ Dahin zuſammen kommen waren alle Hoheprieſter vnd Elteſten vnd Schrifftgelehrten.

Oc de førde Jheſum til den Ypperſte Preſt/ der ſom alle de Ypperſte Preſter oc Eldſte och Scriftkloge vaare forſammlede.

Kapitola XIIII.

46. Tehdy oni wztáhli naň ruce/ a yali gey.

Tedy ſię náń rękámi ſwemi rzucili y poimáli go.

47. Geden pak z těch kteřijž tu okolo ſtáli/ wytáhl Meč / a vdeřil Služebnika wřchnijho Kněze/ y vťal gemu vcho.

A niektory z tych co ſtali dobywßy miecżá/ vderzył ſługe kſiażecia ká plánſkiego / y vciął mu vcho.

48. A odpowěděw Gežijš řekl gim: Yako k Lotru wyſſli gſte s Meči/ a s dřijwijm/ abyſſte mne yali.

Wßáko z Jezuß odpowiedziawßy rzekł im/ Jákoby ná zboyce wyſliście z mieczmi y z kijmi poimáć mię.

49. Nakaždý den býwal gſem v wás vče w Chrámě/ a neyali gſte mne. Ale aby ſe naplnila Pijſma.

Ná káżdymći dzień był v was w kościele vcząc / á wżdyſcie mię nie poimali/ lecżći ſię tho dzieie aby ſię wypełniły piſmá.

50. Tehdi Včedlnijcy geho opuſtiwſſe gey / wſſyčkni vtekli pryč,

A ták zoſtáwiwßy go wßyſcy vćiekli.

51. Geden pak Mládenec ſſel za nim/ odijn gſa rauchem lněným po nahém těle / A oni lapili gey.

Ale niektory młodzieniáſzek ßedł zá nim obwinawßy ſię prześcierádłem ná nágie ciáło / y poimali go młodziency.

52. On pak opuſtiw raucho lněné/ vtekl náh od nich.

Ale on porzuciwßy prześcierádło nágo im vćiekł.

53. Y přiwedli Gežijſſe k wrchnijmu Kněžy. Tehdy ſeſſli ſe wſſyckni Kněžij/ y Starſſý y Včitelé.

Tedy wiedli Jezuſá do nawyżßego Kápłáná / a zeßły ſię z nim wßytki Kśiążętá/ kápłáńſkiey ſtárßy/ y Doktorowie.

יד

54 שְׁמְעוֹן דֵּין מֶן רוּחְקָא אָתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ עַד־מָא לְגַו דָּרְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְיָתֵב הֲוָא עַם מְשַׁמְשָׁנֵא וְשָׁחֵן לוּקְבַל נוּרָא׃

E Pietro il ſeguitaua da lungi, inſin dentro ne la corte del ſommo Sacerdote, e ſtauaſi à ſedere inſieme co i miniſtri, e ſcaldauaſi al fuoco.

55 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין וְכֻלֵּהּ כְּנֻשְׁתְּהוֹן בָּעֵין הֲווֹ עַל יֵשׁוּעַ סָהֲדוּתָא דַּנְמִיתוּנָיְהי וְלָא אֶשְׁכַּחוּ׃

Hor i principali Sacerdoti, e tutto il Conſilio cercauano falſa teſtimonianza contra IESV, per farlo morire: e non la trouauano.

56 כַּד סַגִּיאֵא גֵּיר מַסְהֲדִין עֲלַוְהִי לָא שָׁוְיָן הֲוַי סָהֲדְוָתְהוֹן׃

Imperoche molti haueuano falſamente teſtimoniato contra di lui, e le teſtimonianze non erano conformi.

57 אֲנָשִׁין דֵּין קָמוּ עֲלַוְהִי סָהֲדֵא דְשׁוּקְרָא וְאָמְרוּ׃

E leuandoſi ſu certi, rendeuano contra di lui falſo teſtimonio, dicendo.

58 דַּחְנַן שְׁמַעְנָיְהִי דְּאָמַר דְּאֶנָא שָׁרֵא הַיְכְלָא הָנָא דַּעֲבִיד בְּאִידַיָא וְלַתְלָתָא יַוְמִין בָּנֵא אֶנָא אַחֲרָנָא דְּלָא עֲבִיד בְּאִידַיָא׃

Noi l'habbiamo vdito dire, Io diſtruggerò queſto tempio fatto à mano, & in tre giorni n'edificarò vn'altro che non ſarà fatto à mano.

59 וְאָף לָא הָכַנָא שָׁוְיָא סָהֲדוּתְהוֹן׃

Ma ne ancor coſi le teſtimonianze loro erano conformi.

60 וְקָם רַב כָּהֲנֵא בִּמְצִעְתָא וְשַׁאֲלֵהּ לְיֵשׁוּעַ וְאָמַר לָא מְפַנֵּא אַנְתְּ פִּתְגָמָא מָנָא מַסְהֲדִין עֲלַיךְ הָלֵין׃

Allora leuandoſi ſu nel mezo il principal Sacerdote, domandaua IESV, dicendo, Tu non riſpondi niente? perche teſtificano coſtoro contra di te?

יד

54 וְכֵיפָה מֵרָחוֹק בָּא אַחֲרָיו עַד־מִחוּץ לַחֲצַר כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֵּשֶׁב עִם הַמְשָׁרְתִים מִתְחַמֵּם אֶל־הָאֵשׁ׃

Pedro empero lo ſiguió de lexos haſta dentro del patio del Pontifice: y eſtaua ſentado con los ſeruidores, y callentandoſe àl fuego,

55 וְהַכֹּהֲנִים וְכָל־הָעֵדָה בִקְשׁוּ עַל־יֵשׁוּעַ עֵדָה לְמוֹתְתֵהוּ וְלֹא מָצָאוּ׃

Y los principes de los Sacerdotes, y todo el concilio, buſcauan àlgun teſtimonio contra Ieſus, para entregarlo à la muerte: mas no hallauã.

56 וְרַבִּים עָנוּ עֵד שֶׁקֶר עָלָיו וְעֵדוּתָם לֹא הָיוּ מִשְׁתַּוּוֹת׃

Porque muchos dezian falſo teſtimonio contra el mas ſus teſtimonio no concertauan.

57 וּקְצָתָם יָקוּמוּ וַיַּעֲנוּ עֵד שֶׁקֶר עָלָיו לֵאמֹר׃

Entonces leuantandoſe vnos, dieron contra el falſo teſtimonio diziendo.

58 כִּי אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ בְּאָמְרוֹ כִּי אֲנִי אֶהֱרוֹס אֶת־הַהֵיכָל הַזֶּה הַמַּעֲשֵׂה יָדַיִם הוּא וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אֶבְנֶה אַחֵר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַעֲשֵׂה יָדַיִם הוּא׃

Noſotros le auemos oydo, que dezià, Yo derribaré eſte Templo. que es hecho de manos, y en tres dias edificaré otro hecho ſin manos.

59 וְגַם כֵּן לֹא מִשְׁתַּוָּה עֵדוּתָם׃

Mas ni aun anſi ſe concertaua el teſtimonio deellos.

60 וַיָּקָם כֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּתוֹכָם וַיִּשְׁאַל לְיֵשׁוּעַ לֵאמֹר הֲלֹא תַעֲנֶה מְאוּמָה מָה אֵלֶּה מְעִידִים עָלֶיךָ׃

El Pontifice entonces, leuantandoſe en medio preguntó à Ieſus, diziendo, No reſpondes algo: Que ateſtiguan eſtos contra ti?

ιδ.

54. Καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

Or Pierre le ſuiuoit de loin iuſques dedans, en la cour du ſouuerain Sacrificateur: & eſtoit aſſis auec les ſeruiteurs, & ſe chauffoit au feu.

55. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτὸν, καὶ οὐχ εὕρισκον.

Or les principaux Sacrificateurs & tout le conſiſtoire cerchoyent teſmoignage contre Ieſus pour le mettre à mort: & n'en trouuoyent point.

56. Πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.

Car pluſieurs diſoyent faux teſmoignage contre lui, mais les teſmoignages n'eſtoyent point conformes.

57. Καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες·

Alors quelques vns s'eſleuerent, & porterent faux teſmoignage à l'encontre de lui, diſans,

58. Ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.

Nous l'auons ouï qu'il diſoit, Ie deſferai ce temple-ici qui eſt fait de main, & en trois iours i'en rebaſtirai vn autre qui ne ſera point fait de main.

59. Καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.

Mais encor ainſi leurs teſmoignage n'eſtoyent point conformes.

60. Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν.

Adonc le ſouuerain Sacrificateur ſe leuant au milieu, interrogua Ieſus, diſant, Ne reſpon-tu rien? qu'eſt-ce que teſmoignent ceux-ci à l'encõtre de toi?

CAP. XIIII.

54. Petrus autem à longè ſecutus eſt eum uſque intro in atrium ſummi ſacerdotis: & ſedebat cum miniſtris ad ignem, & calefaciebat ſe.

And Peter followed him afarre of/ euen into the hall of the hie Prieſt / and ſate with the ſeruantes / and warmed him ſelfe at the fire.

55 Summi verò ſacerdotes & omne concilium quærebant adverſus Ieſum teſtimonium, ut eum morti traderent, nec inveniebant.

And the hie Prieſts / and all the Counſell ſought for witnes againſt Jeſus/to put him to death/but found none.

56. Multi enim teſtimonium falſum dicebant adverſus eum, & convenientia teſtimonia non erant.

For many bare falſe witnes againſt him/ but their witnes agreed not together.

57. Et quidam ſurgentes, falſum teſtimonium ferebant adverſus eum, dicentes.

Then there aroſe certaine/ and bare falſe witnes againſt him/ ſaying.

58. Quoniam nos audivimus eum dicentem, Ego diſſolvam templum hoc manufactum, & poſt triduum aliud non manufactum, ædificabo.

We heard him ſay/ J will deſtroy this Temple made with handes / and within three dayes J will builde another/ made without handes.

59. Et non erat conveniens teſtimonium illorum.

But their witnes yet agreed not together.

60. Et exurgens ſummus ſacerdos in medium, interrogavit Ieſum, dicens, Non reſpondes quicquam ad ea quæ tibi obiiciuntur ab his?

Then the hie Prieſt ſtoode vp amongs them/and aſked Jeſus/ ſaying/ Aunſwereſt thou nothing? what is y matter that theſe beare witnes againſt thee?

Das XIIII. Capitel.

54. Petrus aber folgete jhm nach von fernen/ biß hinein inn des Hohenprieſters Palaſt/ vnd er war da/ vnd ſaß bey den Knechten/ vnd wärmete ſich bey dem Liecht.

Oc Peder fulde longt effter hannem/ind i den ypperſte Preſtis Sal/ Oc hand vaar der/ oc ſad hoſſ Tienerne/ oc varmde ſig hoſſ liuſit.

55. Aber die Hohenprieſter/ vnd der gantze Rath / ſuchten Zeugniß wider Jeſum/ auff daß ſie jhn zum Todt brechten/ vnd funden nichts.

Men de Ypperſte Preſter oc det gantſke Raad/ ſœcte Vidniſbyrd mod Jheſum/ at de kunde komme hannem til døde/ Oc de funde inted.

56. Vil gaben Falſche Zeugniß wider jhn/ aber jhr Zeugniß ſtimmete nicht überein.

Mange gaffue falſke Vidniſbyrd mod hannem Men deris Vidniſbyrd komme icke offuer it.

57. Vnd etliche ſtunden auff/ vnd gaben falſche Zeugniß wider jn/ vnd ſprachen:

Oc nogle ſtode op/ oc gaffue falſkt Vidniſbyrd mod hannem/ oc ſagde.

58. Wir haben gehört/ daß er ſaget: Jch wil den Tempel/ der mit händen gemacht iſt/ abbrechen vnd in dreyen Tagen einen andern bauen / der nicht mit händen gemacht ſey.

Wi haffue hørt at hand ſagde/ Jeg vil nedbryde den Tempel/ ſom er giort met hender/ oc inden tre dage bygge en anden/ ſom icke er giort met hender.

59. Aber jhr Zeugniß ſtimmete noch nicht ůberein.

Oc deris Vidniſbyrd komme icke end nu offuer it.

60. Vnd der Hoheprieſter ſtund auff vnter ſie/ vnnd fragte Jeſum/ vnnd ſprach: Antwortteſt du nichts zu dem/ daß diſe wider dich zeugen.

Oc den Ypperſte Preſt ſtod op blant dem/ oc ſpurde Jheſum at/ oc ſagde/ Suarer du inted til det/ ſom diſſe vidne mod dig?

Kapitola XIIII.

54. Petr pak ſſel za nim zdaleka až do Sjně Kněze wrchnijho y ſeděl s Služebnijky / a hřijl ſe v ohně.

A Piotr zá nim ßedł z dáleká/ á z w dwor kśiążęcia kapłáńſkiego/ y ſiedźiał z ſłużebniki grzeiąc ſie v ogniá.

55. A naywyěſſý Kněžij / y wſſecko shromážděnij / hledali proti Gežijſſowi ſwědectwij/ aby gey na ſmrt wydali/ a nenalezli.

A ßukáli kśiążętá kápłáńßkie y wßytko z gromádzenie przeciw Jezuſowi świádectwá áby go ná śmierć zdáli/ ále nie náleźli.

56. Ač mnozý křiwě ſwědectwij mluwili proti němu/ a ſwědectwij gegich ne byla doſtatečná.

Abowiem wiele ich przeciw iemu mowili fáłßywe świádectwá/ ale świádectwá ich zgodne nie były.

57. A někteřij powſtawſſe křiwě ſwědectwij mluwili proti němu/ řkauce:

Tedy niektorzy powſtawßy fáłßywe świádectwo przeciw iemu wznośili/ mowiąc.

58. My gſme ſlyſſeli tohoto/ že řekl: Já zbořijm Chrám tento Rukau vdělaný / a we třech dnech giný ne rukau vdělaný poſtawijm.

My ſłyßelichmy gdy mowił/ Já rozwálę Kośćioł ten ktory ieſt rękámi zbudowány / á w trzech dniach iny nie ręką vczyniony zbuduię.

59. A nebylo hodně gegich ſwědectwij.

Lecz áni y ták świádectwo ich zgodne było.

60. Tehdy powſtaw wrchnij Kněz v proſtřed/ otázal Gežijſſe/ řka: neodpowijdáſs nic žehož k těm wěcem/ kteréž tito na tebe ſwědčij?

A powſthawßy w pośrzodek nawyżßy kápłan pytał Jezuſá mowiąc/ Nicze nie odpowiedaß? Coż ći przeciw tobie świádczą?

יד

61 הָו דֵּין יֵשׁוּע שָׁתִיק הֲוָא וּמֶדֶם לָא עֲנָיֵהּ וְתוּב שַׁאֲלֵהּ רַב כָּהֲנָא וֶאֱמַר אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַמְבַרְכָא׃

Ma egli taceua, e non riſpondeua coſa alcuna. Di nuouo il principal Sacerdote il domanda e diceli, Sei tu Chriſto, il Figliuol di Dio benedetto?

62 הָו דֵּין יֵשׁוּע אֱמַר לֵהּ אֶנָא אֶנָא וְתֶחֱזוּן לַבְרֵהּ דֶאנָשָׁא דְּיָתֵב מֶן יַמִינָא דְחַיְלָא וָאתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָא׃

IESV li diſſe, Io ſono: e vederete il Figliuol de l'huomo ſedere à la deſtra de la potentia di Dio, e venir ne le nuuole del cielo.

63 רַב כָּהֲנָא דֵּין צְרָא כּוּתִינֵהּ וֶאֱמַר מָנָא מֶכִיל מֶתְבְּעֵין לַן סָהֲדֵא׃

Allora il principal Sacerdote ſtracciandoſi i ſuoi veſtimenti, dice, Che habbiam noi piu biſogno di teſtimonij?

64 הָא מֶן פּוּמֵהּ שְׁמַעְתּוּן גּוּדָפָא מָנָא מֶתְחַזֵא לְכוּן הָנוּן דֵּין כֻּלְהוּן דָנֵהּ דְּחַיָב הוּ מַוְתָא׃

Voi hauete vdita la baſtemmia, che ve ne pare? e tutti coloro ſi giudicorono eſſer degno di morte.

65 וְשָׁרִיו אֱנָשִׁין רָקִין ב בְּפַרְצוּפֵהּ וַמְחַפִּין אַפּוּהִי וַמְקַפְּחִין לֵהּ וָאָמְרִין א אֶתְנַבָּא וְדַחְשֵׁא מָחִין הָווּ לֵהּ עַל פַּכּוֹהִי׃

Et alcuni cominciorono à ſputargli addoſſo, e velargli la faccia, e dargli de le guanciate, e dirgli, Indouina. Et i ſeruitori ancora li dauano de colpi con le lor verghe.

66 וְכַד שֶׁמְעוּן לְתַחַת בְּדָרְתָא אֶתָת חָדָא ע עֲלַיְמָתָא דְּרַב כָּהֲנָא׃

Hor mentre che Pietro era diſotto ne la corte, venne vna de le ſeruenti del principal Sacerdote.

67 חֲזָתֵהּ דְּשָׁחֵין וְחָרַת בֵּהּ וֶאמְרָא לֵהּ וָאף אַנְתְּ עַם יֵשׁוּע הֲוַיְתְּ נָצְרָיָא׃

Et hauendo veduto Pietro che ſi ſcaldaua, riguardando in lui, dice, Tu ancora eri con IESV Nazareno.

יד

61 וְהוּא שָׁתַק וּמְאוּמָה לֹא עָנָה עוֹדֶנּוּ שָׁאַל לוֹ כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הַמָּשִׁיחַ בֶּן־הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא׃

Mas el callaua, y nada reſpondió. El Pontifice le boluió à preguntar, y dizele Eres tu el Chriſto hijo del Bendito?

62 וְיֵשׁוּעַ אָמַר אֲנִי הֹוֶה וְיִרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם יוֹשֵׁב לִימִין הַגְּבוּרָה וּבָא בְּעַנְנֵי הַשָּׁמַיִם׃

Y Ieſus le dixo, Yo ſoy: y vereys àl Hijo del hombre aſſentado à la dieſtra de la Potencia de Dios, y que viene en las nuues del cielo.

63 וְכֹהֵן הַגָּדוֹל קָרַע אֶת־כֻּתָּנְתָּיו לֵאמֹר מָה עוֹד נִצְטָרֵךְ עֵדִים׃

Entonces el pontifice, rompiendo ſus veſtidos, dixo, Que mas tenemos neceſſidad de teſtigos?

64 שְׁמַעְתֶּם גִּדּוּפוֹת מָה נִּרְאָה לָכֶם וְהֵמָּה כֻּלָּם דָּנוּ אוֹתוֹ כִּי־מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Oydo aueys la blaſphemia: que os parece? Y ellos todos lo condenaron ſer culpado de muerte:

65 וַיָּחֵלּוּ אֲנָשִׁים לָרוֹק בְּפָנָיו וַיְכַסּוּ אֶת פָּנָיו וַיַּכֻּהוּ בְּאֶגְרֹף לֵאמֹר אֵלָיו הִנָּבֵא וְהָעֲבָדִים שָׁלְחוּ אֶת־יְדֵיהֶם בְּאַפּוֹ׃

Y algunós començaron à eſcupir enel, y cubrir ſu roſtro y à darle bofetadas, y dezirle, Prophetiza. y los ſeruidores lo herian de bofetadas.

66 וְכַאֲשֶׁר הָיָה כֵּיפָה בֶּחָצֵר לְמַטָּה בָּאָה אַחַת מִן אַמְהוֹת כֹּהֵן הַגָּדוֹל׃

Y eſtando Pedro enel palacio abaxo, vino vna de las criadas del Pontifice:

67 וַתֵּרֶא אֶת כֵּיפָה מִתְחַמֵּם בָּאֵשׁ וַתַּבִּיטֵהוּ לֵאמֹר וְאַתָּה עִם יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי הָיִיתָה׃

Y como vido à Pedro que ſe callentaua, mirandolo, dize, Y tu con Ieſus el Nazareno eras.

ιδ.

61. Ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτόν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ.

Mais il ſe teût, & ne reſpondit rien. Derechef le ſouuerain Sacrificateur l'interrogua, & lui dit, Es tu le Chriſt le Fils de Dieu benit?

62. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ,

Et Ieſus lui dit, Ie le ſuis? & vous verrez le Fils de l'homme aſſis a la dextre de la vertu de Dieu, & venant ès nuees du ciel.

63. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;

Lors le ſouuerain Sacrificateur deſchira ſes veſtimens, & dit, Qu'auons-nous encor à faire de teſmoins?

64. Ἠκούσατε τῆς βλασφημίας. τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν εἶναι ἔνοχον θανάτου.

Vous auez oui le blaſpheme: que vous en ſemble? Adonc eux tous le cōdamnerent comme eſtant coulpable de mort.

65. Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτόν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον. καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασι, αὐτὸν ἔβαλλον.

Et quelques vns ſe prindrent à cracher contre lui, & à lui couurir la face, & a lui bailler des beuffes: & lui diſoyent, Prophetize-nous. Et les ſergeans lui bailloyent des coups de leurs verges,

66. Καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως.

Or comme Pierre eſtoit en bas en la cour, vne des chambrieres du ſouuerain Sacrificateur vint.

67. Καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει, καὶ σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα.

Et quand elle eut apperceu Pierre qui ſe chauffoit, elle le regarda en face, & dit, Et toi, tu eſtois auec Ieſus le Nazarieu.

CAP. XIIII.

61. Ille autem tacebat, & nihil reſpōdit. Rurſum ſummus ſacerdos interrogabat eum: & dixit ei, Tu es Chriſtus filius Dei benedicti?

But he helde his peace / and anſwered nothing. Againe the hie Prieſt aſhim/and ſaid vnto him/ Art thou Chriſt the Sonne of thē Bleſſed?

62. Ieſus autem dixit illi, Ego ſum: & videbitis filium hominis ſedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli.

And Jeſus ſaid / I am he / and ye ſhall ſee the Sonne of man ſit a the right hand of the power of God / and come in the cloudes of heauen.

63. Summus autem ſacerdos ſcindens veſtimenta ſua, ait, Quid adhuc deſideramus teſtes?

Then the hie Prieſt rent his clothes and ſaid / what haue wee any more neede of witneſſes?

64. Audiſtis blaſphemiam, quid vobis videtur? Qui omnes condemnaverunt eũ eſſe reum mortis.

Yee haue heard the bleſphemie: what thinke ye? And they all condemned him to be worthy of death.

65. Et cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei, Prophetiza, & miniſtri alapis eum cædebant.

And ſome beganne to ſpit at him/ and to couer his face / and to beate him with fyſtes / and to ſay vnto him / Propheſie. And the ſergeants ſmote him with their roddes.

66. Et cùm eſſet Petrus in atrio deorſum, venit una ex ancillis ſummi ſacerdotis.

And as Peter was beneath in the hall/there came one of the maides of the hie Prieſt.

67. Et cùm vidiſſet Petrum calefacientem ſe, aſpiciens illum, ait, Et tu cum Ieſu Nazareno eras.

And when ſhe ſaw Peter warming him ſelfe/ſhe looked on him/& ſaid/Thou waſt alſo with Jeſus of Nazaret.

Das XIIII. Capitel.

61. **Er aber ſchweig ſtille/ vnd antwortet nichts. Da fragete jhn der Hoheprieſter abermal/vnd ſprach zu jhm: Biſt du Chriſtus der Son des Hochgelobten?**

Men Jheſus tagde ſtille/ oc ſuarede inted. Da ſpurde den Ypperſte Preſt hannem atter at/ ac ſagde til hannem Eſt du Chriſtus den Velſignedis Søn?

62. **Jeſus aber ſprach: Ich bins/ vnd jhr werdet ſehen des Menſchen Sohn ſitzen zur Rechten Hand der Krafft/ vnd kommen mit des Himmels wolcken.**

Jheſus ſagde/ Jeg er/ Oc i ſkulle ſee Menniſken Søn ſide hoſſ Krafftens høyere Haand/oc komme me. Himmelens ſkyer.

63. **Da zerreiß der Hoheprieſter ſeinen Rock / vnd ſprach: was dörffen wir weiter Zeugen?**

Da ſønder reff den Ypperſte Preſt ſin Kiortel/ oc ſagde/ Huad haffue wi ydermere Vidniſbyrd behoff

64. **Ihr habt gehört die Gottesläſterung/was düncket euch? Sie aber verdampten jn alle / daß er des Todtes ſchuldig were.**

J haffue hørt Guds beſpaattelſe. Huad tøckis eder? Da fordømde de hannem alle / at hand vaar ſkyldig at dø.

65. **Da fiengen an etliche jhn zu verſpeyen / vnd verdeckten ſein angeſicht/vnd mit Fäuſten ſchlagen/ vnd zu jhm ſagen: Weiſſage vns / Vnd die Knechte ſchlugen jhn ins Angeſichte.**

Da begynte nogle at beſpotte hannem / oc ſkiule hans Anſict / oc ſla hannem met knytte neffue/ oc ſige til hannem/ Spaa oſſ / Oc Tienerne ſloge hannem i Anſictet.

66. **Vnd Petrus war darniden im Pallaſt/ da kam des Hohenprieſters Mägde eine.**

Oc Peder vaar der nedre i Salen/ Da kom en aff den ypperſte Predis Piger.

67. **Vnnd da ſie ſahe Petrum ſich wärmen / ſchauet ſie jhn an/ vnnd ſprach: Vnd du wareſt auch mit Jeſu von Nazareth.**

Oc der hun ſaa Peder verme ſig / da ſtirrede hun paa hannem / oc ſagde / Oc du haffuer och ſaa veret met Jheſu aff Nazareth.

Kapitola XIIII.

61. Ale on mlčal/ a nic neodpowěděl. Tehdy opět Wrchnij Kněz otázal ho/ a řekl gemu: Tyli gſy Kryſtus Syn Boha požehnaného?

Ale on milczał á nic nie odpowiedział. Potym go pytał náwyżſzy Kápłan/ y rzekł mu/ A tyżeś ieſt on Kryſtus Syn Błogoſłáwionego.

62. A Gežijſs řekl gemu/ Ják gſem: a vzřijte Syna člowěka an ſedij na Prawicy mocy Božij / a an přicházý s Oblaky Nebeſkými.

A Jezus rzekł/ Jam ieſt/ y vyzrzycie Syná człowieczego ſiedzącego ná práwicy mocy Bożey/ y przychodzącego z obłoki niebieſkimi.

63. Tehdy wrchnij Kněz roztrhw raucho ſwé/ řekl: Y co geſſtě potřebugem ſwědkůw?

Rozdárſzy tedy Kápłan nawyżſzy ſwe ſzáty/ rzekł/ Coż nam teſzcze potrzebá świádectwa?

64. Slyſſeli gſte rauhánij/ co ſe wám zdá? Oni pak wſſyckni potupili gey / že geſt hoden ſmrti.

Słyſzeliście bluznierſtwo/ coż ſie wám zda? á oni wſzyſcy ſkazali przeciw iemu/ że geſt winien śmierci.

65. Y počali někteřij naň plwati / a twář geho zakrýwati/ a políčkowati / a řijkati gemu: Hadaý nám. A Služebnijcy políčky gemu dáwali.

A poczęli nań niektorzy plwáć y zákrywáć oblicze ie / a dawáiąc mu policzki/ mowili mu/ Gádayże. Służebnicy też bili go kiymi.

66. A když byl Petr w Sýni dole přiſſla gedna děwka wrchnijho Kněze:

A gdy Piotr był w dworze ná dole/ przyſzłá iedná z ſłużebnic nawiżſzego Kápłáná.

67. A když vzřela Petra an ſe hřege/ popatřiwſſy naň/ řekla: Y ty s Gežijſſem Nazaretſkým byl gſy.

A vyzrawſzy Piotrá á on ſię grzeie/ pátrząc nań mowiłá/ A tyś był z Jezuſem Názáreńſkim.

יד

68 הו דין כפר ואמר לא ידע אנא מנא אמרת אנתי ונפק לבר לספת וקרא תרנגלא׃

Ma egli negò, dicendo, Io no'l conoſco, ne ſo quel che tu dici. Poi vſcì fuore ne l'antiporto, e il gallo cantò.

69 וחזתה תוב עלימתא הי ושרית דתאמר לאילין דקימין דאף הנא מ מנהון הו׃

E la ſeruente hauendolo di nuouo veduto, cominciò à dire à quei che erano iui, Coſtui è di quelli.

70 הו דין תוב כפר ובתר קליל תוב אילין דקימין אמרו לכאפא שריראית מנהון אנת אף גיר גליליא אנת וממללך דמא׃

Ma egli negò di nuouo, e poco di poi quelli che erano lì, di nuouo diſſero à Pietro, Veramente tu ſei di quelli: perche tu ſei Galileo, e la tua fauella s'aſſimiglia.

71 הו דין שרי הוא מחרם וימא דלא ידע אנא לה לגברא הנא דאמרין אנתון׃

Allora egli cominciò à maladire e giurare, dicendo, Io non conoſco queſt'huomo che voi dite.

72 ובה בשעתא קרא תרנגלא דתרתין זבנין ואתדכר שמעון מלתא דישוע דאמר הוא לה דקדם דיקרא תרנגלא תרתין זבנין תלת תכפור בי ושרי דיבכא׃

E di nuouo il gallo cantò: onde Pietro ſi ricordò de la parola che IESV *gli haueua detta, Prima che il gallo canti due volte, tu mi negarai tre volte: & eſſendoſi gettato fuora, pianſe.*

טו

1 ומחדא בצפרא עבדו מלכא רבי כהנא עם קשישא ועם ספרא ועם כלה כנושתא ואסרו ל לישוע ואובלוהי ואשלמוהי לפילטוס ה הגמונא׃

Subbito poi la mattina i principali Sacerdoti co i Vecchij, e gli Scribi, e tutto'l Conciſtorio fecer conſiglio: & hauendo legato IESV, *il conduſſero, e detterlo ne le mani à Pilato.*

יד

68 והוא כחש לאמר לא ידעתי ואינני מבין מה תאמרי ויצא אל מחוץ לחצר ותרנגל קרא׃

Mas el negó diziendo, No lo conozco, ni ſe loque te dizes. Y ſalioſe fuera à la entrada: y cantò el gallo.

69 וכאשר ראתה אתו עוד האמה החלה לאמר לקמים כי זה מאלה הוא׃

Y la criada viendolo otra vez, començó à dezir à losque eſtauan alli, Eſte es deellos.

70 והוא עוד כחש ואחר מעט עוד אמרו לכיפה הקמים באמת מאלה את כי גלילי את ולשונך שוה׃

Mas el negó otra vez. Y poco deſpues otra vez losque eſtauan alli, dixeron à Pedro, Verdaderamente eres deellos; porque eres Galileo, y tu habla es ſemejante.

71 והוא החל לאלות נפשו ולהשבע כי לא ידעתי את אנוש הזה אשר אומרים אתם׃

Y el començó à anathematizarſe y jurar, No conozco à eſte hombre que dezis.

72 ויקרא תרנגל שנית ויזכר כיפה לדבר אשר אמר לו ישוע כי לפני קרא תרנגול שנית תכחשני שלש פעמים ויחל לבכות׃

Y luego cantò el gallo: y Pedro ſe acordó de las palabras que Ieſus le auia dicho, Antes que el gallo cante dos vezes, me negaras tres vezes. y comença à llorar.

טו

1 ובמהרה בבקר ויעצו ונוסדו יחד הכהנים עם הזקנים וסופרים וכל־העדה ויאסרו את־ישוע ויוליכוהו ויסגירוהו בידי פילטוס׃

Y luego por la mannana, hecho conſejo, los Summos Sacerdotes con los Ancianos, y con los Eſcribas, y con todo el concilio, truxeron à Ieſus atado, y entregaronlo à Pilato.

ιδ.

68. Ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, Οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον. καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

Mais il le nia, diſant, Ie ne le cognoi point, & ne ſai que tu dis: & il ſortit dehors au portail, & le coq chanta.

69. Καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.

Et quand la chambriere l'eut veu derechef, elle ſe print à dire à ceux qui eſtoyent là preſens, Ceſtui-ci eſt de ceux-la.

70. Ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ πέτρῳ, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ· καὶ γὰρ γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.

Mais il ne nia derechef. Et derechef vn peu aprés, ceux qui eſtoyent là preſens, dirent à Pierre, Vrayement tu es de ceux-la: car tu es Galileen, & ton langage s'y rapporte.

71. Ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν· ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.

Lors il print à ſe maudire, & à iurer, diſant, Ie ne cognoi point ceſt homme-la que vous dites.

72. Καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος οὗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς· καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

Et le coq chanta pour la ſeconde fois: & Pierre ſe reſouuint de la parole que Ieſus luï auoit dite, Deuant que le coq ait chanté deux fois, tu me renieras par trois fois. Et s'eſtant ietté hors, il pleura.

ΚΕΦΑΛ. ιέ.

ΚΑὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τῷ πιλάτῳ.

Et incontinent au matin les principaux Sacrificateurs auec les Anciens & les Scribes, & tout le conſiſtoire, ayans tenu conſeil, lierent Ieſus, & l'emmenerent, & le liurerent à Pilate.

CAP XIIII.

68. At ille negavit, dicens. Neque ſcio, neq; novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium: & gallus cantavit.

But he denied it / ſaying / I knowe him not / neither wot I what thou ſayeſt. Then he went out into the porche / and the cocke crewe.

69. Rurſus autem cùm vidiſſet illum ancilla, cœpit dicere circumſtantibus, Quia hic ex illis eſt.

Then a maid ſaw him againe / and began to ſay to them that ſtoode by / this is one of them.

70. At ille iterum negavit. Et poſt puſillum rurſus qui aſtabant, dicebant Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es.

But he denied it againe: and anon after / they that ſtoode by / ſaid againe to Peter / Surely thou art one of them: for thou art of Galile / and thy ſpeach is like.

71. Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia neſcio hominem iſtum, quē dicitis.

And he beganne to curſe / and ſweare / ſaying / I knowe not this man of whome ye ſpeake.

72. Et ſtatim gallus iterum cantavit. Et recordatus eſt Petrus verbi quod dixerat ei Ieſus, Priùs quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

Then the ſeconde time the cocke crewe / and Peter remembred the worde that Jeſus had ſayde vnto him / Before the cocke crowe twiſe / thou ſhalt deny mee triſe / and waying that with him ſelfe / he wept.

CAP. XV.

ET confeſtim manè conſilium facientes ſummi ſacerdotes cum ſenioribus & Scribis & univerſo conſilio, vincientes Ieſum, duxerunt & tradiderunt Pilato.

And anon in the dawning / the high Prieſtes helde a counſell with the Elders / and the Scribes / and the whole Counſell / and bound Jeſus / and led him away / and deliuered him to Pilate.

Das XIIII. Capitel.

68. Er leugnet aber vnd ſprach: Ich kenne jhn nicht / weiß auch nicht was du ſageſt. Vnd er gieng hinauß in den Vorhof / vnd der Han krehet.

Da nectede hand / oc ſagde / Jeg kender hannem icke / ieg ved oc icke huad du ſiger. Oc hand gick vd i Forgaarden / oc Hanen goel.

69. Vnd die Magd ſahe jhn / vnd hub abermal an zu ſagen denen / die da bey ſtunden: Dieſer iſt der einer.

Oc Pigen ſaa hannem / oc begynte atter at ſige til dem / ſom der ſtode hoſſ / Denne er en aff dem.

70. Vnd er leugnet abermal. Vnd nach einer kleinen weile ſprachen abermal zu Petro / die dabey ſtunden: Warlich du biſt der einer / denn du biſt ein Galileer / vnnd deine Sprach lautet gleich alſo.

Oc hand nectede atter. Oc en liden ſtund der effter / ſagde de atter til Peder / ſom der ſtode hoſſ / Sandelige du eſt en aff dem / Thi du eſt en Galileer / oc dit Maal lyder lige ſaa.

71. Er aber fieng an ſich zuverfluchen vnd ſchweren: Ich kenne des Menſchen nicht / von dem jhr ſaget.

Da begynte hand at forbande ſig oc ſuere / Jeg kender det Menniſke ike / der i tale om.

72. Vnd der Han krehet zum andernmal. Da gedachte Petrus an das wort / das Jeſus zu jhm ſagte: Ehe der Hane zweymal krehet / wirſt du mich dreymal verläugnen. Vnd er hub an zu weinen.

Oc Hanen goel anden gong / Da tencte Peder paa det ord / ſom Jheſus ſagde til hannem / Før end Hanen gal tho gonge / ſkalt du forſuere mig tre gonge. Oc hand begynte at græde.

Das XV. Capitel.

Vnd bald am morgen / hielten die Hohenprieſter einen Rath mit den Elteſten vnd Schrifftgelehrten / dazu der gantze Rath / vnd bunden Jeſum / vnd führeten jhn hin / vnd überantwortteten jn Pilato.

OC ſtrax morgenen / hulde de Ypperſte Preſter it Raad met de Eldſte och Skrifftkloge / der til det gantſke Raad / Oc de bunde Jeſum / oc førde hannem bort / oc antuordede Pilato hannem.

Kapitola XIIII.

68. A on zapřel / řka: Aniž wijm / ani rozumijm co prawijſs. Y wyſſel wen před ſýň / a Kohaut zazpijwal.

Ale on záprzał / mowiac / Nie znam go / áni wiem co ty mowiß / y wyßedl precz do ſieni / á kur zápiał.

69. A opět když gey vzřela Děwka / počala prawiti těm kteřijž tu okolo ſtáli Ze tento z nich geſt.

Tedy ſłużebnicá kthorá go zá ſie widziálá / poczelá mowic tym ktorzy ſtali / Y tenci ieſt z onych.

70. A on opět zapřel: A po malé chwijli opět ti kteřijž tu ſtáli / řekli Petrowi: Giſtě z nich gſy / neb y Galilegſký gſy. (Nebo řeč twá známa tebe činij.)

A on záſie záprzał: Y potym zás máluczko ktorzy tám ſtáli / rzekli Piotrowi: Wiereś y ty z onych / boś y Galileyczk / y mowá twá ieſt podobna.

71. A on počal ſe klěti a přiſahati / že neznám člowěka toho o němž wy prawijte.

Thedy ſie poczał kláć y przyśiegáć mowiac / Nie znamci człowieká tego o ktorym powiedacie.

72. A hned opět Kohaut zazpijwal. Y rozpomenul ſe Petr na Slowo / kteréž byl řekl gemu Gežijš / Prwé než Kohaut dwakrát zazpijwá / třikrát mne zapřijš. Y počal plakati.

Tedy powtore kur zápiał / y wſpomniał Piotr ſłowá ktore mu mowił Jezus / że pierwey niż kur dwá kroć zápoie / trzykroć ſie mnie záprzyß / á zámyśliwßy ſie płákał.

Kapitola XV.

TEhdy hned ráno Radu včiniwſſe wrchnij Kněžij s Starſſými a s Zákonijky / y ſe wſſým ſhromážděnijm / ſwázawſſe Gežijſſe wedli gey / a dali Pilátowi.

TEdy wnet ráninczko zßedßy ſie do rády nawyßy Kápłáni z ſtarßymi y z Doktory / y ze wßyſtkim zgromádzeniem / przywiedli Jezuſá związánego / y podáli go Piłatowi.

טו

2 וְשַׁאֲלֵהּ פִּילַטוֹס אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא הוּ דֵּין עְנָא וְאֶמַר לֵהּ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃

E Pilato il domandò, Sei tu il Re de Giudei? Et egli riſpondendo, diſſe: Tu lo dici.

3 וַאכְלִין הֲווּ קַרְצוֹהִי רַבַּי כָהֲנֵא בְּסַגִּיאָתָא׃

E i principali Sacerdoti l'accuſauano di molte coſe.

4 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס תּוּב שַׁאֲלֵהּ וְאֶמַר לֵהּ לָא מְפַנֵּא אַנְתְּ פֶּתְגָּמָא חֲזִי כְּמָא מַסְהֲדִין עֲלָיךְ׃

Onde Pilato il domandò di nuouo, dicendo, Tu non riſpondi niente? Vedi quante coſe teſtificano contra di te?

5 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ מֶדֶּם פֶּתְגָמָא לָא יְהַב אֵיכַנָּא דְּנֶתְדְּמַר פִּילַטוֹס׃

Ma IESV non riſpoſe piu coſa alcuna: in modo che Pilato ſi marauigliaua.

6 מְעַד הֲוָא דֵּין בְּכֻל עֵאדָא לְמֶשְׁרָא לְהוֹן א אֲסִירָא חַד אֵינָא דְשָׁאֲלִין׃

Hor il dì de la feſta ſoleua laſſar loro vn prigione, qualunque eſſi haueſſero domandato.

7 וְאִית הֲוָא חַד דְּמֶתְקְרָא בַּר־אַבָּא דַּאסִיר הֲוָא עַם עַבְדַּי אַסְטַסְיוֹ הָנוּן ד דְּקֶטְלָא בְּאַסְטְסִיוֹ עֲבַדוּ׃

Et erauene vno chiamato Barraba, i quale era in prigione co i ſeditioſi, che haueuan fatto vn'homicidio per ſeditione.

8 נְקַעוּ עַמָּא וְשַׁרִיו ל לְמֶשְׁאַל אֵיךְ דַּמְעַד הֲוָא עָבֵד לְהוֹן׃

E la turba gridando, cominciò à domandar ch'ei faceſſe ſecondo che ſempre haueua fato loro.

9 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס עָנָא וְאֶמַר לְהוֹן צָבֵין אַנְתּוֹן אֶשְׁרֵא לְכוֹן מַלְכָּא ד דִיהוּדָיֵא׃

Onde Pilato riſpoſe loro, dicendo, Volete voi ch'io vi laſſi il Re de Giudei?

10 יָדַע הֲוָא גֵּיר פִּילַטוֹס דְּמֶן חֶסְמָא אַשְׁלְמוּהִי רַבַּי כָהֲנֵא׃

Perciochè egli ſapeua bene che i principali Sacerdoti gliel'haueuan dato per inuidia.

טו

2 וַיִּשְׁאַל לוֹ פִּילָטוּס הַאַתָּה הֹוֶה מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וְהוּא עָנָה וַיֹּאמֶר לוֹ אַתָּה אוֹמֵר׃

Y preguntóle Pilato, Eres tu el Rey de los Iudios? reſpondiendo el, dixole, Tu lo dizes.

3 וַיְחַיְּבוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים הַרְבֵּה מְאֹד׃

Y accuſauànlo los principes de los Sacerdotes mucho.

4 וּפִילָטוּס שָׁב וְשָׁאַל לוֹ לֵאמֹר הֲלֹא תַעֲנֶה דָּבָר רְאֵה כַּמָּה עֵדוֹת יַעֲנוּ עָלֶיךָ׃

Y preguntóle otra vez Pilato, diziendo, No reſpondes algo? Mira quan muchas coſas ateſtiguan contra ti.

5 וְעוֹדֶנּוּ יֵשׁוּעַ לֹא דָבָר אֶחָד עָנָה כֵּן אֲשֶׁר תָּמַהּ פִּילָטוּס׃

Mas Ieſus ni aun con eſſo reſpondió, que Pilato ſe marauillaua.

6 וּבְיוֹם הֶחָג הִפְטִיר לָהֶם אֶחָד מֵאֲסִירִים אֶת־אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ׃

Empero en el dia de la Fieſta les ſoltaua vn preſo qualquiera que pidieſſen.

7 וַיְהִי אִישׁ וּשְׁמוֹ בַּר־אַבָּא אֶת הַמַּלִּינִים אָסוּר אֲשֶׁר בַּמְּלוּנָה עָשׂוּ הֶרֶג׃

Y auia vno que ſe llamaua Barabbas preſo con ſus companneros de la rebuelta, que en vna rebuelta auian hecho muerte.

8 וַיִּזְעַק הָעָם וַיָּחֵל לִשְׁאוֹל כַּאֲשֶׁר תָּמִיד עָשָׂה לָהֶם׃

Y la multitud, dando bozes, començó à pedir como ſiempre les auia hecho.

9 וּפִילָטוּס עָנָה לָהֶם לֵאמֹר אִם תִּרְצוּ אֶפְטֹר לָכֶם אֶת־מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y Pilato les reſpondió, diziendo, Quereys que os ſuelte àl Rey de los Iudios?

10 כִּי־יָדַע כִּי־בְשִׂנְאָה מְסָרוּ אוֹתוֹ הַכֹּהֲנִים׃

Porque conocia que por embidia lo auian entregado los Principes de los Sacerdotes.

ιέ.

2. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. σὺ λέγεις.

Et Pilate l'interrogua, diſant, Es-tu le Roy de Iuifs. Ieſus reſpondant lui dit, Tu le dis.

3. Καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· (αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.)

Et les principaux Sacrificateurs l'accuſoyent de pluſieurs choſes: mais lui ne reſpondoit rien.

4. Ὁ δὲ πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων· οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.

Pilate donc l'interrogua derechef, diſant, Ne reſpon-tu rien? voila combien de choſes ils teſmoignent contre toi.

5. Ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πιλάτον.

Mais Ieſus ne reſpondit rien non plus: tellement que Pilate s'en eſmerueilloit.

6. Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὅνπερ ᾐτοῦντο.

Or leur relaſchoit-il à la feſte vn priſonnier, qui que ce fuſt qu'ils demandaſſent.

7. Ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.

Et y en auoit vn dit Barrabbas, lequel eſtoit priſonnier auec ſes complices de ſedition, leſquels auoyent commis meurtre en la ſedition.

8. Καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι, καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.

Et le peuple s'eſcriant tout haut, ſe print à demãder qu'il fiſt comme il leur auoit touſiours fait.

9. Ὁ δὲ πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων· θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

Pilate donc leur reſpondit, diſant, Voulez-vous que ie vous relaſche le Roy des Iuifs?

10. Ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.

Car il ſauoit bien que les principaux Sacrificateurs l'auoyent liuré par enuie.

CAP. XV.

2. Et interrogavit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille reſpondens ait illi, Tu dicis.

Then Pilate aſked him / Art thou the king of the Jewes? And he anſwered / and ſaid vnto him / Thou ſaieſt it.

3. Et accuſabant eum ſummi ſacerdotes in multis. (*Ipſe vero nihil reſpondit.*)

And the hie Prieſtes accuſed him of many thinges.

4. Pilatus autem rurſum interrogavit eum, dicens, Non reſpondes quicquam? vide in quantis te accuſant.

Wherefore Pilate aſked him againe / ſaying / Anſwereſt thou nothing? beholde howe many thinges they witneſſe againſt thee.

5. Ieſus autem ampliùs nihil reſpondit: ita ut miraretur Pilatus.

But Jeſus anſwered no more at all / ſo that Pilate marueiled.

6. Per diem autem feſtum ſolebat dimittere illis unum ex vinctis, quemcunque petiiſſent.

Now at the feaſt Pilate did deliuer a priſoner vnto them / whomſoeuer they would deſire.

7. Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum ſeditioſis erat vinctus, qui in ſeditione fecerat homicidiũ.

Then there was one named Barabbas / which was bound with his fellowes / that had made inſurrection / who in the inſurrection had cõmitted murde.

8. Et cùm aſcendiſſet turba, cœpit rogare, ſicut ſemper faciebat illis.

And the people cryed aloud / an began to deſire that he would do as he had euer done vnto them.

9. Pilatus autem reſpondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

Then Pilate anſwered them / and ſaide / Will yee that I let looſe vnto you the king of the Jewes?

10. Sciebat enim quòd per invidiam tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes.

For he knew that the hie Prieſtes had deliuered him of enuie.

Das XV. Capitel.

2. Vnd Pilatus fraget jhn: Biſt du ein König der Jüden? Er antwortet aber / vnd ſprach zu jhm: Du ſageſts.

Oc Pilatus ſpurde hannem ath / Eſt du Jødernis Konge. Hand ſuarede / oc ſagde til hannem / Du ſiger det.

3. Vnd die Hohenprieſter beſchuldigeten jn hart.

Oc de ypperſte Preſter klagede hart paa hannem.

4. Pilatus aber fragte jn abermal / vnd ſprach: Antworteſt du nichts? Sihe / wie hart ſie dich verklagen.

Da ſpurde Pilatus hannem atter at / oc ſagde / Suarer du inted? See / huor hart de beklage dig.

5. Jeſus aber antwortet nichts mehr / alſo / daß ſich auch Pilatus verwunderte.

Men Jheſus ſuarede inted mere / ſaa / at Pilatus oc forundrede ſig.

6. Er pflegte aber jhnen auff das Oſterfeſt einen gefangenen loß zu geben / welchen ſie begerten.

Oc hand pleyde at giffue dem en fange løſſ paa Paaſke høytiden / huilcken de begærede.

7. Es war aber einer / genant Barrabas / gefangen mit den auffrhüriſchen / die im auffrhur einen Mord begangen hatten.

Da vaar der en / ſam hed Barrabas fangen / met de Oprøriſke / ſom haffde giort it Mord vdi it opror.

8. Vnd das Volck gieng hinauff / vnd bat / daß er thet / wie er pfleget.

Oc Folcket gick op / oc bad / at hand vild gøre / ſom hand pleyde.

9. Pilatus aber antwortet jhnen: Wolt jhr / daß ich euch den König der Jüden loß gebe?

Oc Pilatus ſuarede dem / Ville i / at ieg ſkal giffue eder Jødernis Konge?

10 Denn er wuſſte / daß jhn die Hohenprieſter auß neid überantwortet hatten.

Thi hand viſte / at de ypperſte Preſter haffde antuordet hannem hen aff had.

Kapitola XV.

2. Y otázal ho Pilát: Tyli gſy Král Zidowſký? A on odpowěděw / řekl gemu: Ty prawijš.

Y pytał go Piłat / Tyżeś ieſt on Krol Zydowſki? A on mu odpowiedziawſzy rzekł / Ty powiedaſz.

3. Y žalowali na něho wrchnij Kněžij mnohé wěcy.

Skárżyli nań tedy wielce Kſiążętá Kápláńſkie.

4. Tehdy Pilát otázal ho opět / řka: Cožť ničehož neodpowijdáš? widijš kterak mnohé wěcy na tebe žalugij.

Ale go Piłát powtore ſpytał mowiąc / Niczże nie odpowiedaſz? oto iáko wiele świádczą przeciwko tobie.

5. A Gežijš nic wijce neodpowěděl / tak že ſe podiwil Pilát.

A Jezus przedſię nic nie odpowiedział / tak iż ſię Piłat dziwował.

6. Na den pak ſlawný / měl obyčeg gim propuſtiti gednoho z wěznůw / za kteréhožby proſyli.

Ale w święto wypuſzczał im więźnia iednego ktoregoby żądali.

7 Y byl kterýž ſlaul Barrabáš / genž s ſwarliwými byl w wězenij / kterýž w ſwadě včinil byl wraždu.

Y był niektory co go nazywano Bárábaſz w więzieniu / z tymi co z nim roſtyrk uczynili / á w tym zroſtyrku mężoboyſtwá ſię byli dopuścili.

8. A když wzhůru weſſel Záſtup / počal proſyti aby včinil yakož gim wždy činijwal.

Tedy poſpolſtwo záwoławſzy poczęli proſić o to iáko im záwżdy czynił.

9. Tehdy Pilát odpowěděl gim / řka: Chceteli propuſtijm wám Krále Zidowſkého?

Y odpowiedziawſzy Piłat rzekł im / Chcecież puſzczę wam Królá onego Zydowſkiego?

10. Neb geſt dobře wěděl / že gſau z záwiſti byli wydali geho wrchnij Kněžij.

Abowiem wiedział iż przez zazdrość wydáli go Kſiążętá Kápláńſkie.

11 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין
יַתִּירָאִית חַבִּטוּ לְכֶנְשָׁא
דַּלְבַר־אַבָּא יֶשְׁרֵא לְהוֹן׃

E i principali Sacerdoti ſolleuoron la turba à domandare che piu toſto laſciaſſe lor Barraba.

12 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס אֲמַר
לְהוֹן מָנָא הָכִיל צָבֵין
אַנְתּוּן אֶעְבֵּד לְהָנָא דְּקָרֵא
אַנְתּוּן מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא׃

Ma Pilato di nuouo riſpondendo, diſſe loro, Che volete dunque ch'io facci di colui che voi chiamate, Re de Giudei?

13 הָנוּן דֵּין תּוּב קְעַו ו
זְקוּפָיְהִי׃

Et eſſi di nuouo gridorono, Crocifiggilo.

14 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס אֲמַר
לְהוֹן מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עֲבַד
וְהָנוּן יַתִּירָאִית קָעֵין הֲווֹ
זְקוּפָיְהִי׃

E Pilato diceua loro, Ma che male ha egli fatto? Et eſſi tanto piu forte gridorono, Crocifiggilo.

15 פִּילַטוֹס דֵּין צָבֵא
דְּנֶעְבֵּד צֶבְיָנָא לְכֶנְשָׁא
נַשְׁרֵא לְהוֹן לְבַר־אַבָּא
וְאַשְׁלֵם לְהוֹן לְיֵשׁוּע כַּד
מְנַגַּד דְּנֶזְדְּקֵף׃

Onde Pilato volendo contentar la turba, laſſò loro Barraba: & hauendo flagellato IESV, lo dette che fuſſe crucifiſſo.

16 אַסְטְרַטְיוּטֵא דֵּין
אַוְבְּלוּהִי לְגַו דָּרְתָּא ד
דְּאִיתֵיהּ פְּרֵטוֹרִין וְקַרוּ ל
לְכֻלָּהּ אַסְפִּיר׃

Allora i ſoldati lo menoron dentro ne la corte, che è il Pretorio, e chiamano tutta la compagnia.

17 וְאַלְבְּשׁוּהִי אַרְגְּוָנָא
וּגְדַלוּ סָמוּ לֵהּ כְּלִילָא
דְּכוּבָא׃

E veſtenlo di porpora, e pongonli intorno al capo vna corona di ſpine, ch'eſſi haueuano teſſuta.

18 וְשָׁרִיו לְמִשְׁאַל ב
בִּשְׁלָמֵהּ שְׁלָם מַלְכָּא
דִיהוּדָיֵא׃

Poi cominciorono è ſalutarlo, dicendo, Iddio ti ſalui, Re de Giudei.

19 וּמָחֵין הֲווֹ לֵהּ עַל
רֵישֵׁהּ בְּקַנְיָא וְרָקִין הֲווֹ
בְּאַפּוֹהִי וּבָרְכִין הֲווֹ עַל
בּוּרְכַּיְהוֹן וְסָגְדִין לֵהּ׃

E percoteuangli il capo con vna canna, e ſputauangli addoſſo, & inginocchiandoſi, gli faceuano riuerentia.

11 וְהַכֹּהֲנִים פִּתּוּ אֶת־הָעָם יוֹתֵר
לִפְטֹר לָהֶם אֶת־בַּר־אַבָּא׃

Mas los Principes de los Sacerdotes incitarõ à la multitud, que les ſoltaſſe antes à Barabbas.

12 וּפִילָטוֹס עָנָה וְעוֹד אָמַר
אֲלֵיהֶם וּמָה תִּרְצוּ לַעֲשׂוֹתִי
לַאֲשֶׁר אוֹמְרִים אַתֶּם כִּי מֶלֶךְ
הַיְּהוּדִים׃

Y reſpondiendo Pilato, dizeles otra vez, Que pues quereys que haga delque llamays Rey de los Iudios?

13 וְהֵמָּה שָׁבוּ וְזָעֲקוּ הוֹקִיעֵנוּ׃

Y ellos boluieron à dar bozes, Crucificalo.

14 וּפִילָטוֹס אָמַר לָהֶם וּמָה
רָעָה עָשָׂה וְהֵמָּה עַל־יֶתֶר זָעֲקוּ
הוֹקִיעֵנוּ׃

Mas Pilato les dezia pues que mal ha hecho? y ellos dauan mas bozes, Crucificalo.

15 וּפִילָטוֹס רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת
לָעָם כִּרְצוֹנָם וַיִּפְטֹר אֶת־בַּר־
אַבָּא וַיִּתֵּן אֶת יֵשׁוּעַ לְיַסֵּר
בַּשּׁוֹטִים וּלְהוֹקַע׃

Y Pilato, queriendo ſatisfazer al pueblo, ſoltoles à Barabbas, y entregó à Ieſus açotado paraque fueſſe crucificado.

16 וְהָרָצִים הוֹלִיכוּ אוֹתוֹ בֶּחָצֵר
וְהוּא בֵּית דִּין וַיַּזְעִיקוּ אֶת כָּל־
הַחֵבֶל׃

Entonces los ſoldados lo lleuaron dentro del patio, es à ſaber, àl audiencia: y conuocan toda la quadrilla.

17 וַתַּעְדּוּהוּ מְעִיל הַשָּׁנִי וַיְסַבְּבוּ
עֲטֶרֶת הַסִּנִּים וַיָּשִׂימוּ עָלָיו׃

Y viſtenlo de purpura, y ponenle vna corona texida de eſpinas.

18 וַיָּחֵלּוּ לִשְׁאוֹל לִשְׁלוֹמוֹ לֵאמֹר
שָׁלוֹם לְךָ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y començaron á ſaludarle, Ayas gozo Rey de los Iudios.

19 וַיַּכּוּ אֶת רֹאשׁוֹ בַקָּנֶה וַיָּרְקוּ בוֹ
וַיִּכְרְעוּ עַל־בִּרְכֵּיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לוֹ׃

Y heriánle ſu cabeça con vna canna, Y eſcupian enel, y adorauanlo hincadas las rodillas.

11. Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

Mais les principaux Sacrificateurs eſmeurent le peuple, afin qu'il leur relaſchaſt pluſtoſt Barrabbas.

12. Ὁ δὲ πιλάτος ἀποκριθεὶς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων.

Et Pilate reſpondant leur dit, derechef, Que voulez-vous donc que ie face à celui que vous appelez Roy des Iuifs?

13. Οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

Et derechef ils s'eſcrirent, diſans, Crucifie-le.

14. Ὁ δὲ πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς· τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

Adonc Pilate leur dit, Mais quel mal a-il fait? Et ils s'eſcrierent tant plus fort, Crucifie-le.

15. Ὁ δὲ πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

Pilate donc voulant contenter le peuple, leur relaſcha Barrabbas, & apres auoit fait fouëtter Ieſus, le liura, afin qu'il fuſt crucifié.

16. Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν,

Adonc les gendarmes l'emmenerent dedans la cour qui eſt le pretoire: & appelerent toute la bande.

17. Καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.

Et le veſtirent d'vne robbe de pourpre, & lui mirent à l'entour de la teſte vne couronne d'eſpïnes qu'ils auoyent pliee.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτὸν, καὶ λέγειν, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et ſe prindrent à le ſaluer, en diſant, Bien te ſoit, Roy des Iuifs.

19. Καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

Et lui frapoyent la teſte auec vn roſeau, & crachoyent contre lui: & ſe mettans à genoux, lui faiſoyent la reuerence.

CAP. XV.

11. Pontifices autem concitaverunt turbam, ut magis Barabbam dimitteret eis.

But the hie Prieſtes had moued the people to deſire that he would rather deliuer Barabbas vnto them.

12. Pilatus autem iterum reſpondens, ait illis, Quid ergò vultis faciam regi Iudæorum?

And Pilate anſwered/ & ſaid againe vnto them/ What will ye then that I do with him/ whome ye call the King of the Jewes?

13. At illi iterum clamaverunt, Crucifige eum.

And they cryed againe/ Crucifie him.

14. Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabãt, Crucifige eum.

Then Pilate ſaid vnto them/ But what euill hath he done? And they cryed the more feruently/ Crucifie him.

15. Pilatus autem volens populo ſatisfacere, dimiſit illis Barabbam, & tradidit Ieſum flagellis cæſum ut crucifigeretur.

So Pilate willing to content the people/ looſed them Barabbas/ and deliuered Jeſus when he had ſcourged him/ that he might be crucified.

16. Milites autem duxerunt eum in atrium prætorii, & cõvocant totam cohortem.

Then the ſouldiers led him away into the hall/ which is the cõmon hall/ and called together the whole baude.

17. Et induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes ſpineam coronam.

And clad him with purple/ and platted a crowne of thornes/ and put it about his head.

18. Et cœperunt ſalutare eum, Ave rex Iudæorum.

And began to ſalute him/ ſaying/ Haile/ King of the Jewes.

19. Et percutiebant caput eius arundine: & conſpuebant eum, & ponẽtes genua, adorabant eum.

And they ſmote him on the head with a reede/ and ſpat vpon him/ and bowed the knees/ and did him reuerence

Das XV. Capitel.

11. Aber die Hohenprieſter reitzeten das Volck/ daß er jnen vil lieber den Barrabam loß gebe.

Men de ypperſte Preſter ſkyndede folcket til/ At hand ſkulde meget heller giffue dem Barrabam løſſ.

12. Pilatus aber antwortet widerumb/ vnd ſprach zu jnen: Was wolt jhr denn/ daß ich thue dem/ den jhr ſchuldiget/ Er ſey ein König der Jüden?

Da ſuarede Pilatus igen/ och ſagde til dem/ Huad ville i da/ at ieg ſkal gøre/ den/ der i ſkylde/ At hand er Jødernis Konge.

13. Sie ſchryen abermal: Creutzige jhn.

De ſkrege atter/ kaarsfeſt hannem.

14. Pilatus aber ſprach zu jhnen: Was hat er übels gethan? Aber ſie ſchryen noch vil mehr: Creutzige jhn.

Da ſagde Pilatus til dem/ Huad ont haffuer hand giort? Men de ſkrege end meget mere/ Kaarſſfeſt hannem.

15. Pilatus aber gedachte dem Volck genug zu thun/ vnd gab jnen Barrabam loß/ vnd überantworttet jhnen Jeſum/ daß er gegeiſſelt vnd gecreutziget würde.

Da tencte Pilatus at gøre Folcket fylleſt/ och hand gaff dem Barrabam løſſ/ Oc antuordede dem Jeſum hen/ at hand ſkulde hudſtrygis oc kaarfeſtis.

16. Die Kriegßknecht aber führeten jn hinein in das Richthauß/ vnd rieffen zuſammen die gantze Schar.

Da førde Stridzmendene hannem ind i Domhuſit/ oc kallede den gantſke Skare tilſammen.

17. Vnd zogen jhm ein Purpur an/ vnd flochten eine dörne Krone/ vnd ſatzten ſie jhm auff.

Oc førde hannem i it Purpur/ och flettede en torne Krune/ och ſette hende paa hannem.

18. Vnd fiengen an jhn zu grüſſen: Gegrüſſet ſeyſt du der Jüden König.

Oc begynde at hilſe hannem/ Hil vere du Jøde Konge.

19. Vnd ſchlugen jhm das Haupt mit dem Rohr/ vnd verſpeyeten jhn/ vnd fielen auff die knie/ vnnd beteten jhn an.

Oc de ſloge hans Hoffuit met Røret/ oc beſpøtte hannem/ oc fulde paa Knæ/ oc tilbade hannem.

Kapitola XV.

11. Ale Biſkupowé ponukli Záſtupu/ aby gim raděgij propuſtil Barrabaſſe.

Lecz kśiążetá kápłáńſkie podußczáli poſpolſtwo izby im rádßey Barábaßa puścił.

12. A Pilát opět odpowěděw/ řekl gim: Cožtehdy chcete ať včinijm Králi Zidowſkému?

A odpowiedziawßy Pilat rzekł im powtore/ Coż wżdy chcecie ábych vczynił temu ktorego powiedacie krolem Zydowſkim?

13. A oni opět zwolali: Vkřižug gey.

Thedy oni záśie wołáli/ Vkrzyżuy go.

14. A Pilát prawil gim: Y což geſt zlého včinil? Oni pak wijce wolali/ Vkřižug ho.

Y mowił do nich Pilat/ Y coż wżdy złego vczynił? Ale oni thym wiecey wołáli/ Vkrzyżuyże go.

15. Tehdy Pilát chtě Lidu doſti včiniti/ puſtil gim Barrabáſſe/ a dal gim Gežijſſe vbičowaného/ aby byl vkřižowán.

A ták Pilat chcąc poſpolſtwu doſyc vczynić/ puścił im Barábaßa/ á Jezuſa vbiczowanego podał áby był vkrzyżowan.

16. Zoldněři pak vwedli gey wnitř do Syně domu Radněho/ a ſwolali wſſecku zběř:

Y wwiodßy go żołnierze do dworá/ to ieſt do ratußa/ przyzwali wßytkiey roty.

17. Y oblekli gey w Ssarlat/ a wložili naň Korunu ſpletenau z trnij.

A oblekßy go wßárlat/ włożyli nań korone vpleciona z ciernia.

18. Y počali ho pozdrawowati/ řkauce: Zdráw Králi Zidowſký.

Y poczeli go witać mowiąc/ Witáy że Krolu Zydowſki.

19. A bili hlawu geho třtinau/ a plwali na něho/ a klekagjce na kolenau/ klaněli ſe gemu.

A tłukli głowe iego trzcina/ y plwáli nań/ á náchylaiąc kolan/ kłániáli ſie iemu.

טו

20 וְכַד בְּזַחוּ בֵּה ——
אַשְׁלְחוּהִי אַרְגְּוָנָת ו
וַאלְבְּשׁוּהִי מָאנַוְהִי ——
וַאפְּקוּהִי דְּנִזְקְפוּנָיְהִי :

E poi che l'hebbero coſi ſchernito, lo ſpogliorono de la porpora, e veſtironlo de ſuoi proprij veſtimenti, e menoronlo fuore per crocifiggerlo.

21 וְשַׁחַרוּ חַד דְּעָבַר הֲוָא
שֶׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דְּאָתֵא
הֲוָת מֶן קְרִיתָא אֲבוּהִי
דַּאלֶכְּסַנְדְּרוֹס וַדְּרוּפוֹס
דְּנִשְׁקוֹל זְקִיפֵהּ :

Esforzorono vn certo Simone Cireneo che paſſaua (venendo egli da la villa) padre d'Aleſſandro e di Rufo, à portar la croce d'eſſo IESV.

22 וַאיְתִיוּהִי לְגָגוּלְתָּת
דּוּכְתָא דְּמֶתְפַּשְׁקָת ק
קַרְקַפְתָּת :

E conduconlo al luogo di Golgota, che s'interpreta, luogo di cranio.

23 וִיהַבוּ לֵהּ לְמֶשְׁתֵּת
חַמְרָא דְּחַלִיט בֵּהּ מוּרָא
הוּ דֵּין לָא נְסַב :

E dettergli bere del vino meſcolato con mirra : ma egli non ne preſe.

24 וְכַד זַקְפוּהִי פַּלְּגוּ מ
מָאנַוְהִי וַארְמִיו עֲלַיְהוֹן
פֶּסָא מַנוּ מָנָא נֶסַב :

Poi ch'eſſi l'hebber crocifiſſo, ſpartirono i ſoui veſtimẽti, gittando ſopra eſſi la ſorte, per ſapere quel che ciaſcuno n'haueſſe à pigliare.

25 אִית הֲוָא דֵּין שָׁעָא
תְּלָת כַּד זַקְפוּהִי :

Et era l'hora terza quando il crocifiſſero.

26 וַכְתִיבָא הֲוָת עֶלְּתָא
דְּמַוְתֵהּ בִּכְתָבָת הָנַו
מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵת :

Et il titolo del ſuo delitto era ſcritto coſi IL RE DE GIVDEI.

27 וּזְקַפוּ עַמֵּהּ תְּרֵין ל
לֶסְטָיֵא חַד מֶן יַמִּינֵהּ וְחַד
מֶן סְמָלֵהּ :

Crocifiſſero ancora con eſſolui due ladroni, vno da la deſtra ſua, e l'altro da la ſua ſiniſtra.

טו

20 וְכַאֲשֶׁר הֶלְעִיגוּ לוֹ הִפְשִׁיטוּהוּ
אֶת־מְעִיל הַשָּׁנִי וַיַּלְבִּישׁוּ אוֹתוֹ
אֶת——בְּגָדָיו וַיּוֹצִיאוּהוּ לְהוֹקִיעַ
אוֹתוֹ :

Y deſque lo ouieron eſcárnecido, deſnudaronle la ropa de purpura, y viſtieronle ſus proprios veſtidos, y ſacanlo para crucificarlo.

21 וַיַּגִּישׁוּ אֶחָד מֵהָעוֹבְרִים
וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן הַקִּירֵינִי אֲשֶׁר בָּא
מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא אֲבִי אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס
וְרוּפוֹס לָשֵׂאת אֶת־צְלִיבוֹ :

Y cárgaron à vno que paſſaua, (Simon Cyreneo padre de Alexandro y de Rufo, que venia del campo.) para que lleuaſſe ſu cruz.

23 וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־גָּלְגָּלְתָא מָקוֹם
וְהוּ מְתֻרְגָּם מְקוֹם גֻּלְגֹּלֶת :

Y lleuanlo ál lugar de Golgathá, que declarado quiere dezir, lugar de la Calauera.

23 וַיִּתְּנוּ לוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן עִם
מֹר וְלֹא לָקַח :

Y dieronle à beuer vino myrrhado : mas el no lo tomó.

24 וְכַאֲשֶׁר הוֹקִיעוּהוּ חִלְּקוּ אֶת־
בְּגָדָיו וַיַּפִּילוּ גוֹרָל עֲלֵיהֶם
מִי מַה יִשָּׂא :

Y deſque lo vuieron crucificado, repartieron ſus veſtidos echando ſuertes ſóbre ellos, que lleuaria cada vno.

25 וַתְּהִי שָׁעָה הַשְּׁלִישִׁית
וַיּוֹקִיעוּהוּ :

Y era la hora de las tres quando lo crucificarõ.

26 וַיְהִי דִּינוֹ נִכְתָּב זֶה הוּא
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים :

Y el titulo eſcriptó de ſu cauſa era, EL REY DE LOS IVDIOS.

27 וְעִמּוֹ הוֹקִיעוּ שְׁנֵי פְרִיצִים
אֶחָד מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ :

Y crucificaron con el dos ladrones, vno à la man derecha, y otro à la man yzquierda.

ιε'.

20. Καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

Puis apres quand ils ſe furent mocqués delui, ils le deſueſtirent de la robbe de pourpre, & le reueſtirent de ſes veſtemens, l'emmenerent dehors pour le crucifier.

21. Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

Et contraignirent vn certain paſſant, nommé Simon Cyrenien, (lequel venoit des champs, qui eſtoit pere d'Alexandre & de Rufus de porter la croix d'icelui.

22. Καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.

Et puis le menerent en la place de Golgotha, qui vaut autant à dire que la place du teſt.

23. Καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.

Puis lui donnerent à boire du vin mixtionné auec de la myrrhe: mais il ne le print point.

24. Καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ.

Et quand ils l'eurent crucifié ils departirent ſes veſtiments, en iettant le ſort ſur iceux, pour ſauoir ce que chacun en emporteroit.

25. Ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Or eſtoit-il trois heures quand ils le crucifierent.

26. Καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Et le dicton de ſa condamnation portoit en eſcrit, LE ROY DES IVIFS.

27. Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστὰς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.

Ils crucifierent auſſi auec lui deux brigands: l'vn à ſa main droite, & l'autre à ſa gauche.

CAP. XV.

20. Et poſtquam illuſerunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum veſtimentis ſuis, & educunt illum ut crucifigerent eum.

And when they had mocked him / they tooke the purple of him/ and put his owne clothes on him/and led him out to crucifie him.

21. Et angariaverunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum, venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, ut tolleret crucem eius.

And they compelled one that paſſed by/ called Simon of Cyrene (which came out of they coũtrey / and was father of Alexander and Rufus) to beare his croſſe.

22. Et perducunt illum in Golgoltha locum: quod eſt interpretatum, Calvariæ locus.

And they brought him to a place named Golgotha / which is by interpretation/the place of dead mens ſkulles.

23. Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

And they gaue him to drinke wine mingled with myrrhe: but he receiued it not.

24. Et crucifigentes eum, diviſerunt veſtimenta eius, mittentes ſortem ſuper eis, quis quid tolleret

And when they had crucified him / they parted his garments / caſting lots for them/what euery man ſhould haue.

25. Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

And it was the third houre / when they crucified him.

26. Et erat titulus cauſæ eius inſcriptus, Rex Iudæorum.

And the title of his cauſe was written aboue/The King of the Jewes.

27. Et cum eo crucifigunt duos latrones: unum à dextris, & alium à ſiniſtris eius.

They crucified alſo wͦ him two thieues / the one on the right hand / and the other on his left.

Das XV. Capitel.

20. Vnd da ſie jhn verſpottet hatten zogen ſie jm die Purpur auß / vnd zogen jhm ſeine eigne Kleider an / vnd führeten jn auß/ daß ſie jhn creutzigten.

Oc der de haffde beſpaattet hannem/da førde de hannem aff Purpuret/oc førde hannem i ſine egne Kleder/ oc de førde hañem vd/at de ſkulde kaarſſeſte hannem.

21. Vnd zwungen einen/der fürüber gieng / mit namen Simon von Cirene/ der vom Felde kam/ (der ein Vater war Alexandri vnd Ruffi) daß er jhm das Creutz trüge.

Och der gick en frem/ hed Simon aff Cirene/ ſom kom aff marcken (huilcken der vaar Alexandri oc Ruffi fader) hannem tuingde de til/ at hand bar hannem Kaarſſet.

22. Vnd ſie brachten jhn an die ſtet Golgatha / das iſt verdolmetſchet / Schedelſtet.

Oc de førde hannem til den ſted Golgatha/ det er vdlagt / Hoffuitpande ſted.

23. Vnd ſie gaben jhm Myrrhen im Wein zu trincken / vnd er nams nicht zu ſich.

Och de gaffue hannem Mirrha at dricke i Vin/ oc hand tog det icke til ſig.

24. Vnd da ſie jhn gecreutziget hatten / theilcten ſie ſeine Kleider / vnd worffen das Loß darumb / welcher was überkeme.

Oc der de haffde Kaarſſeſt hannem/ſkiffte de hans Kleder/ oc kaſte Laad der om/huad huer ſkulde haffue.

25. Vnd es war vmb die dritte ſtunde da ſie jhn creutzigten.

Oc det vaar ved den tredie ſtund/ der kaarſſeſte hannem.

26 Vnd es war oben über jn geſchrieben / was man jhm ſchuld gab/ nemlich / Ein König der Jüden.

Och der vaar ſcreffuit offuen offuer hannem huad ſkyld mand gaff hannem / ſom vaar / Jødernis Konge.

27. Vnd ſie creutzigeten mit jhm zween Mörder/ einen zu ſeiner rechten/ vnd einen zu ſeiner lincken.

Oc de kaarſſeſte tho Røffuere met hannem/ en hoſſ hans høyre/ oc en hoſſ den venſtre haand.

Kapitola XV.

20. A když gemu ſe naposmijwali/ ſwlekli s něho Sſarlat/ á oblekli gey w Raucho geho/ a wedli gey aby ho vkřižowali.

A gdy go nágrawáli / zwlekli go z ßárlatu/ y oblekli w ßáty własne/ á wywiedli gi áby go vkrzyżowáli.

21. Tehdy přinutili nějakého kterýž tudy mimo něſſel/ Sſimona Cyrenenſkého/ kterýž ſſel ze Wſſy Otce Alexandrowa a Ruffowa/ abý wzal Křijž geho.

Tedy przymuśili niektorego mimo idącego Symoná Cyreneyczyká (ktory ßedł z polá/ oycá Alexándrowe° y Rufiego) áby wziął krzyż ie°.

22. Y wedli gey až na mijſto Golgotha / kteréž ſe wykládá Poprawně.

Y przywiedli go ná mieyſce Golgotá/ co ſie wykłádá/ Mieyſce trupich głow.

23. Y dáwali gemu pijti Wijno s Mirhau/ a nepřiyal ho.

Y podáli mu ku piciu wino z mirrą/ Ale go on nie przyiął.

24. A ty kteřijž vkřižowali gey rozdělili raucho geho / mecýce o ně Los / kdoby co wzal.

A gdy go vkrzyżowáli/ podzielili ßaty iego / miecąc o nie los co ktho miał wziąć.

25. A byla hodina třetij: Y vkřižowali gey.

A byłá trzecia godziná gdy go vkrzyżowáli.

26. A býl nápis winy geho napſán: Král Zidowſký.

Był też y napis wyſtępku iego nápiſány/ Tenci ieſt Krol on żydowſki.

27. Vkřižowali také s nim dwa Lotry/ gednoho na Prawicy a druhého na Lewicy geho.

Vkrzyżowáli też przy nim dwá zboyce/ iednego po práwey á drugiego po lewey ſtronie iego.

וט

28 וַשְׁלֶם כְּתָבָא דְּאָמַר דְּעַם עַוָּלֵא אֶתְחֲשֵׁב׃

E coſi fu adempiuta la Scrittura, che dice, Et è ſtato poſto nel numero de gl'iniqui.

29 וְאַף אִילֵין דֵּין דְּעָבְרִין הֲווּ מְגַדְּפִין הֲווּ עֲלַוְהִי ו וּמְנִידִין רִישַׁיְהוֹן וְאָמְרִין אוֹן שָׁרֵא הַיְכְלָא וּבָנֵא לֵהּ לַתְלָתָא יוֹמִין׃

Quelli ancora che paſſauano gli diceuano oltraggio, ſcotendo la teſta, e dicendo, Hei, tu che diſtruggi il tempio di Dio & in tre giorni lo riedifichi.

30 פַּצָּא נַפְשָׁךְ וְחוּת מֵן זְקִיפָא׃

Salua te ſteſſo, e ſcendi de la croce.

31 וְהָכַנָּא אַף רַבַּי כָּהֲנֵא גָּחְכִין הֲווּ חַד עַם חַד וְסָפְרֵא וְאָמְרִין אַחְרָנֵא אַחִי נַפְשֵׁהּ לָא מֶשְׁכַּח לְמַחָיוּ׃

Similimente ancora i principali Sacerdoti facendoſene beffe tra lore inſieme con gli Scribi, diceuano, Egli ha ſaluato gli altri, e non puo ſaluar ſe medſimo.

32 מְשִׁיחָא מַלְכֵּהּ דְּיִסְרָיֵל נֵחוּת הָשָׁא מֵן זְקִיפָא דְּנֶחְזֵא וְנְהַיְמֵן בֵּהּ וְאַף הָנוּן דֵּין דַּזְקִיפִין הֲווּ עַמֵּהּ מְחַסְּדִין הֲווּ לֵהּ׃

Che Chriſto il Re d'Iſraël diſcenda hor de la croce, accioche noi vediamo, e crediamo. Quelli ancora che eran crocifiſſi con eſſo lui, l'ingiuriauano.

33 וְכַד הֲוַי שֵׁת שָׁעִין הֲוָא חֶשׁוֹכָא עַל כֻּלָּהּ אַרְעָא עַד מָא לְשָׁעָא תְּשַׁע׃

Venuta poi l'hora ſeſta, furon fatte le tenebre ſopra tutta la terra inſin a l'hora nona.

34 וּבַתְשַׁע שָׁעִין קְעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא רָמָא וְאָמַר אִיל אִיל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי דְּאִיתַיְהּ אֱלָהִי אֱלָהִי ל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי׃

Et à l'hora nona IESV gridò ad alta voce, dicendo, Eloi, Eloi, lamaſabactani, che vuol dire, Iddio mio, Iddio mio, perche mi has tu abandonato?

טו

28 וַיִּמָּלֵא הַכְּתָב אֲשֶׁר אָמַר וְאֶת־פֹּשְׁעִים נִמְנָה׃

Y cumplioſe la Eſcriptura que dize, Y con los iniquos fue contado.

29 וְהָעֹבְרִים גִּדְּפוּהוּ מְנִיעִים רָאשֵׁיהֶם וְלֵאמֹר הֶאָח הַהֹרֵס אֶת־הֵיכָל וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים בּוֹנֶה׃

Y losque paſſauan, lo denoſtauan meneando ſus cabeças, y diziendo, Váh, que derribas el Templo de Dios, y en três dias lo edificas:

30 הוֹשִׁיעַ לְנַפְשְׁךָ וּרְדָה מִן־הַצְּלָב׃

Saluate à ti miſmo, y deciende de la cruz.

31 וְכָכָה גַּם הַכֹּהֲנִים יַלְעִיגוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ עִם הַסּוֹפְרִים לֵאמֹר לַאֲחֵרִים הוֹשִׁיעַ וּלְנַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ׃

Y deſta manera tambien los Principes de los Sacerdotes eſcarneciendo, dezian vnos à otros con los Eſcribas, à otros ſaluo, à ſi miſmo no puede ſaluar.

32 הַמָּשִׁיחַ הַמֶּלֶךְ יִשְׂרָאֵל יֵרֵד נָא עַתָּה מִן הַצְּלָב וְנִרְאֶה וְנַאֲמִין וְגַם הַתְּלוּיִים עִמּוֹ גִּדְּפוּהוּ׃

El Chriſto, Rey de Iſrael decienda aora de la cruz, paraque veamos y creamos. Tambien losque eſtauan crucificados con ello denoſtauan.

33 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה שָׁעָה הַשִּׁשִּׁית הָיָה חֹשֶׁךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־שָׁעָה הַתְּשִׁיעִית׃

Y quando vino la hora de las ſeys, fueron hechas tinieblas ſobre toda la tierra haſta la hora de las nueue.

34 וּבְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית צָעַק יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אֱלוֹהִי אֱלוֹהִי לָמָּה סְבַקְתַּנִי זֶהוּ מְתֻרְגָּם אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי׃

Y à la hora de las nueue exclamò Ieſus à gran boz, diziendo, Eloi, Eloi lamma ſabachthani? que declarado, quiere dezir, Dios mio, Dios mio, porque me has deſamparado?

ιε'.

28. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.

Ainſi fut accomplie l'Eſcritture, qui dit, Et il a eſté mis au rang des mal-faiteurs.

29. Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες· οὐαὶ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν.

Et ceux qui paſſoyent pres de là lui diſoyent outrages hochans leurs teſtes, & diſans, He toi, qui desfais le temple, & en trois iours rebaſtis.

30. Σῶσον σεαυτὸν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ

Sauue-toi toi-meſme, & deſcen de la croix.

31. Ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον· ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι

Semblablement auſſi les principaux Sacrificateurs meſmes ſe mocquans, auec les Scribes, diſoyent les vns aux autres, Il a ſauué les autres, il ne ſe peut ſauuer ſoi-meſme.

32. Ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν, καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

Que le Chriſt, le Roy d' Iſrael deſcende maintenant de la croix, afin que nous le voyons, & & croyons. Et ceux auſſi qui eſtoyent crucifiés auec lui, lui diſoyent outrages.

33 Γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Mais quand il fut ſix heures, tenebres furent faites ſur tout le païs iuſques à neuf heures.

34. Καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐννάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων· ἐλωῒ ἐλωῒ, λαμμᾶ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;

Et à neuf heures Ieſus cria à haute voix, diſant, Eloi, Eloi, lamma ſabachthani? qui vaut autant à dire que, Mon Dieu, Mon Dieu pourquoi m'as-tu abandonné?

CAP. XV.

28. Et impleta eſt ſcriptura, quæ dicit, Et cum iniquis reputatus eſt.

Thus the Scripture was fulfilled/ which ſaid/ And hee was counted amõg the wicked.

29. Et prætereuntes blaſphemabant eum, moventes capita ſua, & dicentes, Vah qui deſtruis templum, & in tribus diebus reædificas.

And they that went by/ railed on him/ wagging their heades/ and ſaying/ Hey/ thou that deſtroyeſt the Temple/ and buildeſt it in three dayes.

30. Salvum fac temetipſum, deſcendens de cruce.

Saue thy ſelfe/ and come downe from the croſſe.

31. Similiter & ſummi ſacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant, Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.

Likewiſe alſo euen the hie Prieſtes mocking/ ſaide among them ſelues with the Scribes/ He ſaued other men/ him ſelfe he cannot ſaue.

32. Chriſtus rex Iſraël deſcendat nunc de cruce: ut videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, convitiabantur ei.

Let Chriſt the King of Iſrael nowe come downe from the croſſe/ that we may ſee/ & beleeue. Then alſo that were crucified with him/ reuiled him.

33. Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terram uſque in horam nonam.

Nowe when the ſixt houre was come/ darkeneſſe aroſe ouer all the lande vntill the ninth houre.

34. Et hora nona exclamamavit Ieſus voce magna, dicens, Eloi, Eloi, lammaſabacthani? quod eſt interpretatũ, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

And at the ninth houre Jeſus cryed with a loud voyce/ ſaying/ Eloi/ Eloi/ lamma-ſabachthani? which is by interpretation/ My God/ My God/ why haſt thou forſaken me?

Das XV. Capitil.

28. **Da ward die Schrifft erfüllet/ die da ſagt: Er iſt vnter die übelthäter gerechnet.**

Da bleff Scrifften fuldkommen ſom ſiger/ Hand er regnet blant Miſdedere.

29. **Vnd die fürüber giengen/ läſterten jhn/ vnd ſchüttelten jhre Häupter/ vnd ſprachen: Pfui dich/ wie fein zubrichſt du den Tempel/ vnd baueſt jhn in dreyen tagen.**

Oc de der ginge frem/ beſpaattede hannem/ oc røſte deris Hoffuit/ oc ſagde/ Tui dig huor deylige nedbryder du Templen/ oc bygger den i tre dage.

30. **Hilff dir nun ſelber/ vnd ſteige herab vom Creutze.**

Hielp dig nu ſelff/ oc ſtig hid ned aff kaarſſet.

31. **Deſſelbigen gleichen die Hohenprieſter verſpotteten jhn vntereinander/ ſampt den Schrifftgelehrten vnd ſprachen: Er hat andern geholffen/ vnd kan jhm ſelber nicht helffen.**

Lige ſaa beſpaattede de ypperſte Preſter hannem blant huer andre/ met Scrifftklogene/ oc ſagde/ hand haffuer hulpet andre/ oc kand icke hielpe ſig ſelff.

32. **Iſt er Chriſtus/ vnd König inn Iſrael/ ſo ſteige er nun vom Creutz/ daß wir ſehen vnd glauben. Vnd die mit jhm gecreutziget waren/ ſchmäheten jhn auch.**

Er hand Chriſtus/ oc Konge i Iſrael/ da ſtige ſig nu ned off kaarſſet/ at wi kunde ſee oc tro. Oc de ſom vaare Kaarsfeſte met hannem/ forhaanede hannem oc ſaa.

33. **Vnd nach der ſechſten ſtunde/ ward ein Finſternuß über das gantze Land/ biß vmb die neundte ſtunde.**

Oc effter den ſiette time bleff it Mørck offuer det gantſke Land/ indtil ved den niende time.

34. **Vnd vmb die neundte ſtunde rieff Jeſus laut/ vñ ſprach: Eli/ Eli/ lama aſabthani? Das iſt verdolmetſchet: Mein Gott/ mein Gott/ warum haſt du mich verlaſſen?**

Oc ved den niende time/ robte Jheſus høye/ och ſagde/ Eli/ Eli/ lama aſabthani? Det er vdlagt/ Min Gud/ min Gud/ huor faare haffuer du forlat mig?

Kapitola XV.

28. Y naplněno geſt Pijſmo kteréž dij: A s hřijſſnými počten geſt.

Wypełniło ſie tedy piſmo kthore mowi/ A z złośniki ieſt policzon.

29. A chodijce mimo něho/ rauhali ſe gemu/ hýbagijce hlawami ſwými/ a řijkagijce: Ha há/ kterýž ruſſýš Chrám Božij a we třech dnech gey zaſe wzdělawáš.

Ci tez kthorzy tám mimo chodzili/ ſromocili go/ chwiejąc głowámi ſwemi/ á mowiąc/ A tyżeś to co rozwalaß Kośćioł/ y we trzech dnioch gi zbudujeß?

30. Pomoz ſobě ſamému/ a ſſtup s Křijže.

Wybawże ſie ſam/ á zſtap z krzyżá:

31. Též y wrchnij Kněžij poſmijwagijce ſe s Zákonijky/ geden k druhému prawili: Giným geſt ſpomáhal/ ſam ſobě ſpomocy nemůže.

Także tez y Kſiążetá Kápłáńſkie nągráwáiąc go/ mowili ieden do drugich z Doktory/ Jne záchowal/ á ſámego ſiebie záchowáć nie może.

32. Kryſtus Král Izrahelſký/ nechť nynij ſſtaupij s křijže/ ať vzřijme a vwěřijme. A ti kteřijž s nim vkřižowáni byli/ vtrhali gemu.

Niechżeć theraz Kriſtus on Krol Izráelſki zſtąpi z krzyżá/ ábyſmy vyzreli y vwierzyli/ Ci thez co z nim byli vkrzyżowáni/ ſromocili go.

33. A když byla hodina ſſeſtá/ ſtaly ſe tmy po wſſý zemi/ až do hodiny dewáté.

A gdy przychodziła godźiná ſzoſtá/ ſtáły ſie ciemnośći po wſzytkiey ziemi áż do dziewiątey godźiny.

34. A w hodinu dewátau/ zwolal Gežijš hlaſem welikým/ řka: Eloy/ Eloy/ Lamazabachthány? genž ſe wykladá/ Bože můg/ Bože můg/ y co gſy mne opuſtil?

Tedy dziewiątey godźiny krzyczał Jezus głoſem wielkim/ mowiąc/ Eloi/ Eloi/ lámmá ſábáchtháni? co ſie wykłáda/ Boże moy/ Boże moy/ czemuś mie opuśćił?

טו

35 וְאֹנָשִׁין דְשָׁמְעוּ מֶן ה
הָנוֹן דְקָיְמִין אָמְרִין הֲווּ
לְאֵלִיָא קָרֵא׃

Et alcuni di quelli che erano li presenti, hauendo Vdito, diceuano, Ecco, egli chiama Elia.

36 רְהַט דֵין חַד וּמְלָא
אֶסְפּוֹגָא חַלָא וְאַסַר ב
בְקַנְיָא דְנֶשְׁקְיוּהִי וְאָמְרוּ
שְׁבוֹקוּ נֶחֱזֵא אֶן אָתֵא
אֵלִיָא מַחֵת לֵהּ׃

Et Vno corſe, & empiè Vna ſpunga d'aceto, e poſtala ſopra Vna canna, gli dette bere, dicendo, Laſſate, Vediamo ſe Elia Viene a leuarlo.

37 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ קְעָא
בְקָלָא רָמָא וְשַׁלֶם׃

*E I*ESV *mandando fuore Vna gran Voce, ſpirò.*

38 וְאַפֵּי תַרְעָא דְהַיְכְלָא
אֶצְטְרִי לְתַרֵין מֶן לְעֶל עַד־
מָא לְתַחַת׃

Allora il Velo del tempio ſi diuiſe in due parti, da l'alto inſin al baſſo.

39 כַּד חֲזָא דֵין קֶנְטְרוּנָא
הוּ דְקָאֶם הֲוָא לְוָתֵהּ
דְהָכַנָא קְעָא וְשַׁלֶם אֲמַר
שַׁרִירָאִית הָנָא גַבְרָא בְרֵהּ
הֲוָא דַאלָהָא׃

Et il Centurione, che ſtaua iui à l'incontro di lui, hauendo Veduto che coſi gridando era ſpirato, diſſe, Veramente queſt'huomo era figliuol di Dio.

40 אִית הֲוַי דֵין נֶשָׁא מֶן
רוּחְקָא דְחָזְיָן הֲוַי מַרְיַם
מַגְדְלָיְתָא וּמַרְיַם אֶמֵהּ
דְיַעְקוֹב זְעוּרָא וְדְיוֹסֵא
וְשָׁלוֹם׃

Eranui ancor de le donne, che riguardauano da lungi, tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo piccolo, & di Ioſe, e di Salome.

41 הָנֵין דְכַד הוּ בַגְלִילָא
נְקִיפָן הֲוַי לֵהּ וּמְשַׁמְשָׁן לֵהּ
וַאחְרָנְיָתָא סַגִיאָתָא ד
דְסִלְקַי הֲוַי עַמֵהּ
לְאוּרְשְׁלֶם׃

Lequali, ancor quando egli era in Galilea, l'haueuan ſeguitato, e miniſtratoli: e molte altre, lequali erano ſalite inſieme con eſſolui in Ieruſalem.

42 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא ד
דְעֲרוּבְתָא דְאִיתֵיהּ קְדָם
שַׁבְתָא׃

Et eſſendo gia Venuta la ſera (percioche era il di de la preparatione, che è dauanti il Sabbato.)

טו

35 וְקְצָתָם הָעוֹמְדִים שָׁם
כְּשָׁמְעָם אָמְרוּ הִנֵּה קוֹרֵא
לְאֵלִיָּהוּ׃

Y oyendolo vnos de los que eſtauan alli, dezian, He aqui à Elias llama.

36 וַיָּרָץ אֶחָד וַיְמַלֵּא אֶת סְפוֹג
בְּחֹמֶץ וַיָּשֶׂם עַל הַקָּנֶה וַיַּשְׁקֵהוּ
לֵאמֹר הַרְפּוּ נִרְאֶה אִם יָבוֹא
אֵלִיָּהוּ וְיוֹרִידֵהוּ׃

Y corrio vno, y hinchiendo de vinagre vna eſpongia, y poniendola en vna canna, diole de beuer, diziendo, Dexad, veamos ſi vendrá Elias à quitarlo.

37 וְיֵשׁוּעַ קָרָא בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּגְוַע׃

Mas Ieſus, dando vna grande boz, eſpiró.

38 וּפָרֹכֶת הַהֵיכָל נִקְרְעָה
לִשְׁנַיִם מִמַּעַל עַד־לְמָטָּה׃

Entonces el velo del templo ſe partió en dos de alto àbaxo.

39 וַיַּרְא הַשַּׂר עַל־הַמֵּאָה אֲשֶׁר
עָמַד לְנֶגְדּוֹ כִּי כָכָה קָרָא וַיִּגְוַע
וַיֹּאמֶר בֶּאֱמֶת הָאִישׁ הַזֶּה בֶּן־
אֱלֹהִים הָיָה׃

Y el Centurion, que eſtauà delante deel, viendo que auia eſpirado anſi clamando, dixo, Verdaderamente eſte hombre era hijo de Dios.

40 וַתִּהְיֶינָה גַּם נָשִׁים מֵרָחוֹק
רוֹאוֹת אֲשֶׁר בָּהֶן הָיְתָה מִרְיָם
הַמַּגְדָּלִית וּמִרְיָם אֵם־יַעֲקֹב
הַקָּטוֹן וְיוֹסֵה וּשְׁלוֹמִית׃

Y tambien eſtauan algunas mugeres mirando de lexos. entre las quales era Maria Magdalena, y Maria de Iacobo el menor, y la madre de Ioſes, y Salome.

41 אֲשֶׁר גַּם כַּאֲשֶׁר הָיָה בַּגָּלִילָה
הָלְכוּ אַחֲרָיו וַתְּשָׁרְתֶנָּה אוֹתוֹ
וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת וְעָלוּ עִמּוֹ
יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Las quales, eſtando aun el en Galilea, lo auian ſeguido, y le ſeruian: y otras muchás que juntamente con el auian ſubido à Ieruſalem.

42 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב וְנֶשֶׁף בְּעֶרֶב
יוֹם בִּהְיוֹת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ
הַמַּקְדִּימָה אֶת־הַשַּׁבָּת׃

Y quando fue la tarde, porque era la Preparacion, es à ſaber, la Viſpera del Sàbbado.

ιέ.

35. Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον· ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ.

Et quelques vns de ceux qui eſtoyent là preſens, ayans ouï cela, diſoyent, Voici, il appele Elie.

36. Δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.

Et quelcun accourut, & emplit vne eſponge de vinaigre, & la mit à l'entour d'vn roſeau, & lui en bailla à boire, diſant, Laiſſez, voyõs ſi Elie viendra pour l'oſter.

37. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.

Et Ieſus apres auoir iette vn grand cri, rendit l'eſprit.

38. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

Et le voile du temple ſe fendit en deux depuis le haut ius qu'au bas.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπε, ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

Et le Centenier qui eſtoit là vis à vis de lui voyant qu'il auoit rendu l'eſprit, en criant ainſi, dit, Veritablement ceſt homme eſtoit Fils de Dieu.

40. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη.

Il y auoit auſſi des femmes qui regardoyent de loin: entre leſquelles eſtoit Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques le petit & de Ioſes, & Salomé.

41. Αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.

Leſquelles dés lors meſme qu'il eſtoit en Galilee, l'auoyent ſuiui, & lui auoyẽt ſubuenu: & pluſieurs autres leſquelles eſtoyent montees enſemble auec lui en Ieruſalem.

42. Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον.

Et le ſoir eſtant ia venu (d'autant que c'eſtoit le iour de la Preparation, qui eſt deuant le Sabbat.)

CAP. XV.

35. Et quidam de circumſtantibus audientes dicebãt, Ecce, Eliam vocat.

And ſome of them that ſtoode by/ when they heard it/ ſaid/ Beholde/ he calleth Elias.

36. Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponenſque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

of And one ran/ and filled a ſponge full uvineger/and put it on a reede/and gaue him to drinke/ ſaying/ Let him alone: t vs ſee if Elias will come and take him downe.

37. Ieſus autem emiſſa voce magna expiravit.

And Jeſus cryed with a loude voyce/and gaue vp the ghoſt.

38. Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorſum.

And the vaile of the Temple was rent in twaine/ from the top to the bottome.

39. Videns autem Centurio qui ex adverſo ſtabat, quia ſic exclamans expiraſſet: ait, Verè hic homo filius Dei erat.

Nowe when the Centurion/ which ſtood ouer againſt him/ ſawe that he thus crying gaue vp the ghoſt/ he ſaid/ Truely this man was the Sonne of God.

40. Erant autem & mulieres de longè aſpicientes: inter quas erat Maria Magdalène, & Maria Iacobi minoris & Ioſeph mater, & Salóme.

There were alſo women/which beheld afarre of/ among whome was Marie Magdalene/and Marie (the mother of James the leſſe/ and of Joſes) and Salome.

41. Et cùm eſſet in Galilęa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei, & aliæ multæ quæ ſimul cum eo aſcenderant Ieroſolymam.

Which alſo when he was in Galile/ followed him/ and miniſtred vnto him/and many other women which came vp with him vnto Jeruſalem.

42. Et cùm iam ſerò eſſet factũ: (quia erat Paraſcéue, quod eſt ante ſabbathum.)

And now when night was come (becauſe it was the day of the preparation/that is before the Sabbath.)

Das XV. Capitel.

35. Vnd etliche/ die dabey ſtunden/ da ſie das hôreten/ ſprachen ſie: Sihe/ er ruffet dem Elias.

Oc nogle ſom ſtode der hoſſ/ der de det hørde/ ſagde de/ See/ hand kalder at Elias.

38. Da lieff einer/ vnd fûllet einen Schwamm mit Eſſig/vnd ſtecket jn auff ein Rohr/ vnd trencket jhn/ vnd ſprach: Halt/ laſſet ſehen/ ob Elias komme/ vnd jn herab neme.

Da løb en/ oc fylede en Suomp met Edicke/ oc ſtack hannem paa it Røer/ oc gaff hannem dricke/ oc ſagde/ Holt/ lader ſee/ Om Elias kommer/ oc tager hannem ned.

37. Aber Jeſus ſchrey laut vnd verſchied.

Men Jheſus robte høyt/ och vdgaff ſin Aand.

38. Vnd der Fûrhang im Tempel zureiß in zwey ſtůck/ von oben an biß vnten auß.

Oc Forhenget i Templen reffnede i thu ſtycke/ fra det øffuerſte/ til det nederſte.

39. Der Hauptman aber/ der dabey ſtund gegen jhm ůber/ vnd ſahe/ daß er mit ſolchem Geſchrey verſchied/ ſprach er: Warlich diſer Menſch iſt Gottes Sohn geweſen.

Oc Høffuitzmanden ſom ſtod der hoſſ tuert offuer fra hannem/ oc ſaa/ at hand vdgaff Aanden met ſaa dant rob/ da ſagde hand/ Sandellge vaar dette Menniſke Guds Søn.

40. Vnd es waren auch Weiber da/ die von ferne ſolchs ſchaueten/ vnter welchen war Maria Magdalena/ vñ Maria des kleinen Jacobs vnd Joſes Mutter/ vnd Salome.

Oc der vaare och ſaa Quinder/ ſom longt fra ſaae ſaadant. Blant huilcke vaar Maria Magdalena/ oc Maria den lille Jacobs oc Joſes Moder/ oc Salome.

41. Die jm auch nachgefolget/ da er in Galilea war/ vnd gedienet hatten/ vnd vil andere/ die mit jhm hinauff gen Jeruſalem gegangen waren.

De ſom oc haffde effter fulꝛoc tient hannem/ der hand vaar i Galilea/ oc mange andre/ ſom vaare gongne op til Jeruſalem met hannem.

42. Vnnd am Abend/ dieweil es der Růſttag war/ welcher iſt der Vorſabbath.

Oc om afftenen/ efſterdi at det vaar beredelſis dagen/ huilcken der er faar ſabbathen.

Kapitola XV.

35. A někteřij z okolo ſtogijcých ſlyſſýce to/ prawili: Hle/ Eliáſſe wolá.

A niektorzy z tych co tám ſtáli/ mowili/ Otoć woła Eliaſzá.

35. A Běžaw geden naplnil Haubu Woctem/ a wložiw na Treſt/ dáwal gemu pijti/ řka: Ponechte/ vzřijme přijgdeli Eliáſs/ a zſložili ho.

Zátym przybieżawſzy niektory nápelnił gębkę octhu/ y włożywſzy ná trzcinę dał mu pić/ mowiác/ Niechayćie z vyzremy ieſli przyydzie Eliaſz á zdeymie go.

37. Gežijš pak zwolaw hlaſem welikym/ puſtil Duſſy.

Tedy Jezus wołáiąc głoſem wielkim/ wypuścił duchá.

38. A Opona Chrámu roztrhla ſe na dwě/ od wrchu až dolůw.

Y roſpádłá ſię oponá kościelna od wierzchu áż do dołu.

39. Tehdy wida Centuryo kterýž naproti ſtál/ že by tak wolage wypuſtil duſſy/ řekl: Zagiſté Cžlowěk tento/ Syn Božij byl.

Co gdy widział ſetnik ktory ſthał przeciwko temu/ iż thak z wołániem wypuſzczał duchá/ rzekł: Zaprawdę człowiek ten był Syn Boży.

40. Byly pak tu y Ženy zdaleka dijwagijce ſe/ mezy nimiž to byla Marya Magdaléna/ a Marya Jákuba menſſyho/ a Jozeffowa Máté/ a Salomé.

Były thez y niewiáſty pátrzáiąc z daleka/ miedzy ktorymi byłá Marya Magdálená/ y Marya Jákubá mnieyſzego/ y Jozego mátká/ y Salome.

41. Nebo když byl w Galilei chodily za nim/ a poſluhowaly gemu: y giné mnohé/ kteréž byly s nim přiſſly do Geruzaléma.

Ktore też gdy był w Gáliley/ przyſzły były zá nim á ſłużyły mu/ y wiele inych/ ktore były z nim/ zſtąpiły do Jeruzálem.

42. A když giž byl wečer (že byl weliký Páter kterýž gſt před Sobothau.)

A gdy iuż był wieczor/ (ábowiem był dzień przygothowánia to ieſt/ dzień przed Szábatem.)

טו

43 אֶתָא יַוְסֵף הַו דְּמֶן רָמְתָא מְיַקְּרָא בּוּלְוְטָא אִינָא דְּאָף הוּ מְסַכֵּא הֲוָא לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא וַאמְרַח וְעַל לְוָת פִּילַטָוס וַשְׁאֶל פַּגְרֵה דְּיֵשׁוּעַ׃

Venne Iosef da Arimatea, vn'honorato consigliero, il quale aſpettaua ancor egli il regno di Dio: e preſe ardir d'entrare à Pilato, e domandogli il corpo di IESV.

44 פִּילַטָוס דֵּין תְּמַה ד
דְּאֶן מֶן כַּדּוּ מִית וְקְרָא לְקֶנְטְרוּנָא וְשַׁאֲלֵה דְּאֶן מֶן קְדָם עֶדְנָא מִית׃

E Pilato ſi marauigliò ch'ei fuſſe gia morto: e chiamato à ſe il Centurione, il domandò s'era lungo tempo ch'ei foſſe morto.

45 וְכַד יֵלֶף יַהֵב פַּגְרֵה לְיַוְסֵף׃

E ſaputo ch'ei l'hebbe dal Centurione, donò il corpo à Ioſef.

46 וְזַבֶן יַוְסֵף כִּתָּנָא וְאַחְתֵה וְכַרְכֵה בֵּה וְסָמֵה בְּקַבְרָא דְּנָקִיר הֲוָא ב
בְּשׁוּעָא וְעַגֵּל כֵּאפָא עַל תַּרְעֵה דְּקַבְרָא׃

Il quale haueua comprato vn lenzuolo, e leuato ch'egli hebbe eſſo IESV *de la croce, l'inuolſe nel lenzuolo, e poſelo in vn monumento, che era intagliato in vna pietra: e voltò vn ſaſſo à l'vſcio del monumento.*

47 מַרְיַם דֵּין מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיַם הָי דְּיוֹסֵא חָזְיָן אֵיכָא דְּאֶתְתְּסִים׃

E Maria Maddalena, e Maria madre di Ioſe, ſtauano à vedere doue ſarebbe poſto.

יו

1 וְכַד עֶבְרַת שַׁבְּתָא מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיַם דְּיַעְקוּב וְשָׁלוֹם זְבַנֵי ה
הֶרוּמֵא דְּיֵאתְיָן יְמַשְׁחָנֵיהִי׃

Paſſato che fu il ſabbato, Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo, e Salome, comprorono de gli vnguenti odoriferi, per venir ad vngerlo.

2 בְּשַׁפְרָא דֵּין בְּחַד ב
בְּשַׁבָּא אֶתַי לְבֵית קְבוּרָא כַּד דְּנַח שִׁמְשָׁא׃

E la mattina del primo giorno del Sabbato ben per tempo, vengono al monumento eſſendo gia leuato il ſole.

טו

43 בָּא יוֹסֵף מִן־הָרָמָתַיִם נִכְבָּד יוֹעֵץ וְהוּא מְיַחֵל אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר מִלְאוֹ לִבּוֹ לָבוֹא אֶל־פִּילָטוּס וְלִשְׁאוֹל אֶת גְּוִיָּה יֵשׁוּעַ׃

Ioſeph de Arimathea Senador noble, que tambien el eſperaua el Reyno de Dios, vino y oſadamente entró à Pilato, y pidió el cuerpo de Ieſus.

44 וַיִּתְמַהּ פִּילָטוּס אִם עַתָּה מֵת וַיִּקְרָא לְשַׂר מֵאָה וַיִּשְׁאַל לוֹ אִם מִקֶּדֶם מֵת׃

Y Pilato ſe marauilló, ſi ya fueſſe muerto: y haziendo venir àl Centurion, preguntole, ſi era ya muertto.

45 וַיֵּדַע מִשַּׂר מֵאָה וַיִּתֵּן אֶת־גְּוִיָּה לְיוֹסֵף׃

Y entendido del Centurion, dió el cuerpo à Ioſeph.

46 וַיִּקֶן סָדִין וַיּוֹרִידֵהוּ וַיַּעְטֹף אוֹתוֹ בַּסָּדִין וַיָּשֶׂם אוֹתוֹ בְּקֶבֶר אֲשֶׁר חָצוּב מִסֶּלַע וַיָּגֶל אֶבֶן עַל־פֶּתַח הַקָּבֶר׃

El qual compró vna ſauana, y quitado emboluiólo en la ſauana: y puſolo en vn ſepulchro que era cortado de piedra: y reboluió la piedra à la puerta del ſepulchro.

47 וּמִרְיָם הַמַּגְדָּלִית וּמִרְיָם לְיוֹסֵה רָאוּ אֵיו מוּשָׂם׃

Y Maria Magdalena, y Maria madre de Ioſes mirauan donde era pueſto.

יו

1 וְכַאֲשֶׁר עָבְרָה הַשַּׁבָּת אָז מִרְיָם הַמַּגְדָּלִית וּמִרְיָם לְיַעֲקֹב וּשְׁלוֹמִית קָנוּ בֹּשֶׂם וְשֶׁמֶן יָקָר לָבוֹא וְלָסוּךְ אוֹתוֹ׃

Y como paſſo el Sabbado, Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y Salome, compraron drogas aromaticas, para venir à vngirlo.

2 וּמַשְׁכִּים בַּבֹּקֶר בְּאַחַת הַשַּׁבָּתוֹת בָּאוּ אֶל־הַקֶּבֶר כִּזְרוֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ׃

Y muy de mannana, el primero de los Sabbados, vienen àl ſepulchro, ya ſalido el Sol.

ιε΄.

43. Ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Ioſeph de Arimathee, conſeiller honorable (lequel auſsi eſtoit attendant le regne de Dieu) ayant prins hardieſſe s'en vint vers Pilate, & lui demanda le corps de Ieſus.

44. Ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

Et Pilate s'eſmerueilla, s'il eſtoit deſia mort: puis ayant appelé le Centenier, il l'interrogua, s'il y auoit long temps qu'il eſtoit mort.

45. Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.

Ce qu'ayant cognu du Centenier, il donna le corps à Ioſeph.

46. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

Et icelui ayant acheté vn linceul, le deſcendit de la croix, & l'enueloppa du linceul, & le mit dedans vn ſepulcre qui eſtoit taillé en vn roc, puis roula vne pierre à l'huis du ſepulcre.

47. Ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

Et Marie Magdaleine & Marie mere de Ioſes regardoyent où on le mettoit.

ΚΕΦΑΛ ιϛ΄.

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰακώβου καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.

Or le Sabbat eſtant paſſé, Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques, & Salomé acheterent des onguens aromatiques, pour le venir embaumer.

2. Καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.

Parquoi fort matin, le premier iour de la ſemaine, elles arriuerent au ſepulcre, le ſoleil eſtant leué.

CAP. XV.

43. Vênit Ioſeph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnũ Dei: & audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu.

Joſeph of Arimathea/an honourable Counſellour / which alſo looked for the kingdome of God / came / and went in boldely vnto Pilate / and aſked the bodie of Jeſus.

44. Pilatus autem mirabatur ſi iam obiiſſet. Et accerſito centurione, interrogavit eum ſi iam mortuus eſſet.

And Pilate marueiled / if he were already dead / and called vnto him the Centurion / and aſked of him whether hee had bene any while dead.

45. Et cùm cognoviſſet à centurione, donavit corpus Ioſeph.

And when he knew the trueth of the Centurion/ he gaue the bodie to Joſeph.

46. Ioſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum involvit ſindoni, & poſuit eum in monumento quod erat exciſum de petra, & advolvit lapidẽ ad oſtium monumenti.

Who bought a linnen cloth/and tooke him downe / and wrapped him in the linnẽ cloth/and layed him in a tõbe that was hewen out of a rocke / and rolled a ſtone vnto the doore of the ſepulchre.

47. Maria autem Magdaléne & Maria Ioſeph aſpiciebant ubi poneretur.

And Marie Magdalene/and Marie Joſes mother behelde where he ſhould be layed.

CAP. XVI.

ET cùm tranſiſſet ſabbathum, Maria Magdaléne, & Maria Iacobi, & Salóme emerunt aromata, ut venientes ungerent Ieſum

And when the Sabbath day was paſt/ Marie Magdalene/ and Marie the mother of James / and Salome / bought ſweete oyntments that they might come/and embaulme him.

2. Et valde manè una ſabbathorum, veniunt ad monumentum: orto iam Sole.

Therefore earely in the morning/the firſt day of the weeke / they came vnto the ſepulchre / when the ſunne was yet riſing.

Das XV. Capitel.

43. Kam Joſeph von Arimathia/ ein erbarer rathsherr/ welcher auch auff das Reich Gottes wartet/ der wagts/ vnd gieng hinein zu Pilato/ vnd bat jhn vmb den Leichnam Jeſu.

Da kam Joſeph aff Arimathia/ en erlig Raadmand/ huilcken ſom oc ventede Guds rige. Hand driſtede ſig til / oc gick ind til Pilatum / oc bad om Jheſu Legeme.

44. Pilatus aber verwunderte ſich/ daß er ſchon todt war. Vnd rieff dem Hauptman/ vnd fraget jhn/ ob er lengſt geſtorben were?

Da forundrede Pilatus ſig / at hand vaar allerede død. Oc hand kallede Hoffuitzmanden/ oc ſpurde hannem at om hand haffde verit lenge død?

45. Vnd als ers erkündet von dem Hauptman/ gab er Joſeph den Leichnam.

Oc der hand formerckte det aff Hoffuitzmanden / da gaff hand Joſeph Legemet.

46. Vnd er kauffte ein Linwad / vnd nam jhn ab / vnd wickelt jn in die Linwad / vnd legte jhn in ein Grab / das war in einen Felſen gehauen / vnd weltzet einen Stein für des Grabes thür.

Oc hand købte it Linklede/ oc tog hannem ned / oc ſuøbte hannem i Linkledet / och lagde hannem i en Graff / ſom vaar vdhuggen i en Sten / Oc hand velte en Sten faar dørren paa graffuen.

47. Aber Maria Magdalena/ vnd Maria Joſes ſchaueten zu/ wo er hin gelegt war.

Men Maria Magdalena/ oc Maria Joſes ſaae til huor hand bleff lagd.

Das XVI. Capitel.

Vnd da der Sabbath vergangen war / kauffte Maria Magdalena/ vnd Maria Jacobi vnd Salome Specerey / auff daß ſie kemen/ vnd ſalbeten jhn.

OC der Sabbathen vaar forgangen/ da købte Maria Magdalena oc Maria Jacobi oc Salome dyrebar ſmørilſe/ at de ſkulde komme/ oc ſalue hannem.

2. Vnd ſie kamen zum Grabe an einem Sabbather ſehr frűe/ da die Sonne auffgieng.

Oc de komme til Graffuen paa en aff Sabbatherne meget aarle/ der Soel opgick.

Kapitola XV.

43. Přiſſel Jozeff od Arymathye znamenitý Deſátnijk/ kterýž y on očekáwal Králowſtwj Božjho. A ſmėle wſſed k Pilátowi/ proſyl ho za tělo Gežijſſowo.

Przyſzedſzy Jozef ktory był z Arymátyey / vczciwy Senator / ktory też oczekawał Kroleſtwá Bożego/ śmiele ſzedł do Piłatá / y proſił o ciáło Jezuſowe.

44. A Pilát podiwil ſe/ gižliby vmřel. A powolaw Centuryona / otázal ho gižli geſt vmřel.

Thedy ſie Piłát dziwował ieſliby iuż vmárł / á wezwawſzy Setniká / pytał go dawnoli vmárł.

45. A když zwěděl od Centuryona/ dal Tělo Jozeffowi.

Y dowiedziawſzy ſie od ſetniká/ darował ciáło Jozefowi.

46. Tehdy Jozeff kaupiw plátna/ a zſložiw ho / obwinul w plátno/ y položil do hrobu kterýž byl wyteſan z ſkály / a přiwalil kámen ke dweřuom hrobowým.

Ten kupiwſzy prześcieradło/ y zjąwſzy go / owinął w prześcieradło / y położył w grobie ktory był wykopan w opoce/ y zátoczył kámień do drzwi grobowych.

47. Ale Maryá Magdaléna/ a Maryá Jozeffowa dijwaly ſe kde by gey kladli.

Tedy Márya Mágdálená/ y Márya matka Jozego / pátrzyły kedy go położono.

Kapitola XVI.

A Když pominula Sobotha/ Marya Magdaléna / a Marya Jakubowa/ a Salomowa / nakaupily wonných maſtij / aby přijgdauce pomazaly Gežijſſe.

A Gdy minał Szábáth / Márya Magdalená y Márya Jakubowá matká / y Salome / nákupiły máśći / áby przyſzedſzy námazały go/

2. A welmi ráno prwnij den po Sobotě přiſſly k hrobu/ an giž Slunce wzeſſlo.

A ták pierwſzego dniá po świecie przyſzły do grobu gdy wzeſzło słońce.

טו

35 וְאֲנָשִׁין דְּשְׁמַעוּ מֶן הָנוּן דְּקָיְמִין אָמְרִין הָוַו לְאֵלִיָּא קָרֵא׃

Et alcuni di quelli che erano li preſenti, hauendo vdito, diceuano, Ecco, egli chiama Elia.

36 וּרְהֵט דֵּין חַד וּמַלְיֵהּ אֶסְפּוֹגָא חַלָּא וְאַסַּר בְּקַנְיָא דִּישְׁקְיוּהִי וַאמַרוּ שְׁבוּקוּ נֶחְזֵא אֶן אָתֵא אֵלִיָּא מַחֵת לֵהּ׃

Et vno corſe, & empiè vna ſpunga d'aceto, e poſtala ſopra vna canna, gli dette bere, dicendo, Laſſate, vediamo ſe Elia viene a leuarlo.

37 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קְעָא בְּקָלָא רָמָא וְשַׁלֵּם׃

E IESV *mandando fuore vna gran voce, ſpirò.*

38 וְאַפַּי תַּרְעָא דְּהַיְכְלָא אֶצְטְרִי לְתַרְיֵן מֶן לְעֶל עַד־מָא לְתַחְת׃

Allora il velo del tempio ſi diuiſe in due parti, da l'alto inſin al baſſo.

39 כַּד חֲזָא דֵּין קֶנְטְרוּנָא הוּ דְּקָאֶם הֲוָא לְוָתֵהּ דְּהָכַנָא קְעָא וְשַׁלֵּם אֱמַר שַׁרִירָאִית הָנָא גַּבְרָא בְּרֵהּ הֲוָא דַּאלָהָא׃

Et il Centurione, che ſtaua iui à l'incontro di lui, hauendo veduto che coſi gridando era ſpirato, diſſe, Veramente queſt'huomo era figliuol di Dio.

40 אִית הֲוַי דֵּין נֶשֵּׁא מֶן רוּחְקָא דְּחָזְיָן הֲוַי מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיַם אֶמֵּהּ דְּיַעְקוּב זְעוּרָא וְדְיוֹסֵא וְשָׁלוֹם׃

Eranui ancor de le donne, che riguardauano da lungi, tra lequali era Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo piccolo, & di Ioſe, e di Salome.

41 הָנֵין דְּכַד הוּ בַּגְלִילָא נָקִיפָן הֲוַי לֵהּ וּמְשַׁמְּשָׁן לֵהּ וְאַחְרָנְיָתָא סַגִּיאָתָא דְּסִלְקֵין הֲוַי עַמֵּהּ לְאוּרִשְׁלֶם׃

Lequali, ancor quando egli era in Galilea, l'haueuan ſeguitato, e miniſtratoli: e molte altre, lequali erano ſalite inſieme con eſſolui in Ieruſalem.

42 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא דְּעֲרוּבְתָא דְּאִיתַיְהּ קְדָם שַׁבְּתָא׃

Et eſſendo gia venuta la ſera (percioche era il di de la preparatione, che è dauanti il Sabbato.)

טו

35 וְקְצָתָם הָעוֹמְדִים שָׁם כְּשָׁמְעָם אָמְרוּ הִנֵּה קוֹרֵא לְאֵלִיָּהוּ׃

Y oyendolo vnos de los que eſtauan alli, dezian, Heaqui à Elias llama.

36 וַיָּרָץ אֶחָד וַיְמַלֵּא אֶת סְפוֹג בְּחֹמֶץ וַיָּשֶׂם עַל הַקָּנֶה וַיַּשְׁקֵהוּ לֵאמֹר הַרְפּוּ נִרְאֶה אִם יָבוֹא אֵלִיָּהוּ וְיוֹרִידֵהוּ׃

Y corrio vno, y hinchiendo de vinagre vna eſpongia, y poniendola en vna canna, diole de beuer, diziendo, Dexad, veamos ſi vendrá Elias à quitarlo.

37 וְיֵשׁוּעַ קָרָא בְּקוֹל גָּדוֹל וַיִּגְוַע׃

Mas Ieſus, dando vna grande boz, eſpiró.

38 וּפָרֹכֶת הַהֵיכָל נִקְרְעָה לִשְׁנַיִם מִמַּעַל עַד־לְמָטָּה׃

Entonces el velo del templo ſe partió en dos de alto àbaxo.

39 וַיַּרְא הַשַּׂר עַל־מֵאָה אֲשֶׁר עָמַד לְנֶגְדּוֹ כִּי כָּכָה קָרָא וַיִּגְוַע וַיֹּאמֶר בֶּאֱמֶת הָאִישׁ הַזֶּה בֶּן־אֱלֹהִים הָיָה׃

Y el Centurion, que eſtauà delante deel, viendo que auia eſpirado anſi clamando, dixo, Verdaderamente eſte hombre era hijo de Dios.

40 וַתִּהְיֶינָה גַּם נָשִׁים מֵרָחוֹק רוֹאוֹת אֲשֶׁר בָּהֵן הָיְתָה מִרְיָם הַמַּגְדָּלִית וּמִרְיָם אֵם־יַעֲקֹב הַקָּטוֹן וְיוֹסֵה וּשְׁלוֹמִית׃

Y tambien eſtauan algunas mugeres mirando de lexos. entre las quales era Maria Magdalena, y Maria de Iacobo el menor, y la madre de Ioſes, y Salome.

41 אֲשֶׁר גַּם כַּאֲשֶׁר הָיָה בַּגָּלִילָה הָלְכוּ אַחֲרָיו וַתְּשָׁרְתֶנָּה אוֹתוֹ וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת וְעָלוּ עִמּוֹ יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Las quales, eſtando aun el en Galilea, lo auian ſeguido, y le ſeruian: y otras muchás que juntamente con el auian ſubido à Ieruſalem.

42 וְכַאֲשֶׁר הָיָה עֶרֶב וְנֶשֶׁף בְּעֶרֶב יוֹם בִּהְיוֹת בְּדִיקַת הֶחָמֵץ הַמַּקְדִּימָה אֶת־הַשַּׁבָּת׃

Y quando fue la tarde, porque era la Preparacion, es à ſaber, la Viſpera del Sàbbado.

ιε´.

35. Καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον· ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ.

Et quelques vns de ceux qui eſtoyent là preſens, ayans ouï cela, diſoyent, Voici, il appele Elie.

36. Δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθείς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.

Et quelcun accourut, & emplit vne eſponge de vinaigre, & la mit à l'entour d'vn roſeau, & lui en bailla à boire, diſant, Laiſſez, voyõs ſi Elie viendra pour l'oſter.

37. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.

Et Ieſus apres auoir iette vn grand cri, rendit l'eſprit.

38. Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

Et le voile du temple ſe fendit en deux depuis le haut ius qu'au bas.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν, ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

Et le Centenier qui eſtoit là vis à vis de lui voyant qu'il auoit rendu l'eſprit, en criant ainſi, dit, Veritablement ceſt homme eſtoit Fils de Dieu.

40. Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη.

Il y auoit auſſi des femmes qui regardoyent de loin: entre leſquelles eſtoit Marie Magdaleine & Marie mere de Iaques le petit & de Ioſes, & Salomé.

41. Αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα.

Leſquelles dés lors meſme qu'il eſtoit en Galilee, l'auoyent ſuiui, & lui auoyẽt ſubuenu: & pluſieurs autres leſquelles eſtoyent montees enſemble auec lui en Ieruſalem.

42. Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον.

Et le ſoir eſtant ia venu (d'autant que c'eſtoit le iour de la Preparation, qui eſt deuant le Sabbat.)

CAP. XV.

35. Et quidam de circumſtantibus audientes dicebāt, Ecce, Eliam vocat.

And ſome of them that ſtoode by/ when they heard it/ ſaid/ Beholde/ he calleth Elias.

36. Currens autem unus, & implens ſpongiam aceto, circumponenſque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

of And one ran/ and filled a ſponge full u vineger/and put it on a reede/and gaue him to drinke/ ſaying/ Let him alone: t vs ſee if Elias will come and take him downe.

37. Ieſus autem emiſſa voce magna expiravit.

And Jeſus cryed with a loude voyce/and gaue vp the ghoſt.

38. Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo uſque deorſum.

And the vaile of the Temple was rent in twaine/ from the top to the bottome.

39. Videns autem Centurio qui ex adverſo ſtabat, quia ſic exclamans expiraſſet: ait, Verè hic homo filius Dei erat.

Nowe when the Centurion/ which ſtood ouer againſt him/ ſawe that he thus crying gaue vp the ghoſt/ he ſaid/ Truely this man was the Sonne of God.

40. Erant autem & mulieres de longè aſpicientes: inter quas erat Maria Magdalène, & Maria Iacobi minoris & Ioſeph mater, & Salóme.

There were alſo women/which behelde afarre of/ among whome was Marie Magdalene/and Marie (the mother of James the leſſe/ and of Joſes) and Salome.

41. Et cùm eſſet in Galilęa, ſequebantur eum, & miniſtrabant ei, & aliæ multæ quæ ſimul cum eo aſcenderant Ieroſolymam.

Which alſo when he was in Galile/ followed him/ and miniſtred vnto him/and many other women which came vp with him vnto Jeruſalem.

42. Et cùm iam ſerò eſſet factū: (quia erat Paraſcéue, quod eſt ante ſabbathum.)

And now when night was come (becauſe it was the day of the preparation/that is before the Sabbath.)

Das XV. Capitel.

35. Vnd etliche/ die dabey ſtunden/ da ſie das höreten/ ſprachen ſie: Sihe/ er ruffet dem Elias.

Oc nogle ſom ſtode der hoſſ/ der de det hørde/ ſagde de/ See/ hand kalder at Elias.

38. Da lieff einer/ vnd füllet einen Schwamm mit Eſſig/ vnd ſtecket jn auff ein Rohr/ vnd trencket jhn/ vnd ſprach: Halt/ laſſet ſehen/ ob Elias komme/ vnd jn herab neme.

Da løb en/ oc fylede en Suomp met Edicke/ oc ſtack hannem paa it Røer/ oc gaff hannem dricke/ oc ſagde/ Holt/ lader ſee/ Om Elias kommer/ oc tager hannem ned.

37. Aber Jeſus ſchrey laut vnd verſchied.

Men Jheſus robte høyt/ och vdgaff ſin Aand.

38. Vnd der Fürhang im Tempel zureiß in zwey ſtůck/ von oben an biß vnten auß.

Oc Forhenget i Templen reffnede i thu ſtycke/ fra det øffuerſte/ til det nederſte.

39. Der Hauptman aber/ der dabey ſtund gegen jhm über/ vnd ſahe/ daß er mit ſolchem Geſchrey verſchied/ ſprach er: Warlich diſer Menſch iſt Gottes Sohn geweſen.

Oc Høffuitzmanden ſom ſtod der hoſſ tuert offuer fra hannem/ oc ſaa/ at hand vdgaff Aanden met ſaadant rob/ da ſagde hand/ Sandellge vaar dette Menniſke Guds Søn.

40. Vnd es waren auch Weiber da/ die von ferne ſolchs ſchaueten/ vnter welchen war Maria Magdalena/ vñ Maria des kleinen Jacobs vnd Joſes Mutter/ vnd Salome.

Oc der vaare och ſaa Quinder/ ſom longt fra ſaae ſaadant. Blant huilcke vaar Maria Magdalena/ oc Maria den lille Jacobs oc Joſes Moder/ oc Salome.

41. Die jm auch nachgefolget/ da er in Galilea war/ vnd gedienet hatten/ vnd vil andere/ die mit jhm hinauff gen Jeruſalem gegangen waren.

De ſom oc haffde effter fultoc tient hannem/ der hand vaar i Galilea/ oc mange andre/ ſom vaare gongne op til Jeruſalem met hannem.

42. Vnnd am Abend/ dieweil es der Rüſttag war/ welcher iſt der Vorſabbath.

Oc om afftenen/ efferdi at det vaar beredelſis dagen/ huilcken der er faar ſabbathen.

Kapitola XV.

35. A někteřij z okolo ſtogijcých ſlyſſýce to/ prawili: Hle/ Eliáſſe wolá.

A niektorzy z tych co tám ſtali/ mowili/ Otoć woła Eliaſzá.

35. A Běžaw geden naplnil Haubu Woctem/ a wložiw na Treſt/ dáwal gemu pijti/ řka: Ponechte/ wzřijme přijgdeli Eliáſs/ a zſložili ho.

Zátym przybieżawſzy niektory nápel nił gębkę octhu/ y włożywſzy ná trzcinę dał mu pić/ mowiác/ Niechay cie z vyzremy ieſli przyydzie Eliaſz á zdeymie go.

37. Gežijš pak zwolaw hlaſem welikym/ puſtil Duſſy.

Tedy Jezus wołáiac głoſem wielkim/ wypuśćił duchá.

38. A Opona Chrámu roztrhla ſe na dwě/ od wrchu až dolůw.

Y roſpádłá ſie opona kośćielna od wierzchu áż do dołu.

39. Tehdy wida Centuryo kterýž naproti ſtál/ že by tak wolage wypuſtil duſſy/ řekl: Zagiſté Cžlowěk tento/ Syn Božij byl.

Co gdy widział ſetnik ktory ſthał przećiwko temu/ iż thak z wołániem wypuſzczał duchá/ rzekł: Zaprawdę człowiek ten był Syn Boży.

40. Byly pak tu y Ženy zdaleka dijwagijce ſe/ mezy nimiž to byla Marya Magdaléna/ a Marya Jákuba menſſyho/ a Jozeffowa Máte/ a Salomě.

Były też y niewiáſty pátrząiac z dáleká/ miedzy ktorymi by á Marya Mágdálená/ y Marya Jákubá mnierſzego/ y Jozego mátká/ y Salome.

41. Nebo když byl w Galilei chodily za nim/ a poſluhowaly gemu: y giné mnohé/ kteréž byly s nim přiſſly do Geruzaléma.

Ktore też gdy był w Gálilei/ przyſzły były zá nim á ſłużyły mu/ y wiele inych/ ktore były z nim/ zſtąpiły do Jeruzálem.

42. A když gijž byl wečer (že byl weliký Páter kterýž gt před Sobothau.)

A gdy iuż był wieczor/ (ábowiem był dzień przygotowánia to ieſt/ dzień przed Szábatem.)

טו

43 אֱתָא יַוְסֵף הָו דְּמֶן
רָמְתָא מְיַקְרָא בּוּלֶוְטָא
אֵינָשׁ דְּאָף הו מְסַכֵּא
הֲוָא לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא
וַאמְרַח וְעַל לְוָת פִּילָטוֹס
וְשַׁאל פַּגְרֵה דְּיֵשׁוּעַ׃

Venne Iosef da Arimatea, vn'honorato consigliero, il quale aſpettaua ancor egli il regno di Dio: e preſe ardir d'entrare à Pilato, e domandogli il corpo di I*ESV.*

44 פִּילָטוֹס דֵּין תְּמַהּ ד
דְּאָן מֶן כְּדוּ מִית וְקַרְבֵה
לְקֶנְטְרוּנָא וְשַׁאֲלֵה דְּאָן
מֶן קְדָם עֶדָּנָא מִית׃

E Pilato ſi marauigliò ch'ei fuſſe gia morto: e chiamato à ſe il Centurione, il domandò s'era lungo tempo ch'ei foſſe morto.

45 וְכַד יַלֶף יַהְב פַּגְרֵה
לְיַוְסֵף׃

E ſaputo ch'ei l'hebbe dal Centurione, donò il corpo à Ioſef.

46 וַזְבַן יַוְסֵף כְּתָנָא
וְאַחֲתֵה וְכַרְכֵה בֵּה וְסָמֵה
בְּקַבְרָא דַּנְקִיר הֲוָא ב
בְּשׁוּעָא וְעַגֶּל כֵּאפָא עַל
תַּרְעֵה דְּקַבְרָא׃

Il quale haueua comprato vn lenzuolo, e leuato ch'egli hebbe eſſo I*ESV de la croce, l'inuolſe nel lenzuolo, e poſelo in vn monumento, che era intagliato in vna pietra: e voltò vn ſaſſo à l'vſcio del monumento.*

47 מַרְיַם דֵּין מַגְדְּלָיְתָא
וּמַרְיַם הַי דְּיוֹסֵא חָזְיָ
אַיְכָא דְּאֶתְתְּסִים׃

E Maria Maddalena, e Maria madre di Ioſe, ſtauano à vedere doue ſarebbe poſto.

יו

1 וְכַד עֶבְרַת שַׁבְּתָא
מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיַם
דְּיַעְקוּב וְשָׁלוֹם זְבַנַי ה
הֶרוּמֵא דְּנֵאתְיָן
וְמְשַׁחְנַיְהַי׃

Paſſato che fu il ſabbato, Maria Maddalena, e Maria madre di Iacopo, e Salome, comprorono de gli vnguenti odoriferi, per venir ad vngerlo.

2 בְּשַׁפְרָא דֵּין בְּחַד ב
בְּשַׁבָּא אֶתַי לְבֵית קְבוּרָא
כַּד דְּנַח שֶׁמְשָׁא׃

E la mattina del primo giorno del Sabbato ben per tempo, vengono al monumento eſſendo gia leuato il ſole.

טו

43 בָּא יוֹסֵף מִן־הָרָמָתַיִם נִכְבָּד
יוֹעֵץ וְהוּא מְיַחֵל אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר מִלְאוֹ לִבּוֹ לָבוֹא
אֶל־פִּילָטוּס וְלִשְׁאוֹל אֶת גְּוִיַּת
יֵשׁוּעַ׃

Ioſeph de Arimathea Senador noble, que tambien el eſperaua el Reyno de Dios, vino y oſadamente entró à Pilato, y pidió el cuerpo de Ieſus.

44 וַיִּתְמַהּ פִּילָטוּס אִם עַתְּ מֵת
וַיִּקְרָא לְשַׂר מֵאָה וַיִּשְׁאַל לוֹ אִם
מִקֶּדֶם מֵת׃

Y Pilato ſe marauilló, ſi ya fueſſe muerto: y haziendo venir àl Centurion, preguntole, ſi era ya muertto.

45 וַיֵּדַע מִשַּׂר מֵאָה וַיִּתֵּן אֶת־
גְּוִיָּה לְיוֹסֵף׃

Y entendido del Centurion, dió el cuerpo à Ioſeph.

46 וַיִּקֶן סָדִין וַיּוֹרִידֵהוּ וַיַּעַטְ
אוֹתוֹ בְּסָדִין וַיָּשֶׂם אוֹתוֹ בְּקֶבֶר
אֲשֶׁר חָצוּב מִסֶּלַע וַיָּגֶל אֶבֶן
עַל־פֶּתַח הַקָּבֶר׃

El qual compró vna ſauana, y quitado emboluiólo en la ſauana: y puſolo en vn ſepulchro que era cortado de piedra: y reboluió la piedra à la puerta del ſepulchro.

47 וּמִרְיָם הַמִּגְדָּלְנִית וּמִרְיָם
לְיוֹסֵה רָאוּ אַיּוֹ מוּשָׂם׃

Y Maria Magdalena, y Maria madre de Ioſes mirauan donde era pueſto.

יו

1 וְכַאֲשֶׁר עָבְרָה הַשַּׁבָּת אָז
מִרְיָם הַמִּגְדָּלְנִית וּמִרְיָם לְיַעֲקֹב
וּשְׁלוֹמִית קָנוּ בֹּשֶׂם וְשֶׁמֶן יָקָר
לָבוֹא וְלָסוּךְ אוֹתוֹ׃

Y como paſſo el Sabbado, Maria Magdalena, y Maria de Iacobo, y Salome, compraron drogas aromaticas, para venir à vngirlo.

2 וּמַשְׁכִּים בַּבֹּקֶר בְּאַחַת
הַשַּׁבָּתוֹת בָּאוּ אֶל־הַקֶּבֶר כִּזְרוֹחַ
הַשֶּׁמֶשׁ׃

Y muy de mannana, el primero de los Sabbados, vienen àl ſepulchro, ya ſalido el Sol.

ιε'.

43. Ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτής, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Ioſeph de Arimathee, conſeiller honorable (lequel auſsi eſtoit attendant le regne de Dieu) ayant prins hardieſſe s'en vint vers Pilate, & lui demanda le corps de Ieſus.

44. Ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

Et Pilate s'eſmerueilla, s'il eſtoit deſia mort: puis ayant appelé le Centenier, il l'interrogua, s'il y auoit long temps qu'il eſtoit mort.

45. Καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.

Ce qu'ayant cognu du Centenier, il donna le corps à Ioſeph.

46. Καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου.

Et icelui ayant acheté vn linceul, le deſcendit de la croix, & l'enueloppa du linceul, & le mit dedans vn ſepulcre qui eſtoit taillé en vn roc, puis roula vne pierre à l'huis du ſepulcre.

47. Ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

Et Marie Magdaleine & Marie mere de Ioſes regardoyent où on le mettoit.

ΚΕΦΑΛ ις'.

ΚΑὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰακώβου καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.

Or le Sabbat eſtant paſſé, Marie Magdaleine & Marie mere de Jaques, & Salomé acheterent des onguens aromatiques, pour le venir embaumer.

2. Καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου.

Parquoi fort matin, le premier iour de la ſemaine, elles arriuerent au ſepulcre, le ſoleil eſtant leué.

CAP. XV.

43. Vênit Ioſeph ab Arimathæa, nobilis decurio, qui & ipſe erat expectans regnũ Dei: & audacter introivit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu.

Joſeph of Arimathea/an honourable Counſellour / which alſo looked for the kingdome of God / came / and went in boldely vnto Pilate / and aſked the bodie of Jeſus.

44. Pilatus autem mirabatur ſi iam obiiſſet. Et accerſito centurione, interrogavit eum ſi iam mortuus eſſet.

And Pilate marneiled / if he were already dead / and called vnto him the Centurion / and aſked of him whether hee had bene any while dead.

45. Et cùm cognoviſſet à centurione, donavit corpus Ioſeph.

And when he knew the trueth of the Centurion/ he gaue the bodie to Joſeph.

46. Ioſeph autem mercatus ſindonem, & deponens eum involvit ſindoni, & poſuit eum in monumento quod erat exciſum de petra, & advolvit lapidẽ ad oſtium monumenti.

Who bought a linnen cloth/and tooke him downe / and wrapped him in the linnẽ cloth/and layed him in a tõbe that was hewen out of a rocke / and rolled a ſtone vnto the doore of the ſepulchre.

47. Maria autem Magdaléne & Maria Ioſeph aſpiciebant ubi poneretur.

And Marie Magdalene/and Marie Joſes mother behelde where he ſhould be layed.

CAP. XVI.

ET cùm tranſiſſet ſabbathum, Maria Magdaléne, & Maria Iacobi, & Salóme emerunt aromata, ut venientes ungerent Ieſum

And when the Sabbath day was paſt/Marie Magdalene/ and Marie the mother of James / and Salome / bought ſweete oyntments that they might come/and embaulme him.

2. Et valde manè una ſabbathorum, veniunt ad monumentum: orto iam Sole.

Therefore earely in the morning/the firſt day of the weeke / they came vnto the ſepulchre / when the ſunne was yet riſing.

Das XV. Capitel.

43. Kam Joſeph von Arimathia/ ein erbarer rathsherr/ welcher auch auff das Reich Gottes wartet/ der wagts/ vnd gieng hinein zu Pilato/ vnd bat jhn vmb den Leichnam Jeſu.

Da kam Joſeph aff Arimathia/ en erlig Raadmand/ huilcken ſom oc ventede Guds rige. Hand driſtede ſig til/ oc gick ind til Pilatum/ oc bad om Jheſu Legeme.

44. Pilatus aber verwunderte ſich/ daß er ſchon todt war. Vnd rieff dem Hauptman/ vnd fraget jhn/ ob er lengſt geſtorben were?

Da forundrede Pilatus ſig/ at hand vaar allerede død. Oc hand kallede Høffuitzmanden/ oc ſpurde hannem at om hand haffde verit lenge død?

45. Vnd als ers erkündet von dem Hauptman/ gab er Joſeph den Leichnam.

Oc der hand formerckte det aff Høffuitzmanden/ da gaff hand Joſeph Legemet.

46. Vnd er kauffte ein Linwad/ vnd nam jhn ab/ vnd wickelt jn in die Linwad/ vnd legte jhn in ein Grab/ das war in einen Felſen gehauen/ vnd weltzet einen Stein für des Grabes thür.

Oc hand købte it Linklede/ oc tog hannem ned/ oc ſuøbte hannem i Linkledet/ och lagde hannem i et Graff/ ſam vaar vdhuggen i en Sten/ Oc hand velt en Sten faar dørren paa graffuen.

47. Aber Maria Magdalena/ vnd Maria Joſes ſchaueten zu/ wo er hin gelegt war.

Men Maria Magdalena/ oc Maria Joſes ſaae til huor hand bleff lagd.

Das XVI: Capitel.

Vnd da der Sabbath vergangen war/ kauffte Maria Magdalena/ vnd Maria Jacobi vnd Salome Specerey/ auff daß ſie kemen/ vnd ſalbeten jhn.

OC der Sabbathen vaar forgongen/ da købte Maria Magdalena oc Maria Jacobi oc Salome dyrebar ſmørilſe/ at de ſkulde komme/ oc ſalue hannem.

2. Vnd ſie kamen zum Grabe an einem Sabbather ſehr früe/ da die Sonne auffgieng.

Oc de komme til Graffuen paa en aff Sabbatherne meget aarle/ der Soel opgick.

Kapitola XV.

43. Přiſſel Jozeff od Arymathye znamenitý Deſátnijk/ kterýž y on očekáwal Králowſtwj Božjho. A ſměle wſſed k Pilátowi/ proſyl ho za tělo Gežijſſowo.

Przyſzedſzy Jozef ktory był z Arymátyey / vczciwy Senator / ktory też oczekawał Krolestwá Bożego/ śmiele ſzedł do Piłatá / y proſił o ciáło Jezuſowe.

44. A Pilát podiwil ſe/ gižli by vmřel. A powolaw Centuryona/ otázal ho gižli geſt vmřel.

Thedy ſię Piłát dziwował ieſliby iuż vmárł/ á wezwawſzy Setniká/ pytał go dawnoli vmárł.

45. A když zwěděl od Centuryona/ dal Tělo Jozeffowi.

Y dowiedziawſzy ſię od ſetniká/ darował ciáło Jozefowi.

46. Tehdy Jozeff kaupiw plátna/ a zſložiw ho/ obwinul w plátno/ y položil do hrobu kterýž byl wyteſan z ſkály/ a přiwalil kámen ke dweřuom hrobowým.

Ten kupiwſzy prześcieradło/ y zdiąwſzy go/ vwinął w prześcieradło/ y położył w grobie ktory był wykopan w opoce/ y záteczył kámień do drzwi grobowych.

47. Ale Maryá Magdaléna/ a Maryá Jozeffowa diwaly ſe kdeby gey kladli.

Tedy Márya Mágdálená/ y Márya mátka Jozego / pátrzyły kędy go położono.

Kapitola XVI.

A Když pominula Sobotha/ Marya Magdaléna/ a Marya Jakubowa/ a Salomowa/ nakaupily wonných maſtij/ aby přijgdauce pomazaly Gežijſſe.

A Gdy minął Szábáth/ Márya Mágdálená y Márya Jakubowá mátká/ y Salome/ nákupiły máści/ áby przyſzedſzy námazáły go/

2. A welmi ráno prwnij den po Sobotě přiſſly k hrobu/ an gíž Slunce wzeſſlo.

A ták pierwſzego dniá po świecie przyſzły do grobu gdy wzeſzło ſłonce.

יו

3 וַאמְרָן הְוַי בְּנַפְשְׁהֵין מַן הֵין נְעַגֵּל לַן כֵּאפָא מֶן תַּרְעָא דְּבֵית קְבוּרָא׃

E diceuano tra loro, Chi ci riuoltarà il ſaſſo da l'Vſcio del monumento?

4 וְחַרַי חֲזַי דַּמְעַגְּלָא הָי כֵּאפָא רַבָּא הֲוָת גֵּיר טָב׃

E riguardando, Veggono che il ſaſſo era riuoltato, concioſia che era molto grande.

5 וְעַלֵין לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזַי עַלַיְמָא דְּיָתֵב מֶן יַמִּינָא וַעְטִיף אֶסְטְלָא חֲוָרְתָא וְתְמַהִי׃

Et entrate nel monumento, Viddero Vn giouene à ſedere da la man deſtra, Veſtito d'Vna gran Veſta bianca: e ſpauentoronſi.

6 הוּ דֵּין אָמַר לְהֵין לָא תֶּדְחֲלָן לְיֵשׁוּע נָצְרָיָא בָּעְיָן אַנְתֵּין הָו דְּאֶזְדְּקֵף קָם לָא הָוָא תְּנָן הָנָא דּוּכְתָא אַיְכָא דְּסִים הֲוָא׃

Ma egli diſſe loro, Non Vi ſpauentate: Voi cercate IESV Nazareno, che è ſtato crociſiſſo: egli è riſuſcitato, non è quì: ecco il luogo doue l'haueuan poſto.

7 אֶלָּא זֶלֵין אֶמַרְין לְתַלְמִידַוְהִי וַלְכֵאפָא דְּהָא קָדֵם לְכוֹן לְגָלִילָא תַּמָּן תֶּחְזוּנָיְהִי אַיְכַנָּא דְּאֶמַר לְכוֹן׃

Però andate, dite à i ſuoi diſcepoli, & à Pietro, ch'egli V'andarà innanzi in Galilea, Voi lo Vedrete là, ſi come egli Vi diſſe.

8 וְכַד שְׁמַעַי עְרַקְי וַנְפַקְי מֶן קַבְרָא אָחִיד הֲוָא לְהֵין גֵּיר תֶּהְרָא וַרְתִיתָא וּלְאֶנָשׁ מֶדֶם לָא אֶמַרְין דְּחִילָן הְוַי גֵּיר׃

Et elle Vſcite ben preſto fuore, fuggirono dal monumento: percioche tremore e ſtupore l'haueua occupate: e non diſſer niente ad alcuno, percioch'elle temeuano.

9 בְּשַׁפְרָא דֵּין בְּחַד בְּשַׁבָּא קָם וְאֶתְחְזִי לוּקְדַם לְמַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא הָי דְּשַׁבְעָא שֵׁאדִין אַפֵּק הֲוָא מֶנָּהּ׃

Riſuſcitato che fu IESV là mattina, nel primo giorno del ſabbato, apparue primamente à Maria Maddalena, de la quale haueua ſcaciati ſette demonij.

יו

3 וַתֹּאמַרְנָה אִשָּׁה אֶל־אֲחוֹתָהּ מִי־יָגֶל לָנוּ אֶת־הָאֶבֶן מִפֶּתַח הַקָּבֶר׃

Y dezian entreſi, Quien nos reboluera la piedra de la puerta del ſepulchro?

4 וְהִבִּיטוּ וְרָאוּ כִּי נִגְלָה הָאֶבֶן כִּי גְדוֹלָה מְאֹד הִיא׃

Y como miraron, veen la piedra rebuelta, porque era grande.

5 וּבְבוֹאָן אֶל־הַקֶּבֶר רָאוּ עֶלֶם יוֹשֵׁב לִימִין מְכֻסֶּה בְּבֶגֶד לָבָן וַנִּבְעָתוּ׃

Y entradas enel ſepulchro, vieron vn mancebo ſentado à la mano derecha cubierto de vna ropa luenga blanca: y eſpantaronſe.

6 וְהוּא אָמַר לָהֶן אַל תִּבָּעֲתוּ מְבַקְשׁוֹת אַתֵּן אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי אֲשֶׁר הִתְלוּהוּ קָם הוּא וְאֵינֶנּוּ פֹּה הִנֵּה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׂמוּהוּ שָׁמָּה׃

Mas el les dize-No ayays miedo: buſcays à Ieſus Nazareno, crucificado; reſuſcitado es no eſtà aqui: he aqui el lugar donde lo puſieron.

7 אֲבָל לֵכְנָה וֶאֱמֹרְנָה לְתַלְמִידָיו וּלְכֵיפָה כִּי־הוּא מַקְדִּים אֶתְכֶם בַּגָּלִילָה שָׁם תִּרְאוּהוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָכֶם׃

Mas id, dezid à ſus Diſcipulos, y à Pedro, que el vá delante de voſotros à Galilea: alli lo vereys, como os dixo.

8 וַתֵּצֶאנָה בִמְהֵרָה וַתִּבְרַחְנָה מִן הַקֶּבֶר כִּי בָאָה עֲלֵיהֶן רְעָדָה וַחֲרָדָה וּלְאִישׁ לֹא אָמְרוּ דָבָר כִּי יָרֵאוּ׃

Y ellas ſe fueron huyendo preſtamente del ſepulchro: porque las àuia tomado temblor y eſpanto: ni dezian nada à nadie: porque auian miedo.

9 וְכַאֲשֶׁר קָם יֵשׁוּעַ בַּבֹּקֶר בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת נִרְאָה בָרִאשׁוֹנָה לְמִרְיָם הַמִּגְדָּלִית אֲשֶׁר מִמֶּנָּה הוֹצִיא שִׁבְעָה שֵׁדִים׃

Mas como Ieſus reſuſcitó por la mannana el primer dia de los Sabbados, primeramente àpareciò à Maria Magdalena, de la qual auia echado ſiete demonios.

ιϛʹ.

3. Καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς· τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;

Et diſoyent entre elles, Qui nous roulera la pierre arriere de l'huis du ſepulcre?

4. Καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.

Et ayans regardé, elles virent que la pierre aſtoit rouiee: car elle eſtoit fort grande.

5. Καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκήν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

Puis eſtans entrees dedans le ſepulcre, elles virent vn ieune homme aſſis à main droite, veſtu d'vne robbe blanche: dont elles s'eſpouuanterent.

6. Ὁ δὲ λέγει αὐταῖς· μὴ ἐκθαμβεῖσθε. Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον. ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.

Mais il leur dit, Ne vous eſpouuantez point: vous cerchez Ieſus le Nazarien qui a eſté crucifié: il eſt reſſuſcité, il n'eſt point ici: voici le lieu où on l'auoit mis.

7. Ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.

Mais allez, dites à ſes diſciples, & à Pierre, qu'il s'en va deuant vous en Galilee: la vous le verrez, comme il vous a dit.

8. Καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Et elles ſoudain partans de là s'enfuirent arriere du ſepulcre: car tremblement & frayeur les auoit ſaiſies: & n'en dirent rien à perſonne: car elles auoyent peur.

9. Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον Μαρίᾳ τῇ Μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.

Or Ieſus eſtant reſſuſcité, le matin au premier iour de le ſemaine, s'apparut premierement à Marie Magdeleine, de laquelle il auoit ietté hors ſept diables.

CAP. XVI.

3. Et dicebant ad invicem, Quis revolver nobis lapidé ab oſtio monumenti?

And they ſaide one to another/Who ſhall rolle vs away the ſtone from the doore of the ſepulchre?

4. Et reſpicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde.

And when they looked / they ſawe that the ſtone was rolled away (for it was a very great one.)

5. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuvenem ſedẽtem in dextris, coopertum ſtola candida: & obſtupuerunt.

So they went into the ſepulchre/ and ſaw a young man ſitting at the right ſide/clothed in a long white robe: and they were afraid.

6. Qui dicit illis, Nolite expaveſcere? Ieſum quæritis Nazarenum, crucifixum: ſurrexit, non eſt hic, ecce locus ubi poſuerunt eum.

But he ſaid vnto them / Be not afraid: ye ſeeke Jeſus of Nazaret/ which hath bene crucified: he is riſen: he is not here: behold the place / where they put him.

7. Sed ite, dicite diſcipulis eius & Petro, quia præcedet vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ſicut dixit vobis.

But go your way / and tell his diſciples/ & Peter / that he will go before you into Galile: there ſhall ye ſee him / as he ſaid vnto you.

8. At illæ exeuntes, fugerũt de monumento, invaſerat enim eas tremor & pavor:& nemini quicquam dixerunt, timebant enim.

And they went out quickely/ and fled from the ſepulchre: for they trembled / and were amaſed: neither ſaid they any thing to any man: for they were afraid.

9. Surgens autẽ Ieſus manè, prima ſabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia.

And when Jeſus was riſen againe/ in the morowe (which was the firſt day of the weeke) hee appeared firſt to Marie Magdalene / out of whome he had caſt ſeuen deuils.

Das XVI. Capitel.

3. Vnd ſie ſprachen vntereinander: Wer waltzet vns den Stein von des Grabes thür?

Oc de ſagde til huer andre/ Huo ſkal velte oſſ ſtenen fra dørren paa Graffuen?

4. Vnd ſie ſahen dahin/ vnd wurden gewar/ daß der Stein abgewelzet war/denn er war ſehr groß.

Oc de ſaae der hen / oc bleffue var/ at Stenen vaar affuelt/ Thi hand vaar meget ſtor.

5. Vnd ſie giengen hinein in das Grab/ vnd ſahen einen Jüngling zur rechten Hand ſitzen / der hatte ein lang weiß kleid an/ vnd ſie entſatzten ſich.

Oc de ginge ind i graffuen / och ſaae en dreng ſide ved den høyre haand / hand haffde it longt huit Klede paa/ oc de bleffue forferdede.

6. Er aber ſprach zu jhnen: Entſetzet euch nicht. Jhr ſuchet Jeſum von Nazareth den gecreutzigten / er iſt aufferſtanden vnd iſt nicht hie/ Sihe da die ſtete/da ſie jhn hin legten.

Da ſagde hand til dem/ Forferdis icke. J lede efter Jheſum aff Nazareth den kaarsfeſte / Hand er opſtanden/ oc er icke her / See der/ den Sted/ ſom de lagde hannem.

7. Gehet aber hin / vnd ſagets ſeinen Jüngern / vnd Petro / daß er für euch hingehen wird inn Galilea / da werdet jhr jhn ſehen / wie er euch geſagt hat.

Saa gaar bort / oc ſiger hans Diſciple det / oc Peder / At hand ſkal gaa hen faar eder til Galileam Der ſkulle i ſee hannem / ſom hand haffuer ſagd eder.

8. Vnd ſie giengen ſchnell herauß/ vnd flohen von dem Grabe / denn es war ſie zittern vnnd entſetzen ankom̃en / vnd ſagten niemand nichts/ denn ſie forchten ſich.

Oc de ginge haſtelige vd / oc flyde fra Graffuen/ Thi der vaar kommen beffuelſe oc forferdelſe paa dem/ Oc de ſagde ingen inted / Thi de froctede ſig.

9 Jeſus aber / da er aufferſtanden war / frü am erſten tag der Sabbather/erſchein er am erſten der Maria Magdalene / von welcher er ſieben Teuffel außgetrieben hatte.

Men Jheſus/ der hand vaar opſtanden/ aarle den førſte dag paa Sabbatherne / do obenbaredis hand førſt Maria Magdalene / aff huilcken hand haffde dreffuid ſiu Dieffle.

Kapitola X I.

3. Y prawily weſpolek: Kdo nám odwalij kámen od dweřij Hrobowých?

Y mowiły miedzy ſoba / Ktoż odwáli nam kámień od drzwi grobowych?

4. A wzhlédſſe/ vzřely odwalený kámen/ byl zagiſté weliký welmi.

(A gdy poyzrały/obaczyły kámień odwalony) ábowiem był barzo wielki.

5. A wſſedſſe do Hrobu/ vzřely Mládence an ſedij na Prawicy / oděného rauchem bijlým/ y vlekly ſe.

Wſzedſzy thedy w grob/ vyzráły młodzieniaſzká śiedzacego po práwey ſtronie/ vbránego wſzáty białe/ y lekły ſie.

6. Kterýžto řekl gim: Nebogte ſe / Gežijſſe hledáte Nazaretſkého vkřižowaného: wſtal geſt/ neníjť tuto/ hle mjſto kde žto byli gey položili.

Ale on rzekł do nich: Nie lękayćie ſie / Jezuſá ſzukaćie Názáráńſkiego / ktory był vkrzyżowan/ a zbudzonci ieſt/ nie maſz go tu/oto mieyſce gdźie go było położono.

7. Ale gděte a powězte Včedlnijkuom geho y Petrowi že wás předegde do Galilee. Tam gey vzřijte/ yakož geſt powěděl wám.

A ták idźćie á powiedźćie to zwolennikom iego / y Piotrowi / iż was vprzedźi do Galileey/ tám go oglądaćie / iáko wám powiedźiał.

. A ony wyſſedſſe rychle od hrobu vtekly/ neb byl přiſſel na ně ſtrach a hrůza: a žádnému ničehehož neprawily / neb ſe bály.

Thedy wnet odſzedſzy / vćiekły od grobu / ábowiem ſe drżeniem zdumiały ſie / á nikomu nic nie powiedały / bo ſie bały.

9. Wſtaw pak Gežijš z mrtwých ráno w Neděli/ vkázal ſe naypřw Marygi Magdaleně / z nijžto byl wywrhl ſedm ďábluow.

A ták gdy wſtał Jezus ránińczko pierwſzego dni ápo święcie / vkazał ſie Máryey Mágdálenie/ z ktorey był wyrzucił śiedmioro dyabelſtwá.

יו

10 והי אזלת סברת להנון דעמה הוו דאבילין הוו ובכין:

Ella poi andò, e riferillo à quelli che erano ſtati con eſſolui, liquali ſtauano addolorati, ò piangeuano.

11 והנון כד שמעו דאמרן דחי ואתחזי להין לא הימנו אנין:

E vdendo eſſi ch'ei viueua, e ch'egli era ſtato veduto da lei, non lo credettero.

12 בתר הלין אתחזי לתרין מנהון בדמותא אחרתא כד מהלכין ואזלין לקריתא:

Doppo queſte apparue in vnaltra forma à due di loro che erano in camino per andare in villa.

13 והנון אזלו אמרו לשרכא אף לא להנון הימנו:

Et eſſi andorono, e riferironlo à gli altri: ma ne anco a loro credettero.

14 אחרית דין אתחזי לתרעסר כד סמיכין וחסד לזעורות הימנותהון ולקשיות לבהון דלהנון דחזאוהי דקם לא הימנו:

Finalmente apparue à gli vndici, mentre che eſſi erano à tauola, e rimprouerò loro la loro incredulità, e durezza di cuore: percioche nõ haueuan creduto à quelli che l'haueuan veduto riſuſcitato.

15 ואמר להון זלו לעלמא כלה ואכרזו סברתי בכלה בריתא:

Poi diſſe loro, Andate per tutto il mondo, e predicate l'Euangelio ad ogni creatura.

16 אינא דמהימן ועמד חיא ואינא דלא מהימן מתחיב:

Chi crederà, & ſarà battezzato, ſarà ſaluo: e chi non crederà, ſarà condannato.

17 אתותא דין לאילין דמהימנין הלין נקפן בשמי שאדא נפקון ובלשנא חדתא ימללון:

E queſti ſegni ſeguiteranno coloro che crederanno: cioe, Nel nome mio ſcacciaranno i demonij: parlaranno nuoui linguaggi.

יו

10 היא הלכה ותגד לאשר היו עמו אבלים ובוכים:

Y endo ella, hizolo ſaber à losque auian eſtado con el, que eſtauan triſtes y llorando.

11 וכאשר שמעו המה כי־חי הוא וכי נראה מהנה לא האמינו:

Y ellos como oyeron que biuia, y que auia ſido viſto deella, no lo creyeron.

12 ואחרי כן כאשר שנים מהם מהלכים והולכים אל־השדה נראה להם בדמות אחרת:

Mas deſpues appareció en otra forma à dos deellos que yuan camino, yendo àl aldea.

13 והמה הלכו ויגידו לאחרים וגם לאלה לא האמינו:

Y ellos fueron, y hizieronlo ſaber à los otros y ni aun à ellos creyeron.

14 ובאחרית כאשר ישבו עשתי עשרה האלה במסבה נראה להם ויגער את בגדם ואת מגנת לבם כי־לאלה אשר ראו אתו כי־קם הוא לא האמינו:

Finalmente ſe appareció à los Onze, eſtando ſentados à la meſa: y çahirióles ſu incredulidad, y la dureza de coraçon, que no ouieſſen creydo à losque lo auian viſto reſuſcitado.

15 ויאמר להם לכו אל־כל־העולם וקראו את־הבשורה לכל בריאה:

Y dixoles, Id por todo el mundo, predicad el Euangelio à toda criatura.

16 המאמין ונטבל יושע ואשר איננו מאמין ישפט:

Elque creyere, y fuere baptizado, ſerá ſaluo: mas elque no creyere, ſerá condenado.

17 ואותות אשר יעשו המאמינים אלה הן בשמי יוציאו שדים בלשונות חדשות ידברו:

Y eſtas ſennales ſeguirán à losque creyeren: Por mi Nombre echaran fuera demonios: Hablarán nueuas lenguas:

ις´.

10. Ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.

Et elle s'en alla, & l'annonça à ceux qui auoyent eſté auec lui: leſquels menoyent dueil & pleuroyent.

11. Κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ ἐθεάθη ὑπ᾽ αὐτῆς, ἠπίστησαν.

I ceux ayans entendu qu'il viuoit, & qu'elle l'auoit veu, ne le creurent point.

12. Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.

Puis apres ces choſes, il ſe monſtra en autre forme à doux d'entre eux, qui eſtoyent en chemin pour aller aux champs.

13. Κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

Et ceux-la eſtans retournés l'annoncerent aux autres, mais ils ne les creurent non plus.

14. Ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον οὐκ ἐπίστευσαν.

Finalement il ſe monſtra aux onze, eſtans enſemble aſsis, & leur reprocha leur incredulité & dureté de cœur: d'autant qu'ils n'auoyent point creu ceux qui l'auoyent veu reſſuſcité.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.

Et il leur dit, Allez-vous-en par tout le monde, & preſchez l'Euangile à toute creature.

16. Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.

Qui aura creu & aura eſté baptizé, ſera ſauué: mais qui n'aura point creu, ſera condamné.

17. Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς.

Et ce ſont ici les ſignes qui accompagneront ceux qui auront creu, ils ietteront hors les diables par mon Nom: ils parleront nouueaux langages.

CAP. XVI.

10. Illa vadens nuntiavit his qui cum eo fuerant, lugentibus, & flentibus.

And ſhee went and tolde them that had bene with him/ which mourned and wept.

11 Et illi audientes quia viveret, & viſus eſſet ab ea: non crediderunt.

And when they heard that he was aliue/ and had appeared to her / they beleeued it not.

12 Poſt hæc autem duobus ex his ambulantibus oſtenſus eſt in alia effige, euntibus in villam.

After that / he appeared vnto two of them in an other forme/ as they walked & went into the countrey.

13. Et illi euntes nuntiaverunt cæteris: nec illis crediderunt.

And they went and told it to the remnant/but they beleeued them not.

14. Noviſſimè autẽ recumbentibus illis undecim apparuit: & exprobravit incredulitatẽ eorum & duritiem cordis, quia iis qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.

Finally/he appeared vnto the eleuẽ as they ſate together / and reproued them of their vnbeliefe and hardnes of heart / becauſe they beleeued not them which had ſeene him / being riſen vp againe.

15 Et dixit eis, Euntes in mundum univerſum, prędicate Evangelium omni creaturæ.

And he ſaid vnto them/Goe ye into all the world/and preach the Goſpell to euery creature.

16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.

He that ſhall beleeue and bee baptized / ſhalbe ſaued: but he that will not beleeue/ſhalbe damned.

17. Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur: in nomine meo dæmonia eiicient, Linguis loquentur novis.

And theſe tokens ſhall followe them that beleeue / In my Name they ſhall caſt out deuils / and ſhall ſpeake with newe tongues.

Das XVI. Capitel.

10. Vnd ſie gienge hin/ vnd verkündigets denen/ die mit jm geweſen waren die da leide trugen vnd weineten.

Oc hun gick bord / oc kundgiorde dem det ſom haffde verit met hannem/ ſom ſørgede oc græde.

11. Vnd dieſelbigen / da ſie höreten/ daß er lebete/vnd were jhr erſchienen/ glaubten ſie nicht.

Och de ſamme / der de hørde / at hand leffde/ oc vaar hende obenbaret/ da trode de icke.

12. Darnach / da zween auß jhnen wandelten / offenbaret er ſich vnter einer andern geſtalt / da ſie auff das Feld giengen.

Der effter / der tho aff dem vandrede / da obenbarede hand ſig i en anden ſkickelſe der de ginge paa Marcken

13. Vnd dieſelbigen giengen auch hin vnnd verkündigeten das den andern / den glaubeten ſie auch nicht.

Oc de ſamme ginge oc bort/ oc forkyndede de andre det / dem trode de oc icke.

14. Zuletzt/ da die eilffe zu Tiſche ſaſſen/ offenbaret er ſich/ vnd ſchalt jhres Hertzen härtigkeit / daß ſie nicht glaubt hatten denen / die jhn geſehen hatten aufferſtanden.

Paa det ſiſte / der de Elleffue ſade til Bordz/ obenbarede hand ſig/oc ſtraffede deris vantro/oc deris hiertis haardhed / At de haffde icke troet dem / ſom haffde ſeet hannem opſtanden.

15. Vnd ſprach zu jnen: Gehet hin in alle Welt/vnd prediget das Euangelium allen Creaturen.

Oc hand ſagde til dem / Gaar bort i al Verden/ oc predicker Euangelium faar alle Creature.

16. Wer da glaubt vnnd getaufft wirdt / der wirdt ſelig werden / Wer aber nicht glaubet / der wirdt verdampt werden.

Huo ſom tror / oc bliffuer døbt/ hand ſkal bliffue ſalig / Men huo ſom icke tror / hand ſkal bliffue fordømt.

17. Die Zeichen aber/ die da folgen werden / denen / die da glauben/ ſind die: Jn meinem Namen werden ſie Teuffel außtreiben / mit neuen Zungen reden.

Oc de Tegen/ ſom ſkulle følge dem/der tro/ere diſſe/ J mit Naffn ſkulle de vddriffue Dieffle. Tale met ny Tunger.

Kapitola XVI.

10. Ona pak ſſedſſy zwěſtowala těm kteřijž s nim býwali: lkagijcým a plačicým.

A oná ſzedſzy / opowiedziáłá thym ktorzy przy nim bywáli / á oni narzekáli y plakáli.

11. A oni ſlyſſawſſe žeby žiw byl a widijn od nij/ newěřili.

A gdy oni vſlyſzeli iż geſt żyw/ á iż ieſt wydźian od niey / nie wierzyli.

12. Potom pak dwěma z nich gdaucým vkázal ſe w gine ſpuoſobě/ když ſſli do Wſy:

Potym thez dwiemá z nich przechadzáiacym ſie / vkázal ſie w inym kſztalcie gdy ſzli do niektorego miáſteczká.

13. A oni ſſedſſe powěděli giným/ aniž gſau gim wěřili.

A oni thez ſzedſzy opowiedzieli drugiem/ ktorzy tez im nie vwierzyli.

14. Nayposleze pak / když ſedělo za ſtolem Gedenácte/vkázal ſe gim Gežijš/a treſtal nedowěru gich a twrdoſt Srdce/ že těm kteřij gey widěli z mrtwých wſtalého/ newěřili.

Ná oſtátek onym iedennaſcie ſpołu śiedzacym vkázał ſie/ y wyrzucál im ná oczy niedowiárſtwo ich y zátwárdzenie ſercá/ iż tym ktorzy go widzieli wzbudzonego/ nie wierzyli.

15. Y řekl gim: Gdauce po wſſem Swětě/ kažte Ewangelium wſſemu Stwořenj.

Rzekł im/Wyſzedſzy ná wſzytek świát opowiedáycie Ewángelia wſzemu ſtworzeniu.

16. Kdož vwěřij a pokřtij ſe/ Spaſen bude: kdož pak newěřij/ bude zatracen.

Kto vwierzy á okrzſci ſie zbáwion będzie/ ále kto nie vwierzy / będzie potepion.

17. Znamenij pak ti kteřijž vwěřij tato mijti budau / We gměnu mém ďábly budau wymijtati. Jazyky nowými mluwiti.

A tyć známioná zá thymi poyda ktorzy vwierza / przez imie moie dyabelſtwá wyrzucać beda/ nowemi iezyki mowić beda.

יו

18 וְחֶוְוָתָא יֶשְׁקְלוּן וְאֶן
סַמָּא דְמַוְתָּא יֶשְׁתּוּן לָא
יַהַר אֶנוּן וְאִידַיְהוּן יְסִימוּן
עַל כְּרִיהֵא וְיֶתְחַלְמוּן׃

Toranno via i ſerpenti: e ſe beueranno alcuna coſa mortifera, non nocerà loro: porranno le mani ſopra gli ammalati, e guariranno.

19 יֵשׁוּעַ דֵין מָרַן מֶן בָּתַר
דְמַלֵּל עַמְהוּן לִשְׁמַיָּא
סְלֶק וִיתֶב מֶן יַמִּינָא
דַאלָהָא׃

Hor il Signor IESV *poi ch'egli hebbe parlato loro, fu eleuato in alto nel cielo, e ſedè à la deſtra di Dio.*

20 הָנּוּן דֵין נְפַקוּ וַאכְרֶזוּ
בְּכֻל דוּכָא וּמָרַן מְעַדַּר
הֲוָא לְהוּן וּמַשַּׁר מֶלַּיְהוּן
בְּאָתְוָתָא דְעָבְדִין הֲווּ׃

E quelli ſi partirono, e predicorono per tutto, operando il Signor con eſſi, e confermando la parola co i ſegni che ſeguiuano appreſſo.

שְׁלֶם אֶונַגְלִיוֹן קַדִּישָׁא
סְבַרְתָּא דְמַרְקוֹס דְּמַלֵּל
וְסַבַּר רְהוֹמָאִית
בְּרְהוֹמֵא׃

יו

18 נְחָשִׁים יִשְׂאוּ וְאִם אָסוֹן מָה
יִשְׁתּוּ בְלִי נֵזֶק יִהְיֶה עַל־נַחְלִים
יָשִׂימוּ אֶת יָדַיִם וַיִּיטָבוּ׃

Quitaràn ſerpientes: Y ſi beuieren coſa mortifera, no les dannarà: Sobre los enfermos pondràn ſus manos, y ſanaràn.

19 וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר
אֲלֵיהֶם לֻקַּח אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיֵּשֶׁב
לִימִין אֱלֹהִים׃

Y el Sennor, desque les vuo hablado, fue recebido arriba al cielo. y aſſentoſe à la dieſtra de Dios.

20 וְהֵמָּה יָצְאוּ וַיְבַשְּׂרוּ בְּכָל
הָאָרֶץ וַיהוָה הֶחֱזִיק וַיְדַבֵּר עִמָּם
תַּחְתָּיו בָּאוֹתוֹת הַבָּאוֹת אָמֵן׃

Y ellos, ſaliendo, predicaron en todas partes, obrando con ellos el Sennor, y confirmando la Palabra con las ſennales que ſe ſeguian.

נִשְׁלְמָה בְשׂוֹרָה קְדוֹשָׁה כְּפִי
מַרְקוֹס הַמְבַשֵּׂר׃

ιϛ'.

18. Ὄφεις ἀροῦσι· κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ. ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.

Ils chaſſeront les ſerpens. Et quand ils auront beu quelque choſe mortelle, elle ne leur nuira nullement. Ils impoſeront les mains ſur les malades, & ils ſe porteront bien.

19. Ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.

Or le Seigneur Ieſus apres auoir parlé à eux, fut eſleué en haut au ciel: & s'aſſit à la dextre de Dieu.

20. Ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων, ἀμήν.

Eux auſsi eſtans partis preſcherent par tout, le Seigneur ouurant auec eux, & confermant la parole par les ſignes qui s'en enſuiuoyent.

Τέλος τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου.

CAP. XVI.

18. Serpentes tollent. Et ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ęgros manus imponent: & bene habebunt.

And ſhall take away ſerpents/ & if they ſhall drinke any deadly thing / it ſhall not hurt them: they ſhall lay their handes on the ſicke / and they ſhall recouer.

19. Et Dominus quidem Ieſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumptus eſt in cælum, & ſedet à dextris Dei.

So after the Lord had ſpoken vnto them/ he was receiued into heauen/ and ſate at the right hand of God.

20. Illi autem profecti prędicaverunt ubique: Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.

And they went forth/ and preached euery where. And the Lord wrought with them/ and cõfirmed the word with ſignes that followed/ Amen.

FINIS.

Das XVI. Capitel.

18. Schlangen vertreiben. Vnd ſo ſie etwas tödlichs trincken / wirds jhnen nicht ſchaden. Auff die Krancken werden ſie die Hände legen / ſo wirdts beſſer mit jnen werden.

Fordriffue Hugorme. Oc der ſom de dricke nogen forgifft / da ſkal det icke ſkade dem. Paa de Siuge ſkulle de legge deris Hender / ſaa ſkal det bliffue bedre met dem.

19. Vnd der HERR / nach dem er mit jhnen geredt hatte / ward er auffgehaben gen Himmel / vnd ſitzet zur rechten Hand Gottes.

Oc HERREN / effter at hand haffde talet met dem / bleff hand optagen til Himmelen / Oc ſider hoſſ Guds høyre haand.

20. Sie aber giengen auß / vnd predigten an allen örtern / Vnnd der HERR wirckte mit jhnen / vnd bekräfftiget das Wort / durch mitfolgende Zeichen.

Oc de ginge vd / oc predickede alle ſtede / Oc HERREN arbeydede met dem / oc ſtadfeſte Ordet / ved metfølgende Tegen.

Ende des Euangelions
S. Marcus.

Kapitola XVI.

18. Hady bráti. A budauli co gedowateho pijti / neuſſkodijť gim. Na nemocné ruce wzkládati budau a dobře ſe mijti budau.

Weże będą bráć / y choćby co śmiertelnego pili / żadnym ſpoſobem im nie zaſzkodzi / á ręce na niemocnych położą y będą zdrowi.

19. A když zagiſté Pán Gežijš gim odmluwil / wzat geſt do Nebe: a ſedij na Prawicy Božij:

A ták Pan gdy do nich mowił / wzięt ieſt wzgorę do nieba / y ſiadł na práwicy Bożey.

20. A oni ſſedſſe kázali wſſudy / a PAN gim pomáhal / a řečij gegich potwrzowal / činěnijm diwůw.

Oni też wyſzedſzy przepowiedáli wſzędy gdzie Pán ſpołu z nimi ſpráwował / y vtwierdził ſłowo przez znáki ktore ſię działy.

Skonáwá ſe Ewangelium / popſané od Swatého Marka Ewangeliſty.

SANCTVS
LVCAS,

Syriace,
Ebraice,
Græce,
Latine,
Germanice,
Bohemice,
Italice.
Hispanice.
Gallice.
Anglice.
Danice.
Polonice.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אונגליון · בשורה · ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

דלוקוס

קפלאון א

מטול דסגיאא צבו
דיכתבון
תשעיתא ד
דסוערנא אילין דחנן
מפסינן בהון׃

Perche molti ſi ſono meſſi ad ordinare la narration di quelle coſe, che tra no' ſon certiſſime.

2 איך מדם דאשלמו לן
הנון דמן קדים הוו חזיא
ומשמשנא דילה דמלתא׃

Si come ci hanno riferito quelli che da principio le haueuano eſſi ſteſſi vedute, & ſono ſtati miniſtri de la parola.

3 אתחזי אף לי מטול
דקריב הוית יציפאית
לכלהון דכל מדם בטכסה
אכתוב לך נציחא ת
תאופילא׃

E parſo ancor à me, poi che tutte dal cominciamento l'ho diligentemente compreſe, di ſcriuerne per ordine à te, ottimo Teofilo.

4 דתדע שררא דמלא
אילין דאתתלמדת להין׃

Accioche tu riconoſchi la certezza di quelle coſe, de le quali ſei ſtato inſtrutto.

5 הוא ביומתה דהרודס
מלכא דיהודא כהנא חד
דשמה הוא זכריא מן
תשמשתא דבית אביא
ואנתתה מן בנתה דאהרון
שמה הוא אלישבע׃

Nel tempo d'Herode re de la Giudea, era vn certo Sacerdote detto per nome, Zacaria de la claſſe d'Abia: e la ſua moglie era de le figliuole d'Aarone: e il ſuo nome era Eliſabet.

6 תריהון דין זדיקין הוו
קדם אלהא ומהלכין
בכלהון פוקדנוהי
ובכאנותה דמריא דלא
עדלי׃

Et erano amendue giuſti dinanzi à Dio, caminando in tutti i comandamenti & ordinationi del Signore, ſenza riprenſione.

כפי לוקס

א

כי—רבים האיצו להכין
ספר המעשים הנמלאים
בנו׃

AVIENDO muchos tentado á poner en orden la hiſtoria de las coſas que entre noſotros han ſido certiſſimas.

2 כאשר מסרו לנו אשר
מראשית ראו ומשרתי דבר
היו׃

Como nos lo enſennaron losque deſde el principio lo vieron de ſus ojos, y fueron miniſtros del negocio:

3 נראה לי את כל הדברים
האלה אשר מכלם מראשית
ראיתי באר היטב לכתב לך
בנעימים ידידיה׃

Hame parecido tambien à mi deſpues de auer entendido todas las coſas deſde el principio con diligencia, eſcreuirte las por orden, o buen Theophilo.

4 אשר תדע את אמת ומכון
הדברים האלה אשר למדת׃

Paraque conozcas la verdad de las coſas, en las quales has ſido enſennado.

5 ויהי—בימי הירודוס מלך יהודה
כי—היה איש ושמו זכריהו
ממשמרת בית אביא ואשתו
מבנות אהרון ושמה אלישבע׃

Vuo en los dias de Herodes rey de Iudea vn Sacerdote llamado Zacharias de la ſuerte de Abias: y ſu muger, de las hijas de Aaron, llamada Eliſabeth.

6 ויהיו צדיקים שניהם לפני
אלהים הולכים בכל—מצות
וחקות יהוה תמימים׃

Y eran ambos juſtos delante de Dios, andando en todos los mandamientos y eſtatutos del Sennor ſin reprehenſion.

ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων.

Pource que pluſieurs ſe ſont appliqués à mettre par ordre vn recit des choſes qui ont eſté pleinement certifiees entre nous:

2. Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου.

Comme nous ont baillé á cognoiſtre ceux qui dés le commencement les ont eux-meſmes veués, & out eſté miniſtres de la parole:

3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε θεόφιλε.

Il m'a auſſi ſemblé bon, apres auoir tout compris dés le commencement iuſques au bout, treſ-excellent Theophile, que ie t'en eſcriue par ordre.

4. Ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Afin que tu cognoiſſes la certaineté des choſes deſquelles tu as eſté informé.

5. Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας, ἱερεύς τις, ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ.

Au temps d'Herode roy de Iudee, il y auoit vn certain Sacrificateur nomé Zacharie, du rang d'Abia: & ſa femme eſtoit des filles de Aaron: & le nom d'icelle eſtoit Elizabeth.

6. Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

Et eſtoyent tousdeux iuſtes deuant Dieu, cheminans en tous les commandemens, & ordonnances du Seigneur, ſans reproche.

S. LVCAM.

CAP. I.

QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationē quę in nobis completæ ſunt rerum.

FOr as much as many haue taken in hand to ſet forth the ſtorye of thoſe thinges / whereof wee are fully perſuaded.

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis.

As they haue deliuered them vnto vs / which from the begiñing ſawe them themſelues / and were miniſters of the worde.

3. Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophiſe.

It ſeemed good alſo to me (moſt noble Theophilus) aſſoone as I had ſearched out perfectly all thinges from the beginning / to write vnto thee thereof from poynt to point.

4. Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

That thou mighteſt acknowledge the certainety of thoſe thinges / whereof thou haſt bene inſtructed.

5. Fuit in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidā nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth.

In the time of Herode King of Iudea / there was a certaine Prieſt named Zacharias / of the courſe of Abia: and his wife was of the daughters of Aaron / and her name was Eliſabet.

6. Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.

Both were iuſt before God / and walked in all the commandements and ordinaunces of the Lord / without reproofe.

S. Lucas.

Das I. Capitel.

SJntemal ſichs vil vnterwunden haben / zu ſtellen die rede von den Geſchichten / ſo vnter vns ergangen ſind.

EFterdi mange haffue tagit ſig faare / at beſkicke den Tale om de Gerninger / ſom ere ſkede i blant oſſ.

2. Wie vns das gegeben haben / die es von anfang ſelbs geſehen / vnd Diener des Worts geweſen ſind.

Som de det haffue giffuit oſſ / der det aff begyndelſen haffue ſeet / oc veret Ordens Tiænere.

3. Habe ichs auch für gut angeſehen / nach dem ichs alles von anbegin erkundet habe / daß ichs zu dir mein guter Theophile / mit fleiß Ordentlichen ſchriebe.

Da haffuer ieg anſeet det for gaat / effter ieg haffuer vd ſpurd alting aff begyndelſen / At ſcriffue alting ſkickelige til dig / min gode Theophile / met ſlid.

4. Auff daß du gewiſſen grund erfahreſt der Lehre / welcher du vnterrichtet biſt.

Paa det du kant haffue viſſ grund paa den Lærdom / i huilcken du eſt vnderuiſt.

5. ZV der zeit Herodis des Königes Judee / war ein Prieſter von der Ordnung Abia / mit Namen Zacharias / vnd ſein Weib von den Töchtern Aaron / welche hieß Eliſabeth.

J Herodis Judee Konnigs tid / vaar en Preſt aff Abia ſkiffte / ved naffn Zacharias / oc hans Huſtru aff Aarons døtter / ſom hed Elizabeth.

6. Sie waren aber alle beide fromb für Gott / vnd giengen inn allen Gebotten vnd Satzungen des HERREN vntadelich.

Oc de vaare baade ſammen fromme faar Gud / oc ginge wſtraffelige i alle HERRENS Bud oc Skickelſer.

S. Lukaſs.

Kapitola I.

NOně wadž gſau mnozý vſylowali ſepſati pořádně wyprawowánij těch wěcý / kteréž gſau ſe mezy námi wykonaly.

GDyż wiele ich podięli ſię wypiſác ſpráwę tych rzeczy ktho re miedzy námi były doſtatecznie vpewnione.

2. Jakož gſau nám wydali ti kteřijžto od počátku ſami widěli / a Služebnijcy řeči byli.

Ták iáko nam podáli ci ktorzy od początku ná nie pátrzyli / y byli ſługámi ſłowá.

3. Widělo ſe y mně / kterýž gſem wſſeckno od počátku pilně wyhledal / tobě abych pořádně wypſal wýborný Theophile.

Zdáło ſie tez y mnie wſzytkiego doſtátecznie z początku doſzedſzy / porządnie o tym do ciebie piſác / o nazacnieyſzy Teofile.

4. Aby poznal prawdu těch ſlow y těch wěcý / o nichž gſy wyučen.

Abyś poznał prawdę tych rzeczy ktorych cię z przodku vczono.

5. Byl za dnuow Herodeſa Krále Judſkého / Kněz gménem Zachariáſs / z ſſtijdy Abyáſſowy / a Manželka geho z Dcer Aronowých / a gméno gegij Alžběta.

Był zá czáſow Herodá onego Krolá Judſkiego / Kápłan niektory imieniem Zácháryaſz z zmiány Abiáſzowey / á żoná iego byłá z corek Aaronowych / ktorey imie było Elżbietá.

6. Byli pak oba Sprawedliwí před Bohem / chodijce we wſſech Přikázanijch a Sprawedlnoſtech PAně bez auhony:

A byli oboie ſpráwiedliwemi przed Bogiem / chodząc we wſzytkim roſkazániu w vſtawách páńſkich oprocz nagánieniá.

אונגליון · בשורה · ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

דלוקוס

קפלאון א

מטול דסגיאא צבו דנכתבון תשעיתא דסוערנא אילין דחנן מפסינן בהון׃

Perche molti ſi ſono meſſi ad ordinare la narration di quelle coſe, che tra nõ ſon certiſſime.

2 איך מדם דאשלמו לן הנון דמן קדים הוו חזיא ומשמשנא דילה דמלתא׃

Si come ci hanno riferito quelli che da principio le haueuano eſſi ſteſſi vedute, & ſono ſtati miniſtri de la parola.

3 אתחזי אף לי מטול דקריב הוית יציפאית לכלהון דכל מדם בטכסה אכתוב לך נציחא תאופילא׃

E parſo ancor à me, poi che tutte dal comînciamento l'ho diligentemente compreſe, di ſcriuerne per ordine à te, ottimo Teoſilo.

4 דתדע שררא דמלא אילין דאתתלמדת להין׃

Accioche tu riconoſchi la certezza di quelle coſe, de le quali ſei ſtato inſtrutto.

5 הוא ביומתה דהרודס מלכא דיהודא כהנא חד דשמה הוא זכריא מן תשמשתא דבית אביא ואנתתה מן בנתה דאהרון שמה הוא אלישבע׃

Nel tempo d'Herode re de la Giudea, era vn certo Sacerdote detto per nome, Zacaria de la claſſe d'Abia: e la ſua moglie era de le figliuole d'Aarone: e il ſuo nome era Eliſabet.

6 תריהון הין זדיקין הוו קדם אלהא ומהלכין בכלהון פוקדנוהי ובכאנותה דמריא דלא עדלי׃

Et erano amendue giuſti dinanzi à Dio, caminando in tutti i comandamenti & ordinationi del Signore, ſenza riprenſione.

כפי לוקס

א

כי רבים האיצו להכין ספר המעשים הנמלאים בנו׃

AVIENDO muchos tentado á poner en orden la hiſtoria de las coſas que entre noſotros han ſido certiſſimas.

2 כאשר מסרו לנו אשר מראשית ראו ומשרתי דבר היו׃

Como nos lo enſennaron losque deſde el principio lo vieron de ſus ojos, y fueron miniſtros del negocio:

3 נראה לי את כל הדברים האלה אשר מכלם מראשית ראיתי באר היטב לכתב לך בנעימים ידידיה׃

Hame parecido tambien à mi deſpues de auer entendido todàs las coſas deſde el principio con diligencia, eſcreuirte las por orden, o buen Theophilo.

4 אשר תדע את אמת ומכון הדברים האלה אשר למדת׃

Paraque conozcas la verdad de las coſas, en las quales has ſido enſennado.

5 ויהי בימי הורודוס מלך יהודה כי־היה איש ושמו זכריהו ממשמרת בית אביא ואשתו מבנות אהרון ושמה אלישבע׃

Vuo en los dias de Herodes rey de Iudea vn Sacerdote llamado Zacharias de la ſuerte de Abias: y ſu muger, de las hijas de Aaron, llamada Eliſabeth.

6 ויהיו צדיקים שניהם לפני אלהים הולכים בכל־מצות וחקות יהוה תמימים׃

Y eran ambos juſtos delante de Dios, andando en todos los mandamientos y eſtatutos del Sennor ſin reprehenſion.

ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων.

Pource que pluſieurs ſe ſont appliqués à mettre par ordre vn recit des choſes qui ont eſté pleinement certifiees entre nous:

2. Καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου.

Comme nous ont baillé á cognoiſtre ceux qui dés le commencement les ont eux-meſmes veués, & ont eſté miniſtres de la parole:

3. Ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε θεόφιλε.

Il m'a auſſi ſemblé bon, apres auoir tout compris dés le commencement iuſques au bout, treſ-excellent Theophile, que ie t'en eſcriue par ordre.

4. Ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Afin que tu cognoiſſes la certaineté des choſes deſquelles tu as eſté informé.

5. Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας, ἱερεύς τις, ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ.

Au temps d'Herode roy de Iudee, il y auoit vn certain Sacrificateur nomé Zacharie, du rang d'Abia: & ſa femme eſtoit des filles de Aaron: & le nom d'icelle eſtoit Elizabeth.

6. Ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

Et eſtoyent tous deux iuſtes deuant Dieu, cheminans en tous les commandemens, & ordonnances du Seigneur, ſans reproche.

S. LVCAM.

CAP. I.

QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationē quę in nobis completæ ſunt rerum.

FOr as much as many haue taken in hand to ſet forth the ſtorye of thoſe thinges / whereof wee are fully perſuaded.

2. Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis.

As they haue deliuered them vnto vs: which from the beginīng ſawe them their ſelues / and were miniſters of the worde.

3. Viſum eſt & mihi, aſſecuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile.

It ſeemed good alſo to me (moſt noble Theophilus) aſſoone as I had ſearched out perfectly all thinges from the beginning / to write vnto thee thereof from poynt to point.

4. Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

That thou mighteſt acknowledge the certainety of thoſe thinges/whereof thou haſt bene inſtructed.

5. Fuit in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidā nomine Zacharias, de vice Abia: & uxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Elizabeth.

In the time of Herode King of Iudea/there was a certaine Prieſt named Zacharias / of the courſe of Abia: and his wife was of the daughters of Aaron/ and her name was Eliſabet.

6. Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.

Both were iuſt before God / and walked in all the commandements and ordinauces of the Lord / without reproofe.

S. Lucas.

Das I. Capitel.

SIntemal ſichs vil vnterwunden haben / zu ſtellen die rede von den Geſchichten / ſo vnter vns ergangen ſind.

EFterdi mange haffue tagit ſig faare / at beſkicke den Tale om de Gerninger / ſom ere ſkede i blant oſſ.

2. Wie vns das gegeben haben/ die es von anfang ſelbs geſehen/vnd Diener des Worts geweſen ſind.

Som de det haffue giffuit oſſ / der det aff begyndelſen haffue ſeet / oc veret Ordens Tienere.

3. Habe ichs auch für gut angeſehen/ nach dem ichs alles von anbegin erkundet habe/ daß ichs zu dir mein guter Theophile/mit fleiß Ordentlichen ſchriebe.

Da haffuer ieg anſeet det for gaat/ effter ieg haffuer vd ſpurd alting aff begyndelſen / At ſcriffue alting ſkickelige til dig/ min gode Theophile/ met flid.

4. Auff daß du gewiſſen grund erfahreſt der Lehre/ welcher du vnterrichtet biſt.

Paa det du kant haffue viſſ grund paa den Lærdom/ i huilcken du eſt vnderuiſt.

5. ZV der zeit Herodis des Königes Judee / war ein Prieſter von der Ordnung Abia / mit Namen Zacharias/ vnd ſein Weib von den Töchtern Aaron / welche hieß Eliſabeth.

I Herodis Judee Kongis tid/ vaar en Preſt aff Abia ſkiffte / ved naffn Zacharias/ oc hans Huſtru aff Aarons døtter / ſom hed Elizabeth.

6. Sie waren aber alle beide fromb für Gott/ vnd giengen inn allen Gebotten vnd Satzungen des HERREN vntadelich.

Oc de vaare baade ſammen fromme faar Gud/ oc ginge vſtraffelige i alle HERRENS Bud oc Skickelſer.

S. Lukaſs.

Kapitola I.

NOně wadž gſau mnozý vſylowali ſepſati pořádně wyprawowánij těch wěcý / kterež gſau ſe mezy námi wykonaly.

GDyž wiele ich podieli ſie wypiſać ſpráwę tych rzeczy kthore miedzy námi byly doſtatecznie vpewnione.

2. Jakož gſau nám wydali ti kteřijžto od počátku ſami widěli/ a Služebnijcy řeči byli.

Ták iáko nam podáli ci ktorzy od pocżatku ná nie pátrzyli/ y byli ſlugámi ſlowá.

3. Widělo ſe y mně / kterýž gſem wſſeckno od počátku pilně wyhledal/ tobě abych pořádně wypſal wýborný Theophile.

Zdálo ſie tež y mnie wſzytkiego doſtátecznie z poczatku doſzedſzy/ porzadnie o tym do ciebie piſac / o nazacnieyſzy Teofile.

4. Aby poznal prawdu těch ſlow y těch wěcý/ o nichž gſy wyučen.

Abyś poznal prawde tych rzeczy ktorych cie z przodku vczono.

5. Byl za dnuow Herodeſa Krále Juodſkého/ Kněž gménem Zachariáš/ z ſtřijdy Abyáſſowy / a Manželka geho z Dcer Aronowých / a gméno gegij Alžběta.

Byl zá czáſow Herodá onego Krolá Judſkiego / Kápłán niekthory imieniem Záchárjaſz z rzędu Abie°/ á žoná iego byla z corek Aaranowych / ktorey imie bylo Elzbietá.

6. Byli pak oba Sprawedliwí před Bohem / chodijce we wſſech Přikázanijch a Sprawedlnoſtech PAně bez auhony:

A byli oboie ſprawiedliwemi przed Bogiem/ chodzac we wſzytkim roſkazániu w vſtawách páńſkich oprocz nagánienia.

א

7 בְּרָא דֵין לַיְת הֲוָא לְהוֹן
מֶטוּל דְּאֶלִישֶׁבַע עֲקַרְתָּא
הֲוָת וְתַרְוֵיהוֹן סַגִּיאַי ב
בְּיַוְמָתְהוֹן הֲווֹ׃

E non hueuano alcun figliuolo, percioche Eliſabet era ſterile, & amendue erano aſſai vecchij.

8 הֲוָא הֲוָא דֵין כַּד מְכַהֵן
הֲוָא בְּטֶכְסָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתֵּה
קֳדָם אֱלָהָא׃

Hor auuenne che eſercitando egli l'offitio ſacerdotale dinanzi à Dio, ne l'ordine de la ſua famiglia.

9 בְּעְיָדָא דְּכָהֲנוּתָא
מְטָיְהִי דְּנְסִים בֶּסְמֵא וְעַל
לְהַיְכְּלֵה דְּמָרְיָא׃

Secondo il coſtume de l'offitio del ſacerdotio, gli toccò la ſorte di fare l'incenſamento, poi che foſſe entrato nel tempio del Signore.

10 וְכֻלֵּה כֶּנְשָׁא דְּעַמָּא
מְצַלֵּא הֲוָא לְבַר בְּעְדָנָא
דְּבֶסְמֵא׃

E tutta la moltitudine del popolo ſtaua fuore à fare oratione, à l'hora de l'incenſamento.

11 וְאֶתְחְזִי לֵה לְזְכַרְיָא
מַלְאַכָא דְּמָרְיָא דְּקָאֵם
מֶן יַמִּינָא דְּמַדְבְּחָא ד
דְּבֶסְמֵא׃

In tanto gli apparue l'Angelo del Signore, ſtando da la deſtra de l'altare de l'incenſamento.

12 וְאֶשְׁתַּגַּשׁ זְכַרְיָא כַּד
חֲזָיְהִי וְדֶחְלְתָּא נֶפְלַת
עְלַוְהִי׃

Et Zacaria come lo vidde, ſi turbò, e vennegli timore.

13 וְאֶמַר לֵה מַלְאַכָא לָא
תֶּדְחַל זְכַרְיָא מֶטוּל ד
דְּאֶשְׁתַּמְעַת צְלוֹתָךְ ו
וְאַנְתְּתָךְ אֱלִישֶׁבַע תֵּאלַד לָךְ
בְּרָא וְתֶקְרֵא שְׁמֵה יוֹחַנָּן׃

Ma l'Angelo gli diſſe, Non temer Zacaria: percioche il tuo prego è ſtato eſaudito: e la tua moglie Eliſabet ti partorirà vn figliuolo, e chiamarai il ſuo nome, Giouanni.

14 וְתֶהְוֵא לָךְ חַדוּתָא
וְרַוָּזָא וְסַגִּיאֵא נֶחְדּוֹן ב
בְּמוֹלָדֵה׃

Onde hauerai gioia & allegrezza, e molti ſi rallegrarano del ſuo naſcimento.

15 יֶהְוֵא גֵיר רַב קֳדָם
מָרְיָא וְחַמְרָא וְשַׁכְרָא לָא
יֶשְׁתֵּא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא
יֶתְמְלֵא עַד הוּ בְּכַרְסָא
דְּאֶמֵּה׃

Percioche ſarà grande dinanzi al Signore, e non beuerà vino ne ceruogia: e ſarà ripieno di Spirito ſanto inſin dal ventre di ſua madre.

א

7 וְלֹא הָיָה לָהֶם בֵּן כִּי אֱלִישֶׁבַע הָיְתָה עֲקָרָה וּשְׁנֵיהֶם זְקֵנִים בָּאוּ בַּיָּמִים׃

Y no tenian generacion: porque Eliſabeth era eſteril, y ambos eran venidos endias.

8 וַיְהִי בְּכַהֲנוֹ בְּדִבְרַת מִשְׁמַרְתּוֹ לִפְנֵי יְהוָה׃

Y aconteció que adminiſtrando Zacharias el Sacerdocio delante de Dios por el orden de ſu vez.

9 כְּדֶרֶךְ כְּהֻנָּה בְּגוֹרָלוֹ לְהַקְטִיר בָּא אֶל־הֵיכַל יְהוָה׃

Conforme à la coſtumbre del Sacerdocio, ſalio en ſu vez à poner el perfume entrando enel Templo del Sennor.

10 וְכָל־הֲמוֹן הָעָם הָיָה מִתְפַּלֵּל מִחוּץ בְּעֵת קְטֹרֶת׃

Y toda la multitud del pueblo eſtaua fuera orando à la hora del perfume.

11 וַיֵּרָא לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה עוֹמֵד מִימִין הַמִּזְבַּח הַקְּטֹרֶת׃

Y appareciόle el Angel del Sennor que eſtaua à la mande recha del altar del perfume.

12 וַיֶּחֱרַד זְכַרְיָהוּ בִּרְאוֹתוֹ וְיִרְאָה נָפְלָה עָלָיו׃

Y turboſe Zacharias viendo lo, y cayó temor ſobreel.

13 כִּי אָמַר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ אַל תִּירָא זְכַרְיָהוּ כִּי נִשְׁמַע תְּפִלָּתֶךָ וְאִשְׁתְּךָ אֱלִישֶׁבַע תֵּלֵד לְךָ בֵּן וְתִקְרָא שְׁמוֹ יוֹחָנָן׃

Mas el Angel le dixo, Zacharias no temas; porque tu oracion ha ſedo oyda · y tu muger Eliſabgth te engendrarà vn hijo, y llamaràs ſu nombre Ioan.

14 וְהָיְתָה שִׂמְחָה לְךָ וְגִילָה וְרַבִּים יִשְׂמְחוּ עַל־מוֹלַדְתּוֹ׃

Y auràs gozo y alegria, y muchos ſe gozaràn de ſu nacimiento.

15 כִּי יִהְיֶה גָדוֹל לִפְנֵי יְהוָה וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ יִמָּלֵא בְעוֹדֶנּוּ בְּבֶטֶן אִמּוֹ׃

Porque ſerá grande delante de Dios: y no beuerá vino ni ſydra: y ſerà lleno de Eſpiritu Sancto aun deſde el vientre de ſu madre.

α'.

7. Καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

Et n'auoyent point d'enfans, à cauſe qu'Elizabeth eſtoit ſterile, & tous deux eſtoyent fort auances en aage.

8. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ.

Or aduint comme Zacharie exercoit la Sacrificature deuant le Seigneur a ſon rang,

9. Κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου.

Que ſelon la couſtume de la ſacrificature, le ſort lui eſcheut, d'offrir le parfum, entrant au temple du Seigneur.

10. Καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.

Et toute la multitude du peuple eſtoit en priere dehors, l'heure qu'on offroit le parfum.

11. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.

Adonc l'Ange du Seigneur s'apparut à lui, ſe tenant du coſté droit de l'autel du pafum.

12. Καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.

Et Zacharie fut troublé quand il le vid, & crainte le ſaiſit.

13 Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ Ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην.

Mais l'Ange lui dit, Zacharie ne crain point d'autant que ta prierre eſt exaucee, & Elizabeth ta femme enfantera vn fils. & tu appeleras ſon nom, Iehan.

14. Καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται.

Et en auras ioye & lieſſe, & pluſieurs s'eſiouiront de ſa naiſſance.

15. Ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.

Car il ſera grand deuant le Seigneur, & ne boira ne vin ne ceruoiſe: & ſera rempli du ſainct Eſprit dés le ventre de ſa mere.

CAP. I.

7. Et non erat illis filius: eo quod eſſet Elizabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus ſuis.

And they had no child/ becauſe that Eliſabet was barren: and both were well ſtricken in age.

8. Factum eſt autem: cum ſacerdotio fungeretur in ordine vicis ſuæ, ante Deum.

And it came to paſſe/ as hee executed the Prieſtes office before God/ as his courſe came in order.

9. Secundum conſuetudinem ſacerdotii, ſorte exiit ut incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini.

According to the cuſtome of the Prieſtes office/ his lot was to burne incenſe when he went into the Temple of the Lord.

10. Et omnis multitudo populi erat orans foris, hora incenſi.

And the whole multitude of the people were without in prayer/ while the incenſe was burning.

11. Apparuit autem illi angelus Domini, ſtans à dextris altaris incenſi.

Then appeared vnto him an Angel of the Lord ſtanding at the right ſide of the altar of incenſe.

12. Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irruit ſuper eum.

And when Zacharias ſawe him/ he was troubled/ and feare fell vpon him.

13. Ait autem ad illum angelus, Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua: & uxor tua Elizabeth pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iohannem

But the Angel ſaide vnto him/ Feare not/ Zacharias: for thy prayer is heard/ & thy wife Eliſabet ſhal beare thee a ſonne/ and thou ſhalt call his name John.

14. Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in nativitate eius gaudebunt.

And thou ſhalt haue ioy and gladneſſe/ & many ſhall reioyce at his birth.

15. Erit enim magnus coram Domino: & vinum & ſiceram non bibet: & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ.

For he ſhall bee great in the ſight of the Lorde/ and ſhall neither drinke wine/ nor ſtrong drinke: and he ſhall bee filled with ỹ holy Ghoſt/ euen from his mothers wombe.

Das I. Capitil.

7. Vnd ſie hatten kein Kind/ Denn Eliſabeth war vnfruchtbar/ vnd waren beide wolbetaget.

Oc de haffde inted Barn/ Thi Elizabeth vaar wfructſommelig/ oc de vaare baade vel alderne.

8. Vnd es begab ſich/ da er Prieſtersampt pfleget für Gott. Zurzeit ſeiner Ordnung.

Oc det begaff ſig/ der hand giorde Preſte embedet faar Gud/ i ſin Skifftis tid.

9. Nach gewohnheit des Prieſterthums/ vnd an jm war/ daß er räuchern ſolt/ gieng er inn den Tempel des HERREN.

Effter Preſtedommens ſeduane/ oc det falt hannem til/ at giffue Røgelſe/ da gick hand i HERRENS Tempel.

10. Vnd die gantze menge des Volcks war hauſſen vnnd betet/ vnter der Stunde des räucherns.

Oc al Folckens mangfoldighed/ vaar vden faare oc bad/ i Røgelſens tid.

11. Es erſchein jhm aber der Engel des HERRN/ vnd ſtund zur rechten hand am räuchaltar.

Oc HERRENS Engel obenbaredis faar hannem/ oc ſtod ved den høyre haand hoſſ Røgalteret.

12. Vnd als Zacharias jhn ſahe/ erſchrack er/ vnd es kam jhn eine forcht an.

Oc ſom Zacharias ſaa hannem/ forferdedis hand, oc hannem kom en redzel paa.

13. Aber der Engel ſprach zu jhm: Förchte dich nicht Zacharia/ deñ dein gebet iſt erhöret. Vnd dein Weib Eliſabeth wirdt dir einen Son geberen/ des Namen ſolt du Johannes heiſſen.

Men Engelen ſagde til hannem/ Frecte dig icke Zacharia/ Thi din Bøn er bønhørd. Oc din Huſtru Elizabeth ſkal føde dig en Søn/ hans naffn ſkalt du kalde Johannes.

14. Vnd du wirſt des freude vnd wonne haben/ vnd vil werden ſich ſeiner Geburt freuen.

Oc du ſkalt haffue glæde oc frygd aff hannem/ Oc mange ſkulle glædis i hans Fødzel.

15. Denn er wird groß ſein für dem HERren/ Wein vnd ſtarck geträncke wirdt er nicht trincken. Vnd wirdt noch inn Mutterleib erfüllet werden mit dem heiligen Geiſt.

Thi hand ſkal vere ſtor faar HERREN/ Viin oc ſterck Drick ſkal hand icke dricke. Oc hand ſkal end opfyldis i Moders liff met den hellig Aand.

Kapitola I.

7. A nemě li žádného Syna/ proto/ že Alžběta byla neplodná/ a oba ſe byli zſtarali we dnech ſwych.

Y nie mieli potomſtwá/ przetho iż Elżbiethá byłá niepłodna/ á iuż byli oboie podeszłymi w lećiech.

8. Y ſtalo ſe když Kněžſtwij požijwal Zacharyáſs w pořádku ſtřijdy ſwe před Bohem.

Stáło ſie tedy gdy ſpráwował vrząd Kápláńſki w rzedzie pokolenia ſwego przed Bogiem.

9. Wedlé obyčege Kněžſtwij/ Loſem naň přiſſlo/ aby položil zápal/ wſſed do Chrámu PAně:

Według zwyczáiu vrzedu Kápláńſkiego/ przypadł nań los iż miał ſpráwowáć kadzenie wſzedſzy do kośćiołá Páńſkiego.

10. A wſſecko mnozſtwij Lidu bylo wně modlijce ſe w hodinu zápalu.

A wſzytko zgromádzenie ludu było ná dworze modląc ſie czáſu kadzenia.

11. Tehdy vkázal ſe gemu Angel PANIE/ ſtoge na prawé ſtraně Oltáře zápalu.

Y vkazał ſie mu Anioł Páńſki ſtoiąc po práwey ſtronie ołtharzá kadzenia.

12. Y vzřew gey Zacharyáſs/ zarmautil ſe/ a bázeň připadla na něho.

Zátrwożył ſie tedy Zachárjaſz vyzrawſzy gó/ y przypádłá nań bojaźń.

13. Y řekl k němu Angel: Nebog ſe Zacharyáſſy/ neboť geſt vſlyſſána Modlitba twá/ a Alžběta Manželka twá porodij tobě Syna/ a nazuoweſs gméno geho Jan:

Y rzekł do niego Anioł/ Nie boy ſie Zachárjaſzu/ bo ieſth wyſłuchána modlitwá twoia/ á żoná twá Elżbietá porodźi tobie ſyná/ y wzowieſz imię iego Jan.

14. Y budeť tobě k radoſti y k weſelij/ a mnozý z geho narozenij budau ſe radowati.

A bedźie tobie ku weſelu y ku rádośći/ á rozrádują ſie ich wiele z národzenia iego.

15. Bude zagiſté weliký před PANEM: a wijna y nápoge opogného nebudeť pijti: a Duchem ſwatým budeť naplněn/ geſſtě w žiwotě Matky ſwé:

Abowiem bedźie wielkim przed Pánem/ á nie bedźie pił winá ani ſekár/ y bedźie nápełnion Duchem świetym ieſzcze z żywothá mátki ſwey.

א

16 וְסַגִּיָּאֵא מֶן בְּנַי יִסְרָיֵל יַפְּנֵא אֶנּוּן לְוָת מָרְיָא אֱלָהְהוֹן׃

E conuertirà molti de figliuoli d'Iſraël al Signore Iddio loro.

17 וְהוּ יֵאזַל קֳדָמוֹהִי בְּרוּחָא וּבְחַיְלָא דְּאֵלִיָּא נְבִיָּא דְּיַפְּנֵא לִבָּא דַּאֲבָהֵא עַל בְּנַיָּא וַלְאַילֵין דְּלָא מֶתְטַפְּיסִין לִידַעְתָּא דְּכָאנֵא וְנַטֵּיב לְמָרְיָא עַמָּא גְּמִירָא׃

Et andarà innanzi à lui e ne lo ſpirito e Virtù d'Elia, per conuertire i cuori de padri à i figliuoli, & i ribelli à la prudentia, de giuſti: per apparechiare al Signore Vn popolo ben diſpoſto.

18 וְאֵמַר זְכַרְיָא לְמַלְאָכָא אַיכַנָּא אֵדַע הָדָא אֱנָא גֵּיר אִיתַי סָבָא וְאַנְתְּתִי סְגִיאַת בְּיַוְמָתָהּ הָי׃

Onde Zacaria diſſe à l'Angelo, In che modo conoſcerò io queſto? conciosia coſa che io ſon Vecchio, e la mia moglie è aſſai oltre ne giorni ſuoi.

19 וְעָנָא מַלְאָכָא וְאֵמַר לֵהּ אֱנָא אֱנָא גַּבְרִיאֵיל דְּקָאֵם אֱנָא קֳדָם אֱלָהָא וְאֶשְׁתַּלְחֵת דְּאַמַלֵּל עַמָּךְ וְאַסַבְּרָךְ הָלֵין׃

E l'Angelo riſpondendo, gli diſſe, Io ſon Gabriel, che ſto dinanzi à Dio: e ſono ſtato mandato à parlarti, & annuntiarti queſte buone nuoue.

20 מֶכִּיל תֶּהְוֵא שַׁתִּיק וְלָא תֶּשְׁכַּח לְמַמַלָּלוּ עַד־מָא לְיַוְמָא דְּהָלֵין נֶהְוְיָן עַל דְּלָא הַיְמֶנְתְּ לְמֶלַּי הָלֵין דְּמֶתְמַלְיָן בְּזַבְנְהֵין׃

Et ecco tu ſarai muto, ne potrai parlare inſin al giorno che queſte coſe auuerranno: percioche tu non hai creduto à le mie parole, lequali s'adempieranno al tempo loro.

21 עַמָּא דֵּין קָאֵם הֲוָא וּמְסַכֵּא לִזְכַרְיָא וְתָמְהִין הֲווּ עַל תַּוְחַרְתֵּהּ ד דְּבְהַיְכְלָא׃

Hor il popolo ſtaua aſpettando Zacaria, e marauigliauanſi ch'ei tardaſſe tanto nel tempio.

א

16 וְרַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יָשִׁיב אֶל־יְהֹוָה אֱלֹהֵיהֶם׃

Y à muchos de los hijos de Iſrael conuertirà àl Sennor Dios deellos:

17 וְהוּא יֵלֵךְ לְפָנָיו בְּרוּחַ וּגְבוּרַת אֵלִיָּהוּ וְהֵשִׁיב לֵב אָבוֹת עַל־בָּנִים וְלֵב בָּנִים עַל־אֲבוֹתָם לְהָכִין לַיהֹוָה עַם תָּמִים וְיָשָׁר׃

Porque el yrá delante deel con el Eſpiritu y virdud de Elias, para conuertir los coraçones de los padres à los hijos, y los rebelles á la prudencia de los juſtos: finalmente para aparejar àl Sennor pueblo perfecto.

18 וַיֹּאמֶר זְכַרְיָהוּ אֶל־הַמַּלְאָךְ בַּמֶּה־אֵדַע זֹאת כִּי־אֲנִי זָקַנְתִּי וְאִשְׁתִּי זְקֵנָה בָּאָה בַּיָּמִים׃

Y dixo Zachárias àl Angel, Enque conoceré eſto? porque yo ſoy viejo, y mi muger venida en Dias.

19 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי גַּבְרִיאֵל הָעוֹמֵד לִפְנֵי יְהֹוָה וְשֻׁלַּחְתִּי לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וּלְבַשֵּׂר לְךָ אֶת־הָאֵלֶּה׃

Y reſpondiendo el Angel, dixole, Yo ſoy Gabriel que eſtoy delante de Dios, y ſoy embiado à hablarte, y à darte eſtas buenas nueuas.

20 וְהִנֵּה תִּהְיֶה שׁוֹתֵק וְלֹא תוּכַל לְדַבֵּר עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר יִהְיוּ הָאֵלֶּה עַל־כִּי לֹא הֶאֱמַנְתָּ לִדְבָרַי אֲשֶׁר יִמָּלְאוּ בְּעִתּוֹ׃

Y heaqui ſeras mudo, y no podrás hablar haſtá el dia que eſto ſea hecho: porquanto no creyſte à mis palabras, las quales ſe cumplirân à ſu tiempo.

21 וְהָעָם הָיָה נִצָּב וּמְיַחֵל עַל־זְכַרְיָהוּ וַיִּתְמְהוּ בְּהַאֲרִיכוֹ בַּהֵיכָל׃

Y el pueblo eſtaua eſperando à Zacharias, y marauillauanſe que el ſe tardaua enel Templo.

α'.

16. Καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.

Et conuertira pluſieurs des enfans d'Iſraël au Seigneur leur Dieu.

17. Καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

Et ira deuant lui en l'eſprit & vertu d'Elie, afin qu'il conuertiſſe les cœurs des peres aux enfans, & les rebelles à la prudence des iuſtes, afin qu'il prepare au Seigneur vn peuple bien ordonné.

18. Καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

Lors Zacharie dit à l'Ange, Cõment cognoiſtrai-ie ceci? car ie ſuis ancien, & ma femme eſt fort aagee.

19. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.

Et l'Ange reſpoudant lui dit, Ie ſuis Gabriel qui aſſiſte deuant Dieu: & ai eſté enuoyé pour parler à toi, & t'anoncer ces bonnes nouelles.

20. Καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα· ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

Dont voici, tu ſeras ſans parler & defait ne pourras parler iuſques au iour que ces choſes aduiendront: d'autant que tu n'as point creu à mes paroles qui ſeront accomplies en leur ſaiſon.

21. Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.

Or eſtoit le peuple attendant Zacharie, & s'eſmerueilloyent de ce qu'il tardoit tant au temple.

CAP. I.

16. Et multos filiorum Iſraël convertet ad Dominum Deum ipſorum.

And many of the children of Iſrael ſhall he turne to their Lord God.

17. Et ipſe præcedet ante illum in ſpiritu & virtute Eliæ: ut convertat corda patrũ in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum, parare Domino plebem perfectam

For hee ſhall go before him in the ſpirit and power of Elias / to turne the heartes of the fathers to the children / and the diſobedient to the wiſdome of the iuſt men/to make readie a people prepared for the Lorde.

18. Et dixit Zacharias ad angelum, Vnde hoc ſciam? ego enim ſum ſenex: & uxor mea proceſſit in diebus ſuis.

Then Zacharias ſayde vnto the Angell/ Whereby ſhall I knowe this? For I am an olde man/ and my wife is of a great age.

19. Et reſpondens angelus dixit ei, Ego ſum Gabriel qui aſto ante Deum: & miſſus ſum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare.

And the Angell anſwered/and ſaide vnto him / I am Gabriel that ſtande in the preſence of God/and am ſent to ſpeake vnto thee/and to ſhewe thee theſe good tidinges.

20. Et ecce, eris tacens, & non poteris loqui uſque in diem quo hæc fiant: pro eo quòd non credidiſti verbis meis, quæ implebuntur in tempore ſuo.

And beholde/ thou ſhalt bee domme/ and not bee able to ſpeake/ vntill the day that theſe thinges be done/ becauſe thou beleeuedſt not my wordes / which ſhall be fulfilled in their ſeaſon.

21. Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

Nowe the people waited for Zacharias / and marueiled that he tarried ſo long in the temple.

Das I. Capitel.

16. Vnd er wirdt der Kinder von Iſrael vil zu Gott jhrem HERREN bekehren.

Oc hand ſkal omuende mange Børn aff Iſrael til Gud deris HERRE.

17. Vnd er wirdt für jhm hergehen/ im Geiſt vnd krafft Elias / zu bekehren die hertzen der Väter zu den Kinderen / vnd die Vnglaubigen zu der klugheit der Gerechten / zu zurichten dem HERRN ein bereit Volck.

Oc hand ſkal gaa frem faar Hannem/ i Elie aand oc krafft/at omuende Fedrenis hierter til børnene / oc de vantro til de Retferdigis ſnildhed/at beſkicke HERREN it berid Folck.

18. Vnd Zacharias ſprach zu dem Engel: Wobey ſoll ich das erkennen? Denn ich bin alt / vnd mein Weib iſt betaget.

Oc Zacharias ſagde til Engelen / Huor paa ſkal ieg det kunde kende? Thi ieg er gammel/oc min Huſtru er alderne.

19. Der Engel antwortet vnnd ſprach zu jhm: Ich bin Gabriel / der für Gott ſtehet / vnnd bin geſandt mit dir zu reden/ daß ich dir ſolches verkündigte.

Engelen ſuarede / oc ſagde til hannem / Jeg er Gabriel / ſom ſtaar faar Gud/ oc er vdſent at tale met dig / at ieg ſkulde forkynde dig ſaadant.

20. Vnd ſihe / du wirſt erſtummen/ vnd nicht reden können / biß auff den tag/ da diß geſchehen wirdt/ darumb daß du meinen wortten nicht geglaubet haſt/ welche ſollen erfüllet werden zu jhrer zeit.

Oc ſee/Du ſkalt bliffue dum/oc icke kunde tale/indtil den dag/ at dette ſkal ſke/ Fordi at du trode icke mine ord/ huilcke der ſkulle fuldkommis i deris tid.

21. Vnd das Volck wartet auff Zacharias / vnd verwunderte ſich/ daß er ſo lang im Tempel verzog.

Oc Folcket biede effter Zacharias/ oc forundrede dem/ at hand tøffuede ſaa lenge i Templen

Kapitola I.

16. A mnohé z Synuow Izrahelſkých obrátij k Pánu Bohu gedich:

A náwroci wiele ſynow Izráelſkich ku Pánu Bogu ich.

17. A onť předegde před nim w duchu a w mocy Eliáſſowě/ aby obrátil Srdce Otcůw k Synům/ a newěřijcy k opatrnoſti Sprawedliwých / aby připrawil PANV Lid dokonalý.

Bo on poydźie wprzod przed oblicznoſcia iego z duchem y z moca Eliaſzowa/ áby obrocil ſercá oycow ku ſynom/ á xporne ku roſtropnoſci ſpráwiedliwych/ izby zgotowal Panu lud przypráwny.

18. Y řekl Zacharyáſs k Angelu: Počem toto poznám? nebo gá ſtarý gſem/ a Manželka má zſtarala ſe we dnech ſwých.

Tedy rzekl Záchâryaſz do Anioſlá/ Poczymże wźięy to poznam? bom ia ſtáry/ á żoná moia podeſzlá w lećiech.

19. Odpowěděw Angel řekl gemu: Ját gſem Gabryel kterýž ſtogijm před Bohem/ a poſlán gſem abych mluwil tobě/ a tyto wěcy weſelé tobě zwěſtowal.

Y odpowiedźiawſzy Aniol rzekl mu/ Jaciem ieſt Gábryel ktory ſtoię przed Panem/ á poſlan ieſthem ábych mowil do ciebie/ á izbych ći ty rádoſci opwiedźial.

20. A hle budeſs němý a nebudeſs mocy mluwiti/ až do dne w kterém ſe tyto wěcy ſtanau: proto/ že gſy neuwěřil řečem mým které ſe naplnij čaſem ſwým.

Otoż zámilknieſz áni bedźieſz mogl mowić/ áż do onego dniá gdy ſie tho ſtánie/ dla tego żeś nieuwierzyl ſlowom moim/ ktore ſie wypelnia czáſu ſwoiego.

21. A Lid očekáwal Zacharyáſſe: Y diwili ſe že on tak prodléwal w Chrámě.

Y byl lud czekáiac Zácharyaſzá/ á dźiwowáli ſie że ſie ták omieſzkáwal w kościele.

א

22 כד נפק דין זכריא לא משכח הוא דנמלל עמהון ואסתכלו דחזוא חזא בהיכלא והו מרמז רמז הוא להון וקוי כד חרש:

E poi che fu vſcito fuore, non poteua parlar loro: onde eſſi s'accorſero ch'egli haueua veduta nel tempio qualche viſione: & egli lo dimoſtraua loro per cenni, e reſtoſi muto.

23 וכד אתמליו יומתא דתשמשתה אתא לביתה:

Et auuenne che come furon compiuti i giorni del ſuo officio, egli ſen' andò a caſa ſua.

24 והוא מן בתר יומתא הנון בטנת אלישבע אנתתה ומטשיא הות נפשה ירחא חמשא ואמרא הות:

E doppo quei giorni, Eliſabet ſua moglie concepè, e naſcoſeſi per cinque meſi, dicendo.

25 דהלין עבד לי מריא ביומתא דחר בי למסק חסדי דהוית בני נשא:

Coſi m'ha fatto il Signore ne giorni, ne i quali ha riguardato in me per leuar via il mio obbrobrio tra gli huomini.

26 בירחא דין דאשתא אשתלח גבריאל מלאכא מן לות אלהא לגלילא למדינתא דשמה נצרת:

Poi nel ſeſto meſe l'Angelo Gabriel fu mandato da Dio in vna città de la Galilea, il cui nome è Nazaret.

27 לות בתולתא דמכירא לגברא דשמה יוסף מן ביתה דדויד ושמה דבתולתא מרים:

Ad vna Vergine ſpoſata ad vn huomo che haueua nome Ioſef, de la caſa di Dauid: e il nome de la Vergine, era Maria.

28 ועל לותה מלאכא ואמר לה שלם לכי מלית טיבותא מרן עמכי בריכת בנשא:

E come l'Angelo fu entrato à lei, diſſe Rallegrati, che ſei riceuuta in gratia, il Signore è con teco: tu ſei benedetta tra le donne.

א

22 ובצאתו לא יכל לדבר אליהם וידעו כי מראה ראה בהיכל והוא היה קורץ להם ויהי אלם לא יפתח פיו:

Y ſaliendo, no les podia hablar: y entendieron que auia viſto viſion en el Templo: y el les hablaua por ſennas: y quedó mudo.

23 ויהי כאשר מלאו ימי כהנתו וילך אל ביתו:

Y fue, que cumplidos los dias de ſu officio, vinoſe à ſu caſa.

24 ואחר הימים האלה הרתה אלישבע אשתו ותתחבא חמשה חדשים לאמר:

Y deſpues de aquellos dias concibió ſu muger Eliſabeth y encubriaſe por cinco meſes, diziendo.

25 כי ככה לי עשה יהוה בימים אשר הביט להסיר את חרפתי באנשים:

Porque el Sennor me hizo eſto en los dias en que miró para quitar mi affrenta entre los hombres.

26 ובחדש הששי שלח המלאך גבריאל מאלהים אל עיר גלילה ושמה נצרת:

Y àl ſexto mes el Angel Gabriel fue embiado de Dios à vna ciudad de Galilea que ſe llama Nazareth.

27 אל העלמה המאורשה לאיש ושמו יוסף מבית דויד ושם העלמה מרים:

A una Virgen deſpoſada con vn varon que ſe llamaua Ioſeph, de la Caſa de Dauid. y el nombre de la Virgen era Maria.

28 ויבוא המלאך אליה ויאמר שלום לך מחנה יהוה עמך ברוכה את בנשים:

Y entrando el Angel à ella dixo, Gozo ayas amada, el Sennor es contigo, Bendita tu entre las mugeres.

α'.

22. Ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός.

Et quand il fut ſorti, il ne pouuoit parler à eux: lors ils cogourent cu'il auoit veu quelque viſion au temple: car il le leur donnoit à entendre par ſignes: & demeura muet.

23. Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et aduint que qnand les iours de ſon miniſtere furent acheués, il retourna en ſa maiſon.

24. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν ελισαβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα.

Et apres ces iours-la, Elizabeth ſa femme conceut, & ſe cachoit par l'eſpace de cinq mois, comme diſant.

25. Ὅτι οὕτω μοὶ πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις, αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

Certes le Seigneur m'a fait ainſi és iours eſquels il m'a regardee, pour oſter mon opprobre d'entre les hommes,

26. Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα ναζαρέτ.

Or au ſixieme mois l'Ange Gabriel fut enuoyé de Dieu en vne ville de Galilee, laquelle auoit nom Nazareth.

27. Πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί, ᾧ ὄνομα ἰωσήφ, ἐξ οἴκου δαυίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου μαριάμ.

Vers vne vierge fiancee à vn homme, qui auoit nom Ioſeph, de la maiſon de Dauid: & le nom de la vierge eſtoit Marie.

28. Καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν, εἶπε, χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.

Et l'Ange eſtant entré au lieu où elle eſtoit, lui dit, Bien te ſoit qui es receue en grace: Le Seigneur eſt auec toi: tu es benite entre les femmes.

CAP. I.

22. Egreſſus autem non poterat loqui ad illos: & cognoverunt quòd viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis, & permanſit mutus.

And when hee came out/ hee could not ſpeake vnto them: then they perceiued that hee had ſeene a viſion in the Temple: for he made ſignes vnto them/ and remained domme.

23. Et factum eſt: ut impleti ſunt dies officii eius, abiit in domum ſuam.

And it came to paſſe/ when the dayes of his office were fulfilled/ that he departed to his owne houſe.

24. Poſt hos autem dies concepit Eliſabeth uxor eius: & occultabat ſe menſibus quinque, dicens:

And after thoſe dayes/ his wife Eliſabet conceiued/ and hid her ſelfe fiue moneths/ ſaying.

25. Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus, quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

Thus hath the Lorde dealt with me/ in the dayes wherein he looked on me/ to take from me my rebuke among men.

26. In menſe autem ſexto, miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.

And in the ſixte moneth/ the Angell Gabriel was ſent from God vnto a citie of Galile/ named Nazaret.

27. Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo David: & nomen virginis Maria.

To a virgin affianced to a man whoſe name was Joſeph/ of the houſe of Dauid/ and the virgins name was Marie.

28. Et ingreſſus angelus ad eam, dixit, Ave gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

And the Angell went in vnto her/ and ſaid/ Haile thou that art freely beloued: the Lorde is with thee: bleſſed art thou among women.

Das I. Capitel.

22. Vnd da er herauß gieng/ kondte er nicht mit jnen reden. Vnd ſie merckten/ daß er ein Geſicht geſehen hatte im Tempel. Vnd er wincket jhnen/ vnd bleib ſtumb.

Oc der hand gick vd/ kunde hand icke tale met dem. Oc de merckte/ at hand haffde ſeet en Syn i Templen. Oc hand nickede at dem/ oc bleff dum.

23. Vnd es begab ſich/ da die zeit ſeines ampts auß war/ gieng er heimb inn ſein Hauß.

Oc det begaff ſig/ der hans Embedis tid vaar vde/ da gick hand hiem i ſit huſſ.

24. Vnd nach den tagen ward ſein Weib die Eliſabeth ſchwanger/ vnd verbarge ſich fünff Monden/ vnnd ſprach.

Oc effter de dage bleff hans Huſtru Elizabeth fructſommelig/ oc hun ſkiulte ſig fem maanede/ oc ſagde.

25. Alſo hat mir der HERR gethan inn den tagen da er mich angeſehen hat/ daß er meine ſchmach vnter den Menſchen von mir neme.

Saa haffuer HERREN giort mod mig/ i de dage der hand anſaa mig/ At hand ſkulde tage min bluſel fra mig iblant Menniſken.

26. Vnd im ſechſten Monden ward der Engel Gabriel geſand von Gott/ inn eine Statt in Galilea/ die heiſſet Nazareth.

Oc i den ſiette maanet/ bleff Gabriel Engel ſend aff Gud/ til en Stad i Galilea/ ſom heder Nazareth.

27. Zu einer Jungfrauen/ die vertrauet war einem Manne/ mit namen Joſeph/ vom Hauſe Dauid/ vnd die Jungfrau hieß Maria.

Til en Jomfru/ ſom vaar troloffuit en Mand/ ved naffn Joſeph/ aff Dauidz Huſſ/ oc Jomfruen hed Maria.

28. Vnd der Engel kam zu jr hinein/ vnd ſprach: Gegrüſſet ſeyſt du Holdſelige/ der HERR iſt mit dir/ du gebenedeyte vnter den Weibern.

Oc Engelen kom ind til hende/ oc ſagde/ Hil vere du Liffſalige/ HERREN er met dig/ du Velſignede iblant Quinderne.

Kapitola I.

22. Wyſſed pak nemohl mluwiti k nim: Y poznali že by widěnij widěl w Chrámu. Ale on náwěſſtij gim dáwal: a zůſtal němý.

Potym gdy wyſzedł/ nie mogł do nich przemowić/ y poználi że widzenie widział w Kośćiele/ bo im przez znáki vkázował/ y zoſtał niemym.

23. Y ſtalo ſe když ſe wyplnili dnowé Vřadu geho/ y odſſel do domu ſwého.

Y ſtáło ſie gdy ſie wypełniły dni vrzędu iego/ wrócił ſie ku domowi ſwemu.

24. A po těch dnech počala Alžběta Manželka geho/ a tagila ſe za pět Měſýcůw/ řkaucy:

Zátym że po onych dniach poczęłá Elżbietá żoná iego/ y kryłá ſie przez pięć mieſięcy/ mowiąc.

25. Že tak mi včinil PAN we dnech/ w nichžto wzezřel aby odjal mě pohaněnij mezy Lidmi.

Tákći mi Pan vczynił w tych cżáſiech gdy ná mie weyzrał/ áby odiął moie pohánbienie miedzy ludźmi.

26. Měſýce pak ſſeſtého/ poſlán geſt Angel Gabryel od Boha do Měſta Galilegſkého/ kterémuž gméno Nazareth

Potym mieſiącá ſzoſtego poſłan ieſt Anioł Gábryel od Bogá/ do miáſtá Gálileyſkiego ktore zwáno Názáret.

27. Ku Panně oddané Muži/ kterémuž gméno bylo Jozeff/ z čeledi Dawidowy: a gméno Panny Marya.

Do pánienki zá mąż zmowioney/ ktoremu imię było Iozef z domu Dawidowego/ á imię pánienki Márya.

28. Y wſſed Angel/ řekl k nij: Zdráwa miloſti plná/ Pán Bůh s tebau/ požehnaná ty mezy Ženami.

Wſzedſzy tedy Anioł do niey/ rzekł/ Badź pozdrowiona z łáſki vmiłowána/ Pan z tobą ieſt/ błogoſłáwionáś ty miedzy niewiáſtámi.

א

29 הִי דֵּין כַּד חֲזָת אֶתְרַהֲבַת בְּמֶלְּתֵהּ ו
וּמֶתְחַשְּׁבָא הֲוָת דְּמָנוּ
שְׁלָמָא הָנָא׃

Et ella vedendolo, ſi turbò del ſuo parlare, e penſaua che ſalutation fuſſe queſta.

30 וְאֵמַר לָהּ מַלְאַכָא לָא
תֶּדְחֲלִין מַרְיַם אֶשְׁכַּחְתִּי
גֵּיר טַיְבוּתָא לְוָת אֱלָהָא׃

Allora l'Angelo le diſſe, Maria, non temere : perche tu hai trouata gratia dinanzi a Dio.

31 הָא גֵּיר תְּקַבְּלִין בַּטְנָא
וְתֵאלְדִין בְּרָא וְתֶקְרִין
שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ׃

Ecco, tu conceperai nel tuo ventre, e partorirai vn figliuolo, e chiamarai il ſuo nome IESV.

32 הָנָא יְהֱוֵא רַב וּבְרֵהּ
דְּעַלָּיָא יִתְקְרֵא וְיִתֵּל לֵהּ
מָרְיָא אֱלָהָא כּוּרְסְיֵהּ ד
דְּדָוִיד אֲבוּהִי׃

Queſto ſarà grande, e chiamaraſſi Figliuol de l'altiſſimo. Et il Signore Iddio gli darà il ſeggio di Dauid ſuo Padre.

33 וְיַמְלֵךְ עַל בַּיְתֵהּ ד
דְּיַעְקוֹב לְעָלַם וַלְמַלְכוּתֵהּ
סוֹף לָא יְהֱוֵא׃

E regnarà ſopra la caſa di Iacob in eterno, & il ſuo regno non harà fine,

34 אֶמְרָא מַרְיַם ל
לְמַלְאַכָא אֵיכַנָּא יְהֱוֵא
הָדָא דְּגַבְרָא לָא חֲכִּים לִי׃

Allor Maria diſſe à l'Angelo, Come ſi farà queſto, concioſia ch'io non conoſceo huomo alcuno?

35 עֲנָא מַלְאַכָא וְאֵמַר
לָהּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא תֵּאתֵא
וְחַיְלֵהּ דְּעַלָּיָא יַגֵּן עֲלַיְכִי
מֶטוּל הָנָא הַו דְּמֶתְיְלֵד
מֶנֵּכִי קַדִּישָׁא הוּ וּבְרֵהּ
דַּאלָהָא יִתְקְרֵא׃

E l'Angelo riſpondendo, le diſſe, Lo Spirito ſanto ſopraverrà in te, e la virtù de l'Altiſſimo t'inombrarà. E però il ſanto che naſcerà di te, ſara chiamato Figliuol di Dio.

36 וְהָא אֱלִישֶׁבַע
אֲחִינַתְכִי אַף הָי בַּטְנַת
בְּרָא בְּסַיְבוּתָהּ וְהָנָא
יַרְחָא דְּאֶשְׁתָּא לָהּ לְהָי
דְּמֶתְקַרְיָא עַקַּרְתָּא׃

Et ecco, Eliſabet tua parente ha conceputo ancor ella vn figliuolo ne la ſua vecchiezza : e queſto è il ſeſto meſe à lei che pur era chiamata ſterile.

א

29 וּבִרְאוֹתָהּ חָרְדָה עַל־דְּבָרוֹ
וַתִּתְחַשֵּׁב מָה זֹּאת הַבְּרָכָה׃

Mas ella, como vido, turboſe de ſu hablar : y penſaua que ſalutacion fueſſe eſta.

30 וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֵלֶיהָ אַל־
תִּירְאִי מִרְיָם כִּי מָצָאת חֵן
לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Entonces el Angel le dize, Maria no temas porque has hallado gracia acerca de Dios.

31 הִנָּךְ הָרָה וְיוֹלֶדֶת בֵּן וְקָרָאת
שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ׃

Y heaqui que concibiràs enel vientre, y pariràs hijo : y llamaras ſu nombre Ieſus.

32 וְזֶה יִהְיֶה גָּדוֹל וּבֶן־עֶלְיוֹן
יִקָּרֵא וְיִתֵּן לוֹ יְהוָֹה אֱלֹהִים אֶת
כִּסֵּא דָּוִד אָבִיו׃

Eſte ſerà grande, y Hijo del Altiſſimo ſerá llamado : y darleha el Sennor Dios la ſilla de Dauid ſu padre.

33 וְיִמְלוֹךְ בְּבֵית יַעֲקֹב לְעוֹלָם
וּלְמַלְכוּתוֹ אֵין קֵץ׃

Y reynará en la Caſa de Iacob eternalmente, y de ſu Reyno no aurá cabo.

34 וַתֹּאמֶר מִרְיָם אֶל־הַמַּלְאָךְ
אֵיךְ תֵּעָשֶׂה זֹּאת כִּי אִישׁ לֹא
יָדָעְתִּי׃

Entonces Maria dixo àl Angel, Como ſerá eſto ? porque no conozco varon.

35 וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ וַיֹּאמֶר לָהּ
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תָּבוֹא עָלַיִךְ וּגְבוּרַת
הָעֶלְיוֹן יָסֹךְ לָכִי וְלָכֵן קָדוֹשׁ
הַנּוֹלַד מִמֵּךְ בֶּן־הָעֶלְיוֹן יִקָּרֵא׃

Y reſpondiendo el Angel, dixole El Eſpiritu Sancto vendrà ſobre ti, y la virtud del Altiſſimo te cubrirà : porloqual tambien lo Sancto que de ti nacerá, ſerá llamado Hijo de Dios.

36 וְהִנֵּה אֱלִישֶׁבַע קְרוֹבָתֵךְ וְהִיא
הָרָה בֶּן־בִּזְקוּנָתָהּ וְזֶה חֹדֶשׁ
הַשִּׁשִּׁי לָהּ אֲשֶׁר נִקְרֵאת עֲקָרָה׃

Y heaqui, Eliſabeth tu parienta, tambien ella ha concebido hijo en ſu vejez : y eſte es el ſexto mes à ella que es llamada la eſteril:

α΄.

29. Ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

Et quand elle l'eut veu, elle fut fort troublee à cauſe des paroles d'icelui : & penſoit en elle-meſme quelle eſtoit ceſte ſalutation.

30. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, μὴ φοβοῦ μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ.

Adonc l'Ange lui dit, Marie, ne crain point : car tu as trouué grace deuant Dieu,

31. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν.

Et voici, tu conceuras en ton ventre, & enfanteras vn fils, & appeleras ſon nom Ieſus.

32. Οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Icelui ſera grand, & ſera appelé Fils du Souueraiu, & le Seigneur Dieu lui donnera le throne de Dauid ſon pere.

33. Καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

Et il regnera ſur la maiſon de Iacob eternellement, & n'y aura nulle fin à ſon regne.

34. Εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω.

Lors Marie dit à l'Ange, Comment ſe fera ceci, veu que ie ne cognoi point d'homme ?

35. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.

Et l'Ange reſpondãt lui dit, Le ſainct Eſprit ſuruiendra en toi, & la vertu du Souuerain t'enombrera, dont cela auſsi qui naiſtra de toi ſainct, ſera appelé le Fils de Dieu.

36. Καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου, καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρᾳ αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ, τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.

Et voila, Elizabeth ta couſine, elle auſsi a conceu vn fils en ſa vieilleſſe : & ce mois ici eſt le ſixieme à celle qui eſtoit appelee ſterile.

CAP I.

29. Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

And when ſhe ſaw him / ſhe was troubled at his ſaying / and thought what maner of ſalutation that ſhould be.

30. Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum.

Then the Angell ſaide vnto her / Feare not / Marie: for thou haſt found fauour with God.

31. Ecce concipies in utero, & paries filium: & vocabis nomen eius Ieſum.

For lo / thou ſhalt conceiue in thy wombe / and beare a ſonne / and ſhalt call his name Jeſus.

32. Hic erit magnus, & filius altiſſimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem David patris eius.

He ſhall bee great / and ſhall be called the Sonne of the moſt High / and the Lorde God ſhall giue vnto him the throne of his father Dauid.

33. Et regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis.

And hee ſhall reigne ouer the houſe of Jacob for euer / and of his kingdome ſhalbe none end.

34. Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco?

Then ſaid Marie vnto the Angell / How ſhall this be / ſeeing I know not man?

35. Et reſpondens angelus, dixit ei, Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei.

And the Angell anſwered / and ſaid vnto her / The holy Ghoſt ſhall come vpõ thee / and the power of the moſt High ſhall ouerſhadowe thee: therefore alſo that holy thing which ſhall be borne of thee / ſhall bee called the Sonne of God.

36. Et ecce Eliſabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis, ſextus eſt illi, quæ vocatur ſterilis.

And behold / thy couſin Eliſabet / ſhe hath alſo conceiued a ſonne in her olde age: and this is her ſixt moneth / which was called barren.

Das I. Capitel.

29. Da ſie jhn aber ſahe / erſchrack ſie über ſeiner rede / vnd gedachte / welch ein gruß iſt das?

Oc der hun ſaa hannem / forferdedis hun offuer hans tale / oc tenckte / huilcken en hilſen er det?

30. Vnd der Engel ſprach zu jhr: Förchte dich nicht Maria / du haſt Gnade bey Gott funden.

Oc Engelen ſagde til hende / Frøckte dig icke Maria / Du haffuer fundet naade hoſſ Gud.

31. Sihe / du wirſt ſchwanger werden im Leibe / vnd einen Son geberen / des Namen ſolt du Jeſus heiſſen.

See / du ſkalt vnd fange i Liffuit / oc føde en Søn / hans Naffn ſkalt du kalde Jheſus.

32. Der wirdt groß / vnd ein Sohn des Höchſten genennet werden. Vnd Gott der HERR wirdt jhm den Stul ſeines Vaters Dauids geben.

Hand ſkal bliffue ſtor oc kaldis den Høyſtis Søn. Oc Gud HERREN ſkal giffue hannem Dauid ſin Faders ſtoel.

33. Vnd er wirdt ein König ſein über das Hauß Jacob ewiglich / vnd ſeines Königreichs wirdt kein ende ſein.

Oc hand ſkal vere en Konge offuer Jacobs Huſſ euindelige / oc der ſkal icke vere ende paa hans Kongerige.

34. Da ſprach Maria zu dem Engel: wie ſoll das zugehen? Sintemal ich von keinem Manne weiß?

Da ſagde Maria til Engelen / Huorledis ſkal det gaa til? efftterdi ieg ved aff ingen Mand.

35. Der Engel antworttet vnd ſprach zu jr: Der heilige Geiſt wirdt über dich kommen / vnd die Krafft des Höchſten wirdt dich überſchatten. Darumb auch das Heilige / das von dir geboren wirdt / wirdt Gottes Sohn genennet werden.

Engelen ſuarede / oc ſagde til hende / Den hellige Aand ſkal komme offuer dig / oc den Høyiſtis krafft ſkal offuerſkugge dig. Der faare oc ſaa det Hellige / ſom ſkal fødis aff dig / ſkal kaldis Guds Søn.

36. Vnd ſihe Eliſabeth / deine Gefreundte / iſt auch ſchwanger mit einem Sohn / inn jhrem alter / vnd gehet ietzt im ſechſten Mond / die im geſchrey iſt / daß ſie vnfruchtbar ſey.

Oc ſee / Elizabeth din Fencke / er oc fructſommelia met en Søn / i hendes Allerdom / oc hun gaar nu i den ſiette maanet / ſom er i røcte / at hun er vfructſommelig

Kapitola .

29. Kterážto když vſlyſſala / zarmautila ſe w řeči geho / a myſlila yakéby to bylo pozdrawenij.

Ale oná vyzrawſzy go / zátrwożyłá ſie ná ſłowá iego / myſląc iákieby to było pozdrowienie.

30. Y řekl Angel: Nebog ſe Marya / nebo gſy nalezla miloſt v PAna.

Tedy iey rzekł Anioł / Nie boy ſie Máryá / gdyżeś ieſt w łáſce v Bogá.

31. Ay počneſs w žiwotě a porodijſs Syna / a nazuoweſs Gměno geho Gězus.

Bo oto pocznieſz w żywocie y porodziſz ſyná á názowieſz imię iego Jezus.

32. Tenť bude weliky / a Syn Naywyſſſýho ſlauti bude. A dať gemu Pán Bůh Stolicy Dawida Otce geho.

Tenci będzie wielki / á będzie zwan ſyn Nawyżſzego / y da mu Pan Bog ſtolicę Dawidá oycá iego.

33. A králowati bude w Domu Jákobowu na wěky / a Králowſtwij geho nebudě konce.

Będzie też krolował nád domem Jákobowym ná wieki / á kroleſtwu iego nie będzie końcá.

34. Y řekla Marya k Angelu: Kterak ſe ſtane toto / poněwádž yá Muže nepoznáwám?

Zátym Marya rzekłá do Aniołá / Iákoż tho má być gdyż ia męża nie mam vznáć?

35. A odpowěděw Angel / řekl gij: Duch Swatý s hůry ſtaupij w tebe / a moc Naywyſſýho zaſtijnijť tebe. A Protož co ſe z tebe Swatého narodij / ſlauti bude Syn Božij.

Ale anioł odpowiedziawſzy / rzekł iey / Duch świethy przyidzie w cię / á moc Nawyżſzego záćmi cię / á dla tegoż też to co ſie z ciebie národzi święte / będzie názwano ſyn Boży.

36. A hle Alžběta přijtelkyně twá / y oná geſt počala Syna w ſtaroſti ſwé: a tento geſt gij Sſeſtý Měſýc kteráž ſlowě neplodná:

A otoć Elżbietá krewna twa / yſá má poczęłá ſyná w ſtárości ſwey / á iuż ten ieſt mieſiąc ſzoſty / oney ktora názywano niepłodna.

א

37 מֶטֻל דְּלָא עֲטֵל לַאלָהָא מֶדֶם׃

Imperoche niuna coſa ſia impoſſibile appreſſo Iddio.

38 אָמְרָא מַרְיַם הָא אֲנָא אַמְתֵה דְּמָרְיָא נֶהֱוֵא לִי אַיךְ מֶלְּתָךְ וְאֶזַל מַלְאַכָא מֶן לְוָתָהּ׃

E Maria diſſe, Ecco quì la ſerua del Signore, ſiami fatto ſecondo la tua parola, E coſi l' Angelo ſi parti da lei.

39 קָמַת דֵּין מַרְיַם בְּהוֹן בְּיַוְמָתָא הָנוּן וְאֶזַלַת בְּטִילָאִית לְטוּרָא ל לַמְדִינְתָּא דִּיהוּד׃

Hor in quei giorni Maria ſi leuò ſu, & andoſſene, con preſtezza à la montagna, in vna città de la Giudea.

40 וְעֶלַת לְבַיְתֵהּ דִּזְכַרְיָא וְשֶׁאלַת שְׁלָמָהּ דְּאֶלִישָׁבַע׃

Et entrò ne la caſa di Zacaria, e ſaluto Eliſabet.

41 וַהֲוָא דְּכַד שְׁמַעַת אֱלִישָׁבַע שְׁלָמָהּ דְּמַרְיַם דָּץ עוּלָא בְּכַרְסָהּ ו וְאֶתְמַלְיַת רוּחָא ד דְּקוּדְשָׁא׃

Et auuenne che quando Eliſabet vdi la ſalutation di Maria, il fanciullo le ſaltellò nel ventre, Et Eliſabet fu ripiena di Spirito ſanto.

42 וַקְעַת בְּקָלָא רָמָא וְאֶמְרַת לְמַרְיַם מְבַרַכְתָּא אַנְתְּי בְּנֶשָׁא וּמְבַרַךְ הוּ פ פֵּארָא דִּבְכַרְסֵכי׃

E gridò ad alta voce, e diſſe, Tu ſei benedteta intra le donne, e benedetto è il frutto del tuo ventre.

43 אַימֶכָּא לִי הָדָא דְּאֶמָּא דְּמָרִי תֵּאתֵא לְוָתִי׃

E d'onde vien à me queſto, che la madre del mio Signore venga à me?

44 הָא גֵּיר כַּד נְפַל קָלָא דִּשְׁלָמֵכי בְּאֶדְנַי בְּחַדּוּתָא רַבְּתָא דָּץ עוּלָא בְּכַרְסִי׃

Perche ecco, ſubbito che la voce de la tua ſalutatione è venuta à le mie orecchie, il fanciullo ha per allegrezza ſaltato nel mio ventre.

א

37 כִּי לֹא יִהְיֶה מִבִּלְתִּי יְכֹלֶת לִפְנֵי יְהוָה כָּל־דָּבָר׃

Porque ninguna coſa es impoſſiible acerca de Dios.

38 וַתֹּאמֶר מִרְיָם הִנֵּה שִׁפְחַת יְהוָה אֲנִי יְהִי לִי כִּדְבָרֶךָ וַיֵּלֶךְ הַמַּלְאָךְ מִמֶּנָּה׃

Entonces Maria dixo, Heaqui la criada del Sennor, cumplaſſe en mi conforme à tu palabra. Y el Angel ſe partiõ deella.

39 וַתָּקָם מִרְיָם בַּיָּמִים הָהֵמָּה וַתֵּלֶךְ הָהָרָה בְּחִפָּזוֹן אֶל עִיר יְהוּדָה׃

En aquellos dias leuantandoſe Maria, fue à la montanna con prieſſa à vna Ciudad de Iuda.

40 וַתָּבוֹא בְּבֵית זְכַרְיָהוּ וַתִּשְׁאַל לְשָׁלוֹם לֶאֱלִישָׁבַע׃

Y entrò en caſa de Zacharias, y ſaludó à Eliſabeth.

41 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר שָׁמְעָה אֱלִישָׁבַע אֶת־בִּרְכַּת מִרְיָם וַיָּרָץ הָעוּל בְּבִטְנָהּ וַתִּמָּלֵא אֱלִישָׁבַע בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y aconteció, que como oyó Eliſabeth la ſalutacion de Maria la criatura ſalto en ſu vientre; y Eliſabeth fue llena de Eſp iritu Sancto.

42 וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמַר בְּרוּכָה אַתְּ בַּנָּשִׁים וּבָרוּךְ פְּרִי בִטְנֵךְ׃

Y exclamó à gran boz, y dixo, Bendita tu entre las mugeres, y bendito el fruto de tu vientre.

43 וְאֵיזֶה לִי זֹאת כִּי־אֵם אֲדוֹנִי בָּאָה אֵלָי׃

Y dedonde eſto à mi, que venga la madre de mi Sennor à mi?

44 כִּי־הִנֵּה בִּהְיוֹת קוֹל בִּרְכָתֵךְ בְּאָזְנַי וַיָּרָץ הָעוּל בְּגִילָה בְּבִטְנִי׃

Porque heaqui, que como llegó la boz de tu ſalutacion à mis oydos, la criatura ſaltó con alegria en mi vientre.

α'.

37. Ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ θεῷ πᾶν ῥῆμα.

Car choſe quelconque n'eſt impoſſible à Dieu.

38. Εἶπε δὲ μαριάμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου· καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

Et Marie dit, Voici la ſeruanta du Seigneur: qu'il me ſoit fait ſelon ta parole. Ainſi l'Ange ſe patrit d'auec elle.

39. Ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα.

Or en ces iours-la Marie ſe leua, & s'en alla haſtiuement au païs des montagnes, en vne ville de Iuda.

40. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ.

Et entra en la maiſon de Zacharie, & ſalua Elizabeth.

41. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ.

Et aduint que ſi toſt qu'Elizabeth eut ouï la ſalutation de Marie, le petit enfant treſſaillit en ſon ventre, & fut Elizabeth remplie du S. Eſprit.

42. Καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Et s'eſcria à haute voix, & dit, Tu es benite entre les femmes, & benit eſt le fruict de ton ventre.

43. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με.

Et d'où me vient ceci, que la mere de mon Seigneur viene vers moi?

44. Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

Car voici, incontinent que la voix de ta ſalutatiõ eſt paruenuë à mes oreilles, le petit enfant a treſſailli de ioye en mon ventre.

CAP. I.

37. Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

For with God ſhall nothing be vnpoſſible.

38. Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum. Et diſceſſit ab illa angelus.

Then Marie ſaide/ Beholde/ the ſeruaunt of the Lord: be it vnto me according to thy word. So the Angell departed from her.

39. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum feſtinatione in civitatem Iuda.

And Marie aroſe in thoſe dayes/ and went into the hill countrey with haſte to a citie of Juda.

40. Et intravit in domum Zachariæ, & ſalutavit Eliſabeth.

And entred into the houſe of Zacharias/ and ſaluted Eliſabet.

41. Et factum eſt: ut audivit ſalutationem Mariæ Eliſabeth, exultavit infans in utero eius: & repleta eſt Spiritu ſancto Elizabeth.

And it came to paſſe/ as Eliſabet heard the ſalutation of Marie/ the babe ſpräg in her bellie/ and Eliſabet was filled with the holy Ghoſt.

42. Et exclamavit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui.

And ſhe cryed with a loud voyce/ & ſayde/ Bleſſed art thou among women/ becauſe the fruite of thy wombe is bleſſed.

43. Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?

And whence commeth this to mee/ that the mother of my Lord ſhould come to me?

44. Ecce enim ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo.

For lo/ aſſoone as the voyce of thy ſalutation ſounded in mine eares/ the babe ſprang in my bellie for ioy.

Das I. Capitel.

37. Denn bey Gott iſt kein ding vnmüglich.

Thi hoſſ Gud er ingen ting vmuelig.

38. Maria aber ſprach: Sihe/ ich bin des HERRN Magd/ mir geſchehe/ wie du geſaget haſt. Vnd der Engel ſchied von jhr.

Oc Maria ſagde/ See/ Jeg er HERRENS Tienerinde/ mig ſke lige ſom du haſfuer ſagd. Oc Engelen ſkildis fra hende.

39. Maria aber ſtund auff inn den tagen/ vnd gieng auff das gebirge endelich/ zu der Stad Jude.

Oc Maria ſtod op i de dage/ oc gick haſtelige paa Biergene/ til Jud: Stad.

40. Vnd kam inn das hauß Zacharias/ vnd grüſſet Eliſabeth.

Oc kom i Zacharias Huſſ/ oc hilſede Elizabeth.

41. Vnd es begab ſich/ als Eliſabeth den gruß Maria höret hupffet das Kind inn jhrem leibe. Vnd Eliſabeth ward des heiligen Geiſts voll.

Oc det begaff ſig/ der Elizabeth hørde Marie hilſen/ da rørde Barnet ſig i hendis liff. Oc Elizabeth bleff opfylt met den hellige Aand.

42. Vnd rieff laut/ vnd ſprach: Gebenedeyet biſt du vnter den Weibern/ vnd Gebenedeyet iſt die Frucht deines Leibes.

Oc robte høyt/ oc ſagde/ Velſignet eſt du iblant Quinderne/ oc velſignet er din Liffuis Fruct.

43. Vnd woher kompt mir das/ daß die Mutter meines HERRN zu mir kompt?

Oc hueden kommer mig det/ at min HERRIS Moder kommer til mig?

44. Sihe/ da ich die Stimme deines Gruſſes hörete/ hupffet mit freuden das Kind in meinem Leibe.

See/ der ieg hørde din røſtis hilſen/ da rørde Barnet ſig i mit Liff met glæde.

Kapitola I.

37. Nebo nebude nemožné v Boha wſſeliké ſlowo.

Bo v Bogá nie bedzie zadne ſlowo niepodobne.

38. Y řekla Marya: Ay děwka PANJE/ ſtaniž mi ſe podlě Slowa twého. Y odſſel od nij Angel?

A ták rzeklá Márya/ Otoż ſluzebnicá Páńſka/ Niech ſie ze mna dzieie wedle ſlowá twego/ y odſzedl od niej Aniol.

39. Tehdy powſtawſſy Marya w těch dnech/ ſſla na hory s chwátanijm do Měſta Júdowa:

Zátym wſtawſzy Márya w onych dnioch/ poſzlá w gorna kráine z kwá pieniem do miáſtá Judſkiego.

40. Y weſſla do domu Zacharyaſſowa/ a pozdrawila Alžběty.

A wſzedſzy w dom Zácháryaſzow przywitálá Elzbiete.

41. Y ſtalo ſe/ když vſlyſſela pozdrawenij Marye Alžběta/ zradowalo ſe Nemluwňátko w žiwotě gegijm: Y naplněna geſt Duchem Swatým Alžběta.

Tám gdy vſlyſzálá Elzbietá witánie Máryey/ ſkoczylo dzieciátkow zywocie iey/ y nápelniona ieſt Duchá świetego Elzbietá.

42. A zwolala hlaſem welikým/ a řekla: Požehnaná ty mezy Zenami/ y požehnaný plod břicha twého.

A záwolálá gloſem wielkim/ y rzeklá/ Blogoſláwionás ty miedzy niewiáſtami/ iż blogoſláwiony owoc zywotá twego.

43. A odkád mi to/ aby přiſſla Matka PAna mého ke mně?

Ale ſkadze mnie to/ iż przyſzlá mátká Paná mego do mnie?

44. Neb ay yakž ſe ſtal hlas pozdrawenj twého w vſſých mých/ zpleſalo geſt nemluwňátko radoſtij w žiwotě mém:

Abowiem otho iáko doſzedl glos witánia twego do vſzu moich/ ſkoczylo z weſelem niemowniátko/ w zywocie moim.

א

45 וְטוּבַיְהָ לְאִידָא ד
דְּהַיְמְנַת דְּהָוֵא שׁוּלָמָא
לְאִילֵין דְּאֶתְמַלַּל עַמָּהּ מֶן
לְוָת מָרְיָא׃

E beata colei che ha creduto : perche le coſe che le ſono ſtate dette dal Signore haueranno effetto.

46 וֶאמְרַת מַרְיַם מְוַרְבָא
נַפְשִׁי לְמָרְיָא׃

Allor Maria diſſe, L'anima mia magnifica il Signore.

47 וַחְדִית רוּחִי בַּאלָהָא
מַחְיָנִי׃

Et il mio ſpirito s'è rallegrato in Dio Saluator mio.

48 דְּחָר בְּמוּכָכָא ד
דְּאַמְתֵהּ הָא גֵּיר מֶן הָשָׁא
טוּבָא יָתְלִין לִי שַׁרְבָתָא
כֻּלְהֵין׃

Percioch'egli ha riguardato à la baſſezza de la ſua ſerua : & ecco che da hora innanzi tutte le generations mi diranno beata.

49 דַּעֲבַד לְוָתִי רַוְרְבָתָא
הוּ דְּחַיְלְתָן וְקַדִּישׁ שְׁמֵהּ׃

Imperoche gran coſe m'ha fatte colui che è potente : & il cui Nome è ſanto.

50 וְחַנָּנֵהּ לְדָרָא וְשַׁרְבָּתָא
עַל אִילֵין דְּדָחְלִין לֵהּ׃

E la miſericordia ſua è di generatione in generatione à quelli che il temeno.

51 עֲבַד זָכוּתָא בַּדְרָעֵהּ
וּבַדַּר חַתִירֵי בְּתַרְעִיתָא
דְּלֶבְהוֹן׃

Egli ha operato potentemente col braccio ſuo : ha diſperſi i ſuperbi nel penſiero del lor cuore.

52 סַחֵף תַּקִּיפָא מֶן
כּוּרְסַוָתָא וַארִים מַכִּיכֵא׃

Ha leuati di ſedia i potenti : & ha inalzati gli abbietti.

53 כַּפְנֵא סַבַּע טָבָתָא
וַעֲתִירֵא שְׁדָא סְפִיקָאִית׃

Ha riempiti di beni i famelici : & i ricchi ha laſſati voti.

54 עַדַּר לְאִיסְרָיֵל עַבְדֵּהּ
וֶאתְדְּכַר חַנָּנֵהּ׃

Ha riceuuto Iſraël ſeruo ſuo, ricordandeſi de la ſua miſericordia.

א

45 וְאַשְׁרֵיךְ אֲשֶׁר הֶאֱמַנְתְּ כִּי־
יְכֻלּוּ כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֵּר
יְהוָה אֵלָיִךְ׃

Y bienauenturada la que creyó, porque ſe cumplirán las coſas que le fueron dichas de parte del Sennor.

46 וַתֹּאמֶר מִרְיָם מְגַדִּילָה נַפְשִׁי
אֶת־יְהוָה׃

Entonces Maria dixo, Engrandece mi alma al Sennor.

47 וַתָּגֶל רוּחִי בֵּאלֹהֵי יִשְׁעִי׃

Y mi eſpiritu ſe alegró en Dios mi Salud.

48 כִּי הִבִּיט אֶל־עֳנִי אֲמָתוֹ
וְהִנֵּה מֵעַתָּה יְאַשְּׁרוּנִי כָּל־
הַדּוֹרוֹת׃

Porque miró à la baxeza de ſu criada : Porque heaqui deſde aora mi diran bienauenturada tódas làs edades.

49 כִּי־עָשָׂה עִמָּדִי גְּדוֹלוֹת
הַגִּבּוֹר וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ׃

Porque me ha hecho grandes coſas el Poderoſo, y ſu ſancto Nombre.

50 וְחַסְדּוֹ לְדוֹר וָדוֹר לִירֵאָיו׃

Y ſu miſericórdia de generacion à generacion à losque lo temen.

51 עָשָׂה גְבוּרָה בִּזְרוֹעוֹ הֵפִיץ
אֶת־הַגֵּאִים בְּמַחֲשֶׁבֶת לְבָבָם׃

Hizo valentia con ſu braço : eſparzió los ſoberuios del penſamiento de ſu coraçon.

52 הוֹרִיד גִּבּוֹרִים מִכִּסְאוֹת
וְהֵרִים אֶת־הַשְּׁפָלִים׃

Quito los poderoſos de los thronos, y leuantó à los humildes.

53 רְעֵבִים מִלֵּא טוֹבוֹת
וַעֲשִׁירִים שִׁלַּח רֵיקָם׃

A los hambrientos hinchió de bienes, y à los ricos embió vazios.

54 לָקַח אֶת־יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ
לִזְכֹּר חַסְדּוֹ׃

Recibió à Iſrael ſu criado acordandoſe de la miſericordia.

α'.

45. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

Orbien heureuſe eſt celle qui a creu : car les choſes qui lui ont eſté dites par le Seigneur, auront accompliſſement.

46. Καὶ εἶπε μαριάμ, μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.

Adonc Marie dit, Mon ame magnifie le Seigneur :

47. Καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου.

Et mon eſprit s'eſt eſgayé en Dieu qui eſt mon Sauueur.

48. Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

Car il a regardé la petiteſſe de ſa ſeruante : voici, certes doreſenauant tous aages me diront bien-heureuſe.

49. Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Car le puiſſant m'a fait choſes grandes, & ſainct eſt ſon Nom.

50. Καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Et ſa miſericorde eſt de generation en generation, à ceux qui le craignẽt.

51. Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

Il a boſongné puiſſamment par ſon bras, il a diſſipé les orgueilleux en la penſee de leur cœur.

52. Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς.

Il a mis bas de leurs thrones les puiſſans. & a eſleué les petis.

53. Πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

Il a rempli de biens ceux qui auoyent faim : il a renuoyé les riches vuides.

54. Ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους.

Il a receu en protection Iſrael ſon ſeruiteur, a fin d'auoir ſouuenance de ſa miſericorde.

CAP. I.

45. Et beata quæ credidit, quoniam perficiétur ea quæ dicta ſunt ei à Domino.

And bleſſed is ſhee that beleeued: for thoſe thinges ſhall be perfourmed / which were told her from the Lord.

46. Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum.

Then Marie ſaid/ My ſoule magnifieth the Lord.

47. Et exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.

And my ſpirit reioyceth in God my Sauiour.

48. Quia reſpexit humilitatem ancillę ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes.

For he hath looked on the poore degree of his ſeruant: for beholde / from hencefort ſhall all ages call me bleſſed.

49 Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius.

Becauſe /he that is migthie/ hath done for me great things / and holy is his Name.

50. Et miſericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum,

And his mercie is from generation to generation on them that feare him.

51. Fecit potentiam in brachio ſuo: diſperſit ſuperbos mente cordis ſui.

He hath ſhewed ſtrength with his arme: he hath ſcattered the proud in the imagination of their heartes.

52. Depoſuit potentes de ſede, & exaltavit humiles.

He hath put downe the mightie from their ſeates / and exalted them of lowe degree.

53. Eſurientes implevit bonis: & divites dimiſit inanes.

He hath filled the hungrie with good things/and ſent away the rich emptie.

54. Suſcepit Iſraël puerum ſuum, & recordatus miſericordiæ ſuæ.

He hath vpholden Iſrael his ſeruant/ being mindefull of his mercy.

Das I. Capitel.

45. Vnd/ O ſelig biſt du/ die du geglaubet haſt/ denn es wirdt vollendet werden/ was dir geſagt iſt von dem HERRN.

Oc o ſalig eſt du /ſom trode/ Thi det ſkal fuldkommis ſom dig er ſagd aff HERREN.

46. Vnd Maria ſprach: Meine Seele erhebt den HERREN.

Oc Maria ſagde. Min Siel ophøyer HERREN.

47. Vnd mein Geiſt freuet ſich Gottes meines Heilands.

Oc min Aand glæder ſig i Gud min Frelſere/

48. Denn er hat ſeine elende Magd angeſehen/ Sihe/ von nun an werden mich ſelig preiſen alle Kindes Kind.

Thi hand haffuer anſeet ſin elendige Tienerinde/ See/ her effter ſkulle alle Børns børn priſe mig ſalig.

49. Denn er hat groſſe ding an mir gethan / der da mechtig iſt vnd des Namen heilig iſt.

Thi hand haffuer giort ſtore ting mod mig/ ſom er mectig / Oc hans Naffn er helligt/

50. Vnd ſeine Barmhertzigkeit weret jmmer für vnd für/ bey denen die jhn förchten.

Oc hans Barmhertighed varer vden aff ladelſe ſtedze oc altid / Hoſſ dem ſom hannem frøcte.

51. Er übet gewalt mit ſeinem Arm/ vnd zerſtreuet die da hochfertig ſind in jhres hertzen ſinn.

Hand bruget Mact met ſin Arm/ Oc atſpreder dem ſom ere Hoffmodige i deris hierdis ſind.

52. Er ſtöſſet die Gewaltigen vom Stul/ vnd erhebt die Elenden.

Hand ſtøder de Mectige aff ſtolen/ Oc ophøyer de Elendige.

53. Die Hungerigen füllet er mit gütern/ vnd leſſet die reichen leer.

De Hungrige fylder hand met Gaat/ Oc lader de Rige tomme.

54. Er dencket der Barmhertzigkeit/ vnd hilfft ſeinem Diener Iſrael auff.

Hand tencker paa Barmhertighed / Oc hielper ſin Tienere Iſrael op.

Kapitola I.

45. A Blahoſlawenás kteráž gſy vwěřila/ neboť dokonány budau na tobě ty wěcy/ kteřé gſau powědijny tobě od PAna.

A błogoſławiona ktora vwierzyłá/ gdy z ſie wykonáia ty rzeczy ktore iey powiedziano od Páná.

46. Y řekla Marya: Welebij duſſe má Hoſpodina.

Tedy rzekłá Márya/ Niech że wielbi duſzá moiá Páná.

47. A zradowal ſe duch muog w Bohu Spaſytelj mém.

A radnie ſie duch moy w Bogu zbáwicielu moim.

48. Neb geſt wzezřel na pokoru Dijwky ſwé/ Neb ay z toho mne Blahoſlawenau budau nazýwati wſſyckni Národowé:

Gdyż weyzrał ná pokorną ſłużebnice ſwą / bo oto od tego czáſu błogoſławioną mie powiedáć będą wſzytki wieki.

49. Neboť mi geſt včinil weliké wěcy ten kterýž mocný geſt/ a Swaté Gméno geho.

Abowiem zacnie zemną poczynał on możny/ ktorego ieſt świete imie.

50. A Miloſrdenſtwij geho od pokolenij až do pokolenij/ bogjcým ſe ho.

A ktorego miłoſierdzie ná wſzytki wieki ieſt gotowe/ tym co ſie go boią.

51. Včinil moc w Rameni ſwém/ rozptýlil pyſſné myſli ſrdce gegich.

Mocnyé vczynek ſpráwił rámieniem ſwem / roſproſzył pyſzne myſl ſerca ich.

52. Zſadil mocné o ſtolice/ a powýſſyl pokorných.

Strgnał mocarzez ſtolic/ á podnioſł pokorne.

53. Łačné nakrmil dobrými wěcmi / a Bohaté rozpuſtil prázné.

Z głodzone nápełnił dobrámi / á bogacze odprawił prożne.

54. Přijal Izrahele Služebnijka ſwého / rozpomenul ſe na Miloſrdenſtwij ſwé.

Podpárł Izraelá ſługe ſwotego/ áby pamietał ná miłośierdzie.

א

55 אַיךְ דְּמַלֶּל עַם אֲבָהַין עַם אַבְרָהָם וְעַם זַרְעֵהּ לְעָלַם׃

Si come egli ha parlato à i noſtri padri, cioè ad Abraam, & al ſeme ſuo in eterno.

56 קְוַית דֵּין מַרְיַם לְוָת אֱלִישָׁבַע אַיךְ יַרְחֵא תְּלָתָא וְהֶפְכַּת לְבַיתָהּ׃

E reſtoſi Maria con eſſa circa tre meſi: e poi ſene ritornò à caſa ſua.

57 אֱלִישָׁבַע דֵּין הֲוָא הֲוָא לָהּ זַבְנָא דְּתֵאלַד וְיֶלְדַּת בְּרָא׃

Hor ad Eliſabet ſi compiè il tempo di partorire: e partorì vn figliuolo,

58 וַשְׁמַעוּ שְׁבָבַיְהָ וַבְנַי טוּהְמָהּ דַּאסְגִּי אֱלָהָא חֲנָנֵהּ לְוָתָהּ וַחְדִין הֲווֹ עַמָּהּ׃

Et i vicini, e parenti ſuoi vdirono che il Signore haueua ampiamente vſata la ſua miſericordia verſo di lei, e rallegrauanſene con eſſa.

59 וַהֲוָא לְיַוְמָא דַּתְמָנְיָא וֶאתוּ לְמֶגְזְרֵהּ לְטַלְיָא וְקָרֵין הֲווֹ לֵהּ בַּשְׁמָא דַּאבוּהי זְכַרְיָא׃

Poi ne l'ottauo giorno, vennero à circoncidere il piccolo fanciullo, e chiamauanlo Zacaria, col nome di ſuo padre.

60 וַעְנָת אֶמֵּהּ וֶאמְרָא לְהוֹן לָא הָכַנָּא אֶלָּא נֶתְקְרֵא יוֹחַנָּן׃

E ſua madre riſpondendo, diſſe, Non già ma ſi chiamarà Giouanni.

61 וֶאמַרוּ לָהּ דְּלַית אְנָשׁ דְּמֶתְקְרֵא בְּשַׁרְבְּתֵכִי בַּשְׁמָא הָנָא׃

Et eſſi diſſero à lei, Ei non è alcuno nel tuo parentado che ſi chiami con queſto nome.

62 וַרְמַזוּ לַאבוּהי ד
דַּאיכַנָּא צָבֵא דַּנְשַׁמְּיוּהי׃

E faceuan cenno à ſuo padre com'egli harebbe voluto che ſi chiamaſſe.

63 וְשֶׁאל פִּנְקִיתָא וּכְתַב
וֶאמַר יוֹחַנָּן הוּ שְׁמֵהּ ו
וֶאתְדַּמַּר כֻּל־נָשׁ׃

Ilqual domandaua vna tauoleta, ſcriſſe, dicendo, Giouanni è il ſuo nome: e tutti ſi marauigliorono.

א

55 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־אֲבֹתֵינוּ לְאַבְרָהָם וּלְזַרְעוֹ לְעוֹלָם׃

Como habló à nueſtros Padres, à Abraham y à ſu ſimiente, para ſiempre.

56 וַתֵּשֶׁב מִרְיָם עִמָּהּ כִּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַתָּשָׁב אֶל־בֵּיתָהּ׃

Y quedôſe Maria con ella como tres meſes: y boluioſe à ſu caſa.

57 וַיִּמָּלְאוּ יְמֵי אֱלִישֶׁבַע לְלִדְתָּהּ וַתֵּלֶד בֵּן׃

Y à Eliſabeth, cumplioſele el tiempo de parir y parió vn hijo:

58 וַיִּשְׁמְעוּ שְׁכֵנֶיהָ וְדוֹדֶיהָ כִּי־הִגְדִּיל יְהֹוָה אֶת־חַסְדּוֹ אִתָּהּ וַיִּשְׂמְחוּ עִמָּהּ׃

Y oyeron los vezinos y los parientes que auia Dios hecho grande miſericordia con ella y alegraronſe con ella.

59 וַיְהִי־בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וַיָּבֹאוּ לָמוּל אֶת־הַיֶּלֶד וַיִּקְרְאוּ אוֹתוֹ בְּשֵׁם אָבִיו זְכַרְיָהוּ׃

Y aconteció, que àl octauo dia vinieron para circuncidar el ninno, y llamauanlo del nombre de ſu padre, Zacharias.

60 וַתַּעַן אִמּוֹ לֵאמֹר לֹא כֵן כִּי־אִם יִקָּרֵא יוֹחָנָן׃

Y reſpondiendo ſu madre, dixo, No, ſino Ioan ſerá llamado.

61 וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ כִּי־אֵינֶנּוּ אִישׁ בְּמִשְׁפַּחְתֵּךְ אֲשֶׁר נִקְרָא בַּשֵּׁם הַזֶּה׃

Y dixeronle, Porque? nadie ay en tu parentela que ſe llame deeſte nombre.

62 וַיִּקְרְצוּ לְאָבִיו וּמַה־יִּרְצֶה לְהִקָּרֵא אוֹתוֹ׃

Y hablaron por ſennas à ſu padre, como le queria llamar.

63 וַיִּשְׁאַל לוּחַ וַיִּכְתֹּב לֵאמֹר יוֹחָנָן יֶשׁ־שְׁמוֹ וַיִּתְמְהוּ כֻּלָּם׃

Y demandando la tablilla, eſcriuió, diziendo, Ioan es ſu nombre. Y todos ſe marauillaron.

ά.

55. Καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

(Selon qu'il en a parlé à nos peres, aſſauoir à Abraham & à ſa poſterité) à iamais.

56. Ἔμεινε δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Et Maria demeura auec elle, enuiron trois mois, puis s'en retourna en ſa maiſon.

57. Τῇ δὲ Ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.

Or le terme d'Elizabeth fut accompli pour enfanter: & enfanta vn fils.

58. Καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς, ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

Et ſes circonuoiſins, & ſes parens ayans entendu que le Seigneur auoit amplement declaré ſa miſericorde enuers elle, s'en reſiouiſſoyent auec elle.

59. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.

Et aduint qu'au huitieme iour ils vindrent pour circoncir le petit enfant, & l'appeloyent Zacharie du nom de ſon pere.

60. Καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης.

Mais ſa mere print la parole, & dit, Non: mais il ſera nommé Iehan.

61. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ.

Et ils lui direntt, Il n'y a aucun en ta parenté qui ſoit appelé de ce nom.

62. Ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

Lors ils firent ſigne au pere d'icelui qu'il declaraſt comment il vouloit qu'il fuſt nommé.

63. Καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψε, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες.

Lequel ayant demandé vnes tablettes, eſcriuit, diſant, Iehan eſt ſon nom. Dont tous furent eſmerueillés.

CAP. I.

55. Sicut locutus eſt ad patres noſtros, Abraham & ſemini eius in ſecula

(As he hath ſpoken to our fathers/ to wit/ to Abraham/ & his ſeede) for euer.

56. Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus: & reverſa eſt in domum ſuam.

And Marie abode with her about three moneths: after/ ſhe returned to her owne houſe.

57. Eliſabeth autem impletum eſt tempus pariendi: & peperit filium.

Nowe Eliſabets time was fulfilled/ that ſhee ſhould be deliuered/ & ſhe brought forth a ſonne.

58. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificavit Dominus miſericordiam ſuam cum illa, & congratulabantur ei.

And her neighbours/ and couſins heard tell howe the Lorde had ſhewed his great mercy vpon her/ & they reioyced with her.

59. Et factum eſt: in die octavo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris ſui, Zachariam.

And it was ſo that on the eight day they came to circumciſe the babe/ & called him Zacharias/ after the name of his father.

60. Et reſpondens mater eius, dixit, Nequaquam, ſed vocabitur Iohannes.

But his mother anſwered/ and ſaid/ Not ſo/ but he ſhall be called John.

61. Et dixerunt ad illam, Quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine.

And they ſaide vnto her/ There is none of thy kinred/ that is named with this name.

62. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum.

Then they made ſignes to his father/ how he would haue him called.

63. Et poſtulans pugillarem, ſcripſit, dicens, Iohannes eſt nomen eius. Et mirati ſunt univerſi.

So he aſked for writing tables/ & wrote/ ſaying/ His name is John/ and they marueiled all.

Das I. Capitel.

55. Wie er geredt hat vnſern Vätern Abraham vnd ſeinem ſamen ewiglich.

Som hand ſagde til vore Fedre/ Abraham oc hans Sæd euindelige.

56. Vnd Maria bleib bey jhr bey dreyen Monden/ Darnach kehret ſie widerumb heim.

Oc Maria bleff hoſſ hende ved tre maanede/ der effter foer hun hiem til bage igen.

57. Vnd Eliſabeth kam jhre zeit/ daß ſie geberen ſolt/ vnd ſie gebar einen Sohn.

Oc Elizabeths tid kom/ at hun ſkulde føde/ oc hun fødde en Søn.

58. Vnd jhre Nachbarn vnd Gefreundten höreten/ daß der HERR groſſe Barmhertzigkeit an jhr gethan hatte/ vnd freueten ſich mit jhr.

Oc hendis Nabo oc Slect hørde/ at HERREN haffde giort ſtor Barmhertighed met hende/ oc de glædde ſig met hende.

59. Vnd es begab ſich am achten tage/ kamen ſie zu beſchneiden das Kindlein/ vnd hieſſen jhn nach ſeinem Vater/ Zacharias.

Oc det hende ſig paa den ottende dag/ da komme de at omſkære Barnet/ oc de kallede hannem effter hans Fader Zacharias.

60. Aber ſeine Mutter antwortet/ vnd ſprach: Mit nichten/ ſondern er ſoll Johannes heiſſen.

Men hans Moder ſuarede/ oc ſagde/ Ingenlunde/ men hand ſkal hede Johannes.

61. Vnd ſie ſprachen zu jhr: Jſt doch niemand inn deiner freundſchafft/ der alſo heiſſe.

Oc de ſagde til hende/ Der er dog ingen i din Slect/ ſom ſaa kaldis.

62. Vnd ſie wincketen ſeinem Vater/ wie er jhn wolt heiſſen laſſen.

Oc de nickede at hans Fader/ huorledis hand vilde lade kalde hanem.

63. Vnd er foderte ein Täfelein/ ſchreib vnd ſprach: Er heiſzt Johannes. Vnd ſie verwunderten ſich alle.

Oc hand begerede en Taffle/ ſcreff oc ſagde/ Hand heder Johannes. Oc de forundrede ſig alle.

Kapitola I.

55. Jakož geſt mluwil k Otcům naſſým/ k Abrahamowi a k Semeni geho na wěky

Jáko mowił do oycow náßych/ to ieſt do Abráhámá y iego potomkow ná wieki.

56. Y oſtala Marya s nij nakožto za tři Měſýce/ a potom nawrátila ſe/ do Domu ſwého.

A ták z nią mießkáłá Márya/ iákoby przez trzy mieſiące/ a pothym ſie wrociłá do domu ſwego.

57. Alžbětě pak naplnil ſe čas/ aby porodila: Y porodila geſt Syna.

Elżbiecie też wypełnił ſie czás porodzenia/ y vrodziła ſyná.

58. Y vſlyſſeli Sauſedé/ a přátelé gegij/ že geſt weliké včinil PAN Miloſrdenſtwij ſwé s nij/ y ſpolu radowali ſe s nij.

Co vſłyßawßy ſąśiedzi y krewni iey/ iż zacnie Pán vżył miłoſierdzia przeciw iey/ rádowali ſie z nia.

59. Stalo ſe pak w den oſmý přiſſli obřezowati dijtěte/ a nazýwali gey gménem Otce geho Zacharyáſſem.

A gdy bylo dniá oſmego/ zeßli ſie áby obrzezali dzieciątko/ y nazywali go imieniem oycá ie- Zacharyaßem.

60. Tehdy odpowěděwſſy Matka geho/ řekla: Nikoli/ ale ſlauti bude Jan.

Ale odpowiedziawßy mátká iego/ rzekłá/ nie ták/ alec bedzie wezwan Jánem.

61. Y řekli k nij: Wſſak ni žádného nenij w rodu twém/ kterýžby ſlaul gménem tijm.

Tedy do niey rzekli/ Zadnego nie maß w narodzie twym coby go nazywano tym imieniem.

62. Y dáwali náwěſſtij Otcy geho/ kýmby ho chtěl nazwati.

Y vkazowáli przez znáki oycu iego iákoby go chciał przezwáć.

63. A on požadaw deſſtičky napſal/ řka: Jan geſt gméno geho. Y diwili ſe wſſyckni.

A on kazawßy ſobie podáć tablice/ nápiſał mowiąc/ Jan ieſt imie iego/ y dziwowali ſie wßyſcy.

א

64 ומחדא אתפתח פ
פומה ולשנה ומלל ובריך
לאלהא׃

E ſubbito la ſua bocca s'aperſe, e la ſua lingua ſi ſciolſe: e coſi parlaua, laudando Iddio.

65 והות דחלתא על
כלהון שבביהון ובכלה
טורא דיהוד הלין מ
מתמללין הוי׃

Onde nacque timore in tutti i lor Vicini: e tutte queſte parole ſi diuolgorono per tutta la montagna de la Giudea.

66 וכלהון דשמעו מ
מתחשבין הוו בלבהון
ואמרין מנא כי יהוא
טליא הנא ואידה דמריא
אית הות עמה׃

E tutti quei che l'Vdirono, ſe le meſſero nel cuore, dicendo, Chi ſara mai queſto fanciullo? E la mano del Signore era con lui.

67 ואתמלי זכריא
אבוהי רוחא דקודשא
ואתנבי ואמר׃

E Zacaria ſuo padre fu ripieno di Spirito Santo, e profetò, dicendo.

63 מברך הו מריא
אלהא דיסריל דסער
עמה ועבד לה פורקנא׃

Laudato ſia il Signore Iddio d'Iſraël: percioch'egli ha Viſitato e fatta la redentione al ſuo popolo.

69 ואקים לן קרנא ד
דפורקנא בביתה דדויד
עבדה׃

Et hacci drizzato il corno di ſalute, ne la caſa di Dauid ſeruo ſuo.

70 איך דמלל בפומא
דנביוהי קדישא דמן
עלם׃

Si come ha parlato per la bocca de ſuoi ſanti Profeti, che gia Vn tempo furono, dicendo.

71 דנפרקן מן בעל
דבבן ומן אידא דכלהון
סנאין׃

Che noi ſaremmo ſaluati da i noſtri nimici, e da la mano di tutti quelli che ci hanno in odio.

א

64 וּפִתְאֹם נִפְתַּח פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ
וַיְדַבֵּר וַיְבָרֵךְ אֶת־יְהוָֹה׃

Y luego fue abierta ſu boca, y ſu luenga: y habló bendiziendo à Dios.

65 וַתְּהִי יִרְאָה עַל־כָּל־שְׁכֵנָיו
סָבִיב סָבִיב וַיִּשָּׁמְעוּ כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בְּכָל הָרֵי יְהוּדָה׃

Y fue vn temor ſobre todos los vezinos dellos: y en todas las montannas de Iudea fueron diuulgadas todas eſtas coſas.

66 וְכֻלָּם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ שָׂמוּ
עַל־לְבָבָם לֵאמֹר וּמִי יִהְיֶה
הַיֶּלֶד הַזֶּה וְיַד יְהוָֹה הָיְתָה עִמּוֹ׃

Y todos los que lo oyan, ſe marauillauan, diziendo, Quien ſerá eſte ninno? Y la mano del Sennor era con el.

67 וּזְכַרְיָהוּ אָבִיו נִמְלָא בְּרוּחַ
הַקֹּדֶשׁ וַיִּנָּבֵא לֵאמֹר׃

Y Zacharias ſu padre fue lleno de Eſpiritu Sancto, y prophetizó, diziendo.

68 בָּרוּךְ יְהוָֹה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
כִּי־פָקַד וַיַּעַשׂ פְּדוּת לְעַמּוֹ׃

Bendito el Sennor Dios de Iſrael, que viſitó y hizo redemcion à ſu Pueblo.

69 וַיָּקֶם לָנוּ קֶרֶן יְשׁוּעָה בְּבֵית
דָּוִד עַבְדּוֹ׃

Y nos enheſto el cuerno de ſalud en la Caſa de Dauid ſu ſieruo:

70 כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִי־נְבִיאִים
הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר מֵעוֹלָם הֵמָּה׃

Como habló por boca de los ſanctos que fueron deſde el principio, ſus Prophetas.

71 אֶת־יְשׁוּעָה מֵאוֹיְבֵינוּ
וּמִיַּד־כָּל שֹׂנְאֵינוּ׃

Salud de nueſtros enemigos, y de mano de todos los que nos aborrecieron.

α'.

64. Ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

Et à l'inſtant ſa bouche fut ouuerte, & ſa langue deſliee, tellement qu'il parloit en louant Dieu.

65. Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτοὺς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

Dont crainte ſuruint à tous leurs circonuoiſins, & toutes ces paroles furent diuulgees par tout le pais des montagnes de Iudee.

66. Καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ.

Et tous ceux qui les entendirent les mirent en leur cœur diſant, Que ſera-ce de ce petit enfant? Et la main du Seigneur eſtoit auec lui,

67. Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, λέγων.

Lors Zacharie ſon pere fut rempli du S. Eſprit, & prophetiza, diſant,

68. Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο, καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

Benit ſoit le Seigneur, le Dieu d'Iſrael, de ce qu'il a viſité & fait deliurance de ſon peuple:

69 Καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαυὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ.

Et nous a eſleué la corne de ſalut en la maiſon de Dauid ſon ſeruiteur.

70. Καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ.

Ainſi qu'il en a parle par la bouche de ſes ſaincts Prophetes, qui ont eſté de tout temps.

71. Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς.

Que nous ſerions ſauues d'entre les mains de nos ennemis, & de la main de tous ceux qui nous haiſſent,

CAP. I.

64. Apertum eſt autem ilico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deũ.

And his mouth was opened immediately/ and his tongue looſed/ and he ſpake and prayſed God.

65. Et factum eſt timor ſuper omnes vicinos eorum: & ſuper omnia montana Iudææ divulgabantur omnia verba hæc.

Then feare came on all them that dwelt nere vnto them/ and all theſe wordes were noyſed abroad throughout all the hyl countrey of Iudea.

66. Et poſuerunt omnes qui audierant in corde ſuo, dicentes, Quis, putas, puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.

And all they that heard them/ layed them vp in their heartes/ ſaying/ What maner childe ſhall this be/ and the hande of the Lord was with him.

67. Et Zacharias pater eius repletus eſt Spiritu ſancto: & prophetavit, dicens.

Then his father Zacharias was filled with the holy Ghoſt/ and propheſied/ ſaying.

68. Benedictus Dominus Deus Iſraël: quia viſitavit & fecit redemptionem plebis ſuæ.

Bleſſed be the Lorde God of Iſrael/ becauſe hee hath viſited and redeemed his people.

69. Et erexit cornu ſalutis nobis, in domo David pueri ſui.

And hath raiſed vp the horne of ſaluation vnto vs/ in the houſe of his ſeruaunt Dauid.

70. Sicut locutus eſt per os ſanctorum, qui à ſeculo ſunt, prophetarum eius.

As he ſpake by the mouth of his holye Prophets/ which were ſince the worlde began/ ſaying.

71. Salutem ex inimicis noſtris, & de manu omnium qui oderunt nos.

That he would ſent vs deliueraunce from our enemies/ and from the handes of all that hate vs.

Das I. Capitel.

64. Vnd als bald ward ſein Mund vnd ſeine Zunge auff gethan/ vnd redete vnd lobete Gott.

Oc ſtrax oplodis hans Mund oc hans Tunge/ oc hand talede oc priſede Gud.

65. Vnd es kam eine forcht über alle Nachbarn/ vnd diß Geſchicht ward alles ruchtbar auff dem gantzen Jüdiſchen Gebirge.

Oc der kom en ſræct offuer alle Naboerne/ Oc dette ſom ſkeet vaar røctedis altſammen paa alle de Jodiſke Bierge.

66. Vnd alle die es höreten/ namens zu hertzen/ vnd ſprachen: Was meineſtu/ wil auß dem Kindlein werden? Denn die Hand des HERRN war mit jhm.

Oc alle ſom det hørde/ lagde det paa Hierte/ oc ſagde/ Huad ment du/ at her ſkal bliffue aff Barnet? Thi HERRENS Haand vaar met hannem.

67. Vnnd ſein Vater Zacharias ward des heiligen Geiſtes vol/ weiſſaget vnd ſprach:

Oc hans Fader Zacharias bleff opfylt met den hellig Aand/ ſpaade/ oc ſagde:

68. Gelobet ſey der HERR der Gott Iſrael/ denn er hat beſucht vnd erlöſet ſein Volck.

Loffuit vere HERREN Iſraels Gud/ Thi han haffuer beſøct oc forløſt ſit Folck.

69. Vnd hat auffgericht ein Horn des Heils inn dem Hauſe ſeines Dieners Dauids.

Oc hand haffuer oprenſt Salighedſens Horn/ J Dauids ſin tieneris Huſ.

70. Als er vor zeiten geredt hat/ durch den Mund ſeiner heiligen Propheten.

Som hand talede i fordom tid/ ved ſine hellige Propheters Mund.

71. Das er vns errettet von vnſern Feinden/ vnd von der Hand aller die vns haſſen.

At hand vilde frelſe oſſ fra vore fiender/ oc fra alle deris haand ſom oſſ hade.

Kapitola I.

64. A y hned otewřela ſe vſta geho/ y yazyk geho/ a mluwil geſt welebě Boha.

Zátym ſię wnet otworzyły vſtá iego y ięzyk iego/ y mowił błogoſławiąc Bogá.

65. Y přiſſel ſtrach na wſſecky Sauſedy gegich/ a po wſſech horách Jůdſkých rozhlaſſowala ſe wſſecka ſlowa tato.

A ták przyſzedł ſtrách ná wſzythki ſąſiády ich/ á po wſzyſtkiey górney kráinie Iudſkiey rozſławione ſą wſzyſtki ty ſłowá.

66. Y myſlili wſſyckni kteřijž ſlyſſeli w Srdcy ſwém/ řkauce: Y kteraké toto Dijtě bude? Neb zagiſté ruka PANĚ byla s nim.

Tedy wſzyſcy ktorzy vſłyſzeli/ záchowywáli ie w ſercu ſwoiem/ mowiąc/ Cóż to zá dziecię to będzie? A ták ręka Páńſka byłá z nim.

67. Zacharyáš pak Otec geho/ naplněn geſt Duchem Swatým/ y prorokowal/ řka:

Zachárzyáſz tedy oćiec iego nápełnion ieſt Duchá świętego/ y prorokował mowiąc.

68. Požehnaný Pán Bůh Izrahelſký/ neb geſt nawſſtijwil a včinil wykaupenij Lidu ſwého.

Błogoſłáwiony Pan Bog Izráelſki/ co nawiedźił y odkupił lud ſwoy.

69. A wyzdwihl nám roh Spaſenij/ w Domu Dawida Služebnijka ſwého.

Y podnióſł róg zbáwienia nam w Domu Dawidá ſłużebniká ſwego.

70. Yakož geſt mluwil ſkrze uſta Swatých (kteřijž od wěku gſau) Prorokůw ſwých.

Jáko powiedał przez vſtá świętych/ ktorzy od wieku byli prorokow ſwoich.

71. Wyproſſtěnij z Nepřátel naſſých/ a z ruky wſſech kteřijž nás nenáwiděli.

Iż nas miał wybáwić od nieprzyiaćioł naſzych/ y z ręki wſzyſtkich ktorzy nas nienawidzą.

72 וַעֲבַד חְנָנֵה עַם אַבָהַין
וַעְהַד לְדִיַתִיקוֹהִי
קַדִישְׁתָא :

Per vſar miſericordia verſo i noſtri padri, e ricordarſi del ſuo ſanto Teſtamento.

73 וּמוּמָתָא דִימָא ל
לַאבְרָהָם אַבוּן (דְּנֶתֶל לַן :)

Et del giuramento ch'egli haueua giurato al noſtro padre Abraam (di concederci.)

74 דְנֶתְפְּרֵק מֶן אִידָא
דַבְעֶלדְבָבַן וְדַלָא דְחַלָּא
נֶפְלוּחַ קֳדָמוֹהִי :

Che liberati da la mano de noſtri nimici, noi li ſeruiſſimo ſenza timore.

75 בַחְנָנָא וּבְכֵאנוּתָא
קֳדָמוֹהִי כֻלְהֵין יַוְמָתַן :

In ſantità e giuſtitia dinanzi à lui, tutti i giorni de la vita noſtra.

76 וַאנְתְּ טַלְיָא נְבִיֵה ד
דְעֶלָיָא תֶּתְקְרֵא תֵּאזֻל גֵּיר
קְדָם פַּרְצוּפֵה דְמָרְיָא
דְתַטֵּיב אוּרְחָתֵה :

E tu piccolo fanciullo, ſarai chiamato Profeta de l'Altiſſimo: percioche tu andarai innanzi a la faccia del Signore, à preparar le ſue vie.

77 דְנֶתֶל מַדְעָא דְחַיֵא
לְעַמֵה בְּשׁוּבְקָנָא ד
דְחַטָהַיְהוֹן :

Per dar cognitione de la ſalute al ſuo popolo, ne la remiſſione de lor peccati.

78 בְּרַחְמֵא דְחְנָנֵה ד
דַאלָהַן דְּבְהוֹן נְסַעְרַן דְּנַחָא
מֶן רַוְמָא :

Per le viſcere de la miſericordia del noſtro Iddio, ne laquale ci ha viſitati l'Oriente che vien da alto.

79 לְמַנְהָרוּ לְאִילֵין ד
דַבְחֶשׁוּכָא וּבְטֶלָלָא דְמַוְתָא
יָתְבִין דְנֶתְרוֹץ רֶגְלַין ב
בְּאוּרְחָא דַשְׁלָמָא :

Per rilucere à quelli che ſeggono ne le tenebre e ne l'ombra de la morte, per dirizzare i noſtri piedi nella via de la pace.

80 טַלְיָא דֵין רָבֵא הֲוָא
וּמֶתְחַיַל בְּרוּחָא וּבְחוּרְבָא
אִיתוֹהִי הֲוָא עַד יַוְמָא
לְיוֹמָא דְתֶחְוִיתֵה דְלְוָת
אִיסְרָיֵל :

E il piccolo fanciullo creſceua e fortificauaſi in ſpirito: e ſtette ne i diſerti inſin al giorno ch'ei ſi doueua moſtrare ad Iſrael.

72 לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִם אֲבוֹתֵינוּ
וְלִזְכּוֹר בְּרִית קָדְשׁוֹ :

Haziendo miſericordia con nueſtros Padres y acordandoſe de ſu ſancto Teſtamento:

73 אֶת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם אָבִינוּ (לָתֵת לָנוּ :)

Del juramento que juró à Abraham nueſtro Padre, (que nos auia de dar.)

74 אֲשֶׁר מֻצָּלִים מִיַּד אוֹיְבֵינוּ
בְּלִי יִרְאָה נַעַבְדֵנוּ :

Que ſin temor, libertados de nueſtros enemigos, le ſeruiriamos:

75 בְּחֶסֶד וּבְצֶדֶק לְפָנָיו כָּל־
יְמֵי חַיֵּינוּ :

En ſanctitad y juſticia delante deel, todos los dios de nueſtra vida.

76 וְאַתָּה הַיֶּלֶד נְבִיא הָעֶלְיוֹן
תִּקָּרֵא כִּי־תֵלֵךְ לִפְנֵי יְהוָה
לְהָכִין אֶת־דְּרָכָיו :

Tu empero, o ninno Propheta del Altiſſimo ſeràs llamado: porque yras delante de la faz del Sennor, para aparejar ſus caminos:

77 לָתֵת אֶת דַּעַת יְשׁוּעָה
לְעַמּוֹ בִּסְלִיחַת חַטֹּאותָם :

Dando ſciencia de ſalud à ſu pueblo para remiſſion de ſus peccados:

78 בְּרַחֲמֵי חֶסֶד אֱלֹהֵינוּ בַּאֲשֶׁר
פְּקָדָנוּ מִזְרָח מִמָּרוֹם :

Por las entrannas de miſericordia de nueſtro Dios, conque nos viſitó de lo alto el Oriente.

79 לְהָאִיר אֶת־יוֹשְׁבִים בַּחֹשֶׁךְ
וּבְצַלְמָוֶת וּלְיַשֵּׁר אֶת־רַגְלֵינוּ
עַל־דֶּרֶךְ שָׁלוֹם :

Para dar luz à los que habitan en tinieblas y en ſombra de muerte: para encaminar nueſtros pies por camino de paz.

80 וְהַיֶּלֶד גָּדַל חָזַק וְאָמֵץ בְּרוּחַ
וַיְהִי בַּמִּדְבָּר עַד־יוֹם הֵרָאוֹתוֹ
אֶל־יִשְׂרָאֵל :

Y el ninno crecia, y era confortádo del Eſpiritu y eſtuuo en los deſiertos haſta el dia que ſe moſtró à Iſrael.

72. Ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.

Pour faire miſericorde enuers nos peres, & auoit memmoire de ſa ſaincte alliance,

73. Ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, (τοῦ δοῦναι ἡμῖν.)

Qui eſt le iurement qu'il a iuré à Abraham noſtre pere. (aſſauoir qu'il nous donneroit.)

74. Ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ.

Qu' apres eſtre deliurés de la main de nos ennemis, nous lui ſeruirions ſans crainte.

75. Ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν.

En ſaincteté & iuſtice deuant lui, tous les iours de noſtre vie.

76. Καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ.

Et toi petit enfant, tu ſeras appelé le Prophete du Souuerain: car tu iras deuant la face du Seigneur, pour appreſter ſes voyes.

77. Τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

Et pour donner cognoiſſance du ſalut a ſon peuple, par la remiſſion de leurs pechés.

78. Διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους.

Par les entrailles de la miſericorde de noſtre Dieu, deſquelles nous a viſité l'Oriens d'en haut:

79. Ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

Afin qu'il reluiſe à ceux qui ſont aſſis en tenebres & en ombre de mort: pour adreſſer nos pieds , au chemin de paix.

80. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

Et le petit enfant croiſſoit, & eſtoit fortifié en eſprit: & fut és deſerts iuſqu' au iour qu'il deuoit eſtre manifeſté à Iſrael.

CAP. I.

72. Ad faciendam miſericordiam cum patribus noſtris: & memorari teſtamenti ſui ſancti.

That he would ſhewe mercie towards our fathers / and remember his holye Couenant.

73. Iuſiurandum quod iuravit ad Abraham patrem noſtrum,(daturum ſe nobis)

And the othe which he ſware to our father Abraham.(Which was/that he would graunt vnto vs.)

74. Vt ſine timore, de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſerviamus illi.

That we being deliuered out of the hands of our enemies / ſhould ſerue him without feare.

75. In ſanctitate & iuſtitia, coram ipſo, omnibus diebus noſtris.

All the dayes of our life/ in holines and righteouſnes before him.

76. Et tu puer, propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias eius.

And thou/babe/ ſhalt bee called the Prophet of the moſt High:for thou ſhalt goe before the face of the Lorde / to prepare his wayes.

77. Ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius,in remiſſionem peccatorum eorum.

And to giue knowledge of ſaluation vnto his people/ by the remiſſion of their ſinnes.

78. Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos, Oriens, ex alto.

Trough the tender mercie of our God / whereby the day ſpring from an high/ hath viſited vs.

79. Illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis ſedent: ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.

To giue light to them that ſit in darkenes/ and in the ſhadowe of death/and to guide our feete into the way of peace.

80. Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis uſq; in diem oſtenſionis ſuæ ad Iſraël.

And the childe grewe/ and waxed ſtrong in ſpirit/ and was in the wildernes/til the day came/that he ſhould ſhewe him ſelfe vnto Jſrael.

Das I. Capitel.

72. Vnd die Barmhertzigkeit erzeigete vnſern Vätern / vnd gedechte an ſeinen heiligen Bund.

Oc beuiſe vore Fedre Barmhertighed / oc tencke paa ſin hellige Pact.

73. Vnd an den Eid/den er geſchworen hat vnſerm Vater Abraham/ (vns zugeben.)

Oc paa den Eed/ſom hand ſoer vor Fader Abraham /(At giffue oſſ.)

74. Das wir erlöſet auß der Hand vnſer Feinde/jm dieneten ohn forcht.

At naar wi vaare forløſde aff vore Fienders Haand/ ſkulde wi tiene hannem.

75. Jnn heiligkeit vnd gerechtigkeit/ die jhm gefellig iſt.vnſer Lebenlang.

J Hellighed oc Retferdighed/ſom hannem er behagelig/ vden redzel vor Liffs tid.

76. Vnd du Kindlein wirſt ein Prophet des Höchſten heiſſen/ du wirſt vor dem HERREN her gehen / das du ſeinen weg bereiteſt.

Oc du Barn lille/ ſkalt kaldis den Høyſtis Prophete/ Du ſkalt gaa frem faar HERREN / at berede hans vey.

77. Vnd erkentnuß des Heils gebeſt ſeinem Volck/ die da iſt in vergebung jhrer Sünde.

Oc at giffue hans Folck Salighedſens forſtand, ſom er i deris ſynders forladelſe.

78. Durch die hertzliche Barmhertzigkeit vnſers Gottes/ durch welche vns beſucht hat der Auffgang auß der Höhe.

Ved vor Guds hiertelige Barmhiertighed / ved huilcken Opgangen aff det Høye haffuer beſøct oſſ.

79. Auff das er erſcheine denen die da ſitzen im Finſterniß vnd ſchatten des tods / vnd richte vnſer füſſe auff den weg des Frides.

Paa det hand ſkulde ſkinne faar dem / ſom ſide i mørcke oc i Dødzens ſkugge/ oc viſe vore føder paa Fredens vey.

80. Vnd das Kindlein wuchß/ vnd ward ſtarck im Geiſt/vnd war in der wüſten/biß das er ſolt herfür tretten für das Volck Jſrael.

Oc Barnet vorte / oc vaar ſterckt i Aanden / oc vaar vdi Ørcken/ indtil hand ſkulde traade frem faar Jſraels Folck.

Kapitola I.

72. Aby včinil Miloſrdenſtwij s Otcy naſſými/ a rozpomenul ſe na ſwědectwij ſwé Swaté.

Aby vżył miłośierdźia nád oycy náßymi/ á roſpomniał ná teſtáment ſwoy świety.

73. Na přiſſahu kterauž geſt přiſáhl Abrahamowi Otcy naſſemu / (Že ſe, nám ſamého dá.)

Y ná przyśięgę kthorą przyśiągł Abráhámowi oycu náßemu/ (że nam to dáć miał.)

74. Abychom bez ſtrachu z ruky nepřátel naſſých gſauce wyſwobozeni/ ſlaužili gemu.

Iż oprocz ſtráchu będąc z reki nieprzyacielſkiey wybáwieni/ſłużyciechmy mu mieli.

75. W Swattoſti a w ſprawedlnoſti před nim / po wſſecky dni naſſe.

W świętobliwośći y w ſpráwiedliwośći przed nim po wßythki dni żywota náßego.

76. A ty Djtě Prorokem Naywyſſſýho ſlauti budeſs/ neb předegdeſs před twářj PANJE připrawowati ceſti geho.

A ty też dźiećiątko Prorokiem nawyżßeᵒ będźieß názwáne / bo poydźieß w przod przed oblicznoſcią Páńſką / ábys gotował drogi iego.

77. Aby bylo dáno vměnij ſpaſytedlné Lidu geho / na odpuſſtěnij hřjchůw gegich.

A iżbyś podał wiádomość zbáwienia ludowi iego/przez odpußczenie grzechow ich.

78. Skrze ſtřewa Miloſrdenſtwij Boha naſſého / w němžto nawſſtjwil nás wzcházegež wýſoſti.

Dla wnętrznośći miłośierdźia Bogá náßego/ ktorymi náwiedźił nas Látorośl z wyſokośći.

79. Aby poſwijtil těm kteřjž w temnoſtech a w ſtijnu Smrti ſedij/ aby byly zprawený nohy naſſe na ceſtu pokoge.

Aby ſię vkazáłá tym ktorzy w ćiemnośćiach y w ćieniu śmierći położeni ſą/ ku wyproſtowániu nog naßych ná drogę pokoiu.

80. Djtě pak roſtlo a poſylňowalo ſe Duchem / a bylo na pauſſti / až do dne vkázanij ſwého Lidu Jzrahelſkému.

A ták dźiećiątko ono podraſtáło/ y było vmocnione Duchem / y było ná puſtyniách / áż do onego dniá kiedy ſię vkázało przed Jzráelem.

ב

1 הֲוָא דֵּין בְּיַוְמָתָא הָנוּן וּנְפַק פּוּקְדָנָא מֶן א אַגוּסְטוֹס קֶסַר דְּנֶתְכְּתֵב כֻּלֵּהּ עַמָּא דְּאוּחְדָנֵהּ ׃

Hor auuenne che in quei giorni vſci vn editto da parte di Ceſare Auguſto, che ſi deſcriueſſe tutto il mondo.

2 הָדָא מַכְתְּבָנוּתָא קַדְמָיְתָא הֲוָת בְּהֶגְמוֹנוּתָא דְּקוּרִינָוֹס בְּסוּרִיָא ׃

Queſta prima deſcrittione ſi fece, eſſendo Cirenio gouernator de la Siria.

3 וְאָזֵל הֲוָא כֻּל־נָשׁ דְּנֶתְכְּתֵב בִּמְדִינְתֵהּ ׃

E coſi tutti andauano à farſi ſcriuere, ciaſcuno ne la ſua propria citta.

4 סְלֶק הֲוָא דֵּין וָאף יַוְסֵף מֶן נָצְרַת דַּגְלִילָא לִיהוּד לַמְדִינְתֵהּ דְּדָוִיד דְּמֶתְקְרְיָא בֵּית־לֶחֶם מֶטּוּל דְּאִיתַוְהִי הֲוָא מֶן בַּיְתֵהּ וּמֶן שַׁרְבְּתֵהּ דְּדָוִיד ׃

Onde Ioſef ancora ſali di Galilea, da la città di Nazaret, in Giudea, ne la città di Dauid, laqual ſi chiama Betlehem: percio ch'egli era de la caſa e parentado di Dauid.

5 עַם מַרְיַם מְכִירְתֵהּ כַּד בַּטְנָא דְּתַמָּן נֶתְכְּתֵב ׃

A farſi ſcriuere inſieme con Maria che gli era ſtata data per moglie, laquale era grauida.

6 וַהֲוָא דְּכַד תַּמָּן אֶנוּן אֶתְמְלִיו יַוְמָתֵהּ דְּתֵאלַד ׃

Et auuenne mentre ch'eſſi erano li, che ſi conpierono i giorni ch'ella doueua partorire.

7 וִילְדַת בְּרָהּ בּוּכְרָא וְכַרְכְתֵהּ בְּעַזְרוּרֵא וְאַרְמְיַתֵהּ בְּאוּרְיָא מֶטּוּל דְּלַית הֲוָא לְהוֹן דּוּכְתָא אַיְכָא דְּשָׁרֵין הֲווֹ ׃

E coſi partori il ſuo figliuol primogenito, & inuolſelo ne le faſcie, e poſelo à giacere ne la mangiatoia d'una ſtalla: percioche ne l'hoſtaria non v'era luogo por loro.

8 רָעַוָתָא דֵּין אִית הֲווֹ בָּהּ בְּאַתְרָא דְּשָׁרֵין הֲווֹ תַּמָּן וְנָטְרִין הֲווֹ מַטַּרְתָּא דְּלֶלְיָא עַל מַרְעִיתְהוֹן ׃

Hora in quella medeſima contrada v'erano de paſtori che ſtauano à la campagna, vegliando e facendo le guardie de la notte ſopra il lor gregge.

ב

1 וַיְהִי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא חֹק מִקֵּיסַר אַוְגּוּסְטוּס לְהִפָּקֵד אֶת־כָּל הַתֵּבֵל ׃

Y aconteció en aquellos dias que ſalió edicto de parte de Auguſto Ceſar, que toda la tierra fueſe empadronada.

2 וְזֶה הַמִּפְקָד הָיָה הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹט קִירֶנְיוּס בַּאֲרָם ׃

Eſte empadronamiento primero fue hecho ſiendo Preſidente de la Syria Cyrenio.

3 וַיֵּלְכוּ כֻלָּם לְהִפָּקֵד אִישׁ אִישׁ אֶל־עִירוֹ ׃

Y yuan todos para ſer empadronados cada vno à ſu ciudad.

4 וַיַּעַל גַּם יוֹסֵף מִגָּלִיל מֵעִיר נְצָרֶת אֶל־יְהוּדָה לְעִיר דָּוִד אֲשֶׁר נִקְרָאָה בֵּית לֶחֶם יַעַן אֲשֶׁר הָיָה מִבֵּית וּמִמַּטֵּה דָוִד ׃

Y ſubió Ioſeph de Galilea, de la ciudad de Nazareth, à Iudea, à la ciudad de Dauid, que ſe llama Bethlehem. porquanto era de la Caſa y familia de Dauid:

5 לְהִפָּקֵד עִם מִרְיָם מְאֹרָשָׂה לוֹ לְאִשָּׁה וְהִיא הָרָה ׃

Para ſer empadronado, con Maria ſu muger deſpoſada con el, la qual eſtaua prennada.

6 וַיְהִי־בִּהְיוֹתָם שָׁם וַיִּמָּלְאוּ יָמֶיהָ לָלֶדֶת ׃

Y aconteció, que eſtando ellos alli, los dias en que ella auia de parir, ſe cumplieron.

7 וַתֵּלֶד בְּנָהּ בְּכוֹרָהּ וַתְּחַתְּלֵהוּ וַתְּשִׁיתֵהוּ בָּאֵבוּס כִּי־לֹא הָיָה לָהֶם מָקוֹם בַּמָּלוֹן ׃

Y parió à ſu hijo primogenito, y emboluiolo, y acoſtoló en el peſebre: porque no auia lugar para ellos en el meſon.

8 וַיִּהְיוּ רֹעִים בַּכִּכָּר הַהִיא לָנִים בַּשָּׂדֶה וְשׁוֹמְרִים אַשְׁמֻרוֹת לַיְלָה עַל־עֶדְרֵיהֶם ׃

Y auia paſtores en la miſma tierra, que velauan y guardauan las velas de la noche ſobre ſu ganado.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

Or aduint en ces iours-la qu'vn edit fut publié de la part de Ceſar Auguſte, que tout le monde fut enrollé.

2. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου.

(Ceſte premiere deſcription fut faite, lors que Cyrenius auoit le gouuernement de Syrie.)

3. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

Ainſi tous alloyent pour eſtre enroliés, vn chacun en ſa ville.

4. Ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαυίδ, ἥτις καλεῖται βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαυίδ.

Ioſeph auſsi monta de Galilee en Iudee aſſauoir de la ville de Nazareth en la cite de Dauid, qui eſt appelee Beth-lehem (à cauſe qu'il eſtoit de la maiſon & famille de Dauid.)

5. Ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ.

Pour eſtré enrollé auec Marie, la femme qui lui auoit eſté fiancee: laquelle eſtoit enceinte.

6. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

Et aduint comme ils eſtoyent là, que le terme d'icelle pour enfanter fut accompli.

7. Καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

Et elle enfanta ſon fils premier né, & l'emmaillotta, & le coucha en vne creche, à cauſe qu'il n'y auoit point de place pour eux en l'hoſtellerie.

8. Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ, ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

Or y auoit-il en la meſme contree des bergers couchans aux champs, & gardans les veilles de la nuict ſur leur troupeau.

CAP. II.

FActum eſt autem, in diebus illis, exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis.

And it came to paſſe in thoſe dayes / that there came a commaundement frō Auguſtus Ceſar / that all the worlde ſhoulde be taxed.

2. Hæc deſcriptio prima, facta eſt à præſide Syriæ Cyrino.

(This firſt taxing was made when Cyrenius was gouernour of Syria.)

3. Et ibant omnes ut profiterentur, ſinguli in ſuam civitatem.

Therefore went all to be taxed / euery man to his owne citie.

4. Aſcendit autem & Ioſeph à Galilæa de civitate Nazareth, in Iudæam, civitatem David, quæ vocatur Beth lehem: eo quòd eſſet de domo & familia David.

And Joſeph alſo went vp from Galile out of a citie called Nazaret / into Judea / vnto the citie of Dauid / which is called Beth-lehem (becauſe he was of the houſe & linage of Dauid.)

5 Vt profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore, prægnante

To be taxed with Marie that was giuen him to wife / which was with child.

6. Factum eſt autem, cum eſſent ibi, impleti ſunt dies ut pareret.

And ſo it was / that while they were there / the dayes were accompliſhed that ſhe ſhould be deliuered.

7. Et peperit filium ſuum primogenitum, & pannis eū involvit, & reclinavit eum in præſepio: quia non erat eis locus in diverſorio.

And ſhe brought forth her firſt begotten ſonne / and wrapped him in ſwadeling clothes / and layed him in a cratche / becauſe there was no rowme for them in the Jnne.

8. Et paſtores erant in regione eadem: vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregem ſuum.

And there were in the ſame countrey ſhepherdes / abiding in the fielde / & keeping watch by night becauſe of their flocke.

Das II. Capitel.

Es begab ſich aber zu der Zeit / daß ein Gebott vom Keiſer Auguſto außgieng / daß alle Welt geſchätzet würde.

OC det begaff ſig paa den tid / at der vdgick it Bud aff Keyſer Auguſto / At al Verden ſkulde beſcriffuis til Skat.

2. Vnd diſe Schatzung war die allererſte / vnd geſchach zur zeit da Cyrenius Landpfleger in Syrien war.

Oc denne Beſcriffuelſe vaar den allerførſte / oc ſkede paa den tid / der Cyrenius vaar Landzherre i Syrien.

3. Vnd jederman gieng / daß er ſich ſchätzen lieſſe / ein jeglicher inn ſeine Stadt.

Oc huer mand gick / at lade beſcriffue ſig til Skat huer til ſin Stad.

4. Da machet ſich auff auch Joſeph / auß Galilea / auß der Stadt Nazareth / in das Jüdiſche Land / zur Statt Dauid / die da heiſſet Bethlehem / darumb daß er von dem Hauſe vnd Geſchlechte Dauid war.

Da giorde oc Joſeph ſig rede / aff Galilea / aff den Stad Nazareth / i Jøde land / til Dauids Stad / ſom kaldis Bethlehem / Fordi at hand vaar aff Dauidz Huſſ oc ſlect.

5. Auff daß er ſich ſchätzen lieſſe mit Maria ſeinem vertraueten Weibe / die war ſchwanger.

At hand ſkulde lade beſcriffue ſig til ſkat / met Maria ſin troloffuede Huſtru / ſom vaar fructſommelig.

6. Vnd als ſie daſelbs waren / kam die zeit daß ſie geberen ſolte.

Oc ſom de vaare der / da kom tiden / at hun ſkulde føde.

7. Vnd ſie gebar jhren erſten Son / vnnd wickelt jhn in Windeln / vnnd leget jhn in eine Krippen / denn ſie hatten ſonſt keinen raum inn der Herberge.

Oc hun fødde ſin førſte Søn / oc ſuøbte hannem i Klude / oc lagde hannem i en Krubbe / Thi de haffde ellers inted rum i Herbere.

8. Vnd es waren Hirten in derſelbigen gegend auff dem Felde / bey den Hürten / die hüteten des Nachts jhrer Herde.

Oc der vaare Hyrder i den ſamme Egn paa marcken hoſſ Faare ſtierne / ſom voctede deris Hierd om natten.

Kapitola II.

TEhdy ſtalo ſe w těch dnech: Wyſſlo geſt wyřčenij od Cyſaře Auguſta / aby byl popſán weſſkeren ſwět.

Y ſtálo ſie zá onych czáßow / że wyßedl dekret od Ceſarza Auguſtá áby popiſano wßytke ziemie.

2. Toto popſánij naypřwnij ſtalo ſe od Wládaře Syrſkého Cyrýna.

(A ten pierwßy popys byl za ſtaroſty Syryyſkiego Cyreniußa).

3. Y ſſli wſſyckni aby ſe přiznawali gedenkaždý do ſwého Měſta.

A przetoż wßyſcy ßli ku popiſowi / każdy do miáſtá ſwego.

4. Y wſtaupil také Jozeff od Galilee z Měſta Nazarěthu do Zidowſtwa / do Měſta Dawidowa / kteréž ſlowě Bethlehem / proto / že byl z Domu a z Čzeledi Dawidowi.

Szedl też y Jozef od Gálileicy z miáſtá Názáret / ku Juda do miáſtá Dawidowe° / ktore zowa Bethleem / dla tego iż byl z domu y z narodu Dawidowego.

5. Aby ſe přiznal s Maryij oddanau ſobě Manželkau těhotnau.

Aby byl popiſſan z Márya poſlubiona ſobie żona / ktora byłá brzemienna

6. Y ſtalo ſe když tam byli / naplnili ſe dnowé Marye / aby porodila.

Y ſtało ſie gdy tám byli wypełnily ſie dni ktorych porodzic miálá.

7. Y porodila Syna ſwého prworozeného / a w plénky ho obwinula / a položila gey w Gzlech: neb neměli mijſta w Hoſpodě.

Porodziłá ſyna ſwoiego pierworodnego / á vwinelá go w pieluſzki y położyłá go w żłobie / dla tego iż im mieyſcá nie było w goſpodzie.

8. A Paſtýři byli w kragině té ponocugijce / a oſtřij hagijce bděnj no čnjho nad ſwým Stadem.

W tey że kráinie byli páſtyrze leżacná polách / y nocna ſtraż trzymáiac nád ſtadem ſwem.

ב

9 וְהָא מַלְאַכָא דַאלָהָא אֶתָא לְוָתְהוֹן וְתֶשְׁבּוּחְתֵה דְמָרְיָא אַנְהֲרַת עֲלַיְהוֹן וּדְחֶלוּ דְחֶלְתָא רַבְּתָא׃

Et ecco l'Angelo del Signore ſopraueṅe loro, e la luce del Signore riſplende loro d'attorno : onde eſſi hebbero gran timore.

10 וַאמַר לְהוֹן מַלְאַכָא לָא תֶדְחֲלוּן הָא גֵיר מְסַבַּר אֲנָא לְכוֹן חַדוּתָא רַבְּתָא דְתֶהְוֵא לְכֻלֵה עָלְמָא׃

E l'Angelo diſſe loro , Non temete: perche, ecco, io v'annuntio vna grande allegrezza, laqual ſara à tutto'l popolo.

11 אֶתְיְלֶד לְכוֹן גֵיר יַוְמָנָא פָּרוֹקָא דְאִיתַוְהִי מָרְיָא מְשִׁיחָא בַּמְדִינְתֵה דְדָוִיד׃

Cioè, che hoggi è nato à voi il Saluatore che è il Signor Chriſto ne la città di Dauid.

12 וְהָדָא לְכוֹן אָתָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן עוּלָלָא דְכָרִיךְ בְּעֶזְרוּרֵא וְסִים בְּאוּרְיָא׃

E queſto vi ſia per ſegno, Voi trouarete il fanciullo infaſciato, e poſto in vna mangiatoia.

13 וּמֶן שֶׁלְיָא אֶתְחְזִי עַם מַלְאַכָא חַיְלְוָתָא סַגִּיָאָא דִשְׁמַיָא כַּד מְשַׁבְּחִין לַאלָהָא וָאמְרִין׃

E incontinente fu inſieme con quell'Angelo vna moltitudine de gli eſerciti celeſti che laudauano Iddio, e diceuano.

14 תֶּשְׁבּוּחְתָא לַאלָהָא בַּמְרַוְמֵא וְעַל אַרְעָא שְׁלָמָא וְסַבְרָא טָבָא לִבְנַי נָשָׁא׃

Gloria ſia ne i luoghi altiſſimi à Dio, e pace in terra, à gli huomini, buona volonta.

15 וַהֲוָא דְכַד אֶזַלוּ מֶן לְוָתְהוֹן מַלְאַכֵא לִשְׁמַיָא מַלֶּלוּ רָעַוָתָא חַד עַם חַד וָאמְרִין נֶרְדֵא עַד־מָא לְבֵית־לֶחֶם וְנֶחְזֵא לְמֶלְתָא הָדָא דַהֲוָת אַיְךְ דְמָרְיָא אוֹדַע לַן׃

E poi che gli Angeli ſi furon partiti da eſſi & andati in cielo, i paſtori diceuano tra loro, Horſu paſſiamo infin à Betlehem, e vediamo vn poco queſta coſa che è auuenuta, laquale il Signore ci ha fatta intendere.

ב

9 וְהִנֵּה מַלְאַךְ יְהוָה נִצָּב אֶצְלָם וּכְבוֹד יְהוָה נָגַהּ עֲלֵיהֶם סָבִיב סָבִיב וַיִּירְאוּ יִרְאָה גְדוֹלָה׃

Y heaqui,el Angel del Sennor vino ſobre ellos : y claridad de Dios los hinchió de reſplandor de todas partes,y vuieron gran temor.

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַמַּלְאָךְ אַל־תִּירָאוּ כִּי־הִנְנִי מְבַשֵּׂר אֶתְכֶם שִׂמְחָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה לְכָל־הָעָם׃

Mas el Angel les dixo,No temays,porque heaqui,os doy nueuas de gran gozo,que ſerà à todo el Pueblo.

11 כִּי־יֻלַּד לָכֶם הַיּוֹם יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר הוּא מָשִׁיחַ יְהוָה בְּעִיר דָּוִד׃

Que hos es nacido oy Saluador,que es el Sennor el Chriſto,en la ciudad de Dauid:

12 וְזֹאת לָכֶם הָאוֹת תִּמְצְאוּ יֶלֶד מְחֻתָּל מוּשָׂם בָּאֵבוּס׃

Y eſto os ſerà per ſennal: Hallareys àl ninno embuelto,echado en el peſebre.

13 וּפִתְאֹם הָיָה עִם הַמַּלְאָךְ רֹב צְבָא הַשָּׁמַיִם הַמְהַלְלִים אֶת־יְהוָה לֵאמֹר׃

Y repentinamente fue con el Angel multitud de exercitos celeſtiales,que alabauan à Dios, y dezian.

14 כָּבוֹד בַּמְּרוֹמִים לֵאלֹהִים וּבָאָרֶץ שָׁלוֹם וּבָאֲנָשִׁים רָצוֹן׃

Gloria en las alturas à Dios, Y en la tierra paz,y à los hombres buena voluntad.

15 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר עָלוּ מֵאִתָּם הַמַּלְאָכִים הַשָּׁמַיְמָה וְאַנְשֵׁי מִקְנֶה אָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ נֵלֶךְ נָא עַד־בֵּית־לֶחֶם וְנִרְאֶה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הַנַּעֲשָׂה אֶת־אֲשֶׁר יְהוָה הוֹדִיעַ לָנוּ׃

Y aconteció, que como los Angeles ſe fueron deellos al cielo, los paſtores dixeron los vnos à los otros, Paſſemos pues haſta Bethlehem, y veamos eſte negocio que ha hecho Dios, y nos ha moſtrado.

β'.

9. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν,

Et voici l'Ange du Seigneur ſuruint vers eux,& la clarté du Seigneur reſplēdit autour d'eux, dont ils furent ſaiſis d'vne fort grande peur.

10. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε. ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ,

Adonc l'Ange leur dit, N'ayez point de peur : car voici, ie vous annonce vne grande ioye,laquelle ſera à tout le peuple.

11. Ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει δαυίδ.

C'eſt qu'auiour d'hui en la cité de Dauid vous eſt né le Sauueur,qui eſt Chriſt le Signeur.

12. Καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

Et vous aurez ces enſeignes,c'eſt que vous trouuerez le petit enfant emmaillotté,& giſant en vne creche.

13. Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων.

Et ſoudain auec l'Ange il y eut vne multitude des armees celeſtes louans Dieu,& diſans.

14. Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Gloire ſoit à Dieu és cieux treshauts, & en terre paix : enuers les hommes, bonne volonte.

15. Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς Βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

Et aduint qu'apres que les Anges s'en furent allés d'auec eux au ciel, ces gens la aſſauoir les bergers dirent entr'eux, Allons donc iuſqu'en Bethlehem,& voyons ceſte choſe qui eſt aduennue, que le Seigneur nous a notifiee.

CAP. II.

9. Et ecce angelus Domini ſtetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos, & timuerunt timore magno.

And lo / the Angell of the Lord came vpon them / and the glory of the Lorde ſhone about them / and they were ſore afraid.

10. Et dixit illis angelus, Nolite timere : ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo.

Then the Angell ſaid vnto them / Bee not afraide: for behold / I bring you tidings of great ioy / that ſhalbe to all the people.

11. Quia natus eſt vobis hodie Salvator qui eſt Chriſtus Dominus in civitate David.

That is / that vnto you is borne this daye in the citie of Dauid / a Sauiour / which is Chriſt the Lord.

12. Et hoc vobis ſignum, Invenietis infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio.

And this ſhalbe a ſigne to you / Yee ſhall finde the childe ſwadled / and layed in a cratch.

13. Et ſubitò facta eſt cum angelo multitudo militiæ cæleſtis, laudantium Deum, & dicentium.

And ſtraight way there was with the Angell a multitude of heauenly ſouldiers / praiſing God / and ſaying.

14. Gloria in altiſſimis Deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Glorie be to God in the high heauens / and peace in earth / and towardes men good will.

15. Et factum eſt: ut diſceſſerunt ab eis angeli in cælum, paſtores loquebantur ad invicem : Tranſeamus uſque Beth-léhem, & videamus hoc verbum quòd factum eſt, quod Dominus oſtendit nobis.

And it came to paſſe when the Angels were gone away from them into heauen that the ſhepheardes ſaide one to another / Let vs goe then vnto Bethlehem / and ſee this thing that is come to paſſe / which the Lord hath ſhewed vnto vs.

Das II. Capitel.

9. Vnd ſihe / des HERREN Engel tratt zu jhnen / vnd die klarheit des HERREN leuchtet vmb ſie / vnd ſie förchten ſie ſehr.

Oc ſee / HERRENS Engel traadde til dem / oc HERRENS klarhed ſkinde om dem / Oc de fryctede ſaare.

10. Vnd der Engel ſprach zu jhnen: Förchtet euch nicht / ſihe ich verkündige euch groſſe freude / die allem Volck widerfahren wirdt.

Oc Engelen ſagde til dem: Fryctet eder icke / See / ieg forkynder eder ſtor Glæde / ſom ſkal vederfaris alt Folcket.

11. Denn euch iſt heute der Heiland geborn / welcher iſt Chriſtus der HERR / in der Stad Dauid.

Thi Eder er i dag en Frelſere født / ſom er den HERRE Chriſtus / i Dauidz Stad.

12. Vnd das habt zum Zeichen: Jr werdet finden das Kindlein inn windeln gewickelt / vnd inn einer Krippen ligen.

Oc det ſkulle i haffue til it Tegen / J ſkulle finde Barnet ſuøbt i Klude / oc liggendis i en Krubbe.

13. Vnd als bald war da bey dem Engel die menge der himliſchen Heerſcharen / die lobeten Gott / vnd ſprachen:

Oc ſtrax bleff der hoſſ Engelen en Himmelſke Herſkaris mangfoldighed / ſom loffuede Gud / oc ſagde.

14. Ehre ſey Gott in der Höhe / Friede auff Erden / vnd dem Menſchen ein Wolgefallen.

Ære vere Gud i det Høye / Oc Fred paa Jorden / oc Menniſken en vel behagelighed.

15. Vnd da die Engel von jhnen gen Himmel fuhren / ſprachen die Hirten vntereinander: Laſſet vns nun gehen gen Bethlehem / vnd die Geſchicht ſehen die da geſchehen iſt / die vns der HERR kundt gethan hat.

Oc der Englene fore fra dem til Himmelen / da ſagde Hyrderne til huer andre / Lader oſſ nu gaa til Bethlehem / oc ſee den Gerning / ſom der er ſkeet / ſom HERREN haffuer obenbaret oſſ.

Kapitola II.

9. A ay Angel PANJE poſtawil ſe podlé nich / a yaſnoſt Božij obklijčila ge: Y báli ſe báznij welikau.

A oto Aniol Páńſki z nagłá k nim przyßedł / á iáſność Páńſka oświeciłá ie ze wßad / y lękli ſie wielká boiáźnia.

10. Y řekl gim Angel: Nebogtež ſe / neb ay zwěſtugi wám radoſt welikau / kteráž bude wſſemu lidu.

Tedy im rzekł Aniol / Nie boyćież ſie / ábowiemci oto oznáymuie wam weſele wielkie / ktore będzie wßytkiemu ludowi.

11. Nebo narodil ſe wám dnes Spaſytel / kterýž geſt Kryſtus Pán w Měſtě Dawidowě.

Iż ſie wam dźiś národźił zbáwiciel / ktory ieſt Kryſtus Pan w mieśćie Dawidowem.

12. A toto wám znamenij / Naleznete Nemluwňátko / plénkámi obwinuté / a položené w Geſlech:

Y będźiećie ten mieć znák / znaydźiećie niemowiątko vwinione w pielußki / y leżące w żłobie.

13. A hned s Angelem ſtalo ſe množſtwij Rytijřſtwa Nebeſkého chwálijcých Boha / a řkaucých:

A wnet z onym Aniołem przyßło wiele záſtępow niebieſkich / chwaląc Bogá y mowiąc.

14. Sláwa na wyſoſtech Bohu: a na Zemi Pokog / Lidem dobré wůlé.

Chwała ná wyſokośći Bogu / á ná ziemi pokoy / przećiw ludźiam dobra wola.

15. Tehdy ſtalo ſe když odeſſli od nich Angelé do Nebe / Paſtýři rozmlauwali weſpolek / řkauce: Poďme až do Bethléma / a wizme to ſlowo kteréž ſe ſtalo / kteréž včinil PAn a vkázal nám.

Potym gdy odeßli Aniołowie od nich do niebá / tedy páſtyrze oni mowili iedni do drugich / Podźmyż iuż aż do Betleem / á oglądaymy tę ſpráwę ktora nam Pan oznaymił.

ב

16 וְאתַו מְסַרְהֲבָאִית
וְאַשְׁכַּחוּ לְמַרְיַם וַלְיַוְסֵף
וַלְעוּלָא דְּסִים בְּאוּרְיָא׃

E coſi venne ro preſtamente, e trouorono Maria e Ioſef, e il fanciullo poſto ne la mangiatoia.

17 וְכַד חְזַו אַוְדַעוּ
לְמֶלְּתָא דְּאֶתְמַלְּלַת
עְמְהוֹן עַלַוְהי עַל טַלְיָא׃

E come l'hebber veduto, diuolgoron la coſa ch'era ſtata detta loro di queſto piccolo fanciullo.

18 וְכֻלְּהוֹן דַּשְׁמַעוּ א
אֶתְדַּמַּרוּ עַל אִילֵין ד
דְּאֶתְמַלַּל מֶן רָעַוָתָא׃

E tutti quelli che ne vdirono, ſi marauiglioron de le coſe che eran dette loro da i paſtori.

19 מַרְיַם דֵּין נָטְרָא הֲוָת
כֻּלְּהֵין מֶלֵּא הָלֵין
וּמַפְחֲמָא בְּלֶבָּהּ׃

E Maria conſeruaua tutte queſte parole, conſiderandole nel ſuo cuore.

20 וְהֲפַכוּ רָעַוָתָא הָנוּן
כַּד מְשַׁבְּחִין וַמְהַלְּלִין ל
לַאלָהָא עַל כֻּל דַּחְזַו
וַשְׁמַעוּ אַיכַּנָא דְּאֶתְמַלַּל
עְמְהוֹן׃

I paſtori poi ſe ne ritornorono, glorificando e laudando Iddio di tutte le coſe che haueuano vdite e vedute, ſi come era ſtato detto loro.

21 וְכַד מַלַו תְמָנְיָא יַוְמִין
דְּנֶתְגְּזַר טַלְיָא אֶתְקְרִי
שְׁמֵהּ יֵשׁוּע דְּאֶתְקְרִי מֶן
מַלְאָכָא קְדָם דְּנֶתְבְּטֵן
בְּכַרְסָא׃

E poi che furon compiuti gli otto giorni che ſi doueua circoncidere il fanciullo, fu chiamato il ſuo nome IESV, ilquale era ſtato nominato da l'Angelo prima che fuſſe canceputo nel ventre.

22 וְכַד אֶתְמַלִּיו יַוְמָתָא
דְּתַדְכִּיתְהוֹן אַיךְ נָמוֹסָא
דְּמוּשֶׁא אַסְקוּהִי
לְאוּרִשְׁלֶם דְּנְקִימוּנָיְהי
קְדָם מָרְיָא׃

Poi compiuti che furono i giorni de la lor purgatione, ſecondo la Legge di Moiſe, lo portorono in Ieruſalem, per preſentarlo al Signore.

ב

16 וַיֵּלְכוּ בְחִפָּזוֹן וַיִּמְצְאוּ אֶת־הָאֵם וְאֶת־יוֹסֵף וְאֶת־הַיֶּלֶד מוּשָׂם בָּאֵבוּס׃

Y vinieron à prieſſa, y hállaron à Maria, y à Ioſeph, y al ninno acoſtado enel peſebre.

17 וּבִרְאוֹתָם הוֹדִיעוּ עַל־הַדָּבָר הַמְדֻבָּר אֲלֵיהֶם עַל־הַיֶּלֶד הַזֶּה׃

Y viendo lo, hizieron notorio loque les auia ſido dicho del ninno.

18 וְכֻלָּם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ תָּמְהוּ עַל־אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֲלֵיהֶם מִן־הָרוֹעִים׃

Y todos losque lo oyeron, ſe marauillaron de loque los paſtores les dezian.

19 וּמִרְיָם נָצְרָה כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֶּהְגֶּה בִּלְבָבָהּ׃

Mas Maria guardaua todas eſtas coſas confiriendo las en ſu coraçon.

20 וַיָּשׁוּבוּ הָרוֹעִים וַיְכַבְּדוּ וַיְשַׁבְּחוּ אֶת־יְהוָה עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ וְרָאוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר אֲלֵיהֶם׃

Y boluieronſe les paſtores glorificando y alabando à Dios de todas las coſas que auian oydo y viſto, como les auia ſido dicho.

21 וְכַאֲשֶׁר נִמְלְאוּ שְׁמֹנַת יָמִים לְהִמּוֹל אֶת־הַיֶּלֶד וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יֵשׁוּעַ הַנִּקְרָא מִן־הַמַּלְאָךְ בְּטֶרֶם הָרָה הוּא בַּבָּטֶן׃

Y paſſados los ocho dias para circuncidar àl ninno, llamaron ſu nombre Ieſus el qual le fue pueſto del Angel antes que el fueſe concebido enel viente.

22 וּבִמְלֹאת יְמֵי טָהֳרָתָהּ כְּתוֹרַת מֹשֶׁה הֱבִיאוּהוּ יְרוּשָׁלַיְמָה לְהַקְרִיב לִפְנֵי יְהוָה׃

Y como ſe cumplieron los dias de la purificacion de Maria conforme à la Ley de Moyſen, truxeronlo à Hieruſalem para preſentarlo àl Sennor:

β'.

16. Καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ, καὶ τὸν ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

Ils vindrent donc à grand' haſte, & trouuerent Marie & Ioſeph, & le petit enfant giſant en la creche.

17. Ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

Et quand ils l' eurent veu, ils diuulguerent ce qui leur auoit eſté dit touchant ce petit enfant.

18. Καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

Dont tous ceux qui les ouïrent s'eſmerueillerent des choſes qui leur eſtoyent dites par les bergers.

19. Ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Et Marie gardoit ſoigneuſement toutes ces choſes, les ruminant en ſon cœur.

20. Καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Puis apres les bergers s'en retournerent glorifians & louans Dieu de toutes les choſes qu'ils auoyent ouies & veuës, ſelon qu'il leur en auoit eſté parlé.

21. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

Et quand les huit iours furent accomplis pour circoncir l'enfant, adonc ſon nom fut appele IESVS, lequel auoit eſté nommé par l'Ange deuant qu'il fuſt conceu au ventre.

22. Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ.

Et quand les iours de la purification d'icelle furent accomplis ſelon la Loy de Moyſe, ils le portrent en Ieruſalem pour le preſenter au Seigneur.

CAP. II.

16. Et venerunt feſtinantes: & invenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.

So they came with haſte/ and found both Marie and Joſeph/ and the babe layed in the cratch.

17. Videntes autem cognoverunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

And when they had ſeene it/ they publiſhed abroade the thing/ which was tolde them of that childe.

18. Et omnes qui audierũt, mirati ſunt: & de his quæ dicta erant à paſtoribus ad ipſos.

And all that heard it/ wondered at the thinges which were tolde them of the ſheepheardes.

19. Maria autem conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo.

But Marie kept all thoſe ſayings/ & pondred them in her heart.

20. Et reverſi ſunt paſtores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant, & viderant ſicut dictum eſt ad illos.

And the ſheepherdes returned gloriſying and praiſing God/ for all that they had heard and ſeene/ as it was ſpoken unto them.

21. Et poſtquam conſummati ſunt dies octo ut circuncideretur puer: vocatum eſt nomen eius Ieſus, quod vocatum eſt ab angelo priusquàm in utero cõciperetur.

And when the eyght dayes were accompliſhed/ that they ſhoulde circumciſe the childe/ his name was then called Jeſus/ which was named of the Angell/ before hee was conceiued in the wombe.

22. Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius ſecundùm legem Moyſi, tulerunt illum in Ieruſalem, ut ſiſterent eum Domino.

And when the dayes of her purification after the Lawe of Moſes were accompliſhed/ they brought him to Jeruſalem/ to preſent him to the Lorde.

Das II. Capitel.

16. Vnd ſie kamen eilend/ vnd funden beyde Mariam vnd Joſeph/ darzu das Kind inn der Krippen ligen.

Oc de komme haſtelige/ oc funde baade Mariam oc Joſeph/ der til Barnet liggendis i Krubben.

17. Da ſie es aber geſehen hatten/ breitteten ſie das wort auß/ welches zu jhnen von diſem Kind geſagt war.

Oc der de haffde ſeet det/ da forkyndede de det Ord ſom vaar ſagd til dem om dette Barn.

18. Vnd alle für die es kam/ wunderten ſich der rede/ die jhnen die Hirten geſagt hatten.

Oc alle/ ſom det hørde/ forundrede ſig paa den Tale/ ſom Hyrderne ſagde dem.

19. Maria aber behielt alle diſe wort/ vnd bewegt ſie in jrem hertzen.

Men Maria beuarede alle diſſe ord/ oc betenckte dem i ſit hierte.

20. Vnd die Hirten kehreten wider vmb/ preiſeten vnd lobeten Gott vmb alles/ das ſie gehöret vnd geſehen hatten/ wie denn zu jnen geſagt war.

Oc Hyrderne vende til bage igen/ priſede oc loffuede Gud for alt det/ ſom de haffde hørt oc ſeet/ lige ſom det da vaar ſagd til dem.

21. Vnd da acht tag vmb waren/ da das Kind beſchnitten würde/ da ward ſein Name genennet Jeſus/ welcher genennet war/ von dem Engel/ ehe denn er in Mutter leibe empfangen ward.

Och der otte dage vaare forløbne/ at Barnet ſkulde omſkæris/ Da bleff hans Naffn kaldet Jheſus/ ſom det vaar kaldet aff Engelen/ før hand bleff vndfangen i Moders liff.

22. Vnd da die tage jhrer reinigung nach dem Geſetz Moſe kamen/ brachten ſie jn gen Jeruſalem/ auff das ſie jhn dar ſtelleten dem HERREN.

Oc der hendis renſelſis dage effter Moſe Low komme/ da førde de Hannem til Jeruſalem/ at de ſkulde der lade hannem komme faar HERREN.

Kapitola II.

16. Y přiſſli chwátagijce/ a nalezli Marygi a Jozeffa/ a Nemluwňátko položené w Geſlech.

A thák ſpieſznie przyſzli/ y nálezli Márya z Jozefem/ y niemowiathko lezace w zlobie.

17. A vzřewſſe poznali o ſlowu/ kteréž gim bylo powědijno o tom Dijtěti.

A gdy vyzreli/ rozſlawiáli to co im było powiedziano o dzieciat ku onem.

18. Y diwili ſe wſſyckni kteřijž ſlyſſeli o těch wěcech/ kteréž prawený byly od Paſtýřůw k nim.

A wſzyſcy ktorzy to ſlyſzeli co mowili do nich páſtyrze/ dziwowáli ſie.

19. Ale Marya zachowáwala wſſecka ſlowa tato/ rozgijmagijce ge w Srdcy ſwém.

Tedy Márya to wſzytko záchowywálá/ znaſzaiac to do ſercá ſwego.

20. Y nawrátili ſe Paſtýři/ chwalijce a welebijce Boha ze wſſech wěcý/ kteréž byli ſlyſſeli a widěli/ yakož geſt powědijno k nim.

A wrócili ſie páſtyrze wyſláwiáiac y chwálac Boga/ żé to wſzytko có ſlyſzeli y widzieli táko im powiedano.

21. A když ſe dokonalo oſm dnij/ aby obřezáno bylo Dijtě: Nazwáno geſt Gméno geho Gezus/ kteréž geſt nazwáno od Angela/ prwé než ſe w žiwotě počalo.

A gdy przyſzedł dzień óſmy/ izby obrzezano dzieciatko/ tedy imię iego nazwano ieſt Jezus/ ktore było miánowano od Aniolá pierwey niż ſie w zywocie poczelo.

22. A když ſe naplnili dnowé očiſstěnij gegich/ podlé Zákona Moyžijſſowa/ neſli Dijtě do Geruzaléma/ aby ge poſtawili před PANEM.

Gdy ſie tez wypełniły dni oczyściánia Maryey wedle zakonu Moizeſzowego/ przywiedli go do Jeruzalem/ áby go ſtáwili Pánu.

ב

23 אַיְך דַּכְּתִיב בְּנָמוֹסָא דְּמָרְיָא דְּכָל דַּכְרָא פָּתַח מַרְבְּעָא קַדִּישָׁא דְּמָרְיָא יִתְקְרֵא׃

(Si come è ſcritto ne la Legge del Signore, Che ogni maſchio che apre la matrice, ſi chiamarà ſanto al Signore,)

24 וַדְּנֶתְּלוּן דִּבְחָתָא אַיְכַנָּא דְּאָמִיר בְּנָמוֹסָא דְּמָרְיָא זוּגָא דְּשׁוֹפְנִינֵא אוֹ תְּרֵין פַּרוּגָא דְּיוֹנָא׃

E per dare la oblationne à Dio, ſecondo che è detto ne la Legge del Signore, cioè vn par di tortore, ouero due pipioni di colombe.

25 גַּבְרָא דֵּין חַד אִית הֲוָא בְּאוּרִשְׁלֶם שְׁמֵהּ הֲוָא שֶׁמְעוֹן וְגַבְרָא הָנָא כָּאִין הֲוָא וְזַדִּיק וּמְסַכֵּא הֲוָא לְבוּיָאֵהּ דְּאִיסְרָיֵל וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא אִית הֲוָת עֲלוֹהִי׃

Et ecco, in Ieruſalem era vn huomo, che haueua nome Simeone: & era queſt huomo giuſto e pio, che aſpettaua la conſolation dIſrael: e lo Spirito ſanto era ſopra eſſo.

26 וַאֲמִיר הֲוָא לֵהּ מֶן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּלָא נֶחְזֵא מַוְתָא עְדַמָּא דְּנֶחְזֵא לִמְשִׁיחֵהּ דְּמָרְיָא׃

Et haueua hauuto per riuelatione da lo Spirito ſanto ch'egli non vedrebbe la morte ſenza veder prima il Chriſto del Signore.

27 הָו הָנָא אֶתָא הֲוָא בְּרוּחָא לְהַיְכְלָא וְכַד מַעֲלִין לֵהּ אֲבָהוֹהִי לְיֵשׁוּע טַלְיָא דְּנֶעְבְּדוּן חֲלָפוֹהִי אַיְכַנָּא דְּפַקִּיד בְּנָמוֹסָא׃

E moſſo da lo Spirito venne nel tempio. E quando il padre e la madre conduſſer dentro il fanciullo IESV, per far di lui ſecondo il coſtume de la Legge.

28 קַבְּלֵהּ עַל דְּרָעוֹהִי וּבַרֵךְ לַאלָהָא וֶאֱמַר׃

Egli ancora il preſe ne le ſue braccia, e laudò Iddio, e diſſe.

ב

23 כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בְּתוֹרַת יְהוָה כִּי־כָל־זָכָר פֶּטֶר רֶחֶם קָדוֹשׁ לַיהוָה יִקָּרֵא׃

Como eſtà eſcripto en la Ley del Sennor, Todo macho que abriere matriz, ſerá ſancto àl Sennor.

24 וְלָתֵת מִנְחָה כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר בְּתוֹרַת יְהוָה שְׁתֵּי תוֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה׃

Y para dar la offrenda, conforme à loque eſtà dicho en la Ley del Sennor, vn par de tortolas, o dos pollos de palomas.

25 וְהִנֵּה הָיָה אָדָם בִּירוּשָׁלַיִם וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן וְאִישׁ צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים הוּא וּמְיַחֵל אֶל־נֶחָמַת יִשְׂרָאֵל וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָיָה עָלָיו׃

Y heaqui, auia vn hombre en Ieruſalem llamado Simeon. y eſte hombre, juſto y pio, eſperaua la conſolacion de Iſrael, y el Eſpiritu Sàncto era ſobreel.

26 וַתְּהִי לוֹ מַעֲנֶה מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא לִרְאוֹתוֹ אֶת־הַמָּוֶת בְּטֶרֶם רָאָה אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃

Y auia recebido reſpueſta del Eſpiritu Sancto, que no veria la muerte, antes que vieſſe àl Chriſto del Sennor.

27 וַיָּבוֹא בְּרוּחַ אֶל־הַהֵיכָל וּבְהָבִיא אָבִיו וְאִמּוֹ אֶת־הַיֶּלֶד יֵשׁוּעַ לַעֲשׂוֹתָם עַל־דִּבְרַת הַתּוֹרָה עָלָיו׃

Y vino por Eſpiritu àl templo. Y como metieron àl ninno Ieſus ſus padres enel Templo, para hazer por el conforme à la coſtumbre de la Ley:

28 וְהוּא לָקַח אוֹתוֹ עַל־זְרוֹעָיו וַיְבָרֶךְ אֶת יְהוָה וַיֹּאמַר׃

Entonces el lo tomó en ſus braços, y bendixo à Dios, y dixo.

β'.

23. Καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται.

Comme il eſt eſcrit en la Loy du Seigneur, Que tout maſle ouurant la matrice, ſera appelé ſainct au Seigneur:

24. Καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.

Et pour offrir l'oblation, ſelon qu'il eſt dit en la Loy du Seigneur, aſſauoir vne paire de tourterelles ou deux pigeonneaux.

25. Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ ἰσραὴλ καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.

Or voici, il y auoit vn homme en Ieruſalem qui auoit nom Simeon: ceſt homme eſtoït iuſte & craignant Dieu, lequel attendoit la conſolation d'Iſrael, & le ſainct eſprit eſtoit ſur lui.

26. Καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.

Et il auoit eſté aduerti diuinement par le ſainct Eſprit qu'il ne verroit point la mort que premierement il n'euſt veu le Chriſt du Seigneur.

27. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ.

Icelui eſtant meu par l'Eſprit vint au temple: & comme le pere & la mere portoyent dedans le petit enfant Ieſus, pour faire de lui ſelon la couſtume de la Loy:

28. Καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε.

Il le print entre ſes bras, & benit Dieu, & dit,

CAP. II.

23. (Sicut ſcriptum eſt in lege Domini, Quia omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur.)

(As it is written in the Law of the Lord / Euery man childe that firſt openeth the wombe / ſhalbe called holy to the Lord.)

24. Et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

And to giue an oblation / as it is commaunded in the Law of the Lord / a paire of turtle doues / or two youg pigeons.

25. Et ecce, homo erat in Ieruſalem, cui nomen Simeon, & homo iſte iuſtus & timoratus, expectans conſolationem Iſraël: & Spiritus ſanctus erat in eo.

And behold / there was a man in Jeruſalem / whoſe name was Simeon: this man was iuſt / and feared God / & waited for the conſolation of Jſrael / and the holy Ghoſt was vpon him.

26. Et reſponſum acceperat à Spiritu ſancto, non viſurum ſe mortem, niſi priùs videret Chriſtum Domini.

And a reuelation was giuen him of the holy Ghoſt / that hee ſhoulde not ſee death / before he had ſeene the Lords Chriſt.

27. Et vênit in ſpiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Ieſum parẽtes eius, ut facerent ſecundùm conſuetudinẽ legis pro eo.

And he came by the motion of the Spirit into the Temple; & when the parents brought in the child Jeſus / to do for him after the cuſtome of the Law.)

28. Et ipſe accepit eum in ulnas ſuas, & benedixit Deum, & dixit.

Then he tooke him in his armes / and praiſed God / and ſayd.

Das II. Capitel.

23. Wie denn geſchrieben ſtehet im Geſetz des HERREN: Allerley Männlein / das zum erſten die Mutter bricht / ſoll dem HERREN geheiliget heiſſen.

Lige ſom det oc ſtaar ſcreffuit i HERRENS Low / Alle honde Mandkøn / ſom førſt obner Moders liff / ſkal kaldis HERREN helligt.

24. Vnd das ſie geben das Opffer / nach dem geſagt iſt im Geſetz des HERREN / ein par Turteltauben / oder zwo junge tauben.

Oc at de ſkulde giffue Offer / effter ſom ſagd er i HERRENS Low / it par Turtelduerſeller tho vnge Duer.

25. Vnd ſihe / ein Menſch war zu Jeruſalem / mit Namen Simeon / vnd derſelbe Menſch war fromb vnnd Gottsförchtig / vnd wartet auff den Troſt Jſrael / vnnd der heilige Geiſt war in jhm.

Oc ſee / der vaar it Menniſke i Jeruſalem / ſom hed Simeon / oc ſamme Menniſke vaar from oc Gudfryctig / oc hand ventede Jſraels trøſt / oc den hellig Aand vaar i hannem.

26. Vnd jm war ein antwort worden von dem heiligen Geiſt / er ſolte den Todt nicht ſehen / er hette denn zuvor den Chriſt des HERREN geſehen.

Oc hand fick ſuar aff den hellige Aand / at hand ſkulde icke ſee Døden / før hand finge HEERRNS Chriſt at ſee.

27. Vnnd kam auß anregung des Geiſtes in den Tempel. Vnd da die Eltern das Kind Jeſum in den Tempel brachten / daß ſie für jhn theten / wie man pfleget / nach dem Geſetz.

Oc hand kom i Templen aff Aandes oprørelſe. Oc der Forelderne førde Barnet Jheſum i Templen / at de ſkulde gøre for hannem / lige ſom mand pleyer effter lowen.

28. Da nam er jhn auff ſeine arm / vnd lobete Gott / vnd ſprach:

Da tog hand hannem paa ſine arme / oc loffuede Gud / oc ſagde.

Kapitola II.

23. Yakož pſáno geſt w Zákoně PANIE / Že každý Pacholjk otwijrage žiwot / Swatý PANU ſlauti bude:

(Jáko było opiſano w zakonie Páńſkim / Wſzelki mężczyzná pierworodny świętym Páńſkim będzie.)

24. A aby dali Oběť za něho / yakož powědijno geſt w Zákoně PANIE / dwě Hrdličce / aneb dwě Holaubátek.

Ktemu áby oddáli ofiárę wedle tego co ieſth powiedziano w zakonie Páńſkim / parę ſynogárlic abo dwoie gołąbiąt.

25. A ay člowěk byl w Geruzalémě / kterémuž Gméno Symeon / a Člowěk ten byl Sprawedliwý a Bohabogný / čekage potěſſenij Jzrahelſkého a Duch Swatý byl w něm.

A oto był niektory w Jeruzálem / ktoremu imię było Symeon / człowiek ſpráwiedliwy y bogobojny / oczekawáiąc pociechy Izráelſkiey / á Duch święty był nad nim.

26. A ten odpowěd wzal od Ducha Swatého / že neuzřij Smrti / ažby prwě ſpatřil Kryſta PANě.

Y oznáymiono mu to było przez Duchá świętego / że nie miał oglądáć śmierci / áżby pierwey oglądał Kryſtuſá onego Páńſkiego.

27. Y přiſſel w duchu do Chrámu. A když vwodili Dijtě Gežijſſe Rodičowě geho / aby včinili podlě obyčege Zákona za něho:

Ten z nátchnienia Duchá świętego przyſzedł do kośćiołá / á gdy rodzi cy wwiedli dzieciątko Jezuſá aby zań vczynili wedle zwyczáiu zakonnego.

28. A on gey wzal na Lokty ſwě / y chwálil Boha / a řekl:

Tedy on wziąwſzy go ná ręce ſwe / błogoſłáwił Bogá mowiąc.

ב

29 מְכִיל שָׁרֵא אַנְתְּ לֵה
לְעַבְדָּךְ מָרִי אַיךְ מֶלְּתָךְ
בַּשְׁלָמָא ׃

Tu laſſi hora andare, Signore, il tuo ſeruo in pace, ſecondo la tua parola.

30 דְּהָא חַזַי עַיְנַי חַנָנָךְ ׃

Percioche gli occhij miei hanno Veduta la tua Salute.

31 הוּ דְטַיֶּבְתְּ בְּפַרְצוּפָא
דְכֻלְהוֹן אַמְוָתָא ׃

Laqual tu hai apparecchiata innanzi à la faccia di tutti i popoli.

32 נוּהְרָא לְגֶלְיָנָא ד
דְעַמְמֵא וְשׁוּבְחָא לְעַמָּךְ
יִסְרָיֵל ׃

Lume per la riuelatione de Gentili, e per gloria del tuo popolo Iſraël.

33 יַוְסֵף דֵּין וְאֶמֵּה ת
תַמִיהִין הֲווּ עַל אִילֵין
דְמֶתְמַלְלִין הֲוַי עֲלַוְהִי ׃

Et il padre e la madre ſua ſi marauigliauono de le coſe che ſi diceuano di lui.

34 וּבַרֶךְ אֶנּוּן שֶׁמְעוֹן
וֶאמַר לְמַרְיַם אֶמֵּה הָא
הָנָא סִים לְמַפּוּלְתָא
וְלִקְיָמָא דְסַגִּיָאא בִּיסְרָיֵל
וְלָאתָא דְחֶרְיָנָא ׃

Poi Simeone lo benediſſe, e diſſe à Maria madre di lui, Ecco, coſtui è poſto per ruina e reſurrettione di molti in Iſrael, e per Vn ſegno à cui ſarà contradetto.

35 וּבְנַפְשַׁכְי דֵּין דִּילְכִי
תֶּעְבַּר רוּמְחָתָא אַיךְ ד
דְנֶתְגַּלְיָן מַחְשְׁבָתָא ד
דְלֶבַּוָתָא דְסַגִּיָאא ׃

(Et Vno coltello trapaſſarà la tua propria anima) accioche ſi riuelino i penſieri di molti cuori.

36 וְחַנָּא דֵּין נְבִיְתָא
בְּרַתֵה דְפַנוּאִיל מֶן שַׁבְטָא
דְאָשִׁיר אַף הָי קַשִּׁישַׁת
בְּיַוְמָתָה הֲוָת וְשַׁבַע שְׁנִין
עַם בַּעְלָהּ חַיַּת מֶן
בְּתוּלוּתָהּ ׃

Eraui etiandio Anna profeteſſa, figliuola di Fanuel, de la tribu d'Aſer: coſtei era paſſata molto innanzi ne l'età ſua. & haueua Viuuta col ſuo marito ſette anni da la ſua Verginità.

ב

29 עַתָּ תְּשַׁלַּח אֶת־עַבְדְּךָ אֲדֹנָי
כִּדְבָרְךָ בְּשָׁלוֹם ׃

Aora deſpides, Sennor, à tu ſieruo, conforme à tu palabra, en paz.

30 כִּי רָאוּ עֵינַי אֶת יְשֻׁעֶךָ ׃

Porque han viſto mis ojos tu Salud.

31 אֲשֶׁר הֲכִינוֹתָ לִפְנֵי כָּל־
הָעַמִּים ׃

Laqual has aparejado en preſencia de todos los pueblos.

32 אוֹר לְהָאִיר אֶת־הַגּוֹיִם
וְלִכְבוֹד עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל ׃

Lumbre para ſer reuelada à las Gentes, y la Gloria de tu Pueblo Iſrael,

33 וַיְהִי־יוֹסֵף וְאִמּוֹ תּוֹמְהִים
עַל־הַמְדֻבָּרִים עָלָיו ׃

Y el padre y ſu madre eſtauan marauillados de las coſas que ſe dezian deel.

34 וַיְבָרְכֵמוֹ שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר
אֶל־מִרְיָם אִמּוֹ הִנֵּה זֶה הוּשָׂם
לְמַפָּלָה וְלִתְקוּמַת רַבִּים
בְּיִשְׂרָאֵל וּלְאוֹת מְדָנִים ׃

Y bendixolos Simeon, y dixo à ſu madre Maria, He aqui, que eſte es dado para cayda y para leuantamiento de muchos en Iſrael, y para ſennal a quien ſerà contradicho:

35 וְאֶת נַפְשֵׁךְ יַעֲבֹר חֶרֶב
לְהִגָּלוֹת מַחְשְׁבוֹת מִלְּבּוֹת
רַבִּים ׃

Y tu anima, de timiſma, traſpaſſarà cuchillo, para que de muchos coraçones ſean manifeſtados los penſamientos.

36 וַתְּהִי־חַנָּה נְבִיאָה בַּת־פְּנוּאֵל
מִמַּטֵּה אָשֵׁר וְהִיא בָּאָה בַּיָּמִים
רַבִּים כִּי־חָיְתָה אֶת אִישָׁהּ שֶׁבַע
שָׁנִים מִבְּתוּלֶיהָ ׃

Eſtaua tambien alli Anna Prophetiſſa hija de Phanuel. del tribu de Aſſer, la qual auia venido en grande edad, y auia biuido con ſu marido ſiete annos deſde ſu virginidad.

β'.

29. Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.

Seigneur, tu laiſſes maintenant aller ton ſeruiteur en paix ſolon ta parole.

30. Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.

Car mes yeux ont veu ton ſalut.

31. Ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.

Lequel tu as preparé pour eſtre mis deuant la face de tous les peuples.

32. Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ.

Lumiere pour l'eſclarciſſement des nations, & la gloire de ton peuple Iſrael.

33. Καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

Et Ioſeph & la mere d'celui s'eſmerueilloyent des choſes qui eitoyent dites de lui.

34. Καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεὼν, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.

Et Simeon les benit, & dit à Marie mere d'icelui, Voici, ceſtui c'eſt mis pour le trebuſchement & pour le releuement de pluſieurs en Iſrael, & pour vn ſigne auquel on contreaira.

35. Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

Et meſmes auſſi vne eſpee percera ta propre ame,) afin que de pluſieurs cœurs les penſees ſoyent deſcouuertes.

36. Καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουὴλ ἐκ φυλῆς ἀσήρ. αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς.

Il y auoit auſſi Anne la propheteſſe, fille de Phanuel, de la lignee d'Aſer: laquelle eſtoit ia auancee en aage, & auoit veſcu auec ſon mari ſept ans depuis la virginité,

CAP. II.

29. Nunc dimittis ſervum tuum Domine, ſecundum verbum tuum in pace.

Lord/ nowe letteſt thou thy ſeruant departe in peace/ according to thy worde:

30. Quia viderunt oculi mei, ſalutare tuum.

For mine eyes haue ſeene thy ſaluation.

31 Quod paraſti ante faciem omnium populorum.

Which thou haſt prepared before the face of all people.

32. Lumen ad revelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Iſraël.

A light to be reueiled to the Gentiles/ & the glorie of thy people Iſrael.

33. Et erat pater eius & mater mirantes ſuper his quæ dicebantur ab illo.

And Joſeph and his mother marueiled at thoſe thinges / which were ſpoken touching him.

34. Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem eius, Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorũ in Iſraël, & in ſignum cui contradicetur.

And Simeon bleſſed them/ and ſaid vnto Marie his mother/ Beholde/ this childe is appointed for the fal and riſing againe of many in Iſrael / and for a ſigne which ſhalbe ſpoken againſt.

35. Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.

(Yea and a ſworde ſhall pearce through thy ſoule) that the thoughtes of many heartes may be opened.

36. Et erat Anna prophetiſſa, filia Phanuel, de tribu Aſer: hæc proceſſerat in diebus multis, & vixerat cum viro ſuo annis ſeptem à virginitate ſua.

And there was a Prophetiſſe / one Anna the daughter of Phanuel / of the tribe of Aſer / which was of a great age/ and had liued with an huſband ſeuen yeeres from her virginitie.

Das II. Capitel.

29. HERR / nun leſſeſt du deinen Diener im Fride fahren / wie du geſagt haſt.

HERRE/ lad nu din Tienere fare i Fred/ lige ſom du haffuer ſagd.

30. Denn meine augen haben deinen Heiland geſehen.

Thi mine øyen haffue ſeet din Frelſere.

31. Welchen du bereittet haſt / für allen Völckern.

Huilcken du beredde / for alle Folck.

32. Ein Liecht zu erleuchten die Heiden / vnd zum preiß deines Volcks Iſrael.

It Liuſſ til at opliuſe Hedningene/ Oc dit Folck Iſrael til en Herlighed.

33. Vnd ſein Vater vnd Mutter verwunderten ſich deß / das von jhm geredt ward.

Oc hans Fader oc Moder forundrede ſig paa det/ ſom bleff ſagd om hannem.

34. Vnd Simeon ſegnet ſie/ vñ ſprach zu Maria ſeiner Mutter: Sihe/ diſer wird geſetzt zu einem Fall vnd aufferſtehen viler in Iſrael / vnd zu einem Zeichen dem widerſprochen wirdt.

Oc Simeon velſignede dem/ oc ſagde til hans Moder Maria / See / Denne ſkal ſettis mange til it Fald oc opſtandelſe i Iſrael / oc til it Tegen ſom ſkal imod ſigis.

35. Vnd es wirdt ein Schwerdt durch deine Seele dringen / Auff daß viler hertzen gedancken offenbar werden.

Oc der ſkal it Suert trenge igennem din ſiel/ Paa det at mange hierters tancker ſkulle obenbaris

36. Vnnd es war eine Prophetin Hanna / eine Tochter Phanuel / vom Geſchlecht Aſer. Die war wol betaget / vnd hatte gelebt ſieben Jar mit jhrem Manne / nach jrer Jungkfrauſchafft.

Oc der vaar en Prophetinde Anna / Phanuels Daatter/ aff Aſers ſlect. Hun vaar vel alderne/ oc haffde leffuit ſiu aar met ſin Hosbonde / effter ſin Jomfrudom.

Kapitola I.

29. Nynij propauſſtijſs Služebnijka twého PANE/ podlé ſlowa twého w pokogi.

Teraz Pánie odpuſzczaſz ſługe twego w pokoiu / według ſłowá twego.

30. Neb gſau widěly oči mé Spaſenij twé.

Gdy z oczy moie oglądáły zbáwienie twoie.

31. Kterěž gſy připrawil před obličegem wſſech lidij.

Ktoreś zgotował przed oczymá wſzytkich narodow.

32. Swětlo k zgewenij wſſechněm národům / a k ſláwě lidu twého Izrahelſkého.

Swiátłość ku obiáwieniu pogánom / y chwale ludu twe° Izráelſkie°.

33 Otec pak geho a Matka diwili ſe těm wěcem/ kterěž prawenÿ byly o něm.

A ták ociec y mátká iego dziwowáli ſie temu / co powiedziano o nim.

34. Y požehnal gim Symeon/ a řekl k Marygi Matce geho: Ay položen geſt tento k pádu a k powſtánij mnohým w Lidu Izrahelſkem / a na znamenij kterémuž to bude odpjráno.

Y błogoſławił im Symeon / mowiąc do Máryey mátki iego / Oto then położon ieſt ná wpády y ná powſtánie wielu ich w Izráelu y ná znák ktoremu ſie ſprzeciwić będą.

35. A twau Duſſy pronikne Meč/ aby zgewena byla z mnohých ſrdcy myſſlenij.

(Kthemu y duſze twa przeniknie miecz /) áby były obiáwione myſli z wiela ſerc.

36. Byla také Anna Prorokyně dcera Fanuelowa z pokolenij Aſſer/ ta ſe sſtarala we dnech mnohých/ a žiwa byla s mužem ſwym ſedmi leth od Panenſtwij ſwého.

Była też y Anná prorokini / corká Fánuelowá y pokolenia Aſer / tá iuż byłá bárzo podeſzła w leciech / á śiedmi lath żyła y mężem od pánienſtwa ſwego.

ב

37 וְהָוָת אַרְמַלְתָא אַיךְ שְׁנִין תְּמָנִאין וְאַרְבַּע וְלָא פָּרְקָא הָוָת מֶן הַיכְּלָא וַבְצוֹמָא וּבַצְלוֹתָא פָּלְחָא הָוָת בְּאִימָמָא וּבְלִלְיָא׃

Et era vedoua di circa ottanta quattro anni: laqual non ſi partiua mai del tempio, ſeruendo notte e giorno con digiuni & orationi.

38 וְאַף הָי קָמַת בָּהּ בְּשָׁעְתָא וְאַודִּית לְמָרְיָא וּמְמַלְּלָא הָוָת עֲלָוהִי עַם כֻּל נָשׁ דַּמְסַכֵּא הָוַו לְפוּרְקָנֵהּ דְּאוּרִשְׁלֶם׃

Et eſſendo ſopraueneuta à quella medeſima hora, laudaua anch' ella il Signore, e parlaua di lui à tutti quelli che aſpettauano la redentione in Ieruſalem.

39 וְכַד שַׁלְמוּ כֻּל מֶדֶּם אַיךְ דַּבְנָמוֹסָא דְּמָרְיָא הַפַּכוּ לַגְלִילָא לְנָצְרַת מְדִינַתְהוֹן׃

E poi che eſſi hebber finito di far tutte le coſe ſecondo la Legge del Signore, ſene ritornorono in Galilea, ne la lor città di Nazaret.

40 טַלְיָא דֵּין רָבֵא הָוָא וּמֶתְחַיַּל בְּרוּחָא וּמֶתְמַלֵּא חֶכְמְתָא וְטַיְבוּתָא דַּאלָהָא אִית הָוָת עֲלָוהִי׃

Il piccolo fanciullo poi creſceua, e fortificauaſi di ſpirito, riempiendoſi di ſapientia: e la gratia di Dio era ſopra di lui.

41 וְאַנָשׁוֹהִי בְּכֻל שְׁנָא אָזְלִין הָווּ לְאוּרִשְׁלֶם בְּעֶדְעְדָא דְּפֶצְחָא׃

Hor il padre e la madre ſua andauano ogni anno in Ieruſalem per la feſta di Paſqua.

42 וְכַד הָוָא בַּר שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרֵא סְלֶקוּ אַיכְּנָא דַּמְעַדִּין הָווּ לְעֶדְעְדָא׃

E quando egli fu d'età di dodici anni, eſſendo eſſi ſaliti in Ieruſalem, ſecondo l'vſanza de la feſta.

43 וְכַד שַׁלְמוּ יוֹמָתָא הַפַּכוּ לְהוֹן יֵשׁוּע דֵּין טַלְיָא פְּשׁ לֵהּ בְּאוּרִשְׁלֶם וְיוֹסֵף וְאֶמֵּהּ לָא יָדַעוּ׃

E finiti i giorni, mentre che eſſi ſe ne ritornauano, il fanciullo I E S V *rimaſe in Ieruſalem: & il padre e la madre ſua non ſen' accorſero.*

ב

37 וְהִיא אַלְמָנָה כְּאַרְבַּע וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְלֹא סָרָה מִן־הַהֵיכָל וַתְּשָׁרֶת בְּצוֹמוֹת וּתְפִלּוֹת יוֹמָם וָלָיְלָה׃

Y era biuda de haſta ochenta y quatro annos, que no ſe apártaua del Templo, en ayunos y oracion ſiruiendo de noche y de dia.

38 וְהִיא קָרְבָה בָּעֵת הַהִיא וַתּוֹדֶה לַיהוָה וַתְּדַבֵּר עָלָיו עִם כֻּלָּם אֲשֶׁר יְחַלּוּ לִפְדוּת בִּירוּשָׁלִַם׃

Y eſta ſobreuiniendo en la miſma hora, juntamente confeſſaua àl Sennor, y hablaua deel à todos losque eſperauan la Redemcion en Ieruſalem.

39 וּבְכַלּוֹתָם כֻּלָּם כְּתוֹרַת יְהוָה וַיָּשׁוּבוּ גָּלִילָה אֶל־עִירָם נְצָרֶת׃

Mas como cumplieron todas las coſas ſegun la Ley del Sennor, boluieronſe à Galilea, à ſu Ciudad Nazareth.

40 וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיֶּאֱמַץ בְּרוּחַ מָלֵא חָכְמָה וְחִנַּת אֱלֹהִים הָיְתָה עָלָיו׃

Y el ninno crecia, y era confortado del Eſpiritu, y henchiaſe de ſabiduria: y la gracia de Dios era ſobre el.

41 וַיֵּלְכוּ אָבִיו וְאִמּוֹ שָׁנָה בְשָׁנָה יְרוּשָׁלַיְמָה לְחַג הַפָּסַח׃

Y yuan ſus padres todos los annos à Ieruſalem en la fieſta de la Paſcua.

42 וּבִהְיוֹתוֹ בֶּן־שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה עָלוּ אֶל־יְרוּשָׁלִַם כְּמִנְהַג הֶחָג׃

Y como fue de doze annos ellos ſubieron à Ieruſalem conforme à la coſtumbre del dia de la Fieſta:

43 וּבְכַלּוֹת הַיָּמִים בְּשׁוּבָם הִתְעוֹדֵד יֵשׁוּעַ הַיֶּלֶד בִּירוּשָׁלִַם וְלֹא יָדְעוּ יוֹסֵף וְאִמּוֹ׃

Y acabados los dias, boluiendo ellos quedoſe el ninno Ieſus en Ieruſalem ſin ſaberlo Ioſeph y ſu madre.

β'.

37. Καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.

Et icelle eſtant vefue d'enuiron quatre vints & quatre ans, ne bougeoit du temple, ſeruant à Dieu en iuſnes & oraiſons, nuict & iour.

38. Καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ.

Ceſle-ci donc eſtant ſuruenue en ce meſme inſtant, louoit auſsi de ſa part le Seigneur, & parloit de lui à tous ceux qui attendoyent la deliurance en Ieruſalem,

39. Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν ναζαρέτ.

Et quand ils eurent accompli tout ce qui eſt ſelon la Loy du Seigneur, ils s'en retournerent en Galilee, en Nazareth leur ville.

40. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

Or le petit enfant croiſſoit & ſe fortifioit en eſprit, eſtant rempli de ſapience: & la grace de Dieu eſtoit ſur lui.

41. Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

Or ſon pere & ſa mere alloyent tous les ans en Ieruſalem, à la feſte de Paſque

42. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς ἱεροσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς.

Lui donc eſtant venu en l'aage de douze ans, comme ils furent montés en Ieruſalem ſelon la couſtume de la feſte:

43. Καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνω ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

Quand ils eurent accompli les iours de la feſte, eux s'en retournans, l'enfant Ieſus demeura en Ieruſalem, & Ioſeph, & la mere d'icelui ne s'en apperceurent point.

CAP. II.

37. Et hæc vidua uſque ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de templo, ieiuniis & obſecrationibus ſerviens nocte ac die.

And ſhe was widowe about foure ſcore/ & foure yeres / and went not out of the Temple / but ſerued God with faſtings and praiers/night an day.

38. Et hæc, ipſa hora ſuperveniens, confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem Iſrael.

She then comming at the ſame inſtant vpon them confeſſed likewiſe the Lorde/ and ſpake of him to all that looked for redemption in Jeruſalem.

39. Et ut perfecerunt omnia ſecundùm legem Domini, reverſi ſunt in Galilæam, in civitatem ſuam Nazareth.

And when they had performed all things according to the Lawe of the Lorde/ they returned into Galile to their owne citye Nazaret.

40. Puer autem creſcebat, & confortabatur, plenus ſapientia, & gratia Dei erat in illo.

And the childe grewe / and waxed ſtrong in Spirit / and was filled with wiſedome / and the grace of God was with him.

41. Et ibant parentes eius per omnes annos in Ieruſalem, in die ſolenni Paſchæ.

Nowe his parents went to Jeruſalem euerye yeere / at the feaſte of the Paſſeouer.

42. Et cùm factus eſſet annorum duodecim, aſcendētibus illis in Ieroſolymam ſecundùm conſuetudinem diei feſti.

And when he was twelue yeere olde/ and they were comme vp to Jeruſalem/ after he cuſtome of the feaſt.

43. Conſummatiſque diebus cum redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem: & non cognoverunt parentes eius.

And had finiſhed the dayes thereof/ as they returned / the childe Jeſus remained in Jeruſalem / and Joſeph knewe not nor his mother.

Das II. Capitel.

37. Vnd war nun eine Witwe bey vier vnd achtzig jahren/ die kam nimmer vom Tempel / dienet Gott mit faſten vnd beten tag vnd nacht.

Oc hun vaar nu en Vidue/ ved fire oc fireſindstiue aar/ hun kom aldri aff Templen / tiente Gud met faſten oc beden dag oc nat.

38. Dieſelbige tratt auch hinzu/ zu der ſelbigen ſtunde/ vnd preiſete den HERRN / vnd redete von jhm / zu allen / die da auff die Erlöſung zu Jeruſalem warteten.

Den ſamme traadde oc frem til / i den ſamme ſtund/ oc priſede HERREN / oc talede om hannem til alle/ ſom ventede forløſning i Jeruſalem.

39. Vnd da ſie es alles vollendet hatten/ nach dem Geſetz des HERREN/ kereten ſie wider in Galileam zu jhrer Statt Nazareth.

Oc der de haffde fuldkommet alting/ effter HERRENS Low / da fore de til Galileam igen / til deris Stad Nazareth.

40. Aber das Kind wuchß/ vnd ward ſtarck im Geiſt/ voller Weißheit/ vnd Gottes Gnade war bey jhm.

Men Barnet voxte/ oc bleff ſterckt i Aanden / fuld met viſdom oc Guds naade vaar hoſſ hannem.

41. Vnd ſeine Eltern giengen alle jar gen Jeruſalem/ auff das Oſterfeſt.

Oc hans Foreldre ginge huert aar til Jeruſalem vaa Paaſke høytiden.

42. Vnd da er zwölff jahr alt war/ giengen ſie hinauff gen Jeruſalem/ nach gewonheit des Feſtes.

Oc der hand vaar tolff aar gammel / ginge de op til Jeruſalem/ effter Høytidens ſeduane.

43. Vnd da die tage vollendet waren / vnd ſie wider zu hauße giengen / bleib das Kind Jeſus zu Jeruſalem/ vnd ſeine Eltern wuſtens nicht.

Oc der de dage haffde ende/ oc de ginge hiem igen da bleff Barnet Jeſus i Jeruſalem/ oc hans Foreldre viſte det icke.

Kapitola II.

37. A ta Wdowau byla až do leth oſmdeſáti a čtyř/ kteráž to newycházela z Chrámu / Poſty / a Modlitbami/ ſlaužecy we dne y w nocy.

Y bedac wdowa okolo oſmidźieſiat y czterzech lat/ nie odchadzálá od Kośćiolá / á poſzczac y modlac ſie ſłużyłá Bogu w nocy y we dnie.

38. A ta w tauž hodinu přiſſedſſy/ chwálila PANA/ a mluwila o něm wſſem kteřijž čekali wykaupenij Izrahelſkého.

Tá przyſzedſzy tegoż czáſu/ chwaliłá też Pana / y powiedalá o nim wſzytkim ktorzy oczekawáli odkupienia w Jeruzálem.

39. A když wykonali wſſecky wěcy/ podlé Zákona PANě/ wrátili ſe do Galilee/ Měſta ſwého Nazarethu.

A ták oni odpráwiwſzy wſzytko wedle zakonu Páńſkiego / wrocili ſie ku Gáliley do Nazáret miaſtá ſwe°.

40. Dijtě pak roſtlo a poſylňowalo ſe Duchem: plné maudroſti a miloſt Božij byla w něm.

A podraſtálo dźieciatko/ á vmocniło ſie w duchu / bedac pełne madrości / y łaſká Boża byłá nád nim.

41. Y chodili Rodičowé geho každého roku do Geruzaléma/ na den Slawný Welikonočnij.

Tedy rodźicy iego chodźili na káżdy rok do Jeruzálem ná świeto Wielkonocne.

42. A když byl včiněn Gežiſs we dwanácti Letech/ a oni wſtupowali do Geruzaléma / podlé obyčege dne Swátečnijho.

A gdy iuż był we dwunaſcie lećiech / thedy oni ſzli do Jeruzalem/ wedle zwyczáiu świetá.

43. Tehdy wykonawſſe dni když ſe nawracowali / zuſtalo Dijtě Gežiſs w Geruzalémě/ a nepoznali Rodičowé geho.

Y gdy ſie dni wypełniły / oni ſie wrocili / á zoſtáło dźieciatko Jezus w Jeruzálem / o czym nie wiedźiał Jozef y mátka iego.

ב

44 סָבְרִין הֲווֹ גֵּיר דְּעַם בְּנַי לְוִיָּתְהוֹן הוּ וְכַד אֲתוֹ מַרְדָּא יַוְמָא חַד בְּעַאוּהִי לְוָת אֱנָשַׁיְהוֹן וּלְוָת מַן דְּיָדַע לְהוֹן׃

Ma penſandoſi ch'egli fuſſe ne la compagnia, caminorono vna giornata, & andauanlo cercando fra i lor parenti, e fra quelli che haueuano la lor conoſcenza.

45 וְלָא אַשְׁכְּחוּהִי וְהֶפְכוּ לְהוֹן תּוּב לְאוּרִשְׁלֶם וּבָעֵין הֲוַו לֵהּ׃

E non lo trouando, ſene ritornorono in Ieruſalem, cercandolo.

46 וּמֶן בָּתַר תְּלָתָא יַוְמִין אַשְׁכְּחוּהִי בְּהַיְכְּלָא כַּד יָתֵב מְצַעַת מַלְפָּנֵא וְשָׁמַע מֶנְהוֹן וּמְשַׁאֵל לְהוֹן׃

Et auuenne che doppo tre giorni lo trouorono nel tempio che ſedeua in mezo de dottori, aſcoltandoli, e domandandoli.

47 וְתָמְהִין הֲווֹ כֻּלְּהוֹן אִילֵין דְּשָׁמְעִין הֲווֹ לֵהּ בְּחֶכְמְתֵהּ וּבְפֶתְגָּמַוְהִי׃

E tutti quei che l'vdiuano, ſi ſtupiuano de la ſua intelligentia, e de le ſue riſpoſte.

48 וְכַד חַזְאוּהִי תְּמַהוּ וַאֲמְרַת לֵהּ אֶמֵּהּ בְּרִי לְמָנָא עֲבַדְתְּ לַן הָכַנָא הָא אֶנָא וְאָבוּךְ בְּטוּרָפָא סַגִּיאָא בָּעֵין הֲוֵין לָךְ׃

Et eſſi come lo viddero, ſi marauigliorono: e ſua madre gli diſſe, Figliuol mio, perche ci hai tu fatto coſi? Ecco, tuo padre & io dolenti, ti cercauamo.

49 אֲמַר לְהוֹן מָנָא בָּעֵין הֲוַיְתוּן לִי לָא יָדְעִין אַנְתוּן דְּבֵית אָבִי וָלֵא לִי דְּאֶהֱוֵא׃

Et egli diſſe loro, Perche cagione mi cercauate voi? Non ſapete voi che mi biſogna eſſer occupato ne le coſe del Padre mio?

50 הֶנוּן דֵּין לָא אֶשְׁתַּוְדַּעוּ לְמֶלְּתָא דְּאֶמַר לְהוֹן׃

Et eſſi non inteſero la parola ch'egli haueua detto loro.

ב

44 כִּי־חָשְׁבוּ לִהְיוֹתוֹ בָּאֹרְחָה וּבָאוּ כְּדֶרֶךְ יוֹם וַיְבַקְשׁוּהוּ בַּדּוֹדִים וּבַמְיֻדָּעִים׃

Y penſando que eſtaua en la companna, anduuieron camino de vn dia: y buſcauanlo entre los conocidos.

45 וְכַאֲשֶׁר לֹא מְצָאוּהוּ שָׁבוּ יְרוּשָׁלַיְמָה וַיְבַקְשׁוּהוּ׃

Y como no lo hallaſſen, boluieron à Ieruſalem buſcandolo.

46 וַיְהִי־אַחַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים מְצָאוּהוּ בְּהֵיכָל יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ הַמְלַמְּדִים שׁוֹמֵעַ אוֹתָם וְשׁוֹאֵל לָהֶם׃

Y aconteció, que tres dias deſpues lo hallaron en el Templo ſentado en medio de los doctores, óyendolos y preguntandoles.

47 וַיִּתְמְהוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר שָׁמְעוּהוּ עַל־תְּבוּנָתוֹ וְעַל־מַעֲנוֹתָיו׃

Y todos los que lo oyan, eſtauan fuera de ſi de ſu entendimento y reſpueſtas.

48 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ תָּמְהוּ וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִמּוֹ לֵאמֹר בְּנִי מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָּנוּ הִנֵּה אָבִיךָ וַאֲנִי בְּמָרַת רוּחַ בִּקַּשְׁנוּךָ׃

Y como lo vieron, eſpantaronſe: y dixole ſu madre, Hijo, porque nos has hecho eſto? heaqui, tu padre y yo te auemos buſcado con dolor.

49 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לָמָּה תְּבַקְשׁוּנִי הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־צָרְכִי לִהְיוֹת בְּאֵלֶּה אֲשֶׁר לְאָבִי הֵמָּה׃

Entonces el les dize, Que ay porque me buſcauades? no ſabiades que en los negocios que ſon de mi Padre me conuiene eſtar.

50 וְהֵמָּה לֹא בָנוּ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם

Mas ellos no entendieron las palabras que les habló.

β'.

44. Νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

Mais eſtimans qu'il eſtoit en la cõpagnie, ils cheminerent vne iournee: & le recerchoyent entre leurs parens & ceux de leur cognoiſſance.

45. Καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

Et ne le trouuans point, ils s'en retournerent en Ieruſalem, le cerchans.

46. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.

Et aduint que trois iours apres ils le trouuerent au temple aſsis au millieu des docteurs, les eſcoutant, & les interroguant.

47. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

Dont tous ceux qui l'oyoyent, s'eſtonnoyent de ſa ſapience & de ſes reſponſes.

48. Καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν. καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

Et quand ils le virent, ils s'eſtonnerẽt, & ſa mere lui dit, Mon enfant, Pourquoi nous as-tu ainſi fait? voici, ton pere & moi te cerchions eſtans en grand peine.

49. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

Adonc il leur dit, Pourquoi eſt ce que vous me cerchiez? ne ſauiez-vous pas qu'il me faut eſtre occupé és affaires de mon Pere?

50. Καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

Mais ils n'entendirent point ce qu'il leur diſoit.

CAP. II.

44. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos

But they ſuppoſing/that he had bene in the companie / went a dayes iourney/ and ſought him among their kinſfolke /and acquaintance.

45. Et non invenientes, regreſſi ſunt in Ieruſalem, requirentes eum.

And when they founde him not/they turned backe to Jeruſalem / and ſought him.

46. Et factum eſt, poſt triduum invenerunt illum in templo ſedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

And it came to paſſe three dayes after/that they founde him in the Temple/ ſitting in the middes of the doctours / both hearing them / and aſking them queſtions.

47. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius.

And all that heard him/ were aſtonied at his vnderſtanding / and anſweres.

48 Et videntes admirati ſunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid feciſti nobis ſic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

So when they ſawe him/they were amaſed / & his mother ſaid vnto him / Sonne/ why haſt thou thus dealt with vs? behold / thy father and J haue ſought thee with heauie heartes.

49. Et ait ad illos, Quid eſt quod me quęrebatis? neſciebatis quia in his quæ patris mei ſunt oportet me eſſe?

Then ſaid he vnto them / Howe is it that ye ſought me? knewe ye not that J muſt goe about my Fathers buſines?

50. Et ipſi non intellexerunt verbum, quod locutus eſt ad eos.

But they vnderſtoode not the worde that he ſpake tho them.

Das II. Capitel.

44. Sie meineten aber/ er were vnter den Geferten/ vnd kamen eine tagreiſe/ vnd ſuchten jhn vnter den Gefreundten vnd Bekannten.

Da mente de/ at hand haffde verit iblant Selſkab/ Oc de komme en dags reyſe/ oc lete effter hannem iblant Slectinge oc Kyndinge.

45. Vnd da ſie jn nicht funden/ giengen ſie widerumb gen Jeruſalem/ vnd ſuchten jhn.

Oc der de funde hannem icke/ ginge de til bage igen til Jeruſalem/ oc lete effter hannem/

46. Vnd es begab ſich nach dreyen tagen/ funden ſie jhn im Tempel ſitzen/ mitten vnter den Lehrern/ daß er jhnen zuhörete vnd ſie fragete.

Oc det begaff ſig tre dage der effter/ Da funde de hannem ſidendis i Templen/ mit i blant de Lærde/ at hand hørde dem oc ſpurde dem at.

47. Vnd alle die jm zu horeten/ verwunderten ſich ſeines Verſtands vnd ſeiner Antwort.

Oc alle de hannem hørde / forundrede ſig paa hans forſtand oc genſuar.

48. Vnd da ſie jhn ſahen / entſatzten ſie ſich. Vnnd ſeine Mutter ſprach zu jhm: Mein Son/ warumb haſt du vns das gethan? Sihe / dein Vater vnd ich/ haben dich mit ſchmertzen geſucht.

Oc der de ſaae hannem / bleffuede forferdede. Oc hans Moder ſagde til hannem/ Min Søn / Hui giorde du oſſ det? See / din Fader oc ieg lete effter dig met bedrøffuelſe.

49. Vnd er ſprach zu jhnen: Was iſts/ daß jhr mich geſucht habt? Wiſſet jhr nicht/ daß ich ſein muß in dem das meines Vatters iſt?

Oc hand ſagde til dem/ Huad er det/ at i lete effter mig? Vide i icke / at ieg ſkal vere i det / ſom er min Faders.

50. Vnd ſie verſtunden das wort nicht / daß er mit jhnen redet.

Oc de forſtode det ert icke / ſom hand talede met dem.

Kapitola II.

44. Domnijwagijce ſe o něm žeby byl w zástupu / přiſſli čeſtau dne gednoho / y hledali ho mezy přijzbuzným a známými.

A mniemáiąc żeby był w towárzyſtwie / ſſli w drogę dzienie dnij / á ſſukali go miedzy krewnymi y znáiomemi.

45. A nenalezſſe / wrátili ſe do Geruzalema / hledagijce ho.

A gdy go nie nálezli / wrocili ſie do Jeruzálem ſſukáiąc go.

46. Y ſtalo ſe po třech dnech / nalezli gey w Chrámě / an ſedij mezy Doktory poſlauchage gich / a otazuge ſe gich.

Potym po trzeciem dniu nálezli go śiedzącego w Kośćiele miedzy Doktory / á on ich ſłucha y pyta ſie ich.

47. Tehdy ſtraſſyli ſe wſſyckni / kteřijž gey ſlyſſeli nad Maudroſtij a odpowedmi geho.

Wſſyſcy tedy ktorzy go ſłucháli / zdumiewáli ſie nad rozumem y nad odpowiedziámi iego.

48. A widauce diwili ſe. Y řekla Matka geho k němu: Synu / proč gſy nám včinil tak? Ele Otec twůg y yá s žaloſtij gſme hledali tebe.

A vyzrawſſy go zadziwili ſie / tedy k niemu rzekła matká iego / Synu przecześ nam ták vczynił? oto ociec twoy y ia fráſuiąc ſie ſſukálichmy cie.

49. Y řekl k nim: Což geſt že gſte mne hledali? zdali gſte newěděli / že w těch wěcech kteréž gſau Otce mého / muſým yá býti?

Ale on rzekł do nich / Coż ieſt żeście mie ſſukáli? Zażeście nie wiedzieli iż w tych rzeczach ktore ,a oycá mego / potrzebá maie być?

50. A oni neſrozuměli ſlowu kteréž geſt mluwil k nim.

Lecz oni nie zrozumieli ſłow ktore im mowił.

ב

51 וּנְחֶת עַמְּהוֹן וֶאתָא
לְנָצְרַת וּמְשַׁתְּעְבַּד הֲוָא
לְהוֹן אֶמֵּהּ דֵּין נָטְרָא הֲוָת
כֻּלְּהֵין מֶלֵּא בְּלֶבָּהּ׃

Et andoſſene giu con eſſi, e venne in Nazaret, e ſtaua loro ſoggetto. E ſua madre conſeruaua tutte queſte parole dentro al ſuo cuore.

52 יֵשׁוּעַ דֵּין רָבֵא הֲוָא
בְּקוֹמְתֵהּ וּבְחֶכְמְתֵהּ ו
וּבְטַיְבוּתָא לְוָת אֱלָהָא
וּבְנַי־נָשָׁא׃

Iesv poi andaua creſcendo in ſapientia e ſtatura, & in gratia appreſſo Iddio e gli huomini.

ג

1 בַּשְׁנַת חַמְשׁ־עֶסְרֵא
דֵּין דְּמַלְכוּתֵהּ דְּטִבֵּרִיּוֹס
קֵסַר בְּהֶגְמוֹנוּתָא דְּפָנְטִיּוֹס
פִּילַטוֹס בִּיהוּד כַּד רִישָׁא
רְבִיעָיָא הֵרוֹדֶס בַּגְלִילָא
וּפִילִיפּוֹס אַחוּהִי רִישָׁא
רְבִיעָיָא בְּאִיטוּרִיא ו
וּבְאַתְרָא דְּטְרַכּוֹנָא ו
וְלוּסַנִיָא רִישָׁא רְבִיעָיָא
דְּאַבִּילֶנָא׃

Ne l'anno quintodecimo de l'imperio di Tiberio Ceſare, allor che Pontio Pilato era preſidente de la Giudea, & Herode era tetrarca de la Galilea, e Filippo ſuo fratello tetrarca del paeſe d'Iturea e Traconitide, e Liſania tetrarca d'Abilene.

2 בְּרַבּוּת כַּהֲנוּתָא דְּחַנָּן
וְדְקַיָּפָא הֲוָת מֶלְּתָא
דְּאַלָהָא עַל יוֹחַנָּן בַּר ז
זְכַרְיָא בְּחוּרְבָּא׃

Eſſendo Anna e Caifa pontefici fu fatta la parola di Dio à Giouanni figliuol di Zacaria nel diſerto.

3 וֶאתָא בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא
דְּחֶדְרַי יוּרְדְּנָן כַּד מַכְרֶז
מַעְמוּדִיתָא דְּתְיָבוּתָא
לְשׁוּבְקָנָא דְּחָטָהֵא׃

E venne per tutta la contrada intorno al Giordano, predicando il batteſimo de la penitentia in remiſſion de peccati.

ב

51 וַיֵּרֶד עִמָּם וַיָּבוֹא בְּנָצְרַת
וַיִּדֹּם לָהֶם וְאִמּוֹ נָצְרָה אֶת כָּל
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּלְבָבָהּ׃

Y decendió con ellos: y vino à Nazareth, y eſtaua ſujeto à ellos. Y ſu madre guardaua todas eſtas coſas en ſu coraçon.

52 וַיִּצְעַד יֵשׁוּעַ בְּקוֹמָה וּבְחָכְמָה
וּבִתְחִנָּה לִפְנֵי יְהוָה וַאֲנָשִׁים׃

Y Ieſus crecia en ſabiduria y en edad, y gracia acerca de Dios y de los hombres.

ג

1 וּבַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת
טִיבְּרִיּוֹס קֵיסָר בְּהָפְקַד פָּנְטִיּוֹס
פִּילָטוֹס לִיהוּדָה בִּהְיוֹת הֵירוֹדֶס
שַׂר מֵאַרְבַּע עַל־הַגָּלִיל וּפִילִפּוֹס
אָחִיו שַׂר מֵאַרְבַּע עַל־אִיטוּרְיָא
וּבִמְדִינַת טְרָכוֹנָא וְלוּסַנְיָא שַׂר
רְבִיעִי עַל־אֲבִילֶנָא׃

Y en el anno quinze del imperio de Tiberio Ceſar, ſiendo Preſidente de Iudea Poncio Pilato, y Herodes Tetrarcha de Galilea, y ſu hermano Philippo Tetrarcha de Iturea y de la prouincia de Trachonite, Y Lyſania Tetrarcha de Abilinia.

2 בִּהְיוֹת כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים חָנָן
וְקַיָּפָא הָיָה דְבַר יְהוָה עַל־יוֹחָנָן
בֶּן־זְכַרְיָהוּ בַּמִּדְבָּר׃

Siendo Principes de los Sacerdotes Annas y Caiphas, fue Palabra del Sennor ſobre Ioan hijo de Zacharias, en el deſierto.

3 וַיָּבוֹא בְּכָל כִּכַּר הַיַּרְדֵּן וַיִּקְרָא
אֶת טְבִילַת תְּשׁוּבָה לִסְלִיחַת
חֲטָאִים׃

Y vino en toda la tierra alderredor del Iordan predicando Baptiſmo de penitencia para remiſſion de peccados:

β'.

51. Καὶ κατέβη μετ᾽ αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς ναζαρέτ. καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

Adonc il deſcendit auec eux, & vint en Nazareth: & leur eſtoit ſuiet, & ſa mere contregardoit toutes ces paroles-la en ſon cœur.

52. Καὶ ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Et Ieſus s'auançoit en ſapience & ſtature, & en grace enuers Dieu & les hommes.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

ΕΝ ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας τιβερίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος ποντίου πιλάτου τῆς ἰουδαίας. καὶ τετραρχοῦντος τῆς γαλιλαίας ἡρώδου, φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τετραρχοῦντος τῆς ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ λυσανίου τῆς ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος.

Or l'an quinzieme de l'empire de Tibere Ceſar, lors que Ponce Pilate eſtoit gouuerneur en Iudee, & qu'Herode eſtoit tetrarque en Galilee, & ſon frere Philippe pareillement tetrarque en la contree d'Ituree, & de Trachonite, & Lyſanias tetrarque en Abilene.

2. Ἐπ᾽ ἀρχιερέων ἄννα καὶ καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ ἰωάννην τὸν τοῦ ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Sous Anne & Caiphe ſouuerains Sacrificateurs: la parole de Dieu fut adreſſee à Iehan fils de Zacharie, au deſert.

3. Καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

Et il vint en toute la contree d'à l'entour le Iordain, preſchant le Bapteſme de repentance en remiſſion des pechés,

CAP. II.

51. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth: & erat ſubditus illis. Et mater eius conſervabat omnia verba hæc in corde ſuo.

Then hee went downe with them / and came to Nazaret / and was ſubiect to them: and his mother kept all theſe ſayinges in her heart.

52. Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate & gratia apud Deum & homines.

And Jeſus increaſed in wiſedome / and ſtature / and in fauour with God and men.

CAP. III.

ANno autem quintodecimo imperii Tiberii Cæſaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lyſania Abilinæ tetrarcha,

Now in the fifteenth yere of the reigne of Tyberius Ceſar / Pontius Pilate being gouernour of Judea / and Herode being Tetrarch of Galile / & his brother Philip Tetrarch of Jturea / and of the countrey of Trachonitis / and Lyſanias the Tetrarch of Abilene.

2. Sub principibus ſacerdotum Anna & Caipha: factum eſt verbum Domini ſuper Iohannem Zachariæ filium, in deſerto.

(When Annas and Caiphas were the hie Prieſts) the word of God came vnto John / the ſonne of Zacharias in the wilderneſſe.

3. Et vênit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

And hee came into all the coaſtes about Jordan / preaching the baptiſme of repentance for the remiſſiō of ſinnes.

Das II. Capitel.

51. Vnd er gieng mit jhnen hinab / vnd kam gen Nazareth / vnd war jnen vnterthan. Vnd ſeine Mutter behielt alle diſe wort in jhrem hertzen.

Oc hand gick ned met dem / oc kom til Nazareth / oc vaar dem vnderdanig. Oc hans Moder beuarede alle diſſe ord i ſit hierte.

52. Vnnd Jeſus nam zu an Weißheit / Alter vnd Gnade / bey Gott vnd den Menſchen.

Oc Jheſus forfremmedis i viſdom / alder oc naade / hoſſ Gud oc Menniſken.

Das III. Capitel.

JN dem fünfftzehenden jar des Keiſerthumbs Keiſers Tiberij / da Pontius Pilatus Landpfleger in Judea war / vnd Herodes ein Vierfürſt in Galilea / vnnd ſein Bruder Philippus ein Vierfürſt in Jturea / vnd in der gegend Trachonitis / vnd Liſanias ein Vierfürſt zu Abilene.

I Det femtende Keyſers Tiberij Keyſerdoms aar / der Pontius Pilatus vaar Landzherre i Judea / oc Herodes Høffding i Galilea / oc hans Broder Philippus Høffding vdi Jturea oc i Trachonetis Egn / oc Liſanias Høffding i Abilene.

2. Da Hannas vnd Caiphas Hoheprieſter waren / Da geſchach der befelch Gottes zu Johannes / Zacharias Son / in der Wüſten.

Der Annas oc Caiphas vaare de ypperſte Preſter / Da ſkede Gudz befalning til Johannem Zacharie ſøn / i Ørcken.

3 Vnd er kam inn alle gegend vmb den Jordan / vnd prediget die Tauffe der Buſſe zur vergebung der ſünden.

Oc hand kom i al den Egn hoſſ Jordan / oc predickede penitentzis Daab / til ſyndernis forladelſe.

Kapitola II.

51. Y ſſel s nimi / a přiſſel do Nazarěthu / a byl poddán gim. Matka pak geho zachowáwala wſſeckna ſlowa ta w ſrdcy ſwém.

A ták ſzedſzy z nimi / przyſzedł do Názáret / á był ich poſłuſzen / matká też iego wſzytko to zachowywálá w ſercu ſwem.

52. A Gežijs proſpijwal maudroſtij a wěkem / a miloſtij v Boha ý v Lidij.

Jezus też pomnażał ſie w mądrości y we wzroście / y w łáſce v Bogá y v ludzi.

Kapitola III.

LEtha pak Patnácteho Cýſařſtwij Tyberya Cýſaře / když Pontſký Pilat zprawowal Zidowſtwo / a Herodes byl Pán čtwrtého dijlu Kraginy w Galilei / Filip pak Bratr geho byl zpráwce Jtureyſký a Trachonidſký Lizaniáſs Abilinſký Wládař.

POtym piá tego náſtego roku zá pánowánia Tyberyuſzá Ceſarzá / zá Poncyuſzá Piłatá ſtároſty Judſkiego / á zá Herodá Królá Gálileyſkiego / á zá Filipá brátá iego Królá Jtureyſkiego / y Tráchonitſkiey ziemice / y zá Lizániáſzá Abileńſkiego królá.

2. Za Knijžat Kněžſkých / Annaſſe a Kayffáſſe. Stalo ſe ſlowo PAně nad Janem Synem Zacharyáſſowým na pauſſti.

Gdy nawyżſzemi Kápłany byli Annas y Káiáfaſz / ſtáło ſie ſłowo Páńſkie do Janá Zácharyáſzowego ſyná ná puſzczy.

3. Y chodil po wſſý kragině Jordánſké / ohlaſſuge Křeſt Pokánij / na odpuſſtěnij Hřijchuow:

A ták przyſzedł do wſzytkiey krainy leżącey nád Jordanem / opowiádáiąc krzeſt vznánia ná odpuſzczenie grzechow.

ג

4 אֵיכַנָא דִּכְתִיב בַּכְתָבָא דְמֶלֵא דְאֶשַׁעְיָא נְבִיָא דְאָמַר קָלָא דְקָרֵא כ בְחוּרְבָא טַיְבוּ אוּרְחֵה דְמָרְיָא וְתְרוּצוּ בַּפְקַעְתָא שְׁבִילָא לַאלָהַן׃

Si come è ſcritto nel libro de le parole del Profeta Eſaia, che dice, La voce di colui che grida nel diſerto, Apparecchiate la via del Signore, fate dritti i ſuoi ſentieri.

5 כֻּלְּהוֹן נַחְלֵא נֶתְמְלוֹן וְכֻלְּהוֹן טוּרָא וְרָמָתָא נֶתְמַכְּכוּן וְנֶהֱוֵא עַרְמָא לְשַׁפְיָא וַאתְרָא עַסְקָא לַפְקַעְתָא׃

Ogni valle ſarà riempiuta, & ogni monte e colle ſarà abbaſſato, e le vie ſtorte ſaranno ridotte in drittura, e l'aſpre vie ſaranno fatte vie piane.

6 וְנֶחֱזֵא כֻל בְּסַר חַיֵּא דַאלָהָא׃

E ogni carne vedrà la ſalute di Dio.

7 וָאמַר הֲוָא לְכֶנְשֵׁא אַילֵין דְּאָתֵין הֲווּ לְוָתֵה לְמֶעְמַד יַלְדָא דְאַכְדְנֵא מַנוּ חַוִּיכוּן לְמֶעְרַק מֶן רוּגְזָא דַעְתִיד׃

Diceua dunque à le turbe che veniuan fuore per eſſer battezzate da lui, Razza di vipere, chi v'ha auuertiti di fuggire l'ira futura?

8 עֲבֶדוּ הָכִיל פִּארֵא דְשָׁוְין לְתַיָּבוּתָא וְלָא תֶשַׁרוּן לְמֵאמַר בְּנַפְשְׁכוּן דְאַבָא אִית לַן אַבְרָהָם אָמַר אֱנָא לְכוֹן גֵּיר דְמֶן הָלֵין כְּאֵפֵא מֶשְׁכַּח א אֱלָהָא לַמְקָמוּ בְּנַיָּא לְאַבְרָהָם׃

Fate dunque frutti degni di penitentia: e non vi mettete à dire in voi ſteſſi, Noi habbiam per padre Abraam. Imperoche io vi dico, che Iddio è potente à ſuſcitar di queſte pietre de figliuoli ad Abraham.

9 הָא דֵין נַרְגָא סִים עַל עֶקָרָא דְאִילָנֵא כֻּל אִילָנָא הָכִיל דְפָארָא לָא עָבֵד מֶתְפְּסֵק וַבְנוּרָא נָפֵל׃

E gia la ſcure è poſta à la radice degli arbori. Perilche ogni arboro che non fa buon frutto, ſarà tagliato, e gittato nel fuoco.

ג

4 כַּאֲשֶׁר נִכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹהֵינוּ׃

Como eſtà eſcripto en el libro de los ſermones del Propheta Iſayas, que dize, Boz del que clama enel deſierto, Aparejad el camino del Sennor, hazed derechas ſus ſendas.

5 כָּל־גַּיְא יִנָּשֵׂא וְכָל הַר וְגִבְעָה יִשְׁפָּלוּ וְהָיָה הֶעָקוֹב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה׃

Todo valle ſe henchirá, y todo monte y collado ſe abaxarà: y los caminos torcidos ſeran endereçados, y los caminos aſperos allanados.

6 וְנִגְלָה כְּבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי־פִי־יְהוָה דִּבֵּר׃

Y verá toda carne la ſalud de Dios.

7 וַיֹּאמֶר לָעָם הַיּוֹצֵא אֵלָיו לְהִטָּבֵל מִמֶּנּוּ צֶאֱצָאֵי אֶפְעִים מִי־הִגִּיד לָכֶם לִבְרוֹחַ חֲרוֹן אַף הַבָּא׃

Y dezia à las compannas que ſalian para ſer baptizadas de el, Generacion de biuoras, quien os enſennó à huyr de la yra que vendra?

8 לָכֵן עֲשׂוּ פְּרִיּוֹת שׁוֹבוֹת לִתְשׁוּבָה וְאַל תָּחֵלּוּ לֵאמֹר בְּנַפְשְׁכֶם אַבְרָהָם יֶשׁ־אָבִינוּ כִּי־אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־יוּכַל יְהוָה מֵאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְהָקִים בָּנִים לְאַבְרָהָם׃

Hazed pues frutos dignos de penitencia, y no comenceys à dezir en voſotros miſmos, Por padre tenemos à Abraham, porque os digo que puede Dios, aun de eſtas piedras leuantar hijos à Abraham.

9 כִּי־עַתָּה הַגַּרְזֶן אֶל־שֹׁרֶשׁ הָעֵצִים הוּשַׂם לָכֵן כָּל עֵץ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פְּרִי טוֹב יִכָּרֵת וּבָאֵשׁ יֻשְׁלָךְ׃

Y ya tambien la hacha eſta pueſta à la rayz de los arboles: todo arbol pues que no haze buen fruto, es talado, y echado en el fuego.

γ'.

4. Ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἠσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

Comme il eſt eſcrit au liure des paroles d'Eſaie le Prophete, diſant, La voix de celui qui crie au deſert, eſt, Accouſtrez le chemin du Seigneur, dreſſez ſes ſentiers.

5. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας.

Toute Vallee ſera comblee, & toute montagne & coſtau ſera abbaiſſé, & ſeront les choſes tortues faites droites, & les chemins raboteux ſeront applanis:

6. Καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

Et toute chair verra le ſalut de Dieu.

7. Ἔλεγεν οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

Il diſoit donc aux troupes qui venoyent pour eſtre baptizes de lui, Engeances de viperes, qui vous a auiſés de fuir l'ire qui eſt à venir?

8. Ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας, καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.

Faites des fruicts conuenables à repentance, & ne vous prenez point à dire en vous meſmes, Nous auons Abraham pour pere, car ie vous di, que Dieu peut meſmement de ces pierres-ici, faire ſourdre des enfans à Abraham.

9. Ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται. πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Or eſt ia meſme la coignee miſe à la racine des arbres: parquoi tout arbre qui ne fait bon fruict, s'en va eſtre coupé, & ietté au feu.

CAP. III.

4. Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Iſaię prophetæ: Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, rectas facite ſemitas eius.

As it is written in the booke of the ſayings of Eſaias the Prophet / which ſayeth / The voyce of him that cryeth in the wildernes is / Prepare ye the way of the Lord: make his paths ſtraigt.

5. Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt prava in directa: & aſpera in vias planas.

Euerie valley ſhalbe filled / and euerye mountaine / and hill ſhall be brought lowe / and crooked thinges ſhall bee made ſtraight / an the rough wayes ſhalbe made ſmoothe.

6. Et videbit omnis caro ſalutare Dei.

And all fleſhe ſhall ſee the ſaluatiou of God.

7. Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarẽtur ab ipſo, Genimina viperarũ, quis oſtendit vobis tugere à ventura ira?

Then ſayde he to the people that were come out to be baptized of him / O generations of vipers / who hath fore warned you to flee from the wrath to come?

8. Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.

Bring forth therefore fruites worthie amendement of life / and beginne not to ſaye with your ſelues / Wee haue Abraham to our father: for I ſay vnto you; that God is able of theſe ſtones to raiſe vp children vnto Abraham.

9. Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. omnis ergo arbor non faciẽs fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Nowe alſo is the axe laid vnto the roote of the trees: therefore euery three which bringeth not forth good fruite / ſhalbe hewen downe / and caſt into the fire.

Das III. Capitel.

4. Wie geſchrieben ſteht in dem Buch der rede Jeſaias des Propheten / der da ſagt: Es iſt eine ſtimme eines Predigers in der Wüſten: Bereitet den Weg des HERREN / vnd macht ſeine Steige richtig.

Som ſcreffuit ſtaar i Eſaie Propheteis talis Bog / ſom ſiger / Der er en Predickeris røſt i ørcken / Bereder HERRENS vey / oc gører hans fodſti rette.

5. Alle Thal ſollen voll werden / vnd alle Berge vnd Hůgel ſollen ernidriget werden / vnd was krum iſt / ſoll richtig werden / vnd was vneben iſt / ſoll ſchlechter Weg werden.

Alle Daler ſkulle opfyldis / oc alle Bierg oc Høye ſkulle fornedris / Oc det ſom kroget er / ſkal rettis / oc det ſom wieffnt er / ſkal bliffue ſlet vey.

6. Vnd alles Fleiſch wirdt den Heiland Gottes ſehen.

Oc alt Kød ſkal ſee Gudz Frelſere.

7. Da ſprach er nun zu dem Volck / das hinauß gieng / daß es ſich von jm tauffen lieſſe: Ihr Otterngezichte / wer hat denn euch geweiſet / daß ihr dem zukůnfftigen Zorn entrinnen werdet?

Oc hand ſagde til Folcket / ſom gick vd / at lade ſig døbe aff hannem / I Øgle ſleet / Huo viſde da eder / at i ſkulde vndfly den Tilkommende vrede?

8. Sehet zu / thut rechtſchaffene Frucht der Buſſe / vnnd nemet euch nicht fůr zuſagen: Wir haben Abraham zum Vater. Denn ich ſage euch / Gott kan dem Abraham auß diſen Steinen kinder erwecken.

Seer til / gører ret Penitentis fruct / Oc tager eder icke faare at ſige / Wi haffue Abraham til fader. Thi ieg ſiger eder / Gud kand opuecke Abraham Børn aff diſſe Stene.

9. Es iſt ſchon die Axt den Båumen an die Wurtzel gelegt. Welcher Baum nicht gute Frůchte bringet / wirdt abgehauen / vnd in das Feuer geworffen.

Øxen ligger allerede hoſſ roden aff Træerne. Huilcket Træ ſom icke bær god fruct / ſkal affhuggis oc kaſtis i Ilden.

Kapitola III.

4. Jakož pſáno geſt w Knihach proroctwij Izayáſſe Proroka / řkaucýho: Hlas wolagijcýho na pauſſti / připrawugte ceſtu PANĚ / vpřijmě čiňte ſtezky geho.

Jáko ieſt nápiſano w kſiegach powieśći Ezáiaſſá Proroká / ktory ták mowi / Głos wołáiacego ná puſſczy / Gotuyćież droge Páńſka / czyńcie ż proſte śćieżki iego.

5. Každé vdolj bude naplněno / a každá hora a pahrbek bude ponijžen: Y budau zkřiwené wěcy zprawený: a oſtré ceſty budau rowné.

Káżda doliná bedźie nápełnioná / á káżda gorá y págorek zniżon bedźie / á mierſcá krzywe ſtáną ſie proſtymi / á nierowne drogi rownymi beda.

6. A vzřijſ každý člowěk Spaſenij Božij.

Y ogláda wſſelkie ciáło zbáwienie Boże.

7. Tehdy prawil Jan k Záſtupuom / kteřijž wycházeli aby ſe křtili od něho: Plemeno geſſtěrčij / kdo wám vkázal abyſſte vtekli před budaucým hněwem?

Tedy mowił zgromádzeniu ludźi przychodzacych áby byli okrzczeni od niego / Narodowie zmiiow / y ktoż to wam okázał żebyśćie vćiekáli przed gniewem przyſſłym?

8. Protož čiňtě hodné ſkutky pokánij / a neřijkayte mezy ſebau Otce máme Abrahama. Neb prawijm wám / že geſt mocen Bůh z kamenij tohoto zbuditi Syny Abrahamowy.

Przynośćież tedy pożytki godne ku vznániu / á nie poczynáyćie mowić ſámi v śiebie / Oycá mamy Abráhámá / ábowiem wam powiedam / Iż by też mogł Bog z tych kámieni wzbudźić dźieci Abrahámowi.

9. Giž zagiſté ſekera k kořenu ſtromuow přiložena geſt. Protož každý ſtrom kterýž neneſe owotce dobrého / wyťat bude a na oheň wržen.

Alećiuż y śiekierá do korzeniá drzew przyłożona ieſt: A przetoż káżde drzewo nieprzynoſſace owocu dobrego / bywa wyćiete y w ogień wrzucone.

ג

10 וּמְשַׁאֲלִין הֲווּ לֵהּ כ כֶּנְשֵׁא וָאמְרִין מָנָא הָכִיל נֶעְבֵּד׃

E le turbe li domandauano, dicendo, Che faremo noi dunque?

11 עָנֵא וֵאמַר לְהוֹן מַן דְּאִית לֵהּ תַּרְתֵּין כּוּתִינִין יִתֵּל לְמַן דְּלַית לֵהּ וּמַן דְּאִית לֵהּ סִיבָרְתָא הָכַנָא יֶעְבֵּד׃

Egli riſpondendo, diceua loro, Chi ha due veſte, diane à chi non ne ha: e chi ha de le coſe da mangiare, faccia il ſimile.

12 וֵאתוֹ אַף מָכְסֵא לְמֶעְמַד וָאמְרִין לֵהּ מ מַלְפָנָא מָנָא נֶעְבֵּד׃

Vennero etiandio de publicani per eſſer battezzati, e diſſerli, Maeſtro, che faremo noi?

13 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא תֶתְבְּעוּן מֶדֶּם יַתִּיר עַל מָא דַּפְקִיד לְכוֹן לְמֶתְבַּע׃

Et egli diſſe loro, Non riſcotete niente piu di quello che v'è ſtato ordinato.

14 וּמְשַׁאֲלִין הֲווּ לֵהּ בַּעְלַי אֶסְטְרַטְיָא וָאמְרִין מָנָא נֶעְבֵּד אַף חְנַן אֲמַר לְהוֹן לָא בְּאנָשׁ תֶּתְטַגְּרוּן וְלַאנָשׁ לָא תֶעְשְׁקוּן וְנִסְפְּקָן לְכוֹן אַפְסַנְיָתְכוֹן׃

I ſoldati ancora li domandauano, dicendo, E noi che faremo? Et egli diſſe loro, Non battete alcuno, ne calunniate, e contentateui de voſtri ſtipendij.

15 כַּד דֵּין מְסַבַּר הֲוָא עַמָּא עַל יוּחַנָּן וְכֻלְּהוֹן מֶתְחַשְּׁבִין הֲווּ בְּלֶבְּהוֹן ד דְּדַלְמָא הוּיוּ מְשִׁיחָא׃

Hor il popolo aſpettando, e penſando tutti ne cuori loro di Giouanni, s'egli fuſſe Chriſto.

16 עֲנָא יוּחַנָּן וֵאמַר לְהוֹן אֶנָא הָא מַעְמֵד אֶנָא לְכוֹן בְּמַיָּא אָתֵא דֵּין בָּתַרִי הוּ דְּחַילְתָן מֶנִּי הוּ דְּלָא שָׁוֵא אֶנָא דְּאֶשְׁרֵא עַרְקֵא דְּמְסָנַוְהִי הוּ יַעְמֶדְכוֹן ב בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא׃

Giouani riſpoſe, dicendo à tutti, Io vi battezo ben con acqua: ma viene vno piu potente di me, del quale io non ſon degno ſciogliere la correggia de le ſcarpe: eſſo vi battezarà con lo Spirito ſanto e con fuoco.

ג

10 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ הַמַּקְהֵלִים לֵאמֹר וּמָה נַּעֲשֶׂה׃

Y las compannas le preguntauan, diziendo, Pues que haremos:

11 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי כֻתֳּנוֹת יִתֵּן לוֹ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ וַאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ אֹכֶל כְּמוֹ כֵן יַעֲשֶׂה׃

Y reſpondiendo, dixoles, Elque tiene dos ropas, de àlque no tiene: Y elque tiene: alimentos, haga lo miſmo.

12 וַיָּבוֹאוּ גַּם בַּעֲלֵי מֶכֶס לְהִטָּבֵל וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמְלַמֵּד אֲנַחְנוּ מַה נַּעֲשֶׂה׃

Y vinieron tambien à el publicanos para ſer baptizados: y dixeronle, Maeſtro, que hâremos?

13 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַל תַּרְבּוּ לַעֲשׂוֹת עַל—חֹק אֲשֶׁר הוּשָׂם לָכֶם׃

Y el les dixo, No demandeys mas de loque os eſtà ordenado.

14 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ גַּם אַנְשֵׁי מִלְחָמָה לֵאמֹר וַאֲנַחְנוּ מַה נַּעֲשֶׂה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְאִישׁ לֹא תְדַכְּאוּהוּ וּלְאִישׁ לֹא תַעַשְׁקוּהוּ וְהָכִילוּ בְּצִידַתְכֶם׃

Y preguntaronle tambien los ſoldados, diziendo, y noſotros que haremos? Y dizeles, No maltrateys à nadie, ni opprimays: y ſed contentos con vueſtros ſalarios.

15 וַיְשַׂבְּרוּ הָעָם וַיַּחְשְׁבוּ כֻלָּם בִּלְבָבָם עַל־יוֹחָנָן פֶּן הוּא יִהְיֶה הַמָּשִׁיחַ׃

Y eſtando el pueblo eſperando, y penſando, todos de Ioan en ſus coraçones, ſi por ventura el fueſſe el Chriſto.

16 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר לְכֻלָּם אֲנִי טוֹבֵל בַּמַּיִם אַךְ יָבוֹא אֶחָד גָּדוֹל מִמֶּנִּי לַאֲשֶׁר קָטֹנְתִּי לוֹ לְפַתֵּחַ אֶת—שְׂרוֹךְ נְעָלָיו הוּא יַטְבִּיל אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבָאֵשׁ׃

Reſpondió Ioan, diziendo à todos? Yo à la verdad os baptizo en agua, mas viene quien es mas valeroſo que yo, que no ſoy digno de deſatar la correa de ſus çapatos.

γ'.

10. Καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες· τί οὖν ποιήσομεν;

Adonc les troupes l'interroguerent, diſans, Que ferons-nous donc?

11. Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.

Lui reſpondant leur dit, Qui celui qui a deux robbes, en eſlargiſſe à celui qui n'en a point: & qui a à manger, face le ſemblable.

12. Ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν· διδάσκαλε, τί ποιήσομεν;

Et il vint auſſi des peagers pour eſtre baptizés, & ils lui dirent, Maiſtre, que ferons-nous?

13. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.

Et il leur dit N'exigez rien outre ce qui vous eſt ordonné.

14 Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες· καὶ ἡμεῖς τί ποιήσομεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε· καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

Les gendarmes auſſi l'interroguerent diſans, Et nous que ferons-nous? il leur dit? N'vſez point de concuſſions, & ne circonuenez perſonne, ains contentez-vous de vos gages.

15. Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός.

Et comme le peuple attendoit, & que tous penſoyent à Iehan en leurs cœurs, s'il ne ſeroit point le Chriſt.

16. Ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης ἅπασι λέγων· ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.

Iehan print la parole, & dit à tous, Vrai eſt que ie vous baptize d'eau: mais il en vient vn plus fort que moi, duquel ie ne ſuis pas digne de deſlier la courroye des ſouliers: c'eſt celui qui vous baptizera du ſainct Eſprit & de feu.

CAP. III.

10. Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus?

Then the people aſked him/ſaying/ What ſhall we do then?

11. Reſpondens autem dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat.

And he anſwered/ & ſaid vnto them/ He that hath two coats/ let him part with him that hath none: and he that hath meat/ let him doe likewiſe.

12. Venerunt autē & publicani ut baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magiſter, quid faciemus?

Then came there Publicanes alſo to bee baptized/and ſaid vnto him/Maſter/what ſhall we do?

13. At ille dixit ad eos, Nihil amplius quam quod conſtitutum eſt vobis, faciatis.

And he ſaid vnto them/Require no more then that which is appoynted vnto you.

14. Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? & ait illis, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti eſtote ſtipendiis veſtris.

The ſouldiers likewiſe demaunded of him/ſaying/And what ſhall wee doe? And he ſaid vnto them/ Doe violence to no man/ neither accuſe any falſely/ and be content with your wages.

15. Exiſtimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus ſuis de Iohanne, ne fortè ipſe eſſet Chriſtus.

As the people waited/ and all men muſed in their heartes of John/if he were not the Chriſt.

16. Reſpondit Iohannes, dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamenrorum eius: ipſe vos baptizabit in ſpiritu ſancto, & igni.

John anſwered/and ſaid to them all/ In deede I baptize you with water/but one ſtronger then I/cōmeth/whoſe ſhoes latchet I am not worthie to vnlooſe: he will baptize you with the holy Ghoſt/ and with fire.

Das III. Capitel.

10. Vnd das Volck fraget jhn/ vnd ſprach: Was ſollen wir thun?

Oc Folcket ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Huad ſkulle wi da gøre?

11. Er antworttet vnd ſprach zu jhnen: Wer zween Röck hat/ der gebe dem/ der keinen hat/ vnnd wer Speiſe hat/ thue auch alſo.

Hand ſuarede/ oc ſagde til dem/ Huo ſom haffuer tho Kiortle/ ſkal giffue den/ ſom haffuer ingen/ Oc huo ſom haffuer Mad/ ſkal gøre lige ſaa.

12. Es kamen auch die Zölner/ daß ſie ſich tauffen lieſſen/ vnd ſprachen zu jhm: Meiſter was ſollen denn wir thun?

Der komme oc Toldere/ at lade ſig døbe/ oc ſagde til hannem/ Meſtere/ Huad ſkulle da wi gøre?

13. Er ſprach zu jhnen: Fodert nicht mehr denn geſetzt iſt.

Hand ſagde til dem/ Kreffuer icke mere/ end ſæt er.

14. Da fragten jn auch die Kriegsleute/ vnd ſprachen: Was ſollen denn wir thun? Vnnd er ſprach zu jhnen: Thut niemand Gewalt noch Vnrecht/ vnd laſſet euch benügen an eurem Solde.

Da ſpurde oc Stridzmendene hannem at/ oc ſagde/ Huad ſkulle da wi gøre? Oc hand ſagde til dem/ Gører ingen offueruold oc ey wret/ oc lader eder nøye met eders Sold.

15. Als aber das Volck im wahn war/ vnd dachten alle in jrem Hertzen von Johanne ob er villeicht Chriſtus were.

Oc ſom Folcket vaar i meningen/ oc tenckte alle i deris hierte om Johanne/ Om hand maa vel ſke vaare Chriſtus.

16. Antworttet Johannes/ vnnd ſprach zu allen: Ich tauffe mit Waſſer/ Es kompt aber ein ſtärcker nach mir/ dem ich nicht gnugſam bin/ daß ich die riemen ſeiner Schuch aufflöſe/ der wird euch mit dem heiligen Geiſt vnd mit Feuer tauffen.

Da ſuarede Johannes/ oc ſagde til alle. Jeg døber eder met vand/ Men der kammer en Stercker efter mig/ huilcken ieg er icke verdig til/ at opløſe hans Skotuenge/ Hand ſkal døbe eder met den hellig Aand oc met Ild.

Kapitola III.

10. Y tázali ſe ho Záſtupowé řkuce: Což tehda činiti budeme?

Tedy go pytał lud/ mowiac/ Coż tedy czynić bedziem?

11. A on odpowijdage prawil gim: Kdo má dwě ſukně/ day gednu nemagijcýmu: a kdo má pokrmy/ včiň též.

A on im opowiedziawſzy/ rzekł/ Kto ma dwie ſukni/ niech podzieli z tym co nie ma/ á kto ma potráwy/ niech tákże vczyni.

12. Přiſſli pak k němu y Celnij/ aby ſe pokřtili. Y řekli gemu: Miſtře/ co včinijme?

Zátym przyſzli y celnicy áby byli krzſczeni/ y rzekli k niemu/ Miſtrzu coż mamy czynić?

13. A on řekl k nim: Nic wijce newybijrayte/ než to což wám vloženo.

Ale im on powiedział/ Nic wiecey niewyciagaycie iedno to co wam poſtánowiono.

14. Tázali ſe hô také y žoldnéři řkauce: A my/ což činiti budeme? Y řekl gim: Nižádného newtiſkugte/ ani křiwdy čiňte/ a doſti měgte na ſwých žoldijch.

Pytáli go też y żołnierze/ mowiac/ A my cożwżdy czynić mamy? Tedy im odpowiedział/ Żadnego nietłuczcie áni potwarzaycie/ ále mieycie doſyc ná ſwey zápłácie.

15. A když ſe domnijwali lidé a myſlili wſſyckni w Srdcých ſwých o Janowi/ zdali by on ſnad byl Kryſtus:

A gdy ſie lud nadziewał/ y myſlili wſzyſcy w ſercách ſwych o Jánie ieſliby on był Kryſtus.

16. Opowěděl Jan wſſechněm/ řka: Yáť zagiſté křtijm wás wodau/ ale přijgde ſylněgſſij nežli yá po mně/ kteréhožto negſem hoden rozwázati reměnka obuwi geho: tenť wás křtiti bude Duchem Swátým/ a ohněm.

Odpowiedział Jan mowiac wſzytkim/ Chociażci ia was krzczę wodą/ álec idzie kthory ieſt możnieyſzy niż ia/ ktoremu ia nie ieſtem godzien ábych miał rozwiązáć rzemień v trzewikow/ tenci was będzie krzcił Duchem świętym y ogniem.

ג

17 הוּ דַאחִיד רַפְשָׁא
בְּאִידֵהּ וַמְדַכֵּא אַדְּרוֹהִי
וְחֶטֵּא כָּנֵשׁ לְאוּצְרוֹהִי
וְתֶבְנָא יָוְקֵד בְּנוּרָא ד
דְּלָא דָעְכָא׃

Il cui ſuentolo è ne la ſua mano, e purga à la ſua aia: è raccoglierà il frumento nel ſuo granaro: & abbruſciarà la paglia con fuoco ineſtinguibile.

18 אַף אַחְרָנְיָתָא דֵּין
סַגִּיָּאתָא מַלֵּף הָוָא ו
וַמְסַבַּר לְעַמָּא׃

E coſi molte altre coſe ancora eſortando, euangelizaua al popolo.

19 הֵרוֹדֵס דֵּין טֶטְרַרְכָא
מֶטּוּל דְּמֶתְכְּסֵס הָוָא מֵן
יוּחַנָן עַל הֵרוֹדְיָא אַנְתַּת
פִּילִיפּוֹס אַחוּהִי וְעַל
כֻּלְהֵין בִּישָׁתָא דְּעָבֵד הָוָא׃

Ma Herode tettarca, eſſendo ripreſo da lui per conto d'Herodiade moglie di Philippo ſuo fratello, e di tutti gli altri mali ch'eſſo Herode faceua.

20 אַוְסֵף אַף הָדָא עַל
כֻּלְהֵין וַחְבְשֵׁהּ לְיוּחַנָן בֵּית
אֲסִירֵא׃

Sopra tutti aggiunſe ancor queſto, ch'ei meſſe Giouanni in prigione.

21 הָוָא דֵּין כַּד עָמֵד
כֻּלֵּהּ עַמָּא וְאַף יֵשׁוּע
עֲמַד וְכַד מְצַלֵּא אֶתְפַּתַח
שְׁמַיָּא׃

Hor auuenne che nel battezarſi tutto il popolo. eſſendoſi battezato ancor Ieſu, e pregando, s'aperſe il cielo.

22 וַנְחֶתַת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא
עֲלַוְהִי בַּדְמוּת גּוּשְׁמָא
דְיוֹנָא וְקָלָא הָוָא מֵן
שְׁמַיָּא דְּאָמַר אַנְתְּ הוּ
בְּרִי חַבִּיבָא בָּךְ אֶצְטְבִית׃

E lo Spirito ſanto diſceſe ſopra eſſo in forma corporale, come vna colomba: e venne vna voce dal cielo, che diſſe, Tu ſei il mio figliuol diletto, in te mi ſon compiaciuto,

23 הוּ דֵּין יֵשׁוּע אִיתַוְהִי
הָוָא אֵיךְ בַּר שְׁנִין תְּלָתִין
וּמֶסְתְּבַר הָוָא בַּר יַוְסֵף בַּר
הֵלִי׃

E IESV cominciaua ad eſſer di circa trenta anni, figliuol, ſecondo che ſi penſaua, di Ioſef, che fu figliuol d'Eli.

24 בַּר מַטְתַת בַּר לְוִי בַּר
מַלְכִּי בַּר יַאנִי בַּר יַוְסֵף׃

Che fu figliuol di Matat, che fu figliuol di Leui, che fu figliuol di Melchi, che fu figliuol di Ianna, che fu figliuol di Ioſef.

ג

17 וּבְיָדוֹ הַנָּפָה וְטִהַר אֶת־גָּרְנוֹ
וְאָסַף אֶת־חִטָּה בְּמַאֲבוּסוֹ וַחֲשַׁשׁ
יְבַעֵר בָּאֵשׁ לֹא תִכְבֶּה׃

El ablentador del qual eſta en ſu mano: y limpiará ſu era: y juntarà el trigo en ſu alholi, y la paja quemarà en fuego, que nunca ſe apagarà

18 וְרַבּוֹת אֲחֵרוֹת הוּא מְלַמֵּד
וּמְבַשֵּׂר אֶת־הָעָם׃

Anſique amoneſtando otras muchas coſas tambien, ánnunciaua el Euángelio àl pueblo.

19 וְהֵירוֹדֵס שַׂר מֵאַרְבָּעָה כַּאֲשֶׁר
הוּכַח מִמֶּנּוּ עַל־הֵירוֹדִית אֵשֶׁת
אָחִיו פִּילִפּוֹס וְעַל כָּל רָעוֹת
אֲשֶׁר עָשָׂה הֵירוֹדֵס׃

Entonces Herodes Tetrarcha, ſiendo reprehendido de el de Herodias muger de Philippo ſu hermano, y de todas las maldades que auia hecho Herodes.

20 וַיּוֹסֶף גַּם זֹאת עַל־כֹּל
וַיִּכְלָא אֶת־יוֹחָנָן בַּמִּשְׁמָרָה׃

Annidió tambien eſto ſobre todo, que encerró à Ioan en carcel.

21 וַיְהִי בְּטַבְּלוֹ אֶת כָּל־הָעָם
וַיִּטָּבֵל גַּם יֵשׁוּעַ וּבְהִתְפַּלְּלוֹ
נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם׃

Y aconteció, que como todo el pueblo ſe baptizaua, y Ieſus fueſſe baptizado, y oraſſe, el cielo ſe abrió.

22 וַתֵּרֶד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּדְמוּת
גּוּפַת הַיּוֹנָה עָלָיו וַיְהִי קוֹל
מִשָּׁמַיִם אַתָּה בְּנִי יְדִידִי בְּךָ
רָצִיתִי׃

Y decendió el Eſpiritu Sancto enforma corporal, como paloma, ſobre el, y fue hecha vna boz del cielo que dezia, Tu eres mi hijo amado en ti es mi plazer.

23 וְהוּא יֵשׁוּעַ הָיָה כִּשְׁלֹשִׁים
שָׁנָה לְהָחֵל וַיֵּחָשֵׁב כְּמוֹהוּ בֶּן־
יוֹסֵף בֶּן־הֵלִי׃

Y el miſmo IESVS començaua à ſer como de treynta annos, hijo de Ioſeph, como ſe creya, que fué de Heli.

24 בֶּן־מַטְּתַת בֶּן־לֵוִי בֶּן־
מַלְכִּי בֶּן־יַאנִי בֶּן־יוֹסֵף׃

Que fue de Matthat, que fue de Leui, que fue de Melchi, que fue de Ianne que fue de Ioſeph.

γ'.

17. Οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

Il a ſa pale en ſa main, & il nettoyera toutte nette ſon aire, & aſſemblera le froment en ſon grenier, mais il bruſleraen tierement la paille au feu qui ne s'eſteind point.

18. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

Ainſi donc admonneſtant auſſi de pluſieurs autres choſes, il euangelizoit au peuple.

19. Ὁ δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρώδης.

Mais Herode le tetrarque, eſtant reprins par icelui à cauſe d'Herodias femme de Philippe ſon frere, & de tous les maux qu'il auoit faits,

20. Προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

Adiouſta encores par deſſus tous les autres ceſtui-ci, eſt qu'il mit Iehan en priſon.

21. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανόν.

Or aduint que comme tout le peuple eſtoit baptizé Ieſus auſſi eſtant baptizé, & priant, le ciel s'ouurit:

22. Καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερὰν, ἐπ' αὐτόν. καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν· σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν σοὶ ηὐδόκησα.

Et le ſainct Eſprit deſcendit en forme corporelle ſur lui. comme vne colombe, & il y eut vne voix du ciel, diſant, Tu es mon fils bien aimé i'ai prins en toi mon bon plaiſir.

23. Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, ὤν, ὡς ἐνομίζετο, υἱὸς ἰωσὴφ τοῦ ἠλὶ.

Et Ieſus commençoit d'eſtre enuiron de trente ans fils (comme on l'eſtimoit) de Ioſeph, fils d'Heli:

24. Τοῦ ματθάτ, τοῦ λευῒ, τοῦ μελχί, τοῦ ἰαννὰ, τοῦ ἰωσὴφ.

Fils de Matthat, fils de Leui, fils de Melchi, fils de Ianna, fils de Ioſeph.

CAP. III.

17. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream ſuam : & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

Whoſe fanne is in his hande / and he will make cleane his floore / and will gather the wheate into his garner / but the chaffe will hee burne vp with fire that neuer ſhall bee quenched.

18. Multa quidem & alia exhortans evangelizabat populo.

Thus then exhorting with many other thinges / he preached vnto the people.

19. Herodes autem tetrarcha cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris ſui, & de omnibus malis quæ fecit Herodes.

But when Herode the Tetrarch was rebuked of him / for Herodias his brother Philips wife / and for all the euils which Herode had done.

20. Adiecit & hoc ſuper omnia, & incluſit Iohannem in carcerem.

He added yet this aboue all / that hee ſhut vp John in priſon.

21 Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato & orante, apertum eſt cælum.

Nowe it came to paſſe / as all the people were baptized / and that Jeſus was baptized and did praye / that the heauen was opened.

22. Et deſcendit Spiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum : & vox de cælo facta eſt, Tu es filius meus dilectus, in te complacuit mihi.

And the holie Ghoſt came downe in a bodily ſhape like a doue / vpõ him / and there was a voyce from heauen / ſaying / Thou art my beloued Sonne : in thee I am well pleaſed.

23. Et ipſe Ieſus erat incipiens quaſi annorum triginta: ut putabatur filius Ioſeph, qui fuit Heli.

And Jeſus him ſelfe began to be about thirtie yeres of age / being as men ſuppoſed the ſonne of Joſeph / which was the ſonne of Eli.

24. Qui fuit Matthath, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Iannæ, qui fuit Ioſeph.

The ſonne of Matthat / the ſonne of Leui / the ſonne of Melchi / the ſonne of Janna / the ſonne of Joſeph.

Das III. Capitel.

17. In deſſelbigen hand iſt die Wurffſchauffel / vnd er wirdt ſeine Tenne fegen/ Vnd wirdt den Waitzen in ſeine Scheuren ſammlen / vnd die Sprew wirdt er mit ewigem Feur verbrennen.

I den ſammis Haand er Kaſteſkulen / oc hand ſkal feye ſin Lo / oc ſkal ſancke Hueden i ſin Lade / oc Affnerne ſkal hand opbrende met euig Ild.

18. Vnd vil anders mehr vermanet vnd verkündiget er dem Volck.

Oc meget andet mere vnderuiſde hand oc kund giorde Folcket.

19. Herodes aber der Vierfůrſt/ da er von jhm geſtrafft ward/ vmb Herodias willen / ſeines Bruders Weib/ vnd vmb alles ůbels willen / das Herodes thet.

Oc der den Høffding Herodes bleff ſtraffet aff hannem / for Herodias ſin Broders Huſtru ſkyld/ oc for alt det onde / ſom Herodes giorde.

20. Vber das alles legt er Johannes gefangen.

Offuer alt det/ lagde hand Johannem i fengzel.

21. Vnd es begab ſich/ daß ſich alles Volck tauffen ließ/ vnd Jeſus auch getaufft war / vnd betet/ daß ſich der Himmel auff thet.

Oc det begaff ſig / der alt Folcket loed ſig døbe / oc Jheſus vaar ocſaa døbt/ oc bad/ at Himmlen obnedis.

22. Vnd der heilige Geiſt fuhr hernider/ in leiblicher geſtalt auff jn/ wie eine Taube. Vnd eine ſtim̃e kam auß dem Himmel / die ſprach: Du biſt mein lieber Sohn/ an dem ich wolgefallen habe.

Oc den hellig Aand foer ned / i legemlig ſkickelſe offuer Hannem / lige ſom en Due. Oc en røſt kom aff Himmelen/ ſom ſagde / Du eſt min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer velbehagelighed.

23. Vnd Jeſus gieng in das dreiſſigſt Jar / vnd ward gehalten für einen Son Joſephs/ welcher war ein Son Eli.

Oc Jheſus gick i det trediuende aar/ oc bleff holden for Joſeph Søn/ huilcken ſom vaar Eli Søn.

24. Der war ein Sohn Mathath. Der war ein Son Leui. Der war ein ſon Melchi. Der war ein ſon Janna. Der war ein Son Joſephs.

Som vaar Mathahts ſøn. Som vaar Leui ſøn. Som vaar Melchi ſøn. Som vaar Janna ſøn. Som vaar Joſephs ſøn.

Kapitola III.

17. Kterěhožto wěgice w ruce geho/ a wyčiſtiť humno ſwě/ a shromáždj pſſenicy do Stodoly ſwě/ ale plěwy páliti bude ohněm nevhaſytedlným:

Ktory ma lopáte w reku ſwych/ á wychedoży boiſko ſwoie/ y zbierze pßenice do ßpikierzá ſwego/ á plewy ſpali ogniem nieugáßonym.

18. Mnohě zagiſtě y gině wěcy napomijnage zwěſtowal Lidu.

A ták wiele inych rzeczy nápominájąc opowiedal ludowi.

19. Herodes pak Pánčtwrteho dijlu kraginy / když od něho byl treſtán pro Herodyadu Manželku Bratra ſwěho/ y ze wſſech zlých wěcý kterě geſt činil Herodes.

Tedy Herod Krol karan byl od niego dla Herodyady żony Filipá brátá iego/ y dla wßytkich złoſci ktore czynil.

20. Přidal pak toto zlě nadewſſecko/ že geſt wſſadil Jana do Žaláře.

Przydal tez y to nád wßythko iż wßadzil Jana do wiezienia.

21. Y ſtalo ſe/ že ſe křtil weſſkeren Lid. A když ſe pokřtil Gežijſs a modlil ſe/ otewřelo ſe Nebe.

Y ſtáło ſie gdy byl krzczon wßytek lud/ y Jezus byl okrzczon/ y modlil ſie/ tedy ſie niebo otworzylo.

22. Y ſſtupil Duch Swatý w tělesně zpuſobě yako holubice na něho: Y ſtal ſe hlas z Nebe: Ty gſy Syn muog milý/ w tobě mi ſe geſt zalijbilo.

A zſtąpil nań Duch świety w oſobie cieleſney iáko golebicá / y ſtal ſie glos z niebá/ mowiąc / Ty ieſtes on namilßy Syn moy/ w tobiec przeſta wám.

23. A on Gežijſs počijnal býti iako w třidcyti Letech: Kterýž byl domnijn Syn Jozeffuow/ kterýž byl Heliuow.

Tedy Jezus poczynal być iáko by we trzechdzieſiąt lat / gdy ießcze mniemano żeby byl ſynem Jozefowym ktory byl ſyn Heli.

24. Kterýž byl Mathatuow/ kterýž byl Lěwi/ kterýž byl Melchůw / kterýž byl Jannuow/ kterýž byl Jozeffuow.

Ktory byl ſyn Mathát/ ktory byl ſyn Lewi/ ktory byl ſyn Melchy/ ktory byl ſyn Janná/ ktory byl ſyn Jozefá.

ג

25 בַּרמַתְּתַא בַּר עַמוּץ בַּר נַחוּם בַּר חֶסְלִי בַּר נַגִּי׃

Che fu figliuol di Matatia, che fu figliuol d'Amos, che fu figliuol di Naum, che fu figliuol d'Eſſi, che fu figliuol di Nagge.

26 בַּר מָאת בַּר מַטַּת בַּר שַׁמְעִי בַּר יַוְסֵף בַּר יְהוּדָא׃

Che fu figliuolo di Maat, che fu figliuol di Matatia, che fu figliuol di Semei, che fu figliuol di Ioſef, che fu figliuol di Iuda.

27 בַּר יוּחַנָּן בַּר רָסָא בַּר זוּרְבָּבֶל בַּר שְׁלַתְאִיל בַּר נְרִי׃

Che fu figliuol di Ioanna, che fu figliuol di Reſa, che fu figliuol di Zorobabel, che fu figliuol di Salatiel, che fu figliuol di Neri.

28 בַּר מַלְכִי בַּר אָדַי בַּר כּוּסַם בַּר אֶלְמוּדָד בַּר עִיר׃

Che fu figliuol di Melchi, che fu figliuol d'Addi, che fu figliuol di Coſam, che fu figliuol d'Elmadam, che fu figliuol d'Er.

29 בַּר יוּסֵא בַּר אֱלִיעָזַר בַּר יוּרַם בַּר מַתְּיָתָא בַּר לְוִי׃

Che fu figliuol di Ioſe, che fu figliuol d'Eleazar, che fu figliuol di Ioram, che fu figliuol di Matta, che fu figliuol di Leui.

30 בַּר שֶׁמְעוּן בַּר יְהוּדָא בַּר יַוְסֵף בַּר יוּנָם בַּר אֶלְיָקִים׃

Che fu figliuol di Simeon, che fu figliuol di Iuda, che fu figliuol di Ioſef, che fu figliuol di Ionam, che fu figliuol d'Eliacim.

31 בַּר מַלְיָא בַּר מַאנִי בַּר מַטְתַא בַּר נָתָן בַּר דַּוִיד׃

Che fu figliuol di Melea, che fu figliuol di Menam, che fu figliuol di Matata, che fu figliuol di Natan, che fu figliuol di Dauid.

32 בַּר אִישַׁי בַּר עוּבִיד בַּר בָּעָז בַּר שַׁלְמוּן בַּר נַחְשׁוּן׃

Che fu figliuol di Ieſſe, che fu figliuol d'Obed, che fu figliuol di Booz, che fu figliuol di Salmon, che fu figliuol di Naaſſon.

ג

25 בֶּן־מַתִּתְיָא בֶּן־עָמוֹץ בֶּן־נַחוּם בֶּן־חֶסְלִי בֶּן־נַגִּי׃

Que fue de Matthathias, que fue de Amos, que fue de Naum, que fue de Eſſi, que fue de Nagge.

26 בֶּן־מָאַת בֶּן־מַטַּת בֶּן־שִׁמְעִי בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יְהוּדָה׃

Que fue de Maath, que fue de Matthathias, que fue de Semei, que fue de Ioſeph. que fue de Iuda.

27 בֶּן־יוֹחָנָן בֶּן־רָסָא בֶּן־זְרוּבָבֶל בֶּן־שְׁאַלְתִּיאֵל בֶּן־נֵרִי׃

Que fue de Ioanna, que fue de Rheſa, que fue de Zorobabel, que fue de Salathiel, que fue de Neri.

28 בֶּן־מַלְכִּי בֶּן־אַדִּי בֶּן־קוֹסַם בֶּן־אֶלְמוֹדַד בֶּן־עֵר׃

Que fue de Melchi-que fue de Addi, que fue de coſam, que fue de Elmodàm, que fue de Er.

29 בֶּן־יוֹסֵא בֶּן־אֱלִיעֶזֶר בֶּן־יוֹרַם בֶּן־מַתִּתְיָא בֶּן־לֵוִי׃

Que fue de Ioſe, que fue de Eliezer, que fue de Iorim, que fue de Mattha, que fue de Leui.

30 בֶּן־שִׁמְעוֹן בֶּן־יְהוּדָה בֶּן־יוֹסֵף בֶּן־יוֹנָם בֶּן־אֶלְיָקִים׃

Que fue de Simeon, que fue de Iuda, que fue de Ioſeph, que fue de Ionan, que fue de Eliacim.

31 בֶּן־מַלְיָא בֶּן־מַאנִי בֶּן־מַטְתָּא בֶּן־נָתָן בֶּן־דָּוִד׃

Que fue de Melea, que fue de Menan, que fue de Matthatha, que fue de Nathan, que fue de Dauid.

32 בֶּן־יִשַׁי בֶּן־עוֹבֵד בֶּן־בֹּעַז בֶּן־שַׁלְמוֹן בֶּן־נַחְשׁוֹן׃

Que fue de Ieſſe, que fue de Obed, que fue de Booz, que fue de Salmon, que fue de Naaſon.

γʹ.

25. Τοῦ ματταθίου, τοῦ ἀμὼς, τοῦ ναοὺμ, τοῦ ἐσλὶ, τοῦ ναγγαί.

Fils de Mattathie, fils de Amos, fils de Nahum, fils de Heſſi, fils de Naggé.

26. Τοῦ μαὰθ, τοῦ ματταθίου, τοῦ σεμεΐ, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰούδα.

Fils de Maath, fils de Mattathie, fils de Semei, fils de Ioſeph, fils de Iuda.

27. Τοῦ ἰωαννᾶ, τοῦ ῥησὰ, τοῦ ζοροβάβελ, τοῦ σαλαθιὴλ, τοῦ νηρί.

Fils de Iohanna, fils de Rheſa, fils de Zorobabel, fils de Salathiel, fils de Neri

28. Τοῦ μελχὶ, τοῦ ἀδδὶ, τοῦ κωσὰμ, τοῦ ἐλμωδὰμ, τοῦ ἤρ.

Fils de Melchi fils d'Addi, fils de Coſam, fils de Elmodam, fils de Er.

29. Τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἐλιέζερ, τοῦ ἰωρεὶμ, τοῦ ματθὰτ, τοῦ λευί.

Fils de Ioſé, fils d'Eliezer, fils de Iorim, fils de Matthat, fils de Leui.

30. Τοῦ συμεὼν, τοῦ ἰούδα, τοῦ ἰωσὴφ, τοῦ ἰωνὰν, τοῦ ἐλιακείμ.

Fils de Simeon, fils de Iuda, fils de Ioſeph, fils de Ionan, fils de Eliakim.

31. Τοῦ μελεᾶ, τοῦ μαϊνὰν, τοῦ ματταθὰ, τοῦ ναθὰν, τοῦ δαυίδ.

Fils de Melca, fils de Maïnans, fils d Matthata, fils de Nathan, fils de Dauid

32. Τοῦ ἰεσσαὶ, τοῦ ὠβὴδ, τοῦ βοὸζ, τοῦ σαλμὼν, τοῦ ναασσών.

Fils de Ieſſé, fils d'Obed, fils de Booz, fils de Salmon, fils de Naaſſon.

CAP. III.

25. Qui fuit Matthathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge.

The ſonne of Mattathias / the ſonne of Amos / the ſonne of Naum / the ſonne of Eſli / the ſonne of Nagge.

26. Qui fuit Mahath, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iuda.

The ſonne of Maath / the ſonne of Mattathias / the ſonne of Semei / the ſonne of Joſeph / the ſonne of Juda.

27. Qui fuit Iohanna, qui fuit Reſa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri.

The ſonne of Joanna / the ſonne of Rheſa / the ſonne of Zorobabel / the ſonne of Salathiel / the ſonne of Neri.

28. Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Coſam, qui fuit Elmadam, qui fuit Her.

The ſonne of Melchi / the ſonne of Addi / the ſonne of Coſam / the ſonne of Elmodam / the ſonne of Er.

29. Qui fuit Ieſu, qui fuit Eliezer qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Levi.

The ſonne of Joſe / the ſonne of Eliezer / the ſonne of Jorim / the ſonne of Matthat / the ſonne of Leui.

30. Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioſeph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim.

The ſonne of Simeon / the ſonne of Juda / the ſonne of Joſeph / the ſonne of Jonan / the ſonne of Eliacim.

31. Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, qui fuit David.

The ſonne of Melea / the ſonne of Mainam / the ſonne of Mattatha / the ſonne of Nathan / the ſonne of Dauid.

32. Qui fuit Ieſſe, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naaſſon.

The ſonne of Jeſſe / the ſonne of Obed / the ſonne of Booz / the ſonne of Salmon / the ſonne of Naaſſon.

Das III. Capitel.

25. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Amos. Der war ein Son Nahum. Der war ein Son Eſli. Der war ein ſon Nange.

Som vaar Mathathias ſøn. Som vaar Amos ſøn. Som vaar Nahums ſøn. Som vaar Eſli ſøn. Som vaar Nange ſøn.

26. Der war ein Son Maath. Der war ein Son Mathathias. Der war ein Son Semei. Der war ein ſon Joſech. Der war ein ſon Juda.

Som vaar Maaths ſøn. Som vaar Mathathias ſøn. Som vaar Semei ſøn. Som vaar Joſechs ſøn. Som vaar Juda ſøn.

27. Der war ein Son Johanna. Der war ein Son Reſia. Der war ein ſon Zorobabel. Der war ein ſon Salathiel. Der war ein Son Neri.

Som vaar Johanna ſøn. Som vaar Reſia ſøn. Som vaar Zorobabels ſøn. Som vaar Salathiels ſøn. Som vaar Neri ſøn.

28. Der war ein Son Melchi. Der war ein Son Addi. Der war ein Son Koſam. Der war ein Son Elmadam. Der war ein Son Her.

Som vaar Melchi ſøn. Som vaar Addi ſøn. Som vaar Koſams ſøn. Som vaar Elmadams ſøn. Som vaar Hers ſøn.

29 Der war ein Son Jeſo. Der war ein Son Eliezer. Der war ein Son Jorem. Der war ein Son Mattha Der war ein Son Levi.

Som vaar Jeſo ſøn. Som vaar Eliezers ſøn. Som vaar Jorems ſøn. Som vaar Mattha ſøn. Som vaar Leui ſøn.

30. Der war ein Son Simeon. Der war ein Son Juda. Der war ein Son Joſephs. Der war ein Son Jonam. Der war ein Son Eliakim.

Som vaar Simeons ſøn. Som vaar Juda ſøn. Som vaar Joſephs ſøn. Som vaar Jonams ſøn. Som vaar Eliakims ſøn.

31. Der war ein Son Melea. Der war ein Son Menam. Der war ein Son Mathathan. Der war ein Son Nathan. Der war ein Son Dauid.

Som vaar Melea ſøn. Som vaar Menams ſøn. Som vaar Mathathans ſøn. Som vaar Nathans ſøn. Som vaar Dauids ſøn.

32. Der war ein Son Jeſſe. Der war ein Son Obed. Der war ein Son Boos. Der war ein Son Salmon. Der war ein Son Nahaſſon.

Som vaar Jeſſe ſøn. Som vaar Obeds ſøn. Som vaar Boos ſøn. Som vaar Salmons ſøn. Som vaar Nahaſſons ſøn.

Kapitola III.

25. Kterýž byl Mathatyaſſuow// kterýž byl Amoſuow / kterýž byl Naum / kterýž byl Eſli / kterýž byl Nagge.

Ktory był ſyn Matátyaſzá / ktory był ſyn Amoſá / kthory był ſyn Naumá / ktory był ſyn Eſli / ktory był ſyn Nágge.

26. Kterýž byl Mahatuow / kterýž byl Mathatyaſſuow / kterýž byl Semeuow / kterýž byl Jozechuow / kterýž byl Jůdůw.

Ktory był ſyn Máát / ktory był ſyn Matátyaſzá / ktory był ſyn Semei / ktory był ſyn Jozefá / ktory był ſyn Judá.

27. Kterýž byl Johannůw / kterýž byl Reſuow / kterýž byl Zorobábeluow / kterýž byl Salathyeluow: kterýž byl Neeryuow.

Ktory był ſyn Joánná / ktory był ſyn Reſa / kthory był ſyn Zorobabelá / ktory był ſyn Sálátyelá / ktory był ſyn Nery.

28. Kterýž byl Melchyuow / kterýž byl Adinow / kterýž byl Kozamůw / kterýž byl Elmadamůw / kterýž byl Herůw.

Ktory był ſyn Melchy / ktory był ſyn Addy / ktory był ſyn Koſám / ktory był ſyn Elmodam / ktory był ſyn Er.

29. Kterýž byl Jezuow / kterýž byl Eliezeruow / kterýž byl Joramuow / kterýž byl Mathatuow / kterýž byl Lewi.

Ktory był ſyn Joſe / ktory był ſyn Eliezer / ktory był ſyn Jorym / ktory był ſyn Máthá / ktory był ſyn Lewi.

30. Kterýž byl Simeonuow / kterýž byl Jůduew / kterýž byl Jozeffuw / kterýž byl Jonamůw / kterýž byl Eliachymůw.

Ktory był ſyn Symeonow / ktory był ſyn Judá / ktory był ſyn Jozefá / ktory był ſyn Jonámá / ktory był ſyn Eliácym.

31. Kterýž byl Melchůw / kterýž byl Menamůw / kterýž byl Mathatanuow / kterýž byl Nathanůw / kterýž byl Dawiduow.

Ktory był ſyn Meleá / ktory był ſyn Menán / ktory był ſyn Mátátá / ktory był ſyn Náthána / ktory był ſyn Dawidá.

32. Kterýž byl Jeſſe / kterýž byl Obeduow / kterýž byl Boozůw / kterýž byl Salmonůw / kterýž byl Naazonuw.

Ktory był ſyn Jeſſe / ktory był ſyn Obed / ktory był ſyn Booz / ktory był ſyn Sálmon / ktory był ſyn Náaſon.

ג

33 בַּר עַמִּינָדָב בַּר אָרָם בַּר חֶצְרוֹן בַּר פַּרֶץ בַּר יְהוּדָא׃

Che fu figliuol d'Aminadab. che fu figliuol d'Aram, che fu figliuol d'Esrom, che fu figliuol di Fares, che fu figliuol di Iuda.

34 בַּר יַעֲקוּב בַּר אִיסְחַק בַּר אַבְרָהָם בַּר תַּרַח בַּר נָחוּר׃

Che fu figliuol di Iacob, che fu figliuol d'Isaac, che fu figliuol d'Abraam, che fu figliuol di Tare, che fu figliuol di Nacor.

35 בַּר סָרוּג בַּר אַרְעוּ בַּר פָּלָג בַּר עָבָר בַּר שָׁלָח׃

Che fu figliuol di Saruc, che fu figliuol di Ragau, che fu figliuol di Falec, che fu figliuol d'Eber, che fu figliuol di Sala.

36 בַּר קַיְנַן בַּר אַרְפַּכְשַׁד בַּר שִׁים בַּר נוּחַ בַּר לַמֶךְ׃

Che fu figliuol di Cainan, che fu figliuol d'Arfaxad, che fu figliuol di Sem, che fu figliuol di Noe, che fu figliuol di Lamec.

37 בַּר מַתוּשְׁלַח בַּר חֱנוּךְ בַּר יַרֶד בַּר מַהֲלָלְאֵיל בַּר קַיְנַן׃

Che fu figliuol di Matusala, che fu figliuol d'Enoc, che fu figliuol di Iared, che fu figliuol di Malaleel, che fu figliuol di Cainam.

38 בַּר אֱנוּשׁ בַּר שִׁית בַּר אָדָם דְּמֵן אֱלָהָא׃

Che fu figliuol d'Enos, che fu figliuol di Set, che fu figliuol d'Adam, che fu figliuol di Dio.

ג

33 בֶּן־עַמִּינָדָב בֶּן־רָם בֶּן־חֶצְרוֹן בֶּן־פֶּרֶץ בֶּן־יְהוּדָה׃

Que fue de Aminadab, que fue de Aram, que fue de Esron, que fue de Phares, que fue de Iuda.

34 בֶּן־יַעֲקֹב בֶּן־יִצְחָק בֶּן־אַבְרָהָם בֶּן־תֶּרַח בֶּן־נָחוֹר׃

Que fue de Iacob, que fue de Isaac, que fue de Abraham, que fue de Thare, que fue de Nachor.

35 בֶּן־סְרוּג בֶּן־רְעוּ בֶּן־פֶּלֶג בֶּן־עֵבֶר בֶּן־שָׁלַח׃

Que fue de Saruch, que fue de Ragau, que fue de Phaleg, que fue de Heber, que fue de Sale.

36 בֶּן־קֵינָן בֶּן־אַרְפַּכְסַד בֶּן־שֵׁם בֶּן־נֹחַ בֶּן־לָמֶךְ׃

Que fue de Arphaxad, que fue de Sem, que fue de Noe, que fue de Lamech.

37 בֶּן־מְתוּשֶׁלַח בֶּן־חֲנוֹךְ בֶּן־יֶרֶד בֶּן־מַהֲלַלְאֵל בֶּן־קֵינָן׃

Que fue de Mathusala, que fue de Henoch, que fue de Iared, que fue de Malael, que fue de Cainan.

38 בֶּן־אֱנוֹשׁ בֶּן־שֵׁית בֶּן־אָדָם אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים׃

Que fue de Henos, que fue de Seth, que fue de Adam, que fue de Dios.

γ'.

33. Τοῦ ἀμιναδὰβ, τοῦ ἀρὰμ, τοῦ ἐσρὼμ, τοῦ φαρὲς, τοῦ ἰούδα.

Fils d'Aminadab, fils de Aram, fils d'Esrom, fils de Pharez, fils de Iuda.

34. Τοῦ ἰακὼβ, τοῦ ἰσαὰκ, τοῦ ἀβραὰμ, τοῦ θάρα, τοῦ ναχώρ.

Fils de Iacob, fils d'Isaac, fils de Abraham, fils de Thara, fils de Nachor.

35. Τοῦ σαροὺχ, τοῦ ῥαγαῦ, τοῦ φαλὲκ, τοῦ ἑβὲρ, τοῦ σαλά.

Fils de Sarug, fils de Ragau, fils de Phaleg, fils de Heber, fils de Sala.

36. Τοῦ καϊνὰν, τοῦ ἀρφαξὰδ, τοῦ σὴμ, τοῦ νῶε, τοῦ λάμεχ.

Fils de Cainan, fils de Arpaxad, fils de Sem, fils de Noe, fils de Lamech.

37. Τοῦ μαθουσάλα, τοῦ ἐνὼχ, τοῦ ἰαρὲδ, τοῦ μαλελεὴλ, τοῦ καϊνάν.

Fils de Mathusala, fils de Henoch, fils de Iared fils de Mahalaleel, fils de Caïnan.

38. Τοῦ ἐνὼς, τοῦ σὴθ, τοῦ ἀδὰμ, τοῦ θεοῦ.

Fils de Enos, fils de Seth, fils d'Adam, qui fut creé de Dieu.

ד

1 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד מְלֵא רוּחָא דְקוּדְשָׁא הֲפַךְ מֵן יוּרְדְּנָן וַדְבַרְתֵּהּ רוּחָא לְחוּרְבָּא׃

Hor IESV pieno di Spirito santo si ritirò dal Giordano, e fu menato da lo Spirito nel diserto.

2 יַוְמָתָא אַרְבְּעִין דְּנֶתְנַסֵּא מֵן אָכֶל־קַרְצָא וְלָא לְעֵס מֶדֶם בְּהָנוּן יַוְמָתָא וְכַד שַׁלֶם אֶנוּן לְחַרְתָא כְּפֶן׃

La doue per quaranta giorni fu tentato dal diauolo, e non mangio niente in quei giorni: e finiti che furono, hebbe poi fame,

ד

1 וְיֵשׁוּעַ מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הָפַךְ מִן הַיַּרְדֵּן וַיּוֹלַךְ בְּרוּחַ אֶל הַמִּדְבָּר׃

YIESVS, lleno de Espiritu Sancto, boluió del Iordan, y fue agitado del Espiritu àl desierto.

2 אַרְבָּעִים יוֹם לְהִנָּסוֹת מִן הַשָּׂטָן וְלֹא אָכַל מְאוּמָה בַּיָּמִים הָהֵמָּה וּבִכְלוֹתָם אָז רָעֵב׃

Por quarenta dias, y era tentado del diablo. Y no comió cosa en aquellos dias: los quales passados, despues tuuo hambre.

ΚΕΦΑΛ δ'.

Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον.

Or Iesus plein du sainct Esprit s'en retourna de deuers le Iordain, & fut mené par la vertu de l'Esprit au desert.

2. Ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν.

Et là fut tenté du diable par quarante iours, & ne mangea rien du tout durant ces iours-la: mais apres qu'ils furent passés, finalement il eut faim.

CAP. III.

33. Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Eſrō, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ.

The ſonne of Aminadab / the ſonne of Aram / the ſonne of Eſrom / the ſonne of Phares / the ſonne of Juda.

34. Qui fuit Iacob, qui fuit Iſaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor.

The ſonne of Jacob / the ſonne of Jſaac / the ſonne of Abraham / the ſonne of Thara / the ſonne of Nachor.

35. Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale.

The ſonne of Saruch / the ſonne of Ragau / the ſonne of Phalec / the ſonne of Eber / the ſonne of Sala.

36. Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech.

The ſonne of Cainan / the ſonne of Arpharad / the ſonne of Sem / the ſonne of Noe / the ſonne of Lameth.

37. Qui fuit Mathuſale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan.

The ſonne of Mathuſala / the ſonne of Enoch / the ſonne of Jared / the ſonne of Maleleel / the ſonne of Cainan.

38. Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

The ſonne of Enos / the ſonne of Seth / the ſonne of Adam / the ſonne of God.

CAP. IIII.

IEſus autem plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane: & agebatur in Spiritu in deſerto

And Jeſus full of the holy Ghoſt returned from Jordan / and was ledde by the ſpirit into the wildernes.

2. Diebus quadraginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: & cōſummatis illis eſuriit.

And was there fourty dayes tempted of the deuill / and in thoſe dayes he did eate nothing: but when they were ended / he afterwarde was hungrie.

Das III. Capitel.

33. Der war ein Son Aminadab. Der war ein ſon Aram. Der war ein Son Eſrom. Der war ein Son Phares. Der war ein Son Juda.

Som vaar Aminadabs ſøn. Som vaar Aroms ſøn. Som vaar Eſroms ſøn. Som vaar Phares ſøn. Som vaar Juda ſøn.

34. Der war ein Son Jacob. Der war ein Sohn Jſaac. Der war ein Son Abraham. Der war ein Son Thara. Der war ein Son Nachor.

Som vaar Jacobs ſøn. Som vaar Jſaacs ſøn. Som vaar Abrahams ſøn. Som vaar Thara ſøn. Som vaar Nachors ſøn.

35. Der war ein Son Saruch. Der war ein Son Ragahu. Der war ein Son Phaleg. Der war ein Son Eber. Der war ein Son Sala.

Som vaar Saruchs ſøn. Som vaar Ragahu ſøn. Som vaar Phalegs ſøn. Som vaar Ebers ſøn. Som vaar Sala ſøn.

36. Der war ein Son Cainan. Der war ein Son Arphachſad. Der war ein Son Sem. Der war ein Son Noe. Der war ein Son Lamech.

Som vaar Cainans ſøn / Som vaar Arphachſads ſøn. Som vaar Sems ſøn. Som vaar Noe ſøn. Som vaar Lamechs ſøn.

37. Der war ein Son Mathuſala. Der war ein Son Enoch. Der war ein Son Jared. Der war ein Son Malaleel. Der war ein Son Cainan.

Som vaar Methuſala ſøn. Som vaar Enochs ſøn. Som vaar Jareds ſøn. Som vaar Maleleels ſøn. Som vaar Caninans ſøn.

38. Der war ein Son Enos. Der war ein ſon Seth. Der war ein Son Adam. Der war Gottes.

Som vaar Enos ſøn. Som vaar Seths ſøn. Som vaar Adams ſøn. Som vaar Guds.

Das IIII. Capitel.

JEſus aber / vol heiliges Geiſtes / kam wider von dem Jordan / vnd ward vom Geiſt in die Wüſten gefüret.

Oc Jheſus / fuld aff den hellig Aand / kom fra Jordan igen / oc bleff ført aff Aanden i Orcken.

2. Vnd ward viertzig tag lang von dem Teufel verſucht / vnd er aß nichts in denſelbigen tagen / vnd da dieſelbigen ein ende hatten / hungerte jhn darnach.

Oc bleff friſtet fyretiue dage aff Dieffuelen / Oc hand oed inted i de ſamme dage / Oc der de ſamme dage haffde ende / da hungrede hannem der effter

Kapitola III.

33. Kterýž byl Aminadabuow / kterýž byl Aramuow / kterýž byl Ezromůw / kterýž byl Pharesůw / kterýž byl Judůw.

Ktory był ſyn Aminádáb / kthory był ſyn Arám / kthory był ſyn Ezron / ktory był ſyn Fares / kthory był ſyn Judá.

34. Kterýž byl Jakobuow / kterýž byl Izakuow / kterýž byl Abrahamuow / kterýž byl Tháre / kterýž byl Náchorůw.

Ktory był ſyn Jakob / kthory był ſyn Izááká / kthory był ſyn Abráhámá / ktory był ſyn Thare / kthory był ſyn Nachoruow.

35 Kterýž byl Saruchůw / kterýž byl Ragauow / kterýž byl Faleguow / kterýž byl Heberuow / kterýž byl Sale.

Ktory był ſyn Sáruch / ktory był ſyn Rágau / kthory był ſyn Fáleg / kthory był ſyn Hever / kthory był ſyn Sale.

36. Kterýž byl Kaynanuow / kterýž byl Arfaratůw / kterýž byl Semeuow / kterýž byl Noe / kterýž byl Lamechuow.

Ktory był ſyn Arfáxád / ktory był ſyn Sem / ktory był ſyn Noe / kthory był ſyn Lamechá.

37. Kterýž byl Mathuzaleemuow / kterýž byl Enochuow / kterýž byl Jareduo / kterýž byl Malalcheluow / kterýž byl Kaynanuow.

Ktory był ſyn Máthuſálá / ktory był ſyn Enochá / kthory był ſyn Jared / ktory był ſyn Máháláleel / ktory był ſyn Káinán.

38. Kterýž byl Enoſuow / kterýž byl Setuow / kterýž byl Adamuow / kterýž byl Božij.

Ktory był ſyn Henos / kthory był ſyn Seth / kthory był ſyn Adámow / ktory był ſyn Bozy.

Kapitola IIII.

JEžijſs pak pln gſa Ducha Swatého / wrátil ſe od Jordánu / a puzen byl od Ducha na pauſſť.

TEdy Jezus bedac pelen Duchá świethego / wrocił ſie od Jordanu / y przywiedzion ieſth od tegoż ducha ná puſzczą.

2. Za čtyřidcet dnij / a pokauſſen byl od Diábla. A nic negedl w těch dnech: A když ſe ſkonali dnowé / zlačněl.

Bedac przez czterdzieści dni kuſzon od dyabłá ani iadł nie przez ony dni / ále gdy ſie ony ſkonczyły / po tym łaknał.

ד

3 וְאָמַר לֵהּ אָכֵל־קַרְצָא אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא אֱמַר לְכֵאפָא הָדָא דְּתֶהְוֵא לַחְמָא׃

Allora il diauolo gli diſſe, Se tu ſei il figliuolo di Dio, di à queſta pietra che diuenti pane.

4 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ כְּתִיב הוּ דְּלָא הֲוָא בְּלַחְמָא בִּלְחוּד חָיֵא בַּר־נָשָׁא אֶלָּא בְּכֻל פִּתְגָּם דַּאלָהָא׃

E IESV li riſpoſe, dicendo, Egli è ſcritto, Che l'huomo non viuerà di pan ſolo, ma d'ogni parola di Dio.

5 וְאַסְקֵהּ סָטָנָא לְטוּרָא רָמָא וְחַוְיֵהּ כֻּלְהֵין מַלְכְוָתָא דְּאַרְעָא בְּעֶדָּנָא זְעוּרָא׃

Il diauolo poi hauendolo condotto in vn alto monte, gli moſtrò in vn momento di tempo tutti i regni del mondo.

6 וְאָמַר לֵהּ אָכֵל־קַרְצָא לָךְ אֶתֵּל שׁוּלְטָנָא הָנָא כֻּלֵּהּ וְשׁוּבְחֵהּ דְּלִי מַשְׁלַם וְלַמַן דְּאֶצְבֵּא יָהֵב אֲנָא לֵהּ׃

E coſi parlando il diauolo, gli diſſe, Io ti darò tutta queſta poteſtà de regni, e la gloria loro: percioch'ella è ſtata data à me, & io la dò à chiunque io voglio.

7 אִן הָכִיל תִּסְגּוּד קֳדָמַי דִּילָךְ יֶהְוֵא כֻּלֵּהּ׃

Per il che ſe tu m'adorarai inginocchiandoti dinanzi à me, tutte queſte coſe ſaranno tue.

8 עֲנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ כְּתִיב הוּ דְּלְמָרְיָא אֱלָהָךְ תִּסְגּוּד וְלֵהּ בִּלְחוּדَוְהִי תְּפַלּוּחַ׃

Et IESV riſpondendo, gli diſſe, Vattene dietro à me Satana imperoch' egli è ſcritto, Adorarai il Signore Iddio tuo, & à lui ſolo ſeruirai.

9 וְאַיְתְיֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם וְאַקִימֵהּ עַל כְּנָפָא דְּהַיְכְלָא וְאָמַר לֵהּ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא אַרְמָא נַפְשָׁךְ מִכָּא לְתַחְתּ׃

Menollo ancora in Ieruſalem, e poſelo ſopra il pinnacolo del tempio, e diſſeli, Se tu ſei figliuol di Dio, gittati di qui à baſſo.

ד

3 וַיֹּאמֶר לוֹ הַשָּׂטָן אִם בֶּן אֱלֹהִים אַתָּה אֱמֹר לָאֶבֶן הַזֹּאת וּתְהִי־לָחֶם׃

Entonces el diablo le dizo, Si eres Hijo de Dios, di à eſta piedra que ſe haga pan.

4 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵלָיו לֵאמֹר נִכְתַּב כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא פִי יְהוָה׃

Y Ieſus reſpondiendole, dixo, Eſcripto eſtà, Que no con pan ſolo biuira el hombre, mas con toda palabra de dios.

5 וַיּוֹלִיכֵהוּ הַשָּׂטָן עַל־הַר־גָּבֹהַּ וַיַּרְאֵהוּ אֶת־כָּל מַמְלְכוֹת הַתֵּבֵל בְּשֶׁצֶף עֵת׃

Y lleuoló el diablo à vn alto monte, y moſtróle todos los reynos de la redondez de la tierra, en vn momento de tiempo:

6 וַיֹּאמֶר לוֹ הַשָּׂטָן אֶתְּנָה לְךָ אֶת כָּל־שִׁלְטוֹן הַזֹּאת וְאֶת כְּבוֹדָם כִּי לִי נִתְּנוּ וְלַאֲשֶׁר חָפַצְתִּי נוֹתֵן אֲנִי אוֹתוֹ׃

Y dixole el diablo, A ti te daré eſta poteſtad toda y la gloria deellos: porque à mi es enttegada, y aquien quiero la doy.

7 וְאַתָּה אִם תִּשְׁתַּחֲוֶה וְתִסְגּוֹד לִי יִהְיוּ לְךָ כֻּלָּם׃

Tu pues ſi adoràres delante de mi, ſeran todos tuyos.

8 וַיַּעַן לוֹ וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לֵךְ לְךָ אַחֲרַי הַשָּׂטָן כִּי נִכְתַּב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּירָא וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד לְבַדּוֹ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixole, (Vete de mi Satan porque) eſcripto eſtá, Al Sennor Dios tuyo adoraras, y à el ſolo ſeruirás.

9 וַיּוֹלִיכֵהוּ בִּירוּשָׁלַיִם וַיְּקִימֵהוּ עַל־פִּנַּת הַהֵיכָל וַיֹּאמֶר לוֹ אִם בֶּן־אֱלֹהִים אַתָּה הִתְנַפֵּל מִפֹּה לְמַטָּה׃

Y lleuólo à Ieruſalem, y puſolo ſobre las almenas del Templo, y dixole, Si eres Hijo de Dios, echate de aqui abaxo.

δ.

3. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.

Et le diable lui dit, Si tu es Fils de Dieu, di à ceſte pierre-ci qu'elle deuiene pain.

4. Καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων· γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι θεοῦ.

Et Ieſus lui reſpondit, diſant, Il eſt eſcrit Que l'homme ne viura point de ſeul pain, mais de toute parole de Dieu.

5. Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου.

Adonc le diable l'emmena en vne haute montagne, & lui monſtra en vn moment de temps tous les royaumes du monde.

6. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν.

Et le diable lui dit, Ie te donnerai toute ceſte puiſſance des royaumes & leur gloire: car elle m'eſt baillee, & ie la donne a qui ie vueil.

7. Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σου πᾶσα.

Parquoi ſi tu te veux poſterner deuant moi, tout ſera tien.

8. Καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γάρ, προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Mais Ieſus reſpondant lui dit, Va arriere de moi, Satan: car il eſt eſcrit, Tu adoreras le Seigneur ton Dieu, & à lui ſeul tu ſeruiras.

9. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω.

Il le mena auſsi en Ieruſalem, & le mit ſur les creneaux du temple, & lui dit, Si tu es Fils de Dieu, iette toi d'ici en bas.

CAP. IIII.

3. Dixit autẽ illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic ut panis fiat.

Then the deuill ſaid vnto him / If thou be the Sonne of God / commaunde this ſtone that it be made bread.

4. Et reſpondit ad illum Ieſus, Scriptum eſt, Quia non in ſolo pane vivet homo, ſed in omni verbo Dei.

But Jeſus anſwered him / ſaying / It is written / That man ſhall not liue by bread onely / but by euery worde of God.

5. Et duxit illum diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.

Then the deuill tooke him vp into an high mountaine / and ſhewed him all the kingdomes of the worlde / in the twinkeing of an eye.

6. Et ait illi, Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam illorum: quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa.

And the deuill ſaid vnto him / All this power will I giue thee / and the glorie of thoſe kingdomes: for that is deliuered to mee: & to whome ſoeuer I will / I giue it.

7. Tu ergo ſi adoraveris coram me, erunt tua omnia.

If thou therefore wilt worſhip me / they ſhall be all thine.

8. Et reſpondens Ieſus, dixit illi, Scriptum eſt, Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.

But Jeſus anſwered him / & ſaid / Hence from me / Satan: for it is written / Thou ſhalt worſhip the Lord thy God / and him alone thou ſhalt ſerue.

9. Et duxit illum in Ieruſalem, & ſtatuit eum ſuper pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorſum.

Then he brought him to Jeruſalem / and ſet him on a pinacle of the Temple / and ſaid vnto him / If thou be Sonne of God / caſt thy ſelfe downe from hence.

Das IIII. Capitel.

3. Der teufel aber ſprach zu jhm: Biſt du Gottes Sohn / ſo ſprich zu dem Stein / daß er Brot werde.

Oc Dieffuelen ſagde til hannem / Eſt du Gudz Søn / da ſig til den Sten / at hand bliffuer Brød.

4. Vnd Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jhm: Es ſtehet geſchriben: Der Menſch lebt nicht allein vom Brot / ſondern von einem jeglichen wort Gottes.

Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem / Det ſtaar ſcreffuit / Menniſket leffuer icke aleniſte aff Brød / men aff huert Gudz ord.

5. Vnd der Teufel führet jhn auff einen hohen Berg / vnd weiſet jhm alle Reich der gantzen Welt / in einem augenblick.

Oc Dieffuelen førde hannem op paa it høyt Bierg oc viſde hannem alle Rige i den gantſke Verden / i it øyeblick.

6. Vnd ſprach zu jhm: Diſe macht will ich dir alle geben / vnd jhre Herrligkeit / denn ſie iſt mir übergeben / vnd ich gebe ſie welchem ich wil.

Oc ſagde til hannem / Jeg vil giffue dig al denne mact / oc deris Herrlighed / Thi hun er mig offuergiffuen / oc ieg giffuer hende huem ieg vil.

7. So du mich nun wilt anbeten / ſo ſoll es alles dein ſein.

Der ſom du nu vilt tilbede mig / da ſkal det alt ſammen høre dig til.

8. Jeſus antworttet jm vnd ſprach: Heb dich von mir weg Sathan / Es ſtehet geſchriben: Du ſolt Gott deinen HERRN anbeten vnd jm allein dienen.

Jheſus ſuarede hannem / oc ſagde / Vige bort fra mig Satan / Det ſtaar ſcreffuit / Du ſkalt tilbede Gud din HERRE / oc tiene hannem alene.

9. Vnd er führet jn gen Jeruſalem / vnd ſtellet jhn auff des Tempels Zinnen / vnd ſprach zu jhm: Biſt du Gottes Sohn / ſo laß dich von hinnen hinunter.

Oc hand førde hannem til Jeruſalem / oc ſette hannem paa tindingen aff Templen / oc ſagde til hannem / Eſt du Guds Søn / da lad dig falde ned her aff.

Kapitola IIII.

3. Y řekl gemu Diábel: Gſyli Syn Božij / řeky kamenij tomuto ať chlebem bude.

Rzekl mu thedy dyábel / Jeſliś ieſt Syn Boży / rzecz kámieniowi temu aby ſie ſtal chlebem.

4. Y odpowěděl gemu Gežiſs: Pſanoť geſt / že ne w ſaměm chlebě žiw geſt Člowěk / ale w každěm Slowu Božijm

Ale Jezus odpowiedáiac mu rzekl / Nápiſano ieſt / Iż nie chlebem ſamym żywie człowiek / ále wßelkiem ſłowem Bożem.

5. Y wedl gey Diábel na hůru přewyſokau / a vkázal gemu wſſeckna Králowſtwij otreſſlku země / w malě chwijli.

Záthym gdy go wwiodl dyabel ná gore wyſoká / vkazal mu wßytkie kroleſtwá ziemſkie w iedneyże chwilce.

6. A řekl gemu: Dámť tobě wſſecku tuto moc / y ſláwu těch to wěcý / neb mně Dány gſau / a komuž chcy dáwám ge.

Y rzekl mu dyabel / Tę wßytkę moc dam tobie / y chwałe tych kroleſtw / bo mi ieſt podaná / á komu iedno chce dawam ia.

7. Protož ty budeſſli ſe klaněti přede mnau / budeť wſſecko twé:

A ták bedzießli ty mnie chwalil / bedąć twoie wßytki.

8. Y odpowěděw Gežiſs / řekl gemu: Pſánoť geſt zagiſté / Pánu Bohu twému budeſs ſe klaněti / a gemu ſamému ſlaužiti.

Ná tho Jezus odpowiedziawßy / rzekl mu / Odeydz precz odemnie ßátánie / Abowiem ci nápiſano / Bedzieß Páná Bogá twego chwalil / y iemu ſámemu ſlużyl.

9. Potom wedl ho do Geruzaléma / a poſtawil ho na wrchu Chrámu / a řekl mu: Gſyli Syn Božij / puſť ſe odſawád dolůw

Wiodl go potym do Jeruzálem / á poſtáwil go náßczytu koſcielnym / y rzekl mu / Jeſliś ieſt Syn Boży / rzuć ſie ſam z tąd ná dol.

ד

10 כְּתִיב גֵּיר דַּלְמַלְאַכוֹהִי יְפַקֵּד עֲלַיְךְ דְּנִנְטְרוּנָךְ׃

Perciocch'egli è ſcritto, ch'ei darà commeſſione di te à i ſuoi Angeli che ti guardino.

11 וְעַל דַּרְעַיְהוֹן יִשְׁקְלוּנָךְ דְּלָא תֶּתְקֵל רַגְלָךְ בְּכֵאפָא׃

Et eſſi ti portaranno ne le mani, accioche tu non vrti il tuo piede in qualche ſaſſo.

12 עֲנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וֶאמַר לֵהּ אֱמִיר הוּ דְּלָא תְּנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃

Allor I*ESV riſpondendo, gli diſſe, Egli è detto, Non tentare il tuo Signore Iddio.*

13 וְכַד שַׁלֶם אָכֶל־קַרְצָא כֻּלְהוֹן נֶסְיוֹנַוְהִי פְּרַק מֶן לְוָתֵהּ עַד זַבְנָא׃

E poi che il diauolo hebbe finita ogni tentatione, ſi parti da lui inſin ad vn certo tempo.

14 וַהְפַךְ יֵשׁוּעַ בְּחַיְלָה דְּרוּחָא לַגְלִילָא וּנְפַק עֲלַוְהִי טֶבָא בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא דְּחָדְרַיְהוֹן׃

E I*ESV ſe ne ritornò con la virtù de lo Spirito in Galilea: e ſparſeſi la fama di lui per tutto il paeſe circonuicino.*

15 וְהוּ מַלֶּף הֲוָא ב
בְּכְנוּשָׁתְהוֹן וּמֶשְׁתַּבַּח ה
הֲוָא מֶן כֻּל אֶנָשׁ׃

Imperoche inſegnaua ne le lor ſinagoghe, & era glorificato da tutti.

16 וֶאתָא לְנָצְרַת אֵיכָא
דְּאֶתְרַבִּי וְעַל אֵיכַּנָא ד
דַּמְעַד הֲוָא לַכְנוּשְׁתָא
בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְקָם ל
לְמֶקְרָא׃

Poi venne in Nazaret, dou'egli era ſtato nutrito: & entrò ſecondo la ſua vſanza il giorno del ſabbato ne la ſinagoga: e leuoſſi ſu ò leggere.

17 וֶאתְיְהֶב לֵהּ סֶפְרָא
דְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא וּפְתַח י
יֵשׁוּעַ סֶפְרָא וֶאשְׁכַּח
דּוּכְתָא אֵיכָא דַּכְתִיב׃

E fu gli dato il libro del Profeta Eſaia: & aperto il libro, trouò il luogo doue era ſcritto.

ד

10 כִּי־נִכְתַּב כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרֶךָ׃

Porque eſcripto eſtá, Que à ſus Angeles mandarà de ti, que te guarden:

11 וְכִי עַל־כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגּוֹף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ׃

Y que en las mános te lleuaràn, porque no dannes tu pie á piedra.

12 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ כִּי נֶאֱמַר לֹא תְנַסֶּה אֶת־יְהֹוָה אֱלֹהֶיךָ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixole, Dicho eſtà, No tentarás àl Sennor tu Dios.

13 וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה הַשָּׂטָן אֶת כָּל־מַסּוֹתָיו חָדַל מִמֶּנּוּ לָעֵת׃

Y acabada toda tentacion, el diablo ſe fue deel por algun tiempo.

14 וַיָּשָׁב יֵשׁוּעַ בִּגְבוּרַת הָרוּחַ גָּלִילָה וּשְׁמוּעָתוֹ יָצְאָה אֶל־כָּל מְדִינָה׃

Y Ieſus boluió en virtud del Eſpiritu à Galilea, y ſalió la fama de el por toda la tierra de alderredor.

15 וְהוּא מְלַמֵּד בַּעֲדוֹתָם נִכְבַּד מִכֻּלָּם׃

Y el enſennaua en las Synogas deellos, y era glorificado de todos.

16 וַיָּבוֹא בְּנָצְרַת אֲשֶׁר שָׁם הָיָה אָמוּן וַיָּבוֹא כְּדַרְכּוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת אֶל־הָעֵדָה וַיָּקָם לִקְרֹא׃

Y vino à Nazareth, donde auia ſido criado: y entró, conforme à ſu coſtumbre, el dia del Sabbado en la Synoga, y leuantoſe à leer?

17 וַיִּנָּתֵן לוֹ סֵפֶר יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא וַיִּפְתַּח אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּמְצָא אֶת־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שָׁם נִכְתָּב׃

Y fuele dado el libro del Propheta Iſayas: y como abrió el libro, halló el lugar enque era eſcripto.

δ'.

10. Γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε·

Car il eſt eſcrit, qu'il donnera charge de toi à ſes Anges pour te contregarder:

11. Καὶ ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

Et qu'ils te porteront en leurs mains, depeur que tu ne heurtes de ton pied à quelque pierre.

12. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι εἴρηται. οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

Mais Ieſus reſpondant lui dit, Il a eſté dit, Tu ne tenteras point le Seigneur ton Dieu,

13 Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

Et quand toute la tentation fut finie, le diable ſe partit de deuers lui iuſqu'à vn temps.

14. Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.

Et Ieſus par la vertu de l'Eſprit retourna en Galilee: & la renommee d'icelui courut ça & la par toute la contree d'àl'enuiron.

15. Καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

Car il enſeignoit en leurs ſynagogues, & eſtoit honoré de tous,

16. Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ναζαρὲτ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

Or il vint en Nazareth, où il auoit eſté nourri, & entra en la ſynagogue, au iour du Sabbat: ſelon la couſtume: e ſe leua pour lire.

17. Καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον ἠσαΐου τοῦ προφήτου, καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον.

Adonc le liure du Prophete Eſaie lui fut baillé: & quand il eut deſpolyé le liure, il trouua le paſſage où il eſtoit eſcrit,

CAP. IIII.

10. Scriptum eſt enim quòd Angelis ſuis mādavit de te, ut conſervent te.

For it written/ That he will giue his Angels charge ouer thee to keepe thee.

11. Et quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum·

And with their handes they ſhall lift thee vp/ leſt at any time thou ſhouldeſt daſh thy foote againſt a ſtone.

12. Et reſpondens Ieſus, ait illi, Dictum eſt, Non tentabis Dominum Deum tuum.

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ It is ſaid/ Thou ſhalt not tēpt the Lord thy God.

13. Et conſummata omni tentatione, diabolus receſſit ab illo, uſque ad tempus.

And when the deuill had ended all the tentation/ hee departed from him for a ſeaſon.

14. Et regreſſus eſt Ieſus in virtute Spiritus in Galilæam: & fama exiit per univerſam regionem de illo.

And Jeſus returned by ẏ power of the ſpirit into Galile: and there went a fame of him throughout all the region rounde about.

15. Et ipſe docebat in ſynagogis eorum, & magnificabatur ab omnibus.

For he taught in their Synagogues/ and was honoured of all men.

16. Et venit Nazareth ubi erat nutritus: & intravit ſecundum conſuetudinem ſuam die ſabbathi in ſynagogam, & ſurrexit legere.

And he came to Nazaret where he had bene brought vp/ and (as his cuſtome was) went into the Synagogue on the Sabbath day/ and ſtoode vp to reade.

17. Et traditus eſt illi liber Iſaiæ prophetæ. Et ut revolvit librum invenit locum ubi ſcriptum erat.

And there was deliuered vnto him the booke of the Prophet Eſaias: and when he had opened the booke/ hee found the place/ where it was written.

Das IIII. Capitel.

10. Denn es ſtehet geſchrieben: Er wirdt befehlen ſeinen Engeln von dir/ daß ſie dich bewahren.

Thi det ſtaar ſcreffuit/ Hand ſkal befale ſine Engle om dig/ at de ſkulle beuare.

11. Vnd auff den händen tragen/ auff daß du nicht etwa deinen Fuß an einen Stein ſtöſſeſt.

Oc bære dig paa Henderne/ Paa det du ſkalt icke nogen ſted ſtøde din Fod paa en ſten.

12. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jm: Es iſt geſaget: Du ſolt Gott deinen HERREN nicht verſuchen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Det er ſagd/ Du ſkalt icke friſte Gud din HERRE.

13. Vnnd da der teufel alle verſuchung vollendet hatte/ weich er von jm eine zeitlang.

Oc der Dieffuelen haffde giort ende paa alle friſtelſer/ vigede hand fra hannem til en tid.

14. Vnd Jeſus kam wider inn des Geiſtes krafft in Galileam/ vnd das gerüchte erſchall von jhm durch alle vmbligende ort.

Oc Jheſus kom i kraffens Aand til Galileam igen Oc røctet om hannem kundgiordis i alle de omliggende Steder.

15. Vnd er lehrete in jren Schulen/ vnd ward von jederman gepreiſet.

Oc hand lærde i deris Scholer/ oc bleff priſet aff huer mand.

16. Vnd er kam gen Nazareth/ da er erzogen war/ vnd gieng in die Schule nach ſeiner gewohnheit/ am Sabbathtage/ vnd ſtund auff/ vnd wolt leſen.

Oc hand kom til Nazareth/ ſom hand vaar opfød oc gick i Scholen effter ſin ſeduane om Sabbaths dagen/ Oc hand ſtod op/ oc vilde læſe.

17. Da ward jm das buch des Propheten Eſaias gereicht. Vnd da er das buch herumb warff/ fand er den ort/ da geſchriben ſtehet:

Da finge de hannem Eſaie Prophetis Bog. Oc der hand kaſte om i Bogen/ fant hand den Sted/ ſom ſtaar ſcreffuit.

Kapitola IIII.

10. Nebk geſt pſáno/ že Angeluom ſwým přikázal o tobě aby tebě oſtřijhali.

Abowiemci ieſt nápiſano / Ze Aniolom ſwoim roſkazal o tobie aby cie ſtrzegli.

11. A na ruce wzali tebe/ aby nevrazyl o kámen nohy twé.

A iż cie ná rcku podnioſa / żebyś kiedy nie obrázil o kámien nogi twoiey.

12. Y odpowěděw gemu Gežijſs/ řekl: Powědijnoť geſt/ Nebudeſs pokauſſeti Pána Boha twého.

Tedy Iezus odpowiedziawßy/ rzekł mu/ Rzeczonoć ieſt / Nie będzieß kuśił Páná Bogá twego.

13. A když ſe dokonalo wſſecžno pokuſſenij/ odſſel od něho Diábel až do čaſu.

A gdy ſie ſkończyłá wßytká pokuſá/ odßedł dyabeł ná czás od niego.

14. Tehdy nawrátil ſe Gežijſs w mocy Ducha do Galilee/ y wyſſla o něm powěſt po wſſý kragině.

A tak Iezus wrocił ſie z mocą Duchá do Galileiey / á przyßłá o nim ſławá powßytkiey okoliczney krainie.

15. A on včil w Sſkolách gegich/ a weleben byl ode wſſech.

Abowiem on vczył w bożnicách ich/ ták iż go wßyſcy wyſławiáli.

16. Y přiſſel do Nazarethu kdež byl wychowán: Y wſſel podlé obyčege w den Sobotnij do Sſkoly/ y wſtal aby četl.

Potym przyßedł do Názáret gdzie był wychowan/ y wßedł według zwyczáiu ſwego w dzień ſábátny do bożnice / y powſtał áby czytał.

17. Y dána gemu Kniha Izayáſſe Proroka. A když otewřel Knihu/ nalezl mjſto kdež bylo napſáno.

Podano mu thedy kſięgi Ezáiaßá Proroká / á gdy ie otworzył/ ználazł mieyſce w ktorym było nápiſano.

ד

18 רוּחֵהּ דְּמָרְיָא עְלַי
וּמֶטּוּל הָנָא מְשַׁחַנִי לְמֶסְבָּרוּ
לְמֶסְכֵּנֵא וְשַׁלְחַנִי לְמַאסָיוּ
לַתְבִירַי לֶבָּא׃

Lo Spirito del Signore è ſopra me, percioch'egli m'ha vnto: & hammi mandato ad euangelizare à i poueri, à ſanare i contriti di cuore.

19 וְלַמְכָרָזוּ לַשְׁבַיָא
שׁוּבְקָנָא וְלַעֲוִירֵא חְזָיָא
וְלַמְשַׁדָּרוּ לַתְבִירֵא ב
בְּשׁוּבְקָנָא וְלַמְכָרָזוּ שַׁנְתָא
מְקַבַּלְתָּא לְמָרְיָא׃

A predicare à i prigioni la liberatione, a i ciechi il vedere, à mettere in libertà gli oppreſſi, e predicare l'anno accetto del Signore.

20 וַכְרַךְ סֶפְרָא וִיהַבֵהּ ל
לַמְשַׁמְשָׁנָא וְאֶזַל יְתֶב כ
כֻּלְהוֹן דַּין דְּבַכְנוּשְׁתָּא
עַיְנַיְהוֹן חָיְרָן הֲוַי בֵּהּ׃

Poi riſerrato il libro, lo rendè al miniſtro, e poſeſi a ſedere: e gli occhij di tutti quelli che ſi trouauano ne la ſinagoga, erano fiſſi in lui,

21 וְשַׁרִי לְמֵאמַר לְוָתְהוֹן
דְּיוֹמָנָא אֶשְׁתַּלַם כְּתָבָא
הָנָא דְּבְאֶדְנַיְכוֹן׃

Hor egli cominciò loro à dire, Hoggi queſta ſcrittura è adempiuta ne le voſtre orecchie.

22 וְסָהֲדִין הֲווֹ לֵהּ כֻּלְהוֹן
וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ בְּמֶלֵּא
דְּטַיְבוּתָא דְּנָפְקָן הֲוַי מֶן
פּוּמֵהּ וְאָמְרִין הֲווֹ לָא
הֲוָא הָנָא בַּר יוֹסֵף׃

E tutti gli rendeuano teſtimonio, e marauigliauanſi de le parole piene di gratia, che vſciuano de la ſua bocca, e diceuano, Coſtui non è egli il figliuolo di Ioſef.

23 אֶמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כְּבַר
תֵּאמְרוּן לִי מַתְלָא הָנָא
אָסְיָא אַסָּא נַפְשָׁךְ וְכֻל
דִּשְׁמַעַן דַּעְבַדְתְּ בְּכְפַרְנַחוּם
עְבֶד אַף הָרְכָא בַּמְדִינְתָּךְ׃

Et egli diſſe loro, Voi mi direte per ogni modo queſta ſimilitudine, Medico, cura te ſteſſo, fa ancor qui ne la tua patria tutte quelle coſe che noi habbiamo vdite eſſere ſtate fatte da te in Capernaum

ד

18 רוּחַ אֲדֹנָי יֱהוִֹה עָלָי יַעַן
מָשַׁח יְהוָה אֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים
שְׁלָחַנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב׃

El Eſpiritu del Sennor es ſobre mi, por quanto me ha vngido: para dar buenas nueuas à los pobres me hà embiado, para ſanar los quebrantados de coraçon:

19 לִקְרֹא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר
וְלַאֲסוּרִים פְּקַח קוֹחַ לִקְרֹא
שְׁנַת רָצוֹן לַיהוָה׃

Para pregonar à los captiuos libertad, y â los ciegos, viſta: para embiar en libertad à los quebrantados. para predicar anno agradable del Sennor (y dia de pagamento.)

20 וַיָּגֶל אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּתֵּן לַמְשָׁרֵת
וַיֵּשֶׁב וְעֵינֵי כֻלָּם בָּעֵדָה הָיוּ
מַבִּיטוֹת אֵלָיו׃

Y cerrando el libro, como lo dió ál miniſtro ſentoſe, y los ojos de todos en la Synoga eſtauan attentos à el.

21 וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כִּי הַיּוֹם
נִמְלָא הַכָּתֻב הַזֶּה בְּאָזְנֵיכֶם׃

Y començó à dezirles: Oy ſe hà complido eſtà eſcriptura en vueſtros oydos:

22 וְכֻלָּם הֵעִידוּ לוֹ וְתָמְהוּ עַל־
דִּבְרֵי חֵן אֲשֶׁר הוֹלְכִים מִפִּיו
וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא בֶּן־יוֹסֵף׃

Y todos le dauan ſu teſtimonio, y eſtauan marauillados de ſus palabras de gracia que ſalian de ſu boca, y dezian, No es eſte el hijo de Ioſeph?

23 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אָמְנָם
תֹּאמְרוּ לִי אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה רוֹפֵא
רְפָא אֶת נַפְשֶׁךָ כַּמָּה שָׁמַעְנוּ
עָשִׂיתָה בִּכְפַר נַחוּם עֲשֵׂה גַּם
פֹּה בִּמְכוֹרָתֶךָ׃

Y dixoles, Sin dubda me direys, Medico cura te á ti miſmo: de tantas coſas que auemos oydo auer ſido hechas en Capernaum, haz tambien a qui en tu tierra.

δ.

18. Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν.

L'Eſprit du Seigneur eſt ſur moi, d'autant qu'il m'a oint, il m'a enuoyé pour euangelizer aux poures: pour guerir ceux qui ont le cœur froiſſé:

19. Κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.

Pour publier deliurance aux captifs, & aux aueugles le recouurement de la veuë: pour enuoyer à deliure ceux qui ſont foulés & publier l'an agreable du Seigneur.

20. Καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.

Puis ayant ployé le liure, & l'ayant rendu au miniſtre, il s'aſſit: & les yeux de tous ceux qui eſtoyent en la ſynagogue eſtoyent fiché ſur lui.

21. Ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτούς, ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

Lors il commenca à leur dire, Auiourd'hui ceſte Eſcriture eſt accomplie vous l'oyans.

22. Καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἰωσήφ;

Et tous lui rendoyent teſmoignage, & s'eſmerueilloyent des paroles pleines de grace qui procedoyent de ſa bouche: & diſoyent, Ceſtui ci n'eſt-il pas le fils de Ioſeph?

23. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

Dont il leur dit, Vous me direz tout à plein ce prouerbe, Medecin gueri-toi toi-meſme: fai auſſi ici en ton païs toutes les choſes que nous auons ouï dire auoir eſté faites par toi en Capernaum.

CAP. IIII.

18. Spiritus Domini ſuper me propter quod unxit me, evangelizare pauperibus, miſit me, ſanare contritos corde.

The Spirit of the Lord is vpon me/ becauſe he hath anointed me/ that I ſhould preach the Goſpell to the poore: hee hath ſent mee/ that I ſhoulde heale the broken hearted.

19. Prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem. Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

Tthat I ſhould preach delinerance to the captiues/ and recouering of ſight to the blinde/ that I ſhould ſet at libertie them that are bruiſed/ and that I ſhould preach the acceptable yere of the Lord.

20. Et cùm plicuiſſet librum, reddidit miniſtro, & ſedit. Et omnium in ſynagoga oculi erant intendẽtes in eum.

And hee cloſed the booke/ and gaue it againe to the miniſter/ and ſate downe: and the eyes of all that were in the Synagogue were faſtened on him.

21. Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta eſt hæc ſcriptura in auribus veſtris.

Then he beganne to ſay vnto them/ This daye is this Scripture fulfilled in your eares.

22. Et omnes teſtimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ipſius, & dicebant, Nonne hic eſt filius Ioſeph?

And all bare him witnes/ and wondered at the gracious wordes/ which proceeded out of his mouth/ and ſaid/ is not this Joſephs ſonne?

23 Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc ſimilitudinem, Medice, cura teipſum: quanta audivimus facta in Capharnaum, fac & hîc in patria tua.

Then he ſaid vnto them/ Ye will ſurely ſay vnto me this prouerbe/ Phyſition/ heale thy ſelfe: whatſoeuer we haue heard done in Capernaum/ doe it here likewiſe in thine owne countrey.

Das IIII. Capitel.

18. Der Geiſt des HERRN iſt bey mir/ derhalben er mich geſalbet hat/ vnnd geſandt zu verkündigen das Evangelium den Armen/ zuheilen die zuſtoſſen hertzen.

HERRENS Aand er hoſſ mig/ Der faare ſaluede hand mig. Oc ſende mig/ at kundgøre Euangelium for de Fattige/ at helbrede de knuſede Hierker.

19. Zu predigen den Gefangenen/ daß ſie loß ſein ſollen/ vnd den Blinden das geſichte/ vnd den zuſchlagenen/ daß ſie frey vnd ledig ſein ſollen/ vnd zu predigen das angeneme Jahr des HERRN.

At predicke fo de Fangne/ at de ſkulle vere løſe/ oc de Blinde faa ſynen/ oc de Fangne/ at de ſkulle vere fri oc ledige/ oc at predicke HERRENS tacknemmelige aar.

20. Vnd als er das Buch zu thet/ gab ers dem Diener/ vnd ſatzte ſich. Vnd aller augen/ die in der Schule waren/ ſahen auff jhn.

Oc der hand lucte Bogen til/ fick hand Tieneren hende/ oc ſette ſig. Oc alle øyen ſom vaare i Scholen/ ſaae paa hannem.

21. Vnd er fieng an zuſagen zu jnen: Heute iſt die Schrifft erfüllet für euren ohren.

Oc hand begynte at ſige til dem/ I dag er denne Scrifft fuldkommen faar eders øern.

22 Vnd ſie gaben alle zeugniß von jhm/ vnd wunderten ſich der holdſeligen wort/ die auß ſeinem Munde giengen/ vnd ſprachen: Iſt das nicht Joſephs Son.

Oc de gaffue alle vidniſbyrd om hannem/ oc vndrede paa de liffſalige ord/ ſom ginge aff hans mund/ oc ſagde/ Er icke denne Joſephs Søn?

23. Vnd er ſprach zu jhnen: Jr werdet freilich zu mir ſagen diß Sprichwort/ Artzt hilff dir ſelber. Denn wie groß ding haben wir gehöret zu Capernaum geſchehen? Thu auch alſo hie inn deinem Vaterlande.

Oc hand ſagde til dem/ I ſkulle frilige ſige dette ordſprock til mig/ Læge hielp dig ſelff. Thi huor ſtore ting haffue wi hørt ſke i Capernaum? Gør oc lige her i dit Federne Land.

Kapitola IIII.

18. Duch Páně nademnau/ proto že pomazal mne/ abych kázal Ewangelium chudým poſlal mne/ a vzdrawowal ſkrauſſeně ſrdcem.

Duch Páńſki nádemna/ dla tego iż mie pomázał ábych opowiedał Ewánielia vbogim/ poſłał mie ábych vzdrowił ſkruſzone ná ſercu.

19. A abych zwěſtowal yatým propuſtěnij/ a ſlepým widěnij/ ab ych propuſtil ſauženě k ſwobodě. A abych zwěſtowal Lěto PANJE wzáctně/ a den odplacenij.

Abych opowiedział więźniom wyzwolenie/ á ſlepym nápráwienie wzroku/ á żebych złamáne wypuácił ná wolność. Abych opowiedział rok Páńſki wdzięczny.

20. A když zawřel Knijhu/ wrátil gi Služebnijku/ y poſadil ſe. A wſſech w Sſkole oči byly patřijce naň.

Zámknawſzy potym kſięgi gdy ie wrócił ſłudze/ śiadł/ á wſzyſcy w bożnicy pilnie ſie mu przypátrowáli oczymá ſwemi.

21. Y počal mluwiti k nim: Dnes naplnilo ſe pijſmo toto w vſſých waſſých.

Y poczoł do nich mowić/ Dźiś ſie tho piſmo wzpełniło coście wy ſłyſzeli.

22. A wſſyckni gemu ſwědectwij wydáwali/ a diwili ſe libým ſlowům/ kteráž gſau pocházela z vſt geho/ a prawili: Wſſak tento geſt Syn Jozefuow.

Wſzyſcy tedy dawáli mu ſwe świádectwo/ dziwiąc ſie onym ſłowam pełnym wdzięczności/ ktore pochodziły z vſt iego/ á mowili/ Izaż then nie ieſt ſyn Jozefow?

23. Y řekl gim: Zagiſté dijte mi toto podobenſtwij/ Lékaři vzdraw ſebe ſamého: Které wěcy ſlyſſeli gſme žes činil w Kaffarnaum včiň také y zde w twé wlaſti.

Zátym rzekł do nich/ Iście wy mnie rzeczecie tę przypowieść/ Lekárzu vzdrow ſámego śiebie/ Wſzytko cochmy ſłyſzeli iż ſie ſtáło w Kapernaum/ vczyńże y tu w oyczyźnie twoiey.

ד

24 הוּ דֵּין אֱמַר אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּלַית נְבִיָּא דְּמֶתְקַבַּל בַּמְדִינְתֵּהּ׃

E diſſe, Io veramente vi dico che niſſuno profeta è accetto ne la ſua patria.

25 שְׁרָרָא גֵּיר אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּסַגִּי אֶרְמְלָתָא אִית הֲוַי בְּבֵית יִסְרָיֵל בְּיוֹמַי אֵלִיָּא נְבִיָּא כַּד אֶתְתְּחֵד שְׁמַיָּא שְׁנִין תְּלָת וְיַרְחֵא שֶׁתָּא וַהֲוָא כַּפְנָא רַבָּא בְּכֻלָּהּ אַרְעָא׃

Ma in verità vi dico, che al tempo d'Elia erano molte vedoue in Iſraël, quãdo fu chiuſo il cielo per tre anni e ſei meſi, che fu ſi gran fame per tutta la terra.

26 וַלְוָת חֲדָא מֶנְּהֵין לָא אֶשְׁתַּדַּר אֵלִיָּא אֶלָּא לְצַרְפַּת דְּצַידָן לְוָת אַנְתְּתָא אַרְמַלְתָּא׃

E nondimeno à niuna di loro fu mandato Elia, ma ſolamente ad vna donna vedoua, in Sarepta di Sidone.

27 וְסַגִּיאֵא גַּרְבָּא אִית הֲווֹ בְּבֵית יִסְרָיֵל בְּיוֹמַי אֶלִישַׁע נְבִיָּא וְחַד מֶנְּהוֹן לָא אֶתְדַּכִּי אֶלָּא אֶן נַעֲמָן אַרְמָיָא׃

Molti lebbroſi ancora erano in Iſraël al tempo del Profeta Eliſeo: e pur niuno di quelli fu mondato, ſe non Naaman Siro.

28 וְכַד שְׁמַעוּ הֲווֹ הָלֵין הָנוּן דְּבַכְנוּשְׁתָּא אֶתְמְלִיו חֶמְתָּא כֻּלְּהוֹן׃

E vdendo queſte coſe, tutti ſi riempieron d'ira ne la ſinagoga.

29 וְקָמוּ אַפְּקוּהִי לְבַר מִן מְדִינְתָּא וְאַיְתִיוּהִי עַדְמָא לְגַבִּינָא דְּטוּרָא הַו דִּמְדִינַתְהוֹן בְּנַיָא הֲוָת עֲלַוְהִי דְּנִשְׁדּוּנָיְהִי מִן שְׁקִיפָא׃

E leuoronſi ſu, e ſcaccioronlo fuor de la città, e lo conduſſero inſin à la ſommità del monte, ſopra il quale la lor città era edificata, per precipitarlo di lì.

30 הוּ דֵּין עֲבַר בֵּינָתְהוֹן וְאֶזַל׃

Ma egli paſſando per il mezo di loro, ſen'andò.

ד

24 וַיֹּאמֶר אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי נָבִיא לֹא נִרְצָה בִּמְכוֹרָתוֹ׃

Y dixo, De cierto os digo, que ningun Propheta es accepto en ſu tierra.

25 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בֶּאֱמֶת רַבּוֹת אַלְמָנוֹת הָיוּ בִּימֵי אֵלִיָּהוּ בְּיִשְׂרָאֵל בְּהֵעָצֵר הַשָּׁמַיִם שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים כַּאֲשֶׁר הָיָה רָעָב גָּדוֹל עַל־כָּל הָאָרֶץ׃

En verdad os digo, que muchas biudas auia en Iſrael en los dias de Elias, quando el cielo fué cerrado por tres annos y ſeys meſes, que vuo grande hambre en toda la tierra.

26 וְלֹא אֶל־אִשָּׁה מֵהֵן שֻׁלַּח אֵלִיָּהוּ כִּי אִם בְּצָרְפַת אֲשֶׁר לְצִידוֹן אֶל־אִשָּׁה אַלְמָנָה׃

Más á ninguna deellas fué embiado Elias, ſi no à Sarephtha de Sidon, á vna muger biuda.

27 וְרַבִּים מְצוֹרָעִים הָיוּ בִּימֵי אֱלִישָׁע הַנָּבִיא בְּיִשְׂרָאֵל וְאִישׁ מֵהֶם לֹא טָהַר כִּי אִם נַעֲמָן הָאֲרַמִּי׃

Y muchos leproſôs auia en Iſrael en tiempo del Propheta Eliſeo, mas ninguno deellos fuê limpio ſi no Naaman Syro.

28 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּמָּלְאוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר בָּעֵדָה חֵמָה וָכַעַס׃

Entonces todos en le Synoga fueron llenos de yra, oyendo eſtas coſas.

29 וַיָּקוּמוּ וַיַּשְׁלִיכוּהוּ אֶל־מִחוּץ לָעִיר וַיּוֹלִיכוּהוּ עַד־סְעִיף הָהָר אֲשֶׁר עָלָיו נִבְנְתָה עִירָם לְשַׁמְטֵנוּ׃

Y leuantandoſe, echaronlo fuera de la ciudad, y lleuaronlo haſta la cumbte del monte, ſobre elqual la ciudad deellos eſtaua edificada, para deſpennarlo.

30 וְהוּא עָבַר בְּתוֹכָם מִבֵּינֵיהֶם וַיֵּלַךְ׃

Mas el, paſſando por medio deellos fueſſe.

δ.

24. Εἶπε δὲ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

Mais il leur dit, En verité ie vous di, que nul Prophete n'eſt receu en ſon païs.

25. Ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἠλίου ἐν τῷ ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Or ie vous dî pour vrai qu'il auoit pluſieurs veſues au temps d'Elie en Iſrael, lors que le ciel fut fermé trois ans & ſix mois: tellement que grande famine aduint par tout le païs.

26. Καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη ἠλίας, εἰ μὴ εἰς σάρεπτα τῆς σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν.

Et toutesfois Elie ne fut enuoyé vers aucune d'entr'elles, ſinon à vne femme veſue en Sarepta de Sidon.

27. Καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ ἐλισσαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ νεεμὰν ὁ σύρος.

Il auoit auſſi pluſieurs lepreux en Iſrael au temps d'Eliſee le Prophete: toutes-fois pas vn d'entr'eux ne fut nettoyé, ſinon Naaman le Syrien.

28. Καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα.

Et ils furent tous remplis de courroux en la ſynagogue, oyans ces choſes.

29. Καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως τῆς ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν.

Dont ils ſe leuerent, & le ietterent hors de la ville, & le menerent iuſqu'au bord de la montagne (ſur laquelle leur ville eſtoit baſtie) pour le ietter du haut en bas.

30. Αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

Mais il paſſa par le milieu d'eux & s'en alla.

CAP. IIII.

24. Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo propheta acceptus eſt in patria ſua.

And he ſaid/ Verely I ſay vnto you/ No Prophet is accepted in his owne countrey.

25. In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Iſraël, quando clauſum eſt cælum annis tribus & menſibus ſex, cum facta eſſet fames magna in omni terra.

But I teh you of a trueth/ many widows were in Jſrael in the dayes of Elias/ when heauē was ſhut three yeeres and ſixe moneths/ when great famine was throughout all the Land.

26. Et ad nullam illarum miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem viduam.

But vnto none of them was Elias ſent/ ſaue into Sarepta / a citie of Sidon /vnto a certaine widow.

27. Et multi leproſi erant in Iſraël ſub Eliſeo propheta: & nemo eorum mundatus eſt niſi Naaman Syrus.

Alſo many lepers were in Jſrael / in the time of Eliſeus the Prophet: yet none of them was made cleane/ ſauing Naaman the Syrian.

28. Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc audientes.

Then all that were in the Synagogue / when they heard it / were filled w wrath.

29. Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra civitatē: & duxerunt illum uſque ad ſupercilium montis, ſuper quem civitas illorum erat ædificata, ut præcipitarent eum.

And roſe vp / and thruſt him out of the citie/and led him vnto the edge of the hill/whereō their citie was built /to caſt him downe headlong.

30. Ipſe autem tranſiens per medium illorum, ibat.

But hee paſſed trough the middes of them/and went his way.

Das IIII. Capitel.

24. Er ſprach aber: Warlich ich ſage euch/ kein Prophet iſt angenem inn ſeinem Vaterlande.

Oc hand ſagde/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Jngen Prophete er tacknemmelig i ſit Federne Land.

25. Aber in der warheit ſage ich euch: Es waren vil Witwen inn Jſrael zu Elias zeiten/ da der Himel verſchloſſen war/ drey Jar vnd ſechs Monden/ da eine groſſe Theurung war im gantzen Lande.

Men i ſandhed ſiger ieg eder/ Der vaare mange Encker i Jſrael vdi Elie tid/ der Himmelen vaar tiluct try aar oc ſex maanede/ den gong der vaar en ſuar Dyr tid i det gantſke Land.

26. Vnd zu der keiner ward Elias geſand/ denn allein gen Sarephtha der Sidonier/ zu einer Witwe.

Oc Elias bleff ſent til ingen aff dem / vden aleniſte til de Sidoners Sareptha/ til en Encke.

27. Vnd vil außſetzige waren in Jſrael zu des Propheten Eliſei zeiten/ vnd keiner ward gereiniget / denn allein Naaman auß Syrien.

Oc der vaare mange Spedalſke i Jſrael vdi Eliſei Propheris tid/ Oc der bleff ingen renſit aff dem /vden alene Naaman aff Syrien.

28. Vnd ſie wurden voll zorns/ alle die in der Schulen waren/ da ſie es hőreten.

Oc de bleffne alle fulde aff vrede ſom vaare i Scholen / der de hørde det.

29. Vnd ſtunden auff/ vnd ſtieſſen jhn zur Statt hinauß/ vnd fůhreten jhn auff einen Hůgel des Berges/ darauff jhre Statt gebauet war/ daß ſie jhn hinab ſtůrtzeten.

Oc de ſtode op/ oc ſtøtte hannem vdaff Staden/ oc førde hannem op paa det hoviſte aff Birget/ paa huilcket deris Stad vaar bygd/ at de vilde ſtyrte hannem ned.

30. Aber er gieng mitten durch ſie hinweg.

Men hand gick bort mit igennem dem.

Kapitola IIII.

24. Y řekl: Giſtě prawjm wám: Že žadny prorok nenij wzáctnym w Wlaſti ſwé.

Tedy rzekl/ Záprawde wam powiedam/ Zaden Prorok nie ieſt przyemnym w oyczyznie ſwoiey.

25. Alew prawdě prawjm wám/ že mnoha Wdow bylo za dnůw Eliáſſe w lidu Jzrahelſkém/ kdyžto zawřijno bylo Nebe za tři léta a za ſſeſt Měſýcůw/ a tehdáž byl hlad weliky po wſſy zemi:

Alec wam w prawdzie powiedam/ Byloc wiele wdow zá czáſow Eliaßowych w Jzrael/ gdy bylo zámknione niebo do trzech laty y ßeści mieſiecy/ ták iż ſie byl wßczal wielki glod po wßytkiey ziemi.

26. Wſſak k nižadné z nich nenij poſlán/ Eliáſs/ gedině do Sarepty Sydonſké k ženě Wdowě.

Lecz do žadney z nich nie byl poſlan Eliaß/ iedno do Sarepthy miaſtá Sydonſkiego/ do niewiaſthy wdowy.

27. A mnoho Malomocných bylo w Lidu Jzrahelſkém za Elizea Proroka/ a nižádný z nich nenij očiſſtěn/ gedině Náman Syrſký.

Byloc też y wiele/ tredowátych w Jzraelu zá czáſow Elizeußá Proroká/ á wżdy żaden z nich nie byl oczyściony/ iedno ż Naáman Syriyczyk.

28. Y naplněni gſau wſſyckni w Sſkole hněwem/ to ſlyſſýže.

Tedy wßyſcy w bożnicy nápelnieni ſą gniewu/ to ſlyßac.

29. Y powſtali a wywedli gey wen z Měſta/ a wedli ho až na wrch hory/ na nižto Měſto gich bylo wzděláno/ aby gey dolůw ſſtrčili.

Y wſthawßy wyrzucili go precz z miáſtá/ wywiedli go ná koniec gory (ná ktorey miaſto ich zbudowáne bylo) áby go zrzucili.

30. Ale on bera ſe proſtředkem gich/ odſſel.

Ale on przeßedßy przez poſrzodek ich/ odßedl precz.

ד

31 וְנַחֵת לְכַפַּר נַחוּם מְדִינְתָּא דַּגְלִילָא וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן בְּשַׁבְּתָא׃

E ſceſe in Capernaum città di Galilea: & iui inſegnaua lor ne ſabbati.

32 וְתַמִּיהִין הֲווֹ בְּיוּלְפָּנֵהּ דַּמְשַׁלְטָא הֲוָת מֶלְּתֵהּ׃

E ſtupiuanſi de la ſua dottrina: percioche il ſuo parlare era con autorità.

33 וְאִית הֲוָא בַּכְּנוּשְׁתָּא גַּבְרָא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ רוּחָא דְּשֵׁאדָא טַנְפְּתָא וְזַעֵק בְּקָלָא רָמָא׃

Hor ne la ſinagoga era vn huomo, che haueua lo ſpirito d'vn demonio immondo: ilqual gridò ad alta voce.

34 וְאָמַר שְׁבוּקַיְנִי מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֲתַיְתְּ לַמְוֹבָּדוּתַן יָדַע אֱנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישֵׁהּ דַּאלָהָא׃

Dicendo, Ah, che habbiam noi à far con teco, IESV Nazareno? Sei tu venuto à diſtruggerci? Io ſo ben chi tu ſei, tu ſei il ſanto di Dio.

35 וְכָּאָא בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר סְכוּר פּוּמָךְ וּפוּק מֶנֵּהּ וְשַׁדְיֵהי שֵׁאדָא בַּמְצַעְתָּא וּנְפַק מֶנֵּהּ כַּד לָא סְרַח בֵּהּ מֶדֶּם׃

E IESV lo ripreſe, dicendo, Taci, & eſci di lui. E il demonio poi che l'hebbe gittato nel mezo, vſci da eſſo, e non gli fece nocumento alcuno.

36 וְתֶמְהָא אֲחַד לְכֻלְּנָשׁ וּמְמַלְּלִין הֲווֹ עַם חַדָּדֵא וְאָמְרִין מָנָא הִי כִּי מֶלְּתָא הָדָא דַּבְשׁוּלְטָנָא וּבְחַיְלָא פָּקְדָא לְרוּחֵא טַנְפָּתָא וְנָפְקָן׃

Di qui nacque timore in tutti, e parlauano inſieme tra loro, dicendo, Che parlare è queſto? che con autorità e poteſtà comanda à gli ſpiriti immondi, & eſſi eſcono.

37 וּנְפַק עֲלוֹהִי טֶבָא בְּכֻלֵּהּ אַתְרָא דְּחַדְרַיְהוֹן׃

E la fama ſi ſparſe di lui per ogni luogo de la contrada circonuicina.

ד

31 וַיָּבוֹא אֶל־כְּפַר נַחוּם עִיר הַגָּלִיל וְהָיָה מְלַמְּדָם בַּשַּׁבָּת׃

Y decendió à Capernàum ciudad da Galilea, y àlli los enſennaua los Sabbados.

32 וַיִּתְמְהוּ עַל־תַּלְמוּדוֹ כִּי בִּגְבוּרָה הָיָה דְבָרוֹ׃

Y eſtauan fuera de ſi de ſu doctrina: porque ſu palabra era con poteſtad.

33 וּבָעֵדָה הָיָה אֱנוֹשׁ אֲשֶׁר לוֹ רוּחַ שֵׁד טָמֵא וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל׃

Y eſtaua en la Synoga vn hombre que tenia vn eſpiritu de vn demonio immundo, elqual exclamò à gran boz.

34 לֵאמֹר הֶהָ מַה לָנוּ וָלָךְ יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי בָּאתָה לְאַבְּדֵנוּ יְדַעְתִּיךָ מִי אַתָּ הַקָּדוֹשׁ אֱלֹהִים׃

Diziendo, Ea, que tenemos contigo Ieſus Nazareno? has venido à deſtruyrnos? yo te conozco quien eres, el Sancto de Dios.

35 וַיִּגְעַר בּוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר חֲסֹם וְצֵא מִמֶּנּוּ וַיַּשְׁלִיכֵהוּ הַשֵּׁד בְּתוֹךְ וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ וְלֹא רְצָצוֹ׃

YIESVS le rinnió, diziendo, Emmudece, y ſal deel. Entonces el demonio, derribandolo en medio, ſalió deel: y no le hizo danno alguno.

36 וַיִּרְאָה וָרַעַד בָּא בְּכֻלָּם וַתְּכַסֵּמוֹ פַּלָּצוּת וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֵאמֹר מַה זֶּה הַדָּבָר כִּי בְשִׁלְטוֹן וּגְבוּרָה מְצַוֶּה אֶת רוּחוֹת טְמֵאוֹת וְיֵצְאוּ׃

Y fué eſpanto ſobre todos, y hablauan vnos à otros diziendo, Que coſa es eſta, que con autoridad y potencia manda à los eſpiritus immundos, y ſalen?

37 וַיֵּצֵא שְׁמוּעָתוֹ בְּכָל מְקוֹם הַמְּדִינָה׃

Y la fama deel ſe diuulgaua de todas partes por todos los lugares de la comarca.

δ.

31. Καὶ κατῆλθεν εἰς καπερναοὺμ πόλιν τῆς γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι·

Et deſcendit en Capernaum, ville de Galilee, & là les enſeignoit és Sabbats.

32. Καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

Et ils s'eſtonnoyent de ſa doctrine: car ſa parole eſtoit auec authorité.

33. Καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ.

Or y auoit-il en la ſynagogue vn homme qui auoit vn eſprit immonde du diable: lequel s'eſcria à haute voix.

34. Λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς, οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

Diſant, Ha, qu'y-a il entre nous & toi, Ieſus Nazarien? es-tu venu pour nous deſtruire? Ie ſai qui tu es: aſſauoir le Sainct de Dieu.

35. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, λέγων· Φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥῖψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν.

Et Ieſus le tanſa, diſant, Tai toi: & ſors hors de lui. Et le diable apres auoir ietté d'impetuoſite l'homme du beau milieu, ſortit hors de lui, ne lui ayant fait aucun dommage.

36. Καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες· τίς ὁ λόγος οὗτος; ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται.

Adonc il y eut eſtonnemnet ſur tous, & ils parloyent entr'eux, diſans, Quelle parole eſt ceſte-ci, qu'en authorité & vertu il commande aux eſprits immondes, & ils ſortent?

37. Καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Et le bruit de lui paruint en tous les quartiers du pais d'al'entour.

CAP. IIII.

31. Et deſcendit in Capharnaum civitatem Galilææ: ibiq; docebat illos ſabbathis.

And came downe into Capernaum a city of Galile/ and there taught them on the Sabbath dayes.

32. Et ſtupebant in doctrina eius: quia in poteſtate erat ſermo ipſius.

And they were aſtonied at his doctrine: for his word was with authoritie.

33. Et in ſynagoga erat homo habens dæmonium immundum, & exclamavit voce magna.

And in the Synagogue there was a man which had a ſpirit of an vncleane deuill/ which cryed with a loud voyce

34. Dicens, Sine, quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te qui ſis, Sanctus Dei.

Saying/ Oh/ what haue we to doe with thee/ thou Jeſus of Nazaret? art ỹ come to deſtroy vs? I knowe who thou art/ euen the Holy one of God.

35. Et increpavit illum Ieſus, dicens, Obmuteſce, & exi ab eo. Et cum proieciſſet illum dæmonium in medium, exiit ab illo, nihilque illum nocuit.

And Jeſus rebuked him/ ſaying/ Hold thy peace/ and come out of him. Then the deuill throwing him in the middes of them/ came out of him/ and hurt him not.

36. Et factus eſt pavor in omnibus, & colloquebantur ad invicem, dicentes, Quod eſt hoc verbum, quia in poteſtate & virtute imperat immundis ſpiritibus, & exeunt?

So feare came on them all/ and they ſpake amōg them ſelues/ ſaying/ What thing is this? for with authoritie and power he commaundeth the foule ſpirits and they come out?

37. Et divulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

And the fame of him ſpredde abroade throughout all the places of they countrey round about.

Das IIII. Capitel.

31. Vnd kam gen Capernaum in die Stadt Galilea/ vnnd lehrete ſie an den Sabbathen.

Oc kom Capernaum Galilee Stad/ oc lærde dem om Sabbathen.

32. Vnd ſie verwunderten ſich ſeiner Lehre/ denn ſein Rede war gewaltig.

Oc de forundrede ſig paa hans Lærdom/ thi hans Tale vaar vnldig.

33. Vnd es war ein Menſch in der Schule/ beſeſſen mit einem vnſaubern Teufel/ vnd er ſchrey laut:

Oc der vaar it Menniſke i Scholen/ beſæt met en wren Dieffuel/ Oc hand robte høyt.

34. Vnd ſprach: Halt/ was haben wir mit dir zuſchaffen/ Jheſu von Nazareth? Du biſt kommen vns zu verderben/ Jch weiß wer du biſt/ nemlich der Heilige Gottes.

Oc ſagde/ Holt/ huad haffue wi met dig at ſkaffe Jheſu aff Nazareth? Du eſt kommen at foderffue oſ/ Jeg veed huo du eſt/ ſom er Gudz hellige.

35. Vnd Jeſus bedrohet jhn/ vnnd ſprach: Verſtumme/ vnd fahr auß von jhm. Vnd der Teufel warff jhn mitten vnter ſie/ vnnd fuhr von jhm auß/ vnd thet jm keinen ſchaden.

Oc Jheſus truede hannem/ oc ſagde/ Ti ſtille/ oc far vd aff hannem. Oc Dieffuelen kaſte hannem mit vnder ſig/ oc foer vdaff hannem/ oc giorde hannem ingen ſkade.

39. Vnd es kam eine forcht über ſie alle/ vnnd redeten miteinander/ vnnd ſprachen: Was iſt das für ein ding? Er gebeut mit macht vnd gewalt den vnſaubern geiſtern/ vnnd ſie fahren auß.

Oc der kom en redzel offuer dem alle/ oc de talede met huer andre/ och ſagde/ Huad er dette for en ting? Hand biuder de wrene Aander met mact oc vold/ och de fare vd.

37. Vnd es erſchall ſein geſchrey inn alle örter des vmbligenden Landes.

Oc hans rœcte vdſpriddis alle vegne i det omliggende Land.

Kapitola IIII.

31. Y sſtaupil do Kaffarnaum Měſta Galilegſkého/ a tu včil ge we dnech Swatečnijch.

Y przyßedł do Kápernaum miáſtá Galileyſkiego / á thám ie vczył w ßabáty.

32. Y diwili ſe včenij geho/ neb s mocý byla řeč geho.

Zumiewáli ſie thedy ná náukę iego / bo były poważne ſłowá iego.

33. A byl tu člowěk w Sſkole mage ďábelſtwij nečiſté: y zwolal hlaſem welikým.

Y był tám w bożnicy niektory opętány co miał w ſobie duchá nieczyſtego/ ktory záwołał głoſem wielkim.

34. Řka: Nechay/ co tobě s námi Gežijſſy Nazaretſký? přiſſel gſy zatratiti nás? znám tebe kdo gſy/ že gſy ten Swatý Božij.

Mowiąc/ Ach coſci do nas Jezuſie Nazareńſki? Przyßedłeś ábyś nas wytrácił/ znamcię ktoś ieſt/ On Swięty Boży.

35. Y přimluwil gemu Gežijſs/ řka: Vmlkniž/ a wygdi od něho. A když gey powrhl ďábel v proſtřed wyſſel od něho/ a nic gemu neuſſkodil.

Sfukał go tedy Jezus/ mowiąc/ Vmilkniß á wynidź od niego/ thedy dyabelſtwo porzuciwſzy go w poſrzodku/ wyßło od niego/ á nic mu nie ßkodziło.

36. Y ſtal ſe ſtrach nade wſſemi/ a rozmlauwali wespolek řkauce: Jaké geſt toto Slowo/ že w mocy a w ſýle přikazuge duchuom nečiſtým/ a wycházegij?

Y przyßedł ſtrách ná wßytkie/ á mowili iedni do drugich/ Coż tho ieſt zá rzecz/ iż zwierzchnośćią y mocą roſkázuie duchom nieczyſthym/ y wychodzą?

37. Y rozhlaſſowala ſe powěſt o něm w každém miſtě té Kraginy.

A thák o nim przyßłá wieść ná wßytki mieyſcá okoliczney ziemice.

ד

38 וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן כְּנוּשְׁתָּא עַל לְבַיְתֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן וַחֲמָתֵהּ דְּשֶׁמְעוֹן אֲלִיצָא הֲוָת בְּאֶשָּׁתָא רַבְּתָא וּבְעַו מֶנֵּהּ מֶטּוּלָתָהּ׃

IESV poi partitoſi de la ſinagoga, entrò ne la caſa di Simone: e la ſuocera di Simone era oppreſſa da vna gran febbre, onde lo pregorono per lei.

39 וְקָם לְעֵל מֶנָּהּ וּכְאָא בְּאֶשָּׁתָהּ וַשְׁבַקְתָּהּ וּמֶחְדָא קָמַת וַמְשַׁמְּשָׁא הֲוָת לְהוֹן׃

Et egli ſtandole ſopra, gridò contra la febbre, e la febbre la laſſò, ond'ella ſubbito ſi leuò ſu, e ſerui loro.

40 בְּמַעְרְבֵי שֶׁמְשָׁא הֵין כֻּלְּהוֹן אַיְלֵין דְּאִית הֲווֹ לְהוֹן כְּרִיהֵא דַּכְּרִיהִין בְּכוּרְהָנֵא מְשַׁחְלְפֵא אַיְתִיו אֶנּוּן לְוָתֵהּ הוּ דֵּין עַל חַד חַד מֶנְּהוֹן אַיְדֵהּ סָאֶם הֲוָא וּמַאסֵא הֲוָא לְהוֹן׃

Poi nel tramontar del ſole tutti quelli che haueuano de gli ammalati di varie infirmità, gli menorono à lui: & egli mettendo le mani ſopra ciaſcun di loro, gli riſanaua.

41 וְנָפְקִין הֲווֹ אַף שֵׁאדֵא מֶן סַגִּיאֵא כַּד מַזְעְקִין וְאָמְרִין דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא וְכָאֵא הֲוָא בְּהוֹן וְלָא שָׁבֵק הֲוָא לְהוֹן דְּנֵאמְרוּן דְּיָדְעִין דְּהוּיוּ מְשִׁיחָא׃

I demonij ancora vſciuano da molti, gridando, e dicendo, Tu ſei Chriſto Figliuol di Dio. Et egli riprendendoli aſpramente, non gli laſſaua parlare: percioche ſapeuano ch'egli era Chriſto.

42 וַלְצַפְרֵהּ דְּיַוְמָא נְפַק אֲזַל לֵהּ לְאַתְרָא חוּרְבָא וְכֶנְשָׁא בָּעֵין הֲווֹ לֵהּ וְאֵתַו עַד־מָא לְוָתֵהּ וַאֲחָדוּהִי דְּלָא נֵאזַל לֵהּ מֶן לְוָתְהוֹן׃

Venuto che fu il giorno, vſcì fuore, & andoſſene in un luogo diſerto: e le turbe il cercauano, e vennero à lui e riteneuanlo, perche non ſi partiſſe da loro.

ד

38 וַיָּקָם וַיֵּצֵא מִן הָעֵדָה וַיָּבוֹא בְּבֵית שִׁמְעוֹן וַחֲמוֹת שִׁמְעוֹן חֹלָה בְּדַלֶּקֶת גְּדוֹלָה וַיְבַעֲיוּן אוֹתוֹ עָלֶיהָ׃

Y leuantandoſe Ieſus de la Synoga, entroſe en caſa de Simon: y la ſuegra de Simon eſtaua con vna grande fiebre: y rogaronle por ella.

39 וַיַּעֲמֹד עָלֶיהָ וַיִּגְעַר בַּדַּלֶּקֶת וַתַּעַזְבֶנָּה וּבְרֶגַע קָמָה וַתְּשָׁרֵת אוֹתָם׃

Y acercandoſe à ella rinnió à la fiebre: y la fiebre la dexó: y ella, leuantandoſe luego, les ſiruió.

40 וְכַאֲשֶׁר בָּא הַשֶּׁמֶשׁ כֻּלָּם אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם חוֹלִים בְּמַחֲלוֹת חֲלִיפוֹת הֵבִיאוּ אוֹתָם אֵלָיו וְהוּא עַל־אִישׁ שָׂם יָדָיו וַיְרַפְּאֵם׃

Y poniendoſe el Sol, todos losque tenian enfermos de diuerſas enfermedades, los trayan à el: y el, poniendo las manos ſobre cada vno deellos, los ſanaua.

41 וַיֵּצְאוּ גַּם שֵׁדִים מֵרַבִּים זֹעֲקִים לֵאמֹר כִּי אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים וַיְכַלְאֵם וְלֹא הִנִּיחָם לְדַבֵּר כִּי יָדְעוּ כִּי־הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Y ſalian tambien demonios de muchos, dando bozes y diziendo, Tu eres el Chriſto Hijo de Dios, mas el rinniendoles no los dexaua hablar, por que ſabian que el era el Chriſto.

42 וּבַבֹּקֶר הַיּוֹם יָצָא וַיֵּלֶךְ אֶל־מָקוֹם צִיָּה וְהָעָם בִּקְשֻׁהוּ וַיָּבֹאוּ אֵלָיו וַיֹּאחֲזֻהוּ פֶּן־יֵלֵךְ מֵעִמָּם׃

Y ſiendo ya de dia ſalió, y fueſe àl lugar deſierto: y las compannas lo buſcauan, y vinieron haſta el: y detenianlo que no ſe fueſe deellos:

δ.

38. Ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος. ἡ πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

Et quand Ieſus ſe fut leue de la ſynagogue, il entra en la maiſon de Simon: & la belle-mere de Simon eſtoit detenue d'vne groſſe fieure, dont ils prierent pour elle.

39. Καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

Et s'eſtant panché ſur elle, il tanſa la fieure, & la fieure la laiſſa: & incontinent elle ſe leua, & les ſeruoit.

40. Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Et comme le ſoleil ſe couchoit, tous ceux qui auoyent des malades de diuerſes maladies, les lui amenerent: & lui impoſant les mains ſur vn chacun, les gueriſſoit.

41. Ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

Les diables auſſi ſortoyent hors de pluſſieurs, crians & diſans, Tu es le Chriſt, le Eils de Dieu: mais il les tanſoit, & ne leur permettoit de dire qu'ils ſeuſſent qu'il eſtoit le Chriſt.

42. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

Et quand il fut iour, il ſe departit, & s'en alla en vn lieu deſert: & les troupes le cerchoyent, & vindrent iuſques vers lui, & le retenoyent afin qu'il ne ſe departiſt point d'auec eux.

CAP. IIII.

38. Surgens autem Ieſus de ſynagoga introivit in domũ Simônis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogaverunt illum pro ea.

And he roſe vp / and came out of the Synagogue / and entred into Simons houſe. And Simons wiues mother was taken with a great feuer / and they required him for her.

39. Et ſtans ſuper illam imperavit febri: & dimiſit illam. Et continuò ſurgens, miniſtrabat illis.

Then he ſtoode ouer her / and rebuked the feuer / and it left her: and immediately ſhe aroſe / and miniſtred vnto them.

40. Cùm autem ſol occidiſſet, omnes qui habebant infirmos variis languoribus, ducebant illos ad eum. At ille ſingulis manus imponens curabat eos.

Nowe when the ſunne was downe / all they that had ſicke folkes of diuers diſeaſes / brought them vnto him / and hee layet his hands on euerie one of them / and healed them.

41. Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei, & increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.

And deuils alſo came out of many / crying / and ſaying / Thou art the Chriſt / the Sonne of God: but hee rebuked them / and ſuffred them not to ſay that they knew him to be the Chriſt.

42. Facta autem die, egreſſus ibat in deſertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerunt uſque ad ipſum: & detinebant illum ne diſcederet ab eis.

And when it was day / he departed / and went foorth into a deſert place / and the people ſought him / and came to him / and kept him / that he ſhould not departe from them.

Das IIII. Capitel.

38. Vnd er ſtund auff auß der Schulen / vnd kam in Simonis Hauß / vnd Simonis Schwieger war mit einem harten fieber behafft. Vnd ſie baten jn für ſie.

Oc hand ſtod op aff Scholen / oc kom i Simonis huſſ / oc Simons huſtruis moder haffde en ſuar Koldeſiuge. Oc de bade hannem for hende.

39. Vnnd er tratt zu jr / vnnd gebot dem fieber / vnd es verließ ſie / vnnd bald ſtund ſie auff / vnd dienete jnen.

Oc hand traadde til hende / oc bød koldeſiugen / oc hun forlod hende / oc hun ſtod ſtrax op / oc tiente dem.

40. Vnd da die Sonne vntergangen war / alle die / ſo Krancken hatten / mit mancherley Seuchen / brachten ſie zu jm. Vnd er leget auff einen teglichen die hände / vnnd machet ſie geſund.

Oc der Solen vaar nedgangen / da førde alle de ſom haffde Siuge / met atſkillige Siugdomme / dem til hannem. Oc hand lagde Henderne paa huer beſynderlige / oc giorde dem helbrede.

41. Es fuhren auch die Teufel auß von vilen / ſchryen vnd ſprachen: Du biſt Chriſtus der Son Gottes. Vnd er bedrohet ſie / vnd ließ ſie nicht reden deñ ſie wuſten / daß er Chriſtus war.

Der fore oc Diefflе vd aff mange / robte oc ſagde / Du eſt Chriſtus Guds Søn. Oc hand truede dem / oc loed dem icke tale / Thi de viſte / at hand vaar Chriſtus.

42. Da es aber tag ward / gieng er hinauß an eine wůſte ſtete / vnnd das Volck ſuchte jn / vnd kamen zu jm / vnd hielten jn auff / daß er nicht von jnen gienge.

Oc der det bleff dag / gick hand vd paa en øde Sted Och Folcket lete effter hannem / och komme til hannem / och de hulde hannem / at hand gick icke fra dem.

Kapitola IIII.

38. Wyſſed pak Gežijſs ze Sſkoly / wſſel do domu Sſimonowa. Swekruſſe pak Sſimonowa trápena byla welikau zymnicý: y proſyli ho za ni.

Potym Jezus wſtawſzy z bożnice / wſzedł w dom Symonow á świekre Symonowe trzymała goraczká wielka / y prośili go zá nia.

39. A ſtoge nad nij / přikázal Zymnicy / y oſtala gi. A ona hned wſtawſſy poſluhowala gim.

Tedy on ſtoiac nád nia / ſfukał goraczke / y wnet iey przeſtała. Oná tedy nátychmiaſt wſtawſzy ſłużiłá im.

40. A když Slunce zaſſlo / wſſyckni kteřijž měli nemocné rozličnými neduhy / wodili ge k němu. A on na gedno ho každého ruce wzkládage / vzdrawowal ge.

A gdy ſłońce záchodziło wſzyſcy ktorzy mieli niemocne rozlicznymi chorobámi złożone / przywodzili ie do niego / á on ná ktoregokolwiek z nich rece włożył / vzdrawiał ie.

41. Od mnohých také wycházela Diábelſtwij / křičijce a řkauce: Ty gſy Syn Božij. Ale on treſcye ge / nedopauſſtěl gim mluwiti / neb gſau wěděli že geſt on Kryſtus.

Ktemu od wiela ich wychodził y dyabelſtwá / wołáiac y mowiac / Tyś ieſt on Kryſthus Syn Boży / lecz on ná nie fukáiac nie dopuſzczał im mowic / żeby wiedziały iż on ieſt Kryſtuſem.

42. A když byl den / wyſſed bral ſe na pauſſtě mijſto. Y hledali ho záſtupowé / přiſſli až k němu a zdržowali gey aby neodcházel od nich.

A gdy náſtał dzień ſzedł ná mieyſce puſte / a zgromádzenie ludzi ſzukáło go / y przyſzedſzy áż do niego / zátrzymawáli go áby nie odchodził od nich.

ד

43 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֶמַר לְהוֹן דְּאַף לַמְדִינָתָא אַחְרָנְיָתָא וָלֵא לִי לַמְסַבָּרוּ מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא דְּעַל הָדָא הוּ אֶשְׁתַּדְּרֵת׃

Ma egli diſſe loro, Ei biſogna ch'io annuntij il regno di Dio ancor à l'altre città: concioſia ch'io ſono ſtato mandato a queſto effetto.

44 וְהוּ מַכְרֶז הֲוָא בַּכְנוּשָׁתָא דַּגְלִילָא׃

E predicaua ne le ſinagoghe de la Galilea.

ה

1 הֲוָא דֵּין כַּד כְּנַשׁ עֲלוֹהִי כֶּנְשָׁא לְמֶשְׁמַע מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא וְהוּ קָאֶם הֲוָא עַל יַד יַמָּא דְּגֶנֵּסַר׃

Hor auuenne che calcandoſigli la turba addoſſo, per vdir la parola di Dio, egli ſtaua lungo il lago di Genneſaret.

2 וַחֲזָא סְפִינְתָּא תַּרְתֵּין דְּקָיְמָן עַל גֵּיב יַמְּתָא וְצַיָּדֵא דַּסְלֵקוּ מֶנְּהֵין וַמְשִׁיגִין מְצִידָתְהוֹן׃

E vide due naui che ſtauano lungo il lago: e i peſcatori n'erano ſceſi, e lauauano le loro reti.

3 וַחֲדָא מֶנְּהֵין דְּשֶׁמְעוּן הֲוָת כֵּאפָא וּסְלֵק יֵשׁוּעַ יִתֵב בָּהּ וֶאמַר דְּיָדְבְרוּנָהּ קַלִּיל מֶן יַבְּשָׁא לְמַיָּא וְיָתֵב הֲוָא וּמַלֵּף מֶן סְפִינְתָא לְכֶנְשָׁא׃

Et entrò in vna de le naui, laquale era di Simone: e pregollo che la ritiraſſe vn poco da terra: poi poſtoſi à ſedere, inſegnaua de la naue à le turbe.

4 וְכַד שְׁתֶק מֶן מַמְלְלֵהּ אֶמַר לְשֶׁמְעוּן דְּבַרוּ לְעוּמְקָא וַארְמוּ מְצִידָתְכוֹן לְצַיְדָא׃

E poi ch'egli hebbe ceſſato di parlare, diſſe à Simone, Conduce ne l'alto, e calate giù le voſtre reti à far preſa.

5 עֲנָא שֶׁמְעוּן וֶאמַר לֵהּ רַבִּי לֶלְיָא כֻּלֵּהּ לְאֵין וּמֶדֶם לָא אַחֵדְן עַל מֶלְּתָךְ דֵּין רָמֵא אֲנָא מְצִידְתָא׃

E Simone riſpondendo, gli diſſe, Maeſtro, Noi ci ſiamo affaticati tutta notte, e niente habbiam preſo: nondimeno ſopra la tua parola calarò la rete.

ד

43 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כִּי יֵשׁ צָרְכִּי גַּם לֶעָרִים אֲחֵרוֹת לְבַשֵּׂר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים כִּי לָזֹאת שֻׁלַּחְתִּי׃

Y el les dixo, Que tambien à otras ciudades es meneſter que annuncie el el Euangelio del Reyno de Dios: porque pàra eſto ſoy embiado.

44 וְהָיָה קוֹרֵא בְּעֵדוֹת הַגָּלִיל׃

Y predicaua eñ las Synogas de Galilea.

ה

1 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר נָהַר אֵלָיו עַם רָב לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְהוּא עֹמֵד אֶל יָם כִּנֶּרֶת׃

Y aconteció, que eſtando el junto àl lago de Genezareth, las compannas ſe derribauan ſobre el por oyr la palabra de Dios.

2 וַיַּרְא שְׁתֵּי אֳנִיּוֹת קָמוֹת עַל יַד הַיָּם וְהַדַּוָּגִים יָרְדוּ מֵהֶן וַיִּרְחֲצוּ אֶת הָרֶשֶׁת׃

Y vido dos nauios que eſtauan cerca del lago: y los peſcadores, auiendo decendido deellos, lauan ſus redes.

3 וַיַּעַל־בְּאַחַת הָאֳנִיּוֹת אֲשֶׁר הָיְתָה לְשִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ לְהוֹבִילָהּ מְעַט מֵאֵת־הָאָרֶץ וַיֵּשֶׁב וַיְלַמֵּד אֶת הָעָם מֵאֳנִיָּה׃

Y entrádo en vno de eſtos nauios, el qual era de Simon, rogóle que lo deſuiaſſe de tierra vn poco: y ſentándoſe, enſennaua deſde el nauio las compannas.

4 וּכְכַלּוֹתוֹ לְדַבֵּר אָמַר אֶל־שִׁמְעוֹן הוֹבֵיל אֶל־הָעֹמֶק וּזְרוּ אֶת רִשְׁתְּכֶם לַדּוּגָה׃

Y como ceſſó da hàblar, dixo à Simon, lleua en alta mar y echad vueſtras redes para tomar.

5 וַיַּעַן שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי בְּכָל הַלַּיְלָה נֶחֱלַשְׁנוּ וּמְאוּמָה לֹא אָחַזְנוּ אֲבָל עַל־דְּבָרְךָ אֱזְרֶה אֶת הָרֶשֶׁת׃

Y reſpondiendo Simon, dixole, Maeſtro auiendo trabajado toda la noche, nada hemos tomado: mas en tu palabra echaré la red.

δ.

43. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

Mais il leur dit, Il me faut auſſi bien euangelizer aux autres villes le royaume de Dieu: car pour cela ſuis ie enuoye.

44. Καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας.

Et il preſchoit ès ſynagogues de Galilee.

ΚΕΦΑΛ ε΄.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γεννησαρέτ·

Or aduint comme la foule eſtoit toute ſur lui, pour ouïr la parole de Dieu, que lui ſe tenoit ſur le bord du lac de Genezareth.

2. Καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην. οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ᾽ αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

Et voyant deux naſſelles qui eſtoyent pres de la riue du lac, (or les preſcheurs en eſtoyent deſcendus, & lauoyent léurs rets) il monta en l'vne des naſſelles, qui eſtoit à Simon.

3. Ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

Et le pria de la mener vn peu arriere de terre: puis eſtant aſſis il enſeignoit de la naſſelle les troupes.

4. Ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

Et quand il eut ceſſé de parler, il dit à Simon, Mene en pleine eau, & laſchez vos rets pour peſcher.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ· ἐπιστάτα, δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν. ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.

Lors Simon reſpondant lui dit, Maiſtre, toute la nuict nous auons trauaillé: & n'auons rien prins toutesfois à ta parole ie laſcherai les files.

CAP. IIII.

43. Quibus ille ait, Quia & aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo miſſus ſum.

But he ſaide vnto them/ Surely I muſt alſo preach the kingdome of God to other cities: for therefore am I ſent.

44. Et erat prædicans in ſynagogis Galilææ.

And he preached in the Synagogues of Galile.

CAP. V.

FActum eſt autem, cùm turbæ irruerent in eum, ut audirent verbum Dei, & ipſe ſtabat ſecus ſtagnum Genezareth.

Then it came to paſſe/ as the people preaſſed vpon him to heare the word of God/ that hee ſtoode by the lake of Geneſaret.

2. Et vidit duas naves ſtantes ſecus ſtagnum: piſcatores autem deſcenderant, & lavabant retia.

And ſawe two ſhippes ſtand by the lake ſide/ but the fiſhermen were gone out of them/ and were waſhing their nets.

3 Aſcendens autem in unam navim quæ erat Simônis, rogavit eum à terra reducere puſillum. Et ſedens, docebat de navicula turbas.

And he entred into one of the ſhippes which was Simons/ and required him that he would thruſt of a litle from the land: and he ſate downe/ and taught the people out of the ſhip.

4. Vt ceſſavit autem loqui, dixit ad Simonem, Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam.

Nowe when he had left ſpeaking/ hee ſayde vnto Simon/ Lanche out into the deepe/ and let downe your nettes to make a draught.

5. Et reſpondens Simon, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus, in verbo autem tuo laxabo rete.

Then Simon anſwered/ and ſayde vnto him/ Maſter/ we haue trauailed al night/ and haue taken nothing: neuertheleſſe at thy worde I will let downe the net.

Das IIII. Capitel.

43. Er ſprach aber zu jhnen: Ich muß auch andern Stätten das Evangelium predigen vom Reich Gottes/ denn darzu bin ich geſandt.

Da ſagde hand til dem/ Jeg ſkal oc predicke andre Stæder Euangelium om Guds rige/ Thi ieg er til vdſent.

44. Vnd er prediget inn den Schulen Galilea.

Och hand predickede i Galilee Scholer.

Das V. Capitel.

ES begab ſich aber/ da ſich das Volck zu jm drang/ zu hören das wort Gottes/ vnd er ſtund am See Genezareth.

DEt begaff ſig/ der Folcket trengde ſig til hannem/ at høre Gudz ord/ Oc hand ſtod hoſſ den Sø Genezareth.

2. Vnd ſahe zwey Schiff am See ſtehen/ die Fiſcher aber waren außgetretten/ vnd wuſchen jhre Netze.

Oc ſaa thu Skib ſtaa hoſſ Søen/ oc Fiſkerne vaare vdgongne/ oc tode deris garn.

3. Tratt er in der Schiff eins/ welches Simonis war/ vnd bat jn/ daß ers ein wenig vom Lande führet. Vnd er ſatzte ſich/ vnd lehret das Volck auß dem Schiff.

Da traadde hand i it aff Skibene/ ſom hørde Simon til/ oc bad hannem/ at hand ſkulde legge det lidet fra Landet. Oc hand ſette ſig/ oc lærde Folcket aff Skibet.

4. Vnd als er hatte auffgehöret zu reden/ ſprach er zu Simon: Fahre auff die höhe/ vnd werffet eure Netze auß/ daß jhr einen zug thut.

Oc der hand loed aff at tale/ ſagde hand til Simon/ Far vd paa dybet/ oc kaſter eders Garn vd/ at i drage en dræt.

5. Vnd Simon antworttet/ vnd ſprach zu jm/ Meiſter/ wir haben die gantze nacht gearbeitet/ vnd nichts gefangen/ Aber auff dein Wort wil ich das Netze außwerffen.

Oc Simon ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Meſtere/ wi haffue arbeydet den gantſke Nat/ oc finge intet/ Men paa dit Ord vil ieg vdkaſte Garnet.

Kapitola IIII.

43. Kterýmžto on řekl: že y giným Měſtům muſým zwěſtowati Králowſtwj Božij/ nebo gſem pro to poſlán.

Ale on rzekl do nich Zaiſteć te z potrzebá ábych y inem miaſtam oznáymowal kroleſtwo Boże/ gdyżem ieſt ná to poſlan.

44. Y včila kázal w Sſkolách Galilegſkých.

A ták opowiedal w bożnicách Gálileyſkich.

Kapitola V.

STalo ſe pak/ když ſe záſtupowé walili k němu aby ſlyſſeli Slowo Božij: a on ſtál podlě Gezera Genezaretſkého.

Stálo ſie pothym gdy wielkość ludźi nalegálá go dla ſluchánia ſlowá Bożego/ tedy on ſtánal podle ieziorá Genezáreth.

2. Y vzřel dwě Lodj any ſtogij v Gezěra: a Rybáři byli vſtaupili a wypjrali Syti.

Y vyzral dwie lodźi ktore były przy iezierze/ á rybitwi wyſzedſzy z nich/ plokáli ſieci.

3. Y wſtaupiw na gednu Lodij kteráž byla Sſimonowa/ proſyl ho aby od země odwezl maličko. A ſedě včil z Lodij záſtupy:

A ták wſzedſzy w iedne onych lodźi ktora była Symonowa/ proſił go áby máluczko odiechal od brzegu/ á ſiadſzy vczył ono zgromadzenie z lodźi.

4. A když přeſtal mluwiti/ řekl k Sſimonowi: Wez na hlubinu/ a rozeſtřete ſyti ſwé k lowenij Ryb.

Pothym gdy przeſtal powiedáć/ rzekl do Symoná/ Wyiedź ná glębia á zápuśćcie śieci wáſze ku lowieniu.

5. Y odpowěděw Sſimon/ řekl gemu: Přikazateli/ přes celau noc pracugijce nic gſme nepopadli/ ale k ſlowu twému rozeſtru ſyti.

Tedy Symon odpowiedźiawſzy/ rzekl mu/ myſtrzu gdyżechmy przez wſzytkę noc pracowali/ przedſię ſmy nic nie poimali/ wſzákoż ná roſkazánie twe zápuſzcze śiec.

ה

6 וְכַד הָדָא עֲבַדוּ חַבְשׁוּ נוּנֵא סַגִּיאֵא דְּטָב וּמֶצְטַרְיָא הֲוָת מְצִידַתְהוֹן ׃

Et hauendo cio fatto, racchiuſero vna gran moltitudine di peſci: onde la rete loro ſi rompeua.

7 וַרְמַזוּ לְחַבְרַיְהוֹן דְּבַסְפִינְתָא אַחְרִתָא דְּנֵאתוֹן נְעַדְרוּן אֶנּוּן וְכַד אֶתוֹ מְלַו אֶנֵּין סְפִינֵא תַּרְתֵּיהֵין אַיְךְ דְּקַרִיבָן הָוַי לְמֶטְבַּע ׃

E fecero ſegno à i compagni che erano ne l'altra naue, che veniſſeno ad aiutarli: & eſſi vennero, & empierono ambe due le naui in tal modo ch'elle ſi ſommergeuano.

8 כַּד חֲזָא דֵּין שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא נְפַל קְדָם רַגְלַוְהִי דְּיֵשׁוּעַ וֶאמַר לֵהּ בָּעֵא אֶנָּא מֶנָּךְ מָרִי פְּרוּק לָךְ מֶנִּי דְּגַבְרָא אֶנָּא חַטָּיָא ׃

Simon Pietro veduto queſto, ſi gittò à le ginocchia di IESV*, dicendo, Signore, partiti da me: percioche io ſono vn huomo peccatore.*

9 תֶּמְהָא גֵּיר אַחְדֵהּ הֲוָת וּלְכֻלְּהוֹן דְּעַמֵּהּ עַל צַיְדָא הוּ דְּנוּנֵא דְּצָדוּ ׃

Imperoche grande ſtupore l'haueua occupato, & etiandio tutti quelli ch'erano con eſſolui, per cagion de la preſa de peſci che haueuano fatta.

10 הָכְוָת דֵּין אָף לְיַעְקוֹב וְלְיוּחַנָּן בְּנַי זַבְדַי דְּאִיתַיְהוֹן הֲווֹ שֻׁותָּפֵא דְּשֶׁמְעוֹן אֶמַר דֵּין יֵשׁוּעַ לָא תֶּדְחַל מֶן הָשָׁא בְּנַי אֶנָשָׁא תֶּהְוֵא צָאֵד לְחַיֵּא ׃

Similmente ancor Iacopo e Giouanni, figliuoli di Zebedeo, i quali erano cõpagni di Simone. Allor IESV *diſſe à Simone, Non temere: tu da hora inanzi pigliarai huomini.*

11 וְקַרְבוּ אֶנֵּין סְפִינֵא לַאַרְעָא וַשְׁבַקוּ כָּל מֶדֶם וֶאתַו בָּתְרֵהּ ׃

E condotte ch'eſſi hebbero le naui à terra, laſſando ogni coſa, il ſeguitorono.

ה

6 וּבַעֲשׂוֹתָם כִּדְבָרוֹ סָגְרוּ הֲמוֹן דָּגִים רָב וַתִּקָּרַע רִשְׁתָּם ׃

Y auiendolo hecho, encerraron gran multitud de peſcado: que ſu red ſe rompia.

7 וַיִּקְרְצוּ לְחַבְרֵיהֶם שֶׁבָּאֳנִיָּה אַחֶרֶת לָבוֹא וּלְעָזְרָם וַיָּבוֹאוּ וַיְמַלְאוּ אֶת שְׁתֵּי אֳנִיּוֹתָם כֵּן אֲשֶׁר קְרוֹבוֹת הֵנָּה לְהִטָּבֵל ׃

Y hizieron ſennas à los companneros que eſtauan en el otro nauio, que vinieſſen à ayudarles, y vinieron, y hinchieron ambos nauios, que ſe anegauan.

8 וַיַּרְא שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וַיִּפֹּל אֶל־רַגְלֵי יֵשׁוּעַ לֵאמֹר צֵא מֵאִתִּי כִּי אִישׁ חַטָּא אָנֹכִי אֲדֹנָי ׃

Loqual viendo Simon Pedro, derriboſe de rodillas à Ieſus, diziendo, Salte de conmingo Sennor, porque ſoy hombre peccador.

9 כִּי יִרְאָה וָרַעַד בָּא עָלָיו וּבְכֻלָּם וַתְּכַסֵּמוֹ פַּלָּצוּת עַל־הַדּוּגַת הַדָּגִים אֲשֶׁר דָּיְגוּ ׃

Porque temor lo auia rodeado, y à todos los que eſtauan con el, de la preſa de los peces que auian tomado.

10 וְכָכָה גַּם עַל־יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן בְּנֵי זְבַדְיַ אֲשֶׁר הָיוּ חַבְרֵי שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֶל־שִׁמְעוֹן אַל־תִּירָא כִּי מֵעַתָּה תִּהְיֶה מְדַיֵּג לַאֲנָשִׁים ׃

Y anſimiſmo à Iacobo y à Ioan hijos de Zebedeo, que eran companneros de Simon. Y Ieſus dixo à Simon, No temas: deſde aora tomaràs hombres (biuos.)

11 וַיּוֹבִילוּ אֶת־אֳנִיּוֹת אֶל־הָאָרֶץ וַיַּעַזְבוּ אֶת־כֹּל אֲשֶׁר לָהֶם וַיָּבוֹאוּ אַחֲרָיו ׃

Y como llegaron à tierra los nauios, dexandolo todo, ſiguieronlo.

έ.

6. Καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ· διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.

Ce qu'ayans fait ils enfermerent vne grande quantité de poiſſons, tellement que leurs filés ſe rompoyent.

7. Καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον· καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.

Dont ils firent ſigne à leurs compagnons qui eſtoyent en l'autre naſſelle, qu' ils vinſſent pour les aider: leſquels vindrent, & ils remplirent les deux naſſelles, tellement qu'elles s'enfonçoyent.

8. Ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ Ἰησοῦ, λέγων, Ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.

Et quand Simon Pierre eut veu cela, il ſe ietta aux genoux de Ieſus, diſant, Seigneur, de pars-toi de moi: car ie ſuis vn homme pecheur.

9. Θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ᾗ συνέλαβον.

Car vne frayeur l'auoit du tout ſaiſi, & tous ceux qui eſtoyent auec lui, à cauſe de la prinſe des poiſſõs qu'ils auoyent faite.

10. Ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην, υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι. καὶ εἶπε πρὸς τὸν Σίμωνα ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.

Semblablement auſſi Iaques & Iehan fils de Zebedee, qui eſtoyent compagnons de Simon. Alors Ieſus dit à Simõ, N'aye point de peur: doreſenauant tu ſeras preneur d'hommes viuans.

11. Καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

Et quand ils eurent amené les naſſelles à terre, ils abandonnerent tout, & le ſuiuirent.

CAP. V.

6. Et cum hoc feciſſent, concluſerunt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum.

And when they had ſo done / they incloſed a great multitude of fiſhes / ſo that their net brake.

7. Et annuerunt ſociis qui erant in alia navi ut venirent & adiuvarent eos. Et venerunt & impleverunt ambas naviculas, ita ut mergerentur.

And they beckened to their parteners / which were in the other ſhippe / that they ſhould come and helpe them / who came then / and filled both the ſhippes / that they did ſinke.

8. Quod cum videret Simon Petrus, procidit ad genua Ieſu, dicens, Exi à me, quia homo peccator ſum Domine.

Now when Simon Peter ſawe it / he fell downe at Jeſus knees / ſaying / Lorde / goe from me: for I am a ſinfull man.

9. Stupor enim circundederat eum, & omnes qui cũ illo erant, in captura piſcium quam ceperant.

For he was vtterly aſtonied / and al that were with him / for the draught of fiſhes which they tooke.

10. Similiter autem Iacôbum & Iohannem filios Zebedæi qui erant ſocii Simônis Et ait ad Simonem Ieſus, Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens.

And ſo was alſo James and John the ſonnes of Zebedeus / which were cõpanions with Simon. Then Jeſus ſaid vnto Simon / Feare not: from henceforth thou ſhalt catch men.

11. Et ſubductis ad terram navibus, relictis omnibus ſecuti ſunt eum.

And when they had brought the ſhippes to lande / they forſooke all / and followed him.

Das V. Capitel.

6. Vnd da ſie das theten / beſchloſſen ſie eine groſſe menge Viſche / vnd jhr Netz zereiß.

Oc der det giorde det / da finge de en ſtor hob Fiſk / oc deris Garn reffuis ſønder.

7. Vnd ſie winckten jhren geſellen / die im andern Schiff waren / daß ſie kemen / vnd hůlffen jnen ziehen. Vnd ſie kamen vnd fůlleten beide Schiff voll / alſo daß ſie ſuncken.

Oc de nickede at deris Staalbrødre / ſom vaare i det andet Skib / at de ſkulde komme / oc hielpe dem at drage. Oc de komme / oc fyllede baade Skibene fulde / ſaa / at de ſuncke.

8. Da das Simon Petrus ſahe / fiel er Jeſu zu den knien / Vnnd ſprach: HERR gehe von mir hinauß / ich bin ein ſündiger Menſch.

Der Simon Petrus det ſaa / falt hand paa knæ faar Jheſu / oc ſagde / HERRE / gack vd fra mig / Jeg er it ſyndigt Menniſke.

9. Denn es war jn ein ſchrecken ankommen / vnd alle die mit jhm waren / über diſem Fiſchzug / den ſie miteinander gethan hatten.

Thi hannem vaar kommen en redzel paa / oc alle dem ſom vaare met hannem / for denne Fiſke dræt / ſom de haffde giort met huer andre.

10. Deſſelbigen gleichen auch Jacobum vnd Johannem / die Söne Zebedei / Simonis geſellen. Vnd Jeſus ſprach zu Simon: Förchte dich nicht / denn von nun an wirſt du Menſchen fahen.

Diſſligeſt ocſaa Jacobum oc Johannem / Zebedei ſønner / Simons Staalbrødre. Oc Jheſus ſagde til Simon / Frycte dig icke / Thi at nu her effter ſkalt du tage Menniſke.

11. Vnd ſie fůhreten die Schiff zu Lande / vnd verlieſſen alles / vnd folgeten jhm nach.

Oc de førde Skibene til Landet / oc forlode alting / oc fulde hannem effter.

Kapitola V.

6. A když to včinili zahrnuli množſtwij weliké Ryb / tak že trhala ſe Syť gegich.

To gdy vczynili / zágárnęli bárzo wiele ryb / ták iż ſie rwáłá ſieć ich.

7. Y dali náwěſſtij towaryſſuom kteřijž byli na giné Lodi / aby přiſſli a pomohli gim. Y přiſſli / a naplnili obě Lodičce / tak že ſe téměř potopowaly.

Y dali znáć towárzyſzom co byli w drugiey łodzi / áby przyßli á rátowáli ie / á ták przyßli á nápełnili obie łodzi / ták iż ſie áż zánárzály.

8. To když vzřel Sſimon Petr / padl k nohám Gežijſſowým / řka: Odegdi odemne PAne / neb gſem Cžlowěk hřijſſný:

Co gdy vyzrał Symon Piotr / vpadł v kolan Jezuſowi / mowiąc / Wynidz odemnie / bociem ieſt człowiek grzeßny Pánie.

9. Hruoza zagiſté byla gey obklijčila / y wſſecky kteřijž s nim byli při lowenj ryb kteréž byli popadli?

Abowiem go był ſtrách ogárnał / y wßytki co przy nim byli / z onego łowienia ryb ktore zágárneli.

10. A též Jakuba a Jana / ſyny Zebedeowy / kteřijž byli Towaryſſý Sſimonowi. Y řekl k Sſimonowi Gežijſs: Nebogž ſe / neb giž potom budeſs lidi lowiti.

Tákże Jákubá y Janá ſyny Zebedeußowe ktorzy byli towárzyße Symonowi: A zátym rzekł Jezus do Symoná / Nie boy ſie / od thego czáſu ludzi żywe imáć będzieß.

11. A přiwezſſe k břehu Lodij / opuſtiwſſe wſſecky wěcy / ſſli za nim.

A oni wyciągnawßy łodzi ná brzeg / zoſtáwiwßy wßytko ßli zá nim.

ה

12 וכד הוא ישוע בחדא
מן מדינתא אתא גברא
חד דמלא כלה גרבא חזא
לישוע ונפל על אפוהי
ובעא הוא מנה ואמר לה
מרי אן צבא אנת משכח
אנת למדכיותי:

Et auuene mentre ch'egli era in vna di quelle città, ecco vn huomo pieno di lebbra, che hauendo veduto IESV, ſi gittò giu con la faccia à terra, e pregollo dicendo, Signore, ſe tu vuoi, tu mi puoi mondare.

13 ופשט אידה ישוע קרב
לה ואמר לה צבא אנא
אתדכא ובר שעתה אזל
מנה גרבה:

Et egli diſteſa la mano, il toccò, dicendo, Io voglio: ſii mondato. E ſubbito la lebbra ſi partì da lui.

14 ופקדה דלאנש לא
תאמר אלא זל חוא
נפשך לכהנא וקרב
קורבנא חלף תדכיתך
איכנא דפקד מושא
לסהדותהון:

E comandogli che non lo diceſſe à perſona: ma va (diſſe) e moſtrati al Sacerdote, & offeriſci per la tua mondatione, ſecondo che ha comandato Moiſe in teſtimonio ad eſſi.

15 ונפק עלוהי טבא
יתיראית ומתכנש הוא
עמא סגיאא למשמע
מנה ולמתאסיו מן
כורהניהון:

E la fama s'andaua ogni hor piu ſpargendo di lui: onde molte turbe concorreuano per vdirlo, & eſſer da lui ſanate de le loro infermità.

16 הו דין משנא הוא
לדברא ומצלא:

Ma egli ſi ritiraua ne i diſerti, e faceua oratione.

17 והוא בחד מן יומתא
כד מלף הוא ישוע יתבין
הוו פרישא ומלפי נמוסא
דאתו הוו מן כל קוריא
דגלילא ודיהוד ודאורשלם
וחילא דמריא איתוהי
הוא למאסיותהון:

Et auuenne vn giorno ch'egli inſegnaua: & erano iui à ſedere de Fariſei e dottori de la Legge, i quali erano venuti da ogni caſtello de la Galilea, e de la Giudea e di Ieruſalem, e la virtù del Signore era iui à riſanarli.

ה

12 ויהי בהיותו באחת הערים
והנה איש מלא צורעת וכאשר
ראה את־ישוע נפל על־פניו
ויתחנן לו לאמר אדני אם
תרצה תוכל לרפאני:

Y aconteció que eſtando en vna ciudad, heaqui vn hombre lleno de lepra: el qual viendo à Ieſus, proſtrandoſe ſobre el roſtro le rogó, diziendo, Sennor, ſi quiſieres, puedesme limpiár.

13 וישלח ידו ויגע בו לאמר
רוצה אני הטהר וישב בשרו
ברגע ויטהר:

Entonces eſtendiendo la mano, tocolo, diziendo, Quiero: Se limpio. Y luego la lepra ſe fué deel.

14 והוא צוה אותו לא לאמר
לאיש אחד כי אם לך הראה אותך
לכהן והקרב על־טהרתך כאשר
צוה משה לעדות להם:

Y el le mandó que no lo dixeſſe à nadie: mas vé (dize) mueſtrate àl Scerdote, y offrece por tu limpieza, como mandó Moyſen, para que les conſte.

15 ושמעו הולך וגדול ויבואו
אליו עמים רבים לשמוע
ולהרפא ממנו ממחלאיהם:

Empero el hablar deel andaua mas: y juntauanſe muchas compannas á oyr y ſer ſanados por el de ſus enfermedades.

16 והוא התגנב במדבר
להתפלל:

Mas el ſe apartaua à los deſiertos, y oraua.

17 ויהי־באחד הימים והוא
היה מלמד ויהיו יושבים
המפרשים ומלמדי התורה אשר
באו מכל טירת הגליל ויהודה
וירושלים וגבורת יהוה היתה
לרפא אותם:

Y aconteció vn dia, que el eſtaua enſennando, y Phariſeos y doctores de la ley eſtauan ſentados los quales auian venido de todas las aldeas de Galilea, y de Iudea, y Ieruſalem: y la virtud del Sennor eſtaua alli para ſanarlos.

ε'.

12. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων· κύριε, ἐὰν θέλης, δύνασαί με καθαρίσαι.

Or aduint comme il eſtoit en vne ville, voici vn homme plein de lepre, lequel voyant Ieſus, ſe iettant en terre ſur ſa face, le pria, diſant, Seigneur, ſi tu veux, tu me peux nettoyer.

13. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών, θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.

Et il eſtendit la main, & le toucha, diſant, Ie le vueil, ſois nettoyé. Et incontinent la lepre ſe partit de lui.

14. Καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

Et il lui commanda qu'il ne le diſt à perſonne: mais va dit il, & te monſtre au Sacrificateur, & offre pour ta purification comme Moyſe a commandé en teſmoignage à iceux.

15. Διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ· καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.

Et de plus en plus il eſtoit bruit de lui: tellement que grandes troupes s'aſſembloyent pour l'ouïr, & pour eſtre gueris par lui de leurs maladies.

16. Αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος.

Mais il ſe tenoit retiré és deſerts, & prioit:

17. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων. καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

Et aduint vn iour qu'il enſeignoit, que des Phariſiens & docteurs de la Loy eſtoyent là aſſis, qui eſtoyent venus de toutes les bourgades de Galilee, & de Iudee, & de Ieruſalem: & la puiſſance du Seigneur eſtoit là pour les guerir.

CAP. V.

12. Et factum eſt, cùm eſſet in una civitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Ieſum, & procidens in faciē, rogavit eum, dicens, Domine, ſi vis potes me mundare.

Nowe it came to paſſe / as he was in a certaine citie / beholde / there was a man full of leproſie / and when hee ſawe Jeſus / he fell on his face / and beſought him / ſaying / Lorde / if thou wilt / thou canſt make me cleane.

13. Et extendens manum, tetigit eum, dicens, Volo: Mundare. Et confeſtim lepra diſceſſit ab illo.

So he ſtretched forth his hande / and touched him / ſaying / I will / be thou cleane. And immediately the leproſie departed from him.

14. Et ipſe præcepit illi ut nemini diceret; ſed, Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer pro emundatione tua, ſicut præcepit Moyſes, in teſtimonium illis.

And he cōmaunded him that he ſhould tell it no man: but Goe / ſaith he / and ſhewe thy ſelfe to the Prieſt / and offer for thy clenſing / as Moſes hath commaunded / for a witneſſe vnto them.

15. Perambulabat autem magis ſermo de illo, & conveniebant turbæ multæ ut audirent, & curarentur ab infirmitatibus ſuis.

But ſo much more went there a fame abroade of him / and great multitudes came together to heare / and to be healed of him of their infirmities.

16. Ipſe autem ſecedebat in deſertum, & orabat.

But he kept him ſelfe apart in the wildernes / and prayed.

17. Et factum eſt in una dierū, & ipſe ſedebat docens. Et erant Phariſæi ſedentes & legis doctores qui venerant ex omni caſtello Galilææ & Iudææ, & Ieruſalem: & virtus Domini erat ad ſanandum eos.

And it came to paſſe / on a certaine day / as he was teaching / that the Phariſes and doctours of the Lawe ſate by / which were come out of euery towne of Galile / and Judea / and Jeruſalem / and the power of the Lord was in him to heale them.

Das V. Capitel.

12. Vnd es begab ſich / da er in einer Statt war / Sihe / da war ein Mann voll Außſatzes / da der Jeſum ſahe / fiel er auff ſein angeſichte / vnd bat jn / vnnd ſprach: HERR / wilt du / ſo kanſt du mich reinigen.

Oc det begaff ſig / der hand vaar i en Stad / See / da vaar en Mand fuld aff Spedalſk / Der hand ſaa Jheſum / falt hand paa ſit Anſict / oc bad hannem / oc ſagde / HERRE / vilt du / da kant du renſe mig.

13. Vnd er ſtrecket die Hand auß / vnd rüret jn an / vnd ſprach: Ich wils thun / ſey gereiniget. Vnd alſo bald gieng der außſatz von jhm.

Oc hand vdracte ſin Haand / oc rørde ved hannem / oc ſagde / Jeg vil dét gøre / Ver ren. Oc ſtrax gick Spedalſken aff hannem.

14. Vnd er gebot jhm / das ers niemand ſagen ſolt / ſondern gehe hin / vnd zeige dich dem Prieſter / vnd opffer für deine reinigung / wie Moſes gebotten hat / jnen zum Zeugnuß.

Oc hand bød hannem / at hand ſkulde ingen ſige det / Men gack bort / oc bete dig faar Preſten / oc offre for din Renſelſe / ſom Moſe bød / dem til it Vidnisbyrd.

15. Es kam aber die ſag von jhm je weiter auß / vnd kam vil Volcks zuſam̄en / daß ſie jn höreten / vnd durch jhn geſund würden von jhren kranckheiten.

Oc talen om hannem kom io lenger vd / Oc der kom meget Folck til ſammen / at de kunde høre / oc helbredis ved hannem aff deris Siugdomme.

16. Er aber entweich in die wüſten / vnd betet.

Men hand vigede bort i Ørcken / oc bad.

17. Vnnd es begab ſich auff einen tag / daß er lehrete. Vnd ſaſſen da die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten / die da kommen waren auß allen Märckten in Galilea / vnd Judea / vnd von Jeruſalem / vnd die krafft des HERREN gieng von jm / vnd halff jederman.

Oc det begaff ſig paa en dag / at hand lærde. Oc der ſade Phariſeer oc Scrifftklaage / ſom vaare komme aff alle Byer i Galilea / oc Judea / oc fra Jeruſalem / Oc HERRENS krafft gick aff hannem / oc hand halp huor mand.

Kapitola V.

12. Y ſtalo ſe když byl w gednom Měſtě / hle byl tam muž plný malomocenſtwij / y vzřew Gežijſſe padl na twář / a proſyl ho / řka: PAne / chceſſli můžeſs mne očiſtiti.

Potym gdy był w mieśćie niektorym / tedy oto był tám człek niektory pełny trądu / á vyzrawſzy Jezuſa padł ná oblicze proſząc go á mowiąc / Pánie ieſliż chcez możeſz mie oczyśćić.

13. Y wztáhw Gežijſs ruku / dotekl ſe ho řka: chcy / buď čiſt. A hned geſto deſſlo od něho malomocenſtwij:

Y śćiagnáwſzy Jezus rękę / tknął go mowiąc / Chcę / badź oczyśćion / y nátychmiaſt zſzedł trąd od niego.

14. Y přikázal gemu / aby nižádnému nepraw il / ale gdy vkaž ſe Kněžy / a obětug za očiſſtěnij twe yakož přikázal Mogžijſs na ſwědomij gim.

Lecz mu on przykazał żeby tego nikomu nie powiedał / Ale rzekł / Idź vkaż ſie ſam kápłanowi / y vczyń ofiárę zá oczyśćienie twoie / iáko roſkazał Moiżeſz ná przeświádczenie im.

15. Tehda rozhlaſſowala ſe wijce řeč o něm / a ſcházeli ſe záſtupowé mnozý aby gey ſlyſſeli / a vzdraweni byli od ſwých nemocý.

Y rozmáſzały ſie o nim tym więcey powieśći / á ſchadzáło ſie bárzo wiele ludźi / áby ſłucháli á iżby vzdrowieni byli od niemocy ſwych.

16. Ale on odcházel na pauſſt a modlil ſe.

A ták on wſzedzy mieſzkał ná puſtyniách y modlił ſie.

17. Y ſtalo ſe w geden den / že on ſeděl vče. Y ſeděli také Zákonjcy y Zákona včitelé / kteřjž ſe byli ſeſſli z každeho Měſtečka Galilegſkého / a Judſkého / y z Geruzaléma / a moc PAně byla k vzdrawowanij gich.

Y przydáło ſie dnia niektorego gdy on náuczał / byli też śiedząc Fáryzeuſzowie y zakonni Doktorowie / ktorzy ſie byli zeſzli ze wſzytkich miáſteczek Gálileyſkich / z Judá / y z Jeruzálem / á moc Páńſka byłá z nim ku vzdrowieniu ich.

ה

18 וְאֶנָשָׁא אַיְתִיו בְּעַרְסָא
גַּבְרָא חַד מְשַׁרְיָא וּבָעֵין
הֲווֹ דְּנַעֲלוּן וְנְסִימוּנָיְהִי
קְדָמוֹהִי׃

Et ecco certi huomini che portauano in vn letto vn huomo, che era paralitico: e cercauano di portarlo dentro, e porlo dinanzi à lui.

19 וְכַד לָא אֶשְׁכַּחוּ ד
דְּאַיכַנָא נַעֲלוּנָיְהִי מְטוּל
סוּגָאָא דְּעַמָּא סְלֶקוּ
לְהוֹן לְאַגָּרָא וְשַׁבְּקוּהִי עַם
עַרְסֵה מֶן תַּטְלִילָא ל
לְמֶצְעַתָא קְדָמוֹהִי ד
דְּיֵשׁוּעַ׃

E non trouando da qual banda potesseno introdurlo, per cagion de la moltitudine, salirono sopra il tetto, e per le tegole il mandorono giu insieme col letticello nel mezo, dinanzi à IESV.

20 כַּד חָזָא דֵּין יֵשׁוּעַ
הַיְמָנוּתְהוֹן אֲמַר לֵהּ
מְשַׁרְיָא גַּבְרָא שְׁבִיקִין לָךְ
חֲטָהַיךְ׃

Et egli veduta la fede loro, disse à colui, Huomo, i tuoi peccati ti son perdonati.

21 וְשַׁרִיו סָפְרֵא וַפְרִישֵׁא
מֶתְחַשְּׁבִין וְאָמְרִין מָנוּ
הָנָא דִּמְמַלֵּל גּוּדָפָא מַנוּ
מֶשְׁכַּח לְמֶשְׁבַּק חַטָּהָא
אֶלָּא אֵן אֱלָהָא בַּלְחוּד׃

Allora gli Scribi e i Farisei cominciorono à pensare, dicendo, Chi e costui che parla bastemmie? Chi puo perdonare i peccati, se non Iddio solo?

22 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע ———
מַחְשְׁבָתְהוֹן וְאֵמַר לְהוֹן
מָנָא מֶתְחַשְּׁבִין אַנְתּוּן
בְּלֶבְּכוֹן׃

E IESV hauendo conosciuti i lor pensieri, rispondendo, disse loro, Che pensate voi ne vostri cuori?

23 אֵידָא פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר
דְּשְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיךְ אוֹ
לְמֵאמַר דְּקוּם הַלֶּךְ׃

Qual è piu facile à dire, I tuoi peccati son perdonati, ò dire, Leuati su, e camina?

ה

18 וְהִנֵּה אֲנָשִׁים נָשְׂאוּ אֶת־אִישׁ
אֲשֶׁר הָיָה נְשׂוּל אֵבָרִים וַיְבַקְשׁוּ
לַעֲלוֹתוֹ וּלְשִׂימוֹ לְפָנָיו׃

Y heaqui vnos hombres.que trayan en vna cama vn hombre, que estaua paralytico: y buscauan por donde meterlo, y poner lo delante deel.

19 וְכַאֲשֶׁר לֹא מָצְאוּ אֵיכָכָה
יַעֲלוּהוּ מִקָּהָל וַיַּעֲלוּ עַל־הַגָּג
וַיּוֹרִדוּהוּ בָּאַשְׁשׁוֹת עִם עַרְשׂוֹ
בְּתוֹךְ לִפְנֵי יֵשׁוּעַ׃

Y no hallando por donde meterlo à causa de la multitud, subieron encima de la casa, y por el teiado lo abaxaron con la cama, en medio, delante de Iesus.

20 וְכִי רָאָה אֱמוּנָתָם אָמַר
לוֹ הָאָדָם נִשְׂאוּ לְךָ חַטֹּאתֶיךָ׃

Elqual, viendo la fe deellos, dizele, Hombre tus peccados te son perdonados.

21 וְהַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים
הֵחֵלּוּ לַחְשֹׁב לֵאמֹר מִי זֶה הוּא
אֲשֶׁר מְמַלֵּל גִּדּוּפוֹת מִי יָכוֹל
לָשֵׂאת חַטֹּאת כִּי אִם אֱלֹהִים
לְבַדּוֹ׃

Entonces los escribas y los Phariseos començaron à pensar, diziendo, Quien es este que habla blasphemias? Quien puede perdonar peccados, si no solo Dios?

22 וְכִי——יוֹדֵעַ יֵשׁוּעַ אֶת
מַחְשְׁבוֹתָם עָנָה וְאָמַר אֲלֵיהֶם
מָה תְּחַשְּׁבוּ בִּלְבַבְכֶם׃

Iesus entonces, conociendo los pensamientos deellos, respondiendo dixoles, Que pensays en vuestros coraçones?

23 מָה יֵקַל לְדַבֵּר נִשְׂאוּ לְךָ
חַטֹּאתֶיךָ אוֹ לְדַבֵּר קוּם וְהִלֵּךְ׃

Qual es mas facil, dezir, Tus peccados te son perdonados; o dezir, Leuantate, y andá?

έ.

18. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

Lors voici des hommes qui portoyent en vn lict vn hôme qui estoit perclus, & cerchoyent de le porter au dedans, & le mettre deuant lui.

19. Καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ.

Et ne trouuans point par quel costé ils le pourroyent mettre dedans, à cause de la foule, ils monterent sur la maison, & le deualerent par les tuiles, auec le petit lict an milieu, deuant Iesus.

20. Καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ· ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

Dont voyant la foy d'iceux, il lui dit, Homme, tes pechés te sont pardonnés.

21. Καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες· τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

Adonc les Scribes & Pharisiens commencerent à penser, disans, Qui est cestui-ci qui prononce blasphemes? qui est-ce qui peut pardonner les pechés si non vn seul Dieu?

22. Ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς· τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Mais Iesus cognoissant leurs pensees, print la parole, & leur dit, Que discourez, vous en vos cœurs?

23. Τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν· ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν· ἔγειραι καὶ περιπάτει;

Lequel est plus aisé, ou de dire, Tes pechés te sont pardonnés, ou de dire, Leuetoi, & chemine.

CAP. V.

18. Et ecce viri portantes in lecto hominē qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

Then beholde/ men brought a man lying in a bed / which was taken with a palſie/ and they ſought meanes to bring him in/and to lay him before him.

19. Et non invenientes qua parte illum inferrent præ turba, aſcenderunt ſupra tectum, & per tegulas ſummiſerunt eum cum lecto in medium ante Ieſum.

And when they could not finde by what way they might bring him in/ becauſe of the preaſſe / they went vpon the houſe/and let him downe through the tiling/ bed and all / in the middes before Jeſus.

20. Quorum fidem ut vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata tua.

And when he ſawe their faith / hee ſayde vnto him / Man / thy ſinnes are forgiuen thee.

21. Et cœperunt cogitare Scribæ & Phariſæi, dicentes, Quis eſt hic qui loquitur blaſphemias? quis poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus?

Then the Scribes and the Phariſes beganne to thinke /ſaying / Who is this that ſpeaketh blaſphemies?who can forgiue ſinnes/ but God onely?

22. Vt cognovit autem Ieſus cogitationes eorum, reſpondēs, dixit ad illos, Quid cogitatis in cordibus veſtris?

But when Jeſus perceiued their thoughts / hee anſwered/and ſaide vnto them/ What thinke ye in your heartes?

23. Quid eſt facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula?

Whether is eaſier to ſay/Thy ſinnes are forgiuen thee / or to ſaye / Riſe and walke?

Das V. Capitel.

18. Vnd ſihe/etliche Männer brachten einen menſchen auff einem Bette/ der war Gichtbrüchtig / vnd ſie ſuchten/wie ſie jn hinein brechten/vnd für jhn legten.

Oc ſee/ nogle Mend baare it Menniſke paa en Seng/ſom vaar Verckbrøden / oc de lete effter / at føre den ind / oc legge faar hannem.

19. Vnd da ſie für dem Volck nicht funden/an welchem ort ſie jhn hinein brechten / ſtigen ſie auff das Dach/ vnd lieſſen jhn durch die ziegel hernider mit dem Bettlein / mitten vnter ſie/für Jeſum.

Oc der de kunde icke finde for Folcket/paa huad ſted de ſkulde føre hannem ind/ da ſtigede de op paa Taget, oc vunde hannem ned i gennem taget met Sengen/ mit iblant dem / faar Jheſum.

20. Vnd da er jhren glauben ſahe/ ſprach er zu jhm: Menſch/deine ſünde ſind dir vergeben.

Oc der hand ſaa deris tro/ ſagde hand til hannem/ Menniſke / dine ſynder ere dig forladne.

21. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer fiengen an zu dencken/vnd ſprachen: Wer iſt der/ daß er Gottsläſtrung redet? Wer kan ſünde vergeben/ denn allein Gott?

Oc de Scrifftkloge oc Phariſeer begynte at tencke oc ſagde/ Huo er denne / at hand taler Gudz beſpaattelſe? Huo kand forlade ſyndere/ vden alene Gud?

22. Da aber Jeſus jhre gedancken merckte/antwortet er/ vnd ſprach zu jhnen: Was dencket jhr inn eurem hertzen?

Men der Jeſus fornam deris tancker/ſuarede hand oc ſagde til dem/ Huad tencke i vdi eders hierter?

23. Welches iſt leichter zu ſagen/ Dir ſind deine ſünde vergeben / oder zu ſagen / Stehe auff vnd wandele?

Hüilcket er lettere at ſige/ Dig ere dine ſynder forladne/ Eller at ſige / Stad op oc vandre:

Kapitola V.

18. A hle muži neſli na loži člowěka kterýž byl ſſlákem poraženy: hleděli ho wněſti a položiti před nim.

Tedy oto niektorzy przynieſli ná łożku człowieká ktory był ruſzony powietrzem / y ſzukáli kędyby go wnieść á poſtáwić przed nim.

19. A nenalezſſe kterauby gey ſtranau wneſti pro Záſtup/ wſtaupili na ſtřechu/ a ſkrze podlahu ſpuſtili gey s ložem vproſtřed před Gežiſſe.

A gdy nie náleźli kthoraby go ſtroną wnieść mieli przed wielkością ludu. Wſzedſzy ná dom przez dáchowki ſpuścili go z łożkiem ná poſrzodek przed Jezuſá.

20. Kterýchžto Wijru když geſt vzřel/ řekl: Člowěče/ odpauſſtěgij ſe tobě hřijchowe twogi.

Ktory vyzrawſzy wiárę ich / rzekł do niego/ Człowiecze odpuſzczone ſą tobie grzechy twoie.

21. Tehdy počali myſliti Včitele a Zákonijcy řkauce: Kdo geſt tento / kterýž mluwij rauhánij? Kdo muože odpuſtiti hřijchy gedině ſam Buoh?

Tedy poczęli myślić Doktorowie y Fáryzeuſzowie / mowiąc/ Y coż zacz ieſt ten co mowi bluźnierſtwá? y ktoż może odpuścić grzechy iedno ſam Bog?

22. A yakž poznal Gežiſſ myſſlenj gegich / odpowěděw/ řekl k nim: Proč myſſljte zlé wěcy w ſrdcých waſſých?

Ale Jezus poznawſzy myśli ich / odpowiedziawſzy rzekł do nich/ Coż myślicie w ſercach wáſzych?

23. Co geſt ſnáze řijcy: Odpauſſtěgij ſe tobě hřijchowé / čili řijcy: Wſtaň a choď?

Y coż łátwiey rzec/ Odpuſzczone ſą tobie grzechy? czyli rzec/ Wſtań á chodź?

ה

24 דְּתֵדְעוּן דֵּין דְּשַׁלִּיט הוּ בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא בְּאַרְעָא דְּיִשְׁבּוּק חֲטָהֵא אָמַר לְמַשְׁרְיָא לָךְ אָמַר אֲנָא קוּם שְׁקוּל עַרְסָךְ וְזֵל לְבַיְתָךְ׃

Hor accioche voi ſappiate che il figliuol de l'huomo ha poteſtà in terra di perdonare i peccati, Io ti dico (diſſe al paralitico) Leuati ſu, piglia il tuo letticello, e vattene à caſa tua.

25 וּמֶחְדָּא קָם לְעֵינַיְהוּן וְשַׁקַל עַרְסֵהּ וְאֵזַל לְבַיְתֵהּ כַּד מְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

E ſubbito egli ſi leuò ſu in lor preſentia, e tolto ſu il letto, ſopra il quale giaceua, ſen'andò à caſa ſua glorificando Iddio.

26 וְתֶמְהָא אֲחַד לְכֻלְּנָשׁ וּמְשַׁבְּחִין הֲווּ לַאלָהָא וְאֶתְמְלִיו דֶּחֶלְתָא וְאָמְרִין דַּחֲזַין יַוְמָנָא תֶּדְמְרָתָא׃

Diche tutti rimaſero ſtupefatti, e glorificauano Iddio: e furono ripieni di timore, dicendo, Certo noi habbiam vedute hoggi coſe incredibili.

27 בָּתַר הָלֵין נְפַק יֵשׁוּע וַחֲזָא מָכְסָא דַּשְׁמֵהּ לֵוִי דְּיָתֵב בֵּית מַכְסָא וֶאֱמַר לֵהּ תָּא בָּתַרִי׃

Doppo queſte coſe vſci fuore, e vidde vn publicano chiamato per nome Leui, che ſedeua al banco de la cabella, e diſſeli, Seguitami.

28 וַשְׁבַק כֻּל מֶדֶם וְקָם אֱזַל בָּתְרֵהּ׃

Et egli abbandonate tutte le coſe, ſi leuò ſu, e ſeguitollo.

29 וַעֲבַד לֵהּ לֵוִי בְּבַיְתֵהּ קוּבָּלָא רַבָּא וְאִית הֲוָא כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאא דְּמָכְסֵא וְדַאחֲרָנֵא דַּסְמִיכִין הֲווּ עַמְּהוּן׃

E fecegli eſſo Leui vn gran conuito in caſa ſua: là doue era vna gran moltitudine di publicani, e d'altri che erano con eſſi à ſedere à tauola.

ה

24 וּלְמַעַן תֵּדְעוּ כִּי לְבֶן הָאָדָם יֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־הָאָרֶץ לָשֵׂאת חֲטָאִים וַיֹּאמֶר לַנְּשׁוּל אֵבָרִים אוֹמֵר אָנֹכִי לְךָ קוּם וּשָׂא מִטָּתְךָ וְלֵךְ אֶל־בֵּיתֶךָ׃

Pues porque ſepays que el Hijo del hombre tiene poteſtad en la tierra de perdonar peccados, dize al paralytico, A ti digo, Leuantate, toma tu cama: y vete á tu caſa.

25 וַיָּקָם בְּרֶגַע לִפְנֵיהֶם וַיִּשָּׂא אֶת מִטָּתוֹ אֲשֶׁר שָׁכַב עָלֶיהָ וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ מְכַבֵּד וּמְהַלֵּל אֶת יְהוָה׃

Y luego, leuantandoſe en preſencia de ellos y tomando en loque eſtaua echado, fueſe à ſu caſa glorificando à Dios.

26 וַחֲרָדָה הֶחֱזִיקַתַם כֻּלָּם וַיְכַבְּדוּ אֶת־יְהוָה וַיִּמָּלְאוּ בְּיִרְאָה לֵאמֹר כִּי הַיּוֹם רָאִינוּ פְּלָאוֹת׃

Y tomó eſpanto à todos, y glorificauan à dios: y fueron llenos de temor, diziendo, Que auemos viſto marauillas oy.

27 וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא וַיַּרְא בַּעַל מֶכֶס וּשְׁמוֹ לֵוִי יוֹשֵׁב אֶל־הַמֶּכֶס וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ אַחֲרָי׃

Y deſpues de eſtas coſas ſalió: y vido à vn publicano llamado Leui, ſentado àl vanco de los publicos tributos y dixole, Sigueme.

28 וַיַּעֲזֹב כֹּל אֲשֶׁר לוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו׃

Y dexádas todas coſas, leuantandoſe, ſiguiolo.

29 וַיַּעַשׂ לוֹ לֵוִי בְּבֵיתוֹ מִשְׁתֶּה גָּדוֹל וַיְהִי קָהָל רָב מִבַּעֲלֵי מֶכֶס וּמֵאֲחֵרִים אֲשֶׁר יוֹשְׁבִים הָיוּ עִמּוֹ בִּמְסִבָּה׃

Y hizo Leui gran vanquete en ſu caſa, y auia mucha companna de publicanos, y de ottos, los quales eſtauan à la meſa con ellos.

ε'.

24. Ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ, σοὶ λέγω, ἔγειραι καὶ ἄρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

Or afin que vous ſachiez que le Fils de l'homme a authorité en terre de pardonner les pechés, (il dit au paralytique) Ie te di, leue-toi, charge ton petit lict, & t'en va en ta maiſon.

25. Καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.

Et à l'inſtant icelui s'eſtant leué deuant eux, chargea ſon lict, ſur lequel il giſoit, & s'en alla en ſa maiſon, glorifiant Dieu.

26. Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες· ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

Et vn eſtonnement les ſaiſit tous, dont ils glorifioyent Dieu: & furent remplis de crainte, diſans Certes nous auons veu aujourd'hui choſes qu'on n'euſt iamais attendues.

27. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι λευίν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ἀκολούθει μοι.

Apres ces choſes, il s'en alla, & vid vn peager nommé Leui, aſſis au lieu du peage, & lui dit, Sui-moi.

28. Καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

Lequel abandonnant tout ſe leua & le ſuiuit.

29. Καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην ὁ λευῒς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολύς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

Et Leui fit vn grand banquet en ſa maiſon, où eſtoit vne groſſe aſſemblee de peagers, & d'autres gens qui eſtoyent auec eux à table.

CAP. V.

24. Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuũ, & vade in domum tuam.

But that ye may knowe that the Sonne of man hath authoritie to forgiue ſinnes in earth (he ſaid vnto the ſicke of the palſie) I ſay to thee/ ariſe: take vp thy bed/ and goe to thine houſe.

25. Et confeſtim cõſurgens coram illis, tulit in quo iacebat: & abiit in domum ſuam, magnificans Deum.

And immediately he roſe vp before them/ and tooke vp his bed whereon he lay/ and departed to his owne houſe/ praiſing God.

26. Et ſtupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti ſunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodie.

And they were all amaſed/ and praiſed God/ and were filled with feare/ ſaying/ Douteleſſe we haue ſeene ſtrange thinges to day.

27. Et poſt hæc exiit, & vidit publicanum nomine Levi, ſedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me.

And after that/ he went forth and ſawe a Publicane named Leui/ ſitting at the receite of cuſtome/ and ſaide vnto him/ Followe me.

28. Et relictis omnibus, ſurgens ſecutus eſt eum.

And hee left all/ roſe vp/ and followed him.

29. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo ſua, & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant diſcumbentes.

Then Leui made him a great feaſt in his owne houſe/ were there was a great companie of Publicanes/ and of other that ſate at table with them.

Das V. Capitel.

24. Auff daß jhr aber wiſſet/ daß des Menſchen Sohn macht hat auff Erden ſünde zuvergeben/ ſprach er zu dem Gichtbrůchtigen: Jch ſage dir ſtehe auff/ vnd hebe dein Bettlein auff/ vnd gehe heim.

Men at i ſkulle vide/ at Menniſkens Søn haffuer mact paa Jordan/ at forlade ſynder/ da ſagde hand til den Verckbrødne/ Jeg ſiger dig/ ſtat op/ oc tag din Seng op/ oc gack hiem.

25. Vnd als bald ſtund er auff/ für jhren augen/ vnd hub das Bettlein auff darauff er gelegen war/ vnnd gieng heim/ vnd preiſete Gott.

Oc hand ſtod ſtrax op/ faar deris øyen/ oc tog Sengen op/ ſom hand laa vdi/ oc gick hiem/ oc priſede Gud.

26. Vnd ſie entſatzten ſich alle/ vnd preiſeten Gott/ vnd wurden voll forcht/ vnd ſprachen: Wir haben heut ſeltzame ding geſehen.

Oc de forferdedis alle oc priſede Gud/ oc bleffue fulde aff redzel/ oc ſagde/ Wi haffue i dag ſeet vnderlige ting.

27. Vnd darnach gieng er auß/ vnd ſahe einen Zöllner/ mit namen Levi/ am Zoll ſitzen/ vnd ſprach zu jm: Folge mir nach.

Oc der effter gick hand vd/ oc ſaa en Toldere/ ſom hed Leui/ ſide hoſſ Tolden/ oc hand ſagde til hannem/ Følge mig effter.

28. Vnd er verließ alles/ ſtunde auff/ vnd folget jhm nach.

Oc hand forlod alting/ oc ſtod op/ oc fulde hannem effter.

29. Vnd der Levi richtet jm ein groß Mahl zu inn ſeinem hauſe/ vnd vil Zöllner vnd andere ſaſſen mit jhm zu Tiſch.

Oc ſamme Leui redde it ſtort Geſtebud til i ſit huſſ/ Oc mange Toldere oc anere ſade met dem til Bordz.

Kapitola V.

24. Ale abyſſte wěděli/ že Syn Člowěka má moc na zemi odpauſſtěti hřjchy: Y řekl ſſlakem poraženému: Tobět prawijm wſtaň/ wezmi Lože twé/ a gdi do Domu twého.

Zebyście thedy wiedzieli/ iż Syn człowieczy ma zwierzchność odpuſzczáć grzechy ná ziemi/ (rzekł ruſzonemu powietrzem/) Tobie powiedam/ Wſtań/ á wziawſzy łożko twoie idź do domu twego.

25. A hned wſtaw před nimi/ wzal lože na němž ležal/ y odſſel do Domu ſwého welebě Boha.

Tedy on wnet wſtawſzy przed obliczności ich/ wziawſzy to ná czym leżał/ ſzedł do domu ſwego chwaląc Bogá.

26. Y podňal ſtrach wſſeckny/ y welebili Boha/ a naplněni gſau bažnij řkauce/ Že gſme widěli dnes diwné wěcy.

Rzdumieli ſię wſzyſcy/ á chwalili Bogá/ y były pełni boiáźni/ mowiąc/ Záiſtechmy widzieli niedomniemáne rzeczy.

27. A potom wyſſel Gežiſs/ a vzřel Celného an ſedij na Cle/ gménem Lewi: Y řekl gemu/ Pod' za mnau.

Potym wyſzedł/ y vyzrał celniká imieniem Lewi śiedzącego ná cle/ y rzekł mu/ Podź zá mną.

28. A on opuſtiw wſſecky wěcy/ wſtaw y ſſel za nim:

Tedy on wſzytko pozoſtáwiwſzy/ wſtał y ſzedł zá nim.

29. Y včinil gemu hody weliké Lewi w domu ſwém: A byl tu záſtup mnohý Celných/ y giných kterýž s nim byli za Stolem.

A vczynił przeń Lewi w domu ſwoim wielką vcztę/ gdźie było wiele celnikow y inych ktorzy z nim śiedźieli.

ה

30 וְרָטְנִין הֲווּ סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא וְאָמְרִין לְתַלְמִידוֹהִי לְמָנָא עַם מָכְסֵא וְחַטָּיֵא אָכְלִין אַנְתּוּן וְשָׁתִין׃

E quei che tra loro erano, Scribi, e Fariſei mormorauano contra i diſcepoli, dicendo, Perche mangiate voi e beueto co i publicani e peccari?

31 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן לָא מֶתְבְּעָא אָסְיָא לְחַלִּימֵא אֶלָּא לְאַילֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין׃

Al che IESV riſpondendo diſſe loro, Quei che ſon ſani, non hanno biſogno di medico, ma quelli che ſono ammalati.

32 לָא אֶתִית דְּאֶקְרֵא לְזַדִּיקֵא אֶלָּא לְחַטָּיֵא לְתְיָבוּתָא׃

Io non ſon venuto à chiamare i giuſti, ma i peccatori à penitentia.

33 הֶנוּן דֵּין אֶמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַּלְמִידוֹהִי דְּיוֹחַנָּן צָיְמִין אַמִּינָאִית וּמְצַלִּין אַף דְּפְרִישֵׁא דִּילָךְ דֵּין אָכְלִין וְשָׁתִין׃

Poi eſſi gli diſſero, Perche cagione digiunano ſpeſſo i diſcepoli di Giouanni, e fanno l'orationi, e ſimilmente quelli de Fariſei, ma i tuoi mangiano e beueno?

34 הוּ דֵּין אֶמַר לְהוֹן לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לִבְנַוְהִי דְּגְנוּנָא כְּמָא דְּחַתְנָא עַמְהוֹן תֶּעְבְּדוּן דְּנְצוּמוּן׃

Et egli diſſe loro, Potete voi fare digiunare i figliuoli de la camera del maritato, mentre che lo ſpoſo e con eſſi?

35 נֵאתוּן דֵּין יַוְמָתָא כַּד נֶתְתְּרִים חַתְנָא מֶנְּהוֹן הָיְדֵין נְצוּמוּן בְּהָנוּן יַוְמָתָא׃

Ma verranno bene i giorni, che lo ſpoſo ſarà tolto loro, & allora in quei giorni digiunaranno.

ה

30 וַיִּלּוֹנוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים וַיֹּאמְרוּ אֶל־תַּלְמִידָיו לָמָּה עִם בַּעֲלֵי מֶכֶס וְעִם חַטָּאִים תֹּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ׃

Y los Phariſeos y los Eſcribas de ellos murmurauan contra ſus Diſcipulos, diziendo, Porque comeys y beueys con los publicanos y peccadores?

31 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֹא צָרְכוּ אַבִּירִים לְרֹפֵא כִּי אִם הַחוֹלִים׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Los que eſtan ſanos no han meneſter medico ſino los que eſtan enfermos.

32 לֹא בָאתִי לִקְרֹא צַדִּיקִים כִּי אִם חַטָּאִים לִתְשׁוּבָה׃

No he venido á llamar à los juſtos, ſino à los peccadores à penitencia.

33 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו לָמָּה תַּלְמִידֵי יוֹחָנָן הִרְבּוּ לָצוּם וְהִתְפַּלְּלוּ וְכָכָה גַּם תַּלְמִידֵי הַמְּפָרְשִׁים וְתַלְמִידֶיךָ אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים׃

Entonces ellos le dixeron, Porque los Diſcipulos de Ioan ayunan muchas vezes, y hazen oraciones, y anſimiſmo los Phariſeos; y tus Diſcipulos comen y beuen?

34 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם לֹא תוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת בְּנֵי הֶחָתָן בְּעוֹדֶנּוּ הֶחָתָן עִמָּם כִּי יָצוּמוּ׃

Y el les dixo, Podeys hazer que los que ſon de bodas ayunen, entretanto que el eſpoſo eſtá con ellos?

35 וְיָמִים בָּאִים אִם יִנָּשֵׂא הֶחָתָן מֵאִתָּם אָז יָצוּמוּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Empero vendrán dias quando el eſpoſo les ſerá quitado: entonces ayunaran, en aquellos Dias.

ε′.

30. Καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες. Διατί μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;

Et ceux d'entr'eux qui eſtoyent Scribes & Phariſiens murmuroyent contre ſes diſciples, diſans, Pourquoi mangez-vous & beuuez auec les peagers, & gens de mauuaiſe vie?

31. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Adonc Ieſus prenant la parole, leur dit, Ceux qui ſont en ſanté, n'ont beſoin de medecin, mais ceux qui ſe portent mal.

32. Οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Ie ne ſuis point venu pour appeler les iuſtes mais les pecheurs, à repentance.

33. Οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, Διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσι πυκνά, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων. οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν;

Ils lui dirent auſſi, Pourquoi iuſnent ſouuent les diſciples de Iehan, & font prieres: ſemblablement auſſi ceux des Phariſiens: mais les tiens mangent & boiuent?

34. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;

Et il leur dit, Pouuez-vous faire iuſner les gens de la chambre du nouueau marié, pendant que le nouueau marié eſt auec eux?

35. Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

Mais les iours viendront que le nouueau marié leur ſera oſté: adonc ils iuſneront en ces iour-la.

CAP. V.

30. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ eorum, dicẽtes ad diſcipulos eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

But then that were Scribes and Phariſes among them / murmured againſt his diſciples / ſaying / Why eate ye and drinke ye with Publicanes and ſinners?

31. Et reſpondens Ieſus, dixit ad illos, Non egent qui ſani ſunt, medico: ſed qui malè habent.

Then Jeſus anſwered / and ſaid vnto them / They that are whole / neede not the Phyſicion / but they that are ſicke.

32. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

I came not to call the righteous / but ſinners to repentance.

33. At illi dixerunt ad eum, Quare diſcipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obſecrationes faciunt, ſimiliter & Phariſæorum: tui autem edunt & bibunt.

Then they ſayd vnto him / Why doe the diſciples of John faſt often / and pray, and the diſciples of the Phariſes alſo, but thine eate, and drinke?

34. Quibus ipſe ait, Nunquid poteſtis filios ſponſi, dum cum illis eſt ſponſus, facere ieiunare.

And he ſayde vnto him / Can ye make the children of the wedding chamber to faſte / as long as the bridegrome is with them?

35. Venient autem dies: & cum ablatus fuerit ab illis ſponſus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

But the dayes will come / euen when the bridegrome ſhall be taken away frõ them: then ſhall then faſt in thoſe dayes.

Das V. Capitel.

30. Vnd die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer murreten wider ſeine Jünger / vnd ſprachen: Warumb eſſet vnd trincket jhr mit den Zöllnern vnd Sündern?

Oc de Scrifftkloge oc Phariſeer knurrede mod hans Diſciple / oc ſagde / huor faare æde oc dricke i met Toldere oc Syndere?

31. Vnnd Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jhnen: Die Geſunden bedörffen des Artztes nicht / ſondern die Krancken.

Oc Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / De Karſke haffue Læegen icke behoff / men de Siuge.

32. Jch bin kommen zu ruffen den Sündern zur Buſſe / vnd nicht den Gerechten.

Jeg er kommen at kalde Syndere til Bedreng / oc icke de Retferdige.

33. Sie aber ſprachen zu jhm: Warumb faſten Johannis Jünger ſo offt / vnd beten ſo vil / deſſelbigen gleichen der Phariſeer Jünger / aber deine Jünger eſſen vnd trincken?

Da ſagde de til hannem / Huor faare faſte Johannis Diſciple ſaa offte / / oc bede ſaa meget / Phariſeernis Diſciple lige ſaa / Men dine Diſciple æde oc dricke?

34. Er aber ſprach zu jhnen: jhr müget die Hochzeit leute nicht zu faſten treiben / ſo lange der Bräutigam bey jhnen iſt.

Da ſagde hand til dem / J kunde icke nøde Brølups Folcket til at faſte / ſaa lenge ſom Brudgommen er hoſs dem.

35. Es wirdt aber die zeit kommen / daß der Bräutigam von jnen genommen wirdt / denn werden ſie faſten.

Men den tid ſkal komme / at Brudgommen ſkal tagis fra dem / Da ſkulle de faſte.

Kapitola V.

30. Tehdy reptali Zákonijcy a Včitelé gich řkauce k Včedlnijkuom geho: Proč s Celnými a Hřijſſnijky gijte a pigete?

A ták oni ktorzy byli z Doktorow y z Fáryſieußow / ßemráli przeciw zwolennikom ie° / mowiąc / Przeczże z celniki y z grzeßniki iadacie y piiacie.

31. Y odpowěděw Gežiſs / řekl k nim: Nebo třebugiť zdrawij Lekaře / ale nemocnij.

Ale Jezus odpowiedziawßy / rzekł do nich / Nie potrzebáć thym ktorzy zdrowi ſą lekárzá / iedno tym ktorzy ſię źle máią.

32. Nebo nepřiſſel gſem wolati Sprawedliwých ale hřijſſných k Pokánij.

Nie przyßedłciem ábych wzywał ſpráwiedliwe / ále grzeßniki ku vznániu.

33. A oni řekli gemu: Proč Včedlnijcy Janowi poſtij ſe čaſtokrát a modlij ſe / též y Zákonitſſtij / ale twogi gedij a pigij?

Ale oni rzekli k niemu / Przeczże Janowi zwolennicy poſczą częſto ? y modlitwy czynią / tákże y Fáryzeyſcy ? alec twoi iedzą y piią?

34. Kterýmž on řekl: Zdali můžete Synům Ženicha / dokudž s nimi geſt Ženich / kázati ſe poſtiti?

Tedy on rzekł do nich / Zali możecie vczynic żeby ſynowie weſela mieli pośćić poki z nimi ieſt oblubieniec?

35. Ale přigdau dnowé / když odňat bude od nich Ženich / tehdy ſe budau poſtiti w těch dnech.

Lecz ći przyidą dni gdy oblubieniec będzie wzięt od nich / á tedy ná on czas pośćić będą.

ה

36 וְאָמַר לְהוֹן מַתְלָא
דְּלָא אֱנָשׁ קָאֵד אוּרְקַעְתָּא
מֶן מָאנָא חַדְתָּא וְרָמֵא עַל
מָאנָא בְּלְיָא דְּלָא לְחַדְתָּא
קָאֵד וְלַבְלָיָא לָא שָׁלְמָא
אוּרְקַעְתָּא דְּמֶן חַדְתָּא ׃

E diſſe loro ancor vna ſimilitudine, Niuno mette vna pezza d'vn veſtimento nuouo ad vno veſtimento vecchio, altrimenti il nuouo lo ſtraccia, & al vecchio non ſi con fà la pezza tolta dal nuouo.

37 וְלָא אֱנָשׁ רָמֵא חַמְרָא
חַדְתָּא לְזֵקָא בְּלֵיתָא וְאֶן
דֵּין לָא מְבַזַּע חַמְרָא ח
חַדְתָּא לְזֵקָא וְהוּ חַמְרָא
מֶתְאַשֵׁד וְזֵקָא אָבְדִין ׃

Oltre à ciò, niuno mette il vino nuouo ne gli otri vecchij: altrimenti il vino nuouo romperà gli otri, onde eſſo ſi verſarà, e gli otri per iranno.

38 אֶלָּא חַמְרָא חַדְתָּא
בְּזֵקָא חַדְתָתָא רָמִין
וְתַרְיֵהוֹן מֶתְנַטְרִין ׃

Ma il vino nuouo ſi debbe metter ne gli otri nuoui: e coſi amendue ſi conſeruano.

39 וְלָא אֱנָשׁ שָׁתֵא חַמְרָא
עַתִּיקָא וּמֶחְדָא בָּעֵא
חַדְתָּא אָמַר גֵּיר עַתִּיקָא
בַּסִּים ׃

E niuno è che hauendo beuuto del vecchio, voglia ſubbito del nuouo: perche dice, Il vecchio è migliore.

ו

1 הֲוָא דֵּין בְּשַׁבְּתָא כַּד
מְהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ בֵּית זַרְעֵא
וְתַלְמִידוֹהִי מַלְגִּין הֲוַו ש
שֻׁבְּלֵא וּפָרְכִין הֲוַו בְּאִידַיְהוֹן
וְאָכְלִין ׃

Hor accadde nel ſabbato ſecondo primo ch'egli paſſaua per i ſeminati, e i ſuoi diſcepoli ſuelleuano de le ſpighe, e tritandole con le mani, le mangiauano.

2 אֱנָשִׁין דֵּין מֶן פְּרִישֵׁא
אָמְרִין לְהוֹן מָנָא עָבְדִין
אַנְתּוּן מֶדֶּם דְּלָא שַׁלִּיט
בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד ׃

Onde alcuni de Fariſei diſſer loro, Perche fate voi quel che non è lecito fare ne giorni del ſabbato?

ה

36 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶת הַמָּשָׁל
כִּי אִישׁ לֹא יִכְרֹת מַחְבֶּרֶת מִבֶּגֶד
חָדָשׁ וְיַשְׁלִיךְ בַּבֶּגֶד יָשָׁן פֶּן הֶחָדָשׁ
יִפְּלַח וְלַיָּשָׁן לֹא יִשְׁוֶה מֵחָדָשׁ ׃

Y deziales tambien vna parabola, Nadie mete remiendo de pànno nueuo en veſtido viejo: otramente el nueuo rompe, y àl viejo no conuiene remiendo de nueuo.

37 וְאִישׁ לֹא יַשְׁלִיךְ יַיִן חָדָשׁ
בְּנֹאדוֹת יְשָׁנוֹת פֶּן יְבַקַּע יַיִן חָדָשׁ
אֶת־הַנֹּאדוֹת וְהוּא יִשָּׁפֵךְ וְנֹאדוֹת
תֹּאבֵדוּ ׃

Y nadie echa vino nueuo en cueros viejos, otramente el vino nueuo romperá los cueros y el vino ſe derramarà, y los cueros ſe perderán:

38 כִּי־אִם יַיִן חָדָשׁ בְּנֹאדוֹת
חֲדָשׁוֹת יֻשְׁלַךְ וּשְׁנֵיהֶם יִנָּצֵרוּ ׃

Mas el vino nueuo en cueros nueuos ſe ha de echar: y lo vno y lo otro ſe conſerua.

39 וְאִישׁ אִישׁ שֹׁותֶה יַיִן יָשָׁן
מְהֵרָה אֵינֶנּוּ מִתְאַוֶּה חָדָשׁ כִּי
אִם אוֹמֵר הַיָּשָׁן טוֹב מֵחָדָשׁ ׃

Y ninguno que beuiere el viejo, quiere luego el nueuo: porque dize, El viejo es mejor.

ו

1 וַיְהִי־בְּשַׁבָּת הַשֵּׁנִית בְּלֶכְתּוֹ
בַּזֵּרוּעִים וַיִּקְטְפוּ תַלְמִידָיו אֶת־
מְלִילוֹת וַיִּפְרְכוּ בִּידֵיהֶם
וַיֹּאכֵלוּ ׃

Y aconteció que paſſando el por los panes en vn ſabbado ſegundo del primero, ſus Diſcipulos arrancauan eſpigas, y comian fregandolas con las manos.

2 וַאֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים אָמְרוּ
לָהֶם מַה תַּעֲשׂוּ אֲשֶׁר לֹא יִכְשַׁר
לַעֲשׂוֹת בַּשַּׁבָּת ׃

Y vnos de los Phariſeos les dixeron, Porque hazeys lo que no es licito hazer en Sabbados?

έ.

36. Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν. εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ ἐπίβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

Puis il leur dit vne ſimilitude, Nul ne met vne piece d'vn veſtiment neuf à vn veſtiment vieil: car autrement ce qui eſt neuf deſchire, & la piece du neuf ne ſe rapporte point an vieil.

37. Καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.

Pareillement nul ne met le vin nouueau en ouaires vieux: car autrement le vin nouueau rompra les ouaires, & ſe reſpandra, & les ouaires ſeront perdus.

38. Ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται.

Mais le vin nouueau doit eſtre mis en ouaires neufs: & ainſi ſeront contregardés tous les deux.

39. Καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ, ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

Et n'y a perſonne qui boiue du vieil, qui vueille tantoſt du noueuau: car dit-il, Le vieil vaut mieux.

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τοὺς στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.

Or aduint au iour du Sabbat ſecond premier, qu'il paſſoir par les blés: & les diſciples arrachoyent des eſpics, & les froyans entre leurs mains en mangeoyent.

2. Τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;

Et quelques vns des Phariſiens leur dirent, Pourquoi faites-vous ce qu'il n'eſt loiſible de faire és Sabbats.

CAP. V.

36. Dicebat autem & ſimilitudinem ad illos, Quia nemo commiſſuram à novo veſtimento immittit in veſtimentum vetus: alioquin & novum rumpit, & veteri non convenit commiſſura à novo.

Againe he ſpake alſo vnto them a parable / No man putteth a piece of a newe garment into an olde veſture: for then the newe renteth it / and the piece taken out of the newe / agreeth not with the olde.

37. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin rumpet vinum novum utres, & ipſum effundetur, & utres peribunt.

Alſo no man powreth newe wine into olde veſſels: for then the newe wine will breake the veſſels / and it will runne out / & the veſſels will periſhe.

38. Sed vinum novum in utres novos mittendum eſt: & utraque conſervantur.

But new wine muſt be powred into new veſſels: ſo both are preſerued.

39. Et nemo bibens vetus, ſtatim vult novum, dicit enim, Vetus melius eſt.

Alſo no man that drinketh olde wine / ſtraight way deſireth newe: for he ſayth / The olde is better.

CAP. VI.

FActum eſt autem in Sabbatho ſecundoprimo, cùm tranſiret per ſata, vellebant diſcipuli eius ſpicas, & manducabant confricantes manibus.

And it came to paſſe on the ſeconde Sabbath / after the firſt / that hee went throug the corne fieldes / and his diſciples plucked the eares of corne / and did eat / and rubbe them in their hands.

2. Quidam autem Phariſæorum dicebant illis, Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

And certaine of the Phariſes ſaide vnto them / Why doe ye that which is not lawfull to do on the Sabbath dayes?

Das V. Capitel.

36. Vnd er ſaget zu jhnen ein Gleichniß: Niemand flicket einen lappen vom neuen Kleid auff ein alt Kleid / Wo anders / ſo reiſſet das neue / vnd der lappe vom neuen reimet ſich nicht auff das alte.

Oc hand ſagde en Lignelſe til dem / Jngen ſetter en klud aff nyt Klæde / paa it gammelt klæde / ellers riffuis det ny ſønder / oc kluden aff det ny ſticker ſig icke paa det gamle.

37. Vnd Niemand faſſet Moſt inn alte Schläuche / Wo anders / ſo zureiſſet der Moſt die Schläuche / vnd wirdt verſchütt / vnd die Schläuche kommen vmb.

Oc ingen lader Moſt i gamle Flaſker / Ellers ſønderbryder Moſten Flaſkerne / oc ſpildis / oc Flaſkerne forderffuis.

38. Sondern den Moſt ſoll man inn neue Schläuche faſſen / ſo werden ſie beide behalten.

Men mand ſkal lade Moſt i ny Flaſker / ſaa bliffue de baade foruarede.

39. Vnd niemand iſt / der vom alten trincket / vnd wölle bald deß neuen / denn er ſpricht: Der alte iſt milder.

Oc der er ingen / ſom dricker aff den Gamle / oc vil strax den Ny / Thi hand ſiger / Den Gamle er mildere.

Das VI. Capitel.

Vnd es begab ſich auff einen Afterſabbath / daß er durchs Getreide gieng / vnd ſeine Jünger rauffeten Ehern auß / vnd aſſen vnd rieben ſie mit den händen.

OC det begaff ſig paa en Effter ſabbath / at hand gick i gennem kornet / oc hans Diſciple plockede Ax aff / oc ode / oc vrede dem met henderne.

2. Etliche aber der Phariſeer ſprachen zu jhnen: Warumb thut jr / daß ſich nicht ziemet zuthun auff die Sabbather?

Oc nogle aff Phariſeerne ſagde til dem / Huor faare gøre i det ſom icke ſømer ſig at gøre paa Sabbatherne?

Kapitola V.

36. Prawil také y Podobenſtwij k nim / Že žádný záplaty raucha nowého nepřiſſýwá k rauchu wetchému: ginak y nowé roztrhuge / a wetchému nepřiſluſſij záplata od nowého.

Y powiedział też im podobieńſtwo / Żaden płátá ſukna nowego nie przyßywa do ßatyſtárey / bo ináczey ono nowe drze ſtáre / y nye zgadza ſie nowy płát z ſtárym.

37 A žádný newléwá Wijna nowého do Suduow ſtarých / ginak Wijno nowé roztrhne Sudy / a ſamo wyteče / a Sudowé pokážý ſe.

A nie nálewa też żaden winá nowego w ſtáre naczynia / bo ináczey / wino nowe rozerwie naczynia y rozleie ſie / á naczynia pogina.

38. Ale Wijno nowé / w Sudy nowé má lito býti / a obé bude zachowáno.

Ale nowe wino ma być lano w náczynia nowe / á ták oboie w cále bywáią záchowáne.

39. Žádný také když pige ſtaré: ney hned zechce nowého: ale dij / Staré lepſſý geſt?

A żadny nápiwßy ſie winá ſtárego / nie záráżem chce pić nowego / bo mowi / Pożytecżnieyßeć ieſt ſtare.

Kapitola VI.

Y Stalo ſe w druhau Sobothu / že ſſel Gežijſs ſkrze Obilj / y trhali Včedlnjcy geho klaſy / a rukama wymj nagijce gedli.

STáło ſie potym iż on w ſabát wtory po pirwßym ßedł przez zbożá y vczniowie iego wyrywáli kłoſy / y iedli ie tracie rękomá.

2. Tehdy někteřij z Zákonijkůw prawili gim: Pročto činijte / což neſluſſý činiti w den Swátečnij?

Tedy niektorzy z Fáryzeußow mowili im / Przecz tho czynicie czego ſie w świętá czynić nie godzi?

ו

3 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן וְלָא הָדָא קְרֵיתוּן מֶדֶם דַּעֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֵן הוּ ו וְאַיְלֵין דַּעְמֵּהּ׃

E IESV riſpondendo, diſſe loro, Non hauete voi mai letto cio che fece Dauid, quando hebbe fame eſſo, e quei che erano con lui.

4 דְּעַל לְבַיְתֵהּ דַּאלָהָא וְלַחְמָא דְּפָתוּרֵהּ דְּמָרְיָא נְסַב אֲכַל וִיהַב לְאַיְלֵין דְּעַמֵּהּ הֲוַו דְּלָא שַׁלִּיט הֲוָא לְמֵאכַל אֶלָּא לְכָהֲנֵא בַּלְחוֹד׃

Come egli entrò ne la caſa di Dio, e preſe i pani de la propoſitione, e mangione, e dettene à quelli che erano con eſſo lui: i quali non era lecito mangiare ſe non à i Sacerdoti ſoli?

5 וֶאֱמַר לְהוֹן דְּמָרֵהּ הוּ דְּשַׁבְּתָא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Poi diceua loro, Il Figliuol de l'huomo è Signore ancor del Sabbato.

6 הֲוָא דֵּין לְשַׁבְּתָא אַחֲרִתָא עַל לַכְנוּשְׁתָּא וּמַלֵּף הֲוָא וְאִית הֲוָא תַּמָּן גַּבְרָא דְּאִידֵהּ דְּיַמִּינָא יַבִּישָׁא הֲוָת׃

Auuenne ancora in vn altro ſabbatoi ch'egli entrò ne la ſinagoga, & inſegnaua: & era iui vn huomo, la cui man deſtra era ſecca.

7 וְסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָטְרִין הֲווּ לֵהּ אֶן הוּ דְּמַאסֵא בְּשַׁבְּתָא דְּנֶשְׁכְּחוּן נֵאכְלוּן קַרְצוֹהִי׃

Hor gli ſcribi e Fariſei ſtauana a guardare s'egli lo riſanaſſe nel ſabbato, per trouare di che accuſarlo.

8 הוּ דֵּין יָדַע הֲוָא מַחְשְׁבָתְהוֹן אֱמַר לְהַו ג גַּבְרָא דְּיַבִּישָׁא אִידֵהּ קוּם תָּא לָךְ לְמֶצְעַת כְּנוּשְׁתָּא וְכַד אֶתָא וְקָם׃

Ma egli conoſceua i lor penſieri, e diſſe à l'huomo che haueua la mano ſecca, Leuati, e ſta ſu nel mezo. Et egli leuatoſi, ſtette ſu.

ו

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם הֲלֹא זֹאת קְרָאתֶם אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד כַּאֲשֶׁר רָעֵב הוּא וַאֲשֶׁר אִתּוֹ הָיוּ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Ni aun eſto aueys leydo, Què hizo Dauid quando tuuo hambre, el, y los que con el eſtauan?

4 כַּאֲשֶׁר בָּא אֶל־בֵּית יְהֹוָה וַיִּקַּח אֶת־לֶחֶם הַפָּנִים וַיֹּאכַל וַיִּתֵּן גַּם לַאֲשֶׁר עִמּוֹ אֲשֶׁר לֹא שָׁוֶה לָהֶם לֶאֱכֹל כִּי אִם לַכֹּהֲנִים לְבַדָּם׃

Como entró en la Caſa de Dios, y tomó los panes de la propoſicion, y comio, y dió tambien à los que eſtauan con el los quáles no era licito comer, ſino à ſolos los Sacerdotes.

5 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי־בֶן־הָאָדָם הוּא אֲדוֹן הַשַּׁבָּת׃

Y deziales, El Hijo del hombre es Sennor aun del Sabbado.

6 וַיְהִי בְּשַׁבָּת אַחֶרֶת בְּבוֹאוֹ אֶל־הָעֵדָה לְלַמֵּד וַיְהִי־שָׁם אָדָם וְיַד יְמִינוֹ הָיְתָה יְבֵשָׁה׃

Y acontecio tambien en otro Sabbado, que el entró en la Synóga, y enſennó, Y eſtaua alli vn hombre que tenia la mano yzquierda ſeca.

7 וַיִּצְרוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים אִם הוּא גַּם יְרַפֵּא בַּשַּׁבָּת אֲשֶׁר יִמְצְאוּ אוֹדוֹת לְחַיְּבוֹ׃

Y aſſechâuanlo los Eſcribas, y los Phariſeos, ſi ſanaria en Sabbado: por hallar de que lo accuſaſſen.

8 וְהוּא יָדַע אֶת־מַחְשְׁבוֹתָם וַיֹּאמֶר לָאִישׁ אֲשֶׁר הָיְתָה לּוֹ יָד יְבֵשָׁה קוּם וַעֲמֹד בְּתוֹךְ וַיָּקָם וַיַּעֲמֹד׃

Mas el ſabia los penſamientos de ellos y dixo àl hombre que tenia la mano ſeca, Leuantate, y ponte en medio. Y el leuatandoſe, puſoſe en pie.

ϛʹ.

3. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς· οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαυίδ, ὁπότε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες.

Adonc Ieſus prenant la parole, leur dit, N'auez-vous pas au moins leu ce que fit Dauid quand il eut faim, lui, & ceux qui eſtoyent auec lui?

4. Ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ· οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;

Comment il entra en la maiſon de Dieu, & prins les pains de propoſition, & en mangea, & en donna auſſi à ceux qui eſtoyent auec lui: leſquels il n'eſt loiſible de manger ſinon aux Sacrificateurs ſeulement?

5. Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

Puis il leur dit, Le Fils de l'homme eſt Seigneur auſſi du Sabbat,

6. Ἐγένετο δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ διδάσκειν καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.

Il aduint auſſi en vn autre Sabbat, qu'il entra en la ſynagogue, & enſeignoit, & là eſtoit vn homme duquel la main droite eſtoit ſeche.

7. Παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ.

Or les Scribes & Phariſiens prenoyent garde ſur lui, s'il le gueriroit au Sabbat, afin qu'ils trouuaſſent de quoi l'accuſer.

8. Αὐτὸς δὲ ᾔδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον· ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.

Mais il cognoiſſoit leurs penſees: dont il dit à l'homme qui auoit la main ſeche, Leue-toi, & te tien debout au milieu, Et icelui ſe leuant, ſe tint debout.

CAP. VI.

3. Et reſpondens Ieſus ad eos, dixit, Nec hoc legiſtis quod fecit David, cùm eſuriſſet ipſe, & qui cum illo erant?

Then Jeſus anſwered them / and ſaide/ Haue ye not read this / that Dauid did when he him ſelfe was an hungred / and they which were with him.

4. Quomodo intravit in domum Dei, & panes propoſitionis ſumpſit, & manducavit, & dedit his qui cum ipſo erant, quos non licet manducare, niſi tantum ſacerdotibus?

How he went into the houſe of God/ and tooke/ and ate the ſhewe bread/ and gaue alſo to them which were with him/ which was not lawful to eat/ but for the Prieſts onely?

5. Et dicebat illis, Quia Dominus eſt filius hominis, etiam ſabbathi.

And he ſaide vnto them / The Sonne of man is Lorde alſo of the Sabbath day.

6. Factum eſt autem & in alio ſabbatho, ut intraret in ſynagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida.

It came to paſſe alſo on another Sabbath/ that he entred into the Synagogue and taught/ and there was a man/ whoſe right hand was dryed vp.

7. Obſervabant autē Scribæ & Phariſæi, ſi in ſabbatho curaret: ut invenirent unde accuſarent eum.

And the Scribes and Phariſes watched him / wheter he would heale on the Sabbath day / that they might finde an accuſation againſt him.

8. Ipſe verò ſciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manum aridam, Surge, & ſta in medium. Et ſurgens ſtetit.

But he knewe their thoughts / and ſaide to the man which had the withered hand/ Ariſe/ and ſtand vp in the middes. And he aroſe/ and ſtoode vp.

Das VI. Capitel.

3. Vnd Jeſus antwortet/ vnd ſprach zu jhnen: Habt jhr nicht das geleſen/ das David thet/ da jhn hungerte/ vnd die mit jhm waren?

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Haffue i icke læſt/ huad Dauid giorde/ der hannem hungrede/ oc de ſom vaare met hannem?

4. Wie er zum Hauſe Gottes eingieng/ vnd nam die Schaubrot/ vnd aß/ vnd gab auch denen/ die mit jhm waren/ die doch niemand dorffte eſſen/ ohn die Prieſter alleine.

Huorledis hand gick ind i Gudz Huſſ/ oc tog Skuebørd / oc oed/ oc gaff ocſaa dem/ ſom vaare met hannem/ huilcke dog ingen torde æde/ vden Preſterne alene.

5. Vnd ſprach zu jhnen: Des Menſchen Sohn iſt ein HERR/ auch des Sabbaths.

Oc hand ſagde til dem / Menniſkens Søn er en HERRE / ocſaa offuer Sabbathen.

6. Es geſchach aber auff einen andern Sabbath/ daß er gieng inn die Schule/ vnd lehrete. Vnd da war ein Menſch/ des rechte Hand war verdorret.

Oc det ſkede paa en anden Sabbath / at hand gick i Scholen / oc lærde. Oc der vaar it Menniſke/ hues høyre haand vaar viſſeu.

7. Aber die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer hielten auff jhn/ ob er auch heilen würde am Sabbath/ auff daß ſie eine ſache zu jhm fünden.

Men de Scriffkloge oc Phariſeer toge vaare paa hannem / om hand oc vilde helbrede om Sabbathen/ Paa det de kunde finde Sag met hannem.

8. Er aber merckete jhre gedancken/ vnd ſprach zu dem Menſchen mit der dürren hand: Stehe auff/ vnd tritt herfür. Vnd er ſtund auff/ vnd tratt dahin.

Da merckte hand deris tancker / oc hand ſagde til det Menniſke met den viſne Haand/ Stat op/ oc trin hid frem. Oc hand ſtod op / oc traadde frem.

Kapitola VI.

3. Odpowěděw Gežijš řekl gim: Což gſte toho nečtli/ co geſt včinil Dawid když lačněl/ on y ti kteřijž s nim byli.

Ale Jezus odpowiedziawſzy/ rzekł do nich/ Izaliście tego nie czythali co vczynił Dawid/ gdy był łaknacym y z onymi ktorzy z nim byli.

4. Kterak wſſel do domu Božijho/ a chleby poſwátně wzal a gedl/ a dal y těm kteřijž s nim byli/ gichžto neſluſſalo gijſti/ gedině to liko Kněžijm.

Jako wſzedł do domu Bożego/ y wziął chleby pokładne á iadł/ dawáiac też y tym ktorzy z nim byli: ktorych to chlebow nie godziło ſie iádáciedno ſámym kápłanom.

5. Y prawil gim/ že geſt Syn Člowěka Pánem také y dne Swatečnjho.

Y mowił do nich/ Syn człowieczy ieſtci też Pánem Szábátu.

6. Y ſtalo ſe opět w giný den Swátečnij / když wſſel do Sſkoly a včil/ že byl tu Člowěk/ a ruka geho prawá byla vſchlá.

Y ſtáło ſie w drugi ſzábát iż wſzedł do bożnice á vczył/ y był támniektory co miał práwą rekę vſchła.

7. Y ſſetřili ho včitelé á Zákonijcy/ vzdrawilliby ho w den Swatečnij / aby nalezli čijmby gey obžalowali.

Pilnowáli go tedy Doktorowie y Faryzeuſzowie ieſliby był w ſzábát vzdrawiał/ áby náleźli przyczynę ſkargi przeciw iemu.

8. Ale on wěděl myſſlenij gich: Y řekl člowěku kterýž měl ruku vſchlau: Wſtaň/ a ſtuog w proſtředku. A on wſtaw/ y ſtál.

Ale on wiedział myſli ich/ y rzekł człowiekowi ktory miał rękę vſchła/ Wſtań á ſtań w pośrzodku/ á ták on wſtáwſzy ſtánał:

ו

9 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶשְׁאֶלְכוֹן מָנָא שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּטָב אַו דְּבִישׁ נַפְשָׁא לְמַחָיוּ אַו לְמוֹבָדוּ ׃

IESV dunque diſſe loro, Io vi domanderò vna coſa, E egli lecito ne giorni del ſabbato far bene, o pur far male: ſaluare l'anima, o perderla?

10 וְחַר בְּהוֹן בְּכֻלְּהוֹן ו
וֶאֱמַר לֵהּ פְּשׁוֹט אִידָךְ וּפְשַׁט וְאֶתְתְּקַנַּת אִידֵהּ אַיךְ חַבְרְתָהּ ׃

Et hauendoli riguardati tutti à torno, diſſe à quell'huomo, Diſtendi la tua mano. Et egli coſi fece: e la ſua mano fu reſtituita ſana come l'altra.

11 הֶנּוּן דֵּין אֶתְמְלִיו ח
חֶסְמָא וּמְמַלְּלִין הֲווֹ חַד עַם חַד דְּמָנָא נֶעְבְּדוּן לֵהּ לְיֵשׁוּעַ ׃

Ond'eſſi furono ripieni di furore: e ragionauano inſieme tra loro quel che farebbeno à IESV.

12 הֲוָא דֵּין בְּיוֹמָתָא הָנוּן נְפַק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא לְמַצָּלָיוּ וְתַמָּן אַגַּה הֲוָא בְּצְלוֹתֵהּ דַּאלָהָא ׃

Et in quei giorni auuenne ch'egli ſe n'andò al monte à far oratione, e ſteteſi tutta la notte a pregare Dio.

13 וְכַד נְגַהּ קְרָא לְתַלְמִידוֹהִי וְגַבָא מֶנְּהוֹן תְּרֵעְסַר הָנוּן דִּשְׁלִיחֵא שַׁמִּי אֶנּוּן ׃

Quando poi fu giorno, chiamò i ſuoi diſcepoli, & eleſſe dodici di loro, i quali nominò Apoſtoli.

14 שֶׁמְעוֹן הַו דְּשַׁמִּי כ
כִּאפָא וְאַנְדְרֵאוֹס א
אֲחוּהִי וְיַעְקוֹב וְיוֹחַנָּן ו
וּפִילִיפּוֹס וּבַר־תּוֹלְמַי ׃

Cioè, Simone, il quale ancor chiamò Pietro, & Andrea ſuo fratello: Iacopo, e Giouanni: Filippo, e Bartolomeo.

15 וּמַתַּי וְתָאוֹמָא וְיַעְקוֹב בַּר חַלְפַי וְשֶׁמְעוֹן דְּמֶתְקְרֵא טַנָּנָא ׃

Matteo, e Tomaſo: Iacopo, figliuolo d'Alfeo, e Simone che ſi chiama Zelote.

16 וִיהוּדָא בַּר יַעְקוֹב וִיהוּדָא סְכַרְיוּטָא הַו דַּהֲוָא מַשְׁלְמָנָא ׃

Iuda fratello di Iacopo, e Giuda Iſcariote, quel che fu traditore.

ו

9 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֲלֵיהֶם שׁוֹאֵל אָנֹכִי לָכֶם מַה יִּכְשַׁר בַּשַּׁבָּת אִם לְהֵיטִיב אוֹ לְהָרַע לְהוֹשִׁיעַ נֶפֶשׁ אוֹ לְאַבֵּד ׃

Entonces Ieſus les dize, Preguntaros hé vna coſa: Es licito en Sabbados bien hazer, o mal hazer? hazer ſalua vna perſona o matarla?

10 וַיַּבִּיטֵם כֻּלָּם סָבִיב וַיֹּאמֶר לָאִישׁ נְטֵה אֶת יָדֶךָ וַיַּעַשׂ כֵּן וַתּוּשַׁב יָדוֹ בְּרִיאָה כְּמוֹ אַחֶרֶת ׃

Y mirandolos à todos àl derredor, dixe al hombre, Eſtiende tu mano. y el lo hizo anſi: y ſu mano fue reſtituyda ſana como la otra.

11 וְהֵמָּה נִמְלְאוּ בְּאִוֶּלֶת וַיְדַבְּרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מַה יַּעֲשׂוּן לְיֵשׁוּעַ ׃

Y ellos fueron llenos de locura, y hablauan los vnos à los otros que harian à Ieſus.

12 וַיְהִי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה וַיֵּצֵא אֶל־הָהָר לְהִתְפַּלֵּל וַיְהִי מִתְעוֹדֵד בִּתְפִלַּת אֱלֹהִים כָּל הַלָּיְלָה ׃

Y aconteció en aquellos dias, que fue àl monte à orar, y paſſó la noche orando à Dios.

13 וַיְהִי־יוֹם וַיִּקְרָא אֶת־תַּלְמִידָיו וַיִּבְחַר מֵהֶם שְׁנֵים עָשָׂר אֲשֶׁר קְרָאָם שְׁלִיחִים ׃

Y como fue de dia, llamó à ſus diſcipulos: y eſcogió Doze de ellos, los quales tambien llamó Apoſtoles?

14 אֶת שִׁמְעוֹן אֲשֶׁר קְרָאוֹ כֵּיפָה וְאַנְדְּרֵיאוֹס אָחִיו וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וּפִילִפּוֹס וּבַר־תַּלְמַי ׃

A Simon, àl qual tambien llamó Pedro, y à Andres ſu hermao Iacobo, y Ioa, Philippe y Bartholome:

15 וּמַתַּי וְתוֹמָה וְיַעֲקֹב הָאַלְפִּי וְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא הַקַּנָּא ׃

Mattheo, y Thomas, y Iacobo hijo de Alpheo, y Simon el que ſe llama Zeloſo;

16 יְהוּדָה לְיַעֲקֹב וִיהוּדָה אִישׁ־שְׂכַרְיוּת אֲשֶׁר נִהְיָה הַמּוֹסֵר ׃

Iudas de Iacobo, y Iudas Iſcariota, que, tambien fue el traydor.

ϛʹ.

9 Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ (ἀπολέσαι;)

Ieſus donc leur dit, Ie vous demanderai vne choſe, Eſt-il loiſible és Sabbats de bien faire, ou de mal faire? de ſauuer vne perſonne, ou de la tuer?

10. Καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτούς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω. καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

Et quand il les eut tous regardés à l'enuiron, il dit au perſonnage. Eſten ta main. Ce qu'il fit, & ſa main lui fut renduë ſaine comme l'autre.

11 Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ ἰησοῦ.

Dont ils furent remplis de forcenerie, & deuiſoyent enſemble que c'eſt qu'ils pourroyent faire à Ieſus.

12. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.

Or il aduïnt en ces iours la, qu'il s'en alla en vne montagne pour prier: & fut toute la nuict en priere a Dieu.

13. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε.

Et quand le iour fut venu, il appela ſes diſciples & en eſleut douze, leſquels il nomma auſſi Apoſtres:

14. Σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθολομαῖον.

Aſſauoir Simon, qu'il nomma auſſi Pierre, & André ſon frere: Iaques & Iehan: Philippe & Barthelemi:

15. Ματθαῖον καὶ θωμᾶν, ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτήν.

Matthieu & Thomas: Iaques fils d'Alphee, & Simon appele Zelotes.

16. Ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.

Iude frere de Iaques: & Iudas Iſcariot, qui auſſi fut traiſtre.

CAP. VI.

9. Ait autem ad illos Ieſus, Interrogo vos, ſi licet ſabbathis benefacere, an malè: animam ſalvam facere, an perdere?

Then ſaid Jeſus vnto them / J will aſke you a queſtion / Whether is it lawfull on the Sabbath dayes to doe good / or to doe euill? to ſaue life / or to deſtroy it?

10. Et circumſpectis omnibus dixit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & reſtituta eſt manus eius.

And he behelde them all in compaſſe / and ſaide vnto the man / Stretch foorth thine hande. And he did ſo / and his hand was reſtored againe / as whole as the othe other.

11. Ipſi autem repleti ſunt inſipientia: & colloquebantur ad invicem, quidnam facerent Ieſu.

Then they were filled full of madnes / and communed one with another / what they might do to Jeſus.

12. Factum eſt autem in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

And it came to paſſe in thoſe dayes / that hee went into a mountaine to pray / & ſpent the night in prayer to God.

13. Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos: & elegit duodecim ex ipſis (quos & Apoſtolos nominavit.)

And when it was day / he called his diſciples / and of them he choſe twelue / which alſo he called Apoſtles.

14. Simônem quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobũ & Iohannem, Philippum & Bartholomæum.

(Simon whome he named alſo Peter / and Andrewe his brother / James & John / Philippe / and Bartlemewe.

15. Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi, & Simonem qui vocatur Zelotes.

Matthewe / and Thomas: James the ſonne of Alpheus / and Simon called Zelous.

16. Et Iudam Iacobi, & Iudam Iſcariotem, qui fuit proditor.

Judas James brother / and Judas Iſcariot / which alſo was the traitour.)

Das VI. Capitel.

9. Da ſprach Jeſus zu jhnen: Jch frage euch / Was ziemet ſich zu thun auff die Sabbather / gutes oder böſes / das Leben erhalten / oder verderben?

Da ſagde Jheſus tildem / Jeg ſpør eder at / Huad ſømer ſig at gøre om Sabbathen / Gaat eller ont? Opholde Liffuit / eller forderffue?

10. Vnd er ſahe ſie alle vmbher an / vnd ſprach zu dem Menſchen: Strecke auß deine Hand. Vnd er thets / da ward jhm ſeine Hand wider zu recht bracht / geſund wie die ander.

Oc hand ſaa omkring paa dem alle / oc ſagde til det Menniſke / Reck din Haand vd Oc hand giorde det / Da bleff hans Haand karſk igen / oc helbrede lige ſom den anden.

11. Sie aber wurden gantz vnſinnig / vnd beredeten ſich mit einander / was ſie jhm thun wolten.

Men de bleffue aldelis galne / oc talede met huer andre / huad de vilde gøre hannem.

12. Es begab ſich aber zu der zeit / daß er gieng auff einen Berg zu beten / vnnd er bleib über Nacht in dem Gebet zu Gott.

Oc det begaff ſig paa den tid / at hand gick paa it Bierg at bede / oc hand bleff natten offuer i Bønen til Gud.

13. Vnd da es tag ward / rieff er ſeinen Jüngern / vnd erwehlet jrer zwölffe / welche er auch Apoſtel nennet.

Oc der det bleff dag / kallede hand ſine Diſciple / oc vdualde Tolff aff dem / huilcke hand oc kallede Apoſtle.

14. Simon / welchen er Petrum nennet / vnd Andream ſeinen Bruder / Jacobum vnd Johannem / Philippum vnd Bartholomeum.

Simon / huilcken hand kallede Peder / oc Andream hans Broder / Jacobum oc Johannem / Philippum oc Bartholomeum.

15. Mattheum vnd Thomam / Jacobum Alphei Son / Simon genannt Zelotes.

Mattheum oc Thomam / Jacobum Alphei ſøn / Simon ſom kaldis Zelotes.

16. Judam Jacobs Son / vnd Judam Jſchariothen / den verrähter.

Judam Jacobs ſøn / oc Judam Jſcharioth den Forredere.

Kapitola VI.

9. Y řekl k nim Gežiſs: Tijži wás / ſluſſýli we dni Swátečnijm dobře činiti / čili zlé? Žiwot zachowati / čili zatratiti?

Zátym do nich rzekł Jezus / Spytam was o niektora rzecz / Slußyli w Szábát czynic dobrze czyli zle? zá chowacli człowieká czy ſtracić?

10. A obežřew wſſecky / řekl člowěku: Zthání Ruku twau. Y wzthál / a nawrácena geſt k zdrawij ruka geho.

A ták poyzrawßy po wßythkich / rzekł człowiekowi / Wyciagni rekę twoie / á on ták vczynił / y wrocona mu ieſt reká iego ták zdrowa iako y druga.

11. Oni pak naplněni gſauce zuořiwoſtij / mluwili weſpolek / coby včiniti měli Gežiſſowi.

Tedy oni bedac pełni ßaleńſtwá / rozmawiali iedni z drugimi coby vczynic Jezuſowi.

12. Y ſtalo ſe w těch dnech / wyſſel Gežiſs na hůru aby ſe modlil / y byl přes noc trwage na Modlitbě Božij.

Y ſtálo ſie tegoż czáſu odßedł ná gorę ku modleniu / y nocował tám modlac ſie Bogu.

13. A když byl den / powolal Včedlnijkuow ſwých a wywolil z nich Dwanácte / kteréž y Apoſſtoly nazwal:

A gdy był dzień / przyzwał zwolennikow ſwych / á wybrawßy z nich dwánáſcie ktore názwał Apoſtoly.

14. Sſimona kterémuž dal gméno Petr / a Ondřege Bratra geho / Jakuba / a Jana / Filipa / a Bartholoměge.

Symona ktorego nazwał Piotrem / y Andrzeiá brátá ie° / Jákubá / Janá / Filipá / y Bartłomieiá.

15. Mathauſſe / a Thomáſſe / Jakuba Alffeowa Syna / a Sſymona kterýž ſlowě Zelotes.

Máteußá y Tomáſá / Jakubá Alfeußowego ſyná / y Symoná ktorego zowá Zelotes.

16. Judou Jakubowa / a Gidáſſe Yſkaryotſkého / kterýž byl zrádce.

Jude brátá Jákobowego / y Judaßá Jſkáryota / ktory też był zdráyca.

ו

17 וּנְחֵת עַמְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְקָם בַּבְּקַעְתָּא וְכֶנְשָׁא סַגִּיאָא דְּתַלְמִידַוְהִי וְסוּגָאָא דְּכֶנְשָׁא דְּעַמָּא מֶן כֻּלָּהּ יְהוּד וּמֶן אוּרְשְׁלֶם וּמֶן סְפָר יַמָּא דְּצוּר וַדְצַיְדָן׃

Poi eſſendoſeue ſceſo giu con eſſo loro, ſi fermò in luogo campeſtre, con la compagnia de ſuoi diſcepoli, & vna gran moltitudine di popolo da tutta la Giudea e Ieruſalem, e da la maremma di Tiro e Sidone.

18 דְּאֶתוֹ דְּנֶשְׁמְעוּן מֶלְּתֵהּ וּדְנֶתְאַסּוּן מֶן כּוּרְהָנַיְהוֹן וְאַילֵין דְּמֶתְאַלְצִין מֶן רוּחֵא טַנְפָּתָא וּמֶתְאַסֵין הֲווּ׃

I quali erano venuti per vdirlo, e per eſſer guariti de le lor malattie: quelli ch'erano tormentati da ſpiriti immondi: & erano riſanati.

19 וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא בָּעֵין הֲווּ לְמֶתְקַרָבוּ לֵהּ חַיְלָא גֵּיר נָפֵק הֲוָא מֶנֵּהּ וַלְכֻלְּהוֹן מַאסֵא הֲוָא׃

E tutta la turba cercaua di toccarlo: percioche da eſſo vſciua virtù, e ſanaua tutti.

20 וַארִים עַיְנַוְהִי עַל תַּלְמִידַוְהִי וֶאמַר טוּבַיְכוֹן מֶסְכֵּנֵא דְּדִילְכוֹן הִי מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Et egli alzando gli occhij ſuoi verſo i ſuoi diſcepoli, diceua, Beati voi poueri: percioche il regno di Dio è voſtro.

21 טוּבַיְכוֹן לְאַילֵין דְּכַפְנִין הָשָׁא דְּתֶסְבְּעוּן טוּבַיְכוֹן לַדְבָכֵין הָשָׁא דְּתֶגְחֲכוּן׃

Beati voi che hora hauete fame: percioche voi ſarete ſatiati. Beati voi che hora piangete: percioche voi riderete.

22 טוּבַיְכוֹן מָא דְּסָנְיִן לְכוֹן בְּנַי נָשָׁא וּמַפְרְשִׁין לְכוֹן וּמְחַסְדִין לְכוֹן וּמַפְּקִין שְׁמְכוֹן אַיךְ בִּישָׁא חֲלָף בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Beati ſarete voi quando gli huomini v'haueranno in odio, e quando vi ſepararanno, e vi diranno villania, e rifutarano il voſtro nome come coſa mala, per cagione del Figliuol de l'huomo.

ו

17 וַיֵּרֶד עִמָּם וַיַּעֲמֹד בְּמָקוֹם עֲרָבָה וּקְהַל תַּלְמִידָיו וַהֲמוֹן רַב הָעָם מִכָּל־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם וּשְׂפַת יָם צוֹר וְצִידוֹן׃

Y decendió con ellos, y paroſe en vn lugar llanó: y la companna de ſus Diſcipulos, y grande multitud de pueblo de toda Iudea y de Ieruſalem y de la coſta de Tyro y de Sydon.

18 אֲשֶׁר בָּאוּ לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ וּלְהֵרָפֵא מִמַּחֲלֵיהֶם וַאֲשֶׁר מְאֻלָּצִים מֵרוּחוֹת הַטֻּמְאוֹת וַיֵּרָפְאוּ׃

Que auian venido à oyrle, y para ſer ſanados de ſus enferrmedades. Y otros que auian ſido atormentados de eſpiritus immundos, y eran ſanos.

19 וְכָל־הָעָם בִּקֵּשׁ לְהַגִּיעוֹ כִּי כֹחַ מִמֶּנּוּ יָצָא וְרָפָה כֻּלָּם׃

Y toda la companna procuraua de tocarle: porque ſalia deel virtud, y ſanaua à todos.

20 וְהוּא נָשָׂא עֵינָיו עַל־תַּלְמִידָיו לֵאמֹר אַשְׁרֵי הָאֶבְיוֹנִים כִּי לָכֶם הִיא מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y el alçando los ojos à ſus Diſcipulos, dezia, Bienauenturados los pobres, porque vueſtro es el Reyno de Dios.

21 אַשְׁרֵי הָרְעֵבִים עַתָּה כִּי־יִשְׂבָּעוּ אַשְׁרֵי הַבּוֹכִים עַתָּה כִּי־יִצְחָקוּ׃

Bienauenturados los que aora teneys hambre, porque ſereys hartados. Bienauenturados los que aora lloràys, porque reyreys.

22 אַשְׁרֵיכֶם אִם יִשְׂנָאוּנְכֶם הָאֲנָשִׁים אִם יַפְרִידוּ אֶתְכֶם וִיחָרְפוּ וְיַשְׁלִיכוּ אֶת שִׁמְכֶם כְּמוֹ רָע לְמַעַן בֶּן־הָאָדָם׃

Bienauenturados ſereys quando los hombres os aborrecieren, y quando os eſparzieren, y os denoſtaren, y rayeren vueſtro nombre como malo por el Hijo del hombre.

ϛ'.

17. Καὶ καταβὰς μετ᾽ αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ τῆς παραλίου τύρου καὶ σιδῶνος.

Puis deſcendant auec eux, il s'arreſta en vne plaine auec le troupe de ſes diſciples: & grande multitude de peuple de toute Iudee, & de Ieruſalem, & de la contree maritime de Tyr & Sidon.

18. Οἳ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. καὶ οἱ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.

Leſquels eſtoyent venus pour l'ouïr, & pour eſtre gueris de leurs maladies: Et ceux qui eſtoyent tormentés des eſprits immondes: & furent gueris.

19 Καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ᾽ αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας.

Et toute la multitude taſchoit à le toucher: car vertu ſortoit de lui: & il les gueriſſoit tous.

20. Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Adonc icelui eſleuant ſes Ieux vers ſes diſciples, leur diſoit, vous eſtes bien-heureux, vous poures: car le royaume de Dieu eſt voſtre.

21. Μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε.

Vous eſtes bien-heureux, vous qui maintenant auez faim: car vous ſerez raſſaſiés. Vous eſtes bien-heureux, vous qui pleurez maintenant: car vous rirez.

22. Μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς, καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Vous ſerez bien-heureux quand les hommes vous hairont & vous retrancheront, & vous diront outrages, & reietterõt voſtre nom comme mauuais, à cauſe du Fils de l'homme.

CAP. VI.

17. Et deſcendens cum illis, ſtetit in loco campeſtri, & turba diſcipulorum eius, & multitudo copioſa plebis ab omni Iudæa & Ieruſalé: & maritima & Tyri & Sidonis.

Then he came downe with them/ and ſtood in a plaine place / with the company of his diſciples / and a great multitude of people out of all Judea / and Jeruſalem & from the ſea coaſt of Tyrus and Sidon.

18. Qui venerant ut audirent eum, & ſanarētur à languoribus ſuis. Et qui vexabantur à ſpiritibus immundis, curabantur.

Which came to heare him / and to healed of their diſeaſes. And they that were vexed with foule ſpirits / and they were healed.

19 Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & ſanabat omnes.

And the wohle multitude ſought to touch him: for there went vertue out of him/and healed them all.

20. Et ipſe elevatis oculis in diſcipulos ſuos, dicebat, Beati pauperes: quia veſtrū eſt regnum Dei.

And he lifted vp his eyes vpon his diſciples/ and ſaid / Bleſſed be ye poore: for yours is the kingdome of God.

21. Beati qui nunc eſuritis: quia ſaturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

Bleſſed are ye that hunger nowe: for ye ſhalbe ſatisfied: bleſſed are ye that weepe now: for ye ſhall laugh.

22 Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & exprobraverint & eiecerint nomen veſtrum tanquam malum, propter filium hominis.

Bleſſed are ye when men hate you/ and when they ſeparate you / & reuile you/and put out your name as euill/for the Sonne of mans ſake.

Das VI. Capitel.

17. Vnd er gieng hernider mit jnen/ vnd tratt auff einen Platz im Felde/ vnd der hauff ſeiner Jůnger / vnd eine groſſe menge deß Volcks / von allem Jůdiſchen Lande vnnd Jeruſalem/ vnd Tyro vnd Sidon/ am Meer gelegen.

Oc hand gick ned met dem / oc traadde paa en Plan i Marcken / oc hans Diſciplers ſkare / oc en ſtor hob Folck / aff alt Jødeland oc Jeruſalen / oc Tyro oc Sidon / liggendis hoſſ Haffuit.

18. Die da kommen waren / jhn zu hören / vnnd daß ſie geheilet wůrden von jren Seuchen/ vnd die von vnſaubern Geiſtern vmgetrieben wurden/ die wurden geſund.

Som vaare komne at høre hannem/ oc at de kunde bliffue helbrede aff deris Siuger. Oc de ſom bleffue omdreffne aff vrene Aander/ de bleffue helbrede.

19. Vnd alles Volck begeret jn anzurůren / denn es gieng Krafft von jhm/ vnd heilet ſie alle.

Oc alt Folcket begerede at røre ved hannem / Thi der gick Krafft aff hannem/ oc helbredede dem alle.

20. Vnd er hube ſeine Augen auff über ſeine Jůnger/ vnd ſprach: Selig ſeyt jhr Armen/ denn das Reich Gottes iſt euer.

Oc hand løffte ſine øyen op offuer ſine Diſciple/ oc ſagde / Salige ere i Fattige / Thi Gudz Rige hører eder til.

21. Selig ſeyt jr / die jr hie hungert/ denn jhr ſolt ſatt werden. Selig ſeyt jhr / die jr hie weinet / denn jr werdet lachen.

Salige ere i / i ſom her hungre/ thi i ſkulle mættis. Salige ere i / i ſom her græde / thi i ſkulle lee.

22. Selig ſeyt jr/ ſo euch die Menſchen haſſen/ vnd euch abſondern/ vnd ſchelten euch/ vnd verwerffen euren Namen/ als einen boßhafftigen/ vmb des Menſchen Sohns willen.

Salige ere i/ der ſom Menniſkene hade eder/ oc fraſkille eder/ oc ſkende eder / oc forſkiude eders Naffn/ ſom it vanartigt/ for Menniſkens Søns ſkyld.

Kapitola VI.

17. A sſtaupiw s nimi s hůry/ ſtal na mijſtě polnijm / y Záſtup Včedlnijkuow geho / a množſtwij weliké lidu ze wſſeho Židowſtwa y z Geruzaléma/ y z Tyru / y z Sydonu genž při Moři gſau.

Potym zſtapił z nimi/ á ſtanał ná rowninie w polu/ y poczet zwolennikow iego y wielkie mnoſtwo ludu ze wſzytkiego Judy y z Jeruzalem/ y z kráin pomorſkich/ z Tyru y z Sydonu.

18. Kteřijž byli přiſſli aby gey ſlyſſeli / a vzdraweni byli od neduhuow ſwých. A ti kteřijž trápeni byli od duchůw nečiſtých/ vzdraweni bývali.

Co ſie ſchodzili áby go ſłuchali y byli vzdrowionemi od niemocy ſwych. A ktorzy też przykroſci cierpieli od duchow nieczyſtych/ vzdrowieni bywali.

19. Weſſkeren také Záſtup hledal ſe ho dotknauti / neb moc z něho wycházela / a vzdrawowala wſſecky.

Owa ſie wſzytka wielkoſc ludzi ſtáralá iákoby ſie go dotknąć: ábowiem moc wychodziłá od niego / y vzdrawiał wſzytki.

20. A on pozdwihw Očij na Včedlnijky ſwé/ prawil: Blahoſlawenij chudij / nebo waſſe geſt Králowſtwij Božij.

A ták podnioſzy oczu ſwych ná zwolenniki ſwoie/ mowił / Szczeſliwi vbodzy / boc wáſze ieſt kroleſtwo Boże.

21. Blahoſlawenij kteřijž nynij lačnijte/ neb naſyceni budete. Blahoſlawenij kteřijž nynij pláčete/ neb ſe ſmáti budete:

Szczeſliwi ktorzy teraz łáknie-cie/ bo bedziecie naſyceni / Szczeſliwi ktorzy płáczecie teraz/ bo ſie śmiać bedziecie.

22. Blahoſlawenij budete když wás nenawiděti budau Lidé/ a když oddělij wás a haněti budau wás / a wywrhau gméno wáſſe yakožto zlé /pro Syna Cžlowěka.

Szczeſliwi bedziecie gdy was nie beda nawidzieć ludzie / y wylącza was á beda was ſromocić / á imie wáſze wyrzucáć beda iáko złe/ dla Syna człowieczego.

ו

23 חדו בהו יומא ודוצו דאגרכון סגי בשמיא הכנא גיר עבדין הוו אבהתהון לנביא׃

Rallegrateui in quei giorni, e fate feſta : percioche ecco, la mercè vostra è grande ne cieli : perche in queſto modo faceuano i padri loro à i Profeti.

24 ברם וי לכון עתירא דקבלתון בויאכון׃

Ma guai à voi ricchi : percioche hauete la voſtra conſolatione.

25 וי לכון סבעא דתכפנון וי לכון לדגחכין השא דתבכון ותתאבלון׃

Guai à voi che ſete ſatij, percioche hauerete fame. Guai à voi che hora ridete : percioche vi lamentarete e piangerete.

26 וי לכון כד יהוון אמרין עליכון בני אנשא דשפיר הכנא גיר עבדין לנביא דדגלותא אבהתהון׃

Guai à voi quando tutti gli huomini diranno bene di voi, percioche coſi faceuano i padri loro à i falſi profeti.

27 לכון דין אמר אנא לדשמעין אחבו לבעלדבביכון ועבדו דשפיר לאילין דסנין לכון׃

Ma à voi dico, che vdite, Amate i voſtri nimici : fate bene à quelli che v'hanno in odio.

28 וברכו לאילין דליטין לכון וצלו על אילין דדברין לכון בקטירא׃

Benedite quelli che vi mala dicono: e pregate per quelli che vi fanno ingiuria.

29 ולדמחא לך על פכך קרב לה אחרנא ומן מן דשקל מרטוטך לא תכלא אף כותינך׃

Et à colui che ti batte in vna guancia, porgigli ancora l'altra : & à chi ti toglie il tuo mantello, non gli proibire ancora il ſaio.

ו

23 שמחו ביום ההוא וגילו הנה שכרכם רב בשמים וגם כאלה עשו לנביאים אבותם׃

Gozaos en aquel dia, y alegraos, porque heaqui, vueſtro galardon es grande en los cielos porque anſi hazian ſus padres à los Prophetas.:

24 אבל אוי לכם לעשירים כי קבלתם תנחומותיכם׃

Mas ay de voſotros ricos : porque teneys vueſtro conſuelo.

25 אוי לכם הנמלאים כי תרעבו אוי לכם המצחקים כי־תאבילו ותבכו׃

Ay de voſotros los que eſtays hartos, porque aureys hambre.

26 אוי לכם אם יאמרו אנשים כי טובים אתם וכזאת עשו לנביאי שקר אבותם׃

Ay de voſotros quando todos los hombres dixeren bien de voſotros : porque anſi hazian ſus padres à los falſos Prophetas.

27 כי אם לכם אומר אני אשר שומעים אהבו את אויביכם היטיבו לשונאיכם׃

Mas à voſotros los que oys, digo, Amad à vueſtros enemigos : hazed bien à los que os aborrecen.

28 ברכו לאורריכם והתפללו בעבור עושקיכם׃

Bendezid à los que os maldizen : y orad por los que os calunnian.

29 אם יככה איש על־הלחי אחת הקרב לו גם את־אחרת ואם ישא ממך איש את בגדך ואת־הכתנת לא תכלא ממנו׃

Y alque te hiriere en la mexilla, da le tambien la otra: y delque te quitare la capa, ni aun el ſayo le defiendas,

ς'.

23. Χαίρετε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε. ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Eſiouiſſez-vous en ce iour-la, & ſautez de ioye : car voici, voſtre ſalaire eſt grand au ciel : car de meſmes en fayſoyent leurs peres aux Prophetes.

24. Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.

Mais mal-heur ſur vous riches: car vous remportez voſtre conſolation.

25. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

Mal-heur ſur vous qui eſtes remplis: car vous aurez faim. Mal-heur ſur vous qui riez maintenant : car vous lamenterez & pleurerez.

26. Οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσιν οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

Mal-heur ſur vous, quand tous les hommes diront bien de vous : car leurs peres en faiſoyent de meſmes aux faux prophetes.

27. Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

Mais à vous qui oyez, ie vous di, Aimez vos ennemis : faites bien a ceux qui vous haiſſent.

28. Εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

Beniſez ceux qui vous maudiſſent, & priez pour ceux qui vous courent ſus.

29. Τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

Et à celui qui te frape en vne ioë preſente lui auſſi l'autre : & ſi quelcun t'oſte ton manteau, ne l'empeſche point de prendre auſſi le ſaye.

CAP. VI.

23. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra multa eſt in cælo, ſecundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorũ.

Reioyce ye in that day/ and be glad: for beholde / your rewarde is great in heauen: for after this maner their fathers did to the Prophets.

24. Veruntamen væ vobis divitibus, qui habetis conſolationem veſtram.

But wo be to you that are riche: for ye haue receyued your conſolation.

25. Væ vobis qui ſaturati eſtis: quia eſurietis. Væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis.

Wo be to you that are full: for yee ſhall hunger. Wo be to you that now laugh: for ye ſhall waile and weepe.

26 Væ cùm benedixerint vobis omnes homines, ſecundum hęc enim faciebant pſeudoprophetis patres eorum.

Wo be to you when all men ſpeake well of you: for ſo did their fathers to the falſe Prophets.

27. Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.

But I ſaye vnto you which heare/ Loue your enemies: do wel to them which hate you.

28. Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

Bleſſe them that curſe you/ and pray for them which hurt you.

29. Et qui te percutit in maxillam, præbe & alteram. Et ab eo qui aufert tibi veſtimentum, etiam tunicam noli prohibere.

And vnto him that ſmyteth thee on the one cheeke/ offer alſo the other: and him that taketh away thy cloke/ forbid not to take thy coate alſe.

Das VI. Capitel.

23. Freuet euch als denn vnd hupffet/ denn ſihe/ euer Lohn iſt groß im Himmel. Deßgleichen theten jhre Våter den Propheten auch.

Glæder eder da / oc ſpringer/ Thi ſee/ eders Løn er ſtor i Himmelen. Lige det ſamme giorde ocſaa deris Fedre Propheterne.

24. Aber dagegen weh euch Reichen/ denn jhr habt euren troſt dahin.

Men we eder Rige der imod / Thi i haffue eders trøſt borte.

25. Weh euch die jhr vol ſeyt / denn euch wirdt hungern. Weh euch/ die jr hie lachet / denn jr werdet weinen vnd heulen.

Ve eder i ſom ere fulde/ Thi eder ſkal hungre. We eder i ſom lee/ Thi i ſkulle græde oc hyle.

26. Weh euch / wenn euch jederman wol redet. Des gleichen theten jhre Våter den falſchen Propheten auch.

Ve eder/ naar huer mand taler vel paa eder. Lige det ſamme giorde ocſaa deris Fedre mod de falſke Propheter.

27. Aber ich ſage euch / die jr zuhőret: Liebet eure Feinde. Thut denen wol/ die euch haſſen.

Men ieg ſiger eder / i ſom høre til / Elſker eders Fiender. Gører dem gaat / ſom eder hade.

28. Segnet die / ſo euch verfluchen. Bittet fűr die / ſo euch beleidigen.

Velſigner dem / ſom eder forbande. Beder for dem/ ſom ere eder fortredelige.

29. Vnd wer dich ſchlåget auff einen Backen / dem biete auch den andern dar. Vnd wer dir den Mantel nimpt/ dem wehre nicht auch den Rock.

Oc huo ſom ſlar dig paa det ene Kindben / bind hannem ocſaa det ander til. Oc huo ſom tager Kaaben fra dig/ forhindre hannem oc icke kiortelen.

Kapitola VI.

23. Radůgte ſe w ten den a weſelte ſe/ neb ay odplata waſſe mnohá geſt w Nebi. Těž gſau zagiſtě činijwali Prorokuom Otcowě gegich.

Weſelcież ſię dnia onego y rádość okázuycie/ boć otho nagroda waſzá ieſt obfita w niebioſach/ takci the ży Prorokom czynili oycowie ich.

24. Ale wſſak běda wám bohatým kteřijž máte zde potěſſenij ſwě.

Ale biáda wam bogaczom / boście iuż odnieſli pociechę waſzę.

25. Běda wám kteřijž gſte naſyceni/ nebo lačněti budete/ Běda wám kteřijž ſe nynij ſmégete/ nebo kwěliti a plakati budete.

Biádaż wam ktorzyśćie nápełnieni/ ábowiem łáknąć będźiecie / Biádaż wam ktorzy ſię teraz śmieie cie/ bo będźiecie nárzekáć y płákać.

26. Běda wám/ když dobrořečiti wám budau Lidé wſſyckni/ nebo tak gſau činijwali ffaleſſným Prorokům Otcowě gegich.

Biádáż wam gdy ludźie wſzyſcy dobrorzeczyć wam będą / ábowiem ći thez toż czynili fałeſznym prorokom oycowie ich.

27. Ale wám pravijm kteřijž ſlyſſýte/ Milůgte nepřátely waſſe/ dobře čiňte těm kteřijž wás nenáwidj.

Alec wam powiedam ktorzy ſłuchácie/ Miłuyćież nieprzyiáćioły wáſze / czyńcie dobrze tym kthorzy was nienawidzą.

28. Dobrořečte těm kteřijž wám zlořečij/ a modlte ſe zá ty/ kteřijž wám bezprawij činij.

Dobrorzeczćie tym co was przeklináią/ á modlćie ſię za thymi ktorzy was drażnią.

29. A kdo tě udeřil w Lijce gedno/ naſtaw gemu y druhého. A tomu kteryž tobě odgijmá Pláſſť/ taky Sukně nebraň.

Temu ktoryby ćię vderzył po czelúſći / podáy y drugą / y temu ktoryby brał płaſzcz / y ſukniey nie zbrániay.

ו

30 לְכֻל דְּשָׁאֵל לָךְ הַב לֵהּ וּמַן מַן דְּשָׁקֵל דִּילָךְ לָא תְּתְבַּע׃

Da à ciaſcuno che ti domanda: & à chi toglie le coſe tue, non le ridomandare.

31 וַאיכַנָּא דְּצָבֵין אַנְתּוּן דְּיֶעְבְּדוּן לְכוּן בְּנַי־נָשָׁא הָכְוָת עֲבֵדוּ לְהוּן אַף אַנְתּוּן׃

E ſecondo che voi volete che gli huomini facciano à voi, fate ancora voi ſimilmente à loro.

32 אִין גֵּיר מַחְבִּין אַנְתּוּן לְאַילֵין דְּמַחְבִּין לְכוּן אַידָא הִי טַיְבוּתְכוּן אַף גֵּיר חַטָּיֵא לְאַילֵין דְּמַחְבִּין לְהוּן רָחְמִין׃

Percioche ſe voi amate quelli che amano voi, che grado vi ſene debbe hauere? conciosia che i peccattori ancora amano quelli che amano loro.

33 וְאִן עָבְדִין אַנְתּוּן דְּטָב לְאַילֵין דְּמַטְאבִין לְכוּן אַידָא הִי טַיְבוּתְכוּן אַף חַטָּיֵא גֵּיר הָכַנָּא עָבְדִין׃

E ſe voi fate bene à quelli che fanno bene à voi, che obligo vi ſene debbe hauere: conciosia che i peccatori ancora fanno il medeſimo.

34 וְאִן מַוְזְפִין אַנְתּוּן לְמַן דְּסָבְרִין אַנְתּוּן דְּתֶתְפַּרְעוּן מֶנֵּהּ אַידָא הִי טַיְבוּתְכוּן אַף חַטָּיֵא גֵּיר לְחַטָּיֵא מַוְזְפִין דְּהָכְוָת יִתְפַּרְעוּן׃

E ſe voi preſtate à quelli da i quali ſperate riceuere, che gratia vi ſi debbe? percioche i peccatori ancora preſtano à i peccatori, per riciuerne la pariglia.

35 בְּרַם אַחֵבּוּ לְבְעֶלְדְּבָבַיכוּן וְאַטְאבוּ לְהוּן וְאוֹזֵפוּ וְלָא תְּפַסְקוּן סַבְרָא דְּאנָשׁ וְיֶהְוֵא סַגִּי אַגְרְכוּן וְתֶהְווּן בְּנַוְהִי דְּרָמָא דְּהוּ בַּסִּים הוּ עַל בִּישֵׁא וְעַל כָּפוּרֵא׃

Anzi amate i voſtri nimici, fate bene, e preſtate ſenza ſperarne coſa veruna: e il voſtro premio ſarà grande, e ſarete figliuoli de l'Altiſſimo: percioche egli è benigno verſo gl'ingrati e maluagi.

ו

30 לְכָל שׁוֹאֵל מִמְּךָ תֶּן לוֹ וּמִנֹּשֵׂא אֲשֶׁר לְךָ לֹא תִגֹּשׂ מִמֶּנּוּ׃

Y à qualquiera que te pidiere, dá y al que te tomare lo que es tuyo, no bueluas à pedir.

31 וְכַמוֹ תִּרְצוּ אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ לָכֶם הָאֲנָשִׁים גַּם אַתֶּם עֲשׂוּ לָהֶם כְּמוֹ כֵן׃

Y como quereys que os hagan los hombres, hazeldes tambien voſotros anſi.

32 וְאִם תֶּאֶהֲבוּ אֶת־אֹהֲבֵיכֶם תְּחִנַּת מַה יִּהְיֶה לָכֶם כִּי גַּם חַטָּאִים אוֹהֲבִים אֶת־אוֹהֲבֵיהֶם׃

Porque ſi amays à los que os aman, que gracias aureys? Porque tambien los peccadores aman à los que los aman.

33 וְאִם תֵּיטִיבוּן לַמְּטִיבֵיכֶם תְּחִנַּת מַה יִּהְיֶה לָכֶם כִּי גַּם הַחַטָּאִים אֶת זֹאת עָשׂוּ׃

Y ſi hizierdes bien à los que os hàzen bien, que gracias aureys? porque tambien los peccadores hazen lo miſmo.

34 וְאִם תַּלְווּ לָאֵלֶּה אֲשֶׁר תְּקַוּוּ לָקַחַת תְּחִנַּת מַה יִּהְיֶה לָכֶם כִּי גַּם הַחַטָּאִים יַלְווּ לַחַטָּאִים לַעֲשׂוֹתָם גַּם כֵּן׃

Y ſi preſtardes à aquellos de quien eſperays recebir, que gracias aureys? porque tambien los peccadores preſtan à los peccadores para recebir otro tanto.

35 לָכֵן אֶהֱבוּ אֶת אֹיְבֵיכֶם וְהֵיטִיבוּ וְהַלְווּ וְאַל תַּחְרְגוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיכֶם וִיהִי לָכֶם שְׂכַרְכֶם רַב וִהְיוּ בְּנֵי עֶלְיוֹן כִּי הוּא טוֹב וּמֵיטִיב עַל־בְּנֵי־בְלִיַּעַל וְעַל מְרֵעִים׃

Amad pues à vueſtros enemigos, y házed bien, y empreſtad no eſperando de ello nada: y ſerà vueſtro galardon grande, y ſereys hijos del Altiſſimo: porque el es benigno aun para con los ingratos y malos.

ϛʹ.

30. Παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.

Et à tout homme qui te demande baille-lui: & à celui qui t'oſte le tien, ne le redemande point.

31. Καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

Et comme vous voulez que les hommes vous facent, faites-leur auſſi ſemblablement.

32. Καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

Car ſi vous aimez ceux qui vous aiment, quel gré vous en ſaura-on? car les mal-viuans aimet auſſi ceux qui les aiment.

33. Καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.

Et ſi vous faites bien á ceux qui vous font bien, quel gré vous en ſaura-on? car les mal-vivans font anſſi le meſme.

34. Καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

Et ſi vous preſtez à ceux de qui vous eſperez le receuoir, quel gre vous en ſaura on? car les mal-viuans, afin qu'ils en reçoiuent la pareille.

35. Πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

Pourtant aimez vos ennemis, & faites bien, & preſtez ſans en rien eſperer: & voſtre ſalaire ſera grand, & vous ſerez fils du Souuerain: car il eſt benin enuers les ingrats & mauuais.

CAP. VI.

30. Omnia autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua ſunt, ne repetas.

Giue to euery man that aſketh of thee: and of him that taketh away thy goods/ aſke them not againe.

31. Et prout vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter.

And as ye would that men ſhould do to you/ ſo do ye to them likewiſe.

32. Et ſi diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis eſt gratia? nam & peccatores diligentes ſe diligunt.

For if ye loue them which loue you/ what thanke ſhall ye haue? for euen the ſinners loue thoſe that loue them.

33. Et ſi benefeceritis his qui vobis benefaciunt: quæ vobis eſt gratia? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.

And if ye do good for them which do good for you / what thanke ſhall ye haue? for euen the ſinners do the ſame.

34. Et ſi mutuum dederitis his à quibus ſperatis recipere: quæ gratia eſt vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia.

And if ye lend to them of whome ye hope to receyue / what thanke ſhall ye haue? for euen the ſinners lende to ſinners/ to receyue the like.

35. Veruntamen diligite inimicos veſtros: benefacite & mutuum date, nihil inde ſperantes: & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.

Wherefore loue ye your enemies/ and do good/ & lend/ looking for nothing againe/ and your rewarde ſhalbe great/ and ye ſhall be the children of the moſt High: for he is kinde vnto the vnkinde/ and to the euill.

Das VI. Capitel.

30. Wer dich bittet/ dem gib. Vnd wer dir das deine nimpt/ da fodere es nicht wider.

Giff den/ ſom dig beder. Oc huo ſom tager dit fra dig/ da kreff det icke igen.

31. Vnd wie jhr wolt/ das euch die Leute thun ſollen/ alſo thut jhnen gleich auch jhr.

Oc ſom i ville/ at Folck ſkulle gøre mod eder/ Lige ſaa gøre oc i mod dem.

32. Vnd ſo jhr liebet die euch lieben/ was dancks habt jr davon? Denn die Sünder lieben auch jhre Liebhaber.

Oc der ſom i elſke dem der eder elſke/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere elſke oc dem ſom dem elſke.

33. Vnd wenn jr euren Wolthätern wol thut/ was dancks habt jr davon? Denn die Sünder thun daſſelbige auch.

Oc der ſom i gøre vel mod dem der gore vel mod eder/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere gore oc lige ſaa.

34. Vnd wenn jhr leihet/ von denen jhr hoffet zu nemen/ was dancks habt jhr davon? Denn die Sünder leihen den Sündern auch/ auff daß ſie gleiches wider nemen.

Oc der ſom i læne dem/ der i haabis at tage aff/ huad tack haffue i der faare? Thi Syndere læne oc ſaa Syndere/ paa det de ſkulle tage lige ſaa igen.

36. Doch aber liebet eure Feinde/ Thut wol/ vnd leihet/ daß jhr nichts dafür hoffet/ ſo wirdt euer lohn groß ſein/ vnd werdet Kinder des Allerhöchſten ſein/ Denn er iſt gütig über die vndanckbarn vnd boßhafftigen.

Dog alligeuel/ Elſker eders Fiender/ Gører vel oc læner/ at i haabis der inted faare/ Saa ſkal eders Løn vere ſtor/ oc i ſkulle vere den Allerhøyſtis Børn/ Thi hand er veluillig mod de vtacknemmelige oc vanartige.

Kapitola VI.

30. Každěmu kdož proſý tebe/ day: a kdo beře což twěho geſt/ zaſe nežádaw.

Káżdemu ktoryby ćie ocz proſił/ day/ á themu co od ćiebie rzeczy twe powierze/ nie vpominay ſię.

31. A yakž chcete aby wám činili Lidé/ y wy gim též čiňte.

Y iáko chcećie áby wam ludźie czynili/ tákże też im y wy czyńćie.

32. Milugeteli také ty kteřijž wás milugij/ yakau mijti budete miloſt? nebo y Hřijſſnijcy milugij ty kteřijž ge milugij.

Bo ieſliż miłuiećie ty ktorzy was miłuią/ coż zá łáſkę mieć będźiećie? Abowiemćiy grzeſznicy miłuią ty od ktorych miłowáni bywáią.

33. A budeteli dobře činiti těm kteřijž wám dobře činij/ yakau mate zato miloſt? poněwadž to y Hřijſſnijcy činij.

A ieſli dobrze czynićie tym ktorzy wam dobrze czynią/ coż zá łáſkę mieć będźiećie? ábowiemćy y grzeſznicy też czynią.

34. A budeteli půgčowati těm od kterýchž ſe nadějete zaſe wzýti/ kterú wám geſt miloſt? a wſſak y Hřijſſnijcy Hřijſſnijkuom puogčugij/ aby tolikéž zaſe wzali.

A ieſli pożyczaćie tym od kthorych ſię nádźiewaćie odebrać/ coż zá łáſkę mieć będźiećie? ábowiemći y grzeſznicy grzeſznikom pożyczáią/ áby rowno odebráli.

35. Protož wy milugte nepřátely waſſe/ a dobře čiňte gim a puogčuogte/ nic ſe odtud nenadějijce: a bude odplata waſſe mnohá/ a budete Synowé Naywyſſſího/ nebo on dobrotiwý geſt k newděčným y ke zlým.

Miłuyćież tedy nieprzyiaćioły wáſze/ y czyńćie im dobrze/ y pożyczayćie nic ſię z tego nie nádźiewáiąc/ tedyć będźie wielka nagrodá wáſzá/ á będźiećie ſynowie onego Nawyżſzego/ ábowiemći on ieſt dobrotliwy przećiw niewdźięcznikom y złośnikom.

ו

36 הֲווּ הָכִיל מְרַחְמָנֵא
אַיְכַנָא דָאַף אֲבוּכוּן מ
מְרַחְמָנָא הוּ׃

Siate dunque miſericordioſi, come ancor il Padre voſtro è miſericordioſo.

37 לָא תְדוּנוּן וְלָא מ
מֶתְתְּדִינִין אַנְתּוּן לָא
תְּחַיְּבוּן וְלָא מֶתְחַיְּבִין
אַנְתּוּן שְׁרַו וְתֶשְׁתְּרוּן׃

Non giudicate, e non ſarete giudicati: non condannate, e non ſarete condannati: perdonate, e ſarà perdonato à voi.

38 הַבוּ וּמֶתְיְהֵב לְכוּן ב
בְּכַיְלְתָא טָבְתָא וַרְקַעְתָא
וַמְשַׁפַּעְתָּא נַרְמוּן ב
בְּעוּבַיְכוּן בְּהָי גֵּיר כַּיְלְתָא
דַמְכִילִין אַנְתּוּן מֶתְתְּכִיל
לְכוּן׃

Date, e ſarà dato à voi, Buona miſura, calcata, e ſcoſſa, e ben colma ſi darà nel voſtro ſeno, imperoche con la medeſima miſura, con che voi miſurate, ſarà miſurato à voi.

39 וְאָמַר הֲוָא לְהוּן מ
מַתְלָא לְמָא מֶשְׁכַּח
סַמְיָא לְסַמְיָא לְמַדְבָּרוּ
לָא תְרַיְהוּן בְּגוּמָצָא
נָפְלִין׃

Ancor diſſe loro vna ſimilitudine, Vn cieco puo egli guidare vn altro cieco? Non cadranno eſſi amendue ne la foſſa?

40 לַיְת תַּלְמִידָא דְיַתִּיר
מֶן רַבֵּהּ כָּל——נָשׁ גֵּיר
דַגְמִיר נֶהְוֵא אַיְךְ רַבֵּהּ׃

Il diſcepolo non è ſopra il ſuo maeſtro: ma ogni perfetto ſarà come il ſuo maeſtro

41 מָנָא גֵּיר חָזֵא אַנְתְּ
גֶּלָּא דַבְעַיְנֵהּ דַאחוּךְ
קָרִיתָא דֵּין דַבְעַיְנָךְ לָא
מֶתְחַזְיָא לָךְ׃

Appreſſo, perche vedi tu la feſtuca che è ne l'occhio del tuo fratello, e non conſideri la traue che è nel tuo proprio occhio?

ו

36 לָכֵן הֱיוּ רַחוּמִים כַּאֲשֶׁר
אֲבִיכֶם רַחוּם הוּא׃

Sed pues miſericordioſos, como tambien vueſtro Padre es miſericordioſo.

37 וְאַל תָּדִינוּ וְלֹא תִדּוֹנוּ אַל
תְּחַיְּבוּ וְלֹא תִשָּׁפְטוּ שְׂאוּ
וְיִנָּשֵׂא׃

No juzgueys, y no ſereys juzgados: no condeneys, y no ſereys condenados: perdonad, y ſereys perdonados.

38 תְּנוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם מִדָּה טוֹבָה
נְכוּתָה גְמוּטָה וְנִצּוֹפָה יִתְּנוּ
בְחֵיקְכֶם כִּי בְּאֵיזוֹ מִדָּה אֲשֶׁר
תָּמֹדּוּ אַף יִמֹּד לָכֶם׃

Dad, y ſerhos ha dado: medida buena, apretada, remecida, y reboſſando darán en vueſtro regaço: porque con la miſma medida que midierdes, os ſerà buelto à medir.

39 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת־הַמָּשָׁל
הֲיוּכַל עִוֵּר לְהוֹלִיךְ אֶת הָעִוֵּר
הֲלֹא שְׁנֵיהֶם יִפְּלוּ בַשַּׁחַת׃

Y deziales (tambien) vna parabola, Puede el ciego guiar àl ciego? no caeràn ambos en el hoyo?

40 לֹא יֵשׁ תַּלְמִיד עַל־מְלַמְּדוֹ
וְשָׁלֵם הוּא כָּל אֲשֶׁר שָׁוָה
לִמְלַמְּדוֹ׃

El Diſcipulo no es ſobre el Maeſtro: mas qualquiera que fuere como el maeſtro ſerà perfecto.

41 וּמָה תִּרְאֶה אֶת־הַחֲשַׁשׁ
אֲשֶׁר בְּעֵין אָחִיךָ וְאֶת קוֹרָה
בְּעֵין נַפְשְׁךָ לֹא תָבִין׃

Porque miras la paja que eſtá en el ojo de tu hermano, y la viga que eſtá en tu proprio ojo no conſideras?

ϛʹ.

36. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

Soyez donc miſericordieux, comme auſſi voſtre Pere eſt miſericordieux.

37. Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε·

Dauantage ne iugez point, & vous ne ſerez point iugés: ne condamnez point, & vous ne ſerez point cõdamnés: quittez, & il vous ſera quitté.

38. Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν, πεπιεσμένον, καὶ σεσαλευμένον, καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Donnez, & il vous ſera donné. On vous dõnera au ſein bonne meſure, preſſee & entaſſee, & qui s'en ira par deſſus: car de la meſure que vous meſurez, on vous meſurera d'autre part.

39. Εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται;

Pareillement il leur diſoit vne ſimilitude, Eſt-il poſſible qu'vn aueugle puiſſe mener vn autre aueugle? ne cherront-ils point tous deux en la foſſe?

40. Οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

Le diſciple n'eſt point par deſſus ſon maiſtre: mais tout diſciple qui ſera bien accompli, ſera rendu conforme à ſon maiſtre.

41. Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;

Dauantage pourquoi regardes-tu le feſtu qui eſt en l'œil de ton frere, & tu n'apperçois point vn cheuron en ton propre œil?

CAP. VI.

36. Eſtote ergo miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt.

Be ye therefore mercifull/ as your Father alſo is mercifull.

37. Nolite iudicare, & non iudicabimini, nolite condemnare, & non cōdemnabimini. Dimittite, & dimittemini.

Judge not/ and ye ſhall not be iudged: condemne not/ and ye ſhall not be condemned: forgiue/ and ye ſhalbe forgiuen.

38. Date, & dabitur vobis, menſuram bonam & confertam & coagitatam & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum. Eâdem quippe menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis.

Giue/ and it ſhall bee giuen vnto you: a good meaſure/ preſſed downe/ ſhaken together and running ouer ſhall men giue into your boſome: for with what meaſure ye mete/ with the ſame ſhal men mete to you againe.

39. Dicebat autem illis & ſimilitudinem: Nunquid poteſt cæcus cæcum ducere? nonne ambo in foveam cadunt.

And he ſpake a parable vnto them/ Can the blinde leade the blinde? ſhall they not both fall into the ditch?

40. Non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum: perfectus autem omnis erit, ſi ſit ſicut magiſter eius.

The diſciple is not aboue his maſter: but whoſoeuer wilbe a perfite diſciple/ ſhal be as his maſter.

4. Quid autem vides feſtucam in oculo fratris tui: trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non conſideras?

And why ſeeſt thou a mote in thy brothers eie/ and conſidereſt not the beame that is in thine owne eye?

Das VI. Capitel.

36. Darumb ſeit Barmhertzig/ wie auch euer Vater Barmhertzig iſt.

Derfaare verer barmhertige/ lige ſom eders Fader oc er Barmhertig.

37. Richtet nicht/ ſo werdet jr auch nicht gerichtet. Verdambt nicht ſo werdet jhr nicht verdambt. Vergebet ſo wirdt euch vergeben.

Dømme icke/ Saa ſkulle i oc icke dømmis. Fordømme icke/ ſaa ſkulle i icke fordømmis. Forlader/ Saa ſkal eder forladis.

38. Gebt/ ſo wirdt euch gegeben. Ein voll/ getrůckt/ gerůttelt vnnd ůberflůſſig Maß/ wirdt man in euren Schoß geben. Denn eben mit der Maß/ da jhr mit meſſet wirdt man euch wider meſſen.

Giffuer/ ſaa ſkal eder giffuis. En fuld/ knuget/ ſkuddet oc offuerflødig Maade ſkal mand giffue i eders ſkiød. Thi lige met den Maade ſom i maale met/ ſkal mand maale eder igen.

39. Vnd er ſaget jnen ein Gleichniß: Mag auch ein Blinder einem Blinden den weg weiſen? Werden ſie nicht alle beide inn die Gruben fallen?

Oc hand ſagde dem en Lignelſe/ Kand oc en Blind viſe en Blind veyen? Falde de icke baade ſammen i Graffuen?

40. Der Jůnger iſt nicht ůber ſeinen Meiſter/ wenn der Jůnger iſt wie ſein Meiſter/ ſo iſt er vollkommen.

Diſciplen er icke offuer ſin Meſtere/ Naar Diſciplen er ſom hans Meſtere/ da er hand fuldkommen.

41. Was ſiheſt du aber einen Splitter inn deines Bruders auge/ vnd des Balcken inn deinem auge wirſt du nicht gewar?

Huad ſeer du en Skæff i din Broders øye/ oc Bielcken i dit øye bliffuer du icke var?

Kapitola VI.

36. Protož budte Miloſrdnij/ yako y Otec wáſs Miloſrdný geſt.

A thák badzcie miloſierni iako y ociec wáß miloſierny ieſt.

37. Neſudte a nebudete ſauzeni. Nepotupuogte/ a nebudete potupeni. Odpauſſtěgte a bude wám odpuſſtěno.

Nie ſadzcież á nie bedziecie ſadzeni/ nie ſkázuycie á nie bedziecie ſkazáni/ rozwiezuycie á bedziecie rozwiazáni.

38. Dáwayte/ a budeť wám dáno. Mijru dobrau a plnau a natláčenau a wrchowatau/ dadijť w Luono waſſe. Tauž zagiſtě měrau kterauž měřiti budete/ bude wam odměřeno.

Dáycie ż á bedzie wam dano/ miáre dobra/ nárloczona/ potrzeſiona/ y oplywáiaca dádza w zánádrzá wáße/ ábowiem táż miára ktora mierzycie/ táż wam záſie drudzy odmierza.

39. Powěděl gim také y Podobenſtwij/ Zdali muože ſlepý ſlepého wěſti? wſſak obado yámy padagij.

A powiedział im podobieńſtwo/ Izali może ſlepy ſlepego prowádzić? ázaż nie obádwá w doł wpádna.

40. Nenijť Včedlnjk nad Miſtra ſwého: ale dokonalý každý bude/ budeli yako Miſtr geho.

Nie ieſt vczeń nád miſtrza ſwego/ ále ktożkolwiek chce byc vczniem doſkonálym/ ma byc iáko miſtrz.

41. Což pak widijſs mrwu w oku Bratra twého/ a břewna kteréž geſt w oku twém neznamenáſs?

Ale czemuż vpátruieß páździorko w oku brátá twe°/ á tramu ktory maß w oku własnym/ nie baczyß?

ו

42 אַו אֵיכַנָּא מֶשְׁכַּח
אַנְתְּ לְמֵאמַר לַאחוּךְ אַחִי
שְׁבוּק אַפֵּק גְּלָא מִן עַיְנָךְ
דְּהָא קָרִיתָא דִּבְעַיְנָךְ
דִּילָךְ לָא מֶתְחַזְיָא לָךְ
נְסַב בְּאַפָּא אַפֵּק לוּקְדַם
קָרִיתָא מִן עַיְנָךְ וְהָיְדֵין
יֶתְחַזֵא לָךְ לְמַפָּקוּ גְּלָא
מִן עַיְנֵה דְּאַחוּךְ׃

O come puoi tu dire al tuo fratello, Fratello, laſſami cauar la feſtuca che è ne l'occhio tuo, tu che non vedi la traue che è nel occhio tuo? Hipocrita, caua prima la traue del tuo occhio: & allora vedrai di cauar fuore la feſtuca che è ne l'occhio del tuo fratello.

43 לָא אִית אִילָנָא טָבָא
דְּעָבֵד פֵּארֵא בִּישֵׁא אָף לָא
אִילָנָא בִּישָׁא דְּעָבֵד פֵּארֵא
טָבֵא׃

Certamente non è buono arboro quello che fa mal frutto: ne malo arboro quello che fa buon frutto.

44 כֻּל אִילָנָא גֵּיר מֶן
פֵּארַוְהִי הוּ מֶתְיְדַע לְמָא
גֵּיר לָקְטִין מֶן כַּבְּא תְּאֵנֵא
וְאָף לָא מֶן סַנְיָא קָטְפִין
עַנְבֵּא׃

Imperoche ciaſcun arboro ſi conoſce dal ſuo proprio frutto. Perche da le ſpine non ſi colgono i fichi, ne dal pruno ſi vendemmia l'vua.

45 גַּבְרָא טָבָא מֶן סִימָתָא
טָבְּא דְּלִבֵּה מַפֵּק טָבָתָא
וְגַבְרָא בִּישָׁא מֶן סִימָתָא
בִּישָׁתָא דְּבְלִבֵּה מַפֵּק
בִּישָׁתָא מִן תַּוְתָרִי לִבָּא
גֵּיר מְמַלְלָן סֶפְוָתָא׃

L'huomo buono manda fuore il bene dal buon teſoro del ſuo cuore: e il mal huomo manda fuor il male dal mal teſoro del ſuo cuore: percioche da l'abondantia del cuore la ſua bocca parla.

46 מָנָא קָרֵין אַנְתּוּן לִי
מָרִי מָרִי וּמֶדֶם דְּאָמַר
אֶנָא לָא עָבְדִין אַנְתּוּן׃

Hor perche mi chiamate voi, Signor, Signore, e non fate le coſe ch'io dico?

47 כֻּל אֶנָשׁ דְּאָתֵא לְוָתִי
וְשָׁמַע מֶלַּי וְעָבֵד לְהֵין א
אֶחַוֵּיכוּן לְמָנָא דָּמֵא׃

Chiunque viene à me, & aſcolta le mie parole, e falle, vi moſtrarò à chi egli è ſimile.

ו

42 אוֹ־אֵיךְ תּוּכַל לֵאמֹר לְאָחִיךָ
אָחִי הֶרֶף אַשְׁלִיךְ אֶת־חָשַׁשׁ
מֵאֵת עֵינֶךָ וְאַתָּה לֹא רוֹאֶה אֶת־קוֹרָה
בְּעֵינֶךָ הַחָנֵף הַשְׁלֵךְ בָּרִאשׁוֹנָה
אֶת־קוֹרָה מֵעֵינֶךָ וְאָז תִּרְאֶה
לְהַשְׁלִיךְ אֶת־חָשַׁשׁ אֲשֶׁר בְּעֵין
אָחִיךָ׃

O como puedes dezir á tu hermano, Hermano, dexa, echaré fuera la paja que eſta en tu ojo, no mirando tu la viga que eſta en tu ojo? Hypocrita, echa fuera primero de tu ojo la viga: y entonces miraràs de echar fuera la paja que eſtá en el ojo de tu hermano.

43 כִּי עֵץ טוֹב אֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה
פְּרִי רָע וְעֵץ רָע אֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה
פְּרִי טוֹב׃

Porque no es buen arbol el que haze malos frutos: ni arbol malo el que haze buen fruto.

44 כָּל עֵץ יוֹדַע מִפִּרְיוֹ
וּמִקּוֹצִים לֹא יֶאֶסְפוּ תְאֵנִים
וּמִסְּנֶה לֹא יִבְצְרוּ עֲנָבִים׃

Porque cada arbol por ſu fruto es conocido: que no cogen higos de las eſpinas, ni vendimian vuas de las çarças.

45 אָדָם טוֹב מֵאוֹצַר לִבּוֹ טוֹב
עוֹשֶׂה טוֹב וְאָדָם רָע מֵאוֹצַר
לִבּוֹ רָע עוֹשֶׂה רָעָה וּמִיֶּתֶר לִבּוֹ
יְדַבֵּר פִּיו׃

El buen hombre del buen theſoro de ſu coraçon ſaca bië: y el mal hombre del mal theſoro de ſu coraçon ſaca mal. porque del abundancia de ſu coraçon habla ſu boca.

46 מַה תִּקְרָאוּ לִי אָדוֹן אָדוֹן
וְאֵינְכֶם עוֹשִׂים אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר׃

Porque me llamays Sennor Sennor, y no hazeys loque digo?

47 כָּל־אֲשֶׁר בָּא אֵלַי וְשׁוֹמֵעַ
אֶת־דְּבָרַי וְעוֹשֶׂה אוֹתָם אַגִּיד
לָכֶם לְמִי דּוֹמֶה הוּא׃

Todo aquel que viene à mi, y oye mis palabras, y las haze, yo os enſennare à quien es ſemejante.

ς'.

42. Ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφὲ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτὰ, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Ou comment peux-tu dire à ton frere, Frere, permets que i'oſte le feſtu qui eſt en ton œil: toi qui ne vois point vn cheuron qui eſt en ton œil? Hypocrite, iette premierement le cheuron hors de ton œil, & adonc tu regarderas de ietter hors le feſtu qui eſt en l'œil de ton frere.

43. Οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.

Certes l'arbre n'eſt point bon qui fait fruict pourri: ni l'arbre pourri, qui fait bon fruict.

44. Ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται, οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.

Car chacun arbre eſt cognu par ſon propre fruict. Car auſſi des eſpines ne ſe cueillent point les figues, ni du buiſſon ne vendange-on point les raiſins.

45. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

L'homme de bien tire hors choſe bonne du bon threſor de ſon cœur: & le mauuais homme tire hors choſe mauuaiſe du mauuais threſor de ſon cœur: car c'eſt de l'abondance du cœur que la bouche parle.

46. Τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

Mais pourquoi m'appelez-vous Seigneur, Seigneur, & ne faites point ce que ie di?

47. Πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτοὺς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.

Quiconque vient à moi, & oit mes paroles, & les met en effect, ie vous monſtrerai à qui il eſt ſemblable.

CAP. VI.

42. Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, ſine eiiciam feſtucam de oculo tuo: ipſe in oculo tuo trabem non videns? Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo: & tunc perſpicies, ut educas feſtucam de oculo fratris tui.

Either how canſt thou ſay to thy brother/ Brother/ let me pull out the mote that is in thine eye / when thou ſeeſt not the beame that is in thine owne eye? Hypocrite caſt out the beame out of thine owne eye firſt / & then ſhalt thou ſee perfitely / to pull out the mute that is in thy brothers eye.

43. Non eſt enim arbor bona quæ facit fructus malos, neque arbor mala, faciens fructum bonum.

For it is not a good tree that bringeth fort euill fruite: neither an euil tree/ that bringeth forth good fruit.

44. Vnaquæque enim arbor de fructu ſuo cognoſcitur. Neque enim de ſpinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant uvam.

For euery tree is knowne by his owne fruite: for neither of thornes gather men figges / nor of buſhes gather they grapes.

45. Bonus homo de bono theſauro cordis ſui profert bonum: & malus homo de malo theſauro profert malum Ex abundãtia enim cordis, os loquitur.

A good man out of the good treaſure of his heart bringeth forth good / and an euill man out of the euill treaſure of his heart bringeth forth euill: for of the abundance of the heart his mouth ſpaketh.

46. Quid autem vocatis me, Domine, Domine: & non facitis quæ dico?

But wy call ye me/ Maſter/ Maſter/ and do not the things that I ſpeake?

47. Omnis qui venit ad me, & audit ſermones meos, & facit eos: oſtendam vobis cui ſimilis ſit.

Whoſoeuer commeth to me / and heareth my wordes/ and doth the ſame/ I will ſhew you to whom he is like.

Das VI. Capitel.

42 Oder wie kanſt du ſagen zu deinem Bruder: Halt ſtill Bruder / ich will den Splitter auß deinem Aug ziehen / vnd du ſiheſt ſelbſt nicht den Balcken in deinem Auge? Du Heuchler/ zeuch zuvor den Balcken auß deinem Auge / vnd beſihe denn / daß du den Splitter auß deines Bruders Auge zieheſt.

Eller huorledis kant du ſige til din Broder / Holt ſtille Broder/ ieg vil drage Skæffuen aff dit øye/oc du ſeer icke ſelff Bielcken i dit øye? Du Øyenſkalck/ drag førſt Bielcken aff dit øye / oc ſee ſaa til / at du drager Skæffuen aff din Broders øye.

43. Denn es iſt kein guter Baum/ der faule Frucht trage / vnd kein fauler Baum/ der gute Frucht trage.

Thi der er inted gaa Træ / ſom bær raaden fruct/ oc inted raadet træ / ſom bær god fruct.

44. Ein ieglicher Baum wirdt an ſeiner eigen Frucht erkannt. Denn man liſet nicht Feigen von den dörnen / Auch ſo liſet man nicht Trauben von den Hecken.

Huert Træ kendis paa ſin egen fruct. Thi mand plocker icke Figen aff Torne/ Mand plocker oc icke Vindruer aff Hybenbuſke.

45. Ein guter Menſch bringet guts herfür / auß dem guten ſchatz ſeines hertzen/ Vnd ein boßhafftiger menſch bringet böſes herfür auß dem böſen ſchatz ſeines hertzen. Denn wes das hertz voll iſt / des gehet der mund über.

It gaat Menniſke bær gaat frem / aff ſit hiertis gode / Liggende fæ Oc it vanartig Menniſke bær ont frem / aff ſit hiertis onde Liggendefæ. Thi huad ſom hiertet er fult aff / der aff løber Munden offuer.

46. Was heiſſet jhr mich aber HERR / HERR / vnd thut nicht was ich euch ſage?

Oc hui kalde i mig HERRE/HERRE/oc gøre icke huad ieg ſiger eder?

47. Wer zu mir kompt/ vnd höret meine rede / vnd thut ſie / den will ich euch zeigen/ wem er gleich iſt.

Huo ſom kommer til mig / oc hører min Tale/ oc gør hende / Den vil ieg viſe eder/ huem hand er lig.

Kapitola VI.

42. A kterak můžeſs řijcy bratru twému: Bratře/ nechať wywrhu mrwu z Oka twého: ſám pak w Oku twém břewna newidijſs? Pokrytče/ wywrz prwé břewno z Oka twého a tehdy prohlédneſs aby wyňal mrwu z oka Bratra twého.

Abo iáko możeſz rzec brátu twemu/ Brácie day ci wyrzucę pąździorko ktore ieſt w twym oku / gdyż tramu ktory ieſt w twym oku nie baczyſz: Pokrythy człowiecze wyrzuć wprzod tram on z oká twego/ á tedy przypátrzyſz ſie ábyś wyrzucił pąździorko ktore ieſt w oku brátá twe°.

43. Nebť neníj ten Strom dobrý/ kterýž neſe Owotce zlé/ ani geſt Strom zlý/ kterýž neſe Owotce dobré.

Abowiem ci drzewo dobre nie przynaſza owocu złego/ áni drzewo náprochniałe owocu dobrego.

44. Každý zagiſté Strom po owotcy ſwém býwá poznán. Nezbijragij z trnij Fijků/ ani s hložij zbijragij hroznů.

Gdyż każde drzewo z włáſnego owocu poznawáią/ boć też nie zbieráią z ciernia fig / áni ze krzá zbieráią grona.

45. Dobrý člowěk z dobrého pokladu ſrdce ſwého / wynáſſý dobrau wěc: zlý pak člowěk ze zlého pokladu Srdce ſwého / wynáſſý zlau wěc. Neboť z hognoſti Srdce vſta mluwij.

Człowiek dobry z dobrego ſkárbu ſercá ſwe° podawa rzeczy dobre/ á zły człowiek ze złe° ſkárbu ſercá ſwego podawa zła rzecz / ábowiem z obfitości ſercá mowia vſtá iego.

46. Y proč mi řijkáte: PAne/ PAne/ a nečinijte což prawijm wám?

Przeczże mie tedy zowiecie / Pánie Pánie / á tego nie czynicie co powiedam?

47. Každý kdož přicházý ke mně/ a ſlyſſý řeči mé/ y činij ge: vkážiť wám komuby podoben byl.

Ktożkolwiek przychodzi do mnie á ſłucha ſłow mych / y czyni im doſyć / okaże wam komu ieſt podobnym.

ו

48 דָּמֵא לְגַבְרָא דַּבְנָא בַּיְתָא וְחַפַר וְעַמֵּק וְסָם שֶׁתָּאסֵא עַל שׁוֹעָא כַּד הָוָא דֵּין מְלָאָא אֶתְטְרִי מְלָאָא בְּבַיְתָא הַו וְלָא אֶשְׁכַּח דְּנַזִיעִיוּהִי סִימָא הָוָת גֵּיר שֶׁתָּאסְתֵה עַל שׁוֹעָא ׃

Egli è ſimile ad vn huomo che edificaua vna caſa, ilqual cauò, è cauò ben al fondo, e poſe il fondamento ſopra la pietra: & eſſendo venuta l'inondatione, il fiume vrto in quella caſa, e non la potè muouere: percio ch'ella era fondata ſopra la pietra.

49 וְהַו דְּשָׁמַע וְלָא עָבֵד דָּמֵא לְגַבְרָא דַּבְנָא בַּיְתֵה עַל עַפְרָא דְּלָא שֶׁתָּאסְתָא וְכַד אֶתְטְרִי בֵּה נַהְרָא בַּר שָׁעְתֵה נְפַל וַהְוָת מַפּוּלְתֵה רַבָּא דְּבַיְתָא הַו ׃

Ma colui che l'ode, e non le fa, è ſimile à l'huomo che edificò, la ſua caſa ſopra la terra ſenza, fondamento; ne laquale il fiume vrtò: ond'ella ſubbito cadde, e la ruina di quella caſa fu grande.

ז

1 וְכַד שַׁלֶם מְלֵא כֻּלְהֵין לְמַשְׁמַעְתֵה דְּעַמָּא עַל יֵשׁוּעַ לְכְפַר־נַחוּם ׃

Poi ch'egli hebbe finite tutte le ſue parole à l'audientia del popolo, entrò in Capernaum.

2 עַבְדֵה דֵּין דְּקֶנְטְרוֹנָא חַד עָבִיד הָוָא בִּישָׁאִית אִיתָא דְּיַקִּיר הָוָא עֲלוֹהִי וְקַרִיב הָוָא לְמָמָת ׃

Doue il ſeruitor d'vn certo Centurione era ammalato, e ſtaua per morire, il quale gli era molto caro.

3 וַשְׁמַע עַל יֵשׁוּעַ וְשַׁדַּר לְוָתֵה קַשִּׁישֵׁא דִּיהוּדָיֵא וּבָעֵא הָוָא מֶנֵּה אֵין ד דִּיאתֵא נַחֵא לְעַבְדֵה ׃

Et hauendo vdito parlar di IESV*, mando à lui alcuni de Vecchij de Giudei, pregandolo che veniſſe à riſanare il ſuo ſeruitore.*

4 הָנוּן דֵּין כַּד אֶתַו לְוָת יֵשׁוּעַ בָּעִין הֲווּ מֶנֵּה ב בְּטִילָאִית וָאמְרִין שָׁוֵא הו דְּתֶעְבֵּד לֵה הָדָא ׃

Et eſſi venuti à IESV*, lo pregauano con diligentia, dicendo, Egli è degno che tu gli facci queſto bene.*

ו

48 דּוֹמֶה הוּא לְאָדָם בּוֹנֶה הַבַּיִת אֲשֶׁר חָפַר וְהֶעֱמִיק וַיָּשֶׂם יְסוֹדוֹ עַל־הַסֶּלַע וְכַאֲשֶׁר בָּא הַשֶּׁטֶף וַיִּגּוֹף הַנַּחַל עַל־הַבַּיִת הַזֶּה וְלֹא יָכֹל לַהֲמִיטוֹ כִּי יֻסַּד הִיא עַל־הַסָּלַע ׃

Semejante es àl hombre que edifica vna caſa: que cauó y ahondó, y puſo el fundmento ſobre piedra, y auiendo auenida, el rio dió con impetu en aquella caſa, mas no la pudo menear: porque eſtauà fundada ſóbre piedra.

49 וַאֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ וְאֵינֶנּוּ עוֹשֶׂה דּוֹמֶה הוּא לְאָדָם הַבּוֹנֶה בֵיתוֹ עַל־אֶרֶץ בְּלִי יְסוֹד וַיִּגּוֹף הַנַּחַל וּפִתְאֹם נָפַל וַיְהִי מַפֶּלֶת הַבַּיִת הַהוּא גְדוֹלָה ׃

Mas elque oyó, y no hizo, ſemejante es àl hombre que edifico ſu caſa ſobre tierra ſin fundamento: en laqual el rio dió con impetu, y luego cayó: y fué grande la ruyna de aquella caſa.

ז

1 וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵי הָעָם וַיָּבוֹא אֶל־כְּפַר נַחוּם ׃

Y como acabó todas ſus palabras en oydos del pueblo, entró en Capernaum.

2 וְעֶבֶד שַׂר מֵאָה פְּלוֹנִי הָיָה בְחָלְיוֹ וְקָרוֹב לָמוּת אֲשֶׁר הָיָה לוֹ יָקָר ׃

Y el ſieruo de vn Centurion enfermo ſe yua muriendo, el qual el tenia en eſtima.

3 וּבְשָׁמְעוֹ עַל יֵשׁוּעַ שָׁלַח אֵלָיו אֶת זִקְנֵי יְהוּדִים לִשְׁאוֹל מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר יָבוֹא וִירַפֵּא אֶת־עַבְדּוֹ ׃

Y como oyó de Ieſus, embió á el los Ancianos de los Iudios, rogandole que vinieſſe-y libraſſe à ſu ſieruo.

4 וּבְבוֹאָם אֶל־יֵשׁוּעַ נְהָמוּ אוֹתוֹ מְאֹד מְאֹד לֵאמֹר כִּי שָׁוֶה הוּא אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לֹא זֹאת ׃

Y viniendo ellos à Ieſus, rogaronle con diligencia, diziendole, Porque es digno de concederle eſto:

ς'.

48. Ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

Il eſt ſemblable à l'homme qui en baſtiſſant vne maiſon, aura foui & creuſé, & aura mis le fondemẽt ſur la roche: & quand il eſt venu vne rauine d'aux, le fleuue a heurté contre ceſte maiſon-la, mais il ne l'a peu eſbranler; : car elle eſtoit fondee ſur la roche.

49. Ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου. ᾗ προσέρρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Mais celui qui les a ouïes, & ne les a point miſes en effect, eſt ſemblable à l'homme qui aura baſti ſa maiſon à terre, ſans fondement: contre laquelle le fleuue a heurté, & incontinent elle eſt tombee, la ruine de ceſte maiſon-la a eſté grande.

ΚΕΦΑΛ ζ.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς καπερναούμ.

Or quand il eut acheué toutes ces paroles, le peuple l'eſcoutant, il entra en Capernaum.

2. Ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾷν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.

Et le ſeruiteur d'vn certain Centenier, qui lui eſtoit fort cher, eſtant malade, s'en alloit mourir.

3. Ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

Et quand le Centenier ouït parler de Ieſus, il enuoya vers lui des Anciens des Iuifs, le priant qu'il vinſt pour deliurer ſon ſeruiteur.

4. Οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν ἰησοῦν παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες, ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο.

Leſquels eſtans venus vers Ieſus, le prierent affectueuſement, diſans, qu'il eſtoit digne qu'on lui ottroyaſt cela.

CAP. VI.

48. Similis eſt homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & poſuit fundamentum ſuper petram, inundatione autem facta, illiſum eſt flumen domui illi, & non potuit eam movere: fundata enim erat ſuper petram.

He is like a man which built an houſe/ and digged deepe/ and layde the foūdation on a rocke: and when the waters aroſe the flood beat vpon that houſe/ and coulde not ſhake it: for it was grounded vpon a rocke.

49. Qui autē audit & non facit: ſimilis eſt homini ædificanti domum ſuam ſuper terram, ſine fundamento: in quam illiſus eſt fluvius: & continuò cecidit, & facta eſt ruina domus illius magna.

But he that heareth and doeth not/ is like a man that built an houſe vpon the earth without foundation/ againſt which the floud did beat/ and it fell by and by: and the fall of that houſe was great.

Das VI. Capitel.

48. Er iſt gleich einem Menſchen/ der ein hauß bauete/ vnd grub tieff/ vnd leget den grund auff den Felß. Da aber gewäſſer kam da reiß der Strom zum Hauſe zu/ vnd mochts doch nicht bewegen/ denn es war auff den Felß gegründet.

Hand er lige ſom it Menniſke/ der bygde it Huſſ/ oc groff Dybt/ oc lagde grunduollen paa en Klippe. Oc der Vandløb kom/ da ſtøtte Strømmen paa Huſit/ oc kunde icke rørte det aff ſted/ Thi det vaar grundfeſt paa en Klippe.

49. Wer aber höret/ vnd nicht thut/ der iſt gleich einem Menſchen/ der ein Hauß bauete auff die Erden on grund. Vnd der Strom reiß zu jm zu/ vnd es fiel bald/ vnd das Hauß gewann einen groſſen riß.

Men huo ſom hører oc icke gør/ Hand er lige ſom it Menniſke/ der bygde it Huſſ paa Jorden vden grunduol/ Oc Strømmen ſtøtte der paa/ oc det fal ſtrax/ oc Huſet fick en ſtor Flecke.

Kapitola VI.

48. Podoben geſt člowěku kterýž ſtawij Dům/ a kterýž kopal hluboko/ a položil grunty na ſkále: A když ſe ſtala powodeň/ obořila ſe řeka na Dům ten/ y ne mohla gim pohnauti. Nebo byl založen na ſkále.

Podobny ieſt człowiekowi dom buduiącemu/ ktory wykopawſzy y wybrawſzy glebo ko záklàdá grunthy ná opoce/ á gdy wzbiera powodź otraca ſie rzeká o on dom/ ále go nie może poderwac/ bo ieſt záłożony ná opoce.

40. Alekdož ſlyšij a nečinij/ podoben geſt Člowěku kterýž ſtawij Dům ſwůg na Zemi bez gruntu/ na kterýž to přiſſel potok á hned padl/ y ſtal ſe pad Domu toho weliký.

Ten zaſie ktory ſłucha á nie czyni/ podobien ieſt człowiekowi ktory buduie dom ſwoy ná ziemi bez gruntu/ o ktory gdy ſie rzeká otrąci/ nátychmiaſt ſie obálił/ y ſtał ſie wielki vpad domu onego.

CAP. VII.

CVM autem impleſſet omnia verba ſua in aures plebis, intravit Capharnaum.

When he had ended all his ſayings in the audience of the people/ hee entred into Capernaum.

2. Centurionis autem cuiuſdam ſervus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretioſus.

And a certaine Centurions ſeruant was ſicke and readie to die/ which was deare vnto him.

3. Et cùm audiſſet de Ieſu, miſit ad eum ſeniores Iudæorum, rogans eum ut veniret, & ſalvaret ſervum eius.

And when he heard of Ieſus/ he ſent vnto him the Elders of the Iewes/ beſeeching him that he would come & heale his ſeruant.

4. At illi cùm veniſſent ad Ieſum, rogabāt eum ſollicitè, dicentes ei, Quia dignus eſt ut hoc illi præſtes.

So they came to Ieſus/ and beſought him inſtātly/ ſaying that he was worthie that he ſhould do this for him.

Das VII. Capitil.

Nach dem er aber für dem Volck außgeredt hatte/ gieng er gen Capernaum.

OC der hand haffde vdtalet for Folcket/ gick hand til Capernaum.

2. Vnd eines Hauptmanns knecht lag todtkranck/ den er werth hielt.

Oc en Høffuitzmandz Suend laa dødſiug/ huilcken hand holt meget aff.

3. Da er aber von Jeſu höret/ ſandte er die Elteſten der Jüden zu jhm/ vnd bat jhn/ daß er keme/ vnd ſeinen Knecht geſund machet.

Oc der hand hørde om Jheſu/ da ſende hand de Eldſte aff Jøderne til hannem/ oc bad hannem/ at hand vilde komme/ oc helbrede hans Suend.

4. Da ſie aber zu Jeſu kamen/ baten ſie jhn mit fleiß/ vnd ſprachen: Er iſt ſein werth/ daß du jhm das erzeigeſt.

Oc der de komme til Jheſum/ bade de hannem flitelige/ oc ſagde/ Hand er vel verd/ at du gøre hannem det.

Kapitola VII.

Když pak wykonal wſſeckna ſlowa ſwá w vſſy lidu/ wſſel do Kaffarnaum.

POthym wſzytkich ſłow ſwoich dokończywſzy gdy ſłuchał lud/ wſzedł do Kapernaum.

2. Setnijka pak gednoho ſlužebnijk nemocen gſa/ k ſmrti ſe přibližowal/ kteréhož on byl milowal.

A niektorego ſetnika ſługa niemocą złożony miał vmrzeć, ktorego ſobie wielce ważył.

3. A když vſlyſſal o Gežijſſowi/ poſlal k němu Staršij z Židůw proſe ho aby přiſſel/ a vzdrawil Služebnijka geho.

Ten gdy ſie oſłyſzał o Jezuſie/ poſłał k niemu ſtarſze Żydowſkie/ proſząc go áby przyſzedł á ratował ſługę iego.

4. A oni když přiſſli k Gežijſſowi/ proſyli ho ſnažně/ řkauce gemu: Hoden geſt aby gemu to včinil.

Oni tedy przyſzli po Jezuſa/ y proſili go z pilnością/ mowiąc/ Godna rzecz ábyś mu to okázał.

ז

5 רָחֵם גֵּיר לְעַמַּן וְאַף בֵּית כְּנוּשְׁתָּא הוּ בְּנָא לַן ׃

Percioch'egli ama la noſtra gente, & eſſo ci ha edificata la ſinagoga.

6 יֵשׁוּעַ דֵּין אָזֶל הֲוָא עַמְּהוֹן כַּד דֵּין לָא סַגִּי רַחִיק מֶן בַּיְתֵהּ שַׁדַּר לְוָתֵהּ קֶנְטְרוּנָא רָחְמַוְהִי וֶאמַר לֵהּ מָרִי לָא תֶּעְמַל לָא גֵּיר שָׁוֵא אֶנָא דְּתֵעוּל תְּחֵית מַטְלָלִי ׃

IESV dunque andaua con eſſoloro. Et eſſendo egli gia non molto lungi da la caſa, il Centurione gli mandò de ſuoi amici, à dirli, Signore, non ti pigliare moleſtia: perche io non ſon degno che tu entri ſotto il mio tetto.

7 מֶטּוּל הָו אֶנָא לָא שְׁוִית דַּלְוָתָךְ אֵתֵא אֶלָּא אֱמַר בְּמֶלְּתָא וְנֶתְאַסֵּא טַלְיִי ׃

Per il che ne ancor me ſteſſo ho riputato degno di venire à te: ma di con la parola, e il mio ſeruitore ſi riſanarà.

8 אַף אֶנָא גֵּיר גַּבְרָא אֶנָא דַּמְשַׁעְבַּד אֶנָא תְּחֵית שׁוּלְטָנָא וְאִית תְּחֵית אִידַי אֶסְטְרַטִיוּטֵא וְאָמַר אֶנָא לְהָנָא זֵל וְאָזֵל וְלַאחְרִנָא תָּא וְאָתֵא וְלְעַבְדִּי דַּעְבֶד הָדָא וְעָבֵד ׃

Imperoche ancor io ſon huomo ſottopoſto à l'altrui poteſtà, che ho ſotto di me de ſoldati: e dico à l'vno, Va, & egli va: & à l'altro, Vieni, & egli viene: & al mio ſeruitore, Fa queſto, & egli il fa.

9 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ הָלֵין אֶתְדַּמַּר בֵּהּ וְאֶתְפְּנִי וֶאמַר לְכֶנְשָׁא דְּאָתֵא בָּתְרֵהּ אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּאַף לָא בְּבֵית יִסְרָיֵל אֶשְׁכַּחֵת אַיְךְ הָדָא הַיְמָנוּתָא ׃

Vdendo IESV queſte coſe, ſi marauigliò di lui: e riuoltatoſi à la turba che lo ſeguiua, diſſe, Io vi dico che ne pur in Iſraël ho trouato tanta fede.

10 וַהֲפַכוּ הָנוּן דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ לְבַיְתָא וְאֶשְׁכַּחוּ לְעַבְדָּא הָו דַּכְרִיהָ הֲוָא כַּד חָלִים ׃

Et eſſendo ritornati à caſa quelli che erano ſtati mandati, trouoron ſano il ſeruitore che era ſtato ammalato.

ז

5 כִּי אוֹהֵב אֶת עַמֵּנוּ וְאֶת בֵּית הָעֵדָה הוּא בָנָה לָּנוּ ׃

Que ama nueſtra nacion, y el nos edificó vna ſynoga.

6 וְיֵשׁוּעַ הָלַךְ אִתָּם וְכַאֲשֶׁר הוּא לֹא רָחוֹק הָיָה מִן־הַבַּיִת אָז שַׂר מֵאָה שָׁלַח אֵלָיו אֲחֻזַּת מֵרֵעָיו לֵאמֹר לוֹ אֲדֹנָי אַל תִּגַּע כִּי קָטֹנְתִּי מִבֹּאֲךָ תַּחַת גַּגִּי ׃

Y Ieſus fué con ellos. mas como ya no eſtuuieſſen lexos de ſu caſa, embió el Centurion amigos à el diziendole, Sennor, no tomes trabajo. que no ſoy digno que entres debaxo de mi tejado.

7 עַל־כֵּן אֲנִי לֹא שִׁוִּיתִי לָבוֹא אֵלֶיךָ כִּי אִם אֱמֹר נָא בְדָבָר וְיֵרָפֵא עַבְדִּי ׃

Porloqual ni áun me tuue por digno de venir à ti mas manda con la palabra, y mi criado ſerà ſano.

8 וְגַם אֲנִי אָדָם תַּחַת שִׁלְטוֹן מוּשָׂם וְהָיוּ תַּחְתַּי אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְאִם אוֹמֵר אֲנִי לָזֶה לֵךְ וְהוֹלֵךְ וְלְאַחֵר בּוֹא וְבָא וּלְעַבְדִּי עֲשֵׂה זֹאת וְעֹשֶׂה הוּא ׃

Porque tambien yo ſoy hombre pueſto en poteſtad, que tengo debaxo de mi ſoldados: y digo à eſté, Vé, y vá. y ál otro, Ven: y viene: y à mi ſieruo, Haz eſto? y hazé lo.

9 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע זֹאת יֵשׁוּעַ תָּמַהּ עָלָיו וַיִּפֶן וַיֹּאמֶר לָעָם אֲשֶׁר בָּא אַחֲרָיו אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי לֹא בְּיִשְׂרָאֵל מָצָאתִי כָּזֹאת אֱמוּנָה ׃

Loqual oyendo Ieſus, marauilloſe de el, y buelto, dixo à las compannas que lo ſeguian, Digo hos que ni aun en Iſrael he hallado tanta fe.

10 וַיָּשׁוּבוּ הַשְּׁלִיחִים בַּבַּיִת וַיִּמְצְאוּ אֶת עֶבֶד חוֹלֶה כִּי נִרְפָּא מֵחָלְיוֹ ׃

Y bueltos á caſa losque auian ſido embiado, hallaron ſano al ſieruo que auia eſtado enfermo:

ζ.

5. Ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.

Car diſſoyent-ils, il aime noſtre nation; & nous a baſti la ſynagogue.

6. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς· ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου εἰσέλθῃς.

Ieſus donc s'en alloit auec eux. Et cóme deſia il n'eſtoit plus gueres loin de la maiſon, le Centenier enuoya vers lui ſes amis, lui diſant, Seigneur, ne te trauaille point, car ie ne ſuis pas digne que tu entres ſous mon toict.

7. Διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

Parquoi auſſi ne me ſuis-ie point reputé digne d'aller vers toi: mais di la parole, & mon ſeruiteur ſera gueri.

8. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Car ie ſuis auſſi homme conſtitué ſous la puiſſance d'autrui, ayant ſous moi des gendarmes. Et ie di à l'vn, Va, & il vient: & a mon ſeruiteur, Fai-cela, & il le fait.

9. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

Leſquelles choſes ouïes, Ieſus s'eſmerueilla de lui: & ſe retournant dit à la troupe qui le ſuiuoit, Ie vous di, que ie n'ai point trouué ſi grande foy, meſmes en Iſrael.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

Et quand ceux qui auoyent eſté enuoyés, & furent retourné en la maiſon, ils trouuerent le ſeruiteur, qui auoit eſté malade, ſe portant bien.

CAP. VII.

5. Diligit is enim gentem noſtram : & ſynagogam ipſe ædificavit nobis.

For he loueth/ſayd they/our nation/ and he hath built vs a Synagogue.

6. Ieſus autem ibat cum illis Et cum iam non longè eſſet à domo, miſit ad eum Centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim ſum dignus, ut ſub tectum meum intres.

Then Jeſus went with them : but when he was nowe not farre from the houſe/ the Centurió ſent friends to him/ ſaying vnto him/ Lord/ trouble not thy ſelfe : for J am not worthie that thou ſhouldeſt enter vnder my roofe.

7. Propter quod & meipſum non ſum dignum arbitratus ut venirem ad te, ſed dic verbo, & ſanabitur puer meus.

Wherefore J thought not my ſelfe worthy to come vnto thee : but ſay the worde/ and my ſeruant ſhalbe whole.

8. Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus, habens ſub me milites : & dico huic, vade, & vadit : & alii, veni, & venit : & ſervo meo, fac hoc, & facit.

For J likewiſe am a mã ſet vnder authoritie/ and haue vnder me ſouldiers/ and J ſay vnto one/ Goe/and he goeth: and to another Come/and he commeth: and to my ſeruant / Do this / and he doeth it.

9. Quo audito, Ieſus miratus eſt : & converſus, ſequentibus ſe turbis, dixit, Amen dico vobis, nec in Iſraël tantam fidem inveni.

When Jeſus heard theſe things/he marueiled at him/ and turned him/and ſayde to the people that followed him/J ſaye vnto you/ J haue not founde ſo great fayth/ no not in Jſrael.

10. Et reverſi qui miſſi fuerant, domum : invenerunt ſervum qui languerat, ſanum.

And when they that were ſent/ turned backe to the houſe/ they found the ſeruant that was ſicke/ whole.

Das VII. Capitel.

5. Denn er hat vnſer Volck lieb/ vnd die Schule hat er vns erbauet.

Thi hand elſker vort Folck/ oc hand haffuer opbygd oſſ Scholen.

6. Jeſus aber gieng mit jhnen hin. Da ſie aber nun nicht ferne von dem Hauſe waren/ ſandte der Hauptmann freunde zu jhm/ vnd ließ jhm ſagen: Ach HERR bemůhe dich nicht/ ich bin nicht werth/ daß du vnter mein Dach gehſt.

Da gick Jheſus bort met dem. Oc der de vaare nu icke longt fra Huſet/Da ſende Høffuitzmanden Venner til hannem/ oc loed hannem ſige/ Ah HERRE vmage dig icke/ Jeg er icke verd/ at du gaar vnder mit Tag.

7. Darumb ich auch mich ſelbs nicht wirdig geachtet habe/ daß ich zu dir keme/ ſondern ſprich ein wort/ ſo wirdt mein Knab geſund.

Der faare actede ieg mig oc icke ſelff verdig til/ at komme til dig/ Men ſig it ord/ da bliffuer min Dreng helbrede.

8. Denn auch ich bin ein Menſch der Oberkeit vnterthan/ vnd habe Kriegsknecht vnter mir/ vnd ſpreche zu einem: Gehe hin/ ſo gehet er hin/ Vnd zum andern/ Komb her/ ſo kombt er. Vnd zu meinem Knecht/ Thue das/ ſo thut ers.

Thi ieg er oc it Menniſke Offrigheden vnderdanig/ oc haffuer Stridzmend vnder mig/ oc ieg ſiger til en/ Gack bort/ ſaa gaar hand bort. Oc til en anden/ Kom hid/ ſaa kommer hand. Oc til min Suend/ Gør det/ ſaa gør hand det.

9. Da aber Jeſus das hőret/ verwunderte er ſich ſein/ vnd wandte ſich vmb/ vnd ſprach zu dem Volck/ daß jhm nachfolgete: Jch ſage euch/ ſolchen glauben habe ich inn Jſrael nicht funden.

Men der Jheſus hørde det/ forundrede hand ſig paa hannem/ oc vende ſig om/ oc ſagde til Folcket ſom hannem effter fulde/ Jeg ſiger eder/ ſaadan Tro haffuer ieg icke fundet i Jſrael.

10. Vnd da die geſandten widerumb zu Hauſe kamen/ funden ſie den krancken Knecht geſund.

Oc der de ſom vaare vdſende/ komme til bage igen til Huſet/ da funde de den ſiuge Sueng karſk.

Kapitola VII.

5. Nebk miluge Národ nas/ a Sſkolu on nám wyſtawěl.

Abowiem narod naß mieluie/ y onżeć nam zbudował bożnice.

6. Tehdy Gežijs ſſel s nimi. A když giž nedaleko byl od Domu/ poſlal k němu Setnijk přátely/ řka: Pane/ nepracůg/ Negſem zagiſtě hoden/ aby wſſel pod ſtřechu mau.

A thák Jezus ßedł z nimi/ ále gdy nie dáleko był od domu/ poſłál do niego on ſetnik przyiacioły/ mowiac mu/ Pánie nie drudź ſie/ abowiemći ia nie ieſt godźien áby ś wßedł pod dach moy

7. A protok gſem y ſebe ſamého za nehodného položil abych přiſſel k tobě: ale řcyž ſlowem/ a budek vzdrawen ſlužebnijk můg.

A dla tegoż y ſam nie mniemiałem ſie być godnym przyiydź do ciebie/ Ale rzecz ſłowem/ á ozdrowieiec ſługá moy.

8. Nebo y yá gſem člowěk pod mocý poſtawený/ mage pod ſebau Rytijře: a dijm to muto/ gdi/ a gde: a giněmu přiď/ a přigde: a ſlužebnijku měmu/ včiň toto/ a včinj.

Bożiem thez y ia ieſt człowiek pod zwierzchnośćia poſtánowiony/ máiac pod ſoba ſłużebnic/ y mowie temu/ Idź/ á poydźie/ á drugiemu Przyidź/ y przicdźie/ á ſłudźe moiemu/ Vczyń to/ y vczyni.

9. To vſlyſſaw Gežijs/ podiwil ſe: a obrátiw ſe k těm Záſtupuom kteřijž za nim ſſli/ řekl: Zagiſtě prawijm wám/ že w Lidu Jzrahelſkém nenalezl gſem tak weliké wijry.

To vſłyßawßy Jezus/ dziwował ſie mu/ y obrociwßy ſie do zgromádzenia ludzi ktore ßło zá nim/ rzekł/ Powiedam wam/ żeciem áni w Jzráelu ták wielkiey wiáry nie ználazł.

10. Wrátiwſſe ſe pak ti kteřijž poſláni byli do domu/ nalezli ſlužebnijka kterýž nemocen byl/ zdrawého.

Tedy ony co byli poſłani/ wrociwßy ſie do domu/ nalezli ſługe kthory chorowál zdrowego.

ז

11 וַהֲוָא לְיוֹמָא דְּבָתְרֵהּ אָזֵל הֲוָא לִמְדִינְתָּא דַּשְׁמָהּ נָאִין וְתַלְמִידוֹהִי עַמֵּהּ וְכֶנְשָׁא סַגִּיאָא׃

Auuenne ancor dipoi, che IESV andaua in vna città chiamata Naim: & inſieme con eſſolui andauano molti de ſuoi diſcepoli, & vna gran turba.

12 וְכַד קַרֶב לְתַרְעָא דַּמְדִינְתָּא חֲזָא כַּד מְלַוִּין מִיתָא דִּיחִידָיָא הֲוָא לְאֶמֵּהּ וְהִי אֶמֵּהּ אַרְמַלְתָּא הֲוָת וְכֶנְשָׁא סַגִּיאָא דִּבְנַי מְדִינְתָּא עַמֵּהּ׃

E come fu preſſo à la porta de la città, ecco che era portato fuore vn morto, figliuolo vnico à ſua madre, e queſta era vedoua, e molta gente de la città era con eſſalei.

13 חֲזָהּ דֵּין יֵשׁוּע וְאֶתְרַחַם עֲלַיָּהּ וְאֶמַר לָהּ לָא תִּבְכִּין׃

Et hauendola il Signore veduta, ſi moſſe à compaſſion di lei, e diſſele, Non piangere.

14 וְאֶזַל קְרֶב לְעַרְסָא וְהָנוּן דַּשְׁקִילִין הֲווּ לֵהּ קָמוּ וְאֶמַר עַלַימָא לָךְ אָמַר אֶנָא קוּם׃

Poi s'accoſtò, e toccò la bara, e quelli che portauano, ſi fermarono: & egli diſſe, Giouenetto, io ti dico, leuati ſu.

15 וְיִתֶב הוּ מִיתָא וְשָׁרִי לְמַמַלָּלוּ וִיַהְבֵהּ לְאֶמֵּהּ׃

E il morto ſi leuò ſu à ſedere, e cominciò à parlare: & egli il dette à ſua madre.

16 וְאֶחְדַת דֶּחֶלְתָא לְאֶנָשָׁא כֻּלְּהוֹן וַמְשַׁבְּחִין הֲווּ לַאלָהָא וְאָמְרִין דַּנְבִיָּא רַבָּא קָם בַּן וַסְעַר אַלָהָא לְעַמֵּהּ׃

E tutti hebbero timore, e glorificauano Iddio, dicendo, Vn gran Profeta veramente s'è leuato fra noi, e Iddio ha viſitato il ſuo popolo.

17 וְנֶפְקַת עֲלוֹהִי מֶלְתָא הָדָא בְּכֻלָּהּ יְהוּד וּבְכֻלֵּהּ אַתְרָא דַּחְדָרַיְהוֹן׃

E ſparſeſi queſta fama di lui per tutta la Giudea, e per tutto il paeſe d'intorno.

ז

11 וַיְהִי בְּיוֹם אַחֵר וַיֵּלֶךְ לְעִיר וּשְׁמָהּ נָעִים וַיֵּלְכוּ עִמּוֹ אֲחָוַת תַּלְמִידָיו וְקָהָל רָב׃

Y aconteciò deſpues, que el yua à la ciudad que ſe llama Naim, y yuan con el ſus Diſcipulos, muchos, y gran companna,

12 וְכַאֲשֶׁר הִקְרִיב לְפֶתַח הָעִיר וְהִנֵּה נָשְׂאוּ מֵת בֶּן־יָחִיד לְאִמּוֹ וְהִיא אַלְמָנָה וְעַם רַב מִן הָעִיר עִמָּהּ׃

Y como llegó cerca de la puerta de la ciudad, heaqui que ſacauan vn defunto vnigenito à ſu madre, laqual tambien era biuda: Y auia con ella grande companna de la ciudad.

13 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָהּ הָאָדוֹן נִכְמְרוּ רַחֲמָיו עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר לָהּ אַל תִּבְכִּי׃

Y como el Sennor la vido, fue mouido à miſericordia de ella, y dizele, No llores.

14 וַיִּקְרַב וַיִּגַּע בָּאָרוֹן וְהַנֹּשְׂאִים עָמְדוּ וַיֹּאמֶר עֶלֶם אוֹמֵר אֲנִי לְךָ קוּמָה׃

Y acercandoſe, tocó, las andas: y los que lo llouauan, pararon, y dize, Mancebo, à ti digo, leuantate.

15 וַיָּקָם וַיֵּשֶׁב הַמֵּת וַיָּחֶל לְדַבֵּר וַיִּתֵּן אוֹתוֹ לְאִמּוֹ׃

Entonces boluioſe à ſentar el que auia ſido muerto, y començó a hablar. y diólo à ſu madre.

16 וַתָּבוֹא יִרְאָה עַל־כֻּלָּם וַיְכַבְּדוּ אֶת־יְהוָה לֵאמֹר כִּי נָבִיא גָּדוֹל קָם בָּנוּ וְכִי פָקַד יְהוָה אֶת־עַמּוֹ׃

Y tomó à todos temor, y glorificauàn à Dios diziendo, Que Propheta grande ſe ha leuantado entre noſotros: Y que dios ha mirado ſu pueblo.

17 וַיֵּצֵא הַדָּבָר הַהוּא בְּכָל־יְהוּדָה עָלָיו וּבְכָל הַכִּכָּר׃

Y ſalió eſta fama de el por toda Iudeâ, y por toda la tierra del alderredor.

ζ'.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολύς.

Or aduint le iour ſuiuant que Ieſus alloit en vne ville nommee Nain: & pluſieurs de ſes diſciples & groſſe troupe alloyent auec lui.

12. Ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκώς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὕτη χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.

Et comme il approchoit de la porte de la ville, voici, on portoit hors vn mort, fils vnique de ſa mere, laquelle eſtoit vefue: & grand'compagnie de la ville eſtoit auec elle.

13. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε.

Et quand le Seigneur l'eut veuë, il fut eſmeu de compaſſion enuers elle: & lui dit, Ne pleure point.

14. Καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν. καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

Et s'eſtant approché, il toucha la biere (or ceux qui portoyent le corps, s'arreſterent) & il dit, Ieune homme, ie te di, leue toi.

15. Καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

Et celui qui eſtoit mort, ſe raſſit, & commença à parler. Et il le rendit à ſa mere.

16. Ἔλαβε δὲ φόβος ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Et crainte les ſaiſit tous, & glorifioyent Dieu, diſans, Certes vn grand Prophete s'eſt leué entre nous, & certes Dieu a viſité ſon peuple.

17. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

Et ce bruit courut de lui par toute Iudee & par toute la contree d'à l'entour.

CAP. VII.

11. Et factum eſt: deinceps ibat in civitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo diſcipuli eius & turba copioſa.

And it came to paſſe the day after / that he went into a citie called Nain / and many of his diſciples went with him / and a great multitude.

12. Cùm autem appropinquaret portæ civitatis, ecce defunctus efferebatur, filius unicus matris ſuæ: & hæc, vidua erat: & turba civitatis multa cum illa.

Nowe when hee came nere to the gate of the citie / beholde / there was a dead man caried out/who was the onely begotten ſonne of his mother / which was a widowe/ and much people of the citie was with her.

13. Quam cum vidiſſet Dominus, miſericordia motus ſuper eam, dixit illi, Noli flere.

And when the Lorde ſawe her / hee had compaſſion on her / and ſayde vnto her/ Weepe not.

14 Et acceſſit, & tetigit loculum. (Hi autē qui portabant, ſteterunt) Et ait, Adoleſcens, tibi dico, Surge.

And he went and touched the coffin/ (and they that bare him / ſtoode ſtill) and he ſaid / Yong man / I ſay vnto thee/ Ariſe.

15. Et reſedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri ſuæ.

And hee that was dead/ſate vp/and began to ſpeake/and he deliuered him to his mother.

16. Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes, Quia propheta magnus ſurrexit in nobis: & quia Deus viſitavit plebem ſuam.

Then there came a feare on them all/ and they glorified God/ſaying/A great Prophet is rayſed vp among vs / and God hath viſited his people.

17. Et exiit hic ſermo in univerſam Iudæam de eo, & in omnem circà regionem.

And this rumour of him went forth thoroughout all Iudea/ and troughout all the region round about.

Das VII. Capitel.

11. Vnd es begab ſich darnach / daß er inn ein Statt mit namen Nain gieng / vnd ſeiner Jůnger giengen vil mit jhm/vnd vil Volcks.

Oc det begaff ſig der effter/ at hand gick i en Stad/ ſom hed Nain / oc der ginge mange aff hans Diſciple met hannem / oc meget Folck.

12. Als er aber nahe an das Statthor kam / ſihe / da trug man einen Todten herauß der ein einiger Sohn war ſeiner Mutter / vnd ſie war eine Witwe/vnd vil Volcks auß der Stat gieng mit jhr.

Oc der hand kom nær til Stadzporten / See / da bar mand en Død vd / ſom vaar ſin Moders eniſte Søn / oc hun vaar en Encke / Oc meget Folck aff Staden gick met hende.

13. Vnd da ſie der HERR ſahe/ jammerte jn derſelbigen / vnd ſprach zu jhr: Weine nicht.

Oc der HERREN ſaa hende / da ynckedis hand der offuer/ oc ſagde til hende/ Græd icke.

14. Vnd tratt hinzu vnd růret den Sarck an / vnd die Tråger ſtunden Vnd er ſprach / Jůngling / ich ſage dir/ ſtehe auff.

Oc hand traadde til/oc rørde ved Baaren/Oc de ſom bare/ſtode. Oc hand ſagde Du vnge Dreng/Jeg ſiger dig / ſtat op.

15. Vnd der Todte richtet ſich auff/ vnd fieng an zu reden/ vnd er gab jhn ſeiner Mutter.

Oc den Døde reyſde ſig op / oc begynte at tale/ Oc hand gaff hans Moder hannem.

16. Vnd es kam ſie alle ein forcht an/ vnd preiſeten Gott Vnd ſprachen: Es iſt ein groſſer Prophet vnter vns auffgeſtanden / vnd Gott hat ſein Volck heim geſucht.

Oc der kom en redzel paa dem alle / oc de priſede Gud oc ſagde/ Der er en ſtor Prophete opſtanden iblant oſſ/ oc Gud haffuer beſøgt ſit Folck.

17. Vnd diſſe rede von jhm erſchall inn das gantze Jůdiſche Land vnd in alle vmbligende Lånder.

Oc denne Tale om hannem rœctedis i det gantſke Jødiſke Land / oc i alle omliggende Land.

Kapitola VII.

11. Y ſtalo ſe potom / Eſel Gežijſs do Měſta kterěž ſlowe Naym/ y ſſli s nim Včedlnicy geho/ a záſtup weliký.

Potym dniá drugiego ſzedł do miáſtá ktore zowa Náim / á przy nim ſzło wiele zwolennikow iego/ y zebránie ludzi wielkie.

12. A když ſe přibliјžil k Bráně Měſta/ay mrtwý neſen byl wen/ ſyn gediný Matky ſwé/a ta Wdowa byla / a Záſtup Měſta mnohý s nij.

A gdy przychodził ku bránie mieſkiey/ tedy oto vmárłego wynoſzono / ktory był iedyny ſyn v mátki ſwey/ á ktemu wdowy/ y byłá z nia wielkość ludu z miáſtá.

13. Kteranžto když vzřel Gežijſs / Miloſrdenſtwijm hnut gſa nad nij/ řekl gij: Neplačiž.

One tedy vyzrawſzy Pan/ ruſzon ieſt nad nia miłoſierdziem/ y rzekł iey/ Nie płacz.

14. A přiſtaupiw dotekl ſe Már. Ti pak kteřijž neſli/ zaſtawili ſe. Y řekl: Mládenče/ toběť prawijm wſtaň.

Y przyſtapiwſzy ſie tknał mar (á ci co go nieśli ſtáneli) y rzekł/ Młodzieniaſzku powiedamci / Wſtań.

15. A wſtaw ſedl ten kterýž byl vmřel/ a počal mluwiti. Y dal gey Matce geho.

Tedy śiadł on ktory był vmárł/ y począł mowić / á ták go oddał mátce iego.

16. Tehdy podyala wſſecky bázeň/y welebili Pána Boha/ řkauce: Že Prorok weliký powſtal mezy námi/ a že Buoh nawſſtijwil Lid ſwuog ?

Rział wſzythki ſtrách/ á chwalili Bogá/ mowiac/ Záprawdę Prorok wielki powſtał miedzy námi/á zaiſte Bog weyzrał na lud ſwoy.

17. Y wyſſla řeč tá o něm po wſſem Židowſtwu y po wſſý wokolnij Kragině.

Z przyſzłá o nim tá powieść po wſzytkim Iuda/ y po wſzytkiey ziemicy pográniczney.

ז

18 וְאִשְׁתַּעִיו לְיוֹחַנָּן ת
תַּלְמִידַוְהִי הָלֵין כֻּלְּהֵין׃

E tutte queſte coſe raccontarono à Giouanni i ſuoi diſcepoli.

19 וַקְרָא יוֹחַנָּן לַתְרֵין מֵן
תַּלְמִידַוְהִי וְשַׁדַּר אֶנוּן לְוָת
יֵשׁוּעַ וֶאמַר אַנְתְּ הוּ הָו
דָאתֵת אָו לְאַחְרִין הוּ
מְסַכִּינַן׃

Onde Giouanni chiamò à ſe due de ſuoi diſcepoli, e mandolli à IESV, *dicendo, Sei tu quello che doe venire, ò pur n'aſpettiamo noi vn'altro.*

20 וֶאתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ ו
וֶאמְרִין לֵהּ יוֹחַנָּן מַעְמְדָנָא
שַׁדְּרַן לְוָתָךְ וֶאמַר אַנְתְּ הוּ
הָו דָאתֵת אָו לְאַחְרִין
מְסַכִּינַן׃

Eſſi venuti a IESV, *li diſſero, Giouanni Battiſta ci ha mandati a te, dicendo, Sei tu quello che doueua venire, ò n'aſpettiamo noi vn'altro?*

21 בָּהּ דֵּין בְּהָי שָׁעְתָת
סַגִּיאֵא אַסִּי מֵן כּוּרְהָנֵא
וּמֵן מַחְוָתָא וּמֵן רוּחֵת
בִּישָׁתָא וְלַסַגִּיאֵא סַמְיֵא
יַהֵב הֲוָא לְמֶחְזָא׃

In quell' hora medeſima egli riſanò molti de le lor malattie e piaghe, e da i mali ſpiriti, & à molti ciechi donò il vedere.

22 וַעְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר ל
לְהוֹן זֶלוּ אֱמַרוּ לְיוֹחַנָּן כֻּל
מִדֶּם דַּחֲזֵיתוּן וַשְׁמַעְתּוּן
דַּסְמַיָּת חָזֵין וַחְגִירֵת
מְהַלְּכִין וְגַרְבֵא מֶתְדַּכֵּין
וְחַרְשֵׁא שָׁמְעִין וּמִיתֵת
קָיְמִין וּמֶסְכֵּנֵא מֶסְתַּבְּרִין׃

Poi riſpondendo IESV, *diſſe loro, Andate, e riferite à Giouanni le coſe che hauete vedute e vdite: cioè che i ciechi veggono, i zoppi caminano, i lebbroſi ſon mōdati, i ſordi odeno, i morti riſuſcitano, e l'Euangelio s'anuntia à i poueri.*

23 וְטוּבוֹהִי לְמַן דְּלָת
יֶתְכְּשֵׁל בִּי׃

E beato chiunque non ſi ſcandalizarà in me.

ז

18 וַיַּגִּידוּ לְיוֹחָנָן הַמַּלְאָכָיו עַל־
כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y dieron las nueuas à Ioan de todas eſtas coſas ſus Diſcipulos :

19 וַיִּקְרָא יוֹחָנָן לִשְׁנֵי תַּלְמִידָיו
וַיִּשְׁלָחֵם אֶל־יֵשׁוּעַ לֵאמֹר הַאַתָּה
הוּא הַבָּא אוֹ לְאַחֵר נְיַחֵלֶנּוּ׃

Y llamó Ioan vnos dos de ſus Diſcipulos. Y embió à Ieſus, diziendo, Eres tu aquel que auia de venir. ò eſperaremos à otro?

20 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ הָאֲנָשִׁים
אֵלָיו אָז אָמְרוּ יוֹחָנָן הַטּוֹבֵל
שְׁלָחָנוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר הַאַתָּ הוּא
הַבָּא אוֹ לְאַחֵר נְיַחֵלֶנּוּ׃

Y como los varones vinieron à el dixeron, Ioan el Baptiſta nos hà embiado á ti, diziendo, Eres tu aquel que auiá de venir, ó eſperaremos à otro?

21 וּבַיּוֹם הַהוּא רִפָּא לְרַבִּים
מֵחֳלָיִים וּמִנְּגָעִים וּמִשֵּׁדִים
רָעִים וְעִוְרִים רַבִּים אֲשֶׁר חָנַן
אוֹתָם בְּרְאִי׃

Y en la miſma hora ſanò à muchos de enfermedades, y plagas, y de eſpiritus malos: y à muchos ciegos dió la viſta.

22 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ
וְהַגִּידוּ לְיוֹחָנָן אֲשֶׁר רוֹאִים
וְשׁוֹמְעִים אַתֶּם כִּי־עִוְרִים
רוֹאִים פִּסְחִים הֹלְכִים מְצוֹרָעִים
נִטְהָרִים חֵרְשִׁים שׁוֹמְעִים
מֵתִים קָמִים אֶבְיוֹנִים
מִתְבַּשְּׂרִים׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Id, dad las nueuas à Ioan de loque aueys viſto y oydo: Que los ciegos veen los coxos andan, los leproſos ſon limpiados, los ſordos oyen, los muertos reſuſcitan, a los pobres es annunciado el Euàngelio.

23 וְאַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא
יִכָּשֵׁל בִּי׃

Y bienauendurado es el que no fuere eſcandalizado en mi.

ζ.

18. Καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.

Or toutes ces choſes furent rapportees à Iehan par ſes diſciples.

19. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

Dont Iehan appela deux de ſes diſciples, & les enuoya vers Ieſus, diſant, Es-tu celui qui deuoit venir, ou ſi nous en attendrons vn autre.

20. Παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν.

Or iceux eſtans venus vers lui, lui dirent, Iehan Baptiſte nous a enuoyés vers toi, diſant, Es-tu celui qui deuoit venir, ou ſi nous en attendrons vn autre.

21. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.

Or en ceſte meſme heure-la il en guerit pluſieurs de maladies & fleaux, & de malins eſprits: & donna la veuë à pluſieurs aueugles.

22. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

Puis reſpondant leur dit, Allez, & rapportez à Iehā ce que vous auez veu & ouï: aſſauoir que les aueugles recouurent la veuë, les boiteux cheminent, les lepreux ſont nettoyés, les ſourds oyét, les morts reſſuſcitent, l'Euangile eſt preſché aux poures.

23. Καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

Et bien heureux eſt quiconque n'aura point eſté ſcandalizé en moi.

CAP. VII.

18. Et nuntiaverunt Iohanni diſcipuli eius de omnibus his.

And the diſciples of John ſhewed him of all theſe things.

19. Et convocavit duos de diſcipulis ſuis Iohannes: & miſit ad Ieſum, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

So John called vnto him two certaine men of his diſciples / and ſent thē to Jeſus / ſaying / Art thou he that ſhould come / or ſhall we waite for an other?

20. Cùm autem veniſſent ad eum viri, dixerunt, Iohannes Baptiſta miſit nos ad te, dicens, Tu es qui venturus es, an alium expectamus?

And when the men were come vnto him/ they ſayde / John Baptiſt hath ſent vs vnto thee / ſaying / Art thou hee that ſhoulde come/ or ſhall we waite for another?

21. (In ipſa autē hora multos curavit à languoribus & plagis, & ſpiritibus malis: & cæcis multis donavit viſum)

And at that time hee cured many of their ſickeneſſes/ and plagues/ and of euill ſpirits / and vnto many blind men he gaue ſight.

22. Et reſpondens, dixit illis, Euntes renuntiate Iohanni quę audiſtis & vidiſtis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur, ſurdi audiunt, mortui reſurgunt, pauperes evangelizantur.

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them / Goe your wayes and ſhewe John/ what things yee haue ſeene and heard: that the blinde ſee/ the halt goe/ the Lepers are clenſed/ the deafe heare / the dead riſe againe / and the poore receiue the Goſpell.

23. Et beatus eſt quicunque, non fuerit ſcandalizatus in me.

And bleſſed is he / that ſhall not be offended in me.

Das VII. Capitel.

18. Vnd es verkündigeten Johanni ſeine Jünger das alles.

Oc Johannis Diſciple forkyndede hannem alt dette.

19. Vnd er rieff zu ſich ſeiner Jünger zween / vnd ſandte ſie zu Jeſu / vnd ließ jm ſagen: Biſt du der da kommen ſoll / oder ſollen wir eines andern warten?

Oc hand kallede tho aff ſine Diſciple til ſig / oc ſende dem til Jeſum / och loed hannem ſige / Eſt du den der ſkal komme / Eller ſkulle wi tøffue effter en anden?

20. Da aber die Männer zu jm kamen / ſprachen ſie: Johannes der Tauffer hat vns zu dir geſandt / vnd leſſt dir ſagen: Biſt du der da kommen ſoll / oder ſollen wir eines andern warten?

Men der Mendene komme til hannem / ſagde de / Johannes den døbere haffuer ſent oſſ til dig / oc lader dig ſige / Eſt du den ſom ſkal komme / Eller ſkulle wi tøffue effter en anden?

21. Zu derſelbigen ſtunde aber macht er vil geſund von ſeuchen vnd plagen / vnd böſſen Geiſtern / vnd vilen Blinden ſchencket er das geſichte.

Oc paa den ſamme ſtund giorde hand mange helbrede aff Siuger och Plager oc onde Aander / oc hand gaff mange Blinde ſynen.

22. Vnd Jeſus antworttet vnd ſprach zu jhnen: Gehet hin / vnd verkündiget Johanni / was jhr geſehen vnd gehöret habt / Die Blinden ſehen / die Lahmen gehen / die Außſetzigen werden rein / die Tauben hören / die Todten ſtehen auff / den Armen wirdt das Euangelium geprediget.

Och Jeſus ſuarede / oc ſagde til dem / Gaar bort oc forkynder Johanni / huad i haffue ſeet oc hørt / de Blinde ſee / de halte gaa / de Spedalſke vorde rene / de Døffue høre / de Døde ſtaa op / Euangelium predickis for de Fattige.

23. Vnd Selig iſt / der ſich nicht ergert an mir.

Oc ſalig er den / ſom icke forarger ſig paa mig.

Kapitola VII.

18. Y zwěſtowali Janowi Včedlnijcy geho wſſecky wěcy tyto.

Oznaymili też y Janowi zwolennicy iego otym wßytkim.

19. Apowolaw dwau z Včedlnijkuow ſwých. Jan / poſlal ge k Gežijſſowi řka: Tyli gſy kterýž přigijti máſe / čili giněho čekáme?

A on wezwawßy dwu niektorych z zwolennikow ſwoich. Poſłáłie do Jezuſá / mowiac / Tyżeś ieſt ten ktory przyydź miał / czyli drugiego czekác bedziemy?

20. A když přiſſli k němu mužij / řekli: Jan Křtitel poſlal náſ k tobě / řka: Tyli gſy kterýž přigijti maſs / čili giněho čekáme?

Gdy tedy przyßli do niego meżowie oni / rzekli / Jan krzciciel poſłáł nas do ciebie / mowiac / A tyżeś ieſt ten ktory miał przyydź / czyli drugiego czekác bedziemy?

21. A w tu hodinu vzdrawil mnohé od ne duhuow a od nemocý / á duchůw nečiſtých: a ſlepým mnohým zrak dal.

Tedy oneyże godziny wiele ich vzdrowił od niemocy / od trapienia / y od duchow złych / á wiele ſlepych wzrokiem dárował.

22. Odpowěděw pak Gežijſs / řekl gim: Gdauce powězte Janowi čo gſte ſlyſſeli a widěli / že ſlepij widij / kulkawij chodij / malomocnij ſe čiſtij / hluſſý ſlyſſý / mrtwij z mrtwých wſtáwagij / chudij přigijmagij Ewangelium.

Odpowiedziawßy tedy Jezus / rzekł do nich / Szedßy opowiedzcie Janowi coście widzieli y ſłyßeli / iż ſlepi wzrok biorą / chromi chodzą / trędowáci ſą oczyścieni / głußy ſłyßą / vmárli powſtháwáia / vbogim Ewángelia opowiedaia.

23. A blahoſlawený geſt ten / kdož ſe na demnau nepohorſſý.

A ßczeſliwy ieſt ten ktorykolwiek nie bedzie obrážon we mnie.

ז

24 כַּד דֵּין אֶזַלו תַּלְמִידַוְהִי
דְּיוּחַנָּן שַׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵאמַר
לְכֶנְשֵׁא עַל יוּחַנָּן מָנָא
נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָּא לְמֶחְזֵא
קַנְיָא דְּמֶן רוּחָא מֶתְתְּזִיעַ׃

Partiti che ſi furono i meſſi di Giouanni, egli incominciò à dir di Giouanni à le turbe, Che andaſte voi à vedere al diſerto? vna canna ſcoſſa dal vento?

25 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן
לְמֶחְזֵא גַּבְרָא דְּנַחְתָּא
רְכִיכֵא לְבִישׁ הָוָא אִילֵין
דְּבַלְבוּשָׁא מְשַׁבְּחָא ו
וּבְפֻנָּקָא אִיתַיְהוֹן בֵּית
מַלְכֵא אֶנּוּן׃

Ma che andaſte voi à vedere? vn huomo veſtito di delitioſi veſtimenti? Ecco, quei che ſi veſteno di pompoſo veſtimento, e viueno in delitie ſtanno ne palazzi de i Re.

26 וְאֶן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן
לְמֶחְזֵא אִין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן וְיַתִּיר מֶן נְבִיָּא׃

Ma che andaſte voi à vedere? vn Profeta? Certo io vi dico, ancor piu che Profeta.

27 הָנַו דְּעַלַוְהִי כְּתִיב ד
דְּהָא מְשַׁדַּר אֶנָא מַלְאֲכִי
קְדָם פַּרְצוּפָךְ דְּנְתַקֵּן א
אוּרְחָא קְדָמָךְ׃

Queſto è colui di cui è ſcritto, Ecco, io mando il mio Angelo innanzi à la faccia tua, ilquale apparecchiarà la tua via innanzi a te.

28 אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלַית
נְבִיָּא בִּילִידַי נֶשֵׁא דְּרַב מֶן
יוּחַנָּן מַעְמְדָנָא וְזְעוּרָא דֵּין
בְּמַלְכוּתָא דַּאלָהָא רַב הוּ
מֶנֵּהּ׃

Io vi dico certo che tra quei che ſon nati di donne, non è alcun Profeta maggior di Giouanni Battiſta: nondimeno il minor che ſia nel regno di Dio, è maggior di lui.

29 וְכֻלֵּהּ עַמָּא דְּשַׁמְעוּ
אַף מָכְסֵא זַדִּקוּ לַאלָהָא
דְּעַמַּדוּ מַעְמוּדִיתֵהּ ———
דְּיוּחַנָּן׃

E tutto il popolo che vdiua, e i publicani che erano battezati del batteſimo di Giouanni, giuſtificorono Iddio.

ז

24 וַיֵּלְכוּ מַלְאֲכֵי יוֹחָנָן וַיָּחֶל
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם עַל־יוֹחָנָן מַה
יְצָאתֶם בַּמִּדְבָּר לִרְאוֹת הַקָּנֶה
אֲשֶׁר מֵרוּחַ יָנוּד בַּמָּיִם׃

Y como ſe fueron los menſageros,de Ioan, començo á hablar de Ioan à las compannas, Que ſaliſtes à ver al deſierto? alguna canna que es agitada del viento?

25 אוֹ מָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם
אֶת הָאָדָם לָבוּשׁ בְּגָדִים רַכִּים
הִנֵּה אֲשֶׁר בְּבִגְדֵי אֶדֶר וּבְעֵדֶן
הֵמָּה בְּבָתֵּי מְלָכִים הָיוּ׃

Mas que ſaliſtes à ver? algun hombre cubierto de veſtidos delicados? heaqui que losque eſtan en veſtido precioſo y en delicias,en los palacios de los reyes eſtan.

26 אוֹ מָה יְצָאתֶם לִרְאוֹת אִם
אֶת־הַנָּבִיא אָמְנָם אוֹמֵר לָכֶם
גַּם יוֹתֵר מִנָּבִיא הוּא׃

Mas que ſaliſtes á ver? algun Propheta? Tambien os digo,y aun mas que Propheta.

27 כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר נִכְתַּב
עָלָיו הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֶת־מַלְאָכִי
לְפָנֶיךָ וּפִנָּה דַרְכְּךָ לְפָנֶיךָ׃

Eſte es de quien eſtà eſcripto, Heaqui embio mi angel delante de tu faz, elqual aparejarà tu camino delante de ti.

28 כִּי אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי־
בִילִידֵי נָשִׁים לֹא קָם נָבִיא
גָּדוֹל מִן יוֹחָנָן הַטֹּבֵל וַאֲשֶׁר
קָטֹן בְּמַלְכֻת אֱלֹהִים גָּדוֹל הוּא
מִמֶּנּוּ׃

Porque yo os digo que entre los nacidos de mugeres,no ay mayor Propheta que Ioan el Baptiſta: mas el mas pequenno en el Reyno de los cielos es mayor que el.

29 וְכָל הָעָם שׁוֹמֵעַ וּבַעֲלֵי
מֶכֶס צִדְּקוּ אֶת־יְהוָה וַיִּטָּבְלוּ
בִּטְבִילַת יוֹחָנָן׃

Y tode el pueblo oyendolo, y los publicanos, juſtificaron à Dios baptizandoſe con el Baptiſmo de Ioan.

ζ.

24. Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν (πρὸς τοὺς ὄχλους) περὶ ἰωάννου, τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

Puis quand les meſſagers de Iehan ſnrent partis, il ſe print à dire de Iehan aux troupes, Qu'eſtes vous allés voir au deſert? vn roſeau demené du vent?

25. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

Mais qu'eſtes-vous allés voir? vn homme reueſtu de precieux veſtemens? voici ceux qui ſont magnifiquement veſtus, & qui viuent en delices, ſont és maiſons des rois:

26. Ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mais qu'eſtes-vous allés voir? vn Prophete? voire,vous di-ie,& plus que Prophete.

27. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

C'eſt celui duquel il eſt eſcrit, Voici, i'enuoye mon meſſager deuant ta face,lequel preparera ta voye deuant toi.

28. Λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.

Car ie vous di qu'entre ceux qui ſont nés de femme,il n'y a nul Prophete plus grand que Iehan Baptiſte: & toutesfois celui qui eſt le moindre au royaume de Dieu eſt plus grand qu'icelui.

29. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου.

Et tout le pleuple qui oyoit cela, & les peagers qui auoyent eſté baptizés du Bapteſme de Iehan, iuſtifierẽt Dieu,

CAP. VII.

24. Et cùm diſceſſiſſent nuntii Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas, Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento moveri?

And when the meſſengers of John were departed / he began to ſpeake vnto the people/of John/What went yee out into the wildernes to ſee? A reede ſhaken with the winde?

25. Sed quid exiſtis videre? hominem mollibus veſtimentis indutum? Ecce, qui in veſte pretioſa ſunt, & deliciis, in domibus regum ſunt.

But what went ye out to ſee? A man clothed in ſoft rayment? beholde / they which are gorgeouſly apparelled /. and liue delicately/ are in kings courts.

26. Sed quid exiſtis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plus quàm prophetam.

But what went ye fort to ſee? A Prophet? yea/ J ſaye to you/ and greater then a Prophet.

27. Hic eſt de quo ſcriptũ eſt: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

This is he of whom it is written/ Behold/ J ſend my meſſenger before thy face/ which ſhall prepare thy way before thee.

28. Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptiſta nemo eſt: qui autem minor eſt in regno Dei, maior eſt illo.

For J ſaye vnto you/there is no greater Prophet then John / among them that are begotten of women: neuertheles/ he that is the leaſt in the kingdome of God/ is greater then he.

29. Et omnis populus audiens, & publicani, iuſtificaverunt Deum, baptizati baptiſmo Iohannis.

Then all the people that heard/ and the publicanes iuſtified God /being baptized with the baptiſme of John.

Das VII. Capitel.

24. Da aber die Botten Johannis hin giengen/ fieng Jeſus an zu reden zu dem Volck von Johanne: Was ſeyt jr hinauß gegangen inn die Wüſten zu ſehen? Woltet jhr ein Rhor ſehen/das vom Winde bewegt wirdt.

Oc der Johannis bud ginge bort / begynte Jeſus at tale/ til Folcket / om Johanne. Huad ere i gongne hen vd i ørcken at ſee? Vilde i ſee it Røer / ſom røris aff værit?

25. Oder was ſeyt jhr hinauß gegangen zu ſehen? Woltet jhr einen Menſchen ſehen in weichen Kleidern? Sehet die inn Herrlichen Kleidern vnd lůſten leben / die ſind in den Kőniglichen Hőfen.

Eller huad ere i vdgongne at ſee? Vilde i ſee it Menniſke/ i bløde klæder? Seer dem ſom leffue i kaaſtelige klæder oc vellyſt de ere Kongelige Gaarde.

26. Oder was ſeyt jr hinauß gegangen zu ſehen? Woltet jhr einen Propheten ſehen? Ja ich ſage euch / der da mehr iſt denn ein Prophet.

Eller huad ere i vdgangne at ſee? Vilde i ſee en Prophete? Ja ieg ſiger eder / den ſom mere er / end en Prophete.

27. Er iſts / von dem geſchriben ſtehet: Sihe / ich ſende meinen Engel fůr deinem Angeſicht her / der da bereiten ſoll deinen weg fůr dir.

Hand er den/ ſom ſtaar ſcreffuit om/ See/ Jeg ſender min Engel faar dit Anſict / ſom ſkal berede din vey faar dig.

28. Denn ich ſage euch / daß vnter denen/die von Weibern geborn ſindt/ iſt kein grőſſer Prophet / denn Johannes der Tauffer. Der aber kleiner iſt im Reich Gottes/ der iſt grőſſer denn er.

Thi ieg ſiger eder / at iblant dem / ſom ere fødde aff Quinder / er der ingen ſtørre Prophete / end den Døbere Johannes. Men den ſom er Mindre i Guds rige/ den er Større end hand.

29. Vnd alles Volck das jhn hőret/ vnd die Zőlner gaben Gott recht/ vnd lieſſen ſich tauffen mit der Tauffe Johannis.

Oc alt Folcket ſom hannem hørde / oc Toldere/ gaffue Gud ræt / oc lode ſig døbe met Johannis daab.

Kapitola VII.

24. A když odeſſli poſlowé Janowi/ počal prawiti k záſtupům o Janowi: Co gſte wyſſli na pauſſt widěti? Třtinuli klácenau wětrem?

Zátym gdy odeßli poſłowie Janowi/ począł o Janie mowić do zgromádzenia ludźi/ Czemu żeśćie śie wyßli dziwowáć ná pußczą? Trzćinie ktorá śie od wiatru chwieie.

25. Něb co gſte wyſſli widěti / člowěkali mě kým rauchem oděného? Ay kteřijž w rauſſe drahém gſau a w rozkoſſy / w domijch Králowſkých gſau.

Ale cożeśćie wyßli widźieć? człowieká w miekkie ßáty obleczonego? Otoć ktorzy ſą w odźieniu koßtownym y w roſkoſzách/ ſąc w pálacoch Krolewſkich.

26. Aněb co gſte wyſſli widěti / Prorokali? Owſſem prawijm wám/ y wijce nežli Proroka?

Ale cożeśćie wyßli widźieć? Proroká? á powiedamći też wám że wiec ßego niż Proroká.

27. Tentok geſt o kterémž pſáno geſt: Ay yá poſýlám Angela mého před twářij twau/ kterýž připrawij ceſtu twau před tebau.

Tenći ieſt o ktorym piſano/ Oto poſylam poſłá mego przed obliczem twoim / kthory zgotuie droge twoie przed tobą.

28. Giſtě prawijm wám/ wětſſý mezy Syny ženſkými Prorok nad Jana Křtitele nenij žádný/ ale kdožkoli geſt menſſý w Králowſtwij Božijm/ geſtiť wětſſý nežli on.

Abowiem powiedam wam / Miedzy tymi ktorzy śie rodzą z niewiaſt / żaden nie ieſt wieczßy Prorok nád Janá krzćiciela: Lecz ktory nam niey ßym ieſt w Krolewſtwie Bożym / ten wiecząßym ieſt niż on.

29. Tehdy weſſkeren Lid ſlyſſe to/ y zgewnij hřijſſnijcy / welebili Boha / gſauce pokřtěni křtem Janowým.

Tedy lud wßytek to ſłyßąc/ y celnicy / wyznawáli ſpráwiedliwego Boga/ kthorzy byli pokrzßczeni krzſtem Janowym.

ז

30 פְּרִישֵׁא דֵּין וְסָפְרֵא טָלְמוּ בְּנַפְשְׁהוֹן צֶבְיָנֵה דַּאלָהָא דְּלָא אֶתְעַמַּדוּ מֶנֵּה׃

Ma i Fariſei e i Dottori de la Legge, che non eran battezati da lui, diſprezzorono il conſiglio di Dio in ſe ſteſſi.

31 לְמַן הָכִיל אֲדַמֵּא לְאֶנָשָׁא דְּשַׁרְבְּתָא הָדָא וְלְמַן דָּמֵין׃

Onde il Signor diſſe, A chi dunque aſſimigliarò io gli huomini di queſta generatione: & à chi ſon ſimili?

32 דָּמֵין לַטְלָיֵא דְּיָתְבִין בְּשׁוּקָא וְקָעֵין לְחַבְרַיְהוֹן וְאָמְרִין זְמַרן לְכוֹן וְלָא רַקֵּדְתּוּן וְאַלֵּין לְכוֹן וְלָא בְּכַיְתּוּן׃

Eſſi ſon ſimili à fanciulli che ſtanno à ſeder ne la piazza, e gridono l'una parte à l'altra, e dicono, Noi v'habbiam ſonato, con flauti, e voi non hauete danzato: noi v'habbiam cantato de canti lamenteuoli, e non hauete pianto.

33 אֶתָא גֵּיר יוּחַנָן מַעְמְדָנָא לָא אָכֵל לַחְמָא וְלָא שָׁתֵא חַמְרָא וְאָמְרִין אַנְתּוּן שֵׁאדָא אִית בֵּה׃

Imperoche venne Giouanni Battiſta che non mangiaua pane, ne beueua vino, è voi dite, Egli ha il demonio.

34 אֶתָא בְּרֵה דְּאֶנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין אַנְתּוּן הָא גַּבְרָא אֲכוּלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא וְרָחְמָא דְּמָכְסֵא וְדַחַטָּיֵא׃

E poi venuto il Figliuol de l'huomo, che mangia e beue: e dite, Ecco vn huomo mangiatore e beuitor di vino, amico di publicani e di peccatori.

35 וְאִזְדַּדְּקַת חֶכְמְתָא מֵן כֻּלְהוֹן בְּנַיָּה׃

Ma la Sapientia è giuſtificata da tutti i ſuoi figliuoli.

36 אֶתָא דֵּין בְּעָא מֶנֵּה חַד מֵן פְּרִישֵׁא דְּנֶלְעַס עַמֵּה וְעַל לְבַיְתֵה דְּפְרִישָׁא הָו אֶסְתַּמַּךְ׃

Hor vno de Fariſei lo pregò che mangiaſſe con eſſoſeco: & egli entrato in caſa del Fariſeo, ſi meſſe à tauola.

ז

30 וְהַמְּפְרֻשִׁים וְסוֹפְרֵי תּוֹרָה עֲצַת יְהוָה נָאֲצוּ בְּנַפְשָׁם וְלֹא נִטְבְּלוּ מִמֶּנּוּ׃

Mas los Phariſeos, y los ſabios de la ley, deſecharon el conſejo de Dios contra ſi miſmos, no ſiendo baptizados deel.

31 וַיֹּאמֶר הָאָדוֹן וּלְמִי אֲדַמֶּה אֶת־אַנְשֵׁי דוֹר הַזֶּה וּלְמִי דוֹמִים הֵמָּה׃

Y dize el Sennor, Aquien pues compararé los hombres de eſta generacion, y áque ſon ſemejantes.

32 דּוֹמִים הֵמָּה לַיְלָדִים הַיּוֹשְׁבִים בַּשּׁוּק וְהַקּוֹרְאִים וְעוֹנִים חַד־אֶל־אַחַד לֵאמֹר חִלַּלְנוּ לָכֶם וְלֹא דִלַּגְתֶּם קוֹנַנּוּ לָכֶם וְלֹא סְפַדְתֶּם׃

Semeiantes ſon à los mochachos ſentados en la plaça, y que dan bozes los vnos à los otros, y dizen, Tannimos hos con flautas, y no baylaſtes endechamoshos, y no lloraſtes:

33 כִּי־בָא יוֹחָנָן הַטֹּבֵל וְלֹא אָכַל לֶחֶם וְיַיִן לֹא שָׁתָה וַתֹּאמְרוּ כִּי יֵשׁ לוֹ הַשָּׂטָן׃

Porque vino Ioan Baptiſta que ni comia pan ni beuia vino: y dezis, Demonio tiene.

34 בָּא גַם בֶּן־הָאָדָם אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה וַתֹּאמְרוּ הִנֵּה אִישׁ זוֹלֵל וְסוֹבֵא וְרֵעֶה בַּעֲלֵי מֶכֶס וְחַטָּאִים הוּא׃

Vino el Hijo del hombre, que come y beue: y deyis, Heaqui vn hombre comilon, y beuedor de vino, amigo de publicanos y de peccadores.

35 וְתִצָּדֵק הַחָכְמָה מִכָּל בְּנוֹתֶיהָ׃

Mas la Sabiduria es juſtificada de todos ſus hijos.

36 וַיָּבוֹא אֶחָד מִפְּרוּשִׁים וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם עִמּוֹ וַיַּעַל אֶל־בֵּית־הַמְּפָרֵשׁ וַיָּסֹב׃

Y rogóle vno de los Phariſeos, que comieſſe con el · Y entrado en caſa del Phariſeo, ſentoſe à la meſa.

ζ.

30. Οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ.

Mais les Phariſiens, & les docteurs de la Loy, qui n' auoyent point eſté baptizés par icelui, reietterent le conſeil de Dieu à l'encontre d'eux-meſmes.

31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;

Lors le Seigneur dit, A qui donc accomparerai-ie les hommes de ceſte generation? & à quoi reſſemblent-ils?

32. Ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.

Ils ſont ſemblables aux enfans qui ſont aſſis au marché, & crient les vns aux autres, & diſent, Nous vous auons fluſté, & vous n' auez point danſé: nous vous auons chante complaintes, & vous n' auez point pleuré.

33. Ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει.

Car Iehan Baptiſte eſt venu ne mangeant point de pain, & ne beuuāt point de vin: & vous dites, Il a le diable.

34. Ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος, καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.

Le Fils de l'homme eſt venu mangeant & beuuant: & vous dites, Voici vn mangeur & vn beuueur, vn ami des peagers & gens de mauuaiſe vie.

35. Καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

Mais la ſapience a eſté iuſtifiee par tous ſes enfans.

36. Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ᾽ αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φαρισαίου ἀνεκλίθη.

Et vn des Phariſiens le pria de manger chez lui: dont il entra en la maiſon du Phariſien, & ſe mit à table.

CAP. VII.

30. Phariſæi autem & Legiſperiti conſilium Dei ſpreverunt in ſemetipſos, non baptizati ab eo.

But the Phariſes and the expounders of the Lawe deſpiſed the counſell of God/againſt them ſelues/and were not baptized of him.

31. Ait autem Dominus, Cui ergo ſimiles dicam homines generationis huius? & cui ſimiles ſunt?

And the Lorde ſayde/Where vnto ſhal I liken the men of this generation? & what thing are they like vnto?

32. Similes ſunt pueris ſedentibus in foro, & loquentibus adinvicem, & dicentibus, Cantavimus vobis tibiis, & non ſaltaſtis: lamentavimus, & non ploraſtis.

They are like vnto children ſitting in the market place/and crying one to anothe: / and ſaying/We haue piped vnto you / and ye haae not daunced: we haue mourned to you / and ye haue not wept.

33. Venit autem Iohannes Baptiſta, neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet.

For John Baptiſt came/neyther eating bread / nor drinking wine: and yee ſay/ Hee hath the deuill.

34. Venit Filius hominis manducans & bibens, & dicitis, Ecce homo devorator, & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.

The Sonne of man is come / and eathet and drinketh: and ye ſay/Beholde/a man which is a glutton/an a drinker of wine/a friend of Publicanes and ſinners.

35. Et iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filiis ſuis.

But wiſedome is iuſtified of all her children.

36. Rogabat autem illum quidam de Phariſæis, ut mãducaret cum illo. Et ingreſſus domum Phariſæi diſcubuit.

And one of the Phariſes deſired him that he would eate with him: and he went into the Phariſes houſe/and ſate downe at table.

Das VII. Capitel.

30. Aber die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten verachteten Gottes rath/ wider ſich ſelbs/ vnd lieſſen ſich nicht von jm tauffen.

Men Phariſeer oc Scrifftkloge foractede Guds raad / mod ſig ſelff / och lode icke døbe ſig aff hannem.

31. Aber der HERR ſprach: Wem ſol ich die menſchen diſes Geſchlechts vergleichen? Vnd wem ſind ſie gleich?

Oc HERREN ſagde / huem ſkal ieg ligne denne Slectis menniſke ved oc huem ere de lige?

32. Sie ſindt gleich den Kindern die auff dem Marckt ſitzen/ vnd ruffen gegeneinander / vnd ſprechen: Wir haben euch gepfiffen/ vnd jhr habt nicht getantzet. Wir haben euch geklaget/ vnd jhr habt nicht geweinet.

De ere de Børn lige/ſom ſide paa Torffuit/ oc robe mod huer andre/ och ſige/ Wi pibede for eder/ oc i dantzede icke. Wy klagede ynckelige for eder/ oc i grœde icke.

33. Denn Johannes der Tauffer iſt kommen / vnd aß nicht Brot / vnd tranck keinen Wein/ ſo ſagt jr: er hab den teuffel.

Thi den Døbere Johannes kom / och oed icke Brød / och drack ingen Vin / Saa ſige i / hand haffuer Dieffuelen.

34. Des Meuſchen Sohn iſt kommen / iſſet vnd trincket / ſo ſaget jhr/ ſihe der Menſch iſt ein Freſſer vnnd Weinſäuffer / der Zölner vnd Sünder Freund.

Menniſkens Søn er kommen / æder oc dricker/ Saa ſige i / See / det Menniſke er en Fraadzere oc Vindranckere / Tolderis oc Synderis ven.

35. Vnd die Weißheit muß ſich rechtfertigen laſſen von allen jhren Kindern.

Oc Viſdommen maa lade gøre ſig retferdig aff alle ſine Børn.

36. Es bat jhn aber der Phariſeer einer / daß er mit jhm eſſe. Vnnd er gieng hinein inn des Phariſeers Hauß/ vnd ſetzet ſich zu Tiſch.

Oc der bad en aff Phariſeerne hannem / at hand vilde æde met hannem. Oc hand gick vd i Phariſeerens huſſ oc ſette ſig til bordz.

Kapitola VII.

30. Ale Zákonjcy a w Zákoně včenij pohrzeli radau Božij ſami proti ſobě / negſauce pokřtěni od něho.

Ale Fáryzeuſzowie y náuczeni w zokonie odrzucili ráde Boża ſámi przeciw ſobie/ kthorzy nie byli pokrzſczeni od niego.

31. Y řekl PAn: Komu tehda přirownám lidi pokolenj tohoto/ a komu podobni gſau?

Zátym że rzekl Pan/ Y komuż wżdy przyrownam ludzie narodu tego? á ku ktorey rzeczy wżdy ſa podobni?

32. Podobni gſau dětem kteřijžto ſedij na Rynku/ a gedni na druhé wolagij / řkauce: Pijſkali gſme wám na pijſſtalky a neſkákali gſte: nařijkali gſme/ a neplakáli gſte.

Podobni ſa dźieciom ná rynku śiedzacym/ kthore wołáiac iedny ku drugim mowia / Grálichmy wám ná piſzczałkach á nie tańcowáliśće / nárzekáliſmy wam a nie plákaliśćie.

33. Nebo přiſſel Jan Křtitel negeda chleba/ ani pige wijna/ a prawijte ďábelſtwij má.

Abowiem przyſzedł Jan Krzćiciel nie iedzac chlebá áni piiac winá/ á wżdy mowićie/ Má dyabelſtwo.

34. Přiſſel Syn člowěka geda a pige / a prawijte: Hle Cžlowěk žráč a opilec Wijna/ přijtel zgewných a tayných hřijſſnijkuow.

Przyſzedł Syn czlowieczy iedzacy piiac / á też mowićie / Otoż człowiek obżercá y opilcá winem/ przyiaciel celnikow y grzeſzników.

35. Y oſprawedlněna geſt maudroſt od wſſech Synuow gegich.

Alec ieſt vſprawiedliwioná madrość od wſzytkich ſynow ſwoich.

36. Proſyl ho pak geden Zákonijk aby gedl s nim. A wſſed do domu Zákonijka/poſadil ſe za Stolem.

Tedy go proſił niektory z Fáryzeuſzow aby z nim iadł / á ták wſzedſzy w dom Fáryzeuſzow / śiedział.

ז

37 וְאַנְתְּתָא חַטִּיתָא אִית הֲוָת בַּמְדִינְתָּא הָי וְכַד יֶדְעַת דַּבְבַיְתֵה דְּפְרִישָׁא הוּ סָמִיךְ נֶסְבַת שְׁטִיפְתָּא דְּבֶסְמָא׃

Et ecco vna donna in quella città, laquale era peccatrice, hauendo saputo ch'egli era à mangiare in casa del Fariseo, portò vn alabastro d'vnguento.

38 וְקָמַת בֶּסְתַרֵה לְוָת רַגְלַוְהי וּבָכְיָא הֲוָת וְשַׁרְיַת בְּדֶמְעַיָּה מְצַבְּעָא רַגְלַוְהי וּבְסַעְרָא דְרִישָׁה מְשַׁוְיָא לְהֵין וּמְנַשְּׁקָא הֲוָת רַגְלַוְהי וּמַשְׁחָא בֶּסְמָא׃

E postasi à i suoi piedi di dietro, piangendo, incominciò à bagnargli con le lagrime: & asciugauali co i capelli del suo capo, e baciauali, & vngeuali con l'vnguento.

39 כַּד חֲזָא דֵּין פְּרִישָׁא הָו דַּקְרָיֵהי אֶתְחַשַּׁב ---- בְּנַפְשֵׁה וֶאמַר הָנָא אֶלּוּ נְבִיָא הֲוָא יָדַע הֲוָא מַן הִי וּמָא טֶבָה דְּחַטִּיתָא הִי אַנְתְּתָא הָי דְּקֶרְבַת לֵה׃

E il Fariseo che l'haueua chiamato, vedendo questo, disse intra sè stesso, Se costui fusse Profeta, certo conoscerebbe chi, e quale sia questa donna che lo tocca: percioch ell'e peccatrice.

40 עֲנָא דֵּין יֵשׁוּע וֶאמַר לֵה שֶׁמְעוֹן מֶדֶּם אִית לִי דְּאֵמַר לָךְ אֱמַר לֵה אֱמַר רַבִּי אֱמַר לֵה יֵשׁוּע׃

E Iesv rispondendo, gli disse, Simone, io ho qualche cosa da dirti. Et egli disse, Maestro, di (& Iesvs lui disse.)

41 תְּרֵין חַיָּבֵא אִית הֲווֹ לְחַד מָרֵא חוּבָא חַד חַיָּב הֲוָא לֵה דִּינָרֵא חַמֵשׁ מְאָא וְאַחְרִנָא דִּינָרֵא חַמְשִׁין׃

Vn creditore haueua due debitori: l'vn de quali gli doueua dare cinqnecento denari, e l'altro cinquanta.

42 וְדַלַית הֲוָא לְהוֹן ל לְמֶפְרַע לְתַרְוַיְהוֹן שְׁבַק א אֱינָא הָכִיל מֶנְהוֹן יַתִּיר נְחַבְּיוּהִי׃

E non hauendo essi di che pagare, fece gratia à tutti due. Di dunque, qual di questi l'amarà piu?

ז

37 וְהִנֵּה אִשָּׁה הָיְתָה בָּעִיר וְהִיא חַטָּאָה וְכַאֲשֶׁר יָדְעָה כִּי־סַב בְּבֵית הַמְפָרֵשׁ סָבְלָה פַּךְ בַּהַט בֹּשֶׂם׃

Y heaqui vna muger que auia ſido peccadora en la Ciudad, cômo entendió que eſtaúa à la meſa en caſa de aquel Phariſeo, truxo vn vaſo de alabaſtro de vnguento:

38 וַתָּקָם אֶל־רַגְלָיו מֵאָחוֹר בּוֹכִיָּה וַתָּחֶל לְהַרְווֹת אֶת־רַגְלָיו בַּדְּמָעוֹת וַתְּקַלְקֵל בְּשַׂעֲרוֹת רֹאשָׁהּ וַתִּשַּׁק אֶת־רַגְלָיו וַתָּסֶךְ בַּבֹּשֶׂם׃

Y eſtando detrás à ſus pies, començó llorando à regar con lagrimas ſus pies, y limpiaualos con los cabellos de ſu cabeça. y beſaua ſus pies, y vngia los con el vnguento.

39 וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַמְפָרֵשׁ אֲשֶׁר קָרָא אוֹתוֹ אָמַר בְּקִרְבּוֹ לֵאמֹר זֶה אִם נָבִיא הוּא גַּם יָדַע מִי־זֹאת וּמַה שְּׁמוּעָתָהּ אֲשֶׁר מַגִּיעָה בּוֹ כִּי־חַטָּאָה הִיא׃

Y como vido eſto el Phariſeo que lo auia llamado, dize en ſi, diziendo, Eſte, ſi fuera Propheta, conoceria quien y qual es la muger que lo toca: que es peccadora-

40 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו שִׁמְעוֹן יֶשׁ־לִי מָה לֵאמֹר אֵלֶיךָ וְהוּא אָמַר אֱמֹר רַבִּי (וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ)

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixole, Simon, vna coſa tengo que dezirte. Y el le dize, Di Maeſtro. (y Ieſus dicho à le.)

41 שְׁנֵי אֲנָשִׁים תְּכָכִים הָיוּ לַמַּלְוֶה פְּלוֹנִי אֶחָד נֹשֶׁה בוֹ דִינָרִים חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאֶחָד חֲמִשִּׁים׃

Vn acreedor tenia dos deudores: el vno deuia quinientos, dineros y el otra cincuenta.

42 וְכַאֲשֶׁר לֹא הָיָה לָהֶם לְשַׁלֵּם חָנַן אוֹתָם שְׁנֵיהֶם וּמִי־מֵהֶם אֱמֹר יוֹתֵר יֶאֱהַב אוֹתוֹ׃

Y no teniendo ellos de que pagar, ſoltó la deuda à ambos. Di pues, qual deeſtos lo amará mas?

ζ.

37. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλὸς, ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου.

Or voicï, il y auoit vne femme de la ville qui auoit eſté de mauuaiſe vie, laquelle ayant cognu qu' il eſtoit à table en la maiſon du Phariſien, apporta vne boiſte d'oignement:

38. Καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ.

Et ſe tenant derriere aux pieds d'icelui, & pleurant elle ſe print à les arrouſer de larmes: & les eſſuyoit de ſes propres cheueux, & lui baiſoit les pieds, & les oignoit de l'oignement.

39. Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ, ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.

Lors le Phariſien qui l'auoit conuié, l'ayant apperceuë, dit en ſoi meſme, Si ceſtui ci eſtoit Prophete, certes il ſauroit qui & quelle eſt ceſte femme qui le touche: car elle eſt de mauuaiſe vie.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι· διδάσκαλε, εἰπέ. (καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰησοῦς)

Et Ieſus prenant la parole, lui dit, Simon i' ai quelque choſe à te dire, Et il dit, Maiſtre, di-la. (è Ieſus lui a dict.)

41. Δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.

Vn creancier auoit deux detteurs: l'vn lui deuoit cinq cens deniers, & l'autre cinquante.

42. Μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπὲ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;

Et comme ils n' auoyent dequoi payer, il quitta à tous deux leur dette. Or di donc lequel d' iceux l'aimera le plus?

CAP. VII.

37. Et ecce mulier quæ erat in civitate, peccatrix, ut cognovit quod accubuiſſet in domo Phariſæi, attulit alabaſtrum unguenti.

And behold/a woman in the citie / which was a ſinner / when ſhe knewe that Jeſus ſate at table in the Phariſes houſe/ ſhee brought a boxe of oyntment.

38. Et ſtans retrò ſecus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis ſui tergebat, & oſculabatur pedes eius, & unguento ungebat.

And ſhe ſtoode at his feete behinde him weeping / and began to waſh his feete with teares / and did wipe them with the heares of her head / and kiſſed his feete / and anointed them with the ointment.

39. Videns autem Phariſæus qui vocaverat eum, ait intra ſe, dicens, Hic ſi eſſet propheta, ſciret utique quæ & qualis eſt mulier quæ tangit eum, quia peccatrix eſt.

Now when the Phariſe which bade him/ſawe it / he ſpake within himſelfe / ſaying/ If this man were a Prophete / he would ſurely haue knowne who/ and what maner of woman this is which toucheth him : for ſhe is a ſinner.

40. Et reſpondens Ieſus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magiſter, dic. (Et Ieſus dixit illi.)

And Jeſus anſwered/and ſaid vnto him/ Simon/ I haue ſome what to ſay vnto thee. And he ſaid / Maſter / ſay on. (Jeſus ſayd vnto him.)

41. Duo debitores erant cuidam fœneratori : unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

There was a certaine lender which had two detters :the one ought fiue hundreth pence/and the other fiftie.

42. Non habentibus illis unde redderent, donavit utriſque Quis ergo eum plus diligit?

When they had nothing to pay / he forgaue them both. Which of them therefore / tel me / will loue him moſt?

Das VII. Capitel.

37. Vnd ſihe / ein Weib war in der Statt / die war eine Sůnderin. Da die vernam daß er zu Tiſche ſaß in des Phariſeers Hauß / bracht ſie ein glaß mit Salben.

Och ſee/der vaar en Quinde i Staden/hun vaar en Synderinde. Der hun fornam/ at hand ſad til bordz i Phariſeerens huſſ/ da hente hun it Glaſſ met Salue.

38. Vnd tratt hinden zu ſeinen fůſſen/vnd weinet/vnd fieng an ſeine fůſſe zu netzen mit threnen / vnd mit den haaren jhres Hauptes zu trucknen/ vnd kůſſet ſeine Fůße / vnd ſalbet ſie mit Salben.

Oc traadde bag til hans Føder / oc græd/ oc begynte at væde hans føder/ met Graad oc at tørre dem met ſit Hoffuit haar / oc hun kyſte hans Føder / oc ſaluede dem met Saluen.

39. Da aber das der Phariſeer ſahe/ der jn geladen hatte/ ſprach er bey ſich ſelbs / vnd ſaget: Wenn diſer ein Prophet were / ſo wůſſt er / wer vnd welch ein Weib das iſt / die jhn anrůret/ denn es iſt eine Sůnderin.

Der Phariſeeren/ ſom haffde indbudet hannem/ ſaa det / talede hand ved ſig ſelff/ oc ſagde/ Der ſom denne vaare en Prophete/ da viſte hand/ huo oc huordan en Quinde dette et / ſom rører ved hannem/ Thi hun er en Synderinde.

40. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Simon ich habe dir etwas zu ſagen. Er aber ſprach: Meiſter/ ſage an: (Jeſus ſprach zu jm)

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem / Simon / Jeg haffuer noget at ſige dig. Da ſagde hand/Meſtere/ ſig frem. (Jeſus ſagde til hannem)

41. Es hatte ein wucherer zween Schuldener / Einer war ſchuldig fůnffhundert groſchen / der ander fůnfftzig.

Der haffde en Aagerkarl tho Skyldener/ Den ene vaar fem hundrede Pendinge ſkyldig / den anden halfftredie ſinds tiue.

42. Da ſie aber nicht hatten zu bezalen/ſchenckt ers beiden. Sage an/ welcher vnter denen wirdt jn am meiſten lieben?

Oc der de haffde icke at betale met/ da gaff hand dem det baade til. Sig nu / huilcken aff dem ſkal elſke hannem meſt?

Kapitola VII.

37. A hle Žena kteráž byla w Měſtě hřjſſnice / yakž zwěděla žeby Gežijſs ſe děl za Stolem w domu Zákonijka / přineſla Maſti nádobu Alabaſtrowau :

A oto niewiáſtá ktora byłá w mieśćie grzeßnicá / dowiedziawßy ſie iż śiedział w domu Fáryzeußowym/ przyniosłá ſłoiek álábáſtrowy olevku.

38. A ſtogecy zza du v Noh geho / počala ſlzami ſmačeti Noh geho / a wlaſy hlawy ſwé wyčiſtala / lijbala také / nohy geho/ a Maſtij mazala.

Y ſtánawßy v nog iego z tyłu/ płácząc poczęła łzámi pokrápiać nogi iego / á włoſámi głowy ſwoiey ocieráć/ á cáłuiąc nogi iego oleykiem mázałá.

39. A wida Zákonijk kterýž ho byl pozwal / řekl ſám w ſobě : Byť tento byl Prorok/ wěděl by zagiſtě kteraká a yaká geſt Žena která ſe ho dotýká / nebo hřijſſnice geſt.

Co gdy vyzrał Fáryzeus on ktory go był wezwał / rzekł ſam v śiebie mowiąc/ Być ten był prorokiem/ wżdyć by znał ktora y iáka to ieſt niewiáſtá co ſię go dotyká/ bo ieſt grzeßnicá.

40. Y odpowěděw Gežijſs/ řekl k němu : Sſymone/ mám tobě něco powěděti. A on řekl: Miſtře/ powěz. (Gežijſs řekl k němu.)

Ale Jezus odpowiedziawßy / rzekł do niego / Symon / mamći nieco powiedzieć/ A on rzekł / Powiedz Miſtrzu. (Jezus rzekł do niego.)

41. Y odpowěděw Gežijſs : Dwa dlužnijcy byli dlužni gednomu wěřiteli/ geden byl dlužen pět Set groſſuow / a druhý padeſát.

Dwá dłużnicy byli winni niektore mu/ ieden pięć ſet großy / á drugi pięćdzieſiąt.

42. A když neměli odkudby zaplatili / odpuſtil oběma. Protož který gey wijce miluge?

A gdy mu oni nie mieli czym płáćić/ dárowáł ich thym obudwu A przetoż powiedz mi/ Z tych dwu ktoryß go więcey miłowáć będzie?

ז

43 עֲנָא שֶׁמְעוֹן וְאָמַר סָבַר אֶנָא דְהָו דְאֶשְׁתְּבֶק לֵהּ סַגִּי אָמַר לֵהּ יֶשׁוּעַ תְּרִיצָאִית דַּנְת׃

Simone riſpondendo, diſſe, Io ſtimo che quello l'amarà piu, à cui egli ha piu donato, Et egli diſſe, Tu hai giudicato rettamente.

44 וְאֶתְפְּנִי לְוָת הָי אַנְתְּתָא וְאָמַר לְשֶׁמְעוֹן חָזֵא אַנְתְּ אַנְתְּתָא הָדָא לְבַיְתָךְ עֶלֶת מַיָּא לְרַגְלַי לָא יַהְבְתְּ הָדָא דֵּין בְּדֶמְעֶיהָ רַגְלַי צַבְעַת וּבְסַעְרָהּ שַׁוְיַת אֵין׃

Poi riuoltatoſi à la donna, diſſe à Simone, Vedi tu queſta donna? Io ſon entrato in caſa tua, doue tu non m'hai dato acqua per lauarmi i piedi, e coſtei ha bagnati i miei piedi con le lagrime, & hagli aſciugati co i capelli del ſuo capo.

45 אַנְתְּ לָא נְשַׁקְתָּנִי הָדָא דֵּין הָא מֶן דְּעֶלֶת לָא שְׁלִית רַגְלַי לְמְנַשָּׁקוּ׃

Tu non m'hai dato bacio: e coſtei, dapoi ch'io ſono entrato, non ha ceſſato di baciare i miei piedi.

46 אַנְתְּ מְשְׁחָא לְרֵישִׁי לָא מְשַׁחְתְּ הָדָא דֵּין בְּמֶשְׁחָא דְּבֶסְמָא רַגְלַי מְשַׁחַת׃

Tu non m'hai vnto il capo con olio: e coſtei m'ha vnti i piedi con vnguento.

47 חֲלָף הָדָא אָמַר אֶנָא לָךְ דַּשְׁבִיקִין לָהּ חַטָּהֶיהָ סַגִּיָאֵא מֶטוּל דְּאַחְבַּת סַגִּי הָו דֵּין דְּקַלִּיל מֶשְׁתְּבֶק לֵהּ קַלִּיל מַחֵב׃

Per laqual coſa io ti dico, che le ſon perdonati i ſuoi peccati, che ſon molti, percioch'ell'ha amato molto: e colui à cui è perdonato meno, meno ama.

48 וְאָמַר לְהָי אַנְתְּתָא שְׁבִיקִין לְכִי חַטָּהַיְכִי׃

Poi diſſe à lei, I tuoi peccati ti ſon perdonati.

49 שַׁרִיו דֵּין הָנוּן דַּסְמִיכִין אָמְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן מַנּוּ הָנָא דְּאָף חַטָּהֵא שָׁבֵק׃

E quelli che erano inſieme à tauola, cominciorono à dire intra ſe ſteſſi, Chi è coſtui, che perdona ancor i peccati?

50 יֶשׁוּעַ דֵּין אָמַר לְהָי אַנְתְּתָא הַיְמָנוּתֶכִי אַחְיְתְכִי זֶלִי בִּשְׁלָמָא׃

Et egli diſſe à la donna, La tua fede t'ha ſaluata: vattene in pace.

ז

43 וַיַּעַן שִׁמְעוֹן וַיֹּאמַר שֹׁבֵר אָנֹכִי כִּי זֶה אֲשֶׁר חָנַן אוֹתוֹ רָב וַיֹּאמֶר לוֹ יָשַׁרְתָּה לָדִין׃

Y reſpondiendo Simon: dixo, Pienſo que aquel alqual ſoltó mas. Y el le dixo Rectamente has juzgado.

44 וַיִּפֶן אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר לְשִׁמְעוֹן הֲרוֹאֶה אַתָּה אֶת־הָאִשָּׁה בָּאתִי לְבֵיתְךָ וּמַיִם עַל־רַגְלַי לֹא נָתַתָּה וְהִיא בְּדִמְעוֹת הִרְוְתָה אֶת־רַגְלַי וּבְשַׂעֲרֵי רֹאשָׁהּ חִקַלְקֵל׃

Y buelto à la muger, dixo à Simon, Vees eſta muger? entré en tu caſa, no diſte agua para mis pies: y eſta ha regado mis pies con lagrimas, y limpiado los con los cabellos de ſu cabeça.

45 נְשִׁיקָה לֹא נָתַתָּ לִי וְהִיא מֵאַחַד בָּאת לֹא נָטְשָׁה לְנַשֵּׁק אֶת־רַגְלָי׃

No me diſte beſo: y eſta, deſde que entrê no hà ceſſado de beſar mis pies.

46 בְּשֶׁמֶן רֹאשִׁי לֹא מָשַׁחְתָּ וְהִיא סָכָה אֶת־רַגְלַי בְּבֹשֶׂם׃

No vngiſte mi cabeça con olio: y eſta há vngido con vnguento mis pies.

47 עַל־כֵּן אוֹמֵר לְךָ אָנֹכִי כִּי־נִשְּׂאוּ לָהּ חַטֹּאת רַבּוֹת לָכֵן אָהֲבָה רָב וְלַאֲשֶׁר נִשָּׂא מְעַט גַּם הוּא אוֹהֵב מְעַט׃

Porloqual te digo que ſus muchos peccados ſon perdonados, porque amó mucho: mas alque ſe perdona poco, poco ama.

48 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ נִשְּׂאוּ לָךְ חַטֹּאתָיִךְ׃

Y à ella dixo, Los peccados te ſon perdonados.

49 וַיָּחֵלּוּ הַיּוֹשְׁבִים בַּמְּסִבָּה לֵאמֹר בְּנַפְשָׁם מִי־זֶה הוּא אֲשֶׁר גַּם יִשָּׂא עֲוֹנוֹת׃

Y los que eſtauan juntamente ſentados à la meſa, començaron á dezir entre ſi, Quien es eſte, que tambien perdona peccados?

50 וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֵךְ לְכִי בְשָׁלוֹם׃

Y dixo à la muger, Tu fe te ha ſaluado, vé en paz.

ζ.

43. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.

Simon reſpondant lui dit, l'eſtime que c'eſt celui à qui il a quitté le plus: & il lui dit, Tu as droitement iugé.

44. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα, εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

Lors ſe tournant vers la femme, il dit à Simon, Vois tu ceſte femme? ie ſuis entré en ta maiſon, & tu ne m'as point donné d'eau pour lauer mes pieds mais ceſte-ci a arrouſé mes pieds de larmes, & les a eſſuyés de ſes propres cheueux.

45. Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

Tu ne m'as point donné vn baiſer, mais elle, depuis que ie ſuis entré, n'a ceſsé de baiſer mes pieds.

46. Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

Tu n'as point oint ma teſte d'huile, mais elle a oint mes pieds d'oignement.

47. Οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

A raiſon de quoi te di-ie que ſes pechés, qui ſont grands lui ſôs pardonnés: car elle a beaucoup aimé: & icelui auquel eſt moins pardonné, ceſtui-la aime moins.

48. Εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

Puis il dit à la femme, Tes pechés te ſont pardonnés.

49. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

Et ceux qui eſtoyent enſemble à table ſe prindrent à dire entr'eux, Qui eſt ceſtui-ci qui meſme pardonne les peches?

50. Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

Mais il dit à la femme, Ta foi t'a ſauuee, va-t'en paix.

CAP. VII.

43. Reſpondens Simon, dixit, Aeſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei, Rectè iudicaſti.

Simon anſwered/ and ſayde/ I ſuppoſe that he/ to whom he forgaue moſt. And he ſaid vnto him/ Thou haſt truely iudged.

44. Et converſus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

Then he turned to the woman/ and ſaide vnto Simon/ Seeſt thou this woman? I entred into thine houſe/ and thou gaueſt me no water to my feete: but ſhe hath waſhed my feet with teares/ and wiped them with the heares of her head.

45. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravi, non ceſſavit oſculari pedes meos.

Thou gaueſt me no kiſſe: but ſhe ſince the time I came in/ hath not ceaſed to kiſſe my feete.

46. Oleo caput meũ non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

Mine head with olye thou dideſt not anoint: but ſhe hath anoynted my feete with oyntment.

47. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Wherefore I ſay vnto thee/ many ſinnes are forgiuen her: for ſhee loued much. To whom a litle is forgiuen/ he doeth loue a litle.

48. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

And he ſaid vnto her/ Thy ſinnes are forgiuen thee.

49. Et cœperunt qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit.

And they that ſate at table with him/ began to ſay within themſelues/ Who is this that euen forgiueth ſinnes?

50. Dixit autem ad mulierem, Fides tua te ſalvam fecit, vade in pace.

And he ſayde to the woman/ Thy fayth hath ſaued thee: goe in peace.

Das VII. Capitel.

43. Simon antworttet vnd ſprach: Ich achte/ dem er am meinſten geſchenckt hat. Er aber ſprach zu jhm: du haſt recht gerichtet.

Simon ſuarede oc ſagde/ Jeg acter/ den ſom hand gaff meſt til. Da ſagde hand til hannem/ Du dømde ret.

44. Vnd er wandte ſich zu dem weibe/ vnd ſprach zu Simon: Siheſt du diß Weib? Ich bin kommen inn dein Hauß/ du haſt mir nicht waſſer gegeben zu meinen Füſſen/ diſe aber hat meine füße mit threnen genetzet/ vnd mit den haaren jhres Haupts getrücknet.

Oc hand vende ſig til Quinden/ oc ſagde til Simon/ Seer du denne Quinde? Jeg kom i dit huſſ/ du haffuer icke giffuit mig Vand/ til mine Føder/ Men denne giorde mine Føder vaade met Graad/ oc tiurde dem met ſit Hoffuit haar.

45. Du haſt mir keinen Kuß gegeben/ Diſe aber nach dem ſie herein kommen iſt/ hat ſie nicht abgelaſſen meine füſſe zu küſſen.

Du haffuer ingen kyſſ giffuit mig/ men denne loed icke aff at kyſſe mine Føder/ ſiden hun kom hid ind.

46. Du haſt mein Haupt nicht mit öle geſalbet/ Sie aber hat meine füſſe mit ſalben geſalbet.

Du haffuer icke ſaluit mit hoffuit met olie/ Men hun ſaluede mine Føder met ſalue.

47. Derhalben ſage ich dir: Jr ſind vil ſünde vergeben/ denn ſie hat vil geliebet/ Welchem aber wenig vergeben wirdt/ der liebet wenig.

For den ſkyld ſiger ieg dig/ hende ere mange Synder forladne/ Thi hun elſkte meget/ Men huilcken ſom lidet forladis/ hand elſker lidet.

48. Vnd er ſprach zu jr: Dir ſind deine ſünde vergeben.

Oc hand ſagde til hende/ Dig ere dine Synder forladne.

49. Da fiengen an/ die mit jhm zu Tiſch ſaſſen/ vnd ſprachen bey ſich ſelbs: Wer iſt diſer/ der auch die ſünde vergibt?

Da begynte de ſom ſade til bords met hannem/ oc ſagde ved ſig ſelff/ huo er denne/ ſom oc forlader ſynderne?

50. Er aber ſprach zu dem Weibe: Dein Glaub hat dir geholffen/ Gehe hin mit friden.

Oc hand ſagde til Quinden/ din Tro haffuer hulpit dig/ Gack bort met fred.

Kapitola VII.

43. Odpowěděl Sſymon řekl: Mám za to/ že ten kterémuž wijce odpuſtil. A on řekl gemu práwě gſy rozſaudil.

Ale Symon odpowiedziawſzy/ rzekl/ Tak mniemam iż ten ktoremu wiecey darowal/ A thedy on rzekl/ Dobrześ rozeznal.

44. A obratiw ſe k ženě/ řekl Sſymonowi: Widijſſli tuto ženu: Wſſel gſem do Domu twého/ wody nohám mým nepodal gſy: ale tato ſlzami ſmáčela nohy mé/ a wlaſy ſwými wytřela.

Y obrociwſzy ſie ku niewieście/ rzekł Symonowi/ Widziſzże te niewiaſtę? Wſzedlem ci do domu twego a nie dałeś wody na nogi moie/ a ta otho łzami pokropiła nogi moie/ y włoſami głowy ſwey otarła.

45. Nepolibil gſy mne: ale tato yakž gſem wſſel/ nepřeſtala lijbati noh mých.

Nie pocalowaleś mie/ a tá oto iákożem tu przyſzedł/ nie przeſtálá cáłowáć nog moich.

46. Olegem hlawy mé nepomazal gſy: ale tato maſtij zmazala nohy mé.

Nie pomazałeś olejkiem głowy moiey/ á tá oto oleykiem nogi moie natárłá.

47. Protož prawijm tobě: Odpauſſtěgijť ſe gij hřijchowé mnozý/ neboť geſt milowala mnoho. Komuť ſe pak měně odpauſſtij/ měněť miluge.

A dla tegoż ci powiedam/ że iey odpuſzczono wiele grzechow/ y przetoż wiele vmiłowała/ ale komuć mało odpuſzczáłá/ mało miłuie.

48. Y řekl k nij: Odpauſſtěgijť ſe tobě hřijchowé.

Rzekł zátym do niey/ Odpuſzczone ſą tobie grzechy.

49. Tehda počali kteřijž tu ſpolu ſeděli za ſtolem řijcy/ ſami w ſobě: Y kdož geſt tento/ kterýž také hřijchy odpauſſtij?

Y poczeli niektorzy co ſpołu ſiedzieli mowić miedzy ſobą/ J coż zacz ieſt ten ktory też y grzechy odpuſzcza?

50. Y řekl k ženě: Wijra twá tebe k Spaſenij přiwedla/ gdiž w pokogi.

Ale on rzekł ku niewieście/ Wiárá twá záchowáłá cie/ Jdzże w pokoiu.

ז

43 עֲנָא שֶׁמְעוּן וֶאֱמַר סָבַר אֲנָא דְּהָו דְּאֶשְׁתְּבֵק לֵהּ סַגִּי אֲמַר לֵהּ יֶשׁוּעַ תְּרִיצָאִית דַּנְתְּ׃

Simone riſpondendo, diſſe , Io ſtimo che quello l'amarà piu , à cui egli ha piu donato , Et egli diſſe , Tu hai giudicato rettamente.

44 וֶאתְפְּנִי לְוָת הָי אַנְתְּתָא וֶאֱמַר לְשֶׁמְעוּן חָזֵא אַנְתְּ אַנְתְּתָא הָדָא לְבַיְתָךְ עֶלֶת מַיָּא לְרַגְלַי לָא יַהְבְּתְּ הָדָא דֵּין בְּדֶמְעֶיהָ רַגְלַי צַבְעַת וּבְסַעְרָהּ שַׁוְיַת אֵגִין׃

Poi riuoltatoſi à la donna, diſſe à Simone , Vedi tu queſta donua ? Io ſon entrato in caſa tua, doue tu non m'hai dato acqua per lauarmi i piedi , e coſtei ha bagnati i miei piedi con le lagrime , & hagli aſciugati co i capelli del ſuo capo.

45 אַנְתְּ לָא נְשַׁקְתְּנִי הָדָא דֵּין הָא מֶן דַּעֲלֶת לָא שְׁלִיַת רַגְלַי לַמְנַשָּׁקוּ׃

Tu non m'hai dato bacio : e coſtei, du poi ch'io ſono entrato , non ha ceſſato di baciare i miei piedi.

46 אַנְתְּ מֶשְׁחָא לְרִישִׁי לָא מְשַׁחְתְּ הָדָא דֵּין בְּמֶשְׁחָא דְּבֶסְמָא רַגְלַי מֶשְׁחַת׃

Tu non m'hai vnto il capo con olio: e coſtei m'ha vnti i piedi con vnguento.

47 חֲלָף הָדָא אָמַר אֲנָא לָךְ דְּשָׁבִיקִין לָהּ חַטָּהֶיהָ סַגִּיאֵא מֶטוּל דְּאֶחְבַּת סַגִּי הַו דֵּין דְּקַלִּיל מֶשְׁתְּבֵק לֵהּ קַלִּיל מַחֵב׃

Per laqual coſa io ti dico , che le ſon perdonati i ſuoi peccati, che ſon molti, percioch'ell'ha amato molto : e colui à cui è perdonato meno, meno ama.

48 וֶאֱמַר לְהָי אַנְתְּתָא שְׁבִיקִין לְכִי חַטָּהֵיְכִי׃

Poi diſſe à lei , I tuoi peccati ti ſon perdonati.

49 שַׁרִיו דֵּין הָנוֹן דַּסְמִיכִין אָמְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן מַנּוּ הָנָא דָּאף חַטָּהֵא שָׁבֵק׃

E quelli che erano inſieme à tauola, cominciorono à dire intra ſe ſteſſi , Chi è coſtui , che perdona ancor i peccati?

50 יֶשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהָי אַנְתְּתָא הַיְמָנוּתֵכִי אַחְיָתְכִי זֶלִי בַּשְׁלָמָא׃

Et egli diſſe à la donna , La tua fede t'ha ſaluata : vattene in pace.

ז

43 וַיַּעַן שִׁמְעוֹן וַיֹּאמֶר שֹׁבֵר אָנֹכִי כִּי זֶה אֲשֶׁר חָנַן אוֹתוֹ רָב וַיֹּאמֶר לוֹ יָשַׁרְתָּה לָדִין׃

Y reſpondiendo Simon:dixo,Pienſo que a, quel alqual ſoltó mas. Y el le dixo Rectamente has juzgado.

44 וַיִּפֶן אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר לְשִׁמְעוֹן הֲרוֹאֶה אַתָּה אֶת־הָאִשָּׁה בָּאתִי לְבֵיתְךָ וּמַיִם עַל־רַגְלַי לֹא נָתַתָּה וְהִיא בְּדִמְעוֹת הִרְוְתָה אֶת־רַגְלַי וּבְשַׂעֲרֵי רֹאשָׁהּ תְּקַלְקֵל׃

Y buelto à la muger,dixo à Simon , Vees eſta muger ? entré en tu caſa,no diſte agua para mis pies : y eſta ha regado mis pies con lagrimas , y limpiado los con los cabellos de ſu cabeça.

45 נְשִׁיקָה לֹא נָתַתָּ לִי וְהִיא מֵאַחַר בָּאתִ לֹא נָטְשָׁה לְנַשֵּׁק אֶת־רַגְלָי׃

No me diſte beſo : y eſta, deſde que entrê no hà ceſſado de beſar mis pies.

46 בַּשֶּׁמֶן רֹאשִׁי לֹא מָשַׁחְתָּ וְהִיא סָכָה אֶת־רַגְלַי בַּבֹּשֶׂם׃

No vngiſte mi cabeça con olio : y eſta hà vngido con vnguento mis pies.

47 עַל־כֵּן אוֹמֵר לְךָ אָנֹכִי כִּי־נִשְׂאוּ לָהּ חַטֹּאת רַבּוֹת לָכֵן אָהֲבָה רָב וְלַאֲשֶׁר נִשָּׂא מְעַט גַּם הוּא אֹהֵב מְעָט׃

Porloqual te digo que ſus muchos peccados ſon perdonados,porque amó mucho : mas alque ſe perdona poco, poco ama.

48 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ נִשְׂאוּ לָךְ חַטֹּאתָיִךְ׃

Y à ella dixo,Los peccados te ſon perdonados.

49 וַיָּחֵלּוּ הַיּוֹשְׁבִים בַּמְּסִבָּה לֵאמֹר בְּנַפְשָׁם מִי־זֶה הוּא אֲשֶׁר גַּם יִשָּׂא עֲוֹנוֹת׃

Y los que eſtauan juntamente ſentados à la meſa, començaron á dezir entre ſi, Quien es eſte, que tambien perdona peccados ?

50 וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אֱמוּנָתֵךְ הוֹשִׁיעָתֵךְ לְכִי בְשָׁלוֹם׃

Y dixo à la muger,Tu fe te ha ſaluado , vé en paz.

ζ.

43. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν, Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.

Simon reſpondant lui dit, I'eſtime que c'eſt celui à qui il a quitté le plus: & il lui dit , Tu as droitement iugé.

44. Καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη, Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα, εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἐπὶ τοὺς πόδας μου οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

Lors ſe tournant vers la femme, il dit à Simon , Vois tu ceſte femme ? ie ſuis entré en ta maiſon , & tu ne m'as point donné d'eau pour lauer mes pieds mais ceſte-ci a arrouſé mes pieds de larmes , & les a eſſuyés de ſes propres cheueux.

45. Φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

Tu ne m'as point donné vn baiſer, mais elle, depuis que ie ſuis entré, n'a ceſsé de baiſer mes pieds.

46. Ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

Tu n'as point oint ma teſte d'huile, mais elle a oint mes pieds d'oignement.

47. Οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

A raiſon de quoi te di-ie que ſes pechés, qui ſont grands lui ſōs pardonnés: car elle a beaucoup aimé : & icelui auquel eſt moins pardonné, ceſtui-la aime moins.

48. Εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

Puis il dit à la femme, Tes pechés te ſont pardonnés.

49. Καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

Et ceux qui eſtoyent enſemble à table ſe prindrent à dire entr'eux, Qui eſt ceſtui-ci qui meſme pardonne les pechés?

50 Εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

Mais il dit à la femme, Ta foi t'a ſauuee, va-t'en paix.

CAP. VII.

43. Reſpondens Simon, dixit, Aeſtimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei, Rectè iudicaſti.

Simon anſwered/ and ſayde/ I ſuppoſe that he to whom he forgaue moſt. And he ſaid vnto him/ Thou haſt truely iudged.

44. Et converſus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dediſti: hæc autem lachrymis rigavit pedes meos, & capillis ſuis terſit.

Then he turned to the woman/ and ſaide vnto Simon/ Seeſt thou this woman? I entred into thine houſe/ and thou gaueſt me no water to my feete: but ſhe hath waſhed my feet with teares/ and wiped them with the heares of her head.

45. Oſculum mihi non dediſti: hæc autem ex quo intravi, non ceſſavit oſculari pedes meos.

Thou gaueſt me no kiſſe: but ſhe ſince the time I came in/ hath not ceaſed to kiſſe my feete.

46. Oleo caput meũ non unxiſti: hæc autem unguento unxit pedes meos.

Mine head with olye thou dideſt not anoint: but ſhe hath anoynted my feete with oyntment.

47. Propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multũ. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

Wherefore I ſay vnto thee/ many ſinnes are forgiuen her: for ſhee loued much. To whom a litle is forgiuen/ he doeth loue a litle.

48. Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

And he ſaid vnto her/ Thy ſinnes are forgiuen thee.

49. Et cœperunt qui ſimul accumbebant, dicere intra ſe: Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit.

And they that ſate at table with him/ began to ſay within themſelues/ Who is this that euen forgiueth ſinnes?

50. Dixit autem ad mulierem, Fides tua te ſalvam fecit, vade in pace.

And he ſayde to the woman/ Thy fayth hath ſaued thee: goe in peace.

Das VII. Capitel.

43. **Simon antworttet vnd ſprach: Ich achte/ dem er am meinſten geſchenckt hat. Er aber ſprach zu jhm: du haſt recht gerichtet.**

Simon ſuarede oc ſagde/ Jeg acter/ den ſom hand gaff meſt til. Da ſagde hand til hannem/ Du dømde ret.

44. **Vnd er wandte ſich zu dem weibe/ vnd ſprach zu Simon: Siheſt du diß Weib? Ich bin kommen inn dein Hauß/ du haſt mir nicht waſſer gegeben zu meinen Füſſen/ diſe aber hat meine füße mit threnen genetzet/ vnd mit den haaren jhres Haupts getrücknet.**

Oc hand vende ſig til Quinden/ oc ſagde til Simon/ Seer du denne Quinde? Jeg kom i dit huſſ/ du haffuer icke giffuit mig Vand/ til mine Føder/ Men denne giorde mine Føder vaade met Graad/ oc tiurde dem met ſit Hoffuit haar.

45. **Du haſt mir keinen Kuß gegeben/ Diſe aber nach dem ſie herein kommen iſt/ hat ſie nicht abgelaſſen meine füſſe zu küſſen.**

Du haffuer ingen kyſſ giffuit mig/ men denne loed icke aff at kyſſe mine Føder/ ſiden hun kom hid ind.

46. **Du haſt mein Haupt nicht mit öle geſalbet/ Sie aber hat meine füſſe mit ſalben geſalbet.**

Du haffuer icke ſaluit mit hoffuit met olie/ Men hun ſaluede mine Føder met ſalue.

47. **Derhalben ſage ich dir: Jr ſind vil ſünde vergeben/ denn ſie hat vil geliebet/ Welchem aber wenig vergeben wirdt/ der liebet wenig.**

For den ſkyld ſiger ieg dig/ hende ere mange Synder forladne/ Thi hun elſkte meget/ Men huilcken ſom lidet forladis/ hand elſker lidet.

48. **Vnd er ſprach zu jr: Dir ſind deine ſünde vergeben.**

Oc hand ſagde til hende/ Dig ere dine Synder forladne.

49. **Da fiengen an/ die mit jhm zu Tiſch ſaſſen/ vnd ſprachen bey ſich ſelbs: Wer iſt diſer/ der auch die ſünde vergibt?**

Da begynte de ſom ſade til bordz met hannem/ oc ſagde ved ſig ſelff/ huo er denne/ ſom oc forlader ſynderne?

50. **Er aber ſprach zu dem Weibe: Dein Glaub hat dir geholſſen/ Gehe hin mit friden.**

Oc hand ſagde til Quinden/ din Tro haffuer hulpit dig/ Gack bort met fred.

Kapitola VII.

43. Odpowěděl Sſymon řekl: Mám za to/ že ten kterémuž wijce odpuſtil. A on řekl gemu práwě gſy rozſaudil.

Ale Symon odpowiedziawſzy/ rzekł/ Ták mniemam iż ten ktoremu wiecey dárował/ A thedy on rzekł/ Dobrześ rozeznał.

44. A obratiw ſe k ženě/ řekl Sſymonowi: Widijſſli tuto ženu: Wſſel gſem do Domu twého/ wody nohám mým nepodal gſy: ale tato ſlzami ſmáčela nohý mé/ a wlaſy ſwými wytřela.

Y obróciwſzy ſie ku niewieśćie/ rzekł Symonowi/ Widziſzże te niewiaſtę? Wſzedłem ci do domu twego á nie dałeś wody ná nogi moie/ á tá otho łzámi pokropiłá nogi moie/ y włoſámi głowy ſwey otárłá.

45. Nepolibil gſy mne: ale tato yakž gſem wſſel/ nepřeſtala lijbati noh mých.

Nie pocáłowałeś mie/ á tá oto iákożem tu przyſzedł/ nie przeſtáłá całowáć nog moich.

46. Olegem hlawy mé nepomazal gſy: ale tato maſtij zmazala nohy mé.

Nie pomazałeś oleykiem głowy moiey/ á tá oto oleykiem nogi moie natárłá.

47. Protož prawijm tobě: Odpauſſtěgiť ſe gij hřijchowé mnozý/ neboť geſt milowala mnoho. Komuž ſe pak méně odpauſſtij/ méněť miluge.

A dla tegoż ći powiedam/ że iey odpuſzczono wiele grzechow/ y przetoż wiele vmiłowałá/ ále komuć máło odpuſzczáią/ máło miłuie.

48. Y řekl k nij: Odpauſſtěgiť ſe tobě hřijchowé.

Rzekł zátym do niey/ Odpuſzczone ſą tobie grzechy.

49. Tehda počali kteřijž tu ſpolu ſeděli za ſtolem řijcy/ ſami w ſobě: Y kdož geſt tento/ kterýž také hřijchy odpauſſtij?

Y poczęli niektorzy coſpołu ſiedzieli mowić miedzy ſobą/ Icoż zacz ieſt ten ktory też y grzechy odpuſzcza?

50. Y řekl k ženě: Wijra twá tebe k Spaſenij přiwedla/ gdiž w pokogi.

Ale on rzekł ku niewieśćie/ Wiárá twá záchowałá cię/ Idźże w pokoiu.

ח

1 וַהֲוָת מִן בָּתַר הָלֵין מְתְכַּרֵךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ ב בְּמְדִינָתָא וּבְקוּרְיָא וּמַכְרֶז הֲוָא וּמְסַבַּר מַלְכוּתָא דַאלָהָא וְתְרֵעֲסַרְתֵּה עַמֵּה׃

Di poi auuenne ch'egli andaua per ciaſcuna città e caſtello, predicando & annuntiando il regno di Dio: e i dodici eranno con eſſo lui.

2 וּנְשֵׁא הָנֵין דְּאֶתְאַסִי מֶן כּוּרְהָנֵא וּמֶן רוּחָתָא ב בִּישָׁתָא מַרְיַם דְּמֶתְקַרְיָא מַגְדְּלִיתָא הָי דְּשַׁבְעָה שֵׁאדִין נְפַקוּ מֶנָּה׃

Et alcune donne ancora, che erano ſtate riſanate da gli ſpiriti maligni, e da le loro infermità: cioè, Maria chiamata Maddalena, de laquale erano vſciti ſette demonij.

3 וְיוּחַן אַנְתַּת כּוּזָא רַב בַּיְתֵה דְּהֵרוֹדֵס וְשׁוּשַׁן וַאֲחָרָנְיָתָא סַגִּיָּאתָא אִילֵין דִּמְשַׁמְשָׁן הֲוַי לְהוֹן מֶן קְנְיָנַיְהֵין׃

E Giouanna moglie di Cuza, procurator d'Herode, e Suſanna, e molte altre: lequali gli miniſtrauano de le lor facultà.

4 וְכַד כְּנִשָׁא סַגִּיָּאָא כְּנַשׁ הֲוָא וּמֶן כֻּל מְדִינָן אָתֵין הֲווּ לְוָתֵהּ אָמַר בְּמַתְלָא׃

E raunandoſi molta turba, e conccorrendo molti a lui da ciaſcuna città, egli diſſe per ſimilitudine.

5 נְפַק זָרוּעָא לְמֶזְרַע ד זַרְעֵהּ וְכַד זְרַע אִית דַּנְפַל עַל יַד אוּרְחָא וְאֶתְדְּרִישׁ וַאֲכַלְתֵּה פָּרַחְתָא׃

Vn ſeminator vſci à ſeminare il ſuo ſeme: e nel ſeminare, vna parte ne cadde lungo la via, onde fu calpeſtato, e gli vcelli del cielo il mangiorono.

6 וַאֲחָרָנָא נְפַל עַל שׁוּעָא וּבַר שָׁעְתֵה יְעָא וְהָלֵית הֲוָא לֵה תַּלִּילוּתָא יְבֵשׁ׃

E vnaltra parte ne cadde ſopra la pietra, e come fu nato, ſi ſeccò, percioche non haueua humore.

7 וַאֲחָרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וִיעוּ עַמֵּה כּוּבָא וְחַנְקוּהי׃

E vnaltra ne cadde fra le ſpine: e le ſpine naſcendo ſu inſieme con eſſo, il ſoffocorono.

ח

1 וַיְהִי־אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּלֶךְ בֶּעָרִים וְטִירוֹת וַיִּקְרָא וַיְבַשֵּׂר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וְהַשְּׁנֵים עָשָׂר הָיוּ עִמּוֹ׃

Y aconteció deſpues, que el caminaua por todas las ciudades y aldeas predicando, y annunciando el Euangelio del Reyno de Dios: y los doze con el.

2 וּקְצָת הַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ מְרֻפָּאוֹת מִן־רוּחוֹת רָעוֹת וּמִן מַחֲלָיִים מִרְיָם הַנִּקְרָאָה מַגְדָּלֵנִית אֲשֶׁר מִמֶּנָּה שִׁבְעָה שֵׁדִים יָצְאוּ׃

Y algunas mugeres que auian ſido curadas deel de malos eſpiritus, y de enfermedades: Maria, que ſe llamaua Magdalena- de laqual auian ſalido ſiete demonios:.

3 וְיוֹחַנָּה אֵשֶׁת כּוּזָה בַּעַל בֵּית הֵירוֹדֵס וְשׁוּשַׁנָּה וַאֲחֵרוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר שֵׁרְתוּ אוֹתוֹ מִנִּכְסֵיהֶן׃

Y Ioanna muger Chuzas procurador de Herodes, y Suſanna, y otras muchas que le ſeruian de ſus haziendas.

4 וְכַאֲשֶׁר נִקְהַל עַם רַב כִּי־מִכָּל־הֶעָרִים בָּאוּ אֵלָיו אָמַר בְּמָשָׁל׃

Y como ſe juntó vna grande companna, y los que eſtauan, en cada ciudad vinieron á el, dixo por vna parabola.

5 יָצָא הַזּוֹרֵעַ לִזְרוֹעַ אֶת־זַרְעוֹ וּבְזָרְעוֹ אֶחָד נָפַל עַל־הַדֶּרֶךְ וְנִרְמַס וְעוֹף הַשָּׁמַיִם אֲכָלוּהוּ׃

Vno que ſembraua, ſalió à ſembrar ſu ſimiente: y ſembrando, vna parte cayó junto àl camino, y fué hollada: y las aues del cielo la comieron.

6 וְאַחֵר נָפַל עַל־הַסֶּלַע וַיִּצְמַח וַיִּבַשׁ כִּי־לֹא הָיָה לוֹ שֶׁמֶן מִשְׁמָן אוֹ יוּבַל׃

Y otrá parte cayó ſobre piedra: y nacida, ſecòſe, porque no tenia humor.

7 וְאַחֵר נָפַל בְּתוֹךְ הַקּוֹצִים וַיַּעֲלוּ עִמּוֹ הַקּוֹצִים וַיְחַנְּקוּהוּ׃

Y otra parte cayó entre eſpinas: y naciendo las eſpinas juntamente, áhogaronla.

ΚΕΦΑΛ η.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ.

Or aduint puis apres qu'il alloit de ville en ville, & de bourgade en bourgade, preſchant & annonçant le royaume de Dieu: & les douze eſtoyent auec lui.

2. Καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, μαρία ἡ καλουμένη μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει.

Et auſſi quelques femmes qui auoyent eſté par lui gueries des mauuais eſprits, & de maladies: aſſauoir Marie qu'on appeloit Magdaleine, de laquelle eſtoyent ſortis ſept diables.

3. Καὶ ἰωάννα γυνὴ χουζᾶ ἐπιτρόπου ἡρώδου, καὶ σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

Et Iehanne femme de chuzas, lequel auoit le maniement des affaires d'Herode: & Suſanne, & pluſieurs autres: leſquelles lui ſubuenoyent de leurs biens.

4. Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς.

Et comme grande troupe s'aſſembloit, & que pluſieurs alloyent à lui de toutes les villes, il dit par ſimilitude.

5. Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ἑαυτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό·

Vn ſemeur ſortit pour ſemer ſa ſemence, & en ſemant, vne partie de la ſemence cheut aupres du chemin, & fut foulee, & les oiſeaux du ciel la mangerent toute.

6. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα·

Et l'autre partie cheut ſur de pierres, & quand elle fut leuee, elle ſe ſecha, à cauſe qu'elle n'auoit point d'humeur.

7. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.

Et l'autre partie cheut entre les eſpines, & les eſpines ſe leuerent enſemble, & l'eſtoufferent.

CAP. VIII

ET factum eſt deinceps, & ipſe iter faciebat per civitates & caſtella prædicans & evãgelizans regnum Dei: & duodecim cum illo.

And it came to paſſe afterward / that he him ſelfe went through euery citie and towne / preaching / and publiſhing the kingdome of God / & the twelue were with him.

2. Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ à ſpiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua ſeptem dæmonia exierant.

And certaine women / which were healed of euill ſpirites / and in firmites / as Marie which was called Magdalene / out of whom went ſeuen deuils.

3. Et Ioanna uxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

And Joanna the wife of Chuza Herodes ſteward / & Suſanna / & many other which miniſtred vnto him of their ſubſtance.

4. Cùm autem turba plurima conveniret, & de civitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem.

Now when much people were gathered together / and were come to him out of all cities / he ſpake by a parable.

5. Exiit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum, & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

A ſower went out to ſowe his ſeede / and as he ſowed / ſome fell by the way ſide / and is was troden vnder feete / and the foules of heauen deuoured it vp.

6. Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

And ſome fell on the ſtones / and when it was ſprong vp / it withered away / becauſe it lacked moyſtnes.

7. Et aliud cecidit inter ſpinas, & ſimul exortæ ſpinę ſuffocaverunt illud.

And ſome fell among thornes / and the thornes ſprang vp with it / and choked it.

Das VIII. Capitel.

Vnd es begab ſich darnach / daß er reiſete durch Stätte vnnd Märckte / vnd prediget vnd verkündiget das Euangelium vom Reich Gottes / vnd die Zwölffe mit jhm.

OC det begaff ſig der effter / at hand reyſde i gennem Stæder oc Byer / oc predickede oc forkyndede Euangelium om Guds rige / oc de Tolff met hannem.

2. Dazu etliche Weiber / die er geſund hatte gemacht von den böſen geiſtern vnd kranckheiten / nemlich Maria die da Magdalena heiſſet von welcher waren ſieben Teufel auß gefahren.

Der til met / nogle Quinder / ſom hand haffde giort helbrede aff onde Aander / oc ſiugdomme / ſom vaar Maria der kaldis Magdalena / aff huilcken der vaare ſiu Dieffle vdfarne.

3. Vnd Johanna das Weib Chuſa / des Pflegers Herodis / vnd Suſanna / vnd vil andre / die jhnen handreichung theten von jhrer haabe.

Oc Johanna Chuſe Herodis Fogedis Huſtru oc Suſanna / oc mange andre / ſom vaare dem behielpelige met deris Godz.

4. Da nun vil Volcks bey einander war / vnd auß den Stätten zu jhm eileten / ſprach er durch eine Gleichniſſe:

Som der vaar nu meget Folck til ſammen / oc haſtede til hannem aff Stæderne / da ſagde hand ved en Lignelſe.

5. Es gieng ein Säemann auß zu ſäen ſeinen Samen / vnd in dem er ſäet / fiel etlichs an den weg / vnd ward vertretten vnd die Vögel vnter dem Himmel fraſſens auff.

Der gick en Sæmand vd at ſaa ſin Sæd / Och i det hand ſaade / falt noget hoſſ Veyen / oc bleff borttraad / oc Fule vnder Himmelen ode det op.

6. Vnd etlichs fiel auff den Felß / Vnd da es auffgieng / verdorret es / darumb daß es nicht ſafft hatte.

Oc noget falt paa Sten / oc der det voxte op / viſnede det fordi / at det haffde icke vedſke.

7. Vnd etlichs fiel mitten vnter die dörnen / vnd die dörnen giengen mit auff / vnd erſticktens.

Oc noget falt mit iblant Torne / oc tornene voxte op met / oc qualde det.

Kapitola VIII.

Y Stalo ſe potom / že on chodil po Měſtech a po Měſteckách / káže a zwěſtuge Kralowſtwij Božij / a Dwanacte s nim.

STało ſię pothym iż chodził po wßytkich mieſciech y po wſiách kazac y opowiedáiac Kroleſtwo Boze / á oni dwánaſcie byli z nim.

2. Y ženy některé / kteréž byly vzdrawený od duchůw zlých a od nemocý / Maryá kteráž ſlowe Magdalénſka / z nijž bylo ſedm Diabluow wyſſlo.

Z niektore niewiáſty ktore był vzdrowił od duchow złych y od chorob / iáko Márya ktora zwano Mágdalena z ktorey ſiedmioro diabelſtwá wyßło.

3. A Johanna Chuzowa Manželka / Vřednijka Herodeſowa / a Zuzanna / a giné mnohé / kteréž poſluhowaly gemu z Statkuow ſwých.

Johánná thež żoná Chuzego ſprawce Herodowego / k themu Zuzánna y inych wiele ktore mu ſluzyly z máietnoſci ſwoich.

4. W tom když ſe ſcházel záſtup mnohý a z Měſt poſpijchali k němu / mluwil gim ſkrze Podobenſtwij:

A gdy wielkie zgromádzenie ludzi ſchodziło ſię / y ktorzy byli we wßytkich mieſciech ſzły do niego / rzekł przez podobieńſtwo.

5. Wyſſel kterýž rozſýwá: aby rozſýwal Sýmě ſwé. A když rozſýwal: Gedno padlo podlé zeſty / y poſſlapáno geſt / a Ptácy powětrnij ſzobali ge.

Niektory co ſiał wyßedł ſiać naſienia ſwego / á gdy ſiał / pádało iedno podle drogi y podeptano ie / á przyleciawßy ptacy powietrzni wyiedli ie.

6. A giné padlo na Skálu: a když wzeſſlo / vwadlo geſt / neb nemělo wlhkoſti.

Drugie záś vpádło ná opokę / á wßedßy vſchło / ábowiem nie miáło wilgotnoſci.

7. Giné pak padlo mezy trnij: a ſpolu wzroſtlé trnij / vduſylo ge.

Drugie też pádło miedzy ciernie / á gdy wyroſło ciernie / záglußyło ie.

ח

8 וַאחְרָנָא נְפַל בַּארְעָא
טָבְתָא וְשַׁפִּירְתָּא וִיעַבַת
וַעֲבַד פֵּארֵא חַד בַּמְאָא
הָלֵין כַּד אָמַר קָעֵא הֲוָא
דְּמַן דְּאִית לֵהּ אַדְנֵת
דְּיִשְׁמַע יִשְׁמַע׃

E vnaltra ne cadde ne la buona terra, e nato che fu, fece frutto cento volte tanto. Dicendo egli queſte coſe gridaua, Chi ha orecchie da vdire, oda.

9 וְשַׁאֲלוּהִי תַּלְמִידַוְהִי
דְּמָנוּ מַתְלָא הָנָת׃

E i ſuoi diſcepoli il domandauano, ricercando che ſimilitudine foſſe queſta.

10 הֻו דֵּין אֱמַר לְהוֹן לְכוֹן
הוּ גֵּיר יְהִיב לְמֵדַע אָרָזָא
דְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא לְהָנוֹן
דֵּין דְּשַׁרְכָא בְּפֶלְאָתָה
מֶתְאֲמַר דְּכַד חָזֵין לָה
יֶחְזוֹן וְכַד שָׁמְעִין לָת
יִסְתַּכְּלוּן׃

Et egli diſſe, A voi è dato il conoſcere i miſterij del regno di Dio: ma à gli altri ſi parla per ſimilitudini: accioche vedendo, non veggano, e vdendo, non intendano.

11 הָנוּ דֵּין מַתְלָא זַרְעָא
אִיתַוְהִי מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Hor la ſimilitudine è queſta, Il ſeme, è la parola di Dio.

12 הָנוֹן דֵּין דְּעַל יַד ——
אוּרְחָת אִיתַיְהוֹן הָנוֹן
דְּשָׁמְעִין מֶלְּתָא וָאתֵה
בְּעֶל־דְּבָבָא שָׁקֵל מֶלְּתָא
מֶן לֶבְּהוֹן דְּלָא יְהַיְמְנוּן
וְיִחוֹן׃

Quelli che ſono lungo la via, ſon coloro che l'odeno: poi viene il Diauolo, e toglie la parola dal cuor loro, accioche credendo non ſiano ſaluati.

13 וְהָלֵין דֵּין דְּעַל שׁוֹעָא
הָלֵין אֶנּוּן דְּמָא דְּשָׁמְעוּ
בְּחַדוּתָת מְקַבְּלִין לָהּ
לְמֶלְּתָא וְעֶקָּרָא לֵית לְהוֹן
אֶלָּא דְּזַבְנָא הִי הַיְמְנוּתְהוֹן
וּבְזַבְנָא נֶסְיוֹנָא מֶתְכַּשְּׁלִין׃

Quelli che ſon ſopra la pietra, ſon coloro i quali poi che hanno vdito, riceueno la parola con allegrezza, e queſti non hanno radice: i quali credeno à tempo, e nel tempo de la tentatione ſi ritirano in dietro.

ח

8 וְאַחֵר נָפַל עַל־אֶרֶץ טוֹבָה
וַיִּצְמַח וַיַּעַשׂ פְּרִי מֵאָה בְּאֶחָד
וְכַאֲשֶׁר דִּבֵּר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לוֹ
אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Y otra parte cayó en buena tierrá: y quando fué nacida, lleuó fruto à ciento por vno. Diziendo eſtas coſas clamaua, Elque tiene oydos para oyr, oyga.

9 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לֵאמֹר
מַה יוֹרֶה הַמָּשָׁל הַזֶּה׃

Y ſus Diſcipulos le preguntaron, que era eſta parabola.

10 וַיֹּאמֶר לָכֶם נִתַּן לָדַעַת אֶת
סוֹדוֹת מַלְכוּת אֱלֹהִים וְלַאֲחֵרִים
בִּמְשָׁלִים לְמַעַן רָאוֹה לֹא יִרְאוּ
וְשָׁמוֹעַ לֹא יָבִינוּ׃

Y el dixo, A voſotros es dado conocer los myſterios del Reyno de Dios: mas à los otros, por parabolas paràque viendo no vean, y oyendo no entiendan.

11 וְזֹאת מוֹרֶה הַמָּשָׁל הַזֶּרַע דְּבַר
יְהֹוָה הוּא׃

Es pues eſta parabola: La ſimiente es la palabra de Dios.

12 וַאֲשֶׁר עַל־הַדֶּרֶךְ הֵמָּה הָיוּ
הַשּׁוֹמְעִים וְאָז בָּא הַשָּׂטָן
וְנָשָׂא אֶת־הַדָּבָר מִלִּבּוֹתָם פֶּן
יַאֲמִינוּ וְיִוָּשֵׁעוּ׃

Y los de junto àl camino, eſtos ſon los que oyen: y luego viene el diablo, y quita la palabra de ſu coraçon, porque no ſe ſaluen creyendo.

13 וַאֲשֶׁר עַל־הַסֶּלַע הֵמָּה אִם
שׁוֹמְעִים בְּשִׂמְחָה מְקַבְּלִים אֶת־
הַדָּבָר וְלֹא יֵשׁ לָהֶם שֹׁרֶשׁ עַל־
כֵּן לָעֵת מַאֲמִינִים וּלְעִתּוֹת
בְּצָרָה יִמְרְדוּ׃

Y los de ſobre piedra, ſon loſque auiendo oydo, reciben la palabra con gozo: mas eſtos no tienén rayzes: que á tiempo creen, y en el tiempo de la tentacion ſe apartan.

η'.

8. Καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. ταῦτα λέγων, ἐφώνει, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

Et l'autre partie cheut en bonne terre: & quand elle fut leuee, elle rendit du fruict cent fois autant. En diſant ces choſes, il crioit, Qui a oreilles pour ouir, oye.

9. Ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες· τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.

Et ſes diſciples l'interroguerent, demandás quelle eſtoit ceſte ſimilitude la.

10. Ὁ δὲ εἶπεν, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

Et il reſpondit, Il vous eſt donné de cognoiſtre les ſecrets du royaume de Dieu: mais aux autres il n'en eſt parlé que par ſimilitudes: afin qu'en voyant ils ne voyent point: & qu'en oyant ils n'entendent point.

11. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

Or voici la ſimilitude: La ſemence c'eſt la parole de Dieu.

12. Οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

Et ceux qui ſont aupres du chemin, ce ſont ceux qui oyent la parole: & apres le diable vient, & oſte de leur cœur la parole, afin qu'en croyant ils ne ſoyent ſauués.

13. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἳ ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

Et ceux qui ſont en lieux pierreux ce ſont ceux, leſquels apres auoir oui la parole, la reçoiuent auec ioye: mais ils n'ont point de racine: iceux croyent pour vn temps, ,mais au temps de tentation, ſe retirent.

CAP. VIII.

8. Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum centuplum Hęc dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat.

And ſome fell on good grounde/and ſprang vp/ and bare fruite/ and hundreth folde. And as he ſayde theſe thinges/he cryed/ Hee that hath eares to heare/ let him heare.

9. Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola?

Then his diſciples aſked him/ demaunding/what parable that was?

10. Quibus ipſe dixit, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

And he ſaid/ Vnto you it is giuen to know the ſecretes of the kingdome of God/ but to other in parables/ that when they ſee/they ſhoulde not ſee/ and when they heare/they ſhould not vnderſtand.

11. Eſt autem hæc parabola: Semen, eſt verbum Dei.

The parable is this/ The ſeede is the worde of God.

12. Qui autem ſecus viam: hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalvi fiant.

And they that are beſide the way/ are they that heare: after warde commeth the deuill/& taketh away the word out of their hearts/ leſt they ſhould beleeue/ and be ſaued.

13. Nam qui ſupra petram: qui cum audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum: & hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

But they that are in the ſtones/are they which when they haue heard/receyue the worde with ioye: but they haue no rootes/which for a while beleeue/but in the time of tentation go away.

Das VII. Capitel.

8. Vnd etlichs fiel auff ein gut Land/ vnd es gieng auff/ vnd trug hundertfeltige frucht. Da er das ſaget rieff er/ wer Ohren hat zu hören/ der höre.

Oc noget falt i god Jord/ oc det voxte op/ och bar hundredefolt fruct. Der hand det ſagde/ robte hand/ Huo ſom haffuer øern at høre met/ hand høre.

9. Es fragten jn aber ſeine Jünger/ vnd ſprachen: Was diſe Gleichnuſſe were?

Da ſpurde hans Diſciple hannem at/ oc ſagde/ Huad Lignilſe ſkal dette vere?

10. Er aber ſprach: euch iſts gegeben zu wiſſen das geheimniß des Reichs Gottes/ den andern aber inn gleichnuſſen/ daß ſie es nicht ſehen/ ob ſie es ſchon ſehen vnd nicht verſtehen/ ob ſie es ſchon hören.

Da ſagde hand/ Eder er det giffuit at vide Guds rigis Hemmelighed/ Men de andre i Lignelſer at de ſkulle det icke ſee/ om de det end ſee/ oc icke vorſtaa/ om de det end høre.

11. Das iſt aber die gleichniß. Der Same iſt das wort Gottes.

Men dette er Lignilſen. Sæden er Guds ord.

12. Die aber an dem Wege ſind/ das ſind die es hören/ darnach kompt der teuffel/ vnd nimpt das Wort von jhrem hertzen/ auff daß ſie nicht glauben vnd ſelig werden.

Oc de ſom ere hoſſ veyen/ det ere de ſom det høre/ der effter kommer Dieffuelen/ oc tager ordet aff deris hierte/ paa det/ de ſkulle icke tro oc bliffue ſalige.

13. Die aber auff dem Felß/ ſind die/ wenn ſie es hören/ nemen ſie das Wort mit freuden an/ vnd die haben nicht wurtzel/ Eine zeitlang glauben ſie/ vnd zu der zeit der anfechtung fallen ſie abe.

Oc de paa Sten/ere de/ Naar ſom de det høre/ da annamme de ordet met glæde/ oc de haffue icke roed/ de tro til en tid/ oc naar friſtelſe kommer da falde de fra.

Kapitola VIII.

8. A giné padlo do země dobré: a když wzeſſlo včinilo vžitek Stý. To powěděw wolal: Kdo má vſſy k ſlyſſenij ſlyſs.

Drugie zaſie pádło ná ziemię dobrą/ á vrozſzy przynioſło owoc ſtokrotny/ tedy mowiąc to wołał Kto vſzy ma ku ſłuchániu niech ſłucha.

8. Y otázali ho Včedlnijcy geho/ kteréby to bylo podobenſtwij.

Y pytáli go zwolennicy iego mowiąc/ Coż wżdy to ieſt zá podobienſtwo?

10. Kterýmžto on řekl. Wám dáno gt znáti tagemſtwij Králowſtwij Božijho/ ale ginym w Podobenſtwij/ aby widauce newiděli/ a ſlyſſýce nerozuměli.

Tedy im on rzekł/ Wam ci dano znáć táiemnice kroleſtwá Bożego/ ale inem tylko przez podobieńſtwá/ áby widząc nie widzieli/ á ſłyſząc nie rozumieli.

11. Y geſtiť Podobenſtwij toto/ Sýmě geſt Slowo Božij.

Toć tedy ieſt podobieńſtwo/ naſienie ieſtci ſłowo Boże.

12. Kteříž pak wedlé ceſty gſauti/ kteříž ſlyſſý/ a potom přicházy Diabel a wynijmá ſlowo z ſrdce gegich/ aby wěřijce ſpaſeni nebyli.

A ktorzy podle drogi/ ćić ſą ktorzy ſłucháią/ potym przychodzi diabeł y wybierá ſłowo z sercá ich/ áby vwierzywſzy nie byli zbáwieni.

13. Ale kteříž na Skálu: ti gſau/ kteříž když ſlyſſý Slowo/ s radoſtij přigijmagij ge/ a tiť kořenůw nemagij: neb na čas wěřij/ a w čas pokuſſenij odſtupugij.

Ktorzy zaſię ná opoce/ ćić ſą ktorzy gdy ſłucháią z weſelem przyimuią ſłowo/ ále ći niemáią korzenia ktorzy do czáſu wierząc/ czáſu pokuſy odſtępuią.

ח

14 הָו דֵּין דְּנְפַל בֵּית כּוּבֵּא הָלֵין אֶנּוּן אִילֵין דְּשָׁמְעִין מֶלְּתָא וּבְצֶבְוָתָא וּבְעוּתְרָא וּבְרֶגְיָגָתֵהּ דְּעָלְמָא מֶתְחַנְּקִין וְקָארָא לָא יָהְבִין׃

Quello che è caduto fra le ſpine, ſon coloro che hanno vdito, & andandoſene ſon ſoffocati da le cure, e ricchezze, e piaceri di queſta vita, e non apportano alcun frutto.

15 הָו דֵּין דְּבַאְרְעָא טָבְתָא הָלֵין אֶנּוּן אִילֵין דִּבְלֶבָּא שַׁפְיָא וְטָבָא שָׁמְעִין מֶלְּתָא וְאָחֲדִין וְיָהְבִין פֵּארֵא בַּמְסַיְבְּרָנוּתָא׃

Ma quello che è caduto ne la buona terra, ſon coloro che vdendo la parola con buono e retto cuore, la ritengono, e ne rendeno frutto con patientia.

16 לָא אֱנָשׁ מַנְהַר שְׁרָגָא וּמְחַפֵּא לֵהּ בְּמָאנָא אָו סָאֵם לֵהּ תְּחֵית עַרְסָא אֶלָּא סָאֵם לֵהּ לְעֶל מֶן מְנָרְתָא דְּכֻל דְּעָאֵל נֶחְזֵא נוּהְרֵהּ׃

Niuno è che hauendo acceſo vna lucerna, la copra con vn vaſo: ouero la ponga ſotto il letto: ma la pone ſopra il candeliere: à fin che coloro che entrano, veggano lume.

17 לֵית גֵּיר מֶדֶּם דְּכְסֵא דְּלָא יֶתְגְּלֵא וְלָא דַּמְטַשְׁי דְּלָא יֶתְיְדַע וְיֵאתֵא ל לְגֶלְיָא׃

Imperoche non è coſa alcuna occulta, che non s'habbia à manifeſtare: ne coſa alcuna aſcoſa che non s'habbia à conoſcere, e che non venga in paleſe.

18 חֲזַו אֵיכַנָּא שָׁמְעִיתוּן מַן דְּאִית לֵהּ גֵּיר יֶתְיְהֵב לֵהּ וּמַן דְּלֵית לֵהּ אָף הָו דְּסָבַר דְּאִית לֵהּ יֶשְׁתְּקֵל מֶנֵּהּ׃

Guardate dunque come voi vdite: percioche à chiunque ha, gli ſarà dato, & à chi non ha, gli ſarà tolto etiandio quel ch'ei ſi penſa hauere.

19 אֶתָו דֵּין לְוָתֵהּ אֶמֵּהּ וְאַחַוְהִי וְלָא מֶשְׁכְּחִין הֵוַו דְּיִמַלְּלוּן עַמֵּהּ מֶטּוּל כֶּנְשָׁא׃

Allora ſua madre e i ſuoi fratelli vennero à lui, e non poteuano accoſtarſigli, per la turba.

ח

14 וַאֲשֶׁר נָפַל בַּקּוֹצִים אֵלֶּה הֵם הַשּׁוֹמְעִים וּמִדַּאֲגוֹת הֶהָמוֹן וּבַעֲדָנַת הַחַיִּים הוֹלְכִים וְיֵחָנְקוּ וּפִרְיָמוֹ לֹא יַעֲשׂוּ׃

Y loque cayó en eſpinas, eſtos ſon los que oyeron: mas ydos ſon ahogados de los cuydados, y de las riquezas, y de los paſſa tiempos de la vida: y no lleuan fruto.

15 וַאֲשֶׁר בָּאֶרֶץ טוֹבָה אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר בְּלֵב טוֹב וְשַׁפִּיר שׁוֹמְעִים אֶת הַדָּבָר וְאֹחֲזִים וְיַעֲשׂוּ פְּרִי בְּדוּמִיָּה׃

Y loque en buena tierra, eſtos ſon los que con coraçon bueno y recto retienen la palabra oyda y lleuan fruto en paciencia.

16 אִישׁ לֹא יַבְעִיר לַפִּיד וִיכַסֶּה אוֹתוֹ בִּכְלִי אוֹ יְשִׂימֶנּוּ תַּחַת הָעֶרֶשׂ כִּי אִם יָשִׂים עַל מְנוֹרָה עַל אֲשֶׁר יָבוֹאוּ יִרְאוּ אֶת הָאוֹר׃

Ninguno empero que enciende el candil, lo cubre con algun vaſo. o lo pone debaxo de la cama: mas ponelo en vn candelero, paraque los que entran, vean la lumbre.

17 כִּי אֵינֶנּוּ דָּבָר טָמוּן אֲשֶׁר לֹא יִגָּלֶה וְאֵינֶנּוּ נִסְתָּר אֲשֶׁר לֹא יִוָּדֵעַ וְאֶל גָּלוּי יָבוֹא׃

Porque no ay coſa occulta que no ay de ſer manifeſtada: ni coſa eſcondida, que no aya de ſer entendida, y de venir à luz.

18 וּרְאוּ אֵיכָכָה תִּשְׁמָעוּ כִּי לַאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ מְאוּמָה גַּם אוֹתוֹ אֲשֶׁר שׁוֹבֵר לִהְיוֹת לוֹ תִּנָּשֵׂא מִמֶּנּוּ׃

Mirad pues como oys: porque à qual quierá que tuuiere, le ſerá dado: y à qualquiera que no tuuiere, aun loque parece tener ſerà quitado de el.

19 וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו אִמּוֹ וְאֶחָיו וְלֹא יָכְלוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ בַּעֲבוּר הָעָם׃

Y vinieron à el ſu madre y hermanos: y no podian llegar à el por cauſa de la multitud.

η'.

14. Τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσὸν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.

Et ce qui eſt cheut entre les eſpines, ce ſont ceux qui ont oui la parole: mais eux partis ſont eſtouffes par les ſolicitudes & richeſſes, & voluptés de ceſte vie, & ne rapportent point de fruict à maturité.

15. Τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον, κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

Mais ce qui eſt cheut en bonne terre, ce ſont ceux qui de cœur honneſte & bon ayans oui la parole, la retienent, & en rapportent fruict auec patience.

16. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

Nul apres auoir allumé la chandelle, ne la couure d'vn vaiſſaeu, ni ne la met ſous le lict: mais la met ſur le chandelier, afin que ceux qui entrent voyent la lumiere.

17. Οὐ γάρ ἐστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

Car il n'y a ſecret qui ne ſoit manifeſté: ni choſe cachee qui ne ſe cognoiſſe, & qui ne viene en lumiere.

18. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Regardez donc comment vous oyez: car quiconque a, il lui ſera donné: & quiconque n'a, meſme qu'il cuide auoir, lui ſera oſté.

19. Παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.

Lors ſa mere & ſes freres ſuruindrent vers lui, & ne pouuoyent l'aborder pour la preſſe.

CAP. VIII.

14. Quod autem in ſpinas cecidit: hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & divitijs, & voluptatibus vitæ, euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum.

And that which fell among thornes / are they which haue heard / and after their departure are chocked with cares and with riches / and voluptuous liuing / and bring forth no fruite.

15. Qui autem in bonam terram: hi ſunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

But that which fell in good grounde / are they which with an honeſt and good heart heare the worde / and keepe it / and bring forth fruit with pacience.

16. Nemo autem lucernam accendens, operit eam vaſe, aut ſubtus lectum ponit: ſed ſupra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen.

No man when he lighteth a candle / couereth it vnder a veſſel / neither putteth it vnder the table / buth ſetteth it on a candelſticke / that they that enter in / may ſee the light.

17. Non eſt enim occultum quod non manifeſtetur: nec abſconditum quod non cognoſcatur, & in palàm veniat.

For nothing is ſecret / that ſhall not be euident: neither any thing hid / that ſhal not be knowne / and come to light.

18. Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, etiam quod putat ſe habere, auferetur ab illo.

Take heede therefore howe yee heare: for whoſoeuer hath / to him ſhalbe giuen: and whoſoeuer hath not / from him ſhall be taken euen that / which it ſeemeth that he hath.

19. Venerunt autem ad illum mater & frater eius: & non poterant adire eum præ turba.

Then came to him his mother and his brethren / and could not come neere to him for the preaſe.

Das VIII. Capitel.

14. Das aber vnter die dörnen fiel / ſind die / ſo es hören / vnd gehen hin vnter den ſorgen / reichthumb vnd wolluſt diſes lebens / vnd erſticken vnd bringen keine frucht.

Oc det ſom falt iblant Torne / ere de / ſom det høre oc gaa hen iblant dette Liffs omhyggelſe / rigdom och vellyſt / oc quelis / oc bære ingen Fruct.

15. Das aber auff dem guten Land ſind / die das Wort hören vnd behalten / in einem feinen guten hertzen / vnd bringen frucht inn gedult.

Oc det ſom falt i god Jord / ere de ſom høre och beuare ordet / i it ſmuct gaat Hierte / oc bære Fruct i taalmodighed.

16. Niemand aber zündet ein Liecht an / vnd bedeckts mit einem Gefeß / oder ſetzt es vnter eine Banck / ſondern er ſetzt es auff einen Leuchter. Auff daß wer hinein gehet / das Liecht ſehe.

Oc ingen tender it Liuſſ / oc ſkiul det met it Kar / eller ſetter det vnder en Benck / Men hand ſetter det paa en Liuſſeſtage / paa det / at huo ſom gaar ind / ſkal ſee liuſſet.

17. Denn es iſt nichts verborgen / das nicht offenbar werde / auch nichts heimlichs / das nicht kundt werde / vnd an tag komme.

Thi der er inted ſkiult / ſom ey ſkal obenbaris / oc inted hemmeligt / ſom ey ſkal kundgøris / oc bliffue obenbare.

18. So ſehet nun darauff / wie jr zuhöret. Denn wer da hat / dem wirdt gegeben / Wer aber nicht hat / von dem wirdt auch genommen das er meinet zu haben.

Saa ſeer nu der paa / huorledis i høre til. Thi huo ſom haffuer / hannem ſkal giffuis / Men huo ſom inted haffuer / Fra hannem ſkal oc tagis det hand meen ſig at haffue.

19. Es giengen aber hinzu ſeine Mutter vnd Brüder / vnd kondten für dem Volck nicht zu jhm kommen.

Oc hans Moder oc Brødre ginge frem / oc kunde icke komme til hannem for Folcket.

Kapitola VIII.

14. Kterěž pak padlo mezy trnij: tiť gſau / kteřijž ſlyſſý / a po pečowánij a Zbožij / a rozkoſſech Žiwota chodijce / býwagij vduſſeni / a nepřináſſegij vžitku.

Co záſie pádło miedzy ćiernie / ćić ſą ktorzy ſłucháli / y odſzedſzy / odſtáránia / y od bogactw / y od roſkoſzy żywotá ſą zágłuſzeni / y nie przynoſzą owocu.

15. Ale kteřé do Země dobré: Ti gſau / kteřijžto w Srdcy dobrém a wýborném / ſlyſſýce ſlowo zachowáwagij ge / a vžitek při náſſegij w trpěliwoſti:

To co też pádło ná ziemię dobrą / ćić ſą ktorzy dobrym a vprzeimym ſercem ſłyſząc ſłowo trzymáią á owoc przynoſzą przez ćierpliwość.

16. Nižadný pak rozſwijtě ſwijcy / nepřikrýwá gij nádobau / ani ſtawij pod poſtel: ale na ſwijcen poſtawuge / aby ti kteřijž wcházegij ſwětlo widěli.

A nie ieſtći żaden ktoryby zápaliwſzy świecę przykrył ią náczyniem ábo kładł pod łoże / ále ią ſtáwia w lichtarz áby ći ktorzy wchodzą widzieli świátło.

17. Neb nenij wěc tak taynâ / aby nebyla zgewena: ani ſkrytá / aby poznána nebyla a na gewo newyſſla.

Abowiemći niemáſz nic ták táiemnego co by ſie obiáwić nie miáło / ani ták ſkrytego czegoby poznáć niemiano / á żeby ná iáśnią nie wyſzło.

18. Protož wizte kterak byſſte ſlyſſeli. Neb kdo má / bude gemu dáno: a kdo nemá / y to což domnijwá ſe mij ti / bude odňato od něho.

A przetoż pátrzćie iáko ſłucháćie / Abowiem ktokolwiek ma / będźie mu przydano / á kto nie ma / teży to co ſię zda iákoby miał / będźie od niego odięto.

19. Tehdy přiſſli k němu Matka a Bratřij geho / y nemohli ho dogijti pro Záſtup.

Przyſzli potym k niemu mátka y brácia iego / ále go doyść nie mogli dla zgromádzenia ludu.

ח

20 וְאָמְרוּ לֵהּ אֶמָּךְ וְאַחַיךְ קָיְמִין לְבַר וְצָבֵין לְמֶחְזָיָךְ׃

E fugli fatto intendere, dicendo, Tua madre e i tuoi fratelli ſon quà fuore, che deſiderano di vederti.

21 הוּ דֵּין עֲנָא וְאֶמַר לְהוֹן הָלֵין אֶנּוּן אֶמִּי וְאַחַי אַילֵין דְּשָׁמְעִין מֶלְּתָה דַּאלָהָא וְעָבְדִין לָהּ׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Mia madre e miei fratelli ſon quei che odeno la parola di Dio, e la mandano ad effetto.

22 הֲוָת דֵּין בְּחַד מִן יוֹמָתָא סְלֶק יֵשׁוּע יְתֶב בַּסְפִינְתָּא הוּ וְתַלְמִידַוְהִי וֶאֱמַר לְהוֹן נֶעְבַּר לְהַו עֶבְרָא דְּיַמְּתָא׃

Auuenne poi vn giorno che montò in vna naue eſſo e i ſuoi diſcepoli: e diſſe loro, Paſſiamo di la dal lago, E coſi ſi partirono.

23 וְכַד רָדִין דְּמֶךְ לֵהּ יֵשׁוּע וַהֲוָת עַלְעֲלָא דְרוּחָא בְּיַמְּתָא וְקַרִיבָא הֲוָא סְפִינְתָּא לְמֶטְבַּע׃

E mentre ch'eſſi nauigauano, egli s'addormentò, e venne vna tempeſta di vento nel lago: onde s'empieuano d'acqua, e ſtauano in pericolo.

24 וַקְרֶבוּ אַעִירוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ רַבַּן רַבַּן אָבְדִינַן הוּ דֵּין קָם וּכְאָא בְּרוּחָא וּבְמַחְשׁוֹלָא דְמַיָּא וְנָחוּ וַהֲוָא שֶׁלְיָא׃

Allora eſſi accoſtatiſi à lui, lo ſueglioròno, dicendo, Maeſtro, Maeſtro, noi periamo. Et egli ſuegliatoſi, gridò contra il vento e la tempeſta de l'acqua: e ceſſorono, e feceſi tranquillità.

25 וֶאֱמַר לְהוֹן אַיְכָא הִי הַימָנוּתְכוֹן הָנוּן דֵּין כַּד דְּחִילִין מֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ וְאָמְרִין חַד לְחַד מַנּוּ כַּי הָנָא דְּאָף לְרוּחָתָא פָּקֵד וְלַמַחְשׁוֹלָא וּלְיַמָּא וּמֶשְׁתַּמְעִין לֵהּ׃

E diſſe loro, Doue è la voſtra fede? Et eſſi pieni di timore ſi marauigliorono, dicendo tra loro, Chi è mai coſtui, ch'egli comanda à i venti & à l'acqua, & obediſcongli?

26 וּרְדוֹ וֶאֱתוֹ לְאַתְרָא דְּגַדְרָיֵא דְּאִיתוֹהִי בְּעֶבְרָא לְוָקְבַל גְּלִילָא׃

Poi nauigorono verſo il paeſe de Gadareni, che è à l'incontro de la Galilea.

ח

20 וַיֻּגַּד לוֹ לֵאמֹר אִמְּךָ וְאַחֶיךָ קֹמִים בַּחוּץ וּרְצוֹנָם הִיא לִרְאוֹת אוֹתָךְ׃

Y fuele dado auiſo (diziendo,) Tu madre y tus hermanos eſtan fuera, que quieren verte.

21 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִמִּי וְאַחַי אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְיַעֲשׂוּ אוֹתוֹ׃

El entonces reſpondiendo, dixoles, Mi madre y mis hermanos ſon los que oyen mi palabra. y la hazen.

22 וַיְהִי־בְּאַחַד הַיָּמִים וַיַּעַל־עַל־הָאֳנִיָּה וְעִמּוֹ תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נַעֲבֹר נָא עַל־עֵבֶר הַיָּם וַיַּעֲלוּ׃

Y aconteció vn diâ que el entró en vn nauio con ſus Diſcipulos, y dixoles, Paſſemos de la otra parte del Lago: Y ſubieron.

23 וְכַאֲשֶׁר רָדוּ וַיֵּרָדֵם וַתֵּרֶד סוּפַת רוּחַ אֶל־הַיָּם וַיִּמָּלְאוּ וַיִּשָּׁטְפוּ׃

Y nauegando ellos, dormioſe. Y decindió vna tempeſtad de viento en el Lago: y henchianſe, y peligrauan.

24 וַיִּקְרְבוּ וַיָּעִירוּ אוֹתוֹ לֵאמֹר רַבֵּינוּ נֹאבֵד וְהוּא קָם וַיִּגְעַר בָּרוּחַ וּבְסַעֲרַת מַיִם וַיִּשְׁתְּקוּ וַתְּהִי־שַׁלְוָה׃

Y llegandoſe, deſpertaronlo diziendo, Maeſtro, Maeſtro, que perecemos. Y deſpertado el, rinió àl viento y à la tempeſtad del agua, y ceſſaron y fue hecha grande bonança.

25 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַיֵּה אֱמוּנַתְכֶם וַיִּירְאוּ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וּמִי זֶה הוּא כִּי־גַם לָרוּחוֹת מְצַוֶּה וְלַמַּיִם וְיִשְׁמְעוּ אֵלָיו׃

Y dixoles, Que es de vneſtra fe? Y ellos temiendo, fueron marauillados, diziendo los vnos à los otros, Quien es eſte, que aun à los vientos y àl agua manda, y le obedecen?

26 וַיֵּרְדוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־מְדִינַת הַגְּדֵרִים אֲשֶׁר הִיא אֶל־מוּל הַגָּלִיל׃

Y nauegató à la tierra de los Gadarenos, que eſtâ delante de Galilea.

η'.

20. Καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ. λεγόντων ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.

Et il lui fut rapporté en diſant, Ta mere & tes freres ſe tienent là dehors, deſirans de te voir.

21. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

Mais lui reſpondant leur dit, Ma mere & mes freres ſont ceux-la qui oyent la parole de Dieu, & la mettent en effect.

22. Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.

Or il aduint vn iour qu'il monta en vne naſſelle, lui, & ſes diſciples, & il leur dit, Paſſons outre le lac. Et ils ſe partirent.

23. Πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.

Or comme ils voguoyent, il s'endordormit, & vne tempeſte de vent deſcendit au lac: tellement qu'ils s'empliſſoyent d'eau, & eſtoyent en peril.

24. Προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν, λέγοντες, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.

Adonc ils vindrent vers lui, & l'eſueilerent diſans, Maiſtre, Maiſtre, nous periſſons. Mais lui eſtant eſueillé, tanſa le vent & la tempeſte de l'eau, leſquels ceſſerent, & fut faite tranquillité.

25. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

Alors il leur dit, Ou eſt voſtre foy? leſquels ayans crainte, s'eſmerueillerent diſans entr'eux, Mais qui eſt ceſtui-ci qu'il commande meſmes aux vents, & al'eau, & ils lui obeiſſent?

26. Καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς γαλιλαίας.

Puis ils tirerent à la contree des Gadareniens, qui eſt vis à vis de Galilee.

CAP. VIII.

20. Et nuntiatum eſt illi, Mater tua & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.

And it was tolde him by certaine which ſayd/ Thy mother and thy brethrē ſtande without/ and would ſee thee.

21. Qui reſpondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi ſunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.

But ho anſwered/ and ſaid vnto them/ My mother/ and my brethren are theſe which heare the worde of God/ and do it.

22. Factum eſt autē in una dierum: & ipſe aſcendit in naviculam, & diſcipuli eius, & ait ad illos, Transfretemus trans ſtagnum. Et aſcenderunt.

And it came to paſſe on certaine day/ that he went into a ſhippe with his diſciples/ and he ſaid vnto them/ Let vs go ouer vnto the other ſyde of the lake. And they lanched forth.

23. t navigantibus illis obdormivit: & deſcendit procella venti in ſtagnum, & compellebātur, & periclitabantur.

And as they ſayled/ hee fell a ſleepe/ and there came downe a ſtorme of winde on the lake/ and they were filled with water/ and were in ieopardie.

24. Accedentes autem ſuſcitaverunt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At ille ſurgens, increpavit ventum & tempeſtatem aquæ: & ceſſavit, & facta eſt tranquilitas.

Then they went to him/ and awoke him/ ſaying/ Maſter/ Maſter/ we periſh. And he aroſe/ and rebuked the winde/ & the waues of water: and they ceaſed/ & it was calme.

25. Dixit autem illis, Vbi eſt fides veſtra? Qui timentes, mirati ſunt adinvicem, dicētes, Quis, putas, hic eſt, quia ventis & mari imperat, & obediunt ei?

Then he ſayd vnto them/ Where is your faith? and they feared/ and wondred among themſelues/ ſaying/ Who is this that commandeth both the windes and water/ and they obey him?

26. Et navigaverunt ad regionem Geraſenorum, quæ eſt contra Galilæam.

So they ſayled vnto the region of the Gadarenes/ which is ouer againſt Galile.

Das VIII. Capitel.

20. Vnd es ward jhm angeſagt: Deine Mutter vnd deine Brůder ſtehen drauſſen/ vnd wöllen dich ſehen.

Oc det bleff hannem til kende giffuit/ din Moder oc dine Brødre ſtaa der vde/ oc ville ſee dig.

21. Er aber antworttet/ vnd ſprach zu jhnen: Meine Mutter vnd meine Brůder ſind diſe/ die Gottes Wort hören vnd thun.

Da ſuarede hand/ oc ſagde til dem/ min Moder oc mine Brødre ere diſſe/ ſom høre oc gøre Guds ord.

22. Vnd es begab ſich auff der tage einen/ daß er inn ein Schiff tratt/ ſampt ſeinen Jůngern/ vnd er ſprach zu jhnen: Laſſet vns über den See fahren.

Oc det begaff ſig paa en aff dagene/ at hand traadde i it Skib/ met ſine Diſciple/ Oc hand ſagde til dem/ lader oſſ fare offuer Søen.

23. Sie ſtieſſen vom Lande/ vnd da ſie ſchiffeten/ entſchlieff er. Vnd es kam ein Windwirbel auff den See/ vnd die Wellen überfielen ſie/ vnnd ſtunden in groſſer fahr.

De ſtøtte fra landet/ oc der de fore offuer/ da ſof hand/ Oc der kom en Huereluind paa Søen/ oc Bølgerne offuerfulde dem/ oc de ſtode i ſtor fare.

24. Da tratten ſie zu jm/ vnd weckten jn auff/ vnd ſprachen: Meiſter/ Meiſter/ wir verderben. Da ſtund er auff/ vnd bedrohet den wind/ vnd die woge des waſſers/ vnd es ließ ab/ vnd ward eine ſtille.

Da traadde de til hannem/ oc vacte hannem op oc ſagde/ Meſtere/ Meſtere wi forderffuis. Da ſtod hand op/ oc truede værit/ oc vandens bølger. Oc hand loed aff/ oc bleff ſtille.

25. Er ſprach aber zu jhnen: Wo iſt euer Glaube? Sie forchten ſich aber/ vnd verwunderten ſich/ vnd ſprachen vntereinander: Wer iſt diſer/ denn er gebeut dem Winde/ vnd dem Waſſer/ vnd ſie ſind jhm gehorſam?

Da ſagde hand til dem/ huor er eders tro? Men de frøctede ſig oc forundrede ſig/ oc ſagde til huer andre/ Huo er denne? Thi hand biuder vær oc vand/ oc de ere hannem lydige?

26. Vnd ſie ſchifften fort/ in die gegend der Gadarener/ welche iſt gegen Galilean über.

Oc de ſeylede frem/ til de Gadareners Egn/ huilcken der er tuert offuer fra Galileam.

Kapitola VIII.

20. Y powědijno gemu: Matka twá a Bratřij twogi ſtogij wně chtijce tebe widěti.

Roznaymiono mu to mowiąc: Mátká twa y brácia twoi ſtoią ná dworze chcąc ſię z tobą widźieć.

21. Kterýžto odpowěděw řekl k nim: Matka má a Bratřij mogi/ gſau ti/ kteřijž ſlowo Božij ſlyſſý a činij.

Ale on odpowiedźiawſzy rzekł do nich/ Mátká moiá y brácia moi oni ſą ktorzy ſłowá Bożego ſłucháią y czyniąmu doſyc.

22. Stalo ſe pak w geden den/ a on wſtaupil na Lodičku/ y Včedlnijcy geho. Y řekl k nim: Přeplawme ſe přes Gezero. Y odſtrčili od břehu.

A ſtáło ſię potym dniá niektorego iż wſzedł w łodź y z vczenniki iego tedy rzekł do nich/ Przepráwmy ſię do dálſzego brzegu ieziora/ y wiezli ſię.

23. A když ſe plawili/ vſnul geſt. Tehdy přiſſla bauře wětrowá na Gezero/ a wlny do Lodij ſe wrážely/ tak že w nebezpečenſtwij byli.

Tamże wiozac ſię vſnął/ y przyſzedł wiátr z wichrem ná iezioro/ iż ſię przepełniali á byli w niebeſpieczenſtwie.

24. Tehdy přiſtaupiwſſe zbudili ho řkauce: Přikazateli/ hyneme. A on wſtaw/ pohrozyl wětru a bauři wodně: y přeſtala/ a ſtalo ſe vtiſſenij.

A thák przyſtąpiwſzy obudźili go mowiąc/ Miſtrzu giniemy/ á on ſię ocuciwſzy zfukał wiátr y wáły wod/ záſtym że przeſtáły/ á było vciſzenie.

25. Y řekl gim: Kde geſt wijra waſſe? Kteřijžto bogijce ſe/ diwili ſe weſpolek řkauce: Y kdo geſt tento/ že wětruom přikazuge y Moři/ a poſlauchagij ho?

Tedy im rzekł: A gdźież ieſt wiárá wáſzá? ále oni zlęknawſzy ſię dźiwowáli ſię mowiąc iedni do drugich/ A coż zacz ieſt ten że wiátrom y wodam roſkázuie á ſłucháią go?

26. Y přeplawili ſe do kraginy Gerazenſké/ kteráž geſt proti Galilei.

Potym ſię wiezli do krainy Gádárenczikow/ ktora ieſth ná brzegu przeciw Gálileiey.

ח

27 וְכַד נְפַק לַאַרְעָא פְּגַע בֵּהּ גַּבְרָא חַד מֶן מְדִינְתָּא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ דַּיְוָא מֶן זַבְנָא סַגִּיאָא וּמָאנָא לָא לָבֵשׁ הֲוָא וּבְבַיְתָא לָא עָמַר הֲוָא אֶלָּא בְּבֵית קְבוּרָא׃

E ſmontato ch'ei fu de la naue à terra, gli venne incontro da la città vn certo huomo, il quale haueua gia lungo tempo il demonio addoſſo, e non ſi veſtiua di veſtimento alcuno, ne habitaua in alcuna caſa, ma de i monumenti.

28 כַּד חֲזָא דֵּין לְיֵשׁוּעַ קְעָא וּנְפַל קְדָמוֹהִי וּבְקָלָא רָמָא אֲמַר מָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דַּאלָהָא מְרַיְמָא בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ לָא תְשַׁנְּקַנַּי׃

Et hauendo veduto IESV, *gridando, ſi gli gittò dauanti e diſſe ad alta voce, Che ho io à far con teco,* IESV *figliuol di Dio altiſſimo: Io ti prego, non mi tormentare.*

29 פַּקֶּד הֲוָא לֵהּ גֵּיר יֵשׁוּעַ לְרוּחָא טַנְפְּתָא לְמֶפַּק מֶן בַּר נָשָׁא סַגִּי הֲוָא לֵהּ גֵּיר הָא מֶן דַּשְׁבֵא הֲוָא לֵהּ וּמֶתְאַסַּר הֲוָא בְּשִׁשְׁלָתָא וּבְכֶבְלָא מֶתְנְטַר הֲוָא וּמְפַסֵּק הֲוָא אֲסוּרַוְהִי וּמֶתְדְּבַר הֲוָא מֶן שֵׁאדָא לְחוּרְבָּא׃

Percioche IESV *comandaua à lo ſpirito immondo che vſciſſe fuor di quell'huomo: perche l'haueua molto tempo poſſeduto, & era ſtato legato con catene, e guardato ne i ceppi: & rompendo i legami, era traſportato dal demonio ne i diſerti.*

30 שַׁאֲלֵהּ דֵּין יֵשׁוּעַ מַן שְׁמָךְ אָמַר לֵהּ לְגִיּוֹן מֶטוּל דְּדַיְוֵא סַגִּיאֵא עַלִילִין הֲוַי בֵּהּ׃

Allor IESV *gli domandò, dicendo, Come hai tu nome? Et egli diſſe, Legione: percioche molti demonij erano entrati in lui.*

31 וּבָעֵין הֲווּ מֶנֵּהּ דְּלָא נְפַקּוּד לְהוֹן לְמֵאזַל לִתְהוֹמָא׃

E pregauanlo che non comandaſſe loro che ſen'andaſſeno ne l'abiſſo.

ח

27 וַיֵּצֵא אֶל־הָאָרֶץ וַיִּפְגַּע בּוֹ אִישׁ אֶחָד מִן־הָעִיר אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ שֵׁדִים מֵעִתִּים רַבּוֹת וּבֶגֶד לֹא לָבוּשׁ וּבְבַיִת לֹא עָמַד כִּי אִם בַּקְּבָרִים׃

Y ſaliendo el à tierra, ſaliole àl encuentro de la ciudad vn hombre que tenia demonios ya de muchos tiempos: y no veſtia veſtido, ni eſtaua en caſa, ſi no por los ſepulchros.

28 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־יֵשׁוּעַ וַיִּצְעַק וַיִּפֹּל אֶל־רַגְלָיו וּבְקוֹל גָּדוֹל אָמַר מַה לִּי וָלָךְ יֵשׁוּעַ בֶּן־אֵל־עֶלְיוֹן אַל־נָא תְּשַׁמְּנִי׃

Elqual como vido à Ieſus, exlamó, y proſtroſe delante del, y dixo à gran boz: Que tengo yo contigo Ieſus, Hijo del Dios Altiſſimo? ruegote que no me atormentes.

29 וַיְצַו אֶת־רוּחַ טֻמְאָה לָצֵאת מִן־הָאָדָם כִּי־בְעִתּוֹת רַבּוֹת חֲטָפוֹ וַיִּלְכְּדוּהוּ בַּחַחִים וַיַּאַסְרוּהוּ בַנְחֻשְׁתַּיִם וַיִּתְּנוּ אוֹתוֹ בַמַּטָּרָה וַיְשַׁבֵּר אֶת הַזִּקִּים וַיּוֹלִיכֵהוּ הַשָּׂטָן בַּמִּדְבָּר׃

Porque mandaua àl eſpiritu immundo, que ſalieſſe del hombre: porque ya de muchos tiempos lo arrebataua: y guardauanlo preſo con cadenas y grillos, mas rompiendo las priſiones era agitado del demonio por los deſiertos.

30 וַיִּשְׁאַל לוֹ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר מַה שְּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר לִגְיוֹן כִּי שֵׁדִים רַבִּים בָּאוּ אֵלָיו׃

Y preguntóle Ieſus, diziendo, Que nombre tienes? Y el dixo, Legion. Porque muchos demonios auian entrado en el.

31 וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ פֶּן יְצַוֶּה אוֹתָם לַהֲלֹךְ אֶל־תְּהוֹם׃

Y rogauanle que no les mandaſſe que fueſen àl abiſmo.

η'.

27. Ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱμάτιον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.

Et quand il fut ſorti de la naſſelle ſur terre, vn certain homme de ceſte ville la vint à l'encontre de lui, qui auoit les diables dés long temps: & ne eſtoit point veſtu de veſtement, & ne demeuroit point en maiſon, mais dedans les ſepulcres.

28. Ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

Icelui donc apperceuant Ieſus, & s'eſcriant, ſe ietta deuant lui, & dit à haute voix, Qu'y a-il entre moi & toi, Ieſus Fils du Dieu ſouuerain? ie te prie ne me tormente point.

29. Παρήγγελε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

Car il commandoit à l'eſprit immonde, qu'il ſortiſt hors de l'homme; car il l'auoit tenu enſerré dés long temps, & icelui eſtoit bien lié de chaines, & gardé aux ceps mais deſrompant les liens, il eſtoit emporté par le diable aux deſerts.

30. Ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, Λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

Adonc Ieſus l'interrogua, diſant, Comment as-tu nom: & il dit, Legion, car pluſieurs diables eſtoyent entrés en lui.

31. Καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

Et ils le prioyent qu'il ne leur commandaſt point d'aller en l'abiſme.

CAP. VIII.

27. Et cum egreſſus eſſet ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis.

And as he went out to land / there mette him a certaine man out of the citie / which had a deuill long time / and hee ware no clothes / neither abode in houſe / but in the graues.

28. Is ut vidit Ieſum, procidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili Dei altiſſimi? obſecro te ne me torqueas.

And when he ſawe Jeſus / he cried out / and fel downe before him / and with a loude voyce ſaide / What haue I to do with thee / Jeſus the Sonne of God / the moſt High? I beſeeche thee torment me not.

29. Præcipiebat enim ſpiritui immundo, ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

For he commaunded the foule ſpirite to come out of the man: (for oft times he had caught him: therefore he was bounde with chaines / and kept in fetters: but hee brake the bandes / and was caryed of the deuill into wilderneſſes.)

30. Interrogavit autem illum Ieſus, dicens, Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio: quia intraverant dæmonia multa in eum.

Then Jeſus aſked him / ſaying / What is thy name? And he ſaide / Legion / becauſe many deuils were entred into him.

31. Et rogabant illum ne imperaret illis ut in abyſſum irent.

And they beſought him / that hee woulde not cōmaunde them to goe out into the deepe.

Das VIII. Capitel.

27. Vnd als er außtratt auff das Land / begegnete jhm ein Mann auß der Statt / der hatte teuffel von langer zeit her / vnd thet keine kleider an / vnd bleib in keinem Hauſe / ſondern inn den Gräbern.

Oc ſom hand traadde vd paa landet / da møtte en Mand hannem aff ſtaden / ſom haffde Dieffuelen long tid / oc førde ſig icke i klæder / oc bleff icke i noget Huſſ / men i Graffuer.

28. Da er aber Jeſum ſahe / ſchrey er / vnd fiel für jhm nider / vnd rieff laut vnd ſprach: Was hab ich mit dir zuſchaffen / Jeſu du Son Gottes des Allerhöchſten? Jch bitte dich du wolteſt mich nicht quelen.

Oc der hand ſaa Jheſum / robte hand / oc falt ned faar hannem / oc robte høyt / oc ſagde / Huad haffuer ieg met dig at ſkaffe / du Jheſu den allerhøyſtis Guds Søn? Jeg beder dig at du icke vilt pine mig.

29. Denn er gebot dem vnſaubern Geiſt / daß er von dem Menſchen außführe / denn er hatte jhn lange zeit geplaget. Vnd er war mit ketten gebunden / vnd mit feſſeln gefangen / vnd zerreiß die bande / vnd ward getrieben von dem teufel in die Wüſten.

Thi hand bød den vrene Aand / at fare vd aff Menniſket / thi hand haffde long tid plaget hannem. Oc hand vaar bunden met Lencker / oc fangen met Bolter / oc hand brøt Bondene ſønder / oc bleff dreffuen aff Dieffuelen i ørcken.

30. Vnd Jeſus fraget jn / vnd ſprach: Wie heiſſeſt du? Er ſprach: Legion / denn es waren vil Teufel in jhn gefahren.

Oc Jheſus ſpurde hannem at / oc ſagde / huad heder du? Hand ſagde / Stock / Thi der vaare mange Dieffle farne i hannem.

31. Vnd ſie baten jn / daß er ſie nicht hieſſe in die tieffe fahren.

Oc de bade hannem / at hand ſkulde icke biude dem fare i Affgrunden.

Kapitola VIII.

27. A když z lodi wyſtaupil na zemi / potkal gey muž geden běže z Města / kterýž měl Diábelſtwij giž mnohé čaſy / a rauchem ſe neodijwal / ani w domu přebýwal / ale w hrobijch.

A gdy wyſzedł ná brzeg zábieżał mu z miáſtá onego mąż niektory co miał diabelſtwo od wiela czáſow / á ni ſię obłoczył w ſzáte y nie mieſzkawał w domu iedno w grobiech.

28. Ten vdyž vzřel Gežiſſe / padl před nim / a zwolaw hlaſem welikým / řekl Co mně s tebau geſt Gežijſſy Synu Boha naywyšſſýho? proſým tebe aby mne netrápil.

Ten gdy vyzrał Jezuſá krzyczał á przypadſzy do nogiego głoſem wielkim mowił / Coż mi do ciebie Jezuſie ſynu Bogá nawyżſzego? proſzc cie nie mecz mie.

29. Přikazowal zagiſté duchu nečiſtému / aby wyſſel od člowěka: Nebo mnohé čaſy gim lomcowal / a býwal vkowán řetězy / a w pautech gſa oſtřijhán: y zlámage okowy / býwal puzen od Diábelſtwij na pauſſť.

(Abowiem roſkázował duchowi nie czyſtemu áby wyſzedł od człowieká onego / bo go od niemálego czáſu trapił / á tákże zwiazány łáncuchem y pęty był pod ſtrażą / wſzákże połamawſzy zwiaſki pędzon był od diabłá ná puſtynie)

30. Y otázal ſe ho Gežiſs / řka: Které tobě gméno geſt? A on řekl: Wogſko / něb bylo mnoho Diáblůw weſſlo do něho.

Pytał go tedy Jezus mowiac / Ktore ieſt twe imie? á on powiedział Huf / ábowiem wiele diabelſtwá wſtapiło było weń.

31. Tehdy proſyli ho / aby gim nepřikazowal gjti do propaſti.

Y proſił go áby im nie roſkázował idź w przepáſci.

ח

32 אית הוא דין תמן
בקרא דחזירא סגיאא
דרעיא בטורא ובעין הוו
מנה דיפס להון דבחזירא
יעלון ואפס להון׃

Hor quiui era ꝟn gregge di molti porci, che paſceuano nel monte, e i demonij lo pregauano che permetteſſe loro d'entrare in quelli: & egli il permeſſe loro.

33 ונפקו שאדא מן
גברא ועלו בחזירא
ותרצרת בקרא הי כלה
לשקיפא ונפלו בימתא
ואתחנקו׃

I demonij dunque ꝟſciron di quell'huomo, & entroron ne i porci: onde il gregge impetuoſamente corſe giù per il precipitio nel lago, & affogoſſi.

34 כד חזו דין רעותא
מדם דהוא ערקו
ואשתעיו במדינתא
ובקוריא׃

E come quei che li paſceuano, ꝟiddero quel che era auuenuto, ſi fuggirono, e raccontoronlo ne la città, e ne le ꝟille.

35 ונפקו אנשא דיחזון
מדם דהוא ואתו לות
ישוע ואשכחוהי לגברא
הו דנפקו שאדוהי כד ל
ביש ומנכף ויתב לות
רגלוהי דישוע ודחלו׃

Onde ꝟſcirono per ꝟedere il fatto: e ꝟennero à IESV, e trouorono l'huomo, dal quale erano ꝟſciti i demonij, che ſedeua à i piedi di IESV, ꝟeſtito, e di buon ſentimento: & hebbero timore.

36 ואשתעיו להון אילין
דחזו איכנא אתאסי
גברא הו דיונא׃

E quelli ancora, che haueuan ꝟeduto, raccontoron loro in che modo l'indemoniato era ſtato riſanato.

37 ובעין הוו מנה כלה
כנשא דגדריא דיאזל לה
מן לותהון מטול
דדחלתא רבתא אחידא
אנון הו דין ישוע סלק
לספינתא והפך מן ל
לותהון׃

Allora tutta la moltitudine del paeſe circonuicino de Gadareni lo pregarono che ſi partiſſe da loro: percioche erano preſi da gran timore. Et egli ſalito ne la naue, ſe ne ritornò.

ח

32 ויהי שם עדר חזירים
רבים הרועים בהר ויתחננו אליו
לצותו אותם לבוא אל־האלה
ויצו להם׃

Y auia alli vn hato de muchos puercos que pacian en el monte: y rogaronle que los dexaſſe entrar en ellos? y dexólos.

33 ובצאתם מן־האדם באו
אל־החזירים וילך העדר
בסחף אל־הים ויחנקו׃

Y ſalidos los demonios del hombre, entraron en los puercos: y el hato deellos ſe arronjó de vn deſpennadero en el Lago: y ahogoſe.

34 ויראו הרועים את־אשר
נעשה וינוסו ויבואו ויגידו בעיר
ובשדות׃

Y los paſtores, como vieron loque auia acontecido, huyeron: y yendo, dieron auiſo en la ciudad y por las heredades.

35 ויצאו לראות את אשר
נעשה ויבואו אל־ישוע וימצאו
כי ישב האדם ההוא אשר
ממנו השדים יצאו לבוש ונבון
הוא לרגלי ישוע וייראו׃

Y ſalieron à ver loque auia acontecido, y vinieron à Ieſus: y hallaron ſentado al hombre, delqual auian ſalido los demonios, veſtido, y en ſeſo á los pies de Ieſus: y vuieron temor.

36 ויגידו להם אשר ראו איך
נושע בעל שד׃

Y contaronles losque lo auian viſto, como auia ſido ſaluo aquel endemoniado.

37 וישאלו אותו כל־קהל ככר
הגדרים ללכת מעמם כי יראה
גדולה באה עליהם ויעל על־
הספינה וישב מאתם׃

Entonces toda la multitud de la tierra de los Gadarenos alderredor le rogaron, que ſe fueſe deellos porque tenian gran temor: Y el ſubiendo en el nauio, boluióſe.

η'.

32. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

Or là eſtoit vn grand troupeau de pourceaux, paiſſans en la montagne: dont ils le prioyent qu'il leur permiſt d'entrer en iceux: & il le leur permit.

33. Ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη.

Les diables donc ſortans de l'homme, entrerent dedans les pourceaux: & le troupeau ſe rua de haut en bas au lac, & fut eſtouffé.

34. Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γενόμενον, ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

Et quand les porchers eurent veu ce qui eſtoit aduenu, ils s'enfuirent: & eſtans partis le raconterent en la ville & par les champs.

35. Ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

Adonc les gens ſortirent pour voir ce qui eſtoit aduenu, & vindrent vers Ieſus, & trouuerẽt l'hõme duquel les diables eſtoyent ſortis, aſſis aux pieds de Ieſus, eſtant veſtu, & de ſens raſſis & poſé dont ils eurent peur.

36. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

Et ceux auſſi qui auoyent veu le tout, leur raconterent comme le demoniaque auoit eſté deliuré.

37. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

Lors toute la multitude de la contree circonuoiſine des Gadareniens le prierent qu'il ſe partiſt de deuers eux: car ils eſtoyent ſaiſis de grande crainte. Lui donc monté en la naſſelle s'en retourna

CAP. VIII.

32. Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabāt eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Et permiſit illis.

And there was there by/ an hearde of many ſwine / feeding on an hill / and the deuils beſought him/that he woulde ſuffer them to enter into them. So he ſuffred them.

33. Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intraverũt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnum & ſuffocatus eſt.

Then when the deuils out of the man/and entred into the ſwine: and the heard was caried with violence from a ſteepe downe place into the lake / and was choked.

34. Quod ut viderunt factum qui paſcebant, fugerunt: & nuntiaverunt in civitatem & in villas.

When the heardmen ſawe what was done / they fled: and when they were departed/ they tolde it in the citie and in the countrey.

35 Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerũt ad Ieſum, & invenerunt hominem ſedentem à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius, & timuerunt.

Then they came out to ſee what was done/ and came to Jeſus / and founde the man/ out of whome the deuils were departed / ſitting at the feete of Jeſus / clothed / and in his right minde: and they were afrayed.

36. Nuntiaverunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

They alſo which ſawe it/tolde them by what meanes hee that was poſſeſſed with the deuill / was healed.

37. Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum ut diſcederet ab ipſis: quia magno timore tenebantur Ipſe autem aſcendens navim, reverſus eſt

Then the whole multitude of the countrey about the Gadarenes / beſought him/that he woulde depart from them: for they were taken with a great feare: & he went into the ſhip / and returned.

Das VIII. Capitel.

32. Es war aber daſelbſt eine groſſe herd Såu/ an der Weide auff dem Berge/ vnd ſie baten jhn/ daß er jnen erlaubet in dieſelbige zu fahren. Vnd er erlaubete jnen.

Oc der vaar en ſtor hiord Suin/ſom ode paa Bierget/ Oc de bade hannem / at de maatte fare i dem. Oc hand gaff dem loff.

33. Da fuhren die teuffel auß von dem Menſchen / vnnd fuhren in die Såu / vnd die herde ſtůrtzet ſich mit einem ſturm in den See/ vnd erſoffen.

Da fore Diefflene aff Menniſket / oc fore i Suinene / oc Hiorden ſtyrte ſig haſtelige i Søen/ oc drucknede.

34. Da aber die Hirten ſahen was da geſchach/ flohen ſie / vnd verkůndigetens in der Statt vnd in den Dörffern.

Men der Hyrderne ſaae det ſom ſkede da flyde de/ oc kundgiorde det i ſtaden oc i Byerne.

35. Da giengen ſie hinauß zu ſehen/ was da geſchehen war / vnd kamen zu Jeſu/ vnd funden den Menſchen/ von welchem die teufel auß gefahren waren/ ſitzend zu den fůſſen Jeſu bekleidet vnd vernůnfftig / vnd erſchracken.

Da ginge de vd at ſee/ det ſom vaar ſkeet / oc komme til Jheſum / oc funde det Menniſke / ſom Diefflene vaare farne aff/ ſide klæd hoſſ Jheſu føder/ oc hand vaar ved ſine ſind/ oc de forferdedis.

36. Vnd die es geſehen hatten/ verkůndigtens jhnen / wie der Beſeſſene war geſund worden.

Oc de ſom det haffde ſeet/kundgiorde dem det/huorledis den Beſætte bleff karſk.

37. Vnd es bat jhn die gantze menge der vmbligenden Lånder der Gadarener / daß er von jnen gienge / Denn es war ſie ein groſſe forcht ankommen. Vnd er tratt in das ſchiff/ vnd wandte ſich wider vmb.

Oc den gantſke Almue i de Gadareners omliggende Land bade hannem / at hand vilde gaa fra dem/ Thi der vaar en ſtor redzel kommen dem paa. Oc hand traadde i Skibet/ oc vende til bage igen.

Kapitola VIII.

32. Bylo pak tu ſtádo wepřůw mnohých/ kteřijž ſe páſli na hůře: y proſyli ho/ aby gim dopuſtil da nich wgijti. Y dopuſtil gim.

A było thám wielkie ſtádo wieprzow páſacych ſie po gorze/ y proſyli go áby im wnie dopuſcil wnidz/ y do puſcil im.

33. Tehdy wyſſli Diáblowě z člowěka / á weſſli do wepřůw: a hřmotem bežělo ſtádo vprkem do Gezera/y ztonůlo geſt.

Tedy diábelſthwá wyſzedſzy od człowieká onego/ weſzly w wieprze/ ktorych ſtádo wpádlo z gory w iezioro y potonelo.

34. Ten ſkutek když vzřeli ti kteřijž páſli/ vtekli preč / a zwěſtowali do Měſta y do Wſý.

A gdy páſtyrze vyzrzeli co ſie ſtálo vciekli/ á przyſzedſzy oznaymili to w mieſcie y po wſiách.

35. Tehdy wyſſli wen / aby wijděli co ſe bylo ſtalo: Y přiſſli k Gežijſſowi / a nalezli člowěka z kteréhožto ďáblowé wyſſli/ oděného / a zdrawé myſli an ſedj v noh geho/ y báli ſe.

A przetoż wyſzli áby oglądáli ſie bylo ſtálo/ á przyſzedſzy do Jezuſá nálezli człowiek á onego od ktorego wyſzlo diabelſthwo vbránego y z dobra pamiecia/ ſiedzącego v nog Jezuſowych/ y vlekli ſie.

36. A wyprawowali gim y ti kteřijž byli widěli/ kterak geſt zdráw včiněn od množſtwij Diábluow.

Powiedzieli im tedy cy ktorzy widzieli iáko byl ku zdrowiu przywrocon ten ktory byl opetány.

37. Y proſyli ho wſſecko množſtwij Gerazenſkých/aby odſſel od nich: nebo baznij welikau báli ſe. A on wſtaupiw na lodij/ nawrátil ſe.

A ták go proſil wſzytek lud okolicz nie przyleglej ziemicy Gadárenczykow áby ſzedł precz od nich ábowiem byli wielkim ſtráchem zieci/ á on też wſiadſzy w lodź wrocil ſie.

ח

38 הָו דֵּין גַּבְרָא דַּנְפַקוּ
מֶנֵּהּ שֵׁאדֵא בָּעֵא הֲוָא
מֶנֵּהּ דַּלְוָתֵהּ יֶהֱוֵא וְשַׁרְיֵהּ
יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ׃

El'huomo da cui erano vſciti i demonij, lo pregaua di ſtar con eſſo lui: ma IESV *lo mandò via, dicendo.*

39 הֲפוּךְ לְבַיְתָךְ וְאֶשְׁתַּעָא
מֶדֶּם דַּעֲבַד לָךְ אֱלָהָא
וֶאֱזַל וּמַכְרֵז הֲוָא בְּכֻלָּהּ
מְדִינְתָּא מֶדֶּם דַּעֲבַד לֵהּ
יֵשׁוּעַ׃

Ritorna à caſa tua, e racconta tutte le coſe che Iddio t'ha fatte. Et egli ſen'andò per tutta la citta, diuolgando tutte le coſe che gli haueua fatte IESV.

40 כַּד הֲפַךְ דֵּין יֵשׁוּעַ ק
קַבְּלֵהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא
כֻּלְּהוֹן גֵּיר לֵהּ חָיְרִין הֲווֹ׃

Hor come IESV *fu ritornato, la turba lo riceuè: perche tutti ſtauano ad aſpettarlo.*

41 וְגַבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ
יוֹאָרָשׁ רִישׁ כְּנוּשְׁתָּא נְפַל
קְדָם רַגְלַוְהִי דְּיֵשׁוּעַ וּבָעֵא
הֲוָא מֶנֵּהּ דְּנֵעוֹל לְבַיְתֵהּ׃

Et ecco, venne vn huomo che haueua nome Iairo, & era principal de la ſinagoga, il qual ſi gittò à i piedi di IESV, *e pregollo che entraſſe in caſa ſua.*

42 בְּרַתָּא גֵּיר יְחִידָיתָא
אִית הֲוָת לֵהּ אֵיךְ בְּרַת
שְׁנִין תַּרְתַּ־עֶסְרֵא וְקַרִיבָא
הֲוָת לַמְמָת וְכַד אָזֵל
עַמֵּהּ הָו יֵשׁוּעַ כֶּנְשָׁא
סַגִּיאָא חָבֵץ הֲוָא לֵהּ׃

Percioch'egli haueua vna figliuola vnica di circa dodici anni, laqual ſi moriua. Et mentre ch'egli andaua, la turba il premeua.

43 אַנְתְּתָא דֵּין חָדָא
דְּתָרִיע הֲוָת דְּמָהּ שְׁנִין
תַּרְתַּ־עֶסְרֵא הָי דְּבֵירַת
אָסַוָתָא כֻּלֵּהּ קֶנְיָנָהּ א
אַפְּקַת וְלָא אֶשְׁכְּחַת דְּמֶן
אֱנַשׁ תֶּתְאַסֵּא׃

Allora vna donna che haueua il fluſſo del ſangue gia da dodici anni, (laquale haueua ſpeſa tutta la ſua ſuſtantia ne medici, ne però era ſtata mai potuta guarir da veruno.)

ח

38 וְהָאִישׁ אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ יָצְאוּ
הַשֵּׁדִים בִּקֵּשׁ מִמֶּנּוּ לִהְיוֹת עִמּוֹ
וַיְשַׁלְּחֵהוּ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר׃

Y aquel hombre, delqual auian ſalido los demonios, le rogó para eſtar conel: mas Ieſus lo deſpidió diziendo.

39 שׁוּב אֶל־בֵּיתְךָ וְסַפֵּר כַּמָּה
עָשָׂה לְךָ אֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ בָּעִיר כֻּלָּהּ
קוֹרֵא כַּמָּה עָשָׂה לוֹ יֵשׁוּעַ׃

Bueluete à tu caſa, y cuenta quan grandes coſas hà hecho Dios contigo. Y el ſe fué, predicando por toda la ciudad quan grandes coſas auia Ieſus hecho con el.

40 וַיְהִי־כַּאֲשֶׁר שָׁב יֵשׁוּעַ
וַיְקַבְּלֵהוּ הָעָם כִּי כֻלָּם מְיַחֲלִים
אוֹתוֹ׃

Y acontecio que boluiendo Ieſus, la companna lo recibió: porque todos le eſperauan.

41 וְהִנֵּה בָּא אִישׁ וּשְׁמוֹ יָאִיר
וְהוּא רַב הָעֵדָה הָיָה וַיִּפֹּל אֶל־
רַגְלֵי יֵשׁוּעַ וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ לָבוֹא
לְבֵיתוֹ׃

Y heaqui vn varon llamado Iairo, el qual tambien era principe de la Synoga, vino, y cayendo à los pies de Ieſus, rogauale, que entraſſe en ſu caſa:

42 כִּי בַּת יְחִידָה הִיא הָיְתָה לוֹ
כִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְהִיא קְרוֹבָה
לָמוּת וּבְלֶכְתּוֹ עִמּוֹ קְהַל רָב
הֱצִיקוּהוּ׃

Porque vna hija vnica que tenia, de como doze annos ſe eſtaua muriendo, Y yendo, apretaualo la companna.

43 וְאִשָּׁה הָיְתָה דָוָה בְּנִדָּתָהּ
מִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֲשֶׁר הִיא
בִלְּעָה אֶת־כָּל־קִנְיָנָהּ אֶת־
הָרוֹפְאִים וְלֹא יָכְלָה לְהֵרָפֵא
מִכָּל־אִישׁ׃

Y vna muger que tenia fluxo de ſangre ya auia doze annos, la qual auia gaſtado en medicos toda ſu hazienda, y de ninguno auia podido ſer curada.

η'.

38. Ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων,

Et l'homme duquel les diables eſtoyent ſortis, le prioit qu'il fuſt auec lui: mais Ieſus le renuoya, diſant,

39. Ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. Καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

Retourne-t'en en ta maiſon, & raconte combien grandes choſes Dieu t'a faites. Il s'en alla donc publiant par toute la ville toutes les choſes que Ieſus lui auoit faites.

49. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

Aduint que quand Ieſus fut retourné, la multitude le receut: car tous l'attendoyent.

41. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Lors voici, vn homme vint, qui auoit nom Iaïrus, lequel eſtoit le principal de la ſynagogue: & ſe iettant aux pieds de Ieſus, le pria qu'il vinſt en ſa maiſon.

42. Ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. (Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

Car il auoit vne fille vnique, d'enuiron douze ans, qui ſe mouroit. Or comme il s'en alloit, les troupes l'empreſſoyent.

43. Καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις εἰς ἰατροὺς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι.

Adonc vne femme qui auoit vne perte de ſang depuis douze ans, laquelle auoit deſpendu tout ſon auoir en medecins, & ſi n'auoit peu eſtre guerie de nul.

CAP. VIII.

38. Et rogabat illum vir à quo dæmonia exierant, ut cum eo eſſet, Dimiſit autem eum Ieſus, dicens.

Then the man / out of whome the deuils were departed / beſought him that hee might be with him: but Jeſus ſent him away / ſaying.

39. Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per univerſam civitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus.

Returne into thine owne houſe / and ſhew what great things God hath done to thee. So he went his way / and preached throughout all the citie / what great things Jeſus had done vnto him.

40. Factum eſt autem: cùm rediiſſet Ieſus, excepit illum turba, erant autem omnes expectantes eum.

And it came to paſſe when Jeſus was come againe / that the people receiued him: for they all wayted for him.

41. Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipſe princeps ſynagogæ erat: & cecidit ad pedes Ieſu, rogans eum, ut intraret in domum eius.

And beholde / there came a man named Jairus / & he was the ruler of the Synagogue / who fell downe at Jeſus feete / & beſought him that he would come into his houſe.

42. Quia unica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

For he had but a daughter onely / about twelue yeeres of age / & ſhe lay a dying (and as he went / the people thronged him.

43. Et mulier quædam erat in fluxo ſanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam, nec ab ullo potuit curari.

And a woman hauing an iſſue of blood / twelue yeeres long / which had ſpent all her ſubſtance vpon phyſicions / and could not be healed of any.

Das VIII. Capitel.

38. Es bat jhn aber der Mann / von dem die teuffel auß gefahren waren / daß er bey jhm möchte ſein. Aber Jeſus ließ jhn von ſich / vnd ſprach:

Da bad Manden hannem / ſom Diefflene vaare farne vdaff / at hand maatte bliffue hoſſ hannem. Men Jheſus forlod hannem fra ſig / oc ſagde.

39. Gehe wider heim / vnd ſage / wie groſſe ding dir Gott gethan hat. Vnd er gieng hin / vnd prediget durch die gantze Statt / wie groſſe ding jhm Jeſus gethan hatte.

Gack hiem igen / oc ſig huor ſtore ting Gud haffuer giord dig. Oc hand gick bort / oc predickede igennem den gantſke Stad / huor ſtore ting Jheſus haffde giord hannem.

40. Vnd es begab ſich / da Jeſus wider kam / nam jhn das Volck auff / denn ſie warteten alle auff jhn.

Oc det begaff ſig / der Jheſus kom igen / anammede Folcket hannem / thi de tøffuede alle effter hannem.

41. Vnd ſihe / da kam ein Mann mit namen Jairus / der ein öberſter der Schulen war / vnd fiel Jeſu zu den Füſſen / vnd bat jhn / daß er wolt inn ſein Hauß kommen.

Oc ſee / der kom en Mand / Jairus / oc vaar den Offuerſte for Scholen / oc hand falt ned faar Jheſu føder / oc bad hannem / at hand vilde komme i hans Huſſ.

42. Denn er hatte eine einige Tochter bey Zwölff jaren / die lag in den letzten zügen. Vnd da er hingieng / drang jhn das Volck.

Thi hand haffde en eniſte Daatter ved tolff aar / hun laa i det yderſte aandefong. Oc der hand gick bort / trengde Folcket hannem.

43. Vnd ein Weib hatte den blutgang zwölff jahr gehabt / die hatte all jhre narung an die ärtzte gewandt / vnd kondte von niemand geheilet werden.

Oc en Quinde haffde hafft Blodſot i / tolff aar / hun haffde koſtet al ſin nering paa læger / oc kunde icke bliffue helbrede aff nogen.

Kapitola VIII.

38. W tom proſyl ho Muž od kterěhožto Diáblowě wyſſli / aby s nim byl. Ale Gežijš propuſtil ho / řka:

A proſył go on człowiek od ktorego wyſzło diabelſthwo áby był przy nim / ále go Jezus odpráwił mowiąc.

39. Nawrak ſe do domu twěho / a wyprawug kterak weliké wěcy včinil tobě Buoh. Y chodil po wſſem Měſtě / a wyprawowal kterak weliké wěcy včinil gemu Gežijš.

Wroć ſie do domu twego a opowiedz iáko wielkie rzeczy z toba Pan vczynił / tákże odſzedł opowiedáiąc po wſzytkim mieſcie ták wielkie rzeczy vczynił z nim Jezus.

40. Stalo ſe pak když ſe nawrátil Gežijš / přiyal gey Záſtup: nebo wſſyckni očekáwali ho.

Potym gdy ſie Jezus wroćił / przyieło go zgromadzenie ludzi / ábowiem go wſzyſcy czekále.

41. A hle přiſſel muž kterěmužto gměno Jayrus / a ten byl Kniže Sſkoly židowſké: Y padl k nohám Gežijſſowým proſe ho aby wſſel do domu geho.

Tedy oto przyſzedł mąż niektory imieniem Jáir / á ten był kſiąże Bożnice / y przypadſzy do nog Jezuſowych proſił go áby wſzedł w domie°.

42. Neb měl Dceru gedinkau okolo dwanácti leth / a ta vmijrala. Y přihodilo ſe když ſſel / že potiſkowán byl od Záſtupu.

Abowiem thylko iedyna dziewke miał / ktora była iákoby we dwunaſcie lat / á tá iuż konáłá: Idąc tedy ſciſnion był od zgromadzenia ludzi.

43. Thedy žena gedna w ſwě nemocy gſaucy od Leth dwanácti / kterážto byla na Lékaře wynaložila weſſkeren ſtatek ſwůg / a od žádněho nemohla vzdrawena býti.

Tamże niewiáſtá ktora płynienie krwie cierpiáłá od lat dwunaſcie / á náłożyła na lekárze wſzytko ſwe pożywienie / y nie mogłá być od żadnego zleczoná.

ח

44 אתקרבת מן בסתרה וקרבת לכנפא דמאנה ומחדא קמת מרדיתא דדמה׃

Accoſtataſi à lui di dietro, toccò l'eſtremita del ſuo veſtimento: e ſubbito il fluſſo del ſangue le ceſſo.

45 ואמר ישוע מנו קרב לי וכד כלהון כפרין אמר לה שמעון כאפא ודעמה רבן כנשא אלצין לך ודחקין ואמר אנת מנו ק
קרב לי׃

E IESV diſſe, Chi è quello che m'ha toccato? e negando tutti, dice Pietro, e quegli altri che erano con lui, Maeſtro, la moltitudine ti preme e calca, e tu dici, Chi è quel che m'ha toccato?

46 הו דין אמר אנש קרב לי אנא גיר ידעת דחילא נפק מני׃

Ma IESV diſſe, Qualcuno m'ha toccato: conciosia coſa ch'io ho ſentito che di me è vſcita virtù.

47 הי דין אנתתא כד חזת דלא טעתה אתת כד רתיתא ונפלת סגדת לה ואמרת לעין עמא כלה מסול אידא עלתא קרבת ואיכנא מחדא אתאסית׃

La donna vedendo che cio non era ſtato à lui occulto, venne tutta tremando: e gittataſi li dauanti, gli narrò in preſentia di tutto'l popolo, per qual cagione ella l'haueua toccato, e come ſubbito era ſtata guarita.

48 הו דין ישוע אמר לה אתלבבי ברתי הימנותכי אחיתכי זלי בשלמא׃

Et egli le diſſe, Figliuola, ſta di buono animo, la tua fede t'ha fatta ſalua: vattene in pace.

49 ועד הו ממלל אתא אנש מן דבית רב כנושתא ואמר לה מיתת לה ברתך לא תעמל למלפנא׃

Mentre ch'egli ancor parlaua, venne vno dala caſa del principal de la ſinagoga, dicendogli, La tua figliuola è morta, non moleſtare il Maeſtro.

50 ישוע דין שמע ואמר לאבוה דטליתא לא תדחל בלחוד הימין וחיא׃

E IESV hauendo vdito, riſpoſe ad eſſo Iairo, dicendo, Non temere: credi ſolamente, e ſarà ſalua.

ח

44 ותבוא מאחור ותגע לכנף בגדו וברגע קם זוב דמה׃

Llegandoſe por las eſpaldàs tocò el borde de ſu veſtido: y luego eſtancó el fluxo de ſu ſangre.

45 ויאמר ישוע מי הגיעני ובכחשם כלם אמר כיפה ואשר עמו המלמד העם רב הציקו וצוררו אותך ואמרת מי הגיע בי׃

Entonces Ieſus dixo, Quien es elque me ha tocado: Y negando todos, dixo Pedro, y losque eſtauan conel, Maeſtro, la companna te apprieta y opprime; y dizes, Quien es elque me ha tocado?

46 ויאמר ישוע הגיעני פלמוני כי מרית אנכי כי חיל יצא ממני׃

Y Ieſus dixo, Ha me tocado alguien: porque yo he conocido que ha ſalido virtud de mi.

47 וכאשר ראתה האשה כי איננה לטה ותבוא בחרדה ותפול אל רגליו ותגד לו לפני כל העם אודותיה על מה הגיעה בו ואיך נרפאה ברגע׃

Entonces como la muger vido que no ſe eſcondia, vino temblando, y proſtrandoſe delante deel, declaróle delante de todo el pueblo la cauſa porque le auia tocado, y como luego auia ſido ſana.

48 והוא אמר אליה חזקי ואמצי בתי אמונתך הושיעתך לך לך בשלום׃

Y el le dixo, Confia hija, tu fe te ha ſaluado: ve en paz.

49 עודנו מדבר ובא אחד מבית רב העדה לאמר לו כי מתה בתך אל תוגע את המלמד׃

Eſtando aun el hablando, vino vno del principe de la Synoga à dezirle, tu hija es muerta, no des trabajo al Maeſtro.

50 וכאשר שמע ישוע ענה לו לאמר אל תירא האמן לבדך ותושע׃

Y oyendolo Ieſus, reſpondióle, No temas: cree ſolamente, y ſerá ſalua.

η'.

44. Προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.

S'approchant de lui par derriere, toucha le bord de ſon veſtement: & à l'inſtant ſon flux de ſang s'eſtancha.

45. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ Πέτρος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε, καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου;

Adonc Ieſus dit, Qui eſt-ce qui m'a touché? Et comme tous le nioyent, Pierre dit, & ceux qui eſtoyent auec lui, Maiſtre les troupes te preſſent & foulent, & tu dis, Qui eſt-ce qui m'a touché?

46. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἥψατό μου τίς· ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ᾽ ἐμοῦ.

Mais Ieſus dit, Quelcun m'a touché: car i'ai cognu que vertu eſt iſſue de moi.

47. Ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι᾽ ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

Ceſte femme donc voyant que cela ne lui auoit point eſté caché, toute tremblant vint: & ſe iettant deuant lui, lui declara deuãt tout le pleuple, pour quelle cauſe elle l'auoit touché, & comment elle auoit eſté guerie à l'inſtant.

48. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.)

Et il lui dit, Fille, aſſeure toi, ta foy t'a guerie, va en paix.

49. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

Comme il parloit encore, quelcun de chez le principal de la ſynagogue vint, lui diſant, Ta fille eſt morte, ne trauaille point le Maiſtre.

50. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσεται.

Mais Ieſus l'ayant entendu, reſpondit au pere de la fille, diſant, Ne crain point: croy ſeulement, & elle ſera guerie.

CAP. VIII.

44. Acceſſit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius: & confeſtim ſtetit fluxus ſanguinis eius.

When ſhe came behinde him/ ſhe touched the hemme of his garment/ and immediatly her iſſue of blood ſtanched.

45. Et ait Ieſus, Quis eſt qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbæ te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?

Then Jeſus ſayde/ Who is it that hath touched me? When euery man denied/ Peter ſayd and they that were with him/ Maſter/ the multitude thruſt thee/ and treade on thee/ and ſayeſt thou/ Who hath touched me?

46. Et dixit Ieſus, Tetigit me aliquis, nam ego novi virtutem de me exiiſſe.

And Jeſus ſaid/ Some one hath touched me: for J perceyue that vertue is gone out of me.

47. Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam cauſam tetigerit eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confeſtim ſanata ſit.

When the woman ſaw that ſhe was not hid/ ſhe came trembling/ and fell downe before him/ and tolde him before all the people/ for what cauſe ſhe had touched him/ & howe ſhe was healed immediately.

48. At ipſe dixit ei, Filia, fides tua te ſalvam fecit: vade in pace.

And he ſaide vnto her/ Daughter/ be of good comfort: thy fayth hath made thee whole: go in peace.)

49. Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem ſynagogæ, dicens ei, Quia mortua eſt filia tua, noli vexare illum.

While he yet ſpake/ there came one from the ruler of the Synagogues houſe/ which ſayd to him/ Thy daughter is dead: diſeaſe not the maſter.

50. Ieſus autem audito hoc verbo, reſpondit patri puellæ, Noli timere: crede tantùm, & ſalva erit.

When Jeſus heard it/ he anſwered him/ ſaying/ Feare not: beleeue onely/ and ſhee ſhall be made whole.

Das VIII. Capitel.

44. Die tratte von hinden hinzu/ vnd rühret ſeines kleides Saum an/ vnd alſo bald beſtund jhr der Blutgang.

Hun gick frem bag til/ oc rørde ved Sømmen aff hans kledebon/ Oc ſtrax ſtod hendis Blodſot.

45. Vnd Jeſus ſprach: Wer hat mich angerühret? Da ſie aber alle läugneten/ ſprach Petrus vnd die mit jhm waren: Meiſter/ das Volck drenget vnnd drucket dich/ vnnd du ſprichſt: Wer hat mich angerühret?

Oc Jheſus ſagde/ huo rørde ved mig? Oc der de nectede alle/ ſagde Peder oc de ſom vaare met hannem/ Meſtere/ Folcket trenger oc trycker dig/ oc du ſiger/ Huo rørde ved mig?

46. Jeſus aber ſprach: Es hat mich jemand angerühret/ den ich fühle das eine krafft von mir gegangen iſt.

Da ſagde Jheſus/ der rørde nogen ved mig/ Thi eg finder/ at der gick en Krafft aff mig.

47. Da aber das Weib ſahe/ daß nicht verborgen war/ kam ſie mit zittern/ vnd fiel für jhn/ vnd verkündigets für allem Volck/ auß was vrſach ſie jn hette angerühret/ vnd wie ſie were als bald geſund worden.

Men der Quinden ſaa/ at det vaar icke ſkiult/ da kom hun met beffuelſe/ oc falt faar hannem/ oc kundgiorde faar alt Folcket/ for huad ſag hun rørde ved hannem/ oc huorledis hun bleff ſtrax helbrede.

48. Er aber ſprach zu jhr: Sey getroſt meine Tochter/ dein glaube hat dir geholffen/ gehe hin mit friden.

Da ſagde hand til hende/ Ver trøſtig min Daatter/ din tro haffuer hulpet dig/ Gack bort med fred.

49. Da er noch redet/ kam einer vom Geſinde des Oberſten der Schule/ vnd ſprach zu jhm: Deine Tochter iſt geſtorben/ bemühe den Meiſter nicht.

Der hand end nu talede/ da kom der en aff Scholens Offuerſtis tienere/ oc ſagde til hannem/ Din Daatter er død/ vmage icke Meſteren.

50. Da aber Jeſus das höret/ antwortet er jhm/ vnd ſprach: Förchte dich nicht/ glaube nur/ ſo wirdt ſie geſund.

Der Jheſus det hørde/ ſuarede hand hannem/ oc ſagde/ Frøcte dig icke/ Tro ekon/ ſaa ſkal hun bliffue helbrede.

Kapitola VIII.

44. Přiſtaupila zzadu/ a dotkla ſe podolka Raucha geho: a hned přeſtala nemoc gegij.

Przyſtapiwſzy z tylu tknelá ſie podolká ſzáty iego/ á náthychmiáſt ſie zaſtánowilo plynienie krwie iey.

45. Y řekl Gežijſs: Kdo geſt kterýž ſe mne dotekl? A když wſſyckni zapijrali/ řekl Petr a kteřijž s nim byli: Miſtře Přikazateli záſtupowé tebe tiſknau a dáwij: a ty prawijſs/ Kdo ſe mne dotekl?

Tedy rzekl Jezus/ Ktoż ieſt co ſie mnie tknal? á gdy wſzyſcy przeli rzekl Piotr y ci ktorzy z nim byli/ Miſtrzu wielkość ludzi cie ściſka y thraca/ á ty mowiſz/ Ktoż ſie mnie dotknal?

46. Y řekl Gežijſs: Dotekl ſe mne někdo/ nebo znám yá že geſt moc odemne wyſſla.

Ale Jezus rzekl, Tknal ci ſie mnie ktoś/ bom ia poznal że moc wyſzlá odemnie.

47. A widucy žena že by tayno nebylo/ třeſaucy ſe/ přiſtaupila a padla před nohami geho: a pro kterau ſe přijčinu ho dotkla/ powěděla přede wſſým lidem/ a kterak geſt hned vzdrawena.

A gdy vyzrálá niewiáſtá oná iż ſie ſkryc nie moglá/ drżac przyſzlá/ á vpadſzy przed nim oznaymilá mu przed wſzytkim ludem dla kthorey ſie go przyczyny tknelá y iako nárychmiaſt vzdrowiona bylá.

48. A on řekl gij: Dcero/ Wijra twá tebe vzdrawila/ odegdiž w pokogi.

Tedy iey on powiedzial/ Corko badź ſercá dobrego/ wiárá twa zachowálá cie/ idźże z pokoiem.

49. A když on geſſtě mluwil/ přiſſel geden k Knijžeti Sſkoly Židowſké/ řka gemu: že giž vmřela dcera twa/ natrap Miſtra.

Niż tego domowik/ oto niekthory przyſzedl od kſiażecia Bożnice powiedaiac mu. Vmárlá corká twoia/ nie przykrzże ſie Miſtrzowi.

50. Ale Gežijſs vſlyſſaw to ſlowo/ odpowěděl Otcy Děwečky: Neboyž ſe/ ale toliko wěř/ a zdráwať bude:

To vſlyſzawſzy Jezus odpowiedzial mu/ Nie boy ſie á wierz iedno/ bedziec záchowana.

ח

51 אֲתָא דֵּין יֵשׁוּעַ לְבַיְתָא
וְלָא שְׁבַק לְאֱנָשׁ דַּיְעוּל
עַמֵּהּ אֶלָּא לְשֶׁמְעוֹן ו
וַלְיַעְקוֹב וַלְיוֹחַנָּן וַלְאַבוּהִי
דְּטַלְיְתָא וַלְאֶמָּהּ׃

Et arriuato ch'egli fu à la caſa, non laſſo entrar ſeco alcuno, eſcetto Pietro, e Iacopo, e Giouanni, e il padre e la madre de la fanciulla.

52 כֻּלְּהוֹן דֵּין בָּכְיִן הֲווֹ
וּמְרַקְּדִין עֲלֵיהָ יֵשׁוּעַ דֵּין
אֲמַר לָא תֶּבְכּוּן לָא גֵּיר
מִיתַת אֶלָּא דַּמְכָא הִי׃

Hor tutti la piangeuano, e ne faceuano duolo: ma egli diſſe, Non piangete: ella non è morta, ma dorme.

53 וְגָחְכִין הֲווֹ עֲלוֹהִי ד
דְּיָדְעִין דְּמִיתַת לָהּ׃

Et eſſi ſi faceuan beffe di lui, ſapendo ch'ella era morta.

54 הוּ דֵּין אַפֵּק לְכֻל־נָשׁ
לְבַר וַאֲחַדָהּ בְּאִידָהּ וַקְרָהּ
וֶאֱמַר טַלְיְתָא קוּמִי׃

Egli hauendo ſcacciati fuor tutti, e preſo lei per la mano, gridò, dicendo, Fanciulla, leuati ſu.

55 וְהֶפְכַת רוּחָהּ וּמְחַדָא
קָמַת וּפַקֵּד דְּנֶתְּלוּן לָהּ
לְמֵאכַל׃

Allora lo ſpirito le ritornò, e ſubbito ſi leuò ſu: & egli comandò che ſe le deſſe da mangiare.

56 וְתַמְהוּ אֲבָהֶיהָ הוּ
דֵּין זַהַר אֶנּוּן דַּלְאֱנָשׁ לָא
נֵאמְרוּן מֶדֶם דַּהֲוָא׃

Onde il padre e la madre di lei rimaſero ſtupefatti: ma egli comandò loro che non diceſſeno il fatto à perſona.

ט

1 וּקְרָא יֵשׁוּעַ לִתְרֵ
עַסְרַתֵּהּ וִיהַב לְהוֹן חַיְלָא
וְשׁוּלְטָנָא עַל כֻּלְּהוֹן
שֵׁאדֵא וְכוּרְהָנָא לְמַאסָיוּ׃

Hor Iesv chiamò i dodici inſieme, e dette loro poteſta & autorita ſopra tutti i demonij, e di guarir le malattie.

2 וְשַׁדַּר אֶנּוּן לְמַכְרָזוּ
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא
וְלַמְאַסָיוּ כְּרִיהֵא׃

E mandogli à predicare il regno di Dio, & à riſanar gl'infermi.

ח

51 וְכַאֲשֶׁר בָּא אֶל־הַבַּיִת אִישׁ
לֹא הִנִּיחַ לָבוֹא כִּי אִם אֶת־כֵּיפָה
וְיוֹחָנָן וְיַעֲקֹב וְאֶת־אֲבִי הַנַּעֲרָה
וְאֶת־אִמָּהּ׃

Y entrado en caſa, no dexó entrar à nadie (conſigo,) ſino à Pedro, y à Iacobo, y à Ioân, y àl padre y à la madre de la moça.

52 וַיִּבְכּוּ כֻּלָּם וַיִּתְגּוֹדְדוּ עָלֶיהָ
וְהוּא אָמַר אַל תִּבְכּוּ אֵינֶנָּה מֵתָה
כִּי אִם יְשֵׁנָה׃

Y llorauan todos, y planteauanla: y el dixo No lloreys: no es muerta, mas duerme.

53 וַיַּלְעִיגוּ לוֹ יוֹדְעִים כִּי מֵתָה׃

Y hazian burla deel, ſabiendo que eſtaua muerta.

54 וְהוּא הִשְׁלִיכָם כֻּלָּם חוּצָה
וַיֶּחֱזַק בְּיָדָהּ וַיִּקְרָא לֵאמֹר טַלִּיתָא
קוּמִי׃

Y el, echados todos fuera, y trauandole de la mano, clamó diziendo, Moçà, leuantate.

55 וַתָּשָׁב רוּחָהּ וַתָּקָם בְּרֶגַע
וַיְצַו לְהִנָּתֵן לָהּ לֶאֱכֹל׃

Entonces ſu eſpiritu boluio. y leuantoſe luego; y el mandó que le dieſſen de comer.

56 וַיִּתְמְהוּ אָבִיהָ וְאִמָּהּ וַיְצַו
אוֹתָם פֶּן־יֹאמְרוּ לֶאֱנוֹשׁ אֶחָד
אֶת־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה׃

Y ſus padres eſtauan fuera de ſi: à los quales el mandó, que à nadie dixeſſen loque auia ſido hecho.

ט

1 וַיַּצְעֵק אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר
תַּלְמִידָיו וַיִּתֵּן לָהֶם יְכֹלֶת וְשִׁלְטוֹן
עַל־כָּל־הַשֵּׁדִים וּלְרַפֵּא אֶת
מַחֲלִיִּם׃

Y juntando ſus Dóze Diſcipulos, dioles virtud, y poteſtad ſobre todos los demonios. y que ſanaſſen enfermedades.

2 וַיִּשְׁלָחֵם לִקְרֹא אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים וּלְרַפֵּא אֶת־הַחוֹלִים׃

Y embiólos à que predicaſſen el Reyno de Dios: y que ſanaſſen los enfermos.

η'.

51. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

Et quand il fut entré en la maiſon, il ne laiſſa entrer perſonne ſinon Pierre, & Iaques, & Iehan, & le pere & la mere de la fille.

52. Ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν· ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

Or tous pleuroyent, & la plaignoyent: mais il dit, Ne pleurez point, elle n'eſt pas morte, mais elle dort.

53. Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

Et ils ſe rioyent de lui, ſachans qu'elle eſtoit morte.

54. Αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων, ἡ παῖς ἐγείρου.

Mais lui les ayant mis tous dehors, & ayant prins la main d'icelle, cria diſant, Fille, leue toi.

55. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

Et l'eſprit d'icelle retourna, & elle à l'inſtant ſe leua, & il commanda qu'on lui baillaſt á manger.

56. Καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Et le pere & la mere d'icelle furent eſtonnés, mais il leur cõmanda qu'ils ne diſſent a perſonne ce qui auoit eſté fait.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν.

Puis apres Ieſus ayant appelé ſes douze diſciples tous enſemble, leur dõna puiſſance & authorité ſur toutes ſortes de diables, & de guerir les malades.

2. Καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας.

Il les enuoya donc publier le royaume de Dieu, & guérir les malades.

CAP. VIII.

51. Et cùm veniſſet domum, non permiſit intrare ſecum quenquam, niſi Petrum & Iacobum & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

And when he went into the houſe/ he ſuffred no man to go in with him/ ſaue Peter/ and James/ and John/ and the father and mother of the maide.

52. Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit, Nolite flere; non eſt mortua puella, ſed dormit.

And all wept/ and ſorowed for her: but he ſaide/ Weepe not; foer ſhe is not dead/ but ſleepeth.

53. Et deridebant eum, ſcientes quòd mortua eſſet.

And they laught him to ſcorne/ knowing that ſhe was dead.

54. Ipſe autem (*eiectis foràs omnibus.*) tenens manum eius clamavit, dicens, Puella, ſurge.

So hee thruſt them all out/ and tooke her by the hande/ and cried/ ſaying/ Mayde/ ariſe.

55. Et reverſus eſt ſpiritus eius, & ſurrexit continuò. Et iuſſit illi dare manducare.

And her ſpirit came againe/ and ſhe roſe ſtraight way: and he commaunded to giue her meate.

56. Et ſtupuerunt parentes eius: quibus præcepit, ne alicui dicerent quod factum erat.

Then her parentes were aſtonied: but he commaunded them that they ſhould tell no man what was done.

CAP. IX.

COnvocatis autem duodecim Apoſtolis, dedit illis virtutem & poteſtatem ſuper omnia dæmonia, & ut languores curarent.

Then called hee the twelue diſciples together/ and gaue them power/ and authoritie ouer all deuils/ and to heale diſeaſes.

2. Et miſit illos prædicare regnum Dei: & ſanare infirmos.

And he ſent them to preach the kingdome of God/ and to cure the ſicke.

Das VIII. Capitel.

21. Da er aber inn das Hauß kam/ ließ er niemand hinein gehen/ denn Petrum vnd Jacobum vnnd Johannem/ vnd des Kinds Vater vnd Mutter.

Oc der hand kom i huſit da loed hand ingen gaa ind/ vden Peder oc Jacob oc Johannem/ oc Barnſens Fader och Moder.

25. Sie weineten aber alle/ vnd klageten ſie. Er aber ſprach: Weinet nicht/ ſie iſt nicht geſtorben/ ſondern ſie ſchläfft.

Men de græde alle oc beklagede ſig ynckelige for hende. Da ſagde hand/ Græder icke/ hun er icke død/ men hun ſoffuer.

53. Vnd ſie verlachten jhn/ wuſten wol daß ſie geſtorben war.

Oc de beſpaattede hannem thi de viſte vel at hun vaar død.

54. Er aber treib ſie alle hinauß/ nam ſie bey der hand/ vnd rieff/ vnd ſprach: Kind/ ſtehe auff.

Oc hand dreff dem alle vd/ tog hende ved haanden/ oc robte/ oc ſagde/ Barn/ ſtat op.

55. Vnd jhr Geiſt kam wider/ vnd ſie ſtund alſo bald auff. Vnnd er befahl/ man ſolt jhr zu eſſen geben.

Oc hendis Aand kom igen/ oc hun ſtod ſtrax op. Oc hand befalede/ at mand ſkulde giffue hende at æde.

56. Vnd jhre Eltern entſatzten ſich. Er aber gebot jnen/ das ſie niemand ſagten/ was geſchehen war.

Oc hendis Foreldere bleffue forferdede. Oc hand bød dem at de ſkulde ingen ſige/ huad ſom vaar ſkeet.

Das IX. Capitel.

ER fodert aber die zwölffe zuſammen/ vnd gab jhnen gewalt vnd macht über alle Teuffel/ vnd daß ſie alle ſeuche heilen kondten.

OC hand kallede de Tolff til ſammen/ oc gaff dem vold oc mact offuer alle Dieffle/ oc at de kunde helbrede Siugdomme.

2. Vnd ſandte ſie auß zu predigen das Reich Gottes/ vnd zu heilen die Krancken.

Oc hand ſende dem vd at predicke Guds rige/ oc at helbrede de Siuge.

Kapitola VIII.

51. A když přiſſel do domu/ nedopuſtil s ſebau wgijti žádnému/ gedině Petrowi a Jakubowi/ a Janowi/ a Otcy a Mateři Děwečky.

Zátym wſzedſzy w dom nie dopuſcił wnidź nikomu iedno Piotrowi Jákubowi y Janowi/ á oycu y mátce dzieweczki.

52. Y plakali gij a kwijlili wſſickni. A on řekl: Neplačtež/ nenijť mrtwá děwečka/ ale ſpjť.

A płákáli iey wſzyſcy y nárzekáli/ ále on im rzekł/ Nie płáczcie/ boć nie vmárłá ále ſpi.

53. Y poſmijwali ſe gemu/ wědauce že geſt vmřela.

Tedy ſie z niego śmiali wiedzac iż byłá vmárłá.

54. On pak wyhnaw wen wſſeckij/ On pak vjaw ruku gegij/ zawolal řka: Děwečko wſtaň.

A ták on wyrzuciwſzy precz wſzytki/ á wziawſzy ia zá rekę záwołał mowiac/ Dzieweczko wſtań.

55. Y nawrátil ſe Duch gegij/ a wſtala hned. Y kázal gij dáti gijſti.

Wrocił ſie tedy duch iey/ y wſtáłá wnet/ á on roſkazał żeby iey ieść dano.

56. Y diwili ſe rodičowě gegij: A on gim přikázal/ aby žádnému neprawili/ co ſe bylo ſtalo.

Rzdumieli ſie rodzicy iey/ a on im też zákazał áby zadnemu nie powiedáli tego co ſie było ſtáło.

Kapitola IX.

Y Swolaw Gežijſs dwanácte Apoſſtoluow/ dal gim moc a ſýlu nad wſſelikým dábelſtwijm/ a aby neduhy vzdrawowali.

POtym wezwał Jezus dwunaſcie zwolennikow ſwych/ á dał im moc y zwirzchnoſć na wſzythki dyabelſtwá/ y choroby vzdrawiác.

2. Y poſlal ge aby zwěſtowali Králowſtwij Božij/ á vzdrawowali nemocně.

A rozeſłał ie iżby opowiedali niemocne.

ט

3 וַאֲמַר לְהוֹן מֶדֶם לָא תֶשְׁקְלוּן לְאוּרְחָא לָית שַׁבְטָא וְלָא תַרְמָלָא וְלָא לַחְמָא וְלָא כֶסְפָּא וְלָית תַּרְתֵּין כּוּתִינִין נֶהְוְיָן לְכוֹן׃

E diſſe loro, Non portate niente per il camino, ne baſtone, ne taſca, ne pani, ne denari : ne habbiate due veſte.

4 וְלְאַיְנָא בַּיְתָא דְעָאלִין אַנְתּוּן לֵהּ תַּמָּן הֱווּ וּמֶן תַּמָּן פּוּקוּ׃

Et in qualunque caſa voi entrarete, iui ſtate, e di li poi ven'andate.

5 וְלְמַן דְלָא מְקַבְּלִין לְכוֹן מָא דְנָפְקִין אַנְתּוּן מֶן מְדִינְתָּא הָי אַף חָלָא מֶן רַגְלַיְכוֹן בְּצוּ עֲלַיְהוֹן לְסָהֲדוּתָא׃

E douunque voi non ſarete riceuuti, vſcendoui di quella città, ſcotete etiandio la poluere de voſtri piedi in teſtimonio contra eſſi.

6 וְנַפְקוּ שְׁלִיחֵא וּמֶתְכַּרְכִין הֲווּ בְּקוּרְיָא וּבַמְדִינָתָא וּמְסַבְּרִין הֲווּ וּמַאסִין בְּכָל דוּךְ׃

Eſſendoſi dunque partiti, andauano à torno per le caſtella, euangelizando, e riſanando per tutto.

7 שְׁמַע דֵּין הֶרוֹדֶס טֶטְרַרְכָא כֻּלְהֵין דְהָוְיָן הֲוַי בְּאִידֵהּ וּמֶתְדַּמַּר מֶטוּל דְּאָמְרִין הֲווּ אֱנָשִׁין דְּיוּחַנָּן קָם מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Hor Herode tetrarca vdì parlar di tutte le coſe che ſi faceuano da eſſo IESV: e dubbitaua, percioche da alcuni ſi diceua che Giouanni era riſuſcitato da morte.

8 אַחְרָנֵא דֵּין אָמְרִין הֲווּ דְּאֵלִיָּא אֶתְחְזִי וְאַחְרָנֵא דְּנְבִיָא מֶן נְבִיֵא קַדְמָיֵא קָם׃

E da alcuni, che Elia era apparito e da altri, che vno de Profeti antichi era riſuſcitato.

9 וַאֲמַר הֶרוֹדֶס רֵישֵׁהּ דְּיוּחַנָּן אֶנָא פֶּסְקֵת מַנוּ דֵּין הָנָא דְּהָלֵין שָׁמַע אֶנָא עֲלָוְהִי וְצָבֵא הֲוָא דְּנֶחְזִיוְהִי׃

Onde Herode diſſe, Io ho decapitato Giouanni : chi è dunque coſtui, delquale io odo tali coſe? E cercaua di vederlo

ט

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַל־תִּשְׂאוּ מְאוּמָה אֶל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מַטּוֹת וְלֹא צִקְלוֹן וְלֹא לֶחֶם וְלֹא־כֶסֶף וְלֹא כְאֶחָד שְׁתַּיִם כֻּתֳּנוֹת תִּהְיוּ לָכֶם׃

Y dizeles, No tomeys nada para el camino, ni varas, ni alforja, ni pan, ni dinero, ni tengays dos veſtidos.

4 וּבְבֵית אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ שָׁם תֵּעוֹדְדוּ וּמִשָּׁם תֵּצְאוּ׃

Y en qualquiera caſa que entrardes, qnedad alli, y ſalid de alli.

5 וַאֲשֶׁר לֹא יְקַבְּלוּ אֶתְכֶם תֵּצְאוּ מֵעִיר הַהִיא וְגַם אֶת־עֲפַר מֵרַגְלֵיכֶם הִתְנַפְּלוּ לְעֵדוּת עֲלֵיהֶם׃

Y todos losque no os recibieren, ſaliendo hos de aquella ciudad, aun el poluo ſacudid de vueſtros pies en teſtimonio contra ellos.

6 וַיֵּצְאוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־הַטִּירוֹת וַיְבַשְּׂרוּ וַיְרַפְּאוּ בְּכָל מְקוֹמוֹת׃

Y ſaliẽndo ellos rodeauan por todas las aldeas aununciando el Euangelio, y ſanando por todas partes.

7 וַיִּשְׁמַע הֵירוֹדֵס נְשִׂיא אֶחָד מֵאַרְבָּעָה אֶת־כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא הֵבִין כִּי נֶאֱמַר מִקְצָתָם כִּי־יוֹחָנָן קָם מִמֵּתִים׃

Y oyó Herodes el Tetrarcha todas las coſas qve hazia : y eſtaua en dubda, porque dezian algunos, Que Ioan ha reſuſcitado.de los muertos :

8 וּמִקְצָתָם כִּי־אֵלִיָּהוּ נִרְאָה קְצָתָם כִּי־אֶחָד מִנְּבִיאִים הַקַּדְמוֹנִים קָם׃

Y otros, Que Elias auia apparecido : y otros Que algun propheta de los antiguos auia reſuſcitado.

9 וַיֹּאמֶר הֵירוֹדֵס מֵעַל־יוֹחָנָן נָשָׂאתִי רֹאשׁוֹ וּמִי זֶה הוּא אֲשֶׁר עָלָיו שׁוֹמֵעַ אָנֹכִי כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיְבַקֵּשׁ לִרְאוֹת אוֹתוֹ׃

Y dixo Herodes, A Ioan, yo lo degollé : quien pues ſerà eſte, de quien yo oygo tales coſas? Y procuraua verlo.

θ'.

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.

Et leur dit, Ne portez rien pour le chemin, ne baſtons, ne malette, ne pain, n'argent : & n'ayez point vn chacun deux habillemens.

4. Καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.

Et en quelque maiſon que vous entriez, demeurez-y, & vous en allez de la.

5. Καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

Et par tout où on ne vous receura point, en partant de ceſte ville-la ſecoüez de vos pieds la poudre, en teſmoignage contr'eux.

6. Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Eux donc eſtans partis alloyent de bourgade en bourgade, Euangelizans, & gueriſſans par tout.

7. Ἤκουσε δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν.

Or Herode le tetrarque ouït parler de toutes les choſes que faiſoit Ieſus : & eſtoit en perplexité à cauſe que quelques vns diſoyent que Iehan eſtoit reſſuſcité des morts.

8. Ὑπό τινων δὲ, ὅτι ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

Et quelques vns qu'Elie eſtoït apparu : & les autres que quelcun des anciens Prophetes eſtoit reſſuſcité.

9. Καὶ εἶπεν ἡρώδης, ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

Adonc Herode dit I'ay decapité Iehan : qui eſt donc ceſtui-ci de qui i'enten telles choſes? Et cherchoit de le voit.

CAP. IX.

3. Et ait ad illos, Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panē, neque pecuniam, neq; duas tunicas habeatis.

And he ſayde to them/ Take nothing to your iourney / neither ſtaues / nor ſcrippe/neither bread/nor ſiluer/neither haue two coates.

4. Et in quamcunque domum intraveritis, ibi manete, & inde ne exeatis.

And whatſoeuer houſe ye enter into/there abide/ and thence depart.

5. Et quicunque non receperint vos, exeuntes de civitate illa, etiam pulverem pedum veſtrorum excutite in teſtimonium ſupra illos.

And whoſoeuer will not receiue you/ when ye goe out of that citie / ſhake of the verie duſt from your feete for a teſtimonie againſt them.

6. Egreſſi autem circuibant per caſtella evangelizantes, & curantes ubique.

And they went out/and went through euery towne preaching the Goſpel/ and healing euery were.

7. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæſitabat eo quòd diceretur à quibuſdam, quia Iohannes ſurrexit à mortuis.

Now Herode the Tetrarch heard of all that was done by him: & he douted/ becauſe that it was ſaide of ſome/ that John was riſen againe from the dead.

8. A quibuſdam verò, Quia Elias apparuit: ab aliis autem, Quia propheta unus de antiquis ſurrexit.

And of ſome/ that Elias had appeared: & of ſome/ that one of the olde Prophets was riſen againe.

9. Et ait Herodes, Iohannem ego decollavi. Quis eſt autem iſte de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

Then Herode ſaid/ John haue I beheaded: Who then is this of whome I heare ſuch things? and he deſired to ſee him.

Das IX. Capitel.

3. Vnd ſprach zu jnen: Jr ſolt nichts mit euch nemen auff den weg/ weder Stab noch Taſchen/ noch Brot/ noch Geld/ Es ſoll auch einer nicht zween Röcke haben.

Oc hand ſagde til dem/ J ſkulle inted tage met eder paa veyen/ huercken Staff eller Taſke/ icke Brød/ ock ey Pendinge/ der ſkal oc icke en haffue tho Kiortle.

4. Vnd wo jr in ein Hauß gehet/ da bleibet biß jhr von dannen ziehet.

Oc huor ſom i gaa i it Huſſ/ bliffuer der indtil i drage der fra.

5. Vnd welche euch nicht auffnemen/ da gehet auß von derſelben Statt/ vnd ſchůttelt auch ab den ſtaub von euren fůßen/ zu einem zeugnuß ůber ſie.

Oc huilcke ſom eder icke anamme/ da gaar vd aff denſamme Stad/ oc røſter oc ſaa ſtøffuen aff eders Føder/ til it vidniſbyrd offuer dem.

6. Vnd ſie giengen hinauß/ vnnd durchzogen die Märckte/ predigten das Euangelium/ vnd machten geſund an allen enden.

Oc de ginge vd oc droge igennem Byer/ predickede Euangelium/ oc helbrededei alle Ende.

7. Es kam aber für Herodes den Vierfůrſten/ alles was durch jhn geſchach/ vnd er beſorget ſich/ die weil von etlichen geſagt ward/ Johannes iſt von den todten aufferſtanden.

Oc alt det ſom ſkede ved hannem/ kom for Herodes den Høffding/ oc hand beſørgede ſig/ fordi at der bleff ſagd aff nogle/ Johannes er opſtanden fra de Døde.

8. Von etlichen aber/ Elias iſt erſchienen/ von etlichen aber/ es iſt der alten Propheten einer aufferſtanden.

Oc aff nogle/ Elias er obenbaret/ Oc aff nogle/ Der er en aff de gamle Propheter opſtanden.

9. Vnd Herodes ſprach: Johannem hab ich enthauptet/ wer iſt aber diſer/ von dem ich ſolchs höre? Vnd begert jhn zu ſehen.

Oc herodes ſagde/ Johannem haffuer ieg halſſhugget/ Men huo er denne/ om huilcken ieg hører ſaadant? Oc hand begerede at ſee hannem.

Kapitola. IX.

3. A řekl k nim: Nic neberte na ceſtu/ ani holi/ ani moſſny ani chleba/ ani peněz/ an dwau ſuknij mijwayte.

Tedy rzekł do nich/ Nie bierzcieſz nic ná droge/ áni laſek/ áni ſumek/ áni chlebá/ áni pieniedzy/ áni mieycie dwu ſukień.

4. A do kteréhozkoli domu wegdete/ tu zůſtaňte/ a odtud newycházegte.

A do ktorego kolwiek domu wnidziecie/ támże mieſzkaycie/ y z támtąd nie wychadzaycie.

5. A kteříjžkoli wás nepřigmau/ wygdauce z Měſta toho/ také prach z noh waſſých wyrazte/ na ſwědectwij proti nim.

A ktorzyby was kolwiek nie przyieli/ wyſzedſzy z miáſtá onego/ też y proch otrząśnicie z nog wáſzych/ ku świádectwu przeciw nim.

6. Y wyſſedſſe chodili po Měſtečkách wůkol/ zwěſtugijce Králowſtwij Božij/ vzdrawugijce wſſudy.

Wyſzedſzy tedy obchodzili wſzytki miaſteczká opowiedáiąc Ewánielia/ á wſzędzie vzdrawiáiąc.

7. Y vſlyſſal Herodes čtwrtého dijlu Knijžetſtwj Wládař/ wſſecky wěcy kteréž ſe dály od něho/ y pochybowal/ proto že bylo praweno od některých/ žeby Jan wſtal z mrtwých:

Y vſłyſzał Krol Herod o wſzythkim co ſie dziáło od niego/ y wątpił/ dla tego że niektorzy powiedáli iżby Jan wſtał od vmárłych.

8. A od giných/ žeby ſe Eliáš okázal: a od některých pak/ žeby geden z Prorokuow ſtarých wſtal.

A niektorzy záſię iż ſię Heliaſz vkázał/ á drudzy zaś iż Prorok niektory z onych ſtárych zmartwych wſtał.

9. Y řekl Herodes: Jana gſem yá ſťal/ kdo pak geſt tento o kterémž yá ſlyſſým takowé wěcy? y žádal ho widěti.

Tedy rzekł Herod/ Janá ciem ia dał ściąć/ Lecz ten co wżdy ieſt zacz o ktorym ia tákowe rzeczy ſłyſzę? y ſzukał tego iákoby go widzieć.

ט

10 וְכַד הֲפַכוּ שְׁלִיחֵא אֶשְׁתַּעִיו לְיֵשׁוּעַ כֻּל מֶדֶם דַּעֲבַדוּ וּדְבַר אֶנוּן בַּלְחוֹדַיְהוֹן לַאתְרָא חוּרְבָא דְּבֵית צַיָּדָא׃

Gli Apoſtoli, poi ritornati che furono, raccontarono ad eſſo IESV *tutte le coſe ch'eſſi haueuano fatte. Et egli li preſe con ſeco, e ritiroſſi da parte in vn luogo diſerto de la citta, chiamato Betſaida.*

11 כְּנִשְׁא דֵּין כַּד יִדַעוּ אֵזַלוּ בָּתְרֵהּ וְקַבֵּל אֶנוּן וּמַלֵּל הֲוָא עַמְהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְלַאילֵין דַּסְנִיקִין הֲווּ אַסְיוּתָא מַאסֵא הֲוָא׃

E le turbe hauendolo ſaputo, il ſeguitarono: & egli riceuendole, parlaua loro del regno di Dio, e guariua quelli che haueuan biſogno d'eſſer guariti.

12 כַּד דֵּין שָׁרִי יַוְמָא לְמִצְלָא קְרַבוּ תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ שְׁרִי לְכֶנְשָׁא דְּיֵאזְלוּן לְקוּרְיָא דַּחְדָרַין וְלַכְפַרְנַיָּא דְּנֵשְׁרוּן בְּהוֹן וְנֶשְׁכְּחוּן לְהוֹן סַיְבַּרְתָּא מֶטוּל דְּבַאתְרָא חוּרְבָא אִיתַין׃

Hor il giorno comminciaua à calare, e i dodici ſi gli accoſtarono, e diſſergli, Da licentia à queſta gente, accioche ſe ne vadano à le caſtella & à i borghi quà intorno, per alloggiare e trouar da mangiare percioche noi ſiamo qui in luogo diſerto.

13 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הַבוּ לְהוֹן אַנְתּוֹן לְמֵאכַל הֶנוּן דֵּין אָמְרִין לֵהּ לֵית לַן יַתִּיר מֶן חַמְשָׁא לַחְמִין וּתְרֵין נוּנִין אֶלָּא אוֹ אָזְלִינַן וְזָבְנִינַן סַיְבַּרְתָּא לְהָנָא כֻּלֵּהּ עַמָּא׃

Ma egli diſſe loro, Date lor da mangiare voi altri. Et eſſi diſſero, Noi non habbiam piu che cinque pani, e due peſci: ſe gia non andiamo à compar da mangiare per tutto queſto popolo.

14 הֲוַין הֲווּ גֵּיר אַיְךְ חַמְשָׁא אַלְפִּין גַּבְרִין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַסְמֵכוּ אֶנוּן סְמָכֵא חַמְשִׁין אֱנָשִׁין בְּסֶמְכָא׃

(Percioche erano circa cinque milia huomini.) Allora egli diſſe à i ſuoi diſcepoli, Fateli ſedere à cinquanta per tauola.

ט

10 וַיָּשׁוּבוּ הַשְּׁלוּחִים וַיְסַפְּרוּ לוֹ כָּל־אֲשֶׁר עָשׂוּ וַיִּקָּחֵם וַיּוֹלִיכֵם לְבַדָּם אֶל־מְקוֹם חָרְבַת־עִיר הַנִּקְרָאָה בֵּית צֵידָה׃

Y bueltos los Apoſtoles, contarónle todas las coſas que auian hecho. Y tomandolos, apartoſe à parte à vn lugar deſierto (de ciudad) que ſe llama Bethſaida.

11 וַיִּוָּדַע לָעָם וַיָּבֹאוּ אַחֲרָיו וַיְקַבְּלֵם וַיְדַבֵּר אֲלֵימוֹ עַל־מַלְכוּת אֱלֹהִים וַאֲשֶׁר צָרְכָם רִפָּאָם׃

Loqual como las compannas entendieron, ſiguieronlo: y el los recibió, y les hablaua del Reyno de Dios: y ſanó losque tenian neceſſidad de cura.

12 וְכַאֲשֶׁר רָפָה הַיּוֹם לַעֲרוֹב בַּחֲנוֹת הַיּוֹם אָז־בָּאוּ שְׁנֵים עָשָׂר וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַנַּח אֶת־הָעָם לַהֲלֹךְ אֶל־הַטִּירוֹת וְשָׂדוֹת אֲשֶׁר מִסָּבִיב וְיָלִינוּ וְיִמְצְאוּ לָהֶם אֹכֶל כִּי פֹה בְּמָקוֹם חָרְבָה הוֹיִם אֲנַחְנוּ׃

Y el dia auia començádo à declinar: y llegandoſe los Doze, dixeronle, Deſpide las compannas paraque yendo à las aldeas y heredades de alderredor, vayan y hallen viandas: porque aqui eſtamos en lugar deſierto.

13 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם תְּנוּ אַתֶּם לָהֶם לֶאֱכוֹל וַיֹּאמְרוּ לֹא נוֹתָרִים לָנוּ כִּי אִם חֲמֵשֶׁת כִּכְּרוֹת לֶחֶם וּשְׁנֵי דָגִים כִּי אִם נֵלֵךְ וְנִשְׁבֹּר שֶׁבֶר לְכָל־הָעָם הַזֶּה׃

Y dizeles, Daldes voſotros de comer. Y dixeron ellos, No tenemos mas de cinco panes y dos peſcados, ſino vamos noſotros à comprar viandas para toda eſta companna.

14 וַיִּהְיוּ כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו הוֹשִׁיבוּ אוֹתָם עַל־מוֹשָׁבִם חֲמִשִּׁים כְּאֶחָד׃

Y eſtauan como cinco mil hombres. Entonces dixo á ſus diſcipulos, Hazeldos recoſtar por meſas de cincuenta en cincuenta.

θ'.

10. Καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.

Puis les Apoſtres eſtans retourne, lui raconterent toutes les choſes qu'ils auoyent faites. Lors Ieſus les print, & ſe retira à part en vne contree deſerte de la ville appelee Bethſaida.

11. Οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

Et quand les troupes le ſeurent, ils le ſuiuirent: & lui les ayant receus, leur parloit du royaume de Dieu & gueriſſoit ceux qui auoyent faute de gueriſon.

12. Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ, ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

Or auoit le iour commencé à decliner, dont les douze venans vers lui, lui dirant, Donne congé à ceſte multitude, afin qu'ils s'en aillent aux bourgades, & villages qui ſont à l'enuiron, pour s'y retirer & trouuer à manger: car nous ſommes ici en païs deſert.

13. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· οἱ δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ δύο ἰχθύες, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.

Mais il leur dit, Vous autres donnez-leur à manger. Et ils dirent, Nous n'auons pas plus de cinq pains & deux poiſſons: ſi non que nous alliſſions acheter des viures pour tout ce peuple.

14. Ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.

Car ils eſtoyent enuiron cinq mille hommes. Adonc il dit à ſes diſciples, Faites-les arranger par cinquantaines en chacune rangee.

CAP. IX.

10. Et reverſi Apoſtoli, narraverunt illi quæcunque fecerunt: & aſſumptis illis ſeceſſit ſeorſum in locum deſertum, qui eſt Bethſaidæ.

And when the Apoſtels returned / they tolde him what great things they had done. Then he tooke them/and went aſide into a ſolitarie place/nere to the city called Bethſaida.

11. Quod cum cognoviſſent turbæ, ſecutæ ſunt illũ: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei, & eos qui cura indigebãt, ſanabat.

But when the people knewe it/they followed him: and he receyued them / &, ſpake vnto thẽ of the kingdome of God / & healed them that had neede to be healed.

12. Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, ut euntes in caſtella villaſque quæ circa ſunt, divertant, & inveniant eſcas: quia hîc in loco deſerto ſumus.

And when the day began to weare away/the twelue came / and ſaid vnto him / Send the people away / that they may go into the townes & villages round about / & lodge/& get meate: for we are here in a deſert place.

13. Ait autem ad illos, Vos date illis manducare. At illi dixerunt, Non ſunt nobis plus quàm quinqúe panes, & duo piſces: niſi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam eſcas.

But he ſayd vnto them / Giue ye them to eate. And they ſayde/ We haue no mo but fiue loaues & two fiſhes / except we ſhoulde go / and buy meate for all this people.

14. Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad diſcipulos ſuos, facite illos diſcumbere per convivia quinquagenos.

For they were about fiue thouſand men. Then he ſaid to his diſciples / Cauſe them to ſit downe by fifties in a companie.

Das IX. Capitel.

10. Vnd die Apoſtel kamen wider/ vnd erzeleten jhm / wie groſſe ding ſie gethan hatten. Vnd er nam ſie zu ſich/ vnd entweich beſonders in eine wüſten bey der Statt/ die da heiſſet Bethſaida.

Oc Apoſtlene komme igen / oc fortalde honnem/ huor ſtore ting de haffde giort. Oc hand tog dem til ſig/ oc vigede beſynderlige bort i en Ørck hoſſ Staden/ ſom kaldis Bethſaida.

11. Da deß das Volck innen ward/ zog es jm nach. Vnd er ließ ſie zu ſich/ vnd ſaget jhnen vom Reich Gottes/ vnd machte geſund die es bedorfften.

Der Folcket fornam det/ da droge de effter hannem. Oc hand loed dem komme til ſig/ oc ſagde dem aff Guds rige / oc helbredede dem/ ſom det haffde behoff.

12. Aber der tag fieng an ſich zu neigen. Da tratten zu jhm die zwölffe vnd ſprachen zu jhm: Laß das Volck von dir / daß ſie hin gehen inn die Märckte vmbher / vnd in die dörffer/ daß ſie herberge vnd Speiſe finden/ denn wir ſind hie inn der wüſten.

Men dagen begynte at bøye ſig. Da traadde de Tolff til hannem / oc ſagde til hannem / Lad Folcket fra dig / at de kunde gaa her bort om kring i Byerne oc vdi Landzbyerne / at de finde Herbere oc Mad/ Thi wi ere her i ørken.

13. Er aber ſprach zu jhnen: Gebt jhr jnen zu eſſen. Sie ſprachen: Wir haben nicht mehr denn fünff brot vnd zween fiſch. Es ſey denn daß wir hin gehen ſollen / vnd ſpeiſe kauffen für ſo groß Volck.

Da ſagde hand til dem / Giffue i dem at æde. De ſagde / wi haffue icke mere end fem brød / oc tho Fiſke. Vden ſaa er at wi ſkulle gaa bort / oc købe Mad til ſaa megit Folck.

14. (Denn es waren bey fünff tauſend Mann.) Er ſprach aber zu ſeinen Jüngern: Laſſet ſie ſich ſetzen bey ſchichten / ja fünffzig vnd fünffzig.

(Thi der vaare ved fem tuſinde Mend) Da ſagde hand til ſind Diſciple / Lader dem ſette ſig ved ſkickelſe/ i halfftrediesinds tiue oc halfftrediesinds tiue.

Kapitola IX.

10. Wrátiwſſe ſe pak Apoſſtolé/ wyprawowali gemu cožkoli činili: a poyaw ge vſtaupil ſaukromj na puſté mjſto / kterež gt Bethſayda.

Zátym ſie wrócili Apoſtolowie y powiedzieli mu cokolwiek czynili/ Thedy wziawſzy ie z ſoba ſzedł oſobno ná mieyſce puſte v miáſtá/ ktore zowa Bethſáidá.

11. Tokdyž poznali záſtupowé/ ſſli za nim: y přijal ge/ a mluwil gim o Králowſtwij Božijm / a ty kteřijž zdrawij potřebowali / vzdrawowal.

Ale gdy to zrozumiáło zgromádzenie ludzi/ ſzło zá nim á on ie przyiał / y powiedał im o króleſtwie Bożym/ á ty ktorzy vzdrowienia potrzebowáli/ vzdrawiał.

12. Den pak počal ſe nachylowati. Y přiſtaupiwſſe Dwanácte/ řekli gemu: Rozpuſt záſtupy/ ať gdauce do Měſteček a do Weſnic/ kteréž gſau blijzko/ a w hoſpodách gſauce/ naleznau ſobě pokrmy/ neb gſme tuto na mijſtě puſtém.

A gdy ſie dzień chylił k wieczoru / przyſtapiwſzy oni dwánaście/ rzekli iemu: Rozpuść to zgromádzenie áby odſzedſzy do miáſteczek y wśi okolicznich / tám ſie vdáli á ználeźli coby ieść/ bochmy tu ſą ná mieyſcu ſpuſtoſzáłym.

13. Y řekl k nim: Dayte wy gim gijſti. A oni řekli: Nemáme wijce než pět chlebůw a dwě Rybě / lečbychme ſnad ſſli a nakaupili na tento weſſkeren záſtup pokrmůw.

Ale on rzekł do nich / Daycie wy im co ieść/ á oni powiedzieli: Nie mamyć wiecey tylko piecioro chlebá á dwie rybie/ wyiawſzy bychmy ſzli á nákupili co ieść prze ten lud wſzytek.

14. A bylo mužůw okolo pěti Tiſýcuow. Y řekl Včedlnijkuom ſwým: Rozkažte ſe gim poſaditi / w každém placu po padeſáti.

Abowiem było mężow iáko by pieć tyſiecy/ Y rzekł zwolennikom ſwoim/ Poſadźcie ie w káżdym rzedzie po piacidzieſiat.

ט

15 וַעֲבַדוּ הָכְנָא תַּלְמִידֵא וַאסְמֵכוּ לְכֻלְּהוּן ׃

Et eſſi coſi fecero, e gli fecero tutti ſedere.

16 וַנְסַב יֵשׁוּעַ הָנוּן חַמְשָׁא לַחְמִין וַתְרֵין נוּנִין וְחַר כ
בַּשְׁמַיָּא וּבַרֶךְ וַקְצָא וַיְהַב
לְתַלְמִידַוְהִי דַּנְסִימוּן ל
לְכֶנְשָׁא ׃

Poi egli preſe i cinque pani i due peſci, & alzati gli occhij al cielo, gli benediſſe, e ſpezzò, e dettegli à i diſcepoli, che li poneſſeno dinanzi à la turba.

17 וַאֲכַלוּ כֻּלְּהוּן וַסְבַעוּ
וַשְׁקַלוּ קְצָיֵא מֵדֶם דְּיַתַרוּ
תְּרֵין־עֲסַר קוּפִינִין ׃

E coſi mangiarono, e ſatioronſi tutti: e fu leuato via quello ch'era auanzato loro, cioè dodici ſporte di pezzi.

18 וְכַד מְצַלֵא בַּלְחוּדַוְהִי
וְתַלְמִידַוְהִי עַמֵּה שַׁאֵל
אֶנּוּן וֵאמַר מַנּוּ אָמְרִין
עֲלַי כֶּנְשָׁא דְּאִיתַי ׃

Auuenne poi, eſſendo egli ſolitario à fare oratione, che i ſuoi diſcepoli erano con eſſo lui: e domandogli dicendo, Chi dicono le genti ch'io ſono?

19 עֲנַו וַאמְרִין לֵה יוּחַנָּן
מַעֲמְדָנָא וַאחֲרָנֵא ר
דְּאֵלִיָּא וַאחֲרָנֵא דֵּין
דַּנְבִיָּא חַד מֵן נְבִיֵּא ק
קַדְמָיֵא קָם ׃

Eſſi riſpondendo, diſſero, alcuni Giouanni Battiſta: & altri Elia: & altri, che alcuno de gli antichi Profeti è riſuſcitato.

20 אֱמַר לְהוּן אַנְתּוּן דֵּין
מַנּוּ אָמְרִין אַנְתּוּן דְּאִיתַי
עֲנָא שֶׁמְעוּן וֵאמַר
מְשִׁיחֵה דַּאלָהָא ׃

Poi diſſe loro, E voi, chi dite che io ſono? Simon Pietro riſpondendo, diſſe, Il Chriſto di Dio.

21 הוּ דֵּין כְּאָא בְּהוּן וְזַהַר
אֶנּוּן דְּהָדָא לַאנָשׁ לָא
יֵאמְרוּן ׃

Et egli grauemente ammonendogli, comando loro che non lo diceſſeno ad alcuno.

ט

15 וַיַּעֲשׂוּ כֵּן וַיֵּשְׁבוּ כֻּלָּם ׃

Y hizieronlo anſi: y recoſtaronſe todos.

16 וַיִּקַּח אֶת־חֲמֵשֶׁת לֶחֶם וְאֵת
שְׁנֵי־דָגִים וַיַּבֵּט אֶל־הַשָּׁמַיִם
וַיְבָרֶךְ אוֹתָם וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן
לְתַלְמִידָיו לָשׂוּם לָעָם ׃

Y tomando los cinco panes y los dos peſcados, mirando al cielo, bendixolos, y partió: y dió à ſus Diſcipulos para que puſieſſen delante de las compannas.

17 וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ כֻּלָּם וַיִּנְשְׂאוּ
שְׁנַיִם עָשָׂר סַלִּים מִיֶּתֶר הַפִּתִּים ׃

Y comieron todos, y hartaronſe: Y alçaron loque les ſobró, los pedaços, doze eſportones.

18 וַיְהִי בִּהְיוֹתוֹ מִתְפַּלֵּל לְבַדּוֹ
וַיִּהְיוּ עִמּוֹ תַּלְמִידָיו וַיִּשְׁאַל לָהֶם
לֵאמֹר אֶת־מִי־אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים
לִהְיוֹתִי ׃

Y aconteció, que eſtando el ſolo orando, eſtauan con el los Diſcipulos: y preguntoles diziendo, Quien dizen las compannes que ſoy?

19 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ אֶת־יוֹחָנָן
הַטֹּבֵל וַאֲחֵרִים אֶת־אֵלִיָּהוּ
וַאֲחֵרִים כִּי נָבִיא אֶחָד מִן
הַקַּדְמֹנִים קָם ׃

Y ellos reſpondieron, y dixeron, Ioan el Baptiſta: y otros, Elias: y otros que algun Propheta de los antiguos ha reſuſcitado.

20 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְאַתֶּם אֶת־
מִי תֹּאמְרוּ לִהְיוֹתִי וַיַּעַן כֵּיפָה
אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָֹה ׃

Y dixoles, Y voſotros quien dezis que ſoy? Entonces reſpondiendo Simon Pedro dixo, El Chriſto de Dios.

21 וַיִּגְעַר לָהֶם וַיְצַו־אוֹתָם פֶּן
יֹאמְרוּ זֹאת לְאִישׁ אֶחָד ׃

Entonces el amenazandolos, mandoles que à nadie dixeſſen eſto:

θʹ.

15. Καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.

Et ils firent ainſi, & les firent tous arranger.

16. Λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.

Lors il print les cinq pains & les deux poiſſons, & regardant vers le ciel, les benit, & les rompit, & les diſtribua à ſes diſciples, afin qu'ils les miſſent deuant la troupe.

17. Καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

Ainſi en mangerent-ils tous, & furent raſſaſiés, & fut recueilli de ce qui leur eſtoit demeuré de reſte, des pieces de pain, douze panerees.

18. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί· καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;

Or il aduint que comme il eſtoit à part en priere, & que les diſciples eſtoyent auec lui, il les interrogua, diſant, Qui diſent les troupes que ie ſuis?

19. Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

Eux reſpondans, dirent, Les vns, Iehan Baptiſte: & les antres, Elie: & les autres, Quelcun des anciens Prophetes eſt reſuſcité.

20. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

Et il leur dit, Et vous qui dites-vous que ie ſuis? & Pierre reſpondant dit, Le Chriſt de Dieu.

21. Ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο.

Adonc vſant de menaces il leur commanda qu'ils ne le diſſent à perſonne:

CAP. IX.

15. Et ita fecerunt. Et diſcumbere fecerunt omnes.

And they did ſo / & cauſed all to ſit downe.

16. Acceptis autem quinque panibus & duobus piſcibus, reſpexit in cælum, & benedixit illis: & fregit, & diſtribuit diſcipulis ſuis, ut ponerent ante turbas.

Then he tooke the fiue loaues / and the two fiſhes / and looked vp to heauen / and bleſſed them / and brake / and gaue to the diſciples / to ſet before the people.

17. Et manducaverunt omnes: & ſaturati ſunt. Et ſublatum eſt quod ſuperfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

So they did all eate / and were ſatiſfyed: & there was taken vp of that remayned to them / twelue baſkets full of broken meat.

18. Et factum eſt: cum ſolus eſſet orans, erant cum illo & diſcipuli: & interrogavit illos, dicens, Quem me dicunt eſſe turbæ.

And it came to paſſe as he was alone praying / his diſciples were w him / & he aſked them / ſaying / Whom ſay y people y I am?

19. At illi reſponderunt, & dixerunt, Iohannem Baptiſtam, alii autem Eliam, alii verò quia unus Propheta de prioribus ſurrexit.

They anſwered / and ſayd / John Baptiſt: and others ſay / Elias: and ſome ſay / that one of the olde Prophets is riſen againe.

20. Dixit autem illis, Vos autem quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit, Chriſtum Dei.

And he ſayd vnto them / But whom ſaye ye that I am? Peter anſwered / and ſayd / The Chriſt of God.

21. At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc:

And he warned / and commaunded them / that they ſhould tell that to no man.

Das IX. Capitel.

15. Vnd ſie thaten alſo / vnd ſatzten ſich alle.

Oc de giorde ſaa / oc ſette ſig alle.

16. Da nam er die funff brot vnd zween fiſch / vnd ſahe auff gehn Himmel vnd dancket darüber / brach ſie / vnd gab ſie den Jüngern / daß ſie dem Volck fürlegten.

Da tog hand de fem Brød / oc tho Fiſke / oc ſaa op i Himmelen / oc tackede der offuer / brød dem oc fict Diſciplene dem / at de lagde faar Folcket.

17. Vnd ſie aſſen vnd wurden alle ſatt / vnd wurden auff gehaben / daß jnen überbleib von Brocken / zwölff Körbe.

Oc de ode oc bleffue alle mætte. Och der bleff optaget / det ſom de leffnede aff Styckerne / tolff Kurffue.

18. Vnd es begab ſich / da er allein war / vnd betet / vnd ſeine Jünger bey jhm / fraget er ſie / vnd ſprach: Wer ſagen die leute daß ich ſey?

Oc det begaff ſig / der hand vaar alene / oc bad / oc hans Diſciple hoſſ hannem / da ſpurde hand dem at / oc oc ſage / Huem ſiger Folcket at ieg er?

19. Sie antworten vnd ſprachen: Sie ſagen / Du ſeyeſt Johannes der Tauffer / etliche aber / du ſeyeſt Elias / etliche aber / es ſey der alten Propheten einer aufferſtanden.

De ſuarede / oc ſagde / de ſige / du eſt den Dobere Johannes / oc nogle / du eſt Elias / oc nogle / der er en opſtanden aff de gamle Propheter.

20. Er aber ſprach zu jnen: Wer ſaget jhr aber / daß ich ſey? Da antwortet Petrus / vnd ſprach: Du biſt der Chriſt Gottes.

Da ſagde hand til dem / huem ſige i da at ieg er? Da ſuarede Peder / oc ſagde / Du eſt Guds Chriſt.

21. Vnd er bedrohet ſie / vnd gebot / daß ſie das niemand ſagten.

Oc hand truede dem / oc bød / at de ſkulde ingen ſige det.

Kapitola IX.

15. Y včinili tak / a rozkázali ſe poſaditi wſſem.

Tedy oni ták vczynili / y ſiedli oni wßyſcy.

16. A wzaw pět chlebuow a dwě Rybě / wzhlědl k Nebi / a dobrořečil gim / y lámal / a rozdáwal Včedlnijkům ſwým / aby kladli před záſtupy.

A on wziawßy ono piecioro chlebá y dwie rybie / poyzráwßy w niebo / blogoſlawil im / á lamal y dawal zwolennikom / áby kladli przed ono zgromádzenie.

17. Y gedli wſſyckni / a naſyceni gſau. A ſebráno geſt což bylo oſtalo / drobtůw dwanácte koſſuow.

A thák iedli oni wßyſcy y náiedli ſie / y názbierano co im pozoſtálo okrußkow koßow dwánáście.

18. Y ſtalo ſe / když ſám byl modle ſe / byli s nim Včedlnijcy. Y otázal gich / řka: Kým mne prawij záſtupowě býti?

Y ſtálo ſie gdy on ſam byl modlac ſie / á z nim byli zwolennicy / tedy ich pytal mowiac / Kimze mie powieda byc ten lud?

19. A oni odpowěděli / a řekli: Janem Křtitelem / a ginij Eliáſſem / ginij pak že Prorok geden z ſtarých wſtal.

A oni mu odpowiedáiac rzekli / Janem Krzcicielem / drudzy záſie Heliaßem / á drudzy też iż Prorok niektory z onych ſtarych z martwych wſtal.

20. Y řekl gim: Wy pak kým mne býti prawijte? Odpowěděw Sſymon Petr / řekl: Kryſta Božijho.

Tedy im on rzekl / A wy kim mie byc powiedacie? A odpowiedziawßy Symon Piotr / rzekl: Kryſtuſem onym Bożym.

21. A on pohrozyw gim přikázal / aby žádněmu toho neprawili.

Ale on im zágroziwßy rozkazal / áby tego żadnemu nie powiedáli.

ט

22 ואמר להון דעתיד הו
ברה דאנשא דסגיאתא
יחש ויסתלא מן קשישא
ורבי כהנא וספרא
ויקטלוניהי וליומא ד
דתלתא יקום׃

Dicendo, Ei biſogna ch'el Figliuol de l'huomo patiſca molte coſe, e che ſia riprouato da i Vecchij, e da i principali Sacerdoti, e da li Scribi, e che ſia occiſo, e riſuſciti il terzo giorno.

23 ואמר הוא קדם כל־
נש מן דצבא דיאתא
בתרי יכפור בנפשה
וישקול זקיפה כל־יום
ויאתא בתרי׃

Diceua poi à tutti, Se alcuno vuol venire doppo me, rinuntij ſe ſteſſo, e porti ogni dì la ſua croce, e ſeguitimi.

24 מן גיר דצבא דנפשה
יחא מובד לה מן דין
דיובד נפשה מטולתי הנא
מחיא לה׃

Percioche chi vorrà ſaluare l'anima ſua, la perderà: e chi perderà l'anima ſua per me, la ſaluarà.

25 מנא גיר מתעדר בר־
נשא דיאתר עלמא כלה
נפשה דין יובד או יחסר׃

Perche, che vtile ha l'huomo ſe ben guadagnaſſe tutto'l mondo, ruinando intanto ſe ſteſſo, ò perdendoſi?

26 מן דיבהת בי דין
ובמלי יבהת בה ברה
דאנשא מא דאתא ב
בשובחא דאבוהי עם
מלאכוהי קדישא׃

Percioche chi ſi vergognarà di me e de le mie parole, il Figliuol de l'huomo ſi vergonarà di lui, quando verrà ne la maeſta ſua, e del Padre, e de ſanti Angeli.

27 שררא אמר אנא לכון
דאית אנשא דקימין
הרכא דלא יטעמון מותא
עד־מא דיחזון מלכותא
דאלהא׃

Hor io vi dico veramente, che ſono alcuni di quelli che ſtanno qui preſenti, che non guſtaranno la morte, inſin à tanto che haueranno veduto il regno di Dio.

ט

22 כי יצטרך בן־האדם לסבל
רבות ולהמאס מן־הזקנים ושרי
הכהנים להרג וביום השלישי
לקום׃

Diziendo, Es meneſter que el Hijo del hombre padezca muchas coſas: y ſercondenado de los Ancianos, y delos principes de los Sacerdotes y de los Eſcribas; y ſer muerto, y reſuſcitar àl tercero dia,

23 ויאמר אל־כלם אם איש
רוצה לבוא אחרי יכחש לנפשו
וישא את—צלבו יומם ויבוא
אחרי׃

Y dezia à todos, Si alguno quiere venir en pos de mi, nieguese àſimiſmo, y tome ſu cruz (cadadia,) y ſigame.

24 כי אשר ירצה להושיע
את־נפשו יאבדנה ואשר יאבד
את־נפשו למעני הוא יושיענה׃

Porque qualquiera que quiſiere ſaluar ſu alma, la perdera: y qual quiera que perdiere ſu alma por cáuſa de mi, eſte la ſaluarà.

25 ומה יועיל האדם אף כי־
יבצע את כל העולם אם יאבד
את־נפשו או אם־יענש׃

Porque que aprouecha àl hombre, ſi grangeare todo el mundo, y ſe pierda áſimiſmo, o corra peligro de ſi?

26 כי־אשר יבישני ודברי גם
בן—האדם יבישנו אם יבוא
בכבודו ובכבוד אביו ומלאכים
הקדושים׃

Porque elque ſe auergonçare de mi y de mis palabras, deeſte tal el Hijo del hombre ſe auergonçarà, quando vendrà en ſu gloria, y del Padre, y de los ſanctos Angeles.

27 אומר אני לכם באמת
הוים פה אנשים קמים אשר
לא יטעמו את־המות עד־כי־
יראו את מלכות אלהים׃

Y digohos de verdad, que ay algunos de losque eſtan aqui, que no guſtaran la, muerte, haſta que vean el Reyno de Dios,

θʹ.

22. Εἰπών, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

Diſant, Il faut que le Fils de l'homme ſouffre beaucoup, & ſoit reietté des Anciens, & principaux Sacrificateurs, & des Scribes: & qu'il ſoit mis à mort: & qu'il reſſuſcite au troiſieme iour.

23. Ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

Puis diſoit à tous, Si quelcun veut venir apres moi, qu'il renonce à ſoimeſme, & charge ſur ſoi de iour en iour ſa croix, & me ſuiue.

24. Ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

Car quiconque voudra ſauuer ſa vie, il la perdra: mais quiconque perdra ſa vie pour l'amour de moi, ceſtui-la la ſauuera.

25. Τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;

Car que profite-il à l'homme s'il gagne tout le monde, & qu'il ſe deſtruiſe ſoimeſme, & qu'il face perte de ſoimeſme.

26. Ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

Car quiconque aura honte de moi & de mes paroles, le Fils de l'homme aura honte de lui, quand il viendra en ſa gloire, & du Pere, & des ſaincts Anges.

27. Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Et ie vous di pour vrai qu'il y en a de ceux qui ſont ici preſens, qui ne gouſteront point la mort iuſques à tant qu'ils ayent veu le regne de Dieu.

CAP. IX.

22. Dicens, Quia oportet filium hominis multà pati, & reprobari à ſenioribus & principibus ſacerdotum & Scribis, & occidi, & tertia die reſurgere.

Saying, The Sonne of man muſt ſuffer many things / and be reproued of the Elders / and of the hie Prieſts and Scribes / & be ſlaine / and the thirde day riſe againe.

23. Dicebat autem ad omnes, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam quotidie, & ſequatur me.

And he ſaide to them all / If any man will come after me / let him denie him ſelfe / & take vp his croſſe dayly / and follow me.

24. Qui enim voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam ſuam propter me, ſalvam faciet illam.

For whoſoeuer will ſaue his life / ſhall loſe it: and whoſoeuer ſhall loſe his life for my ſake / the ſame ſhall ſaue it.

25. Quid enim proficit homo, ſi lucretur univerſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat.

For what auantageth it a man / if he winne the whole worlde / and deſtroy himſelfe / or loſe him ſelfe?

26. Nam qui me erubuerit & meos ſermones; hunc filius hominis erubeſcet cum venerit in maieſtate ſua & Patris; & ſanctorum angelorum.

For whoſoeuer ſhall be aſhamed of me / and of my wordes / of him ſhall the Sonne of man be aſhamed / when he ſhall come in his glory / and in the glorie of the Father / & of the holy Angels.

27. Dico autem vobis verè; ſunt aliqui hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei.

And I tell you of a ſuretie / there be ſome ſtanding here / which ſhall not taſte of death / till they haue ſeene the kingdome of God.

Das IX. Capitel.

22. Vnd ſprach: Denn des Menſchen Sohn muß noch vil leiden / vnd verworffen werden von den Elteſten vnd Hohenprieſtern / vnd Schrifftgelehrten / vnd getödtet werden / vnd am dritten tage aufferſtehen.

Oc ſagde / thi menniſkens Søn ſkal end nu lide meget / oc forkaſtis aff de Eldſte oc ypperſte Preſter oc Schrifftkloge / oc ſlaſſ ihiel / oc opſtaa tredie dag.

23. Da ſprach er zu jhnen allen: Wer mir folgen wil / der verläugne ſich ſelbs / vnd neme ſein Creutz auff ſich täglich / vnd folge mir nach.

Da ſagde hand dil dem alle / huo ſom vil følge mig / hand ſkal forſage ſig ſelff / oc tage ſit Kaarſſ paa ſig daglige / oc følge mi effter.

24. Denn wer ſein leben erhalten will / der wird es verlieren / Wer aber ſein leben verleuret vmb meinet willen / der wirds erhalten.

Thi huo ſom vil beholde ſit Liff / hand ſkal miſte det / Oc huo ſom miſter ſit Liff for Min ſkyld / hand ſkal beholde det.

25. Vnd was nutz hette der Menſch / ob er die gantze Welt gewünne / vnd verlöre ſich ſelbs / oder beſchediget ſich ſelbs?

Och huad gaffn haffde Menniſket / om hand vunde den gantſke Verden / oc miſte ſig ſelff / eller giorde ſig ſelff ſkade?

26. Wer ſich aber mein vnd meiner Wort ſchemet / des wird ſich des Menſchen Sohn auch ſchemen / wenn er kommen wird in ſeiner Herrligkeit / vnd ſeines Vaters vnd der heiligen Engel.

Men huo ſom bluiſſ ved mig oc mine ord / hannem ſkal oc Minneſkens Søn bluiſſ ved / naar ſom hand kommer i ſin Herlighed / oc ſin Faders / oc de hellige Englis.

27. Jch ſage euch aber warlich / daß etliche ſind von denen / die hie ſtehen / die den todt nicht ſchmecken werden / biß daß ſie das Reich Gottes ſehen.

Oc ſandelige ſiger ieg eder / At nogle ere aff dem / ſom her ſtaa / der icke ſkulle ſmage Døden / før de ſe Gudz Rige.

Kapitola IX.

22. Prawě / že Syn člowěka muſý mnoho trpěti / a potupen býti od Starſſých / a od Knijžat Kněžſkých / y od Zákonijkůw / a zabit býti / a třetijho dne z mrtwých wſtáti.

Mowiąc / Potrzebać áby Syn człowieczy wiele cirpiał / á był wzgárdzon od ſtárſzych y od Kſiążąt Kápłáńſkych y od Doktorow / y áby był zábit / á trzeciego dniá wzbudzon.

23. Y prawil ke wſſem: Chceli kdo přigijti za mnau / opři ſe ſám ſobě / a wezmi ſwuog křijž na každý den / a náſledug mne.

Y mowił do wſzytkych / Jeſliż kto chce zá mną idź / niechżeć záprzy ſámego ſiebie / á weźmie krzyż ſwoy ná káżdy dzień / y niech idzie zá mną.

24. Zagiſtě kdo bude chtijti žiwot ſwůg zachowati / ztratijť gey. A kdož ztratij žiwot ſwůg pro mne / zachowať gey.

Abowiemći kto będzie chciał záchowáć duſzę ſwą / ſtráci ią / á ktokolwiek vtráci duſzę ſwą dla mnie / tenci ią záchowa.

25. Nebo co geſt platno člowěku / by wſſecken Swět zyſkal / a ſám ſebe kdyby zatratil / a ſſkodu ſobě včinil.

Bo cóż tho podpomoże człowieká ieſliby zyſkał wſzytek świát / á ſamby ſiebie ſtrácił / álbo pozbył ſáme° ſobie?

26. Nebo kdo ſe bude za mne ſtyděti á za mé řeči / za tohoť ſe Syn člowěka ſtyděti bude / když přigde w welebnoſti ſwé / a Otcowě y Swatých Angeluow.

Abowiemći ten ktory ſię záwſtydzi mnie y ſłow moich / tego ſię Syn człowieczy wſtydáć będzie / gdy przydzie z chwałą ſwoią y oycowſką / y świętych Aniołow.

27. Ale prawijm wám giſtě / gſauť tuto některij ſtogijce / kteřijž neokuſý ſmrti / až y vzřij Králowſtwij Božij.

A powiedam wam prawdziwie / ſą niektorzy z tych co tu ſtoią / ktorzy żadnym ſpoſobem nie vkuſzą śmierci / áż gdy vyzrą króleſtwo Boże.

ט

28 וֶהוָא דֵין בָּתַר מֶלֵּת
הָלֵין אַיךְ תְּמָנְיָת יַוְמִין
דְּבַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן וַלְיַעֲקוֹב
וַלְיוּחַנָּן וּסְלֵק לְטוּרָת ל
לַמְצַלָּיוּ ׃

Doppo queſte parole, circa otto giorni, auuenne ch'egli preſe con ſeco Pietro, Giouanni, e Iacopo, e ſalì nel monte à fare oratione.

29 וְכַד הוּ מְצַלֵּת א
אֶשְׁתַּחְלַף חֶזְוָא דַאפַּוְהִי
וְנַחְתַּוְהִי חַוָּרוּ וּמַבְרְקִין
הֲווֹ ׃

E mentre ch'egli oràua, la forma de la ſua faccia diuenne vnaltra, e il ſuo veſtimento ſi fece bianco e rilucente.

30 וְהָא תְּרֵין גַּבְרִין מ
מְמַלְּלִין הֲווֹ עַמֵּהּ ———
דְּאִיתַיְהוּן מוּשֶׁא וְאֵלִיָּא ׃

Et ecco, due huomini parlauano con eſſo lui: ilquali erano Moiſe & Elia.

31 דְּאֶתְחְזִיו בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא
אָמְרִין הֲווֹ דֵין עַל מַפְּקָנֵהּ
דַּעְתִיד הֲוָא דְּנֶשְׁתַּלַם
בְּאוּרְשְׁלֶם ׃

Che eſſendo appariti in maeſtà, parlauano de l'eſito di lui ch'egli doueua adempiere in Ieruſalem.

32 דְּיַקְרוּ הֲווֹ לְהוֹן ———
בְּשֶׁנְתָא שֶׁמְעוֹן וְהָנוּן ד
דְּעַמֵּהּ וַלְמַחְסֵן אֶתְתְּעִירוּ
וְחַזַו שׁוּבְחֵהּ וַלְהָנוּן תְּרֵין
אֶנָשִׁין דְּקָיְמִין הֲווֹ לְוָתֵהּ ׃

Hor Pietro e quei che erano ſeco, erano aggrauati di ſonno: e come ſi furono ſuegliati, viddero la ſua gloria, e i due huomini che ſtauano con eſſolui,

33 וְכַד שַׁרְיוּ לְמֶפְרַעוּ מ
מֶנֵּהּ אֲמַר שֶׁמְעוֹן לְיֵשׁוּעַ
רַבִּי שַׁפִּיר הוּ לַן דְּהָרְכָת
נֶהְוֵא וְנֶעְבַּד תְּלָת מְטַלְּלִין
לְךְ חְדָא וַלְמוּשֶׁא חֲדָת
וַלְאֵלִיָּא חֲדָא וְלָא יָדַע הֲוָא
מָנָא אֲמַר ׃

Et auuenne che nel partir di quelli da eſſo, Pietro diſſe à IESV, Maeſtro, egli è bene che noi ci ſtiamo quì, e facciamo tre tabernacoli, vno à te, & vno à Moiſe, & vno ad Elia: non ſapendo quel che ſi diceua.

34 וְכַד אֲמַר הָלֵין הֲוָת
עֲנָנָא וַאטְלַת עֲלַיְהוֹן ו
וְדֶחְלוּ כַּד חֲזַו לְמוּשֶׁת
וַלְאֵלִיָּא דְּעַלוּ בַּעֲנָנָא ׃

E mentre ch'egli diceua queſte coſe, venne vna nuuola, e adombrogli: e ne l'entrar quelli ne la nuuola, hebbero paura.

ט

28 וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
כִּשְׁמוֹנָה יָמִים וַיִּקַּח אֶת כֵּיפָה
וְיוֹחָנָן וְיַעֲקֹב וַיַּעַל עַל הָהָר
לְהִתְפַּלֵּל ׃

Y aconteció que deſpues de eſtas palabras, como ocho dias, tomo à Pedro, y à Ioan, y á Iacobo, y ſubió àl monte à orar.

29 וַיְהִי בְּהִתְפַּלְלוֹ קָרַן עוֹר פָּנָיו
וּבְגָדָיו הִלְבִּינוּ כְּמוֹ בָרָק ׃

Y entanto a que oraua, la aparencia de ſu roſtro ſe hizo otra: y ſu veſtido blanco y reſplandeciente,

30 וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים דִּבְּרוּ עִמּוֹ
אֲשֶׁר הֵם מֹשֶׁה וְאֵלִיָּהוּ ׃

V heaqui dos varones que hablauan con el, lós quales erán Moyſen, y Elias:

31 וַיֵּרָאוּ בְּכָבוֹד וַיְדַבְּרוּ אֶת־
מוֹצָאוֹ אֲשֶׁר עָתִיד הוּא לְמַלֹּאת
בִּירוּשָׁלָיִם ׃

Que apparecieron en mageſtad, y hablauan de ſu ſalida la qual auia de cumplir en Ieruſalem.

32 וְכֵיפָה וַאֲשֶׁר עִמּוֹ הָיוּ כְּבֵדִים
בְּשֵׁנָה וַיֵּעֹרוּ וַיִּרְאוּ אֶת־כְּבוֹדוֹ
וְאֶת־שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָעֹמְדִים
אֵלָיו ׃

Y Pedro, y losque eſtauan con el, eſtauan cargados de ſuenno: y como deſpertaron, vieron ſu mageſtad, y à aquellos dos varones que eſtauan conel.

33 וַיְהִי בְּהִפָּרְדָם מִמֶּנּוּ אָמַר
כֵּיפָה אֶל־יֵשׁוּעַ הַמּוֹרֶה טוֹב
יֵשׁ־לִהְיוֹת אוֹתָנוּ פֹּה נַעֲשֶׂה נָּא
שְׁלֹשָׁה אֹהָלִים לְךָ אֶחָד וּלְמֹשֶׁה
אֶחָד וּלְאֵלִיָּהוּ אֶחָד וְאֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ
מַה מְדַבֵּר הוּא ׃

Y aconteció, que apartandoſe ellos deel, Pedro dize á Ieſus, Maeſtro bien es que nos quedemos aqui: y hagamos tres cabannas: vna parà ti y vna para Moyſen, y vna para Elias; no ſabiendo loque ſe dezia.

34 וְכַאֲשֶׁר הוּא מְדַבֵּר אֶת
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִהְיָה הֶעָנָן
וַיְסַךְ אוֹתָם וַיִּרְאוּ בְּבוֹאָם בֶּעָנָן ׃

Y eſtando el bablandó eſto, vinó vna nuue que los cubrió: y vuieron temor entrandó en la nuue.

θ'.

28. Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ ἰωάννην, καὶ ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

Or aduint enuiron huit iours apres ces paroles, qu il print auec ſoi Pierre, & Iehan, & Iaques, & monta en vne montagne pour prier.

29. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

Et comme il prioit, la forme de la face deuint tout autre, & ſon veſtement deuint blanc, & reſplendiſſant comme vn eſclair.

30. Καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας.

Et voici, deux perſonnages parloyent auec lui, qui eſtoyent Moyſe & Elie.

31. Οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ.

Qui apparuerent en glorie, & parloyent de ſon iſſuë qu'il deuoit accomplir en Ieruſalem.

32. Ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

Or Pierre & ceux qui eſtoyent auec lui, eſtoyent appeſantis de ſomeil: & quand ils furent reſueillés, ils virent la gloire d'icelui, & les deux perſonnages qui eſtoyent auec lui.

33. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν, ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοί, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ μίαν ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

Et aduint comme ces perſonnages-la ſe departoyent d'auec lui, que Pierre dit à Ieſus, Maiſtre, il eſt bon que nous ſoyons ici: faiſons-y donc trois tabernacles, vn pour, & vn pour Moyſe, & vn pour Elie: ne ſachant qu'il diſoit.

34. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.

Et comme lui diſoit ces choſes, vne nuee vint qui les enombra, & ainſi qu'ils entroyent en la nuee, ils eurent peur.

CAP. IX.

28. Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum & Iacobum & Iohannem, & aſcendit in montem ut oraret.

And it came to paſſe about an eight dayes after thoſe words / that he tooke Peter / an John / and James / & went vp into a mountaine to pray.

29. Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus eius, altera: & veſtitus eius, albus & refulgens.

And as he prayed / the facion of his countenance was chaunged / and his garment was white and gliſtered.

30 Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyſes & Elias.

And beholde / two men talked with him / which were Moſes and Elias.

31. Viſi in maieſtate: & dicebāt exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.

Which appeared in glorie / and tolde of his departing / which he ſhoulde accompliſh at Jeruſalem.

32. Petrus verò & qui cum illo erant, gravati erant ſomno, Et evigilantes, viderūt maieſtatem eius, & duos viros qui ſtabant cum illo.

But Peter & they ẏ were with him / were heauy with ſleepe / & when they awoke / they ſaw his glory / & the two men ſtanding w him.

33. Et factum eſt: cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Ieſum, Prꝫceptor, bonum eſt nos hic eſſe: & faciamus tria tabernacula, unum tibi, & unum Moyſi, & unum Eliæ ꝫ neſciens quid diceret.

And it came to paſſe / as they departed from him / Peter ſayd vnto Jeſus / Maſter / it is good for vs to be here: let vs therefore make three tabernacles / one for thee / and one for Moſes / and one for Elias / and wiſt not what he ſayd.

34. Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

While he thus ſpake / there came a cloude / and ouerſhadowed them / and they feared when they were entring into the cloude.

Das IX. Capitel.

28. Vnd es begab ſich nach diſen reden bey acht tagen / daß er zu ſich nam Petrum / Johannem vnd Jacobum / vnd gieng auff einen Berg zu beten.

Oc det begaff, ſig otte dage effter denne Tale / at hand tog til ſig / Peder / Johannem oc Jacobum / oc gick op paa it Bierg at bede.

29. Vnd da er betet / war die geſtalt ſeines angeſichts anders / vnd ſein kleid ward weiß vnd glentzet.

Oc der hand bad / bleff hans Anſictis ſkickelſe anderledis / oc hans klædebon bleff huid oc ſkinnendis.

30. Vnd ſihe / zwen Mănner redeten mit jhm / welche waren Moſes vnd Elias.

Oc ſee / tho Mend talede met hannem / ſom vaare Moſe oc Elias.

31. Die erſchinen inn klarheit / vnnd redeten von dem Außgang / welchen er ſolte erfüllen zu Jeruſalem.

De obenbaredis i klarhed / oc talede om den Vdgong / ſom hand ſkulde fuldkomme i Jeruſalem.

32. Petrus aber vnd die mit jhm waren / waren vol ſchlaffs. Da ſie aber auff wachten / ſahen ſie ſeine klarheit / vnd die zwen Mănner bey jhm ſtehen.

Men Peder oc de ſom v aarę met hannem / vaare fulde aff ſøffn. Oc der de vognede op / da ſaae de hans klarhed / oc de tho Mend ſtaa hoſſ hannem.

33. Vnd es begab ſich / da die von jhm wichen / ſprach Petrus zu Jeſu: Meiſter hie iſt gut ſein / Laſſet vns drey Hůtten machen / Dir eine / Moſi eine / vnd Elias eine / vnd wuſte nicht waß er redet.

Oc det begaff ſig / der de vigede fra hannem / ſagde Peder til Jeſum / Meſtere / her er gaat at vere / Lader oſſ gøre tre Bolige / Dig en / Moſe en / oc Elias en / Oc hand viſte icke huad hand talede.

34. Da er aber ſolchs redet / kam eine Wolcken / vnd ůberſchattet ſie / vnd ſie erſchracken / da ſie die Wolcken ůberzog.

Men der hand talede ſaadant / kom en Sky / oc offuerſkuggede dem / oc de forferdedis / der ſkyen drog offuer dem.

Kapitola IX.

28. Y ſtalo ſe po těch řečech / yako po woſmi dnech / y poyal Petra / a Jakuba / a Jana / ẏ wſtaupil na huoru aby ſe modlil.

Y ſtáło ſie po tych ſłowiech iákoby po ośmi dnioch / wziął z ſobą Piotrá / Janá / y Jákubá / á wſzedł ná gorę áby ſie modlił.

29. A když ſe modlil / včiněna geſt twář geho proměněná / a Oděw geho bijlý a ſſkwaucý.

A czáſu modlenia ſtáłá ſie inſza oſobá oblicza iego / á vbior iego biały y łſnący ſie.

30. A ay dwa mužij mluwili s nim: A byli Moyžijſs / a Eliáſs.

A oto dwá mężowie rozmawiáli z nim / ktorzy byli Moiżeſz y Heliaſz.

31. Widijni s nim w welebnoſtij: a wyprawowali o ſmrti geho / kteraužměl wyplniti w Geruzalemě.

Ktorzy będąc widziáni z chwałą opowiedáli iego zeście ktore być miáło / iż miał być pogrzebion w Jeruzálem.

32. Petr pak a ti kteřijž s nim byli / obtijženi byli ſnem. A procýtiwſſe / widěli welebnoſt geho / a dwa muže kteřijž ſtáli s nim.

Ale Piotr y drudzy ktorzy byli z nim / ſnem obciążeni byli / á gdy ocućili / vyzreli chwałę ie° / y onych dwu mężow ktorzy z nim ſtali.

33. Y ſtalo ſe / když gſau odeſſli od něho / řekl Petr k Gežijſſowi: Přikazateli / dobréť geſt nám zde býti / vdělayme tuto tři Stánky / Tobě geden / Mozžijſſowi geden / a Eliáſſowi geden / newěda coby mluwil.

Potym gdy oni odeſzli od niego / rzekł Piotr do Jezuſá: Miſtrzu dobrze ećby nam thu być. A przetoż poſtawmy trzy namioty / ieden tobie / á ieden Moiżeſzowi / y ieden Heliáſzowi / lecz niewiedział co mowił.

34. A když on to mluwil / ſtal ſe Oblak / y zaſtijnil ge / y báli ſe když oni weſſli do Oblaku.

A gdy tego on ieſcze domawiał / powſtał obłok ktory ie záćmił / y bali ſię gdy wchodzili w obłok.

ט

35 וְקָלָא הֲוָא מֶן עֲנָנָא
דְּאָמַר הָנוּ בְּרִי חֲבִיבָא
לֵהּ שְׁמַעוּ׃

Allora Venne da la nuuola Vna Voce, che diceua, Queſto è il mio Figliuol diletto, Vdite lui.

36 וְכַד הֲוָא קָלָא
אֶשְׁתְּכַח יֵשׁוּעַ בַּלְחוֹדַוְהִי
וְהֶנּוּן שְׁתְקוּ וְלַאנָשׁ לָא
אֶמַרוּ בְּהָנוּן יַוְמָתָא מֶדֶם
דַּחְזַו׃

E mentre che la Voce ſi faceua, ſi trouò I E S V *ſolo: & eſſi tacquero, e non diſſer nulla à perſona in quei giorni, de le coſe che haueuano Vedute.*

37 וַהֲוָא לְיַוְמָא דְּבָתְרֵהּ
כַּד נְחֶתִין מֶן טוּרָא פְּגַעוּ
בְּהוּן כֶּנְשָׁא סַגִּיָּאָא׃

Nel giorno ſeguente auuenne che ſcendendo eſſi del monte, gli ſi fece incontro Vna gran turba.

38 וְגַבְרָא חַד מֶן כֶּנְשָׁא
הֲו בָּעֵא וְאָמַר מַלְפָנָא
בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ אֶתְפְּנַי
עֲלַי בְּרִי דִּיחִידָיָא הוּ לִי׃

Et ecco Vn huomo de la turba gridò, dicendo, Maeſtro, io ti prego, riguarda al mio figliuolo, perciocch'egli mi è Vnico,

39 וְרוּחָא עָדְיָא עֲלַוְהִי
וּמֶן שֶׁלְיָא קָעֵא וּמְחַרֵק
שֶׁנַּוְהִי וּמַרְעֵרָא וּלְמַחְסַן
פָּרְקָא מֶנֵּהּ מָא ד
דַּשְׁחַקְתֵּהּ׃

Et ecco, lo ſpirito il piglia, e ſubbito grida, e laceralo ſpumando, & à pena ſi parte da eſſo, lacerandolo.

40 וּבְעֵית מֶן תַּלְמִידָיךְ
דְּנַפְּקוּנָיְהִי וְלָא אֶשְׁכַּחוּ׃

Hor io haueuo pregato i tuoi diſcepoli che lo ſcacciaſſeno, e non hanno pòtuto.

41 עֲנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וְאָמַר
אוּ שַׁרְבְּתָא דְּלָא ——
מְהַיְמְנָא וּמְעַקַּמְתָּא
עַד —— מָא לְאֶמַתַי אֶהֱוֵא
—— לְוָתְכוּן וְאֶסַיְבַּרְכוּן
קַרְבַיְהִי לְכָא לִבְרָךְ׃

I E S V *riſpondendo, diſſe, O generatione infidele è peruerſa, infin à quando ſarò io con Voi, e Vi ſopportarò? Mena quà il tuo figliuolo.*

ט

35 וַיְהִי קוֹל מֵעָנָן לֵאמֹר זֶה
הוּא בְּנִי יְדִידִי אוֹתוֹ שְׁמָעוּ׃

Y vino vna boz de la nuue, que dezia, eſte es mi hijo amado, à el oyd.

36 וּבִהְיוֹת הַקּוֹל נִמְצָא יֵשׁוּעַ
לְבַדּוֹ וַיֶּחֱשׁוּ וְלָאִישׁ לֹא הִגִּידוּ
בַּיָּמִים הָהֵם דָּבָר מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר
רָאוּ׃

Y paſſadá aquella boz, Ieſus fue hallado ſolo y ellos callaron: y por aquellos dias no dixeron nada à nadie de loque auian viſto.

37 וַיְהִי־בַּיּוֹם אַחֵר בְּרִדְתָּם
מִן הָהָר וַיִּקְרַא אֵלָיו קָהָל רָב׃

Y aconteció el dia ſiguiente, que apartandoſe ellos del monte, grán companna le ſalió àl encuentro.

38 וְהִנֵּה אִישׁ מִן הָעָם זָעַק
לֵאמֹר אָנָּא רַבִּי הַבִּיטָה נָּא אֶל־
בְּנִי כִּי־יְחִידִי יֶשׁ־הוּא׃

Y heaqui que vn hombre de la compánna clamò, diziendo, Maeſtro, ruegote que veas á mi hijo que tengo vnico.

39 וְהִנֵּה הָרוּחַ תִּקָּחֶנּוּ וּבְפֶתַע
יִצְעַק וַיַּמְרִיצֶנּוּ עִם חֶלְאָה
וּבְקַשְׁיוּת יִפָּרֵד מִמֶּנּוּ מְדַכֵּא
אוֹתוֹ׃

Y heaqui, vn eſpiritu lo toma, y de repente da bozes: y lo deſpedaça con eſpuma: y à penás ſe aparta deel, quebrantandolo.

40 וְשָׁאַלְתִּי מִתַּלְמִידֶיךָ לְהוֹצִיאוֹ
וְלֹא יָכְלוּ׃

Y rogué à tus Diſcipulos que lo echaſſen fuera, y no pudierôn.

41 וַיַּעַן־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אוֹי דוֹר
סוֹרֵר וְשׁוֹבָב עַד מָה אֶהְיֶה
עִמָּכֶם לְהִתְאַפֵּק לָכֶם הָבִיאָה
פֹּה אֶת־בִּנְךָ יְדִידְךָ׃

Y reſpondiendo Ieſus, dize, O generacion infiel y peruerſa, haſta quando tengo deeſtar con voſotros, y os ſuffriré? Trae tu hijo acà.

θ'.

35. Καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

Adonc vint vne voix de la nuee, diſant, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé, eſcoutez-le.

36. Καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.

Et comme la voix ſe prononçoit, Ieſus ſe trouua ſeul: & ils ſe teurent tous, & ne rapporterent en ces iours-la rien à perſonne de ce qu'ils auoyent veu.

37. Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

Or aduint le iour en ſuiuant, qu'eux eſtans deſcendus de la montagne, vne grand' troupe le vint rencontrer.

38. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε, λέγων, διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπίβλεψον ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι.

Et voici, vn homme d'entre la troupe s'eſcria, diſant, Maiſtre, ie te prie, regarde à mon fils: car il m'eſt vniqne.

39. Καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρῖβον αὐτόν.

Et voici vn eſprit le prend, & il s'eſcrie ſoudainement, & le deſrompt en le faiſant eſcumer, & à grand' peine ſe depart de lui, meſmes en le froiſſant.

40. Καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτὸ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

Or ai-ie prié tes diſciples qu'ils le iettaſſent hors, mais ils n'ont peu.

41. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

Et Ieſus reſpondant dit, o generation infidele & deſens reuerſé, iuſqu'à quand finalement ſerai-ie auec vous, & vous ſupporterai-ie? Amene ici ton fils.

CAP. IX.

35. Et vox facta eſt de nube, dicens, Hic eſt filius meus dilectus: ipſum audite.

And there came voice out of the cloude, ſaying, This is my beloued Sonne, heare him.

36. Et dum fieret vox, inventus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerũt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

And when the voice was paſt, Jeſus was found alone: and they kept it cloſe, and tolde no man in thoſe dayes any of thoſe things which they had ſeene

37. Factum eſt autem: in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

And it came to paſſe on the next day, as they came downe from the mountaine, much people met him.

38. Et ecce vir de turba exclamavit, dicens, Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia unicus eſt mihi.

And beholde, a man of the a companie cryed out, ſaying, Maſter, I beſeech thee, beholde my ſonne: for he is all that I haue.

39. Et ecce, ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum.

And lo, a ſpirite taketh him, and ſodeinly he cryeth, and he teareth him, that hee fometh, and with much paine departeth from him, when he hath bruiſed him.

40. Et rogavi diſcipulos tuos ut eiicerent illum, & non potuerunt.

Nowe I haue beſought thy diſciples to caſt him out, but they could not.

41. Reſpondens autem Ieſus, dixit, O generatio infidelis & perverſa, uſquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

Then Jeſus anſwered, and ſayd, O generation faithles, and crooked, howe long nowe ſhall I be with you, and ſuffer you bring thy ſonne hither.

Das IX. Capitel.

35. Vnd es fiel eine ſtimme auß der Wolcken, die ſprach: Diſer iſt mein lieber Son, den ſolt jhr hören.

Oc der falt en røſt aff ſkyen, ſom ſagde, Denne er min elſkelige Søn, Hannem ſkulle i høre.

36. Vnd in dem ſolche ſtimme geſchach, funden ſie Jeſum alleine. Vnd ſie verſchwiegen, vnd verkündigeten niemand nichts inn den ſelbigen tagen, was ſie geſehen hatten.

Oc i det ſaadan røſt ſkede, funde de Jheſum alene, Oc de tagde ſtille, oc forkyndede ingen inted i de ſamme dage, aff det de haffde ſeet.

37. Es begab ſich aber den tag hernach, da ſie von dem Berge kamen, kam jhnen entgegen vil Volcks.

Oc det begaff ſig den dag der effter, der de komme aff Bierget, da kom meget Folck imod dem.

38. Vnd ſihe, ein Man vnter dem Volck rieff vnd ſprach: Meiſter, ich bitte dich, beſihe doch meinen Sohn, denn er iſt mein einiger Sohn.

Oc ſee, en Mand iblant Folcket robte, oc ſagde, Meſtere, Jeg beder dig, beſee dog min Søn. Thi hand er min eniſte Søn.

39. Sihe, der Geiſt ergreifft jhn, ſo ſchreyet er als bald, vnd reiſſet jhn das er ſchäumet, vnnd mit noth weichet er von jm, wenn er jhn geriſſen hat.

See, Aanden griber fat paa hannem, Saa rober hand ſtrax, oc hand riffuer hannem, at hand fraaer, oc med nød viger hand fra hannem, naar hand haffuer riffuit hannem.

40. Vnd ich habe deine Jünger gebeten, daß ſie jhn außtrieben, vnd ſie kondten nicht.

Oc ieg bad dine Diſciple, at de ſkulde vddriffue hannem, oc de kunde icke.

41. Da antworttet Jeſus, vnnd ſprach: O du vnglaubige vnd verkerte art, wie lang ſoll ich bey euch ſein, vnd euch dulden? Bringe deinen Sohn her.

Da ſuarede Jheſus, oc ſagde, O du vantro oc vnartige Slect, huor lenge ſkal ieg vere hoſſ eder, oc lide eder? Hent din Søn hid.

Kapitola IX.

35. Y ſtal ſe hlas z Oblaku, řka: Tentok geſt Syn můg milý, toho poſlauchayte.

Sſtal ſie thedy glos z obłoku mowiac: Tenci ieſt Syn on moy namilſzy te goż ſłuchaycie.

36. A když ſe ten hlas ſtal, nalezen geſt Gežiſs ſám. A oni mlčeli, a neprawili žádnému w těch dnech ničehěhož z těch wěcý kteréž gſau widěli.

A gdy ſie zſtał on głos, náleziony ieſt ſam Jezus, á oni też milczeli, á przez on czás żadnemu nic nie powiedáli z tych rzeczy ktore widzieli.

37. Stalo ſe pak druhého dne, když gſau ſſtupowali s hůry, potkal gey záſtup mnohý.

Y zſtáło ſie názáiutrz gdy oni zſtepowáli z gory, zábiezało mu zgromádzenie wzelkie.

38 A hle muž z záſtupu zwolall, řka: Miſtře, proſým tebe, wzhédni na ſyna mého, nebť gedinéhoo toho mám.

A otho niektory záwołał z onego zgromádzenia mowiac, Miſtrzu proſzecie weyzry ná ſyná mego, boć tylkoż tego iedynego mam.

39. Kteréhož Duch popadá, a y hned křičij, a porážij gey, a ſapá, a ſlinij, a s těžkoſtij odcházý od něho lomcugijc gim.

A oto go duch chwyta, á z pretká woła, y rozdziera go áż do ślin, á zá ledwie odchodzi od nie° kruſzac go.

40. Y proſyl gſem Včedlnijkuow twých, aby gey wywrhli, a nemohli.

Y proſiłciem zwolennikow twoich áby go wyrzucili, ále nie mogli.

41. Y odpowěděw Gežiſs, řekl: O pokolenij newěrné a přewrácene, dokud budu v wás, a dokud wás trpěti budu? Přiweď ſem ſyna twého.

Thedy Jezus odpowiedziawſzy rzekł, O narodzie niewierny y przewrotny, y dokądże wżdy bede miedzy wámi, á długo was cierpieć bede?

ט

42 וְכַד מְקַרֶב לֵהּ אַרְמְיֵהּ
דַּיְוָא הָו וּמַעסְיֵהּ וּכְאָא
יֵשׁוּעַ בְּרוּחָא הָי טַנְפְּתָא
וְאַסְיֵהּ לְטַלְיָא וִיהַבֵהּ
לַאבוּהָי ׃

E mentre ch'egli andaua oltre, il demonio lo ſbattè, e lo lacero: e IESV minacciò lo ſpirito immondo, e riſanò il fanciullo, e rendello à ſuo padre.

43 וְאֶתְדַּמַּרוּ כֻּלְהוּן
בְּרַבּוּתֵהּ דַּאלָהָא וְכַד כֻּל־
נָשׁ מֶתְדַּמַּר הֲוָא עַל כֻּל
דַּעְבַד יֵשׁוּעַ אֱמַר
לְתַלְמִידַוְהִי ׃

Onde tutti ſi ſtupiuano de la magnifica virtù di Dio. E mentre che tutti ſi marauigliauano di tutto quel ch'ei faceua, egli diſſe à i ſuoi diſcepoli.

44 סִימוּ אַנְתּוּן מֶלֵּא
הָלֵין בְּאֶדְנַיְכוּן בְּרֵהּ גֵּיר ד
דְּאֶנָשָׁא עֲתִיד דְּנֶשְׁתְּלֵם
בְּאִידַי בְּנַי־נָשָׁא ׃

Mettete voi queſte parole ne le voſtre orecchie, imperoche auuerrà che il Figliuol de l'huomo ſarà dato ne le mani degli huomini.

45 הֶנּוּן דֵּין לָא
אֶשְׁתַּוְדְּעוּהָ לְמֶלְּתָא הָדָא
מֶטוּל דַּמְכַסְּיָא הֲוָת מֶנְּהוּן
דְּלָא נֶדְעוּנָהּ וְדָחְלִין הֲוַו
דְּנֶשְׁאֲלוּנָיְהִי עֲלֶיהָ עַל
מֶלְּתָא הָדָא ׃

Ma eſſi non intendeuano queſta parola, & era loro in modo velata, che non la comprendeuano: e temeuano domandarlo di tal parola.

46 וְעַלַת בְּהוּן מַחְשַׁבְתָּא
דְּמַנוּ כַּי רַב בְּהוּן ׃

Poi entrorono in diſputa in loro ſteſſi, chi di loro fuſſe il maggiore.

47 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע
מַחְשַׁבְתָּא דְּלֶבְּהוּן וּנְסַב
טַלְיָא וַאקִימֵהּ לְוָתֵהּ ׃

E IESV conoſcendo il penſiero del lor cuore, preſe vn fanciullo, e poſelo appreſſo di ſe.

ט

42 וּבְקָרוֹבוֹ אֵלָיו וַיִּרְטְשֵׁהוּ
הַשֵּׁד וַיְמַעֲסֵהוּ וַיִּגְעַר יֵשׁוּעַ בְּרוּחַ
הַטֻּמְאָה וַיִּרְפָּא אֶת־הַנַּעַר וַיִּתְּנֵהוּ
לְאָבִיו ׃

Y como aun ſe acercaua, el demonio lo derribo, y deſpedaçó: mas Ieſus rinnió àl eſpiritu immundo y ſanó àl mochacho, y boluiôlo à ſu padre.

43 וַיִּבָּהֲלוּ כֻּלָּם עַל־גְּדֻלַּת
יְהוָה וַיִּתְמְהוּ עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר
עָשָׂה וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו ׃

Y todos eſtauan fuera de ſi en la grandeza de Dios: y Marauillandoſe todos de todas las coſas que hazia dixo à ſus diſcipulos.

44 שִׂימוּ אַתֶּם אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֶל־אָזְנֵיכֶם כִּי בֶן־הָאָדָם
יֵשׁ־עָתִיד לְהִנָּתֵן בִּידֵי הָאֲנָשִׁים ׃

Roned voſotros en vueſtros coraçones eſtas palabras: porque ha de acontecer que el Hijo del hombre ſerá entregado en manos de hombres.

45 וְהֵמָּה לֹא בָנוּ אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה וְהָיָה מְכֻסֶּה מֵהֶם פֶּן
יֵדְעוּהוּ וַיִּירְאוּ לִשְׁאֹל לוֹ עַל־
הַדָּבָר הַזֶּה ׃

Mas ellos no entendian eſta palabra: y era les encubierta para que no la entendieſſen: y temian de preguntarle de eſta palabra.

46 וַתַּעַל־מַחֲשָׁבָה בָּהֶם מִי־
הוּא גָּדוֹל בָּהֶם ׃

Entonces entrò enellos penſamiento, qual deellos ſeria el mayor.

47 וְכַאֲשֶׁר יָדַע יֵשׁוּעַ אֶת־
מַחְשְׁבוֹת לִבּוֹתָם וַיֶּאֱחֹז אֶת־
הַיֶּלֶד וַיְקִימֵהוּ אֶצְלוֹ ׃

Mas Ieſus, viendo los penſamientos del coraçon de ellos, tomó vn ninno, y puſolo cabe ſi:

θʹ.

42. Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Et comme il approchoit tant ſeulement, le diable le froiſſa, & le deſrompit: mais Ieſus tanſa l'eſprit immonde, & guerit l'enfant, & le rendit à ſon pere.

43. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Et tous furent eſtonnés de la magnifique vertu de Dieu. Et comme tous s'eſmerueilloyent de tout ce qu'il faſoit, il dit à ſes diſciples.

44. Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Vous autres mettez ces paroles en vos oreilles: car il aduiendra que le Fils de l'homme ſera liuré és mains des hommes.

45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Mais ils n'entendoyent point ceſte parole, & elle leur eſtoit tellement cachee, qu'ils ne la comprenoyent point: & craignoyent de l'interroguer touchant ceſte parole.

46. Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

Puis ils entrerent en diſpute entr'eux aſſauoir lequel d'entr'eux eſtoit le plus grand.

47. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ.

Mais Ieſus voyant la penſee de leur cœur, print vn petit enfant, & le mit aupres de ſoi:

CAP. IX.

42. Et cum accederet, eliſit illum dæmonium, & diſſipavit. Et increpavit Ieſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum: & reddidit illum patri eius.

And whiles he was yet comming/ the deuill rent him / and tare him: and Jeſus rebuked the vncleane ſpirit / and healed the childe / and deliuered him to his father.

43. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibuſque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos.

And they were all amaſed / at the migthie power of God: and while they all wondred at all things/ which Jeſus did/ he ſayd vnto his diſciples.

44. Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos: filius enim hominis futurum eſt ut tradatur in manus hominum.

Marke theſe wordes diligently: for it ſhall come to paſſe/ that the Sonne of man ſhall be deliuered into the handes of men.

45. At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

But they vnderſtood not yͤ worde: for it was hid from thē / ſo yͤ they could not perceiue it / & they feared to aſke him of yͤ word.

46. Intravit autem cogitatio in eos, qui eorum maior eſſet.

Then there aroſe a diſputation among them / which of them ſhould be the greateſt.

47. At Ieſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe.

When Jeſus ſaw the thoughtes of their heartes / he tooke a litle childe / and ſet him by him.

Das IX. Capitel.

42. Vnd da er zu jhm kam/ reiß jhn der teufel vnd zerret jhn. Jeſus aber bedrohet den vnſaubern Geiſt/ vnd machet den Knaben geſund/ vnd gab jhn ſeinem Vater wider.

Oc der hand kom til hannem/ da ſled Dieffuelen hannem / oc reff hannem ſuarlige. Da truede Jheſus den vrene Aand / oc giorde Drengen helbrede / oc fick hans Fader hannem igen.

43. Vnd ſie entſatzten ſich alle über der Herrligkeit Gottes. Da ſie ſich aber alle verwunderten über allem das er thet/ ſprach er zu ſeinen Jüngern:

Oc de bleffue alle forferdede offuer Gudz herlighed. Oc der de forundrede dem alle/ paa alt det ſom hand giorde/ da ſagde hand til ſine Diſciple.

44. Faſſet jhr zu euren ohren diſe rede/ denn des Menſchen Son muß überantworttet werden in der Menſchen hände.

Tage i denne tale til eders øern/ Thi Menniſkens Søn ſkal antuordis i Menniſkens hender.

45. Aber das wort vernamen ſie nicht/ vnd es war für jhnen verborgen/ daß ſie es nicht begriffen/ vnd ſie forchten ſich jn zu fragen vmb daſſelbige wort.

Men det ord forſtode de icke / oc det vaar ſkiult faar dem/ at de begrebe det icke. Oc de frøctede ſig at ſpørre hannem om det ſamme ord.

46. Es kam auch ein gedancken vnter ſie. Welcher vnter jnen der gröſſeſt were.

Der kom oc en tancke iblant dem / Huilcken der ſkulde vere den Størſte iblant dem.

47. Da aber Jeſus den gedancken jhres hertzens ſahe/ ergreiff er ein Kind/ vnd ſtellt es neben ſich.

Men der Jheſus ſaa deris hiertis tancker/ tog hand it Barn/ oc ſtickede det hoſſ ſig.

Kapitola IX.

42. A když přiſtaupil/ porazyl gey Diabel/ a ſapal gim. Y primluwil duchu nečiſtému Gežijš/ a vzdrawil dijtě/ a nawrátil ge Otcy geho.

A gdy ſie ießcze przyſtepowáł/ roſtárgało go diabelſtwo y rozßárpało / ále Jezus zfukał duchá nieczyſtego / y vzdrowił dziecie á wrócił ie oycu iego.

43. Y s ſtrachem diwili ſe wſſyckni welikomocnoſti Božſké. A když ſe wſſyckni diwili wſſem wěcem kterež činil/ řekl k Včedlnijkům ſwým:

Y zdumieli ſie wßyſcy nád ták zacną mocą Bożą/ á gdy ſie wßyſcy dziwowali vßytkimi rzeczami ktore czynił/ rzekł do zwolenników ſwoich.

44. Složte w ſrdcých waſſých řeči tyto/ nebo zagiſté ſtáti ſe má/ aby Syn člowěka dán byl w ruce lidſké.

Pokłádayćież wy w vßách wáßych ſłowá ty/ ábowiem ci tho przyidźie iż Syn człowieczy będźie podan w rece ludzkie.

45. A oni nepoznali ſlowa toho/ a bylo před nimi ſkryto/ aby neſrozuměli gemu: Y neſměli ſe ho tázati o tom ſlowu.

Ale oni nie rozumieli tey powieści/ y było tho od nich ſkryto że ſie o tym nie czuli/ y bali ſie pytać go o tey powieści.

46. Y weſſlo w ně myſſlenij/ kdoby z nich byl wětſſý/

Y weßłá miedzy nie myſl / ktoby z nich był nawietßym.

47. A Gežijš wida myſſlenij gegich/ poyaw dijtě/ poſtawil ge wedlě ſebe.

Tedy Jezus widząc myſl ſercá ich/ wziął dzieciatko y poſtáwił ie podle ſiebie.

ט

42 וכד מקרב לה ארמיה דיוא הו ומעסה וכאא ישוע ברוחא הי טנפתא ונאסיה לטליא ויהבה לאבוהי :

E mentre ch'egli andaua oltre, il demonio lo ſbattè, e lo lacerò: e IESV *minacciò lo ſpirito immondo, e riſanò il fanciullo, e rendello à ſuo padre.*

43 ואתדמרו כלהון ברבותה דאלהא וכד כלנש מתדמר הוא על כל דעבד ישוע אמר לתלמידוהי :

Onde tutti ſi ſtupiuano de la magnifica Virtù di Dio. E mentre che tutti ſi marauigliauano di tutto quel ch'ei faceua, egli diſſe à i ſuoi diſcepoli.

44 סימו אנתון מלא הלין באדניכון ברה גיר דאנשא עתיד דישתלם באידי בני־נשא :

Mettete Voi queſte parole ne le Voſtre orecchie, imperoche auuerrà che il Figliuol de l'huomo ſarà dato ne le mani degli huomini.

45 הנון דין לא אשתודעוה למלתא הדא מטול דמכסיא הות מנהון דלא ידעונה ודחלין הוו דישאלוניהי עליה על מלתא הדא :

Ma eſſi non intendeuano queſta parola, & era loro in modo Velata, che non la comprendeuano: e temeuano domandarlo di tal parola.

46 ועלת בהון מחשבתא דמנו כי רב בהון :

Poi entrorono in diſputa in loro ſteſſi, chi di loro fuſſe il maggiore.

47 ישוע דין ידע מחשבתא דלבהון ונסב טליא ואקימה לותה :

E IESV *conoſcendo il penſiero del lor cuore, preſe Vn fanciullo, e poſello appreſſo di ſe.*

ט

42 ובקרובו אליו וירטשהו השד וימעסהו ויגער ישוע ברוח הטמאה וירפא את־הנער ויתנהו לאביו :

Y como aun ſe acercaua, el demonio lo derribo, y deſpedaçó: mas Ieſus rinnió àl eſpiritu immundo y ſanó àl mochacho, y boluiôlo à ſu padre.

43 ויבהלו כלם על־גדלת יהוה ויתמהו על־כלם אשר עשה ויאמר אל־תלמידיו :

Y todos eſtauan fuera de ſi en la grandeza de Dios: y Marauillandoſe todos de todas las coſas que hazia dixo à ſus diſcipulos.

44 שימו אתם את־הדברים האלה אל־אזניכם כי בן־האדם יש־עתיד להנתן בידי האנשים :

Roned voſotros en vueſtros coraçones eſtas palabras: porque ha de acontecer que el Hijo del hombre ſera entregado en manos de hombres.

45 והמה לא בנו את־הדבר הזה והיה מכסה מהם פן ידעהו וייראו לשאל לו על־הדבר הזה :

Mas ellos no entendian eſta palabra: y era les encubierta para que no la entendieſſen: y temian de preguntarle de eſta palabra.

46 ותעל־מחשבה בהם מי־הוא גדול בהם :

Entonces entrò enellos penſamiento, qual deellos ſeria el mayor.

47 וכאשר ידע ישוע את־מחשבות לבותם ויאחז את־הילד ויקימנו אצלו :

Mas Ieſus, viendo los penſamientos del coraçon de ellos, tomó vn ninno, y puſolo cabe ſi:

θʹ.

42. Ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν· ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

Et comme il approchoit tant ſeulement, le diable le froiſſa, & le deſrompit: mais Ieſus tanſa l'eſprit immonde, & guerit l'enfant, & le rendit à ſon pere.

43. Ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Et tous furent eſtonnés de la magnifique vertu de Dieu. Et comme tous s'eſmerueilloyent de tout ce qu'il faſoit, il dit à ſes diſciples.

44. Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

Vous autres mettez ces paroles en vos oreilles: car il aduiendra que le Fils de l'homme ſera liuré és mains des hommes.

45. Οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Mais ils n'entendoyent point ceſte parole, & elle leur eſtoit tellement cachee, qu'ils ne la comprenoyent point: & craignoyent de l'interroguer touchant ceſte parole.

46. Εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

Puis ils entrerent en diſpute entr'eux aſſauoir lequel d'entr'eux eſtoit le plus grand.

47. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ.

Mais Ieſus voyant la penſee de leur cœur, print vn petit enfant, & le mit aupres de ſoi:

CAP. IX.

42. Et cum accederet, eliſit illum dæmonium, & diſſipavit. Et increpavit Ieſus ſpiritum immundum, & ſanavit puerum: & reddidit illum patri eius.

And whiles he was yet comming/ the deuill rent him/ and tare him: and Jeſus rebuked the vncleane ſpirit/ and healed the childe/ and deliuered him to his father.

43. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibuſque mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad diſcipulos ſuos.

And they were all amaſed/ at the migthie power of God: and while they all wondred at all things/ which Jeſus did/ he ſayd vnto his diſciples.

44. Ponite vos in cordibus veſtris ſermones iſtos: filius enim hominis futurum eſt ut tradatur in manus hominum.

Marke theſe wordes diligently: for it ſhall come to paſſe/ that the Sonne of man ſhall be deliuered into the handes of men.

45. At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velatum ante eos, ut non ſentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

But they vnderſtood not yͤ worde: for it was hid from thē/ yͭ they could not perceiue it/ & they feared to aſke him of yͤ word.

46. Intravit autem cogitatio in eos, qui eorum maior eſſet.

Then there aroſe a diſputation among them/ which of them ſhould be the greateſt.

47. At Ieſus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & ſtatuit illum ſecus ſe.

When Jeſus ſaw the thoughtes of their heartes/ he tooke a litle childe/ and ſet him by him.

Das IX. Capitel.

42. Vnd da er zu jhm kam/ reiß jhn der teufel vnd zerret jhn. Jeſus aber bedrohet den vnſaubern Geiſt/ vnd machet den Knaben geſund/ vnd gab jhn ſeinem Vater wider.

Oc der hand kom til hannem/ da ſled Dieffuelen hannem/ oc reff hannem ſuarlige. Da truede Jheſus den wrene Aand/ oc giorde Drengen helbrede/ oc fick hans Fader hannem igen.

43. Vnd ſie entſatzten ſich alle über der Herrligkeit Gottes. Da ſie ſich aber alle verwunderten über allem das er thet/ ſprach er zu ſeinen Jüngern:

Oc de bleffue alle forferdede offuer Gudz herlighed. Oc der de forundrede dem alle/ paa alt det ſom hand giorde/ da ſagde hand til ſine Diſciple.

44. Faſſet jhr zu euren ohren diſe rede/ denn des Menſchen Son muß überantworttet werden in der Menſchen hände.

Tage i denne tale til eders øern/ Thi Menniſkens Søn ſkal antuordis i Menniſkens hender.

45. Aber das wort vernamen ſie nicht/ vnd es war für jhnen verborgen/ daß ſie es nicht begriffen/ vnd ſie forchten ſich jn zu fragen vmb daſſelbige wort.

Men det ord forſtode de icke/ oc det vaar ſkiult faar dem/ at de begrebe det icke. Oc de fræctede ſig at ſpørre hannem om det ſamme ord.

46. Es kam auch ein gedancken vnter ſie. Welcher vnter jnen der gröſſeſt were.

Der kom oc en tancke iblant dem/ Huilcken der ſkulde vere den Størſte iblant dem.

47. Da aber Jeſus den gedancken jhres hertzens ſahe/ ergreiff er ein Kind/ vnd ſtellt es neben ſich.

Men der Jheſus ſaa deris hiertis tancker/ tog hand it Barn/ oc ſtickede det hoſſ ſig.

Kapitola IX.

42. A když přiſtaupil/ porazyl gey Diábel/ a ſapal gim. Y přimluwil duchu nečiſtému Gežiſs/ a vzdrawil dijtě/ a nawrátil ge Otcy geho.

A gdy ſie ieſzcze przyſtepowál/ roſtárgało go diabelſtwo y rozſzárpało/ ále Jezus zfukał duchá nieczyſtego/ y vzdrowił dziecie á wrcoił ie oycu iego.

43. Y s ſtrachem diwili ſe wſſyckni welikomocnoſti Božſké. A když ſe wſſyckni diwili wſſem wěcem kteréž činil/ řekl k Včedlnijkům ſwým:

Y zdumieli ſie wſzyſcy nád ták zacna mocą Bożą/ á gdy ſie wſzyſcy dziwowali vſzytkim rzeczami ktore czynił/ rzekł do zwolenników ſwoich.

44. Složte w ſrdcých waſſých řeči tyto/ nebo zagiſté ſtáti ſe má/ aby Syn člowěka dán byl w ruce lidſké.

Pokłádayćieſz wy w vſzách wáſzych ſłowá ty/ ábowiemci tho przyydzie iż Syn człowieczy bedzie podan w rece ludzkie.

45. A oni nepoznali ſlowa toho/ a bylo před nimi ſkryto/ aby neſrozuměli gemu: Y neſměli ſe ho tázati o tom ſlowu.

Ale oni nie rozumieli tey powieśći/ y było tho od nich ſkryto że ſie o tym nie czuli/ y bali ſie pytać go o tey powieśći.

46. Y weſſlo w ně myſſlenij/ kdoby z nich byl wětſſý/

Y weſzłá miedzy nie myſl/ ktoby z nich był nawiętſzym.

47. A Gežiſs wida myſſlenij gegich/ poyaw dijtě/ poſtawil ge wědlě ſebe.

Tedy Jezus widząc myſl ſercá ich/ wziął dzieciątko y poſtáwił ie podle ſiebie.

ט

48 וְאָמַר לְהוֹן כֹּל מַן דִּמְקַבֵּל טַלְיָא אַיְךְ הָנָא בַּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי אַיְנָא גֵּיר דִּזְעוּר בְּכֻלְכוֹן הָנָא יֶהֱוֵא רַב׃

E disse loro, Chiunque riceuerà questo fanciullo nel Nome mio, riceue me: e chiunque riceuerà me, riceue colui che m'ha mandato: perche chi è il minore tra tutti voi, costui sarà il piu grande.

49 וַעֲנָא יוֹחַנָּן וֶאְמַר רַבַּן חֲזַין אֱנָשׁ דְּמַפֵּק שֵׁאדֵא בַּשְׁמָךְ כְּלֵינָיהִי עַל דְּלָא אָתֵא עַמַּן בָּתְרָךְ׃

E Giouanni rispondendo, disse, Maestro, noi habbiam veduto vn certo huomo che scaccia i demonij nel Nome tuo: e gliel' habbiam proibito: percioch' egli non ti segue insieme con esso noi.

50 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּע לָא תְּכַלּוֹן מַן גֵּיר דְּלָא הֲוָא לוּקְבַלְכוֹן חֲלָפַיְכוֹן הוּ׃

E Iesv li disse, Non lo proibite: perche chi non è contra noi, è per noi.

51 וַהֲוָא דְּכַד מֶתְמַלֵּין יַוְמָתָא דְּסוּלָקֵהּ אַתְקֵן פַּרְצוּפֵהּ דְּנֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם׃

Quando i giorni de la sua eleuatione si compiuano, egli dirizzò la sua faccia tutto risoluto per andare in Ierusalem.

52 וְשַׁדַּר מַלְאַכֵא קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ וֶאזַלוּ עַלוּ לַקְרִיתָא דְּשָׁמְרָיֵא אַיְךְ דְּנַתְקְנוּן לֵהּ׃

E mandò innanzi à se de messi, i quali andando, entrarono in vn borgo de Samaritani, per apparecchiargli allogiamento.

53 וְלָא קַבְּלוּהִי מֶטֻּל דְּפַרְצוּפֵהּ לְאוּרְשְׁלֶם שִׂים הֲוָא לְמֵאזַל׃

Ma essi non lo riceuerono, perciochè la faccia sua era come di colui che andaua in Ierusalem.

ט

48 וַיֹּאמֶר לָהֶם כָּל אֲשֶׁר יְקַבֵּל אֶת־הַיֶּלֶד הַזֶּה בִּשְׁמִי יְקַבְּלֵנִי וַאֲשֶׁר יְקַבְּלֵנִי יְקַבֵּל אֶת־אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי כִּי אֲשֶׁר קָטוֹן הוּא בְּכֻלְּכֶם זֶה גָּדוֹל הוּא מִכֻּלָּם׃

Y dizeles, Qualquiera que recibiere este ninno en mi nombre, à mi recibe: y qualquiera que me recibiere à mi, recibe àl que me embió. porque el que fuere el menor entre todos vosotros este serà el grande.

49 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמַר רַבִּי יָדַעְנוּ אִישׁ אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ הוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים וַנְּכַלְאֶנּוּ כִּי־לֹא בָא עִמָּנוּ׃

Entonces respondiendo Ioan, dixo, Maestro, Auemos visto à vno que echaua fuera demonios en tu nõbre: y defendimosselo, porque no te sigue con nosotros.

50 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אַל תִּכְלָאוּ כִּי אֲשֶׁר לֹא לְקָבְלֵנוּ חֵלֶף לָנוּ הוּא׃

Iesus le dixo, No lo defendays: porque el que no es contra nosotros, por nosotros es.

51 וַיְהִי בְּהִמָּלֵאת יְמֵי־עֲלוֹתוֹ וַיְתַקֵּן אֶת־פָּנָיו לַהֲלֹךְ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם׃

Y aconteció que como se cumplio el tiempo en que auia de ser recebido arriba, el affirmó su rostro para yr à Ierusalem.

52 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים לְפָנָיו וַיֵּלְכוּ וַיָּבוֹאוּ אֶל־טִירַת שׁוֹמְרוֹן לְהָכִין לוֹ׃

Y embió mensageros delante de si, los quales fueron, y entraron en vna ciudad de los Samaritanos, para aderecarle alli.

53 וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ כִּי־פָנָיו תִּקֵּן לָלֶכֶת יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Mas no lo recibieron, porque su rostro era de hombre que yua à Iersalem.

θ'.

48. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.

Et leur dit, Quiconque receura ce petit enfant en mon Nom, me reçoit: & quiconque me receura, réçoit celui qui m'a enuoyé. Car celui qui est le plus petit d'entre vous tous, cestui-la sera grand.

49. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

Et Iehan prenant la parole, dit, Maistre, nous auons veu quelcun qui iettoit hors les diables en ton Nom: & l'en auons engarde, d'autant qu'il ne te suit point auec nous.

50. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

Lors Iesus lui dit, Ne l'en engardez point car qui n'est point contre nous, il est pour nous.

51. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ.

Or aduint quand les iour de son esleuation s'accomplissoyent, qu'il dressa sa face, tout resolu d'aller en Ierusalem.

52. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ·

Et enuoya des messagers deuant soi, lesquels partis entrerent en vne bourgade des Samaritains, pour lui preparer logis.

53. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.

Mais les Samaritains ne le receurent point, pourtant que sa face estoit comme de celui qui alloit en Ierusalem.

CAP. IX.

48. Et ait illis, Quicunque ſuſceperit puerum illum in nomine meo, me recipit, & quicunque me receperit, recipit eum qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic maior eſt.

And ſayde vnto them/ Whoſoeuer receyueth this litle childe in my Name/ receiueth me : and whoſoeuer ſhall receyue me / receyueth him that ſent me: for he that is leaſt among you all / he ſhalbe great.

49. Reſpondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dęmonia, & prohibuimus eum : quia non ſequitur nobiſcum.

And John anſwered/ and ſaid/ Maſter/ wee ſawe one caſting out deuils in thy Name/ and we forbade him/ becauſe he followeth thee not with vs.

50. Et ait ad illum Ieſus, Nolite prohibere, qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

Then Jeſus ſaid vnto him/ Forbid ye him not : for he that is not againſt vs/ is with vs.

51. Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Ieruſalem.

And it came to paſſe / when the dayes were accompliſhed / that he ſhould be receyued vp/ he ſetled him ſelfe fully to go to Jeruſalem.

52. Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

And ſent meſſengers before him : and they went and entred into a towne of the Samaritanes / to prepare him lodging.

53. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis in Ieruſalem.

But they would not receyue him/ becauſe his behauiour was / as though he woulde go to Jeruſalem.

Das IX. Capitel.

48. Vnd ſprach zu jhnen: Wer das Kind auff nimpt in meinem namen/ der nimpt mich auff/ vnd wer mich auff nimpt / der nimpt den auff / der mich geſandt hat. Welcher aber der kleineſt iſt vnter euch allen/ der wirdt groß ſein.

Oc ſagde til dem/ Huo ſom anammer det Barn i mit naffn / hand anammer Mig / oc huo ſom Mig anammer / hand anammer Den / ſom mig vdſende. Oc huo der er den Minſte iblant eder alle / hand ſkal vere Stor.

49. Da antworttet Johannes vnd ſprach Meiſter wir ſahen einen / der treib die teufel auß in deinem namen/ vnd wir wehreten jhm / denn er folget dir nicht mit vns.

Da ſuarede Johannes/ oc ſagde / Meſtere / Wi ſaae en / hand dreff Dieffle vd i dit Naffn / oc wi formente hannem det/ Thi hand følger dig icke met oſſ.

50. Vnd Jeſus ſprach zu jhm: Wehret jm nicht/ denn wer nicht wider vns iſt/ der iſt für vns.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Formener hannem det icke / Thi huo ſom icke er imod oſſ/ hand er met oſſ.

51. Es begab ſich aber / da die zeit erfüllet war / das er ſolt von hinnen genommen werden / wendet er ſein angeſicht ſtracks gen Jeruſalem zu wandeln.

Oc det begaff ſig / der tiden vaar fuldkommen / at hand ſkulde tagis her fra / da vende hand ſit Anſict at vandre ſtrax til Jeruſalem.

52. Vnd er ſandte Boten für jhm hin/ die kamen in ein Marckt der Samariter/ daß ſie jhm herberge beſtelleten.

Oc hand ſende Bud bort faare ſig / De ginge bort/ oc komme i en Samariternis By/ at beſtille hannem herbere.

53. Vnd ſie namen jhn nicht an/ darumb daß er ſein angeſicht gewendet hatte zu wandeln gen Jeruſalem.

Oc de anammede hannem icke/ fordi at hand haffde vent ſit Anſict at vandre til Jeruſalem.

Kapitola IX.

48. Y řekl gim: Kdožkoli přigme dijtě toto we gměnu měm/ mneť přigijmá: a kdožkoli mne přigijmá / přigijmá toho kterýž mne poſlal. Nebo kdo geſt naymenſſý mezy wámi wſſemi/ tenť wětſſý geſt.

Zátym rzekł ku nim: Kto źkolwiek przyimie dzieciątko to imieniem moim / mnie przyimnie: A ktokolwiek mie przyimie / przyimnie onego ktory mie poſłał. Abowiem ktoć ieſt namnieyſzym miedzy wſzytkimi wámi/ tenci będzie wielkim.

49. Y odpowěděw Jan/ řekl: Přikazateli/ widěli gſme gednoho/ an we Gměnu twěm Diábly wymijtá / y bránili gſme mu/ neb nechodj s námi.

A odpowiedziawſzy Jan rzekł: Miſtrzu widzielichmy niektorego co pod imieniem twym wyrzucał diábelſtwá / y pohámowálichmy go/ ábowiem nie chodzi zá tobą z námi.

50. Y řekl k němu Gežiš: Nebraňte/ neb kdož neníj proti wám/ s wámiť geſt.

Tedy do niego rzekł Jezus: Nie hámuycieſz go/ bo ktoć nie ieſt przeciwko nam/ za námi ieſt.

51. Y ſtalo ſe/ když ſe doplnili dnowé wzetij geho / a on byl vmijnil aby ſſel do Geruzaléma.

Stáło ſie potym gdy czás przychodził że miał być wźięt ku gorze/ tedy ſie on ſam zmocnił áby ſzedł do Jeruzálem.

52. Y poſſlal poſly před ſebau: A oni gdauce weſſli do Měſta Samarytánſkého/ aby gemu zgednali hoſpodu.

A wypráwił poſły przed ſobą/ ktorzy idąc / weſzli do miaſteczká Samárytáńſkiego/ áby mu ná gotowáli goſpodę.

53. Y nepřigali ho/ neb byl vmijnil gijti do Geruzaléma.

Ale go oni nie przyięli / iż poſtáwe okázował idące do Jeruzálem.

ט

48 וַאֲמַר לְהוֹן כָּל מַן דִּמְקַבֵּל טַלְיָא אַיְךְ הָנָא בַּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי אֵינָא גֵּיר דַּזְעוּר בְּכֻלְּכוֹן הָנָא נֶהֱוֵא רַב׃

E diſſe loro, Chiunque riceuerà queſto fanciullo nel Nome mio, riceue me: e chiunque riceuerà me, riceue colui che m'ha mandato: perche chi è il minore tra tutti voi, coſtui ſarà il piu grande.

49 וַעֲנָא יוֹחַנָּן וַאֲמַר רַבַּן חֲזַין אֱנָשׁ דְּמַפֵּק שֵׁאדֵא בַּשְׁמָךְ כְּלֵינָיְהִי עַל דְּלָא אָתֵא עַמַּן בָּתְרָךְ׃

E Giouanni riſpondendo, diſſe, Maeſtro. noi habbiam veduto vn certo huomo che ſcaccia i demonij nel Nome tuo: e gliel' habbiam proibito: percioch' egli non ti ſegue inſieme con eſſo noi.

50 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תֶּכְלוֹן מַן גֵּיר דְּלָא הֲוָא לוּקְבַלְכוֹן חֲלַפַיְכוֹן הוּ׃

E Iesv li diſſe, Non lo proibite: perche chi non è contra noi, è per noi.

51 וַהֲוָא דְּכַד מֶתְמַלֵּין יַוְמָתָא דְּסוּלָּקֵהּ אַתְקֵן פַּרְצוּפֵהּ דְּנֵאזַל לְאוּרִשְׁלֶם׃

Quando i giorni de la ſua eleuatione ſi compiuano, egli dirizzò la ſua faccia tutto riſoluto per andare in Ieruſalem.

52 וְשַׁדַּר מַלְאֲכֵא קְדָם פַּרְצוּפֵהּ וַאֲזַלוּ עַלוּ לַקְרִיתָה דְּשָׁמְרָיֵא אַיְךְ דְּנַתְקְנוּן לֵהּ׃

E mandò innanzi à ſe de meſſi, i quali andando, entrarono in vn borgo de Samaritani, per apparecchiargli allogiamento.

53 וְלָא קַבְּלוּהִי מֶטֻּל דְּפַרְצוּפֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם סִים הֲוָא לְמֵאזַל׃

Ma eſſi non lo riceuerono, percioche la faccia ſua era come di colui che andaua in Ieruſalem.

ט

48 וַיֹּאמֶר לָהֶם כָּל אֲשֶׁר יְקַבֵּל אֶת־הַיֶּלֶד הַזֶּה בִּשְׁמִי יְקַבְּלֵנִי וַאֲשֶׁר יְקַבְּלֵנִי יְקַבֵּל אֶת־אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי כִּי אֲשֶׁר קָטוֹן הוּא בְּכֻלְּכֶם זֶה גָּדוֹל הוּא מִכֻּלָּם׃

Y dizeles, Qualquiera que recibiere eſte ninno en mi nombre, à mi recibe: y qualquiera que me recibiere à mi, recibe àl que me embió. porque el que fuere el menor entre todos voſotros eſte ſerà el grande.

49 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר רַבִּי יָדַעְנוּ אִישׁ אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ הוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים וַנְּכַלְאֶנּוּ כִּי־לֹא בָא עִמָּנוּ׃

Entonces reſpondiendo Ioan, dixo, Maeſtro, Auemos viſto à vno que echaua fuera demonios en tu nõbre: y defendimoſſelo, porque no te ſigue con noſotros.

50 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אַל תִּכְלָאוּ כִּי אֲשֶׁר לֹא לְקָבְלֵנוּ חֵלֶף לָנוּ הוּא׃

Ieſus le dixo, No lo defendays: porque el que no es contra noſotros, por noſotros es.

51 וַיְהִי בְּהִמָּלֵאת יְמֵי־עֲלוֹתוֹ וַיְתַקֵּן אֶת־פָּנָיו לַהֲלֹךְ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם׃

Y aconteció que como ſe cumplio el tiempo en que auia de ſer recebido arriba, el affirmó ſu roſtro para yr à Ieruſalem.

52 וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים לְפָנָיו וַיֵּלְכוּ וַיָּבוֹאוּ אֶל־טִירַת שׁוֹמְרוֹן לְהָכִין לוֹ׃

Y embió menſageros delante de ſi, los quales fueron, y entraron en vna ciudad de los Samaritanos, para aderecarle alli.

53 וְלֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ כִּי־פָנָיו תִּקֵּן לָלֶכֶת יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Mas no lo recibieron, porque ſu roſtro era de hombre que yua à Ierſalem.

θ'.

48. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.

Et leur dit, Quiconque receura ce petit enfant en mon Nom, me reçoit: & quiconque me receura, réçoit celui qui m'a enuoyé. Car celui qui eſt le plus petit d'entre vous tous, ceſtui-la ſera grand.

49. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

Et Iehan prenant la parole, dit, Maiſtre, nous auons veu quelcun qui iettoit hors les diables en ton Nom: & l'en auons engarde, d'autant qu'il ne te ſuit point auec nous.

50. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

Lors Ieſus lui dit, Ne l'en engardez point car qui n'eſt point contre nous, il eſt pour nous.

51. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ.

Or aduint quand les iour de ſon eſleuation s'accompliſſoyent, qu'il dreſſa ſa face, tout reſolu d'aller en Ieruſalem.

52. Καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ·

Et enuoya des meſſagers deuant ſoi, leſquels partis entrerent en vne bourgade des Samaritains, pour lui preparer logis.

53. Καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτὸν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.

Mais les Samaritains ne le receurent point, pourtant que ſa face eſtoit comme de celui qui alloit en Ieruſalem.

CAP. IX.

48. Et ait illis, Quicunque ſuſceperit puerum illum in nomine meo, me recipit, & quicunque me receperit, recipit eum qui me miſit. Nam qui minor eſt inter vos omnes, hic maior eſt.

And ſayde vnto them/ Whoſoeuer receyueth this litle childe in my Name/ receiueth me: and whoſoeuer ſhall receyue me/ receyueth him that ſent me: for he that is leaſt among you all/ he ſhalbe great.

49. Reſpondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dęmonia, & prohibuimus eum: quia non ſequitur nobiſcum.

And John anſwered/ and ſaid/ Maſter/ wee ſawe one caſting out deuils in thy Name/ and we forbade him/ becauſe he followeth thee not with vs.

50. Et ait ad illum Ieſus, Nolite prohibere, qui enim non eſt adverſum vos, pro vobis eſt.

Then Jeſus ſaid vnto him/ Forbid ye him not: for he that is not againſt vs/ is with vs.

51. Factum eſt autem dum complerentur dies aſſumptionis eius, & ipſe faciem ſuam firmavit ut iret in Ieruſalem.

And it came to paſſe/ when the dayes were accompliſhed/ that he ſhould be receyued vp/ he ſetled him ſelfe fully to go to Jeruſalem.

52. Et miſit nuntios ante conſpectum ſuum: & euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi.

And ſent meſſengers before him: and they went and entred into a towne of the Samaritanes/ to prepare him lodging.

53. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis in Ieruſalem.

But they would not receyue him/ becauſe his behauiour was/ as though he woulde go to Jeruſalem.

Das IX. Capitel.

48. Vnd ſprach zu jhnen: Wer das Kind auff nimpt in meinem namen/ der nimpt mich auff/ vnd wer mich auff nimpt/ der nimpt den auff/ der mich geſandt hat. Welcher aber der kleineſt iſt vnter euch allen/ der wirdt groß ſein.

Oc ſagde til dem/ Huo ſom anammer det Barn i mit naffn/ hand anammer Mig/ oc huo ſom Mig anammer/ hand anammer Den/ ſom mig vdſende. Oc huo der er den Minſte iblant eder alle/ hand ſkal vere Stor.

49. Da antworttet Johannes vnd ſprach Meiſter wir ſahen einen/ der treib die teufel auß in deinem namen/ vnd wir wehreten jhm/ denn er folget dir nicht mit vns.

Da ſuarede Johannes/ oc ſagde/ Meſtere/ Wi ſaae en/ hand dreff Dieffle vd i dit Naffn/ oc wi formente hannem det/ Thi hand følger dig icke met oſſ.

50. Vnd Jeſus ſprach zu jhm: Wehret jm nicht/ denn wer nicht wider vns iſt/ der iſt für vns.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Formener hannem det icke/ Thi huo ſom icke er imod oſſ/ hand er met oſſ.

51. Es begab ſich aber/ da die zeit erfüllet war/ das er ſolt von hinnen genommen werden/ wendet er ſein angeſicht ſtracks gen Jeruſalem zu wandeln.

Oc det begaff ſig/ der tiden vaar fuldkommen/ at hand ſkulde tagis her fra/ da vende hand ſit Anſict at vandre ſtrax til Jeruſalem.

52. Vnd er ſandte Boten für jhm hin/ die kamen in ein Marckt der Samariter/ daß ſie jhm herberge beſtelleten.

Oc hand ſende Bud bort faare ſig/ De ginge bort/ oc komme i en Samariternis By/ at beſtille hannem herbere.

53. Vnd ſie namen jhn nicht an/ darumb daß er ſein angeſicht gewendet hatte zu wandeln gen Jeruſalem.

Oc de anammede hannem icke/ fordi at hand haffde vent ſit Anſict at vandre til Jeruſalem.

Kapitola IX.

48. Y řekl gim: Kdožkoli přigme dijtě toto we gměnu měm/ mneť přigijmá: a kdožkoli mne přigijmá/ přigijmá toho kterýž mne poſlal. Nebo kdo geſt naymenſſý mezy wámi wſſemi/ tenť wětſſý geſt.

Zátym rzekł ku nim: Kto zkolwiek przyimie dzieciatko to imieniem moim/ mnie przyimnie: A ktokolwiek mie przyimie/ przyimnie onego ktory mie poſłał. Abowiem ktoć ieſt namnieyßym miedzy wßytkimi wámi/ tenci będzie wielkim.

49. Y odpowěděw Jan/ řekl: Přikazateli/ widěli gſme gednoho/ an we Gměnu twěm Diábly wymijtá/ y bránili gſme mu/ neb nechodj snámi.

A odpowiedziawßy Jan rzekł: Miſtrzu widzielichmy niektorego co pod imieniem twym wyrzucał diabelſtwá/ y pohámowálichmy go/ ábowiem nie chodzi zá tobą z námi.

50. Y řekl k němu Gežiš: Nebraňte/ neb kdož nenij proti wám/ s wámiť geſt.

Tedy do niego rzekł Jezus: Nie hámuycie go/ bo kto nie ieſt przeciwko nam/ zá námi ieſt.

51. Y ſtalo ſe/ když ſe doplnili dnowě wzetij geho/ a on byl vmijnil aby ſſel do Geřuzalěma.

Stało ſie potym gdy czás przychodził że miał być wzięt ku gorze/ tedy ſie on ſam zmocnił áby ßedł do Jeruzálem.

52. Y poſſlal poſly před ſebau: A oni gdauce weſſli do Měſta Samarytánſkého/ aby gemu zgednali hoſpodu.

Y wypráwił poſły przed ſobą/ ktorzy idąc/ weßli do miáſteczká Samárytáńſkiego/ áby mu ná gotowáli goſpodę.

53. Y nepřiyali ho/ neb byl vmijnil gijti do Geruzalěma.

Ale go oni nie przyięli/ iż poſtáwę okázował idące do Jeruzálem.

ט

54 וְכַד חֲזַו יַעֲקוּב וְיוּחַנָּן תַּלְמִידַוְהִי אֶמְרִין לֵהּ מָרַן צָבֵא אַנְתְּ דְּנֵאמַר דְּתֵחוֹת נוּרָא מֶן שְׁמַיָּא וְתֶסַיֵּף אֶנּוּן אַיְךְ דְּאָף אֵלִיָּא עֲבַד׃

Et hauendo i ſuoi diſcepoli, cioè Iacopo e Giouanni, veduto queſto, diſſero, Signore, vuoi tu che noi diciamo che il fuoco ſcenda dal cielo, e conſumigli, come ancor fece Elia?

55 וְאֶתְפְּנִי וְכַאָא בְּהוֹן וְאֶמַר לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּאַיְדָא אַנְתּוּן רוּחָא׃

A i quali IESV *riuoltatoſi, gli ripreſe, e diſſe, Voi non ſapete di quale ſpirito voi ſete.*

56 בְּרֵהּ גֵּיר דְּאֶנָשָׁא לָא אֶתָא לְמוֹבָדוּ נַפְשָׁתָא אֶלָּא לְמַחָיוּ וֵאזַלוּ לְהוֹן לְקְרִיתָא אַחְרִתָּא׃

Perche il Figliuol de l'huomo non e venuto à perdere l'anime de gli huomini, ma à ſaluarle. E coſi ſen'andarono in vn altro borgo.

57 וְכַד אָזְלִין בְּאוּרְחָא אֱמַר לֵהּ אֱנָשׁ אֶתֵּא בָּתְרָךְ לְאַתַר דְּאָזֵל אַנְתְּ מָרִי׃

Et occorſe che caminando eſſi per la via, vno gli diſſe, io ti ſeguirò douunque tu andarai.

58 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לְתַעְלֵא נֶקְעָא אִית לְהוֹן וְלְפַרְחָתָא דִּשְׁמַיָּא מְטַלְלֵא לַבְרֵהּ דֵּין דְּאֶנָשָׁא לֵית לֵהּ אַיְכָא דְּנֶסְמוֹךְ רִישֵׁהּ׃

E IESV *diſſe à lui, Le volpi hanno de le tane, e gli vccelli del cielo hanno de nidi: ma il Figliuol de l'huomo non ha doue poſaro il ſuo capo.*

59 וְאֶמַר לְאַחְרִנָא תָּא בָּתְרַי הוּ דֵּין אֱמַר לֵהּ מָרִי אֲפֵס לִי לוּקְדַם אֵזַל אֶקְבּוּר אָבִי׃

E ad vnaltro diſſe, Seguitami, Il qual diſſe, Signore, laſſami prima andare à ſepellir mio padre.

60 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ שְׁבוּק מִיתֵא קָבְרִין מִיתַיְהוּן וְאַנְתְּ זֵל סַבַּר מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

IESV *li diſſe, Laſſa à i morti ſepellire i morti loro: e tu va, & annuntia il regno di Dio.*

ט

54 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ תַּלְמִידָיו יַעֲקֹב וְיוֹחָנָן אָמְרוּ אֲדוֹנֵנוּ אִם תִּרְצֶה נֹאמַר לָרֶדֶת אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וּלְאַבְּדָם כַּאֲשֶׁר גַּם אֵלִיָּהוּ עָשָׂה׃

Y viendo eſto ſus Diſcipulos-Iacobo, y Ioan dixeron, Sennor quieres que digamos que decienda fuego del cielo, y los conſuma, como hizo Elias?

55 וַיִּפֶן וַיִּגְעַר בָּם לֵאמֹר לֹא יְדַעְתֶּם לְמִי־רוּחַ אַתֶּם׃

Entonces boluiendo el, rinnioles, diziendo Voſotros no ſabeys de que eſpiritu ſoys.

56 כִּי בֶן־הָאָדָם לֹא בָא לְאַבֵּד נַפְשׁוֹת הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם לְהוֹשִׁיעַ וַיֵּלְכוּ אֶל־טִירָה אַחֶרֶת׃

Porque el Hijo del hombre no ha venido para perder las animas de los hombres, mas para ſaluarlas. Y fueronſe à otra aldea.

57 וַיְהִי בְּלֶכְתָּם בַּדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר אֶחָד אֵלָיו אֵלֵךְ אַחֲרֶיךָ בַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֲדֹנִי׃

Y aconteció que yendo ellos, vno le dixo enel camino, Sennor, yo te ſeguiré donde quiera que fueres.

58 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ לַשּׁוּעָלִים הָיוּ לָהֶם מַחֲבֹאִים וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם קִנֵּיהֶם וּלְבֶן־הָאָדָם אֵינֶנּוּ לוֹ אֲשֶׁר יָשִׂים שָׁמָּה אֶת רֹאשׁוֹ׃

Y dixole Ieſus Las zorras tienen cueuas, y las aues de los cielos nidos: mas el Hijo del hombre no tiene donde recline la cabeça.

59 וַיֹּאמֶר אֶל־אַחֵר בּוֹא אַחֲרַי וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי הַנִּיחֵנִי לַהֲלוֹךְ בָּרִאשׁוֹנָה וְלִקְבֹּר אֶת־אָבִי׃

Y dixo à otra, Sigueme. Y el dixo, Sennor dexame que primero vaya, y entierre à mi padre.

60 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ הַנַּח לַמֵּתִים לִקְבֹּר אֶת־מֵתֵיהֶם וְאַתָּה לֵךְ לְךָ וּבַשֵּׂר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y Ieſus le dixo, Dexa los muertos que entierren à ſus muertos: y tu ve annuncia el Reyno de dios.

θʹ.

54. Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης. εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησε;

Et quand ſes diſciples, aſſauoir Iaques & Iehan virent cela, ils dirent, Seigneur, veux-tu que nous diſions que le feu deſcende du ciel & les conſume, comme auſſi fit Elie?

55. Στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς.

Mais Ieſus ſe retournant les tanſa, & dit, Vous ne ſauez de quel eſprit vous eſtes quant à vous.

56. Ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

Car le Fils de l'homme n'eſt point venu pour faire perir les ames des hommes, mais pour les ſauuer. Ainſi ils s'en allerent en vne autre bourgade.

57. Ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτόν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε.

Et aduint comme ils alloyent par le chemin, qu'vn certain lui dit, Ie te ſuiurai Seigneur, quelque part que tu ailles.

58. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

Mais Ieſus lui reſpondit, Les renards ont des foſſes, & les oiſeaux du ciel ont des nids: mais le Fils de l'homme n'a point où repoſer la teſte.

59. Εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.

Puis il dit à vn autre, Sui-moi: lequel dit, Permets-moi premierement d'aller enſeuelir mon pere.

60. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus lui dit, Laiſſe les morts enſeuelir leurs morts: mais toi, va & annonce le royaume de Dieu.

CAP. IX.

54. Cùm vidiſſent autem diſcipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine, vis dicamus ut ignis deſcendat de cælo, & conſumat illos,(ſicut & Elias fecit.)

And when his diſciples/ James & John ſaw it/ they ſayd/ Lorde/ wilt thou that we commaunde / that fire come downe from heauen / and conſume thē/ euen as Elias did?

55. Et converſus increpavit illos, dicens; Neſcitis cuius ſpiritus eſtis.

But Jeſus turnet about/ & rebuked them / and ſayde / Ye knowe not of what ſpirite ye are.

56. Filius hominis non venit animas perdere, ſed ſalvare. Et abierunt in aliud caſtellum.

For the Sonne of man is not come to deſtroy mens liues/ but to ſaue them. Then they went to another towne.

57. Factum eſt autem: ambulantibus illis in via, dixit quidam ad illum, Sequar te quocunque ieris.

And it came to paſſe that as they went in the way / a certaine man ſaid vnto him / I will follow thee / Lorde / whitherſoeuer thou goeſt.

58. Dixit illi Ieſus, Vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

And Jeſus ſayde vnto him/ The foxes haue holes / and the birdes of the heauen haue neſts / but the Sonne of man hath not whereon to lay his head.

59. Ait autem ad alterum, Sequere me. Ille autem dixit, Domine, permitte mihi primùm ire, & ſepelire patrem meum.

But he ſayde vnto another/ Followe me. And the ſame ſaide/ Lorde / ſuffer me firſt to go and bury my father.

60. Dixitque ei Ieſus, Sine ut mortui ſepeliant mortuos ſuos: tu autem vade, annuntia regnum Dei.

And Jeſus ſaid vnto him / Let the dead burie their dead: but go thou and preach the kingdome of God.

Das IX. Capitel.

54. Da aber das ſeine Jünger Jacobus vnd Johannes ſahen/ ſprachen ſie: HERR/ wilt du/ ſo wöllen wir ſagen das Feuer vom Himmel falle/ vnd verzehre ſie/ wie Elias thet?

Oc der hans Diſciple Jacobus oc Johannes ſaae det / da ſagde de HERRE vilt du / Da ville wi ſige/ at der ſkal falde ild aff Himmelen oc fortære dem / lige ſom Elias giorde?

55. Jeſus aber wandte ſich /vnd bedrohet ſie/ vnd ſprach? Wiſſet jr nicht/ welches Geiſtes Kinder jhr ſeyt?

Da vende Jheſus ſig / oc truede dem / oc ſagde/ Vide i icke / hues Aands børn i ere?

56. Des Menſchen Sohn iſt nicht kommen/ der Menſchen Seelen zuverderben/ ſondern zu erhalten. Vnd ſie giengen in einen andern Marckt.

Menniſkens Søn er icke kommen at forderffue Menniſkens ſiele / men at beholde. Oc de ginge til en anden By.

57. Es begab ſich aber / da ſie auff dem wege waren/ ſprach einer zu jm: Jch will dir folgen / wo du hin geheſt.

Oc det begaff ſig/ der de vaare paa veyen/ da ſagde en til hannem/ Jeg vil følge dig/ ehuort du gaar.

58. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Die Füchſe haben gruben/ vnd die Vögel vnter dem Himmel haben Neſter/ Aber des Menſchen Sohn hat nicht/ da er ſein Haupt hinlege.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Ræffue haffue graffuer / oc Fulene vnder Himmelen haffue rede / Men Menniſkens Søn haffuer icke/ der ſom hand kand legge ſit Hoffuit.

59. Vnd er ſprach zu einem andern: Folge mir nach. Der ſprach aber: HERR erlaube mir / daß ich zuvor hingehe/ vnd meinen Vater begrabe.

Oc hand ſagde til en anden / Følge mig effter. Oc hand ſagde / HERRE / Til ſted mig/ at ieg gaar først bort / oc begraffuer min Fader.

60. Aber Jeſus ſprach zu jhm: Laß die Todten jre Todten begraben/ Gehe du aber hin / vnd verkündige das Reich Gottes.

Men Jheſus ſagde til hannem / Lad de Døde begraffue deris døde / oc gack du bort / oc forkynde Gudz Rige.

Kapitola. IX.

54. A když to vzřeli Včedlnijcy geho/ Jakub a Jan/ řekli: PANE/ chceſſli ať dijme/ aby oheň ſſtaupil s Nebe a ſpálil ge/ yakož včinil Eliáſs?

Co gdy vyzreli zwolennicy iego Jákub y Jan/ rzekli: Pánie chceßże iż rzeczemy áby ogień ſtąpił z niebá y popalił ie/ ták iáko thez był y Heliaß vczynił.

55. A obrátiw ſe Gežijſs potreſtal gich/ řka: Newijte čijho gſte duchu.

Ale Jezus obrocywßy ſie ſfukał ie mowiąc: Niewiecie iákiego duchá wy ieſteſcie.

56. Syn zagiſté člowěka nepřiſſel duſſy zatratiti/ ale ſpaſyti. Y odeſſli do giného Měſtečka?

Abowiemći Syn człowieczy nie przyßedł áby trácił duße ludzkie/ ále iżby záchowywał/ á thákże ßli do drugiego miásteczká.

57. Stalo ſe pak když ſſli ceſtau/ řekl gemu geden: Půgdu za tebau kam ſe koli obrátijſs.

Y przydało ſie gdy oni ßli/ że niektory człowiek w drodze rzekł do niego: Poydę zá tobą gdżie iedno poydżieß Pánie.

58. Y řekl gemu Gežijſs: Liſſky daupata magij / á Ptácy nebeſſtij hnijzda/ ale Syn Cžlowěka nemá kdeby ſkrau hlawu ſklonil.

Ale mu powiedżiał Jezus: Lißkić máią iámy ſwe/ y ptaßkowie powietrzni gniázdká/ á Syn człowieczy niema gdżie przykłonić głowy.

59. Y řekl k giném mu: Poď za mnau. A on řekl: PAne/ dopuſť mi prwé gjti a pochowati Otce mého.

Zatym rzekł ku drugiemu/ Podź zá mną/ á on rzekł: Pánie dopuść mi ábych pirwey ßedł á pogrzebł oycá meº.

60. Y řekl gemu Gežijſs: Nech ať mrtwij pochawáwagij mrtwé ſwé/ ale ty gdi zwěſtug Králowſtwij Božij.

Na to mu powiedżiał Jezus/ Day pokoy: Niechay vmárli pogrzebuią vmarłe ſwoie/ ale ty ßedßy opowiedáy kroleſtwo Boże.

ט

61 אֲמַר לֵהּ אַחֲרִנָא
אָתֵא בָּתְרָךְ מָרִי לוּקְדַם
דֵּין אַפֵּס לִי אֵזַל אֲשַׁלֵם
לַבְנַי בַּיְתִי וְאָתֵא׃

Vnaltro ancor diſſe, Io ti ſeguirò, Signore: ma laſſami prima licentiar da quelli che ſono in caſa mia.

62 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לַיְת
אֱנָשׁ דְּרָמֵא אִידֵהּ עַל
חַרְבָּא דְּפַדָּנָא וְחָאֵר
לְבֶסְתַרֵהּ וְחָשַׁח לְמַלְכוּתֵהּ
דַּאלָהָא׃

E Iesv li diſſe, Niuno che habbia meſſa la ſua mano à l'aratro, e riguarda in dietro. è atto al regno di Dio.

ט

61 וַיֹּאמֶר גַּם אַחֵר אֵלֵךְ אַחֲרֶיךָ
אֲדֹנִי אַךְ הַנִּיחֵנִי נָא בָרִאשׁוֹנָה
לְשַׁלֵּם לַאֲשֶׁר בְּבֵיתִי׃

Entonces tambien dixo otro, Seguirtehe Sennor: mas dexame que me deſpida primero de los que eſtan en mi caſa.

62 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אִישׁ אֲשֶׁר
יִשְׁלַח יָדוֹ לָאֵת וּפוֹנֶה לְאָחוֹר
לֹא יִכְשַׁר אֶל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y Ieſus le dixo, Ninguno que poniendo ſu mano al arado mirare atras, es abil para el Reyno de Dios.

θʹ.

61. Εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.

Lors vn autre auſſi dit, Ie te ſuiurai, Seigneur: mais permets-moi de prendre premierement congé de ceux qui ſont en ma maiſon.

62 Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Mais Ieſus lui reſpondit, Nul qui met la main à la charrue, & regarde en arriere, n'eſt bien diſposé pour le royaume de Dieu.

י

1 בָּתַר הָלֵין פְּרַשׁ יֵשׁוּעַ
מֶן תַּלְמִידַוְהִי אַחֲרָנֵא
שַׁבְעִין וְשַׁדַּר אֶנּוּן תְּרֵין תְּרֵין
קְדָם פַּרְצוּפֵהּ לְכֻל
אַתַר וּמְדִינָא דַּעֲתִיד הֲוָא
לְמֵאזַל׃

Doppo queſte coſe il Signore ordinò ancora ſettanta altri, e mandolli à due à due innanzi à ſe, per ogni città e luogo, dou'egli doueua andare.

2 וְאָמַר לְהוֹן חֲצָדָא סַגִּי
וּפָעְלֵא זְעוּרִין בְּעוֹ הָכִיל
מֶן מָרֵא חֲצָדָא דְּנַפֵּק
פָּעְלֵא לַחֲצָדֵהּ׃

E però diceua loro, La mietitura è molta, ma ci ſono pochi operarij. Pregate dunque il Signor de la mietitura che mãde gli operarij ne la mietitura ſua.

3 זֵלוּ הָא אֶנָא מְשַׁדַּר
אֶנָא לְכוֹן אַיְךְ אֶמְרֵא
בַּיְנַי דֵּאבֵא׃

Andate: ecco, io vi mando come agnelli intra i lupi.

4 לָא תֶּשְׁקְלוּן לְכוֹן
כִּיסָא וְלָא תַּרְמָלָא וְלָא
מְסָנָא וּבִשְׁלָמָא דֶּאנָשׁ
בְּאוּרְחָא לָא תֶּשְׁאלוּן׃

Non portate ne borſa, ne taſca, ne ſcarpe: ne ſalutate alcuno per là via.

5 וַלְאַינָא בַּיְתָא דְּעָאלִין
אַנְתּוּן לוּקְדַם אֱמַרוּ
שְׁלָמָא לְבַיְתָא׃

In qualunque caſa voi entrarete, dite primamente, Pace ſia à queſta caſa.

י

1 וְאַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּבְחַר
אֲדֹנִי שִׁבְעִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁלָחֵם
שְׁנַיִם שְׁנַיִם לְפָנָיו בְּכָל עִיר
וּמָקוֹם אֲשֶׁר עָתִיד הוּא לָבוֹא
שָׁמָּה׃

Y deſpues deeſtas coſas, ſennaló el Sennor aun otros ſetentà los quales embió de dos en dos delante de ſi à todas làs ciudades y lugares donde el auia de venir.

2 וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם הַקָּצִיר רָב
וְהַפֹּעֲלִים מְעַטִּים לָכֵן הִתְחַנְּנוּ
לַאֲדוֹן הַקָּצִיר לִשְׁלוֹחַ אֶת
הַפּוֹעֲלִים לִקְצִירוֹ׃

Y deziales, La mieſſe à la verdad es mucha; mas los obreros, pocos: portanto rogad al Sennor de la mieſſe, que embie obreros à ſu mieſſe.

3 לְכוּ הִנֵּה אָנֹכִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם
כִּטְלָאִים בְּתוֹךְ הַזְּאֵבִים׃

Andad, heaqui, yo os embió como à corderos en medio de lobos.

4 אַל־תִּשְׂאוּ כִּיס וְלֹא צִקְלוֹן
וְלֹא נַעֲלַיִם וּלְכָל אִישׁ בַּדֶּרֶךְ
לֹא תִשְׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם׃

No lleueys bolſa, ni alforja, ni capatos: y â nádie ſaludeys enel camino.

5 בְּכָל בַּיִת אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בוֹ
בַּתְּחִלָּה אִמְרוּ שָׁלוֹם לַבַּיִת
הַזֶּה׃

En qual quier caſa donde entrardes, primeramente dezid, Paz ſea à eſta caſa.

ΚΕΦΑΛ. ιʹ.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι.

Or apres ces choſes le Seigneur en ordonna auſſi ſeptante autres, & les enuoya deux à deux deuant ſa face, en toute ville & lieu où il deuoit venir.

2. Ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

Et leur diſoit, La moiſſon eſt grande, mais il y a peu d'ouuriers: priez dõc le Seigneur de la moiſſon, qu'il pouſſe des ouuriers en ſa moiſſon.

3. Ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων.

Allez, voici, ie vous enuoye comme agneaux au milieu des loups.

4. Μὴ βαστάζετε βαλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.

Ne portez ne bourſe, ne malette, ne ſouliers: & ne ſaluez perſonne par chemin.

5. Εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ·

Et en quelque maiſon que vous entrerez, dites premierement, Paix ſoit à ceſte maiſon.

CAP. IX.

61. Et ait alter, Sequar te Domine, ſed permitte mihi primùm renuntiare his qui domi ſunt.

Then another ſaide/ I will followe thee/ Lord: but let me firſt go bid them farewel/which are at mine houſe.

62. Ait ad illum Ieſus, Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.

And Jeſus ſayde vnto him/ No man that putteth his hand to the plough / & looketh backe / is apt to the kingdome of God.

Das IX. Capitel.

61. Vnd ein ander ſprach: HERR/ ich wil dir nachfolgen/ aber erlaube mir zuvor / das ich einen Abſchied mache mit denen/ die in meinem hauſe ſind.

Oc en anden ſagde/ HERRE/ Jeg vil efterfølge dig/ Men tilſted mig førſt/at gøre en Skilſmiſſe met dem/ ſom ere i mit Huſſ.

62. Jeſus aber ſprach zu jhm: Wer ſeine Hand an den pflug leget / vnd ſihet zu rück / der iſt nicht geſchickt zum Reich Gottes.

Jheſus ſagde til hannem/ Huo ſom legger ſin haand paa Plouen / oc ſeer til bage / hand er icke bequem til Gudz Rige.

Kapitola IX.

61. Y řekl giný: Půgdu za tebau PAne/ ale prwé dopuſt mi ať ſe rozžehnám s těmi kteřijž doma gſau.

Tedy potym rzekł drugi: Poydę zá tobą Pánie / ále mi dopuść żebych pirwey ty pożegnał/ ktorzy ſą w domu moim.

62. Rzekl k němu Geżijš: Žádný kdož wztahuge ruku ſwau k pluhu a ohlédá ſe zaſe/ nenij přijhodný k Králowſtwij Božijmu.

Zátym rzekł do niego Jezus: Żadny kthory reke ſwą przyłożywſzy ku pługowi/ obejrzy ſię ná tho co zá nim ieſt pozad/ nie ieſt godny kd kroleſtwu Bożemu.

CAP. X.

POſt hæc autem deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos binos ante faciem ſuam in omnem civitatem & locum quò erat ipſe venturus.

After theſe thinges / the Lorde appointed other ſeuentie alſo/ and ſent thē/ two and two before him into euerie citie and place/ whiter he him ſelfe ſhould come.

2. Et dicebat illis, Meſſis quidem multa: operarii autem pauci, Rogate ergo dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam.

And he ſaid vnto them/ The harueſt is great / but the labourers are fewe: praye therefore the Lorde of the harueſt to ſende forth labourers into his harueſt.

3. Ite: ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.

Go yuor wayes: beholde / I ſende you fort as lambes among wolues.

4. Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam ſalutaveritis.

Beare no bagge /neither ſcrip /nor ſhoes/and ſalute no man by the way.

5. In quamcunque domum intraveritis, primum dicite, pax huic domui.

And into whatſoeuer houſe yee enter/firſt ſay / Peace be to his houſe.

Das X. Capitel.

Darnach ſondert der HERR ander ſibentzig auß/ vnd ſandte ſie/ ja zwen vnd zwen/ für jhm her/ in alle Stätte vnd Ort/ da er wolt hin kommen.

DEr effter vdualde HERREN andre halffierdeſinds tiue / oc ſende dem vth / io tho oc tho/ faare ſig/ i alle Stæder oc til huer Sted/ ſom hand vilde komme hen.

2. Vnd ſprach zu jnen: Die Erndte iſt groß/ der Arbeiter aber iſt wenig/ bittet den HERREN der Erndte/ daß er Arbeiter außſende inn ſeine Erndte.

Oc hand ſagde til dem / Høſten er ſtor / Men Arbeyderne ere faa / Beder Høſtens HERRE/at hand vtſender Arbeydere i ſin Høſt.

3. Gehet hin/ Sihe/ ich ſende euch als die Lämmer mitten vnter die Wölffe.

Gaar bort / ſee / Jeg ſender eder / ſom Lam / midt iblant Vlffue.

4. Traget keinen Beutel/ noch Taſchen/ noch Schuch/ vnd grüſſet niemand auff der Straſſen.

Bærer ingen Pung / ey Taſke / oc ey Sko/ oc hilſer ingen paa veyen.

5. Wo jhr inn ein Hauß kompt / da ſprecht zu erſt: Friede ſey in diſem Hauſe.

Huor ſom i komme i it Huſſ/ da ſiger førſt/ Fred vere i dette Huſſ.

Kapitola X.

POtom pak wywolil PAn y giných Sedmdeſát dwa/ a poſlal ge po dwau před twářij/ ſwau do každého Měſta y mijſta kamž geſt měl ſám přigiti.

POtym náz nádżył też Pan drugich ſiedmdzieſiat / y rozeſłał ie po dwu przed oblicznoſcia ſwoia do każdego miáſtá y mieyſcá/ kedy iedno ſam przydź miáł.

2. A prawil gim: Žeň zagiſté geſt mnohá/ ale dělnijkůw málo: Protož proſte PANA žni/ ať poſſle dělnijky na žeň ſwau.

Y mowił im i Aczci żniwo wielkie ieſt/ ále robotnikow mało/ proſcieſz tedy páná żniwá áby wyſłał robotniki ná żniwo ſwoie.

3. Gděte ž/ ay já poſýlám wás yako Berany mezy Wlky.

Idźcieſz/ Oto ia was poſyłam iáko báránki w poſrzodek wilkow.

4. Protož neneſte s ſebau pytlijka/ ani moſſny/ ani obuwij: a žadného na ceſtě nepozdrawugte.

Nie noście mieszká áni ſumek áni botow/ á żadnego w drodze nie witaycie.

5. A do kteréhožkoli domu wegdete nayprwé řcete: Pokog tomuto domu:

Do ktoregokolwiek domu wnidziecie/ naprzod że mowcie: Pokoy temu domowi.

י

6 וְאִן אִית תַּמָּן בַּר שְׁלָמָא
יֶתְתְּנִיחַ עֲלַוְהִי שְׁלָמְכוֹן
וְאִן דֵּין לָא שְׁלָמְכוֹן
עֲלַיְכוֹן יֶהְפּוּךְ׃

E ſe iui ſarà alcun figliuolo di pace, la pace Voſtra ripoſarà ſopra di lui : e ſe nò, ella ritornara a Voi.

7 בֵּהּ דֵּין בְּבַיְתָא הָווּ כַּד
לָעְסִין אַנְתּוּן וְשָׁתִין מֵן ד
דִילְהוֹן שָׁוֵא הוּ גֵּיר פָּעֳלָא
אַגְרֵהּ וְלָא תְשַׁנּוּן מֵן
בַּיְתָא לְבַיְתָא׃

E rimaneteui ne la medeſima caſa, mangiando e beuendo di quel che da eſſi Vi ſarà dato : percioche l'operaro è degno de la ſua mercè, Non paſſate di caſa in caſa.

8 וְלַאידָא מְדִינְתָּא
דְעָאלִין אַנְתּוּן וַמְקַבְּלִין
לְכוֹן לְעַסוּ מֵדֶּם
דְמֶתְתְּסִים לְכוֹן׃

Et in qualunque città Voi entrarete, e che eſſi Vi riceuano, mangiate di quelle coſe che Vi ſon poſte innanzi.

9 וְאַסוּ לְאִילֵין דִּכְרִיהִין
בָּהּ וְאֶמַרוּ לְהוֹן קֶרְבַת
עֲלַיְכוֹן מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

E riſanate gl'infermi che ſono in eſſa, e dite loro, Il regno del cielo s'e auuicinato à Voi.

10 לְאִידָא דֵּין מְדִינְתָּא
דְעָאלִין אַנְתּוּן וְלָא
יְקַבְּלוּנָכוֹן פּוּקוּ לְכוֹן ב
בְּשׁוּקָא וְאֶמַרוּ׃

Ma in qualunque citta Voi entrarete, & eſſi non Vi riceueranno, Vſcite ne le piazze di quella e dite.

11 וְאַף חֶלָּא דַדְבֶק לַן
בְּרַגְלָין מֵן מְדִינַתְכוֹן ב
נָפְצִינַן לְכוֹן בְּרַם הָדָא
דַּעוּ דְקֶרְבַת לָהּ עֲלַיְכוֹן
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Noi ſcotiamo contra di Voi ancor la poluere de la Voſtra città, che ci s'è attaccata addoſſo : nondimeno ſappiate queſto, che il regno di Dio Vi ſi è auuicinato.

12 אָמַר אֲנָא לְכוֹן ד
דְלַסְדוּם יֶהְוֵא נִיחַ בְּיוֹמָא
הַו אָו לַמְדִינְתָּא הָי׃

Io Vi dico che in quel giorno ſarà piu tolerabilmente trattata Sodoma, che quella citta.

י

6 וְאִם יִהְיֶה שָּׁם בֶּן־הַשָּׁלוֹם
אָז־יָנוּחַ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְאִם אָיִן
עֲלֵיכֶם יָשׁוּב׃

Y ſi vuiere alli algun hijo de paz, vueſtra paz, repoſarà ſobre el : y ſino, boluerſeha à voſotros.

7 וְתַאֲרִיכוּ בַּבַּיִת הַהוּא וְתֹאכְלוּ
וְתִשְׁתּוּ אֲשֶׁר אִתָּם כִּי הַפּוֹעֵל
יָשֶׁוֶה לִשְׂכָרוֹ אַל־תֵּלְכוּ מִבַּיְתָה
לְבָיְתָה׃

Y poſad en aquella miſma caſa comiendo y beuiendo loque os dieren : porque el obrero digno es de ſu ſalario. no os paſſeys de caſa en caſa.

8 וּבְכָל עִיר אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ
וִיקַבְּלוּ אֶתְכֶם אִכְלוּ אֶת אֲשֶׁר
יָשִׂמוּ לִפְנֵיכֶם׃

Y en qualquier ciudad donde entrardes, y os recibieren, comed loque os puſieren delante :

9 וְרַפְּאוּ אֶת־מַחֲלִיִּים אֲשֶׁר
בָּהּ וְאִמְרוּ לָהֶם קָרְבָה אֲלֵיכֶם
מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y ſanad los enfermos que en ella ouiere, y dezildes, Allegado ſeha à voſotros el Reyno de dios.

10 וּבְכָל עִיר אֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ
וְלֹא יְקַבְּלוּ אֶתְכֶם צְאוּ אֶל
חוּצוֹתָם וְאִמְרוּ׃

Mas en qualquier ciudad donde entrardes, y no os recibieren, ſaliendo prorſus calles, dezid.

11 גַּם אֶת עָפָר אֲשֶׁר דָּבַק
בָּנוּ מֵעִירְכֶם נְנַפֵּץ עֲלֵיכֶם אַךְ
זֹאת דְּעוּ כִּי קָרְבָה אֲלֵיכֶם
מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Aun el poluo que ſe nos ha pegado de vueſtra ciudad ſacudimos en voſotros : eſto empero ſabed, que el Reyno de los cielos ſehà allegado à voſotros.

12 כִּי־אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי
לִסְדוֹם בַּיּוֹם הַהוּא יֵקַל מֵעִיר
הַהִיא׃

Y digo hos, que los de Sodoma auran mas remiſſion aquel Diâ, que aquella ciudad.

ι.

6. Καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ ὁ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.

Que ſi quelque enfant de paix eſt là, voſtre paix repoſera ſur icelui: ſinon, elle retournera à vous.

7. Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

Et demeurez en ceſte maiſon-la mangeans & beuuans de ce qui ſera mis deuant vous : car l'ouurier eſt digne de ſon ſalaire. Ne paſſez point de maiſon en maiſon.

8. Καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν.

Meſmes auſſi en quelque ville que vous entrerez, & qu'ils vous receuront, mangez de ce qui ſera mis deuant vous.

9. Καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Et gueriſſez les malades qui ſeront en icelle, & leur dites, Le royaume de Dieu eſt approché de vous.

10. Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε.

Mais en quelque ville que vous ſerez entrés, & ils ne vous auront receus, ſortez és rues d'icelle, & dites,

11. Καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Nous ſecouons contre vous meſme la poudre de voſtre ville, qui s'eſt attachee à nous : toutesfois ſachez cela, que le royaume de Dieu eſt approché de vous.

12. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Or ie vous di, qu'en ceſte iournee-la ceux de Sodome ſeront plus tolerablement traiettés que ceſte ville-la.

CAP. X.

6. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra: ſin autem, ad vos revertetur.

And if the ſonne of peace be there/ your peace ſhall reſt vpon him: if not/it ſhall turne to you againe.

7. In eâdem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos ſunt, dignus eſt enim operarius mercede ſua. Nolite tranſire de domo in domum,

And in that houſe tary ſtill/eating & drinking ſuch things as by them ſhalbe ſet before you: for the labourer is worthy of his wages. Go not from houſe to houſe.

8. Et in quamcunque civitatem intraveritis, & ſuſceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis.

But into whatſoeuer citie ye ſhall enter/ if they receyue you/eate ſuch thinges as are ſet before you.

9. Et curate infirmos qui in illa ſunt, & dicite illis, Appropinquavit in vos regnum Dei.

And heale the ſicke that are there/ and ſay vnto them / The kingdome of God is come nere vnto you.

10. In quamcunque autem civitatem intraveritis, & non ſuſceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite.

But into whatſoeuer citie yee ſhall enter/ if they will not receyue you / goe your wayes out into the ſtreetes of the ſame/and ſay.

11. Etiam pulverem qui adhæſit nobis de civitate veſtra, extergimus in vos, tamen hoc ſcitote quia appropinquavit regnum Dei.

Euen the verie duſt/which cleaueth on vs of your citie / we wipe of againſt you: not withſtanding know this / that the kingdome of God was come nere vnto you.

12. Dico vobis, quia Sodomis in die illa remiſſiùs erit, quàm illi civitati.

For [illegible] to you/that it ſhall be eaſier in that day for them of Sodom/then for that citie.

Das X. Capitel.

6. Vnd ſo daſelbſt wirdt ein Kind des Friedes ſein / ſo wirdt euer Fride auff jhm beruhen/ wo aber nicht/ ſo wirdt ſich euer fride wider zu euch wenden.

Oc der ſom der er it Fredſens Barn / da ſkal eders fred huilis paa hannem / Er der oc icke / da ſkal eders Fred vende ſig til eder igen.

7. Jnn dem ſelbigen hauſe aber bleibet/ eſſet vnd trincket/ was ſie haben. Denn ein arbeiter iſt ſeines lohns werth. Jr ſolt nicht von einem hauſe zum andern gehen.

Bliffuer i det ſamme huſſ / æder oc dricker / huad de haffue. Thi en Arbeydere er ſin Løn verd. J ſkulle icke gaa fra it Huſſ til it andet.

8. Vnd wo jhr in ein Stat kompt/ vnd ſie euch auff nemen / da eſſet was euch wirdt fůr getragen.

Oc huor i komme i en Stad / oc de anamme eder/ da æder huad eder bliffer faare / baaret.

9. Vnd heilet die Krancken / die daſelbs ſind / vnd ſaget jhnen : Das Reich Gottes iſt nahe zu euch kommen.

Oc helbreder de Siuge / ſom der ere / Oc ſiger til dem / Gudz Rige er kommet nær til eder.

10. Wo jr aber inn eine Statt kommet / da ſie euch nicht auff nemen / da gehet herauß auff jhre Gaſſen / vnd ſprecht:

Oc huor i komme i en Stad / ſom de icke annamme eder / da gaar vd paa hans Gader / oc ſiger.

11. Auch den Stàub / der ſich an vns gehenget hat von euer Statt/ ſchlagen wir ab auff euch/ doch ſolt jr wiſſen / das euch das Reich Gottes nahe geweſen iſt.

Wi ſla ocſaa den ſtøff aff paa eder / ſom hengde ved oſſ aff eders Stad / Dog ſkulle i vide / at Gudz Rige haffuer verit eder nær.

12. Jch ſage euch: Es wirdt Sodoma träglicher ergehen an jenem tage/ denn ſolcher Statt.

Jeg ſiger eder/ Det ſkal gaa lideligere til met Sodoma paa den dag/ en ſaadan en Stad.

Kapitola X.

6. A budelik tu ſyn pokoge / odpočinek na něm pokog wáſs: a paklik nebude / k wámk ſe nawrátij.

A ieſliżby tám był ktory ſyn pokoiu / zoſtánie nad nim pokoy waſz / á ieſliż nie / wroci ſie do was.

7. A w těmž domu oſtaňte / gedauce a pigijce což v nich geſt / nepok geſt hoden dělnijk mzdy ſwé. Nechoď též z domu do domu.

Tám że w tym domu mieſzkaycie iedząc y pijąc / cożkolwiek przed was położą. Abowiemći godzien ieſt naiem mk zapláty ſwey / á nie przechadzaycie ſie z domu do domu.

8. A do kteréhožkoli Měſta wegdete / a přigmau wás gezte / které ſe koli wěcy předkládagij wám:

Tákże do ktorego kolwiek byſcie miáſtá weſzli / á przyiętoby was / iedzcie co wam położą.

9. A vzdrawugte nemocné kteřijž w něm gſau / a řecte gim: Přiblijžilo ſe mezy wás Králowſtwij Božij.

Y vzdrawiaycie niemocne ktorzyby w nim byli / á powiedaycie im: Przybliżyło ſie ku wam kroleſtwo Boże.

10. A do kteréhož pak koli Měſta wegdete / a nepřigmau wás / wygdauce na rynky geho / řecteż:

Do ktoregokolwiek też miáſtá wnidziecie / á nie przyiętoby was / wyszedszy ná vlice iego mowcie:

11. Také prach kterýž ſe přichytil nás z Měſta waſſeho / wyrazijme na wás / ale wſſak to wězte žek ſe geſt přiblijžilo Králowſtwij Božij.

Otoż y proch ktory ſie nas iał z miáſtá wáſzego / ocieramy ná was / wszákożto wiedzcie żeć ſie do was przybliżyło kroleſtwo Boże.

12. Prawijm zagiſté wám / že Sodomſkym w onen den lehčegij bude / nežli tomu Měſtu.

A powiedamći wam / że Sodomie ná on czás lżey będzie / niżli miáſtu onemu.

י

13 וַי לְכִי כָּוֹרַזִין וַי לְכִי בֵּית־צַיְדָא דְּאֶלּוּ בְּצוֹר וּבְצַיְדָן הֲוַי חַיְלֵא דַּהֲווּ בְּכֵין כְּבַר הֲוַין בְּסַקָּא וּבְקֶטְמָא תָּבוּ׃

Guai à te Corazim, guai à te Betſaida: percioche ſe in Tiro e Sidone fuſſeno ſtate fatte le virtù, che ſono ſtate fatte in voi, gia buon tempo fa, ſedendo giu in ſacco & cenere, ſarèbben venuti à penitentia.

14 בְּרַם לְצוֹר וַלְצַיְדָן יְהֶוֵא נִיחַ בְּיַוְמָא דְּדִינָא אָו לְכֵין׃

Nondimeno Tiro e Sidone nel giuditio ſaranno trattati più tolerabilmente che voi.

15 וַאנְתִּי כְּפַר־נַחוּם הָי דְּעַד־מָא לַשְׁמַיָּא אֶתְתְּרִימְתִּי עַד־מָא לַשְׁיוֹל תֶּתַּחְתִּין׃

E tu Capernaum, che ſei ſtata inalzata inſin al cielo, ſarai abbaſſata inſin à l'inferno.

16 מַן דַּלְכוֹן שָׁמַע לִי שָׁמַע וּמַן דַּלְכוֹן טָלֵם לִי הוּ טָלֵם וּמַן דְּלִי טָלֵם טָלֵם לְמַן דְּשַׁלְחַנִי׃

Chi ode voi, ode me. e chi diſprezza voi, diſprezza me: e chi diſprezza me, diſprezza colui che m'ha mandato.

17 וַהֲפַכוּ הָנוּן שַׁבְעִין דְּשַׁדַּר בְּחַדוּתָא רַבְּתָא וַאמְרִין לֵהּ מָרַן אַף שֵׁאדֵא מֶשְׁתַּעְבְּדִין לַן בַּשְׁמָךְ׃

Hor li ſettanta ritornorono con allegrezza, dicendo, Signore, i demonij ancorà ci ſon ſoggetti nel Nome tuo.

18 הָו דֵּין אֲמַר לְהוֹן חָזֵא הֲוִית לֵהּ לְסָטָנָא דִּנְפַל אֵיךְ בַּרְקָא מֵן שְׁמַיָּא׃

Et egli diſſe loro, Io vedeua Satana cader dal cielo come vn folgore.

19 הָא יָהֵב אֶנָא לְכוֹן שׁוּלְטָנָא דַּהֲוִיתוּן דָּיְשִׁין חֶוְוָתָא וְעֶקַרְבֵא וְכֻלֵּהּ חַיְלֵהּ דִּבְעֵל דְּבָבָא וּמֶדֶּם לָא יַהְרְכוּן׃

Ecco, io vi dò poteſta di calcare i ſerpenti e li ſcorpioni, & ogni forza del nimico, e niente vi nocera.

י

13 אוֹי לָךְ כּוֹרָזִין אוֹי לָךְ בֵּית־צַיְדָה כִּי אִם בְּצוֹר וּבְצִידוֹן נַעֲשׂוּ הַגְּבוּרוֹת אֲשֶׁר בָּכֶם נַעֲשׂוּ כְּבָר בְּשַׂק וּבְעֵפֶר יוֹשְׁבִים שָׁבוּ׃

Ay de ti Chorazin: ày de ti Bethſaida: que ſi en Tyro y en Sidon fueran hechas las marauillas que han ſido hechas en voſotras, ya dias ha que ſentados en cilicio y ceniza ouieran hecho penitencia.

14 לָכֵן לְצוֹר וּלְצִידוֹן יֵקַל בְּיוֹם דִּין מִכֶּם׃

Por tanto Tyro y Sidon auran mas remiſſion que voſotras enel juyzio.

15 וְאַתְּ כְּפַר־נַחוּם אֲשֶׁר עַד־הַשָּׁמַיִם רוֹמַמְתְּ עַד־שְׁאוֹל תּוּרָדִי׃

Y tu Capernaum · que haſta los cielos eſtas leuantada, haſta los infiernos ſerás abaxada.

16 כָּל אֲשֶׁר יִשְׁמַע אֲלֵיכֶם יִשְׁמַע אֵלַי וַאֲשֶׁר יְנָאֵץ אֶתְכֶם יְנָאֲצֵנִי וַאֲשֶׁר יְנָאֲצֵנִי יְנָאֵץ אֶת־אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

El que à voſotros oye, à mi oye: y elque à voſotros deſecha, à mi deſecha: y elque á mi deſecha, deſecha alque me embió.

17 וַיָּשׁוּבוּ הַשִּׁבְעִים עִם שִׂמְחָה לֵאמֹר אֲדֹנִי גַּם הַשֵּׁדִים נִדְמוּ לָנוּ בְּשִׁמְךָ׃

Y boluieron los ſetenta con gozo, diziendo Sennor, aun los demonios ſe nos ſujetan en tu nombre.

18 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רָאִיתִי אֶת־הַשָּׂטָן כְּמוֹ בָרָק נוֹפֵל מִן הַשָּׁמַיִם׃

Y dixoles, Yo via á Satanas, como vn rayo, que caya del cielo.

19 הִנֵּה נוֹתֵן אָנֹכִי לָכֶם אֶת־שִׁלְטוֹן לִדְרֹךְ עַל־הַנְּחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְעַל כָּל־גְּבוּרַת הָאוֹיֵב וּמְאוּמָה לֹא יַזִּיק אֶתְכֶם׃

Heaqui yo os doy poteſtad de hollar ſobre las ſerpientes y ſobre los eſcorpiones, y ſobre toda fuerça del enemigo: y nada os dannará:

ι'.

13. Οὐαί σοι χωραζὶν, οὐαί σοι βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.

Mal-heur ſur toi Chorazin, mal-heur ſur toi Bethſaida: car ſi en Tyr & Sidon euſſent eſté faites les vertus qui on teſté faites en vous, iadis giſans auec ſac & cendre, ils ſe fuiſſent amendés.

14. Πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

Pourtant Tyr & Sidon ſeront plus tolerablement traietees au iugement que vous.

15. Καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

Et toi Capernaum, qui as eſté eſleuee iuſqu'au ciel, tu ſeras abaiſſee iuſqu'en enfer.

16. Ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστίλαντά με.

Qui uous eſcoute, il m'eſcoute, & qui vous reiette, il me reiette: or qui me reiette, il reiette celui qui m'a enuoyé.

17. Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

Or les ſeptante s'en reuindrent auec ioye, diſans, Seigneur, les diables meſmes nous ſont aſſuiettis en ton Nom.

18. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

Et il leur dit, Ie contemploye Satan tombant du ciel comme vn eſclair.

19. Ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.

Voici, ie vous donne puiſſance de marcher ſur ſerpens, & ſur ſcorpions, & ſur toute la force de l'ennemi: & rien ne vous bleſſera.

13. Væ·

CAP. X.

13. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethſaida: quia ſi in Tyro & Sidône factæ fuiſſent virtutes quæ factæ ſunt in vobis, olim in cilicio & cinere ſedentes pœniterent.

Wo be to thee / Chorazin/wo be to thee / Beth-ſaida: for if the miracles had bene done in Tyrus & Sidō/which haue bene done in you/ they had a great while agone repented / ſitting in ſackecloth and aſhes.

14. Veruntamen Tyro & Sidôni remiſſiùs erit in iudicio, quàm vobis.

Therefore it ſhalbe eaſier for Tyrus/and Sidon at the iudgement/then for you.

15. Et tu Capharnaum uſque ad cælum exaltata: uſque ad infernum demergêris.

And thou/ Capernaum / which art exalted to heauen/ſhalt bee thruſt downe to hell.

16. Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui autem me ſpernit, ſpernit eum qui miſit me.

He that heareth you/ heareth mee: and he that deſpiſeth you / deſpiſeth me: and he that deſpiſeth me / deſpiſeth him that ſent me.

17. Reverſi ſunt autem ſeptuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo.

And the ſeuentie turned againe with ioy ſaying/Lorde/euen the deuils are ſubdued to vs through thy Name.

18. Et ait illis, Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem.

And he ſayde vnto them/I ſaw Satan/like lightning / fall downe from heauen.

19. Ecce, dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

Beholde / I giue vnto you power to tread on ſerpents / and ſcorpions / and ouer all the power of the enemie / and nothing ſhall hurt you.

Das X. Capitel.

13. Weh dir Chorazin / weh dir Bethſaida / Denn weren ſolche thaten zu Tyro vnd Sidon geſchehen/die bey euch geſchehen ſind/ ſie hetten vor zeiten im Sack vnd in der Aſchen geſeſſen/ vnd Buſſe gethan.

We dig Corozain / we dig Bethſaida/ Thi vaare ſaadanne vnderlige Gerninger ſkede i Tyro oc Sidon / ſom ere ſkede hoſſ eder / da haffde de i fordum tid ſidet i Sæcke oc i aſke/ oc giort Penitentze.

14. Doch es wirdt Tyro vnd Sidon träglicher ergehen am Gerichte / denn euch.

Dog ſkal det gaa Tyro oc Sidon lideligere paa Dommen/end eder.

15. Vnd du Capernaum/ die du biß an den Himel erhaben biſt/ du wirſt in die Helle hinunder geſtoſſen werden.

Oc du Capernaum/ du ſom eſt ophøyet til Himmelen/ du ſkalt ſtødis hen vnder i Helffuede.

16. Wer euch höret/ der höret mich / vnd wer euch verachtet / der veracht mich / Wer aber mich verachtet / der verachtet den /der mich geſandt hat.

Huo ſom eder hører / hand hører mig/ Oc huo ſom eder foracter/ hand foracter Mig/ Men huo Mig foracter / hand foracter Den / ſom mig vdſende.

17. Die ſibentzig aber kamen wider mit freuden/ vnd ſprachen: HERR/ es ſind vns auch die Teuffel vnterthan in deinem Namen.

Oc de halffierdeſinds tiue komme igen met glæde/ oc ſagde/ HERRE / Der ere oc Dieffle oſſ vnderdanige i dit Naffn.

18. Er ſprach aber zu jhnen: Ich ſahe wol den Sathanas vom Himmel fallen/ als einen blitz.

Da ſagde hand til dem / Jeg ſaa vel Satanas falde aff Himmelen / ſom it liunet.

19. Sehet/ ich hab euch Macht gegeben zu tretten auff Schlangen vnd Scorpion / vnd über alle gewalt des Feindes / vnd nichts wirdt euch beſchädigen.

Seer / Jeg haffuer giffuit eder mact / at træde paa Hugorme oc Scorpioner/ oc offuer all Fiendes mact/ oc inted ſkal ſkade eder.

Kapitola X.

13. Běda tobě Korozaym: Běda tobě Bethſaydo: Nebo kdyby w Týru a Sydonu činěni byli diwowé kteříž w wás činěni gſau/ dáwnoby w žijni a w popele ſedijce pokánij činili.

Biádáż tobie Chorázyn/ biádáż tobie Bethſáidá/ ábowiem gdyćby w Tyru y Sydonie tákie cudá czynione były/ tákie ſie w tobie dziáły/ vználiby ſie/ ſiedząc w worze y w popiele.

14. Ale wſſak Týru a Sydonu lehčegij bude na Saudě/ nežli wám.

A dla tegoż Tyrowi y Sydonowi lekcey będzie czáſu ſądu/ niżli wam.

15. A ty Kaffarnaum až do Nebe pozdwiženo gſy/ale až do Pekla pohřiženo budeſs.

A ty Kápernaum ktoreś ieſt áż do niebá wywyżſzone/ áż do piekłá będzieſz zniżone.

16. Kdož wás ſlyſſij/ mne ſlyſſij: a kdo wámi pohrdá/ mnau pohrdá. A kdož pohrdá mnau/ pohrdá tijm kdož mne poſlal.

Kto ćwas ſlucha mnie ſlucha/ á kto was odrzuca/ mnie odrzuca/ á kto mnie ordzuca/onego odrzuca ktory mnie poſlal.

17. Potom nawrátili ſe Sedmdeſáte dwa s radoſtij/ řkauce: PANE/ také y Diáblowé ſe nám poddáwagij we Gměnu twém.

A ták oni ſiedmdźieſiat wrócili ſie z weſelem mowiąc: Pánie y dyabelſthwác ſie nam poddáią przez imię twoie.

18. Y řekl gim: Widěl gſem Sſatanáſſe yáko bleſk/ an padá s Nebe.

Tedy im on rzekł: Pátrzałem gdy ſzátan iáko błyſkáwicá z niebá ſpadał.

19. A dal gſem wám moc/ abyſſte ſſlapali na Hady a na Stijry / y na wſſelikau moc nepřítele/ a nic wám ſſkoditi nebude.

Otoż wam moc da wam deptáć węże y niedźwiadki/ y wſzytkę moc nieprzyiacielſka /a nic was nie obráźi.

י

20 בְּרַם בְּהָדָא לָא תֶחְדּוּן
דְשֵׁאדֵא מֶשְׁתַּעְבְּדִין לְכוּן
אֶלָּא חֲדוּ דַשְׁמָהַיְכוּן
אֶתְכְּתֶבוּ בַּשְׁמַיָּא׃

Nondimeno non vi rallegrate di queſto, che li ſpiriti vi ſon ſottopoſti: ma ben vi rallegrate che i voſtri nomi ſono ſcritti ne cieli.

21 בָּהּ בְּשָׁעְתָא רְוַז יֵשׁוּע
בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וֶאמַר
מַוְדֵא אֶנָא לָךְ אָבִי מָרָא
דַשְׁמַיָּא וְדַאְרְעָא דְכַסִּית
הָלֵין מֶן חַכִּימֵא וְסַכּוּלְתָנֵא
וְגַלִּית אֶנֵין לְיַלּוּדֵא אִין
אָבִי דְהָכַנָא הֲוָא צֶבְיָנָא
קֶדָמָךְ׃

In quella medeſima hora IESV *eſultò in ſpirito, e diſſe, Io ti ringratio Padre, Signor del cielo e della terra, che tu hai naſcoſte queſte coſe à i ſauij e prudenti, e l'hai riuelate à i piccoli. Certo ſi, Padre: percioche coſi è ſtato il tuo beneplacito.*

22 (וֶאתְפְּנִי לְוָת תַלְמִידַוְהִי
וֶאמַר לְהוּן) כֻּל מֶדֶם
אֶשְׁתְּלֶם לִי מֶן אָבִי וְלָא
אֶנָשׁ יָדַע מַנוּ בְּרָא אֶלָּא אֶן
אַבָּא וּמַנוּ אַבָּא אֶלָּא אֶן
בְּרָא וְלְמַן דְאֶן נֶצְבֵּא בְּרָא
דְנֶגְלֵא׃

Tutte le coſe mi ſon date dal Padre mio: e niuno ſa chi ſia il Figliuolo, ſe non il Padre: ne chi ſia il Padre, ſe non il Figliuolo e colui à chi il Figliuolo vorra riuelarlo.

23 וֶאתְפְּנִי לְוָת תַלְמִידַוְהִי
בַּלְחוּדַיְהוּן וֶאמַר טוּבַיְהֵין
לְעַיְנֵא דְחָזְיָן מֶדֶם
דְאַנְתּוּן חָזִין׃

E riuoltatoſi à i ſuoi diſcepoli, diſſe loro da parte, Beati gli occhij che veggono le coſe che vedete voi.

24 אָמַר אֶנָא לְכוּן גֵיר
דַנְבִיֵּא סַגִּיֵּאא וּמַלְכֵא צְבַו
דְנֶחְזוּן מֶדֶם דְחָזִין אַנְתּוּן
וְלָא חֲזַו וְלְמֶשְׁמַע מֶדֶם
דְאַנְתּוּן שָׁמְעִין וְלָא ש
שְׁמַעוּ׃

Perche io vi dico che molti Profeti e Re hanno voluto veder le coſe che vedete voi, e non l'hanno vedute: e vdir le coſe che vdite voi, e non le hanno vdite.

י

20 אֲבָל בְּזֹאת אַל־תִּשְׂמְחוּ
כִּי־הָרוּחוֹת נִדְמוּ לָכֶם שִׂמְחוּ
כִּי־שְׁמוֹתֵיכֶם נִכְתְּבוּ בַּשָּׁמָיִם׃

Mas no os gozeys deeſto, à ſaber que los eſpiritus ſe os ſujeten: mas antes os gozad de que vueſtros nombres eſtán eſcriptos en los cielos.

21 וּבַשָּׁעָה הַהִיא עָלַץ יֵשׁוּעַ
בָּרוּחַ וַיֹּאמַר אוֹדֶה לְּךָ אָבִי אֲדוֹן
שָׁמַיִם וָאָרֶץ כִּי הִסְתַּרְתָּ אֶת
הָאֵלֶּה מֵחֲכָמִים וּנְבוֹנִים וַתְּגַל־
אוֹתָם לְעֳלָלִים אַף אָבִי כִּי
כֵּן נִרְצָה לְפָנֶיךָ׃

En aquella miſma hora Ieſus ſe alegro en eſpiritu, y dixo, Confieſſote, ó Padre, Sennor del cielo y de la tierra, que eſcondiſte eſtas coſas à los ſabios y entendidos, y las has reuelado à los pequennos: anſi Padre, porque anſi te agradó.

22 (וַיִּפֶן אֶל־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם) כֻּלָּם נִתְּנוּ לִי מֵאָבִי
וְאִישׁ לֹא יוֹדֵעַ מִי יֵשׁ הַבֵּן כִּי־
אִם הָאָב וּמִי־יֵשׁ־הָאָב כִּי
אִם הַבֵּן וַאֲשֶׁר לוֹ תִּרְצֶה הַבֵּן־
לְגַלּוֹת׃

Todas las coſas me ſon entregadas de mi Padre: y nadie ſabe quien ſea el Hijo ſino el padre: ni quien ſea el Padre, ſino el Hijo, y aquien el Hijo lo quiſiere reuelar.

23 וַיִּפֶן אֶל־תַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר
לְבַדָּם אַשְׁרֵי הָעֵינַיִם אֲשֶׁר רָאוּ
אֶת־אֲשֶׁר אַתֶּם רוֹאִים׃

Y buelto particularmente à ſus diſcipulos, dixo, Bienauenturados los oyos que veen lo que voſotros veys.

24 כִּי־אוֹמֵר אֲנִי כִּי־נְבִיאִים
וּמְלָכִים רַבִּים חָפְצוּ לִרְאוֹת
אֵת אֲשֶׁר אַתֶּם רוֹאִים וְלֹא
רָאוּ וְלִשְׁמוֹעַ אֶת־אֲשֶׁר אַתֶּם
שׁוֹמְעִים וְלֹא שָׁמֵעוּ׃

Porque os digo, que muchos Prophetas y reyes deſſearon ver lo que voſotros veys, y nô lo vieron: y oyr lo que oys, y no lo oyeron.

ι'.

20. Πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Toutes fois ne vous eſiouiſſez point en ce que les eſprits vous ſont aſſuiettis, mais eſiouiſſez-vous pluſtoſt pource que vos noms ſont eſcrits és cieux.

21. Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπε, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου·

En ce meſme inſtant Ieſus s'eſiouït en eſprit, & dit, Ie te ren graces, ô Pere, Seigneur du ciel & de la terre, de ce que tu as caché ces choſes aux ſages & entendus, & les as reuelees aux petis enfans: Il eſt ainſi Pere, pourtant que tel a eſté ton bon plaiſir.

22. (Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπε) πάντα παρεδόθη μοι ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ· καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

Toutes choſes m'ont eſté donnees en main de mō Pere: & nul ne cognoiſt qui eſt le Fils, ſinon le Pere: ne qui eſt le Pere, ſinon le Fils: & celui auquel le Fils le voudra reueler.

23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

Puis ſe retournant vers les diſciples, il dit à part, Bien-heureux ſont les yeux qui voyent ce que vous voyez.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν, ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Car ie vous di, que pluſieurs Prophetes & Rois ont deſiré de voir les choſes que vous voyes, & ne les ont point veües: & ouïr les choſes que vous oyez, & ne les ont point ouïes.

CAP. X.

20. Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubiiciuntur: gaudete autem quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in cælis.

Neuertheles / in this reioyce not / that the ſpirites are ſubdued vnto you: but rather reioyce / becauſe your names are written in heauen.

21. In ipſa hora exultavit ſpiritu, & dixit: Confiteor tibi pater, Domine cæli & terræ, quòd abſcondiſti hęc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis, Etiam pater, quoniam ſic placuit ante te.

That ſame houre reioyced Jeſus in the ſpirit / and ſaid / J confeſſe vnto thee / Father / Lorde of heauē and earth / that thou haſt hid theſe thinges from the wiſe and learned / and haſt reueiled them to babes: euen ſo / Father / becauſe it ſo pleaſed thee.

22. Omnia mihi tradita ſunt à patre meo. Et nemo ſcit quis ſit filius, niſi pater: & quis ſit pater, niſi filius, & cui voluerit filius revelare.

Then he turned to his diſciples / and ſayd / All thinges are giuen me of my Father: and no man knoweth who the Sonne is / but the Father: neither who the Father is / ſaue the Sonne / & he to wohm the Sonne will reueile him.

23. Et converſus ad diſcipulos ſuos, dixit, Beati oculi qui vident quę vos videtis.

And he returned to his diſciples / & ſaide ſecretely / Bleſſed are the eyes / which ſee that ye ſee.

24. Dico enim vobis, quòd multi prophetæ & reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

For J tell you that many Prophetes and Kinges haue deſired to ſee thoſe thinges which ye ſee / and haue not ſeene them: and to heare thoſe things which ye heare / and haue not heard them.

Das X. Capitel.

20. Doch darinn freuet euch nicht / daß euch die Geiſter vnterthan ſind. Freuet euch aber / das eure Namen im Himmel geſchrieben ſind.

Dog glæder eder icke der vdi / at Aanderne ere eder vnderdanige / Men glæder eder / at eders Naffn ere ſcreffne i Himmelen.

21. Zu der ſtunde freuet ſich Jeſus im Geiſt / vnd ſprach: Jch preiſe dich Vater vnd HERR Himmels vnd der Erden / daß du ſolches verborgen haſt den Weiſen vnd Klugen / vnd haſt es offenbart den Vnmündigen. Ja Vater / alſo war es wolgefellig für dir.

Paa den tid glædde Jheſus ſig i Aanden / oc ſagde / Jeg priſer dig Fader oc HERRE offuer Himmelen oc Jorden / at du haffuer ſkiult ſaadant for de Wiſe oc Kloge oc haffuer obenbaret de vmyndige det. Ja Fader / ſaa vaar det behageligt faar dig.

22. Es iſt mir alles übergeben von meinem Vater. Vnd niemand weiß wer der Sohn ſey / denn nur der Vater / noch wer der Vater ſey / denn nur der Sohn / vnd welchem es der Sohn will offenbaren.

Det er mig altſammen offuergiffuit aff min Fader. Oc ingen veed huo Sønnen er / vden alene Faderen / Oc ey heller huo Faderen er / vden alene Sønnen / oc huilcken Sønnen vil obenbare det.

23. Vnd er wandte ſich zu ſeinen jüngern / vnd ſprach in ſonderheit: Selig ſind die augen / die da ſehen daß jr ſehet.

Oc hand vende ſig til ſine Diſciple / beſagde i beſynderlighed / Salige ere de øyen / ſom ſee det i ſee.

24. Denn ich ſage euch / vil Propheten vnd Könige wolten ſehen / das jhr ſehet / vnd habens nicht geſehen / vnd hören / das jr höret / vnd habens nicht gehöret.

Thi ieg ſiger edær / Mange Prophetec oc Konger vilde ſee / det i ſee / oc haffue det icke ſeet / oc høre det i høre / oc haffue det icke hørt.

Kapitola X.

20. Ale wſſak w tom ſe neradugte / že ſe wám poddáwagij Duchowě / ale radugte ſe / že gſau gměna waſſe napſaná w Nebeſých.

Ale ſie z teº nie ráduycie iż ſie wam duchowie poddáia / owſzem ſie weſelcie z tego / żeć imioná wáſze nápiſane ſą w niebie.

21. W tu hodinu rozweſelil ſe w duchu Gežijſs / a řekl Chwálijm tebe Otče / PANe Nebe y Země / že gſy ſkryl týto wěcy před maudrými a opatrnými / a zgewil gſy ge malićkým. Owſſem Otče / neb ſe tak lijbilo před tebau.

Tegoż tám czáſu rozrádował ſie Jezus w duchu / y mowił: Chwale cie Oycże / Pánie niebá y ziemie / iżeś to zákrył od mądrych y rozumnych / á obiáwiłeś to niemowniatkom / á tho Oycże iż ſie ták vpodobáło tobie.

22. Wſſecky wěcy dány gſau mi od Otce mého. A žádný newij kdoby byl Syn / gedině Otec: a kdoby byl Otec gedině Syn / a ten komuby chtěl Syn zgewiti.

Wſzytko mnie ieſt podano od Oycá mego / á żaden nie zna co zacz ieſt Syn / iedno Ociec / á co zácz ieſt Ociec / iednoż Syn / á komukolwiek będzie chciał Syn obiáwić.

25. A obrátiw ſe k Včedlnijkum ſwým / řekl: Blahoſlawené oči kteréž widij to což wy widijte.

Tedy ſie obróciwſzy ku zwolennikom / rzekł oſobno: Szczeſliwe ſą to oczy ktore widzą to co wy widzicie.

24. Nebok prawijm wám / že mnozý Proroci y Králowé chtěli widěti což wy widijte / a newiděli: a ſlyſſeti což wy ſlyſſýte / a neſlyſſeli.

Bo powiedam wam: Iż wiele Prorokow y Krolow żądáli widzieć co wy widzicie / á nie widzieli / y ſłyſzeć co wy ſłyſzycie / á wżdy nie ſłyſzeli.

י

25 וְהָא סָפְרָא חַד קָם
דְּנְנַסְיוּהִי וְאָמַר מַלְפָנָא
מָנָא אֶעְבֵּד דְּאֶרַת חַיֵּא
דְּלְעָלַם׃

In queſto ecco vn Dottor de la Legge ſi leuoſu, per tentarlo, dicendo, Maeſtro, che coſa farò io per poſſeder la vita eterna.

26 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ
בְּנָמוּסָא אַיְכַנָא כְּתִיב
אַיְכַנָא קָרֵא אַנְתְּ׃

Et egli diſſe, Che coſa è ſcritto ne la Legge? Come leggi tu?

27 עֲנָא וֶאֱמַר לֵהּ
דְּתֶתְרְחַם לְמָרְיָא אֲלָהָךְ מֶן
כֻּלֵּהּ לֶבָּךְ וּמֶן כֻּלָּהּ נַפְשָׁךְ
וּמֶן כֻּלֵּהּ חַיְלָךְ וּמֶן כֻּלֵּהּ
רֶעְיָנָךְ וְלַקְרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ׃

Colui riſpondendo diſſe, Ama il tuo Signore Iddio con tutto il tuo cuore, e con tutta l'anima tua, e con tutta la tua forza, e con tutto il tuo intelletto: e il proſſimo tuo come te medeſimo.

28 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ
תְּרִיצָאִית אֲמַרְתְּ הָדָא
עֲבֵד וְתִחֵא׃

Allora egli li diſſe, Tu hai rettamente riſpoſto: fa queſto e viuerai.

20 הוּ דֵּין כַּד צָבֵא ל
לְמַזְדַּקוּ נַפְשֵׁהּ אֲמַר לֵהּ
וּמַנוּ קָרִיבִי׃

Ma colui volendo giuſtificar ſe ſteſſo, diſſe à IESV, *E chi è il mio proſſimo?*

30 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא
חַד נָחֵת הֲוָא מֶן אוּרִשְׁלֶם
לְאִירִיחוֹ וְנֶפַלוּ עַלוֹהִי ל
לֶסְטָיֵא וְשַׁלְחוּהִי וּמְחַאוּהִי
וְשַׁבְקוּהִי כַּד קַלִּיל קַיָּמָא
בֵּהּ נַפְשֵׁהּ וֶאזַלוּ׃

IESV *riſpondendo, diſſe, Vn certo huomo ſcendeua da Ieruſalem in Ierico, & incontroſſi ne gli aſſaſſini: i quali lo ſpegliorono, e dettergli de le ferite, & andoronſeno via laſſandolo mezo morto.*

31 וְגַדְשׁ כָּהֲנָא חַד נָחֵת
הֲוָא בְּאוּרְחָא הָי וַחְזִיהִי
וְעַבַר׃

Poi occorſe che vn Sacerdote ſceſe per quella medeſima via: & hauendolo veduto, paſſò da l'altro lato.

י

25 וְהִנֵּה רַב בַּתּוֹרָה אֶחָד קָם
מְנַסֶּה אוֹתוֹ לֵאמֹר הַמּוֹרֶה מָה
אֶעֱשֶׂה וְאֶנְחוֹל אֶת־חַיֵּי־עוֹלָם׃

Y heaqui que vn Doctor de la Ley ſe leuantó tentandolo, y diziendo, Maeſtro, haziendo que coſa poſſeeré la vida eterna?

26 וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה נִּכְתַּב
בַּתּוֹרָה אֵיכָכָה קוֹרֵא׃

Y el le dixo, Que eſtà eſcripto en la Ley? Como lees.

27 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר תֶּאֱהַב אֶת יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ
וּבְכָל מְאֹדֶךָ וְאֶת־קְרוֹבְךָ כָּמוֹךָ׃

Y el reſpondiendo, dixo, Amaras àl Sennor tu Dios de todo tu coroçon, y de toda tu anima, y de todas tus fuerças, y de todo tu entendimiento: y a tu proximo, como a ti miſmo.

28 וַיֹּאמֶר לוֹ הֵיטֵב עָנִיתָ עֲשֵׂה
זֹאת וְתִחְיֶה׃

Y dixole, Bien has reſpondido: haz eſto, y biuiras.

29 וְהוּא אָבָה לְהִצְטַדֵּק וַיֹּאמֶר
אֶל־יֵשׁוּעַ וּמִי יֵשׁ־קְרוֹבִי׃

Mas el, queriendo ſe juſtificar à ſi mismo, dixo à Ieſus, Y quien es mi proximo?

30 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אָדָם
פְּלֹמוֹנִי יָרַד מִירוּשָׁלַיִם אֶל־יְרִיחוֹ
וַיִּפֹּל בִּידֵי הַפָּרִיצִים וַיַּפְשִׁיטוּהוּ
וַיַּכּוּהוּ וַיֵּלְכוּ וַיַּעַזְבוּהוּ כְּמוֹ מֵת
הוּא׃

Y reſpondiendp Ieſus, dixo, Vn hombre decendia de Ieruſalem à Iericho, y cayo en ladrones los quales lo deſpojaron; y hiriendolo, fueronſe dexandolo medio muerro.

31 וַיִּקָּר כִּי־כֹהֵן פְּלֹמוֹנִי יָרַד
בַּדֶּרֶךְ הַהִיא וַיַּרְא אוֹתוֹ וַיַּעֲבֹר׃

Y aconteció, que decendió vn Sacerdote por el miſmo camino: y viendole, paſſóſe del vn lado.

ι.

25. Καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Alors voici vn docteur de la loy, qui ſe leua le tentant, & diſant, Maiſtre, En quoi faiſant heiriterai ie-la vie eternelle?

26. Ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

Auquel il dit, Qu'eſt-il eſcrit en la Loy? comment lis-tu?

27. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

Et icelui reſpondit, & dit, Tu aimeras le Seigneur ton Dieu de tout ton cœur, & de toute ton ame, & de toute ta force, & de toute ta penſee: & ton prochain comme toi-meſme.

28. Εἶπε δὲ αὐτῷ· ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.

Alors il lui dit, Tu as droitement reſpondu: fai cela & tu viuras.

29. Ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

Maïs icelui ſe volant iuſtifier, dit à Ieſus, Et qui eſt mon prochain?

30. Ὑπολαβὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς ἱεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.

Ieſus reſpondant dit, Vn homme deſcendoit de Ieruſalem en Ierico, & tomba entre les mains des brigands, qui le deſpouillerent, & apres qu'ils l'eurent, nauré de pluſieurs coups, ils s'en allerent, le laiſſans a demi mort.

31. Κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν.

Or par rencontre vn Sacrificateur deſcendoit par le meſme chemin, & quand il le vid, il paſſa de l'autre coſté.

CAP. X.

25. Et ecce quidam Legiſperitus ſurrexit, tentans illum, & dicens, Magiſter, quid faciendo vitam æternam poſſidebo?

Then beholde/ a certaine expounder of the Lawe ſtoode vp/ and tempted him/ ſaying/ Maſter/ what ſhall I do/ to inherite eternall life?

26. At ille dixit ad eum, In lege quid ſcriptum eſt? quomodo legis?

And he ſayde vnto him/ What is writtē in the Lawe? how readeſt thou?

27. Ille reſpondens dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum.

And he anſwered/ and ſayd/ Thou ſhalt loue thy Lord God with all thine heart/ and with all thy ſoule/ and with all thy ſtrēgth/ and with all thy thought/ and thy neighbour as thy ſelfe.

28. Dixitque illi, Rectè reſpondiſti, hoc fac, & vives.

Then he ſayde vnto him/ Thou haſt anſwered right: this do/ and thou ſhalt liue.

29. Ille autem volens iuſtificare ſeipſum, dixit ad Ieſum, Et quis eſt meus proximus?

But he willing to iuſtifie himſelfe/ ſayde vnto Jeſus/ Who is then my neighbour?

30. Suſcipiens autem Ieſus, dixit: Homo quidam deſcendebat ab Ieruſalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam deſpoliaverunt eum, & plagis impoſitis abierūt ſemivivo relicto.

And Jeſus anſwered/ and ſayde/ A certaine man went downe from Jeruſalem to Jericho/ and fell amōg theeues/ and they robbed him of his rayment/ and wounded him/ and departed/ leauing him halfe dead.

31. Accidit autem ut ſacerdos quidam deſcenderet eâdem via: & viſo illo præterivit.

And by chance there came down a certaine Prieſt that ſame way/ and when he ſawe him/ he paſſed by on the other ſide.

Das X. Capitel.

25. Vnd ſihe/ da ſtund ein Schrifftgelehrter auff/ vnd verſucht jhn/ vnd ſprach: Meiſter/ was muß ich thun/ daß ich das ewige Leben ererbe?

Oc ſee/ da ſtod en Scrifftklog op/ friſtede hannem oc ſagde Meſtere/ Huad ſkal ieg gøre/ at ieg kand arffue det euige Liff?

26. Er aber ſprach zu jm: Wie ſtehet im Geſetz geſchrieben? Wie liſeſt du?

Da ſagde hand til hannem/ Huorledis ſtaar ſcreffuit i Lowen? Huorledis læſſ du?

27. Er antworttet/ vnd ſprach: Du ſolt Gott deinen HERREN lieben/ von gantzem hertzen/ von gantzer Seele/ von allen kräfften/ vnd von gantzem gemüte/ vnd deinen Nechſten als dich ſelbs.

Hand ſuarede oc ſagde/ Du ſkalt elſke Gud din HERRE/ aff gantſke hierte/ aff gantſke Siel/ aff al mact/ oc aff gantſke ſind/ Oc dine Neſte lige ſom dig ſelff.

28. Er aber ſprach zu jhm: Du haſt recht geantworttet/ thue das/ ſo wirſt du leben.

Da ſagde hand til hannem/ Du ſuarede ret/ Gør det/ ſaa ſkalt du leffue.

29. Er aber wolt ſich ſelbs rechtfertigen/ vnd ſprach zu Jeſu: Wer iſt denn mein Nechſter?

Men hand vilde gøre ſig ſelff retferdigt/ oc ſagde til Jheſum/ Huo er da min Neſte?

30. Da antworttet Jeſus/ vnnd ſprach: Es war ein menſch/ der gieng von Jeruſalem hinab gen Jericho/ vnd fiel vnter die Mörder/ die zogen jhn auß/ vnd ſchlugen jn vnd giengen davon/ vnd lieſſen jhn halb todt ligen.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde/ Der vaar it Menniſke/ ſom gick fra Jeruſalem ned til Jericho/ oc falt iblant Røffuere/ De førde hannem aff/ oc ſloge hannem/ oc ginge bort/ oc lode hannem ligge halff døde.

31. Es begab ſich aber on gefehr/ daß ein Prieſter dieſelbige ſtraß hinab zog/ vnd da er jhn ſahe/ gieng er fürüber.

Da begaff det ſig wforuarendis/ at en Preſt drog den ſamme vey ned/ oc der hand ſaa hannem/ gick hand omkring.

Kapitola X.

25. A hle/ geden w Zákoně včený wſtal pokauſſege ho/ a řka: Miſtře/ co čině žiwot wěčný obdržijm?

Támoto niektory wykłádácz zakonu wſtawſzy kuśił go mowiąc: Miſtrzu coż czyniąc otrzymam żywot wieczny?

26. A on řekl k němu: W Zákoně co geſt pſáno/ kterak čteſs?

A on mu odpowiedziawſzy rzekł: A coż ieſt nápiſano w zakonie? iákoż czytaſz?

27. A on odpowěděw/ řekl: Milowati budeſs Pána Boha twého z celého ſrdce twého/ a z celé duſſe twé/ a ze wſſech mocý twých/ y ze wſſij myſli twé/ a Blijžnijho twého yako tebe ſamého.

On tedy odpowiedziawſzy rzekł: Miluy Páná Bogá twego ze wſzytkie° ſercá twego/ ze wſzytkiey duſze twey ze wſzytkich śił twoich/ ze wſzytkiey myſli twey. A bliźniego twego iáko ſamego ſiebie.

28. Y řekl gemu Gežijs: Práwě gſy odpowěděl/ to čiň/ a žiw budeſs.

Ná tho mu rzekł: Dobrześ powiedział/ toż czyn á będzieſz żył.

29. A on chtěge ſe ſám ſprawedliwa včiniti/ řekl k Gežijſſowi: A kdo geſt muog Blijžnij?

Ale on chcąc ſie ſam vſpráwiedliwić/ rzekł do Jezuſá: A ktoż wżdy ieſt moy bliźni?

30. Y odpowěděw Gežijs/ řekl gemu: Člowěk geden ſſel z Geruzaléma do Gerycho/ y vpadl mezy Lotry/ kteřijž také gey oblaupili/ a zraniwſſe odeſſli/ odpolu žiwa nechawſſe.

To przyiąwſzy Jezus rzekł: Człowiek niekthory ſzedł z Jeruzalem do Jerycho/ y wpadł miedzy zboyce/ ktorzy go złupiwſzy y zránniwſzy/ odeſzli nápoly zábitego zoſtawiwſzy.

31. Y přihodilo ſe/ že Kněz geden ſſel tauž ceſtau/ a vzřew gey/ pominul ho.

A przydáło ſie że taż drogą ſzedł niektory kápłan/ vyzrawſzy go z przeciwká/ minął go.

32 וְהָכְנָא אָף לֵוָיָא אֶתָא מְטָא לְהָי דּוּכְתָּא וְחַזְיֵהּ וַעֲבַר׃

Similmente ancora vn Leuita, eſſendo venuto preſſo al luogo, s'accoſtò, e viddelo, e paſſò via da l'altro lato.

33 אֱנָשׁ דֵּין שָׁמְרָיָא כַּד רָדֵא הֲוָא אֶתָא אַיְכָּא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא וְחַזְיֵהּ וְאֶתְרַחַם עֲלַוְהִי׃

Ma vn Samaritano, facendo il ſuo camino, arriuò à lui: & hauendolo veduto, ſene moſſe à compaſſione.

34 וְאֶתְקַרַב וַעֲצַב מַחְוָתֵהּ וּנְצַל עֲלַיְהֵין ח חַמְרָא וּמֶשְׁחָא וְסָמֵהּ עַל חָמָרֵהּ וְאַיְתְיֵהּ לְפוּתְקָא וְאֶתְבַּטַל לֵהּ עֲלַוְהִי׃

Et accoſtatoſili, faſciò le ſue ferite, mettendeui ſu de l'olio e del vino: poi lo poſe ſopra il ſuo giumento, e conduſſelo à l'hoſtaria & hebbene cura.

35 וּלְצַפְרֵהּ דְּיוֹמָא אַפֵּק תְּרֵין דִּינָרִין יַהֵב לְפוּתְקָיָא וֶאֱמַר לֵהּ יַצִּף דִּילֵהּ וְאֶן מֶדֶם יַתִּיר תַּפֵּק מָא דְּהָפֵךְ אֶנָא יָהֵב אֶנָא לָךְ׃

E l'altro giorno partendoſi, cauò fuor due denari, e dettegli à l'hoſte, e diſſeli, Habbine cura: e tutto ciò che tu ſpenderai di più, io te lo renderò al mio ritorno.

36 מַנּוּ הָכִיל מֶן הָלֵין תְּלָתָא מֶתְחְזֵא לָךְ דַּהֲוָא קָרִיבָא לְהַו דַּנְפַל בְּאִידַי גַּיָּסֵא׃

Qual dunque di queſti tre ti pare che fuſſe proſſimo à colui che incorſe ne gli aſſaſſini?

37 הוּ דֵּין אֱמַר הַו דְּאֶתְרַחַם עֲלַוְהִי אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֵל אַף אַנְתְּ הָכְנָא הֲוַית עָבֵד׃

Et egli diſſe, Quello che vſò miſericordia verſo di lui, IESV dunque gli diſſe, Va, e fa tu il ſimile.

38 וַהֲוָא דְּכַד הָנוּן רָדִין בְּאוּרְחָא עַל לַקְרִיתָא חֲדָא וְאַנְתְּתָא דִּשְׁמָהּ מ מַרְתָא קַבְּלָתֵהּ בְּבַיְתָהּ׃

Auuenne poi mentre che eſſi andauano, ch'egli entrò in vn certo caſtello: e vna donna nominata Maria lo riceue in caſa ſua.

32 גַּם כֵּן הַלֵּוִי בְּבוֹאוֹ אֶל־מָקוֹם הַהוּא וַיַּרְא וַיַּעֲבֹר׃

Y anſi miſmo vn Leuita llegando cerca de aquel lugar, y viendolo, paſſóſe del vn lado.

33 וְשׁוֹמְרוֹנִי אֶחָד הוֹלֵךְ לְדַרְכּוֹ בָּא אֵלָיו וּבִרְאוֹתוֹ נִכְמְרוּ רַחֲמָיו׃

Y vn Samaritano que yua camino, viniendo cerca de el, y viẽdolo, fue mouido à miſericordia.

34 וַיִּקְרַב וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־פְּצָעָיו שׁוֹפֵךְ בָּם יַיִן וָשֶׁמֶן וַיַּרְכִּיבֵהוּ עַל־חֲמוֹרוֹ וַיּוֹלִיכֵהוּ בַּמָּלוֹן וַיִּסְכֹּן לוֹ׃

Y llegandoſe, vendóle las heridas echandole olio y vino: y poniendolo ſobre ſu caualgadura, lleuolo àl meſon, y curolo.

35 וּבַיּוֹם הַשֵּׁנִי בְּצֵאתוֹ הִשְׁלִיךְ שְׁנֵי דִינָרִים וַיִּתֵּן לְבַעַל הַמָּלוֹן וַיֹּאמֶר אֵלָיו סְכוֹן לוֹ וְכָל אֲשֶׁר תּוֹתִיר לְרַבּוֹת בְּשׁוּבִי אָשִׁיב לָךְ׃

Y otro dia partiendoſe, ſacó dos dineros, y diolos àl hueſped, y dixole, Curalo: y todo loque demàs gaſtares, yo quando buelua, te lo pagare.

36 וּמִי מִשְּׁלֹשֶׁת הָאֵלֶּה נִרְאֶה לְךָ כִּי־קָרוֹב הוּא לַאֲשֶׁר נָפַל בִּידֵי הַפָּרִיצִים׃

Quien pues de eſtos tres te parece que fue el proximo de aquel que cayó en ladrones?

37 וְהוּא אָמַר זֶה הוּא אֲשֶׁר עָשָׂה חֶסֶד עִמּוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ וַעֲשֵׂה גַּם־כֵּן׃

Y el dixo, El que vſò de miſericordia con el. Entonces Ieſus le dixo, Vé, y haz tu lo miſmo.

38 וַיְהִי בְּלֶכְתָּם וַיָּבוֹא בְּטִירָה אַחַת וְאִשָּׁה וּשְׁמָהּ מַרְתָא קִבְּלַתּוּ בְּבֵיתָהּ׃

Y acontecio, que yendo, entro el en vna aldea: y vna muger llamada Martha lo recibió en ſu caſa.

32. Ὁμοίως δὲ καὶ λευΐτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.

Semblablement auſſi vn Leuite eſtant arriué à l'endroit, & le voyant, paſſa de l'autre coſté.

33. Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ᾽ αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη.

Mais vn Samaritain paſſant ſon chemin, vint à l'endroit d'iceluі, & le voyant fut eſmeu de compaſſion.

34. Καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.

Et s'approchant lui reſſerra ſes playes, & y mit deſſus de l'huile & du vin: puis le mit ſur ſa beſte, & le mena en l'hoſtelerie, & le penſa.

35. Καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι.

Le lendemain au departir il tira, deux deniers, & les bailla à l'hoſte, & dit, Penſe le: & tout ce que tu deſpendras d'auantage, ie le te rendrai à mon retour.

36. Τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;

Lequel donc de ces trois te ſemble auoir eſté le prochaim à celui qui tomba entre les mains des brigands?

37. Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

Et lui dit, Celui qui a vſé de miſericorde enuers lui. Ieſus donc lui dit, Va, & fai toi auſſi le ſemblable.

38. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι Μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

Or aduint comme ils s'alloyent, qu'il entra en vne bourgade: & vne femme nommee Marthe le receut en ſa maiſon.

CAP. X.

32. Similiter & Levita, cùm eſſet ſecus locum, & videret eum, pertranſiit.

And likewiſe alſo a Levite/ when he was come nere to the place / went and looked on him / and paſſed by on the other ſide.

33. Samaritanus autē quidam iter faciens, venit ſecus eum: & videns eum, miſericordia motus eſt.

Then a certaine Samaritane / as hee iourneyed/ came nere vnto him/ and when he ſawe him / he had compaſſion on him.

34. Et appropians alligavit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum ſuum, duxit in ſtabulum, & curam eius egit.

And went to him / and bounde vp his woundes/ and powred in olye and wine/ and put him on his owne beaſte / and brought him to an Inne / and made prouiſion for him.

35. Et altera die protulit duos denarios, & dedit ſtabulario, & ait, Curam illius habe: & quodcunque ſupererogaveris, ego cùm rediero reddam tibi.

And on the morowe when he departed/ he tooke out two pence / and gaue them to the hoſte / and ſayde vnto him / Take care of him/ and whatſoeuer thou ſpendeſt more/ when I come againe / I will recompence thee.

36. Quis horum trium videtur tibi proximus fuiſſe illi qui incidit in latrones?

Which now of theſe three/ thinkeſt thou/ was neighbour vnto him that fell among the theeues?

37. At ille dixit, Qui fecit miſericordiam in illum. Et ait illi Ieſus, Vade, & tu fac ſimiliter.

And he ſayde/ He that ſhewed mercie on him. Then ſayd Jeſus vnto him/ Go/ and do thou likewiſe.

38. Factum eſt autem dum irēt, & ipſe intravit in quoddam caſtellum: & mulier quædam Martha nomine, excepit illum in domum ſuam.

Now it came to paſſe as they went/ that he entred into a certaine towne / and a certaine woman named Martha/ receiued him into her houſe.

Das X. Capitel.

32. Deſſelbigen gleichen auch ein Levit/ da er kam bey die ſtet/ vnd ſahe jhn/ gieng er fůrůber.

Diſſligeſt oc ſaa en Leuite/ der hand kom til Steden/ oc ſaa hannem/ gick hand omkring/

33. Ein Samariter aber reiſet/ vnd kam dahin/ vnd da er jhn ſahe/ jammerte jhn ſein.

Men en Samaritan reyſde/ oc kom der hen/ oc der hand ſaa hannem/ ynckedis hand offuer hannem.

34. Gieng zu jm/ verband jhm ſeine Wunden/ vnd goß darein Oel vnd Wein/ vnd hub jhn auff ſein Thier/ vnd fůhret jhn inn die Herberge/ vnd pfleget ſein.

Hand gick til hannem / forbant hannem hans Saar/ oc loed Olie oc Vin der vdi/ oc løffte hannem paa ſit Diur/ oc førde hannem til Herbere/ oc røctede hannem.

35. Des andern tages reiſet er/ vnd zog herauß zwen groſchen/ vnd gab ſie dem Wirte/ vnnd ſprach zu jhm: Pflege ſein/ vnd ſo du was mer wirſt darthun/ will ich dirs bezalen wenn ich wider komme.

Den anden dag reyſede hand/ oc tog tho Pendinge vd/ oc gaff Hoſbonden dem/ oc ſagde til hannem/ Røcte hannem/ Oc der ſom du legger noget mere der til/ da vil ieg betale dig det/ naar ieg kommer igen.

36. Welcher důncket dich vnter diſen dreyen der Nechſt ſey geweſen dem der vnter die Mörder gefallen war?

Huilcken tyckis dig/ der vaar aff diſſe tre hans Neſte/ der vaar falden iblant Røffuere?

37. Er ſprach: Der die Barmhertzigkeit an jm that. Da ſprach Jeſus zu jhm: So gehe hin/ vnd thue deß gleichen.

Hand ſagde / Den ſom giorde barmhiertighed met hannem. Da ſagde Jheſus til hannem / Saa gack bort / oc gøre lige ſaa.

38. Es begab ſich aber/ da ſie wandelten/ gieng er in einen Marckt/ da war ein Weib mit namen Martha/ die nam jhn auff in jhr Hauß.

Oc det begaff ſig/ der de vandrede/ gick hand i en By/ der vaar en Quinde/ ſom hed Martha/ hun anammede hannem i ſit huſſ.

Kapitola X.

32. Tež y Jahen/ když byl na tě ceſtě a widěl gey/ pominul.

Tákże rownie y Lewitá gdy przychodził ku mieyſcu onemu/ á vyzrał go z przeciwká/ minął.

33. Samarytán pak geden ceſtau gda přiſſel až k němu/ a vzřew gey/ miloſrdenſtwijm hnut geſt.

A Samárytan niektory w tez droge idac nádſzedl go/ y vyzráwſzy go ruſzon ieſt miloſierdziem.

34. A přiblijžiw ſe vwázal rány geho/ naliw Olege a Wijna: a wložiw gey na howado ſwé/ wedl do hoſpody/ a pěči o něm měl

A przyſzedſzy záwiazał rány ſego/ á nálawſzy oliwy y winá/ włożył go ná bydlatko ſwe/ y wiodł do goſpody/ á miał o nim praca.

35. Druhého pak dne wyňal dwa penijze/ a dal Hoſpodáři/ a řekl: Pěči měg o něm/ a cožkoli nad to wynaložijſs/ yá když ſe wrátijm/ zaplatijm tobě.

Tedy názáiutrz odieżdżáiac/ wyiawſzy dwá groſzá dał goſpodarzowi mowiac mu: Mierże o nim praca/ á cokolwiek nád to wydaż/ ia wrociwſzy ſie oddam tobie.

36. Kdo z těch třij zdá ſe tobě Bližnijm byti tomu/ kterýž vpadl mezy Lotry?

A ták z tych trzech ktoryżći ſie widzi bliżſzym być onemu co był wpadł miedzy zboyce?

37. A on řekl: Ten kterýž včinil miloſrdenſtwij nad nim. Y řekl gemu Gežijs: Gdiž/ y ty včiň tež.

A on rzekł: Ten ktory vżył miłoſierdzia przeciw iemu. Rzekł mu thedy Jezus: Idźże precz á vczyń także.

38. Y ſtalo ſe když ſſly/ a on wſſel do gednoho Hrádku: A žena gedna gměnem Martha přijala gey do domu ſwého.

A zſtálo ſie w drodze/ iż on wſzedł do miáſteczká niektorego/ á niewiaſtá niektora imieniem Mártá przyiela iago w dom ſwoy.

י

39 וְאִית הֲוָת לָהּ חָתָא
דִּשְׁמָהּ מַרְיַם וְאָתָת יָתְבַת
לָהּ לְוָת רַגְלַוְהִי דְּמָרַן
וְשָׁמְעָא הֲוָת מֶלַּוְהִי׃

E queſta haueua vna ſorella chiamata Maria laquale ancora ſedendoſi à i piedi di IESV, aſcoltaua la ſua parola.

40 מַרְתָּא דֵּין עַנְיָת
הֲוָת בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא
סַגִּיאָתָא וְאָתָת אָמְרָא לֵהּ
מָרִי לָא בְּטִיל לָךְ דְּחָתִי
שְׁבַקְתַּנִי בַּלְחוּדַי לְמֶשַׁמָּשׁוּ
אֱמַר לָהּ מְעַדְּרָא לִי׃

E Marta era grandemente occupata intorno à molti ſeruitij: laquale fermatuſi, diſſe, Signore, non ti curi tu punto che la mia ſorella mi laſſa miniſtrar ſola? Dille dunque che m'aiuti.

41 עֲנָא יֵשׁוּע וְאֶמַר לָהּ
מַרְתָּא מַרְתָּא יָצְפַּתְּי
וַרְהִיבַתְּי עַל סַגִּיאָתָא׃

IESV riſpondendo, le diſſe, Marta, Marta tu ti pigli cura, e ti affanni intorno à molte coſe.

42 חֲדָא הִי דֵּין
דְּמֶתְבַּעְיָא מַרְיַם דֵּין
מְנָתָא טָבְתָא גְּבַת לָהּ הָי
דְּלָא תֶתְנְסֵב מֶנָּהּ׃

Ma vna ſola coſa è neceſſaria: Maria ha eletta la buona parte, laquale non le ſarà gia tolta.

יא

1 וַהֲוָא דְּכַד מְצַלֵּא הֲוָא
בְּדוּכְתָא חֲדָא כַּד שַׁלֶּם
אֶמַר לֵהּ חַד מֶן
תַּלְמִידַוְהִי מָרַן אַלְפַיְן
לְמֶצַלָּיוּ אַיְכַנָּא דְּאָף
יוֹחַנָּן אַלֶּף לְתַלְמִידַוְהִי׃

Auuenne ancora che eſſendo egli in vn certo luogo à fare oratione, poi ch'egli hebbe ceſſato, vno de ſuoi diſcepoli gli diſſe, Signore, inſegnaci ad orare, come Giouanni ancora inſegnò a i ſuoi diſcepoli.

י

39 וְאָחוֹת הָיְתָה לָּהּ הַנִּקְרָאָה
מִרְיָם אֲשֶׁר הִיא יָשְׁבָה אֶל־רַגְלֵי
יֵשׁוּעַ וַתִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרוֹ׃

Y eſta tenia vna hermana, que ſe llamaua Maria: la qual ſentandoſe à los pies de Ieſus oya ſu palabra.

40 וּמָרְתָא מִתְהַלְּכָה הָיָה עַל־
כָּל הַשָּׁרֵת וַתָּקָם וַתֹּאמַר אֲדֹנָי
הֲלֹא יִסְכָּן לָךְ כִּי־אֲחוֹתִי
תַּעַזְבֵנִי לְבַדִּי לְשָׁרֵת אֱמֹר נָא
אֵלֶיהָ לְעָזְרֵנִי׃

Martha empero ſe diſtrahia en muchos ſeruicios: y ſobreuiniendo, dize, Sennor no tienes cuydado que mi hermana me dexa ſeruir ſola? dile pues, que me ayude.

41 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ מָרְתָא
מָרְתָא מְרֻדֶּפֶת וּמְאֹרֶת הַרְבֵּה מְאֹד׃

Reſpondiendo Ieſus entonces, dizole, Martha, Martha, cuydadoſa eſtàs, y con las muchas coſas eſtas turbada:

42 אַךְ אַחַת הִיא צְרִיכָה מִרְיָם
בָּחֲרָה לָהּ מָנָה טוֹבָה אֲשֶׁר לֹא
תִלָּקַח מִמֶּנָּה׃

Empero vna coſa es neceſſaria, Mas Maria eſcogió la buena parte, la qual no le ſerá quitada.

יא

1 וַיְהִי־בִהְיוֹתוֹ בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי
לְהִתְפַּלֵּל וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה אָמַר
אֶחָד מִתַּלְמִידָיו אֵלָיו אֲדֹנָי
לַמְּדֵנוּ לְהִתְפַּלֵּל כַּאֲשֶׁר גַּם
יוֹחָנָן לִמֵּד אֶת־תַּלְמִידָיו׃

Y aconteció que eſtando el orando en vn lugar, como àcabó, vno de ſus Diſcipulos le dixo Sennor, enſennanos à orar, como tambien Ioan enſennó à ſus Diſcipulos.

ι.

39. Καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.

Or elle auoit vne ſœur nommee Marie, laquelle auſſi ſe tenant aſſiſe aux pieds de Ieſus, eſcoutoit ſe parole.

40. Ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.

Et Marthe eſtoit diſtraite á faire beaucoup de ſeruice: laquelle eſtant ſuruenue vers lui, dit, Seigneur, ne te chaut-il point que ma ſœur me laiſſe ſeruir toute ſeule? di lui donc qu'elle m'aide auſſi de ſon coſté.

41. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μάρθα μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά.

Et Ieſus reſpondant, lui dit, Marthe, Marthe, tu as ſouci, & te trauailles apres beaucoup de choſes.

42. Ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο· ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

Mais vne choſe eſt neceſſaire, et Marie a choiſi la bonne part, qui ne lui ſera point oſtee.

ΚΕΦΑΛ ια.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο. εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Il aduint auſſi cõme il eſtoiet en priere en quelque lieu, apres qu'il eut ceſſé, que quelcun de ſes diſciples lui dit, Seigneur, éſeigne-nous à prier, ainſi que Iehan auſſi a enſeigné ſes diſciples.

CAP. X.

39. Et huic erat ſoror nomine Maria: quæ etiam ſedens ſecus pedes Domini, audiebat verbum illius.

And ſhe had a ſiſter called Marie/ which alſo ſate at Jeſus feete/ and heard his preaching.

40. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium, quæ ſtetit & ait, Domine, non eſt tibi curę, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? dic ergo illi, ut me adiuvet.

But Martha was combred about much ſeruing/ and came to him/ and ſaid/ Maſter/ doeſt thou not care that my ſiſter hath left me to ſerue alone? bid her therefore/ that ſhe helpe me.

41. Et reſpondens, dixit illi Dominus, Martha, Martha, ſolicita es, & turbaris erga plurima.

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto her/ Martha/ Martha/ thou careſt/ & art troubled about many things.

42. Porrò unum eſt neceſſarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

But one thing is needefull/ Maria hath choſen the good part/ which ſhall not bee taken away from her.

CAP. XI.

ET factum eſt, cùm eſſet in quodam loco orans, ut ceſſavit, dixit unus ex diſcipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, ſicut docuit & Iohannes diſcipulos ſuos.

And ſo it was/ that as he was praying in a certaine place/ when hee ceaſed/ one of his diſciples ſaid vnto him/ Maſter/ teach vs to pray/ as John alſo taught his diſciples.

Das X. Capitel.

39. Vnd ſie hatte eine Schweſter/ die hieß Maria/ die ſatzte ſich zu Jeſus füſſen/ vnd höret ſeiner rede zu.

Oc hun haffde en ſøſter/ hed Maria/ hun ſette ſig hoſſ Jhcſu føder/ oc hørde hans tale.

40. Martha aber machet jhr vil zuſchaffen/ jm zu dienen/ vnd ſie tratt hinzu/ vnd ſprach: HERR frageſtu nicht darnach/ Daß mich meine Schweſter leſt allein dienen? Sage jhr doch/ daß ſie es auch angreiffe.

Men Martha giorde ſig ſtor vmage at tiene hannem/ oc hun traadde frem/ oc ſagde/ HERRE/ ſkøder du inted der om/ at min Søſter lader mig tiene alene? Sig hende dog/ at hun tager paa met.

41. Jeſus aber antwortet/ vnd ſprach zu jr: Martha/ Martha/ du haſt vil ſorge vnd mühe.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde til hende/ Martha/ Martha/ du haffuer megen ſorge oc vmage.

42. Eines aber iſt not/ Maria hat das gute theil erwehlet/ das ſoll nicht von jhr genommen werden.

Jt er nødtørfftigt. Maria vdualde den gode part/ ſom icke ſkal tagis fra hende.

Das XI. Capitel.

Vnd es begab ſich/ daß er war an einem ort vnd betet. Vnnd da er auff gehöret hatte/ ſprach ſeiner Jünger einer zu jm: HERR/ lehre vns beten/ wie auch Johannes ſeine Jünger lehrete.

OC det begaff ſig at hand vaar paa en ſted/ oc bad. Oc der hand loed aff/ ſagde en aff hans Diſciple til hannem/ HERRE/ løre oſſ at bede/ ſom Johannes oc lærde ſine Diſciple.

Kapitola X.

39. A ta měla Seſtru gměnem Marygi: kterážto také ſeděcy podlé noh PANě/ poſlauchala ſlowa geho.

A thác miálá ſioſtrę ktora zwano Márya/ ktora też ſiedzac v nog Jezuſowych/ ſłuchálá ſłowá iego.

40. Ale Martha pečowala při čaſtém poſluhowánij: Kterážto ſtogecy y řekla/ PAne/ nemáſſli o to péče/ že Seſtra má opuſtila mne ſamau ſlaužiti? Protož řcy gij ať mi pomůž.

Ale Martá odrywálá ſie okolo czeſtey poſlugi/ á ták przyſzedſzy rzekłá/ Pánie niemaſz tego ná pieczi/ iż ſioſtra moiá opuściłá mie/ że wiec ſamá ſłużę? á przetoż iey powiedz áby mi wżdy co po magálá.

41. A odpowěděw řekl gij PAn: Martha Martha pečliwá gſy/ armautijſs ſe při mnohých wěcech.

A odpowiedziawſzy Jezus rzekł iey: Marto Marto/ ſtáraſz ſie y fráſuieſz okolo wiela rzeczy.

42. Zagiſté/ gednohoť geſt potřebij: Marya wýbornau ſtránku wywolila/ kterážto nebude odyata od nij.

Lecz iedney rzeczy potrzebá/ Márya dobrą czaſt ke obrálá ktora od niey odieta nie bedzie.

Kapitola XI.

Y Stalo ſe když byl na gednom mijſtě modle ſe: A když přeſtal/ řekl k němu geden z Včedlnijkůw geho: PANE/ nauč nás modliti ſe/ yakož y Jan včil Včedlnijky ſwé.

STálo ſie iż ſie modlił na niektorym mieyſcu/ á gdy przeſtał/ rzekł k niemu niekthorzy z zwolennikow ie°: Pánie naucz nas modlić ſie/ ták iáko y Jan nauczył zwolennikow ſwoich.

יא

2 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ — אֶמָתַי דִּמְצַלֵּין אַנְתּוּן הָכַנָא הֲוַיתוּן אָמְרִין אֲבוּן דְּבַשְׁמַיָּא יִתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ יֶהֱוֵא צֶבְיָנָךְ אַיְךְ דְּבַשְׁמַיָּא אַף בַּארְעָא׃

Et egli disse loro, Quando voi orate, dite, Padre nostro che sei ne cieli, Sia santificato il tuo Nome. Venga il tuo regno. Sia fatta la tua volonta, si come in cielo, cosi ancora in terra.

3 הַב לַן לַחְמָא דְּסוּנְקָנַן כֻּל־יוֹם׃

Dacci ogni giorno il nostro pane cotidiano.

4 וַשְׁבּוֹק לַן חְטָהַין אַף חְנַן גֵּיר שָׁבְקִין לְכֻל דְּחַיָּבִין לַן וְלָא תַעְלַן לְנֶסְיוֹנָא אֶלָּא פְּרוּקַין מֶן בִּישָׁא׃

E perdonaci i nostri peccati: percioche ancor noi perdoniamo ad ogni nostro debitore. E non c'indurre in tentatione, ma liberaci dal maligno.

5 וֶאֱמַר לְהוֹן מַנוּ מֶנְכוֹן דְּאִית לֵהּ רָחְמָא וְנֵאזַל לְוָתֵהּ בְּפַלְגּוּת לִלְיָא וְנֵאמַר לֵהּ רָחְמִי אַשְׁאֶלַיְנַי תְּלָת גְּרִיצָן׃

Poi disse loro, Chi di voi hauerà vn amico, ilqual vada à lui à meza notte, e dicagli, Amico, prestami tre pani.

6 מֶטּוּל דְּרָחְמָא אֶתָא לְוָתִי מֶן אוּרְחָא וְלַית לִי מֶדֶּם דְּאֶסִּים לֵהּ׃

Percioche vn'amico mio è venuto à me di viaggio, e non ho che porgli innanzi.

7 וְהוּ רָחְמֵהּ מֶן לְגוֹ נֶעְנֵא וְנֵאמַר לֵהּ לָא תְהַרְיַנַי דְּהָא תַרְעָא אֲחִיד וּבְנַי עַמִּי בְּעַרְסָא לָא מֶשְׁכַּח אֲנָא דְּאֶקוּם וְאֶתֵּל לָךְ׃

Et egli di dentro rispondendo, dica, Non mi dar molestia, che gia la porta è serrata, e i miei fanciulli son con essome nel letto: io non mi posso leuare a dartegli.

יא

2 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם תִּתְפַּלְּלוּ אִמְרוּ אָבִינוּ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם יִקָּדֵשׁ שְׁמֶךָ תָּבוֹא מַלְכוּתֶךָ יְהִי־רְצוֹנְךָ כַּאֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וְכֵן בָּאָרֶץ׃

Y dixoles, Quando orardes, dezid, Padre nuestro, que estas en los cielos, sea tu Nombre sanctificado Venga tu Reyno: sea hecha tu voluntad como enel cielo ansi tambien en la tierra.

3 אֶת־לַחְמֵנוּ דְּבַר יוֹם תֶּן לָנוּ יוֹם יוֹם׃

El pan nuestro de cada dia da nos lo oy:

4 שָׂא לָנוּ אֶת־חַטֹּאתֵינוּ וְגַם אֲנַחְנוּ נִשָּׂא לְכָל־חוֹבֵנוּ וְאַל תְּבִיאֵנוּ בְּמַסָּה כִּי אִם הַצִּילֵנוּ מֵרָעָה׃

Y perdonanos nuestros peccados, porque tambien nosotros perdanamos à todos losque nos deuen. Y no nos metas en tentacion, mas libranos de mal.

5 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִי יֵשׁ בָּכֶם אֲשֶׁר לוֹ רֵעַ וְיָבוֹא אֵלָיו בַּחֲצִית הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ רֵעִי הַלְוֵה לִי שְׁלֹשֶׁת כִּכְּרוֹת לָחֶם׃

Dixoles tambien, Quien de vosotros tendra vn amigo, y yrà à el à media noche, y le dirá, Amigo prestame tres panes:

6 כִּי־רֵעִי בָּא מִדֶּרֶךְ אֵלַי וּמְאוּמָה לֹא יֶשׁ־בְּיָדִי אֲשֶׁר אָשִׂים לְפָנָיו׃

Porque vn mi amigo ha venido à mi de camino, y no tengo que ponerle delante.

7 וְהוּא מִבַּיִת עָנָה וְאָמַר אַל תּוֹגִיעֵנִי עַתָּה הֻגְּפוּ הַדְּלָתוֹת וִילָדַי אִתִּי בַּמִּטָּה הֵמָּה לֹא אוּכַל לָקוּם וְלָתֵת לָךְ׃

Y el dentro respondiendo, diga, No me seas molesto; la puerta està ya cerrada, y mis ninnos estan conmigo en la cama: no puedo leuantarme, y darte.

ια'.

2. Εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε· πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Et il leur dit, Quand vous prierez, dites, Nostre Pere qui es és cieux, Ton nom soit sanctifié. Ton regne viene. Ta volonté soit faite en la terre comme au ciel.

3. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

Donne-nous de iour à autre nostre pain quotidien.

4. Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Et nous pardonne nos pechés: car nous pardonnons aussi à tous ceux qui nous doiuent. Et ne nous indui point en tentation, mais nous diliure du malin.

5. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους.

Puis il leur dit, Qui sera celui d'entre vous qui aura vn ami, lequel ira à lui à la minuict, & lui dira, Ami, preste-moi trois pains.

6. Ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ.

Car vn mien ami m'est suruenu en passant, & ie n'ai rien pour lui presenter:

7. Κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.

Et que celui qui est dedans responde, & die, Ne me fasche point: car desia ma porte est fermee, & mes petis enfans sont auec moi en la couche: ie ne me puis leuer pour t'en donner.

CAP. XI.

2. Et ait illis, Cùm oratis, dicite, Pater, ſanctificetur nomen tuum, adveniat regnũ tuum, (Fiat voluntas tua, ſicut in cælo & in terra.)

And he ſaide vnto them/ When ye pray/ ſay/ Our Father/ which art in heauen/ halowed by thy Name: Thy kingdome come: Let thy will be done euen in eart/ as it is in heauen.

3. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

Our dayly bread giue vs for the day.

4 Et dimitte nobis peccata noſtra, ſiquidem & ipſi dimittimus omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem. (Sed libera nos à malo.)

And forgiue vs our ſinnes: for euen wee forgiue euerie man that is indeited to vs: And leade vs not into temptation: but deliuer vs from euill.

5. Et ait ad illos, Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes.

Moreouer he ſayd vnto thē/ Which of you ſhall haue friend/ and ſhall go to him at midnight / and ſay vnto him / Friend, lens me three loaues?

6. Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

For a Friende of mine is come out of the way to me / and I haue nothing to ſet before him.

7. Et ille deintus reſpondens dicat, Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili: non poſſum ſurgere & dare tibi.

And he within ſhould anſwere/ and ſay/ Trouble me not: the doore is now ſhut / and my children are with me in bed: I can not riſe and giue them to thee.

Das XI. Capitel.

2. Er aber ſprach zu jhnen: Wenn jhr betet/ ſo ſprecht: Vnſer Vater im Himmel. Dein Name werde geheiliget. Dein Reich komme. Dein will geſchehe/ auff Erden wie im Himmel.

Da ſagde hand til dem/ Naar i bede/ da ſiger/ Vor Fader i Himmelen. Helligt vorde dit Naffn. Tilkomme dit Rige. Vorde din villie/ paa Jorden ſom i Himmelen.

3. Gib vns vnſer täglich Brodt jmmerdar.

Giff oſſ altid vort daglige Brød.

4. Vnd vergib vns vnſer Sünde/ denn auch wir vergeben allen die vns ſchuldig ſind. Vnnd füre vns nicht in verſuchung. Sonder erlöſe vns von dem übel.

Oc forlad oſſ vore Synder/ Thi wi oc forlade alle ſom oſſ ere ſkyldige. Oc leed oſſ icke i friſtelſe. Men frelſſ oſſ fra det onde.

5. Vnd er ſprach zu jhnen: Welcher iſt vnter euch/ der einen Freund hat/ vnd gieng zu jm zu mitternacht/ vnd ſpreche zu jhm: Lieber Freund / leihe mir drey Brodt.

Oc hand ſagde til dem / huilcken er iblant eder/ ſom haffuer en Ven / oc ginge til hannem om midnat/ oc ſagde til hannem / Kære Ven/ len mig try brød.

6. Denn es iſt mein Freund zu mir kommen von der ſtraſſen / vnd ich habe nicht / daß ich jhm fürlege.

Thi min Ven er kommen til mig aff veyen / oc ieg haffuer inted at legge faar hannem.

7. Vnd er drinnen würde antworten / vnd ſprechen: Mache mir keine vnruhe/ die Thür iſt ſchon zugeſchloſſen / vnd meine Kindlein ſind bey mir inn der Kammer / ich kan nicht auffſtehen/vnd dir geben.

Oc hand der inde ſkulde ſuare / oc ſige/ Gør mig icke wmage / Dørren er nu tilluct/ och mine Børn ere hoſſ mig i Herberet/ ieg kand icke ſtaa op /oc giffue dig.

Kapitola XI.

2. Y řekl gim: Když ſe modlijte/ řijkayte: Otče / Oſwěť ſe Gméno twé. Přiď Králowſtwij twé. Buď wuole twa/ (gako wnebi tak y na zemi.)

Tedy im rzekł: Gdy ſie modlicie/ mowcie: Oycze naſz ktoryś ieſt w niebioſiech/ świec ſie imie twoie/ Przyydź krolestwo twoie/ Badź wola twa iako w niebie tak y na ziemi.

3. Chléb náſs wezdayſſý day nám dnes.

Chlebá náßego powßedniego dáy nam ná káżdy dzień.

4. Y odpuſt nám hřijchy naſſe/ nebo y my odpauſſtijme wſſelikému winnijku naſſemu. A newwoď nás w pokuſſenij.

Y odpuść nam grzechy náße/ boć tezy mi odpuſzczamy wßytkim ktorzy nam ſą winni / Nie wwodźże nás w pokußenie / ále nas wybaw od złe°.

5. Y řekl k nim: Kdo z wás bude mijti přijtele / a půgdeli k němu o půl nocy/ a dij gemu:

Zátym tez rzekł do nich: Y, ktoz z wás máiac przyiaciela / á ßedßy do niego o pułnocy/ rzekł by mu: Przyiacielu pożycz mi troygá chlebá?

6. Přijteli/ půgč mi třij chlebůw/ nebo přijtel můg přiſſel s ceſty ke mně / a nemám coby ch předložil před něho.

Abowiem przyiaciel moy przyßedł do mnie z drogi / á niemam czego przeden położyc.

7 A on wnitř gſa/ odpowědělby/ a řka: Day mi pokog/ neb gſau giž dweře zawřijny/ a dijtky mé ſemnau gſau w pokogi: nemohuť wſtáti/ a dáti tobě.

A on bedac w domu odpowiedział by mowiac: Nie vprzykrzay mi ſie/ iuzci drzwi zámkniono/ á dźiatki moie ſą na łożu zemna/ y nie mogeć wſtác ábych ci dal.

יא

8 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֶן מֶטוּל רָחֲמוּתָא לָא יֶתֶּל לֵהּ מֶטוּל חַצִּיפוּתָא יְקוּם וְיֶתֶּל כְּמָא דְּמֶתְבְּעֵא לֵהּ׃

Io vi dico, che ancor che non ſi leui à dar glieli, per eſſer lui ſuo amico: nō di meno per la ſua importunita ſi leuarà ſu à dar gliene quanti gliene biſogna.

9 אַף אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן שְׁאֱלוּ וְיֶתְיְהֵב לְכוֹן בְּעוּ וְתֶשְׁכְּחוּן קוּשׁוּ וְיֶתְפְּתַח לְכוֹן׃

Coſi dico io à voi, Domandate, e ſarauui dato, cercate, e trouarete, battete, e ſarauui aperto.

10 כָּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וּדְבָעֵא מֶשְׁכַּח וּדְנָקֵשׁ מֶתְפְּתַח לֵהּ׃

Imperoche ogniun the domanda, riceue: e chi cerca, troua: & à chi batte, ſara aperto.

11 אֵינָא גֵּיר מֶנְּהוֹן אַבָּא דְּיִשְׁאֲלִיוּהִי בְּרֵהּ לַחְמָא לְמָא כֵּאפָא מַוְשֵׁט לֵהּ וְאֶן נוּנָא יִשְׁאֲלִיוּהִי לְמָא חֲלָף נוּנָא חֶוְיָא מַוְשֵׁט לֵהּ׃

Se vn figliuol domanda del pane à qualcuno che ſia padre tra voi, li darà vna pietra? e ſe gli domandarà vn peſce, li dia in cambio di peſce vn ſerpente?

12 וְאֶן בֵּרְתָא יִשְׁאֲלִיוּהִי לְמָא הָו עֶקַרְבָא מַוְשֵׁט לֵהּ׃

O ſe gli domandarà vn ouo, li dia in ſcorpione?

13 וְאֶן אַנְתּוּן דְּבִישֵׁא אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן מַוְהֲבָתָא טָבָתָא לְמֶתַּל לַבְנַיְכוֹן כְּמָא יַתִּיר אֲבוּכוֹן מֶן שְׁמַיָּא יֶתֶּל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא לְאַילֶין דְּשָׁאֱלִין לֵהּ׃

Se voi dunque, che ſete maluagi, ſapete dar buoni doni à i voſtri figliuoli, quanto piu il Padre voſtro celeſte darà lo Spirito ſanto à quelli che gliel domandano.

14 וְכַד מַפֵּק שֵׁאדָא דְּאִיתַוְהִי חַרְשָׁא הֲוָא דְּכַד נְפַק הָו שֵׁאדָא מַלֵּל הָו חַרְשָׁא וְאֶתְדַּמַּרוּ כֶּנְשֵׁא׃

Appreſſo egli ſcacciò fuore vn demonio, ilquale era muto: & vſcito che fu il demonio, il muto parlò, e le turbe reſtoron marauigliate.

יא

8 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא יָקוּם וְיִתֵּן לוֹ עַל־כִּי־רֵעוֹ הוּא וְיָקוּם וְיִתֵּן לוֹ כָּל צָרְכּוֹ עַל־כִּי־אִישׁ עַז פָּנִים הוּא׃

Digo hos, que aunque no ſe leuante à darle por ſer ſu amigo cierto por ſu importunidad ſe le uantarà, y le darà todo loque aurà meneſter.

9 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם שַׁאֲלוּ וְיִנָּתֵן לָכֶם בַּקְּשׁוּ וְתִמְצָאוּ דִּפְקוּ וְיִפָּתַח לָכֶם׃

Y yo os digo, Pedid, y darſeos hà buſcad, y hallareys; tocad, y ſeros há abierto.

10 כִּי־כָל־אֲשֶׁר שׁוֹאֵל לוֹקֵחַ וַאֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ מוֹצֵא וְלַדּוֹפֵק יִפָּתֵחַ׃

Porque todo aquel que piede, recibe: y el que buſca, halla; y al que toca, es abierto.

11 כִּי־מִי־בָכֶם אֲשֶׁר יִשְׁאַל מֵאָבִיו לֶחֶם וְיִתֵּן לוֹ אֶבֶן אוֹ־יִשְׁאַל דָּגָה וְיִתֵּן לוֹ נָחָשׁ תַּחְתֶּנָּה׃

Y qual padre de voſotros, ſi ſu hijo le pidiere pan, le dara vna piedra? o ſi peſcado, en lugar de peſcado le dara vna ſerpiente?

12 אוֹ אִם יִשְׁאַל בֵּיצָה וְיִתֵּן לוֹ עֶקְרָב׃

O, ſi le pidiere vn hueuo, le darà vn eſcorpion:

13 לָכֵן אִם אַתֶּם אֲשֶׁר רָעִים הוֹוִים תֵּדְעוּ לָתֵת מַתָּנוֹת טוֹבוֹת לִבְנֵיכֶם כַּמָּה יוֹתֵר אָבִי מִן הַשָּׁמַיִם יִתֵּן אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לַאֲשֶׁר יִשְׁאָלוּהוּ׃

Pues ſi voſotros, ſiendo malos, ſabeys dar buenas dadiuas á vueſtros hijos, quanto mas vueſtro padre celeſtial darà Eſpiritu Sancto à los que lo pidieren deel?

14 וַיְהִי מוֹצִיא אֶת־שֵׁד וְהוּא אִלֵּם וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָצָא וַיְדַבֵּר הָאִלֵּם וַיִּתְמְהוּ הֶהָמוֹן׃

Tambien echó fuera vn demonio, el qual era mudo: y aconteció que ſalido fuera el demonio, el mudo habló, y las compannas ſe marauillaron.

ια'.

8. Λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει.

Ie vous di, ia ſoit qu'il ne ſe leue point pour lui en donner, pourtant qu'il eſt ſon ami, toutesfois pour ſon importunité il ſe leuera, & lui en donnera autant qu'il en aura beſoin.

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

Et moi, ie vous di, Demandez, & il vous ſera donné, cerchez, & vous trouuerez: heurtez à la porte, & il vous ſera ouuert.

10. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

Car quiconque demande, reçoit: & qui cerche, trouue: & à celui qui heurte, il ſera ouuert.

11. Τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθὺν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ.

Que ſi vn enfant demande du pain à quelcun d'entre-vous qui ſoit pere, lui baillera-il vne pierre? Ou s'il demande du poiſſon, lui baillera-il au lieu de poiſſon vn ſerpent.

12. Ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ὠὸν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

Ou s'il demande vn œuf, lui baillera-il vn ſcorpion?

13. Εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

Si vous donc qui eſtes mauuais, ſauez donner à vos enfans choſes bonnes, combien plus voſtre Pere celeſte donnera-il le ſainct Eſprit à ceux qui le lui demandent?

14. Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

Lors il ietta hors vn diable, qui eſtoit muet: & aduint quand le diable fut ſorti, que le muet parla: dont les troupes s'eſmerueillerent.

CAP. XI.

8. (Et ſi ille perſeveraverit pulſans,) dico vobis, etſi non dabit illi ſurgens eo quòd amicus eius ſit, propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios.

I ſay vnto you / though he would not ariſe and giue him / becauſe he is his friende / yet doutles becauſe of his importunitie / . hee woulde riſe / and giue him as many as he needed.

9. Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & invenietis: pulſate, & aperietur vobis.

And I ſay vnto you / Aſke / and it ſhall be giuen you: ſeeke / and ye ſhall finde: knocke / and it ſhalbe opened vnto you.

10. Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, invenit, & pulſanti aperietur.

For euery one that aſketh / receiueth: and hee that ſeeketh / findeth: and to him that knocketh / it ſhalbe opened.

11. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piſcem: nunquid pro piſce ſerpentem dabit illi?

If a ſonne ſhall aſke bread of any of you that is a father: will he giue him a ſtone? or if he aſke a fiſhe / will he for a fiſhe giue him a ſerpent?

12. Aut ſi petierit ovum: nunquid porriget illi ſcorpionem?

Or if he aſke an egge / will he giue him a ſcorpion?

13. Si ergo vos cùm ſitis mali, noſtis bona data dare, filiis veſtris: quando magis pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?

If ye then which are euill / can giue good gifts vnto your children / howe much more ſhall your heauenly Father the holy Ghoſt to them / that deſire him?

14. Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cum eieciſſet dęmonium, locutus eſt mutus: & admiratæ ſunt turbæ.

Then hee caſt out a deuill which was domme: and when the deuill was gone out / the domme ſpake / and the people wondred.

Das XI. Capitel.

8. Ich ſage euch / vnd ob er nicht auffſtehet / vnd gibt jhm / darumb daß er ſein Freund iſt / ſo wirdt er doch vmb ſeines vnverſchampten geilens willen auffſtehen / vnd jhm geben wie vil er bedarff.

Jeg ſiger eder / oc der ſom hand icke ſtaar op / oc giffuer hannem fordi / at hand er hans Ven / Saa ſtaar hand dog op for hans wbluelige roben ſkyld / oc giffuer hannem ſaa mange ſom hand haffuer behoff.

6. Vnd ich ſage euch auch: Bittet ſo wird euch gegeben / Suchet / ſo werdet jhr finden / Klopffet an / ſo wirdt euch auff gethan.

Oc ieg ſiger eder ocſaa / Beder / ſaa ſkal eder giffuis / Leder / ſaa ſkulle i finde / Bancker paa / ſaa ſkal eder opladis.

10. Denn wer da bittet / der nimpt / vnd wer da ſuchet / der findet / vnd wer da anklopffet / dem wird auffgethan.

Thi huo ſom beder / hand tager / oc huem leder hand finder / oc huo ſom bancker paa / hannem ſkal opladis.

11. Wo bittet vnter euch ein Sohn den Vater vmbs brot / der jhm einen Stein dafür biete? Vnnd ſo er vmb einen fiſch bittet / der jm eine Schlangen fur den Fiſch biete?

Huor beder en Søn Faderen iblant eder om brød, at hand biuder en Steen der faare? Oc der ſom hand beder hannem om en Fiſk / at biuder hannem en Hugorm for Fiſken?

12. Oder ſo er vmb ein Ey bittet / der jhm einen Scorpion dafür biete?

Eller der ſom hand beder hannem om it æg / at hand biuder hannem en Scorpion der faare?

13. So denn jr / die jr arg ſeyt / könnet euren Kindern gute Gaben geben / vil mehr wird der Vater im Himmel den heiligen Geiſt geben / denen die jhn bitten.

Efferdi at i da / i ſom ere onde / kunde giffue eders Børn gode gaffuer / Meget mere ſkal Faderen i Himmelen giffue den hellig Aand / dem ſom hannem bede.

14. Vnd er treib einen teufel auß der war ſtumb / vnd es geſchahe da der teufel außfuhr / da redet der Stumme / vnd das Volck verwunderte ſich.

Oc hand dreff en Dieffuil vd / hand vaar dum / Oc det ſkede / der Dieffuelen foer vd / da talede den Dumme / och Folcket forundrede ſig.

Kapitola XI.

8. (A on budeli trwati tluka:) Prawijm pak wám / ačk nedá gemu wſtana proto ž: geſt přjtelem geho / ale wſſak pro nezbednoſt geho wſtane / a dá gemu kolikožkoli potřebuge.

Powiedamći wam: Chociażby też wſtać niechćiał áby dał temu / przeto że ieſt przyiaciel iego / wſzákoż dla pilney proſby iego wſtánie y da mu ile potrzebuie.

9. Y yak prawijm wám: Proſte / a bude wám dáno: hiedayte / a naleznete: tluçte / a bude wám otewřijno.

Y iać też wam powiedam: Proſćie á bedźie wam dano / ſzukaycie á naydźiećie / kołáccie á bedźie wam otworzono

10. Nebo každý kdož proſý / béře: a kdož hledá / nalézá: a tomu kdož tluče / bude otewřijno.

Abowiem káżdy ktory proſi / bierze: á ktory ſzuka / znáyduie: á kołácacemu bedźie otworzono.

11. Kdo pak z wás Otcem gſa / gehožto proſyllibý Syn za chléb / zdali kamene podá gemu? Aneb za Ribu? zdali mijſto Ryby dá Hada gemu?

Záli z was ktory oćiec gdy go proſi ſyn iego o chleb / poda mu kamień? ábo o rybę / izali miáſto ryby poda mu węża?

12. Aneb proſyllibý za wayce / zdali podá gemu Sſtjra?

Abo proſilliby o iáie / izali mu poda niedźwiadka?

13. Protož poněwadž wy gſauce zlij / vmjte dobré dary dáwatj Synuom waſſým: čijm wijce Otec wáš Nebeſký dá ducha dobrého / těm kteřijž ho proſý.

A przetoż wy gdy ieſtie ſą źli / vmiećie dawać dobre dáry dźiećiam wáſzym. Jákoż dáleko więcey Oćiec wáſz niebieſki da Duchá świetego tym ktorzy od niego proſzą?

14. Y wymijtal Gežijš Diábelſtwij / a to bylo němé A když wywrhl ďábelſtwij / mluwil němý: Y diwili ſe záſtupowé.

Y wyrzućił diabelſtwo ktore było nieme / á gdy ono diabelſtwo wyſzło / przemowił niemy / y dźiwowało ſie zgromadzenie ludu.

יא

15 אֱנָשָׁא דֵּין מֶנְּהוֹן א
אָמְרוּ בְּבְעֶל־זְבוּב רִישָׁא
דְּדַיְוֵא מַפֵּק הָנָא דַּיְוֵא׃

Ma alcuni di loro, diſſero, Egli ſcaccia i demonij per opera di Beelzebub principe de demonij.

16 אַחְרָנֵא דֵּין כַּד מְנַסֵּין
לֵהּ אָתָא מֶן שְׁמַיָּא שָׁאֲלִין
הָווּ לֵהּ׃

Et altri, per tentarlo, ricercauano da lui vn ſegno dal cielo.

17 יֵשׁוּעַ דֵּין דְּיָדַע הֲוָא
מַחְשְׁבָתְהוֹן אֲמַר לְהוֹן כָּל
מַלְכוּ דְּתֶתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ
תֶּחְרַב וּבַיְתָא דְּעַל קְיוּמֵהּ
מֶתְפַּלַּג נָפֵל׃

Onde egli conoſcendo i lor penſieri, diſſe loro, Ogni regno diuiſo contra ſe ſteſſo, va in ruina : & ogni caſa diuiſa contra ſe ſteſſa, cade ſopra l'altra caſa.

18 וְאֶן סָטָנָא עַל נַפְשֵׁהּ
אֶתְפַּלַּג אַיְכַנָּא תְּקוּם
מַלְכוּתֵהּ דָּאמְרִין אַנְתּוּן
דְּבַבְעֶל־זְבוּב מַפֵּק אֲנָא
דַּיְוֵא׃

Doue ſe ſatana ancora è diuiſo contra ſe ſteſſo, il ſuo regno come ſtarà in pie? percioche voi dite ch'io ſcaccio i demonij per opera di Beelzebub.

19 וְאֶן אֶנָא בְּבְעֶל־זְבוּב
מַפֵּק אֲנָא דַּיְוֵא בְּנַיְכוּן
בְּמָנָא מַפְּקִין מֶטּוּל הָנָא
הָנוּן נֶהֱווּן לְכוּן דַּיָּנֵא׃

Hor ſe io per opera di Beelzebub ſcaccio i demonij. i voſtri figliuoli per opera di chi gli ſcacciano? Per queſto eſſi ſaranno voſtri giudici.

20 אֶן דֵּין בְּצֶבְעָא ד
דַּאלָהָא מַפֵּק אֲנָא דַּיְוֵא
קֶרְבַת לָהּ עֲלַיְכוּן מַלְכוּתֵהּ
דַּאלָהָא׃

Ma ſe io ſcaccio i demonij col dito di Dio, certo il regno di Dio è peruenuto à voi.

21 אֶמַּתַי דְּחַסִּינָא כַּד
מְזַיַּן נָטַר דָּרְתֵהּ בִּשְׁיָנָא
הוּ קֶנְיָנֵהּ׃

Quando il forte, eſſendo armato, guarda la ſua corte, tutte le coſe ch'ei poſſede ſono in pace.

יא

15 וּקְצָתָם אָמְרוּ בְּבַעַל זְבוּב
רֹאשׁ הַשֵּׁדִים הוֹצִיא אֶת־
הַשֵּׁדִים׃

Y algunos deellos dezian, En Beelzebul principe deellos demonios echa fuera los demonios.

16 וַאֲחֵרִים מְנַסִּים אוֹת מִמֶּנּוּ
בִקְשׁוּ מִן הַשָּׁמָיִם׃

Y otros, tentando, pedian deel ſennal del cielo.

17 וּבְדַעְתּוֹ אֶת מַחְשְׁבוֹתָם אָמַר
אֲלֵיהֶם כָּל מַמְלָכָה אֲשֶׁר בְּנַפְשָׁהּ
נִפְרָסָה תְּשׁוֹמָם וּבַיִת עַל־
בֵּיתָהּ יִפּוֹל׃

Mas el conociendo los penſamientos de ellos, dixoles, todo reyno diuiſo contra ſi miſmo es aſſolado; y caſa cae ſobre caſa.

18 וְאִם גַּם הַשָּׂטָן נִפְרַס בְּנַפְשׁוֹ
אֵיךְ תָּקוּם מַלְכוּתוֹ כִּי אֲמַרְתֶּם
כִּי־בְּבַעַל זְבוּב אוֹצִיאָה אֶת־
הַשֵּׁדִים׃

Y ſi tambien Satanas eſtà diuiſo contra ſi, como ſtarà en pie ſu reyno? porque dezis, que en Beelzebul echo yo fuera los demonios.

19 וְאִם אָנֹכִי בְּבַעַל זְבוּב
מוֹצִיא אֶת־הַשֵּׁדִים בַּמֶּה־
מוֹצִיאִים אוֹתָם בְּנֵיכֶם עַל־
כֵּן שׁוֹפְטֵיכֶם יִהְיוּ־הֵמָּה׃

Pues ſi yo echo fuera los demonios en Beelzebul, vueſtros hijos en quien los echan fuera? portando ellos ſeran vueſtros juezes.

20 וְאִם בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים
מוֹצִיא אָנֹכִי אֶת הַשֵּׁדִים אַךְ
בָּאָה אֲלֵיכֶם מַלְכוּת הַשָּׁמָיִם׃

Mas ſi enel dedo de Dios echo fuera los demonios, cierto el Reyno de Dios ha llegado à voſotros.

21 אִם גִּבּוֹר חַיִל נָטַר אֶת־
עֲזָרָתוֹ בְּשָׁלוֹם יִהְיוּ כָּל־קִנְיָנָיו׃

Quando el fuerte armado guarda ſu palcio, en paz eſtà loque poſſee.

ια'.

15. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

Et quelques vns d'entr'eux dirent, C'eſt par Beelzebub prince de diables, qu'il iette hors les diables.

16. Ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.

Mais les autres pour le tenter, lui demandoyent ſigne du ciel.

17. Αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει.

Mais lui cognoiſſant leurs penſees, leur dit, Tout royaume diuiſé contre ſoi meſme ſera reduit en deſert, & toute maiſon diuiſee contre ſoi meſme s'en va bas.

18. Εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

Que ſi Satan eſt auſſi diuiſé contre ſoi-meſme, comment ſubſiſtera ſon regne: pourtant que vous dites que par Beelzebub ie iette hors les diables?

19. Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται.

Que ſi ie iette hors les diables par Beelzebub, vos fils par qui les iettent-ils hors? pour ceſte cauſe ſeront-ils vos iuges.

20. Εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais ſi ie iette hors les diables par le doigt de Dieu, certes le regne de Dieu eſt paruenu à vous.

21. Ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Quand vn fort homme bien armé gardé ſon hoſtel, les choſes qu'il a ſont en ſeureté:

15. Quidam

CAP. XI

15. Quidam autẽ ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dęmonia.

But ſome of them ſayde/ He caſteth ont deuils through Beelzebub the chieſe of the deuils.

19. Et alii tentantes, ſignum de cælo quærebant ab eo.

And others tempted him/ſeeking of him a ſigne from heauen.

17. Ipſe autem ut vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in ſeipſum diviſum, deſolabitur; & domus ſupra domum, cadet.

But he knew their thoughtes/ and ſayde vnto thẽ/ euery kingdome deuided againſt it ſelfe/ ſhalbe deſolate/ and an houſe deuided againſt an houſe/ falleth.

18. Si autem & Satanas in ſeipſum diviſus eſt: quomodo ſtabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dæmonia.

So if Satan alſo be deuided againſt him ſelfe/ howe ſhall his kingdome ſtande/ becauſe ye ſay that I caſt out deuils through Beelzebub?

19. Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia: filii veſtri in quo eiiciunt? Ideo ipſi iudices veſtri erunt.

If I through Beelzebub caſt out deuils/ by whome do your children caſt them out? Therefore ſhall they be your iudges.

20. Porrò ſi in digito Dei eiicio dæmonia: profectò pervenit in vos regnum Dei.

But if I by the finger of God caſt out deuils/ doubtles the kingdome of God is come vnto you.

21. Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum: in pace ſunt ea quæ poſſidet.

When a ſtrong man armed/ keepeth his palace/ the things that he poſſeſſeth/ are in peace.

Das XI. Capitel.

15. Etliche aber vnter jnen ſprachen: Er treibt die teufel auß/ durch Beelzebub/ den öberſten der Teuffel.

Men nogle iblant dem ſagde/ hand driffuer Dieffle vd/ ved Beelzebub den øffuerſte Dieffuel.

16. Die andern aber verſuchten jn/ vnd begerten ein Zeichen von jm vom Himmel.

Men de andre friſtede hannem/ oc begerede it Tegen aff hannem/ aff Himmelen.

17. Er aber vernam jre gedancken/ vnd ſprach zu jnen: Ein jeglich Reich/ ſo es mit jhm ſelbs vneins wird/ das wird wůſte/ vnd ein Hauß fellet über das ander.

Da fornam hand deris tancker/ oc ſagde til dem/ huert rige/ ſom vorder wens met ſig ſelff/ bliffuer øde/ oc it Huſſ falder offuer det andet.

18. Jſt denn der Sathanas auch mit jm ſelbs vneins/ wie will ſein reich beſtehen? Die weil jhr ſaget/ ich treibe die Teuffel auß durch Beelzebub.

Er da Satanas oc wens met ſig ſelff/ huorledis ſkal hans rige bliffue beſtandigt? Efterdi i ſige/ ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub.

19. So ich aber die Teuffel durch Beelzebub außtreibe/ durch wen treiben ſie eure Kinder auß? Darumb werden ſie eure Richter ſein.

Oc om ieg vddriffuer Dieffle ved Beelzebub/ ved huem vddriffue eders Børn dem? Der faare ſkulle de vere eders Dommere.

20. So ich aber durch Gottes finger die teufel außtreibe/ ſo kompt je das Reich Gottes zu euch.

Men derſom ieg vddriffuer Dieffle ved Guds finger/ da kommer io Guds rige til eder.

12. Wenn ein ſtarcker gewapneter ſein Palaſt bewaret/ ſo bleibt das ſeine mit frieden.

Naar ſom en Sterck beuebnet beuarer ſit Pallaſſ/ da bliffuer det hand haffuer med fred.

Kapitola XI.

15. Ale někteřij z nich prawili: W Belzebubu knijžeti ďábelſkém wymijta ďábly.

A niektorzy z nich mowili: Przez Beelzebulá kſiążę dyabelſkie wyrzuca dyabelſtwá.

16. A ginij pokauſſegijce/ znamenij s Nebe hledali od něho.

Drudzy záſie kuſząc go/ prosili znáku od niego.

17. Ale on když poznal myſſlenij gegich/ řekl gim: Každé králowſtwij ſamo w ſobě rozdělené/ zpuſtne/ a důmna důmpadne.

Ale on gdyż wiedział myſli ich/ rzekł im: Káżde kroleſtwo rozdwoione przeciwko ſobie/ bywa zborzone/ á dom miedzy ſobą rozny vpádnie.

18. Protož geſtliže y Sſathanáſs proti ſobě geſt rozdělen/ kterak ſtane králowſtwij geho? Nebo prawijte/ že ná w Belzebubu wymijtám ďábly.

A ieſliżeć y ſzatan rozdwoion ieſt przeciw ſobie: iákoż ſie oſtoi kroleſtwo iego? Abowiem powiedacie/ iż iá przez Beelzebula wyrzucam dyabelſtwá.

19. A geſtliže Belzebubem wymijtám ďábly/ Synowé waſſy kým wymijtagij? Protož oni Saudcowé waſſy budau.

Gdzie wiec ieſli ia przez Beelzebulá wyrzucam dyabelſtwá/ ſynowie wáſzy przez tegoż wyrzucáia? á dla tegoż oni będą ſędzmi wáſzymi.

20. Pakli mocý Božij wymijtám ďábly/ giſtě přiſſlo geſt mezy wás Králowſtwij Božij.

Ale ieſliż ia pálcem Bożym wyrzucam dyabelſtwá/ záiſte do wás przyſzło Kroleſtwo Boże.

21. Když ſylný Oděnec oſtřijhá ſýně ſwé/ w pokogi gſau wſſecky wěcy kterýmiž wládne.

Gdy ktory mocarz zbroyny ſtrzeże domu ſwego/ w pokoiu ſą máietności iego.

יא

22 אֵן דֵין יָאתֵא מַן
דְחַסִין מֶנֵה נֶזְכֵּיוּהי כ
כְּלֵה זַיְנֵה שָׁקֵל הַו דַתְכִיל
הֲוָא עֲלַוְהי וּבְזָתֵה מ
מְפַלֵּג׃

Ma quando vn piu forte di lui ſopraunene, e vincelo, toglie via tutte le ſue armi, ne lequali ſi confidaua, e diſtribuiſce le ſue ſpoglie.

23 מַן דְלָא הֲוָא עַמִּי
לוּקְבַלִי הוּ וּמַן דְלָא כָּנֵשׁ
עַמִּי מְבַדָּרוּ מְבַדַּר׃

Chi non è con me, è contra di me, e chi non raccoglie con me, diſperge.

24 רוּחָא טַנְפְתָא מָא
דִנְפְקַת מֶן בַּר נָשָׁא
אָזְלָא מֶתְכַּרְכָא ב
בַּאתְרַוָתָא דְמַיָּא לַיְת
בְּהוֹן דְתֶבְעֵא לָה נַיָחָא
וּמָא דְלָא אַשְׁכְּחַת
אָמְרָא אֶהְפּוּךְ לְבַיְתִי
אֵימְכָא דִנְפְקֵת׃

Quando lo ſpirito immondo è vſcito de l'huomo camina per luoghi ſecchi, cercando riposo: e non ne trouando, dice, Io ritornaro ne la mia caſa, d'onde ſono vſcito.

25 וְאֵן אָתְת אַשְׁכְּחָתֵה
דַחְמִים וּמְצַבַּת׃

E venutoui, la troua ſcopata & ornata.

26 הָידֵין אָזְלָא דָבְרָא
שְׁבַע רוּחִין אַחְרָנְיָן
דְבִישָׁן מֶנֵה וְעָאלֵין ו
וְעָמְרֵין תַמָּן וְהָוְיָא ח
חַרְתֵה דְבַר נָשָׁא הַו
בִּישָׁא מֶן קַדְמָיְתֵה׃

Et allora ſene va, e piglia con ſeco ſette altri ſpiriti i peggiori di ſe: i quali entrati, habitano iui: e coſi l'vltima conditionn di quell'huomo diuien peggior che la prima.

27 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא
אֲרִימַת אַנְתְתָא חֲדָא
קָלָה מֶן כֶּנְשָׁא וְאֶמְרַת
לֵה טוּבַיְהּ לְכַרְסָא ד
דַטְעֶנְתָךְ וְלַתְדַיָא ד
דַאינִיקוּךְ׃

E mentre ch'egli diceua queſte coſe, auuenne che vna certa donna tra la turba alzando la voce, gli diſſe, Beato il ventre che t'ha portato, e le mammelle che tu hai ſucchiate.

יא

22 וְאִם יָבוֹא חָזָק מִמֶּנּוּ וְגָבַר
עָלָיו אָז יִשָּׂא מִמֶּנּוּ אֶת־כָּלשׁ
נִשְׁקוֹ אֲשֶׁר בָּטַח עָלָיו וְאֶת־
חֲלִיצוֹתָיו חִלֵּק׃

Mas ſi otro mas fuerte queel ſobreuiniendo lo vẽciere, toma le todas ſus armas enque confiaua, y reparte ſus deſpojos.

23 וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ עִמִּי לְקָבְלִי
הוּא וַאֲשֶׁר לֹא יֶאֱסֹף עִמִּי יְפַזֵּר׃

Elque no es conmigo, contra mi es: y elque conmigo no apanna, derrama.

24 וְאִם רוּחַ טְמֵאָה יֵצֵא מִן־
הָאָדָם וְיִתְהַלֵּךְ בַּצִּיּוֹת וּבַחֲרָבוֹת
וִיבַקֵּשׁ מְנוּחָה וְלֹא יִמְצָא יֹאמַר
אָשׁוּב לְבֵיתִי אֲשֶׁר יָצָאתִי
מִשָּׁם׃

Quando el eſpiritu immundo ſaliere del hombre, anda por lugares ſecos buſcando repoſo: y no hallandolo, dize Boluermehé à mi caſa, dedonde ſali.

25 וּבְבוֹאוֹ יִמְצָא אוֹתוֹ מְטֻאטָא
בְּמַטְאֲטֵא וּמְטֹהָר׃

Y viniendo, halla la barrida y adornada.

26 אָז יָבוֹא וְיִקַּח אֵלָיו שֶׁבַע
רוּחוֹת אֲחֵרוֹת רָעוֹת מִמֶּנָּה
וּבְבוֹאָן שָׁכְנוּ שָׁם וַיִּהְיוּ
הָאַחֲרוֹנוֹת הָאָדָם הַהוּא רָעוֹת
מֵרִאשׁוֹנוֹת׃

Entonces và, y toma otros ſiete eſpiritus peores que el, y entrados habitan alli; y ſon las poſtrimerias del tal hombre peores que las primerias.

27 וַיְהִי בְּדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה
וַתָּרֶם אִשָּׁה אַחַת אֶת־קוֹלָהּ
בָּעָם וַתֹּאמֶר לוֹ אַשְׁרֵי הַבֶּטֶן
אֲשֶׁר עֲמָסַתְךָ וְרֶחֶם אֲשֶׁר
נְשָׂאַתְךָ וְדַדִּים אֲשֶׁר יָנַקְתָּ׃

Y aconteció que diziendo el eſtas coſas, vna muger de la companna leuantandola boz, le dixo, Bienauenturado el vientre que te truxo, y las tetas que mamaſte.

ια'.

22. Ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

Mais ſi vn plus fort que lui ſuruient qui le ſurmonte, il lui oſte toutes ſes armes, eſquelles il ſe confioit, & departit ſes deſpouilles,

23. Ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

Qui n'eſt auec moi, il eſt contre moi: & qui ne recueile auec moi, il eſpard.

24. Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον.

Quand l'eſprit immonde eſt ſorti de quelque homme, il chemine par lieux ſecs, cerchant repos: & n'en trouuant point, dit, Ie retournerai en ma maiſon, d'ou ie ſuis ſorti.

25. Καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

Et quand il vient, il la trouue baliee & paree.

26. Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

Et adonc il s'en va, & prend auec ſoi ſept autres eſprits pires que lui: & y entrent & habitent là: tellement que la derniere condition de ceſt homme-la eſt pire que la premiere.

27. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

Or aduint comme il diſoit ces choſes, qu'vne femme d'entre les troupes eſleua ſa voix, & lui dit, Bien-heureux eſt le ventre qui t'a porté & les mammelles que tu as tettees,

CAP. XI.

22. Si autem fortior eo ſuperveniens vicerit eum: univerſa arma eius auferet in quibus confidebat, & ſpolia eius diſtribuet.

But when a ſtronger then he, cōmeth vpon him, and ouercommeth him, he taketh from him all his armour wherein hee truſted, and deuideth his ſpoiles.

23. Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.

Hee that is not with me, is agaynſt mee: and hee that gathereth not with me, ſcattereth.

24. Cùm immundus ſpiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Et non inveniens dicit, Revertar in domum meam unde exivi.

When the vncleane ſpirite is gone out of a mā, he walketh through drie places, ſeeking reſt: and when he findeth none, he ſayeth, I will returne vnto mine houſe whence I came out.

25. Et cum venerit, invenit ſcopis mundatam & ornatam.

And when he commeth, he findeth it ſwept and garniſhed.

26. Tunc vadit, & aſſumit ſeptē alios ſpiritus nequiores ſe: & ingreſſi habitant ibi. Et fiunt noviſſima hominis illius peiora prioribus.

Then goeth he, and taketh to him ſeuen other ſpirites worſe then him ſelfe: and they enter in, and dwell there, ſo the laſt ſtate of that man is worſe then the firſt.

27. Factum eſt autem, cùm hæc diceret, extollens vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portavit, & hubera quæ ſuxiſti.

And it came to paſſe as he ſayde theſe thinges, a certaine woman of the companie lifted vp her voyce, and ſaid vnto him, Bleſſed is the wombe that bare thee, and the pappes which thou haſt ſucked.

Das XI. Capitel.

22. Wenn aber ein ſtercker über jhn kompt / vnd überwindet jn / ſo nim̄pt er jm ſeinen Harniſch darauff er ſich verließ / vnd theilet den raub auß.

Men naar der kommer en ſterckere offuer hannem / oc offueruinder hannem / Da tager hand hans Harnſk / ſom hand forlod ſig paa / oc bytter Roffuit.

23. Wer nicht mit mir iſt / der iſt wider mich / vnd wer nicht mit mir ſammlet / der zurſtreuet.

Huo ſom er icke met mig / hand er mod mig / oc huo ſom icke ſancker met mig / hand atſpreder.

24. Wenn der vnſauber geiſt von dem Menſchen außfehret / ſo durchwandelt er dürre ſtette / ſucht ruhe / vnd findet jr nicht. So ſpricht er: ich will wider vmbkehren in mein Hauß / darauß ich gegangen bin.

Naar den vrene Aand vdfar aff Menniſken / da vandrer hand igennem tørre ſteder / ſøger huile / och finder hende icke. Da ſiger hand / Jeg vil vende om igen til mit Huſſ / ſom ieg gick vd aff.

25. Vnd wenn er kommt / ſo findet ers mit Beſemen gekeret vnd geſchmücket.

Och naar hand kommer / da finder hand det feyet met koſte oc pryder.

26. Denn gehet er hin / vnd nimmt ſieben geiſter zu ſich / die erger ſind denn er ſelbs / vnd wenn ſie hinein kommen / wonen ſie da / vnd wird hernach mit demſelbigen menſchen erger denn vor hin.

Saa gaar hand bort / oc tager ſiu Aander til ſig / ſom ere argere / end hand ſelff / oc naar de komme ind / bode der / oc det bliffue der effter verre met det ſamme Menniſke / end tilforn.

27. Vnd es begab ſich / da er ſolches redet / erhub ein Weib im Volck die ſtimme / vnd ſprach zu jhm: Selig iſt der leib / der dich getragen hat / vnd die Brüſte die du geſogen haſt.

Oc det begaff ſig / der hand ſaa talede / opløffte en Quinde iblant Folcket røſten / oc ſagde til hannem / Saligt er det Liff ſom bar dig / och de Bryſt ſom du dide.

Kapitola XI.

22. Pakli ſylnēgſſý než on přigda přemuže gey / wſſecka oděnij geho odegme w než geſt vffal / a laupeže geho rozdělij.

Ale gdy mocnieyſzy kto náń targnawſzy ſie nań zwycięży go / odeymuie wſzytkę ieo broń w ktorey vfał / á lupy iego rozdzieli.

23. Kdož nenij ſemnau / proti mně geſt: a kdož nezbijrá ſemnau / rozptyluge.

Ktoryć nie ieſt zemną / ieſtći przeciwko mnie / á ktory nie zbiera zemną / roſpraſza.

24. Když nečiſtý duch wygde od člowěka / chodij po mijſtech ſuchých / hledage odpočinuti. A nenalezna / dij: Wrátijm ſe do domu mého odkud gſem wyſſel.

Gdyć duch nieczyſty wychodzi od ktorego człowieká / chodzić po mieyſcach oſchłych ſzukáiąc odpoczynku / á gdy nie znáyduie / mowi: Wrocę ſie do domu mego ſkadem wyſzedł.

25. A když přigde / nalezneť gey chwoſſtijſſt i wyčiſſtěny a ozdobený.

A ták przyſzedſzy znáyduie gi vmieciony y wychędożony.

26. A thedy gde / a přigme k ſobě giných ſedm duchůw horſſijch ſebe / a wegdauce přebýwagij tam: Y gſau poſlednij wěcy člowěka toho / horſſij prwnijch.

Tedy ſzedſzy / bierze z ſobą ſiedm inych duchow gorſzych niż ſam ieſt / ktorzy wſzedſzy mieſzkáią tham / y ſtawa ſie ſtan poſledni człowieká onego gorſzy / aniż pierwſzy.

27. Y ſtalo ſe když to powěděl / pozdwihſſi hlaſu gedna žena z zaſtupu / řekla gemu: Blahoſlawený žiwot kterýž tebe noſyl / a prſy kterýchž gſy požijwal.

A ták gdy to mowił / krzyknęłá wyniosłym głoſem niektora niewiáſtá z zgromádzenia / mowiąc mu: Błogoſławiony żywot ktory cię noſił / y pierśi ktoreś ſał.

יא

28 אֶמַר לֵהּ הָו טוּבַיְהוֹן לְאַילֵין דְּשָׁמְעוּ מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא וְנָטְרִין לָהּ׃

Et egli diſſe, Anzi beati ſon quelli che odeno la parola di Dio, e la conſeruano.

29 וְכַד מֶתְכַּנְּשִׁין כֶּנְשֵׁא שָׁרִי לְמֵאמַר שַׁרְבְּתָא הָדָא בִּישְׁתָא אָתָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא תֶּתְיְהֶב לָהּ אֶלָּא אָתֵהּ דְּיוֹנָן נְבִיָּא׃

Adunandoſi poi la moltitudine, incomincio à dire, Queſta generatione è maluagia: ella cerca ſegno, e ſegno alcun non le ſarà dato, ſenon il ſegno di Iona Profeta.

30 אַיכַּנָּא גֵּיר דַּהְוָא יוֹנָן אָתָא לְנִינְוָיֵא הָכַנָּא יֶהְוֵא אַף בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא לְשַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Che ſi come Iona fu ſegno à i Niniuiti, coſi ſarà etiandio il Figliuol de l'huomo à queſta generatione.

31 מַלְכְּתָא דְּתַימְנָא תְּקוּמִי בְּדִינָא עַם אֱנָשָׁא דְּשַׁרְבְּתָא הָדָא וְתַחַיְבִי אֶנּוּן דְּאֶתָת מִן עֶבְרַיָּה דְּאַרְעָא דְּתֶשְׁמַע חֶכְמְתֵהּ דִּשְׁלֵימוּן וְהָא דְּיַתִּיר מִן שְׁלֵימוּן הָרְכָא׃

La Regina d'Auſtro ſi leuarà ſu nel giuditio con gli huomini di queſta generatione, e condannaragli: percioch'ella venne da i confini de la terra per vdir la ſapientia di Salomone: e pur ecco piu che Salomone in queſto luogo.

32 גַּבְרֵא נִינְוָיֵא יְקוּמוּן בְּדִינָא עַם שַׁרְבְּתָא הָדָא וְנַחַיְבוּנָּהּ דְּתָבוּ בְּכָרֽוֹזוּתֵהּ דְּיוֹנָן וְהָא דְּיַתִּיר מִן יוֹנָן הָרְכָא׃

Gli huomini di Niniue ſi leuaranno ſu nel giuditio con queſta generatione, e condannarannola: percioche eſſi à la predication di Iona ſi riduſſeno à penitentia: e pur ecco qui piu che Iona.

יא

28 וְהוּא אָמַר אַף כִּי־אַשְׁרֵי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְשָׁמְרוּ׃

Y el dixo, Antes bienauenturados losque oyen la palabra de Dios, y la guardan.

29 וַיִּקָּהֲלוּ הָעָם וַיָּחֶל לְדַבֵּר הַדּוֹר הַזֶּה רַע הוּא מְבַקֵּשׁ אוֹת וְאוֹת לֹא יִנָּתֵן לוֹ כִּי־אִם אוֹת יוֹנָה הַנָּבִיא׃

Y juntandoſe las compannas à el, començo à dezir, Eſta generacion, generacion mala es: ſennal buſca, mas ſennal no le ſerá dada, ſino la ſennal de Ionas Prophera.

30 כִּי־כַּאֲשֶׁר הָיָה יוֹנָה אוֹת לְנִינְוֵה כֵּן יִהְיֶה בֶּן־הָאָדָם לַדּוֹר הַזֶּה׃

Porque como Ionas fué ſennal à los Niniuitas, anſi tambien ſerà el Hijo del hombre à eſta generacion.

31 מַלְכַּת נֶגֶב תָּקוּם בַּמִּשְׁפָּט עִם אַנְשֵׁי דוֹר הַזֶּה וְתַשְׁפִּטֵנּוּ כִּי־בָאָה מֵאַפְסֵי הָאָרֶץ לִשְׁמוֹעַ אֶת־חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה פֹּה׃

La Reyna del Auſtro ſe leuantará en juyzio con los hombres de eſta generacion, y los condenarà: que vino de los fines de la tierra à oyr la ſabiduria de Salomon: y heaqui mas que Salomon en eſte lugar.

32 אַנְשֵׁי נִינְוֵה יָקוּמוּ בְּיוֹם דִּין עִם דּוֹר הַזֶּה וְיַשְׁפִּטוּהוּ כִּי־שָׁבוּ מֵרָעָתָם בְּמִקְרָא יוֹנָה וְהִנֵּה יוֹתֵר מִיּוֹנָה פֹּה׃

Los hombres de Niniue ſe leuantarán en juyzio con eſta generacion, y la condenarán: que à la predicacion de Ionás hizieron penitencia: y heaqui mas que Ionas en eſte lugar.

ια'.

28. Αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

Adonc il dit, Mais pluſtoſt bienheureux ſont ceux qui oyent la parole de Dieu, & la gardent.

29. Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι. σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

Et comme les troupes s'amaſſoyent, il ſe print à dire, Ceſte generation eſt meſchante: elle demande ſigne, ſigne ne lui ſera point donné, ſinon le ſigne de Ionas le Prophete.

30. Καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς νινευΐταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

Car comme Ionas fut ſigne à ceux de Niniue, ainſi le ſera auſſi le Fils de l'homme à ceſte generation.

31. Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος ὧδε.

La roine de Midi ſe leuera au iugemēt auec les hōmes de ceſte generation, & les condamnera: pourtant qu'elle vint du bout de la terre pour ouïr la Sapience de Salomon: & voici, il y a ici plus que Salomon.

32. Ἄνδρες νινευῒ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε.

Les gens de Niniue ſe leueront au iugement auec ceſte generation, & la condamneront pourtant qu'ils ſe ſont amendés a la predication de Ionas: & voici, il y a ici plus que Ionas.

CAP. XI.

28. At ille dixit, Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

But he ſayde / Yea / rather bleſſed are they that heare the worde of God / and keepe it.

29. Turbis autem concurrētibus cœpit dicere, Generatio hæc, generatio nequā eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

And when the people were gathered thicke together / he begā to ſay / This is a wicked generation: they ſeeke a ſigne / and there ſhall no ſigne be giuen / them / but the ſigne of Jonas the Prophet.

30. Nam ſicut fuit Ionas ſignum Ninivitis: ita erit & filius hominis generationi iſti.

For as Jonas was a ſigne to the Nineuites / ſo ſhall alſo the Sonne of man bee to this generation.

31. Regina Auſtri ſurget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hîc.

The Queene of the South ſhall riſe in iudgement / with the men of this generation / and ſhall condemne them: for ſhee came from the vtmoſt partes of the earth to heare thee wiſedome of Solomon / and beholde / a greater then Solomon is here.

32. Viri Ninivitæ ſurgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illā, quia pœnitentiam egerunt ad prædicationem Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hîc.

Then men of Nineue ſhall riſe in iudgement with this generation / and ſhall condemne it: for they repented at the preaching of Jonas: and behold / a greater then Jonas is here.

Das XI. Capitel.

28. Er aber ſprach: Ja ſelig ſind die Gottes wort hören / vnd bewaren.

Men hand ſagde / Ja ſalige ere de / ſom høre Guds ord / oc beuare det.

29. Das Volck aber drang hinzu / da fieng er an / vnd ſaget: Diß iſt ein arge Art / ſie begert ein Zeichen / vnd jhr wird kein zeichen gegeben / denn nur das zeichen des Propheten Jonas.

Oc Folcket trengde hen til / da begynte hand / oc ſagde / Denne er en ond Slect / hun begærer it Tegen / oc hende ſkal inted tegen giffuis / vden alene Jone Prophetis tegen.

30. Denn wie Jonas ein zeichen war den Niniviten / alſo wird des menſchen Son ſein diſem Geſchlecht.

Thi lige ſom Jonas vaar de Niniviter it Tegen / Saa ſkal Menniſkens Søn vere denne Slect.

31. Die Königin von Mittag wird aufftretten für dem Gerichte / mit den Leuten dieſes Geſchlechts / vnd wird verdammen / denn ſie kam von der Welt ende / zu hören die Weißheit Salomonis / vnd ſihe / hie iſt mehr denn Salomon.

Dronningen aff Synden ſkal optræde faar Dommen / met denne Slectis Folck / oc ſkal fordømme dem / Thi hun kom fra Verdens ende / at høre Salomonis viſdom / och ſee / her er mere end Salomon.

32. Die Leute von Ninive werden aufftretten für dem Gericht / mit dieſem geſchlecht / vnd werdens verdammen / denn ſie theten buſſe nach der Predig Jonas / vnd ſihe / hie iſt mehr denn Jonas.

De Folck aff Niniue ſkulle optræde faar Dommen / met denne Slect / ock ſkulle fordømme hende / Thi de giorde Penitentze effter Jone Predicken / Oc ſee / her er mere end Jonas.

Kapitola XI.

28. A on řekl: Zagiſté tak geſt / Blahoſlawenij kteřijž ſlyſſij Slowo Božij / a oſtřijhagij ho.

Ale on rzekl: Rowßem blogoſláwieni ći ktorzy ſlucháiá ſlowá Bożego / y ſtrzegá go.

29. A když ſe záſtupowé zbijhali / počal prawiti: Pokolenij toto / pokolenij neprawé geſt: znamenij hledá / a znamenij gemu nebude dáno / gedine znamenij Jonáſſe Proroka.

A gdy ſie niemálo ludu zeßlo okolo niego / począl mowić: Ten narod ieſt zlośćiwy / żada znakow alec im znák nie bedzie dan / tylkoż znák on Jonaßá Proroká.

30. Nebo yakož Jonáß byl za znamenij Nynywitſkým / takež bude y Syn člowěka pokolenij tomuto.

Abowiem iáko Jonaß byl ná znák Niniwitom / thakżec bedzie y Syn czlowieczy narodowi temu.

31. Králowna od Poledne wſtane na Saud s mužmi pokolenij tohoto / a odſaudij ge: nebo přigela od končin země / aby ſlyſſela maudroſt Sſalomunowu: a ay wijce než Sſalomaun tuto.

Krolowa od polndnia wſtánie ná ſad z meżmi narodu tego / y oſadzi ie dla tego / iż przyßlá od kończyn ziemie ády ſluchalá madrości Salomonowey / á otoć ná mieyſcu tym wietßy ieſt niż Sálomon.

32. Mužij Nynywitſſtij powſtanau na Saud s pokolenijm tijmto / a potupij ge: neb gſau pokánij činili k kázanij Jonáſſowu: a hle wijce než Jonáß tuto /

Ludzie Niniwitſcy powſtána ná ſad z narodem tym / y oſadza ie dla tego / iż ſie vználi ná Jonaßowe opowiedánie / A oto wietßy niż Jonaß ieſt ná tym mieyſcu.

יא

33 לָא אְנָשׁ מַנְהַר שְׁרָגָא וְסָאֵם לֵהּ בְּכֶסְיָת אָו תְּחֵית סָאתָא אֶלָּא לְעֵל מֶן מְנָרְתָּא דַּאיְלֵין דְּעָאלִין יֶחְזוּן נוּהְרֵהּ׃

Niuno accende la lucerna, e ponela in luogo aſcoſo, ne ſotto lo ſtaio, ma ſopra il candeliere, accioche quelli che entrano, veggano lume.

34 שְׁרָגֵהּ דְּפַגְרָךְ אִיתֵיהּ עַיְנָךְ אֶמָּתַי הָכִיל דְּעַיְנָךְ פְּשִׁיטָת אַף כֻּלֵּהּ פַּגְרָךְ יֶהְוֵא נַהִיר אֶן דֵּין תֶּהְוֵא בִּישָׁא וָאַף פַּגְרָךְ יֶהְוֵת חֲשׁוֹךְ׃

La lucerna del corpo è l'occhio: la onde ſe l'occhio tuo ſarà ſemplice, tutto il tuo corpo ancora ſarà luminoſo: ma ſe ſarà maluagio, il tuo corpo ancora ſarà tenebroſo.

35 אֶזְדַּהַר הָכִיל דַּלְמָא נוּהְרָא דְּבָךְ חֲשׁוֹכָא הוּ׃

Guarda dunque che il lume, il quale è in te, non ſia tenebre.

36 אֶן דֵּין כֻּלֵּהּ פַּגְרָךְ ב נַהִיר הוּ וְלַיְת בֵּהּ מְנָתָא מֶדֶּם חֲשׁוֹכָא יֶהְוֵא מַנְהַר כֻּלֵּהּ אַיְךְ דִּשְׁרָגָא בְּדַלְקֵהּ מַנְהַר לָךְ׃

Se dunque tutto il tuo corpo ſarà luminoſo, ſenz'hauer parte alcuna tenebroſa, egli ſara luminoſo tutto, come quãdo la lucerna t'illumina con lo ſplendore.

37 כַּד דֵּין מְמַלֵּל בְּעָא פְּרִישָׁא חַד דְּיֶשְׁתָּרֵת לְוָתֵהּ וְעַל אֶסְתְּמֵךְ׃

E mentre ch'egli parlaua, vn Fariſeo il pregò che deſinaſſe con ſeco. Et egli entrato in caſa ſi poſe à tauola.

38 הָו דֵּין פְּרִישָׁת כַּד חֲזָיֵהּ אֶתְדַּמַּר דְּלָת לוּקְדַם עְמַד מֶן קְדָם שֵׁרוּתֵהּ׃

Il Fariſeo veduto queſto, ſi marauigliò ch'egli non s'era prima lauato innanzi al deſinare.

יא

33 אִישׁ לֹא יְבָעֵר נֵר וְיָשִׂים בְּמִסְתָּר אוֹ תַּחַת הַסְּאָה כִּי אִם עַל־הַמְּנוֹרָה לְמַעַן אֵלֶּה אֲשֶׁר יָבוֹאוּ יִרְאוּ אֶת־הַנֹּגַהּ׃

Nadie pone en oculto el candil encendido, ni debaxo del almud: ſino en el candelero, paraque losque entran, vean la lumbre.

34 נֵר הַגּוּפָה יֵשׁ הָעַיִן וְאִם עֵינְךָ תַּמָּה הִיא כָּל גּוּפָתְךָ נְאוֹרָה וְאִם רָעָה הִיא גַּם כָּל גּוּפָתְךָ נֶחְשָׁכָה׃

El candil del cuerpo es el ojo: pues ſi tu ojo fuere ſimple, tambien todo tu cuerpo ſerá reſplandeciente; mas ſi fuere maló, tambien tu cuerpo ſerà tenebroſo.

35 לָכֵן רְאֵה פֶּן הָאוֹר אֲשֶׁר בְּךָ חֹשֶׁךְ יִהְיֶה׃

Mira pues, ſi la lumbre que en ti ay, es tinieblas.

36 וְאִם הַגּוּפָה נְאוֹרָה כֻּלָּהּ וְלֹא יֵשׁ בָּהּ חֵלֶק בַּחֹשֶׁךְ אָז כֻּלָּהּ נְאוֹרָה תִּהְיֶה וּכְמוֹ נֵר בְּנָגְהוֹ יָאִיר אוֹתְךָ׃

Anſiquè ſiendo todo tu cuerpo reſplandeciente, no teniendo alguna parte de tiniebla, ſerà todo luziente como quando vn candil de reſplandor te alumbra.

37 וּבְדַבְּרוֹ שָׁאַל מִמֶּנּוּ מְפָרֵשׁ אֶחָד לִסְעַד——לִבּוֹ עִמּוֹ וַיָּבוֹא וַיֵּשֵׁב׃

Y deſque vuo hablado, rogole vn Phariſeo que comieſſe conel: y entrado Ieſus, ſentoſe à la meſa.

38 וְהַמְפָרֵשׁ רָאָה וַיִּתְמַהּ כִּי לֹא בָרִאשׁוֹנָה נִטְבַּל בַּמַּיִם לִפְנֵי הַמִּרְזֵחַ׃

y el Phariſeo como lo vido, marauilloſe deque no ſe lauò antes de comer.

ιά.

33. Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

Or nul n'allume la chandelle, & la met en lieu caché, ne ſous vn boiſſeau: mais ſur le chandelier, afin que ceux qui entrent voyent la lumiere.

34. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

La chandelle du corps, c'eſt l'œil: ſi donc ton œil eſt ſimple, tout ton corps auſſi ſera eſclairé: mais s'il eſt malin tõ corps auſſi ſera tenebreux.

35. Σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.

Regarde donc que la lumiere qui eſt en toi ne ſoyent tenebres.

36. Εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

Si donc tout ton corps eſt eſclairé, n'ayant aucune partie tenebreuſe, il ſera eſclairé par tout comme quand la chandelle t'eſclaire par ſa lumiere.

37. Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέπεσεν.

Et comme il parloit, quelque Phariſien le pria de diſner chez lui: & Ieſus y entra, & ſe mit à table.

38. Ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν, ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.

Mais le Phariſien s'eſmerueilla de ce qu'il vid qu'il ne s'eſtoit premierement laué deuant le diſner.

CAP. XI.

33. Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.

No man lighteth a candle / and putteth it in a priuie place: neither vnder a buſhell: but on a candleſticke/ that they which come in/ may ſee the light.

34. Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus: Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.

The light of the bodie is the eye: therefore when thine eye is ſingle/ then is thy whole bodie light: but if thine eye be euill/ then thy bodie is darke.

35. Vide ergo ne lumē quod in te eſt, tenebræ ſint.

Take heede therefore/ that the light which is in thee /be not darkenes.

36. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

If therefore thy whole bodie ſhalbe light / hauing no part darke / then ſhall all be light/ euen as when a candle doth light thee with the brightnes.

37. Et cum loqueretur, rogavit illum quidam Phariſæus ut pranderet apud ſe. Et ingreſſus recubuit.

And as he ſpake / a certaine Phariſe beſought him to dine with him: and he went in/ and ſate downe at table.

38. Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere: quare non baptizatus eſſet ante prandium.

And when the Phariſe ſawe it / he marueiled that hee had not firſt waſhed before dinner.

Das XI. Capitel.

33. Niemand zündet ein Liecht an/ vnd ſetzt es an einen heimlichen ort/ auch nicht vnter einen Scheffel/ ſondern auff den Leuchter/ auff daß/ wer hinein gehet/ das liecht ſehe.

Ingen tender it Liuſſ/ oc ſetter det paa en lønlig ſted/icke heller vnder en Skeppe/men paa Liuſſeſtagen/ paa det / at huo ſom gar ind / ſkal ſee Liuſſet.

34. Das auge iſt des Leibs liecht/ wenn nun dein auge einfeltig ſein wird / ſo iſt dein gantzer Leib liechte/ So aber dein auge ein ſchalck ſein wird / ſo iſt dein Leib finſter.

Øyet er Legemens liuſſ/ Naar ſom dit Øye bliffuer nu enfoldigt / da er alt dit Legeme liuſt. Men bliffuer dit Øye en Skalck / da er oc dit Legeme mørckt.

35. So ſchaue drauff/ daß nicht das Liecht inn dir finſterniß ſey.

Saa ſee der til / at det Liuſſ i dig er i icke mørckt.

36. Wenn nun dein Leib gantz liecht iſt / das er kein ſtück vom finſterniß hat/ ſo wird er gantz Liecht ſein / vnd wird dich erleuchten/ wie ein heller blitz.

Naar ſom dit Legeme er nu gantſke liuſt / at det haffuer inted ſtycke aff mørcket / da bliffuer det gantſke liuſt/ oc ſkal opliuſe dig / ſom it klart Liuet.

37. Da er aber in der rede war/ bat jhn ein Phariſeer / daß er mit jm das Mittagsmahl eſſe. Vnd er gieng hinein/ vnd ſatzte ſich zu Tiſche.

Oc ſom hand ſaa talede/ bad en Phariſeer hannem/ at hand ſkulde æde middagis Maaltid met hannem. Oc hand gick ind / oc ſette ſig til Bordz.

38. Da das der Phariſeer ſahe/ verwunderte er ſich / daß er ſich nicht vor dem eſſen gewaſchen hette.

Der Phariſeeren ſaa det/ forundrede hand ſig/ at hand tode ſig icke før hand oed.

Kapitola XI.

33. Žádný nezažehá ſwijce/ a wſkrytě gij ſtawj/ ani pod nádobu: ale na ſwijcnu / aby ti kteřijž wcházegij ſwětlo widěli.

A zadenci świece zápaloney nie kłádzie do mieyscá ſkrytego / áni pod korzec / ále do lichtarzá / áby ci ktorzy wchodzą widzieli świátło.

34. Swijce těla twěho/ geſtit oko twě: Budeli oko twě ſproſtně/ wſſeckno tělo twě bude ſwětlě/ a pakli bude neprawě/ takě tělo twě tmawě bude.

Swiátłość ciáłá ieſt oko / á przetoż gdyby oko twe było proſte/ y wſzytkoć ciało twe świetne bedzie. Ale gdy bedzie zle/ tez y ciało twe ciemne bedzie.

35. Protož wiz aby ſwětlo / kterě geſt w tobě/ tmy nebýly.

Obaczayże tedy ieſliż świátło ktore maſz w ſobie ieſt ciemnoſcia.

36. Pákli tělo twě ſwětle bude/ nemage žádně ſtránky temnoſtij: budeť ſwětlě wſſecko/ a yako Swijce ſwětlem oſwijtij tebe.

Ieſliż tedy ciáło twe wſzytko świetne bedzie / niemáiac tákiey cząſtki zácmioney / thákci wſzytko świetne bedzie / iáko gdy świecá bláſkiem ſwoim oświeca cie.

37. A když odmluwil/ proſyl ho geden Zákonijk aby owědwal v něho. A wſſed poſadil ſe za Stuol.

Tego gdy ieſzcze domawiał/ niektory Fárizeuſz proſił go áby był ná obiedzie v niego/ wſzedſzy thedy/ ſiadł.

38. Zákonijk pak wida diwil ſe/ proč ſe nevmyl před obědem.

A widząc Fáryzeuſz dziwował ſie / że ſie pirwey nie vmył przed obiádem.

יא

39 אֲמַר לֵהּ דֵּין יֵשׁוּע הָשָׁא אַנְתּוּן פְּרִישֵׁא בָּרֵהּ דְּכָסָא וְדִפִּנְכָא מְדַכֵּין אַנְתּוּן לְגַו מֶנְכוּן דֵּין מְלֵא חֲטוּפְיָא וּבִישָׁתָא :

Onde il Signor li disse, Voi Farisei nettate hora la parte di fuore del calice e del piatto : ma la parte vostra di dentro è piena di rapina e d'iniquità.

40 חַסִירַי רֶעְיָנָא לָא הֲוָא מַן דַּעֲבַד דַּלְבַר וְדַלְגַו הוּ עֲבַד :

O stolti, colui che ha fatto quel che è di fuore, non ha egli fatto ancora quel che è di dentro?

41 בְּרַם מֶדֶּם דְּאִית הַבוּהִי בְּזָדְקְתָא וְהָא כֻּל־מֶדֶּם דְּכֵא הוּ לְכוּן :

Date piu tosto la limosina di quello che hauete, & ecco tutte le cose vi saran monde.

42 אֶלָּא וַי לְכוּן פְּרִישֵׁא דַּמְעַסְּרִין אַנְתּוּן נַנְעָא וּפִגַּנָא וְכֻל יוּרַק וְעָבְרִין אַנְתּוּן עַל דִּינָא וְעַל חוּבָּא דַּאלָהָא הָלֵין דֵּין וָלֵא הֲוָא דְּתֶעְבְּדוּן וְהָלֵין לָא תֶשְׁבְּקוּן :

Ma guai à voi Farisei, percioche voi decimate la menta, e la ruta, & ogni herbaggio : ma lasciate indietro il giuditio e la charità di Dio. Bisognaua far queste cose, e non lassar quelle.

43 וַי לְכוּן פְּרִישֵׁא דְּרָחְמִין אַנְתּוּן רִישׁ מוֹתְבָא בַּכְנוּשָׁתָא וְשְׁלָמָא בְּשׁוּקֵא :

Guai à voi Farisei, percioche amate i primi seggij ne le sinagoghe, e le salutationi ne le piazze.

44 וַי לְכוּן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבַי בַּאפַּא דְּאִיתַיְכוּן אַיְךְ קַבְרֵא דְּלָא יָדִיעִין וּבְנַי־נָשָׁא מְהַלְּכִין עֲלַיְהוּן וְלָא יָדְעִין :

Guai à voi Scribi e Farisei hipocriti, percioche voi sete come i sepolcri, che non apparisconо, e gli huomini che vi caminano sopra, non ne sanno niente.

יא

39 וְאָדוֹן אָמַר אֵלָיו הַמְּפָרְשִׁים אַתֶּם עַתָּה אֶת אֲשֶׁר מִחוּץ לַכּוֹס וְלַקְּעָרָה תְּטַהֲרוּ וַאֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם מָלֵא גְזֵלָה וְרָעָה :

Y el Sennor le dixo, Aora vosotros los Phariseos lo de fuera del vaso y del plato limpiays : mas loque está dentro de vosotros ¡esta lleno de rapina y de maldad.

40 הַכְּסִילִים הֲלֹא הָעֹשֶׂה אֶת הַחוּץ גַּם עָשָׂה אֶת־הַקֶּרֶב :

Locos. elque hizo lo de fuera, no hizo tambien lo de dentro?

41 אַךְ תְּנוּ לִצְדָקָה אֶת אֲשֶׁר יֵשׁ בִּידֵיכֶם וְהִנֵּה כָּל־דְּבָרִים טְהוֹרִים יִהְיוּ לָכֶם :

Empero loque resta, dad lymosna : y heaqui todo os serà limpio.

42 אֲבָל אוֹי לָכֶם הַמְּפָרְשִׁים כִּי־תְעַשְּׂרוּ אֶת־מִנְתָּא מְחוֹל וְכָל־יֶרֶק וְתַעַבְרוּ אֶת מִשְׁפַּט וְאַהֲבַת אֱלֹהִים אֵלֶּה יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת וְאֵלֶּה לֹא לַעֲזֹב :

Mas ay de vosotros Phariseos, que dezmyas le menta, y la ruda, y toda ortaliza : mas el juyzio y la Charidad de Dios passays de largo. Empero estas cosas era menester hazer, y no dexar las otras.

43 אוֹי לָכֶם הַמְּפָרְשִׁים כִּי־אֲהַבְתֶּם אֶת־מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת בָּעֵדוֹת וְאֶת בְּרָכוֹת בַּשְּׁוָקִים :

Ay de vosottos Phariseos, que amays las primeras sillas en las synogas, y las salutaciones en las plaças.

44 אוֹי לָכֶם הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים הַחֲנֵפִים כִּי־אַתֶּם כְּמוֹ קְבָרִים הַנִּסְתָּרִים וַאֲנָשִׁים הוֹלְכִים עֲלֵיהֶם וְאֵינָם יוֹדְעִים :

Ay de vosotros Escribas y Phariseos hypocritas, que soys como sepulchros que no se parecen, y los hombres que andan encima no lo saben.

ιά.

39. Εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.

Et le Seigneur lui dit, Vous autres Pharisiẽs nettoyez le dehors de la coupe & du plat : mais le dedans de vous est tout plein de rapine & de meschanceté.

40. Ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;

Insensés, cëlui qui a fait le dehors, n'a-il pas fait aussi le dedans?

41. Πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.

Mais plustost eslargisses en aumosne ce que vous auez, & voici, toutes choses vous seront nettes.

42. Ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

Mais mal-heur sur vous Pharisiens: car vous dismez bien la menthe, & la rue, & toute maniere d'herbage, & laissez en arriere le iugement & la charité de Dieu : il faloit faire ces choses ici, & ne laisser point celles-la.

43. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις· ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mal-heur sur vous Pharisiens, qui aimez les premieres seances és synagogues, & les salutations és marchés.

44. Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί· ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

Mal-heur sur vous Scribes & Pharisiens hypocrites : car vous estes comme les sepulcres qui n'apparoissent point, & les hommes qui passent par dessus n'en sauent rien.

CAP. XI.

39. Et ait Dominus ad illum, Nunc vos Phariſæi quod deforis eſt calicis & catini mundatis: quod autem intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina & iniquitate.

And the Lorde ſayd to him/ In dede ye Phariſes make cleane the outſide of the cup/ and of the platter: but the inward part is full of rauening and wickednes.

40. Stulti, nónne qui fecit quod deforis eſt, etiam id quod deintus eſt fecit?

Ye fooles/ did not hee that made that which is without/ make that which is within alſo?

41. Veruntamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia munda ſunt vobis.

Therefore/ giue almes of thoſe thinges which are within/ and beholde/ all thinges ſhall be cleane to you.

42. Sed væ vobis Phariſęis, quia decimatis mentam & rutam, & omne olus: & præteritis iudicium, & charitatem Dei, hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

But wo be to you/ Phariſes: for ye tithe the mynt and the rewe/ & all maner herbes/ and paſſe ouer iudgemēt and the loue of God: theſe ought ye to haue done/ and not to haue left the other vndone.

43. Væ vobis Phariſæis, quia diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro.

Wo be to you/ Phariſes: for ye loue the vppermoſt ſeates in the Synagogues/ and greatings in the markets.

44. Væ vobis, quia eſtis ut monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſupra, neſciunt.

Wo be to you/ Scribes and Phariſes/ hypocrites: for ye are as graues which appeare not/ and the men that walke ouer them/ perceiue not.

Das XI. Capitel.

39. **Der HERR aber ſprach zu jm: Jhr Phariſeer haltet die Becher vnd Schüſſel außwendig reinlich/ aber euer inwendigs iſt vol raubs Vnnd boßheit.**

Da ſagde HERREN til hannem/ J Phariſeere holde Begere oc Fad vduortis renlige/ Men det ſom er inden til i eder/ er fult aff roff oc ondſkaff.

40. **Jhr Narren/ meinet jhr/ daß inwendig rein ſey/ wenns außwendig rein iſt.**

J Daarer/ mene i at det er rent inden til/ naar ſom det er rent vden til?

41. **Doch gebt Almoſen von dem das da iſt/ ſihe/ ſo iſts euch alles rein.**

Giffuer dog Almiſſe aff det ſom der er/ ſee/ da er det eder altſammen rent.

42. **Aber weh euch Phariſeern/ daß jr verzehendet die mintze vnd rauten/ vnd allerley kol/ vnd gehet für dem gerichte über/ vnd für der liebe Gottes. Diß ſolt man thun/ vnd jennes nicht laſſen.**

Men we eder Phariſeere/ at i tinde aff Mynter oc Ruder/ oc alle honde Kaal/ oc gaa om kring Dom/ oc Gudz kærlighed. Dette ſkulde mand gøre/ oc icke forſømme det andet.

43. **Weh euch Phariſeern/ daß jr gerne oben anſitzet inn den Schulen/ vnd wolt gegrüſſet ſein auff dem Marckte.**

We eder Phariſeere/ at i ſide gerne øffuerſt i Scholerne/ oc ville hilſis paa Torffuit.

44. **Weh euch Schrifftgelehrten vnd Phariſeer/ jhr Heuchler/ daß jr ſeyt wie verdeckte Todtengräber/ darüber die Leute lauffen/ vnd kennen ſie nicht.**

We eder Scrifftkloge oc Phariſeer/ i Oyenſkalcke/ at i ere ſom Dødis ſkiulte graffuer/ huilcke Folckene løbe offuer/ oc kende dem icke.

Kapitola XI.

39. Y řekl PAN k němu: Nynij wy Zákonijcy což zewnitř geſt konwice a miſſy čiſtijte/ ale což wnitř gt waſſeho/ plno geſt laupeže a neprawoſti.

Rzekł thedy Pan k niemu: Aczći wy Faryzeuſzowie zwirzchu kubek y miſę vmywaćie/ lecz v was wewnątrz pełno ieſt drapieſtwá y złośći.

40. Blázni/ wſſak ten kterýž geſt včinil což zewnitř gt/ včinil také y což wnitř geſt.

Szaleni/ izaż ten ktory vczynił to co ieſt zwirzchu/ nie vczynił też tego co ieſt y wewnątrz?

41. Ale wſſak nad to nadewſſe/ dáwaytež Almužnu/ a ay wſſecky wěcy wám čiſté gſau.

A przetoż tho co w nich ieſt daycie zá iálmużnę/ á otoć wam wſzytki rzeczy będą czyſtemi.

42. Ale běda wám Zákonijkům/ kteřijž deſátky dáwáte z Máty a z Rauty/ a ze wſſeliké Zeliny/ a opauſſtijte Saud a Láſku Božij. Tyto wěcy zagiſté měli gſte činiti/ a oněch neopauſſtěti.

Ale biádá wam Fáryzeuſzowie/ ktorzy dawáćie dziesięćinę z miętki y z ruty/ y z każdey iárzyny/ á opuſzczaćie ſądy miłość Bożą. A nie wam to było trzebá czynić/ á onych nie opuſzczáć.

43. Běda wám Zákonijkům/ nebo milugete prwnij mijſto w Sſkolách/ a pozdrawowánij na trhu.

Biádáż wam Fáryzeuſzowie/ ktorzy miłuiećie pirwſze zaſiádánia w zebrániu/ y witánia ná rynkách.

44. Běda wám/ nebo gſte yako Hrobowé kteřijž negſau patrnij/ a Lidé chodijce přes ně/ newědij.

Biádá wam Doktorowie y Fáryzeuſzowie pokryći/ Abowiem ieſteśćie iáko groby ktorych niewidáć/ co o nich niewiedzą ći ktorzy nádnimi chodzą.

יא

45 וַעְנָא חַד מֶן סָפְרֵא
וְאָמַר לֵהּ מַלְפָּנָא כַּד הָלֵין
אָמַר אַנְתְּ וָאף לַן מְצַעַר
אַנְתְּ׃

Allora vno de Dottori de la Legge rispondendo, gli disse, Maestro, dicendo tu queste coſe, fai ingiuria ancora à noi.

46 הָו דֵּין אֲמַר אַף לְכוֹן
סָפְרֵא וָי דְּמַטְעְנִין אַנְתּוּן
לִבְנַי־נָשָׁא מַוְבְּלָא יַקִּירָתָא
וְאַנְתּוּן בַּחֲדָא מֶן
צֶבְעָתְכוֹן לָא קָרְבִין א
אַנְתּוּן לְהֵין לְמַוְבְּלֵא׃

Et egli diſſe, Guai ancor à voi, Dottori de la Legge, percioche voi caricate gli huomini di peſi difficili à portare, e voi non toccate le ſome pur con vno de voſtri diti.

47 וָי לְכוֹן דְּבָנִין אַנְתּוּן
קַבְרֵא דִּנְבִיֵא דַּאֲבָהַיְכוֹן
קַטְלוּ אֶנּוּן׃

Guai à voi, percioche voi edificate i ſepolcri de Profeti, e i voſtri padri gli occiſero.

48 סָהֲדִין אַנְתּוּן הָכִיל
וְצָבֵין אַנְתּוּן בַּעְבָדֵא
דַּאֲבָהַיְכוֹן דְּהָנוּן קַטְלוּ
אֶנּוּן וְאַנְתּוּן בָּנִין אַנְתּוּן
קַבְרַיְהוֹן׃

Per certo voi date teſtimonio d'approuare l'opere de padri voſtri: percioche eſſi gli occiſero, è voi edificate i lor ſepolcri.

49 מֶטוּל הָנָא אַף ח
חֶכְמְתָא אֶמְרַת דְּהָא
אֶנָא אֶשַׁדַּר לְהוֹן נְבִיֵא
וּשְׁלִיחֵא מֶנְהוֹן יְרַדְּפוּן
וְיֶקְטְלוּן׃

E però la ſapientia di Dio diſſe, Io mandarò loro de Profeti e de gli Apoſtoli, e di quelli n'occideranno, e perſeguitaranno.

50 דְּיִתְתְּבַע דְּמָא דְּכֻלְּהוֹן
נְבִיֵא דְּאֶתְאֶשֵׁד מֶן ד
דְּאֶתְבְּרִי עָלְמָא מֶן ש
שֶׁרְבְּתָא הָדָא׃

Accioche il ſangue di tutti i Profeti, che è ſtato ſparſo fin da la fondatione del mondo, ſi ricerchi da queſta generatione.

יא

45 וַיַּעַן אֶחָד מִן הַסּוֹפְרִים
וַיֹּאמֶר לוֹ מְלַמְּדֵנוּ בְּדַבֶּרְךָ אֶת
הָאֵלֶּה מְגַדְּפֵנוּ׃

Y reſpondiendo vno delos Doctores de la Ley, dizele Maeſtro, quando dizes eſto, tembien nos affrentas à noſotros.

46 וַיֹּאמֶר וְאַתֶּם הַסּוֹפְרִים אוֹי
לָכֶם כִּי־תַטְעִנוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים
בְּשׁוּכוֹת וּבְסַבָּלוֹת וְאַתֶּם בְּאַחַת
אֶצְבְּעוֹתֵיכֶם לֹא תִגְּעוּ אֶת־
הַשּׁוּכוֹת׃

Y el dixo, Ay de voſotros tambien Doctores de la Ley, que cargays los hombres con cargas que no pueden lleuar: mas voſotros ni aun con vn dedo tocays las cargas.

47 אוֹי לָכֶם כִּי בְנִיתֶם אֶת־
קִבְרֵי הַנְּבִיאִים וַאֲבוֹתֵיכֶם
הֲרָגוּם׃

Ay de voſotros, que edificays los ſepulchros de los Prophetas, y mataronlos vueſtros padres.

48 אָמְנָם מְעִידִים אַתֶּם כִּי־
רְצִיתֶם בְּמַעֲשֵׂי אֲבוֹתֵיכֶם כִּי
הֵמָּה הֲרָגוּם וְאַתֶּם בּוֹנִים אֶת־
קִבְרֵיהֶם׃

Cierto days teſtimonio que conſentis en los hechos de vueſtros padres: porque à la verdad ellos los mataron, mas voſotros edificays ſus ſepulchros.

49 עַל־כֵּן חָכְמַת אֱלֹהִים
אָמְרָה לָּהּ אֶשְׁלַח אֲלֵיהֶם נְבִיאִים
וּמַלְאָכִים וְיִרְדְּפוּ וְיַהַרְגוּ מֵהֵמָּה׃

Portanto la Sabiduria de Dios tambien dixo, Embiaré à ellos Prophetas, y Apoſtoles, y dellos à vnos mataràn, y à otros perſeguiràn:

50 לְמַעַן יְבֻקַּשׁ דַּם כָּל־
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר נִשְׁפַּךְ מִבְּרִיאַת
הָעוֹלָם מִדּוֹר הַזֶּה׃

Paraque deeſta generacion ſea demandada la ſangre de todos los Prophetas, que ha ſido derramada deſde la fundacion del mundo.

ια´.

45. Ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.

Alors quelcun des docteurs de la Loy print le propos, & lui dit, Maiſtre, en diſant ces choſes tu nous dis auſſi outrage.

46. Ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί· ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

Et il dit, Mal-heur auſſi ſur vous docteurs de la loy: car vous chargez les hommes de charges importables, mais vous-meſmes ne touchez point les fardeaux de l'vn de vos doigts.

47. Οὐαὶ ὑμῖν· ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

Mal-heur ſur vous: car vous baſtiſſez les ſepulcres des Prophetes, leſquels vos peres ont tués.

48. Ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.

Pour vrai teſmoignez-vous que vous conſentez aux actes de vos peres: car ils les ont tués, & vous baſtiſſez leurs ſepulcres.

49. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

Pour ceſte cauſe auſſi la Sapience de Dieu a dit, Ie leur enuoyerai des Prophetes & des Apoſtres, & ils en tueront, & en dechaſſeront.

50. Ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Afin que le ſang de tous les Prophetes, qui a eſté reſpandu dés la fondation du monde, ſoit redemandé de ceſte nation.

CAP. XI.

45. Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, ait illi, Magiſter, hæc dicens etiam contumeliam nobis facis.

Then anſwerd one of the expounders of the Lawe/ and ſayd vnto him / Maſter/ Thus ſaying thou putteſt vs to rebuke alſo.

46. At ille ait, Et vobis Legiſperitis væ: quia oneratis homines oneribus quæ portare non poſſunt; & ipſi uno digito veſtro non tangitis ſarcinas.

And he ſayd/ Wo be to you alſo/ ye interpreters of the Lawe: for yee lade men with burdens grieuous to be borne / and ye your ſelues touche not the burdens with one of your fingers.

47. Væ vobis, qui ædificatis monumenta Prophetarum: patres autem veſtri occiderunt illos.

Wo be to you: for yee builde the ſepulchres of the Prophets / and your fathers killed them.

48. Profecto teſtificamini, quòd conſentitis operibus patrum veſtrorũ: quoniam ipſi quidem eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra.

Truely ye beare witnes / and allowe the deedes of your fathers: for the killed them/ and ye build their ſepulchres.

49. Propterea & ſapientia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apoſtolos, & ex illis occident & perſequentur.

Therefore ſaid the wiſedome of God/ I will ſend them Prophets and Apoſtles / and of them they ſhall ſlay and perſecute.

50. Vt inquiratur ſanguis omnium Prophetarum, qui effuſus eſt à conſtitutione mundi à generatione iſta.

That the blood of all the Prophets/ ſhed from the foundatiõ of the worlde / may be required of this generation.

Das XI. Capitel.

45. Da antworttet einer von den Schrifftgelehrten / vnd ſprach zu jm: Meiſter / mit den worten ſchmeheſt du vns auch.

Da ſuarede en aff de Scrifftkloge/ oc ſagde til hannem/ Meſtere / met de ord forhaaner du oc oſſ.

46. Er aber ſprach: Vnd weh auch euch Schrifftgelehrten / denn jr beladet die Menſchen mit vnträglichen laſten / vnd jr rühret ſie nicht mit einem finger an.

Da ſagde hand/ Oc we oc ſaa eder Scrifftkloge/ Thi i beſuare Menniſken met Byrder ſom de icke kunde bære / oc i røre dem icke met en finger.

47. Weh euch / denn jhr bauet der Propheten gräber / Eure Väter aber haben ſie getödtet.

We eder / Thi i bygge Propheternis graffuer/ Eders Fedre ſloge dem ihiel.

48. So bezeuget jhr zwar / vnd bewilliget in euer Väter werck / denn ſie tödten ſie / ſo bauet jhr jhre Gräber.

Saa beuiſe i ſandelige / oc ſamtycke i eders Fedris Gerninger / Thi de ſloge dem ihiel / ſaa bygge i deris graffuer.

49. Darumb ſpricht die Weißheit Gottes / Jch wil Propheten vnd Apoſtel ſenden / vnd derſelbigen werden ſie etliche tödten vnd verfolgen.

Der faare ſiger Gudz Viſdom / Jeg vil ſende Propheter oc Apoſtle til dem / Oc de ſkulle ſla nogle ihiel aff dem / oc forſølge.

50. Auff das erfodert werde von diſem Geſchlecht aller Propheten Blut / das vergoſſen iſt / ſint der Welt grund gelegt iſt.

Paa det alle Propheters Blod ſkal kreffuis aff denne Slect / ſom er vdſtyrt / ſiden Verdens Grunduol bleff lagd.

Kapitola. XI.

45 Y odpowěděw geden z doſpělých w Zákoně/ řekl gemu: Miſtře/ tyto wěcy mluwě/ také nám hanbu činjſs.

Odpowiedziawſzy tedy niektóry z zakonnych wykłádáczow/ rzekł mu: Miſtrzu gdy to powiedaſz/ tedy nam też czyniſz krzywdę.

46. A on řekl: Y wam w Zákoně doſpělým běda / nebo obtěžugete lidi břemeny těrýchž něſti nemohau/ a ſami gedniným prſtem ſwým břemen ſe nedotýkáte.

Ale oń rzekł: Biádáż też y wam zakonnym wykłádáczom/ Abowiem ociążacie ludźi brzemiony trudnemi knoſzeniu/ á ſámi ſie y iednim ſwym pálcem nie tkniecie brzemienia.

47. Běda wám kteřjž wzděláwáte hroby Prorocké/ a Otcowé waſſy gſau ge zbili.

Biádáż wam: Bo budujecie groby Prorokom / á oycowie wáſzy pomordowáli ie.

48. W giſtotě ſwědčjte že ſkutkům Otcůw waſſjch powolugete: Neb zagiſtě oni gſau ge zmordowali / ale wy wzděláwáte hroby gegich.

Zaiſte świádectwem wáſzym poświádczacie vczynki oycow wáſzych ábowiemći ie oni pomordowáli/ á wy záſie budujecie groby ich.

49. Protož y Maudroſt Boží řekla: Poſſlik k nim Proroky/ a Apoſſtoly/ a ty mordowati budau a honiti:

A dla tegoż thež Mądrość Boża rzekłá: Poſyłam do nich Proroki y Apoſtoly/ á z nich iedny pomorduia/ drugie wypędzą.

50. Aby požádáno bylo krwe wſſech Prorokůw/ kteráž wylita gť od vſtanowenij Swěta od pokolenij toho.

Aby od narodu tego vpominano ſię krwie wſzytkich Prorokow która ieſt wylaná od záłożenia fundámentow świátá.

יא

51 מֵן דְמֵה דְהֶבִיל עַדְמָא לַדְמֵה דְזַכַרְיָא הַו דְאֶתְקְטֶל בַּיְנַי הַיְכְלָא לְמַדְבְּחָא אִין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְמֶתְתְּבַע מֵן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Dal ſangue d'Abel infin al ſangue di Zacaria, che fu occiſo tra l'altare e il tempio: io vi dico certo che ſarà ricerco da queſta generarione.

52 וַי לְכוּן סָפְרֵא דַשְׁקַלְתּוּן קְלִידָא דִידַעְתָּא אַנְתּוּן לָא עַלְתּוּן וַלְאַילֵין דְעָאלִין כְּלַיְתּוּן׃

Guai à voi Dottori de la Legge, percioche hauete tolta la chiaue de la ſcientia: voi ſteſſi non ſete entrati, & hauete prohibiti quelli ch'entrauano.

53 וְכַד הָלֵין אָמַר הֲוָא לְהוּן שַׁרִיו סָפְרֵא וַפְרִישֵׁא מֶתְכְּאֵשׁ לְהוּן וּמֶתְחַמְתִין הֲוַו וַמְתַכְסִין מֶלַוְהִי׃

Dicendo egli loro queſte coſe, i Dottori de la Legge e i Fariſei cominciorono grauemente ad opporſigli, & aſtutamente domandarli di molte coſe.

54 וְנָכְלִין לֵה בְּסַגִּיאָתָא כַד בָעֵין לְמֵאחַד מֵדֶם מֵן פּוּמֵה דְנֶשְׁכְּחוּן נֵאכְלוּן קַרְצַוְהִי׃

Spiandolo, e cercando di pigliar qualche coſa da la ſua bocca, per accuſarlo.

יב

1 וְכַד אֶתְכַּנַּשׁוּ רַבְוָתָא דְכֶנְשֵׁא סַגִּיאֵא אַיכַנָא דִידַיְשׁוּן חַד לְחַד שַׁרִי יֵשׁוּע לְמֵאמַר לְתַלְמִידַוְהִי לוּקְדַם אֶזְדַּהַרו בְנַפְשְׁכוּן מֵן חַמִירָא דַפְרִישֵׁא דְאִיתַוְהִי מַסַּב בְּאַפֵּא׃

Et eſſendoſi raunata inſieme vna moltitudine innumerabile di gente, in modo che ſi calcauano l'vn l'altro, egli cominciò à dire à i ſuoi diſcepoli, Primamente, guardateui dal fermento de Fariſei, che è hipocriſia.

יא

51 מִדְּמֵי הֶבֶל עַד־דְּמֵי זְכַרְיָהוּ אֲשֶׁר נֶהֱרַג בֵּין הַמִּזְבֵּחַ וּבֵין הַהֵיכָל אָמְנָם אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם יְבֻקַּשׁ מִדּוֹר הַזֶּה׃

Deſde la ſangre de Abel, haſta la ſangre de Zacharias que murió entre el altar y la Caſa: anſi os digo, ſera demandada deeſta generacion.

52 אוֹי לָכֶם מְלַמְּדֵי הַתּוֹרָה כִּי־נְשָׂאתֶם אֶת־מַפְתֵּחַ הַבִּינָה אַתֶּם לֹא תָבוֹאוּ בָהּ וְאֶת אֲשֶׁר חֲפֵצִים לָבוֹא תְּכַלָּאוּ׃

Ay de voſotros Doctores de la Ley, que os tomaſtes la llaue de la ſciencia: voſotros no entraſtes, y à losque entráuan impediſtes.

53 וְכַאֲשֶׁר מְדַבֵּר הוּא אֲלֵיהֶם אֶת־הָאֵלֶּה וַיָּחֵלּוּ הַסּוֹפְרִים וְהַמְּפָרְשִׁים לִזְעוֹם עַד־מְאֹד וְלִשְׁאוֹל עַל־דְּבָרִים רַבִּים׃

Y diziendoles eſtas coſas, los Eſcribas y los Phariſeos començaron à appremiarlo en gran manera, y à prouocarlo à que hablaſſe de muchas coſas.

54 בִּשְׁלִי מְאָרְבִים לוֹ וּמְבַקְשִׁים לָצוּד מְאוּמָה מִפִּיו וּלְחַיְּבוּ׃

Aſſechandolo, y procurando de caçar algo de ſu boca para accuſarlo.

יב

1 וְכַאֲשֶׁר נִקְהֲלוּ רִבְבוֹת הָעָם כֵּן אֲשֶׁר יִרְמְסוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיָּחֶל לְדַבֵּר אֶל־תַּלְמִידָיו בָּרִאשׁוֹנָה הִשָּׁמְרוּ לְנַפְשְׁכֶם מֵחָמֵץ הַמְּפָרְשִׁים אֲשֶׁר הִיא חֲנֻפָּה׃

En eſto juntandoſe muchas compannas, tanto que vnos à otros ſe hollauan, començó à dezir à ſus Diſcipulos, Primeramente guardaos de la leuadura de los Phariſeos, que es hypocriſia.

ια.

51. Ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Depuis le ſang d'Abel, iuſqu'au ſang de Zacharie qui fut tué entre l'autel & le temple: voire ie vous di qu'il ſera redemandé à ceſte nation,

52. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

Malheur ſur vous docteurs de la loy: car ayans retiré la clef de cognoiſſance, vous-meſmes n'y eſtes point entrés, & auez engardé ceux qui y entroyent.

53. Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων.

Et comme il leur diſoit ces choſes, les Scribes & les Phariſiens ſe prindrent á le tenir de pres, & à lui tirer de la bouche pluſieurs choſes:

54. Ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

En l'eſpiant, & taſchant de recueillir captieuſemeut quelque choſe, afin qu'ils l'accuſaſſent.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

ΕΝ οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

Ce pendant les troupes s'eſtans aſſemblees à milliers, tellement qu'ils ſe foulêt les vns les autres, il ſe print à dire à ſes diſciples, En premier lieu dônez-vous garde du leuain des Phariſiens qui eſt hypocriſie.

CAP. XI.

51. A ſanguine Abel uſque ad ſanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

From the blood of Abel vnto the blood of Zacharias: which was ſlaine betwene the altar and the Temple: verely I ſay vnto you/ it ſhall be required of this generation.

52. Væ vobis Legiſperitis, quia tuliſtis clavem ſcientię: ipſi non introiſtis, & eos qui introibant prohibuiſtis.

Wo be to you/ interpreters of the Lawe: for ye haue taken away the keye of knowledge: ye entred not in your ſelues/ & them that came in/ ye forbade.

53. Cum autem hæc ad illos diceret, cœperunt Phariſæi & Legiſperiti graviter inſiſtere, & os eius opprimere de multis.

And as he ſayde theſe things vnto them/ the Scribes and Phariſes began to vrge him ſore/ & to prouoke him to ſpeake of many things.

54. Inſidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, ut accuſarent eum.

Laying wayte for him/ and ſeeking to catche ſome thing of his mouth/ whereby they might accuſe him.

CAP. XII.

MVltis autem turbis circumſtantibus, ita ut ſe invicem conculcarent, cœpit dicere ad diſcipulos ſuos, Attendite à fermento Phariſæorum, quod eſt hypocriſis.

In the meane time/ there gathered together an innumerable multitude of people/ ſo that they trode one another: and he began to ſay vnto his diſciples firſt/ Take heede to your ſelues of the leauen of the Phariſes/ which is hypocriſie.

Das XI. Capitel.

51. Von Abels Blut an/ biß auff das Blut Zacharie/ der vm̃kam zwiſchen dem Altar vnd Tempel. Ja ich ſage euch/ Es wird gefordert werden von diſem Geſchlechte.

Fra Abels Blod/ indtil Zacharie Blod/ ſom bleff ihielſlagen mellem Alteret oc templen. Ja ieg ſiger eder/ Det ſkal kreffuis aff denne Slect.

52. Weh euch Schrifftgelehrten/ Denn jr den Schlůſſel des Erkenntniß habt/ Jr kompt nicht hinein/ vnd wehret denen/ die hinein wöllen.

We eder Scriffrkloge/ Thi i haffue Viſdommens Nøgel/ I komme der icke ind/ oc formene dem ſom ville der ind.

53. Da er aber ſolches zu jhnen ſaget/ fiengen an die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer hart auff jhn zu dringen/ vnd jhm mit mancherley Fragen den Mund zu ſtopffen.

Der hand ſagde ſaadant til dem/ Begynte de ſcrifftkloge oc Phariſeer at giffue ſig hart til hannem/ oc at ſtoppe Munden paa hannem met atſkillig Spørſſmaal.

54. Vnd laureten auff jn/ vnd ſuchten/ ob ſie etwas eriagen köndten auß ſeinem Munde/ daß ſie eine ſache zu jhm hetten.

Oc de toge vare hannem/ oc ſøcte/ om de kunde opiage noget aff hans Mund/ At de kunde haffue Sag met hannem.

Das XII. Capitel.

ES lieff das Volck zu/ vnd kamen etliche vil tauſent zu ſammen/ alſo daß ſie ſich vntereinander tratten. Da fieng er an vnd ſaget zu ſeinen Jüngern/ zum erſten/ hůtet euch für dem Sauerteig der Phariſeer/ welches iſt die Heucheley.

DA løb Folcket til/ oc der kom̃e nogle mange tuſinde tilſammen/ ſaa/ at de traadde huer andre. Da begynte hand/ oc ſagde til ſine Diſciple/ Tager eder vare for Phariſeernis Surdey/ ſom er Oyenſkalckeri.

Kapitola XI.

51. Od krwe Abelowy/ až do krwe Zacharyaſſowy/ kterýž geſt zahynul mezy Oltářem a Chrámem/ Tak prawijm wám požádána bude od Pokolenij tohoto.

Od krwie Abelowey áž do krwie Zácháryaßowey/ ktory zginął miedzy oltarzem y kośćiołem. Záprawdeć wam powiedam/ bedźie ſie iey vpomináć od narodu tego.

52. Běda wám w Zákoně včenym/ kteřijž gſte wzali klijč vměnij: ſami gſte neweſſli/ a těm kteřijž wcházeli/ bránili gſte.

Biádáż wam zakonnym wykłádáczom/ Abowiem eſćie odięli klucz poznánia/ ſámiżeſćie nie weſzli/ á tych ktorzy wnidź chcieli/ hámowáliſćie.

53. A když to mluwil gim/ počali Zákonijcy a w Zákoně včenij přijſně gemu odpijrati/ a w řeči gemu překážeti o mnohých wěcech.

A ták gdy to k nim mowił/ poczęli Doktorowie y Fáryzeuſzowie bárzo iemu dokuczáć/ á przyłudźić go ku rozmowam o wielu rzeczach.

54. Vkládagijce o něm/ a hledagijce popadnauti něco z vſt geho/ aby gey obžalowali.

Czyháiąc nań/ á chćiwie niecżego łowiąc z vſt iego/ áby go w czym oſkárżyli.

Kapitola XII.

A když množý záſtupowé ſcházeli ſe/ tak že ſe weſpolek tlačili/ počal mluwiti Včedlnijkům ſwým: Pilně ſe warugte od kwaſu Zákonijkijho/ kterýž geſt pokryſtwij.

POd tymże czáſem gdy ſie bárzo wiele ludźi zebráło do nie°/ że iedni drugie podepthawáli/ począł mowić do zwolennikow ſwoich: Naprzodże ſie ſtrzeżćie od kwáſu Fáryzeyſkie°/ ktory ieſt pokrytstwo.

2 לֵית דֵּין מִדֶּם דִּכְסֵא
דְּלָא יֶתְגְּלֵא וְלָא דַּמְטַשִּׁי
דְּלָא יֶתְיְדַע׃

Perche niente è coperto, che non s'habbia à riuelare, e niente è occulto, che non s'habbia à ſapere.

3 כָּל גֵּיר דַּבְחֶשׁוּכָא
אֲמַרְתּוּן בְּנַהִירָא יֶשְׁתְּמַע
וּמֶדֶם דִּבְתַוְנָא בְּאֶדְנָא
לַחְשְׁתּוּן עַל אֶגָּרָא י
יֶתְכְּרֵז׃

Percioche le coſe che voi hauete dette ne le tenebre, s'udiranno ne la luce: e quel che voi hauete parlato ne l'orecchio per le camere, ſarà predicato ſopra i tetti.

4 אָמַר אֲנָא לְכוּן דֵּין
לְרָחֲמַי לָא תֶּדְחֲלוּן מֶן
אֵילֵין דְּקָטְלִין פַּגְרָא וּמֶן
בָּתַר כֵּן לֵית לְהוּן מֶדֶם
יַתִּיר לְמֶעְבַּד׃

E à voi dico, amici miei, Non temete di quelli che ammazzano il corpo, e dipoi non hanno piu altro da poter fare.

5 אֲחַוֵּיכוּן דֵּין מֶן מַן ת
תֶּדְחֲלוּן מֶן הָו דְּמֶן בָּתַר
דְּקָטֶל שַׁלִּיט לְמֶרְמְיוּ ב
בְּגֵהַנָּא אִין אָמַר אֲנָא
לְכוּן דְּמֶן הָנָא דְּחַלוּ׃

Io vi moſtrarò chi voi deuete temere: temete colui che doppo l'hauere occiſo altrui ha poteſtà di metter ne la geenna: io vi dico certo, temete lui.

6 לָא חַמֵשׁ צִפְּרִין
מֶזְדַּבְּנָן בִּתְרֵין אַסָּרִין ו
וְחֲדָא מֶנְהוֹן לָא טָעְיָא
קְדָם אֱלָהָא׃

Non ſi vendeno cinque paſſeretti per due quattrini? e pur vn ſol di quelli non è in obliuione dinanzi à Dio?

7 דִּילְכוּן דֵּין אַף מֶנְיָנָא
דְּסַעֲרָא דְּרֵישְׁכוּן כֻּלְהֵין
מְנַיָן אִנֵּין לָא הָכִיל ת
תֶּדְחֲלוּן דְּמֶן סוּגָאָא
דְּצִפְּרֵא מְיַתְּרִין אַנְתּוּן׃

Ma certo ancor i capilli del voſtro capo ſon tutti numerati Non temete dunque, voi ſete da piu che molti paſſaretti.

2 כִּי־דָבָר לֹא נִכְסָה אֲשֶׁר לֹא
יִגָּלֶה וְאֵינֶנּוּ נִסְתָּר אֲשֶׁר לֹא
יִוָּדַע׃

Porque nada ay encubierto, que no aya de ſer deſcubierto: ni oculto, que no aya de ſer ſabido.

3 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר בַּחֹשֶׁךְ אֲמַרְתֶּם
בָּאוֹר יִשָּׁמְעוּ וַאֲשֶׁר אֶל־הָאֹזֶן
דִּבַּרְתֶּם בַּחֲדָרִים יִקָּרֵא עַל־
הַגַּגּוֹת׃

Portanto las coſas que dixiſtes en tinieblas, en lumbre ſeràn oydas: y loque hablaſtes àl oydo en las camaras, ſerá pregonado en los tejados.

4 וְאָמַרְתִּי לָכֶם רֵעַי אַל תִּירְאוּ
מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר הוֹרְגִים אֶת־הַגּוּף
וְאַחֲרֵי־כֵן לֹא יֵשׁ לָהֶם יוֹתֵר
מְאוּמָה לַעֲשׂוֹת׃

Mas digohos amigos mios, No ayays temor de los que matan el cuerpo, y deſpues no tienen mas que hagan:

5 וְאַרְאֶה אֶתְכֶם אֶת־מִי
תִּירָאוּן יְראוּ אֶת־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ
שִׁלְטוֹן אַחֲרֵי הָרֹג לְהַשְׁלִיךְ אֶל־
גֵּי־הִנּוֹם אָמְנָם אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם
אוֹתוֹ תִּירָאוּ׃

Mas enſennaroshe aquien temays: Temed à aquel que deſque ouiere muerto, tiene poteſtad de echar enel quemadero: anſi os digo, A eſte temed.

6 הֲלֹא חֲמֵשֶׁת צִפּוֹרִים נִמְכְּרוּ
בִּשְׁנֵי אִסָּרִים וְאֶחָד מֵהֶם לֹא
יִשָּׁכַח לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

No ſe venden cinco paxarillos por dos blancas? y vno de ellos no eſtà oluidado de Dios.

7 וְגַם הַשַּׂעֲרֵי רָאשֵׁיכֶם כֻּלָּם
נִמְנוּ לָכֵן אַל תִּירְאוּ כִּי־יוֹתְרִים
מְרֻבִּים צִפּוֹרִים אַתֶּם׃

Y aun los cabellos de vueſtra cabeça, todos, eſtán contados, no temays pues: demas eſtima ſoys voſotros que muchos paxarillos.

2. Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται. καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Car rien n'eſt couuert qui ne doiue eſtre reuelé: & rien n'eſt caché qui ne doiue eſtre cognu.

3. Ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται. καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

Pourtant les choſes que vous auez dites en tenebres, seront ouïes en lumiere: & ce dont vous auez parlé en l'oreille és chambres, ſera preſché ſur les maiſons.

4. Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.

Or à vous mes amis ie di, N'ayez poïnt de peur de ceux qui tuët le corps, & qui apres cela ne ſauroyent rien faire d'auantage.

5. Ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε· φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

Mais ie vous monſtrerai qui vous deuez craindre: craingnez celui qui a puiſſance, apres qu'il a tue d'enuoyer en la gehenne: voire ie vous di, craignez ceſtui-la.

6. Οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Ne vend on pas cinq petis paſſereaux deux pites, & vn ſeul d'iceux n'eſt point oublié deuant Dieu?

7. Ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Meſmes auſſi tous les cheueux de voſtre teſte ſont contés: ne craignez donc point? vous valez mieux que beaucoup de paſſereaux.

CAP. XII.

2. Nihil autem opertum eſt, quod non reveletur: neque abſconditum, quod non ſciatur.

For there is nothing couered / that ſhall not be reueiled: neither hid / that ſhall not be knowne.

3. Quoniam quæ in tenebris dixiſtis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti eſtis in cubiculis, prędicabitur in tectis.

Wherefore whatſoeuer ye haue ſpoken in darknes/it ſhalbe heard in the light: & that which ye haue ſpoken in the eare/ in ſecrete places / ſhalbe preached on the houſes.

4. Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius quid faciant.

And I ſay vnto you / my friendes/ be not afraid of them that kill the bodie/ and after that are not able to do any more.

5. Oſtendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.

But I will fore warne you / whome ye ſhall feare: feare him which after he hath killed / hath power tho caſt into hell: Yea/ I ſay vnto you/him feare.

6 Nónne quinque paſſeres væneunt dipondio: & unus ex illis non eſt in oblivione coram Deo?

Are not fiue ſparowes bought for two farthings/ and yet not one of them is forgotten before God?

7. Sed & capilli capitis veſtri omnes numerati ſunt, Nolite ergo timere: multis paſſeribus pluris eſtis vos.

Yea / and all the heares of your head are nombred: feare not therefore: ye are more of value then many ſparowes.

Das XII. Capitel.

2. Es iſt aber nichts verborgen/das nicht offenbar werde/ noch heimlich/ daß man nicht wiſſen werde.

Oc der er inted ſkiult / ſom ey ſkal obenbaris / oc ey hemmeligt/ ſom mand icke ſkal faa at vide.

3. Darumb was jhr im Finſterniß ſaget/ das wirdt man jhm Liecht hören/ Was jhr redet ins Ohr / in den Kammern/ das wirdt man auff den Dächern predigen.

Der faare huad i ſige i mørcket / det ſkal mand høre i Liuſſet / Huad i tale i øerne / vdi Herberne / det ſkal mand predicke paa Tagene.

4. Jch ſage euch aber meinen Freunden / Förchtet euch nicht für denen die den leib tödten / vnd darnach nichts mehr thun können.

Oc ieg ſiger eder mine Venner / Frøcter eder icke for dem / ſom ſla Legemet ihiel/oc der effter icke kunde mere gøre.

5. Jch wil euch aber zeigen / für welchem jhr euch förchten ſolt. Förchtet euch für dem/ der / nach dem er getödtet hat/ auch macht hat zu werffen inn die Hölle. Ja ich ſage euch / für dem förchtet euch.

Men ieg vil viſe eder/for huem i ſkulle frøcte eder/ Frøcter eder for Den/ſom oc haffuer mact/effter hand haffuer ſlaget ihiel / at kaſte i helffuede / Ja/ Jeg ſiger eder / Frøcter eder for Den.

6. Verkaufft man nicht fünff Sperling vmb zween Pfenning? Noch iſt für Gott der ſelbigen nicht eines vergeſſen.

Sæler mand icke fem Spurrer for tho Pendinge? Alligeuel er der icke en aff dem forglemt for Gud?

7. Auch ſind die Haar auff eurem Haupt alle gezehlet/ darumb förchtet euch nicht / denn jhr ſeyt beſſer denn vil Sperlinge.

De Haar paa eders Hoffuit ere oc alle talde. Der faare frøcter eder icke/ Thi i ere bedre end mange Spurre.

Kapitola XII.

2. Nebo nic nenij ſkrytěho / aby nebylo zgeweno: ani geſt co taynědo/aby nebylo zwědijno:

Abowiemći niemáß nic ſkrytego coby ſie obiáwić nie miáło/ áni thák tháiem: nego coby ku wiádomości przydź nie miáło.

3. Nebo to co gſte prawili we tmách/prawenoť bude na ſwětle: a co gſte mluwili w vſſy w pokogijch/ hláſánoť bude na ſtřechách.

A przetoż to coſćie wćiemnościách mowili/ ná iáſni ſłyßeć bedźie / á coſćie w vchomowili w zámknieniu/ ná domoch bedźie opowiedźiano.

4. Ale prawijmť wám přáteluom mým: Abyſſte ſe neſtrachowali těch kteřijž zabigegij tělo / a potom nemagij coby wjce včinili:

A ták wam mowie przyiaciołom moim: Nie boycieß ſie tych ktorzy zábijáia ciáło/ á potym coby dáley mieli czynić/ nie máia.

5. Ale vkážiť wám koho ſe máte báti: Bogte ſe toho / kteryžto když zabige/ má moc poſlati do pekelněho ohně. Protož prawjm wám toho ſe bogte.

Ale wam okaże kogo ſie bać maćie/ boyćie ſie one° ktory gdy zabije/ ma ießcze zwirzchność wrzućić do piekłá/ á toć wam powiedam/ te° ſie boyćie.

6. Wſſak pět Wrabcuow prodáwagij za dwa halijře/ a geden z nich nenij w zapomenutij před Bohem.

Izali piąći wroblikow nie przedáia zá dwá pieniadzá? á wßákoż y iednego z nich Bog nie zápomina.

7. Ale y wlaſowě hlawy waſſij wſſyckni zečteni gſau. Protož nebogtež ſe: lepſſij gſte wy než mnozý wrabcy.

A owßemći włoſy ná głowie wáßey wßytki ſą zliczone/ á przetoż ſie nie boyćie / zacnieyßzſćie wy ſá niż wiele wroblikow.

יב

8 אָמַר אֲנָא לְכוֹן הָיִן דְּכֹל דְּיוֹדֵא בִּי קְדָם בְּנַי־נָשָׁא אַף בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא יוֹדֵא בֵּהּ קְדָם מַלְאַכוֹהִי דַּאלָהָא׃

Hor io vi dico, che chiunque mi confeſſarà dinanzi à gli huomini, il Figliuol de l'huomo ancora confeſſarà lui dinanzi à gli angeli di Dio.

9 אֵינָא הָיִן דְּכָפַר בִּי קְדָם בְּנַי־נָשָׁא יֶתְכְּפַר בֵּהּ קְדָם מַלְאַכוֹהִי דַּאלָהָא׃

Ma chi mi negarà dinanzi à gli huomini, ſarà negato dinanzi à gli Angeli di Dio.

10 וְכֹל דְּיֵאמַר מֶלְּתָא עַל בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא יֶשְׁתְּבֵק לֵהּ מַן דְּעַל רוּחָת הָיִן דְּקוּדְשָׁא יְגַדֵּף לָא יֶשְׁתְּבֵק לֵהּ׃

E chiunque dirà parola alcuna contra il Figliuol de l'huomo, gli ſarà perdonato: ma chi baſtemmiarà contra lo Spirito ſanto, non gli ſarà perdonato.

11 מָא דַּמְקַרְבִין לְכוֹן הָיִן לַכְנוּשָׁתָא קְדָם רֵישָׁת וְשַׁלִּיטָנֵא לָא תֶאצְפּוּן א אֵיכַנָּא תַּפְּקוּן רוּחָת אוֹ מָנָא תֵאמְרוּן׃

Inoltre, quando vi condurranno à le ſinagoghe, & à i Magiſtrati, & a le poteſta, non habbiate penſiero di come, ò che coſa riſponderete, ò di quello che voi direte.

12 רוּחָא גֵּיר דְּקוּדְשָׁא יַלְּפְכוֹן בְּהָי שָׁעֲתָא מֶדֶּם דְּוָלֵא דְּתֵאמְרוּן׃

Perche lo Spirito ſanto v'inſegnarà in quell'hora cio che vi biſognarà dire.

13 אֲמַר לֵהּ הָיִן אֱנָשׁ מֶן הָו כֶּנְשָׁא מַלְפָּנָא אֱמַר לַאחִי דְּפַלֵּג עַמִּי יָרְתוּתָא׃

Vno poi de la turba li diſſe, Maeſtro, di al mio fratello che diuida con meco l'heredità.

יב

8 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כָּל־אֲשֶׁר יוֹדֵנִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים וּבֶן־הָאָדָם יוֹדֶנּוּ לִפְנֵי מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃

Pero digohos que todo aquel que me confeſſare delante de los hombres, tambien el Hijo del hombre lo confeſſarà delante de los Angeles de Dios.

9 וַאֲשֶׁר יְכַחֲשֵׁנִי לִפְנֵי הָאֲנָשִׁים יְכֻחַשׁ הוּא לִפְנֵי מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃

Mas el que me negare delante de los hombres, ſerá negado delante de los Angeles de Dios.

10 וְכָל אֲשֶׁר יֹאמַר דָּבָר עַל־בֶּן־הָאָדָם יִנָּשֵׂא לוֹ וַאֲשֶׁר יְגַדֵּף אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא יִנָּשֵׂא לוֹ׃

Y todo aquel que dize palabra contra el Hijo del hombre, ſerleha perdonado; mas al que blaſphemare contra el Eſpiritu Sancto, no le ſerá perdonado.

11 וְכַאֲשֶׁר יַקְרִיבוּ אֶתְכֶם אֶל־בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת וּכְנֶשֶׁת הַגְּדוֹלָה לִפְנֵי רָאשֵׁי אָבוֹת וְשַׁלִּיטִים לֹא תִדְאֲגוּ אֵיךְ וּמַה תַּעֲנוּ אוֹ מַה תְּדַבֵּרוּן׃

Y quando os truxeren à las Synogas, y a los Magiſtrados y Poteſtades; no eſteys ſolicitos como, o que ayays de reſponder, o que ayays de dezir.

12 כִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ תְּלַמֵּד אֶתְכֶם בַּשָּׁעָה הַהִיא אֶת־כָּל צָרְכְּכֶם לְדַבֵּר׃

Porque el Eſpiriru Sancto os enſennará en la miſma hora lo que ſerá meneſter dezir.

13 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶחָד מִן־הָעָם רַבִּי אֱמֹר לְאָחִי לַחֲלֹק אִתִּי אֶת־נַחֲלָתוֹ׃

Y dixole vno de la companna, Maeſtro, di à mi hermano que parta conmigo la herencia.

ιβʹ.

8. Λέγω δὲ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

Or ie vous di que quiconque me cõfeſſera deuant les hommes, le Fils de l'homme le confeſſera auſſi deuant les Anges de Dieu.

9. Ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

Mais qui me reniera deuant les hommes, il ſera renié deuant les Anges de Dieu.

10. Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

Et quiconque dira parole contre le Fils de l'homme, il lui ſera pardonné: mais à celui qui aura blaſpheme contre le ſainct Eſprit, il ne lui ſera point pardonné.

11. Ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγάς, καὶ τὰς ἀρχάς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.

Et quand ils vous emmeneront aux ſynagogues, & aux Magiſtrats & puiſſances. ne ſoyez en ſouci comment ou quelle choſe vous reſpondrez, ou que vous aurez à dire.

12. Τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

Car le ſainct Eſprit vous enſeignera en ce meſme inſtant-la ce qu'il vous faudra dire.

13. Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ᾽ ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.

Et quelcun de la toupe lui dit, Maiſtre, di à mon frere qu'il partage auec moi l'heritage.

CAP. XII.

8. Dico autem vobis, Omnis quicunque cõfeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram angelis Dei.

Alſo I ſaye vnto you / Whoſoeuer ſhall confeſſe mee before men / him ſhall the Sonne of man confeſſe alſo before the Angels of God.

9. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

But he that ſhall denie me before men / ſhalbe denied before the Angels of God.

10. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis, remittetur illi: ei autem qui in Spiritum ſanctum blaſphemaverit, non remittetur.

And whoſoeuer ſhall ſpeake a worde againſt the Sonne of man / it ſhalbe forgiuen him: but vnto him / that ſhall blaſpheme the holy Ghoſt / it ſhall not be forgiuen.

11. Cùm autem inducent vos in ſynagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe qualiter, aut quid reſpondeatis, aut quid dicatis.

And when they ſhall bring you vnto the Synagogues / and vnto the rulers and princes / take no thought howe / or what thing ye ſhall anſwere / or what yee ſhall ſpeake.

12. Spiritus enim ſanctus docebit vos in ipſa hora quid oporteat vos dicere.

For the holy Ghoſt ſhall teache you in the ſame houre / what ye ought to ſay.

13. Ait autem ei quidam de turba, Magiſter, dic fratri meo & dividat mecum hæreditatem.

And one of the companie ſayde vnto him / Maſter / bid my brother deuide the inheritance with me.

Das XII. Capitel.

8. Jch ſage euch aber / wer mich bekennet für den Menſchen / den wirdt auch des Menſchen Sohn bekennen für den Engeln Gottes.

Oc ieg ſiger eder / Huo ſom bekender mig faar Menniſken / den ſkal oc Menniſkens Søn bekende faar Guds Engle.

9. Wer mich aber verleugnet für den Menſchen / des wirdt verleugnet werden für den Engeln Gottes.

Oc huo mig necter faar Menniſken / hand ſkal nectis faar Guds Engle.

10. Vnd wer da redet ein wort wider des Menſchen Sohn / dem ſol es vergeben werden. Wer aber leſtert den heiligen geiſt / dem ſoll es nicht vergeben werden.

Oc huo ſom taler it ord mod Menniſkens Søn / hannem ſkal det forladis. Men huo ſom beſpaatter den hellig Aand / hannem ſkal det icke forladis.

11. Wenn ſie euch aber führen werden in jhre Schulen / vnd für die Obrigkeit / vnd für die Gewaltigen / ſo ſorget nicht / wie oder was jr antworten / oder was jhr ſagen ſolt.

Oc naar ſom de føre eder i deris Scholer / oc faar Øffrighed oc faar de Veldige / Da ſørger icke / huorledis eller huad i ſkulle ſuare / eller huad i ſkulle ſige.

12. Denn der heilige Geiſt wirdt euch zu derſelbigen ſtunde leren / was jhr ſagen ſolt.

Thi den hellige Aand ſkal lære eder ſamme ſtund / huad i ſkulle ſige.

13. Es ſprach aber einer auß dem Volck zu jhm: Meiſter / ſage meinem Bruder / daß er mit mir das Erbe theile.

Da ſagde der en aff Folcket til hannem / Meſtere / ſig min Broder / At hand ſkiffter Arff met mig.

Kapitola XII.

8. Prawijm wam: Każdý kdożkolj wyzná mne před Lidmi / y Syn člowěka wytná gey před Angely Bożijmi.

A toć wam powiedam: Wßelki ktory mnie wyzna przed ludzmi / te go y Syn człowieczy wyzna przed Anioly Bożemi.

9. A kdoż mne zapřij před Lidmi / zapřijnť bude před Angely Bożijmi.

Ale ktory ſie mnie záprzy przed ludzmi / bedzie záprzan przed Anioly Bożemi.

10. A każdý kdożdij ſlowo proti Synu člowěka / bude gemu odpuſſtěno: Ale tomu kdożby ſe Duchu Swatěmu rauhal / nebudeť odpuſſtěno.

A kthożkolwiek co rzecze przeciw Synowi człowieczemu / bedzie mu odpußczono. Ale temu ktoryby blużnil przeciw Duchowi świetemu / nie bedzie odpußczono.

11. Kdyż pak wás woditi budau do Sſkol a k Wládařům / a k mocným / nepečugte kterak aneb cobyſſte odpowijdali / neb cobyſſte mluwili:

Gdy was tedy beda wodzić do bożnic / do vrzedow / y do zwirzchności / nie ſtaraycież ſie iáko y cobyſcie odpowiedzieć / ábo mowić mieli.

12. Duch zagiſtě Swatý naučij wás w tu hodinu cobyſſte měli mluwiti.

Abowiemći Duch s. náuczy was ná ten czás co wam bedzie potrzebá mowić.

13. Y řekl gemu geden z záſtupu: Miſtře / řcy bratru měmu / ať rozdělij ſemnau dědictwij.

Záthym niektory z zebránia rzekł do niego: Miſtrzu rzecz brátu memu áby ſię zemną podzielił dziedzictwem.

יב

14 יֵשׁוּעַ הָיֵין אֲמַר לֵהּ גַּבְרָא מַנוּ אֲקִימַנִי עֲלַיְכוּן דַּיָּנָא וַמְפַלְגָנָא׃

Et egli li diſſe, O huomo, chi m'ha conſtituito giudice ò diuiſore ſopra di voi?

15 וַאֲמַר לְתַלְמִידַוְהִי אֶזְדַּהֲרוּ מֶן כֻּלָּהּ יַעֲנוּתָא מֶטוּל דְּלָא בְּיַתִּירוּתָא דְּנֶכְסֵא אִית חַיֵּא׃

Ancor diſſe loro, Vedete di guardarui da l'auaritia: percioche, ancora che abondino i beni à qualcuno, non ha però la vita per i ſuoi beni.

16 וַאֲמַר מַתְלָא לְוָתְהוֹן גַּבְרָא חַד עַתִּירָא אַעֲלַת לֵהּ אַרְעֵהּ עַלְלָתָא סַגִּיאָתָא׃

E diſſe loro vna ſimilitudine, La poſſeſſione d'vn certo huomo ricco gli produſſe de frutti abbondantemente.

17 וּמֶתְחַשַּׁב הֲוָא בְּנַפְשֵׁהּ וַאֲמַר מָנָא אֶעְבֵּד דְּלַית לִי אַיְכָא דְּאֶחְמוּר עַלְלָתַי׃

Ond'egli penſaua intra ſe ſteſſo, dicendo, Che farò io, che non ho doue poſſi raunare i miei frutti?

18 וַאֲמַר הָדָא אֶעְבֵּד אֶסְתוּר בֵּית קֻפַּסַי וַאֶבְנֵא וַאֲוְרֵב אֶנּוּן וַאֶחְמוּל תַּמָּן כֻּלֵּהּ עֲבוּרַי וְטָבָתַי׃

Poi diſſe, io farò queſto: disfarò i miei granari, e ne farò de maggiori, & ivi raccoglierò tutti i miei frutti e i mei beni?

19 וֶאֱמַר לְנַפְשִׁי נַפְשִׁי אִית לְכִי טָבָתָא סַגִּיאָתָא דְּסִימָן לַשְׁנַיָּא סַגִּיאָתָא אֶתְתְּנִיחִי אֲכוּלִי אֶשְׁתַּי אֶתְבַּסְּמִי׃

E dirò à l'anima mia, Anima, tu hai molti beni riposti per molti anni: riposati, mangia, beui, e datti piacere.

20 אֲמַר לֵהּ הָיֵין אֱלָהָא חַטִיר רֶעְיָנָא בְּהָנָא לֶלְיָא נַפְשָׁךְ תָּבְעִין לָהּ מֶנָּךְ וְהָלֵין דְּטַיֶּבְתְּ לְמָן יֶהוְיָן׃

Ma Iddio li diſſe, O ſtolto queſta notte ripigliaranno l'anima tua da te: e le coſe che tu hai apparecchiate di chi ſaranno?

יב

14 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם מִי־הֱקִימַנִי שׁוֹפֵט אוֹ מְחַלֵּק עֲלֵיכֶם׃

Mas el le dixo, Hombre quien me puſo por juez o partidor ſobre voſotros?

15 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ מִבֶּצַע כִּי אִישׁ לֹא חַי עַל־יִתְרוֹ וּמִקְנָיו׃

Y dixoles, Mirad, y guardaoz de (toda) auaricia; porque no enel abundancia de cada vno de las coſas que poſſee, eſta ſu vida.

16 וַיֹּאמֶר אֶת־הַמָּשָׁל אֲלֵיהֶם אִישׁ עָשִׁיר הָיָה וְשָׂדֵהוּ עָשָׂה פְּרִי רָב׃

Y dixoles vna parabola, diziendo, La heredad de vn hombre rico auia lleuado muchos frutos:

17 וַיַּחְשֹׁב בְּנַפְשׁוֹ לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה כִּי לֹא יֵשׁ לִי מָקוֹם אֲשֶׁר אֹסְפָה אֶת־פִּרְיִי שָׁמָּה׃

Y el penſaua dentro de ſi diziendo, Que hare que no tengo donde junte mis frutos?

18 וַיֹּאמֶר זֹאת אֶעֱשֶׂה אֶהֱרֹס אֶת־אֲסָמַי וּגְדֹלִים מֵהֵמָּה אֶבְנֶה וְאֶאֱסֹף שָׁמָּה אֵת כָּל־תְּנוּבוֹתַי וְטוּבוֹתַי׃

Y dixo, Eſto haré. derribaré mis alholies, y edificarloshé mayores: y alli juntaré todos mis frutos y mis bienes.

19 וְאֹמַר לְנַפְשִׁי הַנֶּפֶשׁ יֵשׁ לָךְ כָּל־טוּבוֹת אֲשֶׁר הוּשְׂמוּ לְשָׁנִים רַבִּים נוּחִי אִכְלִי שְׁתִי הִתְעַנְּגִי׃

Y diré à mi alma, Alma, muchos bienes tienes en depoſito para muchos annos: repoſate, come, beue, huelgate.

20 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו הַנָּבָל בַּלַּיְלָה הַזֶּה יִנָּגְשׁוּ נַפְשְׁךָ מִמְּךָ וְכָל אֵלֶּה אֲשֶׁר עָרַכְתָּ לְמִי הֵמָּה׃

Y dixole Dios: loco eſta noche bueluen à pedir tu alma de ti: y loque hás apareiado, cuyo ſerà?

ιβʹ.

14. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς;

Mais il lui reſpondit, O homme, qui m' a eſtabli iuge ou partageur ſur vous?

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

Puis il leur dit, Voyez, & vous gardez d'auarice: car encore que les biens obondent à quelcun, ſi n'a-il pas vie par ſes biens.

16. Εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς, λέγων· ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα.

Et leur recita vne ſimilitude, diſant, Les champs de quelque riche homme auoyent rapporte à foiſon.

17. Καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου.

Dont il penſoit en ſoi-meſme, diſant, Que ferai-ie, car ie n'ay point ou ie puiſſe aſſembler mes fruicts?

18. Καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου.

Puis il dit, Voici que ie ferai: i'abbatrai mes greniers, & en baſtirai de plus grands, & y aſſemblerai tous mes reuenus & mes biens.

19. Καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχὴ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.

Puis dirai a mon ame, Ame, tu as beaucoup de biens aſſemblés pour beaucoup d'annees: repoſe-toi, mange, & boi, & fai grand'chere.

20. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεὸς, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;

Mais Dieu lui dit, Inſenſé, en ceſte meſme nuict on te redemandera ton ame: & les choſes que tu as appreſtes à qui ſeront-elles?

CAP. XII.

14. At ille dixit ei, Homo, quis me conſtituit iudicem aut diviſorem ſuper vos?

And he ſaid vnto him/ Man/ who made me a iudge or a deuider ouer you?

15. Dixitque ad illos, Videte & cavete ab omni avaritia: quia non in abundantia, cuiuſquam vita eius eſt, ex his quæ poſsidet

Wherefore he ſaid vnto them/ Take heed/ and beware of couetouſnes: for though a man haue abundance/ yet his life ſtandeth not in his riches.

16. Dixit autem ſimilitudinem ad illos, dicens, Hominis cuiuſdam divitis uberes fructus ager attulit.

And he put forth a parable vnto them/ ſaying/ The ground of a certaine riche man brought forth fruites plenteouſly.

17. Et cogitabat intra ſe dicens, Quid faciam, quia nō habeo quo congregem fructus meos?

Therefore he thought with him ſelfe/ ſaying/ What ſhall I doe/ becauſe I haue no roume/ where I may lay vp my fruites?

18. Et dixit: Hoc faciam: Deſtruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea.

And he ſayde/ This will I do/ I will pull downe my barnes/ and builde greater/ and therein will I gather all my fruites/ and my goodes.

19. Et dicam animæ meæ, Anima, habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare.

And I will ſay to my ſoule/ Soule/ thou haſt much goodes layd vp for many yeeres: liue at eaſe/ eate/ drinke/ & take thy paſtime.

20. Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem paraſti cuius erunt?

But God ſayde vnto him/ O foole/ this night will they fetch away thy ſoule from thee: then whoſe ſhall thoſe things be which thou haſt prouided.

Das XII. Capitel.

14. Er aber ſprach zu jhm: Menſch/ wer hat mich zum Richter oder Erbſchichter über euch geſetzt?

Oc hand ſagde til hannem/ Menniſke/ huo haffuer ſæt mig til Dommere eller Arffdelere offuer eder?

15. Vnd ſprach zu jhnen: Sehet zu/ vnd hütet euch vor dem Geitz/ denn niemand lebet davon/ daß er vil güter hat.

Oc hand ſagde til dem/ Seer til/ oc vocter eder for Gerighed/ Thi ingen leffuer der aff/ at hand haffuer meget Godz.

16. Vnd er ſaget jhnen ein Gleichniß/ vnd ſprach: Es war ein reicher Menſch/ deß Feld hatte wol getragen.

Oc hand talede en Lignelſe til dem/ oc ſagde/ Der vaar it rigt Menniſke/ hues Marck ſom haffde baaret meget.

17. Vnd er gedacht bey jm ſelbs/ vnd ſprach: Was ſol ich thun: Jch habe nicht da ich meine Früchte hin ſam̃le.

Oc hand teuckte ved ſig ſelff/ oc ſagde/ huad ſkal ieg gøre? Jeg haffuer icke ſom ieg kand ſamle min Fruct vdi.

18. Vnd ſprach: Das wil ich thun/ ich wil meine Schcunen abbrechen/ vnd gröſſer bauen/ vnd wil darein ſammlen/ alles was mir gewachſen iſt/ vnd meine güter.

Oc hand ſagde/ Det vil ieg gøre/ Jeg vil nedbryde mine Lader/ oc bygge ſtørre/ oc ieg vil ſamle det vdi/ alt det ſom mig er voxit/ oc mit Godz.

19. Vnd will ſagen zu meiner Seelen: Liebe Seele/ du haſt einen groſſen vorrath auff vil Jar/ habe nun ruhe/ iß/ trinck/ vnd habe guten Muth.

Oc ieg vil ſige til min Siel/ Kære Siel/ du haffuer it ſtort Forraad i mange aar/ Hoff nu rolighed/ æd/ drick/ oc ver glad.

20. Aber Gott ſprach zu jhm: Du Narr/ diſe nacht wirdt man deine Seele von dir fordern/ vnd wes wirdts ſein/ daß du bereitet haſt?

Men Gud ſagde til hannem/ Du Daare/ I denne nat ſkal mand kreffue din Siel aff dig/ Oc huem ſkal det høre til/ ſom du haffuer bered?

Kapitola XII.

14. A on řekl gemu: Cžlowěče/ kdo mne vſtanowil Saudcý aneb dělitelem nad wámi.

Ale on mu odpowiedział/ O czlowiecze/ y ktoż mie poſtánowił ſedzia ábo dzielczym nád wámi.

15. Y řekl k nim: Wyſtřijhaytež a warugte ſe od wſſelikého Lakomſtwij/ nebo ne w tom gednoho každého žiwot záležij/ což w hognoſti Statku má.

A thák rzekł do nich: Báczcieſz á ſtrzeżcie ſie łákomſtwá/ ábowiemci nie kázdego żywot w tym należy/ ktory ma doſyc máietnośći.

16. Promluwil k nim také y podobenſtwj/ řka: Cžlowěka gednoho bohatého hogně vrody Pole přineſlo:

Y powiedział im podobieńſtwo ty my ſłowy: Niektremu bogátemu człowiekowi: zrodziło ſie obficie ná gruncie iego.

17. Y myſlil w ſobě/ řka: Co včinijm/ že nemám kambych shromáždil obilij mé?

Tedy thák myſlił ſam w ſobie mowiac: Coż bede czynił/ gdyż niemam dokadbych zebrác miał vrodzáie moie?

18. Y řekl toto včinijm/ Zbořijm ſtodoly mé a wětſſých nadělám/ a tu shromáždijm wſſeckny wěcy kteréž mi ſe zrodily/ y Zbožij má.

Y mowił: Ták vczynię/ pokaże gimn ná moie á ine pobuduie/ á tám zbiore wſzythki vrodzáie moie y dobrá moie.

19. A dijm duſſy mé: Duſſe/ máſs mnoho dobrého složeno za mnohá léta: odpočijway/ gez/ pig/ hodug.

Y powiem duſzy ſwoiey: Duſzo maſz wiele dobrá záchowánego ná wiele lath/ odpoczyńże/ iedz/ piy/ á badz weſoła.

20. Y řekl gemu Bůh: Blázne/ této noci požádagij duſſe twé od tebe: a co gſy připrawil čij to bude?

Ale mu Bog powiedział: O ſzalony/ teyci oto nocy duſze vpominać ſie beda od ciebie/ to thedy coś nágotował/ czyieſz bedzie?

יב

21 הָכַנָא הוּ מַן דְּסָאֶם לֵהּ סִימָתָא וּבַאלָהָא לָא עַתִּיר׃

Coſi è colui che teſauriza à ſe ſteſſo, e non è ricco in Dio.

22 וֶאמַר לְתַלְמִידַוְהִי מֶטוּל הָנָא לְכוֹן אָמַר אֶנָא לָא תֶאצְפוּן לְנַפְשְׁכוֹן מָנָא תֵּאכְלוּן וְלָא לְפַגְרְכוֹן מָנָא תֶּלְבְּשׁוּן׃

Onde diſſe à i ſuoi diſcepoli, Per queſto io vi dico, Non vi pigliate affano per l'anima voſtra, di cio che v'habbiate à veſtire.

23 נַפְשָׁא גֵּיר יַתִּירָא מֵן סַיבַרְתָּא וּפַגְרָא מֵן לְבוּשָׁא׃

L'anima è piu che'l cibo, e il corpo piu che'l veſtimento.

24 אֶתְבַּקַּו בְּנֶעְבֵא דְּלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלֵית לְהוֹן תַּוָנָא וּבֵית קְפָסָא וַאלָהָא מְתַרְסֵא לְהוֹן כְּמָא הָכִיל אַנְתּוֹן יַתִּירִין אַנְתּוֹן מֵן פַּרְחָתָא׃

Conſiderate i corui, che non ſeminano, ne mieteno: i quali non hanno celliere, ne granaio, e Iddio gli nutriſce: di quanto maggior pregio ſete voi che gli vccelli?

25 אֵינָא דֵּין מֶנְכוֹן כַּד יָצֵף מֶשְׁכַּח לְמוֹסָפוּ עַל קוֹמְתֵה אַמְתָא חְדָא׃

E chi è di voi che con la ſua ſollecitudine poſſa aggiugnere vn cubito à la ſua ſtatura?

26 אֶן דֵּין אַף לָא --- זְעוּרְתָּא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוֹן מָנָא עַל שַׁרְכָא יָצְפִין אַנְתּוֹן׃

Se voi dunque non potete pur vna coſa minima, perche vi pigliate voi penſiero de l'altre?

27 אֶתְבַּקַּו בְּשׁוֹשַׁנָּא אֵיכַנָא רָבְיָן דְּלָא לָאְיָן וְלָא עָזְלָן אָמַר אֶנָא לְכוֹן דֵּין דְּאָף לָא שְׁלֵימוֹן בְּכֻלֵּהּ שׁוּבְחֵהּ אֶתְכַּסִּי אַיךְ חְדָא מֵן הָלֵין׃

Conſiderate i gigli come creſcono: eſſi non s'affaticano, ne filano: & io vi dico, che ne ancor Salomone in tutta la ſua gloria era veſtito come vn di queſti.

יב

21 כֵּן כָּל אֲשֶׁר אוֹצֵר לְנַפְשׁוֹ וְלֹא בֵּאלֹהִים עָשִׁיר הוּא׃

Anſi es el que haze para ſi theſoro, y no es rico en Dios. (El que tiene oydos para oyr, oyga.)

22 וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו עַל־כֵּן אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם אַל־תִּדְאֲגוּ לְנַפְשְׁכֶם מַה תֹּאכֵלוּ וְלֹא לַגּוּפָה מַה תִּלְבּוּשׁוּ׃

Y dixo à ſus Diſcipulos, Portanto os digo, No eſteys ſolicitos de vueſtra vida, que comereys ni del cuerpo, que veſtireys.

23 הַנֶּפֶשׁ יוֹתֶרֶת מִן־הָאֹכֶל וְגוּפָה יוֹתֶרֶת מִן־הַבָּגֶד׃

La vida mas es que la comida y el cuerpo, que el veſtido.

24 צַפּוּ אֶת־הָעֹרְבִים כִּי לֹא זָרְעוּ וְלֹא קָצְרוּ וְלֹא יֵשׁ לָהֶם אָסָם וּמַאֲבוּס וֵאלֹהִים רוֹעֶה אוֹתָם כַּמָּה יוֹתֵר אַתֶּם הַיְקָרִים מִן־הָעוֹף׃

Conſiderad los cueruos que ni ſiembran, ni ſiegan: que ni tienen cillero, ni alholi: y Dios los alimenta: quanto de mas eſtima ſoys voſotros que las aues?

25 וּמִי מִכֶּם אִם יִדְאַג וְיוּכַל לָשִׁית עַל קוֹמָתוֹ אַמָּה אֶחָת׃

Quien de voſotros podrá con ſu ſolicitud annedir a ſu eſtatura vn cobdo?

26 וְאִם אֶת־הַקָּטוֹן לֹא יוּכַל מַה עַל־אֲחֵרִים יִדְאָג׃

Pues ſi no podeys aun lo que es menos, para que eſtareys ſolicitos de lo demas?

27 הַשְׂכִּילוּ אֶת־שׁוֹשַׁנִּים אֵיכָכָה יִרְבּוּ אֵינָם לוֹאִים וְאֵינָם טוֹוִים וְאוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי גַּם שְׁלֹמֹה בְּכָל כְּבוֹדוֹ לֹא הָיָה מְסֻלָּא כַּאֲשֶׁר אֶחָד מֵהֵמָּה׃

Conſiderad los lirios, como crecen: no labran, ni hilan: y digo vos, que ni Salomon con toda ſu gloria ſe viſtió como vno de ellos.

ιβʹ.

21. Οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

Ainſi en prēd-il de celui qui fait grand amas de biens pour ſoi, & n'eſt point riche en Dieu.

22. Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, Διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

Adonc il dit à ſes diſciples, Pour ceſte cauſe ie vous di, ne ſoyez point en ſouci de voſtre vie, que vous mangerez, ne de voſtre corps, de quoi vous ſerez veſtus.

23. Ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

La vie eſt plus que la viande, & le corp, plus que le veſtement.

24. Κατανοήσατε τοὺς κόρακας ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμιεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;

Conſiderez que les corbeaux ne ſement point ni ne moiſſonnēt, & ſi n'ont point de celier, ne de grenier, & toutesfois Dieu les nourrit: de combien valez vous mieux que les oiſeaux.

25. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν, μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

Et qui eſt celui de vous qui par ſon ſouci puiſſe adiouſter vne coudee à ſa ſtature?

26. Εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

Si donc vous ne pouuez meſme ce qui eſt treſ-petit, pourquoi eſtes-vous en ſouci du reſte?

27. Κατανοήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

Conſiderez comment croiſſent les lis, ils ne trauaillent, ni ne filent, & ie vous di que Salomon meſme en toute ſa gloire n'eſtoit point veſtu comme l'vn d'eux.

CAP. XII.

21. Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.

So is he that gathereth riches to himſelfe/ and is not rich in God.

22. Dixitq; ad diſcipulos ſuos, Ideo dico vobis: Nolite ſoliciti eſſe animæ veſtræ quid manducetis: neq; corpori quid induamini.

And he ſpake vnto his diſciples/ Therefore I ſay vnto you/ Take no thought for your life/ what ye ſhall eate: neither for your bodie/ what ye ſhall put on.

23. Anima plus eſt quam eſca, & corpus plus quàm veſtimentum.

The life is more then meate: and the bodie more then the raiment.

24. Conſiderate corvos, quia non ſeminant neque metunt, quibus non eſt cellarium neque horreum, & Deus paſcit illos. Quanto magis vos pluris eſtis illis?

Conſider the rauens: for they neither ſow nor reape: which neither haue ſtorehouſe nor barne/ and yet God feedeth them: howe much more are ye better then foules?

25. Quis autem veſtrum cogitando poteſt adiicere ad ſtaturam ſuam cubitum unum?

And which of you with taking thought/ can adde to his ſtature one cubite?

26. Si ergo neque quod minimum eſt poteſtis, quid de cæteris ſoliciti eſtis?

If yee then bee not able to doe the leaſt thing/ why take yee thought for the remnant?

27. Conſiderate lilia quomodo creſcunt: non laborant, neque nent, dico autem vobis, nec Salomon in omni gloria ſua veſtiebatur ſicut unum ex iſtis.

Conſider the lilies how they grow: they labour not/ neither ſpin they: yet I ſay vnto you/ that Salomon himſelfe in all his royaltie was not clothed like one of theſe.

Das XII. Capitel.

21. Alſo gehet es/ wer jhm ſchätze ſammlet/ vnd iſt nicht reich in Gott.

Saa gaar det/ huo ſig ſamler Liggendefæ/ oc er icke Rig i Gud.

22. Er aber ſprach zu ſeinen Jüngern: Darumb ſage ich euch/ ſorget nicht für euer leben/ was jr eſſen ſollet/ auch nicht für euren Leib/ was jr anthun ſollet.

Oc hand ſagde til ſine Diſciple/ Der faare ſiger ted eder/ Sørger icke for eders Liff/ huad i ſkulle æde/ Icke heller for eders Legeme/ huad i ſkulle i føre eder.

23. Das Leben iſt mehr deñ die Speiſe/ vnd der Leib mehr denn die Kleidung.

Thi Liffuit ere mere end Maden/ oc Legemet mere end Klæderne.

24. Nemet war der Raben/ die ſäen nicht/ ſie erndten auch nicht/ ſie haben auch keinen Keller noch Scheunen/ vnd Gott nehret ſie doch/ Wie vil aber ſeyt jhr beſſer denn die Vögel?

Giffuer act paa Raffne/ de ſaa icke/ de hoſte oc icke/ de haffue oc ingen Keldere/ oc ey Lade/ oc Gud føder dem alligeuel. Men huor meget ere i bedre end Fule?

25. Welcher iſt vnter euch/ ob er ſchon darumb ſorget/ der da köndte eine Elen lang ſeiner gröſſe zuſetzen?

Huilcken er iblant eder/ ſom kand ſetee en Aln longt til ſin ſtorlighed/ alligeuel at hand ſørger der faare?

26. So jhr denn das geringſte nicht vermöget/ warumb ſorget jr für das ander?

Kunde i da icke det minſte/ hui ſørge i da for det andet?

27. Nemet war der Lilien auff dem Felde/ wie ſie wachſen/ ſie arbeiten nicht/ ſo ſpinnen ſie nicht. Ich ſage euch aber/ das auch Salomon in ſeiner Herrligkeit nicht iſt bekleidet geweſen/ als der eines.

Giffuer act paa Lilier paa Marcken/ huorledis de voxe/ De arbeyde icke/ de ſpinde oc icke. Oc ieg ſiger eder/ at oc Salomon i al ſin Herlighed vaar icke klæd/ ſom en aff dem.

Kapitola XII.

21. Takť geſt každý kdož ſobě ſhromažďuge/ a neni w Bohu bohatý.

Tákci ieſt ten ktory ſobie ſkárby/ ánie ieſt w Bogu bogátym.

22. Y řekl Včedlnijkuom ſwým: Protož prawijm wám: Nebudtež pečliwij o žiwot wáš cobyſſte gedli: ani o tělo waſſe/ wčbyſſte ſe odijwali.

Tedy rzekł do zwolennikow ſwoich/ dla tegoc wam ták powiedam/ nie ſtáraycieß ſie o żywot wáß cobyſcie ieść mieli/ áni o ciele w cobyſcie ſie oblec mieli.

23. Žiwot wětſſý geſt nežli pokrm/ a tělo wětſſij nežli oděw.

Wietßać ieſth dußá niż pożywienie/ á ciało niżli ßátá.

24. Patřte na Hawrany/ žeť neſegij ani žnau/ a nemagij piwnice ani ſtodoly/ a Bůh krmij ge. Wſſak mnohem w wětſſij wážnoſti gſte wy než oni.

Przypatrzcieß ſie żeć Krucy nie ſieią áni żną/ y nie mają ſpiżarniey áni gumien/ á wżdy ie Bog karmi/ Azażeſcie wy nie ſą zacnieyßy niż ptacy?

25. Kdo pak z wás pomyſle/ muž přidati k zroſtu ſwému loket geden?

A ktoż z was pilnym ſwym ſtáraniem myſląc może ieden łokieć przyłożyć nad wzroſt ſwoy?

26. Poněwadž tehdy nemůžete ani což naymenſſýho geſt/ proč o giné wěcy pečugete?

Jeſliż tedy tego co nam nieyße ieſt nie możecie/ czemuż ſie o inych pilnie ſtáracie?

27. Patřte na kwijtij polnj/ kterak roſtau/ nedělagij ani předau. Giſtě prawjm wám/ že ani Salomaun w wſſij ſláwě ſwé neodijwal ſe tak/ yako gedno z těchto.

Obacz zaycieß iáko roſtą lilie/ nie ſpracuiąc ſie áni przędą/ á powiedam wam/ że y Salomon we wßyſtkiey ſwey chwale nie był ták vbránym/ iáko iedno z tych.

28 אֶן דֵּין לַעֲמִירָא ד
דְּיַוְמָנָא אִיתַוְהִי בְּחַקְלָא
וּמְחַר נָפֵל בְּתַנּוּרָא א
אֱלָהָא הָכַנָא מַלְבֵּשׁ כְּמָא
יַתִּיר לְכוֹן זְעוּרַי
הַיְמָנוּתָא׃

Hor ſe Iddio veſte coſi l'herba che hoggi è nel campo, e domane ſi mette nel forno, quanto piu veſtirà voi, ò huomini di poca fede.

29 וְאַנְתּוּן לָא תֶּבְעוּן
מָנָא תֵּאכְלוּן וּמָנָא ת
תֶּשְׁתּוּן וְלָא נִפְהֵא
רֶעְיָנְכוּן בְּהָלֵין׃

Voi ancora non cercate quel ch'habbiate à mangiare, ò quel ch'habbiate à beuere: e non vi leuate in alto.

30 הָלֵין גֵּיר כֻּלְּהֵין עַמְמֵא
הַו דְּעָלְמָא בָּעֵין אַף לְכוֹן
דֵּין אֲבוּכוֹן יָדַע דְּמֶתְבַּעְיָן
לְכוֹן הָלֵין׃

Percioche tutte queſte coſe le cercano le genti del mondo: il Padre voſtro ſa bene che voi hauete biſogno di queſte coſe.

31 בְּרַם בְּעַו מַלְכוּתֵהּ
דַּאלָהָא וְהָלֵין כֻּלְּהֵין
מֶתְתַּוְסְפָן לְכוֹן׃

Ma piu toſto cercate il regno di Dio, e tutte queſte coſe vi ſaranno aggiunte.

32 לָא תֶּדְחַל גּוֹרָא ז
זְעוּרָא דְּצָבָא אֲבוּכוֹן
דְּנֶתֶּל לְכוֹן מַלְכוּתָא׃

Non temete, o piccol gregge: percioch'egli è piaciuto al Padre voſtro di darui il regno.

33 זַבֵּנוּ קֶנְיָנְכוֹן וְהַבוּ ז
זֶדְקְתָא עֲבֶדוּ לְכוֹן כִּיסֵא
דְּלָא בָּלֵין וְסִימְתָא דְּלָא
גָּיְזָא בַּשְׁמַיָּא אַיְכָא
דְּגַנָּבָא לָא קָרֵב וְסָסָא לָא
מְחַבֵּל׃

Vendete le voſtre facultà, e date limoſina: Fateui de le borſe che non inuecchiano, vn theſoro che mai non manca ne cieli, doue ladro non s'accoſta, ne tignuola corrompe.

34 אַיְכָא גֵּיר דְּאִיתַיְהָ
סִימַתְכוֹן תַּמָּן נֶהְוֵא אַף
לֶבְּכוֹן׃

Perche doue è il voſtro teſoro, iui è ancora il cuor voſtro.

28 וְאִם אֱלֹהִים אֶת־חֲצִיר הַשָּׂדֶה
אֲשֶׁר הַיּוֹם עֹמֵד וּלְמָחָר אֶל־
הַתַּנּוּר יֻשְׁלַךְ כָּכָה יַלְבִּישׁ כַּמָּה
יוֹתֵר אֶתְכֶם אוֹי קְטַנֵּי אֱמוּנָה׃

Y ſi anſi viſte dios à la yerua, que oy eſtà enel campo, y mannana es echada en el horno, quanto mas à voſotros hombres de poca fe?

29 וְאַתֶּם אַל־תְּבַקְשׁוּ מַה
תֹּאכְלוּ אוֹ־מַה תִּשְׁתּוּ וְאַל
תָּרֻמוּ׃

Voſotros pues no procureys que ayays de comer, o que ayays de beuer, y no andeys eleuados.

30 כִּי כָל־הָאֵלֶּה גּוֹיֵי הָעוֹלָם
בִּקְשׁוּ וַאֲבִיכֶם יוֹדֵעַ כִּי־
לְצָרְכְּכֶם הֵמָּה׃

Porque todas eſtas coſas las gentes del mundo las buſcan: que vueſtro Padre ſabe que aueys meneſter eſtas coſas.

31 לָכֵן בַּקְּשׁוּ אֶת־מַלְכוּת
אֱלֹהִים וְנוֹסְפוּ לָכֶם כָּל־הָאֵלֶּה׃

Mas procurad el Reyno de Dios, y todas eſtas coſas os ſeran annedidas.

32 אַל תִּירָא נָוֶה קָטוֹן כִּי־רָצָה
אֲבִיכֶם לָתֵת לָכֶם אֶת
הַמַּמְלָכָה׃

No temas, ó manada pequenna, porque àl Padre ha placido daros el Reyno:

33 מִכְרוּ אֶת־קִנְיְנֵיכֶם וּתְנוּ
צְדָקָה עֲשׂוּ לְנַפְשְׁכֶם כִּיסִים
אֲשֶׁר לֹא יִבָּלוּ וְאוֹצָר לֹא יַעֲבֹר
בַּשָּׁמַיִם אֲשֶׁר שָׁמָּה גַּנָּב לֹא
יִקְרַב וְסִיס לֹא יְאַבֵּד׃

Vended loque poſſeeys, y dad limoſna: hazeos bolſas que no ſe enuejecen, theſoro en los cielos que nunca falta: donde ladron no llega, ni polilla corrompe.

34 כִּי אַיֵּה אוֹצַרְכֶם וְשָׁם
הוּא לְבַבְכֶם׃

Porque donde eſta vueſtro theſoro, alli tambien eſtara vueſtro coracon.

28. Εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

Que ſi Dieu reueſt l'herbe qui auiourd'hui eſt au champ, & demain eſt miſe au four, combien plus vous reueſtira-il ô gens de petite ſoy?

29. Καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε.

Vous donc ne demandez point que vous mangerez, ou que vous boirez, & ne ſoyez point en ſuſpens:

30. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ· ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

(Car les gens de ce monde ſont apres à recercher toutes ces choſes: mais voſtre Pere ſait que vous auez beſoin de ces choſes.

31. Πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

Ains pluſtoſt cerchez le royaume de Dieu, & toutes ces choſes vous ſerõt baillees par deſſus.

32. Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

Ne crain point, petit troupeau: car le bon plaiſir de voſtre Pere a eſté de vous donner le royaume.

33. Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια, μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

Vendez ce que vous auez, & donnez en l'aumoſne· faites-vous des bourſes qui ne s'enuieilliſſent point, vn threſor ès cieux qui ne defaille iamais, d'où le larron n'approche point, & où la tigne ne gaſte rien.

34. Ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

Car là où eſt voſtre threſor, là auſſi ſera voſtre cœur·

CAP. XII.

8. Si autem fœnum quod hodie eſt in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit: quanto magis vos, puſillæ fidei?

If then God ſo clothe the graſſe which is to day in the field / and to morow is caſt into the ouen / howe much more will he clothe you / O ye of litle fayth?

29. Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in ſublime tolli.

Therefore aſke not what ye ſhall eate / or what yee ſhall drinke / neither ſtande in doute.

30. Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem veſter ſcit quoniam his indigetis.

For all ſuch things the people of the world ſeeke for: and your Father knoweth that ye haue neede of theſe things.

31. Veruntamen quærite primùm regnum Dei: & hęc omnia adiicientur vobis.

But rather ſeeke ye after the kingdome of God / and all theſe things ſhal be miniſtred vnto you.

32. Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.

Feare not / litle flocke: for it is your Fathers pleaſure / to giue you the kingdome.

33. Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam. Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cælis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

Sell that yee haue / and giue almes: make you bagges / which ware not olde / a treaſure that can neuer faile in heauen / where no thiefe commeth / neither moth corrupteth.

34. Vbi enim theſaurus veſter eſt, ibi & cor veſtrum erit.

For where your treaſure is / there will your hearts be alſo.

Das XII. Capitel.

28. So denn das Graß / das heute auff dem Felde ſtehet / vnd morgen in den ofen geworffen wirdt / Gott alſo kleidet / Wie vil mehr wirdt er euch kleiden / jhr Kleinglaubigen?

Klæder da Gud Greſſet ſaa / ſom i dag ſtaar paa Marcken / oc ſkal i morgen kaſtis i onen / Huor meget mere ſkal hand klæde eder / i lident troendis?

29. Darumb auch jhr / fraget nicht darnach / was jhr eſſen / oder was jhr trincken ſolt / vnd fahret nicht hoch her.

Der faare ocſaa i / ſkøder der icke om / huad i ſkulle æde / eller huad i ſkulle dricke / oc farer icke høyt.

30. Nach ſolchem allen trachten die Heiden inn der welt. Aber euer Vater weiß wol / daß jhr des bedůrffet.

Effter alt ſaadant ſtunde Hedninge i Verden. Men eders Fader ved vel? at i haffue det behoff.

31. Doch trachtet nach dem Reich Gottes / ſo wirdt euch das alles zufallen.

At ſpører dog Gudz Rige / Saa ſkal alt dette tilfalde eder.

32. Fǒrchte dich nicht du kleine herd / denn es iſt euers Vaters wolgefallen / euch des Reich zu geben.

Frœcte dig icke du lille Hiord / Thi det er eders Faders behaglighed / at giffue eder Riget.

33. Verkauffet was ihr habt / vnd gebt Almoſen. Machet euch Sǎckel / die nicht veralten / einen Schatz der nimmer abnimpt im Himmel / Da kein Dieb zu kompt / vnd den keine Motten freſſen.

Sæler huad i haffue / oc giffuer Almiſſe. Gører eder Sæcke / ſom icke bliffue gamle / it Liggendefæ ſom aldri formindſkis i Himmelen / der ſom ingen Tyff kommer til / oc det ingen Møl æde.

34. Denn wo euer Schatz iſt / Da wirdt auch euer Hertz ſein.

Thi huor eders Liggendefæ er / der ſkal oc eders hierte vere.

Kapitola XII.

28. A poněwadž trávu / kteráž dnes na poli geſt / a zaytra w kůpu ſložena bude / Buoh tak odijwá: čijm wijce wás / o malé wijry?

A ieſlizec ziołko kthore dziś ieſt ná polu / á iutro bedzie w piec wrzucone / thák Bog przyobłoczy / iákoz dáley was máło vfáiacych?

29. Protož wy newyhledáwayte coby ſſte gedli / aneb coby ſſte pili: ani ſe pěčij wywyſugte.

A przetoż wy nie pytayćie ſie cobyſcie ieść ábo pić mieli / áni o thym myſlcie.

30 Nebo těch wſſech wěcy Pohané hledagij. A Otec wáš wij / že těch wěcy potřebugete.

Abowiemći o thym wszythkim ludzie teo świátá ſie pytáia / álec / ociec wáß zna że wy teo potrzebuiecie.

31. Ale wſſak nayprwé hledayte Králowſtwij Božijho / a tyto wſſeckny wěcy budau přidány wmá.

Rádßey tedy ßukaycie krolcſtwá Bożego / á ty wßytki ine rzeczy przy dáne wam bedą.

32. Nebog ſe malické ſtádo / neboť ſe geſt zalijbilo Otcy waſſemu dáti wám králowſtwij.

Nie boyże ſie ty máluczkie ſtádko / ábowiemći ſie vpodobáło oycu wáßemu dáć wam krolcſtwo.

33. Protož prodáwayte čijmž wládnete / a dáwayte Almužnu. Dělayte ſobě pytlijky kteřijž newetſſegij / poklad kterýž nehyne w Nebeſých: kdežto zloděg dogijti nemuž / ani mol kazý.

Poprzedaycież máiętności wáße á dáycie iałmużnę / gothuycie ſobie mießki ktore nie zwiotßeia / y ſkarb w niebie ktory nigdy nie vſtánie / áni go złodziey doydzie / áni mol zepſuie.

34. Nebo kdež geſt poklad wáš / tuť bude y ſrdce waſſe.

Abowiemći gdzie ieſt ſkarb wáß / támći y ſerce wáße bedzie /

יב

35 נֶהֱווֹן אֲסִירִין חַצַיְכוֹן וּמְנַהְרִין שְׁרָגַיְכוֹן ׃

Siano i voſtri lombi cinti, e le voſtre lucerne acceſe.

36 וֶהווֹ דָּמֵין לְאֶנָשָׁא דִּמְסַכֵּין לְמָרְהוֹן דְּאֵמָתַי נֶפְּנֵא מֶן בֵּית מְשְׁתּוּתָא דְּמָא דְּאֵתָא וְנָקֶשׁ מֶחְדָא נֶפְתְּחוּן לֵהּ ׃

E voi ſiate ſimili à gli huomini, che aſpettano il lor ſignore, che ritorni da le nozze: accioche quando verrà, e batterà la porta, ſubbito gli apprano.

37 טוּבַיְהוֹן לְעַבְדֵא הָנוֹן אִילֵין דְּנֵאתֵא מָרְהוֹן וְנֶשְׁכַּח אֶנוּן כַּד עִירִין אָמֵין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּנֵאסוֹר חַצַוְהי וְנַסְמֶךְ אֶנוּן וְנֶעְבַּר נְשַׁמֶשׁ אֶנוּן ׃

Beati quei ſeruitori, i quali quando il padron verrà, gli trouara vigilanti. Io vi dico in verità, che ſi cignerà, e faragli potre à tauola, e paſſando inanzi ſeruirà loro.

38 וְאֵן בְּמַטַּרְתָּא דְּתַרְתֵּין אַו דִּתְלָת נֵאתֵא וְנֶשְׁכַּח הָכַנָא טוּבַיְהוֹן לְעַבְדֵא הָנוֹן ׃

E s'egli verrà ne la ſeconda veglia, ò ſe verrà ne la terza veglia, e trouaragli coſi: beati ſono quei ſeruitori.

39 הָדָא דֵּין דַּעוּ דְּאֶלוּ יָדַע הֲוָא מָרֵא בַּיְתָא בְּאַידָא מַטַּרְתָּא אָתֵא גַּנָּבָא מֶתְתְּעִיר הֲוָא וְלָא שָׁבֶק הֲוָא דְּנֶתְפְּלֶשׁ בַּיְתֵהּ ׃

Hor ſappiate queſto, che ſe il padre di famiglia haueſſe ſaputo à che hora il ladro haueſſe douuto venire, certo egli harebbe vegliato, e non harebbe laſſato ſcaſſare la ſua caſa.

40 אַף אַנְתּוּן הָכִיל הֲווֹ מְטַיְבֵא דְּבְהָי שָׁעְתָא דְּלָא סָבְרִין אַנְתּוּן אָתֵא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא ׃

Siate dunque ancor voi apparecchiati, percioche à quell'hora che voi non penſate, il Figliuol de l'huomo verrà.

יב

35 יִהְיוּ מָתְנֵיכֶם חֲגוּרִים וְנֵרוֹתֵיכֶם נְאוֹרוֹת ׃

Eſten cennidos vueſtros lomos, y vueſtros candiles encendidos.

36 וִהְיוּ דוֹמִים לַאֲנָשִׁים מְקַוִּים לַאֲדוֹנֵיהֶם אִם יִפְנֶה מִן הַחֲתֻנָּה וְיָבוֹא וְיִדְפְּקוּ בְּרֶגַע יִפְתְּחוּ לוֹ ׃

Y voſotros, ſemeiantes à hombres que eſperan quando ſu ſennor ha de boluer de las bodas: para que quando viniere, y tocare luego le abran.

37 אַשְׁרֵי הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִם יָבוֹא הָאָדוֹן יִמְצָא אוֹתָם שׁוֹקְדִים אָמֵן אוֹמֵר אֲנֹכִי לָכֶם כִּי־יַחְגוֹר אֶת־מָתְנָיו וְהוֹשִׁיב אוֹתָם בִּמְסִבָּה וְיַעֲבֹר וִישָׁרְתֵם ׃

Bienauenturados aquellos ſieruos, los quales, quando el ſennor viniere, hallare velando. dicierto os digo, que el ſe cennirá, y harâ que ſe ſienten à la meſe, y paſſando les ſeruirà.

38 וְאִם יָבוֹא בָּאַשְׁמוּרָה הַשֵּׁנִית אוֹ־אִם יָבוֹא בָּאַשְׁמוּרָה הַשְּׁלִישִׁית וְיִמְצָא כֵּן אַשְׁרֵי הָעֲבָדִים הָאֵלֶּה ׃

Y aunque venga à la ſegunda vela, y aunque venga á la tercera vela, y los hallare anſi, bienauenturados ſon los tales ſieruos.

39 וּדְעוּ זֹאת כִּי־אִם יָדַע בַּעַל הַבַּיִת אֶת־הַשָּׁעָה אֲשֶׁר בָּהּ יָבוֹא הַגַּנָּב אַךְ שָׁקֹד יִשְׁקֹד וְלֹא יִתֵּן לַחְתֹּר אֶת־בֵּיתוֹ ׃

Eſto empero ſabed, que ſi ſupieſſe el padre de la familia à que hora auia devenir el ladron, velaria ciertamente y no dexaria minar ſu caſa.

40 וְאַתֶּם הֱיוּ עֲתִידִים כִּי בַשָּׁעָה אֲשֶׁר לֹא תַחְשְׁבוּ בּוֹא יָבוֹא בֶן־הָאָדָם ׃

Voſotros pues tambien eſtad apercebidos: porque à la hora que non penſays, el Hijo del hombre vendrà.

ιβ'.

35. Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι.

Que vos reins ſoyent trouſſés, & vos chandelles allumees,

36. Καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

Et que vous ſoyez ſemblables aux ſeruiteurs qui attendent leur maiſtre quand il retournera des nopces, afin que quand il ſera venu, & heuttera à la porte incontinent ils lui ouurent.

37. Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

Bien heureux ſont ces ſeruiteurs-la que le maiſtre trouuera veillans, quand il arrïuera. Enverité ie vous di qu' il ſe trouſſera, & les fera metre à table, & s' auancant les ſeruira.

38. Καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι·

Que s'il arriue ſur la ſeconde veille, & pareillement ſur la troiſieme, & qu'il les trouue ainſi, bien- heureux ſont ces ſeruiteurs-la

39. Τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Or ſachez ceci, que ſi le pere de famille euſt ſeu à quelle heure le larron euſt de venir, il euſt veillé, n'euſt point laiſſé percer ſa maiſon.

40. Καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Vous donc auſſi ſoyez preſt: car a l'heure que vous ne cuiderez point, le Fils de l'homme viendra.

CAP. XII.

35. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.

Let your loynes be gyrded about / & your lightes burning.

36. Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum quando revertatur à nuptiis: ut cùm venerit & pulſaverit, confeſtim aperiant ei.

And yee your ſelues like vnto men that wait for their maſter/when he will returne from the wedding / that when he commeth and knocketh / they may open vnto him immediately.

37. Beati ſervi illi, quos cùm venerit dominus, invenerit vigilantes, amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.

Bleſſed are thoſe ſeruantes / whome the Lorde when hee commeth ſhall finde waking: Verely I ſay vnto you / he will gird him ſelfe about / and make them to ſitte downe at table / and will come forth/ and ſerue them.

38. Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita invenerit: beati ſunt ſervi illi.

And if he come in the ſeconde watche / or come in the thirde watche / and ſhall finde them ſo / bleſſed are thoſe ſeruants.

39 Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non ſineret perfodi domum ſuam.

Now vnderſtande this / that if the good man of the houſe had knowne at what houre the thiefe woulde haue come / hee would haue watched / and would not haue ſuffered his houſe to be digged through.

40. Et vos eſtote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.

Bee yee alſo prepared therefore: for the Sonne of man wil come at an houre when ye thinke not.

Das XII. Capitel.

35. Laſt euer Lenden vmbgürtet ſein/ vnd euer Liechter brennen.

Lader eders Lender vere omgiordede/oc eders Liuſſ brende.

36. Vnd ſeyt gleich den Menſchen/ die auff jhren Herrn warten / wenn er auff brechen wirdt von der Hochzeit/ auff daß/ wenn er kompt/ vnd anklopffet / ſie jhm bald auffthun.

Oc verer lige ſom de Menniſke / der tøffue effter deris Herre/ naar hand ſkal komme fra Brøllup / Paa det / naar hand kommer/ oc bancker paa/ de ſkulle ſtrax lade op.

37. Selig ſind die Knechte / die der Herr / ſo er kompt / wachend findet/ Warlich ich ſage euch / er wirdt ſich auffſchürtzen / vnd wirdt ſie zu Tiſch ſetzen/ vnd für jhnen gehen/vnd jhnen dienen.

Salige ere de Suenne/ſom Herren finder vogne/ naar hand kommer / Sandelige ieg ſiger eder / hand ſkal opſkørte ſig / oc ſkal ſette dem til bordz/oc gaa faar dem / oc tiene dem.

38. Vnd ſo er kompt inn der andern Wache / vnd inn der dritten Wache/ vnd wirdts alſo finden/ Selig ſind diſe Knechte.

Oc der ſom hand kommer i den anden vect/ oc i den tredie vrect/oc finder det ſaa / Salige ere diſſe Suenne.

39. Das ſolt jhr aber wiſſen / wenn ein Haußherr wüſſte/zu welcher ſtunde der Dieb keme / ſo wachet er vnd ließ nicht inn ſein Hauß brechen.

Oc det ſkulle i vide / Der ſom en Hoſbonde viſde/ paa huad time Tyffuen ſkulde komme/ da vaagede hand / oc lode icke bryde i ſit Huſſ.

40. Darumb ſeyt jhr auch bereit/ denn des menſchen Sohn wirdt kommen zu der ſtunde / da jr nicht meinet.

Der faare vere i oc beredde / Thi Menniſkens Søn ſkal komme paa den ſtund / ſom i icke tencke.

Kapitola. XII.

35. Budtež bedra waſſe přepáſaná/ a ſwijce hořijcý w rukau waſſých:

Niechżeć bedą przepaſáne biodrá wáße/ y pochodnie zápalone.

36. A wy podobnij budte lidem / očekáwagijcým Pána ſwého/ kdyžby ſe wrátil s Swatby / abyſſte kdyžby přiſſel a potlaukl/ hned otewřeli gemu.

A wy bądźćie podobni ludźiam ktorzy czekáia páná ſwego kiedyby ſie wrocił z weſela / iż gdyby przyßedł á zákołátał we drzwi/ áby mu wneth otworzono.

37. Blaze ſlužebnijkům těm/ kteréž když přigde Pán nalezne ge ani bdij. Zagiſtéť prawijm wám: Ze přepáſſe ſe / a káže gim ſýſti / a chodě bude gim ſlaužiti.

Szczęßliwiß to ſą oni ſludzy / ktore gdy przyidźie pan znaydźie czuiace. Zaprawdę powiedam wam/ iż ſie przepaße á roſtaże im ſieść/ á wyßedßy będźie im ſłużył.

38. A přigdeliť w druhé bděnij/ a paklit w třetij bděnij přigde/ a tak ge nalezne: Blahoſlawenij gſau ſlužebnijcy ti.

Nieſliby też przyßedł o wtorey ábo o trzeciey ſtraży/ á ták ie znalazł/ ßczęſliwiß to ſą ſludzy oni.

39. Toto pak wězte/ že byť wěděl Hoſpodář/ w kterauby hodinu měl zloděg přigijti/ bdělby zagiſté/ a nedalby podkopati domu ſwého.

A ták tho wiedźćie / gdyćby wiedźiał goſpodarz ktorey godźiny miał by przydź złodźiey / czułćiby / á niedopuśćiłby podkopáć domu ſwego.

40. Y wy budte hotowi / nebo w kterau hodinu nenaděgete ſe/ Syn člowěka přigde.

A dla tegoż y wy bądźćie gotowi/ bo ktorey ſie godźyni nie domnimacie/ Syn człowieczy przyidźie.

יב

41 אֲמַר לֵהּ שְׁמְעוּן כ
כֵּאפָא מָרַן לְוָתַן אָמַר
אַנְתְּ לֵהּ לְמַתְלָא הָנָא אָו
אַף לְוָת כֻּל־נָשׁ ׃

Allor Pietro gli diſſe, Signore, dici tu queſta ſimilitudine à noi, ò pur à tutti ancora?

42 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מַנוּ־
כִּי אִיתָוְהִי רַב בַּיְתָא
מְהַיְמְנָא וְחַכִּימָא ד
דִּיקִימְיוּהִי מָרֵהּ עַל
תֶּשְׁמֶשְׁתֵּהּ דְּנֵתֶל פְּרָסָא
בְּזַבְנֵהּ ׃

Il Signor diſſe, Chi è quel fedele e prudente diſpenſatore, che il padrone coſtituirà ſopra la ſua famiglia per dar loro la portione del vitto al tempo opportuno?

43 טוּבַוְהִי לְהוּ עַבְדָּא
דְּנֵאתֵא נֶשְׁכְּחִיוּהִי דְּעָבֵד
הָכַנָּא ׃

Beato quel ſeruo, che quando il ſuo Signor verrà, lo trouarà à far coſi.

44 שְׁרִירָאִית אָמַר אֲנָא
לְכוּן דַּיְקִימְיוּהִי עַל כֻּלָּה
קְנְיָנֵהּ ׃

Veramente vi dico, che lo coſtituirà ſopra tutte le facultà ſue.

45 אֶן דֵּין נֵאמַר עַבְדָּא
הוּ בְּלֶבֵּהּ דְּמָרִי מוֹחַר
לְמֵאתָא וְנֶשְׁרֵא לְמֶמְחָא
לְעַבְדֵא וְלְאַמְהָתָא ד
דְּמָרֵהּ וְנֶשְׁרֵא לְמֶלְעַס
ולְמֶשְׁתָּא וְלְמֶרְוָא ׃

Doue ſe quel ſeruo dirà nel ſuo cuore, Il mio Signor tarda à venire, comanciarà à battere i ſerui e le ſerue, & à mangiare, e beuere, & imbriacarſi.

46 נֵאתֵא מָרֵהּ דְּעַבְדָּא
הוּ בְּיוֹמָא דְּלָא סָבַר
וּבְשָׁעְתָא דְּלָא יָדַע
וְנֶפַלְגִיוּהִי וְנֵסִּים מְנָתֵהּ
עִם הָנוּן דְּלָא מְהַיְמְנִין ׃

Il ſignor di quel ſeruo verrà vn giorno ch'ei non aſpetta, & in vn'hora ch'ei non ſa, e ſepararallo, e porra la ſua parte con gl'infedeli.

47 עַבְדָּא דֵּין אִינָא דְּיָדַע
צְבְיָנָא דְּמָרֵהּ וְלָא טַיֵּב
לֵהּ אַיְךְ צֶבְיָנֵהּ נֵבְלַע ס
סַגִּיאָת ׃

Hor quel ſeruo che ha conoſciuta la volontà del ſuo ſignore, e non s'è preparato, ne ha fatto ſecondo la volontà di eſſo, ſarà battuto di molte battiture.

יב

41 וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֵּיפָה אֲדֹנֵנוּ הַאֵלֵינוּ אָמַרְתָּ אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה אוֹ־גַם אֶל־כֻּלָּם ׃

Entonces Pedro le dixo, Sennor, dizes eſtá parabola à noſotros, o tambien à todos?

42 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לָכֵן כָּל בַּעַל בַּיִת נֶאֱמָן וְנָבוֹן אֲשֶׁר יַפְקִידֶנּוּ הָאָדוֹן עַל־עֲבֹדָתוֹ לָתֵת דְּבַר שָׁנָה בְּעִתּוֹ ׃

Y dixo el Sennor, Quien es el mayor domo fiel y prudente, àl qual el Sennor pondrà ſobre ſu familia, paraque en tiempo les de ſu racion?

43 אַשְׁרֵי הָעֶבֶד הַהוּא אֲשֶׁר בְּבוֹא אֲדוֹנָיו יִמְצָאֶנּוּ לַעֲשׂוֹת כֵּן ׃

Bienauenturado aquel ſieruo, àl qual, quando el ſennor viniere, hallare haziendo anſi.

44 בֶּאֱמֶת אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־עַל כָּל־רְכוּשׁוֹ יַפְקִידֶנּוּ ׃

En verdad os digo, que el lo pondrá ſobre todos ſus bienes.

45 וְאִם יֹאמַר הָעֶבֶד הַהוּא בְּלִבּוֹ מַאֲרִיךְ אֲדוֹנִי לָבוֹא וַיָּחֵל לְהַכּוֹת אֶת עֲבָדִים וְאֲמָהוֹת לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׁכֹּר ׃

Mas ſi el tal ſieruo dixere en ſu coraçon, Mi ſennor ſe tarda de venir; y començare à herir los ſieruos y las criadas, y à comer, y à beuer, y a borrachear.

46 אָז יָבוֹא אֲדוֹן הָעֶבֶד הַהוּא בְּיוֹם אֲשֶׁר לֹא יַחְשֹׁב וּבְשָׁעָה אֲשֶׁר לֹא יֵדַע וִיחַלֵּק אוֹתוֹ וְחֶלְקוֹ יָשִׂים עִם הַבּוֹגְדִים ׃

Vendrá el ſennor de aquel ſieruo el dia que el no eſpara, y á la horaque el no ſabe; y apartarloha, y pondra ſu ſuerte con los infieles.

47 כִּי־עֶבֶד הַיּוֹדֵעַ אֶת רְצוֹן אֲדוֹנָיו וְלֹא יָכִין וְלֹא יַעֲשֶׂה כִּרְצוֹנוֹ יִבָּלֵט הַרְבֵּה מְאֹד ׃

Porque el ſieruo que entendió la voluntad de ſu ſennor, y no ſe apercibió, ni hizo conforme à ſu voluntad ſerá açotado mucho.

ιβ'.

41. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας.

Lors Pierre lui dit, Seigneur, dis-tu ceſte ſimilitude pour nous, au auſſi pour tous?

42. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος, καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;

Et le Seigneur dit, Mais qui eſt le deſpenſier fidele & prudent, que le maiſtre aura eſtabli ſur ſon meſnagne pour leur donner en temps l'ordinaire?

43. Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

Bien heureux eſt ce ſeruiteur-la que ſon maiſtre trouuera ainſi faiſant, quand il arriuera.

44. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

Ie vous di pour vrai, qu'il l'eſtablira ſur tout ce qu'il a.

45. Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι.

Que ſi ce ſeruiteur-la dit en ſon cœur, Mon maiſtre met long temps à venir, & qu'il ſe prene à batre les ſeruiteurs & les ſerauantes, & à manger, & à boire, & à s'enyurer.

46. Ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

Le maiſtre de ce ſeruiteur-la viendra au iour qu'il ne l'attend point, & l'heure qu'il ne ſait point, & le ſeparera & le traittera de meſme les deſloyaux.

47. Ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς.

Or ce ſeruiteur qui a coguu la volonte da ſon maiſtre, & ne s'eſt point mis en deuoir, & n'a point fait ſelon la volonté d'celui, ſera batu de pluſieurs coups.

CAP. XII.

41. Ait autem ei Petrus, Domine, ad nos dicis hanc parabolam: an & ad omnes?

Then Peter ſaid vnto him/ Maſter/ telleſt thou this parable vnto vs / or euen to all?

42. Dixit autem Dominus, Quis putas, eſt fidelis diſpenſator & prudens, quem conſtituit dominus ſupra familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram?

And the Lord ſayd/ Who is a faithfull ſtewarde / and wiſe / whome the maſter ſhall make ruler ouer his houſholde/ to giue them their portion of meate in ſeaſon?

43. Beatus ille ſervus, quē, cum venerit dominus, invenerit ita facientem.

Bleſſed is that ſeruant/ whom his Maſter when he commeth / ſhall finde ſo doing.

44. Verè dico vobis, quoniam ſupra omnia quæ poſſidet, conſtituet illum,

Of a trueth I ſay vnto you/ that he will make him ruler ouer all that he hath.

45. Quòd ſi dixerit ſervus ille in corde ſuo, Moram facit dominus meus venire: & cœpit percutere ſervos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari.

But if that ſeruant ſaye in his heart/ My maſter doeth deferre his cōming / and ſhall beginne to ſmite the ſeruantes / and maydens / and to eate / and drinke / and to be drunken.

46. Veniet dominus ſervi illius in die qua non ſperat, & hora qua neſcit, & dividet eum, partemque eius cùm infidelibus ponet.

The maſter of that ſeruant will come in a day when he thinketh not/ and at an houre when he is not ware of / and will cut him of / and giue him his portion with the vnbeleeuers.

47. Ille autem ſervus qui cognovit voluntatem domini ſui, & non ſe pręparavit, & non fecit ſecundum voluntatē eius: vapulabit multis.

And that ſeruant that knewe his maſters will/ & prepared not him ſelfe/ neither did according to his will / ſhall bee beaten with many ſtripes.

Das XII. Capitel.

41. Petrus aber ſprach zu jhm: HERR/ ſageſt du diſe Gleichnuß zu vns / oder auch zu allen?

Da ſagde Peder til hannem/ HERRE / ſiger du denne Lignelſe til oſſ / eller oc til alle?

42. Der HERR aber ſprach: Wie ein groß ding iſts vmb ein treuen vnd Klugen Haußhalter / welchen ſein Herr ſetzet über ſein Geſinde / daß er jhnen zu rechter zeit jhr gebůr gebe?

Oc HERREN ſagde / Huilcken ſtor ting er det met en tro oc ſnild Huſſholdere/ den ſom hans Herre ſetter offuer ſit Tiunde / at hand ſkal i ret tid giffue dem det ſom dem bør?

43. Selig iſt der Knecht / welchen ſein Herr findet alſo thun / wenn er kommet.

Salig er den Suend/ huilcken hans Herre finder ſaa gøre/ naar hand kommer.

44. Warlich ich ſage euch/ er wirdt jhn über alle ſeine gůter ſetzen.

Sandelige/ Jeg ſiger eder/ hand ſkal ſette hannem offuer alt ſit Godz.

45. So aber derſelbige Knecht inn ſeinem Hertzen ſagen wirdt: Mein Herr verzeucht zu kommen/ vnd fehet an zu ſchlagen Knechte vnd Mägde/ auch zu eſſen vnd zu trincken / vnd ſich voll zu sauffen.

Men der ſom den ſamme Suend ſiger i ſit hierte/ Min Herre tøffuer at komme / Oc hand begynder a ſla Suenne oc Piger / oc at æde oc dricke / oc bliffue drucken.

46. So wirdt deſſelbigen Knechts Herr kommen / an dem tage/ da er ſichs nicht verſihet / vnd zu der ſtunde/ die er nicht weiß/ vnd wirdt jn zuſcheittern/ vnd wird jhm ſeinen Lohn geben mit den Vnglaubigen.

Da ſkal den ſamme Suends Herre komme paa den dag / ſom hand icke tencker / oc paa den time ſom hand icke veed / Oc hand ſkal ſønderhugge hannem/ oc ſkal giffue hannem hans Løn met de Vantro.

47. Der Knecht aber / der ſeines Herren willen weiß / vnd hat ſich nicht bereitet/ auch nicht nach ſeinem willen gethan / Der wirdt vil ſtreiche leiden můſſen.

Oc den Suend ſom veed ſin Herris villie/ oc beredde ſig icke / oc giorde icke eſſter hans villie / Hand ſkal lide mange hug.

Kapitola XII.

41. Y řekl gemu Petr: PANE/ k námli prawijš toto podobenſtwij/ čili kě wſſem?

Záthym rzekł Piotr k niemu: Pánie á do nasze mowiſz to podobienſtwo/ czyli do wſzytkich?

42. Y řekl PAN: Kdož ſe zdá wěrný Wládař a opatrný / kteréhož geſt vſtanowil Pán nad čeledij ſwau/ aby gim dáwal w čas wyměřený/ aukol a pokrm:

A Pan powiedział: Y ktoryż ieſt wierny á roſtropny ſzáfarz / ktorego pán poſtánowi nád czeládzią ſwoią / áby im wczás rozdał obrok?

43. Blahoſlawený geſt ſlužebnijk ten/ kterěhož když přigde Pán geho / nalezne an tak činj.

Szczeſliwyć ieſt ten ſługá/ ktorego gdy przyydzie pan znaydzie thák czuiącego.

44. Zagiſtěť prawijm wám/ že nade wſſemi dobrými wěcmi kterýmiž wládne/ vſtanowij gey:

Záprawdęć wam powiedam/ żeć nád wſzytká ſwoią máietnoſcią poſtánowi go.

45. Paklibyřekl ſlužebnijk ten w ſrdcy ſwém: Meſſkáť přigijti Pán muog/ y počal by bijti ſlužebnijky a děwky/ a gjſti a pijti/ a opijgeti ſe:

Lecz ieſliby rzekł on ſługá: Nie rychłoć przychodzi pan moy / y począłby być ſługi y ſłużebnice / y ieść / pić á opiiáć ſie.

46. Přigdeť Pán ſlužebnijka toho w den kterýž ſe nenaděge/ a w hodinu kterauž newij / y rozdělijgey / a dijl geho položij s newěrnými.

Przydzieć pan ſługi one° w dzień w ktory ſie nie nádziewa / á w godzinę ktorey niewie / y wyłączy go/ á w poczet niewiernych położy.

47. Služebnijk pak ten kterýž geſt poznal wuoli Pána ſwého a nepřipraowowal ſe/ a nečinil wůle geho/ ranami bit bude mnohými:

On záſie ſługá ktory wiedział wolą paná ſwego / á nie ſpráwował ſie ták / áni czynił wedle iego woley/ wielce będzie karan.

יב

48 הָו דֵּין דְּלָא יָדַע וַעֲבַד מֶדֶּם דְּשָׁוֵא לְמַחְוָתָא יִבְלַע מַחְוָתָא זְעוּרְיָתָא כֹּל גֵּיר דְּאֶתְיְהֶב לֵהּ סַגִּי סַגִּי יֶתְתְּבַע מֶנֵּהּ וַלְהָו דְּאֶתְגְּעֶל לֵהּ סַגִּי יַתִּירָאִית יֶתְבְּעוּן בְּאִידֵהּ׃

Ma quello che non l'ha conoſciuta, & ha fatto de le coſe degne di battiture, ſarà poco battuto. Et achiunque ſarà ſtato dato molto, da eſſo ſi ricercarà molto, & à chi ſarà ſtato commeſſo molto, tanto piu gli ſarà domandato.

49 נוּרָא אֶתִית דְּאַרְמֵא בְּאַרְעָא וְצָבֵא אֶנָא אֶלּוּ מֶן כַּדוּ יִיקַדַת׃

Io ſon venuto à metter fuoco in terra, e che voglio io, ſe gia è acceſo?

50 וּמַעֲמוּדִיתָא אִית לִי דְּאֶעְמַד וְסַגִּי אֲלִיץ אֶנָא עַד־מָא דְּתֶשְׁתַּמְלֵא׃

Hor io ho ad eſſer battezato d'vn batteſimo, e come ſono io anguſtiato inſina tanto che ſia compiuto?

51 סָבְרִין אַנְתּוּן דְּשַׁיְנָא אֶתִית דְּאַרְמֵא בְּאַרְעָא אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּלָא אֶלָּא פֻּלְגָּוָתָא׃

Penſate voi ch'io ſia venuto à metter pace in terra? Io vi dico di no, ma diuiſione.

52 מֶן הָשָׁא גֵּיר יֶהֱווּן חַמְשָׁא בְּבַיְתָא חַד דַּפְלִיגִין תְּלָתָא עַל תְּרֵין וּתְרֵין עַל תְּלָתָא׃

Perche da hora inanzi ſaranno cinque in vna caſa diuiſi, tre contra due, e due contra tre.

53 יֶתְפַּלַּג גֵּיר אַבָּא עַל בְּרֵהּ וּבְרָא עַל אֲבוּהִי וְאֶמָּא עַל בְּרַתָּהּ וּבְרַתָּא עַל אֶמָּהּ חֲמָתָא עַל כַּלְּתָהּ וְכַלְּתָא עַל חֲמָתָהּ׃

Il padre ſi diuiderà contra il figliuolo, e il figliuolo contra il padre: la madre contra la figliuola, e la figliuola contra la madre: la ſuocera contra la ſua nuora, e la nuora contra la ſuocera ſua.

יב

48 וַאֲשֶׁר לֹא יָדַע וַיַּעֲשֶׂה דְּבַר בְּן־הַכּוֹת יִבָּלֵט מְעַט וְכָל אֲשֶׁר נִתַּן לוֹ רַבָּה וְרַבָּה תְּבֻקַּשׁ מִמֶּנּוּ וַאֲשֶׁר הִפְקִידוּ לוֹ רַבָּה וְיוֹתֵר יְבַעֲיוּן מִמֶּנּוּ׃

Mas el que no entẽdió, y hizo porque ſer acotado ſera açotado poco, porque à qualquierà que fue dado mucho mucho ſerà buelto à demãdar deel: alque encõendaron mucho, mas ſerà deel pedido.

49 אֵשׁ בָּאתִי לְרְמוֹת עַל־הָאָרֶץ וּמִי יִתֵּן כִּי מֵעַתָּה תּוּקָד׃

Fuego vine à meter en la tierra, y que quiero, ſinó que ſe encienda?

50 טְבִילָה יֵשׁ לִי לְהִטָּבֵל בָּהּ וְאֵיךְ תְּאַלְּצֵנִי נַפְשִׁי עַד־כִּי תְּכֻלֶּה׃

Empero de baptiſmo me es neceſſario ſer baptizado: y como me anguſtio haſta que ſea cumplido?

51 חֲשַׁבְתֶּם כִּי בָאתִי לְשַׁלֵּחַ אֶת־הַשָּׁלוֹם בָּאָרֶץ לֹא כֵן אוֹמֵר לָכֶם כִּי אִם אֶת־הַפְּלֻגּוֹת׃

Penſays que he venido à la tierra à dar paz? No, os digo: mas diſſenſion.

52 כִּי מֵעַתָּה יִהְיוּ חֲמִשָּׁה בְּבַיִת אֶחָד נִפְלָגִים שְׁלוֹשָׁה עַל־שְׁנַיִם וּשְׁנַיִם עַל־שְׁלוֹשָׁה׃

Porque eſtarân de aqui adelante cinco en vna caſa diuiſos tres contra dos, y dos contra tres.

53 כִּי יִפָּלֵג אָב עַל־בְּנוֹ וּבֵן עַל־אָבִיו אֵם עַל־בִּתָּהּ וּבַת עַל־אִמָּהּ חָמוֹת עַל־כַּלָּתָהּ וְכַלָּה עַל־חֲמוֹתָהּ׃

El padre eſtará diuiſo contra el hijo, y el hijo contra el padre: la madre contra la hija y la hija contra la madre: la ſuegra contra ſu nuera, y la nuera contra ſu ſuegra.

ιβ'.

48. Ὁ δὲ μὴ γνοὺς. ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολὺ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

Mais celui qui ne l'a point cognuë, & a fait choſes dignes d'eſtre batu, ſera batu demoins de coups: & à vn chacun à qui il aura eſte beaucoup donné, beaucoup lui ſera redemandé: & à celui à qui il aura eſté beaucoup commis, tant plus lui ſera il redemandé.

49 Πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;

Ie ſuis venu mettre le feu en terre: & que vueil-ie plus s'il eſt ia allumé.

50. Βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ;

Or ai-ie à eſtre baptizé d'vn bapteſme, & comment ſuis-ie preſſé iuſqu'à ce qu'il ſoit parfait?

51. Δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχὶ, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.

Cuidez-vous que ie ſoye venu mettre la paix en terre? Non, vous di-ie: mais pluſtoſt diuiſion.

52. Ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶ, καὶ δύο ἐπὶ τρισί.

Car deſormails ils ſeront cinq en vne maiſon, diuiſés trois contre deux, & deux contre trois.

53. Διαμερισθήσεται πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

Le pere ſera diuiſé contre le fils, & le fils contre le pere: la mere contre la fille, & la fille contre la mere: la belle-mere contre ſa belle fille, & la belle-fille contre ſa belle-mere.

CAP. XII.

48. Qui autem nõ cognovit, & fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum eſt, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.

But he that knew it not / and yet did commit things worthie of ſtripes / ſhalbe beaten with few ſtripes: for vnto whomſoeuer much is giuen / of him ſhalbe much requyred / and to whom men much commit / the more of him will they aſke.

49. Ignem veni mittere in terram: & quid volo, niſi ut accendatur.

I am come to put fire on the earth / & what is my deſire / if it be alreadie kindled?

50. Baptiſmo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor, uſquedum perficiatur.

Notwithſtanding I muſt bee baptized with a baptiſme / and howe am I grieued / till it be ended.

51. Putatis quia pacem veni dare in terram? Non, dico vobis: ſed ſeparationem.

Thinke ye that I am come to giue peace on earth? I tell you / nay / but rather debate.

52. Erunt enim ex hoc, quinque in domo una diviſi, tres in duos, & duo in tres.

For from henceforth there ſhall be fiue in one houſe deuided / three agaynſt two / and two agaynſt three.

53. Dividentur pater in filium, & filius in patrem ſuũ, mater in filiam, & filia in matrem, ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

The Father ſhalbe deuided agaynſt the ſonne / and the ſonne againſt the father: the mother againſt the daughter / & the daughter agaynſt the mother: the mother in lawe againſt her daughter in lawe / & the daughter in lawe / againſt her mother in lawe.

Das XII. Capitel.

48. Der es aber nicht weiß / hat doch gethan / daß der ſtreiche werth iſt / wirdt wenig ſtreiche leiden. Denn welchem vil gegeben iſt / bey dem wird man vil ſuchen / vnd welchem vil befolhen iſt / von dem wirdt man vil fodern.

Men den ſom det icke veed / oc haffuer dog giort / at hand er hug verd / hand ſkal lidet faa hug. Thi huilcken meget er giffuit / hoſſ hannem ſkal mand ſøge meget / Oc huilcken meget er befalet / aff hannem ſkal mand meget kreffue.

49. Ich bin kommen / daß ich ein Feuer anzünde auff Erden / Was wolt ich lieber denn es brennete ſchon?

Jeg er kommen / at ieg ſkal optende en Jld paa Jorden / Huad vilde ieg helder / end at det allerede brende?

50. Aber ich muß mich zuvor tauffen laſſen / mit einer Tauffe / vnd wie iſt mir ſo bange / biß ſie vollendet werde?

Oc ieg maa lade mig før døbe / met en Daab / Oc hui er mig ſaa bange / før hand bliffuer fuldkommen?

51. Meinet jr / daß ich her kommen bin / Friede zu bringen auff Erden? Ich ſage nein / ſondern zwitracht.

Mene i / at ieg er kommen hid / at føre Fred paa Jorden: Jeg ſiger ney / men tuedract.

52. Denn von nun an / werden fünff in einem Hauſe vneins ſein / drey wider zwey / vnd zwey wider drey.

Thi her effter ſkulle fem vere vſamdrectige i it huſſ / tre mod tho / oc tho mod tre.

53. Es wirdt ſein der Vater wider den Sohn / vnd der Son wider den Vater / die Mutter wider die Tochter / vnnd die Tochter wider die Mutter / die Schwiger wider die Schnur / vnd die Schnur wider die Schwiger.

Faderen ſkal vere mod Sønnen / oc Sønnen mod Faderen / Moderen mod Daatteren oc Daatteren mod Moderen / Hoſoondens Moder mod hendis ſøns Huſtru / oc Sønens Huſtru mod hans Moder.

Kapitola XII.

48. Ale kterýž geſt nepoznal / a hodně wěcy bitij činil / ranami bit bude nemnohými. Každému pak komuž geſt mnoho dáno / bude od něho mnoho požádáno: a komu gſau mnoho poručili / wijceť požádagij od něho.

Ale ktory z niewiádomośći záſłużył karánie / mniey bedźie karan / Komuć tedy wiecey dano / wiecey ſie nu też vpominać beda / á v kogo wiecey ſchowáia / wiecey theż beda chćiec od niego.

49. Oheň přiſſel gſem wypuſtiti na zemi: a co chcy / gedině aby hořal?

Przyſzedłciem abych puśćił ogień ziemie / y cżegoż chce ieſliż iuż ieſt zapalon?

50. Akřtem mám ſe křtiti: a kterak gſem ſaužen dokudž ſe ſe newykoná?

Alec mam być krztem okrzczon / y iákom ieſt vciśnion áż ſie tho dokończy?

51. Domnijwáte ſe žebych přiſſel pokog dáti na zemi? Ne přiſſel / prawijm wám / ale rozdělenij.

Mniemaćież ábych przyſzedł dawáć pokoy ná ziemie? nie / owſzem ći wam powiedam żeć roznice.

52. Budeť zagiſté od těto chwijle pět w gednom domu rozděleno / třij proti dwěma / a dwa proti třem:

Abowiem od tego czáſu bedźie ich piec w iednym domu roznych / trzey przećiwko dwiemá / á dwá przećiwko trzem.

53. Bude rozdělen Otec proti Synu / a Syn proti Otcy ſwému: Mátě proti Dceři / a Dcera proti Mateři ſwé: Swekruſſe proti Newěſtě / a Newěſta proti Swekruſſy ſwé.

Roznym bedźie oćiec od ſyná / á ſyn od oycá / Mátká przećiw dźiewce / dźiewká przećiw mátce / Swiekra przećiw niewieſtce / niewiaſti á przećiw świekrze ſwey.

יב

54 וְאָמַר לְכֶנְשָׁא מָא דַּחֲזַיְתּוּן עֲנָנָא דְּדָנְחָא מֶן מַעְרְבָא מֶחְדָּא אָמְרִין אַנְתּוּן מִטְרָא אָתֵא וְהָוֵא הָכַנָּא׃

Poi diceua a le turbe, Quando voi vedete la nuuola che si leua da l'Occidente, subbito dite, Es vien la pioggia: e cosi auuiene.

55 וּמָא דְּנָשְׁבָא תַּיְמָנָא אָמְרִין אַנְתּוּן דְּחוּמָּא הָוֵא וְהָוֵא׃

E quando voi vedete soffiare l'Ostro, dite che sara caldo: e cosi auuiene.

56 נָסְבַי בְּאַפֵּא פַּרְצוּפָא דִּשְׁמַיָּא וְדַאְרְעָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּתֶתְפָּרְשׁוּן וַזְבְנָא דֵּין הָנָא אֵיכַנָּא לָא פָּרְשִׁין אַנְתּוּן׃

Hipocriti, voi sapete discernere la faccia del cielo e de la terra: e come non discernete voi questo tempo?

57 לְמָנָא דֵּין מֶן נַפְשְׁכוּן לָא דָּיְנִין אַנְתּוּן קוּשְׁתָּא׃

E perche non giudicate ancora per voi stessi quel che è giusto?

58 מָא גֵּיר דְּאָזֵל אַנְתְּ עַם בַּעַל דִּינָךְ לְוָת אַרְכוּנָא עַד בְּאוּרְחָא אַנְתְּ הַב תַּאגוּרְתָא וְתֶתְפַּרַק מֶנֵּהּ דַּלְמָא יַגְבְלָךְ לְוָת דַּיָּנָא וְדַיָּנָא יַשְׁלְמָךְ לְגָבְיָא וְגָבְיָא יַרְמְיָךְ בֵּית אֲסִירֵא׃

Quando tu vai col tuo auuersario al magistrato, procura per la via di liberarti da esso: accioche talora egli non ti tiri al giudice, e il giudice ti dia ne le mani de l'escattore, e l'escattore ti metta in prigione.

59 וְאָמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּלָא תִּפּוּק מֶן תַּמָּן עַד מָא דְּתֶתֵּל שְׁמוּנָא אַחֲרָיָא׃

Io ti dico che tu non vscirai di li infino à tanto che tu non rendi l'vltimo picciolo.

יג

1 בְּהוּ דֵּין זַבְנָא אֶתוּ אֱנָשִׁין אֲמַרוּ עַל גְּלִילָיֵא הָנוּן דְּפִילָטוֹס חָלֵט דְּמְהוֹן עַם דַּבְחַיְהוֹן׃

In quel medesimo tempo erano li presenti alcuni che gli raccontorono de Galilei, il sangue de quali Pilato haueua mescolato co i lor sacrificij.

י ב

54 וַיֹּאמֶר לַהֲמוֹנִים אִם תִּרְאוּ אֶת־הֶעָנָן לִזְרוֹחַ מִמַּעֲרָב אָז תֹּאמְרוּ יָבוֹא הַגֶּשֶׁם וַיְהִי כֵן׃

Y dezia tambien à las compannas, Quando vierdes la nuue que sale del poniente, luego dezis Ague viene: y es anſi.

55 וְאִם מִדָּרוֹם נֹשְׁבָה תֹּאמְרוּ כִּי שָׁרָב יִהְיֶה וַיְהִי׃

Y quando ſopla el Auſtro, dezis, Que aurà calor. y ayla.

56 חֲנֵפִים אֶת־פְּנֵי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ תֵּדְעוּ לְהַכִּיר וְאֶת־הָעֵת הַזֹּאת אֵיךְ לֹא תַכִּירוּ׃

Hypocritas, Sabeys examinar la faz del cielo y de la tierra, y eſte tiempo como no lo examinays,

57 עַל־מָה גַּם מִנַּפְשְׁכֶם לֹא תָדִינוּ צֶדֶק׃

Mas porque aun de voſotros miſmos no juzgays lo que es juſto?

58 כִּי כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ עִם יְרִיבְךָ אֶל־הַנָּשִׂיא בַּדֶּרֶךְ תֶּן־פְּעֻלָּה לְהִתְפָּרֵק מִמֶּנּוּ פֶּן־יְגָרֶרְךָ אֶל־יְדֵי הַשּׁוֹפֵט וְהַשּׁוֹפֵט יַסְגִּיר בִּידֵי הַנּוֹגֵשׂ וְהַנּוֹגֵשׂ יְשַׁלֵּחֲךָ אֶל־הַמַּטָּרָה׃

Pues quando vas àl Magiſtrado con tu aduerſario, procura en el camino de librarte deel; porque no te trayga àl juez, y el juez te entregue àl alguazil, y el alguazil te meta en la carcel.

59 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לְךָ לֹא תֵצֵא מִשָּׁם עַד כִּי־תְשַׁלֵּם אֶת מְנָיַת אַחֲרוֹנָה׃

Digo te que no ſaldras de alla haſta que ayas pagado haſta el poſtrer cornado.

י ג

1 וַיִּהְיוּ עִמּוֹ אֲנָשִׁים בָּעֵת הַהִיא וַיַּגִּידוּ לוֹ עַל־הַגְּלִילִים אֲשֶׁר דָּמָם חִלֵּט פִּילָטוּס עִם זִבְחֵיהֶם׃

Y en eſte miſmo tiempo eſtauan alli vnos que le contauan de los Galileos, cuya ſangre Pilato auia mezclado con ſus ſacrificios.

ιβ'.

54. Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, Ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, Ὄμβρος ἔρχεται· καὶ γίνεται οὕτω.

Puis il diſoit aux troupes, Quand vous voyez vne nuee qui ſe leue d'Occident, incontinent vous dites, La pluye vient: & il en aduient ainſi.

55. Καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται. καὶ γίνεται.

Et quand vous voyez le vent de Midi ſouffler, vous dites qu'il ſera chaud, & il aduient ainſi.

56. Ὑποκριταί. τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε.

Hypocrites, vous ſauez bien diſcerner l'apparence du ciel & de la terre: & comment ne diſcernez-vous ceſte ſaiſon?

57. Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

Et que ne iugez-vous auſſi de vous-meſmes ce qui y eſt iuſte?

58. Ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς φυλακήν.

Or quand tu vas au Magiſtrat auec ton adverſe partie, mets peine en chemin d'eſtre deliuré de lui: afin qu'il ne te tire deuant le iuge, & que le iuge te liure à l'executeur, & que l'executeur ne te mette en priſon.

59. Λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

Ie te di, que tu ne ſortiras de là iuſqu'à ce que tu ayes rendu la derniere pite.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

En ce meſme inſtant-là quelques vns qui ſe trouuoyent là preſens, lui raconterent touchant les Galileens, deſquels Pilate auoit meſlé le ſang auec leurs ſacrifices.

CAP. XII.

54. Dicebat autem & ad turbas, Cum videritis nubem orientem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit, & ita fit.

Then ſayde he to the people/ When yee ſee a cloude riſe out of the Weſt / ſtraight way ye ſaye/ A ſhowre cōmeth: and ſo it is.

45. Et cùm auſtrum flantem, dicitis, Quia æſtus erit: & fit.

And when ye ſee the South wind blow/ ye ſay / that it will be hoate: and it commeth to paſſe.

56. Hypocritæ, faciem cęli & terrę noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

Hypocrites/ ye can diſcerne the face of the earth/ and of the ſkie: but why diſcerne ye not this time?

57. Quid autem & à vobiſipſis non iudicatis quod iuſtum eſt?

Yea/ and why iudge ye not of your ſelues what is right?

58. Cùm autem vadis cum adverſario tuo ad principē, in via da operam liberari ab illo: ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittet te in carcerem.

While thou goeſt with thine aduerſarie to the ruler/ as thou art in the waye/ giue diligence in the way / that thou mayeſt be deliuered from him / leaſt hee bring thee to the iudge / and the iudge deliuer thee to the iayler / and the iayler caſt thee into priſon.

59. Dico tibi, non exies inde, donec etiā noviſſimum minutum reddas.

I tell thee / thou ſhalt not depart thence/ till thou haſt payed the vtmoſt mite.

CAP. XIII.

ADerāt autem quidam ipſo in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.

There were certaine men preſent at the ſame ſeaſon / that ſhewed him of the Galileans / whoſe blood Pilate had mingled with their owne ſacrifices.

Das XII. Capitel.

54. Er ſprach aber zu dem Volck: Wenn jhr eine Wolcken ſehet auff gehen vom Abend / ſo ſprecht jhr bald: Es kompt ein Regen/ vnd es geſchicht alſo.

Oc hand ſagde til Folcket / Naar i ſee en ſky opgaa i Veſter da ſige i ſtrax / Der kommer Regn/ oc det ſkeer ſaa.

55. Vnd wenn jhr ſehet den Sudwind wehen / ſo ſprecht jhr: es wird heiß werden / vnd es geſchicht alſo:

Oc naar i ſee Synden vær blæſe / da ſige i / Det bliffuer heet / oc det ſkeer ſaa.

56. Jr Heuchler / die geſtalt der Erden vnd des Himmels köndt jhr prüfen/ wie prüfet jr aber diſe zeit nicht?

I Oyenſkalcke / Jordens oc Himmelens ſkickelſe kunde i prøffue / Men hui prøffue i icke denne tid?

57. Warumb richtet jhr aber nicht an euch ſelber / was recht iſt?

Oc huor faare dømme i icke paa eder ſelff / huat ret er.

58. So du aber mit deinem Widerſacher für den Fürſten geheſt / ſo thue fleiß auff dem wege / daß du ſein loß werdeſt / auff daß er nicht etwa dich für den Richter ziehe / vnd der Richter überantworte dich dem Stockmeiſter/ vnd der Stockmeiſter werffe dich ins Gefengniß.

Oc der ſom du gaar met din Modſtandere faar Førſten / da gør din flid paa veyen / at du kant bliffue hannem quit / Paa det hand ſkal icke nogen tid/ drage dig faar Dommeren / oc Dommeren ſkal antuorde Rettermanden dig / oc Rettermanden ſkal kaſte dig i Fengſel.

59. Ich ſage dir / du wirſt von dannen nicht herauß kommen/ biß du den aller letzten Scherff bezaleſt.

Jeg ſiger dig/ Du ſkalt icke komme der vdaff/ før end du betaler det aller ſiſte Skerff.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu der ſelbigen zeit etliche dabey / die verkündigeten jhm von den Galileern / welcher Blut Pilatus ſampt jrem opffer vermiſcht hatte.

DEr vaare oc paa den ſamme tid nogle der hoſſ/ ſom forkyndede hannem om de Galileer/ huilckis blod Pilatus haffde blandet met deris Offer.

Kapitola XII.

54. Prawil také y k záſtupům: Když wijdáte oblak an wzchodij od západu / hned prawijte: Přijwal bude / a tak bywá.

Mowił też y do zgromádzenia / Ggy widźicie obłok wſchodzący od záchodu / wnet powiedacie Przychodźić deſzcz / y ták ſie ſtawa.

55. A když od Poledne wijtr wěge / řijkáte: Bude horko / a bywak.

A gdy powienie wiátr od południá / powiedacie iż będą gorącá / y bywa ták.

56. Pokrytcy / způſob Nebe a Země vmijte ſauditi / ale tohoto čaſu kterak nepoznáwáte

Pokryći ludźie / oblicżność niebá y źiemie rozeznáć vmiecie / cóż ſie dźieie iż tegoc żaſu nie rozeznawacie.

57. Proč pak y ſami od ſebe neſaudijte což ſprawedliwého geſt?

Przecżże y ſámi z ſiebie nie poſadzacie co ieſt ſpráwiedliwego?

58. Když pak gdeſs s protiwnijkem twým k Knijžeti / na ceſtě přičiň pilnoſt / aby byl zproſſtěn od něho: aby ſnad netáhl tebe k Saudcy / a Saudce dal by tebe Služebnijku / a Služebnijk wſadil by tebe do Žaláře.

Gdy tedy idźieſz z twym przećiwnikiem przed vrząd / ſtáray ſie w drodze iákobyś wolen był od niego / áby ćie nie pociągał przed ſędźiego / á ſędźia żeby ćie nie podał oprawcy / á oprawcá żeby ćie nie wrzućił do więźienia

59. Prawijm tobě / newygdeš odtud / dokudž také naymenſſij wěcy nenawrátijš.

Powiedamći / nie wynidźieſz ſtąmtąd / áż też y oſtatni drobny pieniądz wrócżyſz.

Kapitola XIII.

Byli pak tu někteřij toho čaſu / wyprawugijce gemu o Galilegſkých / kterýchžto krew Pilát ſmijſſyl s oběťmi gegich.

PRzyſzli theż thám niektorzy ná ten cżas oznáymuiąc mu o Galileycżykoch ktorych krew mieſzał Piláth z ofiárámi ich.

יג

2 וַעְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוּן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּהָנוּן גְּלִילָיֵא חַטָּיִין הֲווֹ יַתִּיר מֶן כֻּלְּהוּן גְּלִילָיֵא דְּהָכַנָּא הֲוָא אֶנּוּן׃

E Iesv riſpondendo, diſſe loro, Penſate voi che queſti Galilei fuſſeno maggior peccatori di tutti gli altri Galilei, percioch'eſſi hanno patite tali coſe?

3 לָא אָמַר אֶנָא לְכוּן דֵּין דְּאַף כֻּלְּכוּן אֶן לָא תְּתוּבוּן הָכַנָּא תֶּאבְדוּן׃

Io vi dico che nò: ma ſe voi non vi rauuedete, tutti ſimilmente perirete.

4 אָו הָנוּן תְּמָנְתָּא עֲסַר דִּנְפַל עֲלַיְהוּן מַגְדְּלָא בְּשִׁילוּחָא וְקַטֵּל אֶנּוּן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּחַיָּבִין הֲווֹ יַתִּיר מֶן כֻּלְּהוּן בְּנַי־נָשָׁא דְּעָמְרִין בְּאוּרִשְׁלֶם׃

Ouero penſate voi che quei diciotto, ſopra iquali cadde la torre in Siloa, & ammazzogli, fuſſeno piu debitori che tutti gli huomini che habitauano in Ieruſalem?

5 לָא אָמַר אֶנָא לְכוּן דֵּין דְּאֶן לָא תְּתוּבוּן כֻּלְּכוּן אַכְוָתְהוּן תֶּאבְדוּן׃

Io vi dico di no, ma ſe voi non tornate à penitentia, tutti ſimilimente perirete.

6 וֶאמַר מַתְלָא הָנָא תְּאֶתָּא אִית הֲוָת לְאֶנָשׁ דַּנְצִיבָא בְּכַרְמֵהּ וֶאתָא בְּעָא בָהּ פֵּארֵא וְלָא אֶשְׁכַּח׃

Diceua ancora queſta ſimilitudine, Vn certo huomo haueua vn fico piantato ne la ſua vigna: e venne à cercare in eſſo del frutto, e non vene trouò.

7 וֶאמַר לְפַלָּחָא הָא תְּלָת שְׁנִין אָתֵא אֶנָא בָּעֵא אֶנָא פֵּארֵא בְּתְאֶתָּא הָדָא וְלָא מֶשְׁכַּח אֶנָא פְּסוּקִיהָ לְמָנָא מְבַטְּלָא אַרְעָא׃

E diſſe al vignaiuolo, Ecco tre anni ſono ch'io vengo à cercar del frutto in queſto fico, e non vene trouo: taglialo: à che propoſito occupa egli la terra?

8 אָמַר לֵהּ פַּלָּחָא מָרִי שְׁבוּקִיהָ אָף הָדָא שַׁנְתָּא עַד אֶפְלְחִיהָ וֶאזְבְּלִיהָ׃

Ma egli riſpondendo, li diſſe, Padrone, laſſalo ſtare ancor per queſt'anno: infin che io gli caui dattorno, e mettiui del letame.

יג

2 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הֲתַחְשְׁבוּ כִּי־הַגְּלִילִים הָאֵלֶּה מִכָּל־הַגְּלִילִים חַטָּאִים הָיוּ כִּי־כָאֵלֶּה נֶחֱלוּ וְנִסּוּ מִבְּנֵי־אָדָם׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixoles, Penſays que eſtos Galileos, porque han padecido tales coſas, ayan ſido mas peccadores que todos los Galileos.

3 לֹא כֵן כִּי אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא תָשׁוּבוּ מֵרָעָה כֻּלְּכֶם כְּמוֹהֶם תֹּאבֵדוּ׃

No yo os digo: antes ſino os emmendardes, todos perecereys anſi.

4 אוֹ־שְׁמוֹנָה עָשָׂר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נָפַל הַמִּגְדָּל בְּשִׁלֹחַ וַיְמִיתֵם תַּחְשְׁבוּ כִּי־הֵמָּה לְבַדָּם חוֹבִים הָיוּ עַל־כָּל־הָאֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים בִּירוּשָׁלָיִם׃

O, aquellos diez y ocho, ſobre los quales cayo la torre en Siloe y los mató, penſays que ellos fueron mas deudores que todos los hombres que habitan en Ieruſalem?

5 לֹא כֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא תָשׁוּבוּ כֻּלְּכֶם כְּמוֹהֶם תֹּאבֵדוּ׃

No yo os digo: antes ſino os emmendardes todos perecereys anſi.

6 וַיֹּאמֶר אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה הָיָה אִישׁ וּתְאֵנָה לוֹ בְּכַרְמוֹ שְׁתוּלָה וַיָּבוֹא לְבַקֵּשׁ פְּרִי בָהּ וְלֹא מָצָא׃

Y dezia eſta parabola, Tenia vno vn arbol de higuera plantado en ſu vinna: y vino à buſcar fruto en el, y no halló.

7 וַיֹּאמֶר אֶל־הַכֹּרֵם הִנֵּה שָׁלוֹשׁ שָׁנִים בָּאתִי לְבַקֵּשׁ פְּרִי בִתְאֵנָה הַזֹּאת וְלֹא מָצָאתִי אַכְרְתֶנָּה וְלָמָּה תְרַמֶּה אֶת הָאָרֶץ׃

Y dixo ál vinnero, He aqui tres annos ha que vengo à buſcar fruto en eſta higuera, y no lo hallo. cortala: porque occuparà aun la tierra?

8 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַכֹּרֵם אֲדֹנִי הַנַּח אוֹתָהּ אַךְ הַשָּׁנָה הַזֹּאת עַד־כִּי אֶכְרֶה סְבִיבוֹתֶיהָ וַאֲזַבְּלֶנָּה׃

El entonces reſpondiendo, dixole, Sennor, dexala aun eſte anno, haſta que yo la eſcaue, y la eſtercóle:

ιγʹ.

2. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι, ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Cuidez-vous que ces Galileens-la fuſſent plus pecheurs que touz les autres Galileens, pourtant qu'ils ont ſouffert telles choſes.

3. Οὐχὶ, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.

Non, vous di-ie: mais ſi vous ne vous amendez, vous perirez tous ſemblablement.

4. Ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωὰμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ;

Ou cuidez-vous que ces dixhuit ſur lequels tomba la tour en Siloé, & les tua, euſſent offenſé plus que tous les habitans de Ieruſalem?

5. Οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.

Non, vous di-ie: mais ſi vous ne vous amendez, vous perirez tous ſemblabement.

6. Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν· συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε καρπὸν ζητῶν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.

Il diſoit auſſi ceſte ſimilitude, Quelcun auoit vn figuier planté en ſa vigne, & y vint cercher du fruict, & n'en troua point.

7. Εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;

Dont il dit au vigneron, Voici il y a trois ans que ie vien cercher du fruict en ce figuier, & n'en trouue point: coupe-le: à quel propos auſſi empeſche-il la terre?

8. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κοπρίαν.

Et le vigneron reſpondant, lui dit, Seigneur, laiſſe-le encores pour ceſte annee iuſques à ce que ie l'aye deſchauſſé, & que i'y aye mis du fient.

CAP. XIII.

2. Et reſpondens dixit illis, Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?

And Jeſus anſwered/ and ſaid vnto them/ Suppoſe ye/ ÿ theſe Galileans were greater ſinners then all the other Galileans/ becauſe they haue ſuffred ſuch things?

3. Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

I tell you/ nay: but except ye amend your liues/ ye ſhall all likewiſe periſh.

4. Sicut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in Siloë, & occîdit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ieruſalem?

Or thinke you that thoſe eightene/ vpon whom the towre in Siloam fell/ and ſlew them/ were ſinners about all men that dwell in Jeruſalem?

5. Non, dico vobis: ſed ſi pœnitentiam non habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

I tell you/ nay: but except ye amend your liues/ ye all ſhall likewiſe periſh.

6. Dicebat autẽ hanc ſimilitudinem, Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructum in illa, & non invenit.

He ſpake alſo this parable/ A certaine man had a figge tree planted in his vineyard: and he came and ſought fruit thereon/ and found none.

7. Dixit autem ad cultorem vineæ, Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non invenio. Succîde ergo illam: ut quid etiam terram occupat?

Then ſaid he to the dreſſer of his vineyard/ Beholde/ this three yeeres haue I come and ſought fruite of this figge tree/ and find none: cut it downe: why keepeth it alſo the ground baren?

8. At ille reſpondens dicit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora.

And he anſwered/ & ſaid vnto him/ Lorde/ let it alone this yere alſo/ till I digge round about it/ and dung it.

Das XIII. Capitel.

2. Vnd Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhnen: Meinet jhr/ daß diſe Galileer für allen Galileern Sünder geweſen ſind/ dieweil ſie das erlitten haben?

Oc Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ Mene i/ at diſſe Galileer vaare Syndere faar alle Galileer/ fordi at de lede det?

3. Jch ſage nein/ ſondern wenn jhr euch nicht beſſert/ werdet jr alle auch alſo vmbkommen.

Jeg ſiger/ ney/ Men der ſom i icke bedre eder/ da ſkulle i oc alle ſaa omkomme.

4. Oder meinet jhr/ daß die achzehen/ auff welche der thurn zu Siloha fiel/ vnd erſchlug ſie/ ſeyen ſchuldig geweſen/ für allen Menſchen/ die zu Jeruſalem wohnen?

Eller mene i at de atten/ paa huilcke det Taarn i Siloe falt/ oc ſlo dem ihiel/ vaare ſkyldige faar alle Menniſke/ ſom bo i Jeruſalem?

5. Jch ſage nein. Sondern ſo jhr euch nicht beſſert/ werdet jr alle auch alſo vmbkommen.

Jeg ſiger ney/ Men der ſom i icke bedre eder/ da ſkulle i oc alle ſaa omkomme.

6. Er ſaget jhnen ein Gleichnuß: Es hatte einer einen Feigenbaum/ der war gepflantzet in ſeinem Weinberge/ vnd kam vnd ſuchte frucht darauff/ vnd fand ſie nicht.

Oc hand ſagde dem denne Lignelſe/ Der haffde en it Figen træ/ ſom vaar plantet i hans Vingaard/ oc hand kom oc lete at Fruct der paa/ oc fant hende icke.

7. Da ſprach er zu dem Weingärtner: Sihe ich bin nun drey Jar lang/ alle Jar kommen/ vnd habe frucht geſucht auff diſſem Feigenbaum/ vnd finde ſie nicht/ Haue jn ab/ was hindert er das Land?

Da ſagde hand til Vingaardzmanden/ See/ Jeg er nu i try aar/ huert aar kommen/ oc lete effter Fruct paa dette Figen træ/ oc finder hende icke/ Hug det aff/ hui forhindrer det Jorden?

8. Er aber antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Herr/ laß jhn noch diß Jar/ biß daß ich jhn vmbgrabe/ vnd betünge jhn.

Da ſuarede hand/ oc ſagde til hannem/ Herre/ Lad det end bliffue dette aar/ indtil ieg faar graffuit der om/ oc møget det.

Kapitola XIII.

2. Y odpowěděw řekl gim: Co mnijte/ žeby ti Galilegſſtij byli hřijſſnijcy nad wſſecky Galilegſké/ že gſau takowé wěcy trpěli?

Ale Jezus odpowiedziawßy rzekł im/ Mniemácieß że ci Gálileyczycy nád wßythki ine Gálileyczyki grzeßnieyßymi byli/ iż tákowe rzeczy cirpieli?

3. Nebyli/ prawijm wám/ ale něbudeteli pokánij činiti/ wſſyckni též zahynete.

Koniecznie nie/ á powiedam wam ieſliż ſie nie vznacie/ wßyſcy tákże zginiecie.

4. A což oněch oſmnácte/ na kteréžto vpadla Wěže w Syloe a zabila ge/ mnijte by y oni winni byli nad wſſecky lidi přebýwagijcý w Geruzalémě?

Albo tákże y oſmnaſcie onych/ ná ktore ſie obáliłá wieża Syloe/ y pobyła ie/ tákże mniimacie żeby winnicy ßymi byli nád ine ludzi/ ktorzy mießkáia w Jeruzalem?

5. Ne/ prawijmk wám: ale nebudeteli pokánj činiti/ wſſyckni též zahynete.

Jácie nie/ á powiedamci wam/ y owßem ieſliż ſie nie vznacie/ wßyſcy tákże zginiecie.

6. Powěděl pak toto podobenſtwj: Cžlowěk geden měl dřewo Fijkowé wſazené na Winicy ſwé: Y přicházel hledage Owotce na něm a nenalezl.

Powiedział potym tho podobieńſtwo/ Miał niektory człowiek figowe drzewo wſádzone w winnicy ſwoiey/ á przyßedßy ßukał nánim owocu/ y nie nalazł.

7. Y řekl k Winaři winice: Hle/ tři Léta gſau yakž přicházým hledage Owotce na tomto dřewě Fijkowém/ a nenalézám. Protož podetniž gey/ proč tak zemi zaměſſknáwá?

Tedy rzekł ku winarzowi/ O to od trzech lat iáko chodzę ßukáiac owocu ná thym drzewie figowym/ á nic nie náyduie/ wytniß ie/ bo coż potym iż prożno ziemie nieużytheczna czyni?

8. A odpowěděw on řekl gemu: Pane/ ponechejž ho y tohoto Léta až gey okopám a ohnogjm.

Ale on mu odpowiedziawßy rzekł/ Pánie zoſtawże ie ießcze ná ten rok/ aż ie okopam y podſypę gnoiem.

יג

9 וְאֶן עָבְדַת פֵּארֵא וְאֶן לָא לְמָא חַי תְּפְסְקִיהָ׃

Es'egli farà frutto, bene: e ſe nò, tu poi lo tagliarai.

10 כַּד דֵּין מַלֶּף יֵשׁוּעַ ב
בְּשַׁבְּתָא בַּחֲדָא מֶן ------
כְּנוּשְׁתָא׃

Era poi ad inſegnare in Vna de le ſinagoghe ne i giorni del Sabbato.

11 אִית הֲוָת תַּמָּן א
אַנְתְּתָא דְּאִית הֲוָת לָהּ
רוּחָא דְּכוּרְהָנָא שְׁנִין
תְּמָנֵא־עֶסְרֵא וְכְפִיפָא הֲוָת
וְלָא מֶשְׁכְּחָא הֲוָת
דְּתֶתְפַּשְּׁטִי לַגְמָר׃

Et ecco Vna donna che haueua Vno ſpirito d'infermita gia per iſpatio di diciotto anni: & era chinata, ne poteua in modo alcuno alzar ſu la teſta.

12 חֲזָהּ דֵּין יֵשׁוּעַ וְקַרְיָהּ
וֶאמַר לָהּ אַנְתְּתָא שְׁרֵיתִי
מֶן כּוּרְהָנֵכִי׃

Iesv hauendola Veduta, la chiamò à ſe, e diſſele, Donna, tu ſei liberata de la tua infermità.

13 וְסָם אִידֶהּ עֲלֵיהָא
וּמֶחְדָא אֶתְפַּשְּׁטַת
וְשַׁבְּחַת לַאלָהָא׃

E poſò le mani ſupra eſſa: ond'ella ſubbito ſi drizzò, e glorificaua Iddio.

14 עֲנָא דֵּין רַב כְּנוּשְׁתָּא
כַּד מֶתְחַמַּת עַל דְּאַסִּי
בְּשַׁבְּתָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר ל
לְכֶנְשָׁא שְׁתָא אֶנּוּן יַוְמִין
דְּבְהוּן וָלֵא לְמֶפְלַח בְּהוּן
הוּיתוֹן אָתִין מֶתַאסִין ו
וְלָא בְּיַוְמָא דְּשַׁבְּתָא׃

Ma il principal de la ſinagoga, hauendo à ſdegno che Iesv haueſſe riſanato nel ſabbato, diſſe à la turba. Sei giorni ſono ne quali biſogna operare, Venite dunque in queſti ad eſſer riſanati, e non nel giorno del ſabbato.

15 יֵשׁוּעַ דֵּין עֲנָא וֶאמַר
לֵהּ נָסֵב בְּאַפֵּא חַד חַד
מֶנְכוֹן בְּשַׁבְּתָא לָא שָׁרֵא
תּוֹרֵהּ אַו חֲמָרֵהּ מֶן א
אוּרְיָא וָאזֵל מַשְׁקֵא׃

Onde il Signor gli riſpoſe, e diſſe, O hipocrita, ciaſcun di Voi non iſcioglie in ſabbato il ſuo bue, ò il ſuo aſino da la māgiatoia, e menalo à bere?

יג

9 אִם תַּעֲשֶׂה פְּרִי וְאִם לֹא
אָז תִּכְרְתֶנּוּ׃

Y ſi hiziere fruto bien; y ſino, cortarlahas deſpues.

10 וְהָיָה מְלַמֵּד בְּאַחַת הָעֵדוֹתָם
בַּשַּׁבָּת׃

Y enſennaua en vna Synoga en Sabbados.

11 וְהִנֵּה אִשָּׁה הָיְתָה אֲשֶׁר לָהּ
רוּחַ חֲלוּשָׁה שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה
וְהָיְתָה כְפוּפָה וְלֹא יָכְלָה לְהַבִּיט
לְמַעְלָה בְּכָל־עֵת׃

Y heaqui vna muger que tenia eſpiritu de enfermedad diez y ocho annos: y andaua agouiada que en ninguna manera podia mirar arriba.

12 וַיַּרְא אוֹתָהּ יֵשׁוּעַ וַיִּקְרָא לָהּ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִשָּׁה תֵּרָפְאִי
מֵחָלְיֵךְ׃

Y como Ieſus la vido, llamóla, y dixole: muger, libre eres de tu enfermedad.

13 וַיָּשֶׂם עָלֶיהָ אֶת יָדַיִם וּמִיַּד
הוּזְקְפָה וַתְּכַבֵּד אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Y puſole las manos encima, y luego ſe endereçó: y glorificaua â Dios.

14 וַיַּעַן רַב הָעֵדָה וַיִּכְעַס כִּי
בְּיוֹם הַשַּׁבָּת רָפָא יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר
לָעָם שֵׁשֶׁת יָמִים הָיוּ בַּאֲשֶׁר
יִצְטָרֵךְ לִפְעוֹל וּבָאֵלֶּה בּוֹאוּ
וְרָפְאוּ וְלֹא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃

Y reſpondiendo vn principe de la Synoga, enojado que Ieſus vuieſſe curado en Sabbado, dixo à la companna, Seys dias ay en que es meneſter obrar: en eſtos pues venid, y ſed curados: y no en dia de Sabbado.

15 וַיַּעַן לוֹ הָאָדוֹן וַיֹּאמַר
הַחֲנֵפִים אִישׁ לֹא יֵשׁ בָּכֶם אֲשֶׁר
בַּשַּׁבָּת לֹא יְנַתֵּר אֶת שׁוֹרוֹ
אוֹ חֲמוֹרוֹ מֵאֵבוּס וְיוֹלִיכֵהוּ
לְהַשְׁקוֹת׃

Entonces el Sennor le reſpondió, y dixo, Hypocrita, cada vno de voſotros no deſata en Sabbado ſu buey o ſu aſno del beſebre, y lo lleua à beuer?

ιγ'.

9. Κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

Que ſ'il fait fruict, bien: ſinon tu le couperas ci-apres.

10. Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι.

Or comme il enſeignoit en vne de leurs ſynagogues en vn iour de Sabbat.

11. Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.

Voici il ſuruint vne femme qui auoit vn eſprit de maladie ia par l'eſpace de dixhuit ans, laquelle eſtoit courbee, & ne pouuoit aucunement ſe redreſſer.

12. Ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.

Et quand Ieſus l'eut veuë, il l'appela à ſoi, & lui dit, Femme tu es deliuree de ta maladie.

13. Καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.

Et lui impoſa les mains: & à l'inſtant elle fut redreſſee, & glorifioit Dieu.

14. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου.

Mais le maiſtre de la ſynagogue, indigné de ce que Ieſus auoit gueri au iour du Sabbat, prenant la parole dit à l'aſſemblee, Il y a ſix iours eſquels il faut ouurer: venez donc en ces iours-la, & ſoyez gueris, & non point au iour du Sabbat.

15. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν. ὑποκριτὰ, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;

Dont le Seigneur lui reſpondit, & dit, Hypocrite, chacnn de vous ne deſtache-il pas ſon bœuf, ou ſon aſne de la creche au iour du Sabbat, & les mene abbruuer?

CAP. XIII.

9. Et ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccîdes eam.

And if it beare fruite/ well: if not/ then after thou ſhall cut it downe.

10. Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbathis.

And he taught in one of ẙ Synagogues on the Sabbath day.

11. Et ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omninò poterat ſurſum reſpicere.

And beholde/ there was a woman which had a ſpirit of infirmitie eightene yeeres/ and was bowed together/ and coulde not lift vp her ſelfe in any wiſe.

12. Quam cùm videret Ieſus, vocavit eam ad ſe, & ait illi, Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

When Jeſus ſaw her/ he called her to him/ and ſayde to her/ Woman/ thou art looſed from thy diſeaſe.

13. Et impoſuit illi manus, & cõfeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum,

And he laid his handes on her/ and immediately ſhe was made ſtraight againe/ and glorified God.

14. Reſpondens autem archiſynagogus, indignans quia ſabbatho curaſſet Ieſus, dicebat turbæ, Sex dies ſunt in quibus oportet operari, in his ergo venite, & curamini: & non in die ſabbathi.

And the ruler of the Synagogue anſwered with indignation becauſe that Jeſus had healed on the Sabbath day/ & ſaid vnto the people/ There are ſixe dayes in which men ought to worke: in them therefore come and be healed/ and not on the Sabbath day.

15. Reſpondens autem ad illum Dominus, dixit, Hypocrita unuſquiſque veſtrũ ſabbatho non ſolvit bovem ſuum aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?

Then anſwered him the Lorde/ and ſayd/ Hypocrite/ doeth not eche one of you on the Sabbath day looſe his oxe or his aſſe from the ſtall/ and leade him away to the water?

Das XIII. Capitel.

9. Ob er wolte frucht bringen/ wo nicht/ ſo haue jhn darnach abe.

Om det vilde bære Fruct/ Vil det icke/ Saa hug det ſiden aff.

10. Vnd er lehret in einer Schule am Sabbath.

Oc hand lærde i en aff Scholerne am Sabbathen.

11. Vnd ſihe/ ein Weib war da/ das hatte einen Geiſt der Kranckheit achtzehen Jar/ vnd ſie war krumb/ vnnd kondte nicht wol auffſehen.

Oc ſee/ der vaar en Quinde/ hun haffde ſiugdommens Aanden atten aar/ oc hun vaar krumpen oc kunde icke vel ſee op.

12. Da ſie aber Jeſus ſahe/ ruffet er ſie zu ſich vnd ſprach zu jhr: Weib ſey loß von deiner Kranckheit.

Men der Jheſus ſaa hende/ kallede hand hende til ſig/ oc ſagde til hende/ Quinde/ ver fri fra din ſiuge.

13. Vnd leget die hände auff ſie/ vnd alſo bald richtet ſie ſich auff/ vnd preiſete Gott.

Oc hand lagde henderne paa hende/ Oc hun rette ſig ſtrax op/ oc priſede Gud.

14. Da antworttet der Oberſte der Schule/ vnd war vnwillig/ daß Jeſus auff den Sabbath heilete/ vnd ſprach zu dem Volck: Es ſind ſechß tage/ darinnen man arbeiten ſoll/ in denſelbigen kompt vnd laſſt euch heilen/ vnd nicht am Sabbathtage.

Da ſuarede den Offuerſte faar Scholen/ oc tog til miſtycke/ at Jheſus helbredede om Sabbathen/ oc ſagde til Folcket/ Der ere ſex dage/ paa huilcke mand ſkal arbeyde/ Kommer paa de ſamme oc lader eder helbrede/ oc icke paa Sabbaths dagen.

15. Da antworttet jm der HERR/ vnd ſprach: Du Heuchler/ löſet nicht ein jeglicher vnter euch ſeinen Ochſen oder Eſel von der Krippen am Sabbath/ vnd führet jhn zur trencke?

Da ſuarede HERREN hannem/ oc ſagde/ Du Oyenſkalck/ Leſſ icke huer iblant eder ſin Oxe eller Aſen fra Krubben om Sabbathen/ oc fører dem til vandz?

Kapitola XIII.

9. Zdaliby neſl Owotce: paklit neponeſe/ potom podetneſs gey.

A ieſliż poda owac/ zoſtánie: á nie podali/ thedy ie potym wytnieſz.

10. Včijwal pak w Sſkole gegich w dni Swátečnij.

Potym vczył w niektorey bożnicy w Szábath.

11. A ay Zena kteráž měla nemoc od Ducha oſmnácte Let: a byla ſkloněná/ aniž mohla wzhůru patřiti.

Tám otho byłá niewiáſtá/ ktora miálá duchá niemocy od oſmináſcie lát/ á byłá ſkurczona/ thák iż ſie roſkurczyć nie mogłá.

12. Kterauž to když vzřel Gežiſs/ powolal gi k ſobě/ a řekl gij: Zeno/ zproſſtěna gſy od twě nemocy.

Te gdy vyzrał Jezus zawoławſzy ná nie rzekł iey/ Niewiáſto vzdrowionáś ieſt od niemocy ſwoiey.

13. Y wložil na ni ruce/ a y hned zdwihla ſe/ a welebila Boha.

Tedy ná nie rece włożył á náttychmiaſt ieſt roſproſtowáná/ y chwaliłá Bogá

14. Tehdy Kníže Sſkolnij odpowěděw hněwage ſe/ pro to žeby w den Swátečnij vzdrawowal Gežiſs/ prawil záſtupu: Sſeſt dnij geſt w nichžto má děláno býti/ protož w těch přicházegte a vzdrawowáni býwayte/ ale ne w den Swátečnij.

Ale odpowiedziawſzy kſiąże Bożnice gniewáiac ſie że Jezus w Sábbát vzdrawiał/ rzekł do zgromádzenia/ Sać ſześć dni w ktore trzebá robić/ wy tedy dni przychodźcie y bedziecie vzdrowieni/ ále nie w dzień Sobotni.

15. A odpowěděw Gežiſs/ řekl: Pokrytče/ zdali gedenkaždý z wás w den Swátečnij neodwazuge Oſla ſwého nebo Wola od gěſlij/ a newodj napáget?

Ná to iemu Pan odpowiedział mowiac/ Pokrythy człowiecze/ ázaż każdy z was w Sábbát nie odwiezuie wołu ſwego ábo oſlice ſwey od żłobu á nie wiedzie nápáwác?

יג

16 הָדָא דֵּין דְּבַרְתֵּהּ הִי דַּאבְרָהָם וַאסְרָהּ אָכֶל־קַרְצָא הָא תְּמָנֵא־עֶסְרֵא שְׁנִין לָא וָלֵא הֲוָא דְּתֶשְׁתְּרֵא מֶן הָנָא אֱסוּרָא בְּיַומָא דְּשַׁבְּתָא׃

E coſtei che è figliuola d'Abraam, laqual ſatana haueua tenuta legata gia diciotto anni, non biſognaua egli ſcioglierla da queſta legame nel di de ſabbato?

17 וְכַד הָלֵין אָמַר הֲוָא בָּהֲתִין הֲווּ כֻּלְּהוּן אִילֵין דְּקָיְמִין הֲווּ לְקוּבְלֵהּ וְכֻלֵּהּ עַמָּא חָדֵא הֲוָא בְּכֻלְּהֵין תְּמִירָתָא דְּהָוְיָן הֲוַי בְּאִידֵהּ׃

E dicendo egli queſte coſe, tutti gli auuerſarij ſuoi erano confuſi: e tutto'l popolo ſi rallegraua di tutte le coſe glorioſe che da lui faceuano.

18 אָמַר הֲוָא דֵּין יֵשׁוּע לְמָנָא דָּמְיָא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וּלְמָנָא אֲדַמְיֵהּ׃

Poi diceua, A che è ſimile il regno di Dio, & à che l'aſſimigliarò io?

19 דָּמְיָא לְפֶרְדְּתָא דְּחַרְדְּלָא הִי דִּנְסַב גַּבְרָא אַרְמְיָהּ בְּגַנְּתֵהּ וְרֶבָת וַהֲוָת אִילָנָא רַבָּא וּפָרַחְתָא דִּשְׁמַיָּא אַקְנַת בְּסַוְכַּיָּהּ׃

Egli è ſimile ad vn grano di ſenape, che vn huomo preſe, e meſſe nel ſuo horto: il qual crebbe, e diuenne vn grande arboro, in tal modo che gli vccelli del cielo faceuano i nidi ne ſuoi rami.

20 תּוּב אֶמַר יֵשׁוּע לְמָנָא אֲדַמְיֵהּ לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

E di nuouo diſſe: A che aſſimigliarò io il regno di Dio?

21 דָּמְיָא לַחֲמִירָא הָו דִּנְסֶבַת אַנְתְּתָא טֶמְרַת בְּקַמְחָא דִּתְלָת סָאִין עַד־מָא דְּכֻלֵּהּ חֲמַע׃

Egli è ſimile al fermento che vna donna preſe & aſcoſelo in tre miſure di farina, inſin che ſi lieuitaſſe tutto.

22 וְרָדֵא הֲוָא בְּקוּרְיָתָא וּבִמְדִינָתָא כַּד מַלֵּף וְאָזֵל לְאוּרִשְׁלֶם׃

Poi andaua per le città e ville inſegnando e facendo il ſuo camino verſo Ieruſalem.

יג

16 וְאֵת בַּת אַבְרָהָם הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲסָרָהּ הַשָּׂטָן הִנֵּה שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֵינֶנָּה צְרִכָה לְנַתְּרָהּ מֵאֵסוּר הַזֶּה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת׃

Y à eſta hija de Abraham, que heaqui que Satanas la auia ligado diez y ocho annos no conuino deſatarla de eſta ligadura en dia de Sabbado?

17 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הַדְּבָרִים וַיֵּבוֹשׁוּ כָּל־מְקוֹמְמָיו וַיִּשְׂמַח כָּל־הָעָם עַל־כָּל־נִכְבָּדוֹת הַנַּעֲשׂוּ בְּיָדוֹ׃

Y diziendo eſtas coſas, auergonçauanſe todos ſus aduerſarios: mas todo el pueblo ſe gozaua de todas las coſas que glorioſamente eran por el hechas.

18 וַיֹּאמֶר לְמִי־דּוֹמָה הִיא מַלְכוּת הָאֱלֹהִים וּלְמִי־אֲדַמֶּה אוֹתָהּ׃

Y dezia, Aque es ſemejante el Reyno de Dios y à que lo compararé?

19 נִדְמְתָה לְגַרְעִין חַרְדָּל אֲשֶׁר לְקָחוֹ אָדָם וַיַּשְׁלֵךְ אֶל־גַּנָּתוֹ וַיִּרֶב וַיְהִי לְעֵץ גָּדוֹל וְעוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכְּנוּ בַּעֲנָפָיו׃

Semejante es al grano de la moſtaza, que tomandolo el hombre lo metió en ſu huerto: y creció, y fue hecho arbol grande y las aues del cielo hizieron nidos en ſus ramas.

20 וְעוֹד אָמַר לְמִי אֲדַמֶּה אֶת־מַלְכוּת הַשָּׁמַיִם׃

Y otra vez dixo, A que compararé ál Reyno de Dios?

21 נִדְמְתָה לְחָמֵץ אֲשֶׁר תִּקָּחֶנּוּ אִשָּׁה וְטָמְנָה אוֹתוֹ בִּשְׁלֹשׁ סְאִים קֶמַח סֹלֶת עַד־כִּי־יֶחֱמַץ כֻּלּוֹ׃

Semejante es à la leuadura, que tomandola la muger la eſconde en tres medidas de harina, haſta que todo ſea leudado.

22 וַיִּתְהַלֵּךְ בֶּעָרִים וּטִירוֹת וַיְלַמֵּד וַיֶּאֱרַח יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y paſſaua por todas las ciudades y aldeas, enſennando, y caminando à Ieruſalem.

ιγ'.

16. Ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

Et ne falloit-il point deſlier de ce lien au iour du Sabbath ceſte-ci, qui eſt fille d'Abraham, laquelle Satan auoit liee il y a ia dixhuit ans?

17. Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

Lui diſant ces choſes, tous ſes aduerſaires eſtoyent confus: mais toutes les troupes s'eſiouïſſoyent de toutes les choſes glorieuſes qui eſtoyent faites par lui.

18. Ἔλεγε δὲ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

Lors il diſoit, A quoi eſt ſemblable le regne de Dieu, & á quoi l'accomparerai-ie?

19. Ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

Il eſt ſemblable au grain de ſemence de mouſtarde, qu'vn homme print, & mit en ſon iardin: lequel creut, & deuint vn grand arbre, tellement que les oiſeaux du ciel faiſoyent leurs nids en ſes branches.

20. Καὶ πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;

Derechef il dit, A quoi accomparerai-ie le regne de Dieu.

21. Ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

Il eſt ſemblable au leuain, qu'vne femme print & mit parmi trois meſures de farine, iuſq' à ce qu'elle fuſt toute leuee.

22. Καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερουσαλήμ.

Puis il s'en alloit par les villes & bourgades enſeignant, & tenant le chemin vers Ieruſalem.

CAP. XIII.

16 Hanc autem filiam Abrahæ quam alligavit ſatanas, ecce decem & octo annis, non oportuit ſolvi à vinculo iſto die ſabbathi.

And ought not this daugther of Abraham/ whome Satan had bounde/ lo/ eigthene yeeres/ bee looſed from this bonde on the Sabbath day?

17. Et cùm hæc diceret, erubeſcebant omnes adverſarii eius: & omnis populus gaudebat in univerſis quæ glorioſè fiebant ab eo.

And when he ſayd theſe things/ all his aduerſaries were aſhamed: but all the people reioyced at all the excellent things/ that were done by him.

18. Dicebat ergo, Cui ſimile eſt regnum Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?

Then ſaid he/ What is the kingdome of God like? or were to ſhall I compare it?

19. Simile eſt grano ſinâpis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & crevit: & factum eſt in arborem magnam, & volucres cæli requieverunt in ramis eius.

It is like a graine of muſtard ſeed/ which a man tooke and ſowed in his garden/ and it grewe/ and waxed a great tree/ and the foules of the heauen made neſtes in the branches thereof.

20. Et iterum dixit, Cui ſimile æſtimabo regnum Dei?

And againe he ſayd/ Whereunto ſhall I liken the kingdome of God?

21. Simile eſt fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria: donec fermētaretur totum.

Is is like leauen/ which a woman tooke/ & hid in three peckes of floure/ till all was leauened.

22. Et ibat per civitates & caſtella docens, & iter faciens in Ieruſalem.

And he went through all cities and townes/ teaching/ & iourneying towardes Ieruſalem.

Das XIII. Capitel.

16. Solt aber nicht gelöſet werden am Sabbath diſe / die doch Abrahams Tochter iſt / von diſem bande/ welche Sathanas gebunden hatte/ nun wol achtzehen Jar?

Skulde oc icke denne/ ſom dog er Abrahams Daatter løſis om Sabbathen / aff dette Baand/ huilcket Satanas haffde bundet / nu vel atten aar?

17. Vnd als er ſolches ſaget / muſten ſie ſich ſchämen alle / die jm wider geweſen waren / vnd alles Volck freuet ſich über allen Herrlichen thaten / die von jhm geſchahen.

Oc ſom hand dette ſagde / Da ſkammede de ſig alle / ſom vaare hannem imod/ Oc alt Folcket glædde ſig offuer alle herlige Gerninger ſom ſkede aff hannem.

18. Er ſprach aber: Wem iſt das Reich Gottes gleich / vnd wem ſoll ichs vergleichen?

Oc hand ſagde/ Huem ere Gudz Rige ligt/ oc ved huem ſkal ieg det ligne?

19. Es iſt einem Senffkorn gleich/ welches ein menſch nam / vnd warffs in ſeinen Garten / vnd es wuchs/ vnd ward ein groſſer Baum / vnd die Vögel des Himmels wohneten vnter ſeinen zweigen.

Det er lige ſom it Seneps korn/ Huilcket it Menniſke tog/ oc kaſte det i ſin Haffue / oc det voxte / oc bleff it ſtort Træ/ oc Himmelens Fule bode vnder grenene der paa.

20. Vnd abermal ſprach er: Wem ſol ich das Reich Gottes vergleichen?

Oc hand ſagde atter / Huem ſkal ieg ligne Gudz Rige ved?

21. Es iſt einem Sauerteige gleich/ welchen ein Weib nam / vnd verbarg jhn vnter drey Scheffel Meels / biß das es gar ſauer ward.

Der er lige ſom en Surdey / huilcken en Quinde tog / oc ſkiulte hannem iblant tre Skepper Mel / indtil det bleff aldelis ſurt.

22. Vnd er gieng durch die Stätte vnd Märckte / vnd lehrete / vnd nam ſeinen weg gen Jeruſalem.

Oc hand gick igenne Stæder oc Byer / oc lærde/ oc tog ſin vey til Jeruſalem.

Kapitola XIII.

16. Tato pak Dcera Abrahamowa/ kterauž byl ſwázal Satanáſs giž oſmnácte Let/ což geſt neměla býti rozwázána od tohoto ſwazku w den Swátečnij?

A tey oto corki Abráhámowey ktora był zwiazał Szátan przez oſmnaſcie lat/ zali nie potrzebá było od zwiaſki tey rozwiezác w dzień Sábbátni?

17. A když to powěděl/ zaſtyděli ſe wſſyckni protiwnijcy geho: a weſſkeren Lid radowal ſe ze wſſech wěcý kterěžto ſlawně dály ſe od neho?

To gdy powiedźiał záwſtydáli ſie wſzyſcy ci ktorzy ſie mu zaſtáwowáli/ ále wſzytko zgromadzenie radowało ſie ze wſzythkich chwálebnych ſpraw ktore ſie dziáły od niego.

18. Protož prawil: Komu podobno geſt Kralowſtwij Božij/ a k čemu ge přirownam?

Zátym że rzekł Jezus/ Ku Komuż podobne ieſt Kroleſtwo Boże/ á ku ktorey rzeczy przypodobnie?

19. Podobno geſt zrnu Horčičnému/ kterěžto wzaw člowěk/ vwrhl do zahrady ſwé/ y wzroſtlo: a včiněno geſt w Strom weliký/ že ptácy nebeſſtij hnijzdili ſe na ratoleſtech geho.

Podobnec ieſt ziárnu gorczycznemu/ ktore wziąwſzy człek wrzucił do ogrodá ſwego/ á vroſzy bywa z niego drzewo wielkie y ptáſzkowie powietrzni czynią ſobie gniázdká ná gáłezkách iego

20. A opět řekl: K čemu připodobnijm Králowſtwij Božij?

Y rzekł po wtore: Ku czemuż ieſzcze przypodobnie kroleſtwo Boże?

21. Podobno geſt kwaſu/ kterýžto wzawſſy žena ſkryla we třech měřicých mauky/ až ſe zkwaſylo wſſecko.

Podobnec ieſt kwáſowi ktory wziąwſzy niewiáſtá do trzech miar máki zámieſiłá ták iż wſzytká zákwáſniete.

22. Y chodil po Měſtech a po Měſtečkách vče/ gda do Geruzaléma.

Tedy chodził po wſzytkich mieſciech y po wsiách/ á uczył idąc w drogę do Jeruzálem.

יג

23 שַׁאלֵהּ דֵּין אֱנָשׁ דְּאֵן
זְעוּרִין אִנּוּן אַילֵין דְּחָאֵין
יֵשׁוּעַ דֵּין אֱמַר לְהוֹן׃

Et vno gli diſſe, Signore ſon eglino pochi quei che ſi ſaluano? Et egli diſſe loro.

24 אֶתְכַּתְּשׁוּ לְמֵעַל
בְּתַרְעָא אֲלִיצָא אָמַר אֱנָא
לְכוֹן גֵּיר דְּסַגִּיאֵא יִבְעוּן
לְמֵעַל וְלָא נֶשְׁכְּחוּן׃

Sforzateui d'entrar per la porta ſtretta, perche io vi dico che molti cercaranno d'entrare, e non potranno.

25 מֶן שָׁעְתָא דְּנְקוּם מָרֵא
בַּיְתָא וְנֵאחוֹד תַּרְעָא
וְתֶהְווּן קָיְמִין לְבַר וְנָקְשִׁין
בְּתַרְעָא וְתֶשְׁרוּן לְמֵאמַר
מָרַן מָרַן פְּתַח לַן וְנֶעְנֵא
הַו וְנֵאמַר אֱנָא לְכוֹן
דְּלָא יָדַע אֱנָא אֵימְכָא
אַנְתּוּן׃

Poi che il padre di famiglia ſi ſarà leuato, & hauerà chiuſa la porta, e voi ſtando fuore, comiciarete à batter la porta, dicendo, Signore, Signore, aprici: & egli riſpondendo, vi dira; Io non ſo donde voi vi ſiate.

26 וְתֶשְׁרוּן לְמֵאמַר קְדָמַיךְ
אֶכַלְן וְאֶשְׁתִּין וּבְשׁוּקַין א
אַלֶּפְתְּ׃

Allora incominciarete à dire. Noi habbiam mangiato e beuuto dinanzi à te, e tu hai inſegnato ne le noſtre piazze.

27 וְנֵאמַר לְכוֹן לָא יָדַע
אֱנָא לְכוֹן אֵימְכָא אַנְתּוּן
פְּרוּקוּ לְכוֹן מֶנִּי פָּלְחַי ש
שׁוּקְרָא׃

Et egli dirà, Io vi dico ch'io non ſo donde voi ſiate, partiteui da me tutti voi operarij d'iniquita.

28 תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכָיָא
וְחוּרָק שֶׁנָּא כַּד תֶּחְזוּן ל
לְאַבְרָהָם וְלְאִיסְחַק ----
וְלְיַעְקוּב וְלְכֻלְּהוֹן נְבִיֵּא
בְּמַלְכוּתָא דְּאַלָהָא אַנְתּוּן
דֵּין תֶּהְווּן מַפְּקִין לְבַר׃

Iui ſarà pianto e ſtridor di denti: quando voi vedrete Abraam, Iſaac, & Iacob, e tutti i Profeti nel regno di Dio, e voi eſſere ſcacciati fuore.

יג

23 וְאִישׁ אֶחָד אָמַר אֵלָיו אֲדֹנִי אִם מְעַטִּים הַנּוֹשָׁעִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו׃

Y dixole vno, Sennor, ſon pocos los que ſe ſaluan? Y el les dixo.

24 כִּתְשׁוּ לָבוֹא בְּפֶתַח אָטוּם כִּי רַבִּים אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם יְבַקְשׁוּ לָבוֹא וְלֹא יוּכָלוּ׃

Porfiad à entrar por la puerta angoſta: porque yo os digo que muchos procuraran de entrar y no podrán.

25 כִּי כַּאֲשֶׁר יָקוּם בַּעַל הַבַּיִת וְיִסְגּוֹר אֶת־הַשַּׁעַר וְתָחֵלּוּ לָקוּם בַּחוּץ וּלְדַפֵּק הַפְּתָחָה לֵאמֹר אֲדֹנֵינוּ אֲדֹנֵינוּ פְּתַח לָנוּ וְעָנָה וְאָמַר לָכֶם לֹא יָדַעְתִּי אֶתְכֶם אֵי מִזֶּה אַתֶּם׃

Deſpues el Padre de la familia ſe leuantare, y cerrare la puerta: y començardes à eſtar fuera, y tocàr à la puerta, diziendo Sennor, Sennor, abrenos: y reſpondiendo el hos dirà, No os conozco de donde ſeays:

26 אָז יָחֵל לֵאמֹר אָכַלְנוּ לְפָנֶיךָ וְשָׁתִינוּ וּבִרְחוֹבוֹתֵינוּ לִמַּדְתָּה׃

Entonces començareys à dezir, Delante de ti hemos comido y beuido, y en nueſtras plaças enſennaſte.

27 וַיֹּאמַר אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם לֹא יְדַעְתִּיכֶם אֵי מִזֶּה אַתֶּם סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל־פֹּעֲלֵי־עָוֶל׃

Y deziros há, Digo os que no os conozco de donde ſeays: apartaos de mi todos los obreros de iniquidad.

28 שָׁם יִהְיֶה בְּכִי וַחֲרוֹק שִׁנַּיִם אִם תִּרְאוּ אֶת־אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכָל־הַנְּבִיאִים בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים וְאַתֶּם יֻשְׁלְכוּ חוּצָה׃

Alli ſerà el lloro y el batimiento de dientes: quando vierdes à Abrahám, y à Iſaac, y à Iacob, y à todos los Prophetàs en el Reyno de Dios: y voſotros ſer echados fuera:

ιγ'.

23. Εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς.

Et quelcun lui dit, Seigneur, y a-il peu de gens qui ſoyent ſauué?

24. Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν, διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

Adonc il leur dit, Mettez peine d'entrer par la porte eſtroite: car ie vous di, que pluſieurs taſcheront d'entrer, & ne pourront.

25. Ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

Et quand le pere de famille ſera leué, & aura fermé la porte, & que vous eſtans dehors vous mettrez à heurter à la porte, diſans, Seigneur, Seigneur ouure nous, & que lui reſpondant vous dira, Ie né ſai d'où vous eſtes:

26. Τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας.

Adonc vous-vous prendrez à dire, Nous auons mangé & beu en ta preſence, & tu as enſeigne en nos rues.

27. Καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

Lors il dira, Ie vous di, ie ne ſai d'où vous eſtes: departez-vous de moi vous tous qui faites le meſtier d'iniquité.

28. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

Là y aura pleur & grincement de dents: quand vous verrez Abraham & Iſaac, & Iacob, & tous Prophetes au royaume de Dieu, & que vous ſerez iettés dehors.

CAP. XIII.

23. Ait autem illi quidam, Domine, ſi pauci ſunt qui ſalvantur? Ipſe autem dixit ad illos.

Then ſayd one vnto him / Lord are there fewe that ſhall be ſaued? And he ſayde vnto them.

24 Contendite intrare per anguſtam portã: quia multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.

Striue to enter in at the ſtraite gate: for many/ I ſay vnto you/ will ſeeke to enter in/ and ſhall not be able.

25. Cùm autem intraverit paterfamiliâs, & clauſerit oſtium, & incipietis foris ſtare, & pulſare oſtium, dicentes, Domine, aperi nobis: & reſpondens dicet vobis, Neſcio vos unde ſitis.

When the good man of the houſe is riſen vp/ and hath ſhut to the doore/ and ye begin to ſtand without / & to knocke at the doore/ ſaying/ Lord/ Lord/ open to vs/ and he ſhall anſwere and ſay vnto you/ I know you not whence ye are.

26. Tunc incipietis dicere, Manducavimus coram te & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

Then ſhall ye beginne to ſay / We haue eaten and drunke in thy preſence / and thou haſt taught in our ſtreetes.

27. Et dicet vobis, Neſcio vos, unde ſitis: diſcedite à me omnes operarii iniquitatis.

But he ſhall ſay/ I tell you/ I know you not whence ye are: depart from me/ all ye workers of iniquitie.

28. Ibi erit fletus & ſtridor dentium: cùm videritis Abraham, & Iſaac, & Iacob, & Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

There ſhall be weeping and gnaſhing of teeth / when ye ſhall ſee Abraham/ and Iſaac / and Iacob/ & all the Prophets in the kingdome of God/, and your ſelues thruſt out at doores.

Das XIII. Capitel.

23. Es ſprach aber einer zu jhm: HERR / Meineſt du / daß wenig ſelig werden? Er aber ſprach zu jhnen:

Oc der ſagde en til hannem/ HERRE/ Ment du/ at der bliffue faa ſalige? Da ſagde hand til dem.

24. Ringet darnach / daß jhr durch die enge Pforten eingehet / Denn vil werden (das ſage ich euch) darnach trachten/ wie ſie hinein kommen/ vnd werdens nicht thun können.

Legger vind paa / at i kunde indgaa igennem den ſneffre Port / Thi mange ſkulle (det ſiger ieg eder) ſøge der effter / huoledis de kunde komme der ind / oc ſkulle det icke kunde gøre.

25. Von dem an / wenn der Haußwirt auff geſtanden iſt/ vnd die Thür verſchloſſen hat / da werdet jhr denn anfahen drauſſen zu ſtehen / vnd an die Thür klopffen / vnd ſagen? Herr/ Herr / thu vns auff. Vnd er wirdt antwortten vnd ſagen: Ich kenne euer nicht / wo jhr her ſeyt.

Der effter naar Hoſbonden er opſtanden/ oc haffuer tilluct Dørren / Saa ſkulle i da begynde at ſtaa vden faare/ oc bancke paa dørren/ oc ſige/ Herre/ Herre/ Lad op faar oſſ. Oc hand ſkal ſuare / Jeg kender eder icke/ hueden i ere.

26. So werdet jhr denn anfahen zu ſagen: Wir haben für dir geſſen vnnd getruncken / vnd auff den Gaſſen haſt du vns gelehret.

Saa ſkulle i da begynde at ſige / Wi ode oc drucke met tig/ oc du lærde oſſ paa Gaderne.

27. Vnd er wird ſagen: Ich ſage euch / ich kenne euer nicht / wo jhr her ſeyt / Weichet alle von mir jhr Vbelthäter.

Oc hand ſkall ſige/ Jeg ſiger eder. Jeg kender eder icke/ hueden i ere / Viger alle fra mig i Miſdedere.

28. Da wirdt ſein heulen vnd zähnklappen / wenn jhr ſehen werdet / Abraham vnd Iſaac vnd Jacob/ vnd alle Propheten im Reich Gottes / euch aber hinauß geſtoſſen.

Der ſkal vere graad oc Tende gnidzel / naar ſom i faa at ſee / Abraham oc Iſaac oc Jacob / oc alle Propheter i Gudz Rige / at i ere vdſtøtte.

Kapitola. XIII.

23. Y řekl gemu geden: PAne/ máloli geſt těch kteřijž ſpaſeni budau? A on řekl k nim:

Y rzekł mu niektory/ Pánie/ Izali mało tych ſą ktorzy máią być zbáwieni? ále on rzekł ku nim.

24. Snažte ſe wcházeti ſkrze těſknau bránu: nebť prawijm wám/ že mnozý hledati budau wgijti/ a nebudau mocy.

Stáraycie ſie ábyſcie weſzli ciáſna fortka / bo powiedam ci wam zecich wiele beda wnidz chcieli ále nie beda mogli.

25. A když wegde Hoſpodář a zawře dwéře/ počnete wně ſtáti a tlaucy na dwéře/ řkauce: PAne PAne/ otewři nám: A odpowijdage dijť wám: Neznám wás odkud gſte.

Gdyć wſtanie goſpodarz y zámknie drzwi / á poczniecie ſtąc ná dworze kołácac we drzwi á mowiac/ Panie Pánie othworz nam/ A on wam odpowie mowiac / Niewiemci z kad wy ieſteſcie.

26. Tehdy počnete řijcy: Gijdali gſme a pijgeli gſme před tebau / a na Ryňcých naſſých gſy včil

Tedy poczniecie mowić/ Jadálichmy przed thoba y piáli y vczyleś na vlicach náſzych.

27. Y dijť wám: Neznámť wás odkud gſte/ Odegděteż ode mne wſſyckni činitelé neprawoſti.

Alec on rzecze/ Powiádamci wám żeć nie wiem z kad wy ieſteſcie/ odſtapcież odemnie wſzytcy kthorzy broicie złoſci.

28. Tamť bude pláč a ſſkřipenij zubůw / když vzřijte Abrahama/ a Izáka/ a Jákoba/ a wſſeckny Proroky w Králowſtwij Božim/ a ſami ſebe wyhnané wen.

Tham bedzie płáczy zgrzytánie zebow/ gdy vyzrycie Abrahámá/ Izáaká/ y Jákobá/ y wſzytki proroki w Kroleſtwie Bożym z kad was precz wypedza.

29 וְיֵאתוּן מֵן מַדִינְחָא וּמֵן מַעַרְבָא וּמֵן תַּיְמְנָא וּמֵן גַּרְבְּיָא וְיֵסְתַּמְכוּן בְּמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

E ne verranno da Oriente & Occidente, e da Settentrione e Mezodi, e ſederanno nel regno di Dio.

30 וְהָא אִית אַחֲרָיֵא דְּיֶהֱווּן קַדְמָיֵא וְאִית קַדְמָיֵא דְּיֶהֱווּן אַחֲרָיֵא׃

Et ecco, che gli vltimi ſaranno primi: & i primi ſaranno vltimi.

21 בֵּה בְּהוּ יַוְמָא קְרַבוּ אֱנָשָׁא מֵן פְּרִישֵׁא וָאמְרִין לֵה פּוּק זֵל לָךְ מֶכָּא מֶטוּל דְּהֶרוֹדֵס צָבֵא לְמֶקְטְלָךְ׃

Nel medeſimo giorno vennero alcuni Fariſei, dicendoli, Partiti, e vattene via di qua, percioche Herode ti vuole ammazzare.

32 אֱמַר לְהוּן יֵשׁוּע זֶלוּ אֱמַרוּ לְתַעְלָא הָנָא דְּהָא מַפֵּק אֲנָא שֵׁאדֵא וָאסְוָתָא עָבֵד אֲנָא יַוְמָנָא וּמְחַר וְלְיַוְמָא דַּתְלָתָא מֶשְׁתַּמְלֵא אֲנָא׃

Et egli diſſe loro, Andate, e dite à quella volpe, come io ſcaccio i demonij, e do le ſanità hoggi e domane, e il terzo giorno fo fine.

33 בְּרַם וָלֵא לִי דְּיַוְמָנָא וַמְחַר (אֶסְעוּר) וַלְיַוְמָא אַחֲרְנָא אֵזַל מֶטוּל דְּלָא מֶשְׁכְּחָא דַּנְבִיָא נֵאבַד לְבַר מֵן אוּרִשְׁלֶם׃

Ma nondimeno mi biſogna hoggi e domane, e il dì ſeguente caminare: percioche non puo eſſere che vn Profeta periſca fuor di Ieruſalem.

34 אוּרִשְׁלֶם אוּרִשְׁלֶם קָטְלַת נְבִיֵא וְרָגְמַת לְאַילֵין דַּשְׁלִיחִין לְוָתָהּ כַּמָא זְבְנִין צְבִית לַמְכַנָּשׁוּ בְּנַיְכִי אֵיךְ תַּרְנָגוּלְתָא דְּכָנְשָׁא פַּרוּגֵיהָ תְּחֵית גַּפֵּיהָ וְלָא צְבַיְתּוּן׃

Ieruſalem, Ieruſalem che ammazzi i Profeti, e lapidi quelli che ti ſon mandati: quante volte ho io voluto raccogliere i tuoi figliuoli, come fa l'vccello il nido ſuo ſotto l'ale, e non hauete voluto?

29 וְיָבוֹאוּ מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב וּמִנֶּגֶב וּמִצָּפוֹן וְיֵשְׁבוּ בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y vendrán otros del Oriente, y del occidente y del Norte, y del Mediodia, y ſentarſehan à la meſa enel Reyno de Dios.

30 וְהִנֵּה הָאַחֲרוֹנִים יִהְיוּ רִאשׁוֹנִים וְהָרִאשׁוֹנִים יִהְיוּ אַחֲרוֹנִים׃

Y heaqui, que ſon poſtreros, losque eran los primeros: y que ſon primeros, losque eran los poſtreros.

31 וּבַיּוֹם הַהוּא בָּאוּ אֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו צֵא וְלֵךְ מִפֹּה כִּי־הֵירוֹדֵס מְבַקֵּשׁ לְהָרְגֶךָ׃

Aquel miſmo dia llegaron vnos de los Phariſeos, diziendole, Sal, y vetede aqui: porque Herodes te quiere matar.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם לְכוּ וְאִמְרוּ לַשּׁוּעָל הַזֶּה הִנֵּה מוֹצִיא אָנֹכִי אֶת־הַשֵּׁדִים וּרְפוּאוֹת אֲנִי מְכַלֶּה הַיּוֹם וּמָחָר וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אֲכַלֶּה׃

Y dizeles, Id, y dezid à aquella zorra heaqui echo fuera demonios y acabo ſanidades oy y mánnana, y traſmannana ſoy conſumado.

33 אַךְ יֵשׁ צָרְכִּי הַיּוֹם וּמָחָר וּמִמָּחֳרָת לַהֲלֹךְ כִּי לֹא יוּכַל לֶאֱבֹד הַנָּבִיא מִחוּץ יְרוּשָׁלָיִם׃

Empero es meneſter que oy, y mannana, y tras mannàna camine: porque no cabe que propheta muera fuera de Ieruſalem.

34 יְרוּשָׁלַיִם יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר הוֹרְגָה אֶת־הַנְּבִיאִים וְסוֹקְלָה אֶת־הַשְּׁלוּחִים אֵלַיִךְ כַּמָּה פְעָמִים רָצִיתִי לְקַהֵל אֶת־בָּנַיִךְ כַּאֲשֶׁר תַּרְנְגֹלֶת קְהִלָּה אֶת־אֶפְרוֹחֶיהָ תַּחַת כְּנָפֶיהָ וְלֹא רְצִיתֶם׃

Ieruſalem Ieruſalem, que matas los Prophetas, y apedreas los que ſon embiados à ti: quantas vezes quiſe juntar tus hijos, como el aue ſus pollos debaxo de ſus alas, y no queſiſte.

29. Καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ Βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Auſſi y en viendra-il d'Orient, & d'Occident &, d'Aquilon, & de Midi leſquels ſeront à table au royaume de Dieu.

30. Καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι· καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.

Et voici, il y en a des derniers qui ſeront premiers & des premiers qui ſeron derniers.

31. Ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε, καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.

En ce meſme iour-la quelques Phariſiens vindrent vers lui diſans, Departs-toi, & t'en va d'ici: car Herode te veut tuer.

32. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι.

Adonc il leur dit, Allez, dites à ce renard la, Voici, ie iette hors les diables, & acheue de donner gueriſon aujourd'hui & demain, & au troiſieme iour ie pren fin.

33. Πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.

Tant y a qu' il me faut marcher aujour-d'hui & demain, & le iour enſuiuant: car il n'eſchet point qu' aucun Prophete meure hors de Ieruſalem.

34. Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

Ieruſalem Ieruſalem, qui tues les Prophetes, & lapides ceux qui te ſont enuoyés: combien de fois ai-ie voulu raſſembler en vn tes enfans, ainſi que fait la poule ſa couuee ſous les ailes: & ne l'auez point voulu?

CAP. XIII.

29. Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Auſtro: & accumbent in regno Dei.

Then ſhall come many from the Eaſt/ & from the Weſt/ and from the Nord/and from the South/ and ſhall ſit at table in the kingdome of God.

30. Et ecce ſunt noviſſimi qui erunt primi, & ſunt primi, qui erunt noviſſimi.

And behold/ there are laſt/ which ſhall be firſt/ and there are firſt/ which ſhalbe laſt.

31. In ipſa die acceſſerunt quidam Phariſæorum, dicentes illi, Exi & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.

The ſame day there came certaine Phariſes/ and ſayd vnto him/ Departe/ and goe hence: for Herode will kill thee.

32. Et ait illis, Ite, & dicite vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & ſanitates perficio hodie & cras, & tertia die conſummor.

Then ſayde he vnto them/ Go ye and tell that foxe/ Beholde/ I caſt out deuils/ & will heale ſtil to day/ and to morowe/ and the thirde day I ſhalbe perfected.

33. Veruntamen oportet me hodie & cras, & ſequenti die ambulare: quia non capit prophetā perire extra Ieruſalem.

Neuertheles I muſt walke to day/ and to morowe/and the day following: for it can not be/that a Prophet ſhould periſh out of Jeruſalem.

34. Ieruſalem, Ieruſalem, quæ occîdis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum avis nidum ſuum ſub pennis, & noluiſti?

O Jeruſalem/ Jeruſalem/ which killeſt the Prophetes/ & ſtoneſt thē that are ſent to thee/ how often would I haue gathered thy children together/ as the henne gathereth her broode vnder her winges/ and ne would not.

Das XIII. Capitel.

29. Vnd es werden kommen vom Morgen vnd vom Abend/ von Mitternacht vnd vom Mittage/ die zu Tiſche ſitzen werden im Reich Gottes.

Oc der ſkulle komme fra Øſter oc fra Veſter/ fra Nør oc fra Synder/ de ſom ſkulle ſide til Bordz i Gudz Rige.

30. Vnd ſihe/ Es ſind letzten/ die werden die erſten ſein/ vnd ſind erſten/ die werden die letzten ſein.

Oc ſee/ De ere de ſiſte/ ſom ſkulle vere de førſte/ Oc de ere førſte/ ſom ſkulle vere de ſiſte.

31. An demſelbigen tage kamen etliche Phariſeer/ vnd ſprachen zu jhm: Heb dich hinauß/ vnd gehe von hinnen/ denn Herodes will dich tödten.

Paa den ſamme dag komme nogle Phariſeere/ oc ſagde til hannem/ Vige hen vd/ oc gack bort her fra Thi Herodes vil ſla dig ihiel.

32. Vnd er ſprach zu jhnen: Gehet hin vnd ſaget demſelbigen Fuchß/ ſihe/ Jch treibe Teufel auß/ vnd mache geſund heut vnd/ morgen/ vnd am dritten tage werde ich ein ende nemen.

Oc hand ſagde til dem/ Gaar bort oc ſiger den Ræff/ See/ Jeg vddriffuer Dieffle/ oc gør helbrede i dag oc i morgen/ Oc den tredie dag ſkal ieg haffue ende.

33. Doch muß ich heute vnd morgen/ vnd am tage darnach wandeln/ denn es thuts nicht/ daß ein Prophet vmbkomme auſſer Jeruſalem.

Dog ſkal ieg vandre i dag oc morgen/ oc den dag der effter/ Thi det kand icke ſke/ at en Prophete ſkal omkomme vden Jeruſalem.

34. Jeruſalem/ Jeruſalem/ die du tödteſt Propheten/ vnd ſteinigeſt die zu dir geſandt werden/ wie offt habe ich wöllen deine Kinder verſammlen/ wie ein Henne jr Neſt vnter jre flügel/ vnd jhr habt nicht gewolt?

Jeruſalem/ Jeruſalem/ du ſom ihielſlar Propheter/ oc ſtener dem ſom ſendis til dig/ Huor offte vilde ieg forſamlet dine børn/ ſom en Hæne ſin rede vnder ſine vinge/ oc i vilde icke?

Kapitola XIII.

29. Y přigdauť od Wýchodu/ a od Západu/ a od Půlnocy/ y od Poledne/ a budau ſeděti w Králowſtwij Božijm.

Tedy ſie ich wiele zeydzie od wſchodu y od zachodu ſłońca/ od pułnocy y od południa/ á beda ſiedzieć w Kroleſtwie Bożym.

30. A ay gſauť poſlednij kteřijž byli prwnij/ a gſau prwnij kteřijž byli poſlednij?

A otoż ſa oſtatecznemi ktorzy beda pierwßemi/ á ſa pierwſemi ktorzy beda oſtatecznemi.

31. W tu hodinu/ přiſtaupili někteřij z Zákonijkůw řkauce gemu: Wýgdi a odegdi odſud/ neb Herodes chce tebe zabiti.

Tegoż dnia przyßli niektorzy Fáryzeußowie mowiac mu/ Wynidz á idz z tad precz/ bo cie Herod chce zábić.

32. Y řekl gim: Gděte/ powězte liſſce té/ Ay wymijtám Diábly/ a vzdrawugi dnes/ a zaytra/ a třetijho dne ſkonám

Tedy im powiedział/ Idzciez á mowcie tey lißcze/ Otoc bede wyrzucał diabelſtwo/ y bede vzdrawiał dziś y iutro á trzeciego dniá bede dokonan.

33. Ale wſſak mám dnes a zýtra y po zaytřij choditi/ neb geſt nelze Proroku za hynauti kromě Geruzaléma.

A wßákoż potrzebá mi dziś y iutro y trzeciego dniá idz w drogę: ábowiem ſie nie przydáwa áby prorok miał zginac oprocz w Jeruzálem.

34. Geruzaléme/ Geruzaléme/ kterýž mordugeſs Proroky/ a kamenugeſs ty kteřijž k tobě býwagij poſláni/ kolikrát gſem chtěl ſhromážditi Syny twé/ yako Pták ptáčata ſwá pod křjdla/ a nechtěl gſy.

O Jeruzálem Jeruzálem kthore zábiiaß proroki/ á kamienuieß thy ktorzy ſa do ciebie poſłáni/ ile kroczem chciał zebrác dziatki twe ták iáko kokoß kurczatká pod ſkrzydla ſwoie/ á niechcieliſcie?

יג

35 הָא מֶשְׁתְּבֵק לְכוֹן בַּיְתְּכוֹן חַרְבָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּלָא תֶחְזוּנָנִי עַדְמָא דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ הוּ דְּאָתֵא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

Ecco la voſtra caſa vi è laſſata diſerta. E dicovi che voi non mi vedrete, infin che venga il tempo quando voi direte, Benedetto ſia colui che viene nel nome del Signore.

יד

1 וַהֲוָא דְּכַד עַל לְבַיְתָא דְּחַד מֶן רֵישָׁא דְּפְרִישֵׁא דְּנֵאכוֹל לַחְמָא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְהֶנוּן נָטְרִין הֲווֹ לֵהּ׃

Auuenne ancora che eſſendo egli entrato in caſa d'vno de principali Fariſei vn giorno di ſabbato à pigliare il cibo, eſſi ſtauano ad oſſeruarlo.

2 וְהָא גַּבְרָא חַד דַּכְּבִישׁ הֲוָא מַיָּא אִית הֲוָא קְדָמוֹהִי׃

Et ecco vn huomo hidropico era il dinanzi à lui.

3 וַעְנָא יֵשׁוּע וֶאמַר לְסָפְרֵא וְלַפְרִישֵׁא דְּאֶן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמַאסָיוּ׃

Et IESV pigliando la parola parlò a i Dottori de la Legge, & à i Fariſei, dicendo, E egli lecito ſanare nel dì del ſabbato?

4 הֶנוּן דֵּין שְׁתִקוּ וַאֲחְדֵהּ הוּ וַאסְיֵהּ וַשְׁרְיֵהי׃

Et eſſi ſi tacquero. Allora egli preſe colui, e riſanollo, è mandollo via.

5 וֶאמַר לְהוֹן מַנוּ מֶנְכּוֹן דְּנֵפֶּל (חֲמָרֵהּ) אוֹ תַוְרֵהּ בְּבֵרָא בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְלָא מֶחְדָא דָּלֵא מַסֶּק לֵהּ׃

Poi riſpondendo loro, diſſe, Chi ſarà quel di voi, il cui aſino ò bue cadrà in vn pozzo, & egli non ne lo trarrà ſubbito fuore nel dì del ſabbato?

6 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֶתַּל לֵהּ פְּתְגָמָא עַל הָדָא׃

Et eſſi non gli poteuan riſpondere à queſte coſe.

יג

35 הִנֵּה יֵעָזֵב לָכֶם בֵּיתְכֶם חֳרְבָּה כִּי אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא תִרְאוּ אוֹתִי עַד־כִּי יָבוֹא אֲשֶׁר תֹּאמְרוּ בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה׃

Heaqui hos es dexada vueſtra Caſa deſierta: y digo hos que no me vereys, haſtaque venga tiempo quando digays, Bendito elque viene en nombre del Sennor.

יד

1 וַיְהִי בְּבוֹאוֹ אֶל־בֵּית אַחַד רֹאשׁ הַמְפָרְשִׁים בְּשַׁבָּת לֶאֱכֹל לֶחֶם וְהֵמָּה הָיוּ נוֹטְרִים עָלָיו׃

Y aconteció que entrando en caſa de vn principe de los Phariſeos vn Sabbado à comer pan, ellos lo aſſechauan.

2 וְהִנֵּה אֱנוֹשׁ אֶחָד חוֹלֶה חָלְיוֹ בְּמֵימָיו הָיָה לְפָנָיו׃

Y heaqui vn hombre hydropico eſtaua delante deel.

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמּוֹרִים וְאֶל־הַמְפָרְשִׁים לֵאמֹר אִם יִשְׁוֶה לְרַפֵּא בַּשַּׁבָּת׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixo à los Doctores de la Ley, y à los Phariſeos, dizendo, Es licito ſanàr en Sabbado?

4 וְהֵמָּה הֶחֱשׁוּ וַיִּקָּחֵהוּ וַיְרַפֵּא אוֹתוֹ וַיַּנִּיחֵהוּ׃

Y ellos callaron. Entonces el tomandolo, ſanólo, y embiólo.

5 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְמִי חֲמוֹרוֹ אוֹ־שׁוֹרוֹ יִפּוֹל בַּבּוֹר׃

Y reſpondiendo à ellos, dixo, El aſno ò el buey de quál de voſotros caerá en algun pozo, y el no lo ſacarà luego eñ dia de Sabbado?

6 וְלֹא בְּרֶגַע יַמְשֶׁה אוֹתוֹ בּוֹ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְלֹא יָכְלוּ לְהָשִׁיב לוֹ דָּבָר׃

Y no le podian reſponder (en contrario) à eſtas coſas.

ιγʹ.

35. Ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Voici, voſtre maiſon s'en va vous eſtre laiſſee deſerte. Or en verité ie vous di, que vous ne me verrez point iuſqu'à ce qu'il aduiendra que vous direz, Benit ſoit celui qui vient au nom du Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. ιδ.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν Φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.

Il aduint auſſi que lui eſtant entré en la maiſon d'vn de principaux des Phariſiens vn iour de Sabbat pour prendre ſa refection, ils prenoyent garde ſur lui.

2. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

Et voici, vn homme hydropique eſtoit là deuant lui.

3. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;

Et Ieſus prenant la parole, parla aux docteurs de la loy, & aux Phariſiens, diſant, Eſt-il loiſible de guerir au iour du Sabbat?

4. Οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσε.

Et ils ne dirent mot. Lors ayant prins le malade, il le guerit, & le renuoya.

5. Καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

Puis leur reſpondant, il dit, Qui ſera celui d'entre vous, qui aura vn aſne, ou vn bœuf, qui tombe en vn puits, qui ne le retire hors incontinent au iour du Sabbat?

6 Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

Et ils ne lui pouuoyent repliquer à ces choſes.

CAP. XIII.

35. Ecce relinquetur vobis, domus veſtra deſerta, Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat cũ dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Beholde / your houſe is left vnto you deſolate: and verely I tell you / ye ſhall not ſee mee vntill the time come that ye ſhall ſay/ Bleſſed is he that commeth in the Name of the Lorde.

CAP. XIIII.

ET factum eſt, cùm intraret Ieſus in domum cuiuſdam principis Phariſæorum ſabbatho manducare panem, & ipſi obſervabant eum.

And it came to paſſe / that when he was entered into the houſe of one of the chiefe Phariſes on the Sabbath day/ to eate bread/ they watched him.

2. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

And beholde/ there was a certaine man before him/ which had the dropſie.

3. Et reſpondens Ieſus dixit ad Legiſperitos, dicens, Si licet ſabbatho curare?

Then Jeſus anſwering/ ſpake vnto the expounders of the Lawe/ and Phariſes/ ſaying/ Is it lawefull to heale on the Sabbath day?

4 At illi tacuerunt. Ipſe verò apprehenſum ſanavit eum, ac dimiſit.

And they helde their peace. Then he tooke him / and healed him / and let him go.

5. Et reſpondens ad illos dixit, Cuius veſtrûm aſinus aut bos in puteum cadet: & non continuò extrahet illum die ſabbathi?

And anſwered them/ ſaying/ Which of you ſhall haue an aſſe / or an oxe fallen into a pit/ and will not ſtraight way pull him out on the Sabbath day?

6 Et non poterant ad hæc reſpondere illi.

And they could not anſwere him againe to thoſe things.

Das XIII. Capitel.

35. Sehet euer Hauß ſoll euch wůſte gelaſſen werden / deñ ich ſage euch: jhr werdet mich nicht ſehen / biß daß es komme / daß jhr ſagen werdet / Gelobet iſt / der da kompt inn dem Namen des HERRN.

See / eders Huſſ ſkal forladis eder øde / Thi ieg ſiger eder / I ſkulle icke ſee mig / før det kommer / At i ſkulle ſige / Loffuit vere den ſom kommer i HERRENS Naffn.

Das XIIII. Capitel.

Vnd es begab ſich / daß er kam in ein Hauß eines Oberſten der Phariſeer / auff einen Sabbath / das Brot zu eſſen / vnd ſie hielten auff jn.

OC det begaff ſig at hand kom i en aff de Offuerſte Phariſeers Huſſ / paa en Sabbath / at æde Brød / Oc de toge vare paa hannem.

2. Vnd ſihe / da war ein Menſch fůr jhm der war waſſerſůchtig.

Oc ſee / der vaar it Menniſke faar hannem / ſom vaar vaterſotigt.

3. Vnd Jeſus antworttet / vnd ſagt zu den Schrifftgelehrten vnd Phariſeern / vnd ſprach: Iſts auch recht auff den Sabbath heilen?

Oc Jheſus ſuarede / oc talede til de Scrifftkloge oc Phariſeer / oc ſagde / Er det oc ret at helbrede om Sabbathen?

4. Sie aber ſchwiegen ſtille. Vnd er greiff in an / vnd heilet jn / vnd ließ jhn gehen.

Oc de tagde ſtille. Oc hand tog paa hannem / oc helbredede hannem / oc loed hannem gaa.

5. Vnd antworttet / vnd ſprach zu jhnen: Welcher iſt vnter euch / dem ſein Ochſe oder Eſel inn den Brunnen fället vnd er nicht als bald jn herauß zeucht am Sabbathtage?

Oc ſuarede / oc ſagde til dem / Huo er iblant eder / hues Oxe eller Aſen der falder i Brønden / oc hand icke ſtrax drager det op om Sabbaths dagen?

6. Vnd ſie kondten jm darauff nicht wider antwort geben.

Oc de kunde icke giffue hannem ſuar der paa igen.

Kapitola XIII.

35. Hle zuoſtaneť wám duom wáſs puſtý. A prawijm wám / že neuzřijte mne až přijde čas kdyžto dijte: Požehnaný kterýž přiſſel we Gménu Božijm.

Otož wam ieſt zoſtáwion dom wáß opuſthoßony / á zaprawdę wam powiedam że mie nie vyzrycie á ż gdy przyidzie czas kiedy rzeczecie / Blogoſławiony ktory przyßedł w imię Pańſkie.

Kapitola XIIII.

Y Stalo ſe / když wſſel Gežijſs do domu gednoho Knijžete Zákoničijho w Sobothu aby gedl chlěb / a oni ſſetřili ho.

Y Stáło ſię gdy on przyßedł do domu kſiążęciá niektorego Fáryzeyſkiego w Sábbáth / iż by támiadł / thedy go oni podſtrzegáli:

2. A ay Člowěk geden wodnotedlný byl před nim.

A oto człowiek niektory ſpuchły był przed nim.

3. Y odpowěděw Gežijſs mluwil k vmělým w Zákoně a Zákonijkům řka: Sluſſýli w den Swátečnij vzdrawowati?

Thedy Jezus odpowiedziawßy rzekł do zakonnych wykładaczow y do Fáryzeußow / Godzili ſię vzdráwiác w Sábbát?

4. A oni mlčeli. Ale on doſáhw ho / vzdrawil a propuſtil.

Ale oni milczeli / Tedy go vzdrowił y puſzcił /

5. Y odpowěděw k nim řekl: Čijž wáš Oſel aneb Wuol do yámy vpadne / zda li ne hned wytáhne ho w den Swátečnij?

A odpowiedziawßy rzekł im / Gdyby oſieł ábo woł kthorego z wás wpadł w ſtudnią / záliż go nie nátychmiaſt wyciągnie w dzień Sobotni?

6. A nemohlí k tomu odpowědijti gemu.

Y nie mogli mu nic odpowiedzieć przeciwko temu.

יד

7 וְאָמַר הֲוָא מַתְלָא לְוָת הָנוּן דַּמְזַמְּנִין תַּמָּן עַל דַּחֲזָא הֲוָא לְהוֹן דַּמְגַבִּין דוּכְיָתָא דְּרִישׁ סָמְכָא׃

Diceua etiandio à gl'inuitati vna ſimilitudine, conſiderando come eſſi s'eleggeuano i primi ſeggij à tauola, dicendo loro.

8 אֶמָתַי דְּמִזְדַּמַּן אַנְתְּ מֶן אֱנָשׁ לְבֵית מֶשְׁתּוּתָא לָא תֵּאזַל תֶּסְתְּמֵךְ לָךְ בְּרִישׁ סָמְכָא דַּלְמָא יֶהֱוֵא מְזַמַּן תַּמָּן אֱנָשׁ דַּמְיַקַּר מֶנָּךְ׃

Quando tu ſarai inuitato da qualcuno à le nozze, non ti porre à tauola nel primo luogo: accioche talora non ſia ſtato inuitato da lui qualcuno piu honorato di te.

9 וְיֵאתֵא הַו מַן דְּלָךְ וְלֵהּ קְרָא וְיֵאמַר לָךְ דְּהַב דּוּכְתָא לְהָנָא וְתֶבְהַת כַּד קָאֵם אַנְתְּ וָאחֵד אַנְתְּ דּוּכְתָא אַחְרָיְתָא׃

E venendo chi ha inuitato te e lui, ti dica, Da luogo à coſtui: onde allor tu habbi con vergogna à tenere l'vltimo luogo.

10 אֶלָּא מָא דְּאִזְדַּמַּנְתְּ זֵל אֶסְתַּמַּךְ לָךְ בַּחְרָיְתָא דְּמָא דְּאָתֵא הַו דַּקְרָךְ יֵאמַר לָךְ רָחְמִי אֶתְעַלָּא לְעֵל וֶאסְתַּמַּךְ וְתֶהְוֵא לָךְ תֶּשְׁבּוּחְתָּא קֳדָם כֻּלְּהוֹן דַּסְמִיכִין עַמָּךְ׃

Ma piu toſto quando tu ſarai inuitato, vattene à ſeder ne l'vltimo luogo: accioche quando verrà colui che t'ha inuitato, ti dica, Amico, vattene piu ſu: allora ti ſarà gloria in preſentia di quelli che ſedranno inſieme con teco à tauola.

11 מֶטוּל דְּכָל דַּיְרִים נַפְשֵׁהּ יֶתְמַכַּךְ וְכָל דְּמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ יֶתְתְּרִים׃

Imperoche chiunque s'inalza, ſarà abbaſſato: e chi s'abbaſſa, ſarà inalzato.

י ד

7 וַיְדַבֵּר אֶל־הַקְּרוּאִים אֶת־הַמָּשָׁל בִּרְאוֹתוֹ כִּי מוֹשָׁבוֹת רִאשׁוֹנוֹת בָּחָרוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׃

Y dixo vna parabola à los combidados, attento como eſcogian los primeros aſsientos á la meſa, diziendoles.

8 כַּאֲשֶׁר תִּקָּרֵא מֵאִישׁ אֶל־הַחֲתֻנָּה אַל־תֵּשֵׁב אֶל־מוֹשַׁב הָרִאשׁוֹן פֶּן יְהִי נִכְבָּד מִמְּךָ קָרוּא מִמֶּנּוּ׃

Quando fueres combidado de alguno à bodas, no te aſſientes en el primer lugar: porque poruentura otro mas honrrado que tu no ſea combidado de el:

9 וְיָבוֹא אֲשֶׁר קָרָא אֹתְךָ וְאוֹתוֹ וְיֹאמַר אֵלֶיךָ תֵּן־לְהַלָּז מָקוֹם וְאָז תָּחֵל עִם כְּלִמָּה מָקוֹם הַתַּחְתִּי לְקַבֵּל׃

Y viniendò el que te llamò à ti y à el, te diga, Da lugar á eſte: y entonces comiences con verguença à tener el poſtrer lugar.

10 כִּי אִם קָרוּא אַתְּ לֵךְ וּשְׁכַב בַּמָּקוֹם אַחֲרוֹן וְאִם יָבוֹא אֲשֶׁר קָרָא לָךְ יֹאמַר אֵלֶיךָ רֵעִי עֲלֵה לְמַעְלָה אָז יִהְיֶה לְךָ כָּבֹד לִפְנֵי הַיּוֹשְׁבִים בַּמְּסִבָּת׃

Mas quando fueres llamado, vé, aſſientate en el poſtrer lugar: porque quando viniere elque te llamó, te diga, Amigo, ſube arriba. entonces auras gloria delante de losque juntamente ſe aſſientan á la meſa.

11 כִּי־כָל־הַמִּתְעַלֶּה יֻשְׁפַּל וְהַמִּשְׁתַּפֵּל יַעֲלֶה׃

Porque qualquiera que ſe enſalça, ſerà humillado: y elque ſe humilla, ſera enſalçado.

ιδ.

7. Ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς.

Il propoſoit auſſi aux conuiés vne ſimilitude, prenant garde comme ils choiſiſſoyent les premieres places à table, en leur diſant.

8. Ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ.

Quand tu ſeras conuié par quelcun aux nopces, ne te mets point à table au plus haut lieu, de peur qu'il n'aduiene qu'vn plus honorable que toi ſoit conuié par icelui.

9. Καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, Δὸς τούτῳ τόπον· καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

Et que celui qui aura conuié & toi & lui, ne viene, & ne te die, Fai place à ceſtui ci: & que lors tu commences auec honte de tenir le plus bas lieu.

10. Ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι.

Mais quand tu ſeras conuié, va, & te mets au plus bas lieu: afin que quand celui qui t'a conuié viendra, il te die, Mon ami, monte plus haut. Lors cela te tournera à honneur deuant tous ceux qui ſeront à table auec toi.

11. Ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Car quiconque s'eſleue, ſera abbaiſſé: & quiconque s'abbaiſſe, ſera eſleue.

CAP. XIIII.

7. Dicebat autem & ad invitatos parabolã, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

He ſpake alſo a parable to the gheſtes / when he marked howe they choſe out the chiefe roomes / and ſaid vnto them.

8. Cùm invitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne fortè honoratior te ſit invitatus ab illo.

When thou ſhalt be bidden of any man to wedding/ ſet not thy ſelfe downe in the chiefeſt place/ leaſt a more honourable man then thou/ be bidden of him.

9. Et veniens is qui te & illum vocavit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum rubore noviſſimum locum tenere.

And he that bade both him and thee/ come/ and ſay to thee/ Giue this man roome/ and thou then beginne with ſhame to take the loweſt roome.

10. Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in noviſſimo loco: ut cùm venerit qui te invitavit, dicat tibi, Amice, aſcende ſuperiùs. Tunc erit tibi gloria coram ſimul diſcumbentibus.

But when thou art bidden/ go and ſitte downe in the loweſt roome / that when hee that bade thee / commeth / he may ſay vnto thee/ Friend/ ſitte vp hier: then ſhalt thou haue worſhip in the preſence of them that ſit at table with thee.

11. Quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

For whoſoeuer exalteth him ſelfe/ ſhall be brought lowe/ and he that humbleth him ſelfe/ ſhalbe exalted.

Das XIIII. Capitel.

7. Er ſaget aber ein Gleichniß zu den Geſten / da er mercket / wie ſie erwehleten oben an zu ſitzen/ vnd ſprach zu jhnen:

Oc hand ſagde en Lignelſe til Geſterne/ der hand merchte/ huorledis de vdualde at ſide øffuerſt/ oc ſagde til dem.

8. Wann du von jemand geladen wirſt zur Hochzeit / ſo ſetze dich nicht oben an / daß nicht etwa ein ehrlicher denn du / von jhm geladen ſey.

Naar nogen binder dig til Brøllup / da ſæt dig icke øffuerſt/ At der ſkal icke nogen tid/ en hederligere end du / vere buden aff hannem.

9. Vnd ſo denn kompt / der dich vnd jn geladen hat/ ſpreche zu dir: Weiche diſem/ vnd du můſſeſt denn mit ſcham vnten an ſitzen.

Oc ſaa kommer da/ den der indbød dig oc hannem/ oc ſiger til dig / Giff denne rum / Oc du maat da met Bluſel ſide nederſt.

10. Sondern wenn du geladen wirſt/ ſo gehe hin / vnd ſetze dich vnten an/ auff daß / wenn da kommet der dich geladen hat / ſprech zu dir: Freund/ rucke hinauff / denn wirſt du ehre haben fůr denen / die mit dir zu Tiſche ſitzen.

Men naar du biudis/ da gack bord / oc ſæt dig nederſt/ At naar hand da kommer ſom dig indbød / ſkal ſige til dig / Ven/ ſæt dig hen op / Saa haffuer du ære faar dem ſom ſide met dig til Bordz.

11. Denn wer ſich ſelbs erhöhet / der ſoll ernidriget werden / vnnd wer ſich ſelbs ernidriget / der ſoll erhöhet werden.

Thi huo ſig ſelff ophøyer / hand ſkal nedtryckis/ Oc huo ſig ſelff nedtrycker/ hand ſkal ophøyis.

Kapitola XIIII.

7. Prawil také y k pozwaným podobenſtwij/ wijdě kterak by prwnij ſedēnij woliili/ řka k nim:

Zátym przytoczył podobieńſtwo ná ty ktorzy byli wezwáni/ báczac iáko pierwſze záſiádánia obieráli mowiac do nich.

8. Když budeſs pozwán na Swatbu/ neſeday na přwnijm mijſtě/ aby ſnad poctiwěgſſý tebe nebyl pozwán od něho:

Gdy bedzieſz od kogo wezwan ná weſele/ nie ſiádayże ná pierwſzym mieyſcu/ by kiedy zacnieyſzy kto niż ty nie był wezwan od niego.

9. A přijzda ten kterýž tebe y onoho pozwal/ řekl by tobě: Dey temuto mijſto/ a tehdy počalby s hanbau na poſlednijm mijſtě ſeděti.

A tedy przyſzedſzy ten ktory ciebie y onego wezwał/ rzekłby tobie/ Poſtąp mu mieyſca/ á tak byś ze wſtydem muſiał otrzymać poſlednieyſze mieyſce.

10. Ale když budeſs pozwán/ gdi poſaď ſe na poſlednijm mijſtě: aby když přigde ten kterýž tebe pozwal řeklby tobě: Přijteli poſedni wýſſe. A tehdyž bude tobě chwála před ſpolu ſedijcými.

Ale gdy będzieſz wezwan/ idźże ſiedzieć ná poſlednim mieyſcu/ á gdy przyidzie ten ktory cie wezwał rzecze tobie/ Przyiacielu wſtąp wyżſzey/ á tedyć tobie będzie cześć przed wſzytkiemi ktorzy z tobą ſiedzą.

11. Nebo každý kdo ſe powyſſuge/ bude ponijžen/ a kdo ſe ponijžuge/ bude powýſſen.

Abowiemci wſzelki co ſie wynoſi znizon będzie/ á kto ſie uniża wywyżſzon będzie.

יד

12 אָמַר דֵּין לְהָו דַּקְרָיְהִי מָא דְּעָבֵד אַנְתְּ שָׁרוּתָא אָו חַשָּׁמִיתָא לָא תֶּהְוֵא קָרֵא רָחְמַיךְ אַף־לָא אַחַיךְ אָו אַחְיָנַיךְ וְלָא שְׁבָבַיךְ עַתִּירֵא דַּלְמָא אַף הָנוּן נְקַרוּנָךְ וְנֶהְוֵא לָךְ פּוּרְעָנָא הָנָא׃

E diceua etiandio à colui che l'haueua inuitato, Quandò tu fai vn desinare, ò vna cena, non chiamare i tuoi amici, ne i tuoi fratelli, ne i tuoi parenti, ne i ricchi vicini: accioche poi ancor eſſi dal canto loro non t'inuitino, e ſiati renduto il contracambio.

13 אֶלָּא מָא דְּעָבֵד אַנְתְּ קוּבָּלָא קְרִי לְמֶסְכֵּנֵא סְגִיפֵא חֲגִיסֵא סְמַיָא׃

Ma piu toſto quando tu fai vn conuito, chiama de poueri, de li ſtroppiati, de zoppi de ciechi.

14 וְטוּבַיךְ דְּלַיְת לְהוּן דְּנֶפְרְעוּנָךְ נֶהְוֵא גֵּיר פּוּרְעָנָךְ בַּקְיָמָא דְּזַדִּיקֵא׃

E ſarai beato: percioche non hanno di che ricompenſarti, perche la ricompenſa ti ſarà data ne la reſurrettione de giuſti.

15 כַּד שְׁמַע דֵּין חַד מֶן הָנוּן דַּסְמִיכִין הָלֵין אֲמַר לֵהּ טוּבַוְהִי לְמַן דְּנֵאכוּל לַחְמָא בְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Hor hauendo vn di quelli ch'erano inſieme à ſedere à tauola, vdite queſte coſe, gli diſſe, Beato colui che mangiarà il pane nel regno di Dio.

16 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַד עֲבַד חַשָּׁמִיתָא רַבְּתָא וַקְרָא לְסַגִּיאֵא׃

Et egli diſſe à lui, Vn huomo fece vna gran cena, & inuito molti.

17 וְשַׁדַּר עַבְדֵהּ בְּעִדָּנָא דְּחַשָּׁמִיתָא דְּנֵאמַר לְאִילֵין דַּקְרִין הָא כֻּל מֶדֶּם מְטַיַּב לְכוּן תַּו׃

E mandò il ſuo ſeruitore à l'hora de la cena à dire à gl'inuitati, Venite, che gia ogni coſa è in ordine.

יד

12 וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר קָרָא אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה מִשְׁתֶּה אוֹ מַרְזֵחַ לֹא תִקְרָא אֶת־רֵעֶיךָ וְלֹא אֶת־אַחֶיךָ וְלֹא אֶת דּוֹדֶיךָ וְלֹא אֶת־קְרֹבֶיךָ עֲשִׁירִים פֶּן־גַּם הֵמָּה יָשׁוּבוּ וְיִקְרְאוּ אוֹתְךָ וִיהִי לְךָ שִׁלּוּם׃

Y dezia tambien al que lo auia cambidado, Quando hazes comida ó cena, no llames à tus àmigos, ni à tus hermanos, ni á tus parientes, ni à tus vezinos ricos: porque tambien ellos no te bueluan à combidar, y te ſea hecha paga.

13 כִּי אִם־תַּעֲשֶׂה מַרְזֵחַ קְרָא אֶת הָאֶבְיוֹנִים וַעֲנִיִּים וּפִסְחִים וְעִוְרִים׃

Mas quando hazes vanquete, lláma à los pobres, los mancos, los coxos, los ciegos.

14 וְאַשְׁרֶיךָ כִּי לֹא יֶשׁ־לָהֶם לְשַׁלֶּם לָךְ וִישֻׁלַּם לְךָ בִּקְיָמַת הַצַּדִּיקִים׃

Y ſeràs bienauenturado, porque no te pueden pagar mas ſertehà pagado en la reſurrecion de los juſtos.

15 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע אַחַד הַיֹּשְׁבִים בַּמְּסִבָּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר אֵלָיו אַשְׁרֵי הָאֹכֵל לֶחֶם בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y oyendo eſto vno de los que juntamente eſtauan ſentados à la meſa, dixole, Bienauenturado el que comera pan en el Reyno de los cielos.

16 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָדָם אֶחָד עָשָׂה מִשְׁתֶּה גָּדוֹל וַיִּקְרָא רַבִּים׃

El entonces le dixo, Vn hombre hizo vna grande cena, y llamó á muchos:

17 וַיִּשְׁלַח אֶת עַבְדּוֹ לְעֵת הַמִּשְׁתֶּה לֵאמֹר לַקְּרוּאִים בּוֹאוּ כִּי עַתָּה נְכוֹנִים כֻּלָּם׃

Y á la hora de là cena embió à ſu ſieruo à dezir à los combidados, Venid que ya todo eſta aparejado.

ιδ'.

12. Ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτὸν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

Il diſoit auſſi à celui qui l'auoit conuié, Quand tu fais vn diſner ou ſouper, n'appele point tes amis, ne tes freres, ne tes parens, ne tes riches voiſins: que parauenture ils ne te cõuient de leur part, & que la pareille te ſoit rendué.

13. Ἀλλ᾽ ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλούς.

Ains quand tu feras vn banquet, cõuie les poures, impotens, boiteux & aueugles:

14. Καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

Et tu feras bien-heureux: pourtant qu'ils n'ont dequoi te rendre la pareille: car la pareille te ſera rendue en la reſurrection des iuſtes.

15. Ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

Et vn de ceux qui eſtoyent enſemble à table, ayant ouï ces propos, lui dit, Biẽ-heureux ſera celui qui mangera du pain au royaume de Dieu.

16. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς.

Mais il dit, Vn homme fit vn grand ſouper, & y conuia beaucoup de gens.

17. Καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα.

Et enuoya ſon ſeruiteur à l'heure du ſouper dire à ceux qui eſtoyent conuiés Venez, car tout eſt deſia preſt.

CAP. XIIII.

12. Dicebat autem & ei qui ſe invitaverat, Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neq; cognatos, neque vicinos, neq; divites: ne fortè te & ipſi re invitent, & fiat tibi retributio.

Then ſaid he alſo to him that had bidden him / When thou makeſt a dinner or a ſupper / cal not thy friends / nor thy brethren / neither thy kinſmen / nor the riche neighbours / leaſt they alſo bid thee againe / and a recompēce be made thee.

13. Sed cùm facis conviviũ, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos.

But when thou makeſt a feaſt / call the poore / the maimed / the lame / & the blinde.

14. Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in reſurrectione iuſtorum.

And thou ſhalt be bleſſed / becauſe they can not recompenſe thee: for thou ſhalt be recompenſed at the reſurrection of the iuſt.

15. Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi, Beatus qui manducabit panem in regno Dei.

Now when one of them that ſate at table / heard theſe things / he ſayde vnto him / Bleſſed is he that eateth bread in the kingdome of God.

16. At ipſe dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos.

Then ſayde he to him / A certaine man made a great ſupper / and bade many.

17. Et miſit ſervum ſuum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia iam parata ſunt omnia.

And ſent his ſeruant at ſupper time to ſay to them that were bidden / Come: for all things are nowe readie.

Das XIIII. Capitel.

12. Er ſprach auch zu dem/ der jn geladen hatte: Wenn du ein Mittags oder Abendmal macheſt/ ſo lade nicht deine Freunde/ noch deine Brůder/ noch deine Gefreundten/ noch deine Nachbarn/ die da reich ſind/ auff daß ſie dich nicht etwa wider laden/ vnnd dir vergolten werde.

Oc hand ſagde til den/ ſom hannem indbød/ Naar du gør middagis ellen afftens Maaltid/ Da biud icke dine Venner/ ey heller dine Brødre/ ey heller dine Frender/ ey heller dine Nabo/ ſom ere rige/ Paa det de ſkulle icke nogen tid biude dig igen/ oc betale dig.

13. Sondern/ wenn du ein Mahl macheſt/ ſo lade die Armen/ die Krůppel/ die Lahmen/ die Blinden.

Men naar du gør it Geſtebud/ da biud Fattige/ Krøblinge/ Halte/ Blinde.

14. So biſt du ſelig/ Denn ſie habens dir nicht zu vergelten/ es wirdt dir aber vergolten werden in der aufferſtehung der Gerechten.

Saa eſt du ſalig/ Thi de haffue inted at betale dig/ Men det ſkal betalis dig i de Retferdigis opſtandelſe.

15. Da aber ſolches hőret einer der mit zu Tiſch ſaß/ ſprach er zu jhm: Selig iſt der das Brot iſſet im Reich Gottes.

Der en aff dem ſom ſade met til Bordz/ hørde det/ da ſagde hand til hannem/ Salig er den/ ſom æder Brød i Gudz rige.

16. Er aber ſprach zu jhm: Es war ein Menſch/ der machte ein groß Abendmal/ vnd lud vil dazu.

Da ſagde hand til hannem. Der vaar it Menniſke ſom giorde en ſtor Naduere/ oc bad mange der til.

17. Vnd ſandte ſeinen Knecht auß/ zur ſtund des Abendmals/ zu ſagen den geladenen/ kompt/ denn es iſt alles bereit.

Oc hand vdſende ſin Suend/ paa Naduerens time/ at ſige til dem ſom budne vaar/ Kommer/ thi det er altſammen berid.

Kapitola XIII.

12. Prawil také y tomu kterýž ho byl pozwal: Když činijſs oběd nebo wečeři/ nezow přátel twých/ ani Bratřij twých/ ani Přijbuzných/ ani Sauſeduow Bohatých/ aby ſnad y oni zaſe nezwali tebe/ a bylaby tobě od plata:

Zátym rzekł ku on emu ktory go był wezwał/ Gdy ſpráwuie, obiad ábo wieczerza/ nie wzyway że przyia ciol twoich áni braciey twey/ áni krewnych twych/ á ni ſąſiad bogátych/ żeby cie też zaſie w zaiem nie wezwáli y oddáli to tobie.

13. Ale když činijſs hody/ powolay chudých/ mdlých/ kulhawých ſlepých:

Ale gdy ſpráwuieſz vczte wzowże vbogich vlomnych chromych y ſlepych.

14. A Blahoſlawený budeſs/ neboť nemagij odkud by odplatili tobě: ale budeť od placeno tobě při wzkřijſſenij ſprawedliwých.

A będzieſz ſczeſliwym iż nie będą mogli oddáć tobie/ ábowiem ci będzie oddano przy zmarthwych wſtániu ſpráwiedliwych.

15. To když vſlyſſel geden z těch kteřijž tu ſeděli/ řekl gemu: Blahoſlawený geſt ten/ kdo bude gijſti chléb w Králowſtwij Božijm:

To ſłyſząc niektory z tych kthorzy ſpolu ſiedzieli rzekł iemu/ Szczeſliwy ten ieſt ktory ie chleb w Kroleſtwie Bożym.

16. A on řekl: Člowěk geden včinil Wečeři welikau/ a pozwal mnohých.

Ale mu on powiedział/ Człowiek niekthory ſprawił wieczerza wielka/ y wezwał ich wiele.

17. Y poſlal ſlužebnijka ſwého w hodinu wečeře powěděti pozwaným aby přiſſli/ že giž připrawenij gſau wſſecky wěcy:

A gdy była godziná wieczerzey poſłał ſługe ſwego/ áby powiedział wezwánym/ Podźcież/ bo iuż wſzytko gotowo.

יד

18 וְשַׁרְיוּ מֶן חַד כֻּלְּהוֹן לְמֶשְׁתַּאלוּ אֱמַר לֵהּ קַדְמָיָא קְרִיתָא זְבְנֵת וַאלִיץ אֲנָא דְּאֶפּוֹק אֶחְזְיֵהּ בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ שְׁבוֹקַיְנִי דְּמֶשְׁתְּאַל אֲנָא:

Ma tutti d'vno accordo incominciorono à ſcuſarſi. Il primo gli diſſe, Io ho comprato vn campo, e mi biſogna vſcir fuore a vederlo: io ti prego habbimi per iſcuſato.

19 אַחֲרִנָא אֱמַר חַמְשָׁא זַוְגִין תַּוְרֵא זְבְנֵת וְאָזֵל אֲנָא דְּאֶבְּקֵא אֶנּוֹן בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ שְׁבוֹקַיְנִי דְּמֶשְׁתְּאַל אֲנָא:

E l'altro diſſe, Io ho comprato cinque para di buoi, e mene vo à prouarli: io ti prego habbimi per iſcuſato.

20 אַחֲרִנָא אֱמַר אַנְתְּתָא נֶסְבֵת וּמֶטּוּל הָדָא לָא מֶשְׁכַּח אֲנָא דְּאֵתֵא

E l'altro diſſe, Io ho preſo moglie, e però non poſſo venire.

21 וְאֵתָא הָו עַבְדָּא וֶאֱמַר לְמָרֵהּ הָלֵין הָדֵין רְגֵז מָרֵא בַּיְתָא וֶאֱמַר לְעַבְדֵהּ פּוֹק בַּעְגַל לְשׁוּקֵא וּלְקְרְיָתָא דִּמְדִינְתָּא וְאַעֶל לְכָא לְמֶסְכְּנֵא וּלְמַכְאֵבֵא וּלְמַחְגְּרֵא וּלְעַוִּירֵא:

Onde il ſeruitore ritornatoſene, riferi al ſuo padrone queſte coſe. Allhora il padre di famiglia adiratoſi, diſſe al ſuo ſeruitore, Vattene preſtamente à le piazze & a le ſtrade de la città, e mena qua dentro i poueri, e gli ſtroppiati, e i zoppi, e i ciechi.

22 וֶאֱמַר עַבְדָּא מָרִי הֲוָא אֵיךְ דְּפַקֶּדְתְּ וְתוּב אִית אַתְרָא:

Il ſeruitor poi diſſe, Signore, coſi s'è fatto come tu hai comandato, & ancor ci è luogo.

23 וֶאֱמַר מָרָא לְעַבְדֵהּ פּוֹק לְאוּרְחָתָא וּלְבֵית סְיָגֵא וְאַלּוּץ דְּנֵעְלוּן וְנֶתְמְלֵא בַּיְתִי:

E il padrone diſſe al ſeruitore, Eſci fuor ne le vie, e ne le ſiepi, e sforza la gente ad entrare: accioche la mia caſa ſi riempia.

י ד

18 וַיָּחֵלּוּ מֵאֶחָד עַד־כֻּלָּם לְהִתְחַנֵּן הָרִאשׁוֹן אָמַר לוֹ אֶת־שָׂדֶה קָנִיתִי וְיֵשׁ צָרְכִּי לָצֵאת וְלִרְאוֹת אוֹתוֹ שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ חַנֵּן עָלָי:

Y començaron todos à vna á eſcuſarſe. El primero le dixo, He comprado vn cortijo, y he meneſter de ſalir, y verlo: ruegote que me ayas por eſcuſado.

19 וְאַחֵר אָמַר חֲמֵשֶׁת צִמְדֵי בָקָר קָנִיתִי וְאֵלֵךְ לִבְחוֹן אוֹתָם שׁוֹאֵל אָנֹכִי מִמְּךָ חַנֵּן עָלָי:

Y el otro dixo, He comprado cinco yuntas de bueyes, y voy à prouarlos: ruegote que me ayas por eſcuſado.

20 וְאַחֵר אָמַר אֶת אִשָּׁה לָקַחְתִּי וְלָכֵן לֹא אוּכַל לָבוֹא:

Y el otro dixo, Heme caſado, y portanto no puedo venir.

21 וַיָּשָׁב הָעֶבֶד הַהוּא וַיַּגֵּד לַאֲדֹנָיו אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָז חָרָה בְּאַפּוֹ בַּעַל הַבַּיִת וַיֹּאמֶר לְעַבְדּוֹ צֵא מִיַּד אֶל־הַשְּׁוָקִים וּפְרָזוֹת הָעִיר וְהָבִיא פֹּה אֶת־הָאֶבְיוֹנִים וַעֲנִיִּים וְעִוְרִים וּפִסְחִים:

Y buelto el ſieruo, hizo ſaber eſtas coſas à ſu ſennor. Entonces el padre de la familia, enojado, dixo à ſu ſietuo, Vé preſto por las plaças, y por las calles de la ciudad y mete acá los pobres, los mancos, y coxos, y ciegos.

22 וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד אֲדֹנִי נַעֲשָׂה כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ וְעוֹד נִשְׁאַר מָקוֹם:

Y dixo el ſieruo, Sennor, hecho es como mandaſte: y aun ay lugar.

23 וַיֹּאמֶר אָדוֹן אֶל־הָעֶבֶד צֵא אֶל־הַדְּרָכִים וְאֶל־הַגְּדֵרוֹת וּפְצַר בָּם וְיָסוּרוּ אֵלַי אֲשֶׁר יִמָּלֵא בֵיתִי:

Y dixo el ſennor àl ſieruo, Vé por las caminos, y por los cercados, y fuerçalos â entrar, paraque ſe hincha mi caſa,

ιδʹ.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες· ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

Mais il ſe prindrent tous d'vn accord à s'excuſer. Le ptemier lui dit, I'ai acheté vn heritage, & il me faut neceſſarement partir pour l'aller voir ie te prïe, tien moi pour excuſé.

19. Καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

Et l'autre dit, I'ay acheté cinq couples de bœufs, & m'en vai pour les eſprouuer: ie te prie, tien moi pour excuſé.

20. Καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

Et l'autre dit I'ai prins femme en mariage, & pourtant n'y puis-ie aller.

21. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

Ainſi le ſeruiteur s'retourna, & rapporta ces choſes à ſon maiſtre. Adonc le pere de famille tout couroucé, dit à ſon ſeruiteur, Va-t'en viſtement par les places & par les rues de la ville, amene ceans les poures & impotens, & boiteux, & aueugles.

22. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

Et le ſeruiteur dit, Maiſtre, il a eſté fait ainſi que tu as commandé, & encore y a il de la place.

23. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

Et le Maiſtre dit au ſeruiteur, Va par les chemins & hayes, & contrain les d'entrer, afin que ma maiſon ſoit remplie.

CAP. XIIII.

18. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei, Villam emi: & neceſſe habeo exire & videre illam, rogo te habe me excuſatum.

But then all with one mind began to make excuſe: The firſt ſayde vnto him / I haue bought a farme / and I muſt needes go out and ſee it: I pray thee haue me excuſed.

19. Et alter dixit, Iuga boum emi quinque & eo probare illa, rogo te habe me excuſatum.

And another ſayde / I haue bought fiue yoke of oxen / and goe to proue them / I pray thee / haue me excuſed.

20. Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.

And another ſayd / I haue maried a wife / and therefore I can not come.

21. Et reverſus ſervus, nunciavit hæc domino ſuo, Tūc iratus paterfamiliâs, dixit ſervo ſuo, Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

So that ſeruant returned / and ſhewed his maſter theſe thinges. Thē was the good man of the houſe angry / and ſayd to his ſeruant / Go out quickly into the places and ſtreetes of the citie / and bring in hither the poore / and the maimed / and the halt / and the blinde.

22. Et ait ſervus, Domine, factum eſt ut imperaſti: & adhuc locus eſt.

And the ſeruant ſaid / Lorde / it is done as thou haſt commaunded / and yet there is roome.

23. Et ait dominus ſervo, Exi in vias & ſepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

Then the maſter ſayde to the ſeruant / Go out into the hie wayes / and hedges / and compell them to come in / that mine houſe may be filled.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd ſie fiengen an alle nacheinander ſich zuentſchuldigen. Der erſte ſprach zu jm: Ich habe einen Acker gekaufft / vnd muß hinauß gehen / vnd jn beſehen / ich bitte dich / entſchuldige mich.

Oc de begynte alle effter huer andre at aarſage ſig. Den førſte ſagde til hannem / Jeg købte en Ager / oc ſkal gaa vd / oc beſee hannem / Jeg beder dig / aarſage mig.

19. Vnd der ander ſprach: Ich habe fünff joch Ochſen gekaufft / vnd ich gehe ietzt hin / ſie zu beſehen / ich bitte dich / entſchuldige mich.

Oc den anden ſagde / Jeg købte fem par Øxen / oc ieg gaar nu hen / at beſee dem / Jeg beder dig aarſage mig.

20. Vnd der dritte ſprach: Ich habe ein Weib genommen / darumb kan ich nicht kommen.

Oc den tredie ſagde / Jeg tog en Huſtru / Der faare kand ieg icke komme.

21. Vnd der Knecht kam / vnd ſaget das ſeinem Herrn wider. Da ward der Haußherr zornig / vnd ſprach zu ſeinem Knechte: Gehe auß bald auff die ſtraſſen vnd gaſſen der Statt / vnd führe die Armen vnd Krüppel / vnd Lahmen / vnd Blinden herein.

Oc Suenden kom / oc ſagde ſin Herre det igen. Da bleff Heſbonden vred / oc ſagde til ſin Suend / Gack ſtrax vd paa Stadſens ſtræde oc gader / oc før hid ind de Fattige oc Krøblinge oc Halte oc Blinde.

22. Vnd der Knecht ſprach: Herr / es iſt geſchehen / was du befolen haſt / Es iſt aber noch raum da.

Oc Suenden ſagde / Herre / det er giort / ſom du befalede / Oc der er end nu rum.

23. Vnnd der Herr ſprach zu dem Knechte: Gehe auß auff die Landſtraſſen / vnd an die Zäune / vnd nötige ſie herein zu kommen / auff daß mein Hauß vol werde.

Oc Herren ſagde til Suenden / Gack vd paa alfare veye / oc hoſſ Gerde / oc nød dem til at komme her ind / Paa det mit Huſſ kand bliffue fult.

Kapitola XIIII.

18. Y počali ſe wſſyckni ſpolu wymlauwati. Prwnij řekl gemu: Wes gſem kaupil / a muſým wygijti a ohledati gi: proſým tebe wymluw mne.

Lecz ſie wſzyſcy iednáko wymáwiac poczeli / pierwſzy mu rzekł: Kupiłem rola y mam potrzebe idz á ogladáć ia / proſzecie miey mie za wymowionego.

19. A druhý řekl: Spře ženij Woluow kaupil gſem patero / a gdu abych gich zkuſyl: proſým tebe wymluw mne.

A drugi rzekł / Kupiłem pieć par wolow / y ide ich doświádczáć / proſze cie miey mie zá wymowionego.

20. A giný řekl: Ženu gſem poyal / a protož nemohu přigijti.

Drugi záſie rzekł / Zonem poiał / y dla tegoż przydz nie moge.

21. Y nawrátiw ſe Služebnijk zwěſtowal tyto wěcy Pánu ſwému. Tehdy rozhněwaw ſe Hoſpodář / řekl ſlužebnijku ſwému: Wygdi rychle na rynky a na vlice Měſta: a Chudé / mdlé / Slepé / a kulhawé vweď ſem.

A gdy ſie ſługá od nich wrócił oznaymił to Pánu ſwemu / Tedy ſie goſpodarz rozgniewawſzy rzekł ſłudze ſwemu / Idz rychło ná vlice y ná przecznice mieſkie / á vbogie / vłomne / chrome / y ſlepe tu przywiedz.

22. Y řekl ſlužebnijk: Pane / ſtalo ſe yakož gſy rozkázal: a geſſtě mijſto geſt.

Rzekł ſługá / Pánie ſtáło ſie iákoś roſkazał / y ieſzcze mieyſce zoſtáło.

23. Y řekl Pan ſlužebnijku: Wygdiž na ceſty a mezy Ploty / a přinutkay wgijti / ať ſe naplnij duom můg.

Rzekł tedy Pan ſłudze / Idz ná drogi y miedzy oplothki / á padz / niech idą áby był nápełnion dom moi.

יד

18 וְשַׁרְיוּ מֶן חַד כֻּלְּהוֹן לְמֶשְׁתַּאלוּ אֲמַר לֵהּ קַדְמָיָא קְרִיתָא זְבְנֵת וַאלִיץ אֲנָא דְּאֶפּוֹק אֶחְזֵיהּ בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ שְׁבוּקַיְנִי דְּמֶשְׁתְּאַל אֲנָא׃

Ma tutti d'vno accordo incominciorono à ſcuſarſi. Il primo gli diſſe, Io ho comprato vn campo, e mi biſogna vſcir fuore a vederlo: io ti prego habbimi per iſcuſato.

19 אַחֲרִנָא אֲמַר חַמְשָׁא זַוְגִין תּוֹרֵא זְבֵנֵת וָאזֵל אֲנָא דְּאֶבְקֵא אֶנּוּן בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ שְׁבוּקַיְנִי דְּמֶשְׁתְּאַל אֲנָא׃

E l'altro diſſe, Io ho comprato cinque para di buoi, e mene vo à prouarli: io ti prego habbimi per iſcuſato.

20 אֲחִרְנָא אֲמַר אַנְתְּתָא נֶסְבֵת וּמֶטוּל הָדָא לָא מֶשְׁכַּח אֱנָא דְּאֵתֵא

E l'altro diſſe, Io ho preſo moglie, e però non poſſo venire.

21 וֶאתָא הָו עַבְדָּא וֶאֱמַר לְמָרֵהּ הָלֵין הָדֵין רְגֵז מָרֵא בַיְתָא וֶאֱמַר לְעַבְדֵהּ פּוּק בַּעְגַל לְשׁוָקֵא וַלְקַרְיָתָא דִּמְדִינְתָא וַאעֵל לְכָא לְמֶסְכֵּנֵא וַלְמַכָאֵבֵא וַלְמַחְגְּרֵא וַלְעַוִירֵא׃

Onde il ſeruitore ritornatoſene, riferi al ſuo padrone queſte coſe. Allhora il padre di famiglia adiratoſi, diſſe al ſuo ſeruitore, Vattene preſtamente à le piazze & a le ſtrade de la città, e mena qua dentro i poueri, e gli ſtroppiati, e i zoppi, e i ciechi.

22 וֶאֱמַר עַבְדָּא מָרִי הֲוָא אֵיךְ דְּפַקֵּדְתְּ וְתוּב אִית אַתְרָא׃

Il ſeruitor poi diſſe, Signore, coſi s'è fatto come tu hai comandato, & ancor ci è luogo.

23 וֶאֱמַר מָרָא לְעַבְדֵהּ פּוּק לְאוּרְחָתָא וַלְבֵית סְיָגֵא וַאלוּץ דְּנֵעלוּן וְנֶתְמְלֵא בַּיְתִי׃

E il padrone diſſe al ſeruitore, Eſci fuor ne le vie, e ne le ſiepi, e sforza la gente ad entrare: accioche la mia caſa ſi riempia.

יד

18 וַיָּחֵלּוּ מֵאֶחָד עַד־כֻּלָּם לְהִתְחַנֵּן הָרִאשׁוֹן אָמַר לוֹ אֶת־שָׂדֶה קָנִיתִי וְיֵשׁ צָרְכִּי לָצֵאת וְלִרְאוֹת אוֹתוֹ שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ חַנֵּן עָלָי׃

Y començaron todos à vna á eſcuſarſe. El primero le dixo, He comprado vn cortijo, y he meneſter de ſalir, y verlo: ruegote que me ayas por eſcuſado.

19 וְאַחֵד אָמַר חֲמֵשֶׁת צִמְדֵי בָקָר קָנִיתִי וְאֵלֵךְ לִבְחוֹן אוֹתָם שׁוֹאֵל אָנֹכִי מִמְּךָ חַנֵּן עָלָי׃

Y el otro dixo, He comprado cinco yuntas de bueyes, y voy á prouarlos: ruegote que me ayas por eſcuſado.

20 וְאַחֵד אָמַר אֶת אִשָּׁה לָקָחְתִּי וְלָכֵן לֹא אוּכַל לָבוֹא׃

Y el otro dixo, Heme caſado, y portanto no puedo venir.

21 וַיָּשָׁב הָעֶבֶד הַהוּא וַיַּגֵּד לַאֲדֹנָיו אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָז חָרָה בְּאַפּוֹ בַּעַל הַבַּיִת וַיֹּאמֶר לְעַבְדּוֹ צֵא מַיֵּד אֶל־הַשְּׁוָקִים וּפְרָזוֹת הָעִיר וְהָבֵיא פֹה אֶת־הָאֶבְיוֹנִים וַעֲנִיִּים וְעִוְרִים וּפִסְחִים׃

Y buelto el ſieruo, hizo ſaber eſtas coſas á ſu ſennor. Entonces el padre de la familia, enojado, dixo à ſu ſietuo, Vé preſto por las plaças, y por las calles de la ciudad y mete acá los pobres, los mancos, y coxos, y ciegos.

22 וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד אֲדֹנִי נַעֲשָׂה כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָ וְעוֹד נִשְׁאַר מָקוֹם׃

Y dixo el ſieruo, Sennor, hecho es como mandaſte: y aun ay lugar.

23 וַיֹּאמֶר אָדוֹן אֶל־הָעֶבֶד צֵא אֶל־הַדְּרָכִים וְאֶל־הַגְּדֵרוֹת וּפְצַר בָּם וְיָסוּרוּ אֵלַי אֲשֶׁר יִמָּלֵא בֵיתִי׃

Y dixo el ſennor àl ſieruo, Vé por las caminos, y por los cercados, y fuerçalos â entrar, paraque ſe hincha mi caſa,

ιδ.

18. Καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτὸν, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

Mais il ſe prindrent tous d'vn accord à s'excuſer. Le ptemier lui dit, I'ai acheté vn heritage, & il me faut neceſſarement partir pour l'aller voir ie te prïe, tien moi pour excuſé.

19. Καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτὰ, ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

Et l'autre dit, I'ay acheté cinq couples de bœufs, & m'en vai pour les eſprouuer: ie te prie, tien moi pour excuſé.

20. Καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

Et l'autre dit I'ai prins femme en mariage, & pourtant n'y puis-ie aller.

21. Καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπήρους καὶ χωλοὺς καὶ τυφλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

Ainſi le ſeruiteur s'retourna, & rapporta ces choſes à ſon maiſtre. Adonc le pere de famille tout couroucé, dit à ſon ſeruiteur, Va-t'en viſtement par les places & par les rues de la ville, amene ceans les poures & impotens, & boiteux, & aueugles.

22. Καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

Et le ſeruiteur dit, Maiſtre, il a eſté fait ainſi que tu as commandé, & encore y a il de la place.

23. Καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

Et le Maiſtre dit au ſeruiteur, Va par les chemins & hayes, & contrain les d'entrer, afin que ma maiſon ſoit remplie.

CAP. XIIII.

18. Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei, Villam emi: & neceſſe habeo exire & videre illam, rogo te habe me excuſatum.

But they all with one mind began to make excuſe: The firſt ſayde vnto him / I haue bought a farme / and I muſt needes go out and ſee it: I pray thee haue me excuſed.

19. Et alter dixit, Iuga boum emi quinque & eo probare illa, rogo te habe me excuſatum.

And another ſayde / I haue bought fiue yoke of oxen / and goe to proue them / I pray thee / haue me excuſed.

20. Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.

And another ſayd / I haue maried a wife / and therefore I can not come.

21. Et reverſus ſervus, nuntiavit hæc domino ſuo, Tūc iratus paterfamiliâs, dixit ſervo ſuo, Exi citò in plateas & vicos civitatis: & pauperes ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

So that ſeruant returned / and ſhewed his maſter theſe thinges. Thē was the good man of the houſe angry / and ſayd to his ſeruant / Go out quickly into the places and ſtreetes of the citie / and bring in hither the poore / and the maimed / and the halt / and the blinde.

22. Et ait ſervus, Domine, factum eſt ut imperaſti: & adhuc locus eſt.

And the ſeruant ſaid / Lorde / it is done as thou haſt commaunded / and yet there is roome.

23. Et ait dominus ſervo, Exi in vias & ſepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea.

Then the maſter ſayde to the ſeruant / Go out into the hie wayes / and hedges / and compell them to come in / that mine houſe may be filled.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd ſie fiengen an alle nacheinander ſich zuentſchuldigen. Der erſte ſprach zu jm: Jch habe einen Acker gekaufft / vnd muß hinauß gehen / vnd jn beſehen / ich bitte dich / entſchuldige mich.

Oc de begynte alle effter huer andre at aarſage ſig. Den førſte ſagde til hannem / Jeg købte en Ager / oc ſkal gaa vd / oc beſee hannem / Jeg beder dig / aarſage mig.

19. Vnd der ander ſprach: Jch habe fünff joch Ochſen gekaufft / vnd ich gehe ietzt hin / ſie zu beſehen / ich bitte dich / entſchuldige mich.

Oc den anden ſagde / Jeg købte fem par Øxen / oc ieg gaar nu hen / at beſee dem / Jeg beder dig aarſage mig.

20. Vnd der dritte ſprach: Jch habe ein Weib genommen / darumb kan ich nicht kommen.

Oc den tredie ſagde / Jeg tog en Huſtru / Der faare kand ieg icke komme.

21. Vnd der Knecht kam / vnd ſaget das ſeinem Herrn wider. Da ward der Haußherr zornig / vnd ſprach zu ſeinem Knechte: Gehe auß bald auff die ſtraſſen vnd gaſſen der Statt / vnd führe die Armen vnd Krüppel / vnd Lahmen / vnd Blinden herein.

Oc Suenden kom / oc ſagde ſin Herre det igen. Da bleff Heſbonden vred / oc ſagde til ſin Suend / Gack ſtrax vd paa Stadſens ſtræde oc gader / oc før hid ind de Fattige oc Krøblinge oc Halte oc Blinde.

22. Vnd der Knecht ſprach: Herr / es iſt geſchehen / was du befolen haſt / Es iſt aber noch raum da.

Oc Suenden ſagde / Herre / det er giort / ſom du befalede / Oc der er end nu rum.

23. Vnnd der Herr ſprach zu dem Knechte: Gehe auß auff die Landſtraſſen / vnd an die Zäune / vnd nötige ſie herein zu kommen / auff daß mein Hauß vol werde.

Oc Herren ſagde til Suenden / Gack vd paa alfare veye / oc hoſſ Gerde / oc nød dem til at komme her ind / Paa det mit Huſſ kand bliffue fult.

Kapitola XIIII.

18. Y počali ſe wſſyckni ſpolu wymlauwati. Prwnij řekl gemu: Wes gſem kaupil / a muſým wygijti a ohledati gi: proſým tebe wymluw mne.

Lecz ſie wſzyſcy iednáko wymáwiac poczeli / pierwſzy mu rzekl: Kupilem rola y mam potrzebe idz á ogladáć ia / proſzecie miey mie za wymowionego.

19. A druhý řekl: Spřeženij Woluow kaupil gſem patero / a gdu abych gich zkuſyl: proſým tebe wymluw mne.

A drugi rzekl / Kupilem pięć par wolow / y ideich doświadczáć / proſzecie miey mie zá wymowionego.

20. A giný řekl: Ženu gſem poyal / a protož nemohu přigijti.

Drugi záſie rzekl / Zonem poial / y dla tegoz przydz nie moge.

21. Y nawrátiw ſe Služebnijk zwěſtowal tyto wěcy Pánu ſwému. Tehdy rozhněwaw ſe Hoſpodář / řekl ſlužebnijku ſwému: Wygdi rychle na rynky a na vlice Měſta: a Chudé / mdlé / Slepé / a kulhawé vwed' ſem.

A gdy ſie ſługá od nich wrocil oznaymil to Pánu ſwemu / Tedy ſie goſpodarz rozgniewawſzy rzekl ſludze ſwemu / Idz rychlo ná vlice y ná przecznice mieſckie / á vbogie / vlomne / chrome / y ſlepe tu przywiedz.

22. Y řekl ſlužebnijk: Pane / ſtalo ſe yakož gſy rozkázal: a geſſtěk mijſto geſt.

Rzekl ſługá / Pánie ſtáło ſie iákoś roſkazal / y ieſzzec mieyſce zoſtálo.

23. Y řekl Pan ſlužebnijku: Wygdiž na ceſty a mezy Ploty / a přinutkay wgijti / ať ſe naplnij duom můg.

Rzekl tedy Pan ſludze / Idz ná drogi y miedzy oplothki / á padz / niech ida áby byl nápelnion dom moi.

יד

24 אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּחַד מֶן הָנוֹן אֱנָשָׁא דְּקְרַיו הֲווּ לָא יִטְעֲמוּן מֶן חֲשָׁמִיתִי ׃

Perche io Vi dico, che niuno di quegli huomini ch'erano ſtati inuitati, guſtarà de la mia cena.

25 וְכַד אָזְלִין הֲווּ עַמֵּהּ כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אֶתְפְּנִי וֶאמַר לְהוֹן ׃

Hor molte genti andauano con eſſo IESV: *& egli riuoltatoſi, diſſe loro.*

26 מַן דְּאָתֵא לְוָתִי וְלָא סָנֵא לַאבוּהִי וְלֶאמֵּהּ וְלַאחַוְהִי וְלַאחְוָתֵהּ וְלַאנְתְּתֵהּ וְלַבְנַוְהִי וְאָף לְנַפְשֵׁהּ תַּלְמִידָא לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶהְוֵא לִי ׃

Se alcuno Viene à me, e non ha in odio il padre ſuo, e la madre, e la moglie, e i figliuoli, e i fratelli, e le ſorelle, & oltrè à ciò ancora l'anima ſua, non puo eſſer mio diſcepolo.

27 וּמַן דְּלָא שָׁקֵל צְלִיבֵהּ וְאָתֵא בָּתְרַי תַּלְמִידָא לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶהְוֵא לִי ׃

E chiunque non porta la ſua croce, e Vien dietro à me, non puo eſſer mio diſcepolo.

28 מַנּוּ גֵּיר מֶנְּכוֹן דְּצָבֵא דְּנֶבְנֵא מַגְדְּלָא וְלָא לוּקְדַם יָתֶב חָשֵׁב נֶפְקְתֵהּ אֶן אִית לֵהּ לַמְשַׁלְמוּתֵהּ ׃

Perche, chi è quel di Voi, che Volendo edificare Vna torre, primamente ſedendo non faccia il conto de la ſpeſa, s'egli ha il modo di finirla-

29 דְּלָא כַּד יְסִים שֶׁתָאסְתָא וְלָא נֶשְׁכַּח לַמְשַׁלָמוּ כֻּלְּהוֹן הָזֵין יֶהְווֹן מְבַזְחִין בֵּהּ ׃

Accioche poi hauendo egli poſto il fondamento, e non la potendo finire: tutti quei che Veggono, non comincino à farſi beffe di lui.

30 וְאָמְרִין דְּהָנָא גַּבְרָא שָׁרִי לְמֶבְנָא וְלָא אֶשְׁכַּח לַמְשַׁלָמוּ ׃

Dicendo, Queſt'huomo cominciò à edificare, & non ha potuto finire.

יד

24 אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי אִישׁ מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַקְּרוּאִים לֹא יִטְעַם אֶת מִשְׁתִּי ׃

Porque yo os digo, que ninguno de aquellos varones que fueron llamados, guſtarà mi Cena.

25 וַיֵּלְכוּ עִם רַב עִמּוֹ וַיִּפֶן וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם ׃

Y muchas compannas yuan con el; y boluiendoſe dixoles.

26 אִם אִישׁ יָבוֹא אֵלַי וְלֹא יִשְׂנָא אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְאֶת־אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְאֶחָיו וְאַחְיוֹתָיו וְגַם אֶת־נַפְשׁוֹ לֹא יוּכַל לִהְיוֹת תַּלְמִידִי ׃

Se alguno viene à mi, y no aborrece à ſu padre, y madre, y muger, y hijos, y hermanos, y hermanas, y aun tambien ſu vida, no puede ſer mi Diſcipulo.

27 וַאֲשֶׁר לֹא יִסְבּוֹל אֶת־צְלִיבוֹ וְיָבוֹא אַחֲרַי לֹא יוּכַל לִהְיוֹת תַּלְמִידִי ׃

Y qualquiera que no trae ſu cruz, y viene en pos de mi, no puede ſer mi Diſcipulo.

28 כִּי מִי מִכֶּם הָרוֹצֶה לִבְנוֹת אֶת הַמִּגְדָּל הֲלֹא בָּרִאשׁוֹנָה יוֹשֵׁב וִיחַשֵּׁב אֶת־תּוֹצְאוֹתָיו אִם יֶשׁ־לוֹ לְכַלּוֹת ׃

Porque qual de voſotros, queriendo edificar vna torre, no cuenta primero ſentado los gaſtos (que ſon neceſſarios,) ara ver ſi tiene para acabar la?

29 פֶּן יָשִׂים יְסוֹדָתוֹ וְלֹא יוּכַל לְכַלּוֹת וְכָל־הָרוֹאִים יָחֵלּוּ לְהַלְעִיג בּוֹ ׃

Porque deſpues que aya pueſto el fundamento, y no pueda acabar la, todos losque lo vieren, no comiencé a hazer burla deel:

30 לֵאמֹר כִּי זֶה הָאָדָם הֵחֵל לִבְנוֹת וְלֹא יָכֹל לְכַלּוֹת ׃

Diziendo, Eſte hombre començó à edificar, y no pudo acabar.

ιδ.

24. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

Car ie vous di, que nul de ces hommes-la qui auoyent eſté conuiés ne gouſtera de mon ſouper.

25. Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς.

Or grandes troupes alloyent auec lui: & lui ſe tournant leur dit.

26. Εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, οὐ δύναταί μου μαθητὴς εἶναι.

Si quelcũn vient vers moi, & ne hait ſon pere & ſa mere, & femme & enfans, & freres & ſœurs, & encore meſme ſon ame il ne peut eſtre mon diſciple,

27. Καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Et quiconqne ne charge ſur ſoi ſa croix, & ne vient apres moi, il ne peut eſtre mon diſciple.

28. Τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν.

Car qui eſt celui d' entre-vous qui voulant baſtir vne tour, premierement ne s'aſſee, & ne calcule les deſpens, s'il a pour la paracheuer?

29. Ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ.

Depeur qu'apres qu'il aura poſé le fondement. & n'aura peu paracheuer, tous ceux qui le verront ne commencent á ſe mocquer de lui.

30. Λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;

Diſans, Ceſt homme a commencé à baſtir &, n'a peu parachuer.

CAP. XIIII.

24. Dico autem vobis, quòd nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

For I ſay vnto you/ that none of thoſe men which were bidden/ ſhall taſte of my ſupper.

25. Ibant autem turbę multæ cum eo, & cōverſus dixit ad illos.

Now there went great multitudes with him / and he turned and ſayd vnto them.

26. Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam: non poteſt meus eſſe diſcipulus.

If anie man come to mee/ and hate not his father /, and mother / and wife / and children/ and brethren/ and ſiſters: yea/ and his owne life alſo / hee cannot bee my diſciple.

27. Et qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me: non poteſt meus eſſe diſcipulus.

And whoſoeuer bearet not his croſſe/ and commeth after mee / can not be my diſciple.

28. Quis enim ex vobis volens turrim ędificare, non priùs ſedens computat ſumptus qui neceſſarii ſunt, ſi habeat ad perficiendum.

For which of you minding to buylde a towre / ſitteth not downe before / and counteth the coſt / whether he haue ſufficient to performe it.

29. Ne poſteà quam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei,

Leaſt that after he hath layd the foundation / and is not able to performe it/ all that beholde it/ beginne to mocke him.

30. Dicentes, Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare?

Saying/ This man began to builde/ and was not able to make an ende?

Das XIIII. Capitel.

24. Ich ſage euch aber / daß der Männer keiner / die geladen ſind/ mein Abendmal ſchmecken wirdt.

Men ieg ſiger eder/ At ingen aff de Mend / ſom vaare budne / ſkal ſmaage min Naduere.

25. Es gieng aber vil Volcks mit jm/ vnd er wandte ſich / vnd ſprach zu jhnen:

Oc der gick meget Folck met hannem / Oc hand vende ſig / oc ſagde til dem.

26. So iemand zu mir kompt / vnd haſſet nicht ſeinen Vater / Mutter/ Weib / Kind / Brůder / Schweſter / auch dazu ſein eigen Leben / der kan nicht mein Jůnger ſein.

Der ſom nogen kommer til mig / oc hader icke ſin Fader/ Moder/ Huſtru / Børn / Brodre / Søſtre/ oc der til met ſit eget Liff / hand kand icke vere min Diſcipel.

27. Vnd wer nicht ſein Creutz tregt/ vnd mir nachfolget / der kan nicht mein Jůnger ſein.

Oc huo ſom icke bær ſit Kaarſſ/ oc effter folger mig/ hand kand icke vere min Diſciple.

28. Wer iſt aber vnter euch/ der einen Thurn bauen wil / vnd ſitzet nicht zuvor vnd ůberſchlegt die koſt / ob ers habe hinauß zu fůhren?

Oc huo er iblant eder/ ſom vil bygge it Taarn oc ſider icke før/ oc offuerlegger Bekoſtningen / om hand haffuer at fuldkomme met det?

29. Auff daß nicht/ wo er den grund gelegt hat / vnnd kans nicht hinauß fůhren/ alle die es ſehen/ fahen an ſein zu ſpotten.

Paa det / at der ſom hand legger Grunduollen/ oc kand det icke fuldkomme / de ſkulle icke alle / ſom det see/ begynde at ſpaatte hannem.

30. Vnd ſagen: Diſer Menſch hub an zu bauen/ vnd kan es nicht hinauß fůren.

Oc ſige / Dette Menniſke begyntte at bygge / oc kand det icke fuldkomme.

Kapitola XIIII.

24. Giſtě prawijmť wám: že žádný z mužuow těch kteřijž gſau pozwáni neokuſý Wečeře mé.

Abowiemci wam powiedam żeć żaden z onych mężow ktorzy ſą wezwani nie vkuśi wieczerzey moiey.

25. Sſli gſau pak množý záſtupowé s nim/ a on obrátiw ſe řekl gim:

Szło tedy przy nim wielkie zgromádzenie / á obrociwſzy ſie rzekł do nich.

26. Gdeli kdo ke mně/ a nemáli w nenáwiſti Otce ſwého/ y Mateře/ y ženy/ y Synuow/ y Bratřij/ y Seſtr/ nad to y žiwota ſwého / němuože býti mým Včedlnijkem.

Jeſliż kto idzie do mnie/ á nie ma w nienawiſci oycá ſwego y máthki ſwey / żony y dzieci/ bráciey y ſioſtr/ y co też wiecey / duſze ſwoiey/ then cinie może być moim zwolennikiem.

27. A kdo neneſe Křijže ſwého a ne gde za mnau / nemůž býtj mým Včedlnijkem.

Kto kolwiek theż nie noſi krzyżá ſwego á idzie zá mną / nie może być mym zwolennikiem.

28. Nebo kdo z wás geſt chtěge ſtawěti wěži/ aby prwé ſedna nepočijtal nakladůw kteřijž gſu potřebnj/ můželi ge mjti k dokonánj:

Bo ktoż z was ieſt/ ktory gdy by chciał budowáć wieżę/ záſz nie pierwey ſiedząc ráchuie náklad ieſliby mu doſtatczył ku dokonániu?

29. Aby ſnad polože grunt a nemoha dokonati/ wſſyckni kteřijžby widěli počaliby ſe gemu poſmijwati.

Aby gdyby záłożył fundámenty á dokończyć nie mogł/ ci ktorzy widząnie poczęli ſzydzić z niego/

30. Řkauce: Tento člowěk počal ſtawěti / a nemohl dokonati?

Mowiąc/ Człowiek ten począł budowáć á nie mogł dokonáć.

יד

31 אוֹ מַנוּ מַלְכָּא דָּאזֶל לְקְרָבָא לְמֶתְכַּתָּשׁוּ עַם מַלְכָּא חַבְרֵהּ וְלָא לוּקְדַם מֶתְרַעֵא דְּאֶן מֶשְׁכַּח בְּעַסְרָא אַלְפִּין לְמֶארַע לְהָו דָּאתֵא עֲלַוְהִי בְּעֶסְרִין אַלְפִּין׃

Ouero, qual'è quel re, che douendo andare à far guerra contra vn'altro re, primamente non ſegga: e penſi s'ei puo con dieci milia andar incontro à quello che con venti milia vien contra lui?

32 וְאֶן דֵּין לָא עַד הָו רַחִיק מֶנֵּהּ מְשַׁדַּר אֻזְגַּדָּא וּבָעֵא עַל שְׁלָמָא׃

Altrimenti eſſendo colui ancor lontano, mandandoli ambaſciatori, li domanda le conditioni de la pace.

33 הָכַנָּא כֻּל אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן דְּלָא שָׁבֶק כֻּלֵּהּ קֶנְיָנֵהּ לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶהְוֵא לִי תַלְמִידָא׃

Coſi dunque ciaſcun di voi, che non rinuntia à tutte le coſe che poſſede, non puo eſſer mio diſcepolo.

34 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אֶן דֵּין אַף מֶלְחָא תֶּתְפַּכַּה בְּמָנָא תֶּתְמְלַח׃

Il ſale è buono: ma ſe il ſale perde il ſuo ſapore, con che ſi ſalara egli.

35 לָא לַארְעָא וְלָא לְזֶבְלָא אֶלָּא לְבַר שָׁדִין לָהּ מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא דְּנֶשְׁמַע נֶשְׁמַע׃

E non è vtile ne per la terra, ne per il letame: ma ſi gitta via. Chi ha orecchie da vdire, oda.

טו

1 מֶתְקַרְבִין הֲווּ דֵּין לְוָתֵהּ מַכְּסֵא וְחַטָּיֵא דְּנֶשְׁמְעוּנָיְהִי׃

Hor tutti i publicani e peccatori s'accoſtauano à lui per vdirlo.

2 וְסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא רָטְנִין הֲווּ וָאמְרִין הָנָא לְחַטָּיֵא מְקַבֵּל וָאכֵל עַמְּהוֹן׃

Ei Fariſei e gli ſcribi mormorauano, dicendo, Coſtui riceue à ſe i peccatori, e mangia con eſſi.

יד

31 אוֹ־מִי־הַמֶּלֶךְ הוֹלֵךְ לְהִלָּחֵם עִם מֶלֶךְ אַחֵר הֲלֹא יוֹשֵׁב בָּרִאשׁוֹנָה וּמִתְיָעֵץ אִם יוּכַל בְּרִבָּבָה לִקְרַב לַאֲשֶׁר בְּרִבּוֹתַיִם יָבוֹא עָלָיו׃

O, qual rey, auiendo de yr à hazer guerra contra otro rey, ſentandoſe primero no conſulta, ſi puede ſalir àl encuentro con diez mil al que viene contra el con veynte mil:

32 וְאִם לֹא עוֹדֶנּוּ רָחוֹק מִמֶּנּוּ יְשַׁלַּח מְלִיצִים לִשְׁאוֹל לוֹ עַל־הַשָּׁלוֹם׃

Otramente, quando aun el otro eſtà lexos, le ruega por la paz, embiandole embaxada.

33 כֵּן כֹּל מִכֶּם אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב כָּל קִנְיָנוֹ לֹא יוּכַל לִהְיוֹת תַּלְמִידִי׃

Anſi pues qualquiera de voſotros que no renuncia à todas las coſas que poſſee, no puede ſer mi Diſcipulo.

34 טוֹב הַמֶּלַח וְאִם יִתָּפֵל בַּמֶּה יְמֻלָּח׃

Buena es la ſal: mas ſi la ſal fuere deſvanecida, conque ſe adobara?

35 לֹא אֶל־הָאָרֶץ וְלֹא אֶל־מַדְמֵן נָכוֹן כִּי אִם יַשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ חוּצָה אֲשֶׁר לוֹ אָזְנַיִם לִשְׁמוֹעַ יִשְׁמָע׃

Ni para la tierra, ni para el muladar es buena: en la calle la echan. Quien tiene oydos para oyr, oyga.

ט ו

1 וַיִּקְרְבוּ אֵלָיו כָּל־בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְחַטָּאִים לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

Y llegauanſe à el todos los publicanos y peccadores à oyrlo:

2 וַיִּלּוֹנוּ הַמְּפָרְשִׁים וְהַסּוֹפְרִים לֵאמֹר כִּי זֶה מְקַבֵּל אֶת־הַחַטָּאִים וְאוֹכֵל עִמָּהֶם׃

Y murmurauan los Phariſeos y los eſcribas, diziendo, Eſte à los peccados recibe, y con ellos come.

ιδ.

31. Ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν.

Ou, qui eſt le Roy qui parte pour donner bataille à vn autre Roy, qui premierement ne s'aſſee & ne conſulte s'il pourra auec dix mille aller rencontrer celui qui vient auec vingt mille contre lui?

32. Εἰ δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόῤῥω ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

Autrement ce Roy-la eſtant encore de loin, il enuoye vn ambaſſade, & demande les moyens de paix.

33. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

Ainſi donc chacun de vous qui ne renonce à tout ce qu'il a ne peut eſtre mon diſciple.

34. Καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

Le ſel eſt bon: mais ſi le ſel perd ſa ſaueur, dequoi le ſalera-on:

35. Οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω.

Il n'eſt propre, ni pour mettre en la terre, ni au fumier: mais on le iette hors. Qui a oreilles pour ouir, oye.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ.

Or tous les peagers & gens de mauuaiſe vie s'approchoyent de lui, pour l'ouir.

2. Καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες· ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

Dont les Phariſiens & les Scribes murmuroyent, diſans, Ceſtui-ci reçoit les gens de mauuaiſe vie, & mange auec eux.

CAP. XIIII.

31. Aut quis rex iturus cõmittere bellum adverſus alium regem, non ſedens priùs cogitat, ſi poſſit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe?

Or what King going to make warre againſt another king/ ſitteth not downe firſt/ & taketh counſell/ whether he be able with ten thouſand / to meete him that commeth agaynſt him with twentie thouſand?

32. Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea quæ pacis ſunt?

Or els while he is yet a great way of/ hee ſendeth an ambaſſage/ and deſireth conditions of peace.

33. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

So likewiſe/ whoſoeuer he be of you/ that forſaketh not all that he hath / he can not be my diſciple.

34. Bonum eſt ſal. Si autem ſal evanuerit: in quo condietur?

Salt is good: but if ſalt haue loſt his ſauour / where with ſhall it be ſalted?

35. Neque in terram, neque in ſterquilinum utile eſt, ſed foràs mittetur. Qui habet aures audiendi audiat

It is neither meete for the lande/ nor yet for the dounghil/ but men caſt it out. He that hath eares to heare / let him heare.

CAP. XV.

ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, ut audirẽt eum.

Then reſorted vnto him all the Publicanes and ſinners/ to heare him.

2. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

Therefore the Phariſes and Scribes murmured / ſaying / Here receyueth ſinners/ & eateth with them.

Das XIIII. Capitel.

31. Oder welcher König wil ſich begeben in einen Streitt / wider einen andern König / vnd ſitzet nicht zuvor vnd rathſchlaget / Ob er köndte mit zehen tauſend begegnen / dem / der über jn kompt mit zweintzig tauſend?

Eller huilcken Konge vil giffue ſig i Strid / mod en anden Konge / oc ſider icke før oc betencker / Om hand kand møde den met thi tuſinde / ſom kommer mod hannem met tiue tuſinde?

32. Wo nicht / ſo ſchicket er Bottſchafft / wenn jener noch ferne iſt / vnd bittet vmb Friede.

Kand hand icke / da ſkicker hand Sendebud / den ſtund den anden er end longt borte / oc bedet om Fred.

33. Alſo auch ein ieglicher vnter euch der nicht abſaget allem das er hat / kan nicht mein Jünger ſein.

Lige ſaa hueriblant eder / ſom icke forſigeralt det hand haffuer / kand icke vere min Diſcipel.

34. Das Saltz iſt ein gut ding / wo aber das Saltz thumb wirdt / womit wirdt man würtzen?

Salt er en god ting / Men der Saltet ſom miſter ſin krafft / huor met ſkal mand ſalte?

35. Es iſt weder auff das Land / noch in den miſt nütze / ſondern man wirds wegwerffen. Wer Ohren hat zu hören / der höre.

Det er huercken nytteligt paa Marcken eller i Møget / Men mand ſkal kaſte det bort. Huo ſom haffuer øern at høre met / hand høre.

Das XV. Capitel.

Es naheten aber zu jhm allerley Zölner vnd Sünder / daß ſie jhn höreten.

OC der komme allehonde Toldere oc Syndere til hannem / at de vilde høre hannem.

2. Vnd die Phariſeer vnd Schrifftgelehrten murreten / vnd ſprachen: Diſer nimpt die Sünder an / vnnd iſſet mit jhnen.

Oc Phariſeer oc Scrifftkloge knurrede / oc ſagde / denne annammer Syndere / oc æder met dem.

Kapitola XIIII.

31. Aneb který Král chtěge geti aby bogowal proti giněmu Králi / prwě neſedne aby pomyſlil mohliby s deſýti Tiſýcy potkati ſe s tijm / kterýž ſe dwadcýti Tiſýcy táhne proti němu?

Abo ktory ieſt krol coby wyiechawſzy chciał zwieść bytwę z drugim krolem / nie pierwey ſiadł rádząc ſię ieſliž može z dźieſiąciá tyſięcy záciągnąć one mu ktory z dwiemádźieſty tyſięcy iedźie przeciw niemu?

32. Ginák an geſſtě podál od něho geſt / y poſſle poſelſtwij k němu / žádage za ty wěcy kteréž gſau k pokogi.

Rowſzem poki on ieſzcze ieſt dáleko / wyſyła z poſelſtwem / prozac oto coby było ku pokoiowi.

33. Protož tak každý z wás kdož neodwolj wſſem wěcem kterýmiž wládne / nemuož býti mým Včedlnijkem.

Takže tedy ktory kolwiek z was nie wyrzekł ſię wſzytkich ſwych máiętnośći / tenći nie može być moim zwolennikiem.

34. Dobráť geſt Sůl: Pakliť Sůl bude zmařená / čijm bude ſoleno?

Dobrać ieſt ſol / lecz ieſli ſol ſmák ſtráci / czymže ią náprawią?

35. Ani do země / ani do hnoge ſe nehodij / ale wywržena bude wen. Kdo má vſſy k ſlyſſenij / ſlyſs.

Gdyž ſię áni ná ziemię áni w gnoy nie godźi / ále bywa precz wyrzucona: A ták kto ma vſzy ku ſłuchániu niechay ſłucha.

Kapitola XV.

PRzibližowali ſe pak k němu zgewnij y taynij hřijſſnijcy / aby ho ſlyſſali.

POtym ſię do niego ſchodźili wſzyſcy celnicy y grzeſznicy áby go ſłuchali.

2. Tehdy reptali Včitelé a Zákonijcy / řkauce: Tento hřijſſnijky přigijmá / a gij s nimi.

Rſzemrali Fáryzeuſzowie / y Doktorowie / mowiąc / Ten przyimuie grzeſzniki y iada z nimi.

טו

3 וֶאמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מַתְלָא הָנָא׃

Onde egli diſſe loro queſta ſimilitudine, dicendo.

4 מַנוּ מֶנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ מְאָא עֶרְבִין וְאֶן יֵאבַד חַד מֶנְהוֹן לָא שָׁבֵק תֶּשְׁעִין וְתֶשְׁעָא בְּמַדְבְּרָא וָאזֵל בָּעֵא לְהוּ דְּאבַד עַד־מָא דְּנֶשְׁכְּחִיוְהִי׃

Qual huomo è di voi, che hauendo cento pecore, e perdendone vna, non laſſi le nouantanoue nel diſerto, e vada dietro à quella che s'è perduta, infin che la ritroui?

5 וּמָא דְּאֶשְׁכְּחֵהּ חָדֵא וְשָׁקֵל לֵהּ עַל כַּתְפָּתֵהּ׃

E come l'ha trouata, ſe la pone ſopra le ſue ſpalle tutto allegro,

6 וְאָתֵא לְבַיְתֵהּ וְקָרֵא לְרָחְמַוְהִי וְלַשְׁבָבַוְהִי וָאמַר לְהוֹן חַדַו עַמִּי דְּאֶשְׁכְּחֵת עֶרְבִּי דַּאבִיד הָוָת׃

E venuto à caſa, chiama gli amici e i vicini, dicendo loro, Rallegrateui con eſſe me, percioche io ho ritrouata la mia peccora che era perduta.

6 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָכַנָא תֶּהְוֵא חַדּוּתָא בַּשְׁמַיָּא עַל חַד חַטָּיָא דְּתָאֵב אָו עַל תֶּשְׁעִין וְתֶשְׁעָא זַדִּיקִין דְּלָא מֶתְבַּעְיָא לְהוֹן תְּיָבוּתָא׃

Io vi dico, che coſi ſarà allegrezza nel cielo per vn peccatore che venga à penitentia piu che per nouantanoue giuſti, che non hanno di penitentia biſogno.

8 אָו אַיְדָא הִי אַנְתְּתָא דְּאִית לָהּ עֶסְרָא זוּזִין וְתוֹבֵד חַד מֶנְהוֹן וְלָא מַנְהְרָא שְׁרָגָא וְחָמְנָא בַּיְתָא וּבָעְיָא לָהּ בְּטִילָאִית עַד־מָא דְּתֶשְׁכְּחִיוְהִי׃

Ouero qual è quella donna che hauendo dieci dramme, s'ella perde vna dramma: non accenda la lucerna, e ſcopi la caſa, e cerchi diligentemente, infin à tanto che la ritroui?

טו

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה לֵאמֹר׃

Y el les dize eſta paràbola diziendo.

4 לְמִי אָדָם מִכֶּם הָיוּ לוֹ מֵאָה צֹאן וַיֹּאבַד מֵהֶם שֶׂה אֶחָד הֲלֹא יַעֲזֹב אֶת־הַתִּשְׁעִים וְתֵשַׁע בַּמִּדְבָּר וַיֵּלֵךְ אַחַר הָאוֹבֵד עַד־כִּי יִמְצָאֶנּוּ׃

Que hombre de voſotros, teniendo cien oueias, ſi perdiere vna de ellàs, no dexalas nouenta y neue en el deſierto, y vá à la que ſe perdió, haſta que la halle?

5 וְאִם יִמְצָא יָשִׂים עַל־כְּתֵפָיו וְשׂוֹמֵחַ׃

Y hallàda la pone ſobre ſus ombros gozoſo?

6 וּבְבוֹאוֹ אֶל־בֵּיתוֹ יַזְעִק אֶת מֵרֵעָיו וְאֶת קְרֹבָיו לֵאמֹר אֲלֵיהֶם שִׂמְחוּ אִתִּי כִּי־מָצָאתִי אֶת שֵׂיִי הָאוֹבֵד׃

Y viniendo á cáſa junta à los ámigos y à los vezinos, diziendoles, Dadme el para bien: porque he hallado mi aueja que ſe auia perdido?

7 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כֵן שִׂמְחָה תִּהְיֶה בַּשָּׁמַיִם עַל־חֹטֵא אֶחָד הַשָּׁב מֵרָעָתוֹ מִתִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה צַדִּיקִים אֲשֶׁר אֵינָם מִצְטָרְכִים לִתְשׁוּבָה׃

Digo hos, que anſi aurá gozo en el cielo de vn peccador que ſe emmienda, mas que de nouenta y nueue juſtos que no han meneſter emmendarſe.

8 אוֹ אִשָּׁה לְמִי יִהְיוּ לָהּ זוּזִים עֲשָׂרָה אִם תֹּאבַד זוּזָה אַחַת וְהִיא לֹא תְבַעֵר נֵרָהּ וְטֵאטְאָה בְּמַטְאֲטֵא אֶת־בֵּיתָהּ וּתְבַקֵּשׁ בְּלַהַג עַד־כִּי תִמְצָא׃

O, que muger que tiene diez drachmas, ſi perdiere la vna drachma, no enciende el candil, y barre la caſa, y buſca con diligencia, haſta hallar la.

ιε'.

3. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων,

Mais il leur propoſa ceſte ſimilitude, diſant,

4. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐννενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό.

Qui eſt l'homme d'entre vous qui ayant cent brebis, s'il en perd vne, ne laiſſe les quatre vingts & dixneuf au deſert, & ne s'en aille apres celle qui eſt perduë, tant qu'il l'ait trouuee.

5. Καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων.

Et l'ayant trouuee, ne la mette ſur ſes eſpaules bien ioyeux:

6. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

Puis eſtant venu en la maiſon n'appele ſes amis & voiſins, & ne leur die, Eſiouiſſez-vous auec moi: car i'ai trouné ma brebis qui eſtoit perdue?

7. Λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐννενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

Ie vous di, qu'ainſi y aura-il ioye au ciel pour vn ſeul pecheur venãt a s'amender, plus que pour quatre vingts & dixneuf iuſtes, qui n'ont pas faute de repentance.

8. Ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως ὅτου εὕρῃ.

Ou qui eſt la femme qui ayant dix drachmas, ſi elle perd vne drachme, n'allume la chandelle, & ne balie la maiſon, ne la cerche diligemment, iuſqu'a ce qu'elle l'ait trouuee

CAP. XV.

3. Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens,

Then ſpake he this parable to them/ ſaying.

4. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam?

What man of you hauing an hundreth ſheepe / if hee loſe one of them / doeth not leaue ninetie and nine in the wilderneſſe / and goe after that which is loſt / vntill hee finde it?

5. Et cùm invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens.

And when hee hath founde it / he layeth it on his ſhoulders with ioy.

6. Et veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inveni ovẽ meam quæ perierat?

And when he commeth home / he calleth together his friendes and neighbours / ſaying vnto them / Reioice with me: for I haue found my ſheepe / which was loſt.

7. Dico vobis quòd ita gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonagintanovem iuſtis qui non indigent pœnitentia.

I ſay vnto you / that likewiſe ioy ſhalbe in heauen for one ſinner that conuerteth / more then for ninetie and nine iuſt men / which neede none amendment of life.

8. Aut quæ mulier habens drachmas decem: ſi perdiderit drachmam unam, nõne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter, donec inveniat?

Either what woman hauing ten pieces of ſiluer / if ſhe loſe one piece / doeth not light a candle / and ſweepe the houſe / and ſeeke diligently till ſhee finde it?

Das XV. Capitel.

3. Er ſaget aber zu jnen diß Gleichniß / vnd ſprach:

Da talede hand denne Lignelſe til dem / Oc ſagde.

4. Welcher Menſch iſt vnter euch / der hundert Schafe hat / vnd ſo er der eines verleuret / der nicht laſſe die neun vnd neuntzig inn der Wüſten / vnnd hingehe nach dem verlornen / biß daß ers finde?

Huilcket Menniſke er iblant eder / ſom haffuer hundrede Faar / oc der ſom hand miſter it aff dem / at hand ey lader de ni oc halffemteſinds tiue i Orcken / oc gaar bort effter det ſom bleff borte / indtil hand det finder?

5. Vnd wenn ers funden hat / ſo leget ers auff ſeine achſeln mit freuden.

Oc naar hand haffuer det fundet / legger hand det paa ſine ſkuldrer met glæde.

6. Vnd wenn er heim kompt / ruffet er ſeinen Freunden vnd Nachbarn / vnd ſpricht zu jhnen: Freuet euch mit mir / denn ich habe mein Schaf funden / das verlorn war.

Oc naar hand kommer hiem / kalder hand ſine Venner oc Naboer / oc ſiger til dem / Glæder eder met mig / Thi ieg haffuer fundet mit Faar / ſom vaar fortabt.

7. Ich ſage euch / alſo wirdt auch freude im Himmel ſein / über einen Sünder der Buſſe thut / für neun vnd neuntzig Gerechten / die der buſſe nicht bedörffen.

Jeg ſiger eder / Saa ſkal oc vere glæde i Himmelen / offuer en Syndere / ſom gør Penitentze / mere end offuer ni oc halffemteſinds tiue Retferdige / ſom icke haffue penitentze behoff.

8. Oder / welch Weib iſt / die zehen Groſchen hat / ſo ſie der einen verleurt / die nicht ein Liecht anzünde / vnd kehre das Hauß / vnd ſuche mit fleiß / biß ſie jhn finde.

Eller huilcken Quinde er / ſom haffuer thi Pendinge / oc Miſter en aff dem / ſom icke tender it Liuſſ / oc feyer Huſit / oc ſøger met flid / indtil hun finder hannem?

Kapitola XV.

3. Y odpowěděl k nim podobenſtwij toto. Řka:

Ale on to podobienſtwo mowił do nich / rzekac.

4. Kterýž geſt z wás Cžlowěk / kterýž má Sto Owec / a ſtratjli gednu z nich / zdali nenechá dewadeſáti dewjti na pauſſti / a gde k té kteráž zahynula / dokudžby gij nenalezl?

Ktoryż ieſt z was człowiek coby maiac ſto owiec ſtracił iedne z nich / Izali nie opuſzcza onych dziewiaćidzieſiat y dziewiaci na puſzczy / á ſzedſzy nie ſzuka oney ktora zginelá / áż ią znaydzie?

5. A když nalezne gi / wložij na ramena ſwá radugijc ſe:

A znalazſzy ią / kłádzie ná ramioná ſwe raduiac ſie.

6. A přijgda domuow / ſwolá Přátely a Sauſedy / řka gim: Spolu radůgte ſe ſe mnau / neb gſem nalezl Owcy mau kteráž byla zahynula.

Przyſzedſzy do domu wzywa przyiaciol y ſąſiad / mowiac im / Raduycie ſie ſpolu ze mna / abowiemciem nalazł owieczkę moię ktora byłá zginelá.

7. Prawjm k wám / že tak bude radoſt w Nebi nad gednijm hřijſſnijkem pokánij činijcým / wijce než nad dewadeſáti dewjti ſprawedliwými / kteřijž nepotřebugij pokánij.

Powiedamći wam / że ć też ták że bedzie rádość w niebie nád iednym grzeſznikiem pokutuiacym / wiecey niż nád dziewiaćia dzieſiat y dziewiaćia ſpráwiedliwych ktorzy nie potrzebuia vznánia.

8. Aneb / která žena magijcý Hřiwen deſet: a ſtratijli Hřiwnu gednu / zdaliž nerozžže Swijce a přemijtá ty wěcy kteréž w domu gſau / a hledá pilně dokudž nenalezne:

Abo niewiáſtá ktoraby miáłá dzieśiec drágin / ieſlizby ſtraciła drágmę iedne / zali nie zápala świece y nie vmiátá domu? á nie ſzuka z pilnośćia áżby ználázłá?

טו

9 ומא דאשכחתה קריא
לרחמתה ולשבבתה
ואמרא להין חדיין עמי
דאשכחת זוזי דאביד
הוא:

E come l'ha trouata, chiama le ſue amiche e le vicine, dicendo, Rallegrateui con eſſome, percioche io ho trouata la mia dramma che haueuo perduta.

10 אמר אנא לכון ד
דהכנא תהוא חדותא
קדם מלאכוהי דאלהא
על חד חטיא דתאב:

Coſi vi dico io, che ſarà allegrezza dinanzi à li Angeli di Dio per vn peccatore che venga à penitentia.

11 ואמר הוא להון תוב
ישוע גברא חד אית הוא
לה בניא תרין:

Poi diſſe, vn huomo haueua due figliuoli,

12 ואמר לה ברה זעורא
אבי הב לי פלגותא ד
דמטיא לי מן ביתך ופלג
להון קנינה:

E il piu giouene di loro diſſe al padre, Mio padre, dammi la parte de la ſuſtantia che mi tocca: e coſi egli diuiſe loro la facultà.

13 ומן בתר יומתא
קליל כנש הב ברה זעורא
כל מדם דמטיהי ואזל
לאתרא רחיקא ותמן
בדר קנינה כד חיא ב
פרתאירת:

E doppo non molti giorni, hauendo il figliuol piu giouene raunata inſieme ogni coſa, ſen'andò via in paeſe lontano, e la diſſipò tutta la ſua ſuſtantia, viuendo diſſolatamente.

14 וכד גמר כל מדם
דאית הוא לה הוא כפנא
רבא באתרא הו ושרי
חסר לה:

Poi ch'egli hebbe conſumato ogni coſa, venne in quella regione vna gran fame: ond'egli cominciò ad hauer neceſſità.

15 ואזל נקף לה לחד מן
בני מדינתא דאתרא הו
והו שדרה לקריתא ל
למרעא חזירא:

Et andò, & accoſtoſſi ad vn de cittadini di quella regione: ilquale lo mandò à la ſua villa à paſcere i porci.

טו

9 ואם תמצא או תזעק את
רעותיה וקרובותיה לאמר שמחנה
אתי כי מצאתי את־הזוזה אשר
אבדתי:

Y quando la ouiere hallado, juntà las amigas, y las vezinas, diziendo, Dadme el para bien: porque he hallado la drachma que auia perdido.

10 כן אומר אני לכם שמחה
תהיה לפני מלאכי אלהים על־
החטא השב מרעה:

Anſi os digo, que ay gozo en los Angeles de Dios de vn peccador que ſe emmienda.

11 ויאמר לאדם אחד היו לו.
שני־בנים:

Item, dize, vn hombre tenia dos hijos:

12 ויאמר הקטון בהם לאביו
אבי תן לי את־חלקתי אשר
תבוא לי מביתך ויחלק להם
את קנינו:

Y el mas moço deellos dixo à ſu padre: Padre, da me la parte de la hazienda que me pertenece: Y el les repartió la hazienda.

13 ואחרי ימים לא רבים
ויאסף כלם בן־הקטון וילך
אל־ארץ רחוקה ושם הזיל את־
כל־קנינו כי־סובא וזולל הוא:

Y deſpues de no muchos dias, juntando lo todo el hijo mas moço, partióſe lexos, à vna prouincia apartada: y alli deſperdició ſu hazienda biuiendo perdidamente.

14 וכאשר בלע את כל־אשר
לו ויהי רעב חזק בארץ ההיא
והוא החל לחסר:

Y deſque lo vuo todo deſperdiciado, vino vna grande hambre en aquella prouincia: y comencole à faltar.

15 וילך וידבק לאיש עירני
בארץ ההיא וישלח אותו אל־
שדותיו לרעות את החזירים:

Y fué, y llegoſe à vno de los ciudadanos de aquella tierra, elqual lo embió à ſu cortio paraque apacentaſſe los puercos.

ιε.

9. Καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα· συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.

Et quand elle l'a trouuee, n'appelle ſes amies & voiſines, diſant, Eſiouiſſez-vous auec moi: car i'ai trouué la drachme que i'auoy perdue?

10. Οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

Ainſi vous di-ie, qu'il y aura ioye deuant les Anges de Dieu pour vn ſeul pecheur venant a s'amender.

11. Εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς.

Il leur dit auſſi, Vn homme auoit deux fils.

12. Καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.

Dont le plus ieune dit à ſon pere, Mon pere, donne-moi la part du bien qui m'appartient. Ainſi il leur partagea les biens.

13. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.

Et peu de iours apres, quand le plus ieune fils eut tout aſſemblé, il s'en alla dehors en pais lointain: & là diſſipa ſon bien en viuant prodigalement.

14. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.

Apres qu'il eut tout deſpendu, vne famine aduint en ce païs-la: dont il cõmença d'auoir diſette.

15. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.

Alors il s'en alla, & ſe mit auec vn des citoyens du lieu, qui l'enuoya en ſes poſſeſſions pour paiſtre les pourceaux.

CAP. XV.

9. Et cùm invenerit, convocat amicas, & vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.

And when/ he had founde it/ ſhee calleth her friendes/ and neighbours/ ſaying/ Reioyce with me: for I haue found the piece which I had loſt.

10. Ita dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

Likewiſe I ſay vnto you/ there is ioy in the preſence of the Angels of God for one ſinner that conuerteth.

11. Ait autem, Homo quidam habuit duos filios.

He ſaid moreouer/ A certaine man had two ſonnes.

12. Et dixit adoleſcentior ex illis, patri, Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ quæ me contingit. Et diviſit illis ſubſtantiam.

And the yonger of them ſayd to his father/ Father/ giue me the portion of the goodes that falleth to me. So he deuided vnto them his ſubſtance.

13. Et non poſt multos dies, congregatis omnibus adoleſcẽtior filius peregre profectus eſt in regionem longinquam: & ibi diſſipavit ſubſtantiam ſuam vivendo luxurioſè.

So not long after/ when the yonger ſonne had gathered all together/ he tooke his iourney into a farre countrey/ and there he waſted his goods with riotous liuing.

14. Et poſtquam omnia cõſummaſſet, facta eſt fames valida in regione illa, & ipſe cœpit egere.

Now when he had ſpent all/ there aroſe a great dearth throughout that land/ and he began to be in neceſſitie.

15. Et abiit, & adhæſit uni civium regionis illius. Et miſit illum in villam ſuam ut paſceret porcos.

Then he went and claue to a citizen of that countrey/ and he ſent him to his farme/ to feede ſwine.

Das XV. Capitel.

9. Vnd wenn ſie jn funden hat/ rűffet ſie jhren Freundinnen vnd Nachbarinnen/ vnd ſpricht: Freuet euch mit mir denn ich habe meinen Groſchen funden/ den ich verloren hatte.

Oc naar hun haffuer fundet hannem/ kalder hun ſiue Venner oc Naberſker/ oc ſiger/ Glæder eder met mig/ Thi ieg haffuer fundet min Pending/ ſom ieg tabte.

10. Alſo auch/ ſage ich euch/ wird freude ſein für den Engeln Gottes/ über einen Sünder der buſſe thut.

Lige ſaa ſiger ieg eder oc/ ſkal vere glæde faar Gudz Engle/ offuer en Syndere/ ſom gør Penitentze.

11. Vnd er ſprach: Ein Menſch hatte zween Söne.

Oc hand ſagde/ It Menniſke haffde tho Sønner.

12. Vnd der Jüngſte vnter jhnen ſprach zu dem Vater: Gib mir Vater das theil der gütter/ das mir gehöret. Vnd er theilet jhnen das gut.

Oc den yngſte aff dem ſagde til Faderen/ Giff mig Fader den part aff Godzet/ ſom hører mig til. Oc hand ſkiffte godzet iblant dem.

13. Vnd nicht lang darnach ſammlet der jüngſte Sohn alles zuſammen/ vnd zog ferne über Land/ vnd daſelbs bracht er ſein gut vmb mit braſſen.

Oc icke longt der effter ſanckede den yngſte Søn det alt tilſammen/ oc drog longt bort aff Landet/ oc der fortærede hand ſit Godz i offuerflødighed.

14. Da er nun alle das ſeine verzehret hatte/ ward eine groſſe Theurung durch daſſelbige gantze Land/ vnd er fieng an zu darben.

Der hand haffde nu fortæret alt det hand haffde/ da bleff der en ſuar Dyr tid i det ſamme gantſke Land/ oc hannem begynte at fattis.

15. Vnd gieng hin/ vnd henget ſich an einen Burger deſſelbigen Landes/ der ſchicket jhn auff ſeinen acker der Säu zu hüten.

Oc hand gick bort/ oc gaff ſig til en Borgere der i Landet/ hand ſende hannem til ſin Ager at vocte Suin.

Kapitola XV.

9. A když nalezne/ ſwolá Přijtelkyně a Sauſedy/ řkauc: Spolu raduogte/ ſe ſemnau/ neb ſem nalezla Hřiwnu kterauž gſem byla ſtratila.

A gdyż znaydźie/ wzywa przyiaćiołek y ſąśiádek ſwych/ mowiąc/ Ráduyćie ſie ſpołu ze mną/ ábowiemciem nálázłá drágmę com ia byłá ſtráciłá.

10. Takť prawijm wám/ že radoſt bude Angelům Božijm nad gednijm Hřijſſnijkem pokánij činijcým.

Powiedamći wám/ Tákować rádość będźie przed Anioły Bożymi/ nád iednym grzeſznikiem pokuthniącym.

11. Y řekl: Cžlowěk geden měl dwa Syny:

Nád to rzekł/ Człowiek niektory miał dwu ſynu.

12. Y řekl mladſſý z nich Otcy: Otče/ day mi dijl Statku kterýž mně náležij. Y rozdělil gim Statek.

Z ktorych młodſzy rzekł oycu Day mi cześć máiętnośći mnie należącey/ á tákże on rozdźielił im máiętność.

13. A po nemnohých dnech/ ſhromáždiw wſſeckni wěcy mladſſy Syn/ odſſel do daleké Kraginy: a tam rozmrhal ſtatek ſwuog/ žiw gſa ſmilně.

Po máluczkim thedy czáſie gdy wſzytko zebrał on młodſzy ſyn/ odiechał bárzo w dálekie krainy/ y roſproſzył máiętność ſwą żywąc roſpuſtnie.

14. A když wſſeckno vtratil/ ſtal ſe hlad weliký w Kragině té/ a on počal nuzný býti.

A gdy wſzytko potrawił/ ſtał ſie głod wielki w krainie oney/ ták iż onemu poczęło nieſtáwáć żywnośći.

15. Y ſſed přidržal ſe gednoho Měſſťenjna Kraginy té. A on poſlal gey do wſy ſwé/ aby páſl Wepře.

A ták ſzedſzy przyſtał do iednego z mieſzczan oney krainy/ ktory go poſłał ná pole ſwe áby páſł wieprze.

16 וּמִתְרַגַּג הֲוָא לְמֶמְלֵא כַּרְסֵהּ מֶן חַרֻובֵּא הָנוּן דְּאָכְלִין הֲווּ חֲזִירֵא וְלָא אְנָשׁ יָהֵב הֲוָא לֵהּ׃

E bramaua d'empierſi il ventre de le ſcorze, che i porci mangiauano: e perſona non gliene daua.

17 וְכַד אֲתָא לְוָת נַפְשֵׁהּ אֱמַר כְּמָא הָשָׁא אֲגִירֵא אִית בֵּית אָבִי דְּיַתִּיר לְהוֹן לַחְמָא וְאֶנָא הָרְכָא לְכַפְנִי אָבֵד אֶנָא׃

Ond'egli ritornato in ſe ſteſſo, diſſe, Quanti mercennarij ne la caſa di mio padre hanno abbondantia di pane, & io mi muoio di fame?

18 אָקוּם אִזַל לְוַת אָבִי וְאֵמַר לֵהּ אָבִי חָטִית בַּשְׁמַיָּא וַקְדָמָיךְ׃

Io mi leuarò ſu, & andarommene à mio padre, e dirogli, Padre, io ho peccato contra il cielo, e dinanzi à te,

19 וְלָא מֵכִיל שָׁוֵא אֶנָא דַּבְרָךְ אֶתְקְרֵא עֲבֵדַיְנִי אֵיךְ חַד מֶן אָגִירָיךְ׃

E non ſon piu degno d'eſſer chiamato tuo figliuolo: fammi come vno de tuoi mercennarij.

20 וְקָם אֲתָא לְוָת אֲבוּהִי וְעַד הָו רַחִיק חֲזָיְהִי אֲבוּהִי וְאֶתְרַחַם עֲלַוְהִי וַרְהֵט נְפַל עַל צַוְרֵהּ וְנַשְּׁקֵהּ׃

E coſi leuatoſi, ſene venne à ſuo padre: & eſſendo egli ancor lontano, ſuo padre il vidde e moſſeſi à compaſſione: e correndo, ſi gli gittò al collo, e lo baciò.

21 וֶאֱמַר לֵהּ בְּרֵהּ אָבִי חָטִית בַּשְׁמַיָּא וַקְדָמָיךְ׃ וְלָא שָׁוֵא אֶנָא דַּבְרָךְ אֶתְקְרֵא׃

Allora il figliuolo gli diſſe, O padre, io ho peccato contra il cielo, dinanzi à te, ne ſon piu degno d'eſſer chiamato tuo figliuolo.

16 וַיִּתְאָו לְמַלֹּאת אֶת־בִּטְנוֹ מִן חֲרֻבוֹת אֲשֶׁר אָכְלוּ הַחֲזִירִים וְאִישׁ לֹא נָתַן לוֹ׃

Y deſſeaua henchir ſu vientre de las mondaduras que comian los puercos: mas nadie ſe las daua:

17 וַיָּבוֹא אֶל נַפְשׁוֹ וַיֹּאמֶר כַּמָּה שְׂכִירֵי אָבִי יוֹתְרִים לָחֶם וַאֲנִי אוֹבֵד בָּרָעָב׃

Y boluiendo en ſi dixo, Quantos jornaleros en caſa de mi padre tienen abundancia de pan, y yo aqui perezco de hambre,

18 אָקוּם וְאֵלֵךְ אֶל אָבִי וְאוֹמַר אֵלָיו אָבִי חָטָאתִי בַּשָּׁמַיִם וּלְפָנֶיךָ׃

Leuantarmehe, y yre à mi padre, y dezirlehé: Padre peccado hé contra el cielo, y contra ti:

19 וְצָעִיר אָנֹכִי מֵהִקָּרֵא בִּנְךָ עֲשֵׂה אוֹתִי כַּאֲשֶׁר אַחַד שְׂכִירֶיךָ׃

Ya no ſoy digno de ſer llamado tu hijo, hazme como à vno de tus jornaleros.

20 וַיָּקָם וַיָּבוֹא אֶל אָבִיו וְעוֹדֶנּוּ רָחוֹק מִמֶּנּוּ רָאָה אוֹתוֹ אָבִיו וַיִּכָּמְרוּ רַחֲמָיו וַיָּרָץ וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארוֹ וַיִּשַּׁק לוֹ׃

Y leuantandoſe, vino à ſu padre, Y como aun eſtuuieſſe lexos, vidolo ſu padre y y fué mouido á miſericordia · y corriendo á el derriboſe ſobre ſu cuello, y beſolo.

21 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַבֵּן אָבִי חָטָאתִי בַּשָּׁמַיִם וּלְפָנֶיךָ וְאֵינֶנִּי שָׁוֶה לְהִקָּרֵא בִּנְךָ׃

Y el hijo le dixo, Padre peccado hé contra el cielo, y contra ti: ya no ſoy digno de ſer llamado tu hijo.

16. Καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.

Et il deſiroit de remplir ſon ventre des eſcoſſes que les pourceaux mãgeoyent: mais perſonne ne lui en donnoit.

17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.

Dont eſtant reuenu à ſoi-meſme, il dit, Combien y a-il de mercenaires en la maiſon de mon pere, qui ont du pain tant & plus, & moi ie meur de faim?

18. Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου.

Ie me leuerai, & m'en irai vers mon pere, & lui dirai, Mon pere, i'ai peché contre le ciel, & deuant toi.

19. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.

Et ne ſuis plus digne d'eſtre appelé ton fils: fai moi comme l'vn de tes mercenaires.

20. Καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη. καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν,

Ainſi donc il partit, & vint vers ſon pere, Or lui eſtant encore loin, ſon pere le vid, & fut eſmeu de compaſſion, & accourut, & ſe ietta à ſon col: & le baiſa.

21. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου. καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.

Mais le fils lui dit, Mon pere i'ai peché contre le ciel, & deuant toi: & ne ſuis plus digne d'eſtre appelé ton fils.

CAP. XV.

16. Et cupiebat implere ventrem ſuum de ſiliquis quas porci manducabant:& nemo illi dabat.

And he would faine haue filled his belly with the huſkes / that the ſwine ate: but no man gaue them him.

17. In ſe autem reverſus, dixit, Quanti mercenarii patris mei abundant panibus: ego autem hîc fame pereo?

Then he came to him ſelfe / and ſaid / How many hired ſeruants at my fathers haue bread ynough / and I die for hunger?

18. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccavi in cælum & coram te.

I wil riſe / and go to my father / and ſay vnto him / Father / I haue ſinned againſt heauen / and before thee.

19. Iam non ſum dignus vocari filius tuus: fac me ſicut unũ de mercenariis tuis.

And am no more worthy to bee called thy ſonne: make me as one of thy hyred ſeruantes.

20. Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum,& oſculatus eſt eum.

So he aroſe and came to his father / and when he was yet a great way of / his father ſawe him / and had compaſſion / & ranne and fell on his necke / and kiſſed him.

21. Dixitque ei filius, Pater, peccavi in cælum & coram te, iam non ſum dignus vocari filius tuus.

And the ſonne ſaid vnto him / Father / I haue ſinned againſt heauen / and before thee / and am no more worthy to bee called thy ſonne.

Das XV. Capitel.

16. Vnd er begerte ſeinen bauch zu füllen mit trebern / die die Säu aſſen / vnd niemand gab ſie jhm.

Oc hand begerede / at fylde ſin Bug met maſk / ſom Suinene ode / oc ingen gaff hannem den.

17. Da ſchlug er in ſich / vnd ſprach: Wie vil Taglöhner hat mein Vater / die Brot die fülle haben / vnd ich verderbe im hunger.

Da tenckte hand ved ſig / oc ſagde / Huor mange daglønere haffuer min Fader / ſom haffue Brød nock / oc ieg forderffuis i Hunger.

18. Ich wil mich auff machen / vnd zu meinem Vater gehen / vnd zu jhm ſagen: Vater / ich habe geſündiget in den Himmel vnd für dir.

Jeg vil gøre mig rede / oc gaa til min Fader / oc ſige til hannem / Fader / Jeg ſyndede mod Himmelen oc faar dig.

19. Vnd bin fort nicht mehr werth / daß ich dein Sohn heiſſe / mache mich als einen deiner Taglöhner.

Oc ieg er icke lenger verd / at ieg ſkal kaldis din Søn / Gør mod mig ſom en aff dine Daglønere.

20. Vnd er machet ſich auff / vnd kam zu ſeinem Vater. Da er aber noch ferne von dannen war / ſahe jn ſein Vater / vnd jammert jn / lieff vnd fiel jm vmb ſeinen halß / vnd küſſet jhn.

Oc hand giorde ſig rede / oc kom til ſin Fader. Som hand vaar der end longt fra / ſaa hans Fader hannem / oc ynckedis offuer hannem / løb oc falt hannem om hans halſſ / oc kyſte hannem.

21. Der Sohn aber ſprach zu jhm: Vater / ich habe geſündiget inn den Himel vnd für dir / Ich bin fort nicht mehr werth daß ich dein Son heiſſe.

Da ſagde Sønnen til hannem / Fader / Jeg haffuer ſyndet mod Himmelen oc faar dig Jeg er icke lenger mere verd / at ieg ſkal kaldis din Søn.

Kapitola X . .

16. Y žádal naplniti břicho ſwé mlátem kteréž Wepři gedli / a žádný nedáwal gemu.

Y zadal iákoby nátkal brzuch ſwoy luſzczynámi ktorych nie detadály wieprze / ále mu ich nikt nie dal.

17. Tehdy on nawrátiw ſe ſám k ſobě / řekl: Jak mnozý nágemnijcy w domu Otce mého hognoſt magij chleba / a yá tuto hladem mru?

Potym k ſobie przyßedßy / rzekl / Jáko wiele naiemnikow w oycá mego máia doſyc chlebá / á ia oto od glodu gine?

18. Wſtanu / a puogdu k Otcy měmu / a dijm gemu: Otče / zhřeſſyl gſem proti Nebi a před tebau.

Ale wſtáwßy poyde do oycá mego / y rzeke iemu / Oycze zgrzeßylem przeciw niebu y przed tobą.

19. A giž negſem hoden ſlauti Syn twuog / ale včiň mne yako gednoho z nágemnijkůw twých.

A iużem dáley nie ieſt godzien ozywáć ſie ſynem twoym: Vczyńże mie iednym z naiemnikow twoich.

20. Y wſtaw ſſel k Otcy ſwému. A když geſſtě podál byl / vzřel gey Otec geho / y hnut geſt miloſrdenſtwijm / a přiběhw padl na hrdlo geho / á polijbil ho.

Tedy wſtawßy ßedl do oycá ſwego / á gdy ieſzcze byl opadal / vyzral go ociec ie° á rußony mikoſierdziem / wybieżawßy padl ná ßyi iego y cálowal go.

21. Y řekl gemu Syn: Otče / zhřeſſyl gſem proti Nebi a před tebau / a giž negſem hoden ſlauti Syn twůg.

Y rzekl mu ſyn / Oycze zgrzeßylem przeciw niebu y przed toba / á nie ieſthem dáley godzien ozywáć ſie ſynem twoim.

טו

22 אמר דין אבוהי ל
לעבדוהי אפקו אסטלא
רישיתא אלבשוהי וסימו
עזקתא באידה ואסנוהי
מסנא :

E il padre diſſe à i ſuoi ſeruitori, Portate quà la piu bella veſta, e veſtitelo, e dategli vn anello ne la ſua mano, e le ſcarpe ne i ſuoi piedi.

23 ואיתו קטולו תורא
דפטמא ונאכול ו
ונתבסם :

Menate ancora quel vitello ingraſſato, & ammazzatelo, e mangiamo e facciamo allegrezza.

24 דהנא ברי מיתא
הוא וחיא ואבידא הוא
ואשתכח ושריו
למתבסמו :

Percioche queſto mio figliuolo era morto, & è ritornato in vita: era perduto, & eſſi ritrouato. E coſi cominciarono à far feſta.

25 הו דין ברה קשישא
בקריתא הוא וכד אתא
וקרב לות ביתא שמע
קל זמרא דסגיאא :

Hor il ſuo figliuolo piu attempato era in villa, ilquale venendoſe, come fu preſſo à la caſa, udi il ſuono e le danze.

26 וקרא לחד מן טליא
ושאלה מנו הנא :

E chiamò vno de ſuoi ſeruitori, e domandolli che coſe erano quelle.

27 אמר לה אחוך אתא
וקטל אבוך תורא —
דפטמא דכד חלים א
אקבלה :

Egli li diſſe, Il tuo fratello è venuto, e tuo padre ha occiſo quel vitello ingraſſato, percioch'es ia rihauuto ſano e ſaluo.

28 ורגז ולא צבא הוא
למעל ונפק אבוהי בעא
מנה :

Di che egli ſi ſdegnò, e non voleua entrare, la onde ſu padre vſcito fuore lo pregaua.

טו

22 ויאמר האב אל־עבדיו
הוציאו הקריבו את־אדרתו
הראשנה והלבישו אותו ותנו
את־טבעה על־ידו ונשלים
על־רגליו :

Mas el padre dixo â ſus ſieruos, Sacad (luego) el principal veſtido, y veſtildo ? y poned anillo en ſu mano, y çapatos en ſus pies.

23 קחו לכם את בן־בקר
רך וטוב ומהרו לעשות אותו
ונאכל לחם ונסעד לבבנו
ונשמח :

Y traed el bezerro grueſſo, y mataldo : y comamos, y hagomos vanquete.

24 כי־בני־הזה מת היה ויחי
ואובד היה ונמצא ויחלו
לשמוח :

Porque eſte mi hijo muerto era, y ha rebiuido : auiaſe perdido, y es hallado. Y començaron à hazer vanquete.

25 ויהי־בנו הגדול בשדה
וכאשר בא ויקרב אל הבית
שמע את קול כנור ומחול :

Y ſu hijo el mas viejo eſtaua en el campo, elqual como vino, y llegó cerca de caſa, oyó la cymphonia y las danças.

26 ויקרא לאחד מן־הנערים
וישאל מה זה הדבר :

Y llamandó vno de los ſieruos, preguntôle que era aquello.

27 ויאמר לו כי אחיך בא
וישחט אביך את־בן־בקר רך
וטוב כי שלו אותו קבל :

Y el le dixo, Tu hermano es venido : y tu padre há muerto el bezerro grueſſo por auerlo recebido ſaluo.

28 ויחר אפו ולא אבה לעלות
ואביו יצא אליו וישאל ממנו :

Entonces el ſe enojó, y no queria entrar. El padre entonces ſaliendo, rogauale que entraſſe.

ιε.

22. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας.

Or le pere dit a ſes ſeruiteurs. Tirez-moi hors la plus belle robbe, & le veſtez, & lui donnez vn aneau en ſa main, & des ſouliers en ſes pieds:

23. Καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν.

Et m' amenez le veau gras, & le tuez, & faiſons bonne chere en le mangeant.

24. Ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι.

Car mon fils que voici eſtoit mort, & eſt retourne à vie: il eſtoit perdu, mais il retrourné Et commenceront à faire bonne chere.

25. Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν.

Or eſtoit ſon fils aiſné ès champs, & comme en venant il approchoit de la maiſon & ouit la melodie & les danſes.

26. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα.

Et appela vn des ſeruiteurs, & l'interrogua que c'eſtoit.

27. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

Lequel lui dit, ton frere eſt venu, & ton pere a tué le veau gras, pourtant qu' il l'a recouuré ſain & ſauf.

28. Ὠργίσθη δέ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.

Mais icelui ſe mit en colere, & ne voulut point entrer. Son pere donc eſtant ſorti le prioit d'entrer:

CAP. XV.

22. Dixit autem pater ad ſervos ſuos, Citò proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.

Thē the father ſayde to his ſeruants/ Bring forth the beſt robe/ and put it on him/ and put a ring on his hande/ and ſhoes on his feete.

23. Et adducite vitulum ſaginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur.

And bring the fat calfe/ and kill him/ and let vs eate/ and be mery.

24 Quia hic filius meus mortuus erat, & revixit; perierat, & inventus eſt. Et cœperunt epulari.

For this my ſonne was dead/ and is aliue againe: and he was loſt/ but he is founde. And they beganne to be mery.

25. Erat autem filius eius ſenior in agro, & cùm veniret & appropinquaret domui, audivit ſymphoniam & chorum.

Now the elder brother was in the field/ and when he came/ and drewe neere to the houſe/ he heard melodie/ and dauncing.

26. Et vocavit unum de ſervis, & interrogavit quid hæc eſſent.

And called one of his ſeruants/ and aſked what thoſe things meant.

27. Iſque dixit illi, Frater tuus venit, & occîdit pater tuus vitulum ſaginatum, quia ſalvum illum recepit.

And he ſayde vnto him/ Thy brother is come/ and thy father hath killed the fatte calfe/ becauſe hat receiued him ſafe and ſound.

28. Indignatus eſt autem, & nolebat introire, Pater ergo illius egreſſus cœpit rogare illum.

Then he was angrie/ and would not goe in: therefore came his father out and intreated him.

Das XV. Capitel.

22. Aber der Vater ſprach zu ſeinen Knechten: Bringet das beſte Kleid herfür/ vnd thut jn an/ vnd gebet jm einen Fingerreiff an ſeine Hand/ vnd Schuch an ſeine füſſe.

Men Faderen ſagde til ſine Suenne/ Henter hid det beſte Klædebon/ oc faar hannem paa/ oc giffuer hannem en Fingerring paa hans haand/ oc Sko paa hans Føder.

23. Vnd bringet ein gemeſtet Kalb her/ vnd ſchlachtets/ Laſſet vns eſſen vnd frölich ſein.

Oc henter en fed Kalff hid/ oc ſlacter hannem Lader oſſ æde oc vere glade.

24. Denn diſer mein Son war todt/ vnd iſt wider lebendig worden/ Er war verloren/ vnd iſt funden worden. Vnd fieng an frölich zu ſein.

Thi denne min Søn vaar død/ oc er bleffuen leffuendis igen/ Hand vaar fortabt/ oc er funden. Oc de begynde at vere glade.

25. Aber der elteſte Sohn war auff dem Felde/ vnd als er nahe zum hauſe kam/ höret er das Geſänge/ vnd den Reihen.

Men den Eldſte Søn vaar paa Marcken/ Oc ſom hand kom nær til Huſit/ hørde hand Sang oc Dantz.

26. Vnd rieff zu ſich der Knechte einen/ vnd fraget was das were?

Oc kallede en aff Suennene til ſig oc ſpurde/ Huad det vaar?

27. Der aber ſaget jm: Dein Bruder iſt kommen/ vnnd dein Vater hat ein gemeſtet Kalb geſchlachtet/ daß er jhn geſund wider hat.

Hand ſagde til hannem/ Din Broder er kommen/ oc din Fader ſlactede en fed Kalff/ at hand haffuer hannem karſk igen.

28. Da wardt er zornig/ vnd wolt nicht hinein gehen. Da gieng ſein Vater herauß/ vnd bat jhn.

Da bleff hand vred/ oc vilde icke gaa ind. Da gick hans Fader vd/ oc bad hannem.

Kapitola XV.

22. Y řekl Otec k ſlužebnijkuom ſwým: Rychle přineſte Raucho prwnij a oblecte gey/ a dayte Prſten na ruku geho/ a obuw na nohy geho:

Rzekł thedy oćiec do ſług ſwoich/ Przynieśćie one oſobliwa ſzáthe y obleczćie go/ podayćież pierśćień ná rekę iego/ y trzewiki ná nogi.

23. A přiwedte tele tučné a zabijte/ a hodugijce budme weſeli:

A przywiodſzy tłuſte ćiele zárzeżćie/ ábych my iedli y weſelili ſie.

24. Neb tento Syn můg byl vmřel/ a obžil geſt: zahynul/ a nalezen geſt. Y počali hodugijce weſeli býti.

Abowiemći ten moy ſyn vmárł był y ożył/ zginal y ználazł ſie/ á także poczęli być weſeli.

25. Byl pak Syn geho ſtarſſý na Poli: A když ſſel a přibližowal ſe k domu/ vſlyſſal hudbu a zpijwánij:

Na then czás ſtárſzy ſyn iego był ná polu/ który gdy przyſzedł á był bliſko domu/ vſłyſzał śpiewánie y gránie.

26. Y powolal gednoho z ſlužebnijkůw/ a otázal ho coby to bylo.

A wezwawſzy iednego z ſłużebnikow/ pytał coby to było.

27. A on řekl gemu: Bratr twuog přiſſel/ y zabil Otec twůg Tele tučné/ že ho zdrawého přiyal.

Tedy on mu powiedział/ Brát twoy przyſzedł/ y zárznął oćiec twoy ono ćiele tłuſte iż ſie mu zdrow wroćił.

28. Protož on rozhněwal ſe/ a nechtěl wgijti. Tehdy Otec geho wyſſed počal ho proſyti.

Rozgniewał ſie thedy/ a nie chćiał wnidź/ ále oćiec iego wyſzedſzy proſił go.

ט״ו

29 הוּ דֵין אֲמַר לְאַבוּהִי הָא
כְּמָא שְׁנִין פָּלַח אֲנָא לָךְ
עַבְדוּתָא וְלָא מְתוּם
עֶבְרֵת פּוּקְדָנָךְ וּמֶן
מְתוּם גַּדְיָא לָא יַהְבְתְּ לִי
דְּאֶתְבַּסַּם עַם רָחְמַי׃

Ma egli riſpondendo, diſſe al padre, Ecco io ti ſeruo gia tanti anni, ne giamai ho traſgredito alcun tuo comandamento, e mai non m'hai dato pur vn capretto, per godermi co i miei amici.

30 לְהָנָא דֵין בְּרָךְ כַּד פ
פַּרַח קֶנְיָנָךְ עַם זָנְיָתָא
וְאֶתָא נְכַסְתְּ לֵהּ תּוֹרָא
דְּפַטְמָא׃

Ma quando queſto tuo figliuolo, che ha diuorato la tua robba con le meretrici, è venuto, tu gli hai ammazzato il vitello ingraſſato.

31 אֲמַר לֵהּ אֲבוּהִי אַנְתְּ
בְּכֻל־זְבַן עַמִּי אַנְתְּ וְכֻל־
מֶדֶם דִּילִי דִּילָךְ הוּ׃

Et egli li diſſe, Figliuolo, tu ſei ſempre con meco, e tutte le coſe mie ſon tue.

32 לְמִבְסַם דֵּין זָלֶא הֲוָא
לַן וַלְמֶחְדָא דְּהָנָא אָחוּךְ
מִיתָא הֲוָא וַחְיָא וַאבִידָא
הֲוָא וְאֶשְׁתְּכַח׃

Ma biſognaua far feſta e rallegrarſi, percioche queſto tuo fratello era morto, & e ritornato in vita: era perduto, & eſſi ritrouato.

טו

29 וַיַּעַן לְאָבִיו הִנֵּה כַּמָּה שָׁנִים
עֲבַדְתִּי אוֹתְךָ וּבְכָל עֵת מִצְוָתְךָ
לֹא עָבַרְתִּי וְלִי לֹא נָתַתָּ גְדִי
לִשְׂמֹחַ עִם רֵעָי׃

Mas el reſpondiendo, dixo al padre, He aqui tantos annos hà que te ſieruo, que nunca he traſpaſſado tu mandamiento, y nunca me has dado vn cabrito paraque haga vanquete con mis amigos.

30 וְכַאֲשֶׁר בָּא בִנְךָ הַזֶּה אֲשֶׁר
בִּלַּע אֶת־קִנְיָנוֹ עִם הַזּוֹנוֹת
וַתִּשְׁחַט לוֹ אֶת־הָעֵגֶל הַבָּרִיא׃

Mas deſque vino eſte tu hijo, que hà englutido tu hazienda con rameras, hasle matado el bezerro grueſſo.

31 וְהוּא אָמַר לוֹ בְּנִי אַתָּה בְּכָל
עֵת עִמִּי הוֶֹה וְכָל אֲשֶׁר לִי לְךָ
הוּא׃

El entonces le dixo, Hijo, tu ſiempre eſtas commigo, y todas mis coſas ſon tuyas.

32 יֵשׁ צָרְכְּךָ לִשְׂמוֹחַ וְלָגִיל
כִּי אָחִיךָ הַזֶּה מֵת הָיָה וַיְחִי
וְאוֹבֵד הוּא נִמְצָא׃

Mas hazer vanquete y holgar nos era meneſter: porque eſte tu hermano muerto era, y rebiuiò: auiaſe perdido, y es hallado.

ιε'.

29. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ.

Mais il reſpondit, & dit à ſon pere, Voici, il y a tant d'annees, que ie te ſers, & iamais ie n'outrepaſſai ton commandemet, & tu ne me donnas iamais vn cheureau pour faire bonne chere auec mes amis.

30. Ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

Mais quand ceſtui-ci ton fils, qui a gourmandé ſon bien auec les paillardes, eſt venu, tu lui as tué le veau gras.

31. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν.

Et le pere lui dit, Mon enfant, tu es touſiours auec moi, & tous mes biens ſont tiens,

32. Εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος, νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη.

Or faloit-il faire bonne chere & s'eſiouir, pourtant que ceſtui-ci ton frere eſtoit mort, & il eſt retourné à vie: il eſtoit perdu, & il eſt retrouué.

י ו

1 וְאֶמַר מַתְלָא לְוָת
תַּלְמִידָוְהִי גַּבְרָא חַד אִית
הֲוָא לֵהּ רַב־בַּיְתָא
וְאֶתְאֲכֶל לֵהּ קַרְצַוְהִי
דְּקֶנְיָנֵהּ מְפַרַּח׃

Diceua etiandio a i ſuoi diſcepoli, Egli era vn huomo ricco, che haueua vn diſpenſiere, ilquale gli fu accuſato come quello che diſſipaua i ſuoi beni.

י ו

1 וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו אָדָם
אֶחָד הָיָה עָשִׁיר אֲשֶׁר לוֹ מֶשֶׁק
הַבַּיִת וְדִבָּתוֹ בָּאָה אֵלָיו כִּי
הֵזִיל אֶת־קִנְיָנוֹ׃

Y Dezia tambien à ſus Diſcipulos: Auia vn hombre rico, elqual tenia vn mayordomo: y eſte fué acuſado delante deel como diſſipador de ſus bienes.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'.

Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

Il diſoit auſſi à ſes diſciples, Il y auoit vn riche homme qui auoit vn maiſtre d'hoſtel, lequel fut accuſé enuers lui comme diſſipateur des biens d'icelui,

CAP. XV.

29. At ille reſpondens, dixit patri ſuo, Ecce tot annis ſervio tibi, & nunquam mādatum tuum præterivi, & nunquam dediſti mihi hœdum, ut cum amicis meis epularer.

But he anſwered / and ſaid to his father / Loe / theſe many yeeres haue I done thee ſeruice / neither brake I at any time thy commaundement / and yet thou neuer gaueſt mee a kidde that I might make mery with my friendes.

30. Sed poſtquam filius tuus hic, qui devoravit ſubſtantiam ſuam cum meretricibus, vênit, occidiſti illi vitulum ſaginatum.

But when this thy ſonne was come / which hath deuoured thy goods with harlottes / thou haſt for his ſake killed the fatte calfe.

31. At ipſe dixit illi, Fili, tu ſemper mecum es, & omnia mea tua ſunt.

And he ſaid vnto him / Sonne / thou art euer with me / and all that I haue / is thine.

32. Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & revixit, perierat, & inventus eſt.

It was was meete that we ſhould make merye / and be glad : for this thy brother was dead / and is aliue againe: and he was loſt / but he is found.

CAP. XVI,

DIcebat autem & ad diſcipulos ſuos, Homo quidam erat dives qui habebat villicum : & hic diffamatus eſt apud illum, quaſi diſſipaſſet bona ipſius.

And he ſaide alſo vnto his diſciples / There was a certain rich man / which had a ſteward / and he was accuſed vnto him / that he waſted his goods.

Das XV. Capitel.

29. Er antworttet aber / vnd ſprach zum Vater : Sihe / ſo vil jahr diene ich dir / vnd habe dein Gebot noch nie übertretten / vnd du haſt mir noch nie einen Bock gegeben / daß ich mit meinen Freunden frölich were.

Men hand ſuarede / oc ſagde til Faderen / See / ſaa mange aar tien ieg dig / oc offuertraadde end aldri dit Bud / oc du haffuer aldri giffuit mig en Buck / at ieg kunde vere glad met mine Venner.

30. Nun aber diſer dein Sohn kommen iſt / der ſein gut mit Huren verſchlungen hat / haſt du jhm ein gemeſtet Kalb geſchlachtet.

Men nu denne din Søn er kommen / ſom fortærede ſit Godz met Skøger / da ſlactede du en fed Kalff til hannem.

31. Er aber ſprach zu jm : Mein Son du biſt allezeit bey mir / vnnd alles was mein iſt / das iſt dein.

Da ſagde hand til hannem / Min Søn / du eſt altid hoſſ mig / oc alt det ſom mit er / det er dit.

32. Du ſolteſt aber frölich vnd guts muts ſein / denn diſer dein Bruder war todt / vnd iſt wider lebendig worden / Er war verloren vnd iſt wider gefunden worden.

Oc du ſkulde vere glad oc fryde dig / Thi denne din Broder vaar død / oc er bleffuen leſſuendis igen / Hand vaar fortabt / oc er ſunden igen.

Das XVI. Capitel.

ER ſprach aber auch zu ſeinen Jüngern : Es war ein reicher Mann / der hatte einen Haußhalter / der war für jhm berüchtiget / als hette er jhm ſeine güter vmbbracht.

OC hand ſagde til ſine Diſciple / Der vaar en rig Mand / ſom haffde en Huſſfoget / hand bleff beført for hannem / at hand ſkulde forkommet hannem hans Godz.

Kapitola XVI.

29. A on odpowěděw / řekl Otcy ſwému : Hle toliko leth ſlaužijm tobě / a nikdý gſem přikázanij twého nepřeſtaupil. a wſſak nikdý gſy mi nedal Kozelce abych s přátely mými hoduge weſel byl.

Wſzákże on opowiedziawſzy rzekł oycu / Oto przez thák wiele lat ſłużę tobie / á nigdym nie przeſtapił roſkazánia twego / á wżdyś mi nigdy nie dał koźlęciá izbych ſię weſelił z przyiacioły moimi.

30. Ale když Syn tento twůg / kterýž prožral Statek ſwůg s Něweſtkami / přiſſel / zabil gſy gemu Tele tučné.

A teraz gdy ſyn twoy ktory pożárł wſzytkę ſwa máiętność z wſzetecznicámi / przyſzedł / zárznałeś przeń ono tłuſte ciele.

31. A on řekl gemu : Synu / ty wždycky ſemnau gſy / a wſſecky wěcy mé / gſau twé.

Ná to mu on powiedział / Synu tyś záwżdy ieſt ze mną / á wſzytki dobrá moieſac twoie.

32. Ale hodowati a radowati gſem ſe muſyl / nebo Bratr twůg tento byl vmřel / a zaſe obžil : zahynul byl / a nalezen geſt.

Aleć było potrzebá radowáć ſię y weſelić / iż ten brát twoy ktory był vmárł / ożył / á ktory był zginał / náleziony ieſt.

Kapitola XVI.

PRawil pak y Včedlnijkům ſwým / Člowěk geden byl Bohatý kterýž měl Wládaře / a ten obžalowán geſt před nim / yakoby mrhal Statek geho.

POthym rzekł do zwolenników ſwych / Był niektory bogáty człowiek / ktory miał ſzáfárzá / á ten był przed nim oſkarżon / iákoby roſpraſzáć miał dobrá iego.

י ו

2 וַקְרָיְהִי מָרֵהּ וֶאמַר לֵהּ מָנַו הָנָא דְּשָׁמַע אֲנָא עֲלַיךְ הַב לִי חוּשְׁבָּנָא דְּרַבַּת בַּיְתוּתָךְ לָא גֵּיר מֶשְׁכַּח אַנְתְּ מְכִיל רַב בַּיְתָא דְּתֶהְוֵא לִי׃

Ond'egli lo chiamò, e diſſeli, Che è queſto che io odo di te? rendimi il conto de la tua diſpenſatione: perche da hora innanzi tu non hauerai piu la poteſtà di diſpenſare.

3 אֲמַר הָו רַב בַּיְתָא בְּנַפְשֵׁהּ מָנָא אֶעְבֵּד דְּמָרִי שָׁקֵל מֶנִּי רַבַּת בַּיְתוּתָא דְּאֶתְפּוּר לָא מֶשְׁכַּח אֲנָא וַלְמֶתְחַדַּר בָּהֵת אֲנָא׃

Hor il deſpenſiere diſſe intra ſe ſteſſo, Che farò io che il mio padrone mi leua la diſpenſatione? Io non poſſo zappare e di mendicarmi vergogno.

4 יָדְעֵת מָנָא אֶעְבֵּד דְּמָא דַּנְפֶקֶת מֶן רַבַּת בַּיְתוּתָא נְקַבְּלוּנָנִי בְּבָתַּיְהוּן׃

So ben quel che io farò, accioche quando io ſarò leuato via da la diſpenſatione, ſiano di quelli che mi riceuano ne le caſe loro.

5 וַקְרָא לְחַד חַד מֶן חַיָּבֵא דְּמָרֵהּ וֶאמַר לְקַדְמָיָא כְּמָא חַיָּב אַנְתְּ לְמָרִי׃

E chiamati à ſe tutti i debitori del ſuo padrone, diſſe al primo. Quanto debbi tu dare al mio padrone?

6 אֱמַר לֵהּ מְאָא מַתְרִין מֶשְׁחָא אֲמַר לֵהּ סַב כְּתָבָךְ וְתֵב בַּעֲגַל כְּתוּב חַמְשִׁין מַתְרִין׃

E colui gli diſſe, cento bati d'olio. A cui egli diſſe, Piglia il tuo ſcritto, e ſiedi preſtamente, e ſcriuene cinquanta.

7 וֶאמַר לַאחרִנָא אַנְתְּ כְּמָא חַיָּב אַנְתְּ לְמָרִי אֱמַר מְאָא כּוּרִין חֶטֵא אֲמַר לֵהּ קַבֵּל כְּתָבָךְ וְתֵב כְּתוּב תְּמָאנִין כּוּרִין׃

Poi diſſe ad vn altro, E tu quanto debbi dare? il qual diſſe, Cento cori di grano, Et egli li diſſe, piglia il tuo ſcritto, e ſcriuene ottanta.

י ו

2 וַיִּקְרָא לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה זֹּאת שׁוֹמֵעַ אֲנִי עָלֶיךָ תֵּן חֶשְׁבּוֹן עַל־מֶשֶׁק בֵּיתִי כִּי לֹא תוּכַל עוֹד לִהְיוֹת־מֶשֶׁק בֵּיתִי׃

Y llamólo, y dizele, Que es eſto que oygo de ti? dà cuenta de tu mayordomia: porque ya no podràs mas ſer mayordomo.

3 וַיֹּאמֶר מֶשֶׁק הַבַּיִת מָה אֶעֱשֶׂה כִּי אֲדוֹנִי יִשָּׂא מֶשֶׁק בֵּיתוֹ מִמֶּנִּי לִכְרוֹת לֹא אוּכַל לְהוֹרֵשׁ אֶתְבּוֹשֵׁשׁ׃

Entonces el mayordomo dixo dentro de ſi que haré? que mi ſennor me quita la mayordomia cauar, no puedo: mendigar, tengo verguença.

4 יָדַעְתִּי מָה אֶעֱשֶׂה כִּי אִם תִּנָּשֵׂא מֶשֶׁק הַבַּיִת מִמֶּנִּי יִקָּחוּ אוֹתִי בְּבָתֵּיהֶם׃

Yo ſe loque haré, paraque quando fuere quitado de la mayordomia. me reciban en ſus caſas.

5 וַיִּקְרָא לְאִישׁ כָּל־אֶחָד מִן־אַנְשֵׁי תְּכָכֵי אֲדוֹנָיו לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר לָרִאשׁוֹן כַּמָּה נֶחְבַּלְתָּ לַאדוֹנִי׃

Y llamando á cada vno de los deudores de ſu Sennor, dixo àl primero, Quanto deues à mi ſennor?

6 וְהוּא אָמַר מֵאָה בַּתִּים שֶׁמֶן וַיֹּאמֶר אֵלָיו קַח אֶת כְּתָבְךָ וְשֵׁב בִּמְהֵרָה וּכְתַב חֲמִשִּׁים׃

Y el dixo, Cien batos de azeyte. Y dixole, Toma tu obligacion, y ſientate preſto, y eſcriue cincuenta.

7 וּמֵאָז אָמַר לְאַחֵר וְאַתָּה כַּמָּה נֶחְבַּלְתָּ וְהוּא אָמַר מֵאָה כֹּרִים חִטָּה וַיֹּאמֶר לוֹ קַח אֶת כְּתָבְךָ וּכְתֹב שְׁמֹנִים׃

Deſpues dixo à otro, Y tu quanto deues? Y el dixo, Cien coros de trigo. Y el le dixo, Toma tu obligacion, y eſcriue ochenta.

ιϛʹ.

2. Καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ· τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.

Lequel il appela, & lui dit, Qu'eſt-ce que i'oy dire de toi? ren conte de ton adminiſtration: car tu n'auras plus la puiſſance de manier la deſpenſe.

3. Εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι.

Adonc le maiſtre d'hoſtel dit en ſoi-meſme, Que ferai ie, que mon maiſtre m'oſte l'adminiſtration? ie ne puis foüir la terre, & ſi ai honte de mendier.

4. Ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

Or ie ſai que ie ferai, afin que quand mon adminiſtration me ſera oſtee, quelques vns me reçoiuent en leurs maiſons.

5. Καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ· πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

Lors il appela vn chacun des detteurs de ſon maiſtre, & dit au premier, Combien dois tu à mon maiſtre?

6 Ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.

Lequel dit, Cent meſures d'huile. Et il lui dit, Pren ta ſcedule, & t'aſſieds viſte, & eſcri cinquante.

7. Ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

Puis il dit à vn autre, Et toi combien dois-tu? Lequel dit, Cent meſures de froment. Et il lui dit, Pren ta ſcedule, & en eſcri quatre vingts.

CAP. XVI.

2. Et vocavit illum, & ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuæ: iam enim non poteris villicare.

And he called him / and ſayde vnto him / Howe is it that I heare this of thee? Giue an accountes of thy ſtewardſhip: for thou maiſt be no longer ſteward.

3 Ait autem villicus intra ſe, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationē? fodere non valeo, mendicare erubeſco.

Then the ſtewarde ſaid within him ſelfe / What ſhall I doe: for my maſter will take away from me the ſtewardſhippe? I can not digge / and to begge I am aſhamed.

4. Scio quid faciam: ut cum amotus fuero à villicatione, recipiant me in domos ſuas.

I knowe what I will doe / that when I am put out of the ſtewardſhip they may receiue me into their houſes.

5. Convocatis itaque ſingulis debitoribus domini ſui, dicebat primo, Quantum debes domino meo?

Then called he euery one of his maſters detters / and ſaid vnto the firſt / How much oweſt thou vnto my maſter?

6. At ille dixit, Centum cados olei. Dixitque illi, Accipe cautionem tuam: & ſede, citò ſcribe quinquaginta.

And he ſaid / An hundreth meaſures of olye. And he ſaid to him / Take thy writing / and ſit downe quickely / and write fiftie.

7. Deinde alii dixit, Tu verò quantum debes? Qui ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & ſcribe octoginta.

Then ſaid he to an other / How much oweſt thou? And he ſaide / An hundreth meaſures of wheat. Then he ſaid to him / Take thy writting / and write foure ſcore.

Das XVI. Capitel.

2. Vnd er fordert in / vnd ſprach zu jhm: Wie höre ich das von dir? Thu rechnung von deinem Haußhalten / denn du kanſt hinfort nicht Haußhalter ſein.

Oc hand kallede hannem / oc ſagde til hannem Hui hører ieg det om dig? Gør regenſkaff aff din Huſsholdning / Thi du kant icke lenger vere Huſſoget.

3. Der Haußhalter ſprach bey ſich ſelbs: Was ſoll ich thun? mein Herr nimpt das Ampt von mir / graben mag ich nicht / ſo ſchäme ich mich zu betteln.

Huſſogeden ſagde ved ſig ſelff / Huad ſkal ieg gøre? Min Herre tager Embedet fra mig / Jeg gider icke graffuit / oc ieg ſkammer mig at trygle.

4. Ich weiß wol was ich thun will / wenn ich nun von dem Ampt geſetzt werde / daß ſie mich inn jhre Häuſer nemen.

Jeg ved vel huad ieg vil gøre / at de ſkulle tage mig i deris Huſſ / naar ſom ieg bliffuer nu ſæt aff Embedet.

5. Vnd er rieff zu ſich alle Schuldener ſeines Herrn / vnnd ſprach zu dem erſten: Wie vil biſt du meinem Herrn ſchuldig?

Oc hand kallede til ſig alle ſin Herris Skyldener / oc ſagde til den førſte / Huor meget eſt du min Herre ſkyldig?

6. Er ſprach: Hundert Thonnen öls. Vnd er ſprach zu jhm: Nimb deinen Brieff / ſetze dich / vnd ſchreib flugs fünfftzig.

Hand ſagde / Hundrede tynder olie. Oc hand ſagde til hannem / Tag dit Breff / ſæt dig / oc ſkriff ſtrax halffredieſinds tiue.

7. Darnach ſprach er zu dem andern: Du aber / wie vil biſt du ſchuldig? Er ſprach: Hundert Malter Weitzen. Vnd er ſprach zu jm: Nimb deinen Brieff / vnd ſchreib achtzig.

Der effter ſagde hand til den anden / End du / huor meget eſt du ſkyldig? Hand ſagde / Hundrede mander huede. Oc hand ſagde til hannem / Tag dit Breff / oc ſcriff fireſinds tiue.

Kapitola XVI.

2. Y powolal ho / a řekl gemu: Co to ſlyſſým o tobě? wydaj počet z wládařſtwij tweho / neb giž nebudeſs mocy děle wládnauti.

A ták on wezwawßy go / rzekl mu / Coz to o tobie ſlyße? odday liczbe ßáfárſtwá twego / ábowiem iuz wiecey nie możeß byc ßafárzem.

3. Y řekl wládař ſám w ſobě: Co včinijm / nebo Pán muog odgijmá odemne Wladařſtwij? kopatj nemohu / žebrati ſe ſtydijm.

Tedy rzekl on ßafarz ſám v śiebie / Coż czynic bede / gdyż Pan moy odeymuie mi ßafárſtwo? kopác nie moge / á żebrác ſie wſtydze.

4. Wijm co včinijm / aby / když budu zbawen Wládařſtwij / přijali mne do ſwých Domůw.

Lecz wiem co vczynie / iż gdy bede złożon z ßafárſtwá / przyimą mie wżdy do domow ſwoich niektorzy.

5. Protož powolaw gednoho každeho dlužnijka Pána ſwého / řekl prwnijmu: Kterak gſy mnoho dlužen Pánu memu?

A ták przyzwawßy wßytkich dłużnikow páná ſwego / rzekł pierwßemu / Iák wieles winien pánu memu?

6. A on řekl: Sto Láhwic olege. Y řekl gemu: Wezmi Regiſtra twá / a ſeď rychle / a napiſs Padeſát.

A on powiedział / Sto batow oliwy. Tedy mu on rzekł / Weżmi tablice twe / v ziadßy nátychmiaſt napiß piecdzieſiat.

7. Potom druhému řekl: Ty pak yak mnoho gſy dlužen? Kterýž řekl: Sto ſtrychůw pſſenice. Řekl gemu: Wezmi Regiſtra twá / a napiſs oſmdeſát.

Zátym drugiemu rzekł / A ty iákoś wiele winien? thedy on rzekł / Sto korcy pßenice / ále mu on powiedział / Weżmiß tablice twe / á nápiß oſmdzieſiat.

יו

8 וְשַׁבַּח מָרַן לְרַב בַּיְתָא דְּעַוְלָא דְּחַכִּימָאִית עֲבַד בְּנַוְהִי גֵּיר דְּעָלְמָא הָנָא חַכִּימִין אֶנּוּן מֶן בְּנַוְהִי ד
דְּנוּהְרָא בְּשַׁרְבַּתְהוֹן הָדָא׃

E il padrone lodò l'iniquo diſpenſiere, in quanto che egli haueua fatto prudentemente: percioche i figliuoli di queſto ſecolo ſon piu prudenti ne la loro generatione, che i figliuoli de la luce.

9 וְאַף אֶנָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּעֲבֶדוּ לְכוֹן רָחְמֵא מֶן מָמוֹנָא הָנָא דְּעַוְלָא דְּמָא דַּגְמַר יְקַבְּלוּנָכוֹן בְּמַטְלְלָיְהוֹן דַּלְעָלַם׃

Ancor io dico à voi, Fateui degli amici con le richezze d'iniquità: accioche quando voi mancarete, vi riceuano ne i tabernacoli eterni.

10 מַן דִּבְקַלִּיל מְהַיְמַן אַף בְּסַגִּי מְהַיְמַן הוּ וּמַן ד
דִּבְקַלִּיל עַוָּל אַף בְּסַגִּי עַוָּל הוּ׃

Chi è fedele in vna coſa minima, è fedele ancor in vna grande: e chi è ingiuſto, in vna minima coſa, è ingiuſto in vna grande ancora.

11 אֶן הָכִיל בְּמָמוֹנָא דְּעַוְלָא מְהַיְמְנֵא לָא הֱוַיתוּן שְׁרָרָא לְכוֹן מַנוּ מְהַיְמֶן׃

Se adunque voi non ſete ſtati fedeli ne le richezze inique, chi vi fidarà le vere?

12 וְאֶן בַּדְלָא דִּילְכוֹן לָא אֶשְׁתְּכַחְתּוּן מְהַיְמְנֵא דִּילְכוֹן מַנוּ יֶתֶּל לְכוֹן׃

E ſe voi non ſete ſtati fedeli in quel d'altri, quel che è voſtro chi vel darà?

13 לֵית עַבְדָּא דְּמֶשְׁכַּח לַתְרֵין מָרְוָן לְמֶפְלַח אֶו גֵּיר לְחַד יֶסְנֵא וְלַאחֲרִנָא יְרַחֵם אֶו לְחַד וְיַקַּר ו
וְלַאחֲרִנָא יְשׁוּט לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶפְלַח לַאלָהָא וְלְמָמוֹנָא׃

Niſſun famiglio può ſeruire à due padroni: percioche ò egli odiarà l'uno, & amarà l'altro: ouero riterrà l'uno. e l'altro diſprezzarà. Voi non potete ſeruire à Dio & à le ricchezze.

יו

8 וַיְשַׁבַּח אָדוֹן אֶת־מֶשֶׁק הַבַּיִת בְּלִיַּעַל כִּי בְחָכְמָה עָשָׂה כִּי בְנֵי עוֹלָם הַזֶּה חֲכָמִים מִבְּנֵי אוֹר בְּדוֹרוֹתָם׃

Y alabó el ſennor ál mayordomo malo por auer hecho prudentemente: porque los hijos de eſte ſiglo mas prudentes ſon que los hijos de luz en ſu genero.

9 וַאֲנִי אוֹמֵר לָכֶם עֲשׂוּ לָכֶם רֵעִים מֵהָמוֹן עָוֶל לְמַעַן־אִם־תֶּחְסְרוּ יִקְחוּ אֶתְכֶם בְּאָהֳלֵי עוֹלָם׃

Y yo os digo, Hazeos amigos de las riquezas de maldad: paraque quando os falte, ſeays recebidos en las moradas eternas.

10 הַנֶּאֱמָן בְּקָטוֹן וְגַם בְּגָדוֹל נֶאֱמָן הוּא וַאֲשֶׁר מְעַוֵּל בְּקָטוֹן גַּם מְעַוֵּל בְּגָדוֹל׃

El que es fiel en lo muy poco, tambien en lo mas es fiel: y el que en lo muy poco es injuſto tambien en lo mas es iniuſto.

11 וְאִם בַּהֲמוֹן עָוֶל לֹא תִהְיוּ אֱמוּנִים מִי־יַאֲמִין לָכֶם אֶת אֱמוּנָה׃

Pues ſi en las malas riquezas no fueſtes fieles, lo que es verdadero quien os lo confiara?

12 וְאִם בַּאֲחֵרֶת לֹא הֱיִיתֶם אֱמוּנִים מִי יִתֵּן לָכֶם אֶת־אֲשֶׁר לָכֶם הִיא׃

Y ſi en lo ageno no fueſtes fieles, lo que es vueſtro quien os lo dará?

13 עֶבֶד לֹא יוּכַל לַעֲבֹד לִשְׁנֵי אֲדוֹנִים כִּי־אִם־אֶת־אֶחָד יִשְׂנָא וְאֶת אַחֵר יֶאֱהַב אוֹ לְאֶחָד יִדְבַּק וְאֶת אַחֵר יִתְעַתֵּעַ לֹא תוּכְלוּ לֵאלֹהִים לַעֲבֹד וּלְהָמוֹן׃

Ningun ſieruo puede ſeruir à dos ſennores: porque ó aborrecerá àl vno y amarà àl otro: ò ſe allegarà àl vno, y meno ſpreciarà àl otro. No podeys ſeruir à Dios y à Mamona.

ιϛʹ.

8. Καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσι.

Et le maiſtre loua le maiſtre d'hoſtel inique, pourtant qu'il auoit fait prudemment: par ainſi les enfans de ce ſiecle ſont plus prudens en leur generation, que ne ſont les enfans de lumiere.

9. Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

Et moi auſſi ie vous di, Faites-vous des amis des richeſſes iniques: afin que quand vous defaudrez, ils vous reçoiuent és tabernacles eternels.

10. Ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστι.

Qui eſt loial en bien petite choſe, il eſt auſſi loyal en grande choſe? & qui eſt iniuſte en bien peu de choſe, il eſt auſſi iniuſte en grande choſe.

11. Εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

Si donc vous n'auez eſté loyaux és richeſſes iniques, qui ſe fiera en vous des vrayes richeſſes?

12. Καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

Et ſi en l'autrui vous n'auez eſté loyaux, qui vous baillera ce qui eſt voſtre?

13. Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

Nul ſeruiteur ne peut ſeruir à deux maiſtres, car ou il haira l'vn, & aimera l'autre: ou il ſe tiendra à l'vn, & meſpriſera l'autre. Vous ne pouuez ſeruir à Dieu & aux richeſſes.

CAP. XVI.

8. Et laudavit dominus villicum iniquitatis, quia prudenter feciſſet: quia filii huius ſeculi, prudentiores filiis lucis in generatione ſua ſunt.

And the Lorde commended the vniuſt ſtewarde / becauſe hee had done wiſely. Wherefore the children of this worlde are in their generation wiſer then the children of light.

9. Et ego vobis dico, facite vobis amicos de mammôna iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

And I ſay vnto you / Make you friẽdes with the riches of iniquitie / that when yee ſhall want / they may receiue you into euerlaſting habitations.

10 Qui fidelis eſt in minimo, & in maiori fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, & in maiori iniquus eſt.

He that is faithfull in the leaſt / hee is alſo faithfull in much: and he that is vniuſt in the leaſt / is vniuſt alſo in much.

11. Si ergo in iniquo mammôna fideles non fuiſtis: quod verum eſt quis credat vobis?

If then ye haue not bene faithfull in the wicked riches / who will truſt you in the true treaſure.

12. Et ſi in alieno fideles non fuiſtis: quod veſtrum eſt, quis dabit vobis.

And if ye haue not bene faithfull in another mans goods / who ſhall giue you that which is yours.

13. Nemo ſervus poteſt duobus dominis ſervire; aut enim unum odiet, & alterũ diliget: aut uni adhærebit, & alterum contemnet: non poteſtis Deo ſervire & mammônæ.

No ſeruant can ſerue two maſters / for either he ſhall hate the one / and loue the other: or els he ſhall leane to the one / and deſpiſe the other. Ye can not ſerue God and riches.

Das XVI. Capitel.

8. Vnd der Herr lobet den vngerechten Haußhalter / daß er klüglich gethan hatt. Denn die Kinder diſer Welt ſind klüger / denn die Kinder des Liechtes / in jhrem Geſchlechte.

Oc Herren loffuede den wretferdige Huſſfoget / at hand giorde ſnildelige / Thi denne Verdens Børn ere klogere / end Liuſens Børn / i deris Slect

9. Vnd ich ſage euch auch: Machet euch Freunde mit dem vngerechten Mammon / auff das wenn jhr nun darbet / ſie euch auffnemen in die ewige Hůtten.

Oc ieg ſiger eder ocſaa / Gører eder Venner met den wretferdige Mammon / Paa det / naar i nu haffue behoff / de ſkulle anamme eder i de euige Bolige.

10. Wer im geringſten threu iſt / der iſt auch im groſſen treu / vnd wer im geringſten vnrecht iſt / der iſt auch im groſſen vnrecht.

Huo ſom er tro i det minſte / hand er oc tro i det ſtore / Oc huo ſom er wretferdig i det minſte / hand er oc wretferdig i det ſtore.

11. So jhr nuu in dem vngerechten Mammon nicht treu ſeyt / Wer will euch das warhafftige vertrauen?

Der ſom i nu icke ere tro i den wretferdige Mammon / huo vil betro eder til det ſande?

12. Vnd ſo jhr in dem frembden nicht treu ſeyt / wer will euch geben das jenige das euer iſt?

Oc der ſom i icke ere tro i det fremmede / huo vil giffue eder / det ſom eders er?

13. Kein Haußknecht kan zweyen Herrn dienen. Entweder er wirdt einen haſſen / vnd den andern lieben / oder wirdt einem anhangen / vnd den andern verachten. Jhr kőnnet nicht Gott ſampt dem Mammon dienen.

Ingen Huſſuend kand tiene tho Herrer / vden hand ſkal enten hade den ene / oc elſke den anden / Eller hand ſkal holde ſig til den ene / oc foracte den anden. I kunde icke tiene Gud oc Mammon.

Kapitola. XVI.

8. Y pochwálil Pán Wládaře neprawěho / žeby opatrně včinil: Neb Synowě tohoto Swěta opátrněgſſý gſau / nežli Synowě Swětla w pokolenij ſwém.

Y pochwalił pan ſſáfárzá złoſciwego iż roſtropnie vczynił: A dla tegoż ſynowie tego świátá roſtropnieyſſy ſa nád ſyny świátloſci wrodzáiu ſwoim.

9. Y yáť prawijm wám / čiňte ſobě přátely z Mammony neprawoſti / aby když zhynete / přiyali wás do wěčných Stanuaw.

A ták wam powiedam / Czyńcie ſobie przyiacioły z pieniedzy złośćiwych / áby gdy vſtániecie przyieli was do wiecznych przybytkow.

10. Kdož geſt wěrný w malé wěcy / y w wětſſý wěcy wěrný geſt: a kdož w malé wěcy geſt neprawý / y w wětſſýť neprawý geſt.

Kto wierny ieſt w rzeczách na mnieyſſych / tenci y w wielkich wierny ieſt / á kto w nam nieyſſych ieſt złoſciwym / też y w wiecżſſych ieſt złośćiwym.

11. Protož geſtliže w neprawém zbožij nebyli gſte wěrnij / prawého kdo wám ſwěřij?

Jeſliżeśćie tedy w złośćiwych pieniadzách wiernymi nie byli / prawdziwych ktoż wam wierzyć bedzie?

12. A geſtliže w cyzým wěrnij gſte nebyli / což waſſeho geſt kdo dá wám?

A ieſliżeśćie w cudzym wiernymi nie byli / co wáſſe ieſt ktoż wam da?

13. Nižadný Služebnijk nemuože dwěma Panuom ſlaužiti: neb zagiſté gednoho nenáwiděti bude / a druhého milowati: aneb gednoho přijdržeti ſe bude / a druhým pohrzeti. Nemužete Bohu ſlaužiti a Mammoně.

Zaden ſługá dwiemá pánom ſłużyć nie może / bo ábo iednego bedzie miał w nienawiśći / á drugiego miłowáć bedzie / ábo ku iednema przyſtánie á drugiego wzgardzi: Nie możecie Bogu ſłużyć y pieniadzam.

יו

14 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד שְׁמַעוּ
הָלֵין כֻּלְּהֵין מֶטּוּל
דְּרָחְמִין הֲווֹ כֶּסְפָּא
מְמַיְקִין הֲווֹ בֵּהּ׃

Tutte queſte coſe vdiuano ancora i Fariſei che erano auari: e faceuanſi beffe di lui.

15 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהוֹן
אַנְתּוּן אֶנּוּן דְּמְזַדְּקִין
נַפְשְׁהוֹן קְדָם בְּנַי נָשָׁא
אֱלָהָא דֵּין יָדַע לִבְּוָתְכוֹן
דְּמֶדֶם דְּרָם בֵּית בְּנַי־נָשָׁא
קְדָם אֱלָהָא נְדִיד הוּ׃

Et egli diſſe loro, Voi ſete quelli che giuſtificate voi ſteſſi dinanti à gli huomini: ma Iddio conoſce bene i voſtri cuori: perche quello che à gli huomini è eſcellente, è abominatione dinanzi à Dio.

16 נָמוּסָא וַנְבִיֵא עַדְמָא לְיוּחַנָּן מֶן הָידֵין
מַלְכוּתָא דַּאלָהָא
מֶסְתַּבְּרָא וְכֻל לָהּ חָבֵץ
הָיְעוּל׃

La legge e i Profeti, hanno durato infin à Giouanni: da quel tempio in quà s'annuntia il regno di Dio, e ciaſcun fa forza in eſſo.

17 פְּשִׁיק הוּ דֵּין דַּשְׁמַיָּא
וַאַרְעָא נֶעְבְּרוּן אָו
אַתוּתָא חֲדָא מֶן נָמוּסָא
תֶּעְבַּר׃

Hor egli è piu facile che il cielo e la terra paſſino via, che vn ſol punto de la legge caſchi.

18 כֻּל מַן דְּשָׁרֵא אַנְתְּתֵהּ
וְנָסֵב אַחְרִיתָא גָּאֵר וְכֻל
מַן דְּנָסֵב שְׁבִיקְתָּא גָּאֵר׃

Chiunque laſcia la ſua moglie, e pigliane vnaltra, commette adulterio: e chiunque piglia quella che è laſſata dal marito commette adulterio.

19 גַּבְרָא דֵּין חַד עַתִּירָא
אִית הֲוָא וְלָבֵשׁ הֲוָא
בּוּצָא וַאַרְגְּוָנָא וְכֻל־יוֹם
מֶתְבַּסַּם הֲוָא גַּאיָאִית׃

Egli era vn huomo ricco, ilquali ſi veſtiua di porpora e di ſeta, & ogni giorno paſteggiaua ſplendamente.

20 וּמֶסְכֵּנָא חַד אִית הֲוָא
דַּשְׁמֵהּ לָעָזַר וַרְמֵא הֲוָא
לְוָת תַּרְעֵהּ דְּהָו עַתִּירָא
כַּד מְמַחֵי בְּשׁוּחְנֵא׃

Et era etiandio vn certo pouero nominato Lazaro, il qual giaceua à la porta di colui, piagato.

יו

14 וַיִּשְׁמְעוּ אֶת כָּל הָאֵלֶּה
הַמְּפָרְשִׁים אֲשֶׁר אֹהֲבֵי כֶסֶף הֵמָּה
וַיְנַאֲצוּהוּ׃

Y oyan tambien los Phariſeos todas eſtas coſas, los quales eran áuaros: y burlauan deel.

15 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַתֶּם הוֹוִים
הַמִּצְטַדְּקִים לְנַפְשְׁכֶם לִפְנֵי
הָאֲנָשִׁים וֵאלֹהִים יוֹדֵעַ לִבּוֹתֵיכֶם
כִּי כָּל־רוּם בָּאֲנָשִׁים שִׁקּוּץ
הוּא לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y dizeles, Voſotros ſoys losque os juſtificays à voſotros miſmos delante de los hombres: mas Dios conoce vueſtros coraçones: porque loque los hombres tienen por ſublime, delante de Dios es abominacion.

16 הַתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים עַד־
יוֹחָנָן וּמֵאָז־מַלְכוּת אֱלֹהִים
מְבֻשָּׂר וְכָל אִישׁ יַחְטֹף בָּהּ׃

La ley y los Prophetas, haſta Ioan: deſde entonces el Reyno de Dios es annunciado, y quienquiera lo acomete.

17 כִּי קַל הוּא לַעֲבֹר שָׁמַיִם
וָאָרֶץ מִנְּפוֹל חִירֶק אֶחָד מֵהַתּוֹרָה׃

Empero mas facil coſa es perecer el cielo y la tierra, que perderſe vna tilde de la ley.

18 כָּל אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ
וְיִקַּח אַחֶרֶת נֹאֵף וְכָל אֲשֶׁר יִקַּח
אִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ מְנָאֵף הוּא׃

Qualquiera que embia à ſu muger: y ſe caſa con otra, adultera: y elque ſe caſa con la embiada del marido, adultera.

19 אָדָם אֶחָד הָיָה עָשִׁיר לָבוּשׁ
אַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וּמֵטִיב לֵב
בְּכָל־יוֹם עַד־מְאֹד׃

(Y dixo otra parabola,) Auia vn hombre rico que ſe veſtia de purpura y de lino fino, y hazia cadadia vanquete eſplendidamente.

20 וַיְהִי אִישׁ מִסְכֵּן וּשְׁמוֹ
לְאֶעָזָר אֲשֶׁר הֻשְׁלַךְ אֶל־שַׁעֲרוֹ
וַיְהִי בוֹ שְׁחִין אֲבַעְבֻּעוֹת פֹּרַחַת׃

Auia tambien vn mendigo llamado Lazaro, elqual eſtaua echado à la puerta de el, lleno de llagas:

ις'.

14. Ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.

Or les Phariſiens auſſi qui eſtoyent auaricieux, oyoyent toutes ces choſes, & ſe mocquoyent de lui.

15. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.

Et il leur dit, C'eſt vous qui vous iuſtifiez vous meſmes deuant les hommes: mais Dieu cognoiſt vos cœurs: car ce qui eſt haut deuant les hommes, eſt abomination deuant Dieu.

16. Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

La Loy & les Prophetes ont duré iuſqu'à Iehan: depuis ce temps-la le regne de Dieu eſt euangelizé, & chacun le force.

17. Εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

Or il eſt plus aiſé que le ciel & la terre ſe paſſent, que qu'il tõbe vn ſeul poinct de la Loy.

18. Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.

Quiconque delaiſſe ſa femme, & ſe marie à vne autre, commet adultere: & quiconque prend celle qui eſt delaiſſee de ſon mari, commet adultere.

19. Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς.

Or y auoit-il vn riche homme, qui ſe veſtoit de pourpre & de fin lin, & qui par chacnn iour ſe traittoit bien & magnifiquement.

20. Πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος.

Il y auoit d'autre part vn poure, nommé Lazare, qui giſoit à la porte d'icelui, eſtant tout plein d'vlceres.

CAP. XVI.

14. Audiebant autem omnia hæc Phariſæi qui erant avari: & deridebant illum.

All theſe thinges heard the Phariſes alſo which were couetous/and they mocked him.

15. Et ait illis, Vos eſtis qui iuſtificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominatio eſt ante Deum.

Then he ſaid vnto them/ Yee are they/ which iuſtifie your ſelues before men: but God knoweth your heartes: for that which is highly eſteemed among men/ is abomination in the ſight of God.

16. Lex & prophetæ, uſque ad Iohannem, ex eo regnum Dei evangelizatur, & omnis in illud vim facit.

The Lawe and the Prophets endured vntill John: & ſince that time the kingdom of God is preached/ and euery man preaſeth into it.

17. Facilius eſt autem cælum & terram præterire, quàm de lege unum apicem cadere.

Nowe it is more eaſie that heauen/ and earth ſhoulde paſſe away/then that one title of the Law ſhould fall.

18. Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimiſſam à viro ducit, mœchatur.

Whoſoeuer putteth away his wife/and marrieth another/cōmitteth adulterie: and whoſoeuer marrieth her that is put away from her huſband/ committeth adulterie.

19. Homo quidam erat dives & induebatur purpura, & byſſo: & epulabatur quotidie ſplendidè.

There was a certaine rich man/ which was clothed in purple/ and fine linnen/ and fared well and delicately euery day.

20. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus.

Alſo there was a certaine begger named Lazarus/ which was layed at his gate full of ſores.

Das XVI. Capitel.

14. Das alles höreten die Phariſeer auch/ die waren geitzig/ vnnd ſpotteten ſein.

Alt dette hørde ocſaa Phariſeerne/ ſom vaare gerige/ oc beſpaattede hannem.

15. Vnd er ſprach zu jnen: Jr ſeyts/ die jhr euch ſelbs rechtfertiget für den Menſchen/ aber Gott kennet eure hertzen/ denn was hoch iſt vnter den Menſchen/ das iſt ein greuel für Gott.

Oc hand ſagde til dem/ J ere de/ ſom gøre eder ſelff redferdige faar Menniſken/ Men Gud kender eders hierte/ Thi huad ſom er høyt iblant Menniſken/ Det er en verſtyggelſe faar Gud.

16. Das Geſetz vnd die Propheten weiſſagen biß auff Johannes. Vnd von der zeit an/ wirdt das Reich Gottes durchs Euangelium geprediget/ vnd jederman dringet mit gewalt hinein.

Lowen oc Propheterne ſpaa indtil paa Johannes/ oc fra den tid/ ſkal Gudz Rige predickis ved Euangelium/ oc huer mand trenger ind met mact.

17. Es iſt aber leichter das Himmel vnd Erden vergehen/ denn das ein tüttel am Geſetze falle.

Oc det er lettere at Himmel oc Jord forgaa/ end at en Tydel aff Lowen falder.

18. Wer ſich ſcheidet von ſeinem Weibe/ vnd freiet ein andere/ der bricht die Ehe/ vnd wer die Abgeſcheidene von dem Manne freyet/ der bricht auch die Ehe.

Huo ſom ſkil ſig fra ſin Huſtru/ oc tager en anden/ hand gør hoer/ Oc huo ſom tager den der atſkiit er fra Manden/ hand gør oc ſaa hoer.

19. Es war aber ein reicher Mann/ der kleidet ſich mit Purpur vnd köſtlichem Linwad/ vnd lebet alle tag Herrlich vnd inn freuden.

Der vaar en rig Mand/ hand klædde ſig met Purpur oc kaaſtelige Linklæder/ oc leffde huer dag herlige oc i glæde.

20. Es war aber ein armer/ mit Namen Lazarus/ der lag für ſeiner Tür voller Schweren.

Men der vaar en Fattig/ ſom hed Lazarus/ hand laa faar hans Dør fuld aff Saar.

Kapitola XVI.

14. Slyſſali pak tyto wſſecky wěcy Zákonijcy kteřijž byli lakomij/ a poſmijwali ſe gemu.

Tego też y Fáryzeuſzowie ſłucháli ktorzy byli łákomi/ á wſzákoż ſzydzili z niego.

15. A řekl gim: Wy gſte kteřijž ſprawedliwě ſe činijte před lidmi/ Bůh pak zná ſrdce waſſe: neb což v lidij wyſokého geſt to ohawnoſt geſt před Bohem.

Tedy im on rzekł: Wy ieſteście ktorzy ſámi śiebie vſpráwiedliwiacie przed ludźmi/ ále Bog zna ſercá wáſze/ ábowiem to co ieſt v ludźi wynioſłego/ obrzydłe ieſt przed Bogiem.

16. Zákon a Prorocy až do Jana: a od té chwijle Králowſtwij Božij ſe zwěſtuge/ a každý gemu náſylě činij.

Zákon y Prorocy áż do Janá/ od tego czáſu kroleſtwo Boże opowiedáią/ á káżdy ſię do niego wrywa gwałtem.

17. Ale ſnazeť geſt Nebi a Zemi pominauti/ nežli od Zákona gednomu Slowijčku zahynauti.

Alec łácwiey niebu y ziemi przeminąć/ á niż iedney kreſce zákonu vpáść.

18. Každý kdož propuſtij Manželku ſwau/ a ginau pogijmá/ cyzoložij: A kdož propuſſtěnau od Muže pogijmá/ cyzoložij.

Ktokolwiek opuſzcza żonę ſwą á drugą poymuie/ then cudzołoży/ á ktokolwiek od mężá opuſzczoną poymie/ też cudzołoży.

19 Člowěk geden byl Bohatý/ kterýž oblácel ſe w Sſarlat a w Kment/ a hodowal na každý den ſkwoſtně.

Był niektory człowiek bogáty/ á obłoczył ſię w ſzárłát y w cienkie lniáne odźienie/ y ná káżdy dźień hoynie vżywał.

20. A byl geden Žebrák gménem Lazar/ kterýžto ležel v wrát geho/ pln gſa nežitůw.

A był też niektory żebrák imieniem Łázarz/ ktory był wyrzucon przed śień iego owrzodziały.

יו

21 וּמִתְיַאַב הֲוָא דַּנְמַלֵא כַּרְסֵהּ מֶן פַּרְתּוּתָא ד דְנָפְלִין מֶן פָּתוּרֵהּ דְּהָו עַתִּירָא אֶלָּא אַף כַּלְבֵּא אָתֵין הֲווּ מְלַחְכִין שׁוּחֲנַוְהִי ׃

E deſideraua ſatiarſi de minuzzoli che cadeuano da la tauola del ricco, e i cani ancora veniuano, e leccauangli le ſue piaghe,

22 הֲוָא דֵּין וּמִית הָו מַסְכֵּנָא וְאוֹבְלוּהִי מַלְאַכֵא לְעוּבֵּה דְּאַבְרָהָם אַף הָו דֵּין עַתִּירָא מִית וְאֶתְקְבַר ׃

Hor auuenne che il pouero mori, e fu portato dagli Angeli nel ſeno d'Abraam. Poi mori ancor il ricco, e fu ſepolto.

23 וְכַד מְשַׁתְּנַק בַּשְׁיוֹל אֲרִים עַיְנַוְהִי מֶן רוּחְקָא וַחֲזָא לְאַבְרָהָם וַלְלָעָזַר בְּעוּבֵּה ׃

Et alzando gli occhij ſuoi ne l'inferno, mentre ch'egli era in tormenti, vidde Abraam di lontano, e Lazaro nel ſuo ſeno.

24 וַקְרָא בְּקָלָא רָמָא וְאֶמַר אָבִי אַבְרָהָם א אֶתְרַחַם עֲלַי וְשַׁדַּר לְלָעָזַר דְּיֶצְבּוֹע רִישׁ צֶבְעֵהּ בְּמַיָּא וְנַרְטֵב לִי לֶשָּׁנִי דְּהָא מְשַׁתְּנַק אֶנָא בְּשַׁלְהֶבִיתָא הָדָא ׃

E gridando, diſſe, Padre Abraam, habbi pieta di me, e manda Lazaro, che intinga l'eſtremità del ſuo dito ne l'acqua, e rinfreſchi la mia lingua: percioche io ſon cruciato in queſta fiamma.

25 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם בְּרִי אֶתְדַּכַּר דְּקַבֶּלְתְּ ט טָבָתִיךְ בְּחַיַּיךְ וְלָעָזַר בִּישָׁתֵהּ וְהָשָׁא הָא מֶתְתְּנִיחַ הָרְכָא וְאַנְתְּ מְשַׁתְּנַק ׃

Et Abraam diſſe, Figliuolo, ricordati che tu riceueſti i tuoi beni ne la tua vita, e Lazaro ſimilmente i mali: doue ora egli è conſolato e tu ſei tormentato.

יו

21 וַיִּתְאָו לִשְׂבֹּעַ מִשְּׁבָבִים אֲשֶׁר נָפְלוּ מִשֻּׁלְחַן הֶעָשִׁיר וְגַם הַכְּלָבִים בָּאוּ וְלָקְקוּ אֶת־שְׁחִין אֲבַעְבֻּעֹתָיו ׃

Y deſſeando hartarſe de las migajas que cayan de la meſa del rico: y aun los perros venian, y le lamian las llagas.

22 וַיְהִי־בְּמוֹת הַמִּסְכֵּן וַיִּנָּשֵׂא מִן־הַמַּלְאָכִים בְּחֵיק אַבְרָהָם וַיָּמָת גַּם הֶעָשִׁיר וַיִּקָּבֵר ׃

Y aconteció que murió el mendigo, y fue lleuado por los Angeles àl regaço de Abraham: y murió tambien el rico, y fue ſepultado.

23 וּבִהְיוֹתוֹ בִשְׁאוֹל בְּשִׁמָּמוֹת וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־אַבְרָהָם מֵרָחוֹק וְלָאעוֹזֵר בְּחֵיקוֹ ׃

Y en el Infierno, alcando ſus ojos, eſtando en los tormentos, vido à Abraham lexos, y à Lazaro en ſu regaço.

24 וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר אָבִי אַבְרָהָם חָנֵּנִי וּשְׁלַח אֶת־לָאעוֹזֵר לִטְבֹּל אֶת רֹאשׁ אֶצְבָּעוֹ בַּמַּיִם וְיַבְלִיג אֶת־לְשׁוֹנִי כִּי־מְעֻנֶּה אָנֹכִי בַּלֶּהָבָה הַזֹּאת ׃

Entonces el dando bozes, dixo, Padre Abraham, ten miſericordia de mi, y embia à Lazaro que moje la punta de ſu dedo en agua, y refreſque mi lenga: porque ſoy atormentado en eſta llama.

25 וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם בְּנִי זְכֹר כִּי לָקַחְתָּ אַתָּה אֶת־טוֹבוֹתֶיךָ בְּחַיֶּיךָ וְלָאעוֹזֵר לְהֶפֶךְ אֶת רָעוֹתָיו וְעַתָּה הוּא נִחָם וְאַתָּ כּוֹאֵב ׃

Y dixole Abraham, Hijo, acuerdate que recebiſte tus bienes en tu vida, y Lazaro tambien males: mas aora eſte es conſolado, y tu: atormentado.

ιϛ'.

21. Καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.

Lequel deſiroit eſtre raſſaſié des miettes qui tomboyent de la table du riche, & meſmes les chiens venoyent, & lui lechoyent ſes vlceres.

22. Ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.

Or aduint que le poure mourut, & qu' il fut porté par les Anges au ſein d'Abraham: or le riche auſſi mourut, & fut enſeueli.

23. Καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ.

Et lui eſtant en enfer, & eſleuant ſes yeux, comme il eſtoit és tormens, il vid de loin Abraham & Lazare au ſein d'icelui.

24. Καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ ἀβραὰμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.

Et s'eſcriant, il dit, Pere Abraham, aye pitie de moi, & enuoye Lazare, afin qu'il mouille d'eau le bout de ſon doigt, & qu'il raffreſchiſſe ma langue. car ie ſuis griefuement tormenté en ceſte flamme.

25. Εἶπε δὲ ἀβραὰμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.

Et Abraham reſpondit, Fils, ſouuienne toi que tu as receu tes biens & en ta vie, Lazare ſemblablemẽt les maux: & maintenant il eſt conſolé, & tu es griefuement tormente.

CAP. XVI.

21. Cupiens ſaturari de micis qui cadebant de menſa divitis, (& nemo illi dabat,) ſed & canes veniebant, & lingebant ulcera eius.

And deſired to bee refreſhed with the crommes that fell from the riche mans table: yea/and the dogges came and licked his ſores.

22. Factum eſt autem ut moreretur mẽdicus, & portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem & dives: & ſepultus eſt.

And it was ſo that the begger dyed / and was caryed by the Angels into Abrahams boſome. The rich man alſo died and was buried.

23. In inferno, elevans autem oculos ſuos cum eſſet in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in ſinu eius.

And being in hell in torments / he lift vp his eyes / and ſawe Abraham afarre of/and Lazarus in his boſome.

24. Et ipſe clamans dixit, Pater Abrahã, miſerere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti ſui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

Then he cryed / and ſayde / Father Abraham/haue mercie on me/and ſend Lazarus that hee may dippe the tip of his finger in water / and coole my tongue: for I am tormented in this flame.

25. Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala: nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.

But Abraham ſaid / Sonne/ remember that thou in thy life time receiuedſt thy pleaſures/and likewiſe Lazarus paines: nowe therefore is he comforted/and thou art tormented.

Das XVI. Capitel.

21. **Vnd begeret ſich zu ſättigen von den Broſamen / die von des Reichen Tiſche fielen. Doch kamen die Hunde / vnd lecketen ſeine Schweren.**

Oc begerede at mættis aff de Smuler/ ſom fulde aff den Rigis Bord. Dog komme Hundene/ oc ſlickede hans Saar.

22. **Es begab ſich aber / das der Arme ſtarb / vnd ward getragen von den Engeln inn Abrahams ſchoß. Der Reiche aber ſtarb auch vnd ward begraben.**

Oc det begaff ſig / at den Fattige døde / oc Englene bare hannem i Abrahams ſkød/ Oc den Rige døde ocſaa / oc bleff begraffuen.

23. **Als er nun inn der Helle vnd inn der Qual war / hub er ſeine augen auff / vnd ſahe Abraham von ferne / vnd Lazarum inn ſeiner Schoß.**

Som hand vaar nu i Helffuede oc i pinen / da opløffte hand ſine Øyen/oc ſaa Abraham longt borte/ oc Lazarum i hans Skød.

24. **Rieff vnd ſprach: Vater Abraham / erbarme dich mein / vnd ſende Lazarum / daß er das euſſerſte ſeines fingers inns Waſſer tauche / vnd küle meine zungen / denn ich leide pein inn diſer flammen.**

Hand robte oc ſagde / Fader Abraham / Forbarme dig offuer mig / oc ſent Lazarum / at hand dypper det yderſte aff ſin Finger i Vand / oc leſker min Tunge / Thi ieg lider pine i denne Lue.

25. **Abraham aber ſprach: Gedencke Son / daß du dein gutes empfangen haſt inn deinem leben / vnd Lazarus dargegen hat böſes empfangen / Nun aber wirdt er getröſtet / vnd du wirſt gepeiniget.**

Da ſagde Abraham/Betenck Søn at du haffuer anammet dit gode i dit Liffs tid / oc Lazarus der imod haffuer anammet ont / Men nu ſkal hand trøſtis / oc du ſkalt pinis.

Kapitola XVI.

21. Zadage naſycen býti z drobtuow/ kteřijž padali s Stolu Bohatce/ (a žadný gemu nedáwal) Ale y Pſy přichazeli/ a lijzali nežity geho.

Chcąc być náſycon z odrobin ktore pádáły z ſtołu bogaczowego/ lecz pſi przychodząc lizáli rány tego.

22. Y ſtalo ſe že vmřel Žebrák/a neſen geſt od Angeluow do Luona Abrahamowa. Vmřel také y Bohatec/ a pohřben geſt.

Y przydáło ſie że vmárł żebrak/ á nieſion był od Aniołow ná łono Abráhámowe: Potym vmárł y bogacz/pogrzebion ieſt.

23. Tehdy w Pekle pozdwijſſw očij ſwých když byl w mukách/vzřel Abrahama z daleka/ a Lazara w Luonu geho:

A będąc w piekle podnioſł oczu ſwoich gdy był w mękách y vyzrał Abráhámá z dáleká á Lázárzá ná łonie ie°.

24. A wolage/ řekl: Otče Abrahame/ ſmiluj ſe nade mnau/a poſſli Lazara ať omočij konec prſtu ſwého w wodě/a ſwlažij yazyk můg/neb ſe mučijm w tomto plameni.

Tedy záwołał/ mowiąc/ Oycze Abráhámie zmiłuy nádemną/ á poſzli Lázárzá áby omoczył koniec palcá ſwego w wodźie á ochłodził ięzyk moy/ bociem vtrapion w tym płomieniu.

25. Y řekl gemu Abraham: Synu/ rozpomeň ſe/ že gſy bral dobré wěcy w žiwotě twém/ á Lazar též zlé: Protož nynij tento ſe těſſij/ ale ty ſe mučijs

Ale Abráhám powiedźiał/Synu/roſpomni żeś brał dobrá twe za żywothá twego/ á Lázarz też niewczáſy/ á tak on teraz vżywa pociechy á tyś záſie ieſt męczon.

יז

26 וְעַם הָלֵין כֻּלְּהֵין הֻוְתָא
רַבְּתָא סִימָא בַּיְנַין וַלְכוֹן
הָאֹלֵין דְּצָבֵין מִכָּא ד
דְּיֶעְבְּרוּן לְוָתְכוּן לָא י
יֶשְׁכְּחוּן וְאָף־לָא דְּמֶן
תַּמָּן יֶעְבְּרוּן לְוָתַן׃

Et oltre à tutto questo, tra noi e voi è posta vna gran profondità, in tal modo che quei che vogliono di qui passare à voi, non possono, ne di costi trapassare à noi.

27 אֱמַר לֵהּ מַדֵּין בָּעֵא
אֶנָא מֶנָּךְ אָבִי דְּתַשְׁדְּרִיוְהִי
לְבֵית אָבִי׃

Et egli disse, Io ti prego dunque, padre, che tu lo mandi à casa del padre mio.

28 חַמְשָׁא גֵּיר אַחִין אִית
לִי נֵאזַל יַסְהֵד אֶנּוּן דְּלָא
אָף הֶנּוּן נֵאתוּן לְהָכַתָא
הָדָא דְּתַשְׁנִיקָא׃

La doue io ho cinque fratelli, à renderne loro testimonianza, a fine che ancor essi non vengano in questo luogo di tormento.

29 אֱמַר לֵהּ אַבְרָהָם אִית
לְהוֹן מוּשֵׁא וַנְבִיֵא י
יֶשְׁמְעוּן אֶנּוּן׃

Abraam gli disse, Essi hanno Moise e i Profeti, odano quelli.

30 הָו דֵּין אֱמַר לֵהּ לָא
אָבִי אַבְרָהָם אֶלָּא אֶן
אֶנָשׁ מֶן מִיתֵא נֵאזַל
לְוָתְהוֹן תָּיְבִין׃

Ma egli disse, Non, padre Abraam: ma piu tosto se alcuno de morti andarà à loro si ridurranno à penitentia.

31 אֱמַר לֵהּ אַבְרָהָם אֶן
לְמוּשֵׁא וְלַנְבִיֵא לָא
שָׁמְעִין אָף לָא אֶן אֱנָשׁ
מֶן מִיתֵא נְקוּם מְהַיְמְנִין
לֵהּ׃

Et egli disse à lui, Se essi non odeno Moise e i Profeti, ne anco crederanno, se bene alcun de morti risuscitasse.

יז

1 וֶאֱמַר הָוָא יֵשׁוּע ל
לְתַלְמִידַוְהִי לָא מֶשְׁכְּחָא
דְּלָא נֵאתוּן מַכְשׁוֹלֵא וַי
דֵּין לְהַו דְּבְאִידֵהּ נֵאתוּן׃

Disse ancora à i suoi discepoli, Egli è impossibile che non auuengano de gli scandali. ma guai à colui per colpa di cui auuengono.

יז

26 וְעַל־כָּל זֹאת בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם
תְּהוֹם רַבָּה הוּשָׂמָה וַאֲשֶׁר חָפְצוּ
לַעֲבֹר מִפֹּה אֲלֵיכֶם לֹא יוּכְלוּ
וּמִשָּׁם אֵינָם אֵלֵינוּ יַעֲבֹרוּ׃

Y demas de todo esto, vna grande ſima esta confirmada entre noſotros y voſotros, que losque quiſieren paſſar de aqui à voſotros, no pueden, ni de allà paſſer acà.

27 וַיֹּאמֶר וְשׁוֹאֵל אָנֹכִי מִמְּךָ
אָבִי אֲשֶׁר תִּשְׁלַח אוֹתוֹ אֶל—
בֵּית אָבִי׃

Y dixo, Ruegote pues padre, que lo embies à la caſa de mi padre.

28 כִּי הָיוּ לִי חֲמֵשֶׁת אַחִים
אֲשֶׁר יָעִיד לָהֶם פֶּן גַּם הֵמָּה
יָבוֹאוּ בִּמְקוֹם שְׁמָּה הַזֹּאת׃

Porque tengo cinco hermanos, paraque les proteſte: porque no vengan ellos tambien en eſte lugar de tormento.

29 וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְרָהָם יֵשׁ לָהֶם
מֹשֶׁה וְהַנְּבִיאִים אוֹתָם יִשְׁמָעוּ׃

Y Abraham le dize A Moyſen y à los Prophetas tienen, oygan à ellos.

30 וְהוּא אָמַר לֹא כֵן אָבִי
אַבְרָהָם כִּי אִם אִישׁ מִמֵּתִים
יָבוֹא אֲלֵיהֶם אָז תָּשׁוּבוּ
מֵעֲוָתָם׃

El entonces dixo, No, padre Ahraham: mas ſi alguno fuere à ellos de los muertos, ſe emmendaràn.

31 וַיֹּאמֶר לוֹ אִם לְמֹשֶׁה
וְלַנְּבִיאִים לֹא יִשְׁמָעוּ וְלֹא אִם
אִישׁ מִמֵּתִים יָקוּם יַאֲמִינוּ׃

Mas Abraham le dixo, Si no oyen à Moyſen y à los Prophetas, tampoco ſe perſuadiràn, ſi alguno ſe leuantare de los muertos.

יז

1 וַיֹּאמֶר אֶל—תַּלְמִידָיו בִּלְתִּי
יְכֹלֶת הִיא אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא מִכְשֹׁל
וְאוֹי לוֹ אֲשֶׁר בּוֹ יָבוֹא׃

Y A ſus Diſcipulos dize, Impoſſible es que no vengan eſcandalos: mas ay de aquel por quien vienen.

ιϛʹ.

26. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται· μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.

Et outre tout cela il y a vne grande abiſme eſtablie entre vous & nous: tellement que ceux qui veulent paſſer d'ici vers vous, ne le peuuent: ne de la paſſer ici.

27. Εἶπε δέ· ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.

Et il dit, Ie te prie donc, pere, que tu l'enuoyes en la maiſon de mon pere.

28. Ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.

Car i'ai cinq freres, afin qu'il leur en atteſte: de peur qu'eux auſſi ne vienent en ce lieu de torment.

29. Λέγει αὐτῷ ἀβραάμ· ἔχουσι μωσέα, καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.

Abraham lui reſpondit, Ils ont Moyſe & les Prophetes, qu'ils les eſcoutent.

30 Ὁ δὲ εἶπεν, οὐχὶ πάτερ ἀβραάμ· ἀλλ᾽ ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσι.

Mais il dit, Non, pere Abraham: mais ſi quelcun des morts va vers eux, ils s'amenderont.

31. Εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

Et Abraham lui dit, S'ils n'eſcoutent Moyſe & les Prophetes, non plus ſeront-ils perſuadés quand bien quelcun dés, morts reſſuſcitera.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς· ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι᾽ οὗ ἔρχεται.

Or il dit à ſes diſciples, Il ne ſe peut faire que ſcandales n'aduient: toutesfois mal-heur à celui par qui ils aduienent.

CAP. XVI.

26. Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnũ firmatum eſt: ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint, neque inde huc tranſmeare.

Beſides all this/ betweene you and vs there is a great gulfe ſet/ ſo that they which would goe from hence to you/ cannot / neither can they come from thence to vs.

27. Et ait, Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei.

Then he ſaide/ I pray thee therefore father/ that thou wouldeſt ſende him to my fathers houſe.

28. Habeo enim quinque fratres: ut teſtetur illis, ne & ipſi veniant in hunc locum tormentorum.

(For I haue fiue brethren) that he may teſtifie vnto them / leaſt they alſo come into this place of tormeut.

29. Et ait illi Abraham, Habent Moyſen & prophetas: audiant illos.

Abraham ſaid vnto him/ They haue Moſes and the Prophets: let them heare them.

30. At ille dixit, Non, pater Abraham: ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

And he ſaid / Nay / father Abraham: but if one came vnto them from the dead/ they will amend their liues.

31. Ait autem illi, Si Moyſen & prophetas non audiunt, neque ſi quis ex mortuis reſurrexerit, credent.

Then he ſaid vnto him/ If they heare not Moſes and the Prophets / neither will they be perſwaded/ though one riſe from the dead againe.

CAP. XVII.

ET ait ad diſcipulos ſuos, impoſſibile eſt ut non veniant ſcandala: væ autem illi per quem veniunt.

Then ſaide he to the diſciples/ It can not be auoyded / but that offences will come / but wo be to him by whome they come.

Das XVI. Capitel.

26. Vnd uber das alles/ iſt zwiſchen vns vnd euch eine groſſe klufft befeſtiget/ daß die da wolten von hinnen hinab fahren zu euch/ können nicht/ vnd auch nit von dannen zu vns herůber fahren.

Oc offuer alt dette / er mellem oſſ oc eder it ſtort ſuellinde dyb befeſt / at de ſom ville fare her fra ned til eder/ kunde icke / oc icke heller fare der fra hid offuer til oſſ.

27. Da ſprach er: So bitte ich dich Vater / daß du jhn ſendeſt inn meines Vaters Hauß.

Da ſagde hand / ſaa beder ieg dig Fader / at du ſender hannem til min Faders Huſſ.

28. Denn ich habe noch fünff Brůder / daß er inen bezeuge / auff daß ſie nicht auch kommen an diſen ort der qual.

Thi ieg haffner end nu fem Brødre/ at hand kand vidne ſaar dem / Paa dette de ſkulle oc icke komme i denne Pinis ſted.

29. Abraham ſprach zu jhm: Sie haben Moſen vnd die Propheten/ laß ſie dieſſelbigen hören.

Abraham ſagde til hannem / De haffue Moſe oc Propheterne / Lad dem høre dem.

30. Er aber ſprach: Nein / Vater Abraham / ſondern wenn einer von den Todten zu jnen gienge / ſo wůrden ſie buſſe thun.

Da ſagde hand / Nen Fader Abraham/ Men der ſom en aff de Døde ginge til dem / da giorde de Penitentze.

31. Er ſprach zu jm: hören ſie Moſen vnd die Propheten nicht / ſo werden ſie auch nicht glauben/ ob jemand von den Todten aufferſtůnde.

Hand ſagde til hannem / Høre de icke Moſe oc Propheterne / da tro de icke heller / om nogen opſtode fra de Døde.

Das XVII. Capitel.

ER ſprach aber zu ſeinen Jüngern: Es iſt vnmůglich daß nicht Ergerniſſe kommen. Wehe aber dem durch welchen ſie kommen.

OC hand ſagde til ſine Diſciple/ Det er vmueligt at der ſkal ey komme forargelſe. Men wee den / ved huilcken hun kommer.

Kapitola XVI.

26. A nad to nadewſſecko mezy námi a wámi Cyl weliký vtwrzen geſt/ aby ti kteřijž chtij odſud k wám gijti nemohli/ ani odonud ſem přigijti.

A nád tho wſzytko miedzy námi y wami odchlan wielka poſtánowioná ieſt / iż ci ktorzyby z tad chcieli przeydz do was/ niemoga/ ani z thámtad przeydz owdzie.

27. Y řekl: Tedy proſým tebe otče/ aby ho poſlal do domu Otce měho

Ale on rzekł/ Proſzę cie tedy Oycze aby ś go poſłał do domu oycá mego.

28. Nebť mám pět bratrůw/ ať gim ſwědčij/ aby y ony nepřiſſli do tohoto mijſta muk.

Abowiem mam pieć bráciey/ áby im tego poświadczył/ iżby thez oni nie przyſzli ná to mieyſce męki.

29. Y řekl gemu Abraham: Magijť Moyžijſſe a Proroky/ nechť gich poſlauchagij.

Lecz mu powiedział Abráhám/ Máiac Moiżeſzá y Proroki/ niechże ich ſłucháia.

30. A on řekl: Nic Otče Abrahame/ ale kdyby kdo z mrtwých ſſel k nim/ Pokánij by činili.

Ale on rzekł/ Nie Oycze Abráhámie/ Ale gdyby ktho z vmárłych ſzedł do nich/ wżdy ſie vznáia.

31. Y řekl gemu Geſtliže Moyžijſſe a Prorokuow nepoſlauchagij/ aniž byť kdo z Mrtwých wſtal vwěřij gemu?

Tedy mu powiedział Abráhám/ Jeſliże Moiżeſzá y Prorokow nie poſłucháia/ tedyć y żadnemu chocby z martwych ocucił / nie vwierzą.

Kapitola XVII.

K Včedlnijkuom pak ſwým/ řekl: Nenij možné / aby nepřiſſla pohorſſenij: ale běda tomu ſkrze kohož přichazegij.

POthym mowił do ſwych zwolennikow / Nie może być áby zgorſzenia nie miáły przyiydz / ále biádá themu przez ktorego przychodza.

2 פַּקָּח הֲוָא לֵהּ אֶלּוּ רַחְיָא דַּחֲמָרָא תַּלְיָא בְּצַוְרֵהּ וּשְׁדָא בְּיַמָּא אָו דִּיכְשֵׁל לְחַד מֵן הָלֵין זְעוּרֵא׃

Piu vtile gli ſarebbe che vna macina da aſini gli fuſſe poſta intorno al collo, e fuſſe gittato nel mare, che ſcandalizare vn di queſti piccioli:

3 אִזְדַּהֲרוּ בְּנַפְשְׁכוּן אֶן יֶחְטָא אָחוּךְ כְּאִי בֵּהּ וְאֶן תָּאֵב שְׁבוּק לֵהּ׃

Habbiateui cura: Se il tuo fratello peccarà verſo di te, riprendilo: e ſe ſi pentira, perdonagli,

4 וְאֶן שְׁבַע זַבְנִין בְּיַוְמָא יִסְכֵּל בָּךְ וְשְׁבַע זַבְנִין בְּיַוְמָא יֶתְפְּנֵא לְוָתָךְ וְיֵאמַר דְּתָאֵב אֶנָא שְׁבוּק לֵהּ׃

E ſe ben ſette volte il giorno peccaſſe verſo di te, è ſette volte il giorno ritorni à te, dicendo: Io mi pento: perdonagli?

5 וְאֶמַרוּ שְׁלִיחֵא לְמָרַן אַוְסֵף לַן הַיְמָנוּתָא׃

Gli Apoſtoli poi diſſero al Signore, Accreſcici la fede.

6 אֶמַר לְהוּן אֶן אִית הֲוָא לְכוּן הַיְמָנוּתָא אַיְךְ פֶּרְדְּתָא דְּחַרְדְּלָא אָמְרִין הֲוֵיתוּן לְתוּתָא הָנָא דְּאֶתְעַקַּר וְאֶתְנַצַּב בְּיַמָּא וּמֶשְׁתַּמַּע הֲוָא לְכוּן׃

Il Signor diſſe, Se voi haueſte fede quanto vn grano di ſenape direſte à queſto moro, Diradicati, e trapiantati nel mare: & obbedirebbeui.

7 מַנוּ מֶנְכוֹן דְּאִית לֵהּ עַבְדָּא דְּדָבַר פַּדָּנָא אָו דְּרָעֵא עָנָא וְאֶן יֵאתֵא מֵן חַקְלָא אָמַר לֵהּ מֶחְדָּא עֲבַר אֶסְתַּמַּךְ׃

Chi è di voi che hauendo vn ſeruitore che ari, ò che paſca le beſtie, li dica ſubbito ch'egli è ritornato dal campo, Paſſa là, è poniti à tauola.

8 אֶלָּא אָמַר לֵהּ טַיֵּב לִי מֶדֵם דְּאֶחְשֵׁם וְאֶסוֹר חַצַיךְ שַׁמְשַׁינִי עַד־מָּא דְּאֶלְעַס וְאֶשְׁתֵּא וּבָתַר־כֵּן אַף אַנְתְּ תֶּלְעַס וְתֶשְׁתֵּא׃

E non piu toſto li dica, Apparecchiami da cenare, e cigniti, e ſeruimi, infin che io habbi mangiato e beuuto: e poi mangiarai e beuarai tu?

2 טוֹב לוֹ אֲשֶׁר רֶכֶב הַחֲמוֹר יִתָּלֶה עַל־צַוָּארוֹ וְיֻשְׁלַךְ אֶל־הַיָּם מֵהַכְשִׁיל אַחַד הַצְּעִירִים הָאֵלֶּה׃

Mejor le fuera, ſi vna muela de vn molino de aſno le fuera pueſta àl cuello, y fuera echado en la mar, que eſcandalizar vno de eſtos pequennitos.

3 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם אִם יֶחֱטָא בְךָ אָחִיךָ וְתִגְעַר בּוֹ וְאִם יָשׁוּב מֵרָעָתוֹ הֶרֶף מִמֶּנּוּ׃

Mirad por voſotros. Si peccare contra ti tu hermano, reprehendelo: y ſi ſe arrepintiere, perdonale.

4 וְעִם שֶׁבַע פְּעָמִים בַּיּוֹם יֶחֱטָא בְךָ וְשֶׁבַע פְּעָמִים בַּיּוֹם יָשׁוּב אֵלֶיךָ לֵאמֹר נִחַמְתִּי וְתִשָּׂא לוֹ׃

Y ſi ſiete vezes al dia peccare contra ti, y ſiete vezes àl dia ſe boluiere à ti, diziendo, Peſame; perdonale.

5 וַיֹּאמְרוּ תַלְמִידִים אֶל־הָאָדוֹן הוֹסִיף לָנוּ אֶת־אֱמוּנָה׃

Y dixeron los Apoſtoles àl Sennor, Augmenta nos la fe.

6 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם יֵשׁ לָכֶם אֱמוּנָה כְּמוֹ גַּרְגַּר הַחַרְדָּל וַתֹּאמְרוּ לְשִׁקְמָה הַזֹּאת שָׁרְשִׁי וְהִשְׁתַּלִּי בַּיָּם וְתִשְׁמַע לָכֶם׃

Entonces el Sennor dixo, Si tuuieſſedes fe como vn grano de moſtaza, diriades à eſte ſycomoro, Deſarraygate, y plantate en la mar, y obedeceros ya.

7 מִי מִכֶּם יֵשׁ לוֹ עֶבֶד חֹרֵשׁ אוֹ־רוֹעֶה אֲשֶׁר אִם יָבוֹא מִן הַשָּׂדֶה יֹאמַר לוֹ בְּכֶתֶף לֵךְ וּסְעַד לִבְּךָ פַּת לֶחֶם׃

Y qual de voſotros tiene vn ſieruo que ara, o apacienta, que buelto del campo le diga luego, Paſſa ſientate à la meſa?

8 הֲלֹא יֹאמַר אֵלָיו הָכֵן אֲשֶׁר אוֹכַל בָּעֶרֶב וַחֲגוֹר מָתְנֶיךָ וְשָׁרְתֵנִי עַד־כִּי אוֹכַל וְאֶשְׁתֶּה וּמֵאַחֲרֵי כֵן תֹּאכַל וְתִשְׁתֶּה גַּם אַתָּה׃

No le dize antes, Adereça que cene, y arremangate, y ſirueme haſta que aya comido y beuido: y deſpues deeſto come tu y beue?

2. Λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.

Il lui vaudroit mieux qu'on lui miſt vne pierre de meule à l'entour de ſon col, & qu'il fuſt ietté en la mer, que de ſcandalizer vn ſeul de ces petis.

3. Προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σε ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

Prenez garde à vous. Si donc ton frere a peché enuers toi, repren-le: & s'il s'amende, pardonne lui.

4. Καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ ἐπὶ σε, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

Et ſi ſept fois le iour il a peché enuers toi, & que ſept fois le iour il retourne à toi, diſant, Ie me repen: tu lui pardonneras.

5. Καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.

Lors les Apoſtres dirent au Seigneur, Augmente nous la foy.

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Et le Seigneur dit, Si vous auiez foy autant gros comme eſt vn grain de ſemence de mouſtarde, vous pourriez dire à ce meurier, Deſracine toi, & te plante en la mer: il vous obeiroit.

7. Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως, παρελθὼν ἀνάπεσαι.

Mais qui eſt celui d'entre vous qui ait un ſeruiteur labourant, ou paiſſant le beſtial, qui le voyant retourner des champs, lui die, Auance-toi incontinent, & te mets à table:

8. Ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;

Et ne lui die pluſtoſt Appreſte moi à ſouper, & te trouſſe & me ſers iuſqu'à ce que i'aye mangé & beu: & apres cela tu mangeras & boiras?

CAP. XVII.

2. Vtilius eſt illi ſi lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiiciatur in mare, quàm ut ſcandalizet unum de puſillis iſtis.

It were better for him that a great milſtone were hanged about his necke/ and that he were caſt into the ſea/ then that he ſhould offend one of theſe litle ones.

3. Attendite vobis, Si peccaverit in te frater tuus, increpa illum: & ſi pœnitentiam egerit, dimitte illi.

Take heede to your ſelues: if thy brother treſpaſſe againſt thee/ rebuke him: and if he repent/ forgiue him.

4. Et ſi ſepties in die peccaverit in te, & ſepties in die converſus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me, dimitte illi.

And though he ſinne againſt thee ſeuen times in a day/ and ſeuen times in a day turne againe to thee/ ſaying/ It repenteth me/ thou ſhalt forgiue him.

5. Et dixerunt Apoſtoli Domino, Adauge nobis fidem.

And the Apoſtles ſaid vnto the Lord/ Increaſe our faith.

6. Dixit autem Dominus, Si haberetis fidem ſicut granum ſinâpis, diceretis huic arbori moro, Eradicare & tranſplantare in mare: & obediret vobis.

And y Lord ſaid/ If ye had faith/ as much as is a graine of muſtarde ſeede/ & ſhoulde ſay vnto this mulberie tree/ Plucke thy ſelfe vp by the rootes/ and plant thy ſelfe in the ſea/ it ſhould euen obey you.

7. Quis autem veſtrum habens ſervum arantem aut paſcentem, qui regreſſo de agro dicat illi, Statim tranſi, & recumbe.

Who is it alſo of you/ that hauing a ſeruant plowing or feeding cattell/ would ſay vnto him by and by/ when he were come from the field/ Go/ and ſit downe at table?

8. Et non dicet ei, Para quod cœnem, & præcinge te, & miniſtra mihi donec manducem & bibam, & poſt hæc tu manducabis & bibes?

And would not rather ſay to him/ Dreſſe wherewith I may ſuppe/ & girde thy ſelfe/ and ſerue mee/ till I haue eaten and drunken/ and afterwarde eate thou/ and drinke thou?

Das XVII. Capitel.

2. **Es were jm nützer/ daß man einen Mülſtein an ſeinen Halß henget/ vnd würffe jhn inns Meer/ denn daß er diſer kleinen einen ergert.**

Det vaare hannem nytteligere/ at mand hengde en Mølle ſten paa hans halſſ/ oc kaſte hannem i Haffuit/ end hand forargede en aff diſſe Smaa.

3. **Hütet euch. So dein Bruder an dir ſündiget/ ſo ſtraffe jhn/ vnd ſo er ſich beſſert/ vergib jhm.**

Vocter eder. Der ſom din Broder ſynder mod dig/ da ſtraffe hannem/ Oc der ſom hand bedrer ſig/ da giff hannem til.

4. **Vnd wenn er ſiebenmal des tages an dir ſündigen würde/ vnnd ſiebenmal des tages widerkeme zu dir/ vnd ſpreche/ Es reuet mich/ ſo ſolt du jhm vergeben.**

Oc der ſom hand ſyndede ſiu gonge mod dig om dagen/ oc komme ſiu gonge igen til dig om dagen/ oc ſagde/ Det fortryder mig/ Da ſkalt du giffue hannem til.

5. **Vnd die Apoſtel ſprachen zu dem HErren: Stercke vns den Glauben.**

Oc Apoſtlene ſagde til HERREN/ Styrcke oſſ troen.

6. **Der HERR aber ſprach: Wenn jr Glauben habt/ als ein Senffkorn/ vnd ſaget zu diſem Maulbeerbaum/ reiß dich auß/ vnd verſetze dich inns Meer/ ſo wird er euch gehorſam ſein.**

Oc HERREN ſagde/ Der ſom it haffue tro/ ſom it Senepskorn/ oc ſige til dette Morbær træ/ Rock dig op/ oc ſæt dig hen i Haffuit/ da ſkal det vere eder lydigt.

7. **Welcher iſt vnter euch/ der einen Knecht hat/ der jm pflüget/ oder das Vihe weidet/ wenn er heim kompt vom Felde/ daß er jhm ſage: Gehe bald hin/ vnd ſetze dich zu Tiſche?**

Huilcken er iblant eder/ ſom haffuer en Suend/ der pløyer aller vocter Fæ/ at hand ſiger til hannem/ naar hand kommer hiem aff marcken/ Gack ſtrax hen/ oc ſæt dig til borts?

8. **Iſts nicht alſo? daß er zu jhm ſaget: Richte zu/ daß ich zu Abend eſſe/ ſchürtze dich/ vnd diene mir/ biß ich eſſe vnd trincke/ darnach ſolſt du auch eſſen vnd trincken.**

Er det icke ſaa? at hand ſiger til hannem/ Red til/ det ieg ſkal æde at afften/ ſkørte dig/ oc tien mig/ ſaa lenge ieg æder oc dricker/ Der effter ſkalt oc du æde oc drycke.

Kapitola XVII.

2. Vžitečněgij geſt gemu/ kdyby kámen žernowý wložen byl na hrdlo geho/ a vwržen byl do moře/ nežliby pohorſſyl gednoho z maličkých těchto.

Lepiey áby mu był záłożon kámień młyńſki około ſzyie á był wrzucon w morze/ niżliby miał zgorſzyć iednego tych máluzkich.

3. Sſetřte ſe/ zhřeſſyli proti tobě Bratr twůg/ potreſtey ho: a budeli toho želeti/ odpuſť mu.

Strzeżcież ſie. á ieſliżby zgrzeſzył przeciw tobie brát twoy/ karz go ſłowy/ á ieſliżby ſie vznał/ odpuść mu.

4. Abyť pak ſedmkrát za den zhřeſſyl proti tobě/ a ſedmkrát za den obrátil ſe k tobě/ řka: Želmi toho/ odpuſť mu.

A choćiażby śiedḿ kroć zgrzeſzył przeciw thobie/ y śiedḿ kroć przez dzień náwroćił ſie k tobie/ mowiąc/ Vznałem ſie/ odpuść mu.

5. Y řekli Apoſſtolé PAnu: Přiſpoř nám wijry.

Tedy rzekli Apoſtołowie Pánu/ Przymnoż nam wiáry.

6. Y řekl PAN: Kdybyſſte měli wijru yako zrno horčičné/ a řekli tomuto Stromu Moruſſy/ wykořeň a přeſaď ſe do Moře/ vpoſlechliby wás.

Ale im Pan powiedział/ Jeſliby ſćie mieli ták wiele wiáry iáko ziárno gorcyczne/ a rzeklibyśćie temu Sykámunowi/ Wyrwi ſie z korzenia á wſadź ſie w morzu/ thedyćby wám było poſłuſzne.

7. Kdo pak z wás má Služebnjka geſſto woře a neb paſe/ a tomu když ſe s Pole wrátij/ zdali dij: Hned gdi a ſeď za ſtuol:

A ktoż z was ieſt coby miał ſługę orzącego y paſącego: ktory gdyby ſie z polá wroćił/ náthychmiáſtby mu rzekł/ Chodź á śiądź.

8. A ne dij gemu: Připraw cobych wečeřeti měl/ a opáſſe ſe ſluž mi až ſe nagijm a napigi/ a potom y ty pogijs a napigeſs ſe?

A zaż mu rádſzey nie rzecze/ Nágotuy cobych wieczerzał/ á przepáſawſzy ſie ſłuż mi áż ſie náiem y nápię/ á potym też ty iedz y piy?

יז

9 לְמָא טַיְבוּתֵהּ מְקַבֵּל הָהוּ עַבְדָּא דַּעֲבַד מֶדֶּם דְּאֶתְפְּקֶד לֵהּ לָא סָבַר אֲנָא׃

Reſta egli obligato à quel ſeruitore, per hauer egli fatto cio che gli era ſtato comandato? Io non lo penſo.

10 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא דַּעֲבַדְתּוּן כֻּלְּהֵין אִילֵין דַּפְּקִידֵין לְכוֹן אֶמַרוּ דְּעַבְדֵּא חֲנַן בַּטִּילֵא דְּמֶדֶּם דְּחַיָּבִין הֲוַין לְמֶעְבַּד עֲבַדְן׃

Coſi ancor voi quando hauerete fatte tutte le coſe che vi ſon comandate, dite, Noi ſiamo ſerui inutili: habbiam fatto quello che doueuamo fare.

11 וַהֲוָא דְּכַד אָזֶל יֵשׁוּע לְאוּרִשְׁלֶם עָבַר הֲוָא בֵּית שָׁמְרַיָא לַגְלִילָא׃

Et auuenne mentre ch'egli andaua in Ieruſalem, ch'ei paſſaua per il mezo di Samaria e Galilea.

12 וְכַד קָרִיב לְמֵעַל לְקְרִיתָא חֲדָא אַרְעוּהִי עֶסְרָא אֲנָשִׁין גַּרְבֵּא וְקָמוּ מֶן רוּחְקָא׃

Et entrando in vn certo borgo, ſi gli fecero incontro dieci lebbroſi, i quali ſi fermorono di lontano.

13 וַאֲרִימוּ קָלְהוֹן וְאָמְרִין רַבַּן יֵשׁוּע אֶתְרַחַם עֲלַין׃

Et alzorono la lor voce, dicendo, IESV precettore, habbi pietà di noi.

14 וְכַד חֲזָא אֶנּוּן אֲמַר לְהוֹן זֶלוּ חַוַּו נַפְשְׁכוֹן לְכָהְנֵא וְכַד אָזְלִין אֶתְדַּכִּיו׃

I quali hauendo egli veduti, diſſe loro, Andate, moſtrateui à i Sacerdoti. Poi auuenne che eſſi ne l'andare, furono mondati.

15 חַד דֵּין מֶנְּהוֹן כַּד חֲזָא דְּאֶתְדַּכִּי הֲפַךְ לֵהּ וּבְקָלָא רָמָא מְשַׁבַּח הֲוָא לַאלָהָא׃

Et vn di loro come ſi vidde eſſer mondato ritornò glorificando Iddio ad alta voce.

16 וּנְפַל עַל אַפּוֹהִי קְדָם רֶגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּע כַּד מַוְדֵּא לֵהּ וְהוּ הָנָא שָׁמְרַיָא הֲוָא׃

E gittoſſi giu con la faccia à i piedi di eſſo IESV, ringratiandolo: & era coſtui Samaritano.

יז

9 אִם יְקַדֵּם פְּנֵי עֶבֶד הַהוּא בְּתוֹדָה כִּי־עָשָׂה אֶת־אֲשֶׁר צֻוָּה הוּא לֹא מְדַמֶּה אָנֹכִי׃

Por ventura haze gracias àl ſieruo porque hizo loque le auia ſido mandado: Pienſo que no.

10 כֵּן גַּם אַתֶּם אִם עֲשִׂיתֶם כָּל אֲשֶׁר צֻוּוּ לָהֶם אִמְרוּ כִּי־עֲבָדִים נֶאֱלָחִים אֲנַחְנוּ כִּי־אֶת־אֲשֶׁר חוֹבִים אֲנַחְנוּ לַעֲשׂוֹת עָשִׂינוּ׃

Anſi tambien voſotros, quando ouierdes hecho todo lo que os es mandado, dezid, Sieruos inutiles ſomos: porque loque deuiamos de hazer, hezimos.

11 וַיְהִי־בְּלֶכְתּוֹ יְרוּשָׁלַיְמָה וַיַּעֲבֹר בְּתוֹךְ שׁוֹמְרוֹן וְגָלִילָה׃

Y aconteció que yendo el à Ieruſalem, paſſaua por medio de Samaria, y de Galilea.

12 וּבְבוֹאוֹ אֶל־טִירָה אַחַת וַיִּקְרְאוּ לוֹ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מְצוֹרָעִים אֲשֶׁר עָמְדוּ מֵרָחוֹק׃

Y entrando en vna aldea, vinieron le al encuentro diez hombres leproſos: los quales ſe pararon de lexos.

13 וְהֵמָּה נָשְׂאוּ אֶת קוֹלָם לֵאמֹר יֵשׁוּעַ רַבֵּינוּ חָנֵּנוּ׃

Y alçaron la boz diziendo Ieſus Maeſtro, ten miſericordia de noſotros.

14 וּבִרְאוֹתָם אָמַר אֲלֵיהֶם לְכוּ וְהַרְאוּ אֶת נַפְשְׁכֶם לַכֹּהֲנִים וַיְהִי־בְּלֶכְתָּם וַיִּטָּהֲרוּ׃

Los quales como el vido, dixoles, Id, moſtra os á los Sacerdotes. y aconteció, que yendo ellos fueron limpios.

15 וְאֶחָד מֵהֶם כַּאֲשֶׁר רָאָה כִּי־נִרְפָּא הוּא וַיָּשָׁב בְּקוֹל גָּדוֹל וַיְכַבֵּד אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Entonces el vno de ellos como ſe vido que era limpio, boluió, glorificando à Dios à gran boz.

16 וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו אֶל־רַגְלָיו לְהוֹדוֹת לוֹ וְהוּא הָיָה שׁוֹמְרוֹנִי׃

Y derriboſe ſobre ſu faz à ſus pies haziendole gracias: y eſte era Samaritano.

ιζ.

9. Μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.

Sait-il gré à ce ſeruiteur-la pource qu'il a fait, ce qui lui auoit eſté commandé? Ie ne le cuide pas.

10. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε· ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὅτι ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

Vous auſſi ſemblablement, quand vous aures fait toutes les choſes qui vous ſont commandees, dites Nous ſommes ſeruiteurs inutiles: d'autant que nous eſtions tenus de faire, nous l'auons fait.

11. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου σαμαρείας καὶ γαλιλαίας.

Et aduint qu'en allant en Ieruſalem, il paſſoit par le milieu de Samarie & de Galilee.

12. Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόῤῥωθεν.

Et comme il entroit en vne bourgade, dix hommes lepreux le rencontrerent, leſquels s'arreſterent de loin,

13. Καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν, λέγοντες· ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

Et eſleuerent leurs voix, diſans Ieſus, noſtre maiſtre aye pitie de nous.

14. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν.

Et quand il les eut veus, il leur dit, Allez, monſtrez-vous aux Sacrificateurs. Et aduint qu'en s'allant ils furent nettoyés.

15. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν.

Et vn d'entr'eux voyant qu'il eſtoit gueri, s'en retourna, glorifiant Dieu à haute voix.

16. Καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἦν σαμαρείτης.

Et ſe ietta en terre ſur ſa face aux pieds d'icelui rendant graces. Or icelui eſtoit Samaritain.

CAP. XVII.

9. Nunquid gratiam habet ſervo illi, quia fecit quæ ei imperaverat? Non puto.

Doeth he thanke that ſeruant / becauſe he did that which was commanded vnto him? I trow not.

10. Sic & vos cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus: quod debuimus facere, fecimus.

So likewiſe ye/ when ye haue done all thoſe thinges / which are commanded you/ ſay / We are vnprofitable ſeruants: we haue done that which was our duetie to doe.

11. Et factum eſt, dum iret in Ieruſalem, tranſibat per mediam Samariam & Galilæam.

And ſo it was when he went to Jeruſalem/ that he paſſed through the middes of Samaria and Galile.

12. Et cùm ingrederetur quoddam caſtellum, occurrerunt ei decem viri leproſi, qui ſteterunt à longè.

And as he entred into a certaine towne/ there met him ten men that were lepers/ which ſtoode afarre of.

13. Et levaverunt vocem, dicentes, Ieſu præceptor, miſerere noſtri.

And they lift vp their voyces / and ſaid / Jeſus / Maſter / haue mercy on vs.

14. Quos ut vidit, dixit, Ite, oſtendite vos ſacerdotibus. Et factũ eſt, dum irent, mundati ſunt.

And when he ſaw them/ he ſaid vnto them / Go / ſhewe your ſelues vnto the Prieſts. And it came to paſſe / that as they went/ they were clenſed.

15. Vnus autẽ ex illis, ut vidit quia mundatus eſt, regreſſus eſt, cum magna voce magnificans Deum.

Then one of them / when he ſawe that he was healed / turned backe / and with a loud voyce praiſed God.

16. Et cécidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

And fell downe on his face at his feete / and gaue him thankes: and he was a Samaritane.

Das XVII. Capitel.

9. Dancket er auch dem ſelbigen Knechte / daß er gethan hat / was jm befohlen war? Jch meine es nicht.

Tacker hand oc den ſamme Suend at hand giorde det ſom hannem vaar befalet? Jeg men der icke.

10. Alſo auch jhr / wenn jhr alles gethan habt / was euch befolhen iſt / ſo ſprechet: Wir ſind vnnütze Knechte/ wir haben gethan das wir zu thun ſchuldig waren.

Lige ſaa oc i / Naar i haffue giort alt det/ ſom eder er befalet/ da ſiger/ Wi ere vnyttelige Tienere / wi giorde det / ſom wi vaare plictig at gøre.

11. Vnd es begab ſich da er reiſete gen Jeruſalem / zog er mitten durch Samarien vnd Galileam.

Oc det begaff ſig/ der hand reyſde til Jeruſalem/ drog hand mit igennem Samarien och Galileen.

12. Vnd als er in einen Marckt kam/ begegneten jm zehen außſetzige Männer/ die ſtunden von fernen.

Oc ſom hand kom i en By / møtte hannem thi ſpedalſke Mend / de ſtode longt borte.

13. Vnd erhuben jhre ſtimme / vnd ſprachen: Jeſu lieber Meiſter / erbarme dich vnſer.

Oc opløffte deris røſt/ oc ſagde / Jheſu kære Meſtere / Forbarme dig offuer oſſ.

14. Vnd da er ſie ſahe / ſprach er zu jnen: Gehet hin / vnd zeiget euch den Prieſtern. Vnd es geſchach/ da ſie hin giengen / worden ſie rein.

Oc der hand ſaa dem / ſagde hand til dem / Gaar bort/ oc beter eder faar Preſterne. Och det ſkede / der de ginge bort / bleffue de rene.

15. Einer aber vnter jhnen / da er ſahe/ daß er geſund worden war/ kehret er vmb/ vnd preiſet Gott mit lauter ſtimme.

Oc en iblant dem/ der hand ſaa/ at hand vaar bleffuen karſk / vende hand til bage / oc priſede Gud met høy røſt.

16. Vnd fiel auff ſein angeſicht / zu ſeinen füſſen / vnd dancket jhm / vnnd daß war ein Samariter.

Oc fale paa ſit anſict / til hans Føder / oc tacked hannem oc det vaar en Samaritan.

Kapitola. XVII.

9. Zdaliž děkuge ſlužebnijků tomu žegeſt včinil což gemu rozkázal? Nezdá mi ſe.

Zali dziekuie ſludze onemu ktory czyni to co mu roſkazano? Nie widzimi ſie.

10. Též y wy/ když včinijte wſſecky wěcy kteréž gſau wám přikázány/ řcete: Služebnijcy nevžitečnij gſme: co gſme měli včiniti/ včinili gſme.

Tákże y wy gdy vczynićie wſzytko co wam ieſt roſkazano / mowćie Sludzy nieużyteczni ieſtechmy / bo to cochmy byli winni vczynilichmy.

11. Y ſtalo ſe když ſſel do Geruzaléma / bral ſe ſkrze Samařij a Galilei.

Y ſtało ſie gdy ſzedł do Jeruzálem/ iż on przechodził przezpoſrzodek Sámáryey y Galiley.

12. A když wcházel do něyakého Měſtečka/ potkalo ſe s nim deſet Mužůw malomocných/ kteřijžto ſtáli zdaleka.

A gdy wchodził do niektorego miáſteczká/ tedy zábieżeli mu dzieſiec mężow tredowátych/ ktorzy ſtáneli z dáleká.

13. A pozdwijhli hlaſu řkauce: Gežijſſy přikazateli/ ſmilug ſe nad námi.

Y krzyknęli głoſem mowiąc/ Jezuſie Miſtrzu zmiłuy ſie nád námi.

14. Kteréžto on když vzřel řekl: Gděte/ vkažte ſe Kněžijm. Y ſtalo ſe že když ſſli / očiſſtěni gſau.

A on ie vyzrawſzy/ rzekł do nich/ Odſzedſzy okażcie ſie kápłanom/ y ſtało ſie że gdy ſzli w droge oczyſcieni ſá.

15. Geden pak z nich yakž vzřel že geſt očiſſtěn / nawrátil ſe s welikým hlaſem welebě Boha.

Ale ieden z nich gdy vyzrał że był vzdrowion/ wroćił ſie chwaląc Bogá głoſem wielkim.

16. A padl na twář před nohy geho dijky čině / a ten byl Samarytán.

Y padł ná oblicze ſwe v nog iego czyniąc iemu dzięki/ á ten że był Sámárytan.

17 עֲנָא דֵין יֵשׁוּעַ וֶאמַר
לָא הֲוָא עֶסְרָא הָוֵין הָלֵין
דְּאֶתְדַּכִּיו אֵיכָא אֶנּוּן
תֶשְׁעָא׃

Allor IESV riſpondendo, diſſe, Non ne furono mondati dieci? e i noue ſon eglino.

18 לְמָא פְּרַשׁוּ דְּיֵאתוּן
יֶתְלוּן תֶּשְׁבּוּחְתָּא לַאלָהָא
אֶלָּא הָנָא דְּמֶן עַמָּא הוּ
נוּכְרָיָא׃

Non ſi ſon trouati che ſiano ritornati à dar gloria à Dio, ſe non queſto ſtraniere.

19 וֶאמַר לֵהּ קוּם זֵל
הַיְמָנוּתָךְ אַחְיָתָךְ׃

E diſſegli, Leuati ſu, vattene: la tua fede t'ha ſaluato.

20 וְכַד שַׁאלוּהִי לְיֵשׁוּעַ
מֶן פְּרִישֵׁא אֵמָתַי אָתְיָא
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא עֲנָא
וֶאמַר לְהוֹן לָא אָתְיָא
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא
בְּנַטּוּרְתָא׃

Eſſendo poi domandato da i Fariſei quando verrebbe il regno di Dio, egli riſpoſe loro e diſſe, Il Regno di Dio, non verrà con oſſeruatione.

21 וְלָא אָמְרִין הָא הָרְכָא
הִי וְהָא הָרֵי־תַמָּן הִי הָא
גֵּיר מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא לְגַו
מֶנְּכוֹן הִי׃

Ne ſi dirà. Eccolo qui, o eccolo li: perche ecco il regno di Dio è dentro di voi.

22 וֶאמַר לְתַלְמִידוּהִי י
יֵאתוּן יוֹמָתָא דְּתֶתְרַגְרְגוּן
לְמֶחְזֵא חַד מֶן יוֹמָתָא
דְּבְרֵהּ דֵּאנָשָׁא וְלָא תֶחְזוּן׃

E diſſe à i ſuoi diſcepoli, Verrano i giorni che voi deſiderarete vedere vn de giorni del Figliuol de l'huomo, e non lo vederete.

23 וְאֶן יֵאמְרוּן לְכוֹן הָא
הָרְכָא הוּ וְהָא הָרֵי־תַמָּן
הוּ לָא תֵאזְלוּן׃

Allor vi diranno, Eccolo qui, eccolo li, Non vi andate, ne gli ſeguitate.

24 אַיְכַנָּא גֵּיר דְּבַרְקָא
בָּרֵק מֶן שְׁמַיָּא וְכֻלֵּהּ
תְּחֵית שְׁמַיָּא מַנְהַר הָכַנָּא
יֶהְוֵא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא בְּיוֹמֵהּ׃

Imperoche ſi come il baleno che riſplende da vna parte di ſotto'l cielo lampeggia inſin à l'altra di ſotto'l cielo: coſi ſarà il Figliuol de l'huomo nel giorno ſuo.

17 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר הֲלֹא
עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים הִטָּהֲרוּ וְהַתִּשְׁעָה
אַיָּם׃

Y reſpondiendo Ieſus, dixo, No ſon diez los que fueron limpios? y los nueue donde eſtan?

18 הֲלֹא נִמְצְאוּ לָשׁוּב וְלָתֵת
כָּבוֹד לֵאלֹהִים כִּי־אִם זָר
הַלָּז׃

No vuo quien boluieſſe y dieſſe gloria à Dios, ſino eſte eſtrangero?

19 וַיֹּאמֶר לוֹ קוּם וָלֵךְ אֱמוּנָתְךָ
הוֹשִׁיעָתֶךָ׃

Y dixole, Leuantate, vete: tu fe te ha ſaluado.

20 וַיִּשָּׁאֵל מִן הַמְפָרְשִׁים מָתַי
תָּבוֹא מַלְכוּת אֱלֹהִים וַיַּעַן לָהֶם
וַיֹּאמֶר לֹא תָבוֹא מַלְכוּת אֱלֹהִים
בְּנִצְּרָה׃

Y preguntado de los Phariſeos, quando auia de venir el Reyno de Dios-reſpondióles, y dixo, El Reyno de Dios no vendra manifieſto.

21 וְלֹא יֹאמְרוּ הִנֵּה פֹה אוֹ־
הִנֵּה שָׁם כִּי־הִנֵּה מַלְכוּת אֱלֹהִים
בְּקִרְבְּכֶם הִיא׃

Ni diran Helo aqui, o helo alli: porque heaqui el Reyno de Dios entre voſotros eſtà.

22 וַיֹּאמֶר אֶל־תַּלְמִידָיו יָבוֹאוּ
הַיָּמִים וְתִתְאַוּוּ לִרְאוֹת אַחַד
יְמֵי־בֶן־הָאָדָם וְלֹא תִרְאוּ׃

Y dixo à ſus Diſcipulos, Tiempo vendrà quando deſſeareys ver vno de los dias del Hijo del hombre, y no lo vereys.

23 וְיֹאמְרוּ לָכֶם הִנֵּה פֹה אוֹ
הִנֵּה שָׁם אַל־תֵּלְכוּ וְאַל־תָּבוֹאוּ
אַחֲרֵיהֶם׃

Y deziros han, Helo aqui, o helo alli. No uays. ni ſygays.

24 כִּי־כַּאֲשֶׁר בָּרָק יַבְרִק וְכָל
אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמַיִם מִקְצֵה
הַשָּׁמַיִם וְעַד קָצֵהוּ יַזְהִיר כֵּן־
יִהְיֶה בֶן־הָאָדָם בְּיוֹמוֹ׃

Porque como el relampago que reſplandece de la region de debaxo del cielo, reſplandece en loque eſtà debaxo del cielo, anſi tambien ſerà el Hijo del hombre en, ſu dia.

17. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

Lors Ieſus prenant la parole, dit, Les dïx ont-ils pas eſté nettoyés? & les neuf où ſont-ils?

18. Οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.

Nul ne s'eſt trouué qui ſoit retourné pour rendre gloire a Dieu, ſinon ceſt eſtranger.

19. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Adonc il lui dit, Leue-toi: va, ta foy t'a ſauue.

20. Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως.

Or eſtant interrogué par les Phariſiens quand'le regne de Dieu viendroit, il leur reſpondit, & dit, Le regne de Dieu ne viendra point auec appatance.

21. Οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.

Et ne dira on point, Voici, il eſt ici, ou voila, il eſt là: car voici, le regne de Dieu eſt dedans vous.

22. Εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.

Il dit auſſi à ſes diſciples, Les iours viendront que vous deſirerez de voir l'vn des iours du Fils de l'homme, & ne le verrez point.

23. Καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἤ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.

Lors on vous dira, Voici, il eſt ici: ou voila, il eſt là: mais n'y allez point, & ne les ſuiuez point.

24. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

Car comme l'eſclair eſclaire de l'vn des coſtés de deſſous le ciel, & reluit iuſqu'à l'autre qui eſt ſous le ciel, tel ſera auſſi le Fils de l'homme en ſon iour.

CAP. XVII.

17. Reſpondens autem Ieſus, dixit, Nónne decem mundati ſunt? & novem ubi ſunt?

And Jeſus anſwered / and ſayde / Are there not ten clenſed? but where are the nine?

18. Non eſt inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi alienigena.

There are none founde that returned to giue God praiſe / ſaue this ſtranger.

19. Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te ſalvum fecit.

And he ſaid vnto him / Ariſe / go thy way / thy faith hath made thee whole.

20. Interrogatus autem à Phariſæis, Quando venit regnum Dei? reſpondit eis, & dixit, Non venit regnum Dei cum obſervatione.

And when he was demaunded of the Phariſes / when y kingdom of God ſhould come / he anſwered them / and ſayde / The kingdome of God commeth not with obſeruation.

21. Neq; dicent, Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

Neither ſhall men ſay / Loe here / or lee there: for beholde / the kingdome of God is within you.

22. Et ait ad diſcipulos ſuos, Venient dies quando deſideretis videre unum diem filii hominis: & non videbitis.

And he ſaid vnto the diſciples / The daies will come / when ye ſhall deſire to ſee one of the dayes of the ſonne of man / and yet ſhall not ſee it.

23. Et dicent vobis, Ecce hîc & ecce illic. Nolite ire, neque ſectemini.

Then they ſhall ſay to you / Behold here / or beholde there: but go not thither / neither follow them.

24. Nam ſicut fulgur coruſcās de ſub cælo, in ea quę ſub cælo ſunt, fulget: ita erit filius hominis in die ſua.

For as the lightning that ligtheneth out of the one part vnder heauen / ſhineth vnto the other part vnder heauen / ſo ſhall the Sonne of man be in is his day.

Das XVII. Capitel.

17. Jeſus aber antworttet vnnd ſprach: Sind jr nicht zehen rein worden? Wo ſind aber die neune?

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde / Ere i icke thi ſom bleffue rene? Huor ere de ni?

18. Hat ſich ſonſt keiner funden / der wider vmbkehret / vnd gebe Gott die Ehre / denn diſer Fremdlinger?

Bleff der ellers ingen funden / ſom vende tilbage igen / oc gaff Gud ære / vden denne Fremmede?

19. Vnd er ſprach zu jm: Stehe auff / gehe hin / dein glaub hat dir geholffen.

Oc hand ſagde til hannem / Stat op / gack bort / din Tro haffuer hulpet dig.

20. Da er aber gefraget wardt von den Phariſeern / wenn kompt das Reich Gottes? Antworttet er jhnen / vnd ſprach: Das Reich Gottes kompt nicht mit euſſerlichen Geberden.

Oc der hand bleff atſpurt aff Phariſeerne / Naar kommer Guds rige? Da ſuarede hand dem / oc ſagde / Guds rige kommer icke met vduortis Skickelſe.

21. Mann wirdt auch nicht ſagen: Sihe / hie oder da iſt es. Denn ſehet / das Reich Gottes iſt inwendig inn euch.

Mand ſkal oc icke ſige / See her / eller der er det. Thi ſeer / Guds rige er induortis i eder.

22. Er ſprach aber zu den Jüngern: Es wird die zeit kommen / das jr werdet begeren zu ſehen einen Tag des Menſchen Sons / vnd werdet jn nicht ſehen.

Da ſagde hand til Diſciplene / Den tid ſkal komme / at ſkulle begære at ſee en aff menniſkens Søns Dage / Oc i ſkulle icke ſee hannem,

23. Vnd ſie werden zu euch ſagen: Sihe hie / ſihe da. Gehet nicht hin / vnd folget auch nicht.

Oc de ſkulle ſige til eder / See her / ſee der. Gaar icke bort / och følger icke heller.

24. Deñ wie der blitz oben vom Himel blitzet / vnd leuchtet über alles das vnter dem Himmel iſt: Alſo wird des Menſchen Son an ſeinem tage ſein.

Thi ſom Lunet liuner offuen aff Himmelen / oc liuſer offuer alt det ſom er vnter Himmelen / Saa ſkal menniſkens Søn vere paa ſin dag.

Kapitola X . II.

17. Y odpowěděl Gežijš řekl: Zdali gich deſet očiſſtěno není / a kdež geſt gich dewět?

A ták Jezus odpowiedziawſzy rzekł / Zaż nie dziesięć onych oczyſcieniſa? A oni dziewięć gdzież ſa?

18. Neníj nalezen kterýžby ſe nawrátil a wzdal chwálu Bohu / gedinė tento cyzozemec.

Nie nalezieni ſa ktorzyby ſie wrócili áby dáli Bogu chwálę / iedno ż ten cudzoziemiec.

19. Y řekl gemu: Wſtaň a gdi / nebo wijra twá tebe zdrawého včinijla.

Rzekł mu tedy / Wſtań á idź / wiárá twa wybáwiłácie.

20. Otázán pak gſa od Zákonijkuow / kdy přigde Králowſtwij Božij? Odpowěděl gim / a řekl: Nepřijdeť Králowſtwij Božij s ſſetřenijm:

Pytáli go potym Fáryzeuſzowie / gdyby miáło przyydź króleſtwo Boże. A on im odpowiedziawſzy / rzekł / Nie przyydzie Króleſtwo Boże ták iákoby ie obáczyć miano.

21. Anižť degij: Hle tuto / nebo / hle tamto. Hle zagiſté / Králowſtwij Božij geſtiť mezi wámi.

Ani rzeką / Otoć tu / ábo tám oto ieſt / ábowiem oto Króleſtwo Boże miedzy wámi ieſt.

22. Y řekl k Včedlnijkum ſwým: Přigdauť dnowé / kdyžto žádati budete widěti geden den Syna Člowěka / a neuzřijte.

Zátym rzekł do zwolenników / Przyydzie czás gdy będziecie żądáli oglądáć ieden z onych dni Syná człowieczego / á nie oglądacie.

23. A degijť wám: Hle zde / hle tamto: Nechoďte / ani náſledůgte:

Y będąć wam mowić / Otoż tu / otoż tám / ále nie chodźcie ani idźcie zá nimi.

24. Nebo yako bleſk blýſkage w gedné Kragině pod Nebem / w druhé Kragině pod Nebem ſwijtij / tak bude Syn Člowěka we dni ſwém.

Abowiem iáko błyſkáwicá błyſkáiąc ſię od iedney ſtrony ktora ieſt pod niebem / do drugiey ſtrony ktora ieſt pod niebem rozjáśnia ſię. Tákżeć będzie y Syn człowieczy w dzień ſwoy.

יז

25 לוּקְדַם דֵּין עֲתִיד הוּ דְּנֵחַשׁ סַגִּיאָתָא וְנֶסְתַּלֵּא מִן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Ma prima biſogna ch'ei patiſca molte coſe, e che ſia riprouato da queſta generatione.

26 וַאיכַנָּא דַּהֲוָא בְּיַוְמָתֵהּ דְּנוּחַ הָכַנָּא יֶהֱוֵא ב בְּיַוְמָתֵהּ דִּבְרֵהּ דְּאְנָשָׁא׃

E ſi come auuenne ne i giorni di Noe, coſi auuerrà etiandio ne giorni del Figliuol de l'huomo.

27 דְּאָכְלִין הֲווֹ וְשָׁתִין וְנָסְבִין נֶשֵׁא וְיָהְבִין לְגַבְרֵא עְדַמָּא דְּעַל נוּחַ לְכֵוֵלָא וְאֶתָא טוֹפָנָא וְאוֹבֵד לְכֻל־נָשׁ׃

Mangiauano, beueuano, pigliauano moglie, e dauanſi à marito, inſin à quel giorno che Noè entrò ne l'arca: e venne il diluuio e diſtruſſeli tutti,

28 וַאיכַנָּא תוּב דַּהֲוָא בְּיַוְמָתֵהּ דְּלוּט דְּאָכְלִין הֲווֹ וְשָׁתִין וְזָבְנִין וְמְזַבְּנִין וְנָצְבִין הֲווֹ וּבָנֵין׃

Similmente ancora come auuenne ne i giorni di Lot: mangiauano, beueuano, comprauano, vendeuano, piantauano e edificauano.

29 בְּיַוְמָא דֵּין דִּנְפַק לוּט מִן סְדוֹם אַמְטַר מָרְיָא נוּרָא וְכֶבְרִיתָא מִן שְׁמַיָּא וְאוֹבֵד לְכֻלְּהוֹן׃

E il giorno che Lot vſci di Sodoma, pioue fuoco e ſolfo dal cielo, che li diſtruſſe tutti.

30 הָכַנָּא יֶהֱוֵא בְּיַוְמָא דְּמֶתְגְּלֵא בְּרֵהּ דְּאְנָשָׁא׃

In queſto medeſimo modo ſarà il giorno, quando il figliuol de l'huomo ſi riuelarà.

31 בְּהוּ יַוְמָא מַן דְּבְאֶגָּרָא הוּ וְמָאנַוְהִי בְּבַיְתָא לָא יֵחוּת דְּנֶשְׁקוּל אֶנּוּן וּמַן דִּבְחַקְלָא הוּ לָא נֶתְהְפֵךְ לְבֶסְתַּרֵהּ

In quel di, chi ſarà in ſul tetto, & hauerà le ſue maſſaritie in caſa, non diſcenda à toglierle: e chi ſarà nel campo, ſimilmente non ritorni à le coſe laſſate in dietro.

יז

25 וּבְטֶרֶם יִצְטָרֵךְ הוּא לִסְבֹּל רַבּוֹת וּלְהִמָּאֵס מִדּוֹר הַזֶּה׃

Mas primero es meneſter que padezca mucho, y ſer reprouado deeſta generacion.

26 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי נֹחַ כָּכָה יִהְיֶה בִּימֵי בֶּן־הָאָדָם׃

Y como fue en los dias de Noe, anſi tambien ſerà en los dias del Hijo del hombre.

27 אָכְלוּ שָׁתוּ הִתְחַתְּנוּ נָתְנוּ וְלָקְחוּ לָהֶם נָשִׁים מִכֹּל אֲשֶׁר בָּחָרוּ עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר בָּא נֹחַ אֶל־הַתֵּבָה וַיָּבוֹא הַמַּבּוּל וַיְאַבֵּד כֻּלָּם׃

Comian, beuián, maridos tomauan mugeres y mugeres maridos, haſta el dia que entró Noe enel arca: y vino el diluuio, y deſtruyó à todos.

28 וּכְמוֹ כֵן כַּאֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי לוֹט אָכְלוּ שָׁתוּ קָנוּ מָכְרוּ שָׁתְלוּ בָנוּ׃

Anſimiſmo tambien como fue en los dias de Lot: comian, beuian; comprauan, vendian: plantauan, edificauan:

29 וּבַיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יָצָא לוֹט מִסְּדוֹם הִמְטִיר יְהוָה אֵשׁ וְגָפְרִית מִן־הַשָּׁמַיִם וַיְאַבְּדֵם כֻּלָּם׃

Mas el dia que Lot ſalió de Sodoma, llouió del cielo fuego, y a ſuffre, y deſtruyo à todos.

30 כְּמוֹ כֵן יִהְיֶה בַּיּוֹם אֲשֶׁר יִגָּלֶה בֶּן־הָאָדָם׃

Como eſto ſera el dia que el Hijo del hombre ſe manifeſtará.

31 בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִהְיֶה עַל־הַגָּג וְכֵלָיו בַּבַּיִת אַל־יֵרֵד לָשֵׂאת אוֹתָם וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה כְּמוֹ כֵן אַל יָשׁוּב לְאָחוֹר׃

En aquel dia, el que eſtuuiere enel tejado, y ſus alhajas en caſa, no decienda á tomarlas: y el que en el campo, anſimiſmo no buelua atràs.

ιζ'.

25. Πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

Mais premierement il faut qu'il ſouffre beaucoup, & qu'il ſoit reiette de ceſte nation.

26. Καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Et comme il aduint és iours de Noé, ainſi meſmes ſera-il és iours du Fils de l'homme.

27. Ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

On mangeoit & beuuoit, on prenoit & bailloit à femme, iuſqu'au iour que Noé entra en l'arche, & le deluge vint qui les fit tous perir.

28. Ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν.

Semblablement auſſi, comme il aduint és iours de Lot: on mangeoit, on beuuoit, on achetoit, on vendoit, on plantoit, & on baſtiſſoit.

29. Ἧ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε λὼτ ἀπὸ σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

Mais au iour que Lot ſorit de Sodome, il pleut feu & ſouffre du ciel, qui les fit tous perir.

30. Κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

Tout ainſi ſera-ce-au iour que le Fils de l'homme ſera reuelé.

31. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

En ce iour-la qui ſera ſur la maiſon, & aura ſon meſnage en la maiſon, qu'il ne deſcende point pour l'emporter: & qui ſera és champs, ſemblablement ne retourne point á ce qui eſt demeuré en arriere.

CAP. XVII.

25. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

But firſt muſt he ſuffer many things/ and be reproued of this generation.

26 Et ſicut factum eſt in diebus Noë, ita erit & in diebus filii hominis.

And as it was in the dayes of Noe/ ſo ſhall it be in the dayes of the Sonne of man.

27. Edebant, & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, uſq; in diem qua intravit Noë in arcam: & venit diluvium, & perdidit omnes.

They ate/ they dranke/ they married wiues/ and gaue in marriage vnto the day that Noe went into the Arke: & the floode came/ and deſtroyed thē all.

28. Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: Edebant & bibebant; emebant, & vendebant; plantabant, & ædificabant.

Likewiſe alſo/ as it was in the dayes of Lot/ they ate/ they dranke/ they bought/ they ſolde/ they planted/ they built.

29. Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit.

But in the daye that Lot went out of Sodom/ it rained fire and brimſtone from heauen/ and deſtroyed them all.

30 Secundùm hæc erit qua die filius hominis revelabitur.

After theſe enſamples ſhall it be in the day when the Sonne of man ſhalbe reueiled.

31. In illa hora qui fuerit in tecto, & vaſa eius in domo, ne deſcendat tollere illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retro.

At that day he that is vpon the houſe/ and his ſtuffe in the houſe/ let him not come downe to take it out: and he that is in the fielde likewiſe/ let him not turne backe to that he left behinde.

Das XVII. Capitel.

25. Zuvor aber muß er vil leiden/ vnd verworffen werden von diſem Geſchlechte.

Men Hand ſkal før lide meget/ oc forſkiudis aff denne Slect.

26. Vnd wie es geſchach zun zeiten Noe/ ſo wirds auch geſchehen inn den tagen des Menſchen Sohns.

Oc ſom det ſkede i Noe tid/ ſaa ſkal det oc ſke i Menniſkens Søns dage.

27. Sie aſſen/ ſie truncken/ ſie freyeten/ ſie lieſſen ſich freyen/ biß auff den tag/ da Noe in die Arche gieng/ vnnd kam die Sündflut/ vnd brachte ſie alle vmb.

De ode/ de drucke/ de toge til ecte/ oc lode ſig tage til ecte/ Indtil paa den dag/ der Noe gick i Arcken/ oc Syndfloden kom/ oc forderffuede dem alle.

28. Deſſelbigen gleichen/ wie es geſchach zun zeiten Lot/ ſie aßen/ ſie truncken/ ſie kaufften vnd verkaufften/ ſie pflantzeten/ vnd baueten.

Diſligeſt/ lige ſom det ſkede i Loths tid/ de ode/ de drucke/ de købte/ de ſolde/ de plantede/ de bygde.

29. An dem tage aber/ da Lot auß Sodoma gieng/ da regnet es feuer vnnd Schwefel vom Himmel/ vnnd brachte ſie alle vmb.

Oc paa den dag/ der Loth gick aff Sodoma/ da regnede det Ild oc Suoffuel aff Himmelen/ oc ødelagde dem alle.

30. Auff diſe weiſe wirdts auch ergehen an dem tage/ wenn des Menſchen Sohn ſoll offenbar werden.

Ved denne maade ſkal det och gaa paa den dag/ naar Menniſkens Søn ſkal obenbaris.

31. An demſelbigen tage/ wer auff dem Dache iſt/ vnd ſein Haußrath in dem Hauſe/ der ſteige nicht hernider daſſelbige zu holen. Deſſelbigen gleichen/ wer auff dem Felde iſt/ der wende nicht vmb nach dem/ das hinder jhm iſt.

Paa den ſamme dag/ huo ſom er paa Taget/ oc hans Boſkaff i Huſet/ hand ſtige icke ned at hente det. Diſligeſt/ huo ſom er paa Marcken/ hand vendeicke tilbage/ effter det/ ſom er bag hannem.

Kapitola XVII.

25. Ale nayprwé muſý mnoho trpěti/ a potupen býti od Národu tohoto.

Lecz potrzebá pierwey áby wiele vcierpiał/ y był wzgárdzon od národu tego.

26. A yakož ſe ſtalo za dnůw Noe/ takť bude y za dnůw Syna Člowěka.

A ták iáko ſie ſtáło zá czáſow Noego/ tákże będzie y zá czáſow Syna człowieczego.

27. Gedli a pili/ Ženy pogijmali/ a wdáwali ge/ až do dne w kterémžto Noe wſſel do Korábu: J přiſſla potopa a zahladila wſſecky.

Jedli/ pili/ żony poymowáli/ z zámąż wydawáli/ áż do onego dniá w ktory wſzedł Noe do Archy/ y przyſzedł potop á wytrácił wſzytki.

28. Též yakož ſe ſtalo we dnech Lotowých: Gedli a pili/ kupowali a prodáwali/ ſſtěpowali a ſtawěli:

Thákże rownie iáko ſie dźiáło zá czáſow Lotowych/ iedli/ pili/ kupowáli/ przedawáli/ ſadźili y budowáli.

29. Ale kteréhož dne wyſſel Lot z Sodomy/ prſſel Oheň a Syra s Nebe/ a zatratil wſſecky:

A tegoż dniá gdy wyſzedł Loth z Sodomy/ ſpadł iák deżdż ogień z śiárką z niebá/ á wytrácił wſzytki.

30. Takť ná podobně bude/ kterého dne ſyn Člowěka ſe zgewij.

Wedle tych żeć rzeczy będźie y on dźień w ktory ſyn człowieczy ſie obiáwi.

31. W tu hodinu kdož bude na ſſtřeſſe/ a nádobij geho w Domu/ neſſtupug aby ge pobral: A kdo na Poli/ též newracug ſe ſpátkem.

Onego to dniá ieſliżby kto był ná domu/ á naczynie iego w domu/ niechay żeć nie ſchodźi áby ie bráć miał/ á ktoby też był ná polu niechże ſię tákże nie wraca do tego co názad pozoſtáwił.

יז

32 אֶתְדַּכַּרוּ לְאַנְתְּתֵהּ ד
דְּלוֹט׃

Ricordateui de la moglie di Lot.

33 מַן דְּצָבֵא דְיַחֵא ג
נַפְשֵׁהּ יַובְדִיָהּ וּמַן דְּיוֹבֵד
נַפְשֵׁהּ יַחְיֵיהּ׃

Chiunque cercarà di ſaluare l'anima ſua, la perdera : e chiunque la perderà le acquiſtarà Vita.

34 אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַּבְהָו
לִלְיָא יֶהְווּן בַּחְדָא עַרְסָא
חַד יֶתְדַּבַּר וְאַחְרָנָא י
יֶשְׁתְּבֵק׃

Io Vi dico che in quella notte ſaranno due in Vn letto, l'Vno ſarà preſo, e l'altro ſarà laſciato.

35 וְתַרְתֵּין יֶהְוְיָן טָחֲנָן
בַּחְדָא חֲדָא תֶּתְדַּבַּר ו
וְאַחְרִתָא תֶּשְׁתְּבֵק׃

Saranno due che macinaranno inſieme, l'Vna ſarà preſa, e l'altra ſarà laſſata.

36 (תְּרֵין יֶהְווּן בְּחַקְלָא
חַד יֶתְדַּבַּר וְאַחְרָנָא
יֶשְׁתְּבֵק׃)

(Due ſaranno nel campo, l'uno ſarà preſo, l'altro ſarà laſciato.)

37 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לְאַיְכָא
מָרַן אֲמַר לְהוֹן אַיְכָא
דְּפַגְרָא תַּמָּן יֶתְכַּנְשׁוּן
נֶשְׁרֵא׃

Et eſſi riſpondendo, gli dicono, Doue, Signore? Il qual diſſe loro, Douunque ſarà il corpo, iui ancor ſi raunaranno le aquile.

יח

1 אֲמַר לְהוֹן אַף מַתְלָא
דַּבְכָל עִדָּן נְצַלּוּן וְלָא
תֶּמְאָן לְהוֹן׃

Diceua loro etiandio Vna ſimilitudine, à monſtrare che biſogna ſempre orare, e non iſtancarſi.

2 דַּיָּנָא חַד אִית הֲוָא
בִּמְדִינְתָּא חֲדָא דְּמֶן
אַלָהָא לָא דָּחֵל הֲוָא וּמֶן
בְּנַי נָשָׁא לָא מֶתְכַּחַד הֲוָא׃

Dicendo, Egli era Vn certo giudice in Vna citta, il qual non temeua Iddio, ne teneua conto di perſona.

יז

32 זִכְרוּ לְאֵשֶׁת לוֹט׃

Acordaos de la muger de Lot.

33 כִּי אֲשֶׁר יְבַקֵּשׁ לְהוֹשִׁיעַ
אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וַאֲשֶׁר יְאַבֵּד
אוֹתָהּ יְחַיֶּה אוֹתָהּ׃

Qualquiera que procuràre ſaluar ſu vida, la perdera : y quàlquiera que la perdiere la ſaluarà.

34 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בַּלַּיְלָה הַהוּא
יִהְיוּ שְׁנַיִם עַל־הַמִּטָּה אֶחָת
אֶחָד יִלָּקַח וְאַחֵר יֵעָזֵב׃

Digo os que aquella noche eſtarán dos en vna cama : el vno ſerà tomado, y el otro ſerà dexado.

35 שְׁתַּיִם תִּהְיוּ טוֹחֲנוֹת יַחַד
אַחַת תִּלָּקַח וְאַחֶרֶת תֵּעָזֵב׃

Dos mugeres eſtarán moliendo juntas; la vna ſerá tomada, y la otra ſerá dexada.

36 (שְׁנַיִם יִהְיוּ בַּשָּׂדֶה אֶחָד
יִלָּקַח וְאַחֵר יֵעָזֵב׃)

(Dos eſtaràn enel campo; el vno ſerá tomado, y el otro ſerá dexadó.)

37 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַיֵּה אֲדֹנֵינוּ
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַיֵּה הַפֶּגֶר וְשָׁמָּה
יֵאָסֵף הַנֶּשֶׁר׃

Y reſpondiendole, dizenle, Donde Sennor? Y el les dixo, Donde eſtuuierè el cúerpo, llá ſe juntaràn tambien las aguilas.

יח

1 וַיֹּאמֶר אֶת־הַמָּשָׁל אֲלֵיהֶם
כִּי יִצְטָרֵךְ לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל־עֵת
וְלֹא לְמָאֵן׃

Ytem, dixoles tambien vna parabola, Que es meneſter orar ſiempre, y no ceſſar.

2 לֵאמֹר שׁוֹפֵט אֶחָד הָיָה בְּעִיר
אַחַת אֶת יְהֹוָה לֹא יָרֵא וְאֶת־
הָאָדָם לֹא חוֹפֵר׃

Diziendo, Auia vn juez en vna ciudad, el qual ni temia à Dios, ni reſpectaua hombre.

ιζ.

32. Μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

Ayez ſouuenance de la femme de Lot.

33. Ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτὴν, ζωογονήσει αὐτήν.

Quiconque cerchera à ſauuer ſa vie, la perdra, & quiconque la perdra, la viuifiera.

34. Λέγω ὑμῖν ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

Ie vous di, qu'en ceſte nuict-la deux ſeront en vn meſme lict: l'vn ſera prins, & l'autre laiſſé.

35. Δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

Il y en aura deux leſquelles moudront enſemble: l'vne ſera prinſe, & l'autre laiſſee.

36. (Δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.)

(Deux ſeront és champs: l'vn ſera prins, & l'autre laiſſé.)

37. Καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

Et eux reſpondans lui diſent, Où Seigneur? Lequel leur dit, En quelque lieu que ſera le corps mort, là auſſi s'aſſembleront les aigles.

ΚΕΦΑΛ. ιη.

Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.

Or il leur dit auſſi vne ſimilitude, tendant à ce qu'il faut touſiours prier, & ne s'anonchaloir point.

2. Λέγων, κριτής τις ἦν ἔν τινι πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος.

Diſant, Il y auoit vn iuge en vne ville, lequel ne craignoit Dieu, & ne reſpectoit perſonne.

CAP. XVII.

32. Memores eſtote uxoris Lot.

Remember Lots wife.

33. Quicunque quæſierit animam ſuam ſalvam facere, perdet illam, & quicunque perdiderit illam, vivificabit eam.

Whoſoeuer will ſeeke to ſaue his ſoule/ ſhall loſe it: and whoſoeuer ſhall loſe it/ ſhall get it life.

34. Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto vno: vnus aſſumetur, & alter relinquetur.

I tel you/ in that night there ſhalbe two in one bed: the one ſhalbe receiued/ and the other ſhalbe left.

35. Duæ erunt molentes in unum: una aſſumetur, & altera relinquetur.

Two women ſhalbe grinding together: the one ſhalbe taken/ and the other ſhall bee left.

36. (Duo in agro: unus aſſumetur, & alter relinquetur.)

(Two ſhalbe in the field: one ſhalbe receiued/ and another ſhalbe left.)

37. Reſpondentes dicunt illi, Vbi Domine? Qui dixit illis, Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

And they anſwered/ and ſaid to him/ Where/ Lorde? And hee ſaide vnto them/ Whereſoeuer the bodie is/ thither will alſo the Egles reſorte.

CAP. XVIII

Dicebat autem & parabolam ad illos, quoniã oportet ſemper orare & non deficere.

And he ſpake alſo a parable vnto them/ to this end/ that they ought alwayes to pray/ and not to waxe faint.

2. Dicens, Iudex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & hominem non reverebatur.

Saying/ There was a iudge in a certaine citie/ which feared not God/ neither reuerenced man.

Das XVII. Capitel.

32. Gedencket an des Lots Weib.

Tencker paa Loths huſtru.

33. Wer da ſuchet ſeine Seele zu erhalten/ der wirds verlieren/ Vnd wer ſie verlieren wirdt/ der wird jhr zum leben helffen.

Huo ſom ſøger effter at foruare ſin Siel/ hand miſter hende/ oc huo hende miſter/ hand ſkal hielpe hende til Liffuit.

34. Ich ſage euch/ inn derſelbigen nacht werden zween auff einem Bette ligen/ Einer wirdt angenommen/ der ander wirdt verlaſſen werden.

Jeg ſiger eder/ i den ſamme nat ſkulle tho ligge paa en Seng/ den ene ſkal anammis/ den anden ſkal forladis.

35. Zwo werden malen miteinander/ Eine wirdt angenommen/ die ander wirdt verlaſſen werden.

Tho ſkulle male tilſammen/ den ene ſkal anammis/ den anden ſkal forladis.

36. (Denn werden zween auff dem Felde ſein/ Einer wirdt angenommen vnd der ander wird verlaſſen werden.

Da ſkulle Tho vere paa marcken/ Den ene ſkal anammis/ den anden ſkal forladis.

37. Vnd ſie antwortten/ vnd ſprachen zu jhm: HERR/ wo da? Er aber ſprach zu jhnen: Wo das Aß iſt/ da ſammlen ſich die Adeler.

Oc de ſuarede/ oc ſagde til hannem/ HERRE huor da? Oc hand ſagde til dem/ Huor ſom Aadzelet er/ der forſamle oc Ørne ſig.

Das XVIII. Capitel.

ER ſaget jnen aber ein gleichniß davon/ daß man allezeit beten vnd nicht laß werden ſolt.

OC hand ſagde en Lignelſe til dem/ der om/ at mand ſkal altid bede oc icke lade aff.

2. Vnd ſprach: Es war ein Richter inn einer Statt/ der forchte ſie nicht für Gott/ vnd ſcheuet ſich fur keinem Menſchen.

Der vaar en Dommere i en Stad hand frøctede icke Gud/ och ſkøtte om inted Menniſke.

Kapitola XVII.

32. Pomnetě na Manželku Lothowu.

Przypomnicie z ſobie zone Lotowe.

33. Kdožkoli hleděti bude žiwot ſwůg zachowati / ſtratij gey: a kdožkoli gey ſtratj / obžiwj gey.

Ktozkolwiek bedzie ſie ſtárał ták oby zachowác duſze ſwa / ſtráci ia / á ktokolwiek ia ſtráci z gotu ie iey zywot.

34. Prawijm wám / w tu noc budau dwa na Loži gednom / geden bude wzat / a druhý zanechan:

Powiedamci wam Oney nocy beda dwá ná łożu iednym / iednego wezma á drugiego zoſtáwia.

35. Dwě budau mlěti ſpolu / gedna bude wzata a druhá zanechána:

Dwie beda mlec ſpolu / iednec wezma á druga zoſtáwia.

36. (Dwa na poli / geden bude wzat / a druhý zanechán.)

Bedac dwa na polu / á ieden bedzie wziet / drugi zoſtáwion bedzie.

37. Odpowěděwſſe / řekli gemu: Kde PAne? Kterýž řekl gim: Kdežkoli bude Tělo / tam ſe ſhromážděgij y Orlice?

Tedy mu oni dawſzy odpowiedz / rzekli / Gdzież Pánie? Ale on im rzekł / Gdziec bedzie ciało / tham ſie zbiora y orłowie /

Kapitola XVIII.

PRawil k nim také y podobenſtwij / že ſe muſý wždycky Modliti a neuſtawati.

Powiedział im też podobienſtwo ktemuz należace / iż ſie zawzdy modlic potrzeba á nie leniwiec.

2. Řka Saudce něyaký byl w něyakém Měſtě / kterýž ſe Boha nebál / a Člowěka ſe neſtyděl.

Mowiac / Był ſedziá w niektorym mieście / ktory ſie Bogá nie bał / áni ſie żadnego wſtydał.

יח

3 אַרְמַלְתָּא דֵּין חֲדָא
אִית הֲוָת בַּמְדִינְתָּא הָי
וְאָתְיָא הֲוָת לְוָתֵהּ וְאָמְרָא
תְּבַעַיְנִי מֶן בְּעֶל דִּינִי׃

E in quella città era vna vedoua, laqual venìua à lui, dicendo, fammi giuſtitia del mio auerſario.

4 וְלָא צָבֵא הֲוָא זַבְנָא
סַגִּיָאא בָּתַר־כֵּן דֵּין אֱמַר
בְּנַפְשֵׁהּ אֶן מֶן אֱלָהָא לָא
דָּחֵל אֲנָא וּמֶן בְּנַי־נָשָׁא
לָא מֶתְכַּחַד אֲנָא׃

Et egli per vn tempo non volſe. Ma poi diſſe intra ſe ſteſſo, Benche io non temi Iddio, ne mi curi di perſona.

5 אֶפֶּן מֶטוּל דְּמַלְאָיָא
לִי הָדָא אַרְמַלְתָּא א
אֶתְבְּעִיהָ דְּלָא בְּכֻל עֶדָּן
תֶּהֱוֵא אָתְיָא מַהֲרָא לִי׃

Nondimeno perche queſta vedoua mi da moleſtia, io le farò giuſtitia: acciòche al fine ella venendo, non mi rompi la teſta.

6 וֶאֱמַר מָרַן שְׁמַעוּ מ
מָנָא אָמַר דַּיָּנָא דְעַוְלָא׃

Hor il Signor diſſe, Vdite ciò che dice il giudice iniquo.

7 אֱלָהָא דֵּין לָא יַתִּירָאִית
יֶעְבֵּד תְּבַעְתָּא לַגְבַוְהַי
דְּקָרֵין לֵהּ בְּאִימָמָא
וּבְלֵלְיָא וּמַגַּר רוּחֵהּ
עֲלַיְהוֹן׃

Hora Iddio non farà la vendetta de ſuoi eletti, che gridano à lui giorno e notte. ancor che ſopporti in eſſi?

8 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּיֶעְבֵד
תְּבַעְתְּהוֹן בַּעֲגַל (בְּרַם
יָאתֵא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא
וְיֶשְׁכַּח כַּי הַיְמָנוּתָא עַל
אַרְעָא׃)

Io vi dico che farà la lor vendetta ben toſto. (Ma quando il Figliuol de l'huomo verrà, trouarà egli fede ſopra la terra?)

9 וֶאֱמַר הֲוָא מַתְלָא
הָנָא לוּקְבַל אֱנָשָׁא אִילֵין
דַּתְכִילִין עַל נַפְשְׁהוֹן ד
דְּאִיתַיְהוֹן זַדִּיקֵא וּבָסִין
עַל כֻּל נָשׁ׃

Diſſe ancora queſta ſimilitudine à certi che ſi confidauano in ſe ſteſſi d'eſſer giuſti, e ſprezzauano gli altri.

יח

3 וַתְּהִי־אַלְמָנָה בָּעִיר הַהִוא
וַתָּבוֹא אֵלָיו לֵאמוֹר נְקוֹם נִקְמָתִי
מִצּוֹרְרִי׃

Auia tambien en aquella ciudad vna biuda, la qual venia à el diziendo, Defiendeme de mi aduerſario.

4 וְלֹא אָבָה לָעֵת וְאַחֲרֵי כֵן
אָמַר בְּלִבּוֹ אַף כִּי אֶת־אֱלֹהִים
לֹא יָרֵא אָנֹכִי וְאֶת הָאָדָם לֹא
חוֹבֵר׃

Mas el no quiſo por tiempo. mas deſpues deeſto dixo dentro de ſi, Aunque ni temo à Dios ni tengo reſpecto à hombre;

5 אַךְ כִּי תוֹגִיעֵנִי הָאַלְמָנָה
הַזֹּאת אֶנָּקְמֶנָּה פֶּן תָּבוֹא לָנֶצַח
וּתְמַהֲרֵנִי׃

Toda via, porque eſta biuda me es moleſta, defenderlahé: porque àl finno venga y me muela.

6 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי שִׁמְעוּ מָה הַשֹּׁפֵט
הָעָוֶל אוֹמֵר׃

Y dixo el Sennor, Oyd loque dize el mal juez:

7 וֵאלֹהִים הֲלֹא יַעֲשֶׂה נִקְמַת
הַבְּחִירָיו אֲשֶׁר צוֹעֲקִים אֵלָיו
יוֹמָם וָלַיְלָה וְאֶרֶךְ אַפַּיִם הוּא
עֲלֵיהֶם׃

Y Dios no defenderà à ſus eſcogidos que claman à el dia y noche, aunque ſea longanime acerca deellos?

8 אָמְנָם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי
יַעֲשֶׂה נִקְמָתָם בִּמְהֵרָה לָכֵן אִם
יָבוֹא בֶן־הָאָדָם אַךְ יִמְצָא
אֱמוּנָה עַל־הָאָרֶץ׃

Digo hos que los defenderà preſto. (Empero el Hijo del hombre, quando vinire, hallarà fe en la tierra?)

9 וַיֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר
יִבְטְחוּ אֶת־נַפְשָׁם כִּי־צַדִּיקִים
הֵמָּה וַיָּבוּזוּ לַאֲחֵרִים אֶת־הַמָּשָׁל
הַזֶּה׃

Ytem, dixo tambien à vnos que confiauan de ſi como juſtos, y menoſpreciauan à los otros, eſta parabola:

ιη'.

3. Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.

Or y auoit il en ceſte ville-la vne veſue, qui vint à lui, diſant, Fai-moi iuſtice de ma parte aduerſe.

4. Καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι.

Et pour vn long temps il n'voulut rien faire. Toutesfois apres cela il dit en ſoi-meſme, Combien que ie ne craigne Dieu, & ne reſpecte perſonne.

5. Διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.

Neantmoins, pource que ceſte veſue me donne peine, ie lui ferai iuſtice, que finalement elle ne viene, & me rompe la teſte.

6. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

Et le Seigneur dit, Eſcoutes que dit le iuge inique.

7. Ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς;

Et Dieu ne vengera-il point ſes eſleus qui crient à lui iour & nuict, combien qu'il differe de ſe courroucer pour l'amour d'eux?

8. Ναὶ λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν (ἆρα) εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

Ie vous di, que bien toſt il les vengera. (Mais quand le Fils de l'homme viendra, cuidez-vous qu'il trouue foy en la terre?)

9. Εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην.

il dit auſſi ceſte ſimilitude à quelques vns qui ſe confioyent en eux-meſmes d'eſtre iuſtes, & qui ne tenoyent les autres pour rien:

CAP. XVIII.

3. Vidua autem quædam erat in civitate illa; & veniebat ad eum, dicens, Vindica me de adverſario meo.

And there was a widowe in that citie / which came vnto him / ſaying/ Do me iuſtice againſt mine aduerſarie

4. Et nolebat per multum tempus. Poſt hæc autem dixit intra ſe, Etſi Deum non timeo, nec hominem revereor.

And he would not for a time: but afterwarde he ſaid with him ſelfe / Though I feare not God / nor reuerence man.

5. Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in noviſſimo veniens ſugillet me.

Yet becauſe this widow troubleth me/ I will doe her right/ leſt at the laſt ſhe come & make me weary.

6. Ait autem Dominus, Audite quid iudex iniquitatis dicit.

And the Lorde ſaide / Heare what the vnrighteous iudge ſaith.

7. Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum clamantium ad ſe die ac nocte: & patientiam habebit in illa?

Now ſhall not God auenge his elect/which cry day and night vnto him / yea/ though he ſuffer long for them?

8. Dico vobis, quia citò faciet vindictam illorum. (Veruntamen filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?)

I tell you he will auenge them quickely: (but when the Soñe of man commeth/ ſhall he finde faith on the earth?)

9. Dixit autem & ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernebantur cæteros, parabolam iſtam

He ſpake alſo this parable vnto certeine which truſted in them ſelues that they were iuſt/and deſpiſed other.

Das XVIII. Capitel.

3. Es war aber eine Witwe inn derſelbigen Statt / die kam zu jhm / vnd ſprach: Rette mich von meinem Widerſacher.

Oc der vaar en Encke i den ſamme Stad / hun kom til hannem / oc ſagde / Redde mig fra min Modſtandere.

4. Vnd er wolte lange nicht. Darnach aber dachte er bey ſich ſelbs: Ob ich mich ſchon für Gott nit förchte / noch für keinem Menſchen ſcheue.

Oc hand vilde lenge icke. Men der effter tenckte hand ved ſig ſelff / Alligeuel at ieg icke frøcter Gud / oc ſkøder inted Menniſke.

5. Dieweil aber mir diſe Witwe ſo vil Mühe machet / will ich ſie retten / auff daß ſie nicht zu letzt komme / vnd überteube mich.

Oc effterdi denne Encke gør mig ſaa megen vmage/ da vil ieg redde hende / at hun ſkal icke komme paa det ſiſte / oc offuer robe mig.

6. Da ſprach der HERR: Höret hie / was der vngerechte Richter ſaget.

Da ſagde HERREN / Hører her/ huad den vretferdige Dommere ſagde.

7. Solt aber Gott nicht auch retten ſeine Außerwehleten / die zu jhm tag vnd nacht ruffen/ vnd ſolt gedult darüber haben?

Skulde Gud icke oc redde ſine Vdualde/ ſom robe til hannem dag oc nat / och ſkulde hand haffue Taalmodighed der offuer?

8. Ich ſage euch / er wirdt ſie retten in einer kürtz. (Doch wenn des Menſchen Sohn kommen wirdt / meineſt du daß er auch werde Glauben finden auff Erden?)

Jeg ſiger eder / hand ſkal ſuart redde dem. (Dog naar menniſkens Søn ſkal komme/ Ment du at hand ſkal finde tro paa Jorden.)

9. Er ſaget aber zu etlichen die ſich ſelbs vermaſſen / daß ſie fromb weren / vnd verachteten die andern / ein ſolch Gleichnuß.

Och hand ſagde til nogle/ ſom driſtede paa ſig ſelff/ at de vaare fromme / oc foractede andre / ſaadan en Lignelſe.

Kapitola XVIII.

3. Byla pak Wdowa w tom Měſtě: Y přicházela k němu řkaucy: Pomſti mne nad protiwnijkem mým.

A w tymże też mieśćie byłá wdowá niektora/co do niego przyſzla / mowiac / Vczyń mie wolna od przećiwnika mego.

4. A on nechtěl za mnohý čas. Ale potom řekl ſám w ſobě: Ačkoli ſe Boha nebogijm/ a Člowěka ſe neſtydijm

Lecz on niechćiał przez niemáły czás/Potym mowił ſam v ſiebie/ A czei ſie Bogá nie boie/ áni ſie żádnego wſtydze.

5. Wſſakže obtěžuge mne tato Wdowa/ pomſtijm gi / aby napoſledy přigdaucy/ neuhaněla mne.

Wſzákoż iż mi ſie vprzykrza tá wdowa/ vczynie ia wolna / ábymi ná oſtátek przyſzedſzy wiecey nie dokuczálá.

6. Řekl pak PAn: Slyſſte co Saudce neprawý dij.

Rzekł thedy Pan / Słuchayćież co mowi ten złośćiwy ſędźia.

7. Zdali pak Bůh nepomſtij wolených ſwých/ wolagijcých k ſobě wedne y w nocy/ a odkládati gim bude?

A coż Bog/ záli nie wolni wybránych ſwoich wołáiacych do ſiebie we dnie y w nocy? choćiáżby też gniewu ſwego przewłaczał nád nimi.

8. Prawijm wám / že brzo pomſtij gich. (Ale wſſak když přijgde Syn Člowěka / zdali nalezne Wijru na Zemi?)

Powiedamći wam żeć ie wolnymi vczyni w rychle/ (A wſzákoż Syn człowieczy gdy przyidźie/ á záż znaydźie wiárę ná ziemi?)

9. Řekl pak y k některým kteřijž w ſebe dauffali yako ſprawedliwij /a ginými pohrdali/ Podobenſtwij toto:

Zátym rzekł do niektorych wiele o ſobie trzymaiacych iákoby byli ſpráwiedliwemi / á ktorzy ſobie ine zá nic mieli / to podobieńſtwo.

יח

10 תְּרֵין גַּבְרִין סְלִקוּ לְהַיְכְּלָא לַמְצַלָּיוּ חַד פְּרִישָׁא וְאַחְרָנָא מָכְסָא׃

Due huomini ſalirono al tempio à fare oratione, l'vno Fariſeo, e l'altro publicano.

11 וְהו פְּרִישָׁא קָאֶם הֲוָא בֵּינַוְהִי לְנַפְשֵׁה וְהָלֵין מְצַלֵּא הֲוָא אֱלָהָא מַוְדֵא אֲנָא לָךְ דְּלָא הֲוִית אַיךְ שַׁרְכָּא דְּאֶנָשָׁא חָטוּפֵא וְעָלוּבֵא וְגַיָּרֵא וְלָא אַיךְ הָנָא מָכְסָא׃

Il fariſeo ſtando in pie, oraua in ſe ſteſſo dicendo queſte coſe, Iddio, io ti ringratio ch'io non ſono come gli altri huomini, rapaci, ingiuſti, adulteri, ò come è ancor queſto publicano,

12 אֶלָּא צָאֶם אֲנָא תְּרֵין בְּשַׁבְּתָא וּמְעַסַּר אֲנָא כֻּל מֵדֶם דְּקָנֵא אֲנָא׃

Io digiuno due volte la ſettimana: do le cime di tutte le coſe che io poſſedo.

13 הָו דֵּין מָכְסָא קָאֶם הֲוָא מֶן רוּחְקָא וְלָא צָבֵא הֲוָא אַף לָא עַיְנַוְהִי יָרֵים לַשְׁמַיָּא אֶלָּא טָרֵף הֲוָא עַל חַדְיֵה וְאָמַר אֱלָהָא חוּנַיְנַי לְחַטָּיָא׃

Et il publicano ſtando da lungi, non voleua pur alzare gli occhi al cielo: ma ſi batteua il petto, dicendo, Iddio ſii propitio à me peccatore.

14 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּנֶחֵת הָנָא מְזַדַּק לְבַיְתֵה יַתִּיר מֶן הָו פְּרִישָׁא כֻּל נָשׁ גֵּיר דְּמְרִים נַפְשֵׁה נֶתְמַכֵּךְ וְכֻל מַן דְּמַכֵּךְ נַפְשֵׁה נֶתְתְּרִים׃

Io vi dico, che coſtui ſceſe à caſa ſua giuſtificato piu preſto che quell'altro: percio che chiunque s'inalza, ſarà humiliato, e chi s'humilia ſarà inalzato.

15 קָרְבוּ הֲווּ לֵה דֵּין יַלּוּדֵא דְּנֶקְרוּב לְהוֹן וַחְזַו אֶנּוּן תַּלְמִידַוְהִי וְכָאוּ בְּהוֹן׃

Poi conduceuano à lui de fanciulletti, accio ch'egli li toccaſſe: il che vedendo i diſcepoli, gli riprendeuano.

יח

10 שְׁנֵי אֲנָשִׁים עָלוּ אֶל־הַהֵיכָל לְהִתְפַּלֵּל הָאֶחָד הַמְפָרֵשׁ הוּא וְאֶחָד בַּעַל הַמֶּכֶס׃

Dos hombres ſubieron al templo à orar, el vno Phariſeo, y el otro publicano.

11 הַמְפָרֵשׁ עָמַד וּלְנַפְשׁוֹ מִתְפַּלֵּל הָאֵלֶּה אֱלֹהַי אוֹדֶה לָךְ כִּי־לֹא הוֹוֶה אָנֹכִי כַּאֲשֶׁר הָאֲנָשִׁים אֲחֵרִים בּוֹזִים עוֹשְׁקִים מְנָאֲפִים אוֹ־כְּמוֹ בַּעַל הַמֶּכֶס הַלָּז׃

El Phariſeo en pie oráua conſigo deeſta manera: Dios, hagote gracias, que no ſoy como los otros hombres, ladrones, injuſtos, adulteros, ni aun como eſte publicano.

12 צַמְתִּי פַּעֲמַיִם בַּשַּׁבָּתוֹת וּמַעֲשֵׂר אֲנִי אֶת־כָּל אֲשֶׁר קֹנֶה אָנֹכִי׃

Ayuno dos vezes en la ſemana, doy diezmos de todo loque poſſeo.

13 וּבַעַל מֶכֶס קָם מֵרָחוֹק וְגַם לֹא אָבָה לָשֵׂאת אֶת עֵינָיו אֶל־הַשָּׁמַיִם כִּי אִם תּוֹפֵף עַל־חֲצֵהוּ לֵאמוֹר אֱלֹהַי חָטָא אֲנִי חָנֵּנִי׃

Mas el publicano eſtando lexos, no queria ni aun alçar los ojos ál cielo: más heria ſu pecho diziendo, Dios, ſe propicio à mi peccador.

14 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי יָרַד זֶה נִצְדָּק אֶל־בֵּיתוֹ מִן הַהוּא כִּי כָּל הַמִּתְרוֹמֵם יֻשְׁפַּל וְהַמִּשְׁתַּפֵּל יָרוּם׃

Digo os que eſte decendió á ſu caſa mas juſtificado que el otro: porque qualquiera que ſe enſalca, ſera humillado, y el que ſe humilla, ſera enſalçado.

15 וַיַּקְרִיבוּ אֵלָיו אֶת־הַיְלוֹדִים לִנְגֹּעַ בָּם וְכַאֲשֶׁר רָאוּ הַתַּלְמִידִים וַיִּגְעֲרוּ בָּם׃

Y trayan a ellos ninnos paraque les tocaſſe: loqual viendolo los Diſcipulos, rennianles.

ιη'.

10. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.

Deux hommes monterent au temple pour prier, l'vn Phariſien, & l'autre peager.

11. Ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ Θεὸς εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

Le Phariſien ſe tenant à part, prioit en ſoi-meſme, diſant telles choſes, Dieu ie te ren graces, que ie ne ſuis point cõme le reſte des hommes, qui ſont rauiſſeurs, iniuſtes, adulteres: ni meſmes auſſi comme ce peager.

12. Νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.

Ie iuſne deux fois la ſemaine: ie donne la diſme de tout ce que ie poſſede.

13. Καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

Mais le peager ſe tenant loin, ne oſoit pas meſmes eſleuer les yeux vers le ciel: mais frapoit ſa poitrine, diſant, Dieu ſois appaiſé enuers moi qui ſuis pecheur.

14. Λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Ie vous di que ceſtui-ci deſcendit iuſtifie en ſa maiſon pluſtoſt que l'autre. Car quiconque s'eſleue ſera abaiſſé: & qui s'abbaiſſe, ſera eſleué

15. Προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται· ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

Or on lui preſenta auſſi des petis enfans, afin qu'il les touchaſt, ce que voyans les diſciples, les tanſerent.

CAP. XVIII.

10. Duo homines aſcendebant in templum ut orarent: unus Phariſæus, & alter publicanus.

Two men went vp into the Temple to pray: the one a Phariſe/ and the other a Publicane.

11. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus.

The Phariſe ſtoode & prayed thus with him ſelfe / O God / I thanke thee that I am not as other men / extorſioners/ vniuſt/ adulterers/ or euen as this Publicane.

12. Ieiuno bis in ſabbatho: decimas do omnium quæ poſſideo.

I faſt twiſe in the weeke: I giue tithe of all that euer I poſſeſſe.

13. Et publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cælum levare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.

But the Publicane ſtanding afarreof/ would not lift vp ſo much as his eyes to heauen/ but ſmote his breſt/ ſaying/ O God / be mercifull to me a ſinner.

14. Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo, quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur: & qui ſe humiliat, exaltabitur.

I tell you/ this man departed to his houſe iuſtified/ rather then the other: for euery man that exalteth him ſelfe / ſhall be brought lowe/ and he that humbleth him ſelfe/ ſhall be exalted.

15. Afferebant autē ad illum, & infantes, ut eos tangeret, Quod cùm viderent diſcipuli increpabant illos.

They brought vnto him alſo babes/ that he ſhould touch them. And when his diſciples ſaw it/ they rebuked them.

Das XVIII. Capitel.

10. Es giengen zween Menſchen hinauff inn den Tempel zu beten / Einer ein Phariſeer / der ander ein Zöllner.

Der ginge thu Menniſke op til Tempelen at bede/ den ene en Phariſeer/ den anden en Toldere.

11 Der Phariſeer ſtund vnd betet bey ſich ſelbſt alſo: Jch dancke dir Gott daß ich nicht bin wie die andern Leute / Räuber / Vngerechte / Ehebrecher oder auch wie diſer Zölner.

Phariſeeren ſtod oc bud ſaa ved ſig ſelff/ Jeg tacker dig Gud/ at ieg icke ſom andre Folck/ Røffuere/ wretferdige/ Horkarle/ eller oc ſom denne Toldere.

12. Jch faſte zwir in der wochen/ vnd gebe den zehenden von allem das ich habe.

Jeg faſter tho gonge om vgen / oc giffuer Tiende/ aff alt det ieg haffuer.

13. Vnd der Zölner ſtund von ferne/ wolte auch ſeine Augen nicht auffheben gen Himmel/ ſondern ſchlug an ſeine Bruſt / vnd ſprach: Gott ſey mir Sünder gnedig.

Och Tolderen ſtod longt borte / vilde icke end opløffte ſine øyen til Himmelen / Men hand ſlo ſig paa ſit Bryſt/ oc ſagde/ Gud ver mig Syndere naadig.

14. Jch ſage euch / diſer gieng hinab gerechtfertiget inn ſein hauß für jenem/ Denn wer ſich ſelbs erhöhet/ der wirdt ernidriget werden/ vnd wer ſich ſelbſt ernidriget der wird erhöhet werden.

Jeg ſiger eder / Denne gick retferdig ned i ſit huſſ/ faar den anden. Thi huo ſig ſelff ophhøyer / hand ſkal nedtryckis / Och huo ſig ſelff nedtrycker / hand ſkal ophøyis.

15. Sie brachten auch junge Kindlein zu jhm daß er ſie ſolt anrühren. Da es aber die Jünger ſahen/ bedroheten ſie die.

De bare oc vnge Børn til hannem / at hand ſkulde røre ved dem. Oc Diſciplene ſaae det / truede de dem.

Kapitola XVIII.

10. Dwa Cžlowěky wſtupowali do Chrámu aby ſe modlili: geden Zákonijk/ a druhý zgewný hřijſſnijk.

Dwoie ludźi zſtapiło do kośćioła áby ſie modlili/ ieden Fáryzeuſz á drugi celnik.

11. Zákonijk ſtoge takto ſám v ſebe modlil ſe: Bože / děkugi tobě / že negſem yako ginij Lidé/ dráči/ neſprawedliwij/ Cyzoložnijcy / yako y tento zgewny Hřijſſnijk.

A ſtánawſzy Fáryzeuſz ták ſie ſám v ſiebie modlił/ Boże czynię thobie dźięki/ żem nie ieſt iáko ini ludźie drapieżni / nieſpráwiedliwi/ y cudzołożni/ ábo ták też y ten celnik.

12. Poſtijm ſe dwakrát do téhodne/ deſátky dáwám ze wſſech wěcý kterýmiž wládnu.

Poſzczę dwá kroć w tegodniu/ dawam dźieſięcinę ze wſzytkie co mam.

13. Ale zgewný Hřijſſnijk ſtoge zdaleka/ nechtěl ani očij k Nebi pozdwihnauti/ ale bil prſy ſwé/ řka: Bože miloſtiw buď mně hřijſſněmu.

Celnik záś ſtánawſzy z dálekâ/ niechćiał podnieść y oczu ſwych niebo/ ále tłukł pierśi ſwe / mowiąc/ Boże bądź miłośćiw mnie grzeſznemu.

14. Prawijm wám / odſſel tento ſprawedliwý včiněn gſa do Domu ſwého / wijce než onen: neb každý kdož ſe powyſſuge/ bude ponijžen: a kdož ſe ponijžuge/ bude powýſſen.

A powiedam to wam / Żeć ten odſzedł vſpráwiedliwionym/ do domu ſwego więcey niżli on/ ábowiem ktokolwiek ſie podwyżſza/ będźie vniżon / á kto ſie vniża / będźie podwyżſzon.

15. Přináſſeli také k němu y Nemluwňátka aby ſe gich dotýkal. Což když vzřeli Včedlnijcy/ přimlauwali gim.

Przynieſiono też k niemu dźiateczki áby ſie ich dotykał / co gdy widźieli zwolennicy / ſkáráli nie.

יח

16 הו דין ישוע קרא אנון ואמר להון שבוקו טליא אתין לותי ולא תכלון אנון דדאילין גיר דאיך הלין אנון דילהון הי מלכותא דשמיא :

Ma IESV li chiama à ſe, e diſſe, Laſſate venire i fanciulli à me, e non li proibite: percioche di tali è il regno di Dio.

17 אמין אמר אנא לכון דמן דלא יקבל מלכותא דאלהא איך טליא לא יעול לה :

Io vi dico in verità, Chiunque non riceuerà il regno di Dio come fanciullo, non entrarà in eſſo.

18 ושאלה חד מן רישנא ואמר לה מלפנא טבא מנא אעבד דארת חיא דלעלם :

Et vn certo principe li domandò, dicendo, Maeſtro buono: che farò io, per hereditare la vita eterna?

19 אמר לה ישוע מנא קרא אנת לי טבא ולית טבא אלא אן חד אלהא :

E IESV li diſſe, Perche mi chiami tu buono? Niuno è buono, ſe non Iddio ſolo.

20 פוקדנא ידע אנת לא תקטול ולא תגור ולא תגנוב ולא תסהד ס סהדותא דשוקרא יקר לאבוך ולאמך :

Tu ſai i commandamenti, Non adulterare. Non occidere. Non robbare. Non dir falſo teſtimonio. Honora tuo padre e tua madre.

21 אמר לה הלין כלהין נטרת אנין מן טליותי :

E colui diſſe, Tutte queſte coſe ho oſſeruate fin da la mia giouentù.

22 כד שמע הלין ישוע אמר לה חדא חסירא לך זבן כל מדם דאית לך והב למסכנא ותהוא לך סימתא בשמיא ותא בתרי :

IESV hauendo vdito queſto, li diſſe, Ti manca ancor vna coſa, vendi tutto quel che tu hai, e dallo à i poueri, & hauerai vn teſoro in cielo, poi vieni, e ſeguitami.

יח

16 ויזעק אותם ישוע לאמר הניחו את־הילודים לבוא אלי ואל תכלאום כי לאלה אשר כמוהם יש־מלכות השמים :

Mas Ieſus llamandolos, dixo, dexad los ninnos venir à mi, y no los impidays: porque de tales es el Reyno de Dios.

17 אמן אומר אני לכם כל־אשר לא יקבל את מלכות השמים כמו ילוד גם לא יבוא בה :

De cierto os digo, que qualquiera que no recibiere el Reyno de Dios como vn ninno, no entrara enel.

18 וישאל לו אחד מן הראשונים לאמר המלמד טוב מה אעשה ואירש את־חיי עולם :

Irem, preguntòle vn principe diziendo, Maeſtro bueno, Que haré para poſſeer la vida eterna?

19 ויאמר אליו ישוע מה תקרא לי טוב ואיננו טוב כי־אם אלהים לבדו :

Y Ieſus le dixo-Porque me dizes bueno? ninguno ay bueno ſino ſolo Dios.

20 ידעת את המצות לא תנאף לא תרצח לא תגנב לא תענה עד שקר כבד את אביך ואת אמך :

Los mandamientos ſabes, No mataras, No adulteraras, No huttaràs, No diras falſo teſtimonio, Honrra à tu padre, y à tu madre.

21 והוא אמר כל־אלה שמרתי מנעורי :

Y el dixo, Todas eſtas coſas he guárdado deſde mi juuentud.

22 וכאשר שמע את־הדברים האלה אמר אליו עוד אחת תחסר לך מכור את־כל אשר לך ותן למשכנים ויהי־לך אוצר בשמים ולך לך ובוא אחרי :

Y Ieſus oydo eſto dixole, Aun vna coſa te falta: todo loque tienes, vendelo, y da lo à los pobres, y tendrás theſoro enel cielo. y ven, ſigueme.

ιη'.

16. Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Mais Ieſus les ayant fait venir à ſoi, dit, Laiſſez les petis enfans venir à moi, & ne les empeſchez point: car à tels eſt le royaume de Dieu.

17. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

En verité ie vous di, quiconque ne receura comme enfant le regne de Dieu, n' entrera point en icelui.

18. Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

Lors quelque Seigneur l'interrogua, diſant, Maiſtre qui es bon, que ferai-ie pour heriter la vie eternelle?

19. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

Ieſus lui dit, Porquoi m' appeles-tu bon? Il n' y a nul bon qu' vn aſſauoir Dieu.

20. Τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

Tu ſais les commandemens, Tu ne commettras point adultere. Tu ne tueras point Tu ne deſrobberas point. Tu ne diras point faux teſmoignage. Honore ton pere & ta mere.

21. Ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

Et ceſtui-la dit, I'ai gardé toutes ces choſes dés ma ieuneſſe.

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἔτι ἕν σοι λείπει. πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

Quand Ieſus eut ouï cela, il lui dit, Vn poinct te defaut encores: ven tout ce que tu as, & le diſtribue aux poures, & tu auras vn threſor au ciel: puis vien, & me ſui.

CAP. XVIII.

16. Ieſus autem convocans illos, dixit, Sinite pueros venire ad me; & nolite vetare eos: talium eſt enim regnum Dei.

But Jeſus called them vnto him/ and ſaide/ Suffer the babes to come vnto me/ & forbid them not: for of ſuch is yͤ kingdome of God.

17. Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei, ſicut puer, non intrabit in illud.

Verely I ſay vnto you / whoſoeuer receiueth not the kingdome of God as a babe/ he ſhall not enter therein.

18. Et interrogavit eum quidam princeps, dicens, Magiſter bone, quid faciens vitam æternam poſſidebo?

Then a certeine ruler aſked him/ ſaying: Good maſter/ what ought I to doe/ to inherite eternall life?

19. Dixit autem ei Ieſus, Quid me dicis bonum? nemo bonus, niſi ſolus Deus.

And Jeſus ſayde vnto him / Why calleſt thou me good? None is good / ſaue one/ euen God.

20. Mandata noſti, Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falſum teſtimonium dices, Honora patrem tuum & matrem?

Thou knoweſt the cōmaundements/ Thou ſhalt not commit adulterie: Thou ſhalt not kill: Thou ſhalt not ſteale: Thou ſhalt not beare falſe witnes: Honour thy father and thy mother.

21. Qui ait, Hæc omnia cuſtodivi à iuventute mea.

And he ſayde/ All theſe haue I kept from my youth.

22. Quo audito, Ieſus ait ei, Adhuc unum tibi deeſt: omnia quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

Now when Jeſus heard that/ he ſaid vnto him / Yet lackeſt thou one thing. Sell all that euer thou haſt / and diſtribute vnto the poore / and thou ſhalt haue treaſure in heauen / and come / follow me.

Das XVIII. Capitel.

16. Aber Jeſus rieff ſie zu ſich / vnd ſprach: Laſſet die kindlein zu mir kommen / vnd wehret jhnen nicht / denn ſolcher iſt das Reich Gottes.

Men Jeſus kallede dem til ſig / oc ſagde / Lader Børn komme til mig / oc formener dem icke / Thi Guds Rige hører ſaadanne til.

17. Warlich / ich ſage euch / wer nicht das Reich Gottes nimpt als ein Kind / der wirdt nicht hinein kommen.

Sandelige / Jeg ſiger eder / Huo ſom icke tager Gudz Rige ſom it Barn / hand kommer der icke ind.

18. Vnd es fraget jhn ein Oberſter / vnnd ſprach: Guter Meiſter / was muß ich thun / daß ich das ewige leben ererbe?

Oc en aff de Offuerſte ſpurde hannem at / oc ſagde / Gode Meſtere / Huad ſkal ieg gøre / at ieg kand arffue det euige Liff?

19. Jeſus aber ſprach zu jm: Was heiſſeſt du mich gut? Niemand iſt gut / denn der einige Gott.

Da ſagde Jheſus til hannem / Hui kalder du mig god? ingen er god vden den eniſte Gud.

20. Du weiſſeſt die gebot wol / Du ſolt nicht Ehebrechen. Du ſolt nicht tödten. Du ſolt nicht ſtelen. Du ſolt nicht falſch gezeugkniß reden. Du ſolt deinen Vater vnnd deine Mutter ehren.

Du vedſt Budene vel / Du ſkalt icke bedriffue hoer. Du ſkalt icke ſla ihiel. Du ſkalt icke ſtiele. Du ſkalt icke tale falſkt vidniſbyrd. Du ſkalt ære din Fader oc din Moder.

21. Er aber ſprach: Das habe ich alles gehalten von meiner jugend auff.

Da ſagde hand / Dette haffuer ieg huldet alt ſammen op aff min Vngdom.

22. Da Jeſus das höret / ſprach er zu jhm: Es fehlet dir noch eines / verkauffe alles was du haſt / vnnd gibs den Armen / ſo wirſt du einen ſchatz im Himmel haben / vnd komb vnnd folge mir nach.

Der Jheſus det hørde / ſagde hand til hannem / Dig fattis end nu it / Sæl alt det du haffuer / oc giff det Fattige / Saa ſkalt du haffue it Liggendefæ i Himmelen / Oc kom / oc efterfølge mig.

Kapitola XVIII.

16. Ale Gežijš ſwolaw ge / řekl: Nechte dijtek ať gdau ke mně ane braňte gim / neb takowých geſt Králowſtwj Božij.

Ale Jezus wezwawſzy dziateczek / powiedział / Dopuśćcie dziateczkam przyydź do mnie / á nie hámuycie ich / ábowiemci tákowych ieſt Kroleſtwo Boże.

17. Zagiſtě prawijm wám / Kdožkoli nepřigme Kralowſtwij Božijho yako dijtě / newegde do něho.

Záprawdęć wam powiedam / Ktożkolwiek nie przyymie Kroleſtwá Bożego iáko dźieciątko / żadnym ſpoſobem nie wnidźie do niego.

28. Y otázalo ho gedno Knijže / řka: Miſtře dobrý / co čině Žiwot wěčný obdržijm?

Tedy go pytáło niektore Kśiążę / mowiąc / Miſtrzu dobry coż czyniąc otrzymam żywot wieczny?

19. Y řekl gemu Gežijš: Proč mne nazýwáš dobrým? Nižádný nenij dobrý gedině ſám Buoh.

Rzekł mu Jezus / przecz że mie powiedaſz być dobrym? Żadenci nie ieſt dobrym / iedno ż ieden / to ieſt Bog.

20. Wmijš Přikázanij / Nezabigeš / Neſceſmilnijš / Newkradneš / Nepromluwijš křiwého ſwědectwij: Cti Otce twého y Matku twau?

Znaſz zeroſkazánia: Nie cudzołoż / nie zábiiay / nie kradń / nie powiedáy świadectwá fálſzywego / cżći oycá twego y mátkę twą.

21. Kterýžto řekl: Toho wſſeho oſtříhal gſem od mé mladoſti.

Tedy on rzekł / Tegom wſzytkiego przeſtrzegał od młodośći moiey.

22. To uſlyſſaw Gežijš / řekl mu: Geſſtě ſe gednoho nedoſtáwá: Wſſecky wěcy kteréž máš prodey a rozdey chudým / a budeš mijti poklad w Nebi / a poď náſleduog mne.

Co Jezus uſłyſzawſzy powiedźiał iemu / Jedney ieſzcze rzeczy teſzcze nie doſtawa / Wſzytko co maſz poprzeday / á podźiel miedzy vbogie / á bedźieſz miał ſkárb w niebie przydźie / á chodź zámna.

יח

23 הוּ דֵּין כַּד שְׁמַע הָלֵין כְּרִית לֵהּ עַתִּיר הֲוָא גֵּיר טַב׃

Colui vdite queste coſe, ſi contriſtò, percioch'egli era molto ricco.

24 וְכַד חֲזָא יֵשׁוּעַ דְּכְּרִית לֵהּ אֱמַר אַיְכַּנָא עַטְלָא לְאִילֵין דְּאִית לְהוֹן נְכָסֵא דְּנֵעֲלוּן לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

E Iesv vedendo ch'ei s'era contriſtato, diſſe, Quanto difficilmente entraranno nel regno di Dio quelli che hanno de le ricchezze?

25 דְּלִילָא הִי לְגַמְלָא דְּבַחְרוּרָא דְּמַחְטָא יֵעוּל אוֹ עַתִּירָא לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Certo egli è piu facile che vn camello paſſi per la cruna d'vn aco, che vn ricco entri nel regno di Dio.

26 אָמְרִין לֵהּ אִילֵין ד
דַּשְׁמַעוּ וּמַנּוּ מֶשְׁכַּח ל
לְמֵחָא׃

Allor quelli che vdiuano, diſſero, Chi ſi puo adunque ſaluare?

27 יֵשׁוּעַ דֵּין אֱמַר אִילֵין דְּלָוַת בְּנַי—נָשָׁא לָא מֶשְׁכְּחָן לְוָת אֱלָהָא מֶשְׁכְּחָן לְמֶהְוָא׃

Et egli diſſe, Le coſe che ſono impoſſibili à gli huomini, ſon poſſibili à Dio.

28 אֱמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כ
כֵּאפָא הָא חְנַן שְׁבַקְן כֹּל
מִדֶּם וְאָתֵין בָּתְרָךְ׃

Diſſe allor Pietro, Ecco, noi habbiam laſſata ogni coſa, & habbianti ſeguito.

29 אֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַמִּין
אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלַיְת
אֱנָשׁ דְּשַׁבֵק בַּיְתָא אוֹ
אֲבָהָא אוֹ אַחָא אוֹ א
אַנְתְּתָא אוֹ בְּנַיָּא מֶטוּל
מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Et egli diſſe loro, Io vi dico in verità, Non è alcuno che habbia laſſato caſa, ò padre o madre o fratelli, ò moglie, ò figliuoli, per il regno di Dio.

30 וְלָא יְקַבֵּל בְּאֻעְפָא סַגִּיאָא בְּזַבְנָא הָנָא וּבְעָלְמָא דְּאָתֵא חַיָּא דַּלְעָלַם׃

Che non riceua molto piu in queſto tempo, e nel ſecolo auuenire la vita eterna.

יח

23 וּבְשָׁמְעוֹ אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשְׁתּוֹחֵחַ נַפְשׁוֹ כִּי עָשִׁיר הָיָה מְאֹד׃

Entonces el, oydas eſtas coſas, fue muy triſte: porque era rico mucho.

24 וְכַאֲשֶׁר רָאָה יֵשׁוּעַ כִּי הִשְׁתּוֹחֲחָה נַפְשׁוֹ אָמַר אֵיךְ עָצְלוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם הוֹן רָב לָבוֹא בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y viendo Ieſus que ſe auia entriſtecido mucho, dixo, Quan difficultoſamente entraran enel Reyno de Dios, losque tienen dineros.

25 כִּי נָקֵל לַעֲבוֹר הַגָּמָל בְּעַד חוֹר הַמַּחַט מִבּוֹא עָשִׁיר בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Porque mas facil coſa es entrar vn cable por vn ojo de vnà aguja, que vn rico entrar al Reyno de Dios.

26 וַיֹּאמְרוּ הַשּׁוֹמְעִים וּמִי—יוּכַל לְהִוָּשֵׁעַ׃

Y los que lo oyan, dixeron, Y quien podrà ſer ſaluo?

27 וְהוּא אָמַר אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לִהְיוֹת עִם הָאֲנָשִׁים יוּכְלוּ לִהְיוֹת אֶת־אֱלֹהִים׃

Y el les dixo, Loque es impoſſible acerca de los hombres, poſſible es acerca de Dios.

28 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה הִנֵּה אֲנַחְנוּ עָזַבְנוּ כֻּלָּם וַנָּבוֹא אַחֲרֶיךָ׃

Entonces Pedro dixo, Heaqui, noſotros auemos dexado todas las coſas, y te auemos ſeguido.

29 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אִישׁ לֹא הוֹיֶה אֲשֶׁר עָזַב בַּיִת אוֹ אָב וָאֵם אוֹ אַחִים אוֹ אִשָּׁה אוֹ—בָּנִים בַּעֲבוּר מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y el les dixo, Dicierto os digo, que nadie ay que aya dexado caſa, o padres, o hermanos o muger, o hijos, por el Reyno de Dios.

30 אֲשֶׁר לֹא יִקַּח הַרְבֵּה מְאֹד בָּעֵת הַזֹּאת וּבָעוֹלָם הַבָּא אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Que no aya de recebir mucho mas en eſte tiempo, y enel ſiglo venidero la vida eterna.

ιη'.

23. Ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο. ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

Icelui ayant entendu ces choſes deuint fort triſte, car il eſtoit fort riche.

24. Ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus voyant qu'il eſtoit deuenu fort triſte, dit, Qu'il eſt mal-aiſé que ceux qui ont des biens, entrent au royaume de Dieu?

25. Εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

Il eſt certes plus aiſé qu'vn chameau entre par le pertuis d'vne aiguille, que vn riche entre au royaume de Dieu.

26. Εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

Et ceux qui ouïrent cela, dirent, Et qui peut donc eſtre ſauué?

27. Ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

Et il leur dit, Les choſes qui ſont impoſſibles aux hommes, ſont poſſibles à Dieu.

28. Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

Et Pierre dit, Voici, nous auons tout delaiſſé, & t'auons ſuiui.

29. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφούς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Et il leur dit, En verité ie vous di, qu'il n'y a pas vn qui ait delaiſſé ſa maiſon, ou parens, ou freres, ou femmes, ou enfans pour l'amour du royaume de Dieu.

30. Ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

Qui ne reçoiue beaucoup plus en ce temps-ici, & au ſiecle à venir la vie eternelle.

CAP. XVIII.

23. His ille auditis, contriſtatus eſt: quia dives erat valde.

But when he heard thoſe thinges/ he was very heauie: for he was marueilous rich.

24. Videns autem Ieſus illum triſtem factum, dixit, Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt?

And when Jeſus ſaw him ſorowfull/ he ſaide/ with what difficultie ſhall they that haue riches/ enter into the kingdome of God?

25. Facilius eſt enim camelum per foramen acus tranſire, quàm divitem intrare in regnum Dei.

Surely it is eaſier for a camell to goe through a needles eye/ then for a rich man to enter into the kingdome of God.

26. Et dixerunt qui audiebant, Et quis poteſt ſalvus fieri?

Then ſaid they that heard it/ And who then can be ſaued?

27. Ait illis, Quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum.

And he ſaide/ The things which are vnpoſſible with men/ are poſſible with God.

28 Ait autem Petrus, Ecce, nos dimiſimus omnia, & ſecuti ſumus te.

Then Peter ſaid/ Loe/ we haue left al/ and haue followed thee.

29. Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo eſt qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut filios propter regnum Dei.

And he ſayde vnto them/ Verely I ſay vnto you/ there is no man that hath left houſe/ or parentes/ or brethren/ or wife/ or children for the kingdome of Gods ſake.

30. Et non recipiat multò plura in hoc tempore, & in ſeculo venturo vitam æternam.

Which ſhall not receiue much more in this world/ and in the world to come life euerlaſting.

Das XVIII. Capitel.

23. Da er das hőret/ ward er traurig/ denn er war ſehr reich.

Der hand det hørde/ bleff hand bedrøffuit/ thi hand vaar ſaare rig.

24. Da aber Jeſus ſahe/ daß er traurig war worden/ ſprach er: Wie ſchwerlich werden die Reichen in das Reich Gottes kommen.

Oc der Jheſus ſaa/ at hand vaar bedrøffuit/ ſagde hand/ Huor ſuarlige ſkulle de Rige komme i Gudz Rige.

25. Es iſt leichter/ daß ein Kamel gehe durch ein Nadelőre/ denn daß ein Reicher inn das Reich Gottes komme.

Det er lettere/ at it Kamel vaar igennem it Naaleøye/ end at en Rig kommer i Gudz Rige.

26. Da ſprachen die das hőreten: Wer kan denn ſelig werden?

Da ſagde de ſom det hørde/ Huo kand da bliffue ſalig?

27. Er aber ſprach: Was bey den Menſchen vnműglich iſt/ das iſt bey Gott műglich.

Men hand ſagde/ Huad ſom er vmueligt hoſſ Menniſken/ det er mueligt hoſſ Gud.

28. Da ſprach Petrus/ ſihe/ wir haben alles verlaſſen/ vnd ſind dir nachgefolget.

Da ſagde Peder/ See wi haffue forladit alting/ oc haffue efterfuld dig.

29. Er aber ſprach zu jhnen: Warlich ich ſage euch: Es iſt niemand/ der ein Hauß verleſſt/ oder Eltern/ oder Brűder/ oder Weib/ oder Kind/ vmb des Reichs Gottes willen.

Hand ſagde til dem/ Sandelige/ Jeg ſiger eder/ Der er ingen/ ſom forlader it Huſſ/ eller Foreldere/ eller Brødere/ eller Huſtru/ eller Børn/ for Gudz Rige ſkyld.

30. Der es nicht vilfeltig wider empfahe/ in dieſer zeit/ vnnd in der zukűnfftigen Welt das ewige Leben.

Som ey ſkal anamme det mangfoldigt igen/ i denne tid/ oc i den tilkommendis Verden/ det euige Liff.

Kapitola XVIII.

23. To on vſlyſſaw zarmautil ſe/ neb bohatý byl welmi.

Lecz on to vſłyſzawſzy/ bárzo ſiezá troſkał/ bowiem był bárzo bogátym.

24. A vzřew Gežijs zarmauceného/ řekl: Kterak neſnadně kdož penijze magij/ do Králowſtwij Božijho wegdau.

A gdy go Jezus vyzrał ták bárzo záſmuconego/ rzekł/ Jákoż trudno temu co ma pieniadze wnidź do Kroleſtwa Bożego.

25. Snáze geſt zagiſté Welblaudu ſkrze gehelnij vcho progiti/ nežli bohatému wgijti do Králowſtwij Božijho.

Abowiemći łácwiey ieſt wielbladowi przéść przez vcho igielne niż wnidź bogaczowi do Kroleſtwa Bożego.

26. Y řekli ti kteřijž ſlyſſeli: Y kdo muože ſpaſen býti:

Ci tedy ktorzy to ſłyſzeli/ rzekli/ A ktoryż może być zbáwion:

27. Řekl gim: Což geſt nemožného v Lidij/ možné geſt v Boha.

Ku temu on powiedział/ To co ieſt niepodobno v ludzi/ podobne ieſt v Bogá.

28. Y řekl Petr: Hle my opuſtili gſme wſſecky wěcy/ a ſſli gſme za tebau.

Zátym rzekł Piotr/ Oto my opuściliſmy wſzytko/ á ſzliſmy zá tobą.

29. Kterýžto řekl gim: Zagiſté prawijm wám/ že nenij žádného kterýžby opuſtil Dům/ aneb Rodiče/ aneb Bratrij/ aneb Manželku/ anebo Syny pro Králowſtwij Božij.

Tedy im on powiedział/ Záprawdę wam powiedam/ Zaden nieieſt ktoryby opuśćić miał dom ábo rodzice/ ábo brácią/ ábo żonę/ ábo dzieci/ dla Kroleſtwa Bożego.

30. Aby newzal w tom to čaſu mnohém wijce/ a w budaucým wěku/ Žiwota wěčného.

Ktoryby nie miał wziąć dáleko więcey tego czáſu/ á w przyſzłym wieku żywot wieczny.

יח

31 וּדְבַר יֵשׁוּע לִתְרֵעַסְרְתֵה וֶאמַר לְהוֹן הָא סָלְקִינַן לְאוּרִשְׁלֶם וּמֶשְׁתַּלְמָן כֻּלְהֵין דַּכְתִיבָן בַּנְבִיֵא עַל בְּרֵה דְאֶנָשָׁא׃

Poi hauendo preſi con ſeco i dodici, diſſe loro, Ecco, noi ſaliamo in Ieruſalem, e adempierannoſi al Figliuol de l'huomo tutte le coſe che ſono ſcritte da i Profeti.

32 נֶשְׁתְּלֵם גֵּיר לְעַמְמֵא וַנְבַזְחוּן בֵּה וְנֶרְקוּן בְּאַפּוּהִי׃

Imperoche ſarà dato à le genti, e ſarà ſchernito, ingiuriato, e ſputacchiato.

33 וַנְנַגְּדוּנָיְהִי וַנְצַעֲרוּנָיְהִי וְנֶקְטְלוּנָיְהִי וּלְיוֹמָא דַּתְלָתָא יְקוּם׃

E poi che l'haueranno flagellato, l'occideranno: e il terzo dì riſuſcitarà.

34 הֶנוּן דֵּין חֲדָא מֶן הָלֵין לָא אֶסְתַּכַּלוּ אֶלָּא מְכַסְּיָא הֲוָת מֶנְהוֹן מֶלְּתָא הָדָא וְלָא יָדְעִין הֲווּ הָלֵין דַּמְתַמַּלְלָן עַמְהוֹן׃

Et eſſi non inteſero alcuna di queſte coſe: & era queſta parola naſcoſa loro ſi che non intendeuano le coſe che egli diceua.

35 וְכַד קַרִיב לְאִרִיחוֹ סַמְיָא חַד יָתֵב הֲוָא עַל יַד אוּרְחָא וְחָדַר׃

Auuenne poi ne l'auicinarſi lui à Ierico, che vn cieco ſedeua lungo la via à mendicare.

36 וַשְׁמַע קָל כֶּנְשָׁא דְּעָבַר וַמְשַׁאַל הֲוָא דְּמַנוּ הָנָא׃

Ilquale hauendo vdita la turba che paſſaua domandò che coſa fuſſe queſta.

37 וָאמְרִין לֵה יֵשׁוּע נָצְרָיָא עָבַר׃

E diſſerli che IESV Nazareno paſſaua.

38 וַקְעָא וֶאמַר יֵשׁוּע בְּרֵה דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עַלַי׃

Allora egli gridò, dicendo, IESV figliuol di Dauid, habbi miſericordia di me.

39 וַאילֵין דְּאָזְלִין הֲווֹ קְדָמוֹהִי דְּיֵשׁוּע כָּאַין הֲווֹ בֵּה דְּנֶשְׁתּוּק הוּ דֵּין יַתִּירָאִית קָעֵא הֲוָא בְּרֵה דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עַלַי׃

E quelli che andauono innanzi, lo riprendeuano, accioche taceſſe: ma egli gridaua molto più forte, Figliuol di Dauid, habbi miſericordia di me.

יח

31 וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵים עָשָׂר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הִנֵּה אֲנַחְנוּ עוֹלִים יְרוּשָׁלַיְמָה וְתִכְלֶינָה כָּל הַנִּכְתָּבוֹת בַּנְּבִיאִים עַל־בֶּן־הָאָדָם׃

Y Ieſus tomando à parte los Doze, dixoles heaqui, ſubimos à Ieruſalem, y ſeran cumplidas todas las coſas que fueron eſcriptas per los Prophetas del hijo del hombre.

32 כִּי יִנָּתֵן בִּידֵי הַגּוֹיִם וִילִיצוּהוּ וִיגַדְּפוּהוּ וְיָרוֹק יָרְקוּ בְּפָנָיו׃

Porque ſerá entregado á las Gentes, y ſerá eſcarnecido, y injuriado, y eſcupido:

33 וִייַסְּרוּהוּ בַּשּׁוֹטִים וְיַהַרְגוּהוּ וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּם מִמֵּתִים׃

Y deſque lo ouieren açotado, matarlohan; mas al tercero dia reſuſcitará.

34 וְהֵמָּה לֹא אַחַת מֵהֵן הֵבִינוּ וַיְהִי הַדָּבָר הַזֶּה נִכְסֶה מֵהֶמָּה וְלֹא יָדְעוּ אֶת הַמְדֻבָּרִים׃

Mas ellos nada de eſtas coſas entendian. y eſta palabra les era encubierta: y no entendian lo que ſe dezia.

35 וַיְהִי־בְּקָרְבוֹ אֶל־יְרִיחוֹ וַיֵּשֶׁב עִוֵּר־אֶחָד אֶל־הַדֶּרֶךְ וְשׁוֹאֵל׃

Y aconteció que acercandoſe el de Iericho, vn ciego eſtaua ſentado junto àl camino, mendigando.

36 וּבְשָׁמְעוֹ אֶת־קוֹל הָמוֹן עוֹבֵר וַיִּשְׁאַל מַה־תִּהְיֶה זֹאת׃

El qual como oyó la companna que paſſaua, preguntaua que era aquello.

37 וַיַּגִּידוּ לוֹ כִּי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי עוֹבֵר׃

Y dixeronle, que IESVS Nazareno paſſaua.

38 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃

Entonces diô bozes diziendo, Ieſus Hijo de Dauid ten miſericordia de mi.

39 וְהַהוֹלְכִים לְפָנָיו גָּעֲרוּ בוֹ לְהַחֲשׁוֹתוֹ וְהוּא קָרָא יוֹתֵר מְאֹד בֶּן־דָּוִד חָנֵּנִי׃

Y los que yuan delante renni anle que callaſſe: mas el clamaua mucho mas, Hijo de Dauid ten miſericordia de mi.

ιη´.

31. Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα εἶπε πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου.

Puis Ieſus print à part les douze, & leur dit, Voici, nous montons en Ieruſalem, & ſeront accomplies touchant le Fils de l'homme, toutes les choſes qui ſont eſcrites par les Prophetes.

32. Παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται.

Car il ſera liuré aux Nations, & ſera mocqué, & iniurié, deſcraché.

33. Καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται.

Et apres qu'ils l'auront foüeté, ils le mettront à mort: mais au troiſieme iour il reſſuſcitera.

34. Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

Et ils n'entendirent rien de ces choſes, ains ce propos leur eſtoit caché: & n'entendoyent point ce qu'il leur diſoit.

35. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς ἱεριχὼ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

Aduint comme il approchoit de Ierico, qu'il y auoit vn aueugle aſſis pres du chemin, & mendiant.

36. Ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.

Lequel oyant la multitude qui paſſoit, demanda que c'eſtoit.

37. Ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος παρέρχεται.

Et ils lui reſpondirent, que Ieſus le Nazarien paſſoit.

38. Καὶ ἐβόησε λέγων, ἰησοῦ υἱὲ δαυὶδ, ἐλέησόν με.

Lors il cria, diſant, Ieſus fils de Dauid, aye pitié de moi.

39. Καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαυὶδ, ἐλέησόν με.

Et ceux qui alloyent deuant, le tanſoyent, afin qu'il ſe teuſt: mais il crioit beaucoup plus fort, Fils de Dauid, aye pitié de moi.

CAP. XVIII.

31. Aſſumſit autem Ieſus duodecim, & ait illis, Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & conſummabuntur omnia quę ſcripta ſunt per prophetas de filio hominis.

Then Jeſus tooke vnto him yͤ twelue/ and ſaid vnto them/ Beholde/ We go vp to Jeruſalem/ and all things ſhal be fulfilled to the Sonne of man/ that are written by the Prophets.

32. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpuetur.

For he ſhall be deliuered vnto the Gentiles/ and ſhalbe mocked/ and ſhalbe ſpitefully entreated/ and ſhall be ſpitted on.

33. Et poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget.

And when they haue ſcourged him/ they will put him to death: but the third day he ſhall riſe againe.

34. Et ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

But they vnderſtoode none of theſe thinges/ and this ſaying was hid from them/ neither perceiued they the things/ which were ſpoken.

35. Factum eſt autem, cum appropinquaret Iericho, cęcus quidam ſedebat ſecus viam, mendicans.

And it came to paſſe/ that as he was come nere vnto Jericho/ a certaine blinde man ſate by the way ſide begging.

36. Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc eſſet.

And when he heard the people paſſe by/ he aſked what it meant.

37. Dixerunt autem eï, quod Ieſus Nazarenus tranſiret.

And they ſayd vnto him/ that Jeſus of Nazaret paſſed by.

38. Et clamavit, dicens, Ieſu fili David, miſerere mei.

Then he cryed/ ſaying/ Jeſus the Sonne of Dauid/ haue mercy on me.

39. Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipſe verò multo magis clamabat, Fili David miſerere mei.

And they which went before/ rebuked him/ that he ſhould hold his peace/ but hee cryed much more/ O Sonne of Dauid/ haue mercie on me.

Das XVIII. Capitel.

31. Er nam aber zu ſich die Zwölffe/ vnd ſprach zu jhnen: Sehet/ wir gehen hinauff gen Jeruſalem/ vnnd es wird alles vollendet/ das geſchrieben iſt durch die Propheten/ von des Menſchen Son.

Oc hand tog til ſig de Tolff/ oc ſagde til dem/ Seer/ wi gaa hen op til Jeruſalem/ oc det ſkal altſammen fuldkommis/ ſom er ſcreffuit ved Propheter om Menniſkens Søn.

32. Denn er wirdt überantworttet werden den Heiden/ vnd er wirdt verſpottet vnd geſchmehet vnd verſpeyet werden.

Thi hand ſkal antuordis Hedninge hen/ oc hand ſkal beſpaattis oc foractis oc beſpøttis.

33. Vnd ſie werden jhn geiſſeln vnd tödten/ vnd am dritten tag wirdt er wider aufferſtehen.

Oc de ſkulle hudſtryge oc ihielſla hannem/ Oc tredie dag ſkal hand opſtaa igen.

34. Sie aber vernamen der keines/ vnd die rede war jnen verborgen/ vnd wuſten nicht/ was das geſagt war.

Men de forſtode indet der aff/ Oc den Tale vaar ſkiult faar dem/ Oc de viſte icke huad det vaar ſagt.

35. Es geſchach aber/ da er nahe zu Jericho kam/ ſaß ein Blinder am wege vnd bettelt.

Oc det ſkede/ der hand kom nær til Jericho/ ſad en Blind hoſſ veyen/ oc tigde.

36. Da er aber höret das Volck/ das durch hin gieng/ forſchet er was das were?.

Oc der hand hørde Folcket/ ſom der gick frem/ ſpurde hand huad det vaar?

37. Da verkündigeten ſie jhm: Jeſus von Nazareth gienge fürüber.

Da forkyndede de hannem/ at Jheſus aff Nazareth gick der frem.

39. Vnd er rieff vnd ſprach: Jeſu du Sohn David/ erbarm dich mein.

Oc hand robde oc ſagde/ Jheſu du Dauidz Søn/ forbarme dig offuer mig.

39. Die aber vorne an giengen/ bedroheten jhn/ er ſolt ſchweigen. Er aber ſchrey vil mehr: Du Sohn David/ erbarm dich mein.

Men de ſom ginge fremmerſt/ truede hannem/ at hand ſkulde tie. Da robte hand meget mere/ Du Dauidz Søn/ forbarme dig offuer mig.

Kapitola XVIII.

31. Poyal pak Gežiſs Dwanácte/ a řekl gim: Hle wſtupugeme do Geruzaléma/ a dokonagij ſe wſſecky wěcy kteréž gſau pſány ſkrze Proroky o Synu člowěka.

Wziawſzy potym zſobą Jezus onych dwunaśćie/ rzekł im/ Oto wſtępniem do Jeruzálem/ á wykonáią ſie Synowi człowieczemu piſma ony ktore ſą przez Proroki napiſáne.

32. Nebo wydán bude Pohanuom/ a bude poſmijwán a bičowán/ y vplwán:

Bo bedźie podan poganom y nágrawan/ y ſpotwarzon y vplwan.

33. A když gey vbyčugij/ zabigij gey: a třetjho dne z mrtwých wſtane.

A vbyczowawſzy go/ zamorduią gi/ ále dnia trzeciego powſtánie.

34. A oni tomu nic neſrozuměli/ a bylo ſlowo to ſkryto před nimi/ aniž ſrozuměli co ſe prawilo.

Ale oni tego nic nie zrozumieli/ á były ty ſłowá zákrythe od nich/ áni wiedźieli co powiedźiano.

35. Y ſtalo ſe když ſe přibližowal k Gerychu/ ſlepý někaký ſeděl wedlě ceſty žebře.

Y ſtało ſie gdy przychodźił ku Jerychu/ ſlepy niektory śiedźiał wedle drogi żebrząc.

36. A když vſlyſſel záſtup pomijegijcý/ otázal ſe/ co by to bylo.

A gdy vſłyſzał iż przechodźiło zgromadzenie ludźi/ pytał coby to było.

37. Y řekli gemu/ že Gežiſs Nazaretſký tudy gde.

Y powiedźiano mu że przeſzedł Jezus Názáráńſki.

38. A on zwolal/ řka: Gežiſſi Synu Dawiduow/ ſmiluog ſe nademnau.

Tedy on wołał/ mowiąc/ Jezuśie ſynu Dawidow zmiłuy ſie nádemną.

39. A ti kteřijž napřed ſſli/ přimlauwali mu aby mlčal/ Ale on mnohem wijce wolal/ Synu Dawiduow/ ſmiluog ſe nademnau.

Lecz ći co ſzli wprzod fukáli go áby milczał/ Ale on tym więcey wołał/ Jezuśie Synu Dawidow zmiłuy ſie nádemną.

יח

40 וְקָם יֵשׁוּעַ וַפְקַד דִיקְרוּנָיְהִי לְוָתֵהּ וְכַד קְרֵב לְוָתֵהּ שַׁאֲלֵהּ׃

E Iesv fermandoſi, comando che fuſſe menato à ſe. E com'egli ſi li fu appreſſato li domandò.

41 וְאָמַר לֵהּ מָנָא צָבֵא אַנְתְּ אֶעְבֵד לָךְ הָו דֵין א אָמַר מָרִי דְאֶחְזֵא׃

Dicendo, Che vuoi tu ch'io ti facci? Et egli diſſe, Signore, che io rihabbi la viſta.

42 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לֵהּ חֲוִי הַיְמָנוּתָךְ אַחְיָתָךְ׃

E Iesv li diſſe, Rihabbi la viſta: la tua fede t'ha ſaluato.

43 וּבַר שָׁעְתֵהּ חֲזָת וְאָתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ וַמְשַׁבַּח הֲוָא לַאלָהָא וְכֻלֵּהּ עַמָּא דַחֲזָא יָהֵב הֲוָא שׁוּבְחָא לַאלָהָא׃

E ſubbito riceuè la viſta, e ſeguitaualo glorificando Iddio, e tutto'l popolo hauendo veduto queſto, dette laude à Dio.

יט

1 וְכַד עַל יֵשׁוּעַ וְעָבַר ב בְּאִירִיחוֹ׃

Et eſſendo entrato dentro, caminaua per Ierico.

2 גַּבְרָא חַד דַשְׁמֵהּ הֲוָא זַכַּי עַתִּירָא הֲוָא וְרַב מָכְסֵא׃

Et ecco vn huomo chiamato per nome Zacheo, ilquale era principal de publicani, & era ricco.

3 וְצָבֵא הֲוָא דְנֶחְזֵיה לְיֵשׁוּעַ דְמַנוּ וְלָא מֶשְׁכַּח הֲוָא מֶן כֶּנְשָׁא מֶטוּל דַבְקוּמְתֵהּ זְעוּר הֲוָא זַכַּי׃

E cercaua di veder Iesv, chi egli foſſe, e non poteua per la turba: percioche egli era piccolo di ſtatura.

4 וַרְהֵט קַדְמֵהּ לְיֵשׁוּעַ וַסְלֵק לֵהּ לְתָאתָא פ פַּבְכִּיהָתָא דְנֶחְזְיוּהִי מֶטוּל דְהָכְוָת עַתִיד הֲוָא דְנֶעְבַּר׃

Onde correndo auanti, ſali ſopra vn ſicomoro per vederlo: percioche doueua paſſar di li.

5 וְכַד אֶתָא לְהָי דוּכְתָא יֵשׁוּעַ חֲזָיְהִי וְאָמַר לֵהּ אֶסְתַּרְהַב חוּת זַכַּי יַוְמָנָא גֵּיר וָלֵא דַבְבַיְתָךְ אֶהְוֵא׃

E come Iesv fu venuto à quel luogo, guardo in ſu, e viddelo, e diſſeli, Zacheo, ſcendi giu preſtamente: percioche mi biſogna hoggi dimorare in caſa tua.

יח

40 וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ וַיְצַו לְהוֹלִיךְ אוֹתוֹ אֵלָיו וּבְקָרוֹבוֹ שָׁאַל לוֹ׃

Ieſus entonces parandoſe, mandolo traer á ſi: Y como el llegô, Preguntole.

41 לֵאמֹר מַה־תִּרְצֶה אֶעֱשֶׂה לָּךְ וְהוּא אָמַר אֲדֹנִי אֲשֶׁר אֶרְאֶה׃

Diziendo que quieres que te haga? Y el dixo Sennor, que vea.

42 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ רְאֵה אֱמוּנָתְךָ הוֹשִׁיעָתֶךָ׃

Y Ieſus le dixo, Vee: tu fe te hà hecho ſaluo.

43 וּפִתְאֹם רָאָה וּבָא אַחֲרָיו מְכַבֵּד אֱלֹהִים וְכָל הָעָם הָרוֹאֶה נָתַן כָּבוֹד לֵאלֹהִים׃

Y luego vido, y ſeguialo glorificando à Dios? y todo el pueblo como vido eſto, dió alabança à Dios.

יט

1 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ וְעָבַר אֶת־יְרִיחוֹ׃

Y entrado paſſó adelante â Ierícho.

2 וְהִנֵּה אִישׁ וּשְׁמוֹ נִקְרָא זַכַּי וְהוּא הָיָה רַב בַּעֲלֵי הַמֶּכֶס וְזֶה הוּא עָשִׁיר מְאֹד׃

Y heaqui vn varon llamado Zacheo el qual era principe de los publicanos: y era rico:

3 וַיְבַקֵּשׁ לִרְאוֹת אֶת־יֵשׁוּעַ מִי הוּא וְלֹא יָכֹל מִפְּנֵי הֶהָמוֹן כִּי קוֹמָתוֹ זָעִיר הוּא׃

Y procuraua ver à Ieſus quien fueſſe: y no podia á cauſa de la multitud, porque era pequenno de eſtatura.

4 וְהִקְדִּים לָרוּץ וַיַּעַל עַל־שִׁקְמָה לִרְאוֹת אוֹתוֹ כִּי שָׁם עָתִיד הָיָה לַעֲבוֹר׃

Y corriendo delante, ſubióſe en vn árbol Cabrahigo para verlo: porque auia de paſſar por alli.

5 וּבְבוֹאוֹ אֶל־הַמָּקוֹם וַיִּשָּׂא עֵינָיו יֵשׁוּעַ וַיַּרְא אוֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו זַכַּי מַהֵר לָרֶדֶת כִּי הַיּוֹם יֵשׁ לִי לְהַאֲרִיךְ בְּבֵיתֶךָ׃

Y como vino à aquel lugar Ieſus, mirando vidolo, y dixole, Zacheo da te prieſſa, deciende: porque oy es meneſter que poſe en tu caſa.

ιη.

40. Σταθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν.

Et Ieſus s'eſtant arreſté commanda qu'on l'amenaſt vers lui: puis quand il fut approché, il l'interogua.

41. Λέγων, τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

Diſant, Que veux-tu que ie te face, Et il reſpõdit, Seigneur, que ie recouure la veuë.

42. Καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

Et Ieſus lui dit, Recouure la veuë: ta foy t'a ſauué.

43. Καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

Et à l'inſtant il recouura la veuë: & le ſuiuoit, glorifiant Dieu. Et tout le peuple voyant cela, donna louange à Dieu.

ΚΕΦΑΛ. ιθ.

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν ἱεριχώ.

Et Ieſus eſtant entré en Ierico, allo par la ville.

2. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος.

Et voici vn homme appelé Zachee, qui eſtoit principal peager, & eſtoit riche.

3. Καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.

Et taſchoit à voir lequel eſtoit Ieſus: & ne pouuoit pour la foule, car il eſtoit de petite ſtature.

4. Καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι δι᾽ ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.

Parquoi il accourut deuant, & monta deſſus vn ſycomore pour le voir: car il deuoit paſſer par là.

5. Καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.

Et quand Ieſus fut venu à l'endroit, regardant en haut, il le vid, & lui dit, Zachee deſcen haſtiuement: car il me faut auiourd'hui demeurer en ta maiſon.

CAP. XVIII.

40. Stans autem Ieſus, iuſſit illum adduci ad ſe. Et cùm appropinquaſſet, interrogavit illum.

And Jeſus ſtoode ſtill / and commanded him to be brought vnto him. And when he was come nere / he aſked him.

41. Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, ut videam.

Saying/ What wilt thou that I to vnto thee? And he ſaid / Lord / that I may receiue my ſight.

42. Et Ieſus dixit illi, Reſpice, fides tua te ſalvum fecit.

And Jeſus ſayde vnto him / Receiue thy ſight: thy faith hath ſaued thee.

43. Et confeſtim vidit; & ſequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.

Then immediatly he receiued his ſight/ and followed him/ praiſing God/ and all the people/ when they ſawe this/ gaue praiſe to God.

CAP. XIX.

ET ingreſſus perambulabat Iericho.

Nowe when Jeſus entred and paſſed through Jericho.

2. Et ecce vir nomine Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ipſe dives.

Beholde/ there was a man named Zacheus/ which was the chiefe receiuer of the tribute/ and he was rich.

3. Et quærebat videre Ieſum, quis eſſet, & non poterat præ turba, quia ſtatura puſillus erat.

And he ſought to ſee Jeſus/ who he ſhould be/ and could not for the preaſe/ becauſe hee was of a low ſtature.

4. Et præcurrens aſcendit in arborem ſycomorum, ut videret eum: quia inde erat tranſiturus.

Wherefore he ranne before / and climed vp into a wilde figge tree / that he might ſee him: for he ſhould come that way.

5. Et cùm veniſſet ad locũ, ſuſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere.

And when Jeſus came to the place/ he looked vp / and ſawe him / and ſaid vnto him / Zacheus/ come downe at once: for to day I muſt abide at thine houſe.

Das XVIII. Capitel.

40. Jeſus aber ſtund ſtille/ vnd hieß jhn zu ſich füren. Da ſie jn aber nahe bey jn brachten/ fraget er jhn.

Da ſtod Jheſus ſtille/ oc bad lede hannem til ſig. Oc der de finge hannem nær til hannem / ſpurde hand hannem at.

41. Vnd ſprach: Was wilt du daß ich dir thun ſoll: Er ſprach HERR/ daß ich ſehen müge.

Oc ſagde / Huad vilt du/ at ieg ſkal gøre dig? Hand ſagde / HERRE/ at ieg maa ſee.

42. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Sey ſehend dein glaube hat dir geholffen.

Oc Jheſus ſagde til hannem / Ver ſeendis / Din tro haffuer hulpet dig.

43. Vnd alſo bald ward er ſehend/ vnd folget jhm nach / vnnd preiſete Gott: Vnd alles Volck / das ſolchs ſahe/ lobete Gott.

Oc ſtrax bleff hand ſeendis/ oc efterfulde hannem/ oc priſede Gud. Oc alt Folcket / ſom ſaadant ſaa/ lofuede Gud.

Das XIX. Capitel.

Vnd er zog hinein / vnd gieng durch Jericho.

OC hand drog bort/ oc gick igennem Jericho.

2. Vnd ſihe/ da ward ein Mann / genannt Zacheus / der war ein öberſter der Zöllner / vnd war reich.

Oc ſee/ der vaar en Mand/ ſom hed Zacheus / hand vaar Toldernis øffuerſte / oc vaar rig.

3. Vnd begerete Jeſum zu ſehen/ wer er were / vnnd kondte nicht für dem Volck / denn er war klein von perſon.

Oc hand begerede at ſee Jheſum / huo hand vaar/ oc kunde icke faar Folcket/ Thi hand vaar liden paa ſin perſone.

4. Vnd er lieff für hin/ vnd ſteig auff einen Maulbeerbaum / auff daß er jn ſehe / denn alda ſolt er durch kommen.

Oc hand løb faare hen / oc ſtigede op i it Morbær træ / paa det hand kunde ſee hannem / Thi hand ſkulde komme der frem.

5. Vnd als Jeſus kam an dieſelbige ſtete / ſahe er auff / vnd ward ſein gewar / vnd ſprach zu jm: Zachee / ſteig eylend hernider / denn ich muß heute zu deinem Hauſe einkehren.

Oc ſom Jheſus kom til ſamme ſted/ ſaa hand op/ oc bleff hannem var/ oc ſagde til hannem/ Zachee/ ſtig ſtrax hid ned / Thi ieg ſkal i dag komme ind i dit Huſ.

Kapitola XVIII.

40. Tehdy zaſtawiw ſe Gežiſs / rozkázal ho k ſobě přiweſti. A když ſe přibližowal/ otázal

A thak Jezus ſthánawſzy roſkazal go przywieść do śiebie / á gdy był bliſko/ pytał go.

41. Ho řka: Co chceſs ať tobě včinijm? A on řekl: PAne/ ať widijm.

Mowiąc Coż chceſz abych ći vczynił? A on powiedział/ Pánie ábych wziął wzrok.

42. A Gežiſs řekl gemu: Prohlédni/ wijra twá tebe vzdrawila.

Rzekł Jezus/ Weźmiſz wzrok/ wiará twa zachowáłá ćie.

43. A y hned widěl/ a ſſel za nim welebě Boha. A weſſkeren Lid když to vzřel/ wzdal chwálu Bohu?

A przetoż nátychmiaſt wziął wzrok/ y ſzedł zá nim chwaląc Bogá: Co gdy też lud wſzytek widział/ dawał chwałe Bogu.

Kapitola XIX.

WEſſed Gežiſs procházel Gerycho.

WSzedſzy potym Jezus do Jerycho/ przechadzał ſie po nim.

2. A hle Muž gménem Zacheus/ a ten byl wrchnij nad Celnými a bohatý:

A oto niektory imieniem Zácheuſz/ ktory był przednieyſzym nad celniki/ á był bogaty.

3. Y žádal widěti Gežiſſe kdoby byl: a nemohl pro záſtup/ nebo poſtawy malićké byl.

Stárał ſie áby widział ktory wżdy ieſt Jezus/ ále nie mogł przed zgromádzeniem/ bo był máłego wzroſtu.

4. A předběhw wſtaupil na dřewo planého Fijku / aby gey widěl/ neb tudy měl gijti.

A ták wprzod bieżawſzy/ wſtąpił ná Sykomor áby go vyzrał / bowiem támtedy iść miał.

5. A když přiſſel k tomu mijſtu/ wzhlédw wzhůru Gežiſs / vzřel gey y řekl gemu: Zachee ſſtup ſpěſſně dolůw/ neb dnes w Domu twém muſým zuſtati.

Ale gdy przyſzedł ku onemu mieyſcu/ poyźrzawſzy ku gorze Jezus vyźrzał go y rzekł ku niemu / Záchevſzu zſtap rychło / ábowiem dziś potrzebá mi zoſtáć w domu twym.

יט

6 ואסתרהב נחת וקבלה כד חדא :

Et egli ſceſe giu con preſtezza, e riceuello allegramente.

7 כד חזו דין כלהון רטנין הוו ואמרין דלות גברא חטיא על שרא :

E tutti, vedendo queſto, mormorauano, dicendo ch' egli era entrato ad alloggiar con vn huomo peccatore.

8 קם דין זכי ואמר לישוע הא מרי פלגות נכסי יהב אנא למסכנא ולכל—נש מדם דעלבת בארבעא פרע אנא :

Hor Zacheo ſtando iui, diſſe al Signore, Ecco, Signore, io dò la metà de miei beni à i poueri, e ſe ho ingannato alcuno in qual che coſa, io lo rendo aquattro doppij.

9 אמר לה ישוע יומנא הוו חייא לביתא הנא מטול דאף הנא ברה הו ד דאברהם :

E IESV li diſſe, Hoggi è venuta ſalute à queſta caſa: percioche ancor egli è figliuolo d' Abraam.

10 אתא גיר ברה דאנשא דנבעא ויחא הו מדם דאביד הוא :

Imperoche il Figliuol de l' huomo è venuto à cercare, e ſaluar quello che era perduto.

11 וכד שמעין הוו הלין אוסף למאמר מתלא מטול דקריב הוא לאורשלם וסברין הוו דבהי שעתא עתיד דתתגלא מלכותה דאלהא :

Mentre che eſſi vdiuano queſte coſe, IESV ſoggiugnendo, diſſe vna ſimilitudine, per eſſer lui vicino à Ieruſalem, e perche eſſi ſtimauano che il regno di Dio ſi doueſſe ſubbito manifeſtare.

12 ואמר גברא חד בר טוהמא רבא אזל לאתרא רחיקא דיסב לה מלכותא ויהפוך :

Diſſe dunque, Vn huomo nobile ſen' andò in lontan paeſe, per pigliarſi vn regno, e ritornarſene.

יט

6 וימהר לרדת ויקבל אותו בשמחה :

Entonces el decendió à prieſſa, y recibiólo gozoſo.

7 ובראותם כלם ילונו לאמר כי אל־איש חטא בא ללין :

Y Viendo eſto todos murmurauan diziendo que auia entrado à poſar con vn hombre peccador.

8 ויעמד זכי ויאמר אל־אדון הנה את־חצי כל־קניני אדני נתן אנכי למשכנים ואם במאומה בצעתי לאיש אשיב בארבעתים :

Entonces Zacheo, pueſto en pie, dixo âl Sennor, Heaqui Sennor la mitad de mis bienes doy à los pobres: y ſi en algo he defraudado à alguno, lo bueluo con el quatro tanto.

9 ויאמר אליו ישוע כי היום נעשתה ישועה לבית הזה בעבור כן גם זה בן־אברהם הוא :

Y el Sennor le dixo, Oy há ſido ſalua eſta caſa: porquanto tambien el es hijo de Abraham:

10 כי בא בן־האדם לבקש ולהושיע את־האבד :

Porque el Hijo del hombre vino à buſcar y à ſaluar loque ſe auia perdido.

11 ובשמעם את הדברים האלה ויוסף ויאמר את־המשל בהיותו קרוב לירושלים וחשבו המה כי־ברגע תהי־להגלות מלכות אלהים :

Y oyendo ellos eſtas coſas, proſſiguiendo el, dixo vna parabola, porquanto eſtaua cerca de Ieruſalem: y porque penſauan que luego auia de ſer manifeſtado el Reyno de Dios.

12 ויאמר איש אחד ובן־חורים הוא הלך בארץ רחוקה לקחת לו ממלכה ולשוב :

Y dixo, Vn hombre noble ſe partió à vna prouincia lexos para tomar para ſi el Reyno, y boluer.

ιθ'.

6. Καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

Adonc icelui deſcendit haſtiuement, & le receut auec ioye.

7. Καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες· ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.

Et tous voyans, murmuroyent diſans qu' il eſtoit entré chez vn homme de mauuaiſe vie pour y loger.

8. Σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων μου, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς· καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.

Et Zachee ſe preſentant là, dit au Seigneur, Voici, Seigneur ie donne la moitié de mes biens au poures: & ſi i' ai circõuenu quelcun de quelque choſe, i' en ren le quadruple.

9. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστι.

Adonc Ieſus lui dit, Aiourd'hui ſalut eſt aduenu à ceſte maiſon ici pourtant que ceſtui-ci auſſi eſt fils d'Abraham.

10. Ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

Car le Fils de l' homme eſt venu cercher, & ſauuer ce qui eſtoit perdu.

11. Ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλήμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.

Or eux oyans ces choſes, Ieſus pourſuiuit ſon propos, & propoſa vne ſimilitude, pource qu' il eſtoit pres de Ieruſalem, & qu' ils cuidoyent qu' a l' inſtant le regne de Dieu deuoit eſtre manifeſté.

12. Εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακράν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.

Il dit donc, vn noble homme s'en alla en vn païs lointain, conqueſter pour ſoi vn royaume, puis retourner:

CAP. XIX.

6. Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens.

Then he came downe haſtily / and receiued him ioyfully.

7. Et cùm viderent, omnes murmurabant, dicentes quòd ad hominem peccatorem divertiſſet.

And when all they ſaw it / they murmured / ſaying / that he was gone in to lodge with a ſinfull man.

8. Stans autem Zachæus, dixit ad Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & ſiquid aliquem defraudavi, reddo quadruplũ.

And Zacheus ſtoode forth / and ſaid vnto the Lorde / Behold / Lord / the halfe of my goods I giue to the poore: and if I haue taken from any man by forged cauillation / I reſtore him foure fold.

9. Ait Ieſus ad eum, Quia hodie ſalus domui huic facta eſt: eo quòd & ipſe filius ſit Abrahæ.

Then Jeſus ſayd to him / This day is ſaluation come vnto this houſe / foraſmuch as he is alſo become the ſonne of Abraham.

10. Venit enim filius hominis quærere, & ſalvum facere quod perierat.

For the Sonne of man is come to ſeeke / and to ſaue that which was loſt.

11. Hæc illis audientibus adiiciens, dixit parabolam, eo quòd eſſet prope Ieruſalem; & quia exiſtimarent quod cõfeſtim regnum Dei manifeſtaretur.

And whiles they heard theſe thinges / he continued and ſpake a parable / becauſe hee was neere to Jeruſalẽ / and becauſe alſo they thougt that the kingdome of God ſhould ſhortly appeare.

12. Dixit ergo, Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti.

He ſaid therefore / A certaine noble man went into a farre countrey / to receiue for him ſelfe a kingdome / & ſo to come againe.

Das XIX. Capitel.

6. Vnd er ſteig eilend hernider / vnd nam jhn auff mit freuden.

Oc hand ſtigede ſtrax ned / oc anammede hannem met glæde.

7. Da ſie das ſahen / murreten ſie alle / daß er bey einem Sůnder einkehret.

Der de det ſaae / knurrede de alle / at hand vende ind til en Syndere.

8. Zacheus aber tratt dar / vnnd ſprach zu dem HERRN: Sihe HERR / die helffte meiner gůter gebe ich den Armen / vnd ob ich jemand betrogen habe / das gebe ich vierfeltig wider.

Oc Zacheus traade frem / oc ſagde til HERREN / See HERRE / Halffdelen aff mit Godz giffuer ieg Fattige / Oc der ſom ieg haffuer bedraget nogen / det giffuer ieg firefolt igen.

9. Jeſus aber ſprach zu ihm: Heute iſt diſem hauſe Heil widerfahren / ſintemal er auch Abrahams Sohn iſt.

Da ſagde Jeſus til hannem / J dag ere dette Huſſ vederfaret Salighed / Effterdi hand er oc Abrahams Søn.

10. Denn des Menſcheu Sohn iſt kommen zu ſuchen vnd ſelig zu machen / das verlohren iſt.

Thi Menniſkens Søn er kommen at ſøge oc at gøre ſaligt / det ſom er fortabt.

11. Da ſie nun zuhöreten / ſaget er weiter ein Gleichniß / darumb / daß er nahe bey Jeruſalem war / vnd ſie meincten / das Reich Gottes ſolt alſo bald offenbar werden.

Der de hørde nu til / ſagde hand dem fremdelis en Lignelſe / Fordi / at hand vaar nær hoſſ Jeruſalem / oc de mente / At Gudz Rige ſkulde ſtrax obenbaris.

12. Vnd ſprach: Ein Edeler zog von ferne inn ein Land / daß er ein Reich einneme / vnd denn widerkeme.

Oc hand ſagde / En Edel mand drog langt bort til it Land / at indtage it Rige / oc komme ſaa igen.

Kapitola XIX.

6. Y sſtaupil poſpěſſně / a přiyal gey raduge ſe.

Tedy on wnet zſtapil / á przyiał go ráduiac ſie.

7. A když vzřeli wſſyckni / reptali řkauce: Že k člowěku hřijſſně mu ſe obrátil.

Co gdy widzieli wſzyſcy / ſſemráli mowiac / Iż tám wſzedł á vdał ſie do człowieka w grzechu żywiącego.

8. Stoge pak Zacheus / řekl PAnu: Hle polowicy Statku měho PANE dáwám chudým / a oklamalli gſem w čem koho / nawracugi to čtwero.

A ſtánawſzy Zácheuſz / rzekł ku Pánu / Oto Pánie polowice dobr mych dawam vbogim / á ieſliżem co komu y krzywdą wydárł / wrácam w tzwor naſob.

9. Řekl k němu Gežiš: Dnes Spaſenij ſtalo ſe Domu tomuto / proto / že y on byl Syn Abrahamůw.

Rzekł mu Jezus / Dziś ći ſie zbáwienie ſtálo domowi tyemu / dla te° żeś y ſam ieſt ſynem Abrahámowym.

10. Neb přiſſel Syn člowěka aby hledal a Spaſyl / což bylo zahynulo.

Bo przyſzedł Syn człowieczy áby ſzukał á záchował to co było zginęło.

11. To když oni ſlyſſeli přidaw / powěděl Podobenſtwij proto že byl blijzko od Geruzaléma / a že ſe domnijwali / žeby ſe hned melo zgewiti Králowſtwij Božij.

To gdy oni ſłyſzeli / przydawſzy dáley powiedział podobieńſtwo / dla te° że był bliſko Jeruzálem / á iż mniemáli że ſie wnet kroleſtwo Boże okázác miáło.

12. Protož řekl: Člowěk geden znamenitý odſſel do daleké kraginy / aby přiyal Králowſtwij / a zaſe nawrátil ſe.

A przetoż rzekł / Człowiek niektory rodu zácnego / iechał w dáleka kráine doſthawác ſobie kroleſtwá / á potym ſie wrocił.

13 וּקְרָא עֶסְרָא עַבְדַוְהִי וִיהַב לְהוֹן עֶסְרָא מְנִין וֶאמַר לְהוֹן אֶתְתַּגַּרוּ עַד אָתֵא אֶנָא׃

E chiamati dieci ſuoi ſeruitori, dette à quelli dieci mine, e diſſe loro, Trafficate inſin à tanto ch'io vengo.

14 בְּנַי מְדִינְתֵּהּ דֵּין סָנְיִן הֲווֹ לֵהּ וְשַׁדַּרוּ אִיזְגַּדּוּתָא בָּתְרֵהּ וָאמְרִין לָא צָבֵינַן דְּנִמְלוֹךְ עֲלַין הָנָא׃

Hor i ſuoi cittadini l'odiauano, e mandoronli dietro vn'ambaſciaria, dicendo, Noi non vogliamo che coſtui regni ſopra noi.

15 וְכַד נְסַב מַלְכּוּתָא וְהֶפַּךְ אֱמַר דְּנִקְרוֹן לֵהּ הָנוֹן עַבְדַוְהִי דִּיהַב לְהוֹן כֶּסְפָּא דְּיֵדַע כֻּל חַד מֶנְהוֹן מָנָא אֶתְתַּגַּר׃

Et auuenne ch'ei ſe ne ritornò, poi ch'egli hebbe preſo il regno, e comandò che fuſſen chiamati à ſe quei ſeruitori, à i quali haueua dati i denari, per ſapere quel che ciaſcuno trafficando haueua guadagnato.

16 וֶאתָא קַדְמָיָא וֶאמַר מָרִי מַנְיָךְ עֶסְרָא מְנִין אַוְתַר׃

Venne dunque il primo, dicendo, Signore, la tua mina ha acquiſtate dieci altre mine.

17 אֱמַר לֵהּ אִיוּ עַבְדָּא טָבָא דְּבַקְלִיל אֶשְׁתְּכַחְתְּ מְהַיְמַן תְּהֱוֵא שַׁלִּיט עַל עֶסְרָא כַּרְכִּין׃

Et egli li diſſe, Bene, ſeruo mio buono: perciòche tu ſei ſtato fedele in vna coſa minima, habbi poteſtà ſopra dieci città.

18 וֶאתָא דְּתַרְיָן וֶאמַר מָרִי מַנְיָךְ חַמְשָׁא מְנִין עֲבַד׃

Poi venne il ſecondo, dicendo, Signore, la tua mina ha fatto cinque mine.

19 אֱמַר אַף לְהָנָא אַף אַנְתְּ תֶּהְוֵא שַׁלִּיט עַל חַמְשָׁא כַּרְכִּין׃

Et egli diſſe ancor à queſto, E tu ſei ſopra cinque città.

20 וֶאתָא אַחְרִנָּא וֶאמַר מָרִי הָא מַנְיָךְ הָו דְּאִית הֲוָא לְוָתִי כַּד סִימָא בְּסוּדָרָא׃

Poi ne venne vn'altro, dicendo, Signore, ecco qui la tua mina, che io ho tenuta ripoſta in vn fazzoletto:

13 וַיִּקְרָא לַעֲשֶׂרֶת עֲבָדָיו וַיִּתֵּן לָהֶם עֲשֶׂרֶת מָנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם סַחֲרוּ בָהֶם עַד כִּי אָשׁוּב׃

Mas llamados diez ſieruos ſuyos, dioles diez minas, y dixoles Negociad entre tanto que vẽgo.

14 וּבְנֵי עִירוֹ שְׂנֵאוּהוּ וַיִּשְׁלְחוּ צִירִים אַחֲרָיו לֵאמֹר לֹא יִמְלֹךְ זֶה עָלֵינוּ׃

Empero ſus vaſſalos lo aborrecian: y embiaron tras deel vna embaxada, diziendo, No queremos que eſte reyne ſobre noſotros.

15 וַיְהִי בְּשׁוּבוֹ מִקַּחְתּוֹ אֶת־הַמַּלְכוּת וַיֹּאמֶר לְהִזָּעֵק אֵלָיו אֶת־עֲבָדָיו לַאֲשֶׁר נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לָדַעַת כָּל־אִישׁ מָה סָחָר׃

Y aconteció que buelto el auiendo tomado el reyno, mandò llamar à ſi à aquellos ſieruos, à los quales auia dado el dinero, para ſaber loque auia negociado cada vno.

16 וַיָּבֹא הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר אֲדֹנִי מָנְךָ עֲשֶׂרֶת מָנִים הוֹתִיר׃

Y vino el primero, diziendo, Sennor tu mina hà ganado diez minas.

17 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֶאָח עֶבֶד טוֹב כִּי בְּקָטוֹן נֶאֱמָן הָיִיתָ יְהִי־לְךָ שִׁלְטוֹן עַל־עָרִים עֶשֶׂר׃

Y el le dize, Eſtà bien, Buen ſieruo · puesque en lo poco has ſido fiel, tendras poteſtad ſobre diez ciudades.

18 וַיָּבֹא הַשֵּׁנִי לֵאמֹר אֲדֹנִי מָנְךָ עָשָׂה חֲמֵשֶׁת מָנִים׃

Y vino otro diziendo, Sennor tu mina hà hecho cinco minas.

19 וַיֹּאמֶר לְהַלָּז וְאַתָּה הֱיֵה עַל־חָמֵשׁ עָרִים׃

Y tambien á eſte dixo, Tu tambien ſé ſobre cinco ciudades.

20 וְאַחֵר בָּא לֵאמֹר אֲדֹנִי הִנֵּה הַמָּנֶה אֲשֶׁר הָיָה לִי מוּשָׂם בְּסָדִין׃

Y vino otro, diziendo, Sennor heaqui tu mina, laqual he tenido guardada en vn pannizuelo:

13. Καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.

Et ayant appelé dix ſiens ſeruiteurs, il leur donna dix marcs, & leur dit Trafiquez iuſqu' à tant que ieviene.

14. Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

Or ſes citoyens le haiſſoyent : parquoi ils enuoyerent vne ambaſſade apres lui, en diſant, Nous ne voulons point que ceſtui-ci regne ſur nous.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.

Il aduint donc apres qu'il fut retourné ayant conqueſte le royaume, qu'il commanda qu'on lui appelaſt ces ſeruiteurs-la, auſquels ils auoit baillé l'argent, a fin qu'il ſeuſt combien chacun auroit gagné par la trafique.

16. Παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς.

Adonc le premier vint, diſant, Seigneur, ton marc a fait dix autres marcs.

17. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ ἀγαθὲ δοῦλε. ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

Et il lui dit C'eſt bien fait bon ſeruiteur : pourtant que tu as eſté fidele en peu de choſe, aye puiſſance ſur dix villes.

18. Καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.

Et l'autre, vint diſant, Seigneur ton en a fait cinq autres.

19. Εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.

Et á ceſtui-ci il dit auſſi, Et toy ſois marc ſur cinq villes.

20. Καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ.

Et l'autre vint, diſant, Seigneur, voici ton marc que i'ai tenu enueloppe en vn linge.

CAP. XIX.

13. Vocatis autem decem ſervis ſuis dedit eis decem mnas, & ait ad illos, Negotiamini dum venio.

And he called his ten ſeruants/and deliuered them then pieces of money/ and ſaid vnto them/ Occupie till I come.

14, Cives autem eius oderant eum: & miſerunt legationem poſt illum, dicentes, Nolumus hunc regnare ſuper nos.

Now his citizens hated him/ and ſent an ambaſſage after him/ ſaying/ We will not haue this man to reigne ouer vs.

15. Et factum eſt, ut rediret accepto regno: & iuſſit vocari ſervos, quibus dedit pecuniam: ut ſciret quantum quiſquam negotiatus eſſet.

And it came to paſſe/whē he wz come againe/ and had receiued his kingdome/that he commanded the ſeruants to be called to him/ to whome he gaue his money/ that he might knowe what euery man had gained.

16. Vênit autem primus, dicens, Domine, mna tua decem mnas acquiſivit.

Then came the firſt/ſaying/Lorde/ thy piece hath increaſed ten pieces.

17. Et ait illi, Euge bone ſerve, quia in modico fuiſti fidelis, eris poteſtatem habens ſuper decem civitates.

And he ſaide vnto him/Well/good ſeruant: becauſe thou haſt bene faithfull in a very litle thing/ take thou authoritie ouer ten cities.

18. Et alter venit, dicens, Domine, mna tua fecit quinque mnas

And the ſeconde came/ſaying/ Lorde/thy piece hath increaſed fiue pieces.

19. Et huic ait, Et tu eſto ſuper quinque civitates.

And to the ſame he ſaid/ Be thou alſo ruler ouer fiue cities.

20. Et alter venit, dicens, Domine, ecce mna tua quã habui repoſitam in ſudario.

So the other came and ſaid/ Lorde/ beholde thy piece/ which I haue layed vp in a napkin.

Das XIX. Capitel.

13. Diſer fordert zehen ſeiner Knechte/ vnd gab jhnen zehen Pfund/ vnnd ſprach zu jnen: Handelt/ biß daß ich wider komme.

Denne kallede thi aff ſine Suenne/ oc fick dem thi Pund/ oc ſagde til dem/ Købſlar/ indtil ieg kommer igen.

14. Seine Bürger aber waren jm feind/ vnd ſchicketen Bottſchafft nach jhm/ vnd lieſſen jhm ſagen: Wir wöllen nicht/ daß diſer über vns herrſche.

Oc hans Borgere hadede hannem/ oc ſkickede Bud effter hannem/ oc lode hannem ſige/ Wi ville icke/ at denne ſkal regere offuer oſſ.

15. Vnd es begab ſich/ da er wider kam/ nach dem er das Reich eingenommen hatte/ hieß er die ſelbigen Knechte fordern/ welchen er das Gelt gegeben hatte/ daß er wißte/ was ein jeglicher gehandelt hette.

Oc det begaff ſig/ der hand kom igen/ effter at hand haffde indtaget Riget/ da loed hand kalde ſamme Suenne/ huilcke hand fick Pendinge/ At hand kunde vide/ huad huer haffde købſlaget.

16. Da tratt herzu der erſte/ vnnd ſprach: HERR/ dein Pfund hat zehen Pfund erworben.

Da traadde den førſte frem/ oc ſagde/ Herre/ dit Pund haffuer forhuerffuit thi Pund.

17. Vnd er ſprach zu jhm: Ey du frommer Knecht/ die weil du biſt im geringſten treu geweſen/ ſolt du macht haben über zehen Stätte.

Oc hand ſagde til hannem/ Ey du fromme Suend/ Effterdi du haffuer veret tro i det minſte/ da ſkalt du haffue mact offuer thi Stæder.

18. Der ander kam auch/ vnd ſprach: Herr dein Pfund hat fünff Pfund getragen.

Den anden kom ocſaa/ oc ſagde/ Herre/ dit Pund giorde fem Pund paa ſig.

19. Zu dem ſprach er auch: Vnd du ſolt ſein über Fünff Stätte.

Til den ſagde hand ocſaa/ Oc du ſkalt vere offuer fem Stæder.

20. Vnd der dritte kam/ vnd ſprach: Herr/ ſihe da/ hie iſt dein Pfund/ welches ich habe im Schweißtuch behalten.

Oc den tredie kom/ oc ſagde/ Herre/ ſee der/ her er dit Pund/ huilcket ieg haffuer foruaret i en Suede Klud.

Kapitola XIX.

13. I powolaw deſýti Služebnijkůw ſwých/ dal gim deſet hřiwen/ a řekl gim: Kupčetež/ dokud nepřijgdu.

Y przyzwawſzy dzieſiaći ſlużebnikow ſwych/ dał im dzieſiec grzywien/ á rzekł do nich/ Kupczież pokad ia nie przyide.

14. Měſſtiané pak geho nenáwiděli ho/ á poſlali poſelſtwij za nim/ řkauce: Nechceme aby tento kralowal nad námi.

A mieſzczánie iego mieli go w nienawiśći/ y wypráwili zá nim poſelſtwo/ mowiac/ Niechcemy aby then krolował nád námi.

15. I ſtalo ſe když ſe nawrátil přijaw králowſtwij/ rozkázal zawolati Služebnijkůw ſwých kterýmž dal Penijze/ aby zwěděl kterak geſt kdo mnoho wykupčil.

Potym gdy ſie wroćił doſtawſzy kroleſtwá/ thedy roſkazał do ſiebie wezwáć onych ſlug ktorym był dał pieniadze/ áby ſie dowiedział coby ktory ná kupi zyſkał.

16. I přiſſel prwnij řka: Pane/ Hřiwna twá deſet Hřiwen zyſkala.

A pierwſzy przyſzedſzy rzekł/ Grzywná twa dzieſiec grzywien zyſkáłá.

17. I řekl gemu: Bopomožy Služebnijče dobrý/ protož nad málem byl gſy wěrný/ budeſs moc mjti nad deſýti Měſty.

Thedy mu on rzekł/ Dobrze ſlugo dobry/ po gdyżeś był ná rák małe wiernym/ miey że zwierzchność nád dzieſiacia miaſt.

18. A druhý přiſſel/ řka: Pane/ Hřiwna twá zyſkala pět Hřiwen.

Przyſzedł y drugi rzekac/ Pánie grzywná twa piec grzywien przyrzyſpułá.

19. I tomu řekl: I ty buď nad pěti Měſty.

A on tez rzekł iemu/ Y thy tez badz nád dzieſiacia miaſt.

20. A giný přiſſel/ řka: Pane/ hle Hřiwna twá/ kterauž gſem měl ſloženau w opaſku:

Drugi potym przyſzedł/ mowiac/ Pánie oto grzywná twa ktoram miał yáchowáná w chuſtce.

יט

21 דְּחִלֵת גֵּיר מֶנָּךְ דְּגַבְרָא
אַנְתְּ קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אַנְתְּ
מֶדֶם דְּלָא סָמְתְּ וְחָצֵד א
אַנְתְּ מֶדֶם דְּלָא זְרַעְתְּ׃

Percioche ho hauuto paura di te, conciosia che tu ſei huomo rigido, togli quello che tu non hai poſto, e mieti quello che tu non hai ſeminato.

22 אָמַר לֵהּ מֶן פּוּמָךְ
אֲדוּנָךְ עַבְדָּא בִּישָׁא יָדַע
הֲוַיְתְּ לִי דְּגַבְרָא אֲנָא
קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אֲנָא מֶדֶם
דְּלָא סָמֵת וְחָצֵד אֲנָא
מֶדֶם דְּלָא זְרֵעֵת׃

Egli li dice, io ti giudicarò per le parole de la tua bocca, ſeruo maluagio, Tu ſapeui ch'io ſono huomo rigido, che toglio quel ch'io non ho poſto, è mieto quel ch'io non ho ſeminato.

23 לְמָנָא לָא יַהְבְתְּ כַּסְפִּי
עַל פָּתוּרָא וְאֶנָא אָתֵא
הֲוִית וְתָבַע לֵהּ עַם ר
רֶבְיָתֵהּ׃

E perche non hai tu dato i miei denari al'banco, e come io fuſſi venuto, gli haueri riſcoſſi con vſura?

24 וַלְהָנוּן דְּקָיְמִין —
קְדָמוֹהִי אָמַר סַבוּ מֶנֵּהּ
מַנְיָא וְהַבוּ לְהָו דְּאִית
לְוָתֵהּ עֶסְרָא מְנִין׃

E diſſe à quelli, che erano li preſenti, Toglietels la mina, e datela a quello che n'ha dieci.

25 אָמְרִין לֵהּ מָרַן אִית
לְוָתֵהּ עֶסְרָא מְנִין׃

Et eſſi li diſſero, Signore, egli à dieci mine.

26 אָמַר לְהוּן אָמַר אֶנָא
לְכוּן דְּלְכָל מַן דְּאִית לֵהּ
יִתְיְהֵב לֵהּ וּמַן הַו דַּין ד
דְּלַית לֵהּ אַף הָו דְּאִית לֵהּ
יִתְנְסֵב מֶנֵּהּ׃

Io vi dico dunque, che à ciaſcuno che ha, ſarà dato: & à chi non ha, gli ſarà tolto etiandio quel ch'egli ha.

27 בְּרַם לְהָנוּן בְּעֶלְ־דְּבָבַי
אִילֵין דְּלָא צְבוֹ דְּאֶמְלֶךְ
עֲלַיְהוּן אַיְתוֹ אֶנּוּן וְקַטֵלוּ
אֶנּוּן קְדָמַי׃

Oltre à cio, menate quà quei mei nimici, che non volſero ch'io regnaſſi ſopra loro, & ammazzateli dinanzi à me.

28 וְכַד אָמַר הָלֵין יֵשׁוּעַ
נְפַק לְקְדָמוֹהִי דְּאָזֵל
לְאוּרִשְׁלֶם׃

Dette queſte coſe, IESV andaua innanzi, ſalendo in Ieruſalem.

יט

21 כִּי יָרֵאתִי אוֹתָךְ כִּי־אִישׁ
עַז פָּנִים אַתָּה תִּשָּׂא אֲשֶׁר לֹא שַׂמְתָּ
וְתִקְצוֹר אֲשֶׁר לֹא זָרַעְתָּ׃

Porque vue miedo de ti, que eres hombre rezio: tomas lo que no puſiſte, y ſiegas lo que no ſembraſte.

22 וַיֹּאמֶר לוֹ מִפִּיךָ אֶשְׁפּוֹט
אוֹתָךְ הָעֶבֶד בְּלִיַּעַל יָדַעְתָּ כִּי
אֲנִי אִישׁ עַז פָּנִים הוּא נוֹשֵׂא
אֲשֶׁר לֹא שַׂמְתִּי וְקוֹצֵר אֲשֶׁר לֹא
זָרַעְתִּי׃

Entonces el le dixo, Mal ſieruo, de tu boca te juzgo: ſabias que yo era hombre rezio, que quito lo que no puſe: y que ſiego lo que no ſembré.

23 וְלָמָּה לֹא נָתַתָּ כַּסְפְּךָ עַל־
הַשֻּׁלְחָן וּבָאתִי וְלָקַחְתִּי אוֹתוֹ עִם
תַּרְבִּית׃

Porque pues no diſte mi dinero àl vanco: y yo viniendo lo demandara con el logro?

24 וְלָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָמְדוּ לְפָנָיו
אָמַר תִּשְׂאוּ מִמֶּנּוּ אֶת־הַמָּנֶה וּתְנוּ
לְהַלָּז אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ עֲשֶׂרֶת מָנִים׃

Y dixo à los que eſtauan preſentes, Quitalde la mine, y dalda al que tiene las diez minas.

25 וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲדֹנֵינוּ הָיוּ לוֹ
עֲשֶׂרֶת מָנִים׃

Y ellos le dixeron, Sennor, tiene diez minas.

26 אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־כֹל
אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ יִנָּתֵן לוֹ וּמִמֶּנּוּ
אֲשֶׁר אֵין מְאוּמָה לוֹ וְגַם זֹאת
אֲשֶׁר לוֹ תִּלָּקַח מִמֶּנּוּ׃

Porque yo os digo que à qualquiera que tuuiere, le ſerà dado mas al que no tuuiere, aun lo que tiene le ſerà quitado,

27 אַךְ אֶת אֹיְבַי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
לֹא אָבוּ לְמָלְכִי עֲלֵיהֶם הָבִיאוּ
פֹּה וְתַבַּתְּקוּם לְפָנָי׃

Y tambien à aquellos mis enemigos, que no querian que yo reynaſſe ſobre ellos, traeldos acà y degollaldos delante de mi.

28 וְכַאֲשֶׁר אָמַר הָאֵלֶּה הִקְדִּים
לַהֲלֹךְ וַיַּעַל־יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y dicho eſto, yua delante ſubiendo à Ieruſalem.

ιθ'.

21. Ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

Car ie t'ai craint, pource que tu es homme rude: tu prens ce que tu n'as point mis & moiſſones ce que tu n'as point ſemé:

22. Λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε. ᾔδεις, ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα.

Et il lui dit, Meſchant ſeruiteur, ie te iugerai par ta parole: tu ſauois que ie ſuis homme rude, prenant ce que ie n'ai point mis, & moiſſonnant ce que ie n'ai point ſemé.

23. Καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;

Et pourquoi n'as-tu mis mon argent en banque, & à mon retour ie l'euſſe redemandé auec vſure.

24. Καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μνᾶν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.

Lors il dit à ceux qui eſtoyent preſens, Oſtez-lui le marc, & le donnez à celui qui a les dix.

25. Καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

Et ils lui dirent, Seigneur il a dix marcs.

26. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

Ainſi vous di-ie, qu'à vn chacun qui aura, ſera donné: & à celui qui n'a rien, encore ce qu'il a, lui ſera oſté.

27. Πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

Au ſurplus amenez ici ces miens ennemis, qui n'ont point voulu que ie regnaſſe ſur eux, & les tuez deuant moi. Ainſi vous di-ie qu'à vn chacun qui n'a rien, encore ce qu'il a lui ſera oſté.

28. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.

Ces choſes dites il alloit deuant eux, montant en Ieruſalem

CAP. XIX.

21. Timui enim te, quia homo auſterus es : tollis quod non poſuiſti, & metis quod non ſeminaſti.

For I feared thee/becauſe thou art a ſtrait man : thou takeſt vp / that thou laideſt not downe / & reapeſt that thou dideſt not ſowe.

22. Dicit ei, De ore tuo te iudico ſerve nequam, ſciebas quòd ego homo auſterus ſum, tollens quod non poſui, & metens quod non ſeminavi.

Then he ſaid vnto him/ Of thine owne mouth will I iudge thee / O euill ſeruant. Thou kneweſt that I am a ſtrait man / taking vp that I layed not downe/and reaping that I did not ſowe.

23. Et quare non dediſti pecuniam meam ad menſam ? & ego veniens cum uſuris utiq; exegiſſem illam.

Wherefore then gaueſt not thou my money into the banke? that at my comming I might haue required it with vantage.

24. Et aſtantibus dixit, Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas habet.

And he ſaid to them that ſtoode by/ Take from him that piece / and giue it him that hath ten pieces.

25. Et dixerunt ei, Domine, habet decem mnas.

(And they ſaid vnto him/Lord/ he hath ten pieces.)

26. Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur: ab eo autem qui nō habet, & quod habet aufereturab eo.

For I ſay vnto you/that vnto all them that haue / it ſhalbe giuen : and from him that hath not / euen that he hath / ſhall bee taken from him.

27. Veruntamen inimicos meos illos qui noluerūt me regnare ſuper ſe, adducite huc: & interficite ante me.

Moreouer/ thoſe mine enemies / which would not that I ſhould reigne ouer them/bring hither / and ſlay them before me.

28. Et his dictis, præcedebat aſcēdens Ieroſolymam.

And when he had thus ſpoken / hee went foorth before/aſcending vp to Ieruſalem.

Das XIX. Capitel.

21. Ich forchte mich für dir / denn du biſt ein harter Mann / du nim̃ſt/ das du nicht gelegt haſt / vnd erndteſt / das du nicht geſäet haſt.

Jeg frøctede faar dig/ Thi du eſt en ſtreng Mand/ du tager/ der ſom du icke lagde / oc Høſter det ſom du icke ſaade.

22. Er ſprach zu jhm: Auß deinem Munde richte ich dich / du Schalck/ Wuſteſt du/ daß ich ein harter Mann bin/ nemme das ich nicht gelegt habe/ vnd erndte/ daß ich nicht geſäet habe.

Hand ſagde til hannem / Aff din mund dømmer ieg dig du Skalck/ Viſte du/ at ieg er en ſtreng Mand/ tager det/ ſom ieg icke lagde / oc høſter det/ ſom ieg icke ſaade.

23. Warumb haſt du denn mein Gelt nicht / inn die wechſelbanck gegeben? Vnd wenn ich kommen were / hette ichs mit wucher erfodert.

Hui fickſt du mine Pendinge da icke til Vedzelbordet? Oc naar ieg haffde kommet / haffde ieg vdkrafft dem met aager.

24. Vnd er ſprach zu denen / die dabey ſtunden : Nemet das Pfund von jm/ vnd gebts dem / der zehen Pfund hat.

Oc hand ſagde til dem / ſom der ſtode hoſſ/ Tager det Pund fra hannem / och giffuer det den / ſom haffuer thi Pund.

25. Vnd ſie ſprachen zu jm: Herr/ hat er doch zehen Pfund.

Och de ſagde til hannem/ Herre / hand haffuer dog thi Pund.

26. Ich ſage euch aber / wer da hat/ dem wirdt gegeben werden / Von dem aber der nicht hat/ wirdt auch das genommen werden / das er hat.

Men ieg ſiger eder / Huo ſom haffuer / hannem ſkal giffuis / Oc fra den / ſom icke haffuer / ſkal oc det tagis ſom hand haffuer.

27. Doch jene meine Feinde / die nicht wolten / daß ich über ſie Herrſchen ſolte/ bringet her / vnd erwürget ſie für mir.

Fører dog hid / hine mine Fiender/ ſom icke vilde/ at eeg ſkullde regere offuer dem / oc ſlar dem ihiel faar mig.

28. Vnd als er ſolches ſaget / zoch er fort / vnd reiſete hinauff gen Jeruſalem.

Oc ſom hand dettet ſagde / drog hand frem / och reyſde hen op til Jeruſalem.

Kapitola. XIX.

21. Zagiſtě bál gſem ſe tebe/ proto že gſy člowěk vkrutný/ běřeſs čehož gſy nepoložil/ a žneſs čehož gſy nerozſýwal.

Bom ſie bał / wiedząc żeś ieſt człowiek ſrogi / y bierzeſz czegoś nie położył / á żnieſz czegoś nie śiał.

22. Rzekl gemu: Z auſt twých ſaudjm tebe ſlužebnijče neſſlechetný/ wěděl gſy/ že yá gſem Cžlowěk vkrutný / bera což gſem nepoložil / a žna čehož gſem nerozſýwal.

Tedy on rzekł / Z vſt twych cie ſądzę ſługo zły/ wiedziałeś żem ia ieſt człowiek ſrogi/ biorąc czegom nie położył / á żnąc czegom nie śiał.

23. Y proč gſy nedal Peněžnjch na Stůl? a yá přijgda bylbych ge wzal y s půžitky.

Przeczżeś tedy nie dał pieniędzy moich na bank / á ia przyſzedſzy wziałbych ie był z lichwą?

24. A přijſtogicým řekl: Wezmětež od něho hřiwnu / a dayte tomu kterýž má deſet Hřiwen.

A rzekł tym ktorzy tuż ſtali/ Weżmicie od niego grzywnę / á daycie ią temu ktory ma ich dzieśięć.

25. Y řekli gemu: Pane/ má deſet Hřiwen.

Ale mu oni rzekli/ Pánie ma dzieśięć grzywien.

26. Prawijm zagiſtě wám/ že každému kdož má bude dáno/ a wijce mijti bude : ale od toho kterýž nemá/ y to což má bude odyato od něho.

A on im záſię rzekł/ Powiedam ci wam / Iż wſzelkiemu ktory ma/ będzie dano / á od tego ktory nie ma/ y to co ma/ weżmą mu.

27. Ale wſſak nepřátely mé/ ty kteřijž nechtěli abych nad nimi kralowal/ přiwedte gſem/ a zmordugte předemnau.

Ktemu ieſzcze y nieprzyiacioły moie ktorzy nie chcieli ábych krolował nád nimi/ przywiedźcie tu á pomordujcie przedemną.

28. A to powěděw / předſe ſſel w ſtupuge k Geruzalému.

A ták to rzekſzy / ſzedł wprzod idąc do Jeruzálem.

יט

29 וְכַד מַטִי לְבֵית־פָּאגֵא וּבֵית־עַנְיָא עַל גֵּיב טוּרָא דְּמֶתְקְרֵא דְּבֵית זַיְתֵא שַׁדַּר תְּרֵין מֶן תַּלְמִידַוְהִי׃

Et auuenne, che com'egli ſi fu auuicinato à Betfage & à Betania, preſſo al monte che ſi chiama de gli Oliui, mandò due de ſuoi diſcepoli.

30 וֶאמַר לְהוֹן זֶלוּ לַקְרִיתָא הָי דַּלְקוּבְלַן וְכַד עָאלִין אַנְתּוּן הָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן עִילָא דַּאסִיר דֶּאנָשׁ מֶן מְתוּם לָא רְכֵב עַלַוְהִי שְׁרַו אַיְתַאוּהִי׃

Dicendo loro, Andate al caſtello che è qui à l'incontro, nelquale entrati che voi ſarete, trouarete vn polledro legato, ſopra ilquale niuno huomo ha mai ſeduto ſcioglietelo, e menatelo.

31 וֶאן אֱנָשׁ מְשַׁאֵל לְכוּן לְמָנָא שָׁרֵין אַנְתּוּן לֵה הָכַנָא אֱמַרוּ לֵה לְמָרַן מֶתְבְּעֵא׃

E ſe alcuno vi domandarà, perche lo ſciogliete voi? diretelí coſi, percioche il Signor n'ha biſogno.

32 וַאזַלוּ הָנוּן דֶּאשְׁתַּדַּרוּ וֶאשְׁכַּחוּ אֱיכַנָא דֶּאמַר לְהוֹן׃

Hor quelli che erano mandati, andorono, e trouorono com'egli haueua detto loro.

33 וְכַד שָׁרֵין לֵה לְעִילָא אָמְרִין לְהוֹן מָרַוְהִי מָנָא שָׁרֵין אַנְתּוּן עִילָא הָו׃

E ſciogliendo eſſi il polledro, quelli che n'erano padroni, diſſer loro, Perche ſciogliete voi il polledro?

34 וֶאמַרוּ לְהוֹן דַּלְמָרַן מֶתְבְּעֵא׃

Eſſi diſſero, Percioche il Signor n'ha biſogno.

35 וַאיְתִיוּהִי לְוָת יֵשׁוּעַ וַארְמִיו עַל עִילָא מָאנַיְהוֹן וַארְכְּבוּהִי לְיֵשׁוּעַ עֲלַוְהִי׃

E coſi lo menorono à IESV: poi gittati i lor proprij veſtiments ſopra il polledro, vi poſero ſopra IESV.

36 כַּד דֵּין אָזֵל פָּרְסִין הֲווּ מָאנַיְהוֹן בְּאוּרְחָא׃

E mentre ch'egli andaua, diſtendeuano i lor veſtiments ne la via.

יט

29 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר קָרְבוּ אֶל־בֵּית פָּאגֵא וּבֵית עֲנִיָּה אֶל הָהָר הַנִּקְרָא הַר הַזֵּיתִים וַיִּשְׁלַח שְׁנֵי תַלְמִידָיו׃

Y aconteció que llegando cerca de Bethphage, y de Bethania, àl monte que ſe llama de las Oliuas, embió dos de ſus Diſcipulos.

30 לֵאמֹר לְכוּ אֶל־הַטִּירָה אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וְכַאֲשֶׁר תָּבוֹאוּ בָהּ תִּמְצְאוּ עַיִר בֶּן־אֲתוֹנֹת אָסוּר אֲשֶׁר עָלָיו בְּכָל־עֵת אִישׁ לֹא יָשַׁב הַתִּירוּהוּ וַהֲבִיאוּ פֹה׃

Diziendo, Id àl aldea que eſta delante: en la qual como entrardes, halareys vn pollino atado en el qual ningun hombre jamas ſehà ſentado: deſataldo, y traeldo.

31 וְאִם אִישׁ יִשְׁאַל לָכֶם לָמָּה מַתִּירִים אַתֶּם וְכָכָה תֹּאמְרוּ לוֹ כִּי־אֲדֹנָי יִצְטָרֵךְ לוֹ׃

Y ſi alguien os preguntare, Porque lo deſatays? Dezirleheys anſi porque el Sennor lo ha meneſter.

32 וַיֵּלְכוּ הַנִּשְׁלָחִים וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם׃

Y fueron los que auian ſido embiados, y hallaron, como el les dixo, (el pollino parado.)

33 וְכַאֲשֶׁר הִתִּירוּ אֶת הָעַיִר וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָיו אֲלֵיהֶם עַל־מָה תַּתִּירוּ אֶת־הָעַיִר׃

Y deſatando ellos el pollino, ſus duennos les dixeron, Porque deſatays el pollino?

34 וַיֹּאמְרוּ אֲדֹנָי יִצְטָרֵךְ לוֹ׃

Y ellos dixeron, Porque el Sennor lo hà meneſter.

35 וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּרְמוּ אֶת־בִּגְדֵיו עַל־הָעַיִר וַיַּרְכִּיבוּ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Y truxeronlo à IESVS: y echando ellos ſus veſtidos ſobre el pollino, puſieron encima à Ieſus.

36 וּבְלֶכְתּוֹ הִצִּיעוּ אֶת־בִּגְדֵיהֶם בַּדָּרֶךְ׃

Y yendo el, tendian ſus capas por el camino.

ιθ'.

29. Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Et aduint comme il approchoit de Beth-phagé & de Bethanie, vers la montagne qui eſt appelee des Oliuiers, qu'il enuoya deux de ſes diſciples.

30. Εἰπών, Ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην· ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

Diſant, Allez à la bourgade qui eſt vis à vis de vous, en laquelle eſtans entrés, vous trouuerez vn aſnon attaché, ſur lequel iamais homme ne monta: deſtachez-le, & l'amenez.

31. Καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ, Διατί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

Que ſi quelcun vous demande pourquoi vous le deſtachez, vous lui direz ainſi, Pource que le Seigneur en a à faire.

32. Ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

Et ceux qui eſtoyent enuoyés s'en allerent, & trouuerent ainſi qu'il leur auoit dit.

33. Λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, τί λύετε τὸν πῶλον;

Et comme ils deſtachoyent l'aſnon, les maiſtres leur dirent, Pourquoi deſtachez-vous ceſt aſnon?

34. Οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

Ils reſpondirent, Le Seigneur en a à faire.

35. Καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐπιρρίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν ἰησοῦν.

Ils l'amenerent donc à Ieſus: & ietterent leurs veſtemens ſur l'aſnon: puis mirent Ieſus deſſus.

36. Πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

Et comme il alloit, ils eſtendoyent leurs veſtemens par le chemin.

CAP. XIX.

29. Et factum eſt, cùm appropinquaſſet ad Beth-phage & Bethaniam, ad montem qui vocatur olíueti, miſit duos diſcipulos ſuos.

And it came to paſſe/ when hee was come neere to Bethphage/ and Bethania / beſides the mount which is called the mount of Oliues/ he ſent two of his diſciples.

30. Dicens, Ite in caſtellũ quod contra eſt: in quod introeuntes, invenietis pullum aſinæ alligatum, cui nemo unquam hominum ſedit: ſolvite illũ; & adducite.

Saying/ Goe yee to the towne which is before you / wherein / aſſoone as yee are come / ye ſhall finde a colte tyed / whereon neuer man ſate: looſe him/ and bring him hither.

31. Et ſi quis vos interrogaverit, Quare ſolvitis? ſic dicetis ei, Quia Dominus operam eius deſiderat.

And if any man aſke you/ why ye looſe him / thus ſhall ye ſay vnto him / Becauſe ye Lord hath neede of him.

32. Abierunt autem qui miſſi erant, & invenerũt ſicut dixit illis, ſtantem pullũ.

So they that were ſent/ went their way/ and found it as he had ſaid vnto them.

33 Solventibus autem illis pullum, dixerunt Domini eius ad illos, Quid ſolvitis pullum?

And as they were looſing the colte/ the owners thereof ſaid vnto them / Why looſe ye the colte?

34. At illi dixerunt, Quia Dominus eum neceſſarium habet.

And they ſaid/ The Lord hath neede of him.

35. Et duxerunt illum ad Ieſum, & iactantes veſtimenta ſua ſupra pullum, impoſuerunt Ieſum.

So they brought him to Jeſus/ and they caſt their garments on the colte / and ſet Jeſus thereon.

36. Eunte autem illo ſubſternebant veſtimenta ſua in via.

And as he went / they ſpred their clothes in the way.

Das XIX. Capitel.

29. Vnd es begab ſich/ als er nahet gen Bethphage vnd Bethanien/ vnd kam an den Oelberg/ ſandte er ſeiner Jünger zween.

Oc det begaff ſig / der hand kom nær til Bethphage oc Bethanien / oc kom til Oilebierget / da ſende hand tho aff ſine Diſciple.

30. Vnd ſprach: Gehet hin inn den Marckt der gegen euch ligt / vnd weñ jhr hinein kompt/ werdet jhr ein Füllen angebunden finden / auff welchem noch nie kein Menſch geſeſſen iſt/ löſet es ab / vnd bringets.

Oc ſagde / Gaar bort til den By / ſom ligger faar eder/ Oc naar i komme der ind/ ſkulle i ſtrax finde it føl bundet/ paa huilcket der ſad end nu aldri noget Menniſke/ løſer det / oc fører det hid.

31. Vnd ſo euch jemand fraget/ Warumb jhrs ablöſet? So ſaget alſo zu jhm: Der HERR bedarff ſein.

Oc der ſom nogen ſpør eder at / hui i løſe det? Da ſiger ſaa til hannem / HERREN haffuer det behoff.

32. Vnd die Geſandten giengen hin/ vnd funden wie er jhnen geſagt hatte.

Oc de ſom vaare vdſende ginge bort och funde lige ſom hand haffde ſagd dem.

33. Da ſie aber das Füllen ablöſeten/ ſprachen ſeine Herrn zu jhnen: Warumb löſet jhr das Füllen ab?

Men der de løſde Føllet/ da ſagde Herren der offuer til dem/ hui løſe i Føllet?

34. Sie aber ſprachen: Der HERR bedarff ſein.

Oc de ſagde / HERREN haffuer det behoff.

35. Vnd ſie brachtens zu Jeſu / vnd worffen jre Kleider auff das Füllen/ vnd ſatzten Jeſum darauff.

Oc de førde det til Jheſum / oc kaſte deris Klæder paa Føllet / oc ſette Jheſum der paa.

36. Da er nun hinzog / breitteten ſie jhre Kleider auff den weg.

Der hand drog nu bort / bredde de deris Klæder paa veyen

Kapitola XIX.

29. Y ſtalo ſe když ſe přiblijžil k Bethffagi / a k Bethanij k Hoře kteráž ſlowe Oliwetſká / poſlal dwa Včedlnijky ſwá.

Y ſtáło ſie gdy był blíſko Betfage y Bethaniey v gory ktora zowa oliwna poſłał dwu z zwolennikow ſwych.

30. Řka: Gdětež do Měſtečka kteréž proti wám geſt: do kterěhožto wegdauce/ nalezněte Oſlátko přiwázané / na kterémžto žádný z Lidij nikdý neſeděl: odwěžte ge / a přiwedte.

Mowiac/ Idzcie do wśi ktora ieſt przeciw wam / do ktore wſzedſzy nay dzziecie oſle vwiazáne/ ná ktorym zaden czlek nigdy nie śiedział/ odwiazawſzy przywiedzcież ie.

31. A optáli ſe wás kdo/ Proč odwazugete? tak dijte gemu Že PAN ho potřebuge.

A ieſlizby was ktho ſpytał/ Przecz odwiezuiecie? tákże mu powiedzcie/ Iż tego Pánu potrzebá.

32. Tehdy odeſſli ti kteřijž byli poſláni / a nalezli yakož gim byl řekl/ Oſlátko ano ſtogij.

A ták ſzedſzy ci ktorzy byli poſłáni/ ználezli ták iáko im powiedział

33. A když oni odwazowali Oſlátko / řekli Páni geho k nim: Proč odwazugete Oſlátko?

Gdy tedy rozwiezowáli oſle/ rzekli pánowie iego do nich/ Przecz odwiezuiecie oſle?

34. A oni řekli: Že PAN ho potřebuge.

Ale im oni powiedzieli. Iż tego Pánu potrzebá.

35. Y přiwedli ge k Gežijſſowi. A wložiwſſe raucha ſwá na Oſlátko / wſſadili na ně Gežijſſe.

Przywiedli ie do Jezuſá/ á namiotawſzy ſzat ſwych ná ono oſle / wſádzili na nie Jezuſá.

36. A když on gel ſtlali Raucha ſwá na ceſtě.

A ták gdy iechál/ poſcielali ſzáty ſwe ná drodze.

יט

37 וְכַד קָרֵב לְמַחְתְּתָא דְטוּרָא דְבֵית זַיְתָא שָׁרִיו כֻּלֵּהּ כֶּנְשָׁא דְתַלְמִידֵת חָדֵין וַמְשַׁבְּחִין לַאלָהָא בְּקָלָא רָמָא עַל כֻּל חַיְלֵא דַחֲזוּ׃

Et eſſendoſi gia appreſſato à la ſceſa del monte de gli Oliui, tutta la moltitudine de diſcepoli facendo allegrezza, cominciorono à laudare Iddio ad alta voce, di tutte le virtù che haueuano vedute.

38 וְאָמְרִין הֲווּ בְּרִיךְ הוּ מַלְכָּא דְאָתֵא בַּשְׁמֵהּ ד דְמָרְיָא שְׁלָמָא בַּשְׁמַיָּא וְשׁוּבְחָא בַּמְרַוְמֵא׃

Dicendo, Benedetto ſia il Re che viene nel nome del Signore: pace in cielo, e gloria ne luoghi altiſſimi.

39 אֱנָשָׁא דֵין מֵן פְּרִישֵׁא מֵן בֵּינַי כֶּנְשָׁא אָמְרִין לֵהּ רַבִּי כְּאִי בְּתַלְמִידָיךְ׃

Allora certi Fariſei de la turba li diſſero, Maeſtro, riprendi i tuoi diſcepoli.

40 אָמַר לְהוֹן אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְאִן הָלֵין יֶשְׁתְּקוּן כֵּאפֵא יֶקְעוּן׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Io vi dico che ſe coſtor taceranno, le pietre gridaranno.

41 וְכַד קְרֵב וְחָזָת לַמְדִינְתָּא בְּכָא עֲלַיְהָ׃

E come ſi fu auuicinato, vedendo la città, pianſe ſopra eſſa, dicendo.

42 וְאָמַר אֶלּוּ־כַּי וַדְעַתִּי אִילֵין דְאִיתַיְהֵין דַשְׁלָמֵכִי אָפֵן בְּהָנָא יַוְמֵכִי הָשָׁא דֵין אֶתְכַּסִי לְהֵין מֵן עַיְנַיְכִי׃

O ſe ancor tu haueſſi conoſciuto, pur in queſta tua giornata, le coſe che appartengono à la tua pace: ma hora elle ſono aſcoſe a gli occhij tuoi.

43 יֵאתוּן לְכִי דֵין יַוְמָתָא דְיֶחְדְּרוּנְכִי בְּעֵל־דְבָבַיְכִי וְיֵאלְצוּנְכִי מֵן כֻּל דּוּכָת׃

Perche verranno i giorni ſopra di te, che i tuoi nimici ti circondaranno di baſtione: & attorniarannoti, e opprimerannoti d'ogni banda.

יט

37 וּבְקָרְבוֹ אֶל־מוֹרַד הַר הַזֵּיתִים הֵחֵלּוּ כָּל־הֲמוֹן הַתַּלְמִידִים לִשְׂמֹחַ וּלְהַלֵּל אֶת־הָאֱלֹהִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל־כָּל־הַגְּבוּרוֹת אֲשֶׁר רָאוּ בְעֵינֵיהֶם׃

Y como llegaſſen yá cerca de la decendida del monte de las Oliuas, toda la multitud de los Diſcipulos gozandoſe començaron à alabar à Dios à gran boz de todas las marauillas que auian viſto.

38 לֵאמֹר בָּרוּךְ הַמֶּלֶךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה שָׁלוֹם בַּשָּׁמַיִם וְכָבוֹד בַּמְּרוֹמִים׃

Diziendo. Bendito el Rey que viene en nombre del Sennor: paz en el cielo, y gloria en lo altiſſimo.

39 וּקְצָת הַמְּפָרְשִׁים מֵהָמוֹן אָמְרוּ אֵלָיו הַמְּלַמֵּד גְּעַר בְּתַלְמִידֶיךָ׃

Entonces algunos de los Phariſeos del las compannas le dixeron, Maeſtro, reprehende à tus Diſcipulos.

40 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־אִם הָאֵלֶּה יֶחֱשׁוּ וַאֲבָנִים תִּצְעַקְנָה׃

Y el reſpondiendo, dixoles, Digo os que ſi eſtos callâren, las piedras clámaràn.

41 וְכַאֲשֶׁר קָרַב וְרוֹאֶה אֶת־הָעִיר בָּכָה עָלֶיהָ׃

Y como llegó cercá, viendo la ciudad, lloró ſobre ella.

42 לֵאמֹר אִם תֵּדְעִי אַתְּ גַּם בְּיוֹם הַזֶּה אֶת־אֲשֶׁר לִשְׁלוֹמֵךְ וְעַתָּה נִסְתַּר מֵעֵינַיִךְ׃

Diziendo, Porque tambien tu, ſi conocieſſes alomenos en eſte tu dia loque toca à tu paz: mas aora eſtá encubierto de tus ojos.

43 כִּי־יָמִים בָּאִים עָלַיִךְ וּבָאוּ אֹיְבַיִךְ וְשָׁפְכוּ עָלַיִךְ סוֹלְלָה וּבָנוּ עָלַיִךְ דָּיֵק סָבִיב וְצָרוּ עָלַיִךְ מִכָּל מְקוֹמִים׃

Por loqual vendran dias ſobre ti que tus enemigos te cercaran con baluarte: y te pondràn cerco, y de todas partes te ponderan en eſtrecho:

ιθ'.

37. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες, αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων.

Et comme deſia il approchoit à la deſcente de la montagne des Oliuiers, toute la multitude des diſciples s'eſiouïſſant, ſe print à louër Dieu à haute voix, pour toutes les vertus qu'ils auoyent veuës.

38. Λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

Diſans, Benit ſoit le Roy qui vient au nom du Seigneur: paix ſoit au ciel, & gloire és lieux tres-hauts.

39. Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτόν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

Adonc quelques vns d'entre les Phariſiens de la troupe lui dirent, Maiſtre repren tes diſciples.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται.

Lui reſpondant leur dit, Ie vous di que ſi ceux-ci ſe taiſent, les pierres meſmes crieront.

41. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ.

Et quand il fut approché, voyant la ville, il pleura ſur elle, diſant.

42. Λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σύ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

O ſi toi auſſi euſſes cognu, voire au moins en ceſte tiene iournee les choſes qui appartienent à ta paix: mais maintenant elles ſont cachees de deuant tes yeux.

43. Ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν.

Car les iours viendront ſur toi que tes ennemis t'aſſiegeront de tranchees, & t'enuironneront & enſerreront de tous coſtés.

CAP. XIX.

37. Et cùm appropinquaret iam ad deſcenſum montis oliveti, cœperunt omnes turbæ deſcendentium gaudentes laudare Deum voce magna, ſuper omnibus quas viderant virtutibus.

And when he was now come nere to the going downe of the mount of Olives / the whole multitude of the diſciples beganne to reioyce / and to praiſe God with a loude voyce / for all the great workes that they had ſeene.

38. Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

Saying / Bleſſed be the King that commeth in the Name of the Lord: peace in heauen / and glorie in the hieſt places.

39. Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum, Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

Then ſome of the Phariſes of the company ſayde vnto him / Maſter / rebuke thy diſciples.

40. Quibus ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

But he anſwered / and ſaid vnto thē / I tell you / that if theſe ſhould hold their peace / the ſtones would cry.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper illam.

And when he was come nere / he behelde the Citie / and wept for it.

42, Dicens, Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

Saying / O if thou hadeſt euen knowen at the leaſt in this thy day thoſe thinges / which belong vnto thy peace: but nowe are they hid from thine eyes.

43. Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique.

For the dayes ſhall come vpon thee / that thine enemies ſhall caſt a trench about thee / and compaſſe thee rounde / and keepe thee in on euery ſide.

Das XIX. Capitel.

37. Vnd da er nahe hinzu kam / vnd zog den Oelberg herab / fieng an der gantze hauffe ſeiner Jünger / mit freuden Gott zu loben mit lauter ſtimme / überalle Thaten / die ſie geſehen hatten.

Oc der hand kom nær hen til / oc drog ned at Oliebierget / da begynde hans Diſciplers gantſke Hob / at loffue Gud met Glæde oc høy røſt / offuer alle vnderlige Gerninger / ſom de haffde ſeet.

38. Vnd ſprachen: Gelobet ſey der da kombt ein König inn dem Namen des HERREN / Fride ſey im Himmel / vnd Ehre inn der Höhe.

Oc ſagde / Loffuit vere den ſom kommer en Konge i HERRENS Naffn / Fred vere i Himmelen / och ære i det Høye.

39. Vnd etliche der Phariſeer im Volck ſprachen zu jm: Meiſter / ſtraffe doch deine Jünger.

Och nogle Phariſeer ibland Folcket ſagde til hannem / Meſtre / ſtraffe dog dine Diſciple.

40. Er antwortet vnd ſprach zu jhnen: Jch ſage euch / wo dieſe werden ſchweigen / ſo werden die Steine ſchreyen.

Hand ſuarede / och ſagde til dem / Jeg ſiger eder / der ſom diſſe tie / da ſkulle Stend robe.

41. Vnd als er nahe hin zu kam / ſahe er die Statt an / vnd weinet über ſie.

Oc der hand kom nær hen til / ſaa hand paa Staden / oc græd offuer hannem.

42. Vnd ſprach: Wenn du es wißteſt ſo würdeſt du auch bedencken / zu diſer deiner zeit / was zu deinem Friede dienet. Aber nun iſts für deinen augen verborgen.

Oc ſagde / der ſom du det viſte / da ſkulde du oc betencke / i denne din tid / huad ſom tien til din Fred. Men nu er det ſkiult faar dine Oyen.

43. Denn es wirdt die zeit über dich kommen / daß deine feinde werden vmb dich / vnd deine Kinder mit dir / eine Wagenburg ſchlagen / dich belägern / vnd an allen orten ängſten.

Thi den tid ſkal komme offuer dig / at dine Fiender ſkulle ſla en Vogenburg omkring dig / oc dine Børn met dig / belegge dig / oc trenge dig alle vegne.

Kapitola XIX.

37. A když ſe giž přibližowal k důlu hory Oliwetſké / počal wſſecken Záſtup Včedlnijkůw radugijce ſe chwáliti Boha hlaſem welikým / ze wſſech diwuow kteréž byli widěli.

A gdy był bliſko iuż ná końcu gory oliwney / poczeła wßytká wielkość zwolennikow weſelac ſie chwálić Bogá głoſem wielkim / ze wßytkich cudow ktore widzieli.

38. Řkauce: Požehnaný kterýž ſe béře Král we Gměnu PANJE / pokog ná Nebi / a Sláwa na wýſoſtech.

Mowiac / Błogoſłáwiony on Krol ktory idzie w imie Páńſkie / pokoy ná niebie / á chwała ná wyſokości.

39. A někteřij Zákonijcy z Záſtupu / řekli k němu: Miſtře / potreſtey Včedlnijkůw twých.

Tedy niektorzy Fáryzeußowie z onego zgromádzenia rzekli do niego / Miſtrzu poſukay zwolenniki twoie.

40. Kterýmž on řekl. Prawijm wám / že budauli tito mlčeti / Kamenij bude wolati.

Ale on odpowiedź dawßy / rzekł im / Powiedam to wam Jeſliżeby ci milczeli / wnet kámienie wołác beda.

41. A když ſe přibližil / wida Měſto plakal nad nim.

A gdy był bliſko vyzrawßy miáſto zapłákał nád nim.

42. Řka: Kdyby poznalo / y tyby / a zagiſté w tento den twůg / kteréž wěcy k pokogi tobě gſau: ale nynij ſkryté gſau od očij twých.

Mowiac / O gdyby żeś ty znáło / ábo tylko to dnia twego / co ieſt ku pokoiowi twemu / álec to zákryto ieſt od oczu twoich.

43. Nebť přijgdau na tebe dnowé a obklijčij tebe Nepřátelé twogi náſpem / a oblehnau tebe / a ſaužij tě ſe wſſech ſtrán.

Abowiem ten czás ná cie przyydzie / kiedy cie obtocza nieprzyiaciele twoi wálem / y ściſna cie zewßad.

37 וְכַד קָרֶב לְמַחְתָּא דְטוּרָא דְּבֵית זַיְתָא שַׁרִיו כֻּלֵּהּ כֶּנְשָׁא דְּתַלְמִידֵא חָדִין וַמְשַׁבְּחִין לַאלָהָא בְּקָלָא רָמָא עַל כֻּל חַיְלֵא דַּחֲזוֹ׃

Et eſſendoſi gia appreſſato à la ſceſa del monte de gli Oliui, tutta la moltitudine de diſcepoli facendo allegrezza, cominciorono à laudare Iddio ad alta voce, di tutte le virtù che haueuano vedute.

38 וָאמְרִין הָוֵו בְּרִיךְ הוּ מַלְכָּא דָּאתֵא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא שְׁלָמָא בַּשְׁמַיָּא וְשׁוּבְחָא בַּמְרַוְמֵא׃

Dicendo, Benedetto ſia il Re che viene nel nome del Signore: pace in cielo, e gloria ne luoghi altiſſimi.

39 אֱנָשָׁא דֵּין מֵן פְּרִישֵׁא מֵן בַּיְנַי כֶּנְשָׁא אָמְרִין לֵהּ רַבִּי כְּאִי בְּתַלְמִידָיךְ׃

Allora certi Fariſei de la turba li diſſero, Maeſtro, riprendi i tuoi diſcepoli.

40 אֲמַר לְהוֹן אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֵן הָלֵין יִשְׁתְּקוּן כֵּאפֵא יֶקְעוּן׃

Et egli riſpondendo, diſſe loro, Io vi dico che ſe coſtor taceranno, le pietre gridaranno.

41 וְכַד קְרֵב וְחָזָא לַמְדִינְתָּא בְּכָא עֲלַיְהָ׃

E come ſi fu auuicinato, vedendo la città, pianſe ſopra eſſa, dicendo.

42 וֶאמַר אֵלוּ־כֵּי וַדְעַתְּי אִילֵין דְּאִיתַיְהֵין דַּשְׁלָמְכִי אָפֵן בְּהָנָא יַוְמְכִי הָשָׁא דֵּין אֶתְכַּסִּי לְהֵין מֵן עַיְנַיְכִי׃

O ſe ancor tu haueſſi conoſciuto, pur in queſta tua giornata, le coſe che appartengono à la tua pace: ma hora elle ſono aſcoſe a gli occhij tuoi.

43 יֵאתוּן לְכִי דֵּין יַוְמָתָא דְּיֶחְדְּרוּנְכִי בְּעֵלדְּבָבַיְכִי וְיַאלְצוּנְכִי מֵן כֻּל דּוּכָּא׃

Perche verranno i giorni ſopra di te, che i tuoi nimici ti circondaranno di baſtione: & attorniarannoti, e opprimerannoti d'ogni banda.

37 וּבְקָרְבוֹ אֶל־מוֹרַד הַר הַזֵּיתִים הֵחֵלּוּ כָּל־הֲמוֹן הַתַּלְמִידִים לִשְׂמֹחַ וּלְהַלֵּל אֶת־הָאֱלֹהִים בְּקוֹל גָּדוֹל עַל־כָּל־הַגְּבוּרוֹת אֲשֶׁר רָאוּ בְעֵינֵיהֶם׃

Y como llegaſſen yá cerca de la decendida del monte de las Oliuas, toda la multitud de los Diſcipulos gozandoſe començaron à alabar à Dios à gran boz de todas las marauillas que auian viſto.

38 לֵאמֹר בָּרוּךְ הַמֶּלֶךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה שָׁלוֹם בַּשָּׁמַיִם וְכָבוֹד בַּמְּרוֹמִים׃

Diziendo. Bendito el Rey que viene en nombre del Sennor: paz en el cielo, y gloria en lo altiſſimo.

39 וּקְצָת הַמְּפָרְשִׁים מֵהָמוֹן אָמְרוּ אֵלָיו הַמְלַמֵּד גְּעַר בְּתַלְמִידֶיךָ׃

Entonces algunos de los Phariſeos del las compannas le dixeron, Maeſtro, reprehende à tus Diſcipulos.

40 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־אִם הָאֵלֶּה יֶחֱשׁוּ וַאֲבָנִים תִּצְעַקְנָה׃

Y el reſpondiendo, dixoles, Digo os que ſi eſtos callâren, las piedras clámaràn.

41 וְכַאֲשֶׁר קָרַב וְרוֹאֶה אֶת־הָעִיר בָּכָה עָלֶיהָ׃

Y como llegó cercá, viendo la ciudad, lloró ſobre ella.

42 לֵאמֹר אִם תֵּדְעִי אַתְּ גַּם בְּיוֹם הַזֶּה אֶת־אֲשֶׁר לִשְׁלוֹמֵךְ וְעַתָּה נִסְתַּר מֵעֵינַיִךְ׃

Diziendo, Porque tambien tu, ſi conocieſſes alomenos en eſte tu dia loque toca à tu paz: mas aora eſtá encubierto de tus ojos.

43 כִּי־יָמִים בָּאִים עָלַיִךְ וּבָאוּ אֹיְבַיִךְ וְשָׁפְכוּ עָלַיִךְ סוֹלְלָה וּבָנוּ עָלַיִךְ דָּיֵק סָבִיב וְצָרוּ עָלַיִךְ מִכָּל מְקוֹמִים׃

Por loqual vendran dias ſobre ti que tus enemigos te cercaran con baluarte: y te pondràn cerco, y de todas partes te ponderan en eſtrecho:

37. Ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες, αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων.

Et comme deſia il approchoit à la deſcente de la montagne des Oliuiers, toute la multitude des diſciples s'eſiouïſſant, ſe print à louër Dieu à haute voix, pour toutes les vertus qu'ils auoyent veuës.

38. Λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

Diſans, Benit ſoit le Roy qui vient au nom du Seigneur: paix ſoit au ciel, & gloire és lieux tres-hauts.

39. Καί τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.

Adonc quelques vns d'entre les Phariſiens de la troupe lui dirent, Maiſtre repren tes diſciples.

40. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται.

Lui reſpondant leur dit, Ie vous di que ſi ceux-ci ſe taiſent, les pierres meſmes crieront.

41. Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ.

Et quand il fut approché, voyant la ville, il pleura ſur elle, diſant.

42. Λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.

O ſi toi auſſi euſſes cognu, voire au moins en ceſte tiene iournee les choſes qui appartienent à ta paix: mais maintenant elles ſont cachees de deuant tes yeux.

43. Ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σε, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν.

Car les iours viendront ſur toi que tes ennemis t'aſſiegeront de tranchees, & t'enuironneront & enſerreront de tous coſtés.

CAP. XIX.

37. Et cùm appropinquaret iam ad deſcenſum montis oliveti, cœperunt omnes turbæ deſcendentium gaudentes laudare Deum voce magna, ſuper omnibus quas viderant virtutibus.

And when he was now come nere to the going downe of the mount of Oliues / the whole multitude of the diſciples beganne to reioyce / and to praiſe God with a loude voyce / for all the great workes that they had ſeene.

38. Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo, & gloria in excelſis.

Saying / Bleſſed be the King that commeth in the Name of the Lord: peace in heauen / and glorie in the hieſt places.

39. Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum, Magiſter, increpa diſcipulos tuos.

Then ſome of the Phariſes of the company ſayde vnto him / Maſter / rebuke thy diſciples.

40. Quibus ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

But he anſwered / and ſaid vnto thē / I tell you / that if theſe ſhould hold their peace / the ſtones would cry.

41 Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit ſuper illam.

And when he was come nere / he beheld the Citie / and wept for it.

42, Dicens, Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.

Saying / O if thou hadeſt euen knowen at the leaſt in this thy day thoſe thinges / which belong vnto thy peace: but nowe are they hid from thine eyes.

43. Quia venient dies in te: & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coanguſtabunt te undique.

For the dayes ſhall come vpon thee / that thine enemies ſhall caſt a trench about thee / and compaſſe thee rounde / and keepe thee in on euery ſide.

Das XIX. Capitel.

37. Vnd da er nahe hinzu kam / vnd zog den Oelberg herab / fieng an der gantze hauffe ſeiner Jünger / mit freuden Gott zu loben mit lauter ſtimme / überalle Thaten / die ſie geſehen hatten.

Oc der hand kom nær hen til / oc drog ned at Olie bierget / da begynde hans Diſciplers gantſke Hob / at loffue Gud met Glæde oc høy røſt / offuer alle vnderlige Gerninger / ſom de haffde ſeet.

38. Vnd ſprachen: Gelobet ſey der da kombt ein König inn dem Namen des HERREN / Fride ſey im Himmel / vnd Ehre inn der Höhe.

Oc ſagde / Loffuit vere den ſom kommer en Konge i HERRENS Naffn / Fred vere i Himmelen / och ære i det Høye.

39. Vnd etliche der Phariſeer im Volck ſprachen zu jm: Meiſter / ſtraffe doch deine Jünger.

Och nogle Phariſeer ibland Folcket ſagde til hannem / Meſtre / ſtraffe dog dine Diſciple.

40. Er antworttet vnd ſprach zu jhnen: Jch ſage euch / wo dieſe werden ſchweigen / ſo werden die Steine ſchreyen.

Hand ſuarede / och ſagde til dem / Jeg ſiger eder / der ſom diſſe tie / da ſkulle Stend robe.

41. Vnd als er nahe hin zu kam / ſahe er die Statt an / vnd weinet über ſie.

Oc der hand kom nær hen til / ſaa hand paa Staden / oc græd offuer hannem.

42. Vnd ſprach: Wenn du es wißteſt ſo würdeſt du auch bedencken / zu diſer deiner zeit / was zu deinem Friede dienet. Aber nun iſts für deinen augen verborgen.

Oc ſagde / der ſom du det viſte / da ſkulde du oc betencke / i denne din tid / huad ſom tien til din Fred. Men nu er det ſkiult faar dine Øyen.

43. Denn es wirdt die zeit über dich kommen / daß deine feinde werden vmb dich / vnd deine Kinder mit dir / eine Wagenburg ſchlagen / dich belägern / vnd an allen orten ängſten.

Thi den tid ſkal komme offuer dig / at dine Fiender ſkulle ſia en Vogenburg omkring dig / oc dine Børn met dig / belegge dig / oc trenge dig alle vegne.

Kapitola XIX.

37. A když ſe giž přibližowal k důlu hory Oliwetſké / počal wſſecken Záſtup Včedlnijkůw radugijce ſe chwáliti Boha hlaſem welikým / ze wſſech diwuow kteréž byli widěli.

A gdy był bliſko iuż ná koniec gory oliwney / poczęła wßytká wielkość zwolennikow weſeląc ſię chwálić Bogá głoſem wielkim / ze wßytkich cudow ktore widźieli.

38. Řkauce: Požehnaný kterýž ſe běže Král we Gménu PANĚ / pokog ná Nebi / a Sláwa na wýſoſtech.

Mowiąc / Błogoſłáwiony on Krol ktory idźie w imię Páńſkie / pokoy ná niebie / á chwała ná wyſokości.

39. A někteřij Zákonijcy z Záſtupu / řekli k němu: Miſtře / potreſſcy Včedlnijkůw twých.

Tedy niektorzy Fáryzeuſzowie z onego zgromádzenia rzekli do niego / Miſtrzu pofukay zwolenniki twoie.

40. Kterýmž on řekl. Prawijm wám / že budauli tito mlčeti / Kamenij bude wolati.

Ale on odpowiedź dawßy / rzekł im / Powiedam to wam Jeſliżećby ći milczeli / wnet kamienie wołáć będą.

41. A když ſe přibližil / wida Měſto plakal nad nim.

A gdy był bliſko vyzrawßy miáſto zapłákał nád nim.

42. Řka: Kdyby poznalo / y tyby / a zagiſté w tento den twůg / kteréž wěcy k pokogi tobě gſau: ale nynij ſkryté gſau od očij twých.

Mowiąc / O gdyby żeś ty znáło / ábo tylko to dnia twego / co ieſt ku pokoiowi twemu / álec to zákryto ieſt od oczu twoich.

43. Nebť přijgdau na tebe dnowé a obklijčij tebe Nepřátelé twogi náſpem / a oblehnau tebe / a ſaužij tě ſe wſſech ſtrán.

Abowiem ten czás ná ćię przyidźie / kiedy ćię obtoczą nieprzyiaciele twoi wálem / y ściſną ćię zewßąd.

יט

44 וְיַסְחֲפוּנְכִי וְלִבְנַיְכִי
בְּגַוְכִי וְלָא נִשְׁבְּקוּן בְּכִי
כֵּאף עַל כֵּאף חֲלָף דְּלָא
יָדַעְתִּי זַבְנָא דְּסוּעָרָנְכִי׃

E ſpiantaranno te e i tuoi figliuoli, che ſono in te, ne laſſaranno in te pietra ſopra pietra : percioche tu non hai conoſciuto il tempo de la tua viſitatione.

45 וְכַד עַל לְהַיְכְּלָא שְׁרִי
לְמַפָּקוּ לְאִילֵין דְּזָבְנִין בֵּהּ
וּמְזַבְּנִין׃

Et entrato nel tempio, incominciò à ſcacciar quelli che vendeuano e comprauano in eſſo.

46 וְאָמַר לְהוֹן כְּתִיב ד
דְּבַיְתִי בֵּית צְלוֹתָא א
אִיתָוְהִי אַנְתּוּן דֵּין
עֲבַדְתּוּנָיְהִי. מְעַרְתָּא
דְּלֶסְטָיֵא׃

Dicendo loro, Egli è ſcritto, La mia caſa e caſa d'oratione : e voi l'hauete fatta vna ſpelonca di ladroni.

47 וַהֲוָא מַלֵּף הֲוָא כֻּל
יוֹם בְּהַיְכְּלָא רַבַּי כָּהֲנֵא
דֵין וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא
דְּעַמָּא בָּעֵין הֲוַו
לְמוֹבָדוּתֵהּ׃

Et inſegnaua ogni giorno nel tempio. E i principali Sacerdoti e li Scribi, e i primi del popolo cercauano di farlo morire.

48 וְלָא מֶשְׁכְּחִין הֲוַו
מָנָא נֶעְבְּדוּן לֵהּ כֻּלֵּהּ גֵּיר
עַמָּא תְּלֵא הֲוָא בֵּהּ ל
לְמֶשְׁמְעֵהּ׃

E non trouauano che coſa ſi doueſſen fare : percioche tutto'l popolo ſtaua intento ad vdirlo.

כ

1 וַהֲוָא בְּחַד מֶן יַוְמָתָא
כַּד מַלֵּף בְּהַיְכְּלָא לְעַמָּא
וּמְסַבַּר קָמוּ עֲלַוְהִי רַבַּי
כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא עַם
קַשִּׁישֵׁא׃

Auuenne poi vn di quei giorni, che inſegnando egli al popolo nel tempio, & euangelizando, vi ſopraggiunſero i principali Sacerdoti, e gli Scribi co i Vecchij.

יט

44 וִינַפְּצוּ אֹתָךְ וְאֶת־בָּנַיִךְ בָּךְ וְלֹא יַשְׁאִירוּ בָךְ אֶבֶן עַל־אָבֶן עַל־כִּי לֹא יָדַעַתְּ אֶת־הָעֵת־פְּקֻדָּתֵךְ׃

Y te derribarán à tierra : y à tus hijos, losque eſtan dẽtro de ti : y no dexaràn ſobre ti piedra ſobre piedrá : porquanto no conociſte el tiempo de tu viſitacion.

45 וּבְבוֹאוֹ בַּהֵיכָל הֵחֵל לְהַשְׁלִיךְ אֶת־הַקּוֹנִים וְאֶת־הַמֹּכְרִים בּוֹ׃

Y entrando en el Templo, començó à echar fuera à todos los que vendian y comprauan en el.

46 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נִכְתָּב כִּי בֵיתִי בֵּית תְּפִלָּה וְאַתֶּם עֲשִׂיתֻהוּ לִמְעָרַת הַפָּרִיצִים׃

Diziendoles, Eſcripto eſtá, Mi Caſa, Caſa de oracion es mas voſotros la aueys hecho cueua de ladrones.

47 וַיְהִי מְלַמֵּד יוֹם יוֹם בַּהֵיכָל וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְסוֹפְרִים וְהָרִאשׁוֹנִים בָּעָם בִּקְשׁוּ לְאַבְּדוֹ׃

Y enſennaua cada dia en el Templo. mas los principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas, y los principes del pueblo procurauan matarlo.

48 וְלֹא מָצְאוּ מְאוּמָה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ לוֹ כִּי־כָל הָעָם תְּלוּאִים בּוֹ לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

Y no hallauan que hazerle, porque todo el Pueblo eſtaua ſuſpenſo oyendolo.

כ

1 וַיְהִי־בְּאַחַד הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּלַמְּדוֹ אֶת־הָעָם בַּהֵיכָל וּבְבַשְּׂרוֹ וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסֹּפְרִים עִם הַזְּקֵנִים׃

Y aconteciò vn dia, que enſennando el àl Pueblo en el Templo, y annunciando el Euangelio, juntaronſe los principes de los Sâcerdotes, y los Eſcribas, con los Ancianos.

ιθ'.

44. Καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.

Et te raſeront toi, & tes enfans qui ſont en toi, & ne laiſſeront en toi pierre ſur pierre, pourtant que tu n'as point cognu le temps de ta viſitation.

45. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας.

Puis eſtant entré au temple, il ſe print à ietter hors ceux qui vendoyent & achetoyent en icelui.

46. Λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστίν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Leur diſant, Il eſt eſcrit, Ma maiſon eſt la maiſon de priere : mais vous en auez fait vne cauerne de brigands.

47. Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ.

Et eſtoit tous les iours enſeignant au temple. Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes, & les principaux du peuple taſchoyent à le faire mourir.

48. Καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ, τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

Mais ils ne trouuoyent choſe qu'ils lui peuſſent faire : car tout le peuple eſtoit fort ententif à l'ouïr.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

ΚΑὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις.

Or aduint en l'vn de ces iours-la, comme il enſeignoit le peuple au temple, & evangelizoit, que les principaux Sacrificateurs, & les Scribes auec les Anciens, ſuruindrent,

CAP. XIX.

44. Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt, & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eo quòd non cognoveris tempus viſitationis tuæ.

And ſhall make thee euen with the ground / and thy children which are in thee / and they ſhall not leaue in thee a ſtone vpō a ſtone / becauſe thou knewеſt not the time of thy viſitation.

45. Et ingreſſus in templū, cœpit eiicere vendentes in illo & ementes.

He went alſo into the Temple / and began to caſt out them that ſolde therein / & them that bought.

46. Dicens illis, Scriptum eſt, Quia domus mea, domus orationis eſt: Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.

Saying vnto them / It is written / Mine houſe is the houſe of prayer: but ye haue made it a denne of thieues.

47. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem ſacerdotum & Scribę & principes plebis quærebant illum perdere,

And he thaught dayly in the Temple. Aud the high Prieſtes and the ſtribes / and the chiefe of the people ſought to deſtroy him.

48. Et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

But they could not find what they might doe to him: for all the people hanged vpon him when they heard him.

CAP. XX.

ET factum eſt, in una dierum docente illo populum in templo & evangelizante, convenerunt principes ſacerdotum & Scribæ cum ſenioribus.

And it came to paſſe / that on one of thoſe dayes / as he taught the people in the Temple / and preached the Goſpel / the high Prieſtes & the Scribes came vpon him with the Elders.

Das XIX. Capitel.

44. Vnd werden dich ſchleiffen / vnd keinen Stein auff dem andern laſſen / darumb / daß du nicht erkennet haſt die zeit / darinnen du heimgeſucht biſt.

Och de ſkulle legge dig øde / oc icke lade en Sten bliffue paa den anden / Fordi / at du kende icke den tid ſom du eſt hiemſøct vdi.

45. Vnd er gieng inn den Tempel / vnd fieng an außzutreiben die darinnen verkaufften vnd kaufften.

Oc hand gick i Tempelen / oc begynte at vddriffue dem / ſom der vdi ſolde oc købte.

46. Vnd ſprach zu jhnen: Es ſtehet geſchrieben: Mein Hauß iſt ein Bethauß / Jr aber habts gemacht zur Mördergruben.

Oc ſagde til dem / der ſtaar ſcreffuit / Mit huſſ er it Bede huſſ / men i haffue giort en Roffuere kule der aff.

47. Vnd lehret täglich im Tempel. Aber die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten / vnnd die fürnemeſten im Volck / trachten im nach / das ſie jhn vmbbrechten.

Oc hand lærde dagligei Tempelen. Men de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge oc de Offuerſte iblant Folcket / ſtode effter at omkomme hannem.

48. Vnd funden nicht wie ſie jm thun ſolten / denn alles Volck hieng jm an / vnd höret jhn.

Och de funde icke / huad de ſkulde gøre hannem / Thi alt Folcket hengde ved hannem / oc hørde hannem.

Das XX. Capitel.

Vnd es begab ſich der tage einen / da er das Volck lehret im Tempel / vnd prediget das Euangelium / da tratten zu jhm die Hohenprieſter vnd Schrifftgelehrten mit den Elteſten.

OC det hende ſig paa en aff de dage / der hand lærde Folcket i Tempelen och predickede Euangelium / da traadde de ypperſte Preſter och Scrifftkloge met de Eldſte til hannem.

Kapitola XIX.

44. A na Zemi tebe rozmecý / y Syny twé kteřijž w tobě gſau / a neoſtawij w tobě kámene na kameni: proto žegſy nepoznalo čaſu nawſſtijwenij twého.

A położa ćie rowna z ziemia / y ſyny twe w tobie / áni zoſtáwia kámienia na kamieniu / dla tego iżeś nie poznáło onego czáſu náwiedzenia twego.

45. A wſſed do Chrámu / počal wymijtati prodawače w něm a kupce.

Zátym wßedßy do Kośćiołá począł wyrzucáć ty ktorzy przedawali w nim y ku powáli.

46. Řka gim: Pſáno geſt / Že Dům můg / dům Modlitby geſt / Ale wy gſte geý včinili peleſſý Lotrowſkau.

Mowiąc im / Napiſano ieſt / Dom moy dom modlitwy ieſt / á wyśćie z niego vczynili iáſkinia zboycow.

47. Y včil na každý den w Chrámě: Knijžata pak Kněžſká a Včitelé / y Starſſý Lidu hledali ho zahubiti:

Vczył vſtáwicznie w Kośćiele / lecz Kſiążęta Kapłáńſkie / Doktorowie / y przednieyßy z ludu / ßukáli tego iákoby go ſtráćić.

48. A nenalezli coby gemu včinili. Neb weſſkeren Lid welmi pilně poſlauchal ho:

Ale nie mogli znaleść coby mieli czynić / ábowiem wßytek lud poſpolity ná tym przeſtawał gdy co ſłyßał od niego.

Kapitola XX.

Y Stalo ſe w geden den když on včil lid w Chrámě / a zwěſtowal Králowſtwj Božij / ſeſſla ſe Knijžata kněžſká a Zákonijcy o Starſſými:

Y Stáło ſie niektorego dniá z onych / gdy vczył lud w kośćiele y opowiedał Ewánielia / nádeßły Kſiążętá kapłáńſkie y Doktorowie z ſtárßymi.

כ

2 וַאמְרִין לֵהּ אֱמַר לַן בּ בַּאֵינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אַנְתְּ וּמַנּוּ הָו דִּיהַב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא׃

E parloron con lui dicendo, Dicci vn poco, con quale autorita fai tu queſte coſe? ò chi è colui che t'ha data queſta autorita?

3 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוּן אֶשְׁאַלְכוּן וָאף אֶנָא מֶלְתָא וֶאמַרוּ לִי׃

Egli riſpondendo, diſſe loro, Ancor io vi domandaro d'vna coſa, e voi mi riſpondete.

4 מָעֲמוּדִיתֵהּ דְּיוּחַנָּן מֵן שְׁמַיָּא הֲוָת אָו מֵן בְּנַי אֱנָשָׁא׃

Il batteſimo di Giouanni era egli dal cielo, o pur da gli huomini?

5 הֵנוּן דֵּין מֶתְחַשְּׁבִין הֲוַו בְּנַפְשְׁהוּן וָאמְרִין דְּאֵן נֵאמַר מֵן שְׁמַיָּא אָמַר לַן וּמֶטוּל מָנָא לָא הַימֶנְתּוּנָיְהי׃

Et eſſi penſauano in ſe medeſimi, dicendo, Se noi diciamo, Dal cielo: egli dirà, Perche dunque non gli credeſte voi?

6 אֶן דֵּין נֵאמַר מֵן בְּנַי נָשָׁא רָגֵם לַן עַמָּא כֻּלֵּהּ מְפַסִּין גֵּיר דְּיוּחַנָּן נְבִיָּא הְוָא׃

E ſe noi diciamo, Da gli huomini: tutto il popolo ci lapidarà, percioche tien per certo che Giouanni ſia Profeta.

7 וֶאמַרוּ לֵהּ לָא יָדְעִינַן מֵן אַימֶכָּא הָי׃

E coſi riſpoſero di non ſapere donde foſſe.

8 אֱמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ וְלָא אֶנָא אָמַר אֶנָא לְכוּן בַּאֵינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֶנָא׃

E IESV diſſe loro, Ne io dirò à voi con quale autorita fo queſte coſe.

9 וְשַׁרִי דְּנֵאמַר לְעַמָּא מַתְלָא הָנָא גַּבְרָא חַד ד דְּנְצַב כַּרְמָא וַאוְחְדֵהּ לְפַלָּחֵא וַאבְעֵד זַבְנָא סַגִּיאָא׃

Poi cominciò à dire al popolo queſta ſimilitudine, Vn huomo piantò vna vigna, & allogolla ad alcuni lauoratori: & andoſſene via per molto tempo.

כ

2 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אֱמֹר לָנוּ בְּמָה־שִׁלְטוֹן עֹשֶׂה אַתָּ אֶת־הָאֵלֶּה אוֹ־מִי־זֶה הוּא אֲשֶׁר נָתַן לְךָ אֶת שִׁלְטוֹן הַזֹּאת׃

Y hablanle, diziendo, Dinos conque poteſtad hazes eſtas coſas. o quien es elque te hà dado eſta poteſtad.

3 וַיַּעַן־וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶשְׁאֲלָה נָא לָכֶם גַּם אֲנִי דָּבָר אֶחָד וְתֹאמְרוּ לִי׃

Reſpondiendo entonces Ieſus, dixoles, Preguntaroshé yo tambien vna palabra, reſpondedme:

4 הַטְּבִילָה יוֹחָנָן הֲמִשָּׁמַיִם הָיְתָה אוֹ־מֵאֲנָשִׁים׃

El Baptiſmo de Ioan era del cielo, ó de los hombres?

5 וְהֵמָּה מִתְחַשְּׁבִים בְּנַפְשָׁם אָמְרוּ כִּי־אִם נֹאמַר מִשָּׁמַיִם אוֹ יֹאמַר וְלָמָּה לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בּוֹ׃

Mas ellos penſauan dentro de ſi, diziendo, Si dixeremos, Del cielo: dirà, Porque pues no le creyſtes?

6 וְאִם נֹאמַר מֵאֲנָשִׁים כָּל־הָעָם יִסְקְלוּן אוֹתָנוּ כִּי־מַאֲמִינִים כֻּלָּם כִּי יוֹחָנָן נָבִיא הוּא׃

Y ſi dixeremos, De los hombres, todo el pueblo nos apedrearà: porque eſtà ciertos que Ioan era Propheta.

7 וַיַּעֲנוּ לֹא יָדָעְנוּ׃

Y reſpondieron, que no ſabian de donde auia ſido.

8 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ וְגַם אֲנִי לֹא אֹמַר לָכֶם בְּמָה שִׁלְטוֹן עֹשֶׂה אָנֹכִי אֶת הָאֵלֶּה׃

Entonces Ieſus les dixo, Ni yo os digo conque poteſtad hago eſtas coſas.

9 וַיָּחֶל אֶל־הָעָם לְדַבֵּר אֶת הַמָּשָׁל הַזֶּה אָדָם נָטַע אֶת־הַכֶּרֶם וַיִּמְסֹר אוֹתוֹ לְאִכָּרִים וַיָּגָר רַבּוֹת עִתִּים׃

Y començó à dezir àl Pueblo eſta parabola: Vn hombre plantó vnà vinna, y arrēdola à labradores. y auſentóſe por muchos tiempos.

κ'.

2. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

Et parlerent à lui, diſans, Di-nous, de quelle authorité tu fais ces choſes: ou qui eſt celui qui t'a donné ceſte authorité.

3. Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι.

Et Ieſus reſpondant, leur dit, Ie vous interroguerai moi auſſi d'vn poinct &, & me reſpondez:

4. Τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;

Le Bapteſme de Iehan eſtoit-il du ciel, ou des hommes?

5. Οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

Or diſputoyent-ils entr'eux diſans, Si nous diſons. Du ciel: il dira, Pourquoi donc ne l'auez vous creu?

6. Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην εἶναι.

Et ſi nous diſons, Des hommes: tout le peuple nous lapidera: car ils ſont perſuadés que Iehan eſtoit Prophete.

7. Καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.

Parquoi ils reſpondirent qu'ils ne ſauoyent d'où il eſtoit.

8. Καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

Lors Ieſus leur dit, ie ne vous dirai point auſſi de quelle authorité ie fai ces choſes.

9. Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην' ἄνθρωπός τις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς.

Alors il ſe print à dire au peuple ceſte ſimilitude, Quelque homme planta vne vigne, & la loa a des vignerons, & fut dehors vn long temps.

CAP. XX.

2. Et aiunt dicentes ad illum, Dic nobis, in qua poteſtate hæc facis? aut, Quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtatem?

And ſpake vnto him/ ſaying/ Tell vs by what authoritie thou doeſt theſe thinges/ or who is he that hath giuen thee this authoritie?

3. Reſpondens autem Ieſus, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego unum verbum. Reſpondete mihi.

And he anſwered/ & ſaid vnto them/ I alſo will aſke you one thing: tell me therefore.

4. Baptiſmus Iohannis de cælo erat, an ex hominibus?

The baptiſme of John was it from heauen/ or of men?

5. At illi cogitabant intra ſe, dicentes, Quia ſi dixerimus, De cælo; dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?

And they reaſoned within them ſelues/ ſaying/ If we ſhall ſay/ From heauen/ he will ſay/ Why then beleeued ye him not?

6. Si autem dixerimus, Ex hominibus; plebs univerſa lapidabit nos: certi ſunt enim, Iohannem prophetam eſſe.

But if we ſhall ſay/ Of men/ all the people will ſtone vs: for they be perſwaded that John was a Prophet.

7. Et reſponderunt ſe neſcire unde eſſet.

Therefore they anſwered/ that they could not tell whence it was.

8. Et Ieſus ait illis, Neque ego dico vobis in qua poteſtate hæc facio.

Then Jeſus ſaid vnto them/ Neither tell I you/ by what authoritie I doe theſe thinges.

9. Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc, Homo plantavit vineam, & locavit eam colonis: & ipſe peregrè fuit multis temporibus.

Then began he to ſpeake to the people this parable/ A certaine man planted a vineyarde/ and let it forth to houſbandmen: and went into a ſtraunge countrey/ for a great ſeaſon.

Das XX. Capitel.

2. Vnd ſagten zu jm/ vnd ſprachen: Sage vns/ auß waſer macht thuſt du das? Oder wer hat dir die macht gegeben.

Oc talede til hannem/ oc ſagde/ Sig oſſ/ aff huad mact gør du det? Eller huo haffuer giffuet dig den mact.

3. Er aber antworttet vnd ſprach zu jhnen: Jch will euch auch ein wort fragen/ ſaget mirs.

Da ſuarede hand/ oc ſagde til dem/ Jeg vil oc ſpørre eder at it ord/ ſiger mig det.

4. Die Tauffe Johannis/ war ſie vom Himmel oder von Menſchen?

Johannis daab/ vaar hand aff Himmelen eller aff Menniſken?

5. Sie aber gedachten bey ſich ſelbs/ vnd ſprachen: Sagen wir vom Himmel/ ſo wird er ſagen: Warumb habt jhr jhm denn nicht geglaubt?

Oc de tencte ved ſig ſelff/ oc ſagde/ Sige wi aff Himmelen da ſiger hand/ huor faare trode i hannem icke?

6. Sagen wir aber von Menſchen/ ſo wirdt vns alles Volck ſteinigen/ denn ſie ſtehen darauff/ daß Johannes ein Prophet ſey.

Men ſige wi/ aff Menniſken/ da ſtener alt folcket oſſ/ Thi de ſtaa der paa/ at Johannes er en Prophete.

7. Vnd ſie antwortten/ ſie wiſſtens nicht/ wo ſie her were.

Oc de ſuarede/ at de viſte icke hueden hand vaar.

8. Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: So ſage ich euch auch nicht/ auß waſer macht ich das thu.

Oc Jheſus ſagde til dem/ Saa ſiger ieg eder oc icke/ aff huad mact ieg gør dette.

9. Er fieng aber an zu ſagen dem Volck diſe Gleichnuß: Ein Menſch pflantzet einen Weinberg/ vnd thet jn den Weingärtnern auß/ vnd zog über Land ein gute zeit.

Oc hand begynte at ſige Folcket denne Lignelſe/ it Menniſke plantede en Vingaard/ och leyde Vingaards mend hannem/ oc drog vden Landz en long tid.

Kapitola XX.

2. Y řekli gemu: Powěz nám/ w které mocy tyto wěcy činijš? aneb/ kdo geſt kterýž dal tobě tuto moc?

A rzekli do niego tymi ſłowy/ Powiedz nám ktora mocą to czyniß/ abo ktho ieſt ten ktoryć dał zwierzchność otoś.

3. Tehdy odpowěděw/ řekl k nim: Otážiť wás y já o gedné wěcy/ Odpowězte mi:

Thedy Jezus odpowiedáiac rzekł do nich/ Spytham was y ia o rzecz niektora/ iedno mi powiedcie.

4. Křeſt Janůw/ z Nebeli byl čili z Lidij?

Krzeſt Janow był li z nieba czyli z ludzi?

5. A oni myſlili w ſobě řkauce: Dijmeli z Nebe/ dij nám/ Pročež gſte tehdy neuwěřili gemu?

A ták oni myślili v śiebie/ mowiac/ Jeſliż powiemy z nieba/ tedyć rzecze/ A przecżżeście mu nie wierczyli?

6. Pakli dijme z Lidij/ Lid weſſkeren vkamenuge nás: neb zagiſto držij že geſt Jan byl Prorok.

Jeſliż záś rzeczemy/ Ze ieſt z ludzi/ thedy wſzytek lud vkámionuie nas/ Bo thó zá rzecz pewna mała/ iż Jan był Prorokiem.

7. Y odpowěděli: Že newijme odkud geſt byl.

Odpowiedzieli tedy/ Ze nie wiedzieli ſkąd był.

8. Y řekl gim Gežijš: Aniž já wám powijm/ w které mocy toto činijm.

A Jezus im powiedział/ Ani też ia wam powiem ktora mocą to czynię.

9. Potom počal k lidu prawiti Podobenſtwij toto: Člowěk geden ſſtijpil Winnicy/ a nayal gi Winařům/ a ſám byl přes pole za mnohé čaſy.

Y począł do ludu powiedáć to podobieńſtwo/ Człowiek niektory ſádził winnicę/ y náiał ia oraczom/ á ſam odiechał precz ná niemáły czás.

כ

10 וּבְזַבְנָא שַׁדַּר עַבְדֵּה לְוָת פַּלָּחֵא דְּנֶתְּלוּן לֵהּ מֶן פֵּארֵא דְּכַרְמָא פַּלָּחֵא דֵּין מַחְאוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי כַּד ס סְרִיק׃

Poi à la stagione mandò vn suo seruitore à i lauoratori, accioche li dessero del frutto de la vigna: ma i lauoratori lo batterono, e rimandoronlo voto.

11 וַאוֹסֵף וְשַׁדַּר לְעַבְדֵּה אַחְרָנָא הָנוּן דֵּין אַף לְהָו מַחְאוּהִי וְצַעֲרוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי כַּד סְרִיק׃

E di nuouo mandò ancor vn'altro seruitore. & essi battendo ancor quello, e disonorandolo, ne lo rimandoron voto.

12 וַאוֹסֵף וְשַׁדַּר דַּתְלָתָא הָנוּן דֵּין אַף לְהָו צַלְּפוּהִי וַאַפְּקוּהִי׃

Poi mandò ancor il terzo, questo ancor ferirono, e scacciaron via.

13 אֲמַר מָרֵא כַּרְמָא מָנָא אֶעְבֵּד אֶשַׁדַּר בְּרִי חַבִּיבָא כְּבַר יֶחֱזוּנָיְהִי וְיִתְכַּחֲדוּן׃

Onde il signor de la vigna, disse, Che farò io? Mandarò il mio figliuolo diletto, forse quando vedranno questo, lo riueriranno.

14 כַּד חֲזַאוּהִי דֵּין פַּלָּחֵא מֶתְחַשְּׁבִין הֲווֹ בְּנַפְשְׁהוֹן וָאמְרִין הָנַו יָרְתָא תַּו נֶקְטְלִיוהִי וְתֶהְוֵא יָרְתוּתָא דִּילַן׃

Ma come i lauoratori l'hebber veduto, discorsero tra loro, dicendo, Questo è l'herede, venite, ammazziamolo, accioche l'heredità sia nostra.

15 וְאַפְּקוּהִי לְבַר מֶן כ כַּרְמָא וְקַטְלוּהִי מָנָא הָכִיל יֶעְבֵּד לְהוֹן מָרֵא כַּרְמָא׃

E cosi scacciatolo fuor de la vigna, l'ammazzarono, Che farà dunque loro il Signor de la vigna?

16 יֵאתֵא וְיוֹבֵד לְפַלָּחֵא הָנוּן וְיִתֵּל כַּרְמָא לְאַחְרָנֵא כַּד שְׁמַעוּ דֵּין אֲמַרוּ לָא תֶהְוֵא הָדָא׃

Verrà, e distruggerà questi lauoratori, e darà la vigna ad altri. Il che hauendo coloro vdito, dissero, Nõ sia gia cosi.

17 הוּ דֵּין חַר בְּהוֹן וֶאמַר וּמָנָא הִי הָדֵא דַּכְתִיבָא דְּכֵאפָא דַּאסְלִיו בַּנָּיֵא הִי הֲוָת לְרִישׁ קֶרָנָא דָּוִיתָא׃

Allora egli li riguardò, e disse, Che dunque è questo che è scritto? La pietra che riprouorono gli edificatori, è stata messa per capo d'angolo.

כ

10 וּבְעִתּוֹ שָׁלַח אֶל־הָאִכָּרִים אֶת עַבְדּוֹ לָתֵת לוֹ מִפְּרִי הַכָּרֶם וְהָאִכָּרִים הִכּוּהוּ וָרֵיק שִׁלְּחוּהוּ׃

Y àl tiempo embiô vn ſieruo à los labradores paraque le dieſſen del fruto de la vinna-los quales hiriendolo lo embiaron vazio.

11 וַיּוֹסֶף לִשְׁלֹחַ עֶבֶד אַחֵר וְהֵמָּה גַּם אוֹתוֹ הִכּוּ וְהֶבִישׁוּ וְשִׁלְּחוּהוּ רֵיק׃

Y boluiô à embiár otro ſieruo, mas ellos à eſte tambien herido y affrentado lo embiaron vazio.

12 וַיּוֹסֶף וַיִּשְׁלַח אֶת־הַשְּׁלִישִׁי וְהֵמָּה גַּם פְּצָעוּהוּ וַיַּשְׁלִיכוּהוּ לָחוּץ׃

Y boluió à embiar ál tercer ſieruo, mas ellos tambien à eſte echaron herido.

13 וַיֹּאמֶר בַּעַל הַכֶּרֶם מָה־אֶעֱשֶׂה אֶשְׁלַח אֶת־בְּנִי יְדִידִי אוּלַי אוֹתוֹ יִרְאוּ וְיִכָּלְמוּ׃

Entonces el ſennor de la vinna dixo, Que hare? embiaré mi Hijo amado: poruentura quando à eſte vieren, tendran reſpecto.

14 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אוֹתוֹ הָאִכָּרִים וַיִּתְחַשְּׁבוּ בְנַפְשָׁם לֵאמֹר זֶה הַיּוֹרֵשׁ הָבָה נַהַרְגָ אוֹתוֹ וְלָנוּ תִהְיֶה יְרֻשָּׁתוֹ׃

Mas los labradores viendolo penſaron entre ſi, diziendo, Eſte es el heredero: venid, matemoslo, paraque la heredad ſea nueſtra,

15 וַיַּשְׁלִיכוּהוּ מִחוּץ לַכֶּרֶם וַיְמִיתֻהוּ וּמַה יַּעֲשֶׂה לָהֶם בַּעַל הַכָּרֶם׃

Y echandolo fuera de la vinna, mataronlo Que pues les harà el ſennor de la vinna.

16 יָבוֹא וְיאַבֵּד אֶת־הָאִכָּרִים הָאֵלֶּה וְיִתֵּן אֶת־הַכֶּרֶם לַאֲחֵרִים וּבְשָׁמְעָם אָמְרוּ חָלִילָה לָּנוּ׃

Vendrà, y deſtruyrá à eſtos labradores: y darà ſu vinna à otros. Y como ellos lo oyeron, dixeron, Guarda.

17 וַיַּבִּיטֵם לֵאמֹר וּמַה יֵּשׁ זֶה הַנִּכְתָּב אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הָיְתָה לְרֹאשׁ פִּנָּה׃

Mas el mirandolos, dize, Que pues es loque eſtà eſcripto, La piedra que condenaron los edificadores, eſta fuê por cabeça de eſquina?

κ'.

10. Καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.

Et quand vint la ſaiſon, il enuoya vn ſien: ſeruiteur vers les vignerons, afin qu'ils lui bailleſſent du fruict de la vigne, leſquels l'ayans batu, le renuoyerent à vuide.

11. Καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν.

Et derechef y envoya vn autre ſeruiteur: lequel ayans auſſi batu, apres l'auoir vilainement traitté, ils le renuoyerenr à vuide.

12. Καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.

Et depuis y enuoya auſsi le troiſieme, lequel ayans auſsi nauré ils le ietterent dehots.

13. Εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται.

Adonc le Seigneur de la vigne dit, Que ferai-ie: i'y enuoyerai mon fils, le bien aimé: peut eſtre quand ils le verront, qu'ils le reuerreront.

14. Ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.

Mais quand les vignerons le virent, ils tindrent propos entr'eux, diſans, Ceſtui-ci eſt l'heritier: venez, tuons-le, afin que l'heritage deuiene noſtre.

15. Καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;

Et le ietterent hors de la vigne, & le tuerent. Que leur fera donc le Seigneur de la vigue:

16. Ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον, μὴ γένοιτο.

Il viendra, & fera perir ces vignerons-la, & baillera la vigne à d'autres. Ce qu'ayans ouï, ils dirent ainſi n'aduiene.

17. Ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε, τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Lors il les regarda, & dit, Que veut donc dire ce qui eſt eſcrit? La pierre que les edifians ont reiettee, eſt deuenue la maiſtreſſe pierre du coin.

CAP. XX.

10. Et in tempore miſit ad cultores ſervum, ut de fructu vineæ darent illi, Qui cæſum dimiſerunt eum inanem.

And at a tyme he ſent a ſeruaunt to the huſbandmen/ that they ſhould giue him of the fruite of the vineyarde / but the huſbandmen did beat him/ and ſent him away emptie.

11. Et addidit alterum ſervum mittere. Illi autẽ hunc quoq; cædentes & afficientes contumelia dimiſerunt inanem.

Againe he ſent yet another ſeruant: and they did beate him/ & fowle intreated him/ and ſent him away emptie.

12. Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.

Moreouer/ he ſent the third / and him they wounded/ and caſt out.

13. Dixit autem dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forſitan cùm hunc viderint, verebuntur.

Then ſayde the Lorde of the vineyarde/ What ſhall I doe? I will ſend my beloued Sonne: it may be that they will do reuerence/ when they ſee him.

14. Quem cùm vidiſſent coloni, cogitaverunt intra ſe, dicentes, Hic eſt hæres, occidamus illum, ut noſtra fiat hæreditas.

But when the huſbandmen ſawe him / they reaſoned with them ſelues / ſaying / This is the heire: come / let vs kil him/ that the inheritãce may be ours.

15. Et eiectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?

So they caſt him out of the vineyarde/ & killed him. What ſhall the Lord of the vineyarde therefore doe vnto them?

16. Veniet, & perdet colonos iſtos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi, Abſit

He will come and deſtroy theſe huſbandmẽ/ and will giue out his vineyarde to others. But when they heard it / they ſaide/ God forbid.

17. Ille autem aſpiciens eos, ait, Quid eſt ergo hoc quod ſcriptum eſt, Lapidem quẽ reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli?

And he beheld them / and ſaide / What meaneth this then that is written / the ſtone that yͤ builders refuſed / that is made the head of the corner?

Das XX. Capitel.

10. Vnd zu ſeiner zeit ſandte er einen Knecht zu den Weingärtnern/ daß ſie jm geben von der frucht des Weinberges. Aber die Weingärtner ſteupten jn/ vnd lieſſen jhn leer von ſich.

Oc der tiden kom ſende hand en Suend til Vingaardzmendene / at de ſkulde giffue hannem Fruct aff Vingaarden/ Men Vingaardz mendene ſloge hannem oc lode hannem tomhendet fra ſig.

11. Vnd über das ſandte er noch einen andern Knecht. Sie aber ſteupeten denſelbigen auch / vnd höneten jn vnd lieſſen jhn leer von ſich.

Och der offuer / ſende hand end en anden Suend. Men de ſloge oc den ſamme / oc forhaanede hannem/ oc lode hannem tomhendet fra ſig.

12. Vnd über das ſandte er den dritten / ſie aber verwundeten den auch/ vnd ſtieſſen jhn hinauß.

Oc der offuer ſende hand den tredie. Men de giorde ocſaa den ſaar/ oc ſtøtte hannem vd.

13. Da ſprach der Herr des Weinberges: Was ſoll ich thun? Ich will meinen lieben Son ſenden/ villeicht/ weñ ſie den ſehen/ werden ſie ſich ſcheuen.

Da ſagde Vingaardens Herre / Huad ſkal ieg gøre? Jeg vil ſende min elſkelige Søn/ maa vel ſke/ naar de ſee hannem / ſkulle de frøcte ſig.

14. Da aber die Weingärtner den Sohn ſahen / dachten ſie bey ſich ſelbs / vnd ſprachen: Das iſt der Erbe/ kommet laſſet vns jn tödten / daß das Erbe vnſer ſey.

Men der Vingaards mendene ſaae Sønnen/ tenckte de ved ſig ſelff / oc ſagde/ Det er Arffuingen / Kommer/ lader oſſ ſla hannem ihiel / at Arffuen ſkal høre oſſ til.

15. Vnd ſie ſtieſſen jhn hinauß für den Weinberg/ vnd tödten jn. Was wirdt nun der Herr des Weinbergs denſelbigen thun:

Oc de ſtotte hannem vd aff Vingaarden/ oc ſloge hannem ihiel. Huad ſkal nu Vingaardens Herre gøre mod dem?

16. Er wirdt kom̃en/ vnd diſe Weingärtner vm̃bringen/ vñ ſeinen Weinberg andern außthun. Da ſie das höreten / ſprachen ſie: Das ſey ferne.

Hand ſkal komme / oc forderffue diſſe Vingaards mend/ oc leye andre ſin Vingaard. Der de det hørde/ ſagde de / Det vere longt fra.

17. Er aber ſahe ſie an/ vnd ſprach: Was iſt denn das / das geſchrieben ſtehet: Der Stein/ den die Bauleute verworffen haben / iſt zum Eckſtein worden?

Oc hand ſaa paa dem / oc ſagde Huad er det/ ſom ſtaar ſcreffuit/ Den Sten/ ſom Bygnings mendene forſkøde / er bleffuen til en Hiørne ſten?

Kapitola XX.

10. A w čas Wjna zbijránij/ poſlal k winařům ſlužebnijka/ aby z owotce winnice dali gemu. Kteřijžto zmrſkawſſe gey puſtili ho prázdného.

Gdy potym czás przyſzedl / poſlal do onych oraczow ſluge áby mu pożytki z winnice oddáli/ ktorzy vbiwſzy go odeſláli z niſzczym.

11. A on opět druhého ſlužebnijka poſlal. Ale oni y toho také zmrſkawſſe a vhaněwſſe/ puſtili prázdného.

Tedy on przedſie poſlal ſluge drugiego / lecz też ony y tego vbiwſzy y ze ſromociwſzy odeſlali z niſzczym.

12. Potom opět poſlal třetijho / kteřijžto y toho raniwſſe/ wyhnali wen.

Zátym on ieſzcze poſlal trzeciego/ ále oni y tego zraniwſzy wyrzucili.

13. Tehdy řekl Pan Winnice: Co včinijm? poſſli Syna mého milého / ſnad když toho vžřij/ budau ſe ſtyděti.

A tak Pan oney winnice rzekl/ Coż mám tzynic? Poſle ſyná mego milego / ſnadż gdy go vyzrá / wſthydac ſie go beda.

14. Kterehožto když vzřeli Winaři/ myſlili ſami w ſobě/ řkauce: Tentoť geſt Dědic/ poďte zabijme gey/ aby naſſe bylo dědictwij.

Ale gdy onego vyzreli oracze / rozmowili miedzy ſobą w ten ſpoſob/ Tenci ieſt dziedzic / podzcież á zabiymy go/ áby náſze bylo dziedzictwo.

15. A wyſtrčiwſſe gey wen z Winnice zabili ho. Protož co včinij gim Pán Winnice?

Wyrzuciwſzy go tedy z winnice zámordowáli: A przetoż coż im vczyni Pan oney winnice?

16. Přijgde a zahubij Winaře ty/ a da Winnicy giným. To vſlyſſawſſe řekli / Nechť toho nenij.

Przyydziec á potráci oracze ty á da winnice inym. Tho gdy oni ſlyſzeli/ rzekli/ Boże tego nie day.

17. A on wzezřew na ně/ řekl: Co geſt pak to / co pſáno geſt/ Kámen kterýž zawrhli dělnijcy / ten včiněn geſt w Hlawu vhelnij;

Lecz on poyzrawſzy ná nie/ rzekl/ Y coż wżdy ono ieſt nápiſano / Kámien ktory odrzucili budniacy/ then ſie ſtal glowa węgielna.

כ

18 וכל מן דנפל על הי
כאפא יתרעע וכל מן
דהי תפל עלוהי תדריוהי׃

Chiunque cadrà ſopra quella pietra, ſi fracaſſarà: e ſopra cui ella cadrà, lo tritarà.

19 בעו הוו הין רבי כהנא
וספרא דנרמון עלוהי
אידיא בהי שעתא ודחלו
מן עמא ידעו גיר
דעליהון אמר מתלא
הנא׃

Hor i principali Sacerdoti e li Scribi cercauano in quell'hora di mettergli le mani addoſſo: perche conobbero ch'egli haueua detta queſta ſimilitudine contra di loro: ma temerono il popolo.

20 ושדרו לותה גשושא
דמתדמין בזדיקא ד
דנאחדוניהי במלתא
ונשלמוניהי לדינא ו
ולשולטנה דהגמונא׃

Et oſſeruandolo, mandoron de gli ſpioni, che fingeuano d'eſſer giuſti, per ſopraprenderlo in parole, à fine di darlo al magiſtrato & à la poteſtà del Preſidente,

21 ושאלוהי ואמרין לה
מלפנא ידעינן דתריצאית
ממלל אנת ומלף ולא
נסב אנת באפא אלא
בקושתא אורחא דאלהא
מלף אנת׃

Eſſi domandoronlo, dicendo, Maeſtro, noi ſappiamo che tu parli & inſegni rettamente, ne ſei punto accettator di perſone, ma inſegni la via di Dio in verità.

22 שליט לן דנתל כסף
רישא לקסר או לא׃

Ecci egli lecito dare il tributo à Ceſare, ò nò?

23 הו דין אסתכל ח
חרעותהון ואמר מנא
מנסין אנתון לי׃

Egli hauendo inteſa la loro aſtutia, diſſe loro, Perche mi tentate voi?

24 חואוני דינרא דמני
אית בה צלמא וכתיבתא
הנון דין אמרין דקסר׃

Moſtratemi vn denaro: Di chi ha egli l'imagine e l'inſcrittione? Eſſi riſpondendo, diſſero, Di Ceſare:

כ

18 כל־אשר יפול על־האבן
הזאת ישבר כי־כל־אשר תפול
עליו האבן תמחה ותדק אותו׃

Qualquiera que cayere ſobre a quella piedra ſerá qnebranrado: mas ſobre el que la piedra cayere, deſmenuzarloha.

19 ויבקשו הכהנים והספרים
לשלח אליו את־ידים בשעה
ההיא ויראו כי־ידעו כי עליהם
אמר את־המשל הזה׃

Y procurauan los Principes de los Sacerdotes y los eſcribas echarle mano en alquella hora, (mas vuieron miedo dêl Pueblo:) porque entendieron que contra ellos auia dicho eſta parabola

20 ובמרמה שלחו מארבים
אשר בשלי כמו שלומים
יצטדקו לצודד אותו בדבר
ולהסגיר אותו בידי המשרה
ושלטון הפקיד׃

Y aſſechandolo, embiaron eſpiones que ſe ſimulaſſen juſtos: para tomarlo en palabras, paraque lo entregaſſen àl principado y à la poteſtad del preſidente:

21 וישאלו לו לאמר המלמד
ידענו כי־בישר תדבר ומלמד
ולא תשא את־פני האנשים
כי אם באמת תלמד את־דרך
יהוה׃

Los quales le preguntaron, diziendo, Maeſtro, ſabemos que dizes y enſennas biẽ: y que no tienes reſpecto à perſona: antes enſennas el camino de Dios con verdad.

22 היכשר לנו לתת מס לקיסר
אם לא׃

Es nos licito dar tributo à Ceſar, o no:

23 וכי־ידע מרמתם אמר
אליהם למה תנסוני׃

Mas el, entendida el aſtucia deellos, dixoles, Porque me tentays?

24 הראוני דינר למי־יש הצלם
והכתב ויענו ויאמרו לקיסר׃

Moſtradme la moneda: de quien tiene la imagen y la inſcripcion? Y reſpondiendo dixeron. de Ceſar.

κ'.

18. Πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται, ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.

Quiconque cherra ſur ceſte pierre-la, ſera froiſſé: & elle briſera celui, ſur lequel elle cherra.

19. Καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Scribes en ce meſme inſtant taſcherent à mettre les mains ſur lui (mais ils craignirent le peuple:) car ils cogneurent bien qu'il auoit dit ceſte ſimilitude contr'eux.

20. Καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.

Parquoi regardans ſur lui, ils enuoyerent des gens attitrés, qui contrefaiſoyent les gens de bien, pour le ſurprẽdre en parole: afin de le liurer a la ſeigneurie & puiſſance du Gouuerneur:

21. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις.

Leſquels le interroguerent, diſans, Maiſtre, nous ſauons que tu dis & enſeignes droitement, & ne regardes point a l'apparence des perſonnes, mais enſeignes la voye de Dieu en verité.

22. Ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;

Nous eſt-il loiſible de payer le tribut à Ceſar, ou non?

23. Κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τί με πειράζετε;

Mais lui ayant apperceu leur ruſe, leur dit, Pourquoi me tentez-vous?

24. Ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσαρος.

Monſtrez-moi vn denier: de qui a il l'image & l'inſcription? Eux reſpõdans dirent, De Ceſar.

CAP. XX.

18. Omnis qui ceciderit ſuper illum lapidem, conquaſſabitur: ſuper quem autem ceciderit, comminuet illum.

Whoſoeuer ſhall fall vpon that ſtone/ ſhal be broken: and on whom ſoeuer it ſhall fall/ it will grinde him to powd.

19. Et quærebant principes ſacerdotum & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum: cognoverunt enim quòd ad ipſos dixerit ſimilitudinem hanc.

Then the hie Prieſts and the Scribes the ſame houre went about to lay handes on him: (but they feared the people) for they perceiued that he had ſpoken this parable againſt them.

20. Et obſervantes miſerunt inſidiatores qui ſe iuſtos ſimularent: ut caperent eum in ſermone, & traderent illum principatui: & poteſtati præſidis.

And they watched him/ and ſent forth ſpies/ which ſhould faine thew ſelues iuſt men/ to take him in his talke/ and to deliuer him vnto the power and authoritie of the gouernour.

21. Et interrogaverunt eũ, dicentes, Magiſter, ſcimus quia rectè dicis & doces: & non accipis perſonam, ſed viam Dei in veritate doces.

And they aſked him/ ſaying/ Maſter/ wee know that thou ſayeſt/ and teacheſt right/ neither doeſt thou accept mans perſon/ but teacheſt the way of God truely.

22. Licet nobis tributum dare Cæſari, an non?

Is it lawfull for vs to giue Ceſar tribute/ or no?

23. Conſiderans autem dolum illorum, dixit ad eos, Quid me tentatis?

But he perceiued their craftines/ and ſaid vnto them/ Why tempt ye me?

24. Oſtendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inſcriptionem? Reſpondentes dixerunt, Cæſaris.

Shewe me a penie. Whoſe image and ſuperſcription hath it? They anſwered and ſaid/ Ceſars.

Das XX. Capitel.

18. Welcher auff diſen Stein fellet/ der wirdt zuſchellen/ Auff welchen er aber fellet/ den wirdt er zumalmen.

Huo ſom falder paa denne Sten/ hand bliffuer aldelis ſkeffret/ Men huilcken hand falder paa/ hand bliffuer ſønderknuſit/

19. Vnnd die Hohenprieſter vnnd Schrifftgelehrten trachten darnach/ wie ſie die hånde an jhn legten zu der ſelbigen ſtunde/ vnd forchten ſich fůr dem Volck/ denn ſie vernamen daß er auff ſie diſe Gleichniß geſaget hatte.

Oc de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge haffde i ſinde/ huorledis de kunde legge Hender paa hannem i den ſamme ſtund/ oc de fræctede ſig for Folcket/ Thi de forſtode/ at hand haffde ſagd denne Lignelſe mod dem.

20. Vnd ſie hielten auff jn/ vnd ſandten Laurer auß/ die ſich ſtellen ſolten/ als weren ſie fromb/ Auff daß ſie jhn inn der Rede fiengen/ damit ſie jhn überantwortten kondten der Oberkeit vnd gewalt des Landpflegers.

Oc de varede paa hannem/ oc vdſende Beklagere/ ſom ſkulde ſkicke ſig/ lige ſom de haffde verit fromme/ Paa det de kunde gribe hannem i Talen/ met huilcket de kunde antuorde Øffrigheden oc Landzherrens mact hannem.

21. Vnd ſie fragten jhn/ vnnd ſprachen: Meiſter/ wir wiſſen daß du auffrichtig redeſt/ vnd lehreſt/ vnd achteſt keines Menſchen anſehen/ Sondern du lehreſt den weg Gottes recht.

Oc de ſpurde hannem at/ oc ſagde/ Meſtere/ wi vide at du taler ret/ oc lærer/ oc acter inted Menniſkis anſeelſe/ Men du lærer Gudz vey rettelige.

22. Iſts recht/ daß wir dem Keiſer den Schoß geben oder nicht?

Er det ret/ at wi giffue Keyſeren Skat eller ey?

23. Er aber mercket jhre Liſte/ vnd ſprach zu jhnen: Was verſucht jhr mich?

Oc hand merckte deris ſuig/ oc ſagde til dem/ Hui friſte i mig?

24. Zeiget mir den Groſchen: Wes Bilde vnd überſchrifft hat er? Sie antwortten/ vnnd ſprachen: Des Keiſers.

Viſer mig Pendingen/ Hues billede oc offuerſcrifft haffuer hand? De ſuarede/ oc ſagde/ Keyſerens.

Kapitola XX.

18. Káždý kdož padne na ten kámen/ rozrazý ſe: a na kohož vpadne/ potřeť gey.

Wß elki ktory vpádnie ná ten kámień/ ſtłucze ſie/ á ná kogo záſie vpádnie/ pokruſzy go.

19. Protož hledala Knijžata Kněžſká a Včitelé/ aby naň wztáhli ruce w tu hodinu: ale báli ſe Lidu/ neb gſau porozuměli/ žeby na ně mluwil Podobenſtwij toto.

Tedy Kſiążętá kápłáńſkie y Doktorowie chcieli ſie nań rzućić też w oney godzinie/ ále ſie bali ludu/ ábowiem poznali iż ná nie przytacżał to podobieńſtwo.

20. A auklad včinivſſe/ poſlali ſſpehýře/ kteřijžby ſe ſprawedlijwými dělali/ aby gey polapili w řeči/ a wydali Wrchnoſti a mocy Wládařowě.

A ták czyháiac nań poſłáli ſzpiegi/ ktorzyby ſie zmyſláli być ſpráwiedliwemi/ áby podchwytáli ſłowá iego/ chcąc go podáć pod zwierzchność y moc ſtároſcie.

21. Y otázali ho řkauce: Miſtře/ wijme že práwě mluwijš y včijš/ a nepřigij maje oſoby/ ale w prawdě ceſtě Božij včijš:

Ktorzy go pytáli/ mowiąc/ Miſtrzu wiemy że dobrze powiedaſz y vczyſz/ ani ſobie ważyſz oſoby/ owſzem drogi Bożey w prawdzie náuczáſz.

22. Sluſſýli nám Dán dáwatj Cýſaři/ čili nic?

Słuſzyli nam dáć podátek Ceſarzowi/ czyli nie?

23. Ale poznaw leſt gegich/ řekl k nim: Co mne pokauſſýte?

Lecz on opaczywſzy chytrość ich/ rzekł ku nim/ Czemuż mię kuſicie?

24. Vkažte mi groš. Čij má obraz a nápis? Odpowěděwſſe/ řekli gemu: Cýſařůw.

Vkażcie mi pieniądz: czyy ma ſobie obraz y napis? Y odpowiedziawſzy mu rzekli/ Ceſárſki.

כ

25 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הַבוּ הָכִיל דְּקֵסַר לְקֵסַר וְדַאלָהָא לַאלָהָא׃

Et egli diſſe loro, Rendete dunque à Ceſare le coſe che ſon di Ceſare, & à Dio le coſe che ſon di Dio.

26 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֶאחַד מֶנֵּה מֶלְתָא קְדָם עַמָּא וְאֶתְדַּמַּרוּ עַל פֶּתְגָּמֵה וַשְׁתֶקוּ׃

E coſi eſſi non poteron riprendere la ſua parola dinanzi al popòlo : ma marauigliandoſi de la ſua riſpoſta, ſi tacquero.

27 קְרַבוּ דֵּין אֲנָשִׁין מֶן זַדּוּקָיֵא הָנוּן דְּאָמְרִין דַּקְיָמְתָא לַית וְשַׁאֱלוּהִי׃

Poi s'accoſtorono à lui alcuni de Sadducei, che niegano la reſurrettione, e domanderonli.

28 וְאָמְרִין לֵה מַלְפָנָא מוּשֶׁא כְּתַב לַן דְּאֶן אֱנָשׁ יְמוּת אַחוּהִי דְּאִית לֵה אַנְתְּתָא דְּלָא בְּנַיָּא יֶסַּב אַחוּהִי אַנְתְּתֵה וְנַקִים זַרְעָא לַאחוּהִי׃

Dicendo, Maeſtro, Moiſe ci ſcriſſe, Se il fratello di qualcuno verrà à morte, hauendo moglie, e morrà ſenza figliuoli : il ſuo fratello pigli la moglie di lui, e ſuſciti l ſeme al fratel ſuo.

29 שַׁבְעָא דֵּין אַחִין אִית הֲווּ וְקַדְמָיָא נְסַב אַנְתְּתָא וּמִית דְּלָא בְּנַיָּא׃

Hor egli erano ſette fratelli, il primo de quali preſe moglie, e morà ſenza figliuoli.

38 וְנַסְבָהּ דַּתְרֵין לַאנְתְּתֵה וְהָנָא מִית דְּלָא בְּנַיָּא׃

Onde il ſecondo la preſe, e mori ancor egli ſenza figliuoli.

31 וְדַתְלָתָא תוּב נַסְבַהּ וְהָכְוָת וָאַף שַׁבְעַתְיְהוֹן וּמִיתוּ וְלָא שַׁבַקוּ בְּנַיָּא׃

Poi la preſe il terzo : ſimilmente ancora gli altri de i ſette, e ſenza laſſar figliuoli, ſi morirono.

32 וּמִיתַת בְּחַרְתָא וָאַף אַנְתְּתָא׃

Doppo tutti mori ancor la donna.

כ

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם לָכֵן תְּנוּ לְקֵיסָר אֲשֶׁר לְקֵיסָר וְלֵאלֹהִים אֲשֶׁר לֵאלֹהִים׃

Entonces dixoles, Pues dad á Ceſar loque es de Ceſar : y loque es de Dios, à Dios.

26 וְלֹא יָכְלוּ לְהַכְלִים אֶת־דְּבָרוֹ לִפְנֵי הָעָם וַיִּתְמְהוּ עַל־מַעֲנָתוֹ וַיַּחֲשׁוּן׃

Y no pudieron reprehender ſu dicho delante del Pueblo: antes marauillados de ſu reſpueſta, callaron.

27 וַיִּקְרְבוּ אַנְשֵׁי הַצְּדוּקִים אֲשֶׁר אָמְרוּ כִּי־אֵינֶנָּה קִימַת הַמֵּתִים וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ׃

Y llegandoſe vnos de los Sadduceos, los quales niegan auer reſurrecion, preguntaronle.

28 לֵאמֹר רַבֵּינוּ מֹשֶׁה כָּתַב לָנוּ אִם אִישׁ יָמוּת וְלֹא הָיָה לוֹ בֵן־ וְיִקַּח אָחִיו אֵשֶׁת הַמֵּת לוֹ לְאִשָּׁה וְיָקִים לְאָחִיו זָרַע׃

Diziendo Maeſtro, Moyſen nos eſcriuió, Si el hermano de alguno muriere teniendo muger, y muriere ſin hijos, que ſu hermano tome la muger : y leuante ſimiente á ſu hermano.

29 וַיִּהְיוּ שִׁבְעָה אַחִים וְהָרִאשׁוֹן לָקַח אִשָּׁה וּמֵת בְּלִי זָרַע׃

Fueron pues ſiete hermanos : y el primero tomó muger, y murio ſin hijos.

20 וַיִּקַּח הַשֵּׁנִי אֶת־הָאִשָּׁה וְגַם הוּא מֵת בְּלִי זָרַע׃

Y tomóla el ſegundo : el qual tambien murió ſin hijos.

31 וְהַשְּׁלִישִׁי לָקַח אוֹתָהּ וְגַם כֵּן הַשִּׁבְעָה לֹא עָזְבוּ בָנִים וַיָּמוּתוּ׃

Y tomóla el tercero : anſimiſmo tambien todos ſiete : y no dexaron ſimiente, y murieron.

32 וְאַחֲרֵי כֻלָּם וַתָּמָת הָאִשָּׁה גַּם הִיא׃

Y à la poſtre de todos murió tambien la muger.

κʹ.

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

Et il leur dit, Rendez donc à Ceſar les choſes qui ſont à Ceſar, & à Dieu les choſes qui ſont à Dieu.

26. Καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ· καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.

Ainſi ne peurent-ils trouuer à redire en ſa parole deuant le peuple : mais tout esbahis de ſa reſponſe, ils ſe teurent.

27. Προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτόν.

Lors quelques vns d'entre les Sadduciens (qui nient formellement la reſurrection) s'approcherent, & l'interroguerent.

28. Λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

Diſans, Maiſtre, Moyſe nous a laiſſé par eſcrit, Si le frere de quelcũ eſt mort ayant femme, & qu'il ſoit mort ſans enfans: que ſon freré prene la femme d'icelui, & qu'il ſuſcite lignee à ſon frere.

29. Ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος.

Or y eut il ſept freres, dont le premier print femme, & mourut ſans enfans.

30. Καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος.

Et le ſecond la print, & mourut auſſi ſans enfans.

31. Καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον.

Puis le troiſieme la print, & ſemblablement tous les ſept, & moururent ſans auoir laiſſé enfans.

32. Ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

Apres tous, la femme auſſi mourut.

CAP. XX.

25. Et ait illis, Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris, Cæſari: & quæ ſunt Dei, Deo.

Then he ſaid vnto them/ Giue then vnto Ceſar the thinges / which are Ceſars/ and to God thoſe/ which are Gods

26. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in reſponſo eius, tacuerunt.

And they could not reproue his ſaying/ before the people: but they marueiled at his anſwere/ and held their peace.

27. Acceſſerunt autem quidam Sadducæorum qui negant eſſe reſurrectionem, & interrogaverunt eum.

Then came to him certaine of the Sadduces (which denie that there is any reſurrection) and they aſked him.

28. Dicentes, Magiſter, Moyſes ſcripſit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem, & hic ſine liberis fuerit, ut accipiat eam frater eius uxorem, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Saying / Maſter / Moſes wrote vnto vs / If any mans brother die hauing a wife/ and he die without childrē that his brother ſhould take his wiſe/ and raiſe vp ſeede vnto his brother.

29. Septem ergo fratres erant: & primus accepit uxorem, & mortuus eſt ſine filiis

Now there were ſeuen brethren/ and the firſt tooke a wife/ and hee dyed without children.

30. Et ſequens accepit illam, & ipſe mortuus eſt ſine filio.

And the ſecond tooke the wife / and he dyed childe leſſe.

31. Et tertius accepit illam. Similiter & omnes ſeptem: & non reliquerunt ſemen, & mortui ſunt.

Then the third tooke her: and ſo likewiſe the ſeuen dyed / and left no children.

32. Noviſſimè omnium mortua eſt & mulier.

And laſt of all/ the woman dyed alſo

Das XX. Capitel.

25. Er aber ſprach zu jnen: So gebet dem Keiſer was des Keiſers iſt/ vnd Gott / was Gottes iſt.

Da ſagde hand til dem / Saa giffuer Keyſeren/ det Keyſeren hører til/ oc Gud/ det Gud hører til.

26. Vnd ſie kondten ſein wort nicht tadeln für dem Volck / vnd verwunderten ſich ſeiner antwort/ vnd ſchwigen ſtill.

Oc de kunde icke ſtraffe hans Ord faar Folcket/ Oc de forundrede ſig paa hans ſuar /oc tagde ſtille.

27. Da tratten zu ihm etliche der Saduceer (welche da halten es ſey kein aufferſtehen) vnd fragten jhn.

Da traadde nogle aff Saduceerne til hannem (huilcke ſom holde/ at der er ingen Opſtandelſe) oc ſpurde hannem at.

26. Vnd ſprachen: Meiſter/ Moſes hat vns geſchrieben / ſo iemands Bruder ſtirbt/ der ein Weib hat/ vnd ſtirbet erbloß/ ſo ſol ſein Bruder das Weib nemen / vnd ſeinem Bruder einen Samen erwecken.

Oc ſagde / Meſtere/ Moſe haffuer ſaa ſcreffuit oſſ/ Der ſom nogens Broder døer / ſom haffuer en Huſtru / oc døer vden Arffuing / da ſkal hans Broder tage Huſtruen / oc opuecke ſin Broderen Sæd.

29. Nun waren ſieben Brüder/ Der erſte nam ein Weib/ vnd ſtarb erbloß.

Nu vaare ſiu Brødre/ Den førſte tog en Huſtru/ oc døde vden Arffuing.

30. Vnd der ander nam das Weib/ vnd ſtarb auch erbloß.

Oc den anden tog Huſtruen/ oc døde ocſaa vden Arffuing.

31. Vnd der dritte nam ſie. Deſſelbigen gleichen alle ſieben / vnd lieſſen keine kinder / vnd ſtorben.

Oc de tredie tog hende. Diſligeſt alle/ oc lode icke Børn effter ſig/ oc døde.

32. Zu letzt nach allen ſtarb auch das Weib.

Paa det ſiſte / effter dem alle/ døde oc ſaa Quinden.

Kapitola XX.

25. Y řekl gim: Nawraťtež tedy co geſt Cýſařowého Cýſařki/ a co geſt Božijho Bohu.

Zátym powiedźiał im / Oddayćież tedy co ieſt Ceſarſkiego Ceſárzowi/ á co ieſt Bożego Bogu.

26. Y nemohli ſlowa geho ſtijhati před Lidem: a diwijce ſe odpowědi geho/ mlčeli.

A ták nie mogli podchwyćić ſłow iego przed ludem/ á z dźiwiwſzy ſie od powiedźi iego/ milczeli.

27. Tehdy přiſtaupili někteřij z Saducegſkých/ kteřijž zapijragij býti z Mrtwých wſtánij. Y otazali ho.

Potym przyſzli niektorzy z Sáduceuſzow/ (ktorzy powiedáią iż nie máſz zmartwych wſtánia) y pytáli go.

28. Řkauce: Miſtře/ Mogžijs napſal nám/ Kdyby Bratr něčij vmřel mage Manželku/ a tenby ſeſſel bez Dětij / aby gi poyal Bratr geho za Manželku/ a wzbudil Sýmě Bratru ſwému:

Mowiąc/ Miſtrzu Moiżeſz nam nápiſał/ Ieſliżby czyy brát vmárł máiąc żonę/ á zſzedłby przez dźiatek / áby brát iego wźiął onę żonę / á wzbudźił potomſtwo brátu ſwemu.

29. Y bylo Sedm Bratřij/ a prwnij poyaw Ženu / vmřel bez dětij.

Było tedy śiedm bráciey/ z ktorych pierwſzy poiąwſzy żonę/ vmárł bez dźiatek.

30. A druhý poyal gi/ y ten vmřel bez Dětij.

Po nim ią wźiął wtory/ owa ráki oni śiedm/ á nie zoſtáwiwſzy dźiatek pomárli.

31. A třetij poyal gi. Též y wſſech ſedm/ a nezuo ſtawiwſſe Semene/ zemřeli.

Potym ią wźiął trzeći/ lecz y ten vmárł nie máiąc dźiatek.

32. Naypoſléze ze wſſech vmřela y Žena.

Po wſzytkich też vmárłá y niewiáſtá.

כ

33 בְּקִיָּמְתָא הָכִיל הֵאיְנָא מִנְּהוֹן תֶּהְוֵא אַנְתְּתָא שַׁבְעָתְהוֹן גֵּיר נַסְבוּהָ׃

Ne la reſurrettione dunque di qual di loro ſarà ella moglie? concioſia coſa che ſette l'hebbero per moglie.

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ בְּנַוְהִי דְּעָלְמָא הָנָא נָסְבִין נֶשֵּׁא וְנֶשֵּׁא הָוְיָן לְגַבְרֵא׃

E IESV riſpondendo, diſſe loro, I figliuoli di queſto ſecolo pigliano moglie, e danno à marito.

35 הָנוֹן דֵּין דַּלְהוֹ עָלְמָא שָׁוִו וְלַקְיָמְתָא הֵמֶן בֵּית מִיתֵא לָא נָסְבִין נֶשֵּׁא וְאַף לָא נֶשֵּׁא הָוְיָן לְגַבְרֵא׃

Ma quelli che ſaranno fatti degni di conſeguir quel ſecolo, e la reſurrettione da morte, non pigliano poi piu moglie, ne ſi maritano.

36 אַף לָא גֵּיר תּוּב לְמִמָּת מֶשְׁכְּחִין אֵיךְ מַלְאֲכֵא אֶנּוּן גֵּיר וּבְנַיָּא אִיתַיְהוֹן דַּאֲלָהָא מֵטוּל דַּהֲווּ בְנַיָּא דַּקְיָמְתָא׃

Percioche ne ancor poſſono piu morire: imperoche ſono eguali a gli Angeli, e ſon figliuoli di Dio eſſendo eſſi figliuoli de la reſurrettione.

37 דְּקָיְמִין דֵּין מִיתֵא אַף מוּשֵׁא בַּדֶק אַדְכַּר גֵּיר ב בְּסַנְיָא כַּד אֲמַר מָרְיָא אֱלָהֵה דַּאבְרָהָם וֶאלָהֵה דְּאִיסְחָק וֶאלָהֵה דְּיַעְקוֹב׃

E che i morti reſuſcitino, Moiſe ancora il moſtrò eſſendo egli preſſò al pruno, quando dice, che il Signore e l'Iddio d'Abraam, e l'Iddio d'Iſaac, e l'Iddio di Iacob.

38 אֱלָהָא דֵּין לָא הָוָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא כ כֻּלְּהוֹן גֵּיר חַיִּין אֶנּוּן לֵהּ׃

Hor egli non è gia Iddio di morti, ma di viui? percioche tutti viueno à lui.

39 וַעֲנוֹ אֲנָשִׁין מֵן סָפְרֵא וְאָמְרִין לֵהּ מַלְפָּנָא שַׁפִּיר אֲמַר אַנְתְּ׃

E riſpondendo alcuni de li Scribi, diſſero, Maeſtro, tu hai detto bene.

40 וְלָא תּוּב אַמְרַחוּ ל לְמֶשְׁאֲלוּתֵהּ עַל מֶדֶם׃

E non ardiuano di domandarli piu di niente.

41 וְאָמַר הֻוָא לְהוֹן א אֵיכַנָּא אָמְרִין סָפְרֵא עַל מְשִׁיחָא דַּבְרֵה הוּ דְּדָוִיד׃

Egli poi diſſe loro, Come dicono, Chriſto eſſer figliuol di Dauid?

כ

33 וּבִקְּמַת הַמֵּתִים לְמִי מֵהֶם תִּהְיֶה הָאִשָּׁה כִּי־לְשִׁבְעָה הָיְתָה לְאִשָּׁה׃

En la reſurrecion pues, muger de qual deellos ſerà? porque los ſiete la tuuieron por muger.

34 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ בְּנֵי עוֹלָם הַזֶּה לָקְחוּ וְנָתְנוּ לָהֶם נָשִׁים׃

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixoles, Los hijos deeſte ſiglo toman mugeres, y las caſan:

35 וַאֲשֶׁר יֵשְׁווּ לְעוֹלָם הַבָּא לַעֲמֹד בְּגוֹרָלָם בִּתְקוּמַת הַמֵּתִים לֹא יִקְחוּ וְלֹא יִתְּנוּ לָהֶם נָשִׁים׃

Mas losque fueren auidos por dignos de aquel ſiglo, y de la reſurrecion de los muertos, ni toman mugeres, ni las caſan.

36 כִּי עוֹד לֹא יוּכְלוּ לָמוּת וְכַמַּלְאָכִים יִהְיוּ וּבְנֵי אֱלֹהִים יִהְיוּ אֲשֶׁר בְּנֵי תְקוּמָה הֵמָּה׃

Porque no pueden ya mas morir: porque ſon iguales á los angeles: y ſon hijos de Dios quãdo ſon hijos de la reſurrecion.

37 וְכִי יָקוּמוּ הַמֵּתִים גַּם מוֹשֶׁה בָדַק כַּאֲשֶׁר מִתּוֹךְ הַסְּנֶה אָמַר אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וֵאלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃

Y que los muertos ayan de reſuſcitar, Moyſen aun lo enſennó junto al çarçal, quando dize ál Sennor, Dios de Abrahan, y Dios de Iſaac, y Dios de Iacob.

38 וַיהוָה אֵינֶנּוּ אֱלֹהֵי הַמֵּתִים כִּי־אִם הַחַיִּים כִּי־כֻלָּם חָיוּ לוֹ׃

Porque Dios, no es Dios de muertos, mas de biuos: porque todos biuen quanto à el.

39 וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי הַסֹּפְרִים וַיֹּאמְרוּ רַבֵּינוּ הֵטַבְתָּ לְהָשִׁיב׃

Y reſpondiendole vnos de los Eſcribas, dixeron, Maeſtro, bien hás dicho.

40 וְעוֹד לֹא נִמְצָא אִישׁ אֲשֶׁר מְלָאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאֹל לוֹ דָּבָר אֶחָד׃

Y no oſaron mas preguntarle algo.

41 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵיךְ יֹאמְרוּן אֶת־הַמָּשִׁיחַ לִהְיוֹתוֹ בֶּן־דָּוִד׃

Y el les dixo, Como dizen que el Chriſto es hijo de Dauid.

κ'.

33. Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

Duquel d'iceux donc ſera elle femme en la reſurrectio. ? car les ſept l'ont euë à femme.

34. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται.

Et Ieſus reſpondant leur dit, Les enfans de ce ſiecle-ci prenent & ſont prins en mariage.

35. Οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται.

Mais ceux qui ſeront faits dignes d'obtenir ce ſiecle-la & la reſurrection des morts, ne prendront ni ne ſeront prins en mariage.

36. Οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.

Car ils ne pourront plus mourir, d'autant qu'ils ſeront pareils aux Anges, & ſeront fils de Dieu, eſtans fils de la reſurrection.

37. Ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ.

Or qu'ainſi ſoit que les morts reſſuſcitent. Moyſe meſme l'a monſtre aupres du buiſſon: quand il appele le Seigneur, le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Iſaac, & le Dieu de Iacob.

38. Θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

Or n'eſt-il point le Dieu des morts, mais des viuans: car tous viuent à lui.

39. Ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον, διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.

Et quelques vns d'entre les Scribes reſpondans, dirent, Maiſtre tu as bien dit.

40. Οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾷν αὐτὸν οὐδέν.

Or ne l'oſoyent-ils plus interroguer de rien.

41. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν Χριστὸν υἱὸν Δαυὶδ εἶναι.

Mais lui leur dit, Comment dit-on que le Chriſt eſt fils de Dauid.

CAP. XX.

33. In reſurrectione ergo, cuius eorum erit uxor? ſiquidem ſeptem habuerunt eam uxorem.

Therefore at the reſurrection / whoſe wife of them ſhall ſhe be? for ſeuen had her to wife.

34. Et ait illis Ieſus, Filii huius ſeculi nubunt, & traduntur ad nuptias.

Then Jeſus anſwered / & ſaide vnto them / The children of this world marrie wiues / & are married.

35. Illi verò qui digni habebuntur ſeculo illo & reſurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores.

But they which ſhalbe counted worthie to enioy that worlde / and the reſurrection from the dead / neither marrie wiues / neyther are married.

36. Neque ultrà mori poterunt, æquales enim angelis ſunt: & filii ſunt Dei, cùm ſint filii reſurrectionis.

For they can die no more / foraſmuch as they are equall vnto the Angels / and are the Soñes of God / ſince they are the children of the reſurrection.

37. Quia verò reſurgant mortui, & Moyſes oſtendit, ſecus rubum, ſicut dicit Dominum Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deũ Iacob.

And that the dead ſhall riſe againe / euẽ Moſes ſhewed it beſides the buſh / when he ſayde / The Lorde is the God of Abraham / and the God of Iſaac / and the God of Iacob.

38. Deus autem non eſt mortuorum, ſed vivorum, omnes enim vivunt ei.

For he is not the God of the dead / but of them which liue: for all liue vnto him.

39. Reſpondentes autẽ quidam Scribarum, dixerunt ei, Magiſter, bene dixiſti.

Then certaine of the Phariſes anſwered and ſaid / Maſter / thou haſt well ſaid.

40. Et ampliùs non audebant eum quicquam interrogare.

And after that / durſt they not aſke him any thing at all.

41. Dixit autem ad illos, Quomodo dicũt Chriſtum filium eſſe David?

Then ſaide he vnto them / Howe ſay they that Chriſt is Dauids ſonne?

Das XX. Capitel.

33. **Nun inn der aufferſtehung / welches Weib wird ſie ſein vnter denen? Denn alle ſieben haben ſie zum Weib gehabt.**

Hues Huſtru iblant dem ſkal hun nu vere i Opſtandelſen? Thi alle ſiu haffde hende til Huſtru.

34. **Vnnd Jeſus antworttet / vnnd ſprach zu jnen: Die kinder diſer Welt freyen / vnnd laſſen ſich freyen.**

Oc Jheſus ſuarede / oc ſage til dem / Denne Verdens Børn tage til ecte / oc lade ſig tage til ecte.

35. **Welche aber wirdig ſein werden / jene Welt zu erlangen / vnd die aufferſtehung von den Todten / die werden weder freyen / noch ſich freyen laſſen.**

Men huilcke ſom bliffue verdige til / at faa hin verden / oc opſtandelſen fra de Døde / de ſkulle huercken tage til ecte oc ey lade ſig tage til ecte.

36. **Denn ſie können hinfort nicht ſterben / Denn ſie ſind den Engeln gleich vnnd Gottes Kinder / dieweil ſie Kinder ſind der Aufferſtehung.**

Thi de kunde der effter icke dø. Thi de ere Englelige oc Gudz Børn / efferdi de ere Opſtandelſens Børn.

37 **Das aber die Todten aufferſtehen / hat auch Moſes gedeutet bey dem Buſch / da er den HERREN heiſſet / Gott Abraham vnnd Gott Jſaac vnd Gott Jacob.**

Men at de Døde ſkulle opſtaa / haffuer oc Moſe giffuit til kende hoſſ Buſken / der ſom hand kalder HERREN / Abrahams Gud / oc Jſaacs Gud / oc Jacobs Gud.

38. **Gott aber iſt nicht der Todten / ſondern der Lebendigen Gott / denn ſie leben jhm alle.**

Oc Gud er icke de Dødis / men de leffuendis Gud / Thi de leffue hannem alle.

39. **Da antwortten etliche der Schrifftgelehrten / vnnd ſprachen: Meiſter / du haſt recht geſagt.**

Da ſuarede nogle aff de Scrifftkloge / oc ſagde / Meſtere / du ſagde ret.

40. **Vnnd ſie dorfften jhn forder nichts mehr fragen.**

Oc de torde icke ſpørie hannem at mere der effter.

41. **Er aber ſprach zu jhnen: Wie ſagen ſie / Chriſtus ſey Davids Son?**

Oc hand ſagde til dem / huor ledis ſige de / Chriſtus ere Dauids Søn.

Kapitola XX.

33. Protož při wzkřijſſenij / čij z nich bude Manželka? poněwadž gich Sedm mělo gi za Manželku.

A ták przy zmartwych wſtániu czyiá to z nich będzie żoná? ábowiem śiedm̄ mieli ią zá żonę.

34. Y řekl gim Ježijš: Synowé tohoto Swěta / Ženij ſe a Wdáwagij:

Tedy odpowiedziawſzy rzekł im Jezus / Ludzie tego wieku poymuią żony / y zá mąż wydawáią.

35. Ale ti kteřijž hodni gmijni budau onoho wěku a Wzkřijſſenij z mrtwých / ani ſe ženiti budau / ani wdáwati.

Ale ci ktorzy tego godni będą áby wieku onego doſtąpili / y powſtánia od vmárłych / áni żon poymuią / áni zá mąż idą.

36. Ani také budau mocy wijce vmřijti: neb podobnij gſau Angelům: A gſau Synowé Božij / poněwadž gſau Synowé wzkřijſſenij.

Ani iuż więcey vmieráć mogą / ábowiem rowni ſą Aniołom / á ſą ſynmi Bożymi / gdyż ſą ſynowie zmartwych wſtánia.

37. A že Mrtwij wſtanau z mrtwých / y Moyžijš to vkázal wedlé Keře / nato ž nazýwá PAna / Boha Abrahamowa / a Boha Izákowa / a Boha Jákobowa.

A iż vmárli wſtáć máią: Teżci to y Moizeſz oznaymił v krzá / gdy powieda być Páná Bogiem Abráhámowym / y Bogiem Izaákowym / y Bogiem Iákobowym.

38. Bůh pak nenij Mrtwých / ale žiwých: nebo wſſyckni žiwi gſau gemu.

Nie ieſtći tedy Bog vmárłych ale żywych bowiem iemu wſzyſcy żywą.

39. Tehdy odpowěděwſſe někteřij z Zákonijkuow / řekli gemu. Miſtře / dobře gſy powěděl.

Niektorzy tedy z Doktorow odpowiedaiąc / rzekli / Miſtrzu dobrześ powiedział.

40. A wijce neſměli ho o ničemž tázati.

A thák że go dáley ni ocz nie śmieli pytáć.

41. Protož řekl k nim: Kterak prawij býti Kryſta Synem Dawidowým:

Nád to rzekł do nich / Jákoż wżdy powiedáią żeby Kryſtus był ſyn Dawidow.

כ

42 והו דויד אמר בכתבא דמזמורא דאמר מריא למרי תב לך מן ימיני :

Quando che Dauid medeſimo dice nel libro de Salmi, Il Signor diſſe al mio Signore, Siedi à la mia deſtra.

43 עדמא דאסים בעלדבביך תחית רגליך :

Infin che io porrò i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi?

44 אן דויד הכיל קרא לה מרי איכנא ברה הו :

Dauid dunque il chiama Signore, e come è egli ſuo figliuolo?

45 וכד כלה עמא שמע הוא אמר לתלמידוהי :

E mentre che tutto il popolo vdiua, diſſe à i ſuoi diſcepoli.

46 אזדהרו מן ספרא דצבין למהלכו באסטלא ורחמין שלמא בשוקא וריש מותבא בכנושתא וריש סמכא בחשמיתא :

Guardateui da gli Scribi, che vogliono paſſeggiare in veſte lunghe, & amano le ſalutationi ne le piazze, e i primi ſeggij ne le ſinagoghe, e i primi luoghi ne i conuiti.

47 הנון דאכלין בתא דארמלתא בעלתא דמורכין צלותהון הנון נקבלון דינא יתירא :

I quali diuorano le caſe de le vedoue: e cio ſotto preteſto di far lunghe orationi. Queſti riceueranno maggior dannatione.

כא

1 חר דין ישוע בעתירא אילין דרמין הוו בית גזא קורבניהון :

E riguardando, vidde de ricchi che metteuano i lor doni ne la teſoreria.

2 וחזא אף ארמלתא חדא מסכנתא דארמית שמונא תרין :

E vidde ancor vna vedoua poueretta che vi metteua due piccioli.

כ

42 והוא דוד אמר בספר תהלים נאם יהוה לאדני שב לימיני :

Y el miſmo Dauid dize en el libro de los Pſalmos, Dixo el Sennor à mi Sennor, aſſientate à mis dieſtras:

43 עד אשית איביך הדום רגליך :

Entretanto que pongo tus enemigos por eſtrado de tus pies?

44 וכי קראו דוד לאדון ואיכה בנו הוא :

Anſique Dauid lo llama Sennor · como pues es ſu hijo?

45 ובשמוע כל העם אמר לתלמידיו :

Y oyendolo todo el Pueblo, dixo à ſus Diſcipulos.

46 השמרו לכם מן הסופרים אשר חפצם להתהלך באדרות ואהבו את הברכות בשוקים ואת מושבות ראשונות בעדות ואת מקומות ראשונות במסבה במשתי הערב :

Guardaos de los Eſcribas, que quieren andar con ropas largas, y aman las ſalutaciones en les plaças: y las primeras ſillas en las Synogas: y los primeros aſſientos en las cenas.

47 אשר יאכלו את בתי האלמנות ובעלילות הדברים יאריכו תפלותם והמה משפט יותר יקחו :

Que engluten las coſas de las biudas poniendo por pretexto la luenga oracion. eſtos recibiràn mayor condenacion.

כא

1 ויבט ישוע וירא את העשירים אשר השליכו מתנותם לבית גנז :

Y Mirando, vido los ricos que echauan ſus offrendas en el arca de la limoſna.

2 וירא גם את אלמנה אחת משכנה להשליך שמה שני מנין :

Y vido tambien vna biuda probrezilla, que echaua alli dos minutos.

κ'.

42. Καὶ αὐτὸς δαυὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν· εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

Veu que Dauid meſme dit au liure des Pſeaumes, Le Seigneur a dit à mon Seigneur Sieds toi à ma dextre.

43. Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Iuſqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour marchepied de tes pieds.

44. Δαυὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι;

Dauid donc l'appele Seigneur: & comment eſt-il ſon fils?

45. Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Et comme tout le peuple eſcoutoit, il dit à ſes diſciples.

46. Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

Donnez vous garde des Scribes, qui volontiers ſe pourmenent en robbes longues, & qui aiment les ſalutations és marchés, & les premieres ſeances és ſynagogues, & les premieres places és banquets.

47. Οἳ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

Leſquels mangent tout entierement les maiſons des vefues, voire en faiſant ſemblant de prier beaucoup, ils en receuront plus grande condamnation.

ΚΕΦΑΛ. κα'.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους.

Et comme il regardoit, il vid les riches qui mettoyent leurs dons au tronc.

2. Εἶδε δὲ καί τινα χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά.

Il vid auſſi vne poure vefue qui y mettoit deux pites.

CAP. XX.

42. Et ipſe David dicit in libro Pſalmorum, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.

And Dauid him ſelfe ſaith in the booke of the Pſalmes / The Lorde ſaide vnto my Lord / ſit at my right hand.

43. Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum pedum tuorum?

Till I ſhall make thine enemies thy footſtoole.

44. David ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius eſt?

Seeing Dauid calleth him Lorde / how is he then his ſonne?

45. Audiente autem omni populo, dixit diſcipulis ſuis.

Then in the audience of all, the people he ſaid vnto his diſciples.

46. Attendite à Scribis qui volunt ambulare in ſtolis, & amant ſalutationes in foro, & primas cathedras in ſynagogis, & primos diſcubitus in conviviis.

Beware of the Scribes / which deſire to go in long robes / and loue ſalutations in the markets / and the higheſt ſeates in the Synagogues / & ỹ chiefe roomes at feaſts.

47. Qui devorant domos viduarum: ſimulantes longam orationē. Hi accipient damnationem maiorem.

Which deuoure widowes houſes / euen vnder a colour of long praying: theſe ſhall receiue greater damnation.

CAP. XXI

RESpiciens autem, vidit eos qui mittebant munera ſua in gazophylacium divites.

And as he behelde / he ſawe the riche men / which caſt their giftes into the treaſurie.

2 Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo.

And he ſaw alſo a certaine poore widow / which caſt in thither two mites.

Das XX. Capitel.

42. Vnd er ſelbs David ſpricht im Pſalmenbuch: Der HERR hat geſagt zu meinem HERRN / ſetze dich zu meiner Rechten.

Oc David ſelff ſiger i Pſalme bogen / HERREN ſagde til min HErre / Sæt dig hoſſ min høyre Haand.

43. Biß daß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füſſe.

Indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine Føder.

44. David nennet jhn einen HERREN / wie iſt er denn ſein Son?

David kalder hannem en HERRE / huorledis er hand da hans Søn?

45. Da aber alles Volck zuhöret / ſprach er zu ſeinen Jüngern:

Oc der alt Folcket hørde til / ſagde hand til ſine Diſciple.

46. Hütet euch für den Schrifftgelehrten / die da wöllen einher tretten inn langen Kleidern / vnnd laſſen ſich gerne grüſſen auff dem Marckte / vnd ſitzen gerne oben an in den Schulen / vnd über Tiſch.

Vocter eder for de Scriffkloge / ſom ville traade her frem i longe Klæder / oc lade ſig gerne hilſe paa Torffuit / oc ſide gerne øffuerſt i Scholerne / oc til Bord.

47. Sie freſſen der Witwen häuſer / vnd wenden lange Gebet für / die werden deſte ſchwerer Verdammniß empfahen.

De æde Enckers Huſſ / vnder det ſkin at de bede lenge / De ſkulle faa diſſ ſuarere fordommelſe.

Das XXI. Capitel.

ER ſahe aber auff / vñ ſchawete die Reichen / wie ſie jhre Opffer einlegten in den Gotteskaſten.

OC hand ſaa op / oc ſkudde de Rige / huorledis de lagde deris Offer ind i Gudz Kiſte.

2. Er ſahe aber auch ein arme Witwe / die legte zwey Scherpfflein ein.

Da ſaa hand oc en arm Encke / hun lagde thu Skerff vdi.

Kapitola XX.

42. A ſam Dawid prawij w Knihách Žalmowých / Rzekl PAN PANU mému / ſed na Prawicy mé.

A ſam Dawid powieda w Kſięgach Pſalmow / Rzekł Pan Panu moiemu / Siadź na prawicy moiey.

43. Dokawádž nepoložijm Nepřátel twých podnože noh twých:

Aż położę nieprzyiacioły twe podnożkiem nog twoich?

44. Poněwadž tedy Dawid PAnem ho nazýwá / y kterak Syn geho gest?

A tak Dawid názywa go Pánem: Y iákoż ieſt tedy ſynem iego?

45. A když poſlauchal weſſkeren lid / řekl Včedlnijkům ſwým.

A przetoż gdźie wſzytek lud ſłyſzał / rzekł zwolennikom ſwoim.

46. Pilně ſe wyſtřijhayte od Včitelůw / kteřijž chtij choditi w kraſném rauſſe / a milugij pozdrawowánij na Rynku / a prwnij ſtolice w Sſkolách / a prwnij ſedánij na hodech.

Przeſtrzegaycie ſię Doktorow / ktorzy chcą chodźić w ſzatach ſzerokich / y miłuią witánia ná rynkoch / á pierwſze ſtolice w zgromádzeniu / y pierwſze zaſiadánia przy wieczerzach.

47. Kteřijž zžijragij domy wdowſké / pod zámyſlem dlauhé Modlitby. Tiť wezmau těžſſý odſauzenij?

Ktorzy do ſzczątká pożyraią domy wdow / á rzkomo ſię długiemi modlitwámi vdawia. A cić odnioſzą cięższy ſąd.

Kapitola XXI.

A Pohleděw vzřel ty / kteřijž metali dary ſwé do Pokladnice / bohaté.

POtym weyzrawſzy widźiał bogacze oddawaiące dáry ſwe do ſkarbu.

2. Vzřel pak také gednu Wdowu chudičkau / ana vwrhla dwa Penijze malá.

Widźiał też y niektorą wdowę vbogą kłádącą támdwa drobne pieniądze.

כא

3 וֶאֱמַר שְׁרָרָא אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מֶסְכֵּנְתָּא אַרְמִיַת יַתִּיר מֶן כֻּל־נָשׁ׃

E diſſe, Io vi dico veramente che queſta pouera vedoua ha meſſo piu di tutti.

4 כֻּלְהוֹן גֵּיר הָלֵין מֶן מָא דְּיַתִּיר הֲוָא לְהוֹן אַרְמִיו בֵּית קוּרְבָּנָא דַּאלָהָא הָדָא דֵּין מֶן חַסִּירוּתָהּ כֻּל דְּקַנְיָא הֲוָת אַרְמִיַתָהּ׃

Imperoche tutti queſti hanno meſſo ne i doni di Dio, di quello che auanza loro: ma coſtei ha meſſo de la pouerta ſua tutto il vitto ch'ella haueua.

5 וְכַד אָמְרִין הֲווּ אֱנָשִׁין עַל הַיְכְלָא דִּבְכֵאפֵא שַׁפִּירָתָא וּבְקוּרְבָּנָא מְצַבַּת אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ׃

E mentre che alcuni diceuano del tempio ch'egli era ornato di belle pietre, e di doni, egli diſſe.

6 הָלֵין דְּחָזֵין אַנְתּוּן נֵאתוּן יַוְמָתָא דַּבְהוֹן לָא תֶשְׁתְּבֵק כֵּאפָא עַל כֵּאפָא דְּלָא תֶסְתַּתַר׃

Son queſte le coſe che voi riguardate? verranno i giorni, ne i quali non ſarà laſſata pietra ſopra pietra, che non ſia ruinata.

7 וַמְשַׁאֲלִין הֲווּ לֵהּ וְאָמְרִין מַלְפָּנָא אֵמַתַי הָלֵין נֶהְוְיָן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּקָרְבִין הָלֵין דְּנֶהְוְיָן׃

Allora eſſi li domandarono, dicendo, Maeſtro, quando ſaranno queſte coſe, e che ſegno ſarà quando queſte coſe debbeno auuenire?

8 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן חֲזַו לְמָא תֶטְעוּן סַגִּיאֵא גֵּיר נֵאתוּן בַּשְׁמִי וְנֵאמְרוּן דְּאֶנָא אֶנָא מְשִׁיחָא וְזַבְנָא קְרֵב לָא דֵּין תֵּאזְלוּן בָּתְרֵהוֹן׃

Et egli diſſe, Guardate di non eſſere ingannati: perche molti verranno nel nome mio, dicendo, Io ſono e il tempo s'auuicina: non andate dunque dietro ad eſſi.

9 וּמָא דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן קְרָבָא וְשַׁגּוּשְׁיָא לָא תֶדְחֲלוּן עֲתִידָן אֶנֵין גֵּיר הָלֵין לְוּקְדַם לְמֶהְוָא אֶלָּא לָא עַד כִּיל מְטָא חַרְתָּא׃

E quando voi vdirete de le guerre e de le ſeditioni, non vi ſpauentate: perche biſogna che queſte coſe primamente auuengono, ma non coſi toſto ſarà la fine.

כא

3 וַיֹּאמֶר אָמְנָם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי הָאַלְמָנָה הַזֹּאת הַמִּשְׁכֵּנָה רַב מִכֻּלָּם הִשְׁלִיךְ׃

Y dixo, Deuerdad os digo, que eſtà biuda pobre echó mas que todos.

4 כִּי כָל־הָאֵלֶּה מִיִּתְרָם הִשְׁלִיכוּ אֶל־קָרְבְּנֵי אֱלֹהִים וְזֹאת מִמַּחְסוֹרֶיהָ כָּל קִנְיָנָהּ אֲשֶׁר לָהּ הִשְׁלִיךְ׃

Porque todos eſtos, de loque les ſobra echaron para las offrẽdas di Dios mas eſta, de ſu pobreza echó todo ſu ſuſtento que tenia.

5 וְכַאֲשֶׁר אָמְרוּ אֲנָשִׁים עַל־הַהֵיכָל כִּי בַּאֲבָנִים יְקָרִים וּבְקָרְבָּנִים נֶעְדָּה אוֹ־אָמַר׃

Yà vnos que dezian del templo, que eſtaua adornado de hermoſas piedras, y dones, dixo.

6 אֶת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר רוֹאִים אַתֶּם יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר בָּם לֹא תֵעָזֵב אֶבֶן עַל־אֶבֶן אֲשֶׁר לֹא תֵהָרֵס׃

Eſtas coſas que veys, dias vendrán, que no quedarà piedra ſobre piedra que no ſea deſtruyda.

7 וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ לֵאמֹר רַבֵּנוּ וּמָתַי יִהְיוּ הָאֵלֶּה וּמָה הָאוֹת אֲשֶׁר עֲתִידִים לִהְיוֹת הָאֵלֶּה׃

Y preguutaronle, diziendo, Maeſtro, quando ſerá eſto? Y que ſennal aura quando eſtas coſas ayan de commençar à ſer hechas?

8 וְהוּא אָמַר רְאוּ פֶּן־תִּנָּשְׂאוּ כִּי רַבִּים יָבוֹאוּ בִּשְׁמִי לֵאמֹר כִּי אֲנִי הוּא וְהָעֵת קָרוֹב אַל־נָא תֵלְכוּ אַחֲרֵיהֶם׃

El entonces dixo, Mirad no ſeays enganna dos: porque vendràn muchos en mi nombre, diziendo, yo ſoy: y el tiempo eſtà cerca, portanto no vays enpos deellos.

9 וְכַאֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ מִלְחָמוֹת וּמְדוּחוֹת אַל־תֵּחָרְדוּ כִּי עֲתִידִים לִהְיוֹת הָאֵלֶּה בָּרִאשׁוֹנָה אַךְ אֵינֶנּוּ הַקֵּץ בְּרֶגַע׃

Empero quando oyerdes guerras y ſediciones, no os eſpanteys: porque es meneſter que eſtas coſas acontezcan primero. mas no luego ſera la fin.

κβ'.

3. Καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα ἡ πτωχὴ αὕτη πλεῖον πάντων ἔβαλεν.

Dont il dit, Ie vous di pour vrai, que ceſte poure veſue a plus mis que tous les autres.

4. Ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

Car tous ceux ci ont mis aux offrandes de Dieu de ce qui leur abonde: mais ceſte ci y a mis de ſa diſette tout le viure qu'elle auoit.

5. Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε.

Et comme quelques vns diſoyent du temple, qu'il eſtoit orné de belles pierres & dons, il dit.

6. Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

Eſt ce cela que vous regardez? les iours viendrõt eſquels ne ſera laiſſee pierre ſur pierre qui ne ſoit demolie.

7. Ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

Adonc ils l'interroguerent, diſans, Maiſtre, quand ſera-ce donc que ces choſes aduiendront? & quel ſigne y aura il quand ces choſes deuront aduenir?

8. Ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

Et il dit, Prenez garde que vous ne ſoyez ſeduits: car pluſieurs viendront en mon nom, diſans, C'eſt moi qui ſuis le Chriſt, & le temps approche: n'allez donc point apres eux.

9. Ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

Et quand vous orrez des guerres & ſeditions, ne vous eſpouuantez point: car il faut que ces choſes aduienent premierement, mais la fin ne ſera point incontiuent.

CAP. XXI.

3. Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes miſit,

And he ſaide/ Of a trueth I ſay vnto you/ that this poore widowe hath caſt in more then they all.

4. Nam omnes hi, ex abundãti ſibi miſerunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deeſt illi, omnem victum ſuum quem habuit, miſit.

For they all haue of their ſuperfluitie caſt into the offeringes of God/ but ſhe of her penurie hath caſt in all the liuing that ſhe had.

5. Et quibuſdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum eſſet, dixit:

Now as ſome ſpake of the Temple/ how it was garniſhed with goodly ſtones/ and with conſecrate things/ he ſaid:

6. Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidẽ qui non deſtruatur.

Are theſe the things that ye looke vpon? the dayes will come/ wherein a ſtone ſhall not be left vpon a ſtone/ that ſhall not bee throwen downe.

7. Interrogaverunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt: & quod ſignum cùm fieri incipient?

Then they aſked him/ ſaying/ Maſter/ but when ſhall theſe thinges be? & what ſigne ſhall there be when theſe things ſhall come to paſſe?

8. Qui dixit, Videte ne ſeducamini, Multi enim venient in nomine meo, dicẽtes quia ego ſum: & tempus appropinquavit, nolite ergo ire poſt eos?

And he ſaid/ Take heede/ that ye be not deceiued: for many wil come in my Name/ ſaying/ I am Chriſt/ and the time draweth neere: followe ye not them therefore.

9. Cùm autem audieritis prælia & ſeditiones, nolite terreri: oportet primùm hęc fieri, ſed nondum ſtatim finis.

And when ye heare of warres and ſeditions/ be not afraid: for theſe things muſt firſt come/ but the end followeth not by and by.

Das XXI. Capitel.

3. Vnnd er ſprach: Warlich ich ſage euch/ diſe arme Witwe hat mehr denn ſie alle eingelegt.

Oc hand ſagde/ Sandelige ieg ſiger eder/ Denne Fattige Encke haffuer lagd mere vdi end de alle.

4. Denn diſe alle haben auß jhrem überfluß eingelegt / zu dem Opffer Gottes/ Sie aber hat von jrem Armut alle jre nahrung/ die ſie hat/ eingelegt.

Thi alle diſſe haffue lag vdi aff deris offuerflødighed til Gudz Offer/ Men hun haffuer aff ſin Fattigdom/ lad al hendis Nering vdi/ ſom hun haffde.

5. Vnnd da etliche ſagten von dem Tempel/ daß er geſchmuckt were von feinen Steinen vnnd Kleinoten/ ſprach er:

Oc der nogle ſagde om Templen/ at det vaar prydet met deylige Stene oc Klenodie/ da ſagde hand.

6. Es wirdt die Zeit kommen/ inn welcher/ des alles/ das jr ſehet/ nicht ein Stein auff den andern gelaſſen wirdt/ der nicht zubrochen werde.

Den tid ſkal komme/ i huilcken/ der ſkal icke bliffue en Sten paa den anden/ aff alt det i ſee/ ſom ey ſkal ſønder brydis.

7. Sie fragten jhn aber/ vnd ſprachen: Meiſter/ wenn ſoll das werden? Vnd welches iſt das Zeichen/ wenn das geſchehen wirdt?

Da ſpurde de hannem at/ oc ſagde Meſtere/ naar ſkal det vorde? oc huilcket er det Tegen/ naar det ſkal ſke?

8. Er aber ſprach: Sehet zu/ laſſet euch nicht verfüren/ Denn vil werden kommen in meinem Namen/ vnd ſagen: Jch ſey es/ vnd die zeit iſt herbey kommen/ folget jhnen nicht nach.

Oc hand ſagde/ Seer til/ lader eder icke forføre/ Thi der ſkulle mange komme i mit Naffn/ oc ſige/ Det er ieg/ Oc tiden er kommen hart hoſſ/ Følger dem icke effter.

9. Wenn jr aber hören werdet von Kriegen vnd empörungen/ ſo entſetzet euch nicht/ denn ſolches muß zuuor geſchehen/ aber das Ende iſt noch nicht ſo bald da.

Oc naar i høre om Krig oc Oprør/ da forferdis icke/ Thi ſaadant ſkal før ſke/ Men enden er icke end ſtrax der.

Kapitola XXI.

3. Y řekl: zagiſté prawijm wám/ Že Wdowa tato chudá wijce geſt vwrhla/ nežli wſſyckni.

Y rzekl/ Prawdziwieć wam powiedam/ Wdowá tá vbogá więcey niż ći wßyſcy wlożylá.

4. Nebo wſſyckni tito/ z toho což gim zbýbálo/ dali dary Bohu/ ale tato z toho což gij nezbýwalo/ wſſecknu žiwnoſt ſwau kterauž měla/ vwrhla.

Abowiem wßyſci ći z tego co im zbywálo kládli/ v thym dárowáli Bogá/ Ale tá z niedoſtátku ſwego/ wßytko pożywienie ktore miálá wlożylá.

5. A některým kteřijž prawili o Chrámu/ Žeby kamenijm dobrým a dary ozdoben byl/ řekl:

Y gdy niektorzy powiedáli o kościele iż byl pięknym kámieniem y dáry ochędożony/ rzekl im.

6. Toto což widijte/ přigdau dnowé/ w nichžto nebude zůſtawen kámen na kameni/ kterýžby nebyl zkažen.

Aná toż pátrzácie/ przyydąc czáßy w ktore nie będzie zoſtháwion kámień ná kámieniu/ ktoryby nie byl rozwálon.

7. Protož tázali ho řkauce: Přikazateli/ kdy tyto wěcy budau/ a které bude znamenij/ když ſe počnau dijti?

Tedy go pytáli/ mowiąc/ Miſtrzu á kiedyż to wzdy będzie? y ktory znák przyydz má kiedy ſię to ſtánie?

8. Kterýž řekl: Wižtež abyſſte nebyli ſwedeni. Nebo mnozý přijgdau we Gménu mém/ řkauce: Že yá gſem/ a čas ſe přibliijžil: Protož nenáſledůgte gich.

Ale on powiedział/ Báczćie ż żebyśćie nie byli zwiedzieni/ boć wiele ich przyydzie w imię moie/ mowiąc/ Jáciem ieſt Kryſtus/ á czáſi ſię on przybliża/ nie chodźcież tedy zá nimi.

9. A když pak vſlyſſýte boge a různice/ neſtrachůgte ſe: Nebť muſý ty wěcy prwé býti/ ale ne y hned konec.

A gdy też vſlyßyćie walki y nieſnaſki/ nie trwożcież ſię/ Abowiem ći potrzebá áby tho wprzod bylo/ áleć nie wnet koniec.

כא

10 יְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ׃

Allor dice ua loro, Si leuarà gente contra gente, e regno contra regno.

11 וְזַוְעֵא רַוְרְבֵא יֶהְווֹן בְּדוּכָא דוּכָא וְכַפְנֵא וּמוֹתָנָא וְיֶהְוְיָן דְּחֶלְתָא וְסוּרְדָּא וְאָתְוָתָא רַוְרְבָתָא מֶן שְׁמַיָּא יֶתְחַזְיָן וְסַתְוֵא רַוְרְבָא יֶהְווֹן׃

E ſaranno gran terremoti in Varij luoghi, e careſtie, e peſtilentie, e ſaranno de li ſpauenti, e de ſegni grandi dal cielo.

12 קְדָם דֵּין הָלֵין כֻּלְּהֵין יַרְמוֹן עֲלַיְכוֹן אַיְדַיָּא וְיִרְדְּפוּנָכוֹן וְיַשְׁלְמוּנָכוֹן לַכְנוּשָׁתָא וַלְבֵית אֲסִירֵא וְיַקְרְבוּנָכוֹן קְדָם מַלְכֵא וְהֶגְמוֹנֵא מֶטוּל שְׁמִי׃

Ma innanzi à tutte queſte coſe metteranno le lor mani addoſſo à Voi, e perſeguitarannoui, dandoui à le ſinagoghe, & à le prigioni, e tirandoui dinanzi à i re & à i preſidenti, per il Nome mio.

13 הָוְיָא לְכוֹן דֵּין לְסָהֲדוּתָא׃

E queſto Vi ſeruira per teſtimonianza.

14 סִימוּ דֵּין בְּלֶבְּכוֹן דְּלָא תֶּהְווֹן מֶתְיַלְּפִין לְמַפַּק רוּחָא׃

Ponete dunque ne i Voſtri cuori di non premeditare da riſpondere.

15 אֶנָא גֵּיר אֶתֵּל לְכוֹן פּוּמָא וְחֶכְמְתָא אַיְדָא דְּלָא יֶשְׁכְּחוּן לְמֶקָם לְקוּבְלָהּ כֻּלְּהוֹן בְּעֶלְדְּבָבַיְכוֹן׃

Perche io Vi darò bocca e ſapientia, à laquale non potrannò contradire ne reſiſtere tutti i Voſtri auuerſarij.

16 יַשְׁלְמוּנָכוֹן דֵּין אֲבָהַיְכוֹן וַאֲחַיְכוֹן וְאַחְיָנַיְכוֹן וְרָחֲמַיְכוֹן וְיָמִיתוּן מֶנְכוֹן׃

Voi ſarete traditi ancor da padri e madri, e da fratelli, e da parenti, e da amici, e di Voi ne ammazzaranno.

כא

10 אָז אָמַר אֲלֵיהֶם יָקוּם גּוֹי עַל־גּוֹי וּמַמְלָכָה עַל־מַמְלָכָה׃

Entonces les dixo, Leuantarſehá gente contrâ gente, y reyno contra reyno.

11 גַּם רַעַשׁ גָּדוֹל בְּכָל־מְקוֹמִים וְדֶבֶר וְרָעָב יִהְיוּ וּמוֹפְתִים וְאוֹתוֹת וְנוֹרָאוֹת מִשָּׁמַיִם יִהְיוּ׃

Y aura grandes terremotos en cada lugar, y hambres, y peſtilencias: y aurá prodigios y grandes ſennales del cielo.

12 וְלִפְנֵי כֻּלָּם הָאֵלֶּה יִשְׁלְחוּ אֲלֵיכֶם אֶת־יְדֵיהֶם וְיִרְדְּפוּ אֶתְכֶם וְיַסְגִּירוּ אֶתְכֶם בִּידֵי הָעֵדָה וּבַמַּטָּרוֹת וְיוֹלִיכוּ אֶתְכֶם אֶל־הַמְּלָכִים וּנְשִׂיאִים בַּעֲבוּר שְׁמִי׃

Mas antes de todas eſtas coſas os echaran mano, y perſeguiràn entregandohos à las Synogas y à las carceles, trayendo hos à los reyes y à los preſidentes por cauſa de mi nombre.

13 זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם לְעֵדוּת׃

Y ſeroshà eſto para teſtimonio.

14 לָכֵן שִׂימוּ עַל־לְבַבְכֶם אַל תַּקְדִּימוּ לַחֲשֹׁב מָה תַּעֲנוּן׃

Poned pues en vueſtros coràcones de no penſar antes como ayays de reſponder.

15 כִּי אָנֹכִי אֶתֵּן לָכֶם אֶת־פֶּה וְחָכְמָה אֲשֶׁר לֹא תוּכְלוּ לְדַבֵּר וְלָקוּם בָּהּ כָּל־הַקָּמִים עֲלֵיכֶם׃

Porque yo os dáré boca y ſabiduria, à la qual no podran reſiſtir ni contra dezir todos los que ſehos oppondran.

16 כִּי תִמָּסְרוּ גַּם מֵאֲבוֹתֵיכֶם וְדוֹדִים וְרֵעִים וְאַחִים וּמִקְצָתְכֶם יָמִיתוּ׃

Mas ſereys entregados aun de vueſtros padres, y hermanos, y parientes, y amigos: y matataran de voſotros.

κα'.

10. Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν·

Adonc leur dit-il, Nation s'eſleuera contre nation, & royaume contre royaume.

11. Σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.

Et grands tremblemens de terre ſeront de lieu en lieu, & famines & peſtilences, & y aura eſpouuantemens, & grands ſignes du ciel.

12. Πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων, ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου,

Mais deuant toutes ces choſes, ils meteront les mains ſur vous, & vous perſecuteront, vous liurans aux ſynagogues, & aux priſons: & vous tireront deuant les Rois & les gouuerneurs, pour l'amour de mon Nom.

13. Ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

Et cela vous ſeruira pour teſmoignage.

14. Θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾷν ἀπολογηθῆναι.

Mettez donc en vos cœurs de ne premediter comment vous reſpondrez.

15. Ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

Car ie vous donnerai bouche & ſapience, à laquelle ne pourront contredire ne reſiſter tous ceux qui vous ſeront contraires.

16. Παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν.

Auſsi ſerez-vous liurés de peres & meres, & freres, & parens, & amis: & en feront mourir d'entre-vous.

10. Tum

CAP. XXI.

10. Tunc dicebat illis, Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum.

Then ſaid he vnto them / Nation ſhall riſe againſt nation / and kingdome againſt kingdome.

11. Et terræ motus magni erunt per loca, & peſtilentiæ & fames, terroresque de cælo, & ſigna magna erunt.

And great earthquakes ſhalbe in diuers places / and hunger / and peſtilence / & fearefull thinges / and great ſignes ſhal there be from heauen.

12. Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus ſuas: & perſequentur tradentes in ſynagogas & cuſtodias, trahentes ad reges, & præſides propter nomen meum.

But before all theſe / they ſhall lay their hands on you / and perſecute you / deliuering you vp to the Synagogues / and into priſons / and bring you before kings and rulers for my Names ſake.

13. Continget autem vobis in teſtimonium.

And this ſhall turne to you / for a teſtimonial.

14. Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari quemadmodum reſpondeatis.

Lay it vp therefore in your hearts / that ye premeditate not / what ye ſhall anſwere.

15. Ego enim dabo vobis os & ſapientiam: cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri.

For I will giue you a muth / and wiſdom / where againſt all your aduerſaries ſhall not be able to ſpeake / nor reſiſt.

16. Trademini autem à parentibus & fratribus, & cognatis & amicis: & morte afficient ex vobis.

Yea / ye ſhall be betrayed alſo of your parents / and of your brethrē / and kinſemen / and friendes / and ſome of you ſhall then put to death.

Das XXI. Capitel.

10. Da ſprach er zu jhnen: Ein Volck wirdt ſich erheben über das ander / vnnd ein Reich über das ander.

Da ſagde hand til dem. It Folck ſkal opreyſe ſig offuer det andet / oc it Rige offuer det andet.

11. Vnnd werden geſchehen groſſe Erdbebunge hin vnnd wider / theure zeit vnnd Peſtilentz / auch werden SchrecknIß vnd groſſe Zeichen vom Himmel geſchehen.

Oc der ſkulle ſke ſtore Jordſkel bort oc igen / Dyr tid oc Peſtilentze / oc forferdelſer oc ſtore Tegen ſkulle ſke aff Himmelen.

12. Aber vor diſem allen werden ſie die Hände an euch legen vnd verfolgen / vñ werden euch überantwortten inn jhre Schulen vnd Gefängniſſe / vnd für Könige vnd Fürſten ziehen / vmb meines Namens willen.

Men faare alt dette / ſkulle de legge Hender paa eder oc forfølge eder / oc de ſkulle antuorde eder hen i deris Scholer oc Fengſel / oc drage eder faar Konger oc Førſter / for mit Naffn ſkyld.

13. Das wird euch aber widerfahren zu einem Zeugniß.

Oc det ſkal vederfaris eder til it vidniſbyrd.

14. So nemet nun zu hertzen / daß jhr nicht ſorget / wie jhr euch verantwortten ſolt.

Saa legger nu paa hierte / at i icke ſørge huorledis i ſkulle forſuare eder.

15. Denn ich wil euch Mund vnnd Weißheit geben / welcher nicht ſollen widerſprechen mögen noch widerſtehen / alle eure Widerwertigen.

Thi ieg vil giffue eder Mund oc Viſdom / huilcken vlle eders Modſtandere icke ſkulle kunde imod ſige oc ey imod ſtaa.

16. Jr werdet aber überantworttet werden von den Eltern / Brüdern / Gefreundten vnd Freunden / vnnd ſie werden euer etliche tödten.

Oc i ſkulle antuordis hen aff Foreldre / Brødre / Frender oc Venner / oc de ſkulle ſla nogle aff eder ihiel.

Kapitola. XXI.

10. Tehdy prawil gim: Powſtane Lid proti Lidu / a Králowſtwij proti Králowſtwij.

Zátym rzekł ku nim / Powſtánie narod przeciw narodowi / y kroleſtwo przeciw kroleſtwu.

11. A Země třeſenij weliká budau po mijſtech / a Morowě a Hladowě / a hrůzy s Nebe / a diwowě welicý.

A bedą wielkie trzęśienia ziemie ná káżdych mieyſcach / y głod / y powietrza á ſtrāchy y znáki wielkie z niebá bedą.

12. Ale před těmi wſſemi wěcmi zgijmagij wás / a protiwiti ſe wám budau / wydáwagijce wás do Sſkol a Zalářůw / wedauce k Králům a Wládařům pro Gměno mě:

Ależ przed wſzytkiem tym rzucą ſie ná was rękomá ſwemi / bedą was prześládowáć / podawáiąc do bożnicy do więźienia / a wodząc przed Krole y przed ſtároſty / dla imienia me°.

13. A přihodij ſe wám to na ſwědectwij.

A tyć rzeczy wam bedą ná świádectwo.

14. Protož ſložte to w ſrdcych waſſých / abyſſte nemyſlili / kterakbyſſte odpowijdati měli:

A przetoż mieyćie to w ſercách wáſzych / abyśćie nie myślili czym byſie bronić.

15. Já zagiſté wám dám vſta a maudroſt / kteréžto nebudau mocy odolati ani odmlauwati / wſſyckni protiwnicy waſſy.

Abowiemći ia wam dám vſtá y mądrość ktorey nie bedą mogli odeprzeć áni ſie ſprzećiwić wſzyſcy ktorzy ſie wam zaſtáwowáć bedą.

16. A budete zrazowáni od Rodičuow a od Bratřij / a od Přijbuzných / y od přátel / a zmordugij někteřé z wás.

Bedźiećie też wydáni od rodźicow / od bráciey / y od krewnych / y od przyiaciol / á niektore z was o śmierć przypráwią.

כא

17 וְתֶהְווּן סְנִיאִין מִן כֻּל אֱנָשׁ מֶטוּל שְׁמִי׃

E ſarete in odio à tutti per il Nome mio.

18 וּמְנָתָא מִן דְּרִישְׁכוּן לָא תֵּאבַד׃

Ma non perirà pur vn capello del voſtro capo.

19 בַּמְסַיְבְּרָנוּתְכוּן דֵּין תִּקְנוּן נַפְשְׁכוּן׃

Poſſedete l'anime voſtre per la voſtra patientia.

20 מָא דֵּין דַּחֲזֵיתוּן לְאוּרִישְׁלֶם דַּחְדִיר לַהּ חֵילָא הָיְדֵין דְּעוּ דְּקֶרְבַת לַהּ חוּרְבָּהּ׃

Hor quando voi vedrete Ieruſalem circondata da ſoldati, ſappiate allora che s'appreſſa la ſua deſolatione.

21 הָיְדֵין אַילֵין דְּבִיהוּד אֶנּוּן נֶעְרְקוּן לְטוּרָא וְאַילֵין דְּבְגַוָּהּ אֶנּוּן נֶעְרְקוּן וּדְבְקוּרְיָא לָא נֶעְלוּן לָהּ׃

Allora quei che ſono in Giudea, fugganſene à i monti: e quei che ſono nel mezo di eſſa, partanſene: e quei che ſono ne le regioni, non entrino in eſſa.

22 דְּיוֹמָתָא אֶנּוּן הָלֵין דְּתְבַעְתָּא דְּנֶשְׁלַם כֻּלְמָא דַּכְתִיב׃

Percioche queſti ſon giorni di vendetta, accioche s'adempiano tutte le coſe che ſono ſcritte.

23 וָי דֵּין לְאַילֵין דְּבְטְנָן וְלְאַילֵין דְּמֵינְקָן בְּהָנוּן יוֹמָתָא נֶהְוֵא גֵּיר אוּלְצָנָא רַבָּא בְּאַרְעָא וְרוּגְזָא עַל עַמָּא הָנָא׃

E guai à quelle che ſaranno grauide, & à quelle che lattaranno in quei giorni, percioche ſarà grande afflittione ſopra la terra, & ira in queſto popolo.

כא

17 וִהְיִיתֶם שְׂנוּאִים מִכֻּלָּם בַּעֲבוּר שְׁמִי׃

Y ſereys zborrecidos de todos por cauſa de mi nombre.

18 וּמִשַּׂעֲרוֹת רָאשְׁכֶם אַרְצָה לֹא תִפּוֹל אֶחָת׃

Mas vn pelo de vueſtra cabeça no perecerâ,

19 בְּתִקְוָתְכֶם תִּקְנוּ אֶת נַפְשֵׁיכֶם׃

En vueſtra paciencia poſſeereys vueſtras vidâs.

20 וְכַאֲשֶׁר תִּרְאוּ כִּי יְרוּשָׁלַיִם בְּמָצוֹר הִיא סָבִיב אָז תֵּדְעוּ כִּי קָרְבָה שְׁמָמָתָהּ׃

Y quando vierdes à Ieruſalem cercada de exercitos, ſabed entonces que ſu deſtruycion ha llegado.

21 אָז אֲשֶׁר בִּיהוּדָה יִהְיוּ יָנוּסוּ עַל הֶהָרִים וַאֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ יִמָּלְטוּ וַאֲשֶׁר בַּשָּׂדוֹת אַל יָשׁוּבוּ בָהּ׃

Entonces losque eſtuuieren en Iudea, huygan à los montes: y losque eſtuuieren en medio deella, vayanſe: y losque en las otras regiones, no entren en ella.

22 כִּי יְמֵי נְקָמָה הֵמָּה לְמַלֹּאת כֻּלָּם הַנִּכְתָּבִים׃

Porque eſtos ſon dias de vengança: paraque ſe cumplan todas las coſas que eſtan eſcriptas.

23 אוֹי לֶהָרוֹת וְלַמֵּינִיקוֹת בַּיָּמִים הָאֵלֶּה כִּי תִהְיֶה צָרָה וּמְצוּקָה גְדוֹלָה עַל הָאָרֶץ וַחֲרוֹן אַף עַל הָעָם הַזֶּה׃

Mas ay de las prennadas y de las que crian en aquellos dias: porque aura apretura grande ſobre la tierra, y ira eneſte pueblo.

κα.

17. Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.

Et ſerez haïs de tous pour l'amour de mon Nom.

18. Καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

Mais vn cheueu de voſtre teſte ne ſera point perdu.

19. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Poſſedez vos ames par voſtre patience.

20. Ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

Et quand vous verrez Ieruſalem eſtre enuironnee d'armees, ſaches adonc que ſa deſolation eſt prochaine.

21. Τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν.

Alors ceux qui ſont en Iudee, qu'ils s'enfuient aux montagnes: & ceux qui ſont au milieu d'icelle, qu'ils ſe retirent: & ceux qui ſont és champs, qu'ils n'entrent point en icelle.

22. Ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

Car ce ſeront-la les iours de vengeance, afin que ſoyent accomplies toutes les choſes qui ſont eſcrites.

23. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ.

Or mal-heur ſur celles qui ſeront enceintes, & ſur celles qui allaitteront en ces iours-la: car il y aura grande extremité ſur ceſte contree, & ire en ce peuple.

17. Et eritis odio omnibus propter nomen meum.

And ye ſhall be hated of all men for my Names ſake.

18. Et capillus de capite veſtro non peribit.

Yet there ſhall not one heare of your heades periſh.

19. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.

By your patience poſſeſſe your ſoules.

20. Cùm autem videritis circumdari ab exercitu Ieruſalem: tunc ſcitote quia appropinquavit deſolatio eius.

And when ye ſee Jeruſalem beſieged with ſouldiers / then vnderſtand that the deſolation thereof is neere.

21. Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, diſcedant: & qui in regionibus, non intrent in eam.

Then let them which are in Judea / flee to the mountaines: and let them which are in the middes thereof / depart out / and let not them y͏ͤ are in the countrey / enter therein.

22. Quia dies ultionis hi ſunt, ut impleantur omnia quæ ſcripta ſunt.

For theſe be the dayes of vengeance / to fulfill all thinges that are written

23. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus, erit enim preſſura magna ſuper terram, & ira populo huic.

But wo be to them that be with childe / & to them that giue ſucke in thoſe dayes: for there ſhall be great diſtreſſe in this land / & wrath ouer this people.

17. Vnd jr werdet gehaſſet ſein von iederman / vmb meines Namens willen.

Oc i ſkulle hadis aff huermand / for mit Naffn ſkyld.

18. Vnd ein Haar von euerm haupt ſoll nicht vmbkommen.

Oc it Haar aff eders Hoffuit ſkal icke forkommis.

19. Faſſet eure Seele mit gedult.

Tager eder Siele met taalmodighed.

20. Wenn jhr aber ſehen werdet Jeruſalem belägert mit einem Heer / ſo mercket / das herbey kommen iſt jhre verwůſtunge.

Oc naar i ſee Jeruſalem beleggis met en Hær. Da mercker / at hans ødeleggelſe er kommen nær til.

21. Als denn / wer in Judea iſt / der fliehe auff das Gebirge / vnd wer mitten darinnen iſt / der weiche herauß / vnd wer auff dem Lande iſt / der komme nicht hinein.

Huo ſom da er i Judea / hand fly paa Byerge / Oc huo ſom er mit der vdi / hand vige der vd / Oc huo ſom er i Landene / hand komme der icke ind.

22. Denn das ſind die Tage der Rache / daß erfůllet werde alles was geſchrieben iſt.

Thi det er Heffnſens dage / at alt det ſom ſcreffuit er / ſkal fuldkommis.

23. Weh aber den Schwangern vnd Säugerin in denſelbigen tagen. Denn es wirdt groſſe noth auff Erden ſein / vnd ein Zorn ůber diß Volck.

We de Fructſomlige oc Diendis i de Dage. Thi der ſkal vere ſtor Nød paa Jorden / oc en vrede offuer dette Folck.

17. A budete w nenáwiſti wſſechněm pro Gméno mé.

Y bedziecie przemierzłymi v wßytkich dla imienia mego.

18. A wlas s hlawy waſſý nezahyne.

Alec y włos zglowy wáßey nie zginie.

19. W trpěliwoſti waſſý wládněte duſſemi waſſými.

Przeß waße cierpliwość odzierża waycie duße wáße.

20. A když vzřijte že obležen bude od Wogſka Geruzalém / tehdy wězte žeť ſe přibližij zpuſſtěnij geho.

A gdy vyzrycie Jeruzálem woyſkámi obtoczone / tedy poznaycie żeć bliſkie ieſt ſpuſtoßenie iego.

21. Tehdaž ti kdož gſau w Židowſtwu / ať vtijkagij k horám: a kdo v proſtřed něho / ať wygdau: a kteřij w kraginách / ať newcházegij do něho:

Thedy ci co ſą w Judá / niech zućiekáią ná gory / á ktorzy ſą w pośrzodie° / niech wynidą / á ci co ſą ná polách / niechay nie wchodzą do nie°.

22. Nebo dnowé ti pomſty gſau / aby ſe naplnily wſſecky wěcy kteréž pſány gſau.

Abowiem ci ſą ty dni pomſty / aby ſie wypełniło wßytko co ieſt nápiſano.

23. Ale běda těhotným a těm kteréž krmij w těch dnech / nebo bude daw weliký na zemi / a hněw nad lidem timto.

Biadá tedy bedzie brzemiennym / y dziatheczkam zſącym w onych czaßiech / ábowiem bedzie ściſk wielki w tey ziemi / á gniew w ludu tym.

כא

24 וְיָפְּלוּן בְּפוּמָא דְחַרְבָּא
וְנֶשְׁתְּבוּן לְכָל אֲתַר
וְאוּרִשְׁלֶם תֶּהְוֵא מ
מְתְדְּרִישָׁא מֶן עַמְמֵא
עַד־מָא דְנֶשְׁלְמוּן זַבְנֵא
דְעַמְמֵא׃

E cadranno à fil di ſpada, e ſaranno menati prigioni in tutte le nationi: e Ieruſalem ſarà calcata da i Gentili, infin che ſiano compiuti i tempi di eſſi Gentili.

25 וְנֶהְוְיָן אָתְוָתָא ב
בְּשִׁמְשָׁא וּבְסַהְרָא ו
וּבְכַוְכְבֵא וּבְאַרְעָא
אוּלְצָנָא דְעַמְמֵא וּפוּסָק
אִידַיָא מֶן תוּהָתָא דְקָלָא
דְיַמָא׃

Saranno etiandio ſegni nel ſole, e ne la luna, e ne le ſtelle: e ſopra la terra anſietà ne le genti per diſperatione, riſonando il mare e l'onde.

26 וְנֵזְעָא דְמַפֵּק נַפְשָׁתָא
דְבְנַי נָשָׁא מֶן דְחֶלְתָא
דְמֶדֶם דַעֲתִיד לְמֵאתָא
עַל אַרְעָא וְנֶתְתְּזִיעוּן ח
חַילָא דְשְׁמַיָּא׃

Egli huomini languendo per la paura, e per l'aſpettation de le coſe che ſopravuerranno al mondo: percioche le virtù de cieli ſi commoueranno.

27 וְהָידֵין נֶחְזוּנָיְהי לְבְרֵה
דְאֶנָשָׁא דְאָתֵא בַּעֲנָנָא
עַם חַילָא סַגִּיאָא וְשׁוּבְחָא
רַבָּא׃

Et allora ſi vedrà il Figliuol de l'huomo venire in vna nuuola con molta poteſtà e gloria.

28 מָא דֵין דְשַׁרְי הָלֵין
דְנֶהְוְיָן אֶתְלַבְּבוּ וַאְרִימוּ
רֵישַׁיְכוּן מֶטוּל דְקְרֶב לָהּ
פּוּרְקָנְכוּן׃

Quando queſte coſe cominciaranno à venire, riguardate in ſu, & alzate i capi voſtri, percioche s'appreſſa la voſtra redentione:

29 וֶאמַר הְוָא לְהוֹן
מַתְלָא חָזַו לְתָאתָא ו
וַלְכֻלְּהוֹן אִילָנֵא׃

E diſſe loro vna ſimilitudine, Guardate il fico e tutti gli arbori.

כא

24 וְיִפְּלוּ בְפִי־חֶרֶב וְיִשָּׁבוּ בְּכָל
הַגּוֹיִם וִירוּשָׁלַיִם תִּהְיֶה מְבוּסָה
מִן־הַגּוֹיִם עַד כִּי תְּמַלֶּאנָה עִתּוֹת
הַגּוֹיִם׃

Y caeran à filo de eſpada, y ſeràn lleuados captiuos por todas las naciones: y Ieruſalem ſerá hollada de las gentes haſtaque los tiempos de las Gentes ſean cumplidos.

25 וְתִהְיֶינָה אוֹתוֹת בַּשֶּׁמֶשׁ
וּבַלְּבָנָה וּבַכּוֹכָבִים וּבָאָרֶץ
מְצוּקַת הַגּוֹיִם חֹשֶׁךְ צַר וְאוֹר
חָשַׁךְ בַּעֲרִיפֶיהָ וְיִנְהֹם עָלָיו
כְּנַהֲמַת הַיָּם וּכְנוּעַת גַּלָּיו׃

Entonces aurá ſennales en el Sol, y en la Luna, y en las eſtrellas: y en la tierra apretura de gentes por la confuſion del ſonido de la mar y de las ondas.

26 יִגְוְעוּ הָאֲנָשִׁים מִיִּרְאָה
וּמִרְעָדָה עַל־אֲשֶׁר יָבוֹאוּ בַּתֵּבֵל
כִּי־חֵיל הַשָּׁמַיִם יָמוּט׃

Secandoſe los hombres a cauſa del temor y de la eſperança de las coſas que ſobre vendran à la redondez de la tierra: porque las virtudes de los cielos ſeran commouidas.

27 וְאָז יִרְאוּ אֶת בֶּן־הָאָדָם
בָּא בֶעָנָן עִם כֹּחַ וְכָבוֹד רָב׃

Y entonces verán al Hijo del hombre, que vendrà en la nuue con poteſtad y mageſtad grande.

28 וּבְהָחֵל לִהְיוֹת כָּל־הָאֵלֶּה
אָז הַבִּיטוּ וּשְׂאוּ רָאשֵׁיכֶם
בַּעֲבוּר כִּי קְרוֹבָה פְּדוּתְכֶם׃

Y quando eſtas coſas començaren à hazerſe mirad. y leuantad vueſtrss cabeças, porque vueſtra redencion eſtá cerca.

29 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת הַמָּשָׁל
הַבִּיטוּ אֶת—הַתְּאֵנָה וְכָל
הָעֵצִים׃

Y dixoles támbien vna parabola, Mirad la higuera y todos los arboles:

κα'.

24. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

Et ils tomberont au trenchant de l'eſpee, & ſeront menés captifs en toutes nations: & Ieruſalem ſera foulee par les nations, iuſqu'à ce que les temps des nations ſoyent accomplis:

25. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου.

D'auantage, il y aura ſignes au ſoleil & en la lune, & ès eſtoiles, & deſtreſſe aux nations, tellement qu'on ne ſaura que deuenir ſur la terre, la mer bruyant & les ondes.

26. Ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

De ſorte que les hommes ſeront comme rendans l'ame, de peur, & à cauſe de l'attente des choſes qui ſuruiendront au monde vniuerſel: car les vertus des cieux ſeront esbranlees.

27. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

Et alors on verra le Fils de l'homme venir en vne nuee auec puiſſance & grand' gloire.

28. Ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

Or quand ces choſes commenceront à aduenir, dreſſez-vous en haut, & leuez vos teſtes, d'autant que voſtre deliurance approche.

29. Καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα.

Et il leur dit vne ſimilitude, Voyez le figuier & tous les arbres.

CAP. XXI.

24. Et cadent in ore gladii: & captivi ducentur in omnes gentes, & Ieruſalem calcabitur à Gentibus: donec impleantur tempora nationum.

And they ſhall fall on the edge of the ſworde, and ſhalbe led captiue into all nations, and Jeruſalem ſhalbe troden vnder foote of the Gentiles, vntill the time of the Gentiles be fulfilled.

25. Et erunt ſigna in ſole & luna & ſtellis, & in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitus maris & fluctuum.

Then there ſhalbe ſignes in the Sonne, and in the Moone, and in the ſtarres, and vpon the earth trouble among the nations with perplexitie: the ſea and the waters ſhall roare.

26. Areſcentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ ſupervenient univerſo orbi, nam virtutes cælorum movebuntur.

And mens heartes ſhall fayle them for feare, and for looking after thoſe thinges, which ſhall come on the world, for the powers of heauen ſhalbe ſhakē.

27. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate.

And then ſhall they ſee the Sonne of man come in a cloud, w power and great glorie.

28. His autem fieri incipientibus, reſpicite, & levate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra.

And when theſe thinges beginne to come to paſſe, then looke vp, & lift vp your heads: for your redemption draweth neere.

29. Et dixit illis ſimilitudinem, Videte ficulneam, & omnes arbores.

And he ſpake to them a parable, Beholde, the figge tree, and all trees.

Das XXI. Capitel.

24. Vnd ſie werden fallen durch des Schwerdts ſcherpffe / vnd gefangen geführt vnter alle Völcker. Vnd Jeruſalem wirdt zutretten werden von den Heiden / biß daß der Heiden zeit erfüllet wirdt.

Oc de ſkulle falde ved ſkarpe Suerd / oc føris fangne iblant alle Folck. Oc Jeruſalem ſkal nedtrætis aff Hedningene / indtil Hedningenis tid bliffuer fuldkommen.

25. Vnd es werden Zeichen geſchehen an der Sonnen / vnd Mond / vnd Sternen / vnd auff Erden wirdt den Leuten bange ſein / vnnd werden zagen / vnd das Meer / vnd die Waſſerwogen werden brauſen.

Oc de ſkulle ſke Tegen i Soel oc Maane / oc Stierner / Oc paa Jorden ſkal Folcket bliffue bange / oc de ſkulle bliffue miſtrøſtige / Oc Haffuit oc Vandbølgerne ſkulle bruſe.

26. Vnd die Menſchen werden verſchmachten / für forcht vnnd für warten der dinge / die kommen ſollen auff Erden. Denn auch der Him̃el kräffte ſich bewegen werden.

Oc Menniſken ſkulle forſmecte for redzel oc for de tingis foruentelſe / ſo ſkulle komme paa Jorden. Thi at Himmelens kraffter ſkulle røre ſig.

27. Vnnd als denn werden ſie ſehen des Menſchen Son kommen inn der Wolcken / mit groſſer Krafft vnnd Herrligkeit.

Oc da ſkulle de ſee Menniſkens Søn komme i Skyerne / met ſtor krafft oc Herlighed.

28. Wenn aber diſes anfehet zugeſchehen / ſo ſehet auff / vnd hebt euer Häupter auff / darumb daß ſich euer Erlöſung nahet.

Oc naar ſom dette begynder at ſke / Da ſeer op / oc opløffter eders Hoffuit / Fordi / at eders Forløſning ſtund er til.

29. Vnd er ſaget jhnen ein Gleichniß: Sehet an den Feigenbaum vnd alle Bäume.

Oc hand ſagde dem en Lignelſe / Seer til Figentræet oc alle Træ.

Kapitola XXI.

24. Y padati budau od Meče / a zgijmanij wedeni budau mezy wſſecky Národy: a Geruzalēm potlačen bude od cyzých Národůw / dokudž ſe nenaplnij čaſowē těch Národůw.

A polegą od mieczá / á będą odwiedzieni do więzienia miedzy wßytki narody / y będzie Jeruzalem podeptáne od pogánow / áż ſię też wypełnią czáſy ich.

25. A budau znamēnij na Sluncy / a na Měſýcy / a na Hwězdach: a na Zemi bude daw Národůw pro bauři zwuku Mořſkēho a wlnobitij

Tedyć będą znáki ná ſłońcu / mieſiącu / y gwiazdách / á ná ziemi ućiśnienie narodow / gdy nie ſtánie rády / á gdy záſzumi morze y wały.

26. Takže ſchnauti budau Lidē ſtrachem / pro očekáwanij těch wěcý / kterěž přijgdau na weſſkeren Swět. Nebo mozy nebeſkē hýbati ſe budau:

Thák iż ſię ludzie z duße wylękną / przed ſtráchem y oczekawániem nießczęścia przychodzącego ná okrąg ziemie / Abowiem mocy niebieſkie chwiać ſię będą.

27. A tehdážť vzřij Syna člowēka / an gde w oblacech mocý welikau a s welebnoſtij welikau.

A tedyć vyzrą Syná człowieczego przychodzącego w obłoku z mocą y chwałą wielką.

28. A když ty wěcy počnau ſe dijti / pohleďtež a pozdwihnětež hlaw waſſých / neb ſe přibližuge wykaupenij waſſe.

To gdy ſię dziáć pocznie / poglądayćież á podnoście głowy wáße / iżći ſię iuż przybliża odkupienie wáße.

29. Y powěděl gim podobenſtwij: Patřte na Fijkowē dřewo y na wſſecka dřijwij

A powiedział im też to podobieńſtwo / Poyzrycie zná figowe drzewo y ná wßytki drzewá.

כא

30 דְּמָא דְּמַפְּרְעִין מֶחְדָא מֶנְהוֹן מֶסְתַכְּלִין אַנְתּוּן דַּקְרֵב לֵהּ קַיְטָא׃

Quando gia cominciano à mettere per voi medeſimi riguardando, conoſcete che la ſtate è gia vicina.

31 הָכַנָא אָף אַנְתּוּן מָא דַּחֲזַיְתּוּן הָלֵין דְּהָוְיָן דַּעְו דַּקְרִיבָא הִי מַלְכוּתֵה דַּאלָהָא׃

Coſi ancor voi quando vedrette auuenir queſte cöſe, ſappiate che il regno di Dio è preſſo.

32 אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוּן דְּלָא תֶּעְבַּר שַׁרְבְּתָא הָדָא עַדְמָא דְּכֻלְּהֵין הָלֵין נֶהְוְיָן׃

Io vi dico in verità che non paſſarà queſta generatione, innanzi che tutte queſte coſe ſian fatte.

33 שְׁמַיָּא וַארְעָא נֶעְבְּרוּן וּמֶלַי לָא נֶעְבְּרוּן׃

Il cielo e la terra paſſaranno ben via, ma le mie parole non paſſaranno gia.

34 אֶזְדַּהֲרוּ דֵּין בְּנַפְשְׁכוּן דְּלָא מֶמְתּוּקַם נֶאקְרוּן לְבֶוְתְכוּן בְּאסוֹטוּתָא וּבְרַוְיוּתָא וּבְזֶפְתָא דְּעָלְמָא וּמֶן שֶׁלְיָא נֶאתֵא עֲלַיְכוּן יַוְמָא הַו׃

Hor guardateui che i voſtri cuori non s'aggrauino di crapula, & ebbriachezza, e de le cure di queſta vita: e che quel giorno vi ſoprauuenga in vn ſubbito.

35 אַיךְ צַפַּחְתָא גֵּיר נֶצְפַּח עַל כֻּלְּהוֹן אִילֵין דְּיָתְבִין עַל אַפַּיָהּ דְּכֻלָּהּ אַרְעָא׃

Percioche verra come vn laccio ſopra tutti quelli che habitano ſopra la faccia di tutta la terra.

36 הֲווּ הָכִיל שָׁהְרִין בְּכֻל זְבַן וַמְצַלִּין דְּתֶשְׁווּן לְמֶעְרַק מֶן הָלֵין דַּעְתִידָן לְמֶהְוָא וַתְקוּמוּן קְדָם בְּרֵהּ דְּאנָשָׁא׃

Vegliate dunque pregando d'ogni tempo, d'eſſer fatti degni di ſcampar tutte queſte coſe che debbeno auuenire, e di ſtar dinanzi, al Figliuolo de l'huomo.

כ א

30 כַּאֲשֶׁר יוֹרִים אָז רָאֹה תֵּדְעוּ מֵהֶם כִּי עֵת קָרוֹב הַקָּצִיר׃

Quando ya meten, viendolos, de voſotros miſmos entendeys que el verano eſtá ya cerca:

31 לָכֵה גַּם אַתֶּם כַּאֲשֶׁר תִּרְאוּ לִהְיוֹת הָאֵלֶּה תֵּדְעוּ כִּי קְרוֹבָה הִיא מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Anſi tambien voſotros, quando vierdes hazerſe eſtas coſas, entended que eſtá cerca el reyno de Dios.

32 אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי לֹא יַעֲבוֹר דּוֹר הַזֶּה עַד־כִּי כֻּלָּם נִהְיוּ׃

Dezierto os digo, que no paſſarà eſta generacion, haſtaque todo ſea hecho.

33 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ יַעַבְרוּ וּדְבָרַי לֹא יַעֲבוֹרוּ׃

El cielo y la tierra paſſaran, mas mis palabras no paſſarán.

34 לָכֵן הִשָּׁמְרוּ בְּנַפְשְׁכֶם פֶּן־תִּכְבְּדוּ לְבַבְכֶם בְּזוֹלֵלָה סֹבֵא שִׁכָּרוֹן וּבְדְאָגַת הָעוֹלָם הַזֶּה וּפִתְאֹם יָבוֹא עֲלֵיכֶם הַיּוֹם הַהוּא׃

Y mirad por voſotros, que vueſtros coraçones no ſean cargados de glotonia y embriaguez, y de los cuidados deeſta vida: y venga de repente ſobre voſotros aquel dia.

35 כִּי־כְּמוֹ מוֹקֵשׁ יָבוֹא עַל־כָּל־יוֹשְׁבֵי פְּנֵי־כָל־הָאָרֶץ׃

Porque como vn lazo vendrà ſobre todos losque habitan ſobre la haz de toda la tierra.

37 לָכֵן שִׁקְדוּ בְּכָל עֵת וְהִתְפַּלְלוּ לְמַעַן תִּשְׁווּ לִבְרוֹחַ מִפְּנֵי כָּל הָעֲתִידִים לִהְיוֹת וְלַעֲמוֹד לִפְנֵי בֶּן־הָאָדָם׃

Velad pues orando â todo tiempo, que ſeays auidos dignos de euitar todas eſtas coſas que han de venir: y de eſtar en pie delante del Hijo del hombre.

κα΄.

30. Ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν.

Quand deſia ils pouſſent, vons cognoiſſez de vous-meſmes en regardãt, que l'eſté eſt deſia pres.

31. Οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

Vous auſſi pareillement, quand vous verez ces choſes aduenir, ſachez que le regne de Dieu eſt pres.

32. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.

En verité ie vous di, que ceſt aage ne paſſera point iuſqu'à ce que toutes ces choſes ſoyent faites,

33. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

Le ciel & la terre paſſeront, mais mes paroles ne paſſeront point.

34. Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

Prenez donc garde à vous-meſmes, que d'auenture vos cœur ne ſoyent greués de gourmandiſe & d'yurognerie, & des ſoucis de ceſte vie: & que ce iour-la ſoudain ne vous ſurprene.

35. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς.

Car il ſurprendra comme vn laçs tous ceux qui habitent ſur le deſſus de toute la terre.

36. Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

Veillez donc, prians en tout temps, afin que vous ſoyez faits dignes d'euiter toutes ces choſes qui doiuent aduenir, & que vous puiſſiez ſubſiſter deuant le Fils de l'homme.

CAP. XXI.

30. Cùm producunt iam ex ſe fructum, ſcitis quoniam propè eſt æſtas.

When they nowe ſhoote foorth/ ye ſeeing them/ know of your owne ſelues/ that ſommer is then nere.

31. Ita & vos cùm videritis hæc fieri, ſcitote quoniam propè eſt regnum Dei.

So likewiſe ye when ye ſee theſe thinges come tho paſſe/ knowe ye that the kingdome of God is neere.

32. Amen dico vobis, quia non peribit generatio hæc, donec omnia fiant.

Verely I ſay vnto you/ This age ſhall not paſſe/ till all theſe things be done.

33. Cælum & terra tranſibunt: verba autem mea non tranſibunt,

Heauen and earth ſhall paſſe away/ but my wordes ſhall not paſſe away.

34. Attendite autem vobis, ne fortè graventur corda veſtra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & ſuperveniat in vos repentina dies illa.

Take heed to your ſelues/ leſt at any time your heartes be oppreſſed with ſurfeting & drunkenneſſe/ and cares of this life/ and leſt that day come on you at vnwares.

35. Tanquam laqueus enim ſuperveniet in omnes qui ſedét ſuper faciem omnis terræ.

For as a ſnare ſhall it come on all them that dwell on the face of the whole earth.

36. Vigilate itaque omni tēpore orantes, ut digni habeamini fugere iſta omnia quæ futura ſunt, & ſtare ante Filium hominis.

Watch therefore/ and pray continually/ that ye may be counted worthy to eſcape all theſe things y ſhall come to paſſe/ & that ye may ſtand before the Sonne of man.

Das XXI. Capitel.

30. Wenn ſie jetzt außſchlagen/ ſo ſehet jhrs an jhnen/ vnd mercket/ daß jetzt der Sommer nahe iſt.

Naar ſom de faa nu knaapper/ da ſee i paa dem/ oc mercke at Sommeren er nu nær.

31. Alſo auch jr/ wenn jhr diß alles ſehet angehen/ ſo wiſſet/ daß das Reich Gottes nahe iſt.

I lige ſaa/ naar ſom i ſee alt dette begyndis/ da vider/ at Guds Rige er nær.

32. Warlich ich ſage euch/ diß Geſchlecht wirdt nicht vergehen/ biß daß es alles geſchehe.

Sandelige ieg ſiger eder/ Denne Slect ſkal icke forgaa/ før det ſker altſammen.

33. Himmel vnd Erden vergehen/ aber meine Wort vergehen nicht.

Himmel oc Jord forgaa/ Men mine Ord forgaa icke.

34. Aber hůtet euch/ daß euere Hertzen nicht beſchweret werden mit freſſen vnd ſauffen/ vnnd mit ſorgen der Nahrung/ vnnd komme diſer Tag ſchnell über euch.

Men vocter eder/ At eders Hierter icke beſuaris met frodzeri oc druckenſkaff/ oc met ſorg for Nering/ oc denne dag ſkal komme haſtelige offuer eder.

35. Denn wie ein Fallſtrick wird er kommen/ über alle die auff Erden wohnen.

Thi hand ſkal komme ſom en Snare/ offuer alle dem ſom bo paa Jorden.

36. So ſeyt nun wacker allezeit/ vnd betet/ daß jhr wirdig werden můget zu empfliehen diſem allen/ das geſchehen ſoll/ vnd zu ſtehen für des Menſchen Son.

Saa verer nu altid vogne/ oc beder/ At i kunde vere verdige til at vndfly alt dette/ ſom ſke ſkal/ oc at ſtaa for Menniſkens Søn.

Kapitola XXI.

30. Když giž wydáwagij z ſebe Pupence/ wijte že blijzko geſt Léto.

Gdy iuż wypuſzczáią liſtki/ thedy wy ſámi z śiebie poznawacie żeć iu zbliſko láto.

31. Takež y wy/ když vzřijte ano ſe tyto wěcy děgij/ wěztež že blijzko geſt Králowſtwj Božij.

Tákże y wy gdy vyzrycie iż ſie to bedżie dżiało/ poznawaycie żeć bliſko ieſt Kroleſtwo Boże.

32. Zagiſté prawiim wám že nepomine pokolenij toto/ až ſe wſſecky wěcy ſtanau.

Zaprawdeć wam powiedam/ Zadnymći ſpoſobem nie przeminie then wiek áżby ſie to wſzytko ſtáło.

33. Nebe a Země pominau/ ale ſlowa má nepominau.

Nieboć y ziemia przeminie/ ale ſłowá moie żadnym ſpoſobem nie przeminą.

34. Warugte ſe/ aby ſnad nebyla obtijžena Srdce waſſe obžerſtwijm a opilſtwijm/ a pečowánijm o tento žiwot: a přiſſelby na wás náhlý ten den:

Bądźcie z tedy tego pilni ſámi v śiebie/ áby kiedy nie były ociążone ſercá wáſze obżarſtwem y opilſtwem/ y ſtáraniem tego żywota/ żecby ná was z predká nie przyſzedł dżień on.

35. Nebo yakožto oſydlo přijgde na wſſeckny kteřij obýwagij na ſwrchu wſſý země.

Abowiemći iáko śidło przypádnie ná wſzytki kthorzy mieſzkáią po wſzytkiey ziemi.

36. Protož bděte na každý čas modlijce ſe/ abyſſte hodni gmijnj byli vgiiti těch wſſech wěcy/ kteréž budauc gſau/ a ſtáti před Synem člowěka.

A przetoż czuycie modląc ſie ná káżdy czas/ áby was miano godnemi/ ktorzybyśćie vſzli tego wſzytkiego co przyydz ma/ á izbyśćie ſthaneli przed Synem człowieczym.

כא

37 באימממא דין מַלֵף הֲוָא בְּהֵיכְלָא ובְלִלְיָא נָפֵק הֲוָא בָּאֵת בְּטוּרָא דְמֶתְקְרֵא דְבֵית זַיְתֵא׃

E coſi ſtaua il giorno ad inſegnar nel tempio: e la notte vſcendo, dimoraua in ſul monte, che ſi chiama de gli Oliui.

38 וְכֻלֵּה עַמָּא מְקַדְּמִין הֲווּ לְוָתֵה לְהֵיכְלָא לְמֶשְׁמַע מֶלְּתֵה׃

E tutto il popolo la mattina per tempo veniua à lui, per vdirlo nel tempio.

כב

1 קְרִיב הֲוָא דֵין עַדְעֲדָא דְפַטִירֵא דְמֶתְקְרֵא פֶּצְחָא׃

Auuicinauali poi il giorno de la feſta de gli azimi, che ſi chiama Paſcha.

2 וּבָעֵין הֲווּ רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא דְאֵיכַנָא יִקְטְלוּנָיהי דְחָלִין הֲווּ גֵיר מֶן עַמָּא׃

E i principali Sacerdoti e gli Scribi cercauano come lo poteſſen far morire: percioche temeuano il popolo.

3 עַל הֲוָא דֵין סָטָנָא בִּיהוּדָא דְמֶתְקְרֵא סְכַרְיוּטָא דְאִיתַוְהי הֲוָא מֶן מֶנְיָנָא דְתְרֵי־עֲסַר׃

Et entrò ſatana in Giuda, che per cognome ſi chiamaua Iſcariote, il quale era del numero de dodici.

4 וְאֶזַל מַלֶּל עַם רַבַּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְרַבַּי חַילָא דְהֵיכְלָא אֵיךְ דְּנַשְׁלְמִיוּהי לְהוֹן׃

E coſi egli ſen'andò, e parlò co i principali Sacerdoti e co i Maeſtri del tempio, del modo come lo darebbe loro ne le mani.

5 וְחַדִיו וְאַקִימוּ דְּנֶתְּלוּן לֵהּ כֶּסְפָּא׃

Di che eſſi ſi rallegrarono, e pattuirono di darli denari.

כא

37 וַיְהִי בַּיּוֹם מְלַמֵּד בַּהֵיכָל וּבַלַּיְלָה יוֹצֵא וַיָּלֶן בְּהַר הַנִּקְרָא הַר הַזֵּיתִים׃

Y enſennaua entre dia enel Templo: y de noche, ſaliendo eſtauaſe enel monte que ſe llama de las Oliuas.

38 וְכָל־הָעָם הִשְׁכִּים בַּבֹּקֶר וַיָּבוֹא אֵלָיו בַּהֵיכָל לִשְׁמֹעַ אוֹתוֹ׃

Y todo el pueblo venia à el por la mannana para oyrlo en el Templo.

כב

1 וַיִּקְרַב חַג הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר נִקְרָא הַפָּסַח׃

Y eſtaua cerca el dia de la fieſta de los Panes ſin leuadura, que ſe llama la Paſcua.

2 וַיְבַקְשׁוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים אֵיכָכָה יַהַרְגוּהוּ וַיִּרְאוּ אֶת־הָעָם׃

Y los principes de los Sacerdotes y los Eſcribas procurauan como lo matarian: mas auian miedo del pueblo.

3 וַיָּבוֹא הַשָּׂטָן בִּיהוּדָה אֲשֶׁר נִקְרָא אִישׁ־כְּרִיּוֹת וְהוּא מִמִּסְפַּר שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y entró Satanas en Iudas que tenia por ſobre nombre Iſcariota, el qual era vno del numero de los Doze.

4 וַיֵּלֶךְ וַיְמַלֵּל לְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְלַסְּגָנִים כַּאֲשֶׁר יַסְגִּירֶנּוּ בִּידֵיהֶם׃

Y fue, y habló con los principes de los Sacerdotes, y con los mágiſtrados, de como ſe lo entregaria.

5 וַיִּשְׂמְחוּ וְנָקְבוּ לוֹ כֶּסֶף לָתֵת׃

Los quales ſe holgaron, y concertaron de darle dinero.

κα'.

37. Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν.

Or eſtoit-il de iour enſeignant au temple: & ſortant demeuroit la nuict en la montagne qui eſt appelee des Oliuiers.

38. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

Et dés le poinct du iour tout le peuple venoit vers lui au temple, pour l'ouïr.

ΚΕΦΑΛ. κϐ'.

Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα.

Or la feſte des pains ſans leuain, qu'on appele Paſque, approchoit.

2. Καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes cerchoyent comment ils le pourroyent mettre à mort: car ils craignoyent le peuple.

3. Εἰσῆλθε δὲ ὁ σατανᾶς εἰς ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.

Mais Satan entra en Iudas ſurnommé Iſcariot, qui eſtoit du nombre des douze.

4. Καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς.

Lequel s'en alla, & parla auec les principaux Sacrificateurs & les capitaines, comment il le leur liureroit.

5. Καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.

Dont ils furent ioyeux, & accorderent de lui bailler argent.

CAP. XXI.

37. Erat autem diebus docens in templo, noctibus verò exiens, morabatur in monte qui vocatur oliveti.

Nowe in the day time hee taught in the Temple / and at night hee went out / and abode in the mount that is called the mount of Oliues.

38. Et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum.

And all the people came in the morning to him / to heare him in the Temple.

CAP. XXII.

APpropinquabat autem dies feſtus Azymorú, qui dicitur Paſcha.

Now the feaſt of vnleauened bread drew nere / which is called the Paſſeouer.

2. Et quærebant principes ſacerdotum & Scribæ, quomodo eum interficerent: timebant verò plebem.

And the hie Prieſtes and Scribes ſought howe they might kill him: for they feared the people.

3. Intravit autem ſatanas in Iudam, qui cognominabatur Iſcariotes, unum de duodecim.

Then entred Satan into Judas / who was called Iſcariot / and was of the nomber of the twelue.

4. Et abiit, & locutus eſt cum principibus ſacerdotum & magiſtratibus, quemadmodum illum traderet eis

And he went his way / and communed with the hie Prieſtes and captaines / how he might betray him to them.

5. Et gaviſi ſunt, & pacti ſunt pecuniam illi dare.

So they were glad / and agreed to giue him money.

Das XXI. Capitel.

37. Vnnd er lehret des Tages im Tempel / des Nachts aber gieng er hinauß / vnd bleib über Nacht am Oelberg.

Oc hand lærde om dagen i Templen/ oc om natten gick hand vd / oc bleff om natten paa Oliebirge.

38. Vnd alles Volck machet ſich frůe auff zu jhm / im Tempel jhn zuhören.

Oc at Folcket giorde ſig aarle rede til hannem i Templen / at høre hannem.

Das XXII. Capitel.

Es war aber nahe das Feſt der Süſſenbrodt / daß da Oſtern heiſſet.

OC den Sødebrødz Høytid vaar nær/ ſom kaldis Paaſke.

2. Vnd die Hohenprieſter vnnd Schrifftgelehrten trachteten / wie ſie jhn tödten / vnd forchten ſich für dem Volck.

Oc de ypperſte Preſter oc Scrifftkloge haffde i ſinde / huorledis de kunde ſla hannem ihiel / Oc de fræctede ſig for Folcket.

3. Es war aber der Sathanas gefahren in den Judas / genant Jſchârioth / der da war auß der zahl der Zwölffen.

Men Satanas vaar faaren i Judas/ ſom kalledis Jſchârioth / oc vaar aff de Tolff deris tal.

4. Vnd er gieng hin vnnd redet mit den Hohenprieſtern / vnnd mit den Hauptleuten / wie er jhn wolte jhnen überantwortten.

Oc hand gick bort oc talede met de ypperſte Preſter/ oc met Høffuitzmendene / huorledis hand vilde antuorde dem hannem.

5. Vnd ſie worden fro / vnd gelobten jhm Gelt zu geben.

Oc de bleffue glade / oc loffuede at giffue hannem Pendinge.

Kapitola XXI.

37. Y býwal wedne vče w Chrámě/ ale w nocy wycházege přebýwal na hůře / kteráž ſlowe Oliwětſká.

A ták we dnie vczył w kościele / á w nocy wyßedßy przemießkawał ná gorze ktora zowa oliwna.

38. A weſſkeren Lidna vſwitě.přicházel knĕmu do Chrámu aby ho poſlauchal.

Ale wßytek lud rániuczko ſie ſchodził do niego aby go w kościele ſluchał.

Kapitola XXII.

PRzibližowal ſe pak den Swátečnj Přeſnic / kterýž ſlowe Welikánoc:

A Było blisko święto Przaſnikow/ kthore zowa Wielkánoc.

2. Y hledali Knijžata Kněžſká a Včitelé kterakby ho zabili/ ale báli ſe Lidu.

Y ßukały tego Kſiążętá Kápłáńſkie y Doktorowie iákoby go zábyć/ ále ſie ludu poſpolite° bali.

3. Tehdy wſſel Diábel do Gidáſſe/ kterýž ſlaul Yſſkaryotſký/ gednoho ze dwanácti:

Wßedł tedy ßátan w Judaßá/ ktorego zwano Jſkáryotem/ z liczby dwunaście.

4. Y odſſel a mluwil s Knijžati Kněžſkými a s předními Lidu / kterakby ho gim zradil.

Ktory ßedßy zmowił ſie z Kſiążęty Kápłáńſkimi / y z przełożonymi /iákoby go im wydáć miał.

5. Protož zradowali ſe / a ſlijbili gemu penijze dáti.

Kthorzy temu byli rádźi/ y obiecáli dáć iemu pieniądze.

כב

6 וְאִשְׁתַּוְדִּי לְהוֹן וּבָעֵא הֲוָא לֵהּ בֶּלְעָת ד דִּישַׁלְמִיוּהִי לְהוֹן בֶּלְעַד מִן כֶּנְשָׁא׃

Et egli promeſſe, e cercaua commodita di darlo loro ne le mani fuor del la turba.

7 וּמָטִי יוֹמָא דְּפַטִּירֵא דְּבֵהּ אִית הֲוָת עִידָא דְּיִתְנְכֵס פֶּצְחָא׃

Hor venne il giorno de la feſta de gli azimi, ne quale biſognaua ſacrificar la Paſcha.

8 וְשַׁדַּר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וַלְיוּחַנָּן וֵאמַר לְהוֹן זֵלוּ טַיְבוּ לַן פֶּצְחָא דְּנֶלְעַס׃

Per il che IESV mandò Pietro e Giouanni dicendo, Andate, & apporecchiateci la Paſcha: accioche noi mangiamo.

9 הָנוּן דֵּין אֲמַרוּ לֵהּ א אֵיכָא צָבֵא אַנְתְּ דַּנְטַיֵּב׃

Et eſſi gli diſſero, Doue vuoi tu che noi l'apparecchiamo?

10 אֲמַר לְהוֹן הָא מָאת דְּעָאלִין אַנְתּוּן לַמְדִינְתָּא פָּגַע בְּכוֹן גַּבְרָא דַּשְׁקִיל— גַּרְבָּא דְּמַיָּא זֵלוּ בָּתְרֵהּ׃

Egli diſſe loro, Ecco, entrati che voi ſarete ne la città, vi ſi farà incontro vn huomo che porta vn vaſo di terra pieno d'acqua, ſeguitelo ne la caſa doue egli entrarà.

11 וְאֵיכָא דְּעָאֵל אֱמַרוּ לְמָרֵהּ דְּבַיְתָא רַבַּן אָמַר אֵינַו בֵּית מַשְׁרְיָא אֵיכָא דְּאָכוּל פֶּצְחָא עַם ית תַּלְמִידַי׃

E direte al padre de la famiglia di quella caſa, Il Maeſtro ti domanda, Dou'è la ſtanza: oue io mangi la Paſcha co i miei diſcepoli?

12 וְהָא הָו מְחַוֵּא לְכוֹן עֶלִּיתָא חֲדָא רַבְּתָא ד דַּמְשַׁוְיָא תַּמָּן טַיְבוּ׃

Et egli vi moſtrarà vna gran ſala parata: apparecchiate iui.

כב

6 וַיִּתְוַדֶּה וַיְבַקֵּשׁ עִתּוֹ לִמְסֹר אוֹתוֹ בִּידֵיהֶם בְּלִי מְהוּמָה׃

Y prometiò: y buſcaua oportunidad para entregarlo à ellos ſin las compannas.

7 וּבָא יוֹם הַמַּצּוֹת אֲשֶׁר בּוֹ צָרִיךְ לִזְבּוֹחַ אֶת הַפָּסַח׃

Y vino el dia de los Panes ſin leuadura enel qual era meneſter matar el cordero de la Paſcua.

8 וַיִּשְׁלַח אֶת־כֵּיפָה וְיוֹחָנָן לֵאמֹר לְכוּ הָכִינוּ לָנוּ אֶת־הַפֶּסַח אֲשֶׁר נֹאכַל׃

Y embiò à Pedro, y à Ioan, diciendo Id, aparejadnos el cordero de la paſcua, paraque comamos.

9 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה תִּרְצֶה נָכִין׃

Y ellos le dixeron, Donde quieres que aparejemos?

10 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הִנֵּה כַּאֲשֶׁר תָּבוֹאוּ אַתֶּם אֶל־הָעִיר יִקְרֶה לָכֶם אָדָם וְכַדּוֹ עַל־שִׁכְמוֹ לְכוּ אַחֲרָיו אֶל־הַבַּיִת אֲשֶׁר הוּא יָבוֹא שָׁמָּה׃

Y el les dixo, Heaqui como entrardes en la ciudad, os encontrarà vn hombre que lleua vn cantaro de agua: ſeguildo haſta la caſa donde entráre:

11 וְאִמְרוּ לְבַעַל הַבַּיִת הַמְלַמֵּד אֹמֵר לְךָ אַיּוֹ הַמָּלוֹן אֲשֶׁר שָׁם אֶת־הַפֶּסַח עִם תַּלְמִידַי אֹכְלָה׃

Y dezid ál padre de la familia de la caſa, El Maeſtro te dize, Donde eſta el apoſento donde tengo de comer el cordero de la paſcua con mis Diſcipulos.

12 וְהוּא יַגִּיד לָכֶם עֲלִיָּה גְדוֹלָה יְצוּעָה שָׁם הָכִינוּ׃

Entonces el os moſtrará vn gran cenadero ádereçado, apparejad alli.

κβ'.

6. Καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.

Et il en conuint auec eux, & cerchoit temps propre pour le leur liurer ſans eſmeute.

7. Ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα.

Ou vint le iour des pains ſans leuain, auquel il faloit ſacrifier l'agneau de Paſque.

8. Καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπών, Πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.

Et Ieſus enuoya Pierre & Iehan, diſant, Allez, & nous appreſtez l'agneau de Paſque, afin que nous le mangions.

9. Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;

Et ils lui dirent, Où veux tu que nous l'appreſtions?

10. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἰδοὺ, εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται.

Et il leur dit, Voici, quand vous ſerez entrés en la ville, vous rencõtrerez vn homme portant vne cruche d'eau: ſuiuez-le en la maiſon où il entrera.

11. Καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, Ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

Et dites au maiſtre de la maiſon, Le maiſtre t'enuoye dire, Où eſt le logis où ie mangerai l'agneau de Paſque auec mes diſciples?

12. Κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.

Et il vous monſtrera vne grande chambre haute paree: appreſtez là l'agneau de Paſque.

CAP. XXII.

6. Et ſpopondit. Et quærebat oportunitatem ut traderet illum ſine turbis.

And he conſented / and ſought opportunitie to betray him vnto them / when the people were away.

7. Venit autem dies Azymorum, in qua neceſſe erat occidi paſcha.

Then came the day of vnleauened bread when the Paſſeouer muſt bee ſacrificed.

8. Et miſit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis paſcha, ut manducemus.

And he ſent Peter and John / ſaying / Go / and prepare vs the Paſſeouer / that wee may eate it.

9. At illi dixerunt, Vbi vis paremus?

And they ſayde to him / Where wilt thou / that we prepare it?

10. Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in civitatem, occurret vobis homo amphoram aquæ portans: ſequimini eum in domum in quam intrat.

Then he ſaid vnto them / Beholde / when ye be entred into the citie / there ſhall a man meete you / bearing a pitcher of a water: followe him into the houſe ẏ he entreth in.

11. Et dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi Magiſter, Vbi eſt diverſorum ubi paſcha cum diſcipulis meis manducem?

And ſay vnto the good man of the houſe / The Maſter ſaith vnto thee / Where is the lodging where I ſhall eat my Paſſeouer with my diſciples?

12. Et ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum: & ibi parate.

Then he ſhall ſhewe you a great hie chamber trimmed: there make it ready.

Das XXII. Capitel.

6. Vnd er verſprach ſich / vnd ſuchte gelegenheit / daß er jhn überantwortet ohn Rumor.

Oc hand tilſagde dem det / oc ſøcte beleylighed / at hand kunde forraade hannem vden oprør.

7. Es kam nun der Tag der Süſſenbrodt / auff welchen man muſte opffern das Oſterlamb.

Det Søde brødz dag kom nu / paa huilcken mand ſkulde offre Paaſkelammet.

8. Vnd er ſandte Petrum vnnd Johannem / vnd ſprach: Gehet hin / bereitet vns das Oſterlamb / auff daß wirs eſſen.

Oc hand ſende Petrum oc Johannem / oc ſagde / Gaar bort / bereder oſſ Paaſkelammet / at wi kunde æde det.

9. Sie aber ſprachen zu jhm: Wo wiltu / daß wirs bereitten?

Oc de ſagde til hannem / Huor vilt du / at wi ſkulle berede det?

10. Er ſprach zu jnen: Sihe / wenn jhr hinein kompt inn die Stadt / wird euch ein Menſch begegnen / der tregt einen Waſſerkrug / folget jhm nach in das Hauß / da er hinein gehet.

Hand ſagde til dem / See / naar i komme ind i Staden / da ſkal it Menniſke møde eder / ſom bær it Vandkruſſ / Følger hannem effter i Huſit / ſom hand gaar ind.

11. Vnd ſagt zu dem Haußherrn: Der Meiſter leſt dir ſagen / wo iſt die Herberge / darinnen ich das Oſterlamb eſſen müge mit meinen Jüngern?

Oc ſiger til Hoſbonden / Meſteren lader dig ſige / huor er det Herbere / der ieg maa æde Paaſkelammet vdi met mine Diſciple?

12. Vnd er wirdt euch einen groſſen gepflaſterten Saal zeigen / daſelbs bereitet es.

Oc hand ſkal viſe eder en ſtor ſtenlagd Sal / berede det der.

Kapitola XXII.

6. A on také gim ſlijbil. Y hledal přijhodného čaſu / aby gey zradil bez záſtupu.

Zá co im on przyrzekł / y ſzukał czáſu iákoby go im wydał przez ludu poſpolitego.

7. Tehdy přiſſel den Přeſnic / w kterémžto potřebij bylo zabiti Beránka.

Záthym przyſzedł dzień Przáſnikow / w ktory było potrzebá obchodzić Wielkanoc.

8. Y poſlal Petra a Jana / řka: Gdauce připrawte nám Beránka / abychom gedli.

Poſlał thedy Piotrá y Janá / mowiac / Szedſzy zgotuycie nam Wielkanoc abyſmy ią pożywali.

9. A oni řekli: Kde chceſs ať připrawijme?

A oni iemu rzekli / Gdzież chceſz abyſmy ią nágotowáli?

10. Y řekl k nim: Hle když wegdete do Měſta / potká wás člowěk džbán wody neſa / gděte též za nim do domu / do kteréhožto wegde:

Ale on rzekł do nich / Oto gdy wy wnidziecie do miáſtá / zaydzie wam niektory nioſac dzban wody / Idzcież za nim do domu w ktory wnidzie.

11. Y dijte Hoſpodáři toho domu: Wzkazuge tobě Miſtr / kde geſt Sýň / kdežto budu gijſti Beránka s Včedlnijky mými?

A powiedzcie goſpodarzowi domu onego / Kazałci Miſtrz powiedzieć / Gdzież ieſt goſpoda kedyby miał pożywáć Wielkieynocy z zwolenniki ſwemi?

12. A on wám vkáže Wečeřadlo weliké podlážené / a tu připrawte.

Tedyć on wam vkaże Sale wielka obita / tamże nágotuycie Wielkanoc.

כב

13 וַאזַלוּ אֶשְׁכַּחוּ אַיךְ דְּאֶמַר לְהוֹן וְטַיִּבוּ פֶּצְחָא ׃

E coſi eſſi andarono, e trouorono com'egli haueua detto loro : & apparecchioron la Paſcha.

14 וְכַד הֲוָא עֶדָּנָא אֶתָא יֵשׁוּע אֶסְתְּמֵךְ וַתְרֵין־עֶסַר שְׁלִיחֵא עַמֵּה ׃

Quando poi fu venuta l'hora, ſi poſe à tauola, e i dodici Apoſtoli con lui.

15 וֶאמַר לְהוֹן רֶגְתָּא רַגְתֵּני דְּהָנָא פֶּצְחָא אֶכוּל עַמְּכוֹן קְדָם דֶּאחַשׁ ׃

E diſſe loro, Io ho deſiderato con gran deſiderio di mangiar queſta Paſcha con eſſovoi, prima ch'io patiſca.

16 אָמַר אֶנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמֶכִּיל לָא אֶכְלֵיוּהי עַד־מָא דְּנֶשְׁלַם בְּמַלְכוּתֵה דַּאלָהָא ׃

Perche io vi dico, ch'io non ne mangiarò piu da hora innanzi, inſin ch'ella ſia compiuta nel regno di Dio.

17 וְנַסַּב כָּסָא וְאַוְדִּי וֶאמַר סַבוּ הָנָא וּפַלְּגוּ בַּינָתְכוֹן ׃

E preſo il calice, rendè gratia, e diſſe Pigliate queſto, e diuidetelo fra voi.

18 אָמַר אֶנָא גֵּיר לְכוֹן דְּלָא אֶשְׁתֵּא מֶן יַלְדָּא דְּגֻפְתָּא עַד מָא דְּתֵאתֵא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃

Perche io vi dico ch'io non beuerà del frutto de la vite, inſin à tanto che venga il regno di Dio.

19 וְנַסַּב לַחְמָא וְאַוְדִּי וְקַצָּא וִיהַב לְהוֹן וֶאמַר הָנַו פַּגְרִי דְּעַל אַפַּיכוֹן מֶתְיְהֵב הָדָא הֲוַיתוֹן עָבְדִין לְדוּכְרָנִי ׃

Poi preſe del panè, e rendute ch'egli hebbe gratie, lo ſpezzò, e dette loro, dicendo : Queſto è il mio corpo ilquale ſi da per voi : fate queſto in memoria di me.

20 וְהָכְוָת אַף עַל כָּסָא מֶן בָּתַר דַּאחְשַׁמִי אֶמַר הָנָא כָּסָא דְּיַתְקָא חֲדַתָּא בַּדְמִי דְּחָלָפַיכוֹן מֶתְאֵשֵׁד ׃

Similmente dette loro ancora il calice poi che ſi fu cenato, dicendo, Queſto calice è il Nuouo teſtamento nel mio ſangue, che ſi ſparge per voi.

כב

13 וַיֵּלְכוּ וַיִּמְצְאוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָהֶם וַיָּכִינוּ אֶת־הַפָּסַח ׃

Y yendo ellos hallaronlo todo como les auia dicho : y aparejaron el cordero de la Paſcua.

14 וְכַאֲשֶׁר בָּאָה הַשָּׁעָה וַיֵּשֶׁב וּשְׁנֵים עָשָׂר תַּלְמִידָיו אִתּוֹ ׃

Y como fue hora, ſentoſe à la meſa : y con el los doze Apoſtoles.

15 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הִתְאַוֹּה אִוִּיתִי אֶת־פֶּסַח הַזֶּה לֶאֱכֹל עִמָּכֶם לִפְנֵי עֱנוּתִי ׃

Y dixoles, En gran manera he deſſeado comer con voſotros eſte cordero de la Paſcua antes que padezca.

16 כִּי אוֹמֵר לָכֶם כִּי עוֹד לֹא אֹכַל מִמֶּנּוּ עַד כִּי־יִמָּלֵא בְּמַלְכוּת אֱלֹהִים ׃

Porque os digo que no comeré deel, haſta que ſea cumplido enel Reyno de Dios.

17 וַיִּקַּח אֶת־הַכּוֹס וַיְבָרֵךְ לֵאמֹר קְחוּ זֹאת וּפַלְּגוּ בֵּינֵיכֶם ׃

Y tomando el vaſo : auiendo hecho gracias dixo, Tomad eſto, y partid entre voſotros.

18 כִּי אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי־אֵינֶנִּי שׁוֹתֶה מֵאֵנֶב הַכֶּרֶם עַד־כִּי מַלְכוּת אֱלֹהִים תָּבוֹא ׃

Porque os digo, que no beuere del fruto de vid, haſtaque el Reyno de Dios venga.

19 וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּפְרֹס וַיִּתֵּן לָהֶם לֵאמֹר זֹאת יֵשׁ גּוּפָתִי אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם נִתָּן זֹאת עֲשׂוּ לְזִכְרוֹנִי ׃

Y tomando el pan, auiendo hecho gracias, partió, y dioles, diziendo, Eſto es mi cuerpo, que por voſotros es dado : hazed eſto en memoria de mi.

20 וּכְמוֹ כֵן אֶת־הַכּוֹס אַחַר אָכְלָם לֵאמֹר זֶה הַכּוֹס בְּרִית חֲדָשָׁה בְּדָמִי אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם נִשְׁפָּךְ ׃

Anſimiſmo tambien tomo, y les dió el vaſo, deſpues que vuo cenado, diziendo, Eſto vaſo es el Nueuo teſtamento en mi ſangre, que por voſotros ſe derrama.

κβ'.

13. Ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

Lors ils s'en allerent, & trouuerẽt ſelon, qu'il leur auoit dit, & appreſterent l'agneau de Paſque.

14. Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.

Quand donc l'heure fut venue, il ſe mit à table, & les douze Apoſtres auec lui.

15. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν.

Adonc il leur dit, I'ai grandement deſiré de manger ceſt agneau de Paſque auec vous deuant que ie ſouffre.

16. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ.

Car ie vous di, que ie n'en mangerai plus, iuſqu'à ce qu'il ſoit accompli au royaume de Dieu.

17. Καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς.

Et il print la coupe : & rendit graces, & dit, Prenez-la, & la deſtribuez entre vous.

18. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἔλθῃ.

Car ie vous di, que ie ne boirai plus du fruict de la vigne, iuſqu'à ce que le regne de Dieu ſoit venu.

19. Καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Puis prenant le pain, & ayant rendu graces, il rompit, & le leur bailla, diſant, Ceci eſt mon corps, lequel eſt donné pour vous : faites ceci en commemoration de moi.

20. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.

Semblablement auſſi leur bailla-il la coupe apres le ſouper, diſant, Ceſte coupe eſt le nouueau Teſtament en mõ ſang, qui eſt reſpandu pour vous.

CAP. XXII.

13. Euntes autem invenerunt ſicut dixit illis, & paraverunt paſcha.

So they went / and found as he had ſayde vnto them / & made ready the Paſſeouer.

14. Et cùm facta eſſet hora, diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo.

And when the houre was come / he ſate downe / & the twelue Apoſtles w͏̃ him.

15. Et ait illis, Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.

Then he ſayd vnto them / I haue earneſtly deſired to eat this Paſſeouer with you before I ſuffer.

16. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei.

For I ſay vnto you / Henceforth I will not eat of it any more / vntill it be fulfilled in the kingdome of God.

17. Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & dividite inter vos.

And he tooke the cup / and gaue thankes / and ſaide / Take this / and deuide it among you.

18. Dico enim vobis quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.

For I ſay vnto you / I will not drinke of the fruite of the vine / vntill the kingdome of God be come.

19. Et accepto pane, gratias egit, & fregit: & dedit eis, dicens, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, hoc facite in meam commemorationem.

And he tooke bread / and when hee had giuen thankes / he brake it / and gaue it to them / ſaying / This is my body / which is giuen for you: do this in the remembrance of me.

20. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens, Hic eſt calix novum teſtamentum in ſanguine meo, qui pro vobis fundetur.

Likewiſe alſo after ſupper he tooke the cuppe / ſaying / This cuppe is the new Teſtament in my blood / which is ſhed for you.

Das XXII. Capitel.

13. **Sie giengen hin / vnd funden / wie er jhnen geſagt hatte / vnd bereiteten das Oſterlamb.**

De ginge bort / och funde / lige ſom hand ſagde dem / oc de beredde Paaſkelammet.

14. **Vnd da die Stunde kam / ſatzte er ſich nider / vnnd die zwölff Apoſtel mit jhm.**

Oc der ſtunden kom / ſette hand ſig ned / oc de Tolff met hannem.

15. **Vnnd er ſprach zu jhnen: Mich hat hertzlich verlanget diß Oſterlam̃ mit euch zu eſſen / ehe denn ich leide.**

Oc hand ſagde til dem / Mig haffuer hiertelige forlenget / at dette æde Paaſkelam met eder / før end ieg lider.

16. **Denn ich ſage euch / daß ich hinfort nicht mehr darvon eſſen werde / biß das erfüllet werde im Reich Gottes.**

Thi ieg ſiger eder / at ieg ſkal her effter icke mere æde der aff / indtil det bliffuer fuldkommet i Guds rige.

17. **Vnd er nam den Kelch / dancket vnd ſprach: Nemet denſelbigen / vnd theilet jhn vnter euch.**

Oc hand tog Kalcken / tackede oc ſagde / Tager denne / och deler hannem iblant eder.

18. **Denn ich ſage euch / ich werde nicht trincken von dem Gewächſe des Weinſtocks / biß das Reich Gottes komme.**

Thi ieg ſiger eder / Jeg ſkal dricke aff det ſom vexer paa Vintræ / før end Guds rige kommer.

19. **Vnd er nam das Brodt / dancket vnd brachs / vnd gabs jhnen / vnnd ſprach: Das iſt mein Leib / der für euch gegeben wirdt / das thut zu meinem Gedechtniß.**

Oc hand tog Brødet / tackede oc brød det / oc gaff dem det / oc ſagde / det er mit Legeme / ſom bliffuer giffuit for eder / det gører til min Hukommelſe.

20. **Deſſelbigen gleichen auch den Kelch / nach dem Abendmal / vnnd ſprach: Das iſt der Kelch / das neue Teſtament in meinem Blut / das für euch vergoſſen wirdt.**

Lige ſaa oc Kalcken / effter Nadueren / oc ſagde / Dette er det ny Teſtamentis Kalck i mit Blod / ſom bliffuer vdgydet for eder.

Kapitola XXII.

13. Tehdy ſſedſſe nalezli yakož gim oznámil / a připrawili Beránka.

A ták ſzedſzy wſzytko to náleźli iáko im powiedział / y zgotowali Wielkanoc.

14. A když byla hodina / ſedl za Stuol / a dwanácte Apoſſtolůw s nim:

Potym gdy on czás poſtánowio ny przyſzedł / tedy śiadł / y dwanáśćie Apoſtołow z nim.

15. Y řekl gim: Žádoſtij žádal gſem tohoto Beránka gijſti s wámi / prwé nežbych trpěl.

Rzekł do nich. Z chućiam żądał pożywáć tey Wielkiey nocy z wámi / przed tym niż ia ćierpieć będę.

16. Neb̃ prawijm wám / že ho giž wijce nebudu gijſti / dokudž ſe nenaplnij w Králowſtwij Božijm.

Ábowiedam wám / że iuż więcey nie będę tego vżywał / ażby ſie wypełniło w Króleſtwie Bożym.

17. A wzaw Kalich dijky činil / a řekl: Wezměte / a rozdělte mezy ſebau:

Y wźiawſzy kubek á vczyniwſzy dźięki / rzekł / Weźmićie tho á podźielćie miedzy ſie.

18. Nebo prawijm wám / žeť nebudu pjjti z plodu winného kořene / až Králowſtwij Božj přijgde.

Ábowiem wam tho powiedám / żeć nie będę pił z owocu winnego aż przyydźie Króleſtwo Boże.

19. A wzaw chlěb / dijky činil / a lámal / a dáwal gim / řka: Totoť geſt Tělo mé / kteréž ſe za wás dáwá / to čiňte na mé ſpolu pamatowánij

Y wźiawſzy chleb gdy vczynił dźięki / łamał y dał im / mowiąc / To ieſt ćiało ktore ſie zá was dawa / to czyńćie ná wſpominánie moie.

20. Též y Kalich když odwečeřal / řka: Tentoť geſt Kalich nowý Zákon w mé Krwi / kterýž ſe za wás wylěwá.

Tákże im też dał y kubek gdy odwieczerzał / mowiąc / Ten kubek ieſt ći on teſtáment nowy przez krew moię / ktora ſie zá was wylewa.

כב

21 ברם הא אידה דמשלמני על פתורא׃

Nondimeno ecco la mano di colui che mi tradiſce è qui con meco in ſu la tauola.

22 וברה דאנשא אזל איכנא דאתפרש ברם וי להו גברא דבאידה מ משתלם׃

Et certo il Figliuol de l'huomo ſen va, ſecondo che è determinato: nondimeno guai à quell'huomo per cui egli è tradito.

23 ושריו דנעקבון בינתהון דמנו הכי מנהון הו דהדא עתיד למסער׃

Et eſſi cominciarono à ricercar fra loro: chi fuſſe quel di loro che haueſſe à far queſto.

24 הוא דין אף חרינא בינתהון דמן אית בהון רב׃

E nacque ancor fra eſſi vna contentione, chi di loro pareſſe eſſere il maggiore.

25 הו דין ישוע אמר ל להון מלכיהון דעממא מריהון אנון והשליטין עליהון עבדי טבתא מתקרין׃

Doue egli diſſe loro, I Re de le genti le ſignoreggiano: e quelli che hanno poteſtà ſopra eſſe, ſon chiamati benefattori.

26 אנתון דין לא הכנא אלא אינא דרב בכון נהוא איך זעורא ואינא דרישא הו איך משמשנא׃

Ma non gia coſi voi: anzi chi è tra voi il maggiore, ſia come il minore: e chi comanda, come colui che ſerue.

27 מנו גיר רב הו דסמיך או הו דמשמש לא הוא הו דסמיך אנא דין איתי בינתכון איך הו דמשמש׃

Perche, chi è maggiore, colui che ſiede à tauola, ò colui che ſerue? Non è colui che ſiede à tauola? Ma io ſon nel mezo di voi come colui che ſerue.

כב

21 אך הנה יד המוסר אותי אתי על השלחן׃

Con todo eſſo heaqui la mano delque me entrega, conmigo en la meſa.

22 ובן־האדם הולך כמו נגזר אבל אוי לאנוש ההוא אשר בו ימסר׃

Y à la verdad el Hijo del hombre và ſegun loque eſtá determinado: empero ay de aquel hombre por el qual es entregado.

23 והמה החלו לשאל איש לרעהו ומי זה הוא מהמה העתיד לעשות זאת׃

Ellos entonces començaron à preguntar entre ſi, qual deellos ſeria elque auia de hazer eſto.

24 ויהי־ריב ביניהם מי בהם יראה להיות גדול׃

Y fue entreellos vna contienda, Quien deellos parecia que auia de ſer el mayor.

25 והוא אמר אליהם מלכי הגוים משלו להם ושליטיהם חנונים יקראו׃

Entonees el les dixo, Los reyes de las gentes ſe enſennorean deellas: y losque ſobre ellas tienen poteſtad, ſon llamados Bienhechores.

26 ואתם לא כן כי־אם הגדול בכם יהי כמו הקטון והנשיא כמו משרת׃

Mas voſotros, no anſi: antes elque es mayor enrre voſotros, ſea como el mas moço: y elque es principe, como elque ſirue.

27 ומי גדול אם היושב או אם המשרת הלא היושב ואני הוה בתוככם כמו המשרת׃

Porque qual es mayor, elque ſe aſſienta a la meſa, o elque ſirue? No es elque ſe aſſienta a la meſa? y yo ſoy entre voſotros como elque ſirue.

κβ.

21. Πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Toutesfois voici, la main de celui qui me trahit, eſt auec moi à table.

22. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.

Et certes le Fils de l'homme s'en va, ſelon qu'il eſt determiné· toutesfois malheur à ceſt homme-la, par qui il eſt trahi.

23. Καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τό, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

Lors ils ſe prindrent à s'entredemander l'vn à l'autre, aſſauoir-mon qui ſeroit celui d'entr'eux à qui il aduiendroit de commettre cela.

24. Ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τό, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.

Il aduint auſsi vne contention entr'eux, lequel d'entr'eux ſeroit eſtimé le plus grand.

25. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.

Mais il leur dit, Les rois des nations les maiſtriſent: & ceux qui vient d'authorité ſur icelles, ſont nommés bienfaiteurs.

26. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.

Mais il n' en ſera point ainſi de vous: ains le plus grand entre vous, ſoit comme le moindre: & celui qui gouuerne, comme celui qui ſert.

27. Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δέ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.

Car lequel eſt plus grand, celui qui eſt à table, ou celui qui ſert? n'eſt ce point celui qui eſt à table? or ſuis-ie au milieu de vous comme celui qui ſert.

CAP. XXII.

21. Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum eſt in menſa.

Yet beholde/ the hand of him that betrayeth me/ is with me at the table.

22. Et quidem filius hominis ſecundùm quod definitum eſt, vadit: veruntamẽ væ homini illi per quem tradetur.

And truely the Sonne of man goeth as it is appointed: but wo be to that man/ by whome he is betrayed.

23. Et ipſi cœperunt quærere inter ſe, quis eſſet ex eis qui hoc facturus eſſet.

Then they began to enquire among them ſelues which of them it ſhoulde be that ſhould do that.

24. Facta eſt autem & contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe maior.

And there aroſe alſo a ſtrife among them/ which of them ſhoued ſeeme to be the greateſt.

25. Dixit autem eis, Reges gentium dominãtur eorum: & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur.

But he ſaid vnto them/ The Kings of the Gentiles reigne ouer them/ and they that beare rule ouer them/ are called Gracious lordes.

26. Vos autem non ſic: ſed qui maior eſt in vobis, fiat ſicut iunior: & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.

But ye ſhall not be ſo: but let the greateſt among you be as the leaſt: and the chiefeſt as he that ſerueth.

ʒo

27. Nam quis maior eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nónne qui recumbit? Ego autẽ in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat.

For who is greater/ he that ſitteth at table/ or he that ſerueth? Is not he that ſitteth at table? And I among you as he that ſerueth.

Das XXII. Capitel.

21. Doch ſihe die Hand meines Verräthers iſt mit mir über Tiſche.

Dog ſee/ min Forræderis haand/ er offuer Bordet met mig.

22. Vnd zwar des Menſchen Son gehet hin/ wie es beſchloſſen iſt/ doch weh demſelbigen Menſchen/ durch welchen er verrathen wirdt.

Oc ſandelige Menniſkens Søn gaar bort/ ſom det er beſluttet/ Dog ve det ſamme Menniſke/ ved huilcket hand bliffuer forrad.

23. Vnnd ſie fiengen an zu fragen vnter ſich ſelbſt/ Welcher es doch were vnter jhnen/ der das thun würde?

Oc de begynte at ſpørle iblant ſig ſelff/ huilcken det ſkulde dog vere iblant dem. Som det ſkulde gøre?

24. Es erhub ſich auch ein Zanck vnter jhnen: Welcher vnter jhnen ſolt für den gröſten gehalten werden.

Der begyntis oc en trette iblant dem/ huilcken aff dem der ſkulde holdis for den Størſte.

25. Er ſprach aber zu jhnen: Die Weltlichen Könige herrſchen/ vnnd die Gewaltigen heiſſt man gnädige Herren.

Oc hand ſagde til dem/ De verdzlige Konger regere/ oc de veldige kalder mand naadige Herrer.

26. Jhr aber nicht alſo/ ſondern der gröſſeſt vnter euch/ ſoll ſein wie der Jüngſte/ vnd der fürnembſte wie ein Diener.

Men i icke ſaa/ men den Størſte iblant eder/ ſkal vere ſom de Yngſte/ och den Ypperſte ſom en Tiener.

27. Denn welcher iſt der gröſſeſt? der zu Tiſche ſitzet? oder der da dienet? iſts nicht alſo/ daß der zu Tiſche ſitzt? Jch aber bin vnter euch wie ein Diener.

Thi huilcken er den ſtørſte? Den ſom ſider til bordz? Eller den ſom tien? Er det icke ſaa/ at den ſom ſider til bordz? Men ieg er iblant eder/ ſom en Tiener.

Kapitola XXII.

21. Ale wſſak hle ruka toho kterýž mne zrazuge/ ſemnau geſt za ſtolem.

Wſzákoż oto ręká zdrádzáiącego mię ze mną ieſt ná ſtole.

22. A zagiſté Syn člowěka podlé toho yakož geſt vloženo o něm gde: Ale wſſak běda člowěku tomu/ ſkrze kteréhož to zrazen bude.

Acżci Syn cżłowiecży táko ieſt poſtánowiono/ idźie/ wſzákoż biádá cżłowiekowi onemu przez ktorego ma być zdrádzon.

23. A oni počali ſe tázati mezy ſebau/ kdoby z nich byl/ kterýžby to měl včiniti.

Thedy oni poczęli ſię miedzy ſobą ſpołu pytać ktoryby to z nich był coby to vczynić miał.

24. Stal ſe pak y ſwár mezy nimi/ kdoby z nich zdál ſe býti wětſſý.

Wſzczał ſię też miedzy nimi poſwarek ktoby miał być więtſzym z nich.

25. Y řekl gim: Králowſtwě Pohanſſtij panugij nad ſwými/ a kteřijž moc magij nad nimi Dobrodincy ſlowau.

Ale im on powiedźiał/ Krolowie narodow pánuiąc nád nimi/ A ktorzy nád nimi moc máią/ zową ſię dobrodźicymi.

26. Wy pak ne tak/ ale kdož wětſſý geſt mezy wámi/ budiž yako menſſý: A kdož prwnij geſt/ budiž iako ſlužebnijk

Lecżći wy nie ták/ owſzem ktory ieſt miedzy wámi nawiętſzym/ ten niech będźie namnieyſzim/ a ktory ieſt przednieyſzym/ niech będźie iáko ten co ſłużý.

27. Nebo kdo wětſſý geſt/ tenli kterýž ſedij: čili ten kterýž ſlaužij? wſſak ten kterýž ſedij: Ale yá mezy wámi gſem yako ten kterýž ſlaužij.

Abowiem ktoż ieſt więtſzy? tenli co śiedźi/ czy ten co ſłużý? Izali nie then ktory śiedźi? Ale ciem ia ieſt w poſrzodku was táko ten co ſłużý/

כב

28 אַנְתּוּן אִנּוּן דְּכַתַּרְתּוּן לְוָתִי בְּנֶסְיוּנַי׃

Hor voi ſete quelli che hauete perſeuerato con eſſo me ne le mie tentationi.

29 וְאֶנָא מְשַׁתְּוֵדֵא אֶנָא לְכוּן אַיְךְ דְּאַשְׁתְּוַדִי לִי אָבִי מַלְכוּתָא׃

Et io diſpongo il regno à voi, come mio Padre l'ha diſpoſto à me.

30 דְּתֵאכְלוּן וְתֶשְׁתּוּן עַל פָּתוּרָא דְּמַלְכוּתָא דִּילִי וְתֵתְבוּן עַל כּוּרְסָוָתָא נְתְדוּנוּן תְּרֵי עֲסַר שַׁבְטָא דְּאִיסְרָיֵל׃

Accioche voi mangiate e beuiate à la mia tauola nel regno mio : e ſediate ſopra i ſeggij, à giudicar le dodici tribu d'Iſraël:

31 וְאֶמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוּן שֶׁמְעוּן הָא סָטָנָא שְׁאֶל דְּנֶעְרוּבְכוּן אַיְךְ דַּלְחַטֵּא׃

Diſſe ancora il Signore, Simon, Simone, ecco, ſatana v'ha domandati per criuellarui come il grano.

32 וְאֶנָא בְּעִית עָלַיְךְ דְּלָא תֶחְסַר הַיְמָנוּתָךְ וְאַף אַנְתְּ בְּזַבְן אֶתְפְּנִי וְשַׁרֵר לְאַחַיְךְ׃

Ma io ho pregato per te, accioche la tua fede non manchi. Tu ancora quando ſarai conuertito, conferma i tuoi fratelli.

33 שֶׁמְעוּן דֵּין אֶמַר לֵהּ מָרִי עַמָּךְ מְטַיַּב אֶנָא וַלְבֵית אֲסִירֵא וַלְמוּתָא׃

Et egli li diſſe, Signore, io ſono apparecchiato à venir con teco & in prigione, & à la morte.

34 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אָמַר אֶנָא לָךְ שֶׁמְעוּן דְּלָא נְקַרֵא תַּרְנָגְלָא יַוְמָנָא עַדְמָא דִּתְלָת זַבְנִין תְּכַפּוּר דְּלָא יָדַע אַנְתְּ לִי׃

Ma IESV diſſe, Pietro, io ti dico, che il gallo non cantarà hoggi, prima che tu non habbi tre volte negato di conoſcermi.

כב

28 וְאַתֶּם הוּיִם הַמְּעוּדְדִים עִמִּי בְּמַסּוֹתַי׃

Empero voſotros ſoys losque aueys permanecido conmigo en mis tentaciones :

29 וַאֲנִי אָשִׂים לָכֶם כַּאֲשֶׁר שָׂם אָבִי אֶת־מַמְלָכָה׃

Yo pues os ordeno el Reyno como mi padre me lo ordenó à mi,

30 אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ וְתִשְׁתּוּ עַל־שֻׁלְחָנִי בְּמַלְכוּתִי וְתֵשְׁבוּ עַל־כִּסְאוֹת וְתִשְׁפְּטוּ אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

Paraque comays, y beuays en mi meſa en mi Reyno : y hos aſſenteys ſobre thronos juzgando à los doze tribus de Iſrael.

31 וַיֹּאמֶר אָדוֹן שִׁמְעוֹן שִׁמְעוֹן הִנֵּה הַשָּׂטָן בִּקֵּשׁ לְהָנִיף אֶתְכֶם כְּמוֹ אֶת הַחִטָּה׃

Dixo tambien el Sennor, Simon, Simon, heàqui que Satanas os ha pedido para çarandàros como à trigo :

32 וַאֲנִי הִתְחַנַּנְתִּי עָלֶיךָ אֲשֶׁר לֹא תֶאְפַס אֱמוּנָתֶךָ וְאַתָּה אִם תָּשׁוּב קוֹמֵם אֶת אַחֶיךָ׃

Mas yo he rogado por ti que tu fe no fàlte : y tu buelue alguna vez y confirma à tus hermanos.

33 וְהוּא אָמַר לוֹ אֲדֹנִי עָתִיד אֲנִי לָבוֹא עִמְּךָ גַּם בַּמִּשְׁמָרָה גַּם בַּמָּוֶת׃

Y el le dixo, Sennor aparejado eſtoy ayr contigo y à carcel, y à muerte.

34 וְהוּא אָמַר אוֹמֵר אֲנִי לְךָ כֵּיפָה לֹא יִקְרָא הַיּוֹם תַּרְנְגֹל בְּטֶרֶם שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תְּכַחֵשׁ כִּי לֹא תֵּדָעֵנִי׃

Y el dixo, Pedro, digote que el gallo no darà oy boz antes que tu niegues tres vezes que me conoces.

κβ'.

28. Ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

Or eſtes-vous ceux qui auez perſeuere auec moi en mes tentations.

29. Κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν,

Parquoi ie vous diſpoſe le royaume comme mon Pere le m'a diſpoſé.

30. Ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

Afin que vous mangiez & beuuiez à ma table en mon royaume, & que vous ſoyez aſſis ſur thrones, iugeans les douze lignees d'Iſrael.

31. Εἶπε δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.

Auſſi le Seigneur dit, Simon, Simõ, voi-ci, Satan a demandé inſtamment à vous cribler comme le blé.

32. Ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.

Mais i'ai prié pour toi, que ta foy ne defaille point toi donc, quand quelque fois tu ſeras conuerti, conferme tes freres.

33. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

Et il lui dit, Seigneur, ie ſuis tout preſt d'aller auec toi, & en priſon, & à la mort.

34. Ὁ δὲ εἶπε, λέγω σοι Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

Mais Ieſus dit, Pierre, ie te di, que le coq ne chantera point auiord'hui, que premierement tu ne renies par trois fois de m'auoir cognu.

CAP. XXII.

28. Vos autem eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.

And ye are they which haue continued with me in my tentations.

29. Et ego diſpono vobis, ſicut dipoſuit mihi pater meus, regnum.

Therefore I appoint vnto you a kingdom/ as my Father hath appointed to me.

30. Vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo: & ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus Iſraël.

That ye may eat/ and drinke at my table in my kingdome/ and ſit on ſeates/ and iudge the twelue tribes of Iſrael.

31. Ait autem Dominus, Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum.

And the Lorde ſaid/ Simon/ Simon/ behold/ Satan hath deſired you/ to winow you/ as wheat.

32. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.

But I haue prayed for thee/ that thy faith faile not: therefore when thou art conuerted/ ſtrengthen thy brethren.

33. Qui dixit ei, Domine, tecum paratus ſum & in carcerem & in mortem ire.

And he ſaid vnto him/ Lord/ I am ready to go with thee into priſon/ and to death.

34. Et ille dixit, Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me.

But he ſaide/ I tell thee/ Peter/ the cocke ſhall not crowe this day/ before thou haſt thriſe denied that thou kneweſt me.

Das XXII. Capitel.

28. Ihr aber ſeyts/ die jhr beharret habt bey mir/ in meinen Anfechtungen.

Och i ere de/ ſom ere bleffue varafftige hoſſ mig/ i mine friſtelſer/

29. Vnd ich wil euch das Reich beſcheiden/ wie mir mein Vater beſcheiden hat.

Oc ieg vil beſkicke eder Riget/ ſom min Fader beſkickede mig.

30. Daß jhr eſſen vnnd trincken ſolt über meinem Tiſch in meinem Reich/ vnd ſitzen auff Stülen/ vnnd richten die zwölff Geſchlecht Iſrael.

At i ſkulle æde oc dricke offuer mit Bord i mit Rige/ oc ſide paa Stole/ oc Domme de tolff Iſraels ſlecter.

31. Der HERR aber ſprach: Simon/ Simon/ Sihe/ der Sathanas hat euer begert/ daß er euch möchte ſichten/ wie den Weitzen.

Oc HERREN ſagde/ Simon/ Simon/ Satanas begerede eder/ at hand maate ſicte eder/ lige ſom huede.

32. Ich aber hab für dich gebeten/ daß dein Glaube nicht auffhöre/ vnd wenn du der mal eines dich bekehreſt/ ſo ſtercke deine Brüder.

Men ieg bad for dig/ at din Tro ſkal icke afflade/ oc naar du omuender dig en gong/ da ſtyrcke dine Brødre.

33. Er ſprach aber zu jm: HERR/ ich bin bereit mit dir ins Gefengniß vnd in den Tod zu gehen.

Da ſagde hand til hannem/ HERRE/ ieg er bered at gaa med dig i Fengſel oc i Døden.

34. Er aber ſprach: Petre/ ich ſage dir/ der Han wirdt heute nicht krehen/ ehe denn du dreymal verleugnet haſt/ daß du mich kenneſt.

Da ſagde hand/ Peder/ Jeg ſiger dig/ Hanen ſkal icke gale i dag/ før end du haffuer nectet tre gonge/ at du kender mig.

Kapitola XXII.

28. A wy gſte kteřijž gſte zůſtali ſemnau w mých pokuſſenijch.

A wy ieſtheśćie ktorzyśćie trwáli przy mnie w pokuſách moich.

29. A yák wám zpuoſobugi yakož mi zpuoſobil Otec můg Králowſtwij.

A przeto iáko mi odkazał oćiec moy kroleſtwo/ ták ia też wam odkázuie.

30. Abyſſte gedli a pili za Stolem mým w Králowſtwij mém/ a ſedělí na Stolicých/ ſaudijce dwanáctero Pokolenij Izrahelſké.

Abyśćie iedli y pili ná ſtole mym w kroleſtwie mym/ y śiedźieli ná ſtolicách ſądząc dwoienáśćie pokolenie Izráelſkie.

31. Y řekl PAN: Sſimone/ Sſimone/ hle ďábel wyproſyl wás/ aby třijbil wás yako Pſſenicy:

Zátym też rzekł Pan/ Symon/ Symon/ oto ſzátan pożądał pilnie áby was odwiewał iáko pſzenice.

22. Ale yák gſem proſyl za tebe/ aby nezahynula wijra twá/ A ty někdy obrátě ſe/ potwrzůg bratřij twých.

Alem ia prośił zá toba áby nie vſtála wiárá twa/ á przetoż y ty niekiedy náwroćiwſzy ſię/ potwierdzay brácia twa.

22. Kterýžto řekl gemu: PANE/ hotow gſem s tebau do Zaláře y na Smrt gijti.

Tedy on rzekł/ Pánie z toba ieſtem gotow idź y do więzienia y ná śmierć.

34. A on řekl: Prawijm tobě Petře/ nezazpijwák dnes Kohaut až prwé třikrát zapřijſs/ že neznáſs mne.

Lecz mu on powiedźiał/ Pietrze powiedámći/ nie zápoie dźiś kur áż śię trzy kroć zaprzyſz że mię nie znaſz.

כב

35 וַאֲמַר לְהוֹן כַּד
שַׁדַּרְתְּכוֹן דְּלָא כִּיסָא וְלָא
תַּרְמָלָא וּמְסָנֵא לְמָא
חֲסַר לְכוֹן מֶדֶּם אָמְרִין לֵהּ
וְלָא מֶדֶּם׃

Poi diſſe à tutti loro, Quando io v'ho mandati ſenza borſa, e ſenza taſca, e ſenza ſcarpe, euui egli mancata coſa alcuna? Et eſſi diſſero, Niente.

36 אָמַר לְהוֹן מִן הָשָׁא
מַן דְּאִית לֵהּ כִּיסָא נֶסַּב
וְהָכַנָא אַף תַּרְמָלָא וּמַן
דְּלֵית לֵהּ סַיְפָא נְזַבֶּן
נַחְתֵּהּ וְנִזְבֶּן לֵהּ סַיְפָא׃

Diſſe dunque loro, Ma hora chi ha borſa, la toglia, e ſimilmente la taſca: e chi non n' ha venda la ſua veſta, e compri vn coltello.

37 אָמַר אֶנָא לְכוֹן גֵּיר
דְּאַף הָדָא דַּכְתִיבָא וָלֵא
דְּתֶתְמַלֵּא בִּי דְּעַם עַוְלֵא
אֶתְמְנִא כֻּלְּהוֹן גֵּיר דְּעָלַי
אֶשְׁתַּלַּם׃

Perche io vi dico, che ancor queſto che è ſcritto biſogna che s'adempia in me, cioè, Et è ſtato computato tra gl'iniqui: percioche tutte le coſe che ſono dette di me, hanno fine.

38 וְהָנוֹן אָמְרִין לֵהּ מָרַן
הָא הָרְכָא אִית תַּרְתֵּין
סַיְפִין אָמַר לְהוֹן סָפְקִין׃

Et eſſi diſſero, Signore, ecco qui due coltelli. Et egli diſſe loro, Baſta.

39 וּנְפַק וְאָזַל אַיְךְ דַּמְעַד
הֲוָא לְטוּרָא דְּבֵית זַיְתֵא
וְאָזְלוּ בָּתְרֵהּ וְאַף
תַּלְמִידוֹהִי׃

Poi vſci fuore, & andoſſene, ſecondo il ſuo coſtume, al monte de gli Oliui: e i ſuoi diſcepoli ancora il ſeguitarono.

40 וְכַד מְטִי לְדוּכְתָּא
אֲמַר לְהוֹן צַלּוּ דְּלָא ת
תֵעְלוּן לְנֶסְיוֹנָא׃

E come fu arriuato al luogo, diſſe loro, Pregate di non entrar in tentatione.

41 וְהוּ פְּרַק מֶנְּהוֹן אַיְךְ
מֶשְׁדָּא כֵּאפָא וְסָם בּוּרְכָא
וּמְצַלֵּא הֲוָא׃

E diſcoſtoſſi da loro quaſi vn tiro di pietra, e inginocchiatoſi pregaua.

כ ב

35 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר שְׁלַחְתִּי
אֶתְכֶם בְּלִי כִיס בְּלִי צִקְלוֹן
וּבְלִי נְעָלִים הֶחָסֵר לָכֶם מְאוּמָה
וַיֹּאמְרוּ אֵין מְאוּמָה׃

Y à ellos dixo, Quando os embié ſin bolſa y ſin alforia, y ſin çapatos, faltóhos algo? y ellos dixeron, Nada.

36 וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲבָל עַתָּה אֲשֶׁר
לוֹ כִיס יִקָּחֶנּוּ וּכְמוֹ כֵן צִקְלוֹן
וְלַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ לוֹ יִמְכֹּר אֶת־
בִּגְדוֹ וְיִקְנֶה חָרֶב׃

Y dixoles, Pues aora elque tiene bolſa, tomela: y tambien el alforia: y elque no tiene, venda ſu capa y compre eſpada.

37 כִּי אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם כִּי
עוֹדֶנּוּ זֶה הַנִּכְתָּב יִצְטָרֵךְ לְכַלּוֹת
בִּי זֶה הוּא וְאֶת־פּוֹשְׁעִים נִמְנָה כִּי
כֻלָּם אֲשֶׁר נִכְתְּבוּ עָלַי סוֹף לָמוֹ׃

Porque os digo, que aun es meneſter que ſe cumpla en mi aquello que eſtá eſcripto, Y con los malos fue contado. porque lo que eſta eſcripto de mi ſu cumplimento tiene.

38 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֲדֹנֵינוּ הִנֵּה
שְׁתֵּי חֲרָבוֹת וַיֹּאמֶר לָהֶם שַׁדָּי׃

Entonces ellos dixeron, Sennor, heaqui dos eſpadas ay aqui. Y el les dixo, Baſta.

39 וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ כְּדַרְכּוֹ עַל־הַר
הַזֵּיתִים וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו גַּם
תַּלְמִידָיו׃

Y ſaliendo fueſe, como ſolia, àl monte de las Oliuas: y ſus Diſcipulos tambien lo ſiguieron.

40 וּבִהְיוֹתוֹ עַל־הַמָּקוֹם אָמַר
לָהֶם הִתְפַּלְלוּ פֶּן־תָּבוֹאוּ
בְמַסָּה׃

Y como llegó à aquel lugar, dixoles, Orad que no entreys en tentacion.

41 וְהוּא סָר מֵהֶם כְּמִטַחֲוֵי־
אֶבֶן וַיִּכְרַע עַל־בִּרְכָּיו וַיִּתְפַּלֵּל׃

Y el ſe apartô deellos como vn tiro de piedrá: y pueſto de rodillas, orô:

κβʹ.

35. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, οὐδενός.

Puis il leur dit, Quand ie vous ai enuoyés ſans bourſe, ſans malette, & ſans ſouliers, auez-vous eu faute de quelque choſe? Et ils reſpondirent, De rien.

36. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς, ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον, ἀράτω. ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

Et il leur dit, Mais maintenant qui a vne bourſe, la prene: & qui a vne malette ſemblablement: & qui n'en a point, vende ſa robbe, & achete vne eſpee.

37. Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

Car ie vous di, qu'il faut que ceci auſſi qui eſt eſcrit, ſoit accõpli en moi, aſſauoir, Et il a eſté mis au rang des iniques. Car certainement les choſes qui ſont dites de moi, s'en vont eſtre accõplies.

38. Οἱ δὲ εἶπον, κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἱκανόν ἐστι.

Et ils dirent, Seigneur, voici deux eſpees. Et il leur dit, C'eſt aſſez.

39. Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Puis il ſe partit, & s'en alla ſelon la couſtume au mont des Oliuiers: & les diſciples auſſi le ſuiuirent.

40. Γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

Et quand il fut venu au lieu, il leur dit, Priez que vous n'entriez en tentation.

41. Καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο.

Adonc il ſe retira loin d'eux enuiron vn ieĉt de pierre, & s'agenouillant prioit.

CAP. XXII.

35. Et dixit eis, Quando miſi vos ſine ſacculo & pera, & calceamentis : nunquid aliquid defuit vobis ? At illi dixerunt, Nihil.

And he ſaid vnto them / When I ſent you without bagge / and ſcrip / and ſhoes / lacked ye any thing ? And they ſaid / Nothing.

36. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet ſacculum, tollat, ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.

Then he ſaid to them / But nowe he that hath a bagge / let him take it / and likewiſe a ſcrip : and he that hath none / let him ſell his coate / and bui a ſworde.

37. Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus eſt. Etenim ea quæ ſunt de me, finem habent.

For I ſay vnto you / that yet ẏ ſame which is written / muſt be perfourmed in me / Euen with the wicked was he numbred : for douteles thoſe thinges which are written of mee / haue an ende.

38. At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladii hîc. At ille dixit eis, Satis eſt.

And they ſaide / Lorde / beholde / here are two ſwerdes. And he ſaid vnto them / It is ynough.

39. Et egreſſus ibat ſecundum conſuetudinē in montem olivarum. Secuti ſunt autem illum & diſcipuli.

And he came out / & went (as he was wont) to the mount of Oliues : and his diſciples alſo followed him.

40. Et cùm perveniſſet ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem.

And when he came to the place / he ſaid to them / Pray / leſt ye enter into temtation.

41. Et ipſe avulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: & poſitis genibus, orabat.

And he gate him ſelfe from them / about a ſtones caſt / & kneeled downe / and prayed.

Das XXII. Capitel.

35. Vnd er ſprach zu jhnen: So offt ich euch geſandt habe ohn Beutel / ohn Taſchen / vnd ohn Schuch / habt jhr auch mangel gehabt? Sie ſprachen: Nie keinen.

Oc hand ſagde til dem / Saa offte ieg vdſende eder vden Pung / vden Taſke / oc vden Sko / fattedis eder oc noget? De ſagde / Inted.

36. Da ſprach er zu jnen: Aber nun / wer einen Beutel hat / der neme jhn / deſſelbigen gleichen auch die Taſchen / Wer aber nicht hat / verkauffe ſein Kleid / vnd kauffe ein Schwerdt.

Da ſagde hand til dem / Men nu / huo ſom haffuer en Pung / hand tage hannem / lige ocſaa Taſken Oc huo ſom icke haffuer / hand ſælle ſin Klæd / oc kæbe it Suerd.

37. Denn ich ſage euch / Es muß noch das auch vollendet werden an mir / das geſchrieben ſtehet / Er iſt vnter die übelthäter gerechnet. Denn was von mir geſchrieben iſt / das hat ein Ende.

Thi ieg ſiger eder / Der ſkal end oc det fuldkommis met mig / ſom ſtaar ſcreffuit / Hand er regnet iblant Miſdedere. Thi det ſom er ſcreffuit om mig / haffuer en ende.

38. Sie ſprachen aber: HERR / ſihe / hie ſind zwey Schwerdt. Er aber ſprach zu jhnen: Es iſt gnug.

Oc de ſagde / HERRE / See / her ere thu Suerd. Da ſagde hand til dem / det er nock.

39. Vnd er gieng hinauß nach ſeiner gewonheit an den Oelberg. Es folgeten jhm aber ſeine Jünger nach an denſelbigen ort.

Oc hand gick henvd effter ſin Seduane til Oliebierget. Oc hans Diſciple fulde hannem effter til den ſamme Sted.

40. Vnd als er dahin kam / ſprach er zu jhnen: Betet auff daß jhr nicht in Anfechtung fallet.

Oc der hand kom did / ſagde hand til dem / Beder / paa det i ſkulle icke falde i friſtelſe.

41. Vnd er reiß ſich von jhnen bey einem Steinwurff / vnd kniet nider / betet.

Oc hand ſled ſig fra dem ved it Stenſkaſt / och falt paa knæ / bad.

Kapitola XXII.

35. Tehdy řekl gim: Když gſem wás poſýlal bez pytlijka / a bez moſſny / a bez obuwij / zdali gſte w čem nedoſtatek měli? A oni řekli / W ničemž.

Zátym rzekł do nich / Ná ten czás gdym was poſyłał bez mieſzká / bez ſumek / y bez trzewikow / Zali wam cze go nie doſtawáło? Tedy rzekli / Nic.

36. Tehdy řekl gim: Ale nynij kdo má pytlijk / wezmi / také y moſſnu: a kdož nemá / proday Sukni ſwau / a kup ſobě Meč.

A ták im powiedział / Terázći ſuż ieſli kto ma mieſzek / niechże go wezmie / tákże y ſumki / á kto nie ma / niech przeda płaſzcz ſwoy y kupi miecz.

37. Neb prawijm wám / že geſſtě to což geſt pſáno / muſý ſe naplniti na mně / A že s neſſlechetnými počten geſt. Neb zagiſté ty wěcy kteréž gſau o mně / konec magij.

Abowiemći wam powiedam / Jeſzcze potrzebá áby ſie we mnie wypełniło ono piſmo: Y politzon ieſt miedzy złośniki. boć ty rzeczy co o mnie ſą na piſáne / koniec ſwoy maią.

28. Tehdy oni řekli: PANE / hle dwa Meče teď. A on řekl gim / doſtiť geſt.

Thedy oni rzekli / Pánie oto tu dwá miecze / A on im powiedział Doſyć ieſt.

29. A wyſſed podlé obyčege / ſſel na hůru Oliwetſkau / a ſſli za nim y včedlnijcy.

A wyſzedſzy iáko był zwykł / ſzedł ná gorę oliwną / á zá nim też ſzli zwolennicy iego.

40. A když přiſſel na mijſto / řekl gim: Modlte ſe / abyſſte neweſſli w pokuſſenij:

A gdy przyſzedł ná ono mieyſce rzekł im / Modlcież ſie ábyſcie nie przyſzli w pokuſzenie.

41. A ſám wzdálil ſe od nich / yakoby mohl kamenem dohoditi / a poklekw na kolena modlil ſe.

On thedy odſzedł od nich iáko by mogł rzucić kámieniem / á klęknawſzy ná kolána modlił ſie.

כב

42 וַאמַר אַבָּא אֶן צָבֵא אַנְתְּ יַעְבַרְנִי כָּסָא הָנָא בְּרַם לָא צֶבְיָנִי אֶלָּא דִילָךְ יֶהוֵא׃

Dicendo, Padre, ſe tu vuoi, transferiſci da me queſto calice: nondimeno non ſi faccia gia la mia volonta, ma la tua.

43 וֶאתְחְזִי לֵהּ מַלְאַכָא מֶן שְׁמַיָּא דַמְחַיֵּל לֵהּ׃

Et apparueli vn Angelo dal cielo, che lo confortaua.

44 וְכַד הְוָא בַּדְחֶלְתָא תְּכִיבָאִית מְצַלֵּא הְוָא וַהְוָת דּוּעְתֵהּ אַיךְ שֶׁלְתֵא דַּדְמָא וְנָפֵל עַל אַרְעָא׃

Et egli eſſendo venuto in angoſcia, oraua piu lungamente, e il ſuo ſudore diuenne come gocciole di ſangue che ſcorreuano in terra.

45 וְקָם מֶן צְלוֹתֵהּ וֶאתָא לְוָת תַּלְמִידַוְהי וַאשְׁכַּח אֶנּוּן כַּד דַּמְכִין מֶן עָקְתָא׃

Leuatoſi poi da l'oratione, e venuto à i ſuoi diſcepoli, gli trouo addormentati per la triſtezza.

46 וֶאמַר לְהוֹן מָנָא דַמְכִין אַנְתּוּן קוּמוּ וְצַלַו דְלָא תֶעֲלוּן לְנֶסְיוּנָא׃

E diſſe loro, Perche dormite voi? leuatiui ſu, & orate, accioche voi non entriate in tentatione.

47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא כֶּנְשָׁא וְהַו דְמֶתְקְרֵא יְהוּדָא חַד מֶן תְּרֵעֲסַר אָתֵא קְדָמַיְהוֹן וְקֶרֶב לְוָת יֵשׁוּעַ וְנַשְׁקֵהּ (הָדָא גֵּיר אָתָא יְהַב הְוָא לְהוֹן דְּאַיְנָא דְּנָשֵׁק אֶנָא הֻוִיוּ׃)

E mentre ch'egli ancor parlaua, ecco vna turba, e quello che ſi chiamaua Giuda, vno de dodici, andaua loro innanzi: & accoſtoſſi à IESV per baciarlo. (Percioche haueua dato loro il ſegno, dicendo, Quello che io bacciarò, eſſo es.)

48 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ יְהוּדָא בְּנוּשָׁקְתָא מַשְׁלֶם אַנְתְּ לַבְרֵהּ דְאֶנָשָׁא׃

E IESV li diſſe, Giuda, col bacio tradiſci il Figliuol de l'huomo?

כב

42 לֵאמֹר אָבִי אִם תִּרְצֶה לְהַעֲבִיר אֶת־הַכּוֹס הַזֶּה מֵעָלַי אַךְ לֹא רְצוֹנִי כִּי־אִם רְצוֹנְךָ תִּהְיֶה׃

Diziendo, Padre, ſi quieres, paſſa eſte vaſo de mi. empero no ſe haga mi voluntad, mas la tuya.

43 וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאָךְ מִשָּׁמַיִם מַבְלִיג אוֹתוֹ׃

Y aparecióle vn Angel del cielo esforcandolo.

44 וּבִהְיוֹתוֹ בִּדְאָגָה הִתְפַּלֵּל לָנֶצַח וַתְּהִי זֵעָתוֹ כְּמוֹ רְסִיסֵי דָם הַיּוֹרְדִים עַל־הָאָרֶץ׃

Y pueſto en agonia, oraua mas intenſamente: y fue ſu ſudor como gotas de ſangre que decendian haſta tierra.

45 וַיָּקָם מִתְּפִלָּה וַיָּבוֹא אֶל־תַּלְמִידִים וַיִּמְצָאֵם יְשֵׁנִים מִתּוּגָה׃

Y como ſe leuantó de la oracion, y vino à ſus Diſcipulos, hallólos durmiendo de triſteza.

46 וַיֹּאמֶר לָהֶם מַה תִּישְׁנוּ קוּמוּ וְהִתְפַּלְלוּ פֶּן תָּבוֹאוּ בַּמַּסָּה׃

Y dixoles, Que dormis? Leuantaos, y orad que no entreys en tentacion.

47 עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה הֶהָמוֹן וְהַנִּקְרָא יְהוּדָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר הִקְדִּים אוֹתָם וַיִּקְרַב אֶל־יֵשׁוּעַ וַיִּשָּׁקֵהוּ (כִּי אֶת־הָאוֹת הַזֶּה נָתַן לָהֶם אֲשֶׁר אֶשָּׁקֶנּוּ זֶה הוּא׃)

Eſtando aun hablando el, heaqui la companna, y el que ſe llamaua Iudas, vno de los Doze, yua delante de ellos: y llegóſe à Ieſus para beſarlo.

(Les auia dado ſennal, diziendo, Al que yo beſare àquel es.)

48 וְיֵשׁוּעַ אָמַר לוֹ יְהוּדָה בִּנְשִׁיקָה תִּמְסֹר אֶת־בֶּן־הָאָדָם׃

Entonces Ieſus le dixo, Iudas, con beſo entreges al Hijo del hombre?

κβ'.

42. Λέγων πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.

Diſant, Pere, ſi tu voulois tranſporter ceſte coupe arrieré de moi: toutefois que ma volonté ne ſoit point faite, mais la tiene.

43. Ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.

Et vn Ange s'apparut du ciel à lui, le fortifiant.

44. Καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.

Et lui eſtant en agonie, prioit plus inſtamment: & ſa ſueur deuint comme grumeaux de ſang decoulans en terre.

45. Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης.

Puis s'eſtant leué de ſa priere, il vint vers les diſciples, leſquels il trouua dormans de triſteſſe.

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.

Et leur dit, Pourquoi dormez-vous? leuez-vous, & priez, que vous n'entriez en tentation.

47. Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο αὐτῶν, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. (τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι.)

Et comme il parloit encore, voici, vne troupe, & celui qui ſe nommoit Iudas, l'vn des douze, vint deuant eux, & s'approcha de Ieſus pour le baiſer: (Leur auoit donné vn ſignal, diſant, Celui que ie baiſerai, c'eſt lui.)

48. Ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;

Mais Ieſus lui dit, Iudas, trahis-tu le Fils de l'homme par vn baiſer?

CAP. XXII.

42. Dicẽs, Pater, ſi vis, transfer calicem iſtum à me. Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat.

Saying/ Father/ if thou wilt/ take away this cup from me: neuertheleſſe/ not my will/ but thine be done.

43. Apparuit autem illi Angelus de cælo, confortans eum.

And there appeared an Angell vnto him from heauen/ comforting him.

44. Et factus in agonia, prolixiùs orabat. Et factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terrã.

But being in an agonie/ he prayed more earneſtly: and his ſweat was like droppes of blood/ trickeling downe to the ground.

45. Et cùm ſurrexiſſet ab oratione, & veniſſet ad diſcipulos ſuos, invenit eos dormientes præ triſtitia.

And he roſe vp from prayer/ & came to his diſciples/ & found them ſleeping for heauines.

46. Et ait illis, Quid dormitis? ſurgite, orate, ne intretis in tentationem.

And he ſaid vnto them/ Why ſleepe ye? riſe and pray/ leſt ye enter into tentation.

47. Adhuc eo loquente, ecce turba, & qui vocabatur Iudas, unus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquavit Ieſu, ut oſcularetur eum. (Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt.)

And while he yet ſpake/ beholde a company/ and he that was called Judas one of the twelue/ went before them/ and came neere vnto Jeſus to kiſſe him. (And had giuen them a token/ ſaying/ Whoſoeuer J ſhall kiſſe/ that is he.)

48. Ieſus autem dixit illi, Iuda, oſculo filium hominis tradis?

And Jeſus ſaid vnto him/ Judas/ betrayeſt thou the Sonne of man with a kiſſe?

Das XXII. Capitel.

42. Vnnd ſprach: Vatter/ wilt du/ ſo nimb dieſen Kelch von mir/ doch nicht mein/ ſondern dein Wille geſchehe.

Oc ſagde/ Fader vile du/ da tag denne Kalck fra mig/ Dog ſke icke min/ men din vilie.

43. Es erſchein jhm aber ein Engel vom Himmel/ vnd ſterckt jhn.

Da obenbaredis en Engel aff Himmelen/ oc ſtyrckede hannem.

44. Vnnd es kam/ daß er mit dem Tode rang/ vnnd betet hefftiger. Es ward aber ſein Schweiß wie Blutstropffen/ die fielen auff die Erden.

Ock det kom/ at hand ſtridde met Døden/ oc bad inderlige. Da bleff hans ſued ſom Blodsdraaber/ de fulde paa Jorden.

45. Vnd er ſtund auff von dem Gebet/ vnd kam zu ſeinen Jüngern/ vnd fand ſie ſchlaffend für traurigkeit.

Oc hand ſtod op aff Bønen/ oc kom til ſine Diſciple/ oc fand den ſoſſuendis aff bedrøffuelſe.

46. Vnnd ſprach zu jhnen: Was ſchlaffet jhr? Stehet auff vnnd betet/ auff daß jhr nicht inn Anfechtung fallet

Oc hand ſagde til dem/ Hui ſoffue i? Staar op oc beder/ at i ſkulle icke falde i friſtelſe.

47. Da er aber noch redet/ Sihe/ die ſchar/ vnd einer von den zwölffen/ genant Juda/ gieng für jhnen her/ vnd nahet ſich zu Jeſu/ jhn zu küſſen. (Den er hatte jhnen ein Zeichen gegeben/ vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde der iſts)

Oc der hand end nu talede/ See/ Skaren/ oc en aff de Tolff/ ſom hed Judas/ gick faare dem/ oc holt ſig til Jheſum/ at kyſſe hannem. (Oc de hand giffuit dem it Tegen oc ſagd/ Huilcken ſom ieg kyſſer/ den er det.)

48. Jeſus aber ſprach zu jm: Juda/ verrätheſt du des Menſchen Sohn mit einem Kuß?

Da ſagde Jheſus til hanne/ Juda forraader du Menniſkens Søn met en Kyſſ.

Kapitola XXII.

42. Řka: Otče chceſſli přenes Kalich tento odemne. Ale wſſak nemá wůle/ ale twá buď.

Mowiac/ Oycze ieſliż chceſz przenies odemnie ten kubek/ á wſzakoż nie wola moiá/ lecz ſie twa niechay ſtánie.

43. Y vkázal ſe gemu Angel s Nebe poſyluge ho.

Vkazal ſie mu thedy Aniol z niebá poſiláiac go.

44. A včiněn gſa w odporu těla s duchem/ děle ſe modlil. Y včiněn geſt pot geho yako kruopě Krwe tekaucý na Zemi.

Ale bedac w vtrapieniu złożony/ tym pilniey ſie modlił/ á potiego był iáko krople krwie pádáiace ná ziemie/

45. A když wſtal od Modlitby/ a přiſſel k Včedlnijkuom ſwým/ nalezl ge ani ſpij/ pro zámutek:

A gdy wſtał od modlitwy/ przyſzedł do ſwych zwolenników/ y nalazł ie ſpiące przed fráſunkiem.

46. Y řekl gim: Proč ſpijte? wſtaňte a modlte ſe/ abyſſte neweſſli w pokuſſenij.

Rzekł do nich/ Przecz że ſpicie? Wſtháńcież á modlcie ſie/ byście nie przyſzli ná pokuſzenie.

47. A když on geſſtě mluwil/ ay Záſtup/ a ten kterýž ſlaul Gidáš geden ze Dwanácti ſſel před nimi/ a přiblijžil ſe k Gežijſſowi aby gey polijbil. (A dal gim znamenij/ řka/ kohož koli polijbijm/ ten geſt)

Tego gdy ieſzcze domawiał/ oto wielkość ludzi y ten ktorego zwano Judaſz ieden ze dwunáście przed nimi ſzedł/ á przyſtąpił ſie ku Jezuſowi áby go pocáłował. (A dał im był znák/ mowiac/ kogobych ia cáłował tenci ieſt)

48. Tehdy řekl gemu Gežijš: Gidáſſy/ polijbenijm Syna Člowěka zrazugeš?

Rzekł mu Jezus/ Judaſzu pocáłowániem zdradzaſz ſyná człowiecze?

כב

49 כַּד חָזַו דֵּין אִילֵין ד דְּעַמֵּהּ מֵדֶם דַּהֲוָא אָמְרִין לֵהּ מָרַן נְמַחֵא אֶנּוּן בְּסַיְפָא ׃

Allora quei che gli erano intotno, vedendo quel che doueua eſſere, li diſſero, Signore, percoteremo noi col coltello?

50 וּמְחָא חַד מֶנְּהוֹן לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְנַסְבָהּ אֶדְנֵהּ דְּיַמִּינָא ׃

Et vno di loro ferì il ſeruitore del principal Sacerdote, e taglioll'i l'orecchia deſtra.

51 עְנָא יֵשׁוּע וֶאֱמַר כַּדוּ עַד־־־מָא לְהָדָא וַקְרֵב לַאדְנֵהּ דְּהָו דַּבְלַע וַאסְיֵהּ׃

Ma Iesv riſpondendo, diſſe, Laſſate inſin qui. E toccando l'orecchia di colui, lo riſanò.

52 וֶאֱמַר יֵשׁוּע לְהָנוֹן דְּאֶתוֹ עֲלָוְהִי רַבַּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא וְרַבַּי חַיְלָא דְּהַיְכְלָא אַיךְ דְּעַל לֶסְטָיָא נְפַקְתּוּן עָלַי בְּסַיְפָא וּבְחוּטְרֵא דְּתֶתְחְדוּנָנִי ׃

Poi diſſe Iesv à quelli che erano venuti à lui, cioè à i principali Sacerdoti, & à i gouernatori del tempio, & à i Vecchij, Voi ſete venuti come ad vn ladrone con ſpade e lancie.

53 כָּל־יוֹם עַמְּכוֹן הֲוִית בְּהַיְכְלָא וְלָא אַוְשֶׁטְתּוּן עָלַי אַיְדַיָא אֶלָּא הָדָא הִי שַׁעַתְכוֹן וְשׁוּלְטָנָא דַּחֲשׁוּכָא ׃

Quando io era ogni dì con voi nel tempio, non diſtendeſſe mai le mani ſopra di me, ma queſta è l'hora voſtra, e la poteſtà de le tenebre.

54 וַאֲחַדוּ אַיְתִיוּהִי ל לְבַיְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנֵא ו וְשֶׁמְעוֹן אָתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ מֶן רוּחְקָא ׃

Hor eſſi hauendolo preſo, il menaron via, e conduſſerlo ne la caſa del principal Sacerdote, i Pietro lo ſeguitaua di lontano.

כב

49 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר עִמּוֹ אֵת אֲשֶׁר תֵּעָשֶׂינָה אָמְרוּ לוֹ אֲדֹנִי אִם נַכֶּה בֶּחָרֶב ׃

Y viendo los que eſtauan con el lo que auia de ſer, dixeronle, Sennor, heriremos à cuchillo.

50 וְאֶחָד מֵהֶם הִכָּה אֶת־עֶבֶד כֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיְקַץ אֶת אָזְנוֹ הַיְמָנִית ׃

Y vno de ellos hirió à vn ſieruo del principe de los Sacerdotes, y quitóle la oreja derecha.

51 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַנִּיחוּ עַד הֵנָּה וַיִּגַּע בְּאָזְנוֹ וַיִּרְפָּא אוֹתוֹ ׃

Entonces reſpondiendo Ieſus, dixo, Dexad haſta aqui. y tocando ſu oreja, ſanólo.

52 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֶל־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְאֶל שָׂרֵי מֵאָה פְּקוּדֵי הַחַיִל סְגָנֵי הַהֵיכָל וּזְקֵנִים כְּמוֹ אֶל־הַפָּרִיץ יְצָאתֶם אֵלַי בַּחֲרָבוֹת וּבָעֵצִים ׃

Y Ieſus dixo à los que âuian venido â el de los principes de los Sacerdotes, y de los Magiſtrados del Templo, y de los Ancianos, Como á ladron aueys ſalido con eſpadas y con baſtones.

53 כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיִיתִי עִמָּכֶם בַּהֵיכָל וְלֹא שְׁלַחְתֶּם אֶת־יָדַיִם בִּי אֲבָל זֹאת הִיא הָעֵת וְשִׁלְטוֹן הַחֹשֶׁךְ ׃

Auiendo eſtado con voſotros cada dia en el Templo, no eſtendiſtes las manos en mi. mas eſta es veſtra hora, y la poteſtad de las tinieblas.

54 וַיֹּאחֲזוּהוּ וַיּוֹלִיכוּהוּ בְּבֵית כֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכֵיפָה בָּא אַחֲרָיו אַחֲרֵיהֶם ׃

Y prendiendolo, truxeronlo, Y metieronlo en cáſa del principe de los Sacerdotes. Y Pedro lo ſeguia de lexos.

κβʹ.

49. Ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ.

Alors ceux qui eſtoyent autour de lui, voyans ce qui s'en alloit aduenir, lui dirent Seigneur, fraperons-nous de l'eſpee?

50. Καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.

Et vn certain d'entr'eux frapa le ſeruiteur du ſouuerain Sacrificateur, & lui emporta l'oreille droite.

51. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.

Mais Ieſus prenant la parole, dit, Laiſsez les faire iuſques ici. Et ayant touché l'oreille d'icelui, le guerit.

52. Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;

Puis Ieſus dit aux principaux Sacrificateurs, & aux capitaines du temple, & aux Anciens qui eſtoyent venus contre lui, Eſtes-vous ſortis comme apres vn brigand auec eſpees & baſtõs?

53. Καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστιν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

Comme ainſi ſoit que i'aie eſté iournellement au temple auec vous, vous n'auez point eſtendu les mains ſur moi: mais c'eſt ici voſtre heure & la puiſſance des tenebres.

54. Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.

Adonc ils l'empoignerent, & l'emmenerent, & le firent entrer en la maiſon du Souuerain Sacrificateur. Or Pierre ſuiuoit de loin.

CAP. XXII.

49. Videntes autem hi qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, ſi percutimus in gladio?

Now when they which were about him/ ſawe what would followe/ they ſaid vnto him/ Lord/ ſhall we ſmite with ſworde?

50. Et percuſſit unus ex illis ſervum principis ſacerdotum: & amputavit auriculam eius dextram.

And one of them ſmote a ſeruaunt of the hie Prieſt/ and ſtrake of his right eare.

51. Reſpondens autem Ieſus, ait, Sinite uſque huc. Et cùm tetigiſſet auriculam eius, ſanavit eum.

Then Jeſus anſwered/ and ſaid/ Suffer them thus farre: and he touched his eare/ and healed him.

52. Dixit autem Ieſus ad eos qui venerant ad ſe, principes ſacerdotum & magiſtratus templi, & ſeniores, Quaſi ad latronem exiſtis cum gladiis & fuſtibus?

Then Jeſus ſaid vnto the hie Prieſts/ and captaines of the Temple/ and the Elders which where come to him/ Be ye come out as vnto a thiefe with ſwordes and ſtaues?

53. Cùm quotidie vobiſcum fuerim in templo, non extendiſtis manus in me, ſed hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.

When I was daily with you in the Temple/ ye ſtretched not forth the handes againſt me: but this is your very houre/ and the power of darkenes.

54. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis ſacerdotum: Petrus verò ſequebatur à longè.

Then tooke they him/ ad ledde him/ and brought him to the hie Prieſtes houſe. And Peter folowed afarre of.

Das XXII. Capitel.

49. Da aber ſahen die vmb jhn waren/ was da werden wolte/ ſprachen ſie zu jhm: HERR/ ſollen wir mit dem Schwerdt darein ſchlagen?

Oc der de ſaae/ ſom vaare omkring hannem/ huad der vilde ſke/ ſagde de til hannem. HERRE/ ſkulle wi ſla til met Suerd?

50. Vnd einer auß jhnen ſchlug des Hohenprieſters Knecht/ vnd hieb jm ſein recht Ohr ab.

Oc en aff dem/ ſlo den ypperſte Preſtis Suend/ och hug hans høyre Øre aff hannem.

51. Jeſus aber antworttet/ vnnd ſprach: Laſſet ſie doch ſo ferne machen. Vnd er rühret ſein Ohr an/ vnd heilet jhn.

Da ſuarede Jheſus/ oc ſagde/ Lader dem dog gøre ſaa longt. Oc hand rørde ved hans Øre/ oc lægte hannem.

52. Jeſus aber ſprach zu den Hohenprieſtern vnd Hauptleuten des Tempels/ vnd den Elteſten/ die über jhn komen waren: Jhr ſeyt als zu einem Mörder mit Schwerdten vnnd mit Stangen außgegangen.

Da ſagde Jheſus til de Ypperſte Preſter oc Høffuitzmendene for Tempelen/ oc de Eldſte ſom vaare komne til hannem/ J ere vdgongne ſom til en Røffuere met Suerd oc Stenger.

53. Jch bin täglich bey euch im Tempel geweſen/ vñ jr habt keine Hand an mich gelegt/ Aber diß iſt euer Stunde/ vnd die Macht der Finſterniß.

Jeg vaar daglige hoſſ eder i Tempelen/ oc i lagde icke en haand paa mig. Men dette er eders time/ oc mørckens mact.

54. Sie griffen jhn aber/ vnd führeten jhn/ vnnd brachten jhn in des Hohenprieſters Hauß/ Petrus aber folgete von ferne.

Da grebe de hannem/ och førde hannem/ och ledde hannem i den ypperſte Preſtis huſſ. Och Peder fulde longt effter.

Kapitola XXII.

49. Tehdy widauce ti kteřijž při něm byli co bylo budaucyho/ řekli: PAne/ budemeli bijti mečem?

A widząc ci ktorzy przy nim byli co ſię dziać miało/ rzekli do niego/ Pánie mamyli byc mieczem?

50. Y vdeřil geden z nich ſlužebnijka Knijžete Kněžſkého/ a vťal vcho geho prawé.

Tedy niektory z nich vderzył ſługę Kſiążęciá Kápłáńſkiego/ y vciął mu vcho práwe.

51. Tehdy odpowěděw Gežijſs/ řekl: Nechtež až potud. A když ſe dotekl vcha ge°/ vzdrawil gey.

Ale Jezus odpowiedziawſzy/ rzekł/ Zániechaycież ná ten czás/ y tknawſzy vchá iego/ vzdrowił go.

52. Y řekl Gežijſs k těm kteřijž byli přiſſli k němu Knijžatům Kněžſkým a Zprawcým Chrámu/ a k Starſſým: Yako k Lotru wyſſli gſte s Meči a s Kygmi?

Záthym rzekł Jezus do onych Kſiążąt Kápłáńſkich y Przełożonych Kośćiołá/ y do ſtárſzych ktorzy byli k niemu przyſzli/ Wyſzliśćie iáko ná zboyce z mieczmi y z kijmi?

53. Geſſto na každý den býwal gſem s wámi w Chrámu/ a newztáhli gſte rukau na mne: Ale tatoť geſt hodina waſſe/ a moc temnoſtij.

Gdy żem vſtáwicznie bywał z wámi w kośćiele á nie śćiągnęliśćie rąk ná mie/ Ale thá oto ieſt oná godzi ná wáſzá/ y moc ciemnośći.

54. Tehdy yawſſe gey wedli ho/ a vwedli do Domu Knijžete Kněžſkého. Petř pak ſſel za nim zdaleka.

Wiedli go tedy poimawſzy/ y przyprowádzili go w dom náywyżſzego kápłaná/ á Piotr zá nim ſzedł z daleká.

כב

55 אַוְחִדוּ דֵּין נוּרָא מֶצְעַת דַּרְתָא וִיָתְבִין הֲווּ חְדָרַיְהָ וְיָתֵב אַף הָו ש שֶׁמְעוּן בַּיְנָתְהוֹן׃

Et hauendo eſſi acceſo del fuoco nel mezo de la corte, & eſſendoſi poſti à ſedere inſieme. Pietro ſi poſe à ſeder nel mezo di loro.

56 וַחֲזָתֵהּ עֲלַיְמְתָא חֲדָא דְּיָתֵב לְוָת נוּרָא וְחָרַת בֵּהּ וְאָמְרָא אַף הָנָא עַמֵּהּ הֲוָא׃

E vedendolo vna ſeruente ſedere al fuoco, riguardato ch'ella l'hebbe fiſſamente, diſſe, Coſtui ancora era con eſſolui.

57 הָו דֵּין כְּפַר וְאֶמַר אַנְתְּתָא לָא יָדַע אֶנָא לֵהּ׃

Et egli lo rinegò, dicendo, Donna, io non lo conoſco.

58 וּבָתַר קַלִיל חֲזָיְהִי א אַחְרִנָא וְאֶמַר לֵהּ אַף אַנְתְּ מֶנְהוֹן אַנְתְּ כָּאפָא דֵּין אֶמַר לָא הֲוִית׃

E poco di poi vn altro hauendolo veduto, diſſe, Tu ancora ſei di quelli. Ma Pietro diſſe: Huomo, io non ſon gia.

59 וּבָתַר שָׁעָא חְדָא אַחְרִנָא מְתַחְרֵא הֲוָא וְאָמַר שַׁרִירָאִית אַף הָנָא עַמֵּהּ הֲוָא אַף גְּלִילָיָא הוּ גֵּיר׃

Poi per iſpatio quaſi d'vn'hora, vn certo altro affermaua dicendo, In verita coſtui ancora era con eſſo: imperoch'egli è Galileo.

60 אֶמַר כָּאפָא גַּבְרָא לָא יָדַע אֶנָא מָנָא אָמַר אַנְתְּ וּבֵהּ חָדָא כַּד הוּ מְמַלֵּל קְרָא תַרְנָגְלָא׃

E Pietro diſſe: Huomo, io non ſo quel che tu dici. E ſubbito, mentre ch'egli ancor parlaua, il gallo cantò.

61 וְאֶתְפְּנִי יֵשׁוּעַ וְחַר בְּכָאפָא וְאֶתְדְּכַר שֶׁמְעוּן מֶלְּתֵהּ דְּמָרַן דְּאֶמַר הֲוָא לֵהּ דַּקְדָם דְּנִקְרֵא תַרְנָגְלָא תְּכַפּוּר בִּי תְּלָת זַבְנִין׃

Et il Signore riuoltatoſi, riguardo Pietro. Allor Pietro ſi ricordò de la parola del Signore, com'egli li haueua detto, Prima che il gallo canti, tu mi negarai tre volte.

כב

55 וּבְבַעֲרָם אֶת־הָאֵשׁ בְּתוֹךְ הֶחָצֵר וּבְשִׁבְתָּם מִסָּבִיב וַיֵּשֶׁב כֵּיפָה גַּם הוּא בְּתוֹכָם׃

Y áuiendo encendido fuego en medio de la ſala, y ſentandoſe todos alderredor-ſentoſe tambien Petro entre ellos.

56 וַתֵּרֶא אוֹתוֹ אָמָה אַחַת בְּשִׁבְתּוֹ אֶל־הָאוֹר וַתַּבִּיטֶנּוּ לֵאמֹר וְזֶה הוּא עִמּוֹ הָיָה׃

Y como vna criada lo vido que eſtaua ſentado âl fuego, pueſtos los ojos enel, dixo, Y eſte con el era.

57 וְהוּא כִחֲשָׁהוּ לֵאמֹר הָאִשָּׁה לֹא יְדַעְתִּיו׃

Entonces el lo nego, diziendo, Muger no lo conozco.

58 וְאַחַר מְעַט רוֹאֶה אוֹתוֹ אַחֵר לֵאמֹר וְאַתָּה מֵהֶם הוֹיֶה וְכֵיפָה אָמַר הָאָדָם לֹא הוֹיֶה אָנֹכִי׃

Y vn poco deſpues viendolo otro, dixo, Y tu de ellos eras. y pedro dixo, Hombre, no ſoy.

59 וְאַחַר שָׁעָה אַחַת אַחֵר פְּלֹמוֹנִי הֵעִיד לֵאמֹר בֶּאֱמֶת זֶה עִמּוֹ הָיָה וְגַם הַגְּלִילִי הוּא׃

Y como vna hora paſſada, otro affirmaua diziendo, Verdaderamente tambien eſte era con el: porque es Galileo.

60 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה לֹא יָדַעְתִּי מַה תְּדַבֵּר וּפִתְאֹם בְּעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וַיִּקְרָא תַרְנְגֹל׃

Y Pedro dize, Hombre noſe que te dizes. Y luego, eſtando aun el hablando, el gallo cantó.

61 וַיִּפֶן אֲדֹנָי וַיַּבֵּט אֶת־כֵּיפָה וַיִּזְכֹּר כֵּיפָה אֶת דְּבַר אֲדֹנָי אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו כִּי בְּטֶרֶם יִקְרָא תַרְנְגֹל תְּכַחֲשֵׁנִי שָׁלֹשׁ פְּעָמִים׃

Entonces buelto el Sennor, miro à Pedro: y Pedro ſe acordó de la palabra del Sennor, como le auio dicho. Antes que el gallo dé boz me negaràs tres vezes.

κβ'.

55. Ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ Πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Et ayans allumé du feu au milieu de la cour, & s'eſtans aſsis enſemble, Pierre auſsi s'aſsit au milieu d'eux.

56. Ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.

Et vne chambriere le voyant aſsis aupres du feu, & ayant l'œil fiché ſur lui, dit Ceſtui-ci auſsi eſtoit auec lui.

57. Ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.

Mais il le renia, diſant, Femme, ie ne le cognoi point.

58. Καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ Πέτρος εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

Et vn peu apres vn autre le voyant, dit, Tu es auſsi de ceux la. Mais Pierre dit, O homme, non ſuis.

59. Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν. καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.

Et enuiron l'eſpace d'vne heure apres, quelque autre affermoit, pour vrai ceſtui ci auſsi eſtoit auec lui: car il eſt Galileen.

60. Εἶπε δὲ ὁ Πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ.

Et Pierre dit, O homme, ie ne ſai que tu dis. Et a l'inſtant, comme il parloit encore, le coq chanta.

61. Καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ Πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Et le Seigneur ſe retournant, regarda Pierre, & Pierre ſe ramenteut la parole du Seigneur, comme il auoit dit, deuant que le coq chante, tu me renieras par trois fois.

CAP. XXII.

55. Accenſo autem igne in medio atrii, & circunſedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

And when they had kindled a fyre in ỹ middes of the hall, & were ſet downe together / Peter alſo ſate, downe among them.

56. Quem cùm vidiſſet ancilla quædam ſedentem ad lumen, & cum fuiſſet intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

And a certaine maide beheld him as he ſate by the fyre / and hauing looked on him / ſaid / This man was alſo with him.

57. At ille negavit eum, dicens, Mulier, non novi illum.

But he denied him / ſaying / Woman / I know him not.

58. Et poſt puſillum alius videns eum, Et tu de illis es. Petrus verò ait, O homo, non ſum.

And after a litle while / another man ſaw him / and ſaide / Thou art alſo of them. But Peter ſaid / Man / I am not.

59. Et intervallo facto, quaſi horæ unius, alius quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cum illo erat, nam & Galilæus eſt.

And about the ſpace of an houre after / a certaine other affirmed / ſaying / Verely euen this man was with him: for he is alſo a Galilean.

60. Et ait Petrus, Homo, neſcio quid dicis. Et continuò, adhuc illo loquente, cantavit gallus.

And Peter ſaid / Man / I know not what thou ſayeſt. And immediately while he yet ſpake / the cocke crewe.

61. Et converſus Dominus reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat, Quia priùs quam gallus cantet, ter me negabis.

Then the Lorde turned backe / and looked vpon Peter: and Peter remembred the worde of the Lorde / how he had ſaide vnto him / Before the cocke crowe / thou ſhalt denie me thriſe.

Das XXII. Capitel.

55. Da zündeten ſie ein fewer an mitten im Pallaſt / vnnd ſatzten ſich zuſammen / vnnd Petrus ſatzte ſich vnter ſie.

Da tende de en Ild op mit i Sallen / oc ſette ſig til ſammen / Oc Peder ſette ſig iblant dem.

56. Da ſahe jhn ein Magd ſitzen bey dem Liecht / vnd ſahe eben auff jn / vnd ſprach zu jm: Diſer war auch mit jhm.

Da ſaa en Pige hannem ſide ved Liuſet / oc ſtirrede paa hannem / oc ſagde til haunem / Denne vaar oc met hannem.

57. Er aber verleugnet jhn / vnnd ſprach: Weib / ich kenne ſein nicht.

Da nectede hand / oc ſagde / Quinde / ieg kender hannem icke.

58. Vnd vber eine kleine weile ſahe jhn ein ander / vnd ſprach: Du biſt auch der einer. Petrus aber ſprach: Menſch ich bins nicht.

Oc en liden ſtund der effter / ſaa en anden hannem / oc ſagde / Du eſt oc en aff dem. Peder ſagde / Menniſke / ieg er icke.

59. Vnd vber eine weile / bey einer ſtunde / bekrefftigets ein ander / vnnd ſprach: Waarlich / diſer war auch mit jm / denn er iſt ein Galileer.

Oc noget der effter / ved en ſtund / ſtadfeſte en anden det / oc ſagde / Sandelige / Denne vaar oc met hannem / thi hand er en Galileer.

60. Petrus aber ſprach: Menſch / ich weiß nicht was du ſageſt. Vnd als bald / da er noch redet / krehet der Han.

Men Peder ſagde / Menniſke / ieg ved icke huad du ſiger. Oc ſtrax / der hand end talede / gol Hanen.

61. Vnd der HERR wandte ſich / vnd ſahe Petrum an. Vnd Petrus gedacht an des HERREN wort / als er zu jm geſaget hatte: Ehe denn der Hane krehet / wirſt du mich dreymal verläugnen.

Oc HERREN vende ſig / oc ſaa paa Peter. Oc Peder tenckte paa HERRENS ord / ſom hand ſagde til hannem / Før end Hanen gal / ſkalt du forſuerie mig tre gonge.

Kapitola XXII.

55. A když zanijtili oheň v proſtřed Sýně / poſadili ſe woukol / ſedl Petr mezy nimi.

A roſpaliwſzy ogień w pośrzod dworu / śiedli ſpolu / gdźieteż y Piotr śiadł miedzy nimi.

56. Kteřhožto když vzřela gedna Děwečka an ſedij v ohně / a naň byla pohleděla / řekla: Y tento byl s nim.

Tám gdy go vyźrźáłá niektora ſłużebnicá v ogniá śiedzącego / pilnie ſie mu przypátruiąc / rzekłá / A ten ci z nim był.

57. A on zapřel ho / řka: Ženo / neznám ho.

Ale ſie go on záprzał / mowiąc / Niewiáſto nie znam ci go.

58. A po malé chwijli giný vzřew gey / řekl: Y ty z nich giný. Ale Petr řekl: Oclowěče / negſem.

Pothym maluczko vyźrawſzy go drugi / rzekł / A ty ieſteś z onych? Ale Piotr rzekł / Człowiecze nie ieſtciem.

59. A po chwijli / yako po gedné hodině / giný zagiſté potwrzowal / řka: Giſtě y tento s nim byl / neb y Galileyſký geſt.

A gdy było iakoby w godźinie / tedy drugi z nich twierdźił thák / mowiąc / Záprawdę y ten z nim był / bo ieſt y Galileyczyk.

60. Y řekl Petr: Člowěče / newijm co prawijš. A hned když on geſſtě mluwil / Kohaut zazpijwal.

Ale Piotr powiedźiał / Człowiecze / ani wiem co mowiſz / y náthychmiaſt poki ieſzcze tego domawiał / záṗiał kur.

61. A obrátiw ſe PAN / pohleděl na Petra. Y rozpomenul ſe Petr na ſlowo PANie / yakž bylgemu řekl / Že prwé než Kohaut zazpijwa / třikrát mne zapřijš.

Tedy Pan obrociwſzy ſie weyzrał ná Piotrá / á roſpomniał Piotr ná ſłowo Páńſkie iáko mu był powiedźiał / iż przed thym niż kurniał zápiáć / trzy kroć ſie mnie záprzyſz.

כא

62 ונפק לבר שמעון ב
בכא מריראית:

Per il che Pietro Vſcitoſene fuore, pianſe amaramente.

63 וגברא דאחידין הוו
לישוע מבזחין הוו בה
ומחפין הוו לה:

Hor quelli huomini che teneuano Iesv, lo ſcherniuano, e batteuanlo.

64 ומחין הוו לה על
אפוהי ואמרין אתנבא
מנו מחך:

Et hauendolo Velato, gli percoteuano la faccia, e domandauangli, dicendo, Indouina, chi è quello che t'ha battuto?

65 ואחרניתא סגיאתא
מגדפין הוו ואמרין
עלוהי:

E molte altre coſe diceuano contra di lui, ingiuriandolo con male parole.

6 וכד נגהת אתכנשו
קשישא ורבי כהנא וספרא
ואסקוהי לבית כנושתהון:

Come poi fu Venuto il giorno, i Vecchij del popolo, e i principali Sacerdoti, e li Scribi ſi raunorono inſieme, e menoronlo ne la loro riſidentia.

67 ואמרין לה אן אנת הו
משיחא אמר לן אמר
להון אן אמר לכון לא
תהימנונני:

Dicendo, Sei tu Chriſto? diccelo. Et egli diſſe loro, Se io Ve lo dirò, Voi non lo crederete.

68 ואן אשאלכון לא
מפנין אנתון לי פתגמא
או שרין אנתון לי:

E ſe ancor io Vi domandarò, Voi non mi riſponderete, ne mi laſſarete andare.

69 מן השא יהוא ברה
דאנשא יתב מן ימינא
דחילא דאלהא:

Da hora innanzi il Figliuol de l'huomo ſarà a ſedere a la deſtra de la Virtù di Dio.

כב

62 וכיפה יצא לחוץ ויבך
במרירות:

Y ſaliendo fuera Pedro, lloró amargamente.

63 והאנשים אשר אחזו את
ישוע הליצוהו מכים בפנים:

Y todos los hombres que tenian à Ieſus burlauan del hiriendo lo.

64 ויחפוהו ויכו את פניו
וישאלו לו לאמר הנבא מי הוא
אשר מכה אותך:

Y cubriendolo herian ſu roſtro, y preguntauanle diziendo, Prophetiza quien es el que te hirió.

65 וגדופות אחרות רבות
אמרו אליו:

Y dezian otras muchas coſas injuriandolo.

66 ויהי בקר ויקהלו זקני
העם ושרי הכהנים וסופרים
ויוליכוהו בעדתם:

Y como fue de dia, juntaronſe los Ancianos del Pueblo, y los Principes de los Sacerdotes, y los Eſcribas, y truxeronlo á ſu concilio.

67 לאמר אם אתה המשיח
אמור לנו ויאמר אליהם אם
אמר לכם לא תאמינו:

Diziendo, Eres tu el Chriſto? dinoslo. Y dixoles, Si os lo dixere, no creereys:

68 ואם אשאל לא תענו לי
ולא תפטרו:

Y tambien ſi os preguntare, no me reſpondereys, ni me ſoltareys.

69 מעתה יהי בן האדם יושב
מימין גבורת אלהים:

Mas deſde aora el Hijo del hombre ſe aſſentarà à la dieſtra de la potencia de Dios.

κϐ'.

62. Καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς.

Adonc Pierre eſtant ſorti dehors, pleura amerement.

63. Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.

Or ceux qui tenoyent Ieſus, ſe moquoyent de lui, & le frapoyent.

64. Καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες. προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε.

Et l'ayant bandé lui donnoyent des coups ſur la face: & l'interroguoyent, diſans, Prophetize qui eſt celui qui t'a frapé.

65. Καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

Et diſoyent pluſieurs autres choſes contre lui, en l'outrageant de paroles.

66. Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον ἑαυτῶν.

Quand le iour fut venu, les Anciens du peuple, & les principaux Sacrificateurs, & les Scribes s'aſſemblerent, & l'emmenerent dedans le conſeil.

67. Λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός; εἰπὲ ἡμῖν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε.

Et lui dirent, Si tu es le Chriſt, di le nous. Et il leur reſpondit, Si ie le vous di, vous ne le croirez point.

68. Ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε.

Que ſi auſsi ie vous interrogue, vous ne me reſpondrez point, ni ne me laiſſerez aller.

69. Ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

Deſormais le Fils de l'homme ſera aſsis à la dextre de la vertu de Dieu.

61. Et

CAP. XXII.

62. Et egreſſus foras Petrus flevit amarè.

And Peter went out / and wept bitterly.

63. Et viri qui tenebant illum, illudebant ei, cædentes.

And the men that held Jeſus / mocked him/and ſtrooke him.

64. Et velaverunt eum, & percutiebant faciem eius: & interrogabant eum, dicentes, Prophetiza, quis eſt qui te percuſſit?

And when they had blindfolded him/ they ſmote him on the face/& aſked him/ ſaying / Propheſie who it is that ſmote thee.

65. Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

And many other thinges blaſphemiouſly ſpake they againſt him.

66. Et ut factus eſt dies, convenerunt ſeniores plebis & principes ſacerdotum & Scribæ, & adduxerunt illum in conſilium ſuum.

And aſſoone as it was day / the Elders of the people / and the hie Prieſtes and the Scribes came together / and ledde him into their Counſell.

67. Dicentes, Si tu es Chriſtus dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixero, non credetis mihi.

Saying / Art thou the Chriſt? tell vs. And he ſaid vnto them / If I tell you/ye will not beleeue it.

68. Si autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.

And if alſo I aſke you / ye wil not anſwere me/nor let me goe.

69. Ex hoc autem erit filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.

Hereafter ſhall the Sonne of man ſit at the right hand of the power of God.

Das XXII. Capitel.

62 Vnd Petrus gieng hinauß / vnd weinet bitterlich.

Oc Peder gick hen vd/oc græd bitterlige.

63. Die Männer aber / die Jeſum hielten/ verſpotteten jn/vnd ſchlugen jhn.

Men de Mend / ſom hulde Jheſum / beſpaattede hannem oc ſloge hannem.

64. Verdeckten jhn/vnd ſchlugen jn ins Angeſichte/ vnd fragten jhn/vnd ſprachen: Weiſſage / wer iſts / der dich ſchlug?

Skiulte hannem / oc ſloge hannem i Anſictet / oc ſpurde hannem at / oc ſagde / Spaa / huo er den / ſom dig ſlo?

65. Vnd vil andere läſterungen ſagten ſie wider jn.

Oc megen anden Beſpaattelſe ſagde de mod hannem.

66. Vnd als es tag ward/ ſammleten ſich die Elteſten des Volcks / Die Hohenprieſter vnd Schrifftgelerten/ vnd führeten jhn hinauff für jhren Raht.

Oc der det bleff dag/ forſamlede Folckenis Eldſte ſig / de ypperſte Preſter oc Scriffti kloge / oc førde hannem hen op faar deris Raad.

67. Vnd ſprachen: Biſtu Chriſtus? ſage es vns. Er ſprach aber zu jhnen: Sage ichs euch/ ſo glaubet jrs nicht.

Oc ſagde. Eſt du Chriſtus/ſig oſſ det. Oc hand ſagde til dem/Siger ieg eder det / da tro i det icke.

68. Frage ich aber/ ſo antworttet jr nicht/vnd laſſet mich doch nicht loß.

Men atſpør ieg eder / da ſuare i icke/ oc lade mig dog icke løſſ.

69. Darumb von nun an wirdt des Menſchen Son ſitzen zur rechten hand der krafft Gottes.

Der faare / nu her effter ſkal Menniſkens Søn ſide hoſſ Gudz krafftis høyre Haand.

Kapitola XXII.

62 Y wyſſed Petr wen / plakal hořce.

A wyßedßy Piotr precz/gorzko płakał.

63 Mužij pak ti kteřijž drželi ho/poſmijwali ſe gemu tepauce.

Ci tedy ktorzy ſpolu trzymáli Jezuſá/náſ grawáli go biiąc go.

64 A zakrywáli ho/ a bili twář geho/a tázali ho řkauce: Hádaý kdo geſt kterýž tebe vdeřil?

A záſłoniwßy go/bili oblicze iego/pytáiąc go á mowiąc/Zgadayże kto ieſt ten ktory cie vderzył?

65 Y giné mnohé wěcy rauhagijce ſe mluwili proti němu.

A wiele inych rzeczy ſkomoląc go mowili naň.

66. A když byl den / ſeſſli ſe Starſſij Lidu á Knijžata Kněžſká/a Vřitelé/ a wedli ho do Radyſwé.

Potym gdy dzień náſtał zeßli ſie ſtárßy z ludu/y Kſiążetá Kápłańſkie/y Doktorowie/á przywiedli go przed zgromádzenie ſwe.

67. Řkauce: Gſyli ty Kryſtus/ powěz nám? Y řekl gim: Powijmli/ neuwěřijte mi:

Mowiąc/ Powiedzże nam ieſliżeś ty ieſt Kryſtus. Ale on powiedział/Chociażćibych ia wam y powiedział/thedy wy żadnym ſpoſobem wierzyć nie bedziecie.

68. A pakli wás otijži/ neodpowijte/ani propuſtijte.

A ieſlibych też was ocz pytał/ żadnym ſpoſobem mi nie odpowiecie/ani mie opuścicie.

69. Ale potom bude to/že Syn Člowěka ſedne na Prawicy mocy Božij?

A thák od tegoć czáſu bedzie Syn człowieczy śiedział na práwicy mocy Bożey.

כב

70 אָמְרִין דֵּין כֻּלְּהוֹן אַנְתְּ הוּ הָכִיל בְּרֵהּ דַּאלָהָא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַנְתּוּן אָמְרִין אַנְתּוּן דְּאֶנָא . אֶנָא :

Allor tutti diſſero, Tu ſei dunque il Figliuol di Dio? Et egli diſſe loro, Voi dite che io ſono.

71 אָמְרִין מָנָא תּוּב מֶתְבְּעֵין לַן סָהֲדֵא הָא גֵּיר שְׁמַעַן מֶן פּוּמֵהּ :

Et eſſi diſſero, Che habbiam noi piu biſogno di teſtimonianza? quando che noi medeſimi l'habbiamo vdito da la ſua bocca?

כג

1 וְקָמוּ כֻּלֵּהּ כְּנוּשְׁהוֹן וַאיְתִיוּהִי לְוָת פִּילַטָוס :

E coſi leuatoſi ſu tutta la moltitudine di eſſi, lo menorono à Pilato.

2 וְשַׁרִיו אָכְלִין קַרְצַוְהִי וְאָמְרִין לְהָנָא אַשְׁכַּחְן דְּמַטְעֵא עַמַּן וְכָלֵא דְּכֶסֶף רִישָׁא לְקֶסַר לָא נֶתֶּל וְאָמַר עַל נַפְשֵׁהּ דְּמַלְכָּא הוּ מְשִׁיחָא :

E incominciorono ad accuſarlo, dicendo, Noi habiam trouato che coſtui ſouuerte la gente, e proibiſce il dare i tributi à Ceſare, dicendo ſe eſſer Chriſto Re.

3 פִּילַטָוס דֵּין שַׁאֲלֵהּ וְאָמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא אָמַר לֵהּ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ :

Allor Pilato lo domandò, dicendo, Sei tu il Re de Giudei? Egli riſpondendoli, diſſe, Tu lo dici.

4 וְאָמַר פִּילַטָוס לְרַבַּי כָּהֲנֵא וְלִכְנֶשָׁא אֶנָא מֶדֶם עֶלְּתָא לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא עַל גַּבְרָא הָנָא :

E Pilato diſſe à i principali Sacerdoti, & à le turbe, Io non trouo colpa veruna in queſt'huomo:

כב

70 וַיֹּאמְרוּ כֻלָּם וְאַתָּה אַתָּה הוּא בֶּן־הָאֱלֹהִים וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי אֲנִי הוּא :

Y dixeron todos, Luego tu hijo eres de Dios? Y el les dixo, Voſotros lo dezis que yo ſoy.

71 וְהֵמָּה אָמְרוּ מָה עוֹד נִצְטָרֵךְ עֵדוּת כִּי אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ מִפִּיו :

Entonces ellos dixeron, Que mas teſtimonio deſſeamos? porque noſotros lo auemos oydo de ſu boca.

כג

1 וַיָּקָם כָּל־קְהָלָם וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־פִּילָטוּס :

Leuantandoſe entonces toda la multitud deellos, lleuaronlo à Pilato.

2 וַיָּחֵלּוּ לְהַלְשִׁין אוֹתוֹ לֵאמוֹר אֶת־זֶה מָצָאנוּ כִּי מַתְעֶה אֶת־הַגּוֹי וְכֹלֵא לָתֵת אֶת־מַס לַקֵּיסָר לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי מָשִׁיחַ הַמֶּלֶךְ הוּא :

Y comẽçaron à acuſarlo, diziendo, Aeſte auemos hallado que peruierte nueſtra nacion, y que veda dar tributo à Ceſar, diziendo, que el es Chriſto el Rey.

3 וּפִילָטוּס שָׁאַל לוֹ לֵאמֹר הַאַתָּה הוּא מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וְהוּא עָנָה וְאָמַר לוֹ אַתָּה אוֹמֵר :

Entonces Pilato le preguntó, diziendo, Eres tu el Rey de los Iudios? Y reſpondiendole el, dixo, Tu lo dizes.

4 פִּילָטוּס אָמַר אֶל־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְאֶל הַקָּהָל אֵינֶנִּי מוֹצֵא אוֹדוֹת בָּאֱנוֹשׁ הַזֶּה :

Y Pilato dixo à los Principes de los Sacerdotes, y à las compannas, Ninguna culpa hallo en eſte hombre.

κϐʹ.

70. Εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

Lors il dirent tous, Es-tu donc le Fils de Dieu? Il leur dit, Vous le dites vous-meſmes, que ie le ſuis.

71. Οἱ δὲ εἶπον, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Lors ils dirent, Qu'auons-nous beſoin encores de teſmoignage? car nous meſmes l'auons ouï de ſa bouche.

ΚΕΦΑΛ. κγʹ.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλάτον.

Puis apres toute la multitude d'iceux ſe leua, & le mena à Pilate.

2. Ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

Et ſe prindrent à l'accuſer, diſans, Nous auons trouvé ceſtui-ci ſubuertiſſant la nation, & defendant de bailler le tribut à Ceſar, & ſe diſant eſtre Chriſt le Roy.

3. Ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, σὺ λέγεις.

Lors Pilate l'interrogua, diſant, Es-tu le roy des Iuifs? Lui reſpondant dit, Tu le dis.

4. Ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.

Et Pilate dit aux principaux Sacrificateurs & aux troupes, Ie ne trouue aucun crime en ceſt homme ici.

CAP. XXII.

70. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego ſum.

Then ſaide they all/ Art thou then the Sonne of God? And he ſaide to them/ Ye ſay that I am.

71. At illi dixerunt, Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audivimus de ore eius.

Then ſaid thee/ What neede we any further witnes? for we our ſelues haue heard it of his owne mouth.

CAP. XXIII.

ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum.

Then the whole multitude of them aroſe/ and led him vnto Pilate.

2. Cœperunt autem illum accuſare, dicentes, Hunc invenimus ſubvertentem gentem noſtram, & prohibentem tributa dare Cæſari, & dicentem ſe Chriſtum regem eſſe.

And then began to accuſe him/ ſaying/ We haue found this man peruerting the people/ and forbidding to paye tribute to Ceſar/ ſaying/ That he is Chriſt a King.

3. Pilatus autem interrogavit eum, dicens, Tu es rex Iudæorum? At ille reſpondens ait, Tu dicis.

And Pilate aſked him/ ſaying/ Art thou the King of the Jewes? And he anſwered him/ and ſaid/ Thou ſaieſt it.

4. Ait autem Pilatus ad principes ſacerdotum & turbas: Nihil invenio cauſæ in hoc homine.

Then ſaid Pilate to the hie Prieſtes/ and to the people/ I finde no fault in this man.

Das XXII. Capitel.

70. Da ſprachen ſie alle: Biſt du denn Gottes Son? Er ſprach zu jhnen: Jhr ſagets/ denn ich bins.

Da ſagde de alle/ Eſt du da Gudz Søn? Hand ſagde til dem/ J ſige det/ thi ieg er.

71. Sie aber ſprachen: Was dörffen wir weiter Zeugniß? Wir habens ſelbs gehöret auß ſeinem Munde.

Da ſagde de/ Huad haffue wi lenger vidnisbyrd behoff? wi haffue ſelff hørt det aff hans Mund.

Das XXIII. Capitel.

Vnd der gantze hauff ſtund auff/ vnd führeten jhn für Pilatum.

OC den gantſke Hob ſtod op/ oc førde hannem faar Pilatum.

2. Vnd fiengen an jhn zuverklagen/ vnd ſprachen (Diſen finden wir/ daß er das Volck abwendet/ vnd verbeut den Schoß dem Keiſer zugeben/ vnd ſpricht: Er ſey Chriſtus ein König.

Oc de begynte at klage paa hannem/ oc ſagde/ Denne finde wi/ at hand affuender Folcket/ oc forbinder at giffue Keyſeren Skat/ Oc ſiger/ Hand er Chriſtus en Konge.

3. Pilatus aber fraget jhn/ vnnd ſprach: Biſt du der Jüden König? Er antworttet jn vnd ſprach: Du ſagests.

Da ſpurde Pilatus hannem at/ oc ſagde/ Eſt du Jøde Konge? Hand ſuarede hannem/ oc ſagde/ Du ſiger det.

4. Pilatus ſprach zu den Hohenprieſtern vnnd zum Volck? Jch finde keine vrſach an diſem Menſchen.

Pilatus ſagde til de Ypperſte Preſter oc til Folcket/ Jeg finder ingen Sag met dette Menniſke.

Kapitola XXII.

70. Y řekli wſſyckni: Tehdy ty gſy Syn Božij? Kterýžto řekl: Wy prawijte/ že yá gſem.

Zátymže oni rzekli/ A wiecęś ty ieſt Syn Boży? A on rzekł do nich/ Wy powiedacie żem ieſt.

71. A oni řekli: Cožgeſſtě potřebugeme ſwědectwij? Nebo ſami gſme ſlyſſeli z vſt geho?

Oni tedy rzekli/ Y coż ieſzcze potrzebuiem świadectwa? otoſmy iuż ſámi ſłyſzeli z vſt iego.

Kapitola XXIII.

TEhdy powſtawſſy wſſecko mnozſtwij gich/ wedli gey k Pilátowi.

TEdy wſtawſzy wſzythká oná wielkość/ wiodłá go do Piłatá.

2. A počali naň žalowati/ řkauce: Tohoto gſme nalezli an převrací Národ náš/ a bránij Daně dáwati Cýſaři/ a prawij ſe býti Kryſtem Králem.

Y poczeli naň ſkárżyć mowiąc Otochmy ználeźli iż then wzburzá lud/ á nie każe dáń dáwáć Ceſárzowi/ powiedáiąc że on ieſt Kryſthus Krol.

3. Tehdy o Pilát otázal ho/ řka: Tyli gſy Král židowſký? A on odpowěděw/ řekl: Ty prawijš.

Y pytał go Pylat/ mowiąc/ A tyżeś ieſt on Krol Zydowſki? náco mu on odpowiedziáwſzy/ rzekł/ Ty powiadaſz.

4. Y řekl Pilát k Knijžatům Kněžſkým a k Záſtupům: Žádné nenalézám winy na tomto Cžlowěku.

A thák Piłat rzekł do Kſiążąt y do ludu poſpolitego/ Zadnego ia przewinienia nie náyduię w tym człowieku.

כג

5 הֶנּוּן דֵּין מַזְעְקִין הֲווֹ וָאָמְרִין דְּשַׁגְּשֵׁהּ לְעַמַּן כַּד מַלֶּף בְּכֻלָּהּ יְהוּד וְשָׁרִי מֶן גְּלִילָא וְעַדְמָא לְהָרְכָא׃

Ma eſſi rinforzauano, dicendo, Egli ſolleua il popolo, inſegnando per tutta la Giudea, cominciando da la Galilea infin qui.

6 פִּילַטוּס דֵּין כַּד שְׁמַע שְׁמָא דַּגְלִילָא שַׁאֵל דְּאֶן גַּבְרָא הוּ גְּלִילָיָא׃

Pilato vdendo nominar la Galilea, domandò ſe l'huomo era Galileo.

7 וְכַד יַדַע דְּמֶן תְּחִית שׁוּלְטָנָא הוּ דְּהֵרוֹדֶס שַׁדְרֵהּ לְוָתֵהּ דְּהֵרוֹדֶס מְטוּל דַּבְאוּרִשְׁלֶם הֲוָא בְּהָנוּן יַוְמָתָא׃

Et hauendo conoſciuto ch'egli era de la giuridition d'Herode, lo rimandò ad Herode, che in quei giorni era ancor egli in Ieruſalem.

8 הֵרוֹדֶס דֵּין כַּד חֲזָיְהִי לְיֵשׁוּעַ חֲדִי טָב צָבֵא הֲוָא גֵּיר לְמֶחְזְיֵהּ מֶן זַבְנָא סַגִּיָּאָא מְטוּל דְּשָׁמַע הֲוָא עֲלַוְהִי סַגִּיָּאָתָא וּמְסַבַּר הֲוָא דְּמֶדֶּם אָתָא יֶחֱזֵא מֶנֵּהּ׃

Herode come vidde IESV, ſi rallegrò ſommamente: percioche gia gran tempo deſideraua di vederlo: perche vdiua dire molte coſe di lui, e ſperaua di vedergli far qualche ſegno.

9 וּמַלֵּא סַגִּיָּאָתָא מְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ דֵּין מֶדֶּם בְּפֶתְגָמָא לָא אַתִיבֵהּ׃

Hor egli l'interrogò con molte parole: ma eſſo non gli riſpoſe niente.

10 קָיְמִין הֲווֹ דֵּין רַבַּי כָּהְנֵא וְסָפְרֵא וְעַזִּיזָאִית אָכְלִין הֲווֹ קַרְצַוְהִי׃

E i principali Sacerdoti e li Scribi ſtauano li preſenti grauemente accuſandolo.

11 הֵרוֹדֶס דֵּין שַׁטְּהִ הוּ וּפַלְחַוְהִי וְכַד מְבַזַּח אַלְבְּשֵׁהּ נַחְתָּא דְּזְחוּרִיתָא וְשַׁדְרֵהּ לְוָת פִּילַטוּס׃

Ma Herode inſieme co i ſuoi ſoldati ſprezzandolo e ſchernendolo, il veſti d'vna veſte ſplendida, e rimandolo à Pilato.

כג

5 וְהֵמָּה הֵעִיזוּ לֵאמֹר כִּי הֵמֵם אֶת־הָעָם מְלַמֵּד בְּכָל־יְהוּדָה מֵחֵל מִגָּלִילָה עַד־הֵנָּה׃

Mas ellos porfiauan, diziendo, Alborotá àl pueblo enſennàndo por toda Iudea, començando deſde Gàlilea haſta aqui.

6 וּפִילָטוֹס שׁוֹמֵעַ אֶת הַגָּלִיל שָׁאַל אִם אִישׁ גְּלִילִי הוּא׃

Entonces Pilato, oyendo de Galilea, preguntó ſi era Galileo.

7 וַיֵּדַע כִּי מִשִּׁלְטוֹן הֵירוֹדֶס הוּא וַיְשַׁלְּחֵהוּ אֶל־הֵירוֹדֶס אֲשֶׁר בַּיָּמִים הָהֵם גַּם הוּא הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם׃

Y como ẽntendió que pertenecia àl ſennorio de Herodes, remittiólo à Herodes: el qual tambien eſtaua en Ieruſalem en aquellos dias.

8 וְהֵירוֹדֶס רוֹאֶה אֶת־יֵשׁוּעַ שָׂמַח מְאֹד כִּי רָצָה לִרְאוֹתוֹ מֵעֵת רַבָּה בַּעֲבוּר כִּי שָׁמַע רַבּוֹת מִמֶּנּוּ וַיֹּאמֶר עוֹד לִרְאוֹת לְהֵעָשׂוֹת אוֹת מִמֶּנּוּ׃

Y Herodes, viendo à Ieſus, holgoſe mucho; porque auia mucbo que lo deſſeaua ver: porque auia oydo deel muchas coſes: y tenia eſperança de ver dees hazerſe alguna ſennal.

9 וַיִּשְׁאַל לוֹ בִּדְבָרִים רַבִּים וְהוּא לֹא אֶחָד עָנָה לוֹ׃

Y preguntauale con muchas palabras: mas el nada el reſpondió.

10 וַיָּקוּמוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים לָנֶצַח וַיַּלְשִׁינוּ אוֹתוֹ׃

Y eſtauan los principes de los Sacerdotes y los Eſcribas accuſandolo con gran porfia.

11 וַיְלִיצֻהוּ הֵירוֹדֶס עִם אַנְשֵׁי מִלְחָמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ וְכַאֲשֶׁר הֱלִיצוּהוּ וַיְכַסֵּהוּ בֶּגֶד לָבָן וַיְשַׁלְּחֵהוּ אֶל־פִּילָטוֹס׃

Mas Herodes con ſu corte lo menoſpreció, y eſcarneció, viſtiendolo de vna ropa rica: y boluiólo à embiar à Pilato.

κγ'.

5. Οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε.

Mais ils s'efforçoyent tant plus, diſans, Il eſmeut le peuple, enſeignant par toute Iudee, ayant commencé depuis Gelilee iuſques ici.

6. Πιλάτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι.

Quand Pilate ouit parler de Galilee, Il demanda, ſi le perſonnage eſtoit Galileen.

7. Καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρώδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

Et ayant entendu qu'il eſtoit de la iuriſdictiõ d'Herode, il le renuoya vers Herode: lequel auſſi en ces iours-la eſtoit en Ieruſalem.

8 Ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.

Et quand Herode vid Ieſus, il en fut fort ioyeux: car ia dés pieça diſiroit-il le voir, à cauſe qu'il oyoit dire pluſieurs choſes de lui, & eſperoit qu'il lui verroit faire quelque ſigne.

9. Ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ.

Or l'interrogua-il par diuers propos: mais il ne lui reſpondoit rien.

10. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.

Et les principaux Sacrificateurs & les Scribes comparurent la, l'accuſans auec grande vehemence.

11. Ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ.

Mais Herode auec ſes gens l'ayant meſpriſé, s'eſtant mocqué de lui, apres qu'il l'eut reueſtu d'vn veſtement blanc, le renuoya à Pilate.

CAP. XXIII.

5. At illi invaleſcebant, dicentes, Commovet populum, docens per univerſam Iudæam, incipiens à Galilæa uſque huc.

But they were the more fierce/ ſaying / He moueth the people / teaching throughout all Judea / beginning at Galile/euen to this place.

6. Pilatus autem audiens Galileam, interrogavit ſi homo Galilæus eſſet.

Nowe when Pilate heard of Galile/he aſked whether the man were a Galilean.

7. Et ut cognovit quòd de Herodis poteſtate eſſet, remiſit eum ad Herodem, qui & ipſe Ieroſolymis erat illis diebus.

And when he knewe that he was of Herods iuriſdiction/ he ſent him to Herode/ which was alſo at Jeruſalem in thoſe dayes.

8. Herodes autem viſo Ieſu, gaviſus eſt valde, erat enim cupiens ex multo tempore videre eum, eo quòd audiret multa de eo: & ſperabat ſignum aliquod videre ab eo fieri.

And when Herode ſaw Jeſus / he was exceedingly glad: for was deſirous to ſee him of a long ſeaſon /becauſe he had heard many thinges of him / and truſted to haue ſeene ſome ſigne done by him.

9. Interrogabat autem eum multis ſermonibus. At ipſe nihil illi reſpondebat.

Then queſtioned he with him of manie thinges: but he anſwered him nothing.

10. Stabant autem principes ſacerdotum & Scribæ, conſtanter accuſantes eum.

Then hie Prieſtes alſo and Scribes ſtood forth / and accuſed him vehemently.

11. Sprevit autem illum Herodes cum exercitu ſuo: & illuſit, indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.

And Herode with his men of warre deſpiſed him/and mocked him/ and arayed him in white / and ſent him againe to Pilate.

Das XXIII. Capitel.

5. Sie aber hielten an / vnnd ſprachen: Er hat das Volck erreget / damit / daß er gelehret hat hin vnd her im gantzen Jüdiſchen Lande/ vnd hat in Galilea angefangen / biß hieher.

Men de hulde ved / oc ſagde / hand haffuer oprørt Folcket / dermet / at hand haffuer lært hid oc did i alt det Jødiſke Land / oc begynte i Galilea / hid indtil.

6. Da aber Pilatus Galileam hőret / fraget er / Ob er auß Galilea were?

Der Pilatus hørde Galileam/ ſpurde hand/ Om hand vaar aff Galilea?

7. Vnd als er vernam / daß er vnter Herodis Obrigkeit gehőret/ überſandte er jhn zu Herodes / welcher in denſelbigen tagen auch zu Jeruſalem war.

Oc der hand fornam / at hand vaar vnder Herodis Øffrighed / da forſende hand hannem til Herodes / ſom vaar oc i Jeruſalem / vdi de ſamme dage.

8. Da aber Herodes Jeſum ſahe / ward er ſehr fro/ denn er hette jn langeſt gerne geſehen/ denn er hatte vil von jhm gehőret/ vnd hoffet er würde ein Zeichen von jhm ſehen.

Der Herodes ſaa Jeſum / bleff hand meget glad/ Thi hand haffde gerne lenge ſiden ſeet hannem / Thi hand haffde hørt meget om hannem / oc haabedis at ſkulde ſee it Tegen aff hannem.

9. Vnnd er fraget jhn mancherley. Er antwortet jhm aber nichts.

Oc hand ſpurde hannem i mange maade. Men hand ſuarede hannem inted.

10. Die Hohenprieſter aber vnnd Schrifftgelehrten ſtunden vnd verklagten jhn hart.

Oc de ypperſte Preſter oc Scriſſtkloge ſtode oc klagede hart paa hannem.

11. Aber Herodes mit ſeinem Hofgeſinde verachtet jhn/ leget jhm ein weiß Kleid an / vnd ſandte jhn wider zu Pilato.

Men Herodes met ſine Hoffſinder foractede oc beſpottede hannem lagde it huit Klæde paa hannem/ oc ſende hannem til Pilatum igen.

Kapitola XXIII.

5. A oni wijce přemáhali hlaſy/ řkauce: Bauřj Lid / po wſſem Zidowſtwu uče / počaw od Galilee až ſem.

Lecz oni ſie tym wiecey dopiekáli/ mowiac/ Burzy lud ucząc po wßytkim Juda/ poczawßy od Galileiey áż do tad.

6. Tehdy Pilát vſlyſſaw o Galilei/ otázal ſe/ byllibyčlowěk Galilenſký.

A vſlißawßy Pilat że wſpominali Gálilea/ pytał go ieſliby Galileyczyk.

7. A když poznal žeby byl z mocy Herodeſowy/ poſlal gey k Herodeſowi/ kteryž y on byl w Geruzalémě w ty dni.

A gdy zrozumiał iż należał pod zwierzchność Herodowe/ odeſłał go do Heroda/ ktory też y ſam w Jéruzálem był przez ony dni.

8. Herodes pak vzřew Gežiſſe/ zradowal ſe welmi/ nebo od mnohého čaſu žádal gey widěti/ proto / že mnohé wěcy o něm ſlyſſal / a měl naděgi žeby některý diw vzřel od něho.

A vyzrawßy Herod Jezuſá/ rádował ſie bárzo/ bo go pragnał widziec od niemálego czáſu/ dla tego iż wiele o nim ſłychał/ y nádziewał ſie że miał widziec iaki znák przez ſię vczyniony.

9. Y tázal ſe ho mnohými řečmi. Ale on gemu nic neodpowjdal.

Pytał go tedy wielem ſłow / ále on iemu nic nie odpowiedał.

10. Knijžata pak Kněžſká a Zákonijcy ſtáli vſtawičně žalugijce na něho.

A Kſiążetha káplánſkie y Doktorowie ſtali/ bárzo mocnie ſkárżąc ſie nań.

11. Y pohrdal gim Herodes ſwými Záſtupeni: poſmijwal ſe gemu/ oblékw gey w raucho bijle/ a odeſlal zaſe k Pilátowi.

A tákże Herod z ſwym pocztem zá nic go ſobie nie miał/ y náßydziwßy ſie z niego / dał go oblec w ſzáty świetne / á odeſłał go do Piláta.

כג

12 וּבֵהּ יַוְמָא הֲווֹ רָחְמֵא
פִּילַטוֹס וְהֵרוֹדֵס עַם
חֲדָדֵא בְּעֵל דְּבָבוּתָא הֲוָת
גֵּיר מִן קְדִים בַּיְנָתְהוֹן׃

Et in quel medeſimo giorno ſi fecero inſieme amici Herode è Pilato: perciochè per addietro era ſtata nimicitia tra loro.

13 קְרָא דֵּין פִּילַטוֹס לְרַבַּי
כָּהֲנֵא וְלַאְרְכוֹנֵא דְּעַמָּא׃

Allor Pilato hauendo chiamati inſieme i principali Sacerdoti, e i Magiſtrati, e il popolo.

14 וֶאמַר לְהוֹן קַרֶבְתּוּן
לִי גַּבְרָא הָנָא אֵיךְ מְהַפֵּךְ
עַמְכוֹן וְהָא אֶנָא עַקֶבְתֵּהּ
לְעַיְנַיְכוֹן וְעֶלְתָא מֶדֶם לָא
אֶשְׁכַּחֵת בְּגַבְרָא הָנָא מֶן
כֹּל דְּמַרְשִׁין אַנְתּוּן בֵּהּ׃

Diſſe loro, Voi m'hauete preſentato queſto huomo, come quello che riuolti il popolo: & ecco che hauendolo io eſaminato in Voſtra preſentia, non ho trouato in queſto huomo alcuna di quelle colpe, di che Voi l'accuſate.

15 אֶלָּא אַף לָא הֵרוֹדֵס
שַׁדַּרְתֵּהּ גֵּיר לְוָתֵהּ וְהָא
לָא מֶדֶם דְּשָׁוֵא לְמוּתָא
סְעִיר לֵהּ׃

Ma ne anco Herode: conciosia che io Vi rimeſſi à lui, & ecco che non gli è ſtato fatto niente che ſia degno di morte.

16 אֶרְדְּיוּהִי הָכִיל ו
וְאֶשְׁבְּקִיוּהִי׃

Caſtigato dunque ch'io l'habbi, lo laſſarò andare.

17 עַיְדָא גֵּיר אִית הֲוָא
דְּיִשְׁרֵא לְהוֹן חַד
בְּעַדְעִדָא׃

Et eragli neceſſario laſſarne loro Vno ne la feſta.

18 קְעוֹ דֵּין כֻּלֵּהּ כֶּנְשָׁא
וֶאמְרִין שְׁקוּלַיְהִי לְהָנָא
וַשְׁרִי לַן לְבַר־אַבָּא׃

Ma tutta la moltitudine inſieme gridò, dicendo, Togli Via coſtui, è laſſaci Barraba.

19 הָו אַיְנָא דְּמֶטוּל
אֶסְטַסִיס וְקֶטְלָא דַּהֲוָא
בַּמְדִינְתָּא רְמֵא הֲוָא בֵּית
אֲסִירֵא׃

Il quale era ſtato meſſo in prigione per Vna certa ſeditione fatta ne la città, e per homicidio.

כג

12 וּבַיּוֹם הַהוּא פִּילָטוֹס
וְהֵירוֹדֵס הִתְרוֹעֲעוּ וּלְפָנִים
שִׂנְאַת חָמָס הָיְתָה בֵינֵיהֶם׃

Y fueron hechos amigos entreſi Pilato y Herodes enel miſmo dia: porque antes eran enemigos entreſi.

13 וּפִילָטוֹס מֵזְעִק אֶת־שָׂרֵי
הַכֹּהֲנִים וְאֶת הַנְּשִׂיאִים וְאֶת־
הָעָם׃

Entonces Pilato, conuocando los principes de los Sacerdotes, y los Magiſtrados, y el pueblo.

14 אָמַר אֲלֵיהֶם הִקְרַבְתֶּם אֵלַי
אֶת אֱנוֹשׁ הַזֶּה כְּמוֹ מַתְעֶה אֶת
הָעָם וְהִנֵּה אֲנִי לִפְנֵיכֶם חִקַּרְתִּיו
וְאוֹדוֹת לֹא מָצָאתִי בָּאָדָם הַזֶּה
עַל־אֲשֶׁר תַּלְשִׁינוּהוּ אֵלַי׃

Dixoles, Aueys me preſentado à eſte, por hombre que aparta ál pueblo· y heaqui, yo preguntando delante de voſotros, no he hallado alguna culpa en eſte hombre de aquellas de que lo accuſays.

15 וְגַם לֹא הֵירוֹדֵס כִּי שְׁלַחְתִּי
אֶתְכֶם אֵלָיו וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ מַעֲשֵׂהוּ
גַּם אֶחָד כִּי־מִשְׁפַּט מָוֶת לוֹ׃

Y ni aun Herodes: porque os remitti à el; y heaqui que ninguna coſa digna de muerte ſe le ha hecho.

16 לָכֵן אֲיַסְּרֶנּוּ וְאֶפְטָר׃

Soltarlohé pues caſtigado.

17 כִּי־הִצְטָרֵךְ לִפְטַר לָהֶם אֶחָד
בֶּחָג׃

Y tenia neceſſidad de ſoltarles vno en la fieſta.

18 וַיִּצְעֲקוּ כֻּלָּם יַחַד לֵאמֹר
שָׂא־נָשָׂא אֶת־הַלָּז וּפְטַר לָנוּ
אֶת־בַּר־אַבָּא׃

Y toda la multitud dió bozes à vna diziendo Mata à eſte, y ſueltanos à Barabas:

19 אֲשֶׁר עַל־תְּלוּנָה הַנַּעֲשָׂה בָעִיר
וְעַל־רֶצַח הָשְׁלַךְ בַּמַּטָּרָה׃

El qual auia ſido echado en la carcel por vna ſedicion hecha en la ciudad, y vna muerte.

κγ'.

12. Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε Πιλάτος καὶ ὁ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς.

Et en ce meſme iour deuindrent amis entr'eux Pilate & Herode: car auparauant ils eſtoyent en inimitié entr'euz.

13. Πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν.

Adonc Pilate ayant appelé les principaux Sacrificateurs, & les Gouuerneurs, & le peuple, leur dit.

14. Εἶπε πρὸς αὐτούς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ.

Vous m'auez preſenté ceſt homme comme ſubuertiſſant le peuple: & voici, l'en ayant fait reſpondre deuãt vous, ie n'ai trouué en ceſt homme aucun crime de ceux deſquels vous l'accuſez.

15. Ἀλλ' οὐδὲ ἡρώδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.

Ni meſme Herode: car ie vous ai renuoyés vers lui, & voici, rien ne lui a eſté fait qui emporte qu'il ſoit digne de mort.

16. Παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

Quand ie l'aurai chaſtié, ie le relaſcherai.

17. Ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.

Or faloit-il qu'il leur relaſchaſt quelcun à la feſte.

18. Ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεί, λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ὑμῖν τὸν Βαραββᾶν.

Dont toutes les troupes s'eſcrierent enſemble, diſans, Oſte nous ceſtui-ci, & nous relaſche Barrabbas.

19. Ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.

Lequel auoit eſté mis en priſon pour quelque ſedition faite en la ville, auec meurtre.

CAP. XXIII.

12. Et facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die, nam antea inimici erant adinvicem.

And the ſame day Pilate and Herode were made friendes together: for before they were enemies one to another.

13. Pilatus autem convocatis principibus ſacerdotum & magiſtratibus, & plebe.

Then Pilate called together the hie Prieſtes/ and the rulers/ and the people.

14. Dixit ad illos, Obtuliſtis mihi hunc hominem, quaſi avertentem populum; & ecce ego coram vobis interrogans nullam cauſam inveni in homine iſto ex his in quibus eum accuſatis.

And ſaid vnto them/ Ye haue brought this man vnto me/ as one that peruerted the people: & behold/ I haue examined him before you / & haue found no fault in this man / of thoſe things whereof ye accuſe him.

15. Sed neque Herodes, nam remiſi vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum eſt ei.

No/ nor yet Herod: for I ſende you to him: & lo/ nothing worthy of death is done to him.

16. Emendatum ergo illum dimittam.

I will therefore chaſtiſe him / & let him looſe.

17. Neceſſe autem habebat dimittere eis per diem feſtum unum.

(For of neceſſitie he muſt haue let one looſe vnto them at the feaſt.)

18. Exclamavit autem ſimul univerſa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam.

Then al ẏ multitude cryed at once/ ſaying/ Away with him/ & deliuer to vs Barabbas.

19. Qui erat propter ſeditionem quandam factam in civitate & homicidium, miſſus in carcerem.

Which for a certaine inſurrection made in the citie/ and murder was caſt in priſon.

Das XXIII. Capitel.

12. Auff den tag wurden Pilatus vnd Herodes Freunde miteinander/ denn zuvor waren ſie einander feind.

Paa den dag bleffue Pilatus oc Herodes Venner met huer andre / Thi de vaare før huer andris Fiender.

13. Pilatus aber rieff die Hohenprieſter/ vnd die Oberſten/ vnnd das Volck zuſammen.

Oc Pilatus kallede de ypperſte Preſter/ oc de Offuerſte oc Folcket tilſammen.

14. Vnd ſprach zu jhnen: Jhr habt diſen Menſchen zu mir bracht/ als der das Volck abwende/ vnd ſihe/ ich hab jhn für euch verhöret / vnnd finde an dem Menſchen der ſache keine/ der jhr jhn beſchuldiget.

Oc ſagde til dem/ I haffue ført dette Menniſke til mig/ ſom den der omuender Folcket/ Oc ſee / Jeg haffuer forhørt hannem for eder / oc finder ingen aff de Sager hoſſ dette Menniſke / ſom i ſkylde hannem faare.

15. Herodes auch nicht / denn ich habe euch zu jhm geſand/ vnd ſihe / man hat nichts auff jhn bracht / das des Todtes werth ſey.

Herodes icke heller/ Thi ieg ſende eder til hannem oc ſee / Mand haffuer indet fort hannem paa / ſom hand bør at dø faar.

16. Darumb wil ich jhn züchtigen vnd loß laſſen.

Der for vil ieg ſtraffe hannem oc lade hannem løſſ.

17. Denn er muſte jnen einen nach gewonheit des Feſtes loß geben.

Thi hand ſkulde giffue dem en løſſ effter Høytidens ſeduane.

18. Da ſchrey der gantze hauffe/ vnd ſprach: Hinweg mit diſem/ vnnd gib vns Barrabam loß.

Da robte den gantſke Hob / oc ſagde / Bort met denne / oc giff oſſ Barrabam løſſ.

19. Welcher war vmb einer Auffruhr / die in der Stadt geſchach / vnd vmb eines Mords willen / ins Gefengniß geworffen.

Huilcken ſom vaart kaſt i Fengzel for it Oprør/ ſom ſkede i Staden/ oc for it Mord ſkyld.

Kapitola. XXIII.

12. Y včiněni gſau Přátelé Herodes s Pilátem w ten den. Neb před tjm nepřátele byli wěſpolek.

Rzſtáli ſie ſobie przyiacioly Pilat z Herodem onego z tho dniá/ bo byli przed thym nieprzyiacielmi miedzy ſobá.

13. Potom Pilát ſwolaw Knijžata kněžſká Zpráwce Lidu.

Thedy Pilat wezwawſzy kſobie Kſiazat kaplánſkich/ przelozonych/ y ludu poſpolitego.

14. Řekl k nim: Podali gſte mi tohoto člowěka / yakoby Lid přewracel/ a hle yá před wámi tážijc ſe ho / nižádné winy nenalézám na tomto člowěku/ z těch wěcý kterež na něho žalugete.

Rzekl do nich / Podáliście mi czlowieká thego iákoby lud burzyc miál/ á oto ia pytáiac ſie o nim przed wámi/ żadnego przewienia w tym ćzlowieku nie náyduie / w thym w czym wy go winuiecie.

15. Ano ani Herodes / neb gſem wás poſlal k němu / a hle nic hodného ſmrti neſtalo ſe gemu.

Ktemu áni Herod/ bowiem go odeſlal do nas/ otho nie vczynil nic dla czegoby byl śmierci godzien.

16. Protož potreſtiec ho / y propuſtijm.

A przetoż go ſkarawſzy wypuſzcze.

17. Obyčeg pak měl gim na den Slawný propuſtiti gednoho.

Y potrzebá bywálo że im ná świeto wypuſzczal iednego.

18. Tehdy zwolal ſpólu wěſſkeren Záſtup / řka: Wezmiž tohoto / a propuſt nám Barrabáſſe:

Ale wſzytek lud wolal ſpoln/ mowiac/ Day ſtrácić thego a puść nam Bárábaſzá.

19. Kterýž byl pro ſwádu něyakau w Městě včiněnau a pro wraždu wſazen do žaláře.

Ktory byl dlá nieiákiego r[illegible]ſtyrku w mieście vczynionego / y dla morderſtwá wrzucon do wiezienia.

כג

20 תּוּב דֵּין מַלֵּל עַמְּהוֹן
פִּילַטוֹס כַּד צָבֵא דְּנִשְׁרֵא
לְיֵשׁוּעַ׃

Di nuouo Pilatò parlò loro, volendo laſſare andar IESV.

21 הָנוּן דֵּין קָעֵין הָוַו ו
וָאמְרִין זְקוֹפַיְהִי זְקוֹפַיְהִי׃

Ma eſſi gridauano, dicendo, Crocifiggilo, crocifiggilo.

22 הָו דֵּין דַּתְלָת וַבְנִין
אֲמַר לְהוֹן מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ
עֲבַד הָנָא מֶדֶּם עֶלְּתָ
דְשָׁוְיָת לְמַוְתָא לָת
אֶשְׁכַּחַת בֵּהּ אֶרְדְּיוּהִי
הָכִיל וְאֶשְׁבְּקִיוּהִי׃

Et egli la terza volta diſſe loro, Ma che male ha egli fatto? Io non trouo in lui veruna colpa degna di morte: adunque come io l'hauerò corretto, lo laſſarò andare.

23 הָנוּן דֵּין תְּכִבִין הָוַו
בְּקָלָא רָמָא וְשָׁאֲלִין הָוַו
לֵהּ דְּיִזְקְפוּנָיְהִי וְעָשְׁן הָוָא
קָלְהוֹן דִּילְהוֹן וַדְרַבַּי
כָּהֲנָת׃

Ma eſſi faceuano inſtantia con gran voci, domandando che foſſe crocifiſſo: e le voci loro, e de principali Sacerdoti tuttauia piu ſi rinforzauano.

24 פִּילַטוֹס דֵּין פְּקַד ד
דְּתֶהְוֵא שֶׁאֶלְתְהוֹן׃

Onde Pilato ſententiò che ſi faceſſe quello che domandauano.

25 וַשְׁרָת לְהוֹן לְהָו ד
דְּמֶטוּל אַסְטַסִּיס וְקֶטְלָא
רָמֵא הָוָא בֵּית אֲסִירָת
הָו דַּשְׁאלוּ לְיֵשׁוּעַ דֵּין א
אַשְׁלֵם לְצֶבְיָנְהוֹן׃

E laſſò loro colui che per ſeditione & homicidio era ſtato meſſo in prigione, il quale eſſi domandauano: e dette IESV *à farſene la volontà loro.*

26 וְכַד מַוְבְּלִין לֵהּ אֲחַדוּ
לְשֶׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דְּאָתֵא
מִן קְרִיתָא וְסָמוּ עֲלָוְהִי
זְקִיפָת דְּנִטְעַן בָּתְרֵהּ
דְּיֵשׁוּעַ׃

E quando eſſi lo menauano, preſero vn certo Simone Cireneſe, che veniua di villa: e poſergli addoſſo la croce, per portarla dietro a IESV.

כג

20 וַיָּשָׁב פִּילָטוּס וַיְמַלֵּל אֲלֵיהֶם
רוֹצֶה לִפְטֹר אֶת יֵשׁוּעַ׃

Y hablo les otra vez Pilato,queriendo ſoltar á Ieſus.

21 וְהֵמָּה צָעֲקוּ לֵאמֹר תְּלֵהוּ
תְּלֵהוּ׃

Mas ellos boluian à dar bozes diziendo,Crucificalo,Crucificalo.

22 וְהוּה שִׁלֵּשׁ לֵאמֹר אֲלֵיהֶם
וּמָה רָעָה עָשָׂה הַלָּזֶה אֵינֶנִּי
מִשְׁפַּט מָוֶת מָצָאתִי בוֹ לָכֵן
אֲיַסְּרֶנּוּ בַּשּׁוֹטִים וַאֲפַטֵּר אוֹתוֹ׃

Y el les dixo la tercera vez,Porque? Q̃ mal ha hecho eſte? ninguna culpa de muerte he hallado enel: caſtigarlohé pues, y ſoltarlohé.

23 וְהֵמָּה נִצְּחוּ בְּקוֹלוֹת גְּדוֹלִים
שׁוֹאֲלִים מִמֶּנּוּ לְהִתָּלוֹתוֹ וַיִּתְחַזְּקוּ
קוֹלוֹתָם וְקוֹלוֹת שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

Mas ellos inſtauan à grandes bozes pidiendo que fueſe crucificado. y las bozes deellos crecian,y de los principes de los Sacerdotes.

24 וּפִילָטוּס חָרָה הֶחְרָה לוֹ
לָדִין אֶת־שְׁאֵלָתָם׃

Entonces Pilato juzgô que ſe hizieſſe loque ellos pedian.

25 וַיִּפְטֹר לָהֶם אֶת־אֲשֶׁר
בַּתְּלוּנָה וָרֶצַח הָשְׁלַךְ בַּמַּטָּרָה
אֲשֶׁר שָׁאֲלוּ וְאֶת יֵשׁוּעַ נָתַן
לְתַאֲוָתָם׃

Y ſoltoles á àquel que auia ſido echado en la carcel por ſedicion y vna muerte, àl qual auian pedido: y entregó à Ieſus à la voluntad deellos.

26 וְכַאֲשֶׁר הוֹלִיכוּהוּ וַיֹּאחֲזוּ
בְשִׁמְעוֹן הַקִּירִי בְּבוֹאוֹ מִשָּׂדֶה
וַיָּשִׂימוּ עָלָיו אֶת־צְלִיבָה לִסְבּוֹל
אַחֲרֵי יֵשׁוּעַ׃

Y lleuándolo, tomaron à vn Simon Cyreneo, que venia del campo, y puſieronle encima la cruz para que la lleuaſſe tras Ieſus.

κγʹ.

20 Πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν.

Derechef donc Pilate, parla à eux, voulant relaſcher Ieſus.

21. Οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.

Mais ils s'eſcrioyent diſans, Crucifie, crucifie-le.

22. Ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

Et pour la troiſieme fois il leur dit, Mais quel mal a fait ceſtui ci ie ne trouue en lui aucun crime digne de mort. L'ayant donc fait fouetter, ie le relaſcherai.

23. Οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων.

Mais ils rechargeoyent à grands cris, demandans qu'il fuſt crucifie: & leurs cris & ceux des principaux Sacrificateurs ſe renforçoyent.

24. Ὁ δὲ πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.

Adonc Pilate prononça là deſſus que ce qu'ils demandoyent, fuſt fait.

25. Ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ᾐτοῦντο. τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

Et leur relaſcha celui qui pour ſedition & meurtre auoit eſté mis en priſon, & lequel ils demandoyent: & abandonna Ieſus a leur volonté.

26. Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ᾽ ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ.

Et comme ils le menoyent, ils prindrent vn certain Simon Cyrenien qui venoit des champs, & lui chargerent la croix pour la porter apres Ieſus.

CAP. XXIII.

20. Iterum autem Pilatus locutus eſt ad eos, volens dimittere Ieſum.

Then Pilate ſpake againe to them / willing to let Jeſus looſe.

21. At illi ſucclamabant, dicentes, Crucifige, Crucifige eum.

But they cryed / ſaying / Crucifie / Crucifie him.

22. Ille autem tertio dixit ad illos, Quid enim mali fecit iſte? nullam cauſam mortis invenio in eo, corripiam ergo illum, & dimittam.

And he ſaid vnto them the third time / But what euill hath he done? I finde no cauſe of death in him: I will therefore chaſtiſe him / and let him looſe.

23. At illi inſtabant vocibus magnis poſtulantes ut crucifigeretur, & invaleſcebant voces eorum.

But they were inſtant with loud voyces / and required that he might be crucified: and he voyces of them & of the Prieſts preuailed.

24. Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum.

So Pilate gaue ſentence / that it ſhould be as they required.

25. Dimiſit autem illis eum, qui propter homicidium & ſeditionem miſſus fuerat in carcerem, quem petebant, Ieſum verò tradidit voluntati eorum.

And he let looſe vnto them him that for inſurrection and murder was caſt into priſon: whom they deſired / and deliuered Jeſus to do with him what they would.

26. Et cum ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenenſem venientem de villa: & impoſuerunt illi crucem portare poſt Ieſum.

And as they ledde him away / they caught one Simō of Cyrene / comming out of the fielde / and on him they laid the croſſe / to beare it after Jeſus.

Das XXIII. Capitel.

20. Da rieff Pilatus abermal zu jhnen / vnd wolte Jeſum loß laſſen.

Da robte Pilatus atter til dem / oc vilde lade Jheſum løſſ.

21. Sie rieffen aber vnd ſprachen: Creutzige / creutzige jhn.

Men de robte / oc ſagde / Kaarſſeſt / Kaarſſeſt hannem.

22. Er aber ſprach zum dritten mal zu jhnen: Was hat denn diſer übels gethan? Ich finde keine vrſache des Todes an jhm / darumb wil ich jhn züchtigen / vnd loß laſſen.

Da ſagde hand tredie gong til dem / Huad ont haffuer da denne giort? Jeg finder ingen dødelig ſag met hannem / Der faare vil ieg ſtraffe hannem / oc lade hannem løſſ.

23. Aber ſie lagen jm an mit groſſem Geſchrey / vnnd foderten / daß er gecreutziget würde / vnd jr vnd der Hohenprieſter Geſchrey nam überhand.

Men de bleffue hart ved hannem met ſtore ſkrig oc begerede / at hand ſkulde kaarſſeſtis / Oc deris oc de ypperſte Preſters ſkrig fick offuerhand.

24. Pilatus aber vrtheilet / daß jhr bitte geſchehe.

Oc Pilatus dømde / at deris begering ſkulde ſke.

25. Vnd ließ den loß / der vmbs Auffruhrs vnd Mords willen war in das Gefengnis geworffen / vmb welchen ſie baten / Aber Jeſum übergab er jhrem willen.

Oc hand loed den løſſ / ſom vaar kaſt i Fengſel for Oprør oc Mord ſkyld / om huilcken de bade / Men Jheſum fick hand hen effter deris vilie.

26. Vnd als ſie jhn hinführeten / ergriffen ſie einen / Simon von Cyrenen / der kam vom Felde / vnd legten das Creutz auff jhn / daß ers Jeſu nachtrüge.

Oc der de førde hannem bort / da toge de fat paa en / Simon aff Cirene / ſom kom aff Marcken / oc de lagde Kaarſſet paa hannem / at hand bar det effter Jheſum.

Kapitola XXIII.

20. Tehdy opět Pilát mluwil k nim / chtěge propuſtiti Ježijſſe.

Ale Pilat mowił do nich powtore / żeby im był puścił Jezuſa.

21. A oni wždy wolali / řkauce: Vkřižug / vkřižug ho.

Lecz tym bárziey wołáli / mowiąc / Vkrzyżuy / vkrzyżuy go.

22. A on potřetij řekl k nim: Y co geſt zlého včinil tento? nák žádné winy ſmrti nenalézám na něm / protož potreſcy ho a propuſtijm.

A on po trzecie rzekł do nich / A coż wżdy on złego vczynił? Żádnegom przewinienia ná śmierć w nim nie nálazł / á thák go ſkárawſzy puſzcze wolno.

23. Oni pak hlaſy welikými křičeli / žádagijce aby byl vkřižowán. Y rozmáhali ſe hlaſowé gegich.

Ale ſie oni dopieráli / proſząc głoſem wielkim áby był vkrzyżowan / y tym ſie wiecey głoſy ich y Kſiążąt kápláńſkich wzmagáły.

24. Protož Pilát přiſaudil aby tak bylo yakož oni žádali.

Tedy Pilat przyſądził áby ták było iáko żądáli.

25. Tehdy přopuſtil gim toho kterýž pro wraždu a pro ſwádu wſazen byl do žaláře / za něhož proſyli: ale Ježijſſe wydal k wůli gegich.

Y wypuścił onego ktory był dla roſtyrku y mordu podan do więzienia o ktorego proſili / á Jezuſá podał ná wola tech.

26 A když gey wedli / chytili Sſimona něyakého Cyrenenſkého gdaucý hoze wſy / y wložili na něg Křijž aby neſl za Ježijſſem.

Gdy go thedy wiedli / poimawſzy Symoná nieiákiego Cyreneyczyká / ktory ze wſi ſzedł / włożyli nań krzyż áby go nioſł zá Jezuſem.

כג

27 וָאתֵא הָוָא בָּתְרֵה
סוּגָּאָא דְּעַמָּא וַנְשֵׁא
אִילֵין דְּמַרְקְדָן הֲוַי וָאלְיָן
עֲלַוְהִי ׃

E ſeguitanalo vna gran moltitudine di popolo e di donne, lequali lo piangeuano, e ne faceuan lamento.

28 וַאתְפְּנִי לְוָתְהֵין יֵשׁוּע
וֶאמַר בְּנָת אוּרִשְׁלֵם לָא
תֶבְכְּיָן עֲלַי בְּרַם עַל ב
נַפְשְׁכֵין בְּכֵין וְעַל בְּנַיְכֵין ׃

Doue IESV riuoltatoſi à loro, diſſe, Figliuole di Ieruſalem, non piangete gia ſopra me, ma piangete ſopra voi ſteſſe e ſopra i voſtri figliuoli.

29 דְּהָא אָתְיָן יַוְמָתָא
דַּבְהוֹן יֵאמְרוּן טוּבַיְהֵין
לְעַקְרָתָא וַלְכַרְסָתָא דְּלָא
יְלֵדוּ וְלַתְּדַיָּא דְּלָא א
אַיְנֶקוּ ׃

Percioche ecco, verranno i giorni, ne quali ſi dirà, Beate le ſterili, e i ventri che non hanno generato, e le mammelle che non hanno lattato.

30 הָיְדֵין תְּשָׁרוּן לְמֵאמַר
לְטוּרֵא דְּפֶלוּ עֲלַין ו
וַלְרָמָתָא דַּכַסָיְנָן ׃

Allora ſi metteranno à dire à i monti, Cadeteci addoſſo. & à i colli, Copriteci.

31 דְּאֵן בְּקַיְסָא רַטִּיבָא
הָלֵין עָבְדִין בְּיַבִּישָׁא
מָנָא יֶהְוֵא ׃

Percioche ſe ſi fanno queſte coſe nel legno verde, che ſi farà egli del ſecco?

32 וָאתְיִן הֲווּ עַמֵּה תְּרֵין
אַחְרָנִין עָבְדַי בִּישָׁתָא
דְּנֶתְקַטְלוּן ׃

E furon menati con eſſolui ancor due altri che erano mal fattori per farli morire.

33 וְכַד אֶתוֹ לְדוּכְתָא
חֲדָא דְּמֶתְקְרְיָא
קַרְקַפְתָּא זַקְפוּהִי תַּמָּן
וַלְהָנוֹן עָבְדַי בִּישָׁתָא חַד
מֶן יַמִּינֵה וְחַד מֶן סְמָלֵה ׃

E venuti che furono al luogo, che ſi chiama Caluario, lo crocifiſſero iui, e i due malfattori: vno da la deſtra, e l'altro da la ſiniſtra.

כג

27 וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו הֲמוֹן עַם רָב
וְנָשִׁים אֲשֶׁר הִתְגּוֹדְדוּ וּבָכוּ
אוֹתוֹ ׃

Y ſeguialo grande multitud de pueblo, y de mugeres. las quales lo llorauan y lamentauan.

28 וַיִּפֶן־אֲלֵיהֶן יֵשׁוּעַ לֵאמֹר
בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם אַל־תִּבְכֶּינָה
עָלַי כִּי־אִם עֲלֵיכֶן בְּכֶינָה וְעַל־
בְּנֵיכֶן ׃

Mas Ieſus, buelto à ellas, les dize, Hijas de Ieruſalem, no me lloreys à mi, mas llorahos á voſotras miſmas, y à vueſtros hijos.

29 כִּי הִנֵּה יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר
בָּהֶם יֹאמְרוּ אַשְׁרֵי הָעֲקָרוֹת
וּבְטָנִים אֲשֶׁר לֹא יָלָדוּ וְדַדִּים
אֲשֶׁר לֹא הֵינִיקוּ ׃

Porque heaqui que vendran dias en que diran, Bienauenturadas las eſteriles: y los vientres que no engendraron, y las tetas que no criaron.

30 וְאָמְרוּ לֶהָרִים כַּסּוּנוּ וְלַגְּבָעוֹת
נִפְלוּ עָלֵינוּ ׃

Entonces començarán á dezir á los montes Caed ſobre noſotros: y à los collados, Cubridnos.

31 לָכֵן אִם בָּעֵץ רָטוֹב יַעֲשׂוּ
אֶת־הָאֵלֶּה וּבַיָּבֵשׁ מַה יֵּעָשֶׂה ׃

Porque ſi enel arbol verde hazen eſtas coſas enel ſeco que ſe hará?

32 וַיּוֹלִיכוּ גַּם שְׁנֵי פּוֹעֲלֵי עָוֶל
אֲחֵרִים עִתּוֹ לְהִתָּלוֹת ׃

Y lleuauan tambien conel otros dos malhechores a matar conel.

33 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר נִקְרָא גֻּלְגֹּלֶת וַיִּתְלוּהוּ
שָׁמָּה וְאֵת פּוֹעֲלֵי עָוֶל אֶחָד
מִימִינוֹ וְאֶחָד מִשְּׂמֹאלוֹ ׃

Y como vinieron àl lugar que ſe llama De la Calauera, crucificaronlo alli, y à los malhechores: vno à la derecha: y otro à la yzquierda.

κγʹ.

27. Ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν.

Et grande multitude de peuple & femmes le ſuiuoyent, leſquels ſe frapoyent la poictrine, & le lamentoyent.

28. Στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν.

Mais Ieſus ſe retournant vers elles, dit, Filles de Ieruſalem. ne pleurez point ſur moi mais pleurez ſur vous-meſmes & ſur vos enfans.

29. Ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν.

Car voici, les iours viendront eſquels on dira, Bien-heureuſes les ſteriles, & les ventres qui n'ont point enfanté, & les mammelles qui n'ont point allaité.

30. Τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε ἡμᾶς.

Lors ils ſe prendront à dire aux montagnes, Tombez ſur nous: & aux coſtaux, Couurez nous.

31. Ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται;

Car s'ils font ces choſes au bois verd, que ſera il fait au bois ſec?

32. Ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.

Deux autres auſsi qui eſtoyent malfaiteurs, furent menés pour les faire mourir auec lui.

33. Καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

Eſtans donc venus au lieu qui eſt appelé le Teſt, ils le crucifierent là: & les mal-faiteurs, l'vn à la droite, & l'autre à la gauche.

CAP. XXIII.

27. Sequebatur autem illum multa turba populi & mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum.

And there followed him a great multitude of people / and of women / which women bewayled and lamented him.

28. Converſus autem ad illas Ieſus, dixit, Filiæ Ieruſalem, nolite flere ſuper me: ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.

But Jeſus turned backe vnto them / and ſaid / Daughters of Jeruſalem / weepe not for me / but weepe for your ſelues / & for your children.

29. Quoniam, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beatæ ſteriles, & ventres qui non genuerunt, & hubera quæ non lactaverunt.

For beholde / the dayes will come / when men ſhall ſay / Bleſſed are the barren / & the wombs that neuer bare / & the paps which neuer gaue ſucke.

30. Tunc incipient dicere montibus, Cadite ſuper nos, & collibus, Operite nos.

Then ſhall they beginne to ſaye to the mountaines / Fal on vs: and to the hilles / Couer vs.

31. Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt: in arido quid fiet.

For if they doe theſe things to a greene tree / what ſhalbe done to the dry?

32. Ducebantur autem & alii duo nequam cum eo, ut interficerentur.

And there were two others / which were euill doers / led with him to be ſlaine.

33. Et poſtquam venerunt in locum qui vocatur Calvariæ, ibi crucifixerũt eum: & latrones, unum à dextris, & alterum à ſiniſtris.

And when they were come to the place / which is called Caluarie / there they crucified him / and the euill doers: one at the right hand / and the other at the left.

Das XXIII. Capitel.

27. **Es folget jhm aber nach ein groſſer hauffe Volcks vnnd Weiber / die klageten vnd beweineten jhn.**

Oc der fulde en ſtor hob Folck oc Quinder effter hannem / ſom ynckelige klagede oc begræde hannem.

28. **Jeſus aber wandte ſich vmb zu jhnen / vnd ſprach: Jhr Töchter von Jeruſalem / weinet nicht über mich / Sondern weinet über euch ſelbſt / vnd über eure Kinder.**

Men Jheſus vende ſig om til dem / oc ſagde / J Døtter aff Jeruſalem / græder icke offuer mig / Men græder offuer eder ſelff / oc offuer eders Børn.

29. **Denn ſihe / es wirdt die zeit kommen / inn welcher man ſagen wirdt: Selig ſind die vnfruchtbarn / vnd die Leibe die nicht geboren haben / vnd die Brüſte die nicht geſeuget haben.**

Thi see / Den tid ſkal komme / i huilcken mand ſkal ſige / Salige ere de wfructſommelige / oc de Liff ſom icke fødde / oc de Bryſt ſom icke daffue di.

30. **Denn werden ſie anfahen zu ſagen zu den Bergen / fallet über vns / vnd zu den Hügeln / decket vns.**

Da ſkulle de begynde at ſige til Biergene / Falder offuer oſſ / oc til Høyene / ſkiuler oſſ.

31. **Denn ſo man das thut am grünen Holtz / was wil am dürren werden.**

Thi at gør mand det met it grønt Træ / huad vil bliffue met det tørre?

32. **Es wurden aber auch hingeführt zwen andere übelthäter / daß ſie mit jhm abgethan würden.**

Der bleffue oc tho andre Miſdedere førde bort / at de ſkulde aff liffuis met hannem.

33. **Vnd als ſie kamen an die ſtette / die da heiſſt Schedelſtet / creutzigeten ſie jhn daſelbs / vnd die übelthäter mit jhm / einen zur Rechten / vnd einen zur Lincken.**

Oc der de komme til den ſted / ſom kaldis Hoffuitpande ſted / da korſfeſte de hannem der / Oc Miſdederne met hannem / den ene ved den høyre / oc den anden ved den venſtre ſide.

Kapitola XXIII.

27. Y ſſel za nim mnohý Záſtup Lidij y Zen / kterěžto plakaly a kwijlily ho.

Ryſzło zá nim bárzo wiele ludu y niewiaſt / ktore go płákáły / y żáłowáły.

28. A obrátiw ſe k nim Geżijſſ / řekl: Dcery Geruzalemſké / neplačtež na mne / ale plačte ſamy na ſebě / a na Syny waſſe:

Tedy ſie Jezus obróciwſzy do nich / rzekł / Corki Jerozolimſkie nie nádemna płáczcie / ále nád ſámy ſobá y nád dziatkámi wáſzemi.

29. Neb hle přijgdau dnowé / w nichžto řeknau: Blahoſlawené neplodné / a břicha kteráž gſau nerodila / a Prſy kteréž gſau nekrmily.

Abowiemci oto przyydą dni w ktorych będą mowić / Szczęſliweſz ſą nie płodne / y ktorych żywoty nie rodziły / ani pierſi mleká dawáły.

30. Tehdy počnau řijcy horám Padněte na nás: a Pahrbkům / Přikrayte nas.

Tedyć poczną mowić goram. Vpádnicie ná nas / á págorkam / Okryćie nas.

31. Neb poňkwadž na zeleném dřijwij toto činij / y co pak bude na ſuchém?

Abowiem ieſlić to ná ſurowym drzewie czynią / á coż ná ſuchem będzie.

32. Tehdy wedena gſau s nim y giná dwa Lotry / aby byli vkřižowáni.

Wiedziono też z nim y drugich dwu złoczyńcow áby te z nim ſtrácono.

33. A když přiſſli na mijſto / kteréž ſlowe poprawné / tu gey vkřižowali / y ty lotry / gednoho na prawicy / a druhého na Lewicy.

A ták gdy przyſzli ná mieyſce ktore zową Trupich głow / thám go vkrzyżowali z onymi złoczyńcámi / iednego po práwey á drugiego po lewey ſtronie.

כג

34 הו דין ישוע אמר הוא
אבא שבוק להון לא גיר
ידעין מנא עבדין ופלגו
נחתוהי וארמיו עליהון
פסא׃

E IESV diceua, Padre, perdona loro, percioche non ſanno quel che ſi fanno. Et hauendo diuiſi i ſuoi veſtimenti, gittorno la ſorte.

35 קאם הוא דין עמא
וחזא וממיקין הוו בה
אף ארכונא ואמרין א
אחרנא אחי יחא נפשה
אן הויו משיחא גביה
דאלהא׃

E il popolo ſi ſtaua à riguardare : e i magiſtrati ancora lo ſcherniuano inſieme con eſſi, dicendo, Egli ha ſaluati gli altri, ſalui hora ſe ſteſſo, s'egli è Chriſto, l'eletto di Dio.

36 ומבזחין הוו בה אף
אסטרטיוטא כד קרבין
לותה ומקרבין לה חלא׃

I ſoldati ancora lo beffeggiauano, accoſtandoſi, e porgendoli de l'aceto.

37 ואמרין לה אן אנת
הו מלכא דיהודיא אחא
נפשך׃

E dicendo, Se tu ſei il Re de Giudei, ſalua te ſteſſo.

38 אית הוא דין אף
כתבא דכתיב לעל מנה
יונאית ורהומאית
ועבראית הנו מלכא
דיהודיא׃

Era etiandio ſopra eſſo vna inſcrittione, ſcritta in lettere Greche, e Romane, & Hebraiche, cioè, QVESTO E IL RE DE GIVDEI.

39 חד דין מן הנון עבדי
בישתא דצליבין הוו
עמה מגדף הוא עלוהי
ואמר אן אנת הו משיחא
פצא נפשך ופצא אף לן׃

Et vn di quei malfattori, che erano appiccati, lo baſtemmiaua, dicendo, Se tu ſei Chriſto, ſalua te ſteſſo, e noi.

40 וכאא בה חברה
ואמר לה אף לא מן
אלהא דחל אנת דאף
אנת בה אנת בדינא׃

Ma l'altro riſpondendo, lo riprendeua, dicendo, Non temi tu almeno Iddio, eſſendo tu ne la medeſima condannatione.

כג

34 וישוע אמר אבי אנא סלח
נא להם כי־לא יודעים מה
עושים ובחלקם את־בגדיו
הפילו גורל׃

Mas Ieſus dezia, Padre, perdonalos, porque no ſaben loque hazen. Y partiendo ſus veſtidos, echaron ſuertes.

35 ויעמד העם ראה וילעגו
הנשיאים ביניהם לאמר הושיע
לאחרים יושיע גם לנפשו אם
זה הוא המשיח בחיר אלהים׃

Y el pueblo eſtaua mirando : y burlauan deel los principes conellos, diziendo, Aotros hizo ſaluos, ſalueſe à ſi, ſi eſte es el Chriſto, el eſcogido de Dios.

36 ויליצוהו גם אנשי מלחמה
בבואם להקריב לו חמץ׃

Eſcarnecian deel tambien los ſoldados, llegandoſe y preſentandole vinagre:

37 לאמר אם מלך היהודים
את הושע לנפשך׃

Y diziendo, Si tu eres el Rey de los Iudios, ſaluate à ti miſmo.

38 ויהי־גם הכתב נכתב עליו
באותיות יוניות רהומיות ועבריות
זה הוא מלך היהודים׃

Y auia tambien vn titulo eſcripto ſobreel con letras Griegas, y Romanas, y Hebraicas, eſte es el Rey de Los Iudios.

39 ואחד מפעלי עול התלוים
גדפהו לאמר אם המשיח את
הושע לנפשך ולנו׃

Y vno de los malhechores que eſtauan colgados, lo injuriaua, diziendo, Si tu eres el Chriſto, ſaluate à ti miſmo y à noſotros.

40 ויען האחר ויגער בו לאמר
הלא תירא את־האלהים כי
באותו המשפט את׃

Y reſpondiendo el otro, rinniole diziendo, Ni aun tu temes à Dios, eſtando en la miſma condenacion:

κδ.

34. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.

Mais Ieſus diſoit, Pere, pardonne leur : car ils ne ſauent ce qu'ils font. Puis faiſans le partage de ſes habillemens, ils ietterent le ſort.

35. Καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν· ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες. ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.

Et le peuple ſe tenoit là regardāt: pareillement les Gouuerneurs ſe mocquoyent de lui auec eux, diſans, Il a ſauué les autres, qu'il ſe ſauue ſoi-meſme, s'il eſt Chriſt, l'eſleu de Dieu.

36. Ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ.

Les gendarmes auſsi ſe mocquoyent de lui, s'approchans, & lui preſentans du vinaigre.

37. Καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

Et diſans, Si tu es le roy des Iuifs, ſauue toi-meſme.

38. Ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Or y auoit-il vn eſcriteau ſur lui, eſcrit en letres Grecques, & Romaines, & Hebraïques, en ces mots, CESTVICI EST LE ROY DES IVIFS.

39. Εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

Et vn des mal faiteurs qui eſtoyent pendus, l'outrageoit, diſant, Si tu es le Chriſt, ſauue toi toi-meſme & nous.

40. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεὸν, ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ κρίματι εἶ;

Mais l'autre reſpondant le tanſoit, diſant, Au moins ne crains-tu point Dieu, veu que tu es en la meſme condamnation?

CAP. XXIII.

34. Ieſus autem dicebat, Pater, dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt. Dividentes verò veſtimenta eius, miſerunt ſortes.

Then ſaid Jeſus / Father / forgiue them: for they knowe not what they do. And they parted his raiment / and caſt lottes.

35. Et ſtabat populus expectans, & deridebant eum principes cum eis, dicentes, Alios ſalvos fecit, ſe ſalvum faciat, ſi hic eſt Chriſtus, Dei electus.

And the people ſtoode/ and beheld: & the rulers mocked him with them/ ſaying/ He ſaued others: let him ſaue him ſelfe/ if he be the Chriſt/ the choſen of God.

36. Illudebant autem ei & milites accedentes, & acetum offerentes ei.

The ſouldiers alſo mocked him / & came & offred him vineger.

37. Dicentes, Si tu es rex Iudæorum, ſalvum te fac.

And ſaid/ If thou be the King of ỹ Jewes/ ſaue thy ſelfe.

38. Erat autem & ſuperſcriptio ſcripta ſuper eum literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic eſt rex Iudæorum.

And a ſuperſcription was alſo written ouer him / in Greeke letters / and in Latin/ and in Hebrewe / This is the King of the Jewes.

39. Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blaſphemabat eum, dicens, Si tu es Chriſtus, ſalvum fac temetipſum, & nos.

And one of the euill doers / which were hanged/ rayled on him/ ſaying / If thou be the Chriſt/ ſaue thy ſelfe and vs.

40. Reſpondens autem alter increpabat eum, dicens, Neq; tu times Deum, quòd in eadem damnatione es?

But the other anſwered / & rebuked him/ ſaying/ Feareſt thou not God / ſeeing thou art in the ſame condemnation?

Das XXIII. Capitel.

34. Jeſus aber ſprach: Vater/ vergib jhnen/ denn ſie wiſſen nicht was ſie thun. Vnd ſie theileten ſeine Kleider / vnd wurffen das Loß darumb.

Oc Jheſus ſagde/ Fader/ forlad dem/ Thi de vide icke huad de gøre. Oc de ſkiffte hans Klæder / oc kaſte laad der om.

35. Vnd das Volck ſtunde vñ ſahe zu. Vnd die Oberſten ſampt jhnen/ ſpotteten ſein/ vnnd ſprachen: Er hat andern geholffen / er helffe jhm ſelber/ iſt er Chriſt/ der Außerwehlte Gottes.

Oc Folcket ſtod oc ſaa til / Oc de Offuerſte med dem/ beſpaattede hannem/ oc ſagde/ Hand haffuer hulpet andre / hand hielpe ſig ſelff / er hand Chriſtus den Guds vdualde.

36. Es verſpotteten jhn auch die Kriegßknechte / tratten zu jhm vnd brachten jm Eſſig.

Der beſpaattede oc Stridzmendene hannem / tradde til hannem/ oc bare hannem Edicke.

37. Vnd ſprachen: Biſt du der Jůden König / ſo hilff dir ſelber.

Oc ſagde / Eſt du Jøde Konge / da hielp dig ſelff

38. Es war auch oben über jhm geſchrieben die überſchrifft / mit Griechiſchen vnd Lateiniſchen/ vnd Ebreiſchen Buchſtaben: Diß iſt der Jůden König.

Der vaar oc Offuerſcrifften ſcreffuen offuen offuer hannem/ met Gredſke/ oc Latinſke oc Ebraiſke bogſtaue/ Denne er Jøde Konge.

39. Aber der übelthäter einer/ die da gehenckt waren/ leſterte jn/ vñ ſprach: Biſt du Chriſtus / ſo hilff dir ſelbſt vnd vns.

Men aff Miſdederne / ſom vaare hengde / beſpaattede hannem / oc ſagde / Eſt du Chriſtus / da hielp dig ſelff / oc oſſ.

40. Da antworttet der ander/ ſtraffet jhn vnd ſprach: Vnd du förchteſt dich auch nicht für Gott / der du doch inn gleicher verdamniß biſt.

Da ſuarede den anden/ ſtraffede hannem/ oc ſagde / Frøcter du dig ocſaa icke faar Gud? du ſom dog eſt i lige fordømmelſe.

Kapitola XXIII.

34. Tehdy Gežijſs řekl: Otce/ odpuſť gim / neboť newědij co činij. A rozděliwſſe Raucho geho/ metali Loſy.

A mowił Jezus/ Oycze odpuść im / boć nie wiedza co czynia: A rozdzieli wſzy ſzáty iego/ puścili o nie los.

35. Y ſtál tu Lid očekáwage/ a poſmijwali ſe gemu Knijžata s nimi/ řkauce: Ginýmť geſt pomáhal/ nech ať pomůž ſam ſobě/ geſtli tento Kryſtus Božij wolený.

Stał tedy lud dziwiac ſie/ A kſiążętá kaplańſkie śmieſzki ſobie z niego ſtroili y z nimi/ mowiac/ Jne wybáwiał/ niech że ſie y ſam wybáwi/ ieſliżeć then ieſt on Kryſthus Boży wybrány.

36. Poſmijwali ſe gemu také žoldněři přiſtupugijce/ a wocta podáwali gemu.

Tákże y ſłużebni ſzydzili z niego przychodzac/ á podawáli mu pić oceth.

37. Řkauce: Gſyli ty Král Židowſký/ ſpomozyž ſám ſobě.

Mowiac/ Jeſliżeś ty ieſt Krol Zidowſki/ wybaw że ſie ſam.

38. A byl také nápis napſaný nad nim Literami Řeckými/ Latinſkými/ a Židowſkými: Tentoť geſt Král Židowſký.

Był też nád nim napis wypiſány/ Greckiemi/ Rzymſkiemi/ y Zydowſkimi literámi/ Tenci ieſt on Krol Zydowſki.

39. Geden pak z těch Lotrůw kteřijž s nim wiſeli/ rauhal ſe gemu/ řka: Gſyli ty Kryſtus/ ſpomozyž ſobě y nam.

Thám że ieden z onych złoczyńcow co byli obieſzeni/ ſromocił go/ mowiac/ Jeſliżeś ty ieſt on Kryſtus/ wybaw że y ſámego śiebie y nas.

40. A odpowěděw druhý treſtal ho/ řka: Což ty ſe Boha nebogijſs/ gſa w témž potupenij?

Ale odpowiedziawſzy drugi/ fukał go mowiac/ A nie boiſz że ſie ty Boga/ gdyżeś ieſt w tymże ſkazaniu?

כג

41 וַחְנַן בְּאַנָּאִירְתָּא אַיךְ
דְשָׁוִין הֲוַין גֵּיר וְאַיךְ
דַעֲבַדַן אֶתְפְּרַעַן הָנָא דֵין
מֶדֶם דַסְנָא לָא עֲבִיד לֵהּ

E certo noi ci ſiamo giuſtamente: perche riceuiamo coſe degne di quello che noi habbiam fatto: ma coſtui non ha gia fatto malo alcuno.

42 וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ
אֶתְדַּכְּרַיְנִי מָרִי מָא ד
דָאתֵא אַנְתְּ בְּמַלְכוּתָךְ ׃

E diceua à IESV*, Signore, ricordati di me, quãdo tu ſarai venuto nel tuo regno.*

43 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַמִּין
אָמַר אֶנָא לָךְ דְיַוְמָנָא
עַמִּי תֶּהְוֵא בְּפַרְדַיסָא ׃

E IESV *li diſſe, Io ti dico in verità, Tu ſarai hoggi con meco nel paradiſo.*

44 אִית הֲוַי דֵין אַיךְ שָׁעֵא
שֵׁת וַהֲוָא חֲשׁוּכָא עַל כֻּלָּהּ
אַרְעָא עַדְמָא לְתֶשַׁע
שָׁעִין ׃

Hor egli era quaſi l'hora ſeſta, e ſecerſi tenebre ſopra tutta la terra, inſin à l'hora nona.

45 וְשִׁמְשָׁא חֲשֵׁךְ וְאֶצְטְרִי
אַפַּי תַּרְעָא דְהַיְכְלָא מֶן
מְצַעְתֵהּ ׃

E il ſol s'oſcurò, e il velo del tempio ſi diuiſe pel mezo.

46 וַקְעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא
רָמָא וְאָמַר אָבִי בְּאִידַיךְ
סָאֵם אֶנָא רוּחִי הָדָא
אָמַר וְשַׁלֵם ׃

E IESV *gridando ad alta voce, diſſe, Padre, io raccommando lo ſpirito mio ne le tue mani. E detto queſto, ſpirò.*

47 כַּד חֲזָא דֵין קֶנְטְרוּנָא
מֶדֶם דַהֲוָא שַׁבַּח לַאלָהָא
וְאָמַר שַׁרִירָאִית הָנָא
גַּבְרָא זַדִּיקָא הֲוָא ׃

Il Centurione hauendo veduto quello che era auuenuto, glorificò Iddio, dicẽdo, Veramente queſt'huomo era giuſto.

48 וְכֻלְּהוֹן כֶּנְשָׁא אַיְלֵין
דַכְנִישִׁין הֲווַ לַחֲזָתָא הָדָא
כַּד חֲזַו מֶדֶם דַהֲוָא הֲפַכו
כַּד טָרְפִין עַל חַדַיְהוֹן ׃

E tutte le turbe che erano inſieme venute à queſto ſpettacolo, vedendo le coſe che accadeuano, ſene ritornauano battendoſi i lor petti.

כג

41 וַאֲנַחְנוּ בִּצְדָקָה כִּי־צִדְקַת
מַעֲשֵׂינוּ לָקַחְנוּ וְהוּא אַחַת לֹא
עָשָׂה אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה ׃

Y noſotros à la verdad, juſtamente: porque recebimos loque merecieron nueſtros hechos: mas eſte ningun mal hizo.

42 וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ זָכְרֵנִי אֲדֹנִי
כַּאֲשֶׁר תָּבוֹא בְּמַלְכוּתֶךָ ׃

Y dixo à Ieſus, Sennor acuerdate de mi quando vinieres en tu Reyno.

43 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָמֵן אוֹמֵר
לְךָ הַיּוֹם תִּהְיֶה אִתִּי בְּגַן־עֵדֶן ׃

Entonces Ieſus le dixo, Dicierto te digo, que oy ſeras conmigo enel Parayſo.

44 וַיְהִי־כְּשָׁעַת הַשִּׁשִּׁית וַתְּהִי־
חֲשֵׁיכָה עַל־כָּל־הָאָרֶץ עַד־
שָׁעָה הַתְּשִׁיעִית ׃

Quando era como la hora de las ſeys, fueron hechas tinieblas ſobre toda la tierra haſta la hora de las nueue.

45 וַיֶּחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְנִקְרְעָה
הַפָּרֹכֶת הַהֵיכָל בְּתָוֶךְ ׃

Y el Sol ſe eſcureciò y el velo del Templo ſe rompió por medio.

46 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בְּקוֹל גָּדוֹל
וַיֹּאמֶר אָבִי בְּיָדֶיךָ אַפְקִיד רוּחִי
וּבְאָמְרוֹ אֶת הָאֵלֶּה וַיִּגְוַע ׃

Entonces Ieſus, clamando á gran boz, dixo, Padre en tus manos encomiendo mi eſpiritu. Y auiendo dicho eſto, eſpiró.

47 וְכַאֲשֶׁר רָאָה שַׂר מֵאָה אֶת
אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיְכַבֵּד אֱלֹהִים לֵאמֹר
בֶּאֱמֶת הָאָדָם הַזֶּה צַדִּיק הָיָה ׃

Y como el Centurion vido loque auia acontecido, dió gloria à Dios diziendo, Verdaderamente eſte hombre era juſto.

48 וּמַקְהֵלִים כֻּלָּם אֲשֶׁר בָּאוּ
וְעוֹדְדוּ יַחַד עַל מַחֲזֶה הַזֶּה חוֹזִים
אֶת־אֲשֶׁר נַעֲשׂוֹת מִתּוֹפְפִים
עַל־לִבְבֵיהֶם וַיָּשׁוּבוּ ׃

Y toda la multitud de losque eſtauan preſentes à eſte eſpectaculo, uiendo loque auia acontecido, ſe boluian hiriendo ſus pechos.

κγ'.

41. Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.

Et quand à nous, nous y ſommes iuſtement: car nous receuons choſes dignes de nos forfaits, mais ceſtui-ci n'a rien fait, qu'il ne deuſt auoir fait.

42. Καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

Puis il diſoit à Ieſus, Seigneur, aye ſouuenance de moi, quand tu viendras en ton regne.

43. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

Lors Ieſus lui dit, En verité ie te di, qu'auiourd'hui tu ſeras auec moi en paradis.

44. Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐννάτης.

Or eſtoit-il enuiron ſix heures, & tenebres furent faites par tout le païs iuſqu'à neuf heures.

45. Καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

Et le ſoleil fut obſcurci, & le voile du temple fut fendu par le milieu.

46. Καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

Alors Ieſus criant à haute voix dit, Pere, ie remets mon eſprit entre tes mains. Et ayant dit cela, il rendit l'eſprit

47. Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεὸν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

Or le Centenier voyant ce qui eſtoit aduenu, glorifia Dieu, diſant, Pour vrai ceſt homme ici eſtoit iuſte.

48. Καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

Et toutes les troupes qui s'eſtoyent aſſemblees à ce ſpectacle, voyans les choſes qui eſtoyent aduenues, s'en retournoyent frapans leurs poitrines.

CAP. XXIII.

41. Et nos quidem iuſtè, nam digna factis recepimus: hic verò nihil mali geſſit.

We are in deede righteouſly here: for we receiue things worthy of ỹ we haue done: but this man hath done nothing amiſſe.

42. Et dicebat ad Ieſum, Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuũ.

And he ſaide vnto Jeſus / Lorde / remember me/ when thou commeſt into thy kingdome.

43. Et dixit illi Ieſus, Amen dico tibi: Hodie mecum eris in paradiſo.

Then Jeſus ſaid vnto him/ Verely J ſay vnto thee / to day ſhalt thou be with me in Paradiſe.

44. Erat autem ferè hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in univerſam terram uſque in horam nonam.

And it was about the ſixt houre: & there was a darkenes ouer all the land/ vntil the ninth houre.

45. Et obſcuratus eſt ſol: & velum templi ſciſſum eſt medium.

And the ſunne was darkened / & the vaile of the Temple rent through the middes.

46. Et clamans voce magna Ieſus ait, Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et hæc dicens expiravit.

And Jeſus cryed with a loud voyce/ and ſaide/ Father/ into thine handes J commend my ſpirit. And when he thus had ſaid/ He gaue vp the ghoſt.

47. Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens, Verè hic homo iuſtus erat.

Nowe when the Centurion ſawe what was done/ he glorified God/ ſaying/ Of a ſuretie this man was iuſt.

48. Et omnis turba eorum qui ſimul aderant ad ſpectaculum iſtud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora ſua revertebantur.

And all the people that came together to that ſight / beholding the thinges/ which were done / ſmote their breaſts/ & returned

Das XXIII. Capitel.

41. Vnd zwar wir ſind billich darinnen / denn wir empfahen was vnſer Thaten werth ſind / Diſer aber hat nichts vngeſchicktes gehandelt.

Oc ſandelige/ wi ere tilborlige der vdi / thi wi faa der vore Gerninger forſkyllede / men denne handlede inted vſkickeligt.

42. Vnd ſprach zu Jeſu / HERR gedencke an mich / wenn du inn dein Reich kommeſt.

Oc hand ſagde til Jhesum/ HERRE/ tenck paa mig / naar du kommer i dit Rige.

43. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Warlich ich ſage dir / Heut wirſt du mit mir im Paradeiß ſein.

Oc Jheſus ſagde til hannem/ Sandelige ſiger ieg dig / J dag ſkalt du vere met mig i Paradis.

44. Vnnd es war vmb die ſechſte Stunde / vnd es war ein Finſterniß über das gantze Land / biß an die neundte Stund.

Oc det vaar ved den ſiette time / Oc der bleff it Mørck offuer det gantſke Land/ indtil den niende time.

45. Vnnd die Sonne verlor jhren ſchein / vnd der Vorhang des Tempels zureiß mitten entzwey.

Oc Solen miſte ſit ſkin / Oc Forhenget i Templen reffnede mit i thu.

46. Vnd Jeſus rieff laut vnd ſprach: Vater / ich befehle meinen Geiſt inn deine Hände. Vnnd als er das geſaget / verſchied er.

Oc Jheſus robte høyt/ oc ſagde/ Fader/ ieg befaler min Aand i dine Hender. Oc ſom hand det ſagde/ vdgaff hand ſin Aand.

47. Da aber der Hauptman ſahe / was da geſchach / preiſete er Gott / vñ ſprach: Fürwar / diſer iſt ein frommer Menſch geweſen.

Oc der Høffuitsmanden ſaa det ſom der ſkede/ priſede hand Gud/ oc ſagde/ Sandelige / denne vaar it retferdigt Menniſke.

48. Vnd alles Volck das da bey war / vnd zuſahe / da ſie ſahen / was da geſchach / ſchlugen ſie an jre Bruſt / vnd wandten wider vmb.

Oc alt det Folck ſom der vaar hoſſ / oc ſaae til / der de ſaae / det ſom ſkede / ſloge de ſig for deris Bryſt oc / vende til bage igen.

Kapitola XXIII.

41. Mi zagiſtě ſprawedliwě: nec hodně wěci za ſtutky naſſe běřenne/ ale tento nic zlého nevčinil.

A iśćie my ſprawiedliwie/ bo godne bierzem za ſwe ſprawy karánie/ Alec ten nic złego nie vczynił.

42. J řekl k Gežijſſowi: PAne / rozpomeň ſe na mne když přijgdeſs do Králowſtwij twého.

Záthym że rzekł do Jezuſá / Pánie pomni ná mie gdy przyidzieſʒ do kroleſtwá twego

43. J odpowěděl gemu Gežijſs: Zagiſtě prawijm tobě dnes budeſs ſemnau w Ragi.

Thedy mu powiedział Jezus / Záprawdę powiedam thobie / Dziś ze mną będzieſʒ w Ráiu.

44. A bylo wokolo hodiny ſſeſtě y ſtaly ſe tmy po wſſý zemi / až do hodiny dewáté.

A było ták oby oſʒoſtey godzinie / że ſie ſtał ćiemnośći po wʒytkiey ziemi / á ż do dziew iatey godziny.

45. J zatměło ſe Slunce a opona Chrámowá roztrhla ſe na poly.

Y záćmiło ſie ſłońce á záſłoná kośćielna rozdárłá ſie w pośrzodku.

46. A zwolaw Gežijſs hlaſem welikým / řekl Otče / w ruce twé poraučijm Duſſy mau. A to powěděw / puſtil Duſſy.

Záwołał tedy Jezus głoſem wielkim / á rzekł / Oycze w rece twe podawam duchá moiego / A tho rzekʒy ſkonał.

47. A wida Centuryo co ſe bylo ſtalo / welebil Boha / řka: Giſtě člowěk tento ſprawedliwý byl.

To gdy vyzrał Setnik co ſie działo / chwalił Bogá mowiac: Záprawdęć to był człowiek ſpráwiedliwy.

48. A weſſkeren záſtup těch kteřijž tu ſpolu byli v toho diwadla / a widěli které ſe wěcy dály / tepauce ſe w prſy ſwé / nawracowali ſe.

Tákże lud wʒytek ktory ſie był ſpołuż ʒedł dziwowáć temu / widząc to co ſie działo / bił ſie w pierśi / y náwrácał ſie.

כג

49 וְקָיְמִים הָווּ מֶן רוּחְקָא כֻּלְּהוֹן יָדוּעַיְהִי דְיֵשׁוּעַ וְנֶשֵׁא אִילֵין דַּאתַי הָוַי עַמֵּהּ מֶן גְּלִילָא וְחָזְיָן הָוַי הָלֵין׃

E tutti i ſuoi conoſcenti, e le donne che haueuan ſeguitato da la Galilea, ſtauano da lungi, riguardando queſte coſe.

50 גַּבְרָא דֵּין חַד דַּשְׁמֵהּ יוֹסֵף בּוּלְוְטִי מֶן רָמְתָא מְדִינְתָּא דִיהוּד גַּבְרָא הָוָא טָבָא וְזַדִּיקָא׃

Et ecco vn huomo nominato Ioſef, che era conſigliere, huomo buono e giuſto.

51 הָנָא לָא שָׁלֵם הָוָא לְצֶבְיָנְהוֹן וַלְסוּעָרָנְהוֹן וּמְסַכֵּא הָוָא לְמַלְכוּתָא דַאלָהָא׃

Coſtui non haueua punto conſentito al conſiglio, ne a l'attione loro, & era da Arimatea città de Giudei, ilquale aſpettaua anch'egli il regno di Dio.

52 הָנָא קְרֵב לְוָת פִּילַטָוס וְשְׁאֶל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

Coſtui ſerando à Pilato, e domandò il corpo di IESV.

53 וַאחְתֵהּ וְכַרְכֵהּ בְּחִיצָא דְכִתָּנָא וְסָמֵהּ בְּבֵית קְבוּרָא נְקִירָא הַו דְּלָא אְנָשׁ עַדְכִיל אֶתְתְּסִים הָוָא בֵּהּ׃

E come l'hebbe depoſto, l'inuolſe in vn lenzuolo, e poſelo in vn ſepolcro tagliato in vn ſaſſo, doue non era ſtato ancor mai poſto alcuno.

54 וְיוֹמָא עֲרוּבְתָא הָוָת וְשַׁבְּתָא נָגְהָת הָוָת׃

Et era il giorno de la preparatione, e il giorno del ſabbato rilucena.

55 קְרִיבָן הָוַי דֵּין נְשֵׁא הָלֵין דַּאתַי עַמֵּהּ מֶן גְּלִילָא וַחְזַיְיָהי לְקַבְרָא וְאַיְכַנָא אֶתְתְּסִים פַּגְרֵהּ׃

E le donne che erano venute con eſſolui di Galilea, ſeguitando videro il ſepolcro: e come il ſuo corpo era poſto.

כד

49 וַיַּעַמְדוּ כָּל־מְיֻדָּעָיו מֵרָחוֹק וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו מִגָּלִיל לִרְאוֹת אֶת הָאֵלֶּה׃

Mas todos ſus conocidos eſtauan de lexos, y las mugeres que lo auian ſeguido deſde Galilea, mirando eſtas coſas.

50 וְהִנֵּה אִישׁ וּשְׁמוֹ יוֹסֵף וְיוֹעֵץ הוּא אִישׁ טוֹב וְצַדִּיק׃

Y heaqui vn varon llamado Ioſeph, el qual era ſenador, varon bueno, y juſto:

51 זֶה לֹא יָשַׁב בַּעֲצָתָם וּבִמְזִמָּתָם (מִן הָרָמָתַיִם עִיר יְהוּדָה) אֲשֶׁר גַּם הוּא קִוָּה אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

El qual no auia conſentido enel conſejo ni en los hechos deellos, de Arimathea ciudad de Iudea, el qual tambien el eſparaua el Reyno de Dios:

52 זֶה קָרַב אֶל־פִּילָטוּס וַיִּשְׁאַל אֶת פֶּגֶר יֵשׁוּעַ׃

Eſte llegô à Pilato, y pidió el cuerpo de Ieſus.

53 וַיּוֹרִידוּ וַיַּעַטְף אוֹתוֹ בְּסָדִין וַיִּתֵּן אוֹתוֹ בַּקֶּבֶר חָצוּב אֲשֶׁר בּוֹ בְּכָל עֵת אִישׁ לֹא הוּשָׂם׃

Y quitado, lo emboluió en vna ſauana: y lo puſo en vn ſepulchro que era labrado de piedra, enel qual aun ninguno auia ſido pueſto,

54 וַיְהִי יוֹם בְּדִיקַת הֶחָמֵץ הַנּוֹגְעָה בַּשַּׁבָּת וְשַׁבָּת נָגְהָה בָהּ׃

Y era dia de la viſpera de la Paſcua: y el Sabbado ſe ſeguiá.

55 וְהַנָּשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרָיו מִגָּלִיל בָּאוּ וְרָאוּ אֶת הַקֶּבֶר וְאֵיכָכָה הוּשַׂם פִּגְרוֹ׃

Y viniendo tambien las mugeres que lo auian ſeguido de Galilea, vieron el ſepulchro, y come fue pueſto ſu cuerpo.

κγ'.

49. Εἱςήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωςοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Or tous ceux de ſa cognoiſſance ſe tenoyent loin, & les femmes qui enſemble l'auoyent ſuiui de Galilee, regardans ces choſes.

50. Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος.

Et voici vn perſonnage appelé Ioſeph, qui eſtoit conſeiller, homme de bien & iuſte.

51. Οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ ἀριμαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Lequel n'auoit point conſenti à leur conſeil, ni à leur acte, & eſtoit d'Arimathee ville des Iuifs, qui auſsi attendoit le regne de Dieu.

52. Οὗτος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Icelui eſtant venu vers Pilate, demanda le corps de Ieſus.

53. Καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.

Et l'ayant deſcendu de la croix, l'enueloppa en vn linceul, & le mit en vn ſepulcre taillé en vn rocher, auquel auſſi perſonne n'auoit encores eſtés mis.

54. Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευὴ, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.

Or eſtoit-ce le iour de la preparation, & le iour du Sabbat commençoit à venir.

55. Κατακολουθήσασαι δὲ καὶ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.

Et les femmes auſſi qui eſtoyent venues auec lui de Galilee, ayans ſuiui Ioſeph, regarderent le ſepulcre, & comme le corps d'icelui ſeroit mis.

CAP. XXIII.

49. Stabant autem omnes noti eius à longè & mulieres quæ ſecutæ eum erant à Galilæa, hæc videntes.

And al his acquaintance ſtood a farre of / and the women that followed him from Galile/ beholding theſe things

50. Et ecce, vir nomine Ioſeph qui erat decurio, vir bonus & iuſtus.

And behold/ there was a man named Joſeph/ which was a counſeller / a good man and a iuſt.

51. Hic non cõſenſerat conſilio & actibus eorum, ab Arimathæa civitate Iudæę, qui expectabat & ipſe regnum Dei.

He did not conſent to the counſell and deede of them / which was of Arimathea/ a citie of the Jewes : who alſo him ſelfe waited for the kingdome of God.

52. Hic acceſſit ad Pilatum, & petiit corpus Ieſu.

He went vnto Pilate / and asked body of Jeſus.

53. Et depoſitum involvit ſindone, & poſuit eum in monumento exciſo, in quo nondum quiſquam poſitus fuerat.

And tooke it downe / and wrapped it in a linnen cloth/ and laid it in a tombe hewen out of a rocke / wherein was neuer man yet layed.

54. Et dies erat paraſceves, & ſabbathum illuceſcebat.

And that day was the preparation / and the Sab bath drewe on.

55. Subſecutæ autem mulieres quæ cum eo venerant de Galilæa, viderunt monumentum & quem admodum poſitum erat corpus eius.

And the women alſo that followed after/ which came with him from Galile: beheld the ſepulchre/ and how his bodie was laid.

Das XXIII. Capitel.

49. **Es ſtunden aber alle ſeine Verwandten von fernen / vnd die Weiber die jhm auß Galilea waren nachgefolget / vnd ſahen das alles.**

Oc alle hans Tilhengere/ ſtode longt borte/ oc de Quinder ſom efterfulde hannem aff Galilea / oc ſaae alt dette.

50. **Vnd ſihe ein Mann mit Namen Joſeph / ein Rathsherr/ der war ein guter frommer Mann.**

Oc ſee/ En Mand ſom hed Joſeph/ en Raadzherre/ ſom vaar en god from Mand.

51. **Der hatte nicht bewilliget inn jhren Rath vnd handel / der war von Arimathia der Stadt der Jůden/ der auch auff das Reich Gottes wartet.**

Hand haffde icke ſamtøckt i deris Raad oc Handel / hand vaar aff Jødernis Stad / Arimathia / ſom ocſaa tøffuede effter Gudz Rige.

52. **Der gieng zu Pilato vnnd bat vmb den Leib Jeſu.**

Hand gick til Pilatum/ oc bad om Jheſu Legeme.

53. **Vnd nam jn ab / wickelt jn in ein Linwad/ vnd leget jhn in ein gehauen Grab / darinnen niemand ie gelegen war.**

Oc tog hannem ned/ ſuøbte hannem i it Linklæde/ oc lagde hannem i en vdhuggen Graff / i huilcken der laa aldri nogen.

54. **Vnd es war der Růſttag / vnd der Sabbath brach an.**

Oc det vaar Beredelſens dag/ oc Sabbathen gick paa.

55. **Es folgeten aber die Weiber nach/ die mit jm kommen waren auß Galilea/ vnd beſchaueten das Grab/ vnd wie ſein Leib gelegt ward.**

Oc Quinderne fulde effter/ ſom vaare komne met hannem aff Galilea / oc ſaae Graffuen / oc huorledis hans Legeme bleff lagd.

Kapitola XXII:

49. Stáli pak wſſyckni známij geho zdaleka / y ženy kteréž byly přiſſly za nim od Galilee ty wěcy widauce.

A wſzyſcy iego znáiomi z dáleká ſtali/ niewiáſty ktore były ſpołu zá nim przyſzły od Galileiey/ przypátruiąc ſie temu.

50. A aj Muž gménem Jozeff/ kterýž byl geden Radnij/ Muž dobrý a ſprawedliwý.

Tedy oto mąż niektory imieniem Jozef Senator/ á dobry y ſpráwiedliwy człowiek.

51. Ten byl nepowolil Radě a ſkutku gegich/ od Arymathye Měſta Židowſkého/ kterýž y on očekáwal Králowſtwij Božijho.

Ktory nie zezwálał ná rády y ná vczynek ich / á był z Arymáthiey miáſtá Judſkiego / ktory też ſam oczekawał kroleſtwá Bożego.

52. Ten přiſtaupil k Pilátowi / a wyžádal Tělo Gežiſſowo.

Ten przyſzedſzy do Piłátá/ proſił go o ciáło Jezuſowe.

53. A ſložiw ge / obwinul w plátno čiſté / a položil ge do Hrobu wyteſaného/ w kterémž geſſtě nebyl žádný položen.

Zdiąwſzy ie vwinął w prześcierádło/ á położył w grobie ktory był z kámienia wyciosány/ w ktorym ieſzcze nigdy żaden nie był położon.

54. A ten den byl weliký Pátek/ a Sobotha ſe začijnala.

A był dzień Przygothowánia na święto/ y dzień Szábathu náſtawał.

55. Wſſly ženy kteréž s nim byly přiſſly od Galilee / aby shlédly Hrob/ a kterak položeno bylo Tělo geho.

Szły też z nim niewiáſty ktore były z nim przyſzły z Galileiey / áby widziały grob/ y iáko było położono ciáło iego.

כ ג

56 וְהַפְּכִי טַיְבִי בְּסַמֵּא
וְהֶרְוְמֵא וּבְשַׁבְּתָא שְׁלִי
אַיְךְ דַּפְּקִיד׃

E poi ch'elle ſene furon ritornate, apparecchiarono de gli odori & de gli vnguenti, e il ſabbato ſi riposarono ſecondo il comandamento.

כ ד

1 בְּחַד בְּשַׁבָּא דֵּין ב
בְּשַׁפְרָא עַד חֲשׁוֹךְ אֲתִי
לְבֵית קְבוּרָא וְאַיְתִי הָלֵין
הֶרְוְמֵא דְּטַיְבִי הֲוַי וְאִית
הֲוַי עַמְּהֵין נְשָׁא
אַחְרָנְיָתָא׃

Poi il primo giorno del ſabbato, la mattina molto per tempo, vennero al ſepolcro, portando gli odori ch'elle haueuan apparecchiati : & alcune altre con eſſo loro.

2 וְאַשְׁכַּחִי כֵּאפָּא ד
דַּמְעַגְּלָא מִן בֵּית
קְבוּרָא׃

E trouarono la pietra riuolta dal ſepolcro.

3 וְעַלֵין וְלָא אַשְׁכַּחָיְהִי
לְפַגְרָא דְּיֵשׁוּעַ׃

Doue eſſendo elle entrate, non trouorono il corpo del Signor IESV.

4 וַהֲוָא דְּכַד הָנֵין
תְּמִיהָן עַל הָדָא הָא תְּרֵין
גַּבְרִין קָמוּ לְעֵל מִנְּהֵין
וּמַבְרֵק הֲוָא לְבוּשְׁהוֹן׃

Et auuenne che ſtando elle tutte ſmarrite di queſto; due huomini s'appreſentoron dinanzi à loro con veſte riſplendenti.

5 וַהֲוַי בִּדְחֶלְתָא וְכָפְיַי
אַפֵּיהוֹן בְּאַרְעָא וְאָמְרִין
לְהֵין מָנָא בָּעְיָן אַנְתֵּין
חַיָּא עַם מִיתָא׃

Diche elle ſpauentandoſi, & abbaſſando la faccia in terra, eſſi diſſer loro, Perche cercate voi il viuente tra i morti?

כ ג

56 וְהִתְהַפְּכוּ וְהֵכִינוּ אֶת־
הַבְּשָׂמִים וְאֶת הַמֹּר וּבַשַּׁבָּת
שָׁבְתוּ כַּמִּצְוָה׃

Y bueltas, aparejaron drogas aromaticas, y vnguentos : repoſaron el Sabbado, conforme àl mandaminto.

כ ד

1 וּבְאֶחָד לַשַּׁבָּת הִשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר
וּבָאוּ אֶל־הַקֶּבֶר נוֹשְׂאוֹת אֶת־
הַבְּשָׂמִים אֲשֶׁר הֵכִינוּ וְנָשִׁים
אֲשֶׁר אִתָּנָה׃

Y el primer dia de los Sabbados muy de mannana vinieron àl monumento, trayendo las drogas aromaticâs que auiá aparejado; y algunas otras mugeres con ellas.

2 וּמָצְאוּ אֶת־הָאֶבֶן גְּלוּלָה
מִקֶּבֶר׃

Y hallaron la piedra rebuelta de la puerta del ſepulchro.

3 וּבְבוֹאָנָה בַקֶּבֶר לֹא מָצְאוּ
אֶת־גְּוִיַּת אָדוֹן יֵשׁוּעַ׃

Y entrando no hallaron el cuerpo del Sennor Ieſus.

4 וַיְהִי־בְּהִבָּהֲלָן עַל זֹאת וְהִנֵּה
שְׁנֵי אֲנָשִׁים קָמוּ עֲלֵיהֶם
בִּבְגָדִים בְּרוּקִים׃

Y acnteció que eſtando ellas eſpantadas de eſto, heaqui dos varones que ſe pararon cabe ellas veſtidos de veſtiduras reſplandecientes;

5 וּבִהְיוֹתָן בְּיִרְאָה וְהִפְנוּ אֶת־
פְּנֵיהֶם לָאָרֶץ אָמַר אֲלֵיהֶן מָה
מְבַקְשׁוֹת אַתֵּנָה אֶת־הֶחָי
עִם הַמֵּתִים׃

Y auiendo ellas temor, y abaxando el roſtro à tierra, dixeronles, Porque buſcays entre los muertos àl que biue?

κγ΄.

56. Ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύχασαν, κατὰ τὴν ἐντολήν.

Puis eſtans retournees, elles preparerent des ſenteurs & oignemens : & le iour du Sabbat elles ſe repoſerent ſelon le commandement.

ΚΕΦΑΛ κδ.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.

Mais le premier iour de la ſemaine, eſtant ancores fort matin, elles vindrēt au ſepulcre, apportans les ſenteurs qu'elles auoyent preparees : & quelques autres auec elles.

2. Εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου.

Or elles trouuerent la pierre roulee de deuant le ſepulcre.

3. Καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

Et eſtans entrees ne trouuerent point le corps du Seigneur Ieſus.

4. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ δύο ἄνδρες ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.

Et aduint que comme elles eſtoyent en grande perplexité touchāt cela, voici, deux perſonnages ſuruindrent vers icelles en veſtemens reluiſans comme eſclair.

5. Ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

Et comme elles eſtoyent tout eſpouuantees, & baiſſoyent la face en terre, ils leur dirent, Pourquoi cerchez-vous entre les morts celui qui eſt viuant?

CAP. XXIII.

56. Et revertentes paraverunt aromata & unguenta: & ſabbatho quidem ſiluerunt ſecundum mandatum.

And they returned / and prepared odours / and ointments / and reſted the Sabbath day / according to the commandement.

CAP. XXIIII.

VNA autem ſabbathi valde diluculo venerūt ad monumentum, portantes quæ paraverant aromata.

Now the firſt day of the weeke early in the morning / they came vnto the ſepulchre / & brought the odoures which they had prepared / and certaine women with them.

2. Et invenerunt lapidem revolutum à monumento.

And they found the ſtone rolled away from the ſepulchre.

3. Et ingreſſæ, invenerunt corpus Domini Ieſu.

And went in / but founde not the bodie of the Lorde Jeſus.

4. Et factum eſt, dum mente conſternatę eſſent de iſto, ecce duo viri ſteterunt ſecus illas in veſte fulgenti.

And it came to paſſe / that as they were amaſed thereat / behold / two men ſodenly ſtoode by them in ſhining veſtures.

5. Cùm timerent autem, & declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas, Quid quæritis vivētem cum mortuis?

And as they were afraid / & bowed downe their faces to the earth / they ſaide to them / Why ſeeke ye him that liueth / among the dead?

Das XXIII. Capitel.

56. Sie kehreten aber vmb / vnd bereiteten die Specerey vnd Salben / vnd den Sabbath über waren ſie ſtille nach dem Geſetze.

Oc de vende til bage / oc beredde dyrebare Vrter oc Salue / oc Sabbathen offuer vaare de ſtille effter Lowen.

Das XXIIII. Capitel.

ABer an der Sabbather einem ſehr frůe / kamen ſie zum Grabe / vnd trugen die Specerey / die ſie bereitet hatten / vnd etliche mit jhnen.

MEn en aff Sabbatherne meget aarle / kom̄e de til Graffuen / oc bare dyrebar Salue ſom de haffde bered / oc nogle met dem.

2. Sie funden aber den Stein abgewelkzet von dem Grabe.

Oc de funde Stenen velt aff Graffuen.

3. Vnd giengen hinein / vnd funden den Leib deß HERRN Jeſu nicht.

Oc de ginge ind / oc funde icke den HERRIS Jheſu Legeme.

4. Vnd da ſie darumb bekůmmert waren / Sihe / da tratten bey ſie zwen Månner mit glentzenden Kleidern.

Oc der de vaare bedrøffuede / der faare / See / da ſtode tho Mend hoſſ dem met ſkynnende Klæder.

5. Vnd ſie erſchracken / vnd ſchlugen jhre Angeſicht nider zu der Erden. Da ſprachen die zu jhnen: Was ſuchet jhr den Lebendigen bey den Todten?

Oc de forferdedis oc ſloge deris Anſict ned til Jorden. Da ſagde de til dem / Hui lede i effter den Leffuendis hoſſ de Døde?

Kapitola XXIII.

56. A nawrátiwſſe ſe / připrawily wonnē wēcy a Maſti: w Sobotu zagiſtē odpočinuly wedlē Přikázanij.

A tak wroćiwſzy ſie nágotowáły wonnych rzeczy z oleykow / ále w Szábáth według roſkazánia zaniechały tego.

Kapitola XXIIII.

PRwnij pak den po Sobothē welmi ráno přiſſly k Hrobu / neſauce wonnē wēcy kterēž byly připrawily / a nēkterē ginē ſpolu s nimi.

TEdy dniá pirwſzego tego dniá onego bárzo ràniuczko przyſzły do grobu / nioſac ony rzeczy wonne ktore były nágotowáły / y były tez niektore z nimi.

2. Y nalezlý kámen odwalený od Hrobu.

Yználázły kámień odwálony od grobu.

3. A wſſedſſe tam / nenalezly Tēla Pána Gežiſſe.

A wſzedſzy nie nálázły ciáłá Páná Jezuſowego.

4 Y ſtalo ſe / když na myſli zſtraſſeny byli pro to / ay Mužij dwa ſtáli podlē nich wrauſſe ſtkwaucým.

Y ſtało ſie gdy bedac zátrwożone w tey rzeczy watpili / oto dwá meżowie ſtáneli przy nich / bedac obleczeni w ſzáty błyſzczące ſie.

5. A když ſe ony báły / a ſchýlily twáři ſwē k zemi / řekli k nim: Co hledáte žiwēho s mrtwými?

A gdy ſie ony lękły á ſchyliły twarz ku ziemi / rzekli do nich: Przeczże miedzy vmárłymi ſzukácie tego ktory ieſt żyw?

כד

6 ליתוהי תנן קם לה אהדין דמלל עמכון כד הו בגלילא :

Egli non è qui, ma è risuſcitato. Ricordateui com' ei vi diſſe, eſſendo egli ancora in Galilea.

7 ואמר הוא דעתיד הו ברה דאנשא דנשתלם באידי אנשא חטיא ו ויצטלב ולתלתא יומין יקום :

Dicendo che biſognaua ch'el Figliuol de l'huomo fuſſe dato ne le mani de gli huomini peccatori, e che fuſſe crocifiſſo e riſuſcitaſſe il terzo giorno.

8 והנין אתדכרין למלוהי :

Allora elle ſi ricordarono de le ſue parole.

9 והפכי מן קברא ו ואמרין הלין כלהין לחד־עסר ולשרכא :

E como elle furon ritornate dal ſepolcro, riferſtron tutte queſte coſe à gli Vndici, & à tutti gli altri.

10 איתיהין הוי הוין מרים מגדליתא ויוחן ומרים אמה דיעקוב ושרכא דעמהין הלין דאמרי הוי לשליחא :

Et era Maria Maddalena, e Ioanna, e Maria madre di Iacopo, e l'altre che erano con eſſe, lequali diceuano queſte coſe à gli Apeſtoli.

11 ואתחזי בעיניהון מ מלא הלין איך שגיתא ולא הימנו אנין :

E le parole di eſſe paruero appreſſo di loro come vna fauola, e non credetter loro.

כד

6 איננו פה כי אם קם זכרנה מה דבר אליכן בעודנו בגליל :

No eſtà aqui, mas ha reſuſcitado, acordaos de loque hos habló, quando aun eſtaua en Galilea.

7 לאמור כי יצטרך בן־האדם להסגר בידי האנשים חטאים ולהתלות וביום השלישי לקום :

Diziendo, Que es meneſter que el Hijo del hombre ſea entregado en manos de hombres peccadores, y ſer crucificado, y reſuſcitar àl tercero dia.

8 ותזכרנה את־דבריו :

Entonces ellas ſe acordaron de ſus palabras.

9 והתהפכו מן־הקבר והגידו כל־הדברים האלה לעשתי עשר ולאחרים כלם :

Y boluiendo del ſepulchro, dieron nueuas de todas eſtas coſas á los Onze, y à todos los demas.

10 והיו מגדלנית מרים ויוחנה ומרים ליעקב ואחדות עמם אשר אמרו אל־תלמידים את האלה :

Y eran Maria Magdalena, y Ioanna, y Maria de Iacobo, y las demas que eſtauan con ellas lasque dezian eſtas coſas á los Apoſtoles.

11 ונראו בעיניהם כמו יצר כסילות דבריהן ולא האמינו להם :

Mas à ellos les parecian como locura las palabras de ellas : y no las creyeron.

κδ.

6. Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

Il n'eſt point ici, mais il eſt reſuſcité qu'il vous ſouuiene comment il parla à vous quand il eſtoit encore en Galilee.

7. Λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

Diſant, qu'il faloit que le Fils de l'homme fuſt liuré entre les mains des mal-viuans, & qu'il fuſt crucifié: & qu'il reſſuſcitaſt au troiſieme iour.

8. Καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

Et elles eurent ſouuenance des paroles d'icelui.

9. Καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.

Et eſtans retournees de deuers le ſepulcre, elles annoncerent toutes ces choſes aux onze diſciples, & à tous les autres.

10. Ἦσαν δὲ ἡ μαγδαληνὴ μαρία καὶ ἰωάννα, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.

C'eſtoit Marie Magdaleine, & Iehanne, & Marie mere de Iaques, & les autres euec elles, leſquelles dirent ces choſes aux Apoſtres.

11. Καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

Mais les paroles d'icelles leur ſemblerent cõme reſueries, & ne leur creurent point.

CAP. XXIIII.

6. Non eſt hic, ſed ſurrexit, recordamini qualiter locutus eſt vobis, cum adhuc in Galilæa eſſet.

He is not here / but is riſen: remember howe he ſpake vnto you/ whē he was yet in Galile.

7. Dicens, Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia reſurgere.

Saying/ that the Sonne of man muſt be deliuered into the hands of ſinful men/ & be crucified/ and the third day riſe againe.

8. Et recordatæ ſunt verborum eius.

And they remembred his wordes.

9. Et regreſſæ à monumento, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & cæteris omnibus.

And returned from the ſepulchre/ and tolde theſe things vnto the eleuen/ and to all the remnant.

10. Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apoſtolos hæc.

Now it was Marie Magdalen e& Joanna/ and Marie the mether of James, & other women with them/ which tolde theſe things vnto the Apoſtles.

11. Et viſa ſunt ante illos ſicut deliramentum verba iſta, & non crediderunt illis.

But their wordes ſeemed vnto them/ as a fained thing/ neither beleeuet they them.

Das XXIIII. Capitel.

6. Er iſt nicht hie / er iſt aufferſtanden. Gedenckt daran / wie er euch ſaget/ da er noch in Galilea war.

Hand er icke her / Hand er opſtanden/ Tencker der paa / huorledis hand talede til eder / der hand vaar i Galilea.

7. Vnnd ſprach: Des Menſchen Son muß überantwort werden inn die hände der Sünder / vnd gecreutziget werden / vnd am dritten tage aufferſtehen.

Oc ſagde/ Menniſkens Søn ſkal antuordis hen i Synderis hender/ oc korſfeſtis / Oc opſtaa tredie dag.

8. Vnd ſie gedachten an ſeine wort.

Oc de tenckte paa hans ord.

9. Vnd ſie giengen wider vom Grabe / vnd verkündigeten das alles den eilffen / vnd den andern allen.

Oc de ginge fra Graffuen igen/ oc kundgiorde alt dette faar de Elleffue oc alle de andre.

10. Es war aber Maria Magdalena vnd Johanna / vnd Maria Jacobi / vnd andere mit jhnen/ die ſolches den Apoſteln ſageten.

Oc der vaar Maria Magdalena oc Johanna/ oc Maria Jacobi / oc andre met dem/ ſom ſagde Apoſtlene ſaadant.

11. Vnd es dauchten ſie jhre wort eben als werens Märlein / vnnd glaubten jhnen nicht.

Oc deris ord ſyntis dem at vere lige ſom løſſ tale/ oc de trode dem icke.

Kapitola XXIIII.

6. Nenijť ho zde/ ale wſtalť geſt. Rozpomeňte ſe kterak mluwil k wám/ když geſſtě w Galilei byl

Niemáſſci go thu/ alec wſtal/ wſpomnicież ſobie iáko wam powiedal/ gdy ieſſcze był w Galileiey.

7. Řka : že Syn člowěka muſý wydán býtj/ w ruce hřijſných Lidij/ a vkřižowán býti a třetij den z mrtwých wſtáti.

Mowiac: Potrzebáć áby Syn człowieczy był wydan w rece ludzi grzeſſnych: á żeby był vkrzyżowan / á trzecie° záſie dniá áby zmartwych wſtał.

8. Y rozpomenuly ſe na ſlowo geho.

Tedy ony ſobie wſpomniály ná ſłowá iego.

9. A wrátiwſſe ſe od Hrobu/ zwěſtowaly tyto wſſecky wěcy oněm Gedenácti/ y giným wſſechněm.

Y wróciwſſy ſie od grobu/ oznaymily to wſſytko onym iedenáſciom/ y inym wſſytkim.

10. A byla Marya Magdalénſká/ a Johanna/ a Marya Jakubowa/ a giné kteréžo nimi byly/ kteréž prawily Apoſſtoluom tyto wěcy.

A byłáć Márya Mágdálená/ y Johanná/ y Márya Jakubowá matká/ y ine z nimi/ ktore to powiedáły Apoſtołom.

11. Y zdála ſe býti před nimi yako omylná tato ſlowa/ a newěřili gim.

Ale ſie im zdáły iákoby blazeńſkie ſłowá ich / y niewierzyli im.

כד

12 שמעון דין קם ורהט לקברא ואדיק חזא כתנא דסימין בלחוד ואזל כד מתדמר בנפשה על מדם דהוא׃

Ma Pietro ſi leuò ſu, e corſe al ſepolcro: e riguardando, vidde i lenzuoli ſoli poſti giu, & andoſſene, marauigliandoſi in ſe ſteſſo di cio che era auuenuto.

13 והא תרין מנהון בה ביומא אזלין הוו לקריתא דשמה עמאוס ופריקא מן אורשלם אסטדותא שתין׃

Ecco poi, due di loro andauano quel medeſimo giorno ad vn caſtello, che era circa ſeſſanta ſtadij lontano da Ieruſalem, nominato Emaus.

14 והנון ממללין הוו חד עם חד על הלין כלהין דגדשו׃

E ragionauano inſieme di tutte queſte coſe che eramo accadute.

15 וכד הנון ממללין הוו ובעין חד עם חד אתא הו ישוע ומטי אנון ומהלך הוא עמהון׃

Et auuenne che mentre eſſi ragionauano e diſputauano, eſſo IESV ancora accoſtatoſi, caminaua inſieme cō eſſoloro.

16 ועיניהון אחידין הוי דלא יסתכלוניהי׃

Ma gli occhij loro erano tenuti, che non lo conoſceſſeno.

17 ואמר להון מנא אנין מלא הלין דממללין אנתון חד עם חד כד מהלכין אנתון וכמירין אנתון׃

E diſſe loro, Che ragionamenti ſon queſti che voi conferite inſieme caminando, e ſete attriſtati?

18 וענא חד מנהון דשמה קליופא ואמר לה אנת הו כי בלחודיך נוכריא מן אורשלם דלא ידע אנת מדם דהוא בה בהנון יומתא׃

E riſpondendo vn di loro che haueua nome Cleopas, li diſſe, Tu ſolo ſei foreſtiero in Ieruſalem, che non hai ſaputo le coſe che vi ſi ſon fatte à queſti giorni?

כד

12 ויקם כיפה וירץ אל־הקבר וישגיח וירא את־אטון מושם לבדו וילך ויתמה בנפשו את־העשוי׃

Y leuantandoſe Pedro, corrió àl ſepulchro: y como miró dentro, vee ſolos lienços alli echados, y fueſe marauillado entre ſi de eſte caſo.

13 והנה שנים מהמה היו מהלכים ביום ההוא אל־טירה אחת והיא רחוקה מירושלים כברות ששים ושמה עמאוס׃

Y heaqui, dos deellos yuan el miſmodia à vn aldea que eſtaua de Ieruſalem ſeſenta eſtadios, llamada Emmaus:

14 והמה מללו איש אל־אחיו על־כל הקורות האלה׃

Y yuan hablando entreſi de todas aquellas coſas que auian acaecido.

15 ויהי במללם ובבעותם איש לאיש ויקרב ישוע גם הוא ויתהלך אתם׃

Y aconteció, que yendo hablando entre ſi, y preguntandoſe el vno àl otro, el miſmo Ieſus ſe llegó, y yua conellos juntamente.

16 ועיניהם הכו בסנורים מדעתו׃

Mas los ojos deellos eran detenidos que no lo conocieſſen.

17 ויאמר אליהם מה־הדברים האלה אשר ממללים אתם איש אל־רעהו הולכים ונוגים אתם׃

Y dixoles, Que platicas ſon eſtas que tratays entre voſotros andando, y eſtays triſtes?

18 ויען־אחד ושמו קליופא ויאמר אליו האת לבדך נכרי בירושלים ולא ידעת את אשר נעשו בה בימים האלה׃

Y reſpondiendo el vno, que ſe llamaua Cleophas, dixole, Tu ſolo peregrino eres en Ieruſalem, que no has ſabido las coſas que en ella han acontecido eſtos dias?

κδ.

12. Ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

Toutesfois, Pierre s'eſtant leué, courut au ſepulcre: & s'eſtant courbé pour regarder, vid ſeulement les linceux mis à part: puis ſe partit, s'eſmerueillant en ſoimeſme de ce qui eſtoit aduenu.

13. Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα ἐμμαούς.

Or voici, deux d'entr'eux eſtoyent en chemin en ce meſme iour, pour aller en vne bourgade nommee Emmaus, laquelle eſtoit loin de Ieruſalem, enuiron ſoixante ſtades.

14. Καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.

Leſquels deuiſoyent entr'eux de toutes ces choſes qui eſtoyent aduenues.

15. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς.

Or aduint comme ils deuiſoyent & en conferoyent entr'eux, que Ieſus auſſi lui meſme s'eſtant approché, ſe mit à cheminer auec eux.

16. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

Mais leurs yeux eſtoyent retenus, qu'ils ne peurent recognoiſtre.

17. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καί ἐστε σκυθρωποί;

Et il leur dit, Quels ſont ces propos que vous tenez entre vous en cheminant? & pourquoi eſtes-vous tout triſtes?

18. Ἀποκριθεὶς δὲ εἷς ᾧ ὄνομα κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν· σὺ μόνος παροικεῖς ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

Lors l'vn d'iceux, qui auoit nom Cleopas, reſpondit, & lui dit, Es-tu ſeul eſtranger en Ieruſalem, qui ne ſaches point les choſes qui y ſont aduenues ces iours-ici?

CAP. XXIIII.

12. Petrus autem ſurgens cucurrit ad monumentum: & procumbens vidit linteamina ſola poſita, & abiit ſecum mirans quod factum fuerat.

Then aroſe Peter/ & ran vnto yͤ ſepulchre/ and looked in/ & ſaw the linnen clothes laid by them ſelues/ and departed wondering in him ſelfe at that which was come to paſſe.

13. Et ecce duo ex illis ibant ipſa die in caſtellum quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Ieruſalem, nomine Emmaus.

And beholde/ two of them went that ſame day to a towne which was from Jeruſalem about three ſcore fourlongs/ called Emmaus.

14. Et ipſi loquebantur ad invicem de his omnibus quę acciderant.

And they talked together of all theſe thinges that were done.

15. Et factum eſt, dum fabularentur & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis.

And it came to paſſe/ as they communed together/ and reaſoned/ that Jeſus him ſelf drewe nere/ and went with them.

16. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoſcerent.

But their eyes were holden/ that they could not knowe him.

17. Et ait ad illos, Qui ſunt hi ſermones quos confertis ad invicem, ambulantes & eſtis triſtes.

And he ſaid vnto them/ What maner of communications are theſe that ye haue one to another as ye walke/ and are ſad?

18. Et reſpondens unus cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu ſolus peregrinus es in Ieruſalem, & non cognoviſti quæ facta ſunt in illa, his diebus?

And the one (named Cleopas) anſwered/ and ſaid vnto him/ Art thou onely a ſtranger in Jeruſalem/ and haſt not knowen the thinges which are come to paſſe therein in theſe dayes?

Das XXIIII. Capitel.

12. Petrus aber ſtund auff/ vnnd lieff zum Grabe/ vnd bůcket ſich hinein/ vnd ſahe die Leinentůcher alleine ligen/ vnd gieng dauon/ vnd es nam jhn wunder/ wiers zugienge.

Da ſtod Peder op/ oc løb til Graffuen/ oc buckede ſig ind vdi/ oc ſaa Linklæderne ligge alene/ oc hand gick bort/ Oc hand vndrede paa/ huorledis det gick til.

13. Vnd ſihe/ zwen auß jhnen giengen an demſelbigen tage in einen Flecken/ der war von Jeruſalem ſechtzig Feldwegs weit/ des Namen heiſſt Emmahus.

Oc ſee/ Tho aff dem ginge ſamme dag til en By/ ſom vaar tryſinds tiue agre longt fra Jeruſalem/ de kaldis Emaus.

14. Vnd ſie redeten mit einander von allen diſen geſchichten.

Oc de talede met huer andre om alt dette ſom vaar ſkeet.

15. Vnd es geſchach/ da ſie ſo redeten vnd befragten ſich miteinander/ nahet Jeſus zu jhnen/ vnd wandelt mit jhnen.

Oc det begaff ſig/ der de ſaa talede oc beſpurde ſig met huer andre/ kom Jheſus til dem/ oc vandrede met dem.

16. Aber jhre Augen wurden gehalten/ daß ſie jhn nicht kannten.

Men deris øyen huldis til/ at de kende hannem icke.

17. Er ſprach aber zu jhnen: Was ſind das fůr Rede/ die jhr zwiſchen euch handelt vnter wegen/ vnnd ſeyt traurig?

Oc hand ſagde til dem/ Huad er det faar tale/ ſom i handle mellē eder paa veyen/ oc ere bedrøffuede?

18. Da antworttet einer/ mit Namen Cleophas/ vnnd ſprach zu jhm: Biſt du allein vnter den Frembdlingen zu Jeruſalem/ der nicht wiſſe/ was in diſen tagen darinnen geſchehen iſt?

Da ſuarede en aff dem ſom hed Cleophas/ oc ſagde til hannem/ Eſt du alene iblant de Fremmede i Jeruſalem/ ſom icke veed/ huad ſom i diſſe dage er ſkeet der vdi?

Kapitola XXIIII.

12. Tehdy Petr wſtaw běžal k Hrobu/ a pohleděw do něho/ vzřel proſtěradla ſama položená: y odſſel/ ſám w ſobě diwě ſe/ co ſe bylo ſtalo.

Wßakož Pjotr wſtawßy bieżał ku grobowi/ á gdy w wnątrz weyzrał/ obaczył thylko ſamy prześcieradłá leżące/ y odßedł dziwuiac ſie ſam v ſiebie tey ſpráwie.

13. A ay dwa z nich ſſli toho dne do Měſtečka/ kteréž bylo wzdalij od Geruzaléma Honůw ſſedeſáte/ gménem Emaus.

A oto dwá z nich tegoż dniá ßli do miáſteczká ktore było ná ßeśćidzieſiat ſtáian od Jeruzálem/ á zwano ie Emmaus.

14. A rozmlauwali weſpolek o těch wſſech wěcech ktere ſe byly přihodily.

Y rozmawiáli z ſobą o tym wßytkim co ſie było przydáło.

15. Y ſtalo ſe když rozmlauwali/ a ſebe otazowali/ že y Gežiſs přiblijžiw ſe/ ſſel s nimi.

A gdy ták rozmawiáli y ſpołu ſie pytáli/ tedy Jezus przybliżywßy ſie ßedł poſpołu z nimi.

16. Ale oči gegich držány byly aby ho nepoznali.

Ale oczy ich były zátrzymáne áby go nie poználi.

17. Y řekl nim k nim: Které gſau to řeči kteréž rozmlauwáte weſpolek gdauce/ a gſte ſmutnij

Tedy rzekł do nich: Coż to ſą zá rozmowy ktore idac macie miedzy ſobą/ á przeczżeſcie ſmetney twarzy?

18. A odpowěděy geden kterémuž gméno Kleoffáſs/ řekl gemu: Ty ſám gſy Pautnjkem do Geruzaléma/ a nepoznal gſy které ſe wěcy ſtaly w něm těchto dnůw?

Y odpwiedáiac mu ieden ktoremu było imie Kleophás/ rzekł: Y ty ſam przemießkawaß w Jeruzálem/ á nie wieß co ſie w nim przez ty dni działo?

כד

19 אֲמַר לְהוֹן מָנָא א
אָמְרִין לֵהּ עַל יֵשׁוּעַ הָו
דְּמֵן נָצְרַת גַּבְרָא דַּהֲוָא
נְבִיָא וְחַיְלְתָן הֲוָא כ
בְּמֶלְתָא וּבַעֲבָדָא קְדָם
אֱלָהָא וְקֳדָם כֻּלֵּהּ עַמָּא׃

Et egli diſſe loro, Quali? Eſſi gli diſſero, Quelle di I E S V *Nazareno, ilquale è ſtato huomo Profeta, potente in opere & in parole dinanzi à Dio & à tutto'l popolo.*

20 וְאַשְׁלְמוּהִי רַבַּי כָּהֲנֵא
וְקַשִּׁישֵׁא לְדִינָא דְּמַוְתָא
וְזַקְפוּהִי׃

E come i principali Sacerdoti, e i noſtri Gouernatori l'hanno dato in cōdannatione di morte, & hannolo crocifiſſo.

21 חֲנַן דֵּין סָבְרִין הֲוֵין ד
דְּהוּיוּ עֲתִיד הֲוָא
דְּנִפְרְקִיוּהִי לְאִיסְרָיִל וְהָא
תְּלָתָא יָוְמִין מִן דְּהָלֵין
כֻּלְהֵין הֲוַי׃

Hor noi ſperauamo ch'ei fuſſe quello che doueſſe liberare Iſraël. Nondimeno con tutto queſto, hoggi è il terzo giorno che queſte coſe ſono auuenute.

22 אֶלָּא אַף נְשֵׁא מֶנַּן
אַתְמִהָן קַדְמַי הֲוַי לְבֵית
קְבוּרָא׃

Ma pur certe donne de le noſtre ci hanno ſpauentati, lequali ſtamattina per tempo ſono ſtate al ſepolcro.

23 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ פ
פַּגְרֵהּ אֲתַי אָמְרָן לַן ד
דְּמַלְאֲכָא חֲזָיִן תְּמַן
וְאָמְרִין עֲלוֹהִי דְּחַי הוּ׃

E non hauendo trouato il ſuo corpo, ſon venute, dicendo d'hauere ancor veduta vna viſione d'Angeli, iquali dicono ch'ei viue.

24 וְאַף אֲנָשָׁא מֶנַּן אֶזַלוּ
לְבֵית קְבוּרָא וְאַשְׁכַּחוּ
הָכַנָא אַיְךְ מָא דְּאָמְרָי
נְשֵׁא לֵהּ דֵּין לָא חֲזַו׃

Poi alcuni di quelli che erano con eſſonoi ſono andati al ſepolcro, & hanno trouato coſi come le donne haueuan detto, ma lui non l'hanno gia veduto.

כד

19 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה הֵמָּה
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֶת עַל־יֵשׁוּעַ
הַנָּצְרִי אֲשֶׁר הָיָה אִישׁ נָבִיא גִּבּוֹר
כֹּחַ בְּמַעֲשֶׂה וּבְדָבָר לִפְנֵי אֱלֹהִים
וְכָל־הָעָם׃

Entonces el les dixó, Que? Y ellos le dixeron, De Ieſus Nazareno, el qual fue varon Propheta poderoſo en obra y en palabra, delante de Dios y de todo el pueblo.

20 אֵיכָכָה מְסָרוּהוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים
וּנְשִׂיאֵינוּ אֶל־מִשְׁפַּט מָוֶת
וַיִּתְלוּהוּ׃

Y como lo entregaron los principes de los Sacerdotes, y nueſtros principes à condenacion de muerte, y lo crucificaron.

21 וַאֲנַחְנוּ בָּטַחְנוּ כִּי־הוּא הָיָה
עָתִיד לְהַפְרִיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְעַל
כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה יוֹם הַזֶּה
יוֹם שְׁלִישִׁי הוּא מֵאֲשֶׁר נַעֲשׂוּ
הָאֵלֶּה׃

Mas noſotros eſperauamos que el era elque auia de redemir à Iſrael; y aora, ſobre todo eſto, oy es el tercero dia que eſto ha acontecido.

22 וְגַם מִקְצָת הַנָּשִׁים מִמֶּנּוּ
הֶחֱרִידוּ אוֹתָנוּ אֲשֶׁר הִשְׁכִּימוּ
בַּבֹּקֶר אֶל־הַקָּבֶר׃

Aunque tambien vnas mugeres de los nueſtros nos han eſpantado, las quales antes del dia fueron al ſepulchro:

23 וְלֹא מָצְאוּ אֶת־גְּוִיָּתוֹ וּבָאוּ
לֵאמֹר כִּי מַרְאֵה הַמַּלְאָכִים
רָאוּ אֲשֶׁר אָמְרוּ כִּי חַי הוּא׃

Y no hállando ſu cuerpo vinieron, diziendo que tambien auian viſto viſion de Angeles, los quales dizen que el biue.

24 וַיֵּלְכוּ אֲנָשִׁים מִמֶּנּוּ אֶל־
הַקֶּבֶר וַיִּמְצְאוּ כֵּן כַּאֲשֶׁר הַנָּשִׁים
אָמְרוּ וְאוֹתוֹ לֹא רָאוּ׃

Y fueron vnos de los nueſtros àl ſepulchro, y hallaron ſer anſi como las mugeres auian dicho mas àel no lo vieron.

κδ.

19. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ.

Et il leur dit, Quelles? Ils reſpondirent Touchant Ieſus le Nazarien, qui a eſté homme Prophete, puiſſant en œuures & en paroles deuant Dieu & tout le peuple.

20. Ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

Et comment les principaux Sacrificateurs, & nos Gouuerneurs, l'ont liuré en condamnation de mort, & l'ont crucifié.

21. Ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ᾽ οὗ ταῦτα ἐγένετο.

Or eſperions-nous que ce fuſt celui qui deuoit deliurer Iſrael: & encore auec tout cela, c'eſt auiourd'hui le troiſieme iour que ces choſes ſont aduenues.

22. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον.

Mais auſsi quelques femmes des noſtres nous ont grandement eſtonnés, qui ont eſté de grand matin au ſepulcre:

23. Καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

Et n'ayans trouué ſon corps, ſont venues, diſans, que meſmes elles auoyent veu vne viſion d'Anges, leſquels diſoyent qu'il eſt viuant.

24 Καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

Dont aucuns des noſtres ſont allés au ſepulcre, & ont trouué ainſi que les femmes auoyent dit: mais ils ne l'ont point veu.

CAP. XXIIII.

19. Quibus ille dixit, Quæ? & dixerunt: De Ieſu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & ſermone coram Deo & omni populo.

And he ſaid vnto thē/What things? And they ſaid vnto him / Of Jeſus of Nazaret/which was a Prophet/mightie in deed & in worde before God/and all the people.

20. Et quomodo eum tradiderunt ſummi ſacerdotes & principes noſtri in damnationem mortis, & cruci fixerunt eum.

And how the hie Prieſts / and our rulers deliuered him to be condemned to death/& haue crucified him.

21. Nos autem ſperabamus quia ipſe eſſet redempturus Iſraël: & nunc ſuper hæc omnia, tertia dies eſt hodie quod hæc facta ſunt.

But we truſted that it had bene he that ſhould haue deliuered Jſrael/ and as touching all theſe thinges/to day is the thirde day/ that they were done.

22. Sed & mulieres quædam ex noſtris, terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad monumentum.

Yea / & certaine women among vs made vs aſtonied / which came early vnto the ſepulchre.

23. Et non invento corpore eius, venerunt, dicentes ſe etiam viſionem angelorum vidiſſe, qui dicunt eum vivere.

And when they found not his bodie/they came/ſaying/that they had alſo ſeene a viſion of Angels / which ſaid that he was aliue.

24. Et abierunt quidam ex noſtris ad monumentum, & ita invenerunt ſicut mulieres dixerunt, ipſum verò non invenerunt.

Therefore certaine of them which were with vs / went to the ſepulchre / and founde it euen ſo as the womē had ſaid/ but him they ſawe not.

Das XXIIII. Capitel.

19. Vnd er ſprach zu jnen: Welches? Sie aber ſprachen zu jm: Das von Jeſu von Nazareth / welcher war ein Prophet/ mechtig von Thaten vnnd Worten / für Gott vnd allem Volck.

Oc hand ſagde til dem / Huad er det ? De ſagde til hannem / Det / om Jeſu aff Nazareth / huilcken ſom vaar en Prophete / mectig i Gerninger oc Ord/ faar Gud oc alle Folck.

20. Wie jn vnſere Hohenprieſter vnd Oberſten überantworttet haben/ zum verdamniß des Todtes / vnd gecreutziget.

Huorledis vore ypperſte Preſter oc Offuerſte antuordede hannem hen / til Dødzens fordømmelſe / oc korſſeſte hannem.

21. Wir aber hoffeten er ſolte Jſrael erlöſen. Vnd über das alles / iſt heut der dritte tag/ das ſolches geſchehen iſt.

Oc wi haabedis/ at hand ſkulde forløſt Jſrael. Oc offuer alt dette / er i dag den tredie dag / at dette ſkede.

22. Auch haben vns erſchrecket etliche Weiber der vnſern / die ſind frůe bey dem Grabe geweſem.

Der haffue oc nogle forferdet oſſ aff voris Quinder/ de vaare aarle hoſſ Graffuen.

23. Haben ſeinen Leib nicht funden/ kommen vnd ſagen/ ſie haben ein Geſichte der Engel geſehen.

Oc funde icke hans Legeme / komme oc ſige / at de ſaae en Engle ſyn / huilcke der ſige / hand leffuer.

24. Vnd etliche vnter vns giengen hin zum Grabe / vnnd fundens alſo/ wie die Weiber ſagten / aber jhn funden ſie nicht.

Oc nogle off oſſ ginge bort til Graffuen / oc funde det ſaa/ ſom Quinderne ſagde / Men hannem funde de icke.

Kapitola XXIIII.

19. Kterýmžto on řekl: Které? Y řekli: O Gežiſſowi Nazaretſkém / kterýž byl Muž Prorok / mocný w ſkutku y w řeči / před Bohem y předewſſým Lidem.

Y rzekl im: A cożto? A oni rzekli iemu: O Jezuſie Názáreńſkim/ ktory byl Prorok mocny w ſpráwach y w ſlowiech/ przed Bogiem y wſzytkim ludem.

20. A kterak gſau wydali gey naywiſſſý Kněžij/ a Knijžata naſſe na odſauzenij k ſmrti/ a vkřižowali gey.

A iáko go kſiążętá Kápláńſkie y vrząd náſz wydali pod ſkazánie ná śmierc/ y vkrzyżowáli go.

21. My pak gſme ſe nadáli/ žeby on měl wykaupiti Lid Jzrahelſký: A nynij tomuto wſſemu třetij den geſt dnes/ yakž gſu ſe tyto wěcy ſtaly.

A myċmy ſie nádziewáli iż to on byl ktory miál odkupic Jzráel/ á temu wſzytkiemu iuż tho dziś trzeci dzień wychodzi / iáko ſie to ſtálo.

22. Ale y Ženy některé z naſſých zſtraſſyly nás/ kteréž před Sluncem byly v Hrobu.

Lecż y niewiáſty niektore z náſzych przeſtraſzyly nas ktore rániuczko byly v grobu.

23. A nenalezſſe Těla geho/ přiſſly prawijce/ že gſau také widěnij Angelſké widěly/ kteřijžto prawij že geſt žiw.

Y nie znalazſzy ciáłá iego/ przyſzly powiedáiac iż widzenie Anielſkie widziály/ ktorzy powiedzieli iżoy żywbyl.

24. Y chodili někteřij z naſſých k Hrobu/ a nalezli tak yakž Ženy prawily/ ale geho newiděli.

A ták niektorzy co z námi byli chodzili do grobu / y ták znaleźli áko nie wiáſthy powiedály / ále ſámego nie widzieli.

כד

25 הָידֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אוֹ חַסִירַי רֶעְיָנָא וְיַקִּירַי לֶבָּא לַמְהַימָנוּ בְּכֻלְּהֵין אִילֵין דְּמַלֶּלוּ נְבִיֵּא׃

Allora egli diſſe loro, O ſtolti e tardi di cuore à credere in tutte le coſe, di che i Profeti hanno parlato.

26 לָא הֲוָא הָלֵין עֲתִיד הֲוָא דְּנִסַּיבַּר מְשִׁיחָא וְנֵיעוֹל לְתֶשְׁבּוּחְתֵּה׃

Non biſognaua egli che Chriſto patiſſe queſte coſe, & entraſſe ne la ſua gloria?

27 וְשַׁרִי הֲוָא מֶן מוּשֶׁא וּמֶן כֻּלְּהוֹן נְבִיֵּא וַמְפַשֵּׁק הֲוָא לְהוֹן עַל נַפְשֵׁהּ מֶן כֻּלְּהוֹן כְּתָבֵא׃

E cominciandoſi da Moiſe, & da tutti i Profeti, dichiaraua loro in tutte le Scritture, le coſe che erano dette di lui medeſimo.

28 וַקְרֶבוּ הֲווֹ לְקְרִיתָא הָי דְּאָזְלִין הֲווֹ לָהּ וְהוּ מְסַבַּר הֲוָא לְהוֹן דְּאַיךְ דַּלְדוּכָּא רַחִיקָא אָזֵל הֲוָא׃

Et intanto s'auuicinarono al caſtello doue andauano: & eſſo faceua ſembiante d'andar piu lungi.

29 וַאלְצוּהִי וָאמְרִין לֵהּ פּוּשׁ לְוָתַן מֶטוּל דְּיַוְמָא הָשָׁא רְכֵין לֵהּ לְמֶחְשַׁךְ וְעַל דְּנֵקְוֵא לְוָתְהוֹן׃

E sforzoronlo, dicendo, Reſta con eſſonoi, percioch'egli è preſſo a ſera, e il giorno è gia calato. E coſi egli entro per rimanerſi con loro.

30 וַהֲוָא דְּכַד אֶסְתְּמֵךְ עַמְּהוֹן נְסַב לַחְמָא וּבָרֵךְ וַקְצָא וְיַהֵב לְהוֹן׃

Et auuenne che mentre egli era con eſſo loro à tauola, preſe il pane, e rendè gratie, poi lo ſpezzò, e porſene loro.

31 וּמֶחְדָּא אֶתְפַּתַּחִי עַיְנַיְהוֹן וְאִשְׁתַּוְדְּעוּהִי וְהוּ אֶשְׁתְּקֵל לֵהּ מֶנְּהוֹן׃

Et i loro occhij furono aperti, onde lo conobbero: & egli ſpari via da eſſi.

כד

25 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם הַכְּסִילִים וּכְבֵדֵי לֵבָב לְהַאֲמִין בְּכֹל אֲשֶׁר דִּבְּרוּ הַנְּבִיאִים׃

Entonces el les dixo, O locos, y tardos de coraçon para creer à todo loque los Prophetas han dicho.

26 הֲלֹא הִצְטָרֵךְ הַמָּשִׁיחַ לְעַנּוֹת וְלָבוֹא לִכְבוֹדוֹ׃

No era meneſter que el Chriſto padeciera eſtas coſas y que entrara (anſi) en ſu gloria?

27 וַיָּחֶל מִמֹּשֶׁה וּמִכָּל הַנְּבִיאִים וַיְבָאֵר לָהֶם אֶת־כָּל־הַכְּתוּבִים עָלָיו׃

Y començando deſde Moyſen, y de todos los Prophetas, declarauales eſto en todas las eſcripturas que eran deel.

28 וַיִּקְרְבוּ אֶל־הַטִּירָה אֲשֶׁר הָלְכוּ שָׁמָּה וְהוּא הִבְטִיחָם לְלֶכְתּוֹ הָלְאָה׃

Y llegaron àl aldea à donde yuan; y el fingió que yua mas lexos.

29 וַיִּבְצְרוּ בוֹ לֵאמֹר עוֹדְדָה נָּא אִתָּנוּ כִּי הָיָה עֶרֶב וְנָטָה הַיּוֹם וַיָּבוֹא בַּמָּלוֹן לָלִין אִתָּם׃

Mas ellos lo detuuieron pór fuerça, diziendo, Quedate con noſotros, porque ſe haze tarde, y el dia es ya baxo, Y entró con ellos.

30 וַיְהִי־בְּשִׁבְתּוֹ אִתָּם וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיִּתֵּן לָהֶם׃

Y aconteció, que eſtando ſentado à la meſa con ellos, tomando el pan, bendixo, y partiò, y dióles.

31 וַיִּפָּקְחוּ עֵינֵיהֶם וַיֵּדְעוּ אוֹתוֹ וְהוּא הָלַךְ מֵעֵינֵיהֶם׃

Entonces fueron abiertos los ojos deellos, y conocieronlo; mas el ſe deſpareció de los ojos deellos

κδ'.

25. Καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται.

Lors il leur dit, O gens deſpourueus de ſẽs, & tardifs de cœur à croire à toutes les choſes que les Prophetes ont prononcees!

26. Οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

Ne faloit-il pas que le Chriſt ſouffriſt ces choſes, & qu'ainſi il entraſt en ſa gloire?

27. Καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

Puis commençant par Moyſe, & ſuiuant par tous les Prophetes, il leur declaroit en toutes les Eſcritures les choſes qui eſtoyent de lui.

28. Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι.

Ainſi ils approcherent de la bourgade, ou ils alloyent: mais lui faiſoit ſemblant d'aller plus loin.

29. Καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.

Parquoi ils le parforcerent, diſans, Demeure auec nous: car le ſoir commence à venir: & le iour eſt ia decliné. Il entra donc pour demeurer auec eux.

30. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.

Et aduint que comme il eſtoit à table auec eux, il print le pain, & rendit graces, puis l'ayant rompu, le leur diſtribua.

31. Αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.

Adonc furent ouuerts leurs yeux, tellement qu'ils le recognurent: mais il ſe diſparut de deuant eux.

CAP. XXIIII.

25. Et ipſe dixit ad eos: O ſtulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ?

Then he ſaid vnto them / O fooles and ſlowe of heart to beleeue all that the Prophets haue ſpoken.

26. Nónne hæc oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam?

Ought not Chriſt to haue ſuffred theſe things / and to enter into his glorie?

27. Et incipiens à Moyſe & omnibus Propheris, interpretabatur illis in omnibus ſcripturis quæ de ipſo erant.

And he beganne at Moſes / and at all the Prophets / and interpreted vnto them in all the Scriptures the thinges which were written of him.

28. Et appropinquaverunt caſtello quo ibant, & ipſe ſe finxit longiùs ire.

And they drewe neere vnto the towne / which they went to / but hee made as though he would haue gone further.

29. Et coëgerunt illum, dicentes, Mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt iam dies. Et intravit cum illis.

But they conſtrained him / ſaying / Abide with vs: for it is towardes night / and the day is farre ſpent. So he went in to tarie with them.

30. Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.

And it came to paſſe / as he ſate at table with them / he tooke the bread / and gaue thankes / and brake it / and gaue it to them.

31. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipſe evanuit ex oculis eorum.

Then their eyes were opened / & they knew him: but he was taken out of their ſight.

Das XXIIII. Capitel.

25. Vnnd er ſprach zu jnen: O jhr Thoren vnnd treges hertzen / zu glauben allem dem / das die Propheten geredt haben.

Oc hand ſagde til dem / O i Daarer oc ſenhiertede til at tro alt det / ſom Propheterne haffue ſagt.

26. Müſte nicht Chriſtus ſolches leiden / vnnd zu ſeiner Herrligkeit eingehen?

Skulde Chriſtus icke lide ſaadant / oc indgaa til ſin Herlighed?

27. Vnd fieng an von Moſe vnd allen Propheten / vnd legete jnen alle Schrifft auß / die von jhm geſagt waren.

Oc hand begynte fra Moſe oc alle Propheter / oc lagde dem alle Scriffter vd / ſom vaare ſagde om hannem.

28. Vnd ſie kamen nahe zum Flecken / da ſie hingiengen. Vnd er ſtellet ſich / als wolt er fürder gehen.

Oc de komme nær til Byen / der de ginge til. Oc hand loed ſom hand vilde gaa lenger.

29. Vnd ſie nötigeten jn / vnd ſprachen: Bleib bey vns / denn es wil abend werden / vnd der Tag hat ſich geneiget / Vnd er gieng hinein bey jhnen zubleiben.

Oc de nødde hannem til / oc ſagde / Bliff hoſſ oſſ / Thi det ſtunder til afften / oc dagen er forløben / Oc hand gick ind at bliffue hoſſ dem.

30. Vnd es geſchach / da er mit jnen zu Tiſche ſaß / nam er das Brodt / dancket / brachs / vnd gabs jhnen.

Oc det ſkede / ſom hand ſad met dem til Bordz / Tog hand Brødet tackede / brød det / oc gaff dem det.

31. Da worden jhre Augen geöffnet / vnd erkenneten jhn. Vnd er verſchwandt für jnen.

Da bleffue deris øyen obnede / oc de kende hannem. Oc hand forſuant faar dem.

Kapitola XXIIII.

25. Tehdy on řekl k nim: O blázni a zpozdilij ſrdcem k wěřenij wſſemu cožgſau mluwili Prorocy.

Thedy on rzekł do nich: O głupi á nierychłego ſercá ku wierzeniu temu wſzytkiemu co powiedzieli Prorocy.

26. Zdaliž geſt nemuſyl těch wěcý trpěti Kryſtus / a tak wgijti do Sláwy ſwé?

Izali tego nie było potrzebá cirpiec Kryſtuſowi / y wnidź do chwały ſwoiey.

27. A počaw od Moyžijſſe a wſſech Prorokůw / y wykládal gim ze wſſech Pijſem / kteráž o něm byla.

A poczawſzy od Moiżeſzá y wſzytkich Prorokow / wykłádał im we wſzytkich Piſmiech / co o nim nápiſáno było.

28. Y přibljžili ſe k Městečku / do kterého ſſli / a on potrhl ſe yakoby chtěl dále gijti.

A gdy byli bliſko miáſteczká do ktorego ſzli / tedy on ták zmyſlał iákoby miał dáley iść.

29. Y přinutili ho / řkauce: Zůſtaň ſnámi / neb ſe giž připozdijwá / a den ſe nachýlil. Y wſſel s nimi.

Ale go oni przynucili mowiąc: Zoſtań z námi / boć iuż ieſt ku wieczoru y ſchodzi dzień. A tákże wſzedł áby zoſtał z nimi.

30. Y ſtalo ſe když ſeděl s nimi za Stolem / wzal chléb / dobrořečil a lámal / y podáwal gim:

Y zſtáło ſię gdy on ſiedział z nimi / wziąwſzy chleb błogoſłáwił / á złamawſzy dał im.

31. Y otewřijny gſau oči gegich / a poznali ho: A on zmizel od očij gegich.

Otworzyły ſie thedy oczy ich / y poználi go / ále on zniknał od ich oblicznoſći.

כד

32 וַאמְרִין הֲווּ חַד לְחַד לָא הֲוָא לֶבַּן יָקִיד הֲוָא בְּגַוַּן כַּד מְמַלֵּל עַמַּן ב בְּאוּרְחָא וַמְפַשֵּׁק לַן כְּתָבֵא׃

Allor diſſero l'vno à l'altro, Non era il noſtro cuore ardente in noi, quando egli ce parlaua per la via, & apriuaci le Scritture?

33 וְקָמוּ בָּהּ בְּשָׁעְתָא וַהֲפַכוּ לְאוּרִשְׁלֶם וַאשְׁכַּחוּ לַחְדַעְסַר דַּכְנִישִׁין וְלַאילֵין דַּעְמְהוֹן׃

E leuandoſi ſu in quella medeſima hora, ritornarono in Ieruſalem, e trouarono gli vndici raunati inſieme, e quelli che erano con eſſi.

34 כַּד אָמְרִין דַּשְׁרִירָאִית קָם מָרַן וַאתְחְזִי לְשֶׁמְעוּן׃

Che diceuano, Il Signore è veramente riſuſcitato, & è apparſo à Simone.

35 וָאף הֶנוּן אֶשְׁתַּעִיו א אילֵין דַּהֲוַי בְּאוּרְחָא וַאיכַנָא אֶתִידַע לְהוֹן כַּד קַצָא לַחְמָא׃

E coſi eſſi ancora raccontaron le coſe accadute nel camino, e com'egli era ſtato conoſciuto da loro ne lo ſpezzar del pane.

36 וְכַד הָלֵין מְמַלְּלִין הֲוַו יֵשׁוּעַ קָם בַּינָתְהוֹן וֵאמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עַמְכוֹן (אֶנָא אֶנָא לָא תֶּדְחְלוּן׃)

E mentre che parlauano di queſte coſe, eſſo IESV *s'appreſento nel mezo di loro, e diceli, La pace ſia con voi.*

37 וְהֶנוּן אֶתְרְהֵבוּ וַהֲוַו בַּדְחֶלְתָא סָבְרִין הֲווּ גֵּיר דְּרוּחָא חָזַין׃

Ma eſſi ſpauentati & conturbati ſtimauano di veder vno ſpirito.

38 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מָנָא מֶתְתְּזִיעִין אַנְתּוּן וּמָנָא סָלְקָן מַחְשְׁבָתָא עַל לֶבַּבְתְכוֹן׃

Et egli diſſe loro, Perche ſete voi turbati, e perche entrano de le dubbitationi ne voſtri cuori?

39 חֲזַו אִידַי וְרַגְלַי דְּאֶנָא אֶנָא גַּשּׁוּנַי וְדַעוּ דַּלְרוּחָא בֶּסְרָא וְגַרְמֵא לַית לָהּ אַיךְ דְּחָזֵין אַנְתּוּן דְּאִית לִי׃

Vedete le mie mani e i miei piedi, perche io ſon deſſo, taſtatemi, e vedete, percioche vno ſpirito non ha ne carne ne oſſa, come voi vedete ch'io ho.

כד

32 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הֲלֹא בֹעֵר הָיָה לְבָבֵנוּ בְּקִרְבֵּנוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֵינוּ בַּדֶּרֶךְ וְכַאֲשֶׁר בֵּאֵר לָנוּ אֶת הַכְּתָבִים׃

Y dezian entre ſi, No ardia nueſtro coraçon en noſotros mientras nos hablaua en el camino, y quando nos abria las Eſcipturas?

33 וַיָּקוּמוּ בָּהּ בְּשָׁעָה וַיָּשׁוּבוּ יְרוּשָׁלַיְמָה וַיִּמְצְאוּ אֶת־עַשְׁתֵּי עָשָׂר וַאֲשֶׁר אִתָּם נִקְהָלִים יָחַד׃

Y leuantandoſe en la miſma hora, tornaronſe à. Ieruſalem: y hallaron á los Onze ayuntados, y à losque eran con ellos.

34 הָאֹמְרִים כִּי בֶּאֱמֶת קָם הָאָדוֹן וְנִרְאָה לְשִׁמְעוֹן׃

Que dezian, Reſuſcitado ha el Sennor verdaderamente, y ha apparecido à Simon.

35 וְהֵמָּה סִפְּרוּ אֶת אֲשֶׁר קָרָה לָהֶם בַּדֶּרֶךְ וְאֵיךְ נוֹדַע לָהֶם בְּשִׁבְרַת הַלָּחֶם׃

Entõces ellos contàuan las coſas que auian acontecido enel camino: y como auia ſido conocido deellós enel partir del pan.

36 וּבְדַבְּרָם אֶת־הָאֵלֶּה וְהוּא יֵשׁוּעַ קָם בְּתוֹכָם לֵאמֹר אֲלֵיהֶם שָׁלוֹם לָכֶם׃

Y entretanto que ellos hablauan eſtas coſas Ieſus ſe puſo en medio deellos, y les dixo, Paz ſea à voſotros.

37 וַיֶּחֶרְדוּ וַיִּבָּהֲלוּ חוֹשְׁבִים לִרְאוֹתָם אֶת־רוּחַ׃

Entonces ellos eſpantados, y aſſombrados penſauan que vian algun eſpiritu.

38 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה תִּבָּהֲלוּ וְלָמָּה מַחֲשָׁבוֹת עוֹלוֹת בִּלְבָבוֹתֵיכֶם׃

Mas el les dize, Porque eſtays turbados, y ſuben penſamientos à vueſtros coraçones?

39 רְאוּ אֶת יָדַי וְאֶת רַגְלַי כִּי בֶּאֱמֶת אֲנִי הוּא הַגִּישׁוּ הֲמִישׁוּ כִּי לְרוּחַ אֵין לָהּ בָּשָׂר וַעֲצָמִים כְּמוֹ רֹאִים אַתֶּם כִּי לִי הֵמָּה׃

Mirad mis manos y mis pies, que yo miſmo ſoy: Palpad, y ved: que el eſpiritu ni tiene carne ni hueſſos, como veys que yo tengo.

κδ΄.

32. Καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

Lors ils dirent entr'eux, Noſtre cœur ne bruſloit-ils pas dedans nous, quand il parloit à nous par le chemin, & nous declaroit les Eſcritures?

33. Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς.

Et ſe leuans au meſme inſtant, ils retournerent en Ieruſalem, où ils trouuerent les onze aſſemblés, & ceux qui eſtoyent auec eux:

34. Λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη σίμωνι.

Qui diſoyent, Le Seigneur eſt vrayement reſſuſcité, & s'eſt apparu à Simon.

35. Καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

Dont ceux-ci auſſi reciterẽt les choſes qui leur eſtoyent aduenues en chemin, & comment il auoit eſté recognu d'eux en rompant le pain.

36. Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

Et comme ils tenoyent ces propos, Ieſus lui meſme ſe preſenta au milieu d'eux, & leur dit, Paix ſoit auec vous.

37. Πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

Mais eux tout troublés & eſpouuantés eſtimoyent voir vn eſprit.

38. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστὲ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Dont il leur dit, Pourquoi eſtes-vous troublés, & pourquoi montent penſemens en vos cœurs?

39. Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

Voyez mes mains & mes pieds: car ce ſuis ie moi meſme: taſtez-moi, & voyez: car vn eſprit n'a ne chair ne os, comme vous voyez que i'ai.

CAP. XXIIII.

32. Et dixerunt ad invicem, Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis ſcripturas?

And they ſaid betwene them ſelues/ Did not our heartes burne within vs/ while he talked with vs by the way/ and when he opened to vs the Scriptures?

33. Et ſurgentes eadem hora regreſſi ſunt in Ieruſalem: & invenerunt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant.

And they roſe vp the ſame houre/ & returned to Jeruſalem/ & found the eleuen gathered together/ & them that were with them.

34. Dicentes, Quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.

Which ſaid/ The Lorde is riſen in deede/ and hath appeared to Simon.

35. Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.

Then they tolde what things were done in the way/ and how he was knowen of them in breaking of bread.

36. Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: (ego ſum, nolite timere.)

And as they ſpake theſe thinges/ Jeſus him ſelfe ſtood in the middes of them/ & ſaid vnto them/ Peace be to you.

37. Conturbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.

But they were abaſhed and afraid/ ſuppoſing that they had ſeene a ſpirit.

38. Et dixit eis, Quid turbati eſtis, & cogitationes aſcendunt in corda veſtra.

Then he ſaid vnto them/ Why are ye troubled? and wherefore doe doubtes ariſe in your heartes?

39. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipſe ſum, palpate, & videte: quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.

Behold mine hands & my feete: for it is I my ſelfe: handle me/ & ſee: for a ſpirit hath not fleſh and bones/ as ye ſee me haue.

Das XXIIII. Capitel.

32. Vnd ſie ſprachen vnter einander: Brandte nicht vnſer Hertz in vns/ da er mit vns redet auff dem Wege/ als er vns die Schrifft öffnet.

Oc de ſagde til huer andre/ Brende icke vort hierte i oſſ/ der hand talede met oſſ paa veyen/ oc der hand oplod oſſ Scrifften.

33. Vnd ſie ſtunden auff zu derſelbigen Stunde/ kehreten wider gen Jeruſalem/ vnnd funden da die Eilffe verſammlet/ vnnd die bey jhnen waren.

Oc de ſtode op/ i den ſamme ſtund/ oc vende til Jeruſalem igen/ oc funde de Elleffue forſamlede/ oc dem ſom vaare hoſſ dem.

34. Welche ſprachen: Der HERR iſt warhafftig aufferſtanden/ vnnd Simoni erſchienen.

Huilcke derſ ſagde/ HERREN er viſſelige opſtanden/ oc obenbaret Simoni.

35. Vnd ſie erzehleten jhnen/ was auff dem Wege geſchehen war/ vnnd wie er von jnen erkant were/ an dem/ da er das Brodt brach.

Oc de ovregnede faar dem/ huad ſom vaar ſkeet paa veyen/ oc huorledis hand bleff kent aff dem/ i det/ at hand brød Brødet.

36. Da ſie aber davon redeten/ tratt er ſelbſt Jeſus/ mitten vnter ſie/ vnd ſprach: Friede ſey mit euch.

Oc der de talede om hannem/ da traadde Jheſus ſelff/ mit iblant dem/ oc ſagde til dem/ Fred vere met eder.

37. Sie erſchracken aber vnd forchten ſich/ meineten ſie ſehen einen geiſt.

Da forferdedis de oc frøctede ſig/ oc mente/ at de ſaae en Aand.

38. Vnd er ſprach zu jhnen: Was ſeyt jr erſchrocken? vnd warumb kommen ſolche Gedancken in euer Hertz?

Oc hand ſagde til dem/ Hui ere i ſaa forferdede? Oc hui komme ſaadanne tancker i eders hierter?

39. Sehet meine Hände vnd meine Füße/ ich bins ſelber/ fühlet mich vnd ſehet/ denn ein Geiſt hat nicht Fleiſch vnd Bein/ wie jhr ſehet/ das ich habe.

Seer mine Hender oc mine Føder/ Det er ieg ſelff/ Finder paa mig oc ſeer/ Thi en Aand haffuer icke Kød oc been/ ſom i ſee/ at ieg haffuer.

Kapitola XXIIII.

32. Y řekli ſami ſobě: Wſſak Srdce naſſe hořelo w nás když mluwil nu ceſtě/ a otwijral nám Pijſma?

Y mowili miedzy ſobą: Izali ſerce náſze/ nie pálało w nas gdy mowił z námi w drodze/ y gdy nam otwirał piſmá?

33. A wſtawſſe w tauž hodinu/ wrátili ſe do Geruzaléma/ a nalezli ſhromážděných Gedenácte/ y ty kteřijž s nim byli.

A ták tegoż czáſu wſtawſzy wrocili ſie do Jeruzálem/ y znaleźli zgromádzonych iedennáście/ y ony ktorzy z nimi byli.

34. Ani prawij: Že wſtal PAN w prawdě/ a ukázal ſe Sſymonowi?

Powiedáiac im: Wſtałći Pan prawdźiwie/ y ukazał ſię Symonowi.

35. A tito wyprawowali které wěcy ſtaly ſe na ceſtě/ a kterak gſau ho poznali w lámanij chleba.

Powiedzieli im też co ſię dźiáło w drodze/ y iáko od nich był poznan w łamániu chlebá.

36. A když to mluwili/ poſtawil ſe Gežijš v proſtřed nich/ a řekl gim: Pokog wám. (Jak gſem/ Nebogte ſe.)

O tym gdy oni mowili/ tedy Jezus ſtánał w poſrzodku ich/ y rzekł im: Pokoy wam.

37. Ale oni zarmauceni a přeſtraſſeni gſauce/ domnijwali ſe žeby Ducha widěli.

Zlęknawſzy ſię tedy y ſtrwożywſzy/ mnimáli iż duchá widźieli.

38. Y řekl gim: Co gſte zarmauceni/ a myſſlenij wſtupugij na ſrdce waſſe?

Ale on rzekł do nich: Przecżżeście ſię zátrwożyli/ á co zá myſli náchodzą ſercá wáſze.

39. Wizte ruce mé a nohy/ že yá ten gſem. Dotýkayte ſe a wizte/ že Duch těla a koſtij nemá/ yako mne widijte mijti:

O gladaycie rece moie y nogi moie/ bo mci ia ſam ieſt dotykacie ſie mnie á obacżcie/ bo duch nie ma ciáła áni kośći/ iáko widźicie że ia mam.

כד

40 וְכַד הָלֵין אֲמַר חַוִי
אֶנּוּן אַידַוְהִי וְרֵגְלַוְהִי׃

E detto queſto, moſtrò loro le ſue mani e i ſuoi piedi.

41 וְכַד עַד־מָא לְהָשָׁא
לָא מְהַיְמְנִין הָווּ מֶן
חַדּוּתְהוּן וּמֶתְתַּמְהִין הָווּ
אֲמַר לְהוּן אִית לְכוּן מֶדֶם
תַּנָּן לְמֵאכַל׃

Ma eſſi non credendo ancora per l'allegrezza, e marauigliandoſi, egli diſſe loro, Hauete voi qui qualche coſa da mangiare?

42 הָנוּן דֵּין יַהֲבוּ לֵהּ מ
מְנָתָא מֶן נוּנָא דַטְוִיָא
וּמֶן כַּבְרִיתָא דְּדֶבְשָׁא׃

Et eſſi gli meſſero innanzi vn pezzo di peſce arroſtito, e del fiadone di mele.

43 וַנְסַב אֲכַל לְעֵינַיְהוּן׃

Et egli ne preſe, e mangiò in lor preſentia.

44 וֶאמַר לְהוּן הָלֵין אֶנּוּן
מֶלֵּא דְמַלְּלֶת עַמְכוּן כַּד
לְוָתְכוּן הֲוִית דְּוָלֵא הֲוָא
דְּנֶשְׁתַּלַּם כֹּל מֶדֶם דַּכְתִיב
בְּנָמוֹסָא דְמוּשֶׁא וּבַנְבִיֵא
וּבְמַזְמוֹרֵא עֲלַי׃

Poi diſſe loro, Queſte ſon le parole ch'io vi diſſi quando ero ancora con eſſo voi, ch'egli era neceſſario che s'adempieſſeno tutte le coſe che ſono ſcritte di me ne la Legge di Moiſe, e ne i Profeti, e ne i Salmi.

45 הָידֵין פְּתַח רֶעְיָנְהוּן
לְמֶסְתַּכָּלוּ כְּתָבֵא׃

Allora aperſe il loro intelletto per intender le Scritture.

46 וֶאמַר לְהוּן דְּהָכַנָּא
כְּתִיב וְהָכַנָּא זָדֵק דַּיְחַשׁ
מְשִׁיחָא וַדְיקוּם מֶן בֵּית
מִיתֵא לִתְלָתָא יַוְמִין׃

E diſſe loro, Coſi è ſcritto, e coſi biſognaua che Chriſto patiſſe e riſuſcitaſſe il terzo giorno da morte.

47 וַדְנֶתְכַּרְזוּ בַּשְׁמֵהּ ת
תְיָבוּתָא לְשׁוּבְקָנָא ד
דַחְטָהֵא בְּכֻלְּהוּן עַמְמֵא
וְשׁוּרָיָא יְהֵוֵא מֶן
אוּרִישְׁלֶם׃

E che ſi predicaſſe nel nome ſuo la penitentia e la remeſſion de peccati in tutte le genti, cominciando da Ieruſalem.

כד

40 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה וַיַּרְא
אוֹתָם אֶת־יָדַיִם וְאֶת־רַגְלַיִם׃

Y en diziendo eſto, moſtroles las manos y los pies.

41 וּבְעוֹדָם לֹא מַאֲמִינִים
מִשִּׂמְחָה גְדוֹלָה וּמִתַּמְּהִים וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם הֲיֵשׁ־לָכֶם מָה אֹכֶל
פֹּה׃

Y no lo creyendo aun ellos de gozo, y marauillados, dixoles, Teneys aqui algo de comer?

42 וַיִּתְּנוּ לוֹ פַּת־דָּג אֲשֻׁדָּג
וּדְבַשׁ נֹפֶת צוּפִים׃

Entonces ellos le preſentaron parte de vn pece aſſado, y vn panal de miel.

43 וַיִּקַּח לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכַל׃

Loqual el tomó, y comiô delante deellos:

44 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֵלֶּה הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם בְּעוֹדֶנִּי
הָיִיתִי עִמָּכֶם כִּי צָרִיךְ לְהִמָּלֵא
אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נִכְתָּבוֹת בְּתוֹרַת
מֹשֶׁה בַּנְּבִיאִים וּבִתְהִלִּים עָלָי׃

Y dixoles, Eſtas ſon las palabras que os hablê eſtando aun con voſotros: que era neceſſario que ſe cumplieſſen todas las coſas que eſtan eſcriptas en la Ley de Moyſen, y en los Prophetas, y en los Pſalmos, de mi.

45 אָז־פָּתַח לָהֶם אֶת תְּבוּנָה
לְהָבִין אֶת־הַכְּתָבִים׃

Entonces les abrió el ſentido, paraque entendieſſen las Eſcripturas.

46 וַיֹּאמֶר לָהֶם כִּי כֹּה נִכְתַּב
וְכֵן צָרִיךְ לְעַנּוֹת־הַמָּשִׁיחַ וְלָקוּם
מִמֵּתִים בַּיּוֹם שְׁלִישִׁי׃

Y dixoles, Anſi eſta eſcripto, y anſi fue meneſter que el Chriſto padecieſſe, y reſuſcitaſſe de los muertos àl tercero dia:

47 וּלְהִקָּרֵא בִּשְׁמוֹ אֶת־תְּשׁוּבָה
וּסְלִיחַת חֲטָאִים בְּכָל־הַגּוֹיִם
וּלְהָחֵל מִירוּשָׁלַיִם׃

Y que ſé predicaſſe en ſu nombre Penitencia, y remiſſion de peccados en todas las naciones, començando de Ieruſalem.

κδ.

40. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

Quand il eut dit ces choſes, il leur monſtra ſes mains & ſes pieds,

41. Ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;

Mais comme encores de ioye ils ne croyoyent point, & s'eſmerueilloyent, il leur dit, Auez-vous ici quelque choſe à manger?

42. Οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου.

Et ils lui preſenterent vne piece de poiſſon roſti, & d'vn rayon de miel.

43. Καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

Et l'ayant prins, il en mangea deuant eux.

44 Εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.

Puis leur dit, Ce ſont ici les propos que ie vous tenoye, quand y eſtoye encores auec vous, qu'il faloit que toutes les choſes qui ſont eſcrites de moi en la Loy de Moyſe, & és Prophetes, & Pſeaumes, fuſſent accomplies.

45. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς.

Lors il leur ouurit l'entendement pour entendre les Eſcritures.

46. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ.

Et leur dit, Il eſt ainſi eſcrit, & ainſi faloit que le Chriſt ſouffriſt, & reſſuſcitaſt des morts au troſieme iour,

47. Καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ.

Et qu'on preſchaſt en ſon Nom repentance & remiſſion des pechés par toutes nations, en commençant depuis Ieruſalem.

CAP. XXIIII.

40. Et cùm hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & pedes.

And when he had thus ſpoken / he ſhewed them his handes and feete.

41. Adhuc autem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hîc aliquid quod manducetur?

And while they yet beleeued not for ioy / and wondered / he ſaide vnto them / Haue ye here any meate?

42. At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & favum mellis.

And they gaue him a piece of a broiled fiſh / and of an hony combe.

43. Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens (reliquias dedit eis.)

And he tooke it / and did eat before them.

44. Et dixit ad eos, Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcum, quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis, de me.

And he ſayde vnto them / Theſe are the wordes / which I ſpake vnto you while I was yet with you / that al muſt be fulfilled which are written of me in the Law of Moſes / and in the Prophets & in the Pſalmes.

45. Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent ſcripturas.

Then opened he their vnderſtanding / y they might vnderſtand the ſcriptures.

46. Et dixit eis, Quoniam ſic ſcriptum eſt, & ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die.

And ſaid vnto thē / Thus is it written / and thus it behoued Chriſt to ſuffer and to riſe againe from the dead the third day.

47. Et prædicari in nomine eius pœnitentiã & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ieroſolyma.

And that repentance / and remiſſion of ſinnes ſhould be preached in his Name among all nations / beginning at Jeruſalem.

Das XXIIII. Capitel.

40. Vnd da er das ſaget / zeiget er jhnen Hände vnd Füße.

Oc ſom hand det ſagde / viſde hand dem Hender oc Føder.

41. Da ſie aber noch nicht glaubeten für freuden / vnd ſich verwunderten / ſprach er zu jhnen: Habt jhr hie etwas zu eſſen?

Oc der de end nu icke trode faar glæde / oc forundrede ſig / da ſagde hand til dem / Haffue i her noget at æde?

42. Vnd ſie legten jhm für ein ſtück vom gebratenen Fiſch vnnd Honigſeims.

Oc de lagde it ſtycke aff en ſtegt Fiſk faar hannem oc Hunnig kage.

43. Vnd er nams vnd aß für jhnen.

Oc hand tog det / oc oed faar dem.

44. Er aber ſprach zu jhnen: Das ſind die Rede / die ich zu euch ſaget / da ich noch bey euch war / Denn es muß alles erfüllet werden / was von mir geſchrieben iſt im Geſetz Moſi / in den Propheten / vnd in Pſalmen.

Oc hand ſagde til dem / Det er den Tale / ſom ieg ſagde til eder / der ieg end nu vaar hoſſ eder / Thi det ſkal altſammen fuldkommis / ſom er ſcreffuit om mig i Moſe Low / i Propheter oc vdi Pſalmer.

45. Da öffnet er jhnen das Verſtändniß / daß ſie die Schrifft verſtunden.

Da oplod hand deris forſtand / at de forſtode Scrifften.

46. Vnd ſprach zu jhnen: Alſo iſts geſchrieben / vnd alſo muſt Chriſtus leiden / vnd aufferſtehen von den Todten am dritten tage.

Oc ſagde til dem / Saa er det Screffuit / oc ſaa ſkulde Chriſtus lide / oc opſtaa fra de Døde tredie dag.

47. Vnnd predigen laſſen in ſeinem Namen / Buſſe vnnd vergebung der Sünden / vnter allen Völckern / vnd anheben zu Jeruſalem.

Oc lade predicke i ſit Naffn / Penitentze oc Syndernis forladelſe ibiant alle Folck / oc begynde i Jeruſalem.

Kapitola. XXIIII.

40. A když to powěděl / vkázal gim ruce a nohy.

A rzekſzy to / vkazal im rece y nogi.

41. Když pak oni geſſtě newěřili / ale diwili ſe pro radoſt / řekl. Máteli tuto něco geſſtoby ſe pogedlo?

Lecż gdy ieſzcże oni nie wierzyli przed radoſcią á iż ſie dziwowáli / rzekł im: Macie wżdy tu co ieść?

42. A oni podali gemu kuſu ryby pečené / a pláſtu ſtrdij.

A dáli mu puł ryby pieczoney / y ſztukę plaſtru miodu.

43. A když poged před nijmi / wzaw (oſtatky dal gim.)

Co on wziąwſzy iadł przed nimi.

44. A řekl: Tato gſau ſlowa kteráž gſem mluwil wám když gſem geſſtě s wámi byl / že muſý ſe naplniti wſſeckny wěcy kteréž pſány gſau w Zákoně Moyžijſſowě a w Prorocých y w Žalmijch o mně.

Zátym rzekł do nich: Teć ſą ſłowá ktorem mowił do was / pokim ieſzcże był z wámi / iż było potrzebá wypełnić ſie wſzytkiemu co nápíſano ieſt w zakonie Moiżeſzowym / w Prorocech / y w Pſálmiech o mnie.

45. Tehdy otewřel gim ſmyſl aby rozuměli pijſmům.

Otworzył tedy ſmyſł ich iż zrozumieli piſmá / y rzekł do nich:

46. A řekl gim: Že tak pſáno geſt / a tak muſyl Kryſtus trpěti / a třetijho dne z mrtwých wſtáti:

Takći ieſt nápiſano / y tak było potrzebá Kryſtuſowi cierpieć / y wſtać od vmarłych dnia trzeciego.

47. A kázáno byti we gménu geho pokánij a odpuſſtěnij hřijchůw / mezy wſſemi Národy / počnauc od Geruzaléma.

Aby w imie iego było opowiedano vznánie y odpuſzcżenie grzechow v wſzytkich narodow / pocżawſzy od Jeruzálem.

כד

48 וְאַנְתּוּן אֶנּוּן סָהֲדֵא
דְּהָלֵין׃

Hor voi ſete teſtimonij di tutte queſte coſe.

49 וְאֶנָא אֱשַׁדַּר עֲלַיְכוּן
מוּלְכָּנָא דְּאָבִי אַנְתּוּן דֵּין
קוּוּ בְּאוּרִשְׁלֶם מְדִינְתָּא
עַדְמָא דְּתֶתְלַבְּשׁוּן חַיְלָא
מֶן רַוְמָא׃

Et ecco io mandarò la promeſſa del Padre mio ſopra voi: e voi ſtateui ne la città di Ieruſalem, infin à tanto che voi ſiate veſtiti de la virtù da alto.

50 וְאַפֶּק אֶנּוּן עַד־מָא
לְבֵית־עַנְיָא וַאֲרִים
אִידַוְהי וּבַרֶךְ אֶנּוּן׃

Poi gli menò fuore infin à Betania: & alzò le ſue mani, e benediſſegli.

51 וַהֲוָא דְּכַד מְבַרֶךְ לְהוּן
אֶתְפְּרֶשׁ מֶנְהוּן וַסְלֶק ל
לַשְׁמַיָּא׃

E mentre ch'egli li benediceua, ſi partì da loro, & era portato in cielo.

52 הֲנוּן דֵּין סְגֶדוּ לֵהּ ו
וְהֶפְכוּ לְאוּרִשְׁלֶם בְּחַדוּתָא
רַבְּתָא׃

Et eſſi poi che l'hebbero adorato, ſene ritornorono in Ieruſalem con grande allegrezza.

53 וּבְכֻל־זְבַן אִיתַיְהוּן
הֲווֹ בְּהַיְכְּלָא כַּד מְשַׁבְּחִין
וַמְבַרְכִין לַאלָהָא אַמִּין׃

Eſtauanſene ſempre nel tempio, laudando e benedicendo Iddio, Amen.

שְׁלַם אֶוַנְגֶּלִיּוֹן קַדִּישָׁא
דְּלוּקוֹס מְסַבְרָנָא׃

כד

48 וְאַתֶּם הוֹיִם עֵדִים לָאֵלֶּה׃

Y voſotros ſoys teſtigos deeſtas coſas.

49 וְהִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ אֶת־
מַאֲמַר אָבִי עֲלֵיכֶם וְאַתֶּם
שְׁבוּ בְּעִיר יְרוּשָׁלַיִם עַד־כִּי
תִּלָּבְשׁוּ עֹז כֹּחַ וּגְבוּרָה מִמְּרוֹמִים׃

Y heaqui, yo embiaré âl Prometido de mi Padre ſobre voſotros: mas voſotros aſſentad en la ciudad de Ieruſalem, haſtaque ſeays enueſtidos de lo alto de potencia.

50 וַיּוֹצִיאֵם לַחוּץ עַד־בֵּית
עֲנִיָּה וַיִּשָּׂא אֶת יָדָיו וַיְבָרֶךְ אוֹתָם׃

Y ſacólos fuera haſta Bethania, y alçando ſus manos los bendixo.

51 וַיְהִי־בְּבָרְכוֹ אוֹתָם וַיִּפָּרֵד
מֵהֶם וַיַּעַל־אֶל־הַשָּׁמָיִם׃

Y aconteció que bendiziendolos ſe fue dellos, y era lleuado arriba àl cielo.

52 וְהֵמָּה הִשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיָּשׁוּבוּ
אֶל־יְרוּשָׁלַיִם עִם שִׂמְחָה
גְּדוֹלָה׃

Y ellos deſpues de auerlo adorado, boluieronſe à Ieruſalem con gran gozo.

53 וַיִּהְיוּ תָּמִיד בַּהֵיכָל מְשַׁבְּחִים
וּמְבָרְכִים אֶת־אֱלֹהִים אָמֵן׃

Y eſtauan ſiempre enel Templo, à labando y bendiziendo á Dios, Amen.

נִשְׁלְמָה בְּשׂוֹרָה קְדוֹשָׁה
כְּפִי לוּקָס׃

κδ.

48. Ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.

Or eſtes vous teſmoins de ces choſes.

49. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.

Et voici, ie m'en vai enuoyer la promeſſe de mon Pere ſur vous. Vous donques, demeurez en la ville de Ieruſalem iuſqu' à tant que vous ſoyez reueſtus de la vertu d'enhaut.

50. Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.

Apres il les mena dehors iuſqu'en Bethanie puis eſleuant ſes mains en haut, il les benit.

51. Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

Et aduint qu'en les beniſſant, il ſe retira d'auec eux & fut eſleué au ciel.

52. Καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

Et eux l'ayans adoré, s'en retournerent en Ieruſalem auec grande ioye.

53. Καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

Et eſtoyent touſiours au temple, louans & beniſſans Dieu. Amen.

Τέλος τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου
κατὰ Λουκᾶν.

CAP. XXIIII.

48. Vos autem teſtes eſtis horum.

Now ye are witneſſes of theſe thinges.

49. Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos: vos autẽ ſedere in civitate, quoad uſque induamini virtute ex alto.

And beholde/ I will ſend the promes of my Father vpon you: but tary ye in the citie of Jeruſalẽ/ vntill ye be endued with power from an hie.

50. Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & elevatis manibus ſuis benedixit eis.

Afterward he led them out into Bethania/ & lift vp his hands/ and bleſſed them.

51. Et factum eſt: dum benediceret illis, receſſit ab eis, & ferebatur in cælum.

And it came to paſſe/ that as he bleſſed them/ he departed from them/ and was caried vp into heauen.

52. Et ipſi adorantes regreſſi ſunt in Ieruſalem cum gaudio magno.

And they worſhipped him/ and returned to Jeruſalem with great ioy.

53. Et erant ſemper in templo, laudantes & benedicentes Deum, Amen.

And were continually in the Temple/ prayſing/and lauding God/Amen.

F I N I S.

Das X XIIII. Capitel.

48. Ihr aber ſeyt des alles Zeugen.

Oc i ere Vidne til alt dette.

49. Vnd ſihe/ ich wil auff euch ſenden die verheiſſung meines Vaters. Ihr aber ſolt in der Statt Jeruſalem bleiben/ biß daß jhr angethan werdet mit Krafft auß der höhe.

Oc ſee/ Jeg vil ſende min Faders Foriettelſe offuer eder. Men i ſkulle bliffue i Jeruſalem ſtad/ indtil i bliffue i førde met Krafft aff det høye.

50. Er führet ſie aber hinauß biß gen Bethania/ vnnd hub die Hände auff/ vnd ſegnet ſie.

Oc hand førde dem henud til Bethania/ oc opløffte Henderne/ oc velſignede dem.

51. Vnd es geſchach/ da er ſie ſegnet/ ſchied er von jhnen/ vnnd fuhr auff gen Himmel.

Oc det ſkede/ der hand velſignede dem/ ſkildis hand fra dem/ oc foer op i Himmelen.

52. Sie aber beteten jn an/ vnd kehreten wider gen Jeruſalem mit groſſer freude.

Men de tilbade hannem/ oc vende tilbage igen til Jeruſalem met ſtor glæde.

53. Vnd waren allwege im Tempel/ preiſeten vnd lobeten Gott.

Oc vaare altid i Templen/ priſede oc loffuede Gud.

Ende des Euangelions
S. Lucas.

Kapitola X X IIII.

48. Wy pak ſwědkowé gſte těchto wěcý.

A wy ieſteſcie świádkowie tego.

49. A yáť poſſli zaſljbeni Otce mého na wás: Wy pak zůſtaňte w Měſtě/ dokudž nebudete oblečeni mocý s wýſoſti.

Y othoć ia poſle obietnice Oycá mego ná was. Mießkaycież wy tedy w mieśćie Jeruzálem/ aż będźiecie obleczeni mocą zwyſokośći.

50. Tedy wywedl ge wen do Bethaný/ a pozdwihw rukau ſwých/ dal gim požehnánij.

Zátym ze ſe wiodł precz aż ku Bethánicy/ á podniozßy rece ſwe/ blogoſłáwił im.

51. Y ſtalo ſe když gich požehnal odſſel od nich/ a neſen geſt do Nebe.

Y zſtało ſie gdy im blogoſłáwił/ rozſtał ſie z nimi/ á był nieſion w zgorę do niebá.

52. A oni pokloniwſſe ſe gemu/ nawrátili ſe do Geruzaléma s radoſtij welikau:

Oni tedy dawßy mu chwałę/ wrocili ſie do Jeruzalem z weſelem wielkim.

53. A byli wždycky w Chrámě/ chwálijce a welebijce Boha.

Y byli záwżdy w Kośćiele chwaląc y blogoſłáwiąc Bogá. Amen.

Skonáwá ſe Ewangelium/ popſané od Swatého Lukáſſe Ewangeliſty.

SANCTUS
IOHANNES,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

אונגליון ✠ בשורה ✠ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

דְיוֹחַנָן׃

קֶפַלָאוֹן א

1 ברֵישִׁית אִיתַוְהִי
הֲוָא מֶלְתָא וְהוּ
מֶלְתָא אִיתַוְהִי
הֲוָא לְוָת אֱלָהָא וַאלָהָא
אִיתַוְהִי הֲוָת הוּ מֶלְתָא׃

Nel principio era la Parola, e la Parola era appreſſo Iddio: e quella Parola era Iddio.

2 הָנָא אִיתַוְהִי הֲוָת
בְּרִישִׁית לְוָת אֱלָהָא׃

Queſta era nel principio appreſſo Iddio.

3 כֻּל בְּאִידֵהּ הֲוָת ו
וּבֶלְעָדַוְהִי אַף לָא חֲדָא
הֲוָת מֶדֶם דַּהֲוָא׃

Tutte le coſe ſono ſtate fatte per eſſa: e niente è ſtato fatto ſenza eſſa, di cio che è fatto.

4 בֵּהּ חַיֵּא הֲוָא וְחַיֵּא
אִיתַיְהוֹן נוּהְרָא דִבְנַי
נָשָׁא׃

In eſſa era la Vita, e la Vita era la luce de gli huomini.

5 וְהוּ נוּהְרָא בַּחֲשׁוּכָא
מְנַהַר וַחֲשׁוּכָא לָא
אַדְרְכֵהּ׃

E la Luce riluce ne le tenebre, e le tenebre non l'hanno compreſa.

6 הֲוָא בַּר־נָשָׁא דְאֶשְׁתַּדַּר
מֶן אֱלָהָא שְׁמֵהּ יוֹחַנָן׃

Fu vn huomo mandato da Dio, il cui nome era Giouanni.

7 הָנָא אֶתָא לְסָהֲדוּתָא
דִּיסָהֵד עַל נוּהְרָא דְּכֻל־
נָשׁ נְהַיְמֶן בְּאִידֵהּ׃

Coſtui venne per portar teſtimonianza, per render teſtimonio de la Luce: acciochè tutti credeſſeno per lui.

8 לָא הַו הֲוָא נוּהְרָא אֶלָּא
דִּיסָהֵד עַל נוּהְרָא׃

Non era gia egli la Luce, ma era per render teſtimonianza de la Luce.

9 אִיתַוְהִי הֲוָא גֵּיר נוּהְרָא
שְׁרָרָא דִּמְנַהַר לְכֻל־נָשׁ
דְּאָתֵא לְעָלְמָא׃

La vera Luce, era quella ch'illumina ogni huomo che viene al mondo.

כְּפִי יוֹחָנָן

א

1 בְּרֵאשִׁית הָיָה הַדָּבָר וְהַדָּבָר
הָיָה אֶת־הָאֱלֹהִים וֵאלֹהִים
הָיָה הַדָּבָר׃

ENel principio ya era la Palabra: y la Palabra era acerca de Dios, y Dios era la Palábra.

2 זֶה הָיָה בְּרֵאשִׁית אֵצֶל
הָאֱלֹהִים׃

Eſta era enel principio acerca de Dios.

3 כֹּל־נַעֲשׂוּ בוֹ וּבִלְעָדָיו אַף־אַחַת
לֹא נֶעֶשְׂתָה אֲשֶׁר נַעֲשָׂתָה׃

Todas las coſas por eſta fueron hechas: y ſin ella nada de loque es hecho, fue hecho.

4 בּוֹ הָיוּ הַחַיִּים וְהַחַיִּים הָיוּ
אוֹר הָאֲנָשִׁים׃

En ella eſtaua la uida. y la vida era la Luz de los hombres.

5 וְהָאוֹר בַּחֹשֶׁךְ הֵאִיר וְהַחֹשֶׁךְ
לֹא קִבְּלֻנוּ׃

Y la Luz en las tinieblas reſplandece mas las tinieblas no la comprehendieron.

6 הָיָה אִישׁ שָׁלוּחַ מֵאֱלֹהִים
וּשְׁמוֹ יוֹחָנָן׃

Fue vn hombre embiado de Dios, el qual ſe llamaua Ioan:

7 זֶה בָּא לָעֵדוּת לְהָעֵד עַל־
הָאוֹר לְמַעַן כֻּלָּם יַאֲמִינוּ בְיָדוֹ׃

Eſte vino por teſtimonio para que dieſſe teſtimonio de la Luz, para que todos creyeſſen por el.

8 זֶה לֹא הָיָה הָאוֹר כִּי אִם
אֲשֶׁר יָעֵד עַל־הָאוֹר׃

El no era la Luz: ſino para que dieſſe teſtimonio de la Luz.

9 כִּי הָיָה הָאוֹר נֶאֱמָן אֲשֶׁר
מֵאִיר אֶת כָּל־הָאָדָם הַבָּא
בָּעוֹלָם׃

Aquella Palabra era la Luz verdadera, que alumbra à todo hõbre, que viene en eſte mundo.

ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΕΝ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

Au commencement eſtoit la Parole, & la Parole eſtoit auec Dieu: & ceſte Parole eſtoit Dieu.

2. Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.

Elle eſtoit au commencement auec Dieu.

3. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.

Toutes choſes ont eſté faites par icelle: & ſans icelle rien qui ait eſté fait, n'a eſté fait.

4. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.

En elle eſtoit la vie & la vie eſtoit la lumiere des hommes.

5. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

Et la Lumiere luit és tenebres, & les tenebres ne l'ont point compriſe.

6. Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης.

IL Y EVT vn homme enuoyé de Dieu, qui auoit nom Iehan.

7. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.

Ceſtui-ci vint pour porter teſmoignage, à ce qu'il rendiſt teſmoignage de la Lumiere, afin que tous creuſſent par lui.

8. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

Lui n'eſtoit pas ceſte Lumiere-la, mais eſtoit enuoyé pour teſmoigner de la Lumiere.

9. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

Ceſte lumiere-la eſtoit la veritable, qui illumine tout homme venant au monde.

CAP. I.

IN principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

IN the beginning was the Word/ & the Word was with God/ and that Word was God.

2. Hoc erat in principio apud Deum.

The ſame was in the beginning with God.

3. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt.

All things were made by it / and without it was made nothing that was made.

4. In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum.

In it was life/ and the life was the light of men.

5. Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.

And the light ſhineth in the darkenes/ and the darkenes comprehended it not.

6. Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Iohannes.

There was a man ſent from God/ whoſe name was John.

7. Hic venit in teſtimonium: ut teſtimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum.

The ſame came for a witnes / to beare witnes of the light / that all men through him might beleeue.

8. Non erat ille lux: ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine.

He was not that light/ but was ſent to beare witnes of the light.

9. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ.

That was the true light/ which lighteth euery man that commeth into the world.

Das I. Capitel.

IM Anfang war das Wort/ vnd das Wort war bey GOtt/ vnd GOtt war das Wort.

I Begyndelſen vaar Ordet/ oc ordet vaar hoſſ Gud/ oc Gud vaar det Ord.

2. Daſſelbige war im Anfang bey Gott.

Det ſamme vaar i Begyndelſen hoſſ Gud.

3. Alle ding ſind durch daſſelbige gemacht/ vnd ohn daſſelbige iſt nichts gemacht/ was gemachet iſt.

Alle ting ere giorde ved det ſamme/ oc vden det ſamme er inted giort/ huad ſom giort er.

4. In jhm war das Leben/ vnd das Leben war das Liecht der Menſchen.

I hannem vaar Liffuit/ oc Liffuit vaar Menniſkens Liuſſ.

5. Vnnd das Liecht ſcheinet inn der Finſterniß/ vnd die finſterniß habens nicht begriffen.

Oc Liuſet ſkinner i Mørcket/ oc Mørckene begrebe det icke.

6. Es ward ein Menſch von GOtt geſandt/ der hieß Johannes.

Der bleff it Menniſke vdſent aff Gud/ ſom hed Johannes.

7. Derſelbige kam zum Zeugniß/ daß er vom Liecht zeugete/ auff daß ſie alle durch jhn glaubten.

Den ſamme kom til it Vidnisbyrd/ at hand ſkulde vidne om Liuſet/ paa det/ at de ſkulde alle tro ved hannem.

8. Er war nicht das Liecht/ ſondern das er zeugete von dem Liecht.

Hand vaar icke Liuſet/ Men at hand ſkulde vidne om Liuſet.

9. Das war das warhafftige Liecht/ welches alle Menſchen erleuchtet/ die in diſe Welt kommen.

Det vaar det ſande Liuſ/ ſom opliuſer alle Menniſke der komme i Verden.

Kapitola I.

NApočátku bylo Slowo/ a Slowo bylo v Boha/ a Buoh byl to Slowo.

NA poczatku było Słowo/ á Słowo ono było v Bogá/ y było ono Słowo Bog.

2. To bylo na počátku v Boha.

Tho Słowo było ná poczatku v Bogá.

3. Wſſecky wěcy ſkrze ně včiněny gſau/ a bez něho nic nenij včiněno což včiněno geſt.

Wßytko ſie przez to Słowo ſtáło/ á oprocz niego nic ſie nie ſtáło/ cożkolwiek było vczynione.

4. W něm žiwot byl/ a žiwot byl ſwětlo Lidij:

W nimci był żywot/ á żywoth był świátłość oná ludzka.

5. A Swětlo w temnoſtech ſwijtij/ a tmy ho neobſáhly.

A táć świátłość w ciemnościach świeci/ ále tey ciemności nie ogárnely.

6. Byl Cžlowěk poſlaný od Boha/ kterémuž giméno bylo Jan.

Był człowiek posłány od Bogá/ ktoremu było imie Jan.

7. Ten přiſſel na ſwědectwij/ aby ſwědectwij wydal o Swětlu/ aby wſſyckni wěřili ſkrze něho.

Ten przyßedł ku świádectwu/ áby świádczył o świátłości/ áby prze zeń wßyſcy wierzyli.

8. Nebyl on to ſwětlo/ ale aby ſwědectwij wydal o Swětlu.

Nie byłci on świátłoſcią ona/ ále był posłan iżby świádczył o oney świátłości.

9. Bylo ſwětlo prawé/ kteréž oſwěcuge každého člowěka/ přicházegjcyho na tento Swět.

Toc było oná świátłość prawdziwa/ ktora oświeca wßelkiego człowieká ná świát przychodzącego.

א

10 בְּעָלְמָא הֲוָא וְעָלְמָא בְּאִידֵהּ הֲוָא וְעָלְמָא לָא יִדְעֵהּ׃

Era nel mondo, e il mondo è ſtato fato per eſſa, e non l'ha il mondo conoſciuta.

11 לְדִילֵהּ אֲתָא וְדִילֵהּ לָא קַבְּלוּהִי׃

Ella è venuta ſul ſuo: e i ſuoi non l'hanno riceuuta.

12 אִילֵין דֵּין דְּקַבְּלוּהִי יְהַב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא דְּבְנַיָּא דַּאלָהָא נֶהְווּן לְאִילֵין דְּמְהַיְמְנִין בַּשְׁמֵהּ׃

Ma quanti l'hanno riceuuta, ha dato loro queſta dignità, di eſſer fatti figliuoli di Dio, à quelli, cioè, che credeno nel Nome ſuo.

13 אִילֵין דְּלָו מֶן דְּמָא וְלָא מֶן צֶבְיָנָא דְּבֶסְרָא וְלָא מֶן צֶבְיָנָא דְּגַבְרָא אֶלָּא מֶן אֲלָהָא אֶתִילֶדוּ׃

I quali non ſon nati da ſangue, ne da volonta di carne, ne da volonta d'huomo ma ſon nati da Dio.

14 וּמֶלְּתָא בֶּסְרָא הֲוָת וַאגֶן בַּן וַחֲזַין שׁוּבְחֵהּ אַיךְ דִּיחִידָיָא דְּמֶן אַבָא דַּמְלֵא טַיְבוּתָא וְקוּשְׁתָא׃

E queſta parola s'è fatta carne & habitato fra noi (& habbiam veduta la gloria ſua, gloria dico come dell'vnigenito vſcito dal Padre) pieno di gratia e di verità:

15 יוּחַנָּן סָהֶד עֲלָוְהִי וּקְעָא וֶאמַר הָנַו הָו דֶּאמְרֶת דְּבָתְרַי אָתֵא וַהְוָא לֵהּ קֳדָמַי מֶטוּל דְּקַדְמָי הוּ מֶנַּי׃

Giouanni teſtificò di lui, e gridò, dicendo, Queſto era colui, delquale io diceuo, Colui, che vien doppo me, è preferito à me: conciosia ch'egli era prima di me.

16 וּמֶן מֻלְיוּתֵהּ חְנַן כֻּלַּן נְסַבְן וְטַיְבוּתָא חֲלָף טַיְבוּתָא׃

E tutti noi habbiam riceuuto de la ſua abbondantia e gratia per gratia.

17 מֶטוּל דְּנָמוּסָא בְּיַד מוּשֶׁא אֶתִיְהֶב שְׁרָרָא דֵּין וְטַיְבוּתָא בְּיַד יֵשׁוּע מְשִׁיחָא הֲוָת׃

Perciocche la Legge ſua fu data per Moiſe ma la gratia e la verità è ſtata fatta per Ieſu Chriſto.

א

10 בָּעוֹלָם הָיָה וְהָעוֹלָם בְּיָדוֹ נַעֲשָׂה וְהָעוֹלָם לֹא יְדָעוֹ׃

Enel mundo eſtaua, y el mundo fue hecho por el, y el mundo no lo conoció.

11 אֶל־חֲנִיכָיו בָּא וַחֲנִיכָיו לֹא קִבְּלוּהוּ׃

A lo que era ſuyo vino y los ſuyos no lo recibieron.

12 וְכַמָּה קִבְּלוּהוּ נָתַן לָהֶם אֶת שִׁלְטוֹן לִהְיוֹת בְּנֵי־אֱלֹהִים לַמַּאֲמִינִים בִּשְׁמוֹ׃

Mas á todos los que lo recibieron, dioles poteſtad de ſer hechos hijos de Dios, á los que creen en ſu Nombre:

13 אֲשֶׁר לֹא מִדָּמִים וְלֹא מֵאֲבִיּוֹנַת הַבָּשָׂר וְלֹא מֵרְצוֹן הָאִישׁ כִּי מֵאֱלֹהִים יֻלָּדוּ׃

Los quales no ſon engendrados de ſangres, ni de voluntad de carne, ni de voluntad de varon, mas de Dios,

14 וְהַדָּבָר הָיָה בָשָׂר וְשָׁכַן עִמָּנוּ וְרָאִינוּ אֶת כְּבוֹדוֹ כְּמוֹ כְבוֹד הַיָּחִיד נוֹלָד מֵאָב מָלֵא חֶסֶד וֶאֱמֶת׃

Y aquella palabra fue hecha carne, y habitó entre noſotros: y vimos ſu gloria, gloria como del Vuigenito del Padre, lleno de gracia y de verdad.

15 יוֹחָנָן הֵעִיד עָלָיו וַיִּצְעַק לֵאמֹר זֶה הוּא אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲשֶׁר אַחֲרַי בָּא וּלְפָנַי הָיָה כִּי־רִאשׁוֹן מִמֶּנִּי הָיָה׃

Ioan dió teſtimonio deel: y clamó diziendo Eſte es delque yo dezia, El que viene tras mi, es antes de mi: porque es primero que yo:

16 וּמִמְּלוֹאָהּ כֻּלָּנוּ לָקַחְנוּ חִנָּם חֵן עַל־חֵן׃

Y di ſu plenitud tomamos todos, y gracia por gracia·

17 כִּי־הַתּוֹרָה בְּמֹשֶׁה נִתְּנָה הַחֵן וְהָאֱמֶת בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הָיְתָה׃

Porque la ley por Moyſen fue dada: mas la gracia y la verdad por Ieſus el Chriſto fue hecha.

α'.

10. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

Ceſte Lumiere-la eſtoit au monde, & le monde a eſté fait par icelle: mais le monde ne l'a point cognue.

11. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

Il eſt venu chez ſoi: & les ſiens ne l'ont point receu.

12. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Mais tous ceux qui l'ont receu, il leur à donné ce droict d'eſtre faits enfans de Dieu, aſſauoir à ceux qui croyent en ſon Nom.

13. Οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

Leſquels ne ſont point nés de ſang, ne de la volonté de la chair, ne de la volonté de l'homme: mais ſont nés de Dieu.

14. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

Et ceſte Parole a eſté faite chair, & a habité entre nous (& nous auons contemplé ſa gloire, voire vne gloire comme de l'vnique iſſu du Pere) pleine de grace & de verité.

15. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

Iehan a rendu teſmoignage de lui, & a crie, diſant, Ceſtui-ci eſt celui duquel ie diſoye, Celui qui vient apres moi, eſt preferé a moi, car il eſtoit premier que moi.

16. Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

Et nous auons tous receu de la plenitude d'icelui, & grace pour grace.

17. Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο.

Car la Loy a eſté donnee par Moyſe: la grace & la verite eſt aduenue par Ieſus Chriſt.

CAP. I.

10. In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum nō cognovit.

He was in the world/and the world was made by him: and the worlde knewe him not.

11. In propria venit, & ſui eum non receperunt.

He came vnto his owne/ and his owne receiued him not.

12. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius

But as many as receiued him / to thē he gaue power to be the Sonnes of God / euen to them that beleeue in his Name.

13. Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.

Which are borne not of blood/ nor of the will of the fleſh/ nor of the will of man/but of God.

14. Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quaſi unigeniti à Patre) plenum gratiæ & veritatis.

And the worde was made fleſhe / and dwelt among vs / (and we ſawe the glory thereof / as the glory of the onely begotten Sonne of the Father) ful of grace & trueth.

15. Iohannes teſtimonium perhibet de ipſo, & clamat dicens, Hic erat quem dixi. Qui poſt me venturus eſt: ante me factus eſt, quia prior me erat.

John bare witnes of him/& cryed: ſaying/This was he of whom I ſaid / He that commet after me / is preferred before me: for he was before me.

16. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

And of his fulnes haue all we receiued/& grace for grace.

17. Quia lex per Moyſen data eſt gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt

For the Law was giuen by Moſes/but grace and trueth came by Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

10. Es war in der Welt / Vnnd die Welt iſt durch daſſelbige gemacht/ vnd die Welt kannte es nicht.

Det vaare i Verden / oc Verden er giort ved det ſamme / oc Verden kende det icke.

11. Er kam in ſein Eigenthumb / vnd die ſeinen namen jhn nicht auff.

Hand kom i ſin Eyedom/ oc hans egne anammede hannem icke.

12. Wie viel jn aber auffnamen/ denen gab er Macht/ Gottes Kinder zu werden/ die an ſeinen Namen glauben.

Men ſaa mange ſom hannem anammede dem gaff hand mact / at bliffue Gudz Børn / de ſom tro paa hans Naffn.

13. Welche nicht von dem Geblůt/ noch von dem willen des Fleiſches/ noch von dem willen eines Mannes/ Sondern von Gott geborn ſind.

Huilcke ſom icke ere fødde aff Blod / oc ey heller aff Køds vilie / oc ey heller aff Mands vilie / Men aff Gud.

14. Vnd das Wort ward Fleiſch/ vnd wohnet vnter vns / vnd wir ſahen ſeine Herrligkeit / eine Herrligkeit als des eingebornen Sons vom Vater / voller Gnade vnd Warheit.

Oc Ordet bleff Kød / oc bode iblant oſſ / Oc wi ſaae hans Herlighed /en Herlighed/ ſom en Enborne Søns aff Faderen / fuld aff Naade oc Sandhed.

15. Johannes zeuget von jhm/ růffet vnd ſpricht: Diſer war es / von dem ich geſagt hab/ Nach mir wirdt kommen/ der vor mir geweſen iſt/ denn er war ehe denn ich.

Johannes vidnede om hannem / robte oc ſagde Det vaar denne ſom ieg ſagde om / Hand ſkal komme effter mig ſom vaar faare mig / thi hand vaar før end ieg.

16. Vnd von ſeiner Fülle haben wir alle genommen Gnade vmb Gnade.

Oc aff hans Offuerflødighed haffue wi alle taget/ Naade for Naade.

17. Denn das Geſetz iſt durch Moſen gegeben/ die Gnad vnd Warheit iſt durch Jeſum Chriſt worden.

Thi Lowen er giffuen ved Moſe/ Naade oc Sandhed er bleffuen ved Jeſum Chriſtum.

Kapitola I.

10. Na ſwětě byl / a Swět ſkrze něho včiněn gt / a Swět ho nepoznal.

Ná świecie był y przezeń świát ſpráwion ieſt / lecżci go świát nie poznał.

11. Mezy ſwé wlaſtnij přiſſel/ a ſwogi ho nepřiyali:

Przyſzedł do ſwoich / á le go ſwoi nie przyięli.

12. Kolikož pak koli přiyali ho/ dal gim moc aby Synny Božijmi byli / těm kteřijž wěřij we Gměno geho:

A ilekolwiek ich go przyięli/ dał im tę godność áby ſię ſtáli ſynmi Bożymi/ tym ktorzyby wierzyli w imie ie°.

13. Kteřijžto ne ze krwij/ ani z wuole Těla/ ani z wuole Muže/ ale z Boha zrozeni gſau.

Ktorzy nie ze krwie / áni z chćiwośći ćiáłá / áni z chćiwośći mężá / lecż z Bogá ſa narodzeni.

14. A ſlowo tělem včiněno geſt/ a přebywalo mezy námi/ a wiđěli gſme ſláwu geho / ſláwu yakožto gednorozeněho od Otce / plněho miloſti a prawdy:

A Słowo ono Ciáłem ſię ſtáło/ y brzemieſzkawáło miedzy námi/ y widzielichmy chwałe ie° / chwałe iáko iedynorodnego od Oycá / nápełnione łáſki y prawdy.

15. Jan ſwědectwij wydáwá o něm/ a wolá/ řka: Tento byl o němž gſem prawil: Kterýž po mně gda/ předſſel mne/ neba prwé nežli yá byl.

Janći świádczył o nim/ y obwoływał mowiąc: Tenći ieſt o ktorymem powiedał/ Ten ktory po mnie idzie/ ieſt przednieyſzym nád mię/ bo ieſt zacnieyſzym niż ia.

16. A z plnoſti geho wſſyckni my wzali gſme/ a miloſt za miloſt:

A z pełnośći iego wſzyſcychmy bráli/ y łáſkę zá łáſkę.

17. Nebo Zákon ſkrze Moyžijſſe dán geſt / miloſt a prawda ſkrze Gežijſſe Kryſta přiſſla.

Abowiem zakon przez Moiżeſzá ieſt dan/ á łáſká y prawdá przez Jezuſá Kryſtuſá ſię ſtáłá.

א

18 אֱלָהָא לָא חֲזָא אֱנָשׁ מֶן מְתוּם יְחִידָיָא אֱלָהָא הֻו דְּאִיתָוְהִי בְּעוּבָּא דְּאָבוּהִי הֻו אֶשְׁתַּעִי׃

Niuno ha mai veduto Iddio: il Figliuolo vnigenito, che è nel ſeno del Padre eſſo ce l'ha dichiarato.

19 וְהָדָא הִי סַהֲדוּתָא דְּיוּחַנָּן כַּד שַׁדַּרוּ לְוָתֵהּ יְהוּדָיֵא מֶן אוּרִשְׁלֶם כָּהֲנֵא וְלֵוָיֵא דְּנֶשְׁאֲלוּנָיְהִי אַנְתְּ מַן אַנְתְּ׃

Queſto dunque è il teſtimonio di Giouanni, quando, i Giudei mandorono da Ieruſalem de Sacerdoti e Leuiti a domandarli, Chi ſei tu?

20 וַאוֹדִי וְלָא כְּפַר וַאוֹדִי דְּלַו אֲנָא אֲנָא מְשִׁיחָא׃

Et egli confeſſò, e non lo negò: egli lo confeſſò, dicendo, Non ſon io Chriſto.

21 וְשַׁאֲלוּהִי תּוּב מָנָא הָכִיל אֶלִיָּא אַנְתְּ וֶאֱמַר לָא אִיתַי נְבִיָּא אַנְתְּ וֶאֱמַר לָא׃

Per tanto eſſi lo domandarono, Che dunque? Sei tu Elia? Et egli diſſe, Non ſono. Sei tu il Profeta? Et egli riſpoſe, Nò.

22 וֶאֱמַרוּ לֵהּ וּמַנוּ אַנְתְּ דְּנֶתֶּל פֶּתְגָּמָא לְאִילֵין דְּשַׁדַּרוּן מָנָא אָמַר אַנְתְּ עַל נַפְשָׁךְ׃

Eſſi dunque li diſſero, Chi ſci tu: accioche noi diamo riſpoſta à quelli che ci hanno mandati? Che dici tu di te ſteſſo?

23 אֱמַר אֶנָא קָלָא דְּקָרֵא בְּמַדְבְּרָא דְּאַשְׁוַו אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא אַיכַנָּא דֶּאֱמַר אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא׃

Egli diſſe, Io ſon la voce di colui che grida nel diſerto, Spianate la via del Signore, come diſſe il Profeta Eſaia.

24 הָנוּן דֵּין דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ מֶן פְּרִישֵׁא הֲווֹ׃

E quelli che erano ſtati mandati, erano de Fariſei.

25 וְשַׁאֲלוּהִי וֶאֱמַרוּ לֵהּ מָנָא הָכִיל מַעְמֵד אַנְתְּ אֶן אַנְתְּ לָא אִיתַךְ מְשִׁיחָא וְלָא אֶלִיָּא וְלָא נְבִיָּא׃

E domandoronli, diſſerli, Perche dunque battezi tu, ſe tu non ſei Chriſto, ne Elia, ne il Profeta?

א

18 אֶת־אֱלֹהִים אִישׁ לֹא רָאָה בְּכָל־עֵת בֵּן־הַיָּחִיד אֲשֶׁר הוֹיֶה בְּחֵיק אָבִיו הוּא סִפֵּר׃

A Dios, nadie lo vido jamas: el Vnigenito hijo que eſtà enel regaço del padre el nos lo declarò.

19 וְזֹאת הִיא הָעֵדוּת יוֹחָנָן כַּאֲשֶׁר שָׁלְחוּ הַיְּהוּדִים מִירוּשָׁלַיִם אֶת־הַכֹּהֲנִים וְאֶת־הַלְוִיִּם לִשְׁאוֹל לוֹ אַתָּה מִי הוֹיֶה׃

Y eſte es el teſtimonio de Ioan, quando los Iudios embiaron de Ieruſalem Sacerdotes y Leuitas, que le preguntaſſen, Tu quien eres?

20 וַיִּתְוַדֶּה וְלֹא כִחֵשׁ וַיִּתְוַדֶּה כִּי־אֵינֶנִּי הַמָּשִׁיחַ׃

Y confeſſó, y no negó: confeſſó que el no era el Chriſto.

21 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ וּמַה אִם אֵלִיָּהוּ אַתָּה וַיֹּאמֶר לֹא הוֹיֶה אֲנִי הַנָּבִיא אַתָּה וַיַּעַן לֹא׃

Y preguntaronle, Que pues? Eres tu Elias? Dixo, No ſoy. Eres tu Propheta? Y reſpondio, No.

22 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וּמִי אַתָּה אֲשֶׁר מַעֲנֶה נִתֵּן לָאֵלֶּה אֲשֶׁר שְׁלָחוּ אוֹתָנוּ מַה תֹּאמַר עַל־נַפְשֶׁךָ׃

Dixeronle pues, Quien eres para que demos reſpueſta à los que nos embiaron. Que dizes de ti miſmo?

23 וַיֹּאמֶר אֲנִי קוֹל קוֹרֵא בַמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָֹה כַּאֲשֶׁר אָמַר יְשַׁעְיָה הַנָּבִיא׃

Dixo, Yo, Boz del que clama enel deſierto, Enderecad el camino del Sennor, como dixo Iſayas Ptopheta.

24 וְהַשְּׁלוּחִים הָיוּ מִפְּרוּשִׁים׃

Y los que auian ſido embiados eran de los Phariſeos.

25 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וְלָמָּה טוֹבֵל אַתָּה אִם לֹא הַמָּשִׁיחַ וְלֹא אֵלִיָּהוּ וְלֹא הַנָּבִיא אָתָּה׃

Y preguntaronle, y dixeronle, Porque pues baptizas, ſi tu no eres el Chriſto, ni Elias, ni Propheta.

α′.

18. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε, ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

Nul ne vid onc dieu: le Fils unique qui eſt au ſain du Pere, lui-meſme l'a declaré.

19. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευΐτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ;

C'eſt donc ici le teſmoignage de Iehan, lors que les Iuifs enuoyerent de Ieruſalem des Sacrificateurs & Leuites, pour l'interroguer, diſans, Toi, qui es-tu?

20. Καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.

Et il aduoua, & ne le nia point: voire il aduoua, diſant, Ce n'eſt pas moi qui ſuis le Chriſt.

21. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ.

Adonc ils l'interroguerent, Qu'es-tu donc? es tu Elie? Et il dit, Ie ne le ſuis point. Es-tu le Prophete? Et il reſpondit, Non.

22. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ; ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;

Ils lui dirent donc, Qui es-tu? afin que nous donnions reſponſe à ceux qui nous ont enuoyés? que dis-tu de toi-meſme?

23. Ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ προφήτης.

Il dit, Ie ſuis la voix de celui qui crie au deſert, Applaniſſez le chemin du Seigneur, ainſi qu'a dit Eſaie le Prophete.

24. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων.

Or, ceux qui auoyent eſté enuoyés vers lui eſtoyent d'entre les Phariſiens

25. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης.

Et ils l'interroguerent, & lui dirent, Pourquoi donc baptizes-tu, ſi tu n'es point le Chriſt, ni Elie, ni le Prophete?

CAP. I.

18. Deum nemo vidit unquam, unigenitus Filius qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.

No man hath ſeene God at any time: the onely begotten Sonne / which is in the boſoms of y the Father / he hath declared him.

19. Et hoc eſt teſtimonium Iohannis, quando miſerunt Iudæi ab Ieroſolymis ſacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum, Tu quis es?

Then this is the record of John / when the Jewes ſent Prieſts and Levites from Jeruſalem / to aſke him / Who art thou?

20. Et confeſſus eſt, & non negavit: & confeſſus eſt, Quia nō ſum ego Chriſtus.

And he confeſſed and denied not / and ſaid plainely / J am not the Chriſt.

21. Et interrogaverunt eū, Quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Non ſum. Propheta es tu? Et reſpondit, Non.

And they aſked him / What then? Art thou Elias? And he ſaide / J am not. Art thou the Prophet? And he anſwered / No.

22. Dixerunt ergo ei, Quis es, ut reſponſum demus his qui miſerunt nos? quid dicis de teipſo?

Then ſaide they unto him / Who art thou that we may giue an anſwere to them that ſent vs? what ſayeſt thou of thy ſelfe?

23. Ait, Ego vox clamantis in deſerto, Dirigite viam Domini, ſicut dixit Iſaias Propheta.

He ſaid / J am the voyce of him that cryeth in the wildernes / Make ſtraight y way of the Lord / as ſaid the Prophet Eſaias.

24. Et qui miſſi fuerant, erant ex Phariſæis.

Nowe they which were ſent / were of the Phariſes.

25. Et interrogaverunt eū, & dixerunt ei, Quid ergo baptizas, ſi tu non eſt Chriſtus, neque Elias, neq; Propheta?

And they aſked him / and ſaide unto him / Why baptizeſt thou then / if thou be not the Chriſt / neither Elias / nor the Prophet?

Das I. Capitel.

18. Niemand hat Gott je geſehen / der eingeborne Son / der in des Vaters ſchoß iſt / der hat es vns verkündiget.

Ingen haffuer nogen tid ſeet Gud / den Enborne Søn / ſom er i Faderens Skød / hand haffuer forkyndet oſſ det.

19. Vnd diß iſt das Zeugniß Johannis / da die Jüden ſandten von Jeruſalem / Prieſter vnd Leviten / daß ſie jhn fragten: Wer biſt du?

Oc dette er Johannis vidnisbyrd / Der Joderne ſende aff Jeruſalem / Preſter oc Leuiter / at de ſkulde ſpørie hannem at / Huo eſt du?

20. Vnd er bekannte vnnd leugnet nicht / vnnd er bekante: Jch bin nicht Chriſtus.

Oc hand bekende oc nectede icke / oc hand bekende / Jeg er icke Chriſtus.

21. Vnd ſie fragten jhn: Was denn? Biſt du Elias? Er ſprach: Jch bins nicht. Biſt du ein Prophet? Vnnd er antworttet Nein.

Oc de ſpurde hannem at / Huad da? Eſt du Elias? Hand ſagde / Jeg er icke. Eſt du en Prophete? Oc hand ſuarede Ney.

22. Da ſprachen ſie zu jhm: Was biſt du denn? daß wir antwort geben denen / die vns geſandt haben. Was ſageſt du von dir ſelbſt?

Da ſagde de til hannem / Huad eſt du da? At wi kunde giffue dem ſuar / ſom oſſ haffue vdſent. Huad ſiger du om dig ſelff?

23. Er ſprach: Jch bin eine růffende Stimme / eines Růffers inn der Wüſten / Richtet den Weg deß HErren / wie der Prophet Eſaias geſagt hat.

Hand ſagde / Jeg er en Predickeris røſt i Ørcken / Bereder HERRENS vey / ſom den Prophete Eſaias haffuer ſagd.

24. Vnd die geſandt waren / die waren von den Phariſeern.

Oc de ſom vaare vdſende / vaare aff Phariſeerne.

25. Vnd fragten jhn / vnd ſprachen zu jm: Warumb tauffeſt du denn / ſo du nicht Chriſtus biſt / noch Elias / noch ein Prophet?

Oc de ſpurde hannem at / oc ſagde til hannem / Hui døber du da / om du eſt icke Chriſtus / oc ey Elias / oc ey en Prophete?

Kapitola I.

18. Boha žádný nikdy newiděl. Gednorozený Syn kterýž geſt w lůnu Otce / on geſt wyprawil.

Zadenći nigdy Bogá nie widźiał / lecz on iedynorodny ſyn ktory ieſt w łonie Oycowym / then nam opowiedźiał.

19. A totoť geſt ſwědectwij Janowo. Když poſlali Židé od Geruzaléma Kněžij a Jahny k němu / aby otázali ho / Ty kdo gſy?

A thák toć ieſt świádectwo Janowe / gdy poſłáli Zidowie z Jeruzálem Kápłany y Lewity pytaiac go: Ty coś ieſt zacż?

20. Y wyznal a nezapřel. A wyznal / Že yá negſem Kryſtus.

Y wyznałci á nie záprzał / á wyznał że on nie był Kryſtuſem.

21. Y otázali ho / což tehdy Eliáš gſy ty? Y řekl Negſem. Prorokli gſy? Odpowěděl Ne.

Tedy go pytáli: Cożeś wżdy ieſt? Y Heliaſzżeś thy? á on rzekł / Nie ieſtem. A oni rzekli: Izaś ieſt Prorokiem onym? á on opowiedźiał / Nie ieſtem.

22. Tehdy řekli gemu: kdo gſy pak / ať odpowěd dáme těm kteřijž nás poſlali? Co prawijš ſám o ſobě?

Ale mu oni rzekli: Ktożeś wżdy ieſt? żebychmy dáli odpowiedź thym ktorzy nas poſłáli / y coż wżdy powiedaſz o ſobie?

23. Řekl: Já hlas wolagijcýho na pauſſti / zprawte ceſtu Páně / Jakož powěděl Izayáš Prorok.

Tedy on rzekł: Jám ieſt głos wołáiacego ná puſzczy / Przeprawuycieſz drogę Páńſką / iáko powiedźiał Ezáiaſz Prorok.

24. A ti kteřijž byli poſláni / z Zákonijkůw byli.

A ćie ktorzy byli poſłáni / byli z Fáryzeuſzow.

25. Y otázali ho / a řekli gemu: Pročež tehdy křtijš / poněwadž ty negſy Kryſtus / ani Eliáš / ani Prorok.

Y pytáli go á mowili mu: Czemuż tedy krzćiſz / gdyżeś thy nie ieſt Kryſtus / áni Heliaſz / áni Prorok on?

א

26 ענא יוחנן ואמר להון
אנא מעמד אנא במיא
בינתכון דין קאם הו ד
דאנתון לא ידעין אנתון
לה:

Giouanni riſpoſe loro, dicendo, Io battezo con acqua: ma nel mezo di voi ſta vno il qual voi non conoſcete.

27 הנו הו דבתרי אתא
והוא לה קדמי הו דאנא
לא שוא אנא דאשרא
ערקא דמסנוהי:

Egli è quello che vien doppo me, il qual è preferito à me, del quale io non ſon degno di ſciogliere la correggia de la ſcarpa.

28 הלין בבית־עניא הוי
בעברא דיורדנן איכא
דמעמד הוא יוחנן:

Queſte coſe auuennero in Betabara di là dal Giordano, doue Giouanni battezaua.

29 וליומא דבתרה חזא
יוחנן לישוע דאתא לותה
ואמר הא אמרה דאלהא
הו דשקל חטיתה דעלמא:

Il di ſeguente Giouanni vede IESV venire à ſe, e dice, Ecco l'Agnello di Dio che toglie il peccato del mondo.

30 הנו הו דאנא אמרת
עלוהי דבתרי אתא גברא
והוא לה קדמי מטול
דקדמי הו מני:

Queſto è colui delquale io diceuo, Doppo me viene vn huomo, che è preferito à me: percioch'egli era prima di me.

31 ואנא לא ידע הוית לה
אלא דיתידע ליסריל מטול
הנא אתית אנא דבמיא
אעמד:

Et io non lo conoſceuo: ma à fin che ſi manifeſti ad Iſraël, però ſon venuto io à battezar con l'acqua.

32 ואסהד יוחנן ואמר
דחזית לרוחא דנחתא מן
שמיא איך יונא וקוית
עלוהי:

Allora dico teſeſtificò Giouanni, dicendo, Io ho veduto lo Spirito ſcender dal cielo come vna colomba, laquale ancora reſtò ſopra eſſo.

א

26 ויען להם יוחנן לאמר אני
טובל במים ובתוככם קם אשר
אתם לא יודעים אותו:

Y Ioan les reſpondiò, diziendo, Yo baptizo con agua. mas en medio de voſotros ha eſtado, quien voſotros no conoceys:

27 הוא יש הבא אחרי אשר
לפני היה ואני לא שוה לו אשר
אפתח את־שרוך נעליו:

Eſte es elque ha de venir tras mi, el qual es antes de mi: del qual yo no ſoy digno de deſatar la correa del çapato.

28 והדברים האלה נעשו
בבית עניה לעבר הירדן אשר
שם טובל יוחנן:

Eſtas coſas acontecieron en Beth-abara de la otra parte del Iordan, donde Ioan baptizaua.

29 וליום מחר ראה יוחנן את־
ישוע כי בא אליו ויאמר הנה
הכבש אלהים הנשה את־חטאת
העולם:

El ſeguiente dia vee Ioan á Ieſus que venia à el, y dize-Heaqui el Cordero de Dios, que quita el peccado del mundo.

30 זה הוה אשר אני דברתי
עליו אחרי יבוא איש אשר לפני
היה כי ראשון ממני היה:

Eſte es delque dixe, Tras mi viene vn Varon, el qual es antes de mi: porque era primero que yo:

31 ואני לא ידעתיו אבל אשר
יגלה לישראל על־כן באתי
אני לטבל במים:

Y yo no lo conocia: mas para que fueſſe manifeſtado á Iſrael, por eſſo vine yo baptizando con agua.

32 והעיד יוחנן לאמר כי
ראיתי את־רוח יורדת כמו
יונה משמים ותרחף עליו:

Y Ioan dió teſtimonio, diziendo, Que vide ál Eſpiritu que decendia deel cielo como paloma y repoſó ſobre el.

α'.

26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Iehan leur reſpondit, diſant, le baptize d'eau, quant à moi: mais il y en a vn au milieu de vous, que vous ne cognoiſſez point.

27. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

C'eſt celui qui vient apres moi, qui eſt preferé à moi, du quel ie ne ſuis pas digne de deſlier la courroye du ſoulier.

28. Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων.

Ces choſes aduindrent en Bethabara, outre le Iordan, là où Iehan baptizoit.

29. Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

Le lendemain Iehan vid Ieſus venir à lui, & dit, Voici l'Agneau de Dieu, qui oſte le peché du monde.

30. Οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

C'eſt ceſtui-ci duquel ie diſoy', Apres moi vient vn perſonnage qui eſt preferé à moi: car il eſtoit premier que moi,

31. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.

Et de moi, ie ne le cognoiſſoy point: mais afin qu'il ſoit manifeſté à Iſrael, pourtant ſuis ie venu baptizer d'eau.

32. Καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

Voire Iehan en rendit teſmoignage, diſant, I'ai veu l'Eſprit deſcendant du ciel comme vne colombe, qui auſſi eſt demeure ſur lui.

CAP. I

16. Reſpondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autẽ veſtrûm ſtetit, quem vos neſcitis.

John anſwered them/ſaying/I baptize with water: but there is one among you/whom ye know not.

27. Ipſe eſt qui poſt me venturus eſt, qui ante me factus eſt, cuius ego non ſum dignus, ut ſolvam eius corrigiam calceamenti.

He it is that cõmeth after mee/which is preferred before me/ whoſe ſhoe latchet I am not worthy to vnlooſe.

28. Hæc in Bethania facta ſunt trans Iordanem, ubi erat Iohannes baptizans.

Theſe thinges were done in Bethabara beyond Jordan/ where John did baptize.

29. Altera die vidit Iohannes Ieſum venientem ad ſe, & ait, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi

The next day John ſeeth Jeſus cõming vnto him/ & ſaith/ Beholde the lambe of God/ which taketh away the ſinne of the worlde.

30. Hic eſt de quo dixi, Poſt me venit vir, qui ante me factus eſt, quia prior me erat.

This is he of whome I ſaid/after me commeth a man/which is preferred before me: for he was before me.

31. Et ego neſciebam eum, ſed ut manifeſtetur in Iſraël, propterea veni ego in aqua baptizans.

And I knewe him not: but becauſe he ſhould be declared to Iſrael/ therefore am I come/baptizing wit water.

32. Et teſtimonium perhibuit Iohannes, dicens, Quia vidi Spiritum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manſit ſuper eum.

So John bare record/ſaying/I ſaw the Spirit come downe from heauen/ like a doue/and it abode vpon him.

Das I. Capitel.

26. Johannes antworttet jnen/vnd ſprach: Ich tauffe mit Waſſer/ aber er iſt mitten vnter euch getretten/ den jhr nicht kennet.

Johannes ſuarede dem/ oc ſagde/ Jeg døber met Vand/ Men hand traadde mit iblant eder/ den i icke kende.

27. Der iſts/ der nach mir kommen wirdt/ welcher vor mir geweſen iſt/ deß ich nicht werth bin/ / daß ich ſeine Schuchriemen aufflöſe.

Det en den/ ſom ſkal komme effter mig/ huilcken der haffuer veret faare mig/ Hues Skotuenge ieg er icke verdig til at opløſe.

28. Diß geſchach zu Bethabara jenſeit des Jordans/ da Johannes tauffet.

Dette ſkede i Bethabara paa hinſide Jordan/ ſom Johannes døbte.

29. Des andern tages/ ſihet Johannes Jeſum zu jm kommen/ vnnd ſpricht: Sihe/ das iſt Gottes Lamb/ welches der Welt Sünde tregt.

Den anden dag/ ſeer Johannes Jheſum komme til ſig/ oc ſiger/ See/ Det er Gudz Lam/ ſom bær Verdens Synder.

30. Diſer iſts/ von dem ich euch geſagt habe: Nach mir kom̃t ein Mann/ welcher vor mir geweſen iſt/ denn er war ehe denn ich.

Det er denne/ ſom ieg haffuer ſagd eder om/ Effter mig kommer en Mand/ huilcken ſom haffuer veret faaemig/ thi hand vaar før end ieg.

31. Vnd ich kannte jn nicht/ ſondern auff daß er offenbar würde in Iſrael/ darumb bin ich kommen zu tauffen mit Waſſer.

Oc ieg kende hannem icke/ Men paa det hand ſkulde obenbaris i Iſrael/ der faare er ieg kommen/ at døbe met Vand.

32. Vnde Johannes zeugete vnd ſprach: Ich ſahe/ daß der Geiſt herab fuhr wie eine Taube vom Himmel/ vnd bleib auff jhm.

Oc Johannes vidnede/ oc ſagde/ Jeg ſaa at Aanden foer ned/ ſom en Due aff Himmelen/ oc bleff paa hannem.

Kapitola I.

26. Odpowěděl gim Jan řka: Ja křtijm wás w wodě/ ale vproſtřed wás ſtogij/ kteréhož wy neznáte.

A odpowiedział im Ján mowiac: Jac krzcze woda/ ále w pośrod was ſtoi o ktorym wy niewiecie.

27. Onk geſt kterýž po mně přiſſel/ a předemnau byl: kteřéhožto negſem hoden rozwázati řeměnka v obuwi geho.

Onći ieſt ktory po mnie idzie/ ktory ieſt przednieyſzy nád mie/ ktoremu ia nie ieſtem godzien rozwiezáć rzemienia v trzewikow.

28. Tyto wěcy w Bethabaře ſtaly ſe za Jordánem/ kdež Jan Křtil.

A toć ſie działo w Bethábárá zá Jordanem/ gdzie Jan krzcił.

29. Druhého pak dne/ vzřel Jan Gežiſſe an gde k němu/ y řekl: Ay tok Beránek Boži/ kterýž ſnijmá hřijchy Swěta.

Názáiutrz vyzrał Jan Jezuſa idacego do ſiebie/ y rzekł: Oto báránek Bozy ktory gládzi grzech thego świátá.

30. Tentok geſt o kterémž gſem powěděl: Že po mně přiſſel Muž kterýž předemnau byl/ nebo prwé nežli yá byl.

Thenci ieſt o ktorymem powiedał: Idzie po mnie mąż ktory ieſt przełożon nád mie/ bo z acnieyſzym ieſt niżli ia.

31. A yá neznal gſem ho/ ale aby oznámen byl w Lidu Izrahelſkém/ proto yá přiſſel gſem křtě w wodě.

A ia ciem go nie znał/ ále izby był obiawion Izráelowi/ dla tegom przyſzedł krzcząc wodą.

32. A ſwědectwij wydal Jan řka: Widěl gſem ducha an ſſtupuge yako holubice s Nebe/ a zůſtáwá na něm.

Chedy Jan świadczył mowiac: Widziałem Duchá zſtepuiacego iáko gołębice z niebá/ ktory też zoſtał nád nim.

א

33 וְאֶנָא לָא יָדַע הְוֵית לֵהּ אֶלָּא מַן דְּשַׁדְּרַנִי דְּאֶעְמֵד בְּמַיָּא הוּ אֶמַר לִי דְּאַיְנָא דְּחָזֵא אַנְתְּ דְּנָחְתָא רוּחָא וּמְקַוְיָא עֲלָוְהִי הָנַו מַעְמֵד בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Et io non lo conoſceuo, ma colui che m'ha mandato à batteZar con acqua, m'haueua detto, Quello, ſopra cui tu vedrai ſcender lo Spirito, e reſtar ſopra lui, eſſo è quel che batteza con lo Spirito ſanto.

34 וְאֶנָא חֲזִית וְאַסְהֵדֵת דְּהָנַו בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃

Et io l'ho veduto, & ho teſtificato, che queſto è il Figliuol di Dio.

35 וַלְיַוְמָא אָחֵרְנָא קָאֵם הֲוָא יוֹחַנָן וְתַרֵין מֵן תַּלְמִידַוְהִי׃

Il giorno ſeguente di nuouo Giouanni ſi fermò, e due de ſuoi diſcepoli.

36 וְחָר בְּיֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ וֶאֱמַר הָא אֶמְרֵהּ דַּאלָהָא׃

E riguardando IESV *che caminaua, dice, Ecco l'Agnello di Dio.*

37 וַשְׁמַעוּ תְּרַיְהוֹן תַּלְמִידַוְהִי כַּד אֱמַר וֶאֱזַלוּ לְהוֹן בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

E i due diſcepoli l'vdiron parlare, e ſeguitoron IESV.

38 וֶאתְפְּנִי יֵשׁוּעַ וְחָזָא אֶנּוּן דְּאָתֵין בָּתְרֵהּ וֶאֱמַר לְהוֹן מָנָא בָּעֵין אַנְתּוּן אָמְרִין לֵהּ רַבַּן אֵיכָא הָוֵא אַנְתְּ׃

Allor IESV *riuoltandoſi, e vedendoli ſeguitare, dice loro, Che cercate voi? Eſſi li diſſero, Rabbi (che interpretato ſignifica, Maeſtro) doue ſtai tu?*

39 אֱמַר לְהוֹן תַּו וְתֶחְזוֹן הָנוּן דֵּין אֶתַו וַחֲזַו אֵיכָא דְּהָוָא וַלְוָתֵהּ הֲוַו יַוְמָא הַו וְאִית הֲוַי אַיְךְ שָׁעָא עֶסַר׃

Egli diſſe loro, Venite, e vedetelo. Eſſi andarono, e viddoro dou'egli ſtaua: e rimaſero quel giorno con eſſolui, perche era quaſi l'hora decima,

א

33 וַאֲנִי לֹא יְדַעְתִּיו כִּי־אִם הַשּׁוֹלֵחַ אוֹתִי לִטְבּוֹל בַּמַּיִם הוּא אָמַר אֵלַי וּבַאֲשֶׁר תִּרְאֶה אֶת־הָרוּחַ יוֹרֶדֶת וּמְרַחֶפֶת עָלָיו זֶה הוּא הַטּוֹבֵל בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y yo no lo conocia: mas elque me embió à baptizar côn agua, aquel me dizo, Sobre aquel que vieres decendir el Eſpiritu, y que repoſa ſobre el, eſte es elque baptiza con Eſpiritu Sancto.

34 וַאֲנִי רָאִיתִי וְהַעִידוֹתִי כִּי־זֶה הִיא בֶּן־הָאֱלֹהִים׃

Y yo vide, y he dado teſtimonio, Que eſte es el hijo de Dios.

35 וּמִמָּחֳרָת עוֹדֶנּוּ קָם יוֹחָנָן וּשְׁנֵי תַלְמִידָיו עִמּוֹ׃

El ſiguiente dia otra vez eſtaua Ioan, y dos de ſus Diſcipulos.

36 וּבִרְאוֹתוֹ אֶת יֵשׁוּעַ מִתְהַלֵּךְ אָמַר הִנֵּה זֶה הוּא כֶּבֶשׂ אֱלֹהִים׃

Y mirando à Ieſus que andaua por alli, dixo, Heaqui el Cordero de Dios.

37 וַיִּשְׁמְעוּ שְׁנֵי תַלְמִידָיו בְּדַבְּרוֹ וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃

Y oyeronlo dos Diſcipulos hablar, y ſiguieron á Ieſus.

38 וַיִּפֶן יֵשׁוּעַ וְכַאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָם כִּי־הָלְכוּ אַחֲרָיו אָמַר אֲלֵיהֶם מַה תְּבַקְשׁוּן וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו רַבִּי (זֶה הוּא מִתְרְגָּם מְלַמֵּד) אַיֵּה תֶּאֱרַךְ לָךְ׃

Y boluiendoſe Ieſus, y viendolos ſeguirle, dizeles. Que buſcays? Y ellos le dixeron, Rabbi, que declarado quiere dezir Maeſtro, donde moras?

39 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בֹּאוּ וּרְאוּ וַיָּבֹאוּ וַיִּרְאוּ אֵיוֹ שׁוֹכֵן וַיְּעוֹדְדוּ עִמּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַיְהִי כְּשָׁעָה הָעֲשִׂירִית׃

Dizeles. Venid, y ved, Vinieron, y vieron donde moraua: y quedaronſe con el aquel dia: porque era como la hota de las diez.

α'.

33. Κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Et de moi ie ne le cognoiſſoy point: mais celui qui m'a enuoye baptizer d'eau, m'auoit dit, Celui ſur qui tu verras l'Eſprit deſcendre & demeurer ſur lui, c'eſt celui qui baptize du ſainct Eſprit.

34. Κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et pourtant ie l'ai veu, & en ai rendu teſmoignage, Que c'eſt lui qui eſt le Fils de Dieu.

35. Τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Le lendemain derechef Iehan s'arreſta, & deux de ſes diſciples.

36. Καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ.

Et regardant Ieſus, qui cheminoit, dit, Voila l'Agneau de Dieu.

37. Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ.

Et les deux diſciples l'ouïrent tenant ce propos, dont ils ſuiuirent Ieſus.

33. Στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, (ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε,) ποῦ μένεις;

Lors Ieſus ſe retourna, & les voyant qu'ils le ſuiuoyent, leur dit, Que cerchez-vous? Ils lui reſpondirent, Rabbi (qui vaut autant à dire Maiſtre) où demeures-tu?

39. Λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει. καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα δὲ ἦν ὡς δεκάτη.

Il leur dit, Venez, & le voyez. Ils y allerent, & virent où il demeuroit: & demeurerent auec lui ce iour-la: car il eſtoit enuiron dix heures.

CAP. I.

33. Et ego neſciebam eum: ſed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto.

And I knewe him not: but he that ſent me to baptize with water /he ſayde vnto mee/ Vpon whome thou ſhalt ſee ʒ Spirit come downe/ & tarie ſtill on him/that is he which baptizeth with the holy Ghoſt.

34. Et ego vidi, & teſtimonium perhibui quia hic, eſt Filius Dei.

And I ſaw /& bare record that this is the Sonne of God.

35. Altera die iterum ſtabat Iohannes, & ex diſcipulis eius duo.

The next day/ John ſtood againe/ and two of his diſciples.

36. Et reſpiciens Ieſum ambulantem, dicit, Ecce agnus Dei,

And he beheld Jeſus walking by/& ſaid/Beheld the lambe of God.

37. Et audierunt eum duo diſcipuli loquentem, & ſecuti ſunt Ieſum.

And the two diſciples heard him ſpeake/and followed Jeſus.

38. Converſus autem Ieſus, & videns eos ſequentes ſe, dicit eis, Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi, (quod dicitur interpretatum, Magiſter) ubi habitas?

Then Jeſus turned about/ and ſawe them followe/ and ſaide vnto them/ What ſeeke ye? And they ſaid vnto him/ Rabbi (which is to ſay by interpretation Maſter) where dwelleſt thou?

39. Dicit eis, Venite, & videte. Venerunt, & viderunt ubi maneret, & apud eum manſerunt die illo: hora autem erat quaſi decima.

He ſaide vnto them/Come/and ſee. They came and ſawe where he dwelt/ and abode with him that day: for it was about the tenth houre.

Das I. Capitel.

33. Vnd ich kandte jhn nicht. Aber der mich ſandte zu tauffen mit Waſſer/ derſelbige ſprach zu mir: Vber welchem du ſehen wirſt den Geiſt herab fahren/ vnnd auff jhm bleiben/ derſelbige iſts/ der mit dem heiligen Geiſt tauffet.

Oc ieg kende hannem icke. Men den ſom ſende mig at døbe met vand/ hand ſagde til mig/ Paa huilcken du ſeer Aanden faare ned/oc bliffue paa hannem/ den ſamme er den/ ſom døber met den hellige Aand.

34. Vnnd ich ſahe es/ vnd zeugete/ daß diſer iſt Gottes Son.

Oc ieg ſaa det/ oc vidnede/ At denne er Gudz Søn.

35. Des andern tages ſtund abermal Johannes/ vnd zwen ſeiner Jünger.

Den anden dag ſtod atter Johannes/ oc tho aff hans Diſciple.

36. Vnd als er ſahe Jeſum wandeln/ ſprach er: Sihe/ das iſt Gottes Lam̃.

Oc ſom hand ſaa Jheſum vandre/ ſagde hand See/ det er Gudz Lam.

37. Vnd zwen ſeiner Jünger höreten jhn reden/ vnd folgeten Jeſu nach.

Oc tho aff hans Diſciple hørde hannem tale/ oc efſterfulde Jeſum.

38. Jeſus aber wandte ſich vmb/ vnd ſahe ſie nachfolgen/ vñ ſprach zu jhnen: Was ſuchet jhr? Sie aber ſprachen zu jhm: Rabbi (das iſt verdolmetſchet Meiſter) wo biſt du zur herberge?

Oc Jheſus vende ſig om/ oc ſaa dem efſterfølge/ oc ſagde til dem/ Huor effer lede i? De ſagde til hannem/ Rabbi (det er vdlagt/ Meſtere) Huor eſt du til Herbere?

39. Er ſprach zu jhnen: Kompt vnd ſehets. Sie kamen vnd ſahens/ vnd blieben denſelbigen tag bey jhm. Es war aber vmb die zehende ſtunde.

Hand ſagde til dem/ Kommer oc ſeer det. De komme oc ſaae det/ oc bleffe ſamme dag hoſſ hannem. Oc det vaar ved den tiende time.

Kapitola I.

33. A yá gſem ho neznal: Ale který mne poſlal křtijti w wodě/ ten mi řekl: Nad kýmž vzřijſs ducha ſſtupugij cýho a zuoſtáwagijcýho na něm/ tenť geſt kterýž křtij Duchem Swatým.

Y nie poznałciem go ia/ ále ten ktory mię poſłał ábym krzcił wodą/ ten mi powiedział: Nád ktorym vyzryſz Duchá zſtepuiacego/ y nád nim zoſtawaiacego/ tenci ieſt ktory krzci Duchem świetym.

34. A yá gſem widěl/ a ſwědectwij gſem wydal/ že tento geſt Syn Božij.

A przetożciem ia widział y świádczę/ że ten ieſt on Syn Boży.

35. Druhého pak dne opět ſtál Jan/ a z Včedlnijkuow geho dwa.

Potym záſię nazáiutrz ſtał Jan y dwá z zwolennikow iego.

36. A wida Gežijſſe an gde/ řekl: Ay toť Beránek Božij.

Y weyzrawſzy ná Jezuſá idącego/ rzekł: Oto báránek on Boży.

37. Y ſlyſſali ho dwa Včedlnijcy mluwijcýho/ y ſſli za Gežijſſem.

To gdy vſłyſzeli dwá iego zwolennicy co powiedział/ ſzli zá Jezuſem.

38. Tehdy obrátiw ſe Gežijſs/ a vzřew ge ani gdau za nim/ řekl gim: Co hledáte? Kteřijžto řekli: Raabi (genž ſe wykládá Miſtře) kde bydlijſs?

Obrociwſzy ſię tedy Jezus/ á vyzrawſzy ie zá ſobą idące/ rzekł do nich: Czegoż ſzukacie? A oni rzekli: Rabbi (co ieſliby ś wykłádał ieſt Miſtrzu) gdzież mieſzkaſz?

39. Řekl gim: Poďte/ a ohledayte. Y ſſli a ohledali kde by bydlel/ a zuoſtali v něho ten den: A byla yakožto deſátá hodina.

Thedy im rzekł: Podźcież á ogladaycie. A ták ſzli y widzieli gdzie mieſzkał/ á zoſtáli przy nim onego dnia/ bo byłá iákoby dzieſiąta godziná.

א

40 חַד דֵּין מֶן הָנוּן ד
דַשְׁמַעוּ מֶן יוּחַנָּן וֶאזַלוּ
בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ אִיתַוְהִי ה
הֲוָא אַנְדְּרֵאוֹס אָחוּהִי
דְּשֶׁמְעוּן ׃

Ora Andrea fratello di Simon Pietro era vno di quei due che haueuano vdite quelle coſe da Giouanni, & che lo ſeguitorono.

41 הָנָא חָזָא לוּקְדַם
לְשֶׁמְעוּן אָחוּהִי וֶאמַר לֵהּ
אַשְׁכַּחְנָיְהִי לַמְשִׁיחָא ׃

Coſtui troua prima il ſuo fratello Simone, e diceli, Noi habbiam trouato il Meſſia: che interpretato, ſignifica Chriſto.

42 וַאיְתִיֵהּ לְוָת יֵשׁוּעַ
וְחָר בֵּהּ יֵשׁוּעַ וֶאמַר א
אַנְתְּ הוּ שֶׁמְעוּן בְּרֵהּ ד
דְּיוֹנָא אַנְתְּ תֶתְקְרֵא
כֵּאפָא ׃

E coſi lo menò à IESV: e IESV hauendolo riguardato, diſſe, Tu ſei Simone figliuol di Iona: tu ti chiamarai Ceſa: che ſignifica Pietro,

43 וַלְיַוְמָא אַחְרֵנָא צְבָא
יֵשׁוּעַ לְמֶפַּק לַגְלִילָא
וֶאשְׁכַּח לְפִילִיפּוֹס וֶאמַר
לֵהּ תָא בָּתַרי ׃

Il giorno ſeguente IESV volſe andare in Galilea, e troua Filippo, e diceli, Seguitami.

44 הָו דֵּין פִּילִיפּוֹס ד
אִיתַוְהִי הֲוָא מֶן בֵּית
צַיָּדָא מֶן מְדִינְתֵּהּ
דַאנְדְּרֵאוֹס וַדְשֶׁמְעוּן ׃

Et era Filippo da Betſaida, da la citta di Andrea, e di Pietro.

45 וּפִילִפּוֹס אַשְׁכַּח ל
לַנְתַנְיאֵיל וֶאמַר לֵהּ הָו
דַכְתַב עֲלַוְהִי מוּשֶׁא
בְּנָמוּסָא וּבַנְבִיֵא א
אַשְׁכַּחְנָיְהִי דְּיֵשׁוּעַ הוּ בַּר
יָוְסֵף דְּמֶן נָצְרַת ׃

Filippo troua poi Natanael, e diceli, Noi habbiam trouato IESV da Nazaret, figliuol di Ioſef, di cui ha ſcritto Moiſe ne la Legge, e i Profeti.

46 אָמַר לֵהּ נְתַנְיאֵיל
מֶן נָצְרַת מֶשְׁכַּח מֶדֶם
דְּטָב יֶהְוֵא אָמַר לֵהּ פ
פִּילִיפּוֹס תָּא וְתֶחְזֵא ׃

E Natanael gli diſſe, Da Nazaret puo egli vſcir coſa alcuna di buono? Filippo gli dice: Vieni, e vedilo.

א

40 וְאַנְדְּרֵאוּס הָיָה אָחִיו שִׁמְעוֹן
כֵּיפָה הָיָה אֶחָד מִשְּׁנַיִם אֲשֶׁר
שָׁמְעוּ מִן־יוֹחָנָן וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו ׃

Era Andres el hermano de Simon Pedro vno de los dos que auian oydo de Ioan: y lo auian ſeguido.

41 וַיִּמְצָא הַזֶּה בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־
אָחִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָצָאנוּ אֶת
מְשִׁיחָא (זֶה הוּא מִתְרְגָּם אֶת
הַמָּשִׁיחַ ׃)

Eſte halló primero à ſu hermano Simon, y dixole, Auemos hallado àl Meſſiias, que declarado es el Chriſto.

42 וַיּוֹלִיךְ אוֹתוֹ אֶל־יֵשׁוּעַ
וְכַאֲשֶׁר הִבִּיט אוֹתוֹ יֵשׁוּעַ אָמַר
אַתָּה הוּא שִׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָה אַתָּה
תִּקָּרֵא כֵּיפָה (הַמִּתְרְגָּם סֶלַע ׃)

Y truxolo à Ieſus, Y mirandolo Ieſus, dixo Tu eres Simon hijo de Ionas; tu ſeras llamado Cephas, que quiere dezir, Piedra:

43 וּמִמָּחֳרָת אָבָה לָצֵאת גָּלִילָה
וַיִּמְצָא אֶת־פִּילִפּוֹס וַיֹּאמֶר אֵלָיו
יֵשׁוּעַ בּוֹא אַחֲרַי ׃

(El ſiguiente dia quiſo la Ieſus ſalir à Galilea, y halló à Philippe, y dizele Ieſus, ſigueme.)

44 וַיְהִי פִּילִפּוֹס מִבֵּית צַיְדָה
מֵעִיר אַנְדְּרֵאוּס וְכֵיפָה ׃

Y era Philippe de Bethſaida la ciudad de Andres, y de Pedro:

45 וַיִּמְצָא פִּילִפּוֹס אֶת־נְתַנְאֵל
וַיֹּאמֶר לוֹ אֲשֶׁר כָּתַב עָלָיו מֹשֶׁה
בַּתּוֹרָה וְהַנְּבִיאִים מָצָאנוּ אֶת
יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹסֵף מִנָּצְרֶת ׃

Philippe halló ã Nathanael, y dizele, Auemos hallado aquel de quien eſcriuiò Moyſen en la Ley, y los Prophetas: Ieſus el hijo de Ioſeph, de Nazareth.

46 וַיֹּאמֶר אֵלָיו נְתַנְאֵל הֲמִן
נָצֶרֶת יוּכַל מַה־טּוֹב לִהְיוֹת
וַיֹּאמֶר לוֹ פִּילִפּוֹס בּוֹא וּרְאֵה ׃

Y dixole Nathanael, De Nazareth puede auer algo de bueno? Dizele Philippe, Ven, y vee.

ά.

40. Ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.

Or André frere de Simon Pierre, eſtoit l'vn des deux qui en auoit ouï parler à Iehan, & qui l'auoyent ſuiui.

41. Εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν μεσσίαν· (ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ὁ χριστός.)

Ceſtui-ci trouua le premier Simon ſon frere, & lui dit, Nous auons trouué le Meſſias (qui vaut autant à dire que le Chriſt.)

42. Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ σὺ κληθήσῃ κηφᾶς (ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος,)

Et le mena vers Ieſus. Ieſus ayant ietté la veuë ſur lui, dit, Tu es Simon le fils de Iona, tu ſeras appelé Cephas (qui vaut autant à dire, que Pierre.)

43. Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν (ὁ ἰησοῦς) ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

Le lendemain Ieſus voulut aller en Galilee, & trouua Philippe, auquel il dit, Sui moi.

44. Ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου.

Or Philippe eſtoit de Bethſaida, la ville, d'André & de Pierre.

45. Εὑρίσκει φίλιππος τὸν ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ ναζαρέτ.

Philippe trouue Nathaniel, & lui dit, Nous auous trouué Ieſus qui eſt de Nazareth, fils de Ioſeph, qui eſt celui duquel Moyſe a eſcrit la Loy, & les Prophetes.

46. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναὴλ, ἐκ ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ φίλιππος, ἔρχου καὶ ἴδε.

Et Nathanael lui dit, Peut il venir quelque choſe de bon de Nazareth? Philippe lui dit, Vien, & voy.

CAP. I.

40. Erat autem Andreas frater Simônis Petri unus ex duobus qui audierant à Iohanne, & ſecuti fuerant eũ.

Andrewe/ Simon Peters brother/ was one of ẏ two which had heard it of John/and that followed him.

41. Invenit hic primum, fratrem ſuum Simeonem,& dicit ei,Invenimus Meſſiam, (quod eſt interpretatum, Chriſtus.)

The ſame found his brother Simon firſt/& ſaid vnto him/We haue found ẏ Meſſias/(which is by interpretation/ the Chriſt.)

42. Et adduxit eum ad Ieſum, Intuitus autem eum Ieſus, dixit, Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Gephas, (quod interpreatur Petrus.)

And he brought him to Jeſus. And Jeſus beheld him/ and ſaid/ Thou art Simon the ſonne of Joua: thou ſhalt be called Cephas/(which is by interpretation/ a ſtone.)

43. In craſtinum voluit exire in Galilæam: & invenit Philippum. Et dicit ei Ieſus, Sequere me.

The day following/ Jeſus would goe into Galile/ and found Philippe/ and ſaid vnto him/ Follow me.

44. Erat autem Philippus à Bethſaida, civitate Andreę & Petri.

Now Philippe was of Bethſaida/ the citie of Andrewe and Peter.

45. Invenit Philippus Nathanaël, & dicit ei, Quem ſcripſit Moyſes in lege, & Prophetæ: invenimus Ieſum filium Ioſeph, à Nazareth.

Philippe found Nathanael/ & ſaide vnto him/ We haue found him/ of whom Moſes did write in the Law/ and the Prophets/ Jeſus of Nazaret the ſonne of Joſeph.

46. Et dixit ei Nathanaël, A Nazareth poteſt aliquid eſſe? Dicit ei Philippus, Veni, & vide.

Then Nathanael ſaide vnto him/ Can there any good thing come out of Nazaret? Philippe ſaid to him/ Come/ and ſee.

Das I. Capitel.

40. **Einer auß den zween/ die von Johanne höreten/ vnd Jeſu nachfolgeten/ war Andreas der Bruder Simonis Petri.**

En aff de tho/ ſom hørde aff Johanne/ oc efterfulde Jeſum/ vaar Andreas Simonis Petri Broder

41. **Derſelbige findet am erſten ſeinen Bruder Simon/ vnnd ſpricht zu jhm: Wir haben den Meſſiam funden (welches iſt verdolmetſchet/ der Geſalbte)**

Denne ſamme finder førſt ſin Broder Simon/ oc ſiger til hannem/ Wi haffue fundet Meſſias (huilcket er vdlagt/ den Saluede.)

42. **Vnd führet jhn zu Jeſu. Da jn Jheſus ſahe/ ſprach er: Du biſt Simon Jonas Son/ du ſolt Kephas heiſſen/ (das iſt verdolmetſcht ein Felß.)**

Oc ledde hannem til Jheſum. Der Jheſus ſaa hannem/ ſagde hand/ Du eſt Simon Jonas ſøn/ du ſkalt hede Cephas/ (det bliffuer vdlagt/ en Sten.)

43. **Des andern tages wolt Jeſus wider in Galileam ziehen/ vnd findet Philippum/ vnd ſpricht zu jhm: Folge mir nach.**

Den anden dag/ vilde Jheſus drage til Galileam igen/ oc finder Philippum/ oc ſiger til hannem/ Følg mig effter.

44. **Philippus aber war von Bethſaida auß der Stadt Andreas vnd Peters.**

Oc Philippus vaar aff Bethſaida aff Andree oc Peders Stad.

45. **Philippus findet Nathanael/ vnd ſpricht zu jhm: Wir haben den funden/ von welchem Moſes im Geſetz vnd die Propheten geſchrieben haben/ Jeſum Joſephs Son von Nazareth.**

Philippus finder Nathanael/ oc ſiger til hannem/ Wi haffue fundet den/ om huilcken Moſe haffuer ſcreffuit it Lowen oc Propheterne Jheſum/ Joſephs Søn aff Nazareth.

46. **Vnd Nathanael ſprach zu jhm: Was kan von Nazareth gutes kommen? Philippus ſpricht zu jm: Kom̃/ vnd ſihe es.**

Oc Nathanael ſagde til hannem/ Huad gaat kand komme aff Nazareth? Philippus ſiger til hannem/ Kom̃/ oc ſee det.

Kapitola I

40. Y byl Ondřeg bratr Sſymonůw Petruow geden ze dwau kteřijž byli ſlyſſeli od Jana a ſſli za Gežijſſem.

A był Andrzey brát Symoná Piotrá/ ieden z onych dwu/ ktorzy to ſłyſzeli od Jana/ á ſzli byli zá nim.

41. Y nalezl ten prwnij Bratra ſwého Sſymona/ a řekl gemu: Nalezli gſme Meſyáſſe/ (genž ſe wyklada Kryſtus.)

Ten napierwey nálazſzy Symoná brátá ſwego/ powiedział mu: Náleźliſciechmy Meſyaſzá onę/ (co ieſt ieſliby ś wykłádał/ Kryſtus.)

42. Y přiwedl gey k Gežijſſowi. A pohlédw naň Gežijš/ řekl: Ty gſy Sſymon ſyn Jonůw: ty ſlauti budeſs Cefas/ (genž ſe wykládá Petr.)

A przywiodł go do Jezuſá/ á weyzrawſzy nań Jezus/ rzekł: Tyś ieſt Symon ſyn Jonáſow/ ty będzieſz zwan Cephás/ (co ſię znácży Kámień.)

43. Nazaytřij pak Gežijš chtěl wygijti do Galilee: y nalezl Filipa/ a řekl gemu: Poď za mnau.

Názáiuthrz chćiał Jezus iśdź do Galileiey/ á znalazſzy Filipá/ rzekł mu: Podź zá mną.

44. A byl Filip z Bethſaydy Měſta Ondřegowa/ a Petrowa.

A Filip był z Bethſáidá/ z miáſtá Andrzeiowego y Piotrowego.

45. Nalezl také Filip Nathanaele/ y řekl gemu: O kteremž pſal Moyžijš w Zákoně/ a Proroci: Nalezli gſme Gežijše Syna Jozeffowa/ z Nazaretha.

Potym Filip znalazſzy Náthánáela/ powiedział mu: Znaleźliśćiechmy onego o ktorym piſał Mojżeſz w zákonie y Prorocy/ onego Jezuſá Názáreńſkiego ſyná Józefowego.

46. Y řekl gemu Nathanael: z Nazaretha muož něco dobrého býti? Řekl gemu Filip: Poď a ohledag.

Ná to mu powiedział Náthánáel: A możeſz być od Názáreth co dobrego? Tedy mu rzekł Filip: Podź á ogladay.

א

47 וַחֲזָיֵהּ יֵשׁוּע לְנַתַּנְאֵיל
כַּד אָתֵא לְוָתֵהּ וְאֶמַר
עֲלַוְהִי הָא שַׁרִירָאִית בַּר
יִסְרָיֵל דְּנֶכְלָא לַית בֵּהּ׃

Hor Iesv vide Natanael venire à ſe, e dice di lui. Ecco veramente vno Iſraëlita, in cui non è fraude alcuna.

48 אֶמַר לֵהּ נַתַּנְאֵיל מֶן
אַיְמְכָא יָדַע אַנְתְּ לִי אֶמַר
לֵהּ יֵשׁוּע עַד לָא נְקָרְיָךְ
פִּילִיפּוֹס כַּד תְּחֵית תְּתָא
אַנְתְּ חֲזִיתָךְ׃

Natanael gli dice, Donde mi conoſci tu? Iesv riſpoſe, e diſſeli, Prima che Filippo ti chiamaſſe quando tu eri ſotto'l fico, io ti vedeuo.

49 עְנָא נַתַּנְאֵיל וְאֶמַר
לֵהּ רַבִּי אַנְתְּ הוּ בְּרֵהּ ד
דַּאלָהָא אַנְתְּ הוּ מַלְכֵּהּ
דִּיסְרָיֵל׃

Natanael riſpoſe, e diſſeli, Maeſtro, tu ſei il Figliuol di Dio, tu ſei il Re d'Iſraël.

50 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּע עַל
דְּאֶמְרֶת לָךְ דַּחֲזִיתָךְ
תְּחֵית תְּתָא מְהַיְמֶן אַנְתְּ
דְּרַוְרְבָן מֶן הָלֵין תֶּחְזֵא׃

Riſpoſe Iesv, e diſſeli, Percioche io t'ho detto ch'io ti vedeuo ſotto'l fico, tu credi: tu vedrai maggior coſe di queſte.

51 אֶמַר לֵהּ אַמִּין אַמִּין
אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּמֶן
הָשָׁא תֶּחְזוֹן שְׁמַיָּא ד
דְּפַתִּיחִין וּמַלְאַכוֹהִי ד
דַּאלָהָא כַּד סָלְקִין וְנָחְתִין
לְוָת בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

Poi li diſſe: In verità, in verità vi dico, da ora innanzi voi vederete il cielo aperto, e gli Angeli di Dio ſalire e ſcendere ſopra il Figliuol de l'huomo.

ב

1 וַלְיַוְמָא דִּתְלָתָא הֲוָת
מְשְׁתּוּתָא בְּקַטְנָא
מְדִינְתָּא דַּגְלִילָא וְאֶמֵּהּ
דְּיֵשׁוּע תַּמָּן הֲוָת׃

Tre giorni appreſſo ſi fecero nozze in Cana di Galilea: & eraui la madre di Iesv.

א

47 וַיַּרְא יֵשׁוּעַ אֶת־נְתַנְאֵל
לָבוֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר עָלָיו הִנֵּה
בֶאֱמֶת בֶּן־יִשְׂרָאֵל הוּא אֲשֶׁר
לֹא מִרְמָה בּוֹ׃

Ieſus vido venir à ſi à Nathanael, y dixo deel Heaqui vn verdaderamente Iſraelita en el qual no ay enganno.

48 וַיֹּאמֶר אֵלָיו נְתַנְאֵל אֵי מִזֶּה
יְדַעְתָּנִי וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
בְּטֶרֶם קָרָא לְךָ פִּילִפּוֹס בְּעוֹדְךָ
תַּחַת הַתְּאֵנָה יְדַעְתִּיךָ׃

Dizele Nathanael, Dedonde me conoces? Reſpondele Ieſus, y dixole, Antes que Philippe te llamara. quando eſtauas debaxo de la higuera te vide.

49 וַיַּעַן נְתַנְאֵל וַיֹּאמֶר לוֹ רַבִּי
אַתְּ הוֶה בֶּן־הָאֱלֹהִים אַתְּ הוֶה
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃

Reſpondió Nathanael, y dixole, Rabbi, tu eres el Hijo de Dios: tu eres el Rey de Iſrael.

50 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו כִּי
אָמַרְתִּי לְךָ רְאִיתִיךָ מִתַּחַת
הַתְּאֵנָה וְהֶאֱמַנְתָּ גְּדוֹלִים מֵהֵמָּה
תִּרְאֶה׃

Reſpondió Ieſus, y dixole, Porque te dixe, Videte debaxo de la higuera, crees: coſas mayores que eſtas verás.

51 וַיֹּאמֶר לוֹ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר
לָכֶם מֵעַתָּה תִּרְאוּ אֶת הַשָּׁמַיִם
נִפְתָּחִים וְאֶת־מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים
עוֹלִים וְיוֹרְדִים עַל־בֶּן־הָאָדָם׃

Y dizele, Decierto decierto os digo, Deaqui àdelante vereys el cielo abierto: y angeles de Dios que ſuben y decienden ſobre el Hijo del hombre.

ב

1 וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הָיְתָה חֲתֻנָּה
בְּקָנָה עִיר הַגָּלִיל וַתְּהִי־אֵם
יֵשׁוּעַ שָׁם׃

Y al tercero dia hizieronſe vnas bodas en Cana de Galilea: Y eſtaua alli la madre de Ieſus.

α'.

47. Εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

Ieſus apperceut Nathanael venir vers lui, & dit de lui, Voici vrayement vn Iſraelite auquel n'y a point de fraude.

48. Λέγει αὐτῷ ναθαναὴλ, πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε.

Nathanael lui dit, De quoi me cognois-tu? Ieſus reſpondit, & lui dit, Auant que Philippe t'euſt appelé, quand tu eſtois ſous le figuier, ie te voyoye.

49. Ἀπεκρίθη ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ, ῥαββὶ, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

Nathanael reſpondit, & lui dit Maiſtre, tu es le Fils de Dieu: tu es le Roy d'Iſrael.

50. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις; μείζω τούτων ὄψει.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Pource que ie t'ai dit que ie te voyoy ſous le figuier, tu crois: tu verras plus grandes choſes que ceci.

51. Καὶ λέγει αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Il lui dit auſsi, En verité, en verité ie vous di, Deſormais vous verrez le ciel ouuert, & les Anges de Dieu montans & deſcendans ſur le Fils de l'homme.

ΚΕΦΑΛ. β.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ.

Or trois iours apres on faiſoit des nopces en Cana de Galilee: & la mere de Ieſus eſtoit là.

CAP. I.

47. Vidit Ieſus Nathanaël venientem ad ſe, & dicit de eo, Ecce, verè Iſraelita, in quo dolus non eſt.

Jeſus ſaw Nathanael comming to him/ & ſaid of him/ Behold/ in deed an Iſraelite/ in whome is no guile.

48. Dicit ei Nathanaël, Vnde me noſti? Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Priùs quam te Philippus vocaret, cùm eſſes ſub ficu, vidi te.

Nathanael ſaid vnto him/ Whence kneweſt thou me? Jeſus anſwered/ & ſaid vnto him/ Before that Philip called thee/ when thou waſt vnder the figge tree/ I ſaw thee.

49. Reſpondit ei Nathanaël, & ait, Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Iſraël.

Nathanael anſwered/ & ſaide vnto him/ Rabbi/ thou art the Sonne of God: thou art the King of Iſrael.

50. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te ſub ficu, credis: Maius his videbis.

Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ Becauſe I ſaid vnto thee/ I ſawe thee vnder the figge tree/ beleeueſt thou? thou ſhalt ſe greater things then theſe.

51. Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei aſcendentes & deſcendentes, ſupra filium hominis.

And he ſaid vnto him/ Verely/ verely I ſay vnto you/ hereafter ſhall ye ſee heauen open/ & the Angels of God aſcending & deſcending vpon the Sonne of man.

CAP. II.

ET die tertia nuptiæ factæ ſunt in Cana Galilææ: & erat mater Ieſu ibi.

And the thirde day/ was there a mariage in Cana a towne of Galile/ and the mother of Jeſus was there.

Das I. Capitel.

47. Jeſus ſahe Nathanael zu ſich kommen/ vnd ſpricht von jm: Sihe/ ein rechter Iſraeliter/ inn welchem kein falſch iſt.

Jheſus ſaa Nathanael komme til ſig/ oc ſiger om hannem/ See en ret Iſraeliter/ i huilcken ingen ſuig er.

48. Nathanael ſpricht zu jm: Woher kenneſt du mich? Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Ehe denn dir Philippus rieff/ da du vnter dem Feigenbaum wareſt/ ſahe ich dich.

Nathanael ſiger til hannem/ Huor paa kender du mig? Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Før end Philippus kallede dig/ der du vaaſt vnder Figen træet/ da ſaa ieg dig.

49. Nathanael antworttet/ vnnd ſpricht zu jhm: Rabbi/ du biſt Gottes Sohn/ du biſt der König von Iſrael.

Nathanael ſuarer/ oc ſiger til hannem/ Rabbi/ Du eſt Gudz Søn/ du eſt den Konge aff Iſrael.

50. Jeſus antworttet/ vnnd ſprach zu jhm: Du glaubeſt/ weil ich dir geſagt habe/ daß ich dich geſehen habe vnter dem Feigenbaum/ du wirſt noch gröſſers denn das ſehen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Du tror fordi at ieg ſagde dig/ at ieg ſaa dig vnder Figentræet. Du ſkalt end nu ſee ſtørre end det.

51. Vnd ſpricht zu jhm: Warlich/ warlich/ ich ſage euch/ von nun an werdet jhr den Himmel offen ſehen/ vnd die Engel Gottes hinauff vnnd herab fahren/ auff des Menſchen Son.

Oc hand ſiger til hannem/ Sandelige/ ſandelige/ ieg ſiger eder/ Nu her effter ſkulle i ſee Himmelen aaben/ oc Gudz Engle fare op oc ned paa Menniſkens Søn.

Das II. Capitel.

Vnd am dritten tag ward eine Hochzeit zu Cana in Galilea/ vnd die Mutter Jeſu war da.

OC paa den tredie dag bleff it Brøllup i Cana vdi Galilea/ oc Jheſu Moder vaar der.

Kapitola I.

47. Y vzřel Gežijſs Nathanaele an gde k němu: Y řekl o něm: Hle prawý Izrahelitſký/ w kterémžto lſti nenij.

Vyzrawßy tedy Jezus Náthánáelá idącego do ſiebie/ powiedział o nim: Tenci ieſt záprawdę Izráelitá/ w ktorym niemáß zdrády.

48. Řekl gemu Nathanael: Kde ty mne znáſs? Odpowěděl Gežijſs/ a řekl gemu: Prwé než geſt tebe Filip zawolal když gſy byl pod Fijkem/ widěl gſem tebe.

Rzekł mu Náthánáel: Zkądże mię znaß? A Jezus odpowiedziawßy/ rzekł mu: Jeßcze pierwey niżcie tu Filip wezwał/ gdyś pod figowym drzewem był/ widziałem cie.

49. Odpowěděl gemu Nathanael/ a řekl: Miſtře/ ty gſy Syn Božij/ ty gſy Král Izrahelſký.

A odpowiedziawßy Náthánáel rzekł: Miſtrzu tyś ieſt on Syn Boży/ Tyś ieſt on Krol Izráelſki.

50. Odpowěděl Gežijſs/ a řekl gemu: Že gſem tobě řekl: Widěl gſem tebe pod Fijkem/ wěřijſs: wětſſý wěcy nad tyto vzřijſs.

Thedy mu odpowiedział Jezus y rzekł: Żem tobie mowił/ Widziałem cie pod figowym drzewem/ dla thego wierzyß? ießcze nád ty wietße rzeczy vyzryß.

51. Y řekl gemu: Zagiſté zagiſté prawijm wám: Vzřijte Nebe otewřené/ a Angely Božij wſtupugijcý a ſſtupugijcý na Syna Člowěka.

Zátym że mu powiedział: Záprawdę záprawdę wam powiedam/ od tego czáſu będziećie niebo othworzone/ y Anyoly Boże wſtepuiace y zſtepuiace/ nád Syná człowieczeº.

Kapitola II.

TŘetijho pak dne/ ſtala ſe Swatba w Káně Galilejſké a byla Matka Gežijſſowa tu.

TEdy dnia trzeciego było ſpráwowano weſele w Kanie Galileyſkim miáſteczku/ gdzie też byłá y mátká Jezuſowá.

ב

2 וְאָף הָו יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָוְהי
אֶתְקְרִי לָה לְמַשְׁתּוּתָא׃

E IESV ancora fu chiamato à le nozze, e i ſuoi diſcepoli.

3 וַחְסַר הֲוָא חַמְרָא
וְאָמְרָא לֵהּ אֶמֵּהּ לְיֵשׁוּעַ
חַמְרָא לַית לְהוֹן׃

Et eſſendo mancato il Vino, la madre di IESV li dice, Eſſi non hanno Vino.

4 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מָא לִי
וָלֵכִי אַנְתְּתָא לָא עַד־כִּיל
אֶתָת שָׁעְתִי׃

IESV dice à lei, Donna, che ho io à far con teco? L'hora mia non è ancor Venuta.

5 אֶמְרָא אֶמֵּהּ לַמְשַׁמְשָׁנֵא
מֶדֶם דְּאָמַר לְכוֹן עֲבֵדוּ׃

Sua madre dice à i miniſtri, Fate tutto quello ch'ei Vi dirà.

6 אִית הֲוַי דֵּין תַּמָּן אֲגָנֵא
דְּכֵאפָא שֵׁת סִימִין ל
לְתַדְכִּיתָא דִיהוּדָיֵא ד
דְּאָחְדִין תְּרֵין תְּרֵין רְבִעִין
אַו תְּלָתָא׃

Hor quiui erano ſei hidrie di pietra, poſte ſecondo la purification de Giudei, che teneuano ciaſcuna due ò tre miſure.

7 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מְלַו
אֶנִּין מַיָּא לַאגָנֵא וּמְלַו
אֶנִּין עַד־מָא לְעֶל׃

IESV dice loro, Empiete l'hidrie d'acqua. Et eſſi l'empierono inſin al ſommo.

8 אֲמַר לְהוֹן וְלוּעוּ מֵכִּיל
וַאיְתַו לְרִישׁ סְמָכָא ו
וַאיְתִיו׃

Poi dice loro, Cauatene hora, e portatene à lo ſcalco, Et eſſi gliene portorono.

9 וְכַד טְעֵם הָו רִישׁ סְמָכָא
מַיָּא הָנוֹן דַּהֲוַו חַמְרָא וְלָא
יָדַע הֲוָא מֶן אֵימְכָא הֲוָא
מְשַׁמְשָׁנֵא דֵין יָדְעִין הֲוַו
דְּהָנוֹן מְלַו אֶנּוּן לְמַיָּא
קְרָא דְּרִישׁ סְמָכָא לְחַתְנָא׃

Come lo ſcalco hebbe guſtata l'acqua mutata in Vino,) ilqual non ſapeua donde foſſe, ma ben lo ſapeuano i miniſtri, che haueuano cauata l'acqua) chiama lo ſpoſo.

ב

2 וַיִּקָּרֵא גַּם יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו
אֶל־הַחֲתֻנָּה׃

Y fue tambien llamado Ieſus y ſus Diſcipulos à las bodas.

3 וּבַחְסֹר יַיִן אָמְרָה אֵם יֵשׁוּעַ
אֵלָיו יַיִן אֵינֶנּוּ לָהֶם׃

Y faltando el vino, la madre de Ieſus le dixo Vino no tienen.

4 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלֶיהָ מַה לִּי
וָלָךְ הָאִשָּׁה עַד־עַתָּה לֹא בָאָה
עִתִּי׃

Y dizele Ieſus, Que tengo yó contigo muger? aun no ha venido mi hora.

5 וַתֹּאמֶר אִמּוֹ לַמְשָׁרְתִים אֶת־
אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם עֲשׂוּ׃

Su madre dize à losque ſeruian, Hazed todo loque os dixere.

6 וַיִּהְיוּ שָׁם שֵׁשׁ אַגָּנוֹת אֶבֶן
מוּשָׂמוֹת כְּטָהֳרַת הַיְּהוּדִים
מְכִילוֹת אִשָּׁה אִשָּׁה שְׁתַּיִם אוֹ
שָׁלֹשׁ פּוּרוֹת׃

Y eſtauan alli ſeys tinajuelas de ágúa de piedra, conforme à la purificacion de los Iudios, que cábia en cada vna dos o tres cantaros,

7 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ מַלְאוּ
אֶת־הָאַגָּנוֹת בַּמַּיִם וַיְמַלְאוּ
אוֹתָן עַד־לְמָעְלָה׃

Dizeles Ieſus, henchid eſtas tinajuelas de aqua. Y hinchieronlas haſta arriba.

8 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שַׁאֲבוּ עַתָּה
וְהָבִיאוּ לְבַעַל הַמִּשְׁתֶּה וַיָּבִיאוּ׃

Y dizeles, Sacad aora, y preſentad àl Maeſtre ſala, Y preſentaronle.

9 וְכַאֲשֶׁר טָעַם בַּעַל הַמִּשְׁתֶּה
אֶת־הַמַּיִם הַנֶּהְיוּ יַיִן וְלֹא יָדַע
מֵאַיִן הָיָה וְהַמְשָׁרְתִים יָדְעוּ
אֲשֶׁר שָׁאֲבוּ אֶת־הַמַּיִם וַיִּקְרָא
בַּעַל הַמִּשְׁתֶּה לֶחָתָן׃

Y como el Maeſtre ſala guſtó el agua hecha vino, que no ſabia dedonde era: mas losque ſeruian, lo ſabian, que auian ſacado el agua, el Maeſtreſala llama ál eſpoſo.

ϐ'.

2. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

Et Ieſus fut auſsi conuié aux nopces, lui & ſes diſciples.

3. Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν, Οἶνον οὐκ ἔχουσι.

Or le vin eſtant failli, la mere de Ieſus lui dit, Ils n'ont point de vin.

4. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.

Mais Ieſus lui reſpondit, Qu'y a-il entre moi & toi femme? mon heure n'eſt point encore venuë.

5. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, Ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

Sa mere dit aux ſeruiteurs, Faites tout ce qu'il vous dira.

6. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

Or y auoit-il ſix cruches de pierre, miſes ſelon l'vſage de la purification des Iuifs, leſquelles contenoyent vne chacune de deux à trois meſures.

7. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος· καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

Et Ieſus leur dit, Empliſſez ces cruches d'eau. Et ils les emplirent iuſques au haut.

8. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν.

Adonc il leur dit, Verſez-en maintenant, & en portez au maiſtre d'hoſtel. Et ils luï en porterent.

9. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον· καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος.

Quand le maiſtre d'hoſtel eut gouſté l'eau qui auoit eſté conuertie en vin (or ne ſauoit-il d'où cela venoit, mais les ſeruiteurs qui auoyent puiſé l'eau, le ſauoyent bien) il appele le marié.

CAP. II.

2. Vocatus eſt autem Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias.

And Jeſus was called alſo/ and his diſciples vnto the mariage.

3. Et deficiente vino, dicit mater Ieſu ad eum, Vinum non habent.

Now when the wine failed / the mother of Jeſus ſaid vnto him/ They haue no wine.

4. Et dicit ei Ieſus, Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea.

Jeſus ſaid vnto her/ Woman/ what haue I to doe with thee? mine houre is not yet come.

5. Dicit mater eius miniſtris, Quodcunque dixerit vobis, facite.

His mother ſaid vnto the ſeruants/ Whatſoeuer he ſayeth vnto you / do it.

6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundùm purificationē Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.

And there were ſet there/ ſixe water pots of ſtone/ after the maner of purifying of the Jewes / conteyning two or three firkins a piece.

7. Dicit eis Ieſus, Implete hydrias aqua. Et impleverūt eas uſque ad ſummum.

And Jeſus ſaid vnto them / Fil the waterpots with water. Then they filled them vp to the brimme.

8. Et dicit eis Ieſus, Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

Then he ſaid vnto them/ Draw out now and beare vnto the gouernour of the feaſt. So they bare it.

9. Vt autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant qui hauſerant aquam: vocat ſponſum architriclinus.

Nowe whē the gouernour of the feaſt had taſted the water that was made wine/ (for he knewe not whence it was: but the ſeruants / which drew the water/ knew) the gouernour of the feaſt called the bridegrome.

Das II. Capitel.

2. Jeſus aber vnd ſeine Jünger wurden auch auff die Hochzeit geladen.

Jheſus oc hans Diſciple bleffue ocſaa indbødne til Brøllup.

3. Vnnd da es am Wein gebrach/ ſpricht die Mutter Jeſu zu jhm: Sie haben nicht Wein.

Oc der dem fattedis Vin / ſiger Jheſu Moder til hannem/ De haffue icke Vin.

4. Jeſus ſpricht zu jhr: Weib was hab ich mit dir zuſchaffen? Meine ſtunde iſt noch nicht kommen.

Jheſus ſiger til hende/ Quinde/ huad haffuer ieg met dig at gøre? Min time er icke end nu kommen.

5. Seine Mutter ſpricht zu den Dienern: Was er euch ſaget das thut.

Hans Moder ſiger til Tienerne/ Huad ſom hand ſiger eder/ det gører.

6. Es waren aber allda ſechs ſteinern Waſſerkrůge / geſetzet nach der weiſe der Jůdiſchen reinigung/ vnnd gieng je inn einen zwey oder drey Maß.

Oc der Vaare ſex Vandkar aff ſten ſette effter Jødernis renſelſis ſkick / oc der gick vdi huert / tho eller tre Maader.

7. Jeſus ſpricht zu jhnen: Fůllet die Waſſerkrůge mit Waſſer. Vnnd ſie fůlleten ſie biß oben an.

Jheſus ſiger til dem / Fylder Vandkarene met vand. Oc de fyllede dem til det øffuerſte.

8. Vnd er ſpricht zu jnen: Schöpffet nun/ vnd bringets dem Speißmeiſter. Vnd ſie brachtens.

Oc hand ſiger til dem / Øſer nu / oc bærer til Køgemeſteren. Oc de bare frem.

9. Als aber der Speißmeiſter koſtet den Wein/ der Waſſer geweſen war / vnd wuſte nicht von wannen er kam/ die Diener aber wuſtens / die das Waſſer geſchöpfft hatten / ruffet der Speißmeiſter dem Breutigam.

Men der Køgemeſteren ſmagede den Vin / ſom vaar vand / oc viſte icke hueden hand kom / men Tienerne viſte det / ſom øſde vandet. Da kalder Køgemeſteren Brugommen.

Kapitola II.

2. Tehdy pozwān geſt také Gežjs y Včedlnjcy geho na Swatbu.

A był też wezwān Jezus y zwolennicy iego nā weſele.

3. A když ſe nedoſtalo Wjna/ řekla Matka Gežjſſowa k němu/ Wjna nemagij.

Thām gdy nie zſtāło winā/ rzekłā māthkā Jezuſowā do niego: Winā nie māią.

4. Y řekl gij Gežjs: Co mně a tobě Zeno? geſſtě nepřiſſla hodina má.

Ale iey rzekł Jezus: Coż mi do ciebie niewiāſto? ieſzcżeć nie przyſzłā godzinā moiā.

5. Řekla Matka geho k ſlužebnijkuom: Cožkoli wām dij/ včiňte.

Zātym rzekłā mātkā iego ſługam: Cokolwiek wam rzecże/ cżyńcie.

6. A bylo tu kamenných Sſtaudwij ſſeſt poſtaweno/ wedlé očiſſťowánij Židowſkého/ beraucy w ſebe gedna každá Měřice dwě nebo tři.

Y były tām ſześć ſtągiew kāmiennych według ocżyśćiānia Zydowſkiego poſtāwionych/ biorąc każda w ſię dwā ābo trzy dzbany.

7. Řekl gim Gežjs: Naplňte Sſtaudwe wodau / y naplnili ge až do wrchu.

Y rzekł im Jezus: Naleyćie pełne ty ſtągwie wody/ ā tāk nalali ie pełne āż y z wirzchem.

8. Y řekl gim Gežjs: Naſſwaytež giž/ a neſte wrchnijmu Zprāwcy Swatby: Y neſli gſau.

Tedy im rzekł: Czyrpayćie z teraz ā podāyćie przednieyſzemu ſprawcy/ ā tāk oni podali.

9. A když okuſyl wrchnij Zprāwce wody Wjnem včiněné/ a newěděl odkudby bylo/ ale Služebnijcy wěděli kteřijž wážili wodu/ powolal Ženicha prwnij Zprāwce hoduow.

Skoro tedy ſkoſzt owa przedniejſzy ſprawcā wody oney ktorā ſie zſtāłā winem (ā niewiedział ſkadby było/ lecż ſłudzy wiedzieli ktorzy wode cżyrpāli/) wezwał k ſobie oblubieńca onto przedniejſzy ſprawcā.

ב

2 וְאָף הָו יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידַוְהי
אֶתְקְרִי לָהּ לְמַשְׁתּוּתָא ׃

E IESV ancora fu chiamato à le nozze, e i ſuoi diſcepoli.

3 וְחַסַר הֲוָא חַמְרָא
וְאָמְרָא לֵהּ אֶמֵּהּ לְיֵשׁוּעַ
חַמְרָא לַית לְהוֹן ׃

Et eſſendo mancato il Vino, la madre di IESV li dice, Eſſi non hanno Vino.

4 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מָא לִי
וְלֵכִי אַנְתְּתָא לָא עַד־כִּיל
אֶתָת שָׁעְתִּי ׃

IESV dice à lei, Donna, che ho io à far con teco? L'hora mia non è ancor Venuta.

5 אֶמַרָא אֶמֵּהּ לַמְשַׁמְשָׁנֵא
מֶדֶם דְּאָמַר לְכוֹן עֲבֶדוּ ׃

Sua madre dice à i miniſtri, Fate tutto quello ch'ei Vi dirà.

6 אִית הֲוַי דֵּין תַּמָּן אֲגָנָא
דְּכֵאפָא שֶׁתָּא סִימָן ל
לְתַדְכִּיתָא דִּיהוּדָיֵא ד
דְּאָחְדִין תְּרֵין תְּרֵין רֶבְעִין
אֶו תְּלָתָא ׃

Hor quiui erano ſei hidrie di pietra, poſte ſecondo la purification de Giudei, che teneuano ciaſcuna due ò tre miſure.

7 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מְלַו
אֶגָּנִין מַיָּא לַאֲגָנָא וּמְלַו
אֶנֵּין עַד־מָא לְעֵל ׃

IESV dice loro, Empiete l'hidrie d'acqua. Et eſſi l'empierono inſin al ſommo.

8 אָמַר לְהוֹן זְלוּעו מֶכִּיל
וְאַיְתוּ לְרִישׁ סְמָכָא ו
וְאַיְתִיו ׃

Poi dice loro, Cauatene hora, e portatene à lo ſcalco, Et eſſi gliene portorono.

9 וְכַד טְעֶם הָו רִישׁ סְמָכָא
מַיָּא הָנוֹן דַּהֲווֹ חַמְרָא וְלָא
יָדַע הֲוָא מֶן אֵימְכָא הֲוָא
מְשַׁמְשָׁנֵא דֵּין יָדְעִין הֲווֹ
דְּהָנוֹן מְלַו אֶנּוּן לְמַיָּא
קְרָא רִישׁ סְמָכָא לְחַתְנָא ׃

Come lo ſcalco hebbe guſtata l'acqua mutata in Vino, (ilqual non ſapeua donde foſſe, ma ben lo ſapeuano i miniſtri, che haueuano cauata l'acqua) chiama lo ſpoſo.

ב

2 וַיִּקָּרֵא גַּם יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידָיו
אֶל־הַחֲתֻנָּה ׃

Y fue tambien llamado Ieſus y ſus Diſcipulos à las bodas.

3 וּבַחֲסֹר יַיִן אָמְרָה אֵם יֵשׁוּעַ
אֵלָיו יַיִן אֵינֶנּוּ לָהֶם ׃

Y faltando el vino, la madre de Ieſus le dixo Vino no tienen.

4 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלֶיהָ מַה לִּי
וָלָךְ הָאִשָּׁה עַד־עַתָּה לֹא בָאָה
עִתִּי ׃

Y dizele Ieſus, Que tengo yo contigo muger? aun no ha venido mi hora.

5 וַתֹּאמֶר אִמּוֹ לַמְשָׁרְתִים אֶת־
אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם עֲשׂוּ ׃

Su madre dize à losque ſeruian, Hazed todo loque os dixere.

6 וַיִּהְיוּ שָׁם שֵׁשׁ אַגָּנוֹת אֶבֶן
מוּשָׂמוֹת כְּטָהֳרַת הַיְּהוּדִים
מְכִילוֹת אִשָּׁה אִשָּׁה שְׁתַּיִם אוֹ
שָׁלֹשׁ פּוּרוֹת ׃

Y eſtauan alli ſeys tinajuelas de água de piedra, conforme à la purificacion de los Iudios, que cábia en cada vna dos o tres cantaros,

7 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ מַלְאוּ
אֶת־הָאַגָּנוֹת בַּמַּיִם וַיְמַלְאוּ
אוֹתָן עַד־לְמָעְלָה ׃

Dizeles Ieſus, henchid eſtas tinajuelas de agua. Y hinchieronlas haſta arriba.

8 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שַׁאֲבוּ עַתָּה
וְהָבִיאוּ לְבַעַל הַמִּשְׁתֶּה וַיָּבִיאוּ ׃

Y dizeles, Sacad aora, y preſentad àl Maeſtre ſala, Y preſentaronle.

9 וְכַאֲשֶׁר טָעַם בַּעַל הַמִּשְׁתֶּה
אֶת־הַמַּיִם הַנֶּהְפָּכִים יַיִן וְלֹא יָדַע
מֵאַיִן הָיָה וְהַמְשָׁרְתִים יָדְעוּ
אֲשֶׁר שָׁאֲבוּ אֶת־הַמַּיִם וַיִּקְרָא
בַּעַל הַמִּשְׁתֶּה לֶחָתָן ׃

Y como el Maeſtre ſala guſtó el agua hecha vino, que no ſabia dedonde era : mas losque ſeruian, lo ſabian, que auian ſacado el agua , el Maeſtreſala llama ál eſpoſo.

β.

2. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

Et Ieſus fut auſsi conuié aux nopces, lui & ſes diſciples.

3. Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτὸν, οἶνον οὐκ ἔχουσι.

Or le vin eſtant failli, la mere de Ieſus lui dit, Ils n'ont point de vin.

4. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.

Mais Ieſus lui reſpondit, Qu' y a-il entre moi & toi femme? mon heure n' eſt point encore venuë.

5. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

Sa mere dit aux ſeruiteurs, Faites tout ce qu' il vous dira.

6. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

Or y auoit-il ſix cruches de pierre, miſes ſelon l'vſage de la purification des Iuifs, leſquelles contenoyent vne chacune de deux à trois meſures.

7. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος· καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

Et Ieſus leur dit, Empliſsez ces cruches d'eau. Et ils les emplirent iuſques au haut.

8. Καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν.

Adonc il leur dit, Verſez-en maintenant, & en portez au maiſtre d'hoſtel. Et ils luï en porterent.

9. Ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον· καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστὶν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ. φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος.

Quand le maiſtre d'hoſtel eut gouſté l'eau qui auoit eſté conuertie en vin (or ne ſauoit-il d'où cela venoit, mais les ſeruiteurs qui auoyent puiſé l'eau, le ſauoyent bien) il appele le marié.

CAP. II.

2. Vocatus eſt autem Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias.

And Jeſus was called alſo/ and his diſciples vnto the mariage.

3. Et deficiente vino, dicit mater Ieſu ad eum, Vinum non habent.

Now when the wine failed / the mother of Jeſus ſaid vnto him/ They haue no wine.

4. Et dicit ei Ieſus, Quid mihi & tibi eſt mulier? nondum venit hora mea.

Jeſus ſaid vnto her/ Woman/ what haue I to doe with thee? mine houre is not yet come.

5. Dicit mater eius miniſtris, Quodcunque dixerit vobis, facite.

His mother ſaid vnto the ſeruants/ Whatſoeuer he ſayeth vnto you / do it.

6. Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ, ſecundùm purificationē Iudæorum, capientes ſingulæ metretas binas vel ternas.

And there were ſet there/ ſixe water pots of ſtone/ after the maner of purifying of the Jewes / conteyning two or three firkins a piece.

7. Dicit eis Ieſus, Implete hydrias aqua. Et impleverũt eas uſque ad ſummum.

And Jeſus ſaid vnto them / Fil the waterpots with water. Then they filled them vp to the brimme.

8. Et dicit eis Ieſus, Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

Then he ſaid vnto them/ Draw out now and beare vnto the gouernour of the feaſt. So they bare it.

9. Vt autem guſtavit architriclinus aquam vinum factam, & non ſciebat unde eſſet, miniſtri autem ſciebant qui hauſerant aquam: vocat ſponſum architriclinus.

Nowe whē the gouernour of the feaſt had taſted the water that was made wine/ (for he knewe not whence it was: but the ſeruants / which drew the water/ knew) the gouernour of the feaſt called the bridegrome.

Das II. Capitel.

2. Jeſus aber vnd ſeine Jünger wurden auch auff die Hochzeit geladen.

Jheſus oc hans Diſciple bleffue ocſaa indbødne til Brøllup.

3. Vnnd da es am Wein gebrach/ ſpricht die Mutter Jeſu zu jhm: Sie haben nicht Wein.

Oc der dem fattedis Vin / ſiger Jheſu Moder til hannem/ De haffue icke Vin.

4. Jeſus ſpricht zu jhr: Weib was hab ich mit dir zuſchaffen? Meine ſtunde iſt noch nicht kommen.

Jheſus ſiger til hende/ Quinde/ huad haffuer ieg met dig at gøre? Min time er icke end nu kommen.

5. Seine Mutter ſpricht zu den Dienern: Was er euch ſaget das thut.

Hans Moder ſiger til Tienerne/ Huad ſom hand ſiger eder/ det gører.

6. Es waren aber allda ſechs ſteinern Waſſerkrüge/ geſetzet nach der weiſe der Jüdiſchen reinigung/ vnnd gieng je inn einen zwey oder drey Maß.

Oc der vaare ſex Vandkar aff ſten ſette effter Jødernis renſelſis ſkick / oc der gick vdi huert / tho eller tre Maader.

7. Jeſus ſpricht zu jhnen: Füllet die Waſſerkrüge mit Waſſer. Vnnd ſie fülleten ſie biß oben an.

Jheſus ſiger til dem / Fylder Vandkarene met vand. Oc de fyllede dem til det øffuerſte.

8. Vnd er ſpricht zu jnen: Schöpffet nun/ vñ bringets dem Speißmeiſter. Vnd ſie brachtens.

Oc hand ſiger til dem / Øſer nu / oc bærer til Køgemeſteren. Oc de bare frem.

9. Als aber der Speißmeiſter koſtet den Wein/ der Waſſer geweſen war/ vnd wuſte nicht von wannen er kam/ die Diener aber wuſtens / die das Waſſer geſchöpfft hatten / ruffet der Speißmeiſter dem Breutigam.

Men der Køgemeſteren ſmagede den Vin / ſom vaar vand / oc viſte icke hueden hand kom / men Tienerne viſte det / ſom øſde vandet. Da kalder Køgemeſteren Brugommen.

Kapitola II.

2. Tehdy pozwán geſt také Gežjſs y Včedlnjcy geho na Swatbu.

A był też wezwán Jezus y zwolennicy iego ná weſele.

3. A když ſe nedoſtalo Wijna/ řekla Matka Gežjſſowa k němu/ Wijna nemagij.

Thám gdy nie zſtáło winá/ rzekłá máthká Jezuſowá do niego: Winá nie máią.

4. Y řekl gij Gežjſs: Co mně a tobě Ženo? geſſtě nepřiſſla hodina má.

Ale tey rzekł Jezus: Coż mi do ćiebie niewiáſto? ieſzcżeć nie przyſzłá godźiná moiá.

5. Řekla Matka geho k ſlužebnijkuom: Cožkoli wám dij/ včiňte.

Zátym rzekłá máthká tego ſługam: Cokolwiek wam rzecże/ czyńcie.

6. A bylo tu kamenných Sſtaudwij ſſeſt poſtaweno/ wedlé očiſſťowánij židowſkého/ beraucy w ſebe gednakaždá Měřice dwě nebo tři.

Y były tám ſześć ſtagiew kámiennych według oczyśćiánia Zydowſkiego poſtáwionych/ biorąc káżda w ſie dwá ábo trzy dzbany.

7. Řekl gim Gežjſs: Naplňte Sſtaudwe wodau/ y naplnili ge až do wrchu.

Y rzekł im Jezus: Naleyćie pełne ty ſtagwie wody/ á ták nalali ie pełne áż y z wirzchem.

8. Y řekl gim Gežjſs: Nalěwaytež giž/ a neſte wrchnijmu Zpráwcy Swatby: Y neſli gſau.

Tedy im rzekł: Czyrpayćie z teraz á podáyćie przednieyſzemu ſpráwcy/ á ták oni podáli.

9. A když okuſyl wrchnij Zpráwce wody Wjnem včiněné/ a newěděl odkudby bylo/ ale Služebnijcy wěděli kteřijž wážili wodu/ powolal Ženicha prwnij Zpráwce hoduow.

Skoro tedy ſkoſztował przednieyſzy ſpráwcá wody oney ktorá ſie zſtáłá winem (á niewiedźiał ſkądby było/ lecż ſłudzy wiedźieli ktorzy wode czyrpáli/) wezwał k ſobie oblubieńcá onto przednieyſzy ſpráwcá.

ב

10 ואמר לה כל־נש
לוקדם חמרא טבא מיתא
ומא דארויו הידין איתא
דבציר אנת הין נטרתיהי
לחמרא טבא עד מא
להשא׃

E diceli, Ogni huomo ponne prima il buon vino: e come le perſone hanno ſpenta la ſete allora pone il peggiore: ma tu hai ſeruato il buon vino infin ad hora.

11 הדא הי אתא קדמיתא
דעבד ישוע בקטנא ד
דגלילא ואודע שובחה
והימנו בה תלמידוהי׃

Queſto principio di ſegni fece IESV in Cana città di Galilea, e manifeſtò la ſua gloria: e i ſuoi diſcepoli credettero in lui.

12 בתר הדא נחת לכפר־
נחום הו ואמה ואחוהי
ותלמידוהי ותמן הוו קליל
יומתא׃

Doppo queſto, ſceſe in Capernaum, egli e ſua madre, e i ſuoi fratelli, e i ſuoi diſcepoli: e non vi dimoraron molti giorni.

13 וקריב הוא פצחא
דיהודיא וסלק לאורשלם
ישוע׃

Perche la ſolennità della Paſcha de Giudei era vicina, IESV adunque ſalì in Ieruſalem.

14 ואשכח להנון דזבנין
תורא וערבא ויונא
ולמערפנא דיתבין׃

E trouò nel tempio quei che vendeuano buoi e pecore, e colombe, e i cambiatori là à ſedere:

15 ועבד לה פרגלא מן
חבלא ולכלהון אפק מן
היכלא ולערבא ולתורא
——— ולמערפנא ואשד
עורפנהון ופתוריהון הפך׃

E fatta vna ſferza di funicelle, ſcacciò tutti del tempio, e le pecore, e i buoi, e ſparſe i denari de cambiatori, e mandò ſotto ſopra i banchi.

ב

10 ויאמר אליו כל־איש בראשונה יין טוב שם וכאשר שכרו אז את־הצעיר ואתה נצרתה את־יין הטוב עד־עתה׃

Y dizele, Todo hombre pone primero el buen vino: y quando ya eſtan hartos, entonces loque es peor: mas tu has guardado el buen vino haſta aora.

11 וזאת עשה ישוע תחלת אותותיו בקנה הגליל ויגל את־כבודו ויאמינו בו תלמידיו׃

Eſte principio de ſennales hizo el Sennor en Cana de Galilea, y, manifeſtó ſu gloria: y ſus Diſcipulos creyeron enel.

12 ואחרי כן־ירד לכפר נחום הוא ואמו ואחיו ותלמידיו ושם היו ימים לא רבים׃

Deſpues deeſto decindió à Capernaum, el, y ſu madre, y hermanos, y Diſcipulos: y eſtuuieron alli no muchos dias:

13 וקרוב היה פסח היהודים ויעל ישוע אל־ירושלים׃

Y eſtaua cerca la Paſcua de los Iudios; y ſubió Ieſus à Ieruſalem.

14 וימצא בהיכל את־המוכרים את־צנה ואלפים ויונים ואת־מתערבים יושבים׃

Y halló enel Templo losque vendian bueyes y ouejas, y palomas, y los cambiadores ſentados.

15 ויעש לו שוט מחבלים וישלך כלם מהיכל וגם את־צנה ושורים וישפך את־אגורות המתערבים ושלחנותם הפך׃

Y hecho vn açote de cuerdas, echólos à todos del Templo: y las ouejas, y los bueyes: Y derramò los dineros de los cambjadores, y traſtornó las meſas.

β'.

10. Καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

Et lui dit, Tout homme ſert le bon vin le premier, & puis le moindre apres qu'on à beu plus largement: mais toi tu as gardé le bon vin iuſqu'à maintenant

11. Ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Ieſus fit ce commencement de ſignes en Cana ville de Galilee, & manifeſta ſa gloire: & ſes diſciples creurent en lui.

12. Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναοὺμ, αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

Apres cela il deſcendit en Capernaum, lui & ſa mere, & ſes freres, & ſes diſciples: & demeurerent la vn bien peu de iours;

13. Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς.

Car la ſolennité de la Paſque des Iuifs eſtoit prochaine. Ieſus donc monta en Ieruſalem.

14. Καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους.

Et trouua au temple des gens qui vendoyent bœufs, & brebis pigeons: & les changeurs qui y eſtoyent aſsis.

15. Καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψε.

Et ayant fait vn fouët de cordelettes, il les ietta tous hors du temple, & les brebis, & les bœufs: & reſpandit la mõnoye des changeurs, & renuerſa les tables.

CAP. II.

10. Et dicit ei, Omnis homo primum bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu autem ſervaſti vinum bonum uſque adhuc.

And ſaid vnto him/All men at yͤ beginning ſet forth good wine / & when men haue well drunke / then that which is worſe: but thou haſt kept backe the good wine vntill now.

11. Hoc fecit initium ſignorum Ieſus in Cana Galilææ: & manifeſtavit gloriam ſuã, & crediderunt in eum diſcipuli eius.

This beginning of miracles did Jeſus in Cana a towne of Galile/and ſhewed forth his glorie: and his diſciples beleeued on him.

12. Poſt hoc deſcendit Capharnaum ipſe & mater eius, & fratres eius, & diſcipuli eius: & ibi manſerunt non multis diebus.

After that hee went downe into Capernaum/hee and his mother / and his brethren / and his diſciples: but they continued not many dayes there.

13. Et prope erat Paſcha Iudæorum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam.

For the Jewes Paſſeouer was at hande. Therefore Jeſus went vp to Jeruſalem.

14. Et invênit in templo vendentes boves & oves & columbas, & numularios ſedentes.

And he founde in the Temple thoſe that ſold oxen/ and ſheepe / and doues/ and changers of money/ ſitting there.

15. Et cùm feciſſet quaſi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oves quoque & boves, & numulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit.

Then he made a ſcourge of ſmall cordes / & draue them al out of the Tẽple with the ſheepe and oxen / and powred out the changers money / and ouerthrewe the tables.

Das II. Capitel.

10. Vnd ſpricht zu jm: Jederman gibt zum erſten den guten Wein/ vnd weñ ſie truncken worden ſind / als denn den geringern / Du haſt den guten Wein bißher behalten.

Oc ſiger til hannem/ Huermand giffuer førſt den gode Vin/ oc naar de ere bleffne druckne/ den ſom ringer er / Du haffuer foruaret den gode Vin indtil nu.

11. Das iſt das erſte Zeichen das Jeſus thet/geſchehen zu Cana in Galilea/ vñ offenbaret ſeine Herrligkeit. Vnd ſeine Jünger glaubten an jhn.

Det er det førſte Tegen ſom Jheſus giorde / ſom ſkede i Cana vdi Galilea/oc hand obenbarede ſin Herlighed. Oc hans Diſciple trode paa hannem.

12. Darnach zoch er hinab gen Capernaum / Er / ſeine Mutter / ſeine Brůder/ vnd ſeine Jünger/ vnd bleib nicht lange daſelbſt.

Der effter drog hand ned til Capernaum/ Hand, hans Moder / hans Brødre / oc hans Diſciple / oc bleff der icke lenge.

13. Vnnd der Jüden Oſtern waren nahe / vnnd Jeſus zoch hinauff gen Jeruſalem.

Oc Jødernis Paaſke vaar nær / oc Jheſus drog op til Jeruſalem.

14. Vnnd fand im Tempel ſitzen / die da Ochſen Schaff vnnd Tauben feil hatten / vnd die Wechßler.

Oc fand dem ſidendis i Templen / ſom haffde Oxen / Faar / oc Duer fal/oc Vedzlere.

15. Vnd er machete eine Geiſſel auß Stricken/vnd trieb ſie alle zum Tempel hinauß / ſampt den Schafen vnd Ochſen / vnd verſchůttet den Wechßlern das Gelt / vnnd ſtieß die Tiſche vmb.

Oc hand giorde en Suøbe aff ſnorer/oc dreff dem alle vd aff Templen / met Faar oc Oxen / oc ſpilte Vedzlernis Pendinge / oc omſtøtte Bordene.

Kapitola II.

10. A řekl gemu: Každý Cžlowěk / naypr wẽ dobrẽ Wjno dáwá: a kdyžby ſe podnapili/ tehdy to kterẽ horſſý geſt. Ale ty zachowal gſy Wjno dobrẽ až doſawád.

Rzekł mu: Wſzyſcyć naprzod dawáia wino dobre / á gdy ſie goście wedle potrzeby nápiją / tedy to co ieſt podleyſze / á tyś dobre wino chował áż do tąd.

11. Ten včinil Gežjſs počátek diwuow w Kánẽ Galilegſkẽ / a zgewil Sláwu ſwau: Y vwěřili w něho Včedlnijcy geho.

Tenć początek cudow vczynił Jezus w Kanie miáſtheczku Galileyſkim / áby oznaymił chwałę ſwą / Y vwierzyli weń zwolennicy iego.

12. Potom ſſtaupil do Kafarnaum ony Matka geho / y Bratřij / y Včedlnijcy: a tu pobyli ne mnoho dnij.

Potym ſzedł do Kápernaum ſam / y mátká / y bracia / y zwolennicy iego / á mieſzkáli tám przez máły czás.

13. Byla pak blízko weliká noc Židowſká. Y wſſaupil Gežjſs do Geruzaléma.

Abowiem byłá bliſko Wielkánoc Zydowſka / á dla thegoż ſzedł Jezus do Jeruzálem.

14. A nalezl w Chrámẽ ano prodáwagij Woly / Owce / Holuby / a Penězoměnce ſedijcy.

Y ználazł w kościele ony ktorzy przedawáli woły / owce / y gołębie / kremu y bánkierze ſiedzące.

15. A když vdělal Bič z prowázkuow / wſſeckny wyhnal z Chrámu / Owce také y Woly / a Penězoměncům rozſypal Penijze / a ſtoly převracel.

A vczyniwſzy bycz z powrozow / wygnał wſzytki z kościołá / owce y woły y pieniądze bánkierzow roſypał / á ſtoły zprzewracał.

ב

16 וַלְהָנוּן דַּמְזַבְּנִין יַוְנֵא
אֶמַר שְׁקוּלוּ הָלֵין מִכָּא
וְלָא תֶּעְבְּדוּנָהּ לְבַיְתֵהּ
דְּאָבִי בֵּית תֶּאגּוּרְתָא :

E diſſe à quelli che vendeuano le colombe, Leuate via queſte coſe di quà, è non fate la caſa di mio Padre, vn luogo di mercato.

17 וֶאתְדַּכַּרוּ תַּלְמִידַוְהִי
דַּכְתִיב דְּטַנָּנֵהּ דְּבַיְתָךְ א
אֲכָלַנִי :

Allora i ſuoi diſcepoli ſi ricordarono: ch'egli è ſcritto. Il Zelo de la caſa tua m'ha diuorato.

18 עֲנַו דֵּין יְהוּדָיֵא וֶאמַרוּ
לֵהּ מָנָא אָתָא מַחְוֵת
אַנְתְּ לַן דְּהָלֵין עָבֵד אַנְתְּ :

La onde i Giudei riſpoſero, e diſſerli, che ſegno ci moſtri tu, perche tu facci queſte coſe?

19 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן
סְתוּרוּ הַיְכְלָא הָנָא ו
וְלַתְלָתָא יַוְמִין אֲנָא
מְקִים אֲנָא לֵהּ :

IESV riſpoſe, e diſſe loro, Diſtruggere queſto tempio & io in tre giorni lo drizzarò ſu.

20 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא
לְאַרְבְּעִין וְשֵׁת שְׁנִין אֶתְבְּנִי
הַיְכְלָא הָנָא וְאַנְתְּ ל
לַתְלָתָא יַוְמִין מְקִים
אַנְתְּ לֵהּ :

Allora i Giudei diſſero, Queſto tempio fu edificato in quarantaſei anni, e tu lo drizzarai ſu in tre giorni?

21 הוּ דֵּין אָמַר הֲוָא עַל
הַיְכְלָא דְּפַגְרֵהּ :

Ma egli diceua queſto del tempio del corpo ſuo.

22 כַּד קָם דֵּין מֶן בֵּית
מִיתֵא אֶתְדַּכַּרוּ
תַּלְמִידַוְהִי דְּהָדָא אָמַר
הֲוָא וְהַיְמֵנוּ לַכְתָבָא
וְלַמֶּלְתָא דְּאֶמַר יֵשׁוּעַ :

Quando dunque fu riſuſcitato da morte, i ſuoi diſcepoli ſi ricordorono, ch'egli haueua lor detto queſto: e credettero à la ſcrittura, & à la parola che IESV haueua detta.

23 כַּד אִיתַוְהִי הֲוָא
יֵשׁוּעַ בְּאוּרְשְׁלֶם בְּפֶצְחָא
בְּעֶדְעַדָא סַגִּיאֵא הַיְמֵנוּ
בֵּהּ דַּחֲזַו אָתְוָתָא דְּעָבֵד :

Et eſſendo egli in Ieruſalem di Paſcha nel giorno de la feſta, molti credettero nel ſuo nome, vedendo i ſuoi ſegni ch'ei faceua.

ב

16 וְלַמּוֹכְרִים אֶת־הַיּוֹנִים אָמַר
שְׂאוּ אֶת־הָאֵלֶּה מִפֹּה וְאַל תַּעֲשׂוּ
אֶת־בֵּית אָבִי לְבֵית סָחַר :

Y à loſque vendian las palomas dixo, Quitad de aqui eſto: y no hagays la caſa de mi Padre caſa de mercado.

17 וַיִּזְכְּרוּ תַלְמִידָיו כִּי־נִכְתָּב
הָיָה קִנְאַת בֵּיתְךָ אֲכָלָתְנִי :

Entonces ſe acordaron ſus Diſcipulos, que eſtà eſcripto, El zelo de tu Caſa me comió.

18 וַיַּעֲנוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ
מָה אוֹת תַּרְאֶה אוֹתָנוּ כִּי־אֶת
הָאֵלֶּה עֹשֶׂה אַתָּה :

Y los Iudios reſpondieron-y dixeronle, Que ſennal nos mueſtras de que hazes eſto?

19 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ הַתִּירוּ אֶת־
הַהֵיכָל הַזֶּה וּבִשְׁלֹשֶׁת יָמִים
אֲקִימֶנּוּ :

Reſpondió Ieſus y dixoles, Deſatad eſte templo, y en tres dias, yo lo leuantare.

20 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים אַרְבָּעִים
וְשֵׁשׁ שָׁנִים נִבְנָה הַהֵיכָל הַזֶּה
וְאַתָּה בִּשְׁלֹשֶׁת יָמִים תְּקִימֶנּוּ :

Dixeron luego los Iudios, En quarenta y ſeys annos fué eſte templo edificado, y y tu en tres dias lo leuantarâs?

21 וְהוּא אָמַר עַל־הֵיכַל גְּוִיָּתוֹ :

Mas el hablaua del templo de ſu cuerpo.

22 וְכַאֲשֶׁר קָם מִמֵּתִים וַיִּזְכְּרוּ
תַלְמִידָיו כִּי זֹאת אָמַר אֲלֵיהֶם
וַיַּאֲמִינוּ לַכְּתָב וְלַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר
יֵשׁוּעַ :

Portanto quando reſuſcito de los muertos, ſus Diſcipulos ſe acordaron que (les) auia dicho eſto, y creyeron a la Eſcriptutà, y à la palabra que Ieſus auia dicho.

23 וְכַאֲשֶׁר הָיָה בִּירוּשָׁלַיִם
בַּפֶּסַח בֶּחָג רַבִּים הֶאֱמִינוּ בִשְׁמוֹ
בִּרְאוֹתָם אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר
עָשָׂה :

Y eſtando en Ieruſalem en la Paſcua, en el dia de la Fieſta, muchos creyeron en ſu nombre viendo ſus ſennales que hazia.

β'.

16. Καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον ἐμπορίου.

Et dit à ceux qui vendoyent les pigeons, Oſtez ces choſes d'ici, & ne faites point de la maiſon de mon Pere vn lieu de marché.

17. Ἐμνήσθησαν δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με.

Lors ſes diſciples eurent ſouuenance qu'il eſtoit eſcrit, Le zele de ta maiſon m'a rongé.

18. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν. ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

Les Iuifs donc prenans la parole, lui dirent, Que ſigne nous monſtres-tu, que tu entreprens de faire telles choſes?

19. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

Ieſus reſpondit, & leur dit, Abbatez ce temple-ci, & en trois iours ie le releuerai.

20. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;

Les Iuifs donc dirent, On a eſté quarante ſix ans à baſtir ce temple, & tu le releueras en trois iours?

21. Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

Mais il parloit du temple de ſon corps.

22. Ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς, καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ἰησοῦς.

Parquoi quand il fut reſſuſcité des morts, ſes diſciples eurent ſouuenance qu'il leur auoit dit cela, & creurent à l'Eſcriture, & à la parole que Ieſus auoit dite.

23. Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

Et comme lui eſtoit en Ieruſalem à Paſque au iour de la feſte, pluſieurs creurent en ſon Nom, contemplans les ſignes qu'il faiſoit.

CAP. II.

16. Et his qui columbas vendebant, dixit, Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.

And ſayde vnto them that ſolde doues / Take theſe things hence: make not my Fathers houſe / and houſe of marchandiſe.

17. Recordati ſunt verò diſcipuli eius quia ſcriptum eſt: Zelus domus tuæ comedit me.

And his diſciples remembred / that it was written / The zeale of thine houſe hath eaten me vp.

18. Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Quod ſignum oſtendis nobis quia hæc facis?

Then anſwered the Jewes / and ſaid vnto him / What ſigne ſheweſt thou vnto vs / that thou doeſt theſe things?

19. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.

Jeſus anſwered and ſaid vnto them / Deſtroy this Temple / & in three dayes J will rayſe it vp againe.

20. Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & ſex annis ædificatum eſt templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

Then ſaid the Jewes / Fourtie & ſix yeres was this Temple a building / and wilt thou reare it vp in three dayes?

21. Ille autem dicebat de templo corporis ſui.

But he ſpake of the Temple of his bodie.

22. Cùm ergo reſurrexiſſet à mortuis, recordati ſunt diſcipuli eius, quia hoc dicebat, & crediderunt ſcripturæ, & ſermoni quem dixit Ieſus.

Aſſoone therefore as he was riſen from the dead / his diſciples remembred that he thus ſaid vnto them: and they beleeued the Scripture / and the word which Jeſus had ſaid.

23. Cum autem eſſet Ieroſolymis in Paſcha in die feſto, multi crediderunt in nomine eius, videntes ſigna eius quæ faciebat.

Nowe when he was at Jeruſalem at the Paſſeouer in the feaſt / many beleeued in his Name / when they ſawe his miracles which he did.

Das II. Capitel.

16. Vnd ſprach zu denen / die da Tauben feil hatten: Traget das von dannen / vnd machet nicht meines Vaters Hauß zum Kauffhauſe.

Oc hand ſagde til dem / ſom ſolde Duer / Bærer dette bort / Oc gærer icke min Faders Huſſ / til it Købehuſſ.

17. Seine Jünger aber gedachten daran / das geſchrieben ſtehet: Der Eifer vmb dein Hauß hat mich gefreſſen.

Men hans Diſciple tenckte paa det / ſom ſtaar ſcreffuit / Nidkærhed for dit Huſſ / haffuer ædet mig.

18. Da antwortten die Jüden / vnd ſprachen zu jhm: Was zeigeſt du vns für ein Zeichen / daß du ſolches thun mögeſt?

Da ſuarede Jøderne / oc ſagde til hannem / Huad viſer du oſſ for it Tegen / at du maat gøre ſaadant?

19. Jeſus antworttet vnd ſprach zu jhnen: Brechet diſen Tempel / vnnd am dritten tage wil ich jn auffrichten.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Bryder denne Tempel ned / oc paa tredie dag vil ieg opreyſe den.

20. Da ſprachen die Jüden: Diſer Tempel iſt inn ſechs vnd viertzig Jaren erbauet / vnd du wilt jhn in dreyen tagen auffrichten?

Da ſagde Jøderne / denne Tempel er opbygd i ſex oc ſyretiue aar / oc du vilt opreyſe den i tre dage?

21. Er aber redet von dem Tempel ſeines Leibs.

Men hand talede om ſit Legemis Tempel.

22. Da er nun aufferſtanden war / von den Todten gedachten ſeine Jünger dran / daß er diß geſagt hatte / vnd glaubten der Schrifft / vnnd der Rede / die Jeſus zu jnen geſagt hatte.

Der hand vaar nu opſtanden fra de Døde / tenckte hans Diſciple der paa / at hand dette haffde ſagd / oc de trode Scrifften / oc den Tale ſom Jheſus haffde ſagd.

23. Als er aber zu Jeruſalem war / in den Oſtern auff dem Feſt / glaubten vil an ſeinen Namen / da ſie die Zeichen ſahen die er thet.

Oc der hand vaar i Jeruſalem / om Paaſken paa Høytiden / da trode mange paa hans Naffn / der de ſaae de Tegen / ſom hand giorde.

Kapitola II.

16. A těm kteřijž Holuby prodáwali / řekl: Odneſtež tyto wěcy odſud / a nečiňte Domu Otce mého Domem ku peckým.

Tákże y tym co gołebie przedawáli rzekł: Wynieście tho ztad / á nie czyńcie z domu Oycá mego domu ku pieckiego.

17. Y rozpomenuli ſe Včedlnijcy geho že pſáno geſt: Horliwoſt Domu twého ſnědlá mne.

A przypomnieli ſobie zwolennicy iego to co było napiſano: Zápal czywa miłość k domowi twemu żárłá mie.

18. Tehdy odpowěděli Židé / a řekli gemu: Které znamenij vkazugeſs nám / že tyto wěcy činijſs?

A ták Zydowie odpowiedziawſzy rzekli mu: Coż zá znák okázuieſz nam iż to czyniſz?

19. Odpowěděl Gežijs / a řekl gim: Zruſſte Chrám tento / a we třech dnech wyzwedu gey

A Jezus odpowiedziawſzy rzekł im: Rozwalcie ten kościoł / á ia gi we trzech dnioch wyſtáwie.

20. Y řekli Židé: Cžtyřidceti a ſſeſt Leth dělán geſt Chrám tento / a ty we třech dnech wzdělati chceſs gey?

Tedy rzekli Zydowie: Przez czterdzieści y ſześć lat budowan ieſt then kościoł / á thy go chceſz we trzech dnioch wyſtáwić.

21. Ale on prawil o Chrámu těla ſwého.

Ale on mowił o kościele ciáłá ſwo iego.

22. Protož když z mrtwých wſtál / rozpomenuli ſe Včedlnijcy geho / že geſt to powěděl. Y vwěřili pijſmu / a te řeči kterauž mluwil gim.

A gdy pothym zmartwych wſtał / wſpomionęli zwolennicy iego iż im to powiedał / y vwierzyli piſmu y ſłowu ktore mowił Jezus.

23. A když byl w Geruzalémě na Welikau noc w den Swátečnij / mnozý vwěřili we Gméno geho / widauce diwy geho kteréž činil.

Thámże gdy był w Jeruzálem ná dzień święty Wielkonocny / wiele ich vwierzyli w imię iego / pátrząc ná iego cudá ktore okázował.

ב

24 הָו דֵּין יֵשׁוּעַ לָא מְהַימַן הֲוָא לְהוֹן נַפְשֵׁה מֶטוּל דְּהוּ יָדַע הֲוָא לְכֻל־נָשׁ׃

Ma Iesv non ſi fidaua di loro, percioche li conoſceua tutti.

25 וְלָא סְנִיק הֲוָא דְּאֶנָשׁ יַסְהֶד לֵה עַל כֻּל בַּר־נָשׁ הָו גֵּיר יָדַע הֲוָא מָנָא אִית בְּבַר־נָשָׁא׃

E non haueua biſogno che alcuno gli rendeſſe teſtimonianza de l'huomo: concioſia coſa ch'egli ſapeua beniſſimo quel che era ne l'huomo.

ג

1 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן חַד מֶן פְּרִישָׁא נִיקָדִימוֹס שְׁמֵה הֲוָא אַרְכוֹנָא דִּיהוּדָיֵא׃

Ora vi era vn huomo de l'ordine de Fariſei, nominato Nicodemo, vno de principali tra Giudei.

2 הָנָא אֶתָא לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלֶלְיָא וְאֶמַר לֵה רַבִּי יָדְעִינַן דְּמֶן אֱלָהָא אֶשְׁתַּדַּרְתְּ מַלְפָּנָא לָא גֵּיר אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח הָלֵין אָתְוָתָא לְמֶעְבַּד דְּאַנְתְּ עָבֵד אַנְתְּ אֶלָּא מַן דַּאלָהָא עַמֵּה׃

Coſtui venne à Iesv di notte, e diſſeli, Maeſtro, noi ſappiamo che tuo ſei venuto per maeſtro da Dio: percioche niuno puo far queſti ſegni, che fai tu, ſe Iddio non è con lui.

3 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֶמַר לָהּ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לָךְ דְּאִין אֱנָשׁ לָא מֶתִילֵד מֶן דְּרִישׁ לָא מֶשְׁכַּח דְּנֶחְזֵא מַלְכוּתֵה דַּאלָהָא׃

Iesv riſpoſe, e diſſeli, In verita, in verità io ti dico: che chi non naſce di nuouo, non puo vedere il regno di Dio.

4 אֱמַר לֵה נִיקָדִימוֹס אֵיכַנָא מֶשְׁכַּח דְּנֶתִילַד גַּבְרָא סָבָא דַּלְמָא מֶשְׁכַּח תּוּב לְכַרְסָא דְּאֶמֵּה דְּתַרְתֵּין זַבְנִין לְמֵעַל וְנֶתִילֵד׃

Nicodemo diſſe à lui, Come puo vn huomo naſcere quando egli è vecchio? puo egli entrare vn altra volta nel ventre di ſua madre, e naſcere?

ב

24 וְיֵשׁוּעַ לֹא הֶאֱמִין אֶת־נַפְשׁוֹ לָהֶם עַל־כִּי הוּא יָדַע אוֹתָם כֻּלָּם׃

Mas el miſmo Ieſus no ſe confiaua á ſi miſmo deellos, porque el conocia à todos:

25 עַל־כֵּן לֹא הָיָה צָרְכּוֹ אֲשֶׁר יָעִיד אִישׁ עַל־הָאָדָם כִּי הוּא יָדַע מָה הָיָה בָּאָדָם׃

Y no tenia neceſſidad que alguien le dieſſe teſtimonio del hombre: Porque el ſabia loque auia en el hombre.

ג

1 וַיְהִי־אִישׁ מִפְּרוּשִׁים וּשְׁמוֹ נִקִידֶם וְהוּא רַב הַיְּהוּדִים׃

Y auia vn hombre de los Phariſeos que ſe llamaua Nicodemo, principe de los Iudios.

2 וְהוּא בָא אֶל־יֵשׁוּעַ בַּלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו רַבִּי יָדַעְנוּ כִּי מֵאֱלֹהִים בָּאתָ מְלַמֵּד כִּי אִישׁ לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר אַתָּ עֹשֶׂה לֹא אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמּוֹ׃

Eſte vino à Ieſus de noche, y dixole, Rabbi, ſabemos que has venido de dios por maeſtro: porque nadie puede hazer eſtas ſennales que tu hazes, ſi no fuere Dios con el.

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לְךָ אִם אִישׁ לֹא יִוָּלֵד מִלְמַעְלָה לֹא יוּכַל לִרְאוֹת אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Reſpondió Ieſus, y dixole, Decierto decierto te digo, que el que no naciere otra vez, no puede ver el Reyno de Dios.

4 וַיֹּאמֶר אֵלָיו נִקְדֵּם אֵיךְ יוּכַל אָדָם לְהִוָּלֵד וְזָקֵן הוּא אִם שֵׁנִית יוּכַל לָבוֹא בְּבֶטֶן אִמּוֹ וּלְהִוָּלֵד׃

Dizele Nicodemo, Como puede el hombre nacer ſiendo viejo? puede entrar otra vez en el vientre de ſu madre, y nacer?

β'.

24. Αὐτὸς δὲ ὁ ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας.

Mais Ieſus ne ſe fioit point à eux, par ce qu'il les cognoiſſoit tous.

25. Καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τὶς μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Et qu'il ne luï eſtoit point de beſoin qu'aucun lui rendiſt teſmoignage de l'homme: car lui meſme ſauoit ce qui eſtoit en l'homme.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

ἮΝ δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν ἰουδαίων.

Or y auoit-il vn homme d'entre les Phariſiens nommé Nicodeme, l'vn des principaux d'entre les Iuifs.

2. Οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ῥαββὶ, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

Ceſtui-ci vint de nuict à Ieſus, & lui dit, Maiſtre, nous ſauons que tu es vn Docteur venu de Dieu: car nul ne peut faire ces ſignes que tu fais, ſi Dieu n'eſt auec lui.

3. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus reſpondit, & lui dit, En verité, en verité ie te di, Sinon que quelcun ſoit né derechef, il ne peut voir le royaume de Dieu.

4. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι;

Nicodeme lui dit, Comment peut l'homme naiſtre, quand il eſt ancien? peut il derechef entrer au ventre de ſa mere, & naiſtre?

CAP. II.

24. Ipſe autem Ieſus, non credebat ſemetipſum eis, eo quod ipſe noſſet omnes.

But Jeſus did not commit himſelfe vnto them/ becauſe he knew them all.

25. Et quia opus ei non erat ut quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat quid eſſet in homine.

And had no neede that any ſhoulde teſtifie of man: for he knew what was in man.

CAP. III.

ERat autem homo ex Phariſæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

There was now a man of the Phariſes named Nicodemus/ a ruler of the Jewes.

2. Hic venit ad Ieſum nocte, & dixit ei, Rabbi, ſcimus quia a Deo veniſti magiſter, nemo enim poteſt hęc ſigna facere quæ tu facis, niſi fuerit Deus cum eo.

He came to Jeſus by night/ and ſaid vnto him/ Rabbi/ we knowe that thou art a teacher come from God: for no man could doe theſe miracles that thou doeſt/ except God were with him.

3. Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Amen, amen dico tibi, niſi quis natus fuerit denuo, non poteſt videre regnum Dei.

Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ Verely/ verely I ſay vnto thee/ except a man be borne againe/ he can not ſee the kingdome of God.

4. Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo poteſt homo naſci, cùm ſit ſenex? nunquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterum introire, & naſci?

Nicodemus ſaid vnto him/ How can a man be borne which is olde? can he enter into his mothers wombe againe/ and be borne?

Das II. Capitel.

24. Aber Jeſus vertrauet ſich jnen nicht/ denn er kannte ſie alle.

Men Jheſus betrode ſig dem icke/ Thi hand kende dem alle.

25. Vnd bedorffte nicht/ daß jemand Zeugniß gebe von einem Menſchen/ denn er wuſte wol was im Menſchen war.

Oc haffde icke behoff/ at nogen ſkulde giffue vidnisbyrd om it Menniſke/ Thi hand viſte vel/ huad der vaar i Menniſken.

Das III. Capitel.

Es war aber ein Menſch vnter den Phariſeern/ mit Namen Nicodemus/ ein Oberſter vnter den Jůden.

Oder vaar it Menniſke iblant Phariſeerne/ ſom Ohed Nicodemus/ en Offuerſte iblant Joderne.

2. Der kam zu Jeſu bey der Nacht/ vnd ſprach zu jhm: Meiſter/ wir wiſſen/ daß du biſt ein Lehrer von Gott kommen/ denn niemand kan die Zeichen thun/ die du thuſt/ es ſey denn Gott mit jhm.

Hand kom til Jheſum om natten/ oc ſagde til hannem/ Meſtere/ Wi vide/ at du eſt en Lærere kommen aff Gud/ Thi ingen kand gøre de Tegen/ ſom du gør/ vden Gud er met hannem.

3. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhm: Warlich/ warlich ich ſage dir/ Es ſey denn/ das jemand von neuen geborn werde/ kan er das Reich Gottes nicht ſehen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger dig/ Vden ſaa er / at nogen bliffuer fød paa ny/ da kand hand icke ſee Gudz Rige.

4. Nicodemus ſpricht zu jhm: Wie kan ein Menſch geboren werden/ wenn er alt iſt? Kan er auch widerumb inn ſeiner Mutter Leib gehen/ vnd geboren werden?

Nicodemus ſiger til hannem/ Huorledis kand it Menniſke fødis/ naar hand er gammil? Kand hand oc gaa i ſin Moders Liffigen/ oc fødis?

Kapitola II.

24. Ale on Gežijš neſwěřil ſebe ſaměho gim/ proto/ že geſt on znal wſſecky.

Ale ſam Jezus nie zwierzał ſie im/ dla tego iż znał wßytki.

25. Aniž bylo potřebij gemu aby kdo ſwědectwj wydal o člowěku: neb on wěděl/ coby bylo w člowěku.

A nie było mu potrzebá/ áby był ktho miał dać temu świádectwo o człowieku/ ábowiem on wiedźiał co było w człowieku.

Kapitola III.

Byl pak člowěk z Zákonijkůw Nykoděm gměnem/ Knijže Židowſké.

Był też niektory z Fáryzeußow/ ktoremu było imie Nykodem/ Kſiążę Żydowſkie.

2. Ten přiſſel k Gežijſſowi w nocy/ a řekl gemu: Miſtře/ wijme že gſy od Boha přiſſel Miſtr. Nebo žádný nemuože těch diwůow činiti kteréž ty činijš/ leč by byl s nim Buoh.

Ten przyßedł do Jezuſá w nocy/ y rzekł mu: Miſtrzu/ wiemy żeś przyßedł od Bogá Miſtrzem/ Bo żaden tych známion czynić nie może/ ktore ty okázuieß/ ieſliby z nim Bog nie był.

3. Odpowěděl Gežijš/ a řekl gemu: Giſtě giſtě prawjm tobě: Nenarodijli ſe kdo znowu/ nemuožeť widěti Králowſtwij Božijho.

Thedy mu Jezus odpowiedáiac rzekł: Záprawdę záprawdę tobie powiedam/ ieſli ſie kto nie národźi znowu/ nie może widźieć kroleſtwá Bożego.

4. Řekl k němu Nykoděm: Kterak ſe může Člowěk naroditi gſa ſtarý? Zdali může opět w žiwot Matky ſwě wgijti a naroditi ſe?

Rzekł do niego Nykodem: Jakoż ſie może człowiek rodźić gdy ieſt ſtáry? Izali może wnidź w żywot matki ſwey powtore/ y národźić ſie?

ג

5 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ
אַמִין אַמִין אָמַר אֲנָא לָךְ
דְּאִן אֱנָשׁ לָא מֶתִילֵד מֵן
מַיָּא וְרוּחָא לָא מֶשְׁכַּח
דְּנֵעוּל לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

Riſpoſe IESV, *In verità, in verità io ti dico, che chi non naſce d'acqua e di Spirito, non puo entrar nel regno di Dio.*

6 מֵדֵם דִּילִיד מֵן בֶּסְרָא
בֶּסְרָא הוּ וּמֵדֵם דִּילִיד מֵן
רוּחָא רוּחָא סוּ׃

Quel che e nato di carne, è carne, e quel che è nato di Spirtto, è ſpirito.

7 לָא תֶּתְדַּמַר דְּאֶמְרֵת
לָךְ דְּוָלֵא לְכוּן לְמֶתִילָדוּ
מֵן דְּרִישׁ׃

Non ti marauigliare ch'io t'habi detto, che vi biſogna naſcer di nuouo.

8 רוּחָא אֲתַר דְּצָבְיָא
נָשְׁבָא וְקָלָהּ שָׁמַע אַנְתְּ
אֶלָּא לָא יָדַע אַנְתְּ אֵימְכָא
אָתְיָא וְלַאֵיכָא אָזְלָא
הָכַנָּא אִיתַוְהִי כָּל־נָשׁ
דִּילִיד מֵן רוּחָא׃

Il vento ſpira doue vuole, e tu odi il ſuo ſtrepito, ma non ſai donde viene, ne doue va: Coſi è ogniuno che è nato di Spirito.

9 עֲנָא נִיקָדִימוּס וֶאֱמַר
לֵהּ אֵיכַנָּא מֶשְׁכְּחִין הָלֵין
לְמֶהֱוָא׃

Nicodemo riſpoſe, e diſſeli, Come ſi poſſon far queſte coſe?

10 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ
אַנְתְּ הוּ מַלְפָנָא דְּיִסְרָיֵל
וְהָלֵין לָא יָדַע אַנְתְּ׃

IESV *riſpoſe, e diſſeli, Tu ſei maeſtro in Iſraël, e non ſai queſte coſe?*

11 אַמִין אַמִין אָמַר אֲנָא
לָךְ דְּמֵדֵם דְּיָדְעִינַן
מְמַלְּלִינַן וּמֵדֵם דַּחֲזַין
מַסְהְדִינַן וְסָהֲדוּתַן לָא
מְקַבְּלִין אַנְתּוּן׃

In verità, in verità io ti dico, che noi parliamo quel che ſappiamo, e teſtimoniamo quello che habbiam veduto: e voi non riceuete la noſtra teſtimonianza.

12 אֵן דְּבַאַרְעָא אֶמְרֵת
לְכוּן וְלָא מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן
אֵיכַנָּא אֵן אֵמַר לְכוּן ד
דְּבַשְׁמַיָּא תְּהַיְמְנוּנָנִי׃

Se io v'ho dette coſe terrene, e non le credete: come crederete voi, ſe io vi dirò le coſe celeſti.

ג

5 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי
לָךְ אִם אִישׁ לֹא יִוָּלֵד מִמַּיִם
וּמֵרוּחַ לֹא יוּכַל לָבוֹא אֶל־
מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y reſpondiô Ieſus, Decierto, decierto te digo, que el que no renaciere de agua y de Eſpiritu, no puede entrar en el Reyno de Dios.

6 אֲשֶׁר נוֹלַד מִבָּשָׂר בָּשָׂר הוּא
וַאֲשֶׁר נוֹלַד מֵרוּחַ רוּחַ הוּא׃

Loque es nacido de carne, carne es: y loque es nacido de Eſpiritu, Eſpiritu es.

7 אַל־תִּתְמַה כִּי אָמַרְתִּי צָרִיךְ
לְהִוָּלֵד אֶתְכֶם מִלְמַעְלָה׃

No te marauilles de: que te dixe, Neceſſario hos es nacer otra vez.

8 הָרוּחַ אַיֵּה תֹּאבֶה נוֹשְׁבָה וְאֶת־
קוֹלוֹ תִּשְׁמַע אֲבָל לֹא יָדַעְתָּה
מֵאַיִן תָּבוֹא וְאָנָה תֵּלֵךְ כֵּן יֵשׁ
כָּל־הַנּוֹלָד מִן־הָרוּחַ׃

El viento de donde quiere ſopla: y oyes ſu ſonido, mas ni ſabes de donde viene, ni donde vaya: anſi es todo aquel que es nacido de eſpiritu:

9 וַיַּעַן נִקְי־־דֵּם וַיֹּאמֶר לוֹ
אֵיכָכָה הָאֵלֶּה יוּכְלוּ לִהְיוֹת׃

Reſpondió Nicodemo, y dixole, Como puede eſto hazerſe?

10 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הַאַתָּה הוֶה הַמְלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל וְאֶת
הָאֵלֶּה לֹא יָדַעְתָּה׃

Reſpondió Ieſus y dixole, Tu eres el Maeſtro de Iſrael, y no ſabes eſto?

11 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
כִּי אֶת־אֲשֶׁר יָדַעְנוּ אוֹמְרִים
אֲנַחְנוּ וְאֶת־אֲשֶׁר רָאִינוּ מְעִידִים
אֲנַחְנוּ וְאֶת־עֵדוּתֵינוּ לֹא מְקַבְּלִים
אַתֶּם׃

Decierto decierto te digo, que loque ſabemos hablamos; y de loque auemos viſto, teſtificamos: y no recibis nueſtro teſtimonio,

12 אִם אֶת־אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה
אָמַרְתִּי לָכֶם וְלֹא מַאֲמִינִים
אַתֶּם אֵיךְ אִם אוֹמֵר לָכֶם אֶת
אֲשֶׁר עַל־שְׁמֵי שָׁמַיִם הֵמָּה
תַּאֲמִינוּ׃

Si os he dicho coſas terrenas, y no creeys, como creereys, ſi os dixere las celeſtiales?

γ'.

5. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus reſpondit, En verité, en verité ie te di, Sinon que quelcun ſoit né d'eau & d'Eſprit, ne peut entrer au royaume de Dieu.

6. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

Ce qui eſt né de la chair, eſt chair: & ce qui eſt né de l'eſprit, eſt eſprit.

7. Μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

Ne t'eſmerueille point que ie t'ai dit, il vous faut eſtre nés derechef.

8. Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.

Le vent ſouffle ou il veut, & tu ois le ſon d'icelui: mais tu ne ſais d'où il vient, ne où il va: ainſi en prend il de tout homme qui eſt né de l'Eſprit.

9. Ἀπεκρίθη νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;

Nicodeme reſpondit, & lui dit, Cõment ſe peuuent faire ces choſes?

10. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

Ieſus reſpondit, & lui dit, Tu es docteur d'Iſrael, & ne cognois point ces choſes?

11. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε.

En verité, en verité ie te di, Que ce que nous ſauons, nous le diſons, & ce qne nous auons veu, nous le teſmoignons: mais vous ne receuez point noſtre teſmoignage.

12. Εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;

Si ie vous ai dit les choſes terrienes, & vous ne les croyez point: comment croirez-vous ſi ie vous di les choſes celeſtes.

CAP. III.

5. Reſpondit Ieſus, Amen, amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non poteſt introire in regnum Dei.

Jeſus anſwered/ Verely/ verely J ſay vnto thee/ except that a man be borne of water and of the Spirit/ he can not enter into the kingdome of God.

6. Quod natum eſt ex carne caro eſt: & quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt.

That which is borne of the fleſh/ is fleſh: & that that is borne of the Spirit/ is Spirit.

7. Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos naſci denuo,

Marueile not that J ſaid to thee/ Ye muſt be borne againe.

8. Spiritus ubi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis unde veniat & quo vadat: ſic eſt omnis qui natus eſt ex Spiritu.

The winde bloweth where it lyſteth/ and thou heareſt the ſounde thereof/ but canſt not tell whence it commeth/ and whither it goeth: ſo is euery man that is borne of the Spirit.

9. Reſpondit Nicodemus, & dixit ei, Quomodo poſſunt hæc fieri?

Nicodemus anſwered/ and ſaid vnto him/ How can theſe things be?

10. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Tu es magiſter in Iſraël, & hæc ignoras?

Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ Art thou a teacher of Jſrael/ and knoweſt not theſe things?

11. Amen, amen dico tibi, quia quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis.

Verely/ verely J ſay vnto thee/ we ſpeake that we knowe/ and teſtifie/ that we haue ſeene: but ye receyue not our witnes.

12. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo ſi dixero vobis cæleſtia, credetis?

If when J tell you earthly things/ ye beleeue not/ how ſhoulde ye beleeue/ if J ſhall tell you of heauenly things?

Das III. Capitel.

5. Jeſus antworttet / Warlich / warlich / ich ſage dir / Es ſey denn / daß jemand geborn werde / auß dem Waſſer vnd Geiſt / ſo kan er nicht inn das Reich Gottes kommen.

Jheſus ſuarede / Sandelige / ſandelige ſiger ieg dig / Vden ſaa er / at nogen bliffuer fød aff Vand oc Aanden / da kand hand icke komme i Gudz Rige.

6. Was vom Fleiſch geboren wird / das iſt Fleiſch / Vnd was vom Geiſt geboren wirdt / das iſt Geiſt.

Huad ſom fødis aff Kød / det er Kød / Oc huad ſom fødis aff Aanden / det er Aand.

7. Laß dichs nicht wundern / daß ich dir geſagt habe / Jhr müſſet von neuen geboren werden.

Lad dig det icke forundre / at ieg ſagde til dig / J ſkulle fødis aff ny.

8. Der Wind bläſet wo er wil / vnd du höreſt ſein ſauſſen wol / Aber du weiſt nicht von wannen er kompt / vnd wo er hinfehret. Alſo iſt ein jeglicher / der auß dem Geiſt geboren iſt.

Været blæſſ huort det vil / oc du hører det vel bruſe / Men du vedſt icke hueden det kommen / oc huort det far hen. Saa er oc huer den / ſom er fød aff Aanden.

9. Nicodemus antworttet / vnnd ſprach: Wie mag ſolches zugehen?

Nicodemus ſuarede / oc ſagde til hannem / Huorledis kand ſaadant ſke?

10. Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jhm: Biſt du ein Meiſter in Jſrael / vnd weiſſeſt das nicht?

Jheſus ſuarede oc ſagde til hannem / Eſt du en Meſtere i Jſrael oc vedſt icke det?

11. Warlich / warlich ich ſage dir / Wir reden das wir wiſſen / vnd zeugen das wir geſehen haben / Vnd jhr nemet vnſer Zeugniß nicht an.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger dig / Wi tale det wi vide / oc vidne det wi haffue ſeet / Oc i anamme icke vort vidnisbyrd.

12. Glaubt jhr nicht / wenn ich euch von jrrdiſchen dingen ſage / wie würdet jhr glauben / wenn ich euch von Himliſchen dingen ſagen würde?

Tro i icke / naar ieg ſiger eder aff iorderige ting / huorledis ſkulle i tro / naar ieg ſiger eder om Himmelſke ting

Kapitola III.

5. Odpowěděl Gežijš: Giſtě giſtě prawijm tobě / nenarodijli ſe kdož wody a z Duchá Swatěho / nemůže wgijti do Králowſtwij Božijho.

Ná tho mu odpowiedział Jezus: Záprawde záprawde tobie powiedam / ieſliż ſie kto nie narodzi z wody á z Duchá / nie może wnidź do kroleſtwá Bożego.

6. Což narozeno geſt z těla / tělo ieſt / a co narozeno z Ducha / Duch geſt.

Coć ſie narodziło z ćiáłá / ćiáło ieſt / á co ſie národziło z Duchá / Duch ieſt.

7. Nediwiž ſe že gſem řekl tobě: Muſýte ſe znowu zroditi.

Nie dziwuyże ſie iżem ći powiedział / Potrzebáć ſie wam národzić znowu.

8. Wijtr kde chce wěge / a hlas geho ſlyſſýš / ale newijš odkawád wěge / aneb kam gde. Takť geſt každý kdož ſe narodil z Ducha

Wiátr ći kedy chce wieie / y ſzum iego ſłyſzyſz / ále niewieſz ſkad przychodźi y dokad idźie / tákże ći ieſt káżdy ktory ſie rodźi z Duchá.

9. Odpowěděl Nykodem / a řekl gemu: Kterak mohau tyto wěcy býti?

Odpowiedziawſzy Nykodem rzekł iemu: Jákoż to być może?

10. Odpowědel Gežijš / a řekl gemu: Ty gſy Miſtr w Jzraheli / a těch wěcý neznáš?

A Jezus dawſzy odpowiedź rzekł mu: Tyś ieſt Miſtrz Jzráelſki / á tego nie vmieſz?

11. Giſtě giſtě prawijm tobě / že to což wijme mluwijme / a což gſme widěli ſwědčijme / a ſwědectwij naſſeho nepřigijmáte.

Záprawde záprawde powiedam tobie: Co wiemy mowimy / á cochmy widźieli świádczymy / lecz świádectwa nászego nie przyimuiecie.

12. Poněwadž zemſké wěcy mluwil ſem wám a newěřjte / y kterak buduli wám prawiti Nebeſké vwěřijte?

Jeſliż wam ſpráwy ziemſkie powiedam á nie wierzyćie / iákże gdybych wam niebieſkie opowiedał / wierzyć będźiecie?

ג

13 וְלָא אְנָשׁ סְלֶק לַשְׁמַיָּא
אֶלָּא הַו דַּנְחֶת מֶן שְׁמַיָּא
בְּרֵהּ דְּאְנָשָׁא הַו דְּאִיתַוְהִי
בַּשְׁמַיָּא׃

Perche niuno è ſalito in cielo , ſe non colui che è ſceſo dal cielo , cioè il Figliuol de l'huomo ilquale è in cielo.

14 וַאֲיכַנָּא דַּארִים מוּשֶׁא
חֶוְיָא בְּמַדְבְּרָא הָכַנָּא
עֲתִיד לְמֶתְתְּרָמוּ בְּרֵהּ
דְּאְנָשָׁא׃

Ora ſi come Moiſe inalzò il ſerpente nel diſerto, coſi biſogna che ſia inalzato il Figliuol de l'huomo.

15 דְּכֻל־נָשׁ דַּמְהַיְמֶן בֵּהּ
לָא יֵאבַד אֶלָּא יֶהְווֹן לֵהּ
חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

A fine che chiunque crede in lui, non periſca, ma habbia vita eterna.

16 הָכַנָּא גֵּיר אַחֵב אֱלָהָא
לְעָלְמָא אֲיכַנָּא דַּלְבְרֵהּ
יְחִידָיָא נֶתֶּל דְּכֻל מַן
דַּמְהַיְמֶן בֵּהּ לָא נֵאבַד
אֶלָּא נֶהְווֹן לֵהּ חַיֵּא ד
דַּלְעָלַם׃

Imperoche Iddio ha tanto amato il mondo, ch'egli ha dato il ſuo vnigenito Figliuolo : à fin che chiunque crede in lui, non periſca, ma habia vita eterna.

17 לָא גֵּיר שַׁדַּר אֱלָהָא
לַבְרֵהּ לְעָלְמָא דַּנְדוּנִיוְהִי
לְעָלְמָא אֶלָּא דְּנֶחֶא
עָלְמָא בְּאִידֵהּ׃

Percioche Iddio non ha mandato il ſuo Figliuolo , al mondo , per condannare il mondo : ma à fine che il mondo ſi ſalui per lui.

18 מַן דַּמְהַיְמֶן בֵּהּ לָא
מֶתְתְּדִין וּמַן דְּלָא מְהַיְמֶן
מֶן כַּדּוּ דִּין הוּ דְּלָא הַיְמֶן
בַּשְׁמֵהּ דִּיחִידָיָא בְּרֵהּ
דַּאֲלָהָא׃

Chi crede in lui, non ſarà condannato : ma chi non crede , gia e condannato, percioche non ha creduto nel nome de l'vnigenito Figliuol di Dio.

ג

13 וְאִישׁ לֹא עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם
כִּי אִם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם יָרַד זֶה
הוּא בֶּן־הָאָדָם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
הֹוֶה׃

Y nadie ſubio àl cielo, ſi no el que decendió del cielo es à ſaber el Hijo del hombre que está en el cielo.

14 וְכַאֲשֶׁר מֹשֶׁה שָׂם אֶת־
שְׂרַף עַל נֵס בַּמִּדְבָּר כֵּן צָרִיךְ
לְהִנָּשֵׂא אֶת־בֶּן־הָאָדָם׃

Y como Moyſen leuantó la ſerpiente en el deſierto, anſi es neceſſarió que el hijo del hombre ſea leuantado :

15 לְמַעַן כָּל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא
יֹאבֵד כִּי־אִם יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי
עוֹלָם׃

Pàraque todo aquel que en el creyere , no ſe pierda, más aya vida eterna.

16 כִּי־כֵן אָהַב אֱלֹהִים אֶת־
הָעוֹלָם אֲשֶׁר אֶת־בְּנוֹ יְחִידוֹ
נָתַן לְמַעַן כָּל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא
יֹאבֵד כִּי אִם יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי
הָעוֹלָם׃

Porque de tal manera amó Dios àl mundo que aya dado á ſu Hijo Vnigenito : paraque todo aquel que en el cree, no ſe pierda, mas aya vida eterna.

17 כִּי לֹא שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־
בְּנוֹ בָּעוֹלָם לִשְׁפּוֹט אֶת־הָעוֹלָם
כִּי אִם לְהוֹשִׁיעַ בּוֹ אֶת הָעוֹלָם׃

Porque no embió Dios á ſu Hijo al mundo paraque condene àl mundo: mas paraque el mundo ſea ſaluo por el.

18 הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא יִשָּׁפֵט וַאֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ מַאֲמִין גַּם עַתָּה נִשְׁפַּט כִּי
לֹא הֶאֱמִין בְּשֵׁם הַיָּחִיד בֶּן־
אֱלֹהִים׃

Elque en el cree, no es condenado , mas elque no cree, ya es condenado , porque no creyó en el nombre del Vnigenito Hijo de Dios.

γ'.

13. Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

Car perſonne n'eſt monté au ciel, ſinon celui qui eſt deſcendu du ciel, aſſauoir le Fils de l'homme qui eſt au ciel.

14. Καὶ καθὼς μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Or comme Moyſe eſleua le ſerpent au deſert : ainſi faut-il que le Fils de l'homme ſoit eſleué :

15. Ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Afin que quiconque croit en lui, ne periſſe point, mais qu'il ait vie eternelle.

16. Οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

Car Dieu a tellement aimé le monde qu'il a donné ſon Fils vnique, afin que quiconque croit en lui ne periſſe point, mais ait vie eternelle.

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

Car Dieu n'a point enuoyé ſon Fils au monde pour condamner le monde: mais afin que le monde ſoit ſauué par lui.

18. Ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται. ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Qui croit en lui, ne ſera point condamné: mais qui ne croit point, eſt deſia condamné : car il n'a point, creu au nom du Fils vnique de Dieu.

CAP. III.

13. Et nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.

For no man aſcendeth vp to heauen / but he that had deſcended from heauen/ the Sonne of man which is in heauen.

14. Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis.

An das Moſes lift vp the ſerpent in the wildernes/ ſo muſt the Sonne of man bee lift vp.

15. Vt omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

That whoſoeuer beleeueth in him / ſhould not periſh/but haue eternall life.

16. Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

For God ſo loued the world / that he hath giuen his onely begotten Sonne / that whoſoeuer beleeueth in him / ſhould not periſh / but haue euerlaſting liſe.

17. Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, ut iudicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum.

For God ſent not his Sonne into the world/that he ſhould condemne the world / but that the world through him might be ſaued.

18. Qui credit in eum, non iudicatur, qui autem non credit, iam iudicatus eſt: quia non credidit in nomine unigeniti filii Dej.

He that beleeueth in him / ſhall not be condemned: but he that beleeueth not/is condemned alreadie / becauſe he beleeueth not in the Name of the onely begotten Sonne of God.

Das III. Capitel.

13. Vnd niemand fehret gen Himmel / denn der vom Himmel hernider kommen iſt / nemlich des Menſchen Son / der im Himmel iſt.

Oc ingen faar til Himmelen / vden den ſom er kommen hid ned aff Himmelen / det er Menniſkens Søn / ſom er i Himmelen.

14. Vnd wie Moſes in der Wůſten eine Schlange erhöhet hat/alſo muß des Menſchen Son erhöhet werden.

Oc lige ſom Moſe ophøyede en Hugorm i Orcken/ Saa ſkal Menniſkens Søn ophøyis.

15. Auff daß alle die an jn glauben/ nicht verloren werden / ſondern das ewige Leben haben.

Paa det/at Alle de ſom tro paa hannem/icke ſkulle fortabis/Men haffue der euige Liff.

16 Alſo hat Gott die Welt geliebet/ daß er ſeinen eingebornen Son gab/ auff daß alle die an jn glauben / nicht verloren werden / ſondern das ewige Leben haben.

Saa elſke Gud Verden/ at hand gaff ſin Einbaarne Søn / Paa det at alle de ſom tro paa hannem/ icke ſkulle fortabis / Men haffue det euige Liff.

17. Deñ Gott hat ſeinen Son nicht geſandt in die Welt / daß er die Welt richte/ ſondern daß die Welt durch jn ſelig werde.

Thi Gud ſende icke ſin Søn til Verden / at hand ſkulde dømme Verden/ men at Verden ſkulde bliffue ſalig ved hannem.

18. Wer an jhn glaubet / der wirdt nicht gerichtet. Wer aber nicht glaubet / der iſt ſchon gerichtet / denn er glaubt nicht an den namen deß eingebornen Sons Gottes.

Huo ſom tror paa hannem / hand ſkal icke dømmis / Men huo ſom icke tror / hand er allerede dømt/ Thi hand trode icke paa Gudz Enbaarne Søns Naffn.

Kapitola III.

13. A nižádný newſtaupil na Nebe/ gedině ten kterýž ſſtaupil s Nebe/ Syn Cžlowěka/ kterýž geſt w Nebi.

Abowiemći żaden nie wſtapil do niebá/ iedno ten ktory zſtapil z niebá/ Syn czlowieczy ktory ieſt w niebie.

14. A yakož geſt Moyžijš powýſſyl Hada na pauſſti/tak má powýſſen býti Syn člowěka.

Iáko tedy Moiżeſz wyſtáwil byl weżá ná puſzczy / thák potrzebá áby wyſtáwion byl Syn czlowieczy.

15. Aby každý kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl Žiwot wěčný.

Iżby káżdy ktory weń vwierzy nie zginal/ lecz áby mial żywot wieczny.

16. Nebo takk geſt Bůh milowal Swět/ že Syna ſwěho gednorozeněho dal/ aby každy kdož wěřij w něho nezahynul/ ale měl žiwot wěčný.

Abowiemći Bog ták vmilowal ſwiát/ iż Syná ſwego iednorodzonego dal/ áby wſzelki kto wierzy weń nie zginal / lecz áby mial żywot wieczny.

17. Neb geſt nepoſlal Bůh Syna ſwěho na Swět / aby ſaudil Swět/ ale aby ſpaſen byl Swět ſkrze něho.

Gdyż nie poſlal Bog Syná ſwoiego ná ſwiat áby miał potępiać ſwiat/ ále iżby ſwiat wybawion byl przezeń.

18. Kdo wěřij w něho/ nebude ſauzen: Ale kdožk newěřij/ giž geſt odſauzen/ nebo newěřij we Gměno gednorozeněho Syna Božijho.

Ktoryć wierzy weń nie bedzie potępion / á kto záſie nie wierzy / iuż potępionym ieſt/ ábowiem nie vwierzyl w imie iednorodzonego Syná Bożego.

ג

19 הנו דין דינא דנוהרא אתא לעלמא ואחבו בני־נשא לחשוכא יתיר מן דלנוהרא איתיהון הוו גיר עבדיהון בישא׃

E questa è la condannatione, che la luce è venuta nel mondo: e gli huomini hanno piu amato le tenebre che la luce: perche l'opere loro eran maluagie.

20 כל גיר דסניתא עבד סנא לנוהרא ולא אתא לות נוהרא דלא נתכססון עבדוהי׃

Imperoche chiunque fa male opere, ha in odio la luce, e non viene à la luce, accioche l'opere sue non siano scoperte.

21 הו דין דעבד שררא אתא לות נוהרא דיתידעון עבדוהי דבאלהא עבידין׃

Ma chi camina in verità, viene à la luce: acciochè l'opere sue si manifestino, perche elle son fatte secondo Dio.

22 בתר הלין אתא ישוע ותלמידוהי לארעא דיהוד ותמן מתהפך הוא עמהון ומעמד׃

Doppo questo venne IESV *e i suoi discepoli nel paese di Giudea: e dimoraua li con essoloro, e battezaua.*

23 אף יוחנן דין מעמד הוא בעין־יון דעל גיב שלים מטול דמיא אית הוו תמן סגיאא ואתין הוו ועמדין׃

E Giouanni ancor battezaua in Enon presso à Salim: perciochè iui erano molte acque, e veniuano la, & erano battezati.

24 לא גיר עד־כיל נפל הוא יוחנן בית אסירא׃

Conciosia che Giouanni non era ancora stato messo in prigione.

25 הות הות דין בעתא לחד מן תלמידוהי דיוחנן עם יהודיא חד על תדכיתא׃

Allor nacque vna questione da i discepoli di Giouanni co i Giudei, de la purificatione.

ג

19 וזה הוא המשפט כי האור בא בעולם ואהבו האנשים את־החשך יותר מהאור כי רעים היו מעשיהם׃

Y esta es la condenacion, es à saber porque la luz vino ál mũdo, y los hõbres amaron mas las tinieblas que la luz: porque sus obras eran malas.

20 כי־כל־אשר רעות עשה שנא את־האור ולא בא אל־האור פן־יוכחון מעשיהם׃

Porque todo aquel que haze lo malo, aborrece à la luz: y no viene à la luz, porque sus obras no sean redarguydas.

21 ואשר עשה את־אמת בא אל־האור להגלות את־מעשיו כי־באלהים נעשו׃

Mas el que obra verdad, viene à la luz para que sus obras sean manifiestas que son hechas en Dios.

22 ואחרי־כן בא ישוע ותלמידיו בארץ יהודה ושם התהלך אתם ויטבל׃

Passado esto vino Iesus y sus Discipulos á vna tierra de Iudea y estaua alli con ellos, y baptizaua.

23 ויוחנן היה טובל בעינון הקרוב לשעלים כי מים רבים היו שם ויבואו ויטבלו׃

Y baptizaua tambien Ioan en Enon junto à Salim, porque auia alli muchas aguas: y venian y eran baptizados.

24 כי בעת ההיא יוחנן עוד לא היה משלך במטרה׃

Porque aun Ioan no auia sido puesto en la cárcel.

25 ויהי־ריב בין תלמידי יוחנן ובין היהודים על־הטהרה׃

Y vuo question entre los Discipulos de Ioan y los Iudios acerca de la purificacion.

γʹ.

19. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.

Or voici la condamnation, c'est que la Lumiere est venue au monde, & les hommes ont mieux aimé les tenebres que la Lumiere: pource que leurs œuures sont meschantes.

20. Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Car quiconque s'adonne à choses meschantes, hait la lumiere, & ne vient point à la lumiere, de peur que ses œuures ne soyent redarguees.

21. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.

Mais celui qui s'adonne à verité, vient à la Lumiere, afin que ses œuures soyent manifestees, d'autant qu'elles sont faites selon Dieu.

22. Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν. καὶ ἐβάπτιζεν.

Apres ces choses Iesus auec ses disciples vint au territoire de Iudee: & là demeuroit auec eux, & baptizoit.

23. Ἦν δὲ καὶ ἰωάννης βαπτίζων ἐν αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο.

Or Iehan baptizoit aussi en Enon, pres de Salim, pourtant qu'il y auoit là beaucoup d'eaux: & venoit-on là, & y estoit-on baptizé.

24. Οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ ἰωάννης.

Car Iehan n'auoit point encore esté mis en prison.

25. Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν ἰωάννου μετὰ ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ.

Or il y eut vne question meuë des disciples de Iehan auec les Iuifs touchant la purification.

CAP. III.

19. Hoc eſt autem iudiciū, quia lux venit in mundum, & dilexerūt homines magis tenebras quam lucem: erant enim eorū mala opera.

And this is the condemnation/that light is come into the world / and men loued darkenes rather then light / becauſe their deedes were euill.

20. Omnis enim qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera eius.

For euery man that euill doeth/ hateth the light/neyther commeth to light/ leaſt his deedes ſhould be reproued.

21. Qui autem facit veritatē, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.

But he that doet trueth/ commeth to the light / that his deedes might be made manifeſt/ that they are wrought according to God.

22. Poſt hæc venit Ieſus & diſcipuli eius in Iudæam terram, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.

After theſe things/ came Jeſus and his diſciples into the land of Judea / and there taried with them/ and baptized.

23. Erat autem & Iohannes baptizans in Aenon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

And John alſo baptized in Enon beſides Salim / becauſe there was much water there: and they came/ and were baptized.

24. Nondum enim miſſus fuerat Iohannes in carcerem.

For John was not yet caſt into priſon.

25. Facta eſt autem quæſtio ex diſcipulis Iohannis cū Iudæis de purificatione.

Then there aroſe a queſtion betweene Johns diſciples and the Jewes/about purifying.

Das III. Capitel.

19. Das iſt aber das Gerichte/daß das Liecht in die Welt kommen iſt/ vnnd die Menſchen liebten die finſterniß mehr denn das Liecht/denn jhre werck waren böße.

Det er Dommen/ At Liuſet er kommet i Verden/ Oc Menniſken elſkte mere Mørcket end Liuſet/ Thi deris Gerninger vaare onde.

20. Wer arges thut/der haſſet das Liecht/ vnd komt nicht an das Liecht/ auff daß ſeine werck nicht geſtrafft werden.

Huor ſom gør ilde/hand hader Liuſet/oc kommer icke til Liuſet/ At hans Gerninger ſkulle icke ſtraffis.

21. Wer aber die Warheit thut/der kompt an das Liecht/daß ſeine werck offenbar werden/denn ſie ſind in Gott gethan.

Men huo ſom gør Sandhed/ hand kommer til Liuſet/ at hans Gerninger ſkulle bliffue obenbare/Thi de ere giorde i Gud.

22. Darnach kam Jeſus vnd ſeine Jůnger in das Jůdiſche Land/ vnnd hatte daſelbſt ſein weſen mit jhnen/ vnd tauffet.

Der effter kom Jheſus oc hans Diſciple i det Jødiſke Land/ oc hand haffde ſin værelſe der met dem/oc døbte.

23. Johannes aber tauffet auch noch zu Enon/ nahe bey Salim/ denn es war vil waſſers daſelbs/ vnnd ſie kamen dahin/ vnd lieſſen ſich tauffen.

Oc Johannes døbte end da i Enon/ hart hoſſ Salim/thi der vaar meget vand/ oc de komme der hen/oc lode ſig døbe.

24. Denn Johannes war noch nicht ins Gefengniß gelegt.

Thi Johannes vaar icke end da lagd i Fengſel.

25. Da erhub ſich eine frage vnter den Jůngern Johannis ſampt den Jůden/über der Reinigung.

Da begyntis it Spørſſmaal iblant Johannis Diſciple met Jøderne om Renſelſen.

Kapitola III.

19. A tentoť geſt ſaud/ že geſt Swětlo přiſſlo na Swět/ a milowali lidé wjce temnoſti nežli Swětlo/ neb byli ſkutkowé gegich zlj.

A tho ieſt potępienie/ że świátłość przyſzłá ná świát/ ále ludźie rádſzey vmiłowáli ciemności niż świátłość/ gdyż ſą złośćiwe ſpráwy ich.

20. Každý zagiſté kdož zle činij/ nenáwidij Swětla/ a newycházý na Swětlo/ aby nebyli treſtáni ſkutkowé geho.

Bo ćkáżdy kthory ſie przewrotnie obchodźi/ nienawidźi świátłości/ áni idźie ku świátłości/ żeby nie były okazáne vczynki iego.

21. Ale kdož činij prawdu/ wycházý na Swětlo/ aby byli zgeweni ſkutkowé geho/ neb w Bohu včiněni gſau.

Lecż ktoć ſie ſzczyrze obchodźi/ idźiec do świátłości/ áby były znáczne ſpráwy iego/ iż ſą wedle Bogá ſpráwowáne.

22. Potom přiſſel Gežjš a Včedlnijcy geho do Země Jůdſké/ a tu přebýwal s nimi a křtil.

Pothym Jezus y zwolennicy iego przyſzli do powiatu Judſkie°/ támże mieſzkał z nimi/ y krzcił.

23. Jan pak také křtil w Enon podlé Salim/ neb Wody mnohé tu byly: Y přicházeli/ a křtili ſe.

Krzcił thez y Jan w Enon bliſko Salim/ bo tám było wiele wod/ a ludźie przychodźili/ y krzcili ſie.

24. Neb geſſtě Jan nebyl wſazen do žaláře.

Bo ieſzcze w ten czas Jan nie był podan do więzienia.

25. Tehdy wznikla hádka mezy Včedlniky Janowými s Židy/ o očiſſtowánj.

Wſzczełá ſie potym gadká miedzy zwolenniki Janowemi z Zydy o oczyśćieniu.

ג

26 וַאתוֹ לְוָת יוֹחַנָן וְאָמְרוּ לֵהּ רַבַּן הָו דְּעַמָּךְ הֲוָא בְּעֶבְרָא דְיוֹרְדְּנָן דַּאנְתְּ מַסְהֶד עֲלוֹהִי הָא אָף הוּ מַעְמֶד וְסַגִּיאֵא אָתֵין לְוָתֵהּ׃

E vennero à Giouanni, e diſſerli, Maeſtro colui che era con teco di là dal Giordano, di cui tu rendeſti teſtimonianza, ecco, egli batteza, e tutti vengono à lui.

27 עֲנָא יוֹחַנָן וְאֶמַר לְהוֹן לָא מֶשְׁכַּח בַּר נָשָׁא לְמֶסַּב מֶן צְבוּת נַפְשֵׁהּ מֶדֶּם אֶלָּא אֶן אֶתְיְהֶב לֵהּ מֶן שְׁמַיָּא׃

Riſpoſe Giouanni, e diſſe, l'huomo non puo riceuer coſa alcuna, ſenon gli è dato dal cielo.

28 אַנְתּוּן סָהֲדִין אַנְתּוּן לִי דְּאֶמְרֶת דְּאֶנָא לָא הֲוִית מְשִׁיחָא אֶלָּא שְׁלִיחָא אֶנָא דַּקְדָמוֹהִי׃

Voi medeſimi ſete teſtimonij, che io ho detto, Non ſon già io Chriſto, ma ſon mandato innanzi à lui.

29 מַן דְּאִית לֵהּ כַּלְּתָא חַתְנָא הוּ רָחְמֵהּ דֵּין דְּחַתְנָא הָו דְּקָאֶם וְצָאֶת לֵהּ חֶדּוּתָא רַבְּתָא חָדֵא מֶטוּל קָלֵהּ דְּחַתְנָא הָדָא הָכִיל חֶדּוּתָא דִּילִי הָא מְמַלְיָא׃

Colui che hà la ſpoſa, è ſpoſo: ma l'amico de lo ſpoſo che gli aſſiſte, che l'ode: ſi riempie d'allegrezza per la voce de lo ſpoſo. Queſta mia allegrezza dunque è adempiuta.

30 לְהָו הוּ וָלֵא הֲוָא לְמֶרְבָּא וְלִי לְמֶבְצַר׃

Eſſo biſogna che creſca, & io diminuiſchi.

31 הָו גֵּיר דְּמֶן לְעֶל אָתָא לְעֶל מֶן כֹּל הוּ וְהָו דְּמֶן אַרְעָא מֶן אַרְעָא הוּ וּמֶן אַרְעָא מְמַלֵּל הָו דְּמֶן שְׁמַיָּא אָתָא לְעֶל מֶן כֹּל הוּ׃

Colui che vien di ſopra, è ſopra tutti: colui che eſce da la terra, è da la terra, e parla come vſcito de la terra: Colui che vien dal cielo, è ſopra tutti.

32 וּמֶדֶּם דַּחְזָא וְשְׁמַע מַסְהֶד וְסָהֲדוּתֵהּ לָא אֱנָשׁ מְקַבֵּל׃

E rende teſtimonianza di quello ch'egli ha veduto e vdito: ma niuno riceue la ſua teſtimonianza.

ג

26 וַיָּבֹאוּ אֶל־יוֹחָנָן וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו רַבִּי אֲשֶׁר הָיָה אִתְּךָ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לַאֲשֶׁר אַתָּה הַעִידוֹתָ הִנֵּה הוּא טוֹבֵל וְכֻלָּם בָּאוּ אֵלָיו׃

Y vinieron à Ioan, y dixeronle, Rabbi, el que eſtauá contigo de la otra parte del Iordan, del qual tu diſte teſtimonio, he aqui baptiza, y todos vienen â el.

27 וַיַּעַן יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר לֹא יוּכַל אָדָם לָקַחַת לוֹ אֶת־כָּל־דָּבָר אִם לֹא נִתַּן לוֹ מִשָּׁמָיִם׃

Reſpondió Ioan, y dixo. No puede el hombre recebir algo, ſi no le fuere dado del cielo.

28 אַתֶּם תִּהְיוּ עֵדַי כִּי־אָמַרְתִּי לֹא הָיָה אֲנִי הַמָּשִׁיחַ כִּי אִם מַלְאָכוֹ לְפָנָיו׃

Voſotros miſmos me ſoys teſtigos que dixe Yo no ſoy el Chriſto: mas ſoy embiado delante deel.

29 לַאֲשֶׁר יֵשׁ הַכַּלָּה חָתָן הוּא וְרֵעַ הֶחָתָן הָעֹמֵד וְשׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ שָׂמוֹחַ יִשְׂמַח בַּעֲבוּר קוֹל הֶחָתָן וְזֹאת שִׂמְחָתִי נִמְלָאָה׃

El que tiene la eſpoſa, es el eſpoſo: mas el amigo del eſpoſo que eſta en pie y le oye, gozaſe grandemente de la boz del eſpoſo. Anſi pues eſte mi gozo es cumplido.

30 צָרְכוֹ יֵשׁ לִפְרוֹת לַהֲלוֹךְ וְלִגְדּוֹל וְצָרְכִּי לְהִמָּעֵט וּלְהִקָּטֵן׃

A el conuine crecer: à mi ſer diſminuydo.

31 אֲשֶׁר מִמַּעַל בָּא עַל־כֹּל הוֹוֶה וַאֲשֶׁר מֵאֶרֶץ הוּא גַּם מֵאֶרֶץ מְדַבֵּר וַאֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם בָּא עַל־כֹּל הוֹוֶה׃

El que de arriba viene, ſobre todos es: el que es de la tierra, terreno es, y coſas terrenas habla: el que viene del cielo, ſobre todos es.

32 וַאֲשֶׁר רָאָה וְשָׁמַע אוֹתוֹ עֵדוּתָיו הוּא מֵעִיד וְאֵת אִישׁ לֹא מְקַבֵּל׃

Y lo que vido y oyó, eſto teſtifica: y nadie recibe ſu teſtimonio.

γ΄.

26. Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββὶ, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

Dont ils vindrent à Iehan, & lui dirent Maiſtre celui qui eſtoit auec toi outre le Iordain, auquel tu as rendu teſmoignage, voila, il baptize & tous vienent à lui.

27. Ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Iehan reſpondit, & dit. L'homme ne peut receuoir choſe aucune, ſinon qu'il lui ſoit donné du ciel.

28 Αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

Vous-meſmes m'eſtes teſmoins, que i ai dit, Ce n'eſt pas moi qui ſuis le Chriſt, mais que ie ſuis enuoyé pour aller deuant lui.

29. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.

Celui qui a la mariee, eſt le marié: mais l'ami du marié qui aſſiſte, & qui l'oit, eſt tout eſioui pour la voix du marié: dont ceſte miene ioye eſt accomplie.

30. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

Il faut qu'il croiſſe, mais que ie ſoye amoindri.

31. Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί.

Celui qui eſt venu d'enhaut, eſt par deſſus tous: celui qui eſt iſſu de la terre, eſt de la terre, & parle comme iſſu de la terre: celui qui eſt venu du ciel eſt par deſſus tous:

32. Καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.

Et ce qu'il a veu & ouï, il le teſmoigne: mais nul ne reçoit ſon teſmoignage.

CAP. III.

26. Et venerunt ad Iohannem, & dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu teſtimoniũ perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

And they came vnto John/ and ſaid vnto him/ Rabbi/ he that was with thee beyond Jordan/ to whom thou bareſt witnes/ behold/ he baptizeth/ & all men come to him.

27. Reſpondit Iohannes, & dixit, Non poteſt homo accipere quicquam, niſi fuerit ei datum de cælo.

John anſwered/ and ſayde/ A man can receyue nothing/ except it be giuen him fom heauen.

28. Ipſi vos mihi teſtimonium perhibetis, quòd dixerim, Non ſum ego Chriſtus, ſed quia miſſus ſum ante illum.

Ye your ſelues are my witneſſes/ that J ſayd/ J am not the Chriſt/ but that J am ſent before him.

29. Qui habet ſponſam, ſponſus eſt: amicus autem ſponſi qui ſtat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gaudium meum impletum eſt.

He that hath the bride/ is the bridegrome: but the friend of the bridegrome which ſtandeth and heareth him/ reioyceth greatly/ becauſe of the bridegromes voyce. This my ioy therefore is fulfillde.

30 Illum oportet creſcere, me autem minui.

He muſt increaſe/ but J muſt decreaſe.

31. Qui deſurſum venit, ſuper omnes eſt, Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, ſuper omnes eſt.

He that is come from on hie/ is aboue all: he that is of the earth/ is of the earth/ and ſpeaketh of the earth: he that is come from heauen/ is aboue all.

32. Et quod vidit & audivit, hoc teſtatur: & teſtimonium eius nemo accipit.

And what he hath ſeene and heard/ that he teſtifyeth: but no man receyueth his teſtimonie.

Das III. Capitel.

26. Vnd kamen zu Johanne/ vnd ſprachen zu jhm: Meiſter/ der bey dir war jenſeidt dem Jordan/ von dem du zeugeteſt/ ſihe der tauffet/ vnd jederman kombt zu jm.

Oc de komme til Johannem/ oc ſagde til hannem/ Meſtere/ Den ſom vaar hoſſ dig paa hin ſide Jordan/ om huilcken du vidnede/ See/ hand døber/ oc huer mand kommer til hannem.

27. Johannes antworttet/ vnnd ſprach: Ein Menſch kan nichts nemen/ es werde jm denn gegeben vom Himmel.

Johannes ſuarede/ oc ſagde/ Et Menniſke kand inted tage/ vden det giffuis hannem aff Himmelen

28. Jr ſelbſt ſeydt meine Zeugen/ daß ich geſagt habe: Jch ſey nicht Chriſtus/ ſondern vor jm her geſand.

J ere ſelff mine vidne/ at ieg ſagde/ Jeg er icke Chriſtus/ men vdſent faare hannem.

29. Wer die Braut hat/ der iſt der Breutigam/ der Freund aber des Breutigams ſtehet vnd höret jm zu/ vnd freuet ſich hoch über des Breutigams ſtimme/ dieſelbige meine freude iſt nun erfullet.

Huo ſom haffuer Bruden/ hand er Brudgom/ oc Brudgommens Ven ſtaar oc hører hannem/ oc glæder ſig meget offuer Brugommens røſt/ Den ſamme min glæde er nu fuldkommen.

30. Er muß wachſen/ ich aber muß abnemen.

Hand ſkal voxe/ Men ieg ſkal formindſkis.

31. Der von oben her kombt/ iſt über alle/ Wer von der Erden iſt/ der iſt von der Erden/ vnnd redet von der Erden. Der vom Himel kompt/ der iſt über alle.

Den ſom kommer offuen ned/ er offuer alle/ Huo ſom er aff Jorden/ hand er aff Jorden/ oc taler om Jorden. Den ſom kommer aff Himmelen/ hand er offuer alle.

32. Vnd zeuget was er geſehen vnd gehöret hat/ vnd ſein Zeugniß nimbt niemand an.

Oc vidner det ſom hand haffuer ſeet oc hørt/ Oc ingen anammer hans vidnisbyrd.

Kapitola III.

26. Y přiſſli k Janowi/ a řekli gemu: Miſtře/ ten kterýž byl s tebau za Jordánem/ gemuž gſy ty ſwědectwij wydal/ hle on křtij/ a wſſyckni gdau k němu.

A przetoż przyſzli do Jana y rzekli mu: Miſtrzu/ then ktory z toba był za Jordanem/ o ktorymeś thy dał świadectwo/ ten też oto krzci/ a wſzyſcy ida do niego.

27. Odpowěděl Jan a řekl: Nemuož člowěk wzýti ničehož/ nebudelit gemu dáno s Nebe.

A dawſzy odpowiedź Jan rzekł: Nie może nic wziąc człowiek/ ieſli mu nie bedzie podano z nieba.

28. Wy ſami ſwědkowé gſte že gſem yá řekl: Jak negſem Kryſtus/ ale poſlán gſem před nim.

Wy tedy bedziecie mi świadkowie żem powiedział: Iżem ia nie ieſtem Kryſtus/ alem ieſt poſłan przed nim.

29. Kdož má Newěſtu/ Ženich geſt: přijtel pak Ženicha kterýž ſtogij a ſlyſſý ho/ radoſtij ſe raduge pro hlas Ženicha. Protož tato radoſt má naplněna geſt.

Ktoć ma oblubienice/ tenći ieſt oblubieniec/ a przyiaciel oblubieńcow ktory ſtoy a ſłucha go/ weſeli ſie z radościa dla głoſu oblubieńcowego/ a toć weſele moie wypełnione ieſt.

30. Onť muſý ruoſti/ ale yá ſe menſſyti.

Onemuć potrzeba rość/ a mnie vbywáć.

31. Kdož geſt s huory přiſſel/ nadewſſeckyť geſt. Kdož geſt z země/ země geſt/ a o zemi mluwij: Kdo geſt z Nebe přiſſel/ nadewſſeckyť geſt.

Ktoć z wyſoka przyſzedł/ nad wſzytkimić ieſt: a ktoć z ziemie ieſt/ ziemſki ieſt/ y ziemſkie rzeczy powieda. Ktory z nieba przyſzedł/ ieſtci nadewſzytki.

32. A cožť geſt widěl a ſlyſſal/ tokť ſwědčij/ a ſwědectwij geho žádný nepřigijmá.

A co widział y ſłyſzał toż świadczy/ lecz świadectwa iego żaden nie przyimuie.

ג

33 הַו דֵּין דְּקַבֵּל סָהֲדוּתֵהּ
חָתַם דַּאלָהָא שַׁרִירָא הוּ׃

Chi ha riceuuto la ſua teſtimonianza, ha ſigillato che Iddio è Verace.

34 אַינָא גֵּיר דַּאלָהָא
שַׁדְּרֵהּ מֶלֵּא הוּ דַּאלָהָא
מְמַלֵּל לָא הֲוָא גֵּיר בְּכַיְלָא
יָהֵב אַלָהָא רוּחָא׃

Imperoche colui che Iddio ha mandato, parla le parole di Dio: perche Iddio non gli dà lo ſpirito à miſura.

35 אַבָּא מַחֵב לִבְרָא וְכֻל
מֶדֶּם יַהֵב בְּאִידַוְהִי׃

Il Padre ama il Figliuolo, & hagli date tutte le coſe in mano.

36 מַן דִּמְהַימֶן בִּבְרָא
אִית לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם וּמַן
דְּלָא מִתְטְפִּיס לִבְרָא לָא
יֶחְוֵא חַיֵּא אֶלָּא רוּגְזֵהּ
דַּאלָהָא יַקְוֵא עֲלַוְהִי׃

Chi crede nel Figliuolo, ha Vita eterna: ma chi diſobediſce al Figliuolo, non Vedrà la Vita, anzi l'ira di Dio reſta ſopra lui.

ד

1 יְדַע דֵּין יֵשׁוּע דִּשְׁמַעוּ
פְּרִישֵׁא דְּתַלְמִידֵא ס
סַגִּיאֵא עָבֵד וּמַעְמֵד יַתִּיר
מֶן יוּחַנָן׃

Hor come il Signor hebbe conoſciuto che i Fariſei haueuano Vdito che IESV *faceua piu diſcepoli, e batteZaua, piu che Giouanni.*

2 כַּד לָא הֲוָא הָו יֵשׁוּעַ
מַעְמֵד הֲוָא אֶלָּא ת
תַלְמִידַוְהִי׃

(Ancor che eſſo IESV *non battezaua, ma i ſuoi diſcepoli.)*

3 וַשְׁבְקָהּ לִיהוּד וֶאתָא
לֵהּ תּוּב לַגְלִילָא׃

Laſſò la Giudea, & andoſene di nuouo in Galilea.

4 מַעְבְּדָא הֲוָת לֵהּ דֵּין
דְּנֵאתֵא עַל בֵּית שָׁמְרָיֵא׃

E biſognaua ch'ei paſſaſſe per Samaria.

ג

33 כָּל־אֲשֶׁר מְקַבֵּל אֶת־עֵדוּתָיו
נַחְתּוֹם כִּי יְהֹוָה נֶאֱמָן הוּא׃

Elque recibe ſu teſtimonio eſte ſigno, que Dios es Verdadero.

34 כִּי אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ הָאֱלֹהִים
אֶת־דִּבְרֵי יְהֹוָה מְדַבֵּר כִּי אֵינֶנּוּ
בְּמִדָּה נוֹתֵן יְהֹוָה אֶת הָרוּחַ׃

Porque elque Dios embió, las palabras de Dios habla: porque no le da Dios el Espiritu por medida.

35 הָאָב אֹהֵב אֶת הַבֵּן וְכֹל
נָתַן בְּיָדוֹ׃

El padre ama àl Hijo, y todas las coſas dió en ſu mano.

36 הַמַּאֲמִין בַּבֵּן יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי
עוֹלָם וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מַאֲמִין לֹא
יִרְאֶה אֶת הַחַיִּים כִּי אִם חֲרוֹן
אַף יְהֹוָה יָדוּם עָלָיו׃

El que cree en el Hijo, tiene vida eterna: mas el que àl Hijo es incredulo, no vera la vida: mas la yra de Dios està ſobre el.

ד

1 וְכַאֲשֶׁר יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי שָׁמְעוּ
הַמְּפָרְשִׁים כִּי־יֵשׁוּעַ עָשָׂה רַבִּים
תַּלְמִידִים מִן יוֹחָנָן וְכִי טוֹבֵל׃

De manera que como Ieſus entendió que los Phariſeòs auian oydo que Ieſus hazia Diſcipulos, y baptizaua mas que Ioan.

2 אַף כִּי יֵשׁוּעַ בְּיָדוֹ אֵינֶנּוּ
טוֹבֵל כִּי אִם תַּלְמִידָיו׃

(Aunque Ieſus no baptizaua, ſi no ſus Diſcipulos.)

3 וַיַּעֲזֹב אֶת־אֶרֶץ יְהוּדָה וַיָּשָׁב
וַיֵּלֶךְ גָּלִילָה׃

Dexó à Iudea y fueſe otra vez à Galilea.

4 וַיְהִי־צָרְכוֹ לַעֲבוֹר בְּשׁוֹמְרוֹן׃

Y era meneſter que paſſaſſe por Samaria.

γʹ.

33. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν.

Celui qui a receu ſon teſmoignage, la ſeelle que Dieu eſt veritable.

34. Ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα.

Car celui que Dieu a enuoyé, annonce les paroles de Dieu: car Dieu ne lui donne point l'eſprit par meſure.

35. Ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Le Pere aime le Fils, & lui a donné toutes choſes en main.

36. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

Qui croit au Fils, a vie eternelle: mais qui deſobeit au fils, ne verra point la vie: ains l'ire de Dieu demeure ſur lui.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ ἰωάννης.

Quand donc le Seigneur eut cognu que les Phariſiens auoyent ouï dire qu'il faiſoit & baptizoit plus de diſcipies que Iehan,

2. Καίτοιγε ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

(Toutesfois Ieſus ne baptizoit point lui meſme, mais c'eſtoyent ſes diſcipes)

3. Ἀφῆκε τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Il laiſſa la Iudee, & s'en alla derechef en Galilee.

4. Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας.

Or il faloit qu'il trauerſaſt par Samarie.

CAP. III.

33. Qui accepit eius teſtimonium, ſignavit Quia Deus verax eſt.

He that hath receyued his teſtimonie/hath ſealed that God is true.

34. Quē enim miſit Deus, verba Dei loquitur, non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum.

For he whom God hath ſent / ſpeaketh the wordes of God: for God giueth him not the Spirit by meaſure.

35. Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius.

The Father loueth the Sonne/and hath giuen all things into his hand.

36. Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus eſt Filio, non videbit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

He that beleeueth in the Sonne / hath euerlaſting life / and he that obeyeth not the Sonne ſhall not ſee life / but the wrath of God abideth on him.

CAP. IIII.

VT ergo cognovit Ieſus, quia audierunt Phariſæi quòd Ieſus plures diſcipulos facit, & baptizat, quam Iohannes.

Now when the Lord knewe / how the Phariſes had heard/y Jeſus made and baptized mo diſciples then John.

2. (Quāquam Ieſus non baptizaret, ſed diſcipuli eius.)

(Though Jeſus him ſelfe baptized not, but his diſciples.)

3. Reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam.

He left Judea/ and departed againe into Galile.

4. Oportebat autem eum tranſire per Samariam.

And hee muſt needes goe through Samaria.

Das III. Capitel.

33. Wer es aber annimbt/der verſigelts/daß Gott warhafftig ſey.

Men huo ſom det anammer/hand beſegler det/ at Gud er ſand.

34. Den̄ welchen Gott geſandt hat/der redet Gottes Wort/denn Gott gibt den Geiſt nicht nach dem maß.

Thi den ſom Gud vdſende/taler Guds ord/Thi Gud giffuer Aanden icke effter maade.

35. Der Vater hat den Son lieb/vnd hat jhm alles in ſeine Hand gegeben.

Faderen elſker Sønnen/oc gaff hannem alting i hans Haand

36. Wer an den Son glaubet/der hat das ewige Leben/Wer dem Son nicht glaubet/der wirdt das Leben nicht ſehen/ſondern der Zorn Gottes bleibet über jhm.

Huoſom tror paa Sønnen/hand haffuer det euige Liff/Huo ſom icke tror Sønnen/hand ſkal icke ſee Liffuit/Men Guds vrede bliffuer offuer hannem.

Das IIII. Capitel.

DA nun der HERR innen wurd/daß für die Phariſeer kommen war/wie Jeſus mehr Jünger machet/vnd tauffet denn/Johannes.

DEr HERREN nu fornam/at det vaar kommet faar Phariſeerne huorledis Jheſus giorde flere Diſciple end Johannes/oc døbte.

2. (Wiewol Jeſus ſelber nicht tauffet/ſondern ſeine Jünger.)

(End dog at Jheſus døbte icke ſelff/men hans Diſciple.)

3. Verließ er das Land Judea/vnd zoch wider in Galilean.

Da forlod hand det Land Judea/oc drog til Galileam igen.

4. Er muſte aber durch Samarien reiſen.

Men hand ſkulde reyſe igennem Samariam.

Kapitola III.

33. Ale kdožby přijal geho ſwědectwij/ten zapečetil a toho podwrdil/že Bůh prawdomluwný geſt.

Ktoćiego świádectwo przyimuie/thenci zápieczętował iż Bog ieſt pawdziwym.

34. Nebo kohož geſt poſlal Bůh/ſlowa Božij mluwij. New mjru zagiſtě dáwá Buoh gemu ducha.

Abowiem then ktorego Bog poſłał/ſłowá Boże powieda/bo temu Bog nie pod miárą dawa Ducha.

35. Otec miluge Syna/a wſſecky wěcy dal wruce geho.

Ociec miłuie Syná/y wſzytko dał w rece iego.

36. Kdož wěřij w Syna/mať žiwot wěčný: ale kdož geſt newěřijch Synu/neuzřiť žiwota/ale hněw Božij zuoſtáwá na něm.

Kto wierzy w Syná/ma żywot wieczny: á kto nieieſt poſłuſzny Synowi/nie oglada żywotá/ál gniew Boży zoſtawa n ád nim

Kapitola IIII.

TEhdy nakž poznal Gežijš/že gſau ſlyſſeli Zákonjcy žeby Gežijš wijce Učedlnijkůw činil a křtil nežli Jan.

POthym gdy Pan zrozumiał iż ſie oſłyſzeli Fáryzeuſzowie że on wiecey zwolennikow czynił y krzcił niżli Jan.

2. (Ačkoli Gežijš nekřtil/ale Učedlnijcy geho.)

(Chociaż ſam Jezus nie krzcił/iedno zwolennicy iego.)

3. Opuſtil Judſtwo/a odſſel opět do Galilee.

Opuſzcił Jude/y ſzedł záſie do Gáliley.

4. A muſyl gijti ſkrze Samarij.

Y przyſzło mu práwie przeyzdż przez Sámárya.

ד

5 וַאתָא לַמְדִינְתָּא דְשָׁמְרַיָא דְמֶתְקְרְיָא שָׁכַר עַל גֵּיב קְרִיתָא דְיַהֵב הֲוָא יַעֲקוֹב לְיַוְסֵף בְּרֵהּ׃

Venne dunque in Vna citta di Samaria, detta Sicar, preſſo à la poſſeſſione che Iacob dette à Ioſef ſuo figliuolo.

6 וְאִית הֲוָא תַּמָּן מַעִינָא דְמַיָּא דְיַעֲקוֹב הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ לָאֵא הֲוָא מִן עַמְלָא דְאוּרְחָא וְיָתֵב הֲוָא לֵהּ עַל מַעִינָא וְאִית הֲוַי שֵׁת שָׁעִין׃

*Et iui era la fonte di Iacob: I*ESV *dunque eſſendo affaticato per il camino, ſi ſedeua coſi ſopra la fonte, eſſendo quaſi l'hora ſeſta.*

7 וַאתַת אַנְתְּתָא מֵן שָׁמְרִין דְתֶמְלֵא מַיָּא וַאֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ הַבִי לִי מַיָּא אֶשְׁתֵּא׃

*Intanto Viene Vna donna di Samaria per trarre de l'acqua: à laqual I*ESV *diſſe, dammi à bere.*

8 תַּלְמִידַוְהִי דֵּין עַלוּ הֲווֹ לַמְדִינְתָּא דְנֶזְבְנוּן לְהוֹן סַיִבַרְתָּא׃

Percioche i ſuoi diſcepoli ſen' erano andati ne la città per comprar da mangiare.

9 אָמְרָא לֵהּ הָי אַנְתְּתָא שָׁמְרָיְתָא אַיְכַנָא אַנְתְּ יְהוּדָיָא אַנְתְּ וּמֶנִּי שָׁאֵל אַנְתְּ לְמֶשְׁתָּא דְאִיתַי אַנְתְּתָא שָׁמְרָיְתָא לָא גֵּיר מֶתְחַשְׁחִין יְהוּדָיֵא עַם שָׁמְרָיֵא׃

La donna Samaritana gli diſſe, Tu che ſei Giudeo, come domandi da beuere à me che ſon donna Samaritana? Conciòſia che i Giudei non hanno a far niente coi Samaritani.

10 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לָהּ אֵלוּ יָדְעַתְּ הֲוַיְתִּי מַוְהַבְתָּא דַאלָהָא וּמַנוּ הָנָא דְאָמַר לְכִי הַב לִי אֶשְׁתֵּא אַנְתִּי שָׁאֵלְתָּא הֲוַיְתִּי לֵהּ וְיָהֵב הֲוָא לְכִי מַיָּא חַיֵּא׃

*I*ESV *riſpoſe, e diſſele, Se tu conoſceſſi il dono di Dio, e chi è colui che ti dice, Dammi à bere: tu n' haureſti domandato à lui, & egli t'haurebbo dato de l'acqua Viua.*

ד

5 וַיָּבוֹא בְּעִיר שׁוֹמְרוֹן הַנִּקְרָאָה שְׁכוֹר הַקְּרוֹבָה לְמִגְרָשׁ לִשְׁכֶם אֶחָד אֲשֶׁר נָתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בְּנוֹ׃

Vino pues à vna ciudad de Samaria que ſe llama Sichar, junto à la heredad que Iacob dió à Ioſeph ſu hijo.

6 וַיְהִי שָׁם בְּאֵר יַעֲקוֹב וְיֵשׁוּעַ יָעֵף מֵהַמַּהֲלָךְ וַיֵּשֶׁב כֵּן אֶל־הַבְּאֵר וַתְּהִי כְּשָׁעָה הַשִּׁשִּׁית׃

Y eſtaua alli la Fuente de Iacob. Anſi que Ieſus, canſado del camino, anſi ſeſentó cabe la Fuente. Era como la hora de las ſeys.

7 וַתָּבוֹא אִשָּׁה מִשּׁוֹמְרוֹן לִשְׁאֹב מַיִם וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ תְּנִי לִי לִשְׁתּוֹת׃

Vina vna muger de Samaria á ſacar agua: y Ieſus le dize, Da me de beuer.

8 וְתַלְמִידָיו הָלְכוּ הָעִירָה לִקְנוֹת אֹכֶל׃

(Porque ſus Diſcipulos eran ydos à la ciudad à comprar de comer.)

9 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית אֵיךְ אַתָּה יְהוּדִי הֹוֶה מִמֶּנִּי שׁוֹאֵל לִשְׁתּוֹת אֲשֶׁר אֲנִי אִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית כִּי אֵינָם מִשְׁתַּנִּים מִתְעָרְבִים וּמִתְהַלְּכִים יְהוּדִים אֶת־שׁוֹמְרוֹנִים׃

Y la muger Samaritana le dice, Como tu ſiendo Iudio me demandas à mi de beuer, que ſoy muger Samaritana: Porque los Iudios no ſe tratan con los Samaritanos.

10 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם תֵּדְעִי אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים וּמִי־זֶה הוּא אֲשֶׁר אוֹמֵר לָךְ תְּנִי לִי לִשְׁתּוֹת וְאַתְּ תִּשְׁאֲלִי מִמֶּנּוּ וַיִּתֵּן לָךְ מַיִם חַיִּים׃

Reſpondió Ieſus, y dixole, Si conocieſſes el don de Dios, y quien es el que te dize, Da me de beuer, tu pedirias deel, y el te daria agua biua.

δʹ.

5. Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Il vint donc en vne ville de Samarie, nommee Sichar, qui eſt pres de la poſſeſſion que Iacob donna à Ioſeph ſon fils.

6. Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

Or là eſtoit vne fontaine de Iacob: Ieſus donc laſſé du chemin, ſe tenoit là ainſi aſſis ſur la fontaine, c'eſtoit enuiron les ſix heures.

7. Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ, λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς· δός μοι πιεῖν.

Vne femme Samaritaine vient pour puiſer de l'eau, & Ieſus lui dit, Donne-moi à boire.

8. Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.

Car ſes diſciples s'en eſtoyent allés à la ville pour acheter des viures.

9. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις· πῶς σὺ ἰουδαῖος ὤν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι Σαμαρείταις.

Ceſte femme Samaritaine donc lui dit, Comment toi qui es Iuif, me demandes-tu à boire, à moi qui ſuis femme Samaritaine? car les Iuifs n'ont point de communicatiõ auec les Samaritains.

10. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Si tu ſauois le don de Dieu, & qui eſt celui qui te dit, Donne-moi à boire: tu lui en euſſes demandé toi-meſme, & il t'euſt dõné de l'eau viue.

CAP. IIII.

5. Venit ergo in civitatem Samariæ quę dicitur Sichar: iuxta prædium quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo.

Then came he to a citie of Samaria called Sychar / nere vnto the poſſeſſion that Jacob gaue to his ſonne Joſeph.

6. Erat autem ibi fons Iacob. Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta.

And there was Jacobs wel. Jeſus then wearyed in the iourney / ſate thus on the well; it was about the ſixt houre

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Ieſus, Da mihi bibere.

There came a woman of Samaria to draw water. Jeſus ſaid vnto her: Giue mee drinke.

8. Diſcipuli enim eius abierant in civitatem, ut cibos emerent.

For his diſciples were gone away into the citie / to buy meat.

9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu, Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana: non enim coütuntur Iudæi Samaritanis

Then ſayd the woman of Samaria vnto him / how is it / that thou being a Jewe / aſkeſt drinke of mee / which am a woman of Samaria? For the Jewes medle not with the Samaritanes.

10. Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam.

Jeſus anſwered & ſaide vnto her / If thou kneweſt the gyft of God / and who it is that ſayeth to thee / Giue me drinke / thou wouldeſt haue aſked of him / and he woulde haue giuen thee water of life.

Das IIII. Capitel.

5. Da kam er inn eine Stadt Samarie / die heiſſet Sichar / nahe bey dem Dörfflein / das Jacob ſeinem Son Joſeph gab.

Da kom hand i en aff Samarie ſtæder / ſom heder Sichar / / hart hoſſ den By / ſom Jacob gaff ſin Søn Joſeph.

6. Es war aber daſelbſt Jacobs brunn. Da nun Jeſus müde war von der raiſe / ſatzte er ſich alſo auff den Brunn / vnnd es war vmb die ſechſte ſtunde.

Oc der vaar Jacobs brønd. Der Jheſus vaar nu træt aff Reiſen / da ſette hand ſig paa brønden / oc det de vaar ved den ſiette time.

7. Da kombt ein Weib von Samaria waſſer zu ſchöpffen. Jeſus ſpricht zu jr: Gib mir trincken.

Da kommer en Quinde aff Samaria at øſe vand. Jheſus ſiger til hende / Giff mig dricke.

8. Denn ſeine Jünger waren inn die Statt gegangen / daß ſie ſpeiſe kaufften.

Thi hans Diſciple vaare gongne i ſtaden / at købe Mad.

9. Spricht nun das Samaritiſch Weib zu jm: Wie bitteſt du von mir trincken / ſo du ein Jüde biſt / vnnd ich ein Samaritiſch Weib? Denn die Jüden haben keine gemeinſchafft mit den Samaritern.

Den Samaritanſke Quinde ſiger nu til hannem / Hui beder du mig om dricke / effterdi du eſt en Jøde / oc ieg en Samaritanſke Quinde? Thi Jøder haffue ingen omgengelſe met Samaritaner.

10. Jeſus antworttet vnnd ſprach zu jhr: Wenn du erkenneteſt die Gabe Gottes / vnd wer der iſt / der zu dir ſaget: Gib mir zu trincken / du beteſt jhn / vnd er gebe dir lebendiges Waſſer.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hende / der ſom du kende Guds gaffue / oc huo den er / ſom ſiger til dig / Giff mig dricke / Da bade du hannem / oc hand gaffue dig leuendis Vand.

Kapitola IIII.

5. Y přiſſel k Měſtu Samarſkěmu / kterěž ſlowe Sychar: wedlě Popluzij kterěž byl dal Jákob Jozefowi Synu ſwěmu.

A ták przyßedł do miáſtá Sámáryey / ktore zowa Sychár / podle folwárku ktory dał Jákob Jezefowi ſynowi ſwemu.

6. A byla tu Studnice Jákobowa. Protož vſtaw na ceſtě Pán Gežijſs / poſadil ſe tak na Studnicy. A byla hodina yakožto ſſeſtá.

A był tám ſtok Jakobow / A przetoż Jezus bedac ſpracowány z drogi / ſiadł thak v ſtoku / á było iákoby oßoſtey godzinie.

7. Y přijſſla zena z Samářij wážit wody. Řekl gij Gežijſs: Day mi ať ſe napijgi.

Zátym przyßłá niewiáſtá Sámárytáńſká áby czyrpałá wode / ku ktorey rzekł Jezus: Day mi pić.

8. Včedlnijcy zagiſté geho byli odeſſli do Měſta / áby nakaupili pokrmůw.

Bo zwolennicy iego ßli były do miáſtá / áby kupili co ieść.

9. Y řekla gemu žena ta Samarytánka: Kterak ty gſá židem žádáſs odemne pijti genž gſem žena Samarytánka? Poněwadž neobcugij židé s Samarytány.

Tedy mu rzekłá oná Sámárytáńſká niewiáſtá: Jákoż thy Zydem bedac / żadaß odemnie picia / kthoram ieſt niewiáſtá Sámárytáńſká: gdyż Zidowie nie thowárzyßą z Sámárytány.

10. Odpowěděl Gežijſs a řekl gij: By znala dar Božij / a kdo geſt kterýž mluwij tobě: Day mi pijti: ty by ſnad proſyla od něho / a dalby tobě wody žiwé.

Ale Jezus dawßy iey odpowiedź rzekł: O byżeś wiedziałá ten dar Boży / y kto ten ieſt ktory mowi tobie / Day mi pić / tedy byś ty go proſiłá / á onby tobie dał wode żywą.

ד

5 וַאתָא לִמְדִינְתָּא דְּשָׁמְרַיִא דְּמֶתְקַרְיָא שָׁכַר עַל גֵּיב קְרִיתָא דְּיַהֵב הֲוָא יַעֲקוֹב לְיַוְסֵף בְּרֵהּ׃

Venne dunque in vna citta di Samaria, detta Sicar, presso à la possessione che Iacob dette à Iosef suo figliuolo.

6 וְאִית הֲוָא תַּמָּן מַעְיָנָא דְּמַיָּא דְּיַעֲקוֹב הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ לָאֵא הֲוָא מֶן עַמְלָא דְּאוּרְחָא וְיָתֵב הֲוָא לֵהּ עַל מַעְיָנָא וְאִית הֲוַי שֵׁת שָׁעִין׃

Et iui era la fonte di Iacob: IESV dunque essendo affaticato per il camino, si sedeua cosi sopra la fonte, essendo quasi l'hora sesta.

7 וַאתַת אַנְתְּתָא מֶן שָׁמְרִין דְּתֶמְלֵא מַיָּא וֶאמַר לָהּ יֵשׁוּעַ הַבִי לִי מַיָּא אֶשְׁתֵּא׃

Intanto viene vna donna di Samaria pertrarre de l'acqua: à laqual IESV disse, dammi à bere.

8 תַּלְמִידַוְהִי דֵּין עַלוּ הֲווֹ לִמְדִינְתָּא דְּנֶזְבְּנוּן לְהוֹן סַיְבַּרְתָּא׃

Percioche i suoi discepoli sen' erano andati ne la città per comprar da mangiare.

9 אָמְרָא לֵהּ הָי אַנְתְּתָא שָׁמְרָיְתָא אַיכַּנָא אַנְתְּ יְהוּדָיָא אַנְתְּ וּמֶנִּי שָׁאֵל אַנְתְּ לְמֶשְׁתָּא דְּאִיתַי אַנְתְּתָא שָׁמְרָיְתָא לָא גֵּיר מֶתְחַשְׁחִין יְהוּדָיֵא עַם שָׁמְרָיֵא׃

La donna Samaritana gli disse, Tu che sei Giudeo, come domandi da beuere à me che son donna Samaritana? Concio sia che i Giudei non hanno a far niente co i Samaritani.

10 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לָהּ אֶלּוּ יָדְעַת הֲוַיְתִּי מַוְהַבְתָּא דַּאלָהָא וּמַנוּ הָנָא דְּאָמַר לְכִי הַב לִי אֶשְׁתֵּא אַנְתְּי שָׁאֶלְתְּ הֲוַיְתִּי לֵהּ וְיָהֵב הֲוָא לְכִי מַיָּא חַיֵּא׃

IESV rispose, e dissele, Se tu conoscessi il dono di Dio, e chi è colui che ti dice, Dammi à bere: tu n'haueresti domandato à lui, & egli t'hauerebbo dato de l'acqua viua.

ד

5 וַיָּבוֹא בְעִיר שׁוֹמְרוֹן הַנִּקְרָאָה שִׁיכוֹר הַקְּרוֹבָה לְמִגְרָשׁ לִשְׁכֶם אֶחָד אֲשֶׁר נָתַן יַעֲקֹב לְיוֹסֵף בְּנוֹ׃

Vino pues à vna ciudad de Samaria que se llama Sichar, junto à la heredad que Iacob dió à Ioseph su hijo.

6 וַיְהִי שָׁם בְּאֵר יַעֲקוֹב וְיֵשׁוּעַ יָעֵף מִמַּהֲלָךְ וַיֵּשֶׁב כֵּן אֶל־הַבְּאֵר וַתְּהִי־כְשָׁעָה הַשִּׁשִּׁית׃

Y estaua alli la Fuente de Iacob. Ansi que Iesus, cansado del camino, ansi se sentó cabe la Fuente. Era como la hora de las seys.

7 וַתָּבוֹא אִשָּׁה מִשּׁוֹמְרוֹן לִשְׁאֹב מַיִם וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ תְּנִי לִי לִשְׁתּוֹת׃

Vina vna muger de Samaria á sacar agua: y Iesus le dize, Da me de beuer.

8 וְתַלְמִידָיו הָלְכוּ הָעִירָה לִקְנוֹת אֹכֶל׃

(Porque sus Discipulos eran ydos à la ciudad à comprar de comer.)

9 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית אֵיךְ אַתָּ יְהוּדִי הוֶֹה מִמֶּנִּי שׁוֹאֵל לִשְׁתּוֹת אֲשֶׁר אֲנִי אִשָּׁה שׁוֹמְרוֹנִית כִּי אֵינָם מְשַׁתְּגִים מִתְעָרְבִים וּמִתְהַלְּכִים יְהוּדִים אֶת־ שׁוֹמְרוֹנִים׃

Y la muger Samaritana le dice, Como tu siendo Iudio me demandas à mi de beuer, que soy muger Samaritana: Porque los Iudios no se tratan con los Samaritanos.

10 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם תֵּדְעִי אֶת־תְּחַנַּת אֱלֹהִים וּמִי־ זֶה הוּא אֲשֶׁר אוֹמֵר לָךְ תְּנִי לִי לִשְׁתּוֹת וְאַתְּ תִּשְׁאֲלִי מִמֶּנּוּ וַיִּתֵּן לָךְ מַיִם חַיִּים׃

Respondió Iesus, y dixole, Si conociesses el don de Dios, y quien es elque te dize, Da me de beuer, tu pedirias deel, y el te daria agua biua.

δ'.

5. Ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

Il vint donc en vne ville de Samarie, nommee Sichar, qui est pres de la possession que Iacob donna à Ioseph son fils.

6. Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

Or là estoit vne fontaine de Iacob: Iesus donc lassé du chemin, se tenoit la ainsi assis sur la fontaine, c'estoit enuiron les six heures.

7. Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ, λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς· δός μοι πιεῖν.

Vne femme Samaritaine vient pour puiser de l'eau, & Iesus lui dit, Donne-moi à boire.

8. Οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράζωσι.

Car ses disciples s'en estoyent allés à la ville pour acheter des viures.

9. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις· πῶς σὺ ἰουδαῖος ὤν, παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις.

Ceste femme Samaritaine donc lui dit, Comment toi qui es Iuif, me demandes-tu à boire, à moi qui suis femme Samaritaine? car les Iuifs n'ont point de communicatiõ auec les Samaritains.

10. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν.

Iesus respondit, & lui dit, Si tu sauois le don de Dieu, & qui est celui qui te dit, Donne-moi à boire: tu lui en eusses demandé toi-mesme, & il t'eust donné de l'eau viue.

CAP. IIII.

5. Venit ergo in civitatem Samariæ quę dicitur Sichar: iuxta prædium quod dedit Iacob Ioſeph filio ſuo.

Then came he to a citie of Samaria called Sychar/nere vnto the poſſeſſion that Jacob gaue to his ſonne Joſeph.

6. Erat autem ibi fons Iacob. Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem. Hora erat quaſi ſexta.

And there was Jacobs wel. Jeſus then wearyed in the iourney/ſate thus on the well:it was about the ſixt houre

7. Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Ieſus, Da mihi bibere.

There came a woman of Samaria to draw water. Jeſus ſaid vnto her:Giue mee drinke.

8. Diſcipuli enim eius abierant in civitatem, ut cibos emerent.

For his diſciples were gone away into the citie/to buy meat.

9. Dicit ergo ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu, Iudæus cùm ſis, bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana: non enim coütuntur Iudæi Samaritanis

Then ſayd the woman of Samaria vnto him/how is it/that thou being a Jewe/aſkeſt drinke of mee/which am a woman of Samaria? For the Jewes medle not with the Samaritanes.

10. Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam.

Jeſus anſwered & ſaide vnto her/ If thou kneweſt the gyft of God / and who it is that ſayeth to thee/ Giue me drinke/ thou wouldeſt haue aſked of him/ and he woulde haue giuen thee water of life.

Das IIII. Capitel.

5. Da kam er inn eine Stadt Samarie/ die heiſſet Sichar/ nahe bey dem Dörfflein/ das Jacob ſeinem Son Joſeph gab.

Da kom hand i en aff Samarie ſtæder/ſom heder Sichar// hart hoſſ den By/ ſom Jacob gaff ſin Søn Joſeph.

6. Es war aber daſelbſt Jacobs brunn. Da nun Jeſus müde war von der raiſe/ ſatzte er ſich alſo auff den Brunn/ vnnd es war vmb die ſechſte ſtunde.

Oc der vaar Jacobs brønd. Der Jheſus vaar nu træt aff Reiſen/ da ſette hand ſig paa brønden/ oc det de vaar ved den ſiette time.

7. Da kombt ein Weib von Samaria waſſer zu ſchöpffen. Jeſus ſpricht zu jr: Gib mir trincken.

Da kommer en Quinde aff Samaria at øſe vand. Jheſus ſiger til hende/ Giff mig dricke.

8. Denn ſeine Jünger waren inn die Statt gegangen/ daß ſie ſpeiſe kaufften.

Thi hans Diſciple vaare gongne i ſtaden/ at købe Mad.

9. Spricht nun das Samaritiſch Weib zu jm: Wie bitteſt du von mir trincken/ ſo du ein Jüde biſt/ vnnd ich ein Samaritiſch Weib? Denn die Jüden haben keine gemeinſchafft mit den Samaritern.

Den Samaritanſke Quinde ſiger nu til hannem/ Hui beder du mig om dricke/ efſterdi du eſt en Jøde/ oc ieg en Samaritanſke Quinde? Thi Jøder haffue ingen omgengelſe met Samaritaner.

10. Jeſus antworttet vnnd ſprach zu jhr: Wenn du erkenneteſt die Gabe Gottes/ vnd wer der iſt/der zu dir ſaget: Gib mir zu trincken/ du beteſt jhn/ vnd er gebe dir lebendiges Waſſer.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hende/ der ſom du kende Guds gaffue/ oc huo den er/ ſom ſiger til dig/ Giff mig dricke/ Da bade du hannem/ oc hand gaffue dig leuendis Vand.

Kapitola IIII.

5. Y přiſſel k Měſtu Samarſkému/ kteréž ſlowe Sychar: wedlé Poplužij kteréž byl dal Jákob Jozefowi Synu ſwému.

A ták przyßedł do miáſtá Sámáryey/ ktore zowa Sychár/ podle folwárku ktory dał Jákob Jozefowi ſynowi ſwemu.

6. A byla tu Studnice Jákobowa. Protož vſtaw na ceſtě Pán Ježijs/ poſadil ſe tak na Studnicy. A byla hodina yakožto ſſeſtá.

A był tám ſtok Jákobow/ A przetoż Jezus będąc ſprácowány z drogi/ ſiadł thák v ſtoku/ á było iákoby o ßoſtey godzinie.

7. Y přijſſla žena z Samářij wážit wody. Řekl gij Ježijs: Day mi ať ſe napijgi.

Zátym przyßłá niewiáſtá Sámárytáńſka áby czyrpałá wodę/ ku ktorey rzekł Jezus: Day mi pić.

8. Včedlnijcy zagiſté geho byli odeſſli do Měſta/ áby nakaupili pokrmůw.

Bo zwolennicy iego ßli byli do miáſtá/ áby kupili co ieść.

9. Y řekla gemu žena ta Samarytánka: Kterak ty gſá Židem žádáſs odemne pijti genž gſem žena Samarytánka? Poněwadž neobcugij Židé s Samarytány.

Tedy mu rzekłá oná Sámárytáńſka niewiáſtá: Jákoż thy Zydem będąc/ żądaß odemnie picia/ kthoram ieſt niewiáſta Sámárytáńſka? gdyż Zydowie nie thowarzyßą z Sámárytány.

10. Odpowěděl Ježijs a řekl gij: By znala dar Božij/ a kdo geſt kterýž mluwij tobě: Day mi pijti: tyby ſnad proſyla od něho/ a dalby tobě wody žiwé.

Ale Jezus dawßy iey odpowiedź rzekł: O byżeś wiedziáłá ten dar Boży/ y kto ten ieſt ktory mowi tobie/ Day mi pić/ tedy byś ty go prośiłá/ á onby tobie dał wodę żywą.

ד

11 אֲמַרָא לֵהּ אַנְתְּתָא
הָי מָרִי לָא דַּוְלָא אִית לָךְ
וּבֵרָא עַמִּיקָא אֵימְכָא
לָךְ מַיָּא חַיֵּא ׃

La donna gli diſſe, Signore, tu non hai con che trarne, e il pozzo è profondo: donde hai tu dunque queſta acqua viua?

12 לְמָא אַנְתְּ רַב אַנְתְּ
מֶן אָבוּן יַעֲקוּב הָו דְּהָו
יְהַב לַן בֵּרָא הָדָא וְהָו מֶנָּהּ
אֶשְׁתִּי וּבְנַוְהִי וְעָנֵהּ ׃

Sei tu maggiore del noſtro padre Iacob, il qual ci dette il pozzo, e beuuene eſſo, e i ſuoi figliuoli, e i ſuoi beſtiami?

13 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לָהּ
כֻּל דְּיִשְׁתֵּא מֶן הָלֵין מַיָּא
תּוּב יִצְהֵא ׃

Riſpoſe Iesv, e diſſele, Chiunque beue di queſt' acqua haverà di nuouo ſete.

14 כֻּל דֵּין דְּיִשְׁתֵּא מֶן
מַיָּא דְּאֶנָא אֶתֵּל לֵהּ לָא
יִצְהֵא לְעָלַם אֶלָּא מַיָּא
הָנוּן דְּיָהֵב אֶנָא לֵהּ נֶהְוּוּן
בֵּהּ מַעְיָנָא דְּמַיָּא ד
דְּנָבְעִין לְחַיֵּא דַּלְעָלַם ׃

Ma chiunque beuerà de l'acqua ch'io li darò, non hauerà ſete in eterno: anzi l'acqua ch'io li darò ſi farà in lui vna fonte d'acqua che ſorgerà in vita eterna.

15 אֲמַרָא לֵהּ אַנְתְּתָא הָי
מָרִי הַב לִי מֶן הָלֵין מַיָּא
דְּלָא תּוּב אֶצְהֵא וְלָא
הָוִית אָתְיָא דְּלְיָא מֶן
הָרְכָא ׃

La donna gli diſſe, Signore, dammi queſta acqua, accioche io non habbi piu ſete, ne venghi piu quà attingerne.

16 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ זֶלִי
קְרִי לְבַעְלֶכִי וְתַי לְהָרְכָא ׃

Iesv le dice, Va, chiama il tuo marito, e vienqua.

17 אֲמַרָא לֵהּ לַיְת לִי
בַּעְלָא אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ
שַׁפִּיר אֲמַרְתִּי דְּלַיְת לִי
בַּעְלָא ׃

Riſpoſe la donna, e diſſeli, Io non ho marito. Iesv le dice, Bene hai detto dicendo, Io non ho marito.

ד

11 וַתֹּאמֶר לוֹ הָאִשָּׁה אֲדֹנִי לֹא
יֵשׁ לְךָ דְּלִי וְהַבְּאֵר עָמוֹק הוּא
וּמֵאַיִן יְהִי לְךָ מֵימֵי הַחַיִּים ׃

La muger le dize, Sennor no tienes conque ſacarla, y el pozo es hondo: dedonde pues tienes el agua biua?

12 הַאַתָּה גָּדוֹל מֵאָבִינוּ יַעֲקֹב
אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ אֶת־הַבְּאֵר וְהוּא
מִמֶּנּוּ שָׁתָה וּבָנָיו וְחַיּוֹתָיו ׃

Eres tu mayor que nueſtro padre Iacob, que nos dió eſte pozo: del qual el beuió, y ſus hijos, y ſus ganados?

13 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהּ כָּל־אֲשֶׁר
שׁוֹתֶה מִמַּיִם הָאֵלֶּה יָשׁוּב יִצְמָא ׃

Reſpondio IESVS, y dixole, Qualquiera que beuiere de eſta agua, boluerà à tener ſed,

14 וַאֲשֶׁר תִּשְׁתֶּה מִמַּיִם אֲשֶׁר
אֲנִי אֶתֵּן לוֹ לֹא יִצְמָא לְעוֹלָם
כִּי אִם הַמַּיִם אֲשֶׁר אֶתֵּן לוֹ
יְהִי בוֹ בְּאֵר מַיִם מְבוּעִים
לְחַיֵּי־עוֹלָם ׃

Mas elque beuiere del agua que yo le dare, para ſiempre no tendra ſed: mas el agua que yo le daré ſerâ en el fuente de agua que ſalea para vida eterna.

15 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה אֲדֹנִי
תֶּן לִי אֶת הַמַּיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
לֹא אֶצְמָא וְלֹא אָבוֹא פֹּה
לִשְׁאֹב ׃

La muger le dize, Sennor dame eſta agua paraque yo no tenga ſed ni venga aca à ſacar la.

16 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ לְכִי קְרָא
לְאִישֵׁךְ וּבוֹאִי פֹּה ׃

Ieſus le dize, Ve llama à tu marido: y ven acá.

17 וַתַּעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר אֵינֶנּוּ
יֵשׁ לִי אִישׁ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ
הֵיטֵב עָנִית כִּי אֵינֶנּוּ יֵשׁ לִי אִישׁ ׃

Reſpõdió la muger y dixole, No tengo marido. Dizele Ieſus bien has dicho, Que no tengo marido.

δ.

11. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;

La femme lui dit, Seigneur, tu n'as pas en quoi puiſer, & le puits eſt profond, d'où as-tu donc ceſte eau viue?

12. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

Es-tu plus grand que Iacob noſtre pere, qui nous a donné le puits, & lui-meſme en a beu, & ſes enfans, & ſon beſtail?

13. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Quiconque boit de ceſte eau-ci, aura encores ſoif:

14. Ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Mais qui boira de l'eau que ie lui donnerai, n'aura plus iamais ſoif: mais l'eau que ie lui donnerai ſera faite en lui vne fontaine d'eau ſaillante en vie eternelle.

15. Λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, κύριε δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.

La femme lui dit, Seigneur, donne moi de ceſte eau, afin que ie n'aye plus ſoif, & que ie ne viene plus ici pour en puiſer.

16. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.

Ieſus lui dit, Va-t'en, & appele ton mari, & t'en vien ici.

17. Ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν, οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

La femme reſpondit, & lui dit, Ie n'ai point de mari. Ieſus lui dit, Tu as bien dit, Ie n'ai point de mari.

CAP. IIII.

11. Dicit ei mulier, Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus eſt, unde ergo habes aquam vivam?

The woman ſaid vnto him/ Sir/ thou haſt nothing to drawe with/ and the well is deepe: from whence then haſt thou that water of life?

12. Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipſe ex eo bibit, & filii eius, & pecora eius?

Art thou greater then our father Jacob/ which gaue vs the well/ and hee himſelfe dranke thereof/ and his children/ and his cattel?

13. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, ſitiet iterum.

Jeſus anſwered/ and ſayd vnto her/ Whoſoeuer drinketh of this water/ ſhall thirſt againe.

14. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, nō ſitiet in æternum, ſed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.

But whoſoeuer drinketh of the water that I ſhall giue him/ ſhall neuer be more a thirſt: but the water that I ſhall giue him/ ſhalbe in him a well of water/ ſpringing vp into euerlaſting life.

15. Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, ut non ſitiam: neque veniam huc haurire.

The woman ſaid vnto him/ Sir/ giue me of that water/ that I may not thirſt/ neither come hither to drawe.

16. Dicit ei Ieſus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.

Jeſus ſayde vnto her/ Go/ call thine houſbande/ and come hither.

17. Reſpondit mulier, & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Ieſus, Bene dixiſti, quia non habeo virum.

The woman anſwered/ and ſaid/ I haue no huſbande. Jeſus ſayd to her/ Thou haſt well ſayd/ I haue no huſband.

Das IIII. Capitel.

11. **Spricht zu jm das Weib: HErr/ haſt du doch nichts/ damit du ſchöpffeſt/ vnd der Brunn iſt tieff/ Woher haſt du denn lebendig Waſſer?**

Quinden ſiger til hannem/ HERRE/ du haffuer dog inted at øſe met/ oc Brønden er dyb/ Hueden haffuer du da leffuendis Vand?

12. **Biſt du mehr denn vnſer Vater Jacob/ der vns diſen Brunn gegeben hat? Vnd er hat darauß getruncken/ vnd ſeine Kinder vnd ſein Vieh.**

Eſt du mere end vor Fader Jacob/ ſom haffuer giffuit oſſ denne Brønd? oc hand haffuer drucket der aff/ oc hans Børn oc hans Queg.

13. **Jeſus antworttet/ vnnd ſprach zu jhr: Wer diſes Waſſers trincket/ den wird wider dürſten.**

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hende/ Huo ſom dricker aff dette Vand/ hannem tørſter igen.

14. **Wer aber des Waſſers trincken wirdt/ das ich jhm gebe/ den wirdt ewiglich nicht dürſten/ Sondern das Waſſer das ich jm geben werde/ das wird mit jm ein Brunn des Waſſers werden/ das inn das ewige Leben quillet.**

Men huo ſom dricker aff det vand/ ſom ieg giffuer hannē/ hand ſkal icke tørſte euindelige. Men det vand/ ſom ieg giffuer hannem/ det ſkal bliffue en Vandkilde i hannem/ ſom flyder i det euige Liff.

15. **Spricht das Weib zu jm: HErr/ gib mir daſſelbige Waſſer/ auff daß mich nicht dürſte/ daß ich nicht herkommen müſſe zu ſchöpffen.**

Quinden ſiger til hannem/ HERRE/ Giff mig den ſamme vand/ at mig ſkal icke tørſte/ at ieg ſkal icke komme hid at øſe.

16. **Jeſus ſpricht zu jhr: Gehe hin/ vnd ruffe deinem Manne/ vnnd komme her.**

Jheſus ſiger til hende/ Gack bort/ kald din Mand/ oc kom hid.

17. **Das Weib antworttet/ vnnd ſprach zu jm: Ich habe keinen Mann. Jeſus ſpricht zu jhr: Du haſt recht geſaget/ ich habe keinen Mann.**

Quinden ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Jeg haffüer ingen Mand. Jheſus ſiger til hende/ Du ſiger ret/ Jeg haffuer ingen Mand.

Kapitola IIII.

11. Řekla gemu žena: PAne/ aniž máſs čimby nawážil/ a Studnice hluboká geſt: odkudž tehdy máſs tu wodu žiwau?

Rzekłá mu niewiáſtá: Pánie nie maß czym czyrpáć/ á ſtudnia ieſth głeboka/ zkądże tedy maß te wode żywa?

12. Zdali gſy ty wětſſý nežli Otec náſs Jákob/ kterýž nám dal tuto Studnicy/ a ſám z nij pil/ y ſynowé geho/ y dobytek geho?

Izaześ thy wietßym ieſt nád oycá naßego Jákobá/ ktory nam te ſtudnia dał/ z ktorey y ſam pił/ y ſynowie iego/ y bydłá iego?

13. Odpowěděl Gežijſs/ a řekl gij: Každý kdož bude pijti wodu tuto/ žižniti bude opět:

A odpowiedziawßy Jezus rzekł iey: Każdy ktory pije the wode/ za ſię będzie pragnał.

14. Ale kdož ſe napige wody kterauž já dam gemu/ nebude žižniti na wěky/ ale woda kterauž já dám gemu/ bude w něm Studnice wody wſkakugicý do žiwota wěčného.

Lecż ktoby pił one wode ktora ia dam iemu/ nie vprágnie ná wieki. O wßem wodá oná ktora ia dam iemu/ ſtánie ſię w nim zrzodłem wod wyſkákuiacych ku żywotowi wiecznemu.

15. Řekla k němu Žena: PAne/ day mi té wody/ abych nežijžnila ani chodila ſem wážit.

Zátym mu rzekłá niewiáſtá: Pánie day mi tey wody abych nie vprágnełá/ á żebych tu czyrpáć nie chodziłá.

16. Řekl gij Gežijſs: Gdi powolay Muže twého/ a přiď gſem.

Thedy iey rzekł Jezus: Idź wzow meżá twego/ á przydź tu.

17. Odpowěděla žena a řekla: Nemám Muže. Řekl gij Gežijſs: Dobře gſy řekla? nemám Muže.

A odpowiedziawßy niewiáſtá rzekłá mu: Niemam meżá. A Jezus iey rzekł: Dobrześ powiedziáłá/ Niemám meżá.

ד

18 חַמְשָׁא גֵּיר בַּעְלִין הֲווֹ
לְכִי וְהָנָא דְּאִית לְכִי הָשָׁא
לָא הֲוָא בַּעְלֵכִי הָדָא
שַׁרִירְתָּא אֶמַרְתִּי׃

Percioche tu hai hauuti cinque mariti, e quel che tu hai adeſſo, non è tuo marito: queſto l'hai ʋeramente detto.

19 אָמְרָא לֵהּ הָי אַנְתְּתָא
מָרִי חָזְיָא אֶנָא דִּנְבִיָּא
אַנְתְּ׃

La donna gli dice, Signore, io ʋedo che tu ſei Profeta.

20 אֲבָהַין בְּהָנָא טוּרָא
סְגֶדוּ וְאַנְתּוּן אָמְרִין א
אַנְתּוּן דַּבְאוּרְשְׁלֶם הו
אַתְרָא דְּוָלֵא הֲוָא לְמֶסְגַּד׃

I ʋoſtri padri hanno adorato in queſto monte, e ʋoi dite, che in Ieruſalem è il luogo doue ſi debbe adorare.

21 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּתָא
הַיְמְנִינִי דְּאָתְיָא שָׁעְתָא
דְּלָא בְּהָנָא טוּרָא אָף לָא
בְּאוּרְשְׁלֶם תֶּסְגְּדוּן לְאַבָּא׃

IESV le dice, Donna credi à me, che ʋiene l'hora che ʋoi non adorarete il Padre ne in queſto monte, ne in Ieruſalem.

22 אַנְתּוּן סָגְדִין אַנְתּוּן
לְמֶדֶם דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן
חְנַן דֵּין סָגְדִינַן לְמָא
דְּיָדְעִינַן דְּחַיֵּא מֶן יְהוּדָיֵא
אֶנּוּן׃

Voi adorate quel che ʋoi non ſapete: noi adoriamo quel che noi ſappiamo: percioche la ſalute è da Giudei.

23 אֶלָּא אָתְיָא שָׁעְתָא
וְהָשָׁא אִיתַיְהּ אֶמַתַי ד
דְּסָגוּדֵא שַׁרִירֵא נֶסְגְּדוּן
לְאַבָּא בְּרוּחָא וּבַשְׁרָרָא
אָף אַבָּא גֵּיר דַּאיְךְ הָלֵין
הוּ סָגוּדֵא בָּעֵא׃

Ma ʋiene l'hora, e adeſſo è, che i ʋeri adoratori adoraranno il padre in ſpirito e ʋerità: percioche da queſti tali il Padre domanda che l'adorino.

24 רוּחָא הוּ גֵּיר אֱלָהָא
וְאַילֵין דְּסָגְדִין לֵהּ בְּרוּחָא
וּבַשְׁרָרָא וָלֵא דְּנֶסְגְּדוּן׃

Iddio è Spirito, e biſogna che quei che l'adoranno, l'adorino in ſpirito e ʋerita.

ד

18 חֲמֵשֶׁת אֲנָשִׁים הָיוּ לָךְ וְעַתָּ
אֲשֶׁר לָךְ אֵינֶנּוּ יֵשׁ אִישֵׁךְ וְזֹאת
בֶּאֱמֶת אָמַרְתְּ׃

Porque cinco maridos has tenido: y el que aora tienes no es tu marido: eſto has dicho con verdad.

19 וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה אֲדֹנִי
רֹאֶה אֲנִי כִּי נָבִיא אַתְּ׃

Dizele la muger, Sennor, pareceme que tu eres Propheta.

20 אֲבוֹתֵינוּ בָּהָר הַזֶּה הִשְׁתַּחֲווּ
וְאַתֶּם אוֹמְרִים כִּי בִּירוּשָׁלַיִם
הֹוֶה הַמָּקוֹם אֲשֶׁר צָרִיךְ
לְהִשְׁתַּחֲווֹת׃

Nueſtros padres adoraron en eſte monte· y voſotros dezis, Que en Ieruſalem es el lugar donde es meneſter adorar.

21 וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ הָאִשָּׁה
הַאֲמִן לִי כִּי תָבוֹא הָעֵת כַּאֲשֶׁר
לֹא בָהָר הַזֶּה וְלֹא בִירוּשָׁלַיִם
יִשְׁתַּחֲווּ לָאָב׃

Dizele Ieſus, Muger, creeme, que la hora viene, quando ni en eſte monte, ni en Ieruſalem, adorareys ál Padre.

22 אַתֶּם מִשְׁתַּחֲוִים לַאֲשֶׁר לֹא
יְדַעְתֶּם וַאֲנַחְנוּ מִשְׁתַּחֲוִים לַאֲשֶׁר
יָדַעְנוּ כִּי הַיְשׁוּעָה מִיְּהוּדִים הִיא׃

Voſotros adorays loque no ſabeys, noſotros adoràmos loque ſabemos: porque la Salud de los Iudios viene.

23 כִּי אִם תָּבוֹא הָעֵת וְעַתָּ
הֹוֶה כַּאֲשֶׁר הַמִּשְׁתַּחֲוִים אֱמוּנִים
יִשְׁתַּחֲווּ לָאָב בְּרוּחַ וּבֶאֱמֶת וְגַם
הָאָב אֶת־הַמִּשְׁתַּחֲוִים כָּאֵלֶּה
מְבַקֵּשׁ׃

Mas la hora viene, y aora es, quando los verdaderos adoradores adoraran ál Padre én Eſpiritu y en verdad porque tambien el Padre tales adoradores buſca que lo adoren.

24 הָאֱלֹהִים רוּחַ הוּא וַאֲשֶׁר
יִשְׁתַּחֲווּ לוֹ יֵשׁ צָרְכָם לְהִשְׁתַּחֲווֹת
לוֹ בְּרוּחַ וֶאֱמֶת׃

Dios es Eſpiritu: y losque lo adoran, en eſpiritu y en verdad es meneſter que adoren.

δ.

18. Πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

Car tu as eu cinq maris: & celui que tu as maintenant, n'eſt point ton mari: en cela as-tu dit la verité.

19. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.

La femme lui dit, Seigneur, ie voy que tu es Prophete.

20. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

Nos peres ont adoré en ceſte montagne, & vous dites qu'en Ieruſalem eſt le lieu où il faut adorer.

21. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

Ieſus lui dit, Femme, croy-moi, que l'heure vient que vous n'adorerez le Pere, ni en ceſte montagne, ni en Ieruſalem.

22. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστίν.

Vous adorez ce que vous ne cognoiſſez point: nous adorons ce que nous cognoiſſons: car le ſalut eſt des Iuifs.

23. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

Mais l'heure vient, & eſt maintenāt, que les vrais adorateurs adoreront le Pere en eſprit & verité: car auſsi le Pere en demande de tels qui l'adorent.

24. Πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

Dieu eſt eſprit: & faut que ceux qui l'adorent, l'adorent en eſprit & verité.

CAP. IIII.

18. Quinque enim viros habuiſti: & nunc quem habes, non eſt tuus vir, hoc verè dixiſti.

For thou haſt had flue huſbandes/ and hee whome thou nowe haſt / is not thine huſband: that ſayedeſt thou truely

19 Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu.

The woman ſayde vnto him/ Sir/ I ſee that thou art a Prophete.

20. Patres noſtri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Ieroſolymis eſt locus ubi adorare oportet.

Or fathers worſhipped in this mountaine/ and ye ſay/ that in Jeruſalem is the where men ought to worſhip.

21. Dicit ei Ieſus, Mulier, crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Ieroſolymis adorabitis Patrem.

Jeſus ſaid vnto her/ Woman/ beleeue me/ the houre commeth / when ye ſhall neither in this mountaine/ nor at Jeruſalem/ worſhip the Father.

22. Vos adoratis quod neſcitis: nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt.

Ye worſhip that which ye knowe not: we worſhip that which we know: for ſaluation is of the Jewes.

23. Sed venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

But the houre commeth/ and now is / when the true worſhippecs ſhall worſhip the father in ſpirit/ and trueth: for the Father requireth euen ſuch to worſhip him.

24. Spiritus eſt Deus: & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.

God is a Spirite / and they that worſhip him/ muſt worſhip him in ſpirite and trueth.

Das IIII. Capitel.

18. Fünff Männer haſt du gehabt/ vnd den du nun haſt/ der iſt nicht dein Mann / da haſt du recht geſagt.

Du haffuer hafft vyf Mend / och den ſom du nu haffuer / hand er icke din mand / det ſagde du ret.

19. Das Weib ſpricht zu jhm: HERR/ ich ſihe/ daß du ein Prophet biſt.

Quinden ſiger til hannem/ Herre/ ieg ſeer/ at du eſt en Prophete.

20. Vnſere Väter haben auff diſem Berge angebetet / vnd jhr ſaget / zu Jeruſalem ſey die ſtete/ da man anbeten ſolle.

Vorde Fedre haffue tilbedet paa dette Bierg / oc i ſige / J Jeruſalem er den Sted / ſom mand ſkal tilbede.

21. Jeſus ſpricht zu jhr: Weib/ glaube mir/ es kompt die zeit/ daß jr weder auff dem Berge / noch zu Jeruſalem werdet den Vater anbeten.

Jheſus ſiger til hende/ Quinde/ tro mig/ Den tid kommer / at i huercken ſkulle tilbede Faderen paa dette Bierg / och ey i Jeruſalem.

22. Jr wiſſet nicht/ was jr anbetet/ Wir wiſſen aber / was wir anbeten/ Denn das Heil kompt von den Jůden.

J vide icke / huad i tilbede/ Men wi vide/ huad wi tilbede / Thi Salighed kommer aff Jøderne.

23. Aber es kompt die zeit / vnd iſt ſchon ietzt / daß die warhafftigen anbeter werden den Vater anbeten / im Geiſt vnd inn der warheit / denn der Vater will auch haben/ die jn alſo anbeten.

Men den tid kommer/ oc er allerede nu/ At de ſande Tilbedere ſkulle tilbede Faderen / i Aanden och i Sandhed / Thi Faderen vil oc haffue dem / ſom hannem ſaa tilbede.

24. Gott iſt ein Geiſt / vnd die jhn anbeten / die müſſen jhn im Geiſt vnd in der warheit anbeten.

Gud er en Aand / oc de hannem tilbede / de ſkulle tilbede hannem i Aanden oc i Sandhed.

Kapitola IIII.

18. Nebo gſy pět mužuow měla / a nynij kterěhož máš nenij twůg muž. To gſy powěděla prawě.

Abowiemeś piaci mężow miała / á teraz then ktorego maſz nie ieſtći twoy mąż / toś prawdźiwie powiedźiała.

19. Ržekla gemu žena: PAne / widijm že gſy ty Prorok.

Rzekłá mu niewiáſtá: Pánie widzę iżeś ty ieſt Prorok.

20. Otcowě naſſy na těto to Hoře klaněli ſe: a wy prawijte / že w Geruzalémě gest mijſto kdežto náležij ſe klaněti.

Oycowie náſzy chwalili Bogá ná gorze tey / á wy powiedaćie że w Jeruzálem ieſt mieyſce kedy potrzebá Bogá chwalić.

21. Ržekl gij Gežijš: Ženo / wěř mi že gde hodina / kdyžto ani na těto Hoře / ani w Geruzalémě budete ſe klaněti Otcy.

Ná tho iey powiedźiał Jezus: Niewiáſto wierz mi / przyydźie czás gdy áni ná gorze they / áni w Jeruzálem będźiećie chwalić Oycá.

22. Wy klanijte ſe tomu čemuž newijte / a my ſe klanijme čemuž wijme / neb Spaſenij z Židuow geſt.

Wy chwalićie co niewiećie / á myć chwalimy co wiemy / ábowiem ieſt zbáwienie z Żidow.

23. Ale gdeť hodina a nynijť geſt / kdyžto prawij ctitelé / klaněti ſe budau Otcy w duchu a w prawdě. Nebo y Otec takowých hledá / kteřijby ſe klaněli gemu.

Alec przyydźie czás z theraz ieſt / gdy prawdźiwi chwalcy będą chwalić Oycá duchem y prawdą / Bo y Oćiec tháko wych ſzuka / ktorzyby go chwalili.

24. Bůh duch geſt / a ti kteřijž mu ſe klanějij / w duchu a w prawdě magij ſe klaněti.

Bog ieſtći duch / á thák ći ktorzy go chwala / pothrzebá áby go chwalili w duchu y w prawdźie.

ד

25 אָמְרָא לֵהּ אַנְתְּתָא
הָי יָדְעָא אֶנָא דַּמְשִׁיחָא
אָתֵא וְמָא דְּאָתָא הָו מַלֵּף
לַן כֻּל מֶדֶּם׃

La donna gli dice, Io ſo che'l Meſſia ilqual ſi chiama Chriſto, debbe venire: quando dunque ſarà venuto egli, ci annuntiarà tutte le coſe.

26 אָמַר לָהּ יֵשׁוּע אֶנָא
אֶנָא דַּמְמַלֵּל אֶנָא עַמֵּכִי׃

IESV le dice, Io ſon quell'eſſo che ti parlo.

27 וְכַד מְמַלֵּל אֲתוֹ
תַלְמִידָוְהִי וּמֶתְדַּמְּרִין הָווּ
דְּעַם אַנְתְּתָא מְמַלֵּל לָא
הָוֵין אֶנָשׁ אֲמַר מָנָא בָּעֵא
אַנְתְּ אָו מָנָא מְמַלֵּל אַנְתְּ
עַמָּהּ׃

Et in queſto vennero i ſuoi diſcepoli, e marauiglioronſi ch'egli parlaſſe con vna donna: nondimeno niuno diſſe, Che cerchi tu? ouero, perche parli tu con eſſa?

28 וְשֶׁבְקַת קוּלְתָהּ אַנְתְּתָא
וְאֶזַלַת לַמְדִינְתָא וְאָמְרָא׃

La donna dunque laſſò la ſua hidria, & andò ne la città, e dice à gli huomini.

29 תַּו חֲזַו גַּבְרָא דְּאָמַר לִי
כֻּל מֶדֶּם דְּעֶבְדֵת לְמָא
הָוִיו מְשִׁיחָא׃

Venite à vedere vn huomo, ilqual m'ha dette le coſe ch'io ho fatte: non è coſtui Chriſto?

30 וּנְפַקוּ אֶנָשָׁא מֶן
מְדִינְתָא וְאָתִין הָווּ לְוָתֵהּ׃

Eſſi dunque vſciron de la città, e vennero à lui.

31 וּבֵינָת הָלֵין בָּעֵין הָווּ
מֶנֵּהּ תַּלְמִידָוְהִי וְאָמְרִין
לֵהּ רַבַּן לְעַס׃

In queſto mezo i diſcepoli lo pregauano, dicendo, Maeſtro, mangia.

32 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן אִית
לִי מֵאכוּלְתָא דְּאֵכוּל אַידָא
דְּאַנְתּוּן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן׃

Et egli diſſe loro, Io ho vn cibo da mangiare che voi non ſapete.

33 אָמְרִין תַּלְמִידֵי
בֵּינָתְהוֹן לְמָא אֶנָשׁ אַיְתִי
לֵהּ מֶדֶּם לְמֵאכַל׃

Onde i diſcepoli diceuano fra loro, Harebbeli qualcuno portato da mangiare?

ד

25 וַיֹּאמֶר לוֹ הָאִשָּׁה יוֹדְעָה אֲנִי
כִּי מְשִׁיחָא יָבוֹא הַנֶּאֱמָר מָשִׁיחַ
כַּאֲשֶׁר יָבוֹא הוּא יַגִּיד לָנוּ כֻּלָּם׃

Dizele la muger, Yo ſe que el Meſſias ha de venir, el qual ſe dize el Chriſto: quando el venire, nos declarara todas las coſas.

26 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא
הַדֹּבֵר אֵלָיִךְ׃

Dizele Ieſus, Yo ſoy, que hablo contigo.

27 וְעַל־זֶה הַדָּבָר בָּאוּ תַלְמִידָיו
וַיִּתְמְהוּ כִּי עִם־הָאִשָּׁה מְדַבֵּר
וְאִישׁ לֹא אָמַר אֵלָיו מַה־מְּבַקֵּשׁ
אוֹ מַה־מְּדַבֵּר עִמָּהּ׃

Y en eſto vinieron ſus Diſcipulos: y marauillaronſe de que hablaua con aquella muger: mas ninguno le dixo, Que preguntas,, ó que hablas con ella?

28 וַתַּעֲזֹב הָאִשָּׁה אֶת־כַּדָּהּ וַתֵּלֶךְ
אֶל־הָעִיר וַתֹּאמֶר לָאֲנָשִׁים׃

Entonces la muger dexó ſu cantaro, y fué à la ciudad, y dixo à aquellos hombres.

29 לְכוּ וּרְאוּ אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר
אָמַר לִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
אִם לֹא זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Venid ved vn hombre que me hà dicho todo loque he hecho: ſi es poruentura el Chriſto?

30 וַיֵּצְאוּ מִן־הָעִיר וַיָּבֹאוּ אֵלָיו׃

Entonces ſalieron de la ciudad, y vinieron à el.

31 וּבֵין עֵת הַהִיא שָׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ
תַּלְמִידָיו לֵאמֹר רַבִּי אֱכֹל׃

Entretanto los Diſcipulos le rogauan, diziendo, Rabbi come.

32 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁ
לִי אֹכֶל לֶאֱכֹל אֲשֶׁר אַתֶּם לֹא
יְדַעְתֶּם׃

Y el les dixo, Yo tengo vna comida que comer, que voſotros no ſabeys.

33 וַיְדַבְּרוּ הַתַּלְמִידִים אִישׁ אֶל־
רֵעֵהוּ וּמִי־הֵבִיא לוֹ לֶאֱכֹל׃

Entonces los Diſcipulos dezian el vno àl otro, Sileha traydo alguien de comer?

δ.

25. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

La femme lui reſpondit, Ie ſai que le Meſsias (qui eſt appele Chriſt) doit venir: quand donc icelui ſera venu, il nous annoncera toutes choſes.

26. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

Ieſus lui dit, Ce ſuis-ie, moi qui parle à toi.

27. Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἤ, τί λαλεῖς μετ᾽ αὐτῆς;

Et ſur ce ſes diſciples vindrent, & s'eſmerueillerent de ce qu'il parloit auec vne femme: toutesfois nul ne dit, Que demandes tu? ou, Pourquoi parles tu auec elle?

28. Ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις.

La femme donc laiſſa ſa cruche, & s'en alla à la ville, & dit aux gens.

29. Δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

Venez, voyez vn homme qui m'a dit tout ce que i'ai fait, Ceſtui-ci n'eſt il point le Chriſt?

30. Ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

Ils ſortirent donc de la ville, & vindrent vers lui.

31. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, φάγε.

Or cependant les diſciples le prioyent, diſans, Maiſtre, mange.

32. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Mais il leur dit, I'ai à manger d'vne viande que vous ne ſauez point.

33. Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, μήτις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

Les diſciples donc diſoyent entr'eux, Quelcun lui auroit-il apporté à manger?

CAP. IIII.

25. Dicit ei mulier, Scio quia Meſſias venit (qui dicitur Chriſtus): cùm ergo venerit, ille nobis annunciabit omnia.

The woman ſayd vnto him / I know wel that Meſſias ſhall come / which is called Chriſt: when he is come / he will tell vs all things.

26. Dicit ei Ieſus, Ego ſum qui loquor tecum.

Jeſus ſayd vnto her / I am he / that ſpeake vnto thee.

27. Et continuò venerunt diſcipuli eius: & mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit, Quid quæris aut quid loqueris cum ea?

And vpon that came his diſciples / and marueyled that he talked with a woman: yet no man ſayde vnto him / What aſkeſt thou? or why talkeſt thou with her?

28. Reliquit ergo hydriam ſuam mulier, & abiit in civitatem, & dicit illis hominibus.

The woman then left her water pot / and went her way into the citie / and ſayd to the men.

29. Venite, & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci, nunquid ipſe eſt Chriſtus?

Come / ſee a man which hath tolde mee all thinges that euer I did: is not hee the Chriſt?

30. Exierunt ergo de civitate, & veniebant ad eum.

Then they went out of the citie / and came vnto him.

31. Interea rogabant eum diſcipuli, dicentes, Rabbi, manduca.

In the meane while / the diſciples prayed him / ſaying / Maſter, eate.

32. Ille autē dixit eis, Ego cibum habeo manducare quem vos neſcitis

But he ſaide vnto thē / I haue meate to eat / that ye know not of.

33. Dicebant ergo diſcipuli ad invicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare?

Then ſayde the diſciples betweene them ſelues / Hath any man brought him meate?

Das IIII. Capitel.

25. Spricht das Weib zu jhm: Ich weiß / daß Meſſias kompt / der da Chriſtus heiſſet / Wenn derſelbige kommen wirdt / ſo wirdt ers vns alles verkündigen.

Quinden ſiger til hannem / Jeg veed / at Meſſias kommer / ſom kaldis Chriſtus / Naar hand kommer / da ſkal hand forkynde oſſ det altſammen.

26. Jeſus ſpricht zu jr: ich bins / der mit dir redet.

Jheſus ſiger til hende / Jeg er den / ſom taler met dig.

27. Vnd über dem kamen ſeine Jünger / vnd es nam ſie wunder / daß er mit dem Weibe redet. Doch ſprach niemand: Was frageſt du / oder was redeſt du mit jhr?

Oc i det ſamme komme hans Diſciple / oc de forundrede dem / at hand talede met Quinden. Dog ſagde ingen / huad ſpør du / eller huad taler du met hende.

28. Da ließ das Weib jhren Krug ſtehen / vnd gieng hin in die Stadt / vnd ſpricht zu den Leuten:

Da loed Quinden ſit Kruſſ ſtaa / oc gick bort i Staden / oc ſiger til Folcket.

29. Kommet / ſehet einen Menſchen / der mir geſagt hat / alles was ich gethan habe / Ob er nicht Chriſtus ſey?

Kommer / ſeer it Menniſke / ſom ſagde mig / alt det ieg haffuer giort / Om hand er icke Chriſtus?

30. Da giengen ſie auß der Statt / vnd kamen zu jhm.

Da ginge de vd aff Staden / oc komme til hannem.

31. In des aber ermahneten jn die Jünger / vnd ſprachen: Rabbi iß.

Diſſimellem paa minte hans Diſciple hannem oc ſagde / Rabbi / æd.

32. Er aber ſprach zu jnen: Ich habe eine Speiſe zu eſſen / da wiſſet jhr nicht von.

Da ſagde hand til dem / Jeg haffuer Mad at æde / der vide i ick aff.

33. Da ſprachen die Jünger vntereinander: hat jm iemand zu eſſen gebracht?

Da ſagde Diſciplene iblant huer andre / haffuer nogen baaret hannem at æde?

Kapitola IIII.

25. Řekla gemu Žena: Wijm že Meſyáš přijgde / kterýž ſlowe Kryſtus. Protož když přijgde / onť nám zwěſtuge wſſeckny wěcy.

Rzekłá mu niewiáſtá: Wiem żeć przyydzie Meſyáß. ktory rzeczon ieſt Kryſtus / onci gdy przyydzie oznaymi nam wßytko.

26. Řekl gij Gežijš: Jáť gſem kterýž mluwijm s tebau.

Rzekł iey Jezus: Jaciem ieſt ktory mowię tobie.

27. A w tom přiſſli Včedlnijcy geho / y diwili ſe že by s Ženau mluwil. A wſſak žádný gemu neřekl: Co ſe gij ptáš? aneb / proč mluwijš s nij?

A ná then cżás przyßli zwolennicy iego / y dziwowáli ſię że z niewiáſthą rozmawiáł wßákoż mu żaden nie rzekł o cż pytaß / ábo co z nią rozmawiaß?

28. Tehdy nechala tu Žena wědra ſwého / a odeſſla do Měſta a řekla těm Lidem.

Zoſtawiwßy thedy dzban ſwoy niewiáſtá / ßłá ku mieſtu / y powiedziáłá ludziam mieyſckiego.

29. Podte / a pohleďte na Člowěka / kterýž powěděl mi wſſecky wěcy kteréž gſem koli činila. Zdali on geſt Kryſtus.

Podźcie á oglądaycie cżłowieká ktory mi powiedział wßytko comkolwiek cżyniłá / zali nie ten ieſt Kryſtus?

30. Y wyſſli z Měſta / a ſſli k němu.

A przetoż wyßli z miáſtá / y przyßli do niego.

31. Mezy tijm pak proſyli ho Včedlnijcy geho řkauce: Miſtře / pogezy.

W tym cżás go proſili zwolennicy iego mowiąc: Miſtrzu iedz.

32. A on řekl gim: Jáť mám pokrm gijſti / kterého wy newijte.

Ale im on rzekł: Mam ia pokarm co go pożywáć będę / o ktorym wy nie wiecie.

33. Tehdy prawili Včedlnijcy weſpolek: Zdali geſt kdo přineſl gemu gijſti?

Rzmowili zwolennicy iedni ku drugim: Izali mu ktho przyniosł coby iadł.

ד

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ   מ
מֵאכוּלְתִּי דִּילִי אִיתַיהּ   ד
דְּאֶעְבֵּד צֶבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי
וַאשַׁלְמִיוּהִי לַעֲבָדֵהּ׃

Iesv dice loro, Il mio cibo è ch'io facci la volontà di colui che m'ha mandato, e conduchi à perfettione l'opera ſua.

35 לָא אַנְתּוּן אָמְרִין דְּבָתַר
אַרְבְּעָא יַרְחִין אָתֵא חֲצָדָא
הָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן
דְּאַרִימוּ עַיְנַיכוּן וַחֲזוֹ   א
אַרְעָתָא דְּחַוַּרוּ וּמַטִּיו
לַחֲצָדָא מִן כַּדּוּ׃

Non dite voi che ci ſono ancora quattro meſi, e la mietitura verrà? Ecco, io vi dico, alzate i voſtri occhij, e guardate le campagne, perch'elle ſon gia bianche da mietere.

36 וְאַיְנָא דְּחָצֵד אַגְרָא
נָסֵב וְכָנֵשׁ פֵּארֵא לְחַיָּא
דַּלְעָלַם וְזָרוֹעָא וְחָצוֹדָא
אַכְחֲדָא יֶחְדּוּן׃

Ora chi miete, ne riceue mercede, e raccoglie il frutto in vita eterna: à fine che inſieme goda, e chi ſemina, e chi miete.

37 בְּהָדָא גֵּיר אִיתַיהּ
מֶלְּתָא דְּשַׁרְרָא דְּאַחֲרִין
הוּ זָרַע וְאַחֲרִין חָצֵד׃

Percioche in queſto quel detto ſi verifica, che altri è quel che ſemina, & altri è quel che miete.

38 אֶנָא שַׁדַּרְתְּכוּן לְמֶחְצַד
מֶדֶם דְּלָא הוּא אַנְתּוּן
לְאִיתוּן אַחֲרָנֵא גֵּיר לְאִיו
וְאַנְתּוּן עַלְתּוּן עַל עַמְלְהוֹן
דְּהָנוּן׃

Io v'ho mandati à mieter quello nel quale voi non hauete lauorato: altri hanno lauorato, e voi ſete entrati ne le lor fatiche.

39 מִן הָי מְדִינְתָּא דֵּין
סַגִּיאֵא הַימְנוּ בֵּהּ שָׁמְרָיֵא
מִטּוּל מֶלְּתָא דְּאַנְתְּתָא
הָי דְּמַסְהֲדָא הֲוָת דְּאָמַר
לִי כֹּל מֶדֶם דַּעֲבֵדֶת׃

Ora di quella città molti de Samaritani credettero in lui, per la parola de la donna, che teſtificaua, dicendo, Egli m'ha dette tutte le coſe ch'io ho fatte.

ד

34 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ אָכְלִי זֶה הוּא אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה אֶת־רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי וַאֲשֶׁר אֲכַלֶּה אֶת־מַעֲשֵׂהוּ׃

Dizeles Ieſus, Mi comida es, que yo haga la voluntad delque me embió, y que acabe ſu obra.

35 הֲלֹא אַתֶּם אוֹמְרִים כִּי עוֹד שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים וְיָבוֹא הַקָּצִיר הִנֵּה אֲנִי אֹמֵר לָכֶם שְׂאוּ עֵינֵיכֶם וּרְאוּ אֶת־הָאֲרָצוֹת כִּי לְבָנוֹת הֵנָּה אֶל־הַקָּצִיר עַתָּה׃

No dezis voſotros que aun ay quatro meſes haſta la ſiega? Heaqui yo os digo · alçad vueſtros ojos, y mirad las regiones porque ya eſtan blancas para la ſiega.

36 וְהַקּוֹצֵר שְׂכָרוֹ יִקַּח וְיֶאֱסֹף פְּרִי לְחַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר גַּם הַזּוֹרֵעַ יִשְׂמַח יַחְדָּו וְגַם הַקּוֹצֵר׃

Y elque ſiega, recibe ſalario, y allega fruto para vida eterna: paraque el que ſiembra tambien goze, y el que ſiega.

37 כִּי בְזֹאת יֵשׁ דְּבַר אֱמֶת כִּי אַחַד יֵשׁ הַזּוֹרֵעַ וְאַחֵר הַקּוֹצֵר׃

Porque en eſto es el dicho verdadero, Que vno es el que ſiembra, y otro es el que ſiega.

38 אֲנִי שְׁלַחְתִּי אֶתְכֶם לִקְצֹר אֲשֶׁר שָׁם אֵינְכֶם יְגַעְתֶּם אֲחֵרִים יָגְעוּ וְאַתֶּם בִּיגִיעָתָם תָּבוֹאוּ׃

Yo os he embiado à ſegar loque voſotros no labraſtes: otros labraron, y voſotros aueys entrado en ſus labores.

39 וּמֵעִיר הַהוּא שׁוֹמְרוֹנִים רַבִּים הֶאֱמִינוּ בוֹ בַּעֲבוּר דְּבַר הָאִשָּׁה הַמְּעִידָה כִּי אָמַר לִי אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשִׂיתִי׃

Y muchos de los Samaritanos de aquella cidad creyeron en el por la palabra de la muger que daua teſtimonio diziendo, Que me dixo todo loque he hecho.

δ.

34. Λέγει αὐτοῖς, ὁ Ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ πληρώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.

Ieſus leur dit, Ma viande eſt que ie face la volonte de celui qui m'a enuoyé, & parface ſon œuure.

35. Οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἔτι τετράμηνός ἐστι, καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.

Ne dites-vous pas qu'il y a encore quatre mois, & la moiſſon viendra? voici, ie vous di, leuez vos yeux, & regardez les contrees : car elles ſont ia blanches pour moiſſonner.

36. Καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

Or celui qui moiſſonne reçoit ſalaire & aſſemble le fruict en vie eternelle: afin que celui qui ſeme ait enſemble ioye, & celui qui moiſſonne.

37. Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

Car en cela eſt ce dire veritable, Qu'vn ſeme, & l'autre moiſſonne.

38. Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ie vous ai enuoyés moiſſonner ce en quoi vous n'auez point trauaillé: autres ont trauaillé, & vons eſtes entrés en leur trauail.

39. Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

Or de ceſte ville-la pluſieurs des Samaritains creurent en lui, pour la parole de la femme, laquelle auoit rendu ce teſmoignage, Il m'a dit tout ce que i'ai fait.

CAP. IIII.

34. Dicit eis Ieſus, Meus cibus eſt ut faciam voluntatē eius qui miſit me, ut perficiam opus eius.

Jeſus ſaid vnto them/ My meate is that J may do the will of him that ſent me/ and finiſh his worke.

35. Nónne vos dicitis, quòd adhuc quatuor mēſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis, levate oculos veſtros, & videte regiones; quia albæ ſunt iam ad meſſem.

Say not ye/ There are yet foure moneths/ and then commeth harueſt? Beholde/ J ſay vnto you/ Lift vp your eyes/ and looke on the regions: for the are white alreadie vnto harueſt.

36. Et qui metit, mercedem accipit, & cōgregat fructum in vitam æternā: ut & qui ſeminat, ſimul gaudeat & qui metit.

And he that reapeth/ receyueth wages/ and gathered fruit vnto life eternall/ that both hee that ſoweth/ and he that reapeth/ might reioyce together.

37 In hoc enim eſt verbum verum: quia alius eſt qui ſeminat, & alius eſt qui metit.

For herein is the ſaying true/ that one ſoweth and another reapeth.

38. Ego miſi vos metere quod vos non laboraſtis: alii laboraverunt, & vos in labore eorum introiſtis.

J ſent you to reape that/ whereon yee beſtowed no labour: other men laboured/ and ye are entred into their labours.

39 Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbum mulieris teſtimonium perhibentis, Quia dixit mihi omnia quæcunque feci.

Nowe many of the Samaritanes of that citie beleeued in him/ for the ſaying of the woman which teſtified/ He hath tolde mee all things that euer J did.

Das IIII. Capitel.

34. Jeſus ſpricht zu jhnen: Meine ſpeiſe iſt die/ daß ich thu den willen deß der mich geſandt hat/ vnd volende ſeine Werck.

Jheſus ſiger til dem/ Min Mad er/ at ieg gør hans Vilie ſom mig vdſende/ oc fuldkómmer hans Gerning.

35. Saget jr nicht ſelber/ Es ſindt noch vier Monden/ ſo kompt die Erndte? Sihe/ ich ſage euch/ hebet eure augen auff/ vnnd ſehet inn das Feld/ denn es iſt ſchon weiß zur Erndte.

Sige i icke ſelff/ Der ere end nu fire maanede/ ſaa kommer Høſt? See/ Jeg ſiger eder/ opløffter eders øyen/ oc ſeer paa marcken/ Thi det er allerede huit til høſten.

36. Vnd wer da ſchneidet/ der empfehet Lon/ vnd ſammlet Frucht zum ewigen Leben/ auff daß ſich miteinander freuen/ der da ſäet/ vnd der da ſchneidet.

Oc huo ſom høſter hand faar Løn/ oc ſamler Fruct til det euige Liff/ Paa det de ſkulle glæde ſig met huer andre/ den ſom ſaar oc den ſom høſter.

37. Denn hie iſt der Spruch waar: Diſer ſäet/ der ander ſchneidet.

Thi her er det Ordſprock ſant/ Denne ſaar/ Den anden høſter.

38. Jch habe euch geſandt zu ſchneiden/ das jhr nicht habt gearbeitet/ Ander haben gearbeitet/ vnd jhr ſeyt in jhre arbeit kommen.

Jeg haffuer vdſent eder at høſte det ſom i icke arbeydede/ andre haffue arbeydet/ oc i ere komne i deris arbeyde.

39. Es glaubten aber an jhn vil der Samariter/ auß derſelbigen Stadt/ vmb des Weibes rede willen/ welches da zeugete/ Er hat mir geſagt/ alles was ich gethan habe.

Oc der trode mange Samaritaner paa hannem/ aff den ſamme Stad/ for Quindenis tale ſkyld/ ſom ſaa vidnede/ Hand haffuer ſagd mig/ alt det ieg haffuer giort.

Kapitola IIII.

34. Rzekl gim Gežiſs: Muogk pokrm geſt/ abych činil wuoli toho kterýž mne poſlal/ a konal dijlo geho.

Thedy rzekl Jezus: Moyći pokarm ieſt ábych czynil wolą thego ktory mię poſlał/ á dokonczył ſpráwy iego.

35. Wſſak wy prawijte/ že geſſtě gſau čtyři Měſýce/ a žeň přijgde? Ay prawijm wám/ zdwij hněte oči waſſe/ a patřte na krağiny žeť ſe giž bělegij ke žni.

Izaž wy nie mowićie: Jeſzcze ſą czterzy miesiące á tedyć żniwo przyidzie? Otoż wam powiedam: Podnieśćie oczu wáſzych/ á przypátrzćie ſię krainam/ boć iuż biáłe ſą ku żniwu.

36. A kdož žne/ odplatuk běře/ a ſhromažduge vžitek k žiwotu wěčnému/ aby y ten kdož rozſýwá ſpolu ſe radowal y kdo žne.

A ktoryć żnie bierze zapłátę/ y zbiera owoc do żywotá wiecznego/ áby y ten ktory ſieie/ weſelił ſię ſpolu z tym ktory żnie.

37. W tom zagiſté ſlowo prawé geſt/ že giný geſt kterýž rozſýwá a/ giný kterýž žne.

Abowiem w tym powieść oná geſt prawdziwa: Inſzyć ieſt ktory ſieie/ á inſzy ktory żnie.

38 Jak gſem wás poſlal/ abyſſte žali o čem žgſte ne pracowali. Ginij gſau pracowali/ a wy gſte w gegich prácy weſſli.

Jáciem was poſłał żąć tho około czegoſćie wy nie robili/ inſzyć robili/ á wyśćie weſzli w robotę ich.

39. Z Měſta pak toho mnozý vwěřili w něho z Samarytánuow pro řeč ženy kteráž ſwědectwij wydáwala/ že mi geſt powěděl wſſecky wěcy kteréž gſem koli činila.

Tedy z miáſtá onego wiele Sámárytanow vwierzyli weń ná powieść oney niewiáſty/ ktora świadczył á że tey wſzytko powiedział co iedno kolwiek czyniłá.

ד

40 וְכַד אֶתוֹ לְוָתֵהּ הָנוֹן שָׁמְרָיֵא בְּעוֹ מֶנֵּהּ דְּנֶהְוֵא לְוָתְהוֹן וַהֲוָא לְוָתְהוֹן תְּרֵין יוֹמִין׃

I Samaritani dunque come furon venuti à lui, lo pregorono che reſtaſſe con loro: e coſi reſto iui due giorni.

41 וְסַגִּיאֵא הֵימְנוּ בֵּהּ מֶטּוּל מֶלְּתֵהּ׃

E molti piu credettero per il ſuo parlare.

42 וְאָמְרִין הֲווֹ לְאַנְתְּתָא הָי דְּמֵכִּיל לָא הֲוָא ב בְּמֶלְּתֵכִי מְהַיְמְנִינַן בֵּהּ חֲנַן גֵּיר שְׁמַעַן וְיָדְעַן דְּהָנָא אִיתַוְהִי שָׁרִירָאִית מְשִׁיחָא מַחְיָנֵהּ דְּעָלְמָא׃

E diceuano à la donna, Hora noi non crediamo piu per la tua parola: imperoche noi medeſimi l'habbiamo vdito, e ſappiamo che queſto è veramente Chriſto il Saluator del mondo.

43 וּבָתַר תְּרֵין יוֹמִין נְפַק יֵשׁוּעַ מֶן תַּמָּן וֶאזַל ל לַגְּלִילָא׃

Due giorni appreſſo ſi parti di li, & andoſſene in Galilea.

44 הָו גֵּיר יֵשׁוּעַ סְהֵד ד דִּנְבִיָא בַּמְדִינְתֵהּ לָא מִתְיַקַּר׃

Percioche eſſo IESV haueua reſo teſtimonianza che vn Profeta non è honorato ne la ſua patria.

45 כַּד דֵּין אֶתָא לַגְּלִילָא קַבְּלוּהִי גְּלִילָיֵא דַּחֲזוֹ אָתְוָתָא כֻּל דַּעֲבַד בְּאוּרִשְׁלֶם בְּעַדְעִדָא אֶתוֹ הֲווֹ גֵּיר וָאף הָנוֹן לְעַדְעִדָא׃

Quando dunque fu venuto in Galilea, i Galilei lo riceuerono, hauendo vedute tutte le coſe ch'egli haueua fatte in Ieruſalem nel giorno de la feſta: percioche ancor eſſi erano venuti à la feſta.

46 אֶתָא דֵּין תּוּב יֵשׁוּעַ לְקָטְנָא דַּגְּלִילָא אֵיכָא דַּעֲבַד מַיָּא חַמְרָא וְאִית הֲוָא בִּכְפַר נַחוּם עֶבֶד מַלְכָּא חַד דַּבְרֵהּ כְּרִיהּ הֲוָא׃

IESV dunque venne di nuouo in Cana città di Galilea, doue haueua fatto de l'acqua vino. Et eraui vno de la corte del re, il figliuolo di cui era ammalato in Capernaum.

ד

40 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו הַשּׁוֹמְרִים שָׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ לִהְיוֹתוֹ עִמָּהֶם וַיְהִי שָׁם לְיוֹמִים׃

Mas viniendo los Samaritanos à el, rogaronle que quedaſſe alli: y quedo alli dos dias.

41 וְרַבִּים מֵרִאשׁוֹנִים הֶאֱמִינוּ בוֹ בַּעֲבוּר דְּבָרוֹ׃

Y creyeron muchos mas por la palabra de el.

42 וְלָאִשָּׁה אָמְרוּ לֹא מַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ בַּעֲבוּר מִלָּתֵךְ כִּי אִם אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ וְיָדַעְנוּ כִּי זֶה הוּא בֶּאֱמֶת מוֹשִׁיעַ הָעוֹלָם הַמָּשִׁיחַ׃

Y dezian à la muger, Que ya no creemos por tu dicho, porque noſotros miſmos auemos oydo y ſabemos, que verdaderamente eſte es el Saluador del mundo, el Chriſto.

43 וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָצָא מִשָּׁם וַיֵּלֶךְ גָּלִילָה׃

Y dos dias deſpues ſalió de alli, y fueſe à Galilea.

44 וְהוּא יֵשׁוּעַ הֵעִיד כִּי לַנָּבִיא בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ וּבְעִירוֹ לֹא יֵשׁ לוֹ כָבוֹד׃

Porque el miſmo Ieſus dió teſtimonio, Que el Propheta en ſu tierra no tiene honrra.

45 וְכַאֲשֶׁר בָּא בַּגָּלִיל קִבְּלוּ אוֹתוֹ הַגְּלִילִים כִּי רָאוּ אֵת כֹּל אֲשֶׁר עָשָׂה בִּירוּשָׁלַיִם בֶּחָג וְגַם הֵמָּה בָּאוּ אֶל־הֶחָג׃

Y como vino à Galilea, los Galileos lo recibieron, viſtas todas las coſas que auia hecho en Ieruſalem en el dia de la Fieſta: porque tambien ellos auian venido àl dia de la Fieſta.

46 וַיָּשָׁב וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ אֶל־קָנָה הַגָּלִיל אֲשֶׁר שָׁם עָשָׂה יַיִן מִמַּיִם וַיְהִי אִישׁ עֶבֶד הַמֶּלֶךְ וּבְנוֹ חָלָה בִּכְפַר נַחוּם׃

Vino pues Ieſus otra vez à Cana de Galilea, donde auia hecho el vino del agua: y auia en Capernaum vno del Rey cuyo hijo eſtaua enfermo.

δ.

40. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

Quand donc les Samaritains furent venus vers lui, ils le prierent qu'il demeuraſt auec luy, & il demeura la deux iours.

41. Καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

Et beaucoup plus de gens creurent pour ſa parole.

42. Τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν, αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός.

Et diſoyent à la femme, Ce n'eſt plus pour ta parole que nous croyons: car nous-meſmes l'auons ouï: & ſauons que ceſtui-ci eſt veritablement le Chriſt, le Sauueur du monde.

43. Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Or deux iours apres il ſe partit de là: & s'en alla en Galilee.

44. Αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

Car Ieſus auoit rendu teſmoignage qu'vn Prophete n'eſt point honore en ſon païs.

45. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

Quand donc il fut venu en Galilee, les Galileens le receurent, ayans veu toutes les choſes qu'il auoit faites en Ieruſalem au iour de la feſte, car eux auſſi eſtoyent venus à la feſte.

46. Ἦλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς πάλιν εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικός, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ.

Ieſus donc vint derechef en Cana ville de Galilee, où il auoit conuerti l'eau en vin. Or y auoit-il vn ſeigneur de cour, duquel le fils eſtoit malade en Capernaum,

CAP. IIII.

40. Cùm veniſſent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et manſit ibi duos dies.

Then when the Samaritanes were come vnto him/then beſought him/that hee would tarie with them: and he abode there two dayes.

41. Et multo plures crediderunt propter ſermonem eius.

And many mo beleeued/ becauſe of his owne worde.

42. Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipſi enim audivimus, & ſcimus quia hic eſt verè Salvator mundi.

And then ſaid vnto the woman/ Now we beleeue/not becauſe of thy ſaying: for we haue heard him our ſelues/ and knowe that this is in deede Chriſt the Sauior of the world.

43. Poſt duos autem dies exiit inde: & abiit in Galileam.

So two dayes after he departed thence/and went into Galile.

44. Ipſe enim Ieſus teſtimoniũ perhibuit, quia propheta in ſua patria honorem non habet.

For Jeſus him ſelfe had teſtifyed that a Prophet hath none honour in his owne countrey.

45. Cùm ergo veniſſet in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cum omnia vidiſſent quæ fecerat Ieroſolymis in die feſto: & ipſi enim venerant ad diem feſtum.

Then when he was come into Galile/the Galileans receiued him/ which had ſeene all the thinges that he did at Jeruſalem at the feaſt: for they went alſo vnto the feaſt.

46. Venit ergo iterum in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidã regulus cuius filius infirmabatur Capernaum.

And Jeſus came againe into Cana towne of Galile/ where he had made of water wine. And there was a certaine ruler/ whoſe ſonne was ſicke at Capernaum.

Das IIII. Capitel.

40. Als nun die Samariter zu jhm kamen/ baten ſie jhn/ daß er bey jnen bliebe/ vnd er bleib zween tage da.

Der Samaritanerne komme nu til hannem/ bade de hannem/ at hand vilde bliffue hoſſ dem/ Oc hand bleff der tho dage.

41. Vnd vil mehr glaubten vmb ſeines Worts willen.

Oc mange flere trode for hans Ord ſkyld.

42. Vnd ſprachen zum Weibe: Wir glauben nun forth nicht vmb deiner rede willen. Wir haben ſelber gehöret vnd erkennet/ daß diſer iſt warlich Chriſtus/ der Welt Heiland.

Oc ſagde til Quinden/ Wi tro icke nu lenger for din Tale ſkyld/ Wi haffue ſelff hørt oc vide/ At denne er ſandelige Chriſtus Verdens Frelſere.

43. Aber nach zweyen tagen/ zog er auß von dannen/ vnd zog in Galileam.

Men tho dage der effter/ drog hand vd der fra/ oc drog til Galileam.

44. Denn er ſelber Jeſus zeugete/ daß ein Prophet daheim nichts gilt.

Thi Jheſus vidnede ſelff/ At en Prophete gelder inted hiemme.

45. Da er nun in Galileam kam/ namen in die Galileer auff/ die geſehen hatten/ alles was er zu Jeruſalem auffs Feſt/ gethan hatte/ denn ſie waren auch zum Feſt kommen.

Der hand kom nu i Galilea/ da anammede de Galileer hannem/ ſom haffde ſeet alt det ſom hand giorde i Jeruſalem paa Høytiden/ Thi de vaare oc komme til Høytiden.

46. Vnd Jeſus kam abermal gen Cana inn Galilea/ da er das Waſſer hatte zu Wein gemacht. Vnd es war ein Königiſcher/ des Son lag kranck zu Capernaum.

Oc Jheſus kom atter til Cana i Galilea/ der ſom hand haffde giort vand til Vin. Oc der vaar en Kongelig Mand/ hans ſøn laa ſiug i Capernaum.

Kapitola IIII.

40. Tehdy když přiſſli Samarytáni k němu/ proſyli ho aby tu pozuoſtal. Y pobyl tu za dwa dni.

A ták gdy ſie do niego zeſzli Sámarytani/ proſili go áby v nich zoſtal/ Y zoſtal tám przez dwa dni.

41. A mnohem gich wjce vwěřilo/ pro řeč geho.

Y vwierzyło ich wiecey ná ſłowá iego.

42. A ženě mluwili: Že giž ne pro twau řeč wěřijme/ neb gſme ſami ſlyſſeli/ a wjme giſtě/ že tento geſt Spaſytel Swěta.

A mowili niewieście: Iuż nie ná twa powieść wiecey wierzymy/ ábowiem iużechmy ſámi ſłyſzeli/ y wiemy że ten ieſt prawdziwie on zbáwiciel świátá Kryſtus.

43. Po dwau pak dnech/ wyſſel odtud a ſſel do Galjlee.

Pothym po dwu dniach odſzedł ztámtad/ y ſzedł do Gálileiey.

44. Sám zagiſté Gežiš ſwědectwj wydal/ že Prorok w ſwé Wlaſti w poctiwoſti nenij.

Abowiem oświadczał ſie ſam Jezus: Iż Prorok w oyczyźnie ſwey nie ieſt w vczciwości.

45. Protož když přiſſel do Galilee/ přijali gey Galilegſſtj/ že widěli wſſeckny wěcy kteréž včinil w Geruzalémě na den Swátečn. Neb y oni byli přiſſli ke dni ſlawnému.

Gdy tedy przyſzedł do Galileiey przyięli go Gálileyczycy/ bo widzieli wſzythko co czynił w Jeruzálem ná dzień świety/ bo też byli y ſámi zeſzli ſie ná dzień świety.

46 Tehdy opět přiſſel do Káně Galilegſké/ kdežto včinil byl z wody Wjno. Y byl geden Králjk/ gehož Syn nemocen byl w Kaffarnaum.

Zátym Jezus przyſzedł záſie do Kany miáſteczká Gálileyſkiego/ gdzie był vczynił z wody wino/ Y w Kápernaum był niektory dworzánin krolewſki/ ktorego ſyn był niemocen.

ד

47 הָנָא שְׁמַע דַּאתָא הָוָא יֵשׁוּעַ מֶן יְהוּד לַגְלִילָא וַאזַל לְוָתֵהּ וּבָעֵא הָוָא מֶנֵּהּ דְּנֵחוּת וְנַאסֵא לִבְרֵהּ קַרִיב הָוָא גֵּיר לְמָמָת׃

Coſtui hauendo vdito che IESV era venuto di Giudea in Galilea, ſen' andà à lui, e pregollo che ſcendeſſe à guarire il ſuo figliuolo: percioch' egli ſtaua per morire.

48 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶן אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא לָא תֶחְזוּן לָא תְהַיְמְנוּן׃

IESV allora gli diſſe, Se voi non vedete de ſegni e de miracoli, voi non credete.

49 אֶמַר לֵהּ הָו עֶבֶד מַלְכָּא מָרִי חוּת עַד לָא מָאֵת לֵהּ טַלְיָא׃

E colui de la corte gli diſſe, Signore, ſcendi prima che'l mio figliuolo ſi muoia.

50 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֵל בְּרָךְ חַי הוּ וְהַיְמֶן הָו גַּבְרָא בְּמֶלְּתָא דְּאֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ וַאזַל׃

IESV li diſſe, Va, il tuo figliuolo viue. E quell' huomo credette à la parola che IESV gli haueua detta: & andò via.

51 כַּד דֵּין נָחֵת הָוָא אַרְעוּהִי עַבְדַוְהִי וְסַבְרוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ בְּרָךְ חַיָא׃

E mentre che gia ſe ne ſcendeua, i ſuoi ſeruitori li vennero incontro, e riferirongli, dicendo, Il tuo figliuolo viue.

52 וְשַׁאֵל אֶנּוּן דְּבַאיְנָא עֶדְנָא אֶתְחַלַם אָמְרִין לֵהּ אֶתְמָלִי בְּשַׁבַע שָׁעִין שְׁבַקְתֵּהּ אֶשָּׁתָא׃

Allora egli gli domandò de l'hora ne laquale era migliorato. Et eſſi gli diſſero, Hieri à l'hora ſettima la febbre il laſſò.

53 וִידַע אֲבוּהִי דַּבְּהִי שָׁעְתָא דְּבָהּ אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ דִּבְרָךְ חַיָא וְהַיְמֶן הוּ וּבַיְתֵהּ כֻּלֵּהּ׃

Il padre dunque conobbe che cio era ſtato à quell'hora, ne laquale IESV gli haueua detto, Il tuo figliuolo viue e coſi credette eſſo, e tutta la caſa ſua.

54 הָדָא תּוּב אָתָא דְּתַרְתֵּין עֲבַד יֵשׁוּעַ כַּד אֶתָא מֶן יְהוּד לַגְלִילָא׃

Queſto ſecondo ſegno ancora fece IESV, eſſendo venuto di Giudea in Galilea.

ד

47 זֶה שׁוֹמֵעַ כִּי יֵשׁוּעַ בָּא מִיהוּדָה בַּגָּלִיל וַיֵּלֶךְ אֵלָיו וַיִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר יֵרֵד וִירַפֵּא אֶת־בְּנוֹ כִּי עָתִיד הָיָה לָמוּת׃

Eſte, como oyó que Ieſus venia de Iudea en Galilea, fue à el; y rogauale que decendieſſe, y ſanaſſe ſu hijo: porque ſe començaua à morir.

48 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֵלָיו אִם אֵינְכֶם אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים רוֹאִים לֹא תַאֲמִינוּ׃

Entonces Ieſus le dixo, Si no vierdes ſennales y mi lagros, no creereys.

49 וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֶבֶד הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִי רְדָה נָא בְּטֶרֶם יָמוּת בְּנִי׃

El del Rey le dixo, Sennor, deciende antes que mi hijo muera.

50 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ לֵךְ בִּנְךָ חַי וַיַּאֲמִין הָאִישׁ בַּדָּבָר אֲשֶׁר אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ וַיֵּלַךְ׃

Dizele Ieſus, Vé tu hijo biue. Creyó el hombre à la palabra que Ieſus le dixo, y fueſe.

51 וּבְרִדְתּוֹ וַיִּקְרְאוּ לוֹ עֲבָדָיו וַיַּגִּידוּ לֵאמֹר כִּי בִּנְךָ חַי

Y viniendo ya el, los ſieruos lo ſalieron à recebir, y le dieron nueuas diziendo, Tu hijo biue.

52 וַיַּחְקֹר מֵהֶם אֶת הַשָּׁעָה אֲשֶׁר בָּהּ נִרְפָּא לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כִּי תְמוֹל כַּשָּׁעָה הַשְּׁבִיעִית עֲזָבָה אוֹתוֹ הַקַּדַּחַת׃

Entonces el les preguntó à que hora començò à eſtar mejor: y dixeronle, Ayer à las ſiete lo dexó la fiebre.

53 וַיֵּדַע הָאָב כִּי הָיָה בַּשָּׁעָה הַהִיא אֲשֶׁר בָּהּ אָמַר אֵלָיו יֵשׁוּעַ כִּי בִּנְךָ חַי וַיַּאֲמִין הוּא וְכָל בֵּיתוֹ׃

El padre entonces entendió, que aquella hora era quando Ieſus le dixo, Tu hijo biue, y creyó el y toda ſu caſa.

54 וְזֶה אוֹת שֵׁנִי אֲשֶׁר עוֹדֶנּוּ עָשָׂה יֵשׁוּעַ בְּבוֹאוֹ מִיהוּדָה בַּגָּלִיל׃

Eſta ſegunda ſennal boluió Ieſus à hazer quando vino de Iudea à Galilea.

δ.

47. Οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτὸν τὸν ὑιόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.

Ceſtui la ayant entendu que Ieſus eſtoit venu de Iudee en Galilee, s'en alla vers lui, & le pria qu'il deſcēdiſt, pour guerir ſon fils: car il s'en alloit mourir.

48. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε οὐ μὴ πιστεύσητε.

Adonc Ieſus lui dit, Si vous ne voyez ſignes & miracles, vous ne croyez point.

49. Λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικὸς, κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.

Adonc ce ſeigneur de cour lui dit, Seigneur, deſcen deuant que mon fils meure.

50. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου· ὁ ὑιός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο.

Ieſus lui dit, Va, ton fils vit. Ceſt homme creut à la parole que Ieſus lui auoit dite: & s'en alloit.

51. Ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

Et comme deſia il deſcendoit, ſes ſeruiteurs lui vindrent au deuant, & lui apporterent des nouuelles, diſans, Ton fils vit.

52. Ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

Adonc il leur demanda à quelle heure il s'eſtoit trouué mieux. Et ils lui dirent, Hier ſur les ſept heures la fieure le laiſſa.

53. Ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ὁ ὑιός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

Le pere donc cognut que c'eſtoit à ceſte meſme heure-la que Ieſus lui auoit dit, Ton fils vit. Et il creut, & toute ſa maiſon.

54. Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Ce ſecond ſigne fit encore Ieſus, quand il fut venu de Iudee en Galilee.

CAP. IIII.

47. Hic cùm audiſſet quia Ieſus adveniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum: & rogabat eum ut deſcenderet & ſanaret filium eius, incipiebat enim mori.

When he heard that Jeſus was come out of Judea into Galile / hee went vnto him / and beſought him that he would go down / and heale his ſonne: for he was euen ready to die.

48. Dixit ergo Ieſus ad eũ, Niſi ſigna & prodigia videritis non creditis.

Then ſayd Jeſus vnto him / Except ye ſee ſignes and wonders / ye will not beleeue.

49. Dicit ad eum regulus, Domine, deſcende priùs quam moriatur filius meus.

The ruler ſayd vnto him / Sir / go downe before my ſonne die.

50. Dicit ei Ieſus, Vade, filius tuus vivit, credidit homo ſermoni qui dixit ei Ieſus, & ibat.

Jeſus ſayd vnto him / Go thy way / thy ſonne liueth: and the man beleeued the word that Jeſus had ſpoken vnto him / and went his way.

51. Iam autem eo deſcendente, ſervi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius eius viveret.

And as he was now going down / his ſeruants met him / ſaying. Thy ſonne liueth.

52. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora ſeptima reliquit eium febris.

Then enquired he of them houre whẽ he began to amende. And they ſayde vnto him / Yeſterday the ſeuenth houre the feuer left him.

53. Cognovit ergo pater, quia illa hora erat in qua dixit ei Ieſus, Filius tuus vivit, & credidit ipſe & domus eius tota.

Then the father knewe / that it was the ſame houre in the which Jeſus had ſayde vnto him / Thy ſonne liueth. And he beleeued / and all his houſholde.

54. Hoc iterum ſecundum ſignum fecit Ieſus, cum veniſſet à Iudæa in Galilæam.

This ſecond miracle did Jeſus againe / after he was come ou of Judea into Galile.

Das IIII. Capitel.

47. Diſer höret / daß Jeſus kam auß Judea in Galilean / vnd gieng hin zu jhm / vnd bat jn / daß er hinab keme / vnd hülffe ſeinem Son / denn er war todtkranck.

Denne hørde / at Jheſus kom aff Judea i Galileam / oc hand gick bort til hannem / oc bad hannem / At hand vilde komme ned / oc hielpe hans Søn / Thi hand vaar død ſiug.

48. Vnd Jeſus ſprach zu jm: Wenn jhr nicht Zeichen vnd Wunder ſehet / ſo glaubet jhr nicht.

Oc Jheſus ſagde til hannem / Naar ſom i icke ſee Tegen oc vnderlige Gerninger / da tro i icke.

49. Der Königiſche ſprach zu jhm: HERR / komb hinab / ehe denn mein Kind ſtirbt.

Da ſagde den Kongelige Mand til hannem / HErre / kom ned / før mit Barn døer.

50. Jeſus ſpricht zu jm: Gehe hin / dein Son lebet. Der Menſch glaubet dem Wort / das Jeſus zu jhm ſaget vnd gieng hin.

Jheſus ſiger til hannem / Gack bort / Din Søn leffuer. Menniſket trode det Ord / ſom Jheſus ſagde til hannem / oc gick bort.

51. Vnd inn dem er hinab gieng / begegneten jm ſeine Knechte / verkündigeten jhm / vnd ſprachen: Dein Kind lebet.

Oc i det ſom hand gick ned / møte hans Suenne hannem / forkyndede hannem / oc ſagde / Dit Barn leffuer.

52. Da forſchet er von jnen die ſtunde / in welcher es beſſer mit jhm worden war. Vnd ſie ſprachen zu jhm: Geſtern vmb die ſiebende ſtunde verließ jhn das Fieber.

Da vdſpurde hand den time aff dem / i huilcken det vaar bleffuet bedre met hannem. Oc de ſagde til hannem / I gaar ved den ſiuende time forloed Kaaldſiugen hannem.

53. Da mercket der Vater / daß vmb die Stund were / inn welcher Jeſus zu jhm geſagt hatte / dein Son lebet / Vnnd er glaubet mit ſeinem gantzen Hauſe.

Da merckte Faderen / at det vaar ved den time i huilcken Jheſus haffde ſagd til hannem / Din Søn leffuer / Oc hand trode met alt ſit Huſſ.

54. Das iſt nun das ander zeichen das Jeſus thet / da er auß Judea in Galileam kam.

Der er nu det andet Tegen / ſom Jheſus giorde / der hand kom aff Judea til Galileam.

Kapitola IIII.

47. Ten když vſlyſſal žeby Gežijs přiſſel z Judſké kraginy do Galilee / ſſel k němu / a proſyl ho / aby ſſel a vzdrawil Syna geho / neb počijnal mřijti.

Ten gdy vſłyßał iż Jezus przyßedł z Judy do Gálilcy / ßedł do niego proßac go áby wſtapił á vzdrowił ſyná iego / bo iuż miał być vmrzeć.

48. Tehdy řekl k němu Gežijſs: Nevzřijteli diwůw a zázrakuow / newěřijte.

A przethoż mu rzekł Jezus: Jeſliż znakow y cudow nie vyzrycie / nie vwierzycie.

49. Rzekl gemu Králijk: PAne / poď prwé nežli vmře Syn můg.

Ale mu powiedział on Krolewſki dworzánin: Pánie wſtap pirwey niż vmrze ſyn moy.

50. Rzekl gemu Gežijſs: Gdi / Syn twůg žiw geſt. Uwěřil Człowěk řeči kteraž mluwil k němu Gežijſs / a ſſel.

Rzekł mu Jezus: Idź ſyn twoy żiw ieſt. Y vwierzył człowiek ſłowám ktore mu był powiedział Jezus / á odßedł.

51. A když on ſſel / potkali ſe ſ nim Služebnijcy / a zwěſtowali gemu řkauce: Syn twůg žiw geſt.

A gdy iuż przychadzał / zábieżeli mu ſłudzy / y oznaymili mowiąc Syn twoy żyw ieſt.

52. Tehdy otázal ſe gich na hodinu / w kterauby ſe lépe měl. Y řekli gemu: Wčerá w hodinu ſedmau / oſtala ho zymnice.

A przetoż pytał od nich godziny / o ktoreyby ſie lepiey mieć począł / á oni mu powiedzieli: Wczora około ſiodmey godziny opuściłá go gorączká.

53. Tehdy poznal Otecže ta hodina byla w kterauž řekl gemu Gežijſs: Syn twuog žiw geſt. Y vwěřil on y Czeled geho wſſecka

A poznał ociec iż ſie to oney godziny ſtało / gdy mu powiedział Jezus: Syn twoy ieſt żyw. Vwierzył thedy ſam y wßytek dom iego.

54. To opět druhý diw včinil Gežijſs / když přiſſel z Juodſké Kraginy do Galilee.

A tenci záſie wtory cud okazał Jezus / gdy przyßedł z Judy do Gálileiey.

ה

1 בָּתַר הָלֵין הֲוָא עַדְעִדָא דִיהוּדָיֵא וְסֵלֶק יֵשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֶם׃

Doppo queſte coſe fu vna feſta de Giudei, e I ESV *ſali in Ieruſalem.*

2 אִית הֲוָת דֵין תַּמָּן בְּאוּרְשְׁלֶם דּוּכְתָּא חֲדָא דְּמַעֲמוּדִיתָא דְּמֶתְקַרְיָא עֶבְרָאִית בֵּית־חֶסְדָא וְאִית הֲוָא בָהּ חַמְשָׁא אֶסְטָוִין׃

Hor in Ieruſalem è vn lauatoio appreſſo la piazza de le pecore, che ſi chiama in Hebreo Beteſda, ilquale ha cinque portici.

3 וּבְהָלֵין רָמִין הֲווּ עַמָּא סַגִּיָאא דְּכְרִיהֵא וְסַמְיֵא וְחַגִּיסֵא וְיַבִּישֵׁא וּמְסַכֵּין הֲווּ לְזוּעָא דְּמַיָּא׃

In queſti giaceua vna gran moltitudine d'infermi, di ciechi, di zoppi, e d'attratti, che aſpettauano il mouimento de l'acqua.

4 מַלְאַכָּא גֵּיר בְּזַבְן זַבַן נָחֵת הֲוָא לָהּ לְמַעֲמוּדִיתָא וּמְזִיעַ הֲוָא לְהוֹן לְמַיָּא וְאַיְנָא דְּקַדְמָיָא נָחֵת הֲוָא מִן בָּתַר זוּעָא דְּמַיָּא מִתְחַלֵם הֲוָא כֻּל כְּאֵבָא אַיְנָא דְּאִית הֲוָא לֵהּ׃

Percioche vn Angelo ad vn certo tempo ſcendeua nel lauatoio, e turbaua l'acqua. Allora il primo che vi ſcendeua doppo il turbamento de l'acqua, era riſanato da qualunq; malattia fuſſe oppreſſo.

5 אִית הֲוָא דֵין תַּמָּן גַּבְרָא חַד דְּתַלְתִין וְתַמְנֵא שְׁנִין אִיתַוְהִי הֲוָא בְּכוּרְהָנָא׃

Hor quiui era vn huomo che era ſtato infermo trent'otto anni.

6 לְהָנָא חֲזָא יֵשׁוּעַ דַּרְמֵא וִידַע דְּזַבְנָא סַגִּיָאא אִית לֵהּ וְאֵמַר לֵהּ צָבֵא אַנְתְּ דְּתֶתְחַלֵם׃

I ESV *hauendo veduto coſtui à giacere, e conoſciuto ch'egli era gia molto tempo ſtato ammalato, li dice, Vuoi tu eſſer fatto ſano?*

ה

1 וְאַחֲרֵי כֵן חַג יְהוּדִים וַיַּעַל יֵשׁוּעַ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם׃

Deſpues de eſtas coſas, era vn dia de fieſta de los Iudios, y ſubió Ieſus à Ieruſalem.

2 וְיֵשׁ בִּירוּשָׁלַיִם אֶל־שַׁעַר הַצֹּאן בְּרֵכָה אֲשֶׁר עִבְרִית נִקְרָאָה בֵּית חֶסְדָּא אֲשֶׁר לָהּ חֲמִשָּׁה אוּלַמִּים׃

Y eſta en Ieruſalem à la Puerta del Ganado vn eſtanque que en Hebrayco es llamado Bethesda, el qual tiene cinco portales.

3 בְּאֵלֶּה שָׁכַב הֲמוֹן רַב הַחוֹלִים עִוְרִים פִּסְחִים יְבֵשִׁים וּמְקַוִּים אֶת־תְּנוּעַת הַמָּיִם׃

En eſtos eſtaua echada grande multitud de enfermos, ciegos, coxos, ſecos: que eſtauan eſperando el mouimiento del agua.

4 כִּי מַלְאָךְ בְּעִתּוֹ יָרַד בַּבְּרֵכָה וַיִּרְפֹּשׂ אֶת־הַמַּיִם וַאֲשֶׁר רִאשׁוֹן יָרַד אַחֲרֵי מִרְפַּשׂ הַמַּיִם נִגְהָה וְנִרְפָּא מִכָּל־מַחֲלָה אֲשֶׁר חָלָה׃

Porque el Angel (del Sennor) decendia à cierto tiempo àl eſtanque: y reboluia el agua: y elque primero decendia en el eſtanque deſpues del mouimiento del aqua, era ſano de qualquier enfermedad que tuuiſſe.

5 וַיְהִי שָׁם אֱנוֹשׁ אֶחָד וְהוּא שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה הָיָה בְּמַחֲלָתוֹ׃

Y eſtaua alli vn hombre, que auia treynta y ocho annos que eſtaua enfermo.

6 אוֹתוֹ רָאָה יֵשׁוּעַ כִּי יֹשֵׁב וַיֵּדַע כִּי עַד עַתָּה רַבּוֹת עִתִּים הָיוּ לוֹ אָמַר אֵלָיו הֲתֹאבֶה לְהֵרָפֵא מִמַּחֲלָתֶךָ׃

Como Ieſus vido à eſte echado, y entendió que ya auia mucho tiempo, dizele, Quieres ſer ſano?

ΚΕΦΑΛ. ε.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

Apres ces choſes il y auoit vne feſte des Iuifs: parquoi Ieſus monta en Ieruſalem.

2. Ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδὰ, πέντε στοὰς ἔχουσα.

Or y a-il en Ieruſalem, au marché aux moutons vn lauoir, qui eſt appelé en Hebrieu Betheſda, ayant cinq porches.

3. Ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

Eſquels giſoit grande multitude de malades, aueugles, boiteux, & gens qui auoyent les membres ſecs, attendans le mouuement de l'eau.

4. Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.

Car vn Ange deſcendoit en certain temps au lauoir, & troubloit l'eau: & lors le premier qui deſcendoit an lauoir apres le troublement de l'eau, eſtoit gueri, de quelque maladie qu'il fuſt detenu.

5. Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

Or y auoit-il là vn certain homme qui eſtoit detenu de maladie depuis trente huit ans.

6. Τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;

Ieſus le voyant giſant par terre, & cognoiſtant qu'il auoit ia eſté là long temps, lui dit, Veux tu eſtre gueri?

CAP. V.

POſt hæc erat dies feſtus Iudæorum, & aſcendit Ieſus Ieroſolymam.

After that / there was a feaſte of the Jewes / & Jeſus went vp to Jeruſalem.

2. Eſt autem Ieroſolymis ſuper Probatica, piſcina quæ cognominatur Hebraicè Beth-ſaida, quinque porticus habens.

And there is at Jeruſalem by the place of the ſheepe / a poole called in Ebrew Betheſda / hauing fiue porches:

3. In his iacebat multitudo magna languentium, cęcorum, claudorum, aridorum, expectantium aquæ motum.

In the which lay a great multitude of ſick folke / of blinde / halt / and withered / waiting for the mouing of the water.

4. Angelus autem Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam: & movebatur aqua. Et qui prior deſcẽdiſſet in piſcinam poſt motionem aquæ: ſanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.

For an Angell went downe at a certaine ſeaſon into the poole and troubled the water: whoſoeuer then firſt / after the ſtirring of the water / ſtepped in / was made whole of whatſoeuer diſeaſe he had.

5. Erat autem quidam homo ibi, triginta & octo annos habens in infirmitate ſua.

And a certaine man was there / which had bene diſeaſed eight and thirthie yeeres.

6. Hunc cum vidiſſet Ieſus iacentem, & cognoviſſet quia iam multum tempus haberet, dicit ei, Vis ſanus fieri?

When Jeſus ſaw him lie / and knew that he now long time had bene diſeaſed / he ſaid vnto him / Wilt thou be made whole?

Das V. Capitel.

Darnach war ein Feſt der Jůden / vnd Jeſus zoch hinauff gen Jeruſalem.

DEr effter vaar en aff Jøderins Høytider / oc Jheſus drog op til Jeruſalem.

2. Es iſt aber zu Jeruſalem bey dem Schafhauſe ein Teich / der heiſſet auff Ebreiſch Bethheſda / vnnd hat fůnff Halle.

Oc der en Dam i Jeruſalem hoſſ Faarehuſene / hand kaldis paa Ebraiſke Bethheſda / oc haffuer fem Vdſkur.

3. In welchen lagen vil Krancken / Blinden / Lamen / Důrren / die warteten / wenn ſich das waſſer bewegete.

J huilcke der laae mange Siuge / Blinde / Halte / Viſne / de tøffuede effter / at Vandet ſkulde røris.

4. Denn ein Engel fuhr herab zu ſeiner zeit in den Teich / vnnd beweget das waſſer. Welcher nun der Erſte / nach dem das waſſer beweget war / hinein ſteig / der ward geſund / mit welcherley Seuche er behafftet war.

Thi Engelen foer ned i ſin tid vdi Dammen / oc rørde Vandet. Huo ſom ſtigede nu først ind vdi / effter at Vandet vaar rørt / hand bleff helbrede / aff huad ſom helſt Siuge hand vaar beſted met.

5. Es war aber ein Menſch daſelbs acht vnd dreiſſig jar kranck gelegen.

Oc der vaar it Menniſke / ſom haffde ligget atten oc tiue aar ſiug.

6. Da Jeſus denſelbigen ſahe ligen / vnd vernam / daß er ſo lang gelegen war / ſpricht er zu jhm: Wilt du geſund werden?

Der Jheſus ſaa hannem ligge / oc fornam / at hand haffde ligget ſaa lenge / ſiger hand til hannem / vilt du vere helbrede?

Kapitola. V

POtom byl Swátek Zidowſký: Y ſſel Gežijš do Geruzalẽma.

A potim dzień święty Zidowſki / y ßedł Jezus do Jeruzálem.

2. Y byl w Geruzalẽmẽ Rybnijk brawný kterýž ſlowẽ Zidowſky Bethſeyda / patero přijſtřeſſy mage.

A byłá w Jeruzálem w rynku gdzie owce przedawano ſadzawka / ktora po Zydowſku zwano Bethezdá / máiąca pięcioro podſienie.

3. W nichžto ležela množſtwij weliké nedůžiwých / ſlepých / kulhawých / vſchlých / očekáwagijce hnutij wody.

W ktorych leżáło bárzo wiele niemocnych / ſlepych / chromych / vyſchłych / ktorzy czekáli poruſzenia wody.

4. Nebo Angel Božij giſtého čaſu ſſtupowal do Rybnijka / a hýbal wodau. A kdož prwnij ſſtaupil do Rybnijka po hnutij wody / vzdrawen býwal / od kteréž koli nemocy trápen byl.

Abowiem Anioł zſtępował pewnego czáſu w ſadzawkę / y poruſzał wodę / A ták ten ktory napirwey wſtąpił po wzruſzeniu wody / ſtawał ſię zdrowym od káżdey niemocy w ktorey by iedno był zádzierżan.

5. Y byl tů Člowěk geden kterýž ležel oſm a třidceti let w nemocy ſwé.

A był thám niektory od trzechdzieśiąt y ośmy lat niemocą złożony.

6. Toho když vzřel Gežijš an ležij / a poznal žeby giž čas mnohý byl nemocen / řekl gemu: Chceſſli zdráw býti?

Tego gdy Jezus vyźrał leżącego / á poznał że przez długi czás był niemocen / rzekł do niego: A chceſz że być zdrow?

ה

7 עְנָא הַו כְּרִיהָא וֶאמַר אִין מָרִי לַית לִי הֵין אְנָשׁ דְּמָא דֶאתְתְּזִיעוּ מַיָּא יַרְמֵינַי בְּמַעְמוֹדִיתָא אֶלָּא עַד אֶנָא אָתֵא אְנָשׁ אַחְרִין מֶן קְדָמַי נָחֵת׃

L'infermo gli riſpoſe, Signore, io non ho huomo che mi metta nel lauatoio quādo l'acqua è turbata: per il che mentre che io vi vengo, vnaltro vi ſcende innanzi à me.

8 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃

Iesv li dice, Leuati ſu, togli il tuo letto, e camina.

9 וּבַר שָׁעְתֵהּ אֶתְחַלַם גַּבְרָא הַו וְקָם שְׁקַל עַרְסֵהּ וְהַלֵּךְ וְהָוָא הַו יַוְמָא שַׁבְּתָא הֲוָת׃

E ſubbito quell'huomo diuenne ſano, e tolſe il ſuo letto, e caminaua. E quel giorno era ſabbato.

10 וָאמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לְהַו דֶאתַּאסִי שַׁבְּתָא הִי לָא שַׁלִּיט לָךְ דְּתֶשְׁקוֹל עַרְסָךְ׃

Perilche i Giudei diceuano à colui che era ſtato riſanato, Egli è ſabbato, non t'è lecito portare il letto.

11 הַו דֵּין עְנָא וֶאמַר לְהוֹן הַו דְּעַבְדַנִי חְלִימָא הַו אֶמַר לִי דַּשְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃

Egli riſpoſe loro, Colui che m'ha fatto ſano, m'ha detto, Togli il tuo letto, e camina.

12 וְשַׁאֲלוּהִי מַנוּ גַּבְרָא הָנָא דֶאמַר לָךְ דַּשְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ׃

Allora gli domandorono, chi è quell'huomo che t'ha detto, Togli il tuo letto, camina.

13 הַו דֵּין דֶאתַּאסִי לָא יָדַע הֲוָא מַנוּ יֵשׁוּעַ גֵּיר אֶתְגְּנִי הֲוָא לֵהּ בְּכֶנְשָׁא סַגִּיָאָא דְּאִית הֲוָא בְּדוּכְתָּא הָי׃

Ma colui ch'era ſtato riſanato, non ſapeua chi ſi fuſſe percioche Iesv s'era ritirato da la moltitudine, che era in quel luogo.

14 בָּתַר זְבַן אַשְׁכְּחֵהּ יֵשׁוּעַ בְּהַיְכְּלָא וֶאמַר לֵהּ הָא חְלִים אַנְתְּ תּוּב לָא תֶּחְטֵא דַּלְמָא יֶהְוֵא לָךְ מֵדֵם דְּבִישׁ מֶן קַדְמָיָא׃

Di poi Iesv lo ritrouò nel tempio, e diſſeli: Ecco, tu ſei riſanato, non peccar piu, accioche non t'auuenga qualche coſa peggiore.

ה

7 וַיַּעַן לוֹ הַחוֹלֶה אֲדֹנָי אִישׁ לֹא הָיָה לִי אֲשֶׁר אִם נִרְפְּשׁוּ הַמַּיִם יַשְׁלִיכֵנִי בַּבְּרֵכָה אֲשֶׁר בָּהּ אִם אָבוֹא אָנֹכִי אַחֵר לְפָנַי יוֹרֵד׃

Y el enfermo le reſpondió, Sennor, no tengo hombre, que quando el agua fuere rebuelta, me meta enel eſtanque: porque entretanto que yo vengo otro antes demi ha decendido.

8 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ קוּם וּשָׂא אֶת־מִטָּתְךָ וְהַלֵּךְ׃

Dizele Ieſus, Leuantate, toma tu lecho, y anda.

9 וּבְרֶגַע נִהְיָה שָׁלֵו הָאָדָם הַהוּא וַיִּשָּׂא אֶת־מִטָּתוֹ וַיְּהַלֵּךְ וַתְּהִי שַׁבָּת בַּיּוֹם הַהוּא׃

Y luego aquel hombre fue ſano, y tomó ſu lecho, y yuaſe: y era Sabbado aquel dia.

10 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים לַנִּרְפָּא שַׁבָּת הִיא לֹא יִשְׁוֶה לְךָ לָשֵׂאת אֶת־הַמִּטָּה׃

Entonces los Iudios dezian à aquel que auia ſido ſanado, Sabbado es, no te es licito lleuar tu llecho.

11 וַיַּעַן לָהֶם אֲשֶׁר רְפָאַנִי הוּא אָמַר לִי שָׂא אֶת־מִטָּתְךָ וְהַלֵּךְ׃

Reſpondioles, Elque me ſanó, el miſmo me dixo, Toma tu lecho, y anda.

12 וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ מִי זֶה הִיא הָאָדָם הָאֹמֵר לְךָ שָׂא אֶת־מִטָּתְךָ וְהַלֵּךְ׃

Y preguntaronle entonces quien es el que te dixo, Tòma tu lecho, y anda?

13 וְהַנִּרְפָּא לֹא יָדַע מִי הוּא כִּי יֵשׁוּעַ סָר מִן הָעָם אֲשֶׁר הָיָה בַּמָּקוֹם הַהוּא׃

Y elque auia ſido ſanado, no ſabia quien fueſſe: porque Ieſus ſe auia apartado de la compañna que eſtaua en aquel lugar.

14 וְאַחֲרֵי כֵן מְצָאוֹ יֵשׁוּעַ בַּהֵיכָל וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה נִרְפֵּאתָ אַל־תֶּחֱטָא עוֹד פֶּן תִּקְרְךָ מְאוּמָה רָעָה מִמֶּנָּה׃

Deſpues hallolo Ieſus enel Templo, y dixole, Heaqui, eres ya ſano: no peques mas, porque note auenga alguna coſa peor.

έ.

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

Le malade lui reſpondit, Seigneur, ie n'ai perſonne qui me iette au lauoir quand l'eau eſt troublee: car cependant que i'y vien, vn autre y deſcend deuant moi.

8. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.

Ieſus lui dit, Leue-toi, charge ton petit lict, & marche.

9. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

Et incontinent l'homme fut rendu ſain, & chargea ſon petit lict, & marchoit. Or eſtoit-il Sabbat en ce iour-la.

10. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον.

Les Iuifs donc dirent à celui qui auoit eſté rendu ſain, Il eſt Sabbat, il ne t'eſt point loiſible de charger ton petit lict.

11. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει.

Il leur reſpondit, Celui qui m'a rendu ſain, m'a dit, Charge ton petit lict, & marche.

12. Ἠρώτησαν οὖν αὐτὸν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει;

Adonc ils lui demanderent, Qui eſt ceſtui-la qui t'a dit, Charge ton petit lict, & marche?

13. Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

Et celui qui auoit eſté gueri ne ſauoit qui c'eſtoit: car Ieſus s'eſtoit eſcoulé du milieu des troupes qui eſtoyent en ce lieu-la.

14. Μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τι σοὶ γένηται.

Depuis Ieſus le trouua au temple, & lui dit: Voici tu as eſté rendu ſain: ne peche plus deſormais, que pis ne t'aduiene.

CAP. V.

7. Reſpondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam: dum venio enim ego, alius ante me deſcendit.

The ſickman anſwered him/ Sir / I haue no man/ whē the water is troubled / to put mee into thee poole: but while I am comming/ another ſteppeth downe before me.

8. Dicit ei Ieſus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

Jeſus ſaid vnto him / Riſe: take vp thy bed/ and walke.

9. Et ſtatim ſanus factus eſt homo ille: & ſuſtulit grabatum ſuum, & ambulabat. Erat autem ſabbathum in die illo.

And immediatly yͤ man was made whole / and tooke vp his bed / and walked: and the ſame day was the Sabbath.

10. Dicebant ergo Iudæi, illi qui ſanatus fuerat, Sabbathum eſt, nō licet tibi tollere grabatum tuum.

The Jewes therefore ſayde to him that was made whole/ It is the Sabbath day: it is not lawfull for thee to carie thy bed.

11. Reſpondit eis, Qui me ſanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.

He anſwered them/ He that made mee whole/ he ſayde vnto me / Take vp thy bed/ and walke.

12. Interrogaverunt ergo eum, Quis eſt ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

Then aſked they him / What man is that which ſayd vnto thee / Take vp thy bed and walke?

13. Is autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet, Ieſus enim declinavit à turba conſtituta in loco.

And he that was healed / knewe not who it was: for Jeſus had conueyed him ſelfe / away from the multitude that was in that place.

14. Poſtea invenit eum Ieſus in templo, & dixit illi, Ecce ſanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

And after that Jeſus founde him in the Temple/ and ſaid vnto him/ Beholde / thou art made whole / ſinne no more / leaſt a worſe thing come vnto thee.

Das V. Capitel.

7. Der Krancke antworttet jhm: HERR / ich habe keinen Menſchen/ wenn das Waſſer ſich beweget / der mich inn den Teich laſſe / vnd wenn ich komme/ ſo ſteiget ein ander für mir hinein.

Den Siuge ſuarede hannem/ Herre / ieg haffuer inted Menniſke / ſom ſkicker mig i Dammen / naar Vandet røris / oc naar ieg kommer/ ſaa ſtiger en anden i faar mig.

8. Jeſus ſpricht zu jm: Stehe auff/ nimb dein Bette / vnd gehe hin.

Jheſus ſiger til hannem / Stat op / tag din Seng/ oc gack bort.

9. Vnd alſo ward der Menſch geſund/ vnd nam ſein Bette / vnd gieng hin. Es war aber deſſelbigen tages der Sabbath.

Oc ſaa bleff det Menniſke helbrede/ oc tog ſin Seng / oc gick bort. Men det vaar den ſamme dag Sabbath.

10. Da ſprachen die Jüden zu dem der geſund war worden: Es iſt heute Sabbath / es ziemet dir nicht das Bette zu tragen.

Da ſagde Jøderne til den ſom vaar bleffue helbrede / Det er i dag Sabbath / Dig bør icke at bære Sengen.

11. Er antworttet jnen: Der mich geſund machet / der ſprach zu mir: Nimb dein Bette / vnd gehe hin.

Hand ſuarede dem/ Dem ſom mig giorde helbrede / hand ſagde til mig / Tag din Seng / oc gack bort.

12. Da fragten ſie jhn: Wer iſt der Menſch/ der zu dir geſagt hat / Nimb dein Bette/ vnd gehe hin?

Da ſpurde de hannem at / Huo er det Menniſke/ ſom ſagde til dig / Tag din Seng / oc gack bort?

13 Der aber geſund war worden/ wuſte nicht wer er war / Denn Jeſus war gewichen/ da ſo vil Volcks an dem ort war.

Men den ſom vaar bleffuen helbrede/ viſte icke huo hand vaar / Thi Jeſus vaar viget bort / der ſaa meget Folck vaar paa den Sted.

14. Darnach fand jhn Jeſus im Tempel / vnd ſprach zu jm: Sihe zu/ du biſt geſund worden / ſündige fort nicht mehr / daß dir nicht etwas ergers widerfahre.

Der effter fant Jheſus hannem i Templen / oc ſagde til hannem / See til / du eſt bleffuen helbrede/ Synde icke ydermere / at dig ſkal icke noget verre vederfaris.

Kapitola V.

7. Odpowěděl gemu nemocný: Pane/ nemám Cžlowěka/ když ſe zbauřij woda/ aby mne wpuſtil do Rybnijka: Neb když yá gdu/ giný předemnau wſtupuge.

Tedy mu on chory odpowiedźiał: Pánie niemam żadnego ktoryby mię włożył do ſadzawki gdy bywa poruſzona wodá/ owſzem niż iá przyidę iuż drugi wnidźie przedemną.

8. Řekl gemu Gežijš: Wſtaň / wezmi lože twé a choď.

Rzekł mu Jezus: Wſtań á weźmi łoże twe/ y chodź.

9. A hned zdraw geſt včiněn člowěk ten/ a wzaw lože ſwé/ y chodil. A byla Sobotha w ten den.

Y nátychmiaſt ſię zdrowym ſtał on człowiek/ á wziąwſzy łoże ſwoie chodźił/ choćże był Szábath dniá onego.

10. Tehdy řekli Židé tomu kterýž byl zdráw včiněn: Den Swátečnj geſt/ neſluſſýť tobě noſyti lože twého.

Tedy Żydowie mowili onemu ktory był vzdrowion: Nie godźi ſię tobie łożá noſić.

11. Odpowěděl gim: Ten kterýž mne vzdrawil / onť mi rozkázal: Wezmi Lože twé a choď.

Ale im on odpowiedźiał: Ten ktory mię zdrowym vczynił/ tenże mi rzekł: Weźmi łoże twe á chodź.

12. Potázali ho: Který geſt ten Cžlowěk/ kterýž řekl tobě: Wezmi lože twé a choď?

Y pytali go: Ktoryż ieſt ten coć powiedźiał/ Weźmi łoże twe á chodź?

13. Ale ten kterýž bil vzdrawen/ newěděl kdoby byl. A Gežijš byl odſſel od záſtupu ſhromážděného na tom mijſtě.

Lecż ten co był vzdrowion nie wiedźiał kto to był/ ábowiem Jezus vſzedł był z onego zgromádzenia/ ktore ná onym mieyſcu było.

14. Potom pak Gežijš nalezl gey w Chrámě/ y řekl gemu: Hle zdráw včiněn gſy/ giž nehřeſs/ aťby ſe tobě něco horſſýho nepřihodilo.

Potym go Jezus ználazł w kośćiele/ y rzekł mu: Otożeś ſię zſtał zdrowym. Nie grzeſzże więcey/ áby ćię potym co gorſzego nie podkało.

ה

15 וֶאזַל הָו גַּבְרָא וֶאמַר לִיהוּדָיֵא דְּיֵשׁוּעַ הוּ הָו דַּאחְלְמֵהּ׃

Quell'huomo ſen'andò e riferì à i Giudei che IESV *era quello che l'haueua fatto ſano.*

16 וּמֶטוּל הָדָא רָדְפִין הָווֹ יְהוּדָיֵא לְיֵשׁוּעַ וּבָעֵין הָווֹ לְמֶקְטְלֵהּ דְּהָלֵין עָבֵד הָוָא בְּשַׁבְּתָא׃

E per queſto i Giudei perſeguitauano IESV*, e cercauano d'occiderlo, percioch'egli faceua queſte coſe in ſabbato,*

17 הָו דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן אֲבִי עַד־מָא לְהָשָׁא עָבֵד אַף אֱנָא עָבֵד אֱנָא׃

Onde IESV *riſpoſe loro, Mio Padre opera inſin ad hora, & ancora io opero.*

18 וּמֶטוּל הָדָא יַתִּירָאִית בָּעֵין הָווֹ יְהוּדָיֵא לְמֶקְטְלֵהּ לָא בַּלְחוּד דְּשָׁרֵא הָוָא שַׁבְּתָא אֶלָּא אַף דְּעַל אֱלָהָא אֲבוּהִי אִיתַוְהִי אָמַר הָוָא וּמַשְׁוֵא הָוָא נַפְשֵׁהּ עַם אֱלָהָא׃

Per queſto dunque i Giudei cercauano tanto piu di darli la morte, percioche non ſolo egli rompeua il ſabbato, ma ancor diceua che Iddio era ſuo Padre: facendoſi eguale à Dio.

19 עֲנָא דֵּין יֵשׁוּעַ וֶאמַר לְהוֹן אַמִּין אַמִּין אָמַר אֱנָא לְכוֹן דְּלָא מֶשְׁכַּח בְּרָא לְמֶעְבַּד מֶדֶּם מֶן צְבוּת נַפְשֵׁהּ אֶלָּא מֶדֶּם דְּחָזֵא לְאַבָא דְּעָבֵד אִילֵין גֵּיר דְּאַבָא עָבֵד הָלֵין אַף בְּרָא אַכְוָתֵהּ עָבֵד׃

La onde IESV *riſpoſe, e diſſe loro, In verità in verità io vi dico, che il Figliuolo non puo far niente da ſe medeſimo, cioè ſenon ch'egli habbia veduto fare al Padre: percioche qualunque coſe fa egli, quelle fa ſimilmente il Figliuolo ancora.*

20 אַבָא גֵּיר רָחֵם לִבְרֵהּ וְכֻל מֶדֶּם דְּעָבֵד מַחְוֵא לֵהּ וְדְיַתִּירִין מֶן הָלֵין עַבְדָּא מַחְוֵא לֵהּ דְּאַנְתּוֹן תֶּתְדַּמְרוּן׃

Imperoche il Padre ama il Figliuolo, e moſtrali tutte le coſe che eſſo fa: e moſtragli maggiori opere che queſte, à fine che voi vi marauigliate.

ה

15 וַיֵּלֶךְ הָאָדָם וַיַּגֵּד לִיהוּדִים כִּי יֵשׁוּעַ הוּא אֲשֶׁר רְפָאוֹ׃

El ſe fue entonces, y dió auiſo à los Iudios, que Ieſus era el que lo auia ſanado.

16 וְעַל־כֵּן רָדְפוּ יְהוּדִים אֶת־יֵשׁוּעַ וַיְבַקְשׁוּ לַהֲרֹג אוֹתוֹ כִּי עָשָׂה אֶת־הָאֵלֶּה בַּשַּׁבָּת׃

Y por eſta cauſa los Iudios perſeguian à Ieſus, y procurauan matarle, porque hazia eſtas coſas en Sabbado.

17 וְיֵשׁוּעַ עָנָה לָהֶם אָבִי עַד עַתָּ פּוֹעֵל וְאָנֹכִי אֶפְעָל׃

Y Ieſus les reſpondió, Mi Padre haſta aora obra, y yo obro.

18 וּבַעֲבוּר זֹאת יוֹתֵר בִּקְשׁוּ יְהוּדִים לַהֲרוֹג אוֹתוֹ לֹא לְבַד כִּי חִלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת כִּי אִם כִּי אָמַר כִּי אֱלֹהִים אָבִיו וְכִי הִשְׁוָה לְנַפְשׁוֹ לֵאלֹהִים׃

Entonces por tanto mas procurauan los Iudios matarlo, porque no ſolo quebrantaua el Sabbado, mas aun tambien à ſu padre llamaua Dios. haziendoſe igual à Dios.

19 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם לֹא יוּכַל הַבֵּן לַעֲשׂוֹת מִנַּפְשׁוֹ דָּבָר אֶחָד אִם לֹא יִרְאֶה אֶת־הָאָב כִּי עָשָׂה אוֹתוֹ וַאֲשֶׁר הוּא עוֹשֶׂה אֵלֶּה גַּם הַבֵּן כָּמוֹהוּ עוֹשֶׂה׃

Reſpondio pues Ieſus, y dixoles, Decierto decierto os digo, Que no puede el Hijo hazer algo de ſi miſmo, ſino viere hazer ál Padre: porque todo loque el haze, eſto tambien haze el hijo juntamente.

20 הָאָב אוֹהֵב אֶת־הַבֵּן וְכָל מַרְאֶה אוֹתוֹ אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה וּמַעֲשִׂים גְּדוֹלִים מֵהָאֵלֶּה יַרְאֶה אוֹתוֹ אֲשֶׁר אַתֶּם תִּתְמְהוּ׃

Porque el Padre ama àl Hijo, y le mueſtra todas las coſas que el haze: y mayores obras que eſtas le moſtrarà: que voſotros os marauilleys.

έ.

15. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

Ceſt hommes s'en alla, & rapporta aux Iuifs que ce eſtoit Ieſus qu'il auoit rendu ſain.

16. Καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.

Pour ceſte cauſe donc les Iuifs pourſuiuoyent Ieſus, & cerchoyent à le faire mourir, d'autant qu'il auoit fait ces choſes au Sabbat.

17. Ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.

Mais Ieſus leur reſpondit, Mon Pere beſogne iuſqu' à maintenant, & ie beſongne auſſi.

18. Διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

Pour ceſte cauſe donc les Iuifs taſchoyent tant plus de le mettre à mort, pource que non ſeulement il auoit violé le Sabbat, mais auſſi qu'il diſoit que Dieu eſtoit ſon propre Pere, ſe faiſant eſgal à Dieu.

19. Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν, ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

Parquoi Ieſus reſpondit, & leur dit, En verité, en verité ie vous di, que le Fils ne peut rien faire de par ſoi-meſme, ſinon qu'il le voye faire au Pere, car quelque choſe qu'icelui face, le fils auſſi le fait ſemblablement.

20. Ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

Car le Pere aime le Fils, & lui demonſtre toutes choſes qu'il fait: voire lui demonſtrera plus grandes œuures que ceſte-ci, afin que vous vous eſmerueillez.

CAP. V.

15. Abiit ille homo, & nuntiavit Iudæis, quia Ieſus eſſet qui fecit ei ſanum.

The man departed / and told the Jewes that it was Jeſus / which had made him whole.

16. Propterea perſequebantur Iudæi Ieſum, quia hæc faciebat in ſabbatho.

And therefore the Jewes did perſecute Jeſus / and ſought to ſlay him / becauſe hee had done theſe things on the Sabbath day.

17. Ieſus autem reſpondit eis, Pater meus uſque modo operatur: & ego operor.

But Jeſus anſwered them / My Father worketh hitherto / and J worke.

18. Propterea ergo magis quærebant eũ Iudæi interficere, quia non ſolũ ſolvebat ſabbathum, ſed & patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo.

Therefore the Jewes ſought the more to kill him: not onely becauſe he had broken the Sabbath: but ſayd alſo that God was his Father / and made him ſelfe equall with God.

19. Reſpondit itaque Ieſus, & dixit eis, Amen, amen dico vobis, non poteſt Filius à ſe facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientẽ, quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.

Then anſwered Jeſus / & ſayd vnto them / Verely / verely J ſay vnto you / The Sonne can doe nothing of him ſelfe / ſaue that he ſeeth the Father do: for whatſoeuer things he doeth / the ſame things doth the Soune alſo.

20. Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei quæ ipſe facit, & maiora his demonſtrabit ei opera, ut vos miremini.

For the Father loueth the Sonne / & ſheweth him all things / whatſoeuer he himſelfe doeth / and he will ſhew him greater works thẽ theſe / that ye ſhould maruaile.

Das V. Capitel.

15. Der Menſch gieng hin / vnnd verkündigets den Jüden / es ſey Jeſus / der jhn geſund gemacht habe.

Menniſket gick bort / oc kundgiorde Jøderne det / At det er Jheſus / ſom hannem giorde helbrede.

16. Darumb verfolgeten die Jüden Jeſum / vnd ſuchten jn zu tödten / daß er ſolches gethan hatte auff den Sabbath.

Der faare forfulde Jøderne Jheſum / oc ſøcte effter at ſla hannem ihiel / at hand haffde giort ſaadant om Sabbathen.

17. Jeſus aber antworttet jhnen: Mein Vater wircket bißher / vnd ich wircke auch.

Da ſuarede Jheſus dem / Min Fader arbeyder hid indtil / oc ieg arbeyder ocſaa.

18. Darumb trachteten jm die Jüden nun vil mehr nach / daß ſie jhn tödten / daß er nicht allein den Sabbath brach / ſondern ſaget auch / Gott ſey ſein Vater / vnd machet ſich ſelbs Gott gleich.

Der faare haffde nu Jøderne meget mere i ſinde / at ſla hannem ihiel / At hand icke alſomeniſte brød Sabbathen / Men ſagde ocſaa / Gud vaar hans Fader / oc giorde ſig ſelff Gud lig.

19. Da antworttet Jeſus / vnd ſprach zu jhnen: Warlich / warlich / ich ſage euch / Der Sohn kan nichts von jm ſelber thun / denn was er ſihet den Vater thun / Denn was der ſelbige thut / das thut gleich auch der Sohn.

Da ſuarede Jheſus / oc ſagde til dem / Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Sønnen kand inted gøre aff ſig ſelff / vden huad hand ſeer Faderen gøre / Thi huad ſom hand gør / det gør oc Sønnen / lige ſaa.

20. Der Vater aber hat den Sohn lieb / vnd zeiget jm alles was er thut / vnd wirdt jhm noch gröſſer werck zeigen / daß jr euch verwundern werdet.

Oc Faderen elſker Sønnen / oc viſer hannem alt det hand gør / oc ſkal end viſe hannem ſtørre gerninger at i ſkulle forundre eder.

Kapitola V.

15. Odſſel ten člowěk / a powěděl Židuom / žeby Gežijš byl kteryž ho zdrawěho včinil.

A thák on odßedßy oznaymił Zydom iż to był Jezus / ktory go ku zdrowiu przywrocił.

16. Protož protiwili ſe Židě Gežijſſowi / že to včinil w den Swáteční.

A dla tegoż Zidowie przeſłádowáli Jezuſá / y ßukali thego iákoby go zámordowali / że tho vczynił w Szábáth.

17. Ale Gežijš odpowěděl gim: Otec muog až doſawád dělá / y yák dělám.

Ale im Jezus te dał odpowiedź: Ociec moy ießcze áż potąd prácuie / y iá prácuię

18. Tehdy Židě wjce pro to hledali ho zabiti: ne toliko žeby ruſſyl Sobothu / ale že Otce ſwěho prawil byti Boha / rowněho ſe čině Bohu.

A dla tegoż ießcze tym wiecey ßukáli Zidowie tákoby go zámordowali / nie tylko iż gwałcił Szábáth / ále też y Bogá powiedał być Oycem ſwoim / czyniąc ſię rownym Bogu.

19 Tehdy odpowěděl gim Gežijš / a řekl: Giſtě prawijm wám / Nemůže Syn ſám od ſebe ničehéhož včiniti / gedině což vzřij an Otec činij. Neb cožkoli on činij / toty Syn též činij.

Tedy Jezus odpowiedziawßy im rzekł: Záprawdę záprawdę wam powiedam / nie może Syn ſam od ſiebie ſpráwowáć. áż vyźry Oycá ſpráwuiącego. Abowiem tho co on kolwiek czyni / toż też tákże y Syn czyni.

20. Otec zagiſtě miluge Syna / a vkazuge gemu wſſecky wěcy kteréž ſám činij / a wětſſý nad to vkáže gemu ſkutky / abyſſte wy ſe diwili.

Bo ociec miłuie Syná / y wßytko mu vkazał co ſam czyni / y ießcze mu więtße ſpráwy okaże / ábyſcie ſię wy dziwowáli.

ה

21 אֵיכַנָא גֵּיר דַאבָא
מְקִים מִיתֵא וּמַחֵא לְהוֹן
הָכַנָא אָף בְּרָא לְאִילֵין
דְּצָבֵא מַחֵא׃

Perche ſi come il Padre riſuſcita i morti, e Viuificali: coſi ancora il Figliuol Viuifica quelli ch' ei Vuole.

22 לָא הָוָא גֵּיר אַבָא
דָאֵן לְאנָשׁ אֶלָּא כֻּלֵּה
דִינָא יַהְבֵה לַבְרָא׃

Perche ne il Padre giudica perſona, ma ha dato ogni giuditio al Figliuolo.

23 דְּכֻל־נָשׁ נְיַקַר לַבְרָא
אַיךְ דַּמְיַקַר לְאַבָא הָו דְּלָא
מְיַקַר לַבְרָא לָא מְיַקַר
לְאַבָא דְשַׁדְּרֵה׃

Accioche tutti honorino il Figliuolo, come honorano il Padre. Chi non honora il Figliuolo, non honora il Padre che l'ha mandato.

24 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
דְּמַן דְּשָׁמַע מֶלְּתִי וַמְהַיְמֶן
לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי אִית לֵה חַיֵּא
דְּלְעָלַם וּלְדִינָא לָא אָתֵא
אֶלָּא שַׁנִּי לֵה מֶן מַוְתָא
לְחַיֵּא׃

In Verità, in Verità io Vi dico, che chi ode la mia parola, e crede à colui che m'ha mandato, ha Vita eterna: e non Verrà in condannatione, ma è paſſato da la morte à la Vita.

25 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּאָתְיָא שָׁעְתָא אָף
הָשָׁא אִיתֵיה אֶמָּתַי
דְּמִיתֵא נֶשְׁמְעוּן קָלֵה
דִּבְרֵה דַּאלָהָא וְהָנוּן ד
דְּשָׁמְעִין נִחוּן׃

In Verità, in Verità Vi dico, che Viene l'hora, & è al preſente, che i morti Vdiranno la Voce del Figliuol di Dio, e quelli che l'Vdiranno, Viueranno.

26 אֵיכַנָא גֵּיר דְּלְאַבָא
חַיֵּא בַּקְיוּמֵה הָכַנָא יַהְב
אָף לַבְרָא דְּנֶהְווֹן חַיֵּא
בַּקְיוּמֵה׃

Imperoche ſi come il Padre ha Vita in ſe ſteſſo, coſi ha dato ancora al Figliuolo d'hauer Vita in ſe ſteſſo.

27 וַאשְׁלְטֵה דְּנֶהְוֵא עָבֵד
אָף דִּינָא דִּבְרֵה הָו דֵין
דְּאנָשָׁא׃

Et hagli dato poteſtà di far ancora giuditio, in quanto ch'egli è Figliuol de l'huomo

ה

21 וְכַאֲשֶׁר הָאָב יָקִים אֶת־
הַמֵּתִים וִיחַיֶּה כֵּן גַּם הַבֵּן אֶת
אֲשֶׁר תֹּאבֶה יְחַיֶּה׃

Porque como el Padre leuanta los muertos anſi tambien el Hijo à los que quiere da vida:

22 וְהָאָב אֶת־אִישׁ לֹא שׁוֹפֵט כִּי
כָּל מִשְׁפָּט נָתַן לַבֵּן׃

Porque el Padre à nadie juzga, mas todo el juyzio dió àl Hijo:

23 אֲשֶׁר כֻּלָּם יְכַבְּדוּ אֶת־הַבֵּן
כַּאֲשֶׁר מְכַבְּדִים אֶת־הָאָב וַאֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ מְכַבֵּד אֶת־הַבֵּן גַּם לֹא
מְכַבֵּד אֶת־הָאָב אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ׃

Para que todos horren àl Hijo como honrran àl Padre: el que no honrra àl Hijo, no honrra àl Padre que lo embió.

24 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
כִּי כָּל אֲשֶׁר אֶת־דְּבָרַי שׁוֹמֵעַ
וּמַאֲמִין לַאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי יִהְיוּ לוֹ
חַיֵּי עוֹלָם וּבְמִשְׁפָּט אֵינֶנּוּ בָא
כִּי אִם יַעֲלֶה מִמָּוֶת אֶל־הַחַיִּים׃

Decierto decierto os digo, que el que oye mi palabra, y cree al que me embió, tiene vida eterna y no vendra à juyzio, mas paſſo de muerte â vida.

25 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
כִּי תָבוֹא הָעֵת וְעַתָּה הִיא אֲשֶׁר בָּהּ
הַמֵּתִים יִשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל בֶּן־
אֱלֹהִים וְהַשּׁוֹמְעִים יְחִיוּ׃

Decierto decierto os digo, que vendrá hora, y aora es, quando los muertos oyrán la boz del Hijo de Dios: y los que oyeren, biuiràn.

26 כִּי כַּאֲשֶׁר לָאָב הָיוּ לוֹ חַיִּים
בְּנַפְשׁוֹ כֵּן נָתַן לַבֵּן לִהְיוֹת לוֹ
חַיִּים בְּנַפְשׁוֹ׃

Porque como el Padre tiene vida en ſimiſmo, anſi dió tambien àl Hijo que tuuieſſe vida en ſimiſmo.

27 וַיִּתֵּן לוֹ שִׁלְטוֹן גַּם לַעֲשׂוֹתוֹ
מִשְׁפָּט כִּי בֶּן־הָאָדָם הוּא׃

Y tambien le dió poder de hazer juyzio en quanto es el Hijo del hombre.

έ.

21. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ.

Car comme le Pere reſſuſcite les morts & les viuifie, ſemblablement auſſi le Fils viuifie ceux qu'il veut.

22. Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ.

Car le Pere ne iuge perſonne, mais a donné tout iugement au Fils.

23 Ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

Afin que tous honorent le Fils, cõme ils honorent le Pere: qui n'honore point le Fils n'honore point le Pere qui l'a enuoyé.

24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.

En verité ie vous di, que celui qui oit ma parole, & croit à celui qui m'a enuoyé a vie eternelle, & ne viendra point en condamnation, mais eſt paſſé de la mort à la vie.

25. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.

En verité, en verité ie vous di, que l'heure vient, & eſt deſia, que les morts orront la voix du Fils de Dieu, & ceux qui l'auront ouië, viuront.

26. Ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ,

Car comme le Pere a vie en ſoi-meſme, ainſi a-il donné auſſi au Fils d'auoir vie en ſoi-meſme.

27. Καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.

Et lui à donné puiſſance d'exercer auſſi iugement, entant qu'il eſt Fils de l'homme

CAP. V.

21. Sicut enim pater ſuſcitat mortuos & vivificat: ſic & filius quos vult vivificat.

For likewiſe as the Fataer rayſeth vp the dead/ and quickeneth them/ ſo the Sonne quickeneth whom he will.

22. Neque enim Pater iudicat quenquam: ſed omne iudicium dedit Filio.

For the Father iudgeth no man/ but hath committed all iudgement vnto the Sonne.

23 Vt omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem, qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

Becauſe that all men ſhoulde honour the Sonne/ as they honour the Father: he that honoureth not the Sonne/ the ſame honoureth not the Father/ which hath ſent him.

24. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, ſed tranſiet à morte in vitam.

Verely/ verely I ſay vnto you/ hee that heareth my word/ and beleeueth in him that ſent me/ hath euerlaſting life/ and ſhall not come into condemnation/ but hath paſſed from death vnto life.

25. Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filii Dei, & qui audierint, vivent.

Verely/ verely I ſay vnto you/ the houre ſhall come/ and now is/ when the dead ſhall heare the voyce of the Sonne of God: and they that heare it/ ſhall liue.

26. Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo.

For as the Father hath liue in him ſelfe/ ſo likewiſe hath he giuen to the Sonne to haue liue in him ſelfe.

27. Et poteſtatem dedit ei etiam iudicium facere, quia filius hominis eſt.

And hat giuen him power alſo to execute iudgement/ in that hee is the Sonne of man.

Das V. Capitel.

21. Denn wie der Vater die Todten aufferweckt/ vnd machet ſie lebendig/ Alſo auch der Sohn machet lebendig welche er will.

Thi lige ſom Faderen opuecker de Døde/ oc gør dem leffuendis/ Saa gør oc Sønnen leffuendis huilcke hand vil.

22. Denn der Vater richtet niemand/ Sondern alles Gerichte hat er dem Sohn gegeben.

Thi Faderen dømmer ingen/ men hand haffuer giffuit Sønnen al Dom.

23. Auff das ſie alle den Son ehren/ wie ſie den Vater ehren. Wer den Son nicht ehret/ der ehret den Vater nicht/ der jhn geſand hat.

Paa det de ſkulle alle ære Sønnen lige ſom de ære Faderen. Huo ſom icke ærer Sønnen/ Hand ærer icke Faderen/ ſom hannem vdſende.

24. Warlich/ warlich/ ſage ich euch: Wer mein wort höret/ vnd glaubet dem/ der mich geſand hat/ der hat das ewige Leben/ vnd kompt nicht ins gerichte/ ſondern er iſt vom tode zum leben hindurch gedrungen.

Sandelige/ ſandelige/ ſiger ieg eder/ Huo ſom hører mit Ord/ oc tror Den/ ſom mig vdſende/ hand haffuer det euige Lif/ Oc kommer icke til Dommen men hand er trengd igennem fra Døden til Liffuit.

25. Warlich/ warlich/ ich ſage euch: Es kompt die ſtunde/ vnnd iſt ſchon ieẞt/ daß die Todten werden die ſtimme des Sons Gottes hören/ vnd die ſie hören werden/ die werden leben.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ Den time ſkal komme/ oc er allerede nu/ at de Døde ſkulle høre Guds Søns røſt/ oc de ſom hende høre/ de ſkulle leffue.

26. Denn wie der Vater das leben hat in jm ſelber/ Alſo hat er dem Son gegeben das Leben zu haben inn jhm ſelber.

Thi lige ſom Faderen haffuer Liff i ſig ſelff/ Saa haffuer hand giffuit Sønnen/ at haffue Liff i ſig ſelff.

27. Vnd hat jhm macht gegeben/ auch das Gerichte zu halten/ darumb/ daß er des Menſchen Sohn iſt.

Oc haffuer giffuit hannem mact/ at oc ſaa holde Dom/ der faare/ at hand er Menniſkens søn.

Kapitola V.

21. Neb yakož Otec křijſy mrtwé a obžiwuge/ tak y Syn kteréž chce obžiwuge.

Abowiem iáko Oćiec wzbudza/ vmárłe y ożywia/ ták y Syn ktore chce ożywia.

22. Aniž zagiſté Otec ſaudij koho/ ale weſſkeren ſaud dal ſynu.

Gdyż Oćiec nikogo nie ſądźi/ lecz wſzytek ſąd dal Synowi.

23. Aby wſſeckni ctili Syna/ tak yako ctij Otce. Kto nectij Syna/ nectij ani Otce který ho poſlal.

Aby wſzyſcy cześć dawáli Synowi/ iáko cześć dawáią Oycu. Kto nie czći Syná/ nie czći y Oycá ktory go poſłał.

24. Giſtě giſtě prawijm wám/ že kdož Slowo mé ſlyſſý/ a wěřj tomu kterýž mne poſlal/ máť žiwot wěčný: a na Saud nepřijgde/ ale půgde z ſmrti do žiwota.

Záprawdę záprawdę wam powiedam: Kto ſłowá mego ſłucha/ á wierzy onemu ktory mię poſłał/ ma żywot wieczny/ ani pojydźie w potępienie/ owſſem przeſzedł z śmierci do żywotá.

25. Giſtě giſtě prawijm wám/ že přigde hodina/ a nynijž geſt/ kdyžto mrtwij vſlyſſij hlas Syna Božijho: a ti kteřij vſlyſſij/ žiwi budau.

Záprawdę záprawdę wam powiedam: Zeć przyidźie czás y teraz ieſt/ gdy vmárli vſłyſzą głos Syná Bożego/ á ktorzy vſłyſzą/ żyć będą.

26. Neb yakož Otec má žiwot ſám w ſobě/ tak geſt dal y Synu aby měl žiwot w ſamém ſobě:

Abowiemći iáko Oćiec ma żywot ſam w ſobie/ ták dał y Synowi mieć żywot w ſamym ſobie.

27. A moc dal gemu y Saud činiti/ neb Syn člowěka geſt.

Y podał mu też zwierzchność czynić ſąd/ iże ieſt Syn człowieczy.

ה

28 לָא תִתְדַּמְּרוּן בְּהָדָא דְּאָתְיָא שָׁעְתָא אֵמָתַי דְּכֻלְּהוֹן אִילֵין דִּבְּקַבְרֵא אִנּוּן יְשַׁמְעוּן קָלֵהּ׃

Non vi marauigliate di queſto percioche viene l'hora, ne laquale tutti quei che ſon ne monumenti vdiranno la voce di lui.

29 וְיִפְּקוּן אִילֵין דַּעֲבַדוּ טָבָתָא לַקְיָמְתָא דְּחַיֵּא וְאִילֵין דַּעֲבַדוּ בִּישָׁתָא לַקְיָמְתָא דְּדִינָא׃

Onde quelli che haranno fatto bene, vſciranno in reſurrettion di vita: e quelli che haranno fatto male, in reſurretion di condannatione.

30 לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא מֵן צְבוּת נַפְשִׁי מֶדֶם לְמֶעְבַּד אֶלָּא אֵיכַנָא דְּשָׁמַע אֶנָא דָּאֵן אֶנָא וְדִינִי כָּאִין הוּ לָא גֵּיר בָּעֵא אֶנָא צֶבְיָנִי אֶלָּא צֶבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃

Non poſſo io da me ſteſſo far coſa alcuna: ſecondo ch'io odo, coſi giudico, e il mio giuditio è giuſto: percioche io non cerco la volontà mia, ma la volontà di mio Padre che m'ha mandato.

31 אֵן אֶנָא מַסְהֵד אֶנָא עַל נַפְשִׁי סָהֲדוּתִי לָא הֲוָת שַׁרִירָא׃

So io rendo teſtimonianza di me medeſimo la mia teſtimonianza non e degna di fede.

32 אַחֲרִין הוּ הָו דְּמַסְהֵד עֲלַי וְיָדַע אֶנָא דְּשַׁרִירָא הִי סָהֲדוּתֵהּ דְּמַסְהֵד עֲלַי׃

Vnaltro è che rende teſtimonianza di me, e ſo che la teſtimonianza ch'ei rende di me è degna di fede.

33 אַנְתּוּן שַׁדַּרְתּוּן לְוָת יוֹחַנָן וְאַסְהֵד עַל שְׁרָרָא׃

Voi mandaſte à Giouanni, & egli rendè teſtimonianza à la verità.

34 אֶנָא דֵּין לָא הֲוָא מֵן בַּר־נָשָׁא נָסֵב אֶנָא סָהֲדוּתָא אֶלָּא הָלֵין אָמַר אֶנָא דְּאַנְתּוּן תֵּחוּן׃

Io non piglio gia teſtimonianza da huomo, ma dico queſte coſe, accioche voi vi ſaluiate.

ה

28 אַל תִּתְמְהוּ עַל־זֹאת כִּי תָבוֹא עֵת אֲשֶׁר בָּהּ יְשֵׁנֵי אַדְמַת עָפָר יִשְׁמְעוּ אֶת־קוֹלוֹ׃

No os marauilleys deeſto Porque vendrà hora, quando todos los que eſtan en los ſepulchros, oyran ſu boz.

29 וְיָקִיצוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר אֶת־טוֹבוֹת עָשׂוּ לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶת־רָעוֹת עָשׂוּ לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם׃

Y los que hizieron bienes, ſaldran à reſurrecion de vida: mas los que hizieron males, à reſurrecion de juzio.

30 לֹא אוּכַל אָנֹכִי לַעֲשׂוֹת מִנַּפְשִׁי מְאוּמָה כַּאֲשֶׁר שׁוֹמֵעַ אֲנִי שׁוֹפֵט אֲנִי וּמִשְׁפָּטִי צְדָקָה הוּא כִּי אֵינֶנִּי מְבַקֵּשׁ אֶת רְצוֹנִי כִּי אִם אֶת רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

No puedo yo de mi miſmo hazer algo como oygo, juzgo, y mi juyzio es juſto, porque no buſco mi voluntad, mas la voluntad del que me embió del Padre.

31 אִם אֲנִי מֵעִיד עַל־נַפְשִׁי עֵדוּתִי אֵינָם אֱמֶת׃

Si yo doy teſtimonio de mimiſmo, mi teſtimonio no es verdadero.

32 כִּי אַחֵר הוּא הַמֵּעִיד עָלַי וְיָדַעְתִּי כִּי עֵדוּתָיו אֲשֶׁר מֵעִיד עָלַי אֱמֶת הֵנָּה׃

Otro es el que da teſtimonio de mi; y ſe que el teſtimonio que da de mi, es verdadero.

33 אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֶל־יוֹחָנָן וְהוּא הֵעִיד לָאֱמֶת׃

Voſotros embiaſtes à Ioan, y el dió teſtimonio à la verdad.

34 וַאֲנִי אֵינֶנִּי מֵאֱנוֹשׁ מְקַבֵּל עֵדוּת אֲבָל מְדַבֵּר אֲנִי אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר תִּוָּשְׁעוּ אַתֶּם׃

Mas yo no tomo el teſtimonio de hombre mas digo eſto, para que voſotros ſeays ſaluos.

ε.

28. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

Ne ſoyez point eſmerueillés de cela: car l'heure viendra, en laquelle tous ceux qui ſont es ſepulchres orrõt la voix d'icelui.

29. Καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς. οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

Et ſortiront, aſſauoir ceux qui auront bien fait, en reſurrection de vie: mais ceux qui auront mal fait, en reſurrection de condamnation.

30. Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐδέν, καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Ie ne puis rien faire de par moi-meſme: ie iuge ainſi que i'oy, & mon iugement eſt iuſte: car ie ne cerche point ma volonte, mais la volonté du Pere qui m'a enuoyé.

31. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

Si ie ren teſmoignage touchant moi-meſme, mon teſmoignage n'eſt point digne de foy.

32. Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

C'eſt vn autre qui rend teſmoignage de moi, & ie ſai que le teſmoignage qu'il rend de moi eſt digne de foy.

33. Ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ.

Vous auez enuoye vers Iehan, & icelui à rendu teſmoignage à la verité.

34. Ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

Or ie ne cerche point teſmoignage des hommes: mais ie di ces choſes afin que vous ſoyez ſauués.

CAP. V.

28. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua omnes qui in monumẽtis ſunt, audient vocem eius.

Maruelle not at this: for the houre ſhall come in the which all that are in the graues/ ſhall heare his voyce.

19. Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicii.

And they ſhah come foorth / that haue done good / vnto the reſurrection of life/ but they that haue done euill/ vnto the reſurrection of condemnation.

30. Non poſſum ego à me ipſo facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iuſtum eſt, quia non quæro voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

J can do nothing of minn owne ſelfe: as J heare/ J iudged: and my iudgement is iuſt / becauſe J ſeeke not mine owne will/ but the will of the Father who hath ſent me.

31. Si ego teſtimonium perhibeo de meipſo: teſtimonium meum non eſt verum.

If J ſhould beare witnes of my ſelfe/ my witnes were not true.

32. Alius eſt qui teſtimonium perhibet de me: & ſcio quia verum eſt teſtimonium quod perhibet de me.

There is another that beareth witnes of me/ and J know that the witnes/ which he beareth of me/ is true.

33. Vos miſiſtis ad Iohannem: & teſtimonium perhibuit veritati.

Ye ſent vnto John/ and he bare witnes vnto the trueth.

34. Ego autem non ab homine teſtimonium accipio: ſed hęc dico ut vos ſalvi ſitis.

But J receiue not the record of man/ neuertheles / theſe things J ſay/ that ye might be ſaued.

Das V. Capitel.

28. Verwundert euch deß nicht/ denn es kompt die ſtunde/ inn welcher alle/ die inn den gräbern ſind/ werden ſeine ſtimme hören.

Forundrer eder icke der paa/ Thi den time ſkal komme/ i huilcken alle de ſom ere i Graffuerne/ ſkull høre hans Røſt.

29. Vnnd werden herfür gehen/ die da guts gethan haben zur Aufferſtehung des lebens/ die aber übels gethan haben/ zur Aufferſtehung des Gerichts.

Oc de ſkulle gaa frem/ de ſom haffue giort Gaat/ til Liffzens opſtandelſe/ Men de ſom haffue giort ont/ til Dommens opſtandelſe.

30. Ich kan nichts von mir ſelber thun. Wie ich höre/ ſo richte ich/ vnd mein Gerichte iſt recht/ denn ich ſuche nicht meinen willen/ ſondern des Vaters willen/ der mich geſandt hat.

Jeg kand inted gøre aff mig ſelff. Lige ſom ieg hører/ ſaa dømmer ieg/ oc min Dom er ræt/ Thi ieg ſøger icke min vilie/ men Faderens vilie/ ſom vdſende mig.

31. So ich von mir ſelbs zeuge/ ſo iſt mein zeugniß nicht waar.

Der ſom ieg vidner om mig ſelff/ da er mit vidniſbyrde icke ſant.

32. Ein ander iſts/ der von mir zeuget/ vnd ich weiß/ daß das zeugniß waar iſt das er von mir zeuget.

Det er en anden/ ſom vidner om mig/ oc ieg veed/ at det vidnisbyrd er ſant/ ſom hand vidner om mig.

33. Ihr ſchicktet zu Johanne/ vnd er zeugete von der warheit.

J ſende til Johannes/ oc hand vidnede om Sandhed.

34. Ich aber neme nicht zeugniß von den Menſchen/ ſondern ſolchs ſage ich/ auff daß jhr ſelig werdet.

Jeg tager icke vidnisbyrd aff Menniſken/ Men dette ſiger ieg/ paa det i ſkulle bliffue ſalige.

Kapitola V.

28. Nediwtež ſe tomu: Nebok přijgde hodina/ w kteraužto wſſyckni kteřij w hrobijch gſau/ vſlyſſý hlas Syna Božijho:

Nie dziwnyciež ſie temu/ boc przyidzie godziná w ktora wßyſcy co ſa w grobiech vſlyßa glos iego.

29. Y Puogdau kteřij dobřé wěcy činili na wzkřijſſenij žiwota/ Ale ti kteřijž zlé wěcy činili/ na wzkřijſſenij Saudu

Y wynida ći ktorzy dobrze czynili ná powſtánie żywotá/ á kthorzy źle czynili na powſtánie potepienia.

30. Nemohuk yá ſám od ſebe nic činiti. Ale yakž ſlyſſým/ takk ſaudijm/ a Saud mueg ſprawedliwý geſt: neb nehledám wuole mé/ ale wuole toho kterýž mne poſlal Otcowu.

Nie mogeć ia ſam od ſiebie nic czynić/ y iáko ſłyße ſadze/ á ſad moy ieſt ſpráwiedliwy/ gdyż nie ßukam woley moiey/ iedno woley tego ktory mie poſłal Oyca.

31. Wydáwámli yá ſwědectwij ſám o ſobě/ ſwědectwj mé nenj prawé.

Jeſliżeć ia ſam o ſobie świádectwo dawam/ świádectwo moie nie ieſtci ſłußne.

32. Ginýk geſt kterýž ſwědectwij wydáwá o mně/ a wijm že prawé geſt ſwědectwij geho/ kteréž wydáwá o mně.

Inßyć ieſt co o mnie świádectwo dawa/ y wiem że prawdziwe ieſt świádectwo ktore świádczy o mnie.

33. Wy poſlali gſte k Janowi/ a on ſwědectwij wydal prawdě.

Wyſcie ſłáli do Jana/ á on dał świádectwo prawdzie.

34. Ale yáť nepřigijmám ſwědectwij od Człowěka: ale totok prawjm/ abyſſte wy ſpaſeni byli.

Jać od człowieká świádectwá niebiore/ ále to mowię byſcie wy byli wybáwieni.

ה

35 הָו שְׁרָגָא הֲוָא דְּדָלֵק
וּמַנְהַר וְאַנְתּוּן צְבִיתוּן ד
דְּתֶשְׁתַּבְהְרוּן דְּשָׁעְתָא
בְּנוּהְרֵהּ׃

Eſſo era vna lucerna ardente e lucente: e voi voleſte per vn poco di tempo eſultare ne la ſua luce.

36 לִי דֵּין אִית לִי סָהֲדוּתָא
דְּרַבָּא מֶן דְּיוּחַנָן עֲבָדֵא
גֵּיר דִּיַהֵב לִי אָבִי דְּאַשְׁלֶם
אֶנּוּן הָנוּן עֲבָדֵא דְּעָבֵד
אֶנָא סָהֲדִין עָלַי דְּאַבָא
שַׁלְחַנִי׃

Ma io ho vna teſtimonianza maggior che quella di Giouanni : perche le opere che il Padre m'ha date che io le accompliſca, quelle iſteſſe opere dico; che io fo, teſtificano di me che il Padre m'ha mandato.

37 וְאַבָּא דְּשַׁלְחַנִי הָו סְהֵד
עָלַי לָא קָלֵהּ מֶן מְתוּם
שְׁמַעְתּוּן וְלָא חֶזְוֵהּ ח
חֲזֵיתוּן׃

E il padre ſteſſo che m'ha mandato, ha renduto teſtimonianza di me. Ne voi hauete mai vdita la ſua voce, ne veduta la ſua faccia.

38 וּמֶלְּתֵהּ לָא מְקַוְיָא
בְּכוֹן מֶטוּל דִּבְהַו דְּהוּ שַׁדַּר
אַנְתּוּן לָא מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן׃

E non hauete la ſua parola habitante in voi : perciochè voi non credete à colui ch'egli ha mandato.

39 בְּצוֹ כְּתָבֵא דִּבְהֵין
מְסַבְרִין אַנְתּוּן דְּחַיֵּא
דַּלְעָלַם אִית לְכוֹן וְהָנוֹן
סָהֲדִין עָלַי׃

Eſaminate diligentemente le Scritture, conciosia che voi ſtimate hauere per eſſe la vita eterna : quelle ſono ancora che rendeno teſtimonianza di me.

40 וְלָא צָבֵין אַנְתּוּן
דְּתֵאתוּן לְוָתִי דְּחַיֵּא
דַּלְעָלַם יֶהֱווּן לְכוֹן׃

E pur voi non volete venire à me per hauer vita.

41 שׁוּבְחָא מֶן בְּנַי־נָשָׁא
לָא נָסֵב אֶנָא׃

Io non piglio gloria da huomini.

ה

35 הוּא הָיָה הַנֵּר בּוֹעֵר וּמֵאִיר
וְאַתֶּם אֲבִיתֶם לָעֵת לָגִיל בְּאוֹרוֹ׃

El era candil que ardia, y alumbraua : mas voſotros queſiſtes engreyros por vn poco à ſu luz.

36 וַאֲנִי יֵשׁ לִי עֵדוּת גְּדוֹלָה
מִיּוֹחָנָן כִּי הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר נָתַן
לִי הָאָב לְכַלּוֹת אוֹתָם הֵמָּה
הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עוֹשֶׂה אָנֹכִי
הֵעִידוּ עָלַי כִּי הָאָב שְׁלָחַנִי׃

Mas yo tengo mayor teſtimonio que el de Iòan : porque las obras que el padre me dió que cumplieſſe, es á ſaber, las miſmas obras que yo hago, dan teſtimonio de mi que el Padre me aya embiado.

37 וְהָאָב אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי הוּא הֵעִיד
עָלַי וְקוֹלוֹ בְּכָל עִתּוֹת לֹא שְׁמַעְתֶּם
וּתְמוּנָתוֹ לֹא רְאִיתֶם׃

Y el que me embió, el padre, el dió teſtimonio de mi. Ni nunca aueys oydo ſu boz , ni aueys viſto ſu parecer.

38 וּדְבָרוֹ אֵינֶנּוּ יֵשׁ מִתְעוֹדֵד
בָּכֶם כִּי אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ הוּא אַתֶּם
לֹא מַאֲמִינִים בּוֹ׃

Y ni teneys ſu palabra permaneciente en voſotros : porque al que el embió, á eſte voſotros no creeys.

39 חִקְרוּ אֶת־הַכְּתָבִים כִּי
חוֹשְׁבִים אַתֶּם לִהְיוֹת לָכֶם
בָּהֶם אֶת־חַיֵּי עוֹלָם וְהֵמָּה
הָיוּ הַמְּעִידִים עָלַי׃

Eſcudrinnad las eſcripturas : porque à voſotros os parece que ellas teneys la vidá eterna , y ellas ſon las que dan teſtimonio de mi :

40 וְלֹא תֹאבוּ לָבוֹא אֵלַי
לִהְיוֹת לָכֶם חַיִּים׃

Y no quereys venir à mi para que ayays vida.

41 אֶת־כָּבוֹד מֵאֲנָשִׁים אֵינֶנִּי
מְקַבֵּל׃

Gloria de los hombres no recibo.

ε′.

35. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων. ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιασθῆναι πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

Icelui eſtoit vne chandelle ardente & luiſante: & pour vn peu de temps vous auez voulu vous eſgayer en ſa lumiere.

36. Ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.

Mais moi.i'ai vn teſmoignage plus grand que celui de Iehan: car les œuures que mõ Pere m'a donnees pour les accomplir, ces œuures-la meſmes que ie fai, teſmoignent de moi que mon Pere m'a enuoyé.

37. Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε.

Et le Pere qui m'a enuoyé, a lui meſme rendu teſmoignage de moi: iamais vous n'ouiſtes ſa voix, ni ne viſtes ſa ſamblance.

38. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν. ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

Et n'auez point ſa parole demeurante en vous: car vous ne croyez point a celui qu'il a enuoyé.

39. Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ.

Enquerez-vous diligemment des Eſcritures : car vous eſtimez auoir par icelles vie eternelle: & ce ſont elles qui portent teſmoignage de moi.

40. Καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε.

Mais vous ne voulez point venir à moi pour auoir vie.

41. Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.

Ie ne cerche point la gloire de par les hommes.

CAP. V.

35. Ille erat lucerna ardens & lucens. Vos autem voluiſtis ad horam exultare in luce eius.

He was a burning / and a ſhining candle: and ye would for a ſeaſon haue reioyced in his light.

36. Ego autem habeo teſtimonium maius Iohanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater ut perficiā ea: ipſa opera quæ ego facio, teſtimonium perhibent de me, quia Pater miſit me.

But I haue greater witnes then the witnes of John: for the workes which the Father hath giuen mee to finiſhe / the ſame workes that I do / beare witnes of me / that the Father ſent me.

37. Et qui miſit me Pater, ipſe teſtimonium perhibuit de me, neque vocem eius unquam audiſtis, neq; ſpeciem eius vidiſtis.

And the Father him ſelfe / which hath ſent me / bearet witnes of me. Ye haue not heared his voyce at any time / neither haue ye ſeene his ſhape.

38. Et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem miſit ille, huic vos non creditis.

And his word haue ye not abiding in you: for whom he hath ſent / him ye beleeue not.

39. Scrutamini ſcripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.

Search the Scriptures: for in thē ye thinke to haue eternall life / and they are they which teſtifie of me.

40. Et non vultis venire ad me ut vitam habeatis.

But ye will not come to me / that ye might haue life.

41. Claritatem ab hominibus non accipio.

I receyue not prayſe of men.

Das V. Capitel.

35. **Er war ein brennend vnnd ſcheinend Liecht / Jhr aber wolt ein kleine weile frölich ſein von ſeinem Liechte.**

Hand vaar it brendende oc ſkinnende Liuſſ / Oc i vilde en liden ſtund vere glade aff hans Liuſſ.

36. **Jch aber habe ein gröſſer zeugniß denn Johannis zeugniß. Denn die Werck / die mir der Vater gegeben hat / daß ich ſie volende / dieſelbigen werck / die ich thu / zeugen von mir / daß mich der Vater geſandt habe.**

Men ieg haffuer it ſtørre Vidnisbyrd / end Johannis vidnisbyrde. Thi de Gerninger ſom Faderen haffuer giffuit mig / at ieg dem ſkal fuldkomme / de ſamme Gerninger / ſom ieg gør / vidne om mig / At Faderen vdſende mig.

37. **Vnd der Vater der mich geſandt hat / derſelbige hat von mir gezeuget. Jhr habt nie / weder ſeine ſtimme gehöret / noch ſeine geſtallt geſehen.**

Oc Faderen ſom vdſende mig / hand vidnede om mig. J haffue aldri / huercken hørt hans Roſt / oc ey ſeet hans Skickelſe.

38. **Vnd ſein Wort habt jr nicht in euch wohnend / denn jhr glaubet dem nicht / den er geſandt hat.**

Oc i haffue icke hans Ord boendis i eder / Thi i tro icke den / ſom hand vdſende.

39. **Suchet inn der Schrifft / denn jhr meinet jhr habt das ewige Leben drinnen / vnnd ſie iſts / die von mir zeuget.**

Søger i Scrifften / Thi i mene / at i haffue det euige Liff der vdi / Oc det er den / ſom vidner om mig.

40. **Vnd jhr wolt nicht zu mir kommen / daß jhr das Leben haben möchtet.**

Oc i ville icke komme til mig / at i kunde haffue Liffuit.

41. **Jch neme nicht Ehre von Menſchen.**

Jeg tager icke ære aff Menniſken.

Kapitola V.

35. Onť geſt byl ſwijce kteráž hořij a ſwijtij: Wy pak chtěli gſte na čas radowati ſe w ſwětle geho.

Onći był świeca gorąiaca y świecąca / á wyſcie ſie chćieli do czáſu porádowáć w świátłośći iego.

36. Ja pak mám wětſſý ſwědectwij nad Jana. Nebo ſkutky kteréž mi dal Otec abych gewykonal / ti ſkutkowé kteréž yá činjm ſwědectwj o mně wydáwagij že mne geſt Otec poſlal.

A lećia mam świádectwo wießße nizli Jan / ábowiem ſpráwy ktore mi Oćiec dał ábych ie odpráwował / tyż ſámy ſpráwy ktore ia czynie / dawáia o mnie świádectwo iż mie Oćiec poſłał.

37. A kterýž mne poſlal Otec / onť ſwědectwij wydal o mně. Gehož gſte wy hlaſu nikdý neſlyſſeli / ani twáři geho widěli.

A ten Oćiec ktory mie poſłał onże ć świádczył o mnie / y nie ſłyßeliſćie nigdy głoſu iego / áni ſćie oſoby iego widźieli.

38. A ſlowa geho nemáte w ſobě zuoſtáwagijcýho: nebo kteréhož geſt on poſlal / tomu wy newěřijte.

Y słowá ieo nie maćie w ſobie mießkáiącego / ábowiem temu ktorego on poſłał / wy nie wierzyćie.

39. Ptayte ſe na Pijſma / w nichž ſe domnijwáte žiwot wěčný mijti. A tak gſau / geſſto ſwědectwij wydáwagij o mně:

Dowieduyćie ż ſie piſm / boć ſie wam zda że wy w nich żywot wiecżny maćie / á ony ć ſą ktore dawáia świádectwo o mnie.

40. A wſſak nechcete přigijti ke mně / abyſſte žiwot měli.

A wżdy do mnie przyść niechcećie / abyśćie mieli żywot.

41. Zwelebenj od lidij yáť nepřigijmám:

Chwały ć od ludźi nie biorę.

ה

42 אֶלָּא יְדַעְתְּכוּן דְּחוּבֵּה
דַּאלָהָא לַית בְּכוּן ׃

Ma vi ho ben conosciuti, che voi non hauete l'amor di Dio in voi.

43 אֶנָא אֶתִית בַּשְׁמֵה
דְּאָבִי וְלָא מְקַבְּלִין אַנְתּוּן
לִי אֶן אַחֲרִין נֵאתֵא בְּשֵׁם
נַפְשֵׁה לְהַו תְּקַבְּלוּן ׃

Io son venuto nel nome di mio Padre: e non mi riceuete: se vn altro verrà nel suo proprio nome, quello voi lo riceuerete.

44 אֵיכַנָּא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן
לְמְהַיְמָנוּ דְּשׁוּבְחָא חַד מֶן
חַד מְקַבְּלִין אַנְתּוּן וְשׁוּבְחָא
דְּמֶן חַד אֱלָהָא לָא בָּעֵין
אַנְתּוּן ׃

Come potete voi credere, poi che riceuete gloria l'vn da l'altro: e non cercate la gloria che vien dal solo Iddio?

45 לְמָנָא סָבְרִין אַנְתּוּן
דְּאֶנָא מְקַטְרֵג אֶנָא לְכוּן
קְדָם אַבָּא אִיתַוְהִי מַן
דַּמְקַטְרֵג לְכוּן מוּשֵׁא הַו
דְּבֵה סַבַּרְתּוּן ׃

Non pensate gia che io v'habbi ad accusare appresso il Padre: Moise, nelqual voi sperate, e quel che v'accusa.

46 אֶלּוּ גֵּיר בְּמוּשֵׁא
הַיְמֶנְתּוּן אַף בִּי מְהַיְמְנִין
הֲוַיתּוּן מוּשֵׁא גֵּיר עָלַי
כְּתַב ׃

Imperoche se voi haueste creduto à Moise, hauereste certo creduto à me: percioch'egli ha scritto di me.

47 וְאֶן לַכְתָבַוְהִי דְּהַו לָא
מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן אֵיכַנָּא
לְמֶלַּי דִּילִי תְּהַיְמְנוּן ׃

Ma se voi non credete à gli scritti di lui, come crederete voi à le mie parole?

ו

1 בָּתַר הָלֵין אֶזַל יֵשׁוּע ל
לְעֶבְרָא דְּיַמָּא דַּגְלִילָא
דְּטֶבֶּרְיוּס ׃

Doppo questo, Iesv se n'andò di là dal mare de la Galilea che è di Tiberiade.

ה

42 כִּי אִם יְדַעְתִּי אֶתְכֶם כִּי
אַהֲבַת אֱלֹהִים לֹא יֵשׁ בָּכֶם ׃

Mas yo os conozco, que no teneys amor de Dios en vosotros.

43 אֲנִי בָאתִי בְּשֵׁם אָבִי אֵינְכֶם
מְקַבְּלִים אוֹתִי אִם אַחֵר יָבוֹא
בְּשֵׁם נַפְשׁוֹ אוֹתוֹ תִּקָּחוּהוּ ׃

Yo he venido en nombre de mi Padre, y no me recebis: si otro viniere en su proprio nombre à aquel recebireys.

44 אֵיךְ תּוּכְלוּ אַתֶּם לְהַאֲמִין
בְּשְׂאתְכֶם כָּבוֹד אִישׁ אִישׁ מֵאָחִיו
וְאֶת הַכָּבוֹד אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים לְבַדּוֹ
אֵינְכֶם מְבַקְשִׁים ׃

Como podeys vosotros creer, pues tomays la gloria los vnos de los otros? y no buscays la gloria que de solo Dios viene.

45 אַל־תַּחְשְׁבוּ כִּי אֲנִי אֲחַיֵּב
אֶתְכֶם לִפְנֵי אָבִי יֵשׁ אֶחָד
הַמְחַיֵּב אֶתְכֶם מֹשֶׁה אֲשֶׁר עָלָיו
בּוֹטְחִים אַתֶּם ׃

No penseys que yo os tengo de accusar delante del padre: ay quien os accusa, Moysen, en quien vosotros esperays.

46 וְאִם מַאֲמִינִים אַתֶּם לְמֹשֶׁה
וְתַאֲמִינוּ גַּם בִּי כִּי עָלַי כָּתַב
הוּא ׃

Porque si vosotros creyessedes á Moysen, creeriades á mi porque de mi escriuiò el.

47 וְאִם לַכְּתָבִים הָאֵלֶּה אֵינְכֶם
מַאֲמִינִים אֵיךְ לְדִבְרַי תַּאֲמִינוּ ׃

Y si à sus letras no creeys, como creereys à mis palabras?

ו

1 וְאַחֲרֵי־כֵן הָלַךְ יֵשׁוּעַ לְעֵבֶר
הַיָּם הַגָּלִיל וְהוּא יָם טִיבֶרְיוֹס ׃

Passadas estas cosas, fuese Iesus de la otra parte de la mar de Galilea, que es de Tiberia.

έ.

42. Ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

Mais ie cognoi bien que vous n'auez point l'amour de Dieu en vous.

43. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.

Ie suis venu au nom de mon Pere, & vous ne me receuez point: si vn autre vient en son propre nom, vous receuez cestui-la.

44. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε;

Comment pouuez-vous croire, veu que vous cerchez gloire l'vn de l'autre, & ne cerchez point la gloire qui vient de Dieu seul?

45. Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

Ne cuidez point que ie vous doiue accuser enuers mon Pere, Moyse auquel vous auez esperance, est celui qui vous accusera.

46. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

Car si vous croyiez à Moyse, vous croiriez aussi à moi: car il a escrit de moi.

47 Εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

Mais si vous ne croyez point aux escrits d'icelui, comment croirez vous à mes paroles?

ΚΕΦΑΛ. ϛ.

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβεριάδος.

Apres ces choses Iesus s'en alla outre la mer de Galilee, qui est de Tiberias.

CAP. V.

42. Sed cognovi vos quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

But I knowe you/that ye haue not the loue of God in you.

43. Ego veni in nomine Patris mei, & non accepiſtis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis.

I am come in my Fathers Name/ and ye receyue mee not: if another ſhall come in his owne name/him will ye receyue.

44. Quomodo vos poteſtis credere, qui gloriam abinuicem accipitis: & gloriã quæ à ſolo Deo eſt, non quęritis?

Howe can yee beleeue/which receyue honour one of another/ and ſeeke not the honour that commeth of God alone?

45. Nolite putare, quia ego accuſaturus ſim vos apud Patrem, eſt qui accuſat vos, Moyſes, in quo vos ſperatis.

Doe not thinke that I will accuſe you to my Father: there is one that accuſeth you / euen Moſes in whom ye truſt.

46. Si enim crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi: de me enim ille ſcripſit.

For had ye beleeued Moſes/ye woulde haue beleeued me: for he wrote of me.

47. Si autem illius literis non creditis: quomodo verbis meis credetis?

But if ye beleeue not his writings / howe ſhall ye beleeue my wordes?

CAP. VI.

POſt hæc abiit Ieſus trans mare Galilææ, quod eſt Tyberiadis.

After theſe thinges / Jeſus went his way ouer the ſea of Galile/or of Tiberias.

Das V. Capitel.

42. Aber ich kenne euch / das jr nicht Gottes Liebe in euch habt.

Men ieg kender eder / at i haffue Gudz kærlighed i eder.

43. Ich bin kommen in meines Vaters Namen / vnd jr nemet mich nicht an. So ein ander wirdt inn ſeinem eigen namen kommen / den werdet jhr annemen.

Jeg er kommen i min Faders Naffn / oc i anamme mig icke / Der ſom en anden komer i ſit eget naffn / hannem anamme i.

44. Wie könnet jhr glauben / die jr ehre von einander nemet? vnd die ehre / die von Gott allein iſt / ſuchet jhr nicht.

Huorledis kunde i tro / i ſom tage ære aff en anden? Oc den ære / ſom er alene aff Gud / ſøge i icke.

45. Jr ſolt nicht meinen / daß ich euch für dem Vater verklagen werde / Es iſt einer der euch verklaget / der Moſes / auff welchen jhr hoffet.

I ſkulle icke tencke / at ieg vil beklage eder faar Faderen / Der er en ſom eder beklager Moſe / paa huilcken i haabe.

46. Wenn jhr Moſi glaubtet / ſo glaubtet jr auch mir / denn er hat von mir geſchriben.

Der ſom i trode Moſe / da trode i oc mig. Thi hand haffuer ſcreffuit om mig.

47. So jhr aber ſeinen Schrifften nicht glaubet / wie werdet jhr meinen Worten glauben?

Men tro i icke hans Scrifft / huorledis ſkulle i tro mine ord?

Das VI. Capitel.

Darnach fuhr Jeſus weg über das Meer an der Stadt Tyberias in Galilea.

DEr effter foer Jheſus bort offuer Haffuit / hoſſ den Stad Tiberias i Galilea.

Kapitola V.

42. Ale poznal gſem wás / že wy milowánij Božijho nemáte w ſobě.

Ale znam że wy miłości Bożey nie macie w ſobie.

43. Jak gſem přiſſel we Gménu Otce mého / a nepřigijmáte mne. Přijdelik giný we gménu ſwém / toho wy přigmete.

Jáciem przyſzedł imieniem Oycá mego / á nie przyimuiecie mie. A ieſliżby przyſzedł iny ſwym imieniem / tedy go przyimiecie.

44. Kterak wy muožete wěřiti kteřijž chwálu geden od druhého přigijmáte: chwály pak kteráž geſt od ſamého Boha / nehledáte?

Jákoż wy możecie wierzyć gdy iedni chwałe od drugich bierzecie / á chwały ktora od ſamego Bogá pochodzi / nie ſzukacie?

45. Nedomnijwantež ſe / bychk yá na wás žalowati měl před Otcem. Geſtiť kdo na wás žaluge / Moyžijš w kterémž wy nadégi máte.

Nie mnimayćież ábych ći ia was winowáć miał v Oycá / ieſtći kthory was obwinia / Moiżeſz / w ktorym wy nádzieię macie.

46. Nebo kdybyſte wěřili Moyžijſſowi / wěřilibyſſte ſnad y mně: neb geſt on o mně pſal.

Bo ieſlibyſćie wierzyli Moiżeſzowi / wierzylibyſcie y mnie / gdyż on o mnie piſał.

47. Ale poněwadž geho Pijſmuom newěřijte / y kterak ſlowům mým vwěřijte?

Lecz gdy ie^{o} piſmom nie wierzycie / iakoż słowu memu wierzyć będziecie.

Kapitola VI.

POtom odſſel Gežijš za Moře Galilegſké / kteréž geſt Tyberyadſké:

POtym Jezus ſzedł zá morze Gálileyſkie / ktore ieſt Tyberyadſkie.

ו

2 וְאָזְלוּ בָּתְרֵהּ כְּנְשָׁא סַגִּיאָא מְטוּל דְּחָזֵין הֲווּ אָתְוָתָא דְּעָבֵד בַּכְרִיהֵא ׃

E ſeguitaualo vna gran turba : percioche vedeuano i ſuoi ſegni ch'ei faceua ſopre quelli ch'erano infermi.

3 וַסְלֶק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא וְתַמָּן יָתֵב הֲוָא עַם תַּלְמִידוֹהִי ׃

Allor IESV *montò ſu vn monte, & ſi meſſe à ſedere co i ſuoi diſcepoli.*

4 קַרִיב הֲוָא דֵּין עַדְעִדָא דְּפֶצְחָא דִּיהוּדָיֵא ׃

Et era vicino la Paſcha, feſta de Giudei.

5 וַאֲרִים יֵשׁוּעַ עַיְנוֹהִי וַחֲזָא כְּנְשָׁא סַגִּיאָא דְּאָתֵא לְוָתֵהּ וַאֲמַר לְפִילִיפּוֹס אֵימְכָא נִזְבֵּן לַחְמָא דְּנֵאכְלוּן הָלֵין ׃

Hauendo dunque IESV *alzati gli occhij, e veduto che vna gran turba veniua à lui dice à Filippo, Donde compraremo noi del pane, che coſtor mangino?*

6 הָדָא דֵּין אֲמַר כַּד מְנַסֵּא לֵהּ הֲוָא גֵּיר יָדַע הֲוָא מָנָא עָתִיד לְמֶעְבַּד ׃

E queſto diceua per prouarlo : percioche egli ſapeua bene quel che c'haueua à fare.

7 אֲמַר לֵהּ פִּילִיפּוֹס דְּמָאתַיִן דִּינָרִין לַחְמָא לָא סָפֵק לְהוֹן כַּד קַלִיל קַלִיל חַד חַד מֶנְּהוֹן נְסַב ׃

Filippo gli riſpoſe, Non baſtarebbono loro dugento denari di pane, per pigliarne ciaſcun di loro vn pochetto.

8 אֲמַר לֵהּ חַד מִן תַּלְמִידוֹהִי אַנְדְרֵאוֹס אָחוּהִי דְּשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא ׃

Vno de ſuoi diſcepoli, cioè Andrea fratello di Simon Pietro, li dice,

9 אִית תַּנָּן טַלְיָא חַד דְּאִית עַלוֹהִי חַמְשׁ גְּרִיצָן דְּסָעֳרֵא וְתַרְתֵּין נוּנִין אֶלָּא הָלֵין מָנָא אִנֵּין לְהָלֵין כֻּלְּהוֹן ׃

Egli è quà vn fanciullo che ha cinque pani d'orzo e due peſci : ma che ſono queſti à tanta gente?

ו

2 וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו עַם רָב כִּי רָאוּ אֶת־אוֹתוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה עַל־הַחֹלִים ׃

Y ſeguialo grande multitud. porque vian ſus ſennales que hazia en los enfermos.

3 וַיַּעַל יֵשׁוּעַ עַל־הָהָר וַיֵּשֶׁב שָׁם עִם תַּלְמִידָיו ׃

Subió pues Ieſus à vn monte, y eſtuuo alli con ſus diſcipulos.

4 וַיִּקְרַב הַפֶּסַח חַג־הַיְּהוּדִים ׃

Y eſtaua cerca la paſcua, el dia de la Fieſta de los Iudios.

5 וַיִּשָּׂא עֵינָיו יֵשׁוּעַ וּבִרְאוֹתוֹ כִּי עַם רַב בָּא אֵלָיו אָמַר אֶל־פִּילִפּוֹס אֵימִזֶּה נִקְנֶה לֶחֶם אֲשֶׁר יֹאכְלוּ הֵמָּה ׃

Y como alçó Ieſus los ojos, y vido que auia venido à el grande multitud, dize à Philippe: Dedonde compraremos pan para que cõan eſtos?

6 וְזֹאת אָמַר אֲלֵיהֶם כִּי מְנַסֶּה אוֹתוֹ וְהוּא יָדַע מַה הָיָה עָתִיד לַעֲשׂוֹת ׃

Mas eſto dezia tentandolo, porque el ſabia loque auia de hazer.

7 וַיַּעַן לוֹ פִּילִפּוֹס מָאתַיִם דִּינָרִים לֶחֶם אֵינֶנּוּ דַּיָּם אֲשֶׁר אִישׁ אִישׁ מֵהֶם מְעַט מְעַט יִקַּח ׃

Reſpondióle Philippe, Dozientos dineros de pan no les baſtaràn para que cada vno deellos tome vn poco.

8 אָמַר לוֹ אַחַד הַתַּלְמִידָיו אַנְדְרֵאוֹס אֲחִי שִׁמְעוֹן כֵּיפָה ׃

Dizele vno de ſus diſcipulos, Andres hermano de Simon Pedro.

9 יֵשׁ פֹּה נַעַר אֶחָד אֲשֶׁר לוֹ חֲמִשָּׁה לֶחֶם שְׂעוֹרִים וּשְׁנֵי דָגִים אֲבָל מָה אֵלֶּה בְּהָמוֹן כָּזֶה ׃

Vn mochacho eſtà aqui que tiene cinco panes de ceuada y dos peces? mas que es eſto entre tantos?

ϛʹ.

2. Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.

Et grandes troupes le ſuiuoyẽt, à cauſe qu'ils voyoyẽt, les ſignes qu'il faiſoit ſur ceux qui eſtoyent malades.

3. Ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Mais Ieſus monta en vne montagne, & là s'aſſit auec ſes diſciples.

4. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων.

Or le iour de Paſque (qui eſtoit la feſte des Iuifs) eſtoit prochain.

5. Ἐπάρας οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν Φίλιππον, πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;

Ieſus donc ayant leué ſes yeux, & voyant que grandes troupes venoyent à lui, dit à Philippe, D'où acheterons nous des pains, afin que ceux-ci ayent à manger?

6. Τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλε ποιεῖν.

(Or diſoit-il cela pour l'eſprouuer: car il ſauoit bien ce qu'il deuoit faire.)

7. Ἀπεκρίθη αὐτῷ Φίλιππος, διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ.

Philippe lui reſpondit, Pour deux cẽs deniers de pain ne leur ſuffiroit à ce que chacun d'eux en prinſt tant ſoit peu.

8. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου.

Et l'vn des ſes diſciples, aſſauoir André, frere de Simon Pierre, lui dit.

9. Ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;

Il y a ici vn petit garçon qui a cinq pains d'orge & deux poiſſons: mais que eſt-ce de cela pour tant de gens?

CAP. VI.

2. Et ſequebatur eum multitudo magna, quia videbant ſigna quæ faciebat ſuper his qui infirmabantur.

And a great multitude followed him / becauſe they ſawe his miracles / which he did on them that were diſeaſed.

3. Subiit ergo in montem Ieſus, & ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis.

Then Jeſus went vp into a mountaine / and there he ſate with his diſciples.

4. Erat autem proximum Paſcha dies feſtus Iudæorũ.

Now the Paſſeouer / a feaſt of ỹ Jewes / was neere.

5. Cum ſublevaſſet ergo oculos Ieſus, & vidiſſet quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde ememus panes, ut manducent hi?

Then Jeſus lift vp his eyes / and ſeeing that a great multitude came vnto him / hee ſayd vnto Philip / Whence ſhall wee buye bread / that theſe might eat?

6. Hoc autem dicebat tentans eum, ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus.

(And this he ſayde to proue him: for he him ſelfe knew what he would do)

7. Reſpondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes non ſufficiunt eis, ut unuſquiſq; modicum quid accipiat.

Philip anſwered him / Two hundreth peny worth of bread is not ſufficient for them / that euery one of them may take a litle.

8. Dicit ei unus ex diſcipulis eius, Andreas frater Simônis Petri.

Then ſaide vnto him one of his diſciples / Andrew / Simon Peters brother.

9 Eſt puer unus hîc, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces: ſed hæc quid ſunt inter tantos?

There is a litle boy here / which had fiue barly loaues / and two fiſhes: but what are they among ſo many?

Das VI. Capitel.

2. Vnd es zog jhm vil Volcks nach / darumb daß ſie die zeichen ſahen / die er an den Krancken thet.

Oc der drog meget Folck effter hannem / fordi at de ſaae de Tegen / ſom hand giorde met de Siuge.

3. Jeſus aber gieng hinauff / auff einen Berg / vnnd ſatzte ſich daſelbſt mit ſeinen Jüngern.

Da gick Jheſus hen op / paa it Bierg / oc ſette ſig der met ſine Diſciple.

4. Es war aber nahe die Oſtern der Jüden Feſt.

Oc der vaar nær Paaſke Jødernis Hoytid.

5. Da hub Jeſus ſeine augen auff / vnd ſihet daß vil Volcks zu jm kombt / vnd ſpricht zu Philippo: Wo kauffen wir Brodt / daß diſe eſſen?

Da opløffte Jheſus ſine øyen / Oc ſeer at der kommer meget Folck til hannem / oc ſiger til Philippum / Huor købe wi brød / at diſſe ſkulle æde?

6. Das ſaget er aber jhn zuverſuchen / denn er wuſte wol / was er thun wolte.

Men hand ſagde det at forſøge hannem / Thi hand viſte vel / huad hand vilde gøre.

7. Philippus antworttet jm? zwey hundert pfenning werth Brots iſt nicht genug vnter ſie / daß ein jeglicher ein wenig neme.

Philippus ſuarede hannem / Brød for thu hundrede Pendinge er icke nock iblant dem / at huer tager noget lidet.

8. Spricht zu jhm einer ſeiner Jünger / Andreas der Bruder Simonis Petri:

Da ſiger en aff hans Diſciple til hannem / Andreas Simonis Petri broder.

9. Es iſt ein Knabe hie / der hat fünff Gerſtenbrodt / vnd zwen Fiſche / Aber was iſt das vnter ſo vil?

Her er en Dreng / hand haffuer fem Bygbrød / oc tho Fiſke / Men huad er det iblant ſaa mange?

Kapitola VI.

2. Aſſlo za nim množſtwij welikē / nebo gſau widěli diwy kterē čjnil nad těmi kteřijž nemocnij byli.

Rßlo zá nim mnoſtwo wielkie ludu / bo widzieli znáki ktore czynił w tych co chorzy byli.

3. Tehdy wſtaupil na Huoru Gežijš / a tam ſeděl s Včedlnijky ſwými.

A wßedßy Jezus ná gore / ſiadł tám z zwolenniki ſwemi.

4. A byla blijzko Weliká noc / den Swátečnij židowſký.

Byłá też bliſko Wielkánoc świeto Zydowſkie.

5. Protož když pozdwjhl Očij Gežijš / a widěl že množſtwij welikē gde k němu / řekl Filipowi: Odkud nakaupijme chlebuow / aby pogedli tito?

Tedy podnioſßy oczu ſwych Jezus vyzrał iż wielkie mnoſtwo ludzi ſchodziło ſie do niego / y rzekł do Filipá: Skadże nákupiem chlebow / áby ſie ci náiedli?

6. Ale to řekl zkauſſegeho / neb geſt on wěděl coby měl včiniti.

(A mowił to kuſząc go / bo on iuż wiedział co miał czynić.

7. Odpowěděl gemu Filip: Za dwě Stě Peněz chlebuow neſtačij gim / aby geden každý něco málo wzal.

Rodpowiedział mu Filip: Zá dwieśćie groſzy chlebá nie doſyć im będzie / chociażby po kaſku káżdy y nich wziął.

8. Řekl gemu geden z Včedlnijkůw geho Ondřeg Bratr Sſimona Petra:

Ale mu ieden rzekł z zwolenników ie° / Andrzey brát Symoná Piotrá.

9. Geſtiž zde Mládenec geden kterýž má pět chlebuow gečných / a dwě Rybě / ale což geſt to mezy tak mnohé?

Jeſt tu dziecię iedno co ma pięcioro chlebá ięczmiennego y dwie rybce / ále coż tho ieſt miedzy ták wielki lud?

ו

10 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עֲבֵדוּ
אֱנָשָׁא כֻּלְהוֹן דְּנֶסְתַּמְכוּן
עֶסְבָּא דֵּין סַגִּי הֲוָת ב
בְּדוּכְתָּא הָי וְאֶסְתְּמֵכוּ
גַּבְרָא בְּמֶנְיָנָא חַמְשָׁא
אַלְפִּין׃

Allor IESV *disse, Fate metter la gente à sedere, & era in quel luogo molta herba. La gente dunque si misse à sedere, circa cinque milia di numero.*

11 וּשְׁקַל יֵשׁוּעַ לַחְמָא
וּבָרֶךְ וּפַלֶּג לְהָנוּן דַּסְמִיכִין
וְהָכַנָּא אַף מֶן נוּנָא דַּצְבוֹ׃

E IESV *prese i pani, e poi ch'egli hebbe rendute gratie, li distribui à i discepoli: e i discepoli à quelli che erano à sedere. E similmente de pesci quanto ne Volleuano.*

12 וְכַד סְבַעוּ אֱמַר
לְתַלְמִידַוְהִי כַּנְּשׁוּ קְצָיֵא
דְּיַתַּרוּ וְלָא יֵאבַד מֶדֶם׃

E come furon pieni, egli disse à i suoi discepoli, Raccogliete i pezzi che sono auanzati, accioche niente se ne perda.

13 וְכַנֵּשׁוּ וַמְלַו תְּרֵי־עֲסַר
קֻפִּינִין דִּקְצָיָתָא אִילֵין
דְּיַתַּרוּ לְהָנוּן דְּאֶכַלוּ מֶן
חַמְשָׁא לַחְמִין דְּסָעֲרֵא׃

Essi dunque li raccolsero, & empierono dodici corbe di pezzi di quei cinque pani d'orzo, ch'erano auanzati à quelli che haueuan mangiato.

14 הָנוּן דֵּין אֱנָשָׁא דַּחֲזַו
אָתָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ אָמְרִין
הֲוַו שַׁרִירָאִית הָנָו נְבִיָּא
דְּאָתֵא לְעָלְמָא׃

Quando dunque la gente hebbe Veduto il miracolo che IESV *haueua fatto, diceuano, Costui è quel Profeta che doueua Venire al mundo.*

15 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע דַּעֲתִידִין
דְּנֵאתוּן נֶחְטְפוּנָיְהִי
וְנֶעְבְּדוּנָיְהִי מַלְכָּא וְשַׁנִּי
לֵהּ לְטוּרָא הוּ בַּלְחוֹדַוְהִי׃

Or IESV *hauendo conosciuto che doueuano Venire à pigliarlo, per farlo Re, si ritirò di nuouo al monte esso solo.*

ו

10 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ עֲשׂוּ אֶת־
הָאֲנָשִׁים לָשֶׁבֶת וַיְהִי עֵשֶׂב רַב
בַּמָּקוֹם וַיִּפְּלוּ הָאֲנָשִׁים בְּמִסְפָּר
כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ׃

Entonces Ieſus dixo, Hazed recoſtar la gente: y auia mucha yerua en aquel lugar. y recoſtaronſe como numero de cinco mil varones.

11 וַיִּקַּח יֵשׁוּעַ אֶת־הַלֶּחֶם וַיְבָרֵךְ
וַיִּתֵּן לְתַלְמִידָיו וְהַתַּלְמִידִים
לַיּוֹשְׁבִים בִּמְסִבָּה וּכְמוֹ כֵן מִן־
הַדָּגִים כַּמָּה אָבוּ׃

Y tomò Ieſus aquellos panes, y auiendo hecho gracias, repartió à los Diſcipulos y los Diſcipulos á los que eſtauan recoſtados: anſi miſmo de los peces quantò querian.

12 וְכַאֲשֶׁר שָׂבֵעוּ אָמַר לְתַלְמִידָיו
אִסְפוּ אֶת־הַפִּתִּים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ
פֶּן תֹּאבַד מְאוּמָה׃

Y como fueron hartos, dixo à ſus Diſcipulos. Coged los pedacos que han quedado, porque no ſe pierda nada.

13 וַיַּאַסְפוּ וַיְמַלְאוּ שְׁנֵים עָשָׂר
סַלֵּי הַפִּתִּים מֵחֲמִשָּׁה לֶחֶם
שְׂעוֹרִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ לָאוֹכְלִים׃

Cogeron pues, y hinchieron dozé eſportones de pedaços de los cinco panes de cedeua, que ſobraron à los que auian comido.

14 וְהָאֲנָשִׁים כַּאֲשֶׁר רָאוּ אֶת־
הָאוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ אָמְרוּ
כִּי זֶה הוּא בֶּאֱמֶת הַנָּבִיא הַבָּא
אֶל־הָעוֹלָם׃

Aquellos hombres entonces, como vieron la ſennal que Ieſus auia hecho, dezian. Que eſte verdaderamente es el Propheta, que auia de venir àl mundo.

15 וְיֵשׁוּעַ יוֹדֵעַ כִּי־עֲתִידִים
לָבוֹא וְלַחְטוֹף אוֹתוֹ אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ
אוֹתוֹ לְמֶלֶךְ וַיִּגַּד לוֹ מִפְּנֵיהֶם
וַיָּשָׁב אֶל־הָהָר הוּא לְבַדּוֹ׃

Y entendiendo Ieſus que auian de venir para arrebatarlo, y hazerlo Rey, boluió á huyrſe àl monte el ſolo.

ς'.

10. Εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.

Adonc Ieſus dit, Faites aſſeoir les gens. (Or y auoit il beaucoup d'herbe en ce lieu-la.) Les gens donc s'aſsirent, enuiron cinq mille à les conter,

11. Ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.

Et Ieſus print les pains: & apres qu'il eut rendu graces, les diſtribua aux diſciples, & les diſciples à ceux qui eſtoyent aſsis, & ſemblablement des poiſſons autant qu'ils en vouloyent.

12. Ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται.

Et apres qu'ils furent raſſaſiés, il dit à ſes diſciples, Amaſſez les pieces qui ſont de reſte, afin que rien ne ſoit perdu.

13. Συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν.

Ils les amaſſerent donc, & emplirent douze penereés de pieces des cinq pains d'orge, qui eſtoyent demeurees à ceux qui en auoyent mangé.

14. Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.

Or les gēs ayans veu le miracle que Ieſus auoit fait, diſoyent, Ceſtui-ci eſt veritablement le Prophete qui deuoit venir au monde.

15. Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

Dont Ieſus ayant cognu qu'ils deuoyent venir pour le rauir afin de le faire Roy derechef ſe retira tout ſeul en la montagne.

CAP. VI.

10. Dicit ergo Ieſus, Facite homines diſcumbere Erat autem fœnum multum in loco, Diſcubuerunt ergo viri, nnmero quaſi quinque millia.

And Jeſus ſayde/ Make the people ſitte downe. (Nowe there was much graſſe in that place) Then the men ſate downe in nomber / about fiue thouſand.

11. Accepit ergo Ieſus panes: & cùm gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus, ſimiliter & ex piſcibus quãtum volebant.

And Jeſus tooke the bread / and gaue thankes/ & gaue to the diſciples / & the diſciples to them that were ſet downe: and likewiſe of the fiſhes as much as they would.

12. Vt autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis, Colligite quæ ſuperaverunt fragmenta, ne pereant.

And when they were ſatisfied/ he ſaid vnto his diſciples / Gather vp the broken meat which remaineth/ that nothing be loſt.

13. Collegerunt ergo, & impleverunt duodecim cophinos fragmentorũ ex quinque panibus hordeaceis quę ſuperfuerunt his qui manducaverant.

Then they gathered it together/ and filled twelue baſkets with the broken meat of the fiue barlie loaues / which remained vnto them that had eaten.

14. Illi ergo homines cùm vidiſſent quod Ieſus fecerat ſignum, dicebant, Quia hic eſt verè Propheta qui venturus eſt in mundum.

Then the men when they had ſeene the miracle that Jeſus did /ſayde/ This is of a trueth the Prophet that ſhould come into the worlde.

15. Ieſus ergo cùm cognoviſſet quia venturi eſſent ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipſe ſolus.

When Jeſus therefore perceyued that they would come / and take him to make him a King / he departed againe into a mountaine himſelfe alone.

Das VI. Capitel.

10 Jeſus aber ſprach: Schaffet daß ſich das Volck lagere. Es war aber vil graß an dem ort. Da lagerten ſich bey fünff tauſent Mann.

Jheſus ſagde/ Skicker Folcket til ſæde. Oc der vaar meget græſſ paa den ſted. Da ſette ſig ned ved fem tuſind Mend.

11. Jeſus aber nam die Brodt/ dancket/ vnnd gab ſie den Jüngern/ die Jünger aber denen/ die ſich gelagert hatten. Deſſelbigen gleichen auch von den Fiſchen/ wie vil er wolte

Oc Jheſus tog Brødene / tackede/ oc fick Diſciplene dem/ Men Diſciplene finge dem/ ſom haffde ſæt ſig ned. Diſligeſt ocſaa aff Fiſkene/ ſaa meget ſom hand vilde.

12. Da ſie aber ſatt waren/ ſprach er zu ſeinen Jüngern: Sammlet die übrigen Brocken/ das nichs vmbkomme.

Oc der de vaare mætte/ Da ſagde hand til ſine Diſciple/ Sancker tilſammen de offuerbleffne Leffninger/ at der inted ſpildis.

13. Da ſamleten ſie/ vnnd fülleten zwölff Körbe mit Brocken/ von den fünff Gerſtenbrodt/ die überblieben denen/ die geſpeiſet worden.

Da ſamlede de/ oc fyllede tolff Kurffue met Leffninger/ aff de fem Bygbrød/ ſom de leffnede/ der finge mad.

14. Da nun die Menſchen das Zeichen ſahen/ das Jeſus that/ ſprachen ſie: Das iſt der Prophet/ der in die Welt kommen ſoll.

Der Menniſkene nu ſaae det Tegen/ ſom Jheſus giorde/ ſagde de/ Denne er viſſelige den Prophete/ ſom ſkal komme til Verden.

15. Da Jeſus nun mercket/ daß ſie kommen würden/ vnnd jhn haſchen/ daß ſie jhn zum Könige machten/ entweich er abermal/ auff den Berg er ſelbſt allein.

Der Jheſus nu merckte/ at de vilde komme at tage fat paa hannem/ at de kunde gøre hannem til Konge da vtgede hand atter paa Bierget/ ſelff alene.

Kapitola VI.

10. Tehdy řekl gim Gežiſs: Rozkáꝫtež lidu ſyſti. A bylo trávwy mnoho na tom mijſtě. Y poſadilo ſe mužůw počtem yakožto pět Tiſycůw.

Tedy rzekł Jezus: Roſkaꝫcieſz áby ći ſiadali / á było rám trawy doſyć ná onym mieyſcu. Siádło tedy mężow w liczbie około piaci tyſiecy.

11. Těhdy Gežiſs wzal chleby / a když dijky včinil rozdáwal Včedlnijkům/ Včedlnijcy pak ſedijcým: Též y z Ryb yakž gſau mnoho chtěli.

A ták Jezus wziąwſzy ony chleby y vczyniwſzy dzięki / podzielił zwolennikom / zwolennicy záſię tym co ſiedzieli / ták że też y ony ryby ile iedno chćieli.

12. A když byli naſyceni/ řekl Včedlnijkům ſwým: Zběřte které zuoſtaly drobty / ať nezhynau.

A gdy iu ż mieli doſyć / rzekł Jezus zwolennikom ſwym: Zbierzcie okruſzki ktore zoſtały / żeby nic nie ginęło.

13. Tehdy ſebrali a naplnili dwanácte Koſſuow drobtuow z pěti chlebuow gečných/ kteřijž pozuoſtali po těch kteřijž gedli.

Zebráli tedy y pełne nákłádli dwánaśćie koſzow okruſzkow z pięciorgá chlebá ięczmiennego / ktore pozoſtáły tym co iedli.

14. Ti pak Lidé když vzřeli ten diw kterýž byl včinil/ prawili: Tento geſt giſtě Prorok/ kterýžby měl přigijti na Swět.

A przetoż oni vyzrawſzy cud ktory Jezus okazał / mowili: Tenći ieſt záprawdę on Prorok / ktory miał przydź ná świat.

15. Tehdy Gežiſs když poznal že by měli přigijti aby gey chytili a včinili Králem/ vſſel na Huoru opět ſám.

Rozwiedzac Jezus iż go przyſzedſzy vchwyćić mieli á vczynić krolem / vſzedł záſię ſam tylko ná gorę.

ו

16 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא נְחֶתוּ
תַּלְמִידַוְהִי לְיַמָּא׃

E Venuta la ſera, i ſuoi diſcepoli ſceſero al mare.

17 וִיתִבוּ בִּסְפִינְתָּא וָאתֵין
הֲווּ לְעֶבְרָא לִכְפַר־נַחוּם
וְחֶשְׁכַּת הֲוָת לָהּ וְלָא אֶתָא
הֲוָא לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ׃

Et eſſendo montati ſu la barca andauano di la dal mare verſo Capernaum e gia s'era fatto oſcuro, ne IESV *era venuto à loro.*

18 יַמָּא דֵּין אֶזְדְּקַף הֲוָא
עֲלַיְהוֹן מְטוּל דְּרוּחָא
רַבְּתָא נָשְׁבַת הֲוָת׃

Et il mare per vn gran vento che ſoffiaua, ſi gonfiò.

19 וּדְבַרוּ אֵיךְ אֶסְטַדְוָתָא
עֶסְרִין וְחַמְשָׁא אוֹ תְּלָתִין
וַחֲזוֹו לְיֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל
יַמָּא וְכַד קְרֶב לְוָת
סְפִינַתְהוֹן דְּחֶלוּ׃

Poi dunque che hebbero remato circa venticinque o trenta ſtadij, veggono IESV *caminare ſopra'l mare, & appreſſauaſi à la barca: & hebbero paura.*

20 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֶמַר לְ
הוֹן אֶנָא אֶנָא לָא
תֶּדְחֲלוּן׃

Ma egli diſſe loro, Son io, non habbiate paura.

21 וּצְבַו הֲווּ דְּנְקַבְּלוּנָיְהִי
בִּסְפִינְתָּא וּבָהּ בְּשָׁעְתָּא
סְפִינְתָּא הָי הֲוָת לְוָת
אַרְעָא הָי דְּאָזְלִין הֲווּ לָהּ׃

Eſſi dunque il volſero riceuer ne la barca, e ſubbito la barca arriuò a la terra, a laquale andauano.

22 וּלְיוֹמָא דְּבָתְרֵהּ הָו
כֶּנְשָׁא דְּקָאֵם הֲוָא בְּעֶבְרָא
דְּיַמָּא חֲזוֹו דִּסְפִינְתָּא
אַחְרִתָּא לַיְת הֲוָא תַּמָּן
אֶלָּא אֶן הָי דַּסְלֶקוּ לָהּ
תַּלְמִידֵא וּדְלָא עַל הֲוָא
עַמְּהוֹן יֵשׁוּעַ עַם
תַּלְמִידַוְהִי לִסְפִינְתָּא׃

Il giorno ſeguente, la turba che erà reſtata di la dal mare, vedendo che non era iui altra barca che quella ſola, ne laquale erano entrati i ſuoi diſcepoli: e che IESV *non era entrato co i ſuoi diſcepoli ne la barca, ma che i ſuoi diſcepoli ſoli ſen'erano andati.*

ו

16 וַיְהִי עֶרֶב וַיֵּרְדוּ תַלְמִידָיו
אֶל־הַיָּם׃

Y como ſe hizo tarde, decendieron ſus Diſcipulos à la mar.

17 וּבַעֲלוֹתָם אֶל־הָאֳנִיָּה בָּאוּ
לְעֵבֶר הַיָּם אֶל־כְּפַר נַחוּם וַיְהִי
חֹשֶׁךְ וְעוֹדֶנּוּ לֹא בָא אֲלֵיהֶם
יֵשׁוּעַ׃

Y entrando en vn nauio, venian de la otra parte de la mar hazia Capernaum. Y era ya eſcuro, y Ieſus no auia venido à ellos.

18 וַתִּשַׁב רוּחַ גְּדוֹלָה וְהַיָּם
הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר׃

Y la mar ſe començo à leuantar con vn gran viento.

19 וַיַּחְתְּרוּ כִּבְרַת הָאָרֶץ עֶשְׂרִים
וְחָמֵשׁ אוֹ שְׁלוֹשִׁים וַיִּרְאוּ אֶת־
יֵשׁוּעַ מְהַלֵּךְ עַל הַיָּם וְקָרֵב לָאֳנִיָּה
וַיִּרָאוּ׃

Y como ouieron nauegado como veynteycinco ó treynta eſtadios, veen à Ieſus que andaua ſobre la mar, y ſe acercaua àl nauio: y ouieron miedo.

20 וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אֲנִי הוֹה
אַל תִּירָאוּ׃

Mas el les dixo, Yo ſoy, no ayays miedo.

21 וַיֹּאבוּ לָקַחַת אוֹתוֹ בָּאֳנִיָּה
וּפִתְאוֹם נִהְיְתָה הָאֳנִיָּה אֶל־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֵלֶיהָ הָלָכוּ׃

Y ellos lo recibieron de buena gana en el nauio: y luego el nauio llegó á la tierra donde yuan.

22 וּמִמָּחֳרָת הֶהָמוֹן אֲשֶׁר קָם
לְעֵבֶר הַיָּם רוֹאֶה כִּי אֳנִיָּה
אַחֶרֶת לֹא הָיְתָה שָּׁם כִּי אִם
אַחַת הִיא אֲשֶׁר בָּהּ עָלוּ תַלְמִידָיו
וְכִי יֵשׁוּעַ לֹא בָא עִם תַּלְמִידָיו
בָּאֳנִיָּה כִּי אִם תַּלְמִידָיו לְבַדָּם
הָלָכוּ׃

El dia ſiguiente la companna que eſtaua de la otra parte de la mar, como vido que no auia alli otra nauezilla ſino vná, en la qual ſe auian entrado ſus Diſcipulos, y que Ieſus no auia entrado con ſus Diſcipulos en el nauio, mas que ſus Diſcipulos ſolos ſe auian ydo.

ε´.

16. Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

Et quand le ſoir fut venu, ſes diſciples deſcendirent à la mer.

17. Καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη γεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς.

Et eſtans montés en la naſſelle, tiroyent outre la mer vers Capernaum: & faiſoit deſia obſcur, & ſi n'eſtoit point Ieſus venu à eux.

18. Ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

Et la mer s'eſleua par vn grand vent qui ſouffloit.

19. Ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.

Apres donc qu'ils eurent ramé enuiron vingtcinq ou trente ſtades, ils voyent Ieſus cheminant ſur la mer, & s'approchant de la naſſelle: dont ils eurent peur.

20. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

Mais il leur dit, C'eſt moi ne craignez point.

21. Ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

Ils le receurent donc volentiers en la naſſelle, & incontinent la naſſelle print terre au lieu où ils alloyent,

22 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον.

Le lendemain les troupes qui eſtoyent demeurees de l'autre coſte de la mer, voyans qu'il n'y auoit point là de autre naſſelle, ſinon ceſte ſeule, en laquelle eſtoyent entrés ſes diſciples: & que Ieſus n'eſtoit point entré auec ſes diſciples en la naſſelle: mais que ſes diſciples s'en eſtoyent allés.

CAP. VI.

16. Vt autem ſero factum eſt, deſcenderunt diſcipuli eius ad mare.

When euen was nowe come / his diſciples went downe vnto the ſea.

17. Et cum aſcendiſſent navim, venerunt trans mare in Capharnaum, & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad eos Ieſus.

And entred into a ſhip / and went ouer the ſea towards Capernaum: & now it was darke / and Jeſus was not come to them.

18. Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

And the ſea aroſe with a great winde that blewe.

19. Cùm remigaſſent ergo quaſi ſtadia vigintiquinque aut triginta, vident Ieſum ambulantem ſuper mare, & proximum navi fieri, & timuerunt.

And when they had rowed about fiue and twentie / or thirtie furlongs / they ſaw Jeſus walking on the ſea / and drawing neere vnto the ſhip: ſo they were afrayed.

20. Ille autem dicit eis, Ego ſum, nolite timere.

But he ſayd vnto them / It is I: be not afrayed.

21. Voluerunt ergo accipere eum in navim: & ſtatim navis fuit ad terram quam ibant.

Then willingly they receyued him into the ſhip / and the ſhip was by and by at the land / whither they went.

22. Altera die, turba quæ ſtabat trans mare, vidit quia navicula alia non erat ibi niſi una, & quia non introiſſet cum diſcipulis ſuis Ieſus in navim, ſed ſoli diſcipuli eius abiiſſent.

The day following / the people which ſtoode on the other ſide of the ſea / ſawe that there was none other ſhip there / ſaue yͤ one / whereinto his diſciples were entred / & that Jeſus went not with his diſciples in yͤ ſhip / but that his diſciples were gone alone.

Das VI. Capitel.

16. Am abend aber / giengen die Jünger hinab an das Meer.

Om afftenen ginge Diſciplene ned til Haffuit.

17. Vnd tratten inn das Schiff / vnd kamen über das Meer / gen Capernaum / vnd es war ſchon finſter worden / vnd Jeſus war nicht zu jnen kommen.

Oc traadde i Skibet / oc komme offuer Haffuit / til Capernaum / oc det vaar allerede bleffuit mørckt / Oc Jheſus vaar icke kommen til dem.

18. Vnd das Meer erhub ſich von einem groſſen Winde.

Oc Haffuit gaff ſig op / aff it ſtort Vær.

19. Da ſie nun gerudert hätten bey fünffvndzweintzig oder dreiſſig Feldwegs / ſahen ſie Jeſum auff dem meer daher gehen / vnd nahe bey das ſchiff kommen / vnd ſie forchten ſich.

Der de haffde nu roet ved fem oc tiue eller tredive agre longt / da ſaae de Jheſum gaa paa Haffuit / oc komme nær til Skibet / Oc de frøctede.

20. Er aber ſprach zu jhnen: Ich bins / Förchtet euch nicht.

Da ſagde hand til dem / Det er ieg / Frøcter eder icke.

21. Da wolten ſie jhn in das Schiff nemen / vnd alſo bald war das Schiff am Lande / da ſie hin fuhren.

Saa vilde de tager hannem i Skibet / oc Skibet vaar ſtrax hoſſ Landet / ſom de fore til.

22. Des andern tages ſahe das Volck / das dißſeit des Meers ſtund / daß kein ander Schiff daſelbs war / denn das einige / darein ſeine Jünger getretten waren / vnd daß Jeſus nicht mit ſeinen Jüngern inn das Schiff getretten war / ſondern alleine ſeine Jünger waren weggefahren.

Den anden dag / ſaa Folcket / ſom ſtod paa denne ſide Haffuit / at der vaar inted andet Skib / vden det ene / der hans Diſciple vaare traadde vdi / oc at Jheſus traadde icke met ſine Diſciple i ſkibet / men hans Diſciple alene vaare farne offuer.

Kapitola VI.

16. A když byl wečer / sſtaupili Včedlnijcy geho k Moři.

A gdy był wieczor / puścili ſie zwolennicy iego do morzá.

17. A když wſtaupili na Lodij / plawili ſe přes Moře do Kaffarnaum: a tmy giž včiněny byly / a nepřiſſel byl Gežijš k njm.

Y wſiadſzy w łodź iechali za morze ku Kápernaum / á no iuż były ciemności / á Jezus nie przyſzedł do nich.

18. A Moře dutijm welikého wětru / zdwijhalo ſe.

Tedy morze gdy wſtał wielki wiátr poczęło ſie burzyć.

19. Tehdy když ſe giž byli odplawili honuow yako pětmecytma nebo třidceti / vzřeli Gežijſſe an chodij po Moři / a přibližugc ſe k Lodij / y báli ſe.

A gdy iuż odpłyneli iákoby ná dwu dzieſtu y piaci ábo ná trzech dzieſiat ſtáian / vyzreli Jezuſá chodzace° po morzu á przychodzacego ku łodzi / y vlękli ſie.

20. Ale on řekl gim: Jáť gſem / nebogtež ſe.

Lecz im on rzekł: Jaciem ieſt / nie boycie ſie.

21. Tehdy chtěli ho wzýti na Lodij a hned Lodj přiběhla k zemi kteréž ſe plawili.

A thák go z chucia wzieli w łodź / y nátychmiaſt łodź ſtánełá v oney kráiny do ktorey iechali.

22. Druhého pak dne / Záſtup kterýž byl za Mořem / widěl že giné Lodičky tu nebylo než ta gedna / na kterauž byli weſſli Včedlnjcy geho / a Gežijš newſſel byl s Včedlnjký ſwými na Lodij / ale ſami Včedlnijcy geho bylj ſe plawili.

Názáiutrz lud kthory ſtał zá morzem / gdy obaczyli że thám nie máſz drugiey łodzi / tylkoż oná iedná w ktora byli wſiedli zwolennicy iego / á iż Jezus nie wſiadł w łodź z zwolenniki ſwemi / iednoż ſámi zwolennicy iego viechali.

ו

23 אֶתַי הֲוַי דֵין אַלְפֵּא אַחרָנְיָתָא מֶן טְבֶרְיוּס עַל גֵּיב דּוּכְתָא הָי דְּאַכַלוּ בָּהּ לַחְמָא כַּד בָּרֶךְ יֵשׁוּעַ׃

E che erano venute de l'altre barche da Tiberiade, preſſo al luogo doue haueuano mangiato il pane, poi che il Signore hebbe rendute gratie.

24 וְכַד חֲזָא הוּ כֶּנְשָׁא דְּלָא הֲוָא תַּמָּן יֵשׁוּעַ אַף לָא תַּלְמִידוֹהִי סְלֶקוּ לְהָלֵין אַלְפֵּא וְאֶתוֹ לִכְפַר נַחוּם וּבָעֵין הֲווֹ לֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃

Quando dico la turba vide che IESV *non era li, ne i ſuoi diſcepoli, ſalirono ancor eſſi ne le barche, e vennero in Capernaum, cercando* IESV.

25 וְכַד אַשְׁכְּחוּהִי בְּעֶבְרָא דְיַמָּא אָמְרִין לֵהּ רַבַּן אֵמָתַי אֲתַיְתְּ לְהָרְכָא׃

Et hauendolo rittrouato di la dal mare, li diſſero, Maeſtro, quando veniſti tu quà?

26 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּבָעֵין אַנְתּוּן לִי לָא מֶטוּל דַּחֲזַיְתּוּן אָתְוָתָא אֶלָּא דְּאַכַלְתּוּן לַחְמָא וְסְבַעְתּוּן׃

IESV *riſpoſe loro, e diſſe, In verità, in verità vi dico, voi mi cercate, non perche hauete veduti i miracoli: ma perche hauete mangiato de pani, e ſtreui ſatiati.*

27 לָא תֶּפְלְחוּן מֵאכוּלְתָּא דְּאָבְדָא אֶלָּא מֵאכוּלְתָּא דַּמְקַוְיָא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם אֵידָא דַּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא נֶתֶּל לְכוֹן לְהָנָא גֵּיר אַבָּא חָתַם אֱלָהָא׃

Affaticateui non già per hauer il cibo che periſce, ma quello que dura à vita eterna, ilquale il Figliuol de l'huomo vi darà, percioche il Padre Iddio l'ha col ſuo ſigillo approuato.

28 אָמְרִין לֵהּ מָנָא נֶעְבֵּד דְּנֶפְלוּחַ עֲבָדָא דַּאֲלָהָא׃

Eſſi dunque li diſſero, Che faremo noi per operare l'opere di Dio?

ו

23 וְאֳנִיּוֹת אֲחֵרוֹת בָּאוּ מִטִּיבֶרְיוּס קְרוֹבוֹת לַמָּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ אָכְלוּ אֶת־הַלֶּחֶם בְּבָרְכוֹ אֲדֹנָי׃

Y que otras nauezillas auian arribado de Tiberia, junta àl lugar donde auian comido el pan, deſpues de auer el Sennor hecho gracias.

24 וְכַאֲשֶׁר רָאָה הֶהָמוֹן כִּי יֵשׁוּעַ לֹא הָיָה שָׁם וְלֹא תַלְמִידָיו וַיַּעֲלוּ עַל־הָאֳנִיּוֹת וַיָּבוֹאוּ בִּכְפַר נַחוּם מְבַקְשִׁים אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Como vido pues la companna que Ieſus no eſtaua alli, ni ſus Diſcipulos, entraron ellos tambien en las nauezillas, y vinieron à Capernaum buſcando à Ieſus.

25 וְכַאֲשֶׁר מָצְאוּ אוֹתוֹ בְּעֵבֶר הַיָּם אָמְרוּ לוֹ רַבִּי מָתַי בָּאתָ הֵנָּה׃

Y hallandolo de la otra parte de la mar, dixeronle, Rabbi, quando llegaſte aca?

26 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אַתֶּם מְבַקְשִׁים אוֹתִי לֹא כִּי רְאִיתֶם אוֹתוֹת כִּי־אִם כִּי אֲכַלְתֶּם מִן־הַלֶּחֶם וּשְׂבַעְתֶּם׃

Reſpondioles Ieſus, y dixo, Decierto decierto os digo, que me buſcays, no por las ſennales que aueys viſto, mas por el pan que comiſtes y os hartaſtes.

27 פַּעֲלוּ לֹא אֶת אֹכֶל הָאֹבֵד כִּי־אִם אֶת־אֹכֶל הַקָּם לְחַיֵּי עוֹלָם אֶת אֲשֶׁר בֶּן־הָאָדָם יִתֵּן לָכֶם כִּי אוֹתוֹ הָאָב חָתַם הָאֱלֹהִים׃

Obrad no para la comida que perece, mas para la comida que á vida eterna permanece, la qual el Hijo del hombre os darâ: porque à eſte ſennaló el Padre, es â ſaber Dios.

28 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה נַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נִפְעַל אֶת מַעֲשֵׂי אֱלֹהִים׃

Y dixeronle, Que haremos para que obremos las obras de Dios?

ϛʹ.

23. Ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου.

(Or d'autres naſſelles eſtoyent venues de Tiberias pres le lieu où ils auoyent mangé le pain apres que le Seigneur eut rendu grâces.)

24. Ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν.

Les troupes donc voyans que Ieſus n'eſtoit point là, ne ſes diſciples, eux auſſi monterent dedans les naſſelles, & vindrent en Capernaum, cerchãs Ieſus.

25. Καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας;

Et l'ayans trouué outre la mer, ils lui dirent, Maiſtre, quand es tu arriué ici?

26. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.

Ieſus leur reſpondit, & dit, En verité, en verité ie vous di, vous me cerchez nõ point pource que vous auez veu des ſignes, mais pource que vous auez mangé de pains, & auez eſte raſſaſiés.

27. Ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.

Trauaillez, non point apres la viande qui perit, mais apres celle qui eſt permanente à vie eternelle: laquelle le fils de l'homme vous donnera. Car le Pere, aſſauoir Dieu, l'a approuué de ſon cachet.

28. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, τί ποιοῦμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ;

Ils lui dirent donc, Que ferons-nous pour œuurer les œuures de Dieu?

CAP. VI.

23. Aliæ verò ſupervenerunt naves à Tiberiade iuxta locum ubi manducaverant panem, gratias agente Domino.

And that there came other ſhippes from Tiberias neere vnto the place where they ate the bread/ after the Lorde had giuen thankes.

24. Cùm ergo vidiſſet turba quia Ieſus non eſſet ibi, neque diſcipuli eius, aſcenderunt in naviculas, & venerunt Capharnaum quærentes Ieſum.

Nowe when the people ſawe that Jeſus was not there/ neither his diſciples/ they alſo tooke ſhipping/ and came to Capernaum/ ſeeking for Jeſus.

25. Et cùm inveniſſent eum trans mare, dixerũt ei, Rabbi, quando huc veniſti?

And when they had found him on the other ſide of the ſea / they ſayd vnto him/ Rabbi/ when cameſt thou hither?

26. Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Amen, amen dico vobis, quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.

Jeſus anſwered them/ and ſaid/ Verely/ verely I ſay vnto you / ye ſeeke mee not / becauſe ye ſaw the miracles / but becauſe ye ate of the loaues / and were filled.

27. Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater ſignavit Deus.

Labour not for the meat which periſheth/ but for the meate that endureth vnto euerlaſting life / which the Sonne of mã ſhall giue vnto you: for him hath God the Father ſealed.

28 Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus ut operemur opera Dei.

Then ſaid they vnto him / What ſhall we do / that we might worke the workes of God?

Das VI. Capitel.

23. Es kamen aber andre Schiffe von Tiberias nahe zu der ſtette/ da ſie das Brot geſſen hatten/ durch des HERRN danckſagunge.

Och der komme andre Skib fra Tiberias hart til den Sted / ſom de ode Brød / ved HERRENS tackſigilſe.

24. Da nun das Volck ſahe / daß Jeſus nicht da war / noch ſeine Jünger / tratten ſie auch in die Schiffe/ vnd kamen gen Capernaum / vnnd ſuchten Jeſum.

Der Folcket nu ſaa/ at Jheſus vaar der icke/ oc ey hans Diſciple / da traadde de oc i Skibet / oc komme til Capernaum / oc lete effter Jheſum.

25. Vnd da ſie jn funden jenſeit des Meers / ſprachen ſie zu jhm: Rabbi/ wenn biſt du herkommen?

Oc der de funde hannem paa hin ſide Haffuit/ ſagde de til hannem/ Rabbi/ naar eſt du kommen hid?

26. Jeſus antworttet jhnen / vnnd ſprach: Warlich / warlich / ich ſage euch: Jhr ſuchet mich/ nicht darumb/ daß jr Zeichen von mir geſehen habt/ Sondern daß jhr von dem Brot geſſen habt/ vnd ſeyt ſatt worden.

Jheſus ſuarede dem / oc ſagde/ Sandelige / ſandelige/ Jeg ſiger eder/ i lede effter mig/ icke fordi / at i haffue ſeet Tegen/ men faar i ode aff Brødet/ och bleffue mette.

27. Wircket ſpeiſe / nicht die vergänglich iſt / ſondern die da bleibet in das ewige Leben / welche euch des Menſchen Sohn geben wirdt / denn denſelbigen hat Gott der Vatter verſigelt.

Arbeyder paa mad / icke den ſom er forgengelig/ men den ſom bliffuer i det euige Liff / huilcken Menniſkens Søn ſkal giffue eder/ thi Gud Fader beſeglede hannem.

28. Da ſprachen ſie zu jhm: Was ſollen wir thun / das wir Gottes wercke wircken?

Da ſagde de til hannem/ Huad ſkulle wi gøre / at wi kunde arbeyde Gudsgerning

Kapitola VI.

23. Potom pak giné lodij byly připlauly od Tybernady/ k tomu mijſtu kdežto byli gedli chleby/ děkugijce Bohu.

Przyſzły też były drugie łodzie od Tyberyády / nie daleko mieyſca onego gdzie iedli chleb / gdy był Pan vczynił dzięki.

24. Protož když vzřel Zaſtup/ že Gežijſſe tu nenij ani Včedlnijkůw geho / wſtaupili na Lodij/ a přigeli do Kaffarnaum hledagijce Gežijſſe.

To gdy obaczył lud że thám Kryſtus nie był áni zwolennicy iego wſiedli y ſámi w łodzie / á przyſzli do Kápernaum ſzukáiąc Jezuſá.

25. A když ho nalezli za Mořem/ řekli gemu: Miſtře / kdy gſy ſem přiſſel?

A znalazſzy go zá morzem / rzekli mu: Miſtrzu á kiedyś tu przyſzedł?

26. Odpowěděl gim Gežijſſ a řekl: Giſtě giſtě prawijm wám: Hledáte mne/ ne proto že gſte diwy widěli / ale že gſte gedli chleby a naſyceni gſte.

Odpowiedział im Jezus y rzekł: Záprawdę záprawdę wam powiedam/ ſzukacie mie / nie iżeſcie widzieli cudá/ ále iżeſcie cny chleby iedli / y byliſcie náſyceni.

27 Způſobugte ne ten pokrm geſſto hyne / ale kterýž zuoſtáwa k žiwotu wěčnému / kterýž Syn člowěka dá wám. Nebo ten geſt Bůh Otec wyznamenal.

Prácuyćieſz nie o pokármie ktory ginie / ále o onym pokármie ktory trwa ku żywotowi wiecznemu/ ktory wam da Syn człowieczy / Abowiem tego zápieczętował Oćiec / to ieſt Bog.

28. Tehdy řekli k němu Co budeme činiti / abychom dělali dijla Božij?

Tedy oni rzekli: Coż czynić będziemy / ábychmy ſpráwowáli vczynki Boże?

ו

29 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן הָנַו עְבָדָא דַאלָהָא ד דְתְהַימְנוּן בְּמַן דְּהַו שַׁדַּר׃

Iesv riſpoſe, e diſſe loro, Queſta è l'opera di Dio, che voi crediate in colui ch'egli ha mandato.

30 אָמְרִין לֵהּ מָנָא אָתָא עָבֵד אַנְתְּ דְּנֶחְזֵא וְנְהַימֶן בָּךְ מָנָא סָעַר אַנְתְּ׃

Eſſi adunque li diſſero, Che ſegno fai tu, accioche noi lo vediamo, e crediamoti? Che operi tu?

31 אֲבָהַין מַנְנָא אֶכַלוּ בְּמַדְבְּרָא אַיכַּנָּא דַּכְתִיב דְּלַחְמָא מֶן שְׁמַיָּא יַהֵב לְהוֹן לְמֵאכַל׃

I noſtri padri mangioron la manna nel diſerto, ſi com'è ſcritto, Ei dette loro à mangiar il pane dal cielo.

32 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּלָא הְוָא מוּשֶׁא יַהֵב לְכוֹן ל לַחְמָא מֶן שְׁמַיָּא אֶלָּא אָבִי יָהֵב לְכוֹן לַחְמָא דְּקוּשְׁתָּא מֶן שְׁמַיָּא׃

Allor Iesv diſſe loro, In verità, in verità vi dico, che Moiſe non vi dette il pane dal cielo, ma mio Padre vi ha dato il vero pane dal cielo.

33 לַחְמֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא אִיתַוְהי הָו דְּנְחֵת מֶן שְׁמַיָּא וְיָהֵב חַיֵּא לְעָלְמָא׃

Imperoche il pane di Dio, è quello che è ſceſo dal cielo, e che da vita al mondo.

34 אָמְרִין לֵהּ מָרַן בְּכֻל־זְבַן הַב לַן לַחְמָא הָנָא׃

Eſſi dunque li diſſero, Signore, dacci ſempre queſto pane.

35 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶנָא אֶנָא לַחְמָא דְּחַיֵּא מַן ד דָאתֵא לְוָתִי לָא נֶכְפַּן וּמַן דַּמְהַימֶן בִּי לָא נֶצְהֵא לְעָלַם׃

E Iesv diſſe loro, Io ſono il pane de la vita: chi viene à me, non hauerà fame: e chi crede in me, non hauera mai piu ſete.

36 אֶלָּא אֶמְרֵת לְכוֹן דְּחֲזַיתוּנָי וְלָא מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן׃

Ma io v'ho detto che voi m'hauete veduto, e non credete.

ו

29 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם זֶה הוּא מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים אֲשֶׁר תַּאֲמִינוּ בְּאוֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁלַח הוּא׃

Reſpondió Ieſus, y dixoles, Eſta es la obra de Dios, es à ſaber, Que creays en el que el embió.

30 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו וּמַה־תַּעֲשֶׂה אוֹת אֲשֶׁר נִרְאֶה וְנַאֲמִין מַה־פּוֹעֵל אַתָּה׃

Dixeronle entonces, Que ſennal pues hazes tu, paraque veamos, y te creamos? Que obras?

31 אֲבוֹתֵינוּ אָכְלוּ אֶת־הַמָּן בַּמִּדְבָּר כַּאֲשֶׁר נִכְתָּב לֶחֶם מִשָּׁמַיִם נָתַן לָהֶם לֶאֱכֹל׃

Nueſtros padres comieron el Manna en el deſierto: como eſta eſcripto, Pan del cielo les diô à comer.

32 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר לָכֶם מֹשֶׁה לֹא נָתַן לָכֶם אֶת הַלֶּחֶם מִשָּׁמַיִם כִּי־אִם אָבִי נוֹתֵן לָכֶם אֶת־לֶחֶם נֶאֱמָן מִן־הַשָּׁמַיִם׃

Y Ieſus les dixo, Decierto decierto os digo que no os dió Moyſen pan del cielo: mas mi padre os dà el verdadero pan del cielo.

33 כִּי לֶחֶם אֱלֹהִים זֶה הוּא אֲשֶׁר יוֹרֵד מִשָּׁמַיִם וְנוֹתֵן אֶת־הַחַיִּים לָעוֹלָם׃

Porque el pan del cielo es aquel, que decendió del cielo, y da vida àl mundo.

34 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲדֹנִי תֵּן לָנוּ בְּכָל עֵת אֶת־הַלֶּחֶם הַזֶּה׃

Y dixeronle, Sennor, da nos ſiempre eſte pan.

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא הַלֶּחֶם הַחַיִּים כָּל־אֲשֶׁר בָּא אֵלַי לֹא יִרְעַב וַאֲשֶׁר מַאֲמִין בִּי לֹא יִצְמָא לְעוֹלָם׃

Y Ieſus les dixo, Yo ſoy el pan de vida: elque á mi viene, nunca aura hambre: Y el que en mi cree, no aurà ſed jamas.

36 אֲבָל אָמַרְתִּי לָכֶם גַּם־כִּי רְאִיתוּנִי וְאֵינְכֶם מַאֲמִינִים׃

Mas ya os he dicho, que aunque me aueys viſto, no me creeys.

ς'.

29. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.

Ieſus reſpondit, & leur dit, C'eſt ici l'œuure de Dieu, que vous croyiez en celui qu'il a enuoyé.

30. Εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

Adonc ils lui dirent, Quel ſigne dõc fais-tu afin que nous le voyions, & que nous croyions à toi? quelle œuure fais-tu?

31. Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

Nos peres ont mangé la manne au deſert, ainſi qu'il eſt eſcrit, Il leur a donné a manger le pain du ciel.

32. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

Ieſus donc leur dit, En verité, en verité ie vous di, Moyſe ne vous a point donné le pain du ciel: maïs mon Pere vous donne le vrai pain du ciel.

33. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

Car le pain de Dieu c'eſt celui qui eſt deſcendu du ciel, & qui donne vie au monde.

34. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.

Il lui dirent donc, Seigneur, donne nous touſiours ce pain-la.

35. Εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

Et Ieſus leur dit, Ie ſuis le pain de vie: qui vient à moi, n'aura point de faim: & qui croit en moi, n'aura iamais ſoif.

36. Ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.

Mais ie vous ai dit, que vous m'auez veu, & ſi ne croyez point.

CAP. VI.

29. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille.

Jeſus anſwered / and ſayde vnto them / This is the worke of God / that yee beleeue in him / whom he hath ſent.

30. Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu facis ſignum, ut videamus, & credamus tibi? quid operaris?

Then ſayde therefore vnto him / What ſigne ſheweſt thou then / that we may ſee it / and beleeue thee? what doeſt thou worke?

31. Patres noſtri manducaverunt manna in deſerto: ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis manducare.

Our Fathers did eate Manna in the deſert / as it is written / He gaue them bread from heauen to eate.

32. Dixit ergo eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, non Moyſes dedit vobis panem de cælo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verũ.

Then Jeſus ſaid vnto them / Verely, verely I ſay vnto you / Moſes gaue you not bread from heauen / but my Father giueth you the true bread from heauen.

33. Panis enim Dei eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.

For the bread of God is he which commeth downe from heauen / and giueth life vnto the worlde.

34. Dixerunt ergo ad eum, Domine, ſemper da nobis panem huc.

Then they ſayde vnto him / Lorde / euermore giue vs this bread.

35. Dixit autem eis Ieſus, Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet vnquam.

And Jeſus ſaid vnto them / I am the bread of life: he that commeth to me / ſhall not hunger / and he that beleeueth in mee / ſhall neuer thirſt.

36. Sed dixi vobis quia & vidiſtis me, non creditis.

But I ſayde vnto you / that ye alſo haue ſeene me / and beleeue not.

Das VI. Capitel.

29. Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jnen: Das iſt Gottes werck / daß jr an den glaubet / den er geſandt hat.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til dem / Det er Guds gerning / at i tro paa den / ſom hand vdſende.

30. Da ſprachen ſie zu jhm: Was thuſt du für ein Zeichen / auff daß wir ſehen vnd glauben dir? Was wirckeſt du?

Da ſagde de til hannem / huad gør du for it Tegen / paa det wi kunde ſee oc tro dig? Huad arbeyder du?

31. Vnſere Väter haben Manna geſſen inn der Wüſten / wie geſchrieben ſtehet: Er gab jhnen Brot vom Himmel zu eſſen.

Vore Fedre ode Manna i Ørcken / lige ſom ſcriffuit ſtaar / hand gaff dem Brød aff Himmelen at æde.

32. Da ſprach Jeſus zu jnen: Warlich / warlich / ich ſage euch / Moſes hat euch nicht Brot vom Himmel gegeben / ſondern mein Vater gibt euch das rechte Brot vom Himmel.

Da ſagde Jheſus til dem / Sandelige / ſandelige / ieg ſiger eder / Moſe gaff eder icke Brød aff Himmelen / men min Fader giffuer eder det rette Brød aff Himmelen.

33. Denn diß iſt das Brot Gottes / das vom Himmel kompt / vnd gibt der Welt das leben.

Thi dette er Guds Brød / ſom kommer aff Himmelen / oc giffuer Verden Liff.

34. Da ſprachen ſie zu jm: HERR / gib vns allweg ſolch Brodt.

Da ſagde til hannem / HERRE / giff oſſ altid ſaadant brød.

35. Jeſus aber ſprach zu jnen: Jch bin das Brot des Lebens / wer zu mir kompt / den wirdt nicht hungern / vnd wer an mich glaubet / den wirdt nimmermehr dürſten.

Jheſus ſagde til dem / Jeg er liffſens Brød / huo ſom kommer til mig / hand ſkal icke hungre / oc huo ſom tror paa mig / hand ſkal aldri tørſte.

36. Aber ich habs euch geſagt / daß jhr mich geſehen habt / vnd glaubet doch nicht.

Men ieg haffuer ſagd eder det / at i haffue ſeet mig / oc tro dog icke.

Kapitola VI.

29. Odpowěděl Gežijſs / a řekl gim: Totoť geſt dijlo Božij / abyſſte wěřili w toho kterěhož geſt on poſlal.

A Jezus odpowiedziawſzy rzekł im: Ták ieſt ſpráwá Boza / ábyſcie wierzyli w tego ktorego on poſłał.

30. Protož řekli k němu: Y kteréž ty znamenij činijſs / abychom widěli a wěřili tobě / co dělášs?

Ale mu oni rzekli: Coż wżdy ty zá znák okázuieſz / ábychmy vyzreli y wierzyli tobie? Coż wżdy czyniſz?

31. Otcowé naſſy gedli Mannu na pauſſti / yakož pſáno geſt / Chleb s Nebe dal gim gijſti.

Oycowieć naſzy iedli Mánnę ná puſzczy / iáko ieſt napiſano: Chleb niebieſki dał im áby go vżywáli.

32. Tehdy řekl gim Gežijſs: Giſtě giſtě prawijm wám: Ne Moyžijs dal wám chlěb s Nebe / ale Otec muog dawá wám chlěb s Nebe prawý.

Ná to im powiedział Jezus: Záprawdę záprawdę wam powiedam / nie dałci wam Moiżeſz tego chlebá niebieſkiego / álec wam Oćiec moy dawa prawdziwie on chleb niebieſki.

33. Neb chlěb Božij prawý geſt kterýž s Nebe ſſtaupil / a dáwá žiwot Swětu.

Abowiemći on chleb Boży ten ieſt ktory z niebá zſtąpił / y dáwa żywot świátu.

34. Tehdy řekli k němu: Pane / dáwayž nám wždycky chlěb ten.

Rzekli thedy k niemu: Pánie day nam záwżdy tego chlebá.

35. Y řekl gim Gežijſs. Ják gſem chlěb žiwota. Kdož přicházý ke mně / nebude lačněti: a kdož wěřij we mně / nebude žijzniti na wěky.

Ale im rzekł Jezus: Jamći ieſt on chleb żywotá / ten ktoryć do mnie przychodzi / żadnym ſpoſobem łáczen nie bedzie / á kto wierzy w mię / nigdy nie vprágnie.

36. Ale řekl gſem wám / že gſte widěli mne / a newěřili gſte.

Leczciem wam powiedział: Iżeſcie mię też widzieli / á wżdy nie wierzycie.

ו

37 כֹּל דְּיָהֵב לִי אָבִי לְוָתִי יֵאתֵא וּמַן דַּלְוָתִי יֵאתֵא לָא אַפְּקֵהּ לְבַר׃

Tutto cio che il Padre mi da, verrà à me, e colui che vienne à me, io non lo ſcaccio fuore.

38 דְּנֶחְתֵּת מֶן שְׁמַיָּא לָא הֲוָא דְּאֶעְבֵּד צֶבְיָנִי אֶלָּא צֶבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃

Imperoche io ſon diſceſo dal cielo, non per far la mia volontà, ma la volontà di colui che m'ha mandato.

39 הָנָא דֵּין צֶבְיָנֵהּ דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי דְּכֹל דִּיהַב לִי לָא אוֹבֵד מֶנֵּהּ אֶלָּא אַקִימִיוּהִי בְּיוֹמָא אַחְרָיָא׃

E la volontà del Padre, che m'ha mandato, è queſta, che di tutto quel ch'ei m'ha dato: io non ne perda niente, ma che io lo riſuſciti ne l'ultimo giorno.

40 הָנַו גֵּיר צֶבְיָנֵהּ דְּאָבִי דְּכֹל דְּחָזֵא לִבְרָא וּמְהַיְמֶן בֵּהּ יֶהֱוֹון לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם וְאֶנָא אַקִימִיוּהִי בְּיוֹמָא אַחְרָיָא׃

Queſta è ancor la volontà di colui che m'ha mandato, che chiunque vede il Figliuolo, e crede in lui, habbia vita eterna & per ciò io lo riſuſcitarò nell'vltimo giorno.

41 יְהוּדָיֵא דֵּין רָטְנִין הֲווּ עֲלַוְהִי דְּאָמַר דְּאֶנָא אֶנָא לַחְמָא דְּנֶחְתֵּת מֶן שְׁמַיָּא׃

I Giudei dunque mormorauano di lui, percioch'egli haueua detto, Io ſono il pane che ſon diſceſo dal cielo.

42 וְאָמְרִין הֲווּ לָא הֲוָא הָנָא יֵשׁוּעַ בַּר יוֹסֵף הָו דַּחְנַן יָדְעִין לַאֲבוּהִי וְלֶאֱמֵהּ וְאֵיכַנָא אָמַר הָנָא דְּמֶן שְׁמַיָּא נֶחְתֵּת׃

E diceuano, Non è coſtui IESV *figliuol di Ioſef, delquale noi conoſciamo il Padre e la madre? Come dunque dice egli, Io ſon diſceſo dal cielo?*

43 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לָא תְּרַטְנוּן חַד עַם חַד׃

Allor IESV *riſpoſe, e diſſe loro, Non mormorate tra voi.*

ו

37 כֹּל־אֲשֶׁר נְתָנוֹ לִי הָאָב יָבוֹא אֵלַי וַאֲשֶׁר יָבוֹא אֵלַי אֵינֶנִּי מַשְׁלִיךְ אוֹתוֹ לַחוּץ׃

Todo loque el Padre me dà vendrá à mi: y àlque à mi vieme, no lo echo fuera.

38 כִּי יָרַדְתִּי מִשָּׁמַיִם לֹא אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה אֶת־רְצוֹנִי כִּי אִם אֶת־רְצוֹנוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Porque he decendido del cielo, no para hazer mi voluntad mas la voluntad del que me embió.

39 זֹאת הִיא רְצוֹן אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי לְמַעַן־כֹּל אֲשֶׁר נְתָנוֹ לִי לֹא אֹבַד מִמֶּנּוּ כִּי אִם אֲקִימֶנּוּ אֲנִי בְּיוֹם אַחֲרוֹן׃

Y eſta es la voluntad del que me embiò, es à ſaber, del Padre. Que todo loque me diere, no pierda deello, mas que lo reſuſcite, en el dia poſtrero.

40 וְזֹאת הִיא רְצוֹנוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי לְמַעַן־כֹּל־הָרוֹאֶה אֶת־הַבֵּן וּמַאֲמִין בּוֹ יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם וַאֲקִימֶנּוּ אָנֹכִי בְּיוֹם אַחֲרוֹן׃

Item, eſta es la voluntad del que me embió, Que todo aquel que vee ál Hijo, y cree en el, aya vida eterna: y yo lo reſuſcitaré en el dia poſtrero.

41 וַיִּלּוֹנוּ עָלָיו הַיְּהוּדִים כִּי אָמַר אֲנִי הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר יָרַדְתִּי מִשָּׁמָיִם׃

Murmurauan entonces deel los Iudios, porque auia dicho. yo ſoy el pan que decendi del cielo.

42 וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא יֵשׁוּעַ בֶּן־יוֹסֵף אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יָדַעְנוּ אֶת־אָבִיו וְאִמּוֹ וְאֵיכָכָה תֹּאמַר זֶה כִּי מִשָּׁמַיִם יָרַדְתִּי׃

Y dezian, No es eſte Ieſus, el hijo de Ioſeph, cuydá madre y padre noſotros conocemos? como pues dizeeſte, Que del cielo he decendido?

43 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם אַל־תִּלּוֹנוּ אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ׃

Y Ieſus reſpondió, y dixoles No murmureys entre voſotros.

ϛʹ.

37. Πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

Tout ce que mon Pere me donne viendra à moi, & ie ne ietterai point hors celui qui viendra à moi.

33. Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

Car ie ſuis deſcendu du ciel non point pour faire ma volonté mais la volonté de celui qui m'a enuoyé.

39. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ, ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Et c'eſt ici la volonté du Pere qui m'a enuoyé, que ie ne perde riẽ de tout ce qu'il m'a donné: mais que ie le reſſuſcite au dernier iour.

40. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Et c'eſt ici auſſi la volonté de celui qui m'a enuoyé, que quiconque contẽple le Fils, & croit en icelui, ait vie eternelle: & pourtant ie le reſſuſciterai au dernier iour.

41. Ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

Les Iuifs donc murmuroyent de lui pource qu'il auoit dit: Ie ſuis le pain deſcendu du ciel.

42. Καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

Car ils diſoyent, N'eſt-ce pas ici Ieſus le fils de Ioſeph, duquel nous cognoiſſons le pere & la mere? comment donc dit ceſtui-ci, Ie ſuis deſcendu du ciel?

43. Ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων.

Ieſus donc reſpondit, & leur dit, Ne murmurez point entre vous.

CAP. VI.

37. Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eiiciam foras.

All that the Father giueth me, ſhall come to me: and him that commeth to mee, I caſt not away.

38. Quia deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatē meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

For I came downe from heauen, not to do mine owne will, but his wil which hath ſent me.

39. Hæc eſt enim voluntas eius qui miſit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die.

And this is the Fathers will which hath ſent me, that of all which he hath giuen me, I ſhould loſe nothing, but ſhould raiſe it vp againe at the laſt day.

40. Hæc eſt autem voluntas Patris mei, qui miſit me, ut omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

And this is the will of him that ſent me, that euery man which ſeeth the Sonne, & beleeueth in him, ſhould haue euerlaſting life: and I will raiſe him vp at the laſt day.

41. Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis qui de cælo deſcendi.

The Iewes then murmured at him, becauſe he ſaid, I am the bread, which is come downe from heauen.

42. Et dicebant, Nónne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos novimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic, Quia de cælo deſcendi?

And they ſayde, Is not this Ieſus the ſonne of Ioſeph, whoſe Father and mother we know? How them ſaith he, I came downe from heauen?

43. Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis, Nolite murmurare invicem.

Ieſus then anſwered, and ſaid vnto them, Murmure not among your ſelues.

Das VI. Capitel.

37. Alles was mir mein Vater gibt/ das kompt zu mir / vnd wer zu mir kompt/ den werde ich nicht hinauß ſtoſſen.

Alt huad min Fader giffuer mig/ det kommer til mig/ oc huo ſom kommer til mig/ den ſkal ieg icke vdſtøde.

38. Denn ich bin vom Himmel kommen / nicht daß ich meinen willen thue / ſondern des der mich geſandt hat.

Thi ieg er kommen aff Himmelen / icke at ieg ſkal gøre min vilie / men hans ſom mig vdſende.

39. Daß iſt aber der wille des Vatters/ der mich geſandt hat/ daß ich nichts verliere von allem/ daß er mir gegeben hat/ ſondern daß ichs aufferwecke am Jüngſten tage.

Oc det er Faderens vilie/ ſom mig vdſende/ At ieg ſkal inted miſte aff alt det ſom hand gaff mig/ men at ieg ſkal opuecke det paa den yderſte dag.

40. Das iſt aber der wille deß/ der mich geſandt hat/ daß/ wer den Son ſihet vnd glaubet an jhn / habe das ewige Leben/ vnd ich werde jn aufferwecken am Jüngſten tage.

Oc det er hans vilie ſom mig vdſende/ at/ huo ſom ſeer Sonnen/ oc tror paa hannem/ ſkal haffue det euige Liff/ Och ieg ſkal opuecke hannem paa den yderſte dag.

41. Da murreten die Jüden darüber/ daß er ſagte: Ich bin das Brot/ das vom Himmel kommen iſt.

Da knurrede Jøderne der faare/ at hand ſagde/ ieg er det Brød/ ſom kom aff Himmelen.

42. Vnd ſprachen: Iſt diſer nicht Jeſus Joſephs Son / des Vater vnnd Mutter wir kennen? Wie ſpricht er denn: Ich bin vom Himmel kommen?

Oc de ſagde/ Er icke denne Jheſus Joſephs Søn/ hues Fader oc Moder wi kende? Huorledis ſiger hand da / ieg kom aff Himmelen?

43. Jeſus antworttet/ vnd ſprach zu jhnen: Murret nicht vntereinander.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ knurrer icke iblant huer andre.

Kapitola VI.

37. Wſſecko což mi dáwá Otec/ ke mně přijgde: a toho kdož ke mně přijgde/ newywrhu wen:

Cożkolwiek mnie dawa Oćiec/ do mnie przyidźie/ á tego co do mnie przyidźie/ nie wyrzucę precz.

38. Neb gſem sſtaupil s Nebe/ ne abych činil wůli mau/ ale wuoli toho kterýž mne poſlal.

Gdyżem zſtąpił z niebá/ nie iżbych czynił wolą moię/ lecz wolą onego ktory mię poſłał.

39. Tato geſt pak wuole toho kterýž mne poſlal Otcowa/ abych wſſecko což mi dal neſtratil toho/ ale abych wzkřijſyl to w naypoſlednějſſý den.

A tać ieſt wola Oycá onego ktory mię poſłał/ iżbym z kolwiekby on mnie dał/ nieſtracił z nie/ ale to wzbudził w on oſtateczny dźień.

40. Nebo tato geſt wůle Otce mého kterýž mne poſlal/ aby každý kdož widij Syna a wěřij w něho/ měl žiwot wěčný/ a yať gey wzkřijſym w den naypoſlednějſſý.

A tákći ieſtći thá wola onego ktory mię poſłał/ iżby káżdy ktory widźi Syná á wierzy weń/ miał żywot wieczny/ á ia go wzbudzę w on oſtátni dźień.

41. Protož reptali Židé o to/ že řekl: Já gſem chléb kterýž gſem s Nebe sſtaupil.

A przetoż Zidowie ſzemráli o nim iż powiedał: Jamći ieſt on chleb ktorym z niebá zſtąpił.

42. Y prawili: Wſſak tento geſt Gežijš Syn Jozeffuow/ gehož my Otce y Matku známe? Kterak pak tento prawij: Že gſem s Nebe sſtaupil?

A mowili: Izaż ten nie ieſt Jezus ſyn Jozefow/ ktoregoſmy znali oycá y mátkę? Jakoż tedy ten powieda/ że z niebá zſtąpił?

43. Tehdy odpowěděl Gežijš/ a řekl gim: Nereptayte wespolek.

Ale Jezus uczyniwſzy odpowiedź rzekł do nich: Nie ſzemrzyćie miedzy ſobą.

ו

44 לָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח ד
דְּיֵאתֵא לְוָתִי אֶלָּא אֶן
נַגְדֵּהּ אַבָּא דְּשַׁדְּרַנִי וְאֶנָא
אֲקִימִיוּהִי בְּיַוְמָא אַחֲרָיָא׃

Niuno puo Venire a me, ſe il Padre che m'ha mandato non lo tira: & io lo riſuſcitarò ne l'Vltimo giorno.

45 כְּתִיב גֵּיר בַּנְבִיָּא
דְּיֶהֱווּן כֻּלְּהוֹן מַלְּפֵא
דַּאלָהָא כֻּל מַן דְּשָׁמַע
הָכִיל מֶן אַבָּא וְיָלֶף מֶנֵּהּ
אָתֵא לְוָתִי׃

Egli è ſcritto ne i Profeti. E ſaranno tutti anmaeſtrati da Dio. Ciaſcuno dunque che ha Vdito dal Padre, & ha imparato, Viene à me.

46 לָא הְוָא דְּחָזֵא אֱנָשׁ
לַאבָּא אֶלָּא מַן דְּמֶן אֱלָהָא
אִיתַוְהִי הָו הוּ חָזָא לַאבָּא׃

Non gia che alcuno habbi Veduto il Padre, ſe non colui che e da Dio: eſſo ha Veduto il Padre.

47 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּמַן דַּמְהַיְמֶן בִּי אִית
לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

In Verità, in Verità Vi dico, Chi crede in me, ha Vita eterna.

48 אֶנָא אֶנָא לַחְמָא
דְּחַיֵּא׃

Io ſon il pane de la Vita.

49 אֲבָהַיְכוֹן אֶכַלוּ מַנְנָא
בְּמַדְבְּרָא וּמִיתוּ׃

I Voſtri padri mangioron la manna nel diſerto, e ſon morti.

50 הָנַו דֵּין לַחְמָא דַּנְחֶת
מֶן שְׁמַיָּא דְּיֵאכוּל אֱנָשׁ
מֶנֵּהּ וְלָא יְמוּת׃

Queſto è il pane che è ſceſo dal cielo, à fine che l'huomo che ne mangiarà non muoia.

51 אֶנָא אֶנָא לַחְמָא חַיָּא
דְּמֶן שְׁמַיָּא נְחֶתֶת וְאֶן
אֱנָשׁ יֵאכוּל מֶן הָנָא לַחְמָא
יְחֵא לְעָלַם וְלַחְמָא אֵינָא
דְּאֶנָא אֶתֵּל פַּגְרִי הוּ דְּעַל
אַפַּי חַיַּוְהִי דְּעָלְמָא יָהֵב
אֶנָא׃

Io ſon il pan Viuo, che ſon diſceſo dal cielo: ſe alcuno mangiarà di queſto pane, Viuerà in eterno: e il pane ch'io darò, è la mia carne, laquale io darò per la Vita del mondo.

ו

44 אִישׁ לֹא יוּכַל לָבוֹא אֵלַי
אִם לֹא אָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי
יִמְשְׁכֵהוּ וַאֲנִי אֲקִימֶנּוּ בְּיוֹם
אַחֲרוֹן׃

Ninguno puede venir à mi, ſi el padre, que me embió, no lo truxere: y yo lo reſuſcitare en el dia poſtrero.

45 נִכְתַּב הָיָה בַּנְּבִיאִים וְכָל־
בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי יְהוָה לָכֵן כָּל־שׁוֹמֵעַ
מִן הָאָב וְלוֹמֵד בָּא אֵלַי׃

Eſcripto eſta en los Prophetas, Y ſerán todoz enſennados de Dios. anſique todo aquel que oyó del Padre, y aprendió, viene á mi.

46 לֹא כִּי אֶת־הָאָב אִישׁ רָאָה
כִּי אִם הַהוֶה מֵאֱלֹהִים הוּא רָאָה
אֶת־הָאָב׃

No que alguno aya viſto ál Padre, ſi no aquel que vino de Dios eſte ha viſto ál Padre.

47 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
הַמַּאֲמִין בִּי יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם׃

Decierto dacierto os digo que el que cree en mi, tiene vida eterna.

48 אֲנִי הוּא לֶחֶם הַחַיִּים׃

Yo ſoy el pan de vida.

49 אֲבוֹתֵיכֶם אָכְלוּ אֶת־הַמָּן
בַּמִּדְבָּר וַיָּמוּתוּ׃

Vueſtros padres comieron el Manna en el deſierto, y ſon muertos:

50 זֶה הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם
יָרַד לְמַעַן כָּל־אֲשֶׁר יֹאכַל מִמֶּנּוּ
לֹא יָמוּת׃

Eſte es el pan que deciende del cielo paraque el que de el comiere no muera.

51 אֲנִי הוֶה הַלֶּחֶם חַי אֲשֶׁר
מִשָּׁמַיִם יָרַדְתִּי אִם אִישׁ יֹאכַל
מִן הַלֶּחֶם הַזֶּה יִחְיֶה לְעוֹלָם
וְהַלֶּחֶם אֲשֶׁר אֲנִי אֶתֵּן בְּשָׂרִי הוּא
אֲשֶׁר אֲנִי אֶתֵּן עַל־חַיֵּי הָעוֹלָם׃

Yo ſoy el pan biuo que he decendido del cielo: ſi alguno comiere deeſte pan, biuirá para ſiempre: y el pan que yo daré, es mi carne, laqual yo daré por la vida del mundo.

ϛʹ.

44. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Nul ne peut venir à moi, ſi le Pere, qui m'a enuoyé ne le tire: & ie le reſſuſciterai au dernier iour?

45. Ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ τοῦ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρός με.

Il eſt eſcrit es Prophetes, Et ils ſerōt tous enſeignés de Dieu. Quiconque a ouï du Pere, & a apprins, vient à moi.

26. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα.

Non point qu'aucun ait veu le Pere, ſinon celui qui eſt de Dieu: ceſtui la a veu le Pere.

47. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

En verite en verité ie vous di, Qui croit en moi a vie eternelle.

48. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.

Ie ſuis la pain de vie.

49. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.

Vos Peres ont mange la manne au deſert, & ſont morts.

50. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.

C'eſt ici le pain qui eſt deſcendu du ciel, afin que ſi quelcun en mange, il ne meure point.

51. Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

Ie ſuis le pain viuifiant, qui ſuis deſcendu du ciel: ſi quelcun mange de ce pain-ici, il viura eternellement: & le pain que ie donnerai, c'eſt ma chair, laquelle ie donnerai pour la vie du monde.

CAP. VI.

44. Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum: & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

No man can come to me / except the Father / which hath ſent me/draw him: and I will raiſe him vp at the laſt day.

45. Eſt ſcriptum in Prophetis, Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me.

It is written in the Prophets / And they ſhalbe all taught of God. Euery man therefore that hath heard / and hath learned of the Father / commeth vnto me.

46. Non quia Patrem vidit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo: hic vidit Patrem.

No that any man hath ſeene the Father/ſaue he which is of God/he hath ſeene the Father.

47. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam.

Verely/verely I ſay vnto you / He that beleeueth in me / hath euerlaſting life.

48 Ego ſum panis vitæ.

I am the bread of life.

49. Patres veſtri manducaverunt manna in deſerto: & mortui ſunt.

Your fathers did eat Manna in the wildernes / and are dead.

30. Hic panis de cælo deſcendens, ut ſi quis ex ipſo manducaverit non moriatur.

This is the bread / which commeth downe from heauen / that thee which eateth of it/ ſhould not die.

51. Ego ſum panis vivus, qui de cælo deſcendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

I am the liuing bread/ which came down from heauen: if any man eate of this bread / he ſhall liue for euer: and the bread that I will giue /is my fleſh / which I will giue for the life of the world.

Das VI. Capitel.

44. Es kan niemand zu mir kommen/ es ſey denn / daß jhn ziehe der Vater / der mich geſandt hat / vnd ich werde jhn aufferwecken am Jüngſten tage.

Der kand ingen komme til mig / vden ſaa er / at Faderen / ſom mig vdſende / drager hannem / oc ieg ſkal opuecke hannem paa den yderſte dag.

45. Es ſtehet geſchriben in den Propheten: Sie werden alle von Gott gelehret ſein. Wer es nun höret vom Vater / vnd lernets / der kommet zu mir.

Der ſtaar ſcreffuit i Propheterne / De ſkulle alle bliffue lærde aff Gud. Huo ſom hører det nu aff Faderen / och lærer det / hand kommer til mig.

46. Nicht / daß jemand den Vater habe geſehen / ohn der vom Vater iſt / der hat den Vater geſehen.

Icke / at nogen haffuer ſeet Faderen / vden den ſom er aff Faderen / hand haffuer ſeet Faderen.

47. Warlich / warlich / Ich ſage euch: Wer an mich glaubet / der hat das ewige Leben.

Sandelige / ſandelige / ieg ſiger eder / Huo ſom tror paa mig / hand haffuer der euige Liff.

48. Ich bin das Brodt des Lebens.

Jeg er Liffſens Brød.

49. Euere Väter haben Manna geſſen inn der Wüſten / vnd ſind geſtorben.

Eders Fedre ode Manna i Orcken /oc ere døde.

49. Diß iſt das Brodt das vom Himmel kompt / auff daß / wer davon iſſet / nicht ſterbe.

Dette er det Brød ſom kommer aff Himmelen / paa det huo ſom der aff æder / icke ſkal dø.

51. Ich bin das Lebendige Brodt vom Himmel kommen / Wer von diſem Brodt eſſen wirdt / der wirdt Leben inn ewigkeit / vnd das Brot / daß ich geben werde / iſt mein Fleiſch / welches ich geben werde für das leben der Welt.

Jeg er det Leffuendis Brød / ſom kom aff Himmelen / huo ſom æder aff dette Brød / hand ſkal leffue i euighed. Och det Brød / ſom ieg vil giffue / er mit Kød / huilcket ieg vil giffue / for Verdens Liff.

Kapitola VI.

44. Žádný nemůže přigijti ke mně / gedině leč Otec muog kterýž mne poſlal / přitahne ho / a yá gey w poſlednj den wzkřijſým.

Zadenći do mnie przyydź nie może / ieſliż Ociec ktory mie poſlał nie pociagnie go / á ia go wzbudzę w on oſtáteczny dzień.

45. Pſáno geſt w Prorocých: Budau wſſyckni včenj od Boha. Protož každý kdož geſt ſlyſſal od Otce / a naučil ſe / přijgde k mně.

Jeſtći nápiſano w Prorocech: Y będą wßyſcy vczonemi od Bogá / á przeto ktokolwiek od Oycá ſłyßał y náuczył ſie / ten do mnie przyydźie.

46. Ne žeby kdo widěl Otce / gedině kterýž geſt od Boha / tenť geſt widěl Otce.

Nie iżeby kto Oycá widźieć miał / tylko then ktory ieſt od Bogá / tenći widźiał Oycá.

47. Giſtě giſtě prawijm wám / kdož wěřij we mne / máť žiwot wěčný.

Záprawdę záprawdę wam powiedam: Then ktory wierzy w mie / ma żywot wieczny.

48. Ják gſem chleb žiwota.

Jamći ieſt chleb on żywotá.

49. Otcowé waſſy gedli Mannu na Pauſſti / a zemřeli gſau.

Oycowieć wáßy iedli Mánnę ná pußczy / y pomárli.

50. Tentoť geſt chléb s Nebe ſſtupugijcý / budeli kdo z něho gijſti / neumřeť.

Thenći ieſt chleb on ktory z niebá zſtąpił / iż kto go pożywa / nie vmrze.

51. Ja gſem chléb žiwý / kterýž gſem s Nebe ſſtaupil. Budeli kdo gijſti z Chléba tohoto / žiw bude na wěky: A chléb kterýž yá dám / Tělo mé geſt / genž dám za žiwot Swěta.

Jaćiem ieſt chleb ożywiáiacy / ktorym z niebá zſtąpił / ieſliby kto iadł z tego chleba / żyć będźie ná wieki. A chleb ktory ia dam / ieſtći moie ćiáło ktore ia dam zá żywot świátá.

ו

52 נָצִין הֲווֹ דֵּין יְהוּדָיֵא חַד עַם חַד וָאמְרִין אַיְכַנָּא מֶשְׁכַּח הָנָא פַּגְרֵהּ דְּנִתֵּל לַן לְמֵאכַל׃

I Giudei dunque contendeuano fra loro, dicendo, Come puo coſtui darci la ſua carne à mangiare?

53 וֶאמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאֵן לָא תֵאכְלוּן פַּגְרֵהּ דַּבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא וְתֶשְׁתּוּן דְּמֵהּ לֵית לְכוֹן חַיֵּא בַּקְיוּמְכוֹן׃

Allora Iesv diſſe loro, In verità, in verità vi dico, Se voi nõ mangiate la carne del Figliuol de l'huomo, e non beuete il ſuo ſangue, non hauete vita in voi.

54 דָּאכֵל דֵּין מֶן פַּגְרִי וְשָׁתֵא מֶן דְּמִי אִית לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם וֶאנָא א אַקִּימִיוּהִי בְּיוֹמָא אַחְרָיָא׃

Chi mangia la mia carne, e beue il mio ſangue, ha vita eterna: & io lo riſuſcitarò ne l'vltimo giorno.

55 פַּגְרִי גֵּיר שַׁרִירָאִית אִיתוֹהִי מֵאכוּלְתָּא וַדְמִי שַׁרִירָאִית אִיתוֹהִי מ מַשְׁתְּיָת׃

Imperoche la mia carne è veramente cibo, e il mio ſangue è veramente beuanda.

56 מַן דָּאכֵל פַּגְרִי וְשָׁתֵא דְּמִי בִּי מְקַוֵּא וֶאנָא בֵּהּ׃

Chi mangia la mia carne, e beue il mio ſangue, ſta in me, & io in lui:

57 אַיְכַנָּא דְּשַׁדְּרַנִי אַבָּא חַיָּא וֶאנָא חַי אֶנָא מֶטוּל אַבָּא וּמַן דְּנֵכְלַנִי אַף הָו נֵחֵא לְעָלַם׃

Si come il Padre che viue m'ha mandato, coſi io viuo per il Padre: e colui che mi mangerà viuerà ancora per cagion mia.

58 הָנַו לַחְמָא דְּנְחֵת מֶן שְׁמַיָּא לָא הָנָא אַיךְ דָאכַלוּ אֲבָהַיְכוֹן מַנָּא וּמִיתוּ מַן דָּאכֵל מֶן הָנָא לַחְמָא נֵחֵא לְעָלַם׃

Queſto è il pane che è ſceſo dal cielo: non gia come i padri voſtri mangioron la manna, e morirono: chi mangia queſto pane viuerà in eterno.

ו

52 וַיָּרִיבוּ הַיְּהוּדִים בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר אֵיךְ יוּכַל הַלָּז לָתֵת לָנוּ אֶת־בְּשָׂרוֹ לֶאֱכֹל׃

Entonces los Iudios contendian entreſi, diziendo, Como puede eſte darnos ſu carne à cõer:

53 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם לֹא יֹאכְלוּ אֶת־בְּשַׂר בֶּן־הָאָדָם וְאִם לֹא תִשְׁתּוּ אֶת־דָּמוֹ לֹא יִהְיוּ לָכֶם בְּעַצְמְכֶם הַחַיִּים׃

Y Ieſus les dixo, Decierto decierto os digo que ſi no comierdes la carne del Hijo del hombre y beuierdes ſu ſangre, no tendreys vida en voſotros.

54 הָאֹכֵל אֶת־בְּשָׂרִי וְהַשֹּׁתֶה אֶת־דָּמִי יִהְיוּ לוֹ חַיֵּי עוֹלָם וַאֲנִי אֲקִימֶנּוּ בְּיוֹם אַחֲרוֹן׃

Elque come mi carne, y beue mi ſangre, tiene vida eterna: y yo lo reſuſcitaré en el dia poſtrero.

55 כִּי בְשָׂרִי בֶּאֱמֶת אֹכֶל הוּא וְדָמִי בֶּאֱמֶת שְׁתִי הוּא׃

Porque mi carne, verdaderamente es comida: y mi ſangre verdaderamente es beuida.

56 הָאוֹכֵל אֶת־בְּשָׂרִי וְהַשֹּׁתֶה אֶת־דָּמִי יְהוּא בִּי וַאֲנִי אֶהְיֶה בּוֹ׃

Elque come mi carne, y beue mi ſangre, en mi permanece, y yo en el.

57 כַּאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אָבִי הַחַי כֵּן אֲנִי חַי בַּעֲבוּר הָאָב וַאֲשֶׁר אוֹכֵל אוֹתִי גַּם הוּא יִחְיֶה בַּעֲבוּרִי׃

Como me embió el Padre Biuiente, y yo biuo por el Padre, anſi tambien elque me come el tambien biuirà por mi.

58 זֶה הוּא הַלֶּחֶם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם יָרַד לֹא כַּאֲשֶׁר אָכְלוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֶת הַמָּן וַיָּמוּתוּ כָּל אֲשֶׁר יֹאכַל אֶת הַלֶּחֶם הַזֶּה יִחְיֶה לְעוֹלָם׃

Eſte es el pan que decendió del cielo: no como vueſtros padres comieron el Manna, y ſon muertos: elque come deeſte pan, biuirá eternalmente.

ς'.

52. Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;

Les Iuifs donc ſe debatoyent entr'eux, diſans, Comment nous peut ceſtui ci donner ſa chair à manger?

53. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.

Lors Ieſus leur dit, En verité, en verité ie vous di, Que ſi vous ne mangez la chair du Fils de l'homme, & ne beuuez le ſang d'icelui, vous n'aurez point vie en vous meſmes.

54. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon ſang, a vie eternelle: & ie le reſſuſciterai au dernier iour.

55. Ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.

Car ma chair eſt vrayement viande, & mon ſang eſt vrayement breuuage.

56. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

Celui qui mange ma chair & qui boit mon ſang, demeure en moi, & moi en lui.

57. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ.

Comme le pere qui eſt viuant m'a enuoyé, ie ſuis viuant de par le Pere: ainſi celui qui me mangera, viura auſſi de par moi.

58. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

C'eſt ici le pain qui eſt deſcendu du ciel: non point comme vos Peres ont mangé la manne, & ſont morts: qui mangera ce pain-ici, viura eternellement.

CAP. VI.

52. Litigabant ergo Iudæi adinvicem, dicentes, Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?

Then the Jewes ſtroue among them ſelues/ſaying/ How can this man giue vs his fleſh to eat?

53. Dixit ergo eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

Then Jeſus ſaid vnto them/ Verely/verely I ſay vnto you / Except ye eat the fleſh of the Sonne of man/and drinke his blood/yee haue no life in you.

54. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam : & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.

Whoſoeuer eateth my fleſh / and drinketh my blood/hath eternall life/and I will rayſe him vp at the laſt day.

55. Caro enim mea, verè eſt cibus : & ſanguis meus, verè eſt potus.

For my fleſh is meate in deede/and my blood is drinke in deede.

56. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.

He that eateth my fleſh/and drinketh my blood/dwelleth in me/and I in him.

57. Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem : & qui manducat me, & ipſe vivet propter me.

As the liuing Father hath ſent me/ ſo liue I by the Father / and he that eateth me/euen he ſhall liue by me.

58. Hic eſt panis qui de cælo deſcendit. Nō ſicut manducaverunt patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.

This is the bread which came downe from heauen : not as your fathers haue eaten Manna / and are dead. He that eateth of this bread / ſhall liue for euer.

Das VI. Capitel.

52. Da zancketen die Jüden vntereinander / vnd ſprachen: Wie kan diſer vns ſein Fleiſch zu eſſen geben?

Da kiffuedis Jøderne iblant huer andre / oc ſagde / huorledis kand denne giffue oſſ ſit Kød at æde?

53. Jeſus ſprach zu jhnen: Warlich warlich / ich ſage euch / Werdet jhr nicht eſſen das Fleiſch des Menſchen Sohns / vnd trincken ſein Blut / ſo habt jr kein Leben in euch.

Jheſus ſagde til dem / Sandelige / ſandelige / ieg ſiger eder / der ſom i icke æde Menniſkens Søns Kød / oc dricke hans Blod / da haffue i inted Liff i eder.

54. Wer mein Fleiſch iſſet / vnd trincket mein Blut / der hat das ewige leben / vnd ich werde jhn am Jüngſten tage aufferwecken.

Huo ſom æder mit Kød / oc dricker mit Blod / hand haffuer det euige Liff / oc ieg ſkal opuecke hannem paa den yderſte dag.

55. Denn mein Fleiſch iſt die rechte Speiſe / vnd mein Blut iſt der rechte Tranck.

Thi mit Kød er den rette Mad / oc mit Blod er det rette Dricke.

56. Wer mein Fleiſch iſſet / vnnd trincket mein Blut / der bleibet inn mir vnd ich inn jhm.

Huo ſom æder mit Kød oc dricker mit Blod / hand bliffuer i mig / oc ieg i hannem.

57. Wie mich geſandt hat der lebendige Vater / vnd ich lebe vmb des Vaters willen / Alſo / wer mich iſſet / derſelbige wirdt auch leben vmb meiner willen.

Lige ſom den Leffuendis Fader vdſende mig / oc ieg leffuer for Faderens ſkyld / lige ſaa / huo mig æder / den ſamme ſkal oc leffue for min ſkyld.

58. Diß iſt das Brodt / das vom Himmel kommen iſt. Nicht wie eure Väter haben Manna geſſen / vnd ſind geſtorben / Wer diß Brodt iſſet / der wirdt leben in ewigkeit.

Dette er det Brød / ſom er kommet aff Himmelen. Icke ſom eders Fedre ode Manna / oc ere døde / huo ſom æder dette Brød hand ſkal leffue euindelige.

Kapitola VI.

52. Tehdy hádali ſe Zidě weſpolek / řkauce : Kterak může tento nam dáti Tělo ſwě k gedenij ?

Wádziliſie tedy Zydowie iedni przeciw drugim mowiac: Jákoż ten może nam dáć ciáło ſwe ábyſmy ie iedli ?

53. Protož řekl gim Gežijš: Giſtě giſtě prawijm wám: Nebudeteli gijſti Těla Syna Cžlowěka / a pijti geho Krwe / nebudete mijti žiwota w ſobě.

Ale im rzekł Jezus: Záprawdę záprawdę wam powiedam / ieſli nie będziecie ieść ciáłá Syná cżłowieczego / y pić iego krwie / nie macie żywothá w ſobie.

54 Kdož gij mě Tělo a pige mau Krew / mať žiwot wěčný / a yá gey wzkřijſſým w naypoſlednějſſý den.

Ktoż pożywa ciáłá mego / y pije moie krew / ma żywoth wieczny / á ia go wzbudzę w oſtátni dzień.

56. Nebo Tělo mě prawě geſt Pokrm / a Krew má prawě geſt nápog.

Abowiem ciáło moie prawdziwie ieſt pokarm / á krew moiá prawdziwie ieſt picie.

55. Kdož gij mě Tělo a pige mau Krew / we mně přebýwá a yá w něm.

Kto pożywa mego ciáłá / á pije moie krew / we mnie mieſzka á ia w nim.

57. Jakož mne poſlal žiwý Otec / y yá žiw gſem pro Otce: a kdož gij mne / y on žiw bude pro mne.

Jáko mie poſłał on żywiący Oćiec / y ia żywę przez Oycá / tákże y ten co mie będzie pożywał / żyć będzie przez mię.

58. Tentoť geſt chlěb kterýž geſt s Nebe ſſtaupil. Ne yako Otcowě waſſy gedli Mannu na Pauſſti / a zemřeli. Kdož gij Chlěb tento / žiw bude na wěky ?

Thenći ieſt chleb on ktory z niebá zſtąpił / nie ták iáko oycowie wáſzy iedli Mánnę y pomárli. Kto ieść będzie ten chleb / żyć będzie ná wieki.

ו

59 הָלֵין אֲמַר בַּכְנוּשְׁתָּא
כַּד מַלֶּף בִּכְפַר־נַחוּם׃

Queſte coſe diſſe ne la ſinagoga, inſegnando in Capernaum.

60 וְסַגִּיאֵא דְּשְׁמַעוּ מֶן
תַּלְמִידַוְהִי אֶמְרִין קַשְׁיָא
הִי מֶלְּתָא הָדָא מַנּוּ מ
מֶשְׁכַּח לְמֶשְׁמְעָה׃

Molti dunque de ſuoi diſcepoli hauendolo vdito, diſſero, Queſto parlare è duro, chi lo puo vdire?

61 יֵשׁוּעַ דֵּין יָדַע בְּנַפְשֵׁה
דְּרָטְנִין עַל הָדָא ת
תַּלְמִידַוְהִי וְאֶמַר לְהוֹן ה
הָדָא מַכְשְׁלָא לְכוֹן׃

E IESV hauendo conoſciuto in ſe ſteſſo che i ſuoi diſcepoli mormorauano di queſto, diſſe loro, Queſto vi ſcandaliza?

62 אֶן תֶּחְזוּן הָכִיל לַבְרֵה
דְּאֶנָשָׁא דְּסָלֶק לְאַתְרָא
דְּאִיתַוְהִי הֲוָא מֶן קְדִים׃

Che ſarà dunque ſe voi vedrete il Figliuol de l'huomo ſalire dou'egli era prima?

63 רוּחָא הִי דְּמַחְיָא
פַּגְרָא לָא מַהְנֵא מֶדֶּם
מֶלֵּא דְּאֶנָא מַלֶּל עַמְּכוֹן
רוּחָא אֶנֵין וְחַיֵּא אֶנֵין׃

Lo Spirito è quel che viuifica, la carne non gioua niente: le parole ch'io vi dico, ſono ſpirito e vita.

64 אֶלָּא אִית אֶנָשָׁא
מֶנְּכוֹן דְּלָא מְהַימְנִין יָדַע
הֲוָא גֵּיר יֵשׁוּעַ מֶן קְדִים
מַנּוּ אֶנּוּן אַילֵין דְּלָא מ
מְהַימְנִין וּמַנּוּ הוּ דְּמַשְׁלֶם
לֵה׃

Ma ce ne ſono alcuni di voi che non credeno. Perche IESV ſapeua da principio chi fuſſen quelli che non crederebbeno, e chi fuſſe quello che l haueua à tradire.

65 וְאָמַר הֲוָא לְהוֹן
מֶטּוּל הָנָא אֶמְרֵת לְכוֹן
דְּלָא אֶנָשׁ מֶשְׁכַּח דְּנֵאתֵא
לְוָתִי אֶן לָא יְהִיב לֵה מֶן
אָבִי׃

E diceua, Per queſto vi diſſi che niſſuno puo venire à me, ſe non gli è dato dal Padre mio.

ו

59 וְאֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר
בְּעֵדָה מְלַמֵּד בִּכְפַר נַחוּם׃

Eſtas coſas dixo en la Synoga enſennando en Capernaum.

60 וְרַבִּים מִתַּלְמִידָיו שֹׁמְעִים
אָמְרוּ קָשֶׁה הוּא הַדָּבָר הַזֶּה מִי
יוּכַל לִשְׁמוֹעַ אוֹתוֹ׃

Y muchos de ſus Diſcipulos oyendo lo dixeron, Dura es eſta palabra, y quien la puede oyr?

61 וְיֵשׁוּעַ בְּדַעְתּוֹ בְּנַפְשׁוֹ כִּי
מַלִּינִים עַל־זֹאת תַּלְמִידָיו אָמַר
לָהֶם הֲזֹאת תַּכְשִׁילְכֶם׃

Y ſabiendo Ieſus en ſi miſmo que ſus Diſcipulos murmurauan deeſto, dixoles, Eſto os eſcandaliza?

62 וְאִם־תִּרְאוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם
לַעֲלוֹת שָׁמָּה אַיו בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה׃

Pues que ſerá, ſi vierdes àl Hijo del hombre que ſube donde eſtaua primero?

63 הָרוּחַ הִיא אֲשֶׁר תְּחַיֶּה וְהַבָּשָׂר
אֵינֶנּוּ מוֹעִיל מְאוּמָה הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם רוּחַ
וְחַיִּים הֵמָּה׃

El Eſpiritu es el que dà vida · la carne à nada à prouecha: las palabras que yo os hablo, Eſpiritu ſon, y vida ſon.

64 אֲבָל הוֹוִים מִכֶּם אֲנָשִׁים
אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים כִּי יָדַע
יֵשׁוּעַ מִקֶּדֶם אֶת־אֲשֶׁר אֵינָם
מַאֲמִינִים וּמִי זֶה הוּא אֲשֶׁר
יִמְסֹר אוֹתוֹ׃

Mas ay algunos de voſotros que no creen. Porque Ieſus deſde el principio ſabia quien eran losque no auian de creer, y quien lo auia de entregar.

65 וַיֹּאמֶר לָכֵן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי
אִישׁ לֹא יוּכַל לָבוֹא אֵלַי אִם
לֹא נִתַּן לוֹ יְהוָה מֵאָבִי׃

Y dezia, Por eſſo os he dicho, Que ninguno puede venir à mi, ſino le fuere da dode mi padre.

ϛʹ.

59. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ.

Il dit ces choſes en la ſynagogue, enſeignant en Capernaum.

60. Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;

Pluſieurs donc de ſes diſciples l'ayans ouï, dirent, Ceſte parole eſt rude, qui la peut ouïr?

61. Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;

Mais Ieſus ſachant en ſoimeſme que ſes diſciples murmuroyent de cela, leur dit, Ceci vous ſcandalize il?

62. Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;

Que ſera ce donc ſi vous voyez le Fils de l'homme monter là où il eſtoit premierement.

63. Τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν.

C'eſt l'Eſprit qui viuifie: la chair ne profite rien: les paroles que ie vous di ſont eſprit & vie.

64. Ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἳ οὐ πιστεύουσιν. ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν.

Mais il y en a d'entre-vous qui ne croyent point. Car Ieſus ſauoit dés le commencement qui ſeroyent ceux qui ne croiroyent point, & qui ſeroit celui qui le trahiroit.

65. Καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

Dont il leur dit, Pourtant vous ai-ie dit, que nul ne peut venir à moi, s'il ne lui eſt donné de mon Pere.

CAP. VI.

59. Hæc dixit in ſynagoga docens in Capharnaum.

These things ſpake he in the Synagogue/ as he taught in Capernaum.

60. Multi ergo audientes ex diſcipulis eius, dixerunt, Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?

Many therefore of his diſciples (when they heard this) ſayde/ This is an hard ſaying: who can heare it?

61. Sciens autē Ieſus apud ſemetipſum, quia murmurarent de hoc diſcipuli eius, dixit eis, Hoc vos ſcandalizat?

But Jeſus knowing in him ſelfe/ that his diſciples murmured at this/ ſaid vnto them/ Doeth this offend you?

62. Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius?

When then if ye ſhould ſee the Sonne of man aſcende vp where he was before?

63. Spiritus eſt qui viviſicat: caro non prodeſt quicquam verba, quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt.

It is the Spirit that quickneth: the fleſh profiteth nothing: the words that I ſpeake vnto you/ are ſpirit and life.

64 Sed ſunt quidam ex vobis, qui non credunt, Sciebat enim ab initio Ieſus qui eſſent non credentes, & quis traditurus eſſet eum.

But there are ſome of you that beleeue not: for Jeſus knewe from the beginning/ which they were that beleeued not/ & who ſhould betray him.

65. Et dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo poteſt venire ad me, niſi fuerit ei datum à Patre meo.

And he ſayde/ Therefore ſaid I vnto you/ that no man can come vnto me/ except it be giuen vnto him of my Father.

Das VI. Capitel.

59. **Solches ſaget er in der Schule/ da er lehrete zu Capernaum.**

Saadant ſagde hand i Scholen/ der hand lærde i Capernaum.

60. **Vil nun ſeiner Jünger/ die das höeeten/ ſprachen: Das iſt eine harte rede/ wer kan ſie hören?**

Mange aff hans Diſciple/ der de nu det hørde/ ſagde/ Denne er en haard Tale/ huo kand høre hende?

61. **Da Jeſus aber bey ſich ſelbs mercket/ daß ſeine Jünger darüber murreten/ ſprach er zu jhnen: Ergert euch das?**

Der Jheſus merckte ved ſig ſelff/ at hans Diſciple knurrede der faare/ da ſagde hand til dem/ Forager det eder?

62. **Wie/ wenn jhr denn ſehen werdet des Menſchen Sohn aufffahren dahin/ da er vor war?**

Huorledis/ naar i da ſee Menniſkens Søn farder op/ ſom hand vaar før?

63. **Der Geiſt iſts/ der da lebendig machet/ das Fleiſch iſt kein nütze. Die wort die ich rede/ die ſind Geiſt vnd ſind Leben.**

Det er Aanden ſom gør leffuendis/ Kødet er inted nytteligt. De ord ſom ieg taler/ de ere Aand oc de ere Liff.

64. **Aber es ſind etliche vnter euch/ die glauben nicht. Denn Jeſus wuſte von anfang wol/ welche nicht glaubend waren/ vnd welcher jn verrahten würde.**

Men der ere nogle iblant eder/ ſom icke tro. Thi Jheſus viſte vel aff begyndelſen/ huilcke ſom icke trode/ oc huilcken hannem ſkulde forraade.

65. **Vnd er ſprach: Darumb hab ich euch geſaget/ Niemand kan zu mir kommen/ es ſey jm denn von meinem Vater gegeben.**

Oc hand ſagde. Der faare ſagde ieg til eder/ Ingen kand komme til mig/ Vden det giffuis hannem af min Fader.

Kapitola VI.

59. Toto mluwil w Sſkolě vče w Kaffarnaum.

To mowił w bożnicy vcząc w Kápernaum.

60. Tehdy mnozý z Včedlnijkuow geho vſlyſſawſſe/ řekli: Twrdá geſt tato řeč/ y kdo gi mŭže ſlyſſeti?

Wiele ich tedy z zwolennikow iego to ſłyſząc mowili: Przykreć to ſą ſłowa y ktoż tego ſłuchać może?

61. Ale wěda a Gežijš ſám w ſobě/ žeby proto reptali Včedlnijcy geho/ řekl gim: Toto wás pohorſſuge?

A ták wiedząc Jezus ſam v ſiebie/ iż o tym ſzemrali zwolennicy iego/ rzekł do nich: Y toż was obraża?

62. Co/ když pak vzřijte Syna Człowěka/ an wſtupuge kdež prwě byl?

Coż gdybyśćie vyzreli Syna człowieczego wſtepuiącego tám gdzie był pierwey?

63. Duch geſt kterýž obžiwuge/ ale tělo neproſpijwá ničehěhož. Slowa kteráž yá mluwil gſem wám/ Duch a žiwot gſau.

Duchći ieſt ktory ożywia/ ćiáło nic nie ieſt pożyteczno. Słowa ktore ia wam powiedam/ duch ſą y żywot.

64. Ale gſau někteřij z wás/ kteřijž newěřij. Wěděl zagiſté Gežijš od počátku/ kdoby byli wěřijcý/ a kdoby ho měl zraditi.

Leczći ſą niektorzy z was co niewierzą/ Abowiem wiedział od początku Jezus ktorzy byli ci co niewierzyli/ y tego ktory go zdrádzić miał.

65. Y prawil: Protoř gſem wám řekl/ že žádný nemuože přigijti ke mně/ leč by gemu dáno bylo od Otce mého:

Y mowił: Dla thegoć wam powiedział/ iż żaden nie może przyść ku mnie/ ieſliż mu to nie będzie dáno od Oycá moiego.

ו

66 מֶטוּל הָדָא מֶלְּתָא סַגִּיאֵא מֶן תַּלְמִידַוְהִי אֶזַלוּ לְבֶסְתַּרְהוֹן וְלָא מְהַלְּכִין הֲווֹ עַמֵּהּ׃

Da quell'hora molti de ſuoi diſcepoli ſene tornorono in dietro, e non andauano piu con eſſolui.

67 וֶאמַר יֵשׁוּעַ לַתְרֵעֲסַרְתֵּה לְמָא אַף אַנְתּוּן צָבֵין אַנְתּוּן לְמֵאזַל׃

Iesv dunque diſſe à i dodici, Volete ancor voi andaruene?

68 עֲנָא שֶׁמְעוּן כֵּאפָא וֶאמַר מָרִי לְוָת מַן נֵאזֵל מֶלֵּא דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם אִית לָךְ׃

Allora Simon Pietro gli riſpoſe, Signore, à chi andaremo noi? tu hai le parole de la vita eterna.

69 וַחְנַן הַימֵנַן וִידַעַן דַּאנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא חַיָּא׃

E noi habbiamo creduto e conoſciuto che tu ſei Chriſto il Figliuol di Dio viuēte.

70 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הָוָא אֶנָא גְּבֵיתְכוֹן לַתְרֵעֲסַר וּמֶנְּכוֹן חַד סָטָנָא הוּ׃

Riſpoſe loro Iesv, Non v'ho io eletti voi dodici, e vno di voi è diauolo?

71 אָמַר הֲוָא עַל יְהוּדָא בַּר שֶׁמְעוּן סְכַרְיוּטָא הָו גֵּיר עָתִיד הֲוָא דְּיַשְׁלְמִיוּהִי חַד מֶן תְּרֵעֲסַר׃

E diceua di Giuda iſcariote figliuol di Simone: percioche coſtui l'haueua à tradire, eſſendo egli vno de dodici.

ו

66 וּבַעֲבוּר דָּבָר הַזֶּה רַבִּים מִתַּלְמִידָיו הָלְכוּ לְאָחוֹר וְעוֹד לֹא הָלְכוּ עִמּוֹ׃

Deſde eſto muchos de ſus Diſcipulos boluieron atrás, y ya no andauan con el.

67 וַיֹּאמֶר אֶל־שְׁנֵים עָשָׂר הֲלֹא גַּם אַתֶּם תֹּאבוּ לַהֲלֹךְ מִמֶּנִּי׃

Dixo entonces Ieſus à los Doze, Quereys hos voſotros yr tambien.

68 וַיַּעַן לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה אֲדֹנָי אֶל־מִי נֵהֵלֵךְ דִּבְרֵי חַיֵּי עוֹלָם הוֹיִם לָךְ׃

Y reſpondióle Simon Pedro, Sennor, aquien yremos? tienes palabras de vida eterna:

69 וַאֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים וְיָדַעְנוּ כִּי אַתָּ הוּה הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֵל־חָי׃

Y noſotros creemos, y conocemos, Que tu eres el Chriſto, el hijo del Dios biuiente.

70 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲלֹא אֲנִי בָחַרְתִּי אֶתְכֶם שְׁנֵים עָשָׂר וְאֶחָד מִמֶּכֶם מַכְלִים הוּא׃

Ieſus les reſpondió, No os heyo eſcogido Doze, y el vno de voſotros es diablo?

71 וַיְדַבֵּר עַל־יְהוּדָה בֶּן־שִׁמְעוֹן אִישׁ כַּרְיוֹת כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר עָתִיד הָיָה לִמְסוֹר אוֹתוֹ וְהוּא הָיָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר׃

Y hablaua de Iudas de Simon Iſcariota: porque eſte era elque lo auia de entregar, elqual era vno de los Doze.

ϛʹ.

66. Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.

Dés ceſte heure-la pluſieurs de ſes diſciples s'en allerent en arriere, & ne cheminoyent plus auec lui.

67. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;

Dont Ieſus dit aux douze, Et vous ne vous en voulez-vous point auſſi aller?

68. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

Simon Pierre donc lui reſpondit, Seigneur, à qui nous en irons-nous? tu as les paroles de vie eternelle.

69. Καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

Et nous auons creu, & auons cognu que tu es le Chriſt le Fils du Dieu viuant.

70. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν;

Ieſus leur reſpondit, Ne vous ai ie pas choiſi vous douze, & l'vn de vous eſt diable?

71. Ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτην· οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

Or diſoit-il cela de Iudas Iſcariot, fils de Simon: car c'eſtoit celui à qui il deuoit aduenir de le trahir, combien qu'il fuſt l'vn de douze.

ז

1 בָּתַר הָלֵין מְהַלֵּךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בַּגְלִילָא לָא גֵּיר צָבֵא הֲוָא לַמְהַלָּכוּ בִּיהוּד מֶטוּל דִּיהוּדָיֵא בָּעֵין הֲווֹ לְמֶקְטְלֵהּ׃

Doppo queſto Iesv conuerſaua in Galilea: percioche non voleua conuerſare in Giudea, imperoche i Giudei cercauano d'ammazzarlo.

2 וַקְרִיב הֲוָא עֵדְעִדָּא דַּמְטַלֵּא דִּיהוּדָיֵא׃

Ora era vicino il giorno de la feſta de Giudei, che è de tabernacoli.

ז

1 וַיְהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בַּגָּלִיל כִּי לֹא אָבָה לְהַלֵּךְ בִּיהוּדָה כִּי בִקְשׁוּ הַיְּהוּדִים לְהָרְגוֹ׃

Y paſſadas eſtas coſas, andaua Ieſus en Galilea: que no queria andar en Iudea, porque los Iudios procurauan de matarlo.

2 וְקָרוֹב הָיָה הַחַג הַיְּהוּדִים חַג הַסֻּכּוֹת׃

Y era cerca el dia de la Fieſta de los Iudios, De las Cabannas.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

ΚΑὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

Apres ces choſes Ieſus conuerſoit en Galilee: car il ne vouloit point conuerſer en Iudee, pource que les Iuifs cerchoyent de le mettre à mort.

2. Ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία.

Or la feſte des Iuifs, dite des tabernacles, eſtoit prochaine.

CAP. VI.

66. Ex hoc multi diſcipulorum eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

From that time/ many of his diſciples went back / and walked no more with him.

67 Dixit ergo Ieſus ad duodecim, Nunquid & vos vultis abire?

Then ſaid Jeſus to the twelue / Wil ye alſo go away?

68. Reſpondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Then Simon Peter anſwered him/ Maſter/ to whom ſhall we go? Thou haſt the wordes of eternall life.

69. Et nos credimus & cognovimus quia tu es Chriſtus filius Dei vivi.

And we beleeue and knowe that thou art the Chriſt the Sonne of the liuing God.

70. Reſpondit ei Ieſus, Nónne ego vos duodecim elegi: & ex vobis unus diabolus eſt?

Jeſus anſwered them/ Haue not J choſen you twelue/ and one of you is a deuill?

71. Dicebat autem Iudam Simônis Iſcariotem: hic enim erat traditurus eũ, cùm eſſet unus ex duodecim.

Now he ſpake it of Judas Jſcariot y ſonne of Simon: for he it was that ſhould betray him / though he was one of the twelue.

CAP. VII.

POſt hæc ambulabat Ieſus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

After theſe thinges /, Jeſus walked in Galile/& would not walke in Judea: for the Jewes ſought to kill him.

2. Erat autem in proximo dies feſtus Iudæorum.

Now the Jewes feaſt of the tabernacles was at hand.

Das VI. Capitel.

66. Von dem an giengen ſeiner Jünger vil hinderſich/ vnd wandelten fort nicht mehr mit jhm.

Oc fra den tid ginge mange aff hans Diſciple bag ſig/ och vandrede lenger icke mere met hannem.

67. Da ſprach Jeſus zu den zwölffen: wolt jhr auch weg gehen?

Da ſagde Jheſus til de Tolff/ ville oc i gaa bort?

68. Da antworttet jhm Simon Petrus: HERR / wo hin ſollen wir gehen? Du haſt Wort des ewigen Lebens.

Da ſuarede Simon Petrus hannem HERRE/ huort ſkulle wi gaa hen? Du haffuer det euige Liffs Ord.

69. Vnd wir haben geglaubet/ vnd erkannt/ daß du biſt Chriſtus der Son des lebendigen Gottes.

Oc wi trode och foeſtode/ at du eſt Chriſtus/ den leffuendis Guds Søn.

70. Jeſus antworttet jm: Habe ich nicht euch zwölffe erwehlet/ vnd euer einer iſt ein Teufel?

Jheſus ſuarede hannem / Vdualde teg icke eder Tolff/ oc en aff eder er en Dieffuel.

71. Er redet aber von dem Juda Simon Jſcharioth / derſelbige verrieth jn hernach/ vnd war der zwölffen einer.

Men hand talede om Juda Simon Jſcharioth/ den ſamme forraadde hannem der effter / oc vaar en aff de Tolff.

Das VII. Capitel.

DArnach zog Jeſus vmbher in Galilea/ denn er wolte nicht in Judea vmbher ziehen/ darumb/ daß jhm die Jüden nach dem leben ſtelleten.

DEr effter drog Jeſus omkring i Galilea/ Thi hand vilde icke drage omkring i Judea/ Fordi/ at Jøderne ſtode effter hans Liff.

2. Es war aber nahe der Jüden Feſt der Laubrüſt.

Oc Jødernis Høytid ſom vaar Løffſaleanis beredelſe vaar nær.

Kapitola VI.

66. Od toho pak čaſu mnozý z Včedlnijkuow geho odeſſli zpět/ a giž s nim nechodili.

Od tegoż cżáſu wiele z zwolenników odſtapili go/ áni z nim więcey chodźili.

67. Protož řekl Gežijſs ke Dwanácti: Zdaliž y wy chcete odgjti?

Zátym Jezus rzekł onym dwiemánaśćie: Azali y wy chcecie idź precż?

68. Y odpowěděl gemu Sſimon Petr: Pane/ k komu půgdeme? a ty ſlowa wěčneho žiwota maſs:

Ale mu náтho odpowiedźiał Symon Piotr: Pánie do kogoż idź mamy? Ty maſz ſłowá żywotá wieczne°.

69. A myť wěřijme a poznali gſme/ že gſy ty Kryſtus Syn Boha žiwého.

A myſmy vwierzyli y poználiſmy / żeś ty ieſt Kryſtus on Syn Bogá żywego.

70. Odpowěděl gim Gežijſs: Wſſak gſem já wás dwanácte wywolil / a geden z wás Diabel geſt.

Náтho im odpowiedźiał Jezus: Izalim ia nie dwunaśćie was obrał/ lecż ieden z was ieſt dyabeł:

71. A to řekl o Gidáſſowi Sſimona Yſkaryothſkého: Neb gey ten měl zraditi/ a gſa geden ze Dwanácti.

A toć mowił o Judaſzu Symonowym ſynu Iſkáriocie/ bo go ten zdradźić miał/ gdyż był ieden z onych dwunaśćie.

Kapitola VII.

POtom pak Gežijſs bydlil w Galilei/ nebo nechtěl býtj w Judſké Kragině že hledali ho zabiti.

TEdy Jezus przemieſzkawał potym w Gálileicy/ bo niechćiał w Żydowſtwie przebywáć/ iż nań cżyháli Żydowie iákoby go zábić.

2. A byl blijzko den Swátečnij židowſký Stánkuow.

A było bliſko świetho Kucżek Żydowſkie.

ז

3 וַאמַרוּ לֵהּ אַחַוְהִי ל
לְיֵשׁוּעַ שַׁנָּא לָךְ מֶכָּא וְזֵל
לִיהוּד דְּנֶחְזוּן תַּלְמִידַיךְ
עֲבָדָא דְּעָבֵד אַנְתְּ׃

I ſuoi fratelli dunque li diſſero, Partiti di qui, e vattene in Giudea, accioche i tuoi diſcepoli ancora veggano quel che tu fai.

4 לַיְת גֵּיר אְנָשׁ דְּעָבֵד
מֶדֶם בְּטוּשְׁיָא וְצָבֵא הוּ
דַּבְגֶלְיָא נֶהְוֵא אֶן הָלֵין
עָבֵד אַנְתְּ חַוִּא נַפְשָׁךְ
לְעָלְמָא׃

Imperoche niuno fa coſa alcuna in occulto, che cerchi di portarſi ingenuamente, ſe tu fai queſte coſe, moſtrati te ſteſſo al mondo.

5 אַף לָא גֵּיר אַחַוְהִי
הַיְמֶנוּ הֲווֹ בֵּהּ בְּיֵשׁוּעַ׃

(Perche ne anco i ſuoi fratelli credeuano in lui,)

6 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ זַבְנִי
דִילִי עַד מָא לְהָשָׁא לָא
מְשָׁא זַבְנְכוֹן דֵּין דִּילְכוֹן
בְּכֻל עִדָּן מְטַיַּב׃

Iesv dunque dice loro, Il mio tempo non è ancor venuto, ma il tempo voſtro è ſempre apparecchiato.

7 לָא מֶשְׁכַּח עָלְמָא
לְמֶסְנָכוֹן לִי דֵּין סָנֵא מֶטוּל
דְּאֶנָא מַסְהֶד אֶנָא עֲלַוְהִי
דַּעֲבָדַוְהִי בִּישִׁין אֶנוּן׃

Il mondo non vi puo hauer in odio: ma me ha ben in odio, percioche io rendo teſtimonianza di lui, che l'opere ſue ſon male.

8 אַנְתּוּן סַקוּ לְעַדְעִדָא
הָנָא אֶנָא לָא סָלֵק אֶנָא
הָשָׁא לְעַדְעִדָא הָנָא מֶטוּל
דְּזַבְנָא דִילִי לָא עַד—כִּיל
שְׁלֶם׃

Salite pur voi à queſta feſta: io à queſta feſta non saglio ancora: percioche il mio tempo non è ancor compiuto.

9 הָלֵין אֲמַר וּפָשׁ לֵהּ ב
בַּגְלִילָא׃

Et hauendo dette lor queſte coſe, rimaſe in Galilea.

10 כַּד דֵּין סְלֶקוּ אַחַוְהִי
לְעַדְעִדָא הָיְדֵין אַף הָו
סְלֶק לָא בְּגֶלְיָא אֶלָּא אֵיךְ
דִּבְטוּשְׁיָא׃

Come i ſuoi fratelli furono ſaliti, allora ſali anch'egli a la feſta, non gia manifeſtamente, ma come di naſcoſto.

ז

3 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֶחָיו שַׁנֵּה אֶת
דַּרְכְּךָ מִפֹּה וְלֵךְ לְךָ בִּיהוּדָה
לְמַעַן גַּם תַּלְמִידֶיךָ יִרְאוּ אֶת־
פְּעָלֶיךָ אֲשֶׁר פֹּעֵל אַתָּה׃

Y dixoronle ſus hermanos, Paſſate de aqui, y vete à Iudea: paraque tus Diſcipulos vean tus obras que hazes.

4 כִּי אִישׁ לֹא עוֹשֶׂה מְאוּמָה
בַּסֵּתֶר אֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ הוּא לְהוֹפִיעַ
אִם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה תַּעֲשֶׂה
אָז תְּגַלֶּה אֶת־נַפְשְׁךָ לָעוֹלָם׃

Que ninguno que procura ſer claro, haze algo en occulto: puesque eſtas coſas hazes, manifieſtate al mundo.

5 כִּי גַּם אֶחָיו לֹא הֶאֱמִינוּ בוֹ׃

Porque ni aun ſus. hermanos creyan en el.

6 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יֵשׁוּעַ עִתִּי לֹא
בָאָה וְעִתְּכֶם בְּכָל עִתּוֹת עֲתִידָה
הִיא׃

Dizeles entonces Ieſus, Mi tiempo aun no es venido: mas vueſtro tiempo ſiempre es preſto.

7 הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לִשְׂנֹא אֶתְכֶם
וְאוֹתִי שׂוֹנֵא הוּא כִּי אֲנִי מֵעִיד
עָלָיו כִּי מַעֲשָׂיו רָעִים הֵמָּה׃

No puede el mundo aborreceros à voſotros mas à mi aborreceme: porque yo doy teſtimonio deel, que ſus obras ſon malas.

8 אַתֶּם תַּעֲלוּ אֶל־חָג הַזֶּה וַאֲנִי
עַד פֹּה אֵינֶנִּי אֶעֱלֶה אֶל־חָג
הַזֶּה כִּי עִתִּי עַד עַתָּה לֹא נִמְלָאָה׃

Voſotros ſubid à eſte dia de la Fieſta · yo no ſubo aun à eſte dia de la Fieſta: porque mi tiempo no es aun cumplido.

9 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲלֵיהֶם וַיְקַוֶּה לָעֵת בַּגָּלִיל׃

Y auiendoles dicho eſto, quedóſe en Galilea.

10 וְכַאֲשֶׁר עָלוּ אֶחָיו אָז גַּם
הוּא עָלָה אֶל־הֶחָג לֹא בְגָלוּי
כִּי־אִם אֵיךְ בַּלָּט׃

Mas como ſus hermanos vuieron ſubido. entonces el tambien ſubió âl dia de la Fieſta, no manifieſtamente, mas como en cnbierto.

ζ.

3. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς.

Ses freres donc lui dirent, Pars d'ici, & t'en va en Iudee, afin que tes diſciples auſſi contemplent les œuures que tu fais.

4. Οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.

Car nul ne fait aucune choſe en ſecret, qui cerche de ſe porter franchement. Si tu fais ces choſes-ici, monſtre-toi toi-meſme au monde.

5. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

Car ſes freres meſme ne croyoyent point en lui.

6. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.

Ieſus donc leur dit, Mon temps n'eſt point enores venu: mais voſtre temps eſt touſiours preſt.

7. Οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς, ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν.

Le monde ne vous peut auoir en haine, mais il m'a en haine, pourtāt que ie ren teſmoignage de lui que ſes œuures ſont meſchantes.

8. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται.

Vous autres montez à ceſte feſte, quant à moi, ie ne monte point encores à ceſte feſte, d'autant que mon temps n'eſt point encores accompli.

9. Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

Et leur ayant dit ces choſes, il demeura en Galilee.

10. Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

Et comme ſes freres furent montés, lors il monta auſſi à la feſte, non point manifeſtement, mais comme en cachette.

CAP. VII.

3. Dixerunt autem ad eum fratres eius, Tranſi hinc, & vade in Iudæam, ut & diſcipuli tui videant opera tua quæ facis.

His brethren therefore ſayd vnto him, Depart hence, and go into Iudea: that thy diſciples may ſee thy workes that thou doeſt.

4. Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe, ſi hæc facis, manifeſta teipſum mundo.

For there is no man that doth any thing ſecretly, and hee himſelfe ſeeketh to be famous. If thou doeſt theſe things, ſhew thy ſelfe to the worlde.

5. Neque enim fratres eius credebant in eum.

For as yet his brethren beleued not in him.

6. Dicit ergo eis Ieſus, Tẽpus meum nondum advenit: tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.

Then Jeſus ſayd vnto them, My time is not yet come: but your time is allway ready.

7. Non poteſt mundus odiſſe vos: me autem odit, quia ego teſtimonium perhibeo de illo quod opera eius mala ſunt.

The worlde can not hate you: but mee it hateth, becauſe I teſtifie of it, that the workes thereof are euill.

8. Vos aſcendite ad diem feſtum hunc, ego non aſcendo ad diem feſtum iſtum: quia meum tempus nondũ impletum eſt.

Go ye vp vnto this feaſt: I will not go vp yet vnto this feaſt: for my time is not yet fulfilled.

9. Hæc cum dixiſſet, ipſe manſit in Galilæa.

Theſe things he ſaid vnto them, and abode ſtill in Galile.

10. Vt autem aſcenderunt fratres eius, tunc & ipſe aſcendit ad diem feſtum, non manifeſtè, ſed quaſi in occulto.

But aſſoone as his brethren were gone vp, then went he alſo vp vnto the feaſt, not openly, but as it were priuily.

Das VII. Capitel.

3. Da ſprachen ſeine Brůder zu jm: Mache dich auff von dannen/ vnd gehe in Judeam/ auff das auch deine Jůnger ſehen die werck die du thuſt.

Da ſagde hans Brødre til hannem. gør dig rede at fare bort/ oc gack til Judeam/ at dine Diſciple kunde oc ſee/ de gerninger ſom du gør.

4. Niemand thut etwas im verborgen/ vnd will doch frey offenbar ſein/ Thuſt du ſolches/ ſo offenbare dich fůr der Welt.

Jngen gør noget i lønndom/ oc vil dog vere obenbare/ Gør du ſaadant/ da obenbare dig faar Verden.

5. Denn auch ſeine Brůder glaubten nicht an jhn.

Thi at hans Brødre trode icke heller paa hannem.

6. Da ſpricht Jeſus zu jnen: Meine zeit iſt noch nicht hie/ Euer zeit aber iſt allwege.

Da ſiger Jheſus til dem/ min tid er icke end nu her/ Men det er ſtedze eders tid.

7. Die Welt kan euch nicht haſſen/ Mich aber haſſet ſie/ Denn ich zeuge von jhr/ daß jhre werck bőſe ſind.

Verden kand icke hade eder/ men hun hader Mig/ thi ieg vidner om hende/ at hendis gerninger ere onde.

8. Gehet jhr hinauff/ auff diſes Feſt/ Jch will noch nicht hinauff gehen auff diſes Feſt/ denn meine zeit iſt noch nicht erfůllet.

Gaa i hen op/ paa denne Høytid/ Jeg vil icke end nu gaa op paa denne Høytid/ thi min tid er icke end nu fuldkommen.

9. Da er aber das zu jhnen geſagt/ bleib er in Galilea.

Der hand haffde ſagd det til dem/ da bleff hand i Galilea.

10. Als aber ſeine Brůder hinauff gegangen/ da gieng er auch hinauff zu dem Feſt/ nicht offenbarlich/ ſondern gleich heimlich.

Oc der hans Brødre vaare gongne op/ da gick hand oc op til Høytiden/ icke obenbarlige/ men lige hemmlige.

Kapitola VII.

3. Tehdy řekli k němu Bratři gjeho: Wygdi odſud/ a gdi do Zidowſtwa/ ať Včedlnijcy twogi widij ſkutky twé/ kteréž činijš.

A przetoż rzekli k niemu bráćia iego: Wynidź ſtąd á idź do Judy/ żeby y zwolennicy twoi oglądáli ſpráwy twe ktore czyniſz.

4. Nižádnýť zagiſté w ſkrytě nic nedělá/ ale hledij on aby zgewen byl. Protož poněwadž tyto wěcy činijš/ zgewiž ſe Swětu.

Abowiemći żaden nic w ſkrytośći nie czyni/ owſzem tego ſzuka iákoby ſłáwnym był/ Jeſliż tho czyniſz/ oblawże ſie ſam świátu.

5. Nebo aniž Bratřij gjeho wěřili w něho.

Bo áni bráćia ie° weń nie wierzyli.

6. Tehdy řekl gim Gežijš: Čaſs muog geſſtě nepřiſſel/ ale čas wáš wždycky geſt hotowý.

Ale im rzekł Jezus: Jeſzcze nie máſz mego czáſu/ lecz czás wáſz záwżdy ieſt pogotowiu.

7. Nemůžeť wás Swět nenáwiděti: Ale mneť nenáwidij/ neb yá ſwědectwij wydáwám o něm/ že ſkutkowé gjeho zlij gſau.

Niemożeć was świát mieć w nienawiśći/ álec mnie ma w nienawiśći/ bo ia oświadczam o nim iż ſpráwy iego ſą złe.

8. Wy gděte k dni Swátečnijmu tomuto: Jáť nepuogdu k dni Swátečnijmu tomuto/ neb čas muog geſſtě ſe nenaplnil.

Idźcieſz wy ná to świeto/ iac ieſzcze ná nie nie poyde/ bo moy czás ieſzcze ſie nie wypełnił.

9 To když powěděl/ zuoſtal w Galilei.

A thák im to powiedziawſzy/ zoſtał w Gálileiey.

10. A když ſſli Bratřij gjeho/ tehdy y on ſſel ke dni Swátečnijmu/ ne zgewně/ ale yako tayně.

Potym gdy ſzli bráćia iego/ thedy też y on ſzedł ná świeto/ nie iáwnie ale iákoby potáiemnie.

ז

11 יהודיא דין בעין הוו לה בעדעדא ואמרין הוו איכו הו :

I Giudei dunque il cercauano ne la festa, e diceuano, Doue è colui?

12 ורטנא סגיאא מטולתה אית הוא בכנשא אית הוו גיר דאמרין דטב הו ואחרנא אמרין הוו לא אלא מטעא לעמא :

Et era gran mormorio di lui tra le turbe, perche alcuni diceuano, Egli è vn huomo da bene, & altri diceuano, Non, ma inganna la turba.

13 לא דין אנש גליאית ממלל הוא עלוהי מטול דחלתא דיהודיא :

Nondimeno niuno parlaua liberamente di lui, per il timor de Giudei.

14 כד דין פלגו יומתא דעדעדא סלק ישוע להיכלא ומלף הוא :

Et essendo gia passata meza la festa, IESV sali nel tempio, & insegnaua.

15 ומתדמרין הוו יהודיא ואמרין איכנא ידע הנא ספרא כד לא ילף :

Onde i Giudei si marauigliauano, dicendo, Come sa costui le Scritture non hauendole imparate?

16 ענא ישוע ואמר יולפני לא הוא דילי אלא דהו דשדרני :

IESV rispose loro e disse, La mia dottrina non è mia, ma di colui che m'ha mandato.

17 מן דצבא דיעבד צביניה מסתכל יולפני אן מן אלהא הו או אנא מן צבות נפשי ממלל אנא :

Se alcuno vorrà far la volontà di lui, conoscerà de la dottrina, s'ella è da Dio, o se io parlo da me stesso.

18 מן דמן צבות רעיניה ממלל שובחא לנפשה בעא הו דין דשובחא דמן דשדרה בעא שריר הו ועולא בלבה לא אית :

Chi parla da se stesso cerca la sua propria gloria: ma chi cerca la gloria di colui che l'ha mandato, questo è verace, e non è ingiustitia in lui.

ז

11 והיהודים בקשו אותו בחג ויאמרו איו :

Y buscauanlo los Iudios en el dia de la Fiesta y dezian, Donde esta aquel?

12 ותלונה גדולה היתה עליו בעם כי אחדים אמרו כי טוב הוא ואחרים אמרים לא כי אם מתעה העם הוא :

Y auia grande mormollo deel en la compana, porque vnos dezian, Bueno es: Y otros dezian No, antes enganna las compannas.

13 ואיש לא הופיע לדבר עליו בעבור יראת היהודים :

Mas ninguno hablaua abiertamente deel, de miedo de los Iudios.

14 ובחצית החג עלה ישוע אל־ההיכל ולמד :

Y ál medio de la Fiesta, subio Iesus âl Templo, y ensennaua.

15 ויתמהו היהודים לאמר איככה זה יודע ספרים ולא למוד הוא :

Y marauillauanse los Iudios, diziendo, Como sabe este letras, no auiendo aprendido?

16 ויען ישוע להם ויאמר לקחי איננה לי היא־כי־אם לו אשר שלחני :

Respondioles Iesus y dixo, Mi doctrina, no es mia-sino de el que me embió.

17 אם איש יאבה לעשות את־רצונו ידע על־הלקח אם מאלהים היא או אם אני מנפשי מדבר :

Elque quisiere hazer su voluntad, conocerá de la doctrina si viene de Dios, ó si yo hablo de mi mismo.

18 כל־אשר מנפשו מדבר את־כבוד נפשו מבקש ואשר מבקש את־כבוד השולח אותו זה הוא ישר ואיננה עולתה בו :

Elque habla de si mismo, gloria propria busca: mas elque busca la gloria del que lo embió, este es verdadero, y no ay en el iniusticia.

ζ.

11. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος.

Les Iuifs donc le cerchoyent à la feste, & disoyent, Ou est cestui-la:

12. Καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, οὔ· ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.

Et y auoit grand murmure de lui entre les troupes. Les vns disoyent, Il est homme de biens: & les autres disoyent, Non est, mais il seduit le peuple

13. Οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων.

Toutesfois nul ne parloit franchement de lui pour la crainte de Iuifs.

14. Ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκε.

Et comme la feste estoit ia demi passee, Iesus monta au temple, & enseignoit.

15. Καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;

Donc les Iuifs s'esmerueilloyent, disans, Comment sait cestui-ci les Escritures, veu qu'il ne les a point apprinses:

16. Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.

Iesus leur respondit, & dit, Ma doctrine n'est point miene, mais de celui qui m'a enuoyé.

17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.

Si quelcun veut faire la volonté d'icelui, il cognoistra de la doctrine, assauoir si elle est de Dieu, ou si ie parle de par moi-mesme.

18. Ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

Qui parle de par soi-mesme, il cerche sa propre gloire: mais celui qui cerche la gloire de celui qui l'a enuoyé, cestui-la est veritable, & n'y a point d'iniustice en lui.

CAP. VII.

11. Iudæi ergo quærebant eum in die feſto. & dicebãt. Vbi eſt ille?

Then the Jewes ſought him at the feaſt and ſaid / Where is he?

12. Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebant, Quia bonus eſt. Alii autẽ dicebant, Non, ſed ſeducit turbas.

And much murmuring was there of him among the people. Some ſaid / He is a good man: other ſaid / Nay: but he deceyueth the people.

13. Nemo tamen palàm loquebatur de illo, propter metum Iudæorum.

Howbeit no man ſpake openly of him for feare of the Jewes.

14. Iam autem die feſto mediante, aſcendit Ieſus in templum, & docebat.

Now when halfe the feaſt was done / Jeſus went vp into the Temple and taught.

15. Et mirabantur Iudæi, dicentes, Quomodo hic literas ſcit, cum nõ didicerit?

And the Jewes marueyled / ſaying / Howe knoweth this man the Scriptures / ſeeing that he neuer learned?

16. Reſpondit eis Ieſus, & dixit, Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me.

Jeſus anſwered them / and ſayde / My doctrine is not mine / but his that ſent me.

17. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoſcet de doctrina, utrũ ex Deo ſit, an ego à meipſo loquar.

If any man will do his wil / he ſhal know of the doctrine / whether it be of God / or whether I ſpeake of my ſelfe.

18. Qui à ſemetipſo loquitur, gloriam propriam quærit, qui autem quærit gloriam eius qui miſit eum, hic verax eſt, & iniuſtitia in illo noneſt.

He that ſpeaketh of him ſelfe / ſeeketh his owne glorie: but hee that ſeeketh his glorie that ſent him / the ſame is true / and no vnrighteouſnes is in him.

Das VII. Capitel.

11. Da ſuchten jn die Jůden am Feſt / vnd ſprachen: Wo iſt der?

Da lete Jøderne effter hannem / oc ſagde / Huo er hand?

12. Vnd es war ein groß gemůrmel von jm vnter dem Volck. Etliche ſprachen: Er iſt fromb. Die andern aber ſprachen: Nein / ſondern er verfůhret das Volck.

Och der vaar it ſtort bulder om hannem iblant Folcket. Nogle ſagde / Hand er from / oc de andre ſagde / Ney / men hand forfører Folcket.

13. Niemand aber redete frey von jm / vmb der forcht willen für den Jůden.

Oc ingen talede obenbarlige om hannem / thi de fræctede faar Jøderne.

14. Aber mitten im Feſt / gieng Jeſus hinauff inn den Tempel vnnd lehret.

Men mit i Høytiden / gick Jheſus op i Tempelen oc lærde.

15. Vnd die Jůden verwunderten ſich / vnd ſprachen: Wie kan diſer die Schrifft / ſo er ſie doch nicht gelernet hat?

Oc Jøderne forundrede ſig / oc ſagde / huorledis kand denne Scrifften / efferdi hand lærde hende icke?

16. Jeſus antworttet jhnen / vnd ſprach Meine Lehre iſt nicht mein / ſondern des der mich geſandt hat.

Jheſus ſuarede dem oc ſagde / Min lærdom er icke min / men hans ſom mig vdſende.

17. So jemand wil des willen thun / der wirdt jnnen werden / ob diſe Lere von Gott ſey / oder ob ich von mir ſelbs rede.

Der ſom nogen vil gøre hans vilie / hand ſkal fornemme / om denne Lærdom er aff Gud / eller om ieg taler aff mig ſelff.

18. Wer von jhm ſelbs redet / der ſuchet ſeine eigne ehre / Wer aber ſuchet die ehre des der jn geſandt hat / der iſt warhafftig / vnd iſt keine vngerechtigkeit an jhm.

Huo ſom taler aff ſig ſelff / hand ſøger ſin egen ære / men huo ſom ſøger hans ære / ſom hannem vdſende / hand er ſandru / oc der er ingen wretfertighed i hannem.

Kapitola VII.

11. Tehdy Zidé hledali ho na den Swatečnij / a prawili: Kde geſt onen?

Szukáli go tedy Zydowie w świętoá mowili: A on gdźież ieſt?

12. A weliké rozmlauwánij bylo o něm w Zástupu. Neb někteřj prawili: Ze dobrý geſt. A ginij prawili: Nenij / ale ſwodij Zástupy.

Y było o nim wielkie ßemránie miedzy ludem / bo iedni powiedáli że ieſt dobry człowiek / drudzy záſie mowili / Nie tak ieſt / ále zwodźi lud.

12. Ale wſſak žádný nemluwil o něm zgewně / pro ſtrach Zidowſký.

Wßakoż o nim żaden iáwnie nie mowił / dla boiáźni Zydowſkiey.

14. Když pak giž polowicy ſe Swátku wykonaio / wſſel Gežiſs do Chrámu / a včil.

A gdy iuż było w puł dniá świete° / wßedł Jezus do kośćiołá y vczył.

15. Y diwili ſe Zidé / řkauce: Kterak tento pijſmo vmij / newčiw ſe?

Dźiwowáli ſie tedy Zydowie mowiac: Jákoż wżdy then vmie piſmo / gdyż ſie nie vczył?

16. Odpowěděl gim Gežiſs / a řekl: Mé včenij nenijť mé / ale toho kterýž mne poſlal.

Lecz Jezus odpowiedźiawßy im rzekł: Náuká moiá nie ieſt moiá / ále tego ktory mie poſłał.

17. Budeli kdo chtijti wuoli geho činiti / rozeznáť Včenij mé / geſtli z Boha / čili yá ſám od ſebe mluwijm.

Jeſliż kto będźie chćiał czynić wolą tego / rozeznać o náuce ieſliż ieſt z Bogá / ábo ieſliż ia theż ſam z ſiebie mowię.

18. Kdoť ſám od ſebe mluwij / chwáli wlaſtnij hledá: ale kdož hledá chwály toho kterýž ho poſlal / tenť geſt prawdomluwný / a neſprawedliwoſti w něm nenij:

Kto z ſámego ſiebie mowi / chwały własney ßuka. Ale then co ßuka chwały thego ktory go poſłał / ten ieſt prawdźiwy / á nie máß w nim nieſprawiedliwośći.

ז

19 לָא הֲוָא מוּשֶׁא יַהֵב לְכוֹן נָמוּסָא וְלָא אֱנָשׁ מֶנְכוֹן נָטַר נָמוּסָא מָנָא בָּעֵין אַנְתּוּן לְמֶקְטְלָנִי׃

Moiſe non v'ha egli data la Legge, e nondimeno niun di voi oſſerua la Legge? Perche cercate voi d'ammazzarmi?

20 עְנָא כֶּנְשָׁא וְאָמְרִין דַּיְוָא אִית לָךְ מַנוּ בָּעֵא לְמֶקְטְלָךְ׃

Riſpoſe la turba, e diſſe, Tu hai il demonio, chi cerca d'ammazzarti?

21 עְנָא יֵשׁוּעַ וְאֵמַר לְהוֹן חַד עֶבְדָּא עֶבְדֵת וְכֻלְּכוֹן מֶתְדַּמְּרִין אַנְתּוּן׃

IESV riſpoſe, e diſſe loro, Io ho fatto vn'opera, e tutti ve ne marauigliate.

22 מֶטוּל הָנָא מוּשֶׁא יַהֵב לְכוֹן גְּזוּרְתָּא לָא הֲוָת דְּמֶנֵּהּ הָי מֶן מוּשֶׁא אֶלָּא מֶן אַבְהָתָא הָי וּבְשַׁבְּתָא גָּזְרִין אַנְתּוּן בַּר־נָשָׁא׃

Nondimeno Moiſe vi dette la circonciſione (non gia ch'ella ſia venuta da Moiſe: ma da i padri:) e coſi circoncidete l'huomo in ſabbato,

23 וְאֶן בַּר נָשָׁא מֶתְגְּזַר בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא מֶטוּל דְּלָא נֶשְׁתְּרֵא נָמוּסָא דְּמוּשֶׁא עְלַי רָטְנִין אַנְתּוּן דְּכֻלֵּהּ בַּר־נָשָׁא אַחְלְמֵת בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא׃

Se l'huomo riceue la circonciſione in ſabbato, accioche la Legge di Moiſe non ſi violi: voi vi ſdegnate contra di me, perche io ho fatto ſano tutto vn huomo in ſabbato?

24 לָא תֶּהְווּן דָּיְנִין בְּמַסַּב בְּאַפֵּא אֶלָּא דִּינָא כֵּאנָא דּוּנוּ׃

Non giudicate ſecondo l'aſpetto, ma giudicate con giuſto giuditio.

25 וְאָמְרִין הֲווּ אֱנָשָׁא מֶן אוּרִשְׁלֶם לוּ הָנַו הָו דְּבָעֵין לְמֶקְטְלֵהּ׃

Diceuano dunque alcuni di quelli di Ieruſalem, Non è queſto colui che cercano d'ammazzare?

ז

19 הֲלֹא מֹשֶׁה נָתַן לָכֶם אֶת־הַתּוֹרָה וְאִישׁ מִכֶּם לֹא עוֹשֶׂה אֶת־הַתּוֹרָה לָמָּה תְּבַקְשׁוּ לְהָרְגֵנִי׃

No os dió Moyſen la ley, y ninguno de voſotros haze la ley? porque me procurays matar?

20 וַיַּעַן הֶהָמוֹן וַיֹּאמֶר שֵׁד לָךְ מִי יְבַקֵּשׁ לְהָרְגֶךָ׃

Reſpondio la companna, y dixo, Demonio tienes: quien te procura matar?

21 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֶחָד מַעֲשֶׂה עָשִׂיתִי וְכֻלְּכֶם מִתַּמְּהִים׃

Ieſus reſpondió y dixoles, vna obra hize, y todos os marauillays.

22 עַל־כֵּן מֹשֶׁה נָתַן לָכֶם אֶת־הַמּוּלָה לֹא כִּי־מִמֹּשֶׁה הִיא כִּי־אִם מֵאָבוֹת וּבַשַּׁבָּת מַלְתֶּם אֶת הָאָדָם׃

Cierto Moyſen os dió la circunciſion, no porque ſea de Moyſen, mas de los padres, y en Sabbado circuncidays âl hombre.

23 אִם תִּקַּח אָדָם אֶת־הַמּוּלָה בַּשַּׁבָּת וְלֹא מְחֻלָּלָה תּוֹרַת מֹשֶׁה וְלָמָּה תֶּחֱרוּ כִּי אֶת־כָּל הָאָדָם רִפֵּאתִי בַּשַּׁבָּת׃

Si recibe el hombre la Circunciſion en Sabbado, ſinque la ley de Moyſen ſea quebrantada, enojayshos conmigo porque en Sabbado hize ſano todo vn hombre?

24 אַל־תִּשְׁפְּטוּ לְמַרְאֵה עֵינֵיכֶם כִּי אִם מִשְׁפַּט צֶדֶק תִּשְׁפֹּטוּ׃

No juzgueys ſegun loque parece, mas juzgad juſto juyzio.

25 וַיֹּאמְרוּ אֲחָדִים מֵאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם הֲלֹא זֶה הוּא אֲשֶׁר מְבַקְשִׁים אַתֶּם לְהָרְגוֹ׃

Dezia entonces vno de los de Ieruſalem, No es eſte al que buſcan para matarlo?

ζ.

19. Οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι;

Moyſe ne vous a-il pas baillé la Loy: & toutesfois nul de vous ne met en effect la Loy: pourquoi taſchez vous à me faire mourir.

20. Ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε, δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

Les troupes reſpondirent, Tu as le diable, qui eſt-ce qui taſche à te faire mourir.

21. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε.

Ieſus reſpondit, & leur dit, I'ai fait vne œuure, & vous tous en eſtes eſmerueillés.

22. Διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον.

Tant y a que Moyſe vous a baillé, la circonciſion (non point qu'elle ſoit de Moiſe, mais des Peres) & vous circonciſez l'homme au Sabbat:

23. Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;

Si l'homme reçoit la circonciſion au Sabbat, afin que la Loy de Moyſe ne ſoit violee: eſtes-vous courroucés contre moi pource que i'ai gueri vn homme tout entier au Sabbat.

24. Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

Ne iugez point ſelon l'apparence, mais iugez d'vn droit iugement.

25. Ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν, οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

Adonc quelques vns de ceux de Ieruſalem diſoyent, N'eſt-ce pas: ceſtui-ci qu'ils cerchent à faire mourir.

CAP. VII.

19. Nónne dedit Moyſes dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere.

Did not Moſes giue you a Lawe, and yet none of you keepeth the Lawe? Why goe ye about to kill me?

20. Reſpondit turba, & dixit, Dæmonium habes: quis te quærit interficere?

The people anſwered / and ſayde / Thou haſt a deuill: who goeth about to kill thee?

21. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Vnum opus feci: & omnes miramini.

Jeſus anſwered / and ſaid to them / J haue done one worke / and ye all maruayle.

22. Propterea Moyſes dedit vobis circumciſionem: (non quia ex Moyſe eſt, ſed ex patribus,) & in ſabbatho circumciditis hominem.

Moſes therefore gaue vnto you circumciſion / (not becauſe it is of Moſes / but of the fathers) and ye on the Sabbath day circumciſe a man.

23. Si circumciſionem accipit homo in ſabbatho, ut non ſolvatur lex Moyſi: mihi indignamini, quia totum hominem ſanum feci in ſabbatho?

Jf a man on the Sabbath receiue circumciſion / that the Lawe of Moſes ſhoulde not be broken / be ye angrie with me / becauſe J haue made a man euery whit whole on the Sabbath day?

24. Nolite iudicare ſecundum faciem, ſed iuſtum iudicium iudicate.

Judge not according to the appearance / but iudge righteous iudgement.

25. Dicebant ergo quidam ex Ieroſolymis. Nónne hic eſt quem quærunt interficere?

Then ſayd ſome of them of Jeruſalem / Js not this he / whom they go about to kill?

Das VII. Capitel.

19. Hat euch nicht Moſes das Geſetz gegeben / vnd niemand vnter euch thut das Geſetze? Warumb ſuchet jr mich zu tödten?

Haffuer icke Moſe giffuit eder Lowen / oc ingen iblant eder gør Lowen? Hui ſøge i effter at ſla mig ihiel?

20. Das Volck antworttet / vnd ſprach: Du haſt den Teuffel / wer ſuchet dich zu tödten?

Folcket ſuarede / oc ſagde / Du haffuer Dieffuelen / huo ſøger effter at ſla dig ihiel?

21. Jeſus antworttet / vnd ſprach: Ein einiges werck hab ich gethan / vnd jhr wundert euch alle.

Jheſus ſuarede oc ſagde / ieg haffuer giort en eniſte gerning / oc i vndre alle der paa.

22. Moſes hat euch darumb gegeben die Beſchneidung / nicht daß ſie von Moſe kommet / ſondern von den Vätern / noch beſchneidet jhr den Menſchen am Sabbath.

Moſe gaff eder der faare Omſkerelſen / icke at hun kommer aff Moſe / men aff Fedrene / Alligeuel omſkere i Menniſken om Sabbathen.

23. So ein Menſch die Beſchneidung annimpt am Sabbath / auff daß nicht das Geſetze Moſe gebrochen werde / Zürnet jhr denn über mich / daß ich den gantzen Menſchen habe am Sabbath geſund gemacht?

Der ſom it Menniſke anammer Omſkerelſen om Sabbathen / paa det Moſe Low ſkal icke brydis / Ere i da vrede paa mig / at ieg helbredede det gantſke Menniſke om Sabbathen?

24. Richtet nicht nach dem anſehen / ſondern richtet ein recht Gerichte.

Dømmer icke effter anſeelſe / men dømmer en ret dom.

25. Da ſprachen etliche von Jeruſalem: Jſt das nicht der / den ſie ſuchten zu tödten?

Da ſagde nogle aff Jeruſalem / Er det icke den / ſom de ſøgte effter at ſla ihiel?

Kapitola VII.

19. Wſſak Moyžijš dal wám Zákon / a žádný z wás nečinij Zákona. Proč mne hledáte zabiti?

Jzali wam Moizeſz nie dal zakonu / á wzdy zaden z was nie czyni doſyc zakonowi? Przecżże tego ſzukacie ábyſcie mie zámordowáli.

20. Odpowěděl Zástup / a řekl: Diabelſtwij máš / kdož tebe hledá zabiti?

Odpowiedzial lud y rzekl: Maſz dyabelſtwo / y ktoz tego ſzuka áby cie zamordowal?

21. Odpowěděl Gežijš / a řekl gjm: Geden ſkutek včinil gſem / a wſſyckni ſe diwijte.

Ale Jezus dawſzy odpowiedz rzekl: Jedenzem vczynek vczynil / á wſzyſcy ſie dziwicie.

22. Proto Moyžijš dal wám obřezowánij / ne aby z Moyžijſſe bylo / ale z Otcuow: a w Sobotu obřezugete člowěka.

A wſzák wam Moizeſz podal obrzezanie (nie izby bylo od Moizeſzá / ále iz bylo od oycow) y obrzezuiecie w Szábath czlowieka.

23. Poněwadž Cžlowěk obřezowánij přigijmá w Sobotu / aby nebyl ruſſen Zákon Moyžijſſuow: Na mne ſe pak hněwáte / že gſem celého člowěka vzdrawil w Sobotu?

Jeſliz czlowiek przyimuie obrzezánie w Szábath / á nie lamie ſie zakon Moizeſzow / ná mnie bedziecie z ſie gniewáć zem wſzythkiego czlowieká vzdrowil w Szábath?

24. Neſuďte podlé zdánij / ale ſprawedliwý Saud ſuďte.

Nie ſadzcieſz wedlug poſtáwy / ále ſadzcie ſadem ſpráwiedliwym.

25. Tehdy někteřij z Geruzalemſkých prawili: Wſſak tento geſt kteréhož hledagij zabiti?

A ták rzekl niektory z Jerozolimczykow: Jzali nie then ieſt / ktorego Zydowie zámordowác ſzukáia?

ז

26 וְהָא גַּלְיָאִית מְמַלֵּל וּמֶדֶם לָא אָמְרִין לֵהּ דַּלְמָא יַדַעו קַשִּׁישֵׁין דְּהָנַו שַׁרִירָאִית מְשִׁיחָא׃

Et ecco qui ch'ei parla liberamente, e non gli dicono coſa alcuna. I principali hauerebben forſe conoſciuto di certo che coſtui ſia veramente Chriſto?

27 אֶלָּא לְהָנָא יָדְעִינַן מֶן אֵימְכָא הוּ מְשִׁיחָא דֵּין אֶמָתַי דְּאָתֵא לָא אְנָשׁ יָדַע מֶן אֵימְכָא הוּ׃

Ma noi ſappiamo bene donde coſtui è: ma quando Chriſto verrà, niuno ſaprà donde ſia.

28 וַאְרִים יֵשׁוּעַ קָלֵהּ כַּד מַלֵּף בְּהַיְכְּלָא וַאְמַר וְלִי יָדְעִין אַנְתּוּן וּמֶן אֵימְכָא אֶנָא יָדְעִין אַנְתּוּן וּמֶן צְבוּת נַפְשִׁי לָא אֶתִית אֶלָּא שַׁרִיר הוּ מַן דְּשַׁדְּרַנִי הָו דְּאַנְתּוּן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן לֵהּ׃

IESV dunque gridaua nel tempio, inſegnando e dicendo, E voi mi conoſcete, e ſapete donde io ſono: e non ſon venuto da me ſteſſo ma colui che m'ha mandato è verace, ilqual voi non conoſcete.

29 אֶנָא דֵּין יָדַע אֶנָא לֵהּ (וְאֵן אָמַר אֶנָא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ הָוֵא אֶנָא לִי כַּדָּבָא אַכְוָתְכוּן אֶלָּא יָדַע אֶנָא לֵהּ) דְּמֶן לְוָתֵהּ אֶנָא וְהָו שַׁדְּרַנִי׃

Ma io lo conoſco: (e ſe io dico di non l'hauer conoſciuto, ſarò vn mendace ſimile à voi, ma lo conoſco:) percioch io ſono da lui, & egli m'ha mandato.

30 וּבְעַו לְמֶאחְדֵהּ וְלָא אְנָשׁ אַרְמִי עַלַוְהִי אִידַיָּא מֵטוּל דְּלָא עַדְכִּיל אֶתָת הְוָת שָׁעְתֵהּ׃

Hor eſſi, cercauano di pigliarlo, ma niuno gli meſſe le mani addoſſo: percioche l'hora ſua non era ancor venuta.

31 סַגִּיאֵא דֵּין מֶן כֶּנְשָׁא הַימֵנוּ בֵּהּ וַאְמְרִין מְשִׁיחָא מָא דְּאָתֵא לְמָא דְּיַתִּירָן מֶן הָלֵין אָתְוָתָא דַּעְבֵד הָנָא עָבֵד׃

E molti de la turba credettero in lui, e diceuano. Quando Chriſto ſarà venuto, farà egli piu ſegni che coſtui non ha fatti?

ז

26 וְהִנֵּה בְּבִטָּחוֹן מְדַבֵּר וְאִישׁ אֶחָד לֹא אוֹמֵר לוֹ דָבָר אוּלַי בֶּאֱמֶת יָדְעוּ הַנְּשִׂיאִים כִּי זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Y heaqui, habla publicamente, y no le dizen nada: hán poruẽtura entendido verdaderamente los principes, que eſte es el Chriſto?

27 אַךְ אֶת־הַלָּז יָדַעְנוּ אֵימִזֶּה הוּא וְהַמָּשִׁיחַ אִם יָבוֹא אִישׁ לֹא יֵדַע אֵימִזֶּה יָבוֹא׃

Mas eſte ſabemos de donde es: y quando viniere el Chriſto, nadie ſabra de donde ſea.

28 וַיִּצְעַק יֵשׁוּעַ בַּהֵיכָל מְלַמֵּד וְלֵאמֹר וְגַם אוֹתִי יוֹדְעִים אַתֶּם מֵאַיִן אֲנִי הֹוֶה וַאֲנִי מִמֶּנִּי לֹא בָאתִי כִּי אִם יֵשׁ נֶאֱמָן אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אֲשֶׁר אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים אוֹתוֹ׃

Entonces clamaua Ieſus en el templo enſenando, z diziendo, Y à mi me conoceys, y ſabeys de donde ſoy: empero no he venido de mi miſmo mas elque me embió es verdadero, alqual voſotros ignorays.

29 וְאָנֹכִי יְדַעְתִּיו (וְאִם אוֹמַר כִּי אֵינֶנִּי · יוֹדֵעַ אוֹתוֹ אֶהְיֶה כְּמוֹכֶם כֹּזֵב כִּי אִם יְדַעְתִּיו) כִּי מִמֶּנּוּ הֹוֶה אֲנִי וְהוּא שְׁלָחָנִי׃

Empero yo lo conozco: (y ſi dixere que no lo conozco, ſere como voſotros, mentiroſo, ma conozcolo,) porque deel ſoy, y el me embió.

30 וַיְבַקְשׁוּ לְתָפְשׂוֹ וְאִישׁ לֹא שָׁלַח אֶת־יָדוֹ בּוֹ כִּי־לֹא בָאָה עִתּוֹ׃

Entonces procurauan prenderlo: mas ninguno metiò en el mano, porque aun no auia venido ſu hora.

31 וְרַבִּים מֵהָעָם הֶאֱמִינוּ בוֹ וַיֹּאמְרוּ כִּי הַמָּשִׁיחַ אִם יָבוֹא הֲיַעֲשֶׂה אוֹתוֹת רַבִּים מֵאֲשֶׁר הוּא עָשָׂה׃

Y de la companna, muchos creyeron en el, y dezian, El Chriſto, quando viniere, harà mas ſenales que las que eſte haze?

ζ.

26. Καὶ ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστι ὁ χριστός;

Et voici, il parle franchement, & ſi ne lui diſent rien. les Gouuerneurs auroyent-ils biẽ cognu de fait que ceſtui-ci eſt veriſablement le Chriſt?

27. Ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.

Or nous ſauons bien d'où eſt ceſtui-ci. mais quand le Chriſt viendra, nul ne ſaura d'où il eſt.

28. Ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ ἰησοῦς καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ᾽ ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

Ieſus donc crioit au temple, enſeignant, & diſant, Et vous me cognoiſſez, & ſauez d'où ie ſuis, & ie ne ſuis point venu de par moi meſme, mais celui qui m'a enuoyé, eſt veritable, lequel vous ne cognoiſsez point.

29. Ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, (καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν ψεύστης· ἀλλ᾽ οἶδα αὐτόν) ὅτι παρ᾽ αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.

Mais moi, ie le cognoi: (& ſi ie di que ie ne le cognoi point, ie ſerai menteur, ſẽblable à vous: mais ie le cognoi) car ie ſuis de par lui, & icelui m'a enuoyé.

30. Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ᾽ αὐτὸν τὴν χεῖρα· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Adonc taſchoyent-ils de l'empoigner: mais nul ne mit la main ſur lui, d'autant que ſon heure n'eſtoit point encore venue.

31. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;

Et pluſieurs d'entre les tropes creurent en lui, & diſoyent, Quand le Chriſt ſera veux, fera-il plus de ſignes que ceſtui-ci n'a fait?

CAP. VII.

26. Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognoverunt principes quia hic eſt Chriſtus?

And behold/ he ſpeaketh openly/ and they ſay nothing to him: do the rulers knowe in deed that this is the very Chriſt?

27. Sed hunc ſcimus unde ſit: Chriſtus autem cum venerit, nemo ſcit unde ſit.

Howbeit we know this man whence he is: but when the Chriſt commeth/ no man ſhall knowe whence he is.

28. Clamabat ergo Ieſus in templo docens, & dicens, Et me ſcitis, & unde ſim ſcitis, & à meipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis.

Then cried Jeſus in the Temple as he taught/ ſaying/ Ye both knowe me/ and knowe whence I am: yet I am not come of my ſelfe/ but he that ſent me/ is true/ whom ye know not.

29. Ego ſcio eum: (Etſi dixero quia non ſcio eum: ero ſimilis vobis, mendax) quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit.

But I know him/ (and if I ſhould ſay I know him not/ I ſhould be a liar like vnto you) for I am of him/ and he hath ſent me.

30. Quærebant ergo eum apprehendere, & nemo miſit in illum manus, quia nōdum venerat hora eius.

Then they ſought to take him/ but no man laid handes on him/ becauſe his houre was not yet come.

31. De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet quàm quæ hic facit?

Nowe many of the people beleeued in him/ and ſayde/ When the Chriſt cōmeth/ will he do mo miracles then this man hath done?

Das VII. Capitel.

26. Vnd ſihe zu/ er redet frey/ vnd ſie ſagen jhm nichts. Erkennen vnſer Oberſten nun gewiß/ daß er gewiß Chriſtus ſey?

Oc ſee til/ hand taler obenbare/ oc de ſige inted til hannem. Kende vore Øffuerſte nu viſt/ at hand er til viſſe Chriſtus?

27. Doch wir wiſſen/ von wannen diſer iſt/ Wenn aber Chriſtus kommen wirdt/ ſo wirdt niemand wiſſen von wannen er iſt.

Dog vide wi hueden denne er/ Men naar Chriſtus kommer/ da ſkal ingen vide/ hueden hand er.

28. Da rieff Jeſus im Tempel/ lehret vnd ſprach: Ja jhr kennet mich/ vnd wiſſet von wannen ich bin/ Vnd von mir ſelbs bin ich nicht kommen/ ſondern es iſt ein Warhafftiger/ der mich geſandt hat/ welchen jhr nicht kennet.

Da røbte Jheſus i Tempelen/ lærde oc ſagde/ Ja i kende mig/ oc vide hueden ieg er/ Oc aff mig ſelff er ieg icke kommen/ men det er en Sandru/ ſom mig vdſende/ huilcken i icke kende.

29. Ich kenne jhn aber: (Vnd ſo ich würde ſagen/ ich kenne ſein nicht/ ſo würde ich ein Lügner/ gleich wie jhr ſeyt/) denn ich bin von jhm/ vnd er hat mich geſandt.

Men ieg kender hannem/ (Oc ſom ieg ſagde/ ieg kender hannem icke/ da bleff ieg en Løgnere/ lige ſom i ere/) thi ieg er aff hannem/ oc hand vdſende mig.

30. Da ſuchten ſie jhn zu greiffen/ Aber niemand leget die hand an jhn/ denn ſeine ſtunde war noch nicht kommen.

Da ſøgte de effter at gribe hannem/ men ingen lagde haand paa hannem/ thi hans time vaar icke end kommen.

31. Aber vil vom Volck glaubten an jhn/ vnd ſprachen: Wenn Chriſtus kom̃en wirdt/ wirdt er auch mehr zeichen thun denn diſer thut.

Men mange aff Folcket trode paa hannem/ oc ſagde/ Naar ſom Chriſtus kommer/ ſkal hand oc gøre flere Tegen/ end denne gør.

Kapitola VII.

26. Hle zgewně mluwj/ a nic gemu neřijkagij. Zdali gſau práwě poznali Knijžata/ že tento geſt prawý Kryſtus?

Koto iáwnie mowi á nic mu nie rzeka? zali prawdziwie poználi Kſiążetá iż ten ieſt prawdziwie on Kryſtus?

27. Ale toho známe odkud geſt: Kryſtus pak když přijgde/ žádný newij odkudby byl.

Lecz my wiemy ſkad then ieſt/ á gdyc przydzie Kryſthus żaden nie wzwie ſkadby był.

28. Tehdy Gežijš wolal vče w Chrámě/ řka: Y mne znáte/ y odkud gſem wijte: a ſám gſem od ſebe nepřiſſel/ ale geſt prawdomluwný kterýž mne poſlal/ gehož wy neznáte.

Wołał tedy Jezus w kościele vcząc á mowiąc: Y mnie znacie/ y ſkad ieſtem wiecie. A nie przyſzedłciem ſam od ſiebie/ ále ieſt prawdziwy kthory mie poſłał/ ktorego wy nie znacie.

29. Ale yá znám gey/ (A dijmli že ho neznam/ budu podobný wám lhář.) neb gſem od něho/ a on mně poſlal.

Leczci go ia znam/ (y ieſlibych rzekł że go nie znam bede rownym wam kłamcą/) bom od niego ieſt/ á on mie poſłał.

30. Protož hledali ho gijti/ a žádný newztáhl ruky na něho/ nebo geſſtě nebyla přiſſla hodina geho.

Y ſzukali tego iákoby go poimáć/ ale żaden nie targnął ſie nań reką/ bo byłá nie przyſzłá godziná iego.

31. Z záſtupu pak mnozý vwěřili w něho/ a prawili: Kryſtus když přijgde/ zdali diwůw wijce činiti bude nadty/ kteréž tento činij?

A wiele ich z ludu vwierzyli weń y mowili/ Gdy Kryſtus przyydzie/ á zaż wiecey cudow vczyni nad ty ktore ten vczynił?

ז

32 וְשְׁמַעוּ פְּרִישֵׁא לְכֶנְשָׁא דַּמְמַלְלִין עֲלוֹהִי הָלֵין וְשַׁדַּרוּ הָנוּן וְרַבַּי כָּהֲנֵא דַּחֲשָׁא דְּנֵאחְדוּנָיְהִי ׃

I Fariſei vdiron la turba mormorar queſte coſe di lui : onde eſſi Fariſei con i principali Sacerdoti mandorono gli ſbirri per pigliarlo.

33 וֶאֱמַר יֵשׁוּעַ קַלִּיל תּוּב זַבְנָא עַמְּכוּן אֶנָא וָאזֵל אֶנָא לְוָת מַן דְּשַׁדְּרַנִי ׃

IESV dunque diſſe loro, Io ſono ancor con eſſo voi per vn poco di tempo, poi me ne vo à colui che mi ha mandato.

34 וְתֶתְבְּעוּנָנִי וְלָא תֶשְׁכְּחוּנָנִי וְאַיְכָא דְּאֶנָא אִיתַי לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא ׃

Voi mi cercarete, e non mi trouarete. è la doue io ſarò, voi non potrete venire.

35 אֶמְרִין יְהוּדָיֵא בְנַפְשְׁהוּן לְאַיְכָא עָתִיד הָנָא לְמֵאזַל דְּחְנַן לָא מֶשְׁכְּחִינַן לֵהּ לְמָא כַּי לְאַתְרַוָתָא דְּעַמְמֵא עָתִיד דְּנֵאזַל וְנֵאלֶף לְחַנְפֵא ׃

Perilche i Giudei diſſero fra loro, Doue debbe andar coſtui, che noi non lo trouaremo? Debbe egli andare verſo quelli, che ſono ſparſi tra Greci, & inſegnare a i Greci?

36 מָנָא הִי הָדָא מֶלְתָא דְּאֶמַר דְּתֶתְבְּעוּנָנִי וְלָא תֶשְׁכְּחוּנָנִי וְלְאַיְכָא דְּאֶנָא אִיתַי אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא ׃

Che parlare è queſto ch'egli ha detto, Voi mi cercarete, e non mi trouarete, è la doue io ſarò, voi non potete venire?

37 בְּיוֹמָא דֵּין רַבָּא דְּאִיתוֹהִי אַחְרָיָא דְּעַדְעֲדָא קָאֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וְקָעֵא וָאמַר אֶן אֱנָשׁ צָהֵא נֵאתָא לְוָתִי וְנֶשְׁתֵּא ׃

Ora nell'vltimo giorno e grande de feſta, IESV ſi trouò la gridando, e dicẽ- ,Se alcuno ha ſete venga à me, e beua.

38 כֻּל מַן דְּמְהַימֶן בִּי אַיְכַנָא דְּאֶמַרוּ כְּתָבֵא נַהְרַוָתָא דְּמַיָא חַיֵּא נֵרְדּוּן מַן כַּרְסֵהּ ׃

Chi crede in me, come dice la Scrittura, vſciranno fiumi d'acqua viua dal ſuo ventre.

ז

32 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַמְפָרְשִׁים כִּי הָגֹה הָגָה הָעָם עָלָיו אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלְחוּ הַמְפָרְשִׁים וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים אֶת־הַמְשָׁרְתִים לְתָפְשׂוֹ ׃

Los Phariſeos oyeron la companna que murmuraua de el eſtas coſas : y los principes de los Sacerdotes y los Phariſeos embiaron ſeruidores que lo prendieſſen.

33 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ עוֹד עֵת מְעַט עִמָּכֶם אָנֹכִי וְאֵלֵךְ אֶל־אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי ׃

Y Ieſus les dixo, Aun vn pocò de tiempo eſtaré con voſotros, y yre al que me embiô.

34 תְּבַקְשׁוּנַנִי וְלֹא תִמְצָאוּ וּבַאֲשֶׁר אֲנִי הֹוֶה אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה ׃

Buſcármeheys, y no me hallareys : y donde yo eſtaré, voſotros no podreys venir.

35 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אָנָה זֶה עָתִיד לָלֶכֶת כִּי אֲנַחְנוּ לֹא נִמְצָאֶנּוּ הֲלִגְלִילַת הַגּוֹיִם עָתִיד לָלֶכֶת וּלְלַמֵּד אֶת־הַגּוֹיִם ׃

Entonces los Iudios dixeron entreſi Donde ſe ha de yr eſte, que no lo hallaremos ? Hà ſe de yr à los eſparzidos entre los Griegos, y à enſennar los Griegos ?

36 מַה זֶּה הַדָּבָר אֲשֶׁר אָמַר תְּבַקְשׁוּנַנִי וְלֹא תִמְצָאוּ וּבַאֲשֶׁר אֲנִי הֹוֶה אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה ׃

Que dicho es eſte que dixo, Buſcàrmeheys, y no me hallareys : y donde yo eſtaré, voſotros no no podreys venir ?

37 וּבְיוֹם אַחֲרוֹן הַגָּדוֹל בֶּחָג קָם יֵשׁוּעַ וַיִּצְעַק לֵאמֹר הוֹי כָּל־צָמֵא לְכוּ אֵלַי וּשְׁתוּ ׃

Mas en el poſtrer dia grande de la Fieſta Ieſus ſe ponia en pie, y clamaua, diziendo, Si alguno hà ſed, venga à mi, y beua.

38 כָּל־אֲשֶׁר מַאֲמִין בִּי כַּאֲשֶׁר אָמַר הַכְּתָב נַהֲרֵי מַיִם חַיִּים מִבִּטְנוֹ יִזּוֹלוּ ׃

El que cree en mi, como dize la Eſcriptura, rios de agua biua còrreràn de ſu vientre.

ζ.

32. Ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ὑπηρέτας, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.

Les Phariſiens entendirent la troupe murmurãt ces choſes de lui : dont iceux Phariſiens auec les principaux Sacrificateurs enuoyerent des ſergeans pour l'empoigner.

33 Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.

Ieſus donc leur dit, Ie ſuis encores pour vn peu de temps auec vous, puis ie m'en vai vers celui qui m'a enuoyé.

34. Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

Vous me cercherez, & ne me trouuerez-point, & là où ie ſerai, vous n'y pouuez venir.

35. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἕλληνας;

Dont les Iuifs dirent entr'eux, Où doit aller ceſtui-ci, que nous ne le trouuerons point? doit-il aller vers ceux qui ſont eſpars entre les Grecs, & enſeigner les Grecs ?

36. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Quel eſt ce propos qu'il a dit, Vous me cercherez, & ne me trouuerez point: & là où ie ſeray, vous n'y pouuez venir:

37. Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω.

Or en la derniere & grande iournee de la feſte, Ieſus ſe trouua là, criant & diſant, Si quelcun a ſoif, qu'il viene à moi & boiue.

38. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

Qui croit en moi, ſuiuant ce que dit l'Eſcriture, il decoulera des fleuues d'eau viuante de ſon ventre.

CAP. VII.

32. Audierunt Pharisæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt principes & Phariſæi miniſtros ut apprehenderent eum.

The Phariſes heard that the people murmured theſe things of him / & the Phariſes and hie Prieſts ſent officers to take him.

33. Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum tempus vobiſcum ſum, & vado ad eum qui me miſit.

Then ſayd Jeſus vnto them / Yet am I a litle while with you / and then goe I vnto him that ſent me.

34. Quæretis me, & non invenietis: & ubi ego ſum vos non poteſtis vanire.

Ye ſhall ſeeke me/and ſhall not finde me/and were I am/can ye not come.

35. Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quò hic iturus eſt, quia non inveniemus eum? nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes?

Then ſaid the Jewes among themſelues/whither will he go/that we ſhall not finde him? Will he go vnto them that are diſperſed among the Grecians/ and teache the Grecians?

36 Quis eſt hic ſermo quē dixit, Quæretis me, & non invenietis: & ubi ſum ego, vos non poteſtis venire?

What ſaying is this that he ſayd/ Ye ſhall ſeeke me / and ſhall not finde me? and where I am / can ye not come?

37. In noviſſimo autem die magno feſtivitatis ſtabat Ieſus, & clamabat, dicens, Si quis ſitis, veniat ad me, & bibat.

Now in the laſt & great day of the feaſt/ Jeſus ſtood and cryed / ſaying / If any man thirſt / let him come vnto me: and drinke.

38. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ vivæ.

He that beleeueth in me / as ſayeth the Scripture / out of his bellie ſhall flow riuers of water of life.

Das VII. Capitel.

32. Vnd es kam für die Phariſeer/ daß das Volck ſolches von jm mummelte. Da ſandten die Phariſeer vnd Hohenprieſter Knechte auß / daß ſie jhn griffen.

Och det kom faar Phariſeerne/ at Folcket mumlede ſaadant om hannem. Da ſende de Phariſeer oc de ypperſte Preſters Suenne vd / at de ſkulde gribe hannem.

33. Da ſprach Jeſus zu jhnen: Ich bin noch eine kleine zeit bey euch / vnd denn gehe ich hin zu dem der mich geſandt hat.

Da ſagde Jheſus til dem /ieg er end nu en liden tid hoſſ eder / oc da gaar ieg bort til den/ ſom mig vdſende.

34. Ihr werdet mich ſuchen / vnnd nicht finden/ vnd da ich bin / könnet jr nicht hinkommen.

I ſkulle lede effter mig/ oc icke finde mig/ oc der ſom ieg er / kunde i icke komme hen.

35. Da ſprachen die Jüden vntereinander: Wo will diſer hingehen/ daß wir jhn nicht finden ſollen? Wil er vnder die Griechen gehen/ die hin vnd her zerſtreuet ligen/ vnd die Griechen lehren?

Da ſagde Joderne iblant huer andre/ huort vil denne gaa hen/ at wi ſkulle icke finde hannem? Vil hand gaa iblant Grekerne ſom ligge her oc der atſpridde/oc lære Grekerne?

36. Was iſt das für eine rede/ daß er ſaget: Jr werdet mich ſuchen / vnd nicht finden / vnd / Wo ich bin/ da könnet jhr nicht hinkommen?

Huad er det for en Tale / at Hand ſiger / I ſkulle lede effter mig / oc finde mig icke / och huor ſom ieg er/ der kunde i icke komme hen?

37. Aber am letzten tage des Feſtes/ der am herrlichſten war / tratt Jeſus auff / rieff vnd ſprach: Wen da dürſtet / der komme zu mir vnd trincke.

Men den ſiſte Høytidelige dag / ſom vaar herligſt/ da traadde Jheſus op robte oc ſagde / Huo ſom tørſter / hand komme til mig / oc dricke.

38. Wer an mich glaubet / wie die Schrifft ſaget / von des Leibe werden ſtröme des lebendigen Waſſers flieſſen.

Huo ſom tror paa mig / ſom Scrifften ſiger / aff hans Liff ſkulle ſtrømme flyde met leffuendis Vand.

Kapitola VII.

32. Slyſſewſſe Zákonjcy Záſtup rozmlauwágijcý o něm tyto wěcy: Y poſlali Knijžata Kněžſká a Zákonjcy Služebnijky/ aby gey yali.

Tedy ſłyſząc Fáryzeuſzowie iż tho o nim lud poſpolity ſzemrał/ poſłáli ciż to Fáryzeuſzowie y Kſiążętá kápłáńſkie ſłużebniki áby go poimáli.

33. Tehdy řekl gim Gežijš: Geſſtě maličký čas gſem s wámi: a gdu k tomu kterýž mne poſlal.

A przetoż rzekł im Jezus/ Jeſzcze maluczko będę z wámi/ á potym odeydę do tego ktory mię poſłał.

34. Hledati mne budete/ a nenaleznete: a kdež gſem yá/ wy tam nemůžete přigijti.

Będziecie mię ſzukáć á nie znaydziecie / y gdźie ia będę tám wy przyiydź nie możecie.

35. Protož řekli Židé k ſobě weſpolek/ Kde tento gijti má/ že nenalezneme ho? Zdali w rozptýlenij Pohanſkém půgde/ a bude včiti Pohany.

A przetoż Zydowie mowili miedzy ſobą / Dokądże thenma idź iż my go nie znaydziemy? Czyli pode do rozproſzonych miedzy Greki á będzie vczyc pogány?

36. Která geſt tato řeč kterauž promluwil: Hledati mne budete a nenagdete: a kde gſem yá/ wy nemuožete přigijti.

Coż to ża ſłowá ktore mowi/ Szukáć mię będziecie á nie znaydziecie / y gdźie ia ieſtem/ thám wy przyiydź nie możecie?

37. W poſlednij pak den welikého Swátku/ ſtál Gežijš a wolal řka: Žížnijli kdo/ podiž ke mně/ a napij ſe.

A ták w on oſtáteczny dzień wielki święta/ ſtánal Jezus y wołał mowiąc/ Jeśliż kto prágnie/ niechżeć ku mnie przyidźie á pije.

38. Kdož wěřij we mne/ yakož dj Pijſmo/ řeky z břicha geho poplynau wody žiwé.

Kto wierzy w mię/ táko powieda piſmo/ rzeki wody żywey poplyną z żywotá iego.

ז

39 הָדָא דֵּין אֲמַר עַל רוּחָא דַּעֲתִידִין הֲווֹ לְמְקַבָּלוּ אַילֵין דַּמְהַיְמְנִין בֵּהּ לָא גֵּיר עַדְכִּיל אֶתְיְהִבַת הֲוָת רוּחָא מֶטוּל דְּלָא עַדְכִּיל אֶשְׁתַּבַּח הֲוָא יֵשׁוּעַ׃

E questo disse egli de lo ſpirito che doueuano riceuer quelli che credeuano in lui: imperoche lo Spirito ſanto non era ancora ſtato dato: conciosia che IESV *non era ancor glorificato.*

40 סַגִּיאֵא דֵּין מֶן כֶּנְשָׁא דַּשְׁמַעוּ מֶלַּוְהִי אָמְרִין הֲווֹ הָנַו שַׁרִירָאִית נְבִיָּא׃

Molti dunque de la turba hauendo ℣dite queſte parole, diceuano, Coſtui è ℣eramente il Profeta.

41 אַחְרָנֵא אָמְרִין הֲווֹ הָנַו מְשִׁיחָא אַחְרָנֵא אָמְרִין דַּלְמָא מֶן גְּלִילָא אָתֵא מְשִׁיחָא׃

Altri diceuano, Queſto è Chriſto, Et altri diceuano, Ma Chriſto ℣errà egli di Galilea?

42 לָא הֲוָא כְּתָבָא אֲמַר דְּמֶן זַרְעֵהּ דְּדַוִיד וּמֶן בֵּית לְחֶם קְרִיתָא דִּילֵהּ דְּדַוִיד אָתֵא מְשִׁיחָא׃

La Scrittura non dice ella che Chriſto ℣errà dal ſeme di Dauid, e dal caſtello di Betleem, doue habitaua Dauid?

43 וַהֲוָת הֲוָת פֻּלְגּוּתָא מְטוּלָתֵהּ בְּכֶנְשָׁא׃

Nacque dunque diſſenſion ne la turba, per cagion di lui.

44 וְאִית הֲווֹ אֲנָשִׁין מֶנְּהוֹן דְּצָבֵין הֲווֹ דְּנֶאחְדוּנָיְהִי אֶלָּא לָא אֱנָשׁ אַרְמִי עֲלַוְהִי אַידַיָא׃

Et alcuni di loro il ℣oleuan pigliare: ma niſſuno però gli meſſe le mani addoſſo.

45 וְאַתוֹ דַּחְשֵׁא הָנוּן לְוָת רַבַּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא וְאֶמַרוּ לְהוֹן כָּהֲנֵא לְמָנָא לָא אַיְתִיתוּנָיְהִי׃

Gli sbirri dunque ſe ne ritornarono a i principali Sacerdoti, & a i Fariſei: i quali diſſer loro, Perche non l'hauete ℣oi menato?

ז

39 וְזֹאת אָמַר עַל־הָרוּחַ אֲשֶׁר עֲתִידִים הָיוּ לָקַחַת אוֹתָהּ הַמַּאֲמִינִים בּוֹ כִּי עֲדֶן לֹא נִתְּנָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כִּי יֵשׁוּעַ עֲדֶנָּה לֹא נֶאְדַּר׃

Y eſto dixo, del Eſpiritu que auian de recebir los que creyeſſen en el. Porque aun no era el Eſpiritu Sancto, porque Ieſus aun no era glorificado.

40 וְרַבִּים מִן־הָעָם שׁוֹמְעִים אֶת־הַדָּבָר אָמְרוּ זֶה הוּא בֶּאֱמֶת הַנָּבִיא׃

Entonces muchos de la companna oyendo eſte dicho, dezian, Verdaderamente eſte es el Propheta.

41 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ אֲחֵרִים אָמְרוּ הֲמִן־הַגָּלִיל יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ׃

Otros dezian, Eſte es el Chriſto algunos empero dezian, de Galilea ha de venir el Chriſto?

42 הֲלֹא הַכְּתָב אָמַר כִּי־מִזֶּרַע דָּוִיד וּמִבֵּית לֶחֶם אֶפְרָתָה אֲשֶׁר שָׁם הָיָה דָוִיד יָבוֹא הַמָּשִׁיחַ׃

No dize la Eſcriptura, Que de la ſimiente de Dauid, y del aldea de Beth-lehem, de donde era Dauid, vendra el Chriſto?

43 וַתְּהִי מַצָּה וּמְרִיבָה בָּעָם עָלָיו׃

Anſique auia diſſenſion en la companna por el.

44 וּמִקְצָתָם אָבוּ לְתָפְשׂוֹ אֲבָל אִישׁ לֹא שָׁלַח בּוֹ אֶת־יָדָיִם׃

Y algunos deellos lo querian prender, mas ninguno metió ſobre el manos.

45 וַיָּבוֹאוּ הַמְשָׁרְתִים אֶל־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְאֶל־הַפְּרוּשִׁים וַיֹּאמְרוּ לָהֶם הָאֵלֶּה לָמָּה לֹא הוֹלַכְתּוּהוּ׃

Y los ſeruidores vinieron à los Pontifices y à los Phariſeos, y ellos les dixeron, Porque no lo truxiſtes.

ζ.

39. Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον· ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.

(Or diſoit-il cela de l'Eſprit que deuoyent receuoir ceux qui croyoyent en lui: car le ſainct Eſprit n'eſtoit point encore donné, pource que Ieſus n'eſtoit point encore glorifié.)

40. Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης.

Pluſieurs donc de la troupe ayans ouï ce propos, diſoyent, Ceſtui ci eſt veritablement le Prophete.

41. Ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ χριστός· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται;

Les autres diſoyent, Ceſtui-ci eſt le Chriſt. Et les autres diſoyent, Mais auſſi le Chriſt viendra-il de Galilee?

42. Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαυὶδ, καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ, τῆς κώμης ὅπου ἦν δαυὶδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται;

L'Eſcriture ne dit-elle pas que le Chriſt viendra de la ſemence de Dauid, & de la bourgade de Beth-lehem, où a eſté Dauid?

43. Σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν.

Il eut donc diſſenſion entre le peuple pour lui.

44. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

Et quelques vns d'entr'euz le vouloyent empoigner: mais nul ne mit les mains ſur lui.

45. Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, Διατί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;

Ainſi les ſergeans s'en reuindrent aux principaux Sacrificateurs & aux Phariſiens, leſquels leur dirent, Pourquoi ne l'auez-vous amené?

CAP. VII.

39. (Hoc autem dixit de Spiritu quē accepturi erant credentes in eum, nondum enim erat Spiritus datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus.)

(This ſpake he of the Spirit which they that beleeued in him / ſhoulde receyue: for the holy Ghoſt was not yet giuen / becauſe that Jeſus was not yet glorified.)

40 Ex illa ergo turba cum audiſſent hos ſermones eius, dicebant, Hic eſt verè propheta.

So many of the people / when they heard this ſaying / ſayde / Of a trueth this is the Prophet.

41. Alii dicebant, Hic eſt Chriſtus, Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa venit Chriſtus.

Other ſayd / This is the Chriſt: and ſome ſaid / But ſhall Chriſt come out of Galile?

42. Nónne ſcriptura dicit, quia ex ſemine David, & de Beth-léhem caſtello ubi erat David, venit Chriſtus?

Sauth not the Scripture that the Chriſt ſhall come of the ſeede of Dauid / and but of the towne of Beth-lehem / where Dauid was?

43. Diſſenſio itaque facta eſt in turba propter eum.

So was there diſſenſion among the people for him.

44. Quidam autem ex ipſis volebant apprehendere eum: ſed nemo miſit ſuper eum manus.

And ſome of them would haue taken him / but no man layd hands on him.

45. Venerunt ergo miniſtri ad pontifices & Phariſæos. Et dixerunt eis illi, Quare non adduxiſtis illum?

Then came the officers to the high Prieſts and Phariſes / and they ſayde vnto them / Why haue ye not brought him?

Das VII. Capitel.

39. Das ſaget er aber von dem Geiſt / welchen empfahen ſolten / die an jhn glaubten. Denn der heilige Geiſt war noch nicht da / denn Jeſus war noch nicht verklåret.

Men det ſagde hand om den Aand / ſom de ſkulde anamme / der trode paa hannem / Thi den hellig Aand vaar der icke end / thi Jheſus vaar icke end forklaret.

40. Vil nun vom Volck / die diſe rede höreten / ſprachen: Diſer iſt ein rechter Prophet.

Mange nu aff Folcket / ſom horde denne tale / ſagde / Denne er en ret Prophete.

41. Die andern ſprachen: Er iſt Chriſtus. Etliche aber ſprachen: Soll Chriſtus auß Galilea kom̃en?

De andre ſagde / hand er Chriſtus. Oc nogle ſagde / ſkal Chriſtus kom̃e aff Galilea.

42. Sprícht nicht die Schrifft / von dem Samen David / vnd auß dem Flecken Bethlehem / da David war / ſolle Chriſtus kommen?

Siger icke Scrifften / aff Dauids Sæd / oc aff den By Bethlehem / der ſom Dauid vaar / ſkal Chriſtus komme?

43. Alſo ward eine zwitracht vnter dem Volck über jhm.

Saa bleff en tuedract iblant Folcket om hannem.

44. Es wolten aber etliche jn greiffen / aber niemand leget die hand an jhn.

Oc der vilde nogle grebet hannem / Men der lagde ingen haand paa hannem.

45. Die Knechte kamen zu den Hohenprieſtern vnd Phariſeern / vnd ſie ſprachen zu jhnen: Warumb habt jr jhn nicht gebracht?

Suennene komme til de ypperſte Preſter oc Phariſeerne / oc de ſagde til dem / Hui ledde i hannem icke hid?

Kapitola VII.

39. A to řekl o Duchu / kterěhož měli přigijti wěřijcý w něho Neb geſſtě Duch Swatý nebyl dán / proto / že geſſtě Gežijš nebyl oſlawen.

(A toć mowił o duchu ktorego wziąć mieli wierzący weń / ábowiem ieſzcze nie był Duch świety / bo Jezus ieſzcze niebył vwielbion.)

40. Tehdy mnozý z Záſtupu když vſlyſſeli tyto geho řeči / prawili: Tentoť geſt w prawdě Prorok.

Wiele ich tedy z onego zgromádzenia gdy vſłyſzeli ty ſłowa mowili / Záprawdęć ten ieſt on Prorok.

41. A ginj prawili: Tentoť geſt Kryſtus. Ale někteřij prawili Zdali od Galilee přijde Kryſtus?

A drudzy záſię mowili / Ten ci ieſt Kryſtus on / A drudzy powiedáli / A zaż Kryſtus przyidźie od Gálilei?

42. Wſſak piſmo dij / Že z Semene Dawidowa / a z Bethléma Měſtečka kdež geſt byl Dawid / přigijti má Kryſtus.

Izaż piſmo nie powieda / Iż Kryſtus przyidźie z naśienia Dawidowego / y z miáſteczka Bethleem gdźie był Dawid?

43. A tak ruoznice w Záſtupu ſtala ſe pro něho.

Stáło ſie tedy rozerwánie o nim miedzy ludem.

44. Ale někteřij z nich chtěli ho gijti / a wſſak žádný newztahl ruky na něho.

Chćieli niektorzy z nich poimáć go / ále śie nań żaden nie targnał ręką.

45. Tehdy přiſſli ſlužebnijcy k Biſkupům / a Zakonijkům. Y řekli gim oni: Proč gſte ho nepřiwedli?

Zátym przyſzli ſłudzy do nawyżſzych Kapłanow y do Fáryzeuſzow / ktorzy im rzekli / Przeczżeśćie go nie przywiedli?

ז

46 אָמְרִין לְהוֹן דַחֲשֵׁא לָא מְמוֹתוּם הָכַנָא מַלֵּל בַּר נָשָׁא אַיךְ דַמְמַלֵּל הָנָא גַבְרָא׃

Riſpoſero gli sbirri, Giamai huomo non parlò coſi, come queſt'huomo.

47 אָמְרִין לְהוֹן פְּרִישֵׁא לְמָא אַף אַנְתּוֹן טְעֵתוּן׃

La onde i Fariſei riſpoſero loro, ſete forſe voi ancora ingannati?

48 לְמָא אֱנָשׁ מֵן רֵישֵׁא וּמֵן פְּרִישֵׁא הַיְמֵנוּ בֵּהּ׃

Ha però alcun de principali, ò de Fariſei creduto in lui?

49 אֶלָּא אֶן עַמָּא הָנָא דְלָא יָדַע נָמוּסָא לִיטִין אֶנוּן׃

Ma queſta turba che non sà ciò che ſia la Legge, è maladetta.

50 אֲמַר לְהוֹן נִיקָדִימוֹס חַד מֶנְהוֹן הָו דְאֶתָא הֲוָא לְוָת יֵשׁוּע בְּלֶלְיָא׃

Nicodemo (quello che era venuto à lui di notte, ilquale era vno dei loro) dice ad eſſi.

51 דַלְמָא נָמוּסָא דִילַן מְחַיֵּב לְבַר־נָשָׁא אֶלָּא אֶן יֶשְׁמַע מֶנֵּהּ לוּקְדַם וְיֵדַע מָנָא עֲבַד׃

La noſtra Legge giudica ella alcun huomo, ſenza hauerlo prima vdito e conoſciuto che coſa egli habbia fatto?

52 עֲנוּ וְאָמְרִין לֵהּ לְמָא אַף אַנְתְּ מֵן גְלִילָא אַנְתְּ בְּצִי וַחֲזִי דַנְבִיָא מֵן גְלִילָא לָא קָאֵם׃

Eſſi riſpoſero, e diſſerli, Sei tu forſe ancora Galileo? Eſamina, e ſappi che di Galilea non vſci mai alcun Profeta,

53 (וְהַפֵכוּ אֱנָשׁ אֱנָשׁ לְבַיְתֵהּ׃

Poi ciaſcuno ſen'andò à caſa ſua.

ח

1 וְיֵשׁוּע אֲזַל לְטוּרָא דְזַיְתָא׃

Ma IESV ſen'andò nel monte de gli Oliui.

ז

46 וַיַּעֲנוּ הַמְשָׁרְתִים בְּכָל עִתּוֹתֵינוּ אִישׁ לֹא דִבֶּר כָּזֶה הָאָדָם׃

Los ſeruidores reſpondieron, Nunca anſi ha hablado hombre, como eſte hombre habla.

47 וַיַּעֲנוּ לָהֶם הַמְפָרְשִׁים הֲגַם אַתֶּם נִתְעֵיתֶם׃

Entonces los Phariſeos les reſpondieron, Soys tambien voſotros engannados?

48 הֲגַם אִישׁ מִנְּשִׂיאִים אוֹ מִפְּרוּשִׁים הֶאֱמִין בּוֹ׃

Ha creydo en el alguno de los Principes, ó de los Phariſeos?

49 כִּי אִם הֶהָמוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא יוֹדֵעַ אֶת הַתּוֹרָה הָאֲרוּרִים הֵמָּה׃

Si no eſte vulgo que no ſabe la Ley: malditos ſon.

50 אוֹמֵר נִקְ־דֵם אֲלֵיהֶם הַבָּא בַּלַּיְלָה אֵלָיו אֶחָד הוֹה מֵהֶמָּה׃

Dizeles Nicodemo, el que vino à el de noche elqual era vno deelles,

51 הֲתִשְׁפּוֹט תּוֹרָתֵנוּ אֶת־הָאָדָם אִם לֹא תִשְׁמַע בְּטֶרֶם מִמֶּנּוּ וְתֵדַע מַה־עָשָׂה׃

Nueſtra ley juzga porventura á hombre: ſi primero no oyere deel, y entendiere loque ha hecho?

52 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲגַם אַתְּ מִגָּלִיל הוֹה חֲקֹר וּרְאֵה כִּי נָבִיא מִגָּלִיל לֹא קָם׃

Reſpondieron, y dixeronle, No eres tu tambien Galileo: eſcudrinna y vee, que de Galilea nunca ſe leuantò Propheta.

53 וַיָּשׁוּבוּ אִישׁ אֶל־בֵּיתוֹ׃

Y boluieronſe cada vno à ſu caſa.

ח

1 וְיֵשׁוּעַ הָלַךְ אֶל־הַר הַזֵּיתִים׃

Y Ieſus ſe fué àl Monte de las Oliuas.

ζ.

46. Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέποτε οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος.

Les ſergeans reſpondirent, Iamais homme ne parla comme fait ceſt homme.

47. Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;

Parquoi les Phariſiens leur reſpondirent, N'auez-vous point eſté ſeduits vous auſſi?

48. Μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων;

Aucun des Gouuerneurs ou des Phariſiens a-il creu en lui?

49. Ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρατοί εἰσι.

Mais ce populaire ici, qui ne ſait que c'eſt de la Loy, eſt plus qu'execrable.

50. Λέγει νικόδημος πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν.

Nicodeme (celui qui eſtoit venu vers Ieſus de nuict, & qui eſtoit vn d'entr'eux) leur dit.

51. Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρότερον, καὶ γνῷ τί ποιεῖ;

Noſtre Loy iuge-elle vn homme deuant que l'auoir ouï, & cognu ce qu'il a fait?

52. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ; ἐρεύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται.

Ils reſpondirent, & lui dirent, N'es-tu pas auſſi de Galilee? enquier-toi, & ſache que nul Prophete n'a eſté ſuſcité de Galilee.

53. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Et chacun s'en alla en ſa maiſon.

ΚΕΦΑΛ. η.

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

Mais Ieſus s'en alla en la montagne des Oliuiers.

CAP. VII.

46. Reſponderunt miniſtri, Nunquam ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo.

The officers anſwered/ Neuer man ſpake like this man.

47. Reſponderunt ergo eis Phariſæi, Nunquid & vos ſeducti eſtis?

Then anſwered them the Phariſes/ Are ye alſo deceyued?

48 Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Phariſæis.

Doeth any of the rulers/ or of the Phariſes beleeue in him?

49. Sed turba hæc quæ non novit legem, maledicti ſunt.

But this people/ which knowe not the Lawe/ are curſed.

50. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui vênit ad eum nocte, qui unus erat ex ipſis.

Nicodemus ſayde vnto them/ (he that came to Jeſus by night/ and was one of them.)

51. Nunquid lex noſtra iudicat hominem: niſi prius audierit ad ipſo, & cognoverit quid faciat?

Doeth our Lawe iudge a man before it heare him/ and know what he hath done?

52. Reſponderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare, & vide quia à Galilæa propheta non ſurgit.

Then anſwered and ſayde vnto him/ Art thou alſo of Galile? Search and looke: for out of Galile ariſeth no Prophet.

53. Et reverſi ſunt unuſquiſque in domum ſuam,

And euerie man went vnto his owne houſe.

CAP. VIII.

IEſus autem perrexit in montem Oliveti.

And Jeſus went vnto the mounte of Oliues.

Das VII. Capitel.

46. Die Knechte antwortten: Es hat nie kein Menſch alſo geredt/ wie diſer Menſch.

Suennene ſuarede/ Der talede aldri noget Menniſke/ ſom dette Menniſke.

47. Da antwortten jnen die Phariſeer: Seyt jhr auch verfůhret?

Da ſuarede Phariſeerne dem/ Ere i oc forførde?

48. Glaubt auch irgend ein Oberſter oder Phariſeer an jhn?

Tror och nogen ſted en aff de Ypperſte eller Phariſeere paa hannem?

49. Sondern das volck/ das nichts vom Geſetz weiß/ iſt verflucht.

Men det Folck/ ſom inted veed aff Lowen/ er forbandet.

50. Spricht zu jhnen Nicodemus/ der bey der nacht zu jhm kam/ welcher einer vnter jhnen war:

Nicodemus ſagde til dem/ ſom kom til hannem om natten/ huilcken der vaar en aff dem.

51. Richtet vnſer Geſetz auch einen Menſchen/ ehe man jn verhöret/ vnd erkenne was er thut?

Dømmer oc vor Low it Menniſke/ før end mand forhører hannem/ huad hand gør?

52. Sie antwortten vnd ſprachen zu jhm: Biſt du auch ein Galileer? Forſche vnd ſihe/ Auß Galilea ſtehet kein Prophet auff.

De ſuarede oc ſagde til hannem/ Eſt du oc en Galileer? Randſage oc ſee/ aff Galilea ſtaar ingen Prophete op.

53. Vnnd ein jeglicher gieng alſo heim.

Oc huer gick ſaa hiem.

Das VIII. Capitel.

JEſus aber gieng an den Oelberg.

OC Jheſus gick til Olie bierget.

Kapitola VII.

46. Odpowěděli ſluzebnjcy: Nikdý tak Cžlowěk nemluwil/ yakó tento Cžlowěk mluwij.

Odpowiedzieli ſludzy/ Nigdy ták zaden nie mowil iako ten tozlowiek.

47. Tehdy odpowěděli gim Zákonijcy: Zdali y wy gſte ſwedeni.

Lecz im odpowiedzieli Fáryzeuſzowie/ Zaliście iuż y wy zwiedzieni?

48. Zdali gk kdož Knijžat vwěřil w něho aneb z Zákonijkůw?

A zaż ktory z Kſiążat ábo z Fáryzeuſzow vwierzył weń?

49. Krom Záſtup tento kterýž nezná Zákona/ zlořečenjk gſu.

Ale to poſpolſtwo ktore nie zna zakonu/ ieſt przeklete.

50. Ržekl k nim Nykoděm/ ten kterýž byl přiſſel k němu w nocy/ genž byl geden z počtu gegich.

Tedy do nich rzekł Nykodem on ktory był w nocy przyſzedł do niego/ á był ieden z nich.

51. Zdali Zakon náš ſaudij Cžlowěka/ gedině leč prwě vſlyſſý od něho/ a pozná coby včinil?

Izali zákon náſz ſkázuie kogo ieſli żby pierwey nie ſłyſzał od niego á nie wyrozumiał co czyni?

32. Odpowěděli/ a řekli gemu? Zdali y ty Galilegſký gſy? Ptay ſe na Pijſma/ a wiž/ žeť Prorok od Galilee nepowſtane.

A oni mu odpowiedziawſzy/ rzekli/ Zali y ty ieſteś Gáliley czyk? Dowieduyże ſie á obacz/ żeć od Galileicy Prorok nie powſtał.

53. Y nawrátili ſe gedenkaždý do domu ſwého.

A ták ſie rozeſzli káżdi domu ſwe°.

Kapitola VIII.

GEžijš pak odſſel na hůru Oliwetſkau.

Zatym Iezus ſzedł ná gore.

ח

2 בצפרא דין הפך להיכלא וכלא כנש—ת אתין הוו לותה ויתב ומלף הוה להון:

E ſul far del giorno venne di nuouo nel tempio, e tutto il popolo ſene venne à lui; & egli ſedendo, inſegnaua loro.

3 וספרא ופרישא איתיו לה אנתתא דאשתכחת בגויותא ואקימו יתה ב בינתהון:

Hor li ſcribi e i Fariſei li menarono vna donna che era ſtata ſoprapreſa in adulterio. E mettendola la nel mezo.

4 ואמרין לותה רבי א אנתתא להד—ת אשכחן התגורי:

Gli dicono, Maeſtro, queſta donna è ſtata colta in ſul iſteſſo fatto che adulteraua.

5 באוריתא דין מוש—ת פקד לן למרגמותה דאיך הלין ואנת מ—ת אמר אנת:

Or Moiſe ne la Legge ci comandolo, che queſte tali ſi lapidaſſeno: tu dunque che ne dici?

6 הדא דין אמרו מנסין לה דישכחון דיאכלון קרצוהי ואדיק ישוע לתחת וכתב בארעא ולא שקיל צבתא לאנש:

Queſto diceuano eſſi tentandolo, per hauer di che accuſarlo. Ma IESV *chinandoſi giu ſcriueua col dito in terra.*

7 כד דין תכבין הוו ל למשאלותה אקים ואמר להון הדל—ת חטהין הו בינתכון קדמיא ירמ—ת כאפא עליה:

E perſeuerando eſſi di domandarlo, egli ſi drizzò, e diſſe loro, Chi di voi è ſenza peccato, gitti egli il primo la pietra contra eſſa.

8 ותוב אדיק לתח—ת וכתב בארע—ת:

E di nuouo chinandoſi giu ſcriueua in terra.

ח

2 ובבקר שב ובא אל־ההיכל וכל־העם בא אליו וישב למדם:

Y por la mannana boluió al Templo. y todo el Pueblo vino à el: y ſentado el enſennaualos.

3 והסופרים והפרושים הוליכו אליו את־אשה הנתפשה בנאופים ויקימוה בתוכם:

Entonces los Eſcribas y los Phariſeos traen á el vna muger tomada en adulterio: y poniendola en medio.

4 לאמר אליו המלמד את־האשה הזאת מצאנו כי־נאוף נאפת:

Dizenle, Maeſtro, eſta muger hà ſido tomada en el miſmo hecho adulterando.

5 ובתורה משה צוה אותנו להסקל כאלה ואת מה תאמר עליה:

Y en la Ley Moyſen nos mandó apedrear á las tales: tu pues que dizes?

6 וזאת אמרו מנסים אותו אשר יוכלון לחיבנו ויקד ישוע למטה ויכתב באצבעו אל־הארץ לאיש לא מסכין:

Mas eſto dezian tentandolo, para poderlo accuſar. empero Ieſus abaxado haziabaxo eſcreuia en tierra con el dedo.

7 ובנצחם לשאול לו ויקם ויאמר אליהם אשר בלי חטאות בכם ישליך בראשונה את־אבנו עליה:

Y como perſeuaraſſen preguntandole, endereçóſe, y dixoles, El que de voſotros es ſin peccado, arronje contra ella la piedra el primero.

8 וישב ויקד למטה ויכתב אל־הארץ:

Y boluiendoſe à abaxar hazia baxo, eſcreuia en tierra.

ή.

2. Ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

Et au poinct du iour derechef il vint au temple, & tout le peuple vint vers lui, & eſtant aſſis, il les enſeignoit.

3. Ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα (ἐπὶ) μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ.

Adonc les Scribes & Phariſiens lui amenerent vne femme ſur prinſe en adultere: & l'ayans miſe là au milieu.

4. Λέγουσιν αὐτῷ· διδάσκαλε, (ταύτην εὕρομεν) ἐπαυτοφώρῳ μοιχευομένην.

Lui diſent, Maiſtre, ceſte femme-ici a eſté ſurprinſe ſur le fait meſme commettant adultere.

5. Ἐν δὲ τῷ νόμῳ μωϋσῆς (ἡμῖν) ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;

Or en la Loy Moyſe nous a commandé de lapider celles qui ſont telles: toi donc qu'en dis-tu?

6. Τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι (κατηγορεῖν) αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.

Or diſoyent-ils cela le tentans, afin qu'ils euſſent dequoi l'accuſer. Mais Ieſus s'eſtant encliné en bas, eſcriuoit du doigt en terre.

7. Ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.

Et comme ils continuoyent de l'interroguer, lui s'eſtant redreſſé, leur dit, Celui de vous qui eſt ſans peché, iette le premier la pierre contr'elle.

8. Καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.

Et derechef eſtant encliné, il eſcriuoit en terre.

CAP. VIII.

2. Et diluculo iterum vênit in templum, & omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos.

And early in yͤ morning came againe into the Temple / & all the people came vnto him / and he ſate downe / and taught them.

3. Adducunt autem Scribæ & Phariſæi mulierem in adulterio deprehenſam: & ſtatuerunt eam in medio.

Then the Scribes / & the Phariſes brought vnto him a woman / taken in adulterie / and ſet her in the middes.

4. Et dixerunt ei, Magiſter, hæc mulier modo deprehēſa eſt in adulterio.

And ſaid vnto him / Maſter / this woman was taken in adulterie / in the verie act.

5 In lege autem Moyſes mandavit nobis huiuſmodi lapidare. Tu ergo quid dicis?

Now Moſes in the Law cōmaunded vs / that ſuch ſhould be ſtoned: what ſayeſt thou therefore?

6. Hoc autem dicebant tentantes eum: ut poſſent accuſare eum. Ieſus autem inclinans ſe deorſum, digito ſcribebat in terra.

And this they ſayd to tempt him / that they might haue whereof to accuſe him. But Jeſus ſtouped downe / and with his finger wrote on the ground.

7. Cum ergo perſeverarent interrogantes eum: erexit ſe, & dixit eis, Qui ſine peccato eſt veſtrûm, primus in illam lapidem mittat.

And while they continued aſking him / he lift him ſelfe vp / and ſaid vnto them / Let him that is among you without ſinne / caſt the firſt ſtone at her.

8. Et iterum ſe inclinans, ſcribebat in terra

And againe he ſtouped downe / and wrote on the ground.

Das VIII. Capitel.

2. Vnd frů morgens kam er wider inn den Tempel / vnd alles Volck kam zu jhm / vnd er ſatzte ſich / vnd lehret ſie.

Oc aarle om morgenen kom hand igen i Tempelen oc alt Folcket kom til hannem / oc hand ſette ſig / oc lærde dem.

3. Aber die Schrifftgelehrten vnd Phariſeer brachten ein Weib zu ihm / im Ehebruch begriffen / vnd ſtelleten ſie ins mittel dar.

Men de Scrifftkloge oc Phariſeer / ledde en Quinde til hannem / ſom vaar greben i Hoer / oc ſtickede hende der mit ind.

4. Vnd ſprachen zu jhm: Meiſter / diß Weib iſt begriffen auff friſcher that im Ehebruch.

Oc ſagde til hannem / Meſtere / Denne Quinde er greben met ferſke gerninger i Hoer.

5. Moſes aber hat vns im Geſetz gebotten / ſolche zuſteinigen. Was ſagſt du?

Oc Moſe bød oſſ i Lowen / at ſtene ſaadanne. Huad ſiger du?

6. Das ſprachen ſie aber / jhn zuuerſuchen / auff daß ſie eine ſache zu jm hetten. Aber Jeſus bůcket ſich nider / vnd ſchreib mit dem finger auff die Erden.

Men de ſagde det at forſøge hannem / paa det de kunde haffue ſag met hannem. Men Jheſus buckede ſig ned / oc ſcreff met fingeren paa Jorden.

7. Als ſie nun anhielten jhn zu fragen / richtet er ſich auff / vnd ſprach zu jhnen: Wer vnter euch ohn ſůnde iſt / der werffe den erſten ſtein auff ſie.

Der de bleffue nu varafftig at ſpørie hannem at / da reyſde hand ſig op oc ſagde til dem / huo ſom aff eder er vden ſynd / hand kaſte den førſte ſten paa hende.

8. Vnd bůcket ſich wider nider / vnd ſchreib auff die Erden.

Oc hand buckede ſig ned igen oc ſcreff paa iorden.

Kapitola VIII.

2. Potom na vſwijtě zaſe přiſſel do Chrámu / a weſſkeren Lid přiſſel k němu / a on ſedě včil go.

Rániuczko potym był w Kościele / á lud wßytek ßedł ſię do niego / y ſiadßy vczył ie.

3. Tehdy přiwedli Včitelé a Zákonijcy Zenu w cyzoložſtwu popadenau / a když poſtawili gi w proſtředku.

Przywiedli tedy do niego Doktorowie y Fáryzeußowie niewiáſtę ktora ná cudzołoſtwie záſtauo / á poſtáwiwßy ią w pośrzodku.

4. Řekli gemu: Miſtře / tato žena nynij geſt popadena w cyzoložſtwu.

Rzekli mu / Tę niewiáſtę záſtano ná ſámym vczynku cudzołożac.

5. A w Zákoně Moyžijš přikázal nám takowé kamenowati: Protož ty co prawijš?

A w zakonie roſkazał nam Moiżeß áby thakie kámionowáno: Coż tedy ty mowiß ktemu?

6 A to řekli pokauſſegijce ho / aby gey mohli obžalowati. A Gežijš ſkloniw ſe dolůw / prſtem pſal na zemi.

A tho mowili kußac go áby gi oſkárżyć mogli / lecz Jezus ſchyliwßy ſię ku dołu / piſał pálcem ná ziemi.

7. A když ſe nepřeſtáwali otazowati ho / y zdwjhl ſe a řekl gim: Kdo geſt z wás bez hřijchu / prwnij na ni wrz kamenem.

Gdy go thedy nie przeſtawáli pytáć / podniozßy ſię rzekł im / Kto z was nie ieſt winię grzechu / niechżeć ná nię pierwßy rzući kámieniem.

8. A když opět ſchýlil ſe / pſal na zemi.

A záſię ſchyliwßy ſię ku dołu piſał ná ziemi.

ח

9 וְכַד שְׁמַעִין הֲווּ וְכַד מְ
מַסְהֲדָא עֲלַיְהוֹן תְּאַרְתְּהוֹן
נְפַקוּ חַד בָּתַר חַד שָׁרִיו מֶן
קַשִּׁישָׁא עַד מָא לְאַחֲרָיֵא
וּפְשׁ לֵהּ יֵשׁוּעַ בַּלְחוּדַוְהִי
וְאַנְתְּתָת בַּמְצַעְתָּא אַף
הִי :

Eſſi dunque hauendo vdito queſto, & eſſendo, ripreſi da la conſcientia, ſen'vſciuano l'vn dappo l'altro, incominciando da i piu vecchij infin à gli vltimi e, coſi I E S V *fu laſciato ſole, e la donna che ſtaua la in mezo.*

10 וְאַקִּים יֵשׁוּעַ וְכַד
לְאֱנָשׁ לָא חֲזָא אֶלָּת אִן
לְאַנְתְּתָא בַּלְחוּדָהּ וְאֶמַר
לְוָתָהּ אֵיכָת קַטְרָגְנַיְכִי
הָנוֹן לָא הָבת אֱנָשׁ הוּ
דַּמְחַיֵּב הוּא לְכִי :

E I E S V *drizzandoſi, e non vedendo alcuno, fuor che la donna, le diſſe, Donna, doue ſono quei tuoi accuſatori? niuno t'ha condannata?*

11 וְאֶמְרָא לָא חַד רַבּוֹנִי
וְאֶמַר לְוָתָהּ וְאֶנָּא לָת
אֲחַיֵּב לְכִי זֶלִי וּמֶן הָשָׁא
תוּב לָא תֶּחְטֵין :

Ella diſſe, Niuno Signore. E I E S V *le diſſe, Ne io ancor ti condanno. Va, e non peccar piu.*

12 תּוּב הֲדֵין מַלֵּל עַמְּהוֹן
יֵשׁוּעַ וְאֶמַר אֶנָּא אֶנָת
נוּהְרֵהּ דְּעָלְמָא מַן דְּבָתַרי
אָתֵא לָא נְהַלֵּךְ בַּחֲשׁוֹכָא
אֶלָּא יֶשְׁכַּח לֵהּ נוּהְרָת
דְּחַיֵּת :

Hor I E S V *parlò dinuouo ad eſſi, dicendo, Io ſon la luce del mondo: chi ſeguita me, non caminarà ne le tenebre, anzi hauerà la luce de la vita.*

13 אָמְרִין לֵהּ פְּרִישֵׁת
אַנְתְּ עַל נַפְשָׁךְ מַסְהֵד אַנְתְּ
סָהֲדוּתָךְ לָא הֲוָת שַׁרִירָא :

Allor i Fariſei li diſſero, Tu rendi teſtimonianza di te ſteſſo, la tua teſtimonianza è degna di fede.

ח

9 וּבְשָׁמְעָם וּבְהוֹכִיחָם מַדָּעָם
יָצְאוּ חַד אַחַר אַחַד מְחִלִּים
מִזְּקֵנִים עַד־הָאַחֲרוֹנִים וַיִּשָּׁאֵר
יֵשׁוּעַ לְבַדּוֹ וְהָאִשָּׁה בְּתוֹךְ הִיא :

Oyendo pues ellos eſto, (redarguidos de la conſciencia) ſalianſe vno à vno començando deſdè los más viejos (haſta los poſtreros,) y quedó ſolo Ieſus y la muger que eſtaua en medio.

10 וַיָּקָם יֵשׁוּעַ וְכַאֲשֶׁר אֱנוֹשׁ לֹא
רָאָה כִּי אִם אֶת הָאִשָּׁה לְבַדָּהּ
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אַיֵּה הַמְחַיְּבַיִךְ
הָאֵלֶּה הַאֵינֶנּוּ פֹּה אִישׁ הִגַּד
עָלַיִךְ :

Yendere candoſe I E S V S y no viendo â nadie mas de â la muger, dixole, Muger, donde eſtan loſque te acuſauan? ninguno te hà condenado?

11 וַתֹּאמֶר גַּם לֹא אֶחָד אֲדֹנָי
וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ וַאֲנִי לֹא אֶגְזַר
עָלַיִךְ לְכִי וּמֵעַתָּה שָׁמְרִי דְּרָכַיִךְ
מֵחֲטוֹא עוֹד :

Y ella dixo, Sennor, ninguno. Entonces I E S V S le dixo, Ni yo te condeno: ve te, y no peques mas.

12 וַיּוֹסֶף יֵשׁוּעַ וַיְדַבֵּר לֵאמֹר
אֲנִי הֹוֶה אוֹר הָעוֹלָם כָּל־אֲשֶׁר
בָּא אַחֲרַי לֹא יְהַלֵּךְ בַּחֹשֶׁךְ כִּי
אִם יִהְיֶה לוֹ אוֹר הַחַיִּים :

Y hablóles I E S V S otra vez, diziendo, Yo ſoy luz del mundo. el que me ſigue, no andara en tinieblas: mas aurâ lumbre de vida.

13 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַמִּפְרְשִׁים אַתָּה
מֵעִיד עַל־נַפְשְׁךָ עֵדוֹתֶיךָ לֹא
אֱמֶת הֵנָּה :

Entonces los Phariſeos le dixeron, Tu de ti miſmo das teſtimonio tu teſtimonio no es verdadero.

η'.

9. Οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὖσα.

Or quand ils eurent oui cela, eſtans redargues par leur conſcience, ils ſortirent vn à vn, commençans depuis les plus anciens iuſques aux derniers: tellement que Ieſus demeura ſeul; & la femme qui eſtoit là au milieu.

10. Ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν;

Adonc Ieſus s'eſtant redreſſe, & ne voyant perſonne ſinon la femme, lui dit Femme, où ſont ceux la qui t'accuſoyẽt? nul ne t'a-il condamnee?

11. Ἡ δὲ εἶπεν, οὐδεὶς, κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε.

Elle dit, Nul, Seigneur, Et Ieſus dit, Ie ne te condamne point auſsi: va, & ne peche plus.

12. Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Ieſus donc parla derechef à eux, diſant, Ie ſuis la lumiere du mõde: qui me ſuit, ne cheminera point en tenebres, ains il aura la lumiere de vie.

13. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς· ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

Alors les Phariſiens lui dirent, Tu rẽs teſmoignage de toi-meſme, ton teſmoignage n'eſt point digne de foi.

CAP. VIII.

9. Audientes autem, unus poſt unum exibant, incipientes à ſenioribus: & remanſit ſolus Ieſus, & mulier in medio ſtans.

And when they heard it/being accuſed by theyr owne conſcience/ they went out one by one / beginning at the eldeſt euen to the laſt : ſo Jeſus was left alone/and the woman ſtanding in the middes.

10. Erigens autem Ieſus, dixit ei, Mulier, ubi ſunt qui te accuſabant? nemo te condemnavit?

When Jeſus had lift vp himſelfe againe/ and ſawe no man / but the woman/he ſayd vnto her / Woman / were are thoſe thine accuſers? hath no man condemned thee?

11. Quæ dicit, Nemo, Domine. Dixit autem Ieſus, Nec ego te condemnabo. Vade, & iam amplius noli peccare.

She ſaid/No man/Lord. And Jeſus ſaid/ Neither do I condemne thee: go & ſinne no more.

12. Iterum ergo locutus eſt eis Ieſus, dicens, Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris, ſed habebit lumen vitæ.

Then ſpake Jeſus againe vnto them/ ſaying/I am the light of the worlde: he that followed me / ſhall not walke in darknes/but ſhall haue the light of life.

13. Dixerunt ergo ei Phariſæi, Tu de teipſo teſtimonium perhibes: teſtimonium tuum non eſt verum.

The Phariſes therefore ſayde vnto him/Thou beareſt record of thy ſelfe: thy record is not true.

Das VIII. Capitel.

9. Da ſie aber das höreten / giengen ſie hinauß / einer nach dem andern / von den Elteſten an / vnd Jeſus ward gelaſſen alleine / vnd das Weibe im mittel ſtehend.

Der de hørde det / ginge de vd / den ene effter den anden / først de Eldſte / oc Jheſus bleff alene igen / oc Quinden bleff der ſtaaendis.

10. Jeſus aber richtet ſich auff / vnd da er niemand ſahe / denn das Weib / ſprach er zu jhr: Weib / wo ſind ſie / deine verkläger? Hat dich niemand verdambt?

Da reyſde Jheſus ſig op / och der hand ſaa ingen / vden Quinden / da ſagde hand til hende / Quinde / huor ere din Beklagere? Fordømde ingen dig?

11. Sie aber ſprach: HERR / niemand. Jeſus aber ſprach: So verdamme ich dich auch nicht. Gehe hin / vnd ſündige fort nicht mehr.

Oc hun ſagde / HERRE / ingen. Da ſagde Jheſus / ſaa fordømmer ieg dig oc icke. Gack bort / oc ſynde lenger icke mere.

12. Da redet Jeſus abermal zu jhnen / vnd ſprach: Ich bin das Liecht der Welt / wer mir nachfolget / der wirdt nicht wandeln im finſterniß / ſondern wirdt das Liecht des Lebens haben.

Da talede Jheſus atter til dem / oc ſagde / Jeg er Verdens Liuſſ / huo ſom efftерfølger mig / hand ſkal icke vandre i Mørcke / men hand ſkal haffue Liffſens Liuſſ.

13. Da ſprachen die Phariſeer zu jhm: Du zeugeſt von dir ſelbs / dein zeugniß iſt nicht war.

Da ſagde Phariſeerne til hannem / Du vidner om dig ſelff / dit vidnisbyrd er icke ſant.

Kapitola VIII.

9. A oni vſlyſſawſſe to / geden po druhēm wycházeli / počawſſe od Starſſých. Y zůſtal tu Gežijſs ſám / a žena w proſtřed ſtogecy.

Co gdy vſlyſzeli / tedy będąc od właſnego ſumnienia karáni / z oſobná ieden zá drugim wychodzili / poczawſzy od ſtárſzych áż do oſtátecznych / iż tylko zoſtał ſám Jezus á niewiáſtha w pośrzodku ſtoiąca.

10. A pozdwjžhw ſe Gežijſs řekl gij: Ženo / kde gſau ti kteřij na tebe žalowali? Žádnýli tebe neodſaudil?

A gdy ſię podnioſł Jezus / y nie widział żadnego oprocz niewiáſty / rzekł iey / Niewiáſto gdźież ſą oni co ná cię ſkárżyli? żaden że cię nie ſkazał.

11. Kterážto řekla: Žádný PAne. Y řekl Gežijſs: Aniž gá tebe odſuzugi: Gdyž a giž wijce nehřeſs.

Tedy oná rzekłá / Z aden Pánie / A Jezus iey powiedział / Ani ia ciebie ſkázuię / Idźże á więcey nie grzeſz.

12. Tehdy Gežijſs opět gim mluwil řka: Já gſem ſwětlo Swěta. Kdož mne naſledu ge / nechodiě w temnoſtech / ale budek mijti Swětlo žiwota.

A ták potym Jezus powiedział im / mowiąc / Jamci ieſt oná świátłość świátá / kto zá mną idźie / nie będźie chodźił w ćiemnośćiách / ále będźie mieć świátłość żywotá.

13. Protož řekli gemu Žákonjcy: Ty ſám o ſobě ſwědectwij wydáwáſs / ſwědectwij twé nenij prawé.

A przetoż mu rzekli Fáryzeuſzowie Ty ſam o ſobie świádczyſz / á świádectwo twe nie ieſt ſłuſzne.

ח

14 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן
אֶפֶן אֶנָא מַסְהֵד אֶנָא עַל
נַפְשִׁי שַׁרִירָא הִי סָהֲדוּתִי
מִטוּל דִּידַע אֶנָא מֶן
אַימְכָא אֶתִית וַלְאַיכָא אָזֶל
אֶנָא אַנְתּוּן דֵּין לָא יָדְעִין
אַנְתּוּן מֶן אַימְכָא אֶתִית
וְלָא לְאַיכָא אָזֶל אֶנָא׃

Iesv riſpoſe, e diſſe loro, Se bene io rendo teſtimonianza di me ſteſſo, la mia teſtimonianza è vera: percioche io ſo dõde ſon venuto, e doue io vo: ma voi non ſapete donde io vengo, ne doue io vo.

15 אַנְתּוּן בַּבְסְרָנָאִית דָּיְנִין
אַנְתּוּן אֶנָא לְאנָשׁ לָא
דָאֶן אֶנָא׃

Voi giudicate ſecondo la carne, io non giudico alcuno.

16 וְאֶן דָּאֶן דִּינִי שַׁרִיר הוּ
מִטוּל דְּלָא הֲוִית בַּלְחוֹדַי
אֶלָּא אֶנָא וְאָבִי דְּשַׁדְּרַנִי׃

Che ſe io ancora giudico, il mio giuditio è degno di fede: percioche io non ſon ſolo, ma io e il Padre che m'ha mandato.

17 וּבְנָמוֹסְכוֹן דֵּין כְּתִיב
דְּסָהֲדוּתָא דַּתְרֵין גַּבְרִין
שַׁרִירָא הִי׃

Et ancor ne la voſtra Legge è ſcritto, che la teſtimonianza di due huomini è vera.

18 אֶנָא אֶנָא דְּסָהֵד אֶנָא
עַל נַפְשִׁי וְאָבִי דְּשַׁדְּרַנִי
סָהֵד עָלַי׃

Io ſon quello che rendo teſtimonianza di me medeſimo, e di me rende teſtimonianza il Padre che m'ha mandato.

19 אָמְרִין לֵהּ אַיכַו אָבוּךְ
עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן וְלָא
לִי יָדְעִין אַנְתּוּן וְלָא לְאָבִי
אֶלּוּ לִי יָדְעִין הֲוַיתוּן אַף
לְאָבִי יָדְעִין הֲוַיתוּן׃

Eſſi allora gli diſſero, Doue è tuo Padre? Iesv riſpoſe, Voi non conoſcete ne me, ne mio Padre: ſe voi mi conoſceſte conoſcereſte ancor mio Padre.

ח

14 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
אִם אֲנִי מֵעִיד עַל־נַפְשִׁי אֱמֶת
הִיא עֵדוּתִי כִּי יָדַעְתִּי מֵאַיִן
בָּאתִי וּלְאַיִן אֵלֵךְ וְאַתֶּם לֹא
יְדַעְתֶּם מֵאַיִן בָּא אֲנִי וּלְאַיִן
הוֹלֵךְ אָנֹכִי׃

Reſpondió IESVS, y dixoles, Aunque yo doy teſtimonio de mi miſmo, mi teſtimonio es verdadero: porque ſé de donde he venido, y adonde voy: mas voſotros no ſabeys de donde vengo, y adonde voy.

15 כִּי־אַתֶּם שֹׁפְטִים כְּדֶרֶךְ
הַבָּשָׂר וַאֲנִי אֵינֶנִּי שֹׁפֵט אֶת־
כָּל־אִישׁ׃

Voſotros ſegun la carne juzgays: mas yo no juzgo à nadie.

16 וְאִם אֶשְׁפּוֹט אָנֹכִי אָז
מִשְׁפָּטִי צְדָקָה הוּא כִּי אֵינֶנִּי
לְבַדִּי הוֶה כִּי אִם אֲנִי וְאָבִי
אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי׃

Y ſi yo juzgo mi juyzio es verdadero: porque no ſoy ſolo, mas Yo, y elque me embió, el Padre.

17 וְאַכֵן בְּתוֹרַתְכֶם נִכְתַּב כִּי
עַל־פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יָקוּם דָּבָר׃

Y en veſtra Ley eſtà eſcripto, Que el teſtimonio de dos hombres es verdadero.

18 אָנֹכִי הוּא אֲשֶׁר מֵעִיד עַל־
נַפְשִׁי וְהָאָב אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי גַּם
הוּא מֵעִיד עָלָי׃

Yo ſòy elque doy teſtimonio de mi miſmo y da teſtimonio de mi el que me embió, el Padre.

19 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיּוֹ אָבִיךָ וַיַּעַן
יֵשׁוּעַ גַּם לֹא אוֹתִי יְדַעְתֶּם וְגַם
לֹא אֶת־אָבִי וְאִם תֵּדְעוּ אוֹתִי
וְאַף אֶת־אָבִי תֵּדָעוּן׃

Y dezianle, Donde eſtá tu Padre? Reſpondià Ieſus, Ni a mi me conoceys, ni a mi Padre Si à mi me conocieſſedes, à mi padre tambien conoceriades.

η'.

14. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.

Ieſus reſpondit, & leur dit, Encore que ie rende teſmoignage de moi-meſme, mon teſmoignage eſt digne de foy: car ie ſai d'où ie ſuis venu, & où ie vai, mais vous ne ſauez d'où ie vien, ni ou ie vai.

15 Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε. ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα.

Vous iugez ſelon la chair, moi ie ne iuge perſonne.

16. Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγώ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

Que ſi meſme ie iuge, mon iugement eſt digne de foy: car ie ne ſuis point ſeul, mais il y a moi e le pere qui m'a enuoyé.

17. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστι.

Meſmes il eſt eſcrit en voſtre Loy, que le teſmoignage de deux hommes eſt digne de foy.

18. Ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

Ie ſuis celui qui ren teſmoignage de moi-meſme, & le Pere qui m'a enuoyé, rend teſmoignage de moi.

19. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν.

Ils lui dirent donc, Où eſt ton Pere? Ieſus reſpondit, Vous ne cognoiſſez ni moi, ni mon Pere. Si vous me cognoiſſiez, vous cognoiſtriez auſſi mon Pere.

CAP. VIII.

14. Reſpondit Ieſus, & dixit eis, Etſi ego teſtimonium perhibeo de meipſo, verum eſt teſtimoniũ meum: quia ſcio unde veni, & quò vado: vos autem neſcitis unde venio, aut quò vado.

Jeſus anſwered / and ſayde vnto them/Though I beare recorde of I myſelfe / yet my recorde is true: for I knowe whence I came and whither I go: but ye cannot tell whence I come / and whither I go.

15. Vos ſecundum carnem iudicatis, ego non iudico quenquam.

Ye iudge after the fleſh: I iudge no man.

16. Et ſi iudico ego, iudicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego & qui miſit me, Pater.

And if I alſo iudge/ my iudgement is true: for I am not alone / but I and the Father/that ſent me.

17. Et in lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.

And it is alſo written in your Law/ that the teſtimonie of two men is true.

18. Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de meipſo: & teſtimonium perhibet de me, qui miſit me, Pater.

I am one that beare witnes of my ſelfe/and the Father that ſent me/beareth witnes of me.

19. Dicebant ergo ei, Vbi eſt Pater tuus? Reſpondit Ieſus, Neque me ſcitis, neque Patrem meum, ſi me ſciretis: forſitan & Patrem meum ſciretis.

Then ſaide they vnto him/Where is thy Father? Jeſus anſwered/Ye neither know me / nor my Father. If ye had knowne mee/ye ſhould haue knowne my Father alſo.

Das VIII. Capitel.

14. Jeſus antworttet / vnd ſprach zu jhnen: So ich von mir ſelbſt zeugen würde / ſo iſt mein zeugnis war / denn ich weiß von wannen ich kommen bin / vnd wo ich hingehe. Jr aber wiſſet nicht von wannen ich komme / vnd wo ich hingehe.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til dem/ der ſom ieg vidner om mig ſelff / da er mit vidnisbyrde ſant. Thi ieg veed hueden ieg kom / oc huort ieg gaar hen / Men i vide icke/ hueden ieg kommer/ oc huort ieg gaar hen.

15. Jhr richtet nach dem fleiſch / ich richte niemands.

I dømme effter Kødet / Jeg dømmer ingen.

16. So ich aber richte / ſo iſt mein Gerichte recht / Denn ich bin nicht alleine/ ſondern ich vnd der Vater der mich geſandt hat.

Oc der ſom ieg dømmer / da er min dom ret / Thi ieg er icke alene/ men Jeg oc Faderen ſom vdſende mig.

17. Auch ſtehet in eurem Geſetze geſchrieben / daß zweyer Menſchen zeugniß war ſey.

Der ſtaar oc ſcreffuit i eders Low/ At thu Menniſkis vidnisbyrd er ſant.

18. Ich bins der ich von mir ſelbs zeuge/vnd der Vater der mich geſandt hat / zeuget auch von mir.

Jeg er den ſom vidner om mig ſelff / oc Faderen ſom vdſende mig / vidner oc om mig.

19. Da ſprachen ſie zu jhm: Wo iſt dein Vater? Jeſus antworttet: Jhr keñet weder mich noch meinen Vater. Wenn jhr mich kennetet / ſo kennetet jhr auch meinen Vater.

Da ſagde de til hannem/huor er din Fader? Jheſus ſuarede / I kende huercken mig oc ey min Fader. Der ſom i kende mig / da kende i oc min Fader.

Kapitola VIII.

14. Odpowěděl Gežijš řekl gim: Ačkoli já ſwědectwij wydáwám ſám o ſobě/ wſſak proto prawé geſt ſwědectwij mé: nebo wijm odkud gſem přiſſel aneb kde gdu: ale wy newijte odkud přicházým / aneb kde gdu.

Ale Jezus odpowiedział y rzekł im/ Chociażbych ia też świadczył ſam o ſobie/ wżdyć ieſt ſłuszne świádectwo moie/ gdyż wiem ſkądem przyszedł y do kąd idę/ lecz wy nie wiecie ſkądem przyszedł y do kąd idę.

15. Wy podlé těla ſaudijte/ já neſaudijm nižádného:

Wy według ciáłá ſądzicie/ á ia nikogo nie ſądzę.

16. Abych pak y ſaudil já/ Saud můg geſtiť prawý: nebť ſám negſem/ ale já a ten kterýž mne poſlal/ Otec.

A choćżbych też ia ſądził/ ſąd moy ieſtći prawdziwy/ bo nie ieſtem ſam/ ále ia y ktory mię poſłał Oćiec.

17. A w Zákoně waſſem pſáno geſt: Že dwau Člowěkuow ſwědectwij prawé geſt.

Y nápiſano ćie ieſt w zakonie wáſzym/ Iż dwoyga ludzi świádectwo ſłuszne ieſt.

18. Jak gſem ten kterýž ſwědectwij wydáwám ſám o ſobě: a ſwědectwij wydáwá o mně/ ten kterýž mne poſlal/ Otec.

Jać ieſtem ten ktory ſam o ſobie świádczę/ y świádczy o mnie ten ktory mię poſłał Oćiec.

19. Protož řekli gemu: Kde geſt Otec twuog? Odpowěděl Gežijš: Aniž mne znáte/ ani Otce mého. Kdybyſſte mne znali/ y Otce mého znalibyſſte.

Tedy mu mowili/ Gdzież wżdy ieſt ten twoy Oćiec? A odpowiedział Jezus/ Ani mnie znacie/ ani Oycá mego/ byśćie mię ználi/ y Oycá byśćie mego ználi.

ח

20 הָלֵין מֶלֵּא מַלֶּל בֵּית גַּזָּא כַּד מַלֶּף בְּהַיְכְּלָא וְלָא אֱנָשׁ אַחְדֵהּ לָא גֵּיר עַדְכִּיל אֶתָת הֲוָת שָׁעְתֵהּ׃

Queſte parole diſſe IESV *ne la Teſoreria, inſegnando nel tempio: e niuno il preſe, percioche nò era ancor venuta l'hora ſua.*

21 אֱמַר לְהוֹן תּוּב יֵשׁוּעַ אֶנָא אָזֵל אֶנָא וְתֶבְעוּנָנִי וְתֶמוּתוּן בַּחְטָהַיְכוּן וַאֵיכָא דְּאֶנָא אָזֵל אֶנָא אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃

E di nuouo IESV *diſſe loro, Io me ne vo, e voi mi cercarete, e morrete nel voſtro peccato: doue io vo, voi non potete venire.*

22 אָמְרִין יְהוּדָיֵא לְמָא כַּי נַפְשֵׁהּ קָטֶל דְּאָמַר דְּאֵיכָא דְּאֶנָא אָזֵל אֶנָא אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃

I Giudei dunque diceuano, Occiderà egli ſe ſteſſo, percioch'ei dice, La doue vo io, voi non potete venire?

23 וֶאֱמַר לְהוֹן אַנְתּוּן מֶן דַּלְתַחַת אַנְתּוּן וֶאֱנָא מֶן דַּלְעֶל אֶנָא אַנְתּוּן מֶן הָנָא עָלְמָא אַנְתּוּן אֶנָא לָא הֲוֵית מֶן הָנָא עָלְמָא׃

Et egli diſſe loro, Voi ſete da le parti di ſotto, & io ſon da quelle di ſopra: voi ſete di queſto mondo, io non ſon gia di queſto mondo.

24 אֶמְרֵת לְכוֹן דַּתְמוּתוּן בַּחְטָהַיְכוּן אֵין לָא גֵּיר תְּהַיְמְנוּן דְּאֶנָא אֶנָא תְּמוּתוּן בַּחְטָהַיְכוּן׃

Però v'ho detto che voi morrete ne voſtri peccati. Percioche ſe voi non crederete che io ſono, morrete ne voſtri peccati.

25 אָמְרִין יְהוּדָיֵא אַנְתְּ מַן אַנְתְּ אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶפֶן דְּשֵׁרִית דְּאֶמַלֵּל עַמְּכוֹן׃

Allora eſſi gli diſſero, Chi ſei tu? E IESV *diſſe loro, Quello che da principio ancor v'ho detto.*

26 סַגִּי אִית לִי עֲלַיְכוּן לְמֵאמַר וְלַמְדָן אֶלָּא מַן דְּשַׁדְּרַנִי שַׁרִיר הוּ וְאֶנָא אִילֵין דְּשֶׁמְעֵת מֶנֵּהּ הָלֵין הוּ מְמַלֵּל אֶנָא בְּעָלְמָא׃

Io ho da parlare e giudicar di voi molte coſe: ma colui che m'ha mandato è verace: & io, le coſe che ho vdite da lui, quelle parlo nel mondo.

ח

20 וְאֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יֵשׁוּעַ בְּבֵית גַּנָּז מְלַמֵּד בַּהֵיכָל וְאִישׁ לֹא תְפָשׂוֹ כִּי עוֹד לֹא בָאָה עִתּוֹ׃

Eſtas palabras hablo Ieſus enel lugar de las lymoſnas enſennando enel templo: y nadie lo prendió, porque aun no auia venido ſu hora.

21 וַיָּשָׁב וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוֹלֵךְ וִיבַקְשׁוּנִי וּבְחַטַּאתְכֶם תְּמוּתוּן וְאָנָה אֲנִי אֵלֵךְ אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה׃

Y dixoles otra vez Ieſus. Yo voy, y buſcarmeheys, mas en vueſtro peccado morireys: adonde yo voy, voſotros no podeys venir.

22 וַיֹּאמְרוּ הַיְּהוּדִים הֲיַהֲרֹג אֶת נַפְשׁוֹ כִּי־אוֹמֵר הוּא אָנָה אֲנִי אֵלֵךְ אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה׃

Dezian entonces los Iudios, Haſe de matar à ſimiſmo, que dize, Adonde yo voy, voſotros no podeys venir?

23 וַיֹּאמֶר לָהֶם אַתֶּם מִלְּמַטָּה וַאֲנִי מִלְמַעְלָה אַתֶּם מֵעוֹלָם הַזֶּה וַאֲנִי אֵינֶנִּי מֵעוֹלָם הַזֶּה׃

Y deziales, Voſotros ſoys de abaxo, yo ſoy de arriba: voſotros ſoys deeſte mundo, yo no ſoy de eſte mundo.

24 לָכֵן אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי תְּמוּתוּן בְּחַטֹּאתֵיכֶם כִּי אִם לֹא תַאֲמִינוּ כִּי אֲנִי הוּא תְּמוּתוּן בְּחַטֹּאתֵיכֶם׃

Por eſſo hos dixe, que moririades en vueſtros peccados, porque ſi no creyerdes que yo ſoy, en vueſtros peccados morireys.

25 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַתְּ מִי הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי רִאשׁוֹן הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם׃

Y dezianle, Tu quien eres? Entonces Ieſus les dixo, Elque al principio tambien os he dicho.

26 רַבּוֹת הָיוּ לִי לְדַבֵּר וְלִשְׁפּוֹט עֲלֵיכֶם כִּי אִם אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי נֶאֱמָן הוּא וַאֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ אֵלֶּה מְדַבֵּר אֲנִי אֶל־הָעוֹלָם׃

Muchas coſas tengo que dezir, y juzgar de voſotros: mas elque me embió, es verdadero: y yo, loque he oydo deel, eſto hablo en el mundo.

η'.

20. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν. ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Ces paroles dit Ieſus en la threſorerie, enſeignant au temple: & nul ne l'empoigna, pourtant que ſon heure n'eſtoit point encore venue.

21. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

Et Ieſus leur dit derechef, Ie m'en vai, & vous me cercherez, & mourrez en voſtre peché: là où ie vai, vous ne pouuez venir,

22. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Les Iuifs donc diſoyent, Se tuera il ſoi-meſme? d'autant qu'il dit, Là où ie vai, vous ne pouuez venir.

23. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Adonc il leur dit, Vous eſtes d'embas, ie ſuis d'enhaut: vous eſtes de ce monde, moi ie ne ſuis point de ce monde.

24. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

Pourtant vous ai-ie dit, que vous mourrez en vos pechés: car ſi vous ne croyez que ce ſuis-ie, vous mourrez en vos pechés.

25. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

Adonc ils lui dirent, Toi qui es-tu? Et Ieſus leur dit, Ce que ie vous di des le commencement.

26. Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ᾽ αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον.

I'ai beaucoup de choſes a parler & iuger de vous: mais celui qui m'a enuoye, eſt veritable: & les choſes que i'ai ouies de lui, ie les di au monde.

CAP. VIII.

20. Hæc verba locutus eſt Ieſus in gazophylacio, docẽs in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

These words ſpake Jeſus in the treaſurie/ as he taught in the Temple/ and no man layd handes on him: for his houre was not yet come.

21. Dixit ergo iterum eis Ieſus. Ego vado; & quæretis me, & in peccato veſtro moriemini. Quò ego vado, vos non poteſtis venire.

Then ſaid Jeſus againe vnto them/ J go my way/ and ye ſhall ſeeke me/ and ſhall die in your ſinnes. Whiter J go/ can ye not come.

22. Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet ſemetipſum, quia dicit, Quo ego vado, vos nõ poteſtis venire?

Then ſaid the Jewes/ Wil he kil him ſelfe becauſe he ſayth/ Whither J go/ can ye not come

23. Et dicebat eis, Vos de deorſum eſtis, ego de ſupernis ſum. Vos de mundo hoc eſtis: ego non ſum de hoc mundo.

And he ſayd vnto them/ Ye are from beneath: J am from aboue: ye are of this world: J am not of this world.

24. Dixi ergo vobis, quia moriemini in peccatis veſtris, ſi enim non credideritis quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.

J ſayd therefore vnto you/ That ye ſhall die in your ſinnes: for except ye beleeue/ that J am he/ ye ſhall die in your ſinnes.

25. Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis Ieſus, Principium qui & loquor vobis.

Then ſayd they vnto him/ Who art thou? And Jeſus ſaid vnto them/ Euen the ſame thing that J ſayde vnto you from the beginning.

26. Multa habeo de vobis loqui & iudicare, ſed qui me miſit, verax eſt: & ego quæ audivi ab eo, hæc loquor in mundo.

J haue many thinges to ſay/ and to iudge of you: but he that ſent me/ is true/ and the thinges that J haue heard of him/ thoſe ſpeake J to the worlde.

Das VIII. Capitel.

20. Diſe wort redet Jeſus an dem Gottes kaſten/ da er lehret im Tempel. Vnd niemand greiff jn/ denn ſeine ſtunde war noch nicht kommen.

Diſſe ord talede Jheſus hoſſ Guds kiſte/ der hand lærde i Tempelen. Oc ingen greb hannem/ Thi hans ſtund vaar icke end kommen.

21. Da ſprach abermal Jeſus zu jhnen: Jch gehe hinweg/ vnd jr werdet mich ſuchen/ vnd inn euer ſünde ſterben. Wo ich hingehe da könnet jhr nicht hin kommen.

Da ſagde Jheſus atter til dem/ Jeg gaar bort oc i ſkulle lede effter mig/ oc dø i eders ſynder. Der ſom ieg gaar hen/ did kunde i icke komme.

22. Da ſprachen die Jüden/ wil er ſich denn ſelbs tödten/ daß er ſpricht: Wo hin ich gehe/ da könnet jhr nicht hinkommen?

Da ſagde Joderne/ Vil hand da ſla ſelffſig ihiel/ at hand ſiger/ Der ſom ieg gaar hen/ did kunde i icke komme?

23. Vnd er ſprach zu jhnen: Jhr ſeyt von vnten her/ Jch bin von oben herab. Jhr ſeyt von diſer Welt/ ich bin nicht von diſer Welt.

Oc hand ſagde til dem J ere neden aff/ Jeg er offuen aff. J ere aff denne Verden/ Jeg er icke aff denne Verden.

24. So habe ich euch geſagt/ daß jhr ſterben werdet in euren ſünden/ denn ſo jr nicht glaubet/ daß ichs ſey/ ſo werdet jhr ſterben in euren ſünden.

Saa haffuer ieg ſagd til eder/ at i ſkulle/ dø i eders ſynder/ Thi der ſom i icke tro/ at det er Jeg/ Da ſkulle i dø i eders ſynder.

25. Da ſprachen ſie zu jhm: Wer biſt du denn? Vnd Jeſus ſprach zu jhnen: Erſtlich der/ der ich mit euch rede.

Da ſagde de til hannem/ huo eſt du da? Oc Jheſus ſagde til dem/ Først den/ ieg ſom taler met eder.

26. Jch habe vil von euch zu reden/ vnd zu richten/ aber der mich geſandt hat/ iſt warhafftig/ vnnd was ich von jm gehört habe/ das rede ich vor der Welt.

Jeg haffuer meget at tale oc at dømme om eder/ Men den ſom mig vdſende/ er ſandru/ oc huad ſom ieg haffuer hørt aff hannem/ det taler ieg faar verden.

Kapitola VIII.

20. Tato ſlowa mluwil Gežjjš v pokladnice vče w Chrámě/ a žádný ho neyal/ neb geſſtě byla nepřiſſla hodina geho.

Tyć ſłowá mowił Jezus w ſkárbnicy/ vczac w Kośćiele/ á żaden go nie poimał/ bo ießcze nie przyßła byłá godziná iego.

21. Tehdy řekl gim opět Gežjjš: Já gdu/ a hledati budete mně/ a w hřjchu waſſem zemřete. Kde yá gdu/ wy nemuožete přigjti.

Powiedział im po wtore Jezus/ Iać idę y będziećie mię ſzukać/ á w grzechu waßym pomrzećie/ A gdźie ia idę/ wy przyyść nie możećie.

22. Protož prawili Židé: Zdali ſe ſám zabige? že prawij: Kde yá gdu/ wy nemůžete přigjti.

Mowili thedy Zydowie/ Aboć ſie ſam zabije/ że mowi/ Gdźie ia idę wy przyydź nie możećie.

23. Y řekl gim: Wy z dolu gſte yá s hůry gſem. Wy gſte z tohoto Swěta/ yá negſem z toho to Swěta.

Tedy rzekł do nich/ Wy ieſteśćie z niſkośći/ á iam ieſt z wyſoká/ wy z tego świátá ieſtheśćie/ á iamći nie ieſt z świátá tego.

24. Protož řekl gſem wám/ Že zemřete w hřijſſých waſſijch. Neb nebudeteli wěřjti že yá gſem/ zemřete w hřijchu waſſem.

Powiedźiałćiem wam tedy iż pomrzećie w grzechoch waßych: Bo ieſliż nie vwierzyćie żećiem ia on ieſt/ pomrzećie w grzechoch wáßych.

25. Protož řekli gemu: Ty kdo gſy? Řekl gim Gežjjš: Počátek/ kterýž y mluwijm wám.

Zatymże mu oni rzekli/ Ty coś ieſt zacz: A Jezus im powiedźiał/ To co wam y zprzodku powiedám.

26. Mnohé wěcy mám o wás mluwiti a ſauditi/ ale ten kterýž mne poſlal/ prawdomluwný geſt: a yá které wěcy ſlyſſal ſem od něho/ tyť mluwijm na Swětě.

Mam ći o was wiele mowić y ſądźić/ lecz ten ktory mię poſłał ieſtći prawdźiwy/ á ia to com od niego ſłyßał/ powiedam ná świećie.

ח

27 וְלָא יַדְעוּ דְּעַל אַבָּא אָמַר לְהוֹן׃

Eſſi non inteſero ch'egli diceua loro del Padre.

28 אָמַר לְהוֹן תּוּב יֵשׁוּעַ אֶמָתַי דַּתְרִימוּנָהי לִבְרֵה דְּאנָשָׁא הָידֵין תִּדְעוּן דְּאֶנָא אֶנָא וּמֶדֶּם מֶן צְבוּת נַפְשִׁי לָא עָבֵד אֶנָא אֶלָּא אַיְכַנָּא דְּאַלְפַנִי אָבִי הָכְנָת הוּ מְמַלֵּל אֶנָא׃

Peril che IESV *diſſe loro, Quando voi hauerete inalzato il Figliuol de l'huomo, allor conoſcerete che io ſono, & che io non ſo niente da me ſteſſo: anzi che io parlo queſte coſe, come mio Padre m'ha inſegnato.*

29 וּמַן דְּשַׁדְּרַנִי עַמִּי א
אִיתַוְהִי וְלָא שַׁבְקַנִי ב
בַּלְחוּדַי אָבִי מְטוּל דְּאֶנָא
מֶדֶּם דְּשָׁפַר לֵהּ עָבֵד אֶנָא
בְּכָל זְבַן׃

Imperoche colui che m'ha mandato è con meco: Il Padre non m'ha laſciato ſolo, percioche io ſo ſempre le coſe che gli piacciono.

30 וְכַד הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא סַגִּיאֵא הַיְמִנוּ בֵּהּ׃

Mentre ch'egli parlaua queſte coſe molti credettero in lui.

31 וְאָמַר יֵשׁוּעַ לְהָנוּן י
יְהוּדָיֵא דְּהַיְמִנוּ בֵּהּ אֶן
אַנְתּוּן תְּכַתְּרוּן בְּמֶלְּתִי ש
שַׁרִירָאִית תַּלְמִידַי אַנְתּוּן׃

Diceua dunque IESV *ai Giudei che gli haueuan creduto, Se voi ſtarete ſaldi ne la mia parola voi ſarete veramente miei diſcepoli.*

32 וְתֵדְעוּן שְׁרָרָא וְהוּ שְׁרָרָא יְעַדַּדְכוּן׃

E conoſcerete la Verità, e la Verità vi ſarà liberi.

33 אָמְרִין לֵהּ זַרְעֵהּ חָנַן
דְּאַבְרָהָם וּמֶן מְתוּם
עַבְדוּתָא לְאנָשׁ לָא פ
פְּלִיחָנַן לַן אַיְכַנָּא אָמַר
אַנְתְּ דְּתֶתְהוּוּן בְּנַי חִארֵא׃

Eſſi gli riſpoſero, Noi ſiamo ſeme d'Abraam, ne giamai ſeruimmo à perſona: come dunque dici tu: Voi ſarete fatti liberi:

ח

27 וְלֹא יָדְעוּ כִּי עַל־הָאָב דִּבֶּר אֲלֵיהֶם׃

Mas no entendieron que el les hablaua del Padre.

28 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם תָּרִימוּ אֶת־בֶּן־הָאָדָם אָז תֵּדְעוּ כִּי אֲנִי הֹוֶה וּמִמֶּנִּי מְאוּמָה לֹא עוֹשֶׂה אֲנִי כִּי אִם כַּאֲשֶׁר לִמְּדַנִי אָבִי אֵלֶּה מְדַבֵּר אָנֹכִי׃

Dixoles pues Ieſus, Quando leuantareys ál hijo del hombre, entonces entendereys que yo ſoy, y que nada hago de mi miſmo: mas como el Padre me enſenno, eſto hablo.

29 וַאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי עִמִּי הֹוֶה לֹא עֲזָבַנִי לְבַדִּי אָבִי כִּי אֲנִי אֶת־רְצוֹנוֹ עוֹשֶׂה בְּכָל־עֵת׃

Porque el que me embió, conmigo eſtá. no me ha dexado ſolo el padre: porque yo, lo que à el agrada, hago ſiempre.

30 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה רַבִּים הֶאֱמִינוּ בוֹ׃

Hablando el eſtas coſas, muchos creyeron en el.

31 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ אֶל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר הֶאֱמִינוּ בוֹ אִם תַּעַמְדוּ בִּדְבָרִי בֶּאֱמֶת תַּלְמִידַי הֹוִים אַתֶּם׃

Y dezia Ieſus à los Iudios que le auian creydo, Si voſotros permanecierdes en mi palabra, ſereys verdaderamente mis Diſcipulos:

32 וְתֵדְעוּ אֶת הָאֱמֶת וְהָאֱמֶת תַּפְרִיעַ אֶתְכֶם׃

Y conocereys la verdad, y la Verdad os libertarà.

33 וַיַּעֲנוּ לוֹ זֶרַע אַבְרָהָם אֲנַחְנוּ וּלְאִישׁ לֹא עָבַדְנוּ בְּכָל עֵת וְאֵיכָכָה תֹאמַר כִּי תִּפְרְעוּ׃

Y reſpondieronle, Simiente de Abraham ſomos, y jamas ſeruimos à nadie; como dizes tu, Sereys libres.

η'.

27. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.

Ils ne cognurent point qu'il leur parloit du Pere.

28. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ.

Parquoi Ieſus leur dit, Quand vous aurez eſleué le Fils de l'homme, vous cognoiſtrez, lors que ce ſuis ie, & que ie ne fai rien de par moi-meſme mais, que ie di ces choſes ainſi que mon Pere m'a enſeigné?

29. Καὶ ὁ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ· ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

Car celui qui m'a enuoyé, eſt auec moi: le Pere ne m'a point laiſſé ſeul, pourtant que ie fai touſiours les choſes qui lui plaiſent.

30. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Comme il diſoit ces choſes, pluſieurs creurent en lui.

31. Ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ.

Adonc diſoit Ieſus aux Iuifs qui auoyent creu en lui, Si vous perſiſtez en ma parole, vous ſerez vrayement mes diſciples,

32 Καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

Et cognoiſtrez la verité, & la verité vous affranchira.

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;

Ils lui reſpondirent, Nous ſommes la poſterité d'Abraham, & ſi iamais ne ſeruiſmes à perſonne: cõment donc dis tu, vous ſerez affranchis?

CAP. VIII.

27. Et non cognoverunt quia patrem eis dicebat Deũ.

They vnderſtoode not that hee ſpake to them of the Father.

28. Dixit ergo eis Ieſus, Cùm exaltaveritis filium hominis, tunc cognoſcetis quia ego ſum, & à meipſo facio nihil, ſed ſicut docuit me Pater, hæc loquor.

Then ſayde Jeſus vnto them / When yee haue lift vp the Sonne of man / then ſhall ye know that I am he / and that I do nothing of my ſelfe / but as my Father hath taught me / ſo I ſpeake theſe thinges.

29. Et qui me miſit, mecũ eſt, & non reliquit me ſolum, quia ego quæ placita ſunt ei, facio ſemper.

For he that ſent me / is with me : the Father hath not left me alone / becauſe I do alwayes thoſe things / that pleaſe him.

30. Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

As he ſpake theſe thinges / many beleeued in him.

31. Dicebat ergo Ieſus ad eos qui crediderunt ei Iudæos, Si vos manſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eritis.

Then ſaid Jeſus to the Jewes which beleeued in him / If ye continue in my worde / ye are verely mi diſciples.

32. Et cognoſcetis veritatem, & veritas liberabit vos.

And ſhall know the trueth / and the trueth ſhall make you free.

33. Reſponderunt ei, Semen Abrahæ ſumus, & nemini ſervivimus unquam, quomodo tu dicis, Liberi eritis?

They anſwered him / We be Abrahams ſeede / & were neuer bonde to any man: why ſayeſt thou then / Ye ſhalbe made free?

Das VIII. Capitel.

27. Sie vernamen aber nicht daß er jhnen von dem Vater ſagete.

Men de forſtode icke / at hand ſagde dem aff Faderen.

28. Da ſprach Jeſus zu jnen: Wenn jr des Menſchen Sohn erhöhen werdet / denn werdet jr erkennen daß ichs ſey / vnd nichts von mir ſelber thu / ſondern wie mich mein Vater gelehret hat / ſo rede ich.

Da ſagde Jheſus til dem / naar ſom i ophøye Menniſkens Søn / da ſkulle i forſtaa at det er ieg / oc at ieg gør inted aff mig ſelff / Men lige ſom min Fader lærde mig / ſaa taler ieg.

29. Vnd der mich geſandt hat / iſt mit mir. Der Vater leſſet mich nicht alleine / denn ich thu allzeit was jhm gefellet.

Oc den ſom vdſende mig / er met mig. Faderen lader mig icke alene / thi ieg gør altid det ſom hannem behaget.

30. Da er ſolches redet glaubten vil an jhn.

Der hand talede dette / da trode mange paa hannem.

31. Da ſprach nun Jeſus zu den Jůden / die an jhn glaubten: So jr bleiben werdet an meiner rede / ſo ſeyt jhr meine rechte Jůnger.

Da ſagde nu Jeſus til Jøderne / ſom trode paa hannem / Der ſom i bliffue hoſſ min Tale / da ere i mine rette Diſciple.

32. Vnd werdet die Warheit erkennen / vnd die warheit wirdt euch frey machen.

Oc ſkulle forſtaa ſandhed / oc ſandhed ſkal gøre eder fri.

33. Da antwortten ſie jhm: Wir ſind Abrahams Samen / ſind nie kein mal iemands Knecht geweſen / Wie ſprichſt du denn / jr ſolt frey werden?

Da ſuarede de hannem / wi ere Abraham Sæd / oc vaare aldri nogen mands Suend / huorledis ſiger du da / I ſkulle bliffue fri?

Kapitola VIII.

27. A oni neporozuměli že Otce ſwého prawil býti Boha.

A nie zrozumieli że im o Ocu powiedal.

28. Protož řekl gim Gežijš: Když powýšijte Syna člowěka / tehdáž poznáte že yá ſem / genž ſam od ſebe nic nečinijm / ale yakož mne Otec naučil / tyk wěcy mluwijm:

A przethoż im rzekł Jezus / Gdy podnieśiecie Syna człowieczego / tedy poznacie żem ci ia ieſt / á iż ſam z ſiebie nic nie czynie / lecz iáko mie nauczył Óciec / to mowie.

29. A ten kterýž mne poſlal / ſe mnau geſt / a neopuſtil mne ſamého / Otec. Neb kteréž wěcy gſau libé gemu / činijm wždycky.

Abowiem ten kthory mie poſłał / ze mną ieſt / á nie zoſtáwił mie ſámego Óciec / bo ia tho co ſie iemu podoba záwżdy czynie.

30. A když ty wěcy mluwil / mnozý vwěřili w něho.

Co gdy powiedał / wiele ich weń vwierzyło.

31. Tehdy mluwil Gežijš těm kteřijž vwěřili gemu / Židům / Zůſtaneteli wy w řeči mé / w prawdě Včedlnijcy mogi budete:

Rzekł thedy Jezus do tych co weń vwierzyli Zydow / Jeſliż wy zoſtháwáć bedziecie w ſłowie moim / prawdziwie moimi zwolenniki bedziecie.

32. A poznáte Prawdu / a Prawda was wyſwobodij.

A poznacie prawde / á prawdá was oſwobodzi.

33. Y odpowěděli gemu: Semeno Abrahamowo gſme / a žádnemu gſme neſlaužili nikdý: Y kterak ty dijš / Swobodnij budete?

Na to oni iemu odpowiedzieli / Jeſtechmy potomſtwo Abrahamowo / á nigdyſmy nie ſłużyli nikomu: A iákoż ty powiedaſz żeby nas oſwobodzić miano.

ח

34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין
אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל
מַן דְּעָבֵד חַטִּיתָא עַבְדָּא
הוּ דַּחֲטִיתָא׃

Iesv riſpoſe loro, In Verità, in Verità Vi dico che chiunque fa peccato, è ſeruo del peccato.

35 וְעַבְדָּא לָא מְקַוֵּא
לְעָלַם בְּבַיְתָא בְּרָא דֵּין
לְעָלַם מְקַוֵּא׃

E il ſeruo non dimora per ſempre ne la caſa: il figliuolo Vi dimora per ſempre.

36 אִן הוּ הָכִיל דִּבְרָא
נְעַדְּרְכוֹן שַׁרִירָאִית תֶּהְווֹן
בְּנַי חֵארֵא׃

Se dunque il Figliuolo Vi liberà, Voi ſarete Veramente liberi.

37 יָדַע אֲנָא דְּזַרְעֵה
אַנְתּוּן דַּאבְרָהָם אֶלָּא
בָּעֵין אַנְתּוּן לְמֶקְטְלַנִי מ
מֶטוּל דַּלְמֶלְתִי לָא טָפְקָן
אַנְתּוּן׃

Io ſo che Voi ſete ſeme d'Abraam, ma Voi cercate d'ammazzarmi, perche la mia parola non ha luogo in Voi.

38 אֲנָא מֶדֶּם דַּחֲזֵית לְוָת
אָבִי מְמַלֵּל אֲנָא וְאַנְתּוּן
מֶדֶּם דַּחֲזֵיתוּן לְוָת
אֲבוּכוֹן עָבְדִין אַנְתּוּן׃

Io Vi parlo quello che ho Veduto appreſſo di mio Padre: e Voi ancora fate quello che hauete Veduto appreſſo il padre Voſtro.

39 עֲנַו וְאָמְרִין לֵהּ אָבוּן
דִּילַן אַבְרָהָם הוּ אָמַר לְהוֹן
יֵשׁוּעַ אֶלּוּ בְּנַוְהִי הֲוַיתוּן
דַּאבְרָהָם עֲבָדַוְהִי ד
דַּאבְרָהָם עָבְדִין הֲוַיתוּן׃

Eſſi riſpoſero, e diſſerli, il padre noſtro è Abraam. Iesv dice loro, Se Voi fuſte figliuoli d'Abraam, fareſte l'opere d'Abraam.

40 הָשָׁא דֵּין הָא בָּעֵין
אַנְתּוּן לְמֶקְטְלַנִי לְגַבְרָא
דְּשַׁרִירָתָא מַלְּלֵת עַמְּכוֹן
אֵידָא דִּשְׁמַעֵת מֶן אֱלָהָא
הָדָא אַבְרָהָם לָא עֲבַד׃

Ma Voi hora cercate d'ammazzarmi, che ſon huomo, ilqual V'ho detta la Verità, che ho Vdita da Dio: queſto non fece mai Abraam.

ח

34 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן
אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כָּל אֲשֶׁר
עֹשֶׂה אֶת־הַחַטָּאָה עֶבֶד הַחַטָּאָה
הוּא׃

Ieſus les reſpondió, Decierto decierto os digo, Que todo aquel que haze peccado, es ſieruo de peccado.

35 וְהָעֶבֶד לֹא יַעֲמֹד בַּבַּיִת
לְעוֹלָם וְהַבֵּן יְהוּא לְעוֹלָם׃

Y el ſieruo no queda en caſa para ſiempre. mas el hijo queda para ſiempre.

36 וְאִם הַבֵּן יַפְרִיעַ אֶתְכֶם
בֶּאֱמֶת בְּנֵי חוֹרִים אַתֶּם׃

Anſi que ſi el Hijo os libertare, ſereys verdaderamente libres.

37 יָדַעְתִּי כִּי זֶרַע אַבְרָהָם אַתֶּם
אֲבָל אַתֶּם מְבַקְשִׁים לְהָרְגֵנִי
כִּי לֹא תוּכְלוּ לְהָכִיל אֶת־דְּבָרִי׃

Yo ſé que ſoys hijos de Abraham: mas procurays matarme porque mi palabra no cabe en voſotros.

38 אֲנִי אֵת אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶת־
אָבִי מְדַבֵּר וְאַתֶּם אֶת־אֲשֶׁר
רְאִיתֶם מֵאֲבִיכֶם עוֹשִׂים׃

Yo loque he viſto acerca de mi Padre, hablo: y voſotros loque aueys viſto acerca de vueſtro padre, hazeys.

39 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָבִינוּ
אַבְרָהָם הוּא וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ
אִם־בְּנֵי־אַבְרָהָם אַתֶּם גַּם אֶת־
מַעֲשֵׂי אַבְרָהָם תַּעֲשׂוּן׃

Reſpondieron, y dixeronle, Nueſtro padre Abraham es Dizeles Ieſus, Si fuerades hijos de Abraham, las obras de Abraham hariades.

40 וְעַתָּה מְבַקְשִׁים אַתֶּם לְהָרְגֵנִי
אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָכֶם
אֶת־אֱמֶת אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאֱלֹהִים
וְזֹאת לֹא עָשָׂה אַבְרָהָם׃

Empero aora procurays de matarme, hombre que os he hablado la verdad la qual he oydo de Dios: no hizo eſto Abrahám.

η'.

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν, λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας.

Ieſus leur reſpondit, En verité, en verité ie vous di, quiconque fait peché, eſt ſerf de peché.

35. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Or le ſerf ne demeurre point à touſiours en la maiſon: les fils y demeure à touſiours.

36. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.

Si donc le fils vous affranchit, vous ſerez vrayement francs.

37. Οἶδα ὅτι σπέρμα ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

Ie ſai que vous eſtes la poſterité d'Abraham: mais vous taſchez à me faire mourir, pource que ma parole n'a point de lieu en vous.

38 Ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ. καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε.

Ie vous di ce que i'ai veu chez mon Pere: & vous auſſi faites les choſes que vous auez veuës chez voſtre pere.

39. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τέκνα τοῦ ἀβραὰμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ ἀβραὰμ ἐποιεῖτε.

Ils reſpondirent, & lui dirent, Noſtre Pere, c'eſt Abraham. Ieſus leur dit, Si vous eſtiez enfans d'Abraham, vous feriez les œuures d'Abraham.

40. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ. τοῦτο ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν.

Or maintenant vous taſchez à me faire mourir, moi qui ſuis vn homme qui vous ai dit la verité, laquelle i'ai ouïe de Dieu: Abraham n'a point fait cela.

CAP. VIII.

34. Reſpondit eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.

Jeſus anſwered them/ Verely/verely I ſay vnto you/that whoſoeuer committeth ſinne/ is the ſeruant of ſinne.

35. Servus autem non manet in domo in æternum: filius autē manet in æternum.

And the ſeruant abideth not in the houſe for euer: but the Sonne abideth for euer.

36. Si ergo vos filius liberaverit, verè liberi eritis.

If the Sonne therefore ſhall make you free/ye ſhall be free in deede.

37. Scio quia filii Abrahæ eſtis: ſed quæritis me interficere, quia ſermo meus non capit in vobis.

I know that ye are Abrahams ſeed/ but ye ſeeke to kill me/becauſe my worde hath no place in you.

38. Ego quod vidi apud Patrem loquor: & vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.

I ſpeake that which I haue ſeene with my Father: and ye do that which ye haue ſeene with your father.

39. Reſponderunt & dixerunt ei, Pater noſter, Abraham eſt. Dicit eis Ieſus, Si filii Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite.

They anſwered/ and ſayde vnto him/ Abraham is our father. Jeſus ſaid vnto them/If ye were Abrahams children/ ye woulde do the workes of Abraham.

40. Nunc autem quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus ſum, quam audivi à Deo, hoc Abraham non fecit.

But now ye go about to kil me/a man that haue tolde you the trueth/ which I haue heard of God: this did not Abraham.

Das VIII. Capitel.

34. Jeſus antworttet jhnen/ vnd ſprach: Warlich/ warlich/ ich ſage euch: Wer ſünde thut/ der iſt der ſünden Knecht.

Jheſus ſuarede dem/ oc ſagde/ Sandelige ſandelige/ieg ſiger eder Huo ſom gør Synd/hand er Syndſens ſuend.

35. Der Knecht bleibet nicht ewiglich im Hauſe/ der Son bleibet ewiglich.

Oc Suenden bliffuer icke euindelige i Huſet/ Sønnen bliffuer euindelige.

36. So euch nun der Son frey machet/ ſo ſeyt jr recht frey.

Der ſom nu Sønnen gør eder fri/ da ere i ret fri

37. Ich weiß wol daß jhr Abrahams Samen ſeyt/ Aber jhr ſuchet mich zu tödten/ denn mein rede fehet nicht vnter euch.

Jeg veed vel/ at i ere Abrahams ſæd/men i ſøge efter at ſla mig ihiel/ thi min Tale tager icke iblant eder.

38. Ich rede was ich von meinem Vater geſehen habe/ ſo thut jr/ was jhr von eurem Vater geſehen habt.

Jeg taler det ſom ieg haffuer ſeet aff min Fader/ Saa gøre i/ huad ſom i haffue ſeet aff eders Fader.

39. Sie antwortten vnd ſprachen zu jhm: Abraham iſt vnſer Vater. Spricht Jeſus zu jhnen: Wenn jhr Abrahams Kinder weret/ ſo thet jhr Abrahams werck.

De ſuarede oc ſagde til hannem/ Abraham er vor Fader. Jheſus ſiger til dem/ der ſom i vaare Abrahams Børn/ da giorde i Abrahams Gerninger.

40. Nun aber ſuchet jr mich zu tödten/ einen ſolchen Menſchen/ der ich euch die Warheit geſagt habe/ die ich von Gott gehöret hab/ Das hat Abraham nicht gethan.

Men nu ſøge i effter at ſla mig ihiel/ ſaadant it Menniſke ieg ſom ſagde eder Sandhed/ ſom ieg hørde aff Gud/ det giorde Abraham icke.

Kapitola VIII.

34. Odpowěděl gim Gežijš: Giſtě giſtě prawijm wám/ že každý kdož činij hřijch/ ſlužebnijk geſt hřijchu.

Ale im odpowiedział Jezus/ Záprawdę záprawdę wam powiedam/ Wſzelki ktory ſie dopuſzczá grzechu/ ieſt ſługá grzechowi.

35. A ſlužebnijk nezuoſtáwá w domu na wěky/ ale Syn zůſtáwá na wěky.

A ſługá nie mieſzka w domu ná wieki/ iednoż ſyn mieſzka wiecznie.

36. Protož wyſwobodijlik wás Syn/ práwě ſwobodnij budete.

A przetoż ieſli was ſyn oſwobodzi/ prawdziwie wolni będziecie.

37. Wijm že gſte Synowé Abrahamowi. Ale hledáte mne zabiti/ nebo má řeč nechápá ſe wás.

Wiem że ieſteśćie potomſtwo Abrahámowe/ lecz ſzukacie iáko byśćie mię zámordowáli/ gdyż ſłowo moie nie ma w was mieyſca.

38. Já což gſem widěl v Otce mého/ tok mluwijm: a wy co gſte widěli v Otce waſſeho/ to činijte.

Jać Powiedam to com widział v Oycá mego/ á wy też czynićie to coście widźieli v oycá ſwego.

39. Odpowěděli/ a řekli gemu: Otec náš Abraham geſt. Řekl im Gežijš: Gſteli Synowé Abrahamowi/ ſkutky Abrahamowy čiňte.

Tedy oni odpowiedźiáć rzekli/ Oćiec náſz ieſt Abrahám/ A Jezus im rzekł/ Byśćie byli ſyny Abráhámowymi/ czynilibyśćie vczynki Abráhámowe.

40. Ale nynij hledáte mne zabiti/ Člowěka toho/ kterýž gſem prawdu mluwil wám/ kteraužgſſem ſlyſſel od Boha. Tohoť geſt Abraham nečinil.

A teraz oto ſzukáćie iákobyśćie mie zábić mieli/ człowieká tego ktory wam mowię prawdę/ ktorąm ſłyſzał od Boga/ tegoć nie czynił Abráhám.

ח

41 אַנְתּוּן דֵּין עָבְדִין אַנְתּוּן
עְבָדֵא דַּאבוּכוּן אָמְרִין לֵהּ
חְנַן מֶן זָנְיוּתָא לָא הְוַין
חַד אַבָּא אִית לַן אַלָהָא׃

Voi fate l'opere di voſtro Padre. La onde eſſi li diſſero, Noi non ſiamo nati di fornicatione: noi habbiamo vn Padre che è Iddio.

42 אָמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אֶלּוּ
אַלָהָא הְוָא אֲבוּכוּן
מַחְבִּין הְוַיְתּוּן לִי אֶנָא
גֵּיר מֶן אַלָהָא נֶפְקֶת ו
וְאָתִית וְלָא הֲוָא מֶן צְבוּת
נַפְשִׁי אֶתִית אֶלָּא הוּ
שַׁדְּרַנִי׃

Per il che IESV *diſſe loro, Se Iddio foſſe voſtro Padre, certamente voi amareſte me: percioche io ſon partito, e venuto da Dio: ne ſon venuto da me ſteſſo, ma egli m'ha mandato.*

43 מֶטוּל מָנָא מֶלְּתִי לָא
מֶשְׁתַּוְדְּעִין עַל דְּלָא מ
מֶשְׁכְּחִין שָׁמְעִין מֶלְּתִי׃

Perche non intendete voi la mia fauella? Percioche voi non potete vdir le mie parole.

44 אַנְתּוּן מֶן אַבָּא אָכַל־
קַרְצָא וְרַגְּיֵתֵהּ דַּאבוּכוּן
צָבֵין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד הָו
דְּמֶן בְּרִישִׁית קָטֶל אֱנָשָׁא
הוּ וּבְשָׁרָרָא לָא קָאֶם
מֶטוּל דַּשְׁרָרָא לַיְת בֵּהּ
וְאֶמַתִי דַּמְמַלֶּל כַּדְבוּתָא
מֶן דִּילֵהּ הָו מְמַלֶּל מֶטוּל
דְּדַגָּלָא הוּ אַף אֲבוּהָ׃

Voi ſete vſciti dal Padre diauolo, e volete ſatisfare à gli appetiti del padre voſtro, Egli è ſtato homicida fin da principio, e non ſtette ſaldo nella verità: percioche non è verità in lui. Ogni volta che egli parla il falſo, parla del ſuo proprio: percioch'egli è mendace, e padre de la menzogna.

45 אֶנָא דֵּין דַּשְׁרָרָא
מְמַלֶּל אֶנָא לָא מְהַיְמְנִין
אַנְתּוּן לִי׃

E perche io dico la verità, voi non mi credete.

ח

41 אַתֶּם עוֹשִׂים אֶת־מַעֲשֵׂי
אֲבִיכֶם וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲנַחְנוּ
מִתַּזְנוּת לֹא נוֹלַדְנוּ אָב אֶחָד
לָנוּ אֱלֹהִים׃

Voſotros hazezs las obras de vueſtro padre Dixeronle pues, Noſotros no ſomos nacidos de fornicacion: vn padre tenemos es à ſaber, Dios.

42 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אִם
אֱלֹהִים אֲבִיכֶם אַתְּ תֶּאֱהָבוּנִי
כִּי אֲנִי מֵאֱלֹהִים יָצָאתִי וּבָאתִי
וְלֹא מִמֶּנִּי בָאתִי כִּי־אִם הוּא
שְׁלָחַנִי׃

Ieſus entonces les dixo, Si vueſtro Padre fuera Dios, ciertamente amarmehyades à mi: porque yo de Dios he ſalido, y he venido; que no he venido de mi miſmo, mas el me embió.

43 עַל־כֵּן אֶת מִלָּתִי לֹא
יוֹדְעִים אַתֶּם כִּי לֹא תוּכְלוּ
לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבָרִי׃

Porque no reconoceys mi lenguaje, que no podeyz oyr mi palabra?

44 אַתֶּם מֵאֲבִיכֶם הַשָּׂטָן
הוֹיִם וְאֶת־מַאֲוַיֵּי אֲבִיכֶם תְּתַאַוּוּ
לַעֲשׂוֹת הוּא מְרַצֵּחַ הָאָדָם
מֵרֵאשִׁית וּבֶאֱמֶת לֹא קָם כִּי
אֵינֶנָּה בּוֹ הָאֱמֶת כַּאֲשֶׁר מְדַבֵּר
אֶת־הַכָּזָב מִנַּפְשׁוֹ מְדַבֵּר הוּא
כִּי כֹזֵב הוּא וַאֲבִי־הַכְּזָבִים׃

Voſotros de padre diablo ſoys, y los deſſeos de vueſtro padre quereys cumplir. el homicida ha ſido deſde el principio: y no permanecio en verdad porque no ay verdad en el. Quando habla: mentira de ſuyo hablo porque es mentiroſo, y padre de mentira.

45 וַאֲנִי כִּי אֶת אֱמֶת מְדַבֵּר
אֵינְכֶם מַאֲמִינִים לִי׃

Y porque yo digo Verdàd, no me creeys.

η'.

41. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα· ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν.

Vous faites les œuures de voſtre pere. Dont ils lui dirent, Nous ne ſommes point nés de pailardiſe. Nous auons vn pere, qui eſt Dieu.

42. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε.

Pource Ieſus leur dit, Si Dieu eſtoit voſtre pere, certes vous m'aimeriez, car ie ſuis iſſu de Dieu, & vien de deuers lui: car ie ne ſuis point venu de par moi-meſme, mais lui m'a enuoyé.

43. Διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

Pourquoi n'entendez-vous point mon parler? d'autant que vous ne pouuez ouïr ma parole.

44. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστὲ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἕστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύστης ἐστὶ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Le pere dont vous eſtes iſſus, c'eſt le diable, & vous voulez faire les deſirs de voſtre pere. Il a eſté meurtrier dés le commencement, & n'a point perſeuere en la verité: car verité n'eſt point en lui. Toutes les fois qu'il profere menſonge, il parle de ce qui lui eſt propre: car il eſt menteur, & eſt le pere de menſonge.

45. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.

Et pourtant que ie di verité, vous ne me croyez point.

CAP. VIII.

41. Vos facitis opera patris veſtri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornicatione non ſumus nati, unum patrem habemus Deum,

Ye doe the workes of your father. Then ſaid they to him/ We are not borne of fornication: we haue one Father/ which is God.

42. Dixit ergo eis Ieſus, Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me, ego enim ex Deo proceſſi, & veni, neque enim à meipſo veni, ſed ille me miſit.

Therefore Jeſus ſaid vnto them/ If God were your Father/ then would ye loue me: for I proceded forth/ and came from God/ neither came I of my ſelfe/ but he ſent me.

43. Quare loquelam non cognoſcitis? Quia non poteſtis audire ſermonem meum.

Why do ye not vnderſtand my talke? becauſe ye can not heare my worde.

44. Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri vultis facere, ille homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit: quia non eſt veritas in eo, cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater eius.

Ye are of your father the deuill/ and the luſts of your father ye will do: he hath bene a murtherer from the beginning/ and abode not in the trueth/ becauſe there is no trueth in him. When he ſpeaketh a lie/ then ſpeaketh hee of his owne/ for he is a liar/ and the father thereof.

45. Ego autem quia veritatem dico, non creditis mihi.

And becauſe I tell you the trueth/ ye beleeue me not.

Das VIII. Capitel.

41. Ihr thut euers Vaters werck. Da ſprachen ſie: Wir ſind nicht vnehelich geboren/ Wir haben einen Vater/ Gott.

I gøre eders Faders gerninger. Da ſagde de/ wi ere icke wecte fødde/ wi haffue en Fader/ Gud.

42. Jeſus ſprach zu jhnen: Were Gott euer Vater/ ſo liebetet jr mich. Denn ich bin außgegangen vnd kommen von Gott. Deñ ich bin nicht von mir ſelber kommen/ ſondern er hat mich geſandt.

Jheſus ſagde til dem/ vaare Gud eders Fader/ da elſkte i mig. Thi ieg er vdgangen och kommer fra Gud/ Thi ieg er icke kommen aff mig ſelff/ men hand vdſende mig.

43. Warumb kennet jhr denn meine ſprache nicht? Denn jr kőndt ja meine Wort nicht hőren.

Hui kende i da mit Maal icke? Thi i kunde io icke høre mine ord.

44. Jhr ſeyt von dem Vater dem Teufel/ vnd nach euers Vaters luſt wolt jr thun. Derſelbige iſt ein Mőrder von anfang/ vnd iſt nicht beſtanden inn der Warheit/ denn die Warheit iſt nicht in jm. Wenn er die Lűgen redt/ ſo redet er von ſeinem eigen/ denn er iſt ein Lűgner vnd ein Vater derſelbigen.

I ere aff den Fader/ Dieffuelen/ oc i ville gøre effter eders Faders begering. Den ſamme er en Mordere aff begyndelſen/ oc er icke beſtandig i Sandhed/ thi ſandhed er icke i hannem. Naar hand taler Løgen/ da taler hand aff ſig eget/ Thi hand er en Løgnere och en fader til hende.

45. Jch aber/ weil ich die Warheit ſage/ ſo glaubet jhr mir nicht.

Men Jeg/ effterdi ieg ſiger Sandhed/ da tro i mig icke.

Kapitola VIII.

41. Wy činijte ſkutky Otce waſſeho. Y řekli gemu: My z Smilſtwa negſme zrozeni gednohoť Otce máme/ Boha.

Wy czynićie vczynki Oycá wáſzego/ Ale mu oni rzekli. Wzdyciechmymy nie z cudzołoſtwá ſą národzeni/ iednegoż Oyca mamy Bogá.

42. Tehdy řekl gim Gežijš: Byť Buoh Otec wáš byl/ milowalibyſſte mne zagiſté. Nebo yá z Boha poſſel gſem/ a přiſſel gſem. Ani ſam od ſebe gſem přiſſel/ ale on mne poſlal:

Thedy im powiedział Jezus/ Być był Bog Oycem wáſzym/ tedybyśćie mie miłowáli/ gdyżem ia od Bogá wyſzedł y przyſzedł/ á nie ſámem od śiebie przyſzedł/ ále mie on poſłał.

43. Proč řečij mých nepoznáwáte? Proto/ že nemuožete ſlyſſeti řeči mé.

Czemuż tey powieśći moiey nie poymuiećie? przeto iż nie możećie ſłucháć ſłowá mego.

44. Wy z Otce Diábla gſte/ a žádoſti Otce waſſeho chcete činiti. On byl wražedlnjkem od počátku/ a w prawdě nikdá neſtál: neb prawdy w něm nenij. Když mluwj lež/ z ſwého wlaſtnijho mluwij/ neb geſt lhář a Otec lži.

Wy z oycá dyábłá ieſteśćie/ á po żądliwośći oycá wáſzego czynić chcećie/ onći był mężoboycá od początku/ y w prawdźie nie zoſtał/ bo w nim nie máſz prawdy/ ilekroćkolwiek powieda/ kłamſtwo ſám z śiebie powieda/ ábowiem ieſt kłamcá y oćiec kłamſtwá.

45. Ale yá že prawdu prawijm/ newěřijte mi.

A iż prawdę mowię/ wy mnie nie wierzyćie.

46 מַנוּ מֶנְכוֹן מַכֵּס לִי עַל
חֲטִיתָא וְאֶן שְׁרָרָא מְמַלֵּל
אֶנָא אַנְתּוּן לְמָנָא לָא
מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן לִי׃

Chi è di Voi che mi riprenda di peccato? E ſe io Vi dico la Verità, perche non mi credete Voi?

47 מַן דְּמֶן אֱלָהָא א
אִיתַוְהִי מֶלֵּא דַּאלָהָא
שָׁמַע מֶטּוּל הָנָא אַנְתּוּן לָא
שָׁמְעִין אַנְתּוּן מֶטּוּל דְּלָא
הְוַיתּוּן מֶן אֱלָהָא׃

Chi è da Dio, ode le parole di Dio: per queſto Voi non l'Vdite, percioche Voi non ſete da Dio,

48 עֲנוֹ יְהוּדָיֵא וְאָמְרִין
לֵהּ לָא שַׁפִּיר אָמְרִינַן
דְּשָׁמְרָיָא אַנְתְּ וְדַיְוָא אִית
לָךְ׃

Riſpoſero allora i Giudei, e diſſerli, Non diciamo noi bene, che tu ſei Samaritano, & hai il demonio?

49 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּע לִי
דַּיְוָא לָא אִית אֶלָּא לַאבִי
מְיַקַּר אֶנָא וְאַנְתּוּן מ
מְצַעֲרִין לִי׃

IESV riſpoſe, Io non ho il demonio, ma honoro il Padre mio, e Voi mi diſonorate.

50 אֶנָא דֵּין לָא בָּעֵא
אֶנָא שׁוּבְחִי אִית הוּ ד
דְּבָעֵא וְדָאֵן׃

Or io non cerco la mia gloria: è ben chi la cerca, e ne giudica.

51 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּמַן דְּמֶלְּתִי נָטַר מ
מוֹתָא לָא יֶחְזֵא לְעָלַם׃

In Verità, in Verità Vi dico, Se alcuno oſſeruarà la mia parola, non Vedra mai la morte.

52 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא
הָשָׁא יְדַעְן דְּדַיְוָא אִית לָךְ
אַבְרָהָם מִית וּנְבִיֵא וְאַנְתְּ
אָמַר אַנְתְּ דְּמַן דְּמֶלְּתִי נָטַר
מוֹתָא לָא יִטְעַם לְעָלַם׃

Allor i Giudei diſſero, Hora noi habbiamo conoſciuto che tu hai il demonio: Abraam è morto, e i Profeti: e tu dici, Se alcuno oſſeruarà la mia parola, non guſtarà giamai la morte,

46 מִי מִכֶּם יוֹכִיחֵנִי עַל־
הַחַטָּאָה וְאִם אֱמֶת אֲנִי
אוֹמֵר לָמָּה לֹא תַאֲמִינוּ לִי׃

Quien de voſotros me redarguye de peccado? Si digo yerdad, porque voſotros no me creeys.

47 כָּל אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים הוּא אֶת־
דִּבְרֵי אֱלֹהִים שׁוֹמֵעַ עַל־כֵּן
אַתֶּם אֵינְכֶם שׁוֹמְעִים כִּי
מֵאֱלֹהִים לֹא הוֹיִם אַתֶּם׃

Elque es de Dios, las palabras de Dios oye: las quales portanto no oys voſotros, porque no ſoys de de Dios.

48 וַיַּעֲנוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ
הֲלֹא הֵיטֵב אוֹמְרִים אֲנַחְנוּ כִּי
שׁוֹמְרוֹנִי אַתְּ וְיֵשׁ לְךָ הַשָּׂטָן׃

Reſpondieron entonces los Iudios, y dixeronle, No dezimos bien noſotros, que tu eres Samaritano, y que tienes demonio?

49 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵינֶנּוּ יֵשׁ לִי הַשָּׂטָן
כִּי אִם מְכַבֵּד אָנֹכִי אֶת־אָבִי
וְאַתֶּם תַּכְלִימוּנִי׃

Reſpondió Ieſus, Yo no tengo demonio: antes honrro à mi Padre, y voſotros me aueys deshonrrado.

50 כִּי אֲנִי לֹא מְבַקֵּשׁ אֶת־
כְּבוֹדִי יֵשׁ אֶחָד הַמְבַקֵּשׁ וְשׁוֹפֵט׃

Y yo no buſco mi gloria: ay quien la buſque, y juzgue.

51 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם
אִם אִישׁ יִצּוֹר אֶת דְּבָרַי לֹא
יִטְעַם מָוֶת לְעוֹלָם׃

Decierto decierto os digo, que elque guardare mi palabra, no verà muerte para ſiempre.

52 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַיְּהוּדִים מֵעַתָּ
יָדַעְנוּ כִּי יֵשׁ לְךָ הַשָּׂטָן אַבְרָהָם
מֵת וְהַנְּבִיאִים וְאַתְּ אוֹמֵר אִם
אִישׁ יִצּוֹר אֶת־דְּבָרַי לֹא יִטְעַם
מָוֶת לְעוֹלָם׃

Entonces los Iudios le dixeron, Aora conocemos que tienes demonio. Abraham muriò, y los Prophetas: y tu dizes, Elque guardare mi palabra, no guſtarà muerte para ſiempre?

46. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;

Qui eſt celui d'entre vous qui me redarguera de peché? & ſi ie di verité, pour quoy ne me croyez-vous?

47. Ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει· διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.

Celui qui eſt de Dieu, oit les paroles de Dieu: pourtant ne les oyez-vous point, a cauſe que vous n'eſtes point de Dieu.

48. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;

Adonc les Iuifs reſpondirent, & lui dirent, Ne diſons-nous pas bien que tu es vn Samaritain, & que tu as le diable?

49. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με.

Ieſus reſpondit, Ie n'ai point le diable, mais i'honore mon Pere, & vous me deſ-honorez.

50. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων.

Or ne cerche-ie point ma gloire: il y a qui la cerche, & qui en iuge.

51. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

En verité, en verité ie vous di, que ſi quelcun garde ma parole, il ne verra iamais la mort.

52. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσεται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα.

Dont les Iuifs lui dirent, Maintenant cognoiſſons-nous que tu as le diable. Abraham eſt mort & les prophetes, & tu dis, Si quelcun garde ma parole, il ne gouſtera iamais la mort.

CAP. VIII.

46. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi?

Which of you can rebuke me of ſinne? and if I ſay the truth/ why do ye not beleeue me?

47. Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.

He that is of God/ heareth Gods words: ye therefore heare them not/ becauſe ye are not of God.

48. Reſponderunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nónne bene dicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

Then anſwered the Jewes and ſaid vnto him/ Say we not well that thou art a Samaritane/ and haſt a deuill?

49. Reſpondit Ieſus, Ego dæmonium non habeo: ſed honorifico patrem meum, & vos inhonoraſtis me.

Jeſus anſwered/ I haue not a deuill/ but I honour my Father/ and ye haue diſhonored me.

50. Ego autem non quæro gloriam meam, eſt qui quærat, & iudicet.

And I ſeeke not mine owne prayſe: but there is one that ſeeketh it/ and iudgeth.

51. Amen, amen dico vobis, ſi quis ſermonem meũ ſervaverit, mortem non videbit in æternum.

Verely/ verely I ſay vnto you/ If a man keepe my worde/ he ſhall neuer ſee death.

52. Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognovimus quia dęmonium habes, Abraham mortuus eſt & Prophetæ: & tũ dicis, Si quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum.

Then ſaid the Jewes to him/ Now know wee that thou haſt a deuill. Abraham is dead/ and the Prophets/ and thou ſayeſt/ If a man keepe my worde/ he ſhall neuer taſte of death.

Das VIII. Capitel.

46. Welcher vnter euch kan mich einer ſünde zeihen? So ich euch die Warheit ſage/ warumb glaubet jhr mir nicht?

Huo aff eder kand beuiſe mig en ſynd offuer? Men ſiger ieg eder ſandhed/ huor faare tro i mig icke?

47. Wer von Gott iſt/ der höret Gottes wort. Darumb höret jhr nicht/ denn jhr ſeyt nicht von Gott.

Huo ſom er aff Gud/ hand høre Guds ord. Der faare høre i icke/ thi i ere icke aff Gud.

48. Da antwortten die Jüden/ vnd ſprachen zu jhm: Sagen wir nicht recht/ daß du ein Samariter biſt/ vnd haſt den Teufel?

Da ſuarede Jøderne/ oc ſagde til hannem/ Sige wi icke ret/ at du eſt en Samaritaner/ oc haffuer Dieffuelen?

49. Jeſus antworttet: Jch habe keinen Teufel/ Sondern ich ehre meinen Vater/ vnd jhr vnehret mich.

Jheſus ſuarede/ Jeg haffuer ingen Dieffuel/ Men ieg ærer min Fader/ oc i vanære mig.

50. Jch ſuche nicht meine ehre/ es iſt aber einer/ der ſie ſuchet vnd richtet.

Jeg ſøger icke min ære/ men der er en/ ſom hende ſøger/ oc dømmer.

51. Warlich/ warlich/ ich ſage euch/ So iemand mein wort wirdt halten/ der wirdt den Todt nicht ſehen ewiglich.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger eder/ der ſom nogen holder mit Ord/ hand ſkal icke ſee Døden euindelige.

52. Da ſprachen die Jüden zu jhm: Nun erkennen wir daß du den Teufel haſt. Abraham iſt geſtorben/ vnd die Propheten/ vnd du ſprichſt: So jemand mein wort helt/ der wirdt den Todt nicht ſchmecken ewiglich.

Da ſagde Jøderne til hannem/ Nu kende wi at du haffuer Dieffuelen. Abraham er død/ oc Propheterne/ oc du ſiger/ der ſom nogen holder mit Ord/ hand ſkal icke ſmage Døden euindelige.

Kapitola VIII.

46 Kdo z wás bude mne treſtati z hřijchu? Ale poněwadž prawdu prawjm/ proč mi newěřijte?

Ktoryż z wáß ßtrofuie mie z grzechu? Jeſliż prawde mowie przecz że mi nie wierzycie?

47. Kdo z Boha geſt/ ſlowa Božij ſlyſſý: protož wy neſlyſſjte/ neb z Boha negſte.

Ktoć z Bogá ieſt/ ſłow Bożych ſlucha/ A dla tego z wy nie ſluchácie że nie ieſteście z Bogá.

48. Tehdy odpowěděli Židé. a řekli gemu: Wſſak my dobře prawijme že gſy Samarytán/ a ďábelſtwij máſs.

A dla thegoż Zydowie odpowiedzieli mu y rzekli/ Izali my dobrze nie powiedamy żeś ty ieſt Sámárytan/ y dyábelſtwo máß?

49. Odpowěděl Gežijs: Ják Ďiábelſtwij nemám/ ale ctijm Otce mého/ a wy gſte mne nvctili:

Ná to im dał odpowiedź Jezus/ Jać dyabelſtwá nie mam/ ále czczę Oycá mego/ á wy mie ſromocicie.

50. Ják zagiſté nehledám Sláwy mé/ geſtiť kdo hledá a ſaudij.

Jać nie ßukam chwały ſwey/ ieſtći ten ktory ßuka y ſadzi.

51. Giſtě giſtě prawijm wám/ budeli kdo zachowáwati řeč mau/ ſmrti něuzřij na wěky.

Záprawde záprawde wam powiedám/ Jeſliż kto ſłowá me záchowywáć będzie/ śmierci nie oglada ná wieki.

52. Tehdy řekli Židé: Nynij gſme poznali/ že ďábelſtwij máſs. Abraham vmřel y Proroci/ a ty prawijſs/ Budeli kdo zachowáwati řeč mau/ ſmrti neokuſý na wěky.

Rzekli mu tedy Zydowie/ Terazciechmy poználi że dyabelſtwo maß/ Abráhám vmárł y Prorocy/ A thy powiedaß/ Jeſli kto ſłowo me záchowywáć będzie/ nie ſkoßthuie śmierci na wieki.

ח

53 לְמָא אַנְתְּ רַב אַנְתְּ מֶן
אֲבוּן אַבְרָהָם דְּמִית וּמֶן
נְבִיֵא דְּמִיתוּ מַנּוּ עָבֵד
אַנְתְּ נַפְשָׁךְ׃

Sei tu maggiore del noſtro padre Abraam ilquale e morto? e i Profeti ancor ſon morti: chi fai tu te ſteſſo?

54 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֶן
אֶנָא מְשַׁבַּח אֶנָא נַפְשִׁי
שׁוּבְחִי לָא הָוָא מֶדֶם
אִיתַוְהִי אָבִי דַּמְשַׁבַּח לִי
הָו דְּאָמְרִין אַנְתּוּן דַּאלָהַן
הוּ׃

Riſpoſe IESV, *Se io glorifico me ſteſſo, la mia gloria è niente: mio Padre è quello che mi glorifica, ilqual voi dite ch'egli è voſtro Iddio.*

55 וְלָא יָדַעְתּוּנָיְהִי אֶנָא
דֵּין יָדַע אֶנָא לֵהּ וְאֶן אָמַר
אֶנָא דְּלָא יָדַע אֶנָא לֵהּ
הָוֵא אֶנָא לִי כַּדָּבָא
אַכְוָתְכוֹן אֶלָּא יָדַע אֶנָא
לֵהּ וּמֶלְתֵהּ נָטַר אֶנָא׃

Tuttauolta voi non lo conoſcete, ma io lo conoſco, e ſe io dico di non l'hauer conoſciuto, ſarò vn mendace ſimile à voi, ma io l'ho conoſciuto, & oſſeruo la ſua parola.

56 אַבְרָהָם אֲבוּכוֹן מְסַוֵּי
הֲוָא דְּנֶחְזֵא יַוְמִי וַחְזָא
וַחְדִי׃

Abraam padre voſtro bramò grandemente di vedere queſto mio giorno, e viddelo, e rallegroſſene.

57 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא
עַד־כִּיל בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין
לָא הֲוַיְתְּ וְלַאבְרָהָם חֲזַיְתְּ׃

I Giudei dunque li diſſero, Tu non hai ancor cinquanta anni, & hai veduto Abraam?

58 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַמִּין
אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּעַד
לָא נֶהְוֵא אַבְרָהָם אֶנָא
אִיתַי׃

IESV *diſſe loro, In verità, in verità vi dico Prima che fuſſe Abraam, io ſono.*

59 וּשְׁקַלוּ כֵּאפֵא ד
דְּנֶרְגְּמוּנָיְהִי וְיֵשׁוּעַ א
אֶתְטַשִּׁי וּנְפַק מֶן הַיְכְּלָא
וְעְבַר בַּיְנָתְהוֹן וְאֶזַל׃

Allora eſſi preſero da ſaſſi per gittarli contra lui: ma IESV *ſi naſcoſe, & vſci del tempio,*

ח

53 הַאַתָּה גָּדוֹל מֵאָבִינוּ אַבְרָהָם
אֲשֶׁר מֵת וְהַנְּבִיאִים מֵתוּ אֶת־
מִי תַעֲשֶׂה אֶת־נַפְשֶׁךָ׃

Eres tu mayor que nueſtro padre Abraham el qual murió, y los Prophetas murieron: quien te hàzes?

54 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אִם אֲנִי אֲכַבֵּד
אֶת־נַפְשִׁי אָז כְּבוֹדִי אֵינֶנּוּ
מְאוּמָה יֵשׁ אָבִי הַמְכַבְּדֵנִי אֲשֶׁר
אוֹמְרִים אַתֶּם כִּי אֱלֹהֵיכֶם
הוּא׃

Reſpondió Ieſus, Si yo me glorifico à mi miſmo, mi gloria es nada: mi padre es elque me glorifica, elque voſotros dezis, que es vueſtro Dios.

55 וְלֹא יְדַעְתּוּהוּ וַאֲנִי יְדַעְתִּיו
וְאִם אֹמַר כִּי לֹא יְדַעְתִּיו אֶהְיֶה
כְּמוֹכֶם כֹּזֵב כִּי־אִם יְדַעְתִּיו
וְאֶת־דְּבָרוֹ נָצַרְתִּי׃

Y no lo conoceys, mas yo lo cònozco: y ſi dixere que no lo conozco, ſere como voſotros, mentiroſo, mas conozcolo y guardo ſu palabra.

56 אַבְרָהָם אֲבִיכֶם עָלַץ לִרְאוֹת
אֶת־יוֹמִי וַיַּרְא וַיִּשְׂמַח׃

Abraham vueſtro padre ſe gozo por ver mi dia: y vidolo, y gozoſe:

57 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַיְּהוּדִים בֶּן־
חֲמִשִּׁים שָׁנָה עוֹדְךָ לֹא הָיִיתָ
וְאֶת־אַבְרָהָם רָאִיתָ׃

Dixeronle entonces los Iudios, Aun no tienes cincuenta annos, y viſte à Abraham?

58 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן
אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּטֶרֶם יִהְיֶה
אַבְרָהָם אֲנִי הוֶֹה׃

Dixoles Ieſus, Decierto decierto os digo, Antes que Abraham fueſe, yo ſoy.

59 וַיִּשְׂאוּ אֲבָנִים לְהַשְׁלִיךְ עָלָיו
וְיֵשׁוּעַ הִתְחַבֵּא וַיֵּצֵא מִן־הַהֵיכָל
וַיֵּצֵא בְּתוֹכָם וְכָכָה עָבָר׃

Tomaron entonces piedras para arronjarle. mas Ieſus ſe encubrió, y ſalioſe del Templo.

η'.

53. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς;

Es-tu plus grand que noſtre pere Abraham qui eſt mort? les Prophetes auſſi ſont morts: que te fais-tu toi-meſme?

54. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι.

Ieſus reſpondit, Si ie me glorifie moi-meſme, ma gloire n'eſt rien: mon Pere eſt celui qui me glorifie, duquel vous dites qu'il eſt voſtre Dieu.

55. Καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης· ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.

Toutesfois vous ne l'auez point cognu: mais moi, ie le cognoi: & ſi ie di que ie ne le cognoi point, ie ſerai menteur ſemblable à vous: mais ie le cognoi, & garde ſa parole.

56. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη.

Abraham voſtre pere a treſſailli de ioye de voir ceſte miene iournee: & l'a veuë, & s'en eſt eſiouï.

57. Εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν. πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ ἀβραὰμ ἑώρακας;

Les Iuifs donc lui dirent, Tu n'as point encore cinquante ans, & tu as veu Abraham?

58. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι.

Ieſus leur dit, En verité, en verité ie vous di, deuant qu'Abraham fuſt, ie ſuis.

59. Ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

Adonc ils leuerent des pierres pour ietter contre lui: mais Ieſus ſe cacha, & ſortit du temple, ayant paſſé au trauers d'eux: & ainſi s'en alla.

CAP. VIII.

53. Nunquid tu maior es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem teipſum facis?

Art thou greater then our father Abraham/which is dead? and the Prophets are dead: whom makeſt thou thy ſelfe?

54. Reſpondit Ieſus, Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt. Eſt Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus veſter eſt.

Jeſus anſwered / If I honour my ſelfe/mine honour is nothing worth: it is my Father that honoureth me/whom ye ſay / that he is your God.

55. Et non cognoviſtis eum, ego autem novi eum. Et ſi dixero quia non ſcio eum: ero ſimilis vobis, mendax. Sed ſcio eum, & ſermonem eius ſervo.

Yet ye haue not knowne him: but I know him/and if I ſhould ſay I know him not / I ſhould be a liar like vnto you: but I knowe him / and keepe his worde.

56. Abraham pater veſter exultavit, ut videret diem meum: & vidit, & gaviſus eſt.

Your father Abraham reioyced to ſee my day / and he ſaw it / and was glad.

57. Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti?

Then ſaid the Jewes vnto him/Thou art not yet fiftie yere olde/and haſt thou ſeene Abraham?

58. Dixit eis Ieſus, Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum.

Jeſus ſaide vnto them/Verely/verely I ſay vnto you / before Abraham was/I am.

59. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum, Ieſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.

Then tooke they vp ſtones / to caſt at him / but Jeſus hid him ſelfe / and went out of the Temple.

Das VIII. Capitel.

53. Biſt du mehr denn vnſer Vater Abraham/welcher geſtorben iſt/ vnd die Propheten ſind geſtorben? Was machſt du auß dir ſelbs?

Eſt du da mere / end vor Fader Abraham? huilcken er ør Død/oc Propheterne ere døde. Huad gor du aff dig ſelff.

54. Jeſus antworttet: So ich mich ſelber ehre / ſo iſt meine ehre nichts. Es iſt aber mein Vater der mich ehret / welchen jhr ſprecht / er ſey euer Gott.

Jheſus ſuarede / der ſom ieg ærer mig ſelff / da er min ære inted. Men der er min Fader / ſom mig ærer/ huilcken i ſige / hand er eders Gud / oc kende hannem icke.

55. Vnd kennet jhn nicht / Ich aber kenne jhn. Vnd ſo ich würde ſagen/ ich kenne ſein nicht / ſo würde ich ein Lügner / gleich wie jhr ſeit. Aber ich kenne jhn/vnd halte ſein Wort.

Men ieg kender hannem. Oc ſom ieg ſagde/ ieg kender hannem icke / da bleff ieg en Løgnere / lige ſom i ere/ Men ieg kender hannem / oc holder hans Ord.

56. Abraham euer Vater ward fro/ daß er meinen tag ſehen ſolt vnd er ſahe jhn vnd freuet ſich.

Abraham eders Fader bleff glad / at hand ſkulde ſee min dag / oc hand ſaa hannem / oc gledde ſig.

57. Da ſprachen die Jüden zu jhm: Du biſt noch nicht fünffzig Jar alt/ vnd haſt Abraham geſehen?

Da ſagde Jøderne til hannem/ du eſt icke end nu halfftrediesinds tiue aar gammil/ oc haffuer du ſeet Abraham?

58. Jeſus ſprach zu jhnen: Warlich/ warlich/ ich ſage euch: Ehe denn Abraham ward/ bin ich.

Jheſus ſagde til dem / Sandelige/ ſandelige/Jeg ſiger eder / Før end Abraham bleff/ er ieg.

59. Da huben ſie ſteine auff / daß ſie auff jhn würffen. Aber Jeſus verbarg ſich vnd gieng zum Tempel hinauß.

Da løffte de ſtene op / at de vilde kaſt paa hannem. Men Jheſus ſkiulte ſig/oc gick vd aff Tempelen.

Kapitola VIII.

53. Zdaliž ty wětſſý gſy nežli Otec náſs Abraham / kterýž geſt vmřel? y Prorocy zemřeli. Kým ty ſe činijſs?

Izaś ty ieſt wiecżſzy nád onego Oycá náſzego Abráhámá / ktory vmárł y Prorocy pomárli: Czymże ſie thy wżdy czyniſz?

54. Odpowěděl Gežijſs: Chwáljmli yá ſebe ſam/ chwála má nic nenij / geſtiť Otec muog kterýž mne chwálij / gehož wy prawijte / že Buoh wáſs geſt:

Tedy odpowiedział Jezus / Jeſli ſie ia ſam chwálę/ chwała moiá nic nie ieſt/ oncić Ociec moy ieſt ten ktory mie chwali/ ktorego wy powiedacie być Bogiem wáſzym.

55. A nepoznali gſte ho / ale yá gey znám. A dijmli že ho neznám/ budu podobný wám lhář. Ale znám gey/ a řeč geho zachowáwám.

Lecz go áni znácie / á iać go znam / y ieſlibych rzekł że go nie znam/bede rownym wam kłamca/ Ale go znam y ſłowo iego zachowywam.

56. Abraham Otec wáſs radowal ſe/ aby widěl den muog/ y widěl/ radowal ſe.

Abráhám ociec wáſz ochotnie żądał oglądáć ten dzień moy / y oglądał á rádował ſie.

57. Tehdy řekli k němu Židé: Padaſáti Let geſſtě nemáſs/a Abrahama gſy widěl?

Rzekli mu tedy Zydowie / Piąćdzieſiąt lat ieſzcze niemaſz/ á Abráhámaś widział?

58. Řekl gim Gežijſs: Giſtě giſtě prawijm wám Prwé nežli Abraham narodil ſe/ yáť gſem.

Ale im rzekł Jezus/ Záprawdę záprawdę wam powiedam/ Pierwey niż Abráhám był/ ia ieſtem.

59. Wzchápali Židé kamenij/ aby házeli na něho. Ale Gežijſs ſkryl ſe/ a wyſſel z Chrámu.

Zátym porwáli kamienie áby nań ciſkáli/ ále Jezus vchroniwſzy ſie/ wyſzedł z Kośćioła.

ט

2 וְכַד עָבַר חָזָא גַּבְרָא
סַמְיָא דְּמֶן כְּרֶס אֶמֵּהּ׃

E passando Iesv, vidde vn huomo cieco da natiuità.

2 וְשַׁאֲלוּהִי תַּלְמִידוֹהִי
וְאָמְרִין רַבַּן מַנוּ חֲטָא הָנָא
אוֹ אֲבָהוֹהִי דְּכַד סַמְיָא
יְתִילֶד׃

E i suoi discepoli gli domandorono, dicendo, Maestro, chi ha peccato, costui ò pur i suoi genitori, ch'egli è così nato cieco?

3 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הָו
חֲטָא וְלָא אֲבָהוֹהִי אֶלָּא
דְּנֶתְחַזוּן בֵּהּ עֲבָדוֹהִי ד
דַּאלָהָא׃

Iesv rispose, Ne costui ha peccato, ne i suoi genitori: ma questo è a fin che l'opere di Dio si manifestino in lui.

4 לִי וָלֵא לְמֶעְבַּד עֲבָדֵא
דְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי עַד אִימָמָא
הוּ אָתֵא לִלְיָא דְּאֶנָשׁ לָא
מֶשְׁכַּח לְמֶפְלַח׃

A me bisogna operare l'opere di colui che m'ha mandato, fin ch'egli è giorno: la notte viene che niuno può operare.

5 בְּמָא דִּבְעָלְמָא אֶנָא
נוּהְרֵהּ אֶנָא דְּעָלְמָא׃

Mentre ch'io son nel mondo, Io son la Luce del mondo.

6 וְכַד אֲמַר הָלֵין רַק עַל
אַרְעָא וְגַבֵּל טִינָא מֶן
רוּקֵהּ וְטָשׁ עַל עַיְנַוְהִי דְּהָו
סַמְיָא׃

Dette ch'egli hebbe queste cose, sputò in terra, e fece del fango con lo sputo, & impiastrò il fango sopra gli occhij del cieco.

7 וְאֶמַר לֵהּ זֶל אֶשִׁיג ב
בְּמַעְמוּדִיתָא דְּשִׁילוּחָא
וְאֶזַל אֶשִׁיג וֶאתָא כַּד
חָזֵא׃

E disseli, Va, lauati al lauatoio di Siloa, che s'interpreta, Mandato. Egli dunque andò, e lauossi, e venne, vedendo.

ט

1 וְכַאֲשֶׁר עָבַר רָאָה אֶת־אֱנוֹשׁ
עִוֵּר מִבֶּטֶן אִמּוֹ׃

Y passando Iesus, vido vn hombre ciego desde su nacimiento,

2 וַיִּשְׁאָלוּ לוֹ תַּלְמִידָיו לֵאמֹר
רַבִּי מִי חָטָא אִם זֶה אוֹ יוֹלְדָיו
כִּי עִוֵּר נוֹלָד הוּא׃

Y preguntaronle sus Discipulos, diziendo, Rabbi, quien peccó, éste o sus padres, porque naciesse ciego?

3 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אֵינֶנּוּ זֶה חָטָא
וְאֵינָם יוֹלְדָיו כִּי אִם אֲשֶׁר
יֵרָאוּ מַעֲשֵׂי־אֱלֹהִים בּוֹ׃

Respondiò Iesus, Ni este peccó, ni sus padres: mas paraque las obras de Dios se manifiesten en el.

4 יֵשׁ צָרְכִּי לִפְעֹל אֶת־פְּעָלָיו
אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי בְּעוֹדֶנּוּ יוֹם יָבוֹא
לַיְלָה אֲשֶׁר אִישׁ לֹא יוּכַל לִפְעֹל׃

A mi me conuiene obrar las obras delque me embió, entretánto que el dia dura: la noche viene, quando nadie puede obrar.

5 בִּהְיוֹתִי בָּעוֹלָם אוֹר הָעוֹלָם
אָנֹכִי׃

Entretanto que estuuiere enel mundo, Luz soy del mundo.

6 וְכַאֲשֶׁר דִּבֵּר אֶת־הָאֵלֶּה יָרַק
אַרְצָה וְעָשָׂה אֶת טִיט מִן־הָרֹק
וּמָשַׁח אֶת־הַטִּיט עַל־עֵינֵי הָעִוֵּר׃

Esto dicho, escupió en tierra: y hizo lodo de la saliua, y vntó con el lodo sobre los ojos del ciego:

7 וַיֹּאמֶר לֵךְ לְךָ וּרְחַץ בִּבְרֵכַת
שִׁילוֹחָא הַמִּתְרְגָּם הַשָּׁלֵחַ וַיֵּלֶךְ
וַיִּרְחַץ וַיָּבוֹא וְרוֹאֶה הוּא׃

Y dixole, Vé, lauate en el estanque de Siloe que significa, si lo declares, embiado, Y fué entonces, y lauo se y boluió viendo.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.

Et ainsi que Iesus passoit, il vid vn homme aueugle dés la naissance.

2. Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;

Dont ses disciples l'interroguerent, disans, Maistre, qui a peche, cestui ci, ou son pere, où sa mere, pour estre ainsi né aueugle.

3. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Iesus respondit, Ne cestui ci n'a peché, ne son pere, ne sa mere: mais est afin que les œuures de Dieu soyent manifestees en lui.

4. Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.

Il me faut faire les œuures de celui qui m'a enuoye, tandis qu'il est iour, La nuict vint que nul ne peut besongner.

5. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.

Tandis que ie suis au monde, ie suis la Lumiere du monde.

6. Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ.

Quand il eut dit cela, il cracha en terre, & fit de la boue de sa saliue, & oignit de ceste boue les yeux de l'aueugle.

7. Καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.

Et lui dit, Va-t'en & te laue au lauoir de Siloé (qui vaut autant à dire qu'enuoyé.) Il y alla donc, & se laua, & reuint voyant.

CAP. IX.

ET præteriens Ieſus vidit hominem cæcum à nativitate.

And as Jeſus paſſed by / he ſaw a man which was blinde from his birth.

2. Et interrogaverunt eum diſcipuli eius, Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes eius, ut cæcus naſceretur?

And his diſciples aſked him ſaying / Maſter / who did ſinne / this man / or his parents / that he was borne blinde?

3. Reſpondit Ieſus, Neque hic peccavit, neque parentes eius: ſed ut manifeſtentur opera Dei in illo.

Jeſus anſwered / Neither hath this man ſinned / nor his parents / but that the workes of God ſhould be ſhewed on him.

4. Me oportet operari opera eius qui miſit me, donec dies eſt: venit nox, quā do nemo poteſt operari.

I muſt worke the workes of him that ſent me / while it is day: the night commeth when no man can worke.

5. Quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi

As long as I am in the worlde / I am the light of the worlde.

6. Hæc cum dixiſſet, expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & linivit lutum ſuper oculos eius.

Aſſoone as he had thus ſpoken / he ſpat on the grounde / and made clay of the ſpettle / and anoynted the eyes of the blinde with the clay.

7. Et dixit ei, Vade, lava in natatoria Silóe, (quod interpretatur, Miſſus.) Abiit ergo, & lavit: & venit videns.

And ſayd vnto him / Go waſh in the poole of Siloam (which is by interpretation / Sent) He went his way therefore / & waſhed / and came againe ſeeing.

Das IX. Capitel.

Vnd Jeſus gieng fürüber / vnd ſahe einen der Blind geboren war.

OC Jheſus gick frem / oc ſaa en ſom vaar Blind fød.

2. Vnd ſeine Jünger fragten jhn / vnd ſprachen: Meiſter / wer hat geſündiget? diſer oder ſeine Eltern / daß er iſt Blind geboren.

Och hans Diſciple ſpurde hannem at / oc ſagde Meſtere / huo haffuer ſyndet? Denne / eller hans Foreldre / at hand er Blind fød?

3. Jeſus antworttet: Es hat weder diſer geſündiget / noch ſeine Eltern / ſondern daß die werck Gottes offenbar würden an jhm.

Jheſus ſuarede / Der ſyndede huercken denne / och ey hans Foreldre / men at Guds gerning ſkal bliffue obenbare paa hannem.

4. Jch muß wircken die werck / deß der mich geſandt hat / ſo lange es tag iſt / Es kompt die nacht / da niemand wircken kan.

Jeg ſkal gøre hans gerning / ſom mig vdſende / ſaa lenge det er dag / Natten kommer / at ingen kand arbeyde.

5. Dieweil ich bin inn der Welt / bin ich das Liecht der Welt.

Den ſtund ieg er i Verden / da er ieg Verdens Liuſſ.

6. Da er ſolches geſaget / ſpützet er auff die Erden / vnd machet einen kot auß dem Speichel / vnd ſchmiret den kot auff des Blinden augen.

Der hand det ſagde / ſpøtte hand paa iorden / oc giorde Dynd aff ſpøttet / oc ſtrøg dyndet paa den blindis Øyen.

7. Vnd ſprach zu jhm Gehe hin zu dem Teich Siloha (das iſt verdolmetſcht / geſandt) vnd waſche dich. Da gieng er hin / vnd wuſch ſich / vnd kam ſehend.

Oc ſagde til hannem / gack bort til den dam Siloe (det mercker / vdſent) oc to dig. Da gick hand bort / oc tode ſig / oc kom ſeendis.

Kapitola IX.

Y Pomijgege / vzřel člowěka ſlepěho / od narozenij.

Y Przychodzac vyzrał człowieka ſlepe° od narodzenia.

2. Tehdy otázali ſe Včedlnijcy geho, Miſtře / kdo geſt zhřeſſyl / tentoli či Rodičowé geho / že ſe ſlepý narodil?

Y ſpythali go zwolennicy ie° / mowiac / Miſtrzu kto zgrzeſzył: tenli / czyli rodzicy iego iż ſie ſlepym narodził?

3. Odpowěděl Gežijš: Ani tento zhřeſſyl / ani Rodičowé geho / ale aby zgeweni byli ſkutkowé Božij na něm.

Odpowiedział Jezus / Ani then zgrzeſzył / ani rodzicy iego / ale zeby ſie ſprawy Boze w nim okazały.

4. Máť muſým dělati dijlo toho kterýž mne poſlal / dokud den geſt. Přijgdeť noc / kdyžto žádný nebude mocy dělati.

Muſieć potrzebá ſprawowáć ſprawy onego ktory mie poſlał / pokad dzień ieſt przychodzie noc gdy zaden nie bedzie mogł nic ſprawowáć.

5. Dokawádž gſem na Swětě / ſwětlo gſem Swěta.

Poki bede ná świecie / ieſtciem świátłoſcia świátá.

6. To když powěděl plinul na zemi / a včinil bláto z ſliny / y pomazal Oči geho.

Y rzekſzy tho / plunał ná ziemie / á vczynił błoto z ſlin / y maczał błotem ná oczách iego.

7. A řekl gemu: Gdi / a vmeg ſe w Rybnijku Syloe / kterýž ſe wykládá poſlaný. A on ſſel a vmyl ſe / a přiſſel wida.

Przythym mu rzekł / Idź vmiy ſie w Syloám / co ieſt / ieſliby ś wykładał / poſlány / A przetoż ſzedſzy vmył ſie / y wrocił ſie widzac.

8 שְׁבָבַוְהִי דֵּין וְאִילֵין ד דַּחֲזָא הֲוָא לְהוֹן מֶן קְדִים דְּחַדַּר הֲוָא אָמְרִין הֲווֹ לָא הֲוָא הָנוּ הַו דְּיָתֵב הֲוָא (וְחָדַר׃

Onde i vicini, e quelli che per auanti l'haueuano veduto ch'egli era cieco, diceuano, Non è costui quel che si staua à sedere, è mendicaua?

9 אִית דְּאָמְרִין הֲווֹ דְּהָוְיוּ וְאִית דְּאָמְרִין הֲווֹ לָא אֶלָּא מֶדְמָא דָּמֵא לֵהּ הָו דֵּין אָמַר הֲוָה ד דְּאֶנָא אֶנָא׃

Altri diceuano, Egli è desso. Et altri diceuano, Egli e simile à quello. Egli diceua, Io son quello.

10 אָמְרִין לֵהּ אֵיכַנָּא אֶתְפַּתַּחי עַיְנַיךְ׃

Essi dunque gli dissero, In che modo sono stati aperti li tuoi occhij?

11 עֲנָא וֶאמַר לְהוֹן גַּבְרָא דַּשְׁמֵהּ יֵשׁוּע עֲבַד טִינָא וְטָשׁ עַל עַיְנַי וֶאמַר לִי זֵל אַשִׁיג בְּמַיָּא דְּשִׁילוּחָא וֶאזֶלֶת אַשִׁיגֶת וֶאתְחְזִי לִי׃

Egli rispose, e disse, Quell'huomo che si chiama I E S V, *fece del fango e menevnse gli occhij, e dissemi, Va nel lauatoio di Siloa, e lauati. E poi ch'io vi sono andato, e lauatomi, ho riceuuto la vista.*

12 אָמְרִין לֵהּ אַיכַו אָמַר לְהוֹן לָא יָדַע אֶנָא׃

Allora gli dissero, Doue e colui? Egli disse, Io non so.

13 וְאַיְתִיוּהִי לְהָו דְּמֶן ק קְדִים סַמְיָא הֲוָא לְוָת פְּרִישֵׁא׃

Essi conducono à i Farisei colui che era stato cieco.

14 אִיתַיְהָ הֲוָת דֵּין שַׁבְּתָא כַּד עֲבַד טִינָא יֵשׁוּע וּפַתַּח לֵהּ עַיְנַוְהִי׃

Et era sabbato, quando I E S V *fece il fango, e gli aperse gli occhij,*

15 וְתוּב שַׁאֲלוּהִי פְּרִישֵׁא אֵיכַנָּא אֶתְחְזִי לֵהּ הַו דֵּין אָמַר לְהוֹן טִינָא סָם עַל עַיְנַי וֶאשִׁיגֶת וֶאתְחְזִי לִי׃

Di nuouo dunque i Farisei ancora li domandorono com'egli haueua riceuuta la vista, Et egli disse loro, Egli mi pose del fango in su gli occhij, e sommi lauato, e veggo.

8 וְהַקְּרֹבִים וְהָרֹאִים אוֹתוֹ בָרִאשׁוֹנָה כִּי עִוֵּר הָיָה אָמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא הַיּוֹשֵׁב וְשׁוֹאֵל׃

Entonces los vezinos, y losque antes lo auian visto que era ciego, dezian, No es este elque se sentaua, y mendigaua.

9 אֲחֵדִים אָמְרוּ כִּי זֶה הוּא וַאֲחֵרִים כִּי דּוֹמֶה לוֹ וְהוּא אָמַר כִּי אֲנִי הוּא׃

Otros dezian, Que este es: y otros. Parecese á el: y el dezia, Que yo soy.

10 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֵיכָכָה נִפְקְחוּ עֵינֶיךָ׃

Y dezianle Como te fueron abiertos los ojos?

11 וְהוּא עָנָה וְאָמַר אָדָם הַנִּקְרָא יֵשׁוּעַ עָשָׂה טִיט וַיִּמְשַׁח אֶת־עֵינַי וַיֹּאמֶר לִי לֵךְ לְךָ אֶל־בְּרֵכַת הַשֶּׁלַח וּרְחַץ וְהָלַכְתִּי וְרָחַצְתִּי וְרָאִיתִי׃

Respondió el, y dixo, aquel hombre que se llama Iesus, hizo lodo, y me vntó los ojo, y me dixo, Vé àl estanqe de Siloe, y laua te: y fué, y laueme, y recibi la vista.

12 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיּוֹ וַיֹּאמֶר לֹא יָדַעְתִּי׃

Y dixeronle; Donde està aquel? Dize el, No se:

13 וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־הַמְּפָרְשִׁים אֶת אֲשֶׁר מִלְּפָנִים עִוֵּר׃

Lleuanlo à los Phariseos, alque antes auia sido ciego.

14 וַתְּהִי־שַׁבָּת כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ אֶת־הַטִּיט וּפָקַח אֶת־עֵינָיו׃

Y era Sabbado, quando Iesus auia hecho el lodo, y le auia abierto los ojos.

15 וַיָּשׁוּבוּ וַיִּשְׁאֲלוּ לוֹ הַפְּרוּשִׁים אֵיךְ שָׁב לִרְאוֹת וַיֹּאמֶר לָהֶם אֶת הַטִּיט שָׂם לִי עַל־עֵינַי וָאֶרְחַץ וְרוֹאֶה אָנֹכִי׃

Y boluieronle à preguntar tambien los Phaseos, Deque manera auia recebido la vista: y el lesdixo, Pusome lodo sobre los ojos, y laue me, y veo.

8. Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;

Or les voisins, & ceux qui auparauant auoyent veu qu'il estoit aueugle, disoyent, N'est ce pas cestui-ci qui estoit assis, & qui mendioit:

9. Ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δὲ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν· ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι ἐγώ εἰμι.

Les vns disoyent, C'est cestui-ci. Et les autres disoyēt, Il lui ressemble. Lui disoit, C'est moi-mesme.

10. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί;

Ils lui dirent donc, Comment ont esté ouuerts tes yeux.

11. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, ἄνθρωπος λεγόμενος ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ σιλωὰμ, καὶ νίψαι· ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.

Il respondit, & dit, Cest hōme qu'on appele Iesus, a fait de la bouë, & en a oint mes yeux, & m'à dit, Va au lauoir de Siloé, & te laue. Apres donc que i'y suis allé, & me suis laué, i'ai recouuré la veuë.

12. Εἶπον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, οὐκ οἶδα.

Adonc ils lui dirent, Où est cestui-la: Il dit, Ie ne sai.

13. Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τόν ποτε τυφλόν.

Ils l'amenerent aux Pharisiens, voire celui qui auoit autresfois esté aueugle.

14. Ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.

Or estoit-il Sabbat quand Iesus auoit fait de la bouë, & lui auoit ouuert les yeux.

15. Πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐνιψάμην καὶ βλέπω.

Les Pharisiens donc l'interroguerent aussi derecef, comment il auoit recouuré la veuë. Et il leur dit, Il a mis de la bouë sur mes yeux, & ie me suis laué, & ie voi.

CAP. IX.

8. Itaque vicini & qui viderant eum priùs, quia mẽdicus erat, dicebant, Nónne hic eſt qui ſedebat, & mendicabat?

Nowe the neigbours and they that had ſeene him before/ whẽ he was blind/ ſayd/ Is not this he that ſate and begged?

9. Alii dicebant, Quia hic eſt. Alii autem, Nequaquã, ſed ſimilis eſt ei. ille verò dicebat, Quia ego ſum.

Some ſaid/ This is he: and others ſaid/ He is like him/ but he himſelfe ſaid/ I am he.

10. Dicebant ergo ei, Quomodo aperti ſunt tibi oculi?

Therefore they ſaid vnto him/ How were thine eyes opened?

11. Reſpondit, Ille homo qui dicitur Ieſus, lutum fecit: & unxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatoriam Silóe, & lava. Et abii, & lavi, & vidi.

He anſwered/ and ſaid / The man that is called Jeſus/ made clay/ and anointed mine eyes / and ſayd vnto me/ Go to the poole of Siloam and waſh. So I went & waſhed / and receyued ſight

12. Et dixerunt ei, Vbi eſt ille? Ait, Neſcio.

Then they ſayde vnto him/ Where is he? He ſayd/ I can not tell.

13. Adducunt eum ad Phariſæos qui cæcus fuerat.

Then brought to the Phariſes him that was once blinde.

14. Erat autem ſabbathum quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius.

And it was the Sabbath day/ when Jeſus made the clay / and opened his eyes.

15. Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis, Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & lavi, & video.

Then againe the Phariſes alſo asked him / howe he had receyued ſight. And he ſayde vnto them/ He layde clay vpon mine eyes / and I waſhed / and do ſee.

Das IX. Capitel.

8. Die Nachbarn/ vnd die jn zuvor geſehen hatten / daß er ein Betler war/ ſprachen: Iſt diſer nicht/ der da ſaß vnd bettelt?

Naboerne oc den ſom haffde før ſeet hannem / a hand vaar en tiggere / ſagde / Er det icke denne ſom ſad oc tigede?

9. Etliche ſprachen: Er iſts. Etliche aber/ er iſt jhm ehnlich. Er ſelbs aber ſprach: Ich bins.

Nogle ſagde / det er hand / men nogle / hand er hannem lig. Men hand ſagde ſelff / det er ieg.

10. Da ſprachen ſie zu jhm: Wie ſind deine augen auffgethan?

Da ſagde de til hannem / huorledis ere dine Øyen opladne?

11. Er antworttet/ vnd ſprach: Der Menſch / der Jeſus heiſſet / machet einen Kot / vnd ſchmiret meine Augen / vnnd ſprach: Gehe hin zu dem Teich Siloha vnd waſche dich. Ich gieng hin vnd wuſch mich / vnd ward ſehend.

Hand ſuarede oc ſagde/ Det Menniſke / ſom heder Jheſus giorde Dynd / oc ſmurde mine Øyen/ oc ſagde / gack bort til den dam Siloe / oc to dig. Jeg gick bort / oc tode mig/ oc bleff ſeendis.

12. Da ſprachen ſie zu jhm: Wo iſt derſelbige? Er ſprach: Ich weiß nicht.

Da ſagde de til hannem/ huor er den? Hand ſagde/ Jeg ved det ecke.

13. Da führeten ſie jn zu den Phariſeern / der weiland Blind war.

Da førde de hannem til Phariſeerne/ ſom lenge vaar blind.

14. (Es war aber Sabbath / da Jeſus den kot machet / vnd ſeine augen öffnet.)

(Men det vaar om Sabbathen der Jheſus giorde dynd oc obnede hans Øyen)

15. Da fragten ſie jn abermal/ auch die Phariſeer / wie er were ſehend worden: Er aber ſprach zu jhnen: kot leget er mir auff die augen / vnnd ich wuſch mich/ vnd bin nun ſehend.

Da ſpurde de hannem atter at / ocſaa Phariſeerne huorledis hand vaar bleffuen ſeendis? oc hand ſagde til dem / dynd lagde hand mig paa Øyene / oc ieg tode mig / oc er nu ſeendis.

Kapitola IX.

8. A protož Sauſedě a ti kteřijž gey prwě wijdali že geſt byl žebrak/ řekli: Wſſak tento geſt kterýž ſedáwal a žebral?

A thák ſąſiedźi ktorzy go y przed tym widáli że on był ślepy/ mowili/ Iżáli to nie ten ieſt ktory ono śiadał żebrząc?

9. Někteřij prawili: Že ten geſt. A ginij/ Nikoli/ ale podoben geſt k němu. Ale on prawil: Že yá gſem.

Tedy drudzy mowili / Thenci ieſt/ A drudzy záſie / Iż ieſth iemu podobien/ Lecz on powiedał/ Jaciem ieſt.

10. Tehdy řekli gemu: Kterak gſau otewřijny oči twé?

A przetoż mu mowili / Jákoż ci ſie oczy otworzyły?

11. Odpowěděl: Ten člowěk kterýž ſlowě Gežijš / bláto včinil/ a pomazal očij mých/ a řekl mi: Gdi k Rybnjku Syloe/ a vmyg ſe. Y ſſel gſem/ a vmyl ſem ſe/ a widjm.

On tedy odpowiedźiał y rzekł / Nie ktory co go zowa Jezus vczynił błoto y pomázał oczy me / á rzekł mi/ Iż do ſadzawki Syloam/ á vmiy ſie / ſkorom tedy odſzedł y vmyłem ſie/ wziałem wzrok.

12. Y řekli gemu: Kde geſt ten? Řekl: Nebijm.

A ták mu oni rzekli/ Gdźież on ieſt? Tedy powiedźiał/ Nie wiem.

13. Tehdy přiwedli toho kterýž byl ſlepý k Zákonijkům.

Záthym przywiedli do Fáryzeuſzow / onego to co przed tym był ſlepy.

14. A byla Sobota když Gežijš včinil bláto / a otewřel oči geho.

A ná ten czás był ſzábát gdy Jezus vczynił błoto / á otworzył oczy iego.

15. Tehdy opět Zákonijcy otázali ho/ kterakby prozřel. A on řekl gim: Bláto položil mi na oči/ a vmyl gſem ſe/ y widijm.

Potym go też pytáli y Fáryzeuſzowie iáko wźiął wzrok? A on im powiedźiał/ Włożył błotá ná oczy moie/ y vmyłem ſie/ y widzę.

ט

16 וַאמְרִין הֲוַו אֱנָשָׁא מֵן פְּרִישֵׁא הָנָא גַּבְרָא לָא הֲוָא מֵן אֱלָהָא הוּ דְּשַׁבְּתָא לָא נָטַר אַחֲרָנֵא דֵּין אָמְרִין הֲוַו אֵיכַנָא מֶשְׁכַּח גַּבְרָא חַטָּיָא הָלֵין אָתְוָתָא לְמֶעְבַּד וּפַלְגוּתָא אִית הֲוָת ב בֵּינָתְהוֹן׃

Per il che alcuni de Fariſei diceuano, Queſt'huomo non è da Dio: percioche non oſſerua il ſabbato, Et altri diceuano, Come puo vn huomo peccatore far queſti ſegni? Et era diſſentione fra loro.

17 אָמְרִין תּוּב לְהַו סַמְיָא אַנְתְּ מָנָא אָמַר אַנְתְּ עֲלַוְהִי דְּפַתַּח לָךְ עַיְנַיךְ אֱמַר לְהוֹן אֶנָא אָמַר אֶנָא דַּנְבִיָּא הוּ׃

Di nuouo dicono al cieco, Tu che dici di lui, di ciò ch'ei t'ha aperti gli occhij? Colui diſſe, Ch'egli è Profeta.

18 לָא דֵּין הֵימְנוּ הֲוַו ע עֲלַוְהִי יְהוּדָיֵא דְּסַמְיָא הֲוָא וַחְזָא עַד־מָא דְּקַרְו לַאֲבָהוְהִי דְּהַו דַּחְזָא׃

Ma i Giudei non credettero di lui, ch'ei foſſe ſtato cieco, & haueſſe riceuuta la viſta, infin à tanto che chiamorono il Padre e la Madre di lui medeſimo che haueua riceuuta la viſta.

19 וְשַׁאֶלוּ אֶנּוּן אֶן הָנַו ב בְּרְכוֹן הַו דְּאַנְתּוּן אָמְרִין אַנְתּוּן דְּכַד סַמְיָא אֶתְיְלֵד אֵיכַנָא הָשָׁא חָזֵא׃

E domandorongli, dicendo, Queſto è il voſtro figliuolo, ilqual voi dite eſſer nato cieco? come dunque vede hora?

20 עֲנַו דֵּין אֲבָהוְהִי וְאֶמַרו יָדְעִינַן דְּהָנַו בְּרַן וְדְכַד סַמְיָא אֶתְיְלֵד׃

I padre e la madre di lui riſpoſer loro, e diſſero, Noi ſappiam bene che queſto è il noſtro figliuolo, e ch'egli è nato cieco.

21 אֵיכַנָא דֵּין הָשָׁא חָזֵא אַו מַנּו פַּתַח לֵהּ עַיְנַוְהִי ל לָא יָדְעִינַן אַף הַו עַל לֵהּ לְשַׁנַוְהִי לֵהּ שַׁאֶלוּ הַו חֲלָף נַפְשֵׁהּ נְמַלֵּל׃

Ma come hora egli vegga, noi non ſappiamo: o chi gli habbia aperti gli occhij, non ſappiamo: egli è in età, domandatene lui, eſſo parlarà per ſe medeſimo.

ט

16 וַיֹּאמְרוּ אֲנָשִׁים מִפְּרוּשִׁים זֶה הָאָדָם אֵינֶנּוּ מֵאֱלֹהִים כִּי אֵינֶנּוּ נֹצֵר אֶת־הַשַּׁבָּת וַאֲחֵרִים אָמְרוּ אֵיךְ יוּכַל אִישׁ חַטָּא אֶת אוֹתוֹת כָּאֵלֶּה לַעֲשׂוֹת וַתְּהִי־מִפְלַגָּה בָּם׃

Entonces vnos de los Phariſeos le dezian, Eſte hombre no es de Dios que no guarda el Sabbado. Y otros dezian, Como puede vn hombre peccador hazer eſtas ſennales? y auia diſſenſion entre ellos.

17 וַיָּשׁוּבוּ וַיֹּאמְרוּ לַעִוֵּר אַתְּ מַה תֹּאמַר עָלָיו כִּי פָקַח אֶת־עֵינֶיךָ וְהוּא אָמַר כִּי נָבִיא הוּא׃

Bueluen à dezir àl ciego. Tu que dizes del que te abrió los ojos? Y el dixo. Que es Propheta.

18 וְלֹא הֶאֱמִינוּ הַיְּהוּדִים עָלָיו כִּי עִוֵּר הָיָה וְשָׁב לִרְאוֹת עַד־אֲשֶׁר קָרְאוּ לְיוֹלְדָיו אֲשֶׁר שָׁב וְרָאָה׃

Mas los Iudios no creyan deel, que auia ſido el ciego, y ouieſſe recebido la viſtà, haſtaque llamaron á ſus padres delque auia recebido la viſta.

19 וַיִּשְׁאֲלוּ לָהֶם לֵאמֹר הֲזֶה הוּא בִנְכֶם לַאֲשֶׁר אוֹמְרִים אַתֶּם כִּי עִוֵּר נוֹלַד וְאֵיךְ עַתָּה רוֹאֶה הוּא׃

Y preguntaronles, diziendo, Es eſte vueſtro hijo, elque voſotros dezis que nació ciego? Como pues vee aora?

20 וַיַּעֲנוּ לָהֶם יוֹלְדָיו וַיֹּאמְרוּ יָדַעְנוּ כִּי זֶה הוּא בְנֵנוּ וְכִי עִוֵּר נוֹלַד׃

Reſpondieronles ſus padres, y dixeron, Sabemos que eſte es nueſtro hijo, y que nació ciego:

21 וְאֵיכָכָה עַתָּה רוֹאֶה לֹא יָדַעְנוּ אוֹ מִי פָקַח אֶת־עֵינָיו אֲנַחְנוּ לֹא יָדַעְנוּ יֵשׁ לוֹ דוֹרוֹ שַׁאֲלוּ לוֹ וְהוּא חֵלֶף נַפְשׁוֹ יְדַבֵּר׃

Mas como vea aora, no ſabemos: o quien le aya abierto los ojos, noſotros no lo ſabemos: el tiene edad, preguntalde à el, hablarà de ſi.

θ'.

16. Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές, Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.

Parquoi quelques vns d'entre les Phariſiens diſoyent, Ceſt homme-ci n'eſt point de Dieu: car il ne garde point le Sabbat. Les autres diſoyent, Comment peut vn meſchant homme faire ces ſignes: Et y auoit diſſenſion entr'eux.

17. Λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.

Ils dirent derechef à l'aueugle, Toi que dis-tu de lui, de ce qu'il t'a ouuert les yeux: Il reſpondit, Il eſt Prophete.

18. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος.

Mais les Iuifs ne creurent point de lui qu'il euſt eſté aueugle, & qu'il euſt recouuré la veuë, iuſques a ce qu'ils eurent appelé le pere & la mere de celui qui auoit recouuré la veuë.

19. Καὶ ἠρώτησαν αὐτούς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;

Ils les interroguerent donc, diſans, Eſt-ce ici voſtre fils que vous dites auoir eſté aueugle? comment donc voit-il maintenant.

20. Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη.

Le pere & la mere d'icelui leur reſpondirent, & dirent, Nous ſauons que c'eſt ici noſtre fils, & qu'il a eſté né aueugle.

21. Πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν; ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.

Mais comment maintenant il voit, ou, qui lui a ouuert les yeux, nous ne le ſauons point: il parlera touchant ſoimeſme.

CAP. IX.

16. Dicebant ergo ex Phariſæis quidam, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbathũ non cuſtodit. Alii autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.

Then ſaide ſome of the Phariſes/ This man is not of God/ becauſe he keepeth not the Sabbath day. Others ſayd/ How can a man that is a ſinner/ do ſuch miracles? and there was a diſſenſion among them.

17. Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Quia propheta eſt.

Then ſpake they vnto the blinde againe/ What ſayeſt thou of him/ becauſe hee hath opened thine eyes? And he ſayde/ He is a Prophet.

18. Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuiſſet & vidiſſet, donec vocaverunt parentes eius qui viderat.

Then the Jewes did not beleue him (that he had bene blinde/ and receiued his ſight) vntill they had called the parentes of him that had receiued ſight.

19. Et interrogaverunt eos, dicentes, Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?

And they aſked them/ ſaying/ Js this your ſonne/ whom ye ſay was borne blind? How doeth he now ſee then?

20. Reſponderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt.

His parents anſwered them/ and ſayde/ We knowe that this is our ſonne/ and that he was borne blinde.

21. Quomodo autẽ nunc videat, neſcimus; aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus: ipſum interrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.

But by what meanes he nowe ſeeth/ wee knowe not: or who hath opened his eyes/ kan we not tell: hee is olde ynoug: aſke him: he ſhall anſwere for him ſelfe.

Das IX. Capitel.

16. Da ſprachen etliche Phariſeer: Der Menſch iſt nicht von Gott/ dieweil er den Sabbath nicht helt. Die andern aber ſprachen: Wie kan ein ſündiger Menſch ſolche Zeichen thun: Vnd es ward ein zwitracht vnter jhnen.

Da ſagde nogle aff Phariſeerne/ Det Menniſke er icke aff Gud/ efftterdi hand holder icke Sabbathen. Men de andre ſagde/ Huorledis kand it ſyndigt Menniſke gøre ſaadanne Tegen? Oc der bleff en tuetract iblant dem.

17. Sie ſprachen wider zu dem blinden: Was ſagſt du von jhm/ daß er hat deine augen auff gethan? Er aber ſprach: Er iſt ein Prophet.

De ſagde igen til den Blinde/ Huad ſiger du om hannem/ at hand oploed dine Øyen? Oc hand ſagde/ Hand er en Prophete.

18. Die Jüden glaubten nicht von jm/ daß er Blind geweſen/ vnnd ſehend worden were/ biß daß ſie rieffen den Eltern/ deß/ der ſehend war worden.

Jøderne trode icke om hannem/ at hand haffde verit blind/ oc vaar bleffuen ſeendis/ Før end de kallede hans Foreldre/ ſom vaar bleffuen ſeendis.

19. Fragten ſie/ vnd ſprachen: Jſt das euer Son/ welchen jhr ſaget/ er ſey blind geboren? wie iſt er denn nun ſehend?

Spurde dem at/ oc ſagde/ Er dette eders Søn/ huilcken i ſige hand er blind fød? Huorledis er hand da nu ſeendis?

20. Seine Eltern antwortten jnen/ vnd ſprachen: Wir wiſſen/ daß diſer vnſer Son iſt/ vnd daß er blind geboren iſt.

Hans Foreldre ſuarede dem/ oc ſagde/ Wi vide/ at denne er vor Søn/ oc at hand er blind fød.

21. Wie er aber nun ſehend iſt/ wiſſen wir nicht/ Oder wer jm hat ſeine augen auffgethan/ wiſſen wir auch nicht. Er iſt alt gnug/ fraget jn/ laſſet jn ſelbs für ſich reden.

Men huorledis hand er nu ſeendis/ vide wi icke/ Eller huo ſom haffuer opladet hans øyen/ vide wi oc icke/ Hand er gammil nock/ ſpører hannem at/ lader hannem ſelff tale for ſig.

Kapitola IX.

16. Tehdy některj z Zákonijkuow prawili: Nenij ten Cžlowěk od Boha/ kterýž Soboty neſſetřij. Ginij prawili: Kterak může Cžlowěk hřijſſný tyto diwy činiti: Y bylo rozdělenij mezy nijmi.

A przetoż niektorzy z Fáryzeuſzow mowili/ Człowiek ten nie ieſt od Bogá/ bo nie ſtrzeże ſzábátu: Drudzy záſie mowili/ Y iákożby mogł człowiek grzeſzny tákowe cudá czynić? y było rozerwánie miedzy nimi.

17. Tehdy opět řekli Slepému: Ty pak co prawijſs o tom/ kterýž otewřel oči twé? A on řekl: Prorok geſt.

Powtore rzekli ſlepemu/ Ty co też mowiſz o nim że otworzył oczy twoie? A on powiedział/ Prorokci ieſt.

18. Tedy Židé newěřili o něm by Slepý byl a prozřel/ až gſau powolali Rodičůw toho kterýž byl prozřel.

Y niewierzyli Zydowie o nim żeby miał być ſlepym/ a żeby wziął wzrok/ áż wezwáli rodzicow onego kthory wzrok otrzymał.

19. Y otázali gich/ řkauce: Tentoli geſt Syn wáſs/ o kterémž wy prawijte/ žeby ſlepý narodil ſe? Kterakž tehdy nynij widij?

Pytáli ich tedy mowiąc/ Y thenże ieſt ſyn wáſz on ktore goſćie powiedáli być ſlepo národzonym? Jákoż wżdy teraz widzi.

20. Odpowěděli gim Rodičowé geho/ řekli: Wijmeť že tento geſt Syn náſs/ a že geſt Slepý ſe narodil.

Odpowiedzieli im rodzicy iego/ y rzekli/ Wiemy żeć to ieſt on ſyn náſz/ á iż ſie ſlepo národził.

21. Ale kterak nynij widij/ newijme/ aneb kdo geſt otewřel oči geho/ myť newijme: ptayte ſe ho/ wſſak lětha má/ onť ſám za ſebe bude mluwiti.

Lecz iáko teraz przeyzrał nie wiemy/ ábo ktho otworzył oczy iego/ my nie wiemy/ mać láta/ pytayćież ſáme go/ a onci o ſobie powie.

ט

22 הָלֵין אֶמַרוּ אַבָהוֹהִי מֶטוּל דְּדָחֲלִין הֲווּ מֶן יְהוּדָיֵא פְּסַקוּ הֲווּ גֵּיר יְהוּדָיֵא דְּאֶן אֶנָשׁ יוֹדֵא בֵּה דַּמְשִׁיחָא הוּ יַפְּקוּנָיהִי מֶן כְּנוּשְׁתָּא׃

Il padre e la madre ſua diſſer queſte coſe, percioche temeuano i Giudei: concioſia che i Giudei s'erano di gia conuenuti che ſe alcun il confeſſaua per Chriſto, fuſſe ſcacciato da la ſinagoga.

23 מֶטוּל הָנָא אֶמַרוּ אַבָהוֹהִי דְּעַל לֵה לַשְׁנוּהִי לֵה שַׁאֲלוּ׃

Per queſta cagione ſuo Padre e ſua Madre diſſero, Egli è in eta, domandatene lui.

24 וַקְרַאוּ הֵי לְגַבְרָא דְּתַרְתֵּין זַבְנִין לְהוֹ דְּאִיתַוְהִי הֲוָא סַמְיָא וְאָמְרִין לֵה שַׁבַּח לַאלָהָא חֲנַן גֵּיר יָדְעִינַן דְּהָנָא גַּבְרָא חַטָּיָא הוּ׃

Per la ſeconda volta dunque chiamarono l'huomo che era ſtato cieco, e diſſerli, Da gloria à Dio: noi ſappiamo che queſt'huomo è peccatore.

25 עֲנָא הֻו וְאֶמַר לְהוֹן אֶן חַטָּיָא הוּ לָא יָדַע אֶנָא חֲדָא הָין יָדַע אֶנָא דְּסַמְיָא הֲוִית וְהָשָׁא הָא חָזֵא אֶנָא׃

Egli riſpoſe, e diſſe, S'egli ſia peccatore io non lo ſo: vna coſa ſo bene, che eſſendo io gia cieco, hora veggo.

26 אָמְרִין לֵה תוּב מָנָא עֲבַד לָךְ אֵיכַנָא פַּתַּח לָךְ עַיְנָיךְ׃

Et eſſi di nuouo li diſſero, Che ti fece egli? come t'aperſe gli occhij?

27 אֶמַר לְהוֹן אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא שְׁמַעְתּוֹן מָנָא צָבֵין אַנְתּוּן לְמֶשְׁמַע לְמָא אַף אַנְתּוּן תַּלְמִידֵא צָבֵין אַנְתּוּן לְמֶהְוָא לֵה׃

Egli riſpoſe loro, Io ve l'ho gia detto, e non l'hauete vdito, perche volete voi vdirlo di nuouo? volete ancor voi eſſer ſuoi diſcepoli?

ט

22 וְאֵלֶּה דִבְּרוּ יוֹלְדָיו כִּי יָרְאוּ אֶת־הַיְּהוּדִים כִּי מֵאָז נָסְכוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר אִם אִישׁ יְהוֹדֶה כִּי הַמָּשִׁיחַ הוּא יֻשְׁלַךְ מֵעֲדָתָם׃

Eſto dixeron ſus padres, porque auian miedo de los Iudios: porque ya los Iudios auian conſpirado, que ſi alguno confeſſaſſe ſer el el Chriſto que fueſe fuera de la Synoga.

23 עַל־כֵּן אָמְרוּ יוֹלְדָיו כִּי דוֹרוֹ לוֹ אוֹתוֹ תִּשְׁאָלוּ׃

Por eſſo dixeron ſus padres, Que edad tiene preguntalde à el?

24 וַיִּקְרְאוּ שֵׁנִית לָאִישׁ אֲשֶׁר הָיָה עִוֵּר וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו שִׂים נָא כָבוֹד לַיהוָה וְתֵן לוֹ תוֹדָה יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־הָאָדָם הַזֶּה חֹטֵא הוּא׃

Anſique boluieron à llamar ál hombre que auia ſido ciego, Y dixeronle, Da gloria à Dios, noſotros ſabemos que eſte hombre es peccador.

25 וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אִם חֹטֵא הוּא לֹא יָדַעְתִּי אֶחָד יָדַעְתִּי כִּי עִוֵּר הָיִיתִי וּמֵעַתָּה רוֹאֶה אָנֹכִי׃

Entonces el reſpondio, y dixo, Si es peccador, no lo ſe: vna coſa ſé, que auiendo y ſido ciego, aora veo.

26 וַיֹּאמְרוּ לוֹ עוֹדֶנּוּ מֶה־עָשָׂה לָךְ אֵיךְ פָּקַח אֶת־עֵינֶיךָ׃

Y boluieronle à dezir, Que te hizo? Como te abrió los ojos.

27 וַיַּעַן לָהֶם גַּם עַתָּה אָמַרְתִּי לָכֶם וְלֹא שְׁמַעְתֶּם מַה זֹּאת עוֹדְכֶם תֹּאבוּ לִשְׁמוֹעַ הֲגַם אַתֶּם תֹּאבוּ לִהְיוֹת תַּלְמִידָיו׃

Reſpondioles. Ya os lo he dicho, y lo aueys oydo: que mas quereys oyr? Quereys tambien voſotros hazeros ſus diſcipulos?

θ'.

22. Ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται.

Son pere & ſa mere dirent ces choſes pource qu'ils craignoyent les Iuifs. Car les Iuifs auoyẽt deſia arreſté que ſi quelcun l'aduouoit eſtre le Chriſt, il ſeroit ietté hors de la ſynagogue.

23. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.

Pour ceſte cauſe ſon pere & ſa mere reſpondirent, Il a de l'aage, interroguez-le.

24. Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν.

Ils appelerent donc pour la ſeconde fois l'homme qui auoit eſté aueugle, & lui dirent, Dõne gloire à Dieu: nous ſauons que ceſt homme eſt meſchant.

25. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα, ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω.

Il reſpondit, & dit, S'il eſt meſchant, ie ne ſai: vne choſe ſai-ie bien, c'eſt que i'eſtoyé aueugle, & maintenant ie voi.

26. Εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;

Dont il lui dirent derechef, Que t'a-il fait? comment a-il ouuert tes yeux?

27. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;

Il leur reſpondit, Ie le vous ai deſia dit, & ne l'auez point eſcouté, pourquoi le voulez-vous encore ouïr, voulez-vous auſſi eſtre ſes diſciples?

CAP. IX.

22. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam timebant Iudæos, iam enim conſpiraverant Iudæi, ut ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.

Theſe wordes ſpake his parents / becauſe they feared the Jewes: for the Jewes had ordeyned alreadie/ that if any man did cōfeſſe that he was the Chriſt/ he ſhould be excommunicate out of the Synagogue.

23. Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet, ipſum interrogate.

Therefore ſayde his parentes / He is olde ynoug: aſke him.

24. Vocaverunt ergo rurſum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo, nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.

Then againe called they the man that had bene blind/ & ſaid vnto him / Giue glory vnto God: we know that this man is a ſinner.

25. Dixit ergo eis ille, Si peccator eſt, neſcio: unum ſcio, quia cæcus cum eſſem, modò video.

Then he anſwered/ and ſayd/ Whether he be a ſinner or no/ I can not tell: one thing I know / that I was blind / and now I ſee.

26. Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?

Then ſaid they to him againe/ What did he to thee? how opened he thine eyes?

27. Reſpondit eis, Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri?

He anſwered them / I haue tolde vou already/ and ye haue not heard it: wherefore would ye heare it againe? will ye alſo be his diſciples?

Das IX. Capitel.

22. Solches ſagten ſeine Eltern/ denn ſie forchten ſich für den Jüden/ Denn die Jüden hatten ſich ſchon vereinigt / So iemand jn für Chriſtum bekennete / daß derſelbige in Bann gethan würde.

Saadant ſagde hans Foreldre / thi de frøctede ſig for Joderne / Thi Joderne haffde allerede ſambundet ſig / Der ſom nogen bekende hannem for Chriſtum/ at der ſamme ſkulde ſettis i Bande.

23. Darumb ſprachen ſeine Eltern: Er iſt alt genug / fraget jhn.

Der faare ſagde hans Foreldre / Hand er gammil nock / ſpører hannem at.

24. Da rieffen ſie zum andern mal dem menſchen der blind geweſen war/ vnd ſprachen zu jhm: Gib Gott die ehre/ Wir wiſſen daß diſer Menſch ein Sünder iſt.

Da kallede de anden gong det Menniſke / ſom haffde verit blind / oc ſagde til hannem / Giff Gud ære/ Wi vide at dette Menniſke er en Syndere.

25. Er antworttet / vnd ſprach: Iſt er ein Sünder / daß weiß ich nicht/ Eines weiß ich wol / daß ich Blind war/ vnd bin nun ſehend.

Hand ſuarede oc ſagde / Er hand en Syndere / det veed ieg icke / En ting veed ieg vel / at ieg vaar blind / oc er nu ſeendis.

26. Da ſprachen ſie wider zu jhm: Was thet er dir? Wie thet er deine augen auff?

Da ſagde de til hannem igen / Huad giorde hand ved dig? Huorledis oplod hand dine øyen?

27. Er antworttet jhnen: Ich habs euch ietzt geſagt / habt jhrs nicht gehöret? Was wolt jrs abermal hören? wolt jhr auch ſeine Junger werden?

Hand ſuarede dem / Jeg ſagde eder det nu / hørde i det icke? Huad ville i atter høre det? Ville i oc bliffue hans Diſciple?

Kapitola IX.

22. To proto řekli Rodičowé geho/ že ſe báli židůw/ neb ſe byli ſpikli židé/ wyznalliby ho kdo Kryſtem/ aby byl wyobcowán.

Toć mowili rodźicy tego że ſię bali Zydow/ abowiem iuż poſtanowili byli Zydowie/ iż ieſliby go ktho wyznał Kryſthuſem/ aby był z bożnice wyrzucon.

23. Protož řekli Rodičowé geho/ Máť léta ptayte ſe ho.

A dla tegoż powiedźieli rodźicy iego/ Mać latá pytayćież ſámego.

24. Tedy zawolali opět znowu člowěka kterýž byl ſlepý/ a řekli gemu: Wzday chwálu Bohu/ my wijme že člowěk tento hřijſſnijk geſt.

Wezwáli tedy powtore człowieká ktory był ſlepym/ y rzekli/ Day chwałe Bogu/ bo my wiemy że to ieſt człowiek grzeſzny.

25. Tehdy on řekl gim: Geſli hřijſſný newijm / než to wijm/ že když gſem byl ſlepý/ giž nynij widijm.

Ale on odpowiedźiał y rzekł/ Niewiemci ieſli ieſt grzeſzny/ tho iedno wiem/ iż będąc ſlepym/ teraz widzę.

26 Y řekli gemu oni opět: Co geſt včinil tobě? kterak geſt tobě otewřel oči;

Y pytáli go ieſzcze powtore/ Cożći czynił? y iákoć otworzył oczy twe?

27. Odpowěděl gim: Powěděl ſem wám giž/ a ſlyſſeli gſte: Proč opět ſlyſſeti chcete? zdaliž y wy chcete Včedlnjcy geho býti?

Odpowiedźiał im tedy/ Juzciem wam powiedáł/ á nie ſłucháliście/ Przecżże ieſzcze drugi ráz ſłyſzeć chcecie? Zali y wy chcieli byście być zwolenniki iego?

ט

28 הֵנוּן דֵּין צַחִיוּהִי וָאמְרִין לֵהּ אַנְתְּ הוּ תַּלְמִידֵהּ דְּהַי חֲנַן גֵּיר תַּלְמִידֵא חֲנַן דְּמוּשֶׁא :

Allora eſſi gli diſſer villania, e diſſero. Tu ſii ſuo diſcepolo, noi ſiamo diſcepoli di Moiſe.

29 וְיָדְעִינַן דְּעַם מוּשֶׁא אֱלָהָא מַלֵּל לְהָנָא דֵּין לָא יָדְעִינַן מֶן אַיְמְכָא הוּ :

Noi ſappiamo che Iddio parlo à Moiſe: ma coſtui non ſappiam donde ſia.

30 עֲנָא הָו גַּבְרָא וֶאמַר לְהוֹן בְּהָדָא הוּ הָכִיל ל לְמֶתְדַּמָּרוּ דְּאַנְתּוּן לָא יָדְעִין אַנְתּוּן מֶן אַיְמְכָא הוּ וְעַיְנַי דִּי לִי פַּתַּח :

Quell' huomo riſpoſe, e diſſe loro, Certamente in queſto è vna coſa mirabile, che voi non ſappiate ond' egli ſia, e pur ha aperti i miei occhij.

31 יָדְעִינַן דֵּין דַּאלָהָא בְּקָלָא דְּחַטָּיֵא לָא שָׁמַע אֶלָּא לְמַן דְּדָחֵל מֶנֵּהּ וְעָבֵד צֶבְיָנֵהּ לְהָו הוּ שָׁמַע :

Noi ſappiamo pure che Iddio non eſaudiſce i peccatori: ma ſe vno è ſeruo di Dio, e fa la ſua volontà egli l'eſaudiſce.

52 מֶן עָלַם לָא אֶשְׁתַּמְעַת דְּפַתַּח אְנָשׁ עַיְנֵא דְּסַמְיָא דְּאֶתִילֶד :

Non s'e vdito giamai che alcuno habbia aperti gli occhij d'vn cieco nato.

33 אֶלּוּ לָא מֶן אֱלָהָא הֲוָא הָנָא לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא הָדָא לְמֶעְבַּד :

Se coſtui non fuſſe da Dio, non potrebbe far coſa alcuna.

34 עֲנַו וְאָמְרִין לֵהּ אַנְתְּ כֻּלָּךְ בְּחַטָּהֵא אֶתִילֶדְתְּ וְאַנְתְּ מַלֵּף אַנְתְּ לַן וְאַפְּקוּהִי לְבַר :

Eſſi riſpoſero, e diſſerli, Tu ſei tutto nato ne i peccati, & inſegni à noi? E coſi lo ſcacciaron fuore.

ט

28 וַיְרִיבוּהוּ וַיֹּאמְרוּ אַתְּ תְּהִי־ תַּלְמִידוֹ וַאֲנַחְנוּ תַּלְמִידֵי מֹשֶׁה נִהְיֶה :

Y maldixeronlo, Y dixeron, Tu ſeas ſu diſcipulo? que noſotros diſcipulos de Moyſen ſomos.

29 אֲנַחְנוּ יָדַעְנוּ כִּי אֱלֹהִים דִּבֵּר אֶל־מֹשֶׁה וְאֶת הַלָּז לֹא יָדַעְנוּ מֵאַיִן הוּא :

Noſotros ſabemos que á Moyſen hablo Dios: mas eſte no ſabemos de donde es.

30 וַיַּעַן הָאֱנוֹשׁ וַיֹּאמֶר לָהֶם וְזֹאת הִיא נִפְלָאת בְּעֵינַי כִּי אַתֶּם לֹא יְדַעְתֶּם מֵאַיִן הוּא וּפָקַח אֶת־עֵינָי :

Reſpondioles aquel hombre, y dixoles, Cierto marauilloſa coſa es eſta, que voſotros no ſabeys dedonde ſea, y à mi me abrió los ojos.

31 יָדַעְנוּ כִּי אֱלֹהִים אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ אֶת־הַחַטָּאִים כִּי אִם אֶת יְרֵא אֱלֹהִים וְהָעוֹשֶׂה אֶת רְצוֹנוֹ אוֹתוֹ שׁוֹמֵעַ :

Y ſabemos que Dios no oye à los peccadores: mas ſi alguno es temerſo de Dios, y haze ſu voluntad, à eſte oye.

33 מֵעוֹלָם לֹא נִשְׁמַע כִּי פָקַח אִישׁ עֵינֵי עִוֵּר נוֹלָד :

Deſde el ſiglo no fue oydo, que abrieſſe alguno los ojos de vno que nació ciego.

33 אִם זֶה אֵינֶנּוּ מֵאֱלֹהִים לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה :

Si eſte no fuera venido de Dios, no pudiera hazer nada.

34 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ בַּחֲטָאוֹת אַתְּ נוֹלַדְתְּ כֻּלָּךְ וְאַתְּ תְּלַמְּדֵנוּ וַיַּשְׁלִיכוּהוּ הַחוּצָה :

Reſpondieron, y dixeronle, En peccados eres nacioo todo: y tu nos enſennas? Y echaronlo fuera.

θʹ.

28. Ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον. σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωσέως ἐσμὲν μαθηταί.

Lors ils l'iniurierent, & dirent, Toi, ſois ſon diſciple: quant à nous, nous ſommes diſciples de Moyſe.

29. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι Μωσῇ λελάληκεν ὁ Θεός· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

Nous ſauons que Dieu a parle à Moyſe: mais quant à ceſtui ci, nous ne ſauõs d'où il eſt.

30. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς.

L'homme reſpondit, & leur dit, Certes en cela eſt vn cas eſtrange, que vous ne ſauez d'où il eſt: & toutesfois il a ouuert mes yeux.

31. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.

Or nous ſauons que Dieu n'exauce point les meſchans: mais quelcun eſt ſeruiteur de Dieu, & fait la volonté d'icelui, il l'exauce.

32. Ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.

Onc ne fut-il ouï dire, qu'aucun ouurist les yeux d'vn aueugle né.

33. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.

Si ceſtui ci n'eſtoit de Dieu, il ne pourroit rien faire.

34. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς, καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

Ils reſpondirent, & lui dirent, Tu es du tout né en peches, & tu nous enſeignes? Et le ietterent hors de la ſynagogue.

CAP. IX

28. Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu diſcipulus illius ſis: nos autem Moyſi diſcipuli ſumus.

Then checked they him/ & ſayde/ Be thou his diſciple: We be Moſes diſciples.

29. Nos ſcimus quia Moyſi locutus eſt Deus, hunc autem neſcimus unde ſit.

We know that God ſpake with Moſes: but this man we know not from whence he is.

30. Reſpondit ille homo, & dixit eis, in hoc enim mirabile eſt quia vos neſcitis unde ſit, & aperuit meos oculos.

The man anſwered/ and ſayd vnto them/ Doutles/ this is a marueylous thing/ that ye know not whence he is/ and yet he hath opened mine eyes.

31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit: ſed ſi quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

Nowe we knowe that God heareth not ſinners/ but if any man be a worſhipper of God/ and doeth his will/ him heareth he.

32. A ſeculo non eſt auditum, quia quis aperuit oculos cæci nati.

Since the world began was it not heard that any man opened the eyes of one that was borne blinde.

33. Niſi eſſet hic à Deo, non poterat facere quicquam.

If this man were not of God/ hee coulde haue done nothing.

34. Reſponderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu doces nos? & eiecerunt eum foràs.

They anſwered/ and ſaid vnto him/ Thou art altogether borne in ſinnes/ and doeſt thou teach vs? So they caſt him out.

Das IX. Capitel.

28. Da fluchten ſie jhm/ vnd ſprachen: Du biſt ſein Jünger/ Wir aber ſind Moſis Jünger.

Da bandede de hannem/ oc ſagde/ Du eſt hans Diſcipel/ Wi ere Moſe Diſciple.

29. Wir wiſſen daß Gott mit Moſe geredt hat/ Diſen aber wiſſen wir nicht von wannen er iſt.

Wi vide/ at Gud haffuer talet met Moſe/ Men wi vide icke hueden denne hand er.

30. Der Menſch antworttet/ vnnd ſprach zu jnen: Das iſt ein wunderlich ding/ daß jhr nicht wiſſet/ von wannen er ſey/ vnd er hat meine augen auff gethan.

Det Menniſke ſuarede/ oc ſagde til dem/ Det er en vnderlig ting/ at i icke vide/ hueden hand er/ oc hand haffuer opladet mine Øyen.

31. Wir wiſſen aber/ daß Gott die Sünder nicht höret/ Sondern ſo jemand Gottsförchtig iſt/ vnd thut ſeinen Willen/ den höret er.

Oc wi vide/ at Gud hører icke Syndere/ Men der ſom nogen er Gudfryctig/ oc gør hans vilie/ den hører hand.

32. Von der Welt an iſts nicht erhöret/ daß jemand einem gebornen Blinden die augen auffgethan habe.

Fra Verdens begyndelſe er det icke hørt/ at nogen oplod Øyene paa en/ ſom vaar fød Blind.

33. Were diſer nicht von Gott/ er köndte nichts thun.

Vaare denne icke aff Gud/ hand kunde inted gøre.

34. Sie antwortten/ vnd ſprachen zu jhm: Du biſt gantz inn ſünden geboren/ vnd lehreſt vns/ vnd ſtieſſen jn hinauß.

De ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Du eſt aldelis fød i Synd/ oc lærer oſſ/ Oc de ſtøtte hannem hen vd.

Kapitola IX.

28. Protož zlořečili gemu a řekli: Ty ſám Včedlníkem geho buď/ my gſme Včedlníci Moyžijſſowi.

Tedy go oni ſkromočili á mowili/ Badz ty ſam iego zwolēnikiem/ my ciechmy ſą Moizeßowi zwolennicy.

29. My wijme/ že Moyžijſſowi mluwil Buoh/ o tomto pak newijme/ odkud geſt.

Myć wiemy ze Bog y Moizeßem mowil/ á ten ſkadby byl nie wiemy.

30. Odpowěděl ten Cžlowěk/ a řekl gim: W tom zagiſtě diwně geſt/ že wy newjte odkud geſt/ a wſſak otewřel oči mé.

A ták im on odpowiedział y rzekł/ Thoć w tym dziwno ze wy nie wiecie ſkad ieſt/ á wzdy otworzył oczy moie.

31. Wijme pak že Bůh hřijſſnijkuow neſlyſſý: Ale geſtli kdo ctitel Božij a wuoli geho činij/ toho ſlyſſý

A wiemy thez iz grzeßnych Bog nie wyſluchawa/ iedno tego ktory ieſt chwalca Bozym/ á wola iego czyni/ tegoć wyſluchawa.

32. Od wěku nenj ſlýcháno/ aby kdo otewřel oči ſlepěho narozeněho.

Od wiekow to nie ieſt rzecz ſlychána/ áby kto otworzyl oczy śleponarodzonego.

33. Být tento nebyl od Boha/ nemohlby ničehěhož včiniti.

A ieſlizećby then nie byl od Bogá nie moglciby nic vczynić.

34. Odpowěděli gemu: Ty w hřijſſých weſſkeren gſy ſe narodil a což ty nás včíſs? Y wyhnali gey wen.

Odpowiedzieli mu thedy y rzekli/ Tyś ieſt w grzechoch narodzon wßytek/ y tyz naß maß vczyć? y takze go precz wyrzucili.

ט

35 ושמע ישוע דאפקוהי לבר ואשכחה ואמר לה אנת מהימן אנת בברה דאלהא :

Iesv inteſe che l'haueuano ſcacciato fuore, & hauendolo ritrouato, li diſſe, Credi tu nel Figliuol di Dio?

36 ענא הו דאתאסי ואמר מנו מרי דאהימן בה :

Colui riſpoſe, e diſſe, E chi è egli, Signore, accioche io creda in lui?

37 אמר לה ישוע חזיתיהי והו דממלל עמך הויו :

Iesv li diſſe, Tu l'hai veduto, & è colui che parlo teco.

38 הו דין אמר מהימן אנא מרי ונפל סגד לה :

Allora egli diſſe, Io credo, Signore: e adorollo.

39 ואמר ישוע לדינה ד העלמא הנא אתית דאילין דלא חזין נחזון ואילין דחזין נסמון :

Poi Iesv diſſe, Io ſon venuto in queſto mondo per far giuditio: a fin che quei che non veggono, veggano: e quei che veggono, diuengano ciechi.

40 ושמעו מן פרישא אילין דעמה הוו הלין ואמרו לה למא אף חנן סמיא חנן :

Et alcuni di Fariſei che erano ſeco vdiron queſto, e diſſerli, Siamo forſe ancor noi ciechi?

41 אמר להון ישוע אלו סמיא הויתון לית הות לכון חטיתא השא דין אמרין אנתון דחזינן מטול הנא חטיתכון קימא הי :

Iesv diſſe loro, Se voi foſte ciechi, non haureſte peccato: ma hora voi dite, Noi vediamo: però il voſtro peccato reſta.

ט

35 וישמע ישוע כי השליכוהו החוצה וכאשר מצאו אמר לו האת מאמין בבן־אלהים :

Oyó Ieſus que lo auian echado fuera: y hallandolo, dixole, Tu crees enel Hijo de Dios?

36 ויען ההוא ויאמר ומי זה הוא אדני אשר אאמין בו :

Reſpondió el, y dixo. Quien es Sennòr, para que crea enel?

37 ויאמר לו ישוע וראית אותו והמדבר אליך זה הוא :

Y dixole Ieſus, Y haslo viſto, y el que habla contigo el es.

38 והוא אמר מאמין אני אדני וישתחו לו :

Y el dize Creo Sennor- Y (proſtrandoſe,) adorólo.

39 ויאמר ישוע למשפט אנכי אל העולם הזה באתי אשר יראו האינם ראים והראים עורים יעשו :

Y dixo Ieſus, Yo para juyzio he venido à eſte mundo, para que los que no veen, vean: y los que veen, ſean cegados.

40 ומקצת המפרשים אשר היו עמו שמעו את־הדברים האלה ויאמרו אליו הגם אנחנו עורים הוים :

Y oyeron eſto algunos de los Phariſeos que eſtauan con el, y dixeronle, Somos noſotros tambien ciegos?

41 ויאמר להם ישוע אם עורים אתם לא תהיה לכם חטאה ועת אמרתם כי ראינו לכן חטאתכם עליכם :

Dixoles Ieſus, Si fuerades ciegos, no tuuierades peccado: mas aora porque dezis, Vemos; portanto vueſtro peccado permanece.

θʹ.

35. Ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

Ieſus entendit qu'ils l'auoyent ietté hors: & l'ayant trouué, lui dit, Crois tu au Fils de Dieu?

36. Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;

Et il reſpondit, & dit, Qui eſt-il, Seigneur, afin que ie croye en lui.

37. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ, ἐκεῖνός ἐστιν.

Ieſus lui dit, Tu l'as veu, & c'eſt celui qui parle auec toi.

38. Ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

Lors il dit, I'y croy, Seigneur: & l'adora.

39. Καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.

Et Ieſus dit, Ie ſuis venu en ce monde pour exercer iugement, afin que ceux qui ne voyent point, voyent: & ceux qui voyent, deuienent aueugles.

40. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

Et quelques vns d'entre les Phariſiens qui eſtoyent auec lui, ouirent cela, & lui dirent, & nous ſommes-nous auſſi aueugles?

41. Εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ieſus leur dit, Si vous eſtiez aueugles, vous n'auriez point de peché: mais maintenant vous dites, Nous voyõs: pourtant demeure voſtre peché.

CAP. IX.

35. Audivit Ieſus quia eiecerunt eum foràs: & cùm inveniſſet eum, dixit ei, Tu credis in filium Dei?

Jeſus heard that they had caſt him out: & when he had found him, he ſayde vnto him, Doeſt thou beleeue in the Sonne of God?

36. Reſpondit ille, & dixit, Quis eſt Domine, ut credam in eum?

He anſwered, and ſayd, Who is he, Lord, that I might beleeue in him?

37. Et dixit ei Ieſus, Et vidiſti eum: & qui loquitur tecum, ipſe eſt.

And Jeſus ſaid vnto him, Both thou haſt ſeene him, & he it is that talketh with thee?

38. At ille ait, Credo Domine. Et procidens adoravit eum.

Then he ſaid, Lord, I beleeue, and worſhipped him.

39. Et dixit ei Ieſus, In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant, & qui vident cæci fiant.

And Jeſus ſayd, I am come vnto iudgement into this worlde, that they which ſee not, might ſee: and that they which ſee, might be made blinde.

40. Et audierunt quidam ex Phariſæis qui cum ipſo erant: & dixerunt ei, Nunquid & nos cæci ſumus?

And ſome of the Phariſes which were with him, heard theſe things, and ſayd vnto him, Are we blinde alſo?

41. Dixit eis Ieſus, Si cæci eſſetis, non haberetis peccatum, nunc verò dicitis, Quia videmus, Peccatum veſtrum manet.

Jeſus ſaid vnto them, If ye were blinde, ye ſhould not haue ſinne: but now ye ſay, We ſee: therefore your ſinne remayneth.

Das IX. Capitel.

35. Es kam für Jeſum / daß ſie jhn außgeſtoſſen hatten / vnnd da er jhn fand / ſprach er zu jhm: Glaubeſt du an den Sohn Gottes?

Det kom faar Jheſum / at de vdſtøtte hannem / Oc der hand fant hannem / ſagde hand til hannem / Tror du paa Guds Søn?

36. Er antworttet / vnnd ſprach: HERR / welcher iſts? auff daß ich an jhn glaube.

Hand ſuarede / oc ſagde / HERRE / huilcken er den? At ieg kand tro paa hannem.

37. Jeſus ſprach zu jhm: Du haſt jhn geſehen / vnd der mit dir redet / der iſts.

Jheſus ſagde til hannem / Du haffuer ſeet hannem / oc den ſom taler met dig / den er det.

38. Er aber ſprach: HERR / ich glaube / vnd betet jhn an.

Da ſagde hand / Jeg tror / Oc hand tilbad hannem.

39. Vnd Jeſus ſprach: Ich bin zum Gerichte auff diſe Welt kommen / auff daß / die da nit ſehen / ſehend werden / Vnd die da ſehen / Blind werden.

Oc Jheſus ſagde / Jeg er kommen til Dom i denne Verden / Paa det at de ſom icke ſee / ſkulle vorde ſeendis / Oc de ſom ſee / ſkulle vorde blinde.

40. Vnd ſolches höreten etliche Phariſeer / die bey jhm waren / vnd ſprachen zu jhm: Sind wir denn auch Blind.

Oc ſaadant hørde nogle aff de Phariſeer / ſom vaare hoſſ hannem / oc ſagde til hannem / Ere wi da oc Blinde?

41. Jeſus ſprach zu jhnen: Weret jr blind ſo hettet jr keine ſünde / Nun jhr aber ſprechet / Wir ſind ſehend / bleibet eure ſünde.

Jheſus ſagde til dem / Vaare i blinde / da haffde i ingen ſynd / Men nu i ſige / Wi ere ſeendis / da bliffuer eders ſynd.

Kapitola IX.

35. Y vſlyſſel Gežijſs že gſau gey wyhnali wen: a když gey nalezl / řekl gemu: Wěřijſſiž ty w Syna Božijho?

A vſłyßał Jezus iż go precz wyrzucili / á gdy go ználazł / rzekł mu / Thy wierzyßli w Syná Bożego.

36. Odpowěděl on a řekl: Kdo geſt PANE? abych vwěřil w něho.

A on odpowiedział y rzekł / Ktoż ieſt Pánie? ábych weń wierzył.

37. Y řekl gemu Gežijſs: Y widěl gſy ho / a kterýž mluwij s tebau / onť geſt.

A odpowiedział mu Jezus / Y widziałeś go? y ktory mowi z tobą ſam ci ieſt.

38. A on řekl: Wěřijm PANE. A padſſe klaněl ſe gemu.

Zátym on rzekł / Wierzę Pánie / y dał mu chwałę.

39. Y řekl gemu Gežijſs: Na Saud gſem já přiſſel na tento Swět: aby ti kteřijž newidij / widěli: a kteřijž widij / aby ſlepij byli.

Potym rzekł Jezus / Jaciem przyßedł ná ten świát odpráwowác ſądu / áby ci ktorzy nie widzą / widzieli / á ktorzy widzą / áby ślepi byli.

40. Y vſlyſſali to někteřij Zákonnjcy kteřijž s nim byli á řekli gemu: Zdali y my ſlepij gſme?

Cho vſłyßeli niektorzy z Fáryzeußow ktorzy byli przy nim / y rzekli mu / Zali y my ieſteſmy ślepymi.

41. Řekl gim Gežijſs: Byſſte ſlepij byli / hřijchu byſſte neměli: Ale nynij prawijte: Že widijme / protož Hřijch wáš zuoſtáwá.

Ná to im powiedział Jezus / Byście byli ſlepymi nie mielibyście grzechu / lecz iż theraz mowicie / Widziemy / á ták grzech wáß zoſtawa.

י

1 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּמַן דְּלָא עָאֵל מִן תַּרְעָא לְטַיְרָא דְּעָנָא אֶלָּא סָלֵק מִן דּוּכְּתָא אַחֲרִתָא הָו גַּנָּבָא הוּ וְגַיָּסָא׃

In verità, in verità io vi dico, Chi non entra per la porta ne l'ouile de le peccore ma vi ſaglie d'altronde, colui è vn ladro & vn aſſaſino.

2 הָו דֵּין דְּעָאֵל מִן תַּרְעָא רָעְיָא הוּ דְּעָנָא׃

Ma chi entra per la porta, è il paſtore de le pecore.

3 וּלְהָנָא נָטַר תַּרְעָא פָּתַח לֵהּ תַּרְעָא וְעָנָא שָׁמְעָא קָלֵהּ וְעֶרְבַּוְהִי קָרֵא בַּשְׁמָהַיְהוֹן וּמַפֵּק לְהוֹן׃

A queſto apre il portinaro, e le pecore odeno la ſua voce: & egli chiama le ſue proprie pecore per nome, e menale fuore.

4 וּמָא דְּאַפֵּק עָנֵהּ קְדָמֵיהֵן אָזֵל וְעֶרְבַּוְהִי דִּילֵהּ אָזְלִין בָּתְרֵהּ מֶטּוּל דְּיָדְעִין קָלֵהּ׃

E quando egli ha meſſe fuor le ſue pecore, va loro innanzi, è le pecore il ſeguitano: perche elle conoſcono la ſua voce.

5 בָּתַר נוּכְרָיָא הֵין לָא אָזְלָא עָנָא אֶלָּא עָרְקָא מִנֵּהּ דְּלָא יָדְעָא קָלֵהּ דְּנוּכְרָיָא׃

E non ſeguitaranno vno ſtraniere, ma ſi fuggiaranno da lui: percioch'elle non conoſcono la voce de li ſtranieri.

6 הָדָא פֶּלְאַתָא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הֶנּוֹן דֵּין לָא יַדַעוּ מָנָא מַלֵּל עַמְּהוֹן׃

IESV, diſſe loro queſta ſimilitudine: ma eſſi non inteſero che coſe foſſen quelle ch'egli parlaua loro.

7 אֲמַר לְהוֹן דֵּין תּוּב יֵשׁוּעַ אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּאֶנָא אֶנָא תַּרְעֵהּ דְּעָנָא׃

Per il che IESV diſſe loro di nuouo, In verità, in verità vi dico, che io ſon la porta de le pecore.

י

1 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אֲשֶׁר לֹא בָא בַשַּׁעַר מִכְלַת הַצֹּאן כִּי אִם עוֹלֶה בְּמָקוֹם אַחֵר זֶה גַּנָּב וּפָרִיץ הוּא׃

Decierto decierto os digo, que el que no entra por la puerta enel corral de las ouejas, mas ſube por otra parte, el tal ladron es y robador,

2 וַאֲשֶׁר בָּא בַשַּׁעַר רוֹעֵה הַצֹּאן הוּא׃

Mas elque entra por la puerta, el paſtor de las ouejas es.

3 וְהַשּׁוֹעֵר פּוֹתֵחַ לוֹ וְהַצֹּאן שָׁמְעוּ אֶת־קוֹלוֹ וְהוּא קוֹרֵא אֶת־צֹאנוֹ בִּשְׁמוֹתָם וּמוֹצִיאָם׃

Aeſte abre el portero, y las ouejas oyen ſu boz: y à ſus ouejas llama por mombre, y las ſac a.

4 וּבְהוֹצִיאוֹ אֶת־צֹאנוֹ הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם וְהַצֹּאן הָלְכוּ אַחֲרָיו כִּי יָדְעוּ אֶת־קוֹלוֹ׃

Y como ha ſacado fuera ſus ouejas, và delante deellas: y las ouejas lo ſiguen: porque conocen ſu boz.

5 וְאַחֲרֵי הַנָּכְרִי אֵינָם בָּאִים כִּי אִם יָנוּסוּ מִמֶּנּוּ כִּי לֹא יוֹדְעִים אֶת־קוֹל הַנָּכְרִים׃

Mas ál eſtranno no ſeguiran, antes huyran deel: porque no conocen la boz de los eſtrannos.

6 אֶת־הַמָּשָׁל הַזֶּה אָמַר לָהֶם יֵשׁוּעַ וְהֵמָּה לֹא יָדְעוּ מָה הָיוּ אֵלֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם׃

Eſta parabola les dixo Ieſus, mas ellos no entendieron que era loque les dezia.

7 וַיָּשָׁב וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי אֲנִי הוּא שַׁעַר הַצֹּאן׃

Boluióles pues Ieſus á dezir, Decierto decierto os digo, que yo ſoy la puerta de las ouejas.

ΚΕΦΑΛ. ι.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής.

En verite, en verité ie vous di, Que celui qui n'entre point, par la porte à la bergerie des brebis, mais y monte par ailleurs, eſt larron & brigand.

2. Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας. ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων.

Mais celui qui entre par la porte, eſt le berger des brebis.

3 Τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ᾽ ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.

Le portier ouure a ceſtui la, & les brebis oyét ſa voix, & il appele ſes propres brebis par leur nom, & les mene hors.

4. Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ· ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

Et quand il a mis hors ſes brebis, il va deuant elles, & les brebis le ſuiuent, car elles cognoiſſent ſa voix.

5. Ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ᾽ αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

Mais elles ne ſuiuront point vn eſtrãger, ains s'enfuiront arriere de lui: car elles ne cognoiſſent point la voix des eſtrangers.

6, Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

Ieſus leur dit ceſte ſimilitude: mais ils n'entendirent point quelles eſtoyent les choſes qu'il leur diſoit.

7. Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.

Ieſus donc leur dit derechef, En verité, en verité, ie vous di, que ie ſuis la porte des brebis.

CAP. X.

AMen, amen dico vobis qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde: ille fur eſt & latro.

Verely/verely I ſay vnto you/ He that entreth not in by the doore into the ſheepefolde / but climeth vp an other way/he is at thiefe and a robber.

2. Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium.

But hee that goeth in by the doore/ is the ſhepeheard of the ſheepe.

3. Huic oſtiarius aperit: & oves vocem eius audiunt, & proprias oves vocat nominatim, & educit eas.

To him the porter openeth / and the ſheepe heare his voyce / and he calleth his owne ſheepe by name / and leadeth them out.

4. Et cùm proprias oves emiſerit, ante eas vadit, & oves illum ſequuntur, quia ſciunt vocem eius.

And when hee hath ſent forth his owne ſheepe/ he goeth before them / and the ſheepe follow him: for they know his voyce.

5. Alienum autem non ſequuntur, ſed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum.

And they will not follow a ſtraunger/ but they flee from him: for they knowe not the voyce of ſtrangers.

6. Hoc proverbium dixit eis Ieſus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis.

This parable ſpake Jeſus vnto thē: but they vnderſtoode not what thinges they were which he ſpake vnto them.

7. Dixit ergo eis iterum Ieſus, Amen, amen dico vobis, ego ſum oſtium ovium.

Then ſayde Jeſus vnto them againe/Verely: verely I ſay vnto you/I am the doore of the ſheepe.

Das X. Capitel.

Warlich / warlich / ich ſage euch: wer nicht zur thür hinein gehet in den Schafſtal / ſondern ſteiget anderswo hinein / der iſt ein Dieb vnnd ein Mörder.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder/Huo ſom icke gaar ind at Dørren i Faareſtien/ men ſtiger andenſtedz der ind/Hand er en Tyff oc en Mordere.

2. Der aber zu der Thür hinein gehet / der iſt ein Hirte der Schafe.

Men den ſom gaar ind at Dørren/Hand er Faarenis Hyrde.

3. Demſelbigen thut der Thürhüter auff/vnd die Schafe hören ſeine ſtimme. Vnd er ruffet ſeinen Schafen mit Namen/ vnd führet ſie auß.

Den ſamme lader Døruocteren op faare/oc Faarene høre hans røſt. Oc hand kalder ſine Faar ved Naffn/ oc fører dem vd.

4. Vnd wenn er ſeine Schafe hat außgelaſſen / gehet er für jnen hin/ vnd die Schafe folgen jm nach / denn ſie kennen ſeine ſtimme.

Oc naar ſom hand haffuer vdladet ſine Faar / da gaar hand bort faare dem / oc Faarene følge effter hannem / Thi de kende hans røſt.

5. Einem frembden aber folgen ſie nicht nach / ſonder fliehen von ihm/ denn ſie kennen der Frembden ſtimme nicht.

Oc en Fremmet følge de icke effter / men fly fra hannem / Thi de kende icke den Fremmedes røſt.

6. Diſen ſpruch ſaget Jeſus zu jhnen/ Sie vernamens aber nicht was es war / daß er zu jhnen ſaget.

Dette Sprock ſagde Jheſus til dem / Men de forſtode icke / huad det vaar ſom hand ſagde til dem.

7. Da ſprach Jeſus wider zu jhnen: Warlich / warlich/ ich ſage euch/ Jch bin die Thür zu den Schafen.

Da ſagde Jheſus til dem igen / Sandelige / ſandelige/ Jeg ſiger eder / Jeg er Dørren til Faarene.

Kapitola X.

GIſtě giſtě prawijm wám: Kdož newcházý dweřmi do Owčince Owcý/ ale wcházý ginudy / tenť zloděg geſt a Lotr.

Zaprawde záprawde wam powiedam / Kto nie wchodzi drzwiámi do obory owczey / ále wchodzi inedy / ten ieſt zlodziey y zboycá.

2. Ale kdož wcházý ſkrze wěře/ Paſtýř geſt Owcý.

Ktoryć záſie wchodzi drzwiámi/ tenci ieſt páſtyrz owiec.

3. Tomuť wrátný otwijrá a Owce hlas geho ſlyſſý / a laſtnij Owce wolá ze gména/ a wywodij ge.

Temu odźwierny otwiera / á owce ſłucháia gloſu iego / y názywa owieczki ſwe mianowicie / á prowádzi ie.

4. A když wlaſtnij Owce wen wypuſtij / před nimi gde / a Owce ho náſledugij / nebo znagij hlas geho.

Pothym gdy wypuści owce ſwe / idzie przed nimi / á owieczki idą zá nim/ bowiem znaią glos iego.

5. Ale cyzýho nikoli nenaſledugij / ale vtijkagijť od něho / nebo neznagij hlaſuow cyzých.

Ale za cudzym żadnym ſpoſobem nie idą / owſzem vciekáią od niego/ bo nie znáią gloſu obcych.

6. To přijſlowij powěděl gim Gežijš: ale oni neſrozuměli coby gim mluwil.

To podobieńſtwo powiedal im Jezus / lecz oni nie rozumieli thego co im powiedal.

7. Tehdy opět řekl gim Gežijš: Giſtě giſtě prawijm wám: žeť yá gſem dwéře Owcý.

Rzekł im tedy powtore Jezus / Záprawde záprawde wam powiedam / Jaciem ieſt drzwiami owiec.

י

8 וְכֻלְּהוֹן אִילֵין דְּאֶתוֹ גַּנָּבֵא אֶנּוּן וְגַיָּסֵא אֶלָּא לָא שְׁמַעַת אֶנּוּן עָנָא׃

Tutti quanti quelli che ſon venuti innanzi à me, ſon ladri & aſſaſſini: ma le pecore non gli hanno vditi.

9 אֶנָא אֶנָא תַּרְעָא וּבִי אֶן אֱנָשׁ יֵעוֹל יֵחֵא וְיֵעוֹל וְיִפּוֹק וְרַעְיָא יֶשְׁכַּח׃

Io ſon la porta: ſe alcuno entra per me, ſi ſaluarà: & entrarà, & vſcirà, e trouarà paſtura.

10 גַּנָּבָא לָא אָתֵא אֶלָּא דְּיִגְנוֹב וְדַיִקְטוֹל וְדַיוֹבֵד אֶנָא אֶתִית דְּחַיֵּא יְהוֹן לְהוֹן וּמִדֵּם דְּיַתִּיר יְהֵוֵא לְהוֹן׃

Il ladro non viene ſenon per rubbare, & ammazzare, e diſtruggere. Io ſon venuto à fine ch'elle habbiano vita, & habbiam ne in abondanza.

11 אֶנָא אֶנָא רָעְיָא טָבָא וְרָעְיָא טָבָא נַפְשֵׁהּ סָאֵם חֲלָף עָנֵהּ׃

Io ſono il buon paſtore: il buon paſtore mette l'anima ſua per le ſue pecore.

12 אֲגִירָא דֵּין דְּלָא הֲוָא רָעְיָא וְלָו דִּילֵהּ אֶנּוּן עֶרְבֵא מָא דְּחָזָא דִּאבָא דְּאָתֵא שָׁבֵק עָנָא וְעָרֵק וְאָתֵא דִּאבָא חָטֵף וּמְבַדַּר לָהּ לְעָנָא׃

Ma il mercennario, e quel che non è paſtore (di cui le pecore non ſon proprie) vede venire il lupo, e laſſa le pecore, e fuggeſi: onde il lupo rapiſce, e diſperge le pecore.

13 אֲגִירָא דֵּין עָרֵק מֶטוּל דַּאגִירָא הוּ וְלָא בְּטִיל לֵהּ עַל עָנָא׃

Il mercennario dico fugge, perch'egli è mercennario, e non ſi cura de le pecore.

14 אֶנָא אֶנָא רָעְיָא טָבָא וְיָדַע אֶנָא לְדִילִי וּמֶתִידַע אֶנָא מֶן דִּילִי׃

Io ſono il buon paſtore, e conoſco le mie pecore, e ſon conoſciuto da le mie.

י

8 כֻּלָּם הַבָּאִים (לְפָנַי) גַּנָּבִים וּפָרִיצִים הֵמָּה לָכֵן לֹא שְׁמָעוּם הַצֹּאן׃

Todos losque antes de mi vinieron, ladrones ſon y robàdores, mas no los oyerõ las ouejas.

9 אֲנִי הוּא הַשַּׁעַר אִם אִישׁ בִּי יָבוֹא יִוָּשֵׁעַ וְיָבוֹא וְיֵצֵא וּמַרְעֶה יִמְצָא׃

Yo ſoy la puerta: elque por mi entrare, ſerá ſaluo: y entrará y ſaldrà, y hallarà paſtos.

10 הַגַּנָּב אֵינֶנּוּ בָּא כִּי־אִם אֲשֶׁר יִגְנֹב וְיִטְבַּח וִיאַבֵּד אֲנִי בָאתִי אֲשֶׁר יִהְיוּ לָהֶם הַחַיִּים וְלִהְיוֹת לָהֶם יֶתֶר׃

El ladron no viene ſino para hurtar, y matar y deſtruyr las ouejas, yo he venido para que ayan vida, y para que la ayan en abundancia.

11 אֲנִי הוּא רוֹעֶה הַטּוֹב רוֹעֶה הַטּוֹב שָׂם אֶת נַפְשׁוֹ חֵלֶף הַצֹּאן׃

Yo ſoy el buen Paſtor: el buen paſtor ſu alma dã por (ſus) ouejàs.

12 וְהַשָּׂכִיר וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ רוֹעֶה אֲשֶׁר לֹא הָיוּ לוֹ הַצֹּאן אִם יִרְאֶה אֶת־הַזְּאֵב כִּי בָא וְיַעֲזֹב אֶת־הַצֹּאן וְיִבְרַח וְהַזְּאֵב יִטְרֹף אוֹתָם וִיפַזֵּר אֶת הַצֹּאן׃

Mas el ſalariado, y que no es el paſtor, cuyas proprias no ſon las ouejas, vee âl lobo que viene y dexa las ouejas, y huye: y el lobo arrebata, y diſſipa las ouejas.

13 וְהַשָּׂכִיר בּוֹרֵחַ כִּי שָׂכִיר הוּא וְאֵינֶנּוּ סוֹכֵן לַצֹּאן׃

Anſi que el ſalariado, huye, porque es ſalariado, y las ouejas no le pertenecen.

14 אֲנִי הוּא רוֹעֶה הַטּוֹב וְיָדַעְתִּי אֶת צֹאנִי וְנוֹדַעְתִּי מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר לִי׃

Yo ſoy el buen paſtor: y conozco mis ouejas, y las mias, me conocen.

ι'.

8. Πάντες ὅσοι (πρὸ ἐμοῦ) ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί. ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.

Tout autant qu'il en eſt venu deuant moi, ſont larrons & brigands: mais les brebis ne les ont point ouïs.

9. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.

Ie ſuis la porte: ſi quelcun entre par moi, il ſera ſauue: & entrera & ſortira, & trouuera paſture.

10. Ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ, καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

Le larron ne vient ſinon pour deſrobber, & tuer, & deſtruire: ie ſuis venu afin qu'elles ayent vie, voire qu'elles en ayent en abondance,

11. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Ie ſuis le bon berger: le bon berger met ſa vie pour ſes brebis.

12. Ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτά, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα.

Mais le mercenaire, & celui qui n'eſt point berger (à qui n'appartienẽt point les brebis) voit venir le loup, & delaiſſe les brebis, & s'enfuit: & le loup les rauit, & eſpard les brebis.

13. Ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει ὅτι μισθωτός ἐστι, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.

Ainſi le mercenaire s'enfuit, pource qu'il eſt mercenaire, & n'a cure des brebis.

14. Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.

Ie ſuis le bon herger, & cognoi mes brebis, & ſuis cognu des mienes.

CAP. X.

8. Omnes quotquot venerunt (ante me,) fures ſunt & latrones: ſed non audierunt eos oves.

All that euer came before me / are theeues and robbers: but the ſheepe did not heare them.

9. Ego ſum oſtium. Per me ſi quis introierit, ſalvabitur: & ingredietur & egredietur, & paſcua inveniet,

I am the doore: by me if any man enter in/ he ſhalbe ſaued/ and ſhall go in and go out: and finde paſture.

10. Fur non venit, niſi ut furetur & mactet & perdat. Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.

The thiefe commet noth / but for to ſteale/ and to kill/ and to deſtroy: I am come that they might haue life / and haue it in abundance.

11. Ego ſum paſtor bonus. Bonus paſtor animam ſuam dat pro ovibus ſuis.

I am the good ſheepeheard: the good ſhepeheard giueth his life for his ſheepe.

12. Mercenarius autem & qui non eſt paſtor, cuius non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & diſpergit oves.

But an hireling / and he which is not the ſhepheard/ neither the ſheepe are his owne/ ſeeth the wolfe comming / and hee leaueth the ſheepe / and fleeth/ and the wolfe catcheth them / and ſcattereth the ſheepe.

13. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.

So the hireling fleeth/ becauſe hee is an hireling / and careth not for the ſheepe.

14. Ego ſum paſtor bonus, & cognoſco meas: & cognoſcunt me meæ.

I am the good ſheepeheard/ and knowe mine / and am knowne of mine.

Das X. Capitel.

8. Alle die vor mir kommen ſind/ die ſind Diebe vñ Mörder geweſen/ aber die Schafe haben jhnen nicht gehorchet.

Alle de ſom ere komme faar mig / de haffue veret Tyffue oc Mordere / Men Faarene lydde dem icke.

9. Jch bin die Thür / ſo iemand durch mich eingehet / der wirt ſelig werden/ vnd wirdt ein vnnd außgehen / vnd Waide finden.

Jeg er Dørren / Der ſom nogen gaar ind ved mig hand ſkal bliffue ſalig / oc ſkal gaa ind oc vd / oc finde føde.

10. Ein Dieb kompt nicht / denn daß er ſtele / würge vnd vmbbringe. Jch bin kommen/ daß ſie das Leben vnnd volle genůg haben ſollen.

En Tyff kommer icke/ vden at ſtiele / myrde oc ødelegge. Jeg er kommen /at de ſkulle haffue Liffuit oc offuerflødige nock.

11. Jch bin ein guter Hirte. Ein guter Hirte leſſet ſein Leben für die Schafe.

Jeg er en god Hyrde. En god Hyrde lader ſit Liff for Faarene.

12. Ein Miedling / der nicht Hirte iſt / deß die Schafe nicht eygen ſind/ ſihet den Wolff kom̃en / vnd verleſſet die Schafe / vnnd fleucht / vnnd der Wolff erhaſchet vnnd zerſtreuet die Schafe.

En leye Suend / ſom icke er Hyrde / huilcke Faarene icke høre til / ſeer Vlffuen kommen / oc forlader Faarene / oc flyr/ oc Vlffuen griber oc atſpreder Faarene.

13. Der Miedling aber fleucht/ denn er iſt ein Miedling / vnd achtet der Schafe nicht.

Men leye Suenden flyer / thi hand er en leye Suend / oc acter Faarene inted.

14. Jch bin ein guter Hirte/ vnd erkenne die meinen / vnnd bin bekandt den meinen.

Jeg er en god Hyrde / oc kender mine / oc ieg kendis aff mine.

Kapitola X.

8. Wſſyckni kolikožkoli gich předemnau přiſſlo / zloděgi gſau a Lotřj: ale neſlyſſely gich Owce.

Wßyſcy ile ich przedemna przyßlo / zlodzieiec ſą / y zboycowie / á też ich nie ſluchaly owce.

9. Jáť gſem dweře. Skrze mne wegdeli kdo/ Spaſen bude: a wegde y zas wýgde/ a paſtwu nalezne.

Jamći ieſt drzwiámi / przez mie ieſli kto wnidzie / bedzie zachowan / á wnidzie y wynidzie / y paſtwiſká znaydzie.

12. Zloděg nepřicházý gedině aby kradl / a mordowal / a zahubil. Jáť gſem přiſſel aby žywot měli / a hogněgi aby měli.

Zlodziey nie idzie iedno zeby kradl / á mordowal y tracil owcé lecz ia przyßedlem áby zywot miály y obfitowály.

11. Jáť gſem paſtýř dobrý. Dobrý paſtýř žiwot ſwuog dáwá za Owce ſwé.

Jaciem ieſt on dobry páſtyrz / Dobryc páſtyrz zdrowie ſwe dawa zá owieczki ſwoie.

12. Ale Nágemnijk / a kterýž nenij Paſtýř / gehož negſau Owce wlaſtnij / wida Wlka přicházegicýho / y opauſſtij Owce a vtijká: a Wlk lapá a rozhánij Owce.

Lecz naiemnik y ktory páſtyrzem nie ieſt / ktorego nie ſa owce wlaſne / widzac wilká przychodzacego odbiega owiec y vcieka / á wilk tez drapie y roſpraßa owce.

13. Nágemnijk pak vtijká / nebo Nágemnijk geſt / a nema pěče o Owce.

A naiemnikci vcieká / bo ieſt naiemnik / y nie ma nic pracey o owcách.

14. Já gſem Paſtýř dobrý: a znamť Owce mé / a znagiť mne mé.

Jamći ieſt on páſtyrz dobry / y znam owieczki moie / á moie tez mnie znáia.

י

15 אֵיכַנָא דְּיָדַע לִי אָבִי
וְאֶנָא יָדַע אֶנָא לְאָבִי
וְנַפְשִׁי סָאֶם אֶנָא חֲלָף
עֶנָא׃

Come il Padre conoſce me, coſi conoſco io il Padre, e pongo l'anima mia per le pecore.

16 אִית לִי דֵּין אָף עֶרְבֵא
אַחְרָנֵא אִילֵין דְּלָא הֲוַי מֶן
טַיְרָא הָנָא וָאף לְהוֹן וָלֵא
לִי לְמַיְתָיוּ אֶנּוּן וְנֶשְׁמְעוּן
קָלִי וְתֶהְוֵא עָנָא כֻּלָּה חֲדָא
וְחַד רָעְיָא׃

Et ho de l'altre pecore, che non ſon di queſto ouile: quelle ancora mi biſogna condurre, & eſſe vdiranno la mia voce: e faraſſi vn ouile. & vn paſtore.

17 מֶטוּל הָנָא אָבִי רָחֵם
לִי דְּאֶנָא סָאֶם אֶנָא נַפְשִׁי
דְּתוּב אֶסְבִיהָ׃

Per queſto mi ama il Padre, percioche io pongo l'anima mia, per pigliarla di nuouo.

18 לָא הֲוָא אֶנָשׁ שָׁקֵל לָהּ
מֶנִּי אֶלָּא אֶנָא סָאֶם אֶנָא
לָהּ מֶן צֶבְיָנִי שַׁלִּיט אֶנָא
גֵּיר דְּאַסִימִיהָ וְשַׁלִּיט אֶנָא
דְּתוּב אֶסְבִיהָ דְּהָנָא פּ
פּוּקְדָּנָא קַבְּלֵת מֶן אָבִי׃

Niuno me la toglie, ma io la pongo da me ſteſſo. Io ho poteſta di porla, & ho poteſta di pigliarla di nuouo. Queſto comandamento ho i riceuuto da mio Padre.

19 וַהֲוָת תוּב פֶּלְגּוּתָא
בֵּינַי יְהוּדָיֵא מֶטוּל מֶלֵּא
הָלֵין׃

Allora nacque di nuouo diſſenſion tra i Giudei per queſte parole.

20 וָאמְרִין הֲווֹ סַגִּיָאֵא
מֶנְּהוֹן דְּדַיְוָא אִית לֵהּ
וּמֶשְׁנָא שְׁנָא מָנָא שָׁמְעִין
אַנְתּוּן לֵהּ׃

E molti di loro diceuano, Egli ha il demonio, & impazziſce: perche l'aſcoltate voi?

י

15 אֵיכָכָה יוֹדֵעַ אוֹתִי הָאָב
כָּכָה יוֹדֵעַ אָנֹכִי אֶת הָאָב וְאֶת־
נַפְשִׁי מֵשִׂים אָנֹכִי חֵלֶף הַצֹּאן׃

Como el padre me conoce à mi, y yo conozco âl padre: y pongo mi alma por las ouejas.

16 וְצֹאן אֲחֵרִים הָיוּ לִי אֲשֶׁר
אֵינָם מִמִּכְלָה הַזֹּאת וְצָרְכִּי
לְהוֹלִיךְ אוֹתָם וְאֶת־קוֹלִי יִשְׁמָעוּ
וְיִהְיֶה צֹנֶה אֶחָד וְרוֹעֶה אֶחָד׃

Tambien tengo otras ouejas que no ſon de eſte corral: aquellas tambien me conuiene traer y oyran mi boz: y hazerſehá vn corral, y vn paſtor.

17 עַל־כֵּן הָאָב אֹהֵב אוֹתִי כִּי
אֲנִי מֵשִׂים אֶת נַפְשִׁי אֲשֶׁר אָשׁוּב
אֶקָּחֶנָּה׃

Por eſſo me ama el padre, porque yo pongo mi alma, para boluerla à tomar.

18 אִישׁ לֹא יִשָּׂאֶנָּה מִמֶּנִּי כִּי
אִם אֲנִי מֵשִׂים אוֹתָהּ מִמֶּנִּי
כִּי יֵשׁ לִי הַשִּׁלְטוֹן לָשִׂים אוֹתָהּ
מִמֶּנִּי וְיֵשׁ לִי שִׁלְטוֹן לָשׁוּב וְלָקַחַת
אוֹתָהּ וְאֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לָקַחְתִּי
מֵאָבִי׃

Nadie la quita de mi, mas yo la pongo de mi miſmo: Porque tengo poder para ponerla, y tengo poder para boluerla a tomàr. Eſte mandamiento recebi de mi padre.

19 וַתְּהִי עוֹד מְרִיבָה בַּיְּהוּדִים
עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y boluió á auer diſſenſion entre los Iudios por eſtas palabras.

20 וַיֹּאמְרוּ רַבִּים מֵהֶם יֵשׁ לוֹ
הַשָּׂטָן וּמְשֻׁגָּע הוּא מַה־תִּשְׁמְעוּ
אוֹתוֹ׃

Y muchos deellos dezian, Demonio tiene, y eſtà fuera deſi: para que los oys?

ι'.

15. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

Comme me cognoiſt le Pere, auſſi cognoi-ie le Pere, & mets ma vie pour mes brebis.

16. Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

I'ai encores d'autres brebis qui ne ſont point de ceſte bergerie: il me les faut auſſi amener, & elles orront ma voix: & il y aura vn ſeul troupeau, & vn ſeul berger.

17. Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

Pour ceſte cauſe m'aime le Pere, pourtant que ie laiſſe ma vie, afin que ie la prene derechef.

18. Οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

Nul ne me l'oſte, mais ie la laiſſe de par moi-meſme: i'ai puiſſance de la laiſſer, & ſi ai puiſſance de la prendre derechef. I'ai receu ce mandement de mon Pere.

19. Σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους.

Adonc diſſenſion aduint derechef entre les Iuifs pour ces propos.

20. Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;

Et pluſieurs d'entr'eux diſoyent, Il a le diable, & eſt hors du ſens: pourquoi l'eſcoutez-vous?

CAP. X.

15. Sicut novit me pater, & ego agnoſco patrem: & animam meam pono pro ovibus meis.

As the Father knoweth me/ ſo knowe I the Father: and I lay downe my life for my ſheepe.

6. Et alias oves habeo quæ non ſunt ex hoc ovili:& illas oportet me adducere,& vocem meam audiunt, & fiet unum ovile & unus paſtor.

Other ſheepe I haue alſo/ which are not of this folde: them alſo muſt I bring/ and they ſhall heare my voyce: and there ſhall be one ſheepefolde/ and one ſheepheard.

17. Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam.

Therefore doeth my Father loue me/ becauſe I lay downe my life/ that I might take it againe.

18. Nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam,& poteſtatem habeo iterum ſumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo.

No man taketh it from me/ but I laye it downe of my ſelfe: I haue power to lay it downe/ and haue power to take it againe: this commaundement haue I receyued of my Father.

19. Diſſenſio iterum facta eſt inter Iudæos propter ſermones hos.

Then there was a diſſenſion againe among the Jewes for theſe ſayings.

20. Dicebant autem multi ex ipſis, Dæmonium habet & inſanit: quid eum auditis?

And many of them ſayd/ He hath a deuill/ and is mad: why heare ye him?

Das X. Capitel.

15. Wie mich mein Vater kennet/ vnd ich kenne den Vater/ vnd ich laſſe mein Leben für die Schafe.

Lige ſom min Fader kender mig/ oc ieg kender Faderen/ oc ieg lader mit Liff for Faarene.

16. Vnd ich hab noch andere Schafe/ die ſind nicht auß diſem Stalle/ vnd dieſelben muß ich herführen/ vnd ſie werden meine ſtimme hören/ vnnd wird eine Herd vnd ein Hirte werden.

Oc ieg haffuer end andre Faar/ de ere icke aff denne Sti/ Oc de ſamme ſkal ieg føre hid/ oc de ſkulle høre min røſt/ Oc der ſkal bliffue en Hiord oc en Hyrde.

17. Darumb liebet mich mein Vater/ daß ich mein leben laſſe/ auff daß ichs wider neme.

Der faare elſker min Fader mig/ at ieg lader mit Liff/ paa det ieg ſkal tage det igen.

18. Niemand nimpt es von mir/ ſonder ich laſſe es von mir ſelber/ Ich habe es macht zu laſſen/ vnd habe es macht wider zu nemen. Solches Gebot habe ich empfangen von meinem Vater.

Ingen tager det fra mig/ men ieg lader det aff mig ſelff/ Jeg haffuer mact at forlade det/ oc ieg haffuer mact at tage det igen. Saadant Bud anammede ieg aff min Fader.

19. Da ward aber eine zwitracht vnter den Jüden/ über diſen Worten.

Da bleff en tuedract iblant Joderne/ for diſſe Ord.

20. Vil vnter jnen ſprachen: Er hat den Teufel/ vnd iſt vnſinnig/ was höret jhr jhm zu?

Mange iblant dem ſagde/ Hand haffuer Dieffuelen/ oc er fra ſinde/ hui høre i hannem?

Kapitola X.

15. Jakož mne zná Otec/ y já znám Otce/ a žiwot můg pokládám za Owce.

Iáko mie zna Oćiec/ ták y ia znam Oycá/ á zdrowie moie pokładam zá owieczki.

16. A gesstě mám giné Owce/ kteréž negſau z tohoto Owčince/ y týž také muſým přiweſti/ a hlas muog ſlyſſeti budau. A bude geden Owčinec/ a geden Paſtýř.

Y drugie cte z owce mam kthore nie ſa z they obory/ á potrzebá żebych thez y ony przywiodł/ bo głoſu mego ſłuchác beda/ y bedźie iedna owczárnia y ieden paſtyrz.

17. Proto mne Otec miluge/ že já pokládam žiwot muog/ abych zaſe wzal gey;

Dla tegożći mie miluie Oćiec/ iż ia pokładam zdrowie moie ábych ie záſie wźiął.

18. Nižádný ho newezme odemne/ ale já gey pokládám ſám od ſebe. Moc mám položiti gey/ a moc mám zaſe wzýti gey. To přikázanj wzal gſem od Otce měho.

Zadenći go nie odeymie odemnie/ ále ia pokładam ie ſam od śiebie/ y mam moc położyć ie/ á mam moc záſie wźiąćie: Tho roſkazánie wźiąłem od Oycá mego.

19. Tehdy ſtala ſe opět různite mezy Židy pro tyto řeči.

A przetoż ſie ſtało rozerwánie miedzy żydy dla ſłow tych.

20. Y prawili mnozý z nich: Diábelſtwij má a bláznij/ proč ho poſlaucháte?

Bo wiele ich mowili miedzy ſoba/ Dyabelſtwo ma y ſzáleie/ Czemuż go ſłuchacie?

י

21 אַחֲרָנֵא דֵּין אָמְרִין הֲווֹ
הָלֵין מֶלֵּא לָא הָוַי דְּדַיְוָנָא
לְמָא דַּיְוָא מֶשְׁכַּח עַיְנָא
דְּסַמְיָא לְמֶפְתַּח׃

Altri diceuano, Queſte parole non ſono da indemoniato: il demonio puo egli aprire gli occhij de ciechi?

22 הֲוָא הֲוָא דֵּין עֵאדָא
דְּחוּדָתָא בְּאוּרִשְׁלֶם
וְסַתְוָא הֲוָא׃

Feceſi poi la feſta de la Rinouatione in Ieruſalem, & era di verno.

23 וּמְהַלֵּךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ
בְּהַיְכְלָא בְּאֶסְטְוָא
דַּשְׁלִימוּן׃

E IESV paſſeggiaua nel tempio, nel portico di Salomone.

24 וְחַדְּרוּהִי יְהוּדָיֵא
וְאָמְרִין לֵהּ עַד מָנָא ל
לְאַמִּיתַי נָסֵב אַנְתְּ נַפְשַׁן
אֵן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא אֱמַר
לָן גַּלְיָאִית׃

I Giudei allora l'intorniarono, e diſſerli, Inſin à quanto tieni tu ſoſpeſo l'animo noſtro? ſe tu ſei Chriſto, dicello liberamente.

25 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לְהוֹן
אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא מְהַיְמְנִין
אַנְתּוּן וַעֲבָדֵא דְּאֶנָא עָבֵד
אֶנָא בַּשְׁמֵהּ דְּאָבִי הָנוּן
סָהֲדִין עֲלַי׃

IESV riſpoſe loro, Io vi l'ho detto, e voi non lo credete: l'opere ch'io fo nel nome di mio Padre, eſſe rendeno teſtimonianza di me.

26 אֶלָּא אַנְתּוּן לָא מ
מְהַיְמְנִין אַנְתּוּן מֶטוּל
דְּלָא הֲוַיְתוּן מֶן עֶרְבַי א
אֵיכַנָּא דְּאֶמְרֵת לְכוֹן׃

Ma voi non credete, percioche voi non ſete de le mie pecore, come io v'ho detto.

27 עֶרְבֵא דִּילִי קָלִי שׁ
שָׁמְעִין וְאֶנָא יָדַע אֶנָא
לְהוֹן וְהָנוּן אָתֵין בָּתַרִי׃

Le mie pecore odeno la mia voce, & io le conoſco, & elle mi ſeguitano.

28 וְאֶנָא יָהֵב אֶנָא לְהוֹן
חַיֵּא דַּלְעָלַם וְלָא יֵאבְדוּן
לְעָלַם וְלָא אֶנָשׁ יְחַטּוֹף
אֶנּוּן מֶן אִידַי׃

Et io do loro vita eterna: e non periranno giamai, ne alcuno le rapirà de la mia mano.

י

21 וַאֲחֵרִים אָמְרוּ הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה אֵינָם דִּבְרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר
יֵשׁ לוֹ הַשָּׂטָן הֲיוּכַל הַשָּׂטָן
לִפְקֹחַ אֶת עֵינֵי הַעִוְּרִים׃

Dezian otros, Eſtas palabras no ſon de endemoniado: puede el demonio abrir los ojos de los ciegos?

22 וַתְּהִי־חֲנֻכָּה בִּירוּשָׁלַיִם
וּסְתָב הָיָה׃

Y hazianſe las Encenias en Ieruſalem, y era ynuierno.

23 וַיְהַלֵּךְ יֵשׁוּעַ בַּהֵיכָל בְּאוּלָם
שְׁלוֹמֹה׃

Y Ieſus andaua en el templo por el Portal dé Salomon.

24 וַיְּסֹבּוּהוּ הַיְּהוּדִים וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו עַד־מָתַי תִּשָּׂא אֶת־נַפְשֵׁנוּ
אִם אַתָּה הוּא הַמָּשִׁיחַ דַּבֵּר לָנוּ
בְּבִטָּחוֹן׃

Y rodearonlo los Iudios, y dixeronle, Haſta quando nos quitaras la vida? Si tu eres el Chriſto, dinoslo abiertamente.

25 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ אָמַרְתִּי
לָכֶם וְאֵינְכֶם מַאֲמִינִים
הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה בְּשֵׁם
אָבִי אֵלֶּה מְעִידִים עָלָי׃

Reſpondioles Ieſus, Dicho os lo hé, yo no lo creeys: las obras que yo hago en nombre de mi Padre, eſtas dan teſtimonio de mi.

26 אֲבָל אַתֶּם לֹא מַאֲמִינִים
כִּי אֵינְכֶם מִצֹּאנִי כַּאֲשֶׁר אָמַרְתִּי
לָכֶם׃

Mas voſotros no creeys, porque no ſoys de mis ouejas, como os hé dicho.

27 צֹאנִי שֹׁמְעִים אֶת־קוֹלִי
וַאֲנִי יוֹדֵעַ אוֹתָם וּבָאִים אַחֲרָי׃

Mis ouejas oyen mi boz, y yo las conozco, y ſiguen me:

28 וַאֲנִי נוֹתֵן לָהֶם אֶת־חַיֵּי
עוֹלָם וְלֹא יֹאבְדוּ לְעוֹלָם וְאִישׁ
לֹא יִטְרֹף אוֹתָם מִיָּדִי׃

Y yo les doy vida eterna, y para ſiempre no pereceràn: y nadie las arrebatará de mi mano.

ι.

21. Ἄλλοι ἔλεγον, ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

Les autres diſoyent, Ces paroles ne ſont point d'vn demoniaque: le diable peut il ouurir les yeux des aueugles?

22. Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν.

Or la feſte de la dedicace ſe fit en Ieruſalem, & eſtoit hyuer.

23. Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ σολομῶντος.

Et Ieſus ſe pourmenoit au temple, au porche de Salomon.

24. Ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ.

Les Iuifs donc l'enuironnerent, & lui dirent, Iuſqu'à quand tiens-tu noſtre ame en ſuſpens? ſi tu es le Chriſt, di-le nous franchement.

25. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

Ieſus leur reſpondit, Ie le vous ai dit, & vous ne le croyez point, les œuures que ie fai au nom de mon Pere, rendent teſmoignage de moi.

26. Ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.

Mais vous ne croyez-point: car vous n'eſtes point de mes brebis: comme ie vous ai dit.

27. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτὰ, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι.

Mes brebis oyent ma voix, & ie les cognoi, & elles me ſuiuent.

28. Κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.

Et moi, ie leur donne vie eternelle, & ne periront iamais: nul auſſi ne les rauira de ma main.

CAP. X.

21. Alii dicebant, Hæc verba non ſunt Dæmonium habentis, nunquid dæmonium poteſt cæcorum oculos aperire?

Others ſaid/ Theſe are not the wordes of him that hath a deuill: can the deuill open the eyes of the blinde?

22. Facta ſunt autem Encænia in Ieroſolymis: & hyems erat.

And it was at Jeruſalem the feaſt of the Dedication/ and it was winter.

23. Et ambulabat Ieſus in templo, in porticu Salomonis.

And Jeſus walked in the Temple/ in Solomons porche.

24. Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quouſq; animam noſtram tollis? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palàm.

Then came the Jewes round about him/ and ſayde vnto him/ How long doeſt thou make vs doute? If thou be the Chriſt/ tell vs plainly.

25. Reſpondit eis Ieſus, Loquor vobis: & non creditis, opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc teſtimonium perhibent de me.

Jeſus anſwered them/ J tolde you/ and ye beleeue not: the works that J do in my Fathers Name/ they beare witnes of me.

26. Sed vos non creditis, quia nō eſtis ex ovibus meis.

But ye beleeue not: for ye are not of my ſheepe/ as J ſayde vnto you.

27. Oves meæ vocē meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me.

My ſheepe heare my voyce/ and J knowe them/ and they follow me.

28. Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.

And J giue vnto them eternall life/ and they ſhall neuer periſhe/ neyther ſhall anie plucke them out of mine hand

Das X. Capitel.

21. Die andern ſprachen: Das ſind nicht wort eines beſeſſenen / kan der Teufel auch der Blinden augen aufthun?

De andre ſagde/ Det ere icke ord aff en Beſæt/ Kand Dieffuelen oc oplade de Blindis Øyen?

22. Es ward aber Kirchweihe zu Jeruſalem/ vnd war Winter.

Oc der bleff Kirckeuielſe i Jeruſalem / oc det vaar Vinter.

23. Vnd Jeſus wandelte im Tempel in der Halle Salomonis.

Oc Jheſus vandrede i Templen vdi Salomonis Vaaben Huſſ.

24. Da vmbringeten jn die Jůden/ vnd ſprachen zu jhm: Wie lange helteſt du vnſer Seelen auff? Biſt du Chriſtus ſo ſage es vns frey herauß?

Da komme Joderne trint omkring hannem / oc ſagde til hannem / Huor lenge opholder du vaar ſiel? Eſt du Chriſtus / da ſig oſſ det obenbare vd.

25. Jeſus antworttet jhnen: Jch habe es euch geſagt / vnd jhr glaubet nicht. Die werck / die ich thu inn meines Vaters Namen / die zeugen von mir.

Jheſus ſuarede dem / Jeg haffuer ſagd eder det/ oc i tro icke. De gerninger ſom ieg gør i min Faders Naffn / De vidne om mig.

26. Aber jhr glaubet nicht / denn jr ſeyt meiner Schafe nicht/ als ich euch geſagt habe.

Men i tro icke / Thi i ere icke mine Faar ſom ieg ſagde eder.

27. Denn meine Schafe hören meine ſtimme / vnd ich kenne ſie/ vnd ſie folgen mir.

Thi mine Faar høre min røſt/ oc ieg kender dem/ oc de følge mig.

28. Vnd ich gebe jnen das ewige Leben / vnd ſie werden nimmermehr vmbkommen / vnd niemand wirdt ſie auß meiner hand reiſſen.

Oc ieg giffuer dem det euige Liff / oc de ſkulle aldri forfaris / oc ingen ſkal ſlide mig dem aff min Haand.

Kapitola X.

21. Ginij pak prawili: Tato ſlowa negſau ďábelſtwij magijcyho: Zdali ďábelſtwij může ſlepých oči otwijrati?

Drudzy záſię powiedáli/ Tyć ſłowá nie ſą tego coby miał dyabelſtwo/ Izali dyabel ſlepych oczy otwárzáć może?

22. Stalo ſe pak Poſwijcenij w Geruzalémě / a zyma byla.

A był w Jeruzálem obchod Poświącánia/ y zimá byłá.

23. Y chodil Gežijš w Chrámě po Sýňcy Salomunowě.

Tedy ſię Jezus przechadzał po kościele w przyſionku Salomonowym.

24. Tehdy obklijčili gey Židé/ a řekli gemu: Dokud duſſy naſſy držijš? gſyli ty Kryſtus? powěz nám zgewně.

Y obſtąpili go żydowie/ á rzekli mu/ Y dokądże ták duſze náſze záwieſzáć będzieſz? Jeſliżeś ty ieſt on Kryſtus/ powiedzże nam iáwnie.

25. Odpowěděl gim Gežijš: Powěděl gſem wám / a wſſak newěřijte. Skutkowé kteréž yá činijm gménem Otce mého/ tiť ſwědectwij wydáwagij o mně:

Ná tho im dał odpowiedź Jezus/ Powiedziałemci wam á nie wierzycie/ ſpráwi ktore ia czynię w imię Oycá mego/ tyć o mnie świádczą.

26. Ale wy newěřijte / nebo negſte z Owcý mých/ yakož gſem powěděl wám.

Ale wy nie wierzycie/ bo nie ieſteście z owieczek moich/ iákom wam powiedział.

27. Owce mé hlas muog ſlyſſý/ a yáť znám ge/ a náſledugijť mne.

Owieczki moie ſłucháią głoſu mego/ á iáć ie znam/ y idą zá mną.

28. A yáť žiwot wěčný dáwám gim/ a nezahynauť na wěky/ aniž ge kdo wytrhne z ruky mé.

Jać im też wieczny żywot dawam/ y nie zginą ná wieki/ áni ich żaden wydrze z mey ręki.

י

29 אָבִי גֵּיר דִּיהַב לִי מֶן
כֻּל רַב הוּ וְלָא אְנָשׁ מֶשְׁכַּח
דְּמֶן אִידֵהּ דְּאָבִי נֶחְטוֹף׃

Mio Padre che me l'ha date, è maggior di tutti, e niuno le puo rapire da la mano di mio Padre.

30 אֶנָא וְאָבִי חַד חְנַן׃

Io e il Padre ſiamo Vno.

31 וּשְׁקַלוּ תוּב יְהוּדָיֵא
כֵּאפֵּא לְמֶרְגְּמֵהּ׃

Allora i Giudei preſero di nuouo de ſaſſi per lapidarlo.

32 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ ס
סַגִּיָאֵא עְבָדֵא שַׁפִּירֵא מֶן
לְוָת אָבִי חַוִּיתְכוֹן מֶטוּל
אַינָא עְבָדָא מֶנְּהוֹן רָגְמִין
אַנְתּוּן לִי׃

IESV riſpoſe loro, Io V'ho moſtrate molte buone opere dal Padre mio per quale di quelle opere mi lapidate Voi?

33 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לָא
הֲוָא מֶטוּל עְבָדֵא שַׁפִּירֵא
רָגְמִינַן לָךְ אֶלָּא מֶטוּל
דַּמְגַדֵּף אַנְתְּ וְכַד אִיתַיךְ
בַּר נָשָׁא עָבֵד אַנְתְּ נַפְשָׁךְ
אַלָהָא׃

I Giudei gli riſpoſero, dicendo, Noi non ti lapidiamo per alcuna buona opera, ma per la baſtemmia: e perche eſſendo tu huomo, fai te ſteſſo Iddio.

34 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא
הֲוָא הָכַנָּא כְּתִיב
בְּנָמוּסְכוֹן דְּאֶנָא אֶמְרֵת
דַּאלָהֵא אַנְתּוּן׃

Riſpoſe loro IESV, Non è egli ſcritto ne la Voſtra Legge, Io ho detto, Voi ſete Iddij?

35 אֶן לְהָנוֹן אֱמַר אֱלָהֵא
מֶטוּל דַּלְוָתְהוֹן הֲוָת מֶלְתֵהּ
דַּאלָהָא וְלָא מֶשְׁכַּח
כְּתָבָא דְּנֶשְׁתְּרֵא׃

Se quelli ha chiamati Idij, à i quali la parola di Dio è fatta, e la Scrittura non ſi puo ſciogliere.

י

29 אָבִי אֲשֶׁר נָתַן לִי עַל־כֹּל
גָּדוֹל הוּא וְאִישׁ לֹא יוּכַל לִטְרֹף
מִיַּד־אָבִי׃

Mi padre que me las dió, mayor que todos es y nadie las puede arrebatar de la mano de mi padre.

30 אֲנִי וְאָבִי אֶחָת אֲנָחְנוּ׃

Yo y mi Padre vna coſa ſomos.

31 וַיָּשׁוּבוּ יְהוּדִים וַיִּשְׂאוּ אֶת־
אֲבָנִים לִרְגֹּם אוֹתוֹ׃

Entonces boluieron á tomar piedras los Iudios para apedrearlo.

32 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ מַעֲשִׂים
טוֹבִים רַבִּים הִגַּדְתִּי לָכֶם
מֵאָבִי עַל־מָה מִמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה
תִּרְגְּמוּנִי׃

Reſpondioles Ieſus, Muchas buenas obras os he moſtrado de mi padre, por qual obra deellas me apedreays?

33 וַיַּעֲנוּ לוֹ הַיְּהוּדִים לֵאמֹר
עַל־מַעֲשֶׂה טוֹב לֹא נִרְגֹּם אוֹתָךְ
כִּי אִם עַל־גִּדּוּפִים וְכִי אַתָּה
אָדָם הוּא וְעוֹשֶׂה אֶת נַפְשְׁךָ
לֵאלֹהִים׃

Reſpondieronle los Iudios, diziendo, Por la buena obra no te apedreamos, ſi no por la blaſphemia; y porque tu ſiendo hombre te hazes Dios.

34 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הֲלֹא
נִכְתַּב בְּתוֹרַתְכֶם אֲנִי אָמַרְתִּי
כִּי אֱלֹהִים אַתֶּם׃

Reſpondioles Ieſus, No eſta eſcripto en vueſtra Ley, que Yo dixe, dioſes ſoys.

35 אִם לָאֵלֶּה אָמַר אֱלֹהִים
אֲשֶׁר אֲלֵיהֶם הָיָה דְבַר אֱלֹהִים
וְלֹא יוּכַל הַכְּתָב־לְהֵהָבֵל׃

Si dixo dioſes â aquellos à los quales fué hecha palabra de Dios, y la Eſcriptura no puede ſer quebrantada:

ι.

29. Ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

Mon pere, Qui me les a donnees, eſt plus grand que tous, & perſonne ne les peut rauir des mains de mon Pere.

30. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.

Moi & le pere ſommes vn.

31. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.

Adonc les Iuifs prindrent derechef des pierres pour le lapider.

32. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;

Ieſus reſpondit, Ie vous ai fait voir pluſieurs bonnes œuures de par mon Pere: pour laquelle d'icelles me lapidez vous?

33. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες, περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν.

Les Iuifs lui reſpondirent, diſans, Nous ne te lapidons point pour quelque bonne œuure mais pour blaſpheme, & pource que toi eſtant homme, tu te fais Dieu.

34. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε;

Ieſus leur reſpondit, N'eſt il pas eſcrit en voſtre Loy, I'ai dit, Vous eſtes dieux.

35. Εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή.

Si elle a appelé ceux-la dieux? auſquels la parole de Dieu eſt adreſſee, & l'Eſcriture ne peut eſtre enfrainte:

CAP. X.

29. Pater meus quod dedit mihi, maius omnibus eſt: & nemo poteſt rapere de manu patris mei.

My Father which gaue them me/ is greater then all/ and none is able to take them out of my Fathers hand.

30. Ego & pater unum ſumus.

I and my Father are one.

31. Suſtulerunt lapides Iudæi, ut lapidarent eum.

Then the Jewes againe tooke vp ſtones/ to ſtone him.

32. Reſpondit eis Ieſus, Multa bona opera oſtendi vobis ex patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

Jeſus anſwered them/ Many good works haue I ſhewed you from my Father: for which of theſe workes do ye ſtone me?

33. Reſponderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia tu homo cum ſis, facis teipſum Deum.

The Jewes anſwered him/ ſaying/ For the good worke we ſtone thee not/ but for blaſphemie/ and that thou being a man/ makeſt thy ſelfe God.

34. Reſpondit eis Ieſus, Nónne ſcriptum eſt in lege veſtra, quia ego dixi, dii eſtis?

Jeſus anſwered them/ Is it not written in your Law/ I ſayd/ ye are gods?

35. Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi ſcriptura.

If he called them gods/ vnto whome the word of God was giuen/ & the Scripture can not be broken.

Das X. Capitel.

29. Der Vater/ der ſie mir gegeben hat/ iſt grǒſſer denn alles/ vnnd niemand kan ſie auß meines Vaters hand reiſſen.

Faderen ſom gaff mig dem/ er ſtørre end alle ting/ oc ingen kand ſlide dem aff min Faders Haand.

30. Ich vnd der Vater ſind eins.

Jeg oc Faderen ere it.

31. Da huben die Jůden abermal ſteine auff/ daß ſie jhn ſteinigten.

Da toge Jøderne atter ſtene op/ at de vilde ſtene hannem.

32. Jeſus antworttet jnen: Vil guter werck hab ich euch erzeiget von meinem Vater/ vmb welches werck vnter denſelbigen ſteiniget jhr mich?

Jheſus ſuarede dem/ Mange gode Gerninger beuiſde ieg eder aff min Fader/ for huilcken Gerning iblant de ſamme ſtene i mig?

33. Die Jůden antwortten jm/ vnd ſprachen: Vmb des guten wercks willen ſteinigen wir dich nicht/ ſondern vmb der Gottslesterung willen/ vnd daß du ein Menſch biſt/ vnnd macheſt dich ſelbs einen Gott.

Jøderne ſuarede hannem/ oc ſagde/ For den gode gernings ſkyld ſtene wi dig icke/ men for Gudz beſpaattelſe ſkyld/ Oc at du eſt it Menniſke/ oc gør dig ſelff til en Gud.

34. Jeſus antworttet jnen: Stehet nicht geſchriben in eurem Geſetz/ Ich habe geſagt jhr ſeyt Gǒtter?

Jheſus ſuarede dem/ Staar der icke ſcreffuit i eders Low/ Jeg ſagde/ I ere Guder?

35. So jhr die Gǒtter nennet/ zu welchen das wort Gottes geſchach/ vnd die Schrifft kan doch nicht gebrochen werden.

Der ſom i kalde dem Guder/ thi huilcke Gudz ord ſkede/ oc Scrifften kand dog icke brydis.

Kapitola X.

29. Otec muog což mi dal/ wětſſýk geſt nadewſſecko: a žádnýk nemůže wytrhnauti z ruky Otce mého.

Oćiec moy ktory ie mnie dał/ więcßy ieſt niż wßyſcy/ á żaden nie może ich wydrzeć z rąk Oycá mego.

30. Já a Otec gedno gſme.

Jay Oćiec/ iedno ieſteſmy.

31. Tehdy zchápali Židé kamenj/ aby gey kamenowali.

A ták porwáli záſie kámienie Zydowie áby go vkámionowáli.

32. Odpowěděl gim Gežijš: Mnohé dobré ſkutky vkázal gſem wám z Otce mého/ pro který ſkutek z těch kamenugete mne?

Odpowiedźiał im tedy Jezus/ Wiele dobrych ſpraw vkazałem wam z Oyca mego: Dla ktorego z tedy z vczynkow tych kámionuiecie mię.

33. Odpowěděli gemu Židé: Pro dobrý ſkutek tebe nekamenugem/ ale pro rauhánij/ a že ty gſa člowěkem/ činijš ſe Bohem.

Na to mu Zydowie odpowiedźáli/ mowiąc/ Dla dobrego vczynku nie kámionuiemy cię/ ále dla bluźnierſtwá/ tho ieſt/ iż ty gdyżeś ieſt człowiekiem/ czyniß ſię ſam Bogiem.

34. Odpowěděl gim Gežijš: Wſſak pſáno geſt w Zákoně waſſem: Já gſem řekl: Bohowé gſte.

Tedy im rzekł Jezus/ Zali nie ieſt nápiſano w zakonie wáßym/ Jam rzekł/ Bogowie ieſteście?

35. Poněwadž ty nazwal Bohy/ k nimžto řeč Boží ſtala ſe/ a nemůže ruſſeno byti Pijſmo.

Jeſliżeć powiedźiał ony być Bogi do ktorych ſię ſtáło ſłowo Boże/ á nie może być piſmo pokázone.

י

36 לְאִינָא דַּאבָּא קַדְּשֵׁה
וְשַׁדְּרֵה לְעָלְמָא אַנְתּוּן א
אָמְרִין אַנְתּוּן דַּמְגַדֵּף אַנְתְּ
עַל דְּאֶמְרֵת לְכוּן דַּבְרֵה
אֶנָא דַּאלָהָא ׃

Voi dite à colui che il Padre ha ſantificato, e mandato nel mondo, Tu baſtemmij: percioch'io ho detto, Io ſono Figliuol di Dio?

37 וְאֶן לָא עָבֵד אֶנָא
עֲבָדֵא דְּאָבִי לָא ת
תְּהַימְנוּנָנִי ׃

Se io non ſo l'opere di mio Padre, non mi credete.

38 אֶן דֵּין עָבֵד אֶנָא אֶפֶן
לִי לָא מְהַימְנִין אַנְתּוּן
לְהוֹן לַעְבָדָא הַימֶנוּ ——
דְּתֶדְעוּן וְתְהַימְנוּן דְּאָבִי
בִּי וְאֶנָא בְּאָבִי ׃

Ma ſe io le ſo, ancor che voi non crediate à me, credete à l'opere: accioche voi conoſciate, e crediate, che il Padre è in me, & io in lui.

39 ——— וּבְעוֹ הֲווֹ תּוּב
דְּנֶאחְדוּנָיְהִי וּנְפַק לֵה מֶן
בֵּית אִידַיְהוּן ׃

Eſſi dunque cercauano di pigliarlo, ma egli ſcappò loro de le mani.

40 וְאֶזַל לֵה לְעֶבְרָא
דְּיוּרְדְּנָן לְדוּכְתָּא אַיְכָא
דְּאִיתַוְהִי הֲוָא יוֹחַנָּן מֶן ק
קְדִים כַּד מַעְמֶד הֲוָא
וַהֲוָא תַּמָּן ׃

E di nuouo ſen'andò di là dal Giordano, à quel luogo doue prima era ſtato Giouanni à battezare: & iui ſi fermò.

41 וַאתוֹ אֶנָשָׁא סַגִּיאֵא
לְוָתֵה וְאָמְרִין הֲווֹ דְּיוֹחַנָּן
אַף לָא חְדָא אָתָא עֲבַד
כֹּל מֶדֶּם דֵּין דְּאֶמַר יוֹחַנָּן
עַל גַּבְרָא הָנָא שַׁרִּיר הוּ ׃

E molti vennero à lui, e diceuano, Giouanni non ha fatto ſegno alcuno: ma tutte le coſe che eſſo ha detto di coſtui, erano vere.

42 וְסַגִּיאֵא הַימֶנוּ (תַּמָּן)
בֵּה ׃

E molti in quel luogo credettero in lui.

י

36 וְאֵת אֲשֶׁר קִדֵּשׁ הָאָב וְשִׁלַּח
אֶל־הָעוֹלָם אוֹמְרִים אַתֶּם כִּי
מְגַדֵּף אַתָּה כִּי אָמַרְתִּי בֶּן־אֱלֹהִים
אָנֹכִי ׃

Alque el Padre ſanctificó, y embió al mundo, voſotros dezis que blaſphemo, porque dixe, Hijo de Dios ſoy.

37 וְאִם אֵינֶנִּי עוֹשֶׂה אֶת־מַעֲשֵׂי
אָבִי לֹא תַאֲמִינוּ לִי ׃

Si no hago obras de mi Padre, no me creays.

38 וְאִם עוֹשֶׂה אֲנִי וְגַם אֵינְכֶם
מַאֲמִינִים לִי אַךְ הַאֲמִינוּ
לַמַּעֲשִׂים לְמַעַן תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ
כִּי אָבִי בִּי הוֶֹה וַאֲנִי בוֹ ׃

Mas ſi las hago, y ſi â mi no creeys, creed à las obras, para que conozcays y creays, que el padre es en mi, y yo en el Padre.

39 וַיְבַקְשׁוּ עוֹדֵיהֶם לִתְפּוֹשׂ
אוֹתוֹ וַיֵּצֵא מִיְּדֵיהֶם ׃

Y procurauan otra vez prenderlo, mas el ſe ſalió de ſus manos.

40 וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ לְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר בּוֹ הָיָה יוֹחָנָן
בָּרִאשׁוֹנָה טוֹבֵל וַיֵּאָחֵר שָׁם ׃

Y boluioſe tras el Iordan à aquel lugar donde primero auia eſtado baptizando Ioan. y eſtuuoſe alli.

41 וְרַבִּים בָּאוּ אֵלָיו וְאָמְרוּ כִּי
יוֹחָנָן אוֹת לֹא אַחַת עָשָׂה וְכָל־
אֲשֶׁר אָמַר יוֹחָנָן עַל־הַלָּזֶה אֱמֶת
הוּא ׃

Y muchos venian â el, y dezian, que Ioan à la verdad ninguna ſennal hizo: mas todo lo que Ioan dixo deeſte, era verdad.

42 וַיַּאֲמִינוּ רַבִּים בּוֹ שָׁם ׃

Y muchos creyeron alli en el.

ι.

36. Ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι.

Dites vous que ie blaſpheme, moi que le Pere a ſanctifié & enuoyé au monde, pourtant que i'ai dit, ie ſuis Fils de Dieu?

37. Εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι.

Si ie ne fai les œuures de mon Pere, ne me croyez point.

38. Εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

Mais ſi ie les fai, & vous ne me voulez croire, croyez aux œuures: afin que vous cognoiſsiez & croyiez que le Pere eſt en moi, & moi en lui.

39. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

Ils cerchoyent donc derechef à l'empoigner: mais il eſchappa de leurs mains:

40. Καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

Et s'en alla derechef outre le Iordain, au quartier où Iehan baptizoit premierement, & demeura là.

41. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.

Et pluſieurs vindrent à lui, diſoyent, Quant à Iehan, il n'a fait aucun ſigne: mais toutes les choſes que Iehan a dites de ceſtui-ci, eſtoyent veritables.

42. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

Et pluſieurs creurent là en lui.

CAP. X.

36. Quem pater ſanctificavit & miſit in mundum, vos dicitis, Quia blaſphemas: quia dixi Filius Dei ſum?

Say ye of him / whome the Father hath ſanctified / and ſent into the worlde / Thou blaſphemeſt / becauſe I ſayde / I am the Sonne of God ?

37. Si non facio opera patris mei: nolite credere mihi.

If I do not the workes of my Father / beleeue me not.

38. Si autem facio: & ſi mihi non vultis credere, operibus credite: ut cognoſcatis & credatis quia pater in me eſt, & ego in patre.

But if I do / then though ye beleeue not me / yet beleeue the workes / that yee may knowe and beleeue / that the Father is in me / and I in him.

39. Quærebant ergo eum apprehendere, & exivit de manibus eorum.

Againe they went about to take him: but he eſcaped out of their handes.

40 Et abiit iterum trans Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes baptizans primùm: & manſit illic.

And went againe beyond Jordan / into the place where John firſt baptized / and there abode.

41. Et multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohãnes quidem ſignum fecit nullum. Omnia autem quęcunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

And many reſorted vnto him / and ſayde / John did no miracle : but all things that John ſpake of this man / were true.

42. Et multi crediderunt in eum.

And many beleeued in him there.

Das X. Capitel.

36. Sprecht jhr denn zu dem / den der Vater geheiliget / vnd in die welt geſandt hat / Du leſterſt Gott? darumb daß ich ſage / Ich bin Gottes Sohn?

Sige i da til den / der Faderen helligede / oc ſende til Verden / Du beſpaader Gud? Der faare at ieg ſiger / Jeg er Gudz Søn ?

37. Thu ich nicht die werck meines Vaters / ſo glaubet mir nicht.

Gør ieg icke min Faders Gerninger / da tror mig icke.

38. Thu ich ſie aber / glaubet doch den wercken / wolt jhr mir nicht glauben / Auff daß ihr erkennet vnd glaubet / daß der Vater in mir iſt / vnd ich in jhm.

Men gør ieg dem / da tror dog de Gerninger / ville i icke tro mig / Paa det i ſkulle kende oc tro / at Faderen er i mig / oc ieg vdi hannem.

39. Sie ſuchten abermal jn zu greiffen / aber er entgieng jhnen auß jhren henden.

De ſøgte atter effter at gribe hannem / Men hand vndgick dem / aff deris hender.

40. Vnd zoch hin wider jenſeit des Jordans / an den ort / da Johannes vorhin getaufft hatte / vnnd bleib allda.

Oc drog bort igen paa hin ſide Jordan / paa den Sted / ſom Johannes før døbte / oc bleff der.

41. Vnd vil kamen zu jhm / vnnd ſprachen: Johannes thet kein zeichen. Aber alles was Johannes von diſem geſagt hat / das iſt war.

Oc der komme mange til hannem / oc ſagde / Johannes giorde ingen Tegen. Men alt det ſom Johannes ſagde om denne / det er ſant.

42. Vnd glaubten allda vil an jhn

Oc mange trode der paa hannem.

Kapitola X.

36. O tom kteréhož poſwětil Otec a poſlal na ſwět. Wy prawjte že ſe rauhám / že gſem řekl / Syn Božj gſem ?

Mnie ktorego Oćiec poświećił y poſłał ná świat / wy powiedaćie zebych bluznić miał / zem rzekł / Jeſtem Syn Bozy ?

37. Nečinjmli ſkutkůw Otce mého / newěřte mi.

Jeſliż nie czinię ſpraw Oycá mego / nie wierzcież mi.

38. Pakli činijm / nechcete li mně wěřiti / aſpoň ſkutkům wěřte / abyſſte poznali a wěřili / že we mně geſt Otec / a yá w Otcy.

Ale ieſlić czynię / choćiażbyśćie też mnie nie wierzyli / wierzćież ſpráwam / ábyśćie poznali y wierzyli żeć Oćiec ieſt we mnie á ia w nim.

39. Protož hledali ho gijti / a on vſſel z rukau gegich.

A ták powtore czyháli nań iákoby go poimáć / ále vßedł z reku ich.

40. Y odſſel opět za Jordán na to mijſto kdež naypřw Jan křtil / a pobyl tu.

Y ßedł pothym zá Jordan ná ono mieyſce gdźie był Jan krzcząc napierwey / y tamże mießkał.

41 Y přiſſli k němu mnozý / a prawili: Jan zagiſté žádného diwu neučinil. Ale wſſecko což geſt mluwil Jan o tomto / prawé bylo.

Lecz wiele ich do niego przychodźili / á mowili / Acżći Jan żadnego cudu nie vczynił / wßákoż wßythko cokolwiek ſam powiedał o tym / prawdźiwe było.

42. A mnozý vwěřili w něho.

Y wiele ich tám vwierzyli weń.

יא

1 אית הוא דין חד דכריה לעזר מן בית עניא קריתא אחוה דמרים ודמרתא׃

Et era poi vn certo infermo chiamato Lazaro da Betania, del caſtello di Maria è di Marta ſua ſorella:

2 מרים דין הדא איתיה הי דמשחת בבסמא רגלוהי דישוע ושוית בסערה אחוה הוא דהדא לעזר דכריה הוא׃

Et era Maria quella che vnſe il Signor con l'vnguento, & aſciugogli i piedi co i ſuoi capelli, il cui fratello Lazaro era infermo.

3 ושדרין תרתיהין א אחותה לות ישוע ואמרן מרן הא הו דרחם אנת כריה׃

Le ſue ſorelle dunque mandorono à lui, dicendo, Signore, ecco, colui che tu ami, è infermo.

4 ישוע דין אמר הנא כורהנא לא הויא דמותא אלא חלף תשבוחתא דאלהא דנשתבח בריה דאלהא מטולתה׃

IESV hauendo vdito queſto, diſſe, Queſta infermita non è à morte, ma per la gloria di Dio: accioche per eſſa ſia glorificato il Figiuol di Dio.

5 מחב הוא דין הו ישוע למרתא ולמרים וללעזר׃

E amaua IESV Marta, e la ſua ſorella, è Lazaro.

6 וכד שמע דכריה בתר בדוכתא דאיתוהי הוא תרין יומין׃

Et appreſſo hauer inteſo che Lazaro era infermo, ſi reſtò per allora ben due giorni nel medeſimo luogo, dou'egli era.

7 ובתר——כן אמר לתלמידוהי תו נאזל תוב ליהוד׃

Poi doppo queſto dice à i diſcepoli, Andiamocene di nuouo in Giudea.

יא

1 ויהי איש חולה חליו לועזר מבית עניה מטירת מרים ומרתה אחותה׃

Eſtaua entonces enfermo vno llamado Lazaro, de Bethania el aldea de Maria y de Martha ſus hermanas.

2 והיתה מרים ההיא המסיכה את־אדון בשמן ומקלקלה את־רגליו בשערי ראשה אשר אחיה לועזר חולה׃

Y Maria era la que vngió àl Sennor con vnguento, y limpió ſus pies con ſus cabellos, cuyo hermano Lazaro eſtaua enfermo.

3 ותשלחנה האחיות אליו לאמר אדנינו ראה זה אשר אהבתו חולה׃

Embiaron pues ſus hermanas à el, diziendo, Sennor he aqvi, el que amas eſtá enfermo.

4 ובשמעו אמר ישוע החלשה הזאת איננה למות כי אם אל־כבוד אלהים ואשר יכבד בן־אלהים בה׃

Y oyendo lo Ieſus, dixo, Eſta enfermedad no es para muerte, mas por gloria de Dios, parà que el hijo de Dios ſea glorificado por ella.

5 כי אהב ישוע את־מרתה ואחותה ואת־לועזר׃

Y amaua Ieſus á Martha y à ſu hermana, y à Lazaro.

6 וכאשר שמע כי חולה הוא אז אחר במקום אשר היה בו ביומים׃

Como oyó pues, que eſtaua enfermo, entonces à la verdad quedoſe dos dias en aquel lugar donde eſtaua.

7 ואחרי־כן אמר לתלמידיו נשובה ונלכה אל־ארץ יהודה׃

Luego deſpues de eſto dixo à ſus Diſcipulos Vamos à Iudea otra vez.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας ἐκ τῆς κώμης μαρίας καὶ μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

Or y auoit-il vn certain homme malade appelé Lazare, de Bethanie, de la bourgade de Marie & de Marthe ſœur d'icelle.

2. Ἦν δὲ μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς λάζαρος ἠσθένει.

(Et Marie fut celle qui oignit d'oignement le Seigneur, & eſſuya les pieds d'icelui de ſes cheueux: de laquelle le frere Lazare eſtoit malade.)

3. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

Ses ſœurs donc enuoyerent vers lui, diſans, Seigneur, voici celui que tu aimes, eſt malade.

4. Ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς.

Ieſus ayant entendu cela, dit, Ceſte maladie n'eſt point à la mort mais pour la gloire de Dieu: afin que le Fils de Dieu ſoit glorifié par icelle.

5. Ἠγάπα δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν λάζαρον.

Or Ieſus aimoit Marthe, & ſa ſœur, & Lazare.

6. Ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας.

Et apres auoir entendu qu'il eſtoit malade, il demeura deux iours au meſme lieu ou il eſtoit.

7. Ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἄγωμεν εἰς τὴν ἰουδαίαν πάλιν.

Et apres cela il dit à ſes diſciples, Allons derechef en Iudee.

CAP. XI.

ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de caſtello Mariæ & Marthæ ſororum eius.

And a certaine man was ſicke / named Lazarus of Bethania / the towne of Marie / and her ſiſter Martha.

2. (Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & exterſit pedes eius capillis ſuis: cuius frater Lazarus infirmabatur.)

(And it was that Mary which anointed the Lorde with ointment / and wiped his feede with her heare / whoſe brother Lazarus was ſicke.)

3 Miſerunt ergo ſorores eius ad eum, dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

Therefore his ſiſters ſent vnto him / ſaying / Lorde / beholde / hee whome thou loueſt / is ſicke.

4. Audiens autem Ieſus, dixit eis, Infirmitas hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, ut glorificetur filius Dei per eam.

When Jeſus heard it / he ſaid / This ſickneſſe is not vnto death / but for the glory of God / that the Sonne of God might be glorified thereby.

5. Diligebat autem Ieſus Martham, & ſororem eius Mariam, & Lazarum.

Now Jeſus loued Martha / and her ſiſter / and Lazarus.

6. Vt ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem manſit in eodem loco duobus diebus.

And after he had heard that he was ſicke / yet abode hee two dayes ſtill in the ſame place where he was.

7. Deinde poſt hæc dicit diſcipulis ſuis, Eamus in Iudæam iterum.

Then after that / ſayde he to his diſciples / Let vs go into Judea againe.

Das XI. Capitel.

Es lag aber einer kranck / mit Namen Lazarus von Bethanien / in dem flecken Maria / vnd jrer Schweſtern Martha.

OC der laa en ſiug / ſom hed Lazarus aff Bethania / i Marie oc hendis ſøſters Marthe By.

2. Maria aber war die den HERREN geſalbet hat mit ſalben / vnd ſeine füſſe getrucknet mit jhrem Haar / derſelbigen Bruder Lazarus lag kranck.

Men Maria vaar den / ſom ſaluede HERREN met ſalue / oc tiurde hans Føder met ſit Haar / Den ſammis Broder Lazarus vaar ſiug.

3. Da ſandten ſeine Schweſtern zu jhm / vnd lieſſen jm ſagen: HERR / ſihe / den du lieb haſt / der ligt kranck.

Da ſende hans Søſtere til hannem / oc lode hannem ſige / HERRE / See den du elſker / hand ligger ſiug.

4. Da Jeſus das höret / ſprach er: Die Kranckheit iſt nicht zum todte / ſondern zur ehre Gottes / daß der Sohn GOttes dardurch geehret werde.

Der Jheſus det hørde / ſagde hand / Den Siugdom er icke til døden / men til Gudz ære / at Gudz Søn ſkal priſis der aff.

5. Jeſus aber hatte Martham lieb / vnd jhre Schweſter vnd Lazarum.

Oc Jheſus elſkte Martham / oc hendis ſæſter / oc Lazarum.

6. Als er nun höret / daß er kranck war / bleib er zween tage an dem ort da er war.

Der hand nu hørde / at hand vaar ſig / bleff hand tho dage paa den ſted / ſom hand vaar.

7. Darnach ſpricht er zu ſeinen Jüngern / laſſet vns wider in Judeam ziehen.

Der effter ſiger hand til ſine Diſciple / Lader oſſ drage til Judeam igen.

Kapitola XI.

BYl pak geden nemocný / gménem Lazar z Bethaný z Měſtečka Marye a Marthy Seſtry geho.

NIektory też imienſem Łázarz był niemocen z Betániey zmiáſteczká Máriey y Marthy śioſtry iey.

2. A byla ta Marya / kterážto pomazala Pána Maſtij / a wytřela Nohy geho wlaſy ſwými: gegižto Bratr Lazar byl nemocen.

A Márya tá byłá ktora pomázáłá Páná oleykiem / y wycierałá nogi iego włoſimi ſwoimi / ktorey brat Łázarz był niemocen.

3. Tehdy poſlaly k němu Seſtry geho / řkauce: Pane / hle kteréhož milugeß / nemocen geſt.

Poſłáli tedy śioſtry iego k niemu / mowiąc / Pánie oto ten ktorego miłuieſz / niemocen ieſt.

4. To vſlyſſaw Gežijš řekl gim: Nemoc tato / nenjt mu k ſmrti / ale pro ſláwu Božij / aby oſlawen byl Syn Božij ſkrze ni.

To gdy vſłyſzał Jezus / rzekł / Niemoc tá nie ieſt ku śmierci ále ku chwale Bożey / áby był vwielbion Syn Boży przez nię.

5. Milowal pak Gežijš Marthu y Seſtru gegi Marygi / y Lazara.

A miłował Jezus Mártę y śioſtrę iey / y Łázárzá.

6. Protož jakž vſlyſſal žeby nemocen byl / zůſtal tehdáž na témž miſſě za dwa dni.

A przetoż ſłyſząc że był niemocen / przedſie iednák zoſtał przez dwá dni ná onym że mieyſcu gdźie był.

7. Potom pak řekl Včedlnijkuom ſwým: Podme opět do Židowſtwa.

Pothym mowił do zwolenników ſwoich / Idźmyż záſię do Judá.

יא

8 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי רַבַּן הָשָׁא יְהוּדָיֵא בָּעְיִן הֲווֹ לְמִרְגְּמָךְ וְתוּב אָזֵל אַנְתְּ לְתַמָּן׃

I diſcepoli gli dicono, Maeſtro, i Giudei cercauano poco fa di lapidarti, e tu vi vai di nuouo?

9 אָמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ לָא תַּרְתַּ עֶסְרֵא שָׁעִין אִית בְּיַוְמָא וְאֶן אְנָשׁ מְהַלֵּךְ בְּאִימָמָא לָא מֶתְתְּקֵל מְטוּל דְּחָזֵא נוּהְרֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃

IESV riſpoſe, Non ſono elle dodici l'hore del giorno? Se vno camina di giorno, non inciampa: percioche vede la luce di queſto mondo,

10 אֶן אְנָשׁ דֵּין בְּלֵלְיָא יְהַלֵּךְ מֶתְתְּקֵל מְטוּל דְּנַהִירָא לַית בֵּהּ׃

Ma ſe vno camina di notte, inciampa: percioche la luce non è in lui.

11 הָלֵין אָמַר יֵשׁוּעַ וּבָתַר־כֵּן אָמַר לְהוּן לָעָזַר רָחְמַן שְׁכֵב אֶלָּא אָזֵל אְנָא דַּאעִירִיוְהִי׃

Queſte coſe diſſe, e poi dice loro, Lazaro noſtro amico dorme: ma io vo per iſuegliarlo,

12 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי מָרַן אֶן דָּמֶךְ מֶתְחְלֵם׃

Perilche i ſuoi diſcepoli diſſero, Signore, s'egli dorme, ſara guarito.

13 הָו דֵּין יֵשׁוּעַ אָמַר עַל מוּתֵהּ וְהָנוּן סְבַרוּ דְּעַל מַדְמְכָא הוּ דְּשֶׁנְתָא אָמַר׃

E IESV haueua detto queſto de la morte di eſſo Lazaro: & eſſi penſeuano ch'egli diceſſe del dormire del ſonno.

14 הָיְדֵין אָמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ בְּפַשִּׁיקָאִית לָעָזַר מִית לֵהּ׃

Onde allor IESV diſſe loro apertamente, Lazaro è morto.

15 וְחָדֵא אְנָא דְּלָא הֲוִית תַּמָּן מְטוּלָתְכוֹן דְּתְהַיְמְנוּן אֶלָּא הָלֵכוּ לְתַמָּן׃

E rallegromi per conto voſtro, di non eſſer ſtato li: accioche voi crediate, ma andiamo a lui.

יא

8 וַיֹּאמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו רַבִּי גַּם עַתָּה בִּקְשׁוּ הַיְּהוּדִים לִרְגּוֹם אוֹתְךָ וְתָשׁוּב תֵּלֵךְ שָׁמָּה׃

Dizenle los Diſcipulos, Rabbi, aora procurauan los Iudios apedrearte, y vas otra vez allà.

9 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ הֲלֹא שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁעוֹת הַיּוֹם הִנֵּה אִם אִישׁ מְהַלֵּךְ בַּיּוֹם אֵינֶנּוּ כּוֹשֵׁל כִּי אֶת אוֹר הָעֹלָם רוֹאֶה׃

Reſpondió Ieſus, No tiene el dia doze horas? Elque ànduuiere de dia, no trompieça: porque vee la luz deeſte mundo.

10 וְאִם אִישׁ מְהַלֵּךְ בַּלַּיְלָה אָז כּוֹשֵׁל כִּי הָאוֹר אֵינֶנּוּ בוֹ׃

Mas elque anduuiere de noche, trompieça: porque no ay luz enel.

11 אֶת־הָאֵלֶּה דִּבֵּר וְאַחֲרֵי־כֵן אָמַר אֲלֵיהֶם לוֹעָזָר מֵרֵעֵנוּ שֹׁכֵב כִּי־אִם אֵלֵךְ לְהָקִים אוֹתוֹ׃

Dicho eſto, dizeles deſpues, Lazaro nueſtro amigo duerme: mas voy à deſpertarlo del ſuenno.

12 וַיֹּאמְרוּ תַּלְמִידָיו אֲדֹנִי אִם שׁוֹכֵב יִוָּשֵׁעַ׃

Dixeronle entonces ſus Diſcipulos, Sennor ſi duerme, ſaluo eſtarà.

13 כִּי אָמַר יֵשׁוּעַ עַל מוֹתוֹ וְהֵמָּה חָשְׁבוּ כִּי עַל־שִׁכְבַת הַשֵּׁנָה אָמַר׃

Mas eſto dezia Ieſus de là muerte deel, y ellos penſaron que hablaua de ſuenno de dormir.

14 וְאָז הוֹפִיעַ יֵשׁוּעַ לְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כִּי לוֹעָזָר מֵת׃

Entonces pues Ieſus les dixo claramente, Lazaro es muerto:

15 וְשׂוֹמֵחַ אָנֹכִי עֲלֵיכֶם כִּי־תַאֲמִינוּ כִּי לֹא הָיִיתִי שָׁם אֲבָל נֵלֵךְ אֵלָיו׃

Y huelgome por voſotros, que yo no aya eſtado ay, porque creays, mas vamos á el.

ια'.

8. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

Les diſciples lui diſent, Maiſtre, les Iuifs cerchoyent n'agueres à te lapider, & tu y vas derechef?

9. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει.

Ieſus reſpondit, N'y a-il point douze heures au iour? ſi quelcun chemine de iour, il ne choppe point: car il voit la lumiere de ce monde.

10. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

Mais ſi quelcun chemine de nuict, il choppe: car il n'y a point de lumiere auec lui.

11. Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

Il dit ces choſes, & puis apres leur dit, Lazare noſtre ami dort: mais i'y vai pour l'eſueiller.

12. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται.

Dont ſes diſciples lui dirent. Seigneur, s'il dort, il ſera gueri.

13. Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.

Or Ieſus auoit dit cela de la mort d'icelui: mais ils penſoyent qu'il parlaſt du dormir du ſommeil.

14. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ, Λάζαρος ἀπέθανε.

Et pourtant lors Ieſus leur dit ouuertement, Lazare eſt mort.

15. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.

Et ſuis ioyeux, pour l'amour de vous, que ie n'y eſtoye point, afin que vous croyiez. mais allons vers lui:

CAP. XI.

8. Dicunt ei diſcipuli, Rabbi, nunc quærebant te Iudęi lapidare: & iterum vadis illuc?

The diſciples ſayd vnto him/ Maſter / the Jewes lately ſought to ſtone thee/ and doeſt thou go thither againe?

9. Reſpondit Ieſus, Nónne duodecim ſunt horę diei? Siquis ambulaverit in die, nō offendit: quia lucem huius mundi videt.

Jeſus anſwered/ Are there not twelue houres in the day? if a man walke in the day/ he ſtumbleth nót/ becauſe he ſeeth the light of this worlde.

10. Si autem ambulaverit in nocte, offendit: quia lux non eſt in eo.

But if a man walke in the night/ he ſtumbleth / becauſe there is no light in him.

11. Hæc ait, & poſt hæc dicit eis, Lazarus amicus noſter dormit: ſed vado ut à ſomno excitem eum.

Theſe things ſpake he / and after he ſayde vnto them / Our friend Lazarus ſleepet: but I go to wake him vp.

12. Dixerunt ergo diſcipuli eius, Domine, ſi dormit, ſalvus erit.

Then ſaid his diſciples/ Lord/ if he ſleepe/ he ſhalbe ſafe.

13. Dixerat autem Ieſus de morte eius: illi autem putaverunt quia de dormitione ſomni diceret

Howbeit/ Jeſus ſpake of his death: but they thought that he had ſpoken of the naturall ſleepe.

14. Tunc ergo Ieſus dixit eis manifeſtè, Lazarus mortuus eſt.

Then ſayde Jeſus vnto them plainly/ Lazarus is dead.

15. Et gaudeo propter vos, ut credatis quoniam non eram ibi, ſed eamus ad eum.

And I am glad for your ſakes / tha I was not there / that ye may beleeue but let vs go vnto him.

Das XI. Capitel.

8. Seine Jünger ſprachen zu jhm/ Meiſter/ jenes mal wolten die Jüden dich ſteinigen/ vnd du wilt wider dahin ziehen?

Hans Diſciple ſagde til hannem/ Meſtere/ Siſte gong vilde Jøderne ſtene dig/ oc du vilt drage der hen igen?

9. Jeſus antwortet: Sind nicht des tages Zwölff ſtunden? Wer des tages wandelt/ der ſtöſſet ſich nicht/ denn er ſihet das Liecht diſer Welt.

Jheſus ſuarede/ Ere der icke tolff timer om dagen? Huo ſom vandrer om dagen / hand ſtøder ſig icke/ thi hand ſeer denne Verdens Liuſſ.

10. Wer aber des nachts wandelt/ der ſtöſſet ſich/ denn es iſt kein Liecht in jhm.

Men huo ſom vandrer om natten/ hand ſtøder ſig/ thi der er inted Liuſſ i hannem.

11. Solches ſaget er/ vnd darnach ſpricht er zu jhnen: Lazarus vnſer Freund ſchlefft/ aber ich gehe hin/ daß ich jhn auffwecke.

Saadant ſagde hand / oc der efter ſiger hand til dem / Lazarus vor Ven ſoffuer/ Men ieg gaar bort/ at opuecke hannem.

12. Da ſprachen ſeine Jünger: HERR/ ſchlefft er ſo wirdts beſſer mit jhm.

Da ſagde hans Diſciple/ HERRE/ ſoffuer hand/ da bliffuer det bedre met hannem.

13. Jeſus aber ſaget von ſeinem tode/ Sie meineten aber/ er redet vom leiblichen ſchlaff.

Oc Jheſus talede om hans død/ Men de mente/ at hand talede om den Legemlige ſøffn.

14. Da ſagts jhnen Jeſus frey herauß: Lazarus iſt geſtorben.

Da ſagde Jheſus dem det obenbare/ Lazarus er død.

15. Vnd ich bin fro vmb euren willen/ daß ich nicht da geweſen bin/ auff daß jhr glaubet/ aber laſſet vns zu jhm ziehen.

Oc ieg er glad for eders ſkyld / at ieg vaar icke der/ paa det i ſkulle tro/ Men lader oſſ dråge til hannem.

Kapitola XI.

8. Řekli gemu Včedlnij n: Miſtře/ nynij hledali tě Židé vkamenowati/ a což tam opět chcěš gijti?

Rzekli mu tedy zwolennicy/ Miſtrzu theraz ſzukáli Zidowie iakobycie vkamionowáć á przedſie thám idzieſz?

9. Odpowěděl Gežiſs/ wſſak dwanácte hodin zaden geſt. Chodijli kdo wedne nevrazý ſe/ nebo ſwětlo tohoto Swěta widij.

Ná to Jezus odpowiedział/ Zali niedwá naście ſą godzin dniá? ieſliż kto chodzi wednie/ nie obrážić ſie/ bo widzi świátło tego świátá.

10. Pakli choditi bude w nocy/ vrazýť ſe/ neboť Swětla nenij w něm.

Jeſliż tez kto chodzi w nocy/ obráži ſie/ bo w nim świátła nie maſz.

11. To powěděw/ řekl gim opět: Lazar přijtel náſs ſpij/ ale gdu abych gey ze Sna probudil.

To rzekſzy/ potym do nich mowil/ Lázarz przyiaciel náſz vſnal/ ále poydę ábych go ze ſnu obudził.

12. Tehdy řekli Včedlnijcy geho: PANE/ ſpijliť/ zdraw bude.

Rzekli mu thedy zwolennicy iego/ Pánie ieſliżec ſpi/ bedzie zdrow.

13. Ale Gežijs řekl o Smrti geho/ oni pak domnijwali ſe že by o ſpanj ſna mluwil.

Alec im Jezus powiedział o śmierci iego/ wſzákoż oni mniemáliż o záſnieniu ſnem powiedal.

14. Protož řekl gim Gežijs zgewně/ Lázar geſt vmřel.

Tedy Jezus powiedział im iáwnie/ Lázarz vmárł.

15. Ale radugiť ſe pro wás/ abyſſte wěřili/ že gſem tam nebyl/ protož podměž k němu.

Y ráduie ſie dla was (ábyście wierzyli) żem nie był thám/ ále idźmy ku niemu.

יא

16 אֲמַר תָּאוֹמָא ד
דְּמִתְאֲמַר תָּאמָא ל
לְתַלְמִידֵא חַבְרוֹהִי נֵאזַל
אַף חְנַן נְמוּת עַמֵּהּ׃

Allor Tomaſo, detto Didimo, diſſe à i ſuoi compagni diſcepoli, Andiamo ancor noi, à fin che noi moriamo con eſſolui.

17 וְאֶתָא יֵשׁוּעַ לְבֵית־
עַנְיָא וְאַשְׁכְּחֵהּ דְּאַרְבְּעָא
לֵהּ יַוְמִין דְּאִיתַוְהִי בְּבֵית
קְבוּרָא׃

IESV dunque eſſendo venuto, trouò ch'egli era ſtato gia quattro dì ne la ſepoltura.

18 אִיתֵיהּ הֲוָת דֵּין בֵּית־
עַנְיָא עַל גֵּב אוּרִשְׁלֶם כַּד
פְּרִיקָא מֶנָּהּ אַיְךְ א
אֶסְטַדְוָתָא חַמֶשׁת־עֶסַר׃

Era Betania preſſo à Ieruſalem circa quindeci ſtadij.

19 וְסַגִּיאָא מֶן יְהוּדָיֵא
אֶתִיאִין הֲווֹ לְוָת מַרְתָּא
וּמַרְיַם דַּנְמַלְּוּן בְּלֶבְּהֵין
מֶטוּל אַחוּהֵין׃

E molti de' Giudei erano venuti à Marta & à Maria, per conſolarle, del lor fratello.

20 מַרְתָּא דֵּין כַּד שְׁמַעַת
דְּיֵשׁוּעַ אָתָא נֶפְקַת ל
לְאוּרְעֵהּ מַרְיַם דֵּין ב
בְּבַיְתָא יָתְבָא הֲוָת׃

Marta dunque come inteſe che IESV venia, gli andò incontro: e Maria ſene ſtaua à ſedere in caſa.

21 וְאֶמְרַת מַרְתָּא לְיֵשׁוּעַ
מָרִי אֶלּוּ תְּנָן הֲוַיְתְּ לָא
מָאֶת הֲוָא אָחִי׃

Hor Marta diſſe à IESV, Signore, ſe tu fuſſi ſtato quà, il mio fratello non ſarebbe morto.

22 אֶלָּא אַף הָשָׁא יָדְעָא
אֶנָא דְּכְמָא דְּתֶשְׁאַל
לַאלָהָא יָהֵב לָךְ׃

Ma ancor adeſſo io ſo, che tutto quel che tu domãdarai à Iddio-Iddio tel darà.

23 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ קָאֵם
אָחוּכִי׃

IESV le dice, Il tuo fratello riſuſcitarà.

24 אָמְרָא לֵהּ מַרְתָּא
יָדְעָא אֶנָא דְּקָאֵם ב
בְּנוּחָמָא בְּיַוְמָא אַחְרָיָא׃

Marta gli dice, Io ſo ch'ei riſuſcitarà ne la reſurrettione ne l'vltimo giorno.

יא

16 וַיֹּאמֶר תְּאוֹמָא הַנֶּאֱמַר תּוֹאָם
לַחֲבֵרָיו לַתַּלְמִידִים נֵלְכָה גַּם
אֲנַחְנוּ לָמוּת אִתּוֹ׃

Dixo entonces Thomas elque ſe dixo el Didymo à los Condiſcipulos, Vamos tambien noſotros, paraque muramos con el.

17 וְכַאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ מְצָאוֹ
כִּי אַרְבַּעַת יָמִים הָיָה בַקֶּבֶר׃

Vino pues Ieſus, y hallólo, que auia quatro dias que eſtaua en el ſepulchro.

18 וּבֵית עֲנִיָּה קְרוֹבָה הִיא אֵצֶל
יְרוּשָׁלַיִם כַּחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה כְּבָרוֹת׃

Y Bethania eſtaua cerca de Ieruſalem como quinze eſtadios.

19 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים בָּאוּ אֶל־
מָרְתָּה וְאֶל־מִרְיָם לְנַחֲמָן עַל־
לוֹעֶזֶר אֲחִיהֶן׃

Y muchos de los Iudios ouian venido à Martha y à Maria. à conſolarlas de ſu hermano.

20 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעָה מָרְתָּה כִּי בָא
יֵשׁוּעַ נִקְרָתָה לּוֹ וּמִרְיָם בַּבַּיִת
יָשָׁבָה׃

Entonces Martha como oyó que Ieſus venia ſaliólo à recebir; mas Maria eſtuuoſe en caſa.

21 וַתֹּאמֶר מָרְתָּה אֶל־יֵשׁוּעַ
אֲדֹנִי אִם הָיִיתָ פֹּה וְאָחִי לֹא
מֵת׃

Y Martha dixo à Ieſus, Sennor ſi eſtuuieras aqui, mi hermano no fuera muerto.

22 אַךְ גַּם עַתָּה יָדַעְתִּי כִּי כָּל־
אֲשֶׁר תִּשְׁאַל מֵאֱלֹהִים יִתֵּן לְךָ
יְהוָה׃

Mas tambien ſé aora, que todo loque pidieres de Dios, te darà Dios,

23 וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ יֵשׁוּעַ יָקוּם
אָחִיךְ׃

Dizele Ieſus, Reſuſcitarà tu hermano.

24 וַתֹּאמֶר לוֹ מָרְתָּה יָדַעְתִּי כִּי
יָקוּם בִּתְקוּמָה בְּיוֹם אַחֲרוֹן׃

Martha le dize, Yo ſe que reſuſcitarà en la Reſurrecion en el dia poſtrero.

ιά.

16. Εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

Adonc Thomas appelé Didyme, dit à ſes condiſciples, Allons-y auſſi, afinqne nous mourions auec lui.

17. Ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.

Ieſus donc eſtãt venu, le trouua qu'il eſtoit deſia depuis quatre iours au ſepulcre.

18. Ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε.

(Or Bethanie eſtoit pres de Ieruſalem enuiron quinze ſtades.)

19. Καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.

Et pluſieurs des Iuifs eſtoyent venus vers Marthe & Marie, pour les conſoler touchant leur frere.

20. Ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ὁ ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.

Quand donc Marthe ouit dire que Ieſus venoit, elle alla au deuant de lui: mais Marie ſe tenoit aſſiſe à la maiſon.

21. Εἶπεν οὖν ἡ μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.

Marthe donc dit à Ieſus, Seigneur, ſi tu euſſes eſté ici, mon frere ne fuſt pas mort.

22. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν, δώσει σοι θεός.

Mais auſſi ſai-ie maintenant que tout ce que tu demanderas à Dieu, Dieu le te donnera.

23. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.

Ieſus lui dit, Ton frere reſſuſcitera.

24. Λέγει αὐτῷ ἡ μάρθα, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Marthe lui dit, Ie ſai qu'il reſſuſcitera en la reſurrection au dernier iour

CAP. XI.

16. Dicit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiſcipulos: Eamus & nos, ut moriamur cum eo.

Then ſaid Thomas (which is called Didymus) vnto his felow diſciples/Let vs alſo go / that we may die with him.

17. Venit itaque Ieſus: & invênit eum quatuor dies iam in monumento habentem.

Then came Jeſus / & found that he had lien in the graue foure dayes alreadie.

18. (Erat autem Bethania iuxta Ieroſolymam quaſi ſtadiis quindecim.)

(Now Bethania was nere vnto Jeruſalem/ about fiftene furlongs of.)

19. Multi autem ex Iudæis venerāt ad Martham & Mariam, ut conſolarentur eas de fratre ſuo.

And many of the Jewes were come to Martha and Marie to comfort thē for their brother.

20. Martha ergo ut audivit quia Ieſus venit, occurrit illi: Maria autem domi ſedebat.

Then Martha / when ſhe heard that Jeſus was cōming/went to meete him: but Marie ſate ſtill in the houſe.

21. Dixit ergo Martha ad Ieſum, Domine, ſi fuiſſes hîc, frater meus non fuiſſet mortuus.

Then ſayd Martha vnto Jeſus / Lorde / if thou haddeſt bene here / my brother had not bene dead.

22. Sed & nunc ſcio quia quæcunque popoſceris à Deo, dabit tibi Deus.

But now I know alſo/ that whatſoeuer thou aſkeſt of God/God will giue it thee.

23. Dixit illi Ieſus, Reſurget frater tuus.

Jeſus ſaid vnto her / Thy brother ſhall riſe againe.

24. Dicit ei Martha, Scio quia reſurget in reſurrectione, in noviſſimo die.

Martha ſaid vnto him / I knowe that hee ſhall riſe againe in the reſurrection at the laſt day.

Das XI. Capitel.

16. Da ſprach Thomas / der genennet iſt Zwilling/ zu den Jüngern: Laſſet vns mit ziehen/ daß wir mit jhm ſterben.

Da ſagde Thomas / ſom kaldis Tuilling / Lader oſſ drage met / at wi kunde dø met hannem.

17. Da kam Jeſus / vnd fand jhn/ daß er ſchon vier tag im Grab gelegen war.

Da kom Jheſus oc fant hannem at had haffde allerede ligget fire dage i Graffuen.

18. Bethania aber war nahe bey Jeruſalem / bey fünffzehen feldwegs.

Oc Bethania vaar nær Jeruſalem / ved femten agre langt.

19. Vnd vil Jůden waren zu Martha vnd Maria kommen/ ſie zu tröſten über jhrem Bruder.

Oc der vaare mange Jøder komne til Martha oc Maria / at trøſte dem for deris Broder.

20. Als Martha nun höret / daß Jeſus kommt / gehet ſie jm entgegen/ Maria aber bleib daheime ſitzen.

Som Martha nu hører at Jheſus kommer/ gaar hun imod hannem. Men Maria bleff ſidendis hiemme.

21. Da ſprach Martha zu Jeſu. HERR / wereſt du hie geweſen / mein Bruder were nicht geſtorben.

Da ſagde Martha til Jheſum / HERRE/ haffde du veret her / da vaare min Broder icke død.

22. Aber ich weiß auch noch / das/ was du bitteſt von Gott / das wirdt dir Gott geben.

Men ieg veed end nu/ at huad du beder aff Gud/ det giffuer Gud dig.

23. Jeſus ſpricht zu jhr: Dein Bruder ſoll aufferſtehen.

Jheſus ſiger til hende/ Din Broder ſkal opſtaa.

24. Martha ſpricht zu jhm: Ich weiß wol/ daß er aufferſtehen wirdt in der Aufferſtehung am Jüngſten tage.

Martha ſiger til hannem / Jeg veed vel / at hand ſkal opſtaa i Opſtandelſen paa den yderſte dag.

Kapitola XI.

16. Tehdy řekl Thomáſs kterýž ſlowe Didymus k ſpolu Včedlnijkuom: Poďme y my/ a zemřeme s nim.

Rzekł zátym Tomaß ktorego zwano Didimus do inych zwolenników / Podzmyż y my ábychmy z nim pomarli.

17. Protož přiſſel Gežijſs/ y nalezl ho giž čtyři dni w Hrobě pochowaného.

A ták przyßedł Jezus/ y nálazł go iuż trzy dni w grobie leżącego.

18. Byla pak Bethany blijzko od Geruzaléma/ okolo honuow patnácte.

(A byłá Bethania bliſko Jeruzálem iákoby ná piętnaśćie ſtáian.)

19. Mnozý také z Židuow přiſſli byli k Marygi a Martě/ aby ge těſſyli pro gegich Bratra

Thám ſie zeßło wiele Zidow do Marthy y Máryey/ áby ie cießyli po bráćie ich.

20. Tehdy Martha yakž uſlyſſala že Gežijſs gde/ wyſſla proti němu: ale Marya doma ſeděla.

Martá tedy vſłyßawßy że Jezus przyßedł / bieżáła przećiwko niemu/ á Márya domá śiedziáłá.

21. Y řekla Martha k Gežijſſowi: PANE/kdyby ty byl zde / Bratr můg bylby neumřel:

A rzekłá Martá do Jezuſá / Pánie byś ty thu był/ nie vmarłby był brát moy.

22. Ale y nynij wijm/že cožkoli požádáſs od Boha/ dá tobě Bůh.

Lecz ia y theraz wiem/ że czegożkolwiek bedźieß proſił od Bogá da tobie Bog.

23. Řekl gij Gežijſs: Wſtane zaſe Bratr twůg.

Powiedział iey Jezus/ Wſthániec brat twoy.

24. Řekla gemu Martha: Wijm že wſtane při wzkřijſſenij w den naypoſlednějſſý.

A Martá rzekłá/ Wiem iż wſtánie czáſu z martwych wſthánia w on oſtátni dźień.

יא.

25 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא נוּהָמָא וְחַיֵּא וּמַן דַּמְהַיְמֶן בִּי אָפֶן יָמוּת יִחֵא׃

Iesv le dice, Io ſono la reſurrettione e la vita: chi crede in me, ancor che ſia morto, viuerà.

26 וְכֻל דְּחַי וּמְהַיְמֶן בִּי לְעָלַם לָא יָמוּת מְהַיְמְנָא אַנְתְּי הָדָא׃

E chiunque viue, e crede in me, non morrà in eterno, Credi tu queſto?

27 אֶמְרָא לֵהּ אִין מָרִי אֶנָא מְהַיְמְנָא אֶנָא דַּאנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא דְּאָתָא לְעָלְמָא׃

Ella gli dice, Si, Signore, io credo che tu ſia Chriſto, il Figliuol di Dio, che doueua venire al mondo.

28 וְכַד אֶמְרַת הָלֵין אֶזַלַת לְמַרְיַם חָתָהּ כַּסְיָאִית וֶאמְרָא לָהּ רַבַּן אָתָא וְקָרֵא לֵכִי׃

E detto queſto, andò, e chiamò Maria ſua ſorella di ſegreto, dicendo, Il Maeſtro è qui, e ti chiama.

29 וּמַרְיַם כַּד שְׁמַעַת קָמַת עַגַּל וְאָתְיָא הָוָת לְוָתֵהּ׃

Ella come vdi queſto, ſi leua ſu preſtamente, e vienſene à lui.

30 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ לָא עַד כִּיל אֶתָא הָוָא לְקְרִיתָא אֶלָּא בָּהּ הָוָא בְּהָי דּוּכְתָא דְּאַרְעֵתֵהּ מָרְתָא׃

Perche Iesv non era ancor venuto nel caſtello, ma era in quel luogo doue Marta l'haueua incontrato.

31 אֵף הָנוּן דֵּין יְהוּדָיֵא דְּאִית הָווּ עַמָּהּ בְּבַיְתָא דִּמְבַיְאִין הָווּ לָהּ דַּחֲזוֹ לְמַרְיַם דְּעַגַּל קָמַת נֶפְקַת אֵזַלוּ לְהוֹן בָּתְרָהּ סְבַרוּ לְהוֹן גֵּיר דִּלְקַבְרָא אָזְלָא לְמֶבְכָּא׃

Allora i Giudei che erano con eſſa in caſa, conſolauanla, hauendo veduto che Maria s'era leuata ſu con preſtezza, & era vſcita fuore, la ſeguitorono, dicendo, Ella va al ſepolcro, per piangere quiui.

יא

25 וַיֹּאמֶר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנִי הֹוֶה הַתְּקוּמָה וְהַחַיִּים הַמַּאֲמִין בִּי גַּם כִּי יָמוּת יִחְיֶה׃

Dizele Ieſus, Yo ſoy la reſurrecion, Y la vida elque cree en mi, aunque eſté muerto, biuirà.

26 וְכָל הַחַי וּמַאֲמִין בִּי לֹא יָמוּת לְעוֹלָם הֲתַאֲמִינִי זֹאת׃

Y todo aquel que biue, y cree en mi, no morira eternalmente. Crees eſto?

27 וַתֹּאמֶר אֵלָיו אָמְנָם אֲדֹנִי אֲנִי הֶאֱמַנְתִּי כִּי אַתְּ הֹוֶה הַמָּשִׁיחַ בֶּן־הָאֱלֹהִים הַבָּא אֶל־הָעוֹלָם׃

Dizele, Si Sennor, yo he creydo que tu eres el Chriſto, el Hijo de Dios, que has venido àl mundo.

28 וְכַאֲשֶׁר אָמְרָה אֶת־הָאֵלֶּה וַתֵּלֶךְ וַתִּקְרָא לְמִרְיָם אֲחוֹתָהּ חֶרֶשׁ וּבַלָּאט לֵאמֹר הַמְלַמֵּד הָיָה פֹּה וְקוֹרֵא לָךְ׃

Y eſto dicho, fueſe · y llamó enſecreto à Maria ſu hermana, diziendo, El Maeſtro eſta aqui, y te llama.

29 וְהִיא בְּשָׁמְעָהּ קָמָה מְהֵרָה וּבָאָה אֵלָיו׃

Ella como lo oyó, leuantaſe preſtamente, y viene à el.

30 וְעוֹד לֹא בָא יֵשׁוּעַ אֶל־הַטִּירָה כִּי אִם עוֹדֶנּוּ הָיָה בַּמָּקוֹם בַּאֲשֶׁר קָרְתָה לוֹ מָרְתָה׃

(Que aun no auia llegado el Sennor àl aldea, mas eſtaua en aquel lugar donde Martha lo auia ſalido à recebir.)

31 וְהַיְּהוּדִים אֲשֶׁר הָיוּ אִתָּהּ בַּבַּיִת וַיְנַחֲמוּ אוֹתָהּ בִּרְאוֹתָם אֶת מִרְיָם כִּי מְהֵרָה קָמָה וְיָצְאָה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֶיהָ לֵאמֹר כִּי תֵלֵךְ אֶל־הַקֶּבֶר לִבְכּוֹת שָׁם׃

Entonces los Iudios que eſtauan en caſa conella, y la conſolauan, como vieron que Maria ſe auia leuàntado preſtamente, y auia ſalido, ſiguieronla, diziendo, Que vá àl ſepulchro á llorar alli.

ια´.

25. Εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται.

Ieſus lui dit, Ie ſuis la reſurrection & la vie, qui croit en moi, encore qu'il ſoit mort, viura.

26. Καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο;

Et quiconque vit & croit en moi, ne mourra iamais: crois-tu cela?

27. Λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

Elle lui dit, Oui, Seigneur, ie croy que tu es le Chriſt le Fils de Dieu, qui deuoit venir au monde.

28. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα, ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.

Puis ayant dit cela, elle ſ'en alla, & appela Marie ſa ſœur en ſecret, diſant, Le maiſtre eſt ici, & t'appele.

29. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν.

Et ſi toſt qu'elle l'euſt entendu, elle ſe leua haſtiuement, & s'en vint vers lui.

30. Οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.

O Ieſus n'eſtoit point encore venu à la bourgade, mais eſtoit au lieu où Marthe l'auoit rencontré.

31. Οἱ οὖν ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.

Adonc les Iuifs qui eſtoyent auec elle en la maiſon, & la conſoloyent, quand ils virent que Marie s'eſtoit leuee ſi toſt, & qu'elle eſtoit ſortie, la ſuiuirent, diſans, Elle s'en va ou ſepulcre, afin qu'elle pleure la.

CAP. XI.

25. Dicit ei Ieſus, Ego ſum reſurrectio & vita, qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet.

Jeſus ſaid vnto her/ I am the reſurrection and the life: hee that beleeueth in mee/ though he were dead/ yet ſhall he liue.

26. Et omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?

And whoſoeuer liueth/ and beleeueth in me/ ſhall neuer die. Beleeueſt thou this?

27. Ait illi, Vtique Domine, ego credidi quia tu es Chriſtus filius Dei qui in hunc mundum veniſti.

She ſaid vnto him/ Yea/ Lord/ I beleeue that thou art the Chriſt the Sonne of God/ which ſhould come into the worlde.

28. Et cum hæc dixiſſet, abiit, & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilētio, dicens, Magiſter adeſt, & vocat te.

And when ſhe had ſo ſaid/ ſhe went her way/ and called Marie her ſiſter ſecretely/ ſaying/ the Maſter is come/ and calleth for thee.

29. Illa ut audivit, ſurgit cito, & venit ad eum.

And when ſhe heard it/ ſhe aroſe quickly/ and came vnto him.

30. Nondum enim venerat Ieſus in caſtellum: ſed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei Martha.

For Jeſus was not yet come into the towne/ but was in the place where Martha met him.

31. Iudęi ergo qui erant cum ea in domo, & conſolabantur eam, cum vidiſſent Mariam quia citò ſurrexit & exiit, ſecuti ſunt eam, dicentes, Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi.

The Jewes then which were with her in the houſe/ and comforted her/ whē they ſawe Marie/ that ſhe roſe vp haſtily/ and went out/ followed her/ ſaying/ She goeth vnto the graue/ to weepe there.

Das XI. Capitel.

25. Jheſus ſpricht zu jr/ ich bin die aufferſtehung vnd das leben/ wer an mich glaubet/ der wirdt leben/ ob er gleich ſtürbe.

Jheſus ſiger til hende/ Jeg er Opſtandelſen oc Liffuit/ huo ſom tror paa Mig/ hand ſkal leffue/ alligeuel at hand døer.

26. Vnd wer da lebet vnnd glaubet an mich der wirdt nimmermehr ſterben. Glaubeſt du das?

Oc huo ſom leffuer oc tror paa mig/ hand ſkal aldri dø. Tror du det?

27. Sie ſpricht zu jhm: HERR/ ja ich glaube/ daß du biſt Chriſtus der Sohn Gottes/ der in die Welt kommen iſt.

Hun ſiger til hannem/ HERRE/ ja/ Jeg tror/ at du eſt Chriſtus Gudz Søn/ ſom kom til Verden.

28. Vnd da ſie das geſagt hatte/ gieng ſie hin/ vnd rieff jhrer Schweſter Maria heimlich/ vnd ſprach: Der Meiſter iſt da/ vnd ruffet dir.

Oc der hun haffde det ſagd/ gick hun bort/ oc kallede ſin ſøſter Maria hemmelige/ oc ſagde/ Meſteren er der oc kalder at dig.

29. Dieſelbige als ſie das höret/ ſtund ſie eilend auff/ vnd kam zu jm.

Der hun det hørde/ ſtod hun ſtrax op/ oc kom til hannem.

30. Denn Jeſus war noch nicht in den Flecken kommen/ Sondern war noch an dem ort/ da jm Martha war entgegen kommen.

Thi Jheſus vaar icke end kommen in Byen/ men hand vaar end nu paa den ſted/ ſom Martha møte hannem.

31. Die Jüden/ die bey jhr im hauſe waren/ vnd tröſteten ſie/ da ſie ſahen Mariam/ daß ſie eilend auffſtunde vnd hinauß ging/ folgeten ſie jr nach/ vnd ſprachen: Sie gehet hin zum Grabe/ daß ſie daſelbs weine.

Jøderne/ ſom vaare i Huſit hoſſ hende/ oc trøſtede hende/ der de ſaae Mariam at hun ſtod haſtelige op oc gick vd da fulde de effter hende/ oc ſagde/ Hun gaar bort til Graffuen/ at græde der.

Kapitola XI.

25. Rzekl gij Gežijš: Yá gſem Wzkřijſſenij y Žiwot/ kdo wěřij we mne/ byť pak také vmřel/ žiw bude:

Rzekl iey Jezus/ Jam ieſt Powſtánie y żywot/ kto w mie wierzy/ chocby y vmárl/ żyw będzie.

26. A každý kdo geſt žiw a wěřij we mne/ nevmřeť na wěky. Wěřijſſli tomu?

A wſzelki kthory żyw ieſt/ á wierzy w mnie/ nie vmrze ná wieki: Wierzyſzże temu?

27. Rzekla gemu: Owſſem PAne/ yá gſem vwěřila/ že gſy ty Kryſtus Syn Boha žiwého/ kterýž gſy na tento Swět přiſſel.

Powiedziáłá mu/ Rowſzem Pánie/ ia wierzę żeś ty ieſt Kryſtus ſyn Boży/ ktory ná świát przyidź miał.

28. A když to powěděla/ odeſſla a zawolala Marye Seſtry ſwé tagně/ řkaucy: Miſtr zde geſt/ a wolá tebe.

A to rzekſzy/ ſzłá y po cichu wezwáłá Máryey śioſtry ſwoiey/ mowiąc/ Miſtrz tu ieſt y wzywácie.

29. A ona yakž vſlyſſala/ wſtala rychle a ſſla k němu.

Oná tedy vſłyſzawſzy/ wnet wſtáłá y ſzłá do niego.

30. Neb byl geſſtě Gežijš nepřiſſel do Měſtečka/ ale byl geſſtě na tom mijſtě/ kdež wyſſla byla proti němu Martha.

A Jezus ieſzcze był nie przyſzedł do miáſteczká/ ale był ná tym mieyſcu gdzie wyſzłá byłá przeciw iemu Mártá.

31. Tehdy Židé kteřijž s nij byli w domu a těſſyli gi/ když vzřeli Marygi/ že geſt rychle wſtala a wyſſla/ ſſli za nij/ řkauce: Gde k hrobu/ aby tam plakala.

A przetoż Zydowie ktorzy z nią byli w domu á cieſzyli ią/ gdy vyzreli iż Márya prędko wſtáłá y wyſzłá/ ſzli zá nią/ mowiąc/ Idzie do grobu áby tám płákáłá.

יא

32 הָי דֵּין מַרְיַם כַּד אֶתָת
אֵיכָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ
וַחֲזָתֵהּ נֶפְלַת עַל רֶגְלַוְהִי
וֵאמְרָא לֵהּ אִלּוּ תְּנָן הֲוַיְתְּ
מָרִי לָא מָאֶת הֲוָא אָחִי׃

Come Maria dunque fu arriuata là doue era IESV, *veduto che'ella l'hebbe, ſe li gittò, à i piedi, dicendoli, O Signore, ſe tu fuſſi ſtato quà, il mio fratello non ſarebbe morto.*

33 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד חֲזָהּ ד
דְּבָכְיָא וְלִיהוּדָיֵא הָנוּן
דְּאֶתַו עַמָּהּ דְּבָכֵין אֶתְעַזַּז
בְּרוּחֵהּ וַאזִיעַ נַפְשֵׁהּ׃

Quando IESV *la vide piangere, e i Giudei che erano venuti con eſſa, che piangeuano, fremè nel ſuo ſpirito, e turboſſi in ſe ſteſſo.*

34 וֵאמַר אֵיכָא
סָמְתּוּנָיְהי וַאמְרִין לֵהּ מ
מָרַן תָּא חֲזִי׃

E diſſe, Doue l'hauete voi poſto? Eſſi li dicono, Signore, viens, e vedilo.

25 וְאַתְיַן הֲוַי דְּמַעַוְהִי
דְּיֵשׁוּעַ׃

E IESV *pianſe.*

36 וַאמְרִין הֲווּ יְהוּדָיֵא
חֲזַו כְּמָא רָחֵם הֲוָא לֵהּ׃

Onde i Giudei diſſero, Ecco come egli l'amaua.

37 אֲנָשִׁין דֵּין מֶנְהוֹן א
אָמְרוּ לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא הָנָא
דְּפַתַּח עַיְנַוְהִי דְּהָו סַמְיָא
דְּנֶעְבֵּד דְּאָף הָנָא לָא
יְמוּת׃

Et alcuni di loro diceuano, Non poteua coſtui che ha aperti gli occhij del cieco, fare ancora che queſt'huomo non moriſſe?

38 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד מֶתְעַזַּז
בְּיַנַוְהִי וְלֵהּ אֶתָא לְבֵית
קְבוּרָא וְהָו בֵּית קְבוּרָא
אִיתַוְהִי הֲוָא מְעַרְתָּא
וְכֵאפָא סִימָא הֲוָת עַל
תַּרְעֵהּ׃

IESV *allora fremendo di nuouo in ſe ſteſſo, viene al monumento: e queſto era vna ſpelonca, e ſopra eſſa era poſta vna pietra.*

יא

32 וּמִרְיָם בְּבוֹאָהּ אֶל־אֲשֶׁר הָיָה שָׁם יֵשׁוּעַ וְרוֹאָה אוֹתוֹ נָפְלָה אֶל־רַגְלָיו וַתֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנִי אִם הָיִיתָ פֹּה לֹא מֵת אָחִי׃

Mâs Maria, como vino donde eſtaua Ieſus, viendolo, derriboſe á ſus pies diziendole Sennor ſi vuieras eſtado aqui, no fuera muerto mi hermano.

33 וְיֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר רָאָה אוֹתָהּ כִּי בוֹכִיָּה וְאֵת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בָּאוּ אִתָּהּ כִּי בוֹכִים הֵמָּה וָעֵם בְּרוּחוֹ וַיִּשְׁתּוֹחַח בְּנַפְשׁוֹ׃

Ieſus entonces como la vido llorando, y à los Iudios que auian venido juntamente con ella llorando, embraueccioſe en Eſpiritu, y àlborotoſe á ſimiſmo.

34 וַיֹּאמֶר אַיּוֹ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר שַׂמְתּוּהוּ שָׁמָּה וַיֹּאמְרוּ לוֹ בוֹא וּרְאֵה׃

Y dixo, Donde lo puſiſtes? Dizenle, Sennor, ven, y vee lo.

35 וַיֵּבְךְּ יֵשׁוּעַ׃

Y lloro Ieſus.

36 וַיֹּאמְרוּ יְהוּדִים רְאֵה אֵיךְ אֲהֵבוֹ׃

Dixeron entonces los Iudios, Mirad, como lo amaua.

37 וַאֲנָשִׁים מֵהֵמָּה אָמְרוּ הֲלֹא יָכוֹל זֶה הַפֹּקֵחַ אֶת־עֵינֵי הָעִוֵּר לַעֲשׂוֹת פֶּן־גַּם יָמוּת הַזֶּה׃

Y vnos deellos dixeron, No podia eſte, que abrió los ojos del ciego, hazer que eſte no muriera.

38 וְיֵשׁוּעַ עוֹדֶנּוּ זוֹעֵם בְּנַפְשׁוֹ וּבָא אֶל־הַקֶּבֶר וַתְּהִי מְעָרָה וְאֶבֶן הוּשָׂמָה עָלֶיהָ׃

Y Ieſus, embraueciendoſe otra vez en ſi miſmo, vino àl ſepulchro, donde auia vna cueua, la qual tenia vna piedra encima.

ια'.

32. Ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.

Quand donc Marie fut venue là où eſtoit Ieſus, l'ayant veu elle ſe ietta à ſes pieds, lui diſant, Seigneur, ſi tu euſſes eſte ici, mon frere ne fuſt pas mort:

33. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν.

Quand Ieſus la vid pleurant, & les Iuifs qui eſtoyent là venus auec elle, auſsi pleurans, il fremit en ſon eſprit, & s'eſmeut ſoi-meſme.

34. Καὶ εἶπε, ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.

Et dit, Où l'auez-vous mis? Ils lui reſpondirent, Seigneur, vien, & voi.

35. Ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς.

Et Ieſus pleura.

36. Ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.

Les Iuifs donc dirent, Voyez comme il l'aimoit.

37. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

Et quelques vns d'entr'eux dirent, Ceſtui-ci qui a ouuers les yeux de l'aueugle, ne pouuoit-il pas faire auſsi que ceſt homme ne mourur point?

38. Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

Lors Ieſus fremiſſant derechef en ſoi-meſme, vient au ſepulcre (or c'eſtoit vne grotte: & y auoit vne pierre miſe deſſus.

CAP. XI.

32. Maria ergo cùm veniſſet ubi erat Ieſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.

Then when Marie was come where Jeſus was/ and ſaw him/ ſhe fell downe at his feete/ ſaying vnto him/ Lord/ if thou haddeſt bene here/ my brother had not bene dead.

33. Ieſus ergo ut vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum.

When Jeſus therefore ſawe her weepe/ & the Jewes alſo weepe which came with her/ he groned in the ſpirit/ and was troubled in himſelfe.

34. Et dixit, Vbi poſuiſtis eum? Dicunt ei, Domine, veni, & vide.

And ſaid/ Where haue ye layd him Then ſayd vnto him/ Lord/ come/ and ſee.

35. Et lacrymatus eſt Ieſus.

And Jeſus wept.

36. Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomodo amabat eũ.

Then ſayd the Jewes/ Beholde/ howe he loued him.

37. Quidam autem ex ipſis dixerunt, Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci, facere, ut hic non moreretur?

And ſome of them ſayde/ Could not hee which opened the eyes of the blinde/ haue made alſo/ that this man ſhould not haue died?

38. Ieſus ergo rurſum fremens in ſemetipſo, venit ad monumentum, erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

Jeſus therefore againe groned in himſelf/ and came to the graue. And it was a caue/ and a ſtone was layd vpon it.

Das XI. Capitel.

32. Als nun Maria kam da Jeſus war/ vnd ſahe jhn/ fiel ſie zu ſeinen füſſen/ vnd ſprach zu jhm: HERR/ wereſt du hie geweſen/ mein Bruder were nicht geſtorben.

Der Maria kom nu did ſom Jheſus vaar/ oc ſaa hannem/ da fald hun ned faar hans føder/ oc ſagde til hannem/ HERRE/ haffde du veret her/ da haffde min Broder icke døet.

33. Als Jeſus ſie ſahe weinen/ vnd die Jüden auch weinen/ die mit jr kamen/ ergrimmet er im Geiſt/ vnd betrübet ſich ſelbſt.

Da Jheſus ſaa hende græde/ oc Jøderne ocſaa græde/ ſom komme met hende/ da gremmedis hand i Aanden/ oc gaff ſig ſuarlige.

34. Vnd ſprach: Wo habt jhr jhn hingelegt? Sie ſprachen zu jhm: HERR/ komm vnd ſihe es.

Oc ſagde/ huor lagde i hannem hen? De ſagde til hannem/ HERRE/ kom oc ſee.

35. Vnd Jeſu giengen die Augen über.

Oc Jheſu øyen løbe offuer.

36. Da ſprachen die Jüden: Sihe/ wie hat er jhn ſo lieb gehabt.

Da ſagde Jøderne/ See/ huor kær haffde hand hannem.

37. Etliche aber vnter jhnen ſprachen: Kondte/ der dem Blinden die Augen auff gethan hat/ nicht verſchaffen/ daß auch diſer nicht ſtürbe?

Men nogle aff dem ſagde/ Kunde icke den/ ſom oploed den Blindis øyen/ beſkicke/ at oc denne icke haffde døet?

38. Jeſus aber ergrimmet abermal in jhm ſelbs/ vnd kam zum Grabe. Es war aber eine Klufft/ vnd ein ſtein darauff gelegt.

Men Jheſus gremmedis atter i ſig ſelff/ oc kom til Graffuen/ Oc der vaar en Hule/ oc en ſten lagd der paa.

Kapitola XI.

32. Ale Marya když tā přiſſla/ když byl Gežijs/ vzřewſſy gey/ padla k Nohám geho/ a řekla gemu: PAne/ by ty byl zde/ Bratr můg bylby nevmřel.

A ták Márya przyſzedſzy tám kedy byl Jezus/ vyzrawſzy go przypádlá do nog iego/ mowiąc mu/ Pánie byś ty thu byl/ nie vmárlby byl brát moy.

33. Tehdy Gežijs když vzřel ana pláče/ y Židé kteřijž byli s nij přiſſli ani plačj/ zaſtonal duchem/ a zarmautiw ſam ſebe.

Jezus tedy gdy ia vyzral placząca/ y Zydy ktorzy z nia ſpolu przyſzli placząc/ wzruſzyl ſię w duchu/ y záfráſowal ſię ſam w ſobie.

34. Y řekl: Kde gſte gey položili? Řekli gemu: PANE/ poď a pohleď.

Zátym rzekl/ Gdzieżeście go polożyli? powiedzieli mu/ Pánie podź a ogláday.

35. Y zaplakal Gežijs.

Y plakal Jezus.

36. Tehdy řekli Židé: Hle kterak geſt ho milowal.

Rzekli thedy Zydowie/ Oto tákoć go milowal.

27. Někteřij pak z nich řekli: Nemohli geſt tento kterýž otewřel oči ſlepého narozeného včiniti/ aby tento nevmřel?

A niekthorzy z nich mowili/ Nie moglże ten ktory otworzyl oczy ſlepego vczynić te° żeby byl ten nie vmárl?

38. Tehdy opět Gežijs zaſtonaw ſám w ſobě/ přiſſel k Hrobu. Byla pak tu Geſkyně/ a kámen byl ſwrchu položen na nij.

Ale Jezus wzruſzywſzy ſię záſ ſam w ſobie/ przyſzedl do grobu/ á byla iaſkinia y kámień ná niey polożony.

יא

39 וַאמַר יֵשׁוּעַ שְׁקוּלוּ כֵּאפָא הָדָא אָמְרָא לֵהּ מַרְתָא חָתֵהּ דְּהָו מִיתָא מָרִי מֶן כַּדּוּ סְרִי לֵהּ אַרְבְּעָא לֵהּ גֵּיר יַוְמִין׃

IESV diſſe, Leuate via la pietra. E Marta, la ſorella del morto, gli dice, Signore, ei pute hormai : percioch'egli vi è ſtato quattro giorni.

40 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לָא אֶמְרֵת לְכִי דְּאֶן תְּהַימְנִין תֶּחְזִין שׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא׃

IESV le dice, Non t'ho io detto che ſe tu crederai, vedrai la gloria di Dio?

41 וַשְׁקַלוּ כֵּאפָא הָי וְהָו יֵשׁוּעַ אַרִים עַיְנַוְהִי לְעֶל וֶאמַר אַבָּא מַודֵא אְנָא לָךְ דְּשַׁמְעְתָּנִי׃

Leuoron dunque via la pietra di ſopra il luogo doue era poſto il morto. IESV allora alzò gli occhij in ſu, e diſſe, Padre, io ti ringratio che tu m'hai eſaudito.

42 וֶאנָא יָדַע אְנָא דְּבְכֻל־זְבַן שָׁמַע אַנְתְּ לִי אֶלָּא מֶטּוּל כֶּנְשָׁא הָנָא דְקָאֵם אֶמַר אְנָא הָלֵין דְּנְהַימְנוּן דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי׃

Io ſapeuo bene che tu m'eſaudiſci ſempre : ma io l'ho detto per cagion de la gente che ſta qui d'intorno : accioche credano che tu m'hai mandato.

43 וְכַד אֲמַר הָלֵין קְעָא בְּקָלָא רָמָא לָעָזַר תָא לְבַר׃

E dette ch'egli hebbe queſte coſe, gridò ad alta voce, Lazaro, vien fuore.

44 וַנְפַק הָו מִיתָא כַּד אָסִירָן אִידַוְהִי וְרַגְלַוְהִי בְּפֶסְקִיָתָא וְאַפַּוְהִי בְּסוּדָרָא. אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ שְׁרַאוּהִי וַשְׁבוּקוּ אָזֵל׃

Dunque colui che era morto vſci fuore co i piedi e con le mani legate di faſce, e la ſua faccia era inuiluppata in vno aſciugatoio. IESV dice loro. Sioglietelo-e laſſatelo andare.

יא

39 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ שְׂאוּ אֶת־הָאֶבֶן אוֹמְרָה לוֹ אֲחוֹת הַמֵּת מָרְתָה אֲדֹנָי גַּם עַתָּה בּוֹאֵשׁ כִּי יוֹם רְבִיעִי הוּא׃

Dize Ieſus, Quitad la piedra. Marthá la hermana del que auia ſido muerto, le dize, Sennor hiede ya : que es de quatro dias.

40 אוֹמֵר לָהּ יֵשׁוּעַ הֲלֹא אָמַרְתִּי לָךְ אִם תַּאֲמִינִי כִּי תִרְאִי אֶת־כְּבוֹד אֱלֹהִים׃

Ieſus le dize, No te he dicho que ſi creyeres, veras la gloria de Dios.

41 וַיִּשְׂאוּ אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר הוּשַׂם שָׁם הַמֵּת וְיֵשׁוּעַ נָשָׂא עֵינָיו לְמַעְלָה לֵאמֹר אָבִי אוֹדֶה לְךָ כִּי שְׁמַעְתָּנִי׃

Entonces quitaron la piedra de donde el muerto auia ſido pueſto : y Ieſus, alçando los ojos arriba, dixo, Padre gracias te hago que me has oydo.

42 וַאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי בְּכָל־עֵת תִּשְׁמָעֵנִי אֲבָל בַּעֲבוּר הָעָם הָעוֹמֵד סָבִיב אָמַרְתִּי לְמַעַן יַאֲמִינוּ כִּי אַתָּ שְׁלַחְתָּנִי׃

Que yo ſabia que ſiempre me oyes : mas por cauſa dà la companna que eſtà arredor, le dixe, paraque crean que tu me has embiado.

43 וְכַאֲשֶׁר אָמַר אֶת־הָאֵלֶּה צָעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לוֹעֶזֶר בֹּא הַחוּצָה׃

Y auiendo dicho eſtas coſas, clamó à gran boz, Lazaro, ven fuera.

44 וַיֵּצֵא הַמֵּת וְהוּא אָסוּר בְּרַגְלָיו וּבְיָדָיו בְּמַרְבַדִּים וְעַל־פָּנָיו צְנוּת בְּמִסְוֶה וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הַתִּירוּהוּ וְהַנִּיחוּהוּ לָלֶכֶת׃

Entonces el que auia ſido muerto, ſalio, atadas las manos y los pies con vendas : y ſu roſtro eſtaua embuelto en vn ſudario. Dizeles Ieſus, Deſataldo, y dexaldo yr.

ια'.

39. Λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.

Ieſus dit, Louez la pierre. Mais Marthe la ſœur de celui qui eſtoit mort, lui dit, Seigneur il put deſia, car il eſt de quatre iours.

40. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ieſus lui dit, Ne t'ai-ie pas dit que ſi tu crois, tu verras la gloire de Dieu?

41. Ἦραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

Ils leuerent donc la pierre de deſſus le lieu où giſoit lé mort. Adonc Ieſus eſleuant ſes yeux en haut, dit, Pere, ie te ren graces que tu m'as exaucé.

42. Ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Or ſauoy'-ie bien que tu m'exauces touſiours : mais ie l'ai dit à cauſe des troupes qui ſont à l'entour, afin qu'ils croyent que tu m'as enuoyé.

43. Καὶ ταῦτα εἰπών, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

Et ayant dit ces choſes, il cria à haute voix, Lazare, vien-t'en dehors.

44 Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

Adonc ſortit le mort, ayant les mains & les pieds liés de bandes : & ſa face eſtoit enueloppee d'vn couurechef. Ieſus leur dit, Deſliez-le, & le laiſſez aller.

CAP. XI.

39. Ait Ieſus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha ſoror eius qui mortuus fuerat, Domine iam fœtet, quatriduanus eſt enim.

Jeſus ſaid / Take ye away the ſtone. Martha the ſiſter of him that was dead / ſayde vnto him / Lord / he ſtinketh alreadie: for he hath bene dead foure dayes.

40. Dicit ei Ieſus, Nónne dixi tibi quoniam ſi credideris, videbis gloriam Dei?

Jeſus ſaide vnto her / Saide I not vnto thee / y if thou diddeſt beleeue / thou ſhouldeſt ſee the glorie of God?

41. Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem elevatis ſurſum oculis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audiſti me.

Then they tooke away the ſtone from the place where the dead wz layd. And Jeſus lift vp his eyes / and ſayde / Father / I thanke thee / becauſe thou haſt heard me.

42. Ego autem ſciebam quia ſemper me audis, ſed propter populum qui circumſtat, dixi, ut credãt quia tu me miſiſti.

I knowe that thou heareſt me alwayes / but becauſe of the people that ſtande by / I ſaid it / that they may beleeue / that thou haſt ſent me.

43. Hæc cùm dixiſſet, voce magna clamavit, Lazare, veni foràs.

As he had ſpoken theſe thinges / he cryed with a loude voice / Lazarus / come forth.

44. Et ſtatim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & facies illius ſudario erat ligata. Dixit ei Ieſus, Solvite eum, & ſinite abire.

Then he that was dead / came foorth / bound hand and foote with bands / and his face was bound with a napkin. Jeſus ſayd vnto them / Looſe him / and let him go.

Das XI. Capitel.

39. Jeſus ſprach: Hebt den Stein abe. Spricht zu jhm Martha / die ſchweſter des verſtorbenen: HERR / er ſtinckt ſchon / denn er iſt vier tage gelegen.

Jheſus ſagde / Tager ſtenen aff. Martha den dødis ſøſter / ſiger til hannem / HERRE / hand lucter nu ilde / thi hand haffuer ligget fire dage.

40. Jeſus ſpricht zu jhr: Hab ich dir nicht geſagt / ſo du glauben würdeſt / du ſolteſt die Herrligkeit Gottes ſehen.

Jheſus ſiger til hende / haffuer ieg icke ſagd dig / Der ſom du tror / da ſkulde du ſee Gudz Herlighed.

41. Da huben ſie den ſtein abe / da der Verſtorbene lag. Jeſus aber hub ſeine augen empor / vnd ſprach: Vater / ich dancke dir / daß du mich erhöret haſt.

Da løffte de ſtenen aff / ſom den Døde laa. Men Jheſus opløffte ſine øyen / oc ſagde / Fader / ieg tacker dig / at du haffuer bønhørt mig.

42. Doch ich weiß / daß du mich allezeit höreſt / ſondern vmb des Volcks willen / das vmbher ſtehet / ſage ichs daß ſie glauben / du habeſt mich geſandt.

Dog veed ieg / ot du hører mig altid / Men for Folckens ſkyld / ſom her ſtaar omkring / ſiger ieg det / at de ſkulle tro / at du vdſende mig.

43. Da er das geſaget hatte / rieff er mit lauter ſtimme: Lazarus komm herauß.

Der hand der haffde ſagd / robte hand met høy røſt / Lazare / kom hid vd.

44. Vnd der Verſtorbene kam herauß / gebunden mit Grabtüchern an füſſen vnd händen / vnnd ſein Angeſicht verhüllet mit einem Schweißtuch. Jeſus ſpricht zu jhnen: Löſet jn auff / vnd laſſet jhn gehen.

Oc den Døde kom vd / bunden met Jordeklæder om føder oc hender / oc hans Anſict vaar ſkiult met en Suede dug. Jheſus ſiger til dem / Løſer hannem / oc lader hannem gaa.

Kapitola XI.

39. Ržekl Gežijſs: Odložte kámen. Ržekla gemu Martha / Seſtra toho kterýž byl vmřel: PANE / Giž ſmrdij / nebo čtyři dni w hrobě geſt.

Potym rzekł Jezus / Odeymicie kámień / A Marthá mu powiedziała śioſtrá onego ktory był vmarł / Pánie iużći cuchnie / bo mu iuż wyßly cztery dni.

40. Ržekl gij Gežijſs: Wſſak gſem řekl tobě / že budeſſli wěřiti / vzřijſs ſláwu Božij.

Powiedział iey Jezus / Za zemći nie powiedział / ieſli vwierzyß / oglądaß chwałe Bożą?

41. Tehdy odložili Kámen odtud / kdež byl vmrlý pochowán. A Gežijſs pozdwihl wzhůru očij y řekl: Otče / děkugi tobě / že gſy mne ſlyſſal.

Odięli tedy kámień z támtąd gdźie on vmárły był położen / y podniozßy Jezus oczu ſwych wzgorę / rzekł / Oycze dziękuię tobie żeś mię wyſłuchał.

42. Já zagiſté wijm / že ty mne wždyckny ſlyſſijſs / ale pro Lid kterýž okolo ſtogij / řekl gſem / aby vwěřili / že gſy ty mne poſlal.

A iaciem wiedział że ty mnie záwżdy wyſłuchawaß / leczciem tho rzekł dla ludu około ſtoiącego / áby wierzyli iżeś ty mnie poſłał.

43. To když powěděl zawolal hlaſem welikým: Lazaře pod wen.

To tedy rzekßy záwołał głoſem wielkim / Lázárzu wynidź ſam.

44. A hned wyſſel / kterýž byl vmřel / mage ſwázané Ruce y Nohy ſſátky obyčegnými / a twář geho rauchau byla přikryta. Ržekl gim Gežijſs: Rozwěžtež gey / a nechte ať odegde.

A ták on ktory był vmárł wyßedł / máiąc ręce y nogi związane chuſtkámi / á twarz iego byłá chuſtą záwiniona / y rzekł im Jezus / Rozwiążcie go niechay idźie.

יא

45 וְסַגִּיאֵא מֶן יְהוּדָיֵא דְּאֶתוֹ לְוָת מַרְיַם כַּד חֲזוֹ מֶדֶם דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ הֵימֵנוּ בֵּהּ׃

Per il che molti de Giudei che erano venuti à Maria, & haueuan vedute le cose che IESV *haueua fatte, credettero in lui.*

46 וְאֲנָשִׁין מֶנְּהוֹן אֲזֶלוּ לְוָת פְּרִישֵׁא וֶאמַרוּ לְהוֹן כֻּל מֶדֶם דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ׃

Ma alcuni di loro sen'andorono à i Farisei, e disser loro le cose che IESV *haueua fatte.*

47 וֶאתְכַּנַּשׁוּ רַבַּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא וָאמְרִין הָוַו מָנָא נֶעְבֵּד דְּהָנָא גַּבְרָא אָתְוָתָא סַגִּיאָתָא עָבֵד׃

Onde i principali Sacerdoti e i Farisei raunorono il Consiglio, e diceuano, che facciamo noi? perche quest huomo fa molti miracoli.

48 וֶאן שָׁבְקִינַן לֵהּ הָכַנָּא כֻּלְּהוֹן אֲנָשָׁא מְהַיְמְנִין בֵּהּ וְאָתֵין רְהוֹמָיֵא שָׁקְלִין אַתְרַן וְעַמַּן׃

Se noi lo lasciamo cosi, tutti crederanno in lui: e verranno i Romani, e ruinaranno il nostro luogo e la nostra natione.

49 חַד דֵּין מֶנְּהוֹן דַּשְׁמֵהּ קַיָּפָא רַב כָּהֲנֵא הֲוָא דְּהָי שַׁנְתָּא וֶאמַר לְהוֹן לָא יָדְעִין אַנְתּוֹן מֶדֶם׃

Allora vno di essi chiamato Caifa. che era Pontefice di quell'anno, disse loro, Voi non sapete niente.

50 וְלָא מֶתְחַשְּׁבִין אַנְתּוֹן דְּפָקְחָא לַן דְּחַד גַּבְרָא נְמוּת חֲלָף עַמָּא וְלָא כֻּלֵּהּ עַמָּא נֵאבַד׃

Ne considerate che ci è espediente che vn huomo muoia per il popolo, e non che tutta la natione perisca.

51 הָדָא דֵּין מֶן צֶבְיוּת נַפְשֵׁהּ לָא אֶמַר אֶלָּא מֶטוּל דְּרַב כָּהֲנֵא הֲוָא דְּהָי שַׁנְתָּא אֶתְנַבִּי דַּעְתִיד הֲוָא יֵשׁוּעַ דְּנְמוּת חֲלָף עַמָּא׃

Questo non disse gia da se stesso: ma essendo egli sommo Sacerdote di quell'anno, profetizò che IESV *doueua morir per la natione.*

י א

45 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים הַבָּאִים אֶל־מָרְתָא בִּרְאוֹתָם כַּמָּה עָשָׂה יֵשׁוּעַ הֶאֱמִינוּ בוֹ׃

Entonces muchos de los Iudios que auian venido à Maria, y auian visto loque auia hecho Ieſus, creyeron enel.

46 וַאֲנָשִׁים מֵהֵמָּה הָלְכוּ אֶל־הַפְּרוּשִׁים וַיְסַפְּרוּ לָהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ׃

Mas vnos deellos fueron à los Phariſeos, y dixeronles loque Ieſus auia hecho.

47 וַיַּקְהִלוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַמְּפָרְשִׁים אֶת־הָעֵדָה וַיֹּאמְרוּ מַה־נַּעֲשֶׂה כִּי הָאָדָם הַזֶּה אוֹתוֹת רַבּוֹת עֹשֶׂה׃

Y los Pontifices y los Phariſeos juntaron concilio: y dezian, Que hazemos? que eſte hombre haze muchas ſennales.

48 וְאִם נַנִּיחֶנּוּ כָּכָה כֻּלָּם יַאֲמִינוּ בוֹ וְיָבוֹאוּ הָרוֹמִים וְיִקְחוּ אֶת־מְקוֹמֵנוּ וְגַם אֶת־עַמֵּנוּ׃

Si lo dexamos anſi, todos creeran en el: y vendran los Romanos, y quitaran y nueſtro lugar y la nacion.

49 וְאֶחָד מֵהֶם וּשְׁמוֹ קַיָּפָא וְכֹהֵן הַגָּדוֹל הוּא בַּשָּׁנָה הַהִיא אָמַר לָהֶם אַתֶּם אֵינְכֶם יוֹדְעִים מְאוּמָה׃

Entonces Caiphas, vno deellos, ſummo Pontifice de aquel anno, les dixo, Voſotros no ſabeys nada:

50 וְאֵינְכֶם מִתְחַשְּׁבִים כִּי מוֹעִיל לָנוּ לָמוּת אָדָם אֶחָד עַל־הָעָם מֵאֲבֹד כָּל־הָעָם׃

Ni penſays que nos conuiene que vn hombre muera por el pueblo, y no que toda la nacion ſe pierda.

51 וְזֹאת לֹא אָמַר מִנַּפְשׁוֹ כִּי אִם בִּהְיוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה הַהִיא עַל־כֵּן נִבָּא כִּי יֵשׁוּעַ הָיָה עָתִיד לָמוּת עַל־הָעָם׃

Mas eſto no lo dixo deſimiſmo: ſi no que como era el ſummo Pontifice de aquel anno, prophetizó, que Ieſus auia de morir por la nacion:

ια΄.

45. Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Parquoi pluſieurs des Iuifs qui eſtoyent venus vers Marie, & auoyent veu les choſes que Ieſus auoit faites, creurent en lui.

46. Τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς.

Mais quelques vns d'entr'eux s'en allerent aux Phariſiens, & leur dirent les choſes que Ieſus auoit faites.

47. Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ.

Adonc les principaux Sacrificateurs & les Phariſiés aſſemblerent le conſeil, & diſoyent, Que faiſons-nous? car ceſt homme ici fait beaucoup de ſignes.

48. Ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

Si nous le laiſſons ainſi, chacun croira en lui: & les Romains viendront, qui nous extermineront, & le lieu & la nation.

49. Εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν.

Alors vn certain d'entr'eux appelé Caiphé, qui eſtoit le Souuerain Sacrificateur de ceſte annee-la, leur dit, Vous n'y entendez rien:

50. Οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

Et ne conſiderez phint qu'il nous eſt expedient qu'vn hõme meure pour le peuple, & non point que toute la nation periſſe.

51 Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

Or cela ne dit il point de par ſoi-meſme, mais lui eſtant Souuerain Sacrificateur de ceſte annee-la, prophetiza que Ieſus deuoit mourir pour la nation:

CAP. XI.

45. Multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & Martham, & viderant quæ feciſſet Ieſus, crediderunt in eum.

Then many of the Jewes / which came to Marie / and had ſeene the things / which Jeſus did / beleeued in him.

46. Quidam autem ex ipſis abierunt ad Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus.

But ſome oe them went their way to the Phariſes / and tolde them what things Jeſus had done.

47. Collegerunt ergo Pontifices & Phariſæi concilium & dicebant, Quid facimus? quia hic homo multa ſigna facit.

Then gathered the hie Prieſtes / and the Phariſes a counſell / and ſaid / What ſhall we do? For this man doeth many miracles.

48. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent noſtrum locum & gentem.

If we let him thus alone / all men will beleeue in him / and the Romanes will come and take away both our place / and the nation.

49. Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, cùm eſſet Pōtifex anni illius, dixit eis, Vos neſcitis quicquam.

Then one of them named Caiaphas / which was the hie Prieſt that ſame yere / ſaid vnto them / Ye perceiue nothing at all.

50. Nec cogitatis quia expedit nobis ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.

Nor yet do you conſider that it is expedient for vs / that one man die for the people / and that the whole nation periſh not.

51. Hoc autem à ſemetipſo non dixit: ſed cùm eſſet pontifex anni illius, prophetavit quod Ieſus moriturus erat pro gente.

This ſpake he not of him ſelfe / but being hie Prieſt that ſame yeere / he prophecied that Jeſus ſhould die for the nation:

Das XI. Capitel.

45. Vil nun der Juden / die zu Maria kommen waren / vnd ſahen was Jeſus thet / glaubten an jhn.

Mange aff Jøderne / ſom vaare komne til Maria / oc ſaae huad Jheſus giorde / trode paa hannem.

46. Etliche aber von jhnen giengen hin zu den Phariſeern / vnd ſagten jhnen / was Jeſus gethan hatte.

Men nogle aff dem / ginge bort til Phariſeerne / oc ſagde dem / huad Jheſus haffde giort.

47. Da verſammleten die Hohenprieſter vnd die Phariſeer einen Rath vnd ſprachen? was thun wir? diſer Menſche thut vil Zeichen.

Da forſamlede de ypperſte Preſter oc Phariſeerne it Raad / oc ſagde / Huad gøre wi? Dette Menniſke gør mange Tegen.

48. Laſſen wir jhn alſo / ſo werden ſie alle an jhn glauben. So kommen denn die Römer / vnd nemen vns Land vnd Leute.

Forlade wi hannem ſaa / da tro de alle paa hannem Saa komme da de Romere / oc tage fra oſſ Land oc Folck.

49. Einer aber vnter jhnen / Caiphas / der deſſelbigen jahrs Hoherprieſter war / ſprach zu jhnen: Jhr wiſſet nichts.

Men en iblant dem / Caiphas / ſom vaar det ſamme aar den ypperſte Preſt / ſagde til dem / J vide inted.

50. Bedencket auch nichts. Es iſt vns beſſer / ein Menſch ſterbe für das Volck / denn daß das gantze Volck verderbe.

Betencke oc inted. Det er oſſ bedre / at it Menniſke døer for Folcket / end at alt Folcket forderffuis.

51. Solches aber redet er nicht von ſich ſelbs / ſondern dieweil er deſſelbigen Jars Hoherprieſter war / weiſſaget er. Denn Jeſus ſolte ſterben für das Volck.

Saadant talede hand icke aff ſig ſelff / men effterdi hand vaar det ſamme aar ypperſte Preſt / da ſpaade hand / Thi Jheſus ſkulde dø for Folcket.

Kapitola XI.

45. Tehdy mnozý z Židuow kteřijž byli přiſſli k Marygi a Martě / a widěwſſe co geſt včinil / vwěřili w něho.

A przetoż wiele Zidow ktorzy byli przyſzli do Márycy / á pátrzy i ná to co vczynil Jezus / vwierzili weń.

46. Někteřij pak z nich odeſſli k Zákonijkuom / a powěděli gim / co geſt včinil Gežiſs.

Niektorzy też z nich ſzli do Fáryzeuſzow / y powiedzieli im co vczynil Jezus.

47. Tehdy ſeſſli ſe Biſkupowě / a Zákonijcy w Radu / a prawili / Co činijme? že tento Člowěk diwy mnohé činij.

Tedy zebráli ſie Kápláni nawyżſzy y Fáryzeuſzowie w rade / y mowili / Coż czynic bedziemy? Abowiem ten człowiek wiele cudow czyni.

48. Necháme li ho tak / wſſyckni vwěřij w něho: Y přigdau Řijmané / a odegmau mijſto naſſe y Lid.

Jeſliż go ták zániechamy / wſzyſcy weń vwierzą / y przyydąc Rzymiánie á pobiorą / ták mieyſce náſze iáko y narod.

49. Geden pak z nich gměnem Kayffáš / když byl Biſkupem toho Létha / řekl gim: Wy newijte ničehéhož.

Ale ieden z nich Káiáfaſz co był ná on rok nawyżſzym Kápłanem / rzekł im / Wy nic nie wiecie.

50. Aniž na to myſlijte / že vžitečné gě nám / aby geden Člowěk vmřel za Lid / než by weſſkeren Lid zahynul.

Ani myſlicie co nam ieſt pożytecżno / żeby ieden człowiek vmárł zá lud / á żeby wſzytek narod nie zginął.

51. Ale toho neřekl ſám od ſebe / ale že byl Biſkupem Létha toho prorokowal / že Gežiſs měl vmřijti za lid.

Y nie mowiłci tego ſam z ſiebie / ále gdyż był Kápłanem nawyżſzym roku onego / prorokowal że to miało być / iż Jezus miał vmrzeć za on narod.

יא

52 וְלָא בַּלְחוּד חֲלָף עַמָּא
אֶלָּא דָאַף בְּנַיָּא דַאלָהָא
דַּמְבַדְּרִין יְכַנֵּשׁ לַחְדָא׃

E non ſol per queſta natione, ma etiandio accioche raccoglieſſe in vno i figliuoli di Dio, che erano diſperſi.

53 וּמֶן הַו יַוְמָא אֶתְחַשַּׁבוּ
הֲוַו דְּנֶקְטְלוּנָיְהי׃

Da quel giorno dunque ſi conſigliorono inſieme d,ammazzarlo.

54 הַו דֵּין יֵשׁוּע לָא מְהַלֵּךְ
הֲוָא גַּלְיָאיִת בֵּית יְהוּדָיֵא
אֶלָּא אֱזַל לֵה מֶן תַּמָּן
לַאתְרָא דְּקַרִיב לְחוּרְבָּא
לְכַרְכָּא דְּמֶתְקְרֵא אֶפְרֵים
וְתַמָּן מֶתְהַפַּךְ הֲוָא עַם
תַּלְמִידַוְהי׃

Per il che IESV non conuerſaua piu publicamente tra i Giudei: ma di li ſen'andò ne la contrada preſto al diſerto, in vna citta chiamata Efraim: e quiui conuerſaua co i ſuoi diſcepoli:

55 קַרִיב הֲוָא דֵּין פֶּצְחָא
דִיהוּדָיֵא וַסְלֶקוּ סַגִּיאֵא
מֶן קוּרְיָא לְאוּרִשְׁלֶם קְדָם
עַדְעִדָא דְּנַדְכּוּן נַפְשְׁהוּן׃

Hor la Paſqua de Giudei era vicina: e molti di quel paeſe ſaltrono in Ieruſalem auanti la Paſqua, per purificarſi.

56 וּבָעֵין הֲוַו לֵה לְיֵשׁוּע
וָאָמְרִין הֲוַו חַד לְחַד ב
בְּהַיְכְּלָא מָנָא סָבְרִין א
אַנְתּוּן דְּלָא אָתֵא ל
לְעַדְעִדָא׃

Eſſi dunque cercauano IESV: e ſtando nel tempio, diceuano tra loro, Che vi pare paruich'egli non ſia per venire à la feſta?

57 רַבַּי כָּהֲנֵא דֵּין וַפְרִישֵׁא
פַּקֶּדוּ הֲוַו דְּאֶן אֱנָשׁ יָדַע
אַיְכַו יְבַדֵּק לְהוּן אַיְךְ ד
דְּנֵאחְדוּנָיְהי׃

E i principali Sacerdoti e i Fariſei haueuan data commeſſione, che ſe alcuno ſapeſſe doue egli ſi fuſſe, lo ſignificaſſe, accioche lo pigliaſſeno.

יא

52 וְלֹא עַל־הָעָם לְבַדּוֹ כִּי אִם
אֲשֶׁר אֶת־בְּנֵי אֱלֹהִים הַנְּפוֹצִים
יֶאֱסֹף לְאֶחָת׃

Y no ſolamente por aquella nacion, mas tambien paraque juntaſſe en vno los hijos de Dios que eſtauan detramados.

53 וּמִיּוֹם הַהוּא הִתְיָעֲצוּ לְהָרְגוֹ׃

Anſique deſde alque dia conſultauan juntos de matarlo.

54 וְיֵשׁוּעַ עוֹד לֹא הוֹפִיעַ לְהִלֵּךְ
בֵּין הַיְּהוּדִים כִּי אִם הָלַךְ מִשָּׁם
אֶל־מָקוֹם הַקָּרוֹב לַמִּדְבָּר אֶל־
עִיר הַנִּקְרָאָה אֶפְרַיִם וְשָׁם הִתְהַלֵּךְ
אֶת תַּלְמִידָיו׃

Demanera que Ieſus ya no andaua manifieſtamente entre los Iudios; mas fueſe de alli à la tierra que eſta junto àl deſierto, à vna ciudad que ſe llama Ephraim: y eſtauaſe all con ſus Diſcipulos.

55 וַיִּקְרַב פֶּסַח הַיְּהוּדִים וַיַּעֲלוּ
רַבִּים מִמְּקוֹמָם יְרוּשָׁלַיְמָה לִפְנֵי
הַפֶּסַח לְקַדֵּשׁ אֶת־נַפְשָׁם׃

Y la Paſcua de los Iudios eſtaua cerca: y muchos de la tierra ſubieron à Ieruſalem antes de la paſcua para purificarſe.

56 וַיְבַקְשׁוּ אֶת־יֵשׁוּעַ וַיֹּאמְרוּ
אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הַקָּמִים בַּהֵיכָל
מָה נִרְאָה לָכֶם כִּי אֵינֶנּוּ בָּא
אֶל־הֶחָג׃

Y buſcauan á Ieſus, y hablauan los vnos con los otros eſtando en el Templo, Que os parece? que no vendrá àl dia de la fieſta?

57 כִּי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַמְּפָרְשִׁים
נָתְנוּ מִצְוָה אֲשֶׁר אִם יֵדַע אִישׁ
אַיּוֹ הוּא יַגִּיד לִתְפּוֹשׂ אוֹתוֹ׃

Y los Pontifices y los Phariſeos auian dado mandamiento, Que ſi alguno ſupieſſe donde eſtuuieſſe, que lo manifeſtaſſe paraque lo prendieſſen.

ια'.

52. Καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν.

Et non pour la nation ſeulement, mais afin auſſi qu'il aſſemblaſt en vn les enfans de Dieu qui eſtoyent diſperſes.

53. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

Depuis ce iour-la donc ils conſulterent enſemble de le mettre à mort.

54. Ἰησοῦς οὖν οὐκ ἔτι παῤῥησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Par ainſi Ieſus ne cheminoit plus ouuertement entre les Iuifs, mais s'en alla de la en la contree qui eſt pres du deſert, en vne ville appelee Ephraim, & la conuerſoit auec ſes diſciples.

55. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.

Or le iour de la Paſque de Iuifs eſtoit prochain, & pluſieurs de ce quartier la monterent en Ieruſalem auant Paſque, afin qu'ils ſe purifiaſſent.

56. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;

Ils cerchoyent donc Ieſus, & diſoyent entr'eux eſtans au tẽple, Que vous ſemble? vous ſemble-il qu'il ne viendra point à la feſte?

57. Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὴν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

Or les principaux Sacrificateurs & les Phariſiens auoyent donné commandement, que ſi quelcun cognoiſſoit où il eſtoit, il le declaraſt, afin qu'ils l'empoignaſſent.

CAP. XI.

52. Et non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei qui erant diſperſi, congregaret in unum.

And not for the nation onely / but that hee ſhould gather together in one the children of God / which were ſcattered.

53. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.

Then from that day forth they conſulted together / to put him to death.

54. Ieſus ergo iam non in palàm ambulabat apud Iudæos, ſed abiit in regionem iuxta deſertum in civitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum diſcipulis ſuis.

Jeſus therefore walked no more openly among the Jewes / but went thence vnto a countrey nere to the wildernes / into a citie called Ephraim / and there continued with his diſciples.

55. Proximum autem erat Paſcha Iudæorum: & aſcenderunt multi Ieroſolymam de regione ante Paſcha ut ſanctificarent ſeipſos.

And the Jewes Paſſeouer was at hand / and many went out of the countrey vp to Jeruſalem before the Paſſeouer / to purifie them ſelues.

56. Quærebant ergo Ieſum: & colloquebantur adinvicem, in templo ſtãtes, Quid putatis, quia non venit ad diem feſtum?

Then ſought they for Jeſus / and ſpake among them ſelues / as they ſtoode in the Temple / what thinke ye / that he commeth not to the feaſt?

57. Dederant autem Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit ubi ſit indicet, ut apprehendant eum.

Now both the hie Prieſtes and the Phariſes had giuen a commandement / that if any man knewe where he were / he ſhoulde ſhew it / that they might take him.

Das XI. Capitel.

52. Vnd nicht für das Volck alleine / Sondern daß er die kinder Gottes / die zuſtreuet waren / zuſammen brechte.

Oc icke for Folcket alene / Men at hand ſkulde til hobe ſancke Gudz Børn / ſom vaare atſpridde.

53. Von dem tage an rathſchlugen ſie / wie ſie jhn tödten.

Fra den dag raadſloge de / huorledis de kunde dræbe hannem.

54. Jeſus aber wandelte nicht mehr frey vnter den Jüden / ſondern gieng von dannen / in eine gegend / nahe bey der Wüſten inn eine Stadt / genant Ephrem / vnd hatte ſein weſen daſelbs mit ſeinen Jüngern.

Da vandrede Jheſus icke mere obenbare iblant Jøderne / men gick der fra / til en Egn / hart hoſſ Ørcken / i en Stad / ſom kaldis Ephrem / oc haffde der ſit væſen met ſine Diſciple.

55. Es war aber nahe Oſtern der Jüden / vnd es giengen vil hinauff gen Jeruſalem / auß der gegend / vor den Oſtern / daß ſie ſich reinigeten.

Men det vaar nær Jødernis Paaſke / Oc der ginge mange op aff den Egn til Jeruſalem / faare Paaſke / at renſe ſig.

56. Da ſtunden ſie vnd fragten nach Jeſu / vnnd redten mit einander im Tempel: Was düncket euch / daß er nicht kompt auff das Feſt?

Da ſtode de / oc ſpurde effter Jheſum / oc talede met huer andre i Templen / Huad tyckis eder / at hand kommer icke til høytiden?

57. Es hatten aber die Hohenprieſter laſſen ein gebot außgehen / So iemand wiſte / wo er were / daß ers anzeiget / das ſie jhn griffen.

Men de ypperſte Preſter oc Phariſeerne haffde ladet vdgaa it Bud / At der ſom nogen viſte / huor hand vaar / da ſkulde hand giffue det til kende / at de kunde gribe hannem.

Kapitola XI.

52. A ne toliko za lid / ale aby ſyny Božij kteřijž byli rozptyleni / ſhromaždil w gedno.

A nie thilko zá on narod / ále żeby thez ſyny Boże roſproſzone zgromádził w iedno.

53. Protož od toho dne ſpolu ſe o to radili / aby gey zabili.

Y tákże od onego dniá rádzili ſię ſpołu áby go zámordowáli.

54. Gežijſs pak giž nechodil zgewně mezy Zidy / ale odſſel do Kraginy podlé pauſſtě / do Měſta kteréž ſlowe Effraym / a tu byl s Včedlnjky ſwými.

A dla tegoż Jezus iuż nie bywał iáwnie miedzy Zydy / ále z thámtad odſzedł do krainy ktora ieſt bliſko puſzczey / do miáſta ktore zową Efráim / y thámże mieſzkał z zwolenniki ſwemi.

55. Byla také blijzko Weliká noc Zidowſká. Vſſli mnozý do Geruzaléma z kraginy té před Welikau nocý / aby ſe poſwětili.

Y byłá bliſko Wielka noc Zydowſka / á wiele ich ſzło do Jeruzálem z oney krainy przed Wielką nocą áby ſię oczyśćili.

56. Tehdy hledali Gežijſſe / a rozmlauwali weſpolek w Chrámě ſtogijce: Co ſe wám zdá / že nepřiſſel ke dni ſlawnému tomuto?

Szukáli thedy Jezuſá / y mowili iedni do drugich ſtoiąc w Kośćiele / Co ſię wam zda / Izali nie przyidzie ná święto?

57. Biſkupowé zagiſté a Zákonijcy byli rozkázali / zwědělliby kdo kdeby byl / aby powěděl / gey aby yali.

A Kápłani nawyżſzy y Fáryzeuſzowie podáli byli roſkazánie / iż ieſliby ſię ktho dowiedział gdzieby był / żeby oznaymił iżby go poimano.

יב

1 יֵשׁוּעַ דֵּין קְדָם שְׁתָּא יוֹמִין דְּפִצְחָא אֶתָא לְבֵית־עַנְיָא אַיְכָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא לָעָזָר הָו דַּאקִים מֶן בֵּית מִיתֶא הָו יֵשׁוּעַ׃

Hor IESV ſei giorni auanti la Paſqua Venne in Betania, doue era Lazaro, ch'era ſtato morto, il quale egli haueua riſuſcitato da morte.

2 וַעֲבַדוּ לֵהּ תַּמָּן חֲשָׁמִיתָא וּמַרְתָּא מְשַׁמְשָׁא הֲוָת וְלָעָזַר חַד מֶן סְמִיכֵא הֲוָא דַּעְמֵהּ׃

E quiui li fecero Vna cena, e Marta ſeruiua: e Lazaro era Vn di quelli che ſedeuano à tauola con eſſolui.

3 מַרְיַם דֵּין שֶׁקְלַת שָׁטִיפְתָא דְּבֶסְמָא דְּנַרְדִּין רִישָׁיָא סַגִּי דְּמַיָא וּמְשַׁחַת רַגְלַוְהִי דְּיֵשׁוּעַ וְשַׁוְיַת בְּסַעְרָהּ רַגְלַוְהִי וְאֶתְמְלִי בַּיְתָא מֶן רֵיחֵהּ דְּבֶסְמָא׃

Allor Maria preſe Vna libra d'Vnguento di nardo fino di gran prezzo, & Vnſe i piedi di IESV, & aſciugogli co ſuoi capelli: e la caſa s'empiè de l'odor de l'Vnguento.

4 וֶאמַר יְהוּדָא סְכַרְיוּטָא חַד מֶן תַּלְמִידַוְהִי הָו דַּעֲתִיד הֲוָא דְּנֶשְׁלְמִיוּהִי׃

Allora Vn de ſuoi diſcepoli, cioè, Giuda Iſcariote figliuol di Simone, che doueua tradirlo, dice,

5 לְמָנָא לָא אֶזְדַּבַּן מֶשְׁחָא הָנָא בַּתְלָת מְאָא דִּינָרִין וְאֶתְיְהֶב לְמַסְכֵּנֵא׃

Perche non s'è Venduto queſto Vnguento trecento denari, e datoſi à i poueri?

6 הָדָא דֵּין אֶמַר לָא הֲוָא מֶטוּל דְּעַל מֶסְכֵּנֵא בְּטִיל הֲוָא לֵהּ אֶלָּא מֶטוּל דְּגַנָּבָא הֲוָא וְגָלוּסְקְמָא לְוָתֵהּ הֲוָא וּמֶדֶּם דְּנָפֵל הֲוָא בֵּהּ הָו טָעִין הֲוָא׃

Queſto diſſe egli, non gia perche ſi curaſſe de poueri: ma percioch'egli era ladro, & haueua la borſa, e portaua quel che Vi ſi metteua.

יב

1 וְיֵשׁוּעַ שֵׁשֶׁת יָמִים לִפְנֵי הַפֶּסַח בָּא אֶל־בֵּית־עַנְיָה אֲשֶׁר שָׁם הָיָה לוֹעָזָר הַמֵּת אֲשֶׁר הֱקִיצוֹ מִמֵּתִים׃

Ieſus pues ſeys dias antes de la paſcua vino à Bethania, donde Lazaro auia ſido muerto, àl qual Ieſus auia reſuſcitado (de los muertos.)

2 וַיַּעֲשׂוּ לוֹ מִשְׁתֶּה הָעֶרֶב וּמַרְתָּה מְשָׁרְתָה וְלוֹעָזָר הָיָה אֶחָד מִיּוֹשְׁבִים בַּמְּסִבָּה׃

Y hizieronle alli vna cena, y Martha ſeruia, y Lazaro era vno de losque eſtauan ſentados à la meſa juntamente conel.

3 וּמִרְיָם לָקְחָה מִשְׁקַל שֶׁמֶן נֵרְדְּ רֹאשׁ יְקַר מְאֹד וַתִּמְשַׁח אֶת־רַגְלֵי יֵשׁוּעַ וַתְּקַלְקֵל בִּשְׂעָרֶיהָ אֶת־רַגְלָיו וְכָל הַבַּיִת נִמְלָא מֵרֵיחַ הַבֹּשֶׂם׃

Entonces Maria tomo vna libra de vnguento de nardo liquido de mucho precio, y vngió los pies de Ieſus, y limpiò ſus pies con ſus cabellos : y la caſa ſe hinchiò del olor del vnguento.

4 וַיֹּאמֶר אֶחָד מִתַּלְמִידָיו יְהוּדָה בֶּן־שִׁמְעוֹן אִישׁ־כְּרִיּוֹת הֶעָתִיד לִמְסוֹר אוֹתוֹ׃

Y dixo vno de ſus Diſcipulos, Iudas de Simō Iſchariota, elque lo auia de entregar.

5 לָמָּה הַשֶּׁמֶן הַזֶּה לֹא נִמְכַּר בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת שְׁקָלִים כֶּסֶף וְנִתַּן לָאֶבְיוֹנִים׃

Porque no ſe ha vendido eſte vnguento por trezientos dineros. y ſe dió à los pobres?

6 וְזֹאת אָמַר לֹא כִּי עַל־הָאֶבְיוֹנִים יָשַׁח לוֹ כִּי־אִם כִּי גַנָּב הוּא וְהַכִּיס הָיָה לוֹ וְהַמֻּשְׁלָכִים בּוֹ סִבְלָם׃

Mas dixo eſtó, no por el cuydado que el tenia de los pobres, màs porque era ladron : y tenia la bolſa, y traya loque ſe echaua en ella.

ΚΕΦΑΛ. ιβʹ.

Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν λάζαρος, ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

Ieſus donc ſix iours deuant Paſque vint en Bethanie, où eſtoit Lazare qui auoit eſté mort, lequel il auoit reſſuſcité des morts.

2. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει. ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν συνανακειμένων αὐτῷ.

Et lui firent là vn ſouper, & Marthe ſeruoit à table, & Lazare eſtoit vn de ceux qui eſtoyent à table auec lui.

3. Ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.

Adonc Marie ayant prins vne liure d'oignement d'aſpic liquide de grand prix, en oignit les pieds de Ieſus, & les eſſuya de ſes cheueux : & la maiſon fut remplie de l'odeur de l'oignement.

4. Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι.

Lors Iudas Iſcariot fils de Simon, l'vn de ſes diſciples, celui à qui il deuoit aduenir de le trahir, dit.

5. Διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;

Pourquoi ceſt oignement n'a-il eſté vendu trois cens deniers, & donné aux poures?

6. Εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.

Or dit-il cela, non point qu'il lui chaluſt des poures : mais pourtant qu'il eſtoit larron, & auoit la bourſe, & portoit ce qu'on y mettoit.

CAP. XII.

IEſus ergo ante ſex dies Paſchæ vênit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quē ſuſcitavit Ieſus.

Then Jeſus ſix dayes before the Paſſeouer/ came to Bethania/ where Lazarus was/ which was dead/ whome he had raiſed from the dead.

2. Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha miniſtrabat, Lazarus verò unus erat ex diſcumbentibus cum eo.

There they made him a ſupper/ and Martha ſerued: but Lazarus was one of them that ſate at the table with him.

3. Maria ergo accepit libram unguenti nardi piſtici, pretioſi, & unxit pedes Ieſu, & exterſit pedes eius capillis ſuis: & domus impleta eſt ex odore unguenti.

Then tooke Marie a pounde of ointment of ſpikenard very coſtly/ and anointed Jeſus feete/ and wiped his feete with her heare/ and the houſe was filled with the ſauour of the oyntment.

4. Dixit ergo unus ex diſcipulis eius Iudas Iſcariotes, qui erat eum traditurus.

Then ſayd one of his diſciples/ euen Judas Jſcariot Simons ſonne/ which ſhould betray him.

5. Quare hoc unguentum non veniit trecentis denariis, & datum eſt egenis?

Why was not this oyntment ſolde for three hundreth pence/ and giuen to the poore?

6. Dixit autem hoc, non quai de egenis pertinebat ad eum: ſed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

Nowe he ſayde this/ not that he cared for the poore/ but becauſe he was a tiefe/ and had the bagge/ an bare that which was giuen.

Das XII. Capitel.

Sechs tage vor Oſtern kam Jeſus gen Bethania/ da Lazarus war der verſtorbene/ welchen Jeſus aufferwecket hatte von den todten.

SEx dage faare Paaſke/ kom Jheſus til Bethaniam/ der ſom Lazarus vaar død/ huilcken Jheſus opueckte fra de døde.

2. Daſelbs machten ſie jhm ein Abendmal/ vnd Martha dienete/ Lazarus aber war der einer/ die mit jm zu tiſche ſaſſen.

Der giorde de hannem en Naduere/ oc Martha tiente/ Oc Lazarus vaar en aff dem ſom ſade til bords.

3. Da nam Maria ein pfund Salben/ von vngefelſchter köſtlicher Narden/ vnd ſalbete die füſſe Jeſu/ vnnd trucknet mit jhrem haare ſeine füſſe/ das Hauß aber ward vol vom geruch der Salben.

Da tog Maria it pund Salue/ aff vforfalſket koſtelig Nardus/ oc ſaluede Jheſu føder/ oc tiurde hans Føder met ſit haar/ oc Huſit bleff fult aff Saluens luct.

4. Da ſprach ſeiner Jünger einer/ Judas Simonis Son Jſchariothes/ der jhn hernach verrieth:

Da ſagde en aff hans Diſciple/ Judas Simonis ſøn Jſcharioths/ ſom hannem ſiden forraadde.

5. Warumb iſt diſe Salbe nicht verkaufft vmb dreyhundert groſchen/ vnd den armen gegeben?

Hui bleff denne Salue icke ſolt for try hundred Pendinge/ oc giffne Fattige?

6. Das ſaget er aber nicht/ daß er nach den Armen fraget/ ſondern er war ein Dieb/ vnd hatte den Beutel/ vnd trug was gegeben ward.

Det ſagde hand icke/ at hand actede Fattige/ men hand vaar en Tyff/ oc haffde Pungen/ oc bar huad der bleff giffuit.

Kapitola XII.

PŘed ſſeſti pak dny Welikonočnijmi/ přiſſel Gežijſs do Bethaný/ kdež byl Lazar vmřel/ gehož byl wzkřijſyl Gežijſs.

POtym Jezus dniá ſzoſtego przed Wielka noca przyſzedl do Bethániey/ kedy byl Lazarz vmárl/ ktorego on wzbudzil od vmárlych.

2. Tehdy připrawili gemu tu wečeři/ a Martha poſluhowala. Ale Lazar byl geden z těch kteřijž s nim ſeděli za Stolem.

Támże thedy ſpráwili mu wieczerza/ á Marta ſlużilá/ y byl thez Lazarz iednym z onych ktorzy z nim ſpolu śiedzieli.

3. Marya pak wzala Libru Maſti drahé z Nardowého Kořene/ y pomazala noh Gežijſſowých/ a wytřela wlaſy ſwými nohy geho/ Y naplněn geſt duom wůnij té Maſti.

Tedy Márya wziąwſzy funt oleyku Spikánárdowego bárzo drogiego/ nátárlá nogi Jezuſowe/ y vcierálá nogi iego wloſámi ſwoimi/ ták iż dom pelen byl wonnoſci máśći oney.

4. Tehdy řekl geden z Včedlnijkuow geho Gidáſs Yſſkaryotſký/ kterýž gey měl zraditi:

Y rzekl niektory z zwolenników iego/ Judaſz Symonow ſyn Jſkáryoth ktory go mial zdrádzic.

5. Proč tato Maſt nenij prodána za tři Sta Groſſuow/ a nenij dáno chudým?

Przecz że tego oleyku nie przedano zá trzy ſtá groſzy/ á nie dano vbogim?

6. To pak řekl/ ne aby měl péči o chudé/ ale že Zloděg byl a měſſec měl/ a ty wěcy které gim dáwány byly noſyl.

A toć mowil nie iżby mial pieczą o vbogich/ ále iż byl zlodziey/ y mieſzek mial/ á cokolwiek tám wlożono/ to noſil.

יב

7 אֲמַר דֵּין יֵשׁוּעַ שְׁבוּקִיהָ לְיַוְמָא דַּקְבוּרִי נַטְרְתָּהּ׃

IESV dunque diſſe, Laſſala: ella lha ſeruato per il giorno de la mia ſepoltura.

8 בְּכֻל זְבַן גֵּיר מֶסְכֵּנֵא אִית לְכוּן עַמְּכוּן לִי דֵּין לָא בְּכֻל זְבַן אִית לְכוּן׃

Imperoche de poueri hauerete ſempre con eſſouoi: ma me non hauerete gia ſempre.

9 וַשְׁמַעוּ כְּנֶשָׁא סַגִּיָּאָא מֶן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן הוּ יֵשׁוּעַ וֵאתַו לָא מֶטוּל יֵשׁוּעַ בַּלְחוּד אֶלָּא אַף דְּנֶחְזוּן לְלָעָזַר הָו דַּאקִים מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Hor vna gran moltitudine de Giudei haueua inteſo ch'egli era là: e vennerui, non tanto per IESV, ma per vedere ancor Lazaro, ilquale egli haueua riſuſcitato da morte.

10 וְאֶתְרְעִיו רַבַּי כָּהֲנָא דְּאַף לְלָעָזַר נֶקְטְלוּנָיְהִי׃

Onde i principali Sacerdoti conſultauano di far morire ancor Lazaro.

11 מֶטוּל דְּסַגִּיָּאֵא מֶן יְהוּדָיֵא מֶטוּלָתֵהּ אָזְלִין הֲוַו וּמְהַיְמְנִין בְּיֵשׁוּעַ׃

Percioche molti de Giudei per cagion di lui ſi partiuano, e credeuano in IESV.

12 וַלְיַוְמָא אַחְרִנָא כְּנֶשָׁא סַגִּיָּאָא אֵינָא דְּאֶתָא הֲוָא לְעַדְעִדָּא כַּד שְׁמַעוּ ד דְּיֵשׁוּעַ אָתֵא לְאוּרִשְׁלֶם׃

Il giorno ſeguente vna gran turba, che era venuta à la feſta, hauendo vdito che IESV veniua in Ieruſalem.

13 שְׁקַלוּ סֻוְכֵּא דְּדֶקְלֵא וּנְפַקוּ לְאוּרְעֵהּ וְקָעֵין הֲוַו וָאמְרִין אוּשַׁעְנָא בְּרִיךְ הָו דְּאָתֵא בְּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא מַלְכָּא דִּיסְרָיֵל׃

Preſero de rami de le palme, e andorongli incontro, e gridauano, Hoſanna: Benedetto ſia il Re d'Iſrael, che viene nel nome del Signore.

יב

7 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ הַנִּיחָה לָּהּ אֶל־יוֹם קְבוּרָתִי נָצְרָה זֹאת׃

Entonces Ieſus dixo, Dexala: para el dia de mi ſepultura ha guardado eſtó.

8 הָאֶבְיוֹנִים תָּמִיד הָיוּ לָכֶם עִמָּכֶם וַאֲנִי לֹא אֶהְיֶה עִמָּכֶם תָּמִיד׃

Porque á los pobres ſiempre los tendreys con voſotros, mas à mi no ſiempre me tendreys.

9 וַיֵּדַע עַם רָב מִן הַיְּהוּדִים כִּי שָׁם הוּא וַיָּבֹאוּ לֹא בַּעֲבוּר יֵשׁוּעַ לְבַד כִּי־אִם אֲשֶׁר גַּם יִרְאוּ אֶת־לוֹעֶזֶר אֲשֶׁר הֱקִיצוֹ מִמֵּתִים׃

Entonces mucha companna de los Iudios entendió, que el eſtaua alli: y vinieron no ſolamente por cauſa de Ieſus, mas tambien por ver á Lazaro àl qual auia reſuſcitado de los muertos.

10 וַיִּוָּעֲצוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לַהֲרֹג גַּם אֶת־לוֹעֶזֶר׃

Conſultaron anſimiſmo los principes de los Sacerdotes, de matar tambien á Lazaro.

11 כִּי־רַבִּים מִיְּהוּדִים בַּעֲבוּרוֹ הָלְכוּ וְהֶאֱמִינוּ בְּיֵשׁוּעַ׃

Porque muchos de los Iudios yuan y creyan en Ieſus por cauſa deel.

12 וּבְיוֹם מָחָר עַם רָב הַבָּא אֶל־הֶחָג בְּשָׁמְעָם כִּי בָא יֵשׁוּעַ יְרוּשָׁלַיְמָה׃

El ſiguiente dia mucha companna que auia venido àl dia de la Fieſta, como oyeron que Ieſus venia á Ieruſalem.

13 וַיִּקְחוּ אֶת־עַנְפֵי־תְמָרִים וַיֵּצְאוּ לִקְרָאתוֹ וַיִּזְעֲקוּ הוֹשַׁע נָא בָּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃

Tomaron ramos de palmas, y salieronlo á recebir, y clamauan, Hoſanna, Bendito el que viene en el Nombre del Sennor, el Rey de Iſrael.

ιβ'.

7. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό.

Ieſus donc dit, Laiſſe-la: elle l'a gardé pour le iour de l'appareil de ma ſepulture.

8. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

Car vous aurez touſiours les poures auec vous: mais vous ne m'aurez point touſiours.

9. Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι· καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

Adonc grandes troupes des Iuifs cognurent qu'il eſtoit là: & y vindrent, non pour Ieſus ſeulement, mais auſſi afin qu'ils viſſent Lazare, lequel il auoit reſſuſcité des morts.

10. Ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν λάζαρον ἀποκτείνωσιν.

Dont les principaux Sacrificateurs conſulterent de mettre auſſi à mort Lazare.

11. Ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν ἰησοῦν.

Car pluſieurs de Iuifs ſe departoyent a cauſe d'icelui, & croyoyent en Ieſus.

12. Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

Le lendemain vne grande troupe qui eſtoit venue à la feſte, ayant oui dire que Ieſus venoit en Ieruſalem.

13. Ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, ὡσαννὰ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ.

Prindrent des rameaux de palmes, & ſortirent au deuant de lui, & crioyét, Hoſanna: Benit ſoit le roy d'Iſrael qui vient au nom du Seigneur.

CAP. XII.

7. Dixit ergo Ieſus, Sine illam, ut in diem ſepulturæ meæ ſervet illud.

Then ſayd Jeſus / let her alone / agaynſt the day of my burying ſhe kept it.

8. Pauperes enim ſemper habetis vobiſcũ: me autem non ſemper habebitis.

For the poore alwayes ye haue with you/but me ye ſhall not haue alwayes.

9 Cognovit ergo turba multa ex Iudæis quia illic eſt: & venerunt, non propter Ieſum tantùm, ſed ut Lazarum viderent, quem ſuſcitavit à mortuis.

Then much people of the Jewes knewe that he was there: and they came / not for Jeſus ſake onely / but that they might ſee Lazarus alſo / whome he had rayſed from the dead.

10. Cogitaverunt autem principes ſacerdotum ut & Lazarum interficerent.

The hie Prieſts therefore conſulted / that they might put Lazarus to death alſo.

11. Quia multi propter illum abibant ex Iudęis, & credebant in Ieſum.

Becauſe that for his ſake many of ỹ Jewes went away / and beleeued in Jeſus.

12. In craſtinum autem turba multa quæ venerat ad diem feſtum cùm audiſſent quia venit Ieſus Ieroſolymam.

On the morow a great multitude that were come to the feaſt / when they heard that Jeſus ſhould come to Jeruſalem.

13. Acceperunt ramos palmarum, & proceſſerunt obviam ei, & clamabant, Hoſan-na, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Iſraël.

Tooke branches of palme trees / and went forth to meete him / and cried / Hoſanna / Bleſſed is the King of Iſrael that commeth in the Name of the Lord.

Das XII. Capitel.

7. **Da ſprach Jeſus: Laß ſie mit friden / ſolches hat ſie behalten / zum tage meiner Begrebniß.**

Da ſagde Jheſus / Lader hende met fred / ſaadant haffuer hun foruaret / til min Begraffuelſis dag.

8. **Denn Armen habt jhr allezeit bey euch / mich aber habt jr nicht allezeit.**

Thi i haffue altid Fattige hoſſ eder / Men mig haffue i icke altid.

9. **Da erfuhr vil Volcks der Jůden / daß er daſelbſt war / vnd kamen / nicht vmb Jeſus willen allein / ſondern daß ſie auch Lazarum ſehen / welchen er von den todten erwecket hatte.**

Da for merckte meget aff det Jødiſke Folck / at hand vaar der / oc de komme / icke aleniſte for Jheſu ſkyldmen at de vilde ocſaa ſee Lazarum / huilcken hand haffde opueckt fra de Døde.

10. **Aber die Hohenprieſter trachten darnach / daß ſie auch Lazarum tödten.**

Men de ypperſte Preſter haffde i ſinde / at ſla Lazarum ihiel.

11. **Denn vmb ſeinet willen giengen vil Jůden hin / vnd glaubten an Jeſum.**

Thi at for hans ſkyld ginge mange Jøder bort / oc trode paa Jheſum.

12. **Des andern tages / vil Volcks / das auffs Feſt kommen war / da es hőret / daß Jeſus kompt gen Jeruſalem.**

Den anden dag / der det megle Folck ſom vaar kommet til Høytiden / hørde / at Jheſus kommer til Jeruſalem.

13. **Namen ſie Palmenzweige / vnd giengen hinauß jhm entgegen / vnnd ſchryen: Hoſianna / Gelobet ſey / der da kombt in dem Namen des HERREN / ein Kőnig von Jſrael.**

Toge de Palme grene / oc ginge vd mod hannem / oc robte / Hoſianna / Loffuit vere den / ſom kommer i HERRENS Naffn / en Konge aff Jſrael.

Kapitola XII.

7. Tehdy řekl Gežijš: Nechgij / k dni pochowánij mého / zachowala to.

A przetoż rzekł Jezus / Zániechay iey / ná dzieńci po grzebu mego záchowáłá to.

8. Chudé zagiſté wždycky mate s ſebau / ale mne ne wždy mijti budete.

Abowiem vbogie záwzdy zſoba miec bedziecie / lecz mnie nie zawzdy bedziecie mieli.

9. Mnohý pak Záſtup z Židuow když o něm zwěděli / že by tu byl / y přiſſli tam ne pro Gežijſſe toliko / ale aby také Lazara widěli / kteréhož byl wzkřijſyl z mrtwých.

Dowiedziáło ſie tedy wielkie zgromádzenie Zydow iz tám był / przyſzli nie tylko dla Jezuſá / ále zeby tez byli vyzreli Lázárzá ktorego wzbudził od vmárłych.

10. Radili ſe pak Knijžata / Kněžſká aby y Lazara zabili.

Y rádzily ſie Xiązetá kápłáńſkie ze by y Lázárza zábili.

11. Neb mnozý z Židuow odcházeli pro něho / a vwěřili w Gežijſſe.

Bo wiele ich z Zydow dla niego odſtáli / y wierzyli w Jezuſá.

12. Potom nazaytřij mnohý záſtup kterýž byl přiſſel k dni Swátečnijmu / když vſlyſſeli že Gežijš gde do Geruzaléma.

Názáiutrz zgromádzenie wielkie kthore ſie było zeſzło ná świeto / gdy vſłyſzeli że Jezus ſzedł do Jeruzálem.

13. Nabrali ratoleſtij Palmowých / a wyſſli w ceſtu proti němu wolagijce: Spas nás / Požehnaný genž ſe beře we Gméně PAně / Král Jzrahelſký.

Nábráli rozdzek Pálmowych / y wyſzli w drogę przeciw iemu / á wołáli / Hoſánná / Błogoſłáwiony kthory przyſzedł w imie Páńſkie Krol on Jzráelſki.

יב

14 אַשְׁכַּח דֵּין יֵשׁוּעַ ח
חֲמָרָא וִיתֵב עֲלַוְהִי א
אֵיכַנָּא דַּכְתִיב׃

Et hauendo Iesv *trouato vn aſinello, ſi meſſe à ſeder ſopra eſſo, ſi come è ſcritto.*

15 לָא תִּדְחֲלִין בְּרַת צֶהְיוֹן הָא מַלְכֵּכִי אָתֵא לֵכִי וַרְכִיב עַל עִילָא בַּר אֶתָנָא׃

Non temere figliuola di Sion, ecco il tuo Re che viene, ſedendoſi ſopra il polledro d'vn aſina.

16 הָלֵין דֵּין לָא יַדַעוּ תַּלְמִידַוְהִי בְּהוֹ זַבְנָא אֶלָּא כַּד אֶשְׁתַּבַּח יֵשׁוּעַ
אֶתְדַּכַרוּ תַּלְמִידַוְהִי ד
דְּהָלֵין כְּתִיבָן עֲלַוְהִי וְהָלֵין עֲבַדוּ לֵה׃

Queſte coſe non inteſero i ſuoi diſcepoli da prima: ma quādo Iesvs *fu glorificato, allora ſi ricordorono che queſte coſe erano ſcritte di lui, e che eſſi glie l'haueuano fatte.*

17 וְסָהֵד הֲוָא כֶּנְשָׁא הָו דְּעַמֵּה הֲוָא דַּקְרָא לְלָעָזַר מֵן קַבְרָא וַאקִימֵה מֵן בֵּית מִיתֵא׃

E la turba, che era con lui, rendeua teſtimonianza ch'egli haueua chiamato Lazaro dal monumento, e riſuſcitato da morte.

18 וּמֶטוּל הָדָא נְפַקוּ לְקוּבְלֵה כֶּנְשָׁא סַגִּיָאֵא דַּשְׁמַעוּ דְּאָתָא הָדָא עֲבַד׃

E per queſto ancora gli andò incontro la moltitudine: percioche haueuano vdito ch'egli haueua fatto queſto miracolo,

19 פְּרִישֵׁא דֵּין אָמְרִין הֲוַו חַד לְחַד חָזֵין אַנְתּוּן דְּלָא מֵוּתְרִין אַנְתּוּן מֶדֵּם דְּהָא עָלְמָא כֻּלֵּה אָזַל לֵה בָּתְרֵה׃

Et i Fariſei diſſero tra lor medeſimi, Non vedete voi che voi non fate profitto alcuno: Ecco, il mondo gli è andato dietro.

20 אִית הֲווֹ דֵּין אַף מֵן עַמְמֵא אֲנָשָׁא דַּסְלֵקוּ ל
לְמֶסְגַּד בְּעַדְעָדָא׃

Ora vi erano alcuni Greci di quelli che erano ſaliti per adorare à la feſta.

יב

14 וַיִּמְצָא יֵשׁוּעַ אֶת־הָעַיִר וַיֵּשֶׁב עָלָיו כְּמוֹ נִכְתָּב׃

Y hallo Ieſus vn aſnillo, y ſentoſe ſobreel, como eſta eſcripto.

15 גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלַיִם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי וְרוֹכֵב עַל־חֲמוֹר וְעַל־עַיִר בֶּן־אֲתֹנוֹת׃

No temas, o Hija de Sion, heaqui tu Rey viene aſſentado ſobre vn pollino de vna aſna.

16 וְאֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֹא יָדְעוּ תַלְמִידָיו בָּרִאשׁוֹנָה אֲבָל אַחַר כִּי־נֶאְדַּר יֵשׁוּעַ אָז זָכְרוּ כִּי עָלָיו נִכְתְּבוּ אֲשֶׁר עָשׂוּ לוֹ הָאֵלֶּה׃

Mas eſtas coſas no las entendieron ſus Diſcipulos primero: empero quando Ieſus fue glorificado, entonces ſe acordaron que eſtas coſas eſtauan eſcriptas deel, y que le hizieron eſtas coſas.

17 וַיָּעַד הָעָם אֲשֶׁר הָיָה עִמּוֹ כַּאֲשֶׁר קָרָא אֶת־לוֹעֶזֶר מִן הַקֶּבֶר וַיְקִיצֵנוּ מִמֵּתִים׃

Y la companna que eſtaua con el, daua teſtimonio de quando llamó à Lazaro del ſepulchro, y lo reſuſcitò de los muertos.

18 וְעַל־כֵּן בָּא הָעָם לִקְרָאתוֹ כִּי שָׁמַע כִּי הוּא עָשָׂה אֶת־הָאוֹת הַזֶּה׃

Por loqual tambien auia venido la companna à recebirlo, porque auian oydo que el auia hecho eſta ſennal.

19 וְהַמְּפָרְשִׁים אָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ רְאוּ כִּי לֹא תוֹעִילוּ מְאוּמָה הִנֵּה הָעוֹלָם הָלַךְ אַחֲרָיו׃

Mas los Phariſeos dixeron entre ſi, Veys que nada aprouechays? heaqui que todo el mundo ſe vá tras deel.

20 וַיִּהְיוּ אֲנָשִׁים יְוָנִים מִן־הָעוֹלִים לְהִתְפַּלֵּל בֶּחָג׃

Y auia vnos Griegos de los que auian ſubido à adorar en el dia de la Fieſta;

ιβ'.

14. Εὑρὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτὸ, καθὼς ἐστι γεγραμμένον.

Et Ieſus ayant recouuré vn aſnon, s'aſsit deſſus, ſuiuant ce qui eſt eſcrit.

15. Μὴ φοβοῦ θύγατερ σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

Ne crain point fille de Sion, voici, ton roy vient aſsis ſur le poulain d'vne aſneſſe.

16. Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

Or ſes diſciples n'entendirent point ces choſes du premier coup: mais quand Ieſus fut glorifié, adonc ils eurent ſouuenance que ces choſes eſtoyent eſcrites de lui, & qu'ils auoyent fait ces choſes en ſon endroit.

17. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Et la troupe qui eſtoit auec lui, portoit teſmoignage qu'il auoit appelé Lazare du ſepulcre, & qu'il l'auoit reſſuſcité des morts.

18. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.

Pourtant auſsi alla le peuple au deuant de lui: car ils auoyent oui qu'il auoit fait ce miracle.

19. Οἱ οὖν φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτοὺς, θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

Dont les Phariſiens diſoyent entr'eux meſmes, Ne voyez-vous pas que vous ne profitez rien? voici, le monde va apres lui.

20. Ἦσαν δέ τινες ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ.

Or y auoit il quelques Grecs de ceux qui eſtoyent montés pour adorer à la feſte.

CAP. XII.

14. Et invenit Ieſus aſellum, & ſedit ſuper eum, ſicut ſcriptum eſt.

And Jeſus founde a yong aſſe/ and ſate thereon/ as it is written.

15. Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit ſedens ſuper pullum aſinæ.

Feare not/ daugther of Sion: behold/ thy King commeth ſitting on an aſſes colte.

16. Hæc non cognoverunt diſcipuli eius primùm, ſed quando glorificatus eſt Ieſus, tunc recordati ſunt quia hæc erant ſcripta de eo, & hæc fecerunt ei.

But his diſciples vnderſtoode not theſe thinges at the firſt: but when Jeſus was glorified then remembred they/ that theſe things were written of him/ and that they had done theſe things vnto him.

17. Teſtimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento, & ſuſcitavit eum à mortuis.

The people therefore that was with him/ bare witnes that he called Lazarus out of the graue/ and raiſed him frō the dead.

18. Propterea & obviam venit ei turba, quia audierunt eum feciſſe hoc ſignum

Therefore mette him the people alſo/ becauſe they heard that hee had done this miracle.

19. Phariſæi ergo dixerunt ad ſemetipſos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mundus totus poſt eum abiit.

And the Phariſes ſaid among themſelues/ Perceiue ye how ye preuaile nothing? Beholde/ the world goeth after him.

20. Erant autem quidam Gentiles ex his qui aſcenderãt ut adorarent in die feſto.

Now there were certaine Greekes among them that came vp to worſhip at the feaſt.

Das XII. Capitel.

14. Jeſus aber überkam ein Eſelin/ vnd reit darauff/ wie denn geſchrieben ſtehet:

Oc Jheſus fick en Aſeninde/ oc reed der paa/ ſom der ſtaar ſcreffuit.

15. Förchte dich nicht du Tochter Zion/ ſihe/ dein König kōmt/ reitend auff einem Eſelsfüllen.

Frøcte dig icke Zions Daatter/ See/ din Konge kommer ridendis paa en Aſens Føl.

16. Solchs aber verſtunden ſeine Jünger zuvor nicht/ ſondern da Jeſus verkleret ward/ da dachten ſie daran/ daß ſolches war von jhm geſchrieben/ vnd ſolches jhm gethan hatten.

Saadant forſtode hans Diſciple icke førſt/ men der Jheſus bleff forklaret/ da tenckte de der paa/ at ſaadant vaar ſcriffuit om hannem/ oc at de giorde hannem ſaadant.

17. Das Volck aber/ das mit jhm war/ da er Lazarum auß dem Grabe rieff/ vnd von den toden aufferwecket/ rhümete die that.

Men det Folck ſom vaar met hannem/ der hand robte Lazarum aff Graffuen/ oc opuecte hannem fra de Døde/ roſede den gerning.

18. Darumb gieng jhm auch das Volck entgegen/ da ſie höreten/ er hette ſolches zeichen gethan.

Der faare gick oc Folck emod hannem/ at de hørde/ hand haffde giort ſaadant Tegen.

19. Die Phariſeer aber ſprachen vntereinander: Jr ſehet daß jr nichts außrichtet/ ſihe/ alle Welt laufft jm nach.

Men Phariſeerne ſagde til huer andre/ J ſee/ at i inted vdrette/ ſee/ al Verden løber effter hannem.

20. Es waren aber etliche Griechen vnter denen/ die hinauff kommen waren/ daß ſie anbeteten auff das Feſt.

Oc der vaare nogle Grecker iblant dem/ ſom vaare komne op/ at tilbede i Høytiden.

Kapitola XII.

14. Y nalezl Gežijš Oſlátko/ a wſedl na ně/ Yakož pſáno geſt:

A nálazßak Jezus oślatko wſiadł ná nie/ iáko nápiſano ieſt.

15. Neboyž ſe Dcero Syonſká/ Ay Král twůg gede k tobě/ ſedě na Oſlátku Oſlice.

Nie boy ſię corko Syońſka/ oto Krol on twoy idzie/ śiedząc ná oślęciu oſlice.

16. Tomu pak neſrozuměli Včedlnijcy geho ſprwu: Ale když geſt oſlawen Gežijš/ tehdy ſe rozpomenuli/ že ty wěcy pſány byly o něm/ a že to včinili gemu.

A themuć z przodku nie rozumieli zwolennicy iego/ ále gdy był vwielbion Jezus/ tedy wſpomnieli iż to było o nim nápiſano/ á iż mu to czynili.

17. Protož Záſtup ſwědectwij wydáwal kterýž byl s nim/ když to Lazara powolal z hrobu/ a wzkřijſyl gey z mrtwých.

A poświádczał lud ktory był przy nim/ Iż Łázárza wyzwał z grobu á wzbudził go od vmárłych.

18. A proto geſt y w ceſtu wyſſel gemu záſtup/ nebo gſau ſlyſſeli/ žeby on ten diw včinil.

A dla tegoż też wyſzło mnoſtwo ludzi przeciwko iemu w drogę/ bo o nim ſłyſzeli iż ten cud vczynił.

19. Tehdy Zakonijcy prawili mezy ſebau: Widijte/ že nic neproſpijwáme? Hle weſſkeren Swět poſtupil po něm.

Mowili tedy Fáryzeuſzowie miedzy ſobą/ Widzicie że nic vczynić nie możecie/ oto lud zá nim poſzedł.

20. Byli pak někteřij Řekowé z tech kteřijž byli přiſſli/ aby ſe modlili na den Swátečnij.

Byli też niektorzy Grekowie z tych ktorzy zwykli chodzić áby ſię modlili w święto.

יב.

21 הָלֵין אָתוֹ קְרֵבוּ לְוָת פִילִיפָּוֹס הָו דְמֶן בֵּית צַיָּדָא דַגְלִילָא וְשַׁאֲלוּהִי וָאמְרִין לֵהּ מָרִי צָבֵינַן דְנֶחְזֵא לְיֵשׁוּעַ׃

Liquali ſene Vennero à Filippo, che era da Betſaida di Galilea, e pregoronlo, dicendo, Signore, noi deſideriamo Veder IESV.

22 וָאתָא הָו פִילִיפָּוֹס וֶאמַר לַאנְדְרֶאָוֹס וַאנְדְרֶאָוֹס וּפִילִיפָּוֹס אֱמַרוּ לְיֵשׁוּעַ׃

Filippo Viene, e dicelo ad Andrea: e di nuouo Andrea e Filippo il dicono à IESV.

23 יֵשׁוּעַ דֵּין עֲנָא וֶאמַר לְהוֹן אֶתָת שָׁעְתָא דְנֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דְאֶנָשָׁא׃

E IESV *riſpoſe loro, dicendo, Egli è Venuta l'hora che il Figliuol de l'huomo ſia glorificato.*

24 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא לְכוֹן דַפְּרֶדְתָא דְחֶטְּתָא אֶן לָא נָפְלָא וּמָיְתָא בַּארְעָא בַּלְחוֹדֵיהּ פָּיְשָׁא אֶן דֵּין מָיְתָא פֵּארָא סַגִּיָּאָא מַיְתְיָא׃

In Verità, in Verità io Vi dico, ſe il grano del frumento caduto in terra, non muore: rimane eſſo ſolo: ma s'egli muore, apporta moltò frutto.

25 מַן דְרָחֶם נַפְשֵׁהּ נַוְבְדִיהּ וּמַן דְסָנֵא נַפְשֵׁהּ בְּעָלְמָא הָנָא נַטְרִיהּ לְחַיֵּא דַלְעָלַם׃

Chi ama la Vita ſua, la perdera: e chi odia la Vita ſua in queſto mondo, la conſeruarà in Vita eterna.

26 אֶן לִי אֱנָשׁ מְשַׁמֵּשׁ נֵאתָא בָּתְרַי וַאיכָּא דֶאנָא אִיתַי תַּמָּן נֶהֱוֵא אַף מְשַׁמְשָׁנִי מַן דְלִי מְשַׁמֵּשׁ נֶיקְרִיוּהִי אָבָא׃

Se alcuno mi miniſtra, ſeguiti me: e doue ſono io, iui ſarà ancora il mio miniſtro, Et ſe alcuno mi miniſtra, mio Padre l'honorarà.

27 הָשָׁא נַפְשִׁי הָא שְׁגִישָׁא וּמָנָא אֵמַר אָבִי פַּצַּנִי מֶן הָדָא שָׁעְתָא אֶלָא מֶטוּל הָנָא אֶתִית לְהָדָא שָׁעְתָא׃

L'anima mia hora è turbata: e che dirò io? Padre, ſaluami da queſta hora: ma per queſta cagione ſono io Venuto in queſta hora.

יב

21 וְהֵמָּה קָרְבוּ אֶל־פִילִפּוֹס אֲשֶׁר הוּא מִבֵּית צַיְדָה הַגָּלִיל וַיִּשְׁאָלוּ מִמֶּנּוּ לֵאמֹר אֲדֹנִי מִתְאַוִּים אֲנַחְנוּ לִרְאוֹת אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Eſtos pues ſe llegaron â Philippe, que era de Bethſaida de Galilea, y rogaronle, diziendo Sennor querriamos ver à Ieſus.

22 בָּא פִילִפּוֹס וַיֹּאמֶר לְאַנְדְּרֵאוּס וְעוֹד אַנְדְּרֵאוּס וּפִילִפּוֹס אָמְרוּ לְיֵשׁוּעַ׃

Vino Philippe. y dixolo â Andres Andres: entonces y Philippe, lo dizen à Ieſus.

23 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ לֵאמֹר בָּאָה הַשָּׁעָה אֲשֶׁר נֶאְדַּר בֶּן־הָאָדָם׃

Entonces Ieſus les reſpondió, diziendo, La hora viene enque el Hijo del hombre ha deſer clarificado.

24 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם אִם גַּרְגַּר הַדָּגָן לֹא יִפּוֹל אֶל־הָאָרֶץ וְיָמוּת לְבַדּוֹ יִהְיֶה וְאִם יָמוּת פְּרִי רַב יַעֲשֶׂה׃

Decierto decierto os digo que ſi el grano que cae en la tierra, no muriere, el ſolo queda: mas ſi muriere, mucho fruto lleua.

25 הָאוֹהֵב אֶת־נַפְשׁוֹ יְאַבְּדֶנָּה וְהַשֹּׂנֵא אֶת־נַפְשׁוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה אֶל־חַיֵּי־עוֹלָם יִצְּרֶנָּה׃

Elque ama ſu vida, perderlaha, y elque aborrece ſu vida en eſte mundo, para vida eterna la guardarà.

26 אִם אִישׁ יְשָׁרֵת אוֹתִי יָבוֹא אַחֲרַי וְאַיֵּה אֲנִי אֶהְיֶה וְשָׁם גַּם מְשָׁרְתִי יִהְיֶה וְאִם אִישׁ יְשָׁרֵת אוֹתִי יְכַבְּדֶנּוּ הָאָב׃

Elque me ſierue, ſigame: y dondeyo eſtuuiere, alli tambien eſtarà mi ſeruidor. Elque me ſiruiere, mi padre lo honrrarà.

27 עַתָּה נַפְשִׁי נִבְהֲלָה מְאֹד וַאֲנִי מָה אוֹמַר אָבִי הוֹשִׁיעֵנִי מִשָּׁעָה הַזֹּאת אַךְ עַל זֹאת בָּאתִי אֶל־הַשָּׁעָה הַזֹּאת׃

Aora es turbada mi anima: y que dire? Padre, ſaluame deeſta hora: mas por eſſo he venido en eſta hora.

ιβ'.

21. Οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες· κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.

Leſquels vindrent vers Philippe, qui eſtoit de Bethſaida de Galilee: & le prioyent diſans, Seigneur, nous deſirons de voir Ieſus.

22. Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ.

Philippe vient, & le dit à André, & derechef André & Philippe le diſent à Ieſus.

23. Ὁ δ' Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων· ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

Et Ieſus leur reſpondit, diſant, L'heure eſt venue que le Fils de l'homme doit eſtre glorifie.

24. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δ' ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει.

En verité, en verité ie vous di, ſi le grain de froment tombant en la terre ne meurt, il demeure ſeul: mais s'il meurt apporte beaucoup de fruict.

25. Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.

Qui aime ſa vie, la perdra, & qui hait ſa vie en ce monde, la gardera en vie eternelle.

26. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.

Si quelcun me ſert, qu'il me ſuiue: & là où ie ſerai, là auſſi ſera celui qui me ſert, & ſi quelcun me ſert, mon Pere l'honorera.

27. Νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.

Maintenant eſt mon ame troublee: & que dirai-ie? Pere deliure moi de ceſte heure: mais pour cela ſuis-ie venu à ceſte heure.

CAP. XII.

21. Hi ergo acceſſerunt ad Philippum qui erat à Bethſaida Galilææ, & rogabant eum, dicentes, Domine, volumus Ieſum videre.

And they came tho Philip/ which was of Bethſaida in Galile/ and deſired him/ ſaying/ Sir/ we would ſee Jeſus.

22. Venit Philippus, & dicit Andreę, Andreas rurſum & Philippus dixerunt Ieſu.

Philippe came and tolde Andrew: and againe Andrew and Philippe tolde Jeſus.

23. Ieſus autem reſpondit eis, dicens, Venit hora, ut clarificetur filius hominis.

And Jeſus anſwered them/ ſaying/ The houre is come / that the Sonne of man muſt be glorified.

24. Amen, amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet: ſi autem mortuum fuerit, multum fructum affert.

Verely/ verely I ſay vnto you/ except the wheate corne fall into the ground and die/ it bydeth alone: but if it die / it bringeth fort much fruite.

25 Qui amat animam ſuã, perdet eam: & qui odit animam ſuam, in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam.

He that loueth his life/ ſhall loſe it/ & he that hateth his life in this worlde/ ſhall keepe it vnto life eternall.

26. Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur: & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit. Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus.

If any man ſerue me/ leth him folow me: for were I am / there ſhall alſo my ſeruant be: and if any man ſerue me/ him will my Father honour.

27. Nunc anima mea turbata eſt. Et quid dicam? Pater, ſalvifica me ex hac hora. Sed propterea veni, in horam hanc.

Nowe is my ſoule troubled: and what ſhall I ſay? Father/ ſaue me from his houre: but thererfoe came I vnto this houre.

Das XII. Capitel.

21. Die tratten zu Philippo / der von Bethſaida auß Galilea war/ baten jhn / vnd ſprachen: Herr / wir wolten Jeſum gerne ſehen.

De traadde til Philippum ſom vaar aff Bethſaida vdaff Galilea / bade hannem / oc ſagde / Herre / Wi vilde gerne ſee Jheſum.

22. Philippus kombt vnnd ſagets Andreas / vnd Philippus vnd Andreas ſagtens weitter Jeſu.

Philippus kommer oc ſiger Andreas det / Oc Philippus oc Andreas ſagde fremdelis Jheſu det.

23. Jeſus aber antworttet jhnen/ vnd ſprach: Die zeit iſt kommen/ daß des Menſchen Son verkleret werde.

Da ſuarede Jheſus dem / oc ſagde/ Tiden er kommen / at Menniſkens Søn ſkal forklaris.

24. Warlich / warlich/ ich ſage euch: Es ſey deñ daß das weitzenkorn in die Erden falle / vnd erſterbe / ſo bleibts alleine. Wo es aber erſtirbet/ ſo bringets vil Früchte.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Vden ſaa er / at Huede kornet falder i Jorden / oc døer / da bliffuer det alene. Men der ſom det døer/ da bær det megen Fruct.

25. Wer ſein leben lieb hat / der wirdts verlieren. Vnd wer ſein leben auff diſer Welt haſſet / der wirdts erhalten zum ewigen leben.

Huo ſom elſker ſit Liff/ hand ſkal miſte det. Oc huo ſom hader ſit Liff i denne Verden / hand ſkal foruare det til det euige Liff.

26. Wer mir dienen will / der folge mir nach / vnnd wo ich bin / da ſoll mein diener auch ſein. Vnd wer mir dienen wirdt / den wirdt mein Vater ehren.

Huo ſom vil tiene mig/ hand følge mig effter / Oc huor ſom ieg er / der ſkal oc min Tienere vere. Oc huo ſom mig ſkal tiene / den ſkal min Fader ære.

27. Jetzt iſt meine Seele betrübet. Vnd was ſoll ich ſagen? Vater hilff mir auß diſer ſtund. Doch darumb bin ich in diſe ſtunde kommen?

Nu er min Siel bedrøffuit. Oc hua[illegible] Fader hielp mig aff denne time. Dog [illegible] kommen i denne time.

Kapitola XII.

21. Protož ti přiſtaupili k Filipowi / kterýž byl od Betſandy Galilegſké: Y proſyli ho řkauce: Pane / chceme Gežijſſe widěti.

A ták oni przyſzli do Filipá ktory był z Bethſáidy Gáliley-ſkiey / y prośili go mowiac / Pánie chcemy Jezuſá widziec.

22. Přiſſel Filip a powěděl Ondřegowi / Ondřeg pak a Filip powěděli Gežijſſowi.

A przyſzedſzy Filip powiedział Andrzeiowi / Andrzey záśie y Filip powiedzieli Jezuſowi.

23. A Gežijs odpowěděl gim řka: Přiſſlať geſt hodina / aby oſlawen byl Syn Člowěka.

Tedy im Jezus odpowiedział / mowiac / Przyſzedłci czás áby był vwielbion Syn człowieczy.

24. Giſtě giſtě prawijm wám: Zrno Pſſeničné padna w zemi neumřeli / onoť ſamo zůſtane: a paklik vmře / vžitek mnohý přineſe.

Záprawdę záprawdę wam powiedam / ieſli ziárno pſzeniczne vpadſzy w ziemię nie obumártwieie / ſámo ták zoſtánie / lecz ieſli obmartwieie / wielki owoc przynieśie.

25. Kdož miluge žiwot ſwuog / ztratijť gey. A kdož nenáwidij žiwota ſwého na tomto ſwětě / k žiwotu wěčnému gey zachowá.

Ktho ćmiłuie duſze ſwą / vtráci ią / á kto nienawidzi duſze ſwoiey ná tym świecie / ku wiecznemu żywotowi záchowa ią.

26. Slaužijli mi kdo / náſleduogž mne: a kde gſem já / tuť y můg ſlužebnijk bude. A budeli mně kdo ſlaužiti / poctijť ho Otec muog / kterýž w Nebeſých geſt?

Jeſli mnie ktho ſłuży / niechże cz zá mną idzie / ábowiem gdzie ia bede / tám y ſługá moy będzie / A ieſli mnie kto ſłużyć będzie / vczći go Ociec moj.

27. Nynij Duſſe má zarmaucena geſt. A což dijm? Otče / wyſwoboď mne od této hodiny. Ale proto gſem přiſſel k této hodině.

Teraz ci duſzá moiá zátrwożo[illegible]ieſth / A coż rzekę? Oycze zá[illegible]chowáy mie od tey godziny / lecz[illegible]em dla tego przyſzedł ná tę godzinę.

יב

28 אַבָּא שַׁבַּח שְׁמָךְ וְקָלָא אֶשְׁתְּמַע מֶן שְׁמַיָּא שַׁבְּחֵת וְתוּב מְשַׁבַּח אֲנָא׃

Padre, glorifica il tuo Nome. Allor venne vna voce dal cielo, che diſſe, Io l'ho glorificato, e di nuouo il glorificarò.

29 וְכֶנְשָׁא דְּקָאֵם הֲוָא שְׁמַעוּ וְאָמְרִין רַעְמָא הֲוָא אַחֲרָנֵא דֵּין אָמְרִין מַלְאַכָא מַלֵּל עַמֵּהּ׃

E la turba che ſtaua li preſente, & haueua vdito, diceua eſſerſi fatto vn tuono. Altri diceuano, Vn Angelo gli ha parlato.

30 עְנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לָא בְּמֶטּוּלָתִי הֲוָא קָלָא אֶלָּא מֶטֻּלָּתְכוֹן׃

IESV riſpoſe, e diſſe, Queſta voce non è venuta per me, ma per voi.

31 הָשָׁא דִּינֵהּ הוּ דְּעָלְמָא הָנָא הָשָׁא אַרְכוֹנֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא מֶשְׁתְּדֵא לְבַר׃

Hora è il giuditio di queſto mondo: hora il principe di queſto mondo ſarà ſcacciato fuore.

32 וֶאֱנָא מָא דְּאֶתְתְּרִימֶת מֶן אַרְעָא אֶגַּר כֻּל־נָשׁ לְוָתִי׃

Et io ſe ſarò inalzato da terra, tirarò tutti gl'huomini à me ſteſſo.

33 הָדָא דֵּין אָמַר דְּנַחְוֵא בְּאַיְנָא מַוְתָּא מָאֵת׃

Queſto diceua egli, ſignificando di qual morte doueua morire.

34 אָמְרִין לֵהּ כֶּנְשָׁא חְנַן שְׁמַעַן מֶן נָמוּסָא דַּמְשִׁיחָא לְעָלַם מְקַוֵּא אַיְכַנָּא אָמַר אַנְתְּ דַּעְתִיד הוּ דְּנֶתְתְּרֵים בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא מַנוּ הָנָא בְּרֵהּ דְּאֶנָשָׁא׃

La turba gli riſpoſe, Noi habbiamo vdito da la Legge che Chriſto dura in eterno: e come dici tu, Biſogna che il Figliuol de l'huomo ſia inalzato e Chi è queſto il Figliuol de l'huomo?

יב

28 אָבִי הַאֲדִיר אֶת־שְׁמֶךָ וַיָּבוֹא קוֹל מִשָּׁמַיִם וְהֶאֱדַרְתִּי וְאָשׁוּב אַאְדִּיר׃

Padre clarifica tu nombre. Entonces vino vna boz del cielo, Y he lo clarificado, y clarificarlohe otra vez.

29 וְהָעָם הַקָּם וְשׁוֹמֵעַ אָמַר כִּי רַעַם הָיָה וַאֲחֵרִים אָמְרוּ כִּי מַלְאָךְ דִּבֶּר אֵלָיו׃

Y la companna que eſtaua preſente y la auia oydo, dezia que auia ſido trueno. otros dezian, Angel le hà hablado.

30 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמַר לֹא בַּעֲבוּרִי הָיָה הַקּוֹל הַזֶּה כִּי אִם בַּעֲבוּרְכֶם׃

Reſpondio Ieſus, e dixo, No ha venido eſta boz pur mi cauſa mas por cauſa de voſotros.

31 עַתָּה מִשְׁפַּט הָעוֹלָם הוּא עַתָּה נְשִׂיא הָעוֹלָם הַזֶּה מֻשְׁלַךְ הַחוּצָה׃

Aora es el juyzio deeſte mundo: aora el Principe de eſte mundo ſerá echado fuera.

32 וַאֲנִי בְּהִנָּשְׂאִי מִן־הָאָרֶץ כֻּלָּם אֶמְשֹׁךְ אֵלָי׃

Y yo ſi fuere leuantado de la tierra, à todos traere à mi miſmo.

33 וְזֹאת אָמַר מְחַוֶּה בְּמָה־מוֹת עָתִיד הָיָה לָמוּת׃

Y eſto dezia dando á entender de que muerte auia de morir.

34 וַיַּעַן לוֹ הָעָם אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ מִן־הַתּוֹרָה כִּי הַמָּשִׁיחַ יָקוּם לְעוֹלָם וְאֵיךְ תֹּאמַר צָרִיךְ לְהִנָּשֵׂא אֶת־בֶּן־הָאָדָם מִי זֶה הוּא בֶּן־הָאָדָם׃

Reſpondiòle la companna, Noſotros auemos oydo de la Ley, Que el Chriſto permanece para ſiempre: como pues dizes tu, Conuiene que el Hijo del hombre ſea leuantado? Quien es eſte Hijo del hombre?

ιβ'.

28. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.

Pere, glorifie ton Nom. Lors vne voix vint du ciel, diſant, Et ie l'ai glorifié: & derechef ie le glorifierai.

29. Ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

Et la troupe qui eſtoit là, & qui l'auoit ouie, diſoit, que c'eſtoit vn tonnerre qui auoit eſté fait. les autres diſoyẽt, Vn Ange a parlé à lui.

30. Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.

Ieſus print la parole, & dit, Ceſte voix n'eſt point venue pour moi, mais pour vous.

31. Νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου. νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω.

Maintenant eſt le iugement de ce monde: maintenant le prince de ce mõde ſera ietté dehors.

32. Κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.

Et moi, ſi ie ſuis enleué de la terre, ie tirerai tous hommes à moi.

33. Τοῦτο δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

Or cela diſoit-il ſignifiant de quelle mort il deuoit mourir.

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

Les troupes lui reſpondirent, Nous auons entendu par la Loy que le Chriſt demeure eternellement. Cõment donc dis tu qu'il faut que le Fils de l'homme ſoit enleué? qui eſt ce Fils de l'homme?

CAP. XII.

28. Pater, clarifica nomen tuum, Venit ergo vox de cęlo, Et clarificavi, & iterum clarificabo.

Father/glorifie thy Name. Then came there a voyce from heauen/ ſaying/ I haue both glorified it/ and will glorifie it againe.

29. Turba ergo quæ ſtabat & audierat, dicebat tonitruũ eſſe factum. Alii dicebant, Angelus ei locutus eſt.

Then ſaide the people that ſtood by and heard/ that it was a thunder: others ſaid/ An Angell ſpake to him.

30. Reſpondit Ieſus, & dixit, Non propter me hæc vox venit, ſed propter vos.

Jeſus anſwered/ & ſaid/ This voyce came not becauſe of me/ but for your ſakes.

31. Nunc iudicium eſt mũdi: nunc princeps huius mundi eiicietur foràs.

Now is the iudgement of this world: now ſhall the prince of this world be caſt ont.

32. Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.

And I/ if I were lift vp from the earth/ will drawe all men vnto me.

33. (Hoc autem dicebat, ſignificans qua morte eſſet moriturus.)

Now this ſaid he/ ſignifying what death he ſhould die.

34. Reſpondit ei turba, Nos audivimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum) & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filiũ hominis? Quis eſt iſte filius hominis?

The people anſwered him/ Wee haue heard out of the Lawe/ that the Chriſt bideth for euer: and howe ſaieſt thou/ that the Sonne of man muſt be lift vp? who is that Sonne of man?

Das XII. Capitel.

28. Vater verklere deinen Namen. Da kam eine ſtimme vom Himmel: Jch hab jhn verkleret/ vnd will jhn abermal verkleren.

Fader/ forklare dit Naffn. Da kom en røſt aff Himmelen/ Jeg haffuer forklaret hannem/ oc ieg vil atter forklare hannem.

29. Da ſprach das Volck das dabey ſtunde/ vnnd zuhöret/ es donnerte. Die andern ſprachen: Es redte ein Engel mit jhm.

Da/ſagde Folcket ſom der ſtod hoſſ/ oc hørde til Det tordnede. De andre ſagde/ Der talede en Engel met hannem.

30. Jeſus antworttet vnd ſprach: Diſe ſtimme iſt nicht vmb meinent willen geſchehen ſondern vmb euren willen.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde/ Denne røſt ſkede icke for min ſkyld/ men for eders ſkyld.

31. Jetzt gehet das Gerichte über die Welt/ nun wirdt der Fürſt diſer welt außgeſtoſſen werden.

Nu begyndis Dom offuer denne Verden/ Nu ſkal denne Verdens Førſte vdſtødis.

32. Vnd ich/ wenn ich erhöhet werde von der Erden/ ſo will ich ſie alle zu mir ziehen.

Oc ieg naar ieg bliffuer ophøyet fra iorden/ da vil ieg drage dem alle til mig.

33. Das ſaget er aber/ zu deuten welches todes er ſterben würde.

Men hand ſagde det/at giffue til kende/ met huad død hand ſkulde dø.

34. Da antworttet jhm das Volck: Wir haben gehöret im Geſetz/ daß Chriſtus ewiglich bleibe/ vnnd wie ſageſt du denn/ Des Menſchen Son muß erhöhet werden? Wer iſt diſer Menſchen Sohn?

Da ſuarede Folcket hannem/ Wi haffue hørt i Louen/ at Chriſtus bliffuer euindelige/ oc huorledis ſiger du da/ Menniſkens Søn ſkal ophøyis? Huo er denne Menniſkens Søn?

Kapitola XII.

28. Otče oſlawiž Gměno twě. W tom přiſſel hlas s Nebe řkauch: Y oſlawil gſem/ a geſſtě oſlawjm.

Oycze vwielbi imie twoie: A thák przyßedl glos z niebá/ mowiac/ Y vwielbilem y ießcze vwielbie.

29. Tehdy zaſtup kterýž tu ſtál a to ſlyſſel/ prawili žeby ſe hromobitij ſtalo. Ginij prawili: Angel gemu mluwil.

A ták lud kthory ſtal y/ ſlyßal/ powiedali iż zá grzmialo/ á drudzy mowili/Aniol mowil do niego.

30. Odpowěděl Gežiſs/ a řekl: Ne pro mne přiſſel geſt hlas tento/ ale pro wás.

Y odpowiedziawßy Jezus/ rzekl/ Nie dla mniec ſie ten glos ſthal/ ale dla was.

31. Nyniiž ſaud geſt Swěta tohoto: nynij Knjže tohoto Swěta wywrženo bude wen.

Terazći ieſt ſad świátá tego/ terazći Kśiaże tego świátá precz wyrzucone bedzie.

32. A yá budulik powýſſen od země/ wſſecky přitáhnu k ſobě:

A ia ieſli bede podwyżßon od ziemie/ pociagne wßytki zá ſoba.

33. To pak powěděl/ znamenage kterau měl ſmrtij vmřijti.

(Y mowil to oznáymuiac iákowa śmiercia miał vmrzeć.)

34. Odpowěděl gemu Zástup: My gſme ſlyſſeli z Zákona/ že Kryſtus zuoſtáwá na wěky/ a kterak ty prawijš/ že muſý býti powýſſen Syn člowěka? který geſt to Syn člowěk?

Tedy mu odpowiedziálo zgromádzenie/ My ſlyßelichmy z zákonu/ że Krystus trwá wiecznie/ Jakoż ty tedy powiedaß/ iż potrzebá áby byl powyżßon Syn czlowieczy? Y ktoryż to ieſt Syn czlowieczy?

יב

35 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ קַלִּיל
אַחְרִין זַבְנָא נוּהְרָא עַמְּכוֹן
הוּ הַלֶּכוּ עַד אִית לְכוֹן
נוּהְרָא דְּלָא חֲשׁוּכָא
נַדְרְכִכוֹן וּמַן דִּמְהַלֵּךְ
בַּחֲשׁוּכָא לָא יָדַע לְאַיְכָא
אָזֵל׃

IESV dunque diſſe loro, La luce è ancor con voi per vn poco di tempo, Caminate fin chè hauete la luce, accioche le tenebre non vi occupino: perche chi camina ne le tenebre: non ſa doue ſi vada.

36 עַד אִית לְכוֹן נוּהְרָא
הַיְמֵנוּ בְּנוּהְרָא דִּבְנוֹהִי ד
דְּנוּהְרָא תֶּהְווֹן הָלֵין מַלֵּל
יֵשׁוּעַ וַאֲזַל אֶתְטַשִּׁי מֶנְּהוֹן׃

Fin che voi hauete la Luce, credette ne la Luce, accioche voi ſiate figliuoli de la Luce. Queſte coſe diſſe IESV, poi ſen'andò, e naſcoſeſi da loro.

37 וְכַד הָלֵין כֻּלְּהֵין א
אָתְוָתָא עֲבַד קֳדָמַיְהוֹן לָא
הַיְמֵנוּ בֵּהּ׃

E benche egli haueſſe fatti tanti ſegni in lor preſentia nõ però credeuano in lui.

38 דְּתֶתְמַלֵּא מֶלְּתָא
דְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא דְּאָמַר מָרִי
מַנּוּ הַיְמֶן לְשֶׁמְעַן וּדְרָעֵהּ
דְּמָרְיָא לְמַן אֶתְגְּלִי׃

Accioche la parola del Profeta Eſaia s'adempieſſe, laquale egli diſſe, Signore, chi ha creduto al noſtro parlare: & à chi è ſtato riuelato il braccio del Signore?

39 מֶטוּל הָנָא לָא מ
מֶשְׁכְּחִין הֲווּ דְּנְהַיְמְנוּן מ
מֶטוּל דְּתוּב אֲמַר אֶשַׁעְיָא׃

Per queſto non poteuan credere, percioche di nuouo Eſaia diſſe.

40 דְּעַוַּרוּ עַיְנַיְהוֹן וַאַחְשֵׁכוּ
לֶבְהוֹן דְּלָא נֶחְזוֹן בְּעַיְנַיְהוֹן
וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלֶבְהוֹן וְנֶתְפַּנוּן
וַאֲסֵא אֶנּוּן׃

Egli ha acciecati gli occhij loro, & ha indurato il lor cuore: accioche non veggano con gli occhij, ne intendano col cuore, ne ſi conuertano, & io li ſani:

41 הָלֵין אֲמַר אֶשַׁעְיָא כַּד
חֲזָא שׁוּבְחֵהּ וּמַלֵּל עֲלוֹהִי׃

Queſte coſe diſſe Eſaia, quando vidde la gloria di eſſo, e parlò di lui.

יב

35 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ עוֹד מְעַט
עֵת הָאוֹר עִמָּכֶם הוּא הֲלֵכוּ
בִּהְיוֹת לָכֶם הָאוֹר פֶּן תֹּאחֵז
אֶתְכֶם הַחֲשׁוֹכָה וְהַהוֹלֵךְ בַּחֹשֶׁךְ
אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אֵיכֹה הוֹלֵךְ׃

Entonces Ieſus les dize, Aun por vn poco eſtará là luz entre voſotros: andad entre tanto que teneys luz, porque no os comprehendan las tinieblas, porque el que anda en tinieblas, no ſabe donde và.

36 בְּעוֹדֶנּוּ יֵשׁ לָכֶם הָאוֹר
הַאֲמִינוּ בָאוֹר וּבְנֵי הָאוֹר תִּהְיוּ
וְאֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר יֵשׁוּעַ
וַיֵּלֶךְ וַיִּתְחַבֵּא מֵהֶם׃

Entretando que teneys la Luz, creed en la Luz, para que ſeays hijos de Luz? Eſtas coſas habló Ieſus, y fueſe, y eſcondioſo de ellos.

37 וְאַף כִּי אֶת־כָּל הָאוֹתוֹת
הָאֵלֶּה עָשָׂה לִפְנֵיהֶם וְלֹא
הֶאֱמִינוּ בוֹ׃

Empero auiendo hecho delante deellos tantas ſennales, no creyan en el:

38 אֲשֶׁר יִמָּלֵא דְּבַר יְשַׁעְיָהוּ
הַנָּבִיא הָאֹמֵר אֲדֹנָי מִי הֶאֱמִין
לִשְׁמֻעָתֵנוּ וּזְרוֹעַ יְהוָה עַל־מִי
נִגְלָתָה׃

Para que ſe complieſſe el dicho que dixo el Propheta Iſaias, Sennor, quien creerá à nueſtro dicho? y el braço del Sennor à quien es reuelado?

39 עַל־כֵּן לֹא יָכְלוּ לְהַאֲמִין
כִּי עוֹדֶנּוּ אָמַר יְשַׁעְיָהוּ׃

Por eſto no podian creer porque otra vez dixo Iſaias.

40 הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו
הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה
בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמָע וּלְבָבוֹ יָבִין
וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Cego los ojos deellos, y endureció ſu coracon: por que no vean de los ojos, y entiendán de coracon y ſe conuiertan, y yo los ſane.

41 אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר
יְשַׁעְיָהוּ בִּרְאוֹתוֹ אֶת־כְּבוֹדוֹ וַיְדַבֵּר
עָלָיו׃

Eſtas coſas dixo Iſaias, quando vido ſu gloria, y habló deel.

ιβʹ.

35. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ Φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστι· περιπατεῖτε ἕως τὸ Φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

Adonc Ieſus leur dit, Encore pour vn petit de temps la Lumiere eſt auec vous, cheminez tandisque vous auez la Lumiere, que les tenebres ne vous ſurprenent. Car qui chemine en tenebres, ne ſait où il va.

36. Ἕως τὸ Φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ Φῶς, ἵνα υἱοὶ Φωτὸς γένησθε. ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

Tandis que vous auez la Lumiere, croyez en la Lumiere, afin que vous ſoyez enfans de lumiere. Ces choſes dit Ieſus, puis s'en alla, & ſe cacha de deuant eux.

37. Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

Et combien qu'il euſt fait tant de ſignes deuant eux, ils ne creurent point en lui.

38. Ἵνα ὁ λόγος ἠσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε· κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;

Afin que la parole d'Eſaie le Prophete fuſt accomplie, laquelle il a dite, Seigneur, qui a creu à noſtre parole, & à qui a eſté reuelé le bras du Seigneur?

39. Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἠσαΐας.

Pourtant ne pouuent-ils croire à cauſe que derechef Eſaie dit.

40. Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστραφῶσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Il a aueuglé leurs yeux, & a endurci leur cœur, afin qu'ils ne voyent des yeux, & n'entendent du cœur, & ne ſoyent conuertis, & que ie les gueriſſe

41. Ταῦτα εἶπεν ἠσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ.

Ces choſes dit Eſaie quand il vid la gloire d'icelui, & parla de lui.

CAP. XII.

35. Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicum lumen in vobis eſt. Ambulate dum lucem habetis, ut non vos tenebræ comprehendant, & qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.

Then Jeſus ſaid vnto them / Yet a litle while is the light with you: walke while ye haue light/ leſt the darkenes come vpon you: for he that walketh in the darke/ knoweth not whither he goeth.

36. Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis ſitis. Hæc locutus eſt Ieſus: & abiit, & abſcondit ſe ab eis.

While ye haue light / beleeue in the light / that ye may be the children of the light. Theſe things ſpake Jeſus / and departed/ & hid him ſelfe from them.

37. Cùm autem tanta ſigna feciſſet coram eis, non credebant in eum.

And though hee had done ſo many miracles before them/ yet beleeued they not on him.

38. Vt ſermo Iſaię prophetæ impleretur, quem dixit, Domine, quis credidit auditui noſtro? & brachium Domini cui revelatum eſt?

That the ſaying of Eſaias the Prophet / might be fulfilled / that he ſaid/ Lord / who beleeued our reporte? and to whome is the arme of the Lord reueiled?

39. Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias.

Therefore could they not beleeue/ becauſe that Eſaias ſaith againe.

40. Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorũ: ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & ſanem eos.

He hath blinded their eyes/ and hardend their heart / that they ſhould not ſee with their eyes/ nor vnderſtand with their heart/ and ſhould conuerted / & I ſhoulde heale them.

41. Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam eius, & locutus eſt de eo.

Theſe things ſaid Eſaias when he ſawe his glory/ and ſpake of him.

Das XII. Capitel.

35. Da ſprach Jeſus zu jhnen Es iſt das Liecht noch eine kleine zeit bey euch. Wandelt dieweil jhr das Liecht habt/ daß euch die Finſterniſſe nicht überfallen. Wer im Finſterniß wandelt / der weiß nicht wo er hin gehet.

Da ſagde Jheſus til dem/ Liuſſet er end nu en liden tid hoſſ eder. Vandrer den ſtund i haffue Liuſſet/ at Mørcket ſkal icke offuerfalde eder. Huo ſom vandrer i mørcket/ hand veed icke huort hand gaar hen.

36. Glaubet an das Liecht/ dieweil jhrs habt/ auff daß jhr Liechtes Kinder ſeyt. Solches redet Jeſus/ vnd gieng hinweg/ vnd verbarg ſich für jnen.

Tror paa Liuſet/ den ſtund i haffue det/ Paa det i ſkulle vere Liuſens Børn. Saadant talede Jheſus/ oc gick bort/ oc ſkiulte ſig faar dem.

37. Vnd ob er wol ſolche Zeichen für jhnen that/ glaubten ſie doch nicht an jhn.

Oc alligeuel at hand giorde ſaadanne Tegen faar dem/ ſaa trode de dog icke paa hannem.

38. Auff daß erfüllet würde der Spruch des Propheten Eſaie/ denn er ſaget: HERR/ wer glaubt vnſerm predigen/ vnnd wem iſt der Arm des HERRN offenbaret:

Paa det Eſaie Prophetis ſprock ſkulde fuldkommis/ ſom hand ſiger/ HERRE/ huo tror vor predicken/ oc huem er HERRENS Arm obenbaret?

39. Darumb kondten ſie nicht glauben/ denn Eſaias ſaget abermal:

Der faare kunde de icke tro/ Thi Eſaias ſiger atter.

40. Er hat jhre augen verblendet/ vnd jr hertz verſtocket/ daß ſie mit den augen nicht ſehen/ noch mit dem hertzen vernemen/ vnd ſich bekeren/ vnd ich jhnen hülffe.

Hand haffuer forblindet deris øyen/ oc forherdet deris Hierte/ at de ſkulle icke ſee met øyene/ oc ey forſtaa met Hiertet/ oc omuende ſig/ oc ieg kunde hielpe dem.

41. Solches ſaget Eſaias/ da er ſeine Herrligkeit ſahe/ vnd redete von jhm.

Saadant ſagde Eſaias/ der hand ſaa hans Herlighed/ oc talede om hannem.

Kapitola XII.

35. Tehdy řekl gim Gežijš: Geſſtě na malau chwijli Swětlo s wámi geſt. Choďte dokud ſwětlo máte/ aby wás tmy nezachwátily. Kdo chodij we tmách/ newij kam gde.

A przetoż im rzekł Jezus/ Jeſzcze do małego czáſu ieſt w was świátłość/ Chodźcież tedy poki świátłość macie żeby was ciemności nie ogárnęły/ Bo kto w pociemku chodzi/ nie wie gdzie idzie.

36. Dokud Swětlo máte/ wěřte w Swětlo/ abyſte Synowé Swětla byli. To to mluwil Gežijš: y odſſel/ a ſkryl ſe před nimi.

Gdy świátłość macie/ wierzcież w świátłość/ ábyście ſynmi świátłości byli: A to powiedziawſzy Jezus/ wyſzedł y ſchronił ſie od nich.

37. A když tak mnohá znamenij činil před nimi/ neuwěřili gſau w něho:

Y gdy ták wiele cudow czynił przed nimi/ przedſię weń nie wierzyli.

38. Aby ſe řeč Izayáſſe Proroka naplnila/ kterauž powěděl: PANE/ kdo uwěřil řeči naſſij? a moc PANě komu geſt zgewena?

Aby ſie wypełniło ſłowo Ezáiaſzá Proroká ktore powiedział/ Pánie y ktoż wierzył powieści naſzey? A rámie Páńſkie komuż ieſt obiáwione?

39. Protož gſau nemohli wěřiti/ neb opět Izayáš řekl:

Y dla tegoć wierzyć nie mogli. Bo też ieſzcze powiedział Ezaiaſz.

40. Oſlepil oči gegich/ a zatwrdil ſrdce gegich/ aby očima newiděli/ a ſrdcem nerozuměli/ y neobrátili ſe/ abych gich nevzdrawil.

Záſlepił oczy ich/ y zátwárdził ſercá ich/ áby nie widzieli oczymá/ á nie zrozumieli ſercem żeby ſie nie náwrocili/ á nie vleczył ich.

41. To geſt řekl Izaiáš/ když widěl ſláwu geho/ a mluwil o něm.

Thoć powiedał Ezaiaſz gdy widział chwałe iego/ á mowił o nim.

יב

42 אַף מִן רֵישָׁא דֵּין
סַגִּיאֵא הֵימֵנוּ בֵּה אֶלָּא
מֶטוּל פְּרִישֵׁא לָא מַודֵין
הֲוַו דְּלָא יֶהְווֹן לְבַר מִן
כְּנוּשְׁתָּא ׃

Nondimeno molti de principali ancora credettero in lui : ma per riſpetto de Fariſei non lo confeſſauano, per non eſſer ſcacciati dè la ſinagoga.

43 רְחִמוּ גֵּיר שׁוּבְחָא
דִּבְנַי נָשָׁא יַתִּיר מִן
שׁוּבְחֵה דַּאלָהָא ׃

Percioche amauano piu la gloria de gli huomini, che la gloria di Dio.

44 יֵשׁוּעַ דֵּין קְעָא וֶאֱמַר
מַן דַּמְהַיְמֵן בִּי לָא הֲוָא בִּי
מְהַיְמֵן אֶלָּא בְּמַן
דְּשַׁדְּרַנִי ׃

Allor IESV gridò, e diſſe, Chi crede in me, non crede in me, ma in colui che mi ha mandato.

45 וּמַן דְּלִי חָזֵא חָזֵא
לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי ׃

E chi vede me, vede colui che m'ha mandato.

46 אֱנָא נוּהְרָא אֶתִית
לְעָלְמָא דְּכֻל מַן דַּמְהַיְמֵן
בִּי לָא יְקַוֵּא בַּחֲשׁוּכָא ׃

Io ſon venuto per eſſer luce al mondo, à fin che chiunque crede in me, non rimanga ne le tenebre.

47 וּמַן דְּשָׁמַע מֶלַּי וְלָא
נָטַר לְהֵין אֱנָא לָא דָּאֶן
אֱנָא לֵהּ לָא גֵּיר אֶתִית
דְּאדוּן לְעָלְמָא אֶלָּא
דְּאַחֵא לְעָלְמָא ׃

E ſe alcuno vdirà le mie parole, e non le crederà, io non lo condanno : percioche io non ſon venuto per condannare il mondo, ma per ſaluare il mondo.

48 מַן דְּטָלֵם לִי וְלָא
מְקַבֵּל מֶלַּי אִית מַן דְּדָאֶן
לֵהּ מֶלְּתָא דְּמַלְלֵת הִי
דָּיְנָא לֵהּ בְּיוֹמָא אַחְרָיָא ׃

Chi mi rifiuta, e non accetta le mie parole, ha chi lo giudica : il parlare ch'io ho fatto ſarà quello che lo giudicarà ne l'vltimo giorno.

יב

42 וּכְמוֹ כֵן רַבִּים מִן הַנְּשִׂיאִים
הֶאֱמִינוּ בוֹ אֲבָל מִפְּנֵי הַמְּפָרְשִׁים
לֹא הִתְוַדּוּ פֶּן יְשֻׁלְּכוּ מֵעֲדָתָם ׃

Con todo eſſo aun de los principes muchos creyeron enel : mas por cauſa de los Phariſeos no confeſſauan, por no ſer echados de la Synoga:

43 כִּי אָהֲבוּ אֶת־כְּבוֹד הָאֲנָשִׁים
יוֹתֵר מִכְּבוֹד אֱלֹהִים ׃

Porque amaua mas la gloria delos hombres que la gloria de Dios.

44 וַיִּזְעַק יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר הַמַּאֲמִין
בִּי אֵינֶנּוּ מַאֲמִין בִּי כִּי אִם
בְּאוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי ׃

Mas Ieſus clamó, y dixo, El que cree en mi no cree en mi, mas en el que me embió.

45 וַאֲשֶׁר רוֹאֶה אוֹתִי רוֹאֶה
אוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי ׃

Y el que me vee, vee ál que me embiò.

46 אָנֹכִי הוּא הָאוֹר אֲשֶׁר בָּאתִי
אֶל־הָעוֹלָם לְמַעַן כָּל הַמַּאֲמִין
בִּי לֹא יַעֲמֹד בַּחֹשֶׁךְ ׃

Yo la Luz he venido àl mundo, parque todo aquel que cree en mi, no permanezca en tinieblas.

47 וְאִם אִישׁ יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרַי
וְלֹא יַאֲמִין אֲנִי לֹא שׁוֹפֵט אוֹתוֹ
כִּי לֹא בָאתִי לִשְׁפּוֹט אֶת
הָעוֹלָם כִּי אִם לְהוֹשִׁיעַ אֶת־
הָעוֹלָם ׃

Y el que oyere mis palábras, y no creyere, y no lo juzgo, porque no he venido á juzgar âl mundo, mas â ſaluar àl mundo.

48 וַאֲשֶׁר יְנָאֲצֵנִי וְלֹא יִקַּח אֶת־
דְּבָרַי יֵשׁ לוֹ שׁוֹפֵט אֲשֶׁר שְׁפָטוֹ
הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי הוּא יִשְׁפְּטֶנּוּ
בְּיוֹם אַחֲרוֹן ׃

El que me deſecha, y no recibe mis Palabras, tiene quien lo juzgue: la palabra que he hablado, ella lo juzgara en el dià poſtrero.

ιβ'.

42. Ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

Toutes fois pluſieurs des principaux meſmes creurent en lui: mais ils ne le confeſſoyent point à cauſe des Phariſiens, depeur qu'ils ne fuſſent iettés hors de la ſynagogue.

43 Ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Car ils ont plus-aimé la gloire des hommes que la gloire de Dieu.

44. Ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.

Or Ieſus s'eſcria & dit, Qui croit en moi, ne croit point en moi, mais en celui qui m'a enuoyé.

45. Καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.

Et qui me contemple, contemple celui qui m'a enuoyé.

46. Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ.

Ie ſuis venu au monde pour eſtre lumiere, afin que quiconque croit en moi, ne demeure point en tenebres.

47. Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν. οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

Et ſi quelcun oit mes paroles, & ne les croit point, ie ne le iuge point: car ie ne ſuis point venu pour iuger le monde, mais pour ſauuer le monde.

48. Ὁ ἀθετῶν ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν· ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

Celui qu[illegible]me reiette, & ne recoit point mes pa[illegible]es, il a qui le iuge: la parole que i'ai p[illegible]tee, ce ſera celle qui le iugera au dern[illegible]r iour.

CAP. XII.

42. Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: ſed propter Phariſæos non confitebantur, ut è ſynagoga non eiicerentur.

Neuertheleſſe euen among the chief rulers many beleeued in him: but becauſe of the Phariſes / they did not confeſſe him/leaſt they ſhould be caſt out of the Synagogue.

43. Dilexerunt enim gloriam hominũ magis, quàm gloriam Dei.

For they loued the praiſe of men/ more then the praiſe of God.

44. Ieſus autem clamavit, & dixit, Qui credit in me, non credit in me, ſed in eum qui miſit me.

And Jeſus cryed/and ſaid/ He that beleeueth in me / beleeueth not in mee / but in him that ſent me.

45. Et qui videt me, videt eum qui miſit me.

And he that ſeeth mee/ ſeeth him that ſent me.

46. Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat.

I am come a light into the worlde / that whoſoeuer beleeueth in me / ſhould not abide in darkeneſſe.

47. Et ſi quis audierit verba mea, & non cuſtodierit: ego non iudico eum, non enim veni ut iudicem mundum, ſed ut ſalvificem mundum.

And if any man heare my words / & beleeue not / I iudge him not: for I came not to iudge the worlde/ but to ſaue the world.

48. Qui ſpernit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum, ſermo quem locutus ſum, ille iudicabit eum in n oviſſimo die.

He that refuſeth me / and receiueth not my wordes / hath one that iudgeth him: the word that I haue ſpoken / it ſhall iudge him in the laſt day.

Das XII. Capitel.

42. Doch der Oberſten glaubten vil an jn / aber vmb der Phariſeer willen bekannten ſie es nicht / daß ſie nicht in den Bann gethan würden.

Doch trode der mange aff de Øffuerſte paa hannem/ Men for Phariſeernis ſkyld bekende de det icke / at de ſkulde icke ſettis i Band.

43. Denn ſie hatten lieber die ehre bey den Menſchen denn die ehre bey Gott.

Thi de haffde heller ære hoſſ Menniſken / end ære hoſſ Gud.

44. Jeſus aber rieff / vnnd ſprach: Wer an mich glaubet / der glaubet nicht an mich/ſondern an den der mich geſandt hat.

Men Jheſus robte / oc ſagde / Huo ſom tror paa mig / hand tror icke paa mig / men paa den / ſom mig vdſende.

45. Vnd wer mich ſihet/der ſihet den der mich geſandt hat.

Oc huo ſom mig ſeer / hand ſeer den / ſom mig vdſende.

46. Jch bin kommen inn die Welt ein Liecht / auff daß / wer an mich glaubet / nicht im Finſterniß bleibe.

Jeg er kommen i Verden it Liuſſ / paa det / huo ſom tror paa Mig / ſkal icke bliffue i Mørcket.

47. Vnd wer meine wort höret/ vnd glaubet nicht / den werde ich nicht richten / denn ich bin nicht kommen / daß ich die Welt richte/ſondern daß ich die Welt ſelig mache.

Oc huo ſom hører mine ord / oc tror icke / den ſkal ieg icke dømme / Thi ieg. er icke kommen at dømme Verden / men at ieg ſkal gøre Verden ſalig.

48. Wer mich verachtet/ vnd nimbt meine wort nicht auff / der hat ſchon der jn richtet / das wort / welches ich geredt habe / das wirdt jn richten am Jüngſten tage.

Huo mig foracter / oc anammer icke mine ord / Hand haffuer allerede den hannem dømmer / det Ord ſom ieg talede / det ſkal dømme hannem paa den Yderſte dag.

Kapitola XII.

42. Ale wſſak mnozý y z Knijžat vwěřili w něho / ále pro Zakonijky newyznáwáli ho / proto / aby z Sſkoly nebyli wyobcowáni:

Wiele tež z Kſiažat vwierzyli weń / lecz dla Fáryzeußow nie wyznawáli / áby z bożnice rußeni nie byli.

43. Neb milowali ſláwu Lidſkau / wijce než ſlawu Božij.

Bo vmilowáli byli chwałe ludz karadßey nižli chwałe Boža.

44. Gežijs pak zawolal / řka: Kdo wěřij we mne / ne we mnek wěřij / ale w toho kterýž mne poſlal.

Zwołál Jezus głoſem wielkim / á mowił / Kto w mie wierzy / nie w mie wierzy / ále w one° ktory mie poſłał.

45. A kdož widij mne / widij toho kterýž mne poſlal.

A kthoć ná mie pátrza / pátrza ná onego ktory mie poſłał.

46. Yá Swětlo na Swět gſem přiſſel / aby každý kdož wěřij we mne / we tmách nezůſtal.

Ja swiáthlość przyßedłem ná świát / áby żaden kthory wierzy w mie w ciemnościách nie zoſtał.

47. A ſlyſſýli kdo ſlowa má / a nebude gich oſtřijhatj / yáť neſaudijm ho: Neb nepřiſſel gſem abych ſaudil Swět / ale abych ſpaſen včinil Swět.

Abowiem ieſli kto ſłuchác będzie ſłow moich á nie vwierzy / tác go nie pothąpiam / bom nie przyßedł żebych miał pothępiác świát / ále żebych świát záchował.

48. Kdož mnau pohrdá / a nepřigijmá ſlow mých / máť kdoby gey ſaudil. Řeč kterauž gſem yá mluwil / tať gey ſauditi bude w nayposlednějſſý den.

Kto mie odmiáta á nie przyimuie ſłow moich / má tego ktory go potępy / ſłowo ktorećem ia powiedał / onoż go oſądzi w on oſtáteczny dzień.

יב

49 דְּאֶנָא מֶן נַפְשִׁי לָא מַלְלֶת אֶלָּא אַבָא דְּשַׁדְּרַנִי הָו יַהֶב לִי פּוּקְדָנָא מָנָא אֵמַר וּמָנָא אֲמַלֶּל׃

Percioche io non ho parlato da me ſteſſo, ma il Padre che m'ha mandato m'ha dato comandamento di cio che io debbo dire e parlare.

50 וְיָדַע אֶנָא דְּפוּקְדָנֵהּ חַיֵּא אִנּוּן דַּלְעָלַם אַילֵין הָכִיל דְּמַמַלֶּל אֶנָא אַיכַּנָא דְּאֵמַר לִי אָבִי הָכַנָא מְמַלֶּל אֶנָא׃

E ſo che il ſuo comandamento è vita eterna, Le coſe dunque ch'io parlo, come il Padre m'ha detto, coſi le parlo.

יג

1 קְדָם דֵּין עַאדָא דְּפֶצְחָא יָדַע הֲוָא יֵשׁוּעַ דְּמַטָּת שָׁעְתָא דְּנֶשַּׁנֵּא מֶן הָנָא עָלְמָא לְוָת אָבוּהִי וַאחֶב לְדִילֵהּ דְּבְהָנָא עָלְמָא וְעַדְמָא לְחַרְתָא אַחֶב אֶנּוּן׃

Ora innanzi la feſta di Paſcha, ſapendo IESV che l'hora ſua era venuta di paſſar di queſto mondo al Padre, hauendo egli amati i ſuoi che erano nel mondo, gli amò inſin al fine.

2 וְכַד הֲוָת חַשָּׁמִיתָא רְמֵא הֲוָא לֵהּ לְסָטָנָא בְּלֶבֵּהּ דִּיהוּדָא בַּר שֶׁמְעוּן סְכַרְיוּטָא דְּנֶשַׁלְמִיוּהִי׃

E fatta che fu la cena, (hauendo di gia il diauolo meſſo nel cuore à Giuda di Simone Iſcariote che lo tradiſſe.)

3 הָו דֵּין יֵשׁוּעַ מְטוּל דְּיָדַע הֲוָא דְּכֻל מֶדֶם יַהֶב אַבָא בְּאִידַיְהִי וְדַמֶן אֱלָהָא נְפַק וּלְוָת אֱלָהָא אָזֶל׃

Sapendo IESV che il Padre gli haueuà date tutte le coſe ne le mani, e ch'egli era vſcito da Dio, & à Dio ſen'andaua.

4 קָם מֶן חֲשָׁמִיתָא וְסָם נַחְתַּוְהִי וְשַׁקַל סְדוּנָא מְחָא בְּחַצַּוְהִי׃

Si leua ſu da la cena, e pon giu la ſua veſte, e preſo vn aſciugatoio, ſene cinſe:

יב

49 כִּי אֲנִי מִנַּפְשִׁי לֹא־דִבַּרְתִּי כִּי אִם אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי אָבִי הוּא צִוָּה אוֹתִי מָה אֹמַר וּמָה אֲדַבֵּר׃

Porque yo no he hablado de mi miſmo: mas el Padre que me embió, el medió mandamiento de loque tengo de dezir, y de lo que tengo de hablar.

50 וְיָדַעְתִּי כִּי מִצְוָתוֹ חַיֵּי עוֹלָם הִיא לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר כַּאֲשֶׁר אָמַר לִי הָאָב כֹּה מְדַבֵּר אָנֹכִי׃

Y ſé que ſu mandamiento es vida eterna: anſique lo que yo hablo, como el padre me lo ha dicho, anſi hablo.

יג

1 וְלִפְנֵי חַג הַפֶּסַח יוֹדֵעַ יֵשׁוּעַ כִּי בָאָה עִתּוֹ לַעֲבֹר מֵעוֹלָם הַזֶּה אֶל־הָאָב כַּאֲשֶׁר אָהַב אֶת־אֲשֶׁר לוֹ בָּעוֹלָם כֵּן אֲהֵבָם עַד קֵץ׃

Antes del dia de la Fieſta de la Paſcua, ſabiendo Ieſus que ſu hora era venida para que paſſaſſe de eſte mundo àl Padre, como auia amado á los ſuyos, que eſtauan enel mundo, amólos haſta el fin.

2 וַיְהִי מִשְׁתֵּה הָעֶרֶב וְגַם הַשָּׂטָן הִשְׁלַךְ בְּלֵב יְהוּדָה בֶּן־שִׁמְעוֹן אִישׁ־כַּרְיוֹת לִמְסוֹר אוֹתוֹ׃

Y la Cena acabada, como el diablo ya auia metido enel coraçon de Iudas de Simon Iſcariota paraque lo entregaſſe.

3 וַיֵּדַע יֵשׁוּעַ כִּי כָל־דְּבָרִים נָתַן לוֹ אָבִיו בְּיָדָיו וְכִי מֵאֱלֹהִים יָצָא וְאֶל יְהוָֹה יֵלֵךְ׃

Sabiendo Ieſus que el padre lo auia dado todas las coſas en las manos, y que auia ſalido de Dios, y á Dios yua:

4 וַיָּקָם מִן הַמִּשְׁתֶּה וַיָּשֶׂם אֶת בְּגָדָיו מֵעָלָיו וַיִּקַּח בֶּגֶד הַפִּשְׁתִּים וַיַּחְגֹּר בְּמָתְנָיו׃

Leuantaſe de la Cena, y pone ſu ropa, y tomando vna touaja, cinnioſe.

ιβ'.

49. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.

Car ie n'ai point parlé de par moi-meſme, mais le Pere qui m'a enuoyé, m'a donné commandement de ce que i'ai à dire & à parler.

50. Καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ οὕτω λαλῶ.

Et ſai que ſon commandement eſt vie eternelle: les choſes donc que ie di, ie les di ainſi comme mon Pere m'a dit.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

Or deuant la feſte de Paſque, Ieſus ſachant que ſon heure eſtoit venue pour paſſer de ce monde au Pere, commẽ ainſi: fuſt qu'il euſt aimé les ſiens, qui eſtoyent au monde, il les aima iuſqu'a la fin.

2. Καὶ δείπνου γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

Et apres auoir ſoupé (le diable ayãt deſia mis au ceur de Iudas Iſcariot fils de Simon, de le trahir.)

3. Εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει.

Ieſus ſahant que le Pere lui auoit donné toutes choſes entre mains, & qu'il eſtoit iſſu de Dieu, & s'en alloit à Dieu.

4. Ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν.

Se leue du ſouper, & oſte ſa robbe: & ayant prins vn linge, il s'en ceignit.

CAP. XII.

49. Quia ego ex me ipſo non ſum locutus: ſed qui miſit me Pater, ipſe mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar.

For I haue not ſpoken of my ſelfe: but the Father / which ſent me / he gaue me a commandement what I ſhould ſay / & what I ſhould ſpeake.

50. Et ſcio quia mandatum eius vita æterna eſt. Quæ ergo ego loquor: ſicut dixit mihi Pater, ſic loquor.

And I knowe that his commandement is life euerlaſting: the thinges therefore that I ſpeake / I ſpeake them ſo as the Father ſaid vnto me.

CAP. XIII.

ANte diem autẽ feſtum Paſchæ, ſciens Ieſus quia venit hora eius ut trãſeat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexiſſet ſuos qui erant in mũdo, in finem dilexit eos.

Nowe before the feaſt of the Paſſouer / when Jeſus knew that his houre was come / that he ſhould depart out of this worlde vnto the Father / for aſmuch as he loued his owne which were in the worlde / vnto the end he loued thẽ.

2. Et cœna facta, (cùm diabolus iam miſiſſet in cor, ut traderet eum Iudas Simônis Iſcariotes.)

And when ſupper was done / (and that the deuill had nowe put in the heart of Judas Iſcariot / Simons ſonne / to betray him.)

3. Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exivit, & ad Deum vadit.

Jeſus knowing that the Father had giuen all things into his hands / and that he was come from God / and went to God.

4. Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua, & cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe.

He riſeth from ſupper / and layeth aſide his vpper garments / and tooke a towell / & girded himſelfe.

Das XII. Capitel.

49. Denn ich habe nicht von mir ſelber geredt / ſondern der Vater / der mich geſandt hat / der hat mir ein gebot gegeben / was ich thun vnd reden ſoll.

Thi ieg haffuer icke talet aff mig ſelff / men Faderen ſom mig vdſende / hand gaff mig it Bud huad ieg ſkal gøre oc tale.

50. Vnd ich weiß / daß ſein Gebot iſt das ewige Leben. Darumb daß ich rede / das rede ich alſo / wie mir der Vater geſagt hat.

Oc ieg veed / at hans Bud er det euige Liff / Der faare det ieg taler / det taler ieg ſaa / ſom Faderen ſagde mig.

Das XIII. Capitel.

VOr dem Feſt aber der Oſtern / da Jeſus erkennet / daß ſeine Zeit kommen war / daß er auß diſer Welt gienge zum Vater / wie er hatte geliebet die ſeinen / die inn der Welt waren / ſo liebet er ſie ans ende.

FAare Paaſke Højtiden / der Jheſus viſte / at hans tid vaar kommen / at hand ſkulde gaa aff denne Verden / til Faderen / lige ſom hand haffde elſkt ſine / ſom vaare i Verden / ſaa elſkte hand dem til enden.

2. Vnnd nach dem Abendeſſen / da ſchon der Teufel hatte dem Juda Simonis Jſchārioth ins Hertz gegeben / daß er jhn verriethe.

Oc effter afftens Maaltid / Der Dieffuelen haffde allerede giffuit Juda Simonis Jſcharioth i hiert / at hand ſkulle forraade hannem.

3. Wußte Jeſus / daß jhm der Vater hatte alles inn ſeine Hände gegeben / vnnd daß er von Gott kommen war / vnd zu Gott gieng.

Da viſte Jheſus / at Faderen haffde giffuit hannem alting i ſine Hender / oc / at hand kom aff Gud / oc gick til Gud.

4. Stund er vom Abendmal auff / leget ſeine Kleider ab / vnd nam einen Schurtz vnd vmbgürttet ſich.

Da ſtod hand op aff Nadueren / lagde ſine Klæder aff / oc tog it Skørt / oc omgiordede ſig.

Kapitola XII.

49. Nebo yá od ſebe ſamého gſem nemluwil: ale kterýž mne poſlal / Otec / on mi přikázanij dal / cobych prawil / a cobych mluwil.

Gdyżem ia nic z ſiebie ſámego nie mowił / lecz ten ktory mię poſłał Ociec ten mi roſkazał co mam mowić y powiedáć.

50. A wijm že Přikázanij geho / geſt žiwot wěčný. Protož které wěcy yá mluwijm / yakož mi powěděl Otec / tak mluwijm.

A wiem że roſkázánie iego ieſt żywot wieczny / A przetoż to co ia powiedam / iáko mi powiedźiał Ociec / tak powiedam.

Kapitola XIII.

PŘzed dnem pak ſlawným Welikonočnijm / wěda Gežijš ſe přiſſla hodina geho / aby ſſel z tohoto ſwěta k Otcy: když geſt milowal ſwé kteřijž byli na Swětě / až do konce ge milowal.

TEdy przed ſwietem Wielkonocnym wiedząc Jezus iże przyſzłá godźiná iego / áby odſzedł z tego świátá do Oycá / gdyż umiłował ſwe ktorzy byli ná świecie / y aż do końcá umiłowáł ie.

2. A když wečeřeli / když byl giž Diábel wnukl w Srdce Gidáſſe Yſſkariotſkého / aby gey zradil:

A odpráwiwſzy wieczerzą / (gdy dyabeł iuż był przypuścił kſercu Judaſzowi ſynowi Symonowemu Iſkáryotowi żeby go zdrádźił.)

3. Wěda Gežijš že wſſecky wěcy dal gemu Otec w ruce / a že od Boha wyſſel / a k Bohu gde:

Wiedząc Jezus że wſzytko oćiec podał do rąk iemu / á iż od Bogá wyſzedł y do Bogá idź miał.

4. Wſtal od Wečeře / a ſložil rauchō ſwé: A wzaw rauchu / přepáſal ſe.

Wſthał od wieczerzey / á ziáwſzy płaſzcz wziął ręcznik y przepáſał ſie.

יג

5 וַארְמִי מַיָּא בַּמְשַׁגְתָּא וְשַׁרִי לַמְשַׁגוּ רַגְלֵא דְתַלְמִידַוְהִי וַמְשַׁוֵא הֲוָא בְּסַדוּנָא דַמְחַיָא בְּחַצַוְהִי׃

Poi meſſe de l'acqua in vn baccino, e comincio à lauare i piedi de diſcepoli, & aſciugarli con l'aſciugatoio col quale s'era cinto.

6 כַּד הֵין אֶתָא לְוָת שֶׁמְעוֹן כִּאפָא אֲמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן אַנְתְּ מָרִי רַגְלַי מְשִׁיג אַנְתְּ לִי׃

Vienſene dunque à Simon Pietro: & egli li dice, Signore, à me laui tu i piedi?

7 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר לֵהּ מֶדֶם דְּעָבֵד אֶנָא אַנְתְּ לָא יָדַע אַנְתְּ הָשָׁא בָּתַר־כֵּן דֵּין תֵּדַע׃

IESV riſpoſe, e diſſeli, Tu non ſai hora quello che io fo, ma lo ſaprai dapoi.

8 אֲמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כִּאפָא לְעָלַם לָא מְשִׁיג אַנְתְּ לִי רַגְלַי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶן לָא מְשִׁיג אֶנָא לָךְ לַית לָךְ עַמִּי מְנָתָא׃

Pietro li dice, Tu non mi lauarai giamai i piedi. IESV li riſpoſe, Se io non ti lauarò, tu non hauerai parte con meco.

9 אֲמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כִּאפָא מָדֵין מָרִי לָא בַּלְחוּד רַגְלַי תְּשִׁיג לִי אֶלָּא אַף אִידַי אַף רִישִׁי׃

Simon Pietro li dice, Signore, non ſolamente i miei piedi, ma etiandio le mani e il corpo.

10 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הַו דַסְחָא לָא סְנִיק אֶלָּא רַגְלַוְהִי בַּלְחוּד יְשִׁיג כֻּלֵּהּ גֵּיר דְּכֵא הוּ אַף אַנְתּוּן כֻּלְכוֹן דְּכַיֵא אַנְתּוּן אֶלָּא לָא כֻּלְכוֹן׃

IESV li dice, Chi è lauato non habiſogno ſe non di lauarſi i piedi, ma è tutto mondo, e voi ſete mondi, ma non tutti.

יג

5 וְאַחֲרֵי כֵן שָׁלַח מַיִם בְּסִיר רַחְצוֹ וַיָּחֶל לִרְחֹץ אֶת־רַגְלֵי הַתַּלְמִידִים וּלְקַלְקֵל בַּבֶּגֶד הַפִּשְׁתִּים אֲשֶׁר חָגוּר בּוֹ׃

Luego Puſo agua en vn bacin, y començo á lauar los pies de los Diſcipulos, y á limpiarlos con la touaja con que eſtaua cennido.

6 וּבְבוֹאוֹ אֶל־שִׁמְעוֹן כֵּיפָה אָז אָמַר לוֹ כֵּיפָה אֲדֹנִי הַאַתָּה תִּרְחַץ אֶת־רַגְלָי׃

Vino pues à Simon Pedro; y Pedro le dize Sennor, tu me lauas los pies ¿

7 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אֵת אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה עַתָּה לֹא יָדַעְתָּ אֲבָל אַחֲרֵי כֵן תֵּדַע׃

Reſpondió Ieſus, y dixole, Loque yo hago, tu no lo ſabes aora: mas ſaberlohas deſpues.

8 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה לֹא תִרְחַץ אֶת־יָדַי לְעוֹלָם וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אִם אֲנִי לֹא אֶרְחַץ אוֹתְךָ לֹא יִהְיֶה לְךָ חֵלֶק עִמִּי׃

Dizele Pedro, No me lauarás los pies jamas. Reſpondióle Ieſus, Si no te lauare, no tendrâs parte conmigo.

9 אוֹמֵר לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה אֲדֹנִי לֹא אֶת־רַגְלַיִם לְבַד כִּי אִם גַּם אֶת יָדַיִם וְאֶת רֹאשׁ׃

Dizele Simon Pedro, Sennor, no ſolo mis pies, mas aun las manos, y la cabeçà.

10 אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ הַנִּרְחָץ לֹא יִצְטָרֵךְ כִּי אִם לִרְחֹץ אֶת־רַגְלַיִם וְכֻלּוֹ טָהוֹר וְאַתֶּם טְהוֹרִים הוֹיִם אַךְ לֹא כֻלְּכֶם׃

Dizele Ieſus, El que eſta lauado, no ha meneſter ſino que laue los pies, mas es todo limpió. Y voſotros limpios ſoys, aunque no todos.

ιγ΄.

5. Εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος.

Puis mit de l'eau en vn baſsin, & ſe print à lauer les pieds de ſes diſciples, & à les eſſuyer du linge, duquel il eſtoit ceint.

6. Ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

Il vind donc à Simon Pierre: & Pierre lui dit, ſeigneur me laues tu les pieds?

7. Ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Tu ne ſais point maintenant ce que ie fai, mais tu le ſauras ci apres.

8. Λέγει αὐτῷ πέτρος, οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ᾽ ἐμοῦ.

Pierre lui dit Tu ne me laueras iamais les pieds. Ieſus lui reſpondit, Si ie ne te laue, tu n'auras point de part auec moi,

9. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν.

Simon Pierre lui dit, Seigneur, non ſeulement mes pieds, mais auſsi les mains & la teſte,

10. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ᾽ ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ᾽ οὐχὶ πάντες.

Ieſus lui dit, Celui qui eſt laué, n'a beſoin, ſinon de lauer les pieds, mais eſt tout net. Or eſtes-vous nets, mais non pas tous.

CAP. XIII.

5. Deinde miſit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes diſcipulorum, & extergere linteo quò erat præcinctus.

After that/ he powred water into a baſin/ and began to waſhe the diſciples feete/ and to wipe then with the towell/ where with he was girded.

6 Venit ergo ad Simônem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lavas pedes?

Then came he to Simon Peter/ who ſaid to him/ Lorde/ doeſt thou waſh my feete?

7. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Quod ego facio, tu neſcis modò, ſciens autem poſtea.

Jeſus anſwered and ſaid vnto him/ What I doe/ thou knoweſt not nowe: but thou ſhalt knowe it here after.

8. Dicit ei Petrus, Non lavabis mihi pedes in æternũ. Reſpondit ei Ieſus, Si non lavero te, non habebis partem mecum.

Peter ſaide vnto him/ Thou ſhalt neuer waſh my feete. Jeſus anſwered him/ If I waſh thee not/ thou ſhalt haue no parte with me.

9. Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus & caput.

Simon Peter ſayde vnto him/ Lorde/ not my feete onely/ but alſo the handes and the head.

10. Dicit ei Ieſus, Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet, ſed eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis, ſed non omnes.

Jeſus ſaid to him/ He that is waſhed/ needeth not/ ſaue to waſhe his feete/ but is cleane euery with: and ye are cleane/ but not all.

Das XIII. Capitel.

5. Darnach goß er Waſſer inn ein Becken/ hub an den Jüngern die Füße zu waſchen/ vnd trucknet ſie mit dem Schurtze/ damit er vmbgürtet war.

Der effter øſde hand Vand i it Becken/ begynte at to Diſciplenis føder/ oc tiurde dem met det Størt/ ſom hand vaar omgiordet met.

6. Da kam er zu Simon Petro. Vnd derſelbige ſprach zu jm: HERR ſolteſt du mir meine Fůße waſchen?

Da kom hand til Simon Petrum. Oc hand ſagde til hannem/ HERRE/ ſkulde du to mig mine føder?

7. Jheſus antworttet/ vnd ſprach zu jm: Was ich thu/ das weiſſeſt du jetzt nicht/ du wirſts aber hernach erfahren.

Jheſus ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Huad ieg gør/ det vedſt du icke nu/ Men du ſkalt forſtaa det her effter.

8. Da ſprach Petrus zu jhm: Nimmer mehr ſolt du mir die Fůße waſchen. Jheſus antworttet jm: Werde ich dich nicht waſchen/ ſo haſt du kein theil mit mir.

Da ſagde Petrus til hannem/ Aldri ſkalt du to mine føder. Jheſus ſuarede hannem/ Tor ieg dig icke/ da haffuer du ingen Del mit mig.

9. Spricht zu jhm Simon Petrus: HERR/ nicht die Fůße allein/ ſondern auch die Hånde vnd das Haupt.

Simon Petrus ſiger til hannem/ HERRE/ icke føderne aleniſte/ men ocſaa henderne/ oc Hoffuedet.

10. Spricht Jeſus zu jm: Wer gewaſchen iſt/ der darff nicht denn die Fůße waſchen/ ſondern er iſt gantz rein. Vnd jr ſeyt rein aber nicht alle.

Jheſus ſiger til hannem/ Huo ſom toen er/ hand haffuer icke behoff/ vden at to føderne/ men hand er aldelis reen. Oc i ere rene/ men icke alle.

Kapitola XIII.

5. Potom nalil wody do Medenice/ y počal vmýwati nohy Včedlnijkůw ſwých/ a wytijrati Rauchau kterau byl přepáſán.

Potym nálał wody do miednice/ y począł nogi vmywáć zwolennikom/ á vćieráć recznikiem ktorym ſie był opáſał.

6. Tehdy přiſſel k Sſimonowi Petrowi. Y řekl gemu Petr: PANe/ co ty chceſs mi mayti nohy?

Zátym przyſzedł do Symoná Piotrá/ Ale mu on rzekł/ Pánie á tyż to mnie nogi maſz vmywáć?

7. Odpowěděl Gežijſs a řekl gemu: Co yá činijm/ ty newijſs nynij/ ale zwijſs potom.

Odpowiedział Jezus y rzekł mu/ Co ia cynie ty nie wieſz teraz/ ále ſie dowieſz potym.

8. Řekl gemu Petr: Nebudeſs mi mayti noh mých na wěky. Odpowěděl gemu Gežijſs: Nevmygiliť tebe/ nebudeſs mijti dijlu ſemnau.

Powiedział mu Piotr/ Nie bedzieſz vmywał moich nog ná wieki/ A Jezus mu rzekł Jeſliċie nie vmyię/ nie zemną ſpołu mieć nie bedzieſz.

9. Řekl gemu Sſimon Petr: PANE/ ne toliko nohy mé/ ale y ruce y hlawu.

Tedy mu rzekł Symon Piotr/ Pánie nie thilko nogi moie/ lecz y rece y głowę.

10. Řekl gemu Gežijſs: Kdo geſt vmyt/ nepotřebuge gedinč aby nohy vmyl/ neb geſt čiſt weſſkeren. Y wy čiſtij gſte/ ale ne wſſyckni.

Powiedział mu Jezus/ Kto vmyt ieſt/ nie potrzebá mu iedno áby nogi vmył/ ále ieſt czyſt wſzytek/ y wy teſ ieśćie czyſtemi iedno nie wſzyſcy.

יג

11 יָדַע הֲוָא גֵּיר יֵשׁוּעַ לְהַו
דַּמְשַׁלֵּם לֵהּ מֶטּוּל הָנָא
אֶמַר דְּלַית הֲוָא כֻּלְּכוֹן
דְּכַיֵא אַנְתּוּן׃

Imperoche ſapeua chi era quello che lo tradirebbe: però diſſe, Voi non ſete mōdi tutti:

12 כַּד דֵּין אַשִׁיג רֶגְלַיְהוֹן
שְׁקַל נַחְתַּוְהִי וְאֶסְתְּמֵךְ
וְאֶמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן
מָנָא עֶבְדֶת לְכוֹן׃

Poi ch'egli hebbe lauati loro i piedi, e ripreſi i ſuoi veſtimenti, poſtoſi di nuouo à ſedere à tauola, diſſe loro, Sapete voi quel che io v'hò fatto?

13 אַנְתּוּן קָרֵין אַנְתּוּן לִי
רַבַּן וּמָרַן וְשַׁפִּיר אָמְרִין
אַנְתּוּן אִיתַי גֵּיר׃

Voi mi chiamate il Maeſtro e il Signore, e dite bene: percioche io ſono.

14 אֵן אֶנָא הָכִיל מָרְכוֹן
וְרַבְּכוֹן אַשִׁיגֶת לְכוֹן ר
רַגְלַיְכוֹן כְּמָא אַנְתּוּן חַיָּבִין
אַנְתּוּן דְּתַשִׁיגוּן רַגְלָא חַד
דְּחַד׃

Se adunque io che ſono il Signore e il Maeſtro, ho lauati i voſtri piedi, voi ancora douete lauarui piedi l'vno à l'altro.

15 הָדָא גֵּיר טוּפְסָא
יֶהְבֶת לְכוֹן דְּאַיְכַנָא דְּאֶנָא
עֶבְדֶת לְכוֹן אַף אַנְתּוּן
תֶּעְבְּדוּן׃

Perche io v'ho dato eſempio, che ſi come io v'ho fatto, coſi facciate ancora voi.

16 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּלַית עַבְדָּא דְּרַב מֶן
מָרֵהּ וְלָא שְׁלִיחָא דְּרַב מֶן
מַן דְּשַׁדְּרֵהּ׃

In verità, in verità vi dico, che il ſeruitore non è maggiore del ſuo padrone, ne l'ambaſciatore maggiore di colui che l'ha mandato.

17 אֵן הָלֵין תֶּדְעוּן טוּבַיְא
אַנְתּוּן אֵן תֶּעְבְּדוּן אֶנֵּין׃

Se voi ſapete queſte coſe, voi ſete beati ſe le farete.

יג

11 כִּי יָדַע אֶת רְכִילוֹ עַל־כֵּן
אָמַר לֹא כֻלְּכֶם טְהוֹרִים הוּיִם׃

Porque ſabia quien era el que lo entregaua: por eſſo dixo, No ſoys limpios todos.

12 וְכַאֲשֶׁר רָחַץ אֶת רַגְלֵיהֶם
וַיִּקַּח אֶת־בְּגָדָיו וַיָּשָׁב וַיֵּשֶׁב אֶל־
הַמְּסִבָּה וַיֹּאמֶר לָהֶם דְּעוּ מַה
עָשִׂיתִי לָכֶם׃

Anſique deſque les vuo lauado los pies, y tomado ſu ropa, boluiendoſe à aſſentar à la meſa, dixoles, ſabeys loque os he hecho?

13 אַתֶּם קְרָאתוּנִי מְלַמֵּד וַאדֹנִי
הֵיטֵב תֹּאמְרוּ כִּי אֲנִי הוּא׃

Voſotros me llameys Maeſtro y Sennor: y dezis bien-porque lo ſoy:

14 וְאִם אֲנִי רָחַצְתִּי אֶת־רַגְלֵיכֶם
הָאָדוֹן וְהַמְלַמֵּד וְאַתֶּם חוֹבִים
אִישׁ לְרֵעֵהוּ לִרְחֹץ אֶת־רַגְלָיִם׃

Pues ſi yo el Sennor y el maeſtro he llauado vueſtros pies, voſotros tambien deueys lauar los pies los vnos de los otros.

15 כִּי דִמְיוֹן נָתַתִּי לָכֶם אֲשֶׁר
גַּם אַתֶּם תַּעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי
לָכֶם׃

Porque exemplo os he dado, para que como yo os he hecho, voſotros tambien hagays.

16 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
הָעֶבֶד אֵינֶנּוּ גָּדוֹל מֵאֲדוֹנָיו
וְהַשָּׁלוּחַ אֵינֶנּוּ גָּדוֹל מֵאֲשֶׁר
שְׁלָחוֹ׃

Decierto decierto os digo, El ſieruo no es mayor que ſu Sennor: ni el apoſtol es mayor que elque lo embió.

17 אִם אֶת־הָאֵלֶּה תֵּדְעוּ
אַשְׁרֵיכֶם אִם תַּעֲשׂוּ אוֹתָם׃

Si ſabeys eſtas coſas, bienauenturados ſereys, ſi las hizierdes.

ιγ'.

11. Ἤδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτὸν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

Car il ſauoit lequel c'eſtoit qui le trahiroit: pourtant, dit-il, Vous n'eſtes pas nets tous.

12. Ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;

Apres donc qu'il eut laué leurs pieds, & reprins ſes veſtemens, & qu'il ſe fut remis a table, il leur dit, ſauez-vous bien que ie vous ai fait?

13. Ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ.

Vous m'appelez Maiſtre & Seigneur, & vous dites bien: car ie le ſuis.

14. Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

Si donc moi, qui ſuis le Seigneur & le Maiſtre, ai laué vos pieds, vous auſsi deuez lauer les pieds le vns des autres.

15. Ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

Car ie vous ai donné exemple, afin qu'ainſi que ie vous ai fait, vous faciez auſsi.

16. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν. οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

En verité, en verite ie vous di, Que le ſeruiteur n'eſt point plus grand que ſon maiſtre, ni le ambaſsadeur plus grãd que celui qui l'a enuoyé.

17. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

Si vous ſauez ces choſes, vous eſtes bienheureux, ſi vous les faites.

CAP. XIII.

11. Sciebat enim quiſnam eſſet qui traderet eum, propterea dixit Non eſtis mundi omnes.

For he knewe who ſhould betraye him: therefore ſaid he / Ye are not all cleane.

12. Poſtqvam ergo lavit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua, cum recubuiſſet, iterum dixit eis, Scitis quid fecerim vobis?

So after he had waſhed their feete / & had taken his garments / & was ſet downe againe / he ſaid vnto them / knowe ye what I haue done to you?

13. Vos vocatis me Magiſter, & Domine: & bene dicitis, ſum etenim.

Ye call me Maſter / and Lord / and ye ſay well: for ſo am I.

14. Si ergo ego lavi pedes veſtros, dominus & magiſter: & vos debetis alter alterius lavare pedes.

If I then your Lorde / and Maſter / haue waſhed your feet / ye alſo ought to waſh one anothers feete.

15. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

For I haue giuen you an example / that ye ſhould do / euen as I haue done to you.

16. Amen, amen dico vobis, non eſt ſervus maior domino ſuo; neque apoſtolus maior eſt eo qui miſit illum.

Verely / verely I ſay vnto you / The ſeruaunt is not greater then his maſter / neyther the ambaſſadour greater then he that ſent him.

17. Si hæc ſcitis, beati eritis ſi feceritis ea.

If ye knowe theſe thinges / bleſſed are ye / if ye do them.

Das XIII. Capitel.

11. Denn er wuſte ſeinen Verräther wol / darumb ſprach er: Jhr ſeyt nicht alle rein.

Thi hand viſte ſin Forredere vel / der faare ſagde hand / I ere icke alle rene.

12. Da er nun jre Füſſe gewaſchen hatte / nam er ſeine Kleider / vnd ſatzte ſich wider nider / vnnd ſprach abermal zu jnen: Wiſſet jr / was ich euch gethan habe?

Der hand haffde nu toet deris føder / tog hand ſine klæder / oc ſette ſig ned igen / oc ſagde atter til dem / Vide i / huad ieg haffüer giort eder?

13. Jhr heiſſet mich Meiſter vnnd HERR / vnd ſaget recht daran / denn ich bins auch.

I kalde mig Meſtere oc HERRE / oc ſige ret der vdi / Thi ieg er ocſaa.

14. So nun ich / euer HERR vnd Meiſter / euch die Füße gewaſchen habe / ſo ſolt jhr auch euch vntereinander die Füße waſchen.

Der ſom ieg nu eders HERRE oc Meſtere / tode eders føder / Saa ſkulle i oc to eder føderne iblant huer andre.

15. Ein Beyſpiel habe ich euch gegeben / daß jhr thut / wie ich euch gethan habe.

Jeg gaff eder en Efferſyn / at i ſkulle gøre / ſom ieg giorde eder.

16. Warlich / warlich ich ſage euch / der Knecht iſt nicht gröſſer denn ſein Herr / noch der Apoſtel gröſſer / denn der jhn geſandt hat.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Suenden ericke ſtøre end hans Herre / oc ey Apoſtelen ſtørre / end den hannem vdſende.

17. So jhr ſolches wiſſet / ſelig ſeyt jhr / ſo jhrs thut.

Der ſom i vide ſaadant / da ere i ſalige / der ſom i det gøre.

Kapitola XIII.

11. Nebo wěděl / kdoby byl zrádce geho / protož řekl: Negſte čiſtij wſſyckni.

Abowiem wiedział ktory był co go zdrádzić miał / y dla tegoż powiedział / Nie wßyſcyście czyſtymi.

12. Kdyžpak vmyl nohy gegich / wzal na ſebe raucho ſwé / a poſadiw ſe za Stůl zaſe řekl gim Wijteli co gſem včinil wám?

Vmywßy potym nogi ich / á wziąwßy ßáty ſwe / ſiadł záſie y rzekł do nich / Rozumiecież to com wám vczynił.

13. Wy nazýwáte mne Miſtrem a PAnem / a dobře prawijte / gſemť zagiſté.

Wy mnie názywacie Miſtrzem y Pánem / á dobrze mowicie / bom im ieſt.

14. Protož poňkwadž gá vmyl gſem nohy waſſe PAN a Miſtr / y wy máte geden druhému nohy vmýwati.

A przetož ieſlim ia vmył nogi wáſze bedąc Pánem á Miſtrzem / thedy wy tákże ſpołu powinniście iedni drugiem vmywać nogi.

15. Příklad zagiſté dal gſem wám / abyſſte yakož gſem gá včinil / y wy též činili.

Abowiemem wam dał przykład / iż iákom ia wam vczynił / abyście y wy ták czynili.

16. Giſté giſté prawijm wám / nenij Služebnijk wětſſý nad Pána ſwého / ani poſel wětſſý nežli ten kdož gey poſlal.

Záprawdę záprawdę wam powiedam / Sługá nie ieſtci wiecßy nád páná ſwego / áni poſel ieſt wiecßy nad onego ktory go poſyła.

17. Znáteli tyto wěcy / blahoſlawenij gſte geſliže ge činiti budete.

Jeśliż temu rozumiecie / błogoſławionemi bedziecie ieśliż to vczynicie.

יג

18 לָא הֲוָא עַל כֻּלְּכוֹן
אָמַר אֲנָא יָדַע אֲנָא גֵּיר
לְאַילֵין דַּגְבִית אֶלָּא ד
דִּכְתָבָא נֶשְׁלַם דְּהָו דָּאָכֵל
עַמִּי לַחְמָא אֲרִים עֲלַי
עֶקְבֵה׃

Non dico gia di tutti voi, io ſo quali ho eletti : ma biſogna che s'adempia la Scrittura che dice, Colui che mangia con meco il pane, ha alzato contra me il ſuo calcagno.

19 מֶן הָשָׁא אָמַר אֲנָא
לְכוֹן מֶן קְדָם דְּהָוְיָא דְּמָא
דַּהֲוָיָא תְּהַיְמְנוּן דְּאֶנָא
אֶנָא׃

Io ve lo dico da hora prima ch'egli auuenga : accioche quando ſarà auuenuto, voi crediate che io ſono.

20 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא
לְכוֹן דְּמַן דִּמְקַבֵּל לְמַן ד
דַּמְשַׁדַּר אֲנָא לִי מְקַבֵּל
וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל
דְּשַׁדְּרַנִי׃

In verità, in verità io vi dico, che s'io mando qualcuno, colui lo riceue, riceue me : e chi riceue me, riceue colui che mi ha mandato.

21 הָלֵין אָמַר יֵשׁוּעַ ——
וְאֶתְעַזַּז בְּרוּחֵה וְאַסְהֵד
וְאָמַר אַמִּין אַמִּין אָמַר
אֲנָא לְכוֹן דְּחַד מֶנְּכוֹן
נַשְׁלְמַנִי׃

Poi che IESV hebbe dette queſte coſe, ſi commoſſe ne lo ſpirito : onde dichiaro, e diſſe, In verità, in verità vi dico, che vno di voi mi tradira.

22 חָרוֹ הָדֵין תַּלְמִידֵא חַד
בְּחַד מֶטוּל דְּלָא יָדְעִין הֲווֹ
דְּעַל מַנוּ אָמַר׃

I diſcepoli allora ſi guardauano l'vn l'altro, dubbitando di chi egli ſi diceſſe.

23 אִית הֲוָא הָדֵין מֶן
תַּלְמִידוֹהִי חַד דִּסְמִיךְ ה
הֲוָא בְּעוּבֵּה הָו דְּרָחֵם
הֲוָא לֵה יֵשׁוּעַ׃

Et era vno de ſuoi diſcepoli che ſi riposaua nel ſeno di IESV, ilqual IESV amaua.

24 לְהָנָא רְמַז שְׁמְעוֹן
כִּאפָא דְּנֶשְׁאַלִיוֹהִי דְּמַנוּ
הָו דְּאָמַר עֲלוֹהִי׃

A coſtui dunque Simon Pietro fece ſegno che domandaſſe chi fuſſe quello di cui egli parlaua.

יג

18 אֵינֶנִּי עַל־כֻּלְּכֶם אוֹמֵר כִּי
יָדַעְתִּי אֶת־אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי כִּי אִם
אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַכָּתוּב הָאוֹכֵל לַחְמִי
הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב׃

No háblo de todos voſotros : yo ſe los que he elegido : mas para que ſe cumpla la Eſcriptura El que come pan conmigo, leuantó contra mi ſu calcannar.

19 מֵעַתָּה אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם בְּטֶרֶם
יִהְיֶה אֲשֶׁר אִם יִהְיֶה תַּאֲמִינוּ כִּי
אֲנִי הוּה׃

Deſde aora os lo digo antes que ſe haga : para que quando ſe hiziere, creays que yo ſoy.

20 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם
אֲשֶׁר יִקַּח אוֹתוֹ אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁלַח
יִקָּחֵנִי וַאֲשֶׁר יִקָּחֵנִי יִקַּח אוֹתוֹ
אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי׃

Decierto decierto os digo que el que recibe àl que yo embiare, á mi recibe y el que à mi recibe recibe al que me embió.

21 וְכַאֲשֶׁר אָמַר יֵשׁוּעַ אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נִבְהַל בְּרוּחוֹ
וְהֵעִיד וְאָמַר אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי
לָכֶם כִּי אֶחָד מִמְּכֶם יַמְסְרֵנִי׃

Como vuo Ieſus dicho eſto, fue commouido enel eſpiritu, y proteſtó, y dixo, Decierto decierto os digo, que vno de voſotros ma ha de entregar.

22 וַיַּבִּיטוּ הַתַּלְמִידִים אִישׁ אֶל־
רֵעֵהוּ וְאֵינָם יוֹדְעִים עַל־מִי
אָמַר׃

Entonces los Diſcipulos mirauanſe los vnos à los otros, dudando de quien decia.

23 וַיְהִי־אֶחָד מִתַּלְמִידָיו בִּמְסִבָּה
יוֹשֵׁב בְּחֵיק יֵשׁוּעַ וְאוֹתוֹ אָהַב
יֵשׁוּעַ׃

Y vno de ſus Diſcipulos, al qual leſus amaua eſtaua aſſentado à la meſa àl lado de Ieſus.

24 וַיִּקְרֹץ לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה לִשְׁאוֹל
מִי זֶה הוּא אֲשֶׁר אָמַר עָלָיו׃

Aeſte pues hizo ſennas Simon Pedro para que preguntaſſe quien era aquel de quien dezia.

ιγ΄.

18. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην. ἀλλ᾽ ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ᾽ ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.

Ie ne parle point de vous tous : ie ſai ceux que i'ai eſleus : mais il faut que l'Eſcriture ſoit accomplie, diſant, Celui qui mange le pain auec moi, a leue ſon talon contre moi,

19. Ἀπ᾽ ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι.

Dès maintenant ie le vous di, deuant qu'il aduiene : afin que quand il ſera aduenu, vous croyiez que ce ſuis-ie.

20. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

En verité, en verité ie vous di, Si i'enuoye quelcun, quiconque le reçoit, me reçoit : & qui me reçoit, reçoit celui qui m'a enuoye.

21. Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

Quand Ieſus eut dit ces choſes, il fut eſmeu en eſprit : dont il declara, & dit, En verité, en verité ie vous di, que l'vn de vous me trahira.

22. Ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει.

Lors les diſciples ſe regardoyent les vns les autres, eſtans en perplexité duquel il parloit.

23. Ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς.

Or y auoit il vn des diſciples de Ieſus, lequel Ieſus aimoit, qui eſtoit a table au ſein d'icelui.

24. Νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει.

Simon Pierre donc lui fit ſigne, qu'il demãdaſt qui eſtoit celui duquel il parloit.

CAP. XIII.

18. Non de omnibus vobis dico: egoſcio quos elegerim. Sed ut adimpleatur ſcriptura, Qui manducat mecum panem, levabit cōtra me calcaneum ſuum.

I ſpeake not of you all: I know whom I haue choſen:, but it is that the Scripture might be fulfilled / He that eateth bread with me / hath lift vp his heele againſt me.

19. Amodo dico vobis, prius quam fiat: ut cum factum fuerit, credatis, quia ego ſum.

From henceforth tell I you before it come, that when it is come to paſſe / ye might beleeue that I am he.

20. Amen, amen dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit, qui autem me accipit, accipit eum qui me miſit.

Verely / verely I ſay vnto you / If I ſende any, he that receiueth him, receiueth me / and he that receiueth me, receiueth him that ſent me.

21. Cùm hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit, Amen, amen dico vobis: quia unus ex vobis tradet me.

When Jeſus had ſaid theſe things / hee was troubled in the Spirit / and teſtified / and ſaid / Verely / verely I ſay vnto you / that one of you ſhall betray me.

22. Aſpiciebant ergo ad invicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret.

Then the diſciples looked one on another / douting of whome he ſpake.

23. Erat ergo recumbens unus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.

Nowe there was one of his diſciples / which leaued on Jeſus boſome / whome Jeſus loued.

24. Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei, Quis eſt de quo dicit?

To him beckened therefore Simon Peter / that he ſhould aſke who it was of whom he ſpake.

Das XIII. Capitel.

18. Nicht ſage ich von euch allen / Ich weiß welche ich erwehlet habe. Sondern daß die Schrifft erfüllet werde: Der mein Brodt iſſet / der tritt mich mit füßen.

Jeg ſiger icke om eder alle / ieg veed huilcke ieg haffuer vdualt. Men at Scrifften ſkal fuldkommis / Den ſom æder mit Brød / hand traader mig met føder.

19. Jetzt ſage ichs euch / ehe denn es geſchicht / auff daß / wenn es geſchehen iſt / daß jhr glaubet / daß ichs bin.

Nu ſiger ieg eder det / før end det ſkeer / paa det / at naar det er ſkeet / at i ſkulle tro / at det er ieg.

20. Warlich / warlich / ich ſage euch / Wer auffnimpt ſo ich jemand ſenden werde / der nim̃t mich auff. Wer aber mich auffnimpt / der nimpt den auff / der mich geſandt hat.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Huo ſom anammer der ſom ieg ſender nogen / hand anammer mig. Oc huo ſom mig anammer / hand anammer den ſom mig ſende.

21. Da ſolches Jeſus geſagt hatte / ward er betrübt im Geiſt / vnd zeugete / vnd ſprach: Warlich / warlich / ich ſage euch / einer vnter euch wird mich verrathen.

Der Jheſus haffde dette ſagd / bleff hand bedrøffuit i Aanden / oc vidnede / oc ſagde / Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / En aff eder ſkal forraade mig.

22. Da ſahen ſich die Jünger vntereinander an / vnd ward jnen bange / von welchem er redete.

Da ſaae Diſciplene paa huer andre / oc dem bleff bange / om̃ huilcken hand talede.

23. Es war aber einer vnter ſeinen Jüngern / der zu Tiſche ſaß an der Bruſt Jeſu / welchen Jeſus lieb hatte.

Men der vaar en iblant hans Diſciple / ſom ſad til bordz hoſſ Jheſu bryſt / huilcken Jheſus elſkte.

24. Dem wincket Simon Petrus / daß er forſchen ſolt / wer es were von dem er ſaget.

Den nickede Simon Petrus til / at hand ſkulde vdſpørie / huem det vaar / der hand talede om.

Kapitola XIII.

18. Ne o wſſechk wás prawijm / yá wijm kterė gſem wywolil. Ale aby ſe naplnilo toto Pijſmo: Kdož gij chlėb ſe mnau / pozdwižne proti mnė paty ſwė.

Nie o wßythkich ci was mowię / ia ć wiem ktore m obrał / ale żeby ſię wypełniło piſmo / Ten ktory ze mna ie chleb / podnioſł iuż teraz przeciwko mnie piete ſwa.

19. Nynij prawijm wám prwė než ſe to ſtane / abyſſtė když ſe ſtane vwėřili / že yá gſem.

Theraz ci wam powiedam przed tym niż bedzie / Ze gdy ſie to ſtanie / abyście wierzyli iż ciem ia on ieſt.

20. Giſtė giſtė prawijm wám / Kdož přigijmá toho kohož yá poſſli / mnėk přigijmá: a kdo mne přigijmá / přigijmá toho kterýž mne poſlal.

Záprawde záprawde wam powiedam / Ktożkolwiek przyimuie tego ktoregobym poſłał / mnie przyimie / á ktory mnie przyimuie / onego przyimuie ktory mie poſłał.

21. A když to powėdėl Gežijš / zarmautil ſe duchem a ſwėtle promluwil / řka: Giſtė giſtė prawijm wám / že geden z wás mne zradij.

To gdy rzekł Jezus / zátrwożył ſie w Duchu / a oświadczáiac ſie rzekł / Záprawde záprawde wam powiedam / że ieden z was zdrádzi mie.

22. Tehdy Včedlnijcy wzhledali na ſebe weſpolek / pochybugijce o komby to prawil.

A przetoż poyzreli zwolennicy po ſobie / watpiac o kimby powiedał.

23. Byl pak geden z Včedlnijkůw Gežijſſowých / kterýž zpolehl na prſech Gežijſſowých / gehož milowal Gežijš.

A był niektory z zwolennikow Jezuſowych / ktory ſie położył ná łonie iego / on ktorego miłował Jezus.

24. Protož tomu nawėſſtij dal Šſymon Petr / a řekl gemu: Kdo geſt o kterėmž prawij?

Thedy o nemu dał znáć Symon Pietr / áby ſie wypytał ktoryby to był co o nim powiedział.

י ג

25 וּנְפַל הַו תַּלְמִידָא עַל
חַדְיֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וֶאמַר לֵהּ מ
מָרְי מַנוּ הָנָא׃

Perilche egli chinandoſi ſopra il petto di IESV, *li dice, Signore, chi è egli?*

26 עְנָא יֵשׁוּעַ וֶאמַר הָו
הוּ דְּצָבַע אֶנָא לַחְמָא יָהֵב
אֶנָא לֵהּ וּצְבַע יֵשׁוּעַ
לַחְמָא וִיהַב לִיהוּדָא בַּר
שֶׁמְעוֹן סְכַרְיוּטָא׃

IESV *riſpoſe, Egli è quello à cui io porgerò il boccone intinto. E poi ch'egli hebbe intinto il boccone, il dette à Giuda Iſcariote figliuol di Simone.*

27 וּבָתַר לַחְמָא הָיְדֵין
אֶתְעַלַל בֵּהּ סָטָנָא וֶאמַר
לֵהּ יֵשׁוּעַ מֶדֶם דְּעָבֵד אַנְתְּ
עֲבֵד בַּעְגַל׃

E doppo il boccone ſatana entrò in lui. Donde IESV *li dice, Fa preſtamente quel che tu fai.*

28 הָדָא דֵין לָא אְנָשׁ יִדַע
מֶן הָנוּן דִּסְמִיכֵא דְּעַל מָנָא
אָמַר לֵהּ׃

Ma niuno di quelli che erano à ſedere à tauola, inteſe à che fine gli haueſſe detto queſto.

29 אְנָשִׁין גֵּיר מֶנְּהוֹן סְבַרוּ
מֶטוּל דַּגְלוּסְקָמָא צָאדַהֵי
הֲוָא דִּיהוּדָא דְּמֶפַקֵּד פָּקֵד
לֵהּ דְּנִזְבַּן מֶדֶם דְּמֶתְבְּעֵא
לְעַדְעְדָא אַו דְּנִתֶּל מֶדֶם
לְמֶסְכֵּנֵא׃

Imperoche alcuni ſi penſauano (per cioche Giuda haueua la borſa) che IESV *gli haueſſe detto, Compra le coſe che ci biſognano per la feſta: ouero ch'ei deſſe qualche coſa à i poueri.*

30 הוּ דֵין יְהוּדָא נְסַב
לַחְמָא בַּר שָׁעְתֵהּ וּנְפַק
לְבַר לֵלְיָא הֲוָא דֵין׃

Preſo dunque il boccone, ſubbito ſen'vſci fuore: & era di notte.

31 כַּד נְפַק וֶאמַר יֵשׁוּעַ
הָשָׁא אֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ ד
דְּאנָשָׁא וַאלָהָא אֶשְׁתַּבַּח
בֵּהּ׃

Vſcito ch'ei fu, IESV *diſſe, Hora è glorificato il Figliuol de l'huomo, e Iddio è glorificato in eſſo.*

י ג

25 וַיִּפֹּל הוּא אֶל־חֲזֵה יֵשׁוּעַ
וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי מִי זֶה הוּא׃

El entonces acoſtandoſe àl pecho de Ieſus, dizele, Sennor, quien es?

26 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ זֶה הוּא לַאֲשֶׁר
אֶתֵּן אֶת־פַּת טָבוּל וַיִּטְבֹּל אֶת־
הַפַּת וַיִּתֵּן לִיהוּדָה בֶּן־שִׁמְעוֹן
אִישׁ־כַּרְיוֹת׃

Reſpondió Ieſus, Aquel es, aquien yo diere el pan mojado. Y mojando el pan, dióló à Iudas de Simon Iſcariota.

27 וְאַחַר הַפַּת אָז בָּא בוֹ הַשָּׂטָן
וַיֹּאמֶר אֵלָיו יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה
עֲשֵׂה מְהֵרָה׃

Y tras el bocado Satanas entró enel, Entonces Ieſus le dize, Loque hazes, hazlo mas preſto.

28 וְזֹאת אִישׁ מִיּוֹשְׁבִים בַּמְסִבָּה
לֹא הֵבִין אֶל־מָה אָמַר לוֹ׃

Mas eſto ninguno de losque eſtauan à la meſa entendió à que propoſito ſe lo dixo.

29 וַאֲנָשִׁים מֵהֵמָּה חָשְׁבוּ בִּהְיוֹת
לִיהוּדָה הַכִּיס כִּי אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ
קְנֵה אֶת־אֲשֶׁר צָרְכֵנוּ אֶל הֶחָג
אוֹ לָתֵת מְאוּמָה לָאֶבְיוֹנִים׃

Porque los vnos penſauan, porque Iudas tenia la bolſa, que Ieſus le dezia, Compra las coſas que nos ſon neceſſarias para el diá de la fieſta: o que dieſe algo à los pobres.

30 וּבְלַקְחוֹ אֶת־הַפַּת בִּמְהֵרָה
יָצָא וַיְהִי לָיְלָה׃

Como el pues vuo tomado el bocado, luego ſalió; y era ya noche.

31 וְכַאֲשֶׁר יָצָא אָמַר יֵשׁוּעַ עַתָּה
נֶאְדַּר בֶּן־הָאָדָם וֵאלֹהִים נֶאְדַּר
בּוֹ׃

Entonces como el ſalió, dixo Ieſus. Aora es clarificado el Hijo del hombre, y Dios es clarificado en el.

ιγ'.

25. Ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, κύριε τίς ἐστιν;

Parquoi ceſtui-la eſtant enclinê ſur l'eſtomach de Ieſus, lui dit, Seigneur qui eſt-ce?

26. Ἀποκρίνεται ὁ ἰησοῦς, ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν ἰούδᾳ σίμωνος ἰσκαριώτῃ.

Ieſus reſpondit, C'eſt celui auquel ie baillerai le morceau trempé. Et ayant trempe le morceau, il le bailla à Iudas Iſcariot fils de Simon.

27. Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὃ ποιεῖς ποίησον τάχιον.

Et apres le morceau, lors Satan entra en lui: parquoi Ieſus lui dit, Fai bien toſt ce que tu fais.

28. Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.

Mais nul de ceux qui eſtoit à table n'entendit pourquoi il lui auoit dit cela.

29. Τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτὴν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.

Car quelques vns cuidoyent, pource que Iudas auoit la bourſe, que Ieſus lui euſt dit, Achete ce qui nous eſt neceſſaire pour la feſte, ou qu'il donnaſt quelque choſe aux poures.

30. Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νύξ.

Apres dõc qu'icelui eut prins le morceau, il ſe partit incontinent. Or eſtoit-il nuict.

31. Ὅτε ἐξῆλθε λέγει ὁ ἰησοῦς, νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ.

Comme donc il fut ſorti, Ieſus dit, Maintenant eſt glorifié le fils de l'homme, & Dieu eſt glorifié en lui.

CAP. XIII.

25. Itaque cum recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?

He then / as he leaned on Jeſus breſt/ ſaide vnto him/ Lord / who is it?

26. Reſpondit Ieſus, Ille eſt cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simônis Iſcariotæ.

Jeſus anſwered/ He it is/ to whome I ſhall giue a ſoppe / when I haue dipped it: & he wet a ſoppe / and gaue it to Judas Iſcariot/ Simons ſonne.

27. Et poſt buccellam, tunc introivit in eum Satanas. Et dixit ei Ieſus, Quod facis, fac citiùs.

And after the ſoppe/ Satan entred into him. Then ſaid Jeſus vnto him / That thou doeſt/ do quickely.

28. Hoc autem nemo ſcivit diſcumbentium ad quid dixerit ei.

But none of them that were at table/ knew/ for what cauſe he ſpake it vnto him.

29. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus, Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis ut aliquid daret.

For ſome of them thought becauſe Judas had the bagge / that Jeſus had ſaide vnto him / Buy thoſe things that we haue neede of againſt the feaſt: or that he ſhould giue ſome thing to the poore.

30. Cùm ergo accepiſſet ille buccellam exivit continuò. Erat autem nox.

Aſſoone then as hee had receiued the ſoppe/ hee went immediately out / and it was night.

31. Cùm ergo exiiſſet, dixit Ieſus, Nunc clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.

When he was gone out/ Jeſus ſaide/ Nowe is the Sonne of man glorified/ & God is glorified in him.

Das XIII. Capitel.

25. Denn derſelbige lag an der Bruſt Jeſu/ vnd ſprach zu jm/ HErr/ wer iſts?

Thi den ſamme laa paa Jheſu bryſt / oc ſagde til hannem / HERRE / Huo er den?

26. Jeſus antwortet/ der iſts/ dem ich den Biſſen eintauche vnnd gebe. Vnd er tauchte den Biſſen ein/ vnnd gab jhm Juda Simonis Jſchărioth.

Jheſus ſuarede / Det er den / ſom ieg dypper dette Stycke / oc giffuer. Oc hand dybte det Stycke / oc gaff Juda Simonis Jſcharioth det.

27. Vnd nach dem Biſſen fuhr der Sathan in jhn. Da ſprach Jeſus zu jhm: Was du thuſt / das thue balde.

Oc effter det Stycke / foer Sathan i hannem. Da ſagde Jheſus til hannem / Huad ſom du gør / det gør ſnart.

28. Daſſelbige aber wuſſte niemand über dem Tiſche/ wozu ers jm ſagete.

Oc der viſte ingen aff dem offuer borde det / huor til hand ſagde hannem det.

29. Etliche meineten/ dieweil Judas den Beutel hatte / Jeſus ſpreche zu jhm: Kauffe/ was vns noth iſt auff das Feſt / oder/ daß er den Armen etwas gebe.

Nogle mente / efterdi at Judas haffde Pungen/ at Jheſus ſagde til hannem / Køb huad wi haffue behoff / Paa Høytiden / eller at ſkulde giffue Fattige noget.

30. Da er nun den Biſſen genomen hatte / gieng er ſo bald hinauß. Vnd es war nacht.

Der hand haffde nu taget den mund fuld / da gick hand ſtrax vd. Oc det vaar nat.

31. Da er aber hinauß gegangen war/ ſpricht Jeſus: Nun iſt des Menſchen Son verkleret/ vnd Gott iſt verkleret in jhm.

Men der hand vaar vdgangen / ſiger Jheſus / Nu er Menniſkens Søn forklaret oc Gud er forklaret i hannem

Kapitola XIII.

25. A on když odpočijwal na prſech Gežijſſowých/ řekl gemu: PANE/ Kdo geſt?

A ták on położywßy ſie ná pierśiách Jezuſowych/ rzekł mu/ Pánie ktoryżto ieſt?

26. Odpowěděl Gežijſs: Tenť geſt/ komuž gá omočeného chleba podám. A když omočil Chleb/ podal Gidáſſowi Sſimona Yſſkaryotſkého.

Odpowiedział Jezus / Onci ieſth ktoremu ia omoczywßy ßtuczkę chlebá podam/ á rozmoczywßy podał ßtuczkę synowi Symonowemu Iſkáryotowi.

27. A hned po Chlébě wſſel do něho Diabel. Y řekl gemu Gežijſs: Co činijſs čiň ſpijſſe.

Po oney tedy ßthuce wſtąpił weń ßátan/ A przethożmu rzekł Jezus/ Co czyniß czyń rychley.

28. Tomu pak žádný z těch kteřijž tu ſeděli nerozuměl/ k čemuby gemu to řekl.

A tego żaden nie rozumiał z thych co śiedzieli nacz mu to rzekł.

29. Někteřij ſe pak domnijwali/ poněwadž Gidáſs měſſce měl/ žeby gemu řekl Gežijſs/ Nakup těch wěcý kterýchž geſt potřebij nám ke dni Swátečnijmu/ aneb/ aby něco chudým dal.

Abowiem niekthorzy mnimáli/ gdyż Judaß miał mießek/ iż mu rzekł Jezus/ Nakup tych rzeczy kthorych nam potrzebá ná święto/ ábo iżby co dał vbogim.

30. A on když wzal ſkywu chleba/ hned wyſſel. A byla giž noc.

A ták on wziąwßy one ßtuczke/ nátychmiaſt wyßedł/ á noc też iuż byłá.

31. Protož když wyſſel/ řekl Gežijſs Nynijť geſt oſlawen Syn člowěka/ a Buoh oſlawen geſt w něm.

Gdy tedy wyßedł/ rzekł Jezus Teraźci ieſt vwielbion Syn człowieczy/ á Bog vwielbion ieſt w nim.

יג

32 וְאֶן אֱלָהָא אֶשְׁתַּבַּח
בֵּהּ וְאַף אֱלָהָא מְשַׁבַּח לֵהּ
בֵּהּ וּמֶחְדָא מְשַׁבַּח לֵהּ׃

Se Iddio è glorificato in eſſo, Iddio ancora glorificarà lui in ſe medeſimo, e ſubito il glorificarà.

33 בְּנַי קְלִיל אַחְרִין ע
עַמְּכוֹן אֶנָא וְתֶבְעוּנָנִי
וַאְיכַנָא דַּאְמְרֵת לִיהוּדָיֵא
דַּלְאַיְכָא דְּאֶנָא אָזֵל אֶנָא
אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן
לְמֵאתָא אַף לְכוֹן אָמַר
אֶנָא הָשָׁא׃

Figliuoletti, io ſono ancora vn poco con eſſouoi. Voi mi cercarete, ma come io diſſi à i Giudei, Doue io vo, voi non potete venire: coſi hora dico à voi.

34 פּוּקְדָנָא חַדְתָּא יָהֵב
אֶנָא לְכוֹן דַּהְוַיְתּוּן מַחְבִּין
חַד לְחַד אַיְכַנָא דְּאֶנָא
אַחְבְּתְכוֹן אַף אַנְתּוּן ת
תַּחְבּוּן חַד לְחַד׃

Io vi do vn nuouo comandamento, che voi vi amiate l'vn l'altro, come dico io ho amati voi, accioche voi ancora v'amiate l'vn l'altro.

35 בְּהָדָא יֵדַע כֻּלְנָשׁ
דְּתַלְמִידַי אַנְתּוּן אֶן חוּבָּא
יֶהְוֵא בְּכוֹן חַד לְוָת חַד׃

Da queſto conoſceranno tutti che voi ſete miei diſcepoli, ſe voi hauerete amore l'vno à l'altro.

36 אָמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כ
כֵּאפָא מָרַן לְאַיְכָא אָזֵל
אַנְתְּ עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ
לְאַיְכָא דְּאָזֵל אֶנָא לָא
מֶשְׁכַּח אַנְתְּ הָשָׁא דְּתֵאתֵא
בָּתְרַי לְחַרְתָּא דֵּין תֵּאתֵא׃

Simon Pietro li dice, Signore, doue vai tu? IESV li riſpoſe, Là doue io vo, tu nō puoi ſeguirmi hora ma mi ſeguirai poi.

37 אָמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא
מָרִי לְמָנָא לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא
דְּאֵתֵא בָּתְרָךְ הָשָׁא נַפְשִׁי
חֲלָפָךְ סָאֵם אֶנָא׃

Pietro li dice, Signore, perche non poſſo io ſeguirti hora? Io mettero la mia vita per te.

38 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ נַפְשָׁךְ
חֲלָפַי סָאֵם אַנְתְּ אַמִּין
אַמִּין אָמַר אֶנָא לָךְ דְּלָא
נֶקְרֵא תַּרְנְגָלָא עַדְמָא
דְּתֶכְפּוּר בִּי תְּלָת זַבְנִין׃

IESV li riſpoſe, Tu metterai la tua vita per me? In verità, in verità io ti dico, che il gallo non cantarà, infin che tu m'habbi rinegato tre volte.

יג

32 אִם הָאֱלֹהִים נֶאְדַּר בּוֹ גַּם
הָאֱלֹהִים יַאְדִּיר אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ
וּפִתְאֹם יַאְדִּיר אוֹתוֹ׃

Si dios es clarificado en el, Dios tambien lo clarificarà en ſi miſmo: y luego lo clarificará.

33 בָּנַי עוֹדֶנִּי מְעַט עִמָּכֶם הוֹיֶה
יְבַקְשׁוּנַנִי וְכַאֲשֶׁר אָמַרְתִּי
לַיְּהוּדִים כִּי בַּאֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ
אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לָבוֹא שָׁמָּה
וְאוֹמֵר אֲנִי לָכֶם עַתָּ׃

Hijitos, aun vn poco eſtoy con voſotros, Buſcarmeheys, mas, como dixe à los Iudios, donde yo voy, voſotros no podeys venir: y aora os lo digo.

34 אֶת־מִצְוָה חֲדָשָׁה נוֹתֵן אֲנִי
לָכֶם אֶהֱבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ
כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי אֶתְכֶם כֵּן אֶהֱבוּ
אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Vn mandamiento nueuo os doy, Que os ameys los vnos â los otros: como os amé que tambien os ameys los vnos à los otros.

35 בְּזֹאת יֵדְעוּ כֻּלָּם כִּי תַלְמִידַי
אַתֶּם אִם אַהֲבָה תִּהְיֶה לָכֶם
בֵּינֵיכֶם׃

En eſto conocerán todos que ſoys mis Diſcipulos, ſi tuuierdes amor los vnos con los otros.

36 וַיֹּאמֶר לוֹ שִׁמְעוֹן כֵּיפָה
אֲדוֹנַי אָנָה תֵּלֵךְ וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ
אָנָה אֲנִי הוֹלֵךְ עַתָּ לֹא תוּכַל
לָבוֹא אַחֲרַי אַךְ מֵאַחֲרֵי־כֵן תָּבוֹא
אַחֲרָי׃

Dizele Simon Pedro, Sennor, adonde vas? Reſpondióle Ieſus, Donde yo voy, no me puedes aora ſeguir: mas ſeguiras me deſpues.

37 וַיֹּאמֶר לוֹ כֵּיפָה אֲדֹנָי לָמָּה
לֹא אוּכַל לָבוֹא אַחֲרֶיךָ גַּם עַתָּ
אֶת־נַפְשִׁי אָשִׂים עָלֶיךָ׃

Dizele Pedro, Sennor, porque no te puedo ſeguir aora? mi alma pondré por ti.

38 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ הַאֶת־נַפְשְׁךָ
תָּשִׂים עָלַי אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי
לָךְ לֹא יִקְרָא תַּרְנְגֹל עַד כִּי
תְכַחֲשֵׁנִי שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים׃

Reſpondiole Ieſus-Tu alma pondras por mi? Decierto decierto te digo, que no cantará el gallo, que no me ayas negado tres vezes.

ιγ'.

32. Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.

Si Dieu eſt glorifié en lui Dieu auſſi le glorifiera en ſoi-meſmes, & incontinant le glorifiera.

33. Τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

Mes petis enfans, ie ſuis encore pour vn peu auec vous: vous me cercherez, mais comme i'ai dit aux Iuifs, que là où ie vai, ils ne pouuoyent venir? ainſi ie vous di-ie auſſi maintenant.

34. Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ie vous donne vn nouueau commandement, que vous aimiez l'vn l'autre: voire que comme ie vous ai aimes, vous vous aimiez auſſi l'vn l'autre.

35. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Par cela cognoiſtront tous que vous eſtes mes diſciples, ſi vous auez amour l'vn à l'autre.

36. Λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις, ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

Simon Pierre lui dit, Seigneur où vas-tu? Ieſus lui reſpondit, La où ie m'en vai, tu ne me peux maintenant ſuiure, mais tu me ſuiuras ci-apres.

37. Λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

Pierre lui dit, Seigneur, pourquoi ne te puis ie maintenant ſuiure? ie mettrai ma vie pour toi.

38. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Ieſus lui reſpondit, Tu mettras ta vie pour moi? En verité, en verité ie te di, que le coq ne chantera point tant que tu m'ayes renié trois fois.

CAP. XIII.

32. Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eũ in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum.

If God be glorified in him / God ſhall alſo glorifie him in him ſelfe / and ſhall ſtraight way glorifie him.

33. Filioli adhuc modicum vobiſcum ſum. Quæretis me: & ſicut dixi Iudæis, Quò ego vado, vos non poteſtis venire: & vobis dico modò.

Litle children / yet a litle while am I with you: ye ſhall ſeeke me / but as I ſaid vnto the Jewes / Whither I goe / can yee not come: alſo to you ſay I now.

34. Mandatum novum do vobis, Vt diligatis invicem: ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.

A newe commandement giue I vnto you / that ye loue one another: as I haue loued you / that ye alſo loue one another.

35. In hoc cognoſcẽt omnes quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

By this ſhall all men knowe that yee are my diſciples / if ye haue loue one to another.

36. Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Reſpõdit Ieſus, Quò ego vado, non potes me modò ſequi, ſequeris autem poſtea.

Simon Peter ſaid vnto him / Lord / whither goeſt tou? Jeſus anſwered him / Whither I go / thou canſt not followe me now: but thou ſhalt followe me afterwards.

37. Dicit ei Petrus, Quare nõ poſſum te ſequi modò? animam meam pro te ponam.

Peter ſaid vnto him / Lord / why can I not follow the nowe? I will lay downe my life for the ſake.

38. Reſpondit ei Ieſus, Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

Jeſus anſwered him / Wilt thou lay down thy life for my ſake? Verely / verely I ſaye vnto thee / The cocke ſhall not crowe till thou haue denied me thriſe.

Das XIII. Capitel.

32. Jſt Gott verkleret inn jhm / ſo wirdt jhn Gott auch verkleren in jhm ſelbſt / vnd wirdt jhn bald verkleren.

Er Gud forklaret i hannem / da ſkal Gud oc forklare hannem i ſig ſelff / oc hand ſkal ſnart forklare hannem.

33. Lieben Kindlein / ich bin noch ein kleine weile bey euch. Jhr werdet mich ſuchen / vnd wie ich zu den Jůden ſaget: Wo ich hingehe / da köndt jhr nicht hinkommen. Vnnd ſage euch nun:

Kære Børn / Jeg er end nu en liden ſtund hoſſ eder. J ſkulle lede effter mig / oc ſom ieg ſagde til Joderne / Huort ſom ieg gaar hen / der kunde i icke komme hen. Oc ieg ſiger eder nu.

34 Ein neu Gebott gebe ich euch / daß jr euch vntereinander liebet / wie ich euch geliebet habe / auff daß auch jhr einander lieb habet.

Jeg giffuer eder it nyt Bud / at i ſkulle elſke andre / lige ſom Jeg elſker eder / paa det oc i ſkulle elſke huer andre.

35. Dabey wirdt jederman erkennen / daß jhr meine Jünger ſeyt / ſo jr Lieb vntereinander habt.

Der paa ſkal huer mand kende / at i ere mine Diſciple / der ſom i haffue indbyrdis kærlighed.

36. Spricht Simon Petrus zu jm: HERR / wo geheſt du hin? Jeſus antworttet jhm: Da ich hingehe / kanſt du mir dißmal nicht folgen / aber du wirſt mir hernachmals folgen.

Simon Petrus ſiger til hannem / HERRE / huort gaar du hen? Jeſus ſuarede hannem / Der ſom ieg gaar hen / kant du denne gong icke følge mig / Men du ſkalt her effter følge mig.

37. Petrus ſpricht zu jm: HERR / warumb kan ich dir dißmal nicht folgen? Jch wil mein Leben für dich laſſen.

Petrus ſiger til hannem / HERRE / Hui kand ieg denne gong icke følge dig? Jeg vil lade mit Liff for dig.

38. Jeſus antworttet jhm: Solteſt du dein Leben für mich laſſen? Warlich / warlich / ich ſage dir: Der Han wirdt nicht krehen / biß du mich drey mal habeſt verläugnet.

Jheſus ſuarede hannem / Skulde du lade dit Liff for mig? Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger dig / Hanen ſkal icke gale / før du haffuer forſoret mig tre gonge.

Kapitola XIII.

32. A poněwadž Buoh oſlawen geſt w něm / y Bůh oſlawij gey ſam w ſobě: a y hned oſlawij gey.

Ieſliž Bog vwielbion ieſt w nim / tedyć też Bog vwielbi go w ſobie ſámym / y nátychmiaſt go vwielbi.

33. Synáčkowé / geſſtě malićko s wámi gſem. Hledati budete mne / a yakož gſem řekl Židuom: Kde yá gdu / wy nemuožete přigijti. Tak y wám prawijm nynij.

Synaczkowie / ieſzcześiem máluczko ieſt z wámi / bedźiecie mie ſzukáć / ále iákom powiedźiał Zydom / Gdźie ia ide wy przyydź nie możecie / tákżeć też y wam teraz powiedam.

34. Přikázanij nowé dáwám wám / abyſſte ſe milowali weſpolek: Yakož yá milowal gſem wás / tak abyſſte y wy milowali geden druhého.

Roſkazánie nowe dawam wam / ábyśćie iedni drugie milowali / y iákom iá was vmilowal / ábyśćie ſie wy ſpolu milowali.

35. Po tomť poznagij wſſyckni že gſte mogj Včedlnijcy / budeteli ſe milowati weſpolek.

Z tadći poznáia wſzyſcy że wy ieſteśćie zwolennicy moi / ieſliż miłość mieć bedźiecie iedni przeciw drugim.

36. Řekl gemu Symon Petr: PANE / kde gdeſs? Odpowěděl Gežijs: Kde yá gdu / nemůžeſs gijti za mnau nynij / ale půgdeſs potom.

Powiedźiał mu Symon Piotr / Pánie dokadże idźieſz? Odpowiedźiał mu Jezus / Tám gdźie ia ide / nie możeſz teraz zá mna idź / Lecz pothym poydźieſz.

37. Řekl gemu Petr: PANE / Pročbych nemohl nynij gijti za tebau? a yá žiwot muog za tebe wydám.

Tedy mu rzekł Piotr / Pánie przecz zá toba nie moge idź teraz? zdrowie moie położe zá cie.

38. Odpowěděl Gežijs: Žiwot twůg za mne wydáſs? Giſtě giſtě prawijm tobě / nezazpiwá kohaut / až třikrát mne zapřijſs.

Y odpowiedźiał mu Jezus / Zdrowie twe zá mie położyſz? Zápráwde zapráwde powiedam tobie / Nie záspoie kur áż ſie mnie po trzy kroć záprzyſz.

יד

1 לָא יֶתְהַדַּר לֶבְּכוֹן הַיְמֶנוּ
בַּאלָהָא וּבִי הַיְמֶנוּ׃

Poi diſſe à i ſuoi diſcepoli, Non ſi turbi il cuor voſtro. Voi credete in Dio, credete ancor in me.

2 סַגִּיאִין אִנּוּן אַוָנֵא בֵּית
אָבִי וְאֶן לָא אָמַר הֲוִית
לְכוֹן דָּאֶזֵל אֶנָא דְּאַטֵּיב
לְכוֹן אַתְרָא׃

Ne la caſa del Padre mio vi ſon molte ſtanze: ſe fuſſe altramente ve l'haueresi detto. Io vo ad apparecchiarui il luogo.

3 תּוּב אָתֵא וְאֶדְבַּרְכוֹן
לְוָתִי דַּאיכָא דְּאֶנָא אִיתַי
וָאף אַנְתּוּן תֶּהְווּן׃

E quando me ne ſarò andato, e che v'harò apparecchiato il luogo, di nuouo ritornarò e riceueronui appreſſo di me: acciochè là doue io ſono ſiate ancora voi:

4 וְלַאיכָא דָּאֶזֵל אֶנָא
יָדְעִין אַנְתּוּן וְאוּרְחָא
יָדְעִין אַנְתּוּן׃

E doue io vo, voi lo ſapete, e ſapete la via.

5 אָמַר לֵהּ תָּאוֹמָא מָרַן
לָא יָדְעִינַן לַאיכָא אָזֵל
אַנְתְּ וְאַיכָנָא מֶשְׁכְּחִינַן
אוּרְחָא לְמֵדַע׃

Tomaſo li dice, Signore, noi non ſappiamo doue tu vai, e come poſſiamo noi ſaper la via.

6 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶנָא
אֶנָא אוּרְחָא וּשְׁרָרָא וְחַיֵּא
לָא אֶנָשׁ אָתֵא לְוָת אָבִי
אֶלָּא אֶן בִּי׃

Iesv li dice, Io ſon la via, e la verità, e la vita: niuno viene al Padre, ſe non per me.

7 אִלּוּ לִי יָדְעִין הֲוַיְתּוּן
אַף לְאָבִי יָדְעִין הֲוַיְתּוּן וּמֶן
הָשָׁא יָדְעִין אַנְתּוּן לֵהּ ו
וַחֲזִיתוּנָיְהִי׃

Se voi mi conoſceſte, conoſcereſte ancor mio Padre: e da hora il conoſcete, e l'hauete veduto.

8 אָמַר לֵהּ פִּילִפּוֹס מָרַן
חַוָּן אַבָּא וְכַדּוּ לַן׃

Filippo li dice, Signore, moſtraci il Padre e baſtaci.

יד

1 אַל־יִשְׁתּוֹמֵם לְבַבְכֶם אִם
תַּאֲמִינוּ בֵּאלֹהִים גַּם תַּאֲמִינוּ בִּי׃

No ſe turbe vueſtro coraçon: creeys en Dios, creed tambien en mi.

2 בְּבֵית אָבִי מְעוֹנוֹת רַבּוֹת
הֵנָּה וְאִם לֹא אָמַרְתִּי לָכֶם אֵלֵךְ
לְהָכִין לָכֶם אֶת־הַמָּקוֹם׃

En la caſa de mi Padre muchas moradas ay: otramente deziros lo hya: porque voy á aparejaros el lugar.

3 וְאִם הָלַכְתִּי וַהֲכִינוֹתִי לָכֶם
אֶת־הַמָּקוֹם אָשׁוּב אָבוֹא וְאֶקַּח
אֶתְכֶם אֵלַי אֲשֶׁר אַתֶּם תִּהְיוּן
אֵיפֹה אֲנִי הוֹוֶה שָׁם׃

Y ſi me fuere, y hos aparejare el lugar, vendré otra vez, y tomaroshé à mi miſmo: paraque donde yo eſtoy, voſotros tambien eſteys.

4 וְאָנָה אֲנִי הוֹלֵךְ יוֹדְעִים אַתֶּם
וְאֶת הַדֶּרֶךְ יוֹדְעִים אַתֶּם׃

Anſique ſabeys donde yo voy: y el camino ſabeys.

5 וַיֹּאמֶר לוֹ תְּאוֹמָה אֲדֹנִי לֹא
יָדַעְנוּ אָנָה תֵלֵךְ וְאֵיךְ נוּכַל
לָדַעַת אֶת־הַדֶּרֶךְ׃

Dizele Tomas, Sennor, no ſabemos donde vas, como pues podemos ſaber el camino?

6 וַיֹּאמֶר לוֹ יֵשׁוּעַ אָנֹכִי הוּא
הַדֶּרֶךְ וְהָאֱמֶת וְהַחַיִּים אִישׁ לֹא
יָבוֹא אֶל־הָאָב כִּי אִם בִּי׃

Ieſus le dizele, yo ſoy el camino, y la verdad, y la vida: nadie viene ál Padre, ſi no por mi.

7 אִם יְדַעְתּוּנִי וְגַם אֶת־אָבִי
יְדַעְתֶּם וּמֵעַתָּה יוֹדְעִים אוֹתוֹ
וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ׃

Si me conocieſſedes, tambien á mi Padre conoceriades: y deſde aora lo conoceys, y lo aueys viſto.

8 אוֹמֵר לוֹ פִילִפּוֹס אֲדֹנִי הַגֵּד
לָנוּ אֶת־הָאָב וְתַגִּיעַ נַפְשֵׁנוּ אֶת־
דַּיֵּנוּ׃

Dizele Philippe, Sennor, mueſtranos el Padre, y baſtanos.

ΚΕΦΑΛ. ιδʹ.

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

Voſtre cœur ne ſoit point troublé: vous croyez en Dieu: croyez auſſi en moi.

2. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν· εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν.

Il y a pluſieurs demeurances en la maiſon de mon Pere: s'il eſtoit autrement, ie vous l'euſſe dit, ie vai vous appreſter lieu.

3. Καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε.

Et quand ie m'en ſerai allé, & vous aurai preparé le lieu, ie retournerai derechef, & vous receurai à moi: afin que là où ie ſuis, vous ſoyez auſſi.

4. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.

Et vous ſauez là où ie vai, & ſauez le chemin.

5. Λέγει αὐτῷ θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;

Thomas lui dit, Seigneur nous ne ſauons là où tu vas comment donc pouuons nous ſauoir le chemin?

6. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.

Ieſus lui dit Ie ſuis le chemin, & la verité, & la vie: nul ne vient au Pere ſinon par moi.

7. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν, καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν.

Si vous me cognoiſſiez, vous cognoiſtriez auſſi mon Pere: & dés maintenant vous le cognoiſſes, & l'auez veu.

8. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.

Philippe lui dit, Seigneur monſtre nous le Pere, & il nous ſuffit.

CAP. XIIII.

NON turbetur cor veſtrum. Creditis in Deũ, & in me credite.

And he ſaide to his diſciples/ Let not your heart be troubled : ye beleeue in God/ beleeue alſo in me.

2. In domo Patris mei manſiones multę ſunt, ſi quo minùs, dixiſſem vobis, Quia vado parare vobis locum.

In my Fathers houſe are many dwelling places : if it were not ſo / I woulde haue tolde you : I goe to prepare a place for you.

3. Et ſi abiero, & præparavero vobis locum : iterum venio & accipiam vos ad meipſum, ut ubi ſum ego, & vos ſitis.

And though I goe to prepare a place for you / I will come againe/ & receiue you vnto my ſelfe / that where I am/ there may ye be alſo.

4. Et quò ego vado ſcitis, & viam ſcitis.

And whither I goe / ye knowe/ and the way ye know.

5. Dicit ei Thomas, Domine, neſcimus quò vadis : & quomodo poſſumus viam ſcire?

Thomas ſaid vnto him / Lord / we know not whither thou goeſt : how can we then know the way?

6. Dicit ei Ieſus, Ego ſum via, & veritas, & vita, nemo venit ad Patrem niſi per me.

Jeſus ſaid vnto him/ I am the Way/ and the Trueth/ and the Life. No man commeth vnto the Father/ but by me.

7. Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis; & amodò cognoſcetis eum, & vidiſtis eum.

If ye had knowen me/ ye ſhould haue knowen my Father alſo : and from henceforth ye know him / and haue ſeene him.

8. Dicit ei Philippus, Domine, oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.

Philippe ſaid vnto him/ Lorde/ ſhewe vs thy Father/ and it ſufficeth vs.

Das XIIII. Capitel.

Vnd er ſprach zu ſeinen Jüngern: Euer Hertz erſchrecke nicht/ Glaubet jhr an Gott/ ſo glaubet jhr auch an mich.

OC hand ſagde til ſine Diſciple/ Eders hierte forferdis icke. Tro i paa Gud / ſaa tro i oc paa mig.

2. Inn meines Vaters Hauſe ſind viel Wohnungen. Wens nicht ſo were/ ſo wolt ich zu euch ſagen: Ich gehe hin euch die ſtete zubereiten.

I min Faders Huſſ ere mange Bolige. Der ſom det icke ſaa vaare/ da vilde ieg ſige til eder/ Jeg gaar bort/ at berede eder Steden.

3. Vnd ob ich hingienge euch die ſtete zubereiten/ wil ich doch widerkomen/ vnd euch zu mir nemen/ auff daß jhr ſeyt wo ich bin

Oc der ſom ieg ginge bort at berede eder ſteden/ ſaa vil ieg dog komme igen / oc tage eder til mig/ Paa det i ſkulle vere der ſom ieg er.

4. Vnd wo ich hingehe/ das wiſſet jr/ vnd den Weg wiſſet jhr auch.

Oc huort ieg gaar hen / det vide i / oc veyen vide i ocſaa.

5. Spricht zu jm Thomas: HErr/ wir wiſſen nicht wo du hingeheſt/ vnd wie können wir den Weg wiſſen?

Thomas ſiger til hannem / HERRE/ wi vide icke huort du gaar hen / oc huorledis kunde wi vide veyen?

6. Jeſus ſpricht zu jhm: Ich bin der weg/ vnd die Warheit/ vñ das Leben. Niemand kompt zum Vater denn durch mich.

Jheſus ſiger til hannem / Jeg er veyen oc Sandhed / oc Liffuit. Der kommer ingen til Faderen / vden ved Mig.

7. Wenn jhr mich kennetet / ſo kennetet jr auch meinen Vater. Vnd von nun an kennet jhr jhn / vnd habt jhn geſehen.

Der ſom i kende mig / da kende i oc min Fader. Oc nu her effter kende i hannem / oc haffue ſeet hannem.

8. Spricht zu jm Philippus: HErr/ zeige vns den Vater/ ſo genüget vns.

Philippus ſiger til hannem / HERRE/ viiſ oſſ Faderen / det er oſſ nock.

Kapitola XIIII.

Y Rzekl Včedlnijkuõ ſwým/ Nermutiž ſe ſrdce waſſe. Wěrijteli w Boha/ y we mne wěřte.

NIechay ſię nie fraſuie ſerce wáſze/ wierzycie w Boga/ też y w mie wierzcie.

2. W domu Otce mého mnozý gſau přijbytkowé. Byť bylo ginak powěděl bych wám/ Neboť gdu abych wám připrawil mijſto.

W domu Oycá moiego wieleć ieſt mieſzkánia/ ieſliżby ináczey było/ powiedziałcibych wam idęć ábych wam nágotował mieyſce.

3. A odegduliť abych wám připrawil mijſto/ zaſeť přigdu/ a wezmu wás k ſobě ſamému/ abyſſte kde gſem yá/ y wy bylj.

A gdy odeydę y zgotuię wam mieyſce/ przyydęć záſię y wezmę was do ſiebie/ iż gdzie ia ieſtem/ ábyſcie y wy byli.

4. A kde yá gdu wijte a ceſtu znáte.

A wiecie do kądć ia idę/ y drogę widzie.

5. Rzekl gemu Thomáš: PANE/ newijme kde gdeš/ a kterak můžeme ceſtu wěděti?

Powiedział mu Thomaſz/ Pánie nie wiemy dokąd idzieſz/ y jákoż możem drogę wiedzieć?

6. Rzekl gemu Ježiš: Yá gſem Ceſta/ Prawda y Žiwot. Žádný nepřicházý k Otcy/ gedině ſkrze mne.

Rzekł mu tedy Jezus/ Jać ieſtem drogą/ prawdą/ y żywot/ żaden nie przychodzi do Oycá iedno przez mię.

7. Byſſte znali mne/ y Otce mého owſſem znalibyſſte: a giž nynij gey znáte/ a wiđěli gſte gey.

Gdybyśćie mię ználi/ y Oycá byśćie też mego ználi/ á iuż go teraz znacie y widzieliśćie go.

8. Rzekl gemu Filip: PAne/ okaž nám Otce/ a doſtiť geſt nám.

Powiedział mu Filip/ Pánie ukaż nam Oycá/ á doſyć nam ná tym.

יד

9 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הָנָא
כֻּלֵּהּ זַבְנָא עַמְּכוֹן אֶנָא
וְלָא יְדַעְתָּנִי פִּילִיפָּא מַן
דְּלִי חָזֵא חָזֵא לְאַבָּא ו
וְאַיכַנָּא אַנְתְּ אָמַר אַנְתְּ
חַוָּן אַבָּא׃

Iesv li dice, Io ſono gia tanto tempo con eſſo uoi, e non m'hauete conoſciuto? Filippo, chi ha veduto me, ha veduto mio Padre : e come dici tu, Moſtraci il Padre?

10 לָא מְהַיְמֶן אַנְתְּ דְּאֶנָא
בְּאָבִי וְאָבִי בִּי וּמֶלֵּא אִילֵין
דְּאֶנָא מְמַלֵּל אֶנָא מֶן
נַפְשִׁי לָא מְמַלֵּל אֶנָא אָבִי
דֵּין דְּבִי עָמַר הוּ עָבֵד ע
עֲבָדֵא הָלֵין׃

Non credi tu che io ſon nel Padre, e il Padre è in me? Le parole che io vi dico, non le dico da me ſteſſo : ma il Padre che ſta in me, è quello che fa le opere.

11 הַיְמְנוּ דְּאֶנָא בְּאָבִי
וְאָבִי בִּי וְאֶן לָא אָפֶן מֶטוּל
עֲבָדֵא הַיְמְנוּ׃

Credetemi che io ſon nel Padre, e il Padre in me: e ſe nò, credetemi per queſte opere.

12 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֶנָא
לְכוֹן דְּמַן דִּמְהַיְמֶן בִּי ע
עֲבָדֵא אִילֵין דְּאֶנָא עָבֵד
אֶנָא אַף הוּ נֶעְבֵּד
וְדַיְתִּירִין מֶן הָלֵין נֶעְבֵּד ד
דְּאֶנָא לְוָת אָבִי אָזֵל
אֶנָא׃

In verità, in verità vi dico, chi crede in me, le opere che io fo, le fara anch'egli, e fara de le maggiori di queſte, percioche io me ne vo al Padre.

13 וּמֶדֶּם דְּתֶשְׁאֲלוּן בַּשְׁמִי
אֶעְבֵּד לְכוֹן דְּנֶשְׁתַּבַּח אַבָּא
בִּבְרֵהּ׃

E cio che voi domandarete nel nome mio, io lo faro : accioche il Padre ſia glorificato per il Figliuolo.

יד

9 אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ כָּל־הַיָּמִים
הָאֵלֶּה הוֹוֶה אָנֹכִי עִמָּכֶם וְלֹא
יְדַעְתָּנִי פִּילִפָּא הָרוֹאֶה אוֹתִי
רָאָה אֶת־הָאָב וְאֵיךְ תֹּאמַר
הַגִּידָה לָּנוּ אֶת־הָאָב׃

Ieſus le dize, Tanto tiempo ha que eſtoy con voſotros, y no me aueys conocido? Philippe elque me hà viſto, ha viſto (tambien) àl Padre: como pues dizes tu, Mueſtranos el Padre?

10 הַאֵינְךָ מַאֲמִין כִּי אֲנִי בָּאָב
וְהָאָב בִּי הוּא הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם מִנַּפְשִׁי אֵינֶנִּי
מְדַבֵּר הָאָב אֲשֶׁר בִּי הוֹוֶה הוּא
עֹשֶׂה אֶת־הַמַּעֲשִׂים׃

No crees que yo ſoy en el Padre, y el padre en mi? Las palabras que yo os hablo, no las hablo de mi miſmo : mas el Padre que eſtá en mi, el haze las obras.

11 הַאֲמִינוּ לִי כִּי אָנֹכִי בָּאָב
וְהָאָב בִּי הוּא וְאִם לֹא עַל־
הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה הַאֲמִינוּ לִי׃

No me creeys, que yo ſoy en el Padre, y el padre en mi : otramente creed me por las miſmas obras.

12 אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם
הַמַּאֲמִין בִּי אֶת־הַמַּעֲשִׂים
אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה גַּם הוּא יַעֲשֶׂה
וּגְדוֹלִים מֵהֵמָּה יַעֲשֶׂה כִּי אֲנִי
אֶל־אָבִי הֹלֵךְ׃

Decierto decierto os digo que el que en mi cree, las obras que yo hago tambien el las hará, y mayores que eſtas hará; porque yo voy àl Padre :

13 וְכָל־אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ בִּשְׁמִי
אוֹתוֹ אֶעֱשֶׂה אֲשֶׁר יְאֻדַּר הָאָב
בַּבֵּן׃

Y todo loque pidierdes àl Padre en mi nombre, eſto haré : paraque el Padre ſea glorificado en el Hijo.

ιδ.

9. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με Φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

Ieſus lui reſpondit, Ie ſuis de ſi long temps auec vous, & ſi ne m'as point cognu? Philippe, qui m'a veu, il a veu mon pere : & comment dis tu, Monſtre nous le pere?

10. Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

Ne crois-tu point que ie ſuis au pere, & le pere en moi? les paroles que ie vous di, ie ne les di point de par moi-meſme : mais le Pere qui demeure en moi, c'eſt celui qui fait les œuures.

11. Πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν· εἰ δὲ μὴ, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.

Croyes moi que ie ſuis en mon Pere, & le Pere en moi ſinon croyez-moi pour ces œuures.

12. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει.

En verité en verité ie vous di, qui croit en moi, ceſtui-la auſsi fera les œuures que ie fai, & en fera de plus grandes que celles-ci : car ie m'en vai au Pere.

13. Ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι· καὶ ὅ, τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.

Et quoi que vous demandiez en mõ nom, ie le ferai : afin que le Pere ſoit glorifie par le Fils.

CAP. XIIII.

9. Dicit ei Ieſus, Tanto tempore vobiſcum ſum: & non cognoviſtis me? Philippe, qui videt me, videt & Patrem. Quomodo tu dicis, Oſtende nobis Patrem?

Jeſus ſayd vnto him / I haue bene ſo long time with you / and haſt thou not knowen me / Philippe? he that hath ſeene me / hath ſeene my Father: howe thē ſayeſt thou? Shewe vs thy Father?

10. Non credis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Verba quæ ego loquor vobis, à meipſo non loquor. Pater autem in me manens, ipſe facit opera.

Beleeueſt thou not / that I am in the Father / and the Father is in me? the wordes that I ſpeake vnto you / I ſpeake not of my ſelfe: but the Father that dwelleth in me / he doeth the workes.

11. Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Alioquin propter opera ipſa credite.

Beleeue me / that I am in the Father / and the Father in me: at the leaſt / beleeue me for the very workes ſake.

12. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio & ipſe faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

Verely / verely I ſay vnto you / he that beleeueth in me / the workes that I doe hee ſhall doe alſo / and greater then theſe ſhall he doe: for I go vnto my Father.

13. Et quodcunque petieritis in nomine meo, hoc faciam: ut glorificetur Pater in Filio.

And whatſoeuer ye aſke in my Name / that will I doe / that the Father may be glorified in the Sonne.

Das XIIII. Capitel.

9. Jeſus ſpricht zu jhm: So lange bin ich bey euch / vnd du kenneſt mich nicht: Philippe / wer mich ſihet / der ſihet den Vater / Wie ſprichſt du deñ / Zeige vns den Vater?

Jheſus ſiger til hannem / Saa lenge er ieg hoſſ eder / oc du kender mig icke? Philippe / huo Mig ſeer / hand ſeer Faderen / Huorledis ſiger du da / Viiſſ oſſ Faderen?

10. Glaubeſt du nicht / daß ich im Vater / vnd der Vater in mir iſt? Die Wort die ich zu euch rede / die rede ich nicht von mir ſelbſt. Der Vater aber / der in mir wohnet / derſelbige thut die Werck.

Tror du icke / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig? De ord ſom ieg taler til eder / dem taler ieg icke aff mig ſelff. Faderen ſom boer i mig / hand gør de Gerninger.

11. Glaubet mir / daß ich im Vater / vnnd der Vater in mir iſt. Wo nicht / ſo glaubet mir doch vmb der Werck willen.

Tror mig / at ieg er i Faderen / oc Faderen i mig. Ville i icke / ſaa tror mig dog for de Gerningers ſkyld.

12. Warlich / warlich ich ſage euch: Wer an mich glaubet / der wirdt die Werck auch thun / die ich thu / vnnd wird gröſſere denn diſe thun / denn ich gehe zum Vater.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Huo ſom tror paa mig / hand ſkal oc gøre de Gerninger / ſom ieg gør / oc hand ſkal gøre større end diſſe / Thi ieg gaar til Faderen.

13. Vnd was jr bitten werdet in meinem Namen / das will ich thun / auff daß der Vater geehret werde in dem Sone.

Oc huad i bede i mit Naffn / det vil Jeg gøre / Paa det Faderen ſkal æris i Sønnen.

Kapitola XIIII.

9. Rzekl gemu Gežiß / Tak dlauhý čas s wámi gſem / a geſſtě nepoznali gſte mne? Filipe / kdo widij mne / widijť y Otce mého. Kterak ty prawijß / Ukaž nám Otce?

Ale mu rzekl Jezus / Przez ták długi czás ieſtem z wámi / y ieſzczeż mie nie znacie? Filipie / Kto mnie widział / widział y Oycá: Jákoż thy tedy mowiß / Vkaż nam Oycá?

10. Zdali newěřijß / že gá w Otcy gſem / a Otec we mně geſt? Slowa kteráž gá mluwijm wám / ſám od ſebe gich nemluwijm / ale Otec we mně přebýwage / on činij Skutky.

Nie wierzyßże iż ia w Oycu ieſtem á Ociec ieſt we mnie? Słowa ktore ia wám powiedam / nie od ſamego śiebie ich powiedam / ále Ociec ktory we mnie mießka / tenci ſam czyni ſpráwy ty.

11. Newěřijteli / že gá w Otcy gſem a Otec we mně geſt? Aſpoň pro ſamé Skutky wěřte mně.

Wierzcież mi iżci ia w Oycu ieſtem / á Ociec we mnie / Jeſliż maczei / dla onych ſamych ſpraw wierzcie mnie.

12. Giſtě giſtě prawijm wám / kdož wěřij we mne / ſkutky kteréž gá činijm / y on činiti bude / a wětſſý nad ty činiti bude / neb gá gdu k Otcy mému.

Záprawde záprawde wam powiedam / Kto wierzy w mnie / ſpráwy ty ktore ia czynie / y on czynic bedzie / y wiecßé á niż ty czynic bedzie / bo ia do Oycá odchodze.

13. A začkoli proſyti budete Otce we Gménu mém / toť včinijm: Aby oſlawen byl Otec ſkrze Syna:

Oczkolwiek tedy bedźiecie proſić w imie moie / to vczynie / áby był vwielbion Ociec w Synu.

יד

14 וְאֶן תֶּשְׁאלוּנָנִי בַּשְׁמִי אֶנָא עָבֵד אֶנָא — :

Se Voi domandarete coſa alcuna nel nome mio, io la farò.

15 אֶן רָחְמִין אַנְתּוּן לִי פּוּקְדָנַי טַרוּ :

Se Voi mi amate, oſſeruate i miei comandamenti.

16 וְאֶנָא אֶבְעֵא מֶן אָבִי וַאחָרְנָא פַּרַקְלִיטָא יָתֶר— לְכוּן דְּיֶהְוֵא עַמְכוּן לְעָלַם:

Et io pregarò il Padre, & egli Vi darà Vn altro conſolatore, che ſtia con Voi eternamente.

17 רוּחָא דַּשְׁרָרָא— הָו דְּעָלְמָא לָא— מֶשְׁכַּח ל לַמְקַבָּלוּיתֵה מֶטוּל דְּלָא חָזֵיהִי וְלָא— יָדְעֵה אַנְתּוּן דֵּין יָדְעִין אַנְתּוּן לֵה —— דַּלְוָתְכוּן עָמַר וּבְכוּן הוּ :

Cioè lo Spirito de la Verità, che il mondo non può riceuere, perciocheнон lo Vede, ne lo conoſce. Ma Voi lo conoſcete, perche egli ſta appreſſo di Voi, e ſarà in Voi.

18 לָא שָׁבֵק אֶנָא— לְכוּן יַתְמֵא אָתֵא אֶנָא— גֵּיר לְוָתְכוּן קַלִיל אַחָרִין :

Io non Vi laſſarò orfani, io ritornarò à Voi.

19 וְעָלְמָא לָא חָזֵא לִי א אַנְתּוּן דֵּין תֶּחְזוּנָנִי דְּאֶנָא חַי אֶנָא אַף אַנְתּוּן תֶּחוּן :

Ancor Vn poco di tempo, e il mondo non mi Vedrà più; ma Voi mi Vedrete: perciochè io Viuo, Voi ancora Viurete.

20 בְּהָו יַוְמָא— תֶּדְעוּן דְּאֶנָא— בָּאבִי וַאנְתּוּן בִּי אַנְתּוּן וְאֶנָא בְּכוּן אֶנָא :

In quel giorno Voi conoſcerete che io ſon nel Padre mio, e Voi in me, & io in Voi.

יד

14 אִם מְאוּמָה תִּשְׁאֲלוּ בִּשְׁמִי אֶעֱשֶׂה אָנֹכִי :

Si algo (me) pidierdes en mi nombre, eſto haré.

15 אִם אַתֶּם אוֹהֲבִים אוֹתִי גַּם אֶת־מִצְוֹתַי נְצוֹרוּ :

Si me amays, guardad mis mandamientos.

16 וַאֲנִי אֶשְׁאַל מִן־הָאָב וְיִתֵּן לָכֶם אֶת־מְנַחֵם אַחֵר אֲשֶׁר יִהְיֶה עִמָּכֶם לְעוֹלָם :

Y yo rogare àl Padre, el qual os dará otro Conſolador paraque eſté con voſotros para ſiempre:

17 אֶת־רוּחַ אֱמֶת אֲשֶׁר הָעוֹלָם לֹא יוּכַל לָקַחַת אוֹתוֹ כִּי אֵינֶנּוּ רוֹאֶה אוֹתוֹ וְלֹא יוֹדֵעַ אוֹתוֹ וְאַתֶּם יוֹדְעִים אוֹתוֹ כִּי עִמָּכֶם מְעוֹדֵד וּבִי הוֹוֶה :

Al Eſpiritu de Verdad, àl qual el mundo no puede recebir, porque no lo vee, ni lo conòce: mas voſotros, lo conoceys porque eſtara con voſotros, y ſera en voſotros.

18 לֹא אֶעֱזֹב אֶתְכֶם יְתוֹמִים אָבוֹא אֲלֵיכֶם :

No os dexaré huerfanos, vendré à voſotros.

19 עוֹד מְעַט הוּא וְהָעוֹלָם עוֹד לֹא יִרְאֵנִי אַךְ אַתֶּם תִּרְאוּנִי כִּי חַי אֲנִי וְאַתֶּם תִּחְיוּ :

Aun vn poquito: y el mundo no me verá mas: empero voſotros me vereys, porque yo biuo y voſotros biuireys.

20 וּבַיּוֹם הַהוּא תֵּדְעוּן אַתֶּם כִּי אֲנִי בְּאָבִי וְאַתֶּם בִּי וַאֲנִי בָּכֶם :

Aquel dia voſotros conocereys que yo ſoy en mi padre: y voſotros en mi, y yo en voſotros.

ιδ'.

14. Ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

Si vous demandez en mon nom quelque choſe, ie la ferai.

15. Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

Si vous m'aimez, gardez mes commandemens.

16. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα,

Et ie prierai le Pere, & il vous donnera vn autre Conſolateur, pour demeurer auec vous eternellement.

17. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν· ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό· ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

Aſſauoir l'Eſprit de verité, que le monde ne peut receuoir, pource qu'il ne le void, & ne le cognoiſt: mais vous le cognoiſſez: car il demeure auec vous, & ſera en vous.

18. Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς. ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

Ie ne vous laiſſerai point orphelins: ie viendrai vers vous.

19. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκ ἔτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.

Encores vn petit, & le monde ne me verra plus, mais vous me verrez. pourtant que ie vi vous auſſi viurez.

20. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

En ce iour-la cognoiſtrez-vous que ie ſuis en mon Pere, & vous en moi, & moi en vous.

CAP. XIIII.

14. Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

If ye ſhall aſke any things in my Name, I wil do it.

15. Si diligitis me: mandata mea ſervate.

If ye loue me / keepe my commandements.

16. Et ego rogabo Patrem, & alium paraclêtum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.

And I will pray the Father / and he ſhall giue you another Comforter / that hee may abide with you for euer.

17. Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum, vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

Euen the Spirit of trueth / whome the worlde cannot receiue / becauſe it ſeeth him not / neither knoweth him: but ye knowe him: for he dwelleth wͭ you / & ſhalbe in you.

18. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.

I will not leaue you comfort leſſe: but I will come to you.

19. Adhuc modicum, & mundus me iam non videt. Vos autem videtis me: quia ego vivo, & vos vivetis.

Yet a litle while / and the worlde ſhall ſee me no more / but ye ſhall ſee me: becauſe I liue / ye ſhall liue alſo.

20. In illo die vos cognoſcetis quia ego ſum in Patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

At that day ſhall ye knowe that I am in my Father / and you in me / and I in you.

Das XIIII. Capitel.

14. Was jhr bitten werdet in meinem Namen / das will ich thun.

Huad i bede i mit Naffn / det vil ieg gøre.

15. Liebet jhr mich / ſo haltet meine Gebot.

Elſke i mig / da holder mine Bud.

16. Vnd ich will den Vater bitten / vnd er ſoll euch einen andern Trôſter geben / daß er bey euch bleibe ewiglich.

Oc ieg vil bede Faderen / oc hand ſkal giffue eder en anden Trøſtere / at hand ſkal bliffue hoſſ eder euindelige.

17. Den Geiſt der Warheit / welchen die Welt nicht kan empfahen / denn ſie ſihet jhn nicht / vnd kennet jn nicht. Jr aber kennet jn / denn er bleibet bey euch / vnd wirdt bey euch ſein.

Sandheds Aand / huilcken Verden icke kand annamme / Thi hun ſeer hannem icke / oc kender hannem icke. Men i kende hannem / thi hand bliffuer hoſſ eder / oc ſkal vere i eder.

18. Jch will euch nicht Wayſen laſſen / ich komme zu euch.

Jeg vil icke forlade eder Faderløſe / Jeg kommer ti eder.

19. Es iſt noch vmb ein kleines / ſo wird mich die Welt nicht mehr ſehen / Jhr aber ſolt mich ſehen / denn ich lebe / vnd jhr ſolt auch leben.

Det er end nu en liden ſtund / ſaa ſkal Verden icke ſee mig mere / Men i ſkulle ſee mig / Thi ieg leffuer / oc i ſkulle ocſaa leffne.

20. An demſelbigen Tage werdet jr erkennen / daß ich inn meinem Vater bin / vnd jhr in mir / vnd ich in euch.

Paa den ſamme dag / ſkulle i forſtaa / at ieg er i min Fader / oc i vdi mig / oc ieg i eder.

Kapitola XIIII.

14. Budetelli zač proſyti ſkrze Gměno mě / yák včinijm.

A tak oczkolwiek bedźiecie proſić w imie moie / ia vczynie.

15. Milugeteli mne / Přikázanij má zachowáwayte.

Jeſliż mie miłuiecie / chowayćież roſkazánia moie.

16. A yák proſyti budu Otce / a giného Vtěſſytele dá wám / aby s wámi zuoſtal na wěky.

Y bedzieć ia proſił Oycá / á inego pocieſzyciela da wam / áby s wámi mieſzkal ná wieki.

17. Ducha prawdy / kteréhož Swět nemuož přigijti / nebo newidij ho / ani ho zná Ale wy gey poznáte / nebť v wás zuoſtane / a w wás bude.

A to Duchá onego prawdy / ktorego świát przyiać nie może / bo go nie widźi / áni go zna / lecz wy znacie go / gdyż v wás mieſzka / y w was bedźie.

18. Neopuſtijm wás Syrotkůw / přijdu k wám.

Nie zoſtáwięć was oſierociáłymi á wrocęć ſię do was.

19. Geſtě malićko / a Swět mne giž nevzřij. Ale wy vzřijte mne / neb yá žiw gſem / y wy žiwi budete.

Jeſzcze maluczko á świát mie iuż wiecey nie oglada / lecz wy mnie ogladacie / bo ia żywę y wy żyć bedźiecie.

20. W ten den wy poznáte / že yá gſem w Otcy mém / a wy we mně / a yá w wás.

W on dźień wy poznacie / żećiem ia ieſt w Oycu moim / á wy we mnie y ia w was.

י ד

21 מַן דְּאִית לְוָתֵהּ פּ
פּוּקְדָנַי וְנָטַר לְהוּן הָו הו
מַחֵב לִי הָו דֵּין דְּרָחֵם
לִי נֶתְרְחֵם מֶן אָבִי וְאֶנָא
אֶרְחַמְיוּהִי וְאַחֲוִיוּהִי נ
נַפְשִׁי׃

Chi ha i miei comandamenti, & oſſeruali, eſſo è quel che mi ama: e chi ama me, ſarà amato da mio Padre: & io l'amarò, e dichiarerommi à lui.

22 אָמַר לֵהּ יְהוּדָא לָא
הֲוָא סְכַרְיוּטָא מָרִי מָנַו
לַן אַנְתְּ עֲתִיד לַמְחָוָיוּ נ
נַפְשָׁךְ וְלָא הֲוָא לְעָלְמָא׃

Iuda (non gia l'Iſcariote) gli dice, Signore, che coſa è queſta, che tu habbi à manifeſtar te ſteſſo à noi, e non al mondo?

23 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֵמַר לֵהּ
מַן דְּרָחֵם לִי מֶלְּתִי נָטַר
וְאָבִי נֶרְחֲמִיוּהִי וְלְוָתֵהּ א
אָתֵינַן וְאַוָנָא לְוָתֵהּ ע
עָבְדִינַן׃

IESV riſpoſe, e diſſeli, Se alcuno mi ama, oſſeruarà la mia parola, e mio Padre l'amarà, e verremo à lui, e faremo dimora appreſſo di lui.

24 הָו דֵּין דְּלָא רָחֵם לִי
מֶלַּתִי לָא נָטַר וּמֶלְּתָא
הָדָא דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן לָא
הֲוָת דִּילִי אֶלָּא דְּאַבָּא
דְּשַׁדְּרַנִי׃

Chi non mi ama, non oſſerua le mie parole: e la parola che voi udite, non è mia, ma del Padre che m'ha mandato.

25 הָלֵין מַלֶּלֶת עַמְכוּן
כַּד לְוָתְכוּן אִיתַי׃

Io v'ho dette queſte coſe ſtando appreſſo di voi.

26 הָו דֵּין פַּרַקְלִיטָא
רוּחָא דְּקוּדְשָׁא הָו דַּמְשַׁדַּר
אָבִי בַּשְׁמִי הָו נַלְפֵכוּן כֻּל
מֶדֶם וְנַעְהַדְכוּן כֻּל מָא
דְּאָמַר אֶנָא לְכוּן׃

Ma il Conſolatore, che è lo Spirito ſanto, che il Padre mandarà nel nome mio, v'inſegnarà egli tutte le coſe, e rammentarauui tutte le coſe ch'io v'ho dette.

י ד

21 לַאֲשֶׁר הָיוּ לוֹ הַמִּצְוֹתַי וַאֲשֶׁר
נוֹצֵר אוֹתָנָה זֶה הוּא הָאוֹהֵב
אוֹתִי וְהָאוֹהֵב אוֹתִי יֶאֱהַב מֵאָבִי
וַאֲנִי אֹהַב אוֹתוֹ וַאֲגַלֶּה לוֹ אֶת־
נַפְשִׁי׃

Elque tiene mis mandamientos, y los guarda, aquel es elque me ama: y elque me ama, ſerà amado de mi Padre: y yo lo amaré à el y me manifeſtaré à el.

22 אוֹמֵר לוֹ יְהוּדָה אֵינֶנּוּ הָאִישׁ־
כְּרִיּוֹת אֲדֹנִי וּמָה נִהְיָה כִּי אַתָּה
עָתִיד לְגַלּוֹת לָנוּ אֶת נַפְשְׁךָ וְלֹא
לָעוֹלָם׃

Dizele Iudas, no el Iſcariota, Sennor, que ay porque te has de manifeſtar à noſotros, y no al mundo?

23 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לוֹ אִם
אִישׁ אוֹהֵב אוֹתִי אֶת־דְּבָרַי יִצּוֹר
וְאָבִי יֶאֱהַב אוֹתוֹ וְנָבוֹא אֵלָיו
וְאִתּוֹ מָעוֹן נַעֲשֶׂה׃

Reſpondio Ieſus, y dixole, Elque me ama, mi palabra guardarà: y mi Padre lo amarà, y vendremos á el, y haremos con el morada.

24 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹהֵב אוֹתִי אֶת־
דְּבָרַי לֹא יִצּוֹר וְהַדָּבָר אֲשֶׁר
שׁוֹמֵעַ אוֹתוֹ אֵינֶנּוּ לִי כִּי אִם
לְאָבִי אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי

Elque no me ama, no guarda mis palabras? y la palabra que aueys oydo, no es mia, ſi no del Padre que me embió.

25 אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי
אֲלֵיכֶם בְּעוֹדֶנִּי עִמָּכֶם׃

Eſtas coſas hos hé hablado eſtando con voſotros:

26 וְהַמְנַחֵם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר
יִשְׁלַח אוֹתוֹ הָאָב בִּשְׁמִי הוּא
יְלַמֵּדְכֶם כֻּלָּם וְיַזְכִּיר לָכֶם אֶת־
כָּל אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָכֶם׃

Mas aquel Conſolador, el Eſpiritu Sancto, àlqual el Padre embiarà en mi nombre, àquel os enſennarà todas las coſas, y os acordarà todas las coſas que os he dicho.

ιδ.

21. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.

Qui a mes commandemens, & les garde, c'eſt celui qui m'aime: & qui m'aime, il ſera aimé de mon pere, & ie l'aimerai, & me declarerai à lui.

22. Λέγει αὐτῷ ἰούδας, οὐχ ὁ ἰσκαριώτης, κύριε, τί γέγονεν ὅτι ὑμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

Iude (non pas l'Iſcariot) lui dit, Seigneur, d'où vient ce que tu te declareras à nous, & non point au monde?

23. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

Ieſus reſpondit, & lui dit, Si quelcun m'aimé, il gardera ma parole, & mon Pere l'aimera: & nous viendrons à lui, & ferons demeurance chez lui.

24. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

Qui ne m'aime, il ne garde point mes paroles. Et la parole que vous oyez n'eſt point miene, mais du Pere qui m'a enuoyé.

25. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων.

Ie vous ai dit ces choſes demeurant auec vous.

26. Ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν.

Mais le Conſolateur qui eſt le S. Eſprit, que le Pere enuoyera en mõ nom, vous enſeignera toutes choſes, & vous reduira en memoire toutes les choſes que ie vous ai dites.

CAP. XIIII.

21. Qui habet mandata mea, & ſervat ea: ille eſt qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum.

He that hath my commandements/ and keepet them / is he that loued me: and hee that loueth me/ ſhall beloued of my Father: and I will loue him / and will ſhewe mine owne ſelfe to him.

22. Dicit ei Iudas, non ille Iſcariotes, Domine, quid factum eſt, quia manifeſtaturus es nobis teipſum, & non mundo?

Judas ſayde vnto him (not Iſcariot) Lorde/ what is the cauſe that thou wilt ſhewe thy ſelfe vnto vs / and not vnto the worlde?

23. Reſpondit Ieſus, & dixit ei, Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.

Jeſus anſwered/ and ſaid vnto him/ If any man loue me / he will keepe my worde / and my Father will loue him / and we will come vnto him / and will dwell with him.

24. Qui non diligit me, ſermones meos non ſervat. Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus: ſed eius qui miſit me Patris.

He that loueth me not / keepeth not my wordes / and the worde which vee heare / is not mine / but the Fathers which ſent me.

25. Hæc locutus ſum vobis apud vos manens.

Theſe thinges haue I ſpoken vnto you/ being preſent with you.

26. Paracletus autem, Spiritus ſanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.

But the Comforter / which is the holye Ghoſt/ whome the father will ſend in my Name/ he ſhall teach you all thinges / and bring all thinges to your remembrance/ which I haue tolde you.

Das XIIII. Capitel.

21. Wer meine Gebot hat/ vnd helt ſie/ der iſts / der mich liebet. Wer mich aber liebet/ der wirdt von meinem Vater geliebet werden / vnd ich werde jhn lieben/ vnnd mich jm offenbaren.

Huo ſom haffuer mine Bud / oc holder dem/ hand er den / ſom mig elſker. Oc huo mig elſker/ hand ſkal elſkis aff min Fader / oc ieg ſkal elſke hannem / oc obenbare mig faar hannem.

22. Spricht zu jhm Judas / nicht der Iſcharioth: HERR / was iſts/ daß du vns dich wilt offenbaren/ vnd nicht der Welt?

Judas ſiger til hannem / icke den Iſcharioth / HERRE / huad er det / at du vilt obenbare oſſ dig / oc icke Verden?

23. Jeſus antworttet / vnnd ſprach zu jhm: Wer mich liebet / der wirdt meine Wort halten/ vnd mein Vater wirdt jhn lieben / vnd wir werden zu jhm kommen / vnd Wohnung bey jm machen.

Jheſus ſuarede / oc ſagde til hannem / Huo mig elſker / hand holder mine ord / Oc min Fader ſkal elſke hannem/ oc wi ſkulle komme til hannem / oc gøre Bolig hoſſ hannem.

24. Wer aber mich nicht liebet / der helt meine Wort nicht. Vnnd das Wort das jhr höret / iſt nicht mein/ ſondern des Vaters der mich geſandt hat.

Men huo mig icke elſker/ hand holder icke mine ord. Oc det Ord ſom i høre / er icke mit / Men Faderens / ſom mig vdſende.

25. Solchs hab ich zu euch geredt / weil ich bey euch geweſen bin.

Saadant haffuer ieg talet til eder / den ſtund ieg haffuer veret hoſſ eder.

26. Aber der Tröſter der heilige Geiſt / welchen mein Vater ſenden wirdt in meinem Namen / derſelbige wirdts euch alles lehren / vnnd euch erinnern alles des / das ich euch geſagt habe.

Men Trøſteren den hellig Aand / huilcken min Fader ſkal ſende i mit Naffn / den ſamme ſkal lære eder det altſammen / oc minde eder paa alt det / ſom ieg ſagde eder.

Kapitola XIIII.

21. Kdož má přikázanij má/ a záchowáwáge / tenk geſt kterýž mne miluge: a kdo mne miluge / milowán bude od Otce mého: Y yák gey budu milowati/ a zgewijm ſe ſamého gemu.

Ktoryć ſie trzyma roſkazánia mego / y záchowywáie / tenci ieſt ktory mnie miłuie/ A kto mnie miłuie/ bedzie go tez milowáł Ociec moy/ y ia go milowáć bede/ á obiáwie mu ſiebie ſámego.

22. Řekl gemu Judas / ne onen Yſſkaryotſký: PANE / co ſe geſt ſtalo/ že zgewiti chceſs ſebe ſamého nám/ a ne Swětu?

Powiedział mu Judas/ nie on Iſkáryot / Pánie coż to ieſt? Przecz ſie tylko nam obiáwić maſz á nie świátu?

23. Odpowěděl Geziiſs/ a řekl: Milugeli kdo mne/ řeč mau zachowáwati bude/ a Otec můg bude gey milowati/ a k němu přijgdeme/ a přijbytek v něho včinijme.

Odpowiedział Jezus y rzekł mu / ieſli mie kto miłuie / ſłowá moie záchowywáć bedzie / á Ociec moy vmiłuie go / y do niego przyidziemy / á mieſzkánie v niego vczyniemy.

24. Kdož nemiluge mne/ řečij mých nezachowáwá. A řeč kterauž ſlyſſyte/ neniž má/ ale toho kterýž mne poſlal/ Otcowa.

Ktoć mnie nie miłuie/ ſłowći moich nie záchowywa/ á ſłowo ktore ſłyſzycie/ nie ieſtci moie/ ále onego ktory mie poſłał Oycá

25. Tyto wěcy mluwil gſem wám/ v wás přebýwage.

Thomći wam powiedział v was mieſzkáiac.

26. Vtěſſytel pak ten/ genž geſt Duch Swatý/ kteréhož poſſle Otec we Gménu mém/ tenk wás naučij wſſem wěcem/ a připomene wám wſſecky wěcy/ kteréž koli mluwil gſem wám.

Lecz pocieſzyciel on Duch świety/ ktorego poſzle Ociec w imie moie/ on ći was nauczy wſzythkiego/ y przywiedzie wam ku pámięci wſzythko com wam powiedział.

יד

27 שְׁלָמָא שָׁבֵק אֶנָא לְכוֹן שְׁלָמָא דִילִי יָהֵב אֶנָא לְכוֹן לָא הָוָא אַיכַנָּא דְיָהֵב עָלְמָא אֶנָא יָהֵב אֶנָא לְכוֹן לָא יֶתְדַּלַּח לִבְּכוֹן וְלָא יֶדְחַל׃

Io vi laſcio la pace, io vi do la mia pace: non come la da il mondo, ve la do io: non ſi turbi il cuor voſtro, ne ſi ſgomenti:

28 שְׁמַעְתּוּן דְאֶנָא אֶמְרֶת לְכוֹן דְאָזֵל אֶנָא וָאָתֵא אֶנָא לְוָתְכוֹן אֶלּוּ רָחְמִין הֲוַיְתּוּן לִי חָדֵין הֲוַיְתּוּן דְאָזֵל אֶנָא לְוָת אָבִי דְאָבִי רַב הוּ מֶנִּי׃

Voi hauete udito ch'io v'ho detto, Io vo, e vengo à voi. Se voi mi amaſte, certo vi rallegrareſte che io vi habbi detto, Io vo al Padre: percioche il Padre è maggior di me.

29 וְהָשָׁא הָא אֶמְרֶת לְכוֹן עַד לָא יֶהֱוֵא דְמָא דַהֲוָא תְהַימְנוּן׃

Et hora io ve l'ho detto prima che ſia fatto: accioche quando ſarà fatto, voi lo crediate.

30 מֶבִּיל לָא אֶמַלֵּל עַמְכוֹן סַגִּיאָתָא אָתֵא גֵּיר אַרְכוֹנֵהּ דְעָלְמָא וּבִי לֵית לֵהּ מֶדֶּם׃

Io non parlarò piu molto con eſſouoi: percioche il principe di queſto mondo viene, e non ha niente in me,

31 אֶלָּא דְיֵדַע עָלְמָא דְרָחֵם אֶנָא לְאָבִי וְאַיכַנָּא דְפַקְדַנִי אָבִי הָכְנָת עָבֵד אֶנָא קוּמוּ נֵאזַל מֶכָּא׃

Ma queſto è à fine che il mondo conoſca, ch'io amo il Padre, e come il Padre m'ha comandato, coſi fo. Leuateui ſu, andiamo via di qui.

טו

1 אֶנָא אֶנָא גֻּפְתָּא דַשְׁרָרָא וְאָבִי הוּ פַּלָּחָא׃

Io ſon la vera vite, e mio Padre è il lauoratore.

יד

27 אֶת שָׁלוֹם עֹזֵב אֲנִי עִמָּכֶם אֶת שְׁלֹמִי נוֹתֵן אָנֹכִי לָכֶם לֹא אֵיכָכָה הָעוֹלָם נוֹתֵן אֲנִי נוֹתֵן לָכֶם אַל־יִשְׁתּוֹחַח לְבַבְכֶם וְלֹא יִירָא׃

La paz os dexo, mi paz os doy: no como el mundo la da, yo os la doy: no ſe turbe vueſtro coraçon ni tenga miedo.

28 שְׁמַעְתֶּם כִּי אֲנִי אָמַרְתִּי לָכֶם אֲנִי הוֹלֵךְ וְאָבוֹא אֲלֵיכֶם אִם תֶּאֱהָבוּנִי אַף תִּשְׂמְחוּ כִּי אָמַרְתִּי הוֹלֵךְ אָנֹכִי אֶל־הָאָב כִּי אָבִי גָּדוֹל מִמֶּנִּי הוּא׃

Aueys oydo como yo hos he dicho, Voy y vengo à voſotros. Si me amaſſedes, ciertamente gozaros hyades (porque he dicho) que voy al Padre: porque el Padre mayor es que yo.

29 וְעַתָּה אָמַרְתִּי לָכֶם בְּטֶרֶם יֵעָשֶׂה וְאִם יֵעָשֶׂה תַּאֲמִינוּ׃

Y aora os ló he dicho antes que ſe haga: paraque quando ſe hiziere, creays.

30 עוֹד לֹא אַרְבּוֹת אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם כִּי בָא נְשִׂיא הָעוֹלָם וּבִי לֹא הָיָה לוֹ מְאוּמָה׃

Ya no hablaré mucho con voſotros: Porque viene el Principe de eſte mundo, mas no tiene nada en mi.

31 אֲבָל לְמַעַן יֵדַע הָעוֹלָם כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אֶת־הָאָב וְכִי עוֹשֶׂה אָנֹכִי כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתִי לָכֵן קוּמוּ נֵלְכָה מִפֹּה׃

Empero paraque conozca el mundo, que amo àl padre ·y como el Padre me dió el mandamiento anſi hago, leuantaos, vâmos de aqui.

טו

1 אָנֹכִי הוּא הַגֶּפֶן אֱמֶת וְאָבִי הוּא הַכּוֹרֵם׃

Yo ſoy la vid verdadera: y mi Padre es el labrador.

ιδ.

27. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.

Ie vous laiſſe la paix, ie vous donne ma paix: & ne la vous donne point cõme le monde la donne. Voſtre cœur ne ſoit troublé, & ne ſoit point craintif.

28. Ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι.

Vous auez ouï que ie vous ai dit, Ie m'en vai, & ſi m'en vien à vous: ſi vous m'aimiez, vous ſeriez certes ioyeux de ce que i'ai dit, Ie m'en vai au Pere: car le Pere eſt plus grand que moi.

29. Καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε.

Et maintenant ie vous l'ai dit deuant qu'il ſoit aduenu, afin que quand il ſera aduenu vous croyiez.

30. Οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.

Ie ne parlerai plus gueres auec vous: car le prince de ce monde vient, & n'a rien en moi.

31. Ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτω ποιῶ. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

Mais c'eſt afin que le monde cognoſe que i'aime le Pere, & fai ainſi comme le Pere m'a commandé Leuez-vous, partons nous d'ici.

ΚΕΦΑΛ. ιε.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι.

Ie ſuis le vrai ſep, & mon Pere eſt le vigneron.

CAP. XIIII.

27. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.

Peace I leaue with you: my peace I giue vnto you: not as y world giueth/ giue I vnto you. Let not your heart be/ troubled/ nor feare.

28. Audiſtis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrē: quia Pater maior me eſt.

Ye haue heard howe I ſaid vnto you I goe away / and will come vnto you. If ye loued me/ ye would verely reioyce/ becauſe I ſaide/ I go vnto the Father: for my Father is greater then I.

29. Et nunc dixi vobis priùs quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis.

And now haue I ſpoken vnto you/ before it come / that when it is come to paſſe/ yee might beleeue.

30. Iam non multa loquar vobiſcum, venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Hereafter will I not ſpeake many things vnto you: for the prince of this world commeth/ and hath nought in me

31. Sed ut cognoſcat mundus quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio: Surgite, eamus hinc.

But it is that the worlde may know that I loue my Father: and as the Father hath commaunded me/ ſo I doe. Ariſe/ let vs goe hence.

CAP. XV.

EGo ſum vitis vera: & Pater meus agricola eſt.

Iam the true vine / and my Father is an huſbandman.

Das XIIII. Capitel.

27. Den Friede laſſe ich euch/ meinen Frieden gebe ich euch: Nicht gebe ich euch wie die Welt gibt. Euer Hertz erſchrecke nicht/ vnd förchte ſich nicht.

Jeg lader eder Fred / min Fred giffuer ieg eder. Jeg giffuer eder icke ſom Verden giffuer. Eders Hierde forferdis icke / oc frœcte ſig icke.

28. Jhr habt gehöret/ daß ich euch geſagt habe/ Jch gehe hin/ vnd komme wider zu euch. Hettet jhr mich lieb/ ſo würdet jhr euch freuen/ daß ich geſagt habe/ Jch gehe zum Vater/ denn der Vater iſt gröſſer denn ich.

I hørde/ at ieg ſagde eder/ Jeg gaar bort / oc kommer til eder igen / Haffde i mig kær/ da glædde i eder/ at ieg ſagde/ Jeg gaar til Faderen / Thi Faderen er ſtørre end ieg.

29. Vnd nun hab ichs euch geſaget/ ehe denn es geſchicht/ auff daß/ wenn es nun geſchehen wirdt/ daß jhr glaubet.

Oc ieg ſagde eder det nu / før end det ſkeer / paa / det / naar ſom det nu ſkeer / at i ſkulle tro.

30. Jch werde fortmehr nicht vil mit euch reden. Denn es kombt der Fürſt diſer Welt vnd hat nichts an mir.

Jeg ſkal her effter icke tale meget mere met eder / Thi denne Verdens Førſte kommer / oc haffuer inted met mig.

31. Aber daß die Welt erkenne/ daß ich den Vater liebe/ vnd ich alſo thue/ wie mir der Vater gebotten hat. Stehet auff/ vnnd laſſet vns von hinnen gehen.

Men at Verden ſkal kende/ at ieg elſker Faderen/ oc ieg gør ſaa / ſom Faderen bød mig. Staar op / oc lader oſſ gaa bort.

Das XV. Capitel.

JCh bin ein rechter Weinſtock/ vnnd mein Vater ein Weingärtner.

JEg er it ret Vintræ/ oc min Fader er en Vingaardsmand.

Kapitola XIIII.

27. Pokog zůſtawugi wám/ pokog můg dáwám wám/ ne yako Swět dáwá/ yá dáwám wám. Nermutiž ſe Srdce waſſe/ ani ſe ſtrachuog.

Pokoy zoſthawnie wam/ pokoy en moy dawam wam/ nie tak iáko dawa świát/ ia wam dawam: niechzec ſie nie trwożý ſerce wáſze/ ani ſie leka.

28. Slyſſeli gſte/ že yá řekl gſem wám/ Gdu/ a zaſe přijgdu k wám. Byſſte mne milowali/ radowali byſſte ſe owſſem/ že gdu k Otcy/ neb Otec wětſſý mne geſt.

Slyſzeliście żem ia wam powiedział/ Odchodzcy wrocc ſie do was gdybyscie mie miłowáli/ wżdybyście ſie weſelili żem wam powiedział/ Ide do Oyca/ bō Ociec wieczſzy niżlim ia ieſt.

29. A nynij powěděl gſem wám/ prwé nežliby ſe ſtalo/ když ſe ſtane/ abyſſte vwěřili.

A terazciem wam powiedział przed tym niż ſie ſtánie/ iż gdy ſie tho ſtánie żebyście wierzyli.

30. Giž ne mnoho mluwiti budu s wámi/ nebo geſt přiſſlo Knijže tohoto Swěta/ a na mně nemá ničehéhož.

Już daley z wámi wiele mowic nie bede/ abowiem idzie Kſiaże świátá tego/ á we mniec nic nie ma.

31. Ale aby poznal Swět/ že yá milugi Otce/ a yakož mi Přikázanij dal Otec/ tak činijm. Wſtaňte/ podme odtudto.

Ale iżby poznał świát że ia miluie Oycá/ á iáko mnie roſkazał Ociec/ tak czynie: Wſtańcież/ podzimy z tad.

Kapitola XV.

JA gſem winný kmen prawý/ a Otec můg Winař geſt.

Jam ieſt oná winna máciea prawdziwa/ á Ociec moy ieſt winarzem.

טו

2 כֻּל שְׁבַשְׁתָּא דְּבִי פֵּארָא לָא יָהְבָא שָׁקֵל לָהּ וַאידָא דְּיָהְבָא פֵּארָא מְדַכֵּא לָהּ דְּפֵארָא סַגִּיאָא תִּיתֵא:

Egli taglia via ogni tralcio che in me no fa frutto, e qualcunque fa frutto il monda, accioche faccia piu frutto.

3 אַנְתּוּן מֶן כַּדוּ דְּכַיִן אַנְתּוּן מֶטוּל מֶלְּתָא דְּמַלְּלֶת עַמְּכוּן:

Voi gia ſete mondi per la parola ch'io v'ho parlata.

4 קַווּ בִּי וְאֶנָא בְּכוּן איכַנָא דְּשַׁבְשְׁתָּא לָא מֶשְׁכְּחָא דְּתֶתֶל פֵּארֵא מֶן נַפְשָׁהּ אֶן לָא מְקַוְיָא בַּגְּפֶתָא הָכַנָא אָף לָא אַנְתּוּן אֶן לָא תְּקַווּן בִּי:

State in me, & io in voi. Si come il tralcio non puo da ſe ſteſſo far frutto, ſe non ſta ne la vite: coſi ne voi ancora, ſe voi non ſtate in me.

5 אֶנָא אֶנָא גֻּפֶתָא וְאַנְתּוּן שַׁבְשְׁתָּא מַן דְּמַקַוֶּא בִּי וְאֶנָא בֵּהּ הָנָא מַיְתֵא פֵּארֵא סַגִּיאָא מֶטוּל דְּדַלָא אֶנָא לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד מֶדֶם:

Io ſon la vite, e voi ſete i tralci. Chi ſta in me, & io in lui, fa molto frutto: imperoche ſenza me voi non potete far niente

6 אֶן לָא הָוֵין אֱנָשׁ מְקַוֵּא בִּי מֶשְׁתְּדֵא לְבַר אַיךְ שַׁבְשְׁתָּא וְיָבְשָׁא וְלָקְטִין רָמִין לָהּ בְּנוּרָא דְּתֶאקַד:

Se alcuno non ſta in me, è gittato fuore come il tralcio, & ſi ſecca: poi li raccolgono, e gittanli nel fuoco, & abbrugianſi

7 אֶן הָוֵין תְּקַווּן בִּי וּמֶלַּי נְקַוְּיוּן בְּכוּן כֻּל מָא דְּתֶצְבּוּן לְמֶשְׁאַל נֶהְוֵא לְכוּן:

Se voi ſtate in me, e le mie parole ſtanno in voi, domandate cioche voi vorrete, e ſaravvi fatto.

טו

2 כָּל זְמוֹרָה בִּי אֲשֶׁר אֵינֶנָּה עֹשָׂה פְּרִי יְשָׂאֶנָּה וְכָל אֲשֶׁר עֹשָׂה פְּרִי יְטַהֲרֶנָּה לַעֲשׂוֹת פְּרִי רָב:

Todo pampano que en mi no lleua fruto, quitarlohá: y todo aquel que lleua fruto, limpiarlohá, paraque lleue mas fruto.

3 וּמֵעַתָּה טְהוֹרִים אַתֶּם בַּעֲבוּר הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם:

Y voſotros ſeys limpios por la pálabra que os he hablado.

4 דִּבְקוּ עִמִּי וַאֲנִי עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר הַזְּמוֹרָה אֵינֶנָּה תוּכַל לַעֲשׂוֹת פִּרְיָהּ מִמֶּנָּה אִם לֹא תִדְבַּק בַּגֶּפֶן כֵּן גַּם לֹא אַתֶּם אִם לֹא עִמִּי תִּדְבָּקוּן:

Eſtad en mi, y yo en voſotros. Como el pampano no puede lleuar fruto de ſi miſmo, ſi no eſtuuiere en la vid, anſi ni voſotros, ſi no eſtuuierdes en mi.

5 אֲנִי הוּא הַגֶּפֶן וְאַתֶּם הַזְּמוֹרוֹת הַדֹּבֵק בִּי וַאֲנִי בוֹ הוּא יַעֲשֶׂה פְּרִי רָב כִּי מִבַּלְעָדַי לֹא תוּכְלוּ לַעֲשׂוֹת מְאוּמָה:

Yo ſoy la vid, voſotros los pampanos: el que eſta en mi, y yo en el, eſte lleua mucho fruto (porque ſin mi nada podeys hazer.)

6 אִם אִישׁ לֹא דָבֵק בִּי יֻשְׁלַךְ הַחוּצָה כַּזְּמוֹרָה וְתִיבַשׁ יַאַסְפוּהָ וּבָאֵשׁ יַשְׁלִיכוּהָ לְבָעֵר:

El que en mi no eſtuuiere, ſerá echado fuera como mal pampano, y ſecarſehà: y cogenlos, y echanlos en el fuego, y arden.

7 אִם תִּדְבְּקוּ בִי וּדְבָרַי יִהְיוּ בָּכֶם וְכָל־אֲשֶׁר תֹּאבוּ תִּשְׁאָלוּ וְיִהְיֶה לָכֶם:

Si eſtuuierdes, en mi, y mis palabras eſtuuieren en voſotros todo lo que quiſierdes pedireys, y os ſerà hecho.

ιε'.

2. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτὸ, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.

Il taille tout le ſarment qui ne porte point de fruict en moi: & emonde tout celui qui porte fruict, afin qu'il porte plus de fruict.

3. Ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν.

Vous eſtes ia nets pour la parole que ie vous ai dite,

4 Μείνατε ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.

Demurez en moi, & moi en vous Cōme le ſarment ne peut de lui-meſme porter fruict, s'il ne demeure au ſep: ne vous auſſi ſemblablemēt, ſi vous ne demeurez en moi.

5. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

Ie ſuis le ſep, & vous en eſtes les ſarmens: qui demeure en moi, & moi en lui, porte beaucoup de fruict: car hors de moi vous ne pouuez rien faire.

6 Ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοὶ, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται.

Si quelcun ne demeure en moi, il eſt ietté hors comme le ſarment, & le ſeche puis on l'amaſſe, & le met on au feu, & bruſle.

7. Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.

Si vous demeurez en moi. & mes paroles demeurent en vous, demandez tout ce que vous voudrez, & il vous ſera fait.

CAP. XV.

1. Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat.

Euery branch that beareth not fruite in me, he taketh away, and euery one that beareth fruite, he purgeth it, that it may bring forth more fruit.

3. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis.

Nowe are ye cleane through the worde, which I haue ſpoken vnto you.

4. Manete in me: & ego in vobis, ſicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite: ſic nec vos, niſi in me manſeritis.

Abide in me, and I in you: as the branch can not beare fruit of it ſelfe, except it abide in the vine, no more can ye, except ye abide in me.

5. Ego ſum vitis: vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia ſine me nihil poteſtis facere.

I am the vine: ye are the branches: hee that abideth in me, and I in him, the ſame bringet forth much fruite: for without me can ye do nothing.

6. Si quis in me non manſerit, mittetur foràs ſicut palmes: & areſcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

If a man abide not in me, he is caſt forth as a branche, and withereth: and men gather them, and caſt them into the fyre, and they burne.

7. Si manſeritis in me, & verba mea in vobis manſerint: quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

If ye abide in me, and my wordes abide in you, aſke what ye will, and it ſhall be done to you.

Das XV. Capitel.

2. Einen jedlichen Reben an mir / der nicht frucht bringet / wirdt er wegnemen / vnnd einem jedlichen der da frucht bringet / wirdt er reinigen / daß er mehr frucht bringe.

Huer Quiſt paa mig / ſom icke bær Fruct / ſkal hand bort tage / Oc huer ſom bær fruct / ſkal hand renſe / at hand ſkal bære mere Fruct.

3. Ir ſeyt jetzt rein / vmb des Worts willen / das ich zu euch geredt habe.

J ere nu rene / for det Ord ſkyld / ſom ieg talede til eder

4. Bleibet in mir / vnd ich in euch. Gleich wie der Rebe kan keine Frucht bringen von jhm ſelber / er bleibe denn am Weinſtock / Alſo auch jhr nicht / jhr bleibet denn an mir.

Bliffuer i mig / oc ieg i eder. Lige ſom Quiſten icke kand bære Fruct aff ſig ſelff / vden hand bliffuer paa Vintræet / Lige ſaa oc icke i / vden i bliffue i mig

5. Jch bin der Weinſtock / jhr ſeyt die Reben. Wer in mir bleibet / vnd ich in jhm / der bringet vil Frucht / den ohn mich köndt jhr nichts thun.

Jeg er Vintræet / i ere Quiſtene. Huo ſom bliffuer i mig / oc ieg i hannem / hand bær megen fruct Thi vden Mig kunde i inted gøre.

6. Wer nicht in mir bleibet / der wird weggeworffen / wie ein Rebe / vnnd verdorret / vnd man ſammlet ſie / vnd wirfft ſie ins feuer / vnnd muß brennen.

Huo ſom icke bliffuer i mig / Hand ſkal bortkaſtis / ſom en Quiſt / oc viſne / oc mand ſancker dem / oc kaſter dem i ilden / at brende.

7. So jhr in mir bleibet / vnnd meine Wort inn euch bleiben / werdet jhr bitten was jhr wolt / vnnd es wirdt euch widerfaren.

Der ſom i bliffue i mig / oc mine ord bliffue i eder / da ſkulle i bede huad i ville / oc det ſkal vederfaris eder.

Kapitola XV.

2. Každau rato leſt kteráž we mně neneſe Owotce / odřeže gi: a každau kteráž neſe Owotce / wočiſtijk gi / aby hogněgſſý Owotce neſla.

Wßelka látoroſl we mnie nie przynoßaca owocu odetnie / á wßelka ktora przynoſi owoc oczyścia / áby obfitßy owoc przynioſla.

3. Giž wy čiſtij gſte / pro řeč kterauž gſem mluwil wám.

Już wy ieſteście czyſtymi dla ſlowá ktorem wam powiedział.

4. Zůſtaňtež we mně / a yá w wás. Yakož ratoleſt nemůž něſti Owotce ſama od ſebe / neoſtaneli při kmenu / též y wy / gedině leč zůſtanete we mně.

Mießkayćież we mnie á ia w was / bo iáko látoroſl nie może przynieść owocu ſámá z ſiebie ieſliż nie bedzie trwáć w mácicy / thákże áni wy ieſli we mnie trwáć nie bedziecie.

5. Yáť gſem winný kmen / a wy ratoleſti: kdo zuoſtawá we mně a yá w něm / ten neſe Owotce mnohé / nebo beze mne nic nemůžete včiniti.

Jaciem ieſt mácicá / á wyście ſa látoroſli / ten ktory mießka we mnie / y w kim ia też mießkam / ten przynoſi wielki owoc / bo przezemnie nic nie możecie vczynic.

6. Nezůſtanli kdo we mně / wywržen bude wen yako ratoleſt / a vſchneť / a zberauť gey a na oheň vwrhau / a ſhořijk.

Jeſliż ktho we mnie trwáć nie bedzie / tedy precz wyrzuconym bedac / wne iáko látoroſl vſchnie / y potym ty látoroſli zbieráia y do ogniá miecáia pogoráia.

7. Zůſtaneteli we mně / a ſlowa má zůſtanauli w wás / zackoli budete chtijti proſyti / ſtaneť ſe wám.

Jeſliż w mnie trwáć bedziecie / á ſlowá też moie w was trwáć beda / czegokolwiek bedziecie chćiec / proſćie y ſtánie ſie wam.

טו

8 בְּהָדָא מְשְׁתַּבַּח אַבָא דְּפֵארֵא סַגִּיָאא תֵּיתוּן וְתֶהְווּן תַּלְמִידַי׃

In queſto è glorificato il Padre mio, che voi apportiate molto frutto, e ſtate fatti miei diſcepoli.

9 אֵיכַנָא דְּאַחְבַּנִי אָבִי אַף אֶנָא אַחֲבְתְּכוּן קְוַו בְּרַחֲמוּתִי דִּילִי׃

Si come il Padre ha amato me, coſi ho io amati voi: ſtate nel mio amore.

10 אֶן פּוּקְדָּנַי תִּטְרוּן ת
תְּקַוּוּן בְּחוּבָּא דִּילִי אֵיכַנָא
דְּאֶנָא נְטַרֵת פּוּקְדָּנוֹהִי
דְּאָבִי וּמְקַוֵּא אֶנָא
בְּחוּבֵּה׃

Se voi oſſeruarete i miei comandamenti, ſtarete nel mio amore: ſi come io ho oſſeruati i comandamenti di mio Padre, e ſto nel ſuo amore.

11 הָלֵין מַלְלֵת עַמְּכוּן
דְּחַדּוּתִי תֶּהְוֵא בְּכוּן ו
וְתֶשְׁתַּמְלֵא חַדּוּתְכוּן׃

Io v'ho parlate queſte coſe, accioche la mia allegrezza ſtia in voi, e l'allegrezza voſtra ſia compiuta.

12 הָנַו פּוּקְדָּנִי דְּתַחֲבוּן חַד
לְחַד אֵיכַנָא דְּאֶנָא א
אַחֲבְתְּכוּן׃

Queſto è il mio comandamento, che voi vi amate l'vn l'altro come io ho amati voi.

13 חוּבָּא דְּרַב מֵן הָנָא לַיְת דְּאֶנָשׁ נַפְשֵׁהּ יְסִים חֲלָף רַחֲמוֹהִי׃

Niuno ha maggiore amor di queſto, cioè, quando qualcuno mette la ſua vita per li ſuoi amici.

14 אַנְתּוּן רַחֲמַי אַנְתּוּן אֶן תֶּעְבְּדוּן כֹּל דְּמַפֵּקֵד אֶנָא לְכוּן׃

Voi ſarete miei amici, ſe voi fate tutto cio che io vi comando.

15 לָא מֵכִיל קָרֵא אֶנָא לְכוּן עַבְדֵּא מֶטּוּל דְּעַבְדָּא לָא יָדַע מָנָא עָבֵד מָרֵהּ רַחֲמַי דֵּין קְרִיתְכוּן מֶטּוּל דְּכֹל דְּשֶׁמְעֵת מֵן אָבִי אוֹדַעְתְּכוּן׃

Io non vi dico piu ſerui, percioche il ſeruo non ſa quello che fa il ſuo Signore: ma vi ho detti amici, per tanto che v'ho fatto noto tutto ciò ch'io ho vdito da mio Padre.

טו

8 בְּזֹאת נֶאְדַּר אָבִי אִם פְּרִי רָב תַּעֲשׂוּ וְתַלְמִידַי תִּהְיוּ׃

En eſto es clarificado mi Padre, en que lleueys mucho fruto : y ſeays mis Diſcipulos.

9 כַּאֲשֶׁר אֲהֵבַנִי הָאָב כֵּן אָנֹכִי אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם דִּבְקוּ בְּאַהֲבָתִי׃

Como el Padre me amó, tambien yo os he amado; esſtad en mi amor.

10 אִם מִצְוֹתַי תִּצְּרוּ דִּבְקוּ בְּאַהֲבָתִי כַּאֲשֶׁר אֲנִי נָצַרְתִּי אֶת־מִצְוֹת אָבִי וְדָבֵק בְּאַהֲבָתוֹ׃

Si guardades mis mandamientos, eſtareys an mi amor; como yo tambien he guardado los mandamientos de mi padre, y eſtoy en ſu amor.

11 וְאֵת הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם אֲשֶׁר תִּדְבַּק בָּכֶם שִׂמְחָתִי וְשִׂמְחַתְכֶם תִּמָּלֵא׃

Eſtas coſas os he hablado paraque mi gozo eſte en voſotros, y vueſtro gozo ſea cumplido.

12 וְזֹאת הִיא הַמִּצְוָתִי אֲשֶׁר תְּאֶהֱבוּן אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ כַּאֲשֶׁר אֲנִי אֲהַבְתִּי אֶתְכֶם׃

Eſte es mi mandamiento Que os ameys los vnos à los otros-como yo os ame.

13 אַהֲבָה גְדוֹלָה עַל־זֹאת לְאִישׁ לֹא הָיָה לוֹ כִּי אִם אֲשֶׁר יָשִׂים אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ עַל־רֵעָיו׃

Nadie tiene mayor amor que eſte, que ponga alguno ſu alma por ſus amigos.

14 אַתֶּם רֵעַי הוֹיִם אִם תַּעֲשׂוּן כָּל־אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם׃

Voſotros ſoys mis amigos, ſi hizierdes las coſas que yo os mando.

15 עוֹד אֵינֶנִּי קוֹרֵא לָכֶם עֲבָדִים כִּי עֶבֶד אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ מָה עֹשֶׂה אֲדֹנָיו כִּי אִם אָמַרְתִּי כִּי רֵעַי אַתֶּם כִּי כֹּל אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאָבִי הוֹדַעְתִּיכֶם׃

Ya no os diré ſieruos, porque el ſieruo no ſabe loque haze ſu ſennor : mas heos dicho amigos, porque todas las coſas que oyde mi Padre, os he hecho notorias.

ιε'.

8. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί.

En cela eſt glorifié mon Pere que vous apportiez beaucoup de fruict, & lors deuiendrez vous mes diſciples.

9. Καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

Comme le Pere m'a aimé, ainſi auſſi vous ai-ie aimés demeurez en mon amour.

10. Ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Si vous gardez mes commandemens, vous demeurerez en mon amour: comme i'ai gardé les commandemens de mon Pere, & ie demeure en ſon amour.

11. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

Ie vous ai dit ces choſes afin que ma ioye demeure en vous, & que voſtre ioye ſoit accomplie.

12. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

C'eſt ici mon commandement que vous vous aimiez l'vn l'autre, comme ie vous ai aimés.

13. Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Nul n'a plus grande amour que ceſte-ci, aſſauoir quand quelcun met ſon ame pour ſes amis.

14. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστὲ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

Vous ſerez mes amis, ſi vous faites tout ce que ie vous commande.

15. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.

Ie ne vous appele plus ſeruiteurs: car le ſeruiteur ne ſait que ſon maiſtre fait: mais ie vous ai nommé mes amis, pourtant que ie vous ai fait cognoiſtre tout ceque i'ai oui de mon Pere.

CAP. XV.

8. In hoc glorificatus eſt Pater meus, ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei diſcipuli.

Herein is my Father glorified yͭ ye beare much fruite / and be made my diſciples.

9. Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

As the Father hath loued me/ſo haue I loued you: continue in my loue.

10. Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in eius dilectione.

If ye ſhall keepe my commandements/ ye ſhall abide in my loue / as I haue kept my Fathers cōmandements / and abide in his loue.

11. Hæc locutus ſum vobis: ut gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.

Theſe thinges haue I ſpoken vnto you/that my ioy might remeaine in you/ & that your ioy might be full.

12. Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos.

This is my commandement / that ye loue one another / as I haue loued you.

13. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

Greater loue then this hath no man/ when any man beſtoweth his life for his friendes.

14. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis.

Ye are my friendes/ if ye do whatſoeuer I commaund you.

15. Iam non dico vos ſervos: quia ſervus neſcit quid faciat dominus eius, Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audivi à Patre meo, nota feci vobis.

Henceforth/call I you not ſeruants: for the ſeruant knoweth not what his maſter doeth / but I haue called you friendes: for al things that I haue heard of my Father/haue I made knowen to you.

Das XV. Capitel.

8. Darinnen wirdt mein Vater geehret / daß jr vil Frucht bringet / vnd werdet meine Jünger.

Der vdi ſkal min Fader æris / at i bære megen Fruct / oc bliffue mine Diſciple.

9. Gleich wie mich mein Vater liebet / alſo liebe ich euch auch. Bleibet in meiner Liebe.

Lige ſom min Fader elſker mig / ſaa elſker oc ieg eder. Bliffuer i min kærlighed.

10. So jhr mein Gebot haltet / ſo bleibet jhr in meiner Liebe / gleich wie ich meines Vaters Gebot halte / vnd bleibe in ſeiner Liebe.

Der ſom i holde mine Bud / da bliffue i vdi min kærligheg / Lige ſom ieg holder min Faders Bud / oc bliffuer i hans kærlighed.

11. Solches rede ich zu euch / auff daß meine Freude in euch bleibe / vnd euer Freude volkommen werde.

Saadant taler ieg til eder / at min Glæde ſkal bliffue i eder / oc eders glæde ſkal bliffue fuldkommen.

12. Das iſt mein Gebot / daß jhr euch vntereinander liebet / gleich wie ich euch liebe.

Det er mit Bud / at i ſkulle elſke huer andre. Lige ſom ieg elſker eder.

13. Niemand hat gröſſere Liebe / denn die / daß er ſein Leben leſſet für ſeine Freunde.

Ingen haffuer ſtørre kærlighed end denne / at hand lader ſit Liff for ſine Venner.

14. Jhr ſeyt meine Freunde / ſo jhr thut was ich euch gebiete.

I ere mine Venner / der ſom i gøre huad ieg biuder eder.

15. Jch ſage hinfort nicht / daß jhr Knecht ſeyt / denn ein Knecht weiß nicht was ſein Herr thut / Euch aber habe ich geſagt / daß jr Freunde ſeyt / denn alles was ich habe von meinem Vater gehört / hab ich euch kunth gethan.

Jeg ſiger icke lenger / at i ere Suenne / Thi en Suend veed icke / huad hans Herre gør. Men eder haffuer ieg ſagd / at i ere Venner / Thi alt det ſom ieg hørde aff min Fader / haffuer ieg kundgiort eder.

Kapitola XV.

8. W tomť oſlawen geſt Otec muog / abyſſte mnohý aužitek přineſli / a včiněni byli mogi Včedlnijcy.

W tym ci ieſt vwielbion Oćiec moy / iżbyśćie wy wiele owocu przynieśli / á bedźiećie moimi zwolenniki.

9. Yakož miloval mne Otec / y yá miloval ſem wás. Zůſtaňtež milowánij mém.

Jáko mie vmiłował Oćiec / ták y iá vmiłowałem was / trwayćież tedy w oney miłośći moiey.

10. Budeteli zachowáwati Přikázanij má / zůſtanete w mém milowánij: Yakož y yá přikázanij Otce mého gſem zachowal / y zuoſtáwám w geho milowánij.

Jeſliż roſkazánia moie záchowywáć bedźiećie / zoſtániećie w miłośći moiey / ták iákom ia záchowywał roſkazánia Oycá mego / y zoſtáwam w miłośći iego.

11. Tyto wěcy mluwil gſem wám / aby radoſt má zuoſtala w wás / a radoſt waſſe aby byla naplněna.

Com ci wam powiedźiał / áby ono weſele moie w was zoſtało / á wypełniło ſie weſele wáſze.

12. Totoť geſt Přikázanij mé / abyſſte ſe milowali weſpolek / yakož yá miloval gſem wás.

Toć ieſt moie roſkazánie / ábyśćie iedni drugie miłowáli / iákom ia was vmiłował.

13. Wětſſyhoť milowánij / nad to žádný nemá / než aby žiwot ſwůg kdo položil za přátely ſwé.

Więczſzey nád tę miłośći żaden niema / iedno gdy kto zdrowie ſwe kłádźie zá ſwe przyiaćioły.

14. Wy přátelé mogi gſte / včinijteli to cožkoli yá přikazugi wám.

Wy ieſteśćie przyiaćiele moi / ieſliż / czynić bedźiećie to cokolwiek ia wam roſkázuie.

15. Giž wás nebudu nazýwati Služebnijky / neb Služebnijk newij coby činil Pán geho. Ale wás gſem nazwal přátely: neb wſſeckny wěcy kteréžkoli gſem ſlyſſel od Otce mého / známy gſem wám včinil.

Już was dáley nie bede názywał ſługámi / gdyż ſługá nie wie co czyni Pan iego / lecz was názwałem przyiaćioły / bo to wſzytko com ſłyſzał od Oycá mego / oznaymiłem wam.

טו

16 לָא הֲוָא אַנְתּוּן ג
גְּבַיְתּוּנָי אֶלָּא אֶנָא הוּ
גְּבֵיתְכוּן וְסָמְתְכוּן דְּאַף
אַנְתּוּן תֵּאזְלוּן תֵּיתוּן פ
פֵּארֵא וּפֵאַרַיְכוּן יְקַוּוּן
דְּכֻל דְּתֶשְׁאלוּן לָאבִי בַּשְׁמִי
יֶתֵּל לְכוּן׃

Voi non hauete eletto me, ma io ho eletti voi: & houui ordinati accioche voi andiate, & apportiate del frutto, & il vostro frutto sia permanente: à fine che cio che voi domandarete al Padre nel nome mio, egli velo dia.

17 הָלֵין מְפַקֵּד אֶנָא לְכוּן
דְּתֶתְחַבּוּן חַד לְחַד׃

Queste cose vi comando, à fine che voi v'amiate l'vn l'altro.

18 וְאֶן עָלְמָא סָנֵא לְכוּן
דַּעוּ דַּקְדָמַיְכוּן לִי סְנָא׃

Se il mondo v'ha in odio, sappiate ch'egli ha hauuto in odio me prima che voi.

19 וְאֶלּוּ מֶן עָלְמָא ה
הֲוַיְתּוּן עָלְמָא לְדִילֵהּ רָחֵם
הֲוָא אֶלָּא לָא הֲוַיְתּוּן מֶן
עָלְמָא אֶנָא גֵּיר גְּבֵיתְכוּן
מֶן עָלְמָא מֶטּוּל הָנָא סָנֵא
לְכוּן עָלְמָא׃

Se voi fuste stati del mondo, il mondo amarebbe quel che fusse suo. Doue perche voi non sete del mondo, ma io vi ho eletti del mondo, però il mondo v'ha in odio.

20 עֲהַדוּ מֶלְתָא דְּאֶנָא
אֶמְרֵת לְכוּן דְּלַית עַבְדָא
דְּרַב מֶן מָרֵהּ אֶן לִי רְדַפוּ
אַף לְכוּן נֶרְדְּפוּן וְאֶן
מֶלַּתִי נְטַרוּ אַף דִּילְכוּן
נֶטְּרוּן׃

Ricordateui de la parola che io v'ho detta, Che il seruitore non è maggior del suo patrone, Se essi hanno perseguitato me perseguitaranno ancor voi: se hanno osseruata la mia parola, osseruaranno ancor la vostra.

טו

16 אַתֶּם לֹא בְחַרְתֶּם בִּי כִּי
אִם אֲנִי בָחַרְתִּי בָּכֶם וְשַׂמְתִּי
אֶתְכֶם לַהֲלוֹךְ וְלִגְדּוֹל וְלַעֲשׂוֹת
פְּרִי וּפְרִיְכֶם יָקוּם לְמַעַן כָּל
אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ מִן הָאָב בִּשְׁמִי
יִתֵּן לָכֶם׃

No me elegistes vosotros à mi más yo hos elegie a vosotros: y os-he puesto paraque vays y lleueys fruto: y vuestro fruto permànezca, paraque todo loque pidierdes del Padre en mi nombr, el os lode.

17 אֶת הָאֵלֶּה מְצַוֶּה אֲנִי לָכֶם
אֲשֶׁר תְּאַהֲבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Esto os mando, Que os ameys los vnos a los otros.

18 אִם יִשְׂנָא אֶתְכֶם הָעוֹלָם
יְדַעוּ כִּי־לִפְנֵיכֶם שְׂנֵאָנִי׃

Si el mundo os aborrece, sabed que à mi me aborreció antes que à vosotros.

19 אִם מִן־הָעוֹלָם הֱיִיתֶם
וְגַם הָעוֹלָם אָהַב אֶת־אֲשֶׁר לוֹ׃
וְכִי מִן־הָעוֹלָם לֹא הֱוִיתֶם כִּי
אִם אֲנִי בָחַרְתִּי בָּכֶם מִן
הָעוֹלָם עַל כֵּן שָׂנֵא אֶתְכֶם
הָעוֹלָם׃

Si fuerades del mundo, el mundo amaria loque es suyo: mas porque no soys del mundo, antes yo os elegi del mundo, por esso os aborrece el mundo.

20 זִכְרוּ לַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי אָמַרְתִּי
לָכֶם הָעֶבֶד אֵינֶנּוּ גָּדוֹל מֵאֲדֹנָיו
אִם אֹתִי רָדְפוּ וְגַם אֶתְכֶם
יִרְדְּפוּ אִם אֶת־דְּבָרַי נָצְרוּ וְגַם
אֶת־דִּבְרֵיכֶם יִצֹּרוּ׃

Acordaos de la palabra que yo os he dicho, No os el sieruo mayor que su Sennor. si á mi me han perseguido, tambien à vosotros perseguiran: si han guardado mi palabra, tambien guardaràn la vuestra.

ιε'.

16. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν.

Ce n'est point vous qui m'auez esleu, mais c'est moi qui vous ai esleus, & qui vous ai establis: afin qne vous ailiez, & apportiez fruict, & que vostre fruict soit permanent: a celle fin que tout ce que vous demanderez au Pere en mon nom, il le vous donne.

17. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Ie vous commande ces choses, afin que vous vous aimiez l'vn l'autre.

18. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.

Si le monde vous a en haine, sachez qu'il m'a eu en haine premier que vous.

19. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστὲ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

Si vous eussiez esté du monde, le monde aimeroit ce qui seroit sien: or pource que vous n'estes point du mõde, mais que ie vous ai esleus du monde, pourtãt le monde vous a en haine.

20. Μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ· εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.

Ayez souenance de la parole que ie vous ai dite, Que le seruiteur n'est point plus grand que son maistre. s'ils mont persecuté, aussi vous persecuteront-ils: s'ils ont gardé ma parole, aussi garderont-ils la vostre.

CAP. XV.

16. Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat: ut quodcunque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

Ye haue not choſen me/ but I haue choſen you/ and ordeined you/ that yee goe and bring forth fruite/and that your fruite remaine/ that whaſoeuer ye ſhall aſke of the Father in my Name/ he may giue it you.

17. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.

Theſe things commande I you/ that yee loue one another.

18. Si mundus vos odit: ſcitote quia me priorem vobis odio habuit.

If the worlde hate you/ye know that it hated me before you.

19. Si de mundo fuiſſetis: mundus quod ſuum erat diligeret, quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

If ye were of the worlde/ the worlde would loue his owne: but becauſe ye are not of the worlde/ but I haue choſen you out of the worlde/ therefore the worlde hateth you.

20. Memento ſermonis mei quem ego dixi vobis, Non eſt ſervus maior domino ſuo. Si me perſecuti ſunt: & vos perſequentur, ſi ſermonem meum ſervaverunt: & veſtrum ſervabunt.

Remember the worde that I ſayde vnto you/ The ſeruant is not greater then his maſter. If they haue perſecuted me/ they will perſecute you alſo: if they haue kept my word/ they will alſo keepe yours.

Das XV. Capitel.

16. Ihr habt mich nicht erwehlet ſondern ich habe euch erwehlet/ vnnd geſetzt/ daß jhr hingehet vnd Frucht bringet/ vnnd euer Frucht bleibe/ auff daß/ ſo jhr den Vater bittet in meinem Namen/ daß ers euch gebe.

I haffue icke vdualt mig/ Men ieg vdualde eder/ oc ſette eder/ At i ſkulle gaabort oc bære Fruct/ (oc eders Fruct bliffue/) Paa det om i bede Faderen om noget i mit Naffn/ at hand ſkal giffue eder det.

17. Das gebiete ich euch/ daß jhr euch vntereinander liebet.

Dat biuder ieg eder/ at i ſkulle elſke huer andre.

18. So euch die Welt haſſet/ ſo wiſſet/ daß ſie mich vor euch gehaſſet hat.

Der ſom Verden hader eder/ Da ſkulle i vide/ at hun hadede mig før end eder.

19. Weret jhr von der Welt/ ſo hette die Welt das jre lieb. Dieweil jr aber nicht von der Welt ſeyt/ ſondern ich habe euch von der Welt erwehlet/ darumb haſſet euch die Welt.

Vaare i aff Verden/ da elſkte Verden det hende tilhørde Thi at effterdi i ere icke aff Verden/ men ieg vdualde eder aff Verden/ Der faare hader Verden eder.

20. Gedencket an mein Wort/ das ich euch geſaget habe/ Der Knecht iſt nicht gröſſer deñ ſein Herr. Haben ſie mich verfolget/ ſie werden euch auch verfolgen. Haben ſie mein Wort gehalten/ ſo werden ſie euers auch halten.

Tencker paa mit ord/ at ieg ſagde eder/ Suenden er icke ſtørre end hads Herre. Forfulde de mig/ de ſkulle oc forfølge eder. Hulde de mit ord/ da ſkulle de oc holde eders.

Kapitola XV.

16. Ne wy gſte mne wywolili/ ale yá gſem wás wywolil: a poſtawil ſem wás abyſſte ſſli/ a vžitek přineſli a vžitek wáš aby zůſtal/ aby zač byſſte koli proſyli Otce we Gměnu měm/ dal wám.

Nie wſcie mnie obrali/ álem ia obrał was/ poſthánowiłem was/ ábyście ſzli y przynieśliowoc/ á izby owoc wáſz trwał/ iż oczkolwiek byście proſili od Oyca w imie moie/ żeby wam dał.

17. To přikazugi wám/ abyſſte ſe milowali weſpolek.

Choć wam powiedam ábyście ſpołecznie miłowáli.

18. Pakli wás Swět nenáwidij/ wěztež/ žeť geſt mne prwě než wás w nenáwiſti měl.

Jeſliżeć was świát ma w nienawiśći/ wiecie żeć y mnie pierwyemiał w nienawiśći.

19. Byſſte byli z Swěta Swět což geſt geho milowalby: Že pak negſte z Swěta/ ale yá z Swěta wywolil gſem wás/ protož wás Swět nenáwidij.

Byście byli z świátá/ tedyćby świát tho co ieſt iego miłowáł/ lecz iżeście nie ſą z świátha/ á iam was wybrał z świátá/ y dla tegoż was świát ma w nienáwiśći.

20. Pamatugte na mau řeč/ kterauž gſem yá mluwil wám/ Nenijť Služebnijk wětſſij nežli Pán geho. Poněwadž gſau ſe mně protiwili/ y wám ſe protiwiti budau: Geſliže gſau řeč mau zachowali/ y waſſij zachowáwati budau.

Wſpomnićie ná ſłowá ktorem iá wam powiedźiał/ Nie ieſtći ſługá wieczſzy niż Pan iego/ ieſliżeć mnie przeſládowáli/ y waści przeſládowáć beda/ á ieſlić ſłowá me zachowywáli/ y wáſzeć záchowywáć beda.

טו

21 אֶלָּא הָלֵין כֻּלְּהֵין יֶעְבְּדוּן בְּכוּן מֶטוּל שְׁמִי דִּילִי דְּלָא יָדְעִין לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃

Ma tutte queſte coſe vi faranno per cagion del mio nome: percioche non hanno conoſciuto colui che m'ha mandato.

22 אֶלּוּ אֶנָא לָא אֶתִית מַלְּלֶת עַמְּהוֹן לַיְת הֲוָת לְהוֹן חַטִּיתָא הָשָׁא דֵּין לַיְת עֶלְּתָא עַל אַפַּי חַטָּהַיְהוֹן׃

Se io non fuſſi venuto, e non haueſſi parlato loro, non hauerebbeno peccato alcuno: ma hora non hanno ſcuſa veruna del lor peccato.

23 מַן דְּלִי סָנֵא אַף לְאָבִי סָנֵא׃

Chi odia me, odia mio Padre ancora.

24 וְאֶלּוּ עֶבָדֵא לָא עֶבְדֶת לְעֵנַיְהוֹן אַיְלֵין דְּאֶנָשׁ א
אַחֲרִין לָא עֲבַד לַיְת הֲוָת
לְהוֹן חַטִּיתָא הָשָׁא דֵּין
וְחָזַו וַסְנַו אַף לִי וָאַף ל
לְאָבִי׃

Se io non haueſſi fatto tra loro di quelle opere che niſſun altro ha fatte, non hauerebben peccato: ma hora l'hanno vedute, & hanne odiato e me e mio Padre.

25 דְּתֶתְמַלֵּא מֶלְּתָא
דִּכְתִיבָא בְּנָמוּסְהוֹן ד
דְּסַנְאוּנִי מַגָּן׃

Ma queſto è, accioche s'adempia la parola che è ſcritta ne la Legge loro, cioe: Eſſi m'hanno hauuto in odio ſenza cagione.

26 מָא דֵּין דְּאָתֵא פ
פַּרַקְלִיטָא הַו דְּאֶנָא
מְשַׁדַּר אֶנָא לְכוֹן מֶן לְוָת
אָבִי רוּחָא דְּשָׁרָרָא הַו דְּמֶן
לְוָת אָבִי נָפֵק הַו נֶסְהֵד
עֲלַי׃

Ma quando ſarà venuto il Conſolatore, ilquale io vi manderò dal Padre, lo Spirito dico de la Verità che procede dal Padre, egli renderà teſtimonianza di me.

27 אַף אַנְתּוּן סָהֲדִין א
אַנְתּוּן דְּמֶן שׁוּרָיָא עַמִּי
אַנְתּוּן׃

E voi ancora ne renderete teſtimonianza, conciosia che fin da principio ſete con eſſo me.

טו

21 אֲבָל אֶת־כָּל הָאֵלֶּה יַעֲשׂוּ לָכֶם בַּעֲבוּר שְׁמִי כִּי אֵינָם יוֹדְעִים אוֹתוֹ אֲשֶׁר שְׁלָחָנִי׃

Mas todo eſto os haran por cauſa de mi nombre porque no conocen alque me há embiado.

22 אִם לֹא בָאתִי וְדִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם חַטָּאָה לֹא הָיְתָה לָהֶם וְעַתָּה לֹא יֵשׁ לָהֶם עֲלִילָה לְהִתְעוֹלֵל עַל־רִשְׁעָתָם׃

Si no vuiera venido, ni les vuiera habiado no tuuieran peccado. mas aora no tienen eſcuſacion de ſu peccado.

23 כָּל—מְשַׂנְאִי מְשַׂנֵּא אָבִי הוּא׃

Elque me aborrece, tambien á mi Padre aborrece.

24 אִם אֶת—מִפְעָלוֹת לֹא עָשִׂיתִי בָּכֶם אֲשֶׁר כָּל—אִישׁ אַחֵר לֹא עָשָׂה חַטָּאָה אֵינֶנָּה לָהֶם וְעַתָּה רָאוּ וּשְׂנֵאוּנִי וְאֶת אָבִי׃

Si no vuieſſe hecho entre ellos obras quales ninguno otra hà hecho, no tendrian peccado: mas aora y han las viſto, y aborrecen á mi, y a mi Pádre.

25 אֲבָל אֲשֶׁר יְמַלֵּא הַדָּבָר הַנִּכְתָּב בְּתוֹרָתָם וְשִׂנְאַת חִנָּם שְׂנֵאוּנִי׃

Mas paraque ſe cumpla la palabra, que eſta eſcripta en ſu Ley, que ſin cauſa me aborrecieron:

26 וְכַאֲשֶׁר יָבוֹא הַמְנַחֵם אֲשֶׁר אֲנִי אֶשְׁלַח לָכֶם מֵאָבִי אֶת רוּחַ אֱמֶת אֲשֶׁר מִן הָאָב יוֹצֵא הוּא יָעִיד עָלַי׃

Empero quãndo viniere aquel Conſolador, el qual yo os, embiare del Padre, el Eſpiritu de Verdad, elqual procede del Padre, el dará teſtimonio de mi,

27 וְגַם אַתֶּם תְּעִידוּן כִּי מֵרֵאשִׁית הֱיִיתֶם עִמִּי׃

Y voſotros dareys teſtimonio porque eſtays conmigo deſde el principio.

ιε'.

21. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.

Mais ils vous feront toutes ces choſes à cauſe de mon Nom: pource qu'ils ne cognoiſſent point celui qui m'a enuoyé.

22. Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Si ie ne fuſſe venu & n'euſſe parlé à eux, ils n'auroyent point de peché: mais maintenant ils n'ont point d'excuſe de leur peche.

23. Ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

Qui m'a en haine, a auſsi en haine mon pere.

24. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχον· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

Si ie n'euſſe fait entr'eux les œuures que nul autre n'a faites, ils n'auroyent point de peche: mais maintenant ils les ont veues, & ont eu en haine & moi & mon Pere.

25. Ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.

Mais c'eſt afin que ſoit accomplie la parole qui eſt eſcrite en leur Loy, diſant, Ils m'ont eu en haine ſans cauſe.

26. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

Mais quand le Conſolateur ſera venu, lequel ie vous enuoyerai de par mõ pere, aſſauoir l'Eſprit de verité, qui procede de mon pere, ceſtui-la teſmoignera de moi.

27. Καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

Et vous auſsi en teſmoignerez: car vous eſtes des le le commencement auec, moi.

CAP. XV.

21. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meũ: quia neſciunt eum qui miſit me.

But al theſe things will they do vnto you for my names ſake / becauſe they haue not knowen him that ſent me.

22. Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent: nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo.

If I had not come and ſpoken vnto them / they ſhould not haue had ſinne: but nowe haue they no cloke for their ſinne.

23. Qui me odit, & Patrem meum odit.

He that hateth me / hateth my Father alſo.

24. Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc autem & viderunt, & oderunt, & me, & Patrem meum.

If I had not done werkes among them which none other man did / they had not had ſinne: but nowe haue they both ſeene / and haue hated both me and my Father.

25. Sed ut adimpleatur ſermo qui in Lege eorum ſcriptus eſt, Quia odio habuerunt me gratis.

But it is that the word might be fulfilled / that is written in their Lawe / They hated me without a cauſe.

26. Cùm autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, ſpiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me.

But when the Comforter ſhall come / whome I will ſende vnto you from the Father / euen the Spirit of trueth / which proceedeth of the Father / hee ſhall teſtifie of me.

27. Et vos teſtimonium perhibebitis: quia ab initio mecum eſtis.

And ye ſhall witnes alſo / becauſe ye haue bene with me from the beginning.

Das XV. Capitel.

21. Aber das alles werden ſie euch thun / vmb meines Namens willen / Denn ſie kennen den nicht / der mich geſandt hat.

Men alt det ſkulle de gøre eder / for mit Naffn ſkyld / Thi at de kende icke Den / ſom ieg vdſende.

22. Wenn ich nicht kommen were / vnnd hette es jhnen geſaget / ſo hetten ſie keine Sünde. Nun aber können ſie nichts fürwenden / jhre Sünde zuentſchuldigen.

Der ſom ieg vaare icke kommen / oc haffde ſagd dem det / da haffde de ingen ſynd. Men nu kunde de inted finde paa / at aarſage deris ſynd met.

23. Wer mich haſſet / der haſſet auch meinen Vater.

Huo mig hader / hand hader oc min Fader.

24. Hette ich nicht die Werck gethan vnter jhnen / die kein ander gethan hat / ſo hetten ſie keine Sünde. Nun aber haben ſie es geſehen / vnd haſſen doch beyde mich vnd meinen Vater.

Haffde ieg icke giort de Gerninger iblant dem / ſom ingen anden haffuer giort / da haffde de ingen ſynd. Men nu haffue de det ſeet / Oc hade dog baade mig oc min Fader.

25. Doch daß erfüllet werde der Spruch in jrem Geſetze geſchrieben: Sie haſſen mich ohne vrſache.

Dog at det Ordſprock beſcreffuit i deris Low ſkal fuldkommis / De hade mig vden aarſage.

26. Wenn aber der Tröſter kommen wirdt / welchen ich euch ſenden werde vom Vater / der Geiſt der Warheit / der vom Vater außgehet / der wird zeugen von mir.

Maar Trøſteren kommer / huilcken ieg ſkal ſende eder fra Faderen / ſandheds Aand / ſom vdgaar fra Faderen / hand ſkal vidne om mig.

27. Vnnd jhr werdet auch zeugen / denn jhr ſeyt von anfang bey mir geweſen.

Oc i ſkulle ocſaa vidne / Thi at i haffue været hoſ mig aff begyndelſen.

Kapitola XV.

21. Ale toto wſſecko včinij wám / pro Gméno mé / neb neznagij toho kterýž mne poſlal.

Aleć wám tho wßytko czynić beda dla imienia mego / bo nie znali onego ktory mie poſlał.

22. Bych byl nepřiſſel a nemluwil gim hřijchu by neměli / ale nynj wýmluwy nemagij z hřijchu ſwého.

Bychći był nie przyßedł á nie powiedał im / nie mieliby grzechu / lecz teraz nie máia czymby ſie wywieść z grzechu ſwego.

23. Kdož mne nenáwidij / y Otcě mého nenáwidij.

Ktoć mnie ma w nienawiśći / ma y Ocá mego w nienawiśći.

24. Bych ſkutkůw nečinil mezy nimi / kterýchž geſt žádný giný nečinil / hřijchu by neměli. Ale nynij gſau widěli / y nenáwiděli mne y Otce mého.

Bych był miedzy nimi thych ſpraw nie czynił ktorych żaden nie czynił / nie mieliby grzechu / lecz teraz widźieli / á mieli nie tylko mnie w nienawiśći / ale też y Ocá mego.

25. Ale aby ſe naplnila řeč kteráž w Zákoně gegich napſána geſt / Že w nenáwiſti měli mne darmo.

Ale ſie to dźieie áby ſie wypełniło ſłowo ktore ieſt w zakonie ich napiſano / Mieli mie ſługa ie w nienawiśći.

26. Když přijde Utěſſitel kteréhož yá poſſlu wám od Otce ducha prawdy / kterýž od Otce pocházy / tenť ſwědectwij wydáwati bude o mně.

A ták gdyć przyidźie pocieſzyćiel / ktorego ia wam poſle od Ocá. Duch on prawdy ktory od Ocá pochodźi / onci o mnie da świádectwo.

27. Y wy ſwědectwij wydáwati budete / nebo od počátku ſemnau gſte.

A wy też daćie świádectwo / bo ze mną ieſteśćie od początku.

יו

1 הָלֵין מַלְּלֵת עַמְּכוֹן דְּלָא תֶתְכַּשְׁלוּן ׃

Io vi ho dette queſte coſe, à fin che voi non vi ſcandalizʒate.

2 נַפְּקוּנָכוֹן גֵּיר מֶן ――― כְּנוּשָׁתְהוֹן וְתֵאתֵא שָׁעְתָא דְּכֻל דְּנֶקְטוּלְכוֹן נֶסְבַּר ד דְּקוּרְבָּנָא מְקַרֵב לַאלָהָא ׃

Eſſi vi sbandiranno da le ſinagoghe: anzi viene il tempo che chiunque v'ammazʒarà, ſi penſarà far ſeruitio à Dio.

3 וְהָלֵין נֶעְבְּדוּן מֶטּוּל דְּלָא יַדַעוּ וְלָא לְאָבִי וְלָא לִי ׃

E queſte coſe vi faranno, perche non hanno conoſciuto ne il Padre ne me.

4 הָלֵין מַלְּלֵת עַמְּכוֹן דְּמָא דְּאָתֵת עֶדָּנְהֵין ת תֶּעְהֲדוּן אֶנֵּין דְּאֶנָא אֶמְרֵת לְכוֹן הָלֵין דֵּין מֶן קְדִים לָא אֶמְרֵת לְכוֹן דְּעַמְּכוֹן הְוִית ׃

Ma io v'ho parlate queſte coſe, accioche quando l'hora ſarà venuta, voi ve ne ricordiate, che io ve l'ho dette: e non v'ho dette queſte coſe da principio: percioche io ero con eſſo voi.

5 הָשָׁא דֵּין אָזֵל אֶנָא לְוָת מַן דְּשַׁדְּרַנִי וְלָא אֶנָשׁ מֶנְּכוֹן מְשַׁאֶל לִי לְאַיְכָא אָזֵל אַנְתְּ ׃

Ma hora io me ne vo à colui che m'ha mandato: e niun di voi mi domanda, Doue vai tu?

6 אֶמְרֵת לְכוֹן גֵּיר הָלֵין וְאֶתָת כְּרְיוּתָא וַמְלָת לְבוֹתְכוֹן ׃

Ma perche io v'ho dette queſte coſe, la triſtezʒa ha ripieno il cuor voſtro.

7 אֶלָּא אֶנָא שְׁרָרָא אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּפַקָח לְכוֹן דְּאֶנָא אֵזֵל אֶן גֵּיר אֶנָא לָא אָזֵל אֶנָא פָּרַקְלִיטָא לָא אָתֵא לְוָתְכוֹן אֶן דֵּין אֵזֵל אֶשַׁדְּרִיוּהִי לְוָתְכוֹן ׃

Ma io vi dico la verità, egli è bene per voi ch'io me ne vada: perche ſe io non vo, il Conſolator non verra à voi: e ſe io vo ve lo mandarò.

יו

1 אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי לָכֶם פֶּן־תִּכָּשֵׁלוּ ׃

Eſtas coſas os he hablado, paraque no os eſcandalizeys.

2 מֵעֲדָתָם יַשְׁלִיכוּ אֶתְכֶם וְגַם בָּאָה הָעֵת אֲשֶׁר כָּל־הַהֹרֵג אֶתְכֶם יַחְשֹׁב לְהַקְרִיב קָרְבָּן לֵאלֹהִים ׃

Echaroshan de las Synogas: antes la hora viene, quando qualquiera que os matare, penſará que haze ſeruicio á Dios.

3 וְאֵת הָאֵלֶּה יַעֲשׂוּ לָכֶם כִּי לֹא יָדְעוּ אֶת־הָאָב וְלֹא אוֹתִי ׃

Y eſtas coſas os haran, porque no conocen ál Padre ni à mi.

4 לָכֵן דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִם תָּבוֹא הָעֵת תִּזְכְּרוּ לָמוֹ כִּי אֲנִי אֲמַרְתִּי לָכֶם וְאֵת הָאֵלֶּה מֵרֵאשִׁית לֹא אֲמַרְתִּי לָכֶם כִּי עִמָּכֶם הָיִיתִי ׃

Mas heos dicho eſto, paraque quando aquella hora viniere, os acordeys deello; que yo os lo auia dicho: eſto empero no os lo dixe àl principio, porque yo eſtaua con voſotros?

5 וְעַתָּה הוֹלֵךְ אָנֹכִי אֶל־אֲשֶׁר שְׁלָחַנִי וְאִישׁ מִכֶּם לֹא שׁוֹאֵל לִי אָנָה הוֹלֵךְ אַתָּה ׃

Mas aora voy àl que me embió; y ninguno de voſotros me pregunta, Donde vas?

6 אֲבָל כִּי־אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם וַיְמַלֵּא לְבַבְכֶם בָּאֵבֶל ׃

Antes porque os he hablado eſtas coſas, triſteza ha henchido vueſtro coraçon.

7 אַךְ אֲנִי אֶת־הָאֱמֶת מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם מוֹעִיל לָכֶם אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ וְאִם אֵינֶנִּי הוֹלֵךְ גַּם הַמְנַחֵם לֹא יָבוֹא אֲלֵיכֶם וְאִם אֵלֵךְ אֲשַׁלְּחֶנּוּ אֲלֵיכֶם ׃

Empero yo os digo la verdad, que os es neceſſario que yo vaya, porque ſi yo no fueſe, el Conſolador no vendria à voſotros: mas ſi yo fuere, embiaroslohé.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'.

ΤΑῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.

Ie vous ai dit ces choſes, afin que vous ne ſoyez point ſcandaliſés.

2. Ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.

Ils vous chaſſeront hors des ſynagogues: meſme le temps vient que quiconque vous fera mourir, cuidera faire ſeruice à Dieu.

3. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα, οὐδὲ ἐμέ.

Et vous feront ces choſes, pourtant qu'ils n'ont cognu le Pere ne moi,

4. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.

Mais ie vous ai dit ces choſes, afin que quand l'heure ſera venuë, il vous ſouuiene que ie les vous ai dites: toutesfois ie ne vous ai point dit ces choſes des le commencement, pource que i'eſtoye auec vous.

5. Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις;

Et maintenant ie m'en vai à celui qui m'a enuoyé, & perſonne de vous ne me demande, Où vas tu?

6. Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

Mais pource que ie vous ai dit ces choſes, triſteſſe a rempli voſtre cœur.

7. Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς.

Toutesfois ie vous di la verite, il vous eſt expedient que ie m'en allie: car ſi ie ne m'en vai, le Conſolateur ne viendra point a vous: & ſi ie m'en vai, ie le vous enuoyerai.

CAP. XVI.

HÆc locutus ſum vobis, ut non ſcandalizemini.

Theſe thinges haue I ſayde vnto you/ that ye ſhould not be offended.

2. Abſque ſynagogis facient vos, ſed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.

They ſhall excommunicate you: yea/ the time ſhall come, / that whoſoeuer killeth you/ will thinke that he doeth God ſeruice.

3. Et hæc facient vobis: quia non noverunt Patrem, neque me.

And theſe thinges will they doe vnto you/ becauſe they haue not knowen the Father/ nor me.

4. Sed hæc locutus ſum vobis: ut cum venerit hora, eorum reminiſcamini, quia ego dixi vobis Hæc autem vobis ab initio non dixi, quia vobiſcum eram.

But theſe thinges haue I tolde you/ that when the houre ſhall come/ ye might remember/ that I tolde you thē. And theſe things ſaide I not vnto you from the beginning/ becauſe I was with you.

5. Et nunc vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis?

But now I goe my way to him that ſent me/ and none of you aſketh me/ Whither goeſt thou?

6. Sed quia hęc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.

But becauſe I haue ſaid theſe things vnto you/ your heartes are full of ſorow.

7. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam, ſi enim non abiero, Paracletus nō veniet ad vos: ſi autē abiero, mittam eum ad vos.

Yet I tell you the trueth/ It is expedient for you that I goe away: for if I goe not away/ the Comforter will not come vnto you: but if I departed/ I will ſend him vnto you.

Das XVI. Capitel.

Solchs hab ich zu euch geredt daß jhr euch nicht ergert.

DEtte haffuer ieg talet til eder/ at i ſkulle/ icke forargis

2. Sie werden euch inn den Bann thun. Es kompt aber die Zeit/ daß/ wer euch tődtet/ wirdt meinen/ er thue Gott einen dienſt daran.

De ſkulle ſette eder i Band. Oc den tid ſkal komme/ at/ huo ſom ihielſlar eder/ ſkal mene/ hand gør Gud en Tieniſte der met.

3. Vnd ſolches werden ſie euch darumb thun/ daß ſie weder meinen Vater noch mich erkennen.

Oc ſaadant ſkulle de der faare gøre eder/ at de huercken kende min Fader oc ey mig.

4. Aber ſolches hab ich zu euch geredt/ auff daß/ wenn die Zeit kommen wirdt/ daß jhr daran gedencket/ daß ichs euch geſagt habe. Solches hab ich euch von Anfang nicht geſagt denn ich war bey euch.

Men ieg haffuer talet dette til eder/ paa det/ at naar den tid kommer/ i ſkulle tencke der paa/ at ieg ſagde eder det. Oc ieg ſagde eder icke ſaadant aff begyndelſen/ thi ieg vaar hoſſ eder.

5. Nun aber gehe ich hin zu dem/ der mich geſandt hat/ vnd niemand vnter euch fraget mich/ wo geheſt du hin?

Oc nu gaar ieg hen til den ſom mig vdſende/ oc ingen aff eder ſpør mig at/ huort gaar du hen?

6. Sondern dieweil ich ſolches zu euch geredt habe/ iſt euer Hertz voll traurens worden.

Men fordi at ieg talede dette til eder/ da er deris Hierte ſorgefult.

7. Aber ich ſage euch die Warheit/ Es iſt euch gut/ daß ich hingehe. Deñ ſo ich nicht hingehe/ ſo kommet der Trőſter nicht zu euch. So ich aber gehe/ wil ich jhn zu euch ſenden.

Men ieg ſiger eder ſandhed/ Det er eder gaat/ at ieg gaar bort. Thi at gaar ieg icke bort/ da kommer Trøſteren icke til eder. Men gaar ieg bort/ da vil ieg ſende hannem til eder.

Kapitola XVI.

TYto wěcy mluwil gſem wám/ abyſſte ſe nehorſſyli.

TOmci wam powiedzial ábyſcie ſie nie obrázali.

2. Wen z Obcý wyženau wás Ale přijgdeť hodina/ že každy kdož wás zabige/ domnjwati ſe bude/ žeby tijm Bohu ſlaužil.

Bedać was rußáć z bożnic/ owßem przydzie czas/ gdy wßelki kthory was zábiiáć bedzie/ mniemáć bedzie że czyni chwale Bogu.

3 A tok včinij wám proto/ neb neznali Otce ani mne.

A toć wam czynić bedą/ iż nie ználi Oyca áni mnie.

4. Ale tyto wěcy mluwil gſem wám/ abyſſte když přijde hodina těch wěcý/ rozpomenuli ſe/ že yá powěděl gſem wám? Těchto wěcý pak gſem nemluwil wám při počátku/ nebť gſem byl s wámi.

Alemći to wam powiedzial/ ábyśćie gdy czás ten przyidzie/ wſpomnieli na tho żem ia powiedzial wam/ A thych rzeczy powiedalem wam z przodku/ bom z wámi byl.

5. Ale nynij gdu k němu/ kterýž mne poſlal/ a žádný z wás neptá ſe mne/ kde gdeſs?

Lecz teraz odchodze do onego ktory mie poſlal/ y nie pyta mie żaden z was do kad ide.

6. Ale že tyto wěcy mluwil gſem wám/ protož zármutek naplnil Srdce waſſe.

A tákiżem tho wam powiedzial/ ſmutek nápelnil ſerce waße.

7. A wſſak yá prawdu prawjm wám/ že vžitečně gť wám abych yá odſſel. Nebo neodegdulíť/ Vtěſſytel nepřijgde k wám: a pakliť odegdu/ poſſlihoť wám.

Y powiedamći wam prawde/ Wamći to pożyteczno iż ia odeyde/ bo ieſlibych nie odßedl/ Pocieſzyciel on mie przyidzie do was/ ale ieſliż poyde/ poſle go do was.

יו

8 וּמָא דְּאָתָא הָו נַכְסֵיוּהִי
לְעָלְמָא עַל חֲטִיתָא וְעַל
זַדִּיקוּתָא וְעַל דִּינָא׃

E quando eſſo ſarà venuto, conuincerà il mondo di peccato, e di giuſtitia, e di giudicio.

9 עַל חֲטִיתָא דְּלָא מ
מְהַיְמְנִין בִּי׃

Di peccato, percioche non credeno in me.

10 עַל זַדִּיקוּתָא דֵּין
דַּלְוָת אָבִי אָזֵל אֶנָא וְלָא
תוּב חָזֵין אַנְתּוּן לִי׃

Di giuſtitia, percioche io me ne vo al Padre, e non mi vedrete piu.

11 עַל דִּינָא דֵּין דְּאַרְכוֹנָא
דְּעָלְמָא הָנָא דִּין הוּ׃

E di giuditio, percioche il principe di queſto mondo è ſtato giudicato.

12 תוּב סַגִּי אִית לִי
לְמֵאמַר לְכוּן אֶלָּא לָא
מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֶאחַד
הָשָׁא׃

Io ho ancora molte coſe da dirui, ma voi non potete portarle hora.

13 מָא דְּאָתָא דֵּין רוּחָא
דְּשָׁרָרָא הָו יְדַבַּרְכוּן בְּכֻלֵּה
שָׁרָרָא לָא גֵּיר נְמַלֵּל מֶן
רְעְיָן נַפְשֵׁה אֶלָּא כֹּל
——— דְּנִשְׁמַע הָו נְמַלֵּל
וַעֲתִידָתָא נוֹדַעְכוּן׃

Ma quando colui ſarà venuto, cioè, lo Spirito de la verità, egli vi condurrà in ogni verità: percioche non parlarà da ſe ſteſſo, ma dirà tutto cio ch'egli hauerà vdito: & annuntiaruui le coſe à venire.

14 הָו יְשַׁבְּחַנִי מֶטוּל דְּמֶן
דִּילִי נָסֵב׃

Eſſo mi glorificarà, percioche pigliarà del mio, & annuntiarallo à voi.

15 כֹּל מֶדֶם דְּאִית לְאָבִי
דִּילִי הוּ מֶטוּל הָנָא אֶמְרֵת
——— לְכוּן דְּמֶן דִּילִי נָסֵב
וְנַחְוְיכוּן׃

Tutto cio che ha il Padre è mio: per queſto v'ho detto ch'ei pigliarà del mio, e ve l'annuntiarà:

יו

8 וּבְבוֹאוֹ יוֹכִיחַ אֶת־הָעוֹלָם
עַל־הַחַטָּאָה וְעַל־הַצְּדָקָה וְעַל־
הַמִּשְׁפָּט׃

Y quando el viniere, redarguyra àl mundo de peccado, y de juſticia, y de juyzio.

9 עַל־הַחַטָּאָה כִּי אֵינָם מַאֲמִינִים
בִּי׃

De peccado ciertamente, porquanto nu creen en mi.

10 וְעַל־הַצְּדָקָה כִּי אֶל־אָבִי
הוֹלֵךְ אָנֹכִי וְעוֹד לֹא יִרְאוּנִי׃

Y de juſticia, porquanto voy àl Padre, y no me vereys mas.

11 וְעַל־הַמִּשְׁפָּט כִּי נְשִׂיא
הָעוֹלָם הַזֶּה נִשְׁפָּט׃

Mas de juyzio, porquanto el Principe de eſte muudo ya es juzgado.

12 עוֹד רַבּוֹת הָיוּ לִי לְדַבֵּר
אֲלֵיכֶם כִּי־אִם עַתָּה לֹא תוּכְלוּ
לָשֵׂאת׃

Aun tengo muchas coſas que deziros, mas aora no las podeys lleuar.

13 וּבְבוֹא רוּחַ הָאֱמֶת יוֹלִיךְ
אֶתְכֶם בְּכָל־אֱמֶת כִּי לֹא
יְדַבֵּר מִנַּפְשׁוֹ כִּי אִם כָּל־אֲשֶׁר
יִשְׁמַע יְדַבֵּר וְאֶת־הָאוֹתִיּוֹת
לְאָחוֹר יַגִּיד לָכֶם׃

Mas quando viniere aquel Eſpiritu de Verdad,el os guiara à toda verdad, porque no hablarâ de ſi miſmo mas todo loque oyere hablarà: y las coſas que han de venir os hara ſaber.

14 הוּא יְאַדִּיר אוֹתִי כִּי מֵאֵלֶּה
אֲשֶׁר־לִי יִקַּח וְיוֹדִיעַ לָכֶם׃

El me clarificarà, porque tomarà de mio, y os lo harà ſaber.

15 כֹּל אֲשֶׁר לְאָבִי לִי הוּא עַל־
כֵּן אָמַרְתִּי כִּי מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר לִי
יִקַּח וְיוֹדִיעַ לָכֶם׃

Todo loque tiene el Padre, mio es por eſſo dixe que tomarà de mio y os lo hare ſaber.

ιϛʹ.

8. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

Et quand ceſtui-la ſera venu, il cõuaincra le monde de peché, de iuſtice, & de iugement.

9. Περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ.

De peché, pource qu'ils ne croyent point en moi,

10 Περὶ δικαιοσύνης δὲ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκ ἔτι θεωρεῖτέ με.

De iuſtice, pource que ie m'en vai à mon Pere, & ne me verrez plus.

11. Περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.

De iugement, pource que le prince de ce monde eſt ia iugé.

12. Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ᾽ οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.

I'ai à vous dire encore pluſieurs choſes, mais vous ne les pouuez porter maintenant.

13. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Mais quand ceſtui-la ſera venu, aſſauoir l'Eſprit de verité, il vous conduira en toute verité: car il ne parlera point de par ſoi meſme: mais il dira tout ce qu'il aura oui: & vous annoncera les choſes à venir.

14. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Ceſtui-la me glorifiera: car il prendra du mien, & le vous annoncera.

15. Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

Tout ce qu'a mon Pere, eſt mien: pourtant ai-ie dit, qu'il prendra du miẽ, & le vous annoncera.

CAP. XVI.

8 Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.

And when he is come / he will reproue the worlde of ſinne / and of righteouſneſſe / & of iudgement.

9. De peccato quidem: quia non crediderunt in me.

Of ſinne / becauſe they beleeue not in me.

10. De iuſtitia verò: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.

Of righteouſnes / becauſe I go to my Father / and ye ſhall ſee me no more.

11. De iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt.

Of iudgement / becauſe the prince of this world is iudged.

12. Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modò.

I haue yet many things to ſay vnto you / but ye can not beare them nowe.

13. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcunque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit vobis.

Howbeit / when he is come which is the Spirit of trueth / he will leade you into all trueth: for he ſhall not ſpeake of him ſelfe / but whatſoeuer he ſhall heare / ſhall hee ſpeake and he wil ſhewe you the thinges to come.

14. Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

He ſhall glorifie me: for he ſhall receiue of mine / and ſhall ſhew it vnto you.

15. Omnia quæcunque habet Pater, mea ſunt. propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

All things that the Father hath / are mine: therefore ſaide I / that he ſhall take of mine / and ſhewe it vnto you.

Das XVI. Capitel.

8. Vnd wenn derſelbige kompt / der wird die Welt ſtraffen / vmb die Sünde / vmb die Gerechtigkeit / vnd vmb das Gerichte.

Oc naar hand kommer / da ſkal hand ſtraffe Verden / for Synd / for Redferdighed / oc for Dom.

9. Vmb die Sünde / daß ſie nicht glauben an mich.

For Synden / at de tro icke paa mig.

10. Vmb die Gerechtigkeit aber / daß ich zum Vater gehe / vnd jhr mich hinfort nicht ſehet.

Oc for Retferdighed / At ieg gaar til Faderen / oc i ſee mig icke lenger.

11. Vmb das Gerichte / daß der Fürſt diſer Welt gerichtet iſt.

For Dommen / at denne Verdens Førſte er dømt.

12. Jch habe euch noch vil zuſagen / aber jhr könnets jetzt nicht tragen.

Jeg haffuer end nu meget at ſige eder / Men i kunde icke bære det nu.

13. Wenn aber jener der Geiſt der Warheit kommen wirdt / der wirdt euch in alle Warheit leiten. Denn er wirdt nicht von jhm ſelber reden / ſondern was er hören wirdt / das wirdt er reden / vnd was zukünfftig iſt / wird er euch verkündigen.

Men naar den Sandheds Aanden kommer / den ſkal lede eder i al Sandhed. Thi hand ſkal icke tale aff ſig ſelff / men huad hand hører / det ſkal hand tale / oc huad tilkommendis er / ſkal hand forkynde eder.

14. Derſelbige wird mich verkleren / Denn von dem meinen wird ers nemen / vnd euch verkündigen.

Den ſamme ſkal forklare mig / thi hand ſkal tage det aff mit / oc forkynde eder.

15. Alles was der Vater hat / das iſt mein / darumb habe ich geſaget / Er wirdts von dem meinen nemen / vnd euch verkündigen.

Alt huad Faderen haffuer / det er mit / Der faare ſagde ieg / Hand ſkal tage det aff mit / oc forkynde eder.

Kapitola XVI.

8. A když přijde / onť treſtati bude Swět z hřijchu / z Sprawedlnoſti / a z ſaudu.

Gdyć on tedy przyidzie / będzieć karał świát z grzechu / z ſpráwiedliwośći / y z ſadu.

9. Z hřijchu zagiſté / že newěřij we mne:

Z grzechu / iż nie vwierzyli w mie.

10. Z ſprawedlnoſti pak / že gdu k Otcy / a giž potom neuzřijte mne:

Z ſpráwiedliwośći záſię / iż do Oycá odchodzę / á iuż mie więcey nie vyzryćie.

11. Z ſaudu / že Knijže tohoto Swěta giž geſt odſauzeno.

Z ſadu też záſię / że kſiążę tego świátá iuż oſądzone ieſt.

12. Geſſtě mnohé wěcy mám mluwiti wám / ale nemůžete ſneſti nynij.

Ieſzczeć wiele mám cobych z wámi mowił / iedno iż theraz znieść nie możecie.

13. Ale když přijde ten genž geſt duch prawdy / naučijť wás wſſeliké prawdě. Nebo nebude mluwiti ſám od ſebe / ale cožkoli vſlyſſý / toť mluwiti bude / A které wěcy přigijti magij / zwěſtugeť wám.

Ale gdyć przyidzie on Duch prawdy / tedyć was wprowádzi we wſzelką prawdę / bo nie ſam od ſiebie mowić będzie / ále co vſłyży to powie / á co będzie przyiść miáło oznaymi wam.

14. Onť mne oſlawij / nebo z mého wezme / a zwěſtugeť wám

Onći mie vwielbi / bowiem z mego weźmie co wam opowiedáć będzie.

15. Wſſecko wěcy kteréž koli má Otec / mé gſau. Protož gſem řekl / že z mého wezme / a zwěſtugeť wám.

Wſzytki rzeczy ktore má Oćiec moie ſą: y dla thegożem powiedział że z mego weźmie / co wam opowiedáć będzie.

יו

16 קליל ולא תחזונני ותוב קליל ותחזונני דאזל אנא לות אבא :

Vn poco di tempo & voi non mi vedrete: e di nuouo vn poco di tempo e voi mi vedrete percioche io me ne vo al Padre.

17 ואמרו הנו תלמידוהי חד לחד מנא הי הדא דאמר לן דקליל ולא תחזונני ותוב קליל ותחזונני ודאזל אנא לות אבי :

Allora alcuni de ſuoi diſcepoli diſſer tra loro, Che è queſto ch'egli ci dice, Vn poco di tempo, e voi non mi vedrete, e di nuouo vn poco di tempo, e voi mi vedrete? E queſt' altro, Perche io me ne vo al Padre.

18 ואמרין הוו מנא הי הדא קליל דאמר לא ידעינן מנא ממלל :

Diceuano dunque, Che è queſto ch'ei dice, Vn poco di tempo? noi non ſappiamo quel ch'ei dicà.

19 ישוע דין ידע דבעין הוו למשאלותה ואמר להון על הדא בעין אנתון עם חדדא דאמרת לכון דקליל ולא תחזונני ותוב קליל ותחזונני :

E IESV conoſcendo ch'eſſi voleuano domandarlo, diſſe loro, Vos ricercate tra voi di quel che io ho detto, Vn poco di tempo, e voi non mi vedrete, e di nuouo vn poco di tempo, e voi mi vedrete.

20 אמין אמין אמר אנא לכון דתבכון אנתון ותאלון ועלמא יחדא ולכון תכרא אלא כריותכון לחדותא תהוא :

In verità, in verità io vi dico che voi piangerete, e lamentaretevi, e il mondo ſi rallegrarà: voi dico v'attriſtarete, ma la voſtra triſtezza ſi conuertirà in gioia.

יו

16 בשצף אסתיר פני ממכם ולא תראוני ועוד ברגע קטון תראוני כי הולך אני אל האב :

Aun vn poquito, y no me vereys deſpues otra vez vn poquito, y vermeheys: porque yo voy àl Padre.

17 ויאמרו תלמידיו איש לרעהו מה זאת המדבר אלינו בשצף לא תראוני ועוד ברגע קטון תראוני וכי אני הולך אל האב :

Entonces dixeron algunos de ſus Diſcipulos vnos â otros, Que es eſto que nos dize, Aun vn poquito y no me vereys deſpues? y otra vez vn poquito, y vermeheys porque yo voy àl Padre.

18 ויאמרו זאת מה היא אשר אומר הוא בשצף או ברגע לא ידענו מה מדבר הוא :

Anſique dezian, Que es eſto que dize, Vn poquito: no entendemos loque habla.

19 וידע ישוע כי אבו לשאול לו ויאמר להם על זאת תבקשון איש מרעהו כי אמרתי בשצף לא תראוני ועוד ברגע תראוני :

Y conoció IESVS que le querian preguntar, y dixoles, Preguntays entre voſotros de eſto que dixe, Aun vn poquito, y no me vereys deſpues: y otrá vez vn poquito, y vermeheys.

20 אמן אמן אני אומר לכם כי תבכו ותתנו אתם והעולם ישמח ואתם תתאבלו ואבלכם לשמחה יהפך :

Decierto decicerto os digo que voſotros llorareys y lamentareys, y el mundo ſe alegrara voſotros empero ſereys triſtes, mas vueſtra triſteza ſera buelta en gozo.

ις'.

16. Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

Vn petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef vn petit de temps, & vous me verrez, car ie m'en vai à mon Pere.

17. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; καὶ, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

Dont quelques vns de ſes diſciples dirent entr'eux, Qu'eſt-ce qu'il nous dit, Vn petit de temps, & vous ne me verrez point: & derechef, Vn petit de temps, & vous me verrez? &, Car ie m'en vai à mon Pere.

18. Ἔλεγον οὖν, τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.

Ils diſoyent donc, Qu'eſt-ce qu'il dit, Vn petit de temps? nous ne ſauons qu'il dit.

19. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;

Et Ieſus cognoiſſant qu'ils le vouloyent interroguer, leur dit, Vous demandez entre vous touchant ce que i'ai dit, Vn petit de temps, & vous ne me verrez plus, & derechef, Vn petit de temps, & vous me verrez.

20. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται.

En verité, en verité ie vous di, que vous pleurerez, & lamenterez, & le monde s'eſiouira: voire que vous ſerez contriſtés, mais voſtre triſteſſe ſera conuertie en ioye.

CAP. XVI.

16. **Modicum, & iam non videbitis me: & iterum modicum & videbitis me: quia vado ad Patrem.**

A litle while / and ye ſhall not ſee me: and againe a litle while / and ye ſhall ſee me: I go for to my Father.

17. Dixerunt ergo ex diſcipulis eius ad invicē, Quid eſt hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, &, quia vado ad Patrem?

Then ſaid ſome of his diſciples among them ſelues / What is this that he ſaith vnto vs / A litle while / and ye ſhall not ſee me/and againe/a litle while/and ye ſhall ſee me/ and /For I go to my Father?

18. Dicebant ergo, Quid eſt hoc, quod dicit, Modicum? neſcimus quid loquitur.

Then ſaid therefore/ What is this that he ſaith / A litle while? we knowe not what he ſaith.

19. Cognovit autem Ieſus, quia volebant eum interrogare, & dixit eis, De hoc quęritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me.

Now Jeſus knewe that they would aſke him/and ſaide vnto thē/Doe ye enquire among your ſelues/of that I ſaid/ A litle while / and ye ſhall not ſee me: and againe / a litle while / and ye ſhall ſee me?

20. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

Verely/verely I ſay vnto you/that ye ſhall weepe and lament / and the world ſhall reioyce: and ye ſhall ſorowe / but your ſorow ſhalbe turned to ioy.

Das XVI. Capitel.

16. **Vber ein kleines / ſo werdet jhr mich nicht ſehen / vnnd aber über ein kleines/ ſo werdet jhr mich ſehen/ deñ ich gehe zum Vater.**

Om en liden ſtund/da ſkulle i icke ſee mig/ oc atter om en liden ſtund / ſaa ſkulle i ſee mig / thi ieg gaar til Faderen.

17. **Da ſprachen etliche vnter ſeinen Jüngern vntereinander: Was iſt das / daß er ſaget zu vns / Vber ein kleines / ſo werdet jhr mich nicht ſehen/ vnd aber über ein kleines/ ſo werdet jhr mich ſehen/ vnnd daß ich zum Vater gehe?**

Da ſagde nogle aff hans Diſciple til huer andre/ Huad er det / at hand ſiger til oſſ / Om en liden ſtund/ da ſkulle i ſee mig / oc atter om en liden ſtund/da ſkulle i ſee mig/ Oc at ieg gaar til Faderen?

18. **Da ſprachen ſie / was iſt das/ daß er ſaget / über ein kleines? Wir wiſſen nicht was er redet.**

Da ſage de/ At hand ſiger/ Om en liden ſtund? Wi vide icke huad hand taler.

19. **Da mercket Jeſus / daß ſie jhn fragen wolten / vnd ſprach zu jhnen: Davon fraget jhr vntereinander/ daß ich geſagt habe: Vber ein kleines ſo werdet jr mich nicht ſehen/ vnd aber über ein kleines ſo werdet jr mich ſehen.**

Da merckte Jheſus / at de vilde ſpørie hannem at / oc hand ſagde til dem / Der om ſpørie iblant huer andre / at ieg ſagde / Om en liden ſtund / da ſkulle i icke ſee mig / oc atter om en liden ſtund / da ſkulle i ſee mig.

20. **Warlich / warlich / ich ſage euch/ Jr werdet weinen vnnd heulen / aber die Welt wirdt ſich freuen. Jr aber werdet traurig ſein / doch euer traurigkeit ſoll inn Freude verkehret werden.**

Sandelige / ſandelige/ Jeg ſiger eder / I ſkulle græde oc hyle / Men Verden ſkal glæde ſig/ Oc i ſkulle vere bedrøffuede / Dog ſkal eders bedrøffuelſe omuendis til glæde.

Kapitola XVI.

16. **Maličko a giž nevzřijte mne/ a opět maličko a vzřijte mne/ neb gdu k Otcy.**

Máluczko á nie vyzrycie mie/ y záſie máluczko á vyzrycie mie/ bo iá ide do Oycá.

17. **Tehdy řekli Včedlnijcy geho weſpolek: Co geſt to/ že nám prawj/ Maličko a giž nevzřijte mne/ a opět maličko/ a vzřijte mne/ neb yá gdu k Otcy?**

Tedy niektorzy z zwolennikow iego rzekli iedni ku drugim: Coż to ieſt co nam powieda: Máluczko á nie vyzrycie mie/ y záſie máluczko á vyzrycie mie/ áiż ia ide do Oycá?

18. **Protož prawili/ Co geſt to/ že nám prawj/ Maličko? newijme co prawij.**

Rzmowili: Coż wzdy to ieſt co mowi máluczko? niewiemy coć powieda.

19. **Y poznal Gežijš / že chtěli otázati ho. Y řekl gim: O tom ſe tážete mezy ſebau/ že ſem řekl/ Maličko a nevzřijte mne/ a opět maličko a vzřijte mne.**

Poznał tedy Jezus że go pytáć chcieli/ y rzekł im: O tym ſie pytácie miedzy ſoba com rzekł: Máluczko á nie vyzrycie mie/ y záſie máluczko á vyzrycie mie?

20. **Giſtě giſtě prawijm wám/ že kwěliti a plakati budete wy/ ale Swět ſe bude radowati: Wy ſe budete rmautiti/ ale zármutek wáš obrátij ſe wám w radoſt.**

Záprawde záprawde wam powiedam: Wy bedziecie płákáć y nárzekáć/ á świát ſie bedzie weſelił. Wy ſmutni bedziecie / ále ſmuthek wáß wynidzie wam ku rádości.

יו

21 אַנְתְּתָא מָא דְּיָלְדָא כְּרְיָא לָהּ דַּמְטָא יַוְמָהּ דְּמוֹלָדָהּ מָא דִּילְדַת דֵּין בְּרָא לָא עָהְדָא אוּלְצָנָהּ מֶטּוּל חַדּוּתָהּ דְּאֶתִילֶד בַּרְנָשָׁא בְּעָלְמָא׃

Quando la donna partoriſce, ha dolore, percioche è venuta l'hora ſua: ma poi ch'el la ha partorito il piccol fanciullo, non ſi ricorda piu de l'angoſcia per l'allegrezza ch'ell'ha che ſia nato vn huomo al mondo.

22 אַף אַנְתּוּן הָשָׁא כְּרְיָא לְכוּן תּוּב דֵּין אֶחְזֵיכוּן וְיֶחְדֵּא לֶבְּכוּן וְחַדּוּתְכוּן לָא אֱנָשׁ נָסֵב מֶנְּכוּן׃

Ancor voi dunque hauete ben hora triſtezza, ma io vi vedrò di nuouo, e il cuor voſtro ſi rallegrara, e niuno vi torrà la voſtra allegrezza.

23 וּבְהָו יַוְמָא לִי לָא תְּשַׁאלוּן מֶדֶּם אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּכָל מֶדֶּם דְּתֶשַׁאלוּן לְאָבִי בַּשְׁמִי יָתֶל לְכוּן׃

Et in quel giorno voi non mi domandarete di coſa alcuna. In verità, in verità vi dico, che tutte le coſe che voi domandarete al Padre nel nome mio, egli ve le darà.

24 עַד מָא לְהָשָׁא לָא שְׁאֶלְתּוּן מֶדֶּם בַּשְׁמִי שְׁאַלוּ וְתֶסְבוּן דְּתֶהְוֵא חַדּוּתְכוּן מְשַׁמְלְיָא׃

Infin ad hora voi non hauete domandato niente nel nome mio: domandate, e riceuerete, accioche la voſtra allegrezza ſia compiuta.

35 הָלֵין בְּפֶלְאָתָא מַלְּלֶת עַמְּכוּן אָתְיָא דֵּין שָׁעְתָא אֵמָתַי דְּלָא אֲמַלֵּל עַמְּכוּן בְּפֶלְאָתָא אֶלָּא עַיִן בַּגְּלֵא אֲבַדֵּק לְכוּן עַל אַבָּא׃

Io vi ho parlate queſte coſe in ſimilitudini: ma verrà tempo che io non vi parlarò piu in ſimilitudini, ma vi parlarò apertamente del Padre.

26 בְּהָו יַוְמָא דְּתֶשַׁאלוּן בַּשְׁמִי וְלָא אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּאֶנָא אֶבְעֵא מֶן אַבָּא עֲלַיְכוּן׃

In quel giorno voi domandarete nel nome mio, è non vi dico ch'io ſia per pregare il Padre per voi.

יו

21 הָאִשָּׁה אִם תֵּלֵד מִתְאַבֵּל כִּי בָאָה עִתָּהּ וְכַאֲשֶׁר יָלְדָה אֶת־הַיֶּלֶד עוֹד לֹא תִזְכֹּר לַחֵבֶל עַל שִׂמְחָתָהּ כִּי יֻלַּד אָדָם אֶל־הָעוֹלָם׃

La muger quando pare, tiene dolor, porque es venida ſu hora: mas deſque há parido vn ninno; ya no ſe acuerda del apretura por el gozo de que aya nacido vn hombre en el mundo.

22 וְעַתָּה מִתְאַבְּלִים אַתֶּם וְאִם אָשׁוּב אֶרְאֶה אֶתְכֶם וְיִשְׂמַח לִבְּכֶם וְאֶת־שִׂמְחַתְכֶם אִישׁ לֹא יִשָּׂא מִמְּכֶם׃

Tambien pues voſotros aora à la verdad teneys triſteza: mas otra vez os veré., y gozarſeha vueſtro coraçon, y nadie quitara de voſotros vueſtro gozo.

23 וּבַיּוֹם הַהוּא לֹא תִשְׁאֲלוּ לִי מְאוּמָה אָמֵן אָמֵן אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כִּי כָל־אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלוּ מִן־הָאָב בִּשְׁמִי יִתֵּן לָכֶם׃

Y aquel diá no me preguntareys nada. De cierto de cierto os digo, que ſi algo pidierdes á mi Padre en mi nombre, daros loha.

24 עַד עַתָּה לֹא שְׁאֶלְתֶּם מְאוּמָה בִּשְׁמִי שַׁאֲלוּ וְתִקְחוּ אֲשֶׁר שִׂמְחַתְכֶם תְּהִי שְׁלֵמָה׃

Haſta aora nada aueys pedido en mi nombre? pedid, y recebireys, paraque vueſtro gozo ſea cumplido.

25 אֶת־הָאֵלֶּה בִּמְשָׁלִים דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם אַךְ תָּבוֹא הָעֵת אֲשֶׁר בָּהּ עוֹד לֹא בִמְשָׁלִים אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם כִּי־אִם אוֹפִיעַ לְהַגִּיד לָכֶם עַל־אָבִי׃

Eſtas coſas os he hablado en prouerbios: la hora viene quando ya no os háblaré por prouerbios: mas claramente os annunciare de mi Padre.

26 בַּיּוֹם הַהוּא בִּשְׁמִי תִּשְׁאֲלוּ וְאֵינֶנִּי אוֹמֵר לָכֶם כִּי אָנֹכִי אֶשְׁאַל מֵאָבִי עֲלֵיכֶם׃

Aquel dia pedireys en mi nombre: y no os digo que yo rogare ál Padre por voſotros:

ιϛʹ.

21. Ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκ ἔτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

Quand la femme enfante, elle ſent ſes douleurs, pour ce que ſon terme eſt venu: mais apres qu'elle a fait vn petit enfant, il ne lui ſouuient plus de l'angoiſſe, pour la ioye qu'elle a qu'vne creature humaine eſt nee au monde.

22. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν.

Vous donc auſſi auez maintenant triſteſſe mais ie vous verrai derechef, & voſtre cœur s'eſiouira, & perſonne ne vous oſtera voſtre ioye.

23. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.

Et en ce iour-la vous ne m'interroguerez de rien. En verité, en verité ie vous di que toutes les choſes que vous demanderez au Pere en mon Nõ, il les vous donnera.

24. Ἕως ἄρτι οὐκ ᾐτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου. αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Iuſques à preſent vous n'auez rien demande en mon Nom: demandez, & vous receurez, afin que voſtre ioye ſoit accomplie.

25. Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκ ἔτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν.

Ie vous ai dit ces choſes par ſimilitudes: mais l'heure viẽt que ie ne parlerai plus à vous par ſimilitudes, mais ie vous parlerai ouuertement de mõ Pere.

26. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν.

En ce iour-la vous demanderez en mon Nom, & ie ne vous di point que ie prierai le Pere pour vous.

CAP. XVI.

21. Mulier cum parit, triſtitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit preſſuræ propter gaudium, quià natus eſt homo in mundum.

A woman when ſhe trauaileth / hath ſorowe/ becauſe her houre is come: but as ſoone as ſhe is deliuered of the childe/ ſhe remembreth no more the anguiſh / for ioy that a man is borne into the worlde.

22. Et vos igitur, nunc quidem triſtitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

And ye now therefore are in ſorowe: but I will ſee you againe/ and your heartes ſhall reioyce/ and your ioye ſhall no man take from you.

23. Et in illo die me non rogabitis quicquam. Amen, amen dico vobis, ſiquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

And in that day ſhall ye aſke me nothing. Verely/ verely I ſay vnto you / whatſoeuer ye ſhal aſke the Father in my Name/ he will giue it you.

24. Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo, Petite, & accipietis: ut gaudium veſtrum ſit plenū.

Hitherto haue ye aſked nothing in my Name: aſke/ and ye ſhall receiue / that your ioy may be full.

25. Hæc in proverbiis locutus ſum vobis. Venit hora cum iam non proverbiis loquar vobis, ſed palàm de Patre annunciabo vobis.

Theſe thinges haue I ſpoken vnto you in parables: but the time will come/ when I ſhall no more ſpeake to you in parables: but I ſhall ſhew you plainely of the Father.

26. In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis, quia ego rogabo Patrem de vobis.

At that day ſhall yee aſke in my Name / & I ſay not vnto you / that I will pray vnto the Father for you.

Das XVI. Capitel.

21. Ein Weib wenn ſie gebieret / ſo hat ſie traurigkeit / denn jhre ſtunde iſt kommen. Wenn ſie aber das Kind geboren hat / dencket ſie nicht mehr an die angſt / vmb der Freude willen / daß der Menſch zu der Welt geboren iſt.

En Quinde / naar hun føder / da haffuer hun bedrøffuelſe / Thi hendis time er kommen. Men naar hun haffuer fød Barnet / da tencker hun icke mere paa den nød / for den glæde ſkyld / at Menniſket er fød til Verden.

22. Vnd jr habt auch nun traurigkeit / aber ich wil euch wider ſehen / vnd euer Hertz ſoll ſich freuen / vnd euer Freude ſoll niemand von euch nemen.

Oc i haffue nu ocſaa bedrøffuelſe / Men jeg vil ſee eder igen / oc eders hierte ſkal glæde ſig oc der ſkal ingen tage eder glæde fra eders.

23. Vnd an demſelbigen tage werdet jhr mich nichts fragen. Warlich / warlich / ich ſage euch: So jhr den Vater etwas bitten werdet inn meinem Namen / ſo wird ers euch geben.

Oc paa den ſamme dag ſkulle i icke ſpørie mig at noget. Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger eder / Der ſom i bede Faderen om noget i mit Naffn / da ſkal hand giffue eder det.

24. Bißher habt jr nichts gebeten / in meinem Namen. Bittet ſo werdet jhr nemen / daß euer Freude volkommen ſey.

Her til haffue i icke bedet i mit Naffn. Beder / ſaa ſkülle i faa / at eders glæde ſkal vere fuldkommen.

25. Solchs hab ich zu euch durch Sprichwort geredet. Es kompt aber die Zeit / daß ich nicht mehr durch Sprichwort mit euch reden werde / ſondern euch frey herauß verkündigen von meinem Vater.

Saadant haffuer ieg talet til eder ved Ordſprock Men den tid ſkal komme / at ieg ſkal icke tale mere met eder ved Ordſprock / men obenbáre forkynde eder om min Fader.

26. An demſelbigen tage werdet jhr bitten in meinem Namen. Vnd ich ſage euch nicht / daß ich den Vater für euch bitten wil.

Paa den ſamme dag ſkulle i bede i mit Naffn. Oc ieg ſiger eder icke / at ieg vil bede Faderen for eder.

Kapitola XVI.

21. Zena když rodij / zármutek má / neb přiſſla hodina gegij: ale když porodij Dijtě / giž nepamatuge wijce na boleſt pro radoſt / neb ſe narodil člowěk na Swět.

Gdy niewiáſtá rodzi miewáć boleśći / bo przyſzłá godziná iey / lecz gdy porodzi dzieciątko / iuż nie pámięta vćiśnienia / że ſie weſeli z człowieká ná świát národzonego.

22. Protož y wy nynij zármutek máte / ale opět vzřijm wás / a radowati ſe bude Srdce waſſe / a radoſti waſſý žádný neodegme od wás.

Y wy też ácz teraz ſmutek maćie / ále záſie oglądam was / y będzie ſie weſelić ſerce wáſze / á weſela wáſzego żaden nie odeymie od was.

23. A w ten den nebudete mne tázati o ničemž. Giſtě giſtě prawijm wám / Začkoli budete proſyti Otce we Gměnu měm / dáť wám.

Ná on czás nie będziećie mie ni ocz pytáć: Záprawdę záprawdę powiedamci wam / oczkolwiek prośić będziećie Oycá w imię moie / da wam.

24. Až poſawad za nic gſte neproſyli we Gměnu měm / Proſte a wezmete / aby radoſt waſſe dokonalá byla.

Do tego czáſu ieſzczeście nicz nie prośili w imię moie: Prośćież á weźmiećie / áby weſele wáſze było doſkonałe.

25. Toto w přijſlowij mluwil gſem wám. Přijgdeť hodina / když giž ne w přijſlowj budu mluwiti wám / ale zgewně o měm Otcy zwěſtugi wám.

Toćiem wam powiedał przez podobieńſtwá / lecz ćiećzás przyidzie gdy nie przez podobieńſtwá mowić wam będę / ále iáwnie o Oycu moim oznaymię wam.

26. W ten den / we Gměnu měm proſyti budete: A neprawijm wám / že yá budu proſyti Otce za wás.

Ná on czás w imię moie prośić będziećie / y nie powiedám wam iżbych ia miał Oycá prośić zá wámi.

י ו

27 הוּ גֵּיר אַבָּא רָחֵם לְכוּן דַּאנְתּוּן רְחֶמְתּוּנָנִי וְהַימֶנְתּוּן דְּאֶנָא מֶן לְוָת אַבָּא נֶפְקֵת׃

Imperoche il Padre ſteſſo vi ama, percioche voi hauete amato me: & hauete creduto che io ſono vſcito da Dio.

28 נֶפְקֶת מֶן לְוָת אַבָּא וְאֶתִית לְעָלְמָא וְתוּב שָׁבֵק אֶנָא לְעָלְמָא וָאזֵל אֶנָא לִי לְוָת אַבָּא׃

Io ſono vſcito dal Padre, e ſon venuto nel mondo, di nuouo laſſo il mondo, e vommene al Padre.

29 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידַוְהִי הָא הָשָׁא גַּלְיָאִית מְמַלֵּל אַנְתְּ וְפֶלְאתָא לָא חָדָא אָמַר אַנְתְּ׃

I ſuoi diſcepoli gli dicono, Ecco, tu parli hora apertamente, e non dici ſimilitudine alcuna.

30 הָשָׁא יָדְעִינַן דְּכֻל מֶדֶם יָדַע אַנְתְּ וְלָא סְנִיק אַנְתְּ דְּאֶנָשׁ נְשַׁאלָךְ בְּהָדָא מְהַימְנִינַן חְנַן דְּמֶן אֱלָהָא נְפַקְתְּ׃

Noi hora ſappiamo che tu ſai tutte le coſe, non hai biſogno che alcuno ti domandi: per queſto noi crediamo che tu ſei vſcito da Dio.

31 אָמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ הָ הַיְמֶנוּ׃

IESV riſpoſe loro, Credete voi hora?

32 דְּהָא אָתְיָא שָׁעְתָא וְהָשָׁא אֶתָת דְּתֶתְבַּדְּרוּן אֱנָשׁ לְאַתְרֵהּ וְתֶשְׁבְּקוּנָנִי בַּלְחוּדַי וְלָא הֲוִית בַּלְחוּדַי דְּאַבָּא עַמִּי הוּ׃

Ecco, viene l'hora. e gia è venuta, che ogn vn di voi ſara diſperſo, ciaſcuno à caſa ſua, e laſſare emi ſolo: ma io non ſon ſolo, percioche il Padre è meco.

33 הָלֵין אֶמְרֵת לְכוּן דְּבִי יֶהְוֵא לְכוּן שְׁלָמָא בְּעָלְמָא הָוֵא לְכוּן אוּלְצָנָא אֶלָּא אֶתְלַבַּבוּ אֶנָא זְכִיתֵהּ לְעָלְמָא׃

Io vi ho dette queſte coſe, à fin che voi habbiate pace in me: Voi hauerete angoſcia nel mondo, ma ſtate di buono animo, io ho vinto il mondo.

י ו

27 כִּי הוּא הָאָב אוֹהֵב אֶתְכֶם כִּי אַתֶּם אֲהַבְתּוּנִי וְהֶאֱמַנְתֶּם כִּי אֲנִי מֵאֱלֹהִים יָצָאתִי׃

Porque el miſmo Padre os ama, porquanto voſotros me amaſtes, y aueys creydo qne yo ſali de Dios,

28 יָצָאתִי מִן־הָאָב וּבָאתִי אֶל־הָעוֹלָם וְאָשׁוּב וְאֶעֱזֹב אֶת־הָעוֹלָם וְאֵלֵךְ אֶל־הָאָב׃

Sali del Padre, y he venido àl mundo: otra vez dexo el mundo, y voy àl Padre.

29 אוֹמְרִים לוֹ תַּלְמִידָיו הִנֵּה עַתָּ תּוֹפִיעַ לְדַבֵּר וּמָשָׁל אֶחָד לֹא תֹאמֵר׃

Dizenle ſus Diſcipulos, Heaqui aora hablas claramente y ningun prouerbio dizes.

30 עַתָּ יָדַעְנוּ כִּי כֹל יָדַעְתָּ וְלֹא תִצְטָרֵךְ לְהִשָּׁאֵל מֵאִישׁ אֶחָד בְּזֹאת מַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ כִּי מֵאֱלֹהִים יָצָאתָה׃

Aora entendemos que ſabes todas las coſas y no has meneſter que nadie te pregunte: en eſto creemos que has ſalido de Dios.

31 וַיַּעַן לָהֶם יֵשׁוּעַ עַתָּ מַאֲמִינִים אַתֶּם׃

Reſpondioles Ieſus, Aora creeys?

32 הִנֵּה בָּאָה הָעֵת וְעַתָּ בָּאָה וּתְפוּצוּן אִישׁ אֶל־אֲשֶׁר לוֹ וְאוֹתִי לְבַדִּי תַּעַזְבוּנִי וַאֲנִי אֵינֶנִּי לְבַדִּי כִּי הָאָב עִמִּי הוּא׃

Heaqui, la hora viene, y ya es venida que ſereys eſparcidos cada vno por ſu cabo, y me dexareys ſolo: mas no eſtoy ſolo: porque el padre eſtá conmigo.

33 אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם לִהְיוֹת לָכֶם שָׁלוֹם בִּי בָּעוֹלָם יֵשׁ לָכֶם צָרָה כִּי אִם חִזְקוּ וְיֶאֱמַץ לִבְּכֶם כִּי אֲנִי שָׂרִיתִי עִם הָעוֹלָם וָאוּכָל׃

Eſtas coſas os he hablado paraque en mi tengays paz: en el mundo tendreys appretura: mas confiad-yo he vencido àl mundo.

ιϛ΄.

27. Αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.

Car le pere lui meſme vous aime, pource que vous m'auez aimé, & auez creu que ie ſuis iſſu de Dieu.

28. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

Ie ſuis iſſu du pere & ſuis venu au monde: derechef ie delaiſſe le monde, & m'en vai au Pere.

29. Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἴδε νῦν παῤῥησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.

Ses diſciples lui diſent, Voici, maintenant tu parles ouuertement, & ne dis nulle ſimilitude.

30 Νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες.

Maintenant ſauons-nous que tu ſais toutes choſes, & n'as beſoin qu'aucun t'interrogue: par cela croyons nous que tu es iſſu de Dieu.

31. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἄρτι πιστεύετε;

Ieſus reſpondit, Croyez-vous maintenant?

32. Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ᾽ ἐμοῦ ἐστι.

Voici l'heure vient, & eſt ia venue que vous ſerez eſpars chacun à part ſoy, & me delaiſſerez ſeul: mais ie ne ſuis point ſeul: car le pere eſt auec moy.

33. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

Ie vous ai dit ces choſes, afin que vous ayez paix en moi: vous aurez angoiſſe au monde, mais ayez bon courage: i'ay vaincu le monde.

CAP. XVI.

27. Ipſe enim Pater amat vos, quia vos me amaſtis, & credidiſtis, quia ego à Deo exivi.

For the Father him ſelfe loueth you/ becauſe ye haue loued me/ & haue beleeued that I came out from God.

28. Exivi à Patre & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

I am come out from the Father/ & came into the world: againe I leaue the worlde/ and go to the Father.

29. Dicunt ei diſcipuli eius, Ecce, nunc palàm loqueris, & proverbium nullum dicis.

His diſciples ſaide vnto him/ Loe/ nowe ſpeakeſt thou plainely/ and thou ſpeakeſt no parable.

30. Nunc ſcimus quia ſcis omnia, & non opus eſt tibi ut quis te interroget, in hoc credimus quia à Deo exiſti.

Nowe knowe we that thou knoweſt all thinges/ and needeſt not that any man ſhould aſke thee. By this we beleeue/ that thou art come out from God.

31. Reſpondit eis Ieſus, Modò creditis?

Jeſus anſwered them/ Do you beleue now?

32. Ecce venit hora, & iam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis: & non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

Beholde/ the houre commeth/ and is already come/ that ye ſhall be ſcattered euery man into his owne/ and ſhall leaue me alone: but I am not alone: for the Father is with me.

33. Hæc locutus ſum vobis, ut in me pacem habeatis. In mundo preſſuram habebitis: ſed confidite, ego vici mundum.

Theſe thinges haue I ſpoken vnto you/ that in me ye might haue peace: in the world ye ſhall haue affliction/ but be of good comfort: I haue overcome the world.

Das XVI. Capitel.

27. Denn er ſelbſt der Vater hat euch lieb/ darumb daß jhr mich liebet/ vnd glaubet/ daß ich von Gott außgegangen bin.

Thi Faderen elſker eder ſelff/ der faare/ at i elſke mig/ oc tro at ieg er vdgangen aff Gud.

28. Ich bin vom Vater außgegangen/ vnd kommen in die Welt/ Widerumb verlaſſe ich die Welt/ vnnd gehe zum Vater.

Jeg vdgick fra Faderen/ oc kom til Verden/ Jeg forlader Verden igen/ oc gaar til Faderen.

39. Sprechen zu jhm ſeine Jünger: Sihe nun redeſt du frey herauß/ vnd ſageſt kein Sprichwort.

Hans Diſciple ſige til hannem/ See nu taler du obenbarlige/ oc ſiger inted Ordſprock.

30. Nun wiſſen wir/ daß du alle ding weiſſeſt/ vnd bedarffſt nicht/ daß dich jemand frage. Darumb glauben wir/ daß du von Gott außgegangen biſt.

Nu vide wi/ at du vedſt alle ting/ oc haffuer icke behoff/ at nogen ſpør dig at/ Der faare tro wi/ at du vdgickſt aff Gud.

31. Jeſus antwortet jhnen: Jetzt glaubet jhr.

Jheſus ſuarede dem/ Nu tro i.

32. Sihe es kompt die Stunde/ vnd iſt ſchon kommen/ daß jhr zurſtreuet werdet/ ein jeglicher inn das ſeine/ vnd mich alleine laſſet/ Aber ich bin nicht alleine/ denn der Vater iſt bey mir.

See/ den time ſkal komme/ oc er allerede kommen/ At i ſkulle atſpredis huer til ſit/ oc forlade mig alene. Men ieg er icke alene/ Thi Faderen er hoſſ mig.

33. Solches hab ich mit euch geredt/ daß jr inn mir Fride habet. Inn der Welt habt jr angſt/ aber ſeyt getroſt/ Ich habe die Welt überwunden.

Dette haffuer ieg talet met eder/ At i ſkulle haffue Fred i Mig. I Verden haffue i Trengſel/ men verer trøſtige/ Jeg haffuer offuerundet Verden.

Kapitola XVI.

27. Otec zagiſtě miluge wás/ neb gſte wy mne milowali/ a vwěřile gſte/ že gſem od Boha wyſſel.

Abowiem ſam Ociec miluie was żeſcie y wy mnie milowali/ y vwierzyliſcie żem od Bogá wyßedł.

28. Wyſſel gſem od Otce/ a přiſſel gſem na Swět/ a opiet opauſſtijm ſwět/ a gdu k Otcy.

Wyßedłciem od Oycá/ á przyßedłem ná świát/ y powthore opußczam świát/ á idę do Oycá.

29. Řekli gemu Včedlnijcy geho: Hle nynij patrně mluwijſs/ a Přijſlowij žadněho nepráwijſs.

Powiedzieli mu zwolennicy: Oto teraz iáwnie mowiß/ y żadnego podobieńſtwá nie powiedaß.

30. Nynij gſme poznali/ že wijſs wſſecky wěcy/ a nenij tobě potřebj/ aby ſe kdo tebe tázal. Skrze to wěřijme/ že gſy od Boha přiſſel.

Teraz wiemy że wßytko wieß/ á nie potrzebá żeby cie kto pytał/ á przez to wierzymy żeś od Bogá wyßedł.

31. Odpowěděl gim Gežijš: Nynij wěřjte.

Odpowiedział im Jezus: A terazże wierzycie?

32. A wſſak naſtáwá hodina/ a gižť gt přiſſla/ že ſe rozprchnete gedenkaždý ſem y tam/ a mne ſamého opuſtijte/ a wſſak negſemť ſám/ neb Otec ſemnau geſt.

Othoć przyidzie czás y iuż przyßedł/ gdy wßyſcy roſproßeni będziecie káżdy do ſwych/ á mnie ſámego zoſtáwicie/ álec nie ieſtem ſam/ bo ieſt Ociec zemną.

33. Tyto wěcy proto mluwil gſem wám/ abyſſte we mně pokog měli. Na Swětě nátiſk mijti budete: ale dauffay též/ nebť gſem yá přemohl Swět.

Tomci wam powiedział/ ábyſcie we mnie pokoy mieli/ ná świecie ściſk macie/ ále vfaycie we mnie/ Jamci zwyciężył świát.

יז

1 הָלֵין מַלֵּל יֵשׁוּעַ וַאְרִים עַיְנַוְהִי לִשְׁמַיָּא וֶאֱמַר אָבִי אֶתָת שָׁעְתָא שַׁבַּח בְּרָךְ דַּבְרָךְ יְשַׁבְּחָךְ׃

Queſte coſe diſſe I E S V, *poi alzò gli occhÿ ſuoi al cielo, e diſſe, Padre, l'hora è venuta, glorifica il tuo Figliuolo, accioche il tuo Figliuolo glorifichi te.*

2 אֵיכַנָּא דִּיהַבְתְּ לֵהּ שׁוּלְטָנָא עַל כֻּל בְּסַר דְּכֻל מָא דִּיהַבְתְּ לֵהּ יִתֵּל לֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Si come tu gli hai data poteſtà ſopra ogni carne, a fin ch'ei dia vita eterna à tutti quelli che tu gli hai dati.

3 הָלֵין אִנּוּן דֵּין חַיֵּא דַּלְעָלַם דְּיֵדְעוּנָךְ דְּאַנְתְּ אַנְתְּ אֱלָהָא דַּשְׁרָרָא לְחוּדָיךְ וּמַן דְּשַׁדַּרְתְּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E queſta è la vita eterna, che conoſcano te ſolo vero Iddio, e colui che tu hai mandato, cioè, I E S V *Chriſto.*

4 אֶנָא שַׁבַּחְתָּךְ בְּאַרְעָא עַבְדָא הָו דִּיהַבְתְּ לִי דְּאֶעְבֵּד שַׁלְמְתֵהּ׃

Io t'ho glorificato ſopra la terra, ho finita l'opera che tu m'hai data à fare.

5 וְהָשָׁא שַׁבַּחַיְנִי אַנְתְּ אָבִי לְוָתָךְ בְּהַו שׁוּבְחָא דְּאִית הֲוָא לִי לְוָתָךְ מֵן קְדָם דְּנֶהְוֵא עָלְמָא׃

Et hora tu Padre, glorificami appreſſo te medeſimo, con la gloria, laquale io haueuo appreſſo di te prima che il mondo fuſſe.

6 אוֹדַעֵת שְׁמָךְ לִבְנַי נָשָׁא הָנוּן דִּיהַבְתְּ לִי מֵן עָלְמָא דִּילָךְ הֲווֹ וְלִי יַהַבְתְּ אֶנּוּן וְנַטְּרוּ מֶלְּתָךְ׃

Io ho manifeſtato il tuo Nome à gli huomini che tu m'hai dati del mondo. Eſſi eranno tuoi, e tu me gli hai dati, & hanno oſſeruata la tua parola.

7 הָשָׁא יִדְעַת דְּכֻל מָא דִּיהַבְתְּ לִי מֵן לְוָתָךְ הוּ׃

Eſſi hanno hora conoſciuto che tutto cio che tu m'hai dato, è da te.

יז

1 אֶת־הָאֵלֶּה דִּבֶּר יֵשׁוּעַ וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמַר אָבִי בָּאָה הַשָּׁעָה הַאֲדִיר אֶת־בִּנְךָ וְגַם בִּנְךָ יַאְדִּיר אוֹתָךְ׃

Eſtas coſas hablo Ieſus, y leuantados los ojos àl cielo, dixo, Padre, la hora viene, clarifica tu Hijo, paraque tambien tu Hijo te clarifique à ti :

2 כַּאֲשֶׁר נָתַתָּ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־כָּל־הַבָּשָׂר לְתִתּוֹ לְכֻלָּם אֲשֶׁר נָתַתָּ לוֹ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Como le has dado la poteſtad de toda carne paraque à todos loque le diſte, les de vida eterna.

3 וְאֵלֶּה הֵם חַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר יֵדְעוּ אוֹתְךָ כִּי אַתָּה לְבַדְּךָ אֱלֹהֵי אֱמֶת וַאֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Eſta empero es la vida eterna, que te conozcan ſolo Dios verdadero, y alque embiaſte, Ieſus el Chriſto.

4 אֲנִי הֶאֱדַרְתִּי אוֹתְךָ עַל־הָאָרֶץ אֶת־הַפֹּעַל אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי לִפְעוֹל כִּלִּיתִי׃

Yo te he clarificado en la tierra, he acabado la obra que me diſte que hizieſſe :

5 וְעַתָּה הַאְדִּירֵנִי אַתָּה אָבִי אִתְּךָ בְּכָבוֹד אֲשֶׁר הָיָה לִי אִתְּךָ מֵאָז מֵרֹאשׁ מִקֶּדֶם בְּטֶרֶם הָטְבַּע הָעוֹלָם׃

Aora pues-padre clarificame tu acerca de ti miſmo de aquella claridad que tuue acerca de ti antes que eſte mundo fueſſe.

6 הוֹדַעְתִּי אֶת־שִׁמְךָ לָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי מִן־הָעוֹלָם לְךָ הָיוּ וּנְתַתָּ לִי אוֹתָם וְאֶת־דְּבָרְךָ נָצָרוּ׃

Manifeſtado he tu Nombre à los hombres que del mundo me diſte. tuyos eran y diſte melos : y guardaron tu palabra.

7 עַתָּה יָדְעוּ כִּי כֻּלָּם אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי מִמְּךָ הֵם׃

Aora han ya conocido que todas las coſas que me diſte, ſon de ti:

ΚΕΦΑΛ ιζ.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε· πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε.

Ieſus dit ces choſes : puis eſleuant ſes yeux au ciel, dit, Pere, l'heure eſt venue, glorifie ton Fils, afin que ton Fils te glorifie :

2. Καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

Comme tu lui as donné puiſsance ſur toute chair, afin qu'il donne vie eternelle à tous ceux que tu lui as dõnes.

3. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

Et ceſte eſt la vie eternelle, Qu'ils te cognoiſsent ſeul vrai Dieu, & celui que tu as enuoyé, Ieſus Chriſt.

4. Ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω.

Ie t'ai glorifié ſur la terre. I'ai paracheue l'œuure que tu m'as bailee a faire.

5. Καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.

Et maintenant glorifie-moi toi Pere, enuers toi-meſme, de la gloire laquelle i'ai eue par devers toi deuant que le monde fuſt fait.

6. Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.

I'ai manifeſté ton Nom aux hommes leſquels tu m'as donnés du monde: ils eſtoyent tiens, & tu me les as dõnés, & ils ont garde ta parole.

7. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ ἐστιν.

Maintenant ils ont cognu que tout ce tu m'as donné, eſt de toi.

CAP. XVII.

HÆc locutus eſt Ieſus, & ſublevatis oculis in cælum, dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.

Theſe things ſpake Jeſus/ & lift vp his eyes to heauen/ and ſaid/ Father/ the houre is come: glorifie thy Sonne/ that thy Sonne alſo may glorifie thee.

2. Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis, ut, omne quod dediſti ei, det eis vitam æternam.

As thou haſt giuen him power ouer all fleſh/ that he ſhould giue eternall liſe to all them that thou haſt giuen him.

3. Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.

And this is life eternall/ that they knowe thee to be the onely very God/ & whom thou haſt ſent/ Jeſus Chriſt.

4. Ego te clarificavi ſuper terram, opus conſummavi quod dediſti mihi ut faciã.

I haue glorified thee on the earth: I haue finiſhed the worke which thou gaueſt me to doe.

5. Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipſum, claritate quã habui prius quàm mundus eſſet, apud te.

And nowe glorifie me/ thou Father/ with thine owne ſelfe/ with the glorie which I had with thee before the world was.

6. Manifeſtavi nomen tuũ hominibus quos dediſti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos dediſti: & ſermonem tuum ſervaverunt.

I haue declared thy name vnto the men which thou gaueſt me out of the worlde: thine they were/ and thou gaueſt them me/ and they haue kept thy worde.

7. Nunc cognoverunt quia omnia quę dediſti mihi, abs te ſunt.

Now they know that all things whatſoeuer thou haſt giuen me/ are of thee.

Das XVII. Capitel.

Solches redet Jeſus/ vnd hub ſeine Augen auff gen Himmel/ vnd ſprach: Vater/ die ſtunde iſt hie/ daß du deinen Son verklåreſt/ auff daß dich dein Son auch verklåre.

DEtte talede Jheſus/ oc løffte ſine øyen op til Himmelen/ oc ſagde/ Fader/ den time er her/ at du ſkalt forklare din Søn/ Paa det at din Søn oc ſkal forklare dig.

2. Gleich wie du jhm Macht haſt gegeben uͤber alles Fleiſch/ auff daß er das ewige Leben gebe/ allen die du jm gegeben haſt.

Lige ſom du haffuer giffuit hannem Mact offuer alt Kød/ Paa det hand ſkal giffue dem alle det euige Liff/ ſom du haffuer giffuit hannem.

3. Das iſt aber das ewige Leben/ daß ſie dich/ daß du allein warer Gott biſt/ vnnd den du geſandt haſt/ Jeſum Chriſt/ erkennen.

Oc det er det euige Liff/ At de kende dig/ alene en ſand Gud/ oc den du vdſende/ Jheſum Chriſtum.

4. Jch habe dich verklåret auff Erden/ vnd vollendet das Werck/ daß du mir gegeben haſt/ daß ich thun ſolt.

Jeg haffuer forklaret dig paa Jorden/ oc fuldkommet den Gerning/ ſom du haffuer giffuit mig/ at ieg ſkulde gøre.

5. Vnd nun verklåre mich/ du Vater/ bey dir ſelbſt/ mit der Klarheit/ die ich bey dir hatte/ ehe die Welt war.

Oc forklare mig nu du Fader/ hoſſ dig ſelff/ met den Klarhed/ ſom ieg haffde hoſſ dig/ før Verden vaar.

6. Jch habe deinen Namen offenbaret den Menſchen/ die du mir von der Welt gegeben haſt. Sie waren dein/ vnd du haſt ſie mir gegeben/ vnnd ſie haben dein Wort behalten.

Jeg obenbarede dit Naffn for Menniſkene/ ſom du haffuer giffuit mig aff Verden. De vaare dine/ oc du haffuer giffuit mig dem/ oc de beuarede dit Ord.

7. Nun wiſſen ſie/ daß alles/ was du mir gegeben haſt/ ſey von dir.

Nu vide de/ at alt det ſom du haffuer giffuit mig/ er aff dig.

Kapitola XVII.

TYto řeči odmluwiw Gežijš: pozdwihl očj k Nebi/ a řekl: Otče přiſſla geſt hodina/ oſlawiž Syna twěho/ aby y Syn twůg též oſlawil tebe.

TO powiedziawſzy Jezus/ podnioſł oczu ſwych w niebo y rzekł: Oycze przyſzłać godziná/ vwielbi Syná twego/ áby też y Syn vwielbił ciebie.

2. Yakož gſy dal gemu moc nad każdým člowěkem/ aby wſſechněm které gſy dal gemu/ on dal gim wěčný žiwot.

Jakoś iemu dał moc nád wſzelkim ciáłem/ iż ileś mu ich podał áby im dał żywot wieczny.

3. Tentoť geſt pak wěčný žiwot/ aby poznali tebe ſamého Boha prawého/ a kteréhož gſy poſlal/ Gežijſſe Kryſta.

A tenci ieſt żywot wieczny/ áby ciebie ſámego ználi być Bogiem prawdziwym/ y któregoś poſłał Jezuſá Kryſtuſá.

4. Yáť gſem oſlawil tebe na Zemi: dijlo gſem wykonal/ kteréž gſy mi dal abych ge činil.

Jaciem vwielbił ciebie na ziemi/ y dokończyłem ſpráwy którąś mi dał/ ábych ią czynił.

5. A nynij/ oſlawiž mne ty Otče v tebe ſamého/ ſláwau tau kterauž gſem měl v tebe/ prwé nežli Swět byl.

A przetoż teraz vwielb mie ty Oycze v ſiebie ſámego tą chwałą którąm v ciebie miał/ pirwey niż then świát był.

6. Oznámil gſem Gméno twé Lidem/ kteréž gſy mi dal z Swěta. Twogi gſu byli/ a mně gſy ge dal/ a oni řeč twau zachowali.

Objáwiłciem imie twe ludziam/ któreś mi podał z tego świátá/ twoie byli/ y dałeś mi ie/ á záchowywáli ſłowo twoie.

7. A nynij poznali/ že wſſecky wěcy kteréž gſy mi dal/ od tebe gſu.

Terazci poználi iż wſzythki rzeczy któreś mnie dał/ od ciebie ſą.

יז

8 דְּמֶלֵּא דִּיַהְבְּתְּ לִי יַהְבֶּת לְהוֹן וְהֶנּוּן קַבֶּלוּו וִידַעוּ שַׁרִירָאִית דְּמֶן לְוָתָךְ נֶפְקֶת וְהַיְמֶנוּ דַּאנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי׃

Percioche io ho date loro le parole che tu hai date à me, & eſſi l'hanno riceuute, & hanno Veramente conoſciuto che io ſono Vſcito da te, & hanno creduto che tu m'hai mandato.

9 וְאֶנָא עַלַיְהוֹן בָּעֵא אֶנָא לָא הָוָא עַל עָלְמָא בָּעֵא אֶנָא אֶלָּא עַל הָנוּן דִּיַהְבְּתְּ לִי דְּדִילָךְ אֶנּוּן׃

Io prego per loro, Non prego gia per il mondo, ma per quelli che tu m'hai dati: percioche ſono tuoi.

10 וְכֻל מֶדֶּם דְּדִילִי הָו דִּילָךְ הוּ וְדִילָךְ דִּילִי הוּ ו וַמְשַׁבַּח אֶנָא בְּהוֹן׃

E tutto cio ch'è mio è tuo, & il tuo è mio: e ſono ſtato glorificato in eßi.

11 מֶכִּיל לָא הֱוִית בְּעָלְמָא וְהָלֵין בְּעָלְמָא אֶנּוּן וְאֶנָא לְוָתָךְ אָתֵא אֶנָא אַבָא קַדִּישָׁא טַר אֶנּוּן בַּשְׁמָךְ הָו דִּיַהְבְּתְּ לִי דְּנֶהְווֹן חַד אַיְכַנָּא דַּחְנַן׃

E gia io non ſon piu nel mondo, ma eſſi ſono nel mondo, & io Vengo à te. Padre ſanto, conſeruali nel tuo Nome, quelli (dico) che tu m'hai dati: accioche ſiano Vno come noi.

12 כַּד עַמְּהוֹן הֱוִית ב בְּעָלְמָא אֶנָא נָטַר הֱוִית לְהוֹן בַּשְׁמָךְ לְאִילֵין דִּיַהְבְּתְּ לִי נֶטְרֶת וֶאנָשׁ מֶנְּהוֹן לָא אֶבַד אֶלָּא בְּרֵה דַּאבְדָנָא דְּנֶתְמַלֵּא כְּתָבָא׃

Quando io ero con eſſi nel mondo, io li conſeruauo nel tuo Nome. Io ho conſeruati quelli che tu m'hai dati, e niuno di loro è perito, ſenon il Figliuol de la perditione, accioche s'adempieſſe la Scrittura.

13 הָשָׁא דֵּין לְוָתָךְ אָתֵא אֶנָא וְהָלֵין מְמַלֵּל אֶנָא בְּעָלְמָא דְּתֶהְוֵא חַדְוַתִי מְשַׁמְלְיָא בְּהוֹן׃

Ma hora io Vengo à te, e parlo queſte coſe nel mondo: accioh'eſſi habbiano la mia allegrezza compiuta in lor medeſimi.

יז

8 כִּי אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי נָתַתִּי לָהֶם וְהֵמָּה קִבְּלוּ וַיֵּדְעוּ בֶּאֱמֶת כִּי מִמְּךָ יָצָאתִי וְהֶאֱמִינוּ כִּי אַתָּ שְׁלַחְתָּנִי׃

Porque las palabras que me diſte, les he enſenado: y ellos las recibieron, y han conocido verdaderamente que ſali de ti, y han creydo que tu me embiaſte.

9 אֲנִי שׁוֹאֵל עֲלֵיהֶם אֵינֶנִּי שׁוֹאֵל עַל־הָעוֹלָם כִּי אִם עַל־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי כִּי לְךָ הֵמָּה׃

Yo ruego por ellos: no ruego por el mundo, ſi no por los que me diſte, porque tuyos ſon.

10 וְכָל אֲשֶׁר לִי לְךָ הוּא וַאֲשֶׁר לְךָ לִי הוּא וְנֶאְדַּרְתִּי בָּהֶם׃

Y todas mis coſas ſon tus coſas, y tus coſas ſon mis coſas: y he ſido clarificado en ellas.

11 וְעוֹד אֵינֶנִּי הֹוֶה בָּעוֹלָם וְהֵמָּה הוֹיִם בָּעוֹלָם וַאֲנִי בָּא אֵלֶיךָ אָבִי הַקָּדוֹשׁ נְצֹרָה אוֹתָם בְּשִׁמְךָ אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי לִהְיוֹתָם אֶחָת כָּמוֹנוּ׃

Y ya no eſtoy en el mundo, mas eſtos eſtan en el mundo, que yo à ti vengo Padre Sancto, guardalos en tu Nombre á los quales me has dado, paraque ſean vna coſa, como tambien noſotros.

12 בִּהְיוֹתִי עִמָּם בָּעוֹלָם נָצַרְתִּי אוֹתָם בְּשִׁמְךָ אֶת־אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי שָׁמַרְתִּי וְאִישׁ מֵהֶם לֹא אָבַד כִּי אִם בֶּן־הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַכָּתָב׃

Quando yo eſtaua con ellos en el mundo, yo los guardaua en tu Nombre, à los quales me diſte: yo los guarde, y ninguno deellos ſe perdió ſi no el Hijo de perdicion: paraque la Eſcripturá ſe cumplieſſe.

13 וְעַתָּה בָּא אֲנִי אֵלֶיךָ וְאֶת הָאֵלֶּה אֲנִי מְדַבֵּר בָּעוֹלָם אֲשֶׁר תִּהְיֶה לָהֶם שִׂמְחָתִי שְׁלֵמָה בָּהֶם׃

Mas aora vengo á ti, y hablo eſto en el mundo, paraque ayan gozo cumplido en ſi miſmos.

ιζ'.

8. Ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Car ie leur ai donné les paroles que tu m'as donnees, & ils les ont receuës: & ont vrayement cognu que ie ſuis iſſu de toi, & ont creu que tu m'as enuoyé.

9. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι.

Ie prie pour eux: ie ne prie point pour le monde, mais pour ceux leſquels tu m'as donnés: d'autant qu'ils ſont tiens.

10. Καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά. καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.

Et tout ce qui eſt mien, eſt tien, & ce qui eſt tien, eſt mien, & ſuis glorifié en eux.

11. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσί, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.

Et maintenant ie ne ſuis plus au mõde, mais ceux-ci ſont au monde, & ie vien à toi. Pere ſainct, garde-les en ton Nom, voire ceux que tu m'as donnes: afin qu'ils ſoyent vn ainſi que nous.

12. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.

Quand i'eſtoye auec eux au monde, ie les gardoy'en ton Nom: i'ai gardé ceux que tu m'as donnés, & pas vn d'eux n'eſt peri, ſinon le Fils de perdition; afin que l'Eſcriture fuſt accomplie.

13. Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

Et maintenant ie vien à toi, & di ces choſes eſtant encores au monde: afin qu'ils ayent ma ioye accomplie en eux-meſmes.

CAP. XVII.

8. Quia verba quæ dediſti mihi, dedi eis: & ipſi acceperunt,& cognoverũt verè quia à te exivi, & crediderunt quia tu me miſiſti.

For I haue giuen vnto thẽ the wordes/which thou gaueſt me/and they haue receiued them/and haue knowen ſurely that I came out from thee/and haue beleeued that thou haſt ſent me.

9. Ego pro eis rogo: Non pro mundo rogo,ſed pro his quos dediſti mihi, quia tui ſunt.

I pray for them: I pray not for the world/but for them which thou haſt giuen me: for they are thine.

10. Et mea omnia, tua ſunt; & tua,mea ſunt, & clarificatus ſum in eis.

And all mine are thine/& thine are mine/and I am glorified in them.

11. Etiam non ſum in mundo, & hi in mundo ſunt, & ego ad te venio. Pater ſancte,ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi: ut ſint unum, ſicut & nos.

And nowe am I no more in the worlde/ but theſe are in the world/ and I come to thee. Holy Father/keepe thẽ in thy Name euen them whome thou haſt giuen me/ that they may be one/as we are.

12. Cùm eſſem cum eis, ego ſervabam eos in nomine tuo, Quos dediſti mihi, cuſtodivi:& nemo ex eis periit, niſi filius perditionis, ut ſcriptura impleatur.

While I was with them in the world/I kept them in thy Name: thoſe that thou gaueſt me/ haue I kept/ and none of them is loſt/ but the childe of perdition/that the Scripture might be fulfilled.

13. Nunc autem ad te venio; & hæc loquor in mundo, ut habeant gaudium meum impletum in ſemetipſis.

And nowe come I to thee/ & theſe thinges ſpeake I in the worlde/ that they might haue my ioy fulfilled in them ſelues.

Das XVII. Capitel.

8. Denn die Wort/ die du mir gegeben haſt/ hab ich jhnen gegeben/ vnd ſie habens angenommen/ vnd erkant warhafftig/ daß ich von dir außgegangen bin/ vnnd glauben/ daß du mich geſandt haſt.

Thi de ord ſom du haffuer giffuit mig/ gaff ieg dem/ oc de anammede dem/ oc kende ſandelige/ At ieg vdgick fra dig/ oc tro/ at du vdſende mig.

9. Ich bitte für ſie/ vnd bitte nicht für die Welt/ ſondern für die du mir gegeben haſt/ denn ſie ſind dein.

Jeg beder for dem/ oc ieg beder icke for Verden/ men for den ſom du haffuer giffuit mig/ thi de ere dine.

10. Vnd alles was mein iſt/ das iſt dein/ vnd was dein iſt/ das iſt mein/ vnd ich bin in jhnen verkläret.

Oc alt det ſom mit er/ det er dit/ oc det ſom dit er/ det er mit/ oc ieg er forklaret i dem.

11. Vnd ich bin nicht mehr inn der Welt/ Sie aber ſind inn der Welt/ vnd ich kom̃e zu dir. Heiliger Vater/ erhalt ſie inn deinem Namen/ die du mir gegeben haſt/ daß ſie eins ſeyen/ gleich wie wir.

Oc ieg er icke mere i Verden/ Men de ere i Verden/ oc ieg kommer til dig. Hellige Fader/ beuare dem i dit Naffn/ ſom du haffuer giffuit mig/ at de bliffue it/ lige ſom wi.

12. Dieweil ich bey jhnen war in der Welt/ erhielt ich ſie inn deinem Namen. Die du mir gegeben haſt/ die habe ich bewahret/ vnd iſt keiner von jhnen verloren/ Ohn das verlorne Kind/ daß die Schrifft erfüllet würde.

Den ſtund ieg vaar hoſſ dem i Verden/ beuarede ieg dem i dit Naffn. De ſom du haffuer giffuit mig/ dem beuarede ieg/ oc der er ingen/ fortabt aff dem/ vden det fortabte Barn/ At Scrifften ſkulde fulkommis.

13. Nun aber komme ich zu dir/ vnd rede ſolches in der Welt/ auff daß ſie in jhnen haben meine freude vollkommen.

Men nu kommer ieg til dig/ oc taler ſaadant i Verden/ paa det de ſkulle haffue min Glæde fuldkommen i ſig.

Kapitola XVII.

8. Nebo ſlowa kteráž gſy mi dál/ yá dal gſem gim: a oni ge přiyali/ a poznali w prawdě/ že gſem od tebe wyſſel/ a vwěřil že gſy ty mne poſlal:

Abowiem ſłowá ktoreś mi podał/ iam im podał/ á oni ie wzięli/ y poználi prawdziwie żem od ciebie wyſzedł/ á vwierzyli żeś ty mnie poſłał.

9. Yá za ne proſým. Ne za Swět proſým ale za ty kteréž gſy mi dal/ nebo twogi gſu.

Jać za nimi proſzę á nie zá świátem proſzę/ lecz zá tymi ktoreś mi dał/ boć ſą twoi.

10. A wſſecky wěcy mé/ twé gſau/ a twé mé gſu. A yá oſlawen gſem w nich.

Y wſzytko moie ieſt twoie/ á twoie moie ieſt/ y vwielbionem ieſt w nich.

11. A giž negſem na ſwětě/ ale oni gſau na Swětě/ a yáť k tobě gdu. Otče Swatý/ zachowey ge we Gměnu twém/ kteréž gſy mi dal/ aby gedno byli/ yako y mi gſme gedno.

A iużem nie ieſt ná świecie/ iedno oni ná świecie ſą/ Jać iuż do ciebie idę/ Oycze święthy záchowayże ie przez imię twoie/ ty ktoreś mnie podał/ áby byli iedno ták iáko y my.

12. Dokud gſem s nimi byl na Swětě/ yá gſem ge zachowáwal we Gměnu twém. Kteréž gſy mi dal/ yá oſtřijhal gſem gich/ a žádný z nich nezahynul/ gediné Syn zatracenij/ aby ſe pijſmo naplnilo.

Gdyciem z nimi był ná świecie/ iaciem ie zachowywał w imię twoie/ á ktoreś mnie oddał iam ich ſtrzegł/ y żaden z nich nie zginął/ iedno żon ſyn zátrácenia/ żeby ſię piſmo wypełniło.

13. Ale nynij k tobě gdu: a tytok wěcy mluwijm na Swětě/ aby měli rádoſt mu naplněnau w ſobě.

A teraz ći do ciebie idę/ y mowię to ná świecie/ áby mieli weſele moie wypełnione w ſobie.

יז

14 אֱנָא יְהַבֵת לְהוֹן מ
מֶלְּתָךְ וְעָלְמָא סְנָא אֶנּוּן
דְּלָא הֲווֹ מִן עָלְמָא א
אֵיכַנָא דְּאֶנָא לָא הֲוִית מִן
עָלְמָא׃

Io ho dato loro la tua parola, e il mondo gli ha hauuti in odio: percioche eſſi non ſon del mondo, ſi come ancor io non ſon del mondo.

15 לָא הֲוָא דְּתִשְׁקוֹל אֶנּוּן
מִן עָלְמָא בָּעֵא אֶנָא אֶלָּא
דְּתֶטַר אֶנּוּן מִן בִּישָׁא׃

Io non prego che tu gli leui del mondo, ma che tu gli guardi dal male.

16 לָא הֲווֹ גֵּיר מִן עָלְמָא
אֵיכַנָא דְּאֶנָא לָא הֲוִית
מִן עָלְמָא׃

Eſſi non ſon del mondo, ſi come ancor io non ſon del mondo.

17 אַבָא קַדֵּשׁ אֶנּוּן ב
בַּשְׁרָרָךְ דְּמֶלְּתָךְ דִּילָךְ ש
שְׁרָרָא הִי׃

Santificali per la tua verità: la parola tua è verità.

18 אֵיכַנָא דְּלִי שַׁדַּרְתְּ
לְעָלְמָא אַף אֶנָא שַׁדְּרֵת
אֶנּוּן לְעָלְמָא׃

Si come tu hai mandato me nel mondo, coſi ho io mandati eſſi nel mondo.

19 וְעַל אַפַּיְהוֹן אֶנָא
מְקַדֵּשׁ אֶנָא נַפְשִׁי דְּנֶהְווֹן
אַף הֶנּוּן מְקַדְּשִׁין בַּשְׁרָרָא׃

E per loro io ſantifico me ſteſſo, accioche ancor eſſi ſiano ſantificati in verità.

20 וְלָא הֲוָא עַל אַפַּי הָלֵין
בָּעֵא אֶנָא בַּלְחוֹד אֶלָּא אַף
עַל אַפַּי אַילֵין דִּמְהַיְמְנִין
בִּי בְּמֶלְּתְהוֹן׃

Hor io non prego gia ſolamente per loro, ma per quelli ancora che crederanno in me per la lor parola.

21 דְּכֻלְּהוֹן נֶהְווֹן חַד אֵיכַנָא
דְּאַנְתְּ אָבִי בִּי וְאֶנָא בָּךְ
דְּאַף הֶנּוּן בַּן חַד נֶהְווֹן ד
דְּנְהַיְמֵן עָלְמָא דְּאַנְתְּ
שַׁדַּרְתָּנִי׃

Accioche tutti ſiano vno, come tu Padre ſei in me, & io in te, afin dico che ancor eſſi ſiano vno in noi: à fin che il mondo creda che tu mi hai mandato.

יז

14 אֲנִי נָתַתִּי לָהֶם אֶת־דְּבָרְךָ
וְהָעוֹלָם שָׂנֵא אוֹתָם כִּי אֵינָם
מִן הָעוֹלָם כַּאֲשֶׁר גַּם אֲנִי
אֵינֶנִּי מִן־הָעוֹלָם׃

Yo les enſenne tu palabra, y el mundo los aborrecio: porque no ſon del mundo, como tampoco yo ſoy del mundo.

15 אֵינֶנִּי שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ
אֲשֶׁר תִּשָּׂאֵם מִן־הָעוֹלָם כִּי
אִם אֲשֶׁר תִּצּוֹר אוֹתָם מֵרָעָה׃

No ruego que los quites del mundo, ſi no que los guardes de mal.

16 מִן־הָעוֹלָם אֵינָם כָּמוֹנִי
אֵינֶנִּי מִן־הָעוֹלָם׃

No ſon del mundo, como tampoco yo ſoy del mundo.

17 קַדְּשֵׁמוֹ בַּאֲמִתְּךָ אִמְרָתְךָ
אֱמֶת הִיא׃

Sanctificalos con tu Verdad? tu palabra es la Verdad.

28 כַּאֲשֶׁר שְׁלַחְתַּנִי אֶל־הָעוֹלָם
כָּמוֹנִי שְׁלַחְתִּי אוֹתָם אֶל־
הָעוֹלָם׃

Como tu me embiaſte âl mundo, tambien yo los he embiado àl mundo.

16 וְעֲלֵיהֶם אֲנִי מְקַדֵּשׁ אֶת־
נַפְשִׁי אֲשֶׁר הֵמָּה מְקֻדָּשִׁים הוים
בֶּאֱמֶת׃

Y por ellos yo me ſanctifico à mi miſmo: para que tambien ellos ſean ſanctificados con verdad.

20 אֵינֶנִּי שׁוֹאֵל עַל־הָאֵלֶּה
לְבַדָּם כִּי גַּם עַל־אֲשֶׁר יַאֲמִינוּ
בִּי בִּדְבָרָם׃

Mas no ruego ſolamente por ellos, ſino tambien por los que han de creer en mi por la palabra deellos:

21 לְמַעַן כֻּלָּם אַחַת יִהְיוּ
כָּמוֹךָ אָבִי בִּי וַאֲנִי בָּךְ וְגַם
הֵמָּה בָּנוּ אַחַת יִהְיוּ וְהָעוֹלָם
יַאֲמִין כִּי אַתָּה שְׁלַחְתָּנִי׃

Paraque todos ſean vna coſa, como tu, o padre, en mi, y yo en ti: que tambien ellos en nos ſean vna coſa: para que el mundo crea que tu me embiaſte.

ιζʹ.

14. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

Ie leur ai donné ta parole, & le mõde les à eus en haine, pource qu'ils ne ſont point du monde: comme auſſi ne ſuis-ie point du monde.

15. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

Ie ne prie point que tu les oſtes du monde, mais que tu les gardes de mal.

16. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

Ils ne ſont point du monde, comme auſſi ne ſuis-ie point du monde.

17. Ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

Sanctifie-les par ta verité: ta parole eſt verité.

18. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον.

Comme tu m'as enuoyé au monde, ainſi auſſi les ai-ie enuoyés au monde.

19. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

Et pour iceux me ſanctifie-ie moi-meſme, afin qu'eux auſſi ſoyent ſanctifies en verité.

20. Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ.

Or ne prie ie point ſeulement pour eux, mais auſſi pour ceux qui croiront en moi par leur parole,

21. Ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Afin que tous ſoyent vn, ainſi que toi Pere es en moi, & moi en toi, afin qu'eux auſſi ſoyent vn en nous: à ce que le monde croye que c'eſt toi qui m'as enuoyé.

CAP. XVII.

14. Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non ſunt de mundo, ſicut & ego non ſum de mundo.

I haue giuen them thy word / and the worlde hath hated them / becauſe they are not of the world / as I am not of the world.

15. Non rogo ut tollas eos de mundo, ſed ut ſerves eos à malo.

I pray not that thou ſhouldeſt take them out of the worlde/ but that thou keepe them from euill.

16. De mundo non ſunt: ſicut & ego non ſum de mundo.

They are not of the worlde / as I am not of the world.

17. Sanctifica eos in veritate, Sermo tuus veritas eſt.

Sanctifie them with thy trueth: thy word is trueth.

18. Sicut tu me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

As thou diddeſt ſend me into the worlde / ſo haue I ſent them into the world.

19. Et pro eis ego ſanctifico meipſum, ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

And for their ſakes ſanctifie I my ſelfe / that they alſo may be ſanctified through the trueth.

20. Non pro eis autem rogo tantum, ſed & pro eis qui credituri ſunt per verbum eorum in me.

I pray not for theſe alone / but for them alſo which ſhall beleeue in me / through their word.

21. Vt omnes unum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipſi in nobis unũ ſint: ut credat mundus quia tu me miſiſti.

That they all may be one/ as thou/ O Father/ art in me/& I in thee: euen that they may be alſo one in vs/ that the world may beleeue that thou haſt ſent me.

Das XVII. Capitel.

14. Ich habe jhnen gegeben dein Wort/ vnd die Welt haſſet ſie/ Denn ſie ſind nicht von der Welt/ wie denn auch ich nicht von der Welt bin.

Jeg gaff dem dit ord / De Verden hader dem / Thi de ere icke aff Verden / lige ſom ieg er oc icke aff Verden.

15. Ich bitte nicht / daß du ſie von der Welt nem̃eſt / ſondern daß du ſie bewareſt für dem übel.

Jeg beder icke/ at du ſkalt tage dem aff Verden/ men at du ſkalt beuare dem fra ont.

16. Sie ſind nicht von der Welt/ gleich wie ich auch nicht von der Welt bin.

De ere icke aff Verden / lige ſom ieg er oc icke aff Verden.

17. Heilige ſie inn deiner Warheit. Dein Wort iſt die Warheit.

Hellige dem i din Sandhed. Dit Ord er Sandhed.

18. Gleich wie du mich geſandt haſt in die Welt/ ſo ſende ich ſie auch in die Welt.

Lige ſom du ſende mig til Verden / ſaa ſender ieg dem oc til Verden.

19. Ich heilige mich ſelbſt für ſie/ auff daß auch ſie geheiliget ſeyen inn der Warheit.

Jeg helliger mig ſelff for dem / paa det de ſkulle ocſaa vere helligede i Sandhed.

20. Ich bitte aber nicht allein für ſie/ ſondern auch für die / ſo durch jhr wort an mich glauben werden.

Jeg beder icke alene for dem/ men ocſaa for dem ſom formedelſt deris Ord ſkulle tro paa Mig.

21. Auff daß ſie alle eins ſeyen/ gleich wie du Vater in mir/ vnnd ich in dir/ daß auch ſie in vns eines ſeyen / auff daß die Welt glaube / du habeſt mich geſandt.

Paa det de ſkulle alle vere it/ lige ſom du Fader i mig/ oc ieg i dig/ at de ſkulle oc vere it i oſſ/ Paa det Verden kand tro / at du vdſende mig.

Kapitola XVII.

14. Yá gſem gim dal řeč twau/ a Swět ge w nenáwiſti měl/ neb negſau z Swěta/ yakož y yá negſem z Swěta.

Jaciem im podał ſłowo thwe/ á świát miał ie w nienawiśći/ bo nie ſą z świáthá/ iáko y ia nie ieſtem z świátá.

15. Neproſýmť aby ge wzal z Swěta/ ale aby ge zachowal od zlého.

Nie proſzę ábyś ie wziął z świátá/ ále żebyś ie záchował ode złego.

16. Z Swěta negſau/ yakož y yá negſem z Swěta.

Nie ſąć z świátá/ iáko y ia nie ieſtem z świátá.

17. Poſwětiž gich w prawdě twé. Řeč twá / prawdať geſt.

Poświęćże ie oną twoią prawdą/ ſłowoć twoie ieſt prawdá.

18. Yakož gſy ty mne poſlal na ſwět/ y yá gſem ge poſlal na ſwět.

Jákoś ty mnie poſłał ná świát/ ták y ia poſłałem ie ná świát.

19. A yá poſwěcugi ſebe ſamého za ně / aby y oni poſwěceni byli w prawdě.

A zá nie ia poświącam ſámego ſiebie/ áby y oni byli poświęceni przez prawdę.

20. Neproſým pak toliko za ně ſami/ ale y za ty kteříž ſkrze Slowo gegich magij vwěřiti we mne:

A nie tylkoć ſie zá nimi modlę/ lecz y zá onymi ktorzy przez ſłowo ich máią vwierzyć w mię.

21. Aby wſſyckni gedno byli/ yako ty Otče we mně a yá w tobě/ aby y oni w nás gedno byli/ aby vwěřil Swět/ že gſy ty mne poſlal.

Aby wſzyſcy byli iedno/ iáko ty Oycze we mnie á ia w tobie/ áby też y oni w nas iedno byli/ á iżby vwierzył świát żeś ty mnie poſłał.

יז

22 וְאֶנָא שׁוּבְחָא דִּיהַבְתְּ
לִי יְהַבֶת לְהוֹן דְּנֶהוֹון חַד
אַיכַנָא דַּחְנַן חַד חַנַן׃

Io ho ancor data loro la gloria, che tu hai data à me: accioche ſiano vno, come noi ſiamo vno:

23 אֶנָא בְּהוֹן וְאַנְתְּ בִּי
דְּנֶהוֹון גְּמִירִין לְחַד וְנֶדַּע
עָלְמָא דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי
וְדַאחֶבְתְּ אֶנּוֹן אַיכַנָא דְּאָף
לִי אַחֶבְתְּ׃

Io ſono in loro, e tu in me: accioche ſiano perfetti in vno, e che il mondo conoſca che tu m'hai mandato, e che tu ami loro, ſi come hai amato me.

24 אַבָא הָנוֹן דִּיהַבְתְּ לִי
צָבֵא אֶנָא דַּאתַר דְּאֶנָא
אַף הֶנוֹן נֶהוֹון עַמִּי וְנֶהוֹון
חָזֵין שׁוּבְחָא דִּילִי הָו ד
דִּיהַבְתְּ לִי דַּאחֶבְתָּנִי מֶן ק
קְדָם תַּרְמִיתֵהּ דְּעָלְמָא׃

Padre, io deſidero che quelli che tu m'hai dati, la doue ſono io, ſiano ancor eſſi con meco, accioche contemplino la gloria mia, laqual tu m'hai data, percioche tu m'hai amato innanzi à la fondation del mondo.

25 אַבִי כֵּאנָא וְעָלְמָא
לָא יִדְעָךְ אֶנָא דֵּין יִדַעְתָּךְ
וְהֶנוֹן יִדַעוּ דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי׃

Padre giuſto, il mondo non t'ha conoſciuto: ma io t'ho conoſciuto, e queſti hanno conoſciuto che tu m'hai mandato.

26 וְאוֹדְעֵת אֶנּוֹן שְׁמָךְ
וּמוֹדַע אֶנָא דְּחוּבָּא הָו
דְּאַחֶבְתָּנִי נֶהוֵא בְּהוֹן וְאֶנָא
אֶהוֵא בְּהוֹן׃

Et io ho fatto conoſcer loro il tuo Nome, e farollo conoſcere: accioche l'amore, col quale tu m'hai amato, ſia in loro, & io in eſſi.

יח

1 הָלֵין אֶמַר יֵשׁוּע וּנְפַק
עַם תַּלְמִידוֹהִי לְעֶבְרָא
דְּרַגְלָתָא דְּקֶדְרוֹן אַתַר דְּאִית
הֲוָת גַּנְּתָא אַיכָא דְּעַל הָו
וְתַלְמִידוֹהִי׃

Poi che IESV hebbe dette queſte coſe, ſen'vſci co i ſuoi diſcepoli di la dal fiume Cedron, doue era vn horto, nel quale entrò egli, e i ſuoi diſcepoli.

יז

22 וַאֲנִי אֶת־הַכָּבוֹד אֲשֶׁר נָתַתָּ
לִי נָתַתִּי לָהֶם וְיִהְיוּ אֶחָת
כְּמוֹ אֶחָת הוֹיִם אֲנַחְנוּ׃

Y yo, la claridad que me diſte, les he dado.? para que ſean vna coſa, como tambien nos ſomos vna coſa.

23 אֲנִי בָּם וְאַתְּ בִּי וְיִכְלוּ
בְּאֶחָת וְיֵדַע הָעוֹלָם כִּי אַתָּ
שְׁלַחְתָּנִי וְאָהַבְתָּם כַּאֲשֶׁר אֲהַבְתָּנִי׃

Yo en ellos, y tu en mi, para que ſean conſumadamente vna coſa: y que el mundo conozca que tu me embiaſte y que los has amado, como tambien à mi me has amado.

24 אָבִי אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי רָצִיתִי
לִהְיוֹתָם עִמִּי אֲשֶׁר אֲנִי הֹוֶה
שָׁמָּה לִרְאוֹת אֶת־כְּבוֹדִי אֲשֶׁר
נָתַתָּ לִי כִּי אֲהַבְתָּנִי בְּטֶרֶם
הָתְבְּעוּ מוֹסְדֵי אָרֶץ׃

Padre aquellos que me has dado, quieró que donde yo eſtoy, ellos eſten tambien conmigo: para que vean mi claridad que me has hado, porquanto me has amado deſde antes, de la conſtitucion del mundo.

25 אָבִי צַדִּיק וְהָעוֹלָם לֹא
יְדָעֲךָ וַאֲנִי יְדַעְתִּיךָ וְהָאֵלֶּה יָדְעוּ
כִּי אַתָּ שְׁלַחְתָּנִי׃

Padre Iuſto, el mundo no te ha conocido: mas yo te he conocido: y eſtos han conocido que tu me embiaſte.

26 וְהוֹדַעְתִּי לָהֶם אֶת־שִׁמְךָ
וְאוֹדִיעַ אֲשֶׁר תְּהִי בָּם הָאַהֲבָה
אֲשֶׁר אֲהַבְתָּנִי וַאֲנִי בָּם׃

Y yo les hize notorio tu Mombre, y lo haré notorio: para que el amor con que me has amado, eſte en ellos, y yo en ellos.

יח

1 אֶת־הָאֵלֶּה אָמַר יֵשׁוּעַ וַיֵּצֵא
עִם־תַּלְמִידָיו לְעֵבֶר הַנַּחַל קִדְרוֹן
אֲשֶׁר שָׁם הָיָה הַגַּן אֲשֶׁר בּוֹ בָּא
הוּא וְתַלְמִידָיו׃

Como Ieſus vuo dicho eſtas coſas, ſalioſe con ſus Diſcipulos tras el arroyo de Cedron, donde eſtaue vn huerto, en el qual entro Ieſus, y ſus Diſcipulos.

ιζ.

22. Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.

Et moi auſſi ie leur ai donne la gloire, que tu m'as donnee: afin qu'ils ſoyent vn, comme nous ſommes vn.

23. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

Ie ſuis en eu, & toi en moi, afin qu'ils ſoyent conſommés en vn, & que le mõde cognoiſſe que c'eſt toi qui m'as enuoyé, & que tu les aimes, ainſi que tu m'as aimé,

24. Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

Pere, mon deſir eſt touchant ceux leſquels tu m'as dõnes, que là où ie ſuis, ils ſoyent auſſi auec moi: afin qu'ils cõtemplent ma gloire laquelle tu m'as donnee: d'autant que tu m'as aimé deuant la fondation du monde.

25. Πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

Pere iuſte, le monde ne t'a point cognu, mais moi, ie t'ai cognu, & ceux-ci ont cognu que c'eſt toi qui m'as enuoyé.

26. Καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Et ie leur ai fait cognoiſtre ton nom, & le leur ferai cognoiſtre, afin que l'amour duquel tu m'as aimé, ſoit en eux, & moy en eux.

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάῤῥου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Apres que Ieſus eut dit ces choſes, il s'en alla outre le torrent de Cedron, où il y auoit vn iardin, auquel il entra lui & ſes diſciples.

CAP. XVII.

22. Et ego claritatem quam dediſti mihi, dedi eis: ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus.

And the glorie ẏ thou gaueſt me/ I haue giuen them/ that they may be one/ as we are one.

23. Ego in eis, & tu in me: ut ſint conſummati in unum, & cognoſcat mundus quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti

I in them/ and thou in me/ that they may be made perfite in one/ and that the worlde may know/ that thou haſt ſent me/ and haſt loued them/ as thou haſt loued me.

25. Pater, quos dediſti mihi, volo, ut ubi ſum ego, & illi ſint mecum: ut videant claritatem meam quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante cõſtitutionem mundi.

Father/ I will that they which thou haſt giuen me/ be w me euen where I am/ that they may behold my glorie/ which thou haſt giuen me: for thou louedſt me before the fundation of the world.

25 Pater iuſte, mundus te non cognovit, ego autem te cognovi: & hi cognoverunt: quia tu me miſiſti.

O rigtheous Father/ ẏ world alſo hath noth knowen thee/ but I haue knowen thee/ & theſe haue knowen/ that thou haſt ſent me.

26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciã: ut dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis.

And I haue declarnd vnto them thy Name/ and will declare it/ that the loue where with thou haſt loued me/ may be in them/ and I in them.

CAP. XVIII.

HÆc cùm dixiſſet Ieſus, egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipſe & diſcipuli eius.

When Jeſus had ſpokẽ theſe things/ he went fort with his diſciples ouer the brooke Cedron/ where was a garden/ into the which he entred/ & his diſciples.

Das XVII. Capitel.

22. Vnd ich habe jhnen gegeben die Herrligkeit/ die du mir gegeben haſt/ daß ſie eines ſeyen/ gleich wie wir eines ſind.

Oc ieg gaff dem den Herrlighed/ ſom du haffuer giffuit mig/ at de ſkulle vere it/ lige ſom wi ere it.

23. Ich in jhnen/ vnnd du in mir/ auff daß ſie vollkommen ſeyen/ in eines/ vnnd die Welt erkenne/ daß du mich geſandt haſt/ vnnd liebeſt ſie/ gleich wie du mich liebeſt.

Jeg i dem/ oc du i mig/ at de ſkulle vere fuldkomme/ i it Oc at Verden kand kende/ at du vdſende mig/ oc elſker dem/ lige ſom du elſker mig.

24. Vater/ ich wil/ daß/ wo ich bin/ auch die bey mir ſeyen/ die du mir gegeben haſt/ daß ſie meine Herrligkeit ſehen/ die du mir gegeben haſt. Deñ du haſt mich geliebet/ ehe denn die Welt gegrũndet ward.

Fader/ Jeg vil/ at de/ ſom du haffuer giffuit mig/ ſkulle oc vere hoſſ mig/ huor ſom ieg er/ At de ſkulle ſee min Herlighed/ ſom du haffuer giffuit mig/ Thi du elſkte mig før end Verden bleff grundfeſt.

25. Gerechter Vater/ die Welt kennet dich nicht/ ich aber kenne dich/ vnnd diſe erkennen/ daß du mich geſandt haſt.

Retferdige Fader/ Verden kender dig icke/ Men ieg kender dig/ oc diſſe kende/ at du vdſende mig.

26. Vnd ich habe jhnen deinen Namen kunth gethan/ vnnd wil jhnen kunth thun/ auff daß die Liebe/ damit du liebeſt/ ſey in jhnen/ vnd ich in jhnen.

Oc ieg kundgiorde dem dit Naffn/ oc vil kundgøre dem/ Paa det den Kærlighed/ ſom du elſker mig met/ ſkal vere i dem/ oc ieg i dem.

Das XVIII. Capitel.

DA Jeſus ſolches geredt hatte/ gieng er hinauß mit ſeinen Jũngern ũber den Bach Kidron/ da war ein Garte/ darein gieng Jeſus vnnd ſeine Jũnger.

DEr Jheſus haffde dette ſagd/ gick hand vd met ſine Diſciple offuer den beck Cedron/ der vaar en Vrtegaard/ der gick Jheſus ind oc hans Diſciple.

Kapitola XVII.

22. A yá Sláwu kterauž gſy mi dal/ dal gſem gim/ aby byli gedno/ yakož y my gedno gſme.

Jać te chwałe ktoraś ty mnie dał/ dałem im/ áby byli iedno/ iáko y my iedno ieſtechmy.

23. Yá w nich/ a ty we mně/ aby dokonáni byli w gedno: a aby poznal ſwět/ že gſy ty mne poſlal/ a že milowal gſy ge tak/ yakž gſy y mne milowal.

Ja w nich á thy we mnie/ áby byli doſkonáłymi w iedno/ á iżby poznał świát żeś ty mnie poſłał/ y vmiłowałeś ie tákoś y mnie vmiłował.

24. Otče/ kteréž gſy mi dal/ chcy/ kdež gſem yá aby y oni byli ſemnau: aby widěli Sláwu mau/ kterauž gſy mi dal/ neb gſy mne milowal před vſtanowenijm Swěta.

Oycze/ ty ktoreś mnie podał/ żądam áby tám gdźie ia ieſtem y oni byli zemną/ áby pátrzáły ná one moie chwałe/ ktoraś ty mnie dał/ Abowiemeś ty mnie vmiłował przed tym niż ieſzcze były záłożone fundámenthy świátá.

25. Otče ſprawedliwý/ Swět tebe nepoznal/ ale yá gſem tebe poznal: a tito též poznali/ že gſy ty mne poſlal.

Oycze ſpráwiedliwy ćiebie świát nie poznał/ álem ia ćiebie poznał/ y ci poznali żeś ty mnie poſłał.

26. A yá známé gſem gim včinil Gméno twé/ a geſſtě známo včinijm: aby to milowánij/ kterýmž gſy mne milowal/ bylo w nich/ yako y yá w nich.

A oznaymiłem im imię twoie/ y oznaymię áby miłość ktoraś mnie vmiłował w nich byłá/ y iá w nich.

Kapitola XVIII.

TO powěděw Gežijš/ wyſſel s Včedlnjky ſwými přes Potok Cedron/ kdežto byla Zahrada/ do kteréžto wſſel on y Včedlnjcy geho.

TE rzeczy powiedziawſzy Jezus/ wyſzedł z zwolenniki ſwemi zá pothok Cedron tedy był ogrod/ do ktorego on wſzedł y zwolennicy iego.

יח

2 יָדַע הֲוָא דֵּין אַף יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא לְדוּכְתָא הָי מֶטוּל דְּסַגִּי זַבְנִין כְּנִישׁ הֲוָא תַּמָּן יֵשׁוּע עַם תַּלְמִידַוְהִי׃

E Giuda ancora che lo tradiua, ſapeua il luogo: perche IESV *s' era molte volte congregato la co i ſuoi diſcepoli.*

3 הָו הָכִיל יְהוּדָא דְּבַר אַסְפִּיר וּמֶן לְוָת רַבַּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא דְּבַר דְּחַשָּׁא וְאֶתָא לְתַמָּן עַם נַפְטִירֵא וְלַמְפִּידֵא וְזַיְנָא׃

Giuda dunque hauendo preſa la corte e gli sbirri da i Pontefici, e da i Fariſei, ſene vien la con lanterne, e fiaccole, & armi.

4 יֵשׁוּע דֵּין דְּיָדַע הֲוָא כֻּל מֶדֶּם דְּאָתֵא עֲלַוְהִי נְפַק וֶאמַר לְהוּן לְמַן בָּעֵין אַנְתּוּן׃

Or IESV *ſapendo tutte le coſe che doueuano venir ſopra di lui, fattoſi auanti, diſſe loro, Chi cercate voi?*

5 אָמְרִין לֵה לְיֵשׁוּע נָצְרָיָא אָמַר לְהוּן יֵשׁוּע אֶנָא אֶנָא קָאֶם הֲוָא דֵּין אַף יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא עַמְּהוּן׃

Eſſi gli riſpoſero', IESV *Nazareno.* IESV *dice loro, Io ſono eſſo. E Giuda che lo tradiua ſtaua ancor li preſente con eſſo loro.*

6 וְכַד אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּע דְּאֶנָא אֶנָא אֶזַלוּ לְבֶסְתַּרְהוּן וּנְפַלוּ עַל אַרְעָא׃

Como dunque IESV *hebbe detto loro, Io ſon eſſo, ſi ritirorono indietro, e caddero in terra.*

7 וְתוּב שַׁאֶל אֶנּוּן יֵשׁוּע לְמַן בָּעֵין אַנְתּוּן הָנוּן דֵּין אֶמַרוּ לְיֵשׁוּע נָצְרָיָא׃

Di nuouo dunque gli domandò, Chi cercate voi? Eſſi diſſero, IESV *Nazareno.*

8 אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּע אֶמְרֵת לְכוּן דְּאֶנָא אֶנָא וְאֶן לִי בָּעֵין אַנְתּוּן שְׁבוּקוּ לְהָלֵין אֶזַלוּן׃

Riſpoſe IESV, *Io v' ho detto ch'io ſon eſſo. Se adunque voi cercate me, laſſate andar coſtoro.*

יח

2 וִיהוּדָה מוֹסְרוֹ יָדַע אֶת־הַמָּקוֹם כִּי פְּעָמִים רַבּוֹת נוֹעַד יֵשׁוּעַ שָׁמָּה עִם תַּלְמִידָיו׃

Y tambien Iudas, el que lo entregaua, ſabia aquel lugar porque muchas vezes Ieſus ſe juntaua alli con ſus Diſcipulos.

3 וִיהוּדָה לָקַח אֶת־הַחֵבֶל וְאֶת מְשָׁרְתֵי הַכֹּהֲנִים וְהַפְּרוּשִׁים וַיָּבוֹא שָׁמָּה עִם נֵרוֹת לַפִּידוֹת וָחֹצֶן׃

Iudas pues tomando vna compannia de ſoldados, y de los Pontifices y de los Phariſeos ſeruidores, vino alli con lanternas y antorchas, y con armas.

4 וְיֵשׁוּעַ יוֹדֵעַ אֶת־כָּל אֲשֶׁר יִקְרוּהוּ יָצָא וְאָמַר לָהֶם אֶת־מִי תְּבַקֵּשׁוּן׃

Empero Ieſus, ſabiendo todas las coſas que auian de venir ſobre el, ſaliò delante, y dixoles Aquien buſcays?

5 וַיַּעֲנוּ לוֹ אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי אוֹמֵר לָהֶם יֵשׁוּעַ אֲנִי הוּא וְעָמַד גַּם יְהוּדָה מוֹסְרוֹ אִתָּם׃

Reſpondieronle, A Ieſus Nazereno. Dizeles Ieſus, Yo ſoy. (y eſtaua tambien con ellos Iudas el que lo entregaua.)

6 וּבְאָמְרוֹ לָהֶם כִּי אֲנִי הוּא וַיֵּלְכוּ לְאָחוֹר וַיִּפְּלוּ אַרְצָה׃

Y como les dixo, Yo ſoy, boluieron atras y cayeron â tierra.

7 וַיָּשָׁב וַיִּשְׁאַל לָהֶם אֶת־מִי תְּבַקְשׁוּ וְהֵמָּה אָמְרוּ אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃

Boluioles pues à preguntar, A quien buſcays? Y ellos dixeron. A Ieſus Nazareno.

8 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ אָמַרְתִּי לָכֶם כִּי אֲנִי הוּא וְאִם אוֹתִי תְּבַקְשׁוּנִי הַנִּיחוּ אֶת־הָאֵלֶּה לָהֲלֹךְ דַּרְכָּם׃

Reſpondió Ieſus, Ya os he dicho que yo ſoy pues ſi à mi buſcays, dexad yr á eſtos.

ιη'.

2. Ἤδει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

Or Iudas qui le trahiſſoit, ſauoit auſſi le lieu: car Ieſus s'eſtoit là ſouuent aſſemble auec ſes diſciples.

3. Ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν, καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων.

Iudas donc ayant prins vne bande de ſoldats, & des ſergeans, de par les principaux Sacrificateurs & de par les Phariſiens, s'en vint la auec lanternes, & falotz & armes.

4. Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

Or Ieſus ſachant toutes les choſes qui lui deuoyent aduenir, s'aduançant leur dit, Qui cerchez-vous?

5. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν.

Il lui reſpondirent, Ieſus le Nazarien, Ieſus leur dit, Ce ſuis-ie. Et Iudas qui le trahiſſoit eſtoit auſſi auec eux.

6. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί.

Apres donc qu'il leur eut dit. Ce ſuis-ie, ils s'en allerent à la renuerſe, & cheurent par terre.

7. Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον.

Derechef donc il les interrogua, Qui cerchez-vous? Et ils reſpondirent, Ieſus le Nazarien,

8. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.

Ieſus reſpondit, Ie vous ai dit que ce ſuis-ie: ſi donc vous me cerchez, laiſſez aller ceux-ci.

CAP. XVIII.

2. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Ieſus convenerat illuc cum diſcipulis ſuis.

And Judas which betrayed him / knewe alſo the place: for Jeſus oft times reſorted thither with his diſciples.

3. Iudas ergo cum accepiſſet cohortem, & à Pontificibus & Phariſæis miniſtros: venit illuc cum laternis & facibus & armis.

Judas then after he had receiued a band of mē and officers of the hie Prieſtes/ and of ẏ Phariſes / came thither with lanterns / and torches / and weapons.

4. Ieſus itaque ſciens omnia quę ventura erant ſuper ſe, proceſſit, & dixit eis, Quem quæritis?

Then Jeſus / knowing all thinges that ſhould come vnto him / went forth and ſaid vnto them / Whome ſeeke ye?

5. Reſpon derunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit eis Ieſus, Ego ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cum ipſis.

They anſwered him/ Jeſus of Nazaret. Jeſus ſaid vnto them / I am he. Nowe Judas alſo which betrayed him ſtoode with them.

6. Vt ergo dixit eis, Ego ſum abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram.

Aſſoone then as he had ſaid vnto them/ I am he/ they went backewardes/ and fell to the ground.

7. Iterum ergo interrogavit eos. Quem quæritis? Illi autem dixerunt, Ieſum Nazarenum.

Then he aſked them againe / Whome ſeeke ye? And they ſaid / Jeſus of Nazaret.

8. Reſpondit Ieſus, Dixi vobis, quia ego ſum, ſi ergo me quęritis, ſinite hos abire.

Jeſus anſwered/ I ſaide vnto you/ that I am he: therefore if ye ſeeke me / let theſe goe their way.

Das XVIII. Capitel.

2. Judas aber der jhn verrieth/ wuſte den ort auch / denn Jeſus verſammlet ſich offte daſelbſt mit ſeinen Jüngern.

Men Judas ſøm hannem forraadde/ viſte oc den ſted / Thi Jheſus forſamlede ſig offte der met ſine Diſciple.

3. Da nun Judas zu ſich hatte genommen die Schare vnd der Hohenprieſter vnd Phariſeer Diener/ kom̃t er dahin / mit Fackeln/ Lampen/ vnd mit Waffen.

Der Judas haffde nu taget Skaren til ſig / oc de ypperſte Preſters oc Phariſeernis tienere / da kommer hand der hen / met bluſſ / lamper / oc met Vaaben.

4. Als nun Jeſus wuſte/ alles was jhm begegnen ſolte / gieng er hinauß vnd ſprach zu jhnen: Wen ſuchet jhr?

Der Jheſus nu viſte / alt det hannem ſkulde offuerkomme / gick hand vd / oc ſagde til dem / Huem lede i effter?

5. Sie antwortten jhm: Jeſum von Nazareth. Jeſus ſpricht zu jnen: Ich bins. Judas aber der jhn verrieth/ ſtund auch bey jhnen.

De ſuarede hannem / Jheſum aff Nazareth. Jheſus ſiger til dem Det er ieg. Men Judas ſom hannem forraadde/ ſtod oc hoſſ dem.

6. Als nun Jeſus zu jhnen ſprach Ich bins/ wiechen ſie zu rücke/ vnd fielen zu Boden.

Der Jheſus ſagde nu til dem / Det er ieg / vigede de til bage / oc fulde til iorden.

7. Da fraget er ſie abermal: Wen ſuchet jr? Sie aber ſprachen: Jeſum von Nazareth.

Da ſpurde hand dem atter at / Huem lede i effter? Da ſagde de / Jheſum aff Nazareth.

8. Jeſus antworttet: Ich habs euch geſagt/ daß ichs ſeye/ Suchet jr denn mich/ ſo laſſet diſe gehn.

Jheſus ſuarede / Jeg ſagde eder / at det er ieg / Lede i effter mig / da lader diſſe gaa.

Kapitola XVIII.

2. Wěděl pak y Gidáſs zrádceto mijſto / neb čaſto Gežijſs tam chodijwal s Včedlnijky ſwými.

Y wiedział też ono mieyſce Judaſz ktory go zdradzał / ábowiem tám częſtokroć ſie zchadzał Jezus z zwolenniki ſwoiemi.

3. Protož Gidáſs když byl poyal Záſtup/ a od Biſkupůw a Zákonijkůw Služebnijky/ přiſſel tam s Lucernami a s Pochodněmi/ a s branij.

A ták Judáſz wziąwſzy rotę od nawyżſzych Kápłanow y Faryzeuſzow ſłużebniki/ przyſzedł tám z láternámi / z pochodniámi / y z zbrotámi.

4. Ale Gežijſs wěda wſſeckny wěcy kteréž přigijti měly na něho / ſſel proti nim/ a řekl gim : Koho hledate?

Tedy Jezus wiedząc o wſzytkim co nań przydź miáło / wyſzedſzy rzekł im: Kogoż ſzukacie?

5. Odpowěděli gemu: Gežijſſe Nazarětſkého. Řekl gim Gežijſs: Yáť gſem. Stál pak tu y Gidáſs Zrádce geho s nimi.

Odpowiedzieli mu: Jezuſá Názáreńſkie° / Rzekł im Jezus: Jamci ieſt/ á z nimi też ſtał Judaſz ktory go zdrádził.

6. Tehdy yakž řekl gim / Yá gſem/ poſtaupili zpět / a padli na zemi.

Ják im thedy ſkoro rzekł: Jaciem ieſt / poſtąpili ſię ná zad / y pádli ná ziemię.

7. W tom opět gich otázal: Koho hledáte? A oni řekli: Gežijſſe Nazarětſkého.

Potym ich powtore pytał: Kogoż ſzukacie? A oni powiedzieli: Jezuſá Názáreńſkiego.

8. Odpowěděl gim Gežijſs: Powěděl gſem wám / že yá gſem. Protož poněwadž mne hledáte/ nechtež těch to ať odegdau.

Odpowiedział Jezus: Powiedziałem wam iżciem ia ieſt. Jeſliż thedy mnie ſzukacie / dopuśćcież tym wolno odeydź.

יח

9 דְּתִשְׁתַּלַּם מֶלְּתָא דְּאָמַר
דְּאִילֵין דִּיהַבְתְּ לִי לָא
אִיבַדֶת מֶנְּהוֹן אָפְלָא חַד׃

Acioche s'adempieſſe la parola ch'egli haueua detta, Io non ho perduto alcun di quelli che tu m'hai dati.

10 שֶׁמְעוֹן דֵּין כֵּאפָא אִית
הֲוָא עֲלוֹהִי סַפְסִירָא
וְשַׁמְטָהּ וּמְחָהִי לְעַבְדֵהּ
דְּרַב כָּהֲנָא וְשַׁקְלָהּ אֶדְנֵהּ
דְּיַמִּינָא שְׁמֵהּ דֵּין דְּעַבְדָּא
מָלֶךְ׃

Allor Simon Pietro hauendo vn coltello, il tirò fuore, e percoſſe il ſeruitor del Pontefice, e taglio el'orecchia deſtra. E quel ſeruitore haueua nome Malco.

11 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא
סִים סַפְסִירָךְ בְּחֶלְּתָהּ
כָּסָא דִּיהַב לִי אָבִי לָא
אֶשְׁתִּיוּהִי׃

Perilche IESV diſſe à Pietro, Rimetti il tuo coltello ne la guaina. Non beuerò io il calice che il Padre m'ha dato?

12 הָיְדֵין אַסְפִּיר ו
וְכִילִיאַרְכָא וְדַחָשֵׁא
דִּיהוּדָיֵא אַחֲדוּהִי לְיֵשׁוּעַ
וַאֲסַרוּהִי׃

Allora la compagnia e il capitano, e gli ſbirri de Giudei preſero IESV, e legoronlo.

13 וַאַיְתִיוּהִי לְוָת חָנָן
לוּקְדַם מֶטוּל דַּחֲמוּתֵהּ
הֲוָא דְּקַיָּפָא הָו דְּאִיתַוְהִי
הֲוָא רַב כָּהֲנָא דְּשַׁנְתָּא הָי׃

E menoronlo primamente ad Anna (percioch'egli era ſuocero di Caifa, ilqual era Pontefice à di quell'anno) & eſſo lo mandò legato à Caifa Pontefice.

14 אִיתַוְהִי הֲוָא דֵּין קַיָּפָא
הָו דַּמְלֵךְ לִיהוּדָיֵא דְּפַקַּח
דְּחַד גַּבְרָא יְמוּת חֲלָף
עַמָּא׃

Et era Caifa quello che haueua dato conſiglio à i Giudei, ch'egli era eſpediento che vn huomo moriſſe per il popolo.

15 שֶׁמְעוֹן דֵּין כֵּאפָא וְחַד
מִן תַּלְמִידֵא אַחֲרָנָא אָתֵין
הֲווֹ בָּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ לְהָו דֵּין
תַּלְמִידָא יָדַע הֲוָא לֵהּ לְרַב
כָּהֲנָא וְעַל עִם יֵשׁוּעַ ל
לְדָרְתָא׃

Simon Pietro con vnaltro diſcepolo ſeguitaua IESV. Et era quel diſcepolo conoſciuto dal Pontefice, perilche entrò con IESV nel palazzo d'eſſo Pontefice.

יח

9 אֲשֶׁר יְמַלֵּא הַדָּבָר אֲשֶׁר אָמַר
כִּי אֵלֶּה אֲשֶׁר נָתַתָּ לִי אִישׁ לֹא
אֶחָד אִבַּדְתִּי מֵהֵמָּה׃

Para que ſe cumplieſſe la palabra que auia dichó, que los que me diſte, ningũo de ellos perdi.

10 וּלְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה הָיְתָה לוֹ
חֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־חַרְבּוֹ וַיְשַׁלְּפָהּ
מִתַּעְרָהּ וַיַּךְ אֶת־עֶבֶד כֹּהֵן הַגָּדוֹל
וַיִּכְרֹת בָּהּ אֶת־אָזְנוֹ הַיְמָנִית וְשֵׁם
עֶבֶד הַהוּא מֶלֶךְ׃

Entonces Simon Pedro, que tenia eſpada, ſacóla, y hyrió á vn ſieruo del Pontifice, y cortóle la oreja derecha, y el ſieruo ſe llamaua Malcho.

11 וַיֹּאמֶר יֵשׁוּעַ לְכֵיפָה שְׁלַח אֶת־
חַרְבְּךָ אֶל־תַּעְרָהּ הֲלֹא אֶשְׁתֶּה
אֶת־הַכּוֹס אֲשֶׁר נָתַן לִי הָאָב׃

Ieſus entonces dixo à Pedro, Mete tu eſpada en la vayna; el vaſo que el Padre me ha dado, no lo tengo de beuer?

12 וְהַחֶבֶל וְשַׂר־אֶלֶף וּמְשָׁרְתֵי
הַיְּהוּדִים תָּפְשׂוּ אֶת־יֵשׁוּעַ
וַיַּאַסְרוּהוּ׃

Entonces la compannia de los ſoldados y el tribuno, y los ſeruidores de los Iudios prendieron à Ieſus, y ataronlo.

13 וַיּוֹלִיכֻהוּ אֶל חָנָן בָּרִאשׁוֹנָה
כִּי הָיָה חֲמִי קַיָּפָא אֲשֶׁר הוּא
כֹּהֵן גָּדוֹל בַּשָּׁנָה הַהִיא׃

Y truxeron lo primeramente à Annas, porque era ſuegro de Caiphas, el qual era Pontifice de aquel anno.

14 וְקַיָּפָא הָיָה הוּא הַיֹּעֵץ לַיְּהוּדִים
כִּי יוֹעִיל לְאַבֵּד אָדָם אֶחָד עַל־
הָעָם׃

Y era Caiphas el que auia dado el conſejo à los Iudios, Que era neceſſario que vn hombre murieſſe por el pueblo.

15 וַיֵּלֶךְ שִׁמְעוֹן אַחֲרֵי יֵשׁוּעַ וְגַם
תַּלְמִיד אַחֵר וְהַתַּלְמִיד הַהוּא הָיָה
מְיֻדָּע לַכֹּהֵן גָּדוֹל וַיָּבוֹא עִם יֵשׁוּעַ
אֶל־חֲצַר כֹּהֵן גָּדוֹל׃

Y ſeguia à Ieſus Simon Pedro, y otro diſcipulo: y aquel Diſcipulo era conocido del Pontifice, y entró con Ieſus àl patio del Pontifice.

ιη'.

9. Ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι οὐκ ἀπώλησα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

C'eſtoit afin que la parole qu'il auoit dite, fuſt accomplie, Ie n'ai perdu pas vn de ceux que tu m'as donnés,

10. Σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτὴν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.

Or Simon Pierre ayant vne eſpee, la tira, & frapa le ſeruiteur du ſouuerain Sacrificateur, & lui coupa l'oreille droite, & ce ſeruiteur auoit nom Malchus.

11. Εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;

Ieſus donc dit à Pierre, Remets ton eſpee au fourreau: ne boirai-ie pas la coupe que le Pere m'a donnee?

12. Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος, καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν.

Lors la bande, & le capitaine, & les ſergeans des Iuifs empoignerent Ieſus, & le lierent.

13. Καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.

Et l'emmenerent premierement à Anne: car il eſtoit beau-pere de Caiphe, qui eſtoit le ſouuerain Sacrificateur de ceſte annee-la.

14. Ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Or Caiphe eſtoit celui qui auoit donné conſeil aux Iuifs, qu'il eſtoit expedient qu'vn homme mouruſt pour le peuple.

15. Ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως.

Or Simon Pierre auec vn autre diſciple ſuiuoit Ieſus, & ce diſciple eſtoit cognu du ſouuerain Sacrificateur: parquoi il entra auec Ieſus en la ſalle du ſouuerain Sacrificateur.

CAP. XVIII.

9. Vt impleretur ſermo quem dixit, Quia quos dediſti mihi, non perdidiex eis quenquam.

This was the word might be fulfilled which he ſpake/ Of them which thou gaueſt me/ haue I loſt none.

10 Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: & percuſſit pontificis ſervum, & abſcidit auriculam eius dexterã. Erat autem nomen ſervo Malchus.

Then Simon Peter hauing a ſworde/ drew it/ and ſmote the hie Prieſtes ſeruant/ and cut of his right eare. Now the ſeruants name was Malchus.

11. Dixit ergo Ieſus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam, Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?

Then ſaide Jeſus vnto Peter/ Put vp thy ſworde into the ſheath: ſhall I not drinke of the cuppe which my Father hath giuen mee?

12. Cohors ergo & tribunus & miniſtri Iudæorum comprehenderunt Ieſum, & ligaverunt eum.

Euen the bande and the captaine/ and the officers of the Jewes tooke Jeſus/ and bounde him.

13. Et adduxerunt eum ad Annam primùm, erat enim ſocer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.

And let him away to Annas firſt/ (for he was father in lawe to Caiaphas/ which was the hie Prieſt that ſame yere.)

14. Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Iudæis, Quia expedit unum hominem mori pro populo.

And Caiaphas was he/ that gaue Counſell to the Jewes/ that it was expedient that one man ſhould die for he people.

15. Sequebatur autem Ieſum Simon Petrus, & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus pontifici, & introivit cum Ieſu in atrium pontificis.

Now Simon Peter folowed Jeſus/ and another diſciple/ and that diſciple was knowen of the hie Prieſt: therefore he went in with Jeſus into the hall of the hie Prieſt.

Das XVIII. Capitel.

9. Auff daß das Wort erfüllet werde/ welches er ſaget: Jch habe der keinen verloren/ die du mir gegeben haſt.

Paa det/ at det ord ſkulde fuldkommis/ huilcket der hand ſagde/ Jeg miſte ingen aff dem/ ſom du haffuer giffuit mig.

10. Da hatte Simon Petrus ein Schwerdt/ vnd zoch es auß/ vnnd ſchlug nach des Hohenprieſters Knechte/ vnd hieb jhm ſein recht Ohr ab/ Vnd der Knecht hieß Malchus.

Da haffde Simon Petrus it Suerd/ oc drog det vd/ oc ſlo effter den ypperſte Preſtis Suend/ oc hug det høyre Øre aff hannem. Oc den Suend hed Malchus.

11. Da ſprach Jeſus zu Petro: Stecke dein Schwerdt inn die Scheide. Soll ich den Kelch nicht trincken/ den mir mein Vater gegeben hat.

Da ſagde Jheſus til Peter/ Stick dit Suerd i balgen. Skal ieg icke da dricke den Kalck/ ſom min Fader gaff mig?

12. Die Schar aber/ vnd der Oberhauptmann/ vnd die Diener der Jüden namen Jeſum/ vnd bunden jn.

Men Skaren oc den øffuerſte Høffuitzmand/ oc Jødernis Tienere toge Jheſum/ oc bunde hannem

13. Vnd führeten jhn auffs erſte zu Hannas/ der war Caiphas Schweher/ welcher des Jars Hoherprieſter war.

Oc førde hannem førſt til Annas/ hand vaar Caiphas Suoger/ ſom vaar det aar ypperſte Preſt.

14. Es war aber Caiphas der den Jüden rieth/ Es were gut/ daß ein Menſch würde vmbracht für das Volck.

Men det vaar Caiphas/ ſom raadde Jøderne/ Det vaare gaat/ at it Menniſke døde for Folcket.

15. Simon Petrus aber folgete Jeſu nach/ vnd ein ander Jünger. Derſelbige Jünger war dem Hohenprieſter bekannt/ vnnd gieng mit Jeſu hinein in des Hohenprieſters Pallaſt.

Oc Simon Petrus oc en anden Diſcipel fulde effter Jheſum. Den ſamme Diſcipel vaar bekent met den ypperſte Preſt/ oc gick ind met Jheſu i den ypperſte Preſtis Sal.

Kapitola XVIII.

9. Aby ſe naplnila řeč kterauž řekl: Že kteréž gſy mi dal neztratil gſem z nich žádného

A to ſie dźiało żeby ſie wypełniło piſmo ktore powiedźiało: Z tych ktoreś mi podał/ żadnegom nie ſtrácił.

10. Tehdy Sſimon Petr mage meč/ wytrhl gey/ a vdeřil Služebnijka Biſkupowa/ a vťal vcho geho prawé/ a bylo gméno ſlužebnijka toho Malchus.

A ták Symon Piotr máiac miecz dobył go/ y vderzył ſługe Kápłáná nawyżſzego/ á vćiął mu vcho práwe/ á temu ſłudze było imie Malchuſz.

11. Tehdy řekl Gežijš Petrowi: Schoway Meč twůg do poſſwy/ Kalich kterýž dal mi Otec/ nechceš abych gey pil?

Tedy Jezus rzekł Piotrowi: Włoż miecz twoy w poſzwy/ izali niemam pić kubká ktory mnie podał oćiec moy?

12. Tehdy Záſtup a Haytman/ a Služebnijcy Židowſſtij yali Gežijſſe/ a ſwázali gey.

Rotá tedy y Rotmiſtrz y ſłużebnicy Zydowſcy poimáli Jezuſá/ y związáli go.

13. A přiwedli ho nayprw k Annáſſowi/ neb byl Teſt Kayffáſſůw/ kterýž byl Biſkupem toho Létha.

A wiedli go naprzod do Annáſzá (bo był świekier Káiáfaſzow/ ktory był nawyżſzym Kápłanem roku onego.)

14. Kayffaſs pak byl ten/ kterýž byl raddu dal Židům/ Že geſt vžitečné aby člowěk geden vmřel za Lid.

Tenci Káiáfás był ktory dał Zydom rádę: Iżby tho pożyteczno było áby ieden człowiek vmárł zá lud.

15. Wſſel za Gežijſſem Sſimon Petr/ a druhý Včedlnijk. A ten Včedlnijk znám byl Biſkupowi/ y wſſel s Gežijſſem do ſýně Biſkupowy.

Y ſzedł zá Jezuſem Symon Piotr y drugi zwolennik/ á ten to zwolennik był znáiomy Kápłanowi nawyżſzemu/ y wſzedł ſpołu z Jezuſem do dworu Kápłaná nawyżſzego.

יח

16 שֶׁמְעוֹן דֵּין קָאֵם הֲוָא לְבַר לְוָת תַּרְעָא וּנְפַק הֲו תַּלְמִידָא אַחְרָנָא דְּיָדַע הֲוָא לֵהּ רַב כָּהֲנֵא וֶאֱמַר לְנָטַרַת תַּרְעָא וְאַעֲלֵהּ לְשֶׁמְעוֹן׃

E Pietro ſtaua fuore à la porta. Onde quel l'altro diſcepolo che era conoſciuto dal Pontifice uſci fuore, e parlò à la portinara e meſſe dentro Pietro.

17 אֶמְרַת דֵּין עֲלַיְמְתָא נָטְרַת תַּרְעָא לְשֶׁמְעוֹן לְמָא אַף אַנְתְּ מֵין תַּלְמִידוֹהִי אַנְתְּ דְּהָנָא גַּבְרָא אֱמַר לָהּ לָא׃

Allor la fante portinara diſſe à Pietro, Non ſei tu ancora de diſcepoli di queſt'huomo? Egli diſſe, Io non ſono.

18 וְקָיְמִין הֲווֹ עַבְדָּא וְדַחְשֵׁא וְסָיְמִין הֲווֹ גּוּרָא דְּנֶשְׁחְנוּן מֵטוּל דְּקַרִישׁ ה הֲוָא קָאֵם הֲוָא דֵּין אַף שֶׁמְעוֹן עַמְּהוֹן וְשָׁחֵן׃

E i ſeruitori e i miniſtri ſtauano li, hauendo fatto del fuoco (percioch'egli era freddo) e ſcaldauanſi: Pietro ancora ſi ſtaua li con eſſi, e ſcaldauaſi.

19 רַב כָּהֲנֵא דֵּין שַׁאלֵהּ לְיֵשׁוּעַ עַל תַּלְמִידוֹהִי וְעַל יוּלְפָּנֵהּ׃

Hor il Pontefice domandò à IESV de ſuoi diſcepoli e de la ſua dottrina.

20 וֶאֱמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶנָא עַיְן בַּגְלָא מַלְלֵת [illegible]ם עַמָּא וּבְכֻל זְבַן אַלְפֵת בְּכְנוּשְׁתָּא וּבְהַיְכְּלָא אַיְכָא דְּכֻלְהוֹן יְהוּדָיֵא מֶתְכַּנְשִׁין וּמֶדֶם בְּטוּשְׁיָא לָא מַלְלֵת׃

IESV gli riſpoſe, Io ho parlato liberamente al mondo, io ho ſempre inſegnato ne la ſinagoga e nel tempio. doue i Giudei ſempre mai ſi raunano, e niente ho parlato in occulto.

21 מָנָא מְשַׁאַל אַנְתְּ לִי שַׁאַל לְהָנוּן דְּשֶׁמְעוּ מָנָא מַלְלֵת עַמְּהוֹן הָא הָנוּן יָדְעִין כֻּל מֶדֶם דְּאֶמְרֵת׃

Perche ne domandi tu me? domandane quelli che hanno udito cio che io ho detto loro: ecco eſſi ſanno le coſe ch'io ho dette.

יח

16 וְכֵיפָה עָמַד אֶל־הַשַּׁעַר בַּחוּץ וַיֵּצֵא הַתַּלְמִיד הָאַחֵר אֲשֶׁר נוֹדַע לַכֹּהֵן גָּדוֹל וַיֹּאמֶר לַשּׁוֹעֵר וַיָּלֶךְ אֶת כֵּיפָה׃

Mas Pedro eſtaua fuera à la puerta: y ſalió aquel Diſcipulo que era cōocido del Pontifice, y habló à la portera y metió dentro à Pedro.

17 וַתֹּאמֶר שִׁפְחָה הַשּׁוֹעֶרֶת לְכֵיפָה הֲלֹא גַּם אַתְּ מִתַּלְמִידֵי הָאֱנוֹשׁ הַזֶּה וְהוּא אָמַר אֵינֶנִּי הוּא׃

Entonces la criada portera dixo à Pedro, no eres tu tambien de los Diſcipulos de eſte hombre Dize el No ſoy:

18 וַיַּעַמְדוּ הָעֲבָדִים וְהַמְשָׁרְתִים וַיְבַעֲרוּ אֶת־גֶּחָלִים כִּי קָרָה הִיא וַיִּתְחַמְּמוּ וַיְהִי־כֵיפָה עִמָּם עוֹמֵד וּמִתְחַמֵּם׃

Y eſtauan en pie los ſieruos y los criados que auian allegado las aſcuas, porque hazia frio, y callentauanſe: y eſtaua tambien con ellos Pedro en pie y callentandoſe.

19 וְכֹהֵן גָּדוֹל שָׁאַל לְיֵשׁוּעַ עַל־תַּלְמִידָיו וְעַל־לִמּוּדוֹ׃

Y el Pontifice preguntò à Ieſus de ſus Diſcipulos, y de ſu doctrina.

20 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אָנֹכִי הוֹפַעְתִּי לְדַבֵּר לְעוֹלָם אָנֹכִי בְּכָל־עֵת לִמַּדְתִּי בָּעֵדָה וּבְהֵיכָל אֲשֶׁר שָׁם בְּכָל עֵת הַיְּהוּדִים נוֹעֲדוּ וּבְסֵתֶר לֹא דִבַּרְתִּי מְאוּמָה׃

Ieſus le reſpondió. Yo manifieſtamente he hablado al mundo: yo ſiempre he enſennado en la Synoga y en el Templo donde ſe juntan todos los Iudios: y nada he hablado en occulto.

21 מַה תִּשְׁאַל לִי שְׁאַל לַשּׁוֹמְעִים מַה דִּבַּרְתִּי לָהֶם הִנֵּה הֵמָּה יָדְעוּ אֶת־אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אָנֹכִי׃

Que me preguntas à mi? pregunta à los que han oydo, que les aya yo hablado: heaqui, eſtos ſaben loque yo he dicho.

ιή.

16. Ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον.

Mais Pierre eſtoit dehors à la porte. L'autre diſciple donc qui eſtoit cognu du ſouuerain Sacrificateur, ſortit dehors & parla à la portiere: laquelle fit entrer Pierre.

17. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί.

La chambriere donc, qui eſtoit la portiere, dit à Pierre N'es-tu point auſſi des diſciples de ceſt homme? Icelui dit, Ie ne le ſuis point.

18. Εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψύχος ἦν καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.

Et les ſeruiteurs & ſergeans ayans fait du braſier eſtoyent là, pource qu'il faiſoit froid, & ſe chauffoyent. Pierre auſſi eſtoit auec eux, & ſe chauffoit.

19. Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ.

Le ſouuerain Sacrificateur donc interrogua Ieſus touchant ſes diſciples, & touchant ſa doctrine.

20. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν.

Ieſus lui reſpondit, I'ai ouuertement parlé au monde, i'ai touſiours enſeigné en la Synagogue, & au temple, où les Iuifs ſe aſſemblent touſiours, & n'ai rien dit en cachette.

21. Τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.

Pour quoi m'interrogues tu? interrogue ceux qui ont oui que c'eſt que ie leur ai dit: Voila, ceux-la ſauent ce que i'ai dit.

CAP. XVIII.

16. Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exivit ergo diſcipulus alius qui erat notus pontifici, & dixit oſtiariæ: & introduxit Petrum.

But Peter ſtoode at the doore without. Then went out the other diſciple / which was knowen vnto the hie Prieſt / & ſpake to her that kept the doore / & brought in Peter.

17. Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria, Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille, Non ſum.

Then ſaid the maide that kept the doore / vnto Peter / Art not thou alſo one of this mans diſciples? He ſaid / I am not.

18. Stabant autem ſervi & miniſtri ad prunas, quia frigus erat: & calefaciebant ſe, erat autem cum eis & Petrus ſtans, & calefaciens ſe.

And the ſeruaunts and officers ſtoode there / which had made a fire of coles: for it was cold / and they warmed themſelues. And Peter alſo ſtoode among them / and warmed him ſelfe.

19. Pontifex ergo interrogavit Ieſum de diſcipulis ſuis, & de doctrina eius.

(The hie Prieſt then asked Jeſus of his diſciples / and of his doctrine.

20. Reſpondit ei Ieſus, Ego palàm locutus ſum mundo: ego ſemper docui in ſynagoga, & in templo quò omnes Iudæi conveniunt: & in occulto locutus ſum nihil.

Jeſus anſwered him / I ſpake openly to the worlde: I euer taught in the Synagogue and in the Temple / whither the Jewes reſort continually / & in ſecret haue I ſaid nothing.

21. Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus ſum ipſis: ecce, hi ſciunt quæ dixerim ego.

Why askeſt thou me? aske them which heard me what I ſaid vnto thē: behold / they know what I ſayd.

Das XVIII. Capitel.

16. Petrus aber ſtund drauſſen für der Thůre. Da gieng der ander Jünger / der dem Hohenprieſter bekannt war / hinauß / vnd redet mit der Thůrhůterin / vnd führet Petrum hinein.

Oc Peter ſtod vden faare dørren. Da gick den anden Diſcipel / ſom vaar bekent met den ypperſte Preſt / hen vd / oc talede met Døruocterſken / oc ſlide Peder ind.

17. Da ſprach die Magd die Thůrhůterin zu Petro: Biſt du nicht auch diſes Menſchen Jůnger einer? Er ſprach: Jch bins nicht.

Da ſagde Pigen ſom tog vaare paa Dørren til Peter / Eſt du icke oc en aff dette Menniſkis Diſciple: Hand ſagde / Jeg er icke.

18. Es ſtunden aber die Knechte vnd Diener / vnd hatten ein Kolfeuer gemacht / denn es war kalt / vnnd wårmeten ſich. Petrus aber ſtund bey jhnen / vnd wårmet ſich.

Men Suennene oc Tienerne ſtode / oc haffde giort en Kulild / thi det vaar kalt / oc varmede ſig. Oc Peder ſtod hoſſ dem / oc varmede ſig/

19. Aber der Hoheprieſter fraget Jeſum vmb ſeine Jůnger / vnd vmb ſeine Lehre.

Men den ypperſte Preſt ſpurde Jheſum om hans Diſciple / oc om hans Lærdom.

20. Jeſus antworttet jm: Jch habe frey öffentlich geredt für der Welt. Jch habe allezeit gelehret inn der Schule / vnd in dem Tempel / da alle Jůden zuſammen kommen / vnd habe nichts im verborgen geredt.

Jheſus ſuarede hannem / Jeg haffuer talet obenbarlige faar Verden / Jeg lærde altid i Scholen oc vdi Templen / der ſom alle Jøderne komme til ſammen / oc ieg haffuer inted talet i løndom.

21. Was frageſt du mich darumb? Frage die darumb / die gehört haben / was ich zu jhnen geredt habe / Sihe / dieſelbigen wiſſen was ich geſagt habe.

Hui ſpør du mig der at? Spør dem der at / ſom haffue hørt / huad ieg talede til dem / See / de vide huad ieg haffuer ſagd.

Kapitola XVIII.

16. Ale Petr ſtál v dweřij wně. W tom wyſſel Včedlnijk ten kterýž znám byl Biſkupowi / a powěděl Wrátné / y vwedl Petra.

A Piotr ſtał v drzwi ná dworze / y wyſzedſzy on drugi zwolennik ktorego znał nawyżſzy Kápłan / mowił z odźwierną / y wwiodł Piotra.

17. Tehdy řekla Petrowj děwka wrátná: Zdali y ty gſy z Včedlnijkůw člowěka tohoto: Řekl on: Negſem.

Rzekłá tedy Piotrowi ſłużebnicá odźwierna: Zalis y ty nie ieſt z zwolennikow człowieká tego? A on powiedźiał: Nie ieſtem.

18. Y ſtáli Služebnijcy a Pacholcy v ohně / neb bylo ſtudeno / y zhřijwali ſe / a Šimon Petr také ſtál s nimi hřege ſe.

A ſtáli ſłudzy y opráwcy ktorzy byli nákłádli ogień / bo zimno było y grzali ſie / á ſtał też z nimi y Piotr grzeiąc ſie.

19. Tehdy Biſkup tázal ſe Gežijſſe / o Včedlnijcých geho / a o geho včenij.

A ták nawyżſzy Kápłan pytał Jezuſá o iego zwolennikoch / y o nauce iego

20. Odpowěděl gemu Gežijš: Yá zgewně mluwil gſem Swětu / yá wždycky včijwal gſem w Sſkole á w Chrámě / kdežto ſe wſſyckni Židé ſcházegij / a tagně gſem nic nemluwil.

Odpowiedźiał mu Jezus: Jacíem iáwnie powiedał świátu / iamći záwſze vczył w bożnicy y w kośćiele / gdźie ſie zewſząd Żydowie ſchadzáią / á ſkrycie nicem nie mowił.

21. Co ſe mne ptáš? ptay ſe těch / kteřijž mne ſlýchali / co gſem mluwil gim / Ay tiť wědij co gſem yá mluwil.

Przeczże mie pytháſz? Pytay tych ktorzy ſłucháli com im mowił / ćić oto wiedzą com ia powiedał.

יח

22 וְכַד הָלֵין אֱמַר חַד מֵן דַּחְשֵׁא דְּקָאֵם הֲוָא מְחָיְהִי עַל פַּכֵּהּ לְיֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ הָכַנָּא יָהֵב אַנְתְּ פֶּתְגָּמָא לְרַב כָּהֲנָא׃

Et hauendo egli dette queſte parole, vno de miniſtri che ſtaua li preſente, battè con vna bacchetta IESV, dicendo, Coſi riſpondi tu al Pontefice?

23 עֲנָא יֵשׁוּעַ וֶאֱמַר לֵהּ אֵן בִּישָׁאִית מַלְּלֵת אַסְהֵד עַל בִּישְׁתָא וְאֵן דֵּין שַׁפִּיר לְמָנָא מְחַיְתָנִי׃

IESV li riſpoſe, Se io ho parlato male rende teſtimonianza del male, ma ſe io ho parlato bene, perche mi batti tu?

24 חַנָּן דֵּין שַׁדַּר לְיֵשׁוּעַ כַּד אֲסִיר לְוָת קַיָּפָא רַב כָּהֲנָא׃

Anna adunque l'haueua mandato legato à Caifa Pontefice.

25 וְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא קָאֵם הֲוָא וְשָׁחֵן וָאָמְרִין לֵהּ לְמָנָא אַף אַנְתְּ חַד מֵן תַּלְמִידַוְהִי אַנְתְּ וְהוּ כְּפַר וֶאֱמַר לָא הֲוֵית׃

E Simon Pietro ſe ne ſtaua li, e ſcaldauaſi: onde li diſſero, Non ſei ancor tu de ſuoi diſcepoli? Egli negò, e diſſe. Io non ſono.

26 אָמַר לֵהּ חַד מֵן ע עַבְדֵא דְּרַב כָּהֲנָא אַחְיָנֵהּ דְּהָו דַּפְסַק הֲוָא שֶׁמְעוֹן אֶדְנֵהּ לָא אֶנָא חֲזִיתָךְ עַמֵּהּ בְּגַנְּתָא׃

Vno poi de ſeruitori del Pontefice, parente di quello, à cui Pietro haueua tagliata l'orecchia, gli dice, Non t'ho io veduto nel'horto con eſſo lui?

27 וְתוּב כְּפַר שֶׁמְעוֹן וּבָהּ בְּשָׁעְתָא קְרָא ת תַּרְנָגְלָא׃

E Pietro lo negò di nuouo, e ſubbito il gallo cantò.

יח

22 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה וַיִּקְרַב אֶחָד מִן הַמְּשָׁרְתִים וַיַּךְ אֶת־יֵשׁוּעַ עַל־הַלְּחִי לֵאמֹר הֲכָכָה תַּעֲנֶה לַכֹּהֵן גָּדוֹל׃

Y como el vuo dicho eſto, vno de los criados que eſtaua alli, dió vna bofetada à Ieſus, diziendo, Anſi reſpondes àl Pontifice?

23 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ אִם הֲרֵעוֹתִי לַעֲנוֹת הָעֵיד עַל־הָרָעָה וְאִם הֵיטַבְתִּי לָמָּה הִכִּיתָנִי׃

Reſpondióle Ieſus, Si he hablado mal, dà teſtimonio del mal: y ſi bien, porque me hieres.

24 וַיִּשְׁלָחֵהוּ חָנָן אָסוּר אֶל־קַיָּפָא כֹּהֵן הַגָּדוֹל׃

Anſi lo embió Annas atado à Caiphas pontifice.

25 וְשִׁמְעוֹן הָיָה עוֹמֵד וּמִתְחַמֵּם וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲלֹא גַּם אַתָּה אֶחָד מִתַּלְמִידָיו וַיְכַחֵשׁ וַיֹּאמֶר אֵינֶנִּי הוּא׃

Eſtaua pues Pedro en pie callentandoſe: y dixeronle, No eres tu de ſus Diſcipulos? El negó, y dixo, No ſoy.

26 וַיֹּאמֶר אֶחָד מֵעַבְדֵי כֹהֵן גָּדוֹל דּוֹדוֹ לַאֲשֶׁר כָּרַת כֵּיפָה אֶת אָזְנוֹ הֲלֹא רְאִיתִיךָ בַּגַּן עִמּוֹ׃

Vno de los ſieruos del Pontifice pariente de aquel aquien Pedro auia corrado la oreja, le dize No te vide yo en el huerto con el?

27 וַיָּשָׁב וַיְכַחֵשׁ כֵּיפָה וּבְרֶגַע קָרָא תַּרְנְגֹל׃

Y negó Pedro otra vez: y luego el gallo cantó.

ιη'.

22. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ Ἰησοῦ, εἰπών· Οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;

Quand il eut dit ces choſes, vn des ſergeans qui eſtoit preſent, bailla vn coup de ſa verge à Ieſus, diſant, Eſt-ce ainſi que tu reſpons au ſouuerain Sacrificateur?

23. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;

Ieſus lui reſpondit, Si i'ai mal parlé, ren teſmoignage du mal: & ſi i'ai bien dit, pourquoi me frapes-tu?

24. Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.

Or Anne l'auoit enuoyé lié à Caiphe ſouuerain Sacrificateur.

25. Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος· εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί.

Et Simon Pierre eſtoit là, & ſe chauffoit: adonc ils lui dirent, N'es-tu pas auſsi de ſes diſciples? Lui le nia, & dit, Ie ne le ſuis point.

26. Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε Πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ;

Et vn des ſeruiteurs du ſouuerain Sacrificateur, parent à celui à qui Pierre auoit coupé l'oreille, dit, Ne t'ai-ie pas veu au iardin auec lui?

27. Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέτρος· καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Pierre donc le nia derechef, & incontinent le coq chanta.

CAP. XVIII.

22. Hæc autem cum dixiſſet, unus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Ieſu, dicens, Sic reſpondes pontifici?

When he had ſpoken theſe thinges/ one of the officers which ſtoode by/ ſmote Jeſus with his rod/ ſaying/ Anſwereſt thou the hie Prieſt ſo?

23. Reſpondit ei Ieſus, Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe de malo: ſi autem bene, quid me cædis?

Jeſus anſwered him/ If I haue euil ſpoken/ beare witnes of the euil: but if I haue well ſpoken/ Why ſmiteſt thou me?

24. Et miſit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem.

Now Annas had ſent him bound vnto Caiaphas the hie Prieſt.)

25. Erat autem Simon Petrus ſtans, & calefaciens ſe. Dixerũt ergo ei: Nunquid & tu ex diſcipulis eius es? Negavit ille, & dixit, Non ſum.

And Simon Peter ſtood and warmed him ſelfe/ and they ſaid vnto him/ Art not thou alſo of his diſciples? He denied it/ and ſaid/ I am not.

26. Dixit ei unus ex ſervis pontificis, cognatus eius cuius abſcidit Petrus auriculã, Nónne ego te vidi in horto cum illo?

One of the ſeruants of the hie Prieſt/ his couſin whoſe eare Peter ſmote of/ ſaid/ Did not I ſee thee in the garden with him?

27. Iterum ergo negavit Petrus: & ſtatim gallus cantavit.

Peter then denied againe/ and immediatly the cocke crewe.

Das XVIII. Capitel.

22. Als er aber ſolches redet/ gab der Diener einer die darbey ſtunden/ Jeſu einen Backenſtreich/ vnd ſprach: Solt du dem Hohenprieſter alſo antwortten?

Som hand det talede / gaff en aff Tienerne / ſom der ſtod hoſſ / Jheſu en Kindheſt / oc ſagde / Skalt du ſaa ſuare den ypperſte Preſt?

23. Jeſus antworttet: habe ich übel geredt/ ſo beweiſe es/ daß es böſe ſey/ Habe ich aber recht geredt/ was ſchlegſt du mich?

Jheſus ſuarede / haffuer ieg talet ilde/ da beuiſe det / at det er ont / Men haffuer ieg talet ret / hui ſlar du mig?

24. Vnd Hannas ſandte jhn gebunden zu dem Hohenprieſter Caiphas.

Oc Annas ſende hannem bunden til den ypperſte Preſt Caiphas.

25. Simon Petrus aber ſtund vnd wärmet ſich. Da ſprachen ſie zu jm: Biſt du nicht ſeiner Jünger einer? Er verläugnet aber / vnnd ſprach: Jch bins nicht.

Men Simon Petrus ſtode oc varmde ſig / Da ſagde de til hannem / Eſt du icke en aff hans Diſciple? Da/ nectede hand oc ſagde / Jeg er icke.

26. Spricht des Hohenprieſters Knecht einer / ein Gefreundter deß/ dem Petrus das Ohr abgehauen hatte: Sahe ich dich nicht im Garten bey jhm?

En aff den ypperſte Preſtis Suenne/ hues frende Peder haffde hugget Øret aff/ ſiger / Saa ieg dig icke i Urtegaarden hoſſ hannem?

27. Da verläugnet Petrus abermal/ vnd alſo bald krehet der Han.

Da nectede Pæder atter / Oc ſtrax gol Hanen.

Kapitola XVIII.

22. To když powěděl / ſtoge tu geden z Služebnijkuow/ dal polkek Gežijſſowi / řka: Takliž odpowijdaſs Biſkupowi?

To gdy mowił / thedy ieden z ſług ktory tuż ſtał / vderzył pałcatem Jezuſa mowiąc: A także odpowiedaſz nawyżſzemu Kapłanowi?

23. Odpowěděl gemu Gežijſs: Mluwilili gſem zle / ſwědectwij wydaj o zlém: pakli dobře/ proč mne tepeſs?

Odpowiedział mu Jezus: Jeſliżem źle co rzekł / day świádectwo o złym/ á ieſliż dobrze/ przecż że mie bijeſz?

24. Y poſlal gey Annáſs ſwázaného k Kayffáſſowi Biſkupowi.

A thákci go był Anneſz odeſłał zwiazánego do Káifaſá nawyżſzego Kápláná.

25. Stál pak Ssimon Petr a zhřijwal ſe. Tehdy řekli gemu: Zdali y ty z Včedlnijkůw geho gſy? Zapřel on/ a řekl Negſem.

A Symon Piotr ſtał grzeiąc ſie/ y rzekli do niego: Azaż y ty nie ieſteś z iego zwolenników? Ton záprzał ſie mowiąc: Nie ieſtem.

26. Řekl gemu geden z Služebnijkůw Biſkupowých/ přibuzný toho / kterémuž Petr vťal vcho: Wſſak gſem gá tebe s nim widěl w zahradě.

Tedy mu rzekł niektory z ſług Kápłáná nawyżſzego/ powinowáty onego ktoremu był Piotr vciał vcho: Izażem ia ciebie nie widział w ogrodźie przy nim?

27. Tehdy Petr opět zapřel/ A hned Kohaut zazpijwal.

Ale záſie Piotr záprzał / y náthmiaſt kur zápiał.

יח

28 אַיְתִיוּהִי דֵּין לְיֵשׁוּעַ מֶן
לְוָת קַיָּפָא לַפְרֵטוֹרִין ו
וְאִיתַוְהִי הֲוָא צַפְרָא
וְהֶנוּן לָא עַלוּ לַפְרֵטוֹרִין
דְּלָא יִתְטוּשׁוּן עַד אָכְלִין
פֶּצְחָא ׃

Da Caifa menano poi IESV *al Pretorio, & era di mattina: & eſſi non entrorno nel Pretorio, per non contaminarſi: ma per poter mangiare l'Agnello de la Paſcha:*

29 נְפַק דֵּין פִּילַטוֹס לְבַר
לְוָתְהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן מָנָא
מֶאכַל קַרְצָא אִית לְכוֹן
עַל גַּבְרָא הָנָא ׃

Pilato dunque vſci fuore à loro, e diſſe, Che accuſa portate voi contra queſt'huomo.

30 עֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ אֶלּוּ
לָא עָבֵד בִּישְׁתָא הֲוָא אַף
לָא לָךְ מַשְׁלְמִין הֲוֵין לֵהּ ׃

Eſſi riſpoſero, e diſſerli, Se coſtui non fuſſe mal fattore, noi non te l'haueremmo dato ne le mani.

31 אָמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס
דּוּבְרוּהִי אַנְתוּן וְדוּנוּהִי
אַיְךְ נָמוּסְכוֹן אָמְרִין לֵהּ
יְהוּדָיֵא לָא שַׁלִּיט לַן ל
לְמֶקְטַל לְאְנָשׁ ׃

Onde Pilato diſſe loro, pigliatelo voi, e giudicatelo ſecondo la voſtra Legge. Allora i Giudei gli diſſero, A noi non è lecito occidere alcuno.

32 דְּתֶשְׁלַם מֶלְּתָא דֶּאֱמַר
יֵשׁוּעַ כַּד מוֹדַע בְּאַיְנָא
מַוְתָּא עָתִיד דְּנְמוּת ׃

E queſto fu accioche s'adempieſſe la parola di IESV, *laquale egli haueua detta ſignificando di che morte doueua morire.*

33 עַל דֵּין פִּילַטוֹס ל
לַפְרֵטוֹרִין וַקְרָא לְיֵשׁוּעַ
וֶאֱמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכְּהוֹן
דִּיהוּדָיֵא ׃

Pilato dunque entrò di nuouo nel Pretorio: e chiamò IESV, *e diſſeli, Sei tu il Re de Giudei?*

34 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מֶן ב
נַפְשָׁךְ אָמַרְתְּ הָדָא אַו
אַחְרָנֵא אֶמַרוּ לָךְ עֲלַי ׃

IESV *riſpoſe, Dici tu queſto da te medeſimo, o altri te l'hanno detto di me?*

35 אָמַר לֵהּ פִּילַטוֹס לְמָא
אֶנָא יְהוּדָיָא אֶנָא בְּנַי
עַמָּךְ וְרַבַּי כָּהֲנֵא אַשְׁלְמוּךְ
לִי מָנָא עֲבַדְתְּ ׃

Pilato riſpoſe, Son io Giudeo? La tua natione, e i principali Sacerdoti mi ti hãno dato ne le mani. Che hai tu fatto?

י ח

28 וְאַחֲרֵי כֵן הוֹלִיכוּ אֶת־יֵשׁוּעַ
מִקַּיָּפָא אֶל־בֵּית דִּין וַיְהִי בֹקֶר
וְהֵמָּה לֹא עָלוּ אֶל־בֵּית דִּין פֶּן־
יִטַּמְּאוּן מֵאֱכוֹל אֶת־הַפָּסַח ׃

Y lleuan à Ieſus de Caiphas a la Audiencia: y era por la mannana: y ellos no entraron en el audiencia por no ſer contaminados, mas que comieſſen el cordero de la Paſcua.

29 וַיֵּצֵא פִּילָטוֹס אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר
מַה פֶּשַׁע תִּשְׂאוּ עַל־אֱנוֹשׁ הַזֶּה ׃

Entonces ſalió Pilato á ellos fuera, y dixo, Que accuſacion traeys contra eſte hombre?

30 וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אִם זֶה
אֵינֶנּוּ מֵרַע וְעוֹשֶׂה פֶּשַׁע לֹא
הִסְגַּרְנוּ אוֹתוֹ בְּיָדֶיךָ ׃

Reſpondieron, y dixeronle, Si eſte no fuera malhechor, no te lo ouieramos entregado.

31 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם פִּילָטוֹס וְאַתֶּם
קְחוּ אוֹתוֹ וּכְתוֹרַתְכֶם שְׁפָטוּהוּ
וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַיְּהוּדִים אֶת אֱנוֹשׁ
גַּם אֶחָד לֹא נוּכַל לְמוֹתֵת ׃

Dizeles entonces Pilato, Tomaldo voſotros y juzgaldo ſegun vueſtra Ley. Y los Iudios le dixeron, A noſotros no es licito matar á nadie.

32 לְהִמָּלֵא אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר
אָמַר יֵשׁוּעַ בְּהוֹדִיעוֹ בַּמָּה מָוֶת
עָתִיד הָיָה לָמוּת ׃

Para que ſe cumplieſſe el dicho de Ieſus que áuia dicho, dando â entender de que muerte auia de morir.

33 וַיָּבוֹא פִּילָטוֹס אֶל־בֵּית דִּין
וַיִּקְרָא לְיֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַאַתָּה
מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים הוּא ׃

Anſique Pilato boluioſe a entrar en el Audiencia, y llamo á Ieſus, y dixole, Tu eres el Rey de los Iudios?

34 וַיַּעַן לוֹ יֵשׁוּעַ הֲמִנַּפְשְׁךָ אַתָּה
זֹאת מְדַבֵּר אוֹ אָמְרוּ לְךָ אֲחֵרִים
עָלָי ׃

Reſpondiole Ieſus, Dizes tu eſto de ti miſmo, o hantelo dicho otros de mi?

35 וַיַּעַן פִּילָטוֹס אִם אֲנִי יְהוּדִי
הוּא עַמְּךָ וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים הִסְגִּירוּ
אוֹתְךָ בְּיָדַי מָה עָשִׂיתָ ׃

Pilato reſpondió, Soy yo Iudio? tu gente, y los Pontifices, te han entregado á mi, que has hecho?

ιη'.

28. Ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.

Puis apres il menerent Ieſus de Caiphe au Pretoire, or c'eſtoit au matin, & n'entrerent point au pretoire de peur qu'ils ne fuſſent ſouilles : mais, afin qu'ils peuſſent manger l'agneau de Paſque.

29. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπε, τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

Pilate donc ſortit vers eux, & dit, Quelle accuſation apportez-vous contre ceſt homme-ci?

30. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν.

Ils reſpondirent, & lui dirent, Si ceſtui-ci n'eſtoit malfaiteur, nous ne le t'euſſions pas liuré.

31. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ, οἱ ἰουδαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

Adonc Pilate leur dit, Prenez-le vous, & le iugez ſelon voſtre Loy. Adonc les Iuifs lui dirent, Il ne nous eſt point loiſible de mettre aucun à mort.

32. Ἵνα ὁ λόγος τοῦ ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

Et ce fut afin que la parole de Ieſus fuſt accomplie, laquelle il auoit dite, ſignifiant de quelle mort il deuoit mourir.

33. Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων;

Pilate donc entra derechef au Pretoire, & appela Ieſus, & lui dit, Es-tu le Roy des Iuifs?

34. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ;

Ieſus lui reſpondit, Dis-tu ceci de par toi-meſme, où ſi les autres le t'ont dit de moi?

35 Ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί, τί ἐποίησας;

Pilate reſpondit, Suis-ie Iuif? ta nation & les principaux Sacrificateurs t'ont liuré à moi : qu'as-tu fait?

CAP. XVIII.

28. Adducunt ergo Ieſum à Caipha in prætorium. Erat autem mane: & ipſi non introierunt in prætorium, ut non contaminarentur, ſed ut manducarent paſcha.

Then led they Jeſus frõ Caiaphas into the common hall. Nowe it was morning / and they them ſelues went not into the cõmon hall/leſt they ſhould be defiled / but that they might eat the Paſſeouer.

29. Exivit ergo Pilatus ad eos forás,& dixit, Quam accuſationem affertis adverſus hominem hunc?

Pilate then went out vnto them / and ſayde/ What accuſation bring yee againſt this man?

30. Reſponderunt, & dixerunt ei, Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum.

They anſwered and ſaid vnto him/ If he were not an euill doer / we would not haue deliuered him vnto thee.

31. Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos & ſecundùm legem veſtram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi Nobis non licet interficere quenquam.

Then ſaide Pilate vnto them/ Take yee him / and iudge him after your owne Law. Then the Jewes ſaide vnto him/ It is not lawfull for vs to put any man to death.

32. Vt ſermo Ieſu impleretur quem dixit ſignificans qua morte eſſet moriturus.

It was the worde of Jeſus might be fulfilled which he ſpake / ſignifying what death he ſhould die.

33. Introivit ergo iterum in prætorium Pilatus: & vocavit Ieſum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

So Pilate entred into the common hall againe / and called Jeſus/and ſaide vnto him / Art thou the King of the Jewes?

34. Reſpondit Ieſus, A temetipſo hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

Jeſus anſwered him / Saiſt thou that of thy ſelfe / or did other tell it thee of mee?

35. Reſpondit Pilatus, Nunquid ego Iudæus ſum? Gens tua, & pontifices tradiderunt te mihi?

Pilate anſwered him/ Am I a Jewe? Thine owne nation / and the hie Prieſtes haue deliuered thee vnto me. What haſt thou done?

Das XVIII. Capitel.

28. Da führeten ſie Jeſum von Caipha für das Richthauß. Vnd es war früe / vnd ſie giengen nicht inn das Richthauß / auff daß ſie nicht vnrein würden / ſondern Oſtern eſſen möchten.

Da førde de Jheſum fra Caipha til Domhuſet. Oc det vaar aarle / Oc de ginge icke i Domhuſet / paa det de ſkulde icke bliffue wrene / men maatte ade Paaſke.

29. Da gieng Pilatus zu jhnen herauß/ vnd ſprach: Was bringet jr für Klage wider diſen Menſchen?

Da gick Pilatus vd til dem/ oc ſagde/ Huad klagemaal føre i mod dette Menniſke?

30. Sie antwortten vnd ſprachen zu jm: Were diſer nicht ein übelthäter/ wir hetten dir jhn nicht überantwortet?

De ſuarede oc ſagde til hannem / Vaare denne icke en Miſdedere/ da haffde wi icke antuordet dig hannem.

31. Da ſprach Pilatus zu jhnen: So nemet jhr jhn hin/ vnd richtet jn nach eurem Geſetz. Da ſprachen die Jüden zu jhm: Wir dörffen niemand tödten.

Da ſagde Pilatus til dem / Saa tage i hannem hen / oc dømmer hannem effter eders Low. Da ſagde Jøderne til hannem / Wi tørre ingen dræbe.

32. Auff daß erfüllet würde das Wort Jeſu/ welchs er ſaget/ da er deuttet/ welches Todts er ſterben würde.

Paa det at Jheſu ord ſkulde fuldkommis/ ſom hand ſagde/ der hand gaff til kende/ huilcken Død hand ſkulde dø.

33. Da gieng Pilatus wider hinein ins Richthauß/ vnd rieff Jeſu/ vnd ſprach zu jhm: Biſt du der Jüden König?

Da gick Pilatus ind igen i Domhuſet/ oc kallede Jeſum/ oc ſagde til hannem/ Eſt du Jøde Konge?

34. Jeſus antworttet: Redeſtu das von dir ſelbs/ oder habens dir andere von mir geſagt?

Jheſus ſuarede/ Taler du det aff dig ſelff/ Eller haffue andre ſagd dig det om mig?

35. Pilatus antworttet: Bin ich ein Jüde? Dein Volck vnd die Hohen Prieſter haben dich mir überantwortet. Was haſt du gethan?

Pilatus ſuarede/ Er ieg en Jøde? Dit Folck oc de ypperſte Preſter/ antuordede dig mig/ Huad haffuer du giort?

Kapitola XVIII.

28. Tehdy wedli Gežijſſe od Kayffáſſe do Radneho domu. A bylo ráno: a oni neweſſli do radněho domu/ aby ſe nepoſſkwrnili/ ale aby gedli Welikonočnijho Beránka.

Odwiedli tedy Jezuſá od Káifáſá ná Ratuß/ á było poranu/ y nie weßli ſami ná Rathuß áby ſie nie ſplugáwili/ ále iżby pożywali Wielkiey nocy.

29. Protož wyſſel k nim Pilát wen/ a řekl: Kteru žalobu wedete proti člowěku tomuto?

A thak Pilat wyßedł do nich ná dwor/ y rzekł: Jákaż ſkarge przynośćie przeciw człowiekowi temu?

30. Odpowěděli a řekli gemu Byť tento nebyl zločincem/ nedalibychom ho tobě.

Odpowiedźieli mu y rzekli: Być ten nie był złoczyńcá/ tedyć bychmy go nie podáli.

31. Tehdy řekl gim Pilát: Wezměte wy gey/ a podlé Zákona waſſeho ſuďte ho. Y řekli Židé: Námť neſluſſý zabiti nižádného.

Rzekł im tedy Pilat Weźmićież go wy/ á wedle zakonu wáßego oſądźcie go. Ale mu powiedźieli: Żydowie: Námci ſie nie godźi zábijáć nikogo.

32. Aby ſe řeč Gežijſſowa naplnila/ kterauž řekl/ znamenage kterauby Smrtij měl vmřijti.

Aby ſie wypełniło ſłowo Jezuſowe ktore powiedźiał oznaymuiąc ktorą śmierćią miał vmrzeć.

33. Tehdy Pilát opět wſſel do Radného domu/ y powolal Gežijſſe/ a řekl gemu: Tyli gſy Král Židowſký?

A przetoż záſie wſzedł Pilat do ratußáz y wezwawßy Jezuſá rzekł mu: Tyżeś ieſt Krol Żydowſki.

34. Odpowěděl Gežijš: Sámli od ſebe to prawijš/ čili gſau ginj tobě powěděli o mně?

Odpowiedźiał mu Jezus: A ſamże to od ſiebie mowiß/ czylić drudzy o mnie powiedáli?

35. Odpowěděl Pilát: Zdaliž gſem gá Židem: Národ twůg a Biſkupowé twogi/ dali mi tebe/ co gſy včinil?

Odpowiedźiał Pilat: A záżem ia ieſt Żyd? narod twoy y przednieyſzy thwoi Káplani podáli mi cie. Cożeś wżdy vczynił?

יח

36 אמר לה ישוע מלכותי דילי לא הות מן הנא עלמא אלו מן עלמא הות הנא מלכותי מתכתשין הוו משמשני דלא אשתלם ליהודיא השא דין מלכותי דילי לא הות מכא :

Riſpoſe IESV, *Il mio regno non è di queſto mondo. Se il mio regno foſſe di quemondo, certo i,miei miniſtri combatterebbeno, accioche io non foſſe dato nelle mani de Giudei: ma hora il mio regno non è di qui.*

37 אמר לה פילטוס מדין מלכא אנת אמר לה ישוע אנת אמרת דמלכא אנא להדא אנא יליד אנא ולהדא אתית לעלמא דאסהד על שררא כלמן דאיתיהי מן שררא שמע קלי :

Allor Pilato diſſe. Tu ſei dunque Re? IESV *riſpoſe, Tu lo dici, che io ſon Re. Io ſon nato per queſto, e per queſto ſon venuto nel mondo, per render teſtimonianza à la verità. Chiunque è da la verità, ode la mia voce.*

38 אמר לה פילטוס מנו שררא וכד אמר הדא נפק לה תוב לות יהודיא ואמר להון אנא אף לא חדא עלתא משכח אנא בה :

Pilato gli dice, Che coſa è verità? E detto ch'egli hebbe queſto venne di nuouo da i Giudei, e diſſe loro, Io non trouo alcuna colpa in lui.

39 עידא דין אית לכון דחד אשרא לכון בפצחא צבין אנתון הכיל אשרא לכון להנא מלכא ד דיהודיא :

Voi hauete vn vſanza che io vi liberi vno ne la feſta di Paſcha, volete voi dunque che io vi liberi il Re de Giudei?

40 וקעו כלהון ואמרין לא להנא אלא לבר־אבא איתוהי הוא דין הנא בר־אבא גיסא :

Allor gridoron tutti di nuouo, dicendo, Non già coſtui, ma Barraba: Ora Barraba era vn aſſaſſino.

יח

36 ויען ישוע מלכותי איננה מן העולם הזה אם מלכותי מעולם הזה היא גם משרתי הצו אשר לא נתתי ליהודים ועת מלכותי איננה מפה :

Reſpondió Ieſus, Mi Reyno no es de eſte mundo: ſi deeſte mundo fuera mi Reyno, mis ſeruidores peleáran paraque yo no fuera entregado á los Iudios. aora pues mi Reyno no es de aqui.

37 ויאמר לו פילטוס ואכן מלך את הוה ויאמר ישוע את אומר כי מלך אני הוה אני לזאת נולדתי ואל־זאת באתי אל־העולם אשר אעיד לאמת כל אשר הוה מאמת שומע לקולי :

Dixole entonces Pilato, Luego Rey eres tu Reſpondio Ieſus, Tu dizes que yo ſoy Rey, y para eſto ſoy nacido, y para eſto he venido àl mundo, es á ſaber Para dar teſtimonio á la verdad. Todo aquel que es de la parte de la Verdad, oye mi boz.

38 ויאמר לו פילטוס מה היא אמת וכאשר אמר זאת שב ויצא אל־היהודים ויאמר אליהם משפט מות גם אחד אינני מוצא באנוש הזה :

Dizele Pilato, Que coſa es Verdad? Y como vuo dicho eſto, boluió â los Iudios, z dizeles, yo no hallo enel algun crimen.

39 יש תעודה בכם אשר אפטר לכם את־אחד בפסח ואם תאבו אפטר לכם את־מלך היהודים :

Empero voſotros teneys coſtumbre, que yo os ſuelte vno en la Paſcua: quereys pues que os ſuelte ál Rey de los Iudios?

40 ויזעקו שנית כלם לאמר אל נא אותו כי אם את בראבא ובראבא היה פריץ :

Entonces todos dieron bozes otra vez, diziendo, No à eſte: ſino à Barabbas. Y eſte Barabbas era ladron.

ιη'.

36. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.

Ieſus reſpondit, Mon regne n'eſt point de ce monde: ſi mon regne eſtoit de ce monde, mes gens combatroyent que ie ne fuſſe liuré aux Iuifs: mais meintenant mon regne n'eſt point d'ici bas.

37. Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς.

Lors Pilate lui dit, Es-tu donc Roy? Ieſus reſpondit, Tu le dis que ie ſuis Roy: ie ſuis né pour cela, & pour cela ſuis-ie venu au monde, à ce que ie rende teſmoignage à la verité. Quiconque eſt de verité, oit ma voix.

38. Λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, τί ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.

Pilate lui dit, Qu'eſt-ce que verité? Et quand il leur dit cela, il ſortit derechef vers les Iuifs, & leur dit, ie ne trouue aucun crime en lui.

39. Ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

Or auez-vous vne couſtume que ie vous en deliure vn à la feſte de Paſque: voulez-vous donc que ie vous deliure le Roy des Iuifs?

40. Ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες· μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

Alors tous derechef s'eſcrierent, diſans, Non pas ceſtui-ci, mais Barrabbas. Or Barrabbas eſtoit vn brigand.

CAP. XVIII.

36. Reſpondit Ieſus, Regnum meum non eſt de hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, miniſtri mei utique decertarent ut nō traderer Iudæis, nunc autem regnum meum non eſt hinc.

Jeſus anſwered / My Kingdome is not of this worlde: if my kingdome were of this worlde / my ſeruants would ſurely fight / that J ſhould not be deliuered to yͤ Jewes: But now is my Kingdome not from hence.

37. Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Reſpondit Ieſus, Tu dicis: quia rex ſum ego. Ego in hoc natus ſum, & ad hoc veni in mundum, ut teſtimonium perhibeam veritati: omnis qui eſt ex veritate, audit vocem meam.

Pilate then ſayde vnto him / Art thou a King then? Jeſus anſwered / thou ſayeſt that J am a king: for this cauſe am J borne and for this cauſe came J into the worlde / yͭ J ſhould beare witnes vnto yͤ trueth: euery one that is of the trueth / heareth my voyce.

38. Dicit ei Pilatus, Quid eſt veritas? Et cùm hoc dixiſſet, iterum exivit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam invenio in eo cauſam.

Pilate ſaid vnto him/ What is trueth? and when he had ſaid that/ he went out againe vnto the Jewes /& ſaid vnto them/ J finde in him no cauſe at all.

39. Eſt autem conſuetudo vobis ut unum dimittam vobis in Paſcha: Vultis ergo dimittam vobis Regem Iudæorum?

But you haue a cuſtome/ that J ſhould deliuer you one looſe at the Paſſeouer: will yee then that J looſe vnto you the King of the Jewes?

40. Clamaverunt ergo rurſum omnes, dicentes, Non hunc, ſed Barrabbam. Erat autem Barrabbas latro.

Then cryed they all againe/ ſaying/ Not him / but Barabbas: now this Barabbas was a murtherer.

Das XVIII. Capitel.

36. Jeſus antwortet: Mein Reich iſt nicht von dieſer Welt / were mein Reich von diſer Welt / meine Diener würden darob kempffen / daß ich den Jůden nicht überantwortet würde. Aber nun iſt mein Reich von dannen.

Jheſus ſuarede / Mit Rige er icke aff denne Verden / Vaare mit Rige aff denne Verden / mine Tienere ſkulde ſtride der faare / at ieg ſkulde antuordis Jøderne. Men nu er mit Rige icke der aff.

37. Da ſprach Pilatus zu jm: So biſt du dennoch ein Kǒnig? Jeſus antwortet: Du ſageſt / Jch bin ein Kǒnig. Jch bin darzu geboren / vnd in die Welt kommen / daß ich die Warheit zeugen ſoll. Wer auß der Warheit iſt / der hǒret meine Stimme.

Da ſagde Pilatus til hannem / Saa eſt du alligeuel en Konge? Jheſus ſuarede / Du ſiger det / Jeg er en Konge. Jeg er der til fød / oc kommen i Verden / a ieg ſkal vidne Sandhed. Huo ſom er aff Sandhed / hand hører min røſt

38. Spricht Pilatus zu jm: Was iſt die Warheit? Vnd da er das geſagt / gieng er wider hinauß zu den Jůden / vnnd ſpricht zu jhnen: Jch finde keine ſchuld an jhm.

Pilatus ſiger til hannem / Huad er Sandhed. Oc der hand det ſagde / gick hand vd til Jøderne igen / oc ſiger til dem / Jeg finder ingen ſkyld met hannem.

39. Jhr aber habt eine gewohnheit / daß ich euch einen auff Oſtern loß gebe / wollet jhr nun / daß ich euch der Jůden Kǒnig loß gebe?

J haffue en ſeduane / at ieg ſkal giffue eder en løſ om Paaſken / Ville i nu / at ieg ſkal giffue eder den Jøde Konge løſ?

40. Da ſchrien ſie wider alleſampt / vnd ſprachen: Nicht dieſen / ſondern Barrabam. Barrabas aber war ein Mǒrder.

Da robte de igen alle ſammen / oc ſagde / Icke denne / men Barrabam / oc Barrabas vaar en Mørdere.

Kapitola XVIII.

36 Odpowěděl Gežijš: Králowſtwij mě nenij z tohoto Swěta / byť z tohoto Swěta bylo Králowſtwij mě / Služebnijcy zagiſtě mogi bránilibi mne / aťbych nebyl wydán Zidům: Ale nynij mě Králowſtwij nenij odſud.

Odpowiedział Jezus: Kroleſtwo moie nie ieſtci z tego świata. Jeſliżeby Kroleſtwo moie z tego świata było / ſłudzy moi walczyliby żebych nie był wydan Zydom. Alec teraz kroleſtwo moie nie ieſt ztąd.

37. Y řekl gemu Pilát: Tehdy Král gſy ty? Odpowěděl Gežijš: ty prawijš / že Král gſem yá. Yá gſem ſe k tomu narodil / a proto gſem na Swět přiſſel / abych ſwědectwij wydal prawdě. Každý kdož geſt z Prawdy / ſlyſſýť hlas muog.

Rzekł mu tedy Piłat: A wiecéś ty ieſt Krol? Odpowiedział Jezus: Ty mowiſz żemci ia ieſt Krol. Jaciem ſię na to narodził / y na tom przyſzedł na świat / ábych świadecthwo dał prawdzie. Wſzelki ktory ieſt z prawdy / ſłucha głoſu mego.

38. Rzekl gemu Pilát: Co geſt prawda. A když to řekl / opět wyſſel wen k Zidům / a řekl gim: Yá žádně winy na něm ne nalezám.

Powiedział mu Piłat: A coż ieſt prawda? y tho rzekſzy wyſzedł záſię do Zydow / y rzekł do nich: Ja żadney winy do niego nie náyduie.

39. Ale geſt obyčeg wáš / abych wám gednoho propuſtil wězně na Welikau noc / protož chceteli ať wám propuſtijm Krále Zidowſkého?

A też v was ieſt ten zwyczay / iż wam iednego wypuſzczam ná Wielkanoc / chceczieſz tedy że wam wypuſzczę Krolá Zydowſkiego?

40. Y zwolali opět wſſickni / řkauce: Ne toho / ale Barrabáſſe. A byl Barrabáš Lotr.

Tedy wſzyſcy záwołali mowiąc: nie thego / ale Bárábaſzá / á tenci Bárábaſz był zboycá.

י ט

1 הָידֵין פִּילַטוֹס נַגְדֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃

Allor dunque Pilato preſe IESV*, e lo ſcopò.*

2 וְאַסְטְרַטִיוֹטֵא גְדַלוּ כְּלִילָא מֶן כּוּבֵא וְסָמוּ לֵהּ בְּרִישֵׁהּ וְכַסִּיוּהִי נַחְתָּא דַּאַרְגְּוָנָא׃

Ei ſoldati hauendo teſſuta vna corona di ſpine, glie la poſero ſopra'i capo, e meſſergli intorno vna veſte di porpora.

3 וָאמְרִין הָווּ שְׁלָם לָךְ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא וּמָחִין הָווּ לֵהּ עַל פַּכּוֹהִי׃

E diceuano, Iddio ti ſalui Re de Giudei : e dauangli de le bacchettate.

4 וּנְפַק פִּילַטוֹס תּוּב לְבַר וֶאמַר לְהוֹן הָא מַפֵּק אֶנָא לֵהּ לְכוֹן לְבַר דְּתֵדְעוּן דְּלָא מֶשְׁכַּח אֶנָא בְּתְרֵהּ אַף לָא חְדָא עֶלְתָא׃

Fatto queſto Pilato di nuouo vſci fuore, e diſſe loro, Ecco, io ve lo conduco fuore: acioche voi conoſciate ch'io non trouo veruna colpa in lui.

5 וּנְפַק יֵשׁוּעַ לְבַר כַּד אִית עֲלַוְהִי כְּלִילָא דְּכוּבֵא וְנַחְתָּא דַּאַרְגְּוָנָא וֶאמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס הָא גַּבְרָא׃

IESV *dunque vſci fuore, portando la corona di ſpine, e il veſtimento di porpora. E Pilato dice loro, Ecco l'huomo.*

6 כַּד דֵּין חַזְאוּהִי רַבַּי כ
כָּהֲנֵא וְדַחְשָׁא קְעַו ו
וָאמְרִין צְלוֹבָיְהִי צְלוֹבָיְהִי
אֱמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס דְּבַרוּ
אַנְתּוּן וְזוֹקְפוּהִי אֶנָא גֵּיר
לָא מֶשְׁכַּח אֶנָא בֵּהּ
עֶלְתָא׃

Hor come i principali Sacerdoti e i miniſtri lo viddero, gridorono , dicendo, Crocifiggi, crocifiggi, Pilato diſſe loro, Pigliatelo voi , e crocifiggetelo , imperoche io non trouo male in lui.

7 אָמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לַן
נָמוּסָא אִית לַן וְאַיךְ ד
דִּבְנָמוּסַן חַיָּב הוּ מַוְתָּא
דַּעֲבַד נַפְשֵׁהּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא׃

I Giudei gli riſpoſero, Noi habbiamo la legge, e ſecondo la noſtra legge debbe morire: percioch'ei s'è fatto figliuol di Dio.

י ט

1 וְאָז לָקַח פִּלָטוֹס אֶת־יֵשׁוּעַ וַיְיַסֵּר אוֹתוֹ בַּשּׁוֹטִים׃

Anſi que entonces tomo Pilato á Ieſus, y acotolo.

2 וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה סָבְכוּ אֶת־עֲטֶרֶת מִסְּנִים וְשָׂמוּהָ עַל־רֹאשׁוֹ וּבֶגֶד הָאַרְגָּמָן הִלְבִּישׁוּהוּ׃

Y los ſoldados entretexieron de eſpinas vna çorona, y puſieronla ſobre ſu cabeça, y viſtieronlo de vna ropa de grana.

3 וַיֹּאמְרוּ שָׁלוֹם לְךָ מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים וַיַּכּוּהוּ עַל־הַלְּחִי׃

Y (venian à el y) dezian , Ayas gozo , Rey de los Iudios, y dauanle de bofetadas.

4 וַיָּשָׁב פִּלָטוֹס וַיֵּצֵא לַחוּץ וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנְנִי מוֹלִיךְ לָכֶם אוֹתוֹ הַחוּצָה אֲשֶׁר תֵּדְעוּ כִּי בוֹ מִשְׁפַּט מָוֶת גַּם לֹא אֶחָד מֹצֵא אָנֹכִי׃

Entonces Pilato ſalió otra vez fuera, y dixoles, Heaqui os lo traygo fuera paraque entendays que ningun crimen hallo enel:

5 וַיֵּצֵא יֵשׁוּעַ לַחוּץ נֹשֵׂא אֶת־עֲטֶרֶת הַסְּנֶה וּבֶגֶד הָאַרְגָּמָן וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה הָאָדָם׃

Anſi ſalió Ieſus fuera lleuando la corona de eſpinas, y la ropa de grana. V dizeles Pilato, Heaqui el hombre.

6 וְכַאֲשֶׁר רָאוּהוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַמְשָׁרְתִים צָעֲקוּ לֵאמֹר הוֹקִיעַ הוֹקִיעֶנּוּ אָמַר לָהֶם פִּלָטוֹס קְחוּהוּ אַתֶּם וְהוֹקִיעוּ כִּי אֲנִי לֹא מֹצֵא בוֹ מִשְׁפַּט הַמָּוֶת׃

Y como lo vieron los Principes de los Sacerdotes , y los ſeruidores, dieron bozes diziendo , Crucificalo, crucificalo. Dizeles Pilato, Tomaldo voſotros, y crucificaldo : porque yo no hallo enel crimen.

7 וַיַּעֲנוּ לוֹ הַיְּהוּדִים יֵשׁ דָּת מִצְוָה וְתוֹרָה לָנוּ וּכְתוֹרָתֵנוּ צָרְכוֹ לָמוּת כִּי אֶת־נַפְשׁוֹ עָשָׂה לֵאלֹהִים׃

Reſpondieronle los Iudios, Noſotros tenemos Ley, y ſegun nueſtra Ley deue morir, porque ſe hizo hijo de Dios.

ΚΕΦΑΛ. ιθʹ.

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε.

Alors donc Pilate print Ieſus, & le fouetta.

2. Καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν.

Et les gendarmes plierent vne couronne d'eſpines qu'ils mirent ſur ſa teſte, & le veſtirent de vn veſtement de pourpre.

3. Καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα.

Et diſoyent, Roy des Iuifs, bien te ſoit. Et lui donnoyēt des coups de leurs verges.

4. Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω.

Ce fait Pilate ſortit derechef dehors, & leur dit, Voici, ie le vous amene dehors, afin que vous cognoiſſiez que ie ne trouue aucun crime en lui.

5. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρωπος.

Ieſus donc ſortit hors portant la couronne d'eſpines, & le veſtement de pourpre: & Pilate leur dit, Voici l'homme.

6. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες· σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν· λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος· λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.

Mais quand les principaux Sacrificateurs & les ſergeans le virent, ils s'eſcrierent, diſans, Crucifie, crucifie. Pilate leur dit, Prenez-le vous-meſmes, & le crucifiez : car ie ne trouue point de crime en lui.

7. Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.

Les Iuifs lui reſpondirent, Nous auons vne Loy, & ſelon noſtre Loy il doit mourir, car il s'eſt fait Fils de Dieu.

CAP. XIX.

TVnc ergo apprehendit Pilatus Ieſum, & flagellavit.

Then Pilate tooke Jeſus and ſcourged him.

2. Et milites plectentes coronam de ſpinis, impoſuerunt capiti eius, & veſte purpurea circundederunt eum.

And the ſouldiers platted a crowne of thornes / and put it on his head/ and they put on him a purple garment.

3. Et veniebant ad eum, & dicebant, Ave rex Iudæorum: & dabant ei alapas.

And ſaid / Haile / King of the Jewes. And they ſmote him with their roddes.

4. Exivit iterum Pilatus foràs, & dicit eis, Ecce adduco vobis eum foràs, ut cognoſcatis quia nullam invenio in eo cauſam.

Then Pilate went forth againe / and ſaid vnto them / Beholde / J bring him forth to you / that ye may knowe / that J finde no faulte in him at all.

5. Exivit ergo Ieſus portans coronam ſpineam, & purpureum veſtimentum Et dicit eis, Ecce homo.

Then came Jeſus forth wearing a crowne of thornes / and a purple garment. And Pilate ſaide vnto them / Behold the man.

6. Cùm ergo vidiſſent eũ pontifices & miniſtri, clamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum. Dicit ei Pilatus: Accipite eum vos, & crucifigite, ego enim non invenio in eo cauſam.

Then when the hie Prieſtes and officers ſaw him / they cryed/ ſaying/ Crucifie/crucifie him. Pilate ſayde vnto them/ Take yee him and crucifie him: for J finde no faulte in him.

7. Reſponderunt ei Iudęi, Nòs legem habemus, & ſecundùm legem debet mori, quia filium Dei ſe fecit.

The Jewes anſwered him / We haue a lawe/ and by our lawe he ought to dye/ becauſe hee made him ſelfe the Sonne of God.

Das XIX. Capitel.

DA nam Pilatus Jeſum/ vnd geiſſelt jhn.

DA tog Pilatus Jheſum oc hudſtræg hannem.

2. **Vnnd die Kriegsknechte flochten ein Krone von dörnen / vnd ſetzten ſie auff ſein Haupt / vnnd legten jhm ein Purpurkleid an.**

Oc Stridzmendene flette en Krune aff torne / oc ſette hende paa hans Hoffuit / oc lagde it Purpur klæde paa hannem.

3. **Vnd ſprachen: Sey gegrüſſet lieber Jůden König. Vnnd gaben jhm Backenſtreiche.**

Oc ſagde / Hil vere du kære Jøde Konge. Oc de gaffue hannem kindheſte.

4. **Da gieng Pilatus wider herauß/ vnd ſprach zu jnen: Sehet / ich führe jhn herauß zu euch/ daß jhr erkennet/ daß ich keine ſchuld an jhm finde.**

Da gick Pilatus vd igen / ac ſagde til dem/ Seer/ ieg leder hannem hid vd til eder / at i ſkulle vide / at ieg finder ingen ſkyld met hannem.

5. **Alſo gieng Jeſus herauß / vnnd truge eine dörnen Krone vnd Purpurkleid. Vnnd er ſpricht zu jnen: Sehet/ welch ein Menſch.**

Saa gick Jheſus vd / oc bar en torne Krune oc Purpurklæde. Oc hand ſiger til dem / Seer / huilcket Menniſke.

6. **Da jhn die Hohenprieſter vnnd die Diener ſahen / ſchryen ſie vnnd ſprachen: Creutzige / creutzige. Pilatus ſpricht zu jhnen: Nempt jhr jhn hin vnd creutziget / denn ich finde keine ſchuld an jm.**

Der de ypperſte Preſter oc Tienerne ſaae hannem/ robte de / oc ſagde / Kaarſfeſt / kaarſfeſt. Pilatus ſiger til dem / Tage i hannem hen/ oc kaarſfeſter / Thi ieg finder ingen ſkyld met hannem.

7. **Die Jůden antworten jhm: Wir haben ein Geſetze / vnd nach dem Geſetze ſoll er ſterben / denn er hat ſich ſelbs zu Gottes Son gemacht.**

Jøderne ſuarede hannem / Wi haffue en Low / oc effter den Low ſkal hand dø / Thi hand haffuer giort ſig ſelff til Guds Søn.

Kapitola XIX.

TEhdy wzaw Pilát Gežijſſe/ zmrſkal gey.

A Ták że Pilat wziawſzy Jezuſá/ dal go vbiczowáć.

2. A Zoldneři ſpletſſe Korunu z trnij/ wſtawili gi na hlawu geho/ a w Raucho Sſarlatowě gey oblekli.

A żolnierze vplotſzy korone z cirnia/ wlożyli ná glowe iego/ y w plaſzcz ſzárlatny oblekli go.

3. A přiſtupugijce k němu/ řijkali: Zdráw Králi Zidowſký/ a dáwali gemu políčky.

A mowili: Witayże Krolu Zydowſki/ y byli go pálcatmi.

4. Y wyſſel opět wen Pilát/ a řekl gjm: Hle wywedu gey wám wen/ abyſſte poznali/ že žadně winy na něm nenalězám.

Wyſzedł potym Pilat ná dwor/ y rzekl im: Otho wywiodlem go ná dwor/ ábyſcie wiedzieli że w nim żadney winy nie náyduie.

5. Tehdy wyſſel Gežijſs wen/ neſa trnowau Korunu/a Raucho ſſarlatowě. Y řekl gim Pilát: Ay člowěk.

Tedy Jezus wyſzedł nioſac ná ſobie cirniowa korene y ſzárlatny plaſzcz/ á Pilat rzekl im: Otoż czowiek.

6. Protož yak gey vzřeli Biſkupowě a ſlužebnjcy zwolali/ řkauce: Vkřižůg/ vkřižůg ho. Řekl gim Pilát: Wezmětež wy gey a vkřižůgte/ neboť yá nenalězám winy na něm.

A gdy go vyzreli Kſiażeta kápłáńſkie y ſlużebni/ záwolali mówiac: Vkrzyżui/ vkrzyżuy. Y Rzekl Pilat: Weżmiecież go wy/ á vkrzyżuycie/ bo ia w nim żadney winy nie nayduie.

7. Odpowěděli gemu Židé: My Zákon máme/ a podlé Zákona má vmřijti/ Neb Synem Božijm ſe činil.

Odpowiedzieli iemu Zydowie: Myć zakon mamy/ y wedle zakonu naſzego ma vmrzeć/ bowiem ſie Synem Bożym czynil.

י ט

8 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטָוס הָדָא מֶלְּתָא יַתִּירָאִית דְּחֵל׃

Quando Pilato vdi questa parola, temè maggiormente.

9 וְעַל תּוּב לַפְּרֵטָוְרִין ו וְאֶמַר לְיֵשׁוּע אֵימְכָא אַנְתְּ יֵשׁוּע דֵּין פֶּתְגָמָא לָא יַהֵב לֵהּ׃

Et entrò di nuouo nel Pretorio, e disse à IESV, Donde sei tu? Ma IESV non gli dette risposta.

10 אֶמַר לֵהּ פִּילָטָוס עַמִּי לָא מְמַלֵּל אַנְתְּ לָא יָדַע אַנְתְּ דְּשַׁלִּיט אֲנָא דְּאֶשְׁרֵיךְ וְשַׁלִּיט אֲנָא דְּאֶזְקְפָךְ׃

Allor Pilato li dice, Tu non mi parli? Non sai tu che io ho potestà di crocifiggerti, e potestà di liberarti?

11 אֶמַר לֵהּ יֵשׁוּע לַיְת הֲוָא לָךְ עֲלַי שׁוּלְטָנָא אַף לָא חַד אֶלּוּ לָא יְהִיב הֲוָא לָךְ מֶן לְעֵל מֶטּוּל הָנָא הַו מַן דְּאַשְׁלְמַנִי לָךְ רַבָּא הִי חֲטִיתֵהּ מֶן דִּילָךְ׃

Rispose IESV, Tu non haresti potestà alcuna contra di me, se non ti fusse data di sopra, per questo colui che mi ti ha dato ne le mani, ha maggior peccato.

12 וּמֶטּוּל הָדָא צָבֵא הֲוָא פִּילַטָוס דְּנֶשְׁרְיוּהִי יְהוּדָיֵא דֵּין קָעֵין הֲווּ דְּאֶן לְהָנָא שָׁרֵא אַנְתְּ לָא הֲוַיְתְּ רָחְמֵהּ דְּקֵסַר כֻּל מַן גֵּיר דְּנַפְשֵׁהּ מַלְכָּא עָבֵד סַקּוּבְלָא הוּ דְּקֵסַר׃

Da questo Pilato cercaua di liberarlo: ma i Giudei gridauano, dicendo, Se tu liberi costui, tu non sei amico di Cesare: imperoche chiunque si fa Re, contradice à Cesare.

13 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטָוס הָדָא מֶלְּתָא אַפְּקֵהּ לְיֵשׁוּע לְבַר וִיתֵב עַל בִּים בְּדוּכְתָּא דְּמֶתְקַרְיָא רְצִיפְתָּא דְּכֵאפֵא עֶבְרָאִית דֵּין מֶתְאַמְרָא גְּפִיפְתָּא׃

Pilato vdita questa parola, menò fuor IESV, e posesi à seder pro tribunali: nel luogo che si chiama lastricato, & in Hebreo Gabbata.

י ט

8 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע פִּילָטוֹס אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה יוֹתֵר יָרֵא׃

Pues como Pilato oyó eſta palabra vuo mas miedo.

9 וַיָּשָׁב וַיַּעַל אֶל־בֵּית דִּין וַיֹּאמֶר לְיֵשׁוּעַ מֵאַיִן הוֹוֶה אַתָּה וְיֵשׁוּעַ לֹא נָתַן לוֹ מַעֲנֶה׃

Yentro otra vez àl Audiencia, y dixo à Ieſus Dedonde eres tu? mas Ieſus no le diò reſpueſta.

10 וַיֹּאמֶר לוֹ פִּילָטוֹס הֲלֹא תְדַבֵּר לִי הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי־יֵשׁ לִי שִׁלְטוֹן לְהוֹקִיעַ אוֹתְךָ וְכִי יֵשׁ לִי שִׁלְטוֹן לְהַתִּיר אוֹתָךְ׃

Entonces dizele Pilato, Ami no me hablas? nó ſabes que tengo poteſtad para crucificarte, y que tengo poteſtad para ſoltarte?

11 וַיַּעַן יֵשׁוּעַ לֹא תְּהִי לְךָ שִׁלְטוֹן גַּם אַחַת עָלַי אִם לֹא נִתְּנָה הִיא לְךָ מִמַּעְלָה עַל־כֵּן אֲשֶׁר הִסְגִּיר אוֹתִי בְּיָדֶיךָ חַטָּאָה גְּדוֹלָה לוֹ מִמֶּךָּ׃

Reſpondio Ieſus, Ninguna poteſtad tendrias contra mi ſi no te fueſſe dado da arriba: por tanto el que à ti me ha entregado, mayor peccado, hà.

12 וּמֵאָז בִּקֵּשׁ פִּילָטוֹס לְהַתִּיר אוֹתוֹ וִיהוּדִים צָעֲקוּ לֵאמֹר אִם תַּתִּיר אֶת־הַלָּז אֵינְךָ אוֹהֵב הַקֵּיסָר כִּי כָּל־אֲשֶׁר עוֹשֶׂה נַפְשׁוֹ לַמֶּלֶךְ מֹרֶה וְנָסוֹג אָחוֹר מִן הַקֵּיסָר׃

Deſde entonces procuraua Pilato de ſoltarlo: mas los Iudios dauan bozes, diziendo, Si à eſte sueltas, no erés amigo de Ceſar. Qualquiera que ſe haze rey, á Ceſar contradize.

13 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע פִּילָטוֹס אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הוֹלִיךְ אֶת־יֵשׁוּעַ לַחוּץ וַיֵּשֶׁב עַל־הַבָּמָה בְּמָקוֹם הַנִּקְרָא לִיטוֹסְטְרוֹטוֹן וְעִבְרִית גַּבְהָתָה׃

Entonces Pilato oyendo eſte dicho, lleuó fuera à Ieſus, y ſentóſe enel tribunal, en el lugar que ſe dize Lithoſtrotos, yen Hebrayco Gabbatha.

ιθ'.

8. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη.

Qunad donc Pilate eut oui ceſte parole, il craignit plus fort.

9. Καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ, πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.

Et entra derechef au Pretoire, & dit à Ieſus, D'où es-tu? Et Ieſus ne lui donna point de reſponſe.

10. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;

Adonc Pilate lui dit, Ne parles tu point à moi? ne ſais-tu pas que i'ai puiſſance de te crucifier, & puiſance de te deliurer?

11. Ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν, διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.

Ieſus reſpondit, Tu n'aurois puiſſance queiconque ſur moi, s'il ne t'eſtoit donné d'enhuat: pour ceſte cauſe celui qui m'a liuré à toi, a plus grand peché.

12. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν· οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες· ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι.

Depuis cela Pilate taſchoit a le deliurer: mais les Iuifs crioyent, diſans, Si tu deliures ceſtui-ci, tu n'es point ami de Ceſar: car quiconque ſe fait Roy, contredit à Ceſar.

13. Ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον, λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ.

Et quand Pilate eut oui ceſte parole, il amena, Ieſus dehors, & s'aſſit au ſiege iudicial, au lieu appele Pauemét, & en Hebrieu Gabbatha.

CAP. XIX.

8. Cum ergo audiſſet Pilatus ſermonem, magis timuit.

When Pilate then heard that worde/he was the more afraide.

9. Et ingreſſus eſt prætoriū iterum: & dicit ad Ieſum, Vnde es tu? Ieſus autem reſponſum non dedit ei.

And went againe into the common hall and ſayde vnto Jeſus / Whence art thou? But Jeſus gaue him none anſwere.

10. Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? neſcis quia poteſtatem habeo dimittere te?

Then ſaide Pilate vnto him / Speakeſt thou not vnto me? knoweſt thou not ẏ I haue power to crucifie thee/and haue power to looſe thee?

11. Reſpondit Ieſus, Non haberes poteſtatem adverſum me ullam, niſi tibi datum eſſet déſuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

Jeſus anſwered/Thou couldeſt haue no power at all againſt me/ except it were giuen thee from aboue: therefore he that deliuered me vnto thee/ hath the greater ſinne.

12. Exinde quærebat Pilatus dimittere eum, Iudęi autem clamabant, dicentes, Si hunc dimittis, non es amicus Cæſaris. omnis qui ſe regem facit, contradicit Cæſari.

From thenceforth Pilate ſought to looſe him/but the Jewes cryed/ſaying/ If thou deliuer him / thou art not Ceſars friend: for whoſoeuer maketh him ſelſe a King/ ſpeaketh againſt Ceſar.

13. Pilatus autem cùm audiſſet hos ſermones, adduxit foràs Ieſum: & ſedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithoſtrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

When Pilate heard that worde/hee brought Jeſus forth/ and ſate downe in the iudgement ſeat in a place called the Pauement/ and in Hebrewe/ Gabbatha.

Das XIX. Capitel.

8. Da Pilatus das wort hōret/ forcht er ſich noch mehr.

Der Pilatus hørde det ord/ frøctede hand ſig end mere.

9. Vnnd gieng wider hinein inn das Richthauß / vnnd ſpricht zu Jeſu: Von wannen biſt du? Aber Jeſus gab jhm kein antwort.

Oc hand gick ind igen i Domhuſet / oc ſiger til Jheſum / Hueden eſt du? Men Jheſus gaff hannem inted ſuar.

10. Da ſprach Pilatus zu jhm: Redeſt du nicht mit mir? Weiſt du nicht/ daß ich Macht habe dich zu creutzigen/ vnd Macht habe dich loß zu geben?

Da ſagde Pilatus til hannem / Taler du icke met mig? Vedſt du icke / at ieg haffuer mact at kaarſſeſte dig / oc at ieg haffuer mact at giffue dig løſſ?

11. Jeſus antworttet: Du hetteſt keine Macht ůber mich / wenn ſie dir nicht were von oben herab gegeben. Darumb/der mich dir ůberantworttet hat / der hats grōſſere Sůnde.

Jheſus ſuarede/ Du haffde ingen matt offuer mig/der ſom hun icke vaare giffuen dig her offuen ned. Der ſaare/ den ſom antuordede mig dig/ hand haffuer ſtørre ſynd.

12. Von dem an trachtete Pilatus/ wie er jhn loß lieſſe. Die Jůden aber ſchryen / vnd ſprachen: Leſt du diſen loß / ſo biſt du des Keiſers Freund nicht / Denn wer ſich zum Kōnige machet / der iſt wider den Keiſer.

Der effter tenckte Pilatus paa / huorledis hand kunde lade hannem løſſ. Men Joderne robte / oc ſagde / Lader du denne løſſ / da eſt du icke Keyſerens Ven/ Thi huo ſig gør til Konge / hand er mod Keyſeren.

13. Da Pilatus das wort hōret/fůhret er Jeſum herauß / vnnd ſatzte ſich auff den Richtſtul / an der ſtete / die da heiſſet Hochpflaſter auff Ebreiſch Gabbatha.

Der Pilatus hørde det ord / ledde hand Jheſum dd / oc ſette ſig paa Domſtolen / paa den Sted / ſom vkails Stenlagd / Men paa Ebraiſke Gabbatha.

Kapitola XIX.

8. Tehdy když vſlyſſal Pilát tuto řeč/ wijce ſe obáwal.

A przetož Pilat vſłyſzawſzy ty ſłowá/ tym ſie wiecey lekł.

9. Y wſſel do Radného domu opět/a řekl k Gežijſſowi: Odkud gſy ty? Ale Gežijſs gemu nedal odpowědi.

Y wſzedł záſie do ratuſzá / á rzekł do Jezuſá: Skądeś ty ieſt? lecz mu Jezus nie dał odpowiedzi.

10. Tehdy řekl gemu Pilát: Nemluwijſs ſemnau? Newijſſli že mám moc vkřijžowati tebe/ a moc mám propuſtiti tebe?

Tedy mu rzekł Piłat: Nie mowiſzże zemną: niewieſz iż mam moc vkrzyżowáć cię / y mam moc wypráwić cię?

11. Odpowěděl Gežijs: Neměl by proti mně moci žádné/ by tobě nebylo dáno shůry: Protož kdož mne dal tobě/ wětſſij hřijch má.

Y odpowiedział Jezus: Nie miałbyś żadney mocy przeciw mnie/ gdyby ci iey nie podano z wirzchu. A przetoż ten ktory mie wydał tobie/ więtſzy grzech ma.

12. Od té chwijle/ hledal Pilát propuſtiti ho. Ale Židé wolali / řkauce: Propuſtijſſli tohoto/ negſy přijtel Cýſařůw: neb každý kdož ſe Králem činij/ protiwij ſe Cýſaři.

Zátym że Piłát ſzukał tego iákoby gó wybáwił/ ále Zydowie wołáli mowiąc: Jeſliż go wybáwiſz/ nie ieſteś przyiaciel Ceſarſki/ bo kthoc ſie kolwiek czyni Krolem/ ſprzeciwić ſie Ceſárzowi.

13. Tehdy Pilát když vſlyſſal tyto řeči/ wywedl wen Gežijſſe / a poſadil ſe na Stolicy Saudné/ na mijſtě kteréž ſlowe Lithoſtratos/ a Židowſký Gabbata. /

A przetoż Piłat vſłyſzawſzy ty ſłowá/ wywiodł ná dwor Jezuſá: y ſiadł ná ſtolicy ná mieyſcu ktore zowa Lithoſtrotos / á po Hebráyſku Gábbáthá.

יט

14 וַעְרוּבְתָּא הֲוָת
דְּפִצְחָא וְאִית הֲוָת אַיךְ
שָׁעָא (שֶׁת) וַאֲמַר לִיהוּדָיֵא
הָא מַלְכְּכוֹן׃

Et era il di de la preparation de la Paſqua, circa la ſeſta hora, e Pilato dice à i Giudei, Ecco il voſtro Re.

15 הֵנוּן דֵּין קָעֵין הֲווֹ ש
שְׁקוּלַיְהִי שְׁקוּלַיְהִי ——
צְלוּבַיְהִי צְלוּבַיְהִי אָמַר
לְהוֹן פִּילַטוֹס לְמַלְכְּכוֹן
אֶזְקוֹף אָמְרִין לֵהּ רַבַּי
כָּהֲנֵא לַית לַן מַלְכָּא אֶלָּא
אֵן קֵסַר׃

Et eſſi gridauano, Tolli, tolli, crocifiggilo. Pilato dice loro, Crocifiggerò io il voſtro Re? Riſpoſero i principali Sacerdoti, Noi non habbiamo Re, ſenon Ceſare.

16 הָיְדֵין אַשְׁלְמֵהּ לְהוֹן
דְּנֶזְדְּקְפוּנָיְהִי וְדַבְּרוּהִי ל
לְיֵשׁוּעַ וְאַפְּקוּהִי׃

Onde egli allora il dette loro, che ſi crocifiggeſſe. Et eſſi preſero IESV, e menoronlo via.

17 כַּד שָׁקִיל זְקִיפֵהּ ל
לְדוּכְתָּא דְּמֶתְקַרְיָא
קַרְקַפְתָּא עֶבְרָאִית דֵּין
מֶתְאַמְרָא גַּגּוּלְתָּא׃

Et eſſo portando la ſua croce, venne al luogo chiamato piazza di Teſchio, che in Hebreo ſi chiama Gorgota.

18 אַתַר דִּזְקַפוּהִי וְעַמֵּהּ
תְּרֵין אַחֲרָנִין חַד מֶכָּא וְחַד
מֶכָּא וְלְיֵשׁוּעַ בַּמְצַעְתָא׃

Doue eſſi lo crocifiſſero, e con lui due altri, vn di quà, e l'altro di là, e IESV nel mezo.

19 וַכְתַב אַף לוּחָא
פִּילַטוֹס וְסָם עַל זְקִיפֵהּ
כְּתִיב הֲוָא דֵּין הָכַנָּא הָנָא
יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא מַלְכָּא ד
דִּיהוּדָיֵא׃

E ſcriſſe Pilato ancor il titolo, e poſelo ſopra la croce: nelquale era ſeritto: IESV NAZARENO RE DE CIVDEI.

20 וְלְהָנָא דֵּפָּא סַגִּיאֵא
מֶן יְהוּדָיֵא קְרַאוּהִי מֶטוּל
דְּקַרִיבָא הֲוָת לַמְדִינְתָּא
דוּכְתָּא דְּאֶזְדְּקֶף בָּהּ יֵשׁוּעַ
וַכְתִיב הֲוָא עֶבְרָאִית
וְיַוְנָאִית וְרְהוֹמָאִית׃

Molti dunque de' Giudei leſſero queſto titolo: percioche il luogo doue IESV fu crocifiſſo, era preſſo à la città. Et era ſcritto in Hebreo, in Greco, & in Latino.

יט

14 וַתְּהִי־בְּדִיקַת הֶחָמֵץ עֶרֶב
לִפְנֵי הַשַּׁבָּת וּכְשָׁעָה (הַשְּׁלִישִׁית)
וַיֹּאמֶר לַיְּהוּדִים הִנֵּה הַמַּלְכְּכֶם׃

Y era la viſpera de la Paſcua, y como à las ſeys horas: entonces dixo à los Iudios, Heaqui vueſtro Rey.

15 וַיִּצְעֲקוּ שָׂא נְשָׂא הוֹקִיעֵהוּ אָמַר
לָהֶם פִּילָטוּס הַאֶת־מַלְכְּכֶם
אוֹקִיעַ וַיַּעֲנוּ שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים אֵינֶנּוּ
יֵשׁ לָנוּ הַמֶּלֶךְ כִּי אִם הַקֵּיסָר׃

Mas ellos dieron bozes, Quita quita, crucificalo. Dizeles Pilato, A vueſtro Rey tengo de crucificar? Reſpondieron los Pontifices, No tenemos Rey ſi no à Ceſar.

16 וְאָז נָתְנוּ לָהֶם לְהוֹקַע וַיִּקְחוּ
אֶת־יֵשׁוּעַ וַיּוֹלִיכוּהוּ׃

Anſique entonces ſe lo entregó paraque fueſſe crucificado: y tomaron à Ieſus, y lleuaronlo.

17 וַיִּסְבֹּל אֶת־צְלִיבוֹ וַיֵּצֵא אֶל־
מְקוֹם גֻּלְגֹּלֶת הַנֶּאֱמַר עִבְרִית
גֻּלְגֹּלֶת׃

Y lleuando la cruz para ſi vino àl lugar que ſe dize el lugar de la Calauera, y en Hebrayco, Golgotha,

18 אֲשֶׁר שָׁם הוֹקִיעוּהוּ וְעִמּוֹ
שְׁנֵי אֲחֵרִים אֶחָד פֹּה וְאֶחָד פֹּה
וּבְתוֹכָם אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Donde lo crucificaron, y con el ortos dos, de vna parte y de otra, Ieſus en medio.

19 וַיִּכְתֹּב פִּילָטוּס כְּתָב עַל־
הַלּוּחַ וַיָּשֶׂם עַל־הַתָּו וַיְהִי־נִכְתָּב
יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y eſcriuió tambien Pilato vn titulo el qual puſo encima de la cruz: y el Eſcripto era, Ieſus Nazareno Rey De Los Iudios.

20 וְרַבִּים מִיְּהוּדִים קָרְאוּ אֶת־
הַכְּתָב כִּי קָרוֹב הָיָה הַמָּקוֹם הַהוּא
לָעִיר אֲשֶׁר שָׁם הוּקַע יֵשׁוּעַ
וַיְהִי־נִכְתָּב עִבְרִית יְוָנִית
וּרְהוֹמִית׃

Y muchos de los Iudios leyeron eſte titulo: porque el lugar donde eſtaua crucificado Ieſus, era cerca de la Ciudad: y era eſcripto en Hebrayco, y en Griego, y en Latin.

ιθ'.

14. Ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ (ἕκτη) καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

Or eſtoit il lors la preparation de Paſque enuirō ſix heures, & Pilate dit aux Iuifs, Voici voſtre Roy.

15. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν, ἆρον ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ καίσαρα.

Mais ils crioyent, Oſte, oſte, crucifie-le. Pilate leur dit, Crucifierai-ie voſtre Roy: Les principaux Sacrificateurs reſpondirent, Nous n'auons point de Roy ſi non Ceſar.

16. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

Parquoi lors il le leur liura pour eſtre crucifié. Ils prindrent donc Ieſus, & l'emmenerent.

17. Καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ.

Et icelui portant ſa croix, vint en la place qu'on appelle la place du Teſt, & en Hebrieu Golgotha:

18. Ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν.

Où ils le crucifierent, & auec lui deux autres, l'vn deça, & l'autre de là, & Ieſus au milieu.

19. Ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον, ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

Or Pilate eſcriuit vn eſcriteau, & le mit ſur la croix: où il y auoit en eſcrit, IESVS NAZARIEN LE ROY DES IVIFS.

20. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί.

Pluſieurs donc des Iuifs leurent ceſt eſcriteau: d'autant que le lieu où Ieſus eſtoit crucifié eſtoit pres de la ville: & eſtoit eſcrit en Hebrieu, en Grec, & en Latin.

CAP. XIX.

14. Erat autem paraſcéve Paſchæ, hora quaſi ſexta, & dicit Iudæis, Ecce rex veſter.

And it was the Preparation of the paſſeouer/ and about the ſixt houre: and hee ſaid vnto the Jewes / Behold your King.

15. Illi autem clamabant, Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem veſtrum crucifigam? Reſponderunt pontifices, Non habemus Regem, niſi Cæſarem.

But they cryed/ Away with him/ away with him / crucifie him. Pilate ſayde vnto them/ Shall J crucifie your King? The hie Prieſtes anſwered/ We haue no king but Ceſar.

16. Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur Suſceperunt autem Ieſum: & eduxerunt.

Then deliuered hee him vnto them/ to be crucified. And they tooke Jeſus/ and led him away.

17. Et baiulans ſibi crucem exivit in eũ qui dicitur Calvariæ locum, Hebraicè Golgotha.

And he bare his croſſe / and came into a place named of dead mens Skulles/ which is called in Hebrewe / Golgotha.

18. Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Ieſum.

Where they crucified him/ and two other with him/ on either ſide one/ and Jeſus in the middes.

19. Scripſit autem & titulum Pilatus, & poſuit ſuper crucem Erat autem ſcriptũ, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorum.

And Pilate wrote alſo a title / and put it on the croſſe / & it was written/ Jeſus of Nazaret the King of the Jewes.

20. Hunc ergo tituli multi Iudæorum legerunt: quia prope civitatem erat locus, ubi crucifixus eſt Ieſus. Et erat ſcriptum Hebraicè, Græcè & Latinè

This title then read many of the Jewes: for the place where Jeſus was crucified/ was neere to the citie / and it was written in Hebrewe / Greke / and Latin.

Das XIX. Capitel.

14. Es war aber der Rüſttag in Oſtern / vmb die ſechſte Stunde/ vnd er ſpricht zu den Jüden: Sehet / das iſt euer König.

Oc det vaar Beredelſens dag i Paaſke / ved den ſiette time / Oc hand ſiger til Jøderne / Seer / det er eders Konge.

15. Sie ſchryen aber: Weg/ weg mit dem / Creutzige jn. Spricht Pilatus zu jhnen: Soll ich euern König creutzigen? Die Hohenprieſter antworten: Wir haben keinen König denn den Keiſer.

Men de robte/ Bort / bort met hannem / kaarſſeſt hannem. Pilatus ſiger til dem / Skal ieg kaarſſeſte eders Konge? De ypperſte Preſter ſuarede Wi haffue ingen Konge? vden Keyſeren.

16. Da überantwortet er jhn/ daß er gecreutziget würde. Sie namen aber Jeſum / vnnd führeten jhn hin.

Da antuordede hand dem hannem at kaarſſeſte. Oc de toge Jheſum / oc førde hannem bort.

17. Vnd er trug ſein creutz / vnnd gieng hinauß zur ſtete / die da heiſſet Schedelſtet / welche heiſſet auff Ebreiſch Golgatha.

Oc hand bar ſit Kaarſſ/ oc gick vd til den ſted ſom kaldis Hoffuit pande ſted / huilcken kaldis paa Ebraiſke Golgatha.

18. Alda creutzigten ſie jhn / vnd mit jhm zween ander / zu beyden ſeiten / Jeſum aber mitten inne.

Der karſſeſte de hannem / oc tho andre met hannem / paa baade ſider / oc Jheſum mit imellem.

19. Pilatus aber ſchreib eine überſchrifft/ vnd ſetzte ſie auff das Creutz/ vnd war geſchrieben: Jeſus von Nazareth / der Jüden König.

Da ſcreff Pilatus en Offuerſcrifft / oc ſette hende paa kaarſet/ oc der vaar ſcreffuit/ Jheſus aff Nazareth Jøde Konge.

20. Diſe überſchrifft laſen vil Jüden/ den̄ die ſtete war nahe bey der Statt/ da Jeſus gecreutziget iſt. Vnd es war geſchrieben auff Ebreiſche / Griechiſche vnd Lateiniſche Sprache.

Denne Offuerſcrefft læſde mange Jøder / Thi ſteden vaar nær hoſſ Staden / ſom Jheſus er kaarſſeſt. Oc det vaar ſcriffuit paa Ebraiſke / Gredſke / oc Latinſke maal.

Kapitola XIX.

14. A bylo w Pátek před Welikau nocý/ w hodinu yako ſſeſtau. Y řekl Židuom: Ay Král wáš.

Ná ten czás był dźień przygotowánia ná świeto Wielkonocne/ á było o ſzoſtey godźinie gdy powiedźiał Zydom: Oto Krol waſz.

15. Ale oni zwolali: Wezmi/ wezmi/ a vkřižůg gey. Řekl gim Pilát: Krále waſſeho vkřižugi? Odpowěděli Biſkupowé: Nemáme Krále/ gediné Cýſaře.

A oni wołáli: Stráć/ ſtráć/ y vkrzyżuy go. A Piłat im rzekł: Krolá z waſzego vkrzyżuie? Lecz odpowiedźieli Kśiążętá kápłańſkie: Nie mamyć Krolá iedno Ceſárzá.

16. Tehdy wydal gim ho, aby byl vkřižowán.

A thákże go im wydał żeby był vkrzyżowan. A wźiąwſzy Jezuſá wywiedli go.

17. Y popadli Gežijſſe/ a wedli ho wen. A on neſa ſwůg Křijž/ wyſſel na mijſto kteréž ſlowe popravné/ a Židowſky Golgota.

On tedy nioſąc krzyż ſwoy/ przyſzedł ná ono mieyſce ktore zwano Trupich głow/ á po Hebrayſku Golgothá.

18. Kdežto vkřižowali ho/ a s nim giná dwa s obau ſtrán/ a w proſtředku Gežijſſe.

Gdźie go tám vkrzyżowáli/ á z nim drugich dwu y ſtąd y zowąd/ á w pośrodku Jezuſá.

19. Napſal pak y nápis Pilát/ a wſtawil na Křijž. A bylo napſáno/ Gežijš/ Nazaretſký/ Král Židowſký.

Nápiſał też Piłat y tytuł/ y poſtáwił go nád krzyżem/ á był ták nápiſan: Jezus Názáreńſki Krol Zydowſki.

20. Ten pak Nápis mnozý z Židůw čtli/ nebo blijzko od Měſta bylo mijſto to/ kdež vkřižowan byl Gežijš. A bylo napſáno Židowſky/ Řecky/ a Latině.

Tenći tytuł czytáło wiele Zydow/ bo bliſko miáſthá było mieyſce ono gdźie był vkrzyżowan Jezus/ á był nápiſan po Hebrayſku/ po Grecku y po Łácinie.

יט

21 וְאֵמַרוּ רַבַּי כָּהֲנֵא לְפִילַטוֹס לָא תֶּכְתּוּב דְּמַלְכָּא הוּ דִּיהוּדָיֵא אֶלָּא דְּהָו אֲמַר דְּמַלְכָּא אֱנָא דִּיהוּדָיֵא׃

Perilche i principali Sacerdoti de Giudei diſſero à Pilato, Non iſcriuere, Il Re de Giudei: ma che coſtui ha detto Io ſono il Re de Giudei.

22 אֲמַר פִּילַטוֹס מֶדֶם דְּכֶתְבֵת כְּתֵבֵת׃

Pilato riſpoſe, Quel ch'io ho ſcritto: ho ſcritto.

23 אַסְטְרַטְיוּטֵא הָיִן כַּד זַקְפוּהִי לְיֵשׁוּע שְׁקַלוּ נַחְתַוְהִי וַעֲבַדוּ לַאְרַבַּע מְנַוָן מְנָתָא לְחַד מֶן אַסְטְרַטְיוּטֵא כּוּתִינֵה הָיִן אִיתַיְהּ הֲוָת דְּלָא חִיטָא מֶן לְעֵל וְקִירְתָא כֻּלָּהּ׃

I ſoldati come hebber crocifiſſo IESV, *preſero i ſuoi veſtimenti, e fecerne quattro parti, a ciaſcun ſoldato vna parte: e preſero ancor il ſaio: & era il ſaio ſenza cuciture, teſſuto da capo fin'al fine.*

24 וְאֵמַרוּ חַד לְחַד לָא נֶסְדְּקִיהָ אֶלָּא נַפֵּס עֲלַיְהָ מֶפָּס דְּמַנוּ תֶּהְוֵא וַשְׁלֵם כְּתָבָא דְּאָמַר דְּפַלֵּגוּ נַחְתַי בֵּינָתְהוֹן וְעַל לְבוּשִׁי אַרְמִיו פֶּסָא הָלֵין עֲבַדוּ אַסְטְרַטְיוּטֵא׃

Onde eſſi diſſer tra loro, Non lo ſtracciamo, ma gittiamone la ſorte di chi debba eſſere. Il che fu, accioche s'adempieſſe la Scrittura che dice, Hanno ſpartiti tra loro i miei veſtimenti. e ſopra il mio veſtito hanno gittata la ſorte. I ſoldati dunque fecer queſte coſe.

25 קָיְמָן הָוַי הָיִן לְוָת זְקִיפֵהּ דְּיֵשׁוּע אֵמֵהּ וְחָתָהּ דְּאֵמֵהּ וּמַרְיַם הָי דְּקְלִיוּפָא וּמַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא׃

Or ſe ne ſtauano preſſo à la croce di IESV, *ſua Madre, e la ſorella di ſua Madre, Maria, moglie di Cleopa, e Maria Maddalena.*

26 יֵשׁוּע הָיִן חֲזָהּ לְאֵמֵהּ וְלְתַלְמִידָא הָו דְּרָחֵם הֲוָא דְּקָאֵם וְאֵמַר לְאֵמֵהּ א אַנְתְּתָא הָא בְּרֵכִי׃

Et IESV *vedendo ſua Madre, e il diſcepolo ilquale egli amaua, ch'era li preſente, diſſe à ſua Madre, Donna, ecco il tuo figliuolo.*

יט

21 וַיֹּאמְרוּ כֹּהֲנֵי הַיְּהוּדִים אֶל־פִּילָטוּס אַל תִּכְתֹּב מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים כִּי אִם כִּי אָמַר הוּא כִּי אֲנִי מֶלֶךְ הַיְּהוּדִים׃

Y dezian â Pilato los Pontifices de los Iudios, No eſcriuas, Rey de los Iudios: ſi no Que el dixo Rey ſoy de los Iudios.

22 וַיַּעַן פִּילָטוּס כָּתַבְתִּי אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי׃

Reſpondio Pilato, loque he eſcripto he eſcripto.

23 וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה כַּאֲשֶׁר הוֹקִיעוּ אֶת־יֵשׁוּעַ לָקְחוּ אֶת־בְּגָדָיו וַיַּעֲשׂוּ אַרְבָּעָה חֲלָקִים לְאִישׁ אִישׁ מִלְחָמָה חֵלֶק אֶחָד וְאֶת הַכֻּתֹּנֶת וַתְּהִי־הַכֻּתֹּנֶת בְּלִי חוּט מִמַּעְלָה עַד־לְמַטָּה כֻּלָּהּ אֲרוּגָה׃

Y como los ſoldados vuieron crucificado à Ieſus tomaron ſus veſtidos, y hizieron quatro partes, (à cada ſoldado vna parte,) y la tunica: era ſin coſtura, toda texida deſde arriba.

24 וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ אַל־נָא נִקְרָעֶנָּה כִּי אִם נַפִּיל עָלֶיהָ גּוֹרָל לְמִי הִיא לְמַעַן יִמָּלֵא הַכְּתָב לֵאמֹר יְחַלְּקוּ בְגָדַי לָהֶם וְעַל־לְבוּשִׁי יַפִּילוּ גוֹרָל וְזֹאת עָשׂוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה׃

Y dixeron entre ellos no la partamos, ſi no echemos ſuertes ſobre ella cuya ſerá: paraque ſe cumplieſſe la Eſcriptura que dize, Partieron para ſi mis veſtidos, y ſobre mi veſtidura echaron ſuertes. Y los ſoldados ciertamente hizieron eſto.

25 וְעָמְדוּ אֶל־הַצְּלָב יֵשׁוּעַ אִמּוֹ וַאֲחוֹת אִמּוֹ מִרְיָם לְקְלֵיוֹפָא וּמִרְיָם מִגְדְּלָנִית׃

Y eſtauan junto á la Cruz de Ieſus, ſu madre y la hermana de ſu madre Maria de Cleophas, y Maria Magdalena.

26 וְיֵשׁוּעַ בִּרְאוֹתוֹ אֶת־אִמּוֹ וְאֶת הַתַּלְמִיד אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ הָעוֹמֵד אֵלֶיהָ אָמַר לְאִמּוֹ אִשָּׁה הִנֵּה בְּנֵךְ׃

Y como vido Ieſus à la madre, y àl Diſcipulo que el amaua, que eſtaua preſente, dize á ſu madre Muger, heay tu hijo.

ιθ'.

21. Ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων.

Parquoi les principaux Sacrificateurs des Iuifs dirent à Pilate, N'eſcri point, Le Roy des Iuifs: mais, Que ceſtui-ci a dit, Ie ſuis le Roy des Iuifs.

22. Ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέγραφα.

Pilate reſpondit, Ce que i'ai eſcrit, ie l'ai eſcrit.

23. Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, (καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος·) καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου.

Or quand les gendarmes eurent crucifié Ieſus ils prindrent ſes veſtemens, & en firent quatre parties, à chacun gẽdarme vne partie: ils prindrent auſsi le ſaye: mais le ſaye eſtoit ſans couſture, tiſſu depuis le haut tout au long.

24. Εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ σχίσωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται. ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

Dont ils dirent entr'eux, Ne le mettons point en pieces, mais iettõs le ſort deſſus, à qui il ſera. Et ce, afin que l'Eſcriture fuſt accomplie, diſant, Ils ont parti mes veſtemẽs entr'eux, & ont ietté le ſort ſur mon habillemẽt. Les gendarmes donc firent ces choſes.

25. Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή.

Or eſtoyent la pres de la croix de Ieſus, ſa mere, & la ſœur de ſa mere, Marie femme de Cleopas, & Marie Magdeleine.

26. Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

Et Ieſus voyant ſa mere, & le diſciple qu'il aimoit, eſtre là, dit a ſa mere, Femme, voila ton fils.

CAP. XIX.

21. Dicebant ergò Pilato Pontifices Iudæorum, Noli ſcribere Rex Iudęorum: ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Iudæorum.

Then ſaid the hie Prieſtes of the Jewes to Pilate/ Write not/ The King of ẏ Jewes/ but that he ſaid/ I am king of the Jewes.

22. Reſpōdit Pilatus, Quod ſcripſi, ſcripſi.

Pilate anſwered / What I haue written/ I haue written.

23. Milites ergo cùm crucifixiſſent eum, acceperunt veſtimenta eius (& fecerunt quatuor partes: unicuique militi partem) & tunicam. Erat autem tunica inconſutilis, déſuper contexta per totum.

Then the ſouldiers / when they had crucified Jeſus tooke his garments / and made foure partes / to euery ſouldier a part / and his coate: and the coate was without ſeame/ wouen from the toppe throught.

24. Dixerunt ergo ad invicem, Nō ſcindamus eam, ſed ſortiamur de illa cuius ſit. Vt ſcriptura impleretur, dicens, Partiti ſunt veſtimēta mea ſibi: & in veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

Therefore they ſaid one to another/ Let vs not deuide it/ but caſt lots for it/ whoſe it ſhall be. This was that the Scripture might be fulfilled / which ſaith/ They parted my garmēts among them / and on my coate did caſt lottes. So the ſouldiers did theſe thinges in deede.

25. Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius. Maria Cleopæ, & Maria Magdalene.

Then ſtoode by the croſſe of Jeſus his mother / and his mothers ſiſter / Marie the wife of Cleopas/ and Marie Magdalene.

26. Cùm vidiſſet ergo Ieſus matrem & diſcipulum ſtantem quem diligebat, dicit matri ſuæ, Mulier, ecce filius tuus.

And when Jeſus ſawe his mother/ and the diſciple ſtanding by/ whome he loued: he ſaide vnto his mother / Woman/ beholde thy ſonne.

Das XIX. Capitel.

21. Da ſprachen die Hohenprieſter der Jůden zu Pilato: Schreib nicht der Jůden König / ſondern daß er geſagt habe: Ich bin der Jůden König.

Da ſagde Jødernis ypperſte Preſter til Pilatum. Scriff icke Jøde Konge / Men at hand ſagde / Jeg er Jøde Konge.

22. Pilatus antworttet / was ich geſchrieben hab / das hab ich geſchrieben.

Pilatus ſuarede/ Det ſom ieg ſcreff / det ſcreff ieg.

23. Die Kriegsknechte aber / da ſie Jeſum gecreutziget hatten/ namen ſie ſeine Kleider/ vnd machten vier theil/ einem jeglichen Kriegsknecht ein theil / darzu auch den Rock. Der Rock aber war vngeneet / von oben an gewircket / durch vnd durch.

Oc Stridzmendene / der de haffde kaarſfeſt Jheſum / toge de hans Klæder / oc giorde fire parte / huer Stridzmand en part / der til ocſaa Kiortelen. Men Kiortlen vaar knyt / tuindet fra øffuerſt / oc ſiet igennem.

24. Da ſprachen ſie vntereinander: Laſſet vns den nicht zutheilen / ſondern darumb loſſen / weß er ſein ſoll. Auff daß erfüllet würde die Schrifft / die da ſaget: Sie haben meine Kleider vnter ſich getheilet / vnd haben über meinen Rock das Loß geworffen. Solches theten die Kriegsknechte.

Da ſagde de til huer andre / Lader oſſ icke dele hannem/ men kaſte laad der om/ hues hand ſkal vere. Paa det Scrifften ſkulde fuldkommis ſom ſiger / De ſkiffte mine Klæder iblant ſig / oc kaſte laad om min kiortel. Dette giorde Stridzmendene.

25. Es ſtund aber bey dem Creutze Jeſu ſeine Mutter / vnd ſeiner Mutter Schweſter / Maria Cleophas Weib / vnd Maria Magdalene.

Oc der ſtod hoſſ Jheſu kaarſſ/ hans Moder/ oc hans Moder ſøſter / Maria Cleophas huſtru / oc Maria Magdalene.

26. Da nun Jeſus ſeine Mutter ſahe / vñ den Jünger dabey ſtehn/ den er lieb hatte / ſpricht er zu ſeiner Mutter: Weib / ſihe / das iſt dein Son.

Der nu Jheſus ſaa ſin Moder / oc den Diſcipel ſtaa der hoſſ / ſom hand haffde kær / da ſiger hand til ſin Moder / Quinde / ſee / det er din Søn.

Kapitola XIX.

21. Tehdy Biſkupowé Zidowſſtj řekli Pilátowi: Nepiſs Král Zydowſký/ ale že on prawil/ Král ſem Zidowſký.

A dla tegoż mowili Piłatowi Kſiążętá kápłanow Zydowſkich: Nie piſz Krol Zydowſki / ale iż on powiedał: Jeſtem Krol Zydowſki.

22. Odpowěděl Pilát j Co gſem pſal/ to gſem pſal.

Odpowiedział Piłat: Com piſał tom piſał.

23. Zioldnéři pak když gſau gey vkřižowali/ wzali Raucha geho (a včinili čtyři dijly každému Rytijři dijla) ſukni. A byla Sukně neſſijwaná / ale od wrchu wſſecka na ſkrze ſetkaná.

Zołnierze tedy gdy vkryżowáli Jezuſá/ pobráli ſzáty iego (y podzielili ná czterzy częśći / káżdemu żołnierzowi częśc) y ſuknią/ á byłá thá ſukniá nie ſzytá/ lecz od wirzchu wſzytká działana.

24. Protož řekli mezy ſebau: Neroztrhůgme gij / ále loſugme o ni čij bude. Aby ſe naplnilo piiſmo/ kteréž dij: Rozdělili ſobě Raucho me/ a o můg oděw loſy metali. A Zoldnéřj zagiſté to včinili.

Tedy mowili miedzy ſoba: Nie rzecżmy iey / ále o nie rzućmy loſy czyia ma byc/ á tho ſie zſtało izby ſie było piſmo nápiſmo wypełniło/ w ktorym powiedziano: Podzielili miedzy ſie odzienie moie/ á o ſzáty moie rzucili los. A toc vczynili żołnierze.

25. Y ſtali blijzko Křijže Gežijſſowa / Matka geho/ a Seſtra Matky geho/ Marya Kleoffáſſowa a Marya Magdaléna.

Y ſtały podle krzyżá Jezuſowego mátká iego/ y ſioſtrá mátki iego / y Márya Klopaſzowá żoná/ Márya Mágdálená.

26. Tehdy když vzřel Gežijs Matku a Včedlnijka tu blijzko ſtogijcýho kteréhož milowal/ řekl k Matce ſwé: Ženo/ Ay Syn twůg.

A gdy vyzrał Jezus mátkę y zwolenniká tu z ſtoiacego ktorego miłował / rzekł mátce ſwoiey: Niewiáſto oto ſyn twoy.

יט

27 וְאֶמַר לְתַלְמִידָא הָו הָא אֶמָּךְ וּמֶן הָי שָׁעֲתָא דַּבְרָהּ תַּלְמִידָא הָו לְוָתֵהּ׃

Dipoi dice al diſcepolo, Ecco tua madre, E da quell' hora il diſcepolo la preſe in caſa ſua.

28 בָּתַר הָלֵין יָדַע יֵשׁוּעַ דְּכֻל מֶדֶם אֶשְׁתְּלֶם וַדְנֶתְמַלֵא כְּתָבָ—ת אֶמַר צָהֵא אֶנָ—ת׃

Doppo queſto, ſapendo IESV *che tutte l'altre coſe erano gia compiute, accioche ſi accompiſſe la Scrittura, diſſe, Io ho ſete.*

29 וּמָאנָא סִים הֲוָ—ת דַּמְלֵא חַלָּא הָנוּן דֵּין מְלַי אֶסְפּוּגָּ—ת מֶן חַלָּא וְסָמוּ עַל זוּפָא וְקַרֶבוּ לְוָ—ת פּ פּוּמֵהּ׃

Et era iui poſto vn vaſo pieno d'aceto. Coloro dunque empierono vna ſpugna d'aceto, e poſtala intorno à vn baſtone d'hiſopo, gliela porſero à la bocca.

30 כַּד דֵּין שְׁקַל הָו חַלָּא יֵשׁוּעַ אֶמַר הָא מְשַׁלַּם וַארְכֶן רֵישֵׁהּ וַאשְׁלֶם רוּחֵהּ׃

Come dunque IESV *hebbe preſo l'aceto, diſſe, Tutto è accompito, e baſſata la teſta rende lo ſpirito.*

31 יְהוּדָיֵ—ת דֵּין מְטוּל דַּעֲרוּבְתָא הֲוָת אָמְרִין לָא נְבוּתוּן פַּגְרֵא הָלֵין עַל זְקִיפָא מְטוּל דְּשַׁבְּתָ—ת נָגְהָא יַוְמָא הֲוָא גֵּיר רַבָּא יַוְמָא דְשַׁבְּתָא הָי וּבְעַו מֶן פִּילַטָוס דְּנֶתְּבְּרוּן שָׁקַיְהוּן דְּהָנוּן זְקִיפֵא וְנַחְתוּן אֶנוּן׃

Allora i Giudei, acciochei corpi non rimaneſſeno in croce il ſabbato, percioch' egli era il di de la preparatione (perche quello era il gran giorno del ſabbato) pregorono Pilato che ſi rompeſſen loro le gambe, e che ſi leuaſſeno via.

32 וְאֶתוֹ אַסְטְרַטִיוּטֵ—ת וְתַבַּרוּ שָׁקַוְהִי דְּקַדְמָיָ—ת וַדְהָו אַחֲרִנָ—ת דְּאֶזְדְּקֶף עַמֵּהּ׃

I ſoldati dunque vennero, e rupper le gambe del primo, e de l'altro che era crociſiſſo con lui.

33 וְכַד אֶתוֹ לְוָ—ת יֵשׁוּעַ חֲזַו דְּמִית לֵהּ מֶן כַּדוּ וְלָא תַּבַּרוּ שָׁקַוְהִי׃

Ma venuti à IESV*, come viddero ch' egli era gia morto, non gli ruppero le gambe.*

י ט

27 וּמֵאָז אָמַר אֶל־הַתַּלְמִיד הִנֵּה אִמְּךָ וּמִשָּׁעָה הַהִיא לְקָחָהּ הַתַּלְמִיד הַהוּא אֵלָיו׃

Y luego dize àl Diſcipulo, Heay tu madre. Y deſde aquella hora el Diſcipulo la recibió conſigo.

28 וְאַחֲרֵי־כֵן יָדַע יֵשׁוּעַ כִּי מֵעַתָּה כָּלוּ כָּל־הַדְּבָרִים לְהִמָּלֵא אֶת־הַכְּתָב וַיֹּאמֶר צְמֵאתִי׃

Deſpues, ſabiendo Ieſus que todas las coſas eran ya cumplidas, paraque la Eſcriptura ſe cumplieſſe, dixo, ſed tengo.

29 וּכְלִי אֶחָד הוּשָׂם מָלֵא חוֹמֶץ וְהֵמָּה מִלְּאוּ סְפוֹג בַּחֹמֶץ סָבוּב בְּאֵזוֹב וַיַּקְרִיבוּ לוֹ אֶל־הַפֶּה׃

Eſtaua pues alli vn vaſo lleno de vinagre Entonces ellos hinchieron vna eſpongia de vinagre y rebuelta con hyſopo llegaronſela à la boca.

30 וּבְקַחְתּוֹ אֶת־הַחֹמֶץ אָמַר יֵשׁוּעַ כָּלָה וּמַטֵּה רֹאשׁ נָתַן אֶת־רוּחוֹ׃

Y como Ieſus tomo el vinagre, dixo, Conſumado es: y abaxada la cabeça, dió el Eſpititu.

31 וְהַיְּהוּדִים פֶּן יִדְבְּקוּ הַפְּגָרִים עַל־הַצְּלָב בַּשַּׁבָּת אֲשֶׁר הִיא בְּדִיקַת הֶחָמֵץ עֶרֶב לִפְנֵי הַשַּׁבָּת כִּי הַשַּׁבָּת הַהִיא יוֹם גָּדוֹל הוּא וַיִּשְׁאֲלוּ מִפִּילָטוֹס לְהִשָּׁבֵר אֶת־שׁוֹקֵיהֶם וְלָקַחַת׃

Entonces los Iudios, porque los cuerpos no quedaſſen en la Cruz en el Sabbado, porque entonces era la viſpera de la Paſcua porque era el gran dia del Sabbado, rogaron á Pilato que ſe les quebraſſen las piernas, y fueſſen quitados.

32 וַיָּבוֹאוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְאֵת שׁוֹקֵי הָרִאשׁוֹן שָׁבְרוּ וְגַם לְאַחֵר אֲשֶׁר הוּקַע עִמּוֹ׃

Y vinieron los ſoldados, y à la verdad quebrarō las piernas àl primero, y àl otro que auia ſido crucificado con el:

33 וּבְבוֹאָם אֶל־יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר רָאוּ כִּי עַתָּה מֵת הוּא לֹא שָׁבְרוּ אֶת־שׁוֹקָיו׃

Más como vinieron á Ieſus, como lo vieron ya muerto, no le quebraron las piernas:

ιθ'.

27. Εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος εἰς τὰ ἴδια.

Puis il dit au diſciple, Voila ta mere. Et dés ceſte heure-la le diſciple la receut chez ſoi.

28. Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα πληρωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ.

Puis apres Ieſus ſachant que toutes choſes eſtoyent ia accomplies, afin que l'Eſcriture fuſt accomplie, dit, i'ai ſoif.

29. Σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

Et là eſtoit mis vn vaiſſeau plein de vinaigre Iceux donc emplirent de vinaigre vne eſponge, & la mirent à l'entour de l'hyſſope, & la lui preſenterent à la bouche.

30. Ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· τετέλεσται· καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Et quand Ieſus eut prins le vinaigre, il dit, Tout eſt accompli. Et ayant baiſſé la teſte, il rendit l'eſprit.

31. Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ· ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἀρθῶσιν.

Adonc les Iuifs, afin que les corps ne demeuraſſent point en croix au iour du Sabbat: pource que lors eſtoit le iour de la preparation: (car c'eſtoit le grand iour de ce Sabbat-la) prierent Pilate qu'on leur rompiſt les iambes, & qu'on les oſtaſt.

32. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ.

Les gendarmes donc vindrent, & rompirent les iambes du premier, & de l'autre qui eſtoit crucifie auec lui.

33. Ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη.

Mais quand ils vindrent à Ieſus, & virent qu'il eſtoit deſia mort, ils ne lui rompirent point les iambes.

CAP. XIX.

27. Deinde dicit diſcipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam diſcipulus in ſua.

Then ſaid he to the diſciple/ Behold thy mother: and from that houre/ the diſciple tooke her home vnto him.

28. Poſtea ſciens Ieſus quia omnia iam conſummata ſunt, ut conſummaretur ſcriptura, dicit, Sitio.

After/ when Jeſus knewe that all things were performed/ that the Scripture might be fulfilled/ he ſaid/ I thirſt.

29. Vas ergo erat poſitum aceto plenum. Illi autem ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori eius.

And there was ſet a veſſell full of vinegre: and they filled a ſponge with vinegre/ and put it about an Hyſſope ſtalke/ & put it to his mouth.

30. Cùm ergo accepiſſet Ieſus acetum, dixit, Conſummatum eſt. Et inclinato capite tradidit ſpiritum.

Now when Jeſus had receiued of the vinegre/ he ſaid/ It is finiſhed/ and bowed his head/ and gaue vp the ghoſt.

31. Iudæi ergo: quoniam Paraſcéue erat,) ut non remanerent in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogaverunt Pilatum ut frangerentur eorum crura, & tollerentur.

The Jewes then (becauſe it was the Preparation/ that the bodies ſhoulde not remaine vpon the croſſe on the Sabbath day: for that Sabbath was an hie day) beſought Pilate that their legges might be broken/ and that they might bee taken downe.

32. Venerunt ergo milites, & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.

Then came the ſouldiers/ and brake the legges of the firſt/ and of the other which was crucified with Jeſus.

33 Ad Ieſum autem cùm veniſſent, ut viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura

But when they came to Jeſus/ and ſawe that he was dead already/ they brake not his legges.

Das XIX. Capitel.

27. Darnach ſpricht er zu dem Jünger/ Sihe/ das iſt deine Mutter. Vnd von der ſtund an/ nam ſie der Jüngling zu ſich.

Der effter ſiger hand til Diſcipelen/ See/ det er din Moder. Oc fra den time/ tog Diſcipelen hende til ſig.

28. Darnach als Jeſus wuſte/ das ſchon alles vollbracht war/ daß die Schrifft erfüllet würde/ ſpricht er: Mich dürſtet.

Der effter ſom Jheſus viſte/ at alting vaar nu fuldkommen/ at Scrifften ſkulde fuldkommis/ ſiger hand/ Mig tørſter.

29. Da ſtund ein Gefeß voll Eſſigs. Sie aber fülleten einen Schwamm mit Eſſig/ vnd legten jn vmb ein Iſopen/ vnnd hielten es jhm dar zum Munde.

Der ſtod it Kar fult aff ædicke. Da fylte de en Suomp met ædicke/ oc lagde hannem om en Iſop/ oc hulde hannem det der til munden.

30. Da nun Jeſus den Eſſig genommen hatte/ ſprach er: Es iſt vollnbracht. Vnd neiget das Haupt/ vnd verſchied.

Der Jheſus haffde nu taget ædicken/ ſagde hand/ Det er fuldkommet. Oc hand bøyde Hoffuedet/ oc vdgaff ſin Aand.

31. Die Jüden aber/ dieweil es der Rüſttag war/ daß nicht die Leichnam am Creutz blieben den Sabbath über (denn deſſelbigen Sabbaths tag war groß) baten ſie Pilatum/ daß jre Gebeine gebrochen/ vnd ſie abgnommen würden.

Men Joderne/ efterdi at det vaar beredelſens dag/ at deris Legeme ſkulde icke bliffue paa Kaarſſet Sabbathen offuer (Thi den ſamme Sabbaths dag vaar ſtor) da bade de Pilatum/ at deris Been maatte brydis oc tagis aff.

32. Da kamen die Kriegsknechte/ vnd brachen dem erſten die Beine/ vnd dem andern/ der mit jhm gecreutziget war.

Da komme Stridzmendene oc brøde Benene paa den Førſte/ oc den anden/ ſom vaar kaarſſeſt met hannem.

33. Als ſie aber zu Jeſu kamen/ da ſie ſahen/ daß er ſchon geſtorben war/ brachen ſie jhme die Beine nicht.

Men der de komme til Jheſum/ oc de ſaae/ at hand vaar allerede død/ brøde de icke hans Been

Kapitola XIX.

27. Potom řekl k Včedlnijkowi: Ay Matka twá. A od té hodiny/ přijal gi Včedlnijk k ſobě.

Potym rzekł zwolennikowi: Oto mátká thwoiá/ Rod onegoż czáſu wźiął ia zwolennik do domu ſwego.

28. Potom wěda Gežijš/ že giž wſſeckny wěcy dokonány gſau/ aby ſe naplnilo pijſmo/ řekl: Zijžnijm.

Wiedząc tedy Jezus iż wßytki ine rzeczy iuż były wykonane/ áby ſie ſkończyło piſmo/ rzekł: Prágne.

29. Byla pak tu nádoba poſtawená plná octa. Tehdy oni naplnili haubu octem/ Izopem oblożiwſſe/ y podali vſtům geho.

A było tám naczynie poſtáwione octu pełne/ á ták oni nápoiwßy gębkę octem/ y obłożywßy Hizopem/ podali do vſt iego.

39. Protož když wokuſyl Gežijš octa/ řekl: Dokonánoť geſt. A nakloniw hlawy wypuſtil Duſſy.

Tedy Jezus gdy wźiął ocet/ rzekł: Wykończono ieſt/ Y ſkłoniwßy głowę podał duchá.

31. Protož Židé/ že byl Weliký Pátek/ aby nezůſtala Těla na Křijži w Sobothu (neb byl wěliký ten den Sobotnij) proſyli Piláta/ aby zlámáni byli hnátowé gegich/ a aby byli ſloženi.

A iż Żydowie áby nie zoſtáły ná krzyżu ciáłá w Szábáth/ ábowiem był dźień Przygotowánia (á był on wielki dźień Szábátu) proſili Piłátá áby im goleni połamano/ y zſięto ie.

32. Protož přijſſli žoldněři/ a prwnijmu zagiſté zlámali hnáty/ y druhému kterýž vkřižowán byl s nim.

Przyßli tedy żołnierze/ á pierwßemu zbóycy złamali goleni/ y drugiemu który z nim był vkrzyżowan.

33. Ale k Gežijſſowi když přiſſli/ vzřewſſe gey giž mrtwého/ nezlámali hnátuow geho:

A gdy przyßli do Jezuſá/ vyzrawßy iż iuż vmárł/ nie łamáli goleni ie°.

יט

34 אֶלָּא חַד מֶן אֶסְטְרַטְיוֹטֵא מְחָיהִי בְּדַפְנֵהּ בְּלוּכְיָתָא וּמֶחְדָא נְפַק דְּמָא וּמַיָּא׃

Anzi Vno de ſoldati gli forò il coſtato con Vna lancia, e ſubito n'Vſci ſangue & acqua.

35 וּמַן דַּחֲזָא אַסְהֶד וְשַׁרִירָא הִי סָהֲדוּתֵהּ וְהָו יָדַע דַּשְׁרָרָתָא אָמַר דָּאף אַנְתּוּן תְּהַיְמְנוּן׃

E colui che l'ha Veduto, n'ha renduta teſtimonianza: e la ſua teſtimonianza è degna di fede, & egli ſa che dice il Vero: accioche ancor Voi crediate.

36 הָלֵין גֵּיר הֲוַי דְּנֶתְמַלֵּא כְּתָבָא דְּאָמַר דְּגַרְמָא לָא יֶתְתְּבַר בֵּהּ׃

Imperoche queſte coſe furon fatte, accioche s'adempieſſe la Scrittura che dice, Non ſara rotto pur Vn oſſo di lui.

37 וְתוּב כְּתָבָא אַחֲרָנָא דְּאָמַר דִּיְחוּרוּן בְּמַן דַּדְקַרוּ׃

Et ancora Vnaltra Scrittura dice, Eſſi Vedranno chi hanno trafitto.

38 בָּתַר הָלֵין יַוְסֵף הָו דְּמֶן רָמְתָא בְּעָא מֶן פִּילָטוֹס מְטוּל דְּתַלְמִידָא הֲוָא דְּיֵשׁוּעַ וּמְטַשְּׁא הֲוָא מֶן דְּחֶלְתָּא דִּיהוּדָיֵא דְּנֶשְׁקוּל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וְאַפֵּס פִּילָטוֹס וֶאתָא וְשַׁקַל פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

Doppo queſte coſe Ioſef d'Arimatea (ilqual era diſcepolo di IESV, *ma occulto per paura de Giudei) pregò Pilato che li permetteſſe di leuar Via il corpo di* IESV: *e Pilato gliel permeſſe.*

39 וֶאתָא אַף נִיקָדִימוֹס הָו דְּאֶתָא הֲוָא מֶן קְדִים לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלֵלְיָא וְאַיְתִי עַמֵּהּ חוּנְטָתָא דְּמוּרָא וְדַעְלְוַי אַיְך מְאָא לִיטְרִין׃

Nicodemo ancora (quello che era da prima Venuto à IESV *di notte) Venne portando ſeco Vna miſtura di mirra, & aloè, circa cento libre.*

יט

34 אַךְ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי מִלְחָמָה בַּחֲנִיתוֹ דָּקַר אֶת צִדָּתוֹ וַיֵּצֵא דָּם וָמָיִם׃

Empero vno de los ſoldados le abrió el coſtado con vna lança: y luego ſalió ſangre y agua.

35 וַאֲשֶׁר רָאָה הֵעִיד וְעֵדוּתוֹ אֱמֶת הִיא וְהוּא יוֹדֵעַ כִּי אֶת־אֱמֶת אוֹמֵר לְמַעַן אַתֶּם תַּאֲמִינוּ׃

Y el que lo vido, da teſtimonio, y ſu teſtimonio es verdadero: y el ſabe que dize verdad para que voſotros tambien creays.

36 וַיִּהְיוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִמָּלֵא הַכְּתָב וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ׃

Porque eſtas coſas fueron hechas, para que ſe cumplieſſe la Eſcriptura, Hueſſo no quebrantareys deel.

37 וְעוֹד כְּתָב אַחֵר אוֹמֵר וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֵת־אֲשֶׁר דָּקָרוּ׃

Y otra vez otra eſcriptura dize, Veran à aquel àlqual traſpaſſaron.

38 וְאַחֲרֵי כֵן שָׁאַל מִפִּילָטוֹס יוֹסֵף מֵהָרָמָתַיִם אֲשֶׁר הוּא תַלְמִיד יֵשׁוּעַ בַּסֵּתֶר בַּעֲבוּר יִרְאַת הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ וַיַּנִּיחַ פִּילָטוֹס וַיָּבֹא וַיִּשָּׂא אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ׃

Paſſadas eſtas coſas, rogó à Pilato Ioſeph de Arimathea, el qual era Diſcipulo de Ieſus, mas ſecreto, por miedo de los Iudios, que el quitaria el cuerpo de Ieſus lo qual permittio Pilato: Entonces el vino, y quitò el cuerpo de Ieſus.

39 וַיָּבוֹא גַּם נִקְדָּם הַבָּא אֶל־יֵשׁוּעַ בַּלַּיְלָה בָּרִאשֹׁנָה וַיָּבִיא חֲנָטֵי מֹר וַאֲהָלִים כְּמוֹ מֵאָה מָנִים בַּמִּשְׁקָל׃

Entonces vino tambien Nicodemo. el que auia venido á Ieſus de noche antes, trayendo vn compueſto de myrra y de aloes, como cien libras.

ιθʹ.

34. Ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Ains l'vn des gendarmes lui perça le coſté auec vne lance, & incontinent il en ſortit ſang & eau.

35. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστιν ἡ μαρτυρία, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

Et celui qui l'a veu, l'a teſmogné, & ſon teſmoignage eſt digne de foy: & ceſtui la ſait qu'il dit vrai, afin que vous le croiyez.

36. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ.

Car ces choſes ſont aduenues afin que l'Eſcriture fuſt accomplie, Pas vn os d'icelui ne ſera caſſé.

37. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Et encores vne autre Eſcriture dit, Ils verront celui qu'ils ont percé.

38. Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν πιλάτον ὁ ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ.

Or apres ces choſes Ioſeph d'Arimathee (qui eſtoit diſciple de Ieſus, ſecret toutesfois, pour la crainte des Iuifs) pria Pilate qu'il lui permiſt d'oſter le corps de Ieſus: & Pilate le lui permit. Il vint donc, & print le corps de Ieſus.

39. Ἦλθε δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡσεὶ λίτρας ἑκατόν.

Nicodeme auſſi, celui qui eſtoit premierement venu de nuict à Ieſus, y vint apportant vne mixtion de myrrhe & d'aloes, enuiron cent liures.

CAP. XIX.

34. Sed unus militum lancea latus eius aperuit, & cõtinuò exivit ſanguis & aqua.

But one of the ſouldiers with a ſpeare pearced his ſide/ & forth with came there out blood and water.

35. Et qui vidit, teſtimonium perhibuit: & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit quia vera dicit: ut & vos credatis.

And he that ſawe it/ bare recorde/ and his recorde is true: and he knoweth that he ſaith true/ that ye might beleeue it.

36. Facta ſunt enim hæc ut ſcriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo.

For theſe thinges were done/ that the Scripture ſhould be fulfilled/ Not a bone of him ſhalbe broken.

37. Et iterum alia ſcriptura dicit, Videbunt in quem transfixerunt.

And againe another Scripture ſayeth/ They ſhall ſee him whom they haue thruſt through.

38. Poſt hæc autem rogavit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autẽ propter metum Iudæorum) ut tolleret corpus Ieſu. Et permiſit Pilatus. (Venit ergo, & tulit corpus Ieſu.)

And after theſe thinges/ Joſeph of Arimathea (who was a diſciple of Jeſus/ but ſecretly for feare of the Jewes) beſought Pilate that he might take downe the bodie of Jeſus. And Pilate gaue him licence. (He came then and tooke Jeſus bodie.)

39. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum.

And there came alſo Nicodemus (which firſt came to Jeſus by night) and brought of myrrhe and aloes mingled together about an hundreth pound

Das XIX. Capitel.

34. Sondern der Kriegsknecht einer/ öffnet ſeine Seiten mit einem Spehr/ vnd als bald gieng Blut vnd Waſſer herauß.

Men en aff Stridzmendene obnede hans Side met it ſpiud/ Oc ſtrax gick der Blod oc Vand vd.

25. Vnd der das geſehen hat/ der hat es bezeuget/ vnd ſein Zeugniß iſt war. Vnd derſelbige weiß/ daß er die Warheit ſaget/ auff daß auch jr glaubet.

Oc den ſom det haffuer ſeet/ hand vidnede det/ oc hans Vidniſbyrd er ſant. Oc den ſamme veed/ at hand ſiger ſandhed/ Paa det i oc ſkulle tro.

36. Denn ſolches iſt geſchehen/ daß die Schrifft erfüllet würde: Jhr ſolt jhm kein Bein zu brechen.

Thi dette ſkede at Scrifften ſkulde fuldkommis/ J ſkulle icke ſønderbryde noget Been paa hannem.

37. Vnd abermal ſpricht ein andere Schrifft: Sie werden ſehen inn welchen ſie geſtochen haben.

Oc atter ſiger en anden Scrifft/ De ſkulle ſee i huilcken de ſtunge.

38. Darnach bat Pilatum Joſeph von Arimathia/ der ein Jünger Jeſu war/ doch heimlich/ auß forcht für den Jüden/ daß er möchte abnemen den Leichnam Jeſu. Vnd Pilatus erlåubet es.

Der effter bad Joſeph aff Arimathia (ſom vaar en aff Jheſu Diſciple/ dog lønlige/ thi hand fryctede Jøderne) Pilatum/ at hand maatte tage Jheſu Legeme aff. Oc Pilatus tilſtedde det.

39. Es kam aber auch Nicodemus/ der vormals bey der Nacht zu Jeſu kommen war/ vnd brachte Myrrhen vnd Aloen vntereinander bey hundert Pfunden.

Der kom ocſaa Nicodemus/ ſom før vaar kommen til Jheſum om natten/ oc bar Myrrhe oc Aloes ſammen blandede/ ved hundrede pund.

Kapitola XIX.

34. Ale geden z Rytijřuow Bok geho kopijm otewřel/ a hned wy tekla Krew a woda.

Ale niektory z żołnierzow oſzczepem przebodł bok iego y nátychmiaſt ſie zrućiłá krew y wodá.

35. A ten kterýž widěl/ ſwědectwij wydal/ a prawé geſt ſwědectwij geho. A on wij/ že prawě wěcy prawij/ abyſſte y wy wěřili.

A ten ktory tho widział świádczy/ y prawdziwe ieſt świadectwo iego/ á onći wie iż prawdę powieda/ ábyśćie y wy wierzyli.

36. Staly ſe zagiſté tyto wěcy/ aby ſe pijſmo naplnilo: Koſtij w něm nezlámete.

Y ſtáłoć ſie to dla tego/ áby ſie wypełniło piſmo: Żadna kość iego nie będzie złamána.

37. A opět giné Pijſmo dij: Vzřijž w kohož gſau bodli.

A záſie drugie piſmo mowi: Vyzrą kogo przebodli.

38. Potom pak proſyl Piláta Jozeff od Arymathye (kterýž byl včedlnik Gežiſſůw/ ale tagný/ pro ſtrach Židowſký) aby ſňal tělo Gežijſſowo. Y dopuſtil Pilát. A on přiſſed y ſňal tělo Gežijſſowo.

Potym prośił Piłatá Józef z Arymátyey (ktory był zwolennik Jezuſow/ ále táiemny dla bojáźni Zydowſkiey) iżby zdiał ciáło Jezuſowe/ czego mu pozwolił Piłat/ A ták przyſzedſzy wziął ciáło Jezuſowe.

39. Přiſſel pak y Nykoděm/ kterýž byl prwé přiſſel k Gežijſſowi w nocy/ neſa ſmijſſenij Mirry a Aloes/ okolo liber Sto.

Przyſzedł teży Nykodem (on ktory był przed tym przyſzedł w nocy do niego) á przyniosł máśći z Mirrhy y z Aloes/ iákoby ſto funtow.

יט

40 וְשַׁקְלוּהִי לְפַגְרֵהּ דְיֵשׁוּעַ וְכַרְכוּהִי בִּכְתָנֵא וּבְבֶסְמֵא אֵיכַנָּא דְאִית עְיָדָא לִיהוּדָיֵא דְנֶקְבְּרוּן׃

Coſtor dunque preſero il corpo di IESV, e legoronlo in lenzuoli con gli odori aromatici, come è il coſtume de Giudei di ſepelire.

41 אִית הֲוָת דֵּין בְּהָי דוּכְתָא דְאֶזְדְּקֶף בָּהּ יֵשׁוּעַ גַּנְּתָא וּבָהּ בְּגַנְּתָא בֵּית קְבוּרָא חַדְתָא דְאֱנָשׁ עַדְכֵיל לָא אֶתְתְּסִים הֲוָא בָּהּ׃

Et era nel luogo doue fu crocifiſſo, vn horto, e ne l'horto vn ſepolcro nuouo, nel qual non era ancor ſtato poſto alcuno.

42 וְסָמוּהִי תַּמָּן לְיֵשׁוּעַ מֶטוּל דְשַׁבְּתָא עָאלָא הֲוָת וּמֶטוּל דְקַרִיב הֲוָא בֵּית קְבוּרָא׃

Iui dunque poſero IESV, per cagione de la preparation de Giudei, percioche il ſepolcro era vicino.

כ

1 בְּחַד בְּשַׁבָּא דֵּין אֶתַת מַרְיַם מַגְדְלָיְתָא בְּצַפְרָא עַד חֲשׁוּךְ לְבֵית קְבוּרָא וַחְזָת לְכֵאפָא דַשְׁקִיל מֶן קַבְרָא׃

Hor il primo giorno de la ſettimana, Maria Maddalena la mattina, eſſendo ancor oſcuro, viene al ſepolcro, e vede che la pietra era leuata via dal ſepolcro.

2 וּרְהֶטַת וְאֶתַת לְוָת שֶׁמְעוּן כֵּאפָא וּלְוָת הָו תַּלְמִידָא אַחְרָנָא דְרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וְאָמְרָא לְהוֹן שַׁקְלוּהִי לְמָרַן מֶן הָו בֵּית קְבוּרָא וְלָא יָדְעָא אֶנָא אַיְכָא סָמוּהִי׃

La onde corre, e vienſene à Simon Pietro & à l'altro diſcepolo che IESV amaua, e dice loro, Hanno portato via il Signore dal ſepolcro, e non ſappiamo doue l'habbiano poſto.

3 וּנְפַק שֶׁמְעוּן וְהָו תַּלְמִידָא אַחְרָנָא וְאָתֵין הֲווּ לְבֵית קְבוּרָא׃

Allora vſci Pietro, e quell'altro diſcepolo, e vennero al ſepolcro.

יט

40 וַיִּקַח אֶת־גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ וַיַּאַסְרוּהָ בָּאֵטוּן וַיַּחַנְטוּהוּ עִם הַבְּשָׂמִים כִּתְעוּדַת הַיְּהוּדִים׃

Y tomaron el cuerpo de Ieſus, y emboluieronlo en liencos con eſpecias, como es coſtumbre de los Iudios ſepultar.

41 וַתְּהִי גַן־בַּמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ הוּקַע יֵשׁוּעַ וּבַגַּן קֶבֶר חָדָשׁ אֲשֶׁר בּוֹ בְּכָל עֵת אִישׁ לֹא הוּשָׂם׃

Y en aquel lugar donde auia ſido crucificado, auia vn huerto y en el huerto vn ſepulchro nueuo, en el qual aun no auia ſido pueſto alguno.

42 וְשָׁמָּה בַּעֲבוּר בְּ[illegible]קַת הֶחָמֵץ עֶרֶב הַמַּקְדִּים אֶת שַׁבַּת הַיְּהוּדִים וְכִי קָרוֹב הָיָה הַקֶּבֶר שָׂמוּ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Alli pues por cauſa de la viſpera de la Paſcua de los Iudios, porque aquel ſepulchro eſtaua cerca, puſieron à Ieſus.

כ

1 וּבְאֶחָד בַּשַּׁבָּת בַּבֹּקֶר בְּעוֹדֶנּוּ חֹשֶׁךְ בָּאָה מִרְיָם הַמִּגְדָּלְנִית אֶל־הַקֶּבֶר וַתִּרְאֶה אֶת־הָאֶבֶן כִּי נִגְלָה מִן־הַקֶּבֶר׃

Y el primero dia de los Sabbados Maria Magdalena vino, de mannana, ſiendo aun eſcuro, âl ſepulchro: y vido la piedra quitada del ſepulchro.

2 וַתָּרָץ וַתָּבוֹא אֶל־שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וְאֶל־הַתַּלְמִיד אַחֵר אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ וַתֹּאמֶר לָהֶם נָשְׂאוּ אֶת־הָאָדוֹן מִקֶּבֶר וְלֹא יָדַעְנוּ אֵיכֹה שָׂמוּהוּ

Entonces corrió, y vino à Simon Pedro, y ál otro Diſcipulo âlqual amaua Ieſus, y dizeles lleuado han âl Sennor del ſepulchro, y no ſabemos donde lo han pueſto.

3 וַיֵּצֵא כֵּיפָה וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר וַיָּבוֹאוּ אֶל־הַקֶּבֶר׃

Y ſaliò Pedro, y el otro Diſcipulo, y vinieron âl ſepulchro.

ιθʹ.

40. Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.

Lors ils prindrent le corps de Ieſus, & le banderent de linges auec ſenteurs aromatiques, comme eſt la couſtume des Iuifs d'enſepulturer.

41. Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.

Or y auoit il au lieu, où il fut crucifié, vn iardin, & au iardin vn ſepulcre neuf, auquel perſonne n'auoit encore eſté mis.

42. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Ils mirent donc là Ieſus, à cauſe du iour de la preparation des Iuifs, pource que le ſepulcre eſtoit pres.

ΚΕΦΑΛ. κ.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν Σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

Or le premier iour de la ſemeine Marie Magdeleine vint le matin au ſepulcre, comme encore il faiſoit obſcur: & void que la pierre eſtoit oſtee du ſepulcre.

2. Τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

Adonc elle court, & vient à Simon Pierre, & à l'autre diſciple que Ieſus aimoit, & leur dit, On a enleué le Seigneur du ſepulcre, & ne ſauons où on l'a mis.

3. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον.

Lors Pierre ſe partit, & l'autre diſciple, & s'en vindrent au ſepulcre.

CAP. XIX.

40. Acceperunt ergo corpus Ieſu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.

Then tooke they the body of Jeſus/ and wrapped it in linen clothes with yͤ odours/ as the maner of the Jewes is to burie.

41. Erat autem in loco ubi crucifixus eſt, hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

And in that place where Jeſus was crucified/ was a garden/ and in the garden a newe ſepulchre / wherein was neuer man yet layed.

42. Ibi ergo propter Paraſcéven Iudæorum, quia iuxta erat monumentum, poſuerunt Ieſum.

There then layed they Jeſus/ becauſe of the Jewes Preparation day / for the ſepulchre was neere.

CAP. XX.

VNA autem ſabbathi, Maria Magdaléne venit manè, cum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento.

Now the firſt day of the weeke came Marie Magdalene / earely when it was yet darke/ vnto the ſepulchre/ & ſaw the ſtone taken away from the tombe.

2. Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad aliũ diſcipulum quem amabat Ieſus & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento, & neſcimus ubi poſuerunt eum.

Then ſhe ranne/ and came to Simon Peter/ and to the other diſciple whome Jeſus loued/ and ſaid vnto them / They haue taken away the Lord out of the ſepulchre/ and we know not where they haue layde him.

3. Exiit ergo Petrus & ille alius diſcipulus, & venerunt ad monumentum.

Peter therefore went forth/ and the other diſciple / and they came vnto the ſepulchre.

Das XIX. Capitel.

40. Da namen ſie den Leichnam Jeſu / vnd bunden jn in leinen Tůcher mit Specereyen / wie die Jůden pflegen zu begraben.

Da toge de Jheſu Legeme / oc bunde det i linede Klæder met dyrebar Salue / ſom Jøderne pleye at begraffue.

41. Es war aber an der ſtete / da er gecreutziget ward/ ein Garte/ vnd im Garten ein neu Grab/ inn welches niemand je gelegt war.

Oc der vaar paa den Sted/ ſom hand bleff kaarsfeſt / en Vrtegaard / oc i Vrtegaarden en ny Graff/ i huilcken der vaar aldri nogen lagd.

42. Daſelbſt hin legten ſie Jeſum/ vmb des Rüſttags willen der Jůden/ dieweil das Grab nahe war.

Der lagde de Jheſum hen/ for Jødernis Beredelſis dag ſkyld / effterdi at Graffuen vaar nær.

Das XX. Capitel.

AN der Sabbather einem/ kom̃t Maria Magdalena frůe/ da es noch Finſter war/ zum Grabe / vnnd ſihet daß der Stein vom Grabe hinweg war.

PAa en aff Sabbatherne / kommer Maria Magdalena aarle / der det vaar end nu mørckt/ til Graffuen/ oc ſeer/ at ſtenen vaar borte aff Graffuen.

2. Da lauffet ſie / vnd kompt zu Simon Petro / vnd zu dem andern Jůnger// welchen Jeſus lieb hatte / vnnd ſpricht zu jhnen: Sie haben den HERRN weggenommen auß dem Grabe / vnd wir wiſſen nicht / wo ſie jhn hingelegt haben.

Da løber hun oc kommer til Simon Petrum/ oc til den anden Diſcipel/ huilcken Jheſus elſkte/ oc ſiger til dem / De haffue bort taget HERREN aff Graffuen / oc wi vide icke / huor de lagde hannem.

3. Da gieng Petrus vnd der ander Jůnger hinauß / vnnd kamen zum Grabe.

Da gick Peder oc den anden Diſcipel hen vd / oc komme til Graffuen.

Kapitola XIX.

40. Tehdy wzali tělo Gežijſſowo/ a obwinuli ge Rauchau s wonnými wěcmi/ yakož geſt obyčeg Ziduom ſe pochowáwati.

A ták wźiąwſzy ciáło Jezuſowe / vwineli ie w prześcirádłá z rzezámi wonnemi / iáko ieſt zwyczay Zydowſki przy pogrzebie.

41. A byla na tom mjſtě kdež geſt vkřižowán/ Zahrada/ a w Zahradě Hrob nowý / w kterémž geſſtě nižádný nebil pochowan.

Tamze ná tym mieyſcu gdzie byl vkrzyzowan byl ogrod / a w ogrodzie grob nowy/ w ktorym ieſzcze nigdy zaden polozon nie byl.

42. Protož tu pro weliký Pátek židowſký/ že blijzko byl Hrob/ položili Gežijſſe.

A przetoz tam dla przygotowánia Zydowſkiego/ iz on grob byl bliſko/ polozil Jezuſa.

Kapitola XX.

DNe prwnijho po Sobotě/ Marya Magdaléna přiſſla Ráno k Hrobu když geſſtě tmy byly: Y vzřela kámen odwalený od Hrobu.

W Ták w pirwſzy dzień tego dniowy Márya Mágdalená pryſzla ráno / gdy ieſzcze bylo ciemno ku grobowi / y vyzrala kámień odwalony od grobu.

2. A protož běžela a přiſſla k Sſimonowi Petrowi / a k giném u Včedlnijku / kteréhož milowal Gežijš / y řekla gim: Wzali PAna z Hrobu / a newijme kde gſau gey položili.

Tedy odbiezawſzy przyſzla do Symoná Piotra / y do onego drugiego zwolenniká ktorego milowal Jezus/ á rzekla im: Wzięli Páná z grobu / á niewiemy kedy go polozono.

3. Tehdy wyſſel Petr y ten druhý Včedlnijk/ y ſſli k Hrobu.

A przetoz wyſzedl Piotr / y on drugi zwolennik / á przyſzli do grobu.

כ

4 וּרְהָטִין הֲווֹ תַּרְוַיְהוֹן אַכְחֲדָא הָו דֵּין תַּלְמִידָא רְהֵט קַדְמֵהּ לְשֶׁמְעוֹן וְאֶתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא׃

E correuano amendue insieme, ma l'altro discepolo corse innanzi piu presto di Pietro, & arriuò il primo al sepolcro.

5 וְאַדִּיק חֲזָא כְּתָנֵא כַּד סִימִין מֶעַל דֵּין לָא עַל׃

Et abbassandosi, vede posti giu i lenzuoli: nondimeno non vi entrò dentro.

6 אֶתָא דֵּין שֶׁמְעוֹן בָּתְרֵהּ וְעַל לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא כְּתָנֵא כַּד סִימִין׃

Simon Pietro dunque venne seguitandolo, & entrò nel sepolcro, e vidde posti la i lenzuoli.

7 וְסוּדָרָא הָו דַּהֲוָא אֲחִיד הֲוָא בְּרִישֵׁהּ לָא עַם כְּתָנֵא אֶלָּא כַּד כְּרִיךְ וְסִים לְסְטַר בַּחְדָא דּוּכָא׃

E l'asciugatoio che era stato sopra il capo d'esso IESV, *non gia posto co i lenzuoli, ma inuolto separatamente in vn luogo.*

8 הָידֵין עַל אַף הָו תַּלְמִידָא דְּאֶתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא וְהַיְמֶן׃

Allora entrò etiandio l'altro discepolo, che era venuto il primo al sepolcro, e così vidde, e credette.

9 לָא גֵּיר עַד־כִּיל יָדְעִין הֲווֹ מֶן כְּתָבֵא דַּעְתִיד הֲוָא דַּמְקָם מֶן מִיתֵא׃

Imperoche non haueuano ancor intesa la Scrittura, che bisognaua ch'ei risuscitasse da morte.

10 וְאֶזַלוּ הָנוֹן תַּלְמִידֵא תּוּב לְדוּכַּתְהוֹן׃

I discepoli dunque sen'andoron di nuouo à casa loro.

11 מַרְיַם דֵּין קָיְמָא הֲוָת לְוָת קַבְרָא וּבַכְיָא וְכַד בָּכְיָא אֶדִיקַת בְּקַבְרָא׃

Ma Maria sene staua presse al sepolcro, di fuore piangendo. E mentre ch'ella piangeua s'abbassò dentro al sepolcro.

12 וַחֲזָת תְּרֵין מַלְאַכִין בְּחֶוָּרֵא דְּיָתְבִין חַד מֶן אֶסָדַוְהִי וְחַד מֶן רֶגְלַוְהִי אַיְכָא דְּסִים הֲוָא פַּגְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

E vede due Angeli vestiti di bianco, che sedeuano l'vno al capo, e l'altro à i piedi, là doue haueuano posto il corpo di IESV.

כ

4 וַיָּרוּצוּ שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד וְהַתַּלְמִיד הָאַחֵר הִקְדִּים לָרוּץ מִכֵּיפָה וּבָא בָרִאשׁוֹנָה אֶל־הַקָּבֶר׃

Y corrian los dos juntos: mas el otro Discipulo corrió mas presto que Pedro, y vino primero àl ſepulchro.

5 וַיַּשְׁגִּיחַ וַיַּרְא אֶת־אֵטוּן כִּי הוּשָׂם אַךְ לֹא בָא אֶל־הַקָּבֶר׃

Y abaxandoſe, vido los lienços pueſtos: mas no entrò.

6 וַיָּבוֹא שִׁמְעוֹן כֵּיפָה הַבָּא אַחֲרָיו וּבָא אֶל־הַקֶּבֶר וַיַּרְא אֶת אֵטוּן מוּשָׂם׃

Vino pues Simon Pedro ſiguiendolo, y entró en el ſepulchro, y vido los lienços pueſtos:

7 וְהַמִּסְוֶה אֲשֶׁר הָיָה עַל־רֹאשׁוֹ אֵינֶנּוּ הוּשָׂם עִם הָאֵטוּן כִּי אִם לְבַדּוֹ מְגוּלָּל בְּמָקוֹם אֶחָד׃

Y el ſudario que auia ſido pueſto ſobre ſu cabeça, no pueſto con los lienços, ſi no à parte en lugar embuelto.

8 וְאָז בָּא אֶל־הַקֶּבֶר גַּם הַתַּלְמִיד אַחֵר אֲשֶׁר רִאשׁוֹן בָּא אֶל־הַקֶּבֶר וַיַּרְא וְהֶאֱמִין׃

Entonces pues entro tambien el otro Diſcipulo, que auia venido primero àl monumento: y vido, y creyó.

9 כִּי עוֹד לֹא יָדְעוּ אֶת־הַכְּתָב כִּי צָרְכוּ לָקוּם מִמֵּתִים׃

Porque aun no ſabian la Eſcriptura, Que era meneſter que el reſuſcitaſſe de los muertos.

10 וְהַתַּלְמִידִים שָׁבוּ וַיֵּלְכוּ אֶל־מְקוֹמָם׃

Y boluieron los Diſcipulos à los ſuyos.

11 וּמִרְיָם עָמְדָה אֶל־הַקֶּבֶר בּוֹכִיָּה בַּחוּץ וּבִבְכוֹתָהּ הִשְׁגִּיחָה אֶל־הַקֶּבֶר׃

Empero Maria eſtaua llorando al ſepulchro fuera, y eſtando llorando abaxóſe (y miró) àl ſepulchro.

12 וַתֵּרֶא שְׁנֵי מַלְאָכִים בַּחוּרִים יוֹשְׁבִים אֶחָד אֶל רֹאשׁ וְאֶחָד אֶל־הָרַגְלַיִם אֲשֶׁר שָׁם הוּשְׂמָה גְוִיַּת יֵשׁוּעַ׃

Y vido dos Angeles en ropas blancas que eſtauan ſentados, el vno à la cabecera, y el otro á los pies, donde el cuerpo de Ieſus auia ſido pueſto.

κʹ.

4. Ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τάχιον τοῦ Πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.

Et couroyent eux deux enſemble, mais l'autre diſciple couroit plus viſte que Pierre, & vint le premier au ſepulcre.

5. Καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν.

Et s'eſtant baiſſe, il vid bien les linges mis à coſté: toutesfois il n'y entra point.

6. Ἔρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα.

Adonc Simon Pierre vient le ſuiuãt, & entra au ſepulcre, & vid les linges mis à coſté.

7. Καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον.

Et le couurechef qui auoit eſté ſur ſa teſte, non point mis auec les linges, mais enueloppé en vn lieu à part.

8. Τότε οὖν εἰσῆλθε, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε, καὶ ἐπίστευσεν.

Adonc auſſi y entra l'autre diſciple qui eſtoit venu le premier au ſepulcre, & le vid, & creut.

9 Οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

Car ils ne ſauoyent point encore l'Eſcritura, qu'il faloit qu'il reſſuſcitaſt des morts.

10. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί.

Les diſciples donc s'en allerent derechef chez eux.

11. Μαρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον.

Mais Marie ſe tenoit pres le ſepulcre dehors en pleurant comme donc elle pleuroit, elle ſe baiſſa dedans le ſepulcre.

12. Καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἕνα πρὸς τοῖς ποσὶν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Et vid deux Anges veſtus de blanc, aſſis l'vn à la teſte, & l'autre aux pieds là où giſoit au parauant le corps de Ieſus.

CAP. XX.

4. Currebant autem duo ſimul: & ille alius diſcipulus præcurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.

So they ran both together / but the other diſciple did outrunne Peter / and came firſt to the ſepulchre.

5. Et cum ſe inclinaſſet, vidit poſita linteamina: non tamen introivit.

And he ſtouped downe / and ſawe the linen clothes lying: yet went he not in.

6. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita.

Then came Simon Peter following him / and went into the ſepulchre / and ſawe the linen clothes lye.

7. Et ſudarium quod fuerat ſuper caput eius, nō cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum.

And the kerchieſe that was vpon his head / not lying with the linnen clothes / but wrapped together in a place by it ſelfe.

8. Tunc ergo introivit & ille diſcipulus qui venerat primus ad monumentum, & vidit & credidit.

Then went in alſo the other diſciple / which came firſt to the ſepulchre / & he ſawe it / and beleeued.

9. Nondum enim ſciebant ſcripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.

For as yet they knew not the Scripture / That he muſt riſe againe from the dead.

10. Abierunt ergo iterum diſcipuli ad ſemetipſos.

And the diſciples went away againe vnto their owne home.

11. Maria autem ſtabat ad monumentum foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinavit ſe, & proſpexit in monumentum.

But Marie ſtood without at the ſepulchre weeping: & as ſhe wept / ſhe bowed her ſelfe into the ſepulchre.

12. Et vidit duos angelos in albis, ſedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Ieſu.

And ſawe two Angels in white / ſitting, the one at the head / and the other at the feete / where the bodie of Jeſus had laine.

Das XX. Capitel.

4. Es lieffen aber die zween miteinander / vnd der ander Jünger lieff zuvor / ſchneller denn Petrus / vnd kam am erſten zum Grabe.

Saa løbe de Tho met huer andre / oc den anden Diſcipel løb faare / faſtere end Peder / oc kom førſt til Graffuen.

5. Kucket hinein / vnd ſihet die Leinen geleget / Er gieng aber nicht hinein.

Koger der ind / oc ſeer Linklæderne lagde / Men hand gick der icke ind.

6. Da kam Simon Petrus jhm nach / vnd gieng hinein in das Grab / vnd ſihet die Leinen geleget.

Da kom Simon Petrus / effter hannem / oc gick ind i Graffuen / oc ſeer Linklæderne lagde.

7. Vnd das Schweißtuch / das Jeſus vmb das Haupt gebunden war / nicht bey die Leinen geleget / ſondern beſeits eingewickelt an einen ſondern ort.

Oc den Suede dug / ſom vaar bunden om Jheſu Hoffuit / icke lagd hoſſ Linklæderne / men ſerdelis ſammen ſuøbt paa en beſønderlig ſted.

8. Da gieng auch der ander hinein / der am erſten zum Grabe kam / vnd ſahe / vnd glaubets.

Da gick oc den anden Diſcipel ind / ſom kom førſt til Graffen / oc ſaa / oc trode det.

9. Denn ſie wuſten die Schrifft noch nicht / daß er von den Todten aufferſtehen muſte.

Thi de viſte end da icke Scrifften / at hand ſkulde opſtaa fra de Døde.

10. Da giengen die Jünger wider zuſammen.

Da ginge Diſciplene til ſammen igen.

11. Maria aber ſtunde vor dem Grabe / vnd weinet drauſſen. Als ſie nun weinet / kucket ſie in das Grab.

Maria ſtod faar Graffuen / oc grædvden faare. Som hun nu græd / koger hun i Graffuen.

12. Vnd ſihet zween Engel in weiſſen Kleidern ſitzen / einen zun Häupten / vnd den andern zun Füſſen / da ſie den Leichnam Jeſu hingelegt hatten.

Oc ſeer tho Engle ſide i huide klæder / den ene hoſſ Hoffuedet / oc den anden hoſſ Føderne / der ſom de haffde lagd Jheſu Legeme.

Kapitola XX.

4. Y běžali dwa ſpolu: a ten druhý Včedlnijk předběhl ſpiſſe Petra / a přiſſel prwnij k Hrobu.

Y bieżeli oba ſpołu / Ale on drugi zwolennik naprzod przybiegł predzey niżli Piotr / y pierwßy przyßedł do grobu.

5. A když ſe nachýlil / vzřel Proſtěradla položená / ale wſſak tam neweſſel.

A náchyliwßy ſie vyzrał áno leżą przeſcieradłá / wßákże tam niewßedł.

6. Tehdy přiſſel y Sſimon Petr genž ſſel za nim / a wſſel do Hrobu / a vzřel Proſtěradla položená.

Przyßedł też y Symon Piotr idac za nim / á wſzedſzy w grob. vyzrał przeſcieradłá leżace.

7. A rauchu kteráž byla na hlawě geho / ne s proſtěradly položenau / ale obzwláſſtě ſwinutau na gednom mijſtě.

A facelet ktory był na głowie iego / nie z przeſcieradły położony / ale ná inym mieyſcu z oſobna zwiniony.

8. Potom wſſel y ten druhý Včedlnijk / kterýž byl prwnij přiſſel k Hrobu / y vzřel a vwěřil.

Tedy też wßedł y on drugi zwolennik / kthory był pierwßy vwierzył.

9. Geſſtě zagiſtě neznali Pijſma / že měl z Mrtwých wſtáti.

Abowiem ießcze nie rozumieli piſma / iż iemu potrzebá było wſtáć z martwych.

10. Potom pak zaſe odeſſli Včedlnijcy / kdež prwé byli poſpolu.

Zatym ſie zwolennicy wrocili do ſwoich.

11. Ale Marya ſtála v Hrobu wně / plačjcy. A když plakala / naklonila ſe a nahledla do Hrobu.

Ale Marya ſtałá v grobu z dworu płácząc / á gdy płákáłá / náchyliłá ſie w grob.

12. Y vzřela dwa Angely / w bijlém rauſſe ſedijcý / gednoho v hlawy / a druhého v noh / tu kdež bylo položeno tělo Gežijſſowo.

A vyzráłá dwá Anioły w białym ſiedzace / iednego v głowy á drugiego v nog / kędy leżáło ciáło Jezuſowe.

כ

13 וְאָמְרִין לָהּ אַנְתְּתָא מָנָא בָּכְיָא אַנְתְּי אָמְרָא לְהוֹן דְּשַׁקְלוּהִי לְמָרִי וְלָא יָדְעָא אֶנָא אֵיכָא סָמוּהִי׃

Et eſſi le dicono, Donna, perche piangi tu? Ella diſſe loro, Percioche hanno portato via il mio Signore, e non ſo doue l'habbiano poſto.

14 הָדָא אֶמְרַת וְאֶתְפְּנִית לְבֶסְתַּרָהּ וְחָזְיָת לְיֵשׁוּעַ דְּקָאֵם וְלָא יָדְעָא הֲוָת דְּיֵשׁוּעַ הוּ׃

E dette queſte parole, ſi voltò indietro, e vede IESV *che ſtaua li, e non ſapeua ch'ei foſſe* IESV.

15 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּתָא מָנָא בָּכְיָא אַנְתְּי וּלְמַן בָּעְיָא אַנְתְּי הָי דֵּין סֶבְרַת דְּגַנָּנָא הוּ וְאָמְרָא לֵהּ מָרִי אֶן אַנְתְּ שְׁקַלְתָּיהִי אֱמַר לִי אֵיכָא סָמְתָּיהִי אֵזַל אֶשְׁקְלִיוּהִי׃

IESV *le dice, Donna, perche piangi? chi cerchi tu? Ella penſandoſi che fuſſe l'hortolano, gli dice, Signore, ſe tu l'hai portato via, dimmi doue tu l'hai poſto, & io il torro.*

16 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ מַרְיַם וְאֶתְפְּנִית וְאָמְרָא לֵהּ עֶבְרָאִית רַבּוּנִי דְּמֶתְאֲמַר מַלְפָּנָא׃

IESV *le dice, Maria. Ella riuoltataſi, gli dice, Rabboni, che vuol dir, Maeſtro.*

17 אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ לָא תֶּתְקַרְבִין לִי לָא גֵּיר עַד־כִּיל סְלֵקֶת לְוָת אָבִי זֵלִי דֵּין לְוָת אַחַי וְאֶמַרִי לְהוֹן סָלֵק אֲנָא לְוָת אָבִי וַאֲבוּכוֹן וַאֲלָהִי וַאֲלָהָכוֹן׃

IESV *le dice, Non mi toccare: perche io non ſono ancor ſalito à mio Padre: ma vattene à i miei fratelli, e di loro, che io ſaglio al Padre mio e Padre voſtro, & à lo Dio mio, e Dio voſtro.*

18 הָידֵין אֶתָת מַרְיַם מַגְדְּלָיְתָא וְסַבְרַת לְתַלְמִידֵא דַּחֲזָת לְמָרַן וְהָלֵין אֲמַר לָהּ׃

Maria Maddalena ſene viene à raccontare à i diſcepoli com'ella haueua veduto il Signore, ch'egli le haueua dette queſte coſe.

כ

13 וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ אִשָּׁה מַה־תִּבְכִּי אוֹמְרָה לָהֶם כִּי נָשְׂאוּ אֶת־אֲדֹנָי וְאֵינֶנִּי יוֹדְעָה בַּאֲשֶׁר שָׂמוּ אוֹתוֹ שָׁמָּה׃

Y dixeronle, Muger, porque lloras? Dizeles Han lleuado à mi Sennor, y no ſe donde lo han pueſto.

14 וּבְאָמְרָהּ אֶת־הָאֵלֶּה פָּנְתָה אָחוֹר וַתֵּרֶא אֶת־יֵשׁוּעַ כִּי עוֹמֵד וְלֹא יָדְעָה כִּי יֵשׁוּעַ הוּא׃

Y como vuo dicho eſto, boluió atràs, y vido à Ieſus que aſtaua alli: mas no ſabia que era Ieſus.

15 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אִשָּׁה מַה בּוֹכִיָּה אַתְּ וְאֶת־מִי מְבַקְשָׁה וְהִיא חָשְׁבָה כִּי הַבּוֹלֵס הוּא וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אִם אַתָּה סְבַלְתּוֹ מִשָּׁם אֱמֹר לִי אֵיכֹה שַׂמְתָּ אוֹתוֹ וַאֲנִי אֶשָּׂאֶנּוּ׃

Dizele Ieſus, Muger, porque lloras? à quien buſcas? Ella, penſando que era el hortelano, dizele, Sennor, ſi tu lo has lleuado, dime donde lo has pueſto, y yo lo lleuaré.

16 אוֹמֵר לָהּ יֵשׁוּעַ מִרְיָם וְהִיא הִפְּכָה אוֹמְרָה לוֹ רַבּוּנִי הַנֶּאֱמַר הַמְלַמֵּד׃

Dizele Ieſus, Maria. Boluiendoſe ella, dizele Rabboni que quiere dezir, Maeſtro.

17 אוֹמֵר לָהּ יֵשׁוּעַ אַל־תִּגְּעִי בִּי כִּי עוֹדֶנִּי לֹא עָלִיתִי אֶל־אָבִי לְכִי אֶל־אַחַי וְאִמְרִי לָהֶם אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְאֶל־אֲבִיכֶם וְאֶל־אֵלִי וְאֶל־אֱלֹהֵיכֶם׃

Dizele Ieſus, No me toques: porque aun no he ſubido á mi Padre? Mas vé à mis hermanos, y di les, Subo à mi Padre y à vueſtro Padre: à mi Dios, y à vueſtro Dios.

18 וַתָּבוֹא מִרְיָם מִגְדָּלִית וַתְּבַשֵּׂר אֶת־הַתַּלְמִידִים כִּי רָאֲתָה אֶת־אֲדֹנִי וְאֶת־הָאֵלֶּה דִּבֶּר אֵלֶיהָ׃

Vino Maria Magdalena dando las nueuas à los Diſcipulos, Que he viſto àl Sennor, y eſtas coſas me dixo.

κ'.

13. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, γύναι, τί κλαίεις; λέγει αὐτοῖς ὅτι ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

Et ils lui dirent, Femme, pourquoi pleures-tu? Elle leur dit, Pource qu'on a enleué mon Seigneur & ie ne ſai où on l'a mis.

14. Καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστι.

Et quand elle eut dit cela, ſe retournant en arriere elle vid Ieſus qui eſtoit la: & ne ſauoit point que c'eſtoit Ieſus.

15. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ, κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν, εἰπέ μοι ποῦ αὐτὸν ἔθηκας, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ.

Ieſus lui dit, Femme pourquoi pleures-tu Elle penſant que ce fuſt le iardinier, lui dit, Seigneur, ſi tu l'as emporté, di moi ou tu l'as mis, & ie l'oſterai

16. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ, ῥαββουνί. ὃ λέγεται, διδάσκαλε.

Ieſus lui dit, Marie. Icelle s'eſtant retournee, lui dit, Rabboni, qui eſt à dire Maiſtre.

17. Λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μή μου ἅπτου· οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.

Ieſus lui dit, Ne me touche point: car ie ne ſuis point encore monté à mon Pere: mais va à mes freres, & leur di, Ie monte à mon Pere, & à voſtre Pere, & à mon Dieu, & à voſtre Dieu.

18. Ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

Marie Magdeleine vint annonçant aux diſciples qu'elle auoit veu le Seigneur, & qu'il lui auoit dit ces choſes,

CAP. XX.

13. Dicunt ei illi, Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio ubi poſuerunt eũ.

And they ſayde vnto her/ Woman/ why weepeſt thou? She ſayd vnto them/ They haue taken away my Lorde/ and I knowe not where they haue layed him.

14. Hæc cùm dixiſſet, converſa eſt retrorſum, & vidit Ieſum ſtantem: & non ſciebat quia Ieſus eſt.

When ſhe had thus ſayde/ ſhe turned her ſelfe backe/ and ſawe Jeſus ſtanding/ and knewe not that it was Jeſus.

15. Dicit ei Ieſus, Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa exiſtimans quia hortulanus eſſet, dicit ei, Domine, ſi tu ſuſtuliſti eum: & ego eum tollam.

Jeſus ſaith vnto her/ Woman/ why weepeſt thou? whome ſeekeſt thou? She ſuppoſing that he had bene the gardiner: ſayde vnto him/ Syr/ if thou haſt borne him hence/ tell me were thou haſt layde him/ and I will take him away.

16. Dicit ei Ieſus, Maria. Cõverſa illa dicit ei, Rabboni, (quod dicitur Magiſter.)

Jeſus ſaith vnto her/ Marie. She turned her ſelf/ and ſaid vnto him/ Rabboni/ which is to ſay/ Maſter.

17. Dicit ei Ieſus, Noli me tangere, nondũ enim aſcendi ad Patrem meum, vade autem ad fratres meos, & dic eis, Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum.

Jeſus ſaith vnto her/ Touch me not: for I am not yet aſcended to my Father/ but go to my brethren/ and ſay vnto them/ I aſcend vnto my Father/ and to your Father/ and to my God/ and your God.

18. Venit Maria Magdalene annuntians diſcipulis, Quia vidi Dominum, & hęc dixit mihi.

Marie Magdalene came and tolde the diſciples that ſhee had ſeene the Lorde/ & that he had ſpoken theſe things vnto her.

Das XX. Capitel.

13. Vnd dieſelbigen ſprachen zu jr: Weib was weineſt du? Sie ſpricht zu jhnen: Sie haben meinen HErren weggenommen/ vnd ich weiß nicht/ wo ſie jhn hingelegt haben.

Oc de ſagde til hende/ Quinde/ hui græder du? Hun ſiger til dem/ De toge min Herre bort/ oc ieg veed icke/ huor de lagde hannem.

14. Vnd als ſie das ſaget/ wandte ſie ſich zu rucke/ vnd ſihet Jeſum ſtehen/ vnd weiß nicht daß es Jeſus iſt.

Oc ſom hun det ſagde/ vende hun ſig til bage/ oc ſeer Jeſum ſtaa/ oc veed icke at det er Jheſus.

15. Spricht Jeſus zu jr: Weib/ was weineſt du? wen ſucheſt du? Sie meinet es ſey der Gärtner/ vnd ſpricht zu jhm: Herr/ haſt du jhn weggetragen? ſo ſage mir/ wo haſt du jhn hin gelegt? ſo wil ich jhn holen.

Jheſus ſiger til hende/ Quinde/ hui græder du? huem leder du effter? Hun mente det haffde verit Vrtegaardz manden/ oc ſiger til hannem/ Herre/ haſſuer du baaret hannem bort? da ſig mig/ huor lagde du hannem? ſaa vil ieg hente hannem?

16. Spricht Jeſus zu jr Maria. Da wandte ſie ſich vmb/ vnnd ſpricht zu jhm: Rabuni/ das heiſſet Meiſter.

Jheſus ſiger til hende/ Maria. Da vende hun ſig om/ oc ſiger til hannem/ Rabuni/ det kaldis Meſtere.

17. Spricht Jeſus zu jr: Rühre mich nicht an/ denn ich bin noch nicht auffgefahren zu meinem Vater. Gehe aber hin zu meinen Brüdern/ vnd ſage jhnen: Jch fahre auff zu meinem Vater/ vnd zu eurem Vater/ zu meinem Gott/ vnd zu eurem Gott.

Jheſus ſiger til hende/ Rør icke ved mig/ thi ieg er icke end nu opfaren til min Fader. Men gack bort til mine Brødre/ oc ſig dem/ Jeg far op til min Fader/ oc til eders Fader/ Til min Gud/ oc til eders Gud.

18. Maria Magdalena kompt/ vnd verkündiget den Jüngern: Jch hab den HERRN geſehen/ vnnd ſolches hat er zu mir geſagt.

Maria Magdlena kommer oc forkynder Diſciplene/ Jeg ſeet HERREN/ oc ſaadant ſagde hand til mig.

Kapitola XX.

13. Rzekli gij oni: Zeno proč pláčeſs? Rzekla gim: Neb gſau wzali PANA mého/ a newijm kde ho položili.

Ktorzy iey rzekli: Niewiaſto przecz płaczeſz? A oná im rzekła/ Wyięto Paná mego/ á niewiem kedy go położono.

14. To když řekla/ obrátila ſe zpátkem/ y uzřela Gežijſſe an ſtogij/ a wſſak newěděla by Gežijš byl.

A gdy tho mowiłá/ obrociłá ſie nazad y vyzrała Jezuſá ſtoiącego/ ále niewiedziáła iż Jezus był.

15. Rzekl gij Gežijš: Zeno/ proč pláčeſs? Koho hledáſs? A ona domnij wagijcy ſe žeby Zahradnijk byl/ řekla gemu: PANe/ odneſli gſy ty ho/ powěz mi kde gſy gey položil/ ať yá gey weznu.

Rzekł iey Jezus: Niewiaſto przecz płaczeſz? á kogo ſzukaſz? A oná mnimáiac żeby był ogrodnik/ rzekłá mu: Pánie ieſliżeś go thy wynioſł/ powiedz mi gdzieś go położył/ á ia go wezmę.

16. Rzekl Gežijš: Marya. Obrátiwſſy ſe ona/ řekla gemu Rabboni/ genž ſe wykládá Miſtře.

Rzekł iey Jezus: Márya/ á oná obróciwſzy ſie rzekłá mu: Rabboni/ to ieſt Miſtrzu.

17. Rzekl gij Gežijš: Nedotykayž ſe mne/ neb gſem geſſtě newſtaupil k Otcy mému. Ale gdiž k Brátrijm mým/ a powěz gim/ Wſtupugi k Otcy mému/ a k Otcy waſſemu/ a k Bohu mému/ a k Bohu waſſemu.

Powiedział iey Jezus: Nie tykay ſie mnie/ ábowiem ieſzcze nie wſtąpił do Oycá mego/ ále idź do bráciey moiey/ y powiedz im: Wſtępuię do Oycá moiego y Oycá wáſzego/ Bogá mego y Bogá wáſzego.

18. Tehdy přiſſla Maria Magdaléna zwěſtugijci Včedlnijkům/ žeby widěla PANA/ a že toto gij powěděl.

Przyſzłá tedy Márya Mágdalená oznáymuiąc zwolennikom że widziáłá Páná/ y to co iey powiedział.

כ

19 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא דְּיוֹמָא הָו דְּחַד בְּשַׁבָּת וְתַרְעֵא אֲחִידִין הֲווֹ דַּאֲיכָא דְּאִיתַיְהוֹן הֲווֹ תַּלְמִידֵא מֶטוּל דְּחֶלְתָּא דִּיהוּדָיֵא אֶתָא יֵשׁוּעַ קָם בֵּינָתְהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עַמְּכוֹן׃

Et quando fu venuta la ſera di quel giorno, che era il primo de la ſettimana, & che erano ſerrate le porte del luogo, doue i diſcepoli erano adunati per paura de Giudei, venne IESV*, e ſtette la nel mezzo, e diſſe loro, La pace ſia con voi.*

20 הָדָא אֱמַר וְחַוִּי אֶנּוּן אִידַוְהִי וְסֶטְרֵהּ וַחְדִיו תַּלְמִידֵא דַּחְזַוּ לְמָרַן׃

E detto queſto, moſtrò loro le mani e il coſtato ſuo. Allora i diſcepoli veduto il Signore, ſi rallegrorono:

21 אֱמַר לְהוֹן דֵּין יֵשׁוּעַ שְׁלָמָא עַמְּכוֹן אֵיכַנָּא דְּשַׁדְּרַנִי אָבִי אַף אֶנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לְכוֹן׃

E di nuouo IESV *diſſe loro, La pace ſia con voi. Come il Padre ha mandato me, coſi io mando voi.*

22 וְכַד אֱמַר הָלֵין נְפַח בְּהוֹן וֶאֱמַר לְהוֹן קַבְּלוּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

E detto queſto, ſoffiò in eſſi, e diſſe loro, Pigliate lo ſpirito ſanto.

23 אֶן תְּשַׁבְּקוּן חֲטָהֵא לְאֶנָשׁ מֶשְׁתַּבְקִין לֵהּ וֶאֶן תְּאַחְדוּן דְּאֶנָשׁ אַחִידִין׃

A chiunque voi perdonarete i peccati ſon perdonati loro, & chiunque voi li ritorrete, ſon retenuti.

24 תָּאוֹמָא דֵּין חַד מֶן תְּרֵעֲסַרְתָּא הָו דְּמֶתְאֲמַר תָּאמָא לָא הֲוָא תַּמָּן הֲוָא עַמְּהוֹן כַּד אֶתָא יֵשׁוּעַ׃

Tomaſo, vno de dodici, chiamato Didimo, non era con eſſi quando venne Ieſu.

25 וָאמְרִין לֵהּ תַּלְמִידֵא חֲזַיִן לְמָרַן הָו דֵּין אֱמַר לְהוֹן אֶן לָא חָזֵא אֶנָא בְּאִידַוְהִי דוּכְיָתָא דְּצֵצֵא וְרָמֵא אֶנָא בְּהֵין צֶבְעָתִי וּמוֹשֵׁט אֶנָא אִידִי בְּדַפְנֵהּ לָא מְהַימֵן אֶנָא׃

Gli altri diſcepoli dunque gli diſſero, Noi habbiam veduto il Signore. Et egli diſſe loro, Se io non veggo il ſegno de chiodi ne le ſue mani, e non metto il mio dito ne la ſtampa de chiodi, e ſe io non metto la mia mano nel ſuo coſtato, non lo crederò.

כ

19 וַיְהִי עֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא בְּאֶחָד בַּשַּׁבָּת וְהַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר שָׁם נִקְהֲלוּ הַתַּלְמִידִים עַל־יִרְאַת הַיְּהוּדִים סְגוּרִים הֵמָּה וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וַיָּקָם בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם׃

Y como fué tarde aquel dia, el primero de los Sabbados, y las puertas eſtauan cerradas, donde los Diſcipulos eſtauan juntos por miedo de los Iudios, vino Ieſus: y puſoſe en medio, y dixoles, Paz ayays.

20 וּבְאָמְרוֹ אֶת זֹאת הֶרְאָה אוֹתָם אֶת יָדָיו וְאֶת־צִדָּתוֹ וַיִּשְׂמְחוּ הַתַּלְמִידִים בִּרְאוֹתָם אֶת־הָאָדוֹן׃

Y como vuo dicho eſto, moſtroles las manos y el coſtado. entonces los Diſcipulos ſe gozaron, viendo àl Sennor.

21 וַיּוֹסֶף יֵשׁוּעַ וַיֹּאמֶר לָהֶם שָׁלוֹם לָכֶם כַּאֲשֶׁר שְׁלָחַנִי הָאָב כָּכָה אֲנִי שׁוֹלֵחַ אֶתְכֶם׃

Entonces dizeles otra vez, Paz ayays: Como me embió el Padre, anſi tambien yo os embio.

22 וּבְאָמְרוֹ אֶת זֹאת וַיָּפִיחַ בָּהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם קְחוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y como vuo dicho eſto, ſopló, y dixoles, Tomad el Eſpiritu Sancto.

23 כָּל־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר תִּשְׂאוּ לָהֶם אֶת־חַטֹּאתָם תִּנָּשֶׂאנָה לָהֶם וַאֲשֶׁר תִּצְּרוּ תִּנָּצַרְנָה׃

A los que ſoltardes los peccados, les ſon ſueltos: à los que los retuuierdes, ſeran retenidos.

24 וְתוֹמָה אֶחָד מִשְּׁנֵים עָשָׂר הַנֶּאֱמַר תּוֹאָם לֹא הָיָה אִתָּם כַּאֲשֶׁר בָּא יֵשׁוּעַ׃

Empero Thomas vno de los Doze, que ſe dize el Dydimo, no eſtaua con ellos quando Ieſus vino.

25 וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַתַּלְמִידִים הָאֲחֵרִים רָאִינוּ אֶת הָאָדוֹן. וְהוּא אָמַר אֲלֵיהֶם אִם לֹא אֶרְאֶה בְּיָדָיו אֶת קֶצֶב הַיְתֵדוֹת וְאֶשְׁלַח אֶת־אֶצְבָּעִי בְּקֶצֶב הַיְתֵדוֹת וְאֶשְׁלַח אֶת־יָדִי בְּצִדּוֹ לֹא אַאֲמִין׃

Dixeronle pues los otros Diſcipulos, Al Sennor hemos viſto, Y el les dixo, Si no viere en ſus manos la ſennal de los clauos, y metiere mi dedo en el lugar de los clauos, y metiere mi mano en ſu coſtado, no creeré.

κ'.

19. Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς· εἰρήνη ὑμῖν.

Et quand fut venu le ſoir de ce iour la qui eſtoit le premier de la ſemaine, & que les portes du lieu où les diſciples eſtoyent aſsembles pour la crainte qu'ils auoyent des Iuifs, eſtoyent fermees, Ieſus vint, & fut là au milieu d'eux, & leur dit, Paix vous ſoit.

20 Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.

Et quand il leur eut dit cela, il leur monſtra ſes mains & ſon coſté, adonc les diſciples s'eſiouirent, quand ils eurent veu le Seigneur.

21. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν· εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.

Et il leur dit derechef, Paix vous ſoit: comme mon Pere m'a enuoyé, ainſi auſsi ie vous enuoye.

22. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς. λάβετε πνεῦμα ἅγιον.

Et quand il eut dit cela, il ſouffla ſur eux, & leur dit, Receuez le ſainct Eſprit.

23. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

A quiconque vous pardonnerez les peches, ils ſeront pardonnes: & à quicōque vous les retiendrez, ils ſeront retenus.

24. Θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς.

Or Thomas l'vn des douze, appele Didyme, n'eſtoit point auec eux quād Ieſus vint.

25. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταὶ, ἑωράκαμεν τὸν κύριον· ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

Parquoi les autres diſciples lui dirent, Nous auons veu le Seigneur. Mais il leur dit, Si ie ne voi les enſeignes des cloux en ſes mains & ſi ie ne mets mon doigt là où eſtoyent-les cloux, & ſi ie ne mets ma main en ſon coſté, ie ne le croirai point.

CAP. XX.

19. Cùm ergo ſerò eſſet die illo, una ſabbathorum,& fores eſſent clauſæ, ubi erant diſcipuli congregati propter metum Iudęorum: venit Ieſus, & ſtetit in medio , & dicit eis, Pax vobis.

The ſame day then at night/ which was the firſt day of the weeke/ and whẽ the doores were ſhut where the diſciples were aſſembled for feare of the Jewes/ came Jeſus and ſtoode in the middes/ and ſaid to them/ Peace be vnto you.

20. Et cum hoc dixiſſet, oſtendit eis manus & latus. Gaviſi ſunt ergo diſcipuli viſo Domino.

And when he had ſo ſaid/ he ſhewed vnto them his handes/ and his ſide. Then were the diſciples glad when they had ſeene the Lorde.

21. Dixit ergo eis iterum, Pax vobis. Sicut miſit me Pater,& ego mitto vos.

Then ſaid Jeſus to them againe/ Peace be vnto you: as my Father ſent me/ ſo ſend I you.

22. Hoc cùm dixiſſet, inſufflavit, & dicit eis, Accipite Spiritum ſanctum.

And when he had ſayd that/ he breathed on them/ and ſaid vnto them/ Receiue the holie Ghoſt.

23. Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis : & quorum retinueritis retenta ſunt.

Whoſoeuer ſinnes ye remit/ they are remitted vnto them : and whoſoeuers ſinnes ye reteine/ they are reteined

24. Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Ieſus.

But Thomas one of the twelue/ called Didymus/ was not w them when Jeſus came.

25. Dixerunt ergo ei alii diſcipuli. Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Niſi videro in manibus eius fixurã clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum , & mittam manum meam in latus eius:non credam.

The other diſciples therefore ſaid vnto him/ We haue ſeene the Lord: but he ſaide vnto them/ Except I ſee in his handes the print of the nayles/ & put my finger into the print of the nayle/ & put mine hand into his ſide/ I will not beleeue it.

Das XX. Capitel.

19. Am Abend aber deſſelbigen Sabbaths/ da die Jůnger verſamlet/ vnd die Thůren verſchloſſen waren/ auß forcht fůr den Jůden/ kam Jeſus/ vnd tratt mitten ein/ vnd ſpricht zu jnen: Friede ſey mit euch.

Den ſamme Sabbath at aſſten/ der Diſciplene vaare forſamlede oc dørrene vaare tillucte aff frøct/ for Jøderne/ da kom Jheſus/ oc traadde mit ind/ oc ſiger til dem/ Fred vere met eder.

20. Vnd als er das ſaget/ zeiget er jhnen die Hånde/ vnnd ſeine Seite. Da wurden ſie fro/ daß ſie den HErrn ſahen.

Oc ſom hand det ſagde/ viſde hand dem Henderne/ oc ſin ſide. Da bleffue Diſciplene glade/ at de ſaae HERREN.

21. Da ſprach Jeſus abermal zu jhnen: Friede ſey mit euch. Gleich wie mich der Vater geſandt hat/ ſo ſende ich euch.

Da ſagde Jheſus atter til dem. Fred vere met eder. Lige ſom Faderen vdſende mig/ ſaa ſender ieg eder.

22. Vnd da er das ſaget/ bließ er ſie an/ vnd ſpricht zu jhnen: Nemet hin den heiligen Geiſt.

Oc der hand det ſagde/ bleſde hand paa dem/ oc ſiget til dem/ Anammer den hellig Aand.

23. Welchen jhr die Sůnde erlaſſet/ den ſind ſie erlaſſen/ vnd welchen jhr ſie behaltet/ den ſind ſie behalten.

Huilcke i forlade ſynderne/ dem ere de forladne Oc huilcke i beholde dem/ dem ere de behuldne.

24. Thomas aber der Zwölffen einer/ der da heiſſet Zwilling/ war nicht bey jhnen da Jeſus kam.

Oc Thomas en aff de Tolff/ ſem kaldis Tuilling vaar icke hoſſ dem/ der Jheſus kom.

25. Da ſagten die andern Jůnger zu jm: Wir haben den HErrn geſehen. Er aber ſprach zu jnen: Es ſey denn/ daß ich in ſeinen Hånden ſehe die Någelmal/ vnd lege mienen Finger in die Någelmal/ vnd lege meine Hand inn ſeine Seiten/ will ichs nicht glauben.

Da ſagde de andre Diſciple til hannem/ Wi ſaae HERREN. Da ſagde hand til dem/ Vden ſaa er/ at ieg ſeer Naglegaffuene i hans Hender/ oc ſtinger min Finger i Naglegaffuene/ oc ſtinger min Haand i hans Side/ da vil ieg icke tro.

Kapitola X X.

19. A když pak byl wečer toho dne/ kterýž geſt prwnij po Sobotě/ a dwéře byly zawřijny/ kdež ſe byli Včedlnijcy ſeſſli pro ſtrach Židowſký. Přiſſel Gežijš a ſtal vproſtřed Včedlnijkuow/ a řekl gim: Pokog wám.

A ták gdy wieczor byl dniá onego pirwſzego tego dniowego/ á drzwi byly zamknione tám gdzie ſie byli zebrali zwolennicy dla boiázni Zydowſkicy/ przyſzedl Jezus y ſthanal w poſrodku/ á rzekl im: pokoy wam.

20. A když to powěděl/ vkázal gim Ruce y Bok ſwůg. Y zradowali ſe Včedlnijcy wydauce PANA.

A gdy to rzekl/ vkazal im rece y bok ſwoy/ Rozradowali ſie tedy wolennicy vyzrawſzy Paná.

21. Tehdy opět řekl gim: Pokog wám. Yakož mne poſlal Otec/ y yá poſſlám wás.

Rzekl do nich powthore: Pokoy wam/ ták iáko mie poſlal Otiec/ tak że y ia was poſylam.

22. To když řekl wdechl na ně/ a řekl gim: Přijgměteż Ducha Swatého

A tho powiedziawſzy/ tchnal ná nie/ y rzekl im: Weżmicie Duchá ſwietego.

23. Kterýmž koli odpuſtijte hřijchy/ odpauſſtěgijť ſe gim: a kterýmž koli zadržijte/ zadržáni gſau.

Ktorymkolwiek odpuſcicie grzechy/ beda im odpuſzczone/ á ktorymkolwiek zatrzymacie/ beda zatrzymane.

24. Thomáš pak geden ze dwanácti/ kterýž ſlowe Didymus, nebyl s nimi/ když přiſſel Gežijš.

Tedy Thomaſz ieden ze dwunaſcie ktorego zowa Dydimus/ nie byl z nimi gdy byl przyſzedl Jezus.

25. Y řekli gemu ginij Včedlnijcy: Widěli gſme PANA. A on řekl gim: Newzřijmli w rukau geho bodenij hřebůw(a ne wpuſtijmli prſtu mého w mijſto Hřebůw/ a ruky mé newložijmli w Bok geho/ neuwěřijm.

Powiedzieli mu tedy drudzy zwolennicy: Widzielichmy Paná/ ále im on rzekl: Jeſli nie vyzre w reku iego znákow gozdzi/ á nie wlożę palcá mego w znaki gozdzi/ y nie wlożeli reki w bok iego/ żádnym ſpoſobem nie vwierzę.

כא

26 וּבָתַר תְּמָנְיָא יַוְמִין
תּוּב לְגַו הָווּ תַּלְמִידַ
וְתָאוֹמָא עַמְּהוֹן וַאְתָא
יֵשׁוּעַ כַּד אֲחִידִין תַּרְעֵא
קָם בַּמְצַעְתָּא וֶאֱמַר לְהוֹן
שְׁלָמָא עַמְּכוֹן ׃

E otto giorni appreſſo di nuouo i ſuoi diſcepoli erano la dentro, e Tomaſo inſieme con eſſoloro. Venne IESV *eſſendo chiuſe le porte, e ſtette la nel mezzo, e diſſe, La pace ſia con eſſonoi.*

27 וֶאֱמַר לְתָאוֹמָא אַיְתָא
צֶבְעָךְ לְהָרְכָא וַחְזִי אַיְדַי
וַאְיְתָא אִידָךְ וַאוֹשֵׁט
בְּגַבַּי וְלָא תֶּהְוֵא לָא
מְהַיְמְנָא אֶלָּא מְהַיְמְנָא ׃

Poi diſſe à Tomaſo, Metti quà il tuo dito, e vedi le mie mani: porgi ancor la tua mano, e mettila nel mio coſtato, e non eſſere incredulo, ma credente.

28 וַעֲנָא תָאוֹמָא וֶאֱמַר
לֵהּ מָרִי וַאלָהִי ׃

Riſpoſe Tomaſo, e diſſeli, Signor mio, e Iddio mio.

29 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הָשָׁא
דַּחֲזַיְתָּנִי (תָאוֹמָא) הַיְמֶנְתְּ
טוּבַיְהוֹן לְאַילֵין דְּלָא
חֲזָאוּנִי וְהַיְמֶנוּ ׃

IESV *diſſe à lui, Tomaſo, perche tu m'hai veduto, hai creduto: beati quelli che non han veduto, & hanno creduto.*

30 סַגִּיָאתָא דֵּין אָתְוָתָא
אַחְרָנְיָתָא עֲבַד יֵשׁוּעַ קְדָם
תַּלְמִידַוְהִי אַילֵין דְּלָא
כְּתִיבָן בַּכְתָבָא הָנָא ׃

IESV *fece ben ancor molti altri ſegni in preſentia de ſuoi diſcepoli, che non ſono ſcritti in queſto libro.*

31 אַף הָלֵין דֵּין דַּכְתִיבָן
דְּתְהַיְמְנוּן דְּיֵשׁוּעַ הוּ מ
מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא
וּמָא דְּהַיְמֶנְתּוּן נֶהְוֵון
לְכוֹן בַּשְׁמֵהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם ׃

Ma queſti ſono ſcritti, accioche voi crediate che IESV *è Chriſto figliuol di Dio, & accioche credendo habbiate vita per il ſuo Nome.*

כא

26 וְאַחֲרֵי יָמִים שְׁמוֹנָה עוֹד
שָׁבוּ תַּלְמִידָיו וְהָיוּ פְּנִימָה וְתוֹמָה
אִתָּם וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וּשְׁעָרִים
סְגוּרִים וַיָּקָם בְּתוֹכָם וַיֹּאמֶר
שָׁלוֹם לָכֶם ׃

Y ocho dias deſpues eſtauan otra vez ſus Diſcipulos dentro, y con ellos Thomas: vino Ieſus, las puertas cerradas, y puſoſe en medió, y dixo paz ayays.

27 וְאָז אָמַר לְתוֹמָה שָׂא אֶת
אֶצְבָּעֲךָ הֲפֹּה וּרְאֵה אֶת יָדַי וְנָשָׂא
אֶת־יָדְךָ וּשְׁלַח אֶל־צִדָּתִי וְאַל
תְּהִי לֹא־מַאֲמִין כִּי אִם נֶאֱמָן ׃

Luego dize à Thomas, Mete tu dedo aqui, y vee mis manos: y daca tu mano, y mete la en mi coſtado, y no ſeas incredulo, ſi no fiel.

28 וַיַּעַן תּוֹמָה וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֲדֹנִי
וֵאלֹהָי ׃

Entonces Thomas reſpondió, y dixole, Sennor mio, y Dios mio:

29 אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ כִּי־רְאִיתָנִי
(תּוֹמָה) הֶאֱמַנְתָּ אַשְׁרֵי אֲשֶׁר אֵינָם
רוֹאִים וּמַאֲמִינִים ׃

Dizele Ieſus, Porque me has viſto, ó Thomas creyſte: bienauenturados los que no vieron, y creyeron.

30 וְאַף אוֹתוֹת גְּדוֹלוֹת אֲחֵרוֹת
עָשָׂה יֵשׁוּעַ לִפְנֵי תַּלְמִידָיו אֲשֶׁר
לֹא נִכְתְּבוּ בְּסֵפֶר הַזֶּה ׃

Tambien muchas otras ſennales à la verdad hizo Ieſus en preſencia de ſus Diſcipulos que no eſtan eſcriptas en eſte libro.

31 וְהָאֵלֶּה נִכְתְּבוּ אֲשֶׁר תַּאֲמִינוּ
כִּי יֵשׁוּעַ הוּא הַמָּשִׁיחַ בֶּן־אֱלֹהִים
וַאֲשֶׁר הַמַּאֲמִינִים בִּשְׁמוֹ יִהְיוּ
לָכֶם חַיֵּי עוֹלָם ׃

Eſtas empero ſon eſcriptas paraque creays, Que Ieſus es el Chriſto, Hijo de Dios, y paraque creyendo ayays vida en ſu nombre.

κα′.

26. Καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ᾽ αὐτῶν· ἔρχεται ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν· εἰρήνη ὑμῖν.

Et huit iours apres ſes diſciples derechef eſtoyent là dedãs, & Thomas auec eux. Lors Ieſus vint, les portes eſtans fermees, & fut là au milieu d'eux, & leur dit, Paix vous ſoit.

27. Εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ, Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.

Puis il dit à Thomas, Mets ton doigt ici, & regarde mes mains · auance auſſi ta main, & la mets en mon coſté: & ne ſois point incredule, ains fidele.

28. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.

Tomas lui dit, Mon Seigneur, & mon Dieu.

29. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με (θωμᾶ,) πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

Ieſus lui dit, Pource que tu m'as veu, Thomas, tu as creu: bien-heureux ſont ceux qui n'ont point veu, & ont creu.

30. Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ; ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Ieſus fit auſſi pluſieurs autres ſignes en la preſence de ſes diſciples, leſquels ne ſont point eſcrits en ce liure.

31. Ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ὁ ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Mais ces choſes ſont eſcrites, afin que vous croyiez que Ieſus eſt le Chriſt le Fils de Dieu, & qu'en croyant vous ayez vie par ſon Nom.

CAP. XX.

26. Et poſt dies octo, iterum erant diſcipuli eius intus: & Thomas cum eis. Venit Ieſus ianuis clauſis, & ſtetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.

And eight dayes after againe his diſciples were within/ & Thomas with them. Then came Jeſus/ when the doores were ſhut/ and ſtoode in the middes/ and ſayde/ Peace be vnto you.

27. Deinde dicit Thomę, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis.

After/ ſaid he to Thomas/ Put thy finger here/ and ſee mine handes/ and put forth thine hand/ and put it into my ſide/ and be not faithles/ but faithfull.

28. Reſpondit Thomas, & dixit ei, Dominus meus, & Deus meus.

Then Thomas anſwered/ and ſaide vnto him/ Thou art my Lord/ and my God.

29. Dicit ei Ieſus, Quia vidiſti me Thoma, credidiſti: beati qui non viderunt & crediderunt.

Jeſus ſayde vnto him/ Thomas/ becauſe thou haſt ſeene me/ thou beleeueſt: bleſſed are they that haue not ſeene/ and haue beleeued.

30. Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quę non ſunt ſcripta in libro hoc.

And many other ſignes alſo did Jeſus in the preſence of his diſciples/ which are not written in this booke.

31. Hęc autem ſcripta ſunt, ut credatis quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei: & ut credentes, vitam habeatis in nomine eius.

But theſe thinges are written/ that ye might beleeue/ that Jeſus is the Chriſt the Sonne of God/ and that in beleeuing ye might haue life through his Name.

Das XX. Capitel.

26. Vnnd über acht tage/ waren abermal ſeine Jünger drinnen/ vnnd Thomas mit jhnen. Kompt Jeſus/ da die Thůr verſchloſſen waren/ vnd tritt mitten ein/ vnd ſpricht: Friede ſey mit euch.

Oc otte dage der effter/ vaare atter hans Diſciple der inde/ oc Thomas met dem/ Jheſus kommer der Dørrene vaare tilluckte/ oc ſtaar mit iblant dem/ oc ſiger/ Frede vere met eder.

27. Darnach ſpricht er zu Thoma: Reiche deinen Finger her/ vñ ſihe meine Hånde/ vnd reiche deine Hand her/ vnd lege ſie in meine Seiten/ vnd ſey nicht vnglåubig/ ſondern glåubig.

Der effter ſiger hand til Thoma/ Reck din Finger hid/ oc ſee mine Hender/ oc reck din Haand hid/ oc ſtick hende i min Side/ oc ver icke vantro/ men tro.

28. Thomas antworttet/ vñ ſprach: Mein HERR vnd mein Gott.

Thomas ſuarede/ oc ſagde til hannem/ Min HERRE oc min Gud.

29. Spricht Jeſus zu jhm: Dieweil du mich geſehen haſt Thoma/ ſo glaubeſt du/ Selig ſind/ die nicht ſehen/ vnd doch glauben.

Jheſus ſiger til hannem/ Efferdi du haffuer ſeet mig Thoma/ da trode du/ Salige ere de ſom icke ſee/ oc dog tro.

30. Auch vil andere Zeichen thet Jeſus fůr ſeinen Jüngern/ die nicht geſchrieben ſind in diſem Buch.

Jheſus giorde oc mange andre Tege faar ſine Diſciple/ ſom icke ere ſcreffne i denne Bog.

31. Diſe aber ſind geſchrieben/ daß jhr glaubet/ Jeſus ſey Chriſt/ der Son Gottes/ vnd daß jhr durch den Glauben das Leben habet/ in ſeinem Namen.

Men diſſe ere ſcreffne/ at ſkulle tro/ Jheſus er Chriſtus/ Guds Søn/ Oc at i ſkulle haffue Liffuit formedelſt Troen/ i hans Naffn.

Kapitola XX.

26. A po oſmi dnech/ opět byli Včedlnijcy geho wnitř/ a Thomáſs s nimi. Přiſſel Gežijſs zawřenými dweřmi/ y ſtál v proſtřed a řekl gim: Pokog wám.

Potym po ośmi dni byli záśie zwolennicy tám wewnątrz/ y Thomaß z nimi/ Záthym Jezus przyßedł gdy były zámknione drzwy ſtánawßy w pośrodku/ rzekł im: Pokoy wám.

27. Potom řekl Thomáſſowi: Wložiž prſt twůg ſem/ a wiz ruce mé/ a wztáhni ruku twau/ a wpuſt w bok můg/ a nebýway newěřijcý/ ale wěrný.

Pothym rzekł Thomaßowi: Włoż pálec thwoy owdzie/ á oglądáyże rece moie/ podáyże ręke twą/ á włoż ią w bok moy/ y nie badż niedowiárkiem ále wierzazym.

28. Odpowěděl Thomáſs/ a řekl gemu: PAN můg/ a Bůh můg.

Odpowiedział tedy Thomaß/ y rzekł mu: Pan moy y Bog moy.

29. Řekl gemu Gežijſs: Že gſy mne widěl Thomáſſy/ vwěřil gſy. Blahoſlawenij gſau/ kteřijž newiděli a vwěřili.

Powiedział mu Jezus: Żeś mie widział Thomaßu/ vwierzyłeś. Błogosłáwieniß ktorzy nie widzieli á vwierzyli.

30. Mnohé zagiſté y giné diwy činil Gežijſs před oblijčegem Včedlnijkůw ſwých/ kteréž negſau pſány w Knijze této.

A ták wiele y inych známion vczynił Jezus przed zwolenniki ſwoiemi/ ktore nie ſą wypiſáne w tych kſięgach.

31. Ale tyto wěcy gſau pſány/ abyſſte wěřili/ že Gežijſs geſt Kryſtus Syn Božij/ a abyſſte wěřijce žiwot wěčný měli/ ſkrze Gméno geho.

A tyć rzeczy ſą nápiſáne/ ábyśćie wierzyli/ że Jezus ieſt Kryſtus on Syn Boży/ á iżbyśćie wierząc żywot mieli przez imie iego.

כא

1 בתר הלין חוי תוב נפשה ישוע לתלמידוהי על ימא דטבריוס חוי דין הכנא׃

Dopo questo IESV si mostrò dinuouo presso al mare di Tiberiade: e mostrossi in questo modo.

2 איתיהון הוו אכחדא שמעון כאפא ותאומא דמתאמר תאמא ונתנאיל הו דמן קתנא דגלילא ובני זבדי ותרין אחרנין מן תלמידא׃

Erano insieme Simon Pietro, e Tomaso che si chiama Didimo, e Natanael che era da Cana di Galilea, e i figliuoli di Zebedeo, e due altri de suoi discepoli:

3 אמר להון שמעון כאפא אזל אנא לצוד נונא אמרין לה ואף חנן אתינן עמך ונסקו וסלקו לספינתא ובהו ליליא מדם לא צדו׃

Simon Pietro disse loro. Io vo à pescare. Essi gli dicono, Noi v'andiamo ancor noi con teco. E cosi andorono, e montorono subbito ne la barca, e quella notte non presero nulla.

4 כד דין הוא צפרא קם ישוע על יד ימא ולא ידעו תלמידא דישוע הו׃

Ma venuta gia la mattina. IESV si trouò al lito: nondimeno i discepoli non conobbero che fusse IESV.

5 ואמר להון ישוע טליא למא אית לכון מדם למלעס אמרין לה לא׃

IESV dunque dice loro, Gioueni, hauete voi qualche piccolo pesce da mangiare? Essi li risposero, No.

6 אמר להון ארמו מצידתכון מן גבא דימינא דספינתא ומשכחין אנתון וארמיו ולא אשכחו למגדה למצידתא מן סוגאא דנונא דאחדת׃

Egli disse lorro, Gittate la rete da la parte destra de la barca, e trouaretene. Essi dunque la gittorono, e non la poteuano piu tirare, per la moltitudine de pesci.

כא

1 ואחרי־כן ישוע עוד הודיע נפשו לתלמידיו על ים טבריוס וככה הודיע׃

Despues se manifestó Iesus otra vez à sus Discipulos á la mar de Tiberias: y manifestòse deesta manera.

2 היו כאחד שמעון כיפה ותומה הנאמר תאם ונתנאל מקנה הגליל ובני צבדי ושני תלמידים אחרים׃

Estauã juntos Simon Pedro y Thomas que se dize el Dydimo, y Nathanael el que era de Cana de Galilea, y los hijos de Zebedeo, y otros dos de sus Discipulos.

3 אומר להם שמעון כיפה אלך לדיג אומרים לו נבוא גם אנחנו אתך ויצאו ויעלו אל־האניה ברגע ובלילה ההוא מאומה לא תפשו׃

Dizeles Simon, A pescar voy. Dizenle, Vamos nosotros tambien contigo. Fueron, y subieron luego en vn nauio: y aquella noche no tomaron nada.

4 ויהי־בקר ויקם ישוע בשפת הים והתלמידים לא ידעו כי ישוע הוא׃

Y venida la mannana, Iesus se puso à la ribera: mas los Diseipulos no entendieron que era Iesus.

5 ויאמר להם ישוע בנים היש לכם מאומה לאכול ויענו לא׃

Ansique dizeles, Moços, teneys algo de comer? Respondieronle, No.

6 ויאמר להם פרשו מכמרת אל־צדת ימינית האניה ותמצאון ויפרשו ועוד לא יכלו למשך אותה מרב הדגים׃

Y el les dize, Ecad la red à la manderecha del nauio, y hallareys. Entonces echaron, y no la podian en ninguna manera sacar, por la multitud de los peces.

ΚΕΦΑΛ. κα΄.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

Apres cela Iesus se manifesta derechef pres la mer de Tiberias, & se manifesta ainsi.

2. Ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Simon Pierre, & Thomas, appelé Didyme, & Nathanael, qui estoit de Cana de Galilee, & les fils de Zebedee, & deux autres de ses disciples estoyent ensemble.

3. Λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

Simon Pierre leur dit, Ie m'en vai pescher ils lui disent, Nous y allons aussi auec toi. Ils partirent, & monterent incontinent en la nasselle & ne prindrent rien en ceste nuict la.

4. Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι.

Mais le matin venu, Iesus se trouua à la riue: toutesfois les disciples ne cognurent point que c'estoit Iesus.

5. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

Iesus donc leur dit, Enfans, auez-vous quelque petit poisson à manger? ils lui respondirent, Non.

6. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

Et il leur dit, Iettez le filé à costé droit de la nasselle, & vous en trouuerez. Ils le ietterent donc, & ne le pouuoyent plus tirer pour la multitude des poissons.

CAP. XXI.

POſtea manifeſtavit ſe iterum Ieſus ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit autem ſic:

After theſe things / Jeſus ſhewed him ſelfe againe to his diſciples at the ſea of Tiberias: and thus ſhewed hee him ſelfe.

2. Erant ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex diſcipulis eius duo.

There were together Simon Peter/and Thomas / which is called Didymus / and Nathanael of Cana in Galile / and the ſonnes of Zebedeus/ and two other of his diſciples.

3. Dicit eis Simon Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt.

Simon Peter ſaid vnto them/ J goe a fiſhing. They ſayd vnto him/ We alſo will go with thee. They went their way/ & entred into a ſhip ſtraight way/ & that night caught they nothing.

4. Manè autem iam facto ſtetit Ieſus in litore: non tamen cognoverunt diſcipuli quia Ieſus eſt.

But when the morning was now come/ Jeſus ſtoode on the ſhore: neuertheles the diſciples knewe not that it was Jeſus.

5. Dicit ergo eis Ieſus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non.

Jeſus then ſaid vnto them/ Syrs/ haue ye any meate? They anſwered him/ No.

6. Dicit eis, Mittite in dexterã navigii rete, & invenietis. Miſerunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

Then he ſaid vnto them / Caſt out the net on the right ſide of the ſhippe/ and yee ſhall find. So they caſt out/ & they were not able at all to draw it / for the multitude of fiſhes.

Das XXI. Capitel.

Darnach offenbaret ſich Jeſus abermal an dem Meer / bey Tyberias. Er offenbaret ſich aber alſo.

DEr effter obenbarede Jheſus ſig atter hoſſ det Haff hoſſ Tyberias. Oc hand obenbarede ſig ſaa.

2. **Es waren aber bey einander Simon Petrus vnnd Thomas / der da heiſſet Zwilling/vnd Nathanael von Cana Galilea / vnd die Söne Zebedei / vnd andere zwen ſeiner Jünger.**

Simon Petrus oc Thomas/ ſom kaldis Tuilling/oc Nathanael aff Cana Galilee/oc Sebedei ſønner / oc tho andre aff hans Diſciple vaare tilſammen.

3. **Spricht Simon Petrus zu jnen: Jch wil hin fiſchen gehen. Sie ſprachen zu jhm: So wöllen wir mit dir gehen. Sie giengen hinauß/vnd tratten in das Schiff alſo bald / Vnd inn derſelbigen Nacht fiengen ſie nichts.**

Simon Petrus ſiger til dem / Jeg vil gaa bort at Fiſke. De ſagde til hannem / Da ville wi gaa met dig. De ginge hen vd / oc traadde ſtrax i Skibet / Oc den ſamme nat finge de inted.

4. **Da es aber jetzt Morgen war/ ſtund Jeſus am Vfer / Aber die Jünger wuſſtens nit / daß es Jeſus war.**

Der det vaar nu morgen / ſtod Jheſus paa brædden/ Men Diſciplene viſte icke / at det vaar Jheſus.

5. **Spricht Jeſus zu jhnen: Kinder habt jr nichts zu eſſen? Sie antworten jhm: Nein.**

Jheſus ſiger til dem / Børn / haffue i inted at æde? De ſuarede hannem / Ney.

6. **Er ſprach aber zu jnen: Werffet das Netze zur rechten des Schiffs/ ſo werdet jhr finden. Da wurffen ſie/ vnd kondtens nicht mehr ziehen / für der menge der Fiſche.**

Da ſagde hand til dem/ Kaſter garnet til den høyre ſide aff Skibet / da ſkulle i finde. Da kaſtede de/oc kunde icke drage mere / faar Fiſkenis mangfoldighed.

Kapitola XXI.

POtom opět zgewil ſe Gežijſs Včedlnijkům v Moře Tyberyadſkého / a zgewil ſe takto.

POthym ſie dał widzieć Jezus zwolennikom v morzá Tyberyádſkiego / y thák ſie oznaymił.

2 Byli ſpolu Sſimon Petr/ a Thomáſs kterýž ſlowě Dydymus / a Nathanael kterýž byl od Kány Galilegſké / a Synowé Zebedeowi/ a ginij z Včedlnijkuow geho dwa.

Byli ſpołu Symon Piotr y Thomaſz/ktore° zowa Dydymus/ y Nathánáel ktory był z Kány Gáliley ſkiey / y ſynowie Zebedeuſzowi / y drudzy dwa z zwolennikow iego.

3. Řekl gim Sſimon Petr: Půgdu Ryb lowit. Řekli gemu: Půgdemeť y my s tebau. Y wyſſli / a wſtaupili na Lodij: a té noci nic nepopadli.

Tedy im rzekł Symon Piotr: Jde ryb łowic/ A oni rzekli: Poydziemy y my z toba. á tak ſzli y wſiedli w łodz nátychmiaſt / lecz oney nocy nic nie poimáli.

4. A když bylo ráno / ſtál Gežijſs na břehu / a wſſak nepoznali Včedlnijcy by Gežijſs byl.

A gdy iuż było poránu / ſtánął Jezus ná brzegu / wſzákoż nie poználi zwolennicy żeby był Jezus.

5. Tehdy řekl gim Gežijſs: Mládency / mateli co pogeſti? Odpowěděli gemu: Nemáme.

A tak im rzekł Jezus: Dziateczki/ macież co ieść? Odpowiedzieli mu/ Niemaſz nic.

6. Řekl gim: Zawrztež na prawau ſtranu Lodij Sýt / a popadnete. Tehdy zawrhli ſýt/ Y giž nemohli gij wytáhnauti/ pro množſtwij Ryb.

Rzekł im: Zápuśćcie thu ſieći po prawey ſtronie łodzi/ á naydziecie. A ták zápuścili / á iuż dáley nie mogli wywlec przed wielkim mnoſtwem ryb.

כא

7 וַאמַר תַּלְמִידָא הַו דְרָחֵם הֲוָא לֵה יֵשׁוּעַ לְכָאפָא הָנָא מָרַן הוּ שֶׁמְעוּן דֵין כַד שְׁמַע דְמָרַן הוּ נְסַב כּוּתִינֵה מְחָא בְחַצַוְהִי מֶטוּל דְעַרְטִילָיָא הֲוָא וַשְׁדָא נַפְשֵׁה בְיַמָא דְיָאתָא לְוָת יֵשׁוּעַ ׃

Donde quel diſcepolo che IESV *amaua, dice à Pietro, Egli è il Signore. Simon Pietro dunque vdito ch'egli era il Signore, ſi cinſe la camiciuola di lino (percioch'egli era ignudo) e gittoſi nel mare.*

8 אַחרָנֵא דֵין תַּלְמִידֵא בִסְפִינְתָא אֶתַו לָא גֵיר רְחִיקִין הֲוַו סַגִי מֶן אַרְעָא אֶלָא אֵיך מָאתַין אַמִין וְנָגְדִין הֲוַו לָה לַמְצִידְתָא הָי דְנוּנֵא ׃

E gli altri diſcepoli vennero ne la barca, (perche non erano lontani da terra ma ſolamente circa dugento cubiti) tirando la rete de peſci.

9 כַד דֵין סְלֶקוּ לַארְעָא חֲזַו גוּמְרֵא כַד סִימָין וְנוּנָא כַד סִים עֲלַיְהוּן וְלַחְמָא ׃

Come furono ſceſi in terra, videro poſta la de la bragia, e del peſce poſto ſopra eſſa, e del pane.

10 וַאמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אַיְתַו מֶן נוּנֵא דַצְדְתוּן הָשָׁא ׃

IESV *dice loro, Portate quà de peſci che voi hauete preſi adeſſo,*

11 וַסְלֶק שֶׁמְעוּן כָאפָא וְנַגְדָה לַמְצִידְתָא לַארְעָא כַד מַלְיָא נוּנֵא רַוְרְבֵא מְאָא וְחַמְשִׁין וַתְלָתָא וּבְהָנָא כֻלֵה יוּקְרָא לָא אֶצְטַרִית מְצִידְתָא הָי ׃

Simon Pietro ſali ſu, e tirò la rete à terra, piena di cento cinquanta tre gran peſci: e benche fuſſen tanti la rete non ſi ruppe.

12 וַאמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ תַו אֶשְׁתַרַו אֱנָשׁ דֵין מֶן תַּלְמִידֵא לָא מַמְרַח הֲוָא דְנֶשְׁאַלְיוּהִי דְמַנוּ דְיָדְעִין הֲוַו דְמָרַן הוּ ׃

Dice loro IESV, *Venite, e deſinate. E niuno de ſuoi diſcepoli ardiua di domandarli, Chi ſei tu? ſapendo ch'egli era il Signore.*

כא

7 וַיֹּאמֶר הַתַּלְמִיד הַהוּא אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ לְכֵיפָה הָאָדוֹן הוּא וְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה בְּשָׁמְעוֹ כִּי הָאָדוֹן הוּא וַיַּחְגּוֹר אֶת־מְעִילוֹ עַל־מָתְנָיו כִּי עָרוֹם הוּא וַיַּשְׁלִיךְ אֶת־נַפְשׁוֹ בַּיָּם ׃

Dixo entonces aquel Diſcipulo álqual amaua Ieſus, à Pedro, El Sennor es. Entonces Simon pedro, como oyó que era el Sennor, cinnioſe la ropa, porque eſtaua deſnudo, y echoſe à la mar.

8 וְהַתַּלְמִידִים אֲחֵרִים בָּאוּ בָּאֳנִיָּה כִּי אֵינָם רְחוֹקִים מִן־הָאָרֶץ כִּי אִם כְּמוֹ מָאתַיִם אַמָּה בָּאֹרֶךְ מוֹשְׁכִים אֶת־מִכְמֹרֶת הַדָּגִים ׃

Y los otros Diſcipulos vinieron con el nauio, (porque no eſtauan lexos de tierra ſi no como dozientos cobdos,) trayendo la red de peces.

9 וְכַאֲשֶׁר יָרְדוּ אֶל־הָאָרֶץ רָאוּ גֶּחָלִים מוּשָׂמִים וְדָגָה מוּשָׂמָה וְלָחֶם ׃

Y como decendieron à tierra, vieron aſcuas pueſtas, y vn pece encima deellas, y pan:

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הָבִיאוּ פֹּה מִן הַדָּגִים אֲשֶׁר תְּפַשְׂתֶּם עַתָּה ׃

Dizeles Ieſus, Traed de los peces que tomaſtes aora.

11 וַיַּעַל שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וַיִּמְשֹׁךְ אֶת חֶרְמוֹ עַל־הָאָרֶץ מָלֵא מִדָּגִים גְּדוֹלִים מֵאָה חֲמִשִּׁים וּשְׁלֹשֶׁת וְאַף כִּי גְּדוֹלִים אַךְ לֹא נִקְרַע הַחֵרֶם ׃

Subió Simon Pedro, y truxo la ted á tierra, llena de grandes peces, ciento y cincuenta y tres: y ſiendo tantos la red no ſe rompió.

12 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הוֹי לְכוּ סַעֲדוּ לִבְּכֶם וּמֵהַתַּלְמִידִים אִישׁ לֹא הָיָה אֲשֶׁר מְלָאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאֹל לוֹ מִי אַתָּה כִּי יָדְעוּ כִּי אֲדֹנָי הוּא ׃

Dizeles Ieſus, Venid, ayantad. Y ninguno de los Diſcipulos le oſaua preguntar, Tu quien eres? ſabiendo que era el Sennor.

κα'.

7. Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο. ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν.

Parquoi le diſciple que Ieſus aimoit, dit à Pierre, C'eſt le Seigneur. Quand donc Simon Pierre eut ouï, que c'eſtoit le Seigneur, il ſe ceignit de ſa iuppe, (pource qu'il eſtoir nud) & ſe ietta en la mer.

8. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

Et les autres diſciples vindrent en la naſſelle, (car ils n'eſtoyent pas loin de terre, mais ſeulement enuiron deux cens coudees) trainans le filé des poiſſons.

9. Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον.

Or quand ils furent deſcendus en terre, ils virent de la braiſe miſe, & du poiſſon mis deſſus, & du pain.

10. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

Ieſus leur dit, Apportez des poiſſons que vous auez maintenant prins.

11. Ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

Simon Pierre monta & tira le filé, plein de cent cinquante trois grands poiſſons: & combien qu'il y en euſt tant, le filé ne fut point rompu.

12. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.

Ieſus leur dit, Venez & diſnez. Et nul de ſes diſciples ne l'oſoit interroguer, Qui es tu? ſachans que c'eſtoit le Seigneur.

CAP. XXI.

7. Dicit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt: tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

Therefore ſaide the diſciple whome Jeſus loued/ vnto Peter/ It is the Lorde. When Simon Peter heard that it was the Lord / he girded his coate to him (for he was naked) and caſt him ſelfe into the ſea.

8. Alii autem diſcipuli navigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

But the other diſciples came by ſhip (for they were not farre from land/ but about two hundreth cubites) and they drewe the net with fiſhes.

9. Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

Aſſoone then as they were come to land/ they ſawe hoate coles/ & fiſh laide thereon/ and bread.

10. Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc.

Jeſus ſaid vnto them/ Bring of the fiſhes / which ye haue now caught.

11. Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

Simon Peter ſtepped forth & drewe the net to land/ full of great fiſhes / and hundreth/ fiftie and three: & albeit there were ſo many / yet was not the net broken.

12. Dicit eis Ieſus, Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum, Tu quis es? ſcientes quia Dominus eſt.

Jeſus ſayde vnto them/ Come/ and dyne. And none of the diſciples durſt aſke him/ who art thou/ ſeeing they knewe that he was the Lord.

Das XXI. Capitel.

7. Da ſpricht der Jünger / welchen Jeſus lieb hatte zu Petro: Es iſt der HERR. Da Simon Petrus höret/ daß der HERR war / gürtet er das Hembd vmb ſich/ denn er war nacket/ vnd warff ſich ins Meer.

Da ſiger den Diſcipel / ſom Jheſus elſkte / til Peder / Det er HERren. Der Simon Petrus hørde/ at det vaar HERren/ da giordede hand Skiorten om ſig / thi hand vaar nøgen/ oc kaſtet ſig i Haffuet.

8. Die andern Jünger aber kamen auff dem Schiffe/ deñ ſie waren nicht ferne vom Lande/ ſondern bey zwey hundert Ellen/ vnd zogen das Netze mit den Fiſchen.

Men de andre Diſciple komme paa Skibet / thi de vaare icke longt fra Landet / men ved thu hundrede alne / oc de indroge Garnet met Fiſkene.

9. Als ſie nun außtratten auff das Land / ſahen ſie Kolen gelegt / vnnd Fiſch darauff / vnd Brodt.

Som de traadde nu paa Landet / ſaad de Kul ligge der/ oc Fiſk der paa / oc Brød.

10. Spricht Jeſus zu jhnen: Bringet her von den Fiſchen/ die jhr jetzt gefangen habt.

Jheſus ſiger til dem/ Tager hid aff Fiſkene / der i nu finge.

11. Simon Petrus ſteig hinein/ vnd zoch das Netze auff das Land voll groſſer Fiſche / hundert vnd drey vnd fünfftzig. Vnd wiewol jhr ſo viel waren / zureiß doch das Netze nicht.

Simon Petrus ſtigede ind/ oc drog Garnet paa Landet/ fult aff ſtore Fiſke / hundrede oc tre oc halfftredie ſindstiue. Oc alligeuel at de vaare ſaa mange/ ſønderreffs dog Garnet icke.

12. Spricht Jeſus zu jhnen: Kom̃t vnd haltet das Mal. Niemand aber vnter den Jüngern dörffte jhn fragen: Wer biſt du? Denn ſie wuſſten daß der HERR war.

Jheſus ſiger til dem / Kommer/ oc gører maaltid. Men ingen aff diſciplene torde ſpørie hannem at/ Huo eſt du? Thi de viſte at det vaar HERREN.

Kapitola XXI.

7. Tehdy řekl Včedlnijk ten kteréhož milowal Gežijš Petrowi: PAnť geſt. Sſimon pak Petr yakž vſlyſſal že PAn geſt / obeſtřel ſe ſuknij (neb byl nàh) a puſtil ſe na Moře.

Rzekł tedy zwolennik on ktorego miłował Jezus Piothrowi: Panci ieſt/ A vſłyſzawſzy Symon Piotr że to Pan był / przepaſał ſię koſzulą (ábowiem był nági) y rzucił ſię w morze/

8. Ginij také Včedlnijcy plawili ſe (neb ne daleko byli od břehu/ ale yako dwě Stě Loket) táhnauce s Sýt Rybami.

A drudzy záſię zwolennicy przyſzli w łodzi (bo niedáleko byli od brzegu/ ále iákoby ná dwu ſet łokiet) ciągnąc ſieć pełną ryb.

9. A když wyſtaupili na břeh/ vzřeli řeřawé vhlij a Rybu ſwrchu položenau/ a chléb

A thák wyſzedſzy ná brzeg/ vyźreli ogień náłożony y rybę ná nim/ y chleb.

10. Řekl gim Gežijš: Přineſte z Ryb které gſte vlowili nynij

A rzekł im Jezus: Przynieście thy ryby/ ktoreſcie teraz poymáli.

11. Wſtaupil Sſimon Petr/ a wytáhl Sýt na zemi/ plnau ryb welikých/ Sto Padeſáte a tři. A ačkoli gich tak mnoho bylo/ wſſak neroztrhla ſe Sýt.

Wſtąpiwſzy tedy Symon Piotr/ wyciągnął ſieć ná brzeg pełne wielkich ryb / ktorych było ſto pięćdzieſiąt y trzy/ á gdy ich thák wiele było/ nie ſtárgáłá ſię ſieć.

12. Řekl gim Gežijš: Poďte obědugte. Ale žádný z Včedlnijkůw neſměl ſe ho otázati/ Ty kdo gſy? wědauce že PAN geſt.

Tedy im rzekł Jezus: Podźcie z obiedowáycie/ A nie śmiał żaden z zwolennikow pytáć go: Ty ktoś ieſt/ gdyż wiedzieli że był Pan.

כ א

13 קְרֵב דֵּין יֵשׁוּעַ וַשְׁקַל לַחְמָא וְנוּנָא וְיַהֵב לְהוֹן׃

Viene dunque I E S V, *e piglia del pane, e danne loro, e del peſce ſimilmente.*

14 הָדָא דַתְּלָת זַבְנִין אֶתְחֲזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידַוְהִי כַּד קָם מִן בֵּית מִיתֵא׃

Queſta fu gia la terza volta che I E S V *ſi moſtrò a i ſuoi diſcepoli, riſuſcitato che fu da morte.*

15 כַּד דֵּין אֶשְׁתַּרִּיו אֲמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא שֶׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מִן הָלֵין אֲמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעִי לִי אִמְּרַי׃

Poi dunque ch'eſſi hebbero deſinato, I E S V *dice à Simon Pietro, Simone figliuolo di Iona, ami tu me piu di coſtoro? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo.* I E S V *li dice, Paſci i miei agnelli.*

16 אֲמַר לֵהּ תּוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שֶׁמְעוֹן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי אֲמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעִי לִי עֶרְבַּי׃

Di nuouo li dice la ſeconda volta, Simone figliuol di Iona, ami tu me? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo. I E S V *li dice, Paſci le mie pecore,*

17 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב דַּתְּלָת זַבְנִין שֶׁמְעוֹן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי וְכֶרְיַת לֵהּ לְכֵאפָא דֵּאמַר לֵהּ דַּתְלָת זַבְנִין דְּרָחֵם אַנְתְּ לִי וֵאמַר לֵהּ מָרִי כֹּל מִדֵּם אַנְתְּ חָכֵם אַנְתְּ אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעִי לִי נְקְוָתַי׃

Dicegli la terza volta, Simone figliuolo di Iona, amimi tu? Pietro ſi contriſtò, che I E S V *gli haueſſe detto la terza volta, Amimi tu? Perlche li diſſe, Signore, tu conoſci tutte le coſe: tu ſai ch'io t'amo.* I E S V *li dice, Paſci le mie pecore.*

כא

13 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לָהֶם וּכְמוֹ כֵן אֶת־הַדָּגָה׃

Anſique viene Ieſus, y toma el pan, y y dàles: y anſimiſmo del pece.

14 וְזֶה שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים נִרְאָה יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו אַחֲרֵי שֶׁקָּם מִמֵּתִים׃

Eſta era ya la tercera vez que Ieſus ſe maniféſtó à ſus Diſcipulos auiendo reſuſcitado de los muertos.

15 וְכַאֲשֶׁר סָעֲדוּ אֶת־לִבָּהֶם אָמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי יוֹתֵר מִן הָאֵלֶּה אוֹמֵר לוֹ אַתְּ־כִּי אֲדֹנָי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אֲנֹכִי אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת צֹאנִי׃

Pues como vuieron ayantado, Ieſus dixo à Simon Pedro, Simon hijo de Ionas, amas me mas que eſtos? Dizele, Si Sennor: tu ſabes que te amo Dizele, Apacienta mis corderos.

16 וַיּוֹסֶף וַיֹּאמֶר לוֹ שֵׁנִית שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי אוֹמֵר לוֹ אַתְּ כִּי אֲדֹנָי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אֲנֹכִי אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Bueluele à dezir la ſegunda vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Reſpondele, Si Sennor: tu ſabes que te amo, Dizele, Apacienta mis ouejas.

17 אוֹמֵר לוֹ שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן יוֹנָה הַאֹהֵב אוֹתִי וַיֵּעָצֵב כֵּיפָה כִּי אָמַר לוֹ שְׁלִישִׁית הַאוֹהֵב אוֹתִי וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנָי אַתָּה כֹּל־ יָדַעְתָּ אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אֲנִי אֹהֵב אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Dizele la tercera vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Enttiſteciόſe Pedro de que le dixeſſe la tercera vez, Amas me? y dizele, Sennor tu ſabes todas las coſas, tu ſabes que te amo. Dizele Ieſus Apacienta mis auejas:

κά.

13. Ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, ϗ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

Ieſus donc vient, & prend du pain, & leur en baille: & du poiſſon ſemblablement.

14. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ce fut deſia la troiſieme fois que Ieſus ſe manifeſta à ſes diſciples, apres eſtre reſuſcité des mors.

15. Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· βόσκε τὰ ἀρνία μου.

Or apres qu'ils eurent diſné, Ieſus dit à Simon Pierre, Simon fils de Iona, m'aimes-tu plus que ne font ceux-ci? Il lui reſpondit, Oui vrayement, Seigneur: tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes aigneaux.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ποίμαινε τὰ προβάτά μου.

Il lui dit encores derechef, Simon fils de Iona, m'aimes-tu? Il lui reſpondit. Oui vrayement, Seigneur: tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes brebis.

17. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· βόσκε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit pour la troiſieme fois, Simon fils de Iona, m'aimes tu? Pierre fut contriſté de ce qu'il lui auoit dit pour la troiſieme fois, M'aimes-tu? Parquoi il lui reſpondit, Seigneur, tu ſais toutes choſes, tu ſais que ie t'aime. Ieſus lui dit Pai mes brebis.

CAP. XXI.

13. Et venit Ieſus, & accepit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

Jeſus then came / and tooke bread / and gaue them / and fiſh likewiſe.

14. Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.

This is nowe the thirde time that Jeſus ſhewed him ſelfe to his diſciples / after that he was riſen againe from the dead.

15. Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

So when they had dined / Jeſus ſaide to Simon Peter / Simon ſonne of Jona / loueſt thou me more then theſe? He ſaid vnto him / Yea Lord / thou knoweſt that I loue thee. He ſaid vnto him / Feede my lambes.

16. Dicit ei iterum, Simon Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

He ſaide to him againe the ſeconde time / Simon the ſonne of Jona / loueſt ẏ me? He ſaid vnto him / Yea Lord / ẏ knoweſt that I loue thee. He ſaid vnto him / Feede my ſheepe.

17. Dicit ei tertiò, Simon Iohannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia ſcis: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce oves meas.

He ſaid vnto him the thirde time / Simon the ſonne of Jona / loueſt ẏ me? Peter was ſory becauſe he ſaid to him ẏ third time / Loueſt thou me: & ſaid vnto him / Lorde / thou knoweſt all things: thou knoweſt ẏ I loue thee. Jeſus ſaid vnto him / Feede my ſheepe.

Das XXI. Capitel.

13. Da kompt Jeſus nimpt das Brodt / vnd gibts jhnen / deſſelbigen gleichen auch Fiſch.

Da kommer Jheſus / oc tager Brødet / oc giffuer dem det / Diſligeſt oc ſaa Fiſken.

14. Das iſt nun das drittemal / daß Jeſus offenbaret iſt ſeinen Jůngern / nach dem er von den todten aufferſtanden iſt.

Det er nu den tredie gong / at Jheſus er obenbaret faar ſine Diſciple / effter hand er opſtanden fra de Døde.

15. Da ſie nun das Mahl gehalten hatten / ſpricht Jeſus zu Simon Petro: Simon Johanna / haſt du mich lieber deñ mich diſe haben? Er ſpricht zu jm: Ja HERR / du weiſſeſt daß ich dich lieb hab. Spricht er zu jm: Weide meine Låmmer.

Der de haffde nu giort Maaltid / ſiger Jheſus til Simon Peder / Simon Johanna / haffuer du mig kærere / end diſſe haffue mig? Hand ſiger til hannem / Ja HERRE du vedſt / at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem / Føde mine Lam.

16. Spricht er aber zum andern mal zu jhm: Simon Johanna / haſt du mich lieb? Er ſpricht zu jm: Ja HErr / du weiſſeſt / daß ich dich lieb habe. Spricht er zu jhm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger atter anden gong til hannem / Simon Johanna / elſker du mig? Hand ſiger til hannem / Ja HERRE / du vedſt at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem Fød mine Faar.

17. Spricht er zum dritten mal zu jhm: : Simon Johanna / haſt du mich lieb? Petrus ward traurig / daß er zum drittenmahl zu jm ſaget: Haſt du mich lieb / Vnd ſprach zu jm: HErr / du weiſſeſt alle ding / du weiſſeſt daß ich dich lieb habe. Spricht Jeſus zu jm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger tredie gong til hannem / Simon Johanna / elſker du mig? Peder bleff bedrøffuit / at hand ſagde tredie gong til hannem / elſker du mig / Oc hand ſagde til hannem / HERRE / du vedſt alle ting / Du vedſt at ieg elſker dig. Jheſus ſiger til hannem / Fød mine Faar.

Kapitola XXI.

13 Y přiſſel Gežijſs / wzal chlěb a dawal gim / y Rybu též.

Záthym przyſſedl Jezus / y wziął chleb á dal im / tákże y rybe.

14. To giž potřetij vkázal ſe Gežijſs Včedlnijkům ſwým / když geſt zmrtwých wſtal.

A toć iuż trzeci raz dal ſie widzieć Jezus zwolennikom ſwoim / gdy wſtal z martwych.

15. Tehdy když gſau poobědwalj / řekl Gežijſs Sſimonowi: Sſimone Jonůw / milugeſſli mne wijce nežli tito? Řekl gemu: Owſſem PAne / ty wijſs / žeť milugi tebe. Řekl gemu: Paſyž Berany mé.

Gdy potym obiedwáli / rzekl Symonowi Piotrowi Jezus: Symonie ſynu Jonáſow / miluieſz ze mie wiecey nizli ci? A on mu powiedzial: Pánie ty znaſz ze cie miluie. Thedy mu rzekl: Pás baranki moie.

16. Řekl gemu podruhé: Sſimone Jonůw / milugeſſli mne? Řekl gemu: Owſſem PAne / ty wijſs že milugi tebe. Řekl mu: Paſyž Berany mé.

Rzekl mu záſie znowu: Symonie ſynu Jonaſow miluieſz ze mie? A on powiedzial: Jeſt thak Pánie / ty znaſz ze cie miluie. Rzekl mu tedy: Pás owce moie.

17. Řekl gemu potřetij Sſimone Jonůw / milugeſſli mne? Y zarmautil ſe Petr proto / že mu řekl potřetij / Milugeſſli mne. Y odpowěděl gemu: PAne / ty znáſs wſſecky wěcy / ty wijſs že tebe milugi. Řekl gemu: Paſyž Owce mé.

Záthym mu potrzecie rzekl: Symonie ſynu Jonaſow miluieſz ze mie? Y zaſmucil ſie Piotr ze mu thrzeci kroć rzekl: Miluieſz ze mie? Y powiedzial mu: Pánie thy wſzytko wieſz / ty znaſz ze cie miluie. Rzekl mu tedy Jezus: Páſze owce moie.

כא

18 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא
לָךְ דְּכַד טְלֶא הֲוַיְתְּ אַנְתְּ
לְנַפְשָׁךְ אָסַר הֲוַיְתְּ חַצַּיךְ
נְמְהַלֵּךְ הֲוַיְתְּ לַאַיְכָא
דְּצָבֵא אַנְתְּ מָא דֵּין ד
דַּסֵאבְתְּ תֶּפְשׁוֹט אִידַיךְ
וְאַחְרִין נֵאסוּר לָךְ חַצַּיךְ
וְיַוְבְלָךְ לַאַיְכָא דְּלָא צָבֵא
אַנְתְּ׃

In verità, in verità io ti dico, Quando tu eri piu giouene, ti cingeui, e andaui doue tu voleui: ma quando tu ſarai vecchio, ſtenderai le tue mani & vnaltro ti cingera, e condurratti doue tu non vorreſti.

19 הָדָא דֵּין אֲמַר דַּיְחַוֵּא
בַּאַיְנָא מַוְתָא עָתִיד
דְּיַשַׁבַּח לַאלָהָא וְכַד אֲמַר
הָלֵין אֲמַר לֵהּ תָּא בָּתְרַי׃

E queſto diſſe, ſignificando di che morte egli doueua glorificare Iddio, E detto ch'egli hebbe queſto li dice, Seguitami.

20 וְאֶתְפְּנִי שֶׁמְעוֹן וַחֲזָא
לְתַלְמִידָא הָו דְּרָחֵם הֲוָא
יֵשׁוּעַ דְּאָתֵא בָּתְרֵהּ הָו
דְּנְפַל הֲוָא בַּחְשָׁמִיתָא עַל
חַדְיֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וֶאֱמַר מָרִי
מַנּוּ מַשְׁלֵם לָךְ׃

E Pietro riuoltatoſi, vede ſeguire il diſcepolo che IESV *amaua, ilquale ancora ne la cena ſi posò ſopra il petto di eſſo, e diſſe, Signore chi è colui che ti tradiſce?*

21 לְהָנָא כַּד חֲזָא כֵּאפָא
אֲמַר לְיֵשׁוּעַ מָרִי וְהָנָא
מָנָא׃

Pietro dunque veduto coſtui, dice à IESV, *Signore e coſtui, che farà?*

22 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֶן צ
צָבֵא אֲנָא דְּנִקְוֵא הָנָא
עַד־מָא דְּאָתֵא אֲנָא לָךְ
מָא לָךְ אַנְתְּ תָּא בָּתְרַי׃

IESV *li dice, Se io voglio ch'ei reſti inſin à tanto che io venga: che n'hatta à fare? Segui mi tu.*

כא

18 אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לְךָ בִּהְיוֹתְךָ
בָחוּר אָזַרְתָּ מָתְנֶיךָ וְהִתְהַלַּכְתָּ
אֵיכֹה אָבִיתָ וְאִם תִּזְקַן תּוֹקִיעַ
אֶת־יָדֶיךָ וְאַחֵר יֶאֱזוֹר אוֹתְךָ
וְיוֹלִיךְ אֶל־אֲשֶׁר לֹא תֹאבֶה׃

Decierto decierto tedigo que quando eras mas moco, cenniaſte, y yuas donde querias: mas quando ya fueres viejo, eſtenderas tus manos, y cennirtheá otro, y paſſartehá donde no querrias.

19 וְזֹאת אָמַר לְהַגִּיד בְּמָה מָוֶת
יְכַבֵּד אֶת אֱלֹהִים וְכַאֲשֶׁר אָמַר
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר לוֹ
בּוֹא אַחֲרָי׃

Y eſto dixo, dando à entender conque muerte auia de clarificar à Dios. Y dicho eſto, dizele, ſigueme.

20 וַיִּתְהַפֵּךְ כֵּיפָה וַיַּרְא אֶת־
הַתַּלְמִיד אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ כִּי
בָא אַחֲרָיו וַאֲשֶׁר יָשַׁב בִּמְסִבָּה
עַל חֱזֵהוּ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מִי זֶה הוּא
הַמּוֹסֵר אוֹתָךְ׃

Buelto Pedro, vee à aquel Diſcipulo álqual amaua Ieſus, que ſeguia, elque tambien ſe auia recoſtado a ſu pecho en la Cena, y le auia dicho Sennor, quien es el que te hà de entregar?

21 אוֹתוֹ רָאָה כֵּיפָה וְאָמַר
לְיֵשׁוּעַ אֲדֹנָי וְזֶה הוּא מָה׃

Anſique, como Pedro vido à eſte, dize à Ieſus, Sennor, y eſte que?

22 אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ אִם אֶרְצֶה
לְקַוֹּתוֹ עַד כִּי אָבוֹא מַה אֵלֶיךָ
אַתָּ בּוֹא אַחֲרָי׃

Dizele Ieſus, Si quiero que el quede haſta que yo venga, que ſe tedá à ti? ſigue me tu.

κα'.

18. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε
ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν καὶ
περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ
γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου,
καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου
οὐ θέλεις.

En verité, en verite ie te di, quand tu eſtois plus ieune, tu te ceignois, & allois où tu voulois: mais quand tu ſeras ancien, tu eſtendras tes mains, & vn autre te ceindra, & te menera où tu ne voudras pas.

19. Τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ
θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο
εἰπὼν λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

Et cela dit-il ſignifiant de quelle mort il deuoit glorifier Dieu. Quand il eut dit cela, il lui dit, Sui-moi.

20. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέτρος
βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰη-
σοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπε-
σεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐ-
τοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ πα-
ραδιδούς σε;

Et Pierre ſe retournant vid le diſciple que Ieſus aimoit, qui ſuiuoit: Lequel auſsi s'eſtoit encliné au ſouper ſur l'eſtomach d'icelui, & auoit dit, Seigneur qui eſt celui a qui il doit aduenir de te trahit?

21. Τοῦτον ἰδὼν ὁ πέτρος λέγει
τῷ ἰησοῦ· κύριε, οὗτος δὲ τί;

Quand donc Pierre le vid, il dit à Ieſus, Seigneur. Et ceſtui ci, quoi?

22. Λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν αὐ-
τὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί
πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι.

Ieſus lui dit, Si ie vueil qu'il demeure iuſqu'à tant que ie viene, qu'en as tu à faire? toi, ſui moi.

CAP. XXI.

18. Amen, amen dico tibi, cùm eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo non vis.

Verely/verely I ſay vnto thee/ Whē thou waſt yong / thou girdeſt thy ſelf/& walkedſt whither thou wouldeſt : but whē thou ſhalt be old /thou ſhalt ſtretch forth thine hands / and another ſhall girde thee / and leade thee whither thou wouldeſt not.

19. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei , Sequere me.

And tis ſpake he/ ſignifying by what death he ſhould glorifie God. And whē he had ſaid this/he ſaide to him/followe me.

20. Converſus Petrus, vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te?

Then Peter turned about / & ſaw the diſciple whom Jeſus loued/ following/which had alſo leaned on his breaſt at ſupper/ and hat ſaid/ Lord/which is he that betraieth thee?

21. Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dicit Ieſu, Domine, hic autem quid?

When Peter therefore ſaw him / he ſaide to Jeſus/Lord/what ſhall this man do?

22. Dicit ei Ieſus, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.

Jeſus ſaid vnto him/If I will ŷ he tarie till I come/ what is it to thee: follow ŷ me.

Das XXI. Capitel.

18. Warlich / warlich / ich ſage dir/ Da du jůnger wareſt/ gůrteſt du dich ſelbſt/ vnnd wandelſt wo du hin wolteſt. Wenn du aber alt wirſt/ wirſt du deine Hånde außſtrecken/ vnd ein ander wirdt dich gůrten / vnnd fůhren/ wo du nicht hin wilt.

Sandelige / ſandelige / Jeg ſiger dig / Der du vaaſt vng / giordede du dig ſelff / oc vandrede huort du vilde / Men naar du bliffuer gammel / ſkalt du vdrecke dine Hender/Oc en anden ſkal giorde dig/oc føre dig did/ ſom du icke vilt.

19. Das ſaget er aber zu deuten/ mit welchem todt er Gott preiſen wůrde. Da er aber das geſaget/ ſpricht er zu jm / Folge mir nach.

Men det ſagde hand at betegne / met huad Død hand ſkulde priſe Gud. Oc der hand det ſagde / ſiger hand til hannem/ Følge mig effter.

20. Petrus aber wandte ſich vmb/ vnd ſahe den Jůnger folgen / welchen Jeſus lieb hatte / der auch an ſeiner Bruſt am Abendeſſen gelegen war / vnd geſaget hatte: HERR/ wer iſts der dich verråth?

Da vende Peder ſig om oc ſaa den Diſcipel følge / ſom Jheſus elſkete / huilcken ſom oc laa paa hans Bryſt i Nadueren/ oc haffde ſagd / HERRE / Huo er den / ſom ſkal forraade dig?

21. Da Petrus diſen ſahe/ ſpricht er zu Jeſu: HERR / was ſoll aber dieſer?

Der Peder ſaa denne / ſiger hand til Jheſum / HERRE / huad ſkal da denne?

22. Jeſus ſpricht zu jm? So ich wil daß er bleibe/ biß ich komme / was gehet es dich an? Folge du mir nach.

Jheſus ſiger til hannem / Derſom ieg vil at hand ſkal bliffue / indtil ieg kommer /huad kommer det dig ved? Følge du mig effter.

Kapitola XXI.

18. Giſtě giſtě prawijm tobě/ dokud gſy byl mladſſý / opaſowal gſy ſe/ a chodijwal gſy kam gſy chtěl: ale když ſe zſtaráſs/ wztáhneſs ruce twé/ a giný tebe opáſſe/ a powede tě kam ty nechceſs.

Záprawde záprawde powiedam tobie: Gdyś młodſzym był/ przepáſowałeś ſie/ y chodziłeś kędyś chciał/ Lecz gdy ſie zſtárzeieſz/ rościągnieſz rece twe/ á inny cie opáſze/ y przynieſie gdzie nie będzieſz chciał.

19. A to powěděl/ znamenage kterauby Smrtij měl oſlawiti Boha. A když to powěděl/ řekl gemu: Pod za mnau.

A toć mowił dawáiac znáć ktora śmiercia miał vwielbić Bogá/ A gdy to rzekł/ powiedział mu: Idź zá mna.

20. Obrátiw ſe Petr / vzřel toho Včedlnijka kteréhož milowal Gežijſs / an gde za nim kterýž odpočiwal za Wečeřij na prſech geho/ a byl řekl: PAne / kdo geſt ten kterýž tebe zradij?

Tedy Piotr obróciwſzy ſie vyzrał onego zwolennika / ktorego miłował Jezus pozad idacego / á ktory ſie był przy wieczerzy położył ná pierſiach iego / y mowił: Pánie ktoryż ieſt ten co cie zdradza?

21. Protož toho když vzřel Petr / řekl k Gežijſſowi: PAne / co pak tento?

Tego tedy gdy vyzrał Piotr/ rzekł Jezuſowi: Pánie á ten co?

22. Řekl gemu Gežijſs: Chcyli ho tak nechati dokudž nepřijgdu/ co tobě potom? ty pod za mnau.

Powiedział mu Jezus: Jeſli ia chce żeby zoſtał aż przyide/ coż thobie do tego? Ty idź zá mna.

כא

1 בתר הלין חוי תוב נפשה ישוע לתלמידוהי על ימא דטבריוס חוי דין הכנא׃

Dopo queſto IESV ſi moſtro dinuouo preſſo al mare di Tiberiade: e moſtroſſi in queſto modo.

2 איתיהון הוו אכחדא שמעון כאפא ותאומא דמתאמר תאמא ונתנאיל הו דמן קתנא דגלילא ובני זבדי ותרין אחרנין מן תלמידא׃

Erano inſieme Simon Pietro, e Tomaſo che ſi chiama Didimo, e Natanael che era da Cana di Galilea, e i figliuoli di Zebedeo, e due altri de ſuoi diſcepoli:

3 אמר להון שמעון כאפא אזל אנא לצוד נונא אמרין לה ואף חנן אתינן עמך ונפקו וסלקו לספינתא ובהו ליליא מדם לא צדו׃

Simon Pietro diſſe loro. Io vo à peſcare. Eſſi gli dicono, Noi v'andiamo ancor noi con teco. E coſi andorono, e montorono ſubbito ne la barca, e quella notte non preſero nulla.

4 כד דין הוא צפרא קם ישוע על יד ימא ולא ידעו תלמידא דישוע הו׃

Ma venuta gia la mattina. IESV ſi trouò allito: nondimeno i diſcepoli non conobbero che fuſſe IESV.

5 ואמר להון ישוע טליא למא אית לכון מדם למלעס אמרין לה לא׃

IESV dunque dice loro, Gioueni, hauete voi qualche piccolo peſce da mangiare? Eſſi li riſpoſero, Nò.

6 אמר להון ארמו מצידתכון מן גבא דימינא דספינתא ומשכחין אנתון וארמיו ולא אשכחו למגדה למצידתא מן סוגאא דנונא דאחדת׃

Egli diſſe lorro, Gittate la rete da la parte deſtra de la barca, e trouaretene. Eſſi dunque la gittorono, e non la poteuano piu tirare, per la moltitudine de peſci.

כא

1 ואחרי־כן ישוע עוד הודיע נפשו לתלמידיו על־ים טיבריוס וככה הודיע׃

Deſpues ſe manifeſtó Ieſus otra vez à ſus Diſcipulos á la mar de Tiberias: y manifeſtòſe deeſta manera.

2 היו כאחד שמעון כיפה ותומה הנאמר תאם ונתנאל מקנה הגליל ובני צבדי ושני תלמידים אחרים׃

Eſtauã juntos Simon Pedro y Thomas que ſe dize el Dydimo, y Nathanael el que era de Cana de Galilea, y los hijos de Zebedeo, y otros dos de ſus Diſcipulos.

3 אומר להם שמעון כיפה אלך לדיג אומרים לו נבוא גם אנחנו אתך ויצאו ויעלו אל־האניה ברגע ובלילה ההוא מאומה לא תפשו׃

Dizeles Simon, A peſcar voy. Dizenle, Vamos noſotros tambien contigo. Fueron, y ſubieron luego en vn nauio: y aquella noche no tomaron nada.

4 ויהי־בקר ויקם ישוע בשפת הים והתלמידים לא ידעו כי ישוע הוא׃

Y venida la mannana, Ieſus ſe puſo à la ribera: mas los Diſcipulos no entendieron que era Ieſus.

5 ויאמר להם ישוע בנים היש לכם מאומה לאכול ויענו לא׃

Anſique dizeles, Moços, teneys algo de comer¿ Reſpondieronle, No.

6 ויאמר להם פרשו מכמרת אל־צדת ימינית האניה ותמצאון ויפרשו ועוד לא יכלו למשך אותה מרב הדגים׃

Y el les dize, Ecad la red à la manderecha del nauio, y hallareys. Entonces echaron, y no la podian en ninguna manera ſacar, por la multitud de los peces.

ΚΕΦΑΛ. κα´.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

Apres cela Ieſus ſe manifeſta derechef pres la mer de Tiberias, & ſe manifeſta ainſi.

2. Ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

Simon Pierre, & Thomas, appelé Didyme, & Nathanael, qui eſtoit de Cana de Galilee, & les fils de Zebedee, & deux autres de ſes diſciples eſtoyent enſemble.

3. Λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

Simon Pierre leur dit, Ie m'en vai peſcher ils lui diſent, Nous y allons auſsi auec toi. Ils partirent, & monterent incontinent en la naſſelle & ne prindrent rien en ceſte nuict la.

4. Πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι.

Mais le matin venu, Ieſus ſe trouua à la riue: toutesfois les diſciples ne cognurent point que c'eſtoit Ieſus.

5. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

Ieſus donc leur dit, Enfans, auez-vous quelque petit poiſſon à manger? ils lui reſpondirent, Non.

6. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

Et il leur dit, Iettez le filé à coſté droit de la naſſelle, & vous en trouuerez. Ils le ietterent donc, & ne le pouuoyent plus tirer pour la multitude des poiſſons.

CAP. XXI.

Poſtea manifeſtavit ſe iterum Ieſus ad mare Tiberiadis. Manifeſtavit autem ſic:

After theſe things / Jeſus ſhewed him ſelfe againe to his diſciples at the ſea of Tiberias: and thus ſhewed hee him ſelfe.

2. Erant ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex diſcipulis eius duo.

There were together Simon Peter / and Thomas / which is called Didymus / and Nathanael of Cana in Galile / and the ſonnes of Zebedeus / and two other of his diſciples.

3. Dicit eis Simon Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderunt in navim: & illa nocte nihil prendiderunt.

Simon Peter ſaid vnto them / I goe a fiſhing. They ſayd vnto him / We alſo will go with thee. They went their way / & entred into a ſhip ſtraight way / & that night caught they nothing.

4. Manè autem iam facto ſtetit Ieſus in litore: non tamen cognoverunt diſcipuli quia Ieſus eſt.

But when the morning was now come / Jeſus ſtoode on the ſhore: neuertheles the diſciples knewe not that it was Jeſus.

5. Dicit ergo eis Ieſus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non.

Jeſus then ſaid vnto them / Syrs / haue ye any meate? They anſwered him / No.

6. Dicit eis, Mittite in dexterā navigii rete, & invenietis. Miſerunt ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

Then he ſaid vnto them / Caſt out the net on the right ſide of the ſhippe / and yee ſhall find. So they caſt out / & they were not able at all to draw it / for the multitude of fiſhes.

Das XXI. Capitel.

Darnach offenbaret ſich Jeſus abermal an dem Meer / bey Tyberias. Er offenbaret ſich aber alſo.

Der effter obenbarede Jheſus ſig atter hoſſ det Haff hoſſ Tyberias. Oc hand obenbarede ſig ſaa.

2. Es waren aber bey einander Simon Petrus vnnd Thomas / der da heiſſet Zwilling / vnd Nathanael von Cana Galilea / vnd die Söne Zebedei / vnd andere zwen ſeiner Jünger.

Simon Petrus oc Thomas / ſom kaldis Tuilling / oc Nathanael aff Cana Galilee / oc Sebedei ſønner / oc tho andre aff hans Diſciple vaare tilſammen.

3. Spricht Simon Petrus zu jnen: Jch wil hin fiſchen gehen. Sie ſprachen zu jhm: So wöllen wir mit dir gehen. Sie giengen hinauß / vnd tratten in das Schiff alſo bald / Vnd inn derſelbigen Nacht fiengen ſie nichts.

Simon Petrus ſiger til dem / Jeg vil gaa bort at Fiſke. De ſagde til hannem / Da ville wi gaa met dig. De ginge hen vd / oc traadde ſtrax i Skibet / Oc den ſamme nat finge de inted.

4. Da es aber jetzt Morgen war / ſtund Jeſus am Vfer / Aber die Jünger wuſſtens nit / daß es Jeſus war.

Der det vaar nu morgen / ſtod Jheſus paa brædden / Men Diſciplene viſte icke / at det vaar Jheſus.

5. Spricht Jeſus zu jhnen: Kinder habt jr nichts zu eſſen? Sie antworten jhm: Nein.

Jheſus ſiger til dem / Børn / haffue i inted at æde? De ſuarede hannem / Ney.

6. Er ſprach aber zu jnen: Werffet das Netze zur rechten des Schiffs / ſo werdet jhr finden. Da wurffen ſie / vnd kondtens nicht mehr ziehen / für der menge der Fiſche.

Da ſagde hand til dem / Kaſter garnet til den høyre ſide aff Skibet / da ſkulle i finde. Da kaſtede de / oc kunde icke drage mere / faar Fiſkenis mangfoldighed.

Kapitola XXI.

Potom opět zgewil ſe Gežijš Včedlnijkům v Moře Tyberyadſkého / a zgewil ſe takto.

Pothym ſie dał widzieć Jezus zwolennikom v morzá Tyberyádſkiego / y thák ſie oznaymił.

2 Byli ſpolu Sſimon Petr / a Thomáš kterýž ſlowě Dydymus / a Nathanael kterýž byl od Kány Galilegſké / a Synowé Zebedeowi / a ginij z Včedlnijkuow geho dwa.

Byli ſpołu Symon Piotr y Thomaſz / ktore° zową Dydymus / y Nathánáel ktory był z Kány Gáliley ſkiey / y ſynowie Zebedeuſzowi / y drudzy dwá z zwolenników tego.

3. Řekl gim Sſimon Petr: Půgdu Ryb lowit. Řekli gemu: Půgdemeť y my s tebau. Y wyſſli / a wſtaupili na Lodij: a té nocy nic nepopadli.

Tedy im rzekł Symon Piotr: Idę ryb łowić / A oni rzekli: Poydziemy y my z tobą. á ták ſzli y wſiedli w łodź nátychmiaſt / lecz oney nocy nic nie poimáli.

4. A když bylo ráno / ſtál Gežijš na břehu / a wſſak nepoznali Včedlnijcy by Gežijš byl.

A gdy iuż było poránu / ſtánął Jezus ná brzegu / wſzákoż nie poználi zwolennicy żeby był Jezus.

5. Tehdy řekl gim Gežijš: Mládency / máteli co pogeſti? Odpowěděli gemu: Nemáme.

A tak im rzekł Jezus: Dziateczki / macież co ieść? Odpowiedzieli mu / Niemaſz nic.

6. Řekl gim: Zawrztež na prawau ſtranu Lodij Sýť / a popadnete. Tehdy zawrhli ſýť / Y giž nemohli gij wytáhnauti / pro množſtwij Ryb.

Y rzekł im: Zápuśćcie thu ſieci po práwey ſtronie łodzi / á náydziecie. A ták zápuśćili / á iuż dáley nie mogli wywlec przed wielkim mnoſtwem ryb.

כא

7 וַאמַר תַּלְמִידָא הָו דְּרָחֵם הֲוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ לְכָאפָא הָנָא מָרַן הוּ שֶׁמְעוּן דֵּין כַּד שְׁמַע דְּמָרַן הוּ נְסַב כּוּתִינֵה מְחָא בְּחַצְוְהִי מֶטּוּל דְּעַרְטִלָיָא הֲוָא וּשְׁדָא נַפְשֵׁה בְּיַמָּא דְּאָתָא לְוָת יֵשׁוּעַ׃

Donde quel diſcepolo che IESV *amaua, dice à Pietro, Egli è il Signore. Simon Pietro dunque vdito ch'egli era il Signore, ſi cinſe la camiciuola di lino (percioch'egli era ignudo) e gittoſi nel mare.*

8 אַחְרָנֵא דֵּין תַּלְמִידֵא בִּסְפִינְתָא אֵתוֹ לָא גֵּיר רְחִיקִין הֲוַו סַגִּי מֶן אַרְעָא אֶלָּא אַיְךְ מָאתַיִן אַמִּין וְנָגְדִין הֲוַו לָהּ לַמְצִידְתָא הָי דְּנוּנֵא׃

Egli altri diſcepoli vennero ne la barca, (perche non erano lontani da terra ma ſolamente circa dugento cubiti) tirando la rete de peſci.

9 כַּד דֵּין סְלֶקוּ לַאַרְעָא חֲזַו גּוּמְרֵא כַּד סִימִין וְנוּנָא כַּד סִים עֲלַיְהוּן וְלַחְמָא׃

Come furono ſceſi in terra, videro poſta la de la bragia, e del peſce poſto ſopra eſſa, e del pane.

10 וַאמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אַיְתַו מֶן נוּנֵא דְּצַדְתּוּן הָשָׁא׃

IESV dice loro, Portate quà de peſci che voi hauete preſi adeſſo,

11 וַסְלֵק שֶׁמְעוּן כָּאפָא וְנַגְדָהּ לַמְצִידְתָא לַאַרְעָא כַּד מָלְיָא נוּנֵא רַוְרְבֵא מְאָא וְחַמְשִׁין וַתְלָתָא וּבְהָנָא כֻּלֵּה יוּקְרָא לָא אֶצְטַרְית מְצִידְתָא הָי׃

Simon Pietro ſali ſu, e tirò la rete à terra, piena di cento cinquanta tre gran peſci: e benche fuſſen tanti la rete non ſi ruppe.

12 וַאמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ תַּו אֶשְׁתַּרַו אֶנָשׁ דֵּין מֶן תַּלְמִידֵא לָא מַמְרַח הֲוָא דְּנַשַׁאלִיוּהִי דְּמַנוּ דְּיָדְעִין הֲוַו דְּמָרַן הוּ׃

Dice loro IESV, *Venite, e deſinate. E niuno de ſuoi diſcepoli ardiua di domandarli, Chi ſei tu? ſapendo ch'egli era il Signore.*

כא

7 וַיֹּאמֶר הַתַּלְמִיד הַהוּא אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ לְכֵיפָה הָאָדוֹן הוּא וְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה בְּשָׁמְעוֹ כִּי הָאָדוֹן הוּא וַיַּחֲגוֹר אֶת־מְעִילוֹ עַל־מָתְנָיו כִּי עָרוֹם הוּא וַיַּשְׁלִיךְ אֶת־נַפְשׁוֹ בַּיָּם׃

Dixo entonces aquel Diſcipulo álqual amaua Ieſus, à Pedro, El Sennor es. Entonces Simon pedro, como oyó que era el Sennor, cinnioſe la ropa, porque eſtaua deſnudo, y echoſe à la mar.

8 וְהַתַּלְמִידִים אֲחֵרִים בָּאוּ בָּאֳנִיָּה כִּי אֵינָם רְחוֹקִים מִן־הָאָרֶץ כִּי אִם כְּמוֹ מָאתַיִם אַמָּה בָּאֹרֶךְ מֹשְׁכִים אֶת־מִכְמֹרֶת הַדָּגִים׃

Y los otros Diſcipulos vinieron con el nauio, (porque no eſtauan lexos de tierra ſi no como dozientos cobdos,) trayendo la red de peces.

9 וְכַאֲשֶׁר יָרְדוּ אֶל־הָאָרֶץ רָאוּ גֶּחָלִים מוּשָׂמִים וְדָגָה מוּשָׂמָה וְלָחֶם׃

Y como decendieron à tierra, vieron aſcuas pueſtas, y vn pece encima deellas, y pan:

10 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הָבִיאוּ פֹּה מִן הַדָּגִים אֲשֶׁר תְּפַשְׂתֶּם עַתָּה׃

Dizeles Ieſus, Traed de los peces que tomaſtes aora.

11 וַיַּעַל שִׁמְעוֹן כֵּיפָה וַיִּמְשֹׁךְ אֶת חֶרְמוֹ עַל־הָאָרֶץ מָלֵא מִדָּגִים גְּדוֹלִים מֵאָה חֲמִשִּׁים וּשְׁלֹשֶׁת וְאַף כִּי גְדוֹלִים אַךְ לֹא נִקְרַע הַחֵרֶם׃

Subió Simon Pedro, y truxo la ted á tierra, llena de grandes peces, ciento y cincuenta y tres: y ſiendo tantos la red no ſe rompió.

12 וַיֹּאמֶר לָהֶם יֵשׁוּעַ הוֹי לְכוּ סַעֲדוּ לִבְּכֶם וּמֵהַתַּלְמִידִים אִישׁ לֹא הָיָה אֲשֶׁר מִלְאוֹ לִבּוֹ לִשְׁאֹל לוֹ מִי אַתָּה כִּי יָדְעוּ כִּי אֲדֹנָי הוּא׃

Dizeles Ieſus, Venid, ayantad. Y ninguno de los Diſcipulos le oſaua preguntar, Tu quien eres? ſabiendo que era el Sennor.

κα'.

7. Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο. ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν.

Parquoi le diſciple que Ieſus aimoit, dit à Pierre, C'eſt le Seigneur. Quand donc Simon Pierre eut oüi, que c'eſtoit le Seigneur, il ſe ceignit de ſa iuppe, (pource qu'il eſtoir nud) & ſe ietta en la mer.

8. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

Et les autres diſciples vindrent en la naſſelle, (car ils n'eſtoyent pas loin de terre, mais ſeulement enuiron deux cens coudees) trainans le filé des poiſſons.

9. Ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον.

Or quand ils furent deſcendus en terre, ils virent de la braiſe miſe, & du poiſſon mis deſſus, & du pain.

10. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

Ieſus leur dit, Apportez des poiſſons que vous auez maintenant prins.

11. Ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντηκοντατριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

Simon Pierre monta & tira le filé, plein de cent cinquante trois grands poiſſons: & combien qu'il y en euſt tant, le filé ne fut point rompu.

12. Λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.

Ieſus leur dit, Venez & diſnez. Et nul de ſes diſciples ne l'oſoit interroguer, Qui es tu? ſachans que c'eſtoit le Seigneur.

CAP. XXI.

7. Dicit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt: tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.

Therefore ſaide the diſciple whome Jeſus loued/ vnto Peter/ It is the Lorde. When Simon Peter heard that it was the Lord / he girded his coate to him (for he was naked) and caſt him ſelfe into the ſea.

8. Alii autem diſcipuli navigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

But the other diſciples came by ſhip (for they were not farre from land/ but about two hundreth cubites) and they drewe the net with fiſhes.

9. Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

Aſſoone then as they were come to land/ they ſawe hoate coles/ & fiſh laide thereon/ and bread.

10. Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc.

Jeſus ſaid vnto them/ Bring of the fiſhes / which ye haue now caught.

11. Aſcendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete.

Simon Peter ſtepped forth & drewe the net to land/ full of great fiſhes / and hundreth/ fiftie and three: & albeit there were ſo many / yet was not the net broken.

12. Dicit eis Ieſus, Venite, prandete. Et nemo audebat diſcumbentium interrogare eum, Tu quis es? ſcientes quia Dominus eſt.

Jeſus ſayde vnto them/ Come/ and dyne. And none of the diſciples durſt aſke him/ who art thou/ ſeeing they knewe that he was the Lord.

Das XXI. Capitel.

7. Da ſpricht der Jünger / welchen Jeſus lieb hatte zu Petro: Es iſt der HERR. Da Simon Petrus höret/ daß der HERR war / gürtet er das Hembd vmb ſich/ denn er war nacket/ vnd warff ſich ins Meer.

Da ſiger den Diſcipel / ſom Jheſus elſkte / til Peder / Det er HERren. Der Simon Petrus hørde/ at det vaar HERren/ da giordede hand Skiorten om ſig / thi hand vaar nøgen/ oc kaſtet ſig i Haffuet.

8. Die andern Jünger aber kamen auff dem Schiffe/ deñ ſie waren nicht ferne vom Lande / ſondern bey zwey hundert Ellen / vnd zogen das Netze mit den Fiſchen.

Men de andre Diſciple komme paa Skibet / thi de vaare icke longt fra Landet / men ved thu hundrede alne / oc de indroge Garnet met Fiſkene.

9. Als ſie nun außtratten auff das Land / ſahen ſie Kolen gelegt / vnnd Fiſch darauff / vnd Brodt.

Som de traadde nu paa Landet / ſaad de Kul ligge der/ oc Fiſk der paa / oc Brød.

10. Spricht Jeſus zu jhnen: Bringet her von den Fiſchen / die jhr jetzt gefangen habt.

Jheſus ſiger til dem / Tager hid aff Fiſkene / der i nu finge.

11. Simon Petrus ſteig hinein / vnd zoch das Netze auff das Land voll groſſer Fiſche / hundert vnd drey vnd fünfftzig. Vnd wiewol jhr ſo viel waren / zureiß doch das Netze nicht.

Simon Petrus ſtigede ind / oc drog Garnet paa Landet / fult aff ſtore Fiſke / hundrede oc tre oc halffrediſindstiue. Oc alligeuel at de vaare ſaa mange / ſønderreffs dog Garnet icke.

12. Spricht Jeſus zu jhnen: Kom̃t vnd haltet das Mal. Niemand aber vnter den Jüngern dörffte jhn fragen: Wer biſt du? Denn ſie wuſſten daß der HERR war.

Jheſus ſiger til dem / Kommer / oc gører maaltid. Men ingen aff diſciplene torde ſpørie hannem at / Huo eſt du? Thi de viſte at det vaar HERREN.

Kapitola XXI.

7. Tehdy řekl Včedlnijk ten kterýhož miloval Gežijš Petrowi: PAN geſt. Simon pak Petr yakž vſlyſſal že PAN geſt / obeſtřel ſe ſuknij (neb byl náh) a puſtil ſe na Moře.

Rzekł tedy zwolennik on ktorego miłował Jezus Piothrowi: Pan ci ieſt / A vſłyſzáwſzy Symon Piotr że to Pan był / przepáſał ſię koſzulą (ábowiem był nági) y rzucił ſię w morze /

8. Ginij také Včedlnijcy plawili ſe (neb ne daleko byli od břehu / ale yako dwě Stě Loket) táhnauce s Sýt Rybami.

A drudzy záſię zwolennicy przyſzli w łodzi (bo niedáleko byli od brzegu / ále iákoby ná dwu ſet łokiet) ciągnąc ſieć pełną ryb.

9. A když wyſtaupili na břeh / vzřeli řeřawé vhlij a Rybu ſwrchu položenau / a chléb

A thák wyſzedſzy ná brzeg / vyźreli ogień nałożony y ryb ná nim / y chleb.

10. Řekl gim Gežijš: Přineſte z Ryb které gſte vlowili nynij

A rzekł im Jezus: Przynieście thy ryby / ktoreſcie teraz poymáli.

11. Wſtaupil Simon Petr / a wytáhl Sýt na zemi / plnau ryb welikých / Sto Padeſáte a tři. A ačkoli gich tak mnoho bylo / wſſak neroztrhla ſe Sýt.

Wſtąpiwſzy tedy Symon Piotr / wyciągnął ſieć ná brzeg pełne wielkich ryb / ktorych było ſto pięćdzieſiąt y trzy / a gdy ich thák wiele było / nie ſtárgáła ſię ſieć.

12. Řekl gim Gežijš: Poďte obědugte. Ale žádný z Včedlnijkůw neſměl ſe ho otázati / Ty kdo gſy? wědauce že PAN geſt.

Tedy im rzekł Jezus: Podźcie z obiedwawcie / A nie śmiał żaden z zwolenników pytáć go: Ty ktoś ieſt / gdyż wiedzieli że był Pan.

כא

13 קְרֵב הָיִין יֵשׁוּעַ וְשָׁקַל לַחְמָא וְנוּנָא וְיָהֵב לְהוֹן׃

Viene dunque IESV, e piglia del pane, e danne loro, e del peſce ſimilmente.

14 הָדָא דַּתְלָת זַבְנִין אֶתְחְזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידַוְהִי כַּד קָם מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Queſta fu gia la terza volta che IESV ſi moſtrò a i ſuoi diſcepoli, riſuſcitato che fu da morte.

15 כַּד הָיִין אֶשְׁתַּרִיו אָמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוּן כֵּאפָא שֶׁמְעוּן בַּר־יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מֶן הָלֵין אָמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי אֶמְרַי׃

Poi dunque ch'eſſi hebbero deſinato, IESV dice à Simon Pietro, Simone figliuolo di Iona, ami tu me piu di coſtoro? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo. IESV li dice, Paſci i miei agnelli.

16 אָמַר לֵהּ תּוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שֶׁמְעוּן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי אָמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי עֶרְבַי׃

Di nuouo li dice la ſeconda volta, Simone figliuol di Iona, ami tu me? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo. IESV li dice, Paſci le mie pecore,

17 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב דַּתְלָת זַבְנִין שֶׁמְעוּן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי וְכַרְיַת לֵהּ לְכֵאפָא דְּאָמַר לֵהּ דַּתְלָת זַבְנִין דְּרָחֵם אַנְתְּ לִי וְאָמַר לֵהּ מָרִי כֹּל מֶדֶם אַנְתְּ חָכֵם אַנְתְּ אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעַי לִי נֶקְוָתַי׃

Dicegli la terza volta, Simone figliuolo di Iona, amimi tu? Pietro ſi contriſtò, che IESV gli haueſſe detto la terza volta, Amimi tu? Perilche li diſſe, Signore, tu conoſci tutte le coſe: tu ſai ch'io t'amo. IESV li dice, Paſci le mie pecore.

כא

13 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לָהֶם וּכְמוֹ כֵן אֶת־הַדָּגָה׃

Anſique viene Ieſus, y toma el pan, y y dàles: y anſimiſmo del pece.

14 וְזֶה שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים נִרְאָה יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו אַחֲרֵי שֶׁקָּם מִמֵּתִים׃

Eſta era ya la tercera vez que Ieſus ſe manifeſtó à ſus Diſcipulos auiendo reſuſcitado de los muertos.

15 וְכַאֲשֶׁר סָעֲדוּ אֶת־לִבָּהֶם אָמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי יוֹתֵר מִן הָאֵלֶּה אוֹמֵר לוֹ אַתְּ־כִּי אֲדֹנָי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת צֹאנִי׃

Pues como vuieron ayantado, Ieſus dixo à Simon Pedro, Simon hijo de Ionas, amas me mas que eſtos? Dizele, Si Sennor: tu ſabes que te amo Dizele, Apacienta mis corderos.

16 וַיּוֹסֶף וַיֹּאמֶר לוֹ שֵׁנִית שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי אוֹמֵר לוֹ אַתְּ כִּי אֲדֹנָי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Bueluele à dezir la ſegunda vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Reſpondele, Si Sennor: tu ſabes que te amo, Dizele, Apacienta mis ouejas.

17 אוֹמֵר לוֹ שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי וַיֵּעָצֵב כֵּיפָה כִּי אָמַר לוֹ שְׁלִישִׁית הַאוֹהֵב אוֹתִי וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנָי אַתָּה כֹּל־יָדַעְתָּ אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Dizele la tercera vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Enttiſteciόſe Pedro de que le dixeſſe la tercera vez, Amas me? y dizele, Sennor tu ſabes todas las coſas, tu ſabes que te amo. Dizele Ieſus Apacienta mis auejas:

κα'.

13. Ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

Ieſus donc vient, & prend du pain, & leur en baille: & du poiſſon ſemblablement.

14. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ce fut deſia la troiſieme fois que Ieſus ſe manifeſta à ſes diſciples, apres eſtre reſuſcité des mors.

15. Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· βόσκε τὰ ἀρνία μου.

Or apres qu'ils eurent diſné, Ieſus dit à Simon Pierre, Simon fils de Iona, m'aimes-tu plus que ne font ceux-ci? Il lui reſpondit, Oui vrayement, Seigneur: tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes aigneaux.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· ποίμαινε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit encores derechef, Simon fils de Iona, m'aimes-tu? Il lui reſpondit. Oui vrayement, Seigneur: tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes brebis.

17. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· βόσκε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit pour la troiſieme fois, Simon fils de Iona, m'aimes tu? Pierre fut contriſté de ce qu'il lui auoit dit pour la troiſieme fois, M'aimes-tu? Parquoi il lui reſpondit, Seigneur, tu ſais toutes choſes, tu ſais que ie t'aime. Ieſus lui dit Pai mes brebis.

CAP. XXI.

13. Et venit Ieſus, & accepit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

Jeſus then came / and tooke breat / and gaue them / and fiſh likewiſe.

14. Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.

This is nowe the thirde time that Jeſus ſhewed him ſelfe to his diſciples / after that he was riſen againe from the dead.

15. Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

So when they had dined / Jeſus ſaide to Simon Peter / Simon ſonne of Jona / loueſt thou me more then theſe? He ſaid vnto him / Yea Lord / thou knoweſt that J loue thee. He ſaid vnto him / Feede my lambes.

16. Dicit ei iterum, Simon Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

He ſaide to him againe the ſeconde time / Simon the ſonne of Jona / loueſt yͧ me? He ſaid vnto him / Yea Lord / yͧ knoweſt that J loue thee. He ſaid vnto him / Feede my ſheepe.

17. Dicit ei tertiò, Simon Iohannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia ſcis: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce oves meas.

He ſaid vnto him the thirde time / Simon the ſonne of Jona / loueſt yͧ me? Peter was ſory becauſe he ſaid to him yͤ third time / Loueſt thou me: & ſaid vnto him / Lorde / thou knoweſt all things: thou knoweſt yͭ J loue thee. Jeſus ſaid vnto him / Feede my ſheepe.

Das XXI. Capitel.

13. Da kompt Jeſus nimpt das Brodt / vnd gibts jhnen / deſſelbigen gleichen auch Fiſch.

Da kommer Jheſus / oc tager Brødet / oc giffuer dem det / Diſligeſt oc ſaa Fiſken.

14. Das iſt nun das drittemal / daß Jeſus offenbaret iſt ſeinen Jüngern / nach dem er von den todten aufferſtanden iſt.

Det er nu den tredie gong / at Jheſus er obenbaret faar ſine Diſciple / effter hand er opſtanden fra de Døde.

15. Da ſie uun das Mahl gehalten hatten / ſpricht Jeſus zu Simon Petro: Simon Johanna / haſt du mich lieber deñ mich diſe haben? Er ſpricht zu jm: Ja HERR / du weiſſeſt daß ich dich lieb hab. Spricht er zu jm: Weide meine Lämmer.

Der de haffde nu giort Maaltid / ſiger Jheſus til Simon Peder / Simon Johanna / haffuer du mig kærere / end diſſe haffue mig? Hand ſiger til hannem / Ja HERRE du vedſt / at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem / Føde mine Lam.

16. Spricht er aber zum andern mal zu jhm: Simon Johanna / haſt du mich lieb? Er ſpricht zu jm: Ja HErr / du weiſſeſt / daß ich dich lieb habe. Spricht er zu jhm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger atter anden gong til hannem / Simon Johanna / elſker du mig? Hand ſiger til hannem / Ja HERRE / du vedſt at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem Fød mine Faar.

17. Spricht er zum dritten mal zu jhm: :Simon Johanna / haſt du mich lieb? Petrus ward traurig / daß er zum drittenmahl zu jm ſaget: Haſt du mich lieb / Vnd ſprach zu jm: HErr / du weiſſeſt alle ding / du weiſſeſt daß ich dich lieb habe. Spricht Jeſus zu jm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger tredie gong til hannem / Simon Johanna / elſker du mig? Peder bleff bedrøffuit / at hand ſagde tredie gong til hannem / elſker du mig / Oc hand ſagde til hannem / HERRE / du vedſt alle ting / Du vedſt at ieg elſker dig. Jheſus ſiger til hannem / Fød mine Faar.

Kapitola XXI.

13. Y přiſſel Gežijš / wzal chlěb a dawal gim / y Rybu též.

Záthym przyſſedł Jezus / y wziął chleb á dał im / tákże y rybe.

14. To giž potřetij vkázal ſe Gežijš Včedlnijkům ſwým / když geſt zmrtwých wſtal.

A toć iuż trzeći raz dał ſie widzeć Jezus zwolennikom ſwoim / gdy wſtał z martwych.

15. Tehdy když gſau poobědwali / řekl Gežijš Sſimonowi: Sſimone Jonůw / milugeſſli mne wijce nežli tito? Řekl gemu: Owſſem PAne / ty wijš / žeť milugi tebe. Řekl gemu: Paſyž Berany mé.

Gdy potym obiedwáli / rzekł Symonowi Piotrowi Jezus: Symonie ſynu Jonáſow / miłuieſz ie mię więcey niżli ći? A on mu powiedział: Pánie ty znaſz że ćie miłuie. Thedy mu rzekł: Paś baránki moie.

16. Řekl gemu podruhé: Sſimone Jonow / milugeſſli mne? Řekl gemu: Owſſem PAne / ty wijš že milugi tebe. Řekl mu: Paſyž Berany mé.

Rzekł mu záſie znowu: Symonie ſynu Jonaſow miłuieſz że mię? A on powiedział: Jeſt thak Pánie / ty znaſz że ćie miłuie. Rzekł mu tedy: Páś owce moie.

17. Řekl gemu potřetij Sſimone Jonůw / milugeſſli mne? Y zarmautil ſe Petr proto / že mu řekl potřetij / Milugeſſli mne. Y odpowěděl gemu: PAne / ty znáš wſſecky wěcy / ty wijš že tebe milugi. Řekl gemu: Paſyž Owce mé.

Záthym mu potrzecie rzekł: Symonie ſynu Jonaſow miłuieſz że mię? A zaſmucił ſie Piotr że mu thrzeci kroć rzekł: Miłuieſz że mię? A powiedział mu: Pánie thy wſzytko wieſz / ty znaſz że ćie miłuie. Rzekł mu tedy Jezus: Páś że owce moie.

כ א

13 קָרֵב הָדֵין יֵשׁוּעַ וּשְׁקַל לַחְמָא וְנוּנָא וִיהַב לְהוֹן׃

Viene dunque IESV, *e piglia del pane, e danne loro, e del peſce ſimilmente.*

14 הָדָא דַּתְלָת זַבְנִין אֶתְחְזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידַוְהִי כַּד קָם מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Queſta fu gia la terza volta che IESV *ſi moſtrò a i ſuoi diſcepoli, riſuſcitato che fu da morte.*

15 כַּד הָדֵין אֶשְׁתַּרִיו אָמַר יֵשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן כֵּאפָא שֶׁמְעוֹן בַּר־יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מֶן הָלֵין אָמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעִי לִי אִמְּרַי׃

Poi dunque ch'eſſi hebbero deſinato, IESV *dice à Simon Pietro, Simone figliuolo di Iona, ami tu me piu di coſtoro? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo.* IESV *li dice, Paſci i miei agnelli.*

16 אָמַר לֵהּ תּוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שֶׁמְעוֹן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי אָמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעִי לִי עֶרְבַּי׃

Di nuouo li dice la ſeconda volta, Simone figliuol di Iona, ami tu me? Egli li dice, Certo Signore, tu ſai che io t'amo. IESV *li dice, Paſci le mie pecore,*

17 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב דַּתְלָת זַבְנִין שֶׁמְעוֹן בַּר יוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי וְכַרְיַת לֵהּ לְכֵאפָא דְּאָמַר לֵהּ דַּתְלָת זַבְנִין דְּרָחֵם אַנְתְּ לִי וֶאמַר לֵהּ מָרִי כֹּל מֶדֶם אַנְתְּ חָכֵם אַנְתְּ אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֶנָא לָךְ אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ רְעִי לִי נֶקְוָתַי׃

Dicegli la terza volta, Simone figliuolo di Iona, amimi tu? Pietro ſi contriſtò, che IESV *gli haueſſe detto la terza volta, Amimi tu? Perilche li diſſe, Signore, tu conoſci tutte le coſe: tu ſai ch'io t'amo.* IESV *li dice, Paſci le mie pecore.*

כא

13 וַיָּבוֹא יֵשׁוּעַ וַיִּקַּח אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתֵּן לָהֶם וּכְמוֹ כֵן אֶת־הַדָּגָה׃

Anſique viene Ieſus, y toma el pan, y y dáles: y anſimiſmo del pece.

14 וְזֶה שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים נִרְאָה יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידָיו אַחֲרֵי שֶׁקָּם מִמֵּתִים׃

Eſta era ya la tercera vez que Ieſus ſe manifeſtó à ſus Diſcipulos auiendo reſuſcitado de los muertos.

15 וְכַאֲשֶׁר סָעֲדוּ אֶת־לִבָּהֶם אָמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּיפָה שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי יוֹתֵר מִן הָאֵלֶּה אוֹמֵר לוֹ אַף־כִּי אֲדֹנָי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת צֹאנִי׃

Pues como vuieron ayantado, Ieſus dixo à Simon Pedro, Simon hijo de Ionas, amas me mas que eſtos? Dizele, Si Sennor: tu ſabes que te amo Dizele, Apacienta mis corderos.

16 וַיּוֹסֶף וַיֹּאמֶר לוֹ שֵׁנִית שִׁמְעוֹן בַּר יוֹנָה הַאוֹהֵב אוֹתִי אוֹמֵר לוֹ אַף כִּי אֲדֹנָי אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אוֹהֵב אָנֹכִי אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Bueluele à dezir la ſegunda vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Reſpondele, Si Sennor: tu ſabes que te amo, Dizele, Apacienta mis ouejas.

17 אוֹמֵר לוֹ שְׁלִישִׁית שִׁמְעוֹן יוֹנָה הַאֹהֵב אוֹתִי וַיֵּעָצֵב כֵּיפָה כִּי אָמַר לוֹ שְׁלִישִׁית הַאוֹהֵב אוֹתִי וַיֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנָי אַתָּה כֹּל־יָדַעְתָּ אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי אֲנִי אֹהֵב אוֹתָךְ אוֹמֵר לוֹ יֵשׁוּעַ רְעֵה אֶת־צֹאנִי׃

Dizele la tercera vez, Simon hijo de Ionas, amas me? Enttiſteciófe Pedro de que le dixeſſe la tercera vez, Amas me? y dizele, Sennor tu ſabes todas las coſas, tu ſabes que te amo. Dizele Ieſus Apacienta mis auejas:

κα´.

13. Ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

Ieſus donc vient, & prend du pain, & leur en baille: & du poiſſon ſemblablement.

14. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

Ce fut deſia la troiſieme fois que Ieſus ſe manifeſta à ſes diſciples, apres eſtre reſuſcité des mors.

15. Ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ· ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· βόσκε τὰ ἀρνία μου.

Or apres qu'ils eurent diſné, Ieſus dit à Simon Pierre, Simon fils de Iona, m'aimes-tu plus que ne font ceux-ci? Il lui reſpondit, Ouï vrayement, Seigneur: tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes aigneaux.

16. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον· σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ· ναί, κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ· ποίμαινε τὰ προβάτιά μου.

Il lui dit encores derechef, Simon fils de Iona, m'aimes-tu? Il lui reſpondit. Oui vrayement, Seigneur: tu ſais que ie t'aime. Il lui dit, Pai mes brebis.

17. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον· σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ· κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς· βόσκε τὰ πρόβατά μου.

Il lui dit pour la troiſieme fois, Simon fils de Iona, m'aimes tu? Pierre fut contriſté de ce qu'il lui auoit dit pour la troiſieme fois, M'aimes-tu? Parquoi il lui reſpondit, Seigneur, tu ſais toutes choſes, tu ſais que ie t'aime. Ieſus lui dit Pai mes brebis.

CAP. XXI.

13. Et venit Ieſus, & accepit panem, & dat eis, & piſcem ſimiliter.

Jeſus then came / and tooke bread / and gaue them / and fiſh likewiſe.

14. Hoc iam tertiò manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, cùm reſurrexiſſet à mortuis.

This is nowe the thirde time that Jeſus ſhewed him ſelfe to his diſciples / after that he was riſen againe from the dead.

15. Cùm ergo prandiſſent, dicit Simoni Petro Ieſus, Simon Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

So when they had dined / Jeſus ſaide to Simon Peter / Simon ſonne of Jona / loueſt thou me more then theſe? He ſaid vnto him / Yea Lord / thou knoweſt that I loue thee. He ſaid vnto him / Feede my lambes.

16. Dicit ei iterum, Simon Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine, tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos.

He ſaide to him againe the ſeconde time / Simon the ſonne of Jona / loueſt yͧ me? He ſaid vnto him / Yea Lord / yͧ knoweſt that I loue thee. He ſaid vnto him / Feede my ſheepe.

17. Dicit ei tertiò, Simon Iohannis, amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia ſcis: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce oves meas.

He ſaid vnto him the thirde time / Simon the ſonne of Jona / loueſt yͧ me? Peter was ſory becauſe he ſaid to him yͤ third time / Loueſt thou me: & ſaid vnto him / Lorde / thou knoweſt all things: thou knoweſt yͭ I loue thee. Jeſus ſaid vnto him / Feede my ſheepe.

Das XXI. Capitel.

13. Da kompt Jeſus nimpt das Brodt / vnd gibts jhnen / deſſelbigen gleichen auch Fiſch.

Da kommer Jheſus / oc tager Brødet / oc giffuer dem det / Diſligeſt oc ſaa Fiſken.

14. Das iſt nun das drittemal / daß Jeſus offenbaret iſt ſeinen Jüngern / nach dem er von den todten aufferſtanden iſt.

Det er nu den tredie gong / at Jheſus er obenbaret faar ſine Diſciple / effter hand er opſtanden fra de Døde.

15. Da ſie nun das Mahl gehalten hatten / ſpricht Jeſus zu Simon Petro: Simon Johanna / haſt du mich lieber deñ mich diſe haben? Er ſpricht zu jm: Ja HERR / du weiſſeſt daß ich dich lieb hab. Spricht er zu jm: Weide meine Lämmer.

Der de haffde nu giort Maaltid / ſiger Jheſus til Simon Peder / Simon Johanna / haffuer du mig kærere / end diſſe haffue mig? Hand ſiger til hannem / Ja HERRE du vedſt / at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem / Føde mine Lam.

16. Spricht er aber zum andern mal zu jhm: Simon Johanna / haſt du mich lieb? Er ſpricht zu jm: Ja HErr / du weiſſeſt / daß ich dich lieb habe. Spricht er zu jhm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger atter anden gong til hannem / Simon Johanna / elſker du mig? Hand ſiger til hannem / Ja HERRE / du vedſt at ieg elſker dig. Hand ſiger til hannem Fød mine Faar.

17. Spricht er zum dritten mal zu jhm: : Simon Johanna / haſt du mich lieb? Petrus ward traurig / daß er zum drittenmahl zu jm ſaget: Haſt du mich lieb / Vnd ſprach zu jm: HErr / du weiſſeſt alle ding / du weiſſeſt daß ich dich lieb habe. Spricht Jeſus zu jm: Weide meine Schafe.

Hand ſiger tredie gong til hannem / Simon Johanna / elſker du mig? Peder bleff bedrøffuit / at hand ſagde tredie gong til hannem / elſker du mig / Oc hand ſagde til hannem / HERRE / du vedſt alle ting / Du vedſt at ieg elſker dig. Jheſus ſiger til hannem / Fød mine Faar.

Kapitola XXI.

13. Y přiſſel Gežijſs / wzal chlěb a dawal gim / y Rybu též.

Záthym przyßedl Jezus / y wziął chleb á dal im / tákże y rybe.

14. To giž potřetij vkázal ſe Gežijſs Včedlnijkům ſwým / když geſt zmrtwých wſtal.

A toć iuż trzeći raz dal ſie widzeć Jezus zwolennikom ſwoim / gdy wſtal z martwych.

15. Tehdy když gſau poobědwalj / řekl Gežijſs Sſimonowi: Sſimone Jonůw / milugeſſli mne wijce nežli tito? Řekl gemu: Owſſem PAne / ty wijſs / žeť milugi tebe. Řekl gemu: Paſyž Berany mé.

Gdy potym obiedwáli / rzekl Symonowi Piotrowi Jezus: Symonie ſynu Jonáſow / miluieß że mie wiecey nizli ci? A on mu powiedzial: Pánie ty znaß że cie miluie. Thedy mu rzekl: Pás baranki moie.

16. Řekl gemu podruhé: Sſimone Jonnow / milugeſſli mne? Řekl gemu: Owſſem PAne / ty wijſs že milugi tebe. Řekl mu: Paſyž Berany mé.

Rzekl mu záſie znowu: Symonie ſynu Jonáſow miluießże mie? A on powiedzial: Jeſt thak Pánie / ty znaß że cie miluie. Rzekl mu tedy: Pás owce moie.

17. Řekl gemu potřetij Sſimone Jonůw / milugeſſli mne? Y zarmautil ſe Petr proto / že mu řekl potřetij / Milugeſſli mne. Y odpowěděl gemu: PAne / ty znáſs wſſecky wěcy / ty wijſs že tebe milugi. Řekl gemu: Paſyž Owce mé.

Záthym mu potrzecie rzekl: Symonie ſynu Jonáſow miluießże mie? Y záſmucil ſie Piotr że mu thrzeci kroć rzekl: Miluießże mie? Y powiedzial mu: Pánie thy wßytko wieß / ty znaß że cie miluie. Rzekl mu tedy Jezus: Páſże owce moie.

כא

18 אַמִּין אַמִּין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּכַד טְלֵא הֲוַיְתְּ אַנְתְּ לְנַפְשָׁךְ אָסַר הֲוַיְתְּ חַצַיךְ וּמְהַלֵּךְ הֲוַיְתְּ לַאַיכָא דְּצָבֵא אַנְתְּ מָא דֵּין ד דְּסָאבְתְּ תֶּפְשׁוֹט אַיְדַיךְ וְאַחְרִין נֵאסוֹר לָךְ חַצַיךְ וְנוֹבְלָךְ לַאַיכָא דְּלָא צָבֵא אַנְתְּ׃

In verità, in verità io ti dico, Quando tu eri piu giouene, ti cingeui, e andaui doue tu voleui: ma quando tu ſarai vecchio, ſtenderai le tue mani & vnaltro ti cingera, e condurratti doue tu non vorreſti.

19 הָדָא דֵּין אֲמַר דְּנַחְוֵא בְּאַיְנָא מַוְתָא עָתִיד דְּנְשַׁבַּח לַאלָהָא וְכַד אֲמַר הָלֵין אֲמַר לֵהּ תָּא בָּתְרַי׃

E queſto diſſe, ſignificando di che morte egli doueua glorificare Iddio, E detto ch'egli hebbe queſto li dice, Seguitami.

20 וְאֶתְפְּנִי שֶׁמְעוֹן וַחֲזָא לְתַלְמִידָא הָו דְּרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּע דְּאָתֵא בָּתְרֵהּ הָו דְּנְפַל הֲוָא בַּחֲשָׁמִיתָא עַל חַדְיֵהּ דְּיֵשׁוּע וֶאֱמַר מָרִי מַנוּ מַשְׁלֵם לָךְ׃

E Pietro rivoltatoſi, vede ſeguire il diſcepolo che IESV *amaua, ilquale ancora ne la cena ſi posò ſopra il petto di eſſo, e diſſe, Signore chi è colui che ti tradiſce?*

21 לְהָנָא כַּד חֲזָא כֵּאפָא אֲמַר לְיֵשׁוּע מָרִי וְהָנָא מָנָא׃

Pietro dunque veduto coſtui, dice à IESV, *Signore e coſtui, che farà?*

22 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּע אֵן צ צָבֵא אֶנָא דְּהָנָא נְקַוֵּא עַד־מָא דְּאָתֵא אֶנָא לָךְ מָא לָךְ אַנְתְּ תָּא בָּתְרַי׃

IESV *li dice, Se io voglio ch'ei reſti inſin à tanto che io venga: che n'baſta à fare? Segui mi tu.*

כא

18 אָמֵן אָמֵן אֲנִי אוֹמֵר לָךְ בִּהְיוֹתְךָ בָחוּר אָזַרְתָּ מָתְנֶיךָ וְהִתְהַלַּכְתָּ אֵיכֹה אָבִיתָ וְאִם תִּזְקַן תּוֹקִיעַ אֶת־־יָדֶיךָ וְאַחֵר יֶאֱזוֹר אוֹתְךָ וְיוֹלִיכְךָ אֶל־אֲשֶׁר לֹא תֹאבֶה׃

Decierto decierto tedigo que quando eras mas moco, cenniaſte, y yuas donde querias : mas quando ya fueres viejo, eſtenderas tus manos , y cennirtheá otro, y paſſartehá donde no querrias.

19 וְזֹאת אָמַר לְהַגִּיד בְּמָה מָוֶת יְכַבֵּד אֶת אֱלֹהִים וְכַאֲשֶׁר אָמַר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אָמַר לוֹ בּוֹא אַחֲרָי׃

Y eſto dixo, dando à entender conque muerte auia de clarificar à Dios. Y dicho eſto , dizele, ſigueme.

20 וַיִּתְהַפֵּךְ כֵּיפָה וַיַּרְא אֶת־־הַתַּלְמִיד אֲשֶׁר אֲהֵבוֹ יֵשׁוּעַ כִּי בָא אַחֲרָיו וַאֲשֶׁר יָשַׁב בִּמְסִבָּה עַל חָזֵהוּ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מִי זֶה הוּא הַמּוֹסֵר אוֹתָךְ׃

Buelto Pedro, vee à aquel Diſcipulo álqual amaua Ieſus, que ſeguia, elque tambien ſe auia recoſtado a ſu pecho en la Cena, y le auia dicho Sennor, quien es el que te hà de entregar?

21 אוֹתוֹ רָאָה כֵיפָה וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ אֲדֹנִי וְזֶה הוּא מָה׃

Anſique, como Pedro vido à eſte, dize à Ieſus, Sennor, y eſte que?

22 אָמַר לוֹ יֵשׁוּעַ אִם אֶרְצֶה לְקַוּוֹתוֹ עַד כִּי אָבוֹא מָה אֵלֶיךָ אַתָּה בּוֹא אַחֲרָי׃

Dizele Ieſus, Si quiero que el quede haſta que yo venga, que ſe tedá à ti? ſigue me tu.

κα'.

18. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.

En verité, en verite ie te di, quand tu eſtois plus ieune, tu te ceignois, & allois où tu voulois : mais quand tu ſeras ancien, tu eſtendras tes mains, & vn autre de ceindra, & te menera où tu ne voudras pas.

19. Τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

Et cela dit-il ſignifiant de quelle mort il deuoit glorifier Dieu. Quand il eut dit cela, il lui dit, Sui-moi.

20. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;

Et Pierre ſe retournant vid le diſciple que Ieſus aimoit, qui ſuiuoit: Lequel auſsi s'eſtoit encliné au ſouper ſur l'eſtomach d'icelui, & auoit dit, Seigneur qui eſt celui a qui il doit aduenir de te trahit?

21. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ· κύριε, οὗτος δὲ τί;

Quand donc Pierre le vid, il dit à Ieſus, Seigneur. Et ceſtui ci, quoi?

22. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι.

Ieſus lui dit, Si ie vueil qu'il demeure iuſqu' à tant que ie viene, qu'en as tu à faire? toi, ſui moi.

CAP. XXI.

18. Amen, amen dico tibi, cùm eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas ubi volebas, cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo non vis.

Verely/ verely I ſay vnto thee/ Whẽ thou waſt yong/ thou girdeſt thy ſelf/ & walkedſt whither thou wouldeſt: but whẽ thou ſhalt be old/ thou ſhalt ſtretch forth thine hands/ and another ſhall girde thee/ and leade thee whither thou wouldeſt not.

19. Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei, Sequere me.

And tis ſpake he/ ſignifying by what death he ſhould glorifie God. And whẽ he had ſaid this/ he ſaide to him/ followe me.

20. Converſus Petrus, vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus, ſequentem, qui & recubuit in cœna ſuper pectus eius, & dixit, Domine, quis eſt qui tradet te?

Then Peter turned about/ & ſaw the diſciple whom Jeſus loued/ following/ which had alſo leaned on his breaſt at ſupper/ and hat ſaid/ Lord/ which is he that betraieth thee?

21. Hunc ergo cum vidiſſet Petrus, dicit Ieſu, Domine, hic autem quid?

When Peter therefore ſaw him/ he ſaide to Jeſus/ Lord/ what ſhall this man do?

22. Dicit ei Ieſus, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me ſequere.

Jeſus ſaid vnto him/ If I will ẏ he tarie till I come/ what is it to thee: follow ẏ me.

Das XXI. Capitel.

18. Warlich/ warlich/ ich ſage dir/ Da du jünger wareſt/ gürteſt du dich ſelbſt/ vnnd wandelſt wo du hin wolteſt. Wenn du aber alt wirſt/ wirſt du deine Hände außſtrecken/ vnd ein ander wirdt dich gürten/ vnnd führen/ wo du nicht hin wilt.

Sandelige/ ſandelige/ Jeg ſiger dig/ Der du vaaſt vng/ giordede du dig ſelff/ oc vandrede huort du vilde/ Men naar du bliffuer gammel/ ſkalt du vdrecke dine Hender/ Oc en anden ſkal giorde dig/ oc føre dig did/ ſom du icke vilt.

19. Das ſaget er aber zu deuten/ mit welchem todt er Gott preiſen würde. Da er aber das geſaget/ ſpricht er zu jm/ Folge mir nach.

Men det ſagde hand at betegne/ met huad Død hand ſkulde priſe Gud. Oc der hand det ſagde/ ſiger hand til hannem/ Følge mig effter.

20. Petrus aber wandte ſich vmb/ vnd ſahe den Jünger folgen/ welchen Jeſus lieb hatte/ der auch an ſeiner Bruſt am Abendeſſen gelegen war/ vnd geſaget hatte: HERR/ wer iſts der dich verräth?

Da vende Peder ſig om oc ſaa den Diſcipel følge/ ſom Jheſus elſkete/ huilcken ſom oc laa paa hans Bryſt i Nadueren/ oc haffde ſagd/ HERRE/ Huo er den/ ſom ſkal forraade dig?

21. Da Petrus diſen ſahe/ ſpricht er zu Jeſu: HERR/ was ſoll aber dieſer?

Der Peder ſaa denne/ ſiger hand til Jheſum/ HERRE/ huad ſkal da denne?

22. Jeſus ſpricht zu jm? So ich wil daß er bleibe/ biß ich komme/ was gehet es dich an? Folge du mir nach.

Jheſus ſiger til hannem/ Derſom ieg vil at hand ſkal bliffue/ indtil ieg kommer/ huad kommer det dig ved? Følge du mig effter.

Kapitola XXI.

18. Giſtě giſtě prawijm tobě/ dokud gſy byl mladſſý/ opaſowal gſy ſe/ a chodijwal gſy kam gſy chtěl: ale když ſe zſtaráſs/ wztáhneſs ruce ſwé/ a giný tebe opáſſe/ a powede tě kam ty nechceſs.

Záprawde záprawde powiedam tobie: Gdyś młodſzym był/ przepáſowałeś ſie/ y chodziłeś kędyś chciał/ Lecz gdy ſie zſtárzeieſz/ rośćiągnieſz rece twe/ á inny cie opáſze/ y przynieſie gdzie nie będzieſz chciał.

19. A to powěděl/ znamenage kterauby Smrtij měl oſlawiti Boha. A když to powěděl/ řekl gemu: Poď za mnau.

A toć mowił dawáiac znáć ktorą śmiercią miał vwielbić Bogá/ A gdy to rzekł/ powiedział mu: Idź zá mną.

20. Obrátiw ſe Petr/ vzřel toho Včedlnijka kteréhož milowal Gežijš/ an gde za nim kterýž odpočíwal za Wečeřij na prſech geho/ a byl řekl: PAne/ kdo geſt ten kterýž tebe zradij?

Tedy Piotr obroćiwſzy ſie vyzrał onego zwolennika/ ktorego miłował Jezus pozad idącego/ á ktory ſie był przy wieczerzy położył ná pierſiach iego/ y mowił: Pánie ktoryż ieſt ten co cie zdradza?

21. Protož toho když vzřel Petr/ řekl k Gežijſſowi: PAne/ co pak tento?

Tego tedy gdy vyzrał Piotr/ rzekł Jezuſowi: Pánie á ten co?

22. Řekl gemu Gežijš: Chcyli ho tak nechati dokudž nepřijdu/ co tobě potom? ty poď za mnau.

Powiedział mu Jezus: Jeſli ia chce żeby zoſtał aż przyjdę/ coż tobie do tego? Ty idź za mną.

כא

23 וְנֶפְקַת הָדָא מֶלְּתָא
בֵּית אַחֵא דְּהָו תַלְמִידָא
לָאמָאֵת יֵשׁוּעַ דֵּין לָ
אֲמַר דְּלָא הָוָא מָאֵת אֶלָּא
אֶן צָבֵא אֲנָא דַּיְקוּא הָנָא
עַדְמָא דָּאתֵא אֲנָא לָךְ
מָא לָךְ׃

Hor queſta parola ſi ſparſe tra i fratelli, che quel diſcepolo non morrebbe, e nondimeno I**ESV** *non gli diſſe, ch'ei non morrebbe: ma Se io voglio ch'ei reſti infin à tanto ch'io venga, che n'hai tu à fare?*

24 הָנַו תַּלְמִידָא דַּאסְהֵד
עַל הָלֵין כֻּלְּהֵין וָאף כְּתַב
הָלֵין וְיָדְעִינַן חֲנַן דְּשַׁרִירָא
הִי סָהֲדוּתֵה׃

Queſto è quel diſcepolo che rende teſtimonianza di queſte coſe, e che l'ha ſcritte: e ſappiamo che la ſua teſtimonianza è vera.

25 אִית דֵּין אַף אַחֲרָנְיָתָא
סַגִּיָּאָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ אִילֵין
דְּאִלוּ חֲדָא חֲדָ מ
מִתְכַּתְבָן הָוְי אַף לָא הָו
עָלְמָא אִיךְ דְּסָבַר אֲנָ
סָפֵק הֲוָא לַכְתָבֵ
דְּמִתְכַּתְבִין הָווּ׃

Ci ſono etiandio molte altre coſe che I**ESV** *fece, lequali ſe ſi ſcriueſſeno ad vna per vna, io penſo che ne anco in tutto'l mondo capirebbeno i libri che ſene ſcriuerebbeno.*

שְׁלַם אֶוַנְגֶּלִיּוֹן קַדִּישָׁ
כְּרוּזוּתָ דְּיוּחַנָן
אֶוַנְגֶּלִיסְטָ דְּמַלֵּל
יַוְנָאִית בְּאֶפְסוּס׃

כא

23 וַיֵּצֵא הַדָּבָר הַזֶּה בַּתַּלְמִידִים
כִּי הַתַּלְמִיד הַהוּא אֵינֶנּוּ מֵת
וְיֵשׁוּעַ לֹא אָמַר לוֹ כִּי אֵינֶנּוּ מֵת
כִּי אִם אִם אֶרְצֶה לְקַוּוֹתוֹ עַד
כִּי אָבוֹא מַה אֵלֶיךָ׃

Salió pues eſte dicho entre los hermanos, que aquel Diſcipulo no auia de morir? y Ieſus no le dixo, No morira: ſi no, Si quiero que el quede haſta que yo venga, que ſetedá á ti?

24 זֶה הוּא הַתַּלְמִיד הַמֵּעִיד עַל־
הָאֵלֶּה וְכָתַב אֶת הָאֵלֶּה וְיָדַעְנוּ
כִּי אֱמֶת הִיא עֵדוּתוֹ׃

Eſte es aquel Diſcipulo que dá teſtimonio de eſtas coſas, y eſcriuió eſtas coſas: y ſabemos que ſu teſtimonio es verdadero.

25 וְהָיוּ גַּם אוֹתוֹת אֲחֵרוֹת רַבּוֹת
אֲשֶׁר עָשָׂה יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אִם יִכָּתֵב
אֹתָן חַת אֶל־אַחַת אוֹמֵר אֲנִי
כִּי כָל־הָעוֹלָם לֹא יָכִיל אֶת־
הַסְּפָרִים הַיּוּכְלוּ לְהִכָּתֵב אָמֵן׃

Item, ay tambien otras muchas coſas que hizo Ieſus, que ſi ſe eſcriuieſſen cada vna por ſi, ni aun en el mundo pienſo que cabrian lõs libros que ſe aurian de eſcriuir: Amen.

נִשְׁלְמָה בְּשׂוֹרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
בֶּן־אֱלֹהִים הַנִּכְתְּבָה עַל־יְדֵי
יוֹחָנָן הַמְבַשֵּׂר יְוָנִית׃

κα.

23. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει· ἀλλ' ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε;

Or ceſte parole courut entre les freres, que ce diſciple-la ne mouroit point. Toutesfois Ieſus ne lui auoit point dit, Il ne mourra point: mais, Si ie vueil qu'il demeure iuſqu'à ce ie que viene, qu'en as-tu à faire?

24. Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

C'eſt ce diſciple la qui rend teſmoignage de ces choſes, & qui eſcrit ces choſes, & nous ſauons que ſon teſmoignage eſt digne de foy.

25. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Il y a auſsi pluſieurs autres choſes que Ieſus a faites, leſquelles eſtans eſcrites de poinct en poinct, ie ne pēſe point que le monde meſme peuſt tenir les liures qu'on e ſcriroit, Amen.

Τέλος τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου κατὰ Ἰωάννην.

CAP. XXI.

23. Exivit ergo ſermo iſte inter fratres, quia diſcipulus ille non moritur. Et non dixit eis Ieſus, Non moritur, ſed, Si eum volo manere donec veniam, quid ad te?

Then whent this word abroad among yͤ brethren / yͭ this diſciple ſhould not die. Yet Jeſus ſaid not to him / He ſhall not die: but if J will yͭ he tarie till J come / what is it to thee.

24. Hic eſt diſcipulus ille qui teſtimonium perhibet de his, & ſcripſit hæc: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium eius.

This is that diſciple / which teſtifieth of theſe things / and wrote theſe thinges / & we know that his teſtimonie is true.

25. Sunt autem & alia multa quæ fecit Ieſus: quæ ſi ſcribātur per ſingula, nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos qui ſcribendi ſunt libros.

Now there are alſo many other things which Jeſus did / yͤ which if they ſhould be written euery one / J ſuppoſe the worlde coulde not conteine the bookes that ſhould be written / Amen.

F I N I S.

Das XXI. Capitel.

23. Da gieng eine rede auß vnter den Brůdern: Dieſer Jünger ſtirbet nicht / Vnd Jeſus ſprach nicht zu jm: Er ſtirbet nicht. Sondern ſo ich wil / daß er bleibe / biß ich komme / was gehet es dich an.

Da gick en Tale vd iblant Brøderne / Denne Diſciple døer icke / oc Jeſus ſagde icke til hannem / Hand døer icke / Men / om ieg vil / at hand ſkal bliffue / indtil ieg kommer / Huad kommer det dig ved?

24. Diß iſt der Jünger / der von diſen dingen zeuget / vnnd hat diß geſchrieben / vnd wir wiſſen / daß ſein Zeugnis warhafftig iſt.

Denne er den Diſcipel / ſom vidner om diſſe ting / oc ſcreff dette / Oc wi vide / at hans Vidnisbyrd er ſant.

25. Es ſind auch vil andere ding / die Jeſus gethan hat / welche / ſo ſie ſolten eines nach dem andern geſchrieben werden / achte ich / die Welt wůrde die Bůcher nicht begreiffen / die zu beſchreiben weren.

Denne ere oc mange andre ting / ſom Jheſus giorde / huilcke / det ſom de ſkulde beſcriffuis / det ene effter det andet / da acter ieg / at Verden ſkulde icke begribe de Bøger / ſom ſkulde beſcriffuis.

Ende des Euangeliums
S. Johannis.

Kapitola XXI.

23. Y weſſla řeč ta mezy bratřij / žeby Včedlnijk ten neměl vmřijti. Ale neřekl byl Gežijſs / žeby neměl vmřijti: než řekl / Chcyli ho tak nechati dokudž nepřijgdu / co tobě potom?

A ták to ſłowo wyßło miedzy bráćią iż on zwolennik nie miał vmrzeć / álec mu nie rzekł Jezus / Nie vmrze / ále ieſli chcę żeby zoſtał áż przyidę / coż tobie do tego?

24. Toť geſt Včedlnijk ten / kterýž ſwědectwij wydal o těchto wěcech / a napſal tyto wěcy: a wijme že prawě geſt ſwědectwij geho.

Thenći ieſt on zwolennik ktory świadczy o tych rzeczach / y to wypiſał / á wiemy że prawdziwe ieſt świadectwo iego.

25. Geſtiť pak zagiſtě y giných mnoho wěcý / kteréž činil Gežijſs / gešto negſau zde pſány: kteréžto kdyby měly wſſecky obzwláſſtně pſány býti (mám zato) žeby tento Swět nemohl těch Kněh přigijti.

Sa też ieſzcze wiele inych rzeczy ktore czynił Jezus / ktore gdyby miały być wßytki z oſobna opiſane / nie tuſzę áby y ſam świát ogárnąć miał ty kśięgi / ktoreby o tym piſano.

Skonawá ſe Ewangelium ſepſané od S° Jana.

ACTA

APOSTOLORVM,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

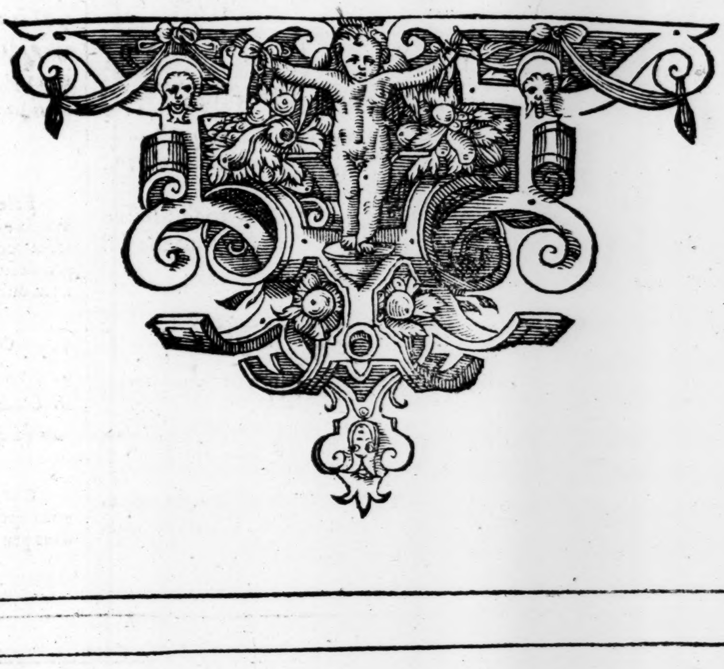

פרכסים | פעלי השליחים | ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ

דשליחא : | על ידי לוקס מבשר הקדוש : | ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ.

קפלאון א

כתבא קדמיא כתבת או ת תאופילא על כלהין אילין דשרי מרן ישוע משיחא למעבד ולמלפו :

Noi habbiam fatto il primo ragionamento o Teofilo, di tutte le coſe che IESV *preſe, a fare & inſegnare.*

2 עדמא ליומא הו דבה אסתלק מן בתר ד דפקד הוא אנון לשליחא אילין דגבא ברוחא ד דקודשא :

Infin à quel giorno che fu riceuuto in cielo, poi ch'egli hebbe dati per lo Spirito ſanto i comandamenti, à gli Apoſtoli ch'egli hauea eletti.

3 הנון דאף חוי להון נפשה כד חי מן בתר דחש באתותא סגיאתא ביומין ארבעין כד מתחזא הוא להון ואמר על מלכותא דאלהא :

Aiquali, s'era preſentato ancor ſe ſteſſo viuente (doppo ch'egli hebbe patito) in molti ſegni, apparendo à loro, e parlando del regno di Dio per quaranta giorni.

4 וכד אכל עמהון לחמא פקד אנון דמן אורשלם לא נפרקון אלא נקוון לשודיה דאבא הו דשמעתון מני :

Et hauendoli raunati inſieme, comandò loro che non ſi partiſſeno di Ieruſalem: ma aſpettaſſeno la promeſſa dal Padre, laqual voi hauete (diſſe) vdita da me.

5 דיוחנן אעמד במיא ואנתון תעמדון ברוחא דקודשא לא בתר יומתא סגיאא :

Percioche Giouanni battezò con acqua, ma voi ſarete battezati con lo Spirito ſanto di qui à pochi giorni.

א

את־ספר הראשון על־כלם ידידיה ידידי אשר החל ישוע לעשות וללמד כליתי :

AVemos primero hablado, o Theophilo de todas las coſas que Ieſus començó à hazer y à enſennar.

2 עד־היום אשר בו לקח וצוה לתלמידים אשר בחר בם ברוח הקדש :

Haſta el dia que auiendo dado mandamientos por Eſpiriru Sancto à los Apoſtoles que eſcogió, fue recebido arriba:

3 ואשר להם הקים את נפשו חי אחר בעותיו ובמרודיו באותות רבות ארבעים יום נראה אליהם ואומר על־מלכות אלהים :

A los quales, deſpues de auer padecido, ſe preſentò biuo en muchas prueuas, appareciendoles por quarenta dias, y hablandoles del Reyno de Dios.

4 ובהקהלם צוה אותם לא למוש מירושלים כי אם להתעודד ולקוות את־מלאכות אבי אשר שמעתוה ממני :

Y juntándolos, les mandó, que no ſe fueſſen de Ieruſalem; mas que eſperaſſen la Promeſſa del Padre que oyſtes, dize, de mi.

5 כי יוחנן טבל במים ואתם תטבלו ברוח הקדש אחרי ימים לא רבים :

Porque Ioan à la verdad baptizó en agua, mas voſotros ſereys baptizados en Eſpiritu Sancto deſpues deeſtos no muchos dias.

ΚΕΦΑΛ α'.

ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν.

Nous auons fait le premier traitte, ô Theophile, touchant toutes les choſes que Ieſus s'eſt mis a faire & à enſeigner:

2. Ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη.

Iuſques au iour qu'il fut receu en haut, apres auoir donné mandemens aux Apoſtres par le Sainct Eſprit, leſquels il auoit elleus.

3. Οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Auſquels auſsi apres auoir ſouffert, il ſe repreſenta ſoi-meſme viuant, auec pluſieurs approbations, eſtant veu par eux par quarante iours, & parlant des choſes qui appartienent au royaume de Dieu.

4. Καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου.

Et les ayant aſſemblés, leur commanda qu'ils ne ſe departiſent point de Ieruſalem, mais qu'ils attendiſent la promeſse du Pere: Laquelle, dit il, vous auez ouie de moy.

5. Ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας.

Car Iehan a baptizé d'eau, mais vous ſerez baptizés du Sainct Eſprit, dans peu de iours.

ACTA — Der ander Theil des Euangelij S. Lucas/ — Skutkowe

APOSTOLORVM.

CAP. I.

PRimùm quidem ſermonem feci de omnibus,ô Theophile , quæ cœpit Ieſus facere & docere.

IHaue made the former treatiſe/ O Theophilus/ of all that Jeſus began to doe/and teach.

2. Vſque in diem qua præcipiens Apoſtolis per Spiritum ſanctum, quos elegit, aſſumptus eſt.

Vntill the day/ that he was taken vp/after that he through the holy Ghoſt/ had giuen commandements vnto the Apoſtles/ whome he had choſen.

3. Quibus & præbuit ſeipſum vivum poſt paſſionem ſuam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis,&loquens de regno Dei.

To wome alſo hee preſented him ſelfe aliue after that he had ſuffred/ by many infallible tokens/ being ſeene of them by the ſpace of fourthy dayes/and ſpeaking of thoſe things which appertaine to the kingdome of God.

4. Et conveſcens, præcepit eis ab Ieroſolymis ne diſcederent, ſed expectarent promiſſionem Patris, quam audiſtis(inquit) per os meũ.

And when he had gathered them together/ hee commanded them/ that they ſhould not departe from Jeruſalem/but to waite for the promes of the Father/ which ſaid he/ ye haue heard of me.

5. Quia Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto nõ poſt multos hos dies.

For John in deed baptized with water/ but ye ſhalbe baptized with the holy Ghoſt within theſe fewe dayes.

Von der Apoſtel Geſchichte.

Das I. Capitel.

DJe erſte Rede habe ich zwar gethan/lieber Theophile/ von alle dem/ das Jeſus anfienge/ beyde zuthun vnd zu lehren.

Den førſte tale giorde ieg/ kære Theophile/ om alt det/der Jheſus begynte/baade at gøre oc lære.

2. Biß an den tag/ da er auffgenommen ward/nach dem er den Apoſteln (welche er hat erwehlt) durch den heiligen Geiſt/ befehl gethan hatte.

Indtil den dag/ der hand bleff optagen/ Effter at hand haffde giffuit Apoſtlerne(huilcke hand vdualde) befalning/formedelſt den hellig Aand.

3. Welchen er ſich nach ſeinem Leiden lebendig erzeiget hatte/ durch mancherley erweiſung/ vnd ließ ſich ſehen vnter jnen viertzig tage lang/vñ redet mit jhnen vom Reich Gottes.

Huilcke hand haffde obenbaret ſig leffuendis faare effter ſin Pine/met mangfoldige beuiſninger/ oc lod ſieg ſee iblant dem i fyretiue dage/ oc talede met dem om Gudz Rige.

4. Vnd als er ſie verſammlet hatte/ befahl er jhnen/ daß ſie nicht von Jeruſalem wichen/ ſondern warteten auff die verheiſſung des Vaters/welche jhr habt gehöret (ſprach er) von mir.

Oc der hand haffde forſamlet dem/ befalede hand dem/ At de ſkulde icke vige fra Jeruſalem/ menbie effter Faderens Løffte/huilcket i haffue hørt (ſagde hand) aff mig.

5. Denn Johannes hat mit Waſſer getaufft/ Jhr aber ſolt mit dem heiligen Geiſt getauffet werden/ nicht lange nach diſen tagen.

Thi Johannes døbte met Vand/ Men i ſkulle døbis met den heillig Aand/ icke lenge effter diſſe dage.

Apoſſtolſſtij.

Kapitola I.

PRwnij zagiſté Rzeč včinili gſme (ó Thephile) o wſſech wěcech/ kteréž začal Gežijš činiti a včiti.

NAprawilem pirwße kſiegi Teofile/ o wßytkim co poczynal Jezus czynic y vczyc.

2. Až do toho dne/ w kterémž (přikazuge Apoſſtolům ſkrze Ducha Swatého/ gež byl wywolil) wzhůru wzat geſt:

Az do dniá tego/ w ktory dawßy roſkazánie Apoſtolom przez Duchá świetego/ ktore byl obral/ wziet ieſt ku gorze.

3. Kterýmžto y okázal ſebe ſamého žiwého (po ſwém vmučenij) we mnohých duowodijch/ kdyžto za čtyřidceti dnůw vkazowal ſe gim/ a mluwil o Králowſtwij Božijm.

Ktorym ſie tez ſam potym gdy byl vmeczon zſtawil zywym w wielu niewatpliwych znákoch/ przez czterdzieści dni ſie im vkázuiac/ y powiedáiac thy rzeczy ktore ku kroleſtwu Bozemu naleza.

4. A pogedſſy s nimi/ přikázal gim/ aby z Geruzaléma neodcházeli/ ale aby očekáwali zaſlijbenij Otcowa/ o kterémž gſte (prawě/) ſlyſſeli ſkrze vſta má:

A zebrawßy ie/ roſkazal im áby nie odchazáli z Jeruzálem/ ále izby czekali obietnice Oycowey/ ktoráſcie ſlyßeli odemnie.

5. Nebo Jan zagiſté křtil wodau/ ale wy pokřtěni budete Duchem Swatým/ nepo mnohých těchto dnech.

Abowiem Jan krzcilci woda/ ále wy bedziecie pokrzczeni Duchem świetym po niewielu tych dni.

6 הָנוּן דֵּין כַּד כְּנִישִׁין ש
שַׁאֲלוּהִי וְאָמְרִין לֵהּ מָרַן
אֶן בְּהָנָא זַבְנָא מַפְנֵא
אַנְתְּ מַלְכוּתָא לְאִיסְרָיֵל׃

Hor eſſendoſi eſſi raunati, il domandorono, dicendo, Signore, reſtituirai tu in queſto tempo il regno ad Iſraël?

7 אֲמַר לְהוּן הָו לָא הֲוָת
דִּילְכוּן הָדָא לְמֵדַע זַבְנָא
אָו זַבְנֵא דַּאבָא סָם
בְּשׁוּלְטָנָא דְּנַפְשֵׁהּ׃

Et egli diſſe loro, Non s'appartiene à voi conoſcere i tempi ne le ſtagioni, che il Padre ha poſto ne la ſua propria poteſtà.

8 אֶלָּא כַּד תֵּאתֵא עֲלַיְכוּן
רוּחָא דְקוּדְשָׁא תְּקַבְּלוּן
חַיְלָא וְתֶהְווּן לִי סָהֲדֵא
בְּאוּרִשְׁלֶם וּבְכֻלָּהּ יְהוּד
וְאָף בֵּית שָׁמְרָיֵא וְעַדְמָא
לְסוֹפֵיהּ דְּאַרְעָא׃

Ma voi riceuerete la virtù de lo Spirito ſanto che ſopraueerrà in voi: e ſaretemi teſtimonij in Ieruſalem, e in tutta la Giudea e Samaria & inſin à l'eſtremita de la terra.

9 וְכַד הָלֵין אֲמַר כַּד חָזֵין
לֵהּ אֶסְתַּלַּק וְעֶנָנָא ק
קַבְּלָתֵהּ וְאִתְכַּסִּי מֶן
עַיְנַיְהוּן׃

E dette ch'egli hebbe queſte coſe, fu alzato ſu, vedendo eſſi: & vna nuuola lo leuò da gli occhij loro.

10 וְכַד חָיְרִין הָווּ בִּשְׁמַיָּא
כַּד הָו אָזֵל הֲוָא אֶשְׁתַּכַּחוּ
תְרֵין גַּבְרִין קָיְמִין לְוָתְהוּן
בַּלְבוּשָׁא חִוָּרָא׃

E mentre che, andandoſene egli, eſſi ſtauano à riguardar fiſamente in cielo, ecco, due huomini s'appreſentoron loro dauanti in veſte bianche.

11 וְאָמְרִין לְהוּן גַּבְרֵא
גְלִילָיֵא מָנָא קָיְמִין אַנְתּוּן
וְחָיְרִין בִּשְׁמַיָּא הָנָא יֵשׁוּע
דְּאֶסְתַּלַּק מֶנְכוּן לִשְׁמַיָּא
הָכַנָּא נֵאתֵא אַיְךְ מָא
דַּחֲזֵיתוּנָיְהִי דְּסָלֵק
לִשְׁמַיָּא׃

I quali ancor diſſero, Huomini Galilei, che ſtate voi à riguardare in cielo? Queſto IESV, che da voi partendoſi, è ſtato riceuuto in cielo, coſi verrà come voi l'hauete veduto andarſene in cielo.

6 לָכֵן אֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְהֲלוּ יַחַד
שָׁאֲלוּ לוֹ לֵאמֹר אֲדֹנָי בְּאֵיזֹה עֵת
תָּקִים אֶת־מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל׃

Entonces losque ſe auian juntado le preguntaron, diziendo, Sennor, reſtituyras el Reyno à Iſräel en eſte tiempo?

7 וַיֹּאמֶר לָהֶם לֹא נָאוֶה לָכֶם
לָדַעַת זְמַנִּים וְעִתִּים אֲשֶׁר
שָׂם הָאָב לְבַדּוֹ בְּשִׁלְטוֹנוֹ׃

Y dixoles, No es vueſtro ſaber los tiempos o las ſazones que el Padre puſo en ſu ſola poteſtad.

8 כִּי־אִם תִּקְחוּ אֶת גְּבוּרַת
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַתָּבֹא עֲלֵיכֶם מִמָּרוֹם
וְתִהְיוּ עֵדַי גַּם בִּירוּשָׁלַיִם וְגַם
בְּכָל־יְהוּדָה וְשׁוֹמְרוֹן וְעַד קַצְוֵי
הָאָרֶץ׃

Mas recibireys la virtud del Eſpiritu Sancto que vendra ſobre voſotros, y ſermeheys teſtigos en Ieruſalem, y en toda Iudea, y Samaria, y haſta lo poſtrero de la tierra,

9 וְכַאֲשֶׁר אָמַר אֶת הָאֵלֶּה
בִּרְאוֹתָם נִשָּׂא וְנַעֲלָה וְעָנָן לְקָחוֹ
מֵעֵינֵיהֶם׃

Y auiendo dicho eſtas coſas, viendo lo ellos fue alçado: y vno nuue lo recibió, y lo quitó de ſus ojos.

10 וּבְהַבִּיטָם אֶל־הַשָּׁמַיִם
בַּעֲלוֹתוֹ וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים קָמוּ
אֲלֵיהֶם בִּבְגָדִים לְבָנִים׃

Y eſtando ellos con los ojos pueſtos en el cielo entretanto que el yua, heaqui, dos varones ſe puſieron junto à ellos en veſtidos blancos.

11 וְהֵמָּה אָמְרוּ אַנְשֵׁי הַגָּלִיל מָה
עוֹמְדִים אַתֶּם וּמַבִּיטִים אֶל־
הַשָּׁמַיִם זֶה יֵשׁוּעַ הַהֻעֲלָה מִמְּכֶם
אֶל־הַשָּׁמַיִם כֹּה יָבוֹא כַּאֲשֶׁר
חֲזִיתוּהוּ לַעֲלוֹת אֶל־הַשָּׁמַיִם׃

Los quales tambien les dixeron, Varones Galileos, que eſtays mirando àl cielo? eſte Ieſus que ha ſido tomado arriba de voſotros àl cielo, anſi vendrá, como lo aueys viſto yr àl cielo.

6. Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες· κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ;

Eux donc eſtans aſſembles l'interroguerẽd, diſans, Seigneur, ſera ce en ce temps-ici que tu reſtabliras le royaume à Iſrael?

7. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς, οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ,

Mais il leur dit, Ce n'eſt point à vous de cognoiſtre les temps ou les ſaiſons que le Pere a miſes en ſa propre puiſſance.

8. Ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

Mais vous receurez la vertu du Sainct Eſprit venant ſur vous: & me ſerez teſmoins tant en Ieruſalem qu'en toute Iudee, & Samarie, & iuſques au bout de la terre.

9. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Et quand il eut dit ces choſes il fut eſleué, eux le regardans, & vne nuee le ſouſtenant l'emporta de deuant leurs yeux,

10. Καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.

Et comme ils auoyent les yeux fiches vers le ciel, lui s'en allãt, voici deux hommes ſe perſenterent deuant eux en veſtemens blancs:

11. Οἳ καὶ εἶπον, ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

Leſquels auſſi dirent, Hommes Galileens, pourquoy vous arreſtez-vous regardans au ciel? Ce Ieſus-ici, qui a eſté eſleué en haut d'auec vous au ciel, viendra ainſi que vous l'auez contemplé allant au ciel.

CAP. I.

6. Igitur qui convenerant, interrogabant eum, dicentes, Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſraël.

When they therefore were come together/ they aſked of him/ ſaying/ Lord/ wilt y at this time reſtore the kingdome to Jſrael?

7. Dixit autem eis, Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.

And he ſaid vnto them / It is not for you to know the times / or the ſeaſons/ which the Father hath put in his owne power.

8. Sed accipietis virtutem ſuper venientis Spiritus ſancti in vos, & eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.

But ye ſhall receiue power of the holye Ghoſt/ whē he ſhall come on you: and ye ſhalbe witneſſes vnto me both in Jeruſalem/ and in all Judea/ and in Samaria/ and vnto the vttermoſt part of the earth.

9. Et cùm hæc dixiſſet videntibus illis elevatus eſt: & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.

And when he had ſpoken theſe thinges / while they behelde / he was taken vp: for a cloude tooke him vp out of their ſight.

10. Cumq; intuerentur in cælum euntem illum, ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis.

And while they looked ſtedfaſtly toward heauen/ as he went/ beholde/ two men ſtood by them in white apparell.

11 Qui & dixerunt, Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? hic Ieſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.

Which alſo ſaid/ Ye men of Galile/ why ſtand ye gaſing into heauen? This Jeſus which is taken vp from you into heauen / ſhall ſo come / as ye haue ſeene him goe into heauen.

Das I. Capitel.

6. Die aber / ſo zuſammen kommen waren / frageten jhn / vnd ſprachen: HERR / wirſt du auff diſe Zeit wider auffrichten das Reich Jſrael?

Men de ſom vore komne tilſammen / ſpurde hannem at/ oc ſagde/ HERRE/ Vilt du paa denne tid oprette Jſraelſſ Rige igen?

7. Er ſprach aber zu jhnen: Es gebüret euch nicht zu wiſſen Zeit oder Stunde / welche der Vater ſeiner Macht fürbehalten hat.

Hand ſagde til dem / Eder bør icke at vide tid eller ſtund / huilcke Faderen beuarede til ſin mact.

8. Sondern jr werdet die Krafft des heiligen Geiſtes empfahen / welcher auff euch kommen wirdt / vnd werdet meine Zeugen ſein / zu Jeruſalem / vnd in gantz Judea vnd Samaria / vnd biß an das ende der Erden.

Men i ſkulle anamme den hellig Aandz krafft/ ſom ſkal komme paa eder/ Oc i ſkulle vere mine Vidne i Jeruſalem/ oc i gantſke Judea oc Samaria / oc indtil Jordens ende.

9. Vnd da er ſolchs geſagt / ward er auffgehaben zuſehens / vnnd eine Wolcke nam jhn auff für jhren augen weg.

Oc der hand dette ſagde / bleff hand opløfft / at de ſaae der paa / oc en Sky tog hannem op faar deris øyen.

10. Vnd als ſie jhm nachſahen gen Himmel fahrend / ſihe / da ſtunden bey jhnen zween Männer inn weiſen Kleidern.

Oc der de ſaae effter hannem / at hand foer op i Himmelen / ſee / da ſtode tho Mend hoſſ dem i huide Klæder.

11. Welche auch ſagten: Jhr Männer von Galilea / was ſtehet jhr / vnd ſehet gen Himmel? Diſer Jeſus / welcher von euch iſt auffgenommen gen Himmel wirdt kommen / wie jhr jhn geſehen habt gen Himmel fahren.

Huilcke der oc ſagde / J Mend aff Galilea / hui ſtaa i / oc ſee til Himmelen? Denne Jheſus / ſom er optagen fra eder til Himmelen / ſkal komme / lige ſom i haffue ſeet hannem fare til Himelen.

Kapitola I.

6. Oni pak když ſe byli ſeſſli / tázali ho řkauce: PAne / tentoli čas zaſe nawrátijſs králowſtwij Jzrahelſké?

A ták oni zßedßy ſie / pytali go mowiac: Pánie zali w tym czáſie nápráwiß kroleſtwo Jzráelſkie?

7. Y řekl gim: Nenij wáſſe wěc / abyſſte znali čaſy neb chwijle / kterěž položil Otec w mocy ſwé:

Lecz on rzekl do nich: Nie wáßác rzecz znac czáſy y chwile / ktore Ociec w ſwey wlaſney mocy polozyl.

8. Ale přijmete moc Ducha Swatého přicházegjcýho na wás / a budete mi ſwědkowé netoliko w Geruzalémě / ale také we wſſem Judſtwu / y w Samařij / a až do poſlednijch končin země.

Ale weźmiecie moc Duchá świetego gdy przyidzie ná was / y bedziecie mi świadki w Jeruzalem / y we wßytkim Judá / y w Sámáryey / á zy do oſtátecznych ziem.

9. A když to powěděl / ani na to hleděli / wzhůru wzdwižen geſt: a oblak přijal gey od gegich očij.

A tho rzekßy / gdy oni pátrzáli podnieſion ieſt / á obłok porwal go od oczu ich

10. A když za nim hleděli do Nebe: Ay dwa mužij poſtawili ſe wedlé nich w bijlém rauſſe.

A gdy ták pilnie oczy ſwe podnośili w niebo / á on ßedl / oto dwá mężowie thuż ſtáneli przy nich w bialych ßátách.

11. Kteřijžto řekli: Mužij Galilegſſtij / co ſtogijte hledijce do Nebe? Tento Gežijs / kterýž wzat geſt od wás do Nebe / takť přijgde / yakž widěli ho gdaucýho do Nebe.

Ktorzy też rzekli: Mężowie Gáliley czyzy przeczże ſtoicie pátrzaiac w niebo? Ten Jezus ktory wzgore wźiet ieſt od was w niebo / tákżci przyidźie iákoſcie widźieli go idacego do niebá.

א

12. וּמֶן בָּתַר כֵּן הֲפַכוּ לְהוֹן לְאוּרִשְׁלֶם מֶן טוּרָא דְמֶתְקְרֵא דְבֵית זַיְתָא דְאִיתַוְהי עַל גֵיב אוּרִשְׁלֶם וּפְרִיק מֶנֵּה אַיְך שַׁבְעָא אֶסְטַדְוָן׃

Allora eſſi ſene ritornorono in Ieruſalem dal monte che ſi chiama d'Oliueto. ilqual è preſſo à Ieruſalem il camino d'vn ſabbato.

13 וּמֶן בָּתַר דְעַלוּ סְלֶקוּ לְהוֹן לְעֶלִיתָא הָי דַהֲוַיִן הֲוַו בָּהּ פֶּטְרוּס וְיוֹחַנָּן וְיַעֲקוּב וַאנְדְרֶאָוס וְפִילִיפָּוס וְתָאוּמָא וּמַתַּי וּבַר תּוּלְמַי וְיַעֲקוּב בַּר חַלְפַי וְשֶׁמְעוּן טַנָּנָא וִיהוּדָא בַּר יַעֲקוּב׃

E come furono entrati dentro, ſalirono in vn'alta ſala, doue ſtauano Pietro e Iacopo, e Giouanni & Andrea, Filippo e Tomaſo, Bartolomeo e Matteo, Iacopo d'Alfeo, e Simon Zelote, e'Iuda fratel di Iacopo,

14 הָלֵין כֻּלְּהוֹן אַכְחְדָא אָמִינִין הֲוַו בַּצְלוֹתָא בְּחָדָא נְפַשׁ עַם נְשֵׁא וְעַם מַרְיַם אֶמֵּה דְיֵשׁוּעַ וְעַם אַחַוְהי׃

Tutti queſti d'vn medeſimo animo perſeuerauano ne l'oratione e ne i preghi con le donne, e con Maria madre di IESV, e co i fratelli di eſſo.

15 וּבְהוֹן בְּיַוְמָתָא הָנוּן קָם שֶׁמְעוּן כֵּאפָא בְּמֶצְעַת תַּלְמִידָא אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן כֶּנְשָׁא דְאַנָשָׁא אַיְך מְאָא וְעֶסְרִין וֶאמַר׃

In queſti giorni Pietro leuandoſi ſu nel mezo de diſcepoli, (perche quiui era vna moltitudine inſieme di circa cento e venti perſone) diſſe·

16 גַּבְרֵא אַחַין וָלֵק הֲוָא דְנֶתְמַלֵא כְּתָבָא אֵינָא דְקַדֵם אֲמַר רוּחָא דְקוּדְשָׁא בְּפוּמֵה דְדַוִיד עַל יְהוּדָא הָו דַהֲוָא מְדַבְּרָנָא לְהָנוּן דְאַחַדוּ לְיֵשׁוּעַ׃

Huomini fratelli, ei biſognaua che s'adempieſſe queſta Scrittura, che lo Spirito ſanto haueua predetta per bocca di Dauid, parlando di Giuda, che fu guida à quelli che preſero IESV.

א

12 אָז הָפְכוּ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם מֵהָר הַנִּקְרָא הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר קָרוֹב אֶל־יְרוּשָׁלַיִם דֶּרֶךְ הַשַּׁבָּת׃

Entonces boluieronſe à Ieruſalem del Monte que ſe llamá el Oliuar, el qual eſtá cerca de Ieruſalem camino de vn Sabbado.

13 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֶל הָעִיר עָלוּ אֶל־הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר בָּהּ הָיוּ מְקַוִּים כֵּיפָה וְיַעֲקֹב וְיוֹחָנָן וְאַנְדְּרֵיאוֹס פִּילִפּוֹס וְתוֹמָה בַּר־תַּלְמַי וּמַתַּי יַעֲקֹב בֶּן־אַלְפַי וְשִׁמְעוֹן קַנַּאי וִיהוּדָה בֶּן־יַעֲקֹב׃

Y entrados, ſubieron ál cenadero, donde eſtauan, Pedro, y Iacobo, y Ioan, y Andres, Philippe, y Thomas, Bartholome y Mattheo, Iacobo de Alpheo, y Simon el Zeloſo, y Iudas de Iacobo.

14 כֻּלָּם הָאֵלֶּה הָיוּ מְעוֹדְדִים יַחְדָּו בִּתְפִלָּה וּבְתַחֲנוּנִים עִם הַנָּשִׁים וְעִם מִרְיָם אֵם יֵשׁוּעַ וְעִם אֶחָיו׃

Todos eſtos perſeuerauan vnanimes en oracion y ruego con las mugeres, y con Maria la madre de Ieſus, y con ſus hermanos.

15 וּבַיָּמִים הָאֵלֶּה קָם כֵּיפָה בְּתוֹךְ הַתַּלְמִידִים וַיֹּאמֶר וַיְהִי קְהַל שֵׁמוֹת יַחְדָּו כְּמוֹ מֵאָה וְעֶשְׂרִים׃

Y en aquellos dias, Pedro, leuantandoſe en medio de los hermanos, dixo, (y era la companna junta como de ciento y veynte por nombre.)

16 הָאֲנָשִׁים אַחַי צָרִיךְ הָיָה לְהִמָּלֵא אֶת הַכְּתָב הַזֶּה אֲשֶׁר מִקֶּדֶם אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּפִי דָוִד עַל־יְהוּדָה אֲשֶׁר הָיָה מַדְרִיךְ אוֹתָם אֲשֶׁר תָּפְשׂוּ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Varones hermanos, conuino que ſe cumpleſſe eſta eſcriptura, laqual dixo antes el Eſpiritu Sancto por la boca de Dauid, de Iudas, que fue la guia de los que prendieron à Ieſus.

α'.

12. Τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν.

Adonc ils s'en retournerent en Ieruſalem de la montagne qu'on appele des Oliuiers, qui eſt pres de Ieruſalem, le chemin d'vn Sabbat.

13. Καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ, τε πέτρος καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ θωμᾶς, Βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου καὶ σίμων ὁ ζηλωτὴς, καὶ ἰούδας ἰακώβου.

Et quand ils furent entres, ils monterẽt en vne chambre haute, où demeuroyent Pierre & Iaques, Iehan & André, Philippe & Thomas, Barthelemi & Matthieu, Iaques fils d'Alphee, & Simon Zelotes, & Iude frere de Iaques.

14. Οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

Tous ceux-ci perſeueroyent d'vn accord en priere & oraiſon auec les femmes, & Marie mere de Ieſus, & auec les freres d'icelui.

15. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν εἶπεν· (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὡς ἑκατὸν εἴκοσι.)

Or en ces iours-la Pierre ſe leua au milieu des diſciples (& la eſtoit aſſemblee vne compagnie d'enuiron ſix vingts perſonnes) & dit.

16. Ἄνδρες ἀδελφοὶ ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν.

Hommes freres, il faloit que ceſte Eſcriture fuſt accomplie, que le ſainct Eſprit auoit predite par la bouche de Dauid touchant Iudas, qui a eſté la guide de ceux qui ont prins Ieſus.

CAP. I.

12. Tunc reverſi ſunt Ieroſolymam à monte qui vocatur Oliveti, qui eſt iuxta Ieruſalem, ſabbathi habens iter.

Then returned they vnto Jeruſalem / from the mount that is called the mount of Oliues / which is nere to Jeruſalem / conteining a Sabbath dayes yourney.

13. Et cùm introiſſent in cœnaculum, aſcenderunt ubi manebant Petrus & Iohannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.

And when they were come in / they went vp into an vpper chamber / where abode both Peter / and James / and John / and Andrewe / Philippe / and Thomas / Barthelmewe / and Matthew / James the ſonne of Alpheus / and Simon Zelotes / and Judas James brother.

14. Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Ieſu, & fratribus eius.

These all continued with one accorde in prayer / and ſupplication with the women / and Marie the mother of Jeſus / and with his brethren.

15. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum, dixit (erat autem turba hominum ſimul, ferè centum viginti.)

And in thoſe dayes Peter ſtood vp in the middes of the diſciples / & ſaid / (now the nomber of names that were in one place / were about an hundreth and twenty.)

16. Viri fratres, oportet impleri ſcripturam quam prædixit Spiritus ſanctus per os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Ieſum.

Ye men and brethren / this Scripture muſt neede haue bene fulfilled / which the holy Ghoſt by the mouth of Dauid ſpake before of Judas / which was guyde to them that tooke Jeſus.

Das I Capitel.

12. Da wandten ſie vmb gen Jeruſalem / von dem Berge / der da heiſſet der Oelberg / welcher iſt nahe bey Jeruſalem / vnd ligt ein Sabbather weg davon.

Da vende de ſig om til Jeruſalem fra det Bierge / ſom kaldis Olie bierge / huilcket der er nær hoſſ Jeruſalem / oc ligger en Sabbaths vey der fra.

13. Vnd als ſie hinein kamen / ſtiegen ſie auff den Söller / da denn ſich enthielten / Petrus vnnd Jacobus / Johannes vnnd Andreas / Philippus vnd Thomas / Bartholomeus vnd vnnd Mattheus / Jacobus Alphei Son / vnd Simon Zelotes / vnd Judas Jacobi.

Oc der de komme ind / ſtigede de op paa Loffter / oc bleffue der Petrus oc Jacobus / Johannes oc Andreas / Philippus oc Thomas / Bartholomeus oc Mattheus / Jacobus Alphei ſøn / oc Simon Zelotes / oc Judas Jacobi.

14. Diſe alle waren ſtets beyeinander einmütig mit beten vnnd flehen ſampt den Weibern / vnd Maria der Mutter Jeſu / vnd ſeinen Brüdern.

Diſſe vaare ſtedze endrectelige tilſammen met Bøn oc formanelſe / met Quinderne / oc Maria Jheſu Moder / oc hans Brødre.

15. Vnd in den tagen tratt auff Petrus vnter die Jünger / vnnd ſprach: (Es war aber die Schare der Namen zu hauffe bey hundert vnd zweintzig)

Oc i de dage / traadde Petrus op iblant Diſciplene / oc ſagde (Men Skaren ved Naffn / vaar tilſammen ved hundrede oc tiue.)

16. Ihr Männer vnnd Brüder / es muſte die Schrifft erfüllet werden / welche zuvor geſagt hat der heilige Geiſt / durch den Mund David / von Juda / der ein Fürgänger war / derer die Jeſum fiengen.

I Mend oc Brødre / Scrifften ſkulde fuldkommis / huilcken den hellig Aand før ſagde / ved Davids Mund / om Juda / ſom vaar deris Ledſagere / der grebe Jheſum.

Kapitola I.

12. Tehdy nawrátili ſe zaſe do Geruzalěma od Hory kteráž ſlowe Oliwetſká / kteráž geſt wzdálij od Geruzalěma ceſti dne gednoho.

Tedy ſie wrocili do Jeruzálem od gory ktora zowa Oliwna / co ieſt bliſko Jeruzálem / thák dáleko iákoby Szábath chodu.

13. A když ſe nawrátili / weſſli do wrchnijho přijbytku domu / kdež přebýwal Petr a Jan / Jakub a Ondřeg / Filip a Thomáſs / Bartholoměg a Matthauſe / Jakub Alffeůw / a Sſymon Zelotes / a Judas Jakubůw.

A gdy weſzli / wſtapili ná ſale kedy mieſzkali / Piotr / y Jakub / y Jan / y Andrzey / y Filip / y Thomaſz / Bártlomiey / y Mattheuſz / Jákub ſyn Alfeuſzow / Symon Zelotes / y Judas Jákubow brát.

14. Ti wſſyckni byli trwagijce gednomyſlně na Modlitbě s Zenami / a s Marygij Matkau Gežijſſowau / y s Bratřijmi.

Ci wſzyſcy trwáli zgodnie ná modlitwie y proſbach z żenami / y z mátka Jezuſowa / y z bráciá iego.

15. W těch dnech / powſtaw Petr v proſtřed Bratřij / řekl: (a byl počet Lidij yako Sto a dwadceti.)

W tychże támczáſiech powſtawſzy Piotr w poſrodek zwolennikow / rzekl: (á bylo ich w kupie miánowicie tám ná onym mieyſcu iákoby ſto y dwádzieſciá.)

16. Mužij Bratřij / muſylo ſe naplniti Pijſmo / kteréž prowěděl Duch Swatý ſkrze vſta Dawida / o Gidáſſowi / kterýž byl wůdce těch kteřijž gijmali Gežijſſe.

Mężowie bráciá / potrzebáć ſie bylo wypełnić piſmu onemu / ktore opowiedział Duch świety przez vſtá Dawidowe / o Judáſzu ktory był przewodnikiem w drodze o nym co poimáli Jezuſá.

א

17 מְטוּל דַּמְנֵא הֲוָא עַמַּן וְאִית הֲוָא לֵהּ פֶּסְּת בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא׃

Percioch'egli era ſtato meſſo in numero con eſſonoi, & haueua ottenuta la ſua parte di queſto miniſterio.

18 הָנָא הוּ דִּקְנָת לֵהּ קְרִיתָא מֶן אַגְרָא דְּחַטִּיתָא וְנֶפַל עַל אַפּוּהִי עַל אַרְעָא וְאֶתְפְּרֶת מֶן מֶצַעְתֵּהּ וְאֶתְאַשַּׁד כֻּלֵּהּ גַּוֵּיהּ׃

Hor eſſo acquiſtò vn campo per la mercè de l'iniquita : & eſſendoſi appiccato, crepò pel mezo, e ſi ſparſero tutte le ſue interiora.

19 וַהֲוָת הָדָא אֶתִידַעַת לְכֻלְּהוֹן דְּעָמְרִין בְּאוּרִשְׁלֶם וְהָכַנָּא אֶתְקְרִית קְרִיתָא הָי בְּלֶשָּׁנֵהּ דְּאַתְרָא חֲקַל דְּמָא דְּאִיתַוהּ תּוּרְגָּמֵהּ קוּרְיַת דֵּם׃

Ilche e ſtato noto à tutti quelli che habitano in Ieruſalem : in modo che quel campo è ſtato chiamato ne la lor propria lingua, Aceldama,cioè,campo di ſangue,

20 כְּתִיב גֵּיר בְּסֶפְרָת דַּמְזְמוֹרֵא דְּדַיְרֵהּ תֶּהוֵת חַרְבָּא וְעָמוּר לָא יֶהוֵא בָּהּ וְתֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ יִסַּב אַחֲרִין׃

Imperoche egli è ſcritto nel libro de Salmi, Sia la ſua habitatione diſerta, e non ſia chi habbiti in eſſa. El'epiſcopato ſuo piglilo vnaltro.

21 וְלָא הִי הָכִיל לְחַד מֶן הָלֵין גַּבְרֵת דַּהֲווֹ עַמַּן בְּהָנָא זַבְנָא כֻּלֵּהּ דְּבֵהּ עַל וּנְפַק עֲלַין מָרַן יֵשׁוּעַ׃

Biſogna dunque di queſti huomini che hanno conuerſato con eſſonoi, tutto'l tempo che il Signor IESV hebbe tra noi continua conuerſatione.

22 דְּאֶקֶף מֶן מַעֲמוּדִיתֵהּ דְּיוּחַנָּן עַד מָא לְיוֹמָת דְּאֶסְתַּלַּק מֶן לְוָתַן דְּהָו י יֶהוֵת עַמַּן סָהֲדָת ד דִּקְיָמְתֵהּ׃

Cominciandoſi dal batteſimo di Giouanni inſin al giorno, che partendoſi da noi, fu riceuuto in cielo, che qualcun di loro ſia inſieme con noi teſtimonio de la ſua reſurrettione.

א

17 כִּי נִשָּׂא רֹאשׁוֹ עִמָּנוּ וַתִּשָּׂא אֶת־גּוֹרַל הַכְּהֻנָּה הַזֹּאת׃

El qual era contado con noſotros , y tenia ſuerte en eſte miniſterio.

18 וְזֶה קָנָה אֶת שְׂדֵה מִמְּכִיר רִשְׁעָה וַיֵּחָנֵק וַנִּפְרַשׁ בְּתוֹךְ וַיִּשָּׁפְכוּ כָּל־מֵעָיו׃

Eſte pues adquirió el campo del ſalario de iniquidad,y colgandoſe rebentó por medio,y todos ſus inteſtinos ſe derramaron.

19 וַיִּוָּדַע לְכָל שׁוֹכְנֵי־יְרוּשָׁלַיִם כֵּן אֲשֶׁר נִקְרָא הַשָּׂדֶה הַהוּא בִּלְשׁוֹנָם חֲקַל־דְּמָא זֶה הוּא שְׂדֵה הַדָּם׃

Y fué notorio à todos los moradores de Ieruſalem,de talmanera que aquel campo ſeá llamado en ſu propria lenguà Aceldamah , que es Campo de ſangre.

20 כִּי נִכְתַּב בְּסֵפֶר תְּהִלִּים תְּהִי טִירָתָם נְשַׁמָּה בְּאָהֳלֵיהֶם אַל־יְהִי יוֹשֵׁב וּפְקֻדָּתוֹ יִקַּח אַחֵר׃

Porque eſtá eſcripto en el libro de los Pſalmos,Sea hecha deſierta ſu habitacion , y no aya quien more en ella. Ytem, Tome otro ſu Obiſpado.

21 לָכֵן צָרִיךְ מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הַנִּקְהָלִים אִתָּנוּ בְּכָל עֵת בַּאֲשֶׁר בָּא וְיָצָא בָּנוּ אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ׃

Conuiene pues que de eſtos varones que han eſtado juntos con noſotros todo el tiempo que el Sennor Ieſus entró y ſalió entre noſotros.

22 מֵחֵל מִטְּבִילַת יוֹחָנָן עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר לֻקַּח מִמֶּנּוּ עַד תְּקוּמָתוֹ לִהְיוֹת עִמָּנוּ אֶחָד מִן־הָאֵלֶּה׃

Comencando deſde el Baptiſmo de Ioan, haſta el dia que fue tomado arriba de entre noſotros,vno ſea hecho teſtigo con noſotros de ſu reſurrecion.

α'.

17. Ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης.

Car il eſtoit du nombre auec nous, & auoit receu ſa part de ceſte adminiſtration.

18. Οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ τοῦ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ.

Icelui donc s'eſtant acquis vn chãp de loyer de meſchanceté , & s'eſtant precipité , s'eſt creue par le milieu , & toutes ſes entrailles ont eſté eſpãdues.

19. Καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, ἀκελδαμά, τουτέστι, χωρίον αἵματος.

Ce qui a eſté cognu de tous les habitans de Ieruſalem : tellement que ce champ la a eſté appele en leur propre langage , Haceldama, c'eſt a dire , Le chaimp du ſang.

20. Γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος.

Car il eſt eſcrit au liure des Pſeaumes, Que ſa demeure ſoit deſerte , & qu'il n'y ait nul qui y habite. Item. Qu'vn autre prene ſon adminiſtration.

21. Δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς.

Il faut donc que d'entre ces hommes qui ſe ſont aſſemblés auec nous tout le temps que le Seigneur Ieſus eſt allé & venu entre nous.

22. Ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων.

Commençant dés le Bapteſme de Iehan, iuſqu'au iour qu'il a eſté enleué d'auec nous, que quelcun d'entr'eux ſoit teſmoin auec nous de ſa reſurrection.

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
17. Qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterii huius. For he was nombred with vs / & had obteined felowſhip in this miniſtration.	17. Denn er war mit vns gezehlet/ vnnd hatte diß Ampt mit vns überkommen. Thi hand vaar tald met oſſ / oc haffde anammet dette Embede met oſſ.	17. Kterýž byl přičten k nám a byl doſſel Loſu poſluhowánij tohoto. Abowiemći był policzon miedzy nas/ y doſtał był cząſtki tego vrzedu.
18. Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis; & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius. Hee therefore hath purchaſed a fielde with the reward of iniquitie: and when he had throwen downe him ſelfe headlong/ he braſt a ſunder in the middes/ and all his boweles guſhed out.	18. Diſer hat erworben den Acker vmb den vngerechten Lohn/ vnd ſich erhenckt/ vnnd iſt mitten entzwey geborſten/ vnd all ſein Eingeweide außgeſchütt. Denne forhuerffede Ageren for den wretfertige Løn/ oc hengde ſig/ oc braſt mit i thu/ oc alt hans Induol vdueldis.	18. A on zagiſté obdržal pole ze mzdy neprawoſti / a oběſyw ſe/ rozpukl ſe na dwé/ y wykydla ſe wſſeka ſtřewa geho. A przetoż on doſtał był roley z naymu złośćiwego / á obieśiwſzy ſie rozpukł ſie ná poły/ y wyplynely trzewá iego.
19. Et notum factum eſt omnibus habitantibus Ieruſalem: ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Hacel-dama, hoc eſt, ager ſanguinis. And it is knowen vnto all the inhabitants of Jeruſalem / in ſo much / that that field is called in their owne lãguage/ Aceldama/ that is/ The field of blood.	19. Vnd es iſt kunth worden allen/ die zu Jeruſalem wohnen/ alſo/ daß derſelbige Acker genennet wirdt auff jre Sprache/ Hakeldama/ das iſt Blutacker. Oc det er kundgiort faar alle / ſom bo i Jeruſalem/ ſaa / at den ſamme ager kaldis paa deris Maal / Hakeldama/ det er/ en Blodager.	19. A to známo včiněno geſt wſſem přebýwagijcým w Geruzalémě: tak že geſt nazwáno pole to Jazyké gegich Acheldemach, to geſt/ Pole krwe. Y ſławno to ieſt wſzytkim mieſzkáiącym w Jeruzalem/ ták iż názwano pole ono właſnym ich ięzykiem Akeldáma / to ieſt Rola krwie.
20. Scriptum eſt enim in libro Pſalmorum, Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit qui habitet in ea. Et epiſcopatum eius accipiat alter. For it is written in the booke of Pſalmes/ Let his habitation be voyde/ and let no man dwell therein: alſo/ Let another take his charge.	20. Denn es ſtehet geſchrieben im Pſalmenbuch: Jhre behauſung müſſe wüſt werden / vnd ſey niemand der darinnen wohne. Vnnd ſein Biſtumb empfahe ein ander. Thi det ſtaar ſcreffuit i Pſalmebogen / Deris Bolig ſkal bliffue øde / oc der ſkal ingen vere ſom der vdi ſkal bo. Oc/ En anden ſkal tage hans Biſcopsdøme.	20. Pſáno geſt zagiſté w Knihach Zalmowých: Budiž přijbytek geho puſtý / a nebuď kdoby přebýwal w něm. A biſkupſtwij geho wezmi giný. Abowiem nápiſano w Kśięgach Pſalmow: Niechay będźie mieſzkánie iego opuſtoſzone/ á niech nikt nie będźie ktoby w nim mieſzkał/ y przełożeńſtwo ie° niechay weźmie drugi.
21. Oportet ergo ex his viris qui nobiſcum ſunt congregati, in omni tempore quo intravit & exivit inter nos Dominus Ieſus. Wherefore/ of theſe men which haue companied with vs/ all the time that the Lorde Jeſus was conuerſant among vs.	21. So muß nun einer vnter diſen Männern/ die bey vns geweſen ſind/ die gantze zeit über / welche der HErr Jeſus vnter vns iſt auß vnnd eingegangen. Saa ſkal nu en aff diſſe Mend / ſom haffue veret hoſſ oſſ/ den gantſke tid offuer / der vor HERRE Jheſus giek vd oc ind hoſſ oſſ.	21. Protož z těch mužůw (kteřijž gſau s námi obcowali po wſſeliký čas/ w němž přebýwal mezy námi Pán Gežijš. A thak potrzebá z tych mężow ktorzy ſie z námi złączyli po wſzytek then czas/ iáko Pan Jezus ſprawował vżrad ſwoy miedzy námi.
22. Incipiens à baptiſmate Iohannis uſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri unum ex iſtis. Beginning from the baptiſme of John/ vnto the day that he was taken vp from vs / muſt one of them be made a witnes with vs of his reſurrection.	22. Von der Tauffe Johannis an/ biß auff den Tag / da er von vns genommen/ iſt ein Zeuge ſeiner Aufferſtehung mit vns werden. Fra Johannis Daab/ indtil den dag / der hand bleff tagen fra oſſ / vere it Vidne til hans opſtandelſe met oſſ.	22. Počaw od křtu Janowa/ až do dne w kterémžto wzat geſt od nás) muſý geden ſwědkem býti s námi wzkřijſſenij geho. Począwſzy od krztu Jánowego/ áż do tego dnia w ktory ieſt wźięt ku gorze od nas/ áby ieden z nich był z námi świádkiem zmartwychwſtánia iego.

א

23 וַאקִימוּ תְּרֵין לְיוֹסֵף דְּמֶתְקְרֵא בַּר־שַׁבָּא דְּאֶשְׁתְּמִי יוּסְטוּס וַלְמַתְּיָא׃

Allora eſſi ne conſtituiron due , cioè Ioſef chiamato Barſaba , che per ſopranome ſi chiamaua Iuſto , e Mattia.

24 וְכַד צַלִּיו אֶמַרוּ אַנְתְּ מָרְיָא יָדַע דִּבְלֶבַּוָתָא דְּכֻל חַוָּא חַד אַיְנָא דַּגְבֵא אַנְתְּ מֶן הָלֵין תְּרַיְהוּן׃

E facendo oratione. diſſero , Signore, tu che conoſci i cuori di tutti, moſtra qual di queſti due tu habbia eletto.

25 דְּנֶהְוֵא יְקַבֵּל פֶּסָּא דְּתַשְׁמֶשְׁתָּא וַשְׁלִיחוּתָא דְּמֶנָּה בְּרַק יְהוּדָא דְּנֵאזַל לֵה לַאתְרֵה׃

A pigliar la ſorte di queſto miniſterio, & apoſtolato, da qual Giuda è caduto per andarſene al luogo ſuo.

26 וַארְמִיו פֶּסָּא וְסֶלְקַת לְמַתְּיָא וֶאתְמְנִי עַם חַד־עֲסַר שְׁלִיחֵא׃

Poi gittorono le ſorti loro , e cadde la ſorte ſopra Mattia : e fu aggiunto al numero de gli vndici Apoſtoli.

ב

1 וְכַד אֶתְמַלִּיו יַוְמָתָא דְּפֶנְטֵקוּסְטֵא כַּד כְּנִישִׁין הָווּ כֻּלְּהוּן אַכְחֲדָא׃

Quando poi fu venuto il giorno de la Pentecoſte , erano tutti di vno accordo in medeſimo luogo.

2 הָוָא מֶן שֶׁלְיָא מֶן שְׁמַיָּא קָלָא אַיְךְ דְּרוּחָא עַזִּיזְתָא וֶאתְמְלִי הָוָא מֶנֵּה כֻּלֵּה בַּיְתָא הָו דְּבֵה יָתְבִין הָווּ׃

Et in vn ſubbito ſi fece vn ſuono dal cielo , come d'vn forte vento impetuoſamente moſſo : e riempiè tutta la caſa doue eſſi erano à ſedere.

3 וֶאתְחְזִיו לְהוּן לֶשָּׁנֵא דְּמֶתְפַּלְגִין הָווּ אַיְךְ נוּרָא וִיתֵבוּ עַל חַד חַד מֶנְהוּן׃

Et apparſero loro de le lingue ſpartite, come di fuoco , e poſoronſi ſopra ciaſcun di loro.

4 וֶאתְמְלִין כֻּלְּהוּן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וַאקְפּוּ הָווּ לְמַמַלָּלוּ בְּלֶשָּׁן לֶשָּׁן אַיְךְ מָא דְּרוּחָא יָהֵב הָוָא לְהוּן לְמַמְלָלוּ׃

E coſi furon tutti ripieni di Spirito ſanto, e cominciorono à parlare in diuerſi linguaggij, ſecondo che lo Spirito daua loro à palare.

א

23 וַיַּעֲמִידוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים אֶת יוֹסֵף הַנִּקְרָא בַר־שַׁבָּא וְגַם נִקְרָא צַדִּיק וְאֶת־מַתְּיָא׃

Y ſennalaron à dos : à Ioſeph , que ſe llama Barſabas, que tiene por ſobrenombre el Iuſto, y à Matthias.

24 וַיִּתְפַּלְלוּ לֵאמֹר יְהוָֹה אַתָּה הוּא הַבּוֹחֵן לִבּוֹת כֻּלָּם הָבָה תָמִים וְהַגִּידָה נָא אֶת אֶחָד אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בּוֹ מִשְּׁנֵיהֶם׃

Y orando, dixeron, Tu ſennor, que conoces los coraçones de todos, mueſtra qual eſcoges de eſtos dos.

25 לָקַחַת אֶת־גּוֹרַל כְּהֻנָּה הַזֹּאת וְהַמִּשְׁלַחַת מֵאֲשֶׁר סָר יְהוּדָה לָלֶכֶת לִמְקוֹמוֹ׃

Paraque tome la ſuerte deeſte miniſterio, y del Apoſtolado, del qual rebelló Iudas por yrſe à ſu lugar.

26 וַיִּתְּנוּ גוֹרָלָם וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל־מַתְּיָא וַנִּמְנֶה אֶת־עַשְׁתֵּי עָשָׂר הַתַּלְמִידִים׃

Y puſieronles las ſuertes: y cayó la ſuerte ſobre Matthias, y fue contado con los, onze Apoſtoles.

ב

1 וּבְהִמָּלֵא אֶת־יוֹם הַחֲמִשִּׁים יוֹם וַיִּהְיוּ כֻלָּם נִקְהָלִים יַחְדָּו׃

Y como ſe cumplieron los dias de las Siete ſemanas, eſtauan todos vnanimes juntos.

2 וַתְּהִי־פִתְאֹם מִשָּׁמַיִם שָׁאוֹן כְּמוֹ רוּחַ קָדִים עַזָּה וַתְּמַלֵּא אֶת כָּל־הַבַּיִת אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בָהּ׃

Y de repente vino vn eſtruendo del cielo como de vn viento vehemente que venia con impetu, el qual hinchió toda la caſa donde eſtauan ſentados.

3 וַנִּרְאוּ לָהֶם לְשׁוֹנוֹת נִפְלָגוֹת כְּמוֹ אֵשׁ כִּי יָשַׁב עַל אִישׁ אִישׁ מֵהֵמָּה׃

Y aparecieronles vnas lengnas repartidas como de fuego, que ſe aſſentó ſobre cada vno dellos.

4 וַיִּמָּלְאוּ כֻלָּם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיָּחֵלּוּ לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנוֹת אֲחֵרוֹת כַּאֲשֶׁר נָתַן לָהֶם הָרוּחַ לְהַבִּיעַ׃

Y fueron todos llenos de Eſpiritu Sancto, y començaron à hablar en otras lenguas, como el Eſpiritu Sancto les daua que hablaſſen.

α'.

23. Καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ ματθίαν.

Lors ils en preſenterent deux, aſſauoir Ioſeph appelé Barſabas, (qui eſtoit ſurnomme Iuſte) & Matthias.

24. Καὶ προσευξάμενοι εἶπον, σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα, ὃν ἐξελέξω.

Et en priant dirent, Toy Seigneur, qui cognois les cœurs de tous, monſtre lequel de ces deux tu as eſleu.

25. Λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἐξ ἧς παρέβη ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.

Afin qu'il prene ſa part de ce miniſtere & Apoſtolat, dont Iudas s'eſt deſtourné pour s'en aller en ſon lieu.

26. Καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

Adonc ils ietterent le ſort d'iceux: & le ſort cheut ſur Matshias, qui d'vn commun accord fut mis au nombre de onze Apoſtres.

ΚΕΦΑΛ. β'.

ΚΑὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Et comme le iour de la Pentecoſte s'accompliſſoit ils eſtoyent tous d'vn accord en vn meſme lieu.

2. Καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι.

Lors ſoudainement il ſe fit vn ſon du ciel comme d'vn vent qui ſouffle en vehemẽce, lequel remplit toute la maiſon où ils eſtoyent aſſis.

3. Καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν.

Et leur apparurent des langues departies comme de feu, & ſe poſa ſur vn chacun d'eux.

4. Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.

Dont ils furent tous remplis du Sainct eſprit, & commencerent à parler langages eſtranges, ainſi que l'Eſprit leur donnoit à parler.

CAP. I.

23. Et ſtatuerunt duos, Ioſeph, qui vocabatur Barſabas, qui cognominatus eſt Iuſtus: & Matthiam.

And they preſented two / Joſeph called Barſabas / whoſe ſurname was Juſtus / & Matthias.

24. Et orantes dixerunt, Tu Domine qui corda noſti omnium, oſtende quem elegeris ex his duobus unũ.

And they prayed / ſaying / Thou Lorde / which knoweſt the heartes of al men / ſhew whether of theſe two thou haſt choſen.

25. Accipere locum miniſterii huius & apoſtolatus, de quo prævaricatus eſt Iudas ut abiret in locum ſuũ.

That he may take the roome of this miniſtration and Apoſtleſhippe / from which Judas hath gone aſtray / to go to his owne place.

26. Et dederunt ſortes eis: & cecidit ſors ſuper Matthiam, & annumeratus eſt cum undecim Apoſtolis.

Then they gaue forth their lottes: and the lot fell on Matthias / and he was by a common cõſent counted with the Eleuen Apoſtles.

CAP. II.

ET cum complerentur dies Pentecoſtes, erant omnes pariter in eodem loco.

And when the day of Pentecoſt was come / they were all with one accord in one place.

2. Et factus eſt repente de cælo ſonus, tanquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes.

And ſodeinely there came a ſound from heauẽ / as of a ruſhing and mightie wind / and it filled all the houſe where they ſate.

3. Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam: ignis, ſeditq; ſupra ſingulos eorum.

And there appeared vnto them clouen tongues / like fire / and it ſate vpon eche of them.

4. Et repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus ſanctus dabat eloqui illis.

And they were all filled with the holy Ghoſt / & began to ſpeake wͭ other tongues / as the ſpirit gaue them vtterance

Das I. Capitel.

23. Vnd ſie ſtelleten zwen Joſeph genant Barſabas / mit dem zunamen Juſt / vnd Matthiam.

Oc de ſtickede Tho / Joſeph ſom kaldis Barſabas / met det tilnaffn Juſtus / oc Matthiam.

24. Beteten / vnd ſprachen: HErr / aller Hertzenkůndiger / zeige an / welchen du erwehlet haſt vnter diſen zweyen.

Bade oc ſagde / HERRE / ſom kender alle Hierter / giff til kende / huilcken du haffuer vdualt aff diſſe Tho.

25. Daß einer empfahe diſen Dienſt vnd Apoſtelampt / davon Judas abgewichen iſt / daß er hingienge an ſeinen ort.

At en kand anamme denne Tieniſte oc Apoſtels Embede / ſom Judas vigede fra / at hand gick bort til ſin ſted.

26. Vnd ſie wurffen das Loß über ſie / vnd das Loß fiel auff Matthiam / vnnd er ward zugeordnet zu den eilff Apoſteln.

Oc de kaſte Laad mellem dem / oc Laaden fal paa Matthiam / Oc hand bleff ſticket til de Elffue Apoſtle.

Das II. Capitel.

Vnd als der tag der Pfingſten erfullet war / waren ſie alle einmůtig bey einander.

OC der Pinßdag vaar fuldkommen / vare de alle endrectelige tilſammen.

2. Vnd es geſchach ſchnell ein brauſen vom Himmel / als eines gewaltigen Windes / vnd erfůllet das gantze hauß / da ſie ſaſſen.

Oc der ſkede haſtelige it Bulder aff Himmelen / ſom it veldigt Vær / oc opfyllede det gantſke Huſſ / ſom de ſade.

3. Vnd man ſahe an jhnen die Zungen zertheilet / als weren ſie Feurig / vnd er ſatzte ſich auff einen jeglichen vnter jhnen.

Oc mand ſaa Tunger at ſkillige paa dem / ſom de haffde verit gloendis / Oc hand ſette ſig paa huer beſynderlige aff dem.

4. Vnd wurden alle voll des heiligen Geiſtes / vnd fiengen an zu predigen mit andern Zungen / nach dem der Geiſt jhnen gab außzuſprechen.

Oc de bleffue alle fulde aff den hellige Aand / Oc begynte at predicke met andre Tunger / effter ſom den hellige Aand gaff dem vd at ſige.

Kapitola I.

23. Tehdy poſtawili dwa / Jozeffa kterýž ſlaul Barſabáſs / kterýž měl přijgmij Sprawedliwý: a Matěge.

A przetoż poſtáwili dwu / Jozefá ktorego zwano Barſabáſ / á ktory miał przezwiſko Spráwiedliwy / y Máciejá.

24. A modlijce ſe / řekli: Ty PANE / kterýž znáſs ſrdce wſſech / okažiž kterěhož gſy wywolil gednoho z těchto dwau.

Mowili tedy modląc ſię: Ty Pánie ktory znaſz ſercá wſzytkich / vkaż nam ktoregoś obrał z tych dwu.

25. Aby přijal miſſio přiſluhowánij tohoto a Apoſſtolſtwij / z něhož geſt wypadl Gidáſs / aby odſſel na miſſto ſwé.

Aby wziął dział vrzędu tego y Apoſtolſtwá / od ktorego ſię oblądził Judaſz / aby odſzedł ná mieyſce ſwe.

26. Y dali gim Loſy: Y ſpadl Los ná Matěge / y přičten geſt k počtu gedenácti Apoſſtolůw.

A thák położyli loſy ich / y pádł los ná Máciejá / ktory zá ſpolnym wſzech zwoleniem / przyłączon ieſt ku iedennáſcie Apoſtolom /

Kapitola II.

A Když ſe naplnilo dnij Padeſáte / byli wſſyckni ſpolu na gednom miſtě.

A gdy przychodził dzień pięćdzieſiąthy / byli wſzyſcy zgodnie ná iednym mieyſcu.

2. Y ſtal ſe rychle zwuk s Nebe yako přichazegijcýho wětru prudkého / a naplnil weſſkeren dům kdež byli ſedijce.

Tedy ſię zſtał z prętká z niebá ſzum / iákoby przypádáiącego wiátru gwałthownego / ktory nápełnił wſzytek dom kędy ſiedzieli.

3. Y okázali ſe gim rozdijlnij Jazykowé / yako ohniwij. Y poſadil ſe na každém z nich.

Y vkazáły ſię im rozdzielone iezyki ná kſztałt ognia / ktory ſtánął nád káżdym z nich.

4. A naplněni gſau wſſyckni Duchem Swatým / a počali mluwiti rozličnými Jazyky / Jakž Duch Swatý dáwal gim wymlauwati.

A thák nápełnieni ſą wſzyſcy Duchem świętym / á poczęli mowić obcemi iezyki / iáko im Duch on dawał wymawiać.

ב

5 אית הוא דין גברא
דעמרין באורשלם דדחלין
מן אלהא יהודיא מן כל
עממא דתחית שמיא :

Et erano de Giudei che habitauano in Ieruſalem, huomini pÿ di tutte le nationi che ſon ſotto il cielo.

6 וכד הוא קלא הו כנש
כלה עמא ואשתגש מטול
דשמע הוא אנש אנש
מנהון דממללין הוו
בלשניהון :

Et eſſendo vſcita queſta voce, concorſe la moltitudine, e rimaſe confuſa: percioche ciaſcuno gli vdiua parlare nel ſuo proprio linguaggio.

7 תהירין הוו כלהון
ומתדמרין כד אמרין חד
לחד הלין כלהון
דממללין לא הא גליליא
אנון :

E tutti ſtupiuano, e marauigliauanſi, dicendo fra loro, Ecco, tutti coſtor che parlano, non ſon eglino Galilei?

8 איכנא חנן שמעין חנן
אנש אנש לשנה דבה ילדין
חנן :

E come gli vdiamo ciaſcun di noi parlare nel proprio linguaggio, nelqual noi ſiamo nati?

9 פרתויא ומדיא
ואלמיא ואלין דעמרין
בית נהרין יהודיא ו
וקפדוקיא ודמן אתרא
דפנטוס ודאסיא :

Parti e Medi & Elamiti, e che habitiamo ne la Meſopotamia, e ne la Giudea e Cappadocia, Ponto, & Aſia.

10 ודמן אתרא דפרוגיא
ודפמפוליא ודמצרין
ודאתרותא דלוביא
דקריבין לקורינא ואילין
דאתו מן רהומא :

Frigia e Panfilia, Egitto, e ne le parti de la Libia, che è preſſo à Cirene, e foreſtiers Romani.

11 יהודיא וגיורא ודמן
קריטא וערביא הא שמעין
חנן דממללין בלשנין דילן
תדמרתה דאלהא :

Giudei ancora, e Proſeliti, Creteſi & Arabi: noi gli vdiamo parlar ne le noſtre lingue le coſe magnifiche di Dio.

ב

5 ויהיו בירושלם שוכנים
יהודים אנשים חסידים מכל
הגוים אשר תחת השמים :

(Morauan entonces en Ieruſalem Iudios varones religioſos de todas las naciones que eſtan debaxo del cielo:)

6 וכאשר נהיה קול הזה ויקהל
רב העם ותתבלע חכמתם כי
שמעו איש איש בלשונו
מדברים המה :

Y hecho eſte eſtruendo, juntoſe la multitud y eſtauan confuſos, porque cada vno los oya hablar ſu propria lengua.

7 ויבהלו ויתמהו לאמר איש אל
רעהו הנה הלא אלה המדברים
כלם גלילים המה :

Y eſtauan todos attonitos, y marauillados, diziendo los vnos à los otros, Veys, no ſon Galileos todos eſtos que hablan?

8 ואיככה אנחנו שומעים איש
איש באותה הלשון אשר נולדנו
בה :

Como pues los oymos noſotros hablar cada vno en ſu lengua en que ſomos nacidos?

9 אנשי פרת ומדי ועילם
והשוכנים בארם נהרים
ביהודה וכפתור אלסר ואסיא :

Parthos, y Medos, y Perſas, y losque habitamos en Meſopotamia. en Iudea, y en Cappadocia, en el Ponto, y en Aſia.

10 ופרוגיא ופמפיליה מצרים
וגבולי פוט אשר אל קיר וגרים
מרהומה :

En Phrygia, y en Pamphilia, en Egypto, y en las partes de Aphrica que eſtá de la otra parte de Cyrene, y Romanos eſtrangeros.

11 יהודים ותושבים כרתים
וערבים אנחנו שומעים אותם
למלל בלשונתינו את גדולות
אלהים :

Y Iudios, y conuertidos, Cretenſes, y Arabes, los oymos hablar en nueſtras lenguas las marauillas de Dios.

β′.

5. Ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν.

Or auoit-il des Iuifs ſeiournans en Ieruſalem, hommes deuots, de toute nation qui eſt ſoubs le ciel.

6. Γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης συνῆλθε τὸ πλῆθος καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.

Apres donc que le bruit en fut fait, vne multitude vint enſemble, laquelle fut tout eſmeue, pourtant qu'vn chacun les oyoit parler en ſon propre langage

7. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι;

Dont tous eſtoyent eſtonnés, & s'eſmerueilloyent diſans l'vn à l'autre: Voici tous ceux ci qui parlent, ne ſont ils pas Galileens?

8. Καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν, ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν;

Comment donc vn chacun de nous les oyons nous parler en noſtre propre langage, auquel nous ſommes nés?

9. Πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον, καὶ τὴν ἀσίαν.

Parthiens, & Mediens, & Elamites, & nous qui habitons en, Maſopotamie, & en Iudee, & en Capadoce, Ponte & Aſie.

10. Φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύας τῆς κατὰ κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι.

Et Phrygie, & Pamphilie, en Egypte, ès parties de Libye, qui eſt à l'endroit de Cyrene, & nous qui nous tenons à Rome.

11. Ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.

Tant Iuifs que Proſelytes, Creteins, & Arabiens, nous les oyons parler chacun en nos propres langes les choſes magnifiques de Dieu.

CAP. II.

5. Erant autem in Ieruſalem habitantes Iudæi, viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt.

And there were dwelling at Jeruſalem Jewes/men that feared God/ of euery nation vnder heauen.

6. Facta autem hac voce convenit multitudo, & mẽte confuſa eſt, quoniam audiebat unuſquiſque lingua ſua illos loquentes.

Now when this was noiſed / the multitude came together / and were aſtonied / becauſe that euery man heard them ſpeake his owne language.

7. Stupebant autem omnes, & mirabantur, dicentes: Nónne, ecce, omnes iſti qui loquuntur, Galilæi ſunt.

And they wondered all / and marueiled/ſaying among them ſelues / Beholde / are not all theſe which ſpeake / of Galile?

8. Et quomodo nos audivimus unuſquiſq; linguam noſtram, in qua nati ſumus?

How then heare we euery man our owne lãguage/wherein we were borne?

9. Parthi,& Medi,& Aelamitæ,& qui habitant Meſopotamiam,Iudæam,& Cappadociam, Pontum, & Aſiam.

Parthians/ & Medes/ & Elamites/and the inhabitants of Meſopotamia/ & of Judea / & of Cappadocia/ of Pontus/ and Aſia.

10. Phrygiam, & Pamphyliam, Aegyptum & partes Lybiæ quæ eſt circa Cyrenen,& advenæ Romani.

And of Phrygia/ & Pamphilia/ of Egypt / and of the partes of Lybia / which is beſide Cyrene / and ſtrangers of Rome.

11. Iudæi quoque & Proſelyti,Cretes, & Arabes,audivimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei.

And Jewes/and Proſelytes. Cretes and Arabians : wee heard them ſpeake in our owne tongues the wonderfull workes of God.

Das II. Capitel.

5. **Es waren aber Jüden zu Jeruſalem wohnend/die waren Gotsförchtige Männer/ auß allerley Volck/ das vnter dem Himmel iſt.**

Oc der vaare Jøder boendis i Jeruſalem de vaare Gudfryctige Mend/ aff allehonde Folck / ſom er vnder Himmelen.

6. **Da nun diſe ſtimme geſchach/ kam die menge zu ſammen vnnd wurden verſtörtzt / denn es höret ein jeglicher / daß ſie mit ſeiner Sprache redten.**

Der denne røſt nu ſkede / kom Almuen tilſammen / oc de bleffue vnderlige / Thi huer hørde det/ at de talede met hans Maal.

7. **Sie entſatzten ſich aber alle/ verwunderten ſich / vnd ſprachen vntereinander: Sihe / ſind nicht diſe alle die da reden / auß Galilea?**

De forferdedis alle / forundrede ſig / oc ſagde til huer andre/ See/ere icke alle diſſe/ ſom tale/ aff Galilea.

8. **Wie hören wir denn ein jeglicher ſeine Sprache/darinnen wir geboren ſind?**

Huorledis høre wi da / huer ſit Maal/ ſom wi ere fødde vdi?

9. **Parther vnd Meder / vnd Elamiter / vnd die wir wohnen in Meſopotamia / vnd in Judea/ vnd Cappadocia/ Ponto vnd Aſia.**

Parther oc Meder / oc Elamiter / oc wi ſom bo i Meſopotamia/ oc vdi Judea/ oc Cappadocia/ Ponto oc Aſia.

10. **Phrygia vnd Pamphilia / Egypten/ vnd an den enden der Lybien bey Cyrenen / vnd Außländer von Rom.**

Phrygia oc Pamphylia / Egypten / oc mod Lybie ende hoſſ Cyrenen/ oc Vdlendinge aff Rom.

11. **Jüden vnd Jüdengenoſſen/ Creter vnnd Araber / wir hören ſie mit vnſern Zungen die groſſen Thaten Gottes reden.**

Jøder oc Jødernis Tilhengere / Kreter oc Araber / Wi høre dem tale Guds ſtore vnderlige Gerninger/ met vore Tunger.

Kapitola II.

5. Y byli w Geruzalémě přebýwagijce Zidé / mužij nábožnij ze wſſelikého národu kterýž pod Nebem geſt.

A byli w Jeruzálem mieſzkáiacy Zydowie/ ludzie bogoboyni/ ze wſzego narodu tych ktorzy ſa pod niebem.

6. A když ſe ſtal ten hlas/ ſeſſlo ſe množſtwij / a na myſli zmámeno gt/ neb ge ſlyſſal geden každý/ ani mluwij yazykem geho.

Gdy ſie tedy thá wieść wſzczełá / zbiezáło ſie mnoſtwo ludzi / y zſtáło ſie w nich zámieſzánie/ że kázdy ſłyſzał właſnim ſwym iezykiem ony mowiace.

7. Y báli ſe wſſyckni / a diwili ſe ſpolu / řkauce mezy ſebau: Wſſak ay tito wſſyckni kteřijž mluwij Galilegſſtij gſau?

Y zdumiewáli ſie wſzyſcy / á dziwowáli ſie mowiac iedni do drugich: Izali oto ci wſzyſcy ktorzy mowia nie ſa Gálileyczycy?

8. A kterakž mi ſlyſſýme geden každý yazyk ſwůg / w kterémž gſme zrodili?

Jakożmy tedy ſłyſzymy v nich kázdy ſwoy właſny iezyk/ w ktorymechmy ſie zrodzili?

9. Partſſtij a Medſſtij / a Elamitſſtij/ a kteřijž přebýwagij w Mezopotamij w Zidowſtwu a w Kapadocij/ w Pontu a w Azij.

My Parthowie/ Medowie / y Elamitowie/ y ktorzy mieſzkamy w Mezopotámiey / w Judzie / w Kápadocyiey/ w Poncie/ y w Azyiey.

10. W Frygii a w Pamphilij/ w Egiptě a w kraginách Libie/ kteraž geſt wedle Cyrenu/ a hoſtě Rzijmané.

W Frygiey/ w Pámfiliey/ w Egiptcie/ y w ſtronach Libiey/ ktora podległa Cyrenie/ y my przychodniowie Rzymſcy.

11. Zide a wnowěna Wijru obrácenij/ Kretſſtij a Arabſſtij/ ſlyſſeli gſme ge ani mluwij yazyky naſſymi / weliké wěcy Božij

Zydowie/ y nowo do Zydoſtwá przyſtawaiacy. Kreteńczycy / y my Arabczycy/ ſłyſzymy ie mowiace iezyki naſzemi zacne rzeczy o Bogu.

ב

12 מֶתְתַּדְּמְרִין הֲווֹ דֵּין כֻּלְּהוֹן וְתָוְהִין כַּד אָמְרִין חַד לְחַד דְּמָנָא הִי הָדָא צְבוּתָא ׃

Tutti dunque ſtupiuano, e marauigliauanſi dicendo l'vn à l'altro, Che vuol dir queſto.

13 אַחְרָנֵא דֵּין מְמַיְקִין הֲווֹ בְּהוֹן כַּד אָמְרִין הָלֵין מֵאַרִיתָא אֶשְׁתִּיוּו וְרְוִיו ׃

Altri facendoſene beffe, diceuano, Coſtor ſon pieni di moſto.

14 וּבָתַר כֵּן קָם שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא עַם חַד־עֲסַר שְׁלִיחִין וַארִים קָלֵהּ וֶאמַר לְהוֹן גַּבְרֵא יְהוּדָיֵא וְכֻלְּהוֹן דְּעָמְרִין בְּאוּרִשְׁלֶם הָדָא תֶּתִידַע לְכוֹן וְצוּתוּ מֶלַּי ׃

Ma Pietro che ſtaua li con li vndici, alzò la ſua voce, e parlo loro, dicendo, Huomini, Giudei, e voi tutti che habitate in Ieruſalem, ſiaui noto queſto, e date orecchio à le mie parole.

15 לָא גֵּיר אַיְכַנָּא דַּאנְתּוֹן סָבְרִין הָלֵין רְוֵין דְּהָא עַד־מָא לְהָשָׁא תְּלָת אֶנֵּין שָׁעִין ׃

Perche coſtor non ſono ebbri, come voi penſate: concioſia ch'egli è la terza hora del giorno,

16 אֶלָּא הָדָא הִי דְּאֶמִירָא בְּיוֹאִיל נְבִיָּא ׃

Ma queſto è quel che è ſtato detto per il Profeta Ioel.

17 יֶהְוֵא בְּיַוְמָתָא חַרְיָא אָמַר אֱלָהָא אָשׁוֹד רוּחִי עַל כֻּל בְּסַר וְיֶתְנַבּוֹן בְּנַיְכוֹן וּבְנָתְכוֹן וְגַדּוֹדַיְכוֹן חֶזְוָנֵא יֶחְזוֹן וְקַשִּׁישַׁיְכוֹן חֶלְמָא יֶחְלְמוֹן ׃

Et auerra ne gli vltimi giorni, dice Iddio, ch'io ſpargerò del mio Spirito ſopra ogni carne: e i figliuoli voſtri, e le voſtre figliuole profetizaranno, e i voſtri giouent vedranno de le viſioni, e i voſtri vecchij ſognaranno de ſogni.

18 וְעַל עַבְדַּי וְעַל אַמְהָתַי אָשׁוֹד רוּחִי בְּיַוְמָתָא הָנוֹן וְיֶתְנַבּוֹן ׃

E certo in quei giorni io ſpargerò del mio Spirito ſopra i ſerui miei, e ſopra le mie ſerue, e profetizaranno.

ב

12 וַיִּבָּהֲלוּ וַיִּשְׁאֲלוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר וּמַה זֹּאת לִהְיוֹת ׃

Y eſtauan todos attonitos y marauillados diziendo los vnos á los otros, que quiere ſer eſto?

13 וַאֲחֵרִים מַלְעִיגִים בָּם לֵאמֹר כִּי מְעַסִּים שְׁכוּרִים הֵמָּה ׃

Mas otros burlandoſe dezian, Que eſtan llenos de moſto eſtos.

14 וַיָּקָם כֵּיפָה עִם עַשְׁתֵּי עָשָׂר וַיָּרֶם אֶת־קוֹלוֹ וַיַּבִּיעַ אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים אַחִים וְשׁוֹכְנֵי יְרוּשָׁלַיִם כֻּלְּכֶם יוּדַע לָכֶם וְהַאֲזִינוּ אֶת־דְּבָרָי ׃

Entonces Pedro poniendoſe en pie con los Onze, alço ſu boz y habloles, diziendo, Varones Iudios, y todos losque habitays en Ieruſalem, eſto hos ſea notorio, y oyd mis palabras.

15 כִּי אֵינָם כְּמוֹ חוֹשְׁבִים אַתֶּם שְׁכוּרִים הֵמָּה כִּי יֵשׁ הַשָּׁעָה הַשְּׁלִישִׁית הִיא לַיּוֹם ׃

Porque eſtos no eſtan borrachos, como voſotros penſays, ſiendo la hora de las tres del dia.

16 כִּי אִם זֶה הוּא הַנֶּאֱמָר בַּנָּבִיא יוֹאֵל ׃

Mas eſto es loque fue dicho por el Propheta Ioel.

17 וְהָיָה אַחֲרֵי כֵן נְאֻם יְהוָה אֶשְׁפּוֹךְ אֶת־רוּחִי עַל־כָּל־בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם זִקְנֵיכֶם חֲלֹמוֹת יַחֲלֹמוּן בַּחוּרֵיכֶם חֶזְיֹנוֹת יִרְאוּ ׃

Y ſerà en los poſtreros dias, dize el Sennor, derramare de mi Eſpiritu ſobre toda carne: y vueſtros hijos y vueſtras hijas prophetizarán: y vueſtros mancebos veran viſiones, y vueſtros viejos ſonnaran ſuennos.

18 וְגַם עַל־הָעֲבָדִים וְעַל־הַשְּׁפָחוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה אֶשְׁפּוֹךְ אֶת־רוּחִי וְיִנָּבְאוּ ׃

Y cierto ſobre mis ſieruos y ſobre mis criadas en aquellos dias derramaré de mi Eſpiritu: y prophetizarán.

β'.

12. Ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι.

Ils eſtoyent donc tous eſtonnés, & ne ſauoyent que penſer, diſans l'vn à l'autre, Que veut dire ceci?

13. Ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.

Et les autres ſe mocquans diſoyent, C'eſt qu'ils ſont pleins de vin doux.

14. Σταθεὶς δὲ ὁ πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς, ἄνδρες ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου.

Mais Pierre ſe preſentant auec les onze, eſleua ſa voix, & leur dit, Homme, Iuifs, & vous tous qui habitez en Ieruſalem, ceci vous ſoit notoire, & mettez mes paroles en vos oreilles.

15. Οὐ γάρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας.

Car ceux-ci ne ſont point yures, comme vous cuidez, veu qu'il eſt la troiſieme heure du iour.

16. Ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου ἰωήλ.

Mais c'eſt ici ce qui a eſté dit par le Prophete Ioel.

17. Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν (ἐνύπνια) ἐνυπνιασθήσονται.

Et aduiendra ès derniers iours (dit Dieu) que ie reſpandrai de mon Eſprit ſur toute chair: & vos fils prophetizeront, & vos filles auſsi, & vos ieunes gẽs verront des viſions, & vos anciens ſongeront des ſonges.

18. Καί γε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι.

Et pour vrai en ces iours-la ie reſpandrai de mon Eſprit ſur mes ſeruiteurs & ſur mes ſeruantes, dont ils prophetizeront.

CAP. II.

12. Stupebant autem omnes, & mirabantur adinvicem, dicentes, Quidnam vult hoc eſſe.

They were all then amaſed / and douted/ ſaying one to another / What may this be?

13. Alii autem irridentes dicebant, Quia muſto pleni ſunt iſti.

And others mocked/and ſaid/They are full of new wine.

14 Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem ſuam, & locutus eſt eis, Viri Iudæi & qui habitatis in Ieruſalem univerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verbamea.

But Peter ſtanding with the Eleuen/ lift vp his voyce / and ſayd vnto them/ Ye men of Judea/ and ye all that inhabite Jeruſalem / be this knowen vnto you/and hearken vnto my wordes

15. Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt, cùm ſit hora diei tertia.

For theſe are not drunken / as yee ſuppoſe/ ſince it is but the third houre of the day.

16. Sed hoc eſt quod dictum eſt per prophetã Ioël.

But this is that / which was ſpoken by the Prophet Joel.

17. Et erit, in noviſſimis diebus(dicit Dominus) effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophetabunt filii veſtri & filiæ veſtræ & iuvenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt.

And it ſhalbe in the laſt dayes/ ſaith God/ I will powre out of my ſprit vpō all fleſh / and your ſonnes / & your daughters ſhall prophecie/&your yoūg men ſhall ſee viſions/ & your olde men ſhall dreame dreames.

8. Et quidem ſuper ſervos meos, & ſuper ancillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, & prophetabunt.

And on my ſeruants / and on mine handmaides I will powre out of my Spirit in thoſe dayes ; and they ſhall propheſie.

Das II. Capitel.

12. Sie entſatzten ſich alle/vnd wurden jrre / vnd ſprachen einer zu dem andern : Was wil das werden?

De forferdedis alle / oc forundrede ſig/ oc ſagde den ene til den anden / Huad vil dette vere?

13. Die andern aber hattens jhren ſpot / vnd ſprachen: Sie ſind vol ſüſſes Weins.

Men de andre haffde det for deris ſpaat / oc ſagde/ de ere fulde aff ſød Vin.

14. Da tratt Petrus auff mit den Eilffen/ hub auff ſeine Stimme / vnd redte zu jnen: Jr Jüden lieben Männer/vnd alle die jr zu Jeruſalem wohnet / Daß ſey euch kunth gethan/vnd laſſet meine Wort zu euren Ohren eingehen.

Da traadde Peder op met de Elleffue / opløffte ſin røſt / oc talede til dem / I Jøder / kare Mend / oc allei ſom bo i Jeruſalem / det ſkal vere eder vitterlige/ oc lader mine ord gaa ind at eders øern.

15. Denn diſe ſind nicht truncken/ wie jr wehnet/ſintemal es iſt die dritte Stund am tage.

Thi diſſe ere icke druckne / ſom i mene / effterdi det er den tredie Stund paa dagen.

16. Sondern das iſts / das durch den Propheten Joel zuvor geſagt iſt:

Men dette er det / ſom er førſagd ved Propheten Joel.

17. Vnd es ſoll geſchehen in den letzten tagen/ ſpricht Gott/ Ich wil außgieſſen von meinen Geiſt auff alles Fleiſch/ vñ eure Söne vnd eure Töchter ſollen weiſſagen / vnd eure Jünglinge ſollen Geſicht ſehen / vnnd eure Elteſten ſollen Träume haben.

Oc det ſkal ſke i de ſiſte dage / ſiger Gud / Jeg vil vdgyde aff min Aand paa alt Kød / oc eders Sønner oc eders Døtter ſkulle ſpaa oc eders vnge Drenge ſkulle ſee Syner / oc eders Eldſte ſkulle haffue Drømme.

18. Vnd auff meine Knechte vnd auff meine Mägde wil ich inn denſelbigen tagen von meinem Geiſt außgieſſen/ vnd ſie ſollen weiſſagen.

Oc ieg vil i de ſamme dage vdgyde aff min Aand paa mine Suenne oc paa mine Piger / oc de ſkulle ſpaa.

Kapitola II.

12. Y báli ſe wſſyckni/ a diwili ſe weſpolek/ geden druhému řkauce: Y co toto bude?

A tak ſie wſzyſcy zdumieli / y watpili mowiac iedni do drugich: Coż to wżdy za rzecz?

13. Ginij pak poſmijwagijce ſe / prawili: Mſtem ſe tito zpili.

Lecż drudzy chytrze ſzydząc mowili: Ci opili ſie wina mlodego.

14. A ſtoge Petr s gedenácti/ pozdwihl hlaſu ſwého/ a mluwil gim: Mužij Židé/ a kteřij bydlijte w Geruzalémě wſſyckni/ To wám známo bud/ a vſſyma pozorugte ſlow mých.

Tedy Piotr ſtoiac z onymi iedennaſcia / podnioſl glos ſwoy y mowil do nich tymi ſlowy: Meżowie Zydowſcy / y wy wſzyſcy ktorzy mieſzkacie w Jeruzalem / niechayżec to wam iawno bedzie / á przyimicie w vſzy ſwoie ſlowa moie.

15. Jakož wy ſe domnijwáte/ nezpili gſau ſe tito (poněwadž geſt teprw hodina na den třetij.)

Abowiem nie ſąć pijáni ći iáko wy mnimacie/ gdyż dopiro trzecia godziná ná dzień.

16. Ale totoť geſt/ což geſt předpowědijno ſkrze Proroka Johele:

Alec tho ieſt ono co powiedziano przez Proroká Joela.

17. A budeť w poſlednijch dnech/ prawj PAN/ wylegi z Ducha mého na každého člowěka. A budau prorokowati Synowé waſſy/ y Dcery waſſe/ a Mládency waſſy widěnij wijdati budau/ a Starcowé waſſy Sny mijti budau.

Y będzie to w oſtatecznych czáſiech (mowi Bog) Wyleię z Duchá mego ná wſzelkie ciáło/ á będą prorokowáć ſynowie waſzy y corki waſze/ á mlodzieńcy waſzy widzenia widzieć będą á ſtarcom waſzym ſny ſie ſnić będą.

18. A zagiſté na Služebnijky mé/ a na mé Služebnice w těch dnech/ wylegi Ducha mého/ a budau prorokowati:

A pewnie w onych czáſiech ná ſlugi moie y ná ſłużebnice moie wyleię z Duchá mego/ y będą prorokowáć.

ב

19 וְאֶתֵּל אָתְוָתָא בִּשְׁמַיָּא
וּגְבַרְוָתָא עַל אַרְעָא דְּמָא
וְנוּרָא וְעֶטְרָא דְּתְנָנָא׃

E farò de le coſe merauiglioſe di ſopra nel cielo, e de ſegni di ſotto ne la terra, ſangue e fuoco, e vapor di fumo.

20 שִׁמְשָׁא יֶתְחַלַּק בְּעַמְטָנָא
וְסַהְרָא בִּדְמָא עַד לָא
יֵאתֵא יַוְמֵה דְּמָרְיָא רַבָּא
וְדְחִילָא׃

Il ſole ſi conuertirà in tenebre, e la luna in ſangue, prima che venga quel giorno grande & notabile del Signore.

21 וְיֶהְוֵא כֻּל דְּנֶקְרָא שְׁמֵה
דְּמָרְיָא יֵחֵא׃

E ſara che chiunque inuocarà il nome del Signore, ſarà ſaluo.

22 גַּבְרֵה בְּנַי יִסְרָיֵל שְׁמַעוּ
מֶלֵא הָלֵין יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא
גַּבְרָא דְּמֶן אֱלָהָא אֶתְחְזִי
לְוָתְכוּן בְּחַיְלָא וּבַגְבַרְוָתָא
אִילֵין דַּאלָהָא עֲבַד בַּיְנָתְכוּן
בְּאִידֵה אַיְךְ דַּאנְתּוּן יָדְעִין
אַנְתּוּן׃

Huomini Iſraeliti, vdite queſte parole, IESV Nazareno, houmo approuato da Dio intra voi, con virtù, e prodigij, e ſegni che Iddio ha fatti per lui nel mezo di voi, come ancor voi ſapete.

23 לְהָנָא דַּפְרִישׁ הֲוָא לֵה
לְהָדָא בַּמְקַדְמוּת יָדַעְתֵּה
וּבְצֶבְיָנֵה דַּאלָהָא
אַשְׁלֶמְתּוּנָיְהִי בְּאִידַי ר
רְשִׁיעֵא וַזְקַפְתּוּן וְקַטַלְתּוּן׃

Coſtui, dico, eſſendo tradito per determinato conſiglio e prouidentia di Dio, voi lo pigliaſte, e crocifiggendolo, l'ammazzaſte per le mani de gl'iniqui.

24 אֱלָהָא דֵּין אַקִּימֵה
וְשָׁרָא חֶבְלַיָּה דַּשְׁיוֹל מֶטוּל
דְּלָא מֶשְׁכְּחָא הֲוָת
דְּנֶתְתְּחֵד בָּה בַּשְׁיוֹל׃

Il quale Iddio ha riſuſcitato, ſciolti i dolori de la morte, inquanto che non era poſſibile che da eſſa fuſſe ritenuto.

ב

19 וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם
לְמַעְלָה וּבָאָרֶץ לְמַטָּה דָּם וָאֵשׁ
וְתִמְרוֹת עָשָׁן׃

Y dare prodigios arriba en el cielo, y ſennales abaxo en la tierra, ſangre, y fuego, y vapor de humo.

20 הַשֶּׁמֶשׁ יֵהָפֵךְ לְחֹשֶׁךְ וְהַיָּרֵחַ
לְדָם לִפְנֵי בֹּא יוֹם יְהוָֹה הַגָּדוֹל
וְהַנּוֹרָא׃

El Sol ſe boluerâ en tinieblas, y la Luna en ſangre antes que venga el dia del Sennor grande y manifieſto.

21 וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם
יְהוָֹה יִמָּלֵט׃

Y ſera, que Todo aquel que inuocáre el Nombre del Sennor, ſerà ſaluo.

22 הָאֲנָשִׁים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמְעוּ
אֶת־דִּבְרֵי אֶת־יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי אִישׁ
אֲשֶׁר נִרְאָה מֵאֱלֹהִים אֲלֵיכֶם
בִּגְבוּרוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים אֲשֶׁר
עָשָׂה בְּיָדוֹ בְּתוֹכְכֶם כַּאֲשֶׁר
יוֹדְעִים אַתֶּם׃

Varones Iſraelitas, oyd eſtas palabras: El Ieſus Nazareno varon approuado de Dios entre voſotros en marauillas, y prodigios, y ſennales que Dios hizo por el en medio de voſotros, como tambien voſotros ſabeys.

23 אוֹתוֹ אֲשֶׁר בִּגְזֵרַת עֲצַת
וְדַעַת אֱלֹהִים מִקֶּדֶם נָתוּן לְקַחְתֶּם
וּבִידֵי רְשָׁעִים הוֹקַעְתֶּם וַהֲרַגְתֶּם׃

Eſte, por determinado conſejo y Prouidencia de Dios entregádo, tomando lo voſotros lo mataſtes con manos iniquas, crucificandolo.

24 אֶת־אֲשֶׁר יְהוָֹה הֵקִיץ וַיְנַתֵּר
אֶת חֶבְלֵי מָוֶת אֵיכָכָה בְּלִי יְכוֹלֶת
הִיא לְהֵאָחֵז מִמֶּנּוּ׃

Al qual Dios leuantó, ſueltos los dolores de la muerte; porquanto era impoſſible ſer detenido deella.

β'.

19. Καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.

Et ferai des choſes merueilleuſes au ciel en haut, & ſignes en terre en bas, ſang & feu & vapeur de fumee.

20. Ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ.

Le ſoleil ſera changé en tenebres, & la lune en ſang, deuant que ce grand & notable iour du Seigneur viene.

21. Καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται.

Et aduiendrà que quiconque inuoquera le nom du Seigneur ſera ſauué.

22. Ἄνδρες ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε.

Hommes Iſraëlites, oyez ces paroles: Ieſus le Nazarien perſonnage approuué de Dieu entre vous par vertus, par merueilles, & par ſignes, leſquels Dieu a faits par lui au milieu de vous, comme auſsi vous le ſauez:

23 Τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων, προσπήξαντες ἀνείλετε.

Icelui eſtant liuré par le conſeil defini & prouidence de Dieu, auez prins, & l'auez mis en croix, & occis par les mains des iniques.

24. Ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ.

Lequel Dieu a reſuſcité, ayant deſlie les douleurs de la mort, pourtant qu'il n'eſtoit poſsible qu'il fut retenu d'icelle.

CAP. II.

19. Et dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

And I will ſhewe wonders in heauen aboue / and tokens in the earth beneath / blood / and fire / and the vapour of ſmoke.

20. Sol converteretur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequam veniat dies Domini magnus & manifeſtus.

The Sunne ſhalbe turned into darkenes / and the Moone into blood / before that great / and notable day of the Lord come.

21. Et erit omnis quicunque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.

And it ſhalbe / that whoſoeuer ſhall call on the Name of the Lord / ſhalbe ſaued.

22. Viri Iſraëlitæ, audite verba hæc, Ieſum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & ſignis quæ fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut vos ſcitis.

Ye men of Iſrael / heare theſe words / Jeſus of Nazaret / a man approued of God among you with great workes / and wonders / & ſignes / which God did by him in the middes of you / as ye your ſelues alſo know.

23. Hunc definito conſilio & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes, intermiſtis.

Him / I ſay / haue ye taken by the handes of the wicked / being deliuered by the determinate counſell / and foreknowledge of God / and haue crucified and ſlaine.

24. Quem Deus ſuſcitavit ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo.

Whome God hath raiſed vp / and looſed the ſorowes of death / becauſe it was vnpoſſible that he ſhould be holden of it.

Das II. Capitel.

19. Vnd ich wil wunder thun oben im Himmel / vnd Zeichen vnten auff Erden / Blut vnd Feuer / vnd Rauchdampff.

Oc ieg vil gøre vnderlige Ting offuen i Himmelen / oc Tegen neden paa Jorden / Blod oc Ild oc Røgdamp.

20. Die Sonne ſoll ſich verkehren inn Finſterniß / vnd der Mond inn Blut / ehe denn der groſſe vnd offenbarliche Tag des HERRN kompt.

Solen ſkal omuende ſig til Mørckhed / oc Maanen til Blod / før end HERRENS ſtore oc obenbarlige Dag kommer.

21. Vnnd ſoll geſchehen / Wer den Namen des HERRN anruffen wirdt / ſoll ſelig werden.

Oc det ſkal ſke / Huo ſom paakalder HERRENS Naffn / hand ſkal bliffue ſalig.

22. Ihr Männer von Iſrael / höret diſe Wort: Jheſum von Nazareth / den Mann von Gott vnter euch mit Thaten / vnd Wunder / vnd Zeichen beweiſet / welche Gott durch jhn that vnter euch (wie denn auch jhr ſelbſt wiſſet.)

I Mend aff Iſrael / hører diſſe ord / Jheſum aff Nazareth / den Mand ſom Gud berede iblant eder / met kraffteiige Gerninger oc vnderlige Ting oc Tegen huilcke Gud giorde ved hannem iblant eder (ſom i da oc ſelff vide.)

23. Denſelbigen (nach dem er auß bedachtem Rath vñ verſehung Gottes ergeben war) habt jhr genommen durch die Hände der vngerechten / vnd jhn angehefftet vnd erwürget.

Den ſamme (effter hand vaar giffuen hen aff Gudz betenckte raad oc forſyn) toge i ved de Wretferdigis hender / oc kaarſſeſte oc ihielſloge hannem.

24. Den hat Gott aufferwecket / vnd auffgelöſet die ſchmertzen des Todes / nach dem es vnmüglich war / daß er von jhm ſolt gehalten werden.

Den opueckte Gud / oc opløſde Dødſens pine / efterdi det vaar vmueligt / at hand ſkulde holdis aff hannem.

Kapitola II.

19. A včinijm zázraky na Nebi nahoře / a znamenij na zemi dole / krew á oheň / a páru dymowau.

Vczynię cuda ná niebie wzgorze / y znamioná ná ziemi niſko / krew / ogień / y mgłe dymna.

20. Slunce obrátij ſe w temnoſti / a Měſýc w krew / prwé nežli přijde den PAnie weliký a zgewný.

Słońce ſię obroci w ciemnośći / á mieſiąc w krew / przed tym niż przyidźie on dźień Pańſki wielki á znaczny.

21. A budeť / že každý kdožkoli wzýwati bude Gméno Božij / ſpaſen bude

Y przyidźie to że ktokolwiek będźie wzywał imieniá Pańſkiego / będźie wybáwion:

22. Mužij Izrahelſſtij / ſlyſſte ſlowa tato: Gežijſſe Nazarétſkého / Muže zchwáleného od Boha mezy wámi / mocmi a zázraky y diwy / kteréž činil ſkrze něho Bůh mezy wámi / yakož wy ſami wijte:

Mężowie Izráelſcy / ſłuchayćież ſłow tych / Jezuſá onego Názáreńſkiego / mężá od Bogá pochwálonego v was w zacnych ſpráwach cudach / y znamionách / ktore czynił Bog przezeń w pośrodku was / tákoż y ſámi wiecie.

23. Toho s vloženau raddau / a předzwěděnijm Božijm wydané ho ſkrze ruce neſlechetných zjrápiwſſe / zabili gſte:

Tego gdyśćie zá naznáczoną rádą y opátrznośćią Bożą podánego wźięli rękámi nie ſpráwiedliwemi / zabiliśćie go wbiwſzy ná krzyż.

24. Kteréhožto Bůh wzkřijſyl / zproſtiw ho boleſtij Smrti / yakož nelze bylo aby byl držán od nij.

Ktorego Bog wzbudźił / odiawſzy boleśći śmierći / dla tego iż to byłá rzecz niepodobna / áby od niey miał być zátrzyman.

ב

25 דַּוִיד גֵּיר אָמַר עַלוְהִי מְקַדֶּם הֲוִית חָזֵא לְמָרְי בְּכֻל זְבַן דְּעַל יַמִּינִי הוּ דְּלָא אֶזוּעַ׃

Imperoche Dauid dice di lui, Io contemplaua ſempre il Signore dinanzi à me: percioch'egli è a la mia deſtra, à fin ch'io non ſia moſſo.

26 מֶטוּל הָנָא אֶתְבַּסַּם לִבִּי וְרָוְית תֶּשְׁבּוּחְתִּי וָאף פַּגְרִי יַאגֶּן עַל סַבְרָא׃

Per queſto il mio cuore s'è rallegrato, e la mia lingua n'ha eſultato, & oltre à cio la mia carne ſi riposarà in ſperāza.

27 דְּלָא שָׁבֶק אַנְתְּ לְנַפְשִׁי בַּשְׁיוּל וְלָא יָהֶב אַנְתְּ לְחַסִּיךְ דְּנֶחְזֵא חַבָּלָא׃

Percioche tu non laſſarai l'anima mia ne l'inferno, ne permetterai che il tuo Santo ſenta corruttione.

28 גַּלִּיתְ לִי אוּרְחָא דְּחַיֵּא תֶּמְלֵינַנִי בְּסִימוּתָא עַם פַּרְצוּפָךְ׃

Tu m'hai fatte note le vie de la vita, tu mi riempierai di letitia con la tua faccia.

29 גַּבְרֵא אַחַין מַפַּס לְמֵאמַר עַין בְּגֶלָא לְוָתְכוֹן עַל רִישׁ אַבָהָתָא דַּוִיד דְּמִית וָאף אֶתְקְבַר וּבֵית קְבוּרֵה אִיתַוְהִי לְוָתַן עְדַמָּא לְיוֹמָנָא׃

Huomini fratelli, à voi ſi puo dir liberamente del patriarca Dauid, ch'egli mori e fu ſepolto: e la ſua ſepoltura è tra noi inſin al di d'hoggi.

30 נְבִיָּא הֲוָא גֵּיר וְיָדַע הֲוָא דְּמוּמָתָא יַמִּי לֵה אַלָהָא דְּמֶן פֵּארָא דְּכַרְסָךְ אוֹתֵב עַל כּוּרְסָךְ׃

Eſſendo egli dunque Profeta, ſapendo che Iddio gli haueua promeſſo con giuramento, che del frutto de ſuoi lombi naſcerebbe Chriſto, quanto à la carne, e ſedrebbe ſopra il ſuo ſeggio.

31 וְקַדֶּם חָזָא וּמַלֶל עַל קְיָמְתֵה דִּמְשִׁיחָא דְּלָא אֶשְׁתְּבֶק בַּשְׁיוּל אַף לָא פַּגְרֵה חֲזָא חַבָּלָא׃

Come quello che antiuedeua, parlò de la reſurrettion di Chriſto, che l'anima ſua non è ſtata laſciata nel'inferno, ne la ſua carne ha veduta corruttione.

ב

25 כִּי דָוִד אֹמֵר עָלָיו שִׁוִּיתִי יְהוָה לְנֶגְדִּי תָמִיד כִּי מִימִינִי בַּל־אֶמּוֹט׃

Porque Dauid dize de el, Via ál Sennor ſiempre delante de mi porque lo tengo à la dieſtra, no ſeré remouido.

26 לָכֵן שָׂמַח לִבִּי וַיָּגֶל כְּבוֹדִי אַף בְּשָׂרִי יִשְׁכֹּן לָבֶטַח׃

Por loqual mi coraçon ſe alegró, y mi lengua ſe gozo: y aun mi carne deſcanſara en eſperança:

27 כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת׃

Que no dexarás mi alma enel infierno: ni daras à tu Sancto que vea corrupcion.

28 תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת־פָּנֶיךָ׃

Heziſteme notorios los caminos de la vida: henchirmehas de gozo con tu preſencia.

29 הָאֲנָשִׁים אַחִים יֵשׁ צָרְכִּי בְּבִטָּחוֹן לְדַבֵּר אֲלֵיכֶם עַל־רֹאשׁ אָבוֹת דָּוִד כִּי גַּם מֵת וְגַם נִקְבַּר וְקִבְרוֹ אִתָּנוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

Varones hermanos, puedeſehos libremente dezir del patriarcha Dauid, que murió y fue ſepultado, y ſu ſepulchro eſta con noſotros haſta el dia de oy.

30 וּבִהְיוֹתוֹ נָבִיא וּבְדַעְתּוֹ כִּי נִשְׁבַּע יְהוָה לוֹ אֱמֶת לֹא יָשׁוּב מִמֶּנָּה מִפְּרִי בִטְנוֹ כְּבָשָׂר לְהָקִים אֶת־הַמָּשִׁיחַ וְלָשִׁית לְכִסֵּא לוֹ׃

Anſique ſiendo Propheta, y ſabiendo que con juramento le auia Dios jurado, que del fruto de ſu lomo (qnanto à la carne, le leuantaria el Chriſto) que ſe aſſentaria ſobre ſu ſilla.

31 הוּא רוֹאֶה מִקֶּדֶם דִּבֶּר עַל־תְּקוּמַת הַמָּשִׁיחַ כִּי לֹא תֵעָזֵב נַפְשׁוֹ לִשְׁאוֹל וּבְשָׂרוֹ לֹא רָאָה שָׁחַת׃

Viendolo antes, hablo de la reſurrecion del Chriſto, que ſu alma no ayá ſido dexada en el infierno, ni ſu carne aya viſto corrupcion.

β'.

25. Δαυὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν· προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστὶν, ἵνα μὴ σαλευθῶ.

Car Dauid dit de lui. Ie contemploye touſiours le Seigneur en ma preſence: car il eſt a ma dextre, afin que ie ne ſoy' esbranlé.

26. Διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου. ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι.

Pource s'eſt eſioui mon cœur, & ma langue en à eu lieſse, & outre plus ma chair repoſera en eſperance.

27. Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

Car tu ne delaiſſeras point mon ame au ſepulcre, & ne permettras point que ton ſainct ſente corruption.

28. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.

Tu m'as fait cognoiſtre les voyes de vie, tu m'empliras de lieſse auec ta face.

29. Ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παρρησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου δαυίδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης.

Hommes freres, ie vous puis bien dire franchement touchant le patriarche Dauid, qu'il eſt treſpaſsé, & à eſté enſeueli: & ſon ſepulcre eſt entre nous iuſques à ce iour.

30 Προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν χριστὸν, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ.

Comme ainſi ſoit donc qu'il fuſt Prophete, & qu'il ſeuſt que Dieu lui auoit promis auec ſermẽt que du fruict de ſes reins, ſelon la chair, il ſuſciteroit le Chriſt, pour le faire ſeoir ſur ſõ throne.

31. Προϊδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.

Lui preuoyant a parlé de la reſurrection de Chriſt, que ſon ame n'a point eſté delaiſſee au ſepulcre, & que ſa chair n'a point ſenti corruption.

CAP. II.

25. David enim dicit in eū, Providebam Dominum in cōſpectu meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne commovear.

For David ſaith concerning him / I beheld the Lord alwayes before me: for he is at my right hande/that I ſhoulde not bee ſhaken.

26. Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

Therefore did mine heart reioyce/ and my tongue was glad / and moreouer alſo my fleſh ſhall reſt in hope.

27. Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Becauſe thou wilt not leaue my ſoule in graue/neyther wilt ſuffer thine holy one to ſee corruption.

28. Notas mihi feciſti vias vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.

Thou haſt ſhewed me the wayes of life/ and ſhalt make me ful of ioy with thy contenaunce.

29. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus eſt, & ſepultus eſt, & ſepulchrum eius eſt apud nos, uſque in hodiernum diem.

Men and brethren / I may boldly ſpeake vnto you of the Patriarke Dauid / that he is both dead and buried/ and his ſepulchre remaineth wit vs vnto this day.

30. Propheta igitur cùm eſſet, & ſciret quia iureiurando iuraſſet illi Deus de fructu lumbi eius ſedere ſuper ſedem eius.

Therefore / ſeeing he was a Prophet/ and knewe that God had ſworne with an oth to him / that of the fruit of his loynes he would raiſe vp Chriſt concerning y fleſh to ſet him vpō his throne

31. Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.

He knowing this before / ſpake of the reſurrection of Chriſt / that his ſoule ſhould not be left in graue/neither his fleſh ſhould ſee corruption.

Das II. Capitel.

25. Denn David ſpricht von jhm: Ich hab den HERRN allezeit fürgeſetzt für mein Angeſichte/ Denn er iſt an meiner Rechten/ auff daß ich nicht beweget werde.

Thi Dauid ſiger om hannem / Jeg haffuer altid ſæt HERREN faar mit Anſict / Thi hand er hoſſ min høyre Haand / at ieg ſkal icke røris.

26. Darumb iſt mein Hertz frölich/ vnnd meine Zunge freuet ſich / denn auch mein Fleiſch wird ruhen inn der Hoffnung.

Der faare fryder mit Hierte ſig / oc min tunge glæder ſig.thi at mit Kød ſkal oc huilis Haab.

27. Denn du wirſt meine Seele nicht in der Hellen laſſen / Auch nicht zugeben / daß dein Heiliger die verweſung ſehe.

Thi du ſkalt icke forlade min Siel i Helffuede/ Icke helder tilſtede / at din Hellige ſkal ſee raadnelſe.

28. Du haſt mir kunth gethan die Wege des Lebens / du wirſt mich erfüllen mit Freuden für deinem Angeſichte.

Du kundgiorde mig Liffſens veye / Du ſkalt opfylde mig met Glæde faar din Anſict.

29. Ihr Männer lieben Brüder / laſſet mich frey reden zu euch von dem Ertzvatter David / Er iſt geſtorben vnd begraben / vnd ſein Grab iſt bey vns biß auff diſen tag.

I Mend/ kære Brødre / Lader mig tale driſtelige til eder om den Patriarcke Dauid / Hand er død oc iordet / oc hans Graff er hoſſ oſſ / indtil denne dag.

30. Als er nun ein Prophet war/ vnd wuſſte daß jhm Gott verheiſſen hatte mit einem Eide/ daß die Frücht ſeiner Lenden ſolte auff ſeinem Stul ſitzen.

Der hand vaar nu en Prophete/ oc viſte / at Gud haffde tilſagd hannem met en Eed / at hans Lenders Fruct ſkulde ſide paa hans Stoel.

31. Hat ers zuvor geſehen / vnd geredt von der Aufferſtehung Chriſti / das ſeine Seele nicht inn der Hellen gelaſſen iſt/ vnnd ſein Fleiſch die verweſung nicht geſehen hat.

Da ſaa hand det før / oc talede om Chriſti opſtandelſe / At hans Siel bleff icke i Helffuede / oc hans Kød haffuer icke ſeet raadnelſe.

Kapitola II.

25. Neb Dawid prawj o něm: Spatřowal gſem PAna před ſebau wždycky / nebo mi geſt na Prawicy/ abych ſe nepohnul.

Abowiem o nim powieda Dawid: Vpátrowałem záwżdy Páná przed ſobą / bo mi ieſt po práwey mey ſtronie / ábych nie był wzruſzon.

26. A protož weſelilo ſe Srdce mé / a radowal ſe yazyk můg/ nad to y tělo mé odpočijwati bude w naděgi.

Dla tego ſie rozweſeliło ſerce moie / á rozrádował ſie iezyk moy gdyż thež y ciáło moie odpocżynie w nádziei.

27. Nebo nenecháš Duſſe mé w Pekle (totiž w Hrobě) ani dáš widěti Swatému twému poruſſenij.

Abowiem nie zoſtáwiſz ciáłá mego w grobie / á nie dopuśćiſz świetemu poczuć náráżenia.

28. Známé gſy mi včinil ceſty žiwota / naplnijš mne potěſſenijm s twářij twau.

Oznaymiłeś mi drogi żywotá / á nápełniſz mie rádośćią z oblicżem twoim.

29. Mužij Bratřij / poněwadž ſluſſý ſmělé mluwiti wám o Patryarchowi Dawidowi / že geſt vmřel y pochowán / a hrob geho geſt v nás / až do dneſſnijho dne.

Mężowie brácia / moge beſpiecżnie mowić v was o Pátryárſze Dawidzie / że ci vmárł y pogrzebion ieſt / á grob iego ieſth v was áż v do dniá tego.

30. Protož poněwadž geſt byl Prorokem/ a wěděl že Přijſahau přijſežnau zapřiſáhl gemu Buoh / Jež z plodu ledwij geho / totiž wedlé tělesenſtwij / wzbudij Kryſta a poſadij na Stolicy geho:

A przetho gdyż był Prorokiem / y wiedział że mu Bog przyrzekł pod przyſiegą / iż z owocu biodr ie°/ ile wedle ciáła / Kryſtuſá miał wzbudzić / á poſádzić ná ſtolicy iego.

31. To předzwěděw mluwil o Wzkřijſſenij Kryſtowu / nebo ani geſt opuſſtěn w Pekle / ani Tělo geho widělo poruſſenij.

Thedy przepátruiac powiedał o zmartwych wſtániu Kryſtuſowym / iż nie zoſtał w grobie trup iego / ám ciáło iego poczuło zepſowánia.

ב

32 לְהָנָא יֵשׁוּעַ אֲקִים אֱלָהָא וַחְנַן כֻּלַּן סָהֲדַוְהִי׃

Queſto IESV *Iddio l'ha risuſcitato di che noi tutti ſiamo teſtimonij.*

33 וְהוּיוּ דַּבְּיַמִּינֵה דַּאלָהָא אֶתְתְּרִים וְנְסַב מֶן אַבָּא שׁוּדָיָא דְעַל רוּחָא ד דְקוּדְשָׁא וְאַשַּׁד מוֹהַבְתָּא הָדָא דְהָא חָזֵין אַנְתּוּן וְשָׁמְעִין אַנְתּוּן׃

Eſſendo dunque ſtato inalzato da la deſtra di Dio, & hauendo riceuuta dal Padre la promeſſa de lo Spirito ſanto, ha ſparſo queſto che hora voi vedete e vdite.

34 לָא הֲוָא גֵּיר דַּוִיד סְלֶק לַשְׁמַיָּא מֶטּוּל דְּהָו אָמַר דְּאֶמַר מָרְיָא לְמָרִי דְּתֵב לָךְ מֶן יַמִּינִי׃

Imperoche David non è ſalito in cielo, ma egli ſteſſo dice, Il Signore ha detto al mio Signore, Siedi à la mia deſtra,

35 עַד מָא דַּאסִים בְּעֶלְדְּבָבַיךְ כּוּבְשָׁא לְרַגְלַיךְ׃

Infin à tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi.

36 שַׁרִירָאִית הָכִיל יֵדַע כֻּלֵּהּ בֵּית יִסְרָיֵל דְּמָרְיָא וַמְשִׁיחָא עַבְדֵהּ אֱלָהָא לְהָנָא יֵשׁוּעַ דְּאַנְתּוּן זְקַפְתּוּן׃

Sappia dunque del certo tutta la caſa d'Iſraël, che Iddio ha fatto Signore e Chriſto, queſto IESV *che voi hauete crocifiſſo.*

37 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין — אֶתְתְּגַנַּחוּ בְּלֶבְהוֹן וֶאמַרוּ לְשֶׁמְעוּן וַלְשַׁרְכָּא דַּשְׁלִיחָא מָנָא נֶעְבֵּד אַחַין׃

Eſſi vdite queſte coſe, furon compunti di cuore, e diſſero à Pietro & à gli altri Apoſtoli, Huomini fratelli, che coſa fareremo noi.

38 אֲמַר לְהוֹן שֶׁמְעוּן ת תּוּבוּ וַעֲמַדוּ אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶנְכּוֹן לְשׁוּבְקָן חֲטָהָא וְתֶתְקַבְּלוּן מוֹהַבְתָּא דְרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

Pietro diſſe loro, Pentiteui, e battezisi ciaſcun di voi nel nome di IESV *Chriſto, in rimeſſion de peccati: e riceuerete il dono de lo Spirito ſanto.*

ב

32 אֶת־יֵשׁוּעַ הַזֶּה הֵקִיץ יְהֹוָה וַאֲנַחְנוּ כֻלָּנוּ עֵדִים׃

Aeſte Ieſus reſuſcito Dios, de lòqual todos noſotros ſomos teſtigos.

33 וְלִימִין יְהֹוָה רוֹמָם וְאֶת־מַאֲמַר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לוֹקֵחַ מִן הָאָב וְשָׁפַךְ זֹאת אֲשֶׁר עַתָּה רוֹאִים וְשׁוֹמְעִים אַתֶּם׃

Anſique leuantado por la dieſtra de Dios, y recibiendo del Padre la promeſſa del Eſpiritu Sancto, ha derramado eſto que voſotros aora veys, y oys,

34 כִּי דָוִד לֹא עָלָה אֶל־הַשָּׁמַיִם וְאוֹמֵר הוּא נְאֻם יְהֹוָה לַאדֹנִי שֵׁב לִימִינִי׃

Porque Dauid no ſubió à los cielos: empero el dize, Dixo el Sennor à mi Sennor aſsientate à mis dieſtras.

35 עַד אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדוֹם לְרַגְלֶיךָ׃

Entretanto que pongo tus enemigos por eſtrado de tus pies.

36 לָכֵן בִּנְכוֹנָה יֵדַע כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי גַּם לְאָדוֹן וְגַם לְמָשִׁיחַ עָשָׂה יְהֹוָה אֶת־יֵשׁוּעַ הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם הוֹקַעְתֶּם אוֹתוֹ׃

Sepa pues certiſsimamente toda la Caſa de Iſrael, Que à eſte ha hecho Dios el Sennor y el Chriſto, à eſte Ieſus que voſotros crucificaſtes.

37 וּבְשָׁמְעָם נִכְאוּ לֵבָב וַיֹּאמְרוּ אֶל־כֵּיפָה וּלְתַלְמִידִים אֲחֵרִים מַה־נַּעֲשֶׂה הָאֲנָשִׁים אַחִים׃

Entonces oydas eſtas coſas, fueron compungidos de coraçon, y dixeron à Pedro, y á los otros Apoſtoles, Varones hermanos, que haremos.

38 וְכֵיפָה אָמַר אֲלֵיהֶם שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְהִטָּבְלוּ אִישׁ אִישׁ בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְכַפֵּר עֲוֹנוֹת וְתִקְחוּ אֶת־מַתַּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y Pedro les dize, Hazed penitencia, y baptizeſe cada vno de voſotros en el nombre de Ieſus el Chriſto para perdon de de los peccados: y recibireys el don del Eſpiritu ſancto.

β'.

32. Τοῦτον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες.

Dieu a reſſuſcité icelui Ieſus: da laquelle choſe nous ſommes tous teſmoins.

33. Τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.

Apres donc qu'il a eſté eſleué par la dextre de Dieu, & qu'il a receu de ſon Pere la promeſſe du Sainct Eſprit, il a reſpandu ce que maintenant vous voyez & oyez.

34. Οὐ γὰρ δαυὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανοὺς, λέγει δὲ αὐτὸς, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου.

Car Dauid n'eſt point monté aux cieux: mais lui-meſme dit, Le Seigneur a dit à mon Seigneur, Sieds-toi à ma dextre.

35. Ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

Iuſqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour le marchepied de tes pieds.

36. Ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

Que donc toute la maiſon d'Iſrael ſache aſſeurément que Dieu l'a fait Seigneur & Chriſt, voire icelui Ieſus que vous auez crucifié.

37. Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, τί ποιήσομεν, ἄνδρες ἀδελφοί;

Ces choſes ouies, ils eurent componction de cœur, & dirent à Pierre & aux autres Apoſtres, Hommes freres, que ferons-nous?

38. Πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτοὺς, μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Et Pierre leur dit, Amendez vous, & qu'vn chacun de vous ſoit baptizé au Nom de Ieſus Chriſt, en remiſſion des pechés: & vous receurez le dō du ſaiuct Eſprit.

32. Hunc Ieſum reſuſcitavit Deus, cuius omnes nos teſtes ſumus.

This Jeſus hath God raiſed vp / whereof we all are witneſſes.

33. Dextera igitur Deus exaltatus, & promiſſione Spiritus ſancti accepta à Patre, effudit hunc quem vos videtis & auditis.

Since then that he by the right hande of God hath bene exalted / and hath receiued of his Father the promes of the holy Ghoſt / he hath ſhedde forth this which ye now ſee and heare.

34. Non enim David aſcendit in cælum: dicit autem ipſe, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.

For Dauid is not aſcended into heauen, but he ſaith / The Lord ſaid to my Lorde, Sit at my right hand.

35. Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

Vntill I make th ine enemies thy footeſtoole.

36. Certiſſimè ſciat ergo omnis domus Iſraël, quia & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus, hunc Ieſum, quem vos crucifixiſtis.

Therefore let al the houſe of Iſrael know for a ſuretie / that God hath made him both Lorde and Chriſt, this Jeſus I ſay / whome ye haue crucified.

37. His autem auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum & ad reliquos Apoſtolos, Quid faciemus viri fratres?

Now when they heart it / they were pricked in their heartes / and ſayde vnto Petter and the other Apoſtles / Men and brethren / What ſhall we doe?

38. Petrus vero ad illos. Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus ſancti.

Then Peter ſaid vnto them / Amend your liues / and be baptized euery one of you in the Name of Jeſus Chriſt for the remiſſion of ſinnes: and ye ſhall receiue the gift of the holy Ghoſt.

32. Diſen Jeſum hat Gott aufferwecket / deß ſind wir alle Zeugen.

Denne Jheſum opuecte Gud / Der ere wi alle Vidne til.

33. Nun er durch die Rechten Gottes erhöhet iſt / vnnd empfangen hat die verheiſſung deß heiligen Geiſtes vom Vater / hat er außgegoſſen diß / daß jhr ſehet vnd höret.

Nu hand er ophøyit formedelſt Guds høyre haand / oc anammede den hellig Aands Forriettelſe aff Faderen / da vdgydede hand / dette / ſom i ſee oc høre.

34. Denn David iſt nicht gen Himmel gefahren. Er ſpricht aber: Der HERR hat geſagt zu meinem HERRN / ſetze dich zu meiner Rechten.

Thi David foer icke til Himmels / Men hand ſiger / HERREN ſagde til min HErre / Sæt dig hoſſ min høyre Haand.

35. Biß daß ich deine Feinde lege zum Schemel deiner Füße.

Indtil Jeg leger dine Fiender til en Skammel vnter dine Foder.

36. So wiſſe nun das gantze Hauß Jſrael gewiß / daß Gott diſen Jeſum / den jr gecreutziget habt / zu einem HERRN vnnd Chriſt gemacht hat.

Saa ſkal alt Jſraels Huſſ viſt vide / at Gud haffuer giort denne Jheſum / ſom i kaarſſeſte / til en HERRE oc Chriſtum.

37. Da ſie aber das höreten / gieng es jnen durchs hertze / vnd ſprachen zu Petro vnnd zu den andern Apoſtelen: Jhr Männer / lieben Brüder / was ſollen wir thun?

Der de det hørde / da gick det igennem deris Hierte / oc de ſagde til Peder oc til de andre Apoſtler / J Mend / kære Brødre / Huad ſkulle wi gøre?

38. Petrus ſprach zu jhnen: Thut Buſſe / vnnd laſſe ſich ein ieglicher tauffen auff den Namen Jeſu Chriſti / zur vergebung der Sünde / ſo werdet jhr empfahen die Gabe des heiligen Geiſtes.

Peder ſagde til dem / Gører Penitentze / oc huer lade ſig døbe i Jheſu Chriſti Naffn / til ſyndernis forladelſe / Saa ſkulle i anamme den hellig Aands Gaffue.

32. Toho Gežijſſe wzkříſyl Buoh / gehožto my wſſyckni Swědkowé gſme.

Tegoć Jezuſá wzbudził Bog / ktorey rzeczy my wßyſcy ieſteſmy świádkowie.

33. Protož prawicý Božij gſa powýſſen / a wzaw zaſlijbenij Ducha Swatého od Otce / toho geſt poſlal / kteréhož wy widijte a ſlyſſýte.

Potym gdy práwicą Bożą był podwyżßon / y obiecánego Duchá świetego wźiął od Oycá / toc teraz wylał / ná co wy pátrzycie / y co ſłyßycie.

34. Neb geſt Dawid newſtaupil do Nebe / ale on powěděl: Ržekl Pán Pánu mému / ſeď na Prawicy mé.

Abowiemći Dawid nie wſtąpił do niebá / lecz ſam powieda: Rzekł Pan Pánu memu: śiadź po práwicy mey.

35. Dokawadž nepoložijm Nepřaatel twých podnože Noh twých.

Aż położe nieprzyiaćioły twe podnożkiem nog twoich.

36. Protož wěz wſſeckeren duom Jzrahelſký / že geſt Bůh y PANem ho včinil / y Kryſtem / toho Gežijſſe kteréhož gſte wy vkřižowali.

Niechayżeć thedy wie zápewne wßytek dom Jzráelſki / iż y Pánem y Kryſtuſem vczynił Bog tegoto Jezuſá / ktoregośćie wy vkrzyżowáli.

37. To ſlyſſýce / ſkrauſſenij měli na ſrdcy / a řekli k Petrowi / a k giným Apoſſtoluom: Což máme činiti / mužij Bratřij?

A ták to ſłyßąc rozżalili ſie ná ſercu / y rzekli do Piotra y do inych Apoſtołow: Coż mamy czynić meżowie bráćia?

38. Tehda Petr řekl k nim: Pokánij z hřijchůw čiňte / a pokřti ſe geden každý z wás we Gměnu Gežijſſe Kryſta / na odpuſſtěnj hřijchůw waſſých a přijgměte dar Ducha Swatého.

Zátym Piotr rzekł do nich: Vznaycie ſie / á okrzći ſie káżdy z was w imię Jezuſá Kryſthuſá ku odpußczeniu grzechow / á weźmiećie dar Duchá świetego.

ב

39 לְכוֹן גֵּיר הָוָא שׁוּודָיָא וְלַבְּנַיְכוֹן וַלְכֻלְהוֹן אַילֵין דְּרַחִיקִין אַילֵין דְּהוּ אֱלָהָא נִקְרֵא אֶנּוּן׃

Imperoche la promeſſa è fatta à voi & à i voſtri figliuoli, & à tutti quei che ſon lontani, quanti il Signor noſtro Iddio ne chiamarà.

40 וּבְמֶלֵא אַחְרָנְיָתָא סַגִּיאָתָא מְסַהֵד הָוָא לְהוֹן וּבָעֵא הָוָא מֶנְּהוֹן כַּד אָמַר חַיוּ מֶן שַׁרְבְּתָא הָדָא מְעַקַמְתָּא׃

E con molte altre parole teſtificò, & eſortolli, dicendo, Saluateui da queſta peruerſa generatione.

41 וַאנָשִׁין מֶנְּהוֹן עַתִּירָאִית קַבֵּלוּ מֶלְּתֵה וְהַיְמֶנוּ וַעֲמַדוּ וְאֶתְתּוֹסַפוּ בְּהַו יַוְמָא אֵיךְ תְּלָתָא אַלְפִּין נַפְשָׁן׃

Quelli dunque che riceuerono volentieri la ſua parola, ſi battezorono: e furono in quel di aggiunte circa tre milia perſone.

42 וַאמִינִין הָווּ בְּיוּלְפָּנָא דַּשְׁלִיחֵא וּמְשַׁתַּוְתְּפִין הָווּ בַּצְלוֹתָא וּבִקְצָיָת ד הֵאוּכַרִסְטִיָת׃

Et erano perſeueranti ne la dottrina de gli Apoſtoli, e ne la communicatione, e ne lo ſpezzar del pane: e ne l'orationi.

43 וְהַוְיָא הָוָת דְּחֶלְתָּא בְּכֻל נַפְשׁ וְאָתְוָתָא ס סַגִּיאָתָא וְגַבְרְוָתָא הָוְיָן הָוַי בְּיַד שְׁלִיחֵא (בְּאוּרִשְׁלֶם׃)

E nacque timore ad ogni perſona, e molti prodigij e ſegni ſi faceuano per gli Apoſtoli.

44 וְכֻלְהוֹן אַילֵין דְּהַיְמֶנוּ הָווּ אַכְחֲדָא הָווּ וְכֻל מֶדֶּם דְּאִית הָוָא לְהוֹן דְּגַוָּת הָוָת׃

E tutti quei che credeuano erano vniti inſieme, & haueuano tutte le coſe communi.

45 וַאילֵין דְּאִית הָוָת לְהוֹן קֶנְיָנָא מְזַבְּנִין הָווּ לֵה וּמְפַלְּגִין הָווּ לְאֶנָשׁ אֱנָשׁ אֵיךְ מֶדֶּם דְּסָנִיק הָוָא׃

E vendeuano le poſſeſſioni e le ſuſtantie, e ſpartiuanle à tutti ſecondo che ciaſcun n'haueua biſogno.

ב

39 כִּי לָכֶם הִיא הַשְּׁבוּעָה וְלִבְנֵיכֶם וּלְכֻלָּם אֲשֶׁר רְחוֹקִים הֵמָּה כַּמָּה יִקְרָא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃

Porque à voſotros es la promeſſa, y á vuoſtros hijos, y á todos los que eſtan lexos: (es à ſaber) à quales quiera que el Sennor nueſtro Dios llamare.

40 וּבִדְבָרִים אֲחֵרִים רַבִּים הֵעִיד הֵעִיז הֵסִית לֵאמֹר הִוָּשְׁעוּ מִדּוֹר רַע הַזֶּה׃

Y con otras muchas palabras teſtificaua, y los exhortaua diziendo, Sed ſaluos de eſta peruerſa generacion.

41 וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ לִבּוֹ וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אוֹתוֹ קִבְּלוּ אֶת־דְּבָרוֹ וְנִטְבְּלוּ וְנוֹסְפוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים נֶפֶשׁ׃

Anſique los que recibieron ſu palabra, fueron baptizados, y fueron annedidas à la Igleſia aquel dia como tres mil perſonas.

42 וַיִּתְעוֹדְדוּ בְּתוֹרַת הַשְּׁלִיחִים בְּחֶבֶר וְשֶׁבֶר הַלֶּחֶם וּבִתְפִלּוֹת׃

Y perſeuerauan en la doctrina de los Apoſtoles. y en la communion y enel partimento del pan, y en las oraciones.

43 וְיִרְאָה בָּאָה עַל־כָּל־נֶפֶשׁ וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים רַבִּים נַעֲשׂוּ מִן־הַשְּׁלִיחִים׃

Y toda perſona tenia temor: y muchas marauillas y ſennales eran hechas por los Apoſtoles (en Ieruſalem, y todos tenian gran miedo.)

44 וְכֻלָּם אֲשֶׁר מַאֲמִינִים נוֹסְדוּ יַחַד וְכָל־אֲשֶׁר לָהֶם הָיָה לְחָבֵר׃

Y todos los que creyan, eſtauan juntos: y tenian todas las coſas communes.

45 וְאֶת־מִקְנֵיהֶם קִנְיָנָם רְכוּשָׁם וְהוֹנָם מָכְרוּ וַיְחַלְּקוּ וַיְמַנּוּ אוֹתָם לְכָל־אִישׁ כְּצָרְכּוֹ׃

Y vendian las poſſeſsiones y las haziendas y repartianlas à todos como cada vno auia meneſter.

β'

39. Ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

Car à vous & à vos enfans eſt faite la promeſſe, & à tous ceux qui ſont loin autant que le Seigneur noſtre Dieu en appelera à ſoi.

40. Ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων, σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.

Et par pluſieurs autres paroles il teſmoignoit, & les exhortoit, diſant, Sauuez-vous de ceſte generation peruerſe.

41. Οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι.

Ceux donc qui receurent d'vn franc courage la parole, furent baptizés, & furent adiouſtees en ce iour-la enuiron trois mille ames.

42. Ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.

Or perſeueroyent-ils tous en la doctrine des Apoſtres. & en la communion, & en la fraction du pain, & aux prieres.

43. Ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο.

Or toute perſonne auoit crainte: & beaucoup de merueilles & ſignes ſe faiſoyent par les Apoſtres.

44. Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά.

Et tous ceux qui croyoyent, eſtoyent enſemble en vn meſme lieu, & auoyent toutes choſes communes.

45. Καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε.

Et vendoyent poſſeſsions & biens, & les diſtribuoyent à tous ſelon que chacun en auoit beſoin.

CAP. II.

39. Vobis enim eſt repromiſſio, & filiis veſtris, & omnibus qui longè ſunt, quoſcunque advocaverit Dominus Deus noſter .

For the promes is made vnto you/ and to your children /and to all that are afarre of/ euen as many as ẏ Lord our God ſhall call.

40. Aliis etiam verbis plurimis teſtificatus eſt, & exhortabatur eos, dicens, Salvamini à generatione iſta prava.

And with many other wordes hee beſought / and exhorted them / ſaying / Saue your ſelues from this froward generation.

41. Qui ergo receperunt ſermonem eius, baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia

Then they that gladly receiued his worde were baptized: and the ſame day/ there were added to the Church about three thoſand ſoules.

42. Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus.

And they continued in the Apoſtles doctrine / and felowſhippe / and breaking of bread / and prayers.

43. Fiebant autem omni animæ timor, multa quoq; prodigia & ſigna per Apoſtolos (in Ieruſalem fiebant, & metus erat magnus in univerſis)

And feare came vpon euery ſoule: and many wonders and ſignes were done by the Apoſtles.

44. Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

And all that beleeued / were in one place/ and had all things common.

45. Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

And they ſolde their poſſeſſions & goods/ and parted them to all men / as euery one had neede.

Das II. Capitel.

39. Denn euer vnnd euer Kinder iſt diſe verheiſſung / vnnd aller die ferne ſind / welche Gott vnſer HERR herzu ruffen wirdt.

Thi eder oc eders Børn er denne Foriettelſe tilſagt / oc alle dem ſom ere longt borte / huilcke Gud vor HERRE ſkal kalde hid til.

40. Auch mit vil andern worten bezeuget er / vnd ermanet / vnnd ſprach: Laſſet euch helffen von dieſen vnartigen Leuten.

Hand vidnede ocſaa oc formanede met mange andre ord / oc ſagde / Lader hielpe eder fra diſſe vnartige Folck.

41. Die nun ſein Wort gerne annamen / lieſſen ſich tauffen / vnd wurden hinzu gethan an dem tage / bey drey tauſend Seelen.

De ſom nu gerne anammede hans Ord / lode ſig døbe / Oc der lagdis den dag til / ved trytuſinde Siele.

42. Sie blieben aber beſtendig inn der Apoſtelen Lehre / vnnd in der Gemeinſchafft / vnd im Brotbrechen / vnd im Gebet.

Oc de bleffue beſtandige i Apoſtlernis Lærdom / oc i Samfund oc i Brødz brydelſe / oc i Bønen.

43. Es kam auch alle Seelen forcht an. Vnd geſchahen vil Wunder vnd Zeichen durch die Apoſtel.

Der kom fryct oc paa alle Siele. Oc der ſkede mange vnderlige Gerninger oc Tegen formedelſt Apoſtlerne.

44. Alle aber die glaubig waren worden / waren beyeinander / vnd hielten alle ding gemein.

Oc alle de ſom trode / vaare tilſammen / oc hulde alle ting almindelige.

45. Jre Güter vnd Haabe verkaufften ſie / vnd theileten ſie auß vnter alle / nach dem jderman not war.

De ſolde deris Godz oc Boſkaff / oc delede det vd ibland alle / effter ſom huer Mand haffde behoff.

Kapitola II

39. Wámť geſt zagiſté záſlijbenij ſtalo ſe / a Synuom waſſým / y wſſem kteřijž daleko gſu / kterýchž koli powolá Pán Bůh náſs.

Abowiemći ſię wam tá obietnicá zſtáłá / y dźiatkom wáßym / y wßytkim ktorzy daleko ſą / y ile ich kolwiek wzowie Pan Bog náß.

40. Giným i také ſlowy mnohými ſwědčil / a napomijnal ge / řka: Oddělte ſe od Pokolenij tohoto zlého.

A wielem inych ſłow oświadczał ſię á nápominał ie mowiąc: Wyzwolćie ſię od tego narodu złego.

41. Tehdy ti kteřijž gſau přijali Slowo geho / pokřtěni gſau: Y přiſtaupilo k nim Lidij ten den / wokolo třij Tiſýcuow.

Ktorzy tedy wdźięcznie przyięli ſłowá iego / okrzćili ſię: A przyſtáło dniá onego ku Kośćiołowi około trzech tyśięcy oſob.

42. Trwali pak hned w Učenij Apoſſtolſkém a w zdijlnoſti / a lámanij chleba / a w Modlitbách.

A trwáli w náuce Apoſtolſkiey / y wſpołeczności / y w łamániu chlebá / y w modlitwach.

43. A byla na každém člowěku bázeň: Mnozý také diwowé a zázrakowé dáli ſe ſkrze Apoſſtoly (w Geruzalémě / a ſtrach weliký byl mezy wſſemi.)

Przyſzedł tedy ná wſſytki ſtrach / á wiele cudow y známion przez Apoſtoly było okazánych.

44. Wſſyckni také kteřijž vwěřili / byli poſpolu / a měli wſſecky wěcy obecné.

A wßyſcy ktorzy wierzyli byli ná iednym mieyſcu / wßyſtkiego ſpołecznie vżywáiąc.

45. Wládařſtwij a Statky prodáwali / a dělili mezy wſſeckny / yakž gednomu každému potřebij bylo.

Oſiadłośći y máiętnośći przedawáli / dźieląc ie wßytkim iáko komu było potrzebá.

46

ב

46 וְכֻל יוֹם אֲמִינִין הֲווֹ בְּהַיְכְלָא בַּחְדָא נֶפֶשׁ וּבְבַיְתָא קָצִין הֲווֹ פְּרִיסְתָּא וּמְקַבְּלִין הֲווֹ סַיְבַרְתָּא כַּד רָוְיִן וּבִפְרִידוּתָא דְּלֶבְּהוֹן׃

Et ogni giorno perſeuerauano d'un medeſimo animo nel tempio. E ronpendo per ciaſcuna caſa il pane, pigliauano il cibo inſieme, con allegrezza e ſemplicita di cuore.

47 מְשַׁבְּחִין הֲווֹ לַאלָהָא כַּד יְהִיבִין בְּרַחְמָא קֳדָם כֻּלֵּהּ עַמָּא וּמָרַן מַוְסֵף הֲוָא כֻּל יוֹם לְאַיְלֵין דְּחָאיִן הֲווֹ בְּעִדְתָּא׃

Laudando Iddio, & hauendo gratia appreſſo tutto il popolo. Et il Signore aggiugneua ogni giorno à la Chieſa perſone per eſſer ſaluate.

ג

1 וַהֲוָא דְּכַד סָלְקִין שְׁמְעוֹן כֵּאפָא וְיוֹחַנָן אַכְחְדָא לְהַיְכְלָא בְּעִדָּנָא דִּצְלוֹתָא דְּתֵשַׁע שָׁעִין׃

Hor Pietro e Giouanni ſaliuano inſieme al tempio, à l'hora de l'oratione, che era à noue hore.

2 וְהָא גַּבְרָא חַד חֲגִירָא דְּמֶן כַּרְסֵאּ אֶמֵּהּ שְׁקִילִין הֲווֹ אֲנָשָׁא אַיְלֵין דְּמַעְדִין הֲווֹ מַיְתִין וְסָיְמִין לֵהּ בְּתַרְעָא דְּהַיְכְלָא דְּמֶתְקְרֵא שַׁפִּירָא דְּנֶהְוֵא שָׁאֵל זֶדְקְתָא מֶן הָנוּן דְּעָאלִין לְהַיְכְלָא׃

Et Vn huomo ſtroppiato de piedi ſin dal Ventre di ſua madre, era portato li, ilquale ogni giorno era poſto à la porta del tempio, che ſi chiama la Bella, per domandar la limoſina à quelli che entrauano nel tempio.

3 הָנָא כַּד חֲזָא לְשֶׁמְעוֹן וּלְיוֹחַנָן דְּעָאלִין לְהַיְכְלָא בָּעֵא הֲוָא מֶנְּהוֹן דְּנֶתְּלוּן לֵהּ זֶדְקְתָא׃

Coſtui hauendo Veduto che Pietro e Giouanni erano per entrar nel tempio, gli pregaua, per riceuerne la limoſina.

4 וְחָרִי בֵּהּ שֶׁמְעוֹן וְיוֹחַנָן וְאֶמַרוּ לֵהּ חוּר בַּן׃

Onde Pietro con Giouanni riguardando in lui fiſſamente, diſſe, Guarda in noi.

ב

46 וַיִּתְעוֹדְדוּ יַחְדָּו יוֹם יוֹם בַּהֵיכָל שׁוֹבְרִים מִבַּיְתָה לְבֵיתָה אֶת־הַלֶּחֶם סֹעֲדִים אֶת־נַפְשָׁם בְּשִׂמְחָה וְתֹם לֵבָב׃

Y perſeuerando vnanimes cada dia en el Templo, y partiendo el pan en las caſas, comian juntos con alegria y con ſenzillez de coracon.

47 מְשַׁבְּחִים אֶת־יְהוָה מוֹדִים מִתְוַדִּים וּמוֹצְאִים חֵן בְּעֵינֵי כָּל־הָעָם וַיהוָה הוֹסִיף לָעֵדָה יוֹם יוֹם אֶת־הַנּוֹשָׁעִים׃

Alabando à Dios y teniendo gracia acerca de todo el pueblo, y el Sennor annidia cada dia à la Igleſia losque auian de ſer ſaluos.

ג

1 וַיַּעֲלוּ כֵּיפָה וְיוֹחָנָן יַחְדָּיו אֶל־הַהֵיכָל כְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה הַתְּשִׁיעִית׃

Pedro y Ioan ſubian juntos àl templo á la hora de la oracion de las nueue.

2 וְאִישׁ אֶחָד פִּסֵּחַ מִבֶּטֶן אִמּוֹ מִסֻּבָּל הָיָה אֲשֶׁר שָׂמוּ אוֹתוֹ יוֹם יוֹם אֶל־שַׁעַר הַהֵיכָל הַנִּקְרָא שַׁפִּירָה לִשְׁאוֹל צְדָקָה מִבָּאִים בַּהֵיכָל׃

Y vn varon, que era coxo deſde el vientre de ſu madre, era traydo; àl qual ponian cadadia à la puerta del Templo que ſe dize la Hermoſa, para que pidieſſe lymoſna de los que entrauan en el Templo.

3 וּבִרְאוֹתוֹ אֶת־כֵּיפָה וְיוֹחָנָן כִּי עֲתִידִים הָיוּ לָלֶכֶת בַּהֵיכָל שָׁאַל צְדָקָה׃

Eſte como vido à Pedro y à Ioan que començauan à entrar en el Templo, rogaua les para auer lymoſna.

4 וַיַּבֵּט בּוֹ כֵּיפָה עִם יוֹחָנָן וַיֹּאמֶר הַבֵּט אֵלֵינוּ׃

Y Pedro con Ioan poniendo los ojos enel, dixo, Mirá à noſotros.

β'.

46. Καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας.

Et tous les iours perſeueroyent tous d'vn accord au temple: & rompans le pain de maiſon en maiſon, ils prenoyent leur repas auec ioye & ſimplicité de cœur.

47. Αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Louans Dieu, & ayans grace enuers tout le peuple: & le Seigneur adiougnoit de iour en iour à l'Egliſe gens pour eſtre ſauués.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην.

Or Pierre & Iehan montoyent enſamble au temple à l'heure de la priere, qui eſtoit à neuf heures.

2. Καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν.

Et vn certain homme qui eſtot boiteux dés le ventre de ſa mere y eſtois porté lequel on mettoit iournellement à la porte du temple, nommee la Belle, pour demander l'aumoſne à ceux qui entroyent au temple.

3. Ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην.

Icelui voyant Pierre & Iehan & voulans entrer au temple, les pria, afin d'auoir vne aumoſne.

4. Ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε· Βλέψον εἰς ἡμᾶς.

Mais Pierre auec Iehan ayant l'œil fiché ſur lui, dit, Regarde-nous.

CAP. II.

46. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in téplo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis.

And they continued dayly with one accord in the Temple / and breaking bread at home / did eate their meate together wit gladnes / and ſinglenes of heart.

47. Collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autẽ augebat qui ſalvi fierent quotidie in idipſum.

Prayſing God / and had fauour with all the people: & ẏ Lorde added to the Church from day to day / ſuch as ſhould be ſaued.

CAP. III.

PEtrus autem & Iohannes aſcendebant in templum, ad horam orationis nonam.

Nowe Peter and John went vp together into the Temple / at the ninth houre of prayer.

2. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris ſuę, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Specioſa, ut peteret eleemoſynam ab introëuntibus in templum.

And a certaine man which was a creeple from his mothers wombe / was caryed / whome they layed dayly at the gate of the Temple called Beautifull / to aſke almes of them that entred into them Temple.

3. Is cùm vidiſſet Petrum & Iohannem incipientes introire in templum, rogabat ut eleemoſynam acciperet.

Who ſeeing Peter and John / that they would enter into the Temple / deſired to receiue an almes.

4. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit, Reſpice in nos.

And Peter earneſtly beholding him with John / ſaid / Looke on vs.

Das II. Capitel.

46. Vnd ſie waren taͤglich vnd ſtets beyeinander einmuͤtig im Tempel / vnd brachen das Brodt hin vnnd her in Haͤuſern / namen die Speiſe mit freuden vnd einfeltigem Hertzen.

Oc de vaare daglige oc ſtedze endrectelige tilſammen i Templen / oc brøde brød her oc der i Huſene / finge Mad / met glæde oc enfoldige hierter.

47. Vnnd lobeten Gott / vnd hatten gnade bey dem gantzen Volck. Der HERR aber that hinzu taͤglich / die da ſelig wurden / zu der Gemeine.

Oc loffuede Gud / oc haffde naade hoſſ alt Folcket. Oc HERREN lagde dagelige til Mennigheden / dem ſom bleffue ſalige.

Das III. Capitel.

Petrus aber vnd Johannes giengen mit einander hinauf inn den Tempel vmb die neunde ſtunde / da man pflegt zu beten.

Peder oc Johannes ginge tilſammen op i Tempelen ved den niende tieme / ſom mand pleyer at bede.

2. Vnnd es war ein Mann lahm von Mutterleibe / der ließ ſich tragen / vnnd ſie ſatzten jhn taͤglich fuͤr des Tempels Thuͤr / die da heiſſt die Schoͤne / daß er bettelte das Allmoſen von denen / die jhn den Tempel giengen.

Oc der vaar en Mand / ſom vaar halt aff Moders liff / hand loed ſig bære. Oc de ſette hannem daglige vaar Templens dørren / ſom kaldis den Skøne / oc hand tigde Almiſſe aff dem / ſom ginge i Templen.

3. Da er nun ſahe Petrum vnnd Johannem / daß ſie wolten zum Tempel hinein gehen / bat er vmb ein Allmoſen.

Der hand nu ſaa Petrum oc Johannem / at de vilde gaa ind i Templen / da bad hand om en Almiſſe.

4. Petrus aber ſahe jhn an mit Johanne / vnd ſprach: Sihe vns an.

Da ſaae Peder paa hannem met Johanne / oc ſagde / See paa oſſ.

Kapitola II.

46. A tak ne každý den trwali gednoſtayně w Chrámě / lámagijce po domijch chlěb / přigijmali ſpolu pokrm / s potěſſeným a s vpřijmným ſrdcem.

A vſtáwicznie trwáiąc zgodnie w kośćiele / y łamiąc w domu chleb / przyimowáli pokarm z weſelem / y w proſtoćie ſerdeczney.

47. Chwálijce Boha / a miloſt magjce ke wſſem Lidem. PAN pak nad to rozmnožowal na každý den / ty kteřijž měli ſpaſeni býti.

Chwaląc Bogá y máiąc łáſkę v wßego ludu / á Pan záwżdy przydawał kośćiołowi ſwemu ty ktorzy mieli być zbáwieni.

Kapitola III.

PEtr pak a Jan ſſli do Chrámu / k hodině Modlitebně dewáté.

TEdy Piothr y Jan ßli ſpolu do kośćiołá / w godzinę modlitwy dziewiątha.

2. A Muž něyaký / kterýž byl chrom z žiwota Matky ſwé / noſen byl / kteréhož kládli na každý den v dweřij Chrámowých / kteréž ſlauly kráſné / aby proſyl Almužny od těch kteřijž wcházeli do Chrámu.

A niektory chromy ießcze z żiwotá mátki ſwoiey był noßon / ktorego vſtáwicznie kłádziono v brany kośćielney / ktorą zwano Nadobna / áby prośił iálmużny od tych ktorzy ßli do kośćiołá.

3. Ten když vzřel Petra a Jana / ani wcházeli do Chrámu / proſyl gich aby Almužnu wzal.

Then gdy vyzrał Piotrá y Janá wchodząc do kośćiołá / prośił áby od nich wziął iálmużnę.

4. Y pohleděw naň Petr s Janem / řekli: Pohledna nás.

A ták Piotr y Jan pilnie naň pátrząc oczymá ſwoiemi / rzekli: Patrz na nas.

ג

5 הֻו דֵּין חָר בְּהוֹן כַּד סָבַר הֲוָא לְמֶסַב מֶנְּהוֹן מֶדֶּם ׃

Et egli ſtaua intento à loro, ſperando di riceuer qualche coſa da eſſi.

6 אֱמַר לֵהּ שֶׁמְעוֹן דַּהֲבָא וְסֵאמָא לַיְת לִי אֶלָּא מֶדֶּם דְּאִית לִי יָהֵב אֶנָא לָךְ׃ בַּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נָצְרָיָא קוּם הַלֶּךְ ׃

Allor Pietro diſſe, Io non ho ne oro ne argento : ma ti do quello che io ho : Nel nome di IESV Chriſto Nazareno, leuati ſu, e camina.

7 וַאֲחַדֵהּ בְּאִידֵהּ דְּיַמִּינָא וַאקִימֵהּ וּבָהּ בְּשָׁעְתָא שְׁרִו הַגְלַוְהִי וְעֶקְבַוְהִי ׃

E pigliandolo per la man deſtra, lo leuò ſu, e ſubbito ſi confermorono le ſue piante e i ſuoi talloni.

8 וַשְׁוַר קָם וְהַלֶּךְ וְעַל עַמְּהוֹן לְהַיְכְּלָא כַּד מְהַלֶּךְ וּמְשַׁוַּר וּמְשַׁבַּח לַאלָהָא ׃

E ſaltando ſu, ſtette in piedi, e caminaua, & entro con eſſi nel tempio, caminando e ſaltando, e laudando Iddio.

9 וְחָזַאוּהִי כֻּלֵּה עַמָּא כַּד מְהַלֶּךְ וּמְשַׁבַּח לַאלָהָא ׃

E tutto il popolo il vidde caminare e laudare Iddio.

10 אֶשְׁתַּוְדַעוּ דְּהוּיוּ הֻו חַדוּרָא דְּיָתֵב הֲוָא כֻּל יוֹם וְשָׁאֵל הֲוָא זֶדְקְתָא עַל תַּרְעָא דְּמֶתְקְרֵא שַׁפִּירָא וְאֶתְמְלִיו תֶּמְהָא וְדוּמְרָא עַל מֶדֶּם דַּהֲוָת ׃

E riconobberlo ch'egli era quello che ſedeua per la limoſina à la porta Bella del tempio : e riempieronſi di marauiglia e ſtupore, per quello che gli era auuenuto.

11 וְכַד אֲחִיד הֲוָא לְשֶׁמְעוֹן וַלְיוֹחַנָּן רְהֵט כֻּלֵּה עַמָּא כַּד תְּהִיר לְוָתְהוֹן לְאֶסְטְוָא דְּמֶתְקְרֵא דַּשְׁלִימוֹן ׃

E mentre che lo ſtroppiato che era ſtato guarito, riteneua Pietro e Giouanni, tutto il popolo ſtupefatto corſe a loro nel portico, che ſi chiama di Solomone.

ג

5 וְהוּא יָחֵל אֲלֵיהֶם חֹשֵׁב לָקַחַת מֵאוּמָה מֵאִתָּם ׃

Entonces el eſtuuo attento ellos à eſperando recebir deellos algo.

6 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה כֶּסֶף וְזָהָב אֵין לִי וַאֲשֶׁר יֵשׁ לִי אוֹתוֹ אֶתֵּן לָךְ׃ בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ הַנָּצְרִי קוּם וְהִתְהַלֵּךְ ׃

Y Pedro dixo, Ni tengo plata ni oro: mas lo que tengo, eſſo te doy: En el Nombre de Ieſus, el Chriſto, el Nazareno, leuantate, y anda.

7 וַיֹּאחֶז אוֹתוֹ בְּיַד יְמִינוֹ וַיְקִימֵנוּ וּבְרֶגַע הֵעֹיזוּ רַגְלָיו וַעֲקֵבָיו ׃

Y tomandolo por la mano derecha, leuandolo y luego fueron affirmados ſus pies y piernas.

8 וַיְרַקֵּד וַיַּעֲמֹד וַיְהַלֵּךְ וַיָּבוֹא עִמָּהֶם בַּהֵיכָל מִתְהַלֵּךְ מְרַקֵּד וּמְשַׁבֵּחַ אֶת־יְהֹוָה ׃

Y ſaltando puſoſe en pie, y anduuo, y entró con ellos en el Templo andando y ſaltando, y alabando à Dios.

9 וַיַּרְא אוֹתוֹ כָּל הָעָם כִּי מְהַלֵּךְ וּמְשַׁבֵּחַ אֶת־הָאֱלֹהִים ׃

Y todo el pueblo lo vido andar, y alabar à Dios.

10 וַיֵּדָעוּהוּ כִּי זֶה הוּא אֲשֶׁר יָשַׁב אֶל־צְדָקָה בְּשַׁעַר הַהֵיכָל שַׁפִּירָה וַיִּמָּלְאוּ תִּמָּהוֹן וַחֲרָדָה עַל־אֲשֶׁר קָרָהוּ ׃

Y conocianlo, que el era el que ſe ſentaua á la lymoſna á la puerta del Templo la Hermoſa: y fueron llenos de miedo y de eſpanto de lo que le auia acontecido.

11 וְהַפִּסֵּחַ הַנִּרְפָּא בְּאֶחֹז אוֹתוֹ בְּכֵיפָה וְיוֹחָנָן וַיָּרָץ אֲלֵיהֶם כָּל־הָעָם בְּאוּלָם הַנִּקְרָא שְׁלֹמֹה וַיִּתְמָהוּ ׃

Y teniendo à Pedro y à Ioan el coxo que auia ſido ſanado, todo el pueblo concurrió à ellos àl portal que ſe llama de Salomon, attonitos.

γʹ.

5. Ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν.

Et il les regardoit attentiuement, s'attendant de receuoir quelque choſe d'eux.

6. Εἶπε δὲ πέτρος, ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει.

Adonc Pierre dit, Ie n'ai ni argent, ni or : mais ce que i'ai ie le te donne. Au Nom de Ieſus Chriſt le Nazarien leue-toi & chemine.

7. Καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε· παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά.

Et l'ayant prins par la main droite, le leua : & incontinent les plantes & cheuilles de ſes pieds deuindrent fermes.

8. Καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περιεπάτει· καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἁλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν.

Et il ſauta, & ſe tint debout, & cheminoit : & entra auec eux au temple, cheminant ſautant & louant Dieu.

9. Καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν.

Et tout le peuple le vid cheminant & louant Dieu.

10. Ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.

Et le recognoiſſans que c'eſtoit ceſtui la meſme qui eſtoit aſſis à la Belle porte du temple pour auoir l'aumoſne furent remplis d'eſbahiſſement & d'eſtonnement touchant ce qui lui eſtoit aduenu.

11. Κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶνος, ἔκθαμβοι.

Et comme le boiteux qui auoit eſté gueri tenoit par la main Pierre & Iehan, tout le peuple tout eſtonné courut à eux au porche qui s'appele de Salomon.

CAP. III.

5. At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

And he gaue heede vnto them/ truſting to receiue ſome thing of them.

6. Petrus autem dixit, Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti Nazareni, ſurge, & ambula.

Then ſaid Peter/ Siluer and golde haue I none/ but ſuch as I haue/ that giue I thee: In the Name of Jeſus Chriſt of Nazaret riſe vp / and walke.

7. Et apprehenſa manu eius dextera, allevavit eum, & protinus conſolidatę ſunt baſes eius & plantæ.

And he tooke him by the right hand/ and lift him vp / and immediately his feete and ancle bones receiued ſtrẽght.

8. Et exiliens ſtetit, & ambulabat, & intravit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum.

And he leaped vp/ſtood / and walked/and entred with them into the Temple/ walking and leaping. and prayſing God.

9. Et vidit omnis populus eum ambulãtem, & laudantem Deum.

And all the people ſawe him walke/ and prayſing God.

10. Cognoſcebant autẽ illũ, quod ipſe erat qui ad eleemoſynam ſedebat ad Specioſam portam templi: & impleti ſunt ſtupore & ecſtaſi in eo quod contigerat illi.

And they knewe him / that it was hee which ſate for the almes at the Beautifull gate of the Temple: and they were amaſed/ and ſore aſtonied at that which was come vnto him.

11. Cùm teneret autem Petrum & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quæ appellatur Salomonis, ſtupentes.

And as the creeple which was healed/held Peter and John/ all the people ran amaſed vnto thẽ in the porch which is called Solomons.

Das III. Capitel.

5. Vnd er ſahe ſie an / wartet / daß er etwas von jhnen empfienge.

Oc hand ſaa paa dem / actede / at hand ſkulde faa noget aff dem.

6. Petrus aber ſprach: Silber vnd Gold habe ich nicht/ was ich aber habe/ das gebe ich dir. Im Namen Jeſu Chriſti von Nazareth/ ſtehe auff vnd wandele.

Da ſagde Peder/ Sølff oc Guld haffuer ieg icke/ men ieg giffuer dig/ det ſom ieg haffuer. J Jeſu Chriſti Naffn aff Nazareth / ſtat op/ oc vandre.

7. Vnnd greiff jhn bey der rechten hand / vnd richtet jn auff. Alſo balde ſtunden ſeine ſchenckel vnnd knöchel feſte.

Oc hand tog hannem ved den Høyre haand / oc reyſde hannem op. Strax ſaa ſtode hans Been oc hæle faſte.

8. Sprang auff / kondt gehen vnnd ſtehen / vnnd gieng mit jhnen in den Tempel/ wandelte vnd ſprang / vnnd lobete Gott.

Hand ſpranck op / kunde gaa oc ſtaa / oc gick met dem i Templen / vandrede oc ſpranck/ oc loffuede Gud.

9. Vnnd es ſahe jhn alles Volck wandeln vnd Gott loben.

Oc alt Folcket ſaa hannem vandre oc loffue Gud.

10. Sie kañten jn auch/ daß ers war/ der vmb das Almoſen geſeſſen hatte fůr der ſchönen Thůr des Tempels. Vnd ſie wurden voll wunderns vnnd entſetzens / ůber dem/ das jm widerfahren war.

De kende hannem / at de vaar hand / ſom haffde ſidet far Templens Skøne dør effter Almiſſe. Oc de bleffue fulde aff forundrelſe oc forferdelſe / i det / ſom hannem vaar vederfaret.

11. Als aber dieſer Lahmer/ der nun geſund war / ſich zu Petro vnnd Johanne hielt / lieff alles Volck zu jhnen in die Halle / die da heiſſet Salomonis / vnd wunderten ſich.

Oc ſom denne Halte / der vaar nu helbrede / holt ſig til Petrum oc Johannem / da lob alt Folcket til dem i Vaabenhuſit / ſom kaldis Salomonis / oc forundrede ſig.

Kapitola III.

5. A on pilně hleděl na ně/ mage naděgi/ že něco wezme od nich

Thedy on pátrzał nádziewáiac ſie co wziac od nich.

6. Tehdy Petr řekl: Zlata a ſtřjbra nemám/ ale což mám to tobě dám: We Gměnu Gežjſſe Kryſta Nazaretſkého/ wſtaň a choď.

Ale mu Piotr powiedział: Srebrá áni złotá niemám/ lecz co mam to tobie dawam: W imie Jezuſá Kriſtuſá Názarenſkiego wſtań á chodź.

7. Y vgaw gey za ruku geho prawau/ pozdwjhl ho/ a hned vtwrzenj gſau klaubowé geho/ y nohy.

A viawſzy práwa iego reke podnioſł go/ y wnet były vmocnione nogi iego/ y koſtki.

8. A wzchytiw ſe/ ſtál/ a chodil/ y wſſel s nimi do Chrámu/ chodě a poſkakuge a chwále Boha.

Wyſkoczywſzy tedy ſtánał y chodził/ y wſzedł z nimi do Kośćiołá/ á chodząc ſkakał/ y chwalił Bogá.

9. Y widěl gey weſſkeren Lid an chodij/ a an chwálij Boha.

Y vyzrał wſzythek lud iż chodził á chwalił Bogá.

10 Y poznali ho že ten byl kterýž na Almužně ſedal/ v Dweřij Kráſných Chrámowých: Y naplněni gſau ſtrachem a diwem/ z toho co ſe bylo ſtalo gemu.

A poználi go iż to on był/ ktory dla iálmużny śiadał v brany Nadobney Kośćielney/ y napełnieni ſą ſtráchu y zdumienia / nad tym co ſie było przydáło temu.

11. A když ſe ten vzdrawený přidržel Petra a Jana / zběhl ſe k nim weſſkeren Lid do ſſjňce kteráž ſlowe Sſalomaunowa/ diwijce ſe.

Gdy ſie tedy trzymał on chromy ktory był vzdrowion Piotrá y Janá/ zbieżał ſie wſzytek lud ku nim do przyſionká / ktory był zwan Salomonow / vlęknawſzy ſie.

ג

12 וְכַד חֲזָא שֶׁמְעוֹן עְנָא וֶאמַר לְהוֹן גַּבְרֵא בְּנַי יִסְרָיֵל מָנָא מֶתְדַּמְּרִין אַנְתּוּן בְּהָנָא אוֹ בַּן מָנָא חָיְרִין אַנְתּוּן אַיְךְ הָו דַּבְחַיְלָא דִּילַן אוֹ בְּשׁוּלְטָנַן עְבַדְן הָדָא דְּנְהַלֵּךְ הָנָא׃

Ilche Pietrò vedendo, riſpoſe al popolo, Huomini Iſraëliti, perche vi marauigliate voi di queſto? ò, perche riguardate noi, come ſe per noſtra propria virtù, ò ſantità noi haueſſimo fatto caminar coſtui?

13 אֱלָהָא הָו דְּאַבְרָהָם וְדְאִיסְחָק וְדְיַעְקוֹב אֱלָהָא דְּאַבָהַיְן שַׁבַּח לַבְרֵה יֵשׁוּעַ הָו דְּאַנְתּוּן אַשְׁלֶמְתּוּהִי וְכַפַּרְתּוּן בֵּה קְדָם אַפַּיְהִי דְּפִילַטוֹס כַּד הָו זְדֵק הְוָא דְּנֶשְׁרְיוּהִי׃

L'Iddio d'Abraam, e d'Iſaac, e di Iacob. L'Iddio de padri noſtri ha glorificato il ſuo Figliuol IESV, *il qual voi tradiſte e negaſte in preſentia di Pilato, hauendo egli giudicato che ſi doueua liberare.*

14 אַנְתּוּן דֵּין בְּקַדִּישָׁא וְזַדִּיקָא כְּפַרְתּוּן וְשַׁאֶלְתּוּן לְכוֹן לְגַבְרָא קָטוֹלָא דְּנֶתְיְהֵב לְכוֹן׃

Hor voi negaſte il Santo e Giuſto, e domandaſte che vi donaſſe vn huomo homicidiale.

15 וּלְהָו רִישָׁא דְּחַיֵּא קַטַלְתּוּן דְּלֵה אַקִים אֱלָהָא מֶן בֵּית מִיתֵא וְחְנַן כֻּלַּן סָהֲדַוְהִי׃

Et ammazzaſte l'Autor de la vita, il quale Iddio ha riſuſcitato da morte: di cui noi ſiamo teſtimonij.

16 וּבְהַיְמָנוּתָא דַּשְׁמֵה לְהָנָא דְּחָזֵין אַנְתּוּן וְיָדְעִין אַנְתּוּן הָו אַשְׁרַר וְאַסִי וְהַיְמָנוּתָא דְּבֵה יֶהְבַת לֵה הָדָא חְלִימוּתָא קְדָם כֻּלְּכוֹן׃

E per la fede del nome ſuo, il ſuo Nome ha ſtabilito coſtui, il qual voi vedete, e conoſcete: e la fede, che è per eſſo gli ha data queſta intera ſanità in preſentia di tutti voi.

ג

12 וּבִרְאוֹת כֵּיפָה עָנָה לָעָם הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מָה תִּתְמְהוּן עַל־הַזֶּה אוֹ מַה־תַּבִּיטוּ אֵלֵינוּ כְּמוֹ אֲנַחְנוּ בְּכֹחֵנוּ אוֹ בְצִדְקָתֵנוּ עָשִׂינוּ לַהֲלֹךְ אוֹתוֹ׃

Loqual viendo Pedro, reſpondió àl pueblo Varones Iſraelitas, porque os marauillays de eſto o porque poneys los ojos en noſotros como ſi con nueſtra virtud o piedad vuieſſemos hecho andar à eſte?

13 אֱלֹהֵי־אַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הֶאְדִּיר אֶת־בְּנוֹ יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אַתֶּם מְסַרְתֶּם וְכִחַשְׁתֶּם אוֹתוֹ לִפְנֵי פִּילָטוֹס אֲשֶׁר מִשְׁפַּט מָוֶת לֹא מָצָא בוֹ וְדָנוֹ לְנַתְּרֵנוּ׃

El Dios de Abraham, y de Iſaac, y de Iacob, el Dios de nueſtros padres ha glorificado à ſu hijo Ieſus, àl qual voſotros entregaſtes delante de Pilato, juzgando el que auia de ſer ſuelto.

14 וְאַתֶּם אֶת־קָדוֹשׁ וְצַדִּיק כִּחַשְׁתֶּם וּשְׁאֶלְתֶּם אֶת־אִישׁ מְרַצֵּחַ לְחֻנְּנוֹ לָכֶם׃

Mas voſotros àl Sancto y àl Iuſto negaſtes, y pediſtes que ſe hos dieſſe vn hombre homicida.

15 וְאֶת־נְשִׂיא הַחַיִּים הֲרַגְתֶּם אֲשֶׁר יְהוָֹה הֱקִימֶנּוּ מִמֵּתִים וְעַל־זֹאת עֵדִים אֲנַחְנוּ׃

Y mataſtes àl author de la vida: àl qual Dios leuantó de los muertos, de lo qual noſotros ſomos teſtigos.

16 וּבֶאֱמוּנַת שְׁמוֹ אֶת־הַזֶּה אֲשֶׁר רוֹאִים אַתֶּם וְיוֹדְעִים הֵעִיז הֵכִין קִיֵּם שְׁמוֹ וְהָאֱמוּנָה אֲשֶׁר בּוֹ נָתְנָה לוֹ אֶת־מְתֹם הַזֶּה לִפְנֵי־כֻלְּכֶם׃

Y en la fe de ſu nombre à eſte que voſotros veys y conoceys, ha confirmado ſu Nombre: y la fe que por el es, ha dado à eſte eſta ſanidad en preſencia de todos voſotros.

γ'.

12. Ἰδὼν δὲ πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν, ἄνδρες ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ; ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;

Mais Pierre voyant cela, dit au peuple, Hommes Iſraelites, pourquoi vous eſmerueillez vous de ceci? ou pourquoi auez-vous l'œil fiché ſur nous, comme ſi par noſtre puiſſance ou ſainctété nous auions fait cheminer ceſtui-ci?

13. Ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν, κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν.

Le Dieu d'Abraham, & d'Iſaac, & de Iacob, le Dieu de nos Peres a glorifié ſon Fils Ieſus, lequel vous auez liuré & renié deuant le face de Pilate, combien qu'icelui iugeaſt qu'il deuoit eſtre deliuré.

14. Ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν.

Mais vous auez renié le ſainct, & le iuſte, & auez requis qu'on vous donnaſt vn meurtrier.

15. Τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν.

Et auez mis à mort le prince de vie, que Dieu a reſuſcité des morts: dequoi nous ſommes teſmoins.

16. Καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι᾽ αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν.

Et par la foy du Nom d'icelui, ſon Nom a raffermi ceſtui-ci le quel vous voyez & cognoiſſez: voire la foy qui eſt par icelui, a donne à ceſtui-ci ceſte entiere diſpoſition de tous les membres en la preſence de vous tous.

CAP. III.

12. Videns autem Petrus, reſpondit ad populum, Viri Iſraëlitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quaſi noſtra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare?

So when Peter ſaw it / he anſwered vnto the people / Ye men of Iſrael / why marueile ye at this? or why looke ye ſo ſteadfaſtly on vs / as thoug by our owne power or godlines / we had made this man go?

13. Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, Deus patrum noſtrorum glorificavit filium ſuum Ieſum, quem vos quidē tradidiſtis & negaſtis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti.

The God of Abraham / and Iſaac / & Jacob / the God of our fathers hath glorified his Sonne Jeſus / whome ye betrayed / & denied in the preſence of Pilate / when hee had iudged him to be deliuered.

14. Vos autem ſanctum & iuſtum negaſtis, & petiſtis virum homicidam donari vobis.

But ye denied the holy one and the iuſt / and deſired a murderer to be giuen you.

15. Authorem vero vitæ interfeciſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, cuius nos teſtes ſumus.

And killed the Lorde of life / whome God hath raiſed from the dead / whereof we are witneſſes.

16. Et in fide nominis eius, hunc quem vos videtis & noſtis, confirmavit nomen eius: & fides quæ per eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpectu omnium veſtrum.

And his Name hath made this man ſound / whome ye ſee / and knowe / throug faith in his Name: and the faith which is by him / hath giuen to him this diſpoſition of his whole bodie in the preſence of you all.

Das III. Capitel.

12. Als Petrus das ſahe / antwortet er dem Volck: Jhr Männer von Jſrael / was wundert jhr euch darüber / oder was ſehet jhr auff vns / als hetten wir diſen wandeln gemacht / durch vnſer eigen krafft oder verdienſt?

Der Peder det ſaa / ſuarede hand Folcket / J Mend aff Jſrael / hui forundre i eder der paa? Eller hui ſee i paa oſſ / ſom wi haffde det giort / ved vor egen mact eller fortienſte at denne vandrer.

13. Der Gott Abraham vnd Jſaac vnnd Jacob / der Gott vnſer Vätter / hat ſein Kind Jeſum verkläret / welchen jr überantwortet vnd verläugnet habt für Pilato / da derſelbige vrtheilet jn loß zu laſſen.

Abrahams oc Jſaacs oc Jacobs Gud / vore Fedris Gud / haffuer forklaret ſit Barn Jheſum / huilcken i antuortede hen oc nectede ſaar Pilato / Der hand dømde at lade hannem løſſ.

14. Jhr aber verläugnetet den Heiligen vnd Gerechten / vnnd batet daß man euch den Mörder ſchencket.

Men i nectede den Hellige oc Retferdige / oc bade / at mand ſkulde giffue eder Morderen.

15. Aber den Fürſten des Lebens habt jr getödet / Den hat Gott aufferwecket von den Todten / deß ſind wir Zeugen.

Men Liffſens Førſte ſloge i ihiel. Den opuecte Gud fra de døde / De ere wi Vidne til.

16. Vnnd durch den Glauben an ſeinen Namen / hat er an diſem / den jr ſehet vnnd kennet / beſtettiget ſeinen Namen / vnd der Glaube durch jhn / hat diſem gegeben diſe Geſundheit für euren augen.

Oc ved troen til hans Naffn haffuer hand met denne / ſom i ſee oc kende / ſtadfeſt ſit Naffn / oc troen ved hannem / gaff denne ſaadan ſundhed faar eders øyen.

Kapitola III.

12. Tehda wida Petr / odpowěděl k Lidu: Mužij Jzrahelſſtij / co ſe diwijte tomuto / anebo co na nás hledijte / yakobychom ſwau ſylau a mocý včinili to / aby tento chodil?

Co widząc Piotr / ták mowił do ludu: Mężowie Jzráelſcy / coż ſie temu dziwuiecie? ábo przeczeſcie / ná nas vdali oczy wáſze / iákobychmy to mocą y świątobliwośćią náſzą vczynili iż ten to chodzi?

13. Buoh Abrahamuow / a Buoh Jzákuow / a Buoh Jákobuow / Buoh Otcuow naſſých oſlawil Syna ſwého Gežijſſe / kteréhož gſte wy wydali a zapřeli pred twářj Pilátowau / když ho ſaudě chtěl propuſtiti.

Bog on Abráhámow / Jzáákow / y Jákobow / á Bog Oycow náſzych / vwielbił ci Jezuſá Syná ſwego / ktoregoſcie wy wydáli / y zá przeliſcie ſie go przed Pilatem / gdyż go on wolnym być o ſądził.

14. Ale wy ſwatého a Sprawedlliwého zapřeli gſte / a proſyli gſte za muže wražedlnijka / aby wám byl dán:

Aleſcie wy ſie onego świętego y ſpráwiedliwego záprzeli / á zádaliſcie áby wam dárowal mężoboyce.

15. Ale Dárce žiwota gſte zabili / kteréhožto Buoh wzkřijſyl z Mrtwých / gehožto my ſwědkowé gſme.

A zámordowáliſcie ſpráwce żywotá / ktorego Bog wzbudził od vmárłych / á mychmy ſą świádkowie iego.

16. A ſkrze dauffánij Gména geho / tohoto / kteréhož wy widijte a znáte / potwrdil geſt gméno geho: a wijra kteráž geſt ſkrze něho / dala gemu celé zdrawj toto / přeo twářij wſſech wás.

A przez wiárę w imię iego / thego ktorego teraz widzicie y znacie / vtwirdziło imię iego / á wiárá ktora przezeń ieſt / dałá iemu to całe zdrowie przed wámi wſzytkimi.

ג

17 בְּרַם הָשָׁא אַחַי יָדַע
אֶנָא דַּבְטוּעַת עֲבַדְתּוּן
הָדָא אֵיךְ דַּעֲבַדוּ רִישַׁיכוּן׃

Et hora, fratelli, io ſo che voi lo faceſte per ignorantia, ſi come ancora i voſtri principali.

18 וַאלָהָא אֵיךְ מֶדֶּם
דַּקְדָם אַכְרֶז בְּפוּם כֻּלְהוּן
נְבִיֵא דְּיֵחַשׁ מְשִׁיחֵה מַלִּי
הָכַנָא׃

Ma Iddio ha in queſto modo adempiute tutte le coſe ch'egli haueua predette per bocca di tutti i Profeti, che Chriſto doueua patire.

19 תּוּבוּ הָכִיל וְאֶתְפְּנַו
אַיכַּנָא דְּנֶתְעַטְּשׁוּן חַטָהַיכוּן׃

Pentiteui dunque, e conuertiteui, acciochè i voſtri peccati ſiano cancellati.

20 וְנֵאתוּן לְכוּן זַבְנָא
דְנִיחְתָא מֶן קֳדָם פַּרְצוּפֵה
דְּמָרְיָא וְנֶשַׁדַּר לְכוּן לַאיְנָא
דַּמְטַיַּב הֲוָא לְכוּן לְיֵשׁוּע
מְשִׁיחָא׃

Per quando verranno i tempi del refrigerio da la preſentia del Signore, e quando egli mandarà IESV Chriſto, che v'è ſtato innanzi predicato.

21 דְּלֵה וָלֵא לַשְׁמַיָּא
דְּנְקַבְּלוּן עַד מָא לְמוּלָיָא
דְּזַבְנָא דְּכֻלְהֵין אַילֵין
דְּמַלֵּל אֱלָהָא בְּפוּמָא
דַּנְבִיַּוְהי קַדִּישֵׁא דְּמֶן
עָלַם׃

Il qual biſogna ch'el cielo il contenga infin al tempo de la reſtauration di tutte le coſe, de lequali Iddio ha parlato per bocca di tutti ſuoi ſanti Profeti fin da principio.

22 מוּשֶׁא גֵּיר אֱמַר
דַּנְבִיָא נְקִים לְכוּן מָרְיָא
מֶן אַחַיְכוּן אַכְוָתִי לֵה ש
שְׁמַעוּ בְּכֹל מָא דְּנְמַלֵּל
עַמְכוּן׃

Imperoche, Moiſe diſſe à i Padri, Il Signore Iddio voſtro vi ſuſcitarà de voſtri fratelli vn Profeta come me: vdirete lui ſecondo tutte quante quelle coſe ch'ei vi parlarà.

ג

17 וְעַתָּה אַחַי יָדַעְתִּי כִּי בִשְׁגָגָה
עֲשִׂיתֶם כַּנְּשִׂיאֵיכֶם׃

Mas aora hermanos, yo ſé que por ignorancia aueys hecho como tambien vueſtros principes.

18 וַיהוָה אֲשֶׁר הִגִּיד מִקֶּדֶם
בְּפִי כָּל־נְבִיאָיו לְהִנָּגַע לְהֻכֹּת
וּלְעֻנּוֹת כֵּן־מִלֵּא אוֹתָם׃

Empero Dios loque auia antes annunciado por boca de todos los Prophetas, que ſu Chriſto auia de padecer, anſi lo ha cumplido..

19 לָכֵן הִנָּחֲמוּ וְשׁוּבוּ לְהִמָּחוֹת
אֶת־חַטֹּאתֵיכֶם׃

Anſique Arrepentios, y conuertios, para que ſean raydos vueſtros peccados:

20 אֲשֶׁר אִם תָּבוֹא עֵת רְוָיָה
חֲלִיפָתֵנוּ וְחַיֵּי עוֹלָם בְּהָקִיץ
תְּמוּנָתוֹ וְנִשְׂבְּעָה שֹׂבַע שְׂמָחוֹת
אֶת־פְּנֵי־אֱלֹהִים וְיִשְׁלַח אוֹתוֹ
אֲשֶׁר מִקֶּדֶם מוּכָן אֶת־יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Pues que los tiempos del refrigerio de la preſencia del Sennor ſon venidos: El qual os há embiado á Ieſus el Chriſto, que os ha ſido antes annunciado:

21 אֲשֶׁר צָרְכוּ אֶת־הַשָּׁמַיִם
לְקַבֵּל עַד עֵת־הַכְּלִית וּתְשׁוּבַת
כֻּלָּם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים בְּפִי
כָּל־נְבִיאָיו הַקְּדוֹשִׁים מֵעוֹלָם׃

Al qual cierto es meneſter que el cielo tenga, haſta los tiempos de la reſtauracion de todas las coſas: del qual habló Dios por boca de todos ſus Prophetas que han ſido deſde el ſiglo.

22 וּמֹשֶׁה אָמַר לַאֲבוֹתֵינוּ כִּי
נָבִיא לָכֶם מִקִּרְבְּכֶם יָקִים יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם מֵאֲחֵיכֶם כָּמוֹנִי אֵלָיו
תִּשְׁמָעוּן בְּכֹל אֲשֶׁר יְדַבֵּר
אֲלֵיכֶם׃

Porque Moyſen dixo à los Padres, El Sennor vueſtto Dios hos leuantará vn Própheta de vueſtros hermanos, como yo: à el oyreys haziendo conforme à todas las coſaz que hos hablare.

γ'.

17. Καὶ νῦν ἀδελφοὶ, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.

Et maintenant freres, ie ſai que vous l'auez fait par ignorance, comme auſsi vos Gouuerneurs.

18. Ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτω.

Mais Dieu a ainſi accompli les choſes qu'il auoit predites par la bouche de tous ſes Prophetes, que le Chriſt deuoit ſouffrir.

19. Μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας.

Amendez-vous donc, & vous conuertiſsez, afin que vos pechés ſoyent effaces:

20. Ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν ἰησοῦν χριστὸν.

Quand les temps de rafraiſchiſſement ſeront venus de la preſence du Seigneur, & qu'il aura enuoyé Ieſus Chriſt, qui au parauant vous a eſté annoncé.

21. Ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος.

Lequel il faut que le ciel contiene, iuſques au temps du reſtabliſſement de toutes les choſes que Dieu a prononcees par la bouche de tous ſes ſaincts Prophetes dés le commencement du monde.

22. Μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς.

Car Moyſe meſme a dit aux peres, Le Seigneur voſtre Dieu vous ſuſcitera vn Prophete d'entre vos freres tel que moi: vous l'eſcouterez en tout ce qu'il vous dira.

CAP. III.

17. Et nunc fratres ſcio quia per ignorantiam feciſtis, ſicut & principes veſtri.

And now brethren / I know that through ignorance ye did it/as did alſo your gouernours.

18. Deus autem qui prænuntiavit per os omnium prophetarum, pati Chriſtum ſuum, ſic implevit.

But thoſe thinges which God before had ſhewed by the mouth of all his Prophets/that Chriſt ſhoulde ſuffer/hee hath thus fulfilled.

19. Pœnitemini igitur & convertimini, ut deleantur peccata veſtra.

Amende your liues therefore / and turne/ that your ſinnes may bee put away.

20. Vt cum venerint tempora refrigerii à conſpectu Domini, & miſerit eum qui prędicatum eſt vobis Ieſum, Chriſtum.

When the time of refreſhing ſhall come from the preſence of the Lord. And he ſhall ſend Jeſus Chriſt / which before was preached vnto you.

21. Quem oportet quidem cælum ſuſcipere uſque in tempora reſtitutionis omnium, quæ locutus eſt Deus per os ſanctorum ſuorum, á ſeculo, prophetarum.

Whome the heauen muſt conteine vntill the time that all thinges be reſtored/which God had ſpokē by the mouth of all his holy Prophets ſince the worlde began.

22. Moyſes quidem dicit, Quoniam prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus veſter de fratribus veſtris tanquam me: ipſum audietis iuxta omnia quæcunque locutus fuerit vobis.

For Moſes ſaid vnto the Fathers/ The Lorde your God ſhall raiſe vp vnto you a Prophet / euen of your brethren like vnto me: ye ſhall heare him in all thinges/whatſoeuer he ſhall ſay vnto you.

Das III Capitel.

17. Nun lieben Brüder / ich weiß/ daß jrs durch vnwiſſenheit gethan habt/wie auch euer Oberſten.

Nu kære Brødre/ieg veed/ at i giorde det aff vanuittighed / ſom oc eders Offuerſte.

18. Gott aber / was er durch den Mund aller ſeiner Propheten zuvor verkündiget hat/wie Chriſtus leiden ſolt/hats alſo erfüllet.

Men Gud haffuer fuldkommet det / ſom hand tilforn forkyndede / ved alle ſine Propheters Mund/ huorledis Chriſtus ſkulde lide.

19. So thut nun buſſe vnd bekehret euch / daß euer ſünde vertilget werden.

Saa gører nu Penitentze / oc omuender eder / at eder Synder ſkulle vdſlettis.

20. Auff daß da komme die zeit der erquickung / für dem angeſichte des HERRN / wen er ſenden wirdt den/ der euch ietzt zuvor geprediget wirdt/ Jeſum Chriſt.

Paa det verquegelſens tid ſkal komme / faar HERRENS Anſict / naar hand ſkal ſende / Den, ſom er nu predicket faar eder/ Jheſum Chriſtum.

21. Welcher muß den Himmel einnemen / biß auff die zeit / da herwider bracht werde /alles was Gott geredt hat/durch den Mund aller ſeiner heiligen Propheten/von der Welt an.

Huilcken ſom ſkal indtage Himmelen / indtil den tid / at alting bliffuer igen ſkicket ſom Gud talede/ ved alle ſine hellige Propheters Mund / fra Verdens begyndelſe.

22. Denn Moſes hat geſaget zu den Vätern: Einen Propheten wirdt euch der HERR euer Gott erwecken/ auß euren Brüdern/ gleich wie mich/ den ſolt jr hören inn allem / daß er zu euch ſagen wirdt.

Thi Moſe ſagde til Federne / HERREN eders Gud ſkal opuecke eder en Prophete / aff eders Brødre/ lige ſom mig/ Den ſkulle i høre/i alt det /ſom hand ſiger til eder.

Kapitola III.

17. A nynij Bratřij / wijm že gſte to z newědomij včinili/ yako y Knijžata waſſe.

Aleć teraz brácia wiem żeśćie z nie wiádomośći to vczynili / ták iako y Kśiążetá wáße.

18. Buoh pak/ kterýž geſt napřed zwěſtowal ſkrze vſta wſſech Prorokuow / že měl trpěti Kryſtus / tak geſt naplnil.

Lecżć Bog to co przez vſtá wßech ſwoich Prorokow opowiedzial / iż Kriſtus cirpiec mial / ták wypelnil.

19. Protož čiňte pokánij a obraťte ſe/ aby byli ſhlazeni hřijchowě waſſy:

A przetoż vznayćie ſie á náwroćcie ſie/ áby byly zgladzone grzechy wáße.

20. Abyſſte když přigde čas obwlaženij od twáři PAně / a poſſle toho kterýž wám ohlaſſowán geſt Gežijſſe Kryſta / ſpaſeni byli.

Gdyż przyßly czáſy ochlodzenia od oblicznośći Pańſkiey. A poſtal wam onego/ kthory byl przed tym opowiedzián / Jezuſá Kryſtuſá.

21. Kteréhož zagiſté muſý přigijti Nebeſa/ až do čaſu nawrácenij wſſech wěcý/ což geſt koli mluwil Buoh ſkrze vſta ſwých Swatých Prorokuow. od wěku.

Ktoremuć potrzebá być w niebie aż do czáſow nápráwienia wßech rzeczy / kthore opowiedzial Bog od wieku przez vſta wßech ſwych świetych Prorokow.

22. Moyžijš zagiſté Otcuom řekl: Proroka wám wzbudij Pán Bůh wáš z Bratřij waſſých / mně podobného. Kteréhož poſlauchati budete/ wedlé wſſeho což bude mluwiti wám.

Abowiem mowil Moiżeß do Oycow: Proroká wzbudzi wám Pan Bog wáß z bráciey wáßey iáko mnie/ á bedźiećie go ſlucháć we wßythkim cokolwiek on wam powye.

ג

23 וְתֶהְוֵא כֻּל נַפְשָׁא דְּלָא
תֶשְׁמַעי לַנְבִיָא הָו תֵּאבַדי
נַפְשָׁא הָי מֶן עַמָּה׃

Et auuerrà che ogni perſona, laqual non vdirà quel Profeta, ſarà eſterminata via del popolo,

24 וַנְבִיֵא כֻּלְהוֹן דְּמֶן
שְׁמוּאִיל וְאַילֵין דְּמֶן
בָּתְרֵה הָוו מַלֶּלו וַאכְרֶזו
עַל יַוְמָתָא הָנוֹן׃

Et etiandio tutti i Profeti da Samuel, e quanti dipoi hanno parlato hanno ſimilmente predetti queſti giorni.

25 אַנְתּוּן אִנּוּן בְּנַיְהוֹן
דַּנְבִיֵא וְדִיַתֵּקָא אִידָא
דְּסָם אַלָהָא לַאבָהַתַן כַּד
אֶמַר לַאבְרָהָם דַּבְזַרְעָךְ
נֶתְבָּרְכוּן כֻּלְהֵין שַׁרְבָתָא
דַּארְעָא׃

Voi ſete figliuoli de Profeti, e del teſtamento che Iddio fece à i noſtri padri, dicendo ad Abraham, E nel tuo ſeme ſaranno benedette tutte le famiglie de la terra.

26 לְכוֹן מֶן קְדִים אַקִים
וְשַׁדַּר אַלָהָא לַבְרֵה כַּד
מְבָרֵךְ לְכוֹן אֶן תֶּתְפְּנוּן
וְתֶתוּבוּן מֶן בִּישָׁתְכוֹן׃

Iddio hauendo primamente à voi ſuſcitato il ſuo Figliuol IESV, *l'ha mandato à bene dirui, ritirando ciaſcuno da le ſue iniquità.*

ד

1 וְכַד הָלֵין מֶלֵּא מְמַלְּלִין
הָווֹ לְעַמָּא קָמוּ עֲלַיְהוֹן
כָּהֲנֵא וְזַדּוּקָיֵא וְאַרְכוֹנָא
דְּהַיְכְלָא׃

Mentre che eſſi parlauano al popolo, ſoprauuenner loro i Sacerdoti, e il Maeſtro del tempio, e i Sadducei.

2 כַּד מֶתְחַמְתִין הָווֹ
עֲלַיְהוֹן דְּמַלְפִין לְעַמָּא
וּמַכְרְזִין בַּמְשִׁיחָא עַל
קִיָמְתָא דְּמֶן בֵּית מִיתֵא׃

Hauendo gran diſpiacere ch'eſſi inſegnaſſeno al popolo, & annuntiaſſeno nel nome di IESV *la reſurrettione de morti.*

ג

23 וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע
אֶל־הַנָּבִיא הַהוּא אָנֹכִי אֶדְרוֹשׁ
מֵעִמּוֹ וְנִכְרַת מֵעַמּוֹ׃

Y ſera que Qualquiera allma que no oyere à aquel Propheta, ſerá deſarraygada del pueblo.

24 וְגַם כָּל־הַנְּבִיאִים מִשְּׁמוּאֵל
עַד־כֻּלָּם אֲשֶׁר אַחֲרָיו דִּבְּרוּ
וְהִגִּידוּ אֶת־הַיָּמִים הָאֵלֶּה׃

Y todos los prophetas deſde Samuel y en adelante, todos los que han hablado, han prenunciado eſtos dias.

25 וְאַתֶּם הַיּוֹם בְּנֵי הַנְּבִיאִים
וּבְנֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת אֱלֹהִים
אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר אֶל־אַבְרָהָם
בְּזַרְעֲךָ יִתְבָּרְכוּ כָּל־גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃

Voſotros ſoys los hijos de los Prophetas, y del Concierto que Dios concertó con nueſtros padres, diziendo à Abraham Y en tu Simiente ſerán benditas todas las familias de la tierra.

26 לָכֶם בָּרִאשׁוֹנָה הֵקִים אֶת
בְּנוֹ יֵשׁוּעַ וַיִּשְׁלַח אוֹתוֹ לְבָרֵךְ
אֶתְכֶם בְּשׁוּבְכֶם אִישׁ אִישׁ
מֵרָעוֹתֵיכֶם׃

A voſotros primeramente, Dios, leuantando à ſu Hijo Ieſus, lo embió que hos bendixeſſe. páraque cada vno ſe conuierta de ſu maldad.

ד

1 וּבְדַבְּרָם אֶל־הָעָם קָמוּ
עֲלֵיהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַפָּקִיד עַל־
הַהֵיכָל וְהַצְּדוּקִים׃

Y hablando ellos àl pueblo, ſobreuieron los Sacerdotes y el Magiſtrado del Templo, y los Sadduceos:

2 וְנוּגִים הֵמָּה עַל־כִּי לִמְּדוּ
אֶת־הָעָם וּבִשְּׂרוּ בְיֵשׁוּעַ אֶת־
תְּקוּמַת הַמֵּתִים׃

Peſandoles de que enſennaſſen el pueblo, y annunciaſſen en el Nombre de Ieſus la reſurreccion de los muertos.

γ'.

23. Ἔσται δὲ, πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

Et aduiendra que toute perſonne qui n'aura eſcouté ce Prophete-la, ſera exterminé d'entre le peuple.

24. Καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ προκατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας.

Et meſmes tous les Prophetes depuis Samuel, & ceux qui l'ont ſuiui, tous tant qu'il y en a qui ont parlé, ont auſſi predit ces iours.

25. Ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς ἀβραάμ, Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

Vous eſtes les enfans des Prophetes, & de l'alliance que a Dieu traitee auec nos Peres, diſant à Abraham, Et en ta ſemence ſeront benites toutes les familles de la terre,

26. Ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

C'eſt pour vous premierement que Dieu ayant ſuſcité ſon Fils Ieſus, l'a enuoyé pour vous benir, en retirant vn chacun de vous de vos mauuaiſties.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ σαδδουκαῖοι.

Mais comme ils parloyent au peuple les Sacrificateurs & le Capitaine du temple, & les ſadduciens ſuruindrent.

2. Διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν.

Eſtans en grand'peine de ce qu'ils enſeignoyent le peuple, & qu'ils annonçoyent la reſurrection des morts au nom de Ieſus.

CAP. III.

23. Erit autem, omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

For it ſhalbe that euery perſon which ſhall not heare that Prophet / ſhal be deſtroyed out of the people.

24. Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps qui locuti ſunt, annuntiaverunt dies iſtos.

Alſo all the Prophets from Samuel / & thenceforth as many as haue ſpoken / haue likewiſe foretold of theſe dayes.

25. Vos eſtis filii prophetarum & teſtamenti quod diſpoſuit Deus ad patres noſtros, dicens ad Abraham, Et in ſemine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.

Ye are the children of the Prophets / and of the couenant / which God hath made vnto our fathers / ſaying to Abraham / Euen in thy ſeede ſhall all the kinreds of the earth be bleſſed.

16. Vobis primum Deus ſuſcitans Filium ſuum, miſit eum benedicentem vobis: ut convertat ſe unuſquiſque à nequitia ſua.

Firſt vnto you hath God raiſed vp his Sonne Jeſus / and him he hath ſent to bleſſe you / in turning euery one of you from your iniquities.

CAP. IIII.

LOquentibus autem illis ad populum, ſupervenerunt ſacerdotes & magiſtratus templi & Sadducæi.

And as they ſpake vnto the people / the Prieſts and the Captaine of the Temple / and the Sadduces came vpon them.

2. Dolentes quod docerent populum, & annuntiarent in Ieſum reſurrectionem ex mortuis.

Taking it grieuouſly that they taught the people / and preached in Jeſus name the reſurrection from the dead.

Das III. Capitel.

23. Vnnd es wirdt geſchehen / welche Seele denſelbigen Propheten nit hören wird / die ſoll vertilget werden auß dem Volck.

Oc det ſkal ſke / at huilcken Siel ſom icke hører den Prophete / hun ſkal vdſlettis fra Folcket.

24. Vnd alle Propheten von Samuel an vnd hernach / wie vil jhr geredt haben / die haben von diſen tagen verkündiget.

Oc alle Propheter fra Samuel oc der effter / ſaa mange ſom talede aff dem / de forkyndede om diſſe Dage.

25. Jhr ſeyt der Propheten vnd des Bundes Kinder / welchen Gott gemacht hat mit euren Vätern / da er ſprach zu Abraham: Durch deinen Samen ſollen geſegnet werden alle Völcker auff Erden.

Jere Propheternis oc Pactens Børn / huilcken Gud giorde met eders Fedre / der hand ſagde til Abraham / J din Sæd ſkulle velſignis alle Folck paa Jorden.

26. Euch zu förderſt hat Gott aufferwecket ſein Kind Jeſum / vnd hat jn zu euch geſandt / euch zuſegenen / daß ein jeglicher ſich bekehre von ſeiner Boßheit.

Gud haffuer førſt opueckt eder ſit Barn Jheſum / oc hand ſende hannem til eder / at velſigne eder / At huer ſkal omuende ſig fra ſin ondſkaff.

Das IIII. Capitel.

ALs ſie aber zum Volck redeten / tratten zu jnen die Prieſter / vnd der Hauptmann des Tempels / vnnd die Saduceer.

MEn der de talede til Folcket / Traadde Preſterne / oc Templens Hoffuitzmand frem / oc Saduceerne.

2. (Die verdroß / daß ſie das Volck lehreten / vnd verkündigten an Jeſu die Aufferſtehung von den Todten.)

(De fortrøde / at de lærde Folcket / oc kundgiorde i Jheſu Opſtandelſen fra de døde.)

Kapitola III.

23. A budek / že každý Cžlowěk kterýž nebude poſlauchati toho Proroka / wyhlažen bude z Lidij.

Y zſtánie ſie to że kto nie będzie ſłuchał Proroká onego / będzie wykorzenion z ludu.

24 A wſſyckni Prorocy / od Samuele / a potomnij wſſyckni kteřijž gſau koli mluwili / též zwěſtowali o těchto dnech.

Ale y wſzyſcy Prorocy / od Sámuelá y ini / ktorzy po nich byli ile ich kolwiek prorokowało / też wſzyſcy o tych dniach powiedáli.

25. Wy gſte Synowé Prorokuow a Aumluwy kteraužž učinil Buoh s Otcy naſſými / řka k Abrahamowi: W ſemeni twém / požehnány budau wſſecky čeledi země.

Wyście ſą ſyny prorokimi y przymierza / ktoré poſtánowił Bog z oycy náſzemi / mowiąc do Abraamá: Iż w potomſtwie twoim błogoſłáwieńſtwá doſtąpią wſzythki narody ná ziemi.

26. Wám nayprwé Bůh / wzbudiw Syna ſwého Gežiſſe / poſſal ho dobře wěcý oznamugijcýho wám / aby ſe owrátil gedenkaždý od nepráwoſti ſwé.

Wamći naprzod Bog wzbudziwſzy Syná ſwoiego Jezuſá poſłał / ktoryby wam błogoſłáwił / odwrácáiąc káżdego od iego złości.

Kapitola IIII.

A Když oni mluwili k Lidu / přiſſli Kněžij a Vředníjcy Chrámu / á Saduceowé.

A Gdy oni ták mowili do ludu / tedy przyſzli Kápłani / y przełożeni kośćiołá / y Saduceuſzowie.

2. Težce neſauce to / žeby učili Lid / a že zwěſtowali o Gežiſſowi / žeby z mrtwých wſtal:

Fráſuiąc ſie bárzo iż uczyli lud / á opowiedáli w imię Jezuſowe powſtánie od umarłych.

ד

3 וַארְמִיו עֲלַיְהוֹן אִידַיָא
וְנַטְרוּ אֶנוּן לְיַוְמָא אַחְרָנָא
מֶטוּל דַקְרֶב הֲוָא לֵהּ
רַמְשָׁא ׃

E meſſer loro le mani addoſſo, e poſergli in prigione per il giorno ſeguente: percioche gia era ſera.

4 וְסַגִּיאֵא דַשְׁמַעוּ הֲוַו
מֶלְּתָא הַימֶנוּ הֲוַו
וְאִיתַיְהוֹן הֲוַו בְּמֶנְיָנָא אַיְךְ
חַמְשָׁא אַלְפִין גַּבְרִין ׃

E molti di quelli che haueuano vdita la parola, credettero: e fu il numero de gli huomini circa cinque milia.

5 וַלְיַוְמָא אַחְרָנָא אֶתְכַּנַּשׁוּ
אַרְכוֹנֵא וְקַשִּׁישֵׁא וְסָפְרֵא ׃

Hor il di ſeguente vennero à congregarſi inſieme i lor Principali, e i Vecchij, e gli Scribi in Ieruſalem.

6 וָאף חָנָן רַב כָּהֲנֵא
וְקַיָּפָא וְיוּחַנָּן וַאלֶכְסַנְדְּרוֹס
וְאַילֵין דְאִיתַיְהוֹן הֲוַו מֶן
שַׁרְבְתָא דְרַבַּי כָּהֲנֵא ׃

Et Anna ſommo Sacerdote, e Caifa, e Giouanni, & Aleſſandro, e tutti quelli ché erano de la generation ſacerdotale.

7 וְכַד אֲקִימוּ אֶנוּן
בַּמְצַעְתָא מְשַׁאלִין הֲוַו
לְהוֹן דְבַאיְנָא חַיְל אוֹ
בְּאַיְנָא שֵׁם עֲבַדְתּוּן הָדָא ׃

E fattigli ſtar la nel mezo, gli domandorono, dicendo, Con qual virtù, ò in qual nome hauete voi fatto queſto?

8 הָידֵין שֶׁמְעוּן כֵּאפָא
אֶתְמְלִי רוּחָא דְקוּדְשָׁא
וֶאֱמַר לְהוֹן אַרְכוֹנַיְהִי ד
דְעַמָּא וְקַשִּׁישֵׁא דְבֵית
יִסְרָיֵל שְׁמַעוּ ׃

Allor Pietro ripieno di Spirito ſanto, diſſe loro, Principi del popolo, e voi Vecchij d'Iſraël.

9 אֶן חְנַן יַוְמָנָא מ
מֶתְתְּדִינִינַן מֶנְכוֹן עַל
שַׁפִּירְתָא דַהֲוָת לְבַר נָשָׁא
כְּרִיהָא דַבְמָנָא הָנָא
אֶתַּאסִי ׃

Poi che noi ſiamo hoggi eſaminati del beneficio fatto ad vn huomo infermo, cioè, in che modo coſtui ſia ſtato ſanato.

ד

3 וַיִּשְׁלְחוּ בָהֶם אֶת־יְדֵיהֶם וַיָּשִׂימוּ אוֹתָם בַּמַּטָּרָה עַד־לְמָחָר כִּי הָעֶרֶב קָרוֹב הוּא ׃

Y echaron les manos y puſieronlos en la carcel haſta el dia ſiguiente: porque era ya tarde.

4 וְרַבִּים מִן־הַשּׁוֹמְעִים אֶת־הַדָּבָר הֶאֱמִינוּ וַיְהִי מִסְפַּר הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ ׃

Mas muchos de losque auian oydo el ſermon, creyeron, y fue hecho el numero de los varones, como cincomil.

5 וַיְהִי־מִמָּחֳרָת וַיִּקָּהֲלוּ הַנְּשִׂיאִים הַכֹּהֲנִים וְהַסּוֹפְרִים בִּירוּשָׁלִַם ׃

Y aconteció el dia ſiguiente, que los Principes deellos ſe juntaron, y los Ancianos, y los Eſcribas, en Ieruſalem:

6 וְחָנָן כֹּהֵן הַגָּדוֹל וְקַיָּפָא וְיוֹחָנָן וְאֲלֶכְסַנְדְּרוֹס וְכֻלָּם אֲשֶׁר הָיוּ מִדּוֹר שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים ׃

Y Annas Principe de los Sacerdotes, y Caiphas, y Ioan, y Alexandro, y tódos losque eran del linage ſacerdotal.

7 וַיָּקִימוּ אוֹתָם בְּתוֹכָם וַיִּשְׁאֲלוּ בְּמָה כֹּחַ אוֹ בְּמָה שֵׁם עֲשִׂיתֶם אֶת־הַזֹּאת ׃

Y haziendolos preſentar en medio, preguntaronles, Conque poteſtad, o en que nombre aueys hecho voſotros eſto?

8 אָז כֵּיפָה מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אָמַר אֲלֵיהֶם הַנְּשִׂיאֵי הָעָם וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל ׃

Entonces Pedro, lleno de Eſpiritu Sancto les dixo, Principes del pueblo, y Ancianos de Iſrael:

9 אִם אֲנַחְנוּ נִשְׁפְּטוּ עַל־מַעֲשֵׂה טוֹב אֱנוֹשׁ חַלָּשׁ בַּאֲשֶׁר נוֹשַׁע הַזֶּה ׃

Pues que ſomos oy demandados acercá del beneficio hecho à vn hombre enfermo, es à ſaber, de que manera eſte aya ſido ſanado.

δ'.

3. Καὶ ἐπέβαλλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.

Et ayans ietté les mains ſur eux, ils les mirent en priſon iuſques au lendemain: car il eſtoit deſia veſpre.

4. Πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.

Et pluſieurs de ceux qui auoyent ouï la parole creurent· & fut le nombre des perſonnes enuiron cinq mille.

5. Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς ἱερουσαλήμ.

Or aduint que le lendemain leurs Gouerneurs s'aſſemblerent, & les Anciens, & les Scribes en Ieruſalem.

6. Καὶ ἄνναν τὸν ἀρχιερέα, καὶ καϊάφαν καὶ ἰωάννην καὶ ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.

Et Anne ſouuerain Sacrificateur, & Caiphe, & Iehan, & Alexandre, & tous ceux qui eſtoyent de la lignee Sacerdotale.

7. Καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν (τῷ) μέσῳ, ἐπυνθάνοντο, ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς;

Et les ayans mis en place, les interroguerent, diſans, Par quelle puiſſance, ou au nom de qui auez vous fait ceci?

8. Τότε πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτούς, ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ ἰσραήλ.

Adonc Pierre rempli du ſainct Eſprit leur dit, Gouuerneurs du peuple, & vous Anciens d'Iſrael.

9. Εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται.

Puis que nous ſommes auiourd'hui recerchés pour vn bien qui a eſté fait à l'endroit d'vn homme impotent, pour ſauuoir comment il a eſté gueri.

CAP. IIII.

3 Et iniecerunt in eos manus, & poluerunt eos in cuſtodiam, in craſtinum, erat enim iam veſpera.

And they layed handes on them / and put them in hold / vntill the next day: for it was now euentide.

4. Multi autem eorum qui audierant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum, quinque millia.

Howbeit / many of them which heard the word / beleeued / and the nomber of the men was about fiue thouſand.

5. Factum eſt autem in craſtinum, ut congregarentur principes eorum, & ſeniores & ſcribæ in Ieruſalem.

And it came to paſſe on the morowe / that their rulers / and Elders / and Scribes were gathered together at Ieruſalem.

6. Et Annas princeps ſacerdotum, & Caiphas, & Iohannes, & Alexander, & quotquot erant de genere ſacerdotali.

And Annas the chiefe Prieſt / and Caiaphas / and John / and Alexander / and as many as were of the kindred of the high Prieſtes.

7. Et ſtatuentes eos in medio, interrogabant: In qua virtute aut in quo nomine feciſtis hoc vos.

And when they had ſet them before them / they aſked / By what power / or in what Name haue ye done this?

8. Tunc repletus Spiritu ſancto Petrus, dixit ad eos, Principes populi & ſeniores.

Then Peter full of the holy Ghoſt / ſaide vnto them / ye rulers of the people / and Elders of Iſrael.

9. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iſte ſalvus factus eſt.

Foraſmuch as we this day are examined of the good deede done to the impotent man / to wit / by what meanes hee is made whole.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd legeten die hände an ſie / vnd ſetzten ſie ein biß auff morgen / denn es war ietzt abend.

Oc lagde Hender paa dem / oc ſette dem ind til om morgenen / thi det vaar nu afften.

4. Aber vil vnter denen / die dem wort zuhöreten / wurden glaubig / vnd ward die zahl der Männer bey fünff tauſend.

Men mange aff dem / ſom hørde ordét / trode / oc tallet paa Mendene bleff ved fem tuſinde.

5. Als nun kam auff den morgen / verſammleten ſich jre Oberſten vnnd Elteſten vnnd Schrifftgelehrten gen Jeruſalem.

Som morgenen kom nu / da forſamlede de Offuerſte oc Eldſte oc Scrifftkloge dem i Jeruſalem.

6. Hannas der Hoheprieſter / vnnd Caiphas vnnd Johannes vnd Alexander / vnnd wie vil jhr waren vom Hohenprieſter Geſchlechte.

Annas den ypperſte Preſt oc Caiphas oc Johannes oc Alexander / ocſaa mange ſom de vaare aff de ypperſte Preſters ſlect.

7. Vnnd ſtelleten ſie für ſich / vnnd fragten ſie / Auß welcher gewalt oder inn welchem Namen habt jhr das gethan?

Oc ſkickede dem faar ſig oc ſpurde dem at / Aff huad mact eller i hues naffn giorde i dette?

8. Petrus voll des heiligen Geiſts / ſprach zu jhnen: Jr Oberſten des Volcks / vnnd jr Elteſten von Jſrael.

Petrus fuld aff den hellig Aand / ſagde til dem / J Offuerſte faar Folcket / oc i Eldſte aff Jſrael.

9. So wir heute werden gerichtet über diſer wolthat / an dem krancken Menſchen / durch welche er iſt geſund worden.

Der ſom wi dømmis i dag for denne velgerning / mod det ſiuge Menniſke / ved huilcken hand bleff helbrede.

Kapitola IIII.

3. Y wztáhli na ně ruce / a wſadili ge do žaláře až do gitra / neb byl giž wečer.

Y tárgneli ſie ná nie rekomá / á podáli ie do wiezienia áž do iuthrá / bo iuž był wieczor.

4. Mnozý pak z těch kteřijž ſlyſſeli ſlowo / vwěřili: Y včiněn geſt počet mužuw okolo pěti Tiſýcuow.

A wiele tych ktorzy ſłowá ony ſłyſzeli vwierzyli / y było w liczbie mezow okolo piaci tyſiecy.

5. Tehdy ſtalo ſe nazajtřij / ſeſſli ſe Knijžata gegich a Starſſý / a včitelé w Geruzalémě.

A gdy było názáiutrz / zebráli ſie Kſiążetá ich y ſtárſzy / y Doktorowie w Jeruzálem.

6. A Annáſs Knijže Kněžſké / a Kayffáſs / a Jan / a Alexander / a koliko koli gich bylo z pokolénij Kněžſkého.

Y Annaſz nawyżſzy Kápłan / y Káiphaſz / y Jan / y Alexander / y ile ich iedno było z rodu Kápłańſkiego.

7. Y poſtawiwſſe ge mezy ſebau tázali gich: Kterau mocý / aneb w kterém gménu včinili gſte toto wy?

Gdy ie tedy poſtawili w poſrodku / pytáli ich: Ktorą mocą / á ktorymeſcie wy to imieniem vczynili?

8. Tehdy Petr naplněn gſa Duchem Swatým / řekl k nim: Knijžata Lidu / a Starſſý Lidu Izrahelſkého ſlyſſte.

Tedy Piotr bedąc nápełnion nion Duchá świetechá świetego / rzekł do nich: Kſiążetá ludu y ſtárſzy Izraelſcy.

9. Poněwadž my dnes k ſaudu gſme přiwedeni / pro dobrodinij Człowěka chromého / w kterémby gménu zdráw včiněn byl.

Gdyż o nas dziś ten ſąd ieſt záſądzon / dla dobrodzieyſtwá nád człowiekiem niedołężnym vczynionego / iáko on ieſt vzdrowion.

ד

10 הָדֵא תִּתִידַע לְכוּן
וַלְכֻלֵּה עַמָּא דִּיסְרָיֵל ד
דַּבְשְׁמֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
נָצְרָיָא הָו דַּאנְתּוּן ז
וְקַפְתּוּנַיְהי הָו דַּאקִים
אֱלָהָא מֶן בֵּית מִיְתֵא בֵּה
בְּהָו הָא קָאֶם הָנָא ק
קְדָמַיְכוּן כַּד חָלִים :

Sia noto à tutti voi, & à tutto'l popolo d'Iſraël, che cio ſ'è fatto per il nome di IESV *Chriſto Nazareno, che voi crocifiggeſte, ilquale Iddio ha riſuſcitato da morte: per lui ſta qui coſtui ſano dinanzi à voi.*

11 הָנַו כֵּאפָא דַּאסְלִיתוּן
אַנְתּוּן בַּנָּיֵא וְהָו הָוָא לְרִישׁ
קַרְנָא :

Queſta è quella pietra che è ſtata rifiutata da voi, edificatori, laquale è ſtata poſta ne la teſta de l'angolo.

12 וְלַית בְּאנָשׁ אַחְרִין
פּוּרְקָנָא לָא גֵּיר אִית שְׁמָא
אַחְרָנָא תְּחֵית שְׁמַיָּא
דְּאֶתִיהֶב לַבְנַי נָשָׁא דְּבֵה
וֶלָא לְמֶחָא :

E non è ſalute in alcun altro: percioche ne altro nome è ſotto'l cielo dato tra gli huomini, perilqual noi debbiamo eſſer ſaluati.

13 וְכַד שְׁמַעוּ מֶלְּתֵה ד
דְּשֶׁמְעוּן וַדְיוּחַנָּן דְּעַיְן ב
בַּגְלֵא אֶמַרוּהָ אֶסְתַּכַּלוּ
דְּלָא יָדְעִין סֶפְרָא
וְהֶדְיוּטֵא אֶנּוּן וְתֶהְרוּ
בְּהוּן וְאֶשְׁתַּוְדַּעוּ דְּעַם
יֵשׁוּעַ מְתַהַפְּכִין הָווּ :

Eſſi vedendo la libertà del parlar di Pietro e di Giouanni, e ſapendo che eſſi erano huomini ſenza lettere e idioti, ſi marauigliauano, e conoſceuano che eſſi erano ſtati con IESV.

14 וְחָזֵין הָווּ דְּקָאֶם הָוָא
עַמְּהוּן חַגִּירָא הָו דְּאֶתְאַסִּי
וְלָא מֶשְׁכְּחִין הָווּ מֶדֶּם
לְמֵאמַר לוּקְבַלְהוּן :

Vedendo ancora l'huomo, che era ſtato ſanato, che ſtaua li con loro, non haueuan nulla che contradire.

15 הָידֵין פַּקֶּדוּ דְּנֶפְּקוּן
אֶנּוּן מֶן כֶּנְשְׁהוּן וְאָמְרִין
הָווּ חַד לְחַד :

Ma comandando loro che vſciſſen fuor del conſiglio, conferiuano tra lor medeſimi.

ד

10 יִוָּדַע לְכֻלְּכֶם וּלְכָל־עַם־
יִשְׂרָאֵל כִּי בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ
הַנָּצְרִי אֲשֶׁר אַתֶּם הוֹקַעְתֶּם
אוֹתוֹ וַאֲשֶׁר הֱקִימוֹ אֱלֹהִים
מִמֵּתִים בּוֹ בְּכֹחוֹ זֶה הוּא עֹמֵד
לִפְנֵיכֶם וְנִרְפָּא הוּא :

Sea notorio à todos voſotros, y à todo el pueblo de Iſrael, Que enel Nombre de Ieſus el Chriſto, el Nazareno, elque voſotros crucificaſtes, y Dios lo reſuſcitó de los muertos, en eſto eſte eſtà en veſtra preſencia ſano.

11 זֶה הוּא הָאֶבֶן הַנִּמְאָסָה
מִמְּכֶם הַבּוֹנִים וְהָיְתָה לְרֹאשׁ
פִּנָּה :

Eſte es la piedra reprouada de voſotros los edificadores, laqual es pueſta por cabeça de eſquina:

12 וְלֹא יֵשׁ בְּאִישׁ אַחֵר יְשׁוּעָה
כִּי שֵׁם אַחֵר אֵינֶנּוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם
נִתָּן לַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בּוֹ צְרִיכֵנוּ
לְהִוָּשֵׁעַ אוֹתָנוּ :

Y en ningun otro ay ſalud, porque no ay otro nombre debaxo del cielo dado à los hombres enque podamos ſer ſaluos.

13 וּבִרְאוֹתָם אֶת בִּטְחוֹן כֵּיפָה
וְיוֹחָנָן וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנָשִׁים בְּעָרִים
בָּעָם הֵמָּה וְכִי לֹא לָמְדוּ חָכְמָה
וְדַעַת קְדֹשִׁים לֹא יָדְעוּ וַיִּתְמְהוּ
וַיֵּדָעוּם כִּי הָיוּ עִם יֵשׁוּעַ :

Entonces viendo la conſtancia de Pedro y de Ioan, ſabido que eran hombres ſinletras y idiotas, marauillanſe: y conocianlos, que auian ſido con Ieſus.

14 וְרוֹאִים אֶת־הָאֱנוֹשׁ אִתָּם
עוֹמֵד הַנִּרְפָּא מְאוּמָה לֹא הָיָה
לָהֶם לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם :

Y viendo ál hombre que auia ſido ſanado que eſtaua con ellos, no podian dezir nada en contra.

15 וַיְצַוּוּ אוֹתָם לָצֵאת אֶל־
מִחוּץ הָעֵדָה וַיִּתְיָעֲצוּ בֵּינֵיהֶם :

Mas mandaronles que ſe ſalieſſen fuera del concilio: y conferian entreſi.

δ.

10. Γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἰσραὴλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής.

Soit notoire à vous tous & à tout le peuple d'Iſrael, que c'a eſté au nom de Ieſus Chriſt le Nazarien, que vous aues crucifié, lequel Dieu a reſſuſcité des morts, voire en vertu du Nom de ceſtui-la ceſt homme aſſiſte ſain ici deuant vous.

11. Οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας.

C'eſt ceſte Pierre qui a eſté reiettee par vous les edifians, qui a eſté faite le principal du coin.

12. Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

Et n'y a point de ſalut en aucun autre: car auſſi n'y a il point d'autre nom ſous le ciel qui ſoit donné aux hommes, par léquel il nous faille eſtre ſauués.

13. Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου παρρησίαν καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ ἰησοῦ ἦσαν.

Eux alors voyans la hardieſſe de Pierre & de Iehan, & cognoiſſans auſſi qu'ils eſtoyent hommes ſans lettres & idiots, s'eſmerueilloyent, & recognoiſſoyent bien qu'ils auoyent eſté auec Ieſus.

14. Τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.

Et voyans que l'homme qui auoit eſté gueri, eſtoit preſent auec eux, ne pouuoyent en rien contredire.

15. Κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους.

Adonc leur ayans commandé de ſortir hors du conſeil, ils conferoyent entr'eux.

CAP. IIII.

10. Notum ſit omnibus vobis & omni plebi Iſraël, quia in nomine Ieſu Chriſti Nazareni, quem vos crucifixiſtis, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, in hoc iſte aſtat coram vobis ſanus.

Be it knowen vnto you all / and to all the people of Iſrael / that by the Name of Jeſus Chriſt of Nazaret / whome ye haue crucified / whome God raiſed againe from the dead / euen by him doth this man ſtand here before you / whole.

11. Hic eſt lapis qui reprobatus eſt à vobis ædificantibus: qui factus eſt in caput anguli.

This is the ſtone caſt aſide of you builders / which is become the head of y corner.

12. Et non eſt in alio aliquo ſalus. Nec enim aliud nomē eſt ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri.

Neither is there ſaluation in any other for among men there is giuen none other name vnder heauen / whereby we muſt be ſaued.

13. Videntes autem Petri conſtantiam & Iohannis, comperto quòd homines eſſent ſine literis & idiotæ, admirabantur, & cognoſcebant eos quoniam cum Ieſu fuerant.

Now when they ſaw the boldenes of Peter and John / & vnderſtood that they were vnlearned men & without knowledge / they marueiled / and knewe them / that they had bene with Jeſus.

14. Hominem quoque videntes ſtantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

And beholding alſo the man which was healed ſtanding with them / they had nothing to ſay againſt it.

15. Iuſſerunt autem eos foras extra concilium ſecedere: & conferebant adinvicem.

Then they commaunded them to go aſide out of the Counſell / and conferred among them ſelues.

Das IIII. Capitel.

10. So ſey euch vnd allem Volck von Jſrael kunth gethan / daß in dem Namen Jeſu Chriſti von Nazareth / welchen jhr gecreutziget habt / den Gott von den Todten aufferwecket hat / ſtehet diſer allhie für euch geſund.

Da ſkal eder oc alle Folck aff Jſrael veri kundgiort / At denne ſtaar her helbrede faar eder / i Jheſu Chriſti Naffn aff Nazareth / huilcken i kaarsfeſte / oc Gud opuecte fra de Døde.

11. Das iſt der Stein / von euch Bauleuten verworffen / der zum Eckſtein worden iſt.

Hand er den Sten / ſom er bortkaſt aff eder Bygningsmend / huilcken der er bleffuen til en Hiørneſten.

12. Vnd iſt inn keinem andern Heil / iſt auch kein ander Name den Menſchen gegeben / darinnen wir ſollen ſelig werden.

Oc der er icke Salighed i nogen anden / der er oc inted andet Naffn giffuit Menniſken / der wi ſkulle bliffue ſalige vdi.

13. Sie ſahen aber an die freudigkeit Petri vnnd Johannis / vnd verwunderten ſich / Denn ſie waren gewiß / daß es vngelehrte Leute vnnd Leyen waren / vnd kanten ſie auch wol / daß ſie mit Jeſu geweſen waren.

Men de ſaae paa Petri oc Johannis frimodighed / oc forundrede ſig / Thi de vaare viſſe paa / at de vaare vlærde Mend oc ligfolck / oc de kende dem ocſaa / at de haffde veret met Jheſu.

14. Sie ſahen aber den Menſchen / der geſund war worden / bey jnen ſtehen / vnd hatten nichts dawider zu reden.

Oc de ſaae det Menniſke / ſom vaar bleffuen helbreder / ſtaa hoſſ dem / oc de haffde inted at tale der imod.

15. Da hieſſen ſie ſie hinauß gehen auß dem Rath / vnd handelten miteinander.

Da bade de dem gaa heu vd aff Raadet / oc de handlede tilſammen.

Kapitola IIII.

10. Známo buď wſſem wám y wſſemu Lidu Izrahelſkému / že we Gménu Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta Nazaretſkého / kteréhož gſte wy vkřižowali / kteréhož Buoh wzkřijſyl z Mrtwých / ſkrze kteréhož tento ſtogij před wámi / gſa zdráw.

Niechżeć wam wſzem będzie iáwno / y wſzytkiemu ludowi Izráelſkiemu / żeć przez imie Jezuſá Kryſtuſá Názárenſkie° / ktoregoſcie wy vkrzyżowáli / ktorego Bog wzbudził od vmárłych / przez tegoć then ſtoi zdrowym przed wámi.

11. Onť geſt Kámen / kterýž geſt zawržen od wás Dělnijkuow / kterýž včiněn geſt w hlawu vhelnij:

Tenci ieſt kámień on / ktorego ſobie nie mieliſcie nizacz wy budowniacy / ktory ſie zſtał głową węglu.

12. A neniť w žádném giném Spaſenij. Aniž geſt zagiſté giné gméno pod Nebem dáno lidem / ſkrze kterébychom mohli ſpaſeni býti.

A niemáſzci w żadnym inym zbáwienia / áni ieſt żadne imie pod niebem / ktoreby było podáne miedzy ludźi / w ktorym potrzebá ábychmy byli zbáwieni.

3. Widauce ſtáloſt Petrowu a Janowu / ſhledawſſe že gſau lidé neučenij a ſproſtnij / diwili ſe / a poznali ge že gſau s Gežijſſem býwali:

A ták oni widząc śmiáłość w mowie Piotrowey y Janowey / y widząc pewnie że nie byli ludźmi vczonemi ále proſtaki / dziwowáli ſie / y poznawáli że oni byli z Jezuſem.

14. Cžlowěka také toho widauce an ſtogij s nimi / kterýž byl vzdrawen / nic nemohli odmlauwati gim.

Ale widząc onego z nimi ſtoiącego ktory był vzdrowion / nie mogli nic mowić przeciw nim.

15. Tehdy rozkázali gim wen wygijti z Raddy: Y rozmlauwali weſpolek.

Rozkazawſzy im przecż z rády wynidź / námawiáli miedzy ſobą.

ד

16 מָנָא נַעֲבֵד לְהוֹן לְגַבְרָא הָלֵין הָא גֵּיר אָתָא גְּלִיתָא דַּהֲוָת בְּאִידַיְהוֹן לְכֻלְּהוֹן עָמוּרַיָּה דְּאוּרִשְׁלֶם אֶתְיְדַעַת וְלָא מֶשְׁכְּחִינַן דְּנֶכְפּוּר ׃

Dicendo, Che faremo noi à queſti huomini? percioh'egli è manifeſto à tutti quelli che habitano in Ieruſalem, come per loro è ſtato fatto vn chiaro ſegno, e noi non poſſiam negarlo.

17 אֶלָּא דְּלָא יַתִּירָאִית יִפּוּק טֶבָא הָנָא נֶתְלַחַם לְהוֹן דְּתוּב לָא נְמַלְּלוּן בַּשְׁמָא הָנָא לְאֶנָשׁ מֶן בְּנַי נָשָׁא ׃

Ma accioche non ſi diuolghi maggiormente fra'l popolo, proibiam loro con minaccie, che non parlino piu ad huomo veruno in queſto nome.

18 וַקְרַו אֶנּוּן וּפַקֶדוּ אֶנּוּן דְּלַגְמַר לָא נְמַלְּלוּן וְלָא נַלְפּוּן בְּשֶׁם יֶשׁוּעַ ׃

E coſi chiamandoli, commandoron loro che non parlaſſeno nè inſegnaſſeno in modo alcuno nel nome di IESV.

19 עֲנַו שֶׁמְעוּן כֵּאפָא וְיוּחַנָּן וֶאמַרוּ לְהוֹן אֶן כֵּאנָא קְדָם אֱלָהָא דַּלְכוֹן נֶשְׁמַע יַתִּיר מֶן אֱלָהָא דוּנוּ ׃

Ma Pietro e Giouanni riſpondendo, diſſer loro, Giudicate s'egli è giuſto dinanzi à Dio, obbedire piu toſto à voi che à Iddio.

20 לָא גֵּיר מֶשְׁכְּחִינַן דְּמָא דַּחֲזַיְן וַשְׁמַעַן דְּלָא נְמַלְּלִיוּהַי ׃ ב

Certamente noi non poſſiamo non parlar le coſe che habbiam vedute & vdite.

21 וֶאתְלַחַמוּ לְהוֹן וַשְׁרַו אֶנּוּן לָא גֵּיר אֶשְׁכַּחוּ לְהוֹן עֶלְּתָא דַּנְסִימוּן בְּרִישְׁהוֹן מֶטוּל עַמָּא כֻּל־נָשׁ גֵּיר מְשַׁבַּח הֲוָא לַאלָהָא עַל מֶדֶם דַּהֲוָא ׃

Et eſſi minacciandoli, gli mandaron via, non trouando coſa alcuna, perche li doueſſen punire, cagion del popolo: percioche tutti glorificauano Iddio di quello che era auuenuto.

ד

16 לֵאמֹר מָה־נַּעֲשֶׂה לָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה כִּי גַּם אוֹת נוֹדָע נַעֲשָׂה בִּידֵיהֶם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַיִם כֻּלָּם מְגֻלֶּה וּלְכַחֵשׁ לֹא נוּכָל ׃

Diziendo, Que hemos de hazer à eſtos hombres? Porque cierto ſennal manifieſta ha ſido hecha por ellos, notoria à todos losque moran en Ieruſalem, y no lo podemos negar.

17 אַךְ אֲשֶׁר לֹא עַל־יֶתֶר יִוָּדַע לָעָם נַחֵם נִתְנַחֵם לָהֶם מִדַּבֵּר בְּשֵׁם הַזֶּה אֶל־כָּל־אָדָם ׃

Toda via porque no ſe diuulgue mas por el pueblo, amenazemos los que no hablen deaqui adelante à hombre ninguno en eſte nombre.

18 וַיִּקְרְאוּ לָהֶם וַיְצַוּוּ אוֹתָם פֶּן־יִבִּיעוּן גַּם לֹא דָבָר וְלֹא לְלַמְּדָם בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ ׃

Y llamandolos, denunciaronles que en ninguna manera hablaſſen ni enſennaſſen enel nombre de Ieſus.

19 וְכֵיפָה וְיוֹחָנָן עָנוּ וְאָמְרוּ אֲלֵיהֶם אִם צְדָקָה הִיא לִפְנֵי אֱלֹהִים לִשְׁמוֹעַ לָכֶם יוֹתֵר מֵאֱלֹהִים אַתֶּם שְׁפֹטוּ ׃

Entonces Pedro y Ioan reſpondiendo, dixeronles, Iuzgad, ſi es Iuſto delante de Dios obedecer antes à voſotros que à Dios:

20 לֹא נוּכַל אֲנַחְנוּ אֶת אֲשֶׁר רָאִינוּ וְשָׁמַעְנוּ לֹא לְדַבֵּר ׃

Porque no podemos dexar de dezir loque auemos viſto, y oydo.

21 וְהֵמָּה מִתְנַחֲמִים לָהֶם הִתִּירוּם אֵינָם מוֹצְאִים אֵיכָכָה יִגְעֲרוּ בָם מִפְּנֵי הָעָם כִּי כֻלָּם כִּבְּדוּ אֶת־יְהוָה עַל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂתָה ׃

Ellos entonces no hallando enque punirlos, embiaronlos amenazandolos, por cauſa del pueblo: porque todos glorificauan à Dios de loque auia ſido hecho:

δ.

16. Λέγοντες, τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ φανερὸν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι.

Diſans, Que ferons-nous à ce gens ici? car il eſt manifeſte à tous les habitans de Ieruſalem qu'vn ſigne notoire a eſté fait par eux, & ne le pouuons nier.

17. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαὸν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων.

Mais afin qu'il ne ſoit plus diuulgué parmi le peuple, defendons-leur auec menaces expreſſes qu'ils n'ayant plus à parler à homme viuant en ce nom.

18. Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ.

Parquoi les appelans, ils leur commanderent que totalement ils ne parlaſſent ni enſeignaſſent au nom de Ieſus

19. Ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον, εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε.

Mais Pierre & Iehan reſpondans leur dirẽt, Iugez, s'il eſt iuſte deuant Dieu de vous obeir pluſtoſt qu'à Dieu.

20. Οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν.

Car nous ne pouuons que ne diſiõs les choſes que nous auons veues & ouies.

21. Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτοὺς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ, πῶς κολάσωνται αὐτοὺς, διὰ τὸν λαὸν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι.

Adonc auec menaces ils les relaſcherent, ne trouuans comment ils les peuſſent punir, à cauſe du peuple, pource que tous glorifioyent Dieu de ce qui uoit eſte fait.

CAP. IIII.

16. Dicentes, Quid faciemus hominibus iſtis? quoniam quidē notum ſignum factum eſt per eos, omnibus habitantibus Ieruſalem: manifeſtum eſt, & non poſſumus negare.

Saying/ What ſhall we do to theſe men? for ſurely a manifeſt ſigne is done by them/ and it is openly knowne to all them y dwell in Jeruſalem: and we can not denie it.

17. Sed ne ampliùs divulgetur in populum, comminemur eis, ne ultra loquantur in nomine hoc ulli hominum.

But that it be noiſed no farther among the people/ let vs threaten and charge them/that they ſpeake henceforth to no man in this Name.

18. Et vocantes eos, denuntiaverunt ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Ieſu.

So they called them/and comaunded them/ that in no wiſe they ſhould ſpeake or teach in the Name of Jeſu.

19. Petrus verò & Iohannes reſpondentes, dixerunt ad eos, Si iuſtum eſt in conſpectu Dei, vos potiùs audire quam Deum, iudicate.

But Peter and John anſwered vnto them/ and ſayde/ Whether it be right in the ſight of God/ to obey you rather then God/iudge ye.

20. Non enim poſſumus quæ vidimus & audivimus, non loqui.

For we cannot but ſpeake the things which we haue ſeene and heard.

21. At illi comminantes, dimiſerunt eos: non invenientes quomodo punirent eos, propter populum, quia omnes clarificabāt id quod factum fuerat, in eo quòd acciderat.

So they threatened them/ and let them go/ & found nothing howe to puniſh them/ becauſe of the people: for all men prayſed God for that which was done.

Das IIII. Capitel.

16. Vnd ſprachen: Was wollen wir mit dieſen Menſchen thun? Deñ dz Zeichen/durch ſie geſchehen/iſt kunth/ offenbar allen/die zu Jeruſalem wohnen/vnd wir können̄s nicht läugnen.

Oc ſagde/ Huad ville wi gøre diſſe Menniſke? Thi det Tegen ſom er ſkeet ved demer kundgiort obenbarlige faar alle/ ſom bo i Jeruſalem/ oc wi kunde det icke necte.

17. Aber/ auff daß es nicht weiter einreiſſe vnter das Volck/ laſſet vns ernſtlich ſie betrohen/ das ſie hinfort keinem Menſchen von dieſem Namen ſagen.

Men paa det at det ſkal icke komme videre ind iblant Folcket/ Lader oſſ/ aluorlige true dem/ At de icke her effter ſkulle ſige noget Menniſke aff dette Naffn.

18. Vnd rieffen jnen/ vnnd gebotten jhnen/ daß ſie ſich aller dinge nicht hören lieſſen/noch lehreten in dem Namen Jeſu.

Oc de kallede dem/ oc bøde dem/ at de ſkulde icke i nogen maade lade ſig høre/ oc ey lære i Jheſu Naffn.

19. Petrus aber vnd Johannes antworten/vnd ſprachen zu jnen: Richtet jr ſelbs/ obs für Gott recht ſey/ daß wir euch mehr gehorchen/den Gott.

Men Peter oc Johannes ſuarede/ oc ſagde/ Dømme i ſelff/ om det er ret faar Gud/ at wi lyde eder mere end Gud.

20. Wir können̄s ja nicht laſſen/ daß wir nicht reden ſolten/ was wir geſehen vnd gehöret haben.

Wi kunde det io icke lade/ at wi ey ſkulde tale/ det ſom wi haffue ſeet oc hørt.

21. Aber ſie troheten jnen/ vnd lieſſen ſie gehen/ vnd funden nicht/ wie ſie ſie peinigeten/ vmb des Volcks willen/ Denn ſie lobeten alle Gott/ über dem/ das geſchehen war.

Men de truede dem/ oc lode dem gaa/ oc funde icke huorledis de ſkulde pine dem/ for Folckens ſkyld/ Thi de loffuede alle Gud/ for det/ ſom vaar ſkeet.

Kapitola IIII.

16. Řkauce: Co učinijme Lidem těmto? neb zagiſtě patrný diw geſt tento ſkrze ně/ wſſem přebýwagijcým w Geruzalémě. Zgewněť geſt/ a nemuožem toho zapřijti.

Mowiac: Coż z tymi ludźmi czynić mamy? gdyż známienity cud przez nie ieſt vczyniony/ iáwno to ieſt wſzytkim mieſzkáiacym w Jeruzálem/ áni możem tego záprzeć.

17. Ale aby wijce tonebylo rozhlaſſawáno mezy Lidmi/ pohrozýc přikažme gim/ ať wijce nemluwij o tom Gměnu nižádněmu z Lidij.

Ale iżby ſie to wiecey nie roznaſzáło miedzy ludźmi/ zágroźmy im ſrodze/ áby potym w imie tho z żadnym człowiekiem nie mowili.

18. Y powolawſſe gich/ přikázali gim/ aby nikoli nemluwili ani včili wě Gměnu Gežijſſowu.

A przetoż wezwawſzy ich/ zkazáli im áby wiecey nie vczyli w imie Jezuſowe.

19. Tehdy Petr a Jan odpowěděwſſe/ řekli k nim: ſprawedliwěliž geſt to před obličegem Božijm/ abychom wás wijce poſlauchali než Boha/ ſami ſudte to.

Tedy Piotr y Jan odpowiedziawſzy/ rzekli [illegible]: Jeſliż to ieſt rzecz ſprawi[illegible]wa przed Bogiem/ was rádſzey ſłucháć niż Bogá/ rozſadźcież to:

20. Nebť nemů[illegible] ne nemluwiti toho co gſme [illegible]ěli a ſlyſſeli.

Abowiem o tym cochmy widzieli y ſłyſzeli/ mowić muſimy.

21. A oni pohrozywſſe gim/ propuſtili ge: nenalezſſe na nich hodnoſti kterakby pomſtili nad nimi pro Lid. Neb wſſyckni welebili Boha z toho co ſe bylo ſtalo při něm/ kterěmuž ſe to přihodilo.

Oni tedy nie mogac znaleść iákoby ie mieli kárać/ zágroziwſzy im/ puścili ie dla ludu/ Abowiem wſzyſcy chwalili Bogá zá to co ſie było zſtáło.

ד

22 יַתִּיר גֵּיר מֶן בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין אִיתַוְהִי הֲוָא גַּבְרָא הַו דַּהֲוָת בֵּה הָדָא אָתָא דְּאַסְיוּתָא׃

Perche quell'huomo, ſopra ilquale era ſtato fatto queſto ſegno di ſanità, haueua de gli anni piu di quaranta.

23 וְכַד אֶשְׁתְּרִיו אֶתַו לְוָת אַחַיְהוֹן וְאִשְׁתַּעִיו לְהוֹן כֻּלְּמָא דְּאֶמַרוּ כָּהֲנָא וְקַשִּׁישֵׁא׃

Hor eſſi eſſendo ſtati liberati, ſene vennero à i loro, e raccontoron tutto cio che i principali Sacerdoti e i Vecchij haueuan lor detto.

24 וְהֶנּוֹן כַּד שְׁמַעוּ אַכְחַד אֲרִימוּ קָלְהוֹן לְוָת אֱלָהָא וְאֶמַרוּ מָרְיָא אַנְתְּ הוּ אֱלָהָא דַּעֲבַדְתְּ שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְיַמְמָא וְכֻל דְּאִית בְּהוֹן׃

E quelli hauendoli vditi, alzorono d'vn medeſimo animo la voce à Dio, e diſſero, Signore, tu ſei l' Iddio che hai fatto il cielo e la terra, e il mare, e tutte le coſe che ſono in eſſi.

25 וְאַנְתְּ הוּ דְּמַלֶּלְתְּ בְּיַד רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּם דַּוִיד עַבְדָּךְ לְמָנָא רְגַשׁוּ עַמְמֵא וְאֻמְוָתָא רְנַי סְרִיקוּתָא׃

Ilqual diceſti per bocca del tuo ſeruo Dauid, Perche hanno tumultuato le genti, e i popoli hanno penſate coſe vane?

26 קָמוּ מַלְכֵּא דְּאַרְעָא וְשַׁלִּיטָנֵא וְאֶתְמַלַּכוּ אַכְחֲדָא עַל מָרְיָא וְעַל מְשִׁיחֵהּ׃

I Re de la terra ſi ſon leuati ſu, e i principi ſi ſono adunati inſieme contra il Signore, e contra il ſuo Chriſto.

27 אֶתְכַּנַּשׁוּ גֵּיר שַׁרִירָאִית בַּמְדִינְתָּא הָדָא עַל קַדִּישָׁא בְּרָךְ יֵשׁוּעַ אַיְנָא דְּאַנְתְּ מְשַׁחְתְּ הֵרוֹדֵס וּפִילַטוֹס עַם עַמְמֵא וְכֵנְשָׁא דְּאִיסְרָיֵל׃

Percioche veramente ſi ſono adunati (en queſta citta) contra il tuo ſanto Figliuol IESV ilqual tu hai vnto, Herode e Pontio Pilato coi Gentili e i popoli d'Iſraël.

ד

22 וְהָאֱנוֹשׁ הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ נַעֲשָׂה הָאוֹת הַזֶּה הָרְפוּאָה הָיָה בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה וָיוֹתֵר׃

Porque el hombre en quien auia ſido hecho eſte milagro de ſanidad, era demas de quarenta annos.

23 וְהֵמָּה מֻתָּרִים בָּאוּ אֶל־אֲחֵיהֶם וַיַּגִּידוּ לָהֶם כַּמָּה דִּבְּרוּ אֲלֵיהֶם שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַזְּקֵנִים׃

Sueltos ellos, vinieron à los ſuyos: y contaron loque los principes de los Sacerdotes y los Ancianos les auian dicho.

24 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה נָשְׂאוּ קוֹלָם יַחַד אֶל־הָאֱלֹהִים לֵאמֹר יְהוָה אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְכָל־אֲשֶׁר בָּם׃

Los quales auiendolo oydo, alçaron vnanimes la boz á Dios, y dixeron, Sennor, tu eres el Dios que heziſte el cielo y la tierra: la mar, y todas las coſas que en ellas eſtán.

25 אֲשֶׁר בְּפִי דָוִד עַבְדְּךָ אָמַרְתָּ לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים יֶהְגּוּ רִיק׃

Que (en Eſpiritu Sancto) por la boca de Dauid (nüeſtro padre) tu ſieruo dixiſte, porque han bramado las Gentes, y los pueblos han penſado coſas vanas?

26 יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יַחַד עַל־יְהוָה וְעַל מְשִׁיחוֹ׃

Aſſiſtieron los reyes de la tierra, y los Principes ſe juntaron en vno contra el Sennor, y contra ſu Chriſto.

27 נוֹסְדוּ אָמְנָם עַל־בֶּן־קָדְשְׁךָ (בָּעִיר הַזֹּאת) עַל־יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר מָשַׁחְתָּ גַּם הֵירוֹדֵס וְגַם פּוֹנְטִיאוּס פִּילָטוֹס עִם הַגּוֹיִם וְעִם עַמֵּי יִשְׂרָאֵל׃

Porque verdaderamente ſe juntaron (en eſta Ciudad) contra tu Sancto Hijo Ieſus, àl qual vngiſte, Herodes y Pontio Pilato con las Gentes y los pueblos de Iſrael.

δ'.

22. Ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

Car l'homme ſur lequel auoit eſté fait vn tel miracle de gueriſon, auoit plus de quarante ans.

23. Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον.

Or apres qu'on les ent laiſsés aller, ils vindrent vers leurs gens, & leur raconterent tout ce que le principaux Sacrificateurs & les Anciens leur auoyent dit.

24. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπον, δέσποτα, σὺ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Ce qu'ayans entendu, ils eſleuerent tous d'vn accord la voix à Dieu, & dirent, Seigneur tu es le Dieu, qui as fait le ciel & la terre, la mer, & toutes les choſes qui y ſont:

25. Ὁ διὰ στόματος δαυὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών, ἵνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

Qui as dit par la bouche de Dauid ton ſeruiteur, Pourquoi ont fremi las nations, & ont les peuples proietté, choſes vaienes?

26. Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ.

Les Rois de la terre ſe ſont aſſemblés, & les princes ſont cõuenus enſemble contre le Seigneur, & contre ſon Chriſt,

27. Συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε καὶ πόντιος πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς ἰσραήλ.

Car de vrai, (en ceſte ville) contre ton ſainct Fils Ieſus, que tu as oinct, ſe ſont aſsemblés Herode & Ponce Pilate auec les Natiõs & les peuples d'Iſrael.

CAP. IIII.

22. Annorum enim erat amplius quadraginta homo, in quo factum fuerat ſignum iſtud ſanitatis.

For the man was aboue fourtie yere olde/on whome this miracle of healing was ſhewed.

23. Dimiſſi autem venerunt ad ſuos: & annuntiaverunt eis, quanta ad eos principes ſacerdotum & ſeniores dixiſſent.

Then aſſoone as they were let goe/ they came to their fellowes and ſhewed all that the hie Prieſtes and Elders had ſayde vnto them.

24. Qui cum audiſſent, unanimiter levaverunt vocem ad Deum, & dixerunt, Domine tu es Deus qui feciſti cælum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt.

And when they heard it/ they lift vp their voyces to God with one accord/ and ſayde/ O Lord/ thou art the God which haſt made the heauen/ and the earth/ ſea/ and all things that are in them.

25. Qui Spiritu ſancto per os patris noſtri David pueri tui dixiſti, Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania?

Which by the mouth of thy ſeruant Dauid haſt ſaid/ Why did the Gentiles rage and the people imagine vaine things?

26. Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum, adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum eius?

The Kings of the earth aſſembled/ and the rulers came together againſt the Lord/ and againſt his Chriſt.

27. Convenerunt enim verè in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Ieſum, quem unxiſti Herodes, & Pontius Pilatus, cùm Gentibus & populis Iſraël.

For doubtles/ againſt thine holy Sonne Jeſus/ whom thou haddeſt anointed/ both Herod and Pontius Pilate/ with the Gentiles and the people of Iſrael gathered themſelues together.

Das IIII. Capitel.

22. Denn der Menſch war über viertzig jar alt/ an welchem diß Zeichen der geſundheit geſchehen war.

Thi thet Menniſke vaar offuer fyretiue aar gammil/ met huilcken dette helbredis Tegen vaar ſkeet.

23. Vnnd als man ſie hatte laſſen gehen/ kamen ſie zu den jhren/ vnnd verkündigeten jnen/ was die Hohenprieſter vnnd Elteſten zu jnen geſagt hatten.

Oc der mand haffde ladet dem gaa/ da komme de til deris/ oc forkyndede dem/ huad de ypperſte Preſter oc Eldſte haffde ſagd til dem.

24. Da ſie das höreten/ huben ſie jhre ſtimme auff einmütiglich zu Gott/ vnd ſprachen: HERR/ der du biſt der Gott/ der Himmel vnd Erden/ vnd das Meer/ vnd alles was darinnen iſt/ gemacht hat.

Der de det hørde/ oploffte de endrectelige deris røſt til Gud/ oc ſagde/ HERRE/ du ſom eſt Gud/ offuer Himmel oc Jord/ oc haffuergiort Haffuet/ oc alt det/ ſom der er vdi.

25. Der du durch den Mund Davids/ deines Knechts/ geſagt haſt: Warumb empören ſich die Heiden/ vnd die Völcker nemen für/ das vmbſonſt iſt?

Du ſom haffuer ſagd ved Dauids/ din Tieneris mund/ Hour faare opſette Hedningene ſig/ oc Folcken tage dem faare/ det ſom er forgeffuis?

26. Die Könige der Erden tretten zuſammen/ Vnd die Fürſten verſamlen ſich zu hauffe/ wider den HERREN vnd wider ſeinen Chriſt.

Jordens Konger traadde tilſammen/ oc Førſterne forſamblede ſig til hobe/ Mod HERREN oc mod hans Chriſtum.

27. Warlich ja/ ſie haben ſich verſamlet über dein heiliges Kind Jeſu/ welchen du geſalbet haſt/ Herodes vnd Pontius Pilatus/ mit den Heiden vnd dem Volck Jſrael.

Sandelige ia/ de haffue forſamlet ſig mod dit hellige Barn Jheſum/ huilcken du ſaluede/ Herodes oc Pontius Pilatus/ met Hedningene oc Jſraels Folck.

Kapitola IIII.

22. Byl zagiſtě w Letech wijce než we Cžtyřidcyci Cžlowěk ten/ na kterémž ſe byl ſtal tento diw vzdrawenij.

Bo o nemu cžlowiekowi było nàleynij cžterdzieści lat/ nà ktorym ſie był okazał; on cud vzdrowieniá.

23. A gſauce propuſſtění/ přiſſli k ſwým/ a powěděli gim/ cožkoli Knijžata Kněžſká a Starſſý mluwili k nim.

A ták gdy ſe puſzczono/ przyſzli do ſchwy/ y oznaymili im to co kſiążętá Káplánſkie y ſtarſzy mowili.

24. Kteřijžto když vſlyſſeli gednomyſlně pozdwihli hlaſu ku Pánu Bohu/ a řekli: PAne/ ty kterýž gſy včinil Nebe y Zemi/ Moře y wſſecko což w nich ieſt:

Ci záſie ktorzy to ſłyſzeli/ zgodnie podniozſzy głoś ſwoy ku Bogu wowili: Izá nie ty ieſteś Bog on ktoryś ſprawił niebo y ziemie morze/ y wſzytki rzeczy co w nich ſą?

25. Kterýž gſy Duchem ſwatým ſkrze vſta Otce naſſeho Dawida Služebnijka twého řekl: Pročgſau zbauřili ſe Národowé/ a lidé myſlili marně wěcy?

Ktoryś przez vſta Dawidá ſługi ſwe° powiedział: Przeczżże wzburzyli: pogáni/ a narodowie zmyſlali rzeczy prożne?

26. Poſtawili ſe Králowé zemſſtij/ a Knijžata ſeſſla ſe weſpolek proti PAnu/ á proti pomazanému geho.

Stánęli Krolowie ziemie/ y Kſiążęta zebráły ſie ná iedno mieyſce/ przeciwko Pánu/ y przeciw Krystuſowi iego.

27. Giſtě w prawdě ſeſſli ſe w tomto Měſtě/ proti ſwatému ſlužebnijku twému Gežijſſy/ kteréhož gſy pomazal/ Herodes/ a Pontſký (Pilát/ s Pohany a s Lidem Izrahelſkým.

Abowiem ci ſie zebráli prawdziwie przeciw świętemu Synowi twemu Jezuſowi/ ktoregoś ty był pomázał/ Herod y Poncyus Pilat pogány/ y z ludem Izráelſkim.

ד

28 לְמֶעְבַּד כֹּל־מָא
דְּאִידָךְ וְצֶבְיָנָךְ קַדֵּם רְשַׁם
דְּנֶהְוֵא׃

A far tutte quelle coſe che la tua mano e il tuo conſiglio haueua prima determinato che ſi faceſſeno.

29 וְאָף הָשָׁא מָרְיָא חוּר
וַחֲזִי לְלוּחֲמַיְהוּן וְהַב
לְעַבְדַּיךְ דְּעַיִן בְּגַלְיָא נֶהְווֹן
מַכְרְזִין מֶלְּתָךְ׃

Et hora Signore, riguarda à le lor minaccie, e concedi à i tuoi ſerui che con ogni ardimento annuntijno la tua parola.

30 כַּד אִידָךְ מוֹשֵׁט אַנְתְּ
לַאסְוָתָא וְלַגְבוּרְוָתָא
דְּנֶהְווֹן בִּשְׁמֵהּ דַּבְרָךְ קַדִּישָׁא
יֵשׁוּעַ׃

Porgendo la tua mano, accioche ſi facciano ſanità, e ſegni, e prodigij nel nome del tuo ſanto Figliuol IESV.

31 וְכַד בְּעוֹ וְאֶתְכַּשַּׁפוּ א
אֶתְתְּזִיעַ אַתְרָא דְּבֵהּ
כְּנִישִׁין הֲווֹ וְאֶתְמְלִיו
כֻּלְּהוֹן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא
וּמְמַלְּלִין הֲווֹ עַיִן בְּגַלְיָא
מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

E pregato ch'eſſi hebbero, ſi moſſe il luogo nelquale erano congregati: e furon tutti ripieni di Spirito ſanto, & annuntiauano la parola di Dio con ardimento.

32 אִית הֲוָא דֵּין לְכֶנְשָׁא
דְּאֶנָשָׁא אִילֵין דְּהַימֶנוּ הֲווֹ
חַדָּא נֶפֶשׁ וְחַד רֶעְיָן וְלָא
אֶנָשׁ מֶנְּהוֹן אָמַר הֲוָא עַל
נֶכְסָא דְּקָנֵא הֲוָא דְּדִילֵהּ
אֶנּוּן אֶלָּא כֹּל מֶדֶם דְּאִית
הֲוָא לְהוֹן דְּגַוָּא הֲוָא׃

E la moltitudine di quei che credeuano era d'vn cuore e d'vn'animo: ne alcuno diceua eſſer ſua veruna coſa di quelle che poſſedeua, ma tutte le coſe eran à loro communi.

33 וּבְחַילָא רַבָּא מַסְהֲדִין
הֲווֹ הָנוּן שְׁלִיחֵא עַל
קְיָמְתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
וְטַיְבוּתָא רַבְּתָא אִית הֲוָת
עַם כֻּלְּהוֹן׃

E gli Apoſtoli con gran virtu rendeuano teſtimonianza de la reſurrettione del Signor IESV, e gratia grande era ſopra tutti loro.

ד

28 לַעֲשׂוֹת כָּל־אֲשֶׁר יָדְךָ
וַעֲצָתְךָ שׂוּמָה לְהֵעָשׂוֹת׃

Para hazer loque tu mano y tu conſejo antes auia determinado que auia de ſer hecho.

29 וְעַתָּה יְהוָה הַבֵּט אֶל־מִגְעֲרוֹתָם
וְתֵן לַעֲבָדֶיךָ בְּכָל־בִּטָּחוֹן לְדַבֵּר
אֶת־דְּבָרֶךָ׃

Y aora, Sennor, pon los ojos en ſus amenazas, y da à tus ſieruos que con toda confiança hablen tu palabra:

30 בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר לְהַטּוֹת אֶת
יָדְךָ לִרְפוּאָה וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
לִהְיוֹת בְּשֵׁם בֶּן־קָדְשְׁךָ יֵשׁוּעַ׃

Que eſtiendas tu mano à que ſanidades, y milagros, y prodigios, ſean hechos por el Nombre de ſu Sancto Hijo Ieſus.

31 וּבְהִתְפַּלְּלָם נָמוֹט הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר בּוֹ הָיוּ נִקְהָלִים וַיִּמָּלְאוּ
כֻלָּם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וַיְדַבְּרוּ אֶת־
דְּבַר אֱלֹהִים בְּבִטָּחוֹן׃

Y como vuieron orado, el lugar enque eſtauan ayuntados tembló: y todos fueron llenos de Eſpiritu Sancto, y hablaron la palabra de Dios confiança.

32 וְלַהֲמוֹן הַמַּאֲמִינִים הָיָה לֵבָב
אֶחָד וְנֶפֶשׁ אַחַת וְאִישׁ לֹא אֶחָד
אָמַר עַל־הוֹנוֹ כִּי לוֹ לְבַדּוֹ הוּא
כִּי כָּל־הוֹנָם הָיָה לְחָבֵר׃

Y de la multitud de losque auian creydo era vn coraçon y vna anima: y ninguno dezia ſer ſuyo algo de loque poſſeyan, mas todas las coſas les eran comunes.

33 וְהַשְּׁלִיחִים נָתְנוּ עֵדוּת עַל־
תְּקוּמַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּכֹחַ גָּדוֹל
וּתְחִנָּה גְדוֹלָה הָיְתָה עַל־כֻּלָּם׃

Y los Apoſtoles dauan teſtimonio de la reſurrecion del Sennor Ieſus con gran esfuerço y gran gracia era en todos ellos.

δ'.

28. Ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι.

Pour faire toutes les choſes que ta main & ton conſeil auoyent au parauãt determinees d'eſtre faites.

29. Καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παῤῥησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου.

Maintenant donc, Seigneur, regarde à leurs menaces, & donne à tes ſeruiteurs d'annoncer ta parole auec toute hardieſſe.

30. Ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν σε εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου ἰησοῦ.

En eſtendant ta main, à ce que gueriſon, & ſignes, & merueilles ſe facent par le nom de ton ſainct Fils Ieſus.

31. Καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παῤῥησίας.

Quand donc ils eurent prié, le lieu auquel ils eſtoyent aſſembles, trembla, & ils furent tous remplis du ſainct Eſprit, & annoncoyent la parole de Dieu auec hardieſſe.

32. Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.

Or la multitude de ceux qui croyoyent, n'eſtoit qu'vn cœur, & qu'vne ame: & nul ne diſoit aucune choſe eſtre ſiene de ce qu'il poſsedoit, ains toutes choſes eſtoyent cõmunes entr'eux.

33. Καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς.

Auſsi les Apoſtres rendoyent à grãd puiſſance teſmoignage de la reſurrection du Seigneur Ieſus: & grande grace eſtoit ſur eux tous.

CAP. IIII.

28. Facere quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri.

To do whatſoeuer thine hand/ and thy counſel had determined before to be done.

29. Et nunc Domine reſpice in minas eorum, & da ſervis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum.

And now/ O Lord/ behold their threatnings/ and graunt vnto thy ſeruants with all boldnes to ſpeake thy worde.

30. In eo quód manum tuam extendas ad ſanitates & ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti filii tui Ieſu.

So that thou ſtretch forth thine hand that healing/ and ſignes/ and wonders may be done by the Name of thine holy Sonne Jeſus.

31. Et cùm oraſſent, motus eſt locus in quo erant cõgregati: & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

And when as they had prayed/ the place was ſhaken where they were aſſembled together/ and they were all filled with the holy Ghoſt/ and they ſpake the worde of God boldely.

32. Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una: nec quiſquam eorum quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia.

And the multitude of them that beleeued/ were of one heart/ and of one ſoule: neyther any of them ſayde/ that any thing of that which he poſſeſſed/ was his owne/ but they had all things common.

33. Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti Domini noſtri: & gratia magna erat in omnibus illis.

And with great power gaue the Apoſtles witnes of the reſurrection of the Lord Jeſus: and great grace was vpon them all.

Das IIII. Capitel.

28. Zu thun/ was deine Hand vnnd dein Rath zuvor bedacht hat/ das geſchehen ſolt.

At gøre/ det ſom din Haand oc dit Raad haffde før betenckt/ at ſkulle ſke.

29. Vnnd nun HERR ſihe an jr drohen/ vnd gib deinen Knechten mit allerley freudigkeit zu reden dein Wort.

Oc nu HERRE ſee til deris truſel/ oc giff dine Tienere at tale dit Ord met allehonde frimodighed.

30. Vnnd ſtrecke deine hand auß/ daß Geſundheit vnnd Zeichen vnnd Wunder geſchehen/ durch den Namen deines heiligen Kindes Jeſu.

Oc vdreck din Haand/ at Sundhed oc Tegen oc vnderlige Gerninger kunde ſke/ ved dit hellige Barns Jheſu Naffn.

31. Vnd da ſie gebetet hatten/ beweget ſich die ſtete/ da ſie verſamblet waren/ vnd wurden alle des heiligen Geiſtes voll/ vnd redeten das Wort Gottes mit freudigkeit.

Oc der de haffde bedet/ da rørde Steden ſig/ ſom de vaare forſamlede/ oc de bleffue alle fulde aff den hellig Aand/ oc talede Gudz ord met frimodighed.

32. Der Menge aber der Glaubigen war ein Hertz vnnd eine Seele. Auch keiner ſagete von ſeinen gütern/ daß ſie ſein weren/ ſondern es war jhnen alles gemein.

Men Menigheden ſom trode/ vaar it Hierte oc en Siel. Der ſagde oc ingen om ſit Godz/ at det hørde hannem til/ men det vaar dem altſammen almindeligt.

33. Vnd mit groſſer krafft gaben die Apoſtel zeugnuß von der Aufferſtehung des Herrn Jeſu/ vnd war groſſe gnade bey jnen allen.

Oc Apoſtlerne gaffue vidniſbyrd met ſtor krafft om vor HERRIS Jheſu opſtandelſe/ oc der vaar ſtor naade hoſſ dem alle.

Kapitola IIII.

28. Aby včinil to/ Cožgeſt ruka twá a radda twá vložila/ aby ſe ſtalo.

Aby to vczynili cokolwiek ręká twą y rádá twa przed tym vczynic poſtánowilá.

29 A nynij PAne Bože/ pohleď na pohruožki gegich/ a dayž ſlužebnijkuom twým mluwiti Slowo twé ſe wſſým dauffánijm.

A przetož teraz Pánie weyzry ná pogrožkich/ á day ſlużebnikom twoim/ áby ze wſzythką śmiáłośćią opowiedáli ſłowo twoie.

30. Tak aby ruku twau wztáhl k vzdrawowánijm/ a k diwům/ a zázrakuom/ ať ſe děgij ſkrze Gméno Swatého Syna twého Gežijſſe.

Sciągnąwſzy rękę twą ku vzdrowieniu/ áby tež cudá y znamioná były czynione przez imię świętego Syná twego Jezuſá.

31. A kdyžſe oni modlili/ zatřáſlo ſe mijſto na kterémž byli ſhromážděnij: A naplněni gſau wſſyckni Duchem Swatým. A mluwili ſlowo Božij/ s dauffánijm.

A ták oni gdy ſię modlili/ zátrząſnęło ſię ono mieyſce w ktorym byli zgromádzeni/ y napełnieni ſą wſzyſcy Duchá świętego/ á opowiedáli śmiele ſłowo Boże.

32. Množſtwij pak wěřijcých/ bylo ſrdce gedno a Duſſe gedna/ anižkdo z nich prawil by to geho bylo/ čijmž wládl/ ále byly gim wſſecky wěcy obecné.

Tedy oncy wſzytkiey wielkości ktorzy byli vwierzyli było ſerce iedno y duſzá iedna/ á žaden z nich cokolwiek mieli/ nic ſwego być nie powiedał/ ále wſzytkiego ná ſpoł vżywali.

33. A mocý welikau wydáwali Apoſſtolé ſwědectwij o wzkřijſſenij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ a miloſt weliká přijtomná byla wſſechněm.

A wielką mocą Apoſtołowie dawáli świádectwo o zmartwych wſtániu Páná Jezuſowym/ y byłá wielka łáſka nád nimi wſzytkimi.

ד

34 וְאנָשׁ לַית הֲוָא בְּהוֹן דַּצְרִיךְ אִילֵין גֵּיר דְּקְנַיִן הֲוַי קוּרְיָא וּבָתֵּא מְזַבְּנִין הֲוַי וּמַיְתִין דְּמַיָּא דְּמֶדֶם דְּמֶזְדַּבַּן׃

Ne alcuno era biſognoſo tra eſſi: percioche tutti quelli che poſſedeuano de campi e de le caſe, vendendone, portauano i prezzi de le coſe vendute.

35 וְסָיְמִין הֲוַי לְוָת רַגְלַיְהוֹן דַּשְׁלִיחֵא וּמֶתְיְהֵב הֲוָא לְאנָשׁ אנָשׁ אַיךְ מֶדֶם דְּסָנֵיק הֲוָא׃

E poneuangli à i piedi de gli Apoſtoli. Et à ciaſcuno n'era diſtribuito, ſecondo ch'ei n'haueua biſogno.

36 יוֹסֵף דֵּין הַו דְּאֶתְכְּנִי בַּר־נַבָּא מֶן שְׁלִיחֵא דְּמֶתְתַּרְגַּם בְּרָא דְּבוּיָאָא לֵוָיָא מֶן אַתְרָא דְּקוּפְרוֹס׃

E Ioſe, che dagli Apoſtoli era per ſopranome chiamato Barnaba, (cioè, figliuol di conſolatione) Leuita, di natione Cipriotto.

37 אִית הֲוָא לֵהּ קְרִיתָא וְזַבְּנָהּ וַאיְתִי דְּמַיָּהּ וְסָם קְדָם רַגְלַיְהוֹן דַּשְׁלִיחֵא׃

Hauendo egli vna poſſeſſione, la vendè, e portò il prezzo, e poſelo ai piedi de gli Apoſtoli.

ה

1 וְגַבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא חֲנַנְיָא עַם אַנְתְּתֵהּ דַּשְׁמָהּ הֲוָא שַׁפִּירָא זַבֶּן הֲוָא קְרִיתֵהּ׃

Vn certo huomo poi chiamato per nome Anania, con Saffira ſua moglie, vendè vna poſſeſſione.

2 וַשְׁקַל מֶן טִימֵיהּ וְטַשִּׁי כַּד רְגִישָׁא הֲוָת אַנְתְּתֵהּ וַאיְתִי מֶנֵּהּ מֶן כֶּסְפָּא וְסָם קְדָם רַגְלַיְהוֹן דַּשְׁלִיחֵא׃

E ſottraſſe vna parte del prezzo, eſſendone conſapeuole ancor la moglie: e portandone vna certa parte, la poſe à i piedi de gli Apoſtoli.

ד

34 וְאִישׁ רָעֵב אֵינֶנּוּ בָּהֶם כִּי־כֻלָּם אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם שְׂדוֹתָם וּבָתֵּיהֶם מָכְרוּם וַיִּשְׂאוּ אֶת־מְחִירָם׃

Que ningun neceſſitado auia entre ellos porque todos losque poſſeyan heredades o caſas, vendiendolo, trayan el precio de lo vendido.

35 וַיָּשִׂימוּ אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים וַיִּנָּתֵן לְאִישׁ אִישׁ כְּצָרְכּוֹ וּלְפִי הַשָּׂגָת׃

Y depoſitauanlo à los pies de los Apoſtoles: y era repartido à cada vno como tenia la neceſſidad.

36 וְיוֹסֵה הַנִּקְרָא בַר־נַבָּא זֶה הוּא מְתֻרְגָּם בֶּן־נֶחָמָה אֶחָד מִן הַשְּׁלִיחִים הַלֵּוִי מֵאִי־כַפֵּר׃

Entonces Ioſeph, que fue llamado de los Apoſtoles por ſobre nombre Barnabas, que es, ſi lo declares, hijo de conſolacion, Leuita, natural de Cypro.

37 וּבִהְיוֹת לוֹ שָׂדֶה מְכָרוֹ וַיַּקְרִיב אֶת־מְחִירוֹ וַיָּשֶׂם אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים׃

Como tuuieſſe vna heredad, vendióla: y truxo el precio, y depoſitólo à los pies de los Apoſtoles.

ה

1 וְאִישׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ חֲנַנְיָה עִם שַׁפִּירָה אִשְׁתּוֹ מָכַר אֶת־קִנְיָנוֹ׃

Y vn varon llamado Ananias con Saphira ſu muger vendió vna poſſeſſion.

2 וַיִּגְנֹב מִמְּחִיר וַיִּטְמֹן וְאִשְׁתּוֹ יוֹדַעַת וַיַּקְרֵב חֶלְקַת הַמְּחִיר וַיָּשֶׂם אֶל־רַגְלֵי הַשְּׁלִיחִים׃

Y defraudò del precio, ſabiendolo tambien ſu muger: y trayendo vna parte, depoſitóla à los pies de los Apoſtoles.

δ.′

34. Οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων.

Car il n'y auoit diſetteux aucun entr'eux, pource que tous ceux qui poſſedoyent champs ou maiſons, les vendoyent, & apportoyent le prix des choſes qui eſtoyent vendues.

35. Καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν.

Et le mettoyent aux pieds des Apoſtres: & cela eſtoit diſtribué à chacun ſelon qu'il en auoit beſoin.

36. Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, υἱὸς παρακλήσεως, λευΐτης, κύπριος τῷ γένει,

Ioſes donc, qui par les Apoſtres fut ſur-nommé Barnabas (c'eſt à dire, fils de conſolation) Leuite & Cyprien de de nation.

37. Ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Comme ainſi fuſt qu'il euſt vne poſſeſion, la vendit: & en apporta le prix, & le mit aux pieds des Apoſtres.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα.

Mais vn certain homme nommé Ananias, auec Saphira ſa femme, vendit vne poſſeſſion.

2. Καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν.

Et ſouſtraya vne partie du prix. à ce conſentant auſſi ſa femme, & en apporta quelque partie, & la mit aux pieds des Apoſtres.

CAP. IIII.

34 Neque enim quiſquam egens erat inter illos. Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant.

Neither was there any among thẽ, that lacked: for as many as were poſſeſſours of lãdes or houſes, ſolde them, and brought the the price of the things that were ſolde.

35. Et ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat.

And layde it downe at the Apoſtles feete, and it was diſtributed vnto euery man, according as he had neede.

36. Ioſeph autem qui cognominatus eſt Barnabas ab Apoſtolis, (quod eſt interpretatum, filius conſolationis) Levites, Cyprius genere.

Alſo Joses, which was called of the Apoſtles, Barnabas (that is by interpretation the ſonne of conſolation) being a Leuite, & of the countrey of Cyprus.

37. Cùm haberet agrum, vendidit eum, & attulit pretium, & poſuit ante pedes Apoſtolorum.

Where as he had land, ſold it, and brought the money, and layed it downe at the Apoſtles feete.

CAP. V.

VIR autem quidam nomine Ananias, cum Saphira uxore ſua vendidit agrum.

But a certaine man named Ananias, with Saphira his wife, ſolde a poſſeſſion.

2. Et fraudavit de pretio agri, conſcia uxore ſua: & afferens partem quandam, ad pedes Apoſtolorum poſuit.

And kept away part of the price, his wife alſo being of counſell, and brought a certaine part, and layde it downe at the Apoſtles feete.

Das IIII. Capitel.

34. Es war auch keiner vnter jhnen / der mangel hatte / Denn wie vil jhr waren / die da äcker oder Häuſer hatten / verkaufften ſie daſſelb / vnd brachten das Gelt des verkaufften guts.

Der vaar oc ingen iblant dem / ſom haffde nød / Thi ſaa mange aff dem / ſom haffde Agre eller Huſſ / dem ſolde de / oc bare Pendingene for det ſolde Godz /

35. Vnnd legetens zu der Apoſtel füſſe. Vnd man gab einem jedlichen / was jm not war.

Oc lagde dem faar Apoſtlernis føder / Oc mand gaff huer / huad ſom hand haffde behoff.

36. Joſes aber / mit dem zunamen von den Apoſteln genannt Barnabas (das heiſſet ein Son des Troſts) vom Geſchlecht ein Levit auß Cypern.

Men Joſes ſom kalledis met det tilnaffn aff Apoſtlerne Barnabas (det kaldis Troſtens Søn) aff en Leuitis ſlect aff Cypern.

37. Der hatte einen Acker / vnd verkauffte jn / vnd brachte das Gelt / vnd legets zu der Apoſtel füſſe.

Hand haffde en Ager / oc ſolde hannem / oc bar Pendingene frem / oc lagde dem faar Apoſtlernis føder.

Das V. Capitel.

Ein Mann aber mit Namen Ananias / ſampt ſeinem Weib Saphira / verkauffte ſeine güter.

Oc en Mand hed Ananias / met ſin Huſtru Saphira / ſolde ſit Godz.

2. Vnd entwandte etwas vom Gelde / mit wiſſen ſeines Weibs / vnnd brachte eins theils / vnd legets zu der Apoſtel füſſe.

Oc forſtack nogle aff Pendingene / met ſin Huſtruis vidſkaff / oc bar en part frem / oc lagde faar Apoſtlernis føder.

Kapitola IIII.

34. Aniž zagiſtě kdo mezy nimi byl chudý. Neb kolikokoli bylo těch kteřijž měli pole neb domy / prodáwagijce noſyli ty Summy peněz / za kteréž prodáwali.

Bo žadnego miedzy nimi nie było potrzebuiącego / gdyż ile ich kolwiek mieli polá ábo domy / przedawáli á przynosili pieniądze zá ono co przedáli.

35. A kladli před nohy Apoſſtolſké. Y rozdělowáno bylo gednomu každému / yakž komu potřebij bylo.

Y kládli przed nogi Apoſtolſkie / á potym to podzielano káždemu ile komu byłá potrzebá.

36. Jozeff pak / kterýž přijgmij měl od Apoſſtoluow Barnabáſs (kterýž ſe wykládá Syn vtěſſenij) z Pokolenij Lewitſkého / z Cýpru rodem.

Tedy Jozes ktory názwan ieſt Bárnábás od Apoſtholow (co się ſłuszy wykładáć / ieſt ſyn pocieszenia) z pokolenia Lewi / rodem z Cypru.

37. Mage pole prodal ge / a přineſl penijze / a položil k nohám Apoſſtolſkým:

Máiąc pole przedał ie / á przyniozszy pieniądze / położył ie v nóg Apoſtolom.

Kapitola V.

MUž pak geden gměnem Ananyáſs / s Zafiran Manželkau ſwau / prodal Pole.

TEdy też mąż niektóry imieniem Ananiasz z Száfyrą żoną ſwą przedał osiádłość.

2. A lſtiwě něco vyal peněz toho Pole / s wědomijm ſwé Manželky: Y přineſl dijl nějaký / a k nohám Apoſſtolſkým položil.

Y wyiął nieco z pieniedzy / o czym wiedziáłá y żona iego / á przyniozszy część niektorą / położył przed nogi Apoſtolſkie.

ה

3 וֶאֱמַר לֵהּ שֶׁמְעוּן חַנַּנְיָא
מָנוּ דְּהַכַּנָּא מְלָא סָטָנָא
בְּלֶבָּךְ דְּתֶתְדַּגַּל בְּרוּחָא ד
דְּקוּדְשָׁא וַתְטַשֵּׁא מֶן כ
כְּסְפָּא דַּדְמַיָה דַּקְרִיתָא׃

Onde Pietro diſſe, Anania, perche ha ſatana ripieno il tuo cuore, che tu mentiſſi à lo Spirito ſanto, e riteneſſi del prezzo del campo?

4 לָא הֲוָא דִּילָךְ הֲוָת עַד לָא תֶּזְדַּבַּן וּמֶן דְּאִזְדַּבְּנַת תּוּב אַנְתְּ שַׁלִּיט הֲוַיְתְּ עַל דְּמַיהּ לְמָנָא סָמְתְּ בְּלֶבָּךְ דְּתֶעְבֵּד צְבוּתָא הָדָא לָא דַּגֶּלְתְּ בִּבְנַי אֱנָשָׁא אֶלָּא בַּאלָהָא׃

Se tu l'haueſſi ſerbato, non rimaneua egli à te? e venduto, non era egli in tua poteſta? Perche hai tu poſta queſta coſa nel tuo cuore? tu non hai gia mentito à gli huomini, ma à Dio.

5 וְכַד שְׁמַע חַנַּנְיָא הָלֵין מֶלֵּא נְפַל וּמִית וַהֲוָת דֶּחַלְתָּא רַבְּתָא בְּכֻלְּהוֹן הָלֵין דַּשְׁמַעוּ׃

Allora vdendo Anania queſte parole, cadde, e ſpirò, onde nacque vn gran timore à tutti quelli che vdiron queſte coſe.

6 וְקָמוּ אִילֵין דַּעְלַיְמִין
בְּהוֹן וְכַנְשׁוּהִי וַאַפְּקוּ ק
קַבְּרוּהִי׃

E leuandoſi ſu alcuni giouani, lo preſero, e portoronlo à ſepellire.

7 וּמֶן בָּתַר דַּהֲוַי תְּלָת שָׁעִין אַף אַנְתְּתֵהּ עַלַּת כַּד לָא יָדְעָא מָנָא הֲוָא׃

Paſsò poi lo ſpatio di circa tre hore, e la ſua moglie non ſapendo quel'che era auuenuto, entrò·

8 אֱמַר לָהּ שֶׁמְעוּן אֱמַרִי לִי אֶן בְּהָלֵין דְּמַיָּא זְבַנְתּוּן קְרִיתָא הָי הֵין אֱמַרַת אִין בְּהָלֵין דְּמַיָּא׃

E Pietro le diſſe, Dimmi, hauete voi venduto tanto quel campo? Et ella diſſe, Sì, tanto l habbiam venduto.

ה

3 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה חֲנַנְיָה לָמָּה מִלֵּא הַשָּׂטָן אֶת־לִבְּךָ לְכַזֵּב לְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְלִגְנֹב מִמְּחִיר הַשָּׂדֶה׃

Y dixo Pedro, Ananias porque hinchió Satanas tu coraçon aque mintieſſes àl Eſpiritu ſancto, y defraudaſſes del precio de la heredad.

4 הֲלֹא לְךָ הוּא הַשָּׂדֶה בְּטֶרֶם מְכַרְתּוֹ וְכַאֲשֶׁר מְכַרְתּוֹ בְּשִׁלְטוֹנְךָ הוּא עַל־מָה שַׂמְתָּ עַל־לִבְּךָ אֶת־הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה לֹא כִזַּבְתָּ לַאֲנָשִׁים כִּי־אִם לֵאלֹהִים׃

Por ventura quedandoſe no ſe te quedaua à ti? y vendida no eſtaua en tu poteſtad? porque puſiſte eſto en tu coraçon? No has mentido à los hombres, ſino à Dios.

5 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע חֲנַנְיָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּפּוֹל וַיִּגְוַע וַתְּהִי יִרְאָה גְדוֹלָה עַל־כֻּלָּם הַשּׁוֹמְעִים אֶת־הָאֵלֶּה׃

Entonces Ananias, oyendo eſtas palabras, cayo y eſpiró. Y fue hecho vn gran temor ſobre todos losque lo oyeron.

6 וַיָּקוּמוּ הַבַּחוּרִים וַיִּגְלְמוּהוּ וַיּוֹצִיאוּהוּ וַיִּקְבְּרוּהוּ׃

Y leuantandoſe los mancebos, tomaronlo: y ſacandolo ſepultaronlo.

7 וַיְהִי כְּעֵת שָׁלֹשׁ שָׁעוֹת וְאִשְׁתּוֹ אֵינֶנָּה יוֹדַעַת מַה נַּעֲשָׂה בָּאָה הַבָּיְתָה׃

Y paſſado eſpacio como de tres horas, tambien ſu muger entró, no ſabiendo loque auia acontecido.

8 וַיַּעַן לָהּ כֵּיפָה אִמְרִי לִי אִם בִּמְחִיר כָּמוֹהוּ נִמְכַּר הַשָּׂדֶה וְהִיא אָמְרָה כֵּן כָּמוֹהוּ׃

Entonces Pedro le dixo, Dime, Vendiſtes en tanto la heredad? y ella dixo, Si entanto.

ε'.

3. Εἶπε δὲ πέτρος, ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου;

Dont Pierre dit, Ananias, pourquoi a Satan rempli ton cœur pour mentir au ſainct Eſprit, & ſouſtraire du prix de la poſſeſſion?

4. Οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ.

Si tu l'euſſes gardee ne te demeuroit-elle pas: & eſtant vendue n'eſtoit-elle pas en ta puiſſance? qu'y auoit il pourquoi tu deuſſes mettre cela en tõ cœur? tu n'as point menti aux hommes mais à Dieu·

5. Ἀκούων δὲ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

Et Ananias oyant ces paroles, tomba, & rendit l'eſprit: donc aduint grande crainte à tous ceux qui entendirent ces choſes.

6. Ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν.

Et quelques ieunes compagnons ſe leuans le prindrent, & l'emporterent hors, & l'enterrerent.

7. Ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν.

Aduint enuiron l'eſpace de trois heures apres, que ſa femme auſſi ne ſachant point ce qui eſtoit aduenu, entra.

8. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος, εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε, ναὶ τοσούτου.

Et Pierre prenant la parole lui dit, Di moi, auez vous autant vendu le champ? Et elle dit, Oui, autant.

CAP. V.

3. Dixit autem Petrus, Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri?

Then ſaid Peter / Ananias / why hath Satan filled thine heart / that thou ſhouldeſt lie vnto the holy Ghoſt / and keepe away part of the price of the poſſeſſion?

4. Nónne manens tibi manebat, & venundatum in tua erat poteſtate? Quare poſuiſti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, ſed Deo.

Whiles it remayned / apperteined it not vnto thee? & after it wz ſold / was it not in thine own power? how is it that thou haſt conceyued this thing in thine heart? thou haſt not lied vnto men / but vnto God.

5. Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expiravit. Et factus eſt timor magnus ſuper omnes qui audierunt.

Now when Anqnias heard theſe words / he fell downe / and gaue vp the ghoſt. Then great feare came on all them that heard theſe things.

6. Surgentes autem iuvenes, amoverunt eum, & efferentes ſepelierunt.

And the yong men roſe vp / and tooke him vp / and caried him out / and buried him.

7. Factum eſt autem quaſi horarum trium ſpatium, & uxor ipſius, neſciens quod factum fuerat, introivit.

And it came to paſſe about the ſpace of three houres after / that his wife came in / ignorant of that which was done.

8. Reſpondit autem ei Petrus, Dic mihi mulier, ſi tanti agrum vendidiſtis? At illa dixit, Etiam, tanti.

And Peter ſayde vnto her / Tell me / ſolde ye the land for much? And ſhe ſayd / Yea / for ſo much.

Das V. Capitel.

3. Petrus aber ſprach: Anania / Warumb hat der Sathan dein hertz erfüllet / daß du dem heiligen Geiſt lügeſt / vnnd entwendeſt etwas vom Gelde des Ackers?

Da ſagde Peder / Anania / Huor faare haffuer Sathan opfyllet dit hierte / at du vilde liue at den hellig Aand / oc forſtinge nogle aff Agerens pendinge?

4. Hetteſt du jhn doch wol mögen behalten / da du jn hatteſt / vnnd da er verkauffet war / war es auch inn deiner gewalt. Warumb haſt du denn ſolchs inn deinem hertzen fürgenommen? Du haſt nicht Menſchen / ſondern Gott gelogen.

Du haffde dog vel maat behuldet hannem / der du haffde hannem / Oc der hand vaar ſold / do vaar det oc i din mact. Hui haffuer du da taget ſaadant faare i dit hierte? Du haffuer icke liuet faar Menniſkene / men faar Gud.

5. Da Ananias aber diſe wort höret / fiel er nider / vnnd gab den Geiſt auff. Vnnd es kam eine groſſe forcht über alle / die diß höreten.

Der Ananias hørde diſſe ord / falt hand ned / oc opgaff Aanden / Oc der kom en ſtor frøct offuer alle ſom det hørde.

6. Es ſtunden aber die Jünglinge auff / vnd theten jn beſeyt / vnd trugen jn hinauß / vnd begruben jn.

Oc de vnge Drenge ſtode op / oc lagde hannem bort / oc bare hannem vd / oc begroffue hannem.

7. Vnd es begab ſich über eine weile / bey dreyen ſtunden / kam ſein Weib hinein / vnnd wuſte nicht / was geſchehen war.

Oc det begaff ſig nogen ſtund der effter / vet tre timer / hom hans huſtru ind / oc viſte icke / huad ſkeet vaar.

8. Aber Petrus anttworttet jhr: Sage mir / Habt jhr den Acker ſo theuer verkaufft? Sie ſprach: Ja / ſo theur.

Men Peter ſuarede hende / Sig mig / Solte i Ageren ſaa dyre? Hun ſagde / Ja ſaa dyre.

Kapitola V.

3. Y řekl Petr k Ananyáſſowi: Ananyáſſy / Proč geſt pokuſyl Diábel ſrdce twého / ábys lhal Duchu Swátému / a lſtiwě vyal peněz za Pole?

Rzekł mu tedy Piotr / Ananiaſzu przecz że ſzatan nápełnił ſerce twe / iżeś ſkłamał przeciw Duchowi świętemu / á vyałeś pieniędzy za then folwárk?

4. Wſſak gſy mohl ſobě ho nechati / á když bylo prodáno / w mocy twé bylo? Y proč gſy tuto wěc položil w Srdcy twém? Neſelhal gſy lidem / ale Bohu.

Azaż by gdybyś był chował tobie to było nie zoſtało / á przedawſzy zażeś tego nie miał w mocy ſwey? Przecz żeś ſobie tę rzecz námiſl przywodził? Nie ludźmiś ſkłamał ále Bogiem.

5. Tehdy vſlyſſaw Ananiáš tato ſlowa / hned padla vmřel. Y připadla bázeň weliká na wſſecky kteřijž to ſlyſſeli.

Ty słowá ſłyſząc Ananiaſz v padſzy vmárł / y przyſzedł ſtrách wielki ná wſzytki ktorzy to ſłyſzeli.

6. A wſtawſſe Mládency wzali gey / a wyneſſe wen pochowali ho.

A ták wſtawſzy młodzieńcy porwáli go / á wynioſzy pogrzebli.

7. Y ſtalo ſe po chwijli / yako po třech hodinách / že y Manželka geho (newědaucy co ſe bylo ſtalo) též weſſla.

Y gdy iuż było iákoby po trzech godzinách / gdy żoná iego nie wiedząc co ſię ſtáło / tám weſzłá.

8. Y řekl gj Petr: Powěž mi Ženo / za tolikoli gſte gedně prodali Pole? A ona řekla: a my za tolik.

Rzekł do niey Piotr / Powiedz mi zá tylkoliście przedáli then folwárk? A oná rzekłá / Za tylko.

ה

9 אֶמַר לָהּ שְׁמְעוֹן מֶטוּל דְּאֶשְׁתַּוִּיתוּן לַמְנַסָּיוּ· רוּחֵהּ דְּמָרְיָא הָא רַגְלַיְהוֹן דְּקָבוּרָוהִי דְּבַעְלֶכִי בְּתַרְעָא וְהָנוּן יַפְּקוּנֵכִי׃

Allor Pietro le diſſe, Perche v'accordaſte voi inſieme à tentar lo Spirito del Signore? ecco qui à la porta i piedi di coloro che hanno ſepellito il tuo marito, e portarannotene via.

10 וּבָהּ בְּשָׁעְתָּא נֶפְלַת קְדָם רַגְלַיְהוֹן וְמִיתַת וְעַלוּ עַלַיְמֵא הָנוּן וְאֶשְׁכַּחוּהָ כַּד מִיתָא וְקַפְּסוּ אוּבְלוּ קַבְרוּהָ עַל גֵּיב בַּעְלָהּ׃

E ſubbito ella gli cadde à i piedi, e ſpirò. Et eſſendo i giouani entrati, la trouoron morta, e portoronla via, e ſepellironla preſſo al ſuo marito.

11 וַהְוָת דְּחֶלְתָּא רַבְּתָא בְּכֻלָּהּ עִדְּתָא וּבְכֻלְּהוֹן הָנוּן דְּשָׁמְעוּ׃

Di che venne vn gran timore in tutta la chieſa, & in tutti quelli che vdiuano queſte coſe.

12 וַהְוַיִן הָוַי בְּיַד שְׁלִיחֵא אָתְוָתָא וּגְבוּרָתָא סַגִּיאָתָא בְּעַמָּא וְכֻלְּהוֹן כְּנִישִׁין הֲווּ אַכְחְדָא בְּאֶסְטְוָא ד דְּשְׁלֵימוּן׃

E per le mani de gli Apoſtoli ſi faceuano molti ſegni & opere miracoloſe nel popolo, (Et erano tutti vnitamente nel portico di Salomone.

13 וּמֶן אַחְרָנֵא אֱנָשׁ לָא מַמְרַח הֲוָא דְּנֶתְקַרַב ל לְוָתְהוֹן אֶלָּא מַוְרֵב הֲוָא לְהוֹן עַמָּא׃

E niuno de gli altri ardiua di congiungerſi à loro: nondimeno il popolo gli magnificaua.

14 וְיַתִּיר מֶתְתּוֹסְפִין הֲווּ אַילֵין דַּמְהַיְמְנִין הֲווּ בְּמָרְיָא כֶּנְשָׁא דְּגַבְרָא וּדְנֶשָׁא׃

E tuttauia piu creſceua la moltitudine di quelli che credeuano al Signore, e d'huomini e di donne.)

ה

9 וְכֵיפָה אָמַר אֵלֶיהָ מַה־זֹּאת יַאתֶּם בֵּינֵיכֶם לְנַסּוֹת אֶת־רוּחַ יְהוָֹה הִנֵּה רַגְלֵי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר קָבְרוּ אֶת־אִישֵׁךְ הָיוּ אֶל־הַשַּׁעַר וְנָשְׂאוּ אוֹתָךְ הַחוּצָה׃

Y Pedro le dixo, Porque hos concertaſtes para tentar àl Eſpiritu del Sennor? Heaqui à la puerta los pies de losque han ſepultado á tu marido: y ſacartehán à ſepultar:

10 וַתִּפֹּל בְּרֶגַע אֶל־רַגְלָיו וַיִּגְוַע וַיָּבֹאוּ הַבַּחוּרִים וַיִּמְצָאוּהָ מֵתָה וַיּוֹצִאוּהָ וַיִּקְבְּרוּהָ אֶל־אִישָׁהּ׃

Y luego cayò à los pies deel, y eſpiró: y entrados los mancebos, hallaronla muerta: y ſacaronla y ſepultaronla junto à ſu marido.

11 וַתְּהִי־יִרְאָה גְדוֹלָה עַל־כָּל־הַקָּהָל וְעַל־כָּל־הַשּׁוֹמְעִים אֶת־הָאֵלֶּה׃

Y fue hecho vn gran temor en toda la Igleſia, y en todos losque oyeron eſtas coſas.

12 וּבִידֵי הַשְּׁלִיחִים נַעֲשׂוּ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים בָּעָם וַיִּהְיוּ כְּאֶחָד כֻּלָּם בְּאוּלָם שְׁלֹמֹה׃

Y por las manos de los. Apoſtoles eran hechos muchos milagros y prodigios enel pueblo (y eſtauan todos vnanimes en el portal de Salomon.

13 וּמִן הָאֲחֵרִים אִישׁ לֹא מִלְאוֹ לִבּוֹ לְדָבֵק בָּהֶם כִּי־אִם הָעָם הִגְדִּיל אוֹתָם׃

Y de los otros, ninguno ſe oſaua juntar conellos: con todo eſſo el pueblo los alabaua grandemente.

14 וְיוֹתֵר הוּסַף הֲמוֹן אֲנָשִׁים וְנָשִׁים מַאֲמִינִים בַּיהוָֹה׃

Y losque creyan en el Sennor ſe augmentauan mas anſi de varones como de muge[illegible]

ε΄.

9. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν, τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ· καὶ ἐξοίσουσί σε.

Adonc Pierre lui dit, Qu'y a-il que vous ayez fait complot entre vous de tenter l'Eſprit du Seigneur? voici à la porte les pieds de ceux qui ont enterré ton mari, & ils t'emporteront.

10. Ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐξέψυξεν, εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς.

Et au meſme inſtant elle tomba aux pieds d'icelui, & rendit l'eſprit. Et quãd les ieunes compagnons furent entrés, ils la trouuerent morte, & l'emporterent hors, & l'enterrerent aupres de ſon mari.

11. Καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

Dont aduint grande crainte à toute l'Egliſe, & à tous ceux qui oyoyent ces choſes.

12. Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος.

Et par les mains des Apoſtres eſtoyent faits beaucoup de ſignes: & de merueilles entre le peuple (& ils eſtoyent tous d'vn accord au porche de Salomon.

13. Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.

Et nul des autres ne s'oſoit adioindre à eux, mais le peuple les magnifioit.

14. Μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ, πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Et de plus en plus s'augmentoit la multitude de ceux qui croyoyent au Seigneur, tant d'hommes que de femmes.

CAP. V.

9. Petrus autem ad eam, Quid utique convenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui ſepelierunt virum tuum, ad oſtium, & efferent te.

Then Peter ſayde vnto her / Why haue ye agreed together / to tempt the Spirit of the Lord? behold / the feete of them which haue buried thine huſband / are at the doore / and ſhall carie thee out.

10. Confeſtim cecidit ante pedes eius, & expiravit. Intrantes autem iuvenes, invenerunt illam mortuam: & extulerunt, & ſepelierunt ad virum ſuum.

Then ſhe fell downe ſtreight way at his feete / & yeelded vp the ghoſt: and the yong men came in / and found her dead / and caryed her out / and buryed her by her huſbande.

11. Et factus eſt timor magnus in universa eccleſia, & in omnes qui audierunt hęc.

And great feare came on all the Church / and on as many as heard theſe things.

12. Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe. Et erant unanimiter omnes in porticu Salomonis.

Thus by the handes of the Apoſtles were many ſignes & wonders ſhewed among the people (and they were all with one accorde in Solomons porche.

13. Cæterorum autem nemo audebat ſe coniungere illis: ſed magnificabat eos populus.

And of the other durſt no man ioyne him ſelfe to them: neuertheles the people magnified them.

14. Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum.

Alſo the number of them that beleeued in the Lorde / both of men and women / grewe more and more.

Das V. Capitel:

9. Petrus aber ſprach zu jhr: Warumb ſeyt jr den eins worden / zu verſuchen den Geiſt des HERREN? Sihe / die füſſe derer / die deinen Mañ begraben haben / ſind für der Thür / vnd werden dich hinauß tragen.

Da ſagde Peder til hende / Hui ere i da bleffne ſamdrectige / at friſte HERRENS Aand? See deris føder / ſom begroffue din Hoſbonde / ere faar dørren / oc ſkulle bære dig hen vd.

10. Vnnd als bald fiel ſie zu ſeinen füſſen / vnd gab den geiſt auff. Da kamen die Jünglinge / vnd funden ſie tod / trugen ſie hinauß / vnd begruben ſie bey jren Mann.

Oc hun falt ſtrax ned faar hans føder / oc opgaff Aanden. Da komme de vnge Drenge ind / oc funde hende død / bare hende vd / oc begroffue hende hoſſ hendis Hoſbonde.

11. Vnnd es kam eine groſſe forcht über die gantze Gemeine / vnnd über alle die ſolches höreten.

Oc der kom en ſtor fryct offuer den ganſke Menighed / oc offuer alle ſom dette hørde.

12. Es geſchahen aber vil Zeichen vnnd Wunder im Volck / durch der Apoſtel hände. Vnd waren alle inn der Halle Salomonis einmütiglich.

Oc der ſkede mange Tegen oc vnderlige Gerninger iblant Folcket / formedelſt Apoſtlernis hender. Oc de vaare alle endrectelige i Salomonis vaabenhuſſ.

13. Der andern aber dorffte ſich keiner zu jnen thun / ſonder das Volck hielt groß von jnen.

Oc der torde ingen aff de andre holde ſig til dem / Men Folcket holt meget aff dem.

14. Es wurden aber je mehr zugethan / die da glaubten an den HERREN / eine menge der Männer vnd der Weiber.

Der komme ſtedze flere til / ſom trode paa HERREN / en ſtor hob Mend oc Quinder.

Kapitola V.

9. Y řekl Petr k nij: Y zdali zagiſté ſluſſý wám pokauſſeti Ducha PAně? A hle tok nohy těch / kteřijž pochowali Muže twého před dweřmi / y tebet také wy neſau.

Tedy Piotr rzekl do niey / Coż tho ieſt żeśćie ſie ná tho zmowili abyśćie kuśili Duchá Páńſkiego? Oto nogi tych ktorzy pogrzebli mężá twego tuż v drzwi ſą / y ćiebiec wynioſą.

10. A hned padla před nohy geho / a vmřela. A wſſedſſe Mládency / nalezli gi mrtwau / y wyneſli gi / a pochowali podlé Muže gegijho.

Pádlá thedy wnet v nog iego bez duſze / á wſzedſzy młodźiency ználeźli ią vmárłą / á wyniozſzy pogrzebli ią podle mężá iey.

11. Y ſtala ſe bázeň weliká we wſſý Cýrkwi / y mezy wſſemi kteřijž ſlyſſeli toto.

Y przyſzedł wielki ſtrách ná wſzytek Kośćiol / y ná wſzytki ktorzy tho ſłyſzeli.

12. Skrze pak ruce Apoſſtolůw / dáli ſe diwowé zázracy welicý w Lidu. A býwali wſſyckni gednomyſlné w ſýňcy Sſalomaunowě.

A ták przez rece Apoſtolſkie dźiało ſie wiele znákow y cudow miedzy ludźmi / á byli wſzyſcy zgodnie w przyśionku Sálomonowym.

13. Giný pak žádný neſměl ſe přimijſyti k nim / ale welebil ge lid.

A z inych żaden nie śmiał ſie do nich przyłączyć / ále ie ſobie miał lud w wielkiey powadze.

14. A wždy wijce rozmáhal ſe w PAnu počet wěřijcých / množſtwij Mužůw y Žen.

A tym wiecey przyraſtáło wielkośći wierzących Pánu / mężow ſpołu y niewiaſt.

ה

15 אֶיכַנָא דְּבְשׁוּקָא מַפְּקִין
הֲווֹ לְכַרִיהֵא כַּד רְמִים הֲווֹ
בְּעַרְסָתָא דְּאֶמָתַי דְּיִהְוֵא
אָתֵא שֶׁמְעוֹן אָפֶן טֶלָנִיתֵה
תַּגִין עֲלַיְהוֹן ׃

In tal mode che portauano gl'infermi per le piazze, e poneuangli ne i letti e ne le lettiche: à fine che venendo Pietro, almeno l'ombra ſua inombraſſe qualcuno di loro.

16 אָתִין הֲווֹ דֶּין סַגִּיָאֵא
לְוָתְהוֹן מֶן מְדִינָתָא א
אַחְרָנִיָתָא דְּחֲדָרַי אוּרְשְׁלֶם
כַּד מַיְתִין הֲווֹ כְּרִיהֵא
וְאִילֵין דְּהָוְיָן הֲוַי לְהוֹן ר
רוּחֵא טַנְפָתָא וּמֶתְחַלְמִין
הֲווֹ כֻּלְהוֹן ׃

Correua etiandio à Ieruſalem la moltitudine de le città circonuicine, portando de gli ammalati, e di quelli ch'erano tormentati da ſpiriti immondi, iquali erano tutti guariti.

17 וְאֶתְמְלִי הֲוָא חֱסָמָא
רַב כָּהֲנֵא וְכֻלְּהוֹן דְּעַמֵּה
דְּאִיתַיְהוֹן הֲווֹ מֶן יוּלְפָּנָא
דְּזַדוּקָיֵא ׃

Allòr ſi leuò ſu il ſommo Sacerdote, e tutti quelli che erano con lui, che è la ſetta de Saducei, & empieronſi d'inuidia.

18 וַארְמִיו אַיְדַיָא עַל
שְׁלִיחֵא וְאַחֲדוּ אֲסַרוּ אֶנּוּן
בֵּית אֲסִירֵא ׃

E meſſer le mani addoſſo à gli Apoſtoli, e poſergli ne la prigion publica.

19 הָידֵין בְּלֵלְיָא מַלְאַכָא
דְּמָרְיָא פְּתַח תַּרְעָא דְּבֵית
אֶסִירֵא וַאפֵּק אֶנּוּן וֶאמַר
לְהוֹן ׃

Ma l'Angelo del Signore aperſe di notte le porte de la prigione, e cauandone gli fuore, diſſe.

20 זֵלוּ קוּמוּ בְּהַיְכְּלָא
וּמַלֶּלוּ לְעַמָּא כֻּלְהֵין מֶלֵּא
הָלֵין דְּחַיֵּא ׃

Andate, e ſtandouene là nel tempio, annuntiate al popolo tutte le parole di queſta vita.

ה

15 כֵּן אֲשֶׁר יִשְׂאוּ אֶת־הַחוֹלִים
עַל־חוּצוֹת וַיָּשִׂימוּ עַל־מִטּוֹת
וַעֲרָשִׂים עַל־כִּי יָבוֹא כֵיפָה
וְגַם צִלּוֹ יְכַסֶּה לַאֲחָדִים מֵהֵמָּה ׃

Tanto, que echauan los enfermos por las calles, y los ponian en camas y en lechos, paraque viniendo Pedro à lomenos ſu ſombra tocaſſe à alguno deellos.

16 וַיָּבוֹא רֹב עָרִים הַקְּרוֹבוֹת
אֶל־יְרוּשָׁלַיִם נוֹשְׂאִים אֶת
הַחוֹלִים וְהַמּוּעָקִים מֵרוּחוֹת
הַטְּמֵאוֹת אֲשֶׁר נִרְפְּאוּ כֻּלָּם ׃

Y aun de las ciudades vezinas concurria multitud à Ieruſalem, trayendo enfermos, y atormentados de eſpiritus immundos: los quales todos eran curados.

17 וַיָּקָם כֹּהֵן גָּדוֹל וְכֻלָּם אֲשֶׁר
אִתּוֹ וְהִיא חֶבְרַת הַצְּדוּקִים וַיִּמָּלְאוּ
בְּקִנְאָה ׃

Entonces leuantandoſe el Principe de los Sacerdotes, y todos losque eran con el, que es la heregia de los Sadduceos, fueron llenos de zelo.

18 וַיִּשְׁלְחוּ יְדֵיהֶם אֶל־הַשְּׁלִיחִים
וַיִּתְּנוּ אוֹתָם בַּחֲצַר הַמַּטָּרָה ׃

Y echaron mano à los Apoſtoles, y puſieronlos en la carcel publica.

19 וּמַלְאַךְ יְהוָה בַּלַּיְלָה פָּתַח
אֶת־שַׁעֲרֵי־הַמַּטָּרָה וַיּוֹצִיאֵם
לֵאמֹר ׃

Mas el Angel del Sennor, abriendo de noche las puertas de la carcel, y ſacandolos, dixo.

20 לְכוּ וְעִמְדוּ וְדַבְּרוּ בַּהֵיכָל
לָעָם אֶת־כָּל־דִּבְרֵי־הַחַיִּים
הָאֵלֶּה ׃

Id, y eſtando hablad ál pueblo en el Templo todas las coſas de eſta vida.

ε΄.

15. Ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου Πέτρου, κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν.

Tellement qu'ils apportoyent les malades és rues, & les mettoyent en petis licts & couchettes, afin que quand Pierre viendroit au moins ſon ombre paſſaſt ſur quelcun d'entre eux,

16. Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς Ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

Le populaire pareillement des villes, qui eſtoyent voiſines, s'aſſembloit en Ieruſalem, apportans les malades & ceux qui eſtoyent tormentés des eſprits immondes: leſquels tous eſtoyent gueris.

17. Ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου.

Lors le ſouuerain Sacrificateur ſe leua, lui & tous ceux qui eſtoyent auec lui, (qui eſtoit la ſecte des Sadduciens) & furent remplis d'enuie.

18. Καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.

Et ietterent les mains ſur les Apoſtres, & les mirent en la priſon publique.

19. Ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε.

Mais l'Ange du Seigneur ouurit de nuict les portes de la priſon, & les ayant mis dehors, leur dit.

20. Πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.

Allez, & vous preſentans au temple, annoncez au peuple toutes les paroles de ceſte vie.

CAP. V.

15. Ita ut in platéas eiicerent infirmos,&ponerent in lectulis ac grabátis, ut veniente Petro, ſaltem umbra illius obumbraret quenquã illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus ſuis.

In ſo much that they brought the ſicke into the ſtreetes/and layde them on beddes and couches / that at the leaſt way the ſhadow of Peter / when he came by/might ſhadow ſome of them.

16. Concurrebat autem & multitudo vicinarum civitatum Ieruſalem, afferentes ægros & vexatos à ſpiritibus immundis: qui curabantur omnes.

There came alſo a multitude out of the cities round about vnto Jeruſalem/ bringing ſicke folkes / and them which were vexed with vncleane ſpirits / who were all healed.

17. Exurgens autem princeps ſacerdotum, & omnes qui cum illo erant, quæ eſt hæreſis Sadducæorum repleti ſunt zelo.

Then the chiefe Prieſt roſe vp / and all they that were with him(which was the ſect of the Sadduces)and were full of indignation.

18. Et iniecerunt manus in Apoſtolos,& poſuerunt eos in cuſtodia publica.

And laid handes on the Apoſtles / and put them in the common priſon.

19. Angelus autem Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit.

But the Angel of the Lord/ by night opened the priſon doores / and brought them forth/ and ſayd.

20. Ite: & ſtantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.

Go your way / and ſtande in the Tẽple/and ſpeake to the people all the wordes of this life.

Das V. Capitel.

15. Alſo/ daß ſie die Krancken auff die Gaſſen herauß trugen/vnnd legeten ſie auff Betten vnd Baren/ auff daß/ wenn Petrus keme / daß ſein Schatte jhrer etliche überſchattet.

Saa/at de bare de ſiuge vd paa gaderne/oc lagde dem paa ſenge oc baarer/Paa det naar Peder komme/ at hans Skugge ſkulde offuerſkugge nogle aff dem.

16. Es kamen auch herzu vil von den vmbligenden Stätten gen Jeruſalem/ vnnd brachten die Krancken/ vnnd die von vnſauberen geiſtern gepeiniget waren/ vnd wurden alle geſund.

Der komme oc mange aff de omliggende Stæder til Jeruſalem/ oc førde de Siuge / oc dem ſom pintis aff wrene Aander/oc de bleffue alle helbrede.

17. Es ſtund aber auff der Hoheprieſter/ vnnd alle die mit jm waren (welches iſt die Secte der Saduceer) vnd wurden voll Eifers.

Da ſtod den ypperſte Preſt op oc alle de ſom vaare met hannem (huilcket der er Saduceernis Parti) oc bleffue fulde aff nidkærhet.

18. Vnnd legten die hände an die Apoſtel/ vnnd worffen ſie inn das gemeine Gefengniß.

Oc de lagde hender paa Apoſtlerne/ oc kaſte dem i det almindelige Fengzel.

19. Aber der Engel des HERRN that inn der nacht die Thür des Gefengniß auff/ vnd führet ſie herauß/ vnd ſprach:

Men HERRENS Engel oplod Fengſels dørren om natten/ oc førde dem vd/ oc ſagde.

20. Gehet hin vnd trettet auff/ vnd redet im Tempel zum Volck alle wort diſes lebens.

Gaar bort oc traader op / oc taler i Templen til Folcket alle dette Liffs ord.

Kapitola V.

15. Tak že na vlice wynáſſeli nemocné/ á kladli ge na ložkých ana noſydlách/ aby kdyžby ſſel Petr/ aſpoň ſtijn geho zaſtijnil na každého z nich/ a aby byli wyſwobozeni od nemocý ſwých.

Tak iż też ná vlice wynaßáli niemocne/ y kládli ie ná łożkách y ná pościeli/ áby choc tylko cien Piotrá idącego záćmił ktorego z nich.

16. Y ſcházelo ſe množſtwj z okolnijch Měſt do Geruzaléma/ noſýce nemocné/ a trápené od duchůw neciſtých/ a vzdrawowáni byli wſſyckni.

Zchodził ſie też lud z okolicznych miaſt do Jeruzálem wiozac niemocne/ y ktorzy byli przenágabáni od duchow nieczyſthych/ á ci wßyſcy byli vzdrowieni.

17. Tehdy powſtaw Knijže Kněžſké a wſſyckni kteřijž s nim byli/ kteřijž byli Saducenſké Sekty/ naplněni gſau zloſtij:

Thedy powſtawßy Kápłan nawyżßy y wßyſcy ktorzy z nim byli z ſekty Sáduceußow/ bedąc pełni nienawiśći.

18. Y zgijmali Apoſſtoly/ a wſázeli ge do žaláře obecného.

Tárgnęli ſie rękomá ná Apoſtoly/ y podáli ie do więzienia poſpolitego.

19. Angel pak PÁně wnocy otewřel dwéře v žaláře/ a wywedw ge wen/ řekl:

Ale Anioł Páńſki w nocy otworzył drzwi wćiemnice / á wywiodßy ie / rzekł.

20. Gděte/ a ſtogijc mluwte w Chrámě Lidu/ wſſeckna ſlowa žiwota tohoto.

Idźćież/ á ſtánawßy powiedayćie ludowi w Kośćiele wßythki ſłowá żywotá tego.

ה

21 וְנִפְקוּ עְדָן שַׁפְרָא וְעַלוּ לְהַיְכְלָא וּמַלְפִין הֲווּ רַב כָּהֲנָא דֵּין וְאַילֵין דְּעַמֵּה קְרַו לְחַבְרַיְהוּן וַלְקַשִּׁישֵׁא דִּיסְרָאֵיל וְשַׁדַּרוּ לְבֵית אֲסִירֵא דְּנַיְתוּן אֶנּוּן לַשְׁלִיחֵא׃

Eſſi vdito queſto, entrorono al far del giorno nel tempio, & inſegnauano. Venuto poi il ſommo Sacerdote, e quelli che erano con lui cõuocorono il conſiglio, e tutto'l ſenato de gl'Iſraeliti, e mandorono á la prigione, á farli menare.

22 וְכַד אֶזַלוּ אַילֵין דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ מֶנְּהוֹן לָא אֶשְׁכַּחוּ אֶנּוּן בֵּית אֲסִירֵא וְהֶפְכוּ אֶתַו׃

Ma i miniſtri eſſendo andati la non gli trouoron ne la prigione: e ritornatiſene, lo riferirono.

23 וְאָמְרִין אַשְׁכַּחְן בֵּית אֲסִירֵא דְּאחִיד וְהַירָאִית וְאָף לְנָטוּרֵא דְּקָיְמִין עַל תַּרְעָא וּפְתַחְן וְאנַשׁ לַית אַשְׁכַּחְן תַּמָן׃

Dicendo, Noi habbiamo ben trouata la prigione chiuſa con ogni diligentia, e le guardie che ſtauano di fuore dinanzi à le porte: ma quando poi l'habbiamo aperta, non vi habbiam trouato dentro perſona.

24 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין מֶלֵא רַבַּי כָּהֲנֵא וַארְכוּנָא דְּהַיְכְלָא תַּוִּירִין הֲווֹ עֲלַיְהוֹן וּמֶתְחַשְּׁבִין הֲווּ דְּמָנָא הִי הָדָא׃

Come il ſommo Sacerdote, e il Gouernator del tempio, e i Sacerdoti principali vdiron queſte parole, ſtauano in dubbio di eſſi, come queſto foſſe auuenuto.

25 וְאֶתָא אֶנָשׁ אוֹדַע אֶנּוּן דְּהָנוּן גַּבְרֵא דְּחַבַּשְׁתּוּן בֵּית אֲסִירֵא הָא קָיְמִין בְּהַיְכְלָא וּמַלְפִין לְעַמָּא׃

In queſto venendo là vno, riferi loro, dicendo, Ecco, gli huomini che voi haueuate meſſi in prigione, ſono nel tempio, e inſegnano al popolo.

26 הָידֵין אֶזַלוּ אַרְכוּנָא עַם דַּחֲשָׁא דְּנַיְתוּן אֶנּוּן לָא בַּקְטִירָא דְּדָחֲלִין הֲווּ גֵּיר דַּלְמָא נֶרְגּוּם אֶנּוּן עַמָּא׃

Allora il Gouernatore andò co i miniſtri, e conduſſeli ſenza violentia: percioche temeuano il popolo, di non eſſer lapidati.

ה

21 וּבְשָׁמְעָם בָּאוּ בַבֹּקֶר אֶל־הַהֵיכָל וַיְלַמְּדוּ וְכַאֲשֶׁר בָּא כֹּהֵן גָּדוֹל וַאֲשֶׁר עִמּוֹ הִקְהִילוּ אֶת־הָעֵדָה וְכָל־זִקְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַמַּטָּרָה לְהוֹלִיכָם׃

Ellos entonces, como oyeron, entraron por la mannana enel Templo, y enſennauan. (Viniendo pues el principe de los Sacerdotes, y los que eran conel, conuocaron el concilio, y à todos los Ancianos de los hijos de Iſrael: y embiaron à la carcel, paraque fueſſen traydos.

22 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ הַמְשָׁרְתִים לֹא מְצָאוּם בַּמַּטָּרָה וַיָּשׁוּבוּ וַיַּגִּידוּ׃

Y como vinieron los ſeruidores, no los hallaron en la carcel: y bueltos, dieron auiſo.

23 לֵאמֹר כִּי גַם אֶת־הַמַּטָּרָה מָצָאנוּ כִּי סְגוּרָה בְּכָל נְכוֹנָה וְאֶת הַשּׁוֹמְרִים כִּי עוֹמְדִים לִפְנֵי הַשְּׁעָרִים וְכַאֲשֶׁר פָּתַחְנוּ פְּנִימָה אִישׁ לֹא מָצָאנוּ׃

Diziendo, Cierto la carcel hallamos cerrada con toda diligencia, y las guardas que eſtauan delante de las puertas: mas como abrimos, à nadie hallamos dentro.

24 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גַּם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל גַּם הַפָּקִיד הַהֵיכָל וְשָׂרֵי הַכֹּהֲנִים לֹא יָדְעוּ עֲלֵיהֶם מֶה־הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה׃

Entonces, como oyeron eſtas palabras el Pontifice y el Magiſtrado del Templo, y los principes de los Sacerdotes, dudauan que ſeria hecho deellos.

25 וַיָּבֹא פְּלוֹנִי וַיַּגֵּד לָהֶם לֵאמֹר כִּי הִנֵּה הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נְתַתֶּם אֶל־הַמַּטָּרָה הָיוּ בַּהֵיכָל עוֹמְדִים וּמְלַמְּדִים אֶת־הָעָם׃

Y viniendo vno, auiſóles, He aqui, los varones que echaſtes en la carcel, eſtan enel Templo y enſennan àl pueblo.

26 אָז הָלַךְ הַפָּקִיד עִם מְשָׁרְתָיו וַיּוֹלִיכוּם בְּלִי כְבֵדוּת כִּי יָרְאוּ אֶת־הָעָם פֶּן־יִסָּקְלוּן׃

Entonces el Magiſtrado fue con los ſeruidores, y truxolos ſin violencia, porque tenian miedo del pueblo, de ſer apedreados.

ε'.

21. Ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ ἐδίδασκον. Παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς.

Eux donc ayans ouï cela, entrerent enuiron le poinct du iour au temple, & enſeignoyent. Mais le ſouuerain Sacrificateur eſtant venu, & ceux qui eſtoyét auec lui, aſſemblerent le conſeil, & tous les Anciens des enfans d'Iſrael & enuoyerent à la priſon pour les faire amener.

22. Οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ· ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν.

Mais quand les ſergeans y furent venus, ils ne les trouuerent point en la priſon: ainſi s'en retournerent, & le rapporterent:

23. Λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν. ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν.

Diſans, Nous auons bien trouué la priſon fermee auec toute ſeureté, & les gardes qui eſtoyent dehors deuant les portes: mais quand nous l'auons ouuerte, nous n'auons trouué perſonne dedans.

24. Ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ,τι ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν, τί ἂν γένοιτο τοῦτο.

Incontinent que le ſouuerain Sacrificateur, & le capitaine du temple, & les principaux Sacrificateurs eurent ouï ces paroles, ils eſtoyent en perplexité d'eux que deuiendroit cela.

25. Παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.

Mais quelcun ſuruint qui leur en fit vn rapport, diſant, Voila les hommes que vous auiez mis en priſon ſont au temple, & ſe tenans là enſeignent le peuple.

26. Τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν.

Adonc le capitaine du temple auec ces ſergeans s'en alla, & les amena, mais ſans violẽce car ils craignoyent le peuple, qu'ils ne fuſſent lapides.

CAP. V.

21. Qui cùm audiſſent, intraverunt diluculo in templum, & docebant. Adveniés autem princeps ſacerdotum & qui cum eo erant, convocaverunt concilium & omnes ſeniores filiorum Iſraël, & miſerunt ad carcerem ut adducerentur.

So when they heard it/they entred into the Temple early in the morning/ and taught. And the chiefe Prieſt came/ & then that were with him/ and called the Counſell together/ and all the Elders of the children of Iſrael/& ſent to the priſon/ to cauſe thẽ to be brought.

22. Cùm autem veniſſent miniſtri, & aperto carcere non inveniſſent illos: reverſi nuntiaverunt.

But when the officers came/ & found them not in the priſon/they returned and tolde it.

23. Dicentes, Carcerem quidem invenimus clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtantes ante ianuas: aperientes autem, neminem intus invenimus.

Saying/ Certainely we found the priſon ſhut as ſure as was poſſible/ and the keepers ſtanding without/ before the doores: but when we had opened/ we founde no man within.

24. Vt autem audierunt eos ſermones magiſtratus templi & principes ſacerdotum, ambigebant de illis quidnam fieret.

Then when the chiefe Prieſt/ & the captaine of the Temple/ and the hie Prieſtes heard theſe things/ they doubted of them/ whereunto this would grow.

25. Adveniens autem quidam nuntiavit eis, Quia ecce viri quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in templo ſtantes, & docentes populum.

Then came one and ſhewed them/ ſaying/ Beholde/the men that ye put in priſon/ are ſtanding in the Temple/ & teach the people.

26. Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

Then went the captaine with the officers/ and brought them without violẽce (for they feared the people/leaſt they ſhould haue bene ſtoned.)

Das V. Capitel.

21. Da ſie das gehöret hatten/ giengen ſie frůe in den Tempel vnnd lehreten. Der Hoheprieſter aber kam/ vnnd die mit jm waren/ vnnd rieffen zuſammen den Rath vnnd alle Elteſten der Kinder von Iſrael/ vnd ſandten hin zum Gefengniß/ ſie zu holen.

Der de haffde det hørt/ginge de aarle in Templen/ oc lærde. Da kom den ypperſte Preſt oc de ſom vaare met hannem/oc kallede Raadet ac alle Børnenis Eldſte aff Iſrael/ oc ſende bort til Fengzelet/ at hente dem.

22. Die Diener aber kamen dar/ vnd funden ſie nicht im Gefengniß/ kamen wider vnd verkůndigeten.

Men Tienerne komme did/ oc funde dem icke i Fengzelet/ Da komme de igen/ oc forkyndede.

23. Vnd ſprachen: Das Gefengniß funden wir verſchloſſen mit allem fleiß/ vnnd die Hůter hauſſen ſtehen fůr den Thůren/ Aber da wir auffthaten/ funden wir niemand/ darinnen.

Oc ſagde/ Fengzelet funde wi tilluct met al flid/ oc Vocterne ſtaa vden faar Dørrene/ Men der wi lode op/ funde wi ingen der vdi.

24. Da diſe rede höreten der Hoheprieſter vñ der Hauptman des Tempels/vnd andere Hoheprieſter/ wurden ſie ůber jnen betretten/ was doch das werden wolte.

Der den ypperſte Preſt oc Templens Høffuitzmand oc andre ypperſte Preſter hørde denne tale/ da bleffue de ſaare tuilraadige offuer dem/ huad det vilde dog vere.

25. Da kam einer dar/ der verkůndiget jhnen: Sehet/die Månner/die jhr ins gefengniß geworffen habt/ ſind im Tempel/ ſtehen vnnd lehren das Volck.

Da kom der en/ hand forkyndede dem/ ſee/ de Mend/ ſom i kaſte i Fengzel/ere i Tempel/ ſtaa oc løre Folcket.

26. Da gieng hin der Hauptman mit den Dienern/ vnnd holeten ſie/ nicht mit gewalt/ deñ ſie forchten ſich fůr dem Volck/ daß ſie nicht geſteiniget wůrden.

Da gick Høffuitzmanden met Tienerne/oc hente dem/icke met mact/ Thi de fryctede for Folcket/ at de ſkulde icke bliffue ſtenede.

Kapitola V.

21. To když oni vſlyſſeli/ weſſli/ na vſwitě do Chrámu/ a včili Lid. Tehdy přiſſed Knijže Kněžſké/ a ti kteřijž s nim byli/ ſwolali Raddu/ a wſſecky Starſſý Synuow Izrahelſkých: y poſlali do žaláře/ aby byli přiwedeni.

Tho oni gdy vſlyſzeli/ weſzli ráníuczko do kośćiołá y vczyli/ A przyſzedſzy Kápłan nawyżſzy y ći co z nim byli/ zebráli rádę y wſzytki ſtárſze ſynow Izraelſkich/ á poſłáli do ćiemnice opráwce aby byli ony przywiedli.

22. A když přiſſli ſlužebnijcy/ a otewřeli žalář/ nenalezſſe gich/ nawrátili ſe a wyprawowali gim.

Ale gdy opráwce przyſzli/ nie nálezli ich w ćiemnicy/ co wroćiwſzy ſie oznaymili.

23. Řkauce: Žalar zagiſtě nalezli gſme zawřený ſe wſſý pilnoſtij/ a Strážně ani ſtogij v dweřij/ ale otewřewſſe dwéře/ žádného gſme wnitř nenalezli.

Powiedáiac/ Rzećiechmy ćiemnice znalezli zamknioną ze wſzytká pilnośćią/ y ſtraż z dworu ſtoiąca przede drzwiami/ lecz gdyſmy otworzyli/ żadnegoſmy we wnatrz nie nalezli.

24. A když vſlyſſeli řeči tyto Vřednijcy Chrámowi a Knijžata Kněžſká/ pochybowali o nich/ coby to bylo.

A gdy ty słowá vſłyſzeli y nawyżſzy Kápłan/ y przełożony Kośćiołá/ tákże y Kśiążetá Kápłańſkie/ wątpili o nich coby to było.

25. A přiſſed geden powěděl gim/ řka: Hle Mužij které gſte wſázeli do žaláře/ gſau w Chrámě ſtogijce a včijce lid.

Y przyſzedſzy niektory powiedźiał im/ Oto mężowie ktoreśćie byli dali do więzienia/ ſthoia w kośćiele/ á vczą lud.

26. Tehdy ſſli tam Auřednijcy s ſlužebnijky/ a vgali ge bez ná ſyle/ neb ſe báli Lidu/ áby nebyli vkamenowáni.

Tedy rotmiſtrz z ſługámi przywiedli ie/ wſzákoż nie gwałtem/ (bo ſie ludźi bali by ich nie vkámionowáli.)

ה

27 וְכַד אַיְתִיו אֶנּוּן אֲקִימוּ
אֶנּוּן קְדָם כֻּלָּהּ כְּנֻשְׁתָּא
וַאֲקֵף הֲוָא רַב כָּהֲנֵא
לְמֵאמַר לְהוֹן׃

Condotti che gli hebbero, li preſentoron nel conſiglio. Et il ſommo Sacerdote li domandò.

28 לָא הֲוָא מְפַקַּד פַּקֶּדְנָן
לְכוֹן דַּלְאֱנָשׁ לָא תַּלְפוּן
בַּשְׁמָא הָנָא אַנְתּוּן דֵּין הָא
מְלַיְתוּנָהּ לְאוּרִשְׁלֶם מֶן
יוּלְפָּנְכוֹן וְצָבֵין אַנְתּוּן ד
דְּתַיְתוּן עֲלַין דְּמֵהּ דְּגַבְרָא
הָנָא׃

Dicendo, Non v'habbiamo noi eſpreſſamente comandato, che voi nõ inſegnate in queſto Nome? Et ecco, voi hauete riempiuta Ieruſalem de la voſtra dottrina, e volete indurre ſopra noi il ſangue di queſt'huomo.

29 עֲנָא שֶׁמְעוּן עַם שְׁלִיחֵא
וֶאֱמַר לְהוֹן לַאלָהָא וָלֵא
לְמֶתְטְפָּסוּ יַתִּיר מֶן דַּלְבְנַי
נָשָׁא׃

Riſpondendo Pietro e gli Apoſtoli, diſſero, Ei biſogna obbedir piu toſto à Dio che à gli huomini.

30 אֱלָהָא דַּאבָהָתַן אֲקִים
לְיֵשׁוּעַ אֵינָא דַּאנְתּוּן
קְטַלְתּוּן כַּד תְּלַיְתוּנָיְהִי עַל
קַיְסָא׃

L'Iddio de noſtri Padri ha riſuſcitato IESV, il qual voi ammazzaſte, appiccandolo al legno.

31 לֵהּ לְהָנָא אֲקִים אֱלָהָא
רֵישָׁא וַמְחַיָּנָא וַאֲרִימֵהּ
בְּיַמִּינֵהּ אַיךְ דְּנִתֵּל תְּיָבוּתָא
וְשֻׁובְקָן חַטָּהֵא לְיִסְרָיֵל׃

Queſto dico l'ha Iddio con la ſua deſtra eſaltato Principe e Saluatore, per dare ad Iſrael penitentia, e rimeſſion de peccati.

32 וַחְנַן סָהֲדֵא חְנַן דְּמֶלֵּא
הָלֵין וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא הָו
דִּיהַב אֱלָהָא לְאַילֵין ד
דַּמְהַיְמְנִין בֵּהּ׃

E noi gli ſiamo teſtimonij di quel che noi diciamo: & ancor lo Spirito ſanto, il quale Iddio ha dato à quelli che gli obbediſcono.

ה

27 וּבַהֲבִיאָם הִצִּיגוּם לִפְנֵיהֶם
בָּעֵדָה וַיִּשְׁאַל לָהֶם כֹּהֵן הַגָּדוֹל׃

Y como lo, truxeron, preſentaronlos enel concilio. Entonces el principe de los Sacerdotes les preguntó.

28 לֵאמֹר הַגֵּד הִגַּדְנוּ לָכֶם
מִלַּמֵּד בַּשֵּׁם הַזֶּה וְהִנֵּה מִלֵּאתֶם
אֶת־יְרוּשָׁלַיִם בְּתַלְמוּדֵיכֶם
וְתֹאבוּ לְהָבִיא עָלֵינוּ אֶת־דְּמֵי
הָאָדָם הַזֶּה׃

Diziendo, No os denunciamos denunciando, que no enſennaſſedes en eſte nombre? y hea qui aueys henchido à Ieruſalem de vueſtra doctrina, y quereys echar ſobre noſotros la ſangre deeſte hombre?

29 וַיַּעַן כֵּיפָה וְהַשְּׁלִיחִים וַיֹּאמְרוּ
שָׁוֶה לָנוּ לִשְׁמֹעַ לֵאלֹהִים יוֹתֵר
מֵאֲנָשִׁים׃

Y reſpondiendo Pedro y los Apoſtoles, dixeron, Obedecer es meneſter à Dios mas que à los hombres.

30 יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבוֹתֵינוּ הֵקִים
אֶת־יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אַתֶּם הֲרַגְתֶּם
בְּהוֹקִיעֲנוּ עַל־הָעֵץ׃

El Dios de nueſtros padres leuantó á Ieſus àl qual voſotros mataſtes colgandolo en el madero.

31 אוֹתוֹ הֵרִים אֱלֹהִים לְנָשִׂיא
וּלְמוֹשִׁיעַ לִימִינוֹ לָתֵת תְּשׁוּבָה
לְיִשְׂרָאֵל וּסְלִיחַת חֲטָאִים׃

Aeſte enalteció Dios con ſu dieſtra por Principe y Saluador, para dar à Iſrael penitencia y remiſſion de peccados.

32 וַאֲנַחְנוּ עֵדִים לַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר נְתָנוֹ אֱלֹהִים
לַמַּאֲמִינִים בּוֹ׃

Y noſotros le ſomos teſtigos de eſtas coſas: y tambien el Eſpiritu Sancto, el qual ha dado Dios à los que le han obedecido.

ε'.

27. Ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς.

Et les ayans amenés, ils les preſenterent au conſeil. Et le ſouuerain Sacrificateur les interrogua.

28. Λέγων, Οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

Diſant, Ne vous auons-nous pas defendu par expres commandement de n'enſeigner point en ce nom ici? & voci, vous auez rempli Ieruſalem de voſtre doctrine, & voulez faire veoir ſur nous le ſang de ceſt homme.

29. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον, πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.

Lors Pierre & les autres Apoſtres reſpondans dirent, Il faut pluſtoſt obeïr à Dieu qu'aux hommes.

30. Ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου.

Le Dieu de nos peres a reſuſcité Ieſus, lequel vous auez mis à mort, le pendant au bois.

31. Τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν, καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

C'eſt celui que Dieu a eſleue par ſa dextre pour prince & ſauueur, pour dõner repentance à Iſrael, & remiſsion des pechés.

32. Καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.

Et nous lui ſommes teſmoins de ce que nous diſons: & le ſainct Eſprit auſſi que Dieu a donné a ceux qui lui obeiſsent.

CAP. V.

27. Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in concilio. Et interrogavit eos princeps ſacerdotum.

And when they had brought thẽ/they ſet them before the Counſel/and the chieſe Prieſt aſked them.

28. Dicens, Præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine iſto: & ecce replêſtis Ieruſalem doctrina veſtra, & vultis inducere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.

Saying/ Did not we ſtraitely command you/ that ye ſhould not teach in this Name? and behold/ye haue filled Jeruſalem with your doctrine/ and ye would bring this mans blood vpon vs.

29. Reſpondens autẽ Perrus & Apoſtoli, dixerunt, Obedire oportet Deo magis, quam hominibus.

Then Peter and the Apoſtles anſwered/and ſaide/ We ought rather to obey God then men.

30. Deus patrum noſtrorum ſuſcitavit Ieſum, quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.

The God of our fathers hat rayſed vp Jeſus/whome ye ſlew/ and hanged on a tree.

31. Hunc principem & ſalvatorem Deus exaltavit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraëli, & remiſſionem peccatorum.

Him hath God lift vp with his right hand/ to be a Prince and a Sauiour/ to giue repentance to Jſrael/ and forgiueneſſe of ſinnes.

32. Et nos ſumus teſtes horum verborum, & Spiritus ſanctus, quem dedit Deus omnibus obedientibus ſibi.

And wee are his witneſſes concerning the things which we ſay: yea/and the holy Ghoſt/ whom God hath giuen to them that obey him.

Das V. Capitel.

27. Vnd als ſie ſie brachten/ ſtellten ſie ſie für den Rath. Vnnd der Hoheprieſter fraget ſie.

Oc der de hente dem/ſkickede de dem faar Raadet. Oc den ypperſte Preſt ſpurde dem at.

28. Vnnd ſprach: Haben wir euch nicht mit ernſt gebotten/ daß jr nicht ſoltet lehren in diſem Namen? Vnnd ſehet/ jr habt Jeruſalem erfüllet mit euer Lehre/ vnd wolt diſes Menſchen Blut über vns füren.

Oc ſagde/ Bøde wi eder icke aluorilige/ At i ſkulde icke lære i dette Naffn? Oc ſeer/ i haffue opfyldet Jeruſalem met eders lærdom/oc i ville føre dette Menniſkis Blod offuer oſſ.

29. Petrus aber antworttet vnd die Apoſtel/ vnnd ſprachen: Man muß Gott mehr gehorchen denn den Menſchen.

Da ſuarede Peder oc Apoſtlerne/oc ſagde/ Mand ſkal mere lyde Gud/ end Menniſken.

30. Der GOTT vnſer Vätter hat Jeſum aufferweckt/ welchen jhr erwürget habt/ vnd an das holtz gehangen.

Vore Fedris Gud opueckte Jheſum/huilcken/i ſloge ihiel/oc hengde paa Træ.

31. Den hat Gott durch ſeine rechte Hand erhöhet zu einem Fürſten vnnd Heiland/ zu geben Jſrael buß vnnd vergebung der ſünde.

Den ophøyede Gud ved ſin høyre Haand til en Førſte oc Frelſere/ad giffue Jſrael Penitentze oc ſyndernis forladelſe.

32. Vnd wir ſind ſeine Zeugen über diſe wort/vnd der heilige Geiſt/ welchen GOtt gegeben hat/ denen die jhm gehorchen.

Oc wi ere hans Vidne til diſſe ord/ oc den hellig Aand/ huilcken Gud haffuer giffuit dem/ ſom hannem lyde.

Kapitola V.

27. Akdyž ge priwedli/ poſtawili w Radě. Y otázal gich Knijže Kněžſké.

Przywiodſzy ſie tedy poſtawili przed ráda/ A ták ich pytálo Kſiaże Kápláńſkie.

28. Řka: Přikazugjce přikázali gſme wám/ abyſſte newčili w tom Gménu: A hle naplnili gſte Geruzalém včenjm waſſým/ a chcete na nás vweſti krew Člowěka toho.

Mowlac/ Zalichmy wam ſrodze nie zákazáli ábyście w imie to nie vczyli? A oto iuż pelno w Jeruzalem náuki wáſzey/ y chcecie ná nas wnieſć rozlanie krwie człowieká tego.

29. A odpowěděw Petr a Apoſſtolé řekli: Poſlauchati ſluſſý Boha wijce nežli Lidij.

A odpowiedáiac im Apoſtołowie rzekli/ Wiecey nam potrzebá być poſluſznymi Bogu niż ludziom.

30. Buoh Otcuow naſſých wzkřijſyl Gežijſſe/ kteréhož gſte wy zabili/ powěſywſſe na dřewě.

Bog Oycow náſzych wzbudził Jezuſa/ ktoregoście wy zábili záwieśiwſzy ná drzewie.

31. Toho geſt Knijžete a Spaſytele Buoh powýſſyl prawicý ſwau/ aby bylo dáno Lidu Jzrahelſkému pokánij a odpuſſtěnij hřijchůw:

Tenci ieſt ktorego Bog wywyżſzył práwica ſwa áby był Kſiążęciem y zbáwicielem/ á dał vznánie Jzráelowi y odpuſzczenie grzechow.

32. A my gſme ſwědkowé toho wſſeho což mluwijme: k tomu y Duch ſwatý kteréhož dal Buoh těm kteřijž gſau poſluſſni ho.

A mychmy ſa świádki temu tych rzeczy ktore powiedamy/ tákże y Duch święty ktorego dał Bog tym ktorzy ſa poſłuſzni iemu.

ה

33 וְכַד שְׁמַעוּ הָוַו הָלֵין מֶלֵּא מֶתְתַּזְוְלִין הָוַו בְּרוּגְזָא וּמֶתְחַשְּׁבִין הָוַו לְמֶקְטַל אֶנּוּן׃

Eſſi vdito queſto, ſi rodeuano, e conſultauano di farli morire:

34 וְקָם הָוָא חַד מֶן פְּרִישֵׁא דַּשְׁמֵהּ הָוָא ג גַּמְלִיאֵיל מַלֶּף נָמוּסָא וּמְיַקַּר מֶן כֻּלֵּהּ עַמָּא וּפַקֶּד דְּנַפְּקוּן אֶנּוּן לַשְׁלִיחֵא לְבַר עֶדְנָא ז זְעוּרָא׃

Ma leuandoſi ſu nel conſiglio vn Fariſeo nominato Gamaliel, dottor de la Legge, huomo honorato appreſſo tutto il popolo, comando che gli Apòſtoli ſi ritiraſſeno vn poco di fuore.

35 וֶאמַר לְהוֹן גַּבְרֵא בְּנַי יִסְרָיֵל אֶזְדַּהַרוּ בְּנַפְשְׁכוֹן וְחָזַו מָנָא וָלֵא לְכוֹן לְמֶעְבַּד עַל הָלֵין אֶנָשָׁא׃

Poi diſſe loro, Huomini Iſraeliti, auuertite bene quanto à queſti huomini, quel che voi v'habbiate à fare.

36 מֶן קְדָם גֵּיר הָנָא זַבְנָא קָם הָוָא תֶּידָא וֶאמַר עַל נַפְשֵׁהּ דְּמֶדֶּם הוּ רַב וֶאזַלו בָּתְרֵהּ אַיְךְ אַרְבַּע־מְאָא גַּבְרִין וְהָו אֶתְקְטַל וְאִילֵין דְּאָזְלִין הָוַו בָּתְרֵהּ אֶתְבַּדַּרוּ וַהְוַו אַיְךְ לָא מֶדֶּם׃

Imperoche queſti giorni auanti ſi leuò ſu Teuda, ilqual diceua d'eſſer qualche coſa, à cui s'accoſtò vn numero d'huomini: di circa quattro cento: ilqual fu occiſo, e tutti quanti quei che li credeuano, furon disfatti, e ridotti à niente.

37 וְקָם מֶן בָּתְרֵהּ יְהוּדָא גְּלִילָיָא בְּיַוְמָתָא ד דְּמֶתְכַּתְבִין הָוַו אֶנָשָׁא בַּכְּסֵף רִישָׁא וַאסְטִי עַמָּא סַגִּיאָא בָּתְרֵהּ וְהָו מִית וְכֻלְּהוֹן אִילֵין דְּאָזְלִין הָוַו בָּתְרֵהּ אֶתְבַּדַּרוּ׃

Doppo coſtui fu Iuda Galileo ne i giorni de la deſcrittione, e voltoſſi dietro di molto popolo: & egli ancora peri, e tutti quanti quei che gli haueuan creduto furon diſperſi.

ה

33 וּבְשָׁמְעָם חָרָה לָהֶם מְאֹד וְחָפְצוּ לַהֲרֹג אוֹתָם׃

Ellos oyendo eſto regánnauan, y conſultauan de matarlos.

34 וַיָּקָם מְפָרֵשׁ אֶחָד בָּעֵדָה וּשְׁמוֹ גַּמְלִיאֵל מְלַמֵּד הַתּוֹרָה אִישׁ נִכְבָּד לְכָל־הָעָם וַיְצַו לְהָבִיא אֶת־הַשְּׁלִיחִים מְעַט מְעַט הַחוּצָה׃

Entonces leuantandoſe enel concilio vn Phariſeo llamado Gamaliel, doctor de la Ley venerable á todo el pueblo, mando que ſacaſſen fuera vn poco à los Apoſtoles.

35 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הָאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל הִזָּהֲרוּ לְנַפְשֵׁיכֶם עַל־הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מַה יֵּשׁ לָכֶם לַעֲשׂוֹת׃

Y dixoles, Varones Iſraelitas, Mirad por voſotros acerca de eſtos hombres en loque aueys de hazer.

36 לִפְנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה קָם תּוֹדָה לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי אִישׁ גָּדוֹל הוּא אֲשֶׁר בּוֹ דָּבַק מִסְפַּר הָאֲנָשִׁים כְּמוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת וְהוּא נִשָּׂא וְכֻלָּם אֲשֶׁר בָּטְחוּ בוֹ נָפוֹצוּ הֵנַע וְעִוָּה׃

Porque antes de eſtos dias fue vn Theudas, diziendo que era alguien. àl qual ſe allegaron vn numero de Varones. como quatrocientos. el qual fue matado: y todos losque le creyeron, fueron diſſipados, y bueltos en nada.

37 וְאַחֲרָיו קָם יְהוּדָה הַגְּלִילִי בִּימֵי־הַמִּפְקָד וְהֵסִיר עַם רָב אַחֲרָיו וְהוּא אָבַד וְכֻלָּם אֲשֶׁר בָּטְחוּ עָלָיו נִפְזָרוּ

Deſpues de eſte fue Iudas el Galileo en los dias del empadronamiento: y llena mucho pueblo tràs ſi. Pereció támbien aquel, y todos losque conſintieron con el fueron derramados.

έ.

33. Οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς.

Eux donc ayans oüi cela, grinçoyent les dents, & conſultoyent pour les mettre à mort.

34. Ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος, ὀνόματι γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι.

Adonc vn Phariſien nommé Gamaliel, docteur de la Loy, honorable à tout le peuple, ſe leuant au conſeil commanda que les Apoſtres ſe retiraſſent vn peu dehors.

35. Εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν.

Puis leur dit, Hommes Iſraëlites, prenez garde à vous touchant ces gens, ce que vous deurez faire.

36. Πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεκλήθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων, ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν.

Car deuant ce temps-ici s'eſt leué Theudas, ſe diſant eſtre quelque choſe, auquel s'adioignit vn nõbre d'hommes enuiron de quatre cens: lequel a eſté desfait, & tous ceux qui auoyent conſenti à lui ont eſté rompus & reduits à rien.

37. Μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰούδας ὁ γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.

Apres lui ſe leua Iudas le Galileen ès iours de la deſcription, & deſtourna gros peuple apres ſoi, & ceſtui ci auſſi eſt peri & tous ceux qui auoyent conſenti à lui ont eſté eſpars ça & là.

CAP. V.

33. Hæc cùm audiſſent diſſecabantur, & cogitabant interficere illos.

Nowe when they heard it/then braſt for anger / and conſulted to ſlay them.

34. Surgens autem quidam in concilio Phariſæus, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis univerſæ plebi, iuſſit foràs ad breve homines fieri.

Then ſtood there vp in ẏ counſel a certein Phariſe named Gamaliel / a doctour of the Law / honoured of al the people / & commaunded to put the Apoſtles fort a litle ſpeace.

35. Dixitque ad illos, Viri Iſraëlitæ, attendite vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.

And ſaid vnto them / Men of Iſrael/take heede to your ſelues / what ye intende to do touching theſe men.

36. Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorũ circiter quadringentorum, qui occiſus eſt: & omnes qui credebant ei, diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum.

For before theſe times/roſe vp Theudas boaſting himſelfe / to whom reſorted a nomber of men/about a foure hundreth / who was ſlaine: and then all which obeyed him / were ſcattered and brought to nought.

37. Poſt hunc extitit Iudas Galilæus in diebus profeſſionis, & avertit populum poſt ſe, & ipſe periit: & omnes quotquot conſenſerunt ei, diſperſi ſunt.

After this man / aroſe vp Judas of Galile / in the dayes of the tribute/ and drew away much people after him: he alſo periſhed / and all that obeyed him / were ſcattered abroad.

Das V. Capitel.

33. Da ſie das hôreten / giengs jnen durchs hertz/ vnnd gedachten ſie zu tôdten.

Der de hørde det/ da gick det dem igennem hiertet/ oc de tenckte at ſla dem ihiel.

34. Da ſtund aber auff im Rath ein Phariſeer/mit namen Gamaliel/ ein Schrifftgelerter / wol gehalten fůr allem Volck/vnd hieß die Apoſtel ein wenig hinauß thun.

Da ſtod en Phariſeer op i Raadet ſom hed Gamaliel / en Scrifftklog / ſom vaar meget acter aff alt Folcket/oc bød Apoſtlerne vige lidet vd.

35. Vnd ſprach zu jhnen: Jr Månner von Jſrael/nemet euer ſelbs war an diſen Menſchen / was jr thun ſollet.

Oc ſagde til dem / J Mend aff Jſrael / tager eder ſelff vare met diſſe Menniſke / huad i ſkulle gøre.

36. Vor diſen tagen ſtund auff Theudas/vnnd gab fůr / er were etwas / vnnd hiengen an jhm eine zal Månner bey vier hundert / der iſt erſchlagen/vnd alle die jm zufielen/ſind zerſtreuet vnd zu nicht worden.

Faar diſſe dage ſtod Theudas op / oc ſagde ſig / at vere noget / oc der hengde til hannem it tal Mend ved fire hundrede/ Hand er ihiel ſlagen/oc alle de hannem fulde til/ ere atſpridde oc bleffue til inted.

37. Darnach ſtund auff Judas auß Galilea / inn den tagen der Schåtzung/vnnd machet vil Volcks abfellig / jhm nach / Vnnd er iſt auch vmbkommen/ vnd alle die jhm zufielen/ſind zurſtreuet.

Der affter ſtod Judas op aff Galilea / i Skattens dage / oc giorde meget Folck affeldigt effter ſig/ oc hand omkom ocſaa / oc alle de ſom fulde til hannem / ere atſpridde.

Kapitola V.

33. To když vſlyſſeli/ byli roztrženi/ a radili ſe aby ge zmordowali.

Ale oni to ſlyßac práwie ſie pukáli/ y rádźili ſie iákoby ie pomordowáć.

34. Tehdy powſtaw w Radě geden Zákonijk gménem Gamaliel/ genž byl Zákona Včitel/ wzáctný Muž v wſſeho Lidu/ rozkázal aby na malau chwijli wen wyſſli Apoſſtolé.

Tedy wſtawßy w rádźie niektory Fáryzeuß imieniem Gámáliel/ zákonny Doktor zácny v wßego ludu/ roſkazał/ áby máluczko wywiedźiono precz Apoſtoly.

35. Y řekl gim: Mužij Izrahelſſkij/ pilně ſe rozmyſlte při těchto lidech/ co máte činiti.

Y rzekł do nich/ Mężowie Izráelſcy/ obáczcie pilnie co macie z thymi ludźmi czynić.

36. Nebo před tjmto čaſem byl Theudas/ prawě ſe býti něyakým welikým/ kteréhož ſe přidržel počet mužůw bez mála čtyři: Stá/ kterýžto zabit geſt: a wſſickni kteřij koli wěřili gemu/ rozptýleni gſau/ a w nic obráceni.

Abowiem przed tymi czáſy náſtał Theudas/ powiedáiąc ſię być kim zacnym/ do ktorego przyſtało mężow w liczbie około czterzech ſet/ ktory zabit ieſt/ a wßyſcy ktorzy mu poſtußni byli/ rozbiegli ſie/ y wniwecz ſą obroceni.

37. Po něm pak byl Judas Galilegſký/ za dnůw přiznáwanij/ a obrátil byl Lid po ſobě/ y ten též zahynul: a wſſickni kteřij koli poſlauchali ho/ rozptýleni gſau.

Po nim náſtał Judás on Gálileyczyk/ czáſu popiſu/ y wiele ludu uwiodł zá ſobą/ lecz y ten zginął/ y wßyſcy ktorzy mu poſłußni byli roſproßeni ſą.

ה

38 וְהָשָׁא אָמַר אֶנָא לְכוֹן פְּרוּקוּ לְכוֹן מֶן הָלֶין אֶנָשָׁא וַשְׁבוּקוּ לְהוֹן דְּאֶן הָו דְּמֶן בְּנַי נָשָׁא אִיתַיְהּ הָדָא מַחְשַׁבְתָּא וְהָנָא עֲבָדָא מֶשְׁתַּרְיָן וּבָטְלִין׃

Et hora io vi dico, Aſteneteui da queſti huomini, e laſciateli ſtare: imperoche ſe queſto conſiglio, ò queſta opera è dagli huomini, ſi diſſoluera.

39 וְאֶן דֵּין מֶן אֱלָהָא הוּ לָא מָטְיָא בְּאִידַיְכוֹן דְּתַבַטְלוּנָיְהִי דַּלְמָא תֶּשְׁתַּכְּחוּן לְכוֹן דַּלְוּקְבַל אֱלָהָא קָיְמִין אַנְתּוּן וְאֶתְטְפִּיסוּ לֵהּ׃

Ma s'egli è da Dio, voi non lo potrete diſſoluere: accioche talhora voi non vi trouiate ripugnanti ancor à Dio. Et eſſi conſentirono al ſuo parere.

40 וַקְרַו אֶנּוּן לַשְׁלִיחֵא וְנַגְּדוּ אֶנּוּן וּפַקְּדוּ אֶנּוּן דְּלָא נֶהְווֹן מְמַלְלִין בַּשְׁמָא דְּיֶשׁוּע וַשְׁרַו אֶנּוּן׃

E chiamati gli Apoſtoli, poi che gli hebber battuti, comandoron loro che non parlaſſeno nel nome di IESV, e laſſorongli andare.

41 וַנְפַקוּ מֶן קְדָמַיְהוֹן כַּד חָדִין דַּשְׁוַו הֲווֹ מֶטוּל שְׁמָא דְּנֶצְטַעֲרוּן׃

Et eſſi ſen'andauano allegri da la preſentia del conſiglio, per eſſere ſtatti fatti degni di riceuer vituperio per il Nome di IESV.

42 וְלָא שָׁלִין הֲווֹ כֻּל יוֹם לְמַלָּפוּ בְּהַיְכְלָא וּבְבַיְתָא וְלַמְסַבָּרוּ עַל מָרַן יֶשׁוּע מְשִׁיחָא׃

E non ceſſauano ogni giorno nel tempio e per le caſe priuate d'inſegnare & annuntiar IESV Chriſto.

ו

1 וּבְהוֹן בְּיוֹמָתָא הָנוֹן כַּד סְגִיו תַּלְמִידֵא רְטֵנוּ הֲווֹ יַוְנָיֵא תַּלְמִידֵא עַל עֶבְרָיֵא דְּמֶתְבַּסְיָן הֲוַי אַרְמְלָתְהוֹן בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּכֻל יוֹם׃

Hor in quei giorni creſcendo il numero de diſcepoli, nacque vn mormoramento de Greci contra gli Hebrei, percioche le lor vedoue eran diſprezzate nel miniſterio cotidiano.

ה

38 וְעַתָּה אוֹמֵר אָנֹכִי לָכֶם סוּרוּ מִן הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וְהַרְפּוּ לָהֶם כִּי אִם הָעֵצָה הַזֹּאת וְאִם הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה מֵאֲנָשִׁים הוּא יוּפָר׃

Y aora digo hos, dexaos deeſtos hombres, y dexaldos; porque ſi eſte conſejo, o eſta obra, es de loz hombres, deſuanecerſehá:

39 וְאִם מֵאֱלֹהִים הוּא לֹא תוּכְלוּ לְהָפִיר אוֹתוֹ פֶּן־תִּמָּצְאוּ כַּמַּלִּינִים עַל יְהוָה וַיְקַבְּלוּ מִמֶּנּוּ׃

Mas ſi es de Dios, no la podreys deshazer, porque no parezca que quereys repugnar à Dios. Y conſintieron con el:

40 וַיִּקְרְאוּ לַשְּׁלִיחִים וַיְיַסְּרוּם בַּשּׁוֹטִים וַיְצַוּוּ לָהֶם מִדַּבֵּר בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ וַיְנַתְּרוּם׃

Y llamando à los Apoſtoles, auiendo los açotado, denunciaronles, que no hablaſſen en el nombre de Ieſus: y ſoltaronlos.

41 וְהֵמָּה הָלְכוּ מֵאֵת־פְּנֵי הָעֵדָה שְׂמֵחִים יַעַן בַּיַּעַן שַׁמּוֹת וְשָׂאת אוֹתָם עַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ׃

Mas ellos yuan gozoſos de delante del concilio, deque fueſſen auidos por dignos de padecer affrenta por el Nombre de Ieſus.

42 וְלֹא בָטְלוּ בְּכָל יוֹם בַּהֵיכָל וּבַבַּיִת לְלַמֵּד וּלְבַשֵּׂר אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y todos los dias no ceſſauan, en el Templo y por las caſas, enſennando, y predicando el Euangelio de Ieſus el Chriſto.

ו

1 וּבַיָּמִים הָהֵם בְּהַרְבּוֹת מִסְפַּר הַתַּלְמִידִים הָיְתָה תְּלוּנַּת הַיְוָנִים עַל־הָעִבְרִים כִּי אַלְמְנוֹתָם נֶעֱלָמוֹת הֵנָּה בְּשֵׁרֶת הַתָּמִיד׃

En aquellos dias creciendo el numero de los diſcipulos vuo murmuracion de los Griegos contra los Hebreos, de que ſus biudas eran menoſpreciadas en el miniſterio quotidiano.

ε'.

33. Καὶ τὰ νῦν λέγω ὑμῖν, ἀπόστητε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται.

Et maintenant ie le vous di, deportez-vous de ces hommes, & les laiſſez: car ſi ce conſeil ou ceſt œuure eſt des hommes, il ſera defait.

39. Εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δύνασθε καταλῦσαι αὐτό, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ.

Mais s'il eſt de Dieu, vous ne le pourrez deffaire: & regardez que meſmes vous ne ſoyez trouués faire la guerre à Dieu. Et ils furent de ſon opinion.

40. Καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

Adonc ils appelerent les Apoſtres, & apres les auoir fouëttés, leur commanderent de ne parler point au Nom de Ieſus: & le laiſſerent aller.

41. Οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος (αὐτοῦ) κατηξιώθησαν ἀτιμασθῆναι.

Eux donc s'en allerent de deuant le conſeil, s'eſiouiſſans d'auoir eſté rendus dignes de ſouffrir opprobre pour le Nom d'icelui.

42 Πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύσαντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν Χριστόν.

Et tous les iours ne ceſſoyent, au temple & de maiſon en maiſon d'enſeigner & anoncer Ieſus Chriſt.

ΚΕΦΑΛ. ς'.

ΕΝ δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.

Et en ces iours-la, comme les diſciples ſe multiplioyent, il aduint vn murmure des Grecs contre les Hebrieux, pource que leurs vefues eſtoyent meſpriſees au ſeruice ordinaire.

CAP. V.

38. Et nunc itaque dico vobis, diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniã ſi eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſolvetur.

And nowe I ſay vnto you/ refraine your ſelues from theſe men: and let thẽ alone: for if this counſel/ or this worke be of men/ it will come to nought:

39. Siverò ex Deo eſt, non poteritis diſſolvere eos, ne fortè & Deo repugnare inveniamini. Conſenſerunt autem illi.

But if it be of God/ ye can not deſtroye it/ leaſt ye be founde euen figthers agaynſt God. And to him they agreed.

40. Et convocantes Apoſtolos, cæſis denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Ieſu, & dimiſerunt eos.

And called the Apoſtles: and when they had beaten them/ they commaunded that they ſhoulde not ſpeake in the Name of Jeſus/ & let them go.

41. Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.

So they departed from the Counſel/ reioycing/ that they were counted worthie to ſuffer rebuke for his Name.

42. Omnì autem die non ceſſabant in templo & circa domos docentes & evangelizantes Chriſtum Ieſum.

And dayly in the Temple. and from houſe to houſe they ceaſed not to teach/ & preach Jeſus Chriſt.

CAP. VI.

IN diebus autem illis creſcente numero diſcipulorum, factum eſt murmur Græcorum adverſus Hebræos, eò quòd deſpicerentur in miniſterio quotidiano viduæ eorum.

And in thoſe dayes/ as the nomber of the diſciples grew/ there aroſe a murmuring of the Grecians towardes the Hebrewes/ becauſe their widowes were neglected in the dayly miniſtring.

Das V. Capitel.

38. Vnd nun ſage ich euch: Laſſet ab von diſen Menſchen/ vnnd laſſet ſie fahren. Jſt der rath oder das werck auß den Menſchen/ ſo wirdts vntergehen.

Oc nu ſiger ieg eder/ Lader vere diſſe Menniſke/ oc lader dem betemme. Er dette Raad eller Gerning aff Menniſken/ Da bliffuer det til inted.

39. Jſts aber auß Gott/ ſo könnet jrs nicht dempffen/ Auff daß jhr nicht erfunden werdet/ als die wider Gott ſtreitten wöllen. Da fielen ſie jhm zu.

Men er det aff Gud/ da kunde I icke nedertrycke det/ Paa det i ſkulle icke befindis/ ſom de der ville ſtride mod Gud. Da ſamtyckte de met hannem.

40. Vnnd rieffen den Apoſteln/ ſteupten ſie/ vnnd gebotten jnen/ ſie ſolten nicht reden in dem Namen Jeſu/ vnd lieſſen ſie gehen.

Oc kallede at Apoſtlerne/ hudſtruge dem/ oc bøde dem/ At de ſkulde icke tale i Jheſu Naffn/ Oc de lode dem gaa.

41. Sie giengen aber frölich von deß Raths angeſichte/ daß ſie wirdig geweſen waren/ vmb ſeines Namens willen ſchmach leiden.

Saa ginge de glade fra Raadens anſict/ At de haffde veret verdige til/ at lide forſmedelſe for hans Naffn ſkyld.

42. Vnnd höreten nicht auff alle tage im Tempel/ vnd hin vnd her inn häuſern zu lehren/ vnnd zu predigen das Evangelium von Jeſu Chriſto.

Oc de lode icke aff at lære huer dag i Templen/ oc i alle Huſene/ oc at predicke Euangelium om Jheſu Chriſto.

Das VI. Capitel.

Jn den tagen aber/ da der Jünger vil worden/ erhub ſich ein murmel vnter den Griechen/ wider die Ebreer/ darumb das jre Witwen überſehen würden inn der täglichen Handreichung.

DE vdi de dage/ der Diſciplene bleffue mange/ da begyntis it knur iblant Grekerne/ mod Ebreerne/ fordi/ at deris Encker bleffue foractede i den daglige Tieniſte.

Kapitola V.

38. A protož nynij prawijm wám/ zdržte ſe od těchto Lidij/ a nechte gich: neb geſtliť z lidij radda tato aneb ſkutek/ zruſſeno bude.

A terazći wam powiedam/ Daycie pokoy thym ludziam/ y zániechaycie ich/ ábowiem ieſlić ieſt z ludźi tá rádá ábo tá ſpráwá/ obrocić ſie w niwecz.

39. Pakliť geſt z Boha/ nebudete mocy toho zruſſyti/ abyſſte ſnad nalezeni nebyli ſe y Bohu protiwiti. Y powolili gemu.

Ale ieſlić ieſt z Bogá nie możećie iey przekazić/ áby was ſnadź nie doznano że ſie Bogu ſprzećiwiaćie. A thák przeſtali ná iego ſlowie.

40. A powolawſſe Apoſſtolůw/ zmrſkawſſe ge přikázali aby wijce nemluwili o Gménu Gežijſſowu/ y propuſtili ge.

A wezwawſſy Apoſtolow/ y dawſſy iebić/ zákazáli im áby nie mowili nic w imie Jezuſowe/ y puśćili ie.

41. A oni zagiſté ſſli od Raddy radugijce ſe/ že gſau hodnij nalezeni/ aby trpěli protiwenſtwij pro Gméno PANA Gežijſſe.

A przethożoni z radoſćią ſzli od oblicznoſći oney rády/ iż ſie ſtáli godni dla imieniá Jezuſowego podeymowáć zelżywość.

42. Ná každý pak den/ nepřeſtáwali w Chrámě a po domijch včijce/ a zwěſtugijce Kryſta Gežijſſe.

Y nie przeſtáwáli uſtáwicznie/ ták w kośćiele iáko y w domu/ nauczać y opowiádáć Jezuſá Kryſtuſá.

Kapitola VI.

ZA těch pak dnij když ſe rozmnožil počet Včedlnijkůw/ ſtal ſe ſwár Řekuow proti Židům/ proto že gſau zanedbáwaij wdow gegich při poſluhowánij wezdayſſým.

ZA onych czáſow gdy ſie przymnażáło poczťu Apoſtolow/ wſſczeło ſie ſſemránie Grekow przećiw Żydom/ iż w poſługowániu powſſednim były gárdzone wdowy ich.

ו

2 וַקְרַו תְּרֵעְסַר שְׁלִיחֵא לְכֻלֵּהּ כְּנֻשָּׁא דְּתַלְמִידֵא וֶאֱמַרוּ לְהוֹן לָא שַׁפִּיר דְּנִשְׁבּוֹק מֶלְּתָא דַּאלָהָא וְנִשַׁמֵּשׁ פָּתוּרֵא׃

La onde i dodici, fatta chiamar la moltitudine de diſcepoli, diſſero, Ei non è ragioneuele, che noi laſſata la parola di Dio, miniſtriamo à le tauole.

3 בְּצַו הָכִיל אַחַי וַגְבַו שַׁבְעָא גַּבְרִין מֶנְכוֹן דְּאִית עֲלַיְהוֹן סָהֲדוּתָא וּמְלֵין רוּחֵהּ דְּמָרְיָא וְחֶכְמְתָא וַנְקִים אֶנּוּן עַל הָדָא צְבוּתָא׃

Scegliete dunque, fratelli, ſette huomini di voi, de quali s'habbia buona teſtimonianza, pieni di Spirito ſanto e di ſapientia, à i quali noi commetteremo queſta cura.

4 וַחְנַן נֶהְוֵא אַמִּינִין בַּצְלוֹתָא וַבְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּמֶלְּתָא׃

E noi attenderemo à l'oratione, & à l'amminiſtration de la parola.

5 וְשָׁפְרַת הָדָא מֶלְּתָא קְדָם כֻּלֵּהּ עַמָּא וַגְבַו לְאֶסְטְפָנוּס גַּבְרָא דַּמְלֵא הֲוָא הַיְמָנוּתָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא וַלְפִילִיפּוּס ו
—— וְלַפְרוֹכוֹרוֹס וַלְנִקָנוֹר
וְלֶטִימוֹן וַלְפַרְמִינָא ו
וַלְנִיקוֹלָאוֹס גִּיוֹרָא א
אַנְטִיוֹכָיָא׃

Queſto parlare piacque à tutta la moltitudine: & eleſſero Stefano, huomo pien di fede, e di Spirito ſanto, e Filippo, e Procoro, e Nicanore, e Timone, e Parmena, e Nicolao proſelito Antiocheno.

6 הָלֵין קָמוּ קְדָמַיְהוֹן ד
דַּשְׁלִיחֵא וְכַד צַלִּיו סָמוּ
עֲלַיְהוֹן אִידָא׃

I quali preſentorono dinanzi à gli Apoſtoli: & eſſi poi ch' hebber fatta oratione, poſero le mani ſopra quelli.

7 וּמֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא רָבְיָא הֲוָת וְסָגְיָא הֲוָא מֶנְיָנָא דְּתַלְמִידֵא בְּאוּרְשְׁלֶם טָב וְעַמָּא סַגִּיָאא מֶן יְהוּדָיֵא מֶשְׁתַּמַע הֲוָא לְהַיְמָנוּתָא׃

E la parola di Dio creſceua, e il numero de diſcepoli ſi moltiplicaua grandemẽte in Ieruſalem: e gran moltitudine di Sacerdoti obbediua à la fede.

ו

2 וַיַּזְעִיקוּ שְׁנֵים עָשָׂר אֶת־רֹב הַתַּלְמִידִים לֵאמֹר לֹא שָׁוֶה לָנוּ לַעֲזֹב אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וּלְשָׁרֵת לַשֻּׁלְחָנוֹת׃

Anſique los Doze, conuocada la multitud de los Diſcipulos, dixeron, No es juſto que noſotros dexemos la palabra de Dios, y ſiruamos à las meſas.

3 וְאַתֶּם אַחַי תֶּחֱזוּ מִמֶּכֶּם אַנְשֵׁי חַיִל יִרְאֵי אֱלֹהִים אַנְשֵׁי אֱמֶת שֹׂנְאֵי בָצַע הַמְּלֵאִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבְחָכְמָה אֲשֶׁר נָשִׂים וּנְקַיֵּם עַל־כָּל־צָרְכֵּנוּ׃

Conſiderad pues, Hermanos, ſiete varones de voſotros de buen teſtimonio, llenos de Eſpiritu Sancto, y de Sabiduria, los quales pongamos en eſta obra.

4 וַאֲנַחְנוּ נְעוֹדֵד נִפְעֶה בִּתְפִלָּה וּבִכְהֻנַּת הַדָּבָר׃

Y noſotros inſtaremos en la oracion y en el Miniſterio de la palabra.

5 וַיִּיטְבוּ דְבָרָיו בְּעֵינֵי כָּל־הַקָּהָל וַיִּבְחֲרוּ אֶת־סְטֵפָנוּס אִישׁ מָלֵא אֱמוּנָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־פִּילִפּוּס וְאֶת־פְּרוֹכוֹרוֹס וְאֶת־נִיקָנוֹר וְאֶת־תִּימוֹן וְאֶת־פַּרְמֵינָא וְאֶת־נִיקוֹלָאוּס גֵּר הוּא מֵאַנְטִיוֹכִיָא׃

Y plugo eſte parecer à toda la multitud, y eligieron à Eſteuan, varon lleno de fe y de Eſpiritu ſancto, y à Philippe, y á Prochoro, y á Nicanor, y à Timon, y à Parmenas, y à Nicolas eſtrangero de Antiochia.

6 אֶת־הָאֵלֶּה הֶקִימוּ לִפְנֵי הַשְּׁלִיחִים וּמִתְפַּלְּלִים הֵשִׂימוּ עֲלֵיהֶם אֶת־יָדַיִם׃

Aeſtos preſentaron enpreſencia de los Apoſtoles, los quales orando les puſieron las manos en cima.

7 וּדְבַר אֱלֹהִים פָּרָה וְרָבָה וּמִסְפַּר הַתַּלְמִידִים בִּירוּשָׁלַיִם מְאֹד מְאֹד וְקָהָל רָב שׁוֹמְעִים הָיוּ לָאֱמוּנָה׃

De manera que la palabra del Sennor crecia y el numero de los Diſcipulos ſe multiplicaua mucho en Ieruſalem: mucha companna de los Sacerdotes tambien obedecia â la fe.

ϛʹ.

2. Προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον· οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις.

Parquoi les douze, ayans appelé la multitude des diſciples, dirent, Il n'eſt pas raiſonnable que nous delaiſſions la parole de Dieu pour ſeruir aux tables.

3. Ἐπισκέψασθε οὖν ἀδελφοὶ, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ, πλήρεις πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης.

Regardez donc, freres, de choiſir ſept hommes d'entre vous de qui on ait bon teſmoignage, pleins du S. Eſprit & de ſapience, auſquels nous commettions ceſt affaire.

4. Ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.

Et quant à nous, nous pourſuiurons à vacquer à la priere, & à l'adminiſtration de la parole,

5. Καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους· καὶ ἐξελέξαντο στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ φίλιππον, καὶ πρόχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ παρμενᾶν, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα.

Et ce propos pleut à toute la compagnie qui eſtoit la preſente, dont ils eſleuerent Eſtiene, perſonnage plein de foy & du ſainct Eſprit, & Philippe, & Procore, & Nicanor, & Timon, & Parmenas, & Nicolas proſelyte Antiochien.

6. Οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

Leſquels ils preſenterent deuant les Apoſtres: & iceux apres auoir prié leur impoſerent les mains,

7. Καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

Et la parole de Dieu croiſſoit, & le nombre des diſciples ſe multiplioit fort en Ieruſalem: grand nombre auſſi des Sacrificateurs obeiſſoit à la foy.

CAP. VI.

2. Convocantes autē duodecim multitudinem diſcipulorum, dixerunt, Non eſt æquum, nos derelinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis.

Then the twelue called the multitude of the diſciples together / and ſayde/ It is not meete that we ſhoulde leaue the worde of God to ſerue the tables.

3. Conſiderate ergo, fratres, viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem, plenos Spiritu ſancto & ſapientia, quos conſtituamus ſuper hoc opus.

Wherefore brethren / looke ye out among you ſeuen men of honeſt report/ and full of the holy Ghoſt / and of wiſedome / which we may appoint to this buſines.

4. Nos verò orationi & miniſterio verbi inſtantes erimus.

And we will giue our ſelues continually to prayer /and to the miniſtration of the worde.

5. Et placuit ſermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum, virum plenum fide & Spiritu ſancto, & Philippum, & Próchorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.

And the ſaying pleaſed the whole multitude: and they choſe Steuē a man full of faith and of the holy Ghoſt / & Philippe / and Prochorus / and Nicanor/and Timon/and Parmenas / and Nicolas a proſelyte of the Antiochia.

6. Hos ſtatuerunt ante cōſpectum Apoſtolorum : & orantes impoſuerunt eis manus,

Which they ſet before the Apoſtles: and they prayed / and layed their handes on them.

7. Et verbum Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Ieruſalem valdè : multa etiā turba ſacerdotum obediebat fidei.

And the worde of God increaſed / and the number of the diſciples was multiplied in Jeruſalem greatly/and a great cōpanie of the Prieſts were obeient to the fayth.

Das VI. Capitel.

2. Da rieffen die Zwölffe der menge der Jünger zuſammen/vnd ſprachen: Es taug nicht / das wir das Wort GOttes vnterlaſſen / vnnd zu Tiſch dienen.

Da kallede de Tolff Diſciplenis menighed tilſammen/oc ſagde/ Det duer icke/ at wi forlade Gudz ord/ oc tiene til Bordz.

3. Darumb / jhr lieben Brůder / ſehet vnter euch nach ſieben Mäñern/ die ein gut gerůcht haben / vnnd vol heiliges Geiſtes vnd Weißheit ſind/ welche wir beſtellen mögen zu diſer notdurfft.

Der faare i kære Brødre / ſeer iblant eder effter ſiu Mend/ ſom haffue it gaat røcte / oc ere fulde aff den hellig Aand oc Viſdom/ huilcke wi kunde beſtille til denne Nødtørfftighed.

4. Wir aber wöllen anhalten am Gebet/vnd am Ampt des Worts.

Men wi ville holde ved met Bønen/oc met Ordens Embede.

5. Vnd die rede gefiel der gantzen menge wol/vnd erwehleten Stephanum / einen Mann voll Glaubens vnd heiliges Geiſtes / vnnd Philippum/vnd Prochorum / vnd Nicanor vnd Timon / vnd Parmenam / vnnd Nicolaum den Jůdengenoſſen von Antiochia.

Oc den Tale befalt den gantſke Menighed vel/ Oc de vdualde Stephanum/en Mand fuld aff Treen oc aff den hellig Aand/oc Philippum/oc Prochorum/oc Nicanor / oc Timon / oc Parmenam / oc Nicolaum aff Antiochia Jødernis Tilhengere.

6. Diſe ſtelleten ſie fůr die Apoſtel/ vnd beteten / vnnd legten die hände auff ſie.

Diſſe ſkickede de faar Apoſtlerne / oc bade oc lagde deris Hender paa dem.

7. Vnd das wort Gottes nam zu/ vnnd die zahl der Jünger ward ſehr groß zu Jeruſalem. Es wurden auch vil Prieſter dem Glauben gehorſam.

Oc Guds ord forfremmedis/ oc Diſciplenis tal bleff meget ſtort i Jeruſalem / Der bleffue oc mange Preſter troen lydige.

Kapitola VI.

2. Tehdy dwanácte Apoſſtoluow/ ſwolawſſe množſtwij Včedlnijkůw/ řekli: Nenij ſluſſné/ abychom my opuſtili Slowo Božij/ a poſluhowali Stoluom.

A ták oni dwánaście wezwawſzy wielkości zwolennikow/ rzekli/ Nie ieſtci rzecz ſluſzna żebychmy my opuściwſzy ſlowo Boże mieli ſtholom ſlużyć.

3. Protož Bratřij wyhledte mužuow z wás dobré powěſti ſedm/ plných Ducha Swatého a maudroſti / gimž poručijme tu prácy.

Vpátrzcież tedy miedzy ſoba brácia ſiedm mężow/ dobre świádectwo o ſobie máiacych/ coby byli pelni Duchá świetego y mádrości / ktorebychmy przelożyli ku tey ſpráwie.

4. My pak Modlitby a Kázanij Slowa Božijho pilni budeme.

A my ná modlitwie y ná poſludze ſlowá trwáć bedziemy.

5. Y lijbila ſe takeř wſſemu množſtwij. Y wolili Sſtěpána plného wijry a Ducha Swatého / a Filipa / a Prochora/ a Nykanora/ a Tymona/ a Parmena / a Mikuláſſe přijchoze Antyochenſkého.

Y podobáłá ſie tá rzecz oney wſzytkiey wielkości / A ták obráli Stefaná mężá pelne° wiáry y Duchá świetego / Filipá/ Prochorá/ y Nykanorá/ Tymoná / y Parmená / y Mikołáiá nowo náwroconego Anthiocheńczyká.

6. Ty poſtawili před oblijčegem Apoſſtoluow / a pomodliwſſe ſe/ wzkládali na ne ruce.

Ktore poſtáwili przed Apoſtoły / á oni ſie modliwſzy / kládli ná nie rece.

7. A Slowo Božij roſtlo/a rozmáhal ſe počet Křeſtianůw w Geruzalémě welmi: Mnohý také záſtup Kněžij / poſlauchali Wijry.

A ták ſlowo Boże rozraſtáło ſie / á bárzo ſie przymnażało poczthu zwolennikow w Jeruzálem/ y wielkie mnoſtwo kápłanow byli poſluſzni wierze.

ו

8 אֶסְטֶפָנוֹס דֵּין מְלֵא
הֲוָא טַיְבוּתָא וְחַיְלָא וְעָבֵד
הֲוָא אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא
בְּעַמָּא :

E Stefano pieno di fede e di fortezza, faceua miracoli e ſegni grandi nel popolo.

9 וְקָמוּ הֲווּ אֱנָשָׁא מֶן
כְּנוּשְׁתָּא דְּמֶתְקַרְיָא
דְּלִיבֶרְטִינוּ קוּרִינָיֵא ו
וַאלֶכְּסַנְדְּרָיֵא וַדְמֶן ——
קִילִיקִיַא וּמֶן אָסִיַא
וְדָרְשִׁין הֲווּ עַם אֶסְטֶפָנוֹס :

Onde alcuni de la ſinagoga che ſi chiama de Libertini, e de Cirenei, e de gli Aleſſandrini, e di quei che erano di Cilicia, e d'Aſia, ſi leuoron ſu à diſputar con Stefano.

10 וְלָא מֶשְׁכְּחִין הֲווּ
לַמְקָם לוּקְבַל חֶכְמְתָא
דְּרוּחָא דַּמְמַלְלָא הֲוָת
בֵּהּ :

E non poteuan reſiſtere à la ſapientia, & à lo Spirito, con che egli parlaua.

11 הָידֵין שַׁדַּרוּ לְגַבְרֵא
וַאלֵפוּ אֶנּוּן דְּאמְרוּן דַּחְנַן
שְׁמַעְנָיְהִי דְּאָמַר מֶלֵּא
דְּגוּדָפָא עַל מוּשֶׁא וְעַל
אֱלָהָא :

Allora eſſi meſſero al punto de gli huomini, che diceſſeno, Noi gli habbiamo vdito dir parole di baſtemmia contra Moiſe e contra Dio.

12 וַשְׁגַשׁוּ לְעַמָּא וַלְקַשִּׁישֵׁא
וַלְסָפְרֵא וַאתַו וְקָמוּ
עַלַוְהי וַחְטַפוּ אַיְתִיוּהי ל
לְמֶצְעַת כְּנְשָׁא :

E commoſſero il popolo, e i Vecchij e gli Scribi: & andandoli addoſſo, lo preſero, e menoronlo al conſiglio.

13 וַאקִימוּ סָהֲדֵא דַּגָלֵא
דָּאמְרִין הָנָא גַּבְרָא לָא
שָׁלֵא לַמְמַלָּלוּ מֶלֵּא
לוּקְבַל נָמוּסָא וְעַל אַתְרָא
הָנָא קַדִּישָׁא :

E preſentorono de falſi teſtimonij, che diceſſeno, Queſt'huomo non ceſſa di parlar parole di baſtemmia contra queſto ſanto luogo, e contra la Legge.

ו

8 וּסְטֶפָנוֹס מָלֵא אֱמוּנָה וּגְבוּרָה
עָשָׂה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים
בָּעָם :

Empero Eſteuan lleno de fe y de potencia, hazia prodigios y milagros grandes enel pueblo.

9 וַיָּקוּמוּ אֲנָשִׁים מִן־הָעֵדָה
הַנֶּאֱמֶרֶת · לִיבֶּרְטִינִים וְקִירֵנִים
וַאֲלֶכְּסַנְדְּרִים וּמִן קִילִיקִים וּמִן
אַסְיָא הַמִּתְוַכְּחִים עִם סְטֶפָנוֹס :

Leuantaronſe entonces vnos de la Synoga que ſe llama de los Libertinos, y Cyreneos, y Alexandrinos: y de los que eran de Cilicia y de Aſia diſputando con Eſteuan.

10 וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַחָכְמָה
וְרוּחַ אֲשֶׁר הָיָה מְדַבֵּר הוּא :

Mas no podian reſiſtir à la Sabiduria, y àl Eſpiritu que hablaua,

11 אָז הִזְהִירוּ לַאֲנָשִׁים לֵאמֹר
כִּי שָׁמַעְנוּ בְּדַבְּרוֹ דִּבְרֵי גִדּוּפִים
בְּמֹשֶׁה וּבֵאלֹהִים :

Entonces ſubornaron a vnos que dixeſſen, que le auian oydo hablar palabras blaſphemas contra Moyſen y Dios.

12 וַיַּכְעִיסוּ אֶת־הָעָם וְאֶת־
הַזְּקֵנִים וְאֶת־הַסּוֹפְרִים וַיָּקוּמוּ
וַיַּחְטְפוּהוּ וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־הָעֵדָה :

Y commouieron al pueblo y à los Ancianos, y à los Eſcribas; y arremetiendo arrebataronlo, y truxeronlo àl concilio.

13 וַיָּקִימוּ עֵדֵי שְׁקָרִים לֵאמֹר
הָאָדָם הַזֶּה לֹא יִשְׁבֹּת לְדַבֵּר
דִּבְרֵי־גִדּוּפִים עַל־הַמָּקוֹם
הַקָּדוֹשׁ וְעַל־הַתּוֹרָה :

Y puſieron teſtigos falſos que dixeſſen Eſte hombre no ceſſa de hablar palabras blaſphemas contra el lugar Sancto y la Ley.

ϛ´.

8. Στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.

Or Eſtiene pleins de foy & de vertu, faiſoit grands miracles & ſignes entre le peuple.

9. Ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ.

Et quelques vns de la ſynagogue qui eſt appelee des Libertins, & des Cyreniens, & des Alexandrins, & de ceux qui eſtoyent de Cilice, & d'Aſie, ſe leuerent diſputans contre. Eſtiene.

10. Καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.

Et ne pouuoyent reſiſter à la ſapience & à l'Eſprit par lequel il parloit.

11. Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν.

Adonc ils ſubornerent des hommes, leſquels diſoyent, Nous lui auons ouï proferer paroles blaſphematoires cõtre Moyſe & contre Dieu,

12 Συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον.

Et eſmeurent le peuple, & les Anciens, & les Scribes: & lui courans ſus le rauirent & l'amenerent au conſeil:

13. Ἔστησάν τε μάρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κατὰ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου.

Et preſenterent des faux-teſmoins, qui diſoyent, Ceſt homme ici ne ceſſe de proferer paroles blaſphematoires contre ce ſainct lieu & la Loy.

CAP. VI.

8. Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & ſigna magna in populo.

Now Steuen full of fayth and power/ did great wonders and miracles among the people.

9. Surrexerunt autem quidam de ſynagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Aſia, diſputantes cum Stephano.

Then there aroſe certaine of the Synagogue/ which are called Libertines/ & Cyrenians/ and of Alexandria/ and of them of Cilicia/ and of Aſia/ and diſputed with Steuen.

10. Et non poterant reſiſtere ſapientię & Spiritui, qui loquebatur.

But they were not able to reſiſt the wiſedome/ & the Spirit by the which he ſpake.

11. Tunc ſummiſerunt viros, qui dicerent ſe audiviſſe eum dicentem verba blaſphemiæ in Moyſen & Deũ.

Then they ſuborned men/ which ſayde/ We haue heard him ſpeake blaſphemous wordes againſt Moſes / and God.

12. Commoverunt itaque plebem, & ſeniores, & Scribas: & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium.

Thus they moued the people and the Elders/ and the Scribes: and running vpon him/ caught him/ and brought him to the Counſell.

13. Et ſtatuerunt falſos teſtes qui dicerent, Homo iſte non ceſſat loqui verba adverſus locum ſanctum, & legem.

And ſet forth falſe witneſſes/ which ſayde/ This man ceaſeth not to ſpeake blaſphemous wordes agaynſt this holy place/ and the Lawe.

Das VI. Capitel.

8. Stephanus aber voll Glaubens vnd Kräfften / that Wunder vnnd groſſe Zeichen vnter dem Volck.

Men Stephanus fuld aff Tro oc Krafft / giorde vnderlige Gerninger oc ſtore Tegen iblant Folcket.

9. Da ſtunden etliche auff von der Schule/ die da heiſſet der Libertiner/ vnd der Cyrener / vnd der Alexanderer/ vnnd derer die auß Cilicia vnnd Aſia waren/ vnnd befragten ſich mit Stephano.

Da ſtode der nogle op aff den Schole/ ſom kaldis de Libertiners/ oc de Cyreners/ oc de Alexandriners/ oc deris/ ſom vaare aff Cilicia oc Aſia/ oc beſpurde ſig met Stephano.

10. Vnd ſie vermochten nicht wider zu ſtehen der Weißheit vnnd dem Geiſte/ der da redete.

Oc de kunde icke ſtaa den Viſdom oc den Aand emod ſom talede.

11. Da richten ſie zu etliche Männer/ die ſprachen: Wir haben jhn gehöret Läſterwort reden wider Moſen vnd wider Gott.

Da beſkickede de nogle Mend / ſom ſagde / Wi hørde hannem tale beſpaattelige ord mod Moſe/ oc mod Gud.

12. Vnd bewegeten das Volck/ vnnd die Elteſten vnnd die Schrifftgelehrten/ vnd tratten herzu / vnnd riſſen jn hin/ vnd führeten jn für den Rath.

Oc de oprørde Folcket/ oc de Eldſte oc Scrifftkloge oc traadde frem/ oc ructe hannem bort/ oc førde hannem faar Raadet.

13. Vnnd ſtelleten falſche Zeugen dar/ die ſprachen: Diſer Menſch höret nicht auff zu reden Läſterwort wider diſe heilige Stätte vñ Geſetze.

Oc de beſtikkede der falſke vidner/ ſom ſagde/ Dette Menniſke lader icke aff at tale beſpaattelige Ord mod denne hellige Sted oc Low.

Kapitola VI.

8. Sſtěpán pak pln gſa miloſti a ſýly/ činil diwy a znamenj weliké w lidu.

A Stefan bedac pełen wiáry y mocy/ czynił cudá y znamioná wielkie miedzy ludem.

9. Y powſtali někteřij z Sſkoly kteráž ſlaula Libertynſkých/ a Cyrenenſkých/ a Alexandrynſkých/ a těch kteřijž byli od Cylicie a Azye/ hádagijce ſe s Sſtěpánem.

Tedy powſtáli niektorzy z bożnice ktora zowa Libertinow/ Cyreneyczykow / y Alexandryánow/ y tych ktorzy ſa z Cylicyey y Aſyey/ ſwarzac ſie z Stefanem.

10. Aniž gſau mohli odolati maudroſti a Duchu kterýž mluwil.

Y nie mogli dáć odporu mądroſci y duchowi ktorym mowił.

11. Tehdy lſtiwě způſowili Muže/ kteřijž řekli: My gſme od něho ſlyſſeli/ an mluwij ſlowa rauhawá proti Moyžijſſowi a proti Bohu.

A przetoż náprawili niektore coby powiedzieli / iż go ſłyſzeli mowiącego ſłowá bluźnierſkie przeciw Moizeſzowi y Bogu.

12. A tak gſu zbauřili Lid á Starſſý/ y Včitele: a včinjwſſe/ naň autok/ yali gey/ a přiwedli do Raddy:

Y wzruszyli poſpolſtwo y ſtárſzey Doktory/ á zbieżawſzy ſie poimáli go/ y przywiedli do rády.

13. Y wyſtawili ffaleſſné ſwědky/ kteřijž řekli/ Člowěk tento nepřeſtáwá mluwiti ſlow rauhawých/ proti mijſtu tomuto Swatému/ y proti Zákonu:

Poſtáwili thez fáłſzywe świádki ktorzyby mowili/ Ze ten człowiek nie przeſthawa mowić ſłow bluźnierſkich przeciw temu świętemu mieyſcu y zakonowi.

ו

14 חֲנַן גֵּיר שְׁמַעְנָיְהי דְּאָמַר דְּיֵשׁוּעַ הָנָא נָצְרָיָא הָו יְשָׁרֵיוְהי לְאַתְרָא הָנָא וְנַחְלֵף עְיָדֵא דַּאשְׁלֶם לְכוּן מוּשֶׁא׃

Percioche noi gli habbiamo vdito dire, che queſto IESV Nazareno diſtruggerà queſto luogo, e mutarà gli ordini che Moiſe ci ha dati.

15 וְחָרוּ בֵּה כֻּלְּהוּן הָנוּן דְּיָתְבִין הֲווּ בִּכְנוּשְׁתָא וַחֲזַו פַּרְצוּפֵה אַיךְ פַּרְצוּפָא דְּמַלְאַכָא׃

E riguardando in lui tutti quelli che ſedeuano nel conſiglio, viddero la ſua faccia come la faccia d'vn Angelo.

ז

1 וְשַׁאלֵה רַב כָּהֲנֵא דְּאֶן הָו דְּהָלֵין הָכַנָא אֶנֵּין׃

Allora il principal Sacerdote diſſe, Queſte coſe ſtanno elle coſi?

2 הָו דֵּין אֱמַר גַּבְרֵא אַחַין וַאבָהָתַן שְׁמַעוּ אֱלָהָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָא אֶתְחְזִי לְאַבוּן אַבְרָהָם כַּד אִיתַוְהי הָוָא בֵּית נַהְרַין עַדְלָא יָאתֵא יְעַמַר בְּחָרָן׃

Et egli diſſe, Huomini fratelli e padri, aſcoltate, L'Iddio de la gloria apparue al noſtro padre Abraam, quando egli era in Meſopotamia, prima che dimoraſſe in Carram.

3 וֶאמַר הָוָא לֵה דְּפוּק מֶן אַרְעָךְ וּמֶן לְוָת בְּנַי טוּהְמָךְ וְתָא לַארְעָא אֵידָא דְּאַחֲוֵיךְ׃

E diſſeli, Eſci de la tua terra, e del tuo parentado, e vieni ne la terra che io ti moſtrarò.

4 וְהָידֵין נְפַק אַבְרָהָם מֶן אַרְעָא דְּכַלְדָיֵא וֶאתָא עְמַר בְּחָרָן וּמֶן תַּמָן כַּד מִית אָבוּהי שַׁנְיֵה אֱלָהָא לַארְעָא הָדָא דְּבָה עָמְרִין אַנְתּוּן יַוְמָנָא׃

Allora egli vſci de la terra de Caldei, & habitò in Carran, e di li, morto che fu ſuo padre, Iddio lo trasferi in queſta terra, ne laquale hora voi habitate.

ו

14 כִּי שְׁמַעְנוּ בְּדַבְּרוֹ כִּי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי הַהוּא יַהֲרֹס אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה וִישַׁנֶּה אֶת־הָעֵדוּת אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ מֹשֶׁה׃

Porque le auemos oydo dezir, Que eſte Ieſus Nazareno deſtruyrà eſte lugar, y mudara las tradiciones que nos dió Moyſen.

15 וַיַּבִּיטוּהוּ כֻּלָּם הַיּוֹשְׁבִים בָּעֵדָה וַיִּרְאוּ אֶת פָּנָיו כִּפְנֵי מַלְאַךְ אֱלֹהִים׃

Entonces todos los que eſtauan ſentados en el concilio, pueſtos los ojos en el, vieron ſu roſtro como el roſtro de vn Angel.

ז

1 וַיֹּאמֶר כֹּהֵן גָּדוֹל אִם אָמְנָם כֵּן הָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

El Principe de los Sacerdotes dixo entonces, Es eſto anſi?

2 וְהוּא אָמַר הָאֲנָשִׁים אַחֵינוּ וַאֲבוֹתֵינוּ שִׁמְעוּ אֱלֹהֵי הַכָּבוֹד נִרְאָה לְאָבִינוּ אַבְרָהָם בִּהְיוֹתוֹ בַּאֲרַם נַהֲרַיִם בְּטֶרֶם שִׁבְתּוֹ בְּחָרָן׃

Y el dixo, Varones hermanos, y padres, oyd El Dios de Gloria appareció à nueſtro padre Abraham eſtando en Meſopotamia, antes que moraſſe en Charran:

3 וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֶךְ־לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ׃

Y dixole, Sal de tu tierra, y de tu parentela; y ven à la tierra que te moſtraré.

4 אָז יָצָא מֵאֶרֶץ כַּשְׂדִּים וַיֵּשֶׁב בְּחָרָן וּמִשָּׁם כַּאֲשֶׁר מֵת אָבִיו הֶעֱבִירָנוּ אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אַתֶּם עַתָּה יוֹשְׁבִים בָּהּ׃

Entonces ſalió de la tierra de los Chaldeos, y habitò en Charran. Y de alli, muerto ſu padre, lo traſpaſſo à eſta tierra en la qual voſotros habitays aora.

ϛʹ.

14. Ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωϋσῆς.

Car nous lui auons ouï dire, que ce Ieſus le Nazarien deſtruira ce lieu ici, & changera les ordonnances que Moyſe nous a baillees.

15. Καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

Et comme tous ceux qui eſtoyent aſsis au conſeil auoyent les yeux fiches ſur lui, ils virent ſa face comme la face d'vn Ange.

ΚΕΦΑΛ. ζʹ.

Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει;

Adonc le ſouuerain Sacrificateur dit, Ces choſes ſont elles ainſi?

2. Ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε· ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραάμ, ὄντι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαῤῥάν.

Et il dit, Hommes freres & peres, oyez, Le Dieu de gloire s'apparut à noſtre pere Abraham, du temps qu'il eſtoit en Meſopotamie, deuant qu'il demeuraſt en Carran:

3. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω.

Et lui dit, Sors de ton païs & d'auec ton parentage, & vien au païs que ie te monſtrerai.

4. Τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαῤῥάν. κἀκεῖθεν μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε.

Adonc eſtant ſorti du païs des Caldeens, il habita en Carran. Et de là, apres que ſon pere fut mort, Dieu le tráſporta en ce païs auquel vous habitez maintenant.

CAP. VI.

14. Audivimus enim eum dicentem, quoniam Ieſus Nazarenus hic, deſtruet locum iſtum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyſes.

For wee haue heard him ſay / that this Jeſus of Nazaret ſhall deſtroy this place / and ſhall chaunge the ordinances / which Moſes gaue vs.

15. Et intuentes eum omnes qui ſedebant in concilio, & viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.

And as all that ſate in the Counſel / looked ſtedfaſtly on him / they ſawe his face as it had bene the face of an Angell.

CAP. VII.

DIxit autem princeps ſacerdotum, Si hæc ita ſe habent?

Then ſayde the chiefe Prieſt / Are theſe things ſo?

2. Qui ait, Viri fratres & patres audite. Deus gloriæ apparuit patri noſtro Abrahæ cum eſſet in Meſopotamia, prius quàm moraretur in Charam.

And he ſaide / Ye men / brethren & fathers / hearken. The God of glory appeared vnto our father Abraham / while hee was in Meſopotamia / before he dwelt in Charran.

3. Et dixit ad illum, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monſtravero tibi.

And ſayde vnto him / Come out of thy countrey / and from thy kinred / and come into the Land which J ſhall ſhew thee.

4. Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan. Et inde, poſtquam mortuus eſt pater eius, tranſtulit illum in terram iſtam, in qua nunc vos habitatis.

Then came he out of the land of the Chaldeans / & dwelt in Charan. And after that his father was dead / God brought him from thence into this lande / wherein ye nowe dwell.

Das VI. Capitel.

14. Denn wir haben jhn hören ſagen: Jeſus von Nazareth wirdt dieſe Stätte zerſtören / vnd endern die Sitten / die vns Moſes gegeben hat.

Thi wi hørde hannem ſige / Jheſus aff Nazareth ſkal forſtyre denne Sted / oc foruende de Skickelſer ſom Moſe gaff oſſ.

15. Vnd ſie ſahen auff jn alle die im Rath ſaſſen / vnd ſahen ſein Angeſichte / wie eines Engels Angeſichte.

Oc de ſaae alle paa hannem ſom ſade i Raadet / oc de ſaae hans anſict / ſom en Engels anſict.

Das VII. Capitel.

Da ſprach der Hohepriester / Iſt dem alſo?

DA ſagde den ypperſte Preſt / Haffuer det ſig ſaa?

2. Er aber ſprach: Lieben Brůder vnd Vätter höret zu. Gott der herrligkeit erſchein vnſerm Vater Abraham / da er noch inn Meſopotamia war / ehe er wohnete in Haram.

Oc hand ſagde / Kære Brødre oc Fedre hører til. Herlighedſens Gut obenbaredis vor Fader Abraham / der hand end nu vaar i Meſopotamia / før hand bode i Haram.

3. Vnd ſprach zu jhm: Gehe auß deinem Lande vnd von deiner Freundſchafft / vnd zeuch in ein Land / das ich dir zeigen wil.

Oc ſagde til hannem / Gack aff dit Land oc fra dit Frendſkaff / oc drag til it Land / ſom ieg vil viſe dig.

4. Da gieng er auß der Chaldeer Lande / vnd wohnete in Haram. Vnd von dannen / da ſein Vatter geſtorben war / brachte er jn herůber inn das Land / da jr nun inne wohnet.

Da gick hand aff de Chaldeers Land / oc bode i Haram. Oc hand førde hannem der fra / der hans Fader vaar død / hen offuer i dette Land / ſom i nu bo vdi.

Kapitola VI.

14. Neb gſme ſlyſſeli gey an prawij / Gežijſs Nazaretſký tento zkazý mijſto toto / a změnij vſtanowenij kteráž Moyžijſs nám wydal.

Abowiemechmy go ſłyßeli mowiace / Iż ten Jezus Nazareńſki zborzy mieyſce to / y odmieni obchody ktore nam podal Moizeß.

15. A patřijce na něho wſſyckni kteřijž ſeděli w Raddě / widěli twář geho / yako twář Angela.

Thedy pátrzac nań pilnie oczymá ſwemi oni wßyſcy co śiedzieli w rádzie / widzieli oblicze iego iáko oblicze Anielſkie.

Kapitola VII.

TEhdy řekl Knijže Kněžſké: Geſtli to tak?

A Ták rzekł Kſiaze kápłáńſkie / Tákli ſie ma ta rzecz?

2. Kterýž řekl: Mužij Bratřij a Otcowé / ſlyſſte. Bůh ſláwy okázal ſe Otcy naſſemu Abrahamowi / když byl w Mezopotami / prwé než bydlil w Káran.

Thedy on powiedział Mężowie bráćia y oycowie ſłuchaycie / Bog on chwały vkazal ſie oycu náßemu Abráhamowi gdy był w Mezopotámiey / przed tym niż mießkał w Charran.

3. A řekl k němu. Wýgdi z Země / twé / a z přijbuznoſti / twé / a pod do Země / kteraužkoli okáži tobě.

Y powiedział mu / Wynidz z ziemie twey y od narodu twego / a idz do ziemie ktora ia vkaze tobie.

4. Tehda wyſſel z Země Kaldeyſké / a bydlil w Káran. A odtud / když vmřel Otec geho / přewedl gey do Země této / w kteréžto nynij wy bydlijte.

A ták wyßedł z ziemie Kaldeyczykow / y mießkał w Charrán / á z tamtad gdy vmárł oćiec iego / przenioſł go do ziemie tey w ktore y wy theraz mießkacie.

ז

5 וְלָא יְהַב לֵהּ יָרְתוּתָא בָּהּ אַף—לָא דּוּרְכַּת דְּרַגְלָא וְאֶשְׁתַּוְדִּי הֲוָא דְּנֶתְלִיהּ לֵהּ אַיְךְ דַּלְמָאוֹרְתָּה לֵהּ וַלְזַרְעֵהּ כַּד לֵית הֲוָא לֵהּ בְּרָא׃

E non gli dette alcuna heredità in eſſane pur quanto è vna orma di piede: ettandio che gli haueſſe promeſſo di dargliela à poſſedere, & al ſeme ſuo doppo lui, ancora che non haueſſe alcun figliuolo.

6 וּמַלֵּל הֲוָא עַמֵּהּ אַלָהָא כַּד אֲמַר לֵהּ דְּנֶהְוֵא זַרְעָךְ תּוֹתָּבָא בַּאְרְעָא נוּכְרָיְתָא וְנֶשַׁעְבְּדוּנָיְהִי וְנֶבְאשׁוּן לֵהּ אַרְבַּע־מְאָא שְׁנִין׃

E parlò Iddio in queſto modo, che il ſuo ſeme ſarebbe foreſtiere in terra aliena, e che le genti del paeſe lo ridurrebbeno in ſeruitù, & affliggerebbonlo quattro cento anni.

7 וַלְעַמָּא דְּנֶפְלְחוּן עַבְדוּתָא אֲדוּנֵיוּהִי אֶנָא אֲמַר אַלָהָא וּמֶן בָּתַר הָלֵין נֶפְּקוּן וְנֶפְלְחוּן לִי בַּאְתְרָא הָנָא׃

Et io giudicarò la gente, à cui haueranno ſeruito, diſſe Iddio. E doppo queſte coſe vſciranno, e ſeruirannomi in queſto luogo.

8 וִיהַב לֵהּ דְּיַתְקָא דַּגְזוּרְתָּא וְהָידֵין אַוְלֵד לְאִיסְחָק וְגַזְרֵהּ בְּיַוְמָא תְּמִינָיָא וְאִיסְחָק אַוְלֵד לְיַעְקוּב וְיַעְקוּב אַוְלֵד לַתְרֵעְסַר אַבָהָתָן׃

E coſi gli dette il patto de la circonciſione, Poi eſſe Abraam generò Iſaac, e lo circonciſe l'ottauo giorno: & Iſaac generò Iacob, e Iacob i dodici Patriarchi.

9 וְהָנוּן אַבָהָתָן טְנוּ בְּיוֹסֵף וְזַבְנוּהִי לְמֶצְרֵין וַאלָהָא עַמֵּהּ הֲוָא׃

E i Patriarchi moſſi da inuidia, vendero no Ioſef à gente che lo menò in Egitto. E Iddio era con lui.

ז

5 וְלֹא נָתַן לוֹ יְרֻשָּׁה בָהּ עַד מִדְרַךְ כַּף רָגֶל וַיַּגֵּיד לָתֵת לוֹ אוֹתָהּ לַאֲחֻזָּה וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו וְלֹא הָיָה לוֹ בֵן׃

Y no le dió poſſeſſion en ella, ni aun vna piſſada de vn pie: mas prometióle que ſe la daria en poſſeſſion, y à ſu ſimiente deſpues no, deel teniendo aun hijo.

6 וְכֵן אָמַר לוֹ אֱלֹהִים כִּי גֵר יִהְיֶה זַרְעוֹ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וַעֲבָדוּם וְעִנּוּ אוֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה׃

Y hablóle Dios anſi, Que ſu ſimiente ſeria eſtrangera en tierra agena, y que los ſujetarian en ſeruidumbre: y que los maltractarian por quatro cientos annos.

7 וְגַם אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָּן אָנֹכִי וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצְאוּ וְיַעַבְדוּנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה׃

Mas à la Gente aquien ſeran ſieruos, yo la juzgaré, dixo Dios: y Deſpues deeſto ſaldrán, y ſeruirmehan à mi en eſte lugar,

8 וַיִּתֶּן לוֹ אֶת־בְּרִית הַמּוּלָה וְכֵן הוֹלִיד אֶת־יִצְחָק וַיָּמָל אוֹתוֹ בֶּן־שְׁמֹנַת יָמִים וְיִצְחָק הוֹלִיד אֶת־יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב אֶת־שְׁנֵים עָשָׂר רָאשֵׁי אָבוֹת׃

Y dióle el Concierto de la Circunciſion: y anſi engendró à Iſaac, y lo circuncidó àl octauo dia: y Iſaac à Iacob. y Iacob à los doze Patriarchas.

9 וְרָאשֵׁי אָבוֹת מְקַנְּאִים בְּיוֹסֵף מָכְרוּ אוֹתוֹ בְּמִצְרַיִם וַיְהִי אֱלֹהִים עִמּוֹ׃

Y los Patriarchas, mouidos de embidia, vendieron à Ioſeph para Egypto: mas Dios era con el:

ζ.

5. Καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου.

Et ne lui donna aucun heritage en icelui, non pas ſeulement pour aſseoir le pied combien qu'il lui euſt promis de le lui donner en poſseſsion, & à ſa poſterité apres lui, iaçoit qu'il n'euſt point d'enfant.

6. Ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεός, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια,

Mais Dieu en parla ainſi, Ta poſterité ſeiournera en terre eſtrange: & là ils l'aſſeruiront, & malmeneront quatre cens ans.

7. Καὶ τὸ ἔθνος, ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγώ, εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

Mais ie iugerai la nation à laquelle ils auront ſeruidit, Dieu: & apres cela ils ſortiront, & me ſeruiront en ce lieu.

8. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας.

Puis lui donna l'alliance de Circonciſion, & ainſi Abraham engendra Iſaac, lequel il circoncit au huitieme iour: & Iſaac engendra Iacob, & Iacob les douze Patriarches.

9. Καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ.

Et les Patriarches meus d'enuie vendirent Ioſeph pour eſtre mené en Egypte: mais Dieu eſtoit auec lui.

CAP. VII.	Das VII. Capitel.	Kapitola VII.
5. Et non dedit illi hæreditatem in ea nec paſſum pedis: & repromiſit dare illi eam in poſſeſſionem, & ſemini eius poſt ipſum, cùm non haberet filium. And he gaue him none inheritance in it / no / not the breadth of a foote: yet he promiſed that he would giue it to him for a poſſeſſion / and to his ſeede after him / when as yet he had no childe.	5. Vnd gab jm kein Erbtheil darinnen / auch nicht eines Fuſſes breit / vnd verhieß jm / er wolte es geben jm zubeſitzen / vnd ſeinem Samen nach jm / da er noch kein Kind hatte. Oc hand gaff hannem ingen Arffdel der vdi / oc icke en fodz bret / Oc hand loffuede hannem / At hand vilde giffue hannem det at beſide oc hans Sæd effter hannem / der hand end nu haffde inted Barn.	5. A nedal gemu dědictwij wnij / ani na kročeg nohy: ale zaſlijbil gemu dáti gi k wládařſtwij / y Semeni geho po něm / když geſſtě neměl Syna. I nie dał mu w niey oſiádłoſci y náſtope nogi / chociaż mu obiecał ią dáć ku dźierżeniu / y po nim potomſtwu iego / chociaż nie miał dźieci.
6. Locutus eſt autem ei Deus, Quia erit ſemen eius accola in terra aliena, & ſervituti eos ſubiicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis. But God ſpake thus / that his ſeed ſhould be a ſoiourner in a ſtraunge lande / and that they ſhould keepe it in bondage / and entreat it euill foure hundreth yeeres.	6. Aber Gott ſprach alſo: Dein Same wirdt ein Frembling ſein inn einem frembden Lande / vnnd ſie werden jn dienſtbar machen / vnnd übel handeln vierhundert Jar. Men Gud ſagde ſaa / Din Sæd ſkal vere fremmet vdi is fremme Land / oc de ſkulle gøre dem til Træle / oc fare ilde med fire hundrede aar.	6. Y mluwil gemu Bůh takto: Sýmě geho bude pohoſtinu w Zemi cyzý / a ſlužbě ge poddadij / a zle s nim budau nakládati / za čtyři Sta leth: Mowił tedy ták Bog: Bedźie pothomſtwo twoie mieſzkáć w źiemi obcey / gdźie bedźie podane w niewolą / á bedźie śćiśnione doległoſćiami przez cztery ſtá lat.
7. Et gentem cui ſervierint, iudicabo ego, dixit Deus, & poſt hæc exibunt, & ſervient mihi in loco iſto. But the nation to whome they ſhall be in bondage / will I iudge / ſayth God: and after that / they ſhall come forth and ſerue me in this place.	7. Vnd das Volck / dem ſie dienen werden / wil ich richten / ſprach Gott. Vnd darnach werden ſie außziehen / vnd mir dienen an diſer ſtete. Oc det Folck ſom de ſkulle tiene / vil ieg domme / ſagde Gud. Oc der effter ſkulle de drage vd / oc tiene mig paa denne Sted.	7. Ale lid ten kterémuž ſlaužiti budau / yá ſauditi budu / prawijť Pán Bůh. A potom zaſe wýgdau / a ſlaužiti mi budau na tomto miſſtě. Ale narod ktoremu ſłużyć bedą / ia bede karał / mowi Bog / y potym wynidą y bedą mi ſłużyć ná mieyſcu tym.
8. Et dedit illi teſtamentum circumciſionis, & ſic genuit Iſaac, & circumcidit eum die octavo: & Iſaac, Iacob: & Iacob, duodecim Patriarchas. Hee gaue him alſo the couenant of circumciſion: and ſo Abraham begate Jſaac / and circumciſed him the eight day: & Jſaac begate Jacob / and Jacob the twelue Patriarkes.	8. Vnd gab jhm den Bund der Beſchneidung / vnd er zeugete Jſaac / vnd beſchneid jhn am achten tage / vnnd Jſaac den Jacob / vnnd Jacob die zwölff Ertzvätter. Oc hand gaff hannem Omſkerelſens Pact / Oc hand afflede Jſaac / oc omſkar hannem den ottende dag / Oc Jſaac Jacob / oc Jacob de tolff Patriarcher.	8. Y dal gemu Zákon obřezowánij. A tak on zplodil Izáka / a obřezal gey den oſmý / a Izák (zplodil) Jákoba: a Jákob (zplodil) dwanácte Patryarchůw I dał mu przymierze obrzezánia / y tákże Abráhámowi vrodźił ſie Izáák / á obrzezał go dniá oſmego / Izáákowi záſie vrodźił ſie Jakob / á Jakowi dwánaśćie Pátryarchow.
9. Et Patriarchæ æmulantes, Ioſeph vendiderunt in Aegyptum: & erat Deus cum eo. And the Patriarkes moued with enuie ſolde Joſeph into Egypt: but God was with him.	9. Vnd die Ertzvätter neideten Joſeph / vnnd verkaufften jhn in Egypten. Oc Patriarcherne hadede Joſeph / oc ſolde hannem til Egypten. Men Gud vaar met hannem.	9. A Patryarchowé w nenáwiſti magijce Jozeffa / prodali gey do Egipta / a Buoh byl s nim: Tedy Pátriárchowie ruſzeni nienawiśćią / przedáli Jozefá do Egyptu / ále by Bog z nim.

ז

10 וּפַרְקֵהּ הֲוָא מֶן כֻּלְּהוֹן אֲלוּצְנַוְהִי וִיהַב לֵהּ טַיְבוּתָא וְחֶכְמְתָא קֳדָם פֶּרְעוֹן מַלְכָּא דְּמֶצְרֵין וַאֲקִימֵהּ רִישָׁא עַל מֶצְרֵין וְעַל כֻּלֵּהּ בַּיְתֵהּ׃

E liberollo da tutte le ſue tribulationi: e dettels gratia e ſapientia dinanzi à Faraone Re d'Egitto che lo conſtitui gouernatore ſopra l'Egitto, e ſopra tutta la caſa ſua.

11 וַהֲוָא כַּפְנָא וְאוּלְצָנָא רַבָּא בְּכֻלָּהּ מֶצְרֵין וּבְאַרְעָא דִּכְנַעַן וְלַיְת הֲוָא לְהוֹן לְמֶסְבַּע לַאֲבָהַתַן׃

Venne poi vna careſtia i tutta la terra d'Egitto, e di Conaan, e vna gran tribulatione: in modo che i noſtri padri non trouauano da nutrerſi.

12 וְכַד שְׁמַע יַעְקוֹב דְּאִית עֲבוּרָא בְּמֶצְרֵין שַׁדַּר הֲוָא לַאֲבָהַתַן לוּקְדַם׃

Onde Iacob hauendo vdito che in Egitto v'era del grano, vi mandò prima i noſtri padri.

13 וְכַד אֲזַלוּ דְּתַרְתֵּין זַבְנִין אַוְדַע יוֹסֵף נַפְשֵׁהּ לַאֲחַוְהִי וְאֶתִידַע לְפֶרְעוֹן טוּהְמֵהּ דְּיוֹסֵף׃

E la ſeconda volta Ioſef fu riconoſciuto da i ſuoi fratelli, e manifeſtoſſi à Faraone il parentado di Ioſef.

14 וְשַׁדַּר הֲוָא יוֹסֵף וְאַיְתְיֵהּ לַאֲבוּהִי יַעְקוֹב וּלְכֻלֵּהּ טוּהְמֵהּ וַהֲוַיִן הֲווּ בְּמֶנְיָנָא שַׁבְעִין וְחַמֵשׁ נַפְשָׁן׃

Allor Ioſef mandò à chiamar Iacob ſuo padre, e tutto'l ſuo parentado, che erano ſettanta cinque perſone.

15 וּנְחֶת יַעְקוֹב לְמֶצְרֵין וּמִית תַּמָּן הוּ וַאֲבָהַתַן׃

E coſi Iacob ſceſe in Egitto, e mori egli, e i padri noſtri.

16 וְאֶשְׁתַּנִּי לַשְׁכֶם וְאֶתְתְּסִים הֲוָא בְּקַבְרָא דְּזַבֶן הֲוָא אַבְרָהָם בְּכַסְפָּא מֶן בְּנַי חֲמוֹר׃

E furon traſportati in Sichem, e poſti nel ſepolcro che Abraam haueua comprato con prezzo d'argento da i figliuoli d'Emor figliuol di Sichem.

ז

10 וַיַּצִּילֵנוּ מִכָּל־צָרוֹתָיו וַיִּתֵּן לוֹ חֵן וְחָכְמָה לִפְנֵי פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיְשִׂימֵהוּ לְאָדוֹן לְכָל בֵּיתוֹ וּמֹשֵׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃

Y lo libró de todas ſus tribulaciones: y le dio gracia y ſabiduria en la preſencia de Pharaon rey de Egypto, el qual lo puſo por Gouernador ſobre Egypto, y ſobre toda ſu caſa.

11 וַיָּבוֹא רָעָב עַל כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וּכְנַעַן וּמְצוּקָה גְדוֹלָה וַאֲבוֹתֵינוּ לֹא מָצְאוּ לָחֶם׃

Vino entonces hambre en toda la tierra de Egypto y de Chanaan, y grande tribulacion y nueſtros padres no hallauan alimentos.

12 וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב כִּי הָיָה שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת אֲבוֹתֵינוּ בָּרִאשׁוֹנָה׃

Y como oyeſſe Iacob que auia trigo en Egypto, embió à nueſtros padres la primera vez.

13 וּבַשֵּׁנִית נִכַּר יוֹסֵף לְאֶחָיו וַיִּוָּדַע לְפַרְעֹה דוֹר יוֹסֵף׃

Y en la ſegunda, Ioſeph fue conocido de ſus hermanos, y fue ſabido de Pharaon el linage de Ioſeph.

14 וַיִּשְׁלַח וַיָּבִיא אֶת־אָבִיו יַעֲקֹב וְכָל־מִשְׁפַּחְתּוֹ בְּשִׁבְעִים (וְחָמֵשׁ) נָפֶשׁ׃

Y embiando Ioſeph, hizo venir à ſu padre Iacob, y à toda ſu parentela en ſetenta y cinco perſonas.

15 וַיֵּרֶד יַעֲקֹב מִצְרַיְמָה וַיָּמָת הוּא וַאֲבוֹתֵינוּ׃

Anſi decendió Iacob en Egypto, donde murió el, y nueſtros padres.

16 וַיִּנָּשְׂאוּ אֶל־שְׁכֶם וַיּוּשְׂמוּ בַּאֲחֻזַּת קֶבֶר אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם בִּמְחִיר פֶּסֶף מֵעֶפְרוֹן בֶּן־צֹחַר הַחִתִּי׃

Los quales fueron traſpaſſados à Sichem: y fueron pueſtos enel ſepulchro que compró Abraham à preció de dinero de los hijos de Hemor hijo de Sichem.

ζ.

10. Καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον Φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ᾽ αἴγυπτον καὶ ὅλον τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Qui le deliura de toutes ſes tribulations, & lui donna grace & ſapience deuant Pharao roy d'Egypte qui l'eſtablit gouuerneur ſur Egypte, & ſur toute ſa maiſon.

11. Ἦλθε δὲ λιμὸς ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χαναάν, καὶ θλίψις μεγάλη, καὶ οὐχ εὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν.

Or il aduint vne famine par tout le païs d'Egypte, & en Canaan, & grande angoiſſe: tellement que nos peres ne pouuoyent trouuer viures.

12. Ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον.

Mais quand Iacob eut entendu qu'il y auoit du ble en Egypte. il y enuoya premierement nos peres,

13. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ.

Et à la ſeconde fois Ioſep fut recognu par ſes freres, & la lignee de Ioſeph fut declaree a Pharao.

14. Ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακώβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ψυχαῖς ἑβδομηκονταπέντε.

Adonc Ioſeph enuoya querir Iacob ſon pere, & tout ſon parentage qui eſtoyent ſeptanta cinq ames.

15. Κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.

Iacob donc deſcendit en Egypte, & y mourut, lui & nos peres.

16. Καὶ μετετέθησαν εἰς συχὲμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ συχέμ.

Leſquels furent tranſportés en Sichem, & mis au ſepulcre qu'Abraham auoit acheté à prix d'argent des fils d'Emmor fils de Sichem.

CAP. VII.

10. Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius, & dedit ei gratiam & ſapientiam in conſpectu Pharaonis regis Aegypti, & conſtituit eum præpoſitum ſuper Aegyptum, & ſuper omnem domum ſuam.

And delivered him out of all his afflictions / and gaue him fauour / and wiſdome in the ſight of Pharao King of Egypt / who made him gouernour ouer Egypt / and ouer his whole houſe.

11. Venit autem fames in univerſam Aegyptum & Chanáan, & tribulatio magna: & non inveniebant cibos patres noſtri.

Then came there a famine ouer all the land of Egypt & Canaan / & great affliction / that our fathers found no ſuſtenance.

12. Cum audiſſet autem Iacob, eſſe frumentum in Aegypto, miſit patres noſtros primùm.

But when Jacob heard that there was corne in Egypt / he ſent our fathers firſt.

13. Et in ſecundo cognitus eſt Ioſeph à fratribus ſuis, & manifeſtatum eſt Pharaoni genus eius.

And at the ſeconde time / Joſeph was knowen of his brethrē / & Joſephs kinred was made knowne unto Pharao.

14. Mittens autem Ioſeph, accerſivit Iacob patrem ſuū, & omnem cognationem in animabus ſeptuagintaquinque.

Then ſent Joſeph and cauſed his father to be brought / & all his kinred / euen three ſoore and fiftene ſoules.

15. Et deſcendit Iacob in Aegyptum: & defunctus eſt ipſe & patres noſtri.

So Jacob went downe into Egypt / and he died / and our fathers.

16. Et translati ſunt in Sichem, & poſiti ſunt in ſepulchro quod emit Abraham pretio argenti à filiis Hemor filii Sichem.

And were remoued into Sychem / and were put in the ſepulchre / that Abraham had bought for money of the ſonne of Emor / ſonne of Sychem.

Das VII. Capitel.

10. Aber Gott war mit jm / vnnd errettet jn auß alle ſeinem trůbſal / vñ gab jm gnade vnd weißheit fůr dem Kônige Pharao in Egypten / der ſatzte jn zum Fůrſten ůber Egypten vnd ůber ſein gantzes Hauß.

Oc frelſte hannem aff al ſin bedrøffuelſe / Oc hand gaff hannem naade oc viſdom faar Konig Pharao i Egypten / hand ſette hannem til en Førſte offuer Egypten / oc offuer ſit gantſke Huſſ.

11. Es kam aber eine theure zeit ůber das gantze Land Egypten vnnd Canaan / vnd ein groſſer trůbſal / vnd vnſere Våter funden nicht Fůtterung.

Oc der kom en dyr tid offuer det gantſke land Egypten oc Canaan / oc en ſtor bedrøffuelſe / oc vore Fedre funde icke mad.

13. Jacob aber hôret / daß in Egypten Getreide were / vnd ſande vnſere Våter auß auffs erſte mal.

Da hørde Jacob / at der vaar Korn i Egypten / Oc hand ſende vore Fedre vd førſte gon.

13. Vnd zum andern mal ward Joſeph erkennet von ſeinen Brůdern / vnd ward Pharao Joſeph Geſchlecht offenbar.

Oc anden gong bleff Joſeph kent aff ſine Brødre / oc Joſephs ſlect bleff obenbaret Pharao.

14. Joſeph aber ſande auß / vnd ließ holen ſeinen Vatter Jacob / vnd ſeine gantze Freundſchafft / fůnff vnnd ſiebentzig Seelen.

Men Joſeph ſende vd / oc loed hende ſin Fader Jacob / oc alt ſin ſlect fem oc haffierdeſinds tiue ſiele.

15. Vnd Jacob zoch hinab in Egypten vnd ſtarb / er vnd vnſere Våter.

Oc Jacob drog ned i Egypten oc døde / hand oc vore Fedre.

16. Vnnd ſind herůber bracht inn Sichem / vnd gelegt in das Grab / dz Abraham gekauffet hatte vmbs Gelt von den Kindern Hemor zu Sichem.

Oc de ere offuerførde til Sichem / oc lagde i den Graff / ſom Abraham købte for pendinge aff Hemors børn i Sichem.

Kapitola VII.

10. Y wyſwobodil ho ze wſſech auzkoſtij a zármutkůw geho / a dal gemu miloſt a maudroſt / před twářij Faraona Krále Egiptſkého. Y vdělal ho Auřednijkem nad Egiptem / a nadewſſý čeledij ſwau.

Y wyiął go ze wſzythkich iego vćiſkow / á dał mu wdzięczność y mądrość przed Fáráonem Krolem Egipſkim / ktory go vczynił przełożonym nád Egyptem y nád wſzytkim domem ſwoim.

11. Potom přiſſel hlad na weſſkeren Egipty na Zemi Kananegſkau / a trápenij weliké: Y neměli pokrmůw Otcowé naſſy.

Potym przyſzedł głod ná wſzytkę ziemię Egipſką y Chánáneyſką / á wielki ſciſk / ták iż nie náydowáli żywności oycowie náſzy.

12. A když vſlyſſal Jákob že by bylo obilé w Egiptě / poſlal Otce naſſe tam naypřwé:

A gdy vſłyſzał Jákob o zbożu w Egipcie / poſłał oyce náſze náprzod.

13. A když ge poſlal podruhé / poznán geſt Jozeff od Bratřij ſwých: a zgewen geſt Rod geho Faraonowi.

J zá wtorym ſcháńkiem poznan ieſt Jozef od bráciey ſwey / y oznaymion ieſt Fáraonowi narod Jozefow.

14. Tehdy poſlaw Jozeff poſly / přiſtěhowal Otce ſwého Jákoba / y wſſecknu Rodinu ſwau / w oſobách Sedmdeſáti a pěti.

A ták Jozef wypráwiwſzy poſły / przyzwał oycá ſwego Jákobá / y wſzytkiego ſwego narodu / ſiedmdzieſiąt y pięć oſob.

15. Y ſſel Jákob do Egipta / a tam vmřel on y Otcowé naſſy:

Sſzedł tedy Jákob do Egiptu / á támże vmárł y oycowie náſzy.

16. A přeneſeni gſau do Sychem / a pochowáni gſau w hrobě kterýž byl kaupil Abraham za Střijbro v Synůw Emorowých Syna Sychemowa.

Y przenieśieni ſą do Sychem / á położeni w grobie ktory kupił Abráhám zá pieniądze v ſynow Emorá ſyná Sychemowego.

ז

17 וְכַד מְטִי הֲוָא זַבְנָא דְּמוּלְכָּנָא דְּאִשְׁתַּוִּי הֲוָא בְּמוֹמָתָא אֱלָהָא לְאַבְרָהָם סְגִי הֲוָא עַמָּא וְאֶתְעַשַּׁן בְּמֶצְרֵין :

Quando poi s'auuicinò il tempo de la promeſſa, laquale Iddio haueua giurato ad Abraam, il popolo crebbe e moltiplicò in Egitto.

18 עְדַמָּא דְּקָם מַלְכָּא אַחֲרָנָא עַל מֶצְרֵין אַיְנָא דְּלָא יָדַע הֲוָא לֵהּ לְיוֹסֵף :

Infin che venne ſu vnaltro Re in Egitto, che non haueua conoſciuto Ioſef.

19 וְאֶצְטַנַּע עַל טוּהְמַן וְאַבְאֶשׁ לְאַבָהָתַן וּפַקֶּד דְּנֶהֱווֹן מַשְׁדִּין יַלּוּדַיְהוֹן דְּלָא נִחוֹן :

Queſto ingannando la noſtra gente, affliſſe i noſtri padri, infin à farli abbandonare i lor fanciulletti: accioche i parti non viueſſeno.

20 בֵּה בְּזַבְנָא הָו אֶתִילֵד מוּשֶׁא וְרָחִים הֲוָא לַאלָהָא וְאֶתְרַבִּי יַרְחֵא תְּלָתָא בְּבֵית אֲבוּהִי :

In queſto tempo nacque Moiſe, e fu grato à Dio: ilqual fu nutrito tre meſi ne la caſa del padre.

21 וְכַד אַשְׁדְּיָהּ מֶן עַמֵּהּ אֶשְׁכַּחְתֵּהּ בְּרַתֵּה דְּפַרְעוֹן וְרַבְּיָתֵהּ לָהּ לַבְרָא :

Poi eſſendo egli abbandonato, la figliuola di Faraone ſe lo portò, e nutriſſelo per figliuolo.

22 וְאֶתְרְדִי מוּשֶׁא בְּכֻלָּהּ חֶכְמְתָא דְּמֶצְרָיֵא וְעַתִּיר הֲוָא בְּמַלַּוְהִי אַף בַּעְבָדַוְהִי :

E fu Moiſe ammaeſtrato in ogni ſapientia de gli Egitti: & era potente in fatti e in detti.

23 וְכַד הֲוָא בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין סְלֶק הֲוָא עַל לֶבֵּהּ דְּנֶסְעוּר לְאַחוּהִי בְּנַי יִסְרָיֵל :

Come poi fu arriuato à l'età di quaranta anni, gli venne in animo d'andare à viſitare i ſuoi fratelli figliuoli d'Iſraël.

ז

17 וּבְקָרֹב עֵת־הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם פָּרָה הָעָם וְרָבָה בְּמִצְרָיִם :

Mas como ſe acercó el tiempo de la promeſſa, laqual Dios auia jurado à Abraham, creció el pueblo, y multiplicóſe en Egypto.

18 עַד אֲשֶׁר קָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף :

Haſta que ſe leuantó otro rey (en Egypto,) que no conocia á Ioſeph.

19 הוּא הִתְחַכֵּם לְדוֹרֵנוּ וַיָּרַע אֶת־אֲבוֹתֵינוּ לְהַשְׁלִיךְ הַיְאֹרָה כָּל־בֵּן הַיִּלּוֹד וְלֹא לְחַיּוֹתָם :

Eſte vſando de aſtucia con nueſtro linage, maltrató à nueſtros padres que puſieſſen à peligro de muerte ſus ninnos, para que ceſſaſſe la generacion.

20 וּבָעֵת הַהִיא נוֹלַד מֹשֶׁה וְהָיָה יְדִידְיָהּ וְיָקָר בְּעֵינֵי יְהוָה הַכַּלְכֵּל שְׁלשָׁה יְרָחִים בְּבֵית אָבִיו :

En aquel miſmo tiempo nació Moyſen; y fue agradable à Dios: y fue criado tres meſes en caſa de ſu padre.

21 וּבְהוּשְׂמוֹ בַּסּוּף עַל־שְׂפַת הַיְאֹר וַתִּקָּחֵהוּ בַּת פַּרְעֹה וַתְּכַלְכְּלֵהוּ לָהּ לְבֵן :

Mas ſiendo pueſto àl peligro, la hija de Pharaon lo tomó, y lo crió por ſu hijo.

22 וַיְלֻמַּד מֹשֶׁה בְּכָל־חָכְמַת הַמִּצְרִים וַיְהִי יָכֹל בִּדְבָרָיו וּבְמַעֲשָׂיו :

Y fue enſennado Moyſen en toda la ſabiduria de los Egypcios: y era poderoſo en ſus dichos y hechos.

23 וּבְהִמָּלְאוֹ עֵת אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיַּעַל עַל־לִבּוֹ לִפְקֹד אֶת־אֶחָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

Y como ſele cumplio el tiempo de quarenta annos, vinole en voluntad de viſitar à ſus hermanos los hijos de Iſrael.

ζʹ

17. Καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραὰμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ.

Mais comme le temps de la promeſſe s'approchoit, pour laquelle Dieu auoit iure a Abraham, le peuple creut & ſe multiplia en Egypte.

18. Ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος (ἐν αἰγύπτῳ) ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ.

Iuſqu'à tant qu'vn autre Roy ſe leua en Egypte, lequel n'auoit point cognu Ioſeph.

19. Οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι.

Icelui vſant de ruſe à l'encontre de noſtre nation, mal mena nos peres, iuſques à leur faire expoſer à l'abandon leurs enfans, afin d'en faire faillir la race.

20. Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ· ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Auquel temps naſquit Moyſe, qui fut diuinement beau, & fut nourri trois mois en la maiſon de ſon pere.

21. Ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραὼ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν.

Puis quand il fut expoſé à l'abandon, la fille le Pharao l'emporta, & le nourrit pour ſoi comme ſon fils.

22. Καὶ ἐπαιδεύθη μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων. ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις αὐτοῦ.

Et fut Moyſe inſtruit en toute la ſapience des Egyptiens: or eſtoit-il puiſſant en dits & eu faits.

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ.

Mais quand il vint à l'aage de quarante ans, il lui monta au cœur d'aller viſiter ſes freres les enfans d'Iſrael.

CAP. VII.

17. Cùm autem appropinquaret tempus promiſſionis, quam confeſſus erat Deus Abrahæ, crevit populus & multiplicatus eſt in Aegypto.

But when tee time of the promes drewe nere / which God had ſworne to Abraham / the people grew and multiplied in Egypt.

18. Quoadusque ſurrexit alius rex in Aegypto, qui non ſciebat Ioſeph.

Till another King aroſe / which knew not Joſeph.

19. Hic circunveniens genus noſtrum, afflixit patres noſtros: ut exponerent infantes ſuos, ne vivificarentur.

The ſame dealt ſubtilly with our kinred / and euill entreated our fathers / and made them to caſt out their yong children / that they ſhould not remaine aliue.

20. Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus mēſibus in domo patris ſui.

The ſame time was Moſes borne / and was acceptable vnto God / which was nouriſhed vp in his fathers houſe three moneths.

21. Expoſito autem illo, ſuſtulit eum filia Pharaonis, & nutrivit eum ſibi in filium.

And when hee was caſt out / Pharaos daughter tooke him vp / and nouriſhed him for her owne ſonne.

22. Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Aegyptiorum: & erat potens in verbis & in operibus ſuis.

And Moſes was learned in all the wiſedome of the Egyptians / and was mightie in wordes and in deedes.

23. Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tēpus, aſcendit in cor eius, ut viſitaret fratres ſuos, filios Iſraël.

Now when he was full fourtie yere olde / it came into his heart to viſite his brethren / the children of Iſrael

Das VII. Capitel.

17. Da nun ſich die zeit der Verheiſſung nahet / die Gott Abraham geſchworen hatte / wuchß das Volck vnd mehret ſich inn Egypten.

Der Forjettelſens tid kom nu / ſom Gud haffde ſoret Abraham / da voxte Folcket oc formerede ſig i Egypten.

18. Biß daß ein ander König auffkam / der nichts wuſte von Joſeph.

Indtil der kom en anden Konge op / ſom viſte inted aff Joſeph.

19. Diſer treib hinderliſt mit vnſerm Geſchlechte / vnd handelt vnſere Våter übel / vnnd ſchaffet / daß man die jungen kindlein hinwerffen muſte / daß ſie nicht lebendig blieben.

Hand brugede ſuig met vor Slect / oc foer ilde met vore Fedre / Oc ſkickede / At mand ſkulde kaſte de vnge Børn bort / at de bleffue icke leffuendis.

20. Zu der zeit ward Moſes geborn / vnd war ein fein Kind für Gott / vnd ward drey Monden ernehret in ſeines Vaters Hauſe.

Paa den tit bleff Moſe fød / oc vaar it deyligt Barn faar Gud / oc bleff opfoſtret tre maanede i ſin Faders Huſſ.

21. Als er aber hingeworffen ward / nam jn die Tochter Pharaonis auff / vnd zog jhn auff zu einem Sohn.

Men der hand bleff bortkaſt / Da tog Pharaonis Daatter hannem op / oc foſtrede hannem op til en Søn.

22. Vnd Moſes ward gelehret inn aller Weißheit der Egypter / vnd war mechtig in wercken vnd worten.

Oc Moſe bleff oplært i al Egypternis viſdom / oc hand vaar mectig i Gerninger oc ord.

23. Da er aber viertzig jar alt war / gedacht er zu beſehen ſeine Brůder / die Kinder von Iſrael.

Men der hand bleff fyretiue aar gammil / tenckte hand / at ville ſee ſine Brødre / de Børn aff Iſrael.

Kapitola VII.

17. Když pak ſe přibližowal čas zaſljbenj / kteréž byl včinil Buoh Abrahamowi / roſtl lid / a rozmnožowal ſe w Egiptě.

Gdy tedy bliſko przychodźił czás obietnice / ktora był záprzyśiągł Bog Abrahamowi / rozrodźił ſie lud y rozmnożył ſie w Egiptcie.

18. Až w tom powſtal giný Král / kterýž neznal Jozeffa.

Aż potym náſtał iny Krol kthory nie znał Jozefá.

19. Ten lſtiwě nakládage s Pokolenjm naſſým / trápil Otce naſſe / aby wydáwali nemluwňátka ſwá / aby nebyla žiwena.

Ten ſchytrzał ná náß narod / á wielem złego vciſkał oyce náſze / thak iż muśieli dźiatki ſwe wymiátáć / żeby żywo nie zoſtáły.

20. W tom čaſu narodil ſe Moyžijš / a byl wzáctný Bohu / kterýžto chowán geſt za tři Měſýce w domu Otce geho.

W kthory czas národźił ſie Moiżeſz / ktory był wźiętym v Bogá / y chowan ieſt przez trzy mieśiące w domu oycá ſwego.

21. A když potom wyložen byl na Řeku / wzala gey Dcera Faraonowa / a wychowala gey ſobě za ſyna.

Gdy go potym wyrzucono / wźiełá go corká Fáráonowá / y wychowáłá go ſobie zá ſyná.

22. Y naučil ſe Moyžijš wſſý maudroſti Egiptſké / a byl mocný w řečech y w ſkutcých.

Y wyćwiczon ieſt Moiżeſz w wſzelkiej mądrośći Egipſkiey / á był możnym w powieśćiách y w ſpráwach.

23. A když ſe wyplnil gemu čas čtyřidceti Let / wſtaupilo na ſrdce geho / aby nawſſtiwil Bratřij ſwé / ſyny Izrahelſké.

A gdy mu iuż było czterdźieśćie lat / przyſzło mu ná myſl áby náwiedźił brácia ſwa ſyny Izráelſkie.

24 וַחֲזָא לְחַד מֶן בְּנַי
שַׁרְבְּתֵהּ דְּמֶתְדְּבַר בַּקְטִירָא
וְתַבְעֵהּ וַעֲבַד לֵהּ דִּינָא
וְקַטְלֵהּ לְמֶצְרָיָא הָו ד
דְּמַסְכֵּל הֲוָא בֵּהּ׃

E hauendone veduto vno che riceueua ingiuria, il difeſe, e fece la vendetta di quello che era ingiuriato, percotendo l'Egitio.

25 וַסְבַר דְּמֶסְתַּכְּלִין א
אַחַוְהִי בְּנַי יִסְרָיֵל דַּאלָהָא
בְּאִידֵהּ יָהֵב לְהוֹן פּוּרְקָנָא
וְלָא אֶסְתַּכַּלוּ׃

E penſaua che i ſuoi fratelli intendeſſeno, che Iddio per mano di lui darebbe loro ſalute: ma eſſi non l'inteſero.

26 וַלְיַוְמָא אַחְרָנָא אֶתְחְזִי
לְהוֹן כַּד נָצֵין הָנוֹן חַד עַם
חַד וַמְפַיֵּס הֲוָא לְהוֹן
דְּנֶשְׁתַּיְנוּן כַּד אָמַר גַּבְרֵא
אַחֵא אַנְתּוּן מְטוּל מָנָא
מַסְכְּלִין אַנְתּוּן חַד בְּחַד׃

Il di ſeguente comparſe innanzi à certi di loro che queſtionauano inſieme, e riduceuali à concordia, dicendo, Huomini, voi ſete fratelli, perche v'ingiuriate voi l'vn l'altro?

27 הָו דֵּין דְּמַסְכֵּל הֲוָא
בְּחַבְרֵהּ דַּחְקֵהּ מֶן לְוָתֵהּ
וֶאמַר לֵהּ מַנוּ אַקִּימָךְ ע
עֲלַין רִישָׁא וְדַיָּנָא׃

Ma quello che ingiuriaua il ſuo proſſimo, lo ributtò, dicendo, Chi t'ha conſtituito principe e giudice ſopra di noi?

28 דַּלְמָא לְמֶקְטְלַן בָּעֵא
אַנְתְּ אַיךְ דַּקְטַלְתְּ אֶתְמָלֵי
לְמֶצְרָיָא׃

Vuoi tu ammazzar me, come ammazzaſti hieri quell'Egittio?

29 וַעֲרַק מוּשֶׁא בְּמֶלְּתָא
הָדָא וַהֲוָא תַּוְתָּבָא בַּאַרְעָא
דְּמָדְיָן וַהֲווֹ לֵהּ תְּרֵין בְּנִין׃

Allora Moiſe ſi fuggi per queſta parola, e fu peregrino ne la terra di Madian, doue generò due figliuoli.

30 וְכַד מְלַי לֵהּ תַּמָּן א
אַרְבְּעִין שְׁנִין אֶתְחְזִי לֵהּ
בְּמַדְבְּרָא דְּטוּר סִינַי מ
מַלְאַכֵהּ דְּמָרְיָא בְּנוּרָא
דְּיָקְדָא בְּסַנְיָא׃

Compiuti poi quaranta anni, gli apparue l'Angelo del Signore, nel diſerto del monte Sina, in vna fiamma di fuoro che era in vn pruno.

24 וַיַּרְא בְּסִבְלֹתָם וַיַּרְא אִישׁ מִצְרִי מַכֶּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֶחָיו וַיַּךְ אֶת־הַמִּצְרִי׃

Y como vido à vno que era injuriado, defendiólo: y hiriendo àl Egyptio vengò àl injuriado.

25 כִּי חָשַׁב כִּי יָבִינוּ אֲחֵיכֶם כִּי אֱלֹהִים בְּיָדוֹ יִתֵּן לָהֶם אֶת־הַיְשׁוּעָה וְהֵמָּה לֹא הֵבִינוּ׃

Pero el penſaua que ſus hermanos entendian que Dios les auia de dar ſalud por ſu mano. mas ellos no lo auian entendido.

26 וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהִנֵּה שְׁנֵי אֲנָשִׁים עִבְרִים נִצִּים וַיֹּאמֶר לָרָשָׁע לָמָּה תַכֶּה רֵעֶךָ׃

Y el dia ſiguiente rinniendo ellos, moſtroſoles, y metialos en paz, diziendo, Varones, hermanos ſoys, porque hos injuriays los vnos à los otros?

27 וַאֲשֶׁר הִרְשִׁיעַ בְּרֵעֵהוּ אָמַר אֵלָיו בְּפָרֶךְ מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט עָלֵינוּ׃

Entoncel es que injuriaua á ſu proximo, lo rempuxó, diziendo, Quienteha pueſto a ti por principe y juez ſobre noſotros?

28 הַלְהָרְגֵנִי אַתָּה אֹמֵר כַּאֲשֶׁר הָרַגְתָּ אֶת־הַמִּצְרִי׃

Quieres tu matarme como mataſte ayer àl Egypcio?

29 וַיִּבְרַח מֹשֶׁה בַּדָּבָר הַזֶּה וַיְהִי־גֵר בְּאֶרֶץ מִדְיָן אֲשֶׁר שָׁם הוֹלִיד אֶת־שְׁנֵי בָנָיו׃

A eſta palabra Moyſen huyó: y hizoſe eſtrangero en tierra de Madian, donde engendró dos hijos.

30 וּבְהִמָּלֵא עוֹד אַרְבָּעִים שָׁנָה נִרְאָה אֵלָיו בְּמִדְבַּר הַר סִינַי מַלְאַךְ יְהוָה בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה׃

Y cumplidos quarenta anhos, el Angel del Sennor le appareció en el deſierto del monte de Sina en fuego de llama de vn çarçal.

24. Καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον.

Et voyant l'vn d'iceux à qui on faiſoit tort, il le defendit, & vengea celui qui eſtoit outragé, tuant l'Egyptien.

25. Ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.

Or penſoit-il que ſes freres entendiſſent que Dieu leur deuoit donner deliurance par ſa main: mais ils ne l'entendirent point.

26. Τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἰπών, ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς· ἱνατί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;

Et le iour ſuiuāt il ſe trouua entr'eux comme ils ſe combatoyent: & taſcha de les mettre d'accord, diſant, Hommes, vous eſtes freres, pourquoi faites-vous tort l'vn à l'autre?

27. Ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών. τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ᾽ ἡμᾶς;

Mais celui qui faiſoit tort à ſon prochain, le rebouta, diſant, Qui t'a ordonné prince & iuge ſur nous?

28. Μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον;

Me veux-tu tuer, ainſi que tu tuas hier l'Egyptien?

29. Ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιὰμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.

Adonc Moyſe s'en fuit ſur vn tel propos, & fut eſtranger au pais de Madian, où il engendra deux fils.

30. Καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου.

Et quarante ans accomplis l'Ange du Seigneur s'apparut à lui au deſert de la montagnale Sina, en vne flamme de feu qui eſtoit en vn buiſſon.

CAP. VII.

24. Et cùm vidiſſet quendam iniuriam patientem, vindicavit illum: & fecít ultionem ei qui iniuriam ſuſtinebat, percuſſo Aegyptio.

And when hee ſawe one of them ſuffer wrong/ he defended him/ and auenged his quarel that had the harme done to him/ and ſmote the Egyptian.

25. Exiſtimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipſius daret ſalutem illis, at illi non intellexerunt.

For he ſuppoſed his brethren would haue vnderſtande / that God by his hand ſhould giue them deliuerance: but they vnderſtood it not.

26. Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens. Viri fratres eſtis; ut quid nocetis alterutrum?

And the next day/ hee ſhewed himſelfe vnto them as they ſtroue / and would haue ſee them at one againe/ ſaying/ Sirs / ye are brethren: who do ye wrong one the another?

27. Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens, Quis te conſtituit principem & iudicem ſuper nos?

But hee that did his neighbour wrong/ thruſt him away/ ſaying/ Who made thee a prince / and a iudge ouer vs?

28. Nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfeciſti heri Aegyptiũ?

Wilt thou kill me/ as thou diddeſt the Egyptian yeſterday?

29. Fugit autem Moyſes in verbo iſto, & factus eſt advena in terra Madian, ubi generavit filios duos.

Then fled Moſes at that ſaying/ and was a ſtraunger in the lande of Madian/ where he begate two ſonnes.

30. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deſerto montis Sina, angelus in igne flammæ rubi.

And when fourtie yeeres were expired/ there appeared to him in the wildernes of mount Sina/ an Angell of the Lorde in a flame of fire/ in a buſh.

Das VII. Capitel.

24. Vnd ſahe einen vnrecht leiden/ da überhalff er/ vnd rechete den/ dem leide geſchach/ vnnd erſchlug den Egypter.

Oc hand ſaa en lide wret// da beſkermede hand/ oc heffnede hans wret ſom vaar offuerfalden/ oc ihielſlo Egypteren.

25. Er meinet aber ſeine Brüder ſoltens vernemen/ daß Gott durch ſeine Hand jnen Heil gebe/ aber ſie vernamens nicht.

Men hand mente/ at hans Brødre ſkulde bemercke det/ at Gud gaff dem Salighed ved hans Haand/ Men de bemerckte det icke.

26. Vnd am andern tage kam er zu jhnen/ da ſie ſich miteinander haderten/ vnd handelt mit jhnen/ daß ſie fride hetten/ vnd ſprach: Lieben männer/ jhr ſeyt Brüder/ warumb thut einer dem andern vnrecht?

Oc den anden tag kom hand til dem/ der de trette met huer andre/ oc handlede met dem/ at de ſkulde haffue Fred/ oc ſagde/ Kære Mend/ i ere Bodre/ hui gør den ene den anden wret?

27. Der aber ſeinem Nechſten vnrecht that/ ſtieß jhn von ſich/ vnnd ſprach: Wer hat dich über vns geſetzt zum Oberſten vnd Richter?

Men den ſom giorde ſin Neſte wret/ ſtøtte hannem fra ſig/ oc ſagde/ Huo haffuer ſæt dig til den Offuerſte oc Dommere offuer oſſ?

28. Wilt du mich auch tödten/ wie du geſtern den Egypter tödteſt?

Vilt du oc ſla mig ihiel/ ſom du i gaar dræbte den Egypter?

29. Moſes aber flohe über diſer rede/ vnd ward ein frembdling im Lande Madian/ daſelbs zeugete er zween Söne.

Da flyde Moſe for denne tale/ oc bleff en Vdlending i det Land Madian/ Der afflede hand tho Sønner.

30. Vnd über viertzig jar/ erſchein jhm inn der Wüſten auff dem Berge Sina der Engel des HERREN/ in einer Fewerflammen im Buſch.

Oc fyretiue aar der effter obenbaredis HERRENS Engel hannem i Ørcken paa Sina Bierg/ i en gloendis lue vdi Buſken.

Kapitola VII.

24. A když vzřel gednoho an bezprawij trpij/ zaſtal ho: a včinil pomſtu za toho/ kterýž bezprawij trpěl zabiw Egiptſkého.

Tám widzac niektorego krzywde cierpiacego/ obronil y pomśćil ſie zá onego co miał krzywde zábiwſzy Egyptcyaniná.

25. Nebo ſe domnijwal že Bratřij geho rozuměgij tomu/ že Buoh ſkrze ruku geho chce dáti wyſwobozenj gim. A oni nerozuměli.

Ták ſobie tuſzac/ iákoby mieli rozumiec bráćia iego/ że Bog miał im dáć wybáwienie przez rękę iego/ lecz oni tego nie rozumieli.

26. Druhého pak dne okázal ſe gim/ když ſe wadili/ y mijřil ge w pokogi/ řka: Mužij/ wy bratřij gſte/ y proč ſſkodij geden druhému?

Ale názá iutrz vyzrał ſie wádzace ſie ſpolu/ y wiodł ie ku pokoiowi/ mowiac/ Meżowie/ bráćia ieſteſcie/ przecz że iedni drugim krzywde czynicie?

27. Ten pak kterýž činil bezprawj Bližnjmu ſwému/ odehnal ho/ řka: Kdo tebe vſtanowil Knjžetem a Saudcý nad námi.

Tedy ten co krzywde czynił bliźniemu/ odegnał go/ mowiac/ Ktoż cie poſtáwił Kśiążęciem y Sędźią nád námi?

28. Zdaliž mne chceš zabiti ty/ yako gſy wčerá zabil Egiptſkého?

Záli ty chceſz zábić y mnie iáko ś zábił wczora Egiptcyániná?

29 Y vtekl Moyžijš pro tu řeč/ a bydlil pohoſtinu w Zemi Madyánſké/ a tam zplodil dwa Syny.

Zá thymi ſłowy Moiżeſz vciekł/ y mieſzkał iáko gość w ziemi Mádyáńſkiey/ gdźie ſie mu vrodźili dwá ſynowie.

30. A když ſe wyplnilo Leth čtyřidceti/ vkázal ſe gemu na pauſſti Hory Synay Angel w ohni plamenném we kři.

A gdy wyſzło czterdźieśći lat/ vkazał ſie mu ná puſzczy przy gorze Syná Anioł Páńſki we krzu ogniem pałáiącym.

ז

31 וְכַד חֲזָא מוּשֶׁא א
אֶתְדַּמַּר בְּחֶזְוָא וְכַד אֶתְקְרֶב
לֵהּ דְּנֶחְזֵא אֱמַר לֵהּ מָרְיָא
בְּקָלָא׃

E come Moiſe lo vidde, ſi marauigliò de la viſione: & accoſtandoſi per conſiderarla, gli ſopraueenne vna voce del Signore,

32 אֶנָא אֶנָא אֱלָהָא
דַאֲבָהַיךְ אֱלָהָא דְאַבְרָהָם
וְדְאִיסְחָק וְדְיַעְקוּב וְכַד ר
רְתִיתָא הֲוָא מוּשֶׁא לָא
מְמַרַח הֲוָא דְּנֶחוּר בְּחֶזְוָא׃

Che diſſe, Io ſono l'Iddio de tuoi padri, l'Iddio d'Abraam, l'Iddio d'Iſaac, l'Iddio di Iacob. Et eſſendoſi Moiſe ſpauentato, non ardiua di riguardare quel che foſſe.

33 וַאֲמַר לֵהּ מָרְיָא שְׁרִי
מְסָנַיךְ מֶן רֶגְלַיךְ אַרְעָא
גֵּיר דְּקָאֶם אַנְתְּ בָּהּ קַדִּישָׁא
הִי׃

Allora il Signor li diſſe, Sciogli le ſcarpe de tuoi piedi, perciochè il luogo, doue tu ſtai, è terra ſanta.

34 מֶחְזָא חֶזִית אוּלְצָנֵהּ
דְּעַמִּי דַּבְמֶצְרֵין וְתֶנְחָתֵהּ
שֶׁמְעֵת וְנֶחְתֵת דְּאֶפְרוּק
אֶנּוּן וְהָשָׁא תָּא אֶשַׁדְּרָךְ
לְמֶצְרֵין׃

Io ho veduta l'afflittion del mio popolo, che è in Egitto, & ho vdito il lor gemito, e ſono ſceſo per liberarli. Vieni ora dunque, & io ti mandarò in Egitto.

35 לְהָנָא מוּשֶׁא דְּכַפַּרוּ
בֵּהּ כַּד אָמְרִין דְּמַנוּ —
אַקִימָךְ עֲלַיְן רִישָׁא וְדַיָּנָא
לֵהּ לְהָנָא אֱלָהָא רִישָׁא
וְפָרוּקָא שַׁדַּר לְהוֹן בְּאִידֵי
מַלְאַכָא הָו דְּאֶתְחְזִי לֵהּ
בְּסַנְיָא׃

Queſto Moiſe, ilquale eſſi negorono, dicendo, Chi t'ha conſtituito principe e giudice? Queſto (dico) Iddio lo mandò principe e liberatore per mano dell'Angelo, che gli era apparſo nel pruno.

36 הָנוּ דְּאַפֵּק אֶנּוּן כַּד ע
עֲבַד אָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא
וּגְבוּרָתָא בְּאַרְעָא דְמֶצְרֵין
וּבְיַמָּא דְסוּף וּבְמַדְבְּרָא
שְׁנַיִן אַרְבְּעִין׃

Queſto gli cauò fuore, facendo miracoli e ſegni in Egitto, e nel mare roſſo, e nel diſerto per quaranta anni.

ז

31 וַיַּרְא וְהִנֵּה הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ
וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
אָסֻרָה נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאֶה
הַגָּדוֹל הַזֶּה מַדּוּעַ לֹא יִבְעַר
הַסְּנֶה וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים וַיֹּאמַר׃

Entonces Moyſen mirando, fue marauillado de la viſion: y llegandoſe para conſiderar, fue hecha à el boz del Sennor.

32 אָנֹכִי אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב וַיַּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא
מֵהַבִּיט אֶל־הָאֱלֹהִים׃

Yo ſoy el dios de tus padres, el Dios de Abraham, y Dios de Iſaac, y Dios de Iacob, mas Moyſen temeroſo, no oſaua mirar.

33 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו שַׁל
נְעָלֶיךָ מֵעַל־רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אַתָּ עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת
קֹדֶשׁ הוּא׃

Y dixole el Sennor, Quita los çapatos de tus pies. porque el lugar enque eſtás, tierra ſancta es.

34 רָאֹה רָאִיתִי אֶת־עֳנִי עַמִּי
אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם וְאֶת צַעֲקָתָם
וָאֵרֵד לְהַצִּילָם וְעַתָּה לְכָה אֶשְׁלָחֲךָ
בְּמִצְרָיִם׃

Viſtohé, viſtohé la afflicion de mi pueblo que eſta en Egypto, y el gemido deellos he oydo: y he decendido para librarlos: aora pues ven, embiartehé à Egypto.

35 אֶת מֹשֶׁה הַזֶּה אֲשֶׁר כִּחֲשׁוּהוּ
לֵאמֹר מִי שָׂמְךָ לְאִישׁ שַׂר וְשֹׁפֵט
עָלֵינוּ אוֹתוֹ שָׁלַח אֱלֹהִים בְּיַד
הַמַּלְאָךְ הַנִּרְאָה לוֹ בַּסְּנֶה לְשַׂר
וּלְשֹׁפֵט׃

A eſte Moyſen, àl qual auian refuſado, diziendo, Quien te ha pueſto por principe y juez? a eſte embiò Dios por principo y Redemptor con la mano del Angel que le appareció en el çarçal.

36 זֶה הוֹצִיא אוֹתָם עֹשֶׂה
אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
וּבְיָם סוּף וּבַמִּדְבָּר אַרְבָּעִים
שָׁנָה׃

Eſte los ſacó haziendo prodigios y milagros en la tierra de Egypto, y enel mar Bermejo, y enel deſierto por quarenta annos.

ζ.

31. Ὁ δὲ μωσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτοῦ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν.

Et quand Moyſe le vid, il s'eſmerueilla de la viſion, comme il approchoit pour conſiderer que c'eſtoit la voix du Seigneur lui fut adreſſee.

32. Ἐγὼ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος μωσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι.

Diſant, Ie ſuis le Dieu de tes peres, le Dieu d'Abraham, & le Dieu d'Iſaac, & le Dieu de Iacob. Et Moyſe tout tremblant n'oſoit conſiderer que c'eſtoit.

33. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν.

Adonc le Seigneur lui dit, Deſchauſſe les ſouliers de tes pieds: car le lieu où tu es, eſt terre ſaincte.

34. Ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον.

I'ai veu, i'ai veu l'affliction de mon peuple qui eſt en Egypte, & i'ai ouï leur gemiſſement, & ſuis deſcendu puor les deliurer: maintenant donc vien-ça, ie t'enuoyerai en Egypte.

35. Τοῦτον τὸν μωσῆν ὃν ἠρνήσαντο, εἰπόντες, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ.

Ce Moyſe, lequel ils auoyent renié, diſans, Qui t'a ordonné prince & iuge? c'eſt celui que Dieu enuoya pour prince & liberateur par la main de l'Ange qui lui eſtoit apparu au buiſſon.

36. Οὗτος ἐξήγαγεν αὐτοὺς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγύπτῳ, καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα.

C'eſt celui qui les tira hors, faiſant miracles & ſignes en Egypte, & en la mer rouge, & au deſert, par quarante ans.

CAP. VII.

31. Moyſes autem videns, admiratus eſt viſum. Et accedente illo ut conſideraret, facta eſt ad eum vox Domini.

And when Moſes ſaw it/ he wondred at the ſight: and as he drew nere to conſider it/ the voyce of the Lord came vnto him/ ſaying.

32. Ego ſum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob. Tremefactus eſt autẽ Moyſes, non audebat conſiderare.

Iam the God of thy Fathers/ the God of Abraham/ & the God of Iſaac and the God of Jacob. Then Moſes trembled/ and durſt not behold it.

33. Dixit autem illi Dominus, Solve calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo ſtas, terra ſancta eſt.

Then the Lord ſayde to him/ Put of thy ſhooes from thy feete: for the place where thou ſtandeſt/ is holy ground.

34. Videns vidi afflictionem populi mei qui eſt in Aegypto, & gemitum eorum audivi, & deſcendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Aegyptum.

I haue ſeene/ I haue ſeene the affliction of my people/ which is in Egypt/ and I haue heard their groning/ and am come downe to deliuer them: and now come/ and I will ſend thee into Egypt.

35. Hunc Moyſen, quem negaverunt, dicentes, Quis te conſtituit principem & iudicem? hunc Deus principem & redemptorem miſit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo.

This Moſes whom they forſooke/ ſaying/ Who made thee a prince/ and a iudge? the ſame God ſent for a prince/ and a deliuerer by the hands of the Angel/ which appeared to him in the buſh.

36. Hic eduxit illos faciens prodigia & ſigna in terra Aegypti, & in rubro mari, & in deſerto annis quadraginta.

He brought them out/ doing wonders/ & miracles in the land of Egypt/ & in the red ſea/ and in the wildernes fortie yeres.

Das VII. Capitel.

31. Da es aber Moſe ſahe/ wunderte er ſich des Geſichtes. Als er aber hinzu gieng zu ſchauen/ geſchach die ſtimme des HERRN zu jm:

Oc der Moſe det ſaa/ forundrede hand ſig paa den Syn. Men der hand gick hen til at ſkue/ ſkede HERRENS røſt til hannem.

32. Ich bin der Gott deiner Våter/ der Gott Abraham/ vnnd der Gott Iſaac/ vnd der Gott Jacob. Moſes aber ward zittern/ vnnd dorffte nicht anſchauen.

Jeg er dine Fedris Gud/ Abrahams Gud/ oc Iſaacs Gud/ oc Jacobs Gud. Da beffuede Moſe oc torde icke ſee der paa.

33. Aber der HERR ſprach zu jm: Zeuch die Schuch auß von deinen füſſen/ denn die ſtete/ da du ſteheſt/ iſt heilig Land.

Men HERREN ſagde til hannem/ Drag dine Sko aff dine føder/ Thi den Sted/ der ſom du ſtaar/ er hellig Jord.

34. Ich habe wol geſehen das leiden meines Volcks/ das inn Egypten iſt/ vnd hab jhr ſeufftzen gehöret/ vnd bin herab kommen/ ſie zu erretten. Vnd nun komb her/ ich wil dich inn Egipten ſenden.

Jeg haffuer vel ſeet huad mit Folck lider/ ſom er i Egypten/ oc ieg hørde deris ſuck/ oc kom ned/ at frelſe dem. Oc kom nu hid/ Jeg vil ſende dig til Egypten.

35. Diſen Moſen/ welchen ſie verläugneten/ vnd ſprachen: Wer hat dich zum Oberſten vnnd Richter geſetzt: Den ſande Gott zu einem Oberſten vnd Erlöſer/ durch die Hand des Engels/ der jm erſchein im Buſch.

Den Moſe/ huilcken de nectede/ oc ſagde/ Huo haffuer ſæt dig til den Offuerſte oc Dommere? den ſende Gud til en Offuerſte oc Frelſere/ ved Engelens haand/ ſom obenbaredis hannem in Buſken.

36. Diſer führet ſie auß/ vnd thet Wunder vnd Zeichen in Egypten/ im roten Meer/ vnd in der Wüſten viertzig Jar.

Denne førde dem vd/ oc giorde vnderlige Gerninger oc Tegen i Egypten/ i det Røde Haff/ oc i Orcken fyretiue aar.

Kapitola VII.

31. A Moyžijš wida diwil ſe widěnij tomu. A když blijže přiſtaupil/ aby ſpatřil/ ſtal ſe k němu hlas PAně/ řka:

To gdy vyzrał Moiżeſz/ dziwował ſie onemu widzeniu/ á chcąc bliżey przyydź áby to oglądał/ ſtał ſie do niego głos Páńſki.

32. Jáť gſem Buoh Otcuow twých/ Bůh Abrahamuow/ Bůh Izákůw/ a Bůh Jákobuow. Y zhrozyw ſe Moyžijš/ neſměl patřiti.

Jam ieſt on Bog oycow twoich/ Bog Abrahamow/ Bog Izáákow/ y Bog Jákobow: Tedy Moiżeſz iął drżeć áni tám śmiał poyzrzeć.

33. Y řekl gemu Buoh: Zzug obuw s noh twých/ neb mijſto to na kterémž ſtoijš/ Země ſwatá geſt.

Potym mu Pan rzekł/ Zzuy trzewiki z nog twoich/ bo mieyſce ná ktorym ſtoiſz/ ieſt ziemia świetá.

34. Wida widěl gſem trápenj Lidu mého/ kterýž geſt w Egiptě/ a pláč gegich vſlyſſal gſem/ y ſſtaupil gſem/ abych ge wyſwobodil. Protož nynij pod/ a poſſli tebe do Egipta.

Widziałciem widział vtrapienie ludu mego ktory ieſt w Egipthcie/ v ſłyſzałem wzdychanie ich/ á zſtapiłem żebych ie wyrwał/ A przetoż teraz chodź á poſłecie do Egiptu.

35. Toho Moyžijſſe kteréhož gſau zapřeli/ řkauce: Kdo tebe vſtanowil Knijžetem a Saudcý nad námi? tohoť geſt Buoh/ Knijže a wyſwoboditele poſlal/ s mocý Angela kterýž ſe gemu okázal we křj.

Tegoć Moiżeſza ktorego ſie byli záprzeli/ mowiąc/ Ktoż cie poſtánowił Kſiążęciem y ſędzią: Tegoć Bog Kſiążęciem y odkupicielem poſłał/ zá prowádzeniem Anioła onego kthorego widział we krzu.

36. A ten wywedl ge/ čině diwy a Zázraky w Zemi Egiptſké/ a w Moři Czerweném/ y na Pauſſti/ za čtyřideeti Leth.

Tenći ie wywiodł vczyniwſzy cudá y znáki w Egiphtcie/ y w morzu czerwonym/ y ná puſzczy przez czterdzieści lat.

ז

37 הָנַו מוּשֶׁא הָו הָאמַר לַבְנַי יִסְרָיֵל דַּנְבִיָא נְקִים לְכוֹן מָרְיָא אֱלָהָא מֶן אַחַיְכוֹן אַכְוָתִי (לֵהּ תֶּשְׁמְעוּן ׃)

Queſto è quel Moiſe che diſſe à i figliuoli d'Iſraël, Il Signore Iddio voſtro vi ſuſcitarà vn Profeta de voſtri fratelli, come me, (vdirete lui.)

38 הָנַו דַּהְוָא בִּכְנוּשְׁתָּא בְּמַדְבְּרָא עַם מַלְאֲכָא הָו דַּמְמַלֵּל הֲוָא עַמֵּהּ וְעַם אַבְהָתָן בְּטוּרָא דְּסִינַי וְהָוְיוּ דְּקַבֵּל מֶלֵּא חַיָּתָא דְּלַן יִתֶּל ׃

Queſto è quel che fu ne la congregatione nel diſerto con l'Angelo, che gli parlaua nel monte Sina, e co i noſtri Padri: ilqual riceue le diuine parole viue, per darle à noi.

39 וְלָא צְבוֹ לְמֶתְדַּנָּיוּ לֵהּ אַבְהָתַן אֶלָּא שַׁבְקוּהִי וּבְלֶבְוָתְהוֹן הֲפַכוּ לְהוֹן לְמֶצְרֵין ׃

Alquale i noſtri padri non volſero obbedire, ma lo ributtorono, e riuoltoronſi co i lor cuori in Egitto.

40 כַּד אָמְרִין לְאַהֲרוֹן עֲבֶד לַן אֱלָהָא דְּאָזְלוּן קֳדָמַין מֶטוּל דְּהָנָא מוּשֶׁא דְּאַפְּקַן מֶן אַרְעָא דְּמֶצְרֵין לָא יָדְעִינַן מָנָא הֲוָיהִי ׃

Dicendo ad Aaron, Facci de gl'Iddij che ci vadano auanti: percioche noi non ſappiamo quel che ſia accaduto à queſto Moiſe che ci ha condotti fuor de la terra d'Egitto.

41 וַעֲבַד לְהוֹן עֶגְלָא בְּיוֹמָתָא הָנוּן וְדַבַּחוּ דֶּבְחָא לְפַתְכָּרָא וּמֶתְבַּסְּמִין הֲווּ בַּעֲבַד אִידַיְהוֹן ׃

E feccero in quei giorni vn vitello, & offerſero il ſacrifitio à l'idolo, e dilettauanſi ne l'opere de le lor mani.

42 וְהַפֶּךְ אֱלָהָא וַאשְׁלֶם אֶנּוּן דְּנֶהְווּן פָּלְחִין לְחַילָוָתָא דִּשְׁמַיָּא אַיךְ דַּכְתִיב בִּכְתָבָא דִּנְבִיָּא לְמָא אַרְבְּעִין שְׁנִין בְּמַדְבְּרָא נֶכְסָתָא אַו דַבְחָתָא קַרֶבְתּוּן לִי בְּנַי יִסְרָיֵל ׃

Onde Iddio ſi riuoltò, e dettegli à ſeruire à la militia del cielo: ſi come è ſcritto nel libro de Profeti, Caſa d'Iſraël, offeriſtemi voi per quaranta anni nel diſerto vittime e ſacrifitij?

ז

37 זֶה הוּא מֹשֶׁה הָאֹמֵר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָבִיא מִקִּרְבְּךָ מֵאַחֶיךָ כָּמוֹנִי יָקִים לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ (אוֹתוֹ שְׁמָעוּ) ׃

Eſte es el Moyſen, el qual dixo à los hijos de Iſrael, vn Propheta hos leuantará el Sennor Dios vueſtro de vueſtros hermanos cõo yo; (á el oyreys)

38 זֶה הוּא אֲשֶׁר הָיָה בָּעֵדָה בַּמִּדְבָּר עִם הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר אֵלָיו בְּהַר סִינַי אֶת־אֲבוֹתֵינוּ וַאֲשֶׁר קִבֵּל דִּבְרֵי חַיִּים לָתֵת לָנוּ ׃

Eſte es elque eſtuuo en la Congregacion enel deſierto con el angel que le hablaua enel monte de Sina: y con nueſtros padres: y recibió las palabras de vida para dar nos.

39 לַאֲשֶׁר מֵאֲנוּ לִשְׁמֹעַ אֲבוֹתֵינוּ כִּי־אִם עָזְבוּ וּפָנוּ בִּלְבָבָם מֵעִם יְהוָה לָלֶכֶת מִצְרָיְמָה ׃

Alqual nueſtros padres no quiſieron obedecer: antes lo deſecharon: y apartaronſe de coraçon à Egypto:

40 וַיֹּאמְרוּ אֶל אַהֲרוֹן קוּם עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ לְפָנֵינוּ כִּי זֶה מֹשֶׁה הָאִישׁ אֲשֶׁר הֶעֱלָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יָדַעְנוּ מֶה הָיָה לוֹ ׃

Diziendo à Aaron, Haznos dioſes que vayan delante de noſotros, porque à eſte Moyſen, que nos ſacó de la tierra de Egypto, no ſabemos que le ha acontecido.

41 וַיַּעֲשׂוּ עֵגֶל מַסֵּכָה בַּיָּמִים הָהֵמָּה וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וַיַּגִּישׁוּ שְׁלָמִים לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׂמְחוּ בְּמַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם ׃

Y entonces hizieron el bezerro, y offrecieron ſacrificio àl idolo, y en las obras de ſus manos ſe holgaron.

42 וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה וַיִּתְּנֵם לַעֲבֹד לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם כְּמוֹ נִכְתַּב בְּסֵפֶר הַנְּבִיאִים הַזְּבָחִים וּמִנְחָה הִגַּשְׁתֶּם לִי בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ׃

Mas Dios ſe apartò. y los entregó que ſiruieſſen àl exercito del cielo, como eſtá eſcripto enel libro de los Prophetas, Por ventura offreciſtes me victimas y ſacrificios enel deſierto por quarenta annos, Caſa de Iſrael?

ζ.

37. Οὗτός ἐστιν ὁ μωϋσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, (αὐτοῦ ἀκούσεσθε.)

C'eſt ce Moyſe qui a dit aux enfans d'Iſrael, Le Seigneur voſtre Dieu vous ſuſcitera vn Prophete tel que moi d'entre vos freres: (eſcoutez-le.)

38. Οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν.

C'eſt celui qui fut en l'aſſemblee au deſert auec l'Ange qui parloit à lui en la montagne de Sina, & qui fut auec nos Peres: lequel a receu les diuines paroles viues pour les nous donner:

39. Ὧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς αἴγυπτον.

Auquel nos Peres ne voulurent point obeir, mais le rebouterẽt, & ſe deſtournerent en leur cœur pour retourner en Egypte.

40. Εἰπόντες τῷ ἀαρών, ποίησον ἡμῖν θεοὺς οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ μωσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ.

Diſans à Aaron, Fai-nous des dieux qui aillent deuant nous: car nous ne ſauons qu'il eſt aduenu à ce Moyſe ici qui nous a amenés hors du païs d'Egypte.

41. Καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.

Et en ces iours-la ils firent vn veau, & offrirent ſacrifices à l'idole, & s'eſgayoyent és œuures de leurs mains.

42. Ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ· καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν, μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος ἰσραήλ;

Dont auſsi Dieu ſe deſtourna, & les abandonna à ſeruir à la gendarmerie du ciel, ainſi qu'il eſt eſcrit au liure des Prophetes, Maiſõ d'Iſrael, m'auez vous offert ſacrifices & oblations par quarãte ans au deſert?

CAP. VII.

37. Hic eſt Moyſes qui dixit filiis Iſraël, Prophetam ſuſcitabit vobis Deus de fratribus veſtris tanquam me: ipſum audietis.

This is that Moſes / which ſaide vnto the children of Iſrael / A Prophet ſhall the Lorde your God rayſe vp vnto you/ euen of your brethren/ like vnto me/ him ſhall yee heare.

38. Hic eſt qui fuit in eccleſia in ſolitudine, cũ angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus noſtris: qui accepit verba vitæ dare nobis.

This is he that was in the Congregation / in the wildernes with the Angell/ which ſpake to him in Mount Sina/ & with our Fathers / who receyued the liuely oracles to giue vnto vs.

39. Cui noluerunt obedire patres noſtri: ſed repulerunt, & averſi ſunt cordibus ſuis in Aegyptum.

To whome our fathers would not obey / but refuſed / and in their hearts turned backe againe into Egypt.

40. Dicentes ad Aaron: Fac nobis Deos qui præcedant nos: Moyſes enim hic qui eduxit nos de terra Aegypti, neſcimus quid factum ſit ei.

Saying vnto Aaron / Make vs gods that may go before vs: for we knowe not what is become of this Moſes ỹ brought vs out of the land of Egypt.

41. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hoſtiam ſimulachro, & lætabantur in operibus manuum ſuarum.

And they made a calfe in thoſe dayes/ and offered ſacrifice vnto the idole/ and reioyced in the workes of their owne handes.

42. Convertit autẽ Deus, & tradidit eos ſervire militiæ cæli, ſicut ſcriptum eſt in Libro Prophetarum: Nunquid victimas & hoſtias obtuliſtis mihi annis quadraginta in deſerto, domus Iſraël.

Then God turned himſelfe away/ and gaue them vp to ſerue the hoſt of heauen/ as it is written in the booke of the Prophets / O houſe of Iſrael/ haue ye offred to me ſlaine beaſtes and ſacrifices by the ſpace of fourtie yeres in the wildernes.

Das VII. Capitel.

37. Diß iſt Moſes/ der zu den Kindern von Iſrael geſagt hat: Einen Propheten wird euch der HERR euer Gott erwecken auß euren Brůdern/ gleich wie mich/ den ſolt jhr hören.

Denne er Moſe/ ſom ſagde til de Børn aff Iſrael/ HERREN eders Gud ſkal opuecke eder en Prophete/ aff eders Brødre / lige ſom mig / Den ſkulle i høre.

38. Dieſer iſts/ der in der Gemeine inn der Wůſten mit dem Engel war/ der mit jm redet auff dem Berg Sina vnd mit vnſern Våttern. Dieſer empfieng das lebendige Wort vns zu geben.

Der er denne/ ſom vaar i Mennigheden/ vdi Ørcken/ met Engelen/ ſom talede met hannem paa Sina Bierge oc met vore Fedre. Denne anammede det leffuendis ord at giffue oſſ.

39. Welchem nicht wolten gehorſam werden eure Våter/ ſondern ſtieſſen jhn von ſich / vnnd wandten ſich vmb mit jren hertzen gen Egypten.

Huilcken eders Fedre vilde icke vere lydige / men ſtøtte hannem fra ſig/ men vende ſig om met deris hierter til Egypten.

40. Vnnd ſprachen zu Aaron: Mache vns götter / die fůr vns hin gehen / denn wir wiſſen nicht / was diſem Moſi / der vns auß dem Lande Egypten gefůret hat / widerfahren iſt.

Oc ſagde til Aaron/ Gør oſſ Guder/ ſom kunde gaa faar oſſ/ Thi wi vide icke huad denn Moſe/ ſom førde oſſ aff det Land Egypten / er vederfaret.

41. Vnnd machten ein Kalb zu der zeit / vnd opfferten dem götzen opffer/ vnnd freueten ſich der werck jhrer hånde.

Oc de giorde en Kalff paa den tid / oc offrede den Affgud offer / oc glædde ſig i deris henders gerninger.

42. Aber Gott wandte ſich/ vnnd gab ſie dahin / daß ſie dieneten des Himmels Heer / wie den geſchrieben ſtehet in dem Buch der Propheten: Habt jr vom hauſe Iſrael/ die vierzig jar inn der Wůſten mir auch ie opffer vnd Vieh geopffert?

Men Gud vende ſig / oc gaff dem der hen/ ſom de tiente Himmelens hær / Som det oc ſtaar ſcreffuit i Propheternis bog. Haffue i aff Iſraels Huſſ oc nogen tid offret mig Offer oc Queg/ de fyretiue aar i Ørcken?

Kapitola VII.

37. Tento geſt ten Moyžiſs/ kterýž řekl ſynuom Izrahelſkým/ Proroka wám wzbudij Bůh z Bratřij waſſych podobného mně/ gehož wy poſlauchati budete.

Tenci ieſt Moizeß on ktory powiedział ſynom Izraelſkim/ Proroká wam wzbudzi Pan Bog wáß z bráciey wáßey/ iáko mnie/ tegoż ſłuchaycie.

38. Totoť geſt ten/ kterýž byl mezy Lidem na pauſſti/ s Anjelem/ kterýž mluwijwal k němu na huoře Synay/ y s Otcy naſſými/ kterýž wzal Slowa žiwota/ aby ge nám dal.

Tenci ieſt ktory był w zgromádzeniu ná pußczy z Aniołem/ kthory z nim rozmawiał ná gorze Syná/ y z oycy náßymi/ kthory przyiał wyroki żywe áby ie nam podał.

39. Kteréhož nechtěli poſlauchati Otcowé naſſi: ale zawrhli geg/ a odwrátili ſe Srdcy ſwými do Egipta.

Ktoremu nie chcieli być poſłußni oycowie náßy/ ále odrzucáli y odwrácáli ſercá ſwe do Egiptu.

40. Řkauce k Aronowi: Včiň nám Bohy/ kteřijž by ſſli před námi: Neb Moyžiſſowi tomu/ kterýž nás wywedl z Egipta/ newijme co ſe přihodilo gemu.

Mowiąc do Aarona/ Vczyń nám Bogi ktorzyby ßli przed námi/ ábowiem Moizeßowi onemu ktory nas wywiodł z ziemie Egipſkiey/ nie wiemy co ſie przydało.

41. Y vdělali w těch dnech Tele/ a obětowali Oběti Modle/ a weſelili ſe w dijle rukau ſwých.

Y vczynili w onych czáſiech cielcá/ á ſpráwowáli ofiáre bałwanowi/ y kocháli ſie w ſpráwách rąk ſwoich.

42. Y odwrátil ſe od nich Bůh/ a wydal ge aby ſlaužili Hwězdám Nebeſkým/ yakož napſáno geſt w knihách Prorockých: Y zdali gſte dary neb Oběti Obětowali mně za čtyřidceti Let na pauſſti/ lide Izrahelſký?

Tedy ſie Bog odwrocił/ á podał ie ná to áby ſłużyli zaſtępom niebieſkim/ iáko napiſano ieſt w kſięgach Prorockich/ Zażeſcie mi pałone y ine ofiáry ofiárowáli ná pußczy przez czterdzieſci lat narodzie Izraelſki?

ז

43 אֶלָּא שְׁקַלְתּוּן מַשְׁכְּנֵה דְּמַלְכּוּם וְכַוְכְּבֵה דַּאלָהָא דְּרֵפָן דְּמוּתָא דַּעֲבַדְתּוּן דְּתֶהְווֹן סָגְדִין לְהֵין ——— אַשְׁנִיכוּן לְהַל מֶן בָּבֶל ׃

E riceueſte il tabernaculo di Moloc, e la ſtella del voſtro Iddio Renfam, Anzi voi hauete portate figure che voi faceſte per adorarle: però io vi traſportarò di la da Babilonia.

44 הָא מַשְׁכְּנָא דְסָהֲדוּתָא דַּאבָהָתַן בְּמַדְבְּרָא אִיתַוְהִי הֲוָא אַיְךְ מָא דְּפַקֶּד הָו דְּמַלֶּל עַם מוּשֶׁא לְמֶעְבְּדֵה בַּדְמוּתָא דַּחֲוְיֵה ׃

Il tabernaculo del teſtimonio fu co i noſtri padri nel diſerto, come Iddio haueua ordinato, parlando à Moiſe che lo faceſſe ſecondo la forma ch'egli haueua veduta.

45 וְלֵה לְהָנָא מַשְׁכְּנָא אַף מַעֲלוּ אַעֲלוּהִי אֲבָהָתַן עַם יֵשׁוּעַ לַאַרְעָא דְּיַהֵב לְהוֹן אֱלָהָא יוּרְתָנָא מֶן עַמְמֵא הָנוּן דַּשְׁדָא מֶן קֳדָמַיְהוֹן וְאֶתְקַבַּל עַד מָא לְיַוְמָוְהִי דְּדַוִיד ׃

Ilquale ancora i noſtri padri hauendolo riceuuto, l'introduſſero con Ieſue ne la poſſeſſion de le Genti, lequali Iddio ſcacciò da la faccia de noſtri padri infin à i giorni di Dauid.

46 הָו דְּאֶשְׁכַּח רַחְמֵא קֳדָמַוְהִי דַּאלָהָא וַשְׁאֶל דְּנֶשְׁכַּח מַשְׁכְּנָא לַאלָהֵה דְּיַעֲקוּב ׃

Ilqual trouò gratia dinanzi à Dio, e domandò di trouare vn tabernacolo à l'Iddio di Iacob.

47 שְׁלֵימוּן דֵּין בְּנָא בַּיְתָא ׃

Poi Salomone gli edificò vna caſa.

48 וַמְרַימָא לָא שָׁרֵא בַּעְבַד אִידַיָּא אַיְךְ דְּאָמַר נְבִיָּא ׃

Ma l'Altiſſimo non habita nei tempij fatti à mano, come dice il Profeta.

49 דַּשְׁמַיָּא כּוּרְסִי וַאַרְעָא כּוּבְשָׁא תְּחֵית רַגְלַי אַיְנַו בַּיְתָא דְּתֶבְנוּן לִי אָמַר מָרְיָא אָו אַיְנַו אַתְרָא דְּנַיָחְתִּי ׃

Il cielo è la mia ſedia, e la terra è lo ſcabello de miei piedi. Qual caſa m'edificarete voi, dice il Signore? ò quale è il luogo del mio ripoſo?

ז

43 וּנְשָׂאתֶם אֶת־סִכּוּת מַלְכְּכֶם וְאֶת־כִּיּוּן צַלְמֵיכֶם כּוֹכַב אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לָכֶם לְהִשְׁתַּחֲווֹת לָהֶם וְהִגְלֵיתִי אֶתְכֶם מֵהָלְאָה לְדַמֶּשֶׂק ׃

Antes truxiſtes el tabernaculo de Moloch, y la eſtrella de vueſtro dios Remphan, figuras que hos heziſtes para adorarlas; traſportarhoshé pues deeſſecabo de Babylonia.

44 אֹהֶל מוֹעֵד הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ בַּמִּדְבָּר כַּאֲשֶׁר חִקֵּק הַמְדַבֵּר אֶל־מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹתוֹ בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר הוּא מַרְאֶה בָּהָר ׃

Tuuieron nueſtros padres el Tabernaculo del Teſtimonio enel deſierto, como les ordenó Dios, hablando à Moyſen, que lo hizieſſe ſegun la forma que auia viſto.

45 אֲשֶׁר קִבְּלוּהוּ אֲבוֹתֵינוּ וַיְבִיאוּהוּ אֶת־יֵשׁוּעַ בַּאֲחֻזַּת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישָׁם מִלִּפְנֵי אֲבוֹתֵינוּ עַד־יְמֵי דָוִד ׃

El qual recebido, metieron tambien nueſtros padres con Ieſus en la poſſeſsion de las Gentes que Dios echó de la preſencia de nueſtros padres, haſta los dias de Dauid.

46 אֲשֶׁר מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּשְׁאַל לִמְצֹא מִשְׁכָּן לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב ׃

El qual halló gracia delante de Dios, y pidió de hallar Tabernaculo àl Dios de Iacob.

47 וּשְׁלֹמֹה בָנָה בֵית זְבֻל לוֹ ׃

Y Salomon le edificó Caſa.

48 אֲבָל הָעֶלְיוֹן אֵינֶנּוּ שׁוֹכֵן בְּהֵיכָלִים הַמַּעֲשֵׂי יְדֵי־אֲנָשִׁים הֵמָּה כְּמוֹ אוֹמֵר הַנָּבִיא ׃

Mas el altiſsimo no habita en templos hechos de mano, como el Propheta dize.

49 הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי זֶה בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי־זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי ׃

El cielo es mi throno: y la tierra el eſtrado de mis pies. Que Caſa me edificareys, dize el Sennor? lo qual es el lugar de mi Repoſo?

ζ.

43. Καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥεμφὰν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.

Ains vous auez porté le tabernacle de Moloch, & l'eſtoile de voſtre Dieu Remphan: leſquelles figures vous auez faites pour les adorer: pource vous trãſporterai-ie outre Babylone.

44. Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ μωσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει.

Le tabernacle du teſmoignage a eſté auec nos Peres au deſert, comme auoit ordonné celui qui auoit dit à Moyſe, qu'il le fiſt ſelon le patron qu'il auoit veu,

45. Ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῶσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν δαυίδ.

Lequel tabernacle auſſi nos Peres receurent, & l'amenerent auec Ioſué au païs qui eſtoit poſſedé par les Nations, que Dieu a deiettees de deuant nos Peres, iuſques aux iours de Dauid.

46. Ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ᾐτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ.

Lequel trouua grace deuant Dieu, & demanda qu'il trouuaſt vn tabernacle au dieu de Iacob.

47. Σολομῶν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον.

Et Salomon lui edifia vne maiſon.

48. Ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει.

Mais le le Souuerain n'habite point és temples faits de main, comme le Prophete dit.

49. Ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;

Le ciel eſt mon throne, & la terre eſt le marche-pied de mes pieds: quelle maiſon me baſtirez-vous? dit le Seigneur: ou quel eſt le lieu de mon repos?

CAP. VII.

43. Et ſuſcepiſtis tabernaculum Moloch,& ſydus Dei veſtri Rempham, figuras quas feciſtis,adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

And ye tooke vp the tabernacle of Moloch / and the ſtarre of your god Remphan/ figures/ which ye made to worſhip them : therefore I will carie you away beyonde Babylon.

44. Tabernaculũ teſtimonii fuit cum patribus noſtris in deſerto, ſicut diſpoſuit Deus, loquens ad Moyſen, ut faceret illud ſecundum formam quam viderat.

Our fathers had yͤ tabernacle of witnes in the wildernes / as he had appointed/ ſpeaking vnto Moſes/that he ſhould make it according to the facion that he had ſeene.

45. Quod & induxerunt ſuſcipientes patres noſtri cum Ieſu in poſſeſſionẽ gentium, quas expulit Deus à facie patrum noſtrorum,uſque in diebus David.

Which tabernacle alſo our fathers receyued/& brought in with Ieſus into the poſſeſſion of the Gentiles / which God draue out before our fathers/vnto the dayes of Dauid.

46. Qui invenit gratiam ante Deum, & petiit ut inveniret tabernaculum Deo Iacob.

Who found fauour before God / and deſired that the might finde a tabernacle for the God of Iacob.

47. Salomon autem ædificavit illi domum.

But Solomon built him an houſe.

48. Sed non excelſus in manufactis habitat, ſicut propheta dicit.

Howbeit the moſt High dwelleth not in temples made with handes / as ſayeth the Prophet.

49. Cælum mihi ſedes eſt: terra autem ſcabellum pedum meorum, Quam domum ædificabitis mihi,dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ eſt?

Heauen is my throne/& earth is my footeſtoole:what houſe will ye build for mee/ſayeth the Lorde? or what place is it that I ſhould reſt in?

Das VII. Capitel.

43. Vnd jhr namet die Hütten Moloch an / vnd das Geſtirn euers gottes Remphan / die bilde die jhr gemacht hattet / ſie anzubeten. Vnd ich wil euch wegwerffen jenſeit Babylonien.

Oc i anammede Molochs bolig / oc Remphans eders Guds ſtierne / de Billede ſom i haffue giort / at tilbede dem. Oc ieg vil kaſte eder bort paa hin ſide Babylonien.

44. Es hatten vnſere Väter die Hütten des Zeugniß in der Wüſten / wie er jnen das verordnet hatte / da er zu Moſe redte / daß er ſie machen ſolt nach dem Fürbilde / das er geſehen hatte.

Vore Fedre haffde Vidniſbyrdens Tabernackel i Ørcken/ſom hand haffde beſticket dem det / der hand talede til Moſe / At hand ſkulde gøre det effter den Lignilſe/ſom hand haffde ſeet.

45. Welche vnſere Väter auch annamen / vnd brachten ſie mit Joſua inn das Land/ daß die Heiden innen hatten / welche Gott außſtieß für dem angeſichte vnſerer Väter. Biß zur zeit David.

Huilcket vore Fedre oc anammede/oc førde det met Joſua i Landet/ſom Hedningene haffde inde / huilcke Gud vdſtøtte faar vore Fedris anſict. Indtil Davids tid.

46. Der fand gnade bey Gott/ vnd bat / daß er eine Hütten finden möcht dem Gott Jacob.

Hand fand naade hoſſ Gud/oc bad/at hand maatte finde it Tabernackel til Jacobs Gud.

47. Salomon aber bauet jhm ein Hauß.

Oc Salomon bygde hannem it Huſſ.

48. Aber der Allerhöchſte wohnet nicht in Tempeln / die mit händen gemacht ſind / wie der Prophet ſpricht:

Men den Allerhøyſte boer icke i Temple / ſom ere giorde met hender/Som Propheten ſiger.

49. Der Himmel iſt mein Stul/ vnd die Erde meiner Füſſe Schemel. Was wolt jr mir denn für ein Hauß bauen? ſpricht der HERR. Oder welches iſt die ſtete meiner ruhe?

Himmelen er min Stoel / oc Jorden min Fodeſkammel. Huad ville i da bygge mig faar it Huſſ? ſiger HERREN. Eller huilcken er min huilis Sted?

Kapitola VII.

43. Y přijali gſte Stánek Modly Moloch/a hwězdu Boha waſſeho Remfam / a podobenſtwij která gſte zdělali ſobě/ abyſſte ſe gim klaněli. Y přeſtěhugi wás do Babilona.

Owſzemeście noſili namiot Molochow/ y gwiazdę Bogá wáſzego Remfan/ ktoreście kſztałty czynili ábyście ie chwalili/ A przetoż was przenioſę do Bábilonu.

44. Stánek ſwědectwij byl s Otcy naſſými na Pauſſti/ yakož byl gim zpuoſobil Buoh mluwěk Moyžijſſowj/aby gey vdělal wedlé ſpuoſobu / kterýž byl widěl.

Námiot świádectwá mieli przodkowie náſzy ná puſzczy/ iáko był rozrządził ten ktory powiedział Moiżeſzowi / aby gi vczynił wedle kſztałtu ktory widział.

45. Kterýžto y přineſli/přijawſſe gey Otcowé naſſy s Jozue k opanowánij Pohanuow/ kteréžto wyhnal Buoh před twářij Otcuow naſſých / až do dnuow Dawida.

Ktory wziawſzy wnieſli przodkowie náſzy z Jozuem / wchodząc w oſiádłość pogánow/ ktore Bog wygnał przed oycy náſzymi/ aż do czáſow Dawidowych.

46. Kterýž nalezl miloſt v Boha / a proſyl aby nalezl Stánek Bohu Jákobowu.

Ktory był w łaſce v Bogá/ y proſił áby ználazł przybytek Bogu Jákobowemu.

47. Sſalomaun pak vdělal gemu dům.

A Sálomon zbudował temu dom.

48. Ale naywyſſý/nebydlij w domijch rukau vdělaných / yakož Prorok dij:

Ale on Nawyżſzy nie mieſzka w kościelech reką vczynionych/ iáko prorok powieda.

49. Nebe geſt Stolice má / a Země podnož noh mých. Y který mi tehdy Duom vděláte? prawij PAn. Nebo které geſt mijſto odpočijwánij mého?

Niebo ieſt ći ſtholicá moiá/ á ziemiá podnożek nog moich: Coż mi zá dom zbudniecie/ mowi Pan/ ábo ktore ieſt mieyſce / odpoczynienia mego?

ז

50 לָא הָא אִידָא דִּילִי
עֶבְדַת הָלֵין כֻּלְהֵין׃

La mia mano non ha ella fatte tutte queſte coſe?

51 אָו קַשְׁיֵי קְדָלָא וַדְלָא
גְזִירִין בְּלֶבְּהוֹן
וּבְמַשְׁמְעָתְהוֹן אַנְתּוּן בְּכֻל־
זְבַן לְוּקְבַל רוּחָא דְקוּדְשָׁא
קָיְמִין אַנְתּוּן אַיךְ אֲבָהַיְכוּן
אַף אַנְתּוּן׃

Gente di dura ceruice, e incirconciſi di cuore e d'orecchie, voi reſiſtete ſempre à lo Spirito ſanto : come hanno fatto i padri voſtri, coſi fate voi.

52 לְאַיְנָא גֵּיר מֶן נְבִיָא
הָלָא רְדַפוּ וְקַטְלוּ א
אֲבָהַיְכוּן לְאַיְלֵין דְּקַדְמוּ
בַּדְקוּ עַל מֵאתִיתֵה ד
דְּזַדִּיקָא הָו דַּאנְתּוּן א
אַשְׁלֶמְתּוּן וְקַטַלְתּוּנָיְהִי׃

Qual de Profeti non hanno perſeguitato i voſtri padri? & hanno ancor occiſi quelli che predicevano la venuta dei Giuſto, di cui hora voi ſete ſtati traditori & occiditori.

53 וְקַבֶּלְתּוּן נָמוּסָא בְּיַד
פּוּקְדָנָא דְמַלְאַכָא וְלָא
נְטַרְתּוּנָיְהִי׃

Iquali hauete riceuuta la Legge per diſpoſition de gli Angels, e non l'hauete oſſeruata.

54 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין
אֶתְמְלִיו חֶמְתָא בְּנַפְשְׁהוֹן
וּמְתַחְרְקִין הֲווּ שֶׁנַּיְהוֹן ע
עֲלַוְהִי׃

Eſſi vdendo queſte coſe, ſi rodeuano ne i lor cuori, e ſtringeuano i denti contra lui.

55 וְהוּ כַּד מְלֵא הֲוָא
הַימָנוּתָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא
חַר בַּשְׁמַיָא וַחֲזָא
תֶּשְׁבּוּחְתֵה דַאלָהָא ו
וַלְיֵשׁוּע כַּד קָאֵם מֶן יַמִּינָא
דַאלָהָא׃

Ma egli eſſendo pieno di Spirito ſanto, riguardo fiſſamente al cielo, e vidde la gloria di Dio, e IESV che ſtaua à la deſtra di Dio.

56 וֶאמַר הָא חָזֵא אֶנָא
שְׁמַיָּא כַּד פְּתִיחִין וְלַבְרֵה
דְּאנָשָׁא כַּד קָאֵם מֶן
יַמִּינָא דַאלָהָא׃

E diſſe, Ecco, io veggo i cieli aperti, e il Figliuol de l'huomo ſtare à la deſtra di Dio.

ז

50 אֶת־כָּל־אֵלֶּה יָדִי עָשְׂתָה׃

No hizo mi mano todas eſtas coſas?

51 עַם קְשֵׁה עֹרֶב עַרְלֵי לֵב
וְעַרְלֵי אָזְנַיִם אַתֶּם תָּמִיד מַרִיתֶם
אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כָּכֶם כַּאֲבוֹתֵיכֶם׃

Duros de ceruiz, y incircunciſos de coraçon y de oydos : voſotros reſiſtis ſiempre àl Eſpiritu Sancto; como vueſtros padres, anſi tambien voſotros.

52 אֶת־מִי מִנְּבִיאִים לֹא רָדְפוּ
אֲבוֹתֵיכֶם וַיַּהַרְגוּ אוֹתָם אֲשֶׁר
נִבְּאוּ עַל־בּוֹא הַצַּדִּיק הַזֶּה אֲשֶׁר
אַתֶּם מְסַרְתֶּם וַהֲרַגְתֶּם׃

Aqual de los Prophetas no perſiguieron vueſtros padres? y mátaron à los que denunciaron antes la venida del Iuſto, del qual voſotros aora aueys ſido entregadores, y matadores.

53 אֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם אֶת־הַתּוֹרָה
בְּמַאֲמַר הַמַּלְאָכִים וְלֹא נְצַרְתֶּם׃

Que recebiſtes la ley por diſpoſicion de Angeles : y no la guardaſtes.

54 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הָאֵלֶּה נָשׁוֹרוּ
בִלְבוֹתָם וְחָרְקוּ עָלָיו שִׁנֵּימוֹ׃

Y oyendo eſtas coſas regannauan de ſus coraçones. y cruxian los dientes contra el.

55 וּבִהְיוֹתוֹ מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וַיַּבֵּיט אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיַּרְא אֶת־
כְּבוֹד אֱלֹהִים וְאֶת־יֵשׁוּעַ עוֹמֵד
אֶל־יְמִין יְהֹוָה׃

Mas el eſtando lleno de Eſpititu Sancto, pueſtos los ojos en el cielo, vido la gloria de Dios : y à Ieſus que eſtaua à las dieſtras de Dios.

56 וַיֹּאמֶר הִנֵּה רֹאֶה אֲנִי אֶת־
הַשָּׁמַיִם נִפְתָּחִים וְאֶת־בֶּן־
הָאָדָם עֹמֵד לִימִין יְהֹוָה׃

Y dize, Heaqui, veo los cielos abiertos : y àl Hijo del hombre que eſtá à las dieſtras de Dios.

ζ.

50. Οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;

Ma main n'a-alle pas fait toutes ces choſes?

51. Σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς.

Gens de col roide, & inconcis de cœur & d'oreilles, vous-vous aheurtez touſiours contre le Sainct Eſprit : comme vos peres ont fait, auſſi faites vous.

52. Τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε.

Lequel des Prophetes n'ont perſecuté vos peres? ils ont meſme tué ceux-la qui ont predit l'aduenement du Iuſte, duquel maintenant vous auez eſté traiſtres & meurtriers.

53. Οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

Vous qui auez receu la Loy par la diſpoſition des Anges, & ne l'auey gardee.

54. Ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν.

Eux oyans ces choſes, creuoyent en leurs cœurs, & grinçoyent les dents contre lui,

55. Ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θῦ.

Mais lui eſtant plein du Sainct Eſprit, ayant les yeux fichés vers le ciel, vid la gloire de Dieu, & Ieſus eſtant à la dextre Dieu.

56. Καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θῦ.

Et dit, Voici ie voy les cieux ouuerts, & le Fils de l'homme eſtant à la dextre de Dieu.

CAP. VII.

50. Nónne manus mea fecit hæc omnia.

Hat not mine hand made all theſe things?

51. Dura cervice & incircunciſis cordibus & auribus, vos ſemper Spiritui ſancto reſiſtitis: ſicut patres veſtri & vos.

Ye ſtifnecked & of vncircumciſed hearts and eares/ ye haue allwayes reſiſted the holy Ghoſt: as your fathers did/ ſo do you.

52. Quem prophetarum non ſunt perſecuti patres veſtri? Et occiderunt eos qui prænuntiabant de adventu Iuſti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis.

Which of the Prophets haue not your fathers perſecuted? & they haue ſlaine them/ which ſhewed before of the comming of that Juſt/ of whom ye are nowe the betrayers and murtherers.

53. Qui accepiſtis legem in diſpoſitione angelorum, & non cuſtodiſtis.

Which haue receyued the Lawe by the ordinance of Angels/ & haue not kept it.

54. Audientes autem hęc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum.

But when they heard theſe things/ their hearts braſt for anger/ & they gnaſhed at him with their teeth.

55. Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei.

But he being full of the holy Ghoſt/ looked ſtedfaſtly into heauen/ and ſaw the glorie of God/ and Jeſus ſtanding at the right hand of God.

56. Et ait, Ecce video cælos apertos, & filium hominis ſtantem à dextris Dei.

And ſayd/ Beholde/ J ſee the heauens open/ & the Sonne of man ſtanding at right hande of God.

Das VII. Capitel.

50. Hat nicht meine Hand das alles gemacht?

Haffuer icke min Haand giort det altſammen?

51. Jr halßſtarrigen vnd vnbeſchnittenen an hertzen vnd ohren/ jhr widerſtrebet allezeit dem heiligen Geiſt/ wie eure Väter/ alſo auch jhr.

J Haarnackede oc vomſkaarne i hierte oc Øern/ i modſtaa altid den hellig Aand/ ſom eders Fedre/ ſaa ocſaa i.

52. Welchen Propheten haben eure Väter nicht verfolget/ Vnd ſie getödtet/ die da zuvor verkündigten die zukunfft diſes Gerechten/ welches jhr nun Verräther vnd Mörder worden ſeyt.

Huilcken Prophete forfulde icke eders Fedre? Oc de ihielſloge dem/ ſom før forkyndede denne Retferdigis til kommelſe/ hues Forrædere oc Mordere i ere nu bleffne.

53 Jhr habt das Geſetze empfangen durch der Engel geſchefften/ vnd habts nicht gehalten.

J anammede Lowen/ ved Englenis beſkickelſe/ Oc hulde hende icke.

54. Da ſie ſolches höreten/ giengs jnen durchs hertz/ vnd biſſen die zähne zuſammen über jhn.

Der de det hørde/ da gick det dem igennem hiertet/ oc de bede tenderne tilſammen offuer hannem.

55. Als er aber vol heiliges Geiſtes war/ ſahe er auff gehn Himmel/ vnd ſahe die Herrligkeit Gottes/ vnd Jeſum ſtehen zur Rechten Gottes.

Men ſom hand vaar fuld aff den hellig Aand/ ſaa hand op i Himmelen/ oc ſaa Guds herlighed/ oc Jheſum ſtaa hoſſ Guds høyre Haand.

56. Vnd ſprach: Sihe/ ich ſehe den Himmel offen/ vnd des Menſchen Son zur Rechten Gottes ſtehen.

Oc ſagde/ See/ ieg ſeer Himlene obne/ oc Menniſkens Søn ſtaa hoſſ Guds høyre Haand.

Kapitola VII.

50. Wſſak geſt ruka má toto wſſeckno včinila.

Záli reká moiá tego wſzytkiego nie vczyniłá.

51. Twrdé ſſyge/ a neobřezaných ſrdcý a vſſý/ wy gſte ſe wždycky Duchu Swatému protiwili/ yakž Otcowé waſſy/ též y wy.

Ludźie twárdego kárku/ y nie obrzezánego ſercá y vſzu/ wy ſię záwżdy záſtáwuiećie Duchowi świętemu: táko oycowie wáſzy ták że thež y wy.

52. Kterému gſau ſe z Proroků Otcowé waſſy ne protiwili? A zmordowali ty/ kteříž gſu před zwěſtowali přijchod Sprawedliwého tohoto/ gehožto wy nynij zrádcy a wražedlnijcy gſte byli.

Ktoregož Proroká nie przeſládowáli oycowie wáſzy? Pomordowálić ony ktorzy opowiedáli przyśćie onego Spráwiedliwego/ ktoregośćie wy theraz byli zdraycámi y morderzmi.

53. Kteřijž gſte wzali Zákon zřijzenijm Angelſkým/ a neoſtřijhali geſte ho.

Ktorzyśćie wźięli zakon przez rozrządzenie Anielſkie/ á nie záchowáliśćie go.

54. Tehdy ſlyſſíce toto/ diw ſe neztrhali w ſrdcých ſwých/ a ſkřijpěli zuby na něho.

To oni ſłyſząc/ práwie ſię pukáli w ſercách ſwych/ y zgrzytáli nań zębami.

55. A on Sſtěpán plný gſa Duch Swatého/ wzhlédw do Nebe/ vzřel Sláwu Božij/ a Gežijſſe an ſtogij na Prawicy Božij.

A tákon będąc pełen Duchá świętego/ pátrząc pilnie w niebo oczymá ſwemi/ vyzrał chwałę Bożą/ y Jezuſá ſtoiącego ná práwicy Bożey.

56. Y řekl: Hle/ widijm Nebeſa otewřená/ a Syna člowěka an ſtogij po Prawicy Božij.

Otho widzę niebá otworzone/ á Syná człowieczego ſtoiącego ná práwicy Bożey.

[illegible] 57

ז

57 וקעו בקלא רמא וסכרו אדניהון וגזמו עלוהי כלהון:

Allora eſſi gridando ad alta voce, ſi chiuſero l'orecchie, e tutti d'vn animo gli anderono impetuoſamente addoſſo.

58 ואחדו אפקוהי לבר מן מדינתא ורגמין הוו לה ואילין דסהדו עלוהי סמו נחתיהון לות רגלוהי דעלימא חד דמתקרא שאול:

E ſcacciatolo fuor de la città, lo lapidauano, e i teſtimonij poſero le lor veſte à i piedi d'vn giouene chiamato Saulo.

59 ורגמין הוו לה לאסטפנוס כד מצלא ואמר מרן ישוע קבל רוחי:

E lapidorono Stefano che inuocaua, e diceua, Signor IESV, riceui lo ſpirito mio,

60 וכד סם בורכא קעא בקלא רמא ואמר מרן לא תקים להון הדא חטיתא וכד הדא אמר שכב:

Et inginocchiatoſi, gridò ad alta voce, Signore, non imputar loro queſto peccato: e detto queſto, s'addormi.

ח

1 שאול דין צבא הוא ומשותף הוא בקטלה והוא הוא בהו יומא דרדופיא רבא לעדתא דבאורשלם ואתבדרו כלהון בקוריא דיהוד ואף בית שמריא לבר מן שליחא בלחוד:

Hor Saulo era conſentiente à la ſua morte: & in quel giorno fu fatta vna gran perſecutione contra la Chieſa che era in Ieruſalem: onde furon tutti diſperſi per le regioni de la Giudea e de la Samaria, fuor che gli Apoſtoli.

2 וקפסו קברוהי לאסטפנוס גברא מהימנא ואתאבלו עלוהי דרבאית:

Et alcuni huomini pij portorono Stefano per ſepelirlo, e fecer gran pianto ſopra eſſo.

ז

57 ויצעקו בקול גדול ויאטמו את־אזניהם וישאגו עליו יחדיו:

Entonces ellos dando grandes bozes, taparon ſus orejas: y arremetieron vnanimes contra el.

58 וישליכוהו אל־מחוץ לעיר וירגמוהו והעדים שמו את־בגדיהם אל־רגלי הבחור הנקרא שאול:

Y echandolo fuera de la Ciudad apedreauanlo: y los teſtigos puſieron ſus veſtidos à los pies de vn mancebo que ſa llamaua Saulo.

59 וירגמו את סטפנוס המתפלל לאמר אדני ישוע קבל את־רוחי:

Y apedrearon à Eſteuan, inuocando el, y diziendo, Sennor Ieſus recibe mi Eſpiritu.

60 ויכרע את־ברכיו ויקרא באזניהם קול גדול לאמר אדני אל־תקים להם את־חטאה הזאת וכאשר אמר זאת ויישן:

Y pueſto de rodillas, clamó á gran boz, Sennor, no les pongas eſte peccado, y auiendo dicho eſto, durmió en el Sennor.

ח

1 ושאול היה מאלה אשר יאתו במותו ויהי ביום ההוא רסן מתעה ורדופה גדולה על־הקהלה אשר בירושלים כי כלם נפוצו אל־ארץ יהודה ושומרון בלבד התלמידים:

Y Saulo conſentia en ſu muerte, Y en aquel dia fué hecha vna grande perſecucion en la Igleſia que eſtaua en Ieruſalem y todos fueron eſparzidos por las tierras de Iudea y de Samariâ, ſaluo los Apoſtoles.

2 ויסבלהו אנשי־יראי אלהים ויעשו לו אבל ויספדו מספד גדול וכבד מאד:

Y curaron de Eſteuan algunos varones pios, y hizieron gran llanto ſobre el.

ζ.

57. Κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ᾽ αὐτόν.

Adonc s'eſcrierent-ils à haute voix, & eſtouperent leurs oreilles, & tous d'vn accord ſe ruerent contre lui.

58. Καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου σαύλου.

Et l'ayans ietté hors de la ville, ils le lapidoyent: & les teſmoins mirent leurs veſtemens aux pieds d'vn ieune homme nommé Saul.

59. Καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, κύριε ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.

Et lapidoyent Eſtienne inuoquant & diſant, Seigneur Ieſus reçoi mon eſprit.

60. Θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

Puis s'eſtant mis à genoux, il s'eſcria à haute voix, diſant, Seigneur ne leur impute point ce peché. Et quand il eut dit cela, il s'endormit.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.

Or eſtoit Saul conſentant à ſa mort d'icelui: & en ce temps-la fut faite grãde perſecution à l'encontre de l'Egliſe qui eſtoit en Ieruſalem: dont tous furent eſpars par les quartiers de Iudee & de Samarie, hormis les Apoſtres.

2. Συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ᾽ αὐτῷ.

Et quelques hõmes craignans Dieu, emporterent Eſtienne pour l'enſeuelir, & menerent grand dueil ſur lui.

CAP. VII.

57. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures ſuas, & impetum fecerunt unanimiter in eũ.

Then they gaue a ſhoute with a loude voyce / and ſtopped their eares / and ran vpon him all at once.

58. Et eiicientes eum extra civitatem, lapidabant: & teſtes depoſuerunt veſtimenta ſua ſecus pedes adoleſcẽtis qui vocabatur Saulus.

And caſt him out of the citie / and ſtoned him: and the witneſſes layd downe their clothes at a yong mans feete / named Saul.

59. Et lapidabant Stephanum invocantem, & dicentem: Domine Ieſu, ſuſcipe Spiritum meum.

And they ſtoned Steuen / who called on God / and ſaid / Lord Jeſus / receiue my ſpirit.

60. Poſitis autem genibus, clamavit voce magna, dicens: Domine, ne ſtatuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixiſſet, obdormivit.

And he kneeled downe / and cryed with a loude voyce / Lorde / laye not this ſinne to their charge. And when hee had thus ſpoken / he ſlept.

Das VII. Capitel.

57. Sie ſchryen aber laut / vnd hielten jhre ohren zu / vnd ſtůrmeten einmůtigklich zu jhm ein.

Da robte de høyt / oc hulde deris øern til / oc ſtormede endrectelige ind paa hannem.

58. Stieſſen jhn zur Stadt hinauß / vnd ſteinigten jn. Vnd die zeugen legten ab jre Kleider / zu den fůſſen eines Jůnglings / der hieß Saulus.

Støtte hannem vd aff Staden / oc ſtenede hannem. Oc de ſom vidnede / lagde deris Klæder ned / hoſſ en vng Mands Føder / ſom hed Saulus.

59. Vnd ſteinigten Stephanum / der anrieff / vnd ſprach: HERR Jeſu / nimb meinen Geiſt auff.

Oc de ſtende Stephanum / hand paakallede / oc ſagde / HERRE Jheſu / anamme min Aand.

60. Er kniet aber nider / vnd ſchrey laut: HERR behalt jhnen diſe ſůnde nicht. Vnnd als er das geſagt / entſchlieff er.

Men hand falt ned paa knæ oc robte høyt / HERRE / tilregne dem icke denne Synd. Oc ſom hand det ſagde / ſoff hand hen.

Kapitola VII.

57. A oni zwolawſſe hlaſem welikým / zacpali vſſy ſwé a obořili ſe gednomyſlně na něho.

Tedy oni krzykneli gloſem wielkim / á zatulili ſobie vßy / y rzucili ſie nań iednoſtáynie

58. A wywedſſe gey wen z Měſta / kamenowali ho: A ſwědkowé ſložili raucha ſwá wedle noh Mládence / kterýž ſlaul Sſawel.

Y wyrzuciwßy go z miáſtá kámionowáli / á świádkowie ſkładli płaßcze ſwe v nog młodzieńcá ktorego zwano Saul.

59. Tehdy kámenowali Sſtěpána wzýwagijcý ho Boha / a řkaucýho: Pane Gežijſſi / přijgmi duſſy mau.

Vkámionowáli tedy Sthefaná / gdy ſie modlił y mowił / Pánie Jezu przizmi duchá moiego.

60. A poklekwna kolena / zwolal hlaſem welikým / řka: PAne / nepoſtawůg gim toho za hřijch. A když to powěděl / vſnul w Pánu.

Y kleknawßy ná kolaná / wołał gloſem wielkim / Pánie nie przyczy tayim tego grzechu / A gdy to wymowił / záſnał.

CAP. VIII.

SAulus autem erat conſentiens neci eius. Facta eſt autem in illa die perſecutio magna in Eccleſia quæ erat Ieroſolymis, & omnes diſperſi ſunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apoſtolos.

And Saul conſented to his death / & at that time / there was a great perſecution againſt the Church which was at Jeruſalem / and they were al ſcattered abroad through the regions of Judea and of Samaria / except the Apoſtles.

2. Curaverunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum ſuper eum.

Then certaine men fearing God / caryed Steuen among them / to be buried / & made great lamentation for him.

Das VIII. Capitel.

Saulus aber hatte wolgefallen an ſeinem tode. Es erhub ſich aber zu der zeit eine groſſe verfolgung ůber die Gemeine zu Jeruſalem / vnd ſie zerſtreueten ſich alle in die Lånder Judea vnd Samaria / ohn die Apoſtel.

MEn Saulus haffde behaelighet i hans Død. Oc der begyntis paa den tid en Forfølgelſe offuer Menigheden i Jeruſalem / oc de atſpriddis alle i Judee oc Samarie Land / vden Apoſtlerne.

2. Es beſchicketen aber Stephanum Gottsfőrchtige Månner / vnd hielten eine groſſe klage ůber jhn.

Oc Gudfryctige Mend beſørgede Stephanum / oc hulde it ſtort Klagemaal offuer hannem.

Kapitola VIII.

SSawel pak také byl ſwolil k ſmrti geho. Y ſtálo ſe w ten den weliké protiwenſtwij w Cýrkwi / kteráž byla w Geruzalemě / a wſſyckni ſe rozprchli po Kraginách Jůdſkých a Samařſkých / kromě Apoſſtoluow.

TEdy Saul zezwalał ná iego śmierć. A onego czáſu wßczęło ſie wielkie prześladowanie przeciw Kośćiołowi ktory był w Jeruzalem / y wßyſcy roſproßyli ſie po krainach Judſkich y Samaryey / oprocz Apoſtolow.

2. Y pochowali Sſtěpána mužij Bohabognij / a včinili pláč weliký nad nim.

Wynieśli tedy ſpołu Stefaná ludzie bogoboyni / á vczynili nad nim wielkie narzekánie.

ח

3 שָׁאוּל דֵּין רָדֵף הָוָא
לְעִדְתֵּהּ דַּאלָהָא כַּד עָאֵל
הָוָא לְבָיְתָא וּמְגַרַּר ל
לְגַבְרֵא וַלְנָשֵׁא וּמְשַׁלֵּם הָוָא
לְבֵית אָסִירֵא ׃

E Saulo ſcompigliaua la Chieſa, entrando per tutte le caſe: e traendone gli huomini e le donne, gli metteua in prigione.

4 וְהָנוּן דְּאֶתְבַּדַּרוּ
מֶתְכַּרְכִין הָווּ וּמַכְרְזִין
מֶלְּתָא דַּאלָהָא ׃

Quelli dunque che erano diſperſi ſen' andauano attorno, annuntiando la parola di Dio.

5 פִּילִיפּוֹס דֵּין נְחֵת לֵהּ
לַמְדִינְתָּא דְּשָׁמְרָיֵא וּמַכְרֵז
הָוָא עַל מְשִׁיחָא ׃

E Filippo eſſendo arriuato in vna citta di Samaria, predicaua loro Chriſto.

6 וְכַד שָׁמְעִין הָווּ מֶלְּתֵהּ
בְּנַי־נָשָׁא דְּתַמָּן צָיְתִין הָווּ
לֵהּ וּמֶתְטַפִּישִׁין הָווּ לְכֻל
דְּאָמַר הָוָא דְּחָזֵין הָווּ
אָתְוָתָא דְּעָבֵד הָוָא ׃

E le turbe ſtauano d'vn medeſimo animo attente à le coſe che ſi diceuano da Filippo, vdendo e vedendo i ſegni ch'egli faceua.

7 סַגִּיָאֵא גֵּיר דְּאָחִידִין הָוַי
לְהוֹן רוּחֵא טַנְפָּתָא קָעֵין
הָווּ בְּקָלָא רָמָא וְנָפְקִין
הָוַי מֶנְּהוֹן וַאחְרָנֵא מ
מְשַׁרְיֵא וּמְחַגְּרֵא אֶתְאַסִּיו ׃

Imperoche li ſpiriti immondi vſciuano da molti che n'haueuano, gridando ad alta voce: e molti paralitici e ſtropiati furon guariti.

8 וְחַדוּתָא רַבְּתָא הָוְיָא
הָוָת בְּהַי מְדִינְתָּא ׃

Onde in quella città ſi fece grande allegrezza.

9 אִית הָוָא דֵּין תַּמָּן גַּבְרָא
חַד דַּשְׁמֵהּ סִימוֹן דְּעָמִיר
הָוָא לֵהּ בַּהּ בַּמְדִינְתָּא
וּבְנָא סַגִּיאָא וּבְחַרָשַׁוְהִי
מַתְעֵא הָוָא לְעַמָּא ד
דְּשָׁמְרָיֵא כַּד מוֹרֵב הָוָא
נַפְשֵׁהּ וָאָמַר דְּאֶנָא אֶנָא
רַבָּא ׃

Et eraui vn certo huomo nominato, Simone, che per auanti eſercitaua in quella città l'arte magica, e rendeua attonita la gente di Samaria, dicendo ſe eſſere vn certo grande huomo.

ח

3 וְשָׁאוּל בּוֹקֵק אֶת־הַקְּהִלָּה
הוֹלֵךְ מִבַּיְתָה לְבַיְתָה חוֹטֵף וּמֵשֵׁךְ
אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לְהַסְגִּיר בַּמַּטָּרָה׃

Entonces Saulo aſſolaua la Igleſia entrando por las caſas: y trayendo varones y mugeres, entregaualos en la carcel.

4 וְהַנְּפוֹצִים בְּעָבְרָם בִּשְּׂרוּ אֶת־
הַדָּבָר ׃

Mas losque eran eſparzidos, paſſauan por la tierra annunciando la palabra del Euangelio.

5 וּפִילִפּוֹס בְּרִדְתּוֹ אֶל־עִיר
שׁוֹמְרוֹן קָרָא לָהֶם אֶת־הַמָּשִׁיחַ ׃

Entonces Philippe decendiendo à la ciudad de Samaria, predicauales el Chriſto.

6 וַיַּקְשִׁיבוּ הֲמוֹנִים יַחְדָּו לַאֲשֶׁר
מְדַבֵּר מִן פִּילִפּוֹס בְּשָׁמְעָם
וּבִרְאוֹתָם אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר
עָשָׂה ׃

Y las compannas eſcuchauan attentamente vnanimes las coſas que dezia Philippe, oyendo y viendo las ſennales que hazia.

7 וְרַבִּים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם רוּחוֹת
טְמֵאוֹת צָעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וְיָצְאוּ
וּנְשׁוּלֵי אֵבָרִים וְחוֹלִים רַבִּים
נִרְפָּאוּ ׃

Porque muchos eſpiritus immundos ſalian de los que los tenian, dando grandes bozes: y muchos paralyticos, y coxos eran ſanados.

8 וַתְּהִי שִׂמְחָה גְדוֹלָה בָּעִיר הַהִיא׃

Anſique auia gran gozo en aquella ciudad.

9 וְאִישׁ אֶחָד וּשְׁמוֹ שִׁמְעוֹן
הַשֹּׁכֵן בָּעִיר הַהִיא עֵת רַבָּה
וּמְהַגֶּה הוּא וַיַּתְעֶה אֶת עַם
שׁוֹמְרוֹן לֵאמֹר עַל־נַפְשׁוֹ כִּי
גָדוֹל הוּא ׃

Entonces auia vn varon llamado Simon, elqual auia ſido antes Magico en aquella ciudad, y auia engannado la gente de Samaria diziendoſe ſer algun grande.

η'.

3. Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν.

Mais Saul rauageoit l'Egliſe, entrant par toutes les maiſons: & trainant par force hommes & femmes les mettoit en priſon.

4. Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον.

Ceux donc qui furent eſpars alloyent ça & là annonçans la parole de Dieu

5. Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν.

Et Philippe eſtant deſcendu en vne ville de Samarie, leur preſcha Chriſt,

6. Προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

Et les troupes eſtoyent attentiues d'vn accord à ce que Philippe diſoit, oyans & voyans les ſignes qu'il faiſoit.

7. Πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.

Car les eſprits immondes en criant a haute voix ſortoyent hors de pluſieurs qui en eſtoyent detenus, & beaucoup de perclus & de boiteux furent gueris.

8. Καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Dont grand' ioye aduint en ceſte ville-la.

9. Ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν.

Or y auoit-il eu au parauant en la ville vn homme qui s'appeloit Simon, qui exerçoit l'art d'enchanterie, & enſorceloit le peuple de Samarie, ſe diſant eſtre quelque grand perſonnage:

CAP. VIII.

3. Saulus autem devaſtabat Eccleſiam : per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in cuſtodiã.

But Saul made hauocke of the Church / and entred into euery houſe / and drewe out both men & women / & put them into priſon.

4. Igitur qui diſperſi erant, pertranſibant, evangelizantes verbum.

Therefore they that were ſcattered abroad / went to and fro preaching the word.

5. Philippus autem deſcendens in civitatem Samariæ, prædicabat illis Chriſtum.

Then came Philippe into the citie of Samaria / and preached Chriſt vnto them.

6. Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, unanimiter audientes, & videntes ſigna quæ faciebat.

And the people gaue heede vnto thoſe things / which Philippe ſpake / with one accorde / hearing / and ſeeing the miracles which he did.

7. Multi enim eorum qui habebant ſpiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici & claudi curati ſunt.

For vncleane ſpirites crying with a loude voyce / came out of many that were poſſeſſed of them: and many taken with palſies / and that halted / were healed.

8. Factum eſt ergo gaudium magnum in illa civitate.

And there was great ioy in that citie.

9. Vir autem quidam, nomine Simon, qui antè fuerat in civitate magus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnũ.

And there was before in the citie a certaine man called Simon / which vſed witchcraft / and bewitched the people of Samaria / ſaying / that hee him ſelfe was ſome great man.

Das VIII. Capitel.

3. Saulus aber zerſtöret die Gemeine / gieng hin vnd her in die häuſer / vnd zog herfür Mann vnd Weiber / vnnd überantworttet ſie ins Gefengniß.

Men Saulus ødelagde Menigheden / gick alleuegne i Huſene / oc drog frem Med oc Quinder / oc antuordede dem hen i Fengzel.

4. Die nun zerſtreuet waren / gingen vmb vnd predigeten das Wort.

De ſom vaare nu atſpridde / ginge omkring / oc predickede Ordet.

5. Philippus aber kam hinab in eine Statt in Samaria / vnd prediget jhnen von Chriſto.

Men Philippus kom ned til en Stad i Samaria / oc predickede faar dem om Chriſto.

6. Das Volck aber höret einmütiglich vnd fleiſſig zu / was Philippus ſagt / vnd ſahen die Zeichen die er thet.

Men Folcket hørde endrectelige oc flitelige til / huad Philippus ſagde / oc ſaae de Tegen ſom hand giorde.

7. Denn die vnſaubern geiſter fuhren auß vilen Beſeſſenen mit groſſem geſchrey / auch vil Gichtbrüchige vnd Lahmen wurden geſund gemacht.

Thi wrene Aander fore aff mange Beſette met ſtort ſkrig / Der bleffue oc mange Verckbrudne oc Halte giorde helbrede.

8. Vnd ward eine groſſe freude inn derſelbigen Statt.

Oc der bleff en ſtor glæde i ſamme Stad.

9. Es war aber ein Mann mit namen Simon / der zuvor in derſelbigen Statt Zauberey treib / vnd bezauberte das Samaritiſche Volck / vnd gab für / er wer etwas groſſes.

Oc der vaar en Mand hed Simon / ſom før brugede Traaldom i den ſamme Stad / oc tryllede det Samaritanſke Folck / oc holt ſig faare / at vere noget ſtort.

Kapitola VIII.

3. Sſawel pak hubil Cýrkew po domjch chodě / a gijmage Mužey Ženy / dawal ge do žaláře.

A Saul burzył Kośćioł / chodząc po wſzytkich domiech / y wywłocząc męże y niewiaſt y podawał ie do więzienia.

4. Ti pak kteřijž ſe byli rozprchli / chodili kážijce Slowo Božij

Oni tedy będąc roſproſzeni / chodzili opowiedáiąc ſłowa Boże.

5. A Filip wſſed do Měſta Samařij kázal gim Kryſta.

A Filip też gdy przyſzedł do niektorego miáſta w Sámáryiey / opowiedał im Kryſtuſá.

6. Tehdy pilně poſlauchali záſtupowé toho / což ſe prawilo od Filipa / gednomyſlně ſlyſſýce / a widauce diwy kteréž činil :

Y ſłuchał z pilnośćią lud zgodnie tego co Filip powiedał / ſłyſząc y widząc znamioná ktore czynił.

7. Nebo zagiſté Duchowé nečiſtij z těch mnohých kteřijž ge měli / křijčice hlaſem welikým wycházeli od nich. A mnozý dnau zlámanij a kulhawij vzdraweni gſau.

Abowiem duchowie nieczyśći od wiela tych ktorzy ie mieli / wychadzáli wołáiąc głoſem wielkim / a wiele powietrzem ruſzonych y chromych vzdrowieni ſą.

8. Protož ſtala ſe radoſt weliká w tom Měſtě :

Y było wielkie weſele w onym mieśćie.

9. Muž pak něyaký gménem Sſymon kterýž byl prwé w Měſtě čarodějnijk / ſwodě lid Samařſký / prawě o ſobě / žeby byl něyakým welikým :

Tedy niektory mąż imieniem Symon / był przed tym w onym mieśćie báwiąc ſię náuką czarnokſięſką / a pomamił był lud w Sámáryiey / opowiedáiąc ſię być niejákim wielkim człowiekiem.

ח

10 וְצָלִין הֲווּ לְוָתֵהּ כֻּלְּהוֹן דְרַוְרְבֵא וְדַקְדְּקָא וָאמְרִין הֲווּ הָנַו חַיְלֵהּ רַבָּא ד דַּאלָהָא ׃

A cui tutti dauano audientia, dal piccolo infin al grande, dicendo, Coſtui è la Virtù grande di Dio.

11 וּמֶתְטַפְּסִין הֲווּ לֵהּ מֶטוּל דְזַבְנָא סַגִּיאָא בְּחַרְשַׁוְהִי אַתְמַהּ הֲוָא אֶנוּן ׃

E dauangli audientia, percioche eſſo gli haueua molto tempo tenuti fuor di ſenſo con le ſue arti magiche.

12 כַּד דֵּין הַיְמְנוּ לְפִילִיפּוֹס דַּמְסַבַּר הֲוָא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עָמְדִין הֲווּ גַּבְרָא וְנֶשֵׁא ׃

Ma come eſſi hebber creduto à Filippo che annuntiaua le coſe del regno di Dio, e il Nome di Ieſu Chriſto, tutti ſi battezauano, e gli huomini e le donne.

13 וְאַף הוּ סִימוֹן הַיְמֵן הֲוָא וַעְמַד וְנָקִיף הֲוָא לֵהּ לְפִילִיפּוֹס וְכַד חָזֵא הֲוָא אָתְוָתָא וְחַיְלָא רַוְרְבֵא דְּהָוְיָן הֲוַי בְּאִידֵהּ תָּמֵהּ הֲוָא וּמֶתְדַּמַּר ׃

Allor Simone credette anch'egli: & eſſendoſi battezato, ſtaua di continuo con Filippo: e vedendo le Virtù e i ſegni che ſi faceuano, rimaneua ſtupefatto.

14 וְכַד שְׁמַעוּ שְׁלִיחֵא דְּבְאוּרִשְׁלֶם דְּקַבֵּל עַמָּא דְשָׁמְרָיֵא מֶלְּתָא דַּאלָהָא שַׁדַּרוּ לְוָתְהוֹן לְשֶׁמְעוֹן כ כֵּאפָא וַלְיוּחַנָּן ׃

Hor hauendo gli Apoſtoli, che erano in Ieruſalem, inteſo come Samaria haueua riceuuta la parola di Dio, mandorono ad eſſi Pietro e Giouanni.

15 נַחֵתוּ וְצַלִיו עַלַיְהוֹן אַיְךְ דְּנְקַבְּלוּן רוּחָא ד דְקוּדְשָׁא ׃

Iquali come vi forono ſceſi, pregoron per loro, accioche riceueſſen lo Spirito ſanto.

16 לַיְת הֲוָא גֵּיר עַל חַד מֶנְּהוֹן עַדְכִּיל בַּלְחוֹד דֵּין עָמְדִין הֲווּ בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ ׃

Imperoche non era ancor diſceſo ſopra alcun di loro, ma eran ſolamente battezati nel Nome del Signor IESV.

ח

10 לַאֲשֶׁר הִקְשִׁיבוּ כֻּלָּם מִנַּעַר וְעַד זָקֵן מִקָּטוֹן וְעַד־גָּדוֹל לֵמאֹר זֶה הוּא גְּבוּרַת אֱלֹהִים גְּדוֹלָה ׃

Alqual oyan todos attentamente deſde el mas pequenno haſta el mas grande, diziendo Eſte es la Virtud de Dios (que el llamada) Grande.

11 וַיַּקְשִׁיבוּ לוֹ כִּי בְּעֵת רַבָּה הִתְעָה אוֹתָם בַּחֲבָרָיו וּבִלָּטָיו ׃

Y eſtauanle attentos porque con ſus artes magicas los auia entontecido mucho tiempo.

12 וְכַאֲשֶׁר הֶאֱמִינוּ לְפִילִפּוֹס הַמְבַשֵּׂר עַל־מַלְכוּת אֱלֹהִים וְעַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִיטְבְּלוּ הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים ׃

Mas como creyeron à Philippe que les annunciaua el Euangelio del Reyno de Dios, y del Nombre de Ieſus el Chriſto, baptizauanſe varones y mugeres.

13 וְשִׁמְעוֹן גַּם הוּא הֶאֱמִין וַיִּטָּבֵל וְדָבַק בְּפִילִפּוֹס כִּי בִּרְאוֹתוֹ אֶת־הַכֹּחוֹת אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים לְהֵעָשׂוֹת תָּמַהּ ׃

Simon entonces, creyó el tambien: y baptizandoſe, llegoſe à Philippe: y viendo los milagros y grandes marauillas que ſe hazian, eſtaua attonito.

14 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַשְּׁלִיחִים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם הֵמָּה כִּי שׁוֹמְרוֹן קִבֵּל אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וַיִּשְׁלְחוּ אֲלֵיהֶם אֶת־כֵּיפָה וְיוֹחָנָן ׃

Oyendo pues los Apoſtoles, que eſtauan en Ieruſalem, que Samaria auia recebido la palabra de Dios, embiaronles a Pedro y à Ioan.

15 וְכַאֲשֶׁר יָרְדוּ הֵמָּה הִתְפַּלְּלוּ עֲלֵיהֶם לְקַחְתָּם אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

Los quales venidos, oraron por ellos paraque recibieſſen el Eſpiritu Sancto.

16 כִּי עוֹד לֹא עַל אִישׁ אֶחָד מֵהֶם נָפַל כִּי אִם לְבַדָּם נִטְבְּלוּ בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Porque aun no auia decendido en alguno deellos, mas ſolamente eran baptizados en el Nombre de Ieſus.

η'.

10. Ὧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες· οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη.

Auquel tous eſtoyent attentifs depuis le plus petit iuſques au plus grand, diſans, Ceſtui-ci eſt la vertu de Dieu, la grande.

11. Προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς.

Et eſtoyent attentifs à lui, pource que dés long temps il les auoit enſorcelés d'entendement par ſes enchantemens.

12. Ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.

Mais quand ils eurent creu à Philippe, annonçant ce qui appartient au royaume de Dieu, & au Nom de Ieſus Chriſt, tant hommes que femmes furẽt baptizés.

13. Ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ, θεωρῶν τε σημεῖα, καὶ δυνάμεις μεγάλας γινομένας, ἐξίστατο.

Et Simon creut auſsi lui-meſme: lequel apres auoir eſté baptizé, ne bougeoit d'aupres de Philippe: & voyant les ſignes & vertus qui ſe faiſoyent, eſtoit raui comme hors de ſoi-meſme.

14. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην.

Or quand les Apoſtres qui eſtoyent en Ieruſalem, eurent entendu que Samarie auoit receu la parole de Dieu, ils leur enuoyerent Pierre & Iehan:

15. Οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον.

Leſquels eſtans là deſcendus prierent pour eux, afin qu'ils receuſſent le ſainct Eſprit.

16. Οὔπω γὰρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

(Car il n'eſtoit point encore deſcendu ſur aucun d'eux, mais ſeulement ils eſtoyent baptizés au nom du Seigneur Ieſus.)

CAP. VIII.

10. Cui auſcultabant omnes à minimo uſque ad maximum, dicens, Hic eſt virtus Dei, quę vocatur magna.

To whom they gaue heede from the leſt to the greateſt / ſaying / This man is the great power of God.

11. Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis ſuis dementaſſet eos.

And they gaue heede vnto him / becauſe that of long time hee had bewitched them with ſoceries.

12. Cùm verò credidiſſent Philippo evangelizanti de regno Dei, & nomine Ieſu Chriſti, baptizabantur viri ac mulieres.

But aſſoone as they beleeued Philippe / which preached the things that concerned the kingdome of God / and the Name of Jeſus Chriſt / they were baptized both men and women.

13. Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns etiam ſigna & virtutes maximas fieri, ſtupens admirabatur.

Then Simon himſelfe beleeued alſo and was baptized / & continued with Philippe / and wondred / when the ſawe the ſignes / and great miracles which were done.

14. Cùm autem audiſſent Apoſtoli qui erant in Ieroſolymis, quód recepiſſet Samaria verbum Dei: miſerunt ad eos Petrum & Iohannem.

Now when the Apoſtles / which were at Jeruſalem / heard ſay / that Samaria had receiued the worde of God / they ſent vnto them Peter and John.

15. Qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum ſanctum.

Which when they were come downe / prayed for them / that they might receyue the holy Ghoſt.

16. Nondum enim in quēquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Ieſu.

(For as yet / he was come downe on none of them / but they were baptized onely in the Name of the Lord Jeſus.)

Das VIII. Capitel.

10. Vnd ſie ſahen alle auff jhn / beide klein vnd groß / vnd ſprachen: Der iſt die Krafft Gottes / die da groß iſt.

Oc de ſaae alle paa hannem / baade liden oc ſtor / oc ſagde / Denne er Guds krafft ſom ſtor er.

11. Sie ſahen aber darumb auff jn / daß er ſie lange zeit mit ſeiner Zauberey bezaubert hatte.

Men de ſaae der faare paa hannem / at hand haffde long tid tryllit dem / met ſin Traaldom.

12. Da ſie aber Philippi Predigten glaubten / von dem Reich Gottes / vnd von dem Namen Jeſu Chriſti / lieſſen ſich tauffen beide Männer vnd Weiber.

Oc der de trode Philippi Predicken / om Guds Rige / oc om Jheſu Chriſti Naffn / da lode baade Mend oc Quinder døbe ſig.

13. Da ward auch der Simon glaubig / vnnd ließ ſich tauffen / vnd hielt ſich zu Philippo. Vnd als er ſahe die Zeichen vnd Thaten / die da geſchahen / verwundert er ſich.

Da trode oc Simon / oc loed ſig døbe / oc hold ſig til Philippum. Oc der hand ſaa de Tegen oc mectige Gerninger / ſom ſkede / da forundrede hand ſig.

14. Da aber die Apoſtel höreten zu Jeruſalem / daß Samaria das wort Gottes angenommen hatte / ſandten ſie zu jhnen Petrum vnd Johannem.

Men der Apoſtlerne hørde i Jeruſalem / at Samaria haffde anammet Guds ord / da ſende de Petrum oc Johannem til dem.

15. Welche / da ſie hinab kamen / beteten ſie über ſie / daß ſie den heiligen Geiſt empfiengen.

Huilcke ſom bade for dem / der de komme / at de finge den hellig Aand.

16. Denn er war noch auff keinen gefallen / ſondern waren allein getaufft in dem Namen Chriſti Jeſu.

Thi hand vaar icke end nu falden paa nogen / Men de vaare aleniſte døbte i Chriſti Jheſu Naffn.

Kapitola VIII.

10. Kteréhož poſlauchali wſſyckni / od naymenſſyho až do naywětſſyho / řjkagjce: Tentok geſt moc Božij kteráž ſlowe weliká.

Ná ktorego ſie pilnie oglądáli wßyſcy / od námnieyßego áż do nawiecßego / mowiąc / Thenci ieſt oná moc Boża wielka.

11. Y poſlauchali ho proto / neb geza mnohý čas mámil čáry ſwými.

A dla tego ſie nań ták pilnie oglądáli / iż od niemáłego czáſu zbłaznił ie był naukámi czárnokſieſkiemi.

12. A když vwěřili Filipowi / kážjcýmu Ewangelium o Králowſtwij Božijm / a o Gméně Pána Gezu Kryſta / y křtili ſe wſſyckni / Mužij y Ženy.

Ale gdy vwierzyli Filipowi opowiádáiącemu rzeczy / ktore ku Krolestwu Bożemu y imieniowi Páná Jezuſá Kryſtuſá należáły / tedy ſie krzcili ſpołu mężowie y niewiaſty.

13. Tehdy y ten Symon vwěřil: A když ſe byl pokřtil / přidržal ſe Filipa: Wida také znamenij a mocy weliké ano ſe děgij / žſtraſſen gſa / diwil ſe.

Tákież y ſam Symon vwierzył / á okrzciwßy ſie nieſpkał z Filipem / y widząc iáko czynił známioná y cudá wielkie / lękał ſie.

14. A když pak vſlyſſeli Apoſſtolé / kteřijž / byli w Geruzalémě / žeby Samařij přijala Slowo Božij / poſlali k nim Petra a Jana.

A gdy vſłyßeli Apoſtołowie ktorzy byli w Jeruzálem / iż Samáryá przyięłá ſłowo Boże / poſłáli do nich Piotrá y Janá.

15. Kteřijž když přiſſli / modlili ſe za ně / aby přijali Ducha Swatého:

Ktorzy gdy tám przyßli / modlili ſie zá nimi áby przyięli Duchá świetego.

16. Nebo geſſtě na žádného z nich nebyl přiſſel / alé pokřtěni byli toliko we Gménu Pána Gežijſſe Kryſta.

(Abowiem ießcze nie przypadł był ná żadnego z nich / iedno iż thylko pokrzczeni byli w imię Páná Jezuſowe.)

ח

17 הָידֵין סָיְמִין הֲוַו ע
עֲלַיְהוּן אִידָא וַמְקַבְּלִין
הֲוַו רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Allor poneuano le mani ſopra eſſi, e riceueuano lo Spirito ſanto.

18 וְכַד חֲזָא שִׁימוּן דַּבְסִים
אִידָא דַשְׁלִיחֵא מֶתְיַהֲבָא
רוּחָא דְקוּדְשָׁא קָרֵב לְהוּן
כֶּסְפָּא׃

Simone vedendo che per l'impoſition de le mani de gli Apoſtoli ſi daua lo Spirito ſanto, offerſe loro de denari.

19 כַּד אָמַר הַבוּ וָאף לִי
שׁוּלְטָנָא הָנָא דְּאִינָא
דָאסִים עֲלַוְהִי אִידָא יְהֵוֵא
מְקַבֵּל רוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

Dicendo, Date ancor à me queſta poteſtà, che ſopra cui io porrò le mani, riceua lo Spirito ſanto.

20 אֱמַר לֵהּ שֶׁמְעוּן כ
כִּאפָא כֶּסְפָּךְ עַמָּךְ יֵאזַל
לַאבְדָנָא מֶטוּל דַּסְבַרְתְּ
דְּמַוְהַבְתֵהּ דַּאלָהָא בְּקֶנְיָן
עָלְמָא מֶתְקַנְיָא׃

Ma Pietro li diſſe, I tuoi denari ſiano teco in perditione, poi che tu hai ſtimato che il dono di Dio s'acquiſti con denari.

21 לַית לָךְ מְנָתָא אַף לָא
פֶּסָּא בְּהָיְמָנוּתָא הָדָא
מֶטוּל דְּלֶבָּךְ לָא הֲוָא תְּרִיץ
קְדָם אֱלָהָא׃

Tu non hai parte ne ſorte alcuna in queſto affare: percioche il cuor tuo non è retto dinanzi à Dio.

22 בְּרַם תּוּב מֶן בִּישׁוּתָךְ
הָדָא וַבְעֵי מֶן אֱלָהָא
דַּלְמָא יֶשְׁתְּבֵק לָךְ נֶכְלָא
דְּלֶבָּךְ׃

Pentiti dunque di coteſta tua malitia, e prega Iddio, ſe à ſorte ti ſia perdonato il penſier del tuo cuore.

23 בְּכֶבְדָא גֵּיר מַרִירְתָא
וַבְקֶטְרָא דְּעַוְלָא חָזֵא אֶנָא
דְאִיתָךְ׃

Perche io ti veggo eſſere in fiele d'amaritudine, & in legame d'iniquità.

ח

17 אָז יָשִׂימוּ אֶת־יָדֵיהֶם עֲלֵיהֶם
וַיִּקְחוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Entonces puſieronles las manos encima, y recibieron el Eſpiritu Sancto.

18 וְכַאֲשֶׁר רָאָה שִׁמְעוֹן כִּי
בְשִׂים יְדֵי הַשְּׁלִיחִים נִתַּן רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ וַיַּקְרֵב לָהֶם כֶּסֶף׃

Y como vido Simon que por la impoſicion de las manos de los Apoſtoles ſe daua el Eſpiritu Sancto, preſentóles dineros.

19 לֵאמֹר תְּנוּ גַּם לִי אֶת שִׁלְטוֹן
הַזֹּאת לְמַעַן כָּל־אֲשֶׁר אָשִׂים
עָלָיו אֶת־יָדַיִם יִקַּח אֶת־רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ׃

Diziendo, Dadme tambien à mi eſta poteſtad: que à qualquiera que puſiere las manos encima, reciba el Eſpiritu Sancto.

20 וְכֵיפָה אָמַר אֵלָיו כַּסְפְּךָ
יְהִי־לְךָ לַאֲבַדּוֹן כִּי מַתַּת אֱלֹהִים
חָשַׁבְתָּ לִקְנוֹת בְּכֶסֶף׃

Entonces Pedro le dixo, Tu dinero perezca contigo, que pienſas que el don de Dios ſe gáne por dinero.

21 לֹא יֵשׁ לְךָ גּוֹרָל בַּדָּבָר הַזֶּה
כִּי לְבָבְךָ אֵינֶנּוּ נָכוֹן לִפְנֵי
אֱלֹהִים׃

No tienes tu parte ni ſuerte en eſte negocio: porque tu coraçon no es recto delante de Dios.

22 לָכֵן שׁוּבָה מֵרָעָתְךָ הַזֹּאת
וְהִתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהִים אוּלַי
תִּנָּשֵׂא לְךָ מַחֲשֶׁבֶת לִבֶּךָ׃

Arrepientete pues de eſta tu maldad, y ruega à Dios, ſi porventura te ſera perdonado eſte penſamiento de tu coraçon.

23 כִּי רוֹאֶה אֲנִי כִּי יֵשׁ בְּךָ
שֹׁרֶשׁ פֹּרֶה רֹאשׁ וְלַעֲנָה וְחֶלְקְךָ
אֶת־פֹּעֲלֵי אָוֶן׃

Porque en hiel de amargura y en priſion de maldad veo que eſtás.

η'.

17 Τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον.

Puis ils leur impoſerent les mains, & iceux receurent le ſainct Eſprit.

18. Θεασάμενος δὲ ὁ σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα,

Adonc Simon ayant apperceu que par l'impoſition des mains des Apoſtres le ſainct Eſprit eſtoit donné, il leur preſenta de l'argent:

19. Λέγων, δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην. ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.

Diſant, Dōnez-moi auſsi ceſte puiſſance, qui tous ceux à qui i'impoſerai les mains, reçoiuent le ſainct Eſprit.

20. Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν; τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι.

Mais Pierre lui dit, Ton argent periſſe auec toi, de ce que tu as eſtimé le don de Dieu s'acquerir par argent.

21 Οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Tu n'as point de part ne d'heritage en ceſt affaire: car ton cœur n'eſt point droit deuant Dieu.

22. Μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου.

Repen-toi donc de ceſte tiene malice, & prie Dieu, ſi poſsible la penſee de ton cœur te ſeroit pardonnee.

23. Εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.

Car ie voy que tu es en fiel treſ-amer & en lien d'iniquité.

CAP. VIII.

17. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.

Then laid they their handes on thē/ and they receyued the holy Ghoſt.

18. Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionē manus Apoſtolorum, daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam.

And when Simon ſaw/that through laying on of the Apoſtles hands the holy Ghoſt was giuen/he offred them money.

19. Dicens, Date & mihi hanc poteſtatem, ut cuicunque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum.

Saying/Giue me alſo this power/ that on whomſoeuer I lay the handes / he may receyue the holy Ghoſt.

20 Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.

Then ſayde Peter vnto him / Thy money periſh with thee / becauſe thou thinkeſt that the gift of God may bee obteyned with money.

21. Non eſt enim tibi pars, neq; ſors in ſermone iſto, cor enim tuum non eſt rectum coram Deo.

Thou haſt neither part nor fellowſhip in this buſines: for thine heart is not right in the ſight of God.

22. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, ſi fortè emittatur tibi hæc cegitatio cordis tui.

Repent therefore of this thy wickednes/ and pray God / that if it bee poſſible / the thought of thine heart may be forgiuen thee.

23. In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitaus video te eſſe.

For I ſee that thou art in the gal of bitternes/and in the bond of iniquitie.

Das VIII. Capitel.

17. Da legten ſie die Hände auff ſie/ vnnd ſie empfiengen den heiligen Geiſt.

Da lagde de Hender paa dem/oc de finge den hellig Aand.

18. Da aber Simon ſahe/daß der heilige Geiſt gegeben ward/wenn die Apoſtel die hände aufflegeten/ bot er jnen gelt an.

Men der Simon ſaa/at den heellig Aand bleff giffuen /naar ſom Apoſtlerne lagde Henderne paa / Da bød hand dem Pendinge.

19. Vnd ſprach: Gebet mir auch die macht/daß / ſo ich jemand die hände aufflege/derſelbige den heiligen Geiſt empfahe.

Oc ſagde/Giffuer mig oc den mact/ ac der ſom ieg legger Henderne paa nogen / at den ſamme maa faa den hellig Aand.

20. Petrus aber ſprach zu jhm: Daß du verdampt werdeſt mit deinem Gelde/daß du meineſt / Gottes Gabe werde durch geld erlanget.

Da ſagde Peder til hannem/Bliff fordømt met dine Pendinge/at du acter mand kand faa Guds gaffue formedelſt pendinge.

21. Du wirſt weder theil noch anfall haben an diſem wort / denn dein hertz iſt nicht rechtſchaffen für Gott.

Du ſkalt huercken haffeudel eller part i diſſe ord/Thi dit hierte er icke retſindeligt faar Gud.

22. Darumb thue buſſe für diſe deine boßheit/vnd bitte GOTT / ob dir vergeben werden möchte der Tuck deines hertzen.

Gør der faare penitentze for denne din ondſkaff/ oc bed Gud/Om dit hiertis onde mening maatte forladis dig.

23. Denn ich ſehe / daß du biſt voll bitter Galle/ vnd verknüpfft mit vngerechtigkeit.

Thi ieg ſeer / at du eſt fuld aff bitter galde / oc beknyt met wretferdighet.

Kapitola VIII.

17. Tehdy wzkládali na ně ruce/a přigijmali ducha Swatého:

Potym nǎ nie wkłádáli ręce/ y bráli Duchá świętego.

18. Když pak vžřel Ssimon/ že ſkrze wzkládanij rukau Apoſſtolſkých / dáwá ſe Duch Swatý/ podal gim peněz.

To gdy widźiał Symon że przez wkłádánie rąk Apoſtolſkich był rozdawan Duch świety/ przynioſł im pieniądze.

19. Řka: Dayte mi také tu moc/ ať na kohožkoli wložijm Ruce/ přigme Ducha Swatého.

Mowiąc/Dayćie mi też tę moc/ iż na kogobych ręce włożył/ áby brał Duchá świętego.

20 Tehdy Petr řekl gemu: Penijze twé budtež s tebau na zatracenij/ proto/ že gſy ſe domnjwal/ žeby dar Božij mohl býti kaupen za penijze.

Tedy rzekł Piotr do niego/ Srebro twe niech z toba zginie/ ktoryś mnimał áby dáry Boże miały być zá pieniądze nábywáne.

21. Nemáš dijlu ani aukaſtenſtwij w této wěcy: Srdce zagiſté twé/ nenij vpřijmé před Bohem.

Abowiem w tey ſpráwie nie máſz áni cząſthki áni działu/ gdyż ſerce twe nie ieſt ſczyre przed Bogiem.

22. Protož čiň pokánij z této twé neprawoſti/a pros Boha ať ſnad opuſſtěno bude tobě toto mýſſlenij Srdce twého.

Vznayże ſie tedy od tey twey złośći/ á proś Bogá áczci ſnadź będzie odpuſzczona myſł ſerca twego.

23. Neb yawidijm/ že gſy ty wežluči hořkoſti/ a w ſwazku neprawoſti.

Abowiem ćie widzę być w gorzkośći żołći/ y zwiazániu złośći.

ז

24 ענא סימון ואמר בעו
אנתון חלפי מן אלהא
דלא יאתא עלי מדם מן
הלין דאמרתון :

Simone allora riſpondendo, diſſe, Pregate voi altri per me appreſſo il Signore, che non venga ſopra di me alcuna di quelle coſe che voi hauete dette.

25 שמעון הין ויוחנן כד
סהדו אנון ואלפו מלתא
דאלהא הפכו להון
לאורשלם ובקוריא ס
סגיאתא דשמריא סברו :

Eſſi dunque, poi che hebber teſtificata: e annuntiata la parola del Signore, ſene ritornorono in Ieruſalem, e predicauano l'Euangelio in molti caſtelli de Samaritani.

26 ומלל מלאכא דמריא
עם פיליפוס ואמר לה
קום זל לתימנא באורחא
מדבריתא דנחתא מן
אורשלם לגזא :

L'Angelo del Signore parlò poi à Filippo, dicendo, Leuati ſu, e va verſo il Mezodi, per la via che ſcende da Ieruſalem in Gaza, quella che è diſerta.

27 וקם אזל וארעה מ
מהימנא חד דאתא הוא
מן כוש שליטא דקנדק
מלכתא דכושיא והו
שליט הוא על כלה גזה
ואתא הוא דנסגוד
באורשלם :

Et egli leuatoſi, andò, & ecco vn huomo Etiopo, eunucco, gouernatore di Candace regina de gli Etiopi, ilquale haueua il gouerno di tutte le ſue richezze, & era venuto per adorare in Ieruſalem.

28 וכד הפך דיאזל יתב
הוא על מרכבתא וקרא
הוא באשעיא נביא :

E ritornauaſene, ſedendoſi ſopra la ſua carretta, e leggeua il Profeta Eſaia.

29 ואמרת רוחא ד
דקודשא לפיליפוס א
אתקרב וקף למרכבתא :

Allora lo Spirito diſſe à Filippo, Accoſtati, & aggiugniti à queſta carretta.

ח

24 ויען שמעון ויאמר התחננו
נא אתם עלי אל־יהוה פן
יבוא עלי אחד הדברים אשר
אמרתם :

Reſpondiendo entonces Simon, dixo, Rogad voſotros por mi àl Sennor, que ninguna coſa de eſtas, que aueys dicho, venga ſobre mi.

25 והמה כאשר העידו ודברו
את־דבר יהוה שבו ירושלימה
ובטירות שומרון רבות בשרו :

Y ellos auiendo teſtificado y hablado la palabra de Dios, boluieronſe à Ieruſalem: y en muchas tierras de los Samaritanos annunciauan el Euangelio.

26 ומלאך יהוה דבר אל־
פילפוס לאמר קום ולך אל־
הנגב אל־דרך העולה מירושלים
עזתה והיא חרבה :

Empero el Angel del Sennor habló à Philippe, diziendo, Leuantate y vé hazia el Mediodia àl camino que deciende de Ieruſalem à Gaza: elqual es deſierto.

27 ויקם וילך והנה איש כושי
סריס שליט קנדקה מלכת כוש
אשר היה על־כל־גנזיה ובא
להשתחוות בירושלים :

El entonces leuantóſe, y fué: y heaqui vn Ethiope eunucho Gouernador de Candaces Reyna de los Ethiopes, elqual era pueſto ſobre todos ſus theſoros, y auia venido à adorar à Ieruſalem:

28 וישב וישב על־מרכבתו
ויקרא בספר ישעיהו הנביא :

Y ſe boluia ſentado en ſu carro, y leyendo àl Propheta Iſayas.

29 ותאמר רוח אל־פילפוס
קרב ודבק במרכבה הזאת :

Y el Eſpiritu dixo à Philippe. Llegate y juntate à eſte carro.

η'.

24. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπε, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.

Lors Simon reſpondit, & dit, Vous autres priez pour moi enuers le Seigneur, afin que rien ne viene ſur moi des choſes que vous auez dites.

25. Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, πολλάς τε κώμας τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο.

Eux donc apres auoir teſtifié & annoncé la parole du Seigneur, retournerent en Ieruſalem, & annoncerent l'Euangile en pluſieurs bourgades des Samaritains.

26. Ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φίλιππον, λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος.

Puis apres l'Ange du Seigneur parla à Philippe, diſant, Leue-toi, & t'en va vers le Midi, au chemin qui deſcend de Ieruſalem à Gaza, celle qui eſt deſerte.

27. Καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ.

Lui donc ſe leuant, s'en alla, & voici vn homme Ethiopien, Eunuque, qui auoit tout maniement ſous Candace roine des Ethiopiens, cõmis ſur toutes les richeſſes d'icelle: & qui eſtoit venu pour adorer en Ieruſalem.

28. Ἦν τε ὑποστρέφων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἠσαΐαν.

Or s'en retournoit-il eſtant aſsis en ſon chariot, & liſoit le Prophete Eſaie.

29. Εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ Φιλίππῳ, πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ.

Adonc l'Eſprit dit à Philippe, Approche, & t'adioin à ce chariot.

CAP. VIII.

24. Reſpondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat ſuper me horum quæ dixiſtis.

Then anſwered Simon/ and ſaid/ Pray ye to the Lord for me / ÿ none of theſe things which ye haue ſpoken/ come vpon me.

25. Et illi quidem teſtificati & locuti verbum Domini, redibant Ieroſólymam, & multis regionibus Samaritanorum evangelizabant.

So they/ when they had teſtified and preached the word of the Lord / returned to Jeruſalem / and preached the Goſpel in many townes of the Samaritanes.

26. Angelus autem Domini locutus eſt ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra meridianum, ad viam quæ deſcendit ab Ieruſalem in Gazam: hæc eſt deſerta.

Then the Angel of the Lorde ſpake vnto Philippe/ ſaying/ Ariſe/ and go towarde the South vnto the way that goeth downe from Jeruſalem vnto Gaza/ which is waſte.

27. Et ſurgens abiit. Et ecce, vir Aethiops, eunûchus, potens Candaces Reginæ Aethiopum, qui erat ſuper omnes gazas eius, venerat adorare in Ieruſalem.

And he aroſe and went on : and beholde/ a certaine Eunuche of Ethiopia/ Cādaces the Queene of the Ethiopians chiefe Gouernour / who had the rule of all her treaſure / and came to Jeruſalem to worſhip.

28. Et revertebatur ſedens ſuper currum ſuum, legenſque Iſaiam propheram.

And as he returned ſitting in his charet/ he read Eſaias the Prophet.

29. Dixit autem Spiritus Philippo: Accedite, & adiunge te ad currum iſtum.

Then the Spirit ſaid vnto Philippe/ Goe nere and ioine thy ſelfe to yonder charet.

Das VIII. Capitel.

24. **Da antworttet Simon vnnd ſprach: Bittet jr den HERRN für mich/ daß der keines über mich komme/ davon jr geſagt habt.**

Da ſuarede Simon / oc ſagde / Bede i HERREN for mig/ at inted aff det ſkal komme offuer mig/ ſom i ſagde om.

25. **Sie aber/ da ſie bezeuget vnnd geredt hatten das wort des HERREN/ wandten ſie widerumb gehn Jeruſalem/ vnd predigten das Euangelium vilen Samariſchen flecken.**

Men der de haffde vidnet oc talet HERRENS ord/ da vende de om igen til Jeruſalem / oc predickede Euangelium i mange Samaritanſke Byer.

26. **Aber der Engel des HERREN redet zu Philippo/ vnd ſprach: Stehe auff/ vnd gehe gegen Mittag/ auff die ſtraſſen/ die von Jeruſalem gehet hinab gehn Gaza/ die da wüſte iſt.**

Men HERRENS Engel talede til Philippum/ oc ſagde/ Stat op oc gack mod Synder/ paa den vey ſom gaar fra Jeruſalem ned til Gaza/ der ſom Ørcken er.

27. **Vnd er ſtund auff/ vnd gieng hin. Vnd ſihe/ ein Mann auß Morenland/ ein Kämmerer vnd Gewaltiger der Königin Candaces inn Morenland/ welcher war über alle jhre Schatzkammern/ der war kommen gen Jeruſalem anzubeten.**

Oc hand ſtod op oc gick bort. Oc ſee en Mand aff Morland en Kammerſuend oc Dronning Candaces veldige Mand i Morland/ huilcken der vaar offuer alt hendis Liggendefæ / hand vaar kommen til Jeruſalem at tilbede.

28. **Vnd zog wider heim/ vnd ſaß auff ſeinem wagen/ vnd laſe den Propheten Eſaiam.**

Oc hand drog hiem igen / oc ſad paa ſin vaagen/ oc læſde Eſaiam Prophete.

29. **Der Geiſt aber ſprach zu Philippo: Gehe hinzu/ vnnd mache dich bey diſen Wagen.**

Da ſagde Aanden til Philippum / Gack frem / oc holt dig til denne vaagen.

Kapitola VIII.

24. Tehdy odpowěděw Simon/ řekl: Proſte wy za mne Boha/ ať na mne nepřijgde nic z těch wěcý/ které gſte mluwili.

Opowiedziawſſy tedy Symon/ rzekl/ Modlcież ſie wy zá mnąu Páná/ áby mi ſie co nieprzydáło z thych rzeczy ktoreśćie powiedzieli.

25. A oni zagiſté ſwědčiwſſe/ a mluwiwſſe Slowo Božij/ nawrátili ſe do Geruzaléma/ a mnohým Kraginám Samarytánſkým/ kázali Swaté Ewangelium.

A ták oni oświadczáli y opowiedáli ſlowo Boże/ y zátym ſie wrócili do Jeruzálem/ y w wielu miáſteczkách Samárytáńſkich Ewánielia opowiedáli.

26. Angel pak PAně mluwil k Filipowi/ řka: Wſtaň a gdi proti polednij ſtraně/ na ceſtu kteráž wede od Geruzaléma do Gázy Měſta/ a toť geſt puſté.

Pothym Aniol Páńſki mowil do Filipá powiedáiąc/ Wſtań á idź ku Poludniowi/ droga ktora od Jeruzálem bieży ku Gazie/ ktore ieſt ſpuſtoſzále.

27. A on wſtaw y ſſel. A ay Muž Mauřenijn/ Komornijk/ Auřednijk Králowny Mauřenijnſké Kandaces/ kterýžto wládl wſſemi Polady gegijmi/ ten byl přigel do Geruzaléma/ aby ſe modlil:

Tedy on wſtawſſy/ ſſedl/ á oto niektory Etyopczyk ochmiſtrz y zacny ſpráwcá Kándácy Krolowey Etyopſkiey/ ktory był przełożonym nád wſzythkimi ſkárby iey/ á przyiechał był ku chwale Bożey do Jeruzálem.

28. Y nawracowal ſe zaſe/ ſedě na woze ſwém/ a četl Yzayáſſe Proroka.

Y gdy ſie wrócił śiedząc ná wozie ſwym/ czythał ſobie Ezáiaſzá Proroká.

20. Y řekl Duch k Filipowi: Přiſtup/ a přiwiň ſe k wozu tomuto.

A ták rzekl Duch Filipowi/ Przyſtąp á przyłącz ſie do wozu tego.

ח

30 וְכַד אֶתְקַרַב שְׁמַע ד
דְּקָרֵא בְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָ
וֵאמַר לֵהּ דֵּאן מְסַתְּכַל
אַנְתְּ מָנָא דְּקָרֵא אַנְתְּ׃

E Filippo correndo là, l'vdì che leggeua il Profeta Esaia, e disseli, Intendi tu quel che tu leggi?

31 וְהַו אֱמַר אַיְכַנָּא מְשְׁכָּח
אֶנָא דְּאֶסְתַּכַּל אֶלָּ אֶן
אְנָשׁ יַרְתֵּינִי וּבְעָ מֶנֵּהּ
מֶן פִּילִיפּוֹס דְּנֵסַק וְנֵיתֵב
עַמֵּהּ׃

Et egli disse, Come posso io intendere, se alcun non mi guida? E pregò Filippo che salisse su, e sedesse seco.

32 פְּסוּקָא דֵּין דַּכְתָבָ
דְּקָרֵא הֲוָ בֵּהּ אִיתַוְהִי
הָנָא אַיךְ אֶמְרָא לְנֶכְסְתָא
אֶתְדְּבַר וַאיךְ נְקְיָא קְדָם
גָּזוֹזָא שְׁתִיק הָוָא וְהָכַנָּא
לָא פְּתַח פּוּמֵהּ בְּמוּכָּכֵהּ׃

Hor la sententia de la Scrittura ch'ei leggeua, era questa, Come pecora è stato menato à l'occisione, e come agnello muto dinanzi à colui che lo tosa, così non ha egli aperta la sua bocca.

33 מֶן חֲבוּשְׁיָא וּמֶן דִּינָא
אֶתְדְּבַר וְדָרֵהּ מַנוּ נֶשְׁתַּעֵא
דְּמֶשְׁתַּקְלִין חַיַּוְהִי מֶן א
אַרְעָ׃

Ne la sua humiltà è stato inalzato il suo giuditio: E chi raccontarà la sua generatione? percioche la sua vita è tolta da la terra.

34 וְאֱמַר הָו מְהַיְמְנָ
לְפִילִיפּוֹס בָּעֵא אֶנָא מֶנָּךְ
עַל מַנוּ אֱמַרָהּ הָדָא נְבִיָא
עַל נַפְשֵׁהּ אַו עַל אְנָשׁ א
אַחֲרִן׃

E rispondendo l'Eunucco à Filippo, disse, Dimmi ti prego, di chi disse questo il Profeta, di se stesso, ò pur di qualcũ altro?

35 הָידֵין פִּילִיפּוֹס פְּתַח
פּוּמֵהּ וְשַׁרִי מֶנֵּהּ מֶן הָנָא
כְּתָבָא מְסַבַּר לֵהּ עַל מָרַן
יֵשׁוּעַ׃

Allor Filippo aprendo la sua bocca, e cominciando da questa Scrittura, gli predicò IESV.

36 וְכַד הָנוֹן אָזְלִין בְּאוּרְחָא
מַטְיו הֲוַו לְדוּכְתָא חֲדָא
דְּאִית בָּהּ מַיָּ וֵאמַר
מְהַיְמְנָא הָו הָא מַיָּ
מָנָא הִי כָּלִיתָא דְּאֶעְמַד׃

E mentre che essi andauano per la via, vennero ad vna certa acqua: e l'Eunucco disse, Ecco qui de l'acqua, chi mi vieta l'esser battezato?

ח

30 וְכַאֲשֶׁר רָץ פִּילִפּוֹס אֵצְלוֹ
וַיִּשְׁמַע כִּי קָרָא בְּסֵפֶר יְשַׁעְיָהוּ
הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר הֲתָבִין אֶת־אֲשֶׁר
קוֹרֵא אַתָּה׃

Y acudiendo Philippe, oyólo que leya àl Propheta Isayas: y dixo, Mas entiendes loque lees?

31 וְהוּא אָמַר וְאֵיכָכָה אוּכַל
אִם אִישׁ לֹא יַזְהִירֵנִי וַיִּשְׁאַל
מִן־פִּילִפּוֹס לַעֲלוֹתוֹ וְלָשֶׁבֶת עִמּוֹ׃

Y el dixo, Y como podré, si alguien no me ensennáre? y rogó à Philippe que subiesse, y se sentasse con el.

32 וּפָסוּק הַכְּתָב אֲשֶׁר קְרָאוֹ
זֶה הוּא כַּשֶּׂה לַטֶּבַח יוּבָל וּכְרָחֵל
לִפְנֵי גֹזְזֶיהָ נֶאֱלָמָה וְלֹא יִפְתַּח
פִּיו׃

Y el lugar de la Escriptura que leya, era este, Como oueja à la muerte, fué lleuado: y como cordero mudo delante del que lo tresquila, ansi no abrió su boca.

33 מֵעֹצֶר וּמִמִּשְׁפָּט לֻקָּח וְאֶת־
דּוֹרוֹ מִי יְשׂוֹחֵחַ כִּי נִגְזַר מֵאֶרֶץ
חַיִּים מִפֶּשַׁע עַמִּי נֶגַע לָמוֹ׃

En su humillacion su juyzio fué quitado: mas su generacion, quien la contarà? porque es quitada de la tierra su vida.

34 וַיַּעַן הַסָּרִיס לְפִילִפּוֹס לֵאמֹר
שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ אֱמָר־נָא לִי
עַל־מִי מְדַבֵּר הַנָּבִיא אֶת זֹאת
אִם עַל נַפְשׁוֹ אוֹ עַל־אִישׁ
אַחֵר׃

Y respondiendo el Eunucho à Philippe, dixo, Ruegote, de que Propheta dize esto? de si ò de otro alguno?

35 וַיִּפְתַּח פִּילִפּוֹס אֶת־פִּיו וַיָּחֶל
מִכְּתָב הַזֶּה וַיְבַשֵּׂר לוֹ אֶת־יֵשׁוּעַ׃

Entonces Philippe abriendo su boca, y començando deesta escriptura, annunciòle el Euangelio de Iesus.

36 וְכַאֲשֶׁר אָרְכוּ אֶת־דַּרְכָּם בָּאוּ
אֶל־הַמַּיִם וַיֹּאמֶר הַסָּרִיס הִנֵּה
הַמַּיִם מָה יִכְלָא מֵהִטָּבֵל אוֹתִי׃

Y yendo por el camino, vinieron à vna agua: y dixole el Eunucho, He aqui agua; que impide que yo no sea baptizado?

η'.

30. Προσδραμὼν δὲ ὁ Φίλιππος, ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην Ἠσαΐαν, καὶ εἶπεν· ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;

Et Philippe accourut, & l'ouit qu'il lisoit le Prophete Esaie, & lui dit, Mais entens-tu ce que tu lis.

31. Ὁ δὲ εἶπε· πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν Φίλιππον, ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ.

Lequel dit, Et comment le pourroy' ie entendre, si quelcun ne me guide? Et pria Philippe de monter, & s'asseoir auec lui.

32. Ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

Or le passage de l'Escriture qu'il lisoit, estoit cestui-ci, Il a esté mené comme vne brebis à la tuerie, & comme vn agneau muet deuant celui qui le tond, ainsi n'a-il point ouuert sa bouche.

33. Ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη· τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.

En son abbaissement son iugement a esté haussé: mais qui racontera sa duree? car sa vie est enleuee de la terre.

34. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ Φιλίππῳ εἶπε· δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός;

Lors l'Eunuque print la parole, & dit à Philippe, Ie su prie, de qui dit cela le Prophete? de soi, ou de quelque autre?

35. Ἀνοίξας δὲ ὁ Φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν Ἰησοῦν.

Adonc Philippe ouurant sa bouche, & commençant par ceste Escriture, lui annonça Iesus.

36. Ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καί φησιν ὁ εὐνοῦχος, ἰδοὺ ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι;

Et comme ils alloyent par le chemin, ils vindrent à quelque eau: adonc l'Eunuque dit, Voici de l'eau: qui m'empesche d'estre baptizé?

CAP. VIII.

30. Accurrens autem Philippus, audivit eum legentem Iſaiam Prophetam, & dixit: Putáſne intelligis quæ legis?

And Philippe ranne thither / and heard him read the Prophet Eſaias / and ſaid / But vnderſtandeſt thou what thou readeſt?

31. Qui ait, Et quomodo poſſum, ſi non aliquis oſtenderit mihi? Rogavitq; Philippum ut aſcenderet, & ſederet ſecum.

And he ſaide / How can I / except I had a guide? And he deſired Philippe / that hee would come vp and ſit with him.

32. Locus autem ſcripturæ quã legebat erat hic: Tanquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus coram tondente ſe, ſine voce, ſic non aperuit os ſuum.

Now the place of the Scripture which he read / was this / He was led as a ſheepe to the ſlaugther: & like a lambe domme before his ſhearer / ſo opened he not his mouth.

33. In humilitate iudicium eius ſublatum eſt. Generationem eius quis enarrabit, quoniam tolletur de terra vita eius?

In his humilitie his iudgement hath bene exalted: but who ſhall declare his generation? for his life is taken from the earth.

34. Reſpondens autem eunûchus Philippo, dixit, Obſecro te, de quo propheta dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo?

Then the Eunuch anſwered Philippe / & ſaid / I praye thee of whome ſpeaketh the Prophet this? of him ſelfe / or of ſome other man?

35. Aperiens autem Philippus os ſuum, & incipiens à ſcriptura iſta, evangelizavit illi Ieſum.

Then Philippe opened his mouth / and began at the ſame Scripture / and preached vnto him Jeſus.

36. Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait eunûchus, Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?

And as they went on their way / they came vnto a certaine water / and the Eunuche ſaid / See / here is water: what doth let me to be baptized?

Das VIII. Capitel.

30. Da lieff Philippus hinzu / vnd höret / daß er den Propheten Eſaiam laß / vnd ſprach: Verſteheſt du auch was du lieſeſt?

Da løb Philippus hen til oc hørde / at hand læſde den Prophete Eſaiam / oc ſagde / Forſtaar du oc det ſom du læſt?

31. Er aber ſprach: Wie kan ich / ſo mich nicht jemand anleitet? Vnd ermanet Philippum / daß er auffrette / vnd ſetzte ſich bey jhm.

Hand ſagde / Huorledis kand ieg / der ſom nogen icke vnderuiſer mig? Oc hand bad Philippum / at hand ſkulde træde op / oc ſette ſig hoſſ hannem.

32. Der innhalt aber der Schrifft / die er laſe / war diſer: Er iſt wie ein Schaf zur ſchlachtung geführet / vñ ſtill wie ein Lamb für ſeinem Scherer / Alſo hat er nicht auffgethan ſeinen Mund.

Men dette ſtod i Scrifften / ſom hand læſde. Hand er ført ſom it Faar til at ſlacte ſom it Lam faar den ſom det klipper / Saa haffuer hand icke opladet ſin Mund.

33. In ſeiner nidrigkeit iſt ſein Gerichte erhaben. Wer wird aber ſeines Lebens lenge außreden? Denn ſein Leben iſt von der Erden weggenommen.

I hans fornedring er hans Dom ophøyet. Men huo ſkal vdtale hans Liffs langhed? Thi hans Liff er taget bort aff Jorden.

34. Da antwortet der Kämmerer Philippo / vnd ſprach: Jch bitte dich / von wem redet der Prophet ſolches? von jm ſelber / oder von jemand anders?

Da ſuarede Kammerherren Philippo / oc ſagde Jeg beder dig / om huem taler Propheten ſaadant? Om ſig ſelff / eller om nogen anden?

35. Philippus aber that ſeinen Mund auff / vnnd fieng von diſer Schrifft an / vnnd prediget jhm das Evangelium von Jeſu.

Da oplod Philippus ſind mund / oc begynte paa denne Scrifft / oc predickede hannem Euangelium om Jheſu.

36. Vnd als ſie zogen der Straſſen nach / kamen ſie an ein Waſſer. Vnd der Kämmerer ſprach: Sihe / da iſt Waſſer / was hinderts / daß ich mich tauffen laſſe?

Oc ſom de de droge at veyen / komme de til it Vand. Oc Kammerherren ſagde / See / der er vand / Huad hindrer / at ieg loder mig døbe?

Kapitola VIII.

30. A přiſkočiw Filip / vſlyſſal gey an čte Ezayáſſe Proroka / y řekl: Rozumijſſli tomu co čteſs?

Przybiegſzy thedy Filip / vſłyſzał go á on czyta Ezaiaſzá Proroká / Y rzekł mu / Rozumieſzli co czytaſz?

31. Kterýž řekl: A kterak mohu / leč někdo wyložij mi? Y proſyl Filipa / aby wſtaupil na wůz / a ſeděl s nim.

A on rzekł / Jakoż mam rozumieć ieſli mi kto nie pokaże? Y proſił Filipá áby wſtąpił y wśiadł do niego.

32. Mijſto pak pijſma kteréž četl / toto bylo: Jako Owce k zabitij weden geſt: a yako Beránek před tijm kdož gey ſtříže býwá němý / tak neotewřel vſt ſwých

A mieyſce piſmá było tho / Jáko owcá ku zábiciu wiedźion ieſt / á iáko báránek milczący przed tym ktory go goli / ták nie otworzył vſt ſwoich.

33. W ponijženij geho / ſaud geho zdwižen geſt. Rozenij geho kdo wyprawij? Neb wyňat bude z země žiwot geho.

W vniżeniu iego ſąd iego wywyższon ieſt / á wiek iego y ktho ż wypowie? ábowiem odiet ieſt żywot iego z ziemie.

34. Tehda odpowijdage Komornijk Filipowi / řekl: Proſým tebe / o kom toto mluwij Prorok? o ſobě-li / čili o kom giném?

Tedy odpowiedźiawſzy Ochmiſtrzon Filipowi / mowił / Proſzę cie o kimże tu Prorok mowi? ſámli o ſobie czyli o kim inym?

35. Tehdy otewřew Filip vſta ſwá / počaw od Pijſma tohoto / oznamowal (neb kázal) gemu Gežijſſe.

A ták Filip otworzywſzy vſtá ſwe / á poczawſzy od onego piſmá / opowiedał mu Jezuſá.

36. A když geli ceſtau / přigeli k gedné wodě. Y řekl Komornijk: Hle tok woda kdo mi ſe zabránij pokřtiti?

Y gdy dáley iechali w drogę przyſzli do niektorey wody / tedy rzekł Ochmiſtrz / Otoż woda / co przeſzkadza żebych nie miał być chrzczon?

ח

37 (ואמר פילפוס אן משכח אנת דתהימן מ משכח דיהוה וענא ואמר מהימן אנא דישוע משיחא ברה דאלהא הו:)

Diſſe Filippo, Se tu credi con tutto'l cuore, egli è lecito. Et egli riſpondendo, diſſe, Io credo che IESV Chriſto ſia il Figliuol di Dio.

37 ויאמר פילפוס אם מאמין את בכל־לבב יוכל להיות ויען ויאמר מאמין אני כי ישוע המשיח בן־אלהים הוא:

Y Philippe dixo, Si crees de todo coraçon, bien puedes. Y reſpondiendo el dixo, Creo que Ieſus el Chriſto es Hijo de Dios.

ή.

37. Εἶπε δὲ ὁ Φίλιππος, εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε· πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν ἰησοῦν χριστόν.

Et Philippe dit, Si tu crois de tout ton cœur, il eſt loiſible. L'Eunuque donc reſpondant, dit, Ie croy que Ieſus Chriſt eſt le Fils de Dieu.

38 ופקד הוא דתקום מרכבתא ונחתו תריהון למיא ואעמדה פיליפוס למהימנא הו:

E comandò che ſi fermaſſe la carretta, e ſceſero amendue ne l'acqua, Filippo e l'Eunucco, e battezollo.

38 ויצו לעמד את־המרכבה וירדו שניהם אל־המים גם פילפוס והסריס ויטבלהו:

Y mandó parar el carro: y decendieron ambos àl agua Philippe y el Eunucho: y baptizólo.

38. Καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα, καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε Φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος. καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.

Et commanda que le chariot fuſt arreſte: & tous deux deſcendirẽt en l'eau, Philippe & l'Eunuque: & il le baptiza.

39 וכד סלקו מן מיא רוחה דמריא חטפתה לפיליפוס ותוב לא חזיהי מהימנא הו אלא אזל הוא באורחה כד חדא:

Vſciti che furon de l'acqua, lo Spirito del Signore rapi Filippo, e l'Eunucco non lo vidde piu: & andauaſene allegro per il ſuo camino.

39 ובעלותם מן־המים ורוח אלהים נשאה את־פילפוס ולא ראהו עוד הסריס וילך את־דרכו שומח:

Y como ſubieron del agua, el Eſpiritu del Sennor arrebató à Philippe: y no lo vido mas el Eunucho: y fueſe ſu camino gozoſo.

39. Ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν Φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.

Et quand ils furent remontés hors de l'eau, l'Eſprit du Seigneur rauit Philippe, & l'Eunuque ne le vid plus: & s'en alla ioyeux par ſon chemin,

40 פיליפוס דין אשתכח באזוטוס ומן תמן מתכרך הוא ומסבר במדינתא כלהין עדמא דאתא לקסריא:

E Filippo ſi ritrouò in Azoto: e paſſando predicaua l'Euangelio à tutte le città, infin che venne à Ceſarea.

40 ופילפוס נמצא באשדוד ועבר ובשר את־ערים כלן עד בואו אל־קסריא:

Philippe empero ſe halló en Azoto: y paſſando annunciaua el Euangelio en todas las ciudades haſta que vino à Ceſarea.

40. Φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον. καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

Mais Philippe ſe retrouua en Azote: & en paſſant annonça l'Euangile par toutes les villes, iuſqu'à ce qu'il vint en Ceſaree,

---

ט

1 שאול דין עדכיל מלא הוא לוחמא וחמתא דקטלא על תלמידוהי דמרן:

Saulo ſpirando ancor minaccie & occiſione contra i diſcepoli del Signore, ſen'andò al ſommo Sacerdote.

1 ושאול עודנו יפיח זעם ורצח בתלמידי יהוה ויקרב לכהן גדול:

Y Saulo aun reſoplando amenazas y muerte contra los Diſcipulos del Sennor, vino àl Principe de los Sacerdotes.

ΚΕΦΑΛ. θ.

Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ,

Or Saul tout enflambé encore de menaces & tuerie, contre les diſciples du Seigneur, s'eſtant adreſſé au ſouuerain Sacrificateur.

2 ושאל לה אגרתא מן רב כהנא דיתל לה לדרמסוק לכנושתא דאן הו דישכח דרדין בהדא אורחא גברא או נשא נאסור ייתא אנון לאורשלם:

E domandogli lettere per Damaſco da portare à le ſinagoghe: accioche ſe trouaſſe alcuni che faſſen di queſta via, o huomini, o donne, gli menaſſe legati in Ieruſalem.

2 וישאל ממנו אגרות לדמשק אל־העדות אשר אם ימצא בדרך ההיא אנשים או נשים ויוליכם אסורים ירושלימה:

Y demandó de el letras para Damaſco à las Synogas, paraque ſi hallaſſe algunos varones ò mugeres de eſta ſecta, los truxeſſe preſos à Ieruſalem.

2. Ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ.

Lui demanda lettres de ſa part pour porter en Damas aux Synagogues: afin que s'il en trouuoit quelques vns de ceſte ſecte, hommes & femmes, il les amenaſt liés en Ieruſalem.

CAP. VIII.

37. Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde, licet, Et reſpondens ait, Credo filium Dei eſſe Ieſum Chriſtum.

And Philippe ſayd vnto him / If thou beleeueſt with all thine heart / thou mayeſt. Then he anſwered / and ſaid / I beleeue that Jeſus Chriſt is the Sonne of God.

38. Et iuſſit ſtare currum, & deſcenderunt uterque in aquam, Philippus, & eunûchus, & baptizavit eum.

Then he commanded the charet to ſtande ſtill: and they went downe both into the water / both Philippe and the Eunuche / & he baptized him.

39. Cùm autem aſcendiſſent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum eunûchus Ibat autem per viã gaudens.

And aſſoone as they were come vp out of the water / the ſpirit of the Lorde caught away Philippe / yͭ the Eunuche ſawe him no more: ſo he went on his way reioycing.

40. Philippus autem inventus eſt in Azóto: & pertranſiens evangelizabat civitatibus cunctis, donec veniret Cæſarêam.

But Philippe was found at Azotus / & he walked to and fro preaching in all the cities / till he came to Ceſarea.

CAP. IX.

SAulus autem adhuc ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, acceſſit ad principem Sacerdotum.

And Saul yet breathing out threatnings and ſlaughter againſt the diſciples of the Lord / went vnto yͤ hie prieſt.

2. Et petiit ab eo epiſtolas in Damaſcum ad ſynagogas, ut ſi quos inveniſſet huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ieruſalem.

And deſired of him letters to Damaſcus to the Synagogues / that if he founde any that were of that way (either men or women) he might bring them bound vnto Jeruſalem.

Das VIII. Capitel.

37. **Philippus aber ſprach: Glaubeſt du von gantzem hertzen / ſo mags wol ſein. Er antworttet / vnd ſprach: Ich glaube daß Jeſus Chriſtus Gottes Son iſt.**

Da ſagde Philippus / Tror du aff gantſke hierte / da maa det vel vere. Hand ſuarede / oc ſagde / Jeg tror / at Jheſus Chriſtus er Guds Søn.

38. **Vnd er ließ den Wagen halten / vnd ſtiegen hinab in das Waſſer / beide Philippus vnnd der Kämmerer / Vnd er tauffet jn.**

Oc hand bad vognen holde / oc de ſtigede ned i vandet / baade Philippus oc Kammerherren / oc hand døbte hannem.

39. **Da ſie aber herauß ſtiegen auß dem Waſſer / rucket der Geiſt des HERRN Philippum hinweg / vnd der Kämmerer ſahe jn nicht mehr. Er zoch aber ſeine Straſſe frölich.**

Men der de ſtigedede op aff vandet / da ructe HERRENS Aand Philippum bort / oc Kammerherren ſaa hannem icke mere. Oc hand drog ſin vey glad.

40. **Philippus aber ward funden zu Asdod / vnd wandelt vmbher / vnd prediget allen Stätten das Evangelium / biß daß er kam gen Ceſarien.**

Men Philippus bleff funden i Aſdod / oc hand vandrede omkring / oc predickede Evangelium i alle ſtæder / indtil hand kom til Ceſaream.

Das IX. Capitel.

Saulus aber ſchnaubete noch mit drohen vnd morden / wider die Jünger des HERRN / vnd gieng zum Hohenprieſter.

MEn Saulus fnyſede end nu met truſel oc mord mod HERRens Diſciple / Oc hand gick til den ypperſte Preſt.

2. **Vnd bat jn vmb Briefe gen Damaſcon an die Schulen / auff daß ſo er etliche diſes weges fünde / Männer vnd Weiber / er ſie gebunden führete gen Jeruſalem.**

Oc begerede Breff aff hannem til Scholerne i Damaſco / Paa det / at der ſom hand funde nogle paa denne vey / Mend oc quinder / at hand ſkulde føre dem bundne til Jeruſalem.

Kapitola VIII.

37. Y řekl gemu Filip: Wěřijſſli celým ſrdcem / ſluſſýt. A odpowěděw Komornijk / řekl: Wěřijm / že Gežijš Kryſtus geſt Syn Božij.

Ale mu powiedział Filip / Jeſliż ze wſzytkiego ſerca wierzyſz / thedyć ſie godzi / A on mu odpowiedziawſzy / rzekł / Wierzęż Jezus Kryſtus jeſt Syn Boży.

38. Y rozkázal ſtáti wozu: Y ſſtapili oba do wody / Filip y Komornijk / y pokřtil geg.

Kazał tedy ſtánąć wozowi / y wſtąpili obadwá w wode Filip z Ochmiſtrzem / á okrćił go.

39. A když wyſtaupili z wody / Duch Páně pochopil Filipa / y newiděl ho wijce Komornijk. Y gel Komornijk ceſtau ſwau / raduge ſe.

A gdy wyſzli z wody / Duch Páńſki porwał Filipá / ták iż go on Ochmiſtrz wiecey nie widział / y iechał drogą ſwą rádując ſie.

40. Filip pak nalezen geſt w Azotu / á chodě kázal Ewangelium wſſem Měſtuom / až přiſſel do Cezaree.

A Filip áż w Azocie jeſt ználeziony / ychodząc po wſzytkich mieſciech opowiedał Ewánieliá / áż przyſzedł do Ceſárey.

Kapitola IX.

SSawel pak geſſtě dychtě po pohrůžkách a po mordu proti Včedlnijkům Božijm / přiſtaupil k Knijžeti Kněžſkému.

TEdy Saul będąc jeſzcze zá páleny pogrożkámi y morderſtwy przeciw zwolennikom Páńſkim / ſzedł do Kſiążęciá kápłáńſkiego.

2. Y wyžádal od něho liſty (kterěžby neſl) Damaſſku do Sſkol / nalezlliby kterě tam tě cyſty Muže neb ženy / aby ſwázané přiwedl do Geruzaléma.

Y proſił go o liſthy do Dámáſzku do bożnic / iż gdziby niektore ználazł tey ſekty / ták męże iáko y niewiáſty / áby ie powiązawſzy przywiodł do Jeruzálem.

ט

3 וְכַד אָזֵל הֲוָא וְשַׁרִי מְמַטֵא לְדַרְמְסוּק מֶן תְּחֵית שֶׁלְיָא אַזְלֶג הֲוָא עֲלַוְהִי נוּהְרָא מֶן שְׁמַיָא׃

E nel caminare auuenne che s'auuicinaua à Damaſco, & in vn ſubbito gli riſplendè intorno come folgore vna luce dal cielo.

4 וְנֶפַל עַל אַרְעָא וְשֶׁמַע קָלָא דְאָמַר הֲוָא לֵה שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְּ לִי׃

E caduto in terra, vdi vna voce che gli diceua, Saulo, Saulo, perche mi perſeguiti tu?

5 עֲנָא הָו וְאֶמַר מַן אַנְתְּ מָרִי וּמָרַן אֶמַר אֶנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא הָו דְאַנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ קַשְׁיָא הִי לָךְ לַמְבַעָטוּ לְעֶוְקְסֶא׃

Et egli diſſe, Chi ſei tu Signore? E il Signor diſſe, Io ſon IESV*, ilqual tu perſeguiti. Dura coſa t'è ricalci trar contra gli ſtimoli.*

6 (הָו דֵין כַד דָחִיל וְרָתִית אֶמַר מָנָא אֶעְבֵד מָרִי וּמָרַן אֶמַר לֵה) אֶלָא קוּם עוּל לַמְדִינְתָּא וְתַמָן נֶתְמַלַל עַמָךְ עַל מָא דְוָלֵא הֲוָא לָךְ לְמֶעְבַד׃

Egli tremando e ſtupefatto, diſſe, Signore, che vuoi tu che io facci? E il Signor li diſſe, Leuati ſu, & entra ne la città, e iui ti ſara detto quel che tu debbi fare.

7 וְגַבְרֵא דְאָזְלִין הֲווּ עַמֵה בְּאוּרְחָא קָיְמִין הֲווּ כַד תַּמִיהִין מֶטוּל דְקָלָא בַלְחוּד שָׁמְעִין הֲווּ אֶנָשׁ דֵין לָא מֶתְחְזֵא הֲוָא לְהוּן׃

E gli huomini che l'accompagnauano per camino, ſtauano attoniti, come quelli che vdiuano ben la voce, ma non vedeuano alcuno.

8 וְקָם שָׁאוּל מֶן אַרְעָא וְלָא מֶתְחְזֵא הֲוָא לֵה מֶדֶם כַד עַיְנַוְהִי פְתִיחָן הֲוַי וְכַד אַחִידִין בְּאִידַוְהִי אַעֲלוּהִי לְדַרְמְסוּק׃

Allor Saulo ſi leuò ſu da terra, & aprendo gli occhij, non vedeua perſona: onde eſſi menandolo per la mano, lo conduſſero in Damaſco.

9 וְלָא מֶתְחְזֵא הֲוָא לֵה תְּלָתָא יַוְמִין וְלָא אֲכַל וְלָא אֶשְׁתִי׃

E ſtette tre giorni ſenza vedere, e non mangiò, ne beuè.

ט

3 וּבְלֶכְתּוֹ וַיְהִי־בְּקָרְבוֹ לְדַמֶּשֶׂק וּפִתְאֹם נָתַן יְהוָֹה בָּרָד וְהִתְהַלַּךְ אֵשׁ אַרְצָה מִשָּׁמָיִם׃

Y yendo por el camino, aconteció que llegando cerca de Damaſco, ſubitamente lo cercó vn reſplandor de luz del cielo.

4 וְכַאֲשֶׁר נָפַל אֶל־הָאָרֶץ שָׁמַע אֶת־קוֹל אוֹמֵר שָׁאוּל שָׁאוּל מָה תִּרְדְּפֵנִי׃

Y cayendo en tierra, oyó vna boz que le dezia, Saulo, Saulo, porque me perſigues?

5 וַיֹּאמֶר מִי אַתָּה אֲדֹנָי וַיהוָֹה אָמַר אָנֹכִי יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר תִּרְדְּפֵנִי יִקְשֶׁה לְּךָ לִבְעֹט עַל־הַדָּרְבָן׃

Y el dixo, Quien eres Sennor? Y el Sennor dixo, Yo ſoy Ieſus el Nazareno à quiẽ tu perſigues: dura coſa te es dár coces contra el alguijon.

6 וְהוּא נִבְהָל חָרֵד וּפָחֵד לֵאמֹר אֲדֹנָי מָה תִּרְצֶה לַעֲשׂוֹתִי וַיֹּאמֶר יְהוָֹה אֵלָיו לָכֵן קוּם וְלֵךְ אֶל־הָעִיר וִידֻבַּר אֵלֶיךָ מַה צָּרְכְּךָ לַעֲשׂוֹת׃

El temblando y temeroſo dixo, Sennor que quieres que haga? Y el Sennor le dize, Leuantate y entra en la ciudad: y dezirſeteha lo que te conuiene hazer.

7 וְהָאֲנָשִׁים הָאֹרְחִים לַחֲבֵרָה עִמּוֹ עָמְדוּ נִבְהָלִים הֵמָּה שׁוֹמְעִים אֶת הַקּוֹל וְאִישׁ אֶחָד לֹא רָאוּ׃

Y los varones que yuan con Saulo, ſe pararon attonitos: oyendo à la verdad la boz, mas no viendo à nadie.

8 וַיָּקָם שָׁאוּל מִן־הָאָרֶץ וּבְפָקְחוֹ אֶת־עֵינָיו אֶת־אִישׁ אֶחָד לֹא רָאָה וַיֹּאחֲזוּהוּ בְּיָדָיו וַיּוֹלִיכוּהוּ לְדַמֶּשֶׂק׃

Entonces Saulo leuantóſe de tierra, y abriendo los ojos no via à nadie: anſique lleuandolo por la mano, metieronlo en Damaſco:

9 וּשְׁלֹשֶׁת יָמִים לֹא רָאָה וְלֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה׃

Donde eſtuuo tres dias ſin ver: y no comió, ni beuió.

θ.'

3. Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ.

Or aduint qu'en cheminant il approcha de Damas, & ſoudainement vne lumiere reſplendit du ciel comme vn eſclair à l'en tour de lui.

4. Καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις;

Dont eſtant tombé par terre, il ouit vne voix qui lui diſoit, Saul, Saul, pourquoi me perſecutes-tu?

5. Εἶπε δὲ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις, σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

Et lui reſpondit, Qui es-tu Seigneur? Et le Seigneur dit, Ie ſuis Ieſus, lequel tu perſecutes: il t'eſt dur de regimber contre les aiguillons.

6. Τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε, κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, (ἀλλὰ) ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Lequel tout tremblant & effrayé dit, Seigneur, que veux-tu que le face? Et le Seigneur lui dit. Leue-toi, & entre en la ville, & là il te ſera dit ce que tu dois faire.

7. Οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐνεοὶ, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες.

Or les hommes qui cheminoyent auec lui, s'arreſterent tout eſpouuantés, oyans biẽ la voix d'icelui, mais ne voyans perſonne.

8. Ἠγέρθη δὲ ὁ σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς, ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ οὐδένα ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν.

Et Saul ſe leua de terre, & ouurant ſes yeux ne voyoit perſonne: parquoi ils le conduiſirent par la main, & le menerent en Damas.

9. Καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲ ἔπιεν.

Où il fut trois iours ſans voir, & ſans manger ne boire.

CAP. IX.

3. Et cùm iter faceret: contigit ut appropinquaret Damaſco: & ſubitò circumfulſit eum lux de cælo.

Nowe as he iourneyed / it came to paſſe that as he was come neere to Damaſcus / ſodainly there ſhined rounde about him a light from heauen.

4. Et cadens in terram, audivit vocem dicentem ſibi, Saule, Saule quid me perſequeris?

And he fell to the earth / and heard a voyce / ſaying to him / Saul / Saul / why perſecuteſt thou me.

5. Qui dixit, Quis es Domine? Et ille, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

And he ſayde / Who art thou Lorde? And the Lord ſaid / I am Jeſus whom thou perſecuteſt: it is hard for thee to kicke againſt prickes.

6. Et tremens ac ſtupens dixit, Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eũ, Surge, & ingredere civitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.

Hee then both trembling and aſtonied / ſayd / Lord / what wilt thou that I do? And the Lord ſayde vnto him / Ariſe and go into the citie / and it ſhalbe tolde thee what thou ſhalt do.

7. Viri autem illi qui comitabãtur cum eo, ſtabant ſtupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes.

The men alſo which iourneyed with him / ſtood amazed / hearing his voyce / but ſeeing no man.

8. Surrexit autem Saulus de terra, apertiſq́; oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damaſcum.

And Saul aroſe from the ground / and opened his eyes / but ſawe no man. Then led they him by the hande / and brought him into Damaſcus.

9. Et erat tribus diebus non videns. & non manducavit, neque bibit.

Where he wan three dayes without ſight / and neither ate nor dranke.

Das IX. Capitel.

3. Vnnd da er auff dem wege war / vnd nahe bey Damaſcon kam / vmbleuchtet jn plötzlich ein Liecht vom Himmel.

Oc der hand vaar paa veyen / oc kom nær til Damaſcon / omſkinde hannem haſtelige it liuſſ aff Himmelen.

4. Vnd fiel auff die Erden / vnd höret eine ſtimme / die ſprach zu jhm: Saul / Saul / was verfolgeſt du mich?

Oc hand falt paa Jorden / oc hørde en Røſt / hun ſagde til hannem / Saul / Saul / hui forfølger du mig?

5. Er aber ſprach: HERR / wer biſtu? Der HERR ſprach: Ich bin Jeſus den du verfolgeſt? Es wird dir ſchwer werden wider den Stachel lecken.

Da ſagde hand HERRE / Huo eſt du? HERREN ſagde / Jeg er Jheſus / ſom du forfølger. Det ſkal bliffue dig ſuart at træde mod Braadden.

6. Vnd er ſprach mit zittern vnnd zagen: HERR / was wilt du daß ich thun ſoll? Der HERR ſprach zu jm: Stehe auff / vnnd gehe inn die Statt / da wird man dir ſagen / was du thun ſolt.

Oc hand ſagde met redzel oc beffuelſe / HERRE huad vilt du / at ieg ſkal gøre? HERREN ſagde til hannem i Stat op / oc gack i Staden / der ſkal mand ſige dig / huad du ſkalt gøre.

7. Die Männer aber / die ſeine Gefehrten waren / ſtunden vnnd waren erſtarret / denn ſie höreten ſeine ſtimme vnd ſahen niemands.

Men de Mend / ſom vaare i ſelſkaff met hannem / ſtode oc vaare forferdede / Thi de hørde hans røſt oc ſa ae ingen.

8. Saulus aber richtet ſich auff von der Erden / vnd als er ſeine augen auffthat / ſahe er niemands. Sie namen jn aber bey der hand / vnd führeten jn gen Damaſcum.

Men Saulus reyſde ſig op aff iorden / oc der hand loet ſine øyen op / ſaa hand ingen. Da toge de hannem ved haanden / oc førde hannem i Damaſcon.

9. Vnd war drey tage nicht ſehend / vnd aß nicht vnd tranck nicht.

Oc hand ſaa icke / oc oed icke oc drack icke i tre dage.

Kapitola IX.

3. A když byl na ceſtě / přihodilo ſe / že ſe přibližowal k Dámaſſku: A hned rychle obklijčilo gey ſwětlo z Nebe:

A thák gdy był w drodze / y gdy iuż był bliſko Damáſzku / tedy z predká oświeciłá ſie około niego świátłość z niebá.

4. A padw na zemi / ſlyſſal hlas řkaucý k ſobě: Sſawle / Sſawle proč mi ſe protiwiſs?

A gdy padł ná ziemie vſłyſzał głos mowiacy do śiebie / Saulu / Saulu / przecz mie przeſladuieſz?

5. Kterýž řekl: Y kdo gſy PAne? A PAn řekl: Já gſem Gežiſs / gemuž ty ſe protiwiſs. Twrdoť geſt tobě proti oſtnu ſe zpěčowati.

Tedy on rzekł / Ktożeś ieſt Pánie? A Pan rzekł / Jaciem ieſt Jezus ktorego thy przeſladuieſz / trudnać ieſt rzecz thobie przeciwko oſnom wirzgáć.

6. A on třeſa ſe a boge ſe / řekl: PAne / co mi kážeſs činiti? A PAn k němu: Wſtaň / a wegdi do měſta a tamť bude powědijno tobě / co máſs činiti.

A on drżacy lękáiac ſie powiedział Panie coż chceſz abych czynił? Tedy Pan rzekł k niemu / Wſthań á idź do miáſtá / y powiedzac tobie coć bedzie potrzeba czynić.

7. Ti pak mužij kteřijž ſſli s nim / ſtáli gſauc ohromeni / hlas zagiſté ſlyſſýce / ale žádného newidaucee

Thedy mezowie oni ktorzy byli w drodze z Saulem: ſtánęli zleknawſzy ſie / acz głos ſłyſzac / ále żadnego nie widzac.

8. Y wſtal Sſawel z země / a otewřew oči ſwé / nic newiděl: Ale poyawſſe gey za ruce / vwedli ho do Damaſſku.

Zátym Saul wſtał z ziemie / á otworzywſzy oczy ſwoie / żadnego nie wiedział / y tákże go viawſzy zá rece / wwiedli do Damáſzku.

9. Y byl tu za tři dni newida / a negedl nic / ani pil.

Tedy był przez trzy dni nie widzac / áni iadł áni pił.

ט

10 אִית הֲוָא דֵּין בְּהּ בְּדַרְמְסוּק תַּלְמִידָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא חַנַנְיָא וּמָרְיָא אֲמַר לֵהּ בְּחֶזְוָא חַנַנְיָא וֶאֱמַר הָא אֶנָא מָרִי׃

Hor in Damaſco era vn diſcepolo, nominato Anania, a cui il Signor diſſe in viſione, Anania. Et egli riſpoſe, Eccomi, Signore.

11 וּמָרַן אֲמַר לֵהּ קוּם זֶל לְשׁוּקָא דְּמֶתְקְרֵא תְּרִיצָא וּבְעִי בְּבַיְתָא דִיהוּדָא לְשָׁאוּל דְּאִיתָוְהִי מֶן טַרְסוּס מְדִינְתָּא׃

E il Signor li diſſe, Leuati ſu, e va nel borgo che ſi chiama, Dritto, e cerca in caſa di Iuda, vno che ha nome Saulo da Tarſo: perche eccolo quiui che fa oratione.

12 הָא גֵּיר כַּד הָו מְצַלֵּא חֲזָא בְּחֶזְוָא לְגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ חַנַנְיָא דְּעַל וְסָם עֲלַוְהִי אִידָא אַיְךְ דְּנֶתְפַּתְּחָן עַיְנַוְהִי׃

(Egli ancora vidde in viſione vn huomo per nome Anania, entrare e mettergli la mano ſopra, perche riceueſſe la viſta.)

13 וֶאֱמַר חַנַנְיָא מָרִי שֶׁמְעֵת מֶן סַגִּיאֵא עַל גַּבְרָא הָנָא דַּכְמָא בִּישָׁתָא אַסְּקֵל לְקַדִּישַׁיךְ בְּאוּרִשְׁלֶם׃

Et Anania riſpoſe, Signore, io ho vdito da molti di queſt'huomo, quanti mali egli ha fatti a i tuoi ſanti in Ieruſalem.

14 וְהָא אַף הָרְכָּא אִית לֵהּ שׁוּלְטָנָא מֶן רַבַּי כָּהֲנֵא דְּנֵאסוּר לְכֻלְּהוֹן אִילֵין דְּקָרֵין שְׁמָךְ׃

Inoltre ha quì autorita da i gran Sacerdoti, di legar tutti quelli che inuocano il tuo Nome.

15 אֲמַר לֵהּ מָרְיָא קוּם זֶל מֶטוּל דְּמָאנָא הוּ לִי גַּבְיָא דְּנֶשְׁקוּל שְׁמִי בְּעַמְמֵא וּבְמַלְכֵּא וּבֵית בְּנַי יִסְרָיֵל׃

Et il Signor li diſſe, Va, percioche coſtui mi è vn vaſo eletto, per portare il mio Nome dinanzi a i Gentili, & a i Re, & a i figliuoli d'Iſraël.

ט

10 וַיְהִי־תַלְמִיד אֶחָד בְּדַמֶּשֶׂק וּשְׁמוֹ חֲנַנְיָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו בַּמַּרְאֶה חֲנַנְיָה וְהוּא אָמַר הִנְנִי אֲדֹנָי׃

Auia entonces vn Diſcipulo en Damaſco llamado Ananias: àl qual el Sennor dixo en viſion, Ananias. Y el reſpondió, Heaqui eſtoy Sennor.

11 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה קוּם וְלֵךְ אֶל־הַשּׁוּק הַנִּקְרָא יָשָׁר וּבַקֵּשׁ בְּבֵית יְהוּדָה אֶת־שָׁאוּל מֵעִיר תַּרְשִׁישׁ וְהִנֵּה מִתְפַּלֵּל הוּא׃

Y el Sennor le dixo, Leuantate, y ve à la calle que ſe llama la Derecha, y buſca en caſa de Iudas à Saulo llamado el de Tarſo: porque heaqui el ora:

12 וַיַּרְא בַּמַּרְאֶה אֶת־הָאִישׁ וּשְׁמוֹ חֲנַנְיָה לָבוֹא וְלָשִׂים עָלָיו אֶת יָדוֹ לְמַעַן יָשׁוּב יִרְאֶה׃

Y ha viſto en viſion vn varon llamado Ananias, que entra, y le pone la mano encima paraque reciba la viſta.

13 וַיַּעַן חֲנַנְיָה אֲדֹנָי שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּים עַל־הָאִישׁ הַזֶּה כַּמָּה רָעוֹת עָשָׂה לִקְדוֹשֶׁיךָ בִּירוּשָׁלַיִם׃

Entonces Ananias reſpondió, Sennor, he oydo à muchos de eſte varon, quantos males hà hecho à tus Sanctos en Ieruſalem:

14 וְכִי יֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים לֶאֱסוֹר אֶת־כֻּלָּם אֲשֶׁר יִקְרְאוּ בְשִׁמְךָ׃

Y aun aqui tiene facultad de los principes de los Sacerdotes de prender à todos losque inuocan tu Nombre.

15 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ כִּי כְלִי מִבְחוֹר זֶה הוּא לִי לִסְבֹּל אֶת־שְׁמִי לִפְנֵי הַגּוֹיִם וּמְלָכִים וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Y dixole el Sennor, Vé: porque instrumento eſcogido me es eſte, paraque lleue mi Nombre en preſencia de Gentes y de reyes, y de los hijos de Iſrael.

θ'.

10. Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν δαμασκῷ ὀνόματι ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε.

Or y auoit il vn certain diſciple en en Damas nommé Ananias, auquel le Seigneur dit en viſion, Ananias: Et il dit, Me voici, Seigneur.

11. Ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ ἰούδα σαῦλον ὀνόματι ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται.

Et le Seigneur lui dit, Leue toi, & t'en va en la rue qui eſt nommee la Droite, & cerche en la maiſon de Iudas vn nommé Saul, qui eſt de Tarſe: car voila il prie.

12. Καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα ὀνόματι ἀνανίαν, εἰσελθόντα, καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.

(Or auoit Saul veu en viſion vn perſonnage nommé Ananias, entrant & lui impoſant la main, afin qu'il recouuraſt la veuë.)

13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ ἀνανίας, κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν ἱερουσαλήμ.

Et Ananias reſpondit, Seigneur, j'ai oui parler à pluſieurs touchant ce perſõnage, combien de maux il a fait à tes ſaincts en Ieruſalem.

14. Καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.

Meſmes auſsi il a ici authorité de par les principaux Sacrificateurs, de lier tous ceux qui inuoquent ton Nom.

15. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος, πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοι ἐστὶν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε ἰσραήλ.

Mais le Seigneur lui dit Va: car il m'eſt vn inſtrument d'eſlite, pour porter mon Nom deuant les Gentils, & les Rois, & les enfans d'Iſrael.

CAP. IX.

10. Erat autem quidam diſcipulus Damaſci, nomine Ananias: & dixit ad illum in viſu Dominus, Anania. At ille ait, Ecce ego Domine.

And there was a certaine diſciple at Damaſcus named Ananias / and to him ſayde the Lord in a viſion/Ananias. And he ſayd/Behold/I am here/Lord.

11. Et Dominus ad eum, Surge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quære in domo Iudæ Saulum nomine Tarſenſem, ecce enim orat.

Then the Lord ſayde vnto him/Ariſe/and go into the ſtreet which is called Straight/and ſeeke in the houſe of Iudas after one called Saul of Tarſus: for beholde/hee prayeth.

12. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem ſibi manus ut viſum recipiat.)

(And he ſawe in a viſion a man named Ananias comming into him/and putting his handes on him / that he might receyue his ſight.)

13. Reſpondit autem Ananias, Domine, audivi à multis de viro hoc, quanta mala fecerit ſanctis tuis in Ieruſalem.

Then Ananias anſwered / Lorde/ I haue heard by many of this man/how much euill he hath done to thy Saintes at Jeruſalem.

14. Et hic habet poteſtatem à principibus ſacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum.

Moreouer here hee hath authoritie of the hie Prieſtes/ to binde all that call on thy Name.

15. Dixit autem ad eum Dominus, Vade, quoniam vas electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filiis Iſraël.

Then the Lord ſaid vnto him / Go thy way: for he is a choſen veſſell vnto me / to beare my Name before the Gentiles/ and Kings/ and the children of Iſrael.

Das IX. Capitel.

10. Es war aber ein Jünger zu Damaſco / mit namen Ananias/zu dem ſprach der HERR im Geſichte: Anania. Vnd er ſprach: Hie bin ich HERR.

Oc der vaar en Diſcipel i Damaſco / hed Ananias / Til hannem ſagde HERREN i en ſyn/ Anania. Oc hand ſagde/ Her er ieg HERRE.

11. Der HERR ſprach zu jhm: Stehe auff / vnd gehe hin in die gaſſen/ die da heiſſet die Richtige/ vnnd frage in dem Hauſe Juda nach Saulo mit namen von Tarſen / denn ſihe er betet.

HERREN ſagde til hannem / Stat op / oc gack bort paa den gade / ſom kaldis den Rette / Oc ſpør i Juda huſſ/effter den ſom kaldis Saul aff Tarſen / thi see hand beder.

12. Vnnd hat geſehen im Geſichte einen Mann / mit namen Ananias/ zu jm hinein kommen/ vnnd die hand auff jn legen / daß er wider ſehend werde.

Oc hand ſaa i Synen en Mand / ſom kaldis Ananias/komme ind til ſig/oc legge haanden paa ſig / at hand ſkulde ſee igen.

13. Ananias aber antworttet: HERR / ich hab von vilen gehöret von diſem Manne / wie vil übels er deinen Heiligen gethan hat zu Jeruſalem.

Da ſuarede Ananias / HERRE / Jeg haffuer hørt aff mange om denne Mand / huor meget ont hand haffuer giort dine Helligen i Jeruſalem.

14. Vnnd er hat allhie macht von den Hohenprieſtern / zu binden alle die deinen Namen anruffen.

Oc hand haffuer ocſaa her mact aff de ypperſte Preſter/ at binde alle dem ſom paa kalde dit Naffn.

15. Der HERR ſprach zu jhm: Gehe hin / denn diſer iſt mir ein außerwehlter Rüſtzeug / daß er meinen Namen/ trage für den Heiden / vnnd für den Königen/ vñ für den Kindern von Iſrael.

HERREN ſagde til hannem/Gack bort/Thi denne er mig it vdualde Redſkaff / at hand ſkal bære mit Naffn faar Hendningene/ oc faar Konger/oc for de Børn aff Iſrael.

Kapitola IX.

10. Byl pak nězaký Učedlnijk w Damaſſku / gménem Ananyáš. Y řekl k němu Pán ſkrze widěnij / Ananyáſſy? A on řekl: Hle yá PAne.

Był też niektory zwolennik w Dámáßku imieniem Ananiaß / do ktorego Pán rzekł w widzeniu / Ananiaßu / A on rzekł / Othom ia ieſt Pánie.

11. A PAn k němu: Wſtaň a gdi do vlice kteráž ſlowe vpřijmá / a hledey w domě Židowě Sſawla gménem Tharſenſkého: Nebo ay modlijť ſe.

Tedy Pan rzekł k niemu / Wſtań á idź ná vlice ktora zowa proſta / y ßukay w domu Iude tym niektorego ná imie Saulá z Társu / ábowiem ci ſie oto modli.

12. A widěl ſkrze widěnij Muže / Ananyáſſe gménem / an gde k němu / a an wzkládá naň ruce / aby zrak přijal.

Y wyzrał w widzeniu męża Ananiaßá imieniem / wchodzącego y rece nań wkładaiącego / aby wziął wzrok.

13. Y odpowěděl Ananyáš: PAne / ſlyſſalť gſem od mnohých o tom Muži / kterak mnoho zlého činil Swatým twým w Geruzalémě.

Odpowiedział thedy Ananiaß / Pánie ſłyßałem od wielu ich o mężu tym / iáko wiele złego czynił ſwiętym twym Jeruzalem.

14. A ten má zde moc ſobě danau od Knijžat Kněžſkých / aby gijmal wſſecky / kteřijž wzýwagij Gméno twé.

A teraz tež ná tym mieyſcu ma moc od Kſiążąt Kaplanſkich wiązáć wßytki ktorzy wzywáią imienia twe°.

15. Y řekl k němu Pán: Gdi / neb ně nádobau wywolenau geſt mi on / aby noſyl Gméno mé před Pohany / y před Králi / y před Syny Izrahelſkými.

Ale Pan rzekł do niego / Idźże / Abowiem ten ieſt mnie naczyniem wybránem / áby noſił imię moie przed narody / Krolmi / y ſyny Izráelſkimi.

16 אֱנָא גֵּיר אֶחַוְּיוּהִי כְּמָא עָתִיד לְמֶחָשׁ מֶטּוּל שְׁמִי׃

Et gli moſtrarò quanto gli conuien patire per il mio Nome.

17 הָידֵין חַנַנְיָא אֶזַל לְבַיְתָא לְוָתֵהּ וְסָם עֲלַוְהִי אִידָא וֶאֱמַר לֵהּ שָׁאוּל אָחִי מָרַן יֵשׁוּעַ שַׁדְּרַנִי הָו דְּאֶתְחְזִי לָךְ בְּאוּרְחָא כַּד אָתֵא אַנְתְּ אַיךְ דְּנֶתְפַּתְּחָן עַיְנַיךְ וְתֶתְמְלֵא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Anania dunque andò, & entrò nella caſa, e ponendo le mani ſopr'eſſo, diſſe, Saulo fratello, il Signore che t'è apparſo nel camino per ilqual tu veniui, m'ha mandato, accioche tu riceui la viſta, e ſii riempiuto di Spirito ſanto.

18 וּבַר שָׁעְתֵהּ נְפַל מֶן עַיְנַוְהִי מֶדֶּם דְּדָמֵא לְקַלָּפֵא וְאֶתְפַּתַּחִי עַיְנַוְהִי וְקָם עֲמַד׃

E ſubbito caddero de ſuoi occhi certe coſe come ſcaglie, e ricuperò la viſta: e leuatoſi ſu, fu battezato.

19 וְקַבֶּל סַיבַּרְתָּא וֶאֱתְחַיַּל וַהֲוָא יַוְמָתָא לְוָת תַּלְמִידֵא הָנוּן דְּאִית הֲווּ בְּדַרְמְסוּק׃

Poi preſe il cibo, e riconfortoſſi. E ſtetteſi Saule per alquanti giorni co i diſcepoli che erano in Damaſco.

20 וּבַר שָׁעְתֵהּ מַכְרֵז הֲוָא בְּכְנוּשָׁתָא דִּיהוּדָיֵא עַל יֵשׁוּעַ דְּהוּיוּ בְּרָא דַּאלָהָא׃

E ſubbito ne le ſinagoghe predicò Chriſto, dicendo, ch'egli era il Figliuol di Dio.

21 וְתַמִּיהִין הֲווּ כֻּלְּהוּן אִילֵין דְּשָׁמְעִין הֲווּ לֵהּ ו וְאָמְרִין הֲווּ לָא הֲוָא הָנַו הו דְּרָדֵף הֲוָא לְכֻלְּהוּן אִילֵין דְּקָרֵין הֲווּ לִשְׁמָא הָנָא בְּאוּרִשְׁלֶם וְהָא אַף לְהָרְכָא עֲלֵיהּ עַל הָדָא מְשַׁדַּר הֲוָא אַיךְ דְּנֵאסוּר נֵובֵל אֶנּוּן לְרַבַּי כָּהְנֵא׃

Onde tutti quei che l'vdiuano, rimaneuano ſtupefatti, e diceuano, Non è coſtui quel che perſeguitaua in Ieruſalem quelli che inuocauano queſto Nome? & è venuto qui a queſto fine, di menargli legati a i principali Sacerdoti?

16 וַאֲנִי אַרְאֶה אוֹתוֹ כַּמָּה צָרְכוֹ לִסְבּוֹל עַל־שְׁמִי׃

Porque yo le moſtraré quanto le ſea meneſter que padezca por mi Nombre.

17 וַיֵּלֶךְ חֲנַנְיָה וַיָּבוֹא אֶל־הַבַּיִת וַיָּשֶׂם עָלָיו אֶת יָדַיִם לֵאמֹר שָׁאוּל אָחִי אֲדֹנָי יֵשׁוּעַ שְׁלָחַנִי אֲשֶׁר נִרְאָה לְךָ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר בָּאתָ בָהּ לְמַעַן תָּשׁוּב תִּרְאֶה וְתִמָּלֵא בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Ananias entonces fué: y entró en la caſa: y poniendole las manos encima, dixo, Saulo, hermano, el Sennor Ieſus, que te appareció en el camino por donde venias, me hà embiado, paraque recibas la viſta, y ſeas lleno de Eſpiritu Sancto.

18 וּפִתְאֹם נָפְלוּ מֵעֵינָיו כְּמוֹ קַשְׂקַשּׂוֹת וַיָּשָׁב וַיַּרְא בְּרֶגַע וַיָּקָם וַיִּטָּבֵל׃

Y luego le cayeron de los ojos oomo eſcamas, y recibió luego la viſta: y leuantandoſe fué baptizado.

19 וְכַאֲשֶׁר לָקַח אֹכֶל וְסָעַד אֶת־לִבּוֹ וַיְהִי שָׁאוּל אֶת־הַתַּלְמִידִים אֲשֶׁר בְּדַמֶּשֶׂק יָמִים אֲחָדִים׃

Y como comió, fué confortado. Y eſtuuo Saulo con los Diſcipulos que eſtauan en Damaſco, por algunos dias.

20 וּמֵאָז קָרָא אֶת־הַמָּשִׁיחַ בְּעֵדוֹת כִּי זֶה בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Y luego (entrando) en las Synogas predicaua àl Chriſto, Que eſte era el Hijo de Dios.

21 וַיִּבָּהֲלוּ כָּל־הַשּׁוֹמְעִים וַיֹּאמְרוּ הֲלֹא זֶה הוּא הָרֹדֵף בִּירוּשָׁלַיִם אוֹתָם־אֲשֶׁר קוֹרְאִים בְּשֵׁם הַזֶּה וַיָּבוֹא הֵפֹּה עַל־אֲשֶׁר יוֹלִיךְ אוֹתָם אֲסוּרִים אֶל־שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

Y todos los que lo oyan eſtauan attonitos y dezian, No es eſte el que aſſolaua en Ieruſalem à los que inuocauan eſte Nombre: y à eſſo vino acà para lleuarlos preſos à los principes de los Sacerdotes?

16. Ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.

Car ie lui monſtrerai combien il lui faut ſouffrir pour mon Nom.

17. Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε, Σαοὺλ ἀδελφὲ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.

Ananias donc s'en alla, & entra en la maiſõ Et lui impoſant les mains, dit, Saul frere, le Seigneur, aſſauoir Ieſus, qui t'eſt apparu par le chemin par lequel tu venois, m'a enuoye, afin que tu recouures le veuë, & ſois rempli du ſainct Eſprit.

18. Καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες, ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη.

Et ſoudain cheurẽt de ſes yeux comme des eſcailles, & à l'inſtant il recouura la veuë: puis il ſe leua, & fut baptizé.

19. Καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος μετὰ τῶν ἐν Δαμασκῷ μαθητῶν ἡμέρας τινάς.

Et ayant mangé il reprint force. Ainſi Saul fut par quelques iours auec les diſciples qui eſtoyent en Damas:

20. Καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν χριστὸν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Et preſcha incontinent és ſynagogues, que Chriſt eſtoit de Fils de Dieu.

21. Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἱερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;

Dont tous ceux qui l'oyoyent eſtoyent comme rauis hors d'eux-meſmes, & diſoyent, N'eſt ce pas ceſtui-ci qui a deſtruit en Ieruſalẽ ceux qui inuoquoyent ce Nom, & eſt venu ici expres afin qu'il les emmenaſt liés aux principaux Sacrificateurs?

16. Ego enim oſtendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati.

For I will ſhew him / howe many things he muſt ſuffer for my Names ſake.

17. Et abiit Ananias, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit, Saule frater, Dominus miſit me Ieſus, qui apparuit tibi in via qua veniebas: ut videas, & implearis Spiritu ſancto.

Then Ananias went his way/and entred into the houſe / and put his handes on him/and ſayde/ Brother Saul/ the Lorde hath ſent me / (euen Jeſus that appeared vnto thee in the way as thou cameſt) that thou mighteſt receyue thy ſight / & be filled with the holy Ghoſt.

18. Et confeſtim ceciderunt ab oculis eius tanquam ſquamæ, & viſum recepit: & ſurgens baptizatus eſt.

And immediately there fell from his eyes as it had bene ſcales / and ſodeinly he receyued ſight / and aroſe/ and was baptized.

19. Et cùm accepiſſet cibum, confortatus eſt. Fuit autem cum diſcipulis qui erant Damaſci per dies aliquot.

And receyued meate / and was ſtrenghtened. So was Saul certaine dayes with the diſciples which were at Damâſcus.

20. Et continuò ingreſſus in ſynagogas, prædicabat Ieſum, quoniam hic eſt filius Dei.

And ſtraight way he preached Chriſt in the Synagogues / that he was the Sonne of God.

21. Stupebant autem omnes qui eũ audiebant, & dicebant, Nõne hic eſt qui expugnabat in Ieruſalem eos qui invocabant nomẽ iſtud: & huc ad hoc venit ut vinctos illos duceret ad principes ſacerdotum?

So that all that heard him/were amaſed/& ſaide/ Is not this he/ that deſtroyed them which called on this Name in Jeruſalem / and came hither for that intent/that hee ſhoulde bring them bounde vnto the hie Prieſtes?

16. Jch wil jm zeigen / wie vil er leiden muß vmb meines willen.

Jeg vil viſe hannem/huor meget hand ſkal lide faar mit Naffn ſkyld.

17. Vnd Ananias gieng hin / vnd kam in das Hauß / vnd leget die Hände auff jhn / vnd ſprach: Lieber Bruder Saul / der HERR hat mich geſandt / der dir erſchinen iſt auff dem wege / da du her kameſt / daß du wider ſehend / vnd mit dem heiligen geiſt erfüllet werdeſt.

Oc Ananias gick bort oc kom i Huſit/oc lagde hender paa hannem/oc ſagde/Saul/kære broder/ HERREN ſende mig hid / ſom obenbaredis dig paa veyen/der du komſt hid/At du ſkalt ſee igen / oc opfyldis med den hellig Aand.

18. Vnd alſo bald fiel es von ſeinen augen wie Schůppen / vnd ward wider ſehend. Vnd ſtund auff / ließ ſich tauffen.

Oc det falt ſtrax fra hans øyen/ſom ſkel/ oc hand ſaa igen. Oc hand ſtod op / loed ſig døbe.

19. Vnnd nam ſpeiſe zu ſich / vnd ſtercket ſich. Saulus aber war etliche tage bey den Jüngern zu Damaſco.

Oc tog Mad til ſig/oc ſtyrckede ſig. Oc Saulus var nogle dage heſſ Diſciplene i Damaſco.

20. Vnd als bald prediget er Chriſtum inn den Schulen/ daß derſelbige Gottes Sohn ſey.

Oc hand predickede ſtrax Chriſtum i Scholerne/ at hand er Gudz Søn.

21. Sie entſatzten ſich aber alle die es hőreten/ vnnd ſprachen: Jſt das nicht der zu Jeruſalem verſtőret alle/ die diſen Namen anruffen / vnnd darumb herkommen / daß er ſie gebunden führet zu den Hohenprieſtern?

Oc de forferdedis alle ſom det hørde/ oc ſagde/Er det icke denne ſom forderffuede alle i Jeruſalem / der paa kalde dette Naffn/oc er der faare kommen hid/ at hand ſkal føre dem bundne til de ypperſte Preſter?

16. Jáť zagiſté okáži gemu / kterak mnoho on muſý trpěti pro Gméno mé.

Abowiem ia vkáżę iemu iáko wiele potrzebá mu cierpieć dla imienia mego.

17. Y ſſel Ananyáſs/ a wſſel do domu/ y položiw ruce naň / řekl: Sſawle Bratře/ Pán Gežiſs poſlal mne/ kterýž ſe okázal tobě na ceſtě kterau gſy ſſel/ aby zrak přijal/ a naplněn byl Duchem Swatým.

Szedł tedy Ananiaſz/ y wſzedł do domu onego/ á włożywſzy náń rece/ rzekł/ Saulu bráćie/ Pan mnie poſłał (Jezus on ktory ſie vkazał w drodze ktoraś ſzedł/) ábyś wziął wzrok á był nápełnion Duchem świetym.

18. A hned ſpadly s očij geho yako lupiny/ y přiyal zrak: a wſtaw pokřtil ſe

Ná tákże nátychmiaſt ſpádły od oczu iego iáko łuſki/ y wnet wziął wzrok/ á wſtawſzy okrzczon ieſt.

19. A když pogedl/ poſylnil ſe. Y zuſtal s Včedlnijky/ kteřijž byli w Damaſſku/ za několiko dnij.

A gdy wziął pokarm/ poſilił ſie/ tamże Saul z zwolenniki ktorzy byli w Dámáſzku był przez kilká dni.

20. A hned wſſed do Sſkoly/ kázal Kryſta/ že on geſt Syn Božij.

Y nátychmiaſt opowiedał w bożnicach Kryſtuſá/ że on był Syn Boży.

21. Y diwili ſe wſſyckni kteřij gey ſlyſſeli/ a prawili: Wſſak toto geſt ten/ kterýž wybonowal w Geruzalémě ty/ kteřijž wzýwali gméno toto? a ſem proto přiſſel/ aby takowé ſwázané wedl k Knijžatům Kněžſkým:

Zdumiewali ſie tedy wſzyſcy ktorzy go ſłucháli/ á mowili/ Izali nie ten ieſt kthory burzył w Jeruzálem ty ktorzy wzywáli imienia thego/ y tuć był dla tego przyſzedł/ áby ie powiązawſzy wiodł do Kśiążąth Kápłáńſkich.

ט

22 שָׁאוּל דֵּין יַתִּיר מֶתְחַיַּל הֲוָא וּמְזִיַע הֲוָא לְהוֹן לִיהוּדָיֵא הָנוּן דְּעָמְרִין הֲווֹ בְּדַרְמְסוּק כַּד מְחַוֵּא הֲוָא דְּהָנָא הוּ מְשִׁיחָא׃

E Saulo molto piu ſi rinforzaua, e confondeua i Giudei che habitauano in Damaſco, affermando che queſto era Chriſto.

23 וְכַד סְגִיו לֵהּ תַּמָּן יוֹמָתָא עֲבַדוּ עֲלַיְהִי נֶכְלָא יְהוּדָיֵא דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי׃

Paſſati che furon molti giorni, i Giudei ſi conſigliorono inſieme d'ammazzarlo.

24 אֶתְבַּדַּק לֵהּ דֵּין לְשָׁאוּל אֶפְרְסָנָא דְּבָעֵין הֲווֹ לְמֶעְבַּד לֵהּ וְנָטְרִין הֲווֹ תַּרְעֵא דַּמְדִינְתָּא אִימָמָא וְלֶלְיָא דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי׃

Ma le loro inſidie vennero à notitia à Saulo. Eſſi riguardauano le porte giorno e notte, per ammazzarlo.

25 הָיְדֵין סָמוּהִי תַּלְמִידֵא בְּאַסְפַּרִידָא וְשַׁבְּקוּהִי מֶן שׁוּרָא בְּלֶלְיָא׃

Ma i diſcepoli lo preſero di notte, e mandoronlo giu per il muro, calandolo in vna ſporta.

26 וְאֶזַל לֵהּ לְאוּרִשְׁלֶם וְצָבֵא הֲוָא לְמֶתְקַפֵּי לְתַלְמִידֵא וְכֻלְּהוֹן דָּחְלִין הֲווֹ מֶנֵּהּ וְלָא מְהַיְמְנִין הֲווֹ דְּתַלְמִידָא הוּ׃

Eſſendo poi venuto Saulo in Ieruſalem, tentaua di congiugnerſi a i diſcepoli: ma tutti lo temeuano, non credendo che egli foſſe diſcepolo.

27 בַּר־נַבָּא דֵּין אַחְדֵהּ וְאַיְתְיֵהּ לְוָת שְׁלִיחֵא וְאֶשְׁתַּעִי לְהוֹן אֵיכַנָא בְּאוּרְחָא חֲזָא לְמָרְיָא וְדַאֵיכַנָא מַלֵּל עַמֵּהּ וְאֵיכַנָא בְּדַרְמְסוּק עִין בַּגְלֵא מַלֵּל בִּשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

Allora Barnaba il preſe, e conduſſelo à gli Apoſtoli, e racconto loro come egli haueua veduto il Signor ne la via, e ch'ei gli haueua parlato: e come in Damaſco haueua liberamente parlato nel nome di IESV.

ט

22 וְשָׁאוּל עַל־יֶתֶר הִתְגַּבֵּר וּבָלַל אֶת־הַיְּהוּדִים הַיּוֹשְׁבִים בְּדַמֶּשֶׂק וּמוֹרֶה כִּי זֶה הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

Empero Saulo muchomas ſe esforçaua, y confundia à los Iudios que morauan en Damaſco affirmando, Que eſte es el Chriſto.

23 וְאַחֲרֵי־מְלֹאת יָמִים רַבִּים וַיִּוָּעֲצוּ הַיְּהוּדִים לְהָרְגוֹ׃

Y como paſſaron muchos dias hizieron conſejo en vno los Iudios de matarlo.

24 וַיִּוָּדַע לְשָׁאוּל אֶת־מְזִמָּתָם כִּי נָצְרוּ אֶת שַׁעֲרֵי הָעִיר יוֹמָם וָלַיְלָה לַהֲרֹג אוֹתוֹ׃

Mas las aſſechanças deellos fueron entendidas de Saulo: empero ellos guardauan las puertas de dia y de noche para matarlo.

25 וַיִּקְחוּ אוֹתוֹ הַתַּלְמִידִים בַּלַּיְלָה וַיּוֹרִדֻהוּ בַּחֶבֶל. בְּעַד הַחַלּוֹן בַּחוֹמָה׃

Entonces los Diſcipulos, tomandolo de noche, abaxaronlo por el muro metido en vna eſpuerta.

26 וּבְבוֹא שָׁאוּל יְרוּשָׁלַיְמָה חָפֵץ לְדָבְקָה בַּתַּלְמִידִים וַיִּרְאוּ כֻלָּם מִמֶּנּוּ וְאֵינָם מַאֲמִינִים כִּי הַתַּלְמִיד הוּא׃

Y como Saulo vino à Ieruſalem, tentaua de juntarſe con los Diſcipulos: mas todos tenian miedo de el, no creyendo que era Diſcipulo.

27 וּבַרְנַבָּא אָחַז בּוֹ וַיּוֹלִיכֵהוּ אֶל־הַשְּׁלִיחִים וַיְסַפֵּר לָהֶם אֵיכָכָה בַּדֶּרֶךְ רָאָה אֶת־יְהוָה וְכִי יְדַבֵּר אֵלָיו וְאֵיךְ בְּדַמֶּשֶׂק בְּבִטָּחוֹן הוֹפִיעַ לְדַבֵּר בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ׃

Entonces Barnabas, tomandolo, truxolo à los Apoſtoles-y contó, Como auia viſto àl Sennor en el camino. y que le auia hablado: y como en Damaſco auia hablado confiadamente en el Nombre de Ieſus.

θ'

22. Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο καὶ συνέχεε τοὺς ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός.

Mais Saul s'efforçoit de plus en plus, & confondoit les Iuifs qui habitoyent en Damas, confermant que ceſtui-ci eſtoit le Chriſt.

23. Ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν.

Or long temps apres les Iuifs comploterent enſemble pour le mettre à mort.

24. Ἐγνώσθη δὲ τῷ σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν· παρετήρουν τε τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι.

Mais leurs embuſches vindrent à notice a Saul. Or gardoyent-ils les portes iour & nuict, afin de le mettre à mort.

25. Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.

Mais les diſciples le prenans de nuict, le deſcendirẽt par la muraille, en l'aualant en vne corbeille.

26. Παραγενόμενος δὲ ὁ σαῦλος εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής.

Et quand Saul fut venu en Ieruſalem, il taſchoit de ſe ioindre aux diſciples: mais tous le craignoyent, ne croyans point qu'il fuſt diſciple.

27. Βαρνάβας δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν δαμασκῷ ἐπαῤῥησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ.

Mais Barnabas le print, & le mena aux Apoſtres, & leur raconta comment par le chemin il auoit veu le Seigneur pui auoit parlé à lui: & comment il auoit parlé franchement en Damas au Nom de Ieſus,

CAP. IX.

22. Saulus autem multo magis convaleſcebat, & cōfundebat Iudæos qui habitabāt Damaſci, affirmans quoniam hic eſt Chriſtus.

But Saul increaſed the more in ſtrenght / and confounded the Jewes which dwelt at Damaſcus/cōfirming/ that this was the Chriſt.

23. Cùm autem implerentur dies multi, conſilium fecerunt in unum Iudæi ut eum interficerent.

And after that many dayes were fulfilled/the Jewes tooke counſell together/to kill him.

24. Notæ autem factæ ſunt Saulo inſidiæ eorum, Cuſtodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent.

But their laying awayte was knowen of Saul: now they watched the gates/ day and night / that they might kill him.

25. Accipientes autem eum diſcipuli nocte per murum dimiſerūt eum, ſubmittentes in ſporta.

Then the diſciples tooke him by night/ and put him through the wall/& let him downe in a baſket.

26. Cùm autem veniſſet in Ieruſalem, tentabat ſe iungere diſcipulis, & omnes timebant eum, non credentes quòd eſſet diſcipulus.

And when the Saul was come to Jeruſalem /he aſſayed to ioyne himſelfe with the diſciples: but they were all afrayed of him/ and beleeued not that he was a diſciple.

27. Barnabas autem apprehenſum illum duxit ad Apoſtolos: & narravit illis quomodo in via vidiſſet Dominum, & quia locutus eſt ei, & quomodo in Damaſco fiducialiter egerit in nomine Ieſu.

But Barnabas tooke him / and brought him to the Apoſtles / and declared to thē/how he had ſeene the Lord in the way/ and that he had ſpoken vnto him/and howe hee had ſpoken boldly at Damaſcus in yͤ Name of Jeſus.

Das IX. Capitel.

22. Saulus aber ward ie mehr kräfftiger / vnd treib die Jůden ein / die zu Damaſco wohneten / vnd bewehrts / daß diſer iſt der Chriſt.

Men Saulus bleff io mere krafftig / oc igendreff Jøderne ſom bode i Damaſco / oc beuiſde / at denne er Chriſtus.

23. Vnd nach vilen tagen hielten die Jůden einen rath zuſammen / daß ſie jhn tödten.

Oc mange dage der effter / hulde Jøderne it Raad tilſammen / at de vilde ſla hannem ihiel.

24. Aber es ward Saulo kunth gethan / daß ſie jm nachſtelleten. Sie hůteten aber tag vnd nacht an den Thoren / daß ſie jhn tödten.

Oc det bleff Saulo tilkende giffuit / at de vilde gøre hannem ſuig. Men de voctede dag oc nat i Portene / at de vilde ihielſla hannem.

25. Da namen jhn die Jůnger bey der nacht / vnd thetten jhn durch die Mauren / vnd lieſſen jn in einem Korbe hinab.

Da toge Diſcipline hannem om natten / oc ſinge hannem igennem muren / oc vunde hannem ned i en Kurff.

26. Da aber Saulus gen Jeruſalem kam / verſuchte er ſich bey die Jůnger zu machen / vnd ſie forchten ſich alle für jhm / glaubten nicht / daß er ein Jůnger were.

Men der Saulus kom til Jeruſalem / forſøcte hand at holde ſig til Diſciplene / Oc de frycte de alle for hannem / trode icke at hand vaar en Diſcipel.

27. Barnabas aber nam jhn zu ſich / vnd führet jhn zu den Apoſteln / vnd erzehlet jnen / wie er auff der ſtraſſen den HERRN geſehen / vnnd er mit jm geredt / vnd wie er zu Damaſco den Namen Jeſu frey geprediget hette.

Men Barnabas tog hannem til ſig / oc førde hannem til Apoſtlerne / oc hand fortalde dem / huorledis hand haffde ſeet HERREN paa veyen / oc haffde talet met hannem / oc huorledis hand haffde driſtelige predicket om Jheſu Naffn i Damaſco.

Kapitola IX.

22. Sſawel pak mnohem wjce poſylňowal ſe / a zahanbowal Zidy kteřijž bydleli w Damaſſku / potwrzuge / že ten geſt Kryſtus.

Tedy ſie Saul tym wiecey wzmagal / y porabiał Zydy ktorzy mieſzkali w Dámáſzku / twierdząc iż tho był on Kryſtus.

23. A když pominuli dnowé mnozí raddu mezy ſebau včinili Zidé / aby gey zabili.

A gdy wyſzedł czás niemáły / wzięli Zidowie miedzy ſobą w rádę áby go ſtrácili.

24. Y zgewnij včiněni gſau Sſawlowi vkladowé gegich. Oſtřijhali také y bran we dne y w nocy / aby gey zabili.

Ale Saul zrozumiał zdrády ich / kez ſtrzezono bran we dnie y w nocy iákoby go zátrácili.

25. Tehdy poyawſſe gey Včedlnijcy w nocy / wypuſtili přes Zed / ſpuſtiwſſe gey w koſſy.

A przetho zwolennicy wziąwſzy go w nocy przez mur wypuścili / powrozem ſpuściwſzy w koſzu.

26. A když přiſſel Sſawel do Geruzaléma pokauſſel ſe přitowaryſſyti Včedlnijkům / y báli ſe ho wſſyckni / newěřijce by byl Včedlnijkem.

Gdy potym przyſzedł Saul do Jeruzálem / kuſił ſie przyłączyć do zwolennikow / ále ſie go wſzyſcy bali / nie wierząc żeby był zwolennikiem.

27. Barnabáš pak poyaw gey / y wedl ho k Apoſtolům / a wyprawowal gim / kterak na ceſtě widěl PÁNA / a že y mluwil s nim: a kterak w Damaſſku ſwobodně mluwil we gménu Pána Gežiſſe.

Tedy go Bárnábaſz wziąwſzy / przywiodł do Apoſtołow / y opowiedział im iáko w drodze widział Páná / ktory mowił do niego / y iáko w Dámáſzku beſpiecznie mowił w imię Jezuſowe.

ט

28 ואעל הוא עמהון
ונפק באורשלם וממלל
הוא בשמה דישוע עין
בגליא :

Eſtauaſi con eſſi conuerſando in Ieruſalem, e parlando arditamente nel nome del Signor IESV.

29 ודרש הוא עם יהודיא
אילין דידעין הוו יונאית
הנון דין צבין הוו למקטלה:

E parlaua, e diſputaua contra i Greci: onde eſſi cercauano d'ammazzarlo.

30 וכד ידעו אחיא
איתיוהי בליליא לקסריא
ומן תמן שדרוהי לתרסוס:

Ilche hauendo i fratelli ſaputo, il conduſſero a Ceſarea, e manderonlo à Tarſo.

31 ברם דין עדתא דבכלה
יהוד ובגלילא ושמרין אית
הוא בה שלמא כד מ
מתבניא הות ורדיא
בדחלתא דאלהא ובבויאא
דרוחא דקודשא סגיא
הות :

Le Chieſe dunque per tutta la Giudea, e Galilea, e Samaria, haueuan pace, & erano edificate caminando nel timor del Signore: & erano moltiplicate ne le conſolationi de lo Spirito ſanto.

32 והוא דכד מתכרך הוא
שמעון במדינתא נחת אף
לות קדישא דעמרין בלוד
מדינתא :

Auuenne poi che mentre Pietro andaua viſitando tutti, venne etiandio ai Santi che erano in Lidda.

33 ואשכח גברא חד
דשמה אניס דרמא הוא
בערסא ומשרי שנין
תמניא :

E trouò iui vn huomo nominato Enea, che gia otto anni giaceua in letto, ilquale era paralitico.

34 ואמר לה שמעון אניא
מאסא לך ישוע משיחא
קום ושויא ערסך ובר
שעתה קם :

A cui Pietro diſſe, Enea, il Signor IESV *Chriſto ti riſana: leuati ſu, e fatti il letto tu ſteſſo. E ſubbito ſi leuò.*

ט

28 ויהי אתם בא ויצא
בירושלים ובבטחון מדבר
בשם ישוע :

Y entraua y ſalia con ellos en Ieruſalem. Y hablaua confiadamente en el nombre del Sennor Ieſus.

29 וידבר ויתוכח אל־היונים
והמה יבקשו להרגהו :

Y diſputaua con los Criegos : mas ellos procurauan de matarlo.

30 וכאשר ידעו האחים ויוליכהו
אל־קסריא ומשם שלחוהו
טרסוסה :

Loqual como los hermanos entendieron, acompannaronlo haſta Ceſarea, y embiaronlo à Tarſo.

31 ולקהלות בכל יהודה וגליל
ושומרון היה להן שלום ונבנות
והולכות ביראת יהוה ונמלאו
בתנחומות רוח הקדש :

Las Igleſias entonces por tode Iudea, y Galilea, y Samaria tenien paz, y eran edificadas andando en el temor del Sennot : y con conſuelo del del Eſpiritu Sancto eran multiplicadas.

32 ויהי כי כיפה עבר בכלם
ובא אל־הקדושים היושבי־לוד
המה :

Y aconteció, que Pedro andandolos à todos, vino tambien à los Sanctos que habitauan en Lydda.

33 וימצא שם את־אנוש אחד
ושמו אניא ומשמונה שנים
שכב על־ערשו כי נשול אברים
הוא :

Y halló alli á vno que ſe llamaua Eneas, que auia ya ocho annos que eſtaua encama, que era paralytico.

34 ויאמר לו כיפה אניא ירפא
אותך ישוע המשיח קום הציעה
ורבד ערשך ויקם ברגע :

Y dixole Pedro, Eneas. El Sennor Ieſus el Chriſto, te ſana : leuantate y hazte tu cama. Y luego ſe leuantò.

θ'.

28. Καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ παῤῥησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Ainſi donc il eſtoit allant & venant auec eux en Ieruſalem. Et ſe portãt franchement au Nom du Seigneur Ieſus.

29. Ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς ἑλληνιστάς· οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀνελεῖν.

Il parloit & diſputoit contre les Grecs : mais ils taſchoyerent de le mettre à mort.

30. Ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς ταρσόν.

Ce que les freres cognoiſſans, le menerent en Ceſaree, & l'enuoyerent en Tarſe.

31. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας καὶ γαλιλαίας καὶ σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο.

Ainſi donc les Egliſes par toute Iudee, & Galilee, & Samarie auoyent paix, eſtans edifiees & cheminans en la crainte du Seigneur, & eſtoyent multipliees par la conſolation du ſainct Eſprit.

32. Ἐγένετο δὲ πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας λύδδαν.

Aduint que comme Pierre paſſoit par deuers tous, il vint auſſi vers les ſaincts qui habitoyent en Lydde.

33. Εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτῳ, ὃς ἦν παραλελυμένος.

Et trouua là vn homme nommé Enee, qui depuis huit ans giſoit en vn petit lict, & eſtoit paralytique.

34. Καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πέτρος, αἰνέα, ἰᾶταί σε ἰησοῦς ὁ χριστός· ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ εὐθέως ἀνέστη.

Et Pierre lui dit, Enee Ieſus Chriſt te gueriſſe : leue-toi, & te fai ton lict : & incontinent il ſe leua.

CAP. IX.

28. Et erat cum illis intrans & exiens in Ieruſalem, & fiducialiter agens in nomine Domini.

And he was conuerſant with them at Jeruſalem / And ſpake boldely in the Name of Lord Jeſus.

29. Loquebatur quoque Gentibus: & diſputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum.

And ſpake and diſputed with the Grecians: but they went about to ſlay him.

30. Quòd cum cognoviſſent fratres, deduxerunt eum Cæſaream, & dimiſerunt Tarſum.

But when the brethren knewe it/ they brought him to Ceſarea / and ſent him forth to Tarſus.

31. Eccleſia quidem per totam Iudæam & Galilæam, & Samariã habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & conſolatione Spiritus ſancti replebatur.

Then had the Churches reſt through all Judea/and Galile/and Samaria / & were edified /& walked in the feare of the Lorde / and were multiplied by the comfort of the holy Ghoſt.

32. Factum eſt autem, ut Petrus dum tranſiret univerſos, deveniret ad ſanctos qui habitabant Lyddæ.

And it came to paſſe/ as Peter walked throughout all quarters / he came alſo to the Saints which dwelt at Lydda.

33. Invenit autem ibi hominem quendam, nomine Aeneam, & ab annis octo iacentem in grabáto, qui erat paralyticus.

And there he found a certaine man named Æneas / which had kept his bed eight yeres / and was ſicke of the palſie.

34. Et ait illi Petrus, Aenea, ſanet te Dominus Ieſus Chriſtus: ſurge, & ſterne tibi. Et continuò ſurrexit.

Then ſayde Peter vnto him / Æneas / Jeſus Chriſt maketh thee whole: ariſe and make vp thy bed. And he aroſe immediatly.

Das IX. Capitel.

28. Vnd er war bey jnen / vnd gieng auß vnd ein zu Jeruſalem / vnd prediget den Namen des HERRN Jeſu frey.

Oc hand vaar hoſſ dem / oc gick vd oc ind i Jeruſalem/oc predickede vor HERRIS Jheſu Naffn driſtelige.

29. Er redet auch vnd befraget ſich mit den Griechen / Aber ſie ſtelleten jm nach / daß ſie jhn tödten.

Hand talede ocſaa ocbeſpurde ſig met Grekerne/ Men de lagde ſig effter/at ſla hannem ihiel.

30. Da das die Brüder erfuhren/ geleitten ſie jhn gen Ceſarien / vnnd ſchickten jhn gen Tarſen.

Der Brødrene merckte det / ledſagede de hannem til Ceſaream/oc ſkickede hannem til Tarſen.

31. So hatte nun die Gemeine fride durch gantz Judea vnd Galilea vnnd Samaria / vnnd bauete ſich / vnnd wandelt in der forcht des HERRN/ vnd ward erfüllet mit troſt des heiligen Geiſtes.

Saa haffde nu Menigheden fred i genennem gantſke Juda oc Galilea oc Samaria / oc opbygde ſig/oc vandrede i HERRens frycт/ oc bleff opfyldet met den hellig Aands trøſt·

32. Es geſchach aber / da Petrus durchzog allenthalben / daß er auch zu den heiligen kam/die zu Lidda wohneten.

Oc det ſkede/der Peder drog alleuegne igennem / at hand kom ocſaa til de Helgen/ſom bode i Lydda.

33. Daſelbs fand er einen Mann/ mit namen Eneas / acht Jar lang auff dem Bette gelegen / der ward Gichtbrüchtig.

Der fant hand en Mand / hed Eneas/ſom haffde ligget otte aar paa Sengen / oc vaar Verckbruden.

34. Vnd Petrus ſprach zu jhm: Enea / Jeſus Chriſtus mache dich geſund/Stehe auff/vnd bette dir ſelber. Vnd alſo bald ſtund er auff.

Oc Peder ſagde til hannem / Enea / Jheſus Chriſtus gøre dig helbrede/Stat op/ oc red ſelff din Seng. Oc hand ſtod ſtrax op.

Kapitola IX.

28. Y byl s nimi přebýwage w Geruzalémě/ a směle wyznáwage gméno Pána Gežjſſe.

A był w Jeruzálem thowárzyßac z nimi. A beſpiecznie mowił w imie Pána Jezuſowe.

29. A mluwil také Pohanům/ a hádal ſe s Řeky/ oni pak hledali ho zabiti.

A gadał ſie z Greki/ ták iż ſie oni ſtárali iákoby go ſtrácić mogli.

30. To když zwěděli Bratřij/ dowedli ho do Cezaree/ a poſlali gey do Tharſu.

Co gdy obaczyli brácia/ odprowádzili go do Ceſarciey/ y odeſłáli do Tharſu.

31. Cýrkwe pak Božij/ po wſſý Judſké Zemi a Galilei a Samařij měly pokog/ a wzděláwaly ſe/ chodjcy w báznì Božij/ a naplňowaly ſe Ducha Swatého poteſſenijm.

A thák kościoły po wßytkim Żydoſtwie y Galileiey y Sámáryey/ miáły pokoy, y budowáły ſie/ á chodząc/ w bojaźni Bożey y w pocieſze Duchá świętego rozmnażáły ſie.

32. Stalo ſe pak/ že Petr když proſſel wſſecky Kraginy/ přiſſel také k Swatým kteřijž bydleli w Liddye.

Stálo ſie potym iż Piotr gdy obchadzał po wßytkich/ przyßedł też do świętych ktorzy mießkáli w Lidyi.

33. Y nalezl tu Člowěká gednoho/ gménem Eneáſſe/ od oſmi Let ležijcýho na Loži/ kterýž byl ſtuicený.

Tamże nalazł niektorego imieniem Eneaßa od ośmi lat na łożu leżącego/ ktory był rußony powietrzem.

34. Y řekl mu Petr: Eneáſſy/ vzdraw tebe Pán Gežjſs Kryſtus/ Wſtaň/ a vſtel ſám ſobě. A hned wſtal.

Rzekł mu Piotr/ Eneaßu/ vzdrawiacie Jezus Kryſtus/ wſtańże y pościel ſebie/ thedy on natychmiaſt wſtał.

ט

35 וחזאוהי כלהון דעמרין
בלוד ובסארונא ואתפניו
לות אלהא׃

E tutti quelli che habbitauano in Lidda e in Aſſaron, lo viddero, i quali ſi conuertirono al Signore.

36 אית הות דין ת
תלמידתא חדא ביופא
מדינתא דשמה טביתא
הדא עתירא הות בעבדא
טבא ובזדקתא דעבדא
הות׃

In Ioppe ancora era vna diſcepola per nome Tabitha (che interpretata, ſi dice Dorca.). Coſtei era piena di buone opere, e di limoſine ch'ella faceua.

37 אתכרהת דין בהון
בהנון יומתא ומיתת ו
ואסיחוה וסמוה
בעליתא׃

Auuenne in quei giorni che eſſendoſi ella ammalata, morì: e come l'hebber lauata, la poſero in vna ſala.

38 ושמעו הוו תלמידא
דשמעון בלוד הו מדינתא
הי דאיתיה עלגב יופא
ושדרו הוו לותה גברא
תרין דבעון מנה דלא
תאמן לה דיאתא
צאידיהון׃

Et eſſendo Lidda vicina à Ioppe, i diſcepoli hauendo inteſo che Pietro era iui, mandorono à lui, pregandolo che non tardaſſe di venire inſin à loro.

39 וקם שמעון ואזל
עמהון וכד אתא אסקוהי
לעליתא וכנשי הוי להין
חדרוהי כלהין ארמלתא
כד בכין ומחוין הוי לה כ
כותיניתא ומרטוטא הלין
דיהבא הות להין טביתא
כד חיא׃

La onde Pietro leuatoſi ſu, venne con quelli che furon mandati à chiamarlo. Arriuato ch'ei fu, il menorono ne la ſala: e tutte le vedoue gli furono intorno, piangendo, e moſtrandogli le veſte e i manti che Dorca faceua loro, quando era con eſſe.

ט

35 וַיִּרְאוּהוּ כָּל־יוֹשְׁבֵי לוּד וְשָׁרוֹן
אֲשֶׁר שָׁבוּ אֶל־יְהוָה׃

Y vieronlo todos losque habitauan en Lydda y en Sarona, los quales ſe conuirtieron al Sennor.

36 וּבְיָפוֹ הָיְתָה תַּלְמִידָה אַחַת
וּשְׁמָהּ טְבִיתָא הַמִּתְרְגָּמָה נֶאֱמֶרֶת
צְבִיָּה וְזֹאת הִיא מְלֵאָה מַעֲשֵׂי
טֹבִים וּצְדָקוֹת אֲשֶׁר עָשְׂתָה׃

Entonces en Ioppe auia vna Diſcipula llamada Tabitha, que ſi lo declares, quiere dezir Dorcas. Eſta era llena de buenas obras, y de lymoſnas que hazia.

37 וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵמָּה וְחָלְתָה
בְחָלְיָהּ וַתָּמֹת וְרָחֲצוּהָ וְשָׂמוּהָ
בָּעֲלִיָּה׃

Y aconteció en aquellos dias que enfermando, murió: La qual deſpues de llauada, puſieronla en vn cenadero.

38 וּקְרוֹבָה הִיא לוּד אֶל־יָפוֹ
וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַתַּלְמִידִים כִּי
כֵיפָה הָיָה בָהּ וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו שְׁנֵי
אֲנָשִׁים וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ פֶּן יְמָאֵן
לָבוֹא אֲלֵיהֶם׃

Y como Lydda eſtaua cerca de Ioppe, los Diſcipulos, oyendo que Pedro eſtaua alli, embiaronle dos varones rogandole, No te detengas de venir haſta noſotros.

39 וַיָּקָם כֵּיפָה וַיָּבוֹא אֲלֵיהֶם
וּבְבוֹאוֹ הֶעֱלוּהוּ אֶל־עֲלִיָּה וְעָמְדוּ
אֵלָיו כָּל־אַלְמָנוֹת בּוֹכִיּוֹת מַרְאוֹת
אֶת כֻּתֳּנוֹת וּבְגָדִים כַּמָּה עָשְׂתָה
צְבִיָּה בְּעוֹדֶנָּה אִתָּנָה׃

Pedro entonces leuantandoſe, vino con ellos: y como llegó, lleuaronlo àl cenadero donde lo rodearon todas las biudas llorando y moſtrandole las tunicas y los veſtidos que Dorcas les hazia: quando eſtaua conellas.

θ′.

35. Καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες λύδδαν καὶ τὸν σαρωνᾶν, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et tous ceux qui habitoyent en Lydde & en Saron, le virent: leſquels furent conuertis au Seigneur.

36. Ἐν ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι ταβιθὰ, ἣ διερμηνευομένη λέγεται δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει.

Or y auoit-il auſſi en Ioppe vne certaine diſciple nommee Tabitha, qui ſignifie Dorcas: laquelle eſtoit pleine de bonnes œuures & d'aumoſnes qu'elle faiſoit.

37. Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ.

Aduint en ces iours-la qu'elle deuint malade, & mourut. Et quand ils l'eurent lauee, ils la mirent en vne chambre haute.

38. Ἐγγὺς δὲ οὔσης λύδδης τῇ ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως αὐτῶν.

Et d'autant que Lydde eſtoit pres d'Ioppe, les diſciples entẽdans que Pierre eſtoit en Lydde, enuoyerent vers lui deux hommes, le prians qu'il ne tardaſt point de venir iuſqu'à eux.

39. Ἀναστὰς δὲ πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς. ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ᾽ αὐτῶν οὖσα ἡ δορκάς.

Pierre donc ſe leua, & s'en vint auec eux. Et quand il fut arriué, ils le menerent en la haute chambre: & toutes les vefues ſe preſenterent a lui en pleurant, & veſtemens faiſoit Dorcas quand elle eſtoit auec elles.

CAP. IX.

35. Et viderunt eum omnes qui habitabant Lydda, & Saronæ, qui converſi ſunt ad Dominum.

And all that dwelt at Lydda & Saron / ſawe him / and turned to the Lord.

36. In Ioppe autem fuit quædam diſcipula nomine Tabitha: quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis & eleemoſynis quas faciebat.

There was alſo at Joppa a certaine woman a diſciple named Tabitha / (which by interpretatiō is called Dorcas) ſhe was full of good workes/ and almes which ſhe did.

37. Factum eſt autē in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum laviſſent, poſuerūt eam in cœnaculo.

And it came to paſſe in thoſe dayes/ that ſhe was ſicke and died: and when they had waſhed her / they layde her in an vpper chamber.

38. Cùm autem propè eſſet Lydda ab Ioppe, diſcipuli audientes quia Petrus eſſet in ea, miſerunt duos viros ad eum rogantes, Ne pigriteris venire uſque ad nos.

Nowe for as much as Lydda was neere to Joppa/ and the diſciples had heard that Peter was there/ they ſent vnto him two men / deſiring that he woulde not delay to come vnto them.

39. Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cum adveniſſet, duxerunt illum in cœnaculum: & circunſteterunt illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.

Then Peter aroſe and came with them: and when he was come / they brought him into the vpper chamber / where all the widowes ſtoode by him weeping / & ſhewing the coates / and garments / which Dorcas made while ſhe was wit them.

Das IX. Capitel.

35. Vnd es ſahen jn alle/ die zu Lidda vnd zu Sarona wohneten/ die bekehreten ſich zu dem HERREN

Oc de ſaae det alle/ ſom bode i Lydda oc Sarona/ oc de omuende ſig til HERREN.

36. Zu Joppe aber war eine Jüngerin/ mit namen Tabea/ welches verdolmetſchet heiſſt ein Rehe. Die war voll guter werck vnd Allmoſen/ die ſie thet.

Oc der vaar en Diſcipelinde i Joppe/ ſom hed Tabita/ ſom er vllagd en Raa/ Hun vaar fuld aff gode Gerninger oc Allmiſſe ſomhun giorde.

37. Es begab ſich aber zu derſelbigen zeit / daß ſie kranck ward vnnd ſtarb. Da wuſchen ſie dieſelbige/ vnd legten ſie auff den Söller.

Oc det begaff ſig paa den ſamme tid / at hun blef ſiug / oc døde. Da tode de hende / oc lagde hende paa Lofftet.

38. Nun aber Lidda nahe bey Joppen iſt / da die Jünger höreten / das Petrus daſelbſt war / ſandten ſie zu jm/ vnnd ermaneten jn / daß er ſichs nicht lieſſe verdrieſſen zu jnen zu kommen.

Men nu er Lydda nær hoſſ Joppen/ Der Diſciplene hørde / at Peder vaar der/ da ſende de til hannem/ oc formanede hannem/ at hand vilde icke beſueris / at komme til dem.

39. Petrus aber ſtund auff vnnd kam mit jnen. Vnnd als er darkommen war/ führetē ſie jhn hinauff auff den Söller/ vnd tratten vmb jhn alle Witwen/ weineten vnnd zeigeten jm die Röcke vnd die Kleider / welche die Rehe machte / weil ſie bey jnen war.

Da ſtod Peder op oc kom met dem. Oc der hand kom did/ ledde de hannem op paa Lofftet/ Oc alle Viduer ſtode omkring hannem/ græde oc viſde hannem de Kiortle oc Klæder/ ſom ſamme Raa giorde/ den ſtund hun vaar hoſſ dem.

Kapitola IX.

35. A widěli gey wſſyckni kteřijž bydleli w Liddie/ a w Aſſaroně/ kteřijžto obrátili ſe k PANU.

A widzieli go wßyſcy ci ktorzy mießkali w Lidyi/ y Saronie/ ktorzy ſie tez nawrocili do Páná.

36. W Joppen pak byla gedna Wčedlnice gměnem Tabitha/ kteráž ſe wyklada Dorkas. Ta byla plná ſkutkůw dobrých/ a Almužen kteréž činila.

Byłá thez w Joppe niektora zwolenniczká imieniem Tábithá/ ktora kroby chćiał wyłozyć/ zowie ſie/ Dorkás/ tá byłá bogáta w dobre vczynki y w iálmużny ktore czyniłá.

37. Y ſtalo ſe w těch dnech/ že ſe roznemohla/ a vmřela. Kteraužto když vmyli/ položili gi w wrchnij Sýni.

Y ſtało ſie że w onych czáſiech będąc niemocą złożoná/ vmárłá/ ktora omywßy połozono na Sali.

38. A že byla blijžko Lidda od Joppen/ vſlyſſawſſe Wčedlnijcy žeby tam byl Petr/ poſlali k němu Muže dwa/ proſýce ho/ aby ſobě ne obtěžowal přigijti až k nim.

A iż Lidda była bliſko Joppen/ zwolennicy vſłyßawßy ſie że był Piotr w niey/ poſłáli do niego dwu meżow proßący/ áby do nich przez omießkania przyßedł;

39. Tehdy wſtaw Petr/ ſſel s nimi. A když přiſſel wedli gey do ſwrchnij ſýně: y obſtaupily ho wſſecky Wdowy plačijcy/ a ukazugijcy raucha a ſukně/ kteréž dělala/ dokud s nimi byla Dorkas.

Tedy wſtawßy Piotr/ przyßedł z nimi/ ktorego gdy przyßedł w wiedli ná Sale/ gdźie ſie zbiegły przy nim ſthánely wßytki wdowy płácząc/ y vkázując ſuknie y płaßcze kthore robiłá Dorkás gdy byłá z nimi.

ט

40 שֶׁמְעוּן דֵּין אַפֵּק ל
לְכֻלְּהוֹן אֱנָשָׁא לְבַר וְקַעַד
עַל בּוּרְכַּוְהִי וְצַלִּי וְאֶתְפְּנִי
לְוָת שְׁלַדָּא וֶאֱמַר טְבִיתָא
קוּמִי הִי דֵּין פְּתַחַת עַיְנֶיהָ
וְכַד חֲזָתֵהּ לְשֶׁמְעוּן יִתְבַת׃

Pietro allora mandati fuor tutti, e poſtoſi inginocchioni, orò: poi voltatoſi verſo il corpo, diſſe, Tabita, leuati ſu. Et ella aperſe i ſuoi occhij, e veduto Pietro, ſi meſſe à ſedete.

41 וְאוֹשֶׁט לָהּ אִידֵהּ
וְאַקִימָהּ וּקְרָא לְקַדִּישֵׁא
וּלְאַרְמְלָתָא וִיהַבָהּ לְהוֹן
כַּד חַיָּא׃

Et egli dandole la mano, la drizzò ſu: poi chiamati i ſanti e le vedoue, la preſentò viua.

42 וְאֶתְיַדְעַת הָדָא בְּכֻלָּהּ
מְדִינְתָּא וְסַגִּיאֵא הַיְמִנוּ
בְּמָרַן׃

E queſto ſi ſeppe per tutta Ioppe, e molti credettero nel Signore.

43 הֲוָא דֵּין בָּהּ בְּיוּפִּי
יוֹמָתָא לָא זְעוּרִין כַּד שָׁרֵא
הֲוָא בְּבֵית שֶׁמְעוּן
בּוּרְסָיָא׃

Et auuenne ch'egli ſi reſtò in Ioppe, molti giorni, appreſſo vn certo Simone coiaro.

י

1 בְּקֵסָרִיָא דֵּין אִית הֲוָא
גַּבְרָא חַד קֶנְטְרוּנָא דִּשְׁמֵהּ
הֲוָא קוּרְנִילְיוֹס מֶן סְפִירָא
הִי דְּמֶתְקַרְיָא אִיטַלִיקָא׃

In Ceſarea era vn huomo, nominato Cornelio, Centurione de la ſquadra chiamata Italiana.

2 זַדִּיק הֲוָא וְדָחֵל הֲוָא
מֶן אֱלָהָא הוּ וּבַיְתֵהּ כֻּלֵּהּ
עָבֵד הֲוָא זֶדְקָתָא סַגִּיאָתָא
בְּעַמָּא וּבְכֻל־זְבַן בָּעֵא הֲוָא
מֶן אֱלָהָא׃

Huomo pio, e che temeua Iddio, con tutta la ſua famiglia, e faceua molte limoſine al popolo, e pregaua Iddio continuamente.

ט

40 וְהוֹצִיא כֵּיפָה אֶת כֻּלָּם
הַחוּצָה וַיִּכְרַע אֶת־בִּרְכָּיו וַיִּתְפַּלֵּל
וַיִּפֶן אֶל־הַגּוּפָה וַיֹּאמֶר טְבִיתָא
קוּמִי וְהִיא פָּקְחָה עֵינֶיהָ וּבִרְאוֹתָהּ
אֶת־כֵּיפָה שָׁבָה וַיָּשָׁבָה׃

Entonces echados fuera todos Petro pueſto de rodillas, oró: y buelto àl cuerpo, dixo, Tabitha, leuantate. Y ella abrió los ojos: y viendo á Pedro, boluioſe á aſſentar.

41 וַיִּתֵּן לָהּ אֶת יָדוֹ וַיְקִימֶהָ
וַיִּקְרָא לַקְּדוֹשִׁים וְלָאַלְמָנוֹת
וַיְקִימֶהָ חַיָּה׃

Y dandole el la mano leuantóla: entonces llamando los Sanctos y las biudas, preſentóla biua.

42 וַיִּוָּדַע הַדָּבָר בְּכָל יָפוֹ
וְרַבִּים הֶאֱמִינוּ בַּיהוָה׃

Eſto fué notorio por toda Ioppe: y creyeron muchos en el Sennor.

43 וַיְהִי כִּי יָמִים רַבִּים מַאֲרִיךְ
הוּא בְּיָפוֹ אֶת־שִׁמְעוֹן הַגּוֹלֵד׃

Y aconteció que ſe quedó muchos dias en Ioppe en caſa de vn cierto Simon Curtidor.

י

1 וַיְהִי־אִישׁ בְּקֵסַרְיָא וּשְׁמוֹ
קָרְנִיאֵל וְשַׂר מֵאָה הוּא מֵחֶבֶל
הַנִּקְרָא אִיתַלְיָקִי׃

Y Auia vn varon en Ceſarea llamado Cornelio, Centurion de la compannia que ſe llamaua la Italiana.

2 וְצַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים הוּא אֶת
כָּל־בֵּיתוֹ עֹשֶׂה צְדָקוֹת רַבּוֹת
לָעָם וּמִתְפַּלֵּל אֶל־אֱלֹהִים
תָּמִיד׃

Pio, y temeroſo de Dios, con toda ſu caſa y que hazia muchas lymoſnas àl pueblo: y que oraua a Dios ſiempre.

θ'.

40. Ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, Ταβιθὰ, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε.

Mais Pierre apres les auoir tous enuoyés hors, ſe mit à genoux, & pria, puis ſe retournant vers le corps, dit, Tabitha, leue toi. Et elle ouurit ſes yeux, & voyant Pierre, ſe raſſit.

41. Δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν. Φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.

Adonc il lui donna la main, & la leua: puis ayant appelé les ſaincts & les vefues, il la leur preſenta viuante.

42. Γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et cela fut cognu par toute Ioppe: & pluſieurs creurent au Seigneur.

43. Ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.

Et aduint qu'il demeura pluſieurs iours en Ioppe, chez vn certain Simon conroyeur.

ΚΕΦΑΛ. ι'.

Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς.

Or y auoit-il vn certain perſonnage en Ceſaree, nommé Corneille, centenier de la bande appelée Italique.

2. Εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διὰ παντός.

Homme deuotieux & craignant Dieu, auec toute ſa famille, faiſant auſſi beaucoup d'aumoſnes au peuple, & priant Dieu aſſiduellement.

CAP. IX.

40. Eiectis autem omnibus forâs, Petrus ponens genua oravit, & conversus ad corpus, dixit: Tabitha ſurge. At illa aperuit oculos ſuos: & viſo Petro, reſedit.

But Peter put them all forth/ and kneeled downe/ and prayed/ and turned him to the bodie/ and ſaid/ Tabitha/ ariſe. And ſhee opened her eyes/ and when ſhe ſawe Peter/ ſate vp.

41. Dans autem illi manum, erexit eam. Et cùm vocaſſet ſanctos & viduas, aſſignavit eam vivam.

Then he gaue her the hande and lift her vp/ and called the saintes and widowes/ and restoret her aliue.

42. Notum autem factum eſt per univerſam Ioppen: & crediderunt multi in Domino.

And it was knowne throughout all Joppa/ and many beleeued in the Lord.

43. Factum eſt autem, ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quēdam coriarium.

And it came to paſſe that he taried many dayes in Joppa with one Simon a tanner.

CAP. X.

VIR autem quidam erat in Cæſarêa, nomine Cornelius, centurio cohortis quæ dicitur Italica.

Further more there was a certaine man in Ceſarea called Cornelius/ a captaine of the band called the Italian band.

2. Religioſus, ac timens Deum cum omni domo ſua, faciens eleemoſynas multas plebi.

A deuoute man/ and one that feared God with all his houſ holde/ which gaue much almes to the people/ and prayed God continually.

Das IX. Capitel.

40. Vnd da Petrus ſie alle hinauß getrieben hatte/ kniet er nider/ betet vnnd wandte ſich zu dem Leichnam/ vnd ſprach: Tabea/ ſtehe auf. Vnd ſie that jre augen auff/ vnd da ſie Petrum ſahe/ ſatzte ſie ſich wider.

Oc der Peder haffde dreffuit dem alle vd/ falt hand paa knæ/ bad/ oc vende ſig til Legemet/ oc ſagde Tabita/ ſtat op. Oc hun oplod ſine øyen/ oc der hun ſaa Peder/ ſette hun ſig igen.

41 Er aber gab jr die hand/ vnd richtet ſie auff/ vnd rieff den heiligen vnd den Witwen/ vnnd ſtellet ſie lebendig dar.

Da fick hand hende haand/ oc reyſde hende op/ Oc hand kallede Helligen oc Viduer/ oc ſtickede hende der leffuende.

42. Vnd es ward kunth durch gantz Joppen/ vnnd vil wurden glaubig an den HERREN.

Oc det bleff obenbare offuer al Joppen/ oc mange trode paa HERREN.

43. Vnnd es geſchach daß er lange zeit zu Joppe bleib/ bey einem Simon/ der ein Gerber war.

Oc det ſkede/ at hand bleff long tid i Joppe/ h ſſ Simon ſom giorde leer til.

Das X. Capitel..

Es war aber ein Mann zu Ceſarien/ mit namen Cornelius/ ein Hauptmann von der Schar/ die da heiſſet die Welſche.

OC der vaar en Mand i Ceſarea/ ſom hed Cornelius/ en Høffuitzmand aff den Skare/ ſom kalden Valſke.

2. Gottſelig vnnd Gottförchtig/ ſampt ſeinem gantzen Hauſe/ vnd gab dem Volck vil Allmoſen.

Gudelig oc Gudfryctig/ met ſit gantſke Huſſ/ oc hand gaff Folcket megen Almiſſe.

Kapitola IX.

40. A kázaw wſſem wygijti wen Petr/ klekl na kolena/ y modlil ſe: a obrátiw ſe k Tělu/ řekl: Tabitho/ wſtaň. A ona otewřela oči/ a vzřewſſy Petra/ poſadila ſe.

A ták wyrzuciwſzy precz wſzytki/ Piotr pokleknawſzy ná kolana/ modlił ſie/ obrociwſzy ſie do ciáłá rzekł/ Tábitho wſtań/ tedy oná otworzyłá oczy ſwoie/ á vyzrawſzy Piotrá śiádłá.

41. A podaw gij ruky/ pozdwihl gij. A když powolal Swatých a Wdow/ ukázal gim žiwau.

Y podawſzy iey ręke/ podnioſłá/ á wezwawſzy świethych y wdow/ poſtáwił ia żywa.

42. Y rozhláſſen geſt ſkutek tento po wſſem měſtě Joppen/ a vwěřili mnozý PANA.

Tedy tho wſzytko było ſłáwno po wſzytkim Joppen/ y wiele ich vwierzyło w Pana.

42. Y ſtalo ſe/ že za mnohé dni bydlil Petr w Joppen/ v nějakého Sſymona Koželuha.

Mieſzkał tedy przez niemáły czás w Joppe v niektorego Symoná garbárzá.

Kapitola X.

MUž pak nějaký byl w Cezaree/ gménem Kornelius/ Setnijk záſtupu kterýž ſlaul Wlaſký.

BYł też w Ceſarey niektory imieniem Korneliuſz ſetnik/ z roty ktora zwano Włoſká.

2. Nábožný a bohabogný/ ſ wſſý čeledij ſwau/ čině Almužny mnohé Lidu.

Człowiek pobożny y boiacy ſie Bogá ze wſzytkim domem ſwym/ dawaiac iałmużny wielkie ludźiam.

3 הָנָא חֲזָא מַלְאָכָא דַאלָהָא בְּחֶזְוָא גַּלְיָאִית לְאַפַּי תְּשַׁע שָׁעִין בְּאִימָמָא דְּעַל לְוָתֵהּ וַאמַר לֵהּ קוּרְנִילִיָא׃

Coſtui vidde in viſione manifeſtamente, circa la nona hora del giorno, vn Angelo del Signore entrare à ſe, e dirli, Cornelio.

4 וְהוּ חַר בֵּהּ וַדְחֵל וַאמַר מָנָא מָרִי וַאמַר לֵהּ מ מַלְאָכָא צְלַוָתָךְ וְזַדְקָתָךְ סְלֶקִי לְדוּכְרָנָא קֶדָם אֱלָהָא׃

Et egli guardandolo fiſamente, e preſo da timore, diſſe, Che ci è, Signore? E l'Angelo gli diſſe, Le tue orationi e le tue limoſine ſon ſalite in memoria dinanzi à Dio.

5 וְהָשָׁא שַׁדַּר גַּבְרֵא לְיוּפָּא מְדִינְתָּא וְאַיְתָא לְשֶׁמְעוּן דְּמֶתְקְרֵא כֵּאפָא׃

Però manda hora de gli huomini à Ioppe, e chiama Simone, che ſi domanda per ſopranome Pietro.

6 הָא שְׁרֵא בְּבַיְתֵהּ ד דְּשֶׁמְעוּן בּוּרְסָיָא הָו דְּאִיתַוְהִי עַל יַד יַמָּא (וְהוּ יֵאמַר לָךְ מָנָא וָלֵא לָךְ לְמֶעְבַּד׃)

Queſto alloggia con vn certo Simone cotaro, che ha la ſua caſa preſſo al mare: egli ti dirà quel che ti biſogna fare.

7 וְכַד אֲזַל לֵהּ מַלְאָכָא דְּמַלֵּל עַמֵּהּ קְרָא תְּרֵין מֵן בְּנַי בַּיְתֵהּ וּפָלְחָא חַד דְּדָחֵל לַאלָהָא אֵינָא דְּמֶתְדְּנֵא הָוָא לֵהּ׃

Come l'Angelo che parlaua à Cornelio ſi fu partito, egli chiamò due de ſuoi famigli & vn ſoldato pio di quelli che gli ſtauano di continuo appreſſo.

8 וְאֶשְׁתַּעִי לְהוּן כֻּל מֶדֶם דַּחֲזָא וְשַׁדַּר אֶנּוּן לְיוּפָּא׃

E poi ch'egli hebbe raccontato loro il tutto, li mandò à Ioppe.

3 וַיַּרְא בְּמַרְאֶה בְּיִפְעָה כְּשָׁעַת הַתְּשִׁיעִית הַיּוֹם אֶת־מַלְאַךְ אֱלֹהִים כִּי בָּא אֵלָיו וְאָמַר לוֹ קָרְנִיאֵל׃

Eſte vido en viſion manifieſtamente, como à la hora de las nueue del dia, que vn Angel de Dios entraua à el, y le dezia, Cornelio.

4 וְהוּא הִבִּיט אֵלָיו וַיֶּחֱרַד וַיֹּאמֶר מַה זֹּאת אֲדֹנָי וַיֹּאמֶר אֵלָיו תְּפִלּוֹתֶיךָ וְצִדְקוֹתֶיךָ עָלוּ לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי יְהוָה׃

Y el pueſtos en el los ojos. eſpantado, dixo, Que es Sennor? y dixole, Tus oraciones y tus lymoſnas han ſubido en memoria en la preſencia de Dios.

5 וְעַתָּה שְׁלַח אֶל־יָפוֹ אֲנָשִׁים וְהָבִיאָה אֵלֶיךָ אֶת־שִׁמְעוֹן אֶחָד הַנִּקְרָא כֵּיפָה׃

Embia pues aora varones à Ioppe: y haz venir à vn Simon que tiene por ſobre nombre Pedro.

6 וְהִנֵּה זֶה הוּא מִתְלוֹנֵן בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַגּוֹלֵד וּבֵיתוֹ אֶל־שְׂפַת הַיָּם וְהוּא יְדַבֵּר אֵלֶיךָ מַה צָּרִיךְ לַעֲשׂוֹתֶךָ׃

Eſte poſa en caſa de vn Simon Curtidor, que tiene ſu caſo junto à la mar: eſte te dirá loqſte te conuiene hazer.

7 וְכַאֲשֶׁר יָצָא הַמַּלְאָךְ הַמְדַבֵּר אֶל־קָרְנִיאֵל וַיִּקְרָא לִשְׁנֵי־חֲנִיכָיו וּלְאִישׁ מִלְחָמָה יְרֵא אֱלֹהִים הַמְחַכֶּה לוֹ׃

Y ydo el Angel que hablaua con Gornelio, llamó dos de ſus criados, y vn ſoldado temeroſo del Sennor de los que ſe llegauan à el:

8 וַיְסַפֵּר לָהֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלָחֵם אֶל־יָפוֹ׃

A los quales, deſpues de auerſelo contado todo, embiòlos à Ioppe,

3. Εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ ὥραν ἐννάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ, κορνήλιε.

Icelui vid en viſion manifeſtement enuiron neuf heures du iour, vn Ange de Dieu qui vint à lui, & lui dit, Corneille.

4. Ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπε, τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et icelui ayant les yeux fichés vers lui, & effrayé, dit, Qu'y a-il Seigneur? & il lui dit, Tes oraiſons & tes aumoſnes ſont montees en memoire deuant Dieu,

5. Καὶ νῦν πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος.

Maintenant donc enuoye gens en Ioppe, & enuoye querir Simon qui eſt ſurnommé Pierre.

6. Οὗτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

Il eſt logé chez vn certain Simon conroyeur, qui a ſa maiſon pres de la mer: ceſtui-la te dira ce qu'il te faut faire,

7. Ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ.

Quand l'Ange qui parloit à Corneilles s'en fut allé, il appela deux de ſes ſeruiteurs, & vn gendarme, craignant Dieu, d'entre ceux qui ſe tenoyent autour de lui.

8. Καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἰόππην.

Auſquels ayans le tout raconté, il les enuoya en Ioppe.

CAP. X.

3. Et deprecans Deum ſemper, is vidit in viſu manifeſtè, quaſi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad ſe, & dicentem ſibi, Corneli.

He ſawe in a viſion euidently (about the ninth houre of the daye) an Angel of God comming in to him/ and ſaying vnto him/ Cornelius.

4. At ille intuens eum, timore correptus, dixit, Quis es Domine? Dixit autem illi, Orationes tuæ & eleemoſynæ tuę aſcenderunt in memoriam in conſpectu Dei.

But when he looked on him/ he was afraid/ and ſaid / What is it/ Lord? And he ſaid vnto him/ Thy prayers and thine almes are come vp into remembrance before God.

5. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accerſi Simonem quendam qui cognominatur Petrus.

Now therefore ſend men to Joppa/ & call for Simon / whoſe ſurname is Peter.

6. Hic hoſpitatur apud Simonem quendam coriariū, cuius eſt domus iuxta mare, hic dicet tibi quid te oporteat facere.

He lodgeth with one Simon a tanner / whoſe houſe is by the ſea ſyde: he ſhall tell thee what thou oughteſt to do.

7. Et cùm diſceſſiſſet angelus qui loquebatur illi, vocavit duos domeſticos ſuos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant.

And when the Angell which ſpake vnto Cornelius/ was departed / he called two of his ſeruant/ & a ſouldier that feared God / one of them that wayted on him.

8. Quibus cùm narraſſet omnia, miſit illos in Ioppen.

And tolde them all things/ and ſent them to Joppa.

Das X. Capitel.

3. Vnd betet jmmer zu Gott. Der ſahe in einem Geſichte offenbärlich/ vmb die neundte ſtunde am tage/ einen Engel Gottes zu jhm eingehen/ der ſprach zu jm: Corneli.

Oc bad altid til Gut/ Hand ſaa en Syn obenbarlige/ ved den niende time paa dagen/ en Guds Engel gaa ind til ſig/ hand ſagde til hannem/ Corneli.

4. Er aber ſahe jn an/ erſchrack/ vnd ſprach: Herr/ was iſts? Er aber ſprach zu jhm: Dein Gebet vnd dein Allmoſen ſind hinauff kommen ins gedächtnuß für Gott.

Da ſaa hand paa hannem/ forferdedis/ oc ſagde/ HERRE huad er det? Hand ſagde til hannem/ Din bøn oc din Almiſſe ere komne op ihu kommelſe faar Gud.

5. Vnnd nun ſende Männer gen Joppen/ vnd laß fodern Simon/ mit dem zunamen Petrus.

Oc ſent nu Mend til Joppen/ oc lad hente Simon/ ſom kaldis Peder.

6. Welcher iſt zur Herberge bey einem Gerber Simon/ des Hauß am Meer ligt/ der wirdt dir ſagen/ was du thun ſolt.

Huilcken der er til herbere hoſſ Simon/ ſom gorleer til/ hueſſ huſſ ligger hoſſ Haffuit/ hand ſkal ſige dig/ huad du ſkalt gøre.

7. Vnd da der Engel/ der mit Cornelio redet/ hinweg gegangen war/ rieff er zwen ſeiner Haußknecht/ vnd einem Gottsförchtigen kriegsknecht/ von denen die auff jn warteten.

Oc der Engelen/ ſom talede met Cornelio vaar bortgangen/ da kallede hand tho aff ſine Huſſuenne/ oc en Gudfryctig Stridzmand/ aff dem ſom toge vare paa hannem.

8. Vnd erzehlet es jnen alles/ vnnd ſandte ſie gen Joppen.

Oc fortalde dem det altſammen/ oc ſende dem til Joppen.

Kapitola X.

3. A modle ſe Bohu wždycky. Ten widěl ſkrze widěnij zgewně/ yako w hodinu dewátau na den/ Angela Božijho an wſſel k němu/ a řekl gemu: Korneli.

Ktory gdy ſie modlił Bogu po wßytek czás/ widział iáwnie w widzeniu iákoby o dziewiątey godzinie ná dzień/ Aniołá Bożego wchodzącego do śiebie/ y mowiącego iemu/ Korneli.

4. A on popatřiw naň/ báznij gſa obražen/ řekl: Kdo gſy Pane? Y řekl gemu: Modlitby twé a Almužny twé wſtupily na paměť před twář Božij.

A on náń pilnie pátrząc oczymá ſwoimi/ lęknawßy ſie/ rzekł/ Ktoś ieſt moy Pánie? Tedy mu on rzekł/ Modlitwy twe y iałmużny twoie wſtąpiły ku pámiątce przed Bogiem.

5. Protož nynij poſſli Muže do Joppen/ a powolay Symona kterýž má přijgmij Petr.

A przetoż teraz poſli kogo do Joppen/ á wezw Symoná/ ktorego nazywáią Piotrem.

6 Ten bydlij v Symona gednoho Koželuha/ kterýž má dům v Moře/ tenť powij tobě co ty máš činiti.

Tenci mießka v niektorego Symoná Gárbárzá co ma dom nád morzem/ á tenci tobie powie coć będzie czynić potrzebá.

7. A když odſſel od něho Angel kterýž mluwil k němu/ powolal dwau Služebnijkůw ſwých/ a Rytijře kterýž ſe bál Boha/ z těch kteřijž ſtogijce před nim ſlaužili.

Niáko ſkoro odßedł Anioł ktory mowił z Korneliußem/ wezwał dwu z ſłużebnikow ſwoich/ y żołnierza bogoboynego z tych ktorzy przy nim vſtáwicznie byli.

8. Gimžto když wypravil wſſecky wěcy/ poſlal ge do Joppen.

A opowiedziawßy im wßytki rzeczy/ poſłał ie do Joppen.

י

9 וַלְיַוְמָא אָחרָנָא כַּד
הָנוּן רָדִין בְּאוּרְחָא וְקַרִיבִין
לַמְדִינְתָא סְלֶק שֶׁמְעוּן
לְאֶגָּרָא דִּנְצַלֵּא בְּשֵׁת
שָׁעִין׃

Il di ſeguente, mentre che eſſi caminauano, & auuicinauanſi à la citta, Pietro ſali ne la ſommita de la caſa per far oratione, circa l'hora ſeſta.

10 וְכֶפֶן וְצָבֵא הֲוָא דְּנִלְעַס
וְכַד הָנוּן מַתְקְנִין לֵהּ נְפַל
עֲלוֹהִי תֶּמְהָא׃

Et eſſendoli Venuta fame, Voleua mangiare, e mentre che gli apparecchiauano, gli Venne Vn eccesso di mente.

11 וַחֲזָא שְׁמַיָּא כַּד פּ
פְּתִיחִין וּמָאנָא חַד כַּד
אֲסִיר בְּאַרְבַּע קַרְנָן וְדָמֵא
הֲוָא לִכְתָּנָא רַבָּא וְשָׁאֵב
הֲוָא מֶן שְׁמַיָּא עַל אַרְעָא׃

E Vidde il cielo aperto, & Vn certo Vaſe ſcendere a ſe, come Vn gran lenzuolo, legato per li quattro capi, e mandato giu di cielo in terra.

12 וְאִית הֲוָא בֵּהּ כֻּלְהֵין
חַיְוָתָא דְּאַרְבַּעַת רַגְלֵיהֵן
וְרַחְשָׁא דְּאַרְעָא וּפָרַחְתָּא
דִּשְׁמַיָּא׃

Nelquale erano di tutti gli animali de la terra di quattro piedi, e de le fiere, e de reptibili, e de gli Vccelli del cielo.

13 וְקָלָא אֶתָא לֵהּ דְּאָמַר
שֶׁמְעוּן קוּם כּוּס וֶאכוּל׃

E fugli fatta Vna Voce che diſſe, Pietro, ſta ſu, ammazza, e mangia.

14 וְשֶׁמְעוּן אֱמַר חַס מָרִי
דְּמֶמְתּוּם לָא אַכְלֶת כֻּל
דִּמְסַיַּב וְטַמָּא׃

E Pietro diſſe, Non gia Signore: percioche io non ho giamai mangiato alcuna coſa commune ò immonda.

15 וְתוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין ק
קָלָא הֲוָא לְוָתֵהּ אִילֵין
דַּאלָהָא דַּכִּי אַנְתְּ לָא
תְּסַיֵּב׃

E la Voce gli diſſe, ancor la ſeconda Volta, Le coſe che Iddio ha purificate, non le far tu communi.

י

9 וּמִמָּחֳרָת כַּאֲשֶׁר אָרְחוּ וְקָרְבוּ
אֶל־הָעִיר וַיַּעַל כֵּיפָה עַל־הַגָּג
לְהִתְפַּלֵּל כְּשָׁעָה הַשִּׁשִּׁית׃

Y vndia deſpues yendo ellos camino, y llegando cerca de la ciudad, Pedro ſubió àl açutea à orar, cerca de la hora de las ſeys.

10 וַיְהִי־כִּי רָעֵב הוּא וְאִוָּה
לִטְעֹם וַיָּכִינוּ לוֹ אֹכֶל וַתִּפֹּל
עָלָיו תַּרְדֵּמָה׃

Y aconteció que le vino vna grande hambre, y quiſo comer. y aparejandole ellos, cayó ſobre el vn exceſſo de entendimiento.

11 וַיַּרְא אֶת־הַשָּׁמַיִם כִּי
נִפְתָּחִים וְיוֹרֵד עָלָיו כְּלִי אֶחָד
כְּמוֹ אֵטוּן גָּדוֹל אָסוּר בְּאַרְבַּע
כַּנְפוֹתָיו וּמוּרָד עַל־הָאָרֶץ׃

Y vido el cielo abierto, y que decendia à el vn vaſo, como vn gran lienço que atado de los quatro cantos era abaxado del cielo à la tierra:

12 אֲשֶׁר בּוֹ הָיְתָה כָּל־הַחַיָּה
הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע וְהַבְּהֵמָה
וְהָרֶמֶשׂ וְכָל שֶׁרֶץ עוֹף־הַשָּׁמָיִם׃

Enel qual auia de todos los animales de quatro pies de la tierra, y fieras, y reptiles, y aues del cielo.

13 וַיְהִי־קוֹל אֵלָיו קוּם כֵּיפָה
טְבַח וֶאֱכֹל׃

Y vinole vna boz, Leuantate Pedro, mata y come.

14 וַיֹּאמֶר כֵּיפָה חָלִילָה לִּי יְהוָה
כִּי בְּכָל־עִתּוֹתַי כָּל־חֹל וְטָמֵא
לֹא אָכַלְתִּי׃

Entonces Pedro dixo, Sennor no: porque ninguna coſa comun, y immunda, he comido jamás.

15 וְקוֹל עוֹדֶנּוּ שֵׁנִית בָּא אֵלָיו
כָּל־אֲשֶׁר טִהַר אֱלֹהִים אַתְּ לֹא
תְּחַלֵּל׃

Y boluió la boz à dezirle la ſegunda vez, Lo que Dios limpió, tu no lo enſuzies.

ι.

9. Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων ἀνέβη Πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην.

Or le lendemain comme iceux cheminoyent, & approchoyent de la ville, Pierre monta ſur la maiſon pour prier, enuiron les ſix heures.

10. Ἐγένετο δὲ πρόσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι· παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις.

Aduint que lui ayant faim voulut prendre ſa refection: & comme ceux de la maiſon lui appreſtoyent à manger, il lui ſuruint vn rauiſſement d'eſprit.

11. Καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς.

Et il vid le ciel ouuert, & vn vaiſſeau deſcendant ſur ſoi comme vn grād linceul lié par les quatre bouts, & deualant en terre.

12. Ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Auquel il y auoit de toutes ſortes d'animaux terreſtres, à quatre pieds, & & des beſtes ſauuages, & des reptiles, & des oiſeaux du ciel.

13 Καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.

Et vne voix lui fut adreſſee, diſant, Pierre, leue toi, tue, & mange.

14. Ὁ δὲ Πέτρος εἶπε, μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.

Mais Pierre reſpondit, A ainſi n'aduiene Seigneur: car iamais ie ne mangeai aucune choſe pollue ou ſouillee.

15. Καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτὸν, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

Et la voix dit encore pour la ſeconde fois, Les choſes que Dieu a purifiees, ne les tien point pour pollues.

CAP. X.

9. Poſtera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus civitati, aſcendit Petrus in ſuperiora, ut oraret, circa horam ſextam.

On the morowe as they went on theyr yourney/ and drew neere vnto the citie/ Peter went vp vpon the houſe to pray/ about the ſixt houre.

10. Et cùm eſuriret, voluit guſtare, Parantibus autem illis, cecidit ſuper eum mentis exceſſus.

Then waxed he an hungred / and woulde haue eaten: but while they made ſome thing readie/ he fell into a trãce.

11. Et vidit cælum apertũ, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initiis ſubmitti de cælo in terram.

And he ſawe heauen opened/ and a certaine veſſel come downe vnto him/ as it had bene a great ſheete/ knit at the foure corners / and was let downe to the earth.

12. In quo erant omnia quadrupedia & ſerpentia terræ, & volatilia cæli.

Wherein were all maner of foure footed beaſtes of the earth / and wilde beaſtes and creeping things / and foules of the heauen.

13. Et facta eſt vox ad eum, Surge Petre: occide & manduca.

And there came a voyce to him/ Ariſe/ Peter: kill/ and eate.

14. Ait autem Petrus, Abſit Domine, quia nunquam manducavi omne commune & immundum.

But Peter ſaid/ Not ſo/ Lord: for I haue neuer eaten any thing that is polluted/ or vncleane.

15. Et vox iterum ſecundò ad eum, Quæ Deus purificavit, tu commune ne dixeris.

And the voyce ſpake vnto him againe the ſeconde time / The thinges that God hath purified/ pollute thou not.

Das X. Capitel.

9. Des andern tages/ da dieſe auf dem wege waren/ vñ nahe zur Statt kamen/ ſtieg Petrus hinauff auff den Soller zu beten/ vmb die ſechſte ſtund.

Den anden tag/ der diſſe vaare paa veyen / oc komme nær til Staden/ da ſtigede Peder op paa Lofftet at bede / ved den ſiette time.

10. Vnnd als er hungerig ward/ wolt er anbeiſſen. Da ſie jhm aber zubereiteten/ ward er entzuckt.

Oc der hand bleff hungru/ vilte hand bide paa noget. Men der de redde til/ da bleff hand vndryct.

11. Vnd ſahe den Himmel auffgethan/ vnd hernider fahren zu jhm ein Geſeſſe/ wie ein groß leinen Tuch/ an vier zipffel gebunden/ vnd ward nider gelaſſen auff die Erden.

Oc hand ſaa Himmelen opladen/ oc it Kar fare ned til ſig/ ſom it ſtort Linklæde bundet met fire ſnippe/ oc det bleff ladet ned paa Jorden.

12. Darinnen waren allerley vierfüſſige Thier der Erden / vnnd wilde Thier/ vnd gewůrme / vnd Vȯgel des Himmels.

Der vdi vaare allehonde fireføtte Diur aff Jorden / oc vilde Diur/ oc Orme/ oc Himmelens Fule.

13. Vnd geſchach eine ſtimme zu jm: Stehe auff Petre/ ſchlachte vnd iß.

Oc der ſkede en røſt til hannem/ Stat op Peder/ ſlacte oc æd.

14. Petrus aber ſprach: O mein Herr/ denn ich habe noch nie etwas gemeines oder vnreines geſſen.

Da ſagde Peder/ O ney HERRE/ thi ieg haffuer icke end nu ædet noget Almindeligt eller Wrent.

15. Vnd die ſtimme ſprach zum andern mal zu jhm: Was Gott gereiniget hat/ dz mache du nicht gemein.

Oc røſten ſagde anden gong til hannem/ Huad ſom Gud haffuer renſet/ det gør du icke almindeligt.

Kapitola X.

9. Nazajtřij pak když gſau ſſli/ a přibližowali ſe k Měſtu/ wſtaupil Petr na ſwrchnij ponebij domu/ aby ſe modlil w hodinu ſſeſtau.

A ták názáiutrz gdy byli w drodze y iuż nie dáleko miáſtá/ wſzedł Piotr wzgorę ná dom/ áby ſię modlił około ſzoſtey godziny.

10. A když zlačněl/ chtěl pogeſti. Když pak oni ſtrogili/ ſpadlo naň myſli wytrženij:

Y przydało ſię że ná ten czás był łacznym/ á chciał ieść/ y gdy mu oni gotowáli/ przyſzło nań odeśćie od pámięci.

11. Y vzřel Nebe otewřené/ a ſſtupugicý k ſobě ná dobu něyakau/ yako Proſtěradlo weliké/ za čtyry rohy přiwázané/ an ſe ſpauſſtij s Nebe na zemi.

Thedy vyzrał niebo otworzone/ á zſtępuiące k niemu naczynie nieiakie iákoby prześcieradło wielkie/ zá cztery końce vwiązane/ ktore ſpuśczono áż ku ziemi.

12. Na kterémž byla wſſeckna zwijřata čtwernohá/ a zeměplazowé zemiſſtij/ a ptactwo Nebeſké.

Ná ktorym były wſzytki oczterech nog zwierzętá y beſtye/ y gádziny/ y ptáſtwá powietrzne.

13. Y ſtal ſe hlas k němu: Wſtaň Petře/ bij/ a gez.

Stał ſię tedy głos do niego/ Wſtań Pietrze/ rzeż á iedz.

14. Y řekl Petr: Odſtup to odemne PANE/ neb gſem nikdy negedl nic obecného a nečiſtého.

Ale Piotr rzekł/ Nie bede Pánie/ i bowiemem nigdy nie iadł nic boſpolitego ábo nieczyſtego.

15. A hlas opět podruhé přiſſel k němu: Což geſt Bůh očiſtil/ neřijkay tomu nečiſté.

Tedy powthore ſtał ſię głos k niemu/ Co Bog oczyścił/ thedy ty nie miey ſobie zá nieczyſte.

י

16 הָדָא דֵין הֲוָת תְּלָת
זַבְנִין וְאֶתְעַלִי לֵהּ מָאנָא
לַשְׁמַיָּא׃

Questo fu fatto ben tre volte: e di nuouo il vaſo fu ritirato in cielo.

17 וְכַד מֶתְדַּמַּר שֶׁמְעוּן
בְּנַפְשֵׁהּ דְּמָנַו חֶזְוָא דַחֲזָא
מַטִיו גַּבְרֵא הָנוּן ——
דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ הֲווּ מֶן קוּרְנֵלְיָוס
וְשַׁאֶלוּ עַל בַּיְתָא דְשָׁרֵא
בֵּהּ שֶׁמְעוּן וְאֶתוּ וְקָמוּ עַל
תַּרְעָא דְדַרְתָּא׃

E mentre che Pietro dubitaua in ſe ſteſſo che viſion fuſſe quella ch'egli haueua veduta, ecco gli huomini che erano mandati da Cornelio, domandando de la caſa di Simone, ſopraueneɾo à la porta.

18 וְקָרֵין הֲווּ תַּמָּן ——
וַמְשַׁאֲלִין הֵאן שֶׁמְעוּן ד
דְּמֶתְקְרֵא כֵּאפָא הָרְכָא
שָׁרֵא׃

Et hauendo chiamato, domandauano ſe Simone, che ſi chiama per ſopranome Pietro, alloggiaua quiui.

19 וְכַד שֶׁמְעוּן רָנֵא הֲוָא
בְּחֶזְוָא אֱמַר לֵהּ רוּחָא הָא
גַּבְרֵא תְּלָתָא בָּעֵין לָךְ׃

Hor mentre che Pietro penſaua de la viſione, lo Spirito li diſſe, Ecco tre huomini che ti cercano.

20 קוּם חוּת וְזֵל עַמְּהוֹן
כַּד לָא מֶתְפַּלַג רֶעְיָנָךְ
מֶטוּל דְּאֶנָא הוּ שַׁדְּרֵת
אֶנּוּן׃

Hor ſu dunque, e ſcendi, e va con loro ſenza dubbitar di niente: percioche io gli ho mandati.

21 הָיְדֵין נְחֵת שֶׁמְעוּן
לְוָת גַּבְרֵא הָנוּן וֶאֱמַר
לְהוּן אֶנָא הוּ דְּבָעֵין אַנְתּוּן
אֵידָא הִי עֶלְתָא דַמְטֻלָתָהּ
אֶתַיְתּוּן׃

Allor Pietro ſceſe giu à gli huomini che gli erano mandati da Cornelio, e diſſe: Ecco, io ſon quello che voi cercate: quale è la cauſa per laqual voi ſete venuti?

י

16 וְזֹאת נִהְיְתָה שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים
וַיָּשָׁב הַכְּלִי לְמַעְלָה וַיִּלָּקַח
הַשָּׁמָיְמָה׃

Y eſto fue hecho por tres vezes: y el vaſo boluió à ſer recogido en el cielo.

17 וְכַאֲשֶׁר הִתְמַהּ כֵּיפָה בְנַפְשׁוֹ
מַה יְהִי־הַמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאָה וְהִנֵּה
אֲנָשִׁים הַשְּׁלוּחִים מִקָּרְנֵיאֵל
מְבַקְשִׁים וְשׁוֹאֲלִים עַל־בֵּית
שִׁמְעוֹן וַיַּעַמְדוּ אֶל־הַפָּתַח׃

Y eſtando Pedro dudando dentro de ſi; que ſeria la viſion que auia viſto, heaqui los varones que auian ſido embiados de Cornelio, que preguntando por la caſa de Simon, llegaron à la puerta.

18 וַיִּקְרְאוּ וַיִּשְׁאֲלוּ אִם שִׁמְעוֹן
הַנִּקְרָא כֵּיפָה שָׁם יָלִין׃

Y llamando, preguntaron, Si vn Simon que tenia por ſobre nombre Pedro, poſaua alli.

19 וְכַאֲשֶׁר חָשַׁב כֵּיפָה עַל־
הַמַּרְאֶה אָמְרָה לוֹ רוּחַ הִנֵּה
שְׁלוֹשָׁה אֲנָשִׁים מְבַקְשִׁים אוֹתָךְ׃

Y eſtando Pedro penſando en la viſion, dixole el Eſpiritu Sancto, Heaqui, tres varões te buſcan.

20 לָכֵן קוּם וּרְדָה וְלֵךְ אִתָּם
וְלֹא תְנַכֵּרֵם כִּי אֲנִי שְׁלַחְתִּי
אוֹתָם׃

Leuantate pues, y deciende. y no dudes de yr con ellos, porque yo los he embiado.

21 וַיֵּרֶד כֵּיפָה אֶל־הָאֲנָשִׁים
הַנִּשְׁלָחִים מִקָּרְנֵיאֵל וַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם הִנֵּה אָנֹכִי הוּא אֲשֶׁר
תְּבַקְשׁוּהוּ מַה הַדָּבָר עַל־אֲשֶׁר
בָּאתֶם׃

Entonces Pedro decendiendo à los varones que le eran embiados de Cornelio, dixo, Heaqui yo ſoy el que buſcays: que es la cauſa porque aueys venido?

ι.

16. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρὶς καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

Or aduint cela par trois fois: & puis apres le vaiſſeau ſe retira au ciel.

17. Ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες καὶ μαθόντες τὴν οἰκίαν σίμωνος, ἐπέστησαν ἐπὶ τὸν πυλῶνα.

Et comme Pierre eſtoit en perplexité en ſoi-meſme, quelle viſion c'eſtoit qu'il auoit veuë: lors voici, les hommez qui eſtoyent enuoyes de la part de Corneille, s'enquerans de la maiſon de Simon, ſuruin-drent à la porte.

18. Καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ σίμων ὁ ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται.

Et ayans appelé quelcun, demanderent ſi Simon, qui eſtoit ſurnommé Pierre, eſtoit logé leans.

19. Τοῦ δὲ πέτρου ἐνθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε.

Et comme Pierre penſoit touchant la viſion, l'Eſprit lui dit Voici trois perſonnages qui te demandent.

20. Ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, διότι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.

Parquoi leue-toi, & deſcen, & t'en va auec eux, ſans en faire difficuité: car c'eſt moi qui les ai enuoyés.

21. Καταβὰς δὲ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνηλίου πρὸς αὐτὸν, εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν πάρεστε;

Pierre donc eſtant deſcendu vers les gens qui lui auoyent eſté enuoyés de la part de Corneille, leur dit, Voici, ie ſuis celui que vous cerches: quelle eſt la cauſe pour laquelle vous eſtes venus?

CAP. X.

16. Hoc autem factũ eſt per ter, & ſtatim receptum eſt vas in cælum.

This was ſo done thriſe: and the veſſell was drawne vp againe into heauen.

17. Et dum intra ſe hæſitaret Petrus, quidnam eſſet viſio quam vidiſſet, ecce viri, qui miſſi erant à Cornelio, inquirentes domum Simônis, aſtiterunt ad ianuam.

Now while Peter douted in himſelfe what this viſion which he had ſeene meant / beholde / the men which were ſent from Cornelius / had inquired for Simons houſe / and ſtoode at the gate.

18. Et cùm vocaſſent, interrogabant, ſi Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hoſpitium.

And called / and aſked / whether Simon / which was ſurnamed Peter / were lodged there.

19. Petro autem cogitante de viſione, dixit Spiritus ei, Ecce viri tres quærunt te.

And while Peter thought on the viſion / the Spirit ſaid vnto him / Behold / three men ſeeke them.

20. Surge itaque, & deſcende, & vade cum eis, nihil dubitans: quia ego miſi illos.

Ariſe therefore / and get thee downe / & go with them / and doute nothing: for I haue ſent them.

21. Deſcendens autem Petrus ad viros, dixit, Ecce, ego ſum quē quæritis: quæ cauſa eſt, propter quam veniſtis?

Then Peter went downe to the men / which were ſent vnto him from Cornelius / and ſaid / behold / I haue he whom yee ſeeke: what is the cauſe wherefore ye are come?

Das X. Capitel.

16. Vñ das geſchach zu drey malen Vnd das Gefeſſe ward wider auffgenommen gen Himmel.

Oc det ſkede tre gonge. Oc Karet bleff optaget igen til Himmelen.

17. Als aber Petrus ſich inn jhm ſelbſt bekümmerte / was das Geſicht were / daß er geſehen hatte / Sihe / da fragten die Männer / von Cornelio geſandt / nach dem hauſe Simonis / vnd ſtunden an der Thür.

Men der Peder bekumrede ſig i ſig ſelff / huad den Syn ſkulde vere ſom hand haffde ſeet / See / da ſpurde de Mend ſom vaare vdſende aff Cornelio / effter Simonis huſſ / oc de ſtode faar dørren.

18. Rieffen vnd forſcheten: Ob Simon mit dem zunamen Petrus allda zur Herberge were?

Robte oc lete / om Simon ſom kaldis Peder / vaar der til herbere?

19. In dem aber Petrus ſich beſinnet über dem Geſichte / ſprach der Geiſt zu jhm: Sihe / die Männer ſuchen dich.

Oc i det Peder beſindede ſig offuer den Syn / ſagde Aanden til hannem / ſee / de Mend lede effter dig.

20. Aber ſtehe auff / ſteig hinab / vnd zeuch mit jnen / vnnd zweiffel nichts / denn ich habe ſie geſand.

Men ſtat op ſtig ned oc drag met dem / oc tuiſl inted / thi ieg vdſende dem.

21. Da ſteig Petrus hinab zu den Männern / die von Cornelio zu jm geſand waren vnd ſprach: Sihe / ich bins / den jhr ſuchet. Was iſt die ſache / darumb jhr hie ſeyd?

Da ſtigede Peder ned til Mendene / ſom vaare ſende til hannem fra Cornelio / oc ſagde / See ieg er den / der i lede effter. For huad ſag / ere i her?

Kapitola X.

16. A to ſtalo ſe po třikrát. A hned wzato gest zaſe Proſtěradlo do Nebe.

A toć ſię po trzy kroć ſtáło / y záſię naczynie ono wźięto ieſt w niebo.

17. A když Petr ſám w ſobě rozgjmal / coby znamenalo widěnij to kteréž widěl: Hle mužij ti kteřijž poſláni byli od Kornelia / ptagjce ſe na dům Symonů / ſtáli před dweřmi.

A gdy Piotr ſam w ſobie wątpił / coby tho zá widzenie było ktore widźiał / oto mężowie ktorzy od Korneliuſzá poſłáni byli / pytáli ſię o domu Symonowym y przyſzli do przyśionká.

18. A když wywolali někakého / tázali ſe / máli zde hoſpodu Symon kterýž má přijgmij Petr.

A wyzwawſzy niektorego / pytáli ieſliby tám Symon ktorego nazywáiá Piotr goſpodą mieſzkał.

19. A když Petr myſlil o widěnij / řekl gemu Duch: Hle / mužij třij hledagij tebe.

A gdy ták myślił Piotr o widzeniu onym / rzekł mu Duch / Oto cię ſzukáią trzey mężowie.

20. Wſtaň / a ſegdi dolůw / a gdi s nimi / nic nepochybuge / neb gſem gá poſlal ge.

A przetoż wſtawſzy idź z nimi nic nie mieſzkáiąc / bom ia poſłał ciebie.

21. Tehdy ſeſſed Petr k mužům / řekl: Aj / já gſem ten kteréhož hledáte jaká geſt přijčina / pro niž gſte přiſſli?

Thedy Piotr ſzedſzy do onych mężow ktorzy od Korneliuſzá poſłáni byli do niego / rzekł im: Otomći iá ieſt ktorego ſzukacie: Ktorego zá przyczyną iżeście tu przyſzli?

י

22 אָמְרִין לֵהּ גַּבְרָא חַד
דַּשְׁמֵהּ קוּרְנֵלְיוֹס קֶנְטְרוּנָא
דָּדָחֶל מֶן אֱלָהָא וּמַסְהֵד
עֲלוֹהִי כֻּלֵּהּ עַמָּא דִיהוּדָיֵא
אֶתְאֲמַר לֵהּ בְּחֶזְוָא מֶן
מַלַאכָא קַדִּישָׁא דַּנְשַׁדַּר
נַעֲלָךְ לְבַיְתֵהּ וְנֶשְׁמַע מ
מֶלְּתָא מֶנָּךְ׃

Eſſi diſſero, Cornelio Centurione, huomo giuſto, e che teme Iddio, & ha teſtimonianza da tutta la gente de Giudei, ha hauuta riuelatione da vn ſanto Angelo di farti chiamare in caſa ſua, e d'vdirti parlare.

23 וְאַעֵל אֶנּוּן שֶׁמְעוּן ו
וְקַבֵּל אֶנּוּן כַּד דַּשְׁרֵא הָוָא
וְקָם לְבָתְרֵהּ דְּיוֹמָא וַנְפַק
וֶאזַל עַמְּהוֹן וֶאזַל עַמְּהוֹן
אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶן אַחֵא ד
דְיוּפֵא׃

Et egli allor chiamatigli dentro, gli riceuue ad alloggiare. Il dì ſeguente, Pietro n'andò con eſſo, loro, & alcuni de fratelli da Ioppe l'accompagnorono.

24 וַלְיוֹמָא אַחְרָנָא עָלוּ
לְקֶסַרְיָא קוּרְנֵלְיוֹס דֵּין
מְקַוֵּא הָוָא לְהוֹן כַּד
מְכַנְּשִׁין לֵהּ כֻּלְּהוֹן בְּנַי ט
טוּהְמֵהּ וְאָף רָחְמָא ו
וְחַבִּיבֵא דְאִית הָווּ לֵהּ׃

E l'altro giorno entrorono in Ceſarea. E Cornelio gli aſpettaua, hauendo inſieme chiamati i ſuoi parenti e familiari amici.

25 וְכַד עַאֵל שֶׁמְעוּן א
אַרְעֵהּ קוּרְנֵלְיוֹס וְנֶפַּל סְגֶד
לְרַגְלוֹהִי׃

Hor come Pietro fu per entrare, Cornelio eſſendogli andato incontro, ſi gli gittò ai piedi, e adorollo.

26 וְשֶׁמְעוּן אֲקִימֵהּ ו
וֶאמַר לֵהּ קוּם לָךְ וְאָף
אֶנָּא בַּר־נָשָׁא אֶנָא׃

Ma Pietro lo leuò ſu, dicendo, Sta ſu, che ancor io ſon huomo.

27 וְכַד מְמַלֵּל עַמֵּהּ עַל
וֶאשְׁכַּח סַגִּיאֵא דַאתוּ הָווּ
לְתַמָּן׃

E parlando con lui, entrò, e trouò molti che erano concorſi là.

י

22 וַיֹּאמְרוּ קָרְנִיאֵל שַׂר מֵאָה
אִישׁ צַדִּיק וִירֵא אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר
הָיְתָה לוֹ עֵדוּת מִכָּל־עַם גּוֹי
הַיְּהוּדִים נִרְאָה לוֹ מַלְאָךְ הַקָּדוֹשׁ
וַיֹּאמֶר לַהֲבִיאֲךָ אֶל־בֵּיתוֹ
וְלִשְׁמוֹעַ דְּבָרִים מִמֶּךָּ׃

Y ellos dixeron, Cornelio el Centurion, varon juſto y temeroſo de Dios, y que tiene teſtimonio de toda la nacion de los Iudios, ha recebido reſpueſta por vn ſancto Angel, de hazerte venir à ſu caſa: y oyr de ti algunas coſas.

23 וַיִּקְרָא לָהֶם וַיּוֹלִיכֵם בַּמָּלוֹן
וּמִמָּחֳרָת קָם וַיִּסַּע אִתָּם וּמִקְצָת
הָאַחִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּיָפוֹ הָלְכוּ
עִמּוֹ׃

Entonces metiendolos dentro, hoſpedólos: y el dia ſiguiente lauantandoſe fueſe con ellos: y acópannaronlo algunos de los Hermanos de Ioppe.

24 וּבְיוֹם מָחָר בָּא בְּקֵיסַרְיָא
וְקָרְנִיאֵל מְקַוֶּה לָהֶם וַיִּקְרָא אֶת־
דּוֹדָיו וְאַחֲוַת מֵרֵעָהוּ׃

Y otro dia deſpues entraron en Ceſarea. Y Cornelio los eſtauá eſparando, auiendo llamado ſus parientes y los amigos mas familiares.

25 וַיְהִי־בְבוֹא כֵיפָה וַיִּקֶר לוֹ
קָרְנִיאֵל וַיִּפּוֹל אֶל־רַגְלָיו
וַיִּשְׁתַּחוּ׃

Y como Pedro entró, Cornelio lo ſalió à recebir: y derribandoſe à ſus pies, adoró.

26 וְכֵיפָה הֱקִימֵנּוּ לֵאמֹר קוּם
כִּי גַּם אָנֹכִי אֱנוֹשׁ הוּא׃

Y Pedro lo leuantó, diziendo. Leuantate, que yo miſmo ſoy hombre:

27 וּבְדַבְּרוֹ אֵלָיו בָּא אֶל־בֵּיתוֹ
וַיִּמְצָא לְרַבִּים הַנִּקְהָלוּ יַחְדָּו
שָׁמָּה׃

Y hablando con el, entró: y halló à muchos que ſe auian ayuntado.

ι'.

22. Οἱ δὲ εἶπον, κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ.

Leſquels dirent, Corneille centenier, homme iuſte & craignant Dieu, & ayant teſmoignage de toute la nation des Iuifs, a eſté aduerti de Dieu par vn ſainct Ange, de t'enuoyer querir pour venir en ſa maiſon. & t'ouïr parler.

23. Εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς. καί τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ τῆς ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.

Adonc Pierre les ayant fait entrer, les logea, & le lendemain s'en alla auec eux, & quelques vns des freres d'Ioppe lui tindrent compagnie.

24. Καὶ τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους.

Et le lendemain ils entrerent en Ceſaree. Or Corneille les attendoit, ayant appelé ſes parens & ſes familiers amis.

25. Ὡς δὲ ἐγένετο εἰσελθεῖν τὸν πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν.

Et comme il aduint que Pierre entroit, Corneille venant au deuant de lui, & ſe iettant à ſes pieds, l'adora.

26. Ὁ δὲ πέτρος αὐτὸν ἤγειρε, λέγων, ἀνάστηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι.

Mais Pierre le releua, diſant, Leue-toi: ie ſuis auſſi homme.

27. Καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς.

Puis parlant auec lui, il entra, & trouua pluſieurs qui s'eſtoyent là aſſemblés.

CAP. X.

22. Qui dixerunt, Cornelius Centurio, vir iuſtus & timens Deum, & teſtimonium habens ab univerſa gente Iudæorum, reſponſum accepit ab angelo ſancto accerſire te in domum ſuam, & audire verba abs te.

And they ſayde / Cornelius the captaine / a iuſt man / and one that feareth God / and of good report among all the nation of the Jewes / was warned frō heauen by an holy Angel / to ſende for thee into his houſe / and to heare thy wordes.

23. Introducens ergo eos, recepit hoſpitio. Sequenti autem die ſurgens, profectus eſt cum illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe comitati ſunt eum.

Then called he them in / and lodged them: and the next day / Peter went forth with them / and certaine brethren from Joppa accompanied him.

24. Altera autem die introivit Cæſaream. Cornelius verò expectabat illos, convocatis cognatis ſuis, & neceſſariis amicis.

And the day after / they entred into Ceſarea. Now Cornelius wanted for them / & had called together his kinſmen / and ſpecial friends.

25. Et factū eſt cū introiſſet Petrus, obvius venit ei Cornelius: & procidens ad pedes eius adoravit.

And it came to paſſe as Peter came in / that Cornelius met him / and fell downe at his feete / and worſhipped him.

26. Petrus verò elevavit eum, dicens, Surge, & ego ipſe homo ſum.

But Peter tooke him vp / ſaying / Stande vp for euen I my ſelfe am a man.

27. Et loquens cum illo intravit, & invenit multos qui convenerant.

And as he talked with him / he came in & found many that were come together.

Das X. Capitel.

22. Sie aber ſprachen: Cornelius der Hauptmann / ein frommer vnnd Gottsförchtiger Mann / vnnd gutes gerüchts bey dem gantzen Volck der Jüden / hat einen befehl empfangen vom heiligen Engel / daß er dich ſolte foder[illegible]aſſen in ſein hauß / vnnd wort von dir hören.

De ſagde / den Høffuitzmand Cornelius / en from och gudfryctig Mand / ſom haffuer it gaat rycte hoſs alle Jødernis Folck / fick en befalning aff en hellig Engel / At hand ſkulde lade hente dig til ſit huſſ / och høre ord aff dig.

23. Da rieff er jnen hinein / vnd beherberget ſie. Des andern tages zoch Petrus auß mit jhnen / vnnd etliche Brüder von Joppen giengen mit jm.

Da kallede hand dem ind och lente dem herbere. Den anden tag drog Peder vd met dem / oc nogle Brødre aff Joppen ginge met hannem.

24. Vnd des andern tages kamen ſie ein gen Ceſarien. Cornelius aber wartet auff ſie / vnnd rieff zuſammen ſeine Verwanden vnd Freunde.

Oc den anden dag komme de til Ceſarien. Men Cornelius biede effter dem / oc kallede ſine tilhengere oc Venner tilſammen.

25. Vnnd als Petrus hinein kam / gieng jhm Cornelius entgegen / vnnd fiel zu ſeinen füſſen / vnd betet jn an.

Oc ſom Petrus kom ind / gick Cornelius imod hannem / oc falt faar hans føder / oc tilbad hannem.

26. Petrus aber richtet jn auff / vn̄ ſprach: Stehe auff / ich bin auch ein Menſch

Da reyſde Peder hannem op / oc ſagde / Stat op / jeg er oc it Menniſke

27. Vnd als er ſich mit jhm beſprochen hatte / gieng er hinein / vnd fand jrer vil / die zuſam̄en kommen waren.

Oc der hand haffde talet met hannem / gick hand ind / oc fant mange / ſom vaare komme tilſammen.

Kapitola X.

22. Kteřijžto řekli: Kornelius Setnijk / muž ſprawedliwý a bohabogný / a ſwědectwij dobré mage od wſſelikého Lidu Zidowſkého / wzal odpowěd od Angela Swatého / aby powolal tebe do domu ſwého / a aby ſlyſſal řeč od tebe.

A oni mu powiedzieli Kornelius ſetnik człowiek ſpráwiedliwy y boiacy ſie bogá / y máiac dobre świádectwo o ſobie od ludu Zidowſkiego / wziął Boſkie nápominanie od Anioła świętego / ábycie wezwał w dom ſwoy / á ſłyſzał niekthore ſłowa od ciebie.

23. Tehdy uwedl ge k ſobě / a přijal do hoſpody. Druhého pak dne / Petr ſſel s nimi / a někteřij bratřij z Joppen ſſli s nim.

A ták wezwawſzy ich w dom / przyiał ie do goſpody / á názáiutrz Piotr ſzedł z nimi y niektorzy brácia z Joppeńczykow ſzli przy nim.

24. A nazaytřij přiſſli do Cezaree. Kornelius pak čekal gich / ſwolaw přijbuzné ſwé a přátely blijzké.

Tedy názáiutrz weſzli do Ceſárey / á Korneliuſz czekał ich wezwawſzy krewnych ſwych / y powinnych przyiacioł.

25. Y ſtalo ſe když wcházel Petr / wyſſel proti nim Kornelius / a padl k nohám geho / y klaněl ſe mu.

A gdy iuż wchadzał Piotr / zábiezawſzy Korneliuſz przypadł do nog iego / kłániáiac ſie iemu.

26. Ale Petr pozdwihl ho / řka: Wſtaň / Wſſak gſem y já člowěk yako y ty.

Ale go Piotr podnioſł / mowiac / Wſtań / bomci też ia ieſt człowiek.

27. A mluwě s nim / wſſel wnitř / a nalezl mnoho těch kteřijž ſe byli ſeſſli.

Y rozmawiaiac z nim wſzedł / á nálazł wiele tych co ſie byli zeſzli.

י

28 וַאמַר לְהוֹן אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן דְלָית מַפַּס לְגַבְרָא יְהוּדָיָא דְנֵקַף לְאַנָשָׁא נוּכְרָיָא דְלָא הָוָא בַר שַׁרְבְתֵּה וְלִי אֱלָהָא חַוְיַנִי דְלָא אֵמַר עַל אְנָשׁ דְטַמָא אָו מְסַיַב׃

E diſſe loro, Voi ſapete che non è lecito ad vn huomo Giudeo congiugnerſi ò accoſtarſi ad vno che ſia d'altra gente: ma Iddio m'ha moſtrato ch'io non dica huomo alcuno eſſer commune ò immondo.

29 מְטוּל הָנָא עֲתִידָאִית עֲתִירַת כַּד שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרַי בְּרַם מְשַׁאַל אֱנָא לְכוּן מְטוּל מָנָא שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרַי׃

Per laqual coſa eſſendo io ſtato mandato à chiamare, ſon venuto ſenza contradittione alcuna. Io vi domando dunque per qual cagione voi m'hauete fatto chiamare.

30 וַאמַר לֵהּ קוּרְנֵלְיוֹס אַרְבְּעָא יַוְמִין אִית עַד מָא לְהָשָׁא הָא מֵן דְצָאֵם אֲנָא וּבְתְשַׁע שָׁעִין כַּד מְצַלֵא אֱנָא בְּבַיְתִי קָם גַּבְרָא חַד קֶדָמַי כַּד לְבִישׁ חַוְרָא׃

Allor Cornelio diſſe, Quattro dì ſono inſin à queſt'hora, che io ero digiuno & a l'hora nona faceuo oratione in caſa mia: & ecco vn huomo mi ſi preſentò dauanti in vna veſta riſplendente.

31 וַאמַר לִי קוּרְנֵלְיָא אֶשְׁתַּמְעַת צְלוֹתָךְ וַלְזֶדְקָתָךְ דוּכְרָנָא הֲוָת קְדָם אֱלָהָא׃

E diſſe, Cornelio, la tua oratione è ſtata eſaudita, e le tue limoſine ſono in memoria dinanzi à Dio.

32 בְּרַם שַׁדַּר לְיוֹפָא מְדִינְתָּא וַאַיְתָא לְשֶׁמְעוֹן דְמֶתְקְרֵא כֵּאפָא הָנָא שָׁרֵא בְּבַיְתֵהּ דְשֶׁמְעוֹן בּוּרְסָיָא דְעַל יַד יַמָא וְהוּ יָאתֵא וְמַלֵל עַמָךְ׃

Manda dunque à Ioppe, e fa chiamar Simone, che ſi domanda per ſopranome Pietro: coſtui alloggia in caſa di Simon cotaro preſſo al mare: ilquale come ſia venuto ti parlara.

י

28 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי תוֹעֵבָה הוּא לְאִישׁ יְהוּדִי לְדָבְקָה בְּאִישׁ זָר אוֹ לִקְרֹב אֵלָיו וְהֶרְאָה אוֹתִי אֱלֹהִים לְאֱנוֹשׁ לֹא אֶחָד לֵאמֹר כִּי חֹל אוֹ טָמֵא הוּא׃

Y dixoles, Voſotros ſabeys, que es abominable á vn varon Iudio juntarſe o llegarſe à eſtrangero: mas hame moſtrado Dios, qne à ningun hombre llame comun o immundo.

29 עַל־כֵּן בִּלְתִּי יָרְאָה וּבְבִטָּחוֹן בָּאתִי קָרוּא וְשׁוֹאֵל אָנֹכִי לָכֶם עַל־מָה דָּבָר קְרָאתֶם לִי׃

Por lo qual llamado, he venido ſin dudar. Anſique pregunto porque cauſa me aueys hecho venir?

30 וַיֹּאמֶר קָרְנֵיאֵל מִיּוֹם רְבִיעִי עַד הַשָּׁעָה הַזֹּאת הָיִיתִי צָם וּבְשָׁעָה הַתְּשִׁיעִית מִתְפַּלֵּל בְּבֵיתִי וְהִנֵּה אִישׁ עֹמֵד לְפָנַי בְּבֶגֶד חוּר׃

Entonces Cornelio dixo, Qnatro dias ha que à eſta hora yo eſtaua ayuno: y à la hora de las nueue eſtando orando en mi caſa, heaqui vn varon ſe puſo delante de mi en veſtido reſplandeciente.

31 וַיֹּאמֶר קָרְנֵיאֵל נִשְׁמְעָה תְפִלָּתְךָ וְצִדְקוֹתֶיךָ נִזְכְּרוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y dixo, Cornelio tu oracion es oyda: y tus lymoſnas han venido en memoria en la preſencia de Dios.

32 לָכֵן שְׁלַח אֶל־יָפוֹ וּקְרָא לְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָה זֶה הוּא יָלִין בְּבֵית שִׁמְעוֹן הַגֹּלֵד אֶל־שְׂפַת הַיָּם אֲשֶׁר אִם יָבוֹא יְדַבֵּר אֵלֶיךָ׃

Embia pues á Ioppe, y haz venir à vn Simon que tiene por ſobre nombre Pedro, eſte poſa en caſa de Simon vn Curtidor junto à la mar (el qual venido, te hablará.)

ι'.

28. Ἔφη τε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ, καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον,

Et leur dit, Vous ſauez comment il n'eſt pas loiſible à vn homme Iuif de ſe ioindre, ou d'aller vers vn eſtranger: mais Dieu m'a monſtré que ie ne die aucun homme eſtre pollu ou ſouillé.

29. Διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με.

Parquoi auſſi eſtant enuoyé querir, ie ſuis venu ſans contredir: ie vous demande donc, Pour quelle cauſe m'auez-vous enuoyé querir?

30. Καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, Ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἤμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ.

Alors Corneille lui dit, Il y a quatre iours à ceſte heure que i'eſtoye en iuſne & faiſoye priere à neuf heures en ma maiſon: adonc voici, vn homme ſe preſenta deuant moi en vn veſtement reluiſant.

31. Καί φησι, κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχή, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et dit, Corneille: ta priere eſt exaucee, & tes aumoſnes ont eſté ramenteuës deuant Dieu.

32. Πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι.

Enuoye donc en Ioppe, & enuoye querir de là Simon qui eſt ſurnommé Pierre, qui eſt logé en la maiſon de Simon conroyeur pres de la mer, lequel eſtant venu parlera à toi.

CAP. X.

28. Dixitque ad illos, Vos ſcitis quomodo abominatum ſit viro Iudæo cõiungi, aut accedere ad alienigenam, ſed mihi oſtẽdit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

And he ſayde vnto them / Ye know that it is an vnlawefull thing for a mã that is a Jewe / to companie or come vnto one of another nation: but God hath ſhewed me/ that J ſhould not call any man polluted/or vncleane.

29. Propter quod ſine dubitatione veni accerſitus. Interrogo ergo, quam ob cauſam accerſiſtis me?

Therefore came J vnto you without ſaying nay/when J was ſent for. J aſke therefore/for what intent haue ye ſent for me?

30. Et Cornelius ait, A nudiuſquarta die, uſq; ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir ſtetit ante me in veſte candida.

Then Cornelius ſaid/Foure dayes ago/ about this houre/ J faſted/ and at the ninth houre J prayed in mine houſe/ and behold / a man ſtoode before me in bright clothing.

31. Et ait, Corneli exaudita eſt oratio tua, & eleemoſynæ tuæ commemoratæ ſunt in conſpectu Dei.

And ſaide/Cornelius/thy prayer is heard / and thine almes are had in remembrance in the ſight of God.

32. Mitte ergo in Ioppen, & accerſi Simônem qui cognominatur Petrus: hic hoſpitatur in domo Simônis coriarii iuxta mare, (qui ſimul atque venerit loquetur tibi.)

Send therefore to Joppa / and cal for Simon / whoſe ſurname is Peter (he is lodged in the houſe of Simon a tanner by the ſea ſide) who when he commeth/ ſhall ſpeake vnto thee.

Das X. Capitel.

28. Vnd er ſprach zu jnen: Jr wiſſet/wie es ein vngewohnet ding iſt/ einem Jüdiſchen Mann / ſich zu thun oder kommen zu einem Frembdlingen. Aber Gott hat mir gezeiget / keinen Menſchen gemein oder vnrein zu heiſſen.

Oc hand ſagde til dem / J vide / huorledis det er en Jødiſk mand en vſeduanlig ting / at holde ſig til eller komme til en Fremmet. Men Gud viſde mig / at kalde inted Menniſke almindeligt eller vrent.

29. Darumb habe ich mich nicht gewegert zu kommen / als ich hin her gefodert. So frage ich euch nun: Warumb jr mich habt laſſen fodern?

Der faare ſagde ieg icke ney at komme / der ieg kalledis hid. Saa ſpør ieg eder nu at / huor faare i kallede mig hid?

30. Cornelius ſprach: Jch habe vier tage gefaſtet biß an dieſe ſtunde/ vnnd vmb die neunde ſtunde betet ich in meinem Hauſe/ Vnd ſihe / da tratt ein Mann für mir inn einem hellen Kleid.

Cornelius ſagde / ieg faſtede fire dage indtil denne time / oc ved den niende time bad ieg i mit huſſ / oc ſee/ da traadde en Mand faar mig i it ſkinnende Klæde.

31. Vnd ſprach: Corneli / dein Gebet iſt erhöret / vnnd deiner Allmoſen iſt gedacht worden für Gott.

Oc ſagde / Corneli / din bøn er hørt/ oc dine Almiſſer ere betenckte faar Gud.

32. So ſende nun gen Joppen / vnd laß her ruffen einen Simon/mit dem zunamen Petrus (welcher iſt zur herberge in dem Hauſe des Gerbers Simon/an dem Meer) der wirdt dir/ wenn er kompt/ ſagen.

Saa ſent nu til Joppen/ och lad kalde hid den Simon/ſom kaldis Peder (huilcken er til herbere i Simons huſſ ſom gør lær til/ hoſſ ſtranden hand ſkal tale met dig/ naar hand kommer.

Kapitola X.

28. Y řekl k nim: Wi wijte/ že neſluſſné geſt Židu přiwinauti ſe aneb přiſtaupiti k cyzýmu: Ale mně vkázal Bůh/ abych žádného člowěka neprawil nečiſtého neb obecného.

Zátym rzekł do nich/ Wy wiecie że sie nie godzi żadnemu Żydowi przyłączáć sie/ á przychodzić do cudzoziemcá/ Ale mnie Bog vkazał żebych żadnego człowieká nie nazywał plugáwym y nieczystym.

29. Protož bez odpijránij přiſſel gſem gſa powolan. Y ptám ſe wás/ pro kterau přijčinu powolali gſte mne?

A przetożem też oprocz wymowki przyßedl wezwány y pytham ſie dla czegoście mie wezwali?

30. A Kornelius řekl: Giž geſt tomu dnes čtwrtý den/ až do té to hodiny ſedě gſem nic negeda/ a modlil gſem ſe w hodinu dewátau w domu mém/ a ay muž poſtawil ſe přede mnau w rauſſe bijlem.

Rzekł tedy Korneliuß/ Ták czwarty dzien aż do tey godziny pościłem/ á o dziewiatey godzinie modliłem ſie w domu moim/ á oto mąż niekthory ſthánał przede mną w odzieniu iásnym.

31. Y řekl: Korneli/ vſlyſſána geſt Modlitba twá/ a Almužny twé gſau w paměti před twáři Božij:

Y powiedział mi/ Korneli wyſłuchána ieſt modlitwa twoia/ y iáłmużny twoie były ná dobrey pámięci przed Bogiem.

32. Protož poſſli do Joppen/ a powolay Symona kterýž ſlowe Petr/ten bydlí w domu Symona Koželuha podlé Moře/ on když přigde/ bude tobě mluwiti.

A przethoż poſli do Joppen/ á wzywow Symoná kthorego názywaia Piotr/ thenci mießka w domu Symoná gárbárzá nad morzem/ ktory gdy przyidzie/ rozmowi ſie z tobą.

י

33 וּבַר שָׁעְתֵהּ שַׁדְרֵת לְוָתָךְ וַאנְתְּ שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ דְאָתִית וְהָא חְנַן כֻּלַּן קְדָמַיךְ וְצָבֵינַן דְנֶשְׁמַע כֹּל־מָא דְאֶתְפַּקַּד לָךְ מֶן לְוָת אֱלָהָא׃

Io dunque mandai ſubbito à te: e tu hai fatto bene à venire. Però tutti noi ſiamo quì hora dinanzi à Dio, per vdir tutte le coſe che da Dio ti ſono ſtate comandate.

34 פְּתַח דֵין שֶׁמְעוֹן פּוּמֵהּ וֶאמַר בַּשְׁרָרָא אַדְרְכֵת דְאַלָהָא לָא הֲוָא נָסֵב בְּאַפֵּא׃

Allor Pietro aperſe la bocca, e diſſe, In verita io comprendo che Iddio non è accettator de l'apparentia de le perſone.

35 אֶלָּא בְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא אַינָא דְּדָחֵל מֶנֵּהּ וּפָלַח כֵּאנוּתָא מְקַבַּל הוּ לְוָתֵהּ׃

Ma in ogni gente colui ch'el teme, & opera giuſtitia, gli è accetto.

36 מֶלְּתָא גֵיר דְשַׁדַּר לַבְנַי יִסְרָיֵל וְסַבַּר אֶנּוּן שְׁלָמָא וְשַׁיְנָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנַו מָרְיָא דְכֹל׃

Voi ſapete la parola che Iddio ha mandata a i figliuoli d'Iſraël, annuntiando la pace per IESV *Chriſto, (ilquale è il Signor di tutti.)*

37 וְאַף אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן בְּמֶלְּתָא דַהֲוָת בְּכֻלָּהּ יִהוּד דְאֶקְפַּת מֶן גְּלִילָא בָּתַר מַעְמוּדִיתָא דַאכְרֶז יוֹחַנָּן׃

Voi ſapete (dico) quel ch'è ſtato fatto, per tutta la Giudea, cominciando da la Galilea, doppo'l batteſimo che predicò Giouanni.

38 עַל יֵשׁוּעַ דְמֶן נָצְרַת דַאלָהָא מַשְׁחֵהּ בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וּבְחַיְלָא וְהָוֵיו דְמֶתְכַּרֵךְ הֲוָא וּמַאסֵא לְהָנוּן דְאֶתְנְכִיו מֶן בִּישָׁא מֶטוּל דַאלָהָא הֲוָא עַמֵּהּ׃

Come Iddio vnſe IESV *Nazareno, di Spirito ſanto, e di virtù, ilquale andò attorno facendo bene altrui, e riſanando tutti quelli ch'erano oppreſſi dal diauolo: percioche Iddio era con lui.*

י

33 וּבְרֶגַע שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ וְאַתָּה הֵיטַבְתָּ כִּי בָאתָ וְעַתָּה כֻּלָּנוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים הַפֹּה הוֹוִים אֲנַחְנוּ לִשְׁמוֹעַ אֶת־כָּל אֲשֶׁר צֻוֵּיתָ מֵאֱלֹהִים׃

Anſique luego embiè à ti: y tu has hecho bien viniendo. Aora pues, todos uoſotros eſtamos aqui en la preſencia de Dios para oyr todo loque Dios te ha mandado.

34 וַיִּפְתַּח כֵּיפָה אֶת־פִּיו וַיֹּאמַר בֶּאֱמֶת יָדַעְתִּי כִּי יְהוָה לֹא נֹשֵׂא פָנִים הוּא׃

Entonces Pedro, abriendo ſu boca, dixo, Por verdad hallo, que Dios no haze accepcion de perſonas:

35 כִּי־אִם בְּכָל הַגּוֹי אֲשֶׁר יְרֵא אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה צְדָקָה מְקֻבָּל לוֹ הוּא׃

Sino que de qualquiera nacion, que le teme, y obra juſticia, ſe agrada.

36 הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר שָׁלַח לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַמְבַשֵּׂר אֶת־שָׁלוֹם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ זֶה־הוּא אֲדֹנֵי כֹּל׃

Embió Palabra Dios à los hijos de Iſrael, annunciando la paz por Ieſus el Chriſto. eſte es el Sennor de todos.

37 אַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר נִהְיָה בְּכָל יְהוּדָה הֵחֵל מִגָּלִיל אַחֲרֵי טְבִילָה הַקָּרָא יוֹחָנָן׃

Voſotros ſabeys que la coſa ha ſido hecha por toda Iudea: que començando deſde Galilea, deſpues del Baptiſmo que Ioan predicó:

38 וְאֶת יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי כַּאֲשֶׁר מְשָׁחוֹ אֱלֹהִים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּבְכֹחַ אֲשֶׁר עָבַר הֵיטִיב וּמְרַפֵּא כָּל־בַּעֲלֵי שֵׁדִים כִּי אֱלֹהִים הָיָה עִמּוֹ׃

A Ieſus de Nazareth, como io vngió Dios de Eſpiritu Sancto y de potencia, que anduuo haziendo bienes, y ſanando todos los opprimidos del diablo: porque Dios era con el.

ι.

33. Ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρὸς σε, σύ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Parquoi i'ai incontinent enuoyé vers toi, & tu as bien fait de venir. Or meintenant nous tous ſommes preſens deuant Dieu pour ouïr tout ce qui t'eſt commande de Dieu.

34. Ἀνοίξας δὲ πέτρος τὸ στόμα εἶπεν, ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός.

Adonc Pierre ayant ouuert ſa bouche, dit, En verité i'apperçoi que Dieu n'a point d'eſgard à l'apparence des perſonnes.

35. Ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι.

Mais qu'en toute nation celui qui le craint, & s'adonne a iuſtice, lui eſt agreable.

36. Τὸν λόγον ὃν ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος.

C'eſt ce qu'il a enuoyé ſignifier aux enfans d'Iſrael, annonçant paix par Ieſus Chriſt, lequel eſt le Seigneur de tous.

37. Ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν ἰωάννης.

Vous ſauez la parole aduenue par toute Iudee en commençant par Galilee, apres le Bapteſme que Iehan a preſché.

38. Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ ναζαρὲτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ, καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ.

C'eſt aſſauoir, comme Dieu a oinct du S. Eſprit & de vertu Ieſus le Nazarien, lequel a paſſé de lieu en lieu, en biē faiſant & gueriſſāt tous ceux qui eſtoyent oppreſſés du diable: car Dieu eſtoit auec lui,

CAP. X.

33. Confeſtim ergo miſi ad te: & tu benefeciſti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conſpectu tuo adſumus, audire omnia quæcunque tibi præcepta ſunt à Domino.

Then ſent I for thee immediately/& thou haſt well done to come. Now therefore are we all here preſent before God/ to heare all things that are commanded thee of God.

34. Aperiens autem Petrus os ſuum, dixit, In veritate comperi: quia non eſt perſonarum acceptor Deus.

Then Peter opened his mouth/ and ſayd/Of a trueth I perceiue / that God is no accepter of perſons.

35. Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi.

But in euery nation he that feareth him/and worketh rigtheouſnes/ is accepted with him.

36. Verbum miſit Deus filiis Iſraël, annuntians pacem per Ieſum Chriſtum: (hic eſt omnium Dominus.)

Ye know the word which God hath ſent to the children of Iſrael / preaching peace by Jeſus Chriſt / which is Lord of all.

37. Vos ſcitis quod factum eſt verbum per univerſam Iudæam, incipiens enim à Galilæa, poſt baptiſmum quod prædicavit Iohannes.

Euen the worde which came through all Judea beginning in Galile/after the baptiſme which John preached.

38. Ieſum à Nazareth quomodo unxit eum Deus Spiritu ſancto & virtute, qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

To witte /howe God anointed Jeſus of Nazaret with the holy Ghoſt / and with power : who went about doing good/ and healing all that were oppreſſed of the deuil : for God was with him.

Das X. Capitel.

33. Da ſandte ich von ſtund an zu dir/vnd du haſt wolgethan/ das du kommen biſt. Nun ſind wir alle hie gegenwertig für GOTT/ zu hören alles was dir von Gott befohlen iſt.

Da ſende ieg ſtrax til dig/oc du giorde vel / at du eſt kommen. Nu ere wi her alle neruerendis faar Gud/ at høre alt det/ſom dig er befalet aff Gud.

34. Petrus aber that ſeinen Mund auff/ vnd ſprach: Nun erfahre ich mit der waarheit/ daß Gott die Perſon nicht anſihet.

Da oplod Peder ſin Mund/oc ſagde/ Nu befinder ieg i ſandhet/at Gud anſeer icke perſoner.

35. Sondern inn allerley Volck/ wer jhn förchtet / vnd recht thut / der iſt jhm angeneme.

Men huo ſom hannem fructer oc gør ret/hand er hannem tacknemmelig / iblant allehonde folck.

36. Ihr wiſſet wol von der Predigt/ die Gott zu den Kindern Iſrael geſandt hat/vnd verkündigen laſſen den Fride/durch Jeſum Chriſtum (welcher iſt ein HERR über alles.)

I vide vel aff den predicken / ſom Gud ſende til Iſraels børn oc loed forkynde Fred/ved Jheſum Chriſtum (huilcken ſom er en HERRE offuer alting.)

37. Die durchs gantze Jüdiſche Land geſchehen iſt / vnnd angegangen inn Galilea nach der Tauffe / die Johannes predigete.

Det ſom ſkede igennem det ganſke Jødiſke land/ oc begyntis i Galilea effter den daab / ſom Johannes predickede.

38. Wie Gott denſelbigen Jeſum von Nazareth geſalbet hat mit dem heiligen Geiſte vnd krafft/ Der vmbher gezogen iſt / vnd hat wol gethan vnnd geſund gemacht alle / die vom Teuffel überwältiget waren / denn Gott war mit jhm.

Huorledis Gud ſaluede den ſamme Jheſum aff Nazareth met den hellig Aand oc krafft/den ſom drog omkring/ oc giorde vel oc helbrede de alle / ſom vaare offuerfaldne aff Dieffuelen / thi Gud vaar met hannem.

Kapitola X.

33. Tehdy yá hned gſem poſlal k tobě/a ty gſy dobře včinil/že gſy přiſſel k nám. Protož my nynij wſſyckni před twářij twau ſtogjme/ hotowi gſauce ſlyſſeti wſſecko / což geſt koli přikázáno tobě od PANA.

A tákem tegoż czáſu poſłał do ciebie/ á thyś dobrze vczynił żeś przyßedł/ á teraz iuż ieſthechmy wßyſcy przed Bogiem/ abyſmy ſłuchali wßytkiego tego co tobie ieſt roſkázano od Bogá.

34. Tehdy Petr otewřew vſta ſwá/ řekl: W prawdě gſem ſhledal/ že nenj Bůh přigimač oſob;

Tedy Piotr otworzywßy vſthá/ rzekł/ Prawdziwie vznawam żeć Bog nie brákuie oſobámi.

35. Ale w každém lidu / kdož ſe ho bogij / a činj ſprawedliwoſt/ ten přijgemný gt gemu.

Ale w káżdym narodzie ktokolwiek ſie go boi á czyni ſprawiedliwość/ ieſt v niego wzietym.

36. Slowo kteréž poſlal Buoh Synům Izrahelſkým/ zwěſtuge gim pokog/ ſkrze Gežijſſe Kryſta/ onť geſt Pánem wſſech.

To co oznaymil ſynom Izraelſkim opowiedaiac pokoy przez Jezuſa Kryſtuſa/ ktory ieſt Panem wßytkich.

37. Wy wijte/ kteřé ſe ſtalo ſlowo po wſſem Židowſtwu/ počaw zagiſté od Galilee po křtu a kterémž kázal Jan.

Wy wiecie co ſie ſtálo po wßytkim Żydoſtwie/ poczawßy od Gálileiey/ po krzcie ktory Jan opowiedał.

38. Ktera Gežijſſe od Nazarětu pomázal Bůh Duchem Swatým á mocý/ kterýžto chodil dobře čině/ a vzdrawuge wſſecky poſedlé od Diábla/ nebo Bůh s nim byl.

Iz Jezuſá Názárenſkieo pomázał Bog Duchem świetym y mocą ktory chodził czyniąc wiele dobrego/ y vzdrawiaiąc wßytki vciśnione od dyabłá/ ábowiem z nim był Bog.

י

39 וַחְנַן סָהֲדַוְהִי עַל כֻּל
מָא דַּעֲבַד בְּכֻלָּהּ אַרְעָא
דִּיהוּד וַדְאוּרִשְׁלֶם לֵהּ
לְהָנָא תְלָאוּהִי יְהוּדָיֵא
עַל קַיְסָא וְקַטְלוּהִי׃

E noi ſiamo teſtimonij de tutte le coſe ch'ei fece, e ne la contrada de Giudei, & in Iruſalem, ilquale eſſi occiſero, appiccandolo al legno.

40 וְלֵהּ אֲקִים אֱלָהָא
לִתְלָתָא יוֹמִין וְיַהְבֵהּ
דְּיֶתְחְזֵא עַיִן בְּגֶלֵא׃

E Iddio lo riſuſcitò il terzo giorno, e dettelo à farſi manifeſto.

41 לָא דֵּין לְכֻלֵּהּ עַמָּא
אֶלָּא לַן אַיְלֵין דְּמֵן אֱלָהָא
אֶתְגַּבְיוּ דְּנֶהֱוֵא לֵהּ סָהֲדֵא
דְּאֶכַלַן עַמֵּהּ וְאֶשְׁתִּין מֵן
בָּתַר קְיָמְתֵהּ דְּמֵן בֵּית
מִיתֵא׃

Non gia a tutto'l popolo, ma à i teſtimonij da Dio prima ordinati, cioè à noi, i quali mangiammo e beuemmo con eſſolui, poi che fu riſuſcitato da morte.

42 וּפַקְדַן דְּנַכְרֶז וְנַסְהֵד
לְעַמָּא דְּהָנָא הוּ דְּאֶתְפְּרֵשׁ
מֵן אֱלָהָא דַּיָּנָא דְּחַיֵּא
וַדְמִיתֵא׃

E comandoci che noi predicaſſimo al popolo, e teſtificaſſimo ch'egli è quello che è ſtato ordinato da Dio giudice de viui e de morti.

43 וַעֲלַוְהִי אַסְהֵדוּ כֻּלְהוֹן
נְבִיֵא דְּכֻל מַן דַּמְהַיְמֵן
בַּשְׁמֵהּ יְקַבֵּל שׁוּבְקָן ח
חַטָהֵא׃

A queſto tutti i profeti rendeno teſtimonianza, che chiunque credera in lui, riceuerà la rimeſſion de peccati per il ſuo Nome.

44 וְכַד הָו שֶׁמְעוּן מְמַלֵּל
הֲוָא הָלֵין מֶלֵא אַגְנַת
רוּחָא דְּקוּדְשָׁא עַל כֻּלְהוֹן
דְּשָׁמְעִין הֲוַו מֶלְּתָא׃

Mentre che Pietro ancor parlaua queſte parole, lo Spirito ſanto venne ſopra tutti quelli che vdiuano il ſuo parlare.

י

39 וַאֲנַחְנוּ עֵדֵי כֻלָּם אֲשֶׁר עָשָׂה
גַּם בְּאֶרֶץ יְהוּדָה גַּם בִּירוּשָׁלַיִם
וַאֲשֶׁר הֲרָגוּהוּ בִּתְלוֹתָם אוֹתוֹ
עַל־הָעֵץ׃

Y noſotros ſomos teſtigos de todas las coſas que hizo en la tierra de Iudea, y en Ieruſalem: al qual mataron colgandolo en vn madero.

40 אוֹתוֹ הֵקִים יְהוָה בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי וּנְתָנוֹ לְהוֹפִיעַ׃

À éſte Dios lo leuantó àl tercero dia: y hizo que ápparecieſſe manifieſto:

41 לֹא לְכָל־הָעָם כִּי אִם
לָנוּ לְעֵדָיו הַבְּחִירֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר
אָכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ עִמּוֹ אַחֲרֵי קוּמוֹ
מִמֵּתִים׃

No à todo el pueblo, ſino á los teſtigos que Dios antes auia ordenado, es à ſaber á noſotros, que comimos y beuimos juntamente conel, deſpues que reſuſcito de los muertos.

42 וַיְצַו לָנוּ לִקְרֹא לָעָם וּלְהָעִיד
כִּי הוּא נִבְחַר מֵאֱלֹהִים שֹׁפֵט
הַחַיִּים וְהַמֵּתִים׃

Y nos mandó que predicaſſemos àl pueblo y teſtificaſſemos. Que el es el que Dios ha pueſto por Iucz de biuos y muertos:

43 וּלְהַלָּז מְעִידִים כָּל־הַנְּבִיאִים
לָקַחַת בִּשְׁמוֹ סְלִיחַת חֲטָאִים
כֻּלָּם אֲשֶׁר מַאֲמִינִים בּוֹ׃

A eſte dan teſtimonio todos los Prophetas, de que todos los que enel creyeren recibiran perdon de peccados por ſu nombre.

44 וְעוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר כֵּיפָה אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּפֹּל רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ עַל־כֻּלָּם הַשּׁוֹמְעִים
אֶת־הַדָּבָר׃

Eſtando aun hablando Pedro eſtas palabras el Eſpiritu Sancto cayó ſobre todos losque oyán el ſermon.

ι.

39. Καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν ἰουδαίων καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ, ὃν καὶ ἀνεῖλον κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου,

Et nous ſommes teſmoins de toutes les choſes qu'il a faites: tant en la cõtree des Iuifs qu'en Ieruſalem lequel ils ont fait mourir, le pendant au bois.

40. Τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι.

C'eſt ceſtui-la que Dieu a reſſuſcité au troiſieme iour, & qu'il a donné pour eſtre manifeſte:

41. Οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Non point à tout le peuple, mais aux teſmoins auparauant ordonnés de Dieu: à nous qui auons mangé & beu auec lui, apres qu'il a eſte reſſuſcité des morts.

42. Καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν.

Et nous a commandé de preſcher au peuple, & de teſmoigner que c'eſt lui qui eſt ordonné de Dieu pour eſtre iuge des vivans & des morts.

43. Τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.

A icelui rendent teſmoignage tous les Prophetes, que quiconque croira en lui, receura remiſsion de ſes pechés par ſon Nom.

44. Ἔτι λαλοῦντος τοῦ πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον.

Comme Pierre tenoit encore ces propos, le ſainct Eſprit deſcendit ſur tous ceux qui eſcoutoyent ce qu'il diſoit.

CAP. X.

39. Et nos teſtes ſumus omnium quæ fecit in regione Judæorum & Ieruſalem, quem occiderunt ſuſpendentes in ligno.

And we are witneſſes of all things which he did both in the lande of the Iewes/ and in Jeruſalem: whom they ſlewe/ hanging him on a tree.

40. Hunc Deus ſuſcitavit tertia die, & dedit eum manifeſtum fieri.

Him God raiſed vp the thirde day/ & cauſed that he was ſhewed openly.

41. Non omni populo, ſed teſtibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducavimus & bibimus cum illo, poſtquam reſurrexit à mortuis.

Not to all the people/ but vnto the witneſſes choſen before of God/ euen to vs which did eate and drinke with him/ after he aroſe from the dead.

42. Et præcepit nobis prędicare populo, & teſtificari quia ipſe eſt qui conſtitutus eſt à Deo iudex vivorum & mortuorum.

And he commaunded vs to preache vnto the people/ and to teſtifie/ that it is he that is ordeyned of God a iudge of quicke and dead.

43. Huic omnes Prophetæ teſtimonium perhibent, remiſſionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

To him alſo giue all the Prophetes witnes/ that through his Name all that beleeue in him/ ſhall receyue remiſſion of ſinnes.

44. Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus ſanctus ſuper omnes qui audiebant verbum.

While Peter yet ſpake theſe wordes/ the holy Ghoſt fell on all them which heard the worde.

Das X. Capitel.

39. Vnd wir ſind zeugen/ alles/ das er gethan hat im Jůdiſchen Lande vnd zu Jeruſalem. Den haben ſie getödtet/ vnd an ein holtz gehangen.

Oc wi ere Vidne til alt det/ ſom hand giorde i Jøde land oc vdi Jeruſalem. Den ſloge de ihiel/ oc hengde hannem paa it Træ.

40. Denſelbigen hat Gott aufferweckt am dritten tage/ vnd jhn laſſen offenbar werden.

Den ſamme opueckte Gud paa tredie dag/ och loed hannem obenbaris.

41. Nicht allem Volck/ ſondern vns/ den vorerwehlten Zeugen von Gott/ die wir mit jhm geſſen vnd getruncken haben/ nach dem er aufferſtanden iſt von den Todten.

Icke alt Folcket/ men oſſ/ ſom ere før vdualde Vidne aff Gud/ wi ſom ode oc drucke met hannem/ effter at hand er opſtanden fra de Døde.

42. Vnd er hat vns befolhen zu predigen dem Volck/ vnd zeugen/ daß er iſt verordnet von Gott ein Richter der Lebendigen vnd der Todten.

Oc hand bød oſſ/ at predicke faar Folcket/ oc vidne/ at hand er beſkicket aff Gud de Leffuendis oc de Dødis Dommere.

43. Von diſem zeugen alle Propheten/ daß durch ſeinen Namen/ alle die an jhn glauben/ vergebung der ſůnden empfahen ſollen.

Om denne vidne alle Propheter/ at alle de ſom tro paa hannem/ ſkulle ved hans naffn haffue ſyndernis forladelſe.

44. Da Petrus noch diſe wort redet/ fiel der heilige Geiſt auff alle die dem wort zuhöreten.

Der Petrus end nu talede diſſe ord/ fald den hellig Aand paa alle dem ſom hørde Ordet.

Kapitola X.

39. A mi ſwědkowé gſme toho wſſeho/ co geſt činil w Kragině Židowſké a w Geruzalémě/ kteréhož gſau zabili powěſywſſe na dřewě.

A thego wſzytkiego y co w kráinach Zydowſkich y w Jeruzálem czynił/ mychmy też ſą świádkowie/ ktorego podnieśiono záwieśiwſzy ná drzewie.

40. Toho Bůh wzkřijſyl třetijho dne/ a oznámil ho.

Thegoć Bog wzbudził dniá trzeciego/ y ſpráwił to żeby był obiáwionym.

41. Ne wſſem Lidem/ ale ſwědkuom prwé k tomu zřijzeným od Boha nám/ kteřijž gſme gedli a pili s nijm/ po geho z mrtwých wſtánij.

Nie wſzythkiemu ludowi/ ále nam świádkom/ ktore ſobie pierwey naznaczył/ ktorzyſmy z nim ſpołu iedli y pili gdy powſthał od vmárłych.

42. A přikázal nám/ abychom ohlaſſowali Lidem a ſwědčili/ že on geſt ten kterýž vſtanowen geſt od Boha/ Saudce žiwých y mrtwých.

Rozkazał nam ábychmy opowiedáli ludowi/ á oświádczáli iż ci the on ieſt kthorego Bog náznaczył ſędzia żywych y vmárłych.

43. Gemuž wſſyckni Proroci ſwědectwij wydáwagij/ že odpuſſtěnij hřijchuow magij wzýti/ ſkrze gméno geho/ wſſyckni kteřijž wěřij w něho.

Kthemuć też y wſzyſcy Prorocy świádectwo przynaſzáią/ iż káżdy weźmie grzechow odpuſzczenie przez imię iego/ ktokolwiek weń vwierzy.

44. A když geſſtě Petr mluwil ſlowa tato/ ſſtaupil Duch ſwatý na wſſecky kteřijž poſlauchali ſlowa.

Thy ſłowá gdy ieſzcze Pietr mowił/ przypadł Duch świety ná wſzyſtki ktorzy tych ſłow ſłucháli.

י

45 וְאִתְמַהוּ וְאִתְהַרוּ אַחֵא
גְּזִירְתָא הָנוּן דְּאֶתוּ עַמֵּהּ
דְּאָף עַל עַמְמֵא מוֹהַבְתָא
דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא א
אֶשְׁתַּפְּעַת׃

Onde tutti i fedeli de la cirtonciſione, che erano venuti con Pietro, ſi ſtupirono che il dono de lo Spirito ſanto foſſe ſparſo ancora ſopra i Gentili.

46 שָׁמְעִין הֲווֹ לְהוֹן גֵּיר
כַּד מְמַלְּלִין בְּלֶשָּׁן לֶשָּׁן ו
וּמְוֹרְבִין הֲווֹ לַאלָהָא וְאֶמַר
הָוָא שֶׁמְעוֹן׃

Imperoche gli vdiuano parlar ne le lingue, e magnificare Iddio. Allor Pietro riſpoſe.

47 דַּלְמָא מַיָּא מֶשְׁכַּח
אֱנָשׁ כָּלֵא דְּלָא נֶעְמְדוּן
הָנוּן דְּהָא קַבְּלוּ רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא אַכְמָא דַּחְנַן׃

Puo alcuno proibire l'acqua, che non ſi battezino coſtoro, iquali hanno riceuuto lo Spirito ſanto come noi?

48 הָיְדֵין פַּקֵּד לְהוֹן ד
דְּנֶעְמְדוּן בַּשְּׁמֵהּ דְּמָרַן י
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבְעוֹ מֶנֵּהּ
אֵיךְ דְּנִקְוֵא לְוָתְהוֹן י
יָוְמָתָא׃

E comandò che fuſſen battezati nel nome del Signore. Allora il pregorono ch'ei ſi reſtaſſe iui alquanti giorni.

י

45 וַתִּתְמְהוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִמּוּלָה
מַאֲמִינִים כַּמָּה בָּאוּ עִם כֵּיפָה
כִּי גַּם עַל־הַגּוֹיִם מַתַּת רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ נִשְׁפָּכָה׃

Y eſpantaronſe los fieles que eran de la Circunciſion, que auian venido con Pedro, de que tambien ſobre las Gentes ſe derramaſſe el don del Eſpiritu Sancto.

46 כִּי־שָׁמְעוּ אוֹתָם מְדַבְּרִים
בִּלְשׁוֹנוֹתָם וּלְגַדֵּל אֶת־הָאֱלֹהִים
אָז עָנָה כֵּיפָה׃

Porque los oyan que hablauan en lenguas, y que magnificauan à Dios, Entonces Pedro reſpondió.

47 הֲיוּכַל אִישׁ לִכְלֹא אֶת־
הַמַּיִם מֵהִטָּבֵל אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
לָקְחוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כְּמוֹ
אֲנַחְנוּ׃

Puede alguien impedir el agua, que no ſean baptizados eſtos que han recebido el Eſpiritu Sancto tambien como noſotros?

48 וַיְצַו אוֹתָם לְהִטָּבֵל בְּשֵׁם
יֵשׁוּעַ אֲדוֹנֵינוּ אָז שָׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ
לְהַאֲרִיכוּ אִתָּם יָמִים אוֹ אֲחָדִים׃

Y mandolos baptizar en el Nombre del Senor Ieſus. Y rogaronle que ſe quedaſſe con ellos por algunos dias.

ι.

45. Καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται.

Dont les fideles de la circonciſion qui eſtoyent venus auec Pierre s'eſtonnerent que le don du ſainct Eſprit eſtoit auſsi bien reſpandu ſur les Gentils.

46. Ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ πέτρος.

Car ils les oyoyent parler langages, & magnifier Dieu.

47. Μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον, καθὼς καὶ ἡμεῖς;

Adonc Pierre print la parole, diſant, Quelcun pourroit-il empeſcher qu'on ne baptizaſt d'eau ceux qui ont receu le ſainct Eſprit comme nous?

48. Προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

Et commanda qu'ils fuſſent baptizés au nom du ſeigneur. Adonc ils le prierent de demeurer la quelques iours.

יא

1 וְאֶשְׁתַּמְעַת הָדָא ל
לַשְּׁלִיחֵא וְלַאחֵא דְּבִיהוּד
דְּאָף עַמְמֵא קַבְּלוּ מֶלְּתָא
דַּאלָהָא׃

Hor gli Apoſtoli e i fratelli che erano in Giudea, inteſero che i Gentili ancora haueuano riceuuta la porola di Dio.

2 וְכַד סְלֶק שֶׁמְעוֹן ל
לְאוּרִשְׁלֶם דָּיְנִין הֲווֹ עַמֵּהּ
הָנוּן דְּמֶן גְּזוּרְתָא׃

E come Pietro fu ſalito in Ieruſalem, quelli che erano de la circonciſione contendeuano con lui.

יא

1 וַיִּשְׁמְעוּ הַשְּׁלוּחִים וְהָאַחִים
אֲשֶׁר בִּיהוּדָה כִּי גַּם הַגּוֹיִם
קִבְּלוּ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y oyeron los Apoſtoles y los hermanos que eſtauan en Iudea, Que tambien las Gentes auian recebido la palabra de Dios.

2 וְכַאֲשֶׁר עָלָה כֵּיפָה יְרוּשָׁלַיְמָה
הִתְוַכְּחוּ עִמּוֹ אֵלֶּה אֲשֶׁר מִמּוּלָה
הֵמָּה׃

Y como Pedro ſubió à Ieruſalem, contendian contra ellos que eran de la Circunciſion.

ΚΕΦΑΛ. ια.

Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Or les Apoſtres & les freres qui eſtoyent en Iudee, entendirent que les Gentils auſsi auoyent receu la parole de Dieu.

2. Καὶ ὅτε ἀνέβη πέτρος εἰς ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς.

Quand donc Pierre fut remonté en Ieruſalem, ceux de la Circonciſion diſputoyent auec lui:

CAP. X.

45. Et obſtupuerunt ex circumciſione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt.

So they of the circumciſion which beleeued / were aſtonied / as many as came with Peter / becauſe that on the Gentiles alſo was powred out the gift of the holy Ghoſt.

46. Audiebant enim illos loquẽtes linguis, & magnificantes Deum. Tunc reſpondit Petrus.

For they heard them ſpeake with tongues/ and magnifie God. Then anſwered Peter.

47. Nunquid aquam quis prohibere poteſt, ut non baptizentur hi qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

Can any man forbid water/that theſe ſhould not be baptized / which haue receyued the holy Ghoſt / as well as we?

48. Et iuſſit eos baptizari in nomine Domini Ieſu Chriſti. Tunc rogaverunt eum ut maneret apud eos aliquot diebus.

So he commanded them to be baptized in the Name of the Lorde. Then prayed they him to tarie certaine dayes

CAP. XI.

AVdierunt autem Apoſtoli & fratres qui erãt in Iudæa, quoniam & Gentes receperunt verbum Dei.

Now the Apoſtles & the brethren that were in Judea/heard/ ỷ the Gentiles had alſo receiued the worde of God.

2. Cùm autem aſcendiſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabant adverſus illum qui erant ex circunciſione.

And when Peter was come vp to Jeruſalem/they of the circumciſion cõtended againſt him.

Das X. Capitel.

45. Vnd die Glaubigen auß der beſchneidung / die mit Petro kommen waren / entſatzten ſich / daß auch auff die Heiden die gabe des heiligen Geiſtes außgegoſſen ward.

Oc de ſom trode aff Omſkerelſen / ſom vaare komme met Petro/bleffue forferdede/ at den hellig Aands gaffue bleff oc vdgyden paa Hedninge.

46. Denn ſie hörten daß ſie mit zungen redeten/ vnd Gott hoch preiſeten. Da antworttet Petrus:

Thi de hørde / at de talede met Tunger oc priſede Gud. Da ſuarede Peder.

47. Mag auch jemand das Waſſer weren/ daß diſe nicht getaufft werden die den heiligen Geiſt empfangen haben gleich wie auch wir?

Kand oc nogen forbiude vand / at diſſe ſkulle icke bliffue døbte/ſom haffue anammet den hellig Aand/ lige ſom ocſaa wi?

48. Vnd befalh ſie zu tauffen in dem Namen des HERREN. Da baten ſie jn/ daß er etliche tag da blieb.

Oc hand befalede at døbe dem i HERRens Naffn. Da bade de hannem / at hand ſkulde bliffue der nogle dage.

Das XI. Capitel.

Es kam aber fur die Apoſtel vnd brůder/ die inn dem Jůdiſchen Lande waren/ daß auch die Heiden hetten Gottes Wort angenommen.

DE Apoſtlene oc Brødrene/ſom vaare i Jødeland ſpurde / at Hedningene haffde ocſaa anammet Guds ord.

2. Vnnd da Petrus hinauff kam gen Jeruſalem/ zanckten mit jhm / die auß der Beſchneidung waren.

Oc der Peder kom op til Jeruſalem / da kiffuede de met hannem/ ſom vaare aff Omſkerelſen.

Kapitola X.

45. Y vžáſli ſe ti kteřijž z obřezaných vwěřili/ kteřijž byli přiſſli s Petrem/ že y na Pohany miloſt Ducha Swatého geſt wylita.

A ták wierni co byli z obrzezánia/ á przyſili z Piotrem/ polekáli ſie/ widzac ze y ná pogány dar Duchá świetego byl wylan.

46. Neb ge ſlyſſeli/ ani mluwij yazyky/ a welebj Boha. Tehdy odpowěděl Petr:

Abowiem ſlyßeli ie gdy mowili i nemi iezyki y wielbili Bogá/ Zátym ze Piotr odpowiedział.

47. Zdali muož kdo zabrániti wody/ aby nebyli pokřtěni tito/ kteřijž Ducha Swatého přijali/ yako y my?

Izali kto może bronić wody/ żeby ci nie byli pokrzczeni kthorzy wzieli Duchá świetego iáko y my?

48. Y přikázal/ aby byli pokřtěni we Gménu Gežiſſe Kryſta. Tehdy proſyli ho/ aby pobyl v nich za několik dnij.

Kazał ie thedy krzcić w imie Páńſkie/ y proſili go aby v nich zoſtał ná kilka dni.

Kapitola XI.

VSlyſſeli pak Apoſſtolé a Bratřij / kteřijž byli w Židowſtwu/ žeby y Pohané přijali ſlowo Božij.

VSlyßeli tedy Apoſtołowie y brácia ktorzy w Zydoſtwie byli/ że y pogáni przyimowáli ſlowo Boże.

2. A když přiſſel Petr do Geruzaléma/ reptali naň ti kteřijž z Židuow vwěřili.

A przetoż gdy Piotr przyßedl do Jeruzálem/ wádzili ſie z nim ci ktorzy byli z obrzezánia.

יא

3 כַּד אָמְרִין דַּלְוָת אֲנָשָׁא עוּרְלָא עַל וַלְעֵס עַמְּהוֹן ׃

Dicendo, Tu ſei entrato ad huomini incirconciſi, & hai mangiato con eſſoloro.

4 וַאֲקֶף הָוָא שֶׁמְעוֹן ב בָּתַר בָּתַר לְמֵאמַר לְהוֹן ׃

E Pietro incominciando dal principio, eſpoſe loro la coſa per ordine, dicendo.

5 דְּכַד מְצַלֵּא הֲוִית בְּיוֹפָא חֲזִית בְּחֶזְוָא דַּנְחֶת הָוָא מָאנָא חַד אֵיגָּנַת דְּדָמֵא הָוָא לְכֶתָּנָא וַאסִיר הָוָא בְּאַרְבַּע קַרְנָתֵהּ וְשָׁאֵב הָוָא מֶן שְׁמַיָּא וַאתָא עַד־מָא לְוָתִי ׃

Io mi trouaua ne la città di Ioppe in oratione: e rapito in eſtaſi, viddi in viſione ſcendere vn vaſo come vn gran lenzuolo, mandato giu dal cielo legato per li quattro capi, e venne inſin à me.

6 וְחָרֵת בֵּהּ וְחָזֵא הֲוִית דְּאִית בֵּהּ חַיְוָתָא דְּאַרְבַּעַת רַגְלֵיהֵין וְרַחְשָׁא דְּאַרְעָא וְאַף פָּרַחְתָּא דִּשְׁמַיָּא ׃

Nel quale io intentamente riguardando, conſiderai, e viddiui de gli animali de la terra di quattro piedi, e de le fiere, e de reptibili, e de gli vcelli del cielo.

7 וְשֶׁמְעֵת הֲוִית קָלָא דְּאָמַר הֲוָא לִי שֶׁמְעוֹן קוּם כּוּס וֶאכוּל ׃

Et vdij vna voce, che mi diſſe, Sta ſu Pietro, ammazza, e mangia.

8 וֶאמְרֵית חַס מָרִי ד דְּמֶמְּתוּם לָא עַל לְפוּמִי דְּטָמֵא וְדַמְסַיַּב ׃

Et io diſi, Non gia, Signore: percioche niuna coſa commune o immonda entrò giamai ne la mia bocca.

9 וְתוּב קָלָא אָמַר לִי מֶן שְׁמַיָּא דְּמֶדֶּם דַּאלָהָא דַּכִּי אַנְתְּ לָא תְּסַיֵּב ׃

Ma di nuouo la voce mi riſpoſe dal cielo, Le coſe che Iddio ha purificate, non le contaminare.

יא

3 לֵאמֹר כִּי אֶל־אֲנָשִׁים לַעֲרֵלִם בָּאתָ וְאָכַלְתָּ אִתָּם ׃

Diziendo, porque has entrado à verones que tienen capullo y has comido con ellos?

4 וַיָּחֶל כֵּיפָה וַיְסַפֵּר לָהֶם כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר ׃

Entonces comencando Pedro, declaròles por orden lo paſſado diziendo.

5 אָנֹכִי הָיִתִי בְּעִיר יָפוֹ מִתְפַּלֵּל וָאֶרְאֶה מַרְאֶה בְּתַרְדֵּמָה כְּלִי אֶחָד כְּמוֹ אֵטוּן גָּדוֹל אָסוּר בְּאַרְבַּע כַּנְפוֹתָיו יוֹרֵד מִן הַשָּׁמַיִם וַיָּבוֹא עָדַי ׃

Eſtando yo en la ciudad de Ioppe orando, vide en exceſſo de entendiemento vna viſion, es à ſaber. vn vaſo, como vn gran lienço, que decendia, que por los quatro cantos era abaxado del cielo, y venia haſta mi.

6 וָאַבִּיטֶנּוּ לְהַשְׂכִּיל וָרָאִיתִי אֶת־הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל־אַרְבַּע וְאֶת־הַבְּהֵמָה וָרֶמֶשׂ וְכָל שֶׁרֶץ עוֹף הַשָּׁמָיִם ׃

En el qual como puſe los ojos conſideré y vide animalss terreſtres de quatropies, y fieras, y reptiles, y aues del cielo.

7 וָאֶשְׁמַע קוֹל הָאוֹמֵר אֵלַי קוּם כֵּיפָה טְבַח וֶאֱכֹל ׃

Y oy tambien vna boz que me dezia, Leuantate Pedro, mata y come.

8 וָאוֹמַר חָלִילָה לִּי אֲדֹנָי כִּי כָל חֹל וְטָמֵא בְּכָל עִתּוֹתַי לֹא בָא בְּפִי ׃

Y dixe, Sennor no: porque ninguna coſa comun ni immunda entró jamas en mi boca.

9 וַיַּעַן לִי קוֹל שֵׁנִית מִן־הַשָּׁמַיִם אֶת־אֲשֶׁר יְהֹוָה טִהַר אַתָּ לֹא תְחַלֵּל ׃

Entonces la boz me reſpondiò del cielo la ſegunda vez, Lo que Dios limpio, ne lo enſuzies u.

ιά.

3. Λέγοντες ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.

Diſans, Tu es entré chez des hommes incirconcis, & as mangé auec eux.

4. Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων.

Adonc Pierre commençant leur expoſa le tout par ordre, diſant,

5. Ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ.

I'eſtoye en priere en la ville d'Ioppe, & eſtant raui en eſprit, ie vi vne viſion, aſſauoir vn vaiſſeau deſcendant comme vn grand linceul qui s'aualloit du ciel, lié par les quatre bouts, & qui vint iuſqu'à moi.

6. Εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς, καὶ τὰ θηρία, καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Dedans lequel ayant ietté mes yeux, i'apperceu, & vi des animaux terreſtres, à quatre pieds, & des beſtes ſauuages, & des reptiles, & des oiſeaux du ciel.

7. Ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.

I'oui auſsi vne voix qui me dit, Pierre, leue, toi, tue, & mange.

8. Εἶπον δὲ. μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου.

Et ie reſpondi, Ainſi n'aduiene, Seigneur: car iamais choſe pollue ou ſouillee n'entra en ma bouche.

9. Ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

Et derechef la voix me reſpondit du ciel, Ce que Dieu a purifié, ne le tien point pour pollu.

CAP. XI.

3. Dicentes, Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis.

Saying / Thou wenteſt in to men vncircumciſed / and haſt eaten with them.

4. Incipiens autem Petrus exponebat illis ordinem, dicens,

Then Peter began / & expounded the thing in order to them / ſaying.

5. Ego eram in civitate Ioppe orans, & vidi in exceſſu mentis meę viſionē, deſcendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initiis ſummitti de cælo, & venit uſque ad me.

I was in the citie of Joppa / praying / & in a trance I ſawe this viſion / a certaine veſſell comming downe as it had bene a great ſheete / let downe from heauen by the foure corners / and it came to me.

6. In quod intuens, conſiderabam, & vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cæli,

Toward to which when I had faſtened mine eies / I conſidered / & ſaw foure footed beaſtes of the earth / and wilde beaſtes / and creeping things / and foules o the heauen.

7. Audivi autem & vocem dicentem mihi, Surge Petre, occîde & manduca.

Alſo I heard a voyce / ſaying vnto me / Ariſe / Peter: ſlay and eate.

8. Dixi autem, Nequaquam Domine: quia commune aut immundum nunquam introivit in os meum.

And I ſayd / God forbid / Lord: for nothing polluted or vncleane hath at any time entred into my mouth.

9. Reſpondit autem vox ſecundò de cælo: Quæ Deus mundavit, tu ne commune dixeris.

But the voyce anſwered me the ſeconde time from heauen / The thinges that God hath purified / pollute thou not.

Das XI. Capitel.

3. Vnnd ſprachen: Du biſt eingegangen zu den Männern / die Vorhaut haben / vnd haſt mit jnen geſſen.

Oc ſagde / du gickſt ind til de Mend / ſom haffue Forhud / oc odſt met dem.

4. Petrus aber hub an / vnd erzehlets jnen nach einander her / vnnd ſprach:

Da begynte Peder / oc fortalde dem det ene effter det andet / oc ſagde.

5. Ich war in der Statt Joppe im Gebete / vnd war entzückt / vnnd ſahe ein Geſichte / nemlich / ein Gefeſſe hernider fahren / wie ein groß leinen Tuch mit vier Zipffeln / vnd nidergelaſſen vom Himmel / vnd kam biß zu mir.

Jeg vaar i den ſtad Joppe vdi min bøn oc vaar vndruct. Oc ieg ſaa en Syn / ſom vaar it Kar fare ned / ſom it ſtort Linklede met fire ſnippe / oc nedladis aff himmelen / oc det kom indtil mig.

6. Darein ſahe ich / vnnd ward gewar / vnnd ſahe vierfüſſige Thier der Erden / vnd wilde Thier vnd Gewürme / vnd Vögel des Himmels.

Der vde ſaa ieg / oc bleff vaar / oc ieg ſaa fire føtte Diur aff iorden / oc vilde Diur / oc Orme / oc himmelens Fule.

7. Ich höret aber eine ſtimme / die ſprach zu mir: Stehe auff Petre / ſchlachte vnd iß.

Oc ieg hørde en røſt / ſom ſagde til mig / Stat op Peder / ſlacte oc æd.

8. Ich aber ſprach: O nein HERR / denn es iſt nie kein gemeines noch vnreines in meinen mund gegangen.

Da ſagde ieg / O ney HERRE / thi der gick end nu aldri noget almindeligt oc ey wrent i min mund.

9. Aber die ſtimme antworttet mir zum andern mal vom Himel: Was Gott gereiniget hat / das mache du nicht gemein.

Men røſten ſuarede mig anden gong aff himmelen / huad Gud giorde rent / det gør du icke almindeligt.

Kapitola XI.

3. Řkauce: Proč gſy wſſel k mužům neobřezaným / a gedl gſy s nimi.

Mowiąc / Ześ wſzedł do mężow nieobrzezánych / á iadłeś ſpołu z nimi.

4. Tehdy počaw Petr / wyprawowal gim pořád / řka:

A poczawſzy Piotr / wſzytko mi oznaymił mowiąc.

5. Byl gſem w Měſtě Joppen modle ſe / y widěl gſem w wytrženij myſli widěnij / ana ſſtupuge Nádoba nějaká / yako Proſtěradlo weliké / za čtyřij rohy přiwázané / ano ſe ſpauſſtij s Nebe / a přiſſlo až ke mně.

Ja gdym był w mieście Joppe modląc ſie / widziałem w záchwyceniu widzenie / A ono niektore naczynie zſtępowáło / iákoby prześcieradło wielkie zá cztery końce vwiązáne / ktore było ſpuſzczáne z niebá / á przyſzło áż do mnie.

6. W kterež popatřiw nahlédl gſem / y widěl gſem zwiřata zemſká čtwernohá / Howada / y Hady / y Ptactwo powětrné.

Ná ktore gdym pilnie pátrzył / obaczyłem y vyzrzałem wſzytky o cztérech nog zwierzętá ziemne y beſtyie / y gádziny / y ptaſtwo powietrzne.

7. Slyſſel gſem také y hlas an mi prawij: Wſtaň Petře / bij a gez.

Przytymem też vſłyſzał głos mowiący do mnie / Wſtań Pietrze / rzeż á iedz.

8. Y řekl gſem: Nikoli PAne / neb obecné a nečiſté nikdy newcházelo w vſta má.

Alem ia powiedział / Nic z tego Pánie / ábowiem nigdy nic poſpolitego ábo nieczyſtego nie wchadzáło w vſtá me.

9. A odpowijdage mi hlas po druhé z nebe / řekl: Což geſt Bůh očiſtil / tomu ty neřijkay nečiſté.

Thedy mi powtore odpowiedział głos z niebá / To co Bog oczyścił / ty nie miey zá nieczyſte.

יא

10 הָדָא הֲוָת תְּלָת זַבְנִין וְאֶסְתַּלַּק לֵה כֻּל מֶדֶם לַשְׁמַיָּא׃

E queſto auuenne ben tre volte : e di nuouo fu ritirata ſu ogni coſa in cielo.

11 וּבָהּ בְּשָׁעְתָא תְּלָתָא גַבְרִין דְּאֶשְׁתַּדַּרוּ לְוָתִי מִן קוּרְנֵלְיוֹס מִן קֶסַרְיָא אֶתוֹ וְקָמוּ עַל תַּרְעָא דְּדָרְתָּא דַּשְׁרֵא הֲוִית בָּהּ׃

Poi ecco, incontinente ſopraunennero tre huomini à la caſa doue io ero, mandatimi da Ceſarea.

12 וְאֶמַר לִי רוּחָא דְּזֵל עַמְּהוֹן דְּלָא פּוּלָגָא וְאֶתוֹ עַמִּי וְאַף הָלֵין שְׁתָּא אַחִין וְעַלְן לְבַיְתֵה דְּגַבְרָא׃

E lo Spirito mi, diſſe, che io andaſſi con eſſoloro, ſenza dubitar di niente : e con meco vennero ancor queſti ſei fratelli, & entrammo ne la caſa di vn perſonaggio.

13 וְאֶשְׁתַּעִי לַן אֵיכַנָּא חֲזָא בְּבַיְתֵה מַלְאַכָא דְּקָם וְאֶמַר לֵה דְּשַׁדַּר לְיוּפִּי מְדִינְתָּא וְאַיְתָא לְשֶׁמְעוּן דְּמֶתְקְרֵא כֵּאפָא׃

Ilqual ci raccontò com'egli haueua veduto vn Angelo in caſa ſua, che ſi gli appreſentò innanzi, e diſſeli, Manda de gli huomini à Ioppe, e chiama Simone, che ſi domanda per ſopra nome Pietro.

14 וְהוּ יְמַלֵּל עַמָּךְ מֶלֵא דְּבְהֵין תֶּחֵא אַנְתְּ וְכֻלֵּה בַּיְתָךְ׃

Ilqual ti dira porole, per lequali ſarai ſaluo tu, e tutta la caſa tua.

15 וְכַד אַקְפֵת הֲוִית תַּמָּן לְמֶמַלָּלוּ אַגְנַת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא עֲלַיְהוּן אֵיךְ מָא דַּעֲלַין מִן קְדִים׃

La doue hauendo io cominciato à parlare, lo Spirito ſanto diſceſe in loro, come da principio era diſceſo ancor in noi.

יא

10 וְזֹאת נִהְיְתָה שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים וַיָּשׁוּבוּ וַיִּלָּקְחוּ כֻּלָּם הַשָּׁמָיְמָה׃

Y eſto fue hecho por tres vezes : y boluió todo á ſer tomado arriba en el cielo.

11 וְהִנֵּה בְּרֶגַע שְׁלוֹשָׁה אֲנָשִׁים עָמְדוּ אֶל־הַבַּיִת אֲשֶׁר בּוֹ הָיִיתִי הַשְּׁלוּחִים אֵלַי מִקֵּיסַרְיָא׃

Y heaqui que luego tres varones ſobrevinieron en la caſa donde yo eſtaua, embiados á mi de Ceſarea.

12 וַתֹּאמֶר אֵלַי הָרוּחַ לַהֲלֹךְ אִתָּם וְלֹא לְנַכֵּר וַיָּבוֹאוּ אִתִּי גַּם שִׁשָּׁה אַחִים הָאֵלֶּה וַנָּבוֹא בְּבֵית הָאִישׁ׃

Y el Eſpiritu me dixo que me fueſe con ellos ſin dudar. Y vinieron tambien conmigo eſtos ſeys hermanos, y entramos en caſa de vn varon.

13 וַיַּגֵּד לָנוּ אֵיכָכָה רָאָה אֶת־הַמַּלְאָךְ בְּבֵיתוֹ עוֹמֵד הָאוֹמֵר לוֹ שְׁלַח בְּיָפוֹ אֶת־הָאֲנָשִׁים וְהָבִיא אֵלֶיךָ אֶת שִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא כֵּיפָה׃

El qual nos contó como auia viſto vn Angel en ſu caſa, que ſe paró, y le dixo : Embia á Ioppe, y haz venir à vn Simon que tiene por ſobre nombre Pedro.

14 אֲשֶׁר יְדַבֵּר דְּבָרִים אֵלֶיךָ אֲשֶׁר תִּוָּשַׁע בָּהֶם אַתָּה וְכָל־בֵּיתֶךָ׃

El qual te hablará palabras por las quales ſeràs ſaluo, tu, y toda tu caſa.

15 וּבְהָחֵל אוֹתִי לְדַבֵּר וַיִּפֹּל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם כְּמוֹ גַּם עָלֵינוּ בְּרֵאשִׁית׃

Y como camencé à hablar, cayó el Eſpiritu Sancto ſobre ellos, tambien como ſobre noſotros àl principio.

ια'.

10. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.

Et cela ſe fit iuſques à trois fois, & derechef toutes ces choſes furent retirees au ciel.

11. Καὶ ἰδοὺ ἐξαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρός με.

Puis voici, trois hommes en ce meſme inſtant ſe preſenterent en la maiſon où i'eſtoye, ayans eſté enuoyés de Ceſaree vers moi.

12. Εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός.

Et l'Eſprit me dit que i'allaſſe auec eux, ſans en faire difficulté : auſſi ces ſix freres ici vindrent auec moi, & nous entraſmes en la maiſon du perſonnage.

13. Ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ. ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον.

Lequel nous raconta comme il auoit veu vn Ange en ſa maiſon, qui s'eſtoit preſenté à lui, & lui auoit dit, Enuoye gens en Ioppe, & enuoye querir Simon qui eſt ſurnommé Pierre:

14. Ὃς λαλήσει ῥήματα πρὸς σέ, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

Lequel te dira des paroles par leſquelles tu ſeras ſauué, toi, & toute ta maiſon.

15. Ἐν δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.

Et quand i'eu commencé à parler, le Sainct Eſprit deſcendit ſur eux, comme auſſi il eſtoit deſcendu ſur nous au commencement.

CAP. XI.

10. Hoc autem factum eſt per ter: & recepta ſunt omnia rurſum in cælum.

And this was done three times/and all were taken vp againe into heauen.

11. Et ecce, viri tres confeſtim aſtiterunt in domo in qua erat, miſſi à Cæſaréa ad me.

Then beholde / immediately there were three men alreadie come vnto the houſe where I was/ſent from Ceſarea vnto me.

12. Dixit autem Spiritus mihi, ut irem cum illis, nihil hæſitans Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti: & ingreſſi ſumus in domum viri.

And the Spirit ſaid vnto me/ that I ſhould go with them / without doubting: moreouer theſe ſixe brethren came with me/and we entred into the mans houſe.

13. Narravit autem nobis, quomodo vidiſſet angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi: Mitte in Ioppē, & accerſi Simônem, qui cognominatur Petrus,

And he ſhewed vs / howe he had ſeene an Angel in his houſe/which ſtoode and ſayde to him/Send men to Joppa / & call for Simon whoſe ſurname is Peter.

14. Qui loquetur tibi verba in quibus ſalvus eris tu, & universa domus tua.

He ſhall ſpeake wordes vnto thee/ whereby both thou & all thine houſe ſhalbe ſaued.

15. Cùm autem cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio.

And as I began to ſpeake/ the holy Ghoſt fell on them / euen as vpon vs at the beginning.

Das XI. Capitel.

10. Das geſchach aber dreymal/ vnnd ward alles wider hinauff gen Himmel gezogen.

Men det ſkede tre gonge/ oc det bleff altſammen draget op til himmelen igen.

11. Vnd ſihe/ von ſtundan ſtunden drey Männer für dem Hauſe/ darinnen ich war/ geſand von Ceſarien zu mir.

Oc ſee/ der ſtode ſtrax tre Mend faar Huſit/ ſom ieg vaar vdi/de vaare vdſende aff Ceſarien til mig.

12. Der Geiſt aber ſprach zu mir/ich ſolte mit jhnen gehen/ vñ nicht zweifeln. Es kamen aber mit mir diſe ſechs Brůder/ vnnd wir giengen inn des Mannes Hauß.

Da ſagde Aanden til mig/ at ieg ſkulde gaa met dem/oc icke tuile. Der komme oc diſſe ſex Brødre met mig/oc wi ginge ind i Mandens Huſſ.

13. Vnnd er verkůndiget vns/ wie er geſehen hette einen Engel in ſeinem Hauſe ſtehen/ der zu jm geſprochen hette: Sende Männer gen Joppen/ vnd laß fodern den Simon mit dem zunamen Petrum.

Oc hand kundgiorde oſſ/ huorledis hand haffde ſeet en Engel ſtaa i ſit huſſ/ ſom ſagde til hannem/ Sent Mend til Joppen/ oc lad hente Simon/ ſom kaldis Peder.

14. Der wirdt dir wort ſagen/ dadurch du ſelig werdeſt/ vnd dein gantzes Hauß.

Hand ſkal ſige dig Ord/ formedelſt huilcke du oc alt dit Huſſ ſkulle bliffue ſalige.

15. In dem aber ich anfieng zu reden/fiel der heilig Geiſt auff ſie/gleich wie auff vns im erſten anfang.

Oc i det ſamme ſom ieg begynte at tale/ falt den hellig Aand paa dem/lige ſom paa oſſ i førſte begyndelſe.

Kapitola XI.

10. A to ſtalo ſe potřikrát. Y wzato geſt wſſecko zaſe do Nebe.

A toć ſie ſtáło po trzy kroć/ zá thym záſie ono wćiągniono do niebá.

11. A ay hned třij mužij ſtáli v domu w kterěmž gſem byl/ poſláni gſauce z Cezaree ke mně.

Pothym oto w tenże czás przyßli trzey mezowie w dom ten w kthorymem ia był/ z Ceſáryey ku mnie poſłány.

12. Y řekl mi Duch/ abych ſſel s nimi/ nic nepochybuge. A ſſlo ſemnau y ſſeſt Bratřij těchto/ a weſſli gſme do domu Muže:

Y powiedział mi Duch ábych z nimi ßedł nic ſie nie ociągáiąc/ y ßli też ze mną ci to ßeść bráciey/ á weßliſmy w dom człowieká niektorego.

13. Y wyprawowal nám kterak widěl Angela w domu ſwěm an ſtogij a prawij gemu: Poſſli muže do Joppen/ a powolay Sſimona/ kterýž ſlowe Petr.

Ktory nam powiedział iáko widział Anioła w domu ſwym/ kthory ſtánawßy rzekł mu/ Poſli niekthore do Joppen/ á wzow Symoná co go nazywáią Piotr.

14. Onť bude tobě mluwiti ſlowa/ ſkrze něž ſpaſen budeš ty/ y wſſeka twá čeleď.

Ktoryc tobie powie przez c y ty y dom twoy záchowan bedzie

15. A když gſem počal mluwiti/ ſſtaupil Duch Swatý na ně/ yakožto y na nás na počátku.

A ták gdym ia poczał mowić/ tedy Duch święty przypadł ná nie/ ták iáko y ná nas z początku.

יא

16 וֶאתְדַּכְּרֵת מֶלְּתָא דְּמָרַן דְּאָמַר הֲוָא דְּיוֹחַנָּן אַעְמֵד בְּמַיָּא אַנְתּוּן דֵּין תֶּעְמְדוּן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃

Allora io mi ricordai de la parola del Signore, com'egli haueua detto, Giouanni batteZo con acqua, ma voi ſarete battezati con lo Spirito ſanto.

17 אֶן הָכִיל אַלָּהָא שְׁוִיָאִית יַהְבָה מוֹהַבְתָּא לְעַמְמֵא אַיְלֵין דְּהַימְנוּ בְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא אֵיךְ לַן אֶנָּא מַן הֲוִית דְּאֶסְפֵּק דְּאֶכְלֵא לַאלָהָא ׃

Se adunque Iddio ha dato loro egual dono, come ancor à noi che habbiam creduto nel Signor IESV Chriſto, chi ero io, che poteſſi reſiſtere à Dio?

18 וְכַד הָלֵין מֶלֵּא שְׁמַעוּ שְׁלִיו לְהוֹן וְשַׁבַּחוּ לַאלָהָא וְאָמְרִין הֲווּ דְּכְבַר אַף לְעַמְמֵא אַלָּהָא יַהֵב תְּיָבוּתָא לְחַיֵּא ׃

Eſſi allora vdite queſte coſe, ſi tacquero, e glorificorono Iddio, dicendo, Iddio dunque ha data ancora i Gentili la penitentia, per hauer vita.

19 הָנוֹן דֵּין דְּאֶתְבַּדַּרוּ הֲווֹ מֶן אוּלְצָנָא דְּהָוָת עַל אֶסְטֶפָנוֹס מְטִיו הֲווֹ עַדְמָא לְפוּנִיקֵי אַף לַאתְרָא דְּקוּפְרוֹס וְלַאנְטִיוּכִיָא כַּד עַם אֱנָשׁ לָא מְמַלְּלִין הֲווֹ מֶלְּתָא אֶלָּא בַּלְחוֹד עַם יְהוּדָיֵא ׃

Quelli ancora che erano ſtati diſperſi da la tribulatione che nacque per conto di Stefano, andorono in Fenicia, e Cipri, & Antiochia, ſenza annuntiar la parola ad alcuno, ſenon ai Giudei ſolamente.

20 אִית הֲווֹ דֵּין אֱנָשָׁא מֶנְּהוֹן מֶן קוּפְרוֹס וּמֶן קוּרִינָא הָלֵין עַלוּ הֲווֹ לַאנְטִיוּכִי וּמְמַלְּלִין הֲווֹ עַם יַוְנָיֵא וּמְסַבְּרִין הֲווֹ עַל מָרַן יֵשׁוּע ׃

Et alcuni di loro erano huomini Cipriotti, e Cireneſi, iquali entrati che furono in Antiochia, parlauano ai Greci, annuntiando il Signor IESV.

יא

16 וָאֶזְכֹּר אֶת־דְּבַר יְהוָֹה אֲשֶׁר דִּבֶּר אַךְ יוֹחָנָן טָבַל בַּמַּיִם וְאַתֶּם תִּטָּבְלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

Entonces me acordé del dicho del Sennor, como dixo, Ioan ciertamente baptizó en agua: mas voſotros ſereys baptizados en Eſpiritu Sancto.

17 וְאִם הִשְׁוָה אֱלֹהִים לָתֵת לָהֶם אֶת־מַתַּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כַּאֲשֶׁר גַּם לָנוּ הַמַּאֲמִינִים בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּמָה אֲנִי כִּי אוּכַל לִכְלֹא אֶת־הָאֱלֹהִים ׃

Anſique, ſi Dios les dió el miſmo don tambien como à noſotros que auemos creydo en el Sennor Ieſus el Chriſto, quien era yo que pudieſſe eſtoruar à Dios?

18 וּבְשָׁמְעָם אֶת־הָאֵלֶּה הֶחֱשׁוּ וַיְכַבְּדוּ אֶת־יְהוָֹה לֵאמֹר אַךְ גַּם לַגּוֹיִם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־הַתְּשׁוּבָה אֶל־הַחַיִּים ׃

Entonces oydas eſtas coſas, callaron, y glorificaron à Dios, diziendo, Demanera que tambien à las gentes ha dado Dios penitencia para vida.

19 וְהַנְּפוֹצִים מִצָּרָה וּמְצוּקָה הַנִּהְיָתָה עַל־סְטֶפָנוֹס הָלְכוּ עַד חוּבָה וְכִפֵּר וְאַנְטְיוֹכְיָא וְלֶאֱנוֹשׁ לֹא דִבְּרוּ אֶת־הַדָּבָר כִּי אִם לַיְּהוּדִים לְבַדָּם ׃

Y los que auian ſido eſparzidos por cauſa de la tribulacion que fue hecha en tiempo de Eſtauan, anduuieron haſta Phenicia, y Cypro, y Antiochia, no hablando á nadie la palabra, ſino à ſolos los Iudios.

20 וַיִּהְיוּ אֲנָשִׁים מֵהֶם אַנְשֵׁי־כִפֵּר וְקִיר אֲשֶׁר בְּבוֹאָם אֶל־אַנְטְיוֹכְיָא דִּבְּרוּ אֶל־הַיְּוָנִים מְבַשְּׂרִים אֶת־יֵשׁוּעַ אֲדֹנֵינוּ ׃

Y deellos auia vnos varones Cyprios y Cyrenenſes, los quales como entraró en Antiochia, hablaron à los Griegos, annnciando el Euangelio del Sennor Ieſus.

ιά.

16. Ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου, ὡς ἔλεγεν, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Lors i'eu ſouuenance de la parole du Seigneur, comme il diſoit, Iehan a baptizé d'eau, mais vous ſerez baptizés du Sainct Eſprit.

17. Εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν;

Puis doncque Dieu leur a donné vn pareil don comme à nous, qui auons creu au Seigneur Ieſus Chriſt: qui eſtoyie moi, qui peuſſe empeſcher Dieu?

18. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ἄραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.

Adonc ces choſes ouies, ils s'appaiſerent, & glorifierēt Dieu, diſans, Dieu donc auſſi a donné aux Gentils repentance pour auoir vie.

19. Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως φοινίκης καὶ κύπρου καὶ ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον ἰουδαίοις.

Or quant à ceux auſſi qui auoyent eſté eſpars par l'oppreſſion aduenuë à cauſe d'Eſtiene: ils paſſerent iuſqu'en Phenice, & en Cypre, & en Antioche, ſans annoncer à perſonne la parole, ſinon aux Iuifs ſeulement.

20. Ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς ἀντιόχειαν ἐλάλουν πρὸς τοὺς ἑλληνιστὰς εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον ἰησοῦν.

Toutesfois il y en eut quelques vns de entr'eux. Cypriens, & Cyreniens, leſquels entrés en Antioche, parloyēt aux Grecs, annonçans le Seigneur Ieſus.

CAP. XI.

16. Recordatus ſum autem verbi Domini, ſicut dicebat, Iohãnes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto.

Then I remembred the worde of the Lord, howe he ſayde, John baptized with water, but ye ſhalbe baptized with the holy Ghoſt.

17. Si ergo eandem gratiam dedit illis Deus, ſicut & nobis qui credidimus in Dominum Ieſum Chriſtum: ego quis eram, qui poſſem prohibere Deum.

For as much then as God gaue thẽ a like gift, as he did vnto vs, when we beleeued in the Lord Jeſus Chriſt, who was I, that I could let God?

18. His auditis tacuerunt, & glorificaverunt Deum, dicentes, Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam.

When they heard theſe things, they held their peace, and glorified God, ſaying, Then hath God alſo to the Gentiles granted repentance vnto life.

19. Et illi quidem qui diſperſi fuerant à tribulatione quæ facta fuerat ſub Stephano, perambulaverunt uſque Phœnicen & Cyprum & Antiochiam, nemini loquentes verbum, niſi ſolis Iudæis.

And they which were ſcattered abroad becauſe of the affliction that aroſe about Steuen, walked throughout till they came vnto Phenice and Cyprus, and Antiochia, preaching the worde to no man, but vnto the Jewes onely.

20. Erat autem quidam ex eis viri Cyprii & Cyrenei; qui cum introiſſent Antiochiã, loquebantur & ad Græcos, annuntiantes Dominum Ieſum.

Now ſome of them were men of Cyprus & of Cyrene, which when they were come into Antiochia, ſpake vnto the Grecians, and preached the Lord Jeſus.

Das XI. Capitel..

16. Da dachte ich an das Wort des HERREN als er ſaget: Johannes hat mit Waſſer getaufft/ Jhr aber ſollet mit dem heiligen Geiſt getaufft werden.

Da tenckte ieg paa HERRENs ord/ ſom HERREN ſagde/ Johannes døbte met Vand/ Men i ſkulle døbis met den hellig Aand.

17. So nun Gott jhnen gleiche Gaben gegeben hat/ wie auch vns/ die da glauben an den HERRN Jeſum Chriſt/ Wer war ich/ daß ich kondt Gott wehren?

Effterdi Gud haffuer nu giffuit dem lige ſaadane gaffuer/ ſom oſſ/ der tro paa den HERRE Jeſum Chriſtum/ Huo vaar ieg/ at ieg kunde formene Gud?

18. Da ſie das höreten/ ſchwiegen ſie ſtille/ vnd lobeten Gott vnd ſprachen: So hat Gott auch den Heiden buſſe gegeben zum leben?

Der de hørde det/ tagde de ſtille/ oc loffuede Gud/ oc ſagde/ Saa haffuer oc Gud giffuit Hedninge penitentze til Liffuit?

19. Die aber zerſtreuet waren inn dem trübſal/ ſo ſich über Stephano erhub/ giengen vmbher/ biß gen Phenicen vnnd Cypern vnd Antiochia/ vnnd redten das wort zu niemand/ denn allein zu den Jůden.

Men de ſom vaare atſpridde i den bedrøffuelſe/ ſom begyntis faar Stephano/ ginge om kring/ indtil Phenicen oc Cypern oc Antiochia/ oc talede Ordet til ingen/ vnden alene til Jøderne.

20. Es waren aber etliche vnter jhnen/ Månner von Cypern vnd Cyrenen/ die kamen gen Antiochia/ vnnd redten auch zu den Griechen/ vnnd predigten das Evangelium vom HERRN Jeſu.

Der vaare oc nogle Mend iblant dem/ aff Cypern oc Cyrenen/ de komme til Antiochiam/ oc talede ocſaa til Grekerne/ oc predickede Euangelium om vor HERRE Jheſu.

Kapitola XI.

16. Y rozpomenul ſem ſe na ſlowo PAně/ yakož řekl: Jan zagiſtě křtil wodau/ ale wy pokřtěni budete Duchem Swatým.

Przypomniałem tedy ſobie ony ſłowa Páńſkie iáko mowił/ Aczci Jan krzcił wodą/ ále wy będziecie okrzczeni Duchem świętym.

17. Poněwadž tehdy tauž miloſt dal gim Bůh yako y nám/ kteřijž gſme vwěřili w Pána Gežijſſe Kryſta/ Y kdož gſem yá byl/ abych mohl zabrániti Bohu?

Gdyż im tedy rowny dar dał Bog iáko y nam/ gdychmy vwierzyli w Páná Jezuſá Kryſthuſá/ Cożem ia tedy zacz był kthorybych mogł pohámowáć Bogá?

18. To vſlyſſawſſe mlčeli/ a welebili Boha/ řkauce: Tehdy y Pohanům Buoh Pokánij přál k Žiwotu.

Tho oni vſłyſzawſzy vćiſzyli ſie/ y chwalili Bogá/ mowiąc/ Że thez y pogánom dał Bog vpámiętánie ku żywotowi.

19. Ti pak kteřijž ſe byli rozprchli pro protiwenſtwj kterě ſe bylo ſtalo pro Sſtěpána/ přiſſli do Phenicen/ a do Cypru/ a do Antyochij/ žádnému nemluwijce ſlowa Božijho/ než ſámým toliko Židům.

Oni záſie ktorzy byli roſproſzeni w onym okrućieńſtwie ktore ſie zdárzyło dla Stefaná/ záchodzili áż do Feniciey/ do Cypru/ y do Anthyochiey/ żadnemu nie opowiedáiąc ſłowá Bożego iedno ſámym Zydom.

20. A byli někteřij z nich mužij Cyprſſtij a Cyrenenſſtij/ kteřijž když přiſſli do Antyochye/ mluwili y k Řekům/ zwěſtugijce gim weſelé poſelſtwij Pána Gežijſſe.

Lecz niektorzy z tych byli Cyprzyczycy y Cyrenejczycy/ y ktorzy wſzedſzy do Anthyochiey/ mowili Grekom oznáymuiąc Páná Jezuſá.

יא

21 וְאִית הֲוָת עַמְּהוֹן אִידֵה דְּמָרְיָא וּסְגִיאֵא הַימֵּנוּ וְאֶתְפְּנִיו לְוָת מָרְיָא׃

E la mano del Signore era con loro, ſi che vn gran numero di credenti ſi conuertirono al Signore.

22 וְאֶשְׁתַּמְעַת הָי הֶדָּא לְאֶדְנַיְהוֹן דִּבְנַי עֶדְתָּא דְּבְאוּרִשְׁלֶם וְשַׁדַּרוּ לְבַרְנַבָּא לַאנְטִיוֹכִי׃

E la fama ne venne à gli orecchij de la Chieſa che era in Ieruſalem: e mandoron Barnaba che andaſſe infin ad Antiochia.

23 וְכַד אֶתָא לְתַמָּן וַחֲזָא טַיְבוּתָא דַּאלָהָא חֲדִי וּבָעֵא הֲוָא מֶנְּהוֹן דְּבְכֻלֵּה לֶבְּהוֹן נֶהֱווֹן נְקִיפִין לְמָרַן׃

Ilquale arriuato la, e veduta la gratia di Dio, ſene rallegrò, & eſortaua tutti à perſeuerar nel Signore con fermo propoſito di cuore.

24 מֶטּוּל דְּגַבְרָא הֲוָא טָבָא וּמְשַׁמְלַי הֲוָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּבְהַימָנוּתָא וְאֶתְתּוֹסַף הֲוָא עַמָּא סַגִּיאָא לְמָרַן׃

Percioche egli era huomo da bene, e pieno di Spirito ſanto, e di fede, e coſi molta turba s'aggiunſe al Signore.

25 וְהוּ נְפַק הֲוָא לְטַרְסוֹס לְמֶבְעָא לְשָׁאוּל׃

Barnaba poi ſen'andò à Tarſo, a cercar Saulo.

26 וְכַד אַשְׁכְּחֵה אַיְתְיֵה עַמֵּה לַאנְטִיוֹכִיָא וְשַׁנְתָּא כֻּלָּה אֶכְחֲדָא כְּנִישִׁין הֲווּ בְּעֶדְתָּא וְאַלֶּפוּ עַמָּא סַגִּיאָא מֶן הָיְדֵין קַדְמָיַת אֶתְקְרִיו בַּאנְטִיוֹכִי תַּלְמִידֵא כְּרֶסְטְיָנֵא׃

E trouato che l'hebbe il menò ad Antiochia. Et auuenne che tutto vn anno eſſi conuerſorono iui con la Chieſa, & inſegnorono à molta gente, onde in Antiochia i diſcepoli furon per la prima volta nominati i Chriſtiani.

יא

21 וַתְּהִי־עֲלֵיהֶם יַד יְהוָה לְרַפֵּא אוֹתָם וּמִסְפָּר רַב הַמַּאֲמִינִים שָׁבוּ אֶל־יְהוָה׃

Y la mano del Sennor era con ellos : y mucho numero de creyentes ſe conuertio àl Sennor.

22 וַיָּבוֹא הַדָּבָר אֶל־אָזְנֵי הַקְּהִלָּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם עֲלֵיהֶם וַיִּשְׁלְחוּ לְבַרְנַבָּא לַעֲבֹר בְּאַנְטִיוֹכְיָא׃

Y llego la fama (de eſtas coſas) à oydos de la Igleſia que eſtaua en Ieruſalem : y embiaron à Barnabas que fueſe haſta Antiochia.

23 וּבְבוֹאוֹ שָׁמָּה רָאָה אֶת־חֶנַּת אֱלֹהִים וַיִּשְׂמַח וַיָּעַץ אוֹתָם כֻּלָּם לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ לִבּוֹתָם בַּיהוָה׃

El qual como llegó, vido la gracia de Dios, gozoſe; y exhortó, à todos que permanecieſſen en el propoſito del coraçon en el Sennor:

24 אֲשֶׁר הוּא אִישׁ טוֹב וּמָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וֶאֱמוּנָה וְנוֹסַף קָהָל גָּדוֹל לַיהוָה׃

Porque era varon bueno, y lleno de Eſpiritu ſancto y de fe : y mucha companna fue allegada àl Sennor.

25 וַיֵּצֵא בַרְנַבָּא טַרְסוּסָה לְבַקֵּשׁ אֶת־שָׁאוּל׃

Y Partioſe Barnabas à Tarſo á buſcar à Saulo :

26 וְכַאֲשֶׁר מְצָאוֹ הֱבִיאוֹ בְּאַנְטִיוֹכְיָא וַיְהִי כָּל־הַשָּׁנָה נוֹסְדוּ יַחַד בַּקְּהִלָּה וַיְלַמְּדוּ עַם רָב וַיִּקָּרְאוּ לַתַּלְמִידִים בְּאַנְטִיוֹכְיָא בָּרִאשׁוֹנָה נָצְרִים׃

Y hallado, truxolo à Antiochia. Y conuerſaron todo vn anno alli con la Igleſia : y enſennaron mucha companna, de tal manera que los Diſcipulos fueron llamados Chriſtianos primeramente en Antiochia.

ια'.

21. Καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν· τοῦ ἰᾶσθαι αὐτοὺς πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον.

Et la main du Seigneur eſtoit auec eux: tellement qu'vn grand nombre ayant creu fut conuerti au Seigneur.

22. Ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν (ἕως) ἀντιοχείας.

Dont le bruit en vint iuſqu'aux oreilles de l'Egliſe qui eſtoit en Ieruſalem, à raiſon dequoi ils enuoyerent Barnabas, pour paſſer iuſqu'en Antioche.

23. Ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ,

Lequel eſtant arriué, & ayant veu la grace de Dieu, ſe reſiouït, & les exhortoit tous de perſeuerer d'vne fermeté de cœur au Seigneur.

24. Ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ.

Car il eſtoit homme de bien, & plein du ſainct Eſprit & de foy : & grande multitude fut adiointe au Seigneur.

25. Ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ βαρνάβας ἀναζητῆσαι σαῦλον.

Puis Barnabas s'en alla en Tarſe, pour recercher Saul.

26. Καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανὸν, χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς χριστιανούς.

Et l'ayant trouué, il le mena en Antioche: & aduint que tout l'an entier, ils s'aſſemblerent auec l'Egliſe, & enſeignerent grand peuple, tellement qu'en Antioche les diſciples premierement furent nommes Chriſtiens.

CAP. XI.

21. Et erat manus Domini cum eis: multuſq; numerus credentium converſus eſt ad Dominum.

And the Hand of the Lord was with them/ſo that a great nomber beleeued and turned vnto the Lord.

22. Pervénit autem ſermo ad aures eccleſiæ quæ erat Ieroſolymis, ſuper iſtis: & miſerunt Barnabam uſque ad Antiochîam.

Then thidings of thoſe things came vnto the eares of the Church / which was in Jeruſalem / & they ſent forth Barnabas/ that he ſhould go vnto Antiochia.

23. Qui cùm perveniſſet, & vidiſſet gratiam Dei, gaviſus eſt: & hortabatur omnes propoſito cordis permanere in Domino.

Who when hee was come and had ſeene the grace of God/was glad / and exhorted all/that whith purpoſe of heart they woulde cleaue vnto the Lord.

24. Quia erat vir bonus, & plenus Spiritu ſancto & fide. Et appoſita eſt multa turba Domino.

For he was a good man/ and full of the holy Ghoſt/ and faith/ and much people ioyned them ſelues vnto the Lord.

25. Profectus eſt autem Tarſum, ut quæreret Saulum.

Then departed Barnabas to Tarſus to ſeeke Saul.

26. Quem cum inveniſſet, perduxit Antiochîam. Et annum totum converſati ſunt ibi in Eccleſia: & docuerunt turbam multam, ita ut cognominarentur primum Antiochiæ diſcipuli, Chriſtiani.

And when he had found him / he brought him vnto Antiochia/and it came to paſſe that a whole yeere they were conuerſant with the Church / and taught much people/in ſo much/that the diſciples were firſt called Chriſtians in Antiochia.

Das XI. Capitel.

21. Vnd die Hand des HERRN war mit jhnen/ vnnd eine groſſe Zal ward glaubig vnd bekehret ſich zu dem HERRN.

Oc HERRens Haand vaar met dem/ oc it ſtort tal tog ved troen/oc omuende ſig til HERREN.

22. Es kam aber diſe rede von jnen/ für die Ohren der Gemeine zu Jeruſalem/ vnd ſie ſandten Barnabam/ daß er hin gienge/ biß gen Antiochia.

Da kom denne tale om dem/ faar Menighedſens øern i Jeruſalem/Oc de vdſende Barnabam/at hand gick bort/ indtil Antiochiam.

23. Welcher da er hin kommen war/ vñ ſahe die gnade Gottes/ward er fro/ vnd ermanet ſie alle/ daß ſie mit feſtem hertzen an dem HERRN bleiben wolten.

Huilcken der hand vor kommen did/ oc ſaa Guds naade/da bleff hand glad/oc formanede dem alle/at de vilde bliffue met faſte hierte hoſſ HERREN.

24. Denn er war ein frommer Mann/ voll heiliges Geiſtes vnnd Glauben. Vnd es war ein groß volck dem HERRN zugethan.

Thi hand vaar en from Mand/ fuld aff den hellig Aand oc Tro. Oc der gaff ſig meget Folck til Herren.

25. Barnabas aber zog auß gehn Tarſen Saulum zu ſuchen.

Men Barnabas drog vd til Tarſen/ at oplede Saulum igen.

26. Vnd da er jhn fand/ führet er jn gen Antiochia. Vnd ſie blieben bey der Gemeine ein gantz jahr/ vnd lehreten vil Volcks/ Daher die Jünger am erſten zu Antiochia Chriſten genennet wurden.

Oc der hand fant hannem/ ledde hand hannem til Antiochiam. Oc de bleffue it helt aar hoſſ Menigheden/ oc lærde meget Folck/ Der aff bleffue Diſciplene før kallede Chriſtne i Antiochia.

Kapitola XI.

21 A byla ruka PANě s nimi/ a mnohý počet wěřijcých obrátil ſe ku PAnu.

A byłá z nimi ręká Páńſka/ á wielki poczet wierzących náwrócił ſie ku Pánu.

22. Tehdy přiſſla powěſt o těch wěcech k Cýrkwi kteráž byla w Geruzalémě: Y poſlali Barnabáſſe/ aby ſſel do Antyochye.

Zátym o nich przyſzłá wieść do vſzu Kośćiołowi który był w Jeruzálem/ A przetho poſłáli Barnabaſzá áż do Anthyochiiey.

23. Kterýž když přiſſel tam/ a vzřel milost Božij/ zradowal ſe: a napomjnal wſſech/ aby w vmyſlu Srdce ſwého trwali w PAnu.

Który gdy tám przyſzedł á vyzrał łáſkę Bożą/ vrádował ſię/ y prośił wſzytkich áby ſię przedśię wzięciu ſerdecznym trwáli w Pánu.

24. Neb byl muž dobrý/ a plný Ducha Swatého a Wijry. Y přibyl tu mnohý záſtup Pánu.

Abowiem był mąż dobry/ y pelen Duchá świętego y wiáry/ á przyſtáło wielkie mnoſtwo ludźi ku Pánu.

25. Tehdy ſſel odtud Barnabáſs do Tharſu/ aby tam pohledal Sſawla:

Potym Bárnábaſz ſzedł do Táſu áby ſzukał Sáulá.

26. Kteréhož když nalezl/ přiwedl gey do Antyochye. A přes celý Rok trwali tam w Cýrkwi/ a včili Záſtup weliký/ tak že naprw w Antyochij/ Včedlnijcy gmenowáni gſau Křeſtiané.

Aználazſzy go/ przywiodł do Anthyochiiey/ Tám tedy przez wſzytek rok ſchadzáli ſie do Kośćiołá y vczyli lud wielki: A ták zwolenniki naprzód w Anthyochiiey nazywano Krześciány.

יא

27 וּבְיַוְמָתָא הָנוּן אֶתוֹ
מֶן אוּרִשְׁלֶם לְתַמָּן נְבִיֵא ׃

Et in quei giorni ſopraunennero alcuni profeti da Ieruſalem in Antiochia.

28 וְקָם הָוָא חַד מֶנְּהוֹן
דַּשְׁמֵהּ הָוָא אַגַבּוּס וַאוְדַע
אֶנּוּן בְּרוּחָא דְּכַפְנָא רַבָּתָא
הָוָא בְּכֻלָּהּ אַרְעָא וַהֲוָת
כַּפְנָא הָנָא בְּיַוְמַי קְלַוְדְיוֹס
קֶסַר ׃

Et vn di loro nominato Agabo ſi leuò ſu, e ſignificò per i Spirito come doueua eſſere vna gran fame per tutto'l mondo: laqual con effetto auuenne ſotto Claudio Ceſare.

29 בְּרַם דֵּין תַּלְמִידֵא
אַכְמָא דְּאִית הָוָא לַאנָשׁ
אֶנָשׁ מֶנְּהוֹן פְּרַשׁוּ
דְּנֶשַׁדְּרוּן לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא
דַּאחֵא אַילֵין דְּעָמְרִין
בִּיהוּד ׃

E i diſcepoli, ciaſcuno ſecondo il ſuo potere, propoſero di mandare qualche coſa in ſuſſidio a i fratelli che habitauano in Giudea.

30 וְשַׁדַּרוּ בְּיַד בַּר־נַבָּא
וְשָׁאוּל לְקַשִׁישֵׁא דְּתַמָּן ׃

E coſi fecero mandando à i Vecchij per mano di Barnaba, e di Saulo.

יב

1 בְּהוּ דֵּין זַבְנָא אַרְמִי
הָוָא אִידַיָּא עַל אֶנָשִׁין
דְּבְעִדְתָּא אַיךְ דְּנַבְאֵשׁ
לְהוֹן הֶרוֹדֵס מַלְכָּא (הָו
דְּמֶתְכַּנֵא אַגְרִיפּוּס ׃)

Nel medeſimo tempo il re Herode meſſe le mani ad affliggere alcuni de la Chieſa.

2 וַקְטַל בְּסַיְפָא לְיַעְקוּב
אַחוּהִי דְּיוּחַנָּן ׃

Et occiſe di coltello Iacopo fratel di Giouanni.

יא

27 וּבַיָּמִים הָהֵם בָּאוּ מִירוּשָׁלַיִם
נְבִיאִים לְאַנְטִיוֹכְיָא ׃

Y en aquellos dias decendieron de Ieruſalem Prophetas à antiochia.

28 וַיָּקָם אֶחָד מֵהֵמָּה וּשְׁמוֹ
אַחְאָב וַיִּנָּבֵא בְּרוּחַ רָעָב גָּדוֹל
לִהְיוֹת עַל־כָּל־הַתֵּבֵל וְהוּא
נִהְיָה בִּימֵי קְלוֹדְיוּס הַקֵּיסָר ׃

Y leuantandoſe vno deellos llamado do Agabo, daua à entender por eſpiritu, que auia de auer vna grande hambre en toda la redondez de las tierras, laqual tambien fué en tiempo de Claudio Ceſar.

29 וְהַתַּלְמִידִים כְּדֵיָּם נָדְבוּ
אִישׁ אִישׁ אֶל־הַשָּׁרֵת לִשְׁלֹחַ
לַאֲחֵיהֶם הַיּוֹשְׁבִים בִּיהוּדָה ׃

Entonces los Diſcipulos, cada vno conforme à loque tenia, determinaron de embiar ſubſidio à los hermanos que habitauan en Iudea.

30 וַיַּעֲשׂוּ וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַזְּקֵנִים
בְּיַד בַּרְנַבָּא וְשָׁאוּל ׃

Loqual anſimiſmo hizieron embiando à los Ancianos por mano de Barnabas y de Saulo,

יב

1 וּבָעֵת הַהִיא שָׁלַח הֵירוֹדֵס
הַמֶּלֶךְ אֶת יָדָיו לְהָרַע אֲחָדִים
מִקְּהִלָּה ׃

Y en el miſmo tiempo el rey Herodes embió compannias de ſoldados para maltratar algunos de la Igleſia.

2 וַיַּהֲרֹג אֶת־יַעֲקֹב אֲחִי יוֹחָנָן
בֶּחָרֶב ׃

Y mató à Iacobo el hermano de Ioan, à cuchillo:

ια'.

27. Ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ ἱεροσολύμων προφῆται εἰς ἀντιόχειαν.

En ces iours-la deſcendirent quelques Prophetes de Ieruſalem en Antioche.

28. Ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄγαβος ἐσήμαινε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ᾽ ὅλην τὴν οἰκουμένην, ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καίσαρος.

Et l'vn d'eux nommé Agabus ſe leua, & ſignifia par l'Eſprit que grande famine deuoit aduenir par tout le monde: laquelle auſsi aduint ſous Claude Ceſar.

29. Τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς.

Et les diſciples, chacun ſelon ſon pouuoir, determinerẽt d'ennoyer quelque choſe pour ſubuenir aux freres demeurans en Iudee.

30. Ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ σαύλου.

Ce qu'ils firent auſsi, l'enuoyans aux Anciens par les mains de Barnabas & de Saul.

ΚΕΦΑΛ. ιβ.

Κατ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας.

Et en ce meſme temps la le roy Herode ſe mit à mal-mener quelques vns de ceux de l'Egliſe.

2. Ἀνεῖλε δὲ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ.

Et mit à mort par l'eſpee Iaques frere de Iehan.

CAP. XI.

27. In his autem diebus ſupervenerunt ab Ieroſolymis prophetæ Antiochiam.

In thoſe dayes alſo came Prophets from Jeruſalem vnto Antiochia.

28. Et ſurgens unus ex eis nomine Agabus, ſignificabat per Spiritum famem magnam futuram in univerſo orbe terrarum, quæ facta eſt ſub Claudio.

And there ſtoode vp one of them named Agabus/ and ſignifyed by the Spirit/ that there ſhould be great famine throughout all the worlde/ which alſo came to paſſe vnder Claudius Ceſar.

29. Diſcipuli autem prout quis habebat, propoſuerunt ſinguli in miniſterium mittere habitantibus in Iudæa fratribus.

Then the diſciples/ euery man according to his abilitie/ purpoſed to ſend ſuccour vnto the brethren which dwelt in Judea.

30. Quod & fecerunt, mittentes ad ſeniores per manus Barnabæ & Sauli.

Which thing they alſo did/ and ſent it to the Elders/ by the handes of Barnabas and Saul.

CAP. XII.

EOdem autem tempore miſit Herodes rex manus, ut affligeret quoſdam de eccleſia.

Nowe about that time/ Herode the King ſtretched forth his handes to vexe certaine of the Church.

2. Occîdit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio.

And he killed James the brother of John with the ſworde.

Das XI. Capitel.

27. Jnn denſelbigen Tagen kamen Propheten von Jeruſalem gehn Antiochia.

J de ſamme dage komme Propheter aff Jeruſalem til Antiochiam.

28. Vnd einer vnter jhnen/ mit Namen Agabus/ ſtund auff/ vnd deutet durch den Geiſt ein groſſe Theurung/ die da kommen ſolt über den gantzen Kreiß der Erden/ welche geſchach vnter dem Keiſer Claudio.

Oc en aff dem/ ſom hed Agabus/ ſtod op/ oc forkyndede ved Aanden en ſtor dyr tid/ offuer Jordens gantſke kreidz/ huilcken der ſkede vnder den Keyſere Claudio.

29. Aber vnter den Jüngern beſchloß ein jeglicher/ nach dem er vermochte/ zu ſenden eine Handreichung den Brüdern/ die inn Judea wohneten.

Men huer iblant Diſciplene beſluttede/ at ſend Brødrene nogen hielp/ ſom bode i Judea/ effter ſom hand formaatte.

30. Wie ſie denn auch theten/ vnnd ſchicktens zu den Elteſten/ durch die Hand Barnabe vnd Sauli.

Som de da oc giorde/ oc ſkickede det til de Eldſte/ ved Barnabe oc Sauli haand.

Das XII. Capitel.

Vmb dieſelbige zeit leget der König Herodes die Hände an etliche von der Gemeine zu peinigen.

PAa den ſamme tid lagde Kong Herodes hender paa nogle aff Menigheden/ at pine dem.

2. Er tödtet aber Jacobum/ Johannis Bruder/ mit dem Schwert.

Men hand ihielſlo Jacobum Johannis broder met ſuerdet.

Kapitola XI.

27. Za těch pak dnij/ přiſſli z Geruzalěma proroćy do Antyochye:

Pod onymże czáſem przyſzli Prorocy z Jeruzálem do Antyochiey.

28. Y powſtaw geden z nich/ gměnem Agabus/ oznamowal ſkrze Ducha/ že bude hlad weliký po wſſem okrſſlku zemſkém/ kterýž ſtal ſe za Klaudia Cýſaře.

A powſtawſzy ieden z nich imieniem Agabus/ oznáymował przez duchá iż miał przyść głod wielki po wſzytkim świecie/ ktory ſie ſtał za Klaudyuſzá Ceſárzá.

29. Tehdy Včedlnjcy geden každý wedlé možnoſti ſwé/ vmijnili/ aby poſlali k pohodlij Bratřijm/ kteřijž přebýwali w Židowſtwu:

A thák wſzyſcy zwolennicy iáko ktory mogł wyſtarczyć/ poſtánowili poſláć nieconá ratunk brácie y ktorzy mieſzkáli w Zydowſtwie.

30. Jakož y včinili/ poſlawſſe k Starſſým ſkrze ruce Barnabáſſe a Sſawla.

Co y vczynili poſlawſzy do ſtárſzych przez Barnabaſzá y Saulá.

Kapitola XII.

W Ten pak čas/ poſlal Herodes Král moc/ aby hubil některé z Cýrkwe.

PRzy tym tegoż czáſu począł Herod Krol trapić niektore z Kościoła.

2. Y zabil tehdáž Jakuba bratra Janowa/ mečem.

Y zámordował Jákubá brata Janowego.

יב

3 וכד חזא דשפרת הדא
ליהודיא אוסף הוא
למאחד אף לשמעון —
כאפא ואיתיהון הוו י
יומתא דפטירא׃

E vedendo che queſto era grato ai Giudei, ſegui di pilliare ancor Pietro, (& erano i giorni de gli azimi.)

4 ואחדה וארמיה בית
אסירא ואשלם לה
שתתעסר אסטרטיוטין ד
דישרונה דמן בתר פצחא
נשלמיוהי לעמא ד
דיהודיא׃

Ilqual preſo ch'hebbe, lo meſſe in prigione, dandolo á guardare á quattro quaterne ai ſoldati, volendo doppo la Paſcha produrlo al popolo.

5 וכד הו שמעון מתנטר
הוא בית אסירא צלותא
אמינתא מתקרבא הות
מן עדתא חלפוהי ל
לאלהא׃

Pietro dunque era guardato ne la prigione: e da la Chieſa ſi faceua continua oratione á Dio per lui.

6 ובה בהו ליליא ד
דלמפקה עתיד הוא
דנשלמיוהי כד דמך הוא
שמעון בינת תרין —
אסטרטיוטין ואסיר הוא
בתרתין שושלן ואחרנא
נטרין הוו תרעא דבית
אסירא׃

E quando Herode doueua preſentarlo, in quella medeſima notte, Pietro dormiua fra due ſoldati, legato con due catene, e le guardie dauanti á porta guardauano la prigione.

7 מלאכא דמריא קם
לעל מנה ונוהרא אזלג
בכלה ביתא ודקרה בגבה
ואקימה ואמר לה קום
עגל ונפלי שושלתא מן
אידוהי׃

Et ecco, vn Angelo del Signore ſopraueñe, & vna luce riſplende ne la ſtanza: e percoſſo il fianco di Pietro, lo ſueglio, dicendo, Leuati ſu preſtamente: e le catene gli caddero da le mani.

יב

3 ובראותו כי היטיב לעשות
בעיני היהודים ויוסף ויתפש
את־כיפה ויהיו ימי־המצות׃

Y viendo que auia agradado à los Iudios, paſſó adelante para prender tambien à Pedro, y eran los dias de los panes ſin leuadura.

4 ובתפשו נתנו במטרה ומסרו
לארבעת רבעי אנשי מלחמה
לנצרו חפץ אחרי הפסח להסגירו
בידי העם׃

Elqual prendido, echolo en la carcel entregandolo á quatro eſcuadrones de ſoldados que lo guardaſſen: queriendo ſacarlo ál pueblo deſpues de la Paſcua.

5 וכיפה היה כלוא במטרה
ותהי תפלה בחזקה לנצח מן־
הקהלה עליו אל־יהוה׃

Anſique Pedro era guardado en la carcel: y la Igleſia hazia oracion a Dios ſin céſar por el.

6 וכאשר הירודס עתיד היה
להוליכו ובלילה ההוא ישן
כיפה עם שני אנשי מלחמה
אסור בשני־אזקים והשמרים
לפני הפתח נצרו את־המטרה׃

Y quando Herodes lo auia de ſacar, aquella miſma noche, eſtaua Pedro durmiendo entre dos Soldados preſo con dos cadenes. y las guardas delante de la puerta que guardauan la carcel.

7 והנה מלאך יהוה קם ואור
נגה והופיע את הבית ויך את־
צדת כיפה ויעירהו לאמר קום
במהרה ויפלו אזקיו מידיו׃

Y heaqui, el Augel del Sennor ſobreuino- y la luz raſplandeció en la carcel: y hiriendo, à Pedro en el lado deſpertolo deziendo Leuantate preſtamente. Y las cadenas ſele cayeron de las manos.

ιβ'.

3 Καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων.

Et voyant que cela eſtoit agreable aux Iuifs, il fit encore d'auantage, & s'auança d'empoigner auſsi Pierre.

4. Ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ.

Or c'eſtoit és iours des pains ſans leuain. Et quand il l'eut empoigné, il le mit en priſõ, & le baille à garder à quatre quatraines de gendarmes, le voulãt produire au ſupplice deuant le peuple apres la feſte de Paſque.

5. Ὁ μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ· προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ.

Ainſi Pierre eſtoit gardé en la priſon: mais l'Egliſe faiſoit prieres ſans ceſſe à Dieu pour lui.

6. Ὅτε δὲ ἔμελλεν αὐτὸν προάγειν ὁ ἡρώδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσί, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν.

Et comme Herode le deuoit produire au ſupplice Pierre dormoit ceſte nuict-la entre deux gerdarmes, lié de deux chaines, & les gardes deuant la porte gardoyent la priſon.

7. Καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι· πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν.

Et voici, vn Ange du ſeigneur ſuruint, & vne lumiere reſplendit en la priſon, & frapant le coſté de Pierre il l'eſueilla, diſant, Leue toi legerement. Et les chaines tomberent de ſes mains.

CAP. XII.

3. Videns autem quia placeret Iudæis, appoſuit apprehendere & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

And when hee ſawe that it pleaſed the Jewes/ he proceeded further/ to take Peter alſo (then were the dayes of vnleauened bread.)

4. Quē cū apprehendiſſet, miſit in carcerem, tradens quatuor quaternionibus militum cuſtodiendum, volens poſt Paſcha producere eum populo.

And wen he had caught him/ he put him in priſon/ and deliuered him to foure quaternions of ſouldiours to be kept/ intending after the Paſſeouer to bring him forth to the people.

5. Et Petrus quidem ſervabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo.

So Peter was kept in priſon/ but earneſt prayer was made of the Church vnto God for him.

6. Cùm autem producturus eum eſſet Herodes, in ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & cuſtodes ante oſtium cuſtodiebant carcerem.

And when Herode woulde haue brought him out vnto the people/ the ſame night ſlept Peter betwene two ſouldiers/ bounde with two chaines/ and the keepers before the doore/ kept the priſon.

7. Et ecce angelus Domini aſtitit: & lumen refulſit in habitaculo: percuſſoque latere Petri, excitavit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.

And behold/ the Angel of the Lord came vpon them/ and a light ſhined in the houſe/ and he ſmote Peter on the ſide/ and rayſed him vp/ ſaying/ Ariſe quickely. And his chaines fell of from his handes.

Das XI. Capitel.

3. Vnd da er ſahe/ daß es den Jůden gefiel/ fuhr er fort/ vnd fieng Petrum auch. Es waren aber eben die tage der Sůſſenbrot.

Oc der hand ſaa/ at det behagede Jøderne/ foer hand frem/ oc greb ocſaa Petrum. Oc det vaare de ſøde Brødz dage.

4. Da er jhn nun greiff/ leget er jn ins Gefengnis/ vnd ůberantwortet jn vier vierteiln Kriegsknechten/ jhn zu bewahren/ vnd gedacht jn nach den Oſtern dem Volck fůr zu ſtellen.

Der hand nu greb hannem/ lagde hand hannem i Fengzel/ oc antuordede ſexten Stridzmend hannem/ at beuare hannem/ oc tenckte at ſticke hannem faar Folcket effter Paaſken.

5. Vnd Petrůs ward zwar im Gefengniß gehalten/ aber die Gemeine betet ohn auffhőren fůr jhn zu Gott.

Oc Petrus bleff nu ſaa hulden i Fengzelet/ Men Menigheden bat vden affladelſe for hannem til Gud.

6. Vnd da jhn Herodes wolt fůrſtellen/ inn derſelbigen nacht ſchlieff Petrus zwiſchen zween Kriegsknechten/ gebunden mit zwo Ketten/ vnd die Hůter fůr der Thůr/ hůteten deß Gefengniß.

Oc der Herodes vilde ſticke hannem frem/ i den ſamme nat/ ſoff Peder mellem tho Stridzmend/ bunden met tho Lencker/ oc Vecterne faar dørren toge vare paa Fengzelet.

7. Vnd ſihe der Engel des HERREN kam daher/ vñ ein Liecht ſchein in dem Gemach/ vnd ſchlug Petrum an die ſeiten/ vnd wecket jhn auff/ vnd ſprach: Stehe behends auff. Vnd die Ketten fielen jhm von ſeinen hånden.

Oc ſee/ HERrens Engel kom did/ oc it Liuſſ ſkinde i Kammeret/ oc hand ſlo Peder paa ſiden/ oc vecte hannem op/ oc ſagde/ Stat ſtrax op. Oc Lenckerne fulde aff hans hender.

Kapitola XII.

3. A wida/ že ſe to lijbilo Židům/ vmijnil gjti y Petra (A byli dnowé Přeſnižnij.)

A gdy tho vyzrał być wdzięczna rzecz Zydom/ ſtarał ſie iakoby był poimały Piotra/ (A były dni Przaſnikow.)

4. Kteréhož když yal/ wſadil gey do žaláře/ a poručil gey čtyřem čtwernijkuom k oſtřijhánij/ chtěgijce po Welice nocy wywěſti gey Lidu.

Ktorego też poimawſzy podał do więzienia/ poruczywſzy go pod czworą ſtraż/ gdzie było w kazdey po czterech drabiech aby go ſtrzegli/ chcąc po Wielkiey nocy wywieść go ludowi.

5. A Petr zagiſté oſtřijhán byl w žaláři. Ale Modlitba dála ſe bez přeſtánij/ od Cýrkwe k Pánu Bohu za něho.

A przetho ż Piotr był chowan pod ſtrażą/ ále modlitwá vſtawiczna od kośćioła ku Bogu bywáłá za nim.

6. A když gey měl Herodes wywéſti/ w tu noc ſpal Petr mezy dwěma žoldnéři/ ſwázan gſa dwěma řetězy/ a ſtrážnij před dweřmi/ oſtřijhali žaláře.

Gdy kthemu przyydź miáło áby go był Herod wywiodł/ tedy oney nocy ſpał Piotr miedzy dwiema draby/ zwiazány dwiemá łancuchy/ á ſtroże przed drzwiami ſtrzegli ciemnice.

7. A ay Angel PAně poſtawil ſe/ a ſwětlo ſe zaſtkwělo w přijbytku žaláře: a vdeřiw Petra w bok/ zbudil ho/ řka: Wſtaň rychle. Y ſpadli řetězowé z rukau geho.

A oto Anioł Páńſki przyſzedł/ á iáſność ſie oświeciła w ciemnicy/ y traciwſzy w bok Piotrow/ obudził go/ mówiac/ Wſthań rychło/ Y opádły łancuchy z rąk iego.

יא

8 וְאֶמַר לֵהּ מַלְאַכָא אֱסוּר חַצַיךְ וְסָאֵן טְלָרַיךְ וַעֲבַד הָכַנָא וְתוּב אֶמַר לֵהּ אֶתְעַטַּף תַּכְסִיתָךְ וְתָא בָּתַרַי׃

Poi l'Angelo gli diſſe, Cigniti e calzati le tue ſcarpe: & egli coſi fece. Poi gli diſſe, Mettiti attorno la tua veſta, e ſeguitami.

9 וַנְפַק וָאזַל הֲוָא בָּתְרֵהּ כַּד לָא יָדַע הֲוָא דְּשַׁרִירָא הֲוָת הָי דַּהֲוָיָא הֲוָת בְּיַד מַלְאַכָא סָבַר הֲוָא גֵּיר דְּחֶזְוָא חָזֵא הֲוָא׃

E coſi vſcendo il ſeguitaua, ne ſapeua che foſſe vero quello che per l'Angel ſi faceua: ma ſi penſaua veder qualche viſione.

10 וְכַד עֶבְרַת מַטַּרְתָּא קַדְמָיְתָא וְדַתְרַיְתֵין אֶתַו עַד־מָא לְתַרְעָא דְּפַרְזְלָא וְאֶתְפְּתַח לְהוֹן מֶן צְבוּת נַפְשֵׁהּ וְכַד נְפַקוּ וַעֲבַרוּ ש שׁוּקָא חַד פְּרַק מֶן לְוָתֵהּ מַלְאַכָא׃

Paſſata che hebbero la prima e la ſecõda guardia, vennero a la porta di ferro, che conduce ne la città, laquals aperſe loro da ſe medeſima. Et vſciti che furono, paſſorono vn borgo: poi ſubbito l'Angelo ſi partì da lui.

11 הָידֵין אֶשְׁתַּוְדַּע שֶׁמְעוּן וֶאֱמַר הָשָׁא יָדְעֵת ב בְּקוּשְׁתָּא דְּמָרְיָא שַׁדַּר מַלְאַכֵהּ וּפַלְטַנִי מֶן אִידֵהּ דְּהֵרוֹדֵס מַלְכָּא וּמֶן מֶדֶם דְּמֶתְחַשְּׁבִין הֲווּ עֲלַי יְהוּדָיֵא׃

Allor Pietro ritornato in ſe, diſſe, Hora conoſco veramente che il Signore ha mandato il ſuo Angelo, & hammi liberato da la mano di Herode: e da ogni aſpettatione del popolo de Giudei.

12 וְכַד אֶסְתַּכַּל אֶתָא לֵהּ לְבַיְתָא דְּמַרְיָם אֶמֵּהּ דְּיוּחַנָן הָו דְּאֶתְכְּנִי מַרְקוֹס מֶטוּל דְּאַחֵא סַגִּיאֵא תַּמָּן כְּנִישִׁין הֲווּ וּמְצַלֵּין׃

E conſiderando queſto, venne à la caſa di Maria, madre di Giouanni, chiamato per ſopranome Marco, doue erano adunati molti, e faceuano oratione.

י ב

8 וַיֹּאמֶר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ חֲגוֹר בְּמָתְנֶיךָ וְהִנָּעֵל בִּנְעָלֶיךָ וַיַּעַשׂ כֵּן וַיֹּאמֶר לוֹ הִתְעַטֵּף בִּמְעִילְךָ וְלֵךְ אַחֲרָי׃

Y dixole el Angel, Cinnete, y atate tus çapatos Y hizolo anſi. Y dixole, Rodea te tu ropa, y ſigueme.

9 וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ אַחֲרָיו וְלֹא יָדַע כִּי אֱמֶת הִיא אֲשֶׁר נִהְיְתָה בַּמַּלְאָךְ כִּי־אָמַר לִרְאוֹתוֹ אֶת־הַמַּרְאָה׃

Y ſaliendo ſeguialo: y no ſabia que era verdad loque hazia el Angel: mas penſaua que via viſion.

10 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת הָרִאשֹׁנָה וְשֵׁנִית בָּאוּ אֶל־שַׁעַר הַבַּרְזֶל אֲשֶׁר מוֹלִיךְ אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר בִּנְדָבָה נִפְתַּח לָהֶם וּבְצֵאתָם בָּאוּ אֶל־שׁוּק אֶחָד וּבְרֶגַע תִּתְפָּרֵק הַמַּלְאָךְ מֵאִתּוֹ׃

Y cõo paſſarõ la primera y la ſegunda, guarda vinieron à la puerta de Hierro que va à la Ciudad, laqual ſe les abrió de ſuyo: y ſalidos paſſaron vna calle: y luego el Angel ſe apartó deel.

11 וְכֵיפָא בְּבוֹאוֹ אֶל־נַפְשׁוֹ אָמַר עַתָּה יָדַעְתִּי בֶּאֱמֶת כִּי שָׁלַח יְהֹוָה אֶת־מַלְאָכוֹ וַיְפַלְּטֵנִי מִיַּד הֵירוֹדֵס וּמִכָּל יִקְהַת עַם יְהוּדָה׃

Entonces Pedro. boluiendo en ſi, dixo Aora entiendo verdaderamente, que el Sennor hà embiado ſu Angel: y me hà librado de la mano de Herodes, y de todo el pueblo de los Iudios que me eſperaua.

12 וּבְשִׂיחוֹ בָּא אֶל־בֵּית מִרְיָם אֵם־יוֹחָנָן הַנִּקְרָא מַרְקוֹס אֲשֶׁר שָׁם אַחִים רַבִּים הָיוּ נִקְהָלִים וּמִתְפַּלְּלִים׃

Y conſiderando eſto, llego à caſa de Maria la madre de Ioan el que tenia por ſobre nombre Marcos, donde muchos eſtauan ayuntados, y orando.

ιβ'.

8. Εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτόν, περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτω. καὶ λέγει αὐτῷ, περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι.

Adonc l'Ange lui dit, Cein toi, & chauſſe tes ſouliers. Ce qu'il fit Puis lui dit, Iette ta robbe ſur toi, & me ſui.

9. Καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν.

Lui donc ſortant, le ſuiuit, & ne ſauoit point que ce qui ſe faiſoit par l'Ange fuſt vrai, mais cuidoit voir quelque viſion.

10. Διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ.

Et quand ils eurent paſſé la premiere & la ſeconde garde, ils vindrent à la porte de fer, qui ſe rend en la ville, laquelle s'ouurit à eux d'elle-meſme, & eſtans ſortis ils paſſerent vne rue, & incõtinent l'Ange ſe departit de lui.

11. Καὶ ὁ πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ εἶπε, νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων.

Lors Pierre eſtant reuenu à ſoi-meſme. dit, Ie cognoi maintenant pour vrai que le Seigneur a enuoyé ſon Ange, & m'a deliuré de la main d'Herode, & de toute l'attente du peuple des Iuifs.

12. Συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν μαρίας τῆς μητρὸς ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι ἀδελφοὶ καὶ προσευχόμενοι.

Et ayant conſideré le tout, vint en la maiſon de Marie, mere de Iehan, ſurnommé Marc: où eſtoyent pluſieurs aſſemblés, & faiſans prieres.

CAP. XII.

8. Dixit autem angelus ad eum, Præcingere, & calceate caligas tuas. Et fecit ſic. Et dixit illi, Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me.

And the Angell ſaid vnto him / Girde thy ſelfe / and bind on thy ſandales. And ſo he did. Then he ſaid vnto him / Caſt thy garment about thee / and follow me.

9. Et exiens ſequebatur eum, & neſciebat quia verum eſt quod fiebat per angelum: exiſtimabat autem ſe viſum videre.

So Peter came out and folowed him / and knewe not that it was true / which was downe by the Angell / but thought hee had ſeene a viſion.

10. Tranſeuntes autem primam & ſecundam cuſtodiã, venerunt ad portam ferream quæ ducit ad civitatem, quæ ultrò aperta eſt eis. Et exeuntes proceſſerunt ut vicum unum: & continuò diſceſſit angelus ab eo.

Now when they were paſt the first and the ſecond watch / they came vnto the iron gate / that leadeth vnto the citie / which opened to them by it owne accord / & they went out / and paſſed through one ſtreete / and by and by the Angel departed from him.

11. Et Petrus ad ſe reverſus, dixit: Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus angelum ſuum, & eripuit me de manu Herodis & de omni expectatione plebis Iudæorum.

And when Peter was come to him ſelf / he ſaid / Now I know a trueth / that the Lord hath ſent his Angell / and hath deliuered me out of the hand of Herode / and from all the wayting for of the people of the Iewes.

12. Conſideranſq; venit ad domum Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus eſt Marcus, ubi erant multi congregati & orantes.

And as he conſidered the thing / he came to the houſe of Marie / the mother of John / whoſe ſurname wȝ Marke / where many were gathered together / and prayed.

Das XII. Capitel.

8. **Vnd der Engel ſprach zu jm: gürte dich / vnnd thu deine Schuch an. Vnd er that alſo. Vnnd er ſprach zu jhm: Wirff deinen Mantel vmb dich / vnd folge mir nach.**

Oc Engelen ſagde til hannem / Giorde dig oc drag dine Sko paa. Oc hand giorde ſaa. Oc hand ſagde til hannem / Kaſt din Kaabe om dig / oc følge mig effter.

9. **Vnd er gieng hinauß / vnd folget jhm / vnd wuſte nicht / daß jm warhafftig ſolches geſchehe durch den Engel / ſondern es dauchte jn / er ſehe ein Geſichte.**

Oc hand gick vd / oc fulde hannem / Oc hand viſte icke / at ſaadant ſkede hannem viſſelige formedelſt Engelen / men hannem ſyntis at hand ſaa en Syn.

10. **Sie giengen aber durch die erſte vnd ander Hut / vnd kamen zu der eiſern Thür / welche zur Statt führet / die that ſich jhnen von jhr ſelber auff. Vnd tratten hinauß / vnd gingen hin eine gaſſen lang / vnd alſo bald ſchied der Engel von jhm.**

Oc de ginge igennem den førſte oc anden Varetect / oc komme til Jern dørren / ſom fører til Staden / hun lod ſig ſelff op for dem. Oc de traadde vd / oc ginge bort / en Gade lang / oc strax i det ſamme ſkildis Engelen fra hannem.

11. **Vnd da Petrus zu jm ſelber kam / ſprach er: Nun weiß ich warhafftig / daß der HERR ſeinen Engel geſand hat / vnd mich errettet auß der Hand Herodis / vnd von allem warten des Jüdiſchen Volcks.**

Oc der Petrus kom til ſig ſelff / ſagde hand / Nu veet ieg viſſelige / at HERREN vdſende ſin Engel / oc frelſte mig aff Herodis Haand / aff alt det Jødiſke Folckis forventelſe.

12. **Vnd als er ſich beſinnet / kam er für das hauß Maria der Mutter Johannis / der mit dem zunamen Marcus hieß / da vil beyeinander waren / vnd beteten.**

Oc ſom hand beſindede ſig / kom hand faar Marie Johannis moders huſſ / ſom kaldis met tilnaffn Marcus / der ſom mange vaare tilſammen oc bade.

Kapitola XII.

8. Y řekl Angel k němu: Opaſs ſe / a podwaž ſſenky twé. To když včinil / řekl gemu: Oblec ſe w raucho twé a podˇ za mnau.

Zatym Aniol rzekł k niemu / Opáſz ſie / á podwiąż trzewiki twoie / A vczynił tak / Tedy mu on rzekł / Oblecz ná ſie płaſzcz twoy / á idź zá mną.

9. Y wyſſed / ſſel za nim / a newěděl by to prawě bylo co ſe dálo ſkrze Angela / ale domnjwal ſe žeby widěnij widěl.

A tak wyſzedſzy Piotr / ſzedł zá nim / áni wiedział żeby to było prawdziwie co ſie działo przez Aniołá / lecz mniemał żeby widzenie widział.

10. A když pominuli prwnij y druhau ſtráž / přiſſli k bráně železné / kteráž wede do Měſta / a ta hned ſe gim ſama otewřela. A wyſſedſſe ſkrze ni / přeſſli vlicy gednu / a hned odſſel Angel od něho.

Potym gdy przeminęli pierwſzą y wtorą ſtraż / przyſzli do brany żeláznéy ktora wiedzie ku miáſtu / á ta ſie im dobrowolnie otworzyłá / y wyſzedſzy przeſzli iedne vlice / á tak nátychmiaſt odſzedł Anioł od niego.

11. Tehdy Petr přiſſed ſám k ſobě / řekl: Nynij wjm zagiſté / že poſlal PAn Angela ſwého / a wyſwobodil mne z mocy Herodeſowy / a ze wſſeho očekáwanj lidu Židowſkého.

Thedy Piotr przyſzedſzy k ſobie / rzekł / Theraz ia znam prawie iż poſłał Pan Anioła ſwoiego / y wyiął mie z rąk Herodowych / y ze wſzytkiego oczekawánia ludu Zydowſkiego.

12. Y vpamatowaw ſe / přiſſel k domu Marye Matky Janowy / kterýž přigmij měl Marek / kdež ſe gich bylo mnoho ſeſſlo a modlili ſe.

A zrozumiawſzy rzecz / przyſzedł do domu Maryey mátki Janowey / kthorego názywano Marek / gdzie było wiele zgromádzonych y modlących ſie.

יב

13 וְנְקַשׁ בְּתַרְעָא דְּדָרְתָּא
וְנֶפְקַת דְּתֶעְנֵיוּהִי טְלִיתָא
דַּשְׁמָהּ רוֹדָא׃

Et hauendo Pietro battuto la porta de l'antiporto, vna fanciulla nominata Rode, venne oltre ad aſcoltare.

14 וְאֶשְׁתְּוְדְּעַת קָלֵהּ
דְּשֶׁמְעוֹן וַבְחֶדוּתָהּ לָא
פְּתַחַת לֵהּ תַּרְעָא אֶלָּא
הֶפְכַּת בְּרְהָטָא וְאֶמְרַת
לְהוֹן שֶׁמְעוֹן הָא קָאֵם עַל
תַּרְעָא דְּדָרְתָּא׃

Laqual conoſciuta la voce di Pietro, per l'allegrezza non aperſe l'antiporto. ma correndo dentro, riferì che Pietro era dauanti à l'antiporto.

15 אָמְרִין לָהּ מְזָע זָעְתִּי
לְכִי וְהִי מֶתְתַחְיְבָא הֲוָת
דְּהָדָא הָכַנָּא הִי אָמְרִין לָהּ
כְּבַר מַלְאַכֵהּ הוּ׃

Eſſi le diſſero, Tu ſei fuor di te. Ma ella affermaua eſſer coſi: & eſſi diceuano: Egli è il ſuo Angelo.

16 וְשֶׁמְעוֹן נָקֵשׁ הֲוָא
בְּתַרְעָא וְנֶפְקוּ חָזָאוּהִי
וְתְמַהוּ לְהוֹן׃

Intanto Pietro continuaua di battere, e come hebbero aperto, il viddero, e ſene ſtupirono.

17 וַמְנִיף הֲוָא לְהוֹן
אִידֵהּ אַיְךְ דְּנֶשְׁתְּקוּן לְהוֹן
וְעַל וְאֶשְׁתַּעִי לְהוֹן אַיכַנָּא
מָרְיָא אַפְּקֵהּ מֶן בֵּית
אֲסִירָא וְאֶמַר לְהוֹן א
אֶשְׁתַּעוּ הָלֵין לְיַעְקוּב —
וַלְאַחַין וַנְפַק אֶזַל לֵהּ
לַאתַר אַחֲרִין׃

Et egli accennandoli con la mano che taceſſeno, narrò loro come il Signore l'haueua cauato fuor de la prigione, Poi diſſe, Fate intender queſte coſe à Iacopo & à i fratelli, & vſcito di lì, ſen'andò in vnaltro luogo.

18 וְכַד הֲוָא צַפְרָא הֲוָא
הֲוָא רַוְבָא סַגִּיָאָא בֵּית
אֶסְטְרַטְיוּטֵא עַל שֶׁמְעוֹן
דְּמָנָא הֲוָא לֵהּ׃

Venuto che fu il giorno, era non piccol tumulto fra i ſoldati, di quello che ſi foſſe fatto di Pietro.

יב

13 וּכַאֲשֶׁר דָּפַק כֵּפָה אֶל־דֶּלֶת
הֶחָצֵר וַתֵּצֵא נַעֲרָה לִשְׁמוֹעַ
וּשְׁמָהּ רוֹדָא׃

Y tocando Pedro à la puerta del patio, ſalió vna mochacha, para eſcuchar: llamauaſe Rhode.

14 וּבְדַעְתָּהּ אֶת קוֹל כֵּיפָה
מִשִּׂמְחָה לֹא פָּתְחָה אֶת־הַשַּׁעַר
כִּי אִם רָצָה הַבַּיְתָה וַתַּגֵּד כִּי
עֹמֵד כֵּיפָה לִפְנֵי הַשַּׁעַר׃

Laqual como conoció la boz de Pedro, de gozo no abrió el patio: ſi no corriendo dentro dió nueua, que Pedro eſtaua delante de la puerta.

15 וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלֶיהָ מְשֻׁגַּעָה
אַתְּ וְהִיא נְאוּמָה כִּי כֵן הוּא
וְהֵמָּה אָמְרוּ מַלְאָכוֹ הוּא׃

Y ellos le dixeron, Eſtas loca. mas ella affirmaua que era aaſi. Entonces ellos dezian, Su Angel es.

16 וְכֵיפָה הִתְעוֹדֵד לִדְפֹּק
וּבְפִתְחָם רָאוּ אוֹתוֹ וַיִּתַּמֵּהוּ׃

Mas Pedro perſeuerauan en llamar: y como le abrieron, vieronlo, y eſpantaronſe.

17 וַיָּנֶף לָהֶם בְּיָדוֹ לַחֲשׁוֹת
וַיְסַפֵּר לָהֶם אֵיךְ יְהוָה הוֹצִיאוֹ
מִמַּטָּרָה וַיֹּאמֶר הַגִּידוּ לְיַעֲקֹב
וּלְאֶחָיו אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ אֶל־מָקוֹם אַחֵר׃

Y el haziendoles ſennal con la mano que callaſſen, contòles como el Sennor lo auia ſacado de la carcel: y dixo, Hazed ſaber eſto à Iacobo y à los Hermanos. Y ſalido, partioſe à otro lugar.

18 וַיְהִי־בֹקֶר וַחֲרָדָה לֹא קְטַנָּה
הָיְתָה בְּאַנְשֵׁי מִלְחָמָה מַה נִּהְיָה
לְכֵיפָה׃

Siendo pues de dia, auia no poco alboroto entre los ſoldados que ſe auia hecho de Pedro.

ιβ'.

13. Κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη.

Et quand il eut heurte à la porte du porrche, vne fille nommee Rode vint pour eſcouter:

14. Καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος.

Laquelle ayant cognu la voix de Pierre, de ioye n'ouurit point le porche mais s'en courut en la maiſon, & annonça que pierre eſtoit deuant le porche.

15. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ; ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δ' ἔλεγον, ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν.

Mais ils lui dirent, Tu es folle. Mais elle au contraire affermoit qu'il eſtoit ainſi: & eux diſoyent, C'eſt ſon Ange.

16. Ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν, καὶ ἐξέστησαν.

Mais Pierre continuoit à heurter, & quand ils eurent ouuert, ils le virent, & furent comme rauis hors d'eux meſmes.

17. Κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δὲ, ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

Et lui leur ayant fait ſigne de la main qu'ils fiſſent ſilence, leur raconta comment le Seigneur l'auoit mis hors de la priſon, & leur dit, Annoncez ces choſes à Iaques & aux freres. Puis ſortant de là, il s'en alla en vn autre lieu.

18. Γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο.

Mais le iour eſtant venu il y eut vn grand trouble entre les gẽdarmes, pour ſauoir que Pierre ſeroit deuenu.

CAP. XII.

13. Pulſante autem eo oſtium ianuæ, proceſſit puella ad videndum, nomine Rhode.

And when Peter knocked at the entrie doore / a maide came forth to hearken / named Rhode.

14. Et ut cognovit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam, ſed intrò currens nuntiavit ſtare Petrum ante ianuam.

But when ſhe knewe Peters voyce / ſhee opened not the entrie doore for gladneſſe / but ran in / and tolde how Peter ſtoode before the entrie.

15. At illi dixerunt ad eam, Inſanis. Illa autem affirmabat ſic ſe habere. Illi autem dicebant, Angelus eius eſt.

But they ſayde vnto her / Thou art mad. Yet ſhe affirmed it conſtantly / that it was ſo. Then ſayd they / It is his Angell.

16. Petrus autem perſeverabat pulſans, Cùm autem aperuiſſent, viderunt eum, & obſtupuerunt.

But Peter continued knocking / & when they had opened it / and ſaw him / they were aſtonied.

17. Annuens autem eis manu, ut tacerent, narravit quomodo Dominus eduxiſſet eum de carcere: dixitq́; Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egreſſus abiit in alium locum.

And hee beckened vnto them with the hand / to holde their peace / and tolde them how the Lord had brought him out of ÿ priſon. And he ſayd / Go ſhew theſe things vnto James / and to the brethren: and he departed / and went into another the place.

18. Facta autem die, erat non parva turbatio inter milites, quidnam factum eſſet de Petro.

Now aſſoone as it was day / there was no ſmal trouble among the ſouldiers / what was become of Peter.

Das XII. Capittel.

13. Als aber Petrus an die Thür klopffet des Thors / tratt herfür ein Magd zu horchen / mit namen Rode.

Oc ſom Peder banckede paa portens dør / da gick en Pige frem at høre til / ſom hed Rode.

14. Vnd als ſie Petrus ſtimme erkannte / that ſie das Thor nicht auff für Freuden / lieff aber hinein / vnnd verkündigets jhnen / Petrus ſtunde für dem Thor.

Oc ſom hun kende Peders røſt / da lod hun dørren icke op for glæde / men hun løb bort / oc forkyndede dem / at Peder ſtod faar porten.

15. Sie aber ſprachen zu jr: du biſt vnſinnig. Sie aber beſtunde darauff / es were alſo. Sie ſprachen: Es iſt ſein Engel.

Da ſagde de til hende / Du eſt icke ved ſindene. Men hun ſtod faſt der paa / at det vaar ſaa. De ſagde / Det er hans Engel.

16. Petrus aber klopffet weiter an. Da ſie aber auffthaten / ſahen ſie jn / vnd entſatzten ſich.

Men Petrus banckede frembdelis paa. Oc der de lode op / ſaae de hannem / oc bleffue forferdede.

17. Er aber wincket jhnen mit der Hand zu ſchweigen / vnd erzelet jnen / wie jn der HERR hatte auß dem gefengniß geführet / vnd ſprach: Verkündiget diß Jacobo vnd den Brüdern. Vnd gieng hinauß / vnd zoch an einen andern ort.

Da vinckede hand at dem met haanden / at de ſkulde tie / Oc hand fortalde dem / huorledis HERREN førde hannem aff Fengſelet / oc ſagde / Forkynder Jacob dette oc Brødrene. Oc hand gick vd / oc drog til en anden Sted.

18. Da es aber tag ward / ward nicht eine kleine bekümmerniß vnter den Kriegsknechten / wie es doch mit Petro gangen were.

Men der det bleff dag / da bleff der icke en liden bekumrelſe iblant Stridzmendene / huorledis det ſkulde dog vere ganget til met Petro.

Kapitola XII.

13. A když Petr potlaukl na dwéře wrát / wyběhla Děwečka gménem Rhode / aby pohleděla.

Gdy thedy Piotr zákolátał we drzwi v przyſionka / dziewczyká imieniem Rhode wyſzlá ſluchác.

14. A yakž poznala hlas Petrůw / pro radoſt neotewřela dweřij / ale w běhſſy powěděla / že Petr ſtogij v dweřij.

Ktora poznawſzy Piotrow glos / przed rádoſcią nie otworzyla przyſionká / ale w dom wbieżawſzy oznaymilá iż Piotr ſthal przed przyſionkiem.

15. A oni řekli gij: Y co blázniſs. A ona potwrzowala / že tak geſt.

Ale oni rzekli do niey / Száleieſz / wſzákoż oná twierdziła iż ſie thák rzecz ma / A oni mowili / Jeſt Aniol iego.

16. Ale Petr předce tlaukl: A když otewřeli dwěře / vzřeli gey / y vlekli ſe.

Trwal Piotr kolácac / á gdy otworzyli vyzreli go / y lekli ſie.

17. A pokinuw na ně rukau aby mlčeli / wyprawowal gim wſſecko kterak PAN wywedl ho z žaláře. Y řekl: Powězte to Jakubowi y ginym Bratřijm. A wyſſed ſſel na giné miſſto.

A gdy ná nie reká kinał áby przy milknieli / powiedział im iáko Pan wywiodł go z ſtrażey / y rzekł / Oznaymicie tho Jakubowi y bráciey / á wyſzedſzy ſzedł ná ine mieyſce.

18. A když bylo we dne / byl weliký rozbrog mezy žoldnéři co ſe bylo ſtalo při Petrowi.

A gdy dzień náſtal / thedy był rozruch nie mały miedzy draby coby ſie z Piotrem ſtało.

יב

19 הֵרוֹדֶס דֵּין כַּד בְּעָיְהי וְלָא אַשְׁכְּחֵה דָּן אֶנּוּן לְנָטוּרֵא נְפַקְד דְּנֵמוּתוּן וּנְפַק לֵה מֶן יְהוּד וְאִיתַוְהי הְוָא בְּקֶסְרִיַא׃

Et Herode hauendolo ricercato, e non hauendol trouato, poi ch'egli hebbe esaminate le guardie, comando che fussen menati al supplitio. Poi di Giudea scese a Cesarea, e dimorò iui.

20 וּמֶטוּל דְּרַגִּיז הְוָא עַל צוּרָיֵא וְעַל צַיְדָנָיֵא אֶתְכַּנַּשׁוּ וֶאתַו לְוָתֵה אַכְחְדָא וַאפִּיסוּ לַבְלַסְטָוס קִיטוּנְקְנֵה דְּמַלְכָּא וְשַׁאלוּ מֶנֵּה דְּנֶהְוֵא לְהוֹן שַׁיְנָא מֶטוּל דְּפוּרְנָסָא דַּאתְרְהוֹן מֶן מַלְכוּתֵה הְוָא דְּהֵרוֹדֶס׃

Hor Herode haueua in animo di far guerra contra quei di Tiro e quei di Sidone: & essi di commune accordo vennero à lui: & hauendo persuaso Blasto, che era cameriere del Re, domandauano pace: percioche il lor paese era nutrito da quello del Re.

21 בְּיַוְמָא דֵּין יְדִיעָא לְבֵשׁ הְוָא הֵרוֹדֶס לְבוּשָׁא דְּמַלְכוּתָא וְיָתֵב עַל בֵּים וּמְמַלֵּל הְוָא עַם כֶּנְשָׁא׃

Et vn giorno determinato Herode vestito di vesta regale, e sedendo nel seggio giudiciale, faceua lor parlamento.

22 עַמָּא דֵּין כָּלֵה קָעֵא הְוָא וָאמַר הָלֵין בְּנָת קָלָא דַּאלָהָא אֶנֵּין וְלָא הָוַי דְּבַּר נָשָׁא׃

Et il popolo gridaua, Voce di Dio, e non d'huomo.

23 וּבְהָ דְּלָא יַהֵב תֶּשְׁבּוּחְתָּא לַאלָהָא בָּהּ בְּשָׁעְתָּא מְחָיְהי מַלְאַכֵה דְּמָרְיָא וְרַפַּת בְּתוּלָעָא וּמִית׃

Ma incontinente vn Angelo del Signore il percosse, percioch'ei non haueua dato gloria à Dio: onde mangiato dai vermini, spirò.

24 וְסַבְּרְתָּא דַּאלָהָא מֶתְכַּרְזָא הְוָת וְרָבְיָא׃

E la parola di Dio cresceua, e moltiplicauasi.

יב

19 וְהֵירוֹדֶס כַּאֲשֶׁר יְבַקְשֶׁנּוּ וְלֹא מְצָאוֹ דָּן אֶת־הַשּׁוֹמְרִים וַיְצַו לִצְפּוּר וּבְרִדְתּוֹ מִיהוּדָה לְקֵיסַרְיָא אֵרַךְ לוֹ יָמִים׃

Mas Herodes, como lo buscó, y no lo halló hecha inquisicion de las guardas, mandólos lleuar. Y decendiendo de Iudea à Cesarea. quedóse alli.

20 וַיִּרְגַּז הֵירוֹדֶס עַל־צוֹר וְצִידוֹן וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו יַחְדָּיו וַיְפַתּוּ לִבְלַסְטוּס סָרִיס פְּטוּר הַמֶּלֶךְ עַל־צַלְעוֹת וְתַאוֹת וַיִּשְׁאֲלוּ עַל־הַשָּׁלוֹם עַל־כִּי מִחְיַת מְדִינָתָם מִמְּדִינַת הַמֶּלֶךְ הִיא׃

Y Herodes estaua enojado contra los de Tyro, y los de Sidon: mas ellos vinieron concordes à el: y subornado Blasto, que era el Camarero del rey, pedian paz: porque las tierras deellos eran mantenidas del rey.

21 וּבְיוֹם מוֹעֵד הֵירוֹדֶס לָבוּשׁ בִּגְדֵי הַמֶּלֶךְ וְיוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא עַל־קוּם מְדַבֵּר אֶל־הָעָם׃

Y vn dia sennalado Herodes vestido de ropa real, sentóse en el tribunal, y hablóles.

22 וַיִּצְעַק הָעָם כִּי קוֹל אֱלֹהִים הוּא וְלֹא אֲנָשִׁים׃

Y el pueblo acclamaua, Boz de Dios, y no de hombre.

23 וּפִתְאֹם הִכָּהוּ מַלְאַךְ יְהוָה עַל־כִּי לֹא נָתַן כָּבוֹד לֵאלֹהִים וְתַחְתָּיו הֻצַּע רִמָּה וּמְכַסָּיו תּוֹלֵעָה וַיִּגְוַע׃

Y luego el Angel del Sennor lo hirió: porquanto no dió la gloria à Dios. y comido de gusanos espiró.

24 וּדְבַר יְהוָה פָּרָה וְרָבָה׃

Mas la Palabra del Sennor crecia, y era multiplicada.

ιβ.

19. Ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρὼν, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν.

Et Herode l'ayant recerché, & ne le trouuant point, apres en auoir fait procés aux gardes, commanda qu'ils fussent menés au supplice. Puis descendit de Iudee en Cesaree: où il seiourna.

20. Ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.

Or estoit il en courage de guerroyer contre les Tyriens & Sidoniens, Mais ils vindrent à lui tous d'vn accord: & ayans gagne Blaste qui estoit chambellan du Roy demanderent appointemét, pource que leur contree estoit nourrie de celle du Roy.

21. Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.

Et en vn certain iour odonné, Herode reuestu de robbe royale, s'assit au siege iudicial, & leur harengoit.

22. Ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει, θεοῦ φωνὴ καὶ οὐκ ἀνθρώπου.

Dont le peuple s'escria, Voix de Dieu, & non point d'homme.

23. Παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε τὴν δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν.

Et à l'instant vn Ange du Seigneur le frapa, pource qu'il n'auoit point donné gloire a Dieu: & fut rongé de vermine, & rendit l'esprit.

24. Ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο.

Mais la parole du Seigneur croissoit, & se multiplioit.

CAP. XII.

19. Herodes autem cùm requiſiſſet eum, & non inveniſſet, inquiſitione facta de cuſtodibus, iuſſit eos duci: deſcendenſque à Iudæa in Cæſaream, ibi commoratus eſt.

And when Herode had ſought for him / and found him not / he examined the keepers / and commanded them to be led be puniſhed. And he went downe from Jude to Ceſarea / and there abode.

20. Erat autem iratus Tyriis & Sidôniis. At illi unanimes venerunt ad eum, & perſuaſo Blaſto, qui erat ſuper cubiculum regis, poſtulabant pacem, eo quod alerentur regiones eorum ab illo.

Then Herode intended to make warre agaynſt them of Tyrus and Sidon / but they came all wit one accorde vnto him / & perſuaded Blaſtus the Kings Chamberlaine / & they deſired peace / becauſe their countrey was nouriſhed by the Kingsland.

21. Statuto autem die Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

And vpon a day appointed / Herode araied him ſelfe in royall apparell / and ſate on the iudgement ſeat / an made an oration vnto them.

22. Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis.

And the people gaue a ſhoute / ſaying / The voyce of God / and not of man.

23. Confeſtim autem percuſſit eum angelus Domini, eo quod non dediſſet honorem Deo, & conſumptus à vermibus expiravit.

But immediately the Angell of the Lorde ſmote him / becauſe hee gaue not glorie vnto God / ſo that he was eaten of wormes / and gaue vp the ghoſt.

24. Verbum autem Domini creſcebat & multiplicabatur.

And the worde of God grew / and multiplied.

Das XII. Capitel.

19. Herodes aber / da er jn fodert / vnd nicht fand / ließ er die Hüter rechtfertigen / vnd hieß ſie wegführen. Vnd zog von Judea hinab gen Ceſarien / vnd hielt alda ſein weſen.

Men der Herodes lete effter hannem oc fand hannem icke / da loet hand Vecterne komme i rette / oc befalede at føre dem bort. Oc hand drog aff Judea ned til Ceſarien / oc holt der ſit væſen.

20. Den er gedachte wider die von Tyro vnd Sydon zu kriegen. Sie aber kamen einmütiglich zu jhm / vnd überredten des Königs Kämmerer Blaſtum / vnd baten vmb frieden / darumb / daß jhre Lande ſich nehren muſten von des Königs Land.

Thi hand tenckte at ſtride mod dem aff Tyro oc Sidon. Da komme de endrectelige til hannem / oc toge Kongens kammerſuend Blaſtum met ord / oc bade om fred / fordi / at deris Land haffde ſin næring aff Kongens land.

21. Aber auff einem beſtimbten tag / thet Herodes das Königliche Kleid an / ſatzte ſich auff den Richtſtul / vnd that eine rede zu jnen.

Men paa en beſtemmet dag / tog Herodes der kongelige klæde paa / ſette ſig paa Domſtolen / och giorde en tale til dem.

22. Das Volck aber rieff zu: Das iſt GOttes ſtimme / vnd nicht eines Menſchen.

Da robte Folcket / det er Guds røſt / oc icke it Menniſkis.

23. Als bald ſchlug jhn der Engel des HERRN / darumb / daß er die ehre nicht GOTT gab / vnd ward gefreſſen von den Würmen / vnd gab den Geiſt auff.

Oc ſtrax ſlo HERRens Engel hannem / fordi / at hand gaff icke Gud ære / oc hand bleff opæden aff Orme / oc gaff Aanden op.

24. Das Wort Gottes aber wuchß vnd mehret ſich.

Men Guds ord voxte oc formerede ſig.

Kapitola XII.

19. Herodes pak když ſe zeptal na něho / a nenalezl / wytázaw ſe na Strážných / kázal ge preč wéſti: y odebral ſe z Židowſtwa do Cezaree / a přebýwal tam.

A ták gdy ſie o nim Herod wywiádowal á nie nalazł go / oſadziwſzy práwo o ſtrożoch / ſkazał ie ná ſtracenie / y wyiechawſzy z Zydoſtwa do Ceſareiey / támże mieſzkał.

20. A tehdáž ſe Herodes hněwal na Tyrſké a na Sydonſké. Kteříž gednomyſlně přiſſli k němu / a radu wzawſſe s Blaſtem / kterýž byl Komornjk Králůw / žádali za pokog / proto / že gegich Kraginy kraly pokrmi od něho

Záthym Herod vmyſlił podnieść woyne ná Tyrczyki y Sydonczyki / ále oni z godnie przyſzli do niego / á nápráwiwſzy Bláſtá ktory był przed mieczſzym w komorze Krolewſkiey / proſili o pokoy / dla thego iż kráiná ich miáłá żywność z dzierżaw Krolewſkich.

21. W vložený pak den / Herodes oblekl ſe w Králowſké raucho / a poſadil ſe na ſaudné Stolicy / y včinil k nim řeč:

Potym czáſu niektorego Herod oblokſzy ſie w ſzáte krolewſką / y śiadſzy ná ſtolicy / vczynił rzecz do nich.

22. Tak že Lid wolal / řka. Božij hlas tento geſt / a ne člowěčij.

Tedy lud wołał / Głos Boży / á nie człowieczy.

23. A y hned ranil gey Angel PAně / proto / že geſt tě cti newzložil na Boha / a rozlezw ſe čerwy y vmřel.

Y nátychmiaſt go vderzył Anioł Páńſki / dla thego że nie dał chwały Bogu / á bedac ſtoczony od robáctwá / zdechł.

24. Slowo pak PAně roſtilo a rozmáhalo ſe.

Ale ſłowo Páńſkie rozraſtáło ſie y rozmnażáło.

יב

25 בַּר נַבָּא דֵּין וְשָׁאוּל הְפַכוּ מֶן אוּרִשְׁלֶם לַאנְטִיּוֹכִי מֶן בָּתַר דְּשַׁלְמוּ תֶּשְׁמֶשְׁתְּהוּן וַדְבַרוּ עַמְּהוּן לְיוּחַנָּן הַו דְּאֶתְכַּנִּי מַרְקוֹס׃

E Barnaba e Paulo hauendo finita la loro amminiſtratione, ritornorono di Ieruſalem, preſo in compagnia ancor Giouanni, chiamato per ſopranome Marco.

יג

1 אִית הֲוָא דֵּין בְּעֵדְתָּא דְּאַנְטְיוֹכִיָא נְבִיֵא וּמַלְפָּנֵא בַּר נַבָּא וְשֶׁמְעוֹן דְּמֶתְקְרֵא נִיגֶר וְלוּקִיּוֹס דְּמֶן קוּרִינָא מְדִינְתָּא וּמְנַאִיל בַּר מְרַבְיָנוּתֵהּ דְּהֵרוֹדֵס טֶטְרַרְכָא וְשָׁאוּל׃

Hor ne la Chieſa, che era in Antiochia, erano alcuni Profeti e dottori, cioè, Barnaba, e Simone chiamato Niger, e Lucio Cireneſe, e Manaen, che era ſtato nutrito con Herode Tetrarca, e Saulo.

2 וְכַד הָנוּן צָיְמִין הֲוַו וּמֶתְכַּשְׁפִּין לַאלָהָא אֶמְרַת לְהוּן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא פְּרוּשׁוּ לִי לְשָׁאוּל וַלְבַר נַבָּא לַעְבָדָא אַיְנָא דְּאֶנָא קְרִית אֶנּוּן׃

E miniſtrando eſſi al Signore, e digiunando, lo Spirito ſanto diſſe, Separatemi Barnaba e Saulo per l'opera, à laquale io gli ho chiamati.

3 וּבָתַר דְּצָמוּ וְצַלִּיו סָמוּ עֲלַיְהוּן אִידָא וְשַׁדַּרוּ אֶנּוּן׃

Allora eſſi poi che hebber digiunato & orato, poſer loro le mani ſopra, e mandoronli via.

4 וְהָנוּן כַּד אֶשְׁתַּלַּחוּ מֶן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא נְחֵתוּ לְהוּן לְסַלְוְקִיָא וּמֶן תַּמָּן רְדַו בְּיַמָּא עַד מָא לְכוּפְרוּס׃

Eſſi dunque mandati da lo Spirito ſanto, ſen'andorono à Seleucia, e di li nauigorono in Cipri.

יב

25 וּבַרְנַבָּא וְשָׁאוּל שָׁבוּ מִירוּשָׁלַיִם לְאַנְטְיוֹכְיָא וּבְשַׁלְּמָם אֶת־הַשָּׁרֵת לָקְחוּ אִתָּם אֶת־יוֹחָנָן הַנִּקְרָא מַרְקוֹס׃

Y Barnabas y Saulo boluieron de Ieruſalem cumplido ſu ſeruicio, tomando tambien conſigo à Ioan el que tenia por ſobre nombre Marcos.

יג

1 וַיִּהְיוּ בַּקְּהִלָּה אֲשֶׁר הָיְתָה בְּאַנְטְיוֹכְיָא אֲנָשִׁים נְבִיאִים וּמְלַמְּדִים בַּרְנַבָּא וְשִׁמְעוֹן הַנִּקְרָא נִיגֶר וְלוּקְיוֹס מִקִּיר וּמְנַחֵם אֲשֶׁר מִנְּעוּרָיו גִּדְּלוֹ הֵירוֹדֵס שַׂר רְבִיעִי כְּאָב וְשָׁאוּל׃

Auia entonces en la Igleſia que eſtaua en Antiochia, Prophetas y Doctores, Barnabas, y Simon el que ſe llamaua Niger, y Lucio Cyreneo, y Manahen que auia ſido criado con Herodes el Tetrarcha, y Saulo.

2 וּבְשָׁרְתָם לַיהוָה וּבְצוּמָם אָמַר רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַבְדִּילוּ לִי אֶת־בַּרְנַבָּא וְשָׁאוּל אֶל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר קְרָאתִים׃

Miniſtrando pues eſtos al Sennor, y ayunando, dixo el Eſpiritu Sancto, Apartadme à Barnabas y à Saulo para la obra para laqual los he llamado.

3 אָז צָמוּ וְהִתְפַּלְּלוּ וַיָּשִׂימוּ עֲלֵיהֶם אֶת־יָדַיִם וַיְשַׁלְּחוּם׃

Entonces ayunando y orando, y poniendoles las manos encima, embiaronlos.

4 וְהֵמָּה שְׁלוּחִים מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ יָרְדוּ בִּסְלוּקְיָא וּמִשָּׁם הָלְכוּ בַּיָּם עַד־כֹּפֶר׃

Y ellos entonces, embiados por el Eſpiritu Sancto, decendieron á Seleucia: y de alli nauegaron à Cypro.

ιβ'.

25. Βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς ἀντιόχειαν, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

Barnabas auſſi & Saul apres auoir accompli leur charge, retournerent de Ieruſalem, ayans auſſi prins auec eux Iehan, qui eſtoit ſurnommé Marc.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Ἦσαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ,τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος.

Or y auoit-il en Antioche, en l'Egliſe qui y eſtoit, certains Prophetes & Docteurs, aſſauoir Barnabas, & Simeon, qui eſtoit appelé Niger, & Lucius le Cyrenien, & Manahem (qui auoit eſté nourri auec Herode le Tetrarque) & Saul.

2. Λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀφορίσατε δή μοι τόν τε βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς.

Eux donc ſeruans en leur miniſtere au Seigneur, & eſtans en iuſne, le ſainct Eſprit dit, Separez moi Barnabas & Saul, pour l'œuure auquel ie les ai appelés.

3. Τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἀπέλυσαν.

Parquoi apres auoir iuſné & prié, ils leur impoſerent les mains, & leur baillerent congé.

4. Οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον.

Eux donc enuoyés du ſainct Eſprit. deſcendirent en Seuleucie: & de là nauigerent en Cypre.

CAP. XII.

25. Barnabas autem & Saulus reverſi ſunt ab Ieroſolymis expleto miniſterio, aſſumpto Iohanne qui cognominatus eſt Marcus.

So Barnabas and Saul returned from Jeruſalem/when they had fulfilled their office / and tooke with them John/ whoſe ſurname was Marke.

CAP. XIII.

ERant autem in eccleſia quæ erat Antiochiæ, prophetæ & doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenenſis, & Manahē qui erat Herodis Tetrarcha collactaneus, & Saulus.

There were alſo in yͤ Church that was at Antiochia/certaine Prophets / and teachers/ as Barnabas/ and Simeon called Niger/and Lucius of Cyrene/and Manahen (which had bene brought vp with Herode the Tetrarch) and Saul.

2. Miniſtrantibus autem illis Domino, & ieiunātibus, dixit illis Spiritus ſanctus: Segregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos.

Now as they miniſtred to the Lord/ and faſted/the holy Ghoſt ſaide/Sepate me Barnabas & Saul for the worke wherevnto I haue called them.

3. Tunc ieiunantes & orantes, imponenteſque eis manus, dimiſerunt illos.

Then faſted they & prayed/and layd theyr handes on them / and let them go.

4. Et ipſi quidem miſſi à Spiritu ſancto, abierunt Seleuciam: & inde navigaverunt Cyprum.

And they/after they were ſent forth of the holy Ghoſt / came downe vnto Seleucia/& from thence they ſayled to Cyprus.

Das XII. Capitel.

25. Barnabas aber vnd Saulus kamen wider gen Jeruſalem / vnnd ůberantwortten die Handreichung / vnd namen mit ſich Johannem / mit dem zunamen Marcus.

Oc barnabas oc Saulus komme til Jeruſalem igen/oc antuordede Hielpen fra ſig/oc de toge Johannem met ſig / ſom kalledis Marcus.

Das XIII. Capitel.

Es waren aber zu Antiochia in der Gemeine Propheten vnd Lehrer/nemlich/Barnabas/vñ Simon/genannt Niger/ vnd Lucius von Cyrenen/ vnd Manahen mit Herodes dem Vierfürſten erzogen/ vnd Saulus.

DE der vaare Propheter oc Lærere i Antiochia vdi Menigheden/ſom vaar/Barnabas / oc Simon ſom kalledis Niger / oc Lucius aff Cyrenen oc Manahen ſom vaar opfød met Herodes den Høffding/ och Saulus.

2. Da ſie aber dem HERRN dieneten vnd faſteten / ſprach der heilige Geiſt: Sondert mir auß Barnabam vnd Saulum/zu dem werck/darzu ich ſie beruffen habe.

Oc der de tiente HERREN oc faſtede/da ſagde den hellig Aand/Fraſkiller mig Barnabam och Saulum/til den gerning / ſom ieg haffuer kaldet dem.

3. Da faſteten ſie vnd beteten / vnd legeten die Hände auff ſie / vnd lieſſen ſie gehen.

Da faſtede de oc bade/ oc lagde hender paa dem/ oc lode dem gaa.

4. Vnd wie ſie außgeſand waren vom heiligen Geiſt / kamen ſie gen Seleucia/ vnd von dannen ſchiffeten ſie gen Cypern.

De ſom de vaare vdſende aff den hellig Aand / komme de til Seleucia/ oc de ſeylede der fra til Cypern.

Kapitola XII.

25. Ale Barnabáſs a Pawel nawrátili ſe z Geruzaléma/ wyplniwſſe tam poſluhowánij/ ponawſſe s ſebau Jana/ kterýž přijgmij měl Marek.

A ták Bárnabaſz y Saul wrócili ſie z Jeruzálem vczyniwſzy doſyć poſludze/ wziawſzy z ſobá ſpołu y Janá ktory był názwan Márkiem.

Kapitola XIII.

Byli pak w Cýrkwi / kteráž byla w Antyochij/Prorocy a včitelé/ mezy kterýmiž byl Barnabáſs/ a Sſimon kterýž měl přijgmj černý/ a Lucyus Cyrenenſký/ a Manahen/ kterýž byl ſpolu Zchowanec Herodeſa čtwrte ſtrany Pána/ a Sſawel.

TEdy byli w Anthyochiey w Kośćiele kthory tham był/ niektorzy Prorocy y nauczyćiele / iáko Bárnabaſz y Symeon ktorego zwano Czarny / y Lucyuſz Cyreneyczyk/ y Manahen / kthory był ſpolu wychowan z Herodem Królem/ y Saul.

2. A když oni ſlaužili Pánu Bohu/ a poſtili ſe/ řekl gim Duch Swatý: Oddělte mi Barnabáſſe a Sſawla k vřadu k kterémuž gſem ge wywolil.

Gdy tedy ći ſłużyli Pánu y pośćili/ rzekł Duch świethy/ Wyłączie mi Bárnabaſzá y Saulá ku tey ſpráwie do ktorſiemich wezwał.

3. Tehdy poſtijce ſe/ a modljce ſe a wzkládagijce ruce na ně/ y propuſtili ge.

A ták gdy poſt odpráwili y modlili ſie/ włożywſzy ná nie rece odeſłali ie.

4. A oni poſláni gſauce od Ducha Swaté / ſſli do Seleucye/ a odtud plawili ſe do Cýpru.

Oni tedy odeſłáni od Duchá świętego/ ſzli do Seleucycy / á z támtąd ſie wiezli do Cypru.

יג

5 וְכַד עַלוּ לְסַלַמִינָא
מְדִינְתָּא מְסַבְּרִין הֲווּ
מֶלְתֵהּ דְּמָרַן בַּכְנוּשָׁתָא
דִּיהוּדָיֵא וְיוּחַנָן מְשַׁמֵּשׁ
הֲוָא לְהוּן׃

E come furono in Salamina, predicoron la parola di Dio ne le sinagoghe de Giudei: & haueuano ancor Giouanni per ministro.

6 וְכַד אֶתְכַּרְכוּהָ לְכֻלָּהּ
גָּזַרְתָּא עַד־מָא לְפָפוּס
מְדִינְתָּא אַשְׁכַּחוּ גַּבְרָא חַד
חַרָּשָׁא יְהוּדָיָא דְּאִיתַוְהִי
הֲוָא נְבִיָּא דַּגָּלָא דַּשְׁמֵהּ
הֲוָא בַּר־שׁוּמָא׃

E trascorsa l'isola infin à Paso, trouorono vn certo mago, falso profeta, Giudeo, che haueua nome Bariesu.

7 הָנָא דַּבִּיק הֲוָא לְגַבְרָא
חַכִּימָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא
אַנְתּוּפַּטוֹס וּמֶתְקְרֵא הֲוָא
סַרְגִּיאוֹס פַּוְלוֹס וַקְרָא הֲוָא
אַנְתּוּפַּטוֹס לְשָׁאוּל וַלְבַר־
נַבָּא וּבָעֵא הֲוָא דְּנִשְׁמַע
מֶנְּהוֹן מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Ilquale era col Proconsule Sergio Paulo, huomo prudente. Costui hauendo chiamati à se Barnaba e Saulo, desideraua vdir la porola di Dio.

8 קָאֶם הֲוָא דֵּין לוּקְבַלְהוֹן
הָו הָנָא חַרָּשָׁא בַּר־שׁוּמָא
דְּמֶתְתַּרְגַּם שְׁמֵהּ אֱלוּמָס
מֶטוּל דְּצָבֵא הֲוָא
דְּנַעְקְמִיוְהִי לַאנְתּוּפַּטוֹס
מֶן הַיְמָנוּתָא׃

Ma Elima mago (che cosi s'interpreta il suo nome) resisteua loro, cercando di rimuouere il Proconsule da la fede.

9 שָׁאוּל דֵּין הָו דְּאֶתְקְרִי
פַּוְלוֹס אֶתְמְלִי הֲוָא בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא וְחַר בֵּהּ׃

Onde Saulo, che ancor Paulo si chiama, ripieno di Spirito santo, riguardando fissamente in lui.

10 וֶאֱמַר אוֹ דַּמְלֵא כֻּל
נֶכְלִין וְכֻלְהֵין בִּישָׁתָא בְּרֵהּ
דַּאכֶלְ קַרְצָא וּבְעֵל־דְּבָבָא
דְּכֻלָּהּ כֵּאנוּתָא לָא שָׁלֵא
אַנְתְּ לַמְעַקָּמוּ אוּרְחָתֵהּ
תְּרִיצָתָא דְּמָרְיָא׃

Disse, O pieno d'ogni fraude e d'ogni malitia, figliuol del diauolo, nimico d'ogni giustitia, non cessarai tu di storcere le dritte vie del Signore?

יג

5 וּבְבוֹאָם לְשַׁלָמִין בִּשְּׂרוּ אֶת־
דְּבַר אֱלֹהִים בַּעֲדוֹת הַיְּהוּדִים
וַיְהִי יוֹחָנָן מְשָׁרְתָם׃

Y llegados à Salamina annunciauan la palabra de Dios en las Synogas de los Iudios: y tenian tambien à Ioan en el ministerio.

6 וְכַאֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ בְּכָל־הָאִי
עַד פָּפוֹס וַיִּמְצְאוּ אֶת מַהְגֶּה
אֶחָד נְבִיא שֶׁקֶר יְהוּדִי וּשְׁמוֹ
בַּר־יֵשׁוּעַ׃

Y como vuieron andado toda la Isla hasta Papho, hallaron à vn varon Mago falso propheta Iudio, llamado Bar-iesus.

7 אֲשֶׁר הָיָה אֶת סֶרְגִּיוֹס פּוֹלוֹס
וְהוּא יוֹעֵץ גָּדוֹל וְאִישׁ נָבוֹן זֶה
קָרָא לְבַרְנַבָּא וּלְשָׁאוּל וַיְבַקֵּשׁ
לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים׃

El qual estaua con el Proconsul Sergio Paulo varon prudente. Este llamando à Barnabas y à Saulo, desseaua oyr la palabra de Dios.

8 וַיָּקָם עֲלֵיהֶם אֱלִימַשִׁיחַ
הַמַּהְגֶּה כִּי כֵּן מְתֻרְגָּם שְׁמוֹ
מְבַקֵּשׁ לְשׁוֹבֵב אֶת־יוֹעֵץ הַגָּדוֹל
מֵאֱמוּנָה׃

Mas resistiales el Elymas es á saber el Mago, que ansi se interpreta su nombre, procurando de apartar de la fe àl proconsul.

9 וְשָׁאוּל אֲשֶׁר גַּם הוּא נִקְרָא
פּוֹלוֹס מָלֵא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִבִּיטוֹ׃

Entonces Saulo, que tambien es Paulo, lleno de Espiritu Sancto, poniendo en el los ojos.

10 וַיֹּאמֶר אוֹי מָלֵא כָּל־מִרְמָה
וְתֹךְ בֶּן־הַמַּכְלִים אוֹיֵב כָּל־צֶדֶק
לֹא תָנוּחַ לְשׁוֹבֵב אֶת־דַּרְכֵי יְהוָה
הַיְשָׁרִים׃

Dixo, O lleno de todo enganno y de toda maldad, hijo del diablo, enemigo de toda justiciarno cessarás de trastornar los caminos rectos del Sennor?

ιγʹ.

5. Καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην.

Et quand ils furent en Salamis, ils annoncerent la patole de Dieu és synagogues des Iuifs: & auoyent aussi Iehan pour aide.

6. Διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦς.

Puis ayans trauersé l'isle iusqu'en Paphos, ils trouuerent là vn certain enchanteur, faux-prophete Iuif, qui auoit nom, Bariesu.

7. Ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Lequel estoit auec le Proconsul Serge Paul, homme prudent. Icelui ayant fait appeler Barnabas & Saul, desiroit d'ouir la parole de Dieu.

8. Ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.

Mais Elymas, c'est à dire, enchanteur (car son nom estoit ainsi exposé) leur resistoit, cerchant de destourner le Proconsul de la foy.

9. Σαῦλος δὲ, ὁ καὶ παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν εἶπεν,

Mais Saul (qui est aussi appelé Paul) estant rempli du sainct Esprit, ayant les yeux fichés sur lui, dit.

10. Ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας.

O plein de toute fraude & de toute ruse fils du diable, ennemi de toute iustice, ne cesseras tu point de renuerser les voyes du Seigneur qui sont droites?

CAP. XIII.

5. Et cùm veniſſent Salaminam, prædicabant verbum Dei in ſynagogis Iudęorum. Habebant autem & Iohannem in miniſterio.

And when they were at Salamis, they preached the worde of God in the Synagogues of the Jewes: and they had alſo John to their miniſter.

6. Et cum perambulaſſent univerſam inſulam uſque ad Paphum, invenerunt quendam virum magum pſeudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat Bar-Ieſu.

So when they had gone throughout the yle vnto Paphus, they founde a certaine ſorcerer, a falſe prophet, being a Jewe, named Barieſus.

7. Qui erat cum Proconſule Sergio Paulo viro prudente. Hic accerſitis Barnaba & Saulo, deſiderabat audire verbum Dei.

Which was with the Deputie Sergius Paulus, a prudent man. He called vnto him Barnabas and Saul, and deſired to heare the worde of God.

8. Reſiſtebat autem illis Elymas, magus (ſic enim interpretatur nomen eius) quærens avertere Proconſulem à fide.

But Elymas, the ſorcerer (for ſo is his name by interpretation) withſtoode them, and ſought to turne away the Deputie from the fayth.

9. Saulus autem, qui & Paulus, repletus Spiritu ſancto, intuens in eum.

Then Saul (which alſo is called Paul) being full of the holy Ghoſt, ſet eies on him.

10. Dixit, O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iuſtitiæ, non deſinis ſubvertere vias Domini rectas.

And sayd, O full of all ſubtiltie and all miſchiefe, the childe of the deuill, and enemie of all rigtheouſnes, wilt thou not ceaſe to peruerte the ſtraite wayes of the Lord?

Das XIII. Capitel..

5. Vnd da ſie in die Statt Salamin kamen / verkůndigeten ſie das Wort Gottes inn der Jůdenſchulen. Sie hatten aber auch Johannem zum Diener.

Och der de komme i den ſtad Salamin / forkyndede de Guds ord i Jødernis Scholer. Men de haffde ocſaa Johannem til Tienere.

6. Vnd da ſie die Inſeln durchzogen biß zu der Statt Paphos / funden ſie einen zauberer vnd falſchen Propheten / einen Jůden / der hieß Bar Jehu.

Oc der de droge igennem Øen indtil den ſtad Paphos / funde de en Traaldkarl oc falſk Prophete / ſom vaar en Jøde / hand hed Bar Jeſu.

7. Der war bey Sergio Paulo dem Landvogt / einem verſtåndigen mañ. Derſelbige rieff zu ſich Barnabam vnd Saulum / vnd begerte das Wort Gottes zu hören.

Oc vaar hoſſ Sergium Paulum Landzfogeden / en forſtandig Mand / den ſamme kallede Barnabam oc Saulum til ſig / oc begerede at høre Guds ord.

8. Da ſtund jhnen wider der zauberer Elimas (denn alſo wirt ſein Name gedeutet) vnnd trachtet / daß er den Landvogt vom glauben wendet.

Da ſtod den Traaldkarl Elimas dem emod (Thi hans naffn vdtydis ſaa) oc haffde i ſinde / at vende Landzfogeden fra troen.

9. Saulus aber / der auch Paulus heiſſet / voll heiliges Geiſts / ſahe jn an.

Men Saulus / ſom ocſaa kaldis Paulus / fuld aff den hellig Aand / ſaa paa hannem.

10. Vnd ſprach: O du Kind des teufels / voll aller liſt vnd aller ſchalckheit / vnd feind aller Gerechtigkeit / du hőreſt nicht auff abzuwenden die rechten weg des HERREN.

Oc ſagde / O du Dieffuels barn / ſom eſt fuld aff al liſtighed oc al ſkalckhed / och al retferdigheds fiende / du lader icke aff at affuende HERRens rette veye.

Kapitola XIII.

5. A když přiſſli do Salaminy / kázali ſlowo Boží w ſſkólách Zidowſkých. A měli s ſebau y Jana w poſluhowánij.

A gdy przyßli do Sálaminy / oznáymowali ſlowo Boże w bożnicách Zydowſkich / máiac z ſobá y Janá ſłużebniká.

6. A když zchodili weſſkeren Oſtrow až do Páffu / tu nalezli gednoho Muže čarodějnjka / ffaleſſného Proroka / Zida / kterémužto gméno bylo Bariehu.

A przeßedßy wyſep áż do Páfu / nálezli tam niektorego czárnokſieżniká faleßnego proroká Zidá / kthoremu bylo imie Bárieſus.

7. A ten byl v znamenitého Konſſela Sergia Pawla / muže opatrného. Ten powolaw k ſobě Barnabáſſe a Pawla / žádal od nich ſlyſſeti Slowo Boží.

Ktory był przy ſtároście Sergiußu Páwle człowieku mądrym / Ten záwoławßy Bárnábáßá y Saulá / żądał od nich ſłucháć ſłowá Bożego.

8. Ale odmlauwal gim Elimas čarodějnjk / (nebť ſe tak wykládá gméno geho) chtě odwrátiti Konſſela od Wijry

Ale im przekazał Elimás / tho ieſt Czárnokſięznik / (ábowiem ſie ták wykłáda imie iego) ſtháráiac ſie iákoby odwrocić ſtároſtę od wiáry.

9. Tehdy Sſawel kterýž ſlowe y Pawel / naplněn gſa Duchem Swatým / pohleděw na něho.

Tedy Saul (ktorego zwano y Páweł) napełniony Duchem świętym poyzrawßy nańpilnie oczyma.

10. Řekl: O plný wſſj lſti a wſſj chytroſti / ſynu ďáblůw / a nepřijteli wſſj ſprawedlnoſti / což nepřeſtaneſs převracowati ceſt Božijch prawých?

Powiedział / O pełny wßelkiey zdrády y wßelákiey niecnothy ſynu dyabelſki / nie przyiacielu wßelkiey ſpráwiedliwośći: Y nie przeſthánießże podwrácáć proſthych drog Páńſkich?

יג

11 וְהָשָׁא אִידֵה דְּמָרְיָא
עֲלַיךְ וְתֶהְוֵא סָמֵא וְלָת
תֶחְזֵא שֶׁמְשָׁא עַד מָת
לְזַבְנָא וּבָה בְּשָׁעְתָא נְפַל
עֲלַוְהִי עַמְטְנָא וַחֲשׁוּכָא
וּמֶתְכַּרֵךְ הֲוָא וּבָעֵא דְּמַנוּ
יֵאחוּד בְּאִידֵה׃

Ecco hora la mano del Signore ſopra te, e ſarai cieco ſenza vedere il ſole per qualche tempo. E ſubbito cadde ſopra eſſo caligine e tenebre: onde volgendoſi à torno, cercaua chi lo guidaſſe per mano.

12 וְכַד חֲזָא אַנְתּוּפַטָּוס
מֶדֶם דַּהֲוָת אֶתְדַמַּר
וְהַיְמֶן בְּיוּלְפָנֵה דְּמָרְיָא׃

Allora il Proconſule, vedendo quel che era acceaduto, credette, ſtupefatto de la dottrina del Signore.

13 פַּוְלָוס דֵּין וּבַר־־נַבָּא
רְדוּ בְּיַמָּת מֶן פָּפוֹס
מְדִינְתָּת וֶאתוּ לְהוּן ל
לְפֶרְגֵת מְדִינְתָּת ד
דְּפַמְפוּלְיָא וּפְרַשׁ מֶנְהוּן
יוּחַנָּן וֶאזַל לֵה לְאוּרִשְׁלֶם׃

Eſſendoſi poi partiti da Paſo, Paulo e ques che erano con eſſolui, vennero à Perga città di Panfilia: e Giouanni partitoſi da loro, ritorno in Ieruſalem.

14 הֵנוּן דֵּין נְפַקוּ מֶן פ
פֶּרְגָא וֶאתוּ לַאנְטִיוּכִיָת
מְדִינְתָּא דְּפִיסִידְיָא וְעַלוּ
לַכְנוּשְׁתָּא וִיתֶבוּ בְּיוֹמָא
דְּשַׁבְּתָת׃

Et eſſi paſſando oltre da Perga, vennero ad Antiochia di Piſidia: & entrati ne la ſinagoga il giorno del ſabbato, ſi poſero à ſedere.

15 וּבָתַר דֶּאתְקְרִי נָמוּסָא
וַנְבִיָּא שְׁלַחוּ לְהוּן קַשִּׁישֵׁא
דִּכְנוּשְׁתָּא וֶאמַרוּ גַּבְרֵא
אַחַין אֶן הֵו דְּאִית לְכוּן
מֶלְתָּא דְּבוּיָאָא מַלֶּלוּ עַם
עַמָּת׃

E doppo la lettion de la Legge e de Profeti, i principali de la ſinagoga mandoron loro à dire, Huomini fratelli, ſe in voi è qualche parola, d'eſortatione al popolo, ditela.

יג

11 וְעַתָּה הִנֵּה יַד יְהוָה עָלֶיךָ וְהָיִיתָ
עִוֵּר לֹא רוֹאֶה אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ לְעֵת
וּפִתְאֹם נָפְלָה עָלָיו אֲפֵלָה וָחֹשֶׁךְ
וַיִּתְהַלֵּךְ סָבִיב וַיְבַקֵּשׁ אֶת־
אֲשֶׁר יֹאחֲזֶנּוּ בְיָדוֹ׃

Aora pues, heaqui. la mano del Sennor es contra ti: y ſeras ciego, que no veas el ſol por tiempò. Y luegó cayó en el eſcuridad y tinieblas: y andando alderredor buſcaua quien le dieſſe la mano.

12 אָז רוֹאֶה יוֹעֵץ הַגָּדוֹל אֶת־
אֲשֶׁר נַעֲשָׂה הֶאֱמִין מִתַּמֵּהַּ עַל־
מוֹרַת יְהוָה׃

Entonces el Proconſul, viendo loque auia ſido hecho. creyó, marauillado de la doctrina del Sennor:

13 וְכַאֲשֶׁר פּוֹלוֹס וַאֲשֶׁר עִמּוֹ
מִפָּפוֹס הָלְכוּ עַד־פֶּרְגָא עִיר
פַּמְפוּלְיָא אָז נִפְרַד יוֹחָנָן מֵאִתָּם
וַיָּשָׁב יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y Partidos de Papho Paulo y losque eſtauan con el, vinieron à Perges de Panphylia, entonces Ioan, apartandoſe de ellos, boluioſe à Ieruſalem.

14 וְהֵמָּה עָבְרוּ מִפֶּרְגָא וַיָּבֹאוּ
בְּאַנְטִיּוֹכְיָא עִיר פִּסִידְיָא וַיָּבוֹאוּ
אֶל־הָעֵדָה בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וַיֵּשְׁבוּ׃

Y ellos paſſando de Perges, vinieron à Antiochia de Piſidia: y entrando en la Synoga vn dia de Sabbado, aſſentaronſe.

15 וְאַחֲרֵי מִקְרָא הַתּוֹרָה
וְהַנְּבִיאִים וַיִּשְׁלְחוּ שָׂרֵי הָעֵדָה
אֲלֵיהֶם לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים אַחִים
אִם יֵשׁ בָּכֶם דְּבַר תַּנְחֻמִים
אֶל־הָעָם דַּבֵּרוּ׃

Y deſpues de la lecciõ de la ley y de los Prophetas, los Principes de la Synoga embiarõ à ellos, diziendo, Varões hermanos, ſi ay en voſotros alguna palabra de exhortacion para el pueblo, hablad.

ιγʹ.

11. Καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ τοῦ κυρίου ἐπὶ σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς.

Pour ce maintenant voici la main du Seigneur ſur toi, & tu ſeras aueugle ſans voir le ſoleil iuſqu' à vn certain temps. Et à l'inſtant obſcurité & tenebres tomberent ſur lui, & tournoyant il cerchoit qui le conduiroit par la main

12. Τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

Adonc le Proconſul voyant ce qui eſtoit aduenu, creut, eſtant tout eſpouuanté de la doctrine du Seigneur.

13. Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς πάφου οἱ περὶ τὸν παῦλον ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας· ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱεροσόλυμα.

Et quand Paul, & ceux qui eſtoyent auec lui furent departis de Paphos, ils vindrent à Perge, ville de Pamphylie. Adonc Iehan s'eſtant retiré d'auec eux, s'en retourna en Ieruſalem.

14. Αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς πέργης παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν.

Et iceux departans de Perge vindrẽt en Antioche ville de Piſidie: là où eſtãs entrés en la ſynagogue au iour du Sabbat, ils s'aſsirent.

15. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς λέγοντες, ἄνδρες ἀδελφοί, εἰ ἔστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε.

Or apres la lecture de la Loy & des Prophetes les principaux de la ſynagogue enuoyerent vers eux, diſans, Hommes freres, s'il y a de voſtre part quelque parole d'exhortation pour le peuple, dites la.

CAP. XIII.

11. Et nunc ecce manus Domini ſuper te, & eris cæcus, non videns Solem uſque ad tempus. Et cõfeſtim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circumiens quærebat qui ei manum daret.

Nowe threfore beholde/the hande of the Lord is vpon thee/and thou ſhalt be blinde/and not ſee the ſunne for a ſeaſon. And immediately there fell on him a miſt & a darknes/ & he went about/ ſeeking ſome to leade him by the hand.

12. Tunc Proconſul cùm vidiſſet factum, credidit, admirans ſuper doctrina Domini.

Then the Deputie when he ſawe what was done/beleeued / and was aſtonied at the Doctrine of the Lord.

13. Et cùm à Papho navigaſſent Paulus, & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphylię. Iohãnes autem diſcedens ab eis, reverſus eſt Ieroſolymam.

Now when Paul and they that were with him were departed by ſhip from Paphus/ then came to Perga a citie of Pamphylia: then Iohn departed from them/and returned to Jeruſalem.

14. Illi verò pertranſeuntes Pergen, venerunt Antiochiam Piſidiæ, & ingreſſi ſynagogam die ſabbathorum, ſederunt.

But when they departed from Perga / they came to Antiochia a citie of Piſidia/and went into the Synagogue on the Sabbath day / and ſate down.

15. Poſt lectionem autem Legis & Prophetarum, miſerunt principes ſynagogæ ad eos, dicentes, Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo exhortationis ad plebẽ, dicite.

And after the lecture of the Law and prophets / the rulers of the Synagogue ſent vnto them/ ſaying / Ye men and brethren / if ye haue any worde of exhortation for the people/ ſay on.

Das XIII. Capitel.

11. Vnnd nun ſihe / die Hand des HERRN kompt über dich / vnd ſolt blind ſein / Vnd die Sonne ein zeitlang nicht ſehen. Vnd von ſtund an fiel auff jhn tunckelheit vnd finſterniß/ vnd gieng vmbher/vnd ſuchte Handleiter.

Oc ſee nu/ HERRens haand kommer offuer dig/ oc du ſkalt vere blind/ oc icke ſee Solen i nogen tid. Oc der falt ſtrax dumactighed oc mørckhed paa hannem/ oc hand gick omkring oc lete effter nogen ſom kunde lede hannem ved haanden.

12. Als der Landvogt das Geſchichte ſahe / glaubet er / vnd verwunderte ſich der Lehre des HERRN.

Der Landzfogeden ſaa denne Gerning / trode hand/ oc forundrede ſig paa HERRens lærdom.

13. Da aber Paulus vnd die vmb jhn waren / von Papho ſchifften / kamen ſie gen Pergen im Lande Pamphilia. Johannes aber weich von jhnen / vnd zog wider gen Jeruſalem.

Men der Paulus oc de ſom vaare met hannem ſeylede fra Papho / komme de til Pergen i det land Pamphylia. Da vigede Johannes fra dem oc drog til Jeruſalem igen.

14. Sie aber zogen durch von Pergen / vnd kamen gen Antiochian / im Land Piſidia / vnd giengen in die Schule am Sabbather tage / vnnd ſatzten ſich.

Men de droge igennem fra Pergen / oc komme til Antiochiam/ i det land Piſidia / oc ginge i Scholen om Sabbaths dagen / oc ſette ſig.

15. Nach der Lection aber des Geſetzes vnd der Propheten / ſandten die Oberſten der Schulen/ zu jhnen / vnd lieſſen jhnen ſagen: Lieben Brůder/ wolt jr etwas reden/ vnd das Volck ermahnen/ ſo ſaget an.

Men effter Louens oc Propheternis Leydze / ſende de Offuerſte aff Scholen til dem/ oc lode dem ſige/ Kere Brødre/ ville i tale noget oc vnderuiſe Folcket/ da ſiger til.

Kapitola XIII.

11. A hle nynij Ruka Božij nad tebau / a budeſs ſlepý / a nebudeſs widěti Slunce až do čaſu. A hned ſpadla naň mrákota a temnoſti / a točě ſe / hledal kdoby gemu podal ruky.

A przetoż oto teraz ręká Páńſka ieſt przeciw tobie / á będzieſz ślepym / ani oglądaſz ſłońcá áż do ſłuſznego czáſu: A ták wnet przypadło nań zá ćmienie y ciemnośći / y chodząc wokoło ſzukał tych ktorzyby go zá rękę wywiedli.

12. Tehdy Konſſel když vzřel ſkutek ten / uwěřil / diwě ſe včenij Božijmu.

To gdy ſtároſtá vyzrał co ſie ſtáło / vwierzył / będąc przeſtráſzon náuką Páńſką.

13. A když ſe plawili od Páfſu Pawel a ti kteřijž s nim byli / připlauli do Pergen w Pamphylij. Jan pak odſſed od nich / wrátil ſe do Geruzaléma.

Potym wyiechawſzy z Páfu Páwel y ći ktorzy z nim byli / przyſzli do Pergi w Pámfiliey / á Jan odſzedſzy od nich wroćił ſię do Jeruzálem.

14. Ale oni proſſedſſe Pergen / ſſli do Antyochye Pizydycké / a wſſedſſe do Sſkoly w den Sobotnij / poſadili ſe.

Ale oni gdy wyſzli z Pergi / przyſzli do Anthyochiey miáſtá w Piſydyi / á wſzedſzy do bożnice dniá ſzábátnego / śiedźieli.

15. A když bylo po čtenij Zákona a Prorokůw / poſlali k nim Knijžata židowſké Sſkoly / řkauce: Mužij bratřij / máteli w aumyſlu yaké napomenutij k Lidu / mluwte.

A tház po przeczytániu zakonu y Prorokow / poſłáły Kſiążetá bożnice do nich z tymi ſłowy / Mężowie bracia / ieſli ieſt miedzy wámi iákie ſłowo nápominánia do ludu / powiedayćież.

י ג

16 וְקָם פַּוְלוֹס וְאַנִיף אִידֵהּ וֶאמַר גַּבְרֵא בְּנַי יִסְרָיֵל וְאַילֵין דְּדָחְלִין מֶן אַלָהָא שְׁמַעוּ׃

Allor Paulo si leuò su, & imposto silentio con la mano. disse, Huomini Israëliti, e che temete Iddio, ascoltate.

17 אַלָהֵהּ דְּעַמָּא הָנָא גְּבָא לַאבָהָתַן וַארִים וְאַוְרֵב אֶנּוּן כַּד הָווּ תַּתָּבֵא בַּארְעָא דְּמֶצְרֵין וּבַדְרָעָא רָמָא אַפֵּק אֶנּוּן מֶנָּהּ׃

L'Iddio di questo popolo elesse i nostri padri, & inalzò il popolo quando habitauano in terra d'Egitto, e con braccio eccelso ne gli cauè fuore.

18 וְתַרְסִי אֶנּוּן בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין שְׁנִין׃

E circa quaranta anni di tempo sofferse i lor costumi nel diserto.

19 וְהַגַּם שַׁבְעָא עַמְמִין בַּארְעָא דִּכְנַעַן וִיהַב לְהוֹן אַרְעֲהוֹן יוּרְתָּנָא׃

Poi distrutte sette nationi ne la terra di Canaan, dette loro in heredita la terra di quelle.

20 (וְאַרְבַּע) מָאָא וְחַמְשִׁין שְׁנִין יַהֵב לְהוֹן דַּיָּנֵא עַדְמָא לְשְׁמוּאִיל נְבִיָא׃

Doppo questo circe quattrocento cinquanta anni dette loro de Giudici infin à Samuel Profeta.

21 וְהָיְדֵין שְׁאֵלוּ לְהוֹן מַלְכָּא וִיהַב לְהוֹן אַלָהָא לְשָׁאוּל בַּר קִישׁ גַּבְרָא מֶן שַׁרְבְּתָא דְּבֶנְיָמִין שְׁנִין אַרְבְּעִין׃

E dipoi essi domandorono vn Re, e Iddio dette loro Saul figliuolo di Cis, huomo de la tribu di Beniamin, per quaranta anni.

י ג

16 וַיָּקָם פַּוְלוֹס וַיָּנֶף בְּיָדוֹ וַיֹּאמַר אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְיִרְאֵי יְהֹוָה שְׁמָעוּ׃

Entonces Paulo, leuantandose, hecho silencio con la mano, dize, Varones Israelitas, y losque temeys à Dios, oyd.

17 יְהֹוָה אֱלֹהֵי עַם הַזֶּה יִשְׂרָאֵל בָּחַר בַּאֲבוֹתֵינוּ וְאֶת הָעָם רוֹמֵם בְּגוּרָם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה הוֹצִיאָם מִמֶּנּוּ׃

El Dios del pueblo de Israel escogió á nuestros padres, y ensalçó el Pueblo, siendo ellos estrangeros en la tierra de Egypto: y con braço leuantado los sacó deella.

18 וּכְעֵת אַרְבָּעִים שָׁנָה כִּלְכֵּל אוֹתָם בַּמִּדְבָּר׃

Y por tiempo como de quarenta annos supportò sus costumbres en el desierto.

19 וּמָחָה שִׁבְעַת עַמִּים בְּאֶרֶץ כְּנַעַן וַיְחַלֵּק לָהֶם אֶת־אַרְצָם בְּגוֹרָל׃

Y destruyendo las siete Gentes en la tierra de Chanaan, repartiòles por suerte la tierra.

20 וְאַחֲרֵי כֵן (כְּאַרְבַּע) מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה עַד־שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא נָתַן לָהֶם אֶת־הַשּׁוֹפְטִים׃

Deellas despues como por quatrocientos y cincuenta annos. Despues dió los Iuezes hasta el Propheta Samuel:

21 וּמֵאָז אָמְרוּ לָתֵת לָהֶם מֶלֶךְ וַיִּתֵּן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־שָׁאוּל בֶּן־קִישׁ אִישׁ מִמַּטֵּה בִנְיָמִן אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

Y entonces demandaron rey: y dióles Dios à Saul hijo de Cis varon del tribu de Benjamin por quarenra annos.

ιγ'.

16. Ἀναστὰς δὲ παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν, ἄνδρες ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε.

Lors Paul s'estant leué, & ayant fait signe de la main qu'on fist silence, dit, Homes Israelites, & vous qui craignez Dieu, oyez:

17. Ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ αἰγύπτῳ. καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς.

Le Dieu de cè peuple d'Israel a esleu nos peres, & a haussé ce peuple du tēps qu'ils demeuroyent au païs d'Egypte, & les fit sortir hors d'icelui auec bras esleué.

18. Καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Et a supporté leur train au desert enuiron le temps de quarante ans.

19. Καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ χαναὰν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν.

Puis ayant destruit sept nations au païs de Canaan, il leur a distribué leur païs par sort.

20. Καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα ἔδωκε κριτὰς ἕως σαμουὴλ τοῦ προφήτου.

Et apres cela enuiron quatre cens cinquante ans, il leur donna des Iuges iusqu'à Samuel le Prophete.

21. Κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν σαοὺλ υἱὸν κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμὶν ἔτη τεσσαράκοντα.

Puis apres ils demanderent vn Roy, & Dieu leur donna Saul fils de Kis, hōme de la lignee de Beniamin: ainsi passerent quarante ans.

CAP. XIII.

16. Surgens autem Paulus, & manu ſilentium indicens, ait, Viri Iſraëlitæ, & qui timetis Deum, audite.

Then Paul ſtoode vp and beckened with the hand / and ſayde / Men of Iſrael/and ye that feare God/hearken.

17. Deus plebis Iſraël elegit patres noſtros, & plebem exaltavit cùm eſſent incolæ in terra Aegypti, & in brachio excelſo eduxit eos ex ea.

The God of this people of Iſrael choſe our fathers / and exalted the people when they dwelt in the land of Egypt / and with an high arme brought them out thereof.

18. Et quadraginta annorum tempus mores eorum ſuſtinuit in deſerto.

And about the time of fourtie yeres / ſuffred he their maners in the wildernes.

19. Et deſtruens gentes ſeptem in terra Chanaan, ſortè diſtribuit eis terram eorum.

And hee deſtroyed ſeuen nations in the land of Chanaan / and deuided their lande to them by lot.

20. Quaſi poſt quadringentos & quinquaginta annos: & poſt hæc dedit iudices, uſque ad Samuel Prophetam.

Then afterward he gaue vnto them Judges about foure hundreth and fiftie yeeres / vnto the time of Samuel the Prophet.

21. Et exinde poſtulaverunt regem: & dedit illis Saul filium Cis, virum de tribu Ben-iamin, annis quadraginta.

So after that they deſired a King/ and God gaue vnto them Saul / the ſonne of Cis/a man of the tribe of Ben-iamin/ by the ſpace of fourtie yeeres.

Das XIII. Capitel.

16. Da ſtund Paulus auff / vnnd wincket mit der Hand vnd ſprach: Jr Männer von Jſrael / vnd die jr Gott förchtet / höret zu.

Da ſtod Paulus op/och ſlo met haanden/oc ſagde/ J Mend aff Jſrael/oc i ſom frycte Gud/ hører til.

17. Der GOtt diſes Volcks hat erwehlet vnſer Vätere / vnd erhöhet das Volck/da ſie Frembdlinge waren im Lande Egypti/ vnd mit einem hohen Arm führet er ſie auß demſelbigen.

Dette Folckis Gud vdualde vore Fedre/oc ophøyede Folcket/ der de vaare fremmede i Egypti land/ oc hand førde dem der vd men en høy Arm.

18. Vnd bey viertzig jaren lang duldet er jre weiſe in der Wüſten.

Oc ved fyretiue aar omdrog hand deris ſkick i ørcken.

19. Vnd vertilget ſiben Völcker in dem Lande Canaan/ vnd theilet vnter ſie nach dem Loß jener Lande.

Oc hand vdſlette ſiu Folck i det land Canaan/ och delde deris Land ibland dem effter Laad.

20. Darnach gab er jhnen Richter bey (vier) hundert vnd fünfftzig Jar lang / biß auff den Propheten Samuel.

Der effter gaff hand dem Dommere ved (fyr) hundrede oc halfftrediesinds tiue aar/ indtil den Prophete Samuel.

21. Vnd von da an baten ſie vmb einen König/vnnd GOTT gab jnen Saul / den Son Kis / einen Mann auß dem Geſchlechte Ben Jamin / viertzig jar lang.

Oc der effter bade de om en Konge/ Och Gud gaff dem Saul / Kis ſøn / en Mand aff BenJamins ſlect/ſyretiue aar.

Kapitola XIII.

16. Tehdy Pawel powſtaw/ a rukau pokynuw aby mlčali/ řekl: Mužij Jzrahelſſtij/ a kteřij ſe bogijte Boha/ ſlyſſte.

A przetož powſthawſzy Pawel/ á reká milczenie vczyniwſzy/ rzekł/ Mężowie Jzraelſcy/ y ktorzy ſie boicie Bogá/ ſluchaycie.

17. Buoh Lidu Jzrahelſkého wywolil Otce naſſe/ a lidu welmi powyſſyl/ když obýwali w Zemi Egiptſké/ a rukau ſylnau/ a mocý powyſſenau wywedl ge z nij.

Bog ludu tego Jzráelſkiego obral oyce náſze/ á wywyżſzył lud gdy prze mieſzkawali w ziemi Egiptſkiey/ y wywiodł ie z niey wynioſſem rámieniem.

18. A za čas Cžtyřidceti leth trpěl gegich obyčege na pauſſti.

Rokoło cztherdzieśći lat czáſu/ cierpiał zwyczáie ich ná puſzczy.

19. A zahladiw ſedm Národuow w Zemi Kananenſké/ rozdělil Loſem mezy ně zemi gegich:

A gdy wygłádził ſiedm narodow w ziemi Chánáneyſkiey/ loſem im podzielił ziemie ich.

20. A potom yakož po čtyřech Stech a po Padeſáti Letech/ dal gim Saudce až do Samuele Proroka.

Potym około cżterzech ſet y piácidzieſiat lat/ dał im ſędźie, áż do Samuelá Proroká.

21. A potom žádali za Krále: y dal gim Buoh Saula Syna Cys/ muže z pokolenj Benyaminowa za čtyřidceti Let.

Potym proſili o Królá/ y dał im Bog Saulá ſyná Cys mężá z pokolenia Beniámin/ przez cżterdzieśći lat.

22 וְנַסְבֵהּ וַאֲקִים לְהוֹן לְדַוִיד מַלְכָּא וַאַסְהֵד עֲלוֹהִי וֶאֱמַר דְּאֶשְׁכְּחֵת לְדַוִיד בְּרֵהּ דְּאִישַׁי גַּבְרָא אַיְךְ לֶבִּי הוּ יֶעְבֵּד כֻּלְהוֹן צֶבְיָנַי׃

Poi tolto via quello, ſuſcitò loro Dauid per Re, delquale ancora rendendo teſtimonianza, diſſe, Io ho trouato Dauid, figliuol di Ieſſe, huomo ſecondo il cuor mio ilqual farà tutte le mie volontà.

23 מֶן זַרְעֵהּ דְּהָנָא אֲקִים אַלָהָא לְיִסְרָיֵל אַיְךְ מָא דְּאֶשְׁתַּודִּי לְיֵשׁוּע פָּרוֹקָא׃

Del ſeme di coſtui Iddio ſecondo la ſua promeſſa, ha ſuſcitato ad Iſraël il Saluator IESV.

24 וְשַׁדַּר לְיוֹחַנָן דְּנַכְרֵז ק קְדָם מֵאתִיתֵהּ מַעְמוּדִיתָא דְּתְיָבוּתָא לְכֻלֵּהּ עַמָּא דְּיִסְרָיֵל׃

Hauendo Giouanni prima predicato ad Iſraël il batteſimo de la penitentia, innanzi al ſuo auuenimento.

25 וְכַד מְשַׁלֶּם הֲוָא יוֹחַנָן תֶּשְׁמֶשְׁתֵּהּ אָמַר הֲוָא מַנּוּ סָבְרִין אַנְתּוּן דְּאִיתַי לָא הֲוִית אֶנָא אֶלָא הָא אָתֵא בָּתְרַי הוּ דְּלָא שָׁוֵא אֶנָא דְּאֶשְׁרֵא עַרְקָא דְּמְסָנוֹהִי׃

E quando Giouanni fornì il ſuo corſe, diceuà, Chi penſate voi ch'io ſia? non ſon gia io quello: ma ecco che ne vien doppo me, colui delquale io non ſon degno di ſcioglier la ſcarpa de piedi.

26 גַּבְרֵא אַחַין בְּנַי שׁ שַׁרְבְּתֵהּ דְּאַבְרָהָם וְאַיְלֵין דְּדָחְלִין עַמְּכוּן לַאלָהָא לְכוּן הוּ אֶשְׁתַּדְּרַת מֶלְתָא דְּחַיֵּא׃

Huomini fratelli, figliuoli de la ſtirpe d'Abraam, e quelli che tra voi temeno Iddio, à voi è mandata la parola di queſta ſalute.

22 וַיְמָאֵס בּוֹ וַיָּקֶם לָהֶם אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ וַיָּעַד עָלָיו לֵאמֹר מָצָאתִי דָוִד בֶּן־יִשַׁי אִישׁ כִּלְבָבִי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־כָּל־חֲפָצַי׃

Y quitado aquel, leuantoles àl Rey Dauid, àlqual diò teſtimonio diziendo, He hallado à Dauid hijo de Ieſſe, varon conforme à mi coraçon, elqual hara todo loque yo quiero.

23 וּמִזַּרְעוֹ כִּדְבַר נְבוּאָה הֵקִים יְהֹוָה לְיִשְׂרָאֵל אֶת יֵשׁוּעַ מוֹשִׁיעַ׃

De la ſimiente deeſte Dios, conforme à la promeſſa, leuantó à IESVS por Saluador à Iſrael:

24 וַיַּקְדִּים לִקְרֹא יוֹחָנָן לִפְנֵי בוֹאוֹ אֶת־טְבִילַת הַתְּשׁוּבָה לְכָל־עַם יִשְׂרָאֵל׃

Predicando Ioan delante de la faz de ſu venida el Baptiſmo-de penitencia a (todo el pueblo de) Iſrael.

25 וְכַאֲשֶׁר כִּלָּה יוֹחָנָן אֶת־מְרוּצוֹ אָמַר אֲשֶׁר תַּחְשְׁבוּ לִהְיוֹתִי אֵינֶנִּי הוּא כִּי אִם הִנֵּה בָא אַחֲרַי לַאֲשֶׁר אֵינֶנִּי שָׁוֶה לְפַתֵּחַ אֶת־נַעַל רַגְלֵיהֶם

Mas como Ioan cumplieſſe ſu carrera, dixo, Quien penſays que ſoy no ſo yo: mas he aqui viene tras mi aquel cuyos çapatos de los pies no ſoy digno de deſatar.

26 הָאֲנָשִׁים אַחִים בְּנֵי דוֹרַת אַבְרָהָם וַאֲשֶׁר בָּכֶם יִרְאֵי יְהֹוָה לָכֶם דְּבַר יְשׁוּעָה הַזֹּאת נִשְׁלָח׃

Varones hermanos, hijos del linage de Abraham, y los que entre voſotros temen à Dios, á voſotros es embiada eſta Palabra de ſalud.

22. Καὶ μεταστήσας αὐτόν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν δαυὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας, εὗρον δαυὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου.

Et Dieu l'ayant oſté, leur ſuſcita Dauid pour Roy, duquel auſſi il donna teſmoignage, & dit, I'ai trouué Dauid fils de Ieſſe, perſonnage ſelon mon cœur, lequel fera tout mon vouloir.

23. Τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ᾽ ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα ἰησοῦν.

Dieu de la ſemence d'icelui ſelon ſa promeſſe, a ſuſcité le Sauueur à Iſrael, aſſauoir Ieſus.

24. Προκηρύξαντος ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ τοῦ ἰσραήλ.

Iehan ayant auparauant preſché le bapteſme de repentance à tout le peuple d'Iſrael, deuant l'aduenement d'icelui.

25. Ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε, τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ᾽ ἰδοὺ ἔρχεται μετ᾽ ἐμέ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.

Et comme Iehan paracheuoit ſa courſe, il diſoit, Qui me preſumez-vous eſtre? ie ne ſuis point ceſtui-la: mais voici, il en vient vn apres moi, duquel ie ne ſuis point digne de deſlier le ſoulier de ſes pieds.

26. Ἄνδρες ἀδελφοί, υἱοὶ γένους ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη.

Hommes freres, enfans de la race d'Abraham, & ceux qui d'entre vous craignez Dieu, c'eſt à vous que la parole de ce ſalut a eſté enuoyee.

CAP. XIII.

22. Et amoto illo, ſuſcitavit illis David regem: cui teſtimonium perhibens, dixit, Inveni David filium Ieſſe, virum ſecundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

And after he had taken him away/ he rayſed vp Dauid to be their King/ of whome he witneſſed/ ſaying/ J haue found Dauid the ſonne of Jeſſe/ a man after mine owne heart/ which will do all things that J will.

23. Huius Deus ex ſemine ſecundum promiſſionem eduxit Iſraël ſalvatorem Ieſum.

Of this mans ſeede hath God according to his promes rayſed vp to Jeruſalem/ the Sauiour Jeſus.

24. Prædicante Iohanne ante faciem adventus eius baptiſmum pœnitentię omni populo Iſraël.

When John had firſt preached before his comming the baptiſme of repentance to all the people of Jſrael.

25. Cùm impleret autem Iohannes curſum ſuum, dicebat, Quem me arbitramini eſſe? non ſum ego, ſed ecce, venit poſt me, cuius non ſum dignus calceamenta pedum ſolvere.

And when John had fulfilled his courſe/ he ſaid/ Whom ye thinke that J am/ J am not he: but beholde/ there commeth one after me/ whoſe ſhoe of his feete J am not worthie to looſe.

26. Viri fratres, filii generis Abraham, & qui in vobis timent Deum, vobis verbum ſalutis huius miſſum eſt.

Ye men and brethren/ children of the generation of Abraham/ and whoſoeuer among you feareth God/ to you is the word of this ſaluation ſent.

Das XIII. Capitel

22. Vnnd da er denſelbigen weg thet/ richtet er auff über ſie David zum Könige/ von welchem er zeugete: Jch habe funden David den Son Jeſſe/ einen Mann nach meinem hertzen/ der ſol thun allen meinen willen.

Oc der hand toa hannem bort/ da opreyſde hand Dauid til Konge offuer dem/ om huilcken hand vidnede/ ieg haffuer fundet Dauid Jeſſe ſøn/ en Mand effter mit hierte/ hand ſkal gøre al min vilie.

23. Auß diſes Samen hat Gott/ wie er verheiſſen hat/ gezeuget Jeſum dem volck Jſrael zum Heiland.

Aff denne ſammis Sæd/ fødde Gud Jheſum Jſrael til en Frelſere/ ſom hand loffuede.

24. Als denn Johannes zuvor dem volck Jſrael predigt die Tauffe der Buſſe/ ehe denn er anfieng.

Lige ſom Johannes da tilforn predickede Jſraels folck Penitentzis daab/ før end hand begynte.

25. Als aber Johannes ſeinen lauff erfůllet/ ſprach er: Jch bin nicht der/ dafůr jhr mich haltet/ Aber ſihe/ er kommet nach mir/ des ich nicht werth bin/ daß ich jhm die Schuch ſeiner fůſſe auff löſe.

Men der Johannes haffde fuld kommet ſit laab/ ſagde hand/ Jeg er icke den/ ſom i holde mig faare/ Men ſee/ hand kommer effter mig/ hues ieg er icke verdig/ at opløſe hannem ſkoene paa hans Føder.

26. Jr Månner lieben Brůder/ jr Kinder des Geſchlechtes Abraham/ vnd die vnter euch GOTT förchten/ Euch iſt das Wort diſes Heils geſandt.

J Mend/ kære Brodre/ i børn aff Abrahams ſlect/ oc de ſom frycte Gud iblant eder/ til eder er denne Saligheds ord ſent.

Kapitola XIII.

22. A když toho zawrhl/ zbudil gim Dawida Krále/ kterémuž to ſwědectwij wydáwage/ řekl/ nalezl gſem Dawida Syna Jeſſe/ muže podlé ſrdce mého/ kterýž bude činiti wſſecku wuoli mau.

A odiawſzy onego/ wzbudził im Dawida Krolá/ o kthorym dawſzy świádectwo powiedział: Ználazłem Dawida ſyná Jeſſe/ meżá wedle ſercá mego/ ktory czynic bedźie wſzytkę wolą moie.

23. Z gehožto Semene/ Bůh podlé zaſlíbenij wywedl Lidu Jzrahelſkému Spaſytele Geziſſe.

Z iegożći náſienia Bog według obietnice ſwoiey wzbudził Jzráelowi zbáwićielá Jezuſá.

24. Před gehožto přijſſtijm kázal Jan Křeſt pokánij/ wſſemu lidu Jzrahelſkému.

Gdyż przed tym Jan opowiedał przed nim tuż przychodzącym krzeſt vznánia Jzraelowi.

25. A když pak Jan wyplnil běh ſwůg/ prawil: Kteréhož ſe mne domnijwáte býti negſemť gá: ale hle přijgdeť po mně/ kteréhož gá negſem hoden rozwázati obuwi noh geho.

A gdy Jan wypełnił bieg ſwoy/ piedział: Kimże mię być mniemacie? Nie ieſtem ia ten/ ále otho idźie zá mną/ z ktorego nog nie ieſtem godźien ábych rozwiązał trzewik.

26. Mužij Bratřij/ Synowé rodu Abrahamowa/ a kteřijž mezy wámi bogij ſe Boha/ wámť ſlowo Spaſenij toho poſláno geſt.

Mężowie bráćia/ ſynowie narodu Abraamowego/ y ktorzy miedzy wámi boia ſię Bogá/ wámći ſą poſłáne ſłowá zbáwienia tego.

יג

27 הָלֵין גֵּיר עָמוּרֵת
דְּאוּרִשְׁלֶם וְרִישָׁנַיְהוּן לָת
אַרְגֵּשׁוּ בָּהּ אַף לָא בְּכַתְבֵא
דִּנְבִיֵא דְּמֶתְקַרְיָן בְּכֻל שַׁבָּא
אֶלָּא דָּנוּהִי וְשַׁלְמוּ כֻּלְהֵין
דַּכְתִיבָן׃

Imperoche quelli che habitauano in Ieruſalem, e i lor principali, non conoſcendo lui, nè le parole de Profeti, che ogni ſabbato ſi leggono, condanandolo, l'hanno adempiute.

28 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ עֶלְתָא
דְּמַוְתָא מֶדֶם שְׁאֵלוּ מֶן
פִּילָטוֹס דְּנִקְטְלוּנָיְהִי׃

E ſenza hauer trouato in lui cagione alcuna di morte, domandorono à Pilato che l'occidiſſe.

29 וְכַד שַׁלְמוּ כֻּל מֶדֶם
דַּכְתִיב עֲלַוְהִי אַחְתוּהִי מֶן
צְלִיבָת וְסָמוּהִי בֵּית
קְבוּרָת׃

E come hebber compiute tutte le coſe che erano ſcritte di lui, leuatolo del legno, il poſero nel ſepolcro.

30 אֱלָהָא דֵּין אֲקִימֵהּ מֶן
בֵּית מַיְתֵת׃

Ma Iddio lo riſucitò da morte.

31 וְאֶתְחְזִי יַוְמָתָת ס
סַגִּיָאֵת לְאִילֵין דַּסְלֶקוּ
עַמֵּהּ מֶן גְּלִילָא לְאוּרִשְׁלֶם
וְהָנוּן אִנּוּן הָשָׁת סָהֲדַוְהִי
לְוָת עַמָּא׃

Ilqual fu veduto per molti giorni da quelli che erano ſaliti inſieme con lui di Galilea in Ieruſalem: iquali ſon ſuoi teſtimonij appreſſò il popolo.

32 וְאַף חְנַן הָא מְסַבְּרִינַן
לְכוֹן דְּשׁוּוּדָיָא הָו דַּהֲוָת
לְוָת אֲבָהָתַן׃

E noi vi annuntiamo hora la promeſſa che fu fatta a i noſtri Padri.

יג

27 וַאֲשֶׁר יוֹשְׁבִים בִּירוּשָׁלַיִם
וּנְשִׂיאֵיהֶם שָׁגְגוּ בוֹ וְאֶת־קוֹלוֹת
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בְּכָל־שַׁבָּתוֹת
נִקְרָאוּ בְּדִינָם מִלְאוּ׃

Porque los habitauan en Ieruſalem, y ſus Principes, no conociendo à eſte, y las bozes de los Prophetas que ſe leen todos los Sabbados, condennando lo las cumplieron.

28 וְאַף כִּי מִשְׁפַּט מָוֶת אֵינָם
מוֹצְאִים בּוֹ וַיִּשְׁאֲלוּ מִפִּילָטוֹס
לְהוֹקִיעֵנוּ׃

Y ſin hallar enel cauſa de muerte pidieron à Pilato que lo mataſſen.

29 וְכַאֲשֶׁר כִּלּוּ כָּל־הַדְּבָרִים
הַנִּכְתָּבִים עָלָיו וַיּוֹרִידוּהוּ מִן־
הָעֵץ וַיָּשִׂימוּ אֶל־הַקָּבֶר׃

Y auiendo cumplido todas las coſas que de el eran eſcriptas, quitandolo del madero lo puſieron en el ſepulchro.

30 וֵאלֹהִים הֱקִימֵנוּ מִמֵּתִים׃

Mas Dios lo leuantó de los muertos (àl tercera dia.)

31 וְהַנִּרְאָה בְּיָמִים רַבִּים לַאֲשֶׁר
עָלוּ עִמּוֹ מִגָּלִיל יְרוּשָׁלַיְמָה אֲשֶׁר
עֵדִים הֵמָּה אֶל־הָעָם׃

El qual fué viſto por muchos dias de losque auian ſubido juntamente con el de Galilea à Ieruſalem, los quales haſta aora ſon ſus teſtigos àl pueblo.

32 וַאֲנַחְנוּ מְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם
אֶת הַמַּאֲמָר הַנֶּאֱמַר לַאֲבוֹתֵינוּ׃

Y noſotros tambien hos annunciamos el Euangelio de aquella promeſſa que fué hecha à los Padres.

ιγ'.

27. Οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν.

Car les habitans de Ieruſalem & leurs gouuerneurs, ne l'ayans point cognu, ont meſmes en le condamnant accompli les paroles des Prophetes, qui ſe liſent par chacun Sabbat.

28. Καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτήσαντο πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν.

Et combien qu'ils ne trouuaſſent en lui aucun crime digne de mort, ils requirent Pilate qu'il le miſt à mort.

29. Ὡς δὲ ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον.

Et apres qu'ils eurent accompli toutes les choſes qui eſtoyent eſcrites de lui, on l'oſta du bois, & le mit-on en vn ſepulcre.

30. Ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Mais Dieu l'a reſſuſcité des morts.

31. Ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς ἱερουσαλὴμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν.

Et il a eſté veu par pluſieurs iours, de ceux qui eſtoyent montés enſemble auec lui de Galilee en Ieruſalē: leſquels ſont ſes teſmoins enuers le peuple.

32. Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην.

Et nous auſſi vous annonçons touchant la promeſſe qui a eſté faite à nos peres.

CAP. XIII.

27. Qui enim habitabant Ieruſalem, & principes eius hunc ignorantes, & voces prophetarum quæ per omne ſabbathum leguntur, iudicantes impleverunt.

For the inhabitants of Jeruſalem/ & their rulers / becauſe they knew him not/ nor yet the words of the Prophets: which are read euery Sabbath day / they haue fulfilled them in condemning him.

28. Et nullam cauſam mortis invenientes in eo, petierunt à Pilato, ut interficerent eum.

And though they founde no cauſe of death in him/ yet deſired they Pilate to kill him.

29. Cumque conſummaſſent omnia quæ de eo ſcripta erant, deponentes eum de ligno, poſuerunt in monumento.

And when they had fulfilled all things that were written of him / they tooke him downe from the tree/ and put him in a ſepulchre.

30. Deus verò ſuſcitavit eum à mortuis tertia die.

But God rayſed him vp from the dead.

31. Qui viſus eſt per dies multos his qui ſimul aſcenderant cum eo de Galilæa in Jeruſalem, qui uſque nunc ſunt teſtes eius ad plebem.

And he was ſeene many dayes of them / which came vp with him from Galile to Jeruſalem/ which are witneſſes vnto the people.

32. Et nos vobis annuntiamus eam quæ ad patres noſtros repromiſſio facta eſt.

And we declare vnto you / that touching the promes made vnto the fathers.

Das XIII. Capitel.

27. Denn die zu Jeruſalem wohnen vnd jhre Oberſten/ dieweil ſie dieſen nicht kenneten/ noch die ſtimme der Propheten (welche auff alle Sabbather geleſen werden) haben ſie dieſelbigen mit jrem vrtheilen erfüllet.

Thi de ſom bo i Jeruſalem oc deris Øffuerſte/ efterdi de icke kende Denne / ey heller Propheternis rœſt (ſom bliffue læſde alle Sabbather) da fuldkommede de dem met deris Dom.

28. Vnd wiewol ſie keine vrſache des Todtes an jhm funden / baten ſie doch Pilatum jhn zu tödten.

Oc alligeuel at de funde ingen døds Sag met hannem/ ſaa bade de dog at Pilatus vilde ihielſla hannem.

29. Vnnd als ſie alles vollendet hatten/ was von jhm geſchrieben iſt/ namen ſie jn von dem Holtz / vnd legten jhn in ein Grab.

Oc der de haffde fuldkommet alting / ſom er ſcreffuit om hannem/ da toge de hannem aff Trææt/ oc lagde hannem i en Graff.

30. Aber Gott hat jhn aufferweckt von den Todten.

Men Gud opuecte hannem fra de Døde.

31. Vnd er iſt erſchienen vil tage/ denen/ die mit jhm hinauff von Galilea gen Jeruſalem gegangen waren/ welche ſind ſeine Zeugen an das volck.

Oc hand obenbaredis mange dage/ faar dem/ ſom ginge met hannem op aff Galilea til Jeruſalem/ huilcke ſom ere Vidne til Folcket.

32. Vnd wir auch verkündigen euch die Verheiſſung/ die zu vnſern Vätern geſchehen iſt.

Oc wi forkynde eder ocſaa det løffte / ſom ſkede til vore Fedre.

Kapitola XIII.

27. Nebo ti kteřijž přebýwagj w Geruzalémě/ a Knijžata gegich/ toho Gežiſſe neznagijce/ ani hlaſuow Prorockých/ kteřijž ſe na každau Sobotu čtau/ odſaudiwſſe gey naplnili.

A bowiem ci co mieſzkáią w Jeruzálem y Kśiążętá ich gdy go nie ználi á ſkazáli go/ ſłowá Prorokie ktore przez káżdy Szábáth bywáią czytáne/ wypełnili.

28. A žádné winy hodné ſmrti na něm nenalezſſe/ proſyli Piláta/ aby gey zahubil.

A nie ználazſy żadney przyczyny śmierci/ prośili v Piláta áby był zábit.

29. A když dokonali wſſeckno což o něm pſáno bylo/ ſložiwſſe gey s dřewa/ položili do Hrobu.

Y gdy wſzytkiemu doſyć vczynili co o nim nápiſano było/ zjąwſzy go z drzewá/ położyli w grobie.

30. Buoh pak wzkřijſyl gey z mrtwých třetijho dne:

Ale go Bog wzbudził od vmárłych.

31. Kterýž widijn geſt za mnohé dni/ od těch kteřijž ſpolu s nim byli přiſſli z Galilee do Geruzaléma/ kteřijž až do ſawád ſwědkowé gſau geho k Lidu.

Ktory widzián ieſt przez wiele dni/ od tych ktorzy z nim ſpolu przyſzli z Galileiey do Jeruzálem/ á ſą świádki iego v ludu.

32. A my wám ſkrze Ewangelium zwěſtugeme/ to zaſlijbenij/ kteréž ſe ſtalo Otcům naſſim.

A tákże y my oznaymuiemy wam te obietnice/ ktora ſię oycom ziſtáłá.

יג

33 הָא שַׁמְלְיַהּ אֱלָהָא לַן
לִבְנַיְהוֹן דַּאֲקִים לְיֵשׁוּעַ
אֵיךְ דַּכְתִיב בְּמַזְמוֹרָא
דַּתְרֵין דַּבְרִי אַנְתְּ אֶנָא
יַוְמָנָא יִלֶדְתָּךְ׃

Iddio l'ha adempiuta à noi lor figliuoli, riſuſcitando IESV*, come ancor è ſcritto nel ſecondo Salmo, Tu ſei il mio figliuolo, io hoggi t'ho generato.*

34 וְהָכַנָא אֲקִימֵהּ אֱלָהָא
מֶן בֵּית מַיְתֵא דְּתוּב לָא
יְהֵפּוּךְ נֶחְזֵא חֲבָלָא אֵיךְ
דְּאָמַר דְּאֶתֵּל לְכוֹן ט
טַיְבוּתֵהּ דְּדַוִיד מְהַיְמַנְתָּא׃

E ch'ei l'habbia riſuſcitato da morte per non douer piu tornare a la ſepoltura, diſſe coſi, Io vi darò le coſe ſante di Dauid ſtabili.

35 וְתוּב אֱמַר בְּדוּכְתָא
אַחְרִתָא דְּלָא יַהְבַתְּ לְחַסְיָךְ
דְּנֶחְזֵא חֲבָלָא׃

Però dice ancora altroue, Tu non permetterai che'l tuo ſanto veda corruttione.

36 דַּוִיד גֵּיר בְּשַׁרְבְּתֵהּ ש
שַׁמֶּשׁ צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא
וּשְׁכֵב וְאֶתְתּוֹסַף עַל א
אַבָּהוֹהִי וַחְזָא חֲבָלָא׃

Imperoche Dauid poi ch'egli hebbe ſeruito ne l'età ſua al conſiglio di Dio s'addormì, e fu poſto co i ſuoi padri, e vidde la corruttione.

37 הָנָא דֵּין דַּאֲקִים אֱלָהָא
לָא חֲזָא חֲבָלָא׃

Ma queſto che Iddio ha riſuſcitato, non ha gia ſentita la corruttione.

38 דַּעוּ הָכִיל אַחַי דְּבֵהּ
בְּהָנָא מֶתְכְּרֵז לְכוֹן שׁוּבְקָן
חֲטָהֵא וּמֶן כֻּל דְּלָא
אֶשְׁתַּכַּחְתּוּן בְּנָמוֹסָא
דְּמוּשֵׁא׃

Per laqual coſa, ſiaui noto, huomini fratelli, che per coſtui vi s'annuntia la remeſſion de peccati: e da tutte quelle coſe, de lequali voi non hauete potuto eſſer giuſtificati per la Legge di Moiſe.

39 דְּתִזְדַּדְקוּן בְּהָנָא כֻּל
דִּמְהַיְמֶן מִזְדַּדַּק׃

Per coſtui ognun che crede, è giuſtificato.

יג

33 כִּי אֱלֹהִים מִלֵּא אוֹתוֹ לָנוּ
לִבְנֵיהֶם בַּהֲקִימוֹ אֶת־יֵשׁוּעַ כָּמוֹ
בַתְּהִלָּה הַשֵּׁנִית נִכְתַּב בְּנִי אַתָּה
אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ׃

Laqual Dios hà cumplido à los hijos deellos à noſotros, reſuſcitando à Ieſus: Como tambien en el Pſalmo ſegundo eſta eſcripto, Mi hijo eres tu, yo te engendré oy.

34 וְכִי הֱקִימֵנוּ מִמֵּתִים וְעוֹדֶנּוּ
לֹא יִרְאֶה שַׁחַת כֵּן אָמַר כִּי
אֶכְרְתָה לָכֶם בְּרִית עוֹלָם
חַסְדֵי־דָוִד הַנֶּאֱמָנִים׃

Y que lo leuantó de los muertos para nunca mas boluer à corrupcion, anſi dixo, Que hos daré las miſericordias fieles prometidas à Dauid.

35 לָכֵן גַּם בְּמָקוֹם אַחֵר אָמַר
כִּי לֹא תַעֲזֹב נַפְשִׁי לִשְׁאוֹל לֹא
תִתֵּן חֲסִידְךָ לִרְאוֹת שָׁחַת׃

Portanto en otrà parte dize, No daràs tu Sancto que vea corrupcion.

36 כִּי דָוִד כַּאֲשֶׁר בְּדוֹרוֹ שֵׁרֵת
אֶת־שָׂרֵתוֹ כִּרְצוֹן אֱלֹהִים הָלַךְ
בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וַיִּגְוַע וַיֵּאָסֵף
אֶל־אֲבוֹתָיו וַיַּרְא אֶת־הַשָּׁחַת׃

Porque à la verdad Dauid, auiendo ſeruido en ſu edad à la voluntad de Dios, durmió, y fué juntado con ſus padres, y vido corrupcion.

37 וַאֲשֶׁר הֱקִימֵנוּ אֱלֹהִים לֹא
רָאָה שָׁחַת׃

Mas aquel que Dios leuantó, no vido corrupcion.

38 וְיָדוּעַ תֵּדְעוּ אֲנָשִׁים אַחִים
כִּי בוֹ הֻגַּד לָכֶם סְלִיחַת עֲוֺנִים
וַחֲטָאִים כֻּלָּם אֲשֶׁר לֹא יְכָלְתֶּם
בְּתוֹרַת מוֹשֶׁה לְהִצָּדֵק מֵהֵמָּה׃

Seahos pues notorio, varones hermanos, Que por eſte hos es annunciada remiſſion de peccados; Y de todo loque por la ley de Moyſen no podiſtes ſer juſtificados.

39 כָּל־אֲשֶׁר מַאֲמִין בּוֹ יִצְטַדֵּק׃

En eſte es juſtifiado todo aquel que creyere.

ιγ'.

33. Ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Que Dieu l'a accomplie enuers nous qui ſommes leurs enfans, ayant ſuſcité Ieſus, comme auſſi il eſt eſcrit au ſecond Pſeaume, Tu es mon Fils, ie t'ai auiourd'hui engendré.

34. Ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν αὐτὸν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν· ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά.

Et pour monſtrer qu'il l'a reſſuſcité des morts, pour ne deuoir Plus retourner au ſepulcre, il a dit ainſi. Ie vous dõnerai les ſainctetés de Dauid aſſeurees.

35. Διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει· οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

Et pource dit-il auſſi en vn autre endroit, Tu ne permettras point que ton Sainct ſente corruption.

36. Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ, ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν.

Car certes Dauid, apres auoir en ſon temps ſerui au conſeil de Dieu, s'eſt endormi, & a eſté mis auec les peres, & a ſenti corruption.

37. Ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν.

Mais celui que Dieu a reſſuſcité, n'a point ſenti corruption.

38. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοί, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται· καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως δικαιωθῆναι.

Parquoi hommes freres, qu'il vous ſoit notoire que par icelui vous eſt annoncée la remiſſion des pechés. Et que de tout ce dequoi vous n'auez peu eſtre iuſtifiés par la Loy de Moyſe.

39. Ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται.

Quiconque croit, eſt iuſtifié par icelui.

CAP. XIII.

33. Quoniam hanc Deus adimplevit filiis noſtris, reſuſcitans Ieſum, ſicut & in Pſalmo ſecundo ſcriptum eſt, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

God hath fulfilled it vnto vs their children/ in that he rayſed vp Jeſus/ euẽ as it is written in the ſeconde Pſalme/ Thou art my Sonne: this day haue J begotten thee.

34. Quod autem ſuſcitavit eum á mortuis, ampliùs iam non reverſurum in corruptionem, ita dixit, Quia dabo vobis ſancta David fidelia.

Now as concerning that he raiſed him vp from the dead / no more to returne to y graue / he hath ſaid thus/ J wil giue you the holy things of Dauid/ which are faythfull.

35. Ideoque & aliâs dicit, Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.

Wherefore he ſayth alſo in another place. Thou wilt not ſuffer thine Holy one to ſee corruption.

36. David enim in ſua generatione cum adminiſtraſſet, voluntati Dei dormivit: & appoſitus eſt ad patres ſuos, & vidit corruptionem.

Howbeit/ Dauid after hee had ſerued his time by the counſell of God/ he ſlept/ & was laid with his fathers/ and ſawe corruption.

37. Quem verò Deus ſuſcitavit, non vidit corruptionem.

But he whom God rayſed vp/ ſaw no corruption.

38. Notum igitur ſit vobis viri fratres, quia per hunc vobis remiſſio peccatorum annuntiatur, ab omnibus quibus non potuiſtis in lege Moyſi iuſtificari.

Be it knowne vnto you therefore/ men & brethren/ that through this man is preached vnto you the forgiuenes of ſinners. And from all things/ from which ye could not be iuſtified by the Lawe of Moſes.

39. In hoc omnis qui credit, iuſtificatur.

By him euery one that beleeueth/ is iuſtified.

Das XIII. Capitel.

33. Daß dieſelbige Gott vns/ jhren Kindern/ erfüllet hat/ in dem/ daß er Jeſum aufferwecket hat. Wie denn im (andern) Pſalm geſchrieben ſtehet: Du biſt mein Sohn/ heute hab ich dich gezeuget.

At Gud haffuer/ oſſ/ deris børn/ det fuld kommet/ J det hand opuecte Jheſum. Lige ſom oc ſtaar ſcreffuit/ i den (anden) Pſalme/ Du es min Søn/ Jeg fødde dig i dag.

34. Daß er jn aber hat von den Todten aufferwecket/ daß er fort nicht mehr ſoll verweſen/ ſpricht er alſo: Jch wil euch die gnade/ David verheiſſen/ treulich halten.

Men at hand opuecte hannem fra de Døde/ at hand her effter icke mere ſkal raadne/ ſiger hand ſaa/ Jeg vil trolige holde eder den naade/ ſom vaar David tilſagd.

35. Darumb ſpricht er auch am andern ort: Du wirſt es nicht zugeben/ daß dein Heiliger die verweſung ſehe.

Derfaare ſiger hand oc paa en anden ſted. Du ſkalt icke til ſtede/ at din Hellige ſkal ſee forraadnelſe.

36. Denn David/ da er zu ſeiner zeit gedienet hatte dem willen Gottes/ iſt er entſchlaffen/ vnd zu ſeinen Vätern gethan/ vnd hat die verweſung geſehen.

Thi David/ der hand haffde i ſin tid tient Guds vilie/ da ſoff hand hen/ oc lagdis til ſine Fedre/ Oc ſaa forraadnelſe.

37. Den aber Gott aufferwecket hat/ der hat die verweſung nicht geſehen.

Men den ſom Guds opuecte/ hand ſaa icke forraadnelſe.

38. So ſey es euch nun kunth/ lieben Brüder/ daß euch verkündiget wirdt vergebung der ſünden durch diſen/ vnd von dem allem/ durch welches jhr nicht kondtet im Geſetz Moſi gerecht werden.

Saa ſkal det nu vere eder vitterligt/ kære Brødre/ At Syndernis forladelſe bliffuer eder kund giort ved Denne/ oc aff alt det/ ved huilcket i kunde icke vorde retferrige i Moſe Low.

39. Wer aber an diſen glaubet/ der iſt gerecht.

Men huo ſom tror paa denne/ hand er Retferdig.

Kapitola XIII.

33. Že geſt gegiž Bůh naplnil ſynům gegich/ nám/ wzkřjſyw Gežiſſe. Jakož y w druhém Žalmu napſáno geſt: Syn muog ty gſy/ yá gſem dnes zplodil tebe.

Zecia Bog wypełnił nám ſynom ich/ wzbudziwſzy Jezuſá/ iáko theż ieſt nápiſano w Pſalmie wtorym: Syn moy ieſteś ty/ ia dziś porodziłem ciebie.

34. A že geſt gey z mrtwých wzkřjſyl/ aby ſe zaſe newracowal w poruſſenij/ takto řekl: Dám wám ſwaté wěcy Dawidowy wěrné.

A iż go wzbudził od vmárłych/ iuż ſie wiecey nie wroci do grobu/ y ták powiedział: Dam wam ony mocne Dáwidowe dobrodzieyſtwá.

35. Protož y w giném Žalmu prawj: Nedáſs Swatému twému widěti poruſſenij.

Y dla tegoż indziey powiedział: Nie dopuściſz áby świety twoy miał czuc náruſzenie.

36. Dawid zagiſté za ſwého čaſu/ když poſlaužil wůli Božij/ vmřel/ a položen geſt k Otcuom ſwým/ a widěl poruſſenij.

Abowiem Dawid gdy zá wieku ſwego ſłużył radzie Bożey/ záſnął/ y przyłączon ieſt do oycow ſwoich/ á vczuł náruſzenie.

37. Kteréhož pak Buoh wzkřijſyl z Mrtwých/ tenť geſt newiděl poruſſenij.

Ale then ktorego Bog wzbudził/ nie vczuł náruſzenia.

38. Protož známo wám buď mužij Bratřij/ že ſkrze toho zwěſtuge ſe wám hřjchůw odpuſſtěnij: a to ode wſſech od kterýchžto ne mohli gſte ſprawedliwij včiněni býti ſkrze Zákon Moyžiſſůw.

Niechżeć wam tedy będzie iáwno bráćia/ iż przez thego oznaymione wam ieſt odpuſzczenie grzechow/ y to wſzytko od czegoſcie przez zakon Moiżeſſow nie mogli być rozwiązáni.

39. Skrze tohoto každý kdož wěřij býwá ſprawedliw včiněn.

Przez thegoć káżdy ktory wierzy/ bywa rozwiązan.

יג

40 אֶזְדַּהַרוּ הָכִיל דַּלְמָא
נֵאתֵא עֲלַיְכוֹן מֶדֶם דַּכְתִיב
בַּנְבִיֵא׃

Guardate dunque che non vi auuenga quel che è detto ne Profeti.

41 דַּחֲזַו מְבַסְרָנֵא
וְאֶתְתַּמְהוּן וְאֶתְתַּחְבְּלוּן
דַּעֲבָדָא עָבֵד אֶנָא בְּיַוְמַיְכוֹן
אַיְנָא דְּלָא תְּהַיְמְנוּן אֶן
אֱנָשׁ מְשַׁתְּעֵא לְכוֹן׃

Vedete i diſprezzatori, e marauigliateui, e ſiate eſtinti: percioche io opero ne voſtri giorni vn' opera, laqual voi non crederete ſe alcuno ve la racconta.

42 וְכַד נָפְקִין הֲוַו מֶן צ
צֶאדַיְהוּן בְּעַו מֶנְהוֹן ד
דַּלְשַׁבְּתָא אַחֲרִתָא נְמַלְּלוּן
עַמְּהוֹן מֶלֵא הָלֵין׃

Vſciti che furon de la ſinagoga de Giudei i Gentili gli pregauano che nel ſabbato ſeguente parlaſſen loro queſte parole.

43 וּמֶן דְּאֶשְׁתַּרְיַת כְּנוּשְׁתָּא
סַגִּיאֵא יְהוּדָיֵא אֱזַלוּ
בָּתַרְהוֹן וָאַף גִּיוֹרֵא דְּדָחֲלִין
הֲווֹ מֶן אֱלָהָא וְהֶנוֹן מ
מְמַלְּלִין הֲווֹ וַמְפַיְסִין לְהוֹן
דְּיֶהְווֹן נָקְפִין לְטַיְבוּתֵהּ
דַּאלָהָא׃

E licentiata che fu la ſinagoga, molti de Giudei e de Proſeliti, che erano pij, ſeguiron Paulo e Barnaba: iquali parlando loro, gli eſortauano à perſeuerar ne la gratia di Dio.

44 וַלְשַׁבְּתָא אַחֲרִתָא
כֻּנְשַׁת כֻּלָּהּ מְדִינְתָּא ל
לְמֶשְׁמַע מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Il ſabbato ſeguente, quaſi tutta la città ſi raunò inſieme per vdir la parola di Dio.

45 וְכַד חֲזַו יְהוּדָיֵא
כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אֶתְמְלִיו
חֶסְמָא וְקָיְמִין הֲוַו לוּקְבַל
מֶלֵא דְּאָמַר הֲוָא פַּוְלוֹס
וַמְגַדְּפִין הֲוַו׃

Ma i Giudei vedendo la moltitudine, ſi riempieron d'inuidia, e contradiceuano a le coſe che erano dette da Paulo, contradicendo e baſtemmiando.

יג

40 וּרְאוּ פֶּן יָבוֹא עֲלֵיכֶם
הַנֶּאֱמַר בַּנְּבִיאִים׃

Mirad pues que no venga ſobre voſotros lo que eſta dicho en los Prophetas.

41 רְאוּ בַגּוֹיִם וְהַבִּיטוּ וְהִתַּמְּהוּ
תְּמָהוּ כִּי פֹעַל פֹּעֵל בִּימֵיכֶם
לֹא תַאֲמִינוּ כִּי יְסֻפָּר׃

Mirad, o menoſpreciadores, y entõteceos: y deſuaneceos porque yo obro obra en vueſtros dias, obra que no lo creereys ſi alguien os lo contare.

42 וּבְצֵאתָם מֵעֲדַת הַיְּהוּדִים
וַיִּשְׁאֲלוּ מֵהֶם הַגּוֹיִם לְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לַשַּׁבָּת
אַחֶרֶת׃

Y ſalidos de la Synoga (de los Iudios, las Gentes) les rogaron, que el Sabbado ſiguiente les hablaſſen eſtas palabras.

43 וַתֻּתַּר הָעֵדָה וְרַבִּים מִיְּהוּדִים
וּמְגֻּרִים יִרְאֵי אֱלֹהִים הָלְכוּ אַחֲרֵי
פַּוְלוֹס וּבַרְנַבָּא אֲשֶׁר מְדַבְּרִים
הָיוּ אֲלֵיהֶם וַיְפַתּוּם לַעֲמֹד
בִּתְחִנַּת אֱלֹהִים׃

Y embiada la congregacion, muchos de los Iudios y de los religioſos eſtrangeros ſiguieron à Paulo y à Barnabas: los quales hablandoles, perſuadianles que permaneciessen en la gracia de Dios.

44 וּבְשַׁבָּת הַבָּאָה כְּהִקָּהֵל אֶת
כָּל־הָעִיר לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבַר
אֱלֹהִים׃

Y el Sabbado ſiguiente juntoſe caſi toda la ciudad à oyr la palabra de Dios.

45 וִיהוּדִים בִּרְאוֹתָם אֶת־
הֲמוֹנִים וַיִּמָּלְאוּ בְּקִנְאָה וַיִּמְרוּ
וַיָּסוֹגוּ לִמְרוֹד עַל־פִּי פַּוְלוֹס
וּלְגַדֵּף׃

Entonces los Iudios, viſta la companna, fueron llenos de zelo: y contradezian à lo que Paulo dezia, (contradiziendo y) blaſphemando.

ιγ'.

40. Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις.

Regardez donc qu'il ne vous aduienne ce qui eſt dit ès Prophetes.

41. Ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ, καὶ θαυμάσατε καὶ ἐπιβλέψατε, καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ἔργον ᾧ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

Voyez contempteurs, & vous eſmerueillez, & ſoyez eſuanouis: car ie m'en vai faire vn œuure en voſtre tẽps: voire vn œuure que vous ne croirez point ſi quelcun le vous raconte.

42. Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον, λαληθῆναι αὐτοῖς ταῦτα τὰ ῥήματα.

Puis eſtans partis de la ſynagogue des Iuifs, les Gentils les prierent qu'au Sabbat enſuiuant ils leur annonçaſſent ces paroles.

43. Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ.

Et quand l'aſſemblee fut departie, pluſieurs des Iuifs & proſelites ſeruans à Dieu, ſuiuirent Paul & Barnabas, leſquels en parlant à eux les enhorterent de perſeuerer en la grace de Dieu.

44. Τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Mais au iour du Sabbat enſuiuant preſque toute la ville s'aſſembla pour ouir la parole de Dieu.

45. Ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες.

Adonc les Iuifs voyans les troupes, furent remplis d'enuie, & contrediſoyẽt à ce que Paul diſoit, voire contrediſans & blaſphemans.

40. Videre

CAP. XIII.

40. Videte ergo ne ſuperveniat vobis quod dictum eſt in Prophetis.

Beware therefore/ leaſt that come vpon you/ which is ſpoken of in the Prophetis.

41. Videte contemptores, & admiramini, & diſperdimini: quia opus operor ego in diebus veſtris, opus quod non credetis, ſi quis enarraverit vobis.

Behold/ ye deſpiſers/ and wonder/ and vaniſh away: for I worke a worke in your dayes/ a worke which ye ſhall not beleeue / if a man would declare it you.

42. Exeuntibus autem illis rogabant ut ſequenti ſabbatho loquerentur ſibi verba hæc.

And when they were come out of the Synagogue of the Jewes/ yͤ Gentiles beſought / that they would preach theſe words to them the next Sabbath day.

43. Cumque dimiſſa eſſet ſynagoga, ſecuti ſunt multi Iudæorum, & colentium advenarum Paulum & Barnabam: qui loquentes ſuadebant eis ut permanerent in gratia Dei.

Now when the Congregation was diſſolued/ many of the Jewes / & proſelytes that feared God / folowed Paul and Barnabas / which ſpake to them / and exhorted them to continue in the grace of God.

44. Sequenti verò ſabbatho penè univerſa civitas convenit audire verbum Dei.

And the next Sabbath day came almoſt the whole citie together/ to heare the worde of God.

45. Videntes autem turbas Iudæi, repleti ſunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo, dicebantur, blaſphemantes.

But when yͤ Jewes ſawe the people. they were full of enuie / and ſpake againſt thoſe things / which were ſpoken of Paul/ contrarying them/ and rayling on them.

Das XIII. Capitel.

40. Sehet nun zu/ daß nicht über euch kombt / das in den Propheten geſagt iſt.

Seer nu til / at der kommer icke offuer eder / det ſom er ſagd i Propheterne.

41. Sehet ihr verächter / Vnd verwundert euch / vnd werdet zu nichte/ denn ich thu ein werck zu euren zeiten/ welches jhr nicht glauben werdet / ſo es euch jemand erzehlen wirdt.

Seer i Foractere oc forundrer eder/ oc bliffuer til inted/ Thi ieg gør en gerning i eders tid/ huilcket i ſkulle icke tro / der ſom nogen forteler eder det.

42. Da aber die Jüden auß der ſchulen giengen/ baten die Heiden/ daß ſie zwiſchen Sabbaths jhnen die wort ſageten.

Oc der Jøderne ginge aff Scholen / bade Hedningene at de ſkulde ſige dem ordene/ mellem Sabbatherne

43. Vnd als die Gemeine der Schule von einander gingen/ folgeten Paulo vnd Barnaba nach vil Jüden/ vnd Gottsförchtige Jüden genoſſen/ Sie aber ſagten jnen/ vnd vermaneten ſie/ daß ſie bleiben ſolten inn der gnade Gottes.

Oc der Scholens Menighed ginge fra huer andre/ da fulde mange Jøder oc gudfryctige Jødernis tilhengere effter Paulum oc Barnabam/ Oc de ſagde dem/ oc formanede dem / At de ſkulde i bliffue Guds naade.

44. Am folgenden Sabbath aber kam zuſammen faſt die gantze Statt / das wort Gottes zu hören.

Oc den neſte Sabbath kom paa det neſte dem gantſke Stad til ſammen/ at høre Guds ord.

45. Da aber die Jüden das Volck ſahen / wurden ſie voll neides / vnnd widerſprachen dem / das von Paulo geſagt ward / widerſprachen vnd läſterten.

Oc der Jøderne ſaae Folcket / bleffue de fulde aff had/ oc ſagde emod det/ ſom bleff ſagd aff Paulo / de imod ſagde oc laſtede.

Kapitola XIII.

40. Protož wižte/ ať na wás nepřijgde to/ což geſt w Prorocých powědijno:

A przetož baczcie áby ná wás nie przyßło to co powiedziano w Prorocech.

41. Wižte potupnijcy a diwte ſe/ a budte rozptýleni: neb gá ſkutek/ vdělám za dnůw waſſých/ ſkutek o kterémž wy newěřjte/ budeli kdo wám gey wyprawowati.

Obaczcie wy ktorzy gárdzicie/ dziwuycie ſie á znißczeycie/ bo ia ſpráwuie ſpráwę zá waßych czáſow / ſpráwę ktorey nie vwierzyćie ieſliby wam kto powiedał.

42. A když ſe rozeſſli Židé/ proſyli gich Pohané/ aby w druhau Sobotu gich mluwili ſlowo Božij.

Zátym gdy wyßli z bożnice Zydowſkiey / proſili ich pogáni áby w drugi Szábáth mowili do nich ty ſłowá.

43. A když byl rozpuſſtěn Lid/ ſſlo mnoho židůw / y giných Narodůw kteřijž ſe Bohu klaněli za Pawlem a za Barnabáſſem/ kteřijžto mluwſce radili gim/ aby trwáli w miloſti Božij.

A gdy ſie rozeßło zgromádzenie/ ßło wiele Zydow y bogoboynych ludzi / nowo do Zydoſtwá przyſtáiacych/ zá Páwłem y Bárnabaßem/ ktorzy mowiac do nich rádzili im áby trwáli w łáſce Bożey.

44. W druhau pak Sobotu těměř wſſecko Měſto ſeſſlo ſe/ aby ſlyſſali Slowo Božij.

A ták w drugi Szábáth práwie wßytko miáſto zebrało ſie ku ſłucháníu ſłowá Bożego.

45. Tehdy Židé widauce Záſtupy/ naplněni gſau záwiſtij/ a odporowali tomu co bylo prawěno od Pawla / rauhagijce ſe.

Tedy Zydowie vyzrawßy wielki lud/ napełnieni ſą zazdrośći/ y ſprzeciwili ſie temu co Páwel powiedał/ mowiąc przećiw temu y bluzniąc.

יג

46 אמר דין פולוס וברנבא עין בגלא לכון ולא הות קדמית דתתאמר מלתה דאלהא אלא מטול דדחין אנתון לה מנכון ובפסקתון על נפשכון דלא שוא אנתון לחיא דלעלם הא מתפנינן לן לות עממא׃

Allora Paulo e Barnaba, preſo ardimento, diſſero, Egli era neceſſario annuntiar primamente à Voi la parola di Dio: ma perche Voi la rifiutate, e Vi giudicate indegni de la Vita eterna, ecco noi ci riuoltiamo à i Gentili.

47 הכנא גיר פקדן מרן איך דכתיב דסמתך נוהרא לעממא דתהוא לחיא עד מא לסופיה דארעא׃

Percioche coſi ci ha comandato il Signore, dicendo, Io t'ho poſto per luce de Gentili, accioche tu ſia in ſalute infino à l'eſtremità de la terra.

48 וכד שמעין הוו עממא חדין הוו ומשבחין לאלהא והימנו אילין דסימין הוו לחיא דלעלם׃

I Gentili Vdendo queſto, ſi rallegrorono, e glorificauano la parola del Signore: e credettero tutti quanti quelli ch'erano ordinati à la Vita eterna.

49 ומלתה דמריא מתמללא הות בכלה הו אתרא׃

E coſi la parola del Signore ſi ſpandeua per tutta la contrada.

50 יהודיא דין גרגו לרישא דמדינתא ולנשא עתירתא אילין דדחלן הוי עמהון לאלהא ואקימו רדופיא על פולוס ועל ברנבא ואפקו אנון מן תחומיהון׃

Onde i Giudei commoſſero alcune donne pie & honeſte, e i primi de la citta, e ſuſcitaron perſecution contra Paulo e Barnaba, e ſcacciorongli de lor confini.

51 וכד נפקו נבצו עליהון חלא דרגליהון ואתו להון לאיקנון מדינתא׃

Et eſſi ſcoſſa la poluere de lor piedi contra quelli, ſene Vennero ad Iconio.

יג

46 אז פולוס וברנבא אמרו בבטחון צריך הוא לדבר אליכם בראשונה את־דבר אלהים וכי מאסתוהו ולא תתחשבו לנפשותיכם שוות לחיי עולם הנה נהפך אל־הגוים׃

Entonces paulo y Barnabas dixeron conſtantemente, A voſotros à la verdad era meneſter que ſe hos hablaſſe la palabra de Dios: mas puesque la deſechays, y os juzgays indignos de la vida eterna, heaqui noſotros nos boluemos à las Gentes

47 כי כה צוה אותנו יהוה נתתיך לאור גוים להיות ישועתי עד קצה הארץ׃

Porque anſi nos lo mandó el Sennor, He te pueſto para luz de las Gentes, paraque ſeas por ſalud haſta lo poſtrero de la tierra.

48 וכאשר שמעו הגוים שמחו וישבחו את־דבר יהוה ויאמינו כמה היו נמנים אל־חיי עולם׃

Y las Gentes oyendo eſto fueron gozoſas, y glorificauan la palabra del Sennor : y creyeron todos losque eſtauan antes ordenados para vida eterna.

49 ודבר יהוה מתבשר בכל המדינה׃

Y la palabra del Sennor era ſembrada por toda aquella prouincia.

50 והיהודים הסיתו את־נשי יראות יהוה שוות נכבדות וראשי העיר ותחוללנה רסן מתעה ורדופה על־פולוס וברנבא וישליכום מגבולותם׃

Mas los Iudios concitaron mugeres pias y honeſtas, y à los principales de la ciudad, y lauãtaron perſecucion contra Paulo y Barnabas à los quales echaron de ſus terminos.

51 והמה התנערו מעפר וינפצו עפר רגליהם עליהם ויבואו לאיקון׃

Ellos entonces ſacudiendo en ellos el poluo de ſus pies, vinieron ſe à Iconio.

ιγ'.

46. Παῤῥησιασάμενοι δὲ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρναβᾶς εἶπον, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη.

Adonc Paul & Barnabas ayans prins hardieſſe, dirent, C'eſtoit bien à vous qu'il faloit premierement annoncer la parole de Dieu: mais puis que vous la deboutez, & que vous-vous iugez vous-meſmes indignes de la vie eternelle voici, nous-nous tournons vers les Gentils.

47. Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος. τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

Car le Seigneur le nous a ainſi commandé, diſant, Ie t'ai ordonné pour eſtre la lumiere des Gentils, afin que tu ſois ſalut iuſqu'au bout de la terre,

48. Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Et les Gentils oyans cela, s'eſiouiſſoyent & glorifioyent la parole du Seigneur: & tous ceux qui eſtoyent ordonnés à vie eternelle creurent.

49. Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας.

Ainſi la parole du Seigneur s'eſpandoit par toute la contree.

50. Οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Mais les Iuifs inciterent quelques femmes deuotes & honorables, & les principaux de la ville, & eſmeurent perſecution contre Paul & Barnabas, & les ietterent hors de leurs quartiers.

51. Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον.

Mais iceux ayans ſecové la poudre de leurs pieds contr'eux, s'en vindrent en Iconie.

CAP. XIII.

46. Tunc conſtanter Paulus & Barnabas dixerunt: Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ: ecce convertimur ad Gentes.

Then Paul & Barnabas ſpake boldly/and ſaid/ It was neceſſarie that the worde of God ſhould firſt haue bene ſpoken vnto you: but ſeeing ye put it frō you/ and iudge your ſelues vnworthie of euerlaſting life / lo/ we turne to the Gentiles.

47. Sic enim præcepit nobis Dominus: Poſui te in lucem Gentium, ut ſis in ſalutem uſque ad extremum terræ.

For ſo hath the Lord commanded vs/ſaying/ I haue made thee a light of the Gentiles/that thou ſhouldeſt be the ſaluation vnto the ende of the worlde.

48. Audientes autem Gentes gaviſæ ſunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

And when the Gentiles heard it/ they were glad/and glorified the worde of the Lord: and as many as were ordeyned vnto eternall life/beleeued.

49. Diſſeminabatur autem verbum Domini per univerſam regionem.

Thus the worde of the Lorde was publiſhed throughout the whole countrey.

50. Iudæi autem concitaverunt mulieres religioſas & honeſtas, & primos civitatis, & excitaverunt perſecutionem in Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos de finibus ſuis.

But the Iewes ſtirred certaine deuoute and honourable women/ and the chief men of the citie / and rayſed perſecutiō againſt Paul and Barnabas/& expelled them out of their coaſtes.

51. At illi excuſſo pulvere pedum in eos, venerunt Iconium.

But they ſhooke of the duſt of their feete againſt them / and came vnto Iconium.

Das XIII. Capitel.

46. Paulus aber vnd Barnabas ſprachen frey öffentlich: Euch muſte zu erſt das wort Gottes geſagt werden/ Nun jr es aber von euch ſtoſſet/ vnnd achtet euch ſelbs nicht werth des Ewigen Lebens/ Sihe/ ſo wenden wir vns zu den Heiden.

Men Paulus oc Barnabas ſagde frit obenbarlige/ Guds ord ſkulde først ſigis eder/ Men nu i ſtøde det fra eder/ oc acte eder ſelff icke verdige til det euige Liff/ See/ſaa vende wi oſſ til Hedninge.

47. Denn alſo hat vns der HERR geboten: Jch habe dich den Heiden zum Liecht geſetzt/ daß du das Heil ſeyeſt biß an das Ende der Erden.

Thi ſaa haffuer HERREN budet oſſ/ Jeg ſette dig til it Liuſſ faar Hedningene/ at du ſkalt vere Salighed indtil Jordens ende.

48. Da es aber die Heiden höreten/ wurden ſie fro/ vnd preiſeten das wort des HERREN/ vnd wurden glaubig/ wie vil jhrer zum Ewigen Leben verordnet waren.

Der Hedninge det hørde/ bleffue de glade/ oc priſede HERRens ord/ oc trode/ ſaa mange aff dem ſom vaare forſkickede til det euige Liff.

49. Vnd das wort des HERRN ward außgebreittet durch die gantze gegend.

Oc HERRens ord ryctedis offuer den gantſke Egn.

50. Aber die Jüden bewegeten die andächtigen vnd Ehrbarn Weiber/ vnd der Stad Oberſten/ vnd erweckten eine verfolgung über Paulum vnd Barnabam/ vnd ſtieſſen ſie zu jhren Grentzen hinauß.

Men Joderne opuecte merckelige oc erlige Quinder/ oc de Offuerſte i Staden/ oc de opuecte en Forfølgelſe offuer Paulum oc Barnabam/ oc vdſtøtte dem aff deris Landemercke.

51. Sie aber ſchüttelten den ſtaub von jhren füſſen über ſie/ vnd kamen gen Iconien.

Men de ryſte ſtøffuen aff deris Føder mod dem/ oc komme til Iconion.

Kapitola XIII.

46. Tehdy ſměle Pawel a Barnabáſs mluwili: Wámť gěſt mělo nayprw mluweno býti Slowo Božij: ale poněwadž ge zamijtáte/ a za nehodné ſebe ſaudite wěčného žiwota: Hle obracugeme ſe k Pohanům:

Ale Páwel y Bárnábás ſwiebodnie mowili: Wamci było náprzod potrzebá opowiedáć ſłowo Boze/ ále gdy ie odrzucácie/ á ſkázuiecie ſie ſámi być nie godni wiecznego żywotá/ otoż my obrácami ſie do pogánow.

47. Nebť geſt nám tak přikázal Pán: Položil gſem (pry) tebe za ſwětlo Pohanuom/ aby byl gim k Spaſenij až do konce země.

Abowiem nam ták roſkazał Pan/ mowiac: Poſtanowiłem cie świátłościa pogánom/ ábyś był zbáwieniem áż do oſtátecznych ziemi.

48. To vſlyſſawſſe Pohané/ zradowali ſe/ a welebili ſlowo Božij: a vwěřili wſſyckni cožgich koli bylo předzwědijno k žiwotu wěčnému.

To tedy ſłyſząc pogáni vrádowáli ſie/ y chwalili ſłowo Páńſkie/ á vwierzyli ile ich iedno było zrządzonych ku żywotowi wiecznemu.

49. Y rozſýwalo ſe Slowo Božij / po wſſij Kragině té.

Roznaſzáło ſie tedy ſłowo Páńſkie po wſzytkiey oney kráinie.

50. Tehdy Židé zbauřili ženy nábožné a poctiwé/ a přednij Měſſtiany/ a zbudili protiwenſtwij proti Barnabáſſowi a Pawlowi/ y wyhnali ge z Kragin ſwých.

Ale Zydowie podußczáli niewiáſti bogoboyne/ y vczćiwe/ przednieyſze w mieście/ á wzruſzyli prześládowánie ná Páwłá y Bárnábaſá/ y wyrzucily ie z gránic ſwych.

51. Tehdy oni wyrazywſſe prach z noh ſwých na ně/ přiſſli do Měſta Ikonij.

A ták oni otrząſnąwſzy proch nog ſwoich ná nie/ przyſzli do Ikonium.

יג

52 וְתַלְמִידֵא מֶתְמַלֵין הֲווּ חַדוּתָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

E i diſcepoli ſi riempieuan d'allegrezza, e di Spirito ſanto.

יד

1 וַאתָו וְעַלוּ לְהוֹן לְכְנוּשְׁתָא דִיהוּדָיֵא וְהָכַנָא מַלֶלוּ עַמְהוֹן אַיךְ דַיְהַיְמְנוּן סַגִּיָאֵא מֶן יְהוּדָיֵא וּמֶן יַוְנָיֵא׃

In Iconio poi auuenne che eſſi entrorono inſieme ne la ſinagoga de Giudei, e parlorono in tal modo, che vna gran moltitudine di Giudei e di Greci, credette.

2 יְהוּדָיֵא מֶן אַילֶין דְלָא מֶתְטַפְּיסִין הֲווּ גַרְגוּ לְעַמְמֵא דְנֶבְאֲשׁוּן לְהוֹן לְאַחֵא׃

Ma i Giudei che erano ribelli, ſeleuorono e induſſero al male gli animi de Gentili contra i fratelli.

3 וְהָנוּן זַבְנָא סַגִּיָאָא הֲווּ תַמָן וְגַלִין בַּגְלֵא מְמַלְלִין הֲווּ עַל מָרְיָא וְהוּ מַסְהֵד הֲוָא עַל מֶלְתָא דְטַיְבוּתֵהּ בְּאָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא דְעָבֵד הֲוָא בְּאַידַיְהוֹן׃

Coſi dunque dimororono iui molto tempo, portandoſi animoſamente nel Signore, che rendeua teſtimonianza à la parola de la ſua gratia, concedendo, che per le lor mani ſi faceſſeno de ſegni e de miracoli.

4 וְכֻלֵהּ כְּנְשָׁא דַמְדִינְתָא פְּלִיג הֲוָא מֶנְהוֹן אִית הֲווּ עַם יְהוּדָיֵא וּמֶנְהוֹן נְקִיפִין הֲווּ לַשְׁלִיחֵא׃

E la moltitudine de la città ſi diuiſe: onde altri erano da la parte de Giudei, & altri da la parte de gli Apoſtoli.

5 הֲוָא דֵין עֲלַיְהוֹן גֶזְמָא מֶן עַמְמֵא וּמֶן יְהוּדָיֵא וְרִישָׁנַיְהוֹן דַנְצַעֲרוּן אֶנוּן וְנֶרְגְמוּן אֶנוּן בְּכֵאפֵא׃

Ma eſſendoſi fatto vn impetuoſo mouimento di Gentili e Giudei parimente, inſieme co i lor magiſtrati, per far loro violentia, e lapidarli.

יג

52 וְהַתַּלְמִידִים נִמְלְאוּ שִׂמְחָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y los Diſcipulos eran llenos de gozo, y de Eſpiritu Sancto.

יד

1 וַיְהִי בְּאִיקוֹן בְּבוֹאָם אֶל־עֲדַת הַיְּהוּדִים וַיְדַבְּרוּ כֵּן אֲשֶׁר יַאֲמִינוּ מִיְּהוּדִים וּמִיְּוָנִים הָמוֹן רָב׃

Y Aconteció en Iconio que entrados juntamente en la Synoga de los Iudios hablaron de tal manera que creyo vna grande multitud de Iudios (y anſimiſmo de Griegos.)

2 וְהַיְּהוּדִים אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים הֵסִיתוּ וְהֵרִיעוּ אֶת־נַפְשׁוֹת הַגּוֹיִם עַל־הָאַחִים׃

Mas los Iudios que fueron incredulos, incitaron y corrompieron los animos de las Gentes contra los hermanos.

3 וְעֵת רַבָּה הֶאֱרִיכוּ מַבְטִיחִים עַל־יְהוָה הַמֵּעִיד לִדְבַר תְּחִנָּתוֹ הַנּוֹתֵן אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לִהְיוֹת בִּידֵיהֶם׃

Con todo eſſo ſe detuuieron alli mucho tiempo confiados en el Sennor, elqual daua teſtimonio à la palabra de ſu gracia, dando que ſennales y milagros fueſſen hechos por las manos deellos:

4 וְנִפְלַג עַם הָעִיר כִּי אֲחָדִים הָיוּ אֶת־הַיְּהוּדִים וַאֲחֵרִים עִם הַשְּׁלִיחִים׃

Y el vulgo de la ciudad fué diuiſo: y vnos eran con los Iudios, y otros con los Apoſtoles.

5 וְכַאֲשֶׁר הָיָה שׁוֹאַת הַגּוֹיִם וִיהוּדִים עִם נְשִׂיאֵיהֶם לְגַדְּפָם וּלְסַקְּלָם בַּאֲבָנִים׃

Y haziendo impetu los Iudios y las Gentes juntamente con ſus principes para affrentarlos y apedrearlos.

ιγʹ.

52. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

Et les diſciples eſtoyent remplis de ioye, & du ſainct Eſprit.

ΚΕΦΑΛ. ιδʹ.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.

Or aduint en Iconie qu'ils entrerent enſemble en la ſynagogue des Iuifs, & parlerent en celle maniere, qu'vne grāde multitude de Iuifs & de Grecs creut.

2. Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν.

Mais les Iuifs qui eſtoyent rebelles eſmeurent & induiſirent à mal les courages des Gentils contre les freres.

3. Ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

Ainſi donc ils demeurerent là aſſez long temps ſe portans hardiment au Seigneur, lequel rendoit teſmoignage à la parole de ſa grace, donnant que ſignes & merueilles ſe fiſſent par leurs mains.

4. Ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις· οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

Mais la multitude de la ville fut partie en deux, & les vns eſtoyent du coſté des Iuifs, & les autres du coſté des Apoſtres.

5. Ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς.

Et comme il ſe preparoit vne eſmeute des Gentils & des Iuifs auec leurs Gouuerneurs, pour leur faire outrage, & pour les lapider:

CAP. XIII.

52. Diſcipuli quoque replebantur gaudio & Spiritu ſancto.

And the diſciples were filled with ioy/ and with the holy Ghoſt.

CAP. XIIII.

FActum eſt autem Iconii ut ſimul introirent ſynagogam Iudæorum & loquerentur, ita ut crederet Iudæorum & Græcorum copioſa multitudo.

And it came to paſſe in Iconium/ that they went both together into the Synagogue of the Iewes/ and ſo ſpake/ that a great multitude both of the Iewes & of the Grecians beleeued.

2. Qui verò increduli fuerunt Iudæi, ſuſcitaverunt, & ad iracundiā concitaverunt animas Gentium adverſus fratres.

But the vnbeleeuing Iewes ſtirred vp/ and corrupted the mindes of the Gentiles againſt the brethren.

3. Multò igitur tempore demorati ſunt, fiducialiter agentes in Domino, teſtimonium perhibente verbo gratiæ ſuæ, dante ſigna & prodigia fieri per manus eorum.

So therefore they abode there a long time/ and ſpake boldly in the Lorde/ which gaue teſtimonie vnto the worde of his grace/ and cauſed ſignes and wonders to be done by their handes.

4. Diviſa eſt autem multitudo civitatis: & quidam quidem erant cum Iudæis, quidam verò cum Apoſtolis.

But the people of the citie were deuided: and ſome were with the Iewes/ and ſome with the Apoſtles.

5. Cum autem factus eſſet impetus Gentilium & Iudęorum cum principibus ſuis, ut contumeliis afficerent, & lapidarent eos.

And when there was an aſſault made both of the Gentiles/ & of the Iewes with their rulers/ to do them violence/ & to ſtone them.

Das XIII. Capitel.

52. Die Jünger aber wurden voll freuden vnd heiligen Geiſts.

Oc Diſciplene bleffue fulde aff gløde oc aff den hellig Aand.

Das XIIII. Capitel.

Es geſchach aber zu Iconien/ daß ſie zuſammen kamen/ vnnd predigten inn der Jüdenſchulen/ alſo daß ein groſſe menge der Jüden vnd der Griechen glaubig ward.

DEt ſkede i Iconio at de komme tilſammen/ oc predickede i Jødernis Schole/ ſaa/ at en ſtor mangfoldiged aff Jøder oc Greker trode.

2. Die vnglaubigen Jüden aber erweckten vnd entrüſten die Seelen der Heiden wider die Brüder.

Men de vantro Jøder opuecte oc miſtrøſtede Hedningenis ſiele mod Brødrene.

3. So hatten ſie nun jhr weſen daſelbs ein lange zeit/ vnd lehreten frey im HERREN/ welcher bezeugete das wort ſeiner Gnade/ vnd ließ Zeichen vnd wunder geſchehen durch jhre Hände.

Saa haffde de nu deris væſen der en long tid/ oc lærde frimodelige i HERREN/ huilcken det vidnede ſin naadis ord/ oc loet Tegen oc vnderlige gerninger ſke formedelſt deris Hender.

4. Die menge aber der Statt ſpaltet ſich/ Etliche hieltens mit den Jüden/ vnd etliche mit den Apoſteln.

Men menigheden i Staden bleff atſkillig/ Nogle hulde met Jøderne/ oc nogle met Apoſtlene.

5. Da ſich aber ein Sturm erhub der Heiden vnd der Jüden vnd jhrer Oberſten/ ſie zu ſchmähen vnd zuſteinigen.

Oc ſom der bleff it opløb aff Hedninge oc Jøder oc deris Offuerſte/ at forhaane oc ſtene dem.

Kapitola XIII.

52. Včedlnijcy pak naplňowali ſe radoſtij a Duchem ſwatým.

A zwolennicy byli nápełnieni weſela y Duchá świetego.

Kypitola XIIII.

Y Stalo ſe w Ikonij/ že weſſli ſpolu do Sſkoly Židowſké/ á tak Slowo Božj mluwili/ že vwěřilo židůw y Řekuow weliké množſtwij.

STáło ſie pothym w Ikonium/ iż ſpolu weſzli do Bożnice Żydowſkiey/ y mowili ták/ że wielkie mnoſtwo Żydow y Grekow vwierzyli poſpolu.

2. Ale kteřij z Židůw newěřnij byli/ ti zbauřili a k hněwu popudili myſli Pohanůw proti Bratřijm.

Ale Żydowie ktorzy niewierni byli/ pobudzali lud/ á vczynili zie ſerce pogánom przeciw bráciey.

3. Y byli tu za mnohý čas/ ſtatečně ſobě činijce s pomocý PAně/ kterýž ſwědectwij wydáwal Slowu miloſti ſwé/ čině aby ſe dála znamenij a diwowé ſkrze ruce gegich.

A przethoż niemáły czás ſtráwili beſpiecznie powiedáiac zá pomocą Páńſką/ ktory dawał świádectwo ſłowu láſki ſwoiey/ y dawał to że ſie známiona y cudá okázowáły przez rece ich.

4. Y rozdělilo ſe množſtwij Měſta/ neb někteřij byli s Židy/ a někteřij s Apoſſtoly.

Rozdzielił ſie thedy lud w mieście/ á iedni przeſtawáli z Żydy/ drudzy z Apoſtoly.

5. A když ſe obořili na ně Pohané y Židé s Knijžaty ſwými/ aby haněním zarmautili a kamenowali ge.

A gdy ſie zſtáło gwałthowne naśćie pogánow y Żydow ſpołu z Kſiążęty ich/ á czynili im krzywde/ y miotáli ná nie kámieńmi.

יד

6 וְכַד יְדַעוּ שַׁנִיו וְאֶתְגַּוְסוּ בְּמְדִינָתָא דְּלוּקָנִיַא וְלוּסְטְרַא וְדַרְבֵא וְקוּרְיָא דַחְדָרַיְהֵין וְתַמָּן מְסַבְּרִין הָווּ (וְאֶתְתְּזִיעַת כֻּלֵּהּ כְּנֻשָׁא עַל־יוּלְפָּנְהוֹן וּפַוְלוֹס וּבַרְנַבָּא שָׁרִין הָווּ לְהוֹן בְּלוּסְטְרַא׃)

Eſſi inteſa la coſa, ſene fuggirono à Liſtra e Derbe, città di Licaonia, e nel paeſe circonuicino : e là ſi ſtauano à predicare l'Euangelio. (Tutta la multitudine era cõmoſa per la loro dottrina, ma Paulo & Barnaba habitauan in Liſtris.)

7 וְגַבְרָא חַד יָתֵב הָוָא בְּלוּסְטְרַא מְדִינְתָּא דַּסְגִיף הָוָא בְּרַגְלַוְהִי חֲגִירָא דְּמֶן כְּרֶס אֶמֵּה דְּמֶמְּתוּם לָא הַלֵּךְ הָוָא׃

E in Liſtra ſedeua vn huomo impotente de piedi, zoppo infin dal ventre di ſua madre, ilqual non haueua mai caminato.

8 הָנָא שְׁמַע לְפַוְלוֹס דִּמְמַלֵּל וְכַד חֲזָיְהִי פַּוְלוֹס וְאֶשְׁתַּוְדַע דְּאִית בֵּהּ ה הַיְמָנוּתָא דְּיִחֵא׃

Coſtui vdì Paulo parlare, ilquale hauendo lo fiſſamente riguardato, e veduto ch'egli haueua fede di douere eſſer guarito.

9 אֲמַר לֵהּ בְּקָלָא רָמָא לָךְ אָמַר אֶנָא בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא קוּם עַל רַגְלַיךְ וַשְׁוַר קָם וְהַלֵּךְ׃

Diſſe ad alta voce, (Io dico in nome del noſtro Signor IESV Chriſto,) Leuati ſu dritto in ſu tuoi piedi, Et egli ſaltò ſu, e caminaua.

10 וְכֶנְשָׁא דְּעַמָּא כַּד חָזוּ מֶדֶם דַּעֲבַד פַּוְלוֹס אֲרִימוּ קָלְהוֹן בְּלֶשָּׁנָא דְּאַתְרָא וְאָמְרִין אַלָהֵא אֶתְדַּמִּיו בִּבְנַי אֲנָשָׁא וְנֶחְתוּ לְוָתָן׃

Allora le turbe, hauendo veduto quel che Paulo haueua fatto, alzeron la lor voce, dicendo in lingua Licaonica, Gli dei in forma d'huomini ſon diſceſi à noi.

11 וְשַׁמִּיו הָווּ לְבַר־נַבָּא מָרָא אַלָהָא לְפַוְלוֹס הֶרְמִיס מֶטוּל דְּהָו מְשַׁרֵא הָוָא בְּמֶלְתָא׃

E chiamauano Barnaba, Gioue, e Paulo Mercurio, percioche egli era duce de la parola.

י ד

6 וּבְדַעְתָּם נָסוּ אֶל־עָרֵי לִיקָאוֹנְיָא וְלִיסְטְרָא וְדֶרְבֵּא וּבְכָל־הַכִּכָּר וְשָׁם הָיוּ מְבַשְּׂרִים (וַיִּמֹּט כָּל־הֶהָמוֹן עַל־לִמּוּדָם וּפּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא אָרְכוּ לָהֶם בְּלִיסְטְרָא׃)

Entendiendolo, huyeronſe á las ciudades de Lycaonia, y de Lyſtra, y de Derben, y por toda la tierra alderredor : Y alli predicauan el Euangelio (Toda la companna eſpantaroſe de ſu doctrina mas Paulus & Barnabas morauan in Liſtris.)

7 וְאִישׁ אֶחָד בְּלִיסְטְרָא חוֹלֶה בְרַגְלָיו יָשַׁב וּפִסֵּחַ הוּא מִבֶּטֶן אִמּוֹ אֲשֶׁר בְּכָל־עִתּוֹ לֹא הִתְהַלֵּךְ׃

Y vn varon de Lyſtra impotente de los pies eſtaua ſentado : coxo deſde el vientre de ſu madre que jamas auia andado.

8 זֶה שָׁמַע אֶת־פּוֹלוֹס בְּדַבְּרוֹ וְהוּא הִבִּיט בּוֹ וּבִרְאוֹתוֹ כִּי הָיְתָה לוֹ אֱמוּנָה לְהִוָּשֵׁעַ׃

Eſte oyó hablar à Paulo : el qual, como puſo los oyos en el, y vido que tenia fe para ſer ſano.

9 וַיֹּאמֶר בְּקוֹל גָּדוֹל אוֹמֵר אָנֹכִי לְךָ בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ קוּם עַל־רַגְלֶיךָ בְּקוֹמְמִיּוּת וַיְדַלֵּג וַיִּתְהַלֵּךְ׃

Dixo à gran boz; (dixo le in nombre del Sennor noſtro Ieſu Chriſto :) leuantate derecho ſobre tus pies. Y el ſaltó, y anduuo.

10 וְהֲמוֹנִים בִּרְאוֹתָם אֶת־אֲשֶׁר עָשָׂה פּוֹלוֹס וַיִּשְׂאוּ אֶת־קוֹלָם לִיקָאוֹנִית לֵאמֹר הָאֱלֹהִים בִּדְמוּת הָאֲנָשִׁים יָרְדוּ אֵלֵינוּ׃

Entonces las compannas, viſto lo que Paulo auia hecho, alçaron la boz diziendo en lengua Lycaonica, Dioſes ſemejantes à hombres han decendido á noſotros.

11 וַיִּקְרְאוּ לְבַרְנַבָּא אֵל־עֶלְיוֹן וּלְפּוֹלוֹס קָרְאוּ הֶרְמִיס עַל־כִּי הוּא בַּעַל הַדָּבָר׃

Y à Barnabas llamauan Iupiter : y à Paulo Mercurio : porque eſte era el que hablaua.

ιδ.

6. Συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας, λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον, κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι. (καὶ ἐκινήθη ὅλον τὸ πλῆθος ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτῶν. ὁ δὲ Παῦλος καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν Λύστροις.)

La choſe entendue, ils s'enfuirent aux villes de Lycaonie, aſſauoir Lyſtre & Derbe, & aux quartiers d'à l'entour. Et là eſtoyent annonçans l'Euangile. (Toutte la cõgregatiõ eſtoit emeu pour la leur dotrine, & Paul & Barnabas demeuront en Lyſtre.)

7. Καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει.

Or vn certain homme de Lyſtre impotent de ſes pieds eſtoit là aſſis, boiteux dés le ventre de ſa mere, lequel iamais n'auoit chemine.

8. Οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος, ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι.

Icelui ouït parler Paul, lequel ayant fiché ſes yeux ſur lui, & voyant qu'il auoit foy d'eſtre gueri.

9. Εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, σοὶ λέγω, ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἥλλετο καὶ περιεπάτει.

Dit à haute voix, (Ie te di au nom de noſtre Signeur Ieſu Chriſt,) Leue-toi droit ſur tes pieds. Et icelui ſaillit & chemina.

10. Οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ λέγοντες, οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις, κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς.

Et les troupes ayans veu ce que Paul auoit fait, eſleuerent leurs voix, diſans en langue Lycaonique, Les dieux s'eſtans fait ſemblables aux hommes, ſont deſcendus vers nous.

11. Ἐκάλουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν, δία· τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου.

Et appeloyent Barnabas Iuppiter, & Paul Mercure, pource que c'eſtoit lui qui portoit la parole.

CAP. XIIII.

6. Intelligentes conſugerunt ad civitates Lycaoniæ Lyſtram & Derben, & univerſam circuitu regionem, & ibi evangelizantes erant (Et cōmota eſt omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas morabantur Lyſtris.)

They were ware of it / and fled vnto Lyſtra / and Derbe / cities of Lycaonia / & vnto the region round about / And there were preaching the Goſpel. (inſomuch that all the people were moued at the doctrine / So both Paul & Barnabas remained at Lyſtra.)

7. Et quidam vir Lyſtris infirmus pedibus ſedebat, claudus ex utero matris ſuę: qui nunquam ambulaverat.

Now there ſate a certaine man at Lyſtra / impotent in his feete / which was a creeple from his mothers wombe / who had neuer walked.

8. Hic audivit Paulum loquētem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet ut ſalvus fieret.

He heard Paul ſpeake: who beholding him / and perceyuing that he had fayth to be healed.

9. Dixit magna voce, (Tibi dico, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti,) Surge ſuper pedes tuos rectus. Et exilivit: & ambulabat.

Said with a loud voyce / (I ſay to thee in the Name of the Lorde Jeſus Chriſt /) Stand vpright on thy feete. And he leaped vp / and walked.

10. Turbæ autem cum vidiſſent quod fecerat Paulus, levaverunt vocem ſuam Lycaonicè dicentes, Dii ſimiles facti hominibus, deſcenderunt ad nos.

Then when the people ſawe what Paul had done / they lift vp their voyces / ſaying in the ſpeach of Lycaonia / Gods are come downe to vs in the likenes of men.

11. Et vocabant Barnabam, Iovem: Paulum verò Mercurium, quoniam ipſe erat dux verbi.

And they called Barnabas / Jupiter / and Paul / Mercurius / becauſe he was the chief ſpeaker.

Das XIIII. Capitel.

6. Vnd ſie wurdens innen vnd entflohen in die Stätte des Landes Lycaonia / gen Lyſtran vnd Derben / vnd in die gegend vmbher vnd predigten daſelbſt das Euangelium. (Vnd alles Volck ward bewegt über jhrer Lehr. Paulus aber vnnd Barnabas hielten jhr weſen zu Lyſtris.)

Da fornomme de det / oc vndflyde til Stæderne i det land Lycaonia / til Lyſtran oc Derben / oc til den Eng der trint omkring / oc predickede der Euangelium. (Oc alt Folcket oprørdis paa deris Lærdom. Paulus men oc Barnabas bode i Lyſtra.)

7. Vnd es war ein Mann zu Lyſtra / der muſte ſitzen / Denn er hatte böſe Füße / vnd war lahm von Mutterleibe / der noch nie gewandelt hatte.

Oc der vaar en Mand i Lyſtra / hand maatte ſide / Thi hand haffde onde føder / oc vaar hant aff moders liff / ſom end nu aldri vandrede.

8. Der höret Paulum reden. Vnd als er jhn anſahe / vnd mercket / daß er glaubete / jhm möcht geholffen werden.

Hand hørde Paulum tale / Oc ſom hand ſaa paa hannem / oc merckte / hand trode / at hand kunde bliffue hulpen.

9. Sprach er mit lauter ſtimme (Jch ſage dir in dem Namen vnſers Herrn Jeſu Chriſti) Stehe auffrichtig auff deine Füße. Vnd er ſprang auff vnd wandelte.

Da ſagde hand met høy røſt / (Jeg ſiger dig i vor HERRIS Jeſu Chriſti Naffn /) Stat ret op paa dine føder. Oc hand ſpranck op oc vandrede.

10. Da aber das Volck ſahe / was Paulus gethan hatte / huben ſie jhre ſtimme auff / vnnd ſprachen auff Lycaoniſch: Die Götter ſind den Menſchen gleich worden / vnd zu vns hernider kommen.

Men der Folcket ſaa / det ſom Paulus giorde / Da oploffte de deris røſt / oc ſagde paa Lycaoniſke / Guderne ere bleffne Menniſken lige / oc komme hid ned til oſ.

11. Vnd nenneten Barnabam Jupiter / vnd Paulum Mercurius / dieweil er das wort führet.

Oc de kallede Barnabam / Juviter / oc Paulum / Mercurius / fordi at hand førde ordet.

Kapitola XIIII.

6. Srozuměwſſe tomu / ſſli do Měſt Likaonyiſkých do Liſtry a do Derben / a do wſſy okolnij Kraginy / a tu kázali Ewangelium. (Y pohnulo ſe wſſeckno množſtwij včenijm gegich. Pawel pak a Barnabáſs / bydleli w Liſtře)

Tedy te rzecz obaczywßy / vćiekli do miaſt Likáońſkich do Liſthry y do Derben / y do okolicżney kráiny. A támże opowiedáli Ewanielia. (y wßytkiemu ludu wzruſzylo dla nauki ich. Pawel y Bárnabáß mießkal w Liſtrze.)

7. A muž nĕyaký w Liſtře nemocný na nohy / ſedáwal / Chromý gſa z žiwota Matky ſwé / kterýžto nikdý nechodil.

Tedy niektory czlowiek w Liſtrze niemocny na nogi ſiedzial / bedac chrom ieſzcze z zywotá mátki ſwoiey / ktory nigdy nie chodzil.

8. Ten poſluchal Pawla když mluwil. Kterýžto Pawel pohledĕw naň / a widaže by wijru mĕl / aby vzdrawen byl.

Ten ſluchál gdy Páwel mowil / á gdy on náń pilnie pátrzal / y vyzrawßy że miel wiáre áby byl vzdrowion.

9. Řekl welikým hlaſem: (prawijm tobě we Gménu naſs Pana Gežijſſe Kryſta) Wſtaň a poſtaw ſe na nohy twé. Y wzchopil ſe / a chodil.

Rzekl gloſem wielkim: (iá tobie powiedam wimie náß Pana Jezuſá Kryſtuſá /) Wſtań proſto ná twoie nogi / tedy on wyſkoczywßy chodzil.

10. Záſtupowé pak když vzřeli coby včinil Pawel / pozdwijhli hlaſu ſwého Likaonytſky / řkauce: Bohowé podobnj včinĕni Lidem / ſſtaupili k nám.

A gdy lud vyzral to co vczynil Páwel / podnieſli glos ſwoy mowiac po Likáonſku: Bogowie podobni ludziam przyßli do nas.

11. Y nazwali Barnabáſſe Jupiterem / a Pawla Merkuryáſſem / neb on byl přednj wůdce w kázanij Slowa Božijho.

Y nazywáli Bárnábáſá Jowißem / á Páwlá Merkuryußem / iż on ſam mowial.

יד

12 וְכוּמְרָא דְּמָרֵא אֱלָהָא
הָו דְּאִית הֲוָא לְבַר מֶן
מְדִינְתָּא אַיְתִי תַּוְרֵא
וְכְלִילָא לְתַרְעָא דְּדַרְתָּא
אֲתַר דַּשְׁרִין הֲווּ וְצָבֵא הֲוָא
דַּנְדַבַּח לְהוֹן׃

Et il ſacerdote di Gioue, che era dinanzi a la lor città, conducendo de tori con le ghirlande a le porte, Voleua inſieme con le turbe ſacrificare.

13 בַּר־נַבָּא דֵּין וּפַוְלוֹס כַּד
שְׁמַעוּ סַרְקוּ נַחְתַיְהוֹן ו
וַשְׁוַרוּ וַנְפַקוּ לְהוֹן לְוָת
אַכְלוֹס וְקָעֵין הֲווּ׃

Ilche hauendo gli Apoſtoli. Barnaba e Paulo, inteſo, ſtracciorono i lor Veſtimenti, e ſaltorono in mezo a la turba, gridando.

14 וָאמְרִין גַּבְרֵא מָנָא
עָבְדִין אַנְתּוּן אַף חְנַן בְּנַי־
נָשָׁא חְנַן חַשּׁוּשֵׁא אַכְוָתְכוֹן
דַּמְסַבְּרִינַן דְּמֶן הָלֵין ——
בַּטָּלָתָא תֶּתְפַּנּוּן לְוָת
אֱלָהָא חַיָּא הָו דַּעְבַד
שְׁמַיָּא וַאַרְעָא וְיַמְּמָא וְכֻל
דְּאִית בְּהוֹן׃

E dicendo, Huomini, perche fate Voi queſte coſe? noi ancora ſiamo huomini, ſottopoſti à le medeſime paſſioni che Voi, quali Vi annuntiamo, che da queſte coſe Vane Vi conuertiate à l'Iddio Viuente, che ha fatto il cielo, e la terra, e il mare, e tutte le coſe che ſono in eſſi.

15 הָו דַּבְדָרֵא קַדְמָיֵא
שְׁבַק הֲוָא אֶנּוּן לְכֻלְּהוֹן
עַמְמֵא דְּנֵאזְלוּן בְּאוּרְחָתָא
דְּנַפְשְׁהוֹן׃

Ilquale ne l'età paſſate ha laſciati andar tutti i Gentili ne la Vie loro.

16 כַּד לָא שְׁבַק נַפְשֵׁה
דְּלָא סָהֲדוּ כַּד עָבֵד הֲוָא
לְהוֹן טָבָתָא מֶן שְׁמַיָּא
וּמָחֵת הֲוָא מֶטְרָא וַמְרַבֵּא
הֲוָא פֵּארֵא בְּזַבְנַיְהוֹן וּמָלֵא
הֲוָא תוּרְסָיָא וּבַסִּימוּתָא
לְבַוָתְהוֹן׃

Ancor che non ſi ſia laſciato ſenza teſtimonio, facendoci del bene, dandoci le pioggie dal cielo, e i tẽpi fruttiferi, e riempiendo i noſtri cuori di cibo e d'allegrezza.

יד

12 וְכֹמֵר הַבַּעַל אֲשֶׁר הוּא מִחוּץ
לְעִירָם הִקְרִיב שׁוֹרִים וְכֹתָרוֹת
אֶל־הַשְּׁעָרִים אֶת־הָעָם וְאָבָה
לִזְבּוֹחַ׃

Y el Sacerdote del Iupiter que eſtaúa delante de la ciudad deellos, trayendo toros y coronas delante de las puertas, queria con el pueblo ſacrificar les.

13 וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַשְּׁלִיחִים
בַּרְנַבָּא וּפַוְלוֹס וַיִּקְרְעוּ אֶת־
בִּגְדוֹתָם וַיְזַנְּקוּ בָּעָם וַיִּצְעָקוּ׃

Loqual como oyeron los Apoſtoles Barnabás y Paulo, ſaltarõ à las compannas rotas ſus ropas dando bozes.

14 לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים מַה תַּעֲשׂוּ
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַאֲנַחְנוּ
כְּמוֹכֶם אֲנָשִׁים אֲנוּשִׁים וּמְתִים
הָיִינוּ מְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם לְהָשִׁיב
מֵאֱלִילִים הָאֵלֶּה אֶל־אֱלֹהֵי חַי
אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־
הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם וְכָל־אֲשֶׁר בָּם׃

Y diziendo, Varones, porque hazeys eſto? Noſotros tambien ſomos mortales hombres ſemejantes à voſotros, que hos annunciamos que de eſtas vanidades hos conuirtays àl Dios Biuo; que hizo el cielo, y la tierra, y la mar, y todo loque eſtà en ello.

15 אֲשֶׁר בְּדוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת
הִנִּיחַ כָּל־הַגּוֹיִם לָלֶכֶת בְּדַרְכֵיהֶם׃

El qual en las edades paſſadas ha dexado à todas las gentes andar en ſus caminos.

16 אַךְ כִּי גַּם עַל־נַפְשׁוֹ עָזַב
לָהֶם עֵדוּת מֵיטִיב מִשָּׁמַיִם נוֹתֵן
לָנוּ בְּעִתּוֹ גִּשְׁמֵי־בְרָכָה וְנֹתֵן עֵץ
הַשָּׂדֶה אֶת פִּרְיוֹ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן
יְבוּלָהּ וּמַשְׂבִּיעַ אֹכֶל וְשִׂמְחָה
אֶת־לְבוֹתֵינוּ׃

Aunque no ſe dexó à ſimiſmo ſin teſtimonio bien haziendo, dandonos lluuias del cielo y tiempos furtiferos, hinchiendo de mantenimiẽto, y de comida nueſtros coraçones.

ιδ'.

12. Ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας; σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν.

Et meſme le Sacrificateur de Iupiter, qui eſtoit deuant leur ville, ayant amené des taureaux couronnés, iuſqu'à l'entree de la porte, vouloit ſacrifier auec la foule.

13. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι Βαρνάβας καὶ Παῦλος, διαῤῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες.

Mais quand les Apoſtres Barnabas & Paul eurent entendu cela, ils deſchirerent leur veſtemens, & ſaillirent au milieu de la troupe, s'eſcrians.

14. Καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς.

Et diſans, Hommes, pourquoi faites-vous ces choſes? Nous ſommes auſſi hommes ſuiets à meſmes affections que vous, vous annonçans que de telles choſes vaines vous-vous conuertiſſiez au Dieu viuant, qui a fait le ciel, & la terre, & la mer, & toutes les choſes qui ſont en iceux.

15. Ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

Lequel ès temps paſſés a laiſſé toutes les Nations cheminer en leurs voyes.

16. Καί τοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν.

Nonobſtant qu'il ne s'eſt point laiſſé ſans teſmoignage, en bien faiſant, & nous donnant pluyes du ciel, & ſaiſons fertiles, & rempliſſant nos cœurs de viande & de ioye.

CAP. XIIII.

12. Sacerdos quoque Iovis qui erat ante civitatem, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat ſacrificare.

Then Juppiters prieſt/which was before their citie / brought bulles with garlandes vnto the gates / and would haue ſacrificed with the people.

13. Quod ubi audierunt Apoſtoli Barnabas & Paulus conſciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas clamantes.

But when the Apoſtles / Barnabas and Paul heard it / they rent their clothes / and ranne in among the people/ crying.

14. Et dicentes, Viri, quid hæc facitis ? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis converti ad Deum vivum, qui fecit cælum, & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt.

And ſaying / O men / why doe yee theeſe things ? We are euen men ſubiect to the like paſſions that ye be / and preache vnto you / that ye ſhould turne from theſe vaine idoles vnto the liuing God / which made heauen and earth/ and the ſea/& all things that in thē are.

15. Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

Who in times paſt ſuffered all the Gentiles to walke in their owne wayes

16. Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluvias, & tempora fructifera, implens cibo, & lætitia corda noſtra.

Neuertheleſſe / he left not himſelfe without witnes / in that he did good and gaue vs raine from heauen/ & fruitfull ſeaſons / filling our hearts with foode/ and gadnes.

Das XIIII. Capitel.

12. Der Prieſter aber Jupiter / der für jhrer Statt war/ brachte Ochſen vnd Kräntze für das Thor / vnd wolte opfferen ſampt dem Volck.

Men Jupiters Preſt / ſom vaar faar deris Stat/ hente Oxen oc Krantze faar Porten / oc vilde offre met Folcket.

13. Da das die Apoſtel Barnabas vnd Paulus höreten/zuriſſen ſie jhre Kleider / vnnd ſprungen vnter das Volck/ ſchryen:

Der Apoſtlerne/Barnabas oc Paulus hørde det/ ſønderreffue de deris Klæder oc ſprunge ibland Folcket/ robte.

14. Vnd ſprachen: Jhr Männer/ was machet jhr da ? Wir ſind auch ſterbliche Menſchen/ gleich wie jhr/ vnd predigen euch das Evangelium/ daß jhr euch bekehren ſolt / von diſen falſchen/ zu dem lebendigen Gott/ welcher gemacht hat Himmel vnnd Erden / vnnd das Meer / vnd alles was drinnen iſt.

Oc ſagde / J Mend/ Huad gøre i der ? Wi ere oc ſaa dødelige Menniſke / lige ſom i / oc predickede Euangelium/At i ſkulte omuende eder/fra diſſe falſke/ ti den leffuendis Gud / ſom haffuer giort Himmel oc Jord/oc Haffuet/oc alt det ſom der er vdi.

15 Der in vergangen zeiten hat laſſen alle Heiden wandeln jhre eigen Wege.

Den ſom i den fremfarne tid loed alle Hedninge vandre i deris egne veye.

16. Vnd zwar hat er ſich ſelbſt nicht vnbezeugt gelaſſen/hat vns viel guts gethan / vnd vom Himmel regen vnd fruchtbare zeitung gegeben / vnſer Hertzen erfüllet mit Speiſe vnnd Freude.

Oc der til met loet hand ſig icke ſelff bliffue vden Vidniſbyrde/hand giorde oſſ meget Gaat / oc gaff oſſ regn oc fructſommelig tid aff Himmelen / opfyllede vore hierte met Mad oc Glæde.

Kapitola XIIII.

12. Tehdy Kněz té Modly Jupitera/kterýž byl před Měſtem gegich/ přiwedl Býky/ a přineſl Wěnce před Bránu/ s Lidem chtěl oběti obětowati.

Tedy Kápłan Jowiſzow ktory był przed miáſtem ich / cielce koronowáne do przyſionká przywiodł/ gdy lud chciał ofiáry ſpráwowáć.

13. To když vſlyſſeli Apoſſtolé / Barnabáſs a Pawel/ roztrhſſe ſukně ſwé / wyběhli k Záſtupům křičjce.

Co gdy vſłyſzeli Apoſtołowie Bárnábás y Páweł/ rozdárſzy płaſzcze ſwoie / wſkoczyli miedzy lud wołáiąc.

14. Řkauce: Mužij/y co činjte ? Wſſak my ſmrtedlnij gſme podobnij wám Lidé / kteřijž wyprawugeme wám/abyſſte ſe od těchto marných Bohůw obrátili/k Bohu žiwému kterýž geſt včinil Nebe y Zemi/ Moře/ y wſſecko což w nich geſt.

Y mowiąc: Mężowie przecz to czynicie? Y myć też tymże co y wy niedoſtátkom ieſteſmy podáni ludzie / oznáymuiąc wam ábyście ſie od tych prożnych bogow obrocili do onego Bogá żywego / ktory ſtworzył niebo y ziemię/ morze/ y wſzytko co w nich ieſt.

15. Kterýžto prwnijch wěkuow nechal byl wſſech Pohanuow aby chodili po ceſtách ſwých.

Ktory zá lát przeſzłych dopuſzczał wſzytkim pogánom/ iż ſámi ſwoiemi drogámi chodzili.

16. Ackoli proto nenechal ſebe bez ſwědectwij / dobře čině Lidem/ z Nebe dáwage děſſt/ a čaſy plodné / naplňuge pokrmem a vtěſſenjm Srdce gegich.

Aczkolwiek nie zániechał áby onim świádectwá wiedziec nie miano / gdy nam dobrze czynił / dawáiąc nam z niebá dżdże/ y czáſy vrodzayne/ nápełniáiąc pokármem y rádośćią ſercá náſze.

יד

17 וְכַד הָלֵין אָמְרִין הֲווֹ מֶן מַחְסַן כְּלַו לְעַמָּא דְּאנָשׁ לָא יְדַבַּח לְהוֹן ׃

E dicendo queſte coſe, à pena acquetoron le turbe che non ſacrificaſſen loro.

18 (וְכַד שָׁרִין הֲווֹ לְהוֹן וּמַלְפִין תַּמָּן) אֶתוֹ יְהוּדָיֵא מֶן אִיקָנוּן וּמֶן אַנְטְיָכִיָא וְשַׁגְשׁוּ עֲלַיְהוֹן לְעַמָּא וּרְגַמוּהִי לְפַוְלוֹס וְגַרוּהִי לְבַר מֶן מְדִינְתָּא מֶטוּל דְּסָבְרִין הֲווֹ דְּמִית לֵהּ ׃

(Ma prolungando & enſegnando à loro) Intanto ſoprauuennero alcuni Giudei da Antiochia, e da Iconio, iquali perſuaſero le turbe : & hauendo lapidato Paulo, la ſtraſcinorono fuor de la citta, ſtimandoſi che fuſſe morto.

19 וְכַד כְּנַשׁוּ עֲלַוְהִי תַּלְמִידֵא וְקָם עַל לַמְדִינְתָּא וַלְיַוְמָא אַחְרָנָא נְפַק לֵהּ מֶן תַּמָּן עַם בַּר־נַבָּא וְאֶתוֹ לְדַרְבָא מְדִינְתָּא ׃

Ma hauendolo i diſcepoli circondato, ſi leuò ſu, & entrò ne la città : & il di ſeguente ſen'andò con Barnaba in Derbe.

20 וְכַד מְסַבְּרִין הֲווֹ לִבְנַי מְדִינְתָּא הָי תַּלְמִידוּ הֲווֹ לְסַגִּיָאֵא וְהֶפְכוּ אֶתוֹ לְהוֹן לְלוּסְטְרָא מְדִינְתָּא וְלַאִיקָנוּן וְלַאנְטְיָכִיָא ׃

E poi che eſſi hebbero annuntiato l'Euangelio in quella città, & inſegnato à molti, ritornorono in Liſtra, in Iconio, & in Antiochia.

21 כַּד מְשַׁרְרִין הֲווֹ נַפְשָׁתְהוֹן דְּתַלְמִידֵא וּבָעֵין הֲווֹ מֶנְּהוֹן דְּיִקְווֹן בְּהַיְמָנוּתָא וְאָמְרִין הֲווֹ לְהוֹן דְּבְאוּלְצָנָא סַגִּיָאֵא וָלֵא לְמֶעַל לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃

Confermando gli animi de diſcepoli, & eſortando à perſeuerar ne la fede, e dicendo che per molte tribulationi ci biſogna entrar nel regno di Dio.

22 וַאקִימוּ לְהוֹן בְּכֻל עִדְתָּא קַשִּׁישֵׁא כַּד צָיְמִין הֲווֹ עַמְּהוֹן וּמְצַלִּין וּמַגְעְלִין הֲווֹ לְהוֹן לְמָרַן הָו דְּהַיְמֶנוּ בֵּהּ ׃

E poi che per l'auiſo de la congregatione hebbero coſtituiti lor de Seniori per ciaſcuna Chieſa, hauendo fatta oratione con digiuni, gli raccomandoreno al Signore, nelquale haueuano creduto.

יד

17 וּבְדַבְּרָם אֶת־הָאֵלֶּה וַיְּפַצְּרוּ בָעָם וַיַּרְפּוּם מִזְּבוֹחַ לָהֶם ׃

Y diziendo eſtas coſas, à penas apaziguaron las compannas á que no les ſacrificaſſen.

18 וּבְהַאֲרִיכָם וּבְלַמְּדָם שָׁם בָּאוּ יְהוּדִים מֵאַנְטְיוֹכְיָא וּמֵאִיקָנוֹן וַיְפַתּוּ אֶת־הָעָם וַיִּרְגְּמוּ אֶת־פַּוְלוֹס וַיִּמְשְׁכוּהוּ אֶל־מִחוּץ לָעִיר וּמִתְחַשְּׁבִים כִּי מֵת הוּא ׃

(Mas morando y enſennando los) Entonces ſobre vinieron vnos Iudios de Antiochia y de Iconio, que perſuadieron à la multitud : y auiendo apedreado à Paulo, truxeronlo arraſtrando fuera de la ciudad penſando que ya eſtaua muerto.

19 וּסְבָבוּהוּ הַתַּלְמִידִים וַיָּקָם וַיָּבוֹא בָּעִיר וּמִמָּחֳרָת יָצָא אֶת בַּרְנַבָּא אֶל־דֶּרְבֵּא ׃

Mas rodeandolo los Diſcipulos, leuantóſe, y entroſe en la ciudad : y vn dia deſpues ſe partiò con Barnabas à Derben.

20 וּבְבַשְּׂרָם אֶת־הָעִיר הַהוּאת וּבְלַמְּדָם רַבִּים וַיָּשׁוּבוּ אֶל־לִיסְטְרָא וְאִיקוֹנוֹן וְאַנְטְיוֹכְיָא ׃

Y como vuieron annunciado el Euangelio à aquella ciudad, y enſennando à muchos, boluieronſe à Lyſtra, y à Iconio, y à Antiochia.

21 מַחֲזִיקִים וּמְאַמְּצִים אֶת־נַפְשׁוֹת הַתַּלְמִידִים מְעִיצִים אוֹתָם לַעֲמֹד בֶּאֱמוּנָה וְכִי בְצָרוֹת רַבּוֹת צָרִיךְ לָבוֹא אוֹתָנוּ אֶל־מַלְכוּת הָאֱלֹהִים ׃

Confirmando los animos de los Diſcipulos exhortandolos que permanecieſſen en la fe : y enſennandoles, Que es meneſter que por muchas tribulaciones entremos en el Reyno de Dios.

22 וּמַפְקִידִים לָהֶם אֶת־הַכֹּהֲנִים כְּקָהָל לְקָהָל הִתְפַּלְּלוּ וְצָמוּ וְהִפְקִידוּם לַיהוָֹה אֲשֶׁר בּוֹ הֶאֱמִינוּ ׃

Y auiendoles conſtituydo Ancianos en cada vna de las Igleſias, y auiendo orado con ayunos, encomendaronlos àl Sennor en el qual auian creydo.

ιδ.

17. Καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

Et en diſant ces choſes à peine appaiſerent-ils les troupes qu'elles ne leur ſacrifiaſſent.

18. Διατριβόντων δὲ αὐτῶν καὶ διδασκόντων ἐπῆλθον ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι.

(Mais ſeiournant & les enſeignant) Adonc quelques Iuifs ſuruindrent d'Antioche, & d'Iconie: leſquels gagnerent le peuple, ſi qu'ayans lapidé Paul, le trainerent hors la ville, cuidans qu'il fuſt mort.

19. Κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην.

Mais les diſciples s'eſtans aſſemblés à l'entour de lui, il ſe leua, & entra en la ville, & le lendemain s'en alla auec Barnabas en Derbe.

20. Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανοὺς ὑπέστρεψαν εἰς τὴν λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν.

Et apres qu'ils eurent annoncé l'Euangile en ceſte ville-la : & endoctriné pluſieurs, ils retournerent à Lyſtre, en Iconie, & en Antioche.

21. Ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Confermans les courages des diſciples, & les enhortans de perſiſter en la foy, & leur remonſtrans comme c'eſt par pluſieurs oppreſſiõs qu'il nous faut entrer au royaume de Dieu.

22. Χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν.

Et apres que par l'aduis des aſſemblees, ils eurent eſtabli des Anciens par chacune Egliſe, ayans prié auec iuſnes, ils les recommanderent au Seigneur, auquel ils auoyent creu.

CAP. XIIII.

17. Et hæc dicentes, Vix ſedaverunt turbas, ne ſibi immolarent.

And ſpeaking theſe things/ ſcarce reſtrayned they the people/ that they had not ſacrificed vnto them.

18. (Cunctantibus verò ipſis & docentibus.) Supervenerunt quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis lapidanteſque Paulum, traxerũt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.

(And whiles they trayed and taught.) There came certaine Jewes from Antiochia & Iconium, which when they had perſwaded the people/ ſtoned Paul/ and drew him out of the citie/ ſuppoſing he had bene dead.

19. Circundantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intravit civitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben.

Howbeit/ as the diſciples ſtoode rounde about him/ he aroſe vp/ and came into the citie/ and the next day hee departed with Barnabas to Derbe/

20. Cumque evangelizaſſent civitati illi, & docuiſſent multos, reverſi ſunt Lyſtram, & Iconium, & Antiochiam.

And after they had preached to that citie/ and had taught many/ they returned to Lyſtra/ and to Iconium/ and to Antiochia.

21. Confirmantes animas diſcipulorum, exhortanteſq; ut permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Confirming the diſciples hearts/ and exhorting them to continue in the fayth/ affirming that we muſt through many afflictions enter into the kingdome of God.

22. Et cum conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum ieiunationibus, commendaverũt eos Domino in quem credideruut.

And when they had ordeyned them Elders by election in euery Church/ & prayed/ and faſted/ then commended them to the Lord in whom they beleeued.

Das XIIII. Capitel.

17. Vnd da ſie das ſagten ſtilleten ſie kaum das Volck/ daß ſie jhnen nicht opfferten.

Oc der de der ſagde/ kunde de neppelige ſtille Folcket/ at de giorde dem icke Offer.

18. (Als ſie aber verzogen vñ lehreten) kamen aber dahin Jüden von Anttiochia vnd Iconien/ vnd überredeten das Volck/ vnd ſteinigten Paulum/ vnd ſchleifften jhn zur Statt hinauß/ meineten/ er were geſtorben.

(Men der debleffue oc lærde) Da komme de Jøder hen aff Antiochia oc Iconion/ oc toge Folcket met ord/ oc ſtenede Paulum/ oc ſleffuede hannem vd aff Staden/ oc mente/ hand haffde veret død.

19. Da jhn aber die Jünger vmbringten/ ſtund er auff/ vnnd gieng in die Statt. Vnd auff den andern tag gieng er auß mit Barnaba gen Derben.

Men der Diſciplene gaffue ſig omkring hannem/ ſtod hand op oc gick i Staden. Oc den anden dag gick hand vd met Barnaba til Derben.

20. Vnd predigten derſelben Statt das Evangelium/ vnd vnterweiſeten jhrer vil. Vnnd zogen wider gen Lyſtran vnd Iconion vnd Antiochiam.

Oc de predickede Euangelium/ i den ſam̃e Stad/ oc vndervifde mange aff dem. Oc de droge til Lyſtran oc Iconion oc Antiochian igen.

21. Stercketen die Seele der Jünger/ vnd ermahneten ſie/ daß ſie im Glauben blieben/ vnnd daß wir durch vil Trübſal müſſen inn das Reich Gottes gehen.

Beſtyrckede Diſciplenis ſiele/ oc formande dem/ At de ſkulde bliffue i troen/ oc/ At wi ſkulle gaa i Guds Rige met megen bedrøffuelſe.

22. Vnd ſie ordneten jhnen hin vnd her Elteſten in den Gemeinen/ beteten vnd faſteten/ vnd befolhen ſie dem HERRN/ an dem ſie glaubig worden waren.

Oc de ſtickede dem alleuegne Eldſte i Menigheden/ bade oc faſtede/ oc befalede dem HERREN/ ſom de trode paa.

Kapitola XIIII.

17. A to powěděwſſe/ ledwá vkrotili Záſtupy aby gim neobětowali.

A to mowiac/ záledwie lud záwściagneli że im nie ofiárowáli.

18. (A když oni prodlewali a včili), tom pak přiſſli od Antyochie a z Ikonij něyací Židé/ kteřijžto nawedli záſtupy/ že gſau kamenowali Pawla/ a wytáhli gey před Měſto/ magjce za to že geſt giž vmřel.

(A gdy tám mieſzkali y vczyli) Zárym przyſzli niektorzy z Antyochiey y z Ikonium Zydowie/ kthorzy odwiodſzy lud/ Páwłá vkamionowanego wywlekli precz z miáſthá mniemáiac żeby iuż vmárł.

19. A když gſau obſtaupili ho Včedlnijcy/ wſtal a wſſel do Měſta: A nazaytřij ſſel s Barnabáſſem do Derben.

A gdy go zwolennicy obſtapili wſtał y wſzedł do miáſthá/ á názáiutrz odſzedł do Derben z Bárnabáſem.

20. A když kázali Ewangelium Měſtu tomu/ a včijce zyſkali včedlnijky mnohé/ nawrátili ſe do Liſtry a do Ikonij/ a do Antyochij.

A gdy powiedáli Ewánielia miáſtu onemu/ á vczyli ich wiele/ wrocili ſie do Liſthry/ y do Ikonium/ y do Antyochiey.

21. Potwrzugijce Včedlnijkůw/ a napomijnagijce gich aby trwali w wijře/ a že ſkrze mnohé zámutky muſyme wgijti do Králowſtwij Božijho.

A thák vtwirdzáiac vmyſły zwolennikow/ y nápominaiac ie áby trwáli w wierze/ mowili: Zec nam potrzebá przez wielkie vciſki wnidz do Krolestwá Bożego.

22. A když zřijdili Kněžij po wſſech Cyrkwijch/ a pomodlili ſe poſtijce ſe/ poručili ge PAnu/ w kteréhož gſau vwěřili.

A gdy im zá ſpołecznym zezwoleniem obráli w káżdym Kościele ſtárſze/ y modlili ſie z poſty/ zálecili ie Pánu w ktorego vwierzyli.

יד

23 וְכַד אֶתְכְּרִכוּ בְּאַתְרָא דְּפִיסִדִיָּא אֶתוּ לְהוֹן ל לְפַמְפוּלִיַא ׃

Poi paſſando per Piſidia, Vennero in Panfilia.

24 וְכַד מַלְלוּ בְּפֶרְגָא מְדִינְתָא מֶלְּתָא דְּמָרְיָא נְחֶתוּ לְהוֹן לַאטַלְיָא ׃

Et annuntiata che hebbero la parola in Perga, ſceſero in Attalia.

25 וּמֶן תַּמָּן רְדַו בְּיַמָּא וַאֶתַו לְהוֹן לַאנְטִיכִיָא מֶטוּל דְּמֶן תַּמָּן מַגְּעְלִין הֲווּ לְטַיְבוּתֵה דְּמָרְיָא לְעַבְדָא הָו דְּשַׁלֶמוּ ׃

E di lì nauigorono in Antiochia, donde erano ſtati raccomandati a la gratia di Dio, per l'opera che eſſi haueuano compiuta.

26 וְכַד כְּנַשׁוּ כֻּלָּהּ עִדְּתָא מְשַׁתְּעִין הֲווּ כֹּל מֶדֶם דַּעֲבַד אֱלָהָא עַמְּהוֹן וְדַפְתַח תַּרְעָא דְּהַיְמָנוּתָא לְעַמְמֵא ׃

E come furono arriuati, & hebber congregata la Chieſa: riferiron tutte le coſe che. Iddio haueua fatte con eſſi, e com'egli haueua aperta a i Gentili la porta de la fede.

27 וְהַבְנָא סַגִּיאָא הֲווּ תַּמָּן לְוָת תַּלְמִידֵא ׃

Et iui dimororono non poco tempo co i diſcepoli.

טו

1 נְחֶתוּ הֲווּ דֵּין אֲנָשָׁא מֶן יְהוּד וּמַלְפִין הֲווּ לְהוֹן לַאחֵא דְּאֶן־הָו דְּלָא גָּזְרִין אַנְתּוּן בְּעְיָדָא דְּנָמוּסָא לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵחָא ׃

Alcuni poi, che erano Venuti di Giudea, inſegnauano a i fratelli, dicendo loro, Se Voi non Vi circoncidete ſecondo il coſtume di Moiſe, non potete eſſer ſalui.

יד

23 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ בְּאֶרֶץ פִּסִדְיָא בָּאוּ בְּפַמְפּוּלְיָא ׃

Y paſſando por Piſidia vinieron à Pamphylia.

24 וּבְדַבְּרָם אֶת־הַדָּבָר בְּפֶרְגָא יָרְדוּ לְאַתַּלְיָא ׃

Y auiendo hablado la palabra (del Sennor) en Perges, decindieron à Attalia.

25 וּמִשָּׁם רָדוּ בַּיָּם לְאַנְטְיוֹכְיָא אֵי־מִזֶּה הָיוּ נְתוּנִים לִתְחִנַּת אֱלֹהִים אֶל־הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר שִׁלֵּמוּ ׃

Y de alli nauegaron à Antiochia donde auian ſido encomendados à la gracia de Dios para la obra que ya auian acabado.

26 וּבְבוֹאָם וּבְהַקְהֵל הָעֵדָה וַיַּגִּד כַּמָּה עָשָׂה אֱלֹהִים אִתָּם וְכִי פָּתַח לַגּוֹיִם אֶת־שַׁעַר הָאֱמוּנָה ׃

Y como vinieron, y juntaron la Igleſia, relataron quan grandes coſas auia Dios hecho por medio de ellos: y como auia abierto à las Gentes la puerta de la fe.

27 וְאָרְכוּ לָהֶם שָׁם הַיָּמִים אֶת־הַתַּלְמִידִים ׃

Et morauan per muchos tempos con ſus Diſcipulos.

טו

1 וּמִקְצָת הָאֲנָשִׁים הַיּוֹרְדִים מִיהוּדָה לִמְּדוּ אֶת־הָאַחִים אִם לֹא יִמּוֹלוּ כְּתוֹרַת מֹשֶׁה כִּי לֹא יוּכְלוּ לְהִוָּשֵׁעַ ׃

Entonees algunos que venian de Iudea enſennauan à los hermanos Que ſino hos circuncidardes, conforme àl rito de Moyſen, no podeys ſer ſaluos.

ιδ.

23. Καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν ἦλθον εἰς παμφυλίαν.

Puis ayans trauerſé la Piſidie, ils s'en vindrent en Pamphylie.

24. Καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀτταλίαν.

Et ayans annoncé la parole en Perge, ils deſcendirent en Attalie.

25. Κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν.

Et de là nauigerent en Antioche, d'où ils auoyent eſté recommandés à la grace de Dieu, pour l'œuure qu'ils auoyent accomplie.

26. Παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγελλον ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως.

Et quand ils furent venus, & eurent aſſemblé l'Egliſe, ils raconterent toutes les choſes que Dieu auoit faites par eux, & qu'il auoit ouuert aux Gentils la porte de la foy.

27. Διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

Et demeurerent là long temps auec les diſciples.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

ΚΑί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφοὺς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι.

Or quelques vns qui eſtoyent deſcendus de Iudee, enſeignoyent les freres, diſans, Si vous n'eſtes circoncis ſelon l'vſage de Moyſe, vous ne pouuez eſtre ſauues.

CAP. XIIII.

23. Tranſeunteſq; Piſidiam, venerunt in Pamphyliam.

Thus they went throughout Piſidia/and came to Pamphylia.

24. Et loquentes verbum Domini in Pergen, deſcenderunt in Attaliam.

And when they had preached the worde in Perga / they came downe to Attalia.

25. Et inde navigaverunt Antiochiam, unde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleverunt.

And thence ſayled to Antiochia / from whence they had bene commended vnto the grace of God / to the worke which they had fulfilled.

26. Cùm autem veniſſent, & congregaſſent eccleſiam, retulerunt quanta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

And when they were come / and had gathered the Church together / they rehearſed all the things that God had done by them / and how he had opened the doore of fayth vnto the Gentiles.

27. Morati ſunt autem tempus non modicum cum diſcipulis.

So there they abode a long time with the diſciples.

CAP. XV.

ET quidam deſcendentes de Iudæa, docebant fratres: Quia niſi circuncidamini ſecundum morem Moyſi, non poteſtis ſalvari.

Then came downe certaine from Judea/and taught the brethren/ſaying/ Except ye bee circumciſed after the maner of Moſes/ ye can not be ſaued.

Das XIIII. Capittel.

23. Vnd zogen durch Piſidian/ vnd kamen in Pamphylian.

Oc de droge igennem Piſidian / oc komme til Pamphilian.

24. Vnd redeten das wort zu Pergen/ vnd zogen hinab gen Attalian.

Oc talede ordet i Pergen/ oc droge ned til Attalian.

25. Vnd von dannen ſchifften ſie gen Antiochian/ von dannen ſie verordnet waren/ durch die gnade Gottes/ zu dem Werck/ daß ſie hatten außgericht.

Oc de ſeylede der fra til Antiochian/ ſom de vaare beſkickede fra / formedelſt Guds naade / til den Gerning / ſom de haffde fuldkommet.

26. Da ſie aber darkamen/ verſamleten ſie die Gemeine / vnd verkündigeten/ wie vil Gott mit jhnen gethan hatte / vnd wie er den Heiden hette die Thür des Glaubens auffgethan.

Men der de komme did/ forſamlede de Menigheden / oc forkyndede/ huor meget Gud haffde giort met dem/ oc huorledis hand haffde opladet Hedningene troens dør.

27. Sie hatten aber jhr Weſen allda nicht eine kleine zeit bey den Jüngern.

Men de haffde deris væſen der icke en liden tid hoſſ Diſciplene.

Das XV. Capitel.

VNnd etliche kamen herab von Judea/ vnd lehreten die Brüder: Wo jhr euch nicht beſchneiden laſſet nach der weiſe Moſi / ſo köndt jhr nicht ſelig werden.

OC nogle komme ned aff Judea / oc lærde Brøderne/ Der ſom i lade eder icke omſkære effter Moſick / Da kunde i icke bliffue ſalige.

Kapitola XIIII.

22. A proſſedſſe Piſydij / přiſſli do Pamphilij:

A przeſzedſzy Piſydya / przyſzli do Pámfiliey.

34. A když mluwili ſlowo Božij w Pergen/ ſſli do Měſta Athalij.

Opowiedziawſzy też ſłowo Boże w Pergen / ſzli do Attáliey.

25. A odtud plawili ſe do Antyochij/ odkudž poručeni byli miloſti Božij/ k prácy kterauž gſau naplnili.

I támtąd wieźli ſie do Antyochiey/ ſkąd byli zálecení łáſce Bożey ku tey ſpráwie/ ktorey doſyć czynili.

26. A když tam přiſſli a ſhromáždili Cýrkew/ wyprawowali gim yak weliké wěcy Pán Bůh s nimi včinil: a že otewřel dwéře Pohanům k wěřenij.

A ták przyſzedſzy zebráli Kośćioł/ y oznaymili to coſolwiek Bog vczynił przez nie/ á iż pogánom otworzył drzwi wiáry.

27. Y byli tu za dlauhý čas s Včedlníky.

I mieſzkáli tám czás niemáły z zwolenniki.

Kapitola XV.

Potom pak někteří přiſſedſſe z Židowſtwa včili Bratřij/ Že nebudeteli ſe obřezowati podlé obyčege Mogžíſſowa/ nebudete mocy ſpaſeni býti.

Potym niektorzy co byli z Żydowſtwá przyſzli/ vczyli bráciá mowiąc: Ieſliż ſie nie obrzezećie wedle zwyczáiu Moyżeſzowego/ nie możećie być zbáwieni.

טו

2 והוא שגושיא סגיאא ובעתא לפולוס ולבר־נבא עמהון והות דנסקון פולוס ובר־נבא ואחרנא עמהון לות שליחא וקשישא דבאורשלם מטול הדא בעתא׃

Onde eſſendo nata non piccola ſeditione e contentione à Paulo e Barnaba, contra eſſi, ordinorono che Paulo e Barnaba, & alcuni altri di loro, ſaliſſeno in Ieruſalem à gli Apoſtoli & a Vecchij, per queſta queſtione.

3 ולוית שדרת אנון עדתא ורדין הוו בכלה פוניקא ואף בית שמריא כד משתעין הוו על פונייא דעממא ועבדין הוו חדותא רבתא לכלהון אחא׃

Eſſi dunque mandati da la Chieſa, paſſorono per Fenice e Samaria, narrando la conuerſion de Gentili: e dauano grande allegrezza à tutti i fratelli.

4 וכד אתו לאורשלם אתקבלו מן עדתא ומן שליחא ומן קשישא ואשתעיו להון כלמא דעבד עמהון אלהא׃

Arriuati che furon in Ieruſalem, furon riceuuti da la Chieſa, e da gli Apoſtoli, e da i Vecchij: e raccontoron tutte quãte le coſe che Iddio haueua fatte per eſſi.

5 קמו דין אנשא אילין דהימנו הוו מן יולפנא דפרישא ואמרין דולא הוא לכון למגזר אנון ותתפקדון אנון דנטרון ב נמוסא דמושא׃

Et alcuni de la ſetta de Fariſei, che haueuano creduto, ſi leuoron ſu, dicendo che biſognaua circonciderli, e comandar loro che oſſeruaſſeno la Legge di Moiſe.

6 אתכנשו דין שליחא וקשישא דנחזון על מלתא הדא׃

Allora gli Apoſtoli e i Vecchij ſi raunorno inſieme per vedere di queſta coſa.

טו

2 ותהי תלונה ותוכחה לא קטנה לפולוס ולברנבא אליהם ויקימו לעלות פולוס וברנבא ואנשים אחרים מהם אל־השליחים והזקנים ירושלימה על־הבקשה הזאת׃

Anſique hecha vna ſedicion y contienda no pequenna à Paulo y à Barnabas contra ellos, determinaron que ſubieſſen Paulo y Barnabas y algunos otros deellos à los Apoſtoles y à los Ancianos à Ieruſalem ſobre eſta queſtion.

3 והמה משלחים מעדה עברו בחובה ושומרון מספרים את־תשובת הגוים ויעשו שמחה גדולה לאחים כלם׃

Ellos pues, acompannados de algunos de la Igleſia, paſſaron per Phenice y Samaria, contando la conuerſion de las Gentes: y hazian gran gozo à todos los Hermanos.

4 ובבואם ירושלימה ויקבלו מעדה ומן השליחים ומן הזקנים ויספרו כמה עשה אלהים עמם׃

Y venidos à Ieruſalem, fueron, recebidos de le Igleſia y de los Apoſtoles, y de los Ancianos: y hizieronles ſaber todas las coſas que Dios auia hecho por medio de ellos.

5 ויקומו אנשים מכפירת הפרושים המאמינים לאמר כי צריך להמולם ולצוות לשמור את־תורת משה׃

Mas algunos de la ſecta de los Phariſeos, que auian creydo, ſe leuantaron diziendo, Que es meneſter circuncidar los, y mandar les que guarden la Ley de Moyſe.

6 ויקהלו השליחים והזקנים לראות על־הדבר הזה׃

Y juntaronſe los Apoſtoles y los Ancianos para conocer de eſte negocio.

ιε.

2. Γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτοὺς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλὴμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

Dont grand debat & diſpute eſtant ſuruenue à Paul & Barnabas à l'encontre d'eux, il fut ordonné que Paul & Barnabas, & quelques autres d'entr'eux monteroyent en Ieruſalem vers les Apoſtres & Anciens pour ceſte queſtion.

3. Οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς.

Iceux donc enuoyes de par l'Egliſe, trauerſerent Phenice & Samarie, racontans la conuerſion des Gentils: & donnerent grande ioye à tous les freres.

4. Παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν.

Puis eſtans arriués en Ieruſalem, ils furent receus de l'Egliſe & des Apoſtres & Anciens, & annoncerent toutes les choſes que Dieu auoit faites par eux.

5. Ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαίων, πεπιστευκότες, λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωϋσέως.

Mais quelques vns, diſoyent ils, de la ſecte des Phariſiens qui ont creu, ſe ſont leués, diſans qu'il les faut circoncir, & leur commander de garder la Loy de Moyſe.

2. Συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου.

Adonc les Apoſtres & les Anciens s'aſſemblerent pour aduiſer à ceſt affaire.

CAP. XV.

2. Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ adverſus illos, ſtatuerunt ut aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidem alii ex aliis ad Apoſtolos & presbyteros in Hieruſalem, ſuper hac quæſtione.

And when there was great diſſenſion, & diſputation by Paul & Barnabas againſt them / they ordened that Paul and Barnabas / and certeine other of them ſhould go vp to Jeruſalem vnto the Apoſtles and Elders about this queſtion.

3. Illi ergo educti ab eccleſia pertranſibunt Phœnicem & Samariam, narrantes cō verſionem Gentium, & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus.

Thus being ſent foorth by the Church, they paſſed through Phenice, & Samaria, declaring the conuerſion of the Gentiles: and they brought great ioy vnto all the brethren.

4. Cùm autem veniſſent Ieroſolymam, ſuſcepti ſunt ab eccleſia & ab Apoſtolis & ſenioribus, annuntiantes quanta Deus feciſſet cum illis.

And when they were come to Jeruſalem, they were receyued of the Church / and of the Apoſtles and the Elders / and they declared what things God had done by them.

5. Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſęorum qui crediderunt, dicentes, Quia oportet circuncidi eos, præcipere quoque ſervare legem Moyſi.

But ſayd they, certaine of the ſecte of the Phariſes / which did beleeue / roſe vp, ſaying / that it was needfull to circumciſe them / and to command them to keepe the Lawe of Moſes.

6. Conveneruntque Apoſtoli, & ſeniores videre de verbo hoc.

Then the Apoſtles and Elders came together to looke to this matter.

Das XV. Capitel.

2. Da ſich nun ein Auffruhr erhub / vnd Paulus vnnd Barnabas nicht ein geringen Zanck mt jhnen hatten / ordneten ſie / daß Paulus vnd Barnabas / vnd etliche ander auß jhnen hinauff zögen / gen Jeruſalem zu den Apoſteln vnnd Elteſten / vmb diſer Frage willen.

Som der nu begyntis it Oprør / oc Paulus oc Barnabas haffde icke en ringe trette met dem / da ſkickede de det ſaa / at Paulus oc Barnabas / oc nogle andre aff dem droge op til Jeruſalem / til Apoſtlerne oc de Eldeſte for dette Spørſmaal ſkyld.

3. Vnd ſie wurden von der Gemeine geleitet / vnd zogen durch Phenicen vnd Samariam / vnd erzehleten den Wandel der Heiden / vnnd machten groſſe Freude allen Brüdern.

Oc de bleffue ledſagede aff Menigheden / oc droge igennem Phenicen oc Samariam / oc fortalde Hedningenis omgengelſe / oc giorde alle Brøderne ſtor glæde.

4. Da ſie aber darkamen gen Jeruſalem / wurden ſie empfangen von der Gemeine vnd von den Apoſteln / vnd von den Elteſten / vnd ſie verkündigten / wie vil Gott mit jhnen gethan hatte.

Men der de komme did til Jeruſalem / bleffue de vel vndfangne aff Menigheden / oc aff Apoſtlerne / oc aff de Eldſte / oc kundgiorde / huor meget Gud haffde giort met dem.

5. Da tratten auff etliche von der Phariſeer Secten / die glaubig waren worden / vnd ſprachen: Man muß ſie beſchneiden / vnd gebieten zu halten das Geſetz Moſi.

Da ſtode nogle op aff Phariſeernis parti / ſom trode / oc ſagde / Mand ſkal omſkere dem / oc biude dem at holde Moſe Low.

6. Aber die Apoſtel vnd die Elteſten kamen zuſammen / diſe Rede zu beſehen.

Men Apoſtlerne oc de Eldſte komm: tilſammen / at beſee denne tale.

Kapitola XV.

2. A když ſe ſtala mezy nimi ruoznice weliká / neb Pawel a Barnabáſs gim welmi odmlauwali / zůſtali na tom / aby Pawel a Barnabáſs ſſli a někteřij ginj s nimi k Apoſſtolům a k Starſſým do Geruzaléma / o tu otázku aneb rozepři.

A przethoż ſie wſzczelá nieſnáſká y poswarek niemáły Páwłowi z Barnábáſem przeciwko nim / y poſtánowili áby ſzedł Páwel y Barnábás y niektorzy z nich do Apoſtelow / y do ſtárſzych w Jeruzálem / pytáiąc ſie o tey gadce.

3. Tehdy oni gſauce wyprowożeni od Cýrkwe / ſſli ſkrze Fenicen a Samařij / wyprawugijce o obrácenij k wijře Pohanuow: Y přineſli radoſt welikau wſſem Bratřijm.

Tedy oni bedąc poſłáni od Kośćiołá / przeſzli przez Fenicen y Sámárya / oznáymuiąc náwrocenie pogánow / y przynośili wielką rádość wſzytkiey bráciey.

4. A když přiſſli do Geruzaléma / přijati gſau od Cýrkwe a od Apoſſtolůw y od Starſſých / zwěſtugijce gim / kterak mnoho dobrého činil Pán Bůh s nimi.

A gdy przyſzli do Jeruzálem / przyięci ſą od Kośćiołá / y od Apoſtholow / y od ſtárſzych / á oznaymili cokolwiek Bog przez nie czynił.

5. Tehdy powſtali někteřij z Sekty Pharyzegſké / kteřij byli uwěřili / prawijce že muſegij obřezowáni býti nayprw / á přikázati gim aby zachowáwali Zákon Moyžijſſuow:

Ale niektorzy powſtawſzy z Sekty Fáryzeuſzow / ktorzy byli uwierzyli / powiedáli: Iż ſie im potrzebá obrzezowáć / á roſkázáć áby był záchowywan zakon Mojżeſzow.

6. Tehdy ſeſſli ſe Apoſſtolé a Starſſý / aby to rozwážili.

Zebráli ſie tedy Apoſtokowie y ſtárſzy / áby wybaczyli te ſpráwe.

טו

7 וְכַד הֲוָת בְּעָתָא סַגִּיאָתָא קָם שֶׁמְעוּן וֶאמַר לְהוּן גַּבְרֵא אַחַין אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמֶן יַוְמָתָא קַדְמָיֵא מֶן בּוּמִי דִּילִי גְּבָא אֱלָהָא דְּנֶשְׁמְעוּן עַמְמֵא מֶלְּתָא דְּסַבַרְתָּא וַנְהַיְמְנוּן׃

Et eſſendoſſene fatta vna gran diſputa, Pietro ſi leuò ſu, e diſſe loro, Huomini fratelli, voi ſapete che da i primi giorni Iddio eleſſe fra noi, che per la mia bocca i Gentili vdiſſeno la parola de l'Euangelio, e credeſſeno.

8 וַאלָהָא דְּיָדַע דַּבְּלֶבְוָתָא אַסְהֵד עֲלַיְהוּן וִיהַב לְהוּן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא אַיךְ דְּלַן׃

E Iddio che conoſce i cuori, n'ha renduta teſtimonianza, dando loro lo Spirito ſanto come ancora à noi.

9 וּמֶדֶם לָא פְּרַשׁ בַּיְנַין
וַלְהוּן מֶטוּל דְּדַכִּי
בְּהַיְמָנוּתָא לֶבַּוָתְהוּן׃

E non ha fatta alcuna differentia tra noi e loro, hauendo con la fede purificato i lor cuori.

10 וְהָשָׁא אַנְתּוּן מְנַסִּין אַנְתּוּן לַאלָהָא אַיךְ דְּתְסִימוּן נִירָא עַל צַוְרַיְהוּן דְּתַלְמִידֵא אַינָא דְּאָף לָא אַבָהַתַן אָף לָא חְנַן אֶשְׁכַּחַן לְמֶשְׁעַן׃

Perche dunque tentate voi hora Iddio, col porre vn giogo ſopra il collo de diſcepoli, ilquale ne i noſtri padri ne noi habbiam potuto portare?

11 אֶלָּא בְּטַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְהַיְמְנִינַן דְּנִחֵא אַכְּוָתְהוּן׃

Ma crediamo eſſer ſaluati per la gratia del Signor IESV *Chriſto, come ancor eſſi.*

12 וַשְׁתֶקוּ כֻּלֵּה כֶּנְשָׁא
וְשָׁמְעִין הֲווּ לְפַוְלוֹס וַלְבַר־
נַבָּא דְּמֶשְׁתַּעֵין הֲווּ עַל
מָא דַּעֲבַד אֱלָהָא ב
בְּאִידַיְהוּן וַאתְוָתָא ו
תֶּגְבַּרְוָתָא בְּעַמְמֵא׃

Allora tutta la moltitudine ſi tacque, & aſcoltauan Barnaba e Paulo che raccontauano quali ſegni & miracoli Iddio haueua fatti per loro tra i Gentili.

טו

7 וְכַאֲשֶׁר הִתְוַכְּחוּ הַרְבֵּה מְאֹד וַיָּקָם כֵּיפָה וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים אַחִים אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי מִיָּמִים קַדְמוֹנִים אֱלֹהִים בָּחַר בָּנוּ בְּפִי לִשְׁמוֹעַ הַגּוֹיִם אֶת־דְּבַר הַבְּשׂוֹרָה וּלְהַאֲמִין׃

Y auiendo auido grande contienda, leuantándoſe Pedro, dixoles, Varones Hermanos, voſotros ſabeys como ya ha algun tiempo que Dios eſcogió, que las Gentes oyeſſen por mi boca la palabra del Euangelio, y creyeſſen.

8 וֵאלֹהִים הַבֹּחֵן לִבּוֹת הֵעִיד בָּם בְּתִתּוֹ לָהֶם אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ כְּמוֹ גַּם לָכֶם׃

Y Dios, que conoce los coraçones, les dió teſtimonio, dandoles el Eſpiritu Sancto tambien como à noſotros:

9 וּמְאוּמָה לֹא הִבְדִּיל בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיהֶם בְּטַהֵר בֶּאֱמוּנָה אֶת־לִבּוֹתָם׃

Y ninguna differencia hizo entre noſotros y ellos purificando con la fe ſus coraçones.

10 וְעַתָּה מַה תְּנַסּוּ אֶת־הָאֱלֹהִים לָשִׂים עֹל־עַל־צַוַּאר הַתַּלְמִידִים אֲשֶׁר גַּם אֲבוֹתֵינוּ גַּם אֲנַחְנוּ לֹא יָכֹלְנוּ לִסְבּוֹל׃

Aora pues porque tentays á Dios poniendo yugo ſobre la ceruiz de los Diſcipulos, que ni nueſtros padres ni uoſotros auemos podido lleuar?

11 כִּי אִם בִּתְחִנַּת אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ לְהִוָּשַׁע כְּמוֹ גַּם הָאֵלֶּה׃

Antes por la gracia del Sennor Ieſus el Chriſto creemos que ſeremos ſaluos como tambien ellos.

12 וַיִּשְׁתֹּק כָּל־הָמוֹן וַיִּשְׁמְעוּ אֶל־בַּרְנַבָּא וּפוֹלוֹס הַמְסַפְּרִים כַּמָּה עָשָׂה אֱלֹהִים אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בַּגּוֹיִם בִּידֵיהֶם׃

Entonces toda la multitud calló, y oyeron à Barnabas y à Paulo que contaua quan grandes marauillas y ſennales Dios auia hecho por medio de ellos entre las Gentes.

ιε'

7. Πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοί, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι.

Et apres grande diſpute, Pierre ſe leua, & leur dit, Hommes freres, vous ſauez que des long temps Dieu a eſleu d'entre nous que les Gẽtils ouiſſent par ma bouche le parole de l'Euangile, & creuſſent.

8. Καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν.

Et Dieu qui cognoiſt les cœurs, leur en a rendu teſmoignage, leur donnant le Sainct Eſprit comme auſsi à nous.

9. Καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.

Et n'a point fait de difference entre nous & eux, ayant purifié leurs cœurs par foy.

10. Νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι.

Maintenant donc pourquoi tentez-vous Dieu pour mettre vn ioug ſur le col des diſciples, lequel ne nos peres ne nous n'auons peu porter?

11. Ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.

Ains nous croyons que nous ſerons ſauués par la grace du Seigneur Ieſus Chriſt, comme eux auſsi.

12. Ἐσίγησε δὲ ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ ἤκουον βαρνάβα καὶ παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν.

Lors toute la multitude ſe teut: & eſcoutoyent Barnabas & Paul, racontans quels ſignes & merueilles Dieu auoit faites par eux entre les Gentils.

CAP. XV.

7. Cum autem magna conquiſitio fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos, Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Evangelii, & credere.

And when there had bene great diſputation/ Peter roſe vp/ and ſayde vnto them/ Ye men & brethren/ ye knowe that a good while ago/ among vs God choſe out me/ that the Gentiles by my mouth ſhould heare the worde of the Goſpel/ and beleeue.

8. Et qui novit corda Deus, teſtimoniũ perhibuit, dans illis Spiritum ſanctum ſicut & nobis.

And God which knoweth the hearts/ bare them witnes/ in giuing vnto them the holy Ghoſt/ euen as he did vnto vs.

9. Et nihil diſcrevit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

And he put no difference betwene vs and them/ after that by fayth he had purifyed their hearts.

10. Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri neque nos portare potuimus?

Nowe therefore/ why tempt ye God/ to lay a yoke on the diſciples neckes/ which neyther our father/ nor we were able to beare?

11. Sed per gratiam Domini Ieſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi.

But we beleeue/ throug the grace of the Lord Jeſus Chriſt to bee ſaued/ euen as they do.

12. Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum narrantes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia gentibus per eos.

Then all the multitude kept ſilence/ and heard Barnabas & Paul/ which told what ſignes and wonders God had done among the Gentiles by them.

Das XV. Capitel..

7. Da man ſich aber lange gezancket hatte/ ſtund Petrus auff/ vnnd ſprach zu jhnen: Jhr Männer lieben Brüder/ jhr wiſſet/ das Gott lange vor diſer zeit vnter vns erwehlet hat/ daß durch meinen Mund die Heiden das Wort des Evangelij höreten vnd glaubeten.

Oc der de haffde hafft lenge trette/ da ſtod Petrus op/ oc ſagde til dem/ J Mend/ kære Brødre/ J vide/ at Gud vdualde iblant oſſ/ lenge faar denne tid/ at Hedningene ſkulde høre oc tro Euangelij ord/ formedelſt min Mund.

8. Vnnd Gott der Hertzkündiger zeugete über ſie/ vnnd gab jhnen den heiligen Geiſt/ gleich auch wie vns.

Oc Gud ſom ken der hiertet vidnede offuer dem/ oc gaff dem den hellig Aand/ lige ſom ocſaa oſſ.

9. Vnnd machet kein vnterſcheid zwiſchen vns vnd jhnen/ vnd reiniget jhre Hertzen durch den Glauben.

Oc giorde inted forſkel mellem oſſ oc dem/ Oc hand renſede deris hierte ved Troen.

10. Was verſuchet jhr denn nun Gott/ mit aufflegen des Jochs auff der Jünger Hälſe/ welches weder vnſer Väter/ noch wir haben mögen tragen?

Hui friſte i da nu Gud/ at legge Aaget vaa Diſciplenis halſe/ huilcket huerchen vore Fedre/ oc ey heller wi kunde bære?

11. Sondern wir glauben/ durch die gnade des HErrn Jeſu Chriſti ſelig zu werden/ gleicher weiſe/ wie auch ſie.

Men wi tro/ at bliffue ſalige ved vor HERRIS Jheſu Chriſti naade/ vdi lige maade ſom ocſaa de.

12. Da ſchweig die gantze menge ſtille/ vnnd höreten zu Paulo vnnd Barnaba/ die da erzehleten/ wie groſſe Zeichen vnd Wunder GOTT durch ſie gethan hatte/ vnter den Heiden.

Da tagde al Menigheden ſtille oc hørde Paulum oc Barnabam/ ſom fortalde/ huor ſtore Tegen vnderlige Gerninger Gud haffde giort ved dem/ iblant Hedningene.

Kapitola XV.

7. A když weliká neſnáze o to byla/ powſtaw Petr řekl k nim: Mužij Bratřij/ wy wijte/ že od dawnijch dnůw mezy wámi Bůh wywolil mne/ aby ſkrze vſta má ſlyſſeli Pohané Slowo ſwatého Ewangelium/ a aby wěřili.

A gdy był wielki poſwarek/ wſtawſzy Piothr rzekł do nich: Mężowie bracia/ wy wiecie że iuż Bog dawno mię obrał miedzy wámi/ áby przez vſtá moie pogáni ſłucháli ſłowá Ewánieliey/ y wierzyli.

8. A ten kterýž zná Srdce Bůh/ ſwědectwij wydal/ daw gim Ducha Swatého yako y nám.

Bog thedy ktory zna ſercá/ dał im świádectwo/ dawſzy im y Duchá świętego iáko y nam.

9. A nečinij rozdijlu mezy námj a mezy nimi/ neb wěrau očiſſťuge ſrdce gegich.

A nie vczynił żadney rożnice miedzy námi/ y miedzy nimi/ wiárą oczyściwſzy ſercá ich.

10. Protož nynij proč pokauſſýte Boha/ chtice wložiti na hrdlo Včedlnijkům Gho/ kteréhož ani Otcowé naſſý ani my nemohli gſme néſti?

A ták teraz przecz że kuśicie Bogá/ kładąc iarzmo ná ſzyie zwolennikow/ ktorego áni oycowie naſzy áni my znośiciechmy nie mogli;

11. Ale wěřijme/ že ſkrze miloſt Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta ſpaſeni budeme/ yako y oni.

Ale prze łáſkę Páná Jezuſá Kryſtuſá wierzymy/ iż będziem zbawieni/ tak iáko y oni.

12. Tedy vmlklo wſſeckno množſtwj/ a poſlauchali Pawla a Barnabáſſe wyprawugijcých/ kterak mnoho diwuow a Zázrakuow činil Bůh ſkrze ně mezy Pohany.

Tedy vmilknęłá wſzytká wielkość/ á ſłucháli Bárnabáſzá y Páwłá/ ktorzy opowiedáli co zá známiona y cudá czynił Bog miedzy pogány przez nie.

ט ו

13 וּבָתַר דַּשְׁתִקוּ קָם יַעֲקוֹב וַאֲמַר גַּבְרֵא אַחַין שׁוּמְעוּנִי׃

E poi che eſſi ſi furon taciuti, Iacopo riſpoſe dicendo, Huomini fratelli, vditeme.

14 שֶׁמְעוּן אֶשְׁתַּעִי לְכוּן אַיכַנָא שַׁרִי אֱלָהָא לְמֶגְבָּא מִן עַמְמֵא עַמָּא לַשְׁמֵהּ׃

Simeone ha narrato come Iddio primamente viſitò per pigliare vn popolo de Gentili nel nome ſuo.

15 וַלְהָדָא שָׁלְמָן מַלַיְהוּן דַּנְבִיֵא אַיךְ מָא דַּכְתִיב׃

E con queſto s'accordano le parole de Profeti, ſi come è ſcritto.

16 דְּמֶן בָּתַר הָלֵין אֶהְפּוֹךְ וַאקִים מַשְׁכְּנֵהּ דְּדַוִיד אַינָא דַּנְפַל וַאבְנֵא מֵדֶם דַּנְפַל מֶנֵּה וַאקִימִיוּהִי׃

Doppo queſte coſe io ritornarò, e riedificarò il tabernacolo di Dauid, che è caduto, e riedificarò le ſue ruine, e ridrizzarolo ſu.

17 אַיךְ דְּנֶבְעוּן שַׁרְכָהוּן דַּבְנַי־נָשָׁא לְמָרְיָא וְכֻלְהוּן עַמְמֵא אַילֵין דְּאֶתְקְרִי שְׁמִי עֲלַיְהוּן אֲמַר מָרְיָא דַּעֲבַד הָלֵין כֻּלְהֵין׃

Accioche il reſto de gli huomini ricerchino il Signore, e tutte le Genti, ſopra lequali è inuocato il nome mio, dice il Signor che fa tutte queſte coſe.

18 יְדִיעִין אֶנּוּן מֶן עָלַם עֲבָדַוְהִי דַּאלָהָא׃

A Dio ſon note ab eterno tutte l'opere ſue.

19 מֶטוּל הָדָא אֶנָא אָמַר אֶנָא דְּלָא נֶהֱווֹן שָׁחְקִין לְאַילֵין דְּמֶן עַמְמֵא מ מֶתְפַּנֵין לְוָת אֱלָהָא׃

Per laqual coſa io ſon di parere che non ſia da turbar quelli che da i Gentili ſi conuerteno à Dio.

20 אֶלָּא נֶשְׁתַּלַח לְהוּן דְּנֶהֱווֹן פְּרִיקִין מֶן טַמְאוּתָא דַּדְבִיחָא וּמֶן זָנְיוּתָא וּמֶן דַּחְנִיקָא וּמֶן דְּמָא׃

Ma che ſi debbia ſcriuer loro che s'aſtengano da l'immonditie de gl'idoli, e da la fornicatione, e dal ſoffocato, e dal ſangue.

ט ו

13 וּבַחֲשׁוֹתָם וַיַּעַן יַעֲקֹב לֵאמֹר הָאֲנָשִׁים אַחִים שִׁמְעוּ אֵלַי׃

Y deſque ouieron callado, Iacobo reſpondió diziendo, varones hermanos, oydme.

14 שִׁמְעוֹן בֵּאֵר כַּאֲשֶׁר בָּרִאשֹׁנָה הָאֱלֹהִים פָּקַד לָקַחַת מִגּוֹיִם עַם בִּשְׁמוֹ׃

Simon ha contado como primero Dios viſito las Gentes para tomar deellas pueblo para ſu Nombre.

15 וּבְזֹאת יֵאֹתוּ דִבְרֵי הַנְּבִיאִים כְּמוֹ נִכְתָּב׃

Y con eſto concuerdan las palabras de los Prophetas, como eſtà eſcripto.

16 וּבַיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת־סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת וְגָדַרְתִּי אֶת־פִּרְצֵיהֶן וַהֲרִסֹתָיו אָקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם׃

Deſpues de eſto bolueré, y reſtauraré la cabanna de Dauid que eſtaua cayda : y inſtauraré ſus ruynas : y boluerlaha á leuantar.

17 לְמַעַן יִירְשׁוּ אֶת־שְׁאֵרִית אֱדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם יְהוָה עֹשֶׂה זֹּאת׃

Paraque la reſta de los hombres buſquen àl Sennor : y todas las Gentes, ſobre las quales es llamado mi nombre : dize el Sennor, que haze todas eſtas coſas.

18 נוֹדְעוּ לֵאלֹהִים מֵעוֹלָם כָּל מִפְעָלָיו׃

Notorias ſon à Dios deſde el ſiglo todas ſus obras.

19 עַל־כֵּן שׁוֹפֵט אָנֹכִי פֶּן־תּוֹגְיוּן אוֹ תַמְרִיצוּן אוֹתָם אֲשֶׁר מִן־הַגּוֹיִם שָׁבוּ אֶל־יְהוָה׃

Por loqual yo juzgo, que losque de las Gentes ſe conuierten à Dios, no han de ſer inquietados.

20 כִּי אִם לִנְצֹר אֶת־נַפְשָׁם מִטֻּמְאַת הָאֱלִילִים וּמִתַּזְנוּת מִנֶּחְנָק וּמִדָּם׃

Sino eſtreuirles que ſe aparten de las contaminaciones de los idolos, y de fornicacion, y de ahogado, y de ſangre,

ιε'.

13 Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἀκούσατέ μου.

Et apres qu'ils ſe furent teus, Iaques print la parole, diſant, Hommes freres, eſcoutez moi.

14. Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπισκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Simeon a raconté comme Dieu a premieremẽt regardé les Gentils pour en prendre vn peuple à ſon Nom.

15. Καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται.

Et à cela s'accordent les paroles des Prophetes, ſelon qu'il eſt eſcrit.

16. Μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν.

Apres ceci ie retournerai, & rebaſtirai le tabernacle de Dauid, qui eſt cheut, & rebaſtirai ſes ruines, & le redreſſerai.

17. Ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα.

Afin que le reſidu des hommes recerche le Seigneur, & toutes les Natiõs ſur leſquelles eſt inuoqué mon Nom, dit le Seigneur qui fait toutes ces choſes.

18. Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ.

De tout temps ſont à Dieu cognues toutes les œuures.

19. Διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν.

Parquoi ie ſuis d'aduis de ne faſcher ceux des Gentils qui ſe conuertiſſent à Dieu.

20. Ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος.

Mais bien de leur eſcrire qu'ils ayent à s'abſtenir des ſouillures des idoles & de paillardiſe, & des choſes eſtouffees & du ſang.

CAP. XV.

13. Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Iacôbus, dicens, Viri fratres, audite me.

And when they helde their peace/ James anſwered/ ſaying/ Men & brethren/ hearken vnto them.

14. Simon narravit quemadmodum primum Deus viſitavit ſumere ex Gentibus populum nomini ſuo.

Simeon hat declared/ howe God firſt did viſit the Gentiles / to take of them a people vnto his Name.

15 Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt.

And to this agree the wordes of the Prophets/ as it is written.

16. Poſt hæc revertar, & reædificabo tabernaculum David, quod decidit, & diruta eius reædificabo, & erigam illud.

After this I will returne/ and will build againe the tabernacle of Dauid/ which is fallen downe / and the ruines thereof will I build againe / and I will ſet it vp.

17. Vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes ſuper quas invocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

That the reſidue of men might ſeeke after the Lord / and all the Gentiles vpon whom my Name is called/ ſayeth the Lord which doeth all theſe things.

18. Notum à ſeculo eſt Domino opus ſuum.

From the beginning of the worlde God knoweth all his workes.

19. Propter quod ego iudico, non inquietari eos qui ex Gentibus convertuntur ad Deum.

Wherefore my ſentence is/ that we trouble not them of the Gentiles that are turned to God.

20. Sed ſcribere ad eos ut abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

But that we write vnto them/ that they abſteyne themſelues from filthines of idoles/ and fornication/ and that that is ſtrangled/ and from blood.

Das XV. Capitel.

13. **Darnach als ſie geſchwiegen waren / antworttet Jacobus / vnnd ſprach: Jhr Männer lieben Brůder / hőret mir zu.**

Der effter i det de tagde / ſuarede Jacobus / oc ſagde / J Mend / kære Brødre / hører mig.

14. **Simon hat erzehlet / wie auffs erſt Gott heimgeſucht hat vnd angenommen ein Volck auß den Heiden / zu ſeinem Namen.**

Simon fortalde huorledis Gud førſt hiem ſøcte oc anammede it Folck aff Hedningene / til ſit Naffn.

15. **Vnd da ſtimmen mit der Propheten rede / als geſchrieben ſtehet:**

Oc der met komme Propheternis tale offuer it / ſom ſcreffuit ſtaar.

16. **Darnach wil ich widerkom̃en / vnd wil wider bauen die Hůtte Davids / die zerfallen iſt / vnd jre Lůcken wil ich wider bauen / vnd wil ſie auffrichten.**

Der effter vil ieg komme igen / oc ieg vil bygge Dauids paulun igen / ſom er nedfallet / oc Hullene der paa vil ieg bygge igen / oc ieg vil oprette det igen.

17. **Auff daß / was ůbrig iſt von Menſchen / nach dem HERREN frage / Darzu alle Heiden / ůber welche mein Name genennet iſt / ſpricht der HERR / der das alles thut.**

Paa det / at det ſom er igen aff Menniſken / ſkal ſporre effter HERREN / Der til alle Hedninge offuer huilcke mit Naffn er neffnd / ſiger HERREN / ſom det gør altſammen.

18. **Gott ſind alle ſeine werck bewuſt von der Welt her.**

Gud viſte alle ſine Gerninger aff Verdens begyndelſe.

19. **Darumb beſchlieſſe ich / daß man denen / ſo auß Heiden zu Gott ſich bekehren / nicht vnruhe mache.**

Der faare beſlutter ieg / at mand ſkal icke gøre dem wrolighed / ſom omuende ſig til Gud aff Hedningene.

20. **Sondern ſchreibe jhnen / daß ſie ſich enthalten von vnſauberkeit der Abgőtter / vñ von Hurerey / vnd vom Erſtickten / vnd vom blut.**

Men at mand ſcriffuer til dem / At de holde ſig fra Affguders wrenlighed / oc fra Horeri / oc fra det ſom qualt er / oc fra Blod.

Kapitola XV.

13. Akdyž vmlkli / odpowěděl Jakub řka: Mužij Bratřij / ſlyſſte mne.

Zátym gdy vmilknęli / odpowiedziawſzy Jákub rzekł: Mężowie brácia ſłuchayćie mię.

14. Sſimon teď wyprawowal kterak Bůh nayprwé nawſſtijwil / aby z Pohanůw přijal Lid Gménu ſwému.

Symeon naprzod opowiedział / iáko Bog weyzrał ná pogány / áby z nich wziął lud imieniowi ſwemu.

15. As tijm ſe ſrownáwágij y řeči Prorokě / yakož napſáno geſt:

A z thać ſię rzeczą zgadzáia ſłowá Prorokie / iáko ieſt nápiſáno.

16. Potom ſe nawrátijm á wzdělám zaſe Stánek Dawidůw / kterýž ſe byl zbořil / a zbořenij geho zaſe wzdělám / a wyzdwihnu gey.

Potym ſię wrocę á pobuduię przybytek Dawidow obleciáły / y pobuduię vpadkiego / y záſię go wyſtáwię.

17. Aby y ginij lidé hledali PAna Boha / y wſſyckni Pohané nad kterýmiž geſt wzýwáno Gméno mé / prawij PAn / čině tyto wſſecky wěcy.

Aby ći ludzie ktorzy pozoſtáli ſzukáli Páná / y wſzyſcy narodowie / nád ktoremi wzywano imienia moiego / mowi Pan / ktory czyni to wſzytko.

18. Známoť geſt od wěčnoſti Pánu Bohu wſſecko djlo geho.

Jáwneć ſą od wſzytkiego wieku v Bogá wſzytki ſpráwy iego.

19 Protož mně ſe toto zdá / aby nebyli zmauceni ti kteřijž ſe z Pohanſtw wracugj k Bohu.

A dla tegoż ia ták rádzę nie przeniágábáć tych / ktorzy ſię z pogánow náwrácáia ku Bogu.

20. Ale aby gim pſáno bylo / ať ſe warugij Modlám obětowaného / a ſmilſtwa / a toho což geſt vdáweného / a od krwe.

Ale piſáć do nich áby ſię wſtrzymawáli od ſplugáwienia bálwánow / od grzechu nieczyſtego / od rzeczy dáwionych / y od krwie.

טו

21 מוּשֶׁא גֵּיר מֶן דָּרֵא
קַדְמָיֵא בְּכֻל מְדִינָא אִית
הֲוָא לֵה כָּרוֹזֵא בַּכְנוּשָׁתָא
דַּבְכֻל שַׁבִּין קָרֵין לֵה׃

Imperoche Moiſe inſin da tempi, antichi ha per ogni città quelli che'l predicano ne le ſinagoghe, doue ſi legge ogni ſabbato.

22 הָידֵין שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא
עַם כֻּלָּה עִדְתָּא גְּבוֹ גַּבְרֵא
מֶנְּהוֹן וְשַׁדַּרוּ לַאנְטִיוֹכִי
עַם פָּוְלוֹס וּבַר—נַבָּא
לִיהוּדָא דְמֶתְקְרֵא בַּר—
שַׁבָּא וַלְשִׁילָא גַּבְרֵא
דְּרֵישֵׁא הֲווּ בְּהוֹן בַּאחֵא׃

Allora parue à gli Apoſtoli & a i Seniori con tutta la Chieſa di mandare alcuni huomini eletti di loro in Antiochia con Paulo e Barnaba: cioè Iuda chiamato per ſopranome Barſaba, e Sila, huomini principali tra i fratelli.

23 וַכְתַבוּ אַגַּרְתָּא ב
בְּאִידַיְהוֹן הָכַנָּא שְׁלִיחֵא
וְקַשִּׁישֵׁא וְאַחֵא לְאִילֵין
דְּאִית בַּאנְטִיוֹכִי וּבְסוּרִיָא
וּבְקִילִיקִיָא אַחֵא דְּמֶן
עַמְמֵא שְׁלָם׃

Scriuendo per lor mani in queſto tenore, Gli Apoſtoli, e i Seniori, e i fratelli, a i fratelli che ſono de Gentili in Antiochia, e in Siria, e in Cilicia, ſalute.

24 שְׁמִיעַ לַן דַּאנָשִׁין מֶנַּן
נְפַקוּ וַדְלַחֲכוּן בְּמֶלֵא
וַאהֲפֶכוּ נַפְשָׁתְכוֹן כַּד א
אָמְרִין דְּתֶתְהוֹן גְּזִירִין ו
וְתֶטְרוּן נָמוֹסָא אִילֵין דַּחְנַן
לָא פַקֶּדְן אֶנוּן׃

Percioche noi habbiamo inteſo che alcuni partitiſi da noi, v'hanno turbati con parole, ſouuertendo gli animi voſtri, col comandarui che vi circoncidiate, & oſſeruiate la Legge, a iquali noi non n'haueuamo data commeſſione alcuna.

25 מֶטוּל הָנָא אֶתְחַשַּׁבְן
כֻּלַן כַּד כְּנִישִׁינַן וּגְבֵין גַּבְרֵא
וְשַׁדַּרַן לְוָתְכוֹן עַם פָּוְלוֹס
וּבַר־נַבָּא חַבִּיבַן׃

Ci è parſo, eſſendo d'vn medeſimo animo congregati, mandarui de gli huomini da noi eletti inſieme, con gli noſtri diletti Barnaba e Paulo.

טו

21 כִּי לְמֹשֶׁה הָיוּ לוֹ מִדּוֹרוֹת
קַדְמוֹנִיּוֹת מֵעִיר לָעִיר הַקֹּרְאִים
אֹתוֹ בְּעֵדוֹתָם בְּכָל־שַׁבָּת׃

Porque Moyſen deſde los tiempos antiguos tiene en cada ciudad quien lo predique en las Synogas donde es leydo cada Sabbado.

22 וַיִּטַב בְּעֵינֵי הַשְּׁלִיחִים
וְהַזְּקֵנִים אֶת־כָּל הָעֵדָה לִשְׁלוֹחַ
מֵאִתָּם אֲנָשִׁים בְּחִירִים
לְאַנְטְיוֹכְיָא עִם פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא
אֶת־יְהוּדָה הַנִּקְרָא בַּרְשַׁבָּא וְאֶת־
שִׁילָא אַנְשֵׁי רָאשֵׁי הָאַחִים׃

Entonces pareció bien à los Apoſtoles, y à los Ancianos con toda la Igleſia, eligir varones deellos, y embiarlos à Antiochia con Paulo y Barnabas, à Iudas que tenia por ſobre nombre Barſabas, y à Silas, varones principales entre los Hermanos:

23 כּוֹתְבִים בְּיָדָם אֶת־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הַשְּׁלִיחִים וְהַזְּקֵנִים וְהָאַחִים
לָאַחִים אֲשֶׁר מִן הַגּוֹיִם
בְּאַנְטְיוֹכְיָא וּבַאֲרָם וּבְקִילִיקְיָא
שָׁלוֹם׃

Y eſcreuir por mano deellos anſi, Los Apoſtoles, y los Ancianos, y los hermanos à los Hermanos de las Gentes, que eſtan en Antiochia, y en Syria, y en Cilicia, ſalud.

24 כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ כִּי אֲנָשִׁים
יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ הִבְהִילוּ אֶתְכֶם
בְּדִבְרֵי—בְלִיַּעַל עֲשֶׂה סֵטִים
וְלַהֲפֹךְ אֶת—נַפְשֵׁיכֶם לֵאמֹר
לְהִמּוֹל וְלִשְׁמוֹר אֶת־הַתּוֹרָה
אֲשֶׁר לֹא צִוִּינוּ לָהֶם׃

Porquanto auemos oydo que algunos que han ſalido de noſotros hos han inquietado con palabras, traſtornando vueſtras animas mandando circuncidaros y guardar la Ley, à los quales no mandamos.

25 וַיִּטַב בְּעֵינֵי כֻּלָּנוּ הַנִּקְהָלִים
יַחַד לִשְׁלוֹחַ אֲלֵיכֶם אֲנָשִׁים
בְּחִירִים עִם אֲהוּבֵינוּ בַּרְנַבָּא
וּפוֹלוֹס׃

Ha nos parecido, ayuntados en vno, de elegir varones, y embiarlos à voſotros con nueſtros amados Barnabas y Paulo.

ιε΄.

21. Μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.

Car quant à Moyſe il a d'ancieneté gens par chaque ville qui le preſchēt, veu qu'és ſynagogues il eſt leu par chaque Sabbat.

22. Τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαβᾶν, καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς.

Lors il ſembla bon aux Apoſtres & aux Anciens auec toute l'Egliſe, d'enuoyer en Antioche, gens eſleus d'entr'eux, auec Paul & Barnabas, aſſauoir Iudas ſurnomme Barſabas, & Silas, hommes principaux entre les freres.

23. Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· Οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ, τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.

En eſcriuant par eux ce qui s'enſuit Les Apoſtres & les Anciens, & les freres aux freres qui ſont des Gentils en Antioche, & en Syrie, & en Cilice, ſalut.

24. Ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξ ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις, ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα.

Pource que nous auons entendu que quelques vns partis d'entre nous, vous ont troublés par quelques propos, renuerſans vos ames en vous commandant d'eſtre circoncis, & de garder la Loy, auſquels nous n'en auions point donné de charge.

25. Ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ Παύλῳ.

Nous auos eſté d'aduis eſtans aſſemblés d'vn accord, d'enuoyer vers vous perſonnages qu'auons eſleus, auec nos treſchers Barnabas & Paul.

CAP. XV.

21. Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus qui eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne ſabbathum legitur.

For Moſes of old time hath in euery citie them that preach him / ſeeing he is read in the Synagogues euery Sabbath day.

22. Tunc placuit Apoſtolis & ſenioribus cum omni eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam, viros primos in fratribus.

Then it ſeemed good to the Apoſtles and Elders with the whole Church / to ſende choſen men of theyr owne companie to Antiochia with Paul & Barnabas : to with Judas whoſe ſyrname was Barſabas and Silas/which were chiefe men among the brethren.

23. Scribentes per manus eorum, APOSTOLI & ſeniores, fratres, his qui ſunt Antiochię & Syrię, & Ciliciæ fratribus ex Gentibus, ſalutem.

And wrote letters by them after this maner/THE APOSTLES, AND the Elders/& the brethren/vnto the brethren which are of the Gentiles in Antiochia / and in Syria / and in Cilicia / ſend greeting.

24. Quoniam audivimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbaverunt vos verbis, evertentes animas veſtras, (iubentes vos circumcidi & ſervare legem,) quibus non mandavimus.

Foraſmuch as we haue heard/ ẏ certeine which departed from vs / haue troubled you with words / & combred your mindes / ſaying / Ye muſt be circumciſed and keepe the Law : to whom we gaue no ſuch commaundement.

25. Placuit nobis collectis in unum, eligere viros, & mittere ad vos cum chariſſimis noſtris Barnaba & Paulo.

It ſeemed therefore good to vs / when we were come together with one accorde / to ſend choſen men vnto you / with ouer beloued Barnas and Paul.

Das XV. Capitel.

21. Denn Moſes hat von langen zeiten her inn allen Städten / die jn predigen / vnd wird alle Sabbather tag in den Schulen geleſen.

Thi Moſe haffuer long tid hafft dem i alle Stæder / ſom hannem predicke oc hand læſis huer Sabbaths dag i Scholerne.

22. Vnd es dauchte gut die Apoſtel vñ Elteſten/ſam̃t der gantzen Gemeine/auß jnen Männer erwehlen/vnnd ſenden gen Antiochian/ mit Paulo vñ Barnaba/nemblich/Judam/ mit dem zunamen Barſabas/ vñ Silan/ welche Männer Lehrer waren vnter den Brüdern.

Da ſyntis det Apoſtlerne oc de Eldſte met al Menigheden gaat / at vduele Mend aff dem oc ſende til Antiochian/ met Paulo oc Barnaba / ſom er/ Judas der kaldis Barſabas/ oc Silan / huilcke Mend ſom vaare Lærer iblant Brøderne.

23. Vnd ſie gaben Schrifft in jre Hand/alſo : Wir die Apoſtel vnnd Elteſten vnd Brüder/ wünſchen heil den Brüdern auß den Heiden / die zu Antiochia vnnd Syria / vnd Cilicia ſind.

Oc de finge dem denne Scrifft i deris haand. Wi Apoſtle oc Eldſte oc Brødre / ynſke Brøderne aff Hedninge / ſom ere i Antiochia oc Syria / oc Cilicia / ſalighed.

24. Dieweil wir gehöret haben/daß etliche von den vnſern ſind außgegangen/ vnd haben euch mit lehren jrre gemacht/vnd eure Seele zerrüttet/vnd ſagen / Ihr ſolt euch beſchneiden laſſen / vnd das Geſetze halten/ welchen wir nichts befohlen haben.

Efterdi wi haffue hørt / at nogle aff vore ere vdgangne / oc haffue ført eder i vildfarelſe met Lærdom/ oc miſtrøſtet eders Siele oc ſige / I ſkulle lade omſkere eder / oc holde lowen / huilcke wi det icke befalede.

25. Hat es vns gut gedaucht einmütiglich verſamblet / Männer erwehlen / vnd zu euch ſenden / mit vnſern liebſten Barnaba vnd Paulo.

Saa ſyntis oſſ gaat at vere endrectelige forſamlede at vduele mend / oc ſend til eder / met vaare allerkæriſte Barnaba oc Paulo.

Kapitola XV.

21. Neb pijſmo Moyžijſſowo/ od dawnijch wěkůw má/ we wſſech Měſtech/ kdoby ge kázal w ſſkolách / kdežto na každau Sobothu ge čtau.

Abowiemci Mojżeß od ſtárodawnych czáſow ma w káżdym mieśćie ty ktorzy go opowiedáia/ gdyż go w bożnicách ná káżdy Szábáth czytáia.

22. Tehdy lijbilo ſe to Apoſſtoluom/ y Starſſým/ y wſſý Cýrkwi/ aby wywolili z ſebě Muže/ a poſlali ge do Antyochye/ s Pawlem a s Barnabáſſem/ Jůdu/ kterýž přijgmj měl Barſabas/ a Sýlu/ Muže přednij mezy Bratřijmi.

Tedy ſie zdáło Apoſtołom y ſtárßym/ ze wßytkim Kośćiołem/ przebráne męże z pośrod ſiebie poſłáć do Antyochiey z Páwłem y Bárnábaßem/ Iudę ktorego zwáno Bárſábás/ y Syle/ męże przednieyße miedzy bráćią.

23. Pijſſýce gim toto po nich: Apoſſtolé / Starſſý a Bratřij/ těm kteřijž gſau w Antyochij/ w Syrij / a w Cylicij/ Bratřjm kteřjž gſau z Pohanůw/ wzkazugj pozdrawenij.

A to piſánie poſłáć przez rece ich / Apoſtołowie / ſtárßy / y bráćia / tym ktorzy ſą w Antyochiey/ w Syryey/ y w Cylicyey/ bráćiey ktorzy ſą z pogánow/ zdrowia życzymy.

24. Slyſſeli gſme/ že někteřij wyſſedſſe od nás / zarmautili wás řečij/ přewracugice duſſe waſſe / welice wám abyſſte ſe obřezowali / a Zákon Moyžijſſuow zachowáwali/ gimž gſme toho neporučili.

Gdy żechmy ſłyßeli/ iż niektorzy z nas wyßedßy zátrwożyli was ſłowy/ poſtáwiáiąc duße wáße/ káżąc wás obrzezowáć/ y záchowywáć zakon Moizeßow/ ktorymechmy my tego nie roſkázowáli.

25. Yſſedſſe ſe w hromadu/ lijbilo ſe nám/ abychom wywolili Muže/ a poſlali k wám/ s naymilegſſými naſſými Pawlem a Barnabaſſem.

Zdáło ſie nam tedy wßytkim iednoſtáynie zebránym/ poſłáć do was męże przebráne z námileyßymi náßymi/ Bárnábaßem y z Páwłem.

טו

26 אֱנָשָׁא דַּאשְׁלֵמוּ ג
נַפְשָׁתְהוֹן חֲלָף שְׁמֵהּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Huomini che hanno messe le vite loro per il nome del nostro Signor IESV Christo.

27 וְשַׁדַּרְן עַמְּהוֹן לִיהוּדָא
וְלְשִׁילָא דְּהָנוֹן בְּמֶלְּתָא
יֵאמְרוּן לְכוֹן הָנֵין הָלֵין׃

Noi habbiam dunque mandato Iuda e Sila, che ancor essi vi riferiranno à bocca le medesime cose.

28 הֲוָא גֵּיר צְבְיָנָא לְרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא וְאַף לַן דְּלָא
נֶתְתְּסִים עֲלַיכוֹן יוּקְרָא
יַתִּירָא לְבַר מֶן הָלֵין ד
דַּאלִיצַן׃

Conciosia ch'egli è parso à lo Spirito Santo & à noi, di non porre sopra voi vn peso, che queste cose necessarie.

29 דְּתִתְרַחְקוּן מֶן דְּדִבְחָא
וּמֶן דְּמָא וּמֶן חֲנִיקָא וּמֶן
זְנִיוּתָא וְכַד תֶּטְּרוּן נַפְשְׁכוֹן
מֶן הָלֵין שַׁפִּיר תֶּהְווֹן הֲוַו
שְׁרִירִין בְּמָרַן׃

Cioè, che voi vi asteniate da le cose sacrificate à gl'idoli, e dal sangue, e dal soffocato, e da la fornicatione: da le quali cose se voi vi guardarete, farete bene, State sani.

30 הָנוֹן דֵּין דְּאֶשְׁתַּלַּחוּ אֶתַו
לְהוֹן לְאַנְטִיּוֹכִיָּא וְכַנְשׁוּ
כֻּלֵּהּ עַמָּא וִיהַבוּ אֶגַּרְתָּא׃

Quelli dunque essendo mandati via, vennero in Antiochia: e congregata la moltitudine, presentoron la lettera.

31 וְכַד קְרַו חֲדִיו ------
וְאֶתְבַּיְאוּ׃

Laqual come essi hebber letta, si rallegrorono di quella consolatione.

32 וּבְמֶלְּתָא עַתִּירְתָּא
חַיְּלוּ לַאחֵא וְקַיְּמוּ אֶנּוּן
הָכְוָת יְהוּדָא וְשִׁילָא מֶטֻּל
דְּאַף הָנוֹן נְבִיֵּא הֲווֹ׃

Iuda poi e Sila, essendo ancor essi Profeti, consolorono i fratelli con molte parole, e confermorongli.

טו

26 אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָתְנוּ אֶת־נַפְשָׁם
עַל־שֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Hombres que han entregado ſus vidas por el Nombre de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

27 וַיִּשְׁלְחוּ אֶת־יְהוּדָה וְשִׁילָא
אֲשֶׁר גַּם הֵמָּה יַגִּידוּ לָהֶם אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Anſique embiamos à Iudas, y à Silas, los quales tambien por palabra hos haran ſaber lo miſmo.

28 כִּי טוֹב עַל־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וְכַאֲשֶׁר הַדָּבָר לְפָנֵינוּ מְאוּמָה לֹא
יוֹתֵר לָשִׂים עֲלֵיכֶם סֵבֶל כִּי־
אִם אֶת־הַצְּרִיכִים הָאֵלֶּה׃

Que ha parecido bien àl Eſpiritu Sancto, y à noſotros, de ninguna carga hos poner, mas, que eſtas coſas neceſſarias:

29 לִנְצֹר מִזִּבְחֵי הָאֱלִילִים וּמִדָּם
וּמֵחֶנֶק וּמִתַּזְנוּת וְכֹל אֲשֶׁר לֹא
תֹאבוּ לְהֵעָשׂוֹת לְנַפְשְׁכֶם לַאֲחֵרִים
לֹא תַעֲשׂוּ וּמֵאֵלֶּה אִם תִּצְּרוּ
נַפְשְׁכֶם תֵּיטִיבוּן חִזְקוּ וְיַאֲמֵץ
לִבְּכֶם וְקַוּוּ אֶל־יְהוָה׃

Que os aparteys de las coſas ſacrificadas á idolos, y de ſangre, y de ahogado, y de fornicacion: de las quales coſas ſi hos guardades, hareys bien. Bien ayays.

30 וְכַאֲשֶׁר נִשְׁלְחוּ בָּאוּ לָהֶם
לְאַנְטִיּוֹכְיָא וַיַּקְהִילוּ אֶת־הֶהָמוֹן
וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־אִגֶּרֶת׃

Ellos entonces ambiados decendieron à Antiochia, y juntando la multitud, dieron la carta:

31 וּבְקָרְאָם שָׂמְחוּ בְּשִׂמְחָה
גְּדוֹלָה עַל־הַנֶּחָמָה׃

La qual como leyeron, fueron gozoſos de la conſolacion.

32 וִיהוּדָה וְשִׁילָא הָיוּ נְבִיאִים
גַּם־הֵמָּה לָכֵן בְּדָבָר רָב נִחֲמוּ
חִזְקוּ וְאִמְּצוּ אֶת הָאַחִים׃

Iudas tambien y Silas, como ellos tambien eran Prophetas, conſoláron y confirmaron los Hermanos con abundancia de palabra,

ιέ.

26. Ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Perſonnages qui ont abandõné leurs vies pour le nom du Seigneur Ieſus Chriſt.

27. Ἀπεστάλκαμεν οὖν Ἰούδαν καὶ Σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά.

Par ainſi nous auons enuoyé Iudas & Silas, leſquels auſſi vous feront entendre le meſme de bouche.

28. Ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων.

Car il a ſemblé bon au ſainct Eſprit & à nous, de ne mettre plus grãde charge ſur vous que ces choſes neceſſaries.

29. Ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυτοῖς γίνεσθαι ἑτέροις μὴ ποιεῖτε· ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς εὖ πράξετε. ἔρρωσθε.

C'eſt que vous-vous abſteniez des choſes ſacrifiees aux idoles, & du ſang, & des choſes eſtouffees, & de paillardiſe: deſquelles choſes ſi vous-vous contregardez, vous ferez bien. Bien vous ſoit.

30. Οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.

Iceux donc ayans prins congé, vindrent en Antioche: & ayans aſſemblé la multitude, rendirent les lettres.

31. Ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.

Et quand ils les eurent leuës, ils furent reſiouis de la conſolation.

32. Ἰούδας τε καὶ Σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐπεστήριξαν.

Pareillement auſſi Iudas & Silas, comme ainſi ſoit qu'eux auſſi fuſſent Prophetes, exhorterent les freres par pluſieurs paroles, & les confermerent.

26. Hominibus qui tradiderunt animas ſuas pro nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Men that haue giuen vp their liues for the Name of our Lord Jeſus Chriſt.

27. Miſimus ergo Iudam & Silam, qui & ipſi vobis verbis referent eadem.

We haue therefore ſent Judas / and Silas / which ſhal alſo tell you the ſame things by mouth.

28. Viſum eſt enim Spiritui ſancto & nobis, nil ultrà imponere vobis oneris quã hæc neceſſaria.

For it ſeemed good to the holie Ghoſt / and to vs / to lay no more burden vpon you / then theſe neceſſary things.

29. Vt abſtineatis vos ab immolatis ſimulachrorum, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione, à quibus cuſtodientes vos, bene agetis. Valete.

That is / that ye abſteine from things offred to idoles / and blood / and that that is ſtrangled / and from fornication: from which if ye keepe your ſelues / ye ſhall doe well. Fare ye well.

30. Illi ergo dimiſſi deſcenderunt Antiochiam: & congregata multitudine tradiderunt epiſtolam.

Nowe when they were departed / they came to Antiochia / and after that they had aſſembled the multitude / they deliuered the epiſtle.

31. Quã cum legiſſent, gaviſi ſunt ſuper conſolatione.

And when they had read it / they reioyced for the conſolation.

32. Iudas autem & Silas, & ipſi cùm eſſent prophetæ, verbo plurimo conſolati ſunt fratres, & confirmaverunt

And Judas and Silas being Prophets / exhorted the brethren with many words / and ſtrengthened them.

26. Welche Menſchen jhre Seele dargegeben haben für den Namen vnſers HERREN Jeſu Chriſti.

Huilcke Menniſke der vdſette deris ſiele for vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn.

27. So haben wir geſandt Judam vnd Silan / welche auch mit worten daſſelbige verkündigen werden.

Saa ſende wi Judam oc Silam / huilcke ſom ſkulle oc kundgøre des ſamme met ord.

28. Denn es gefellt dem heiligen Geiſte vnd vns / euch keine beſchwerung mehr auffzulegen / denn nur diſe nötige ſtück.

Thi det behager den hellig Aand oc oſſ / at legge eder ingen mere Beſuarelſe paa.

29. Daß jr euch enthaltet vom götzenopffer vnd vom blut / vnd vom erſtickten / vnd von Hurerey / Von welchen ſo jhr euch enthaltet / thut jhr recht / Gehabt euch wol.

Vden alene diſſe nødtørfftige ſtycker / At i ſkulle holde eder fra Affguders offer oc fra Blod / oc fra det Qualde / oc fra Horeri / Fra huilcket / der ſom i holde eder fra / gøre i ret / Farer vel.

30. Da dieſe abgefertiget waren / kamen ſie gen Antiochian / vnnd verſamleten die menge / vnnd überantwortten den Brieff.

Der diſſe vaare ſende bort / komme de til Antiochiam / oc forſamlede Mennigheden / oc finge dem Breffuit.

31. Da ſie den laſen / wurden ſie des Troſtes fro.

Der de det læſde / bleffue de glade aff dem trøſt.

32. Judas aber vnnd Silas / die auch Propheten waren / ermahneten die Brůder mit vilen reden / vnd ſtercketen ſie.

Men Judas oc Silas / ſom oc vaare Propheter / formanede Brøderne met megen tale / oc ſtyrckede dem.

26. S těmi lidmi / kteřijž wydali žiwoty ſwé pro gméno Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta.

Z ludzmi tymi ktorzy wydáli zdrowia ſwe dla imienia Pána náßego Jezuſá Kryſtuſá.

27. Protož gſme poſlali Judu a Sýlu / kteřijž y oni auſtně wyprawij wám o těmž.

A przetożechmy poſłali Judáſá y Syle / ktorzy wam y ſámi ſłowy tho oznaymią.

28. Widělo ſe zagiſté Duchu ſwatému / y nám / abychom žádného wijce na wás newzkladali Břemene / krom těchto wěcý potřebných.

Abowiem ták ſie zdáło Duchowi świetemu y nam / ábyſmy wiecey nie kládli ná wás brzemien / iedno ty potrzebne.

29. Totižto / abyſſte ſe zdržowali od modlám obětowaného / a od krwe / a od vdáweného / a od ſmilſtwa: Od kterýchžto wěcý budeteli ſe oſtřijhati / dobře budete činiti. Megte ſe dobře.

Abyſcie ſie wſtrzymawali od tych rzeczy ktore ſą ofiárowáne bálwánom / od krwie od rzeczy dáwionych / y od grzechu nieczyſtego / od ktorych rzeczy ieſli ſie ſámi záchowywác bedziecie / dobrze vczynicie. Zátym ſie dobrze miewcie.

30. Tedy oni gſauce poſláni ſſli do Antyochye. A oſſedſſe ſe množſtwij / dali gim liſt.

A ták oni odpráwieni / przyßli do Antyochyiey / á zebráwßy lud oddáli liſt.

31. Kterýžto když přečtli / radowali ſe z potěſſenij.

Ktory gdy przeczciono / vrádowáli ſie z pocießenia.

32. Judas pak a Sýlas / poněwadž y oni byli Prorocy / mnohau řečij těſſyli Bratřij / a potwrzowali gich.

Tedy Judás y Sylás gdyż y ſámi byli Proroki / długiemi ſłowi nápominali bráciá / vtwirdzali ie.

טו

33 וְכַד הֲווֹ תַּמָּן זַבְנָא שְׁרוֹ אֶנּוּן אַחֵא בַּשְׁלָמָא לְוָת שְׁלִיחֵא׃

E dimorati che furono iui alquanto tempo, furon da i fratelli rimandati con pace à gli Apostoli.

34 בְּרַם הֲוָא צְבִינֵהּ דְּשִׁילָא דְּנִקּוֵא תַּמָּן (וִיהוּדָא בַּלְחוֹד אֱזַל לְאוּרִשְׁלֶם׃)

Nondimeno à Sila parue bene di rimanersi lì. (Ma Iuda andosene solo à Ierusalem.)

35 פַּוְלוֹס דֵּין וּבַר־נַבָּא קַוִּיו הֲווֹ בְּאַנְטִיוּכִי וּמַלְפִין הֲווֹ וּמְסַבְּרִין עַם אַחְרָנֵא סַגִּיאֵא מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא׃

E Paulo e Barnaba dimororono in Antiochia, insegnando & annuntiando con molti altri la parola del Signore.

36 וּבָתַר יַוְמָתָא אֱמַר פַּוְלוֹס לְבַר־נַבָּא נֶתְפְּנֵא וְנֶסְעוֹר לַאחֵא דְּבְכֻל מְדִינָא דַּכְרֶזַן בָּהּ מֶלְּתָא דַּאלָהָא וְנֶחְזֵא מָנָא עָבְדִין׃

Doppo alquanti giorni Paulo disse à Barnaba, Ritorniamo hora à visitare i nostri fratelli per tutte le città, ne lequali noi habbiamo annuntiata la parola del Signore, per veder come stiano.

37 בַּר־נַבָּא דֵּין צָבֵא הֲוָא דְּיִדְבַּר לְיוּחַנָּן הַו דְּאֶתְכְּנִי מַרְקוֹס׃

E Barnaba consigliaua che si pigliasse in lor compagnia Giouanni, che si chiamaua Marco.

38 פַּוְלוֹס דֵּין לָא צָבֵא הֲוָא דְּיִדְבְּרֵהּ עַמְּהוֹן מֶטוּל דְּשַׁבַק הֲוָא אֶנּוּן כַּד הֲווֹ בְּפַמְפּוּלִיָא וְלָא אֱזַל עַמְּהוֹן׃

Ma Paulo giudicaua, che colui che da Panfilia s'era ritirato da loro, e non era andato con essi à l'opere, non si douesse pigliare in compagnia.

39 מֶטוּל הָנָא חֶרְיָנָא פְּרַשׁוּ חַד מֶן חַד וּבַר־נַבָּא דְּבַר לְמַרְקוֹס וְרַדוּ בְּיַמָּא וְאֶזַלוּ לְהוֹן לְקוּפְרוֹס׃

Onde nacque fra loro si graue contesa, che si separarono l'vn da l'altro: e Barnaba preso con seco Marco, nauigò in Cipri,

טו

33 וְאָרְכוּ לָהֶם שָׁם הַיָּמִים וַיְשֻׁלְּחוּ בְשָׁלוֹם מֵאַחִים אֶל־הַשְּׁלִיחִים׃

Y passando alli algun tiempo fueron embiados de los Hermanos à los Apostoles en paz:

34 וַיִּיטַב בְּעֵינֵי שִׁילָא לַאֲרֹךְ לוֹ עִמָּם (וִיהוּדָה לְבַדּוֹ הָלַךְ יְרוּשָׁלָיְמָה׃)

Mas à Silas parecio bien de quedarse alli. (Mas Iudas solo boluiose à Ierusalem.)

35 וּפוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא אָרְכוּ לָהֶם בְּאַנְטְיוֹכְיָא מְלַמְּדִים וּמְבַשְּׂרִים אֶת אֲחֵרִים רַבִּים אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y Paulo y Barnabas seestauan en Antiochia ensennando la palabra del Sennor. y annunciando el Euangelio con otros muchos.

36 וּמִיָּמִים אָמַר פּוֹלוֹס אֶל־בַּרְנַבָּא נָשׁוּב נָא וְנִפְקוֹד אֶת־אַחֵינוּ מִכָּל־עִיר לָעִיר אֲשֶׁר בָּהֵנָּה בִּשַּׂרְנוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה מַה יַּעֲשׂוּן׃

Y despues de algunos dias Paulo dixo à Barnabas, Boluamos á visitar los hermanos por togas las ciudades en las quales auemos annunciado la palabra del Sennor, como estan.

37 וּבַרְנַבָּא אָבָה לָקַחַת עִמּוֹ אֶת־יוֹחָנָן הַנִּקְרָא מַרְקוֹס׃

Y Barnabas queria que tomassen consigo à Ioan elque tenia por sobre nombre Marcos:

38 וּלְפוֹלוֹס נִרְאָה לוֹ אֲשֶׁר אוֹתוֹ אֲשֶׁר עֲזָבָם בְּפַמְפִילְיָא וְלֹא בָא אִתָּם אֶל־הַמַּעֲשֶׂה לֹא יִקָּחוּהוּ עִמָּם׃

Mas Paulo, pareciale que no auia de ser tomado elque se auia apartado deellos desde Pamphylia, y no auia ydo conellos à la obra.

39 וַיְהִי־רִיב בֵּינֵיהֶם כֵּן אֲשֶׁר נִפְרַד אִישׁ מֵרֵעֵהוּ וּבַרְנַבָּא לָקַח אֵלָיו אֶת־מַרְקוֹס וַיֵּלֶךְ כַּפְּרָה׃

Y vuo tal contencion entre ellos, que se apartaron el vno del otro: y Barnabas tomando à Marcos nauegó à Cypro.

ιε'.

33. Ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους.

Et quand ils eurent demeuré là quelque espace de temps, ils furent renuoyés en paix par les freres vers les Apostres.

34. Ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ. (καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.)

Toutesfois il sembla bon à Silas de demeurer là. (Mais Iuda se en alloit seul à Iherusalem.)

35. Παῦλος δὲ καὶ βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

Et Paul & Barnabas demeurerent en Antioche, enseignans & annonçans auec aussi plusieurs autres la parole du Seigneur.

36. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνάβαν, ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι.

Et quelques iours apres, Paul dit à Barnabas, Or sus retournons, & visitõs nos freres, par toutes les villes esquelles nous auons annoncé la parole du Seigneur, pour voir comment ils se portẽt.

37. Βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην τὸν καλούμενον μάρκον.

Et Barnabas conseilloit de prendre auec eux Iehan surnommé Marc.

38. Παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον.

Mais il ne sembloit pas raisonnable à Paul que celui qui s'estoit departi d'auec eux dés Pamphylie, & n'estoit point alle auec eux en ceste œuure-la, leur fust adioint.

39. Ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον, ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον.

Dont il y eut telle aigreur qu'ils se separerent l'vn de l'autre, & que Barnabas prenant Marc, nauigea en Cipre.

CAP. XV.

33. Facto autē ibi aliquanto tempore, dimiſſi ſunt cum pace à fratribus ad eos qui miſerant illos.

And after they had taried there a ſpace / they were let goe in peace of the brethren vnto the Apoſtles.

34. Viſum eſt autem Silæ ibi remanere: Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem.

Not withſtanding Silas thought good to abide there ſtill (and onely Judas went to Jeruſalem.)

35. Paulus autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docentes, & evangelizantes cum aliis pluribus verbum Domini.

Paul alſo and Barnabas continued in Antiochia / teaching and preaching with many other the worde of the Lorde.

36. Poſt aliquot autē dies, dixit ad Barnabam Paulus, Revertentes viſitemus fratres per univerſas civitates, in quibus prędicavimus verbum Domini quomodo ſe habeant.

But after certaine dayes / Paul ſaide vnto Barnabas / Let vs returne / and viſite our brethren in euery city / where we haue preached the word of the Lord / and ſee how they doe.

37. Barnabas autem volebat ſecum aſſumere & Iohannem, qui cognominabatur Marcus.

And Barnabas counſelled to take with them John / called Marke.

38. Paulus autem rogabat eum, (ut qui diſceſſiſſet ab eis de Pamphylia, & non iſſet cum eis in opus) non debere recipi.

But Paul thought it not meete to take him vnto their company / which departed from them from Pamphylia / and went not with them to the worke.

39. Facta eſt autem diſſenſio, ita ut diſcederent ab invicem, & Barnabas quidem aſſumpto Marco navigaret Cyprum.

Then were they ſo ſtirred / that they departed aſunder one from the other / ſo that Barnabas tooke Marke / and ſayled vnto Cyprus.

Das XV. Capitel.

33. **Vnnd da ſie verzogen eine zeitlang / wurden ſie von den Brůdern mit frieden abgefertiget zu den Apoſteln.**

Oc der de haffde tøffuit nogen tid / bleffue de bort ſende aff Brøderne met fred til Apoſtlerne.

34. **Es gefiel aber Sila / daß er da bliebe. (Judas aber zog allein gen Jeruſalem.)**

Men det behagede Sila / at bliffue der. (Oc Judas drog alene op til Jeruſalem.)

35. **Paulus aber vnd Barnabas hatten jhr weſen zu Antiochia / lehreten vnd predigten des HERREN Wort / ſampt vilen andern.**

Oc Paulus oc Barnabas haffde deris væſen i Antiochia lærde oc Predickede met mange andre HERRENS ord.

36. **Nach etlichen tagen aber ſprach Paulus zu Barnaba: Laß vns widerumb ziehen / vnnd vnſere Brůder beſehen durch alle Stätte / in welchen wir des HERREN Wort verkündigt haben / wie ſie ſich halten.**

Nogle dage der effter / ſagde Paulus til Barnabam / Lad oſſ drage til bage igen / oc ſee vore Brødre huorledis de holde ſig i alle Stæder / ſom wi haffue forkyndet HERRENS ord vdi.

37. **Barnabas aber gab rath / daß ſie mit ſich nemen Johannem / mit dem zunamen Marcus.**

Da gaff Barnabas raad / At de ſkulde tage Johannem met ſig ſom kalledis Marcus.

38. **Paulus aber achtet es billich / das ſie nicht mit ſich nemen einen ſolchen / der von jnen gewichen war inn Pamphylia / vnd war nicht mit jnen gezogen zu dem werck.**

Men Paulus actede det tilbørligt / at de ſkulde icke tage ſaadan en met dem / ſom vaar viget fra dem i Pamphilia / oc reyſde icke met dem til Gerningen.

39. **Vnd ſie kamen ſcharpff aneinander / alſo daß ſie voneinander zogen / vñ Barnabas zu ſich nam Marcum / vnd ſchiffte in Cypern.**

Oc de fortørnede huer andre ſaa ſtorlige / at de droge fra huer andre / oc Barnabas tog Marcum til ſig / oc ſeylede til Cypern.

Kapitola XV.

33. A tu pobywſſe za někťerý čas / propuſſtěni / gſau od Bratřij w pokogi zaſe k těm kteřijž ge byli poſlali.

Y gdy tam kilká czáſow z mieſzkáli odeſlani ſą z pokiem od bráciey do Apoſtolow.

34. Ale widělo ſe Sylowi / aby tu zuoſtal: (Jůdas pak ſám ſſel do Geruzaléma.)

Ale Syli zdáło ſie tám zoſtáć. (Judás wrocił do Jeruzálem ſámho.)

35. Pawel pak a Barnabáſs / bydlili w Antyochij / včijce a kázijce / s mnohými ginými / Slowo Božij.

Páwel też y Bárnábás mieſzkáli w Antyochiey / nauczáiac y kázac z wielem iynch ſłowá Páńſkie.

36. Po několika pak dnech / řekl Pawel k Barnabáſſowi: Wrátjce ſe / nawſſtěwme bratřij naſſe po wſſech Měſtech / w kterýchž gſme kázali ſlowo Božij / kterak ſe magj.

Po tym po kilku dni rzekł do Bárnábáſza Páwel: Wroćmyż ſie á náwiedzmy brácia náſze po wſzytkich mieśćiech / w ktorychże ſmy opowiedáli ſłowo Páńſkie / y dowiemy ſie iáko ſie też máia.

37. Tehdy Barnabáſs rádil aby pogali s ſebau y Jana / kterýž přijgmi měl Marek.

Y radził Bárnábás áby z ſobą wźięli Janá / ktorego zwano Márek.

38. Ale Pawel nechtěl toho / kterýž byl odſſel od nich z Pamphilij / aniž ſſel s nimi k prácy / aby s ſebau pogjmal.

Ale ſie Páwłowi nie zdáło z rzecz ſłuſzna brać onego ktory odſtał od nich z Pámfiliey / á nie był w oney ſpráwie towárzyſzem.

39. Y ſtala ſe mezy nimi ſwáda / tak že ſe rozeſſli různo: Barnabáſs pogaw s ſebau Marka / plawil ſe do Cýpru:

Także przetho ſą obruſzeni / iż odſzedł ieden od drugiego / á wziąwſzy z ſobą Barnabás Márká wiozł ſie do Cypru.

טו

40 פולוס דין גבא לה
לשילא ונפק כד מגעל מן
אחא לטיבותה דאלהא׃

E Paulo hauendo eletto Sila: ſen'andò via ı accomandato da i fratelli à la gratia di, Dio.

41 ורדא הוא בסוריא
ובקיליקיא ומקים עדתא׃

E camina per la Siria e Cilicia, confermando le Chieſe.

יו

1 ומטי הוא לדרבא
מדינתא וללוסטרא אית
הוא דין תמן תלמידא חד
דשמה טימתאוס ברה ד
דיהודיתא חדא מהימנתא
ואבוהי ארמיא׃

Poi arriuò à Derbe e liſtra, & iui era vn diſcepolo per nome Timotheo figliuolo d'vna donna Giudea fedele, ma di padre Greco.

2 וכלהון תלמידא דמן
לוסטרא ומן איקנון בו
מסהדין הוו עלוהי׃

Delqual diſcepolo, i fratelli che erano in Liſtra & Iconio, rendeuano buona teſtimonianza.

3 להנא צבא הוא פולוס
דידבריוהי עמה ונסב גזרה
מטול יהודיא דאית הוו
באתרא ידעין הוו גיר
כלהון לאבוהי דארמיא
הוא׃

Coſtui volſe Paulo ch'egli andaſſe con ſeco ı & hauendòlo preſò, il circonciſe per cagion de Giudei che erano in quei luoghi: percioche tutti ſapeuano che ſuo padre era Greco.

4 וכד אזלין הוו במדינתא
מכרזין הוו ומלפין להון
דיהוון נטרין פוקדנא אילין
דכתבו שליחא וקשישא
דבאורשלם׃

Hor quando paſſauan per le città, dauano loro ad oſſeruare i decreti ſtatuiti da gli Apoſtoli e da i Vecchij, che erano in Ieruſalem.

טו

40 ופולוס בחר לו בשילא ויצא
נפקד לתחנת אלהים מן־האחים׃

Y Paulo eſcogiendo à Silas, partioſe encomendado de los Hermanos à la gracia de Dios.

41 ויעבר בארם וקיליקיא מאמץ
את־העדות׃

Y anduuo la Syria y la Cilicia confirmando las Igleſias.

יו

1 ויגע בדרבא ולוסטרא והנה
תלמיד אחד היה שם ושמו
טימותאוס בן־אשה יהודית
מאמנת ואביו יוני׃

Y vino haſta Derben, y Lyſtra: y heaqui, eſtaua alli vn Diſcipulo llamado Timotheo, hijo de vna muger Iudia fiel, mas de padre Gentil.

2 ולו הועד מכל־אחים אשר
בליסטרא ואיקון כי ישר הוא׃

Deeſte dauan buen teſtimonio los Hermanos que eſtauan en Lyſtra y en Iconio.

3 אותו אבה פולוס לצאת עמו
ויקחהו וימל אותו בעבור
היהודים אשר היו במקומים
האלה כי ידעו כלם כי אביו
היה יוני׃

Eſte quiſo Paulo que fueſe con el, y tomandolo, circuncidólo, per cauſa de los Iudios que eſtauan en aquellos lugares: porque todos ſabian que ſu padre era Griego.

4 וכאשר עברו את הערים
ויתנו להם לנצר את־הלמודים
אשר נשפטו משליחים וזקנים
אשר בירושלים׃

Y como paſſauan por las ciudades, dauanles que guardaſſen los decretos que auian ſido determinados por los Apoſtoles y los Ancianos que eſtauan en Ieruſalem.

ιε΄.

40. Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν.

Mais Paul ayant choiſi Silas pour l'accompagner ſe departit, eſtant recõmande à la grace de dieu par les freres.

41. Διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

Et trauerſa Syrie & Cilice, confermant les Egliſes,

ΚΕΦΑΛ. ις΄.

Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν, καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ἐκεῖ, ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος.

Or arriua-il à Derbe & Lyſtre: & voici, vn certain diſciple eſtoit là nommé Timothee, fils d'vne femme Iuifue, fidele, mais d'vn pere Grec.

2. Ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν.

Lequel auoit bon teſmoignage des freres qui eſtoyent a Lyſtre & Iconie.

3. Τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν.

Parquoi Paul voulut qu'il allaſt auec lui: & l'ayant prins auec ſoi le circoncit, à cauſe des Iuifs qui eſtoyent en ces lieux la: car tous ſauoyent que ſon pere eſtoit Grec.

4. Ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

Eux donque paſſans par les villes, les inſtruiſoyent de garder les ordonnances decretees par les Apoſtres, & par les Anciens de Ieruſalem.

CAP. XV.

40. Paulus verò electo Sila profectus eſt, traditus gratiæ Dei à fratribus.

And Paul choſe Silas and departed / being commended of the brethern vnto the grace of God.

41. Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmans eccleſias: *(præcipiens cuſtodire præcepta Apoſtolorum & ſeniorum.)*

And he went through Syria and Cilicia/ ſtabliſhing the Churches.

CAP. XVI.

PEr vênit autem in Derben & Lyſtram. Et eccce, diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis, patre Gentili.

Thē came he to Derbe and to Lyſtra: & behold / a certaine diſciple was there named Timotheus / a womans ſonne/ which was a Jeweſſe and beleeued/but his father was a Grecian.

2. Huic teſtimonium bonum reddebant qui in Lyſtri erant & Iconio fratres.

Of whome the brethren which were at Lyſtra and Iconium / reported well.

3. Hunc voluit Paulus ſecum proficiſci: & aſſumens circumcîdit eum propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat Gentilis.

Therefore Paul would that he ſhould go forth with him/and tooke and circumciſed him/becauſe of the Jewes/ which were in thoſe quarters: for they knewe all/ that his father was a Grecian.

4. Cum autem pertranſirent civitates, tradebant eis cuſtodire dogmata quæ erant decreta ab Apoſtolis & ſenioribus qui erant Ieroſolymis.

And as they went through the cities/ they delivered them the decrees to keepe / ordeined of the Apoſtles & Elders/which were at Jeruſalem.

Das XV. Capitel.

40. Paulus aber wehlet Silan/ vnd zog hin/der gnade Gottes befohlen/von den Brůdern.

Men Paulus vdualde Silan / oc drog bort / befalete Guds naade / aff Brøderne.

41. Er zog aber durch Syrien vnd Cilicien/ vnd ſterckte die Gemeine.

Saa drog hand igennem Syrien oc Cilician/oc ſtyrckede Menigheden.

Das XVI. Capitel.

ER kam aber gen Derben vnd Lyſtran/vnd ſihe ein Jünger war daſelbs/ mit namen Timotheus / eines Jůdiſchen Weibs Son/ die war glaubig / aber eines Griechiſchen Vaters.

DA kom hand til Derben oc Lyſtran. Oc ſee/ der vaar en Diſcipel/ ſom hed Thimotheus / en Jodiſke Quindis Søn/ ſom trode/ Men Faderen vaar en Greker.

2. Der hatte ein gut gerůchte bey den Brůdern/ vnter den Lyſtranern vnd zu Iconion.

Hand haffde it gaat ræckte hoſſ Brøderne/ iblant Lyſtranerne oc vdi Iconion.

3. Diſen wolte Paulus laſſen mit ſich ziehen/vnd nam vnd beſchneid jn vmb der Jůden willen / die an denſelbigen ort waren/denn ſie wuſten alle/ daß ſein Vatter war ein Grieche geweſen.

Denne vilde Paulus lade reyſe met ſig/ oc hand tog oc omſkar hannem for Jødernis ſkyld / ſom vaare der ſamme ſted / Thi de viſte alle / at hans Fader vaar en Greker.

4. Als ſie aber durch die Stätt zogen/überantworten ſie jnen zu halten den Spruch / welcher von den Apoſteln vnnd Elteſten zu Jeruſalem beſchloſſen war.

Oc ſom de droge igennem Stæderne/ befalede de dem at holde det Ordſprock/ ſom vaar beſluttet aff Apoſtlerne oc de Eldſte i Jeruſalem.

Kapitola XV.

40. A Pawel wywoliw ſobě Sylu / ſſel prwě/ poručen gſa miloſti Božj od Bratřij.

Páwel záſie przyiawſzy do ſiebie Syle ſzedl precz/ bedac poruczon láſce Bozey od bráciey.

41 Y chodil po Syrij a Cilicij/po twrzuge Cyrkwij/(a přikazuge gjm/ aby oſtřijhali přikázanij Apoſſtolůw a ſtarſſých.)

A chodzil po Syryey y Cylicyey/ vtwirdzáiac Kościoly.

Kapitola XVI.

PRziſſel pak do Derben a do Liſtry/ A hle / Včedlnijk geden tu byl gměnem Tymotheus/ Syn gedné ženy Wdowy wěrné/ ale Otce měl Pohana.

PRzyſzedl potym do Derben y do Liſtry/ á otho byl tam zwolennik niekthory imieniem Tymoteus/ ſyn niektorey niewiáſty Zydowki wierney wſzákoz z oycá Greká.

2. Tomu ſwědectwij dobré wydáwali/ kteřjž bydleli w Liſtře a w Ikonij/ Bratřij.

Ten zá ſoba mial świádectwo bráciey/ kthorzy byli w Liſtrze y w Ikonium.

3. Toho chtěl Pawel pogijti s ſebau. Y pogaw ho obřezal gey pro Zidy kteřjž byli w těch mjſtech/ nebo wěděli wſſyckni/ že Otec geho byl Pohan.

Thegoż Páwel chćiał mieć przy ſobie/ áby z nim ſzedl/ y wziawſzy go obrzezal dla Zydow/ kthorzy thám ná onych mieyſcách byli/ bo wſzyſcy wiedzieli że oćiec iego byl Grek.

4. A když chodili po měſtech/ přikazowali gim aby oſtřijhali Včenij/ kteráž byla gim wydána od Apoſtolůw a od Starſſých kteřjž byli w Geruzalémě.

A ták chodzac po mieśćiech/ podawáli im ku chowániu vſtáwy/ ktore byli poſtánowione od Apoſtolow y ſtárſzych/ ktorzy byli w Jeruzálem.

יו

5 בְּרַם עִדָּתָא מֶתְקַיְמָן הֲוַי בְּהַימָנוּתָא וְסָגְיָן הֲוַי בְּמֶנְיָנָא כֻּל יוֹם׃

E così le Chiese si confermauano ne la fede, o crescevano di numero ogni giorno.

6 הַלְכוּ דֵּין בְּפְרוּגִיַא וּבְגַלַטִיַא אַתְרְוָתָא וְכַלִּית אֶנּוּן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּלָא יְמַלְּלוּן מֶלְּתָא דַּאלָהָא בְּאָסִיַא׃

Passando poi per la Frigia, e per il paese di Galatia, & essendo lor proibito da lo Spirito santo l'annuntiar la parola in Asia.

7 וְכַד אֶתוֹ לְמוּסִיַא אַתְרָא צָבֵין הֲווֹ דְּנֵאזְלוּן מֶן תַּמָּן לְבִיתוּנִיַא וְלָא אַבְּסַת לְהוֹן רוּחֵה דְּיֵשׁוּע׃

Venuti che furono in Misia, tentauano d'andare in Bitinia, e lo Spirito no'l permesse loro.

8 וְכַד נְפַקוּ מֶן מוּסִיַא אֶתוֹ לְהוֹן לְטְרוֹאַס אַתְרָא׃

Onde trapassata Misia, scesero in Troade.

9 וּבְחֶזְוָא דְּלִלְיָא אֶתְחְזִי לְפַוְלוֹס אַיךְ גַּבְרָא חַד מַקְדוּנָיָא דְּקָאֵם וּבָעֵא מֶנֵּה כַּד אָמַר דְּתָא ל לְמַקְדוּנִיַא וְעַדְרַינַי׃

Et vna visione apparue di notte à Paulo, cioè, che vn huomo Macedonico gli staua dauanti, pregandolo, e dicendo, Passa in Macedonia, & aiutaci.

10 כַּד דֵּין חֲזָא פַּוְלוֹס הָנָא חֶזְוָא מֶחְדָא צְבֵין לְמֶפַּק לְמַקְדוּנִיַא מֶטוּל דְּאֶסְתַּכַּלִין דְּמָרַן קְרָן ד דְּנְסַבַּר אֶנּוּן׃

Com'egli hebbe veduta la visione, subbito procurammo d'andare in Macedonia, essendo certificati, che il Signore ci chiamaua à predicar lor'l Euangelio.

11 וְרְדֵין מֶן טְרוֹאָוס וְתְרַצַן לְסַמוּתְרָאקִי וּמֶן תַּמָּן ל לְיוֹמָא אַחְרִנָא אֶתִין לְנִיאַפִּילִיס מְדִינְתָּא׃

Partiti dunque da Troade, venimmo per diritto corso à Samotracia, e l'altro giorno à Napoli.

יו

5 וְהַקְּהִלּוֹת הִתְחַזְּקוּ בֶּאֱמוּנָה נוֹתְרוּ בְּמִסְפַּר יוֹם יוֹם׃

Ansique las Iglesias eran confirmadas en fe y eran augmentadas en numero cada dia.

6 וְעָבְרוּ בְּאֶרֶץ פְּרוּגִיָא וְגַלַטְיָא נִכְלָאִים מֵרוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִדַּבֵּר אֶת־הַדָּבָר בְּאַסְיָא׃

Y passando à Phrygia, y la prouincia de Galacia, fueles defendido por el Espiritu Sancto de hablar la palabra en Asia.

7 וּבְבוֹאָם אֶל־מוּסִיָא בִּקְשׁוּ לָלֶכֶת מִשָּׁם לְבִיתוּנְיָא וְלֹא הִנִּיחָתַם רוּחַ (יֵשׁוּעַ׃)

Y como vinieron en Mysia, tentaron de yr en Bithinia mas no los dexo el Espiritu (de Iesus)

8 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת־מוּסְיָא יָרְדוּ לִטְרוֹאָס׃

Y passando à Mysia, decendieron à Troas.

9 וּמַרְאֶה נִרְאָה לְפוֹלוֹס בַּלַּיְלָה אִישׁ אֶחָד כִּתִּי הָיָה עוֹמֵד מְסִית אוֹתוֹ לֵאמֹר בּוֹא נָא אֶל־כִּתִּים וְעָזְרָה לָנוּ׃

Y fue mostrada à Paulo de noche vna vision: Vn varon Macedonio se puso delante, rogandole y diziendo, Passa en Macedonia, y ayudanos.

10 וְכַאֲשֶׁר רָאָה אֶת־הַמַּרְאֶה בְּרֶגַע בִּקַּשְׁנוּ לָצֵאת אֶל־כִּתִּים מוֹרִים כִּי קָרָא לָנוּ יְהוָה לְבַשֵּׂר אוֹתָם׃

Y como vido la vision, luego procuramos partir en Macedonia certificados que Dios nos llamaua para que les annunciassemos el Euangelio.

11 וְכַאֲשֶׁר הָלַכְנוּ מִן טְרוֹאוֹס בַּמֵּרוֹץ יָשָׁר בָּאנוּ בְּסָמוֹתְרָאקִי וּבְיוֹם מָחָר לְעִיר נַאפּוֹלִים׃

Y nauegando de Troas, venimos camino derecho à Samothracia: y el dia siguiête à Napoles.

ιϛ'.

5. Αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.

Ainsi les Eglises estoyent confermees en la foy, & croissoyent en nombre par chacun iour.

6. Διελθόντες δὲ τὴν Φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ.

Puis ayans trauersé la Phrygie & la contree de Galatie, il leur fut defendu par le sainct Esprit d'annoncer la Parole en Asie.

7. Ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν Βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.

Estans donc venus en Mysie, ils essayoyent d'aller en Bithynie: mais l'Esprit de Iesus ne le leur permit point.

8. Παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν κατέβησαν εἰς τρωάδα.

Parquoi ayans passé Mysie, ils descendirent en Troas.

9. Καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων, Διαβὰς εἰς μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν.

Or vne vision apparut de nuict à Paul, c'est qu'vn homme Macedonïen se presentât deuant lui, le pria, disant, Passe en Macedone, & nous aide.

10. Ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.

Quand donc il eut veu la vision, incontinent nous taschasmes d'aller en Macedone, concluans par cela que le Seigneur nous auoit appeles pour leur euangelizer.

11. Ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρωάδος εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην· τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν.

Ainsi estans departis de Troas, nous tirasmes droit en Samothrace, & le lendemain à Neapolis:

CAP. XVI.

5. Et eccleſię quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

And ſo were the Churches ſtabliſhed in the faith / and encreaſed in number daily.

6. Tranſeuntes autē Phrygiam & Galatiæ regionem, vetati ſunt à Spiritu ſancto loqui verbum in Aſia.

Now when they had gone throughout Phrygia / and the region of Galatia / they were forbiddden of ẏ holy Ghoſt to preach the word in Aſia.

7. Cum veniſſent autem in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permiſit eos Spiritus Ieſu.

Thē came they to Myſia / and ſought to goe into Bithynia: but the Spiru ſuffred them not.

8. Cum autem pertranſiſſent Myſiam, deſcenderunt Troadem.

Therefore they paſſed through Myſia / & came downe to Troas.

9. Et viſio per noctem Paulo oſtenſa eſt: Vir Macedo quidam erat ſtans & deprecans eum & dicens, Tranſiens in Macedoniam, adiuva nos.

Where a viſion appeared to Paul in the night. There ſtoode a man of Macedonia and prayed him / ſaying, Come into Macedonia and helpe vs.

10. Vt autem viſum vidit, ſtatim quęſivimus proficiſci in Macedoniam, certi facti quod vocaſſet nos Deus evangelizare eis.

And after he had ſeene the viſion / immediately we propared to goe into Macedonia / being aſſured that the Lord had called vs to preach the Goſpell vnto them.

11. Navigantes autē à Troade, recto curſu venimus Samothraciam, & ſequenti die Neapolim.

Then went we forth from Troas / & with a ſtraight courſe came to Samothracia / & the next day to Neapolis.

Das XVI. Capitel.

5. Da wurden die Gemeinen im Glauben beveſtiget / vnd namen zu an der zahl täglich.

Da bleff Menigheden ſtadfeſt i troen / oc de formeredis daglige i tallet.

6. Da ſie aber durch Phrygian vnd das Land Galatian zogen / ward jnen gewehret von dem heiligen Geiſte / zu reden das Wort in Aſia.

Men der de droge igennem Phrigiam oc det land Galacien / bleff dem forbudet aff den hellig Aand at tale ordet i Aſia.

7. Als ſie aber kamen an Myſian / verſuchten ſie durch Bithynian zu reiſen / vnd der Geiſt ließ jnen nicht zu.

Oc der de komme til Myſian / forſøcte de at reyſe igennem Bithynian / oc Aanden tilſtedde dem icke.

8. Da ſie aber für Myſian über zogen / kamen ſie hinab gen Troada.

Men der de droge frem faar Myſian / komme de ned til Troada.

9. Vnd Paulo erſchein ein Geſichte bey der nacht / das war ein Mann auß Macedonia / der ſtund vnd bat jhn / vnd ſprach: Kom hernider inn Macedonian / vnd hilff vns.

Oc en Syn obenbaredis Paulo om natten / Det vaar en Mand aff Macedonia / hand ſtod oc bad hannem / oc ſagde / Kom ned til Macedonien / oc hielp oſſ.

10. Als er aber das Geſicht geſehen hatte / da trachten wir alſo bald zu reiſen in Macedonian / gewiß / das vns der HErr dahin beruffen hette / jnen das Euangelium zu predigen.

Men der hand haffde ſeet den Syn / da tenckte wi ſtrax at reyſe til Macedonien / thi wi vaare viſſe paa / at HERREN haffde kaldet oſſ did / at predicke dem Euangelium.

11. Da fuhren wir auß von Troada / vnd ſtracks lauffs kamen wir gen Samothracian / des andern tages gen Neapolin.

Da fore wi vd fra Troade / oc wi komme vort rette ſaab til Samothraciam / Den anden dag til Neapolin.

Kapitola XVI.

5. A tak Cýrkwe potwrzowali ſe w Wijře / a rozmáhaly ſe w opčtu na každý den.

Vtwirdzaly ſie thedy Kościoły w wierze / á wſtawicznie pocztu ich obficie przybywało.

6. Akdyž ſſli do Frygie a do Galatſké Kraginy / zabráněno gim od Ducha Swatého / aby nemluwili Slowa Božího w Azij.

Tedy przeſzedſzy Frygia / y kráine Gálatcka / pohamowáni ſą od Duchá ſwiethego / aby nie opowiedáli ſlowá Bożego w Azyey.

7. Akdyž pak priſſli do Miſij / chtěli gijti do Bithynij / y nedal gim Duch Gežiſſuow.

Zátym gdy przyſzli do Miſyey / kuſili ſie wnidz do Bithyniey / ále im Duch nie dopuſzcil.

8. Ale když proſſil Miſij / ſſil do Troady:

Tedy przeſzedſzy Miſya / wſtąpili do Troady.

9. Vkázáno geſt Pawlowi w nocy widěnij: Jakoby někaký Muž Macedonſký ſtál / a proſyl ho / řka: Přijda do Macedonye / pomoz nám.

Y widział Páwel w nocy widzenie / áno mąż niektory Mácedonſki przyſzedſzy ſtánał / y proſił go mowiąc: przepraw ſie do Mácedoniey / á rátuy nas.

10. A yakž to widěnij widěl / y hned gſme hledali toho / abychom ſſli do Macedonye / vgiſſtěni gſauce tijm / že geſt nás powolal Buoh / abychom gim kázali Ewangelium.

Y vyzrawſzy to widzenie / nátychmiaſt ſtáráliſmy ſie iákoby iść do Mácedoniey / máiąc zá tho iż nas Pan powoływał ku opowiedániu im Ewánieliey.

11. Protož když gſme ſe plawili do Troady / vpřijmo přiſſli gſme do Samotracij / a druhého dne do Neapolim:

A ták wyſzedſzy z Troády / trzymáliſmy ſie proſtey drogi do Sámotrácyey / á názáiutrz do Neápolim.

יו

12 וּמֶן תַּמָּן לְפִילִיפָּוס דְּהָי הִי רִישָׁא דְּמַקְדָּוְנִיַא וְאִיתֶיהָ קוֹלָוְנִיַא הֲוַין הְוַין בָּהּ בְּהָדָא מְדִינְתָּא יַוְמָתָא יַדִּיעָת :

E di li poi à Filippi, che è la prima città, colonia d'vna de le parti di Macedonia, e dimorammo in quella città alquanti giorni.

13 וַנְפַקְן בְּיַוְמָא דְּשַׁבְּתָא לְבַר מֶן תַּרְעָא דַּמְדִינְתָּא עַל יַד נַהְרָא מֶטוּל דְּתַמָּן מֶתְחְזָא הֲוָא בֵּית צְלוֹתָא וְכַד יִתֶבְן מְמַלְלִין הֲוַין עַם נְשֵׁא דַּכְנִישָׁן הֲוַי תַּמָּן :

Et il giorno del ſabbato vſcimmo fuor de la città preſſo al fiume, doue ſi ſoleua fare oratione: e poſtici à ſedere, parlauamo à le donne che s'erano iui adunate.

14 וְאַנְתְּתָא חֲדָא מְזַבְּנַת אַרְגְּוָנָא דְּדָחְלָא הֲוָת מֶן אֲלָהָא שְׁמָהּ הֲוָא לוּדִיַא מֶן תְּאוּטִירָא מְדִינְתָּא דְּהָדָא פְּתַח לְבָּהּ מָרַן וְשָׁמְעָא הֲוָת מֶדֶם דָּאמַר הֲוָא פַּוְלָוס :

Et vna donna nominata Lidia, venditrice di porpora, de la città di Tiatiri, ſeruente a Dio, ci vdì, à laquale il Signore aperſe il cuore, per attendere à le coſe che da Paulo ſi diceuano.

15 וְעֶמְדַת הָי וּבְנַי בַּיְתָהּ וּבָעְיָא הֲוָת מֶנַּן וְאָמְרָא דְּאֶן הוּת דַּשְׁרִירָאִית תְּכִילִין אַנְתּוּן דְּהַיְמְנַת בְּמָרַן תַּו שְׁרַו לְכוּן בְּבַיְתִי וְסַגִּי אַלְצְתַן :

Come ella fu battezata, e parimente la ſua famiglia, ci pregò, dicendo, Se voi m'hauete giudicata eſſer fedele al Signore, entrate à ſtare in caſa mia. E coſi ci coſtrinſe.

16 וְהֲוָא דְּכַד אָזְלִינַן לְבֵית צְלוֹתָא פְּגַעַת בַּן עֲלַיְמְתָא חֲדָא דְּאִית הֲוָת לָהּ רוּחָא דְּקֶצְמָא וְעָבְדָא הֲוָת לְמָרַיְהּ תַּאגּוּרְתָא סַגִּיאָתָא בְּקֶצְמָא דְּקֶצְמָא הֲוָת :

Auuenne poi che andando noi a l'oratione, vna fanteſca, che haueua lo ſpirito di Pitone, ſi ſcontrò in noi: laquale daua gran guadagno à i ſuoi padroni con l'indouinare.

יו

12 וּמִשָּׁם לְפִילִפּוֹס אֲשֶׁר הִיא רִאשׁוֹנָה בְּחֵלֶק הַכִּתִּים עִיר מַכּוֹדוֹתוֹ וְהָיִינוּ בָהּ בָּעִיר אוֹרְכִים לָנוּ יָמִים אֲחָדִים :

Y de alli à Philippos, que es la primera ciudad de la parte de Macedonia, y es Colonia, y eſtuuimos en aquella ciudad algunos dias.

13 וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת יָצָאנוּ מִחוּץ לָעִיר אֶל־הַנָּהָר אֲשֶׁר נִרְאָה כִּי בֵית תְּפִלָּה הָיְתָה שָּׁם וְיוֹשְׁבִים דִּבַּרְנוּ לַנָּשִׁים הַנִּקְהָלוֹת :

Y vn dia de los Sabbados ſalimos de la ciudad al rio donde ſolia ſer la oracion: y ſentandonos, hablamos à las mugeres que ſe auiã juntado.

14 וְאִשָּׁה אַחַת וּשְׁמָהּ לוּדְיָא מוֹכֶרֶת אַרְגָּמָן מֵעִיר טִיאַתִּירָא יִרְאַת אֱלֹהִים שֹׁמַעַת אֲשֶׁר פָּתַח יְהוָה לִבָּהּ לְהַקְשִׁיב לַמְדֻבָּרִים מִפַּוְלוֹס :

Entonces vna muger llamada Lydia que vendia purpura en la cindad de los Thyatireos, temeroſa de Dios, oyó: el coraçon de la qual abrió el Sennor paraque eſtuuieſſe attenta à loque Paulo dezia.

15 וְכַאֲשֶׁר נִטְבְּלָה וְכָל־בֵּיתָהּ שָׁאֲלָה לֵאמֹר אִם חֲשַׁבְתּוּנִי כִּי אֵשֶׁת אֱמוּנִים אָנֹכִי בַּיהוָה בּוֹאוּ לְבֵיתִי וַעֲמֹדוּ וַתִּפְצַר בָּנוּ :

Y como fue baptizada, con ſu caſa, rogó nos diziendo, Si aueys juzgado que yo ſea fiel àl Sennor, entrad en mi caſa, y poſad. y cõſtrinniónos.

16 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הָלַכְנוּ אֶל־הַתְּפִלָּה וַתִּקָּרֵא לָנוּ נַעֲרָה אֲשֶׁר לָהּ רוּחַ אוֹב אֲשֶׁר פְּעֻלָּה רַבָּה עָשְׂתָה לַאֲדֹנָיו בַּקָּסֶם :

Y aconteciò que yendo noſotros à oracion, vna mochacha que tenia eſpiritu Pythonico nos ſalió delante: la qual daua grande ganancia à ſus amos adiuinando.

ιϛ'.

12. Ἐκεῖθέν τε εἰς Φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς Μακεδονίας πόλις, κολωνία· ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς.

Et de là à Philippes, qui eſt la premiere ville du quartier de Macedone, & eſt colonie: & ſeiournaſmes quelque temps en la ville.

13. Τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί.

Et au iour du Sabbat nous ſortiſmes hors la ville aupres du fleuue où l'on ſouloit faire la priere, & eſtans là aſſis, nous parlions aux femmes qui eſtoyent là aſſemblees.

14. Καί τις γυνὴ ὀνόματι Λυδία πορφυρόπωλις, πόλεως Θυατείρων, σεβομένη τὸν Θεόν, ἤκουεν, ἧς ὁ Κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ Παύλου.

Adonc vne certaine femme nommee Lydie, de la ville de Thyatire, marchande de pourpre, ſeruãt à Dieu, nous ouït, de laquelle le Seigneur ouurit le cœur pour entẽdre aux choſes que Paul diſoit.

15. Ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν τῷ Κυρίῳ εἶναι, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε· καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.

Et quand elle eut eſtẽ baptizee, elle & ſa famille, elle nous pria, diſant, Si vous m'auez eſtimee eſtre fidele au Seigneur, entrez. Et nous contraignit.

16. Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχήν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη.

Or aduint comme nous allions à la priere, qu'vne certaine chambriere ayant l'eſprit de Python, nous rẽcontra, laquelle faiſoit vn grand profit à ſes maiſtres par deuiner.

CAP. XVI.

12 Et inde Philippos: quæ eſt prima partis Macedoniæ civitas colonia. Eramus autem in hac urbe diebus aliquot, conſiſtentes.

And from thence to Philippi/ which is the chiefe citie in the partes of Macedonia/ and whoſe inhabitants came from Rome to dwell there/ and we were in that citie abiding certaine dayes.

13. Die autem ſabbathorum egreſſi ſumus foràs portam iuxta flumen ubi videbatur oratio eſſe: & ſedentés loquebamur mulieribus quæ convenerant.

And on the Sabbath day/ we went out of the citie/ beſides a riuer / where they were wont to pray: and we ſate downe/ & ſpake vnto y women / which were come together.

14. Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria civitatis Thyatirenorum, colens Deum, audivit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

And a certaine woman named Lydia/ a ſeller of purple/ of the citie of the Thyatirians/ which worſhipped God/ heard vs/ whoſe heart the Lord opened/ that ſhe attẽded vnto the things which Paul ſpake.

15. Cum autem baptizata eſſet, & domus eius, deprecata eſt, dicens, Si iudicaſtis me fidelem Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coëgit nos.

And when ſhee was baptized/ and her houſholde / ſhe beſought vs/ ſaying/ If ye haue iudged me to be faithfull to the Lorde / come into mine houſe / and abide there: and ſhe conſtrainde vs.

16. Factum eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habentem ſpiritum pythonem obviare nobis, quæ quęſtum magnum præſtabat dominis ſuis divinando.

And it came to paſſe that as we went to prayer / a certaine maide hauing a ſpirit of diuinatiõ/ met vs/ which gate her maſters/ much vantage with diuining.

Das XVI. Capitel.

12. Vnd von dannen gen Philippis/ welche iſt die Hauptſtatt des Lands Macedonia/ vnd eine Freyſtatt. Wir hatten aber in diſer Statt vnſer weſen etliche tage.

Oc der fra til Philippis/ huilcken ſom er Hoffuitſtaden i det Land Macedonia/ oc en fri Stad. Oc wi haffde vort væſen nogle dage i denne Stad.

13. Des tages der Sabbather/ giengen wir hinauß vor die Statt/ an das Waſſer/ da man pfleget zubeten/ vnd ſatzten vns / vnd redeten zu den Weibern/ die da zuſam̃en kamen.

Om Sabbathers dagen ginge wi hen vd faar Staden / til det Vand / ſom mand pleyer at bede / oc ſette oſſ / oc talede til de Quinder / ſom der komme til ſammen.

14. Vnd ein Gottsförchtig Weib/ mit namen Lydia / eine Purpurkrämerin/ auß der Statt der Thyatirer/ hörete zu / welcher that der HERR das Hertz auff / daß ſie darauff acht hatte/ was von Paulo gered ward.

Oc en Gudfryctige Quinde / ſom hed Lydia en Purpurkremerſke / aff de Thyatirers ſtad / hørde til huilcken HERREN loed hiertet op paa / at hun paa gaff act det/ ſom bleff talet aff Paulo.

15. Als ſie aber vnnd jr Hauß getaufft ward/ ermahnet ſie vns / vnnd ſprach: So jr mich achtet / daß ich glaubig bin an den HERRN/ ſo kommet in mein Hauß / vnnd bleibet allda. Vnd ſie zwang vns.

Oc der hun oc hendis huſſ bleff døbt / formanede hun oſſ / oc ſagde/ Der ſom i acte mig / at ieg tror paa HERREN / da kommer i mit Huſſ oc bliffuer der/ Oc hun nødde oſſ til.

16. Es geſchach aber/ da wir zu dem Gebet giengen/ daß eine Magd vns begegnet / die hatte einen Warſager Geiſt/ vnd trug jren Herrn vil genieß zu mit warſagen.

Oc det ſkede/ der wi ginge til Bønen/ At ne Pige møtte oſſ / hun haffde en Spaadoms aand / oc gaffnede ſin Herre meget met ſin ſpaadom.

Kapitola XVI.

12. A odtud do Philipis/ kterěž geſt přednij Měſto Krájiny Macedonſké / obywateli cyzymi oſazené. Y zuoſtali gſme w tom Měſtě za několiḱ dnij.

Z támtąd do Filippos. ktore ieſt przednieyſze miáſto w ſtronie Mácedońſkiey/ cudzoziemcy oſadzone/ támześmy w nim kilká dni zmieſzkáli.

13. W den pak Sobotnij/ wyſſli gſme wen za bránu k Rzece / kdež ſe nám zdálo mijſto způſobené k Modlenij: Y ſedijce tam / mluwili gſme Slowo Božij ženám kteréž ſe tu byly ſeſſly.

A w dźień Szábáthu wyſzliſmy z miáſtá podle rzeki / gdźie zwykly bywáć modlitwy / á tám gdyſmy ſiedli/ rozmawiáliſmy z niewiaſtámi ktore ſie byly zeſzły.

14. A žena gedna gménem Lidya / Krumpéřka / z Měſta Thyatyrſkého / modléc ſe Bohu/ poſlauchala: gegijžto ſrdce otewřel PAN / aby pilna byla toho / co ſe od Pawla prawilo,

Tedy niektora niewiáſtá imieniem Lidya/ ktore Szárłat przedawálá w mieście Thyátyrezykow/ chwaląc Bogá/ ſłuchálá nas/ ktorey Pan otworzył ſerce/ iż pilnie thego ſłuchálá co powiedał Pąwel.

15. A když ſe pokřtila ona y čeled gegij / proſyla nás řkaucy: Poněwadž mne máte za wěrnau Pánu Bohu / wegděte ž do mého domu / a tu v mne pobuďte/ y přinutila nás.

A gdy ſie okrzciłá y dom iey/ proſiłá mowiąc: Jeſliż mie rozumiećie być wierną Pánu/ wnidźćież do domu mego á mieſzkaycie/ y tákże nas przynućiłá.

16. Y ſtalo ſe/ když gſme ſſli na Modlitbu/ děwečka nějaká magijcý ducha wěſſteckého/ potkala ſe s námi/ kteráž weliký vžitek přináſſela Panům ſwým/ budaucý wěcy předpowijdagijcý.

A przydáło ſie gdychmy ſzli ná modlitwę/ iż dźieweczká niektora co miálá duchá wieſzczego / zábieżálá nam / á tá wielki zyſk pánom ſwoim czyniłá wrożąc.

יו

17 ואתיא הות בתר
פולוס ובתרן וקעיא הות
ואמרא הלין אנשא
עבדוהי אנון דאלהא
מרימא ומסברין לכון
אורחא דחיא ׃

Coſtei ſeguitando Paulo e noi, gridaua, dicendo, Quelli huomini ſon ſerui de l'altiſſimo Iddio, iquali ci annuntiano la via de la ſalute.

18 והכנא עבדא הות
יומתא סגיאא ואתתפיר
פולוס ואמר לה לרוחא
הי פקד אנא לכי בשמה
דישוע משיחא דתפקין
מנה ובה בשעתא נפקת ׃

E queſto fece per molti giorni: ma Paulo hauendolo per male, ſi riuolto, e diſſe à lo ſpirito, Io ti comando nel nome di IESV Chriſto, che tu eſca di eſſa. Et in quella hora medeſima ſe n'vſci.

19 וכד חזו מריהא דנפק
לה מנה סברא
דתאגורתהון אחדוהי ל
לפולוס ולשילא ונגדו
איתיו אנון לשוקא ׃

Allora i ſuoi padroni vedendo che la ſperanza del lor guadagno ſen'era andata, preſero Paulo e Sila, e tirorongli à la corte a i Gouernatori.

20 וקרבו אנון לאסטרטיגא
ולרישא דמדינתא ואמרין
הוו דהלין אנשא מדלחין
לה למדינתן מטול ד
דיהודיא אנון ׃

E preſentandoli à i magiſtrati, diſſero. Queſti huomini turbano la noſtra citta, eſſendo eſſi Giudei.

21 ומכרזין לן עידא
אילין דלא מפס לן ל
למקבלו ולמעבד מטול
דרהומיא חנן ׃

Et annuntiano de modi di viuere, iquali non è lecito riceuere ne oſſeruare à noi che ſiamo Romani.

22 וכנשא סגיאא
אתכנש עליהון הידין א
אסטרטיגא סדקו נחתיהון
ונפקדו דנגדון אנון ׃

La moltitudine ancora ſi leuò inſieme contra eſſi e i magiſtrati ſtracciorono i lor veſtimenti, e comandorono che fuſſen battuti con le verghe,

יו

17 ותהיא הלכה אחרי פולוס ואחרינו
זועקת לאמר האנשים האלה
עבדי אל עליון המה אשר
מגידים לנו את־דרך הישועה ׃

Eſta ſiguiendo à Paulo, y à noſotros, daua bozes diziendo, Eſtos hombres ſon ſieruos del Dios Alto, los quales os annuncian el camino de Salud.

18 וזאת עשתה ימים רבים
ויכעס פולוס ויתהפך ויאמר
אל־הרוח מצוה אנכי לך בשם
ישוע המשיח לצאת ממנה ותצא
בשעה ההיא ׃

Y eſto hazia por muchos dias. mas deſagradando eſto à Paulo, boluióſe y dixo àl Eſpiritu, Mandote enel Nombre de Ieſus el Chriſto que ſalgas deella. Y ſalió en la miſma hora.

19 ובראות אדניה כי עלתה
תקות פעלתם ויתפשו את־
פולוס ושילא וימשכום אל־
השוק לפני הנשיאים ׃

Y viendo ſus amos que auia ſaliendo la eſperanca de ſu ganancia, prendieron à Paulo y à Silas: y truxeronlos àl Audiencia àl Magiſtrado.

20 ויציבום לפני־הסגנים
לאמור האנשים האלה מצמתים
את־עירנו ויהודים המה ׃

Y preſentandolos á los Magiſtrados, dixeron, Eſtos hombres alborotan nueſtra ciudad ſiendo Iudios.

21 ומגידים לנו עדה אשר לא
נוכל לקבל ולעשות אותנה
כי רומים אנחנו ׃

Y predican ritos los quales no nos es licito recebir, ni hazer, pues ſomos Romanos.

22 וירץ העם יחד עליהם
והסגנים קרעו את־לבושיהם
ויצוו ליסרם בשבטים ׃

Y concurrio el pueblo contra ellos: y los Magiſtrados. rompiendoles ſus ropas mandaronlos. açotar con vergas.

ιϛʹ.

17. Αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα. ὅτι οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας.

Icelle ſuiuant apres Paul & nous, crioit, diſant, Ces gens ſont ſeruiteurs du Dieu ſouuerain, leſquels nous annoncent la voye de ſalut.

18. Τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος, καὶ ἐπιστρέψας, τῷ πνεύματι εἶπε, παραγγέλλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ.

Et cela fit-elle par pluſieurs iours: mais Paul en eſtant ennuyé, ſe retournant dit à l'eſprit, Ie te commande au nom de Ieſus Chriſt que tu ſortes hors d'elle. Et il ſortit au meſme inſtant.

19. Ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ τὸν σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας.

Adonc les maiſtres d'icelle voyans que l'eſperance de leur profit eſtoit perdue, empoignerent Paul & Silas, & les tirerent en la place du marche aux Magiſtrats.

20. Καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες.

Et les preſenterent aux Gouuerneurs, diſans, Ces gens-ici eſtans Iuifs troublent noſtre ville.

21. Καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη, ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι, οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι.

Et annoncent des ordonnances leſquelles il ne nous eſt point loiſible de receuoir, ne de garder, veu que nous ſommes Romains.

22. Καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν. καὶ οἱ στρατηγοὶ περιῤῥήξαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια, ἐκέλευον ῥαβδίζειν.

Auſſi le populaire s'eſleua enſemble contr'eux, & les Gouuerneurs leur deſchirans leurs robbes, commanderent qu'ils fuſſent fouëttés.

CAP. XVI.

17. Hæc ſubſecuta Paulum & nos, clamabat dicens, Iſti homines, ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.

She followed Paulus and vs/ and cryed/ ſaying/ Theſe men are the ſervaunts of the moſt high God/ which ſhewe vnto vs the way of ſaluation.

18. Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus, & converſus, ſpiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exiit eâdem hora.

And this did ſhe many dayes: but Paul being grieued/ turned about/ and ſaid to the ſpirit/ I cōmand thee in the Name of Jeſus Chriſt/ that thou come out of her. And he came out the ſame houre.

19. Videntes autem domini eius quia exivit ſpes quæſtus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes.

Nowe when her maſters ſawe that the hope of their gaine was gone/ they caught Paul and Silas/ and drew them into the market place vnto the Magiſtrates.

20. Et offerentes eos magiſtratibus, dixerunt, Hi homines conturbant civitatem noſtram, cum ſint Iudæi.

And brought them to the Gouernours/ ſaying/ Theſe men which are Jewes/ trouble our citie.

21. Et annuntiant morem quem non licet nobis ſuſcipere, neque facere, cum ſumus Romani.

And preach ordinances/ which are not lawfull for vs to receiue/ neither to obſerue/ ſeeing we are Romanes.

22. Et cucurrit plebs adverſus eos: & magiſtratus ſciſſis tunicis eorum, iuſſerunt eos virgis cædi.

The people alſo roſe vp together againſt them/ and the Gouernours rent their clothes/ and commanded them to beaten with roddes.

Das XVI. Capitel.

17. Dieſelbige folgete allenthalben Paulo vnd vns nach/ ſchrey vnd ſprach: Diſe Menſchen ſind Knechte Gottes des Allerhöchſten/ die euch den weg der Seligkeit verkündigen.

Den ſamme fulde Paulum oc oſſ effter alleuegne/ robte oc ſagde/ Diſſe Menniſke ere den Allerhøyſte Guds Tienere/ ſom forkynde eder Salighedſens vey.

18. Solches that ſie manchen tag. Paulo aber thet das wehe/ vñ wandte ſich vmb/ vnd ſprach zu dem Geiſte: Ich gebiete dir in dem Namen Jeſu Chriſti/ daß du von jr außfahreſt. Vnnd er fuhr auß zu derſelbigen ſtunde.

Dette giorde hun mange dage. Men det giorde Paulo ont/ oc hand vende ſig om/ oc ſagde til Aanden/ Jeg biuder dig i Jheſu Chriſti Naffn/ at du far vd aff hende. Oc hand foer vd i den ſamme ſtund.

19. Da aber jre Herrn ſahen/ daß die hoffnung jhreß genies war außgefahren/ namen ſie Paulum vnnd vnd Silan/ zogen ſie auff den Marckt für die Oberſten.

Men der hendis Herrer ſaae/ at deris nyttis haab vaar vdfaret/ da toge de Paulum oc Silam/ droge dem paa Taarret faar de Offuerſte.

20. Vnd führeten ſie zu den Hauptleuten/ vnd ſprachen: Diſe Menſchen machen vnſer Statt jrre/ vnd ſind Jüden.

Oc førde dem til Høffuitzmendene/ oc ſagde/ Diſſe Menniſke føre vor Stad i vildfarelſe/ oc ere Jøder.

21. Vnd verkündigen eine Weiſe/ welche vns nicht ziemet anzunemen/ noch zu thun/ weil wir Römer ſind.

Oc forkynde en Skick/ huilcken oſſ bør icke at anamme/ ey heller at gøre/ effterdi wi ere Romere.

22. Vnd das Volck ward erregt wider ſie/ vnd die Hauptleut lieſſen jhnen die Kleider abreiſſen/ vnd hieſſen ſie ſtäupen.

Oc Folcket bleff oprørt mod dem/ oc Hoffuitzmendene lode drage Klæderne aff dem/ oc befalede at hudſtruge dem.

Kapitola XVI.

17. Ta ſſla za Pawlem a za námi wolagijcy/ a řkaucy: Tito Lidé/ gſau ſlužebnijcy Boha Naywyſſſýho/ kteřijž to zwěſtugij nám ceſtu Spaſenij:

Ta chodząc zá Páwłem y zá námi/ wołáłá mowiąc: Ci ludzie ſą ſludzy onego nawyżſzego Bogá/ ktorzy nam oznaymuią drogę zbawienia.

18. A to činijwala za mnoho dij. Y neſa to těžce Pawel/ obrátiw ſe/ řekl Duchu zlému: Přikazugi tobě/ we gménu Pána Gežijſſe Kryſta/ aby wyſſel od nij. Y wyſſel w tu hodinu.

A thoć czyniłá przez wiele dni/ ále Páwel máiąc zá złe/ obrocił ſie y rzekł duchowi: Roſkázuięć przez imię Jezuſá Kryſtuſá/ ábyś od niey wyſzedł. A przetoż wnet tegoż czáſu wyſzedł.

19. To vzřewſſe Páni gegij/ že geſt odeſſla Naděge zyſku gegich/ chytiwſſe Pawla/ a Sýlu/ wedli ge na mijſto ſaudné před Knijžata.

To widząc pánowie iey iż mieniá nádzieię zyſku ich/ poimawſzy Páwłá y Syle/ wlekli ie ná rynek do vrzędu.

20. A poſtawiwſſe ge před Vředníjky/ řekli: Tito lidé/ bauřij Měſto naſſe/ nab gſau Židé.

A poſtáwiwſzy ie przed przełożonymi/ mowili: Ludzie ci záburzyli miáſto náſze/ gdyż ſą Zydowie.

21. A zwěſtugij obyčeg/ kteréhož nám neſluſſý přigijti ani zachowatii poněwadž gſme my Řijmané.

Y powiedáią nam nowe zwyczáie/ ktorych ſie nam przyimowáć nie godzi áni przywłaſzczáć/ gdyżeſmy ſą Rzymiánie.

22. Y zběhla ſe obec proti nim/ y Auředníjcy/ a roztrhſſe Suknĕ gegich/ kázali ge metlami mrſkati.

Tedy ſpołu poſpolſtwo powſtáło przeciw im/ á przełożeni rozdárſzy ſzáty ich/ kázáli ie chłoſtáć rozgámi.

יו

23 וְכַד נְגַדוּ אֶנּוּן סַגִּי אַרְמִיו אֶנּוּן בֵּית אֲסִירֵא וּפַקְדוּ לְנָטַר בֵּית אֲסִירֵא דְּיַטַּר אֶנּוּן זְהִירָאִית׃

E poi che hebber fatte loro molte piaghe, gli meſſero in prigione, comandando al guardiano che gli guardaſſe diligentemente.

24 הָו דֵּין כַּד קַבֶּל הָנָא פּוּקְדָנָא עַאל חֲבַשׁ אֶנּוּן בְּבַיְתָא גַּוָּיָא דְּבֵית אֲסִירֵא וַאֲסַר רַגְלַיְהוֹן בְּסַדָּא׃

Ilquale hauendo riceuuto tal comandamento, gli meſſe ne la piu profonda prigione, e ſerrò loro i piedi ne ceppi.

25 וַבְפֶלְגֵה דְּלֶלְיָא פַּוְלוֹס וְשִׁילָא מְצַלֵּין הֲווֹ וּמְשַׁבְּחִין לַאלָהָא וְשָׁמְעִין הֲווֹ לְהוֹן אֲסִירֵא׃

E ne la mezza notte Paulo e Sila facendo oratione, laudauano Iddio: e quelli che erano legati gli vdiuano.

26 וּמֶן שֶׁלְיָא זַוְעָא רַבָּא הֲוָא וְאֶתְתְּזִיעוּ שֶׁתְאֵסֵא דְּבֵית אֲסִירֵא וְאֶתְפַּתַּחוּ מֶחְדָא תַּרְעֵא כֻּלְּהוֹן וַאסוּרַיְהוֹן דְּכֻלְּהוֹן אֶשְׁתְּרִיו׃

E ſubbitamente ſi fece vn gran terremoto, in tal ſorte che i fondamenti de la prigione ſi ſcoſſero: e di ſubbito s'aperſero tutte le porte, e ſciolſerſi i legami di tutti.

28 וְכַד אֶתְתְּעִיר נָטַר בֵּית אֲסִירֵא וַחֲזָא דְּפַתִּיחִין תַּרְעֵא דְּבֵית אֲסִירֵא נְסַב סַפְסִירָא וּבְעָא דְּנֶקְטוּל נַפְשֵׁהּ מֶטוּל דְּסָבַר הֲוָא דַּעְרַקוּ לְהוֹן אֲסִירֵא׃

Onde il guardiano de la prigione eſſendoſi ſuegliato, e vedendo le porte de la prigione aperte, ſguainò il coltello, e voleuaſi ammazzare, penſando che i prigioni ſe ne fuſſeno fuggiti.

28 וַקְרַיְהִי פַּוְלוֹס בְּקָלָא רָמָא וַאֲמַר לֵהּ לָא תֶּעְבֵּד לְנַפְשָׁךְ מֶדֶּם דְּבִישׁ מֶטוּל דְּכֻלַּן הָרְכָא חְנַן׃

Allor Paulo gridò ad alta voce, dicendo, Non ti far male alcuno: che noi ſiamo tutti qui.

יו

23 וְכַאֲשֶׁר יִסְּרוּם בִּנְגָעִים רַבִּים וַיַּשְׁלִיחוּם בַּמַּטָּרָה וַיְצַוּוּ לַשּׁוֹמֵר לְשָׁמְרָם בְּעֹז׃

Y deſque los vuieron herido de muchos acotes, echaronlos en la carcel mandando à la guarda que los guardaſſe con diligencia.

24 וְהוּא כַּאֲשֶׁר לָקַח אֶת הַמִּצְוָה כָּזֹאת וַיַּשְׁלִיכֵם בַּמַּטָּרָה הַפְּנִימִית וְאֶת־רַגְלֵיהֶם הֶעִיז בָּעֵץ׃

El qual recebido eſte mandamiento, metiólos en la carcel de mas adentro, y apretoles los pies en el cepo.

25 וּבַחֲצִי הַלַּיְלָה הִתְפַּלְּלוּ פּוֹלוּס וְשִׁילָא וַיְשַׁבְּחוּ אֱלֹהִים וַיַּקְשִׁיבוּ לָהֶם הָאֲסוּרִים׃

Mas à media noche orando Paulo y Silas cantauan hymnos: y los que eſtauan preſos los oyan.

26 וּפִתְאֹם הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל כֵּן אֲשֶׁר נָמוֹטוּ יְסוֹדוֹת הַמַּטָּרָה וַתִּפָּתַחְנָה בְּרֶגַע הַדְּלָתוֹת כֻּלָּנָה וַאֲזִקֵּי־כֻלָּם לֹא יֻתָּקוּ עוֹד׃

Entonces fue hecho de repente vn gran terremoto de tal manera que los cimientos de la carcel ſe mouian: y luego todas las puertas ſe abrieron, y las priſiones de todos ſe ſoltaron.

27 וְכַאֲשֶׁר הֵקִיץ שׁוֹמֵר הַמַּטָּרָה מִשְּׁנָתוֹ. וְרָאָה כִּי נִפְתְּחוּ דַּלְתֵי הַמַּטָּרָה וַיָּרֶק חַרְבּוֹ וַיֹּאמֶר לַהֲרֹג אֶת־נַפְשׁוֹ חוֹשֵׁב כִּי בָרְחוּ הָאֲסוּרִים׃

Y deſpertada la guarda de la carcel, como vido abiertas las puertas de la carcel, ſacando el eſpada queriaſe matar. penſando que los preſos ſe auian huydo.

28 וַיִּזְעַק פּוֹלוּס בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר אַל־תַּעֲשֶׂה לְנַפְשְׁךָ רָעָה כִּי כֻלָּנוּ פֹּה׃

Entonces Paulo clamò à gran boz diziendo, No te hagas ningun mal: que todos eſtamos aqui.

ιϛ.

23. Πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς.

Et apres leur auoir donné pluſieurs coups de fouët, les mirent en priſon, commandans au geolier qu'il les gardaſt ſeurement.

24. Ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.

Lequel ayant reçeu vn tel commandement, les mit au fin fond de la priſon, & leur enſerra les pieds aux ceps.

25. Κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι.

Or ſur la minuict Paul & Silas prioyent, chantans louanges à Dieu: tellement que les priſonniers les entendoyent.

26. Ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου· ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.

Et ſoudainement fut fait vn grand tremblement de terre, de ſorte que les fondemens de la priſon croſloyent: & incontinent toutes les portes furent ouuertes, & les liens de tous furent laſchés.

27. Ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.

A donc le geolier eſtant eſueillé, & voyant les portes de la priſon ouuertes, deſgaina ſon eſpee, & ſe vouloit tuer, cuidant que les priſonniers s'en fuiſſent fuis.

28. Ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ Παῦλος, λέγων, Μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.

Mais Paul cria à haute voix, diſant, Ne te forfai point, car nous ſommes tous ici.

CAP. XVI.

23. Et cum multas plagas eis impoſuiſſent, miſerunt eos in carcerem, præcipientes cuſtodi ut diligenter cuſtodiret eos.

And when they had beaten them ſore / they caſt them into priſon / commanding the iayler to keepe them ſurely

24. Qui cum tale præceptum accepiſſet, miſit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno.

Who hauing receiued ſuch commandement / caſt them into the inner priſon/ and made their feete faſt in the ſtockes.

25. Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum. Et audiebant eos qui in cuſtodia erant.

Now at midnight Paul and Silas prayed / and ſung a Pſalme vnto God: and the priſoners heard them.

26. Subitò verò terræ motus factus eſt magnus, ita ut moverentur fundamenta carceris. Et ſtatim aperta ſunt omnia oſtia: & univerſorum vincula ſoluta ſunt.

And ſodeinely there was a great earthquacke / ſo that the foundation of the priſon was ſhaken: and by and by all the doores opened / & euery mans bands were looſed.

27. Expergefactus autem cuſtos carceris, & videns ianuas apertas carceris, evaginato gladio volebat ſe interficere, æſtimans fugiſſe vinctos.

Then the keeper of the priſon waked out of his ſleepe / and when he ſawe the priſon doores open / he drewe out his ſworde/ and would haue killed himſelfe/ ſuppoſing the priſoners had bene fled.

28. Clamavit autem Paulus voce magna, dicens, Nihil tibi mali feceris universi enim hic ſumus.

But Paul cryed with a loud voyce/ ſaying/ Doe thy ſelfe no harme: for we are all here.

Das XVI. Capitel.

23. Vnd da ſie ſie wol geſtäupt hatten/ worffen ſie ſie ins Gefengniß / vnd gebotten dem Kerckermeiſter / das er ſie wol bewarete.

Oc der de haffde vel hudſtryget dem / kaſte de dem i Fengſel / oc befalede Taarngemmeren/ at hand ſkulde foruare dem vel.

24. Der nam ſolch Gebot an / vnd warff ſie in das innerſte Gefengniß/ vnd leget jre füſſe in den Stock.

Hand anammede dette Bud / oc kaſte dem i det inderſte Fengſel oc lagde deris føder i Stocken.

25. Vmb die Mitternacht aber beteten Paulus vnd Silas / vnd lobeten Gott. Vnnd es höreten ſie die Gefangenen.

Oc ved midnat bade Paulus oc Silas / oc loffuede Gud. Oc Fangerne hørde dem.

26. Schnell aber ward ein groſſes Erdbeben/ alſo/ daß ſich bewegeten die grundveſte des Gefengnis. Vnd von ſtundan wurden alle Thüren auffgethan/ vnd aller Bande loß.

Oc der bleff haſtelige it ſtort iordſkel/ ſaa / at Fengſelens grundual rørde ſig. Oc ſtrax bleffue alle dørrene opladne / oc allis Baand løſde.

27. Als aber der Kerckermeiſter auß dem ſchlaffe fuhr / vnnd ſahe die Thüren des Gefengniß auffgethan/ zog er das Schwert auß / vnd wolte ſich ſelbs erwürgen / denn er meinet die Gefangenen weren entflohen.

Men i det Taarngemmeren foer op aff ſøffne / ocſaa Fengſelens dør opladen / da drog hand Suerdet vd / oc vilde myrde ſig ſelff / Thi hand mente/ at Fangerne haffde veret vndflyde.

28. Paulus aber rieff laut / vnnd ſprach: Thu dir nichts übels/ den wir ſind alle hie.

Da robte Paulus høyt oc ſagde / Gør dig inted ont / thi wi ere her alle.

Kapitola XVI.

23. A když ge welmi vmrſkali/ w ſadili ge do žaláře / a přikázali ſtrážnému / aby gich pilně oſtřijhal.

A gdy im wiele ran zádáli / wrzucili ie do więzienia / roſkázuiac ſtrożowi ciemnice áby ich pilnie ſtrzegł.

24. Tehdy on takowé mage přikázanij/ wſadil ge do naihlubſſýho žaláře/ á nohy gegich ſewkel kladau.

Ktory wźiąwſzy tákowe roſkazánie / wſádził ie do wnętrznego táráſu/ á nogi ich zámknął w pętá

25. O puolnocy pak Pawel a Sýlas modlijce ſe chwálili Boha. Y ſlyſſeli ge ginij wězňowé.

Ale o pułnocy modlili ſie Páwel y Sylás/ á ſpiewali pioſnki/ y ſłucháli ich ci ktorzy też w więźieniu byli.

26. A hned Země třeſenij rychle ſtalo ſe weliké/ tak že ſe pohnuli Gruntowé žalářowi. A hned wſſecky ſe dwéře otewřely/ a wſſech okowowé ſpadli.

Zátym nátychmiaſt zſtało ſie wielkie trzęſienie źiemie/ ták iż ſie porłukły fundámenty táráſu/ y wnet ſię otworzyły wſzytki drzwi/ á rozwiązáły ſie pętá ná wſzytkich.

27. Tehdy procýtiw ſtrážný žaláře/ a vzřew dwéře žaláře otewřené/ wytrhl meč/ chtěl ſe zabiti / mage za to/ že gſau vtekli wězňowé.

Ocucił ſie potym ſtroż ciemnice/ á gdy vyźrał drzwi otworzone v táráſu/ dobywſzy miecżá chciał ſie ſam zábić/ mniemáiąc iż więźniowie pouciekáli.

28. Y zkřijkl naň Pawel hlaſem welikým/ řka: Nečiň ſobě ſam nic zlého wſſak gſme teď wſſyckni.

Tedy Páwel záwołał głoſem wielkim mowiąc: Nie czyń ſobie nic złego/ bo ćiechmy háyw wſzyſcy.

יו

29 וַאנְהַר לֵהּ שְׁרָגָא וַשְׁוַר וְעַל כַּד רָאֵת וַנְפַל עַל רַגְלַיְהוֹן דְּפַוְלוֹס וְדְשִׁילָא׃

Et egli domandato vn lume, ſaltò dentro ? e pien di terrore, ſi gittò a i piedi di Paulo e di Sila.

30 וַאפֵּק אֶנּוּן לְבַר וֶאמַר הְוָא לְהוֹן מָרַי מָנָא וָלֵא לִי לְמֶעְבַּד אֵיךְ דְּאֵחֵא׃

Poi gli menò fuore, e diſſe, Signori, che mi biſogna fare, per eſſer ſaluo ?

31 וְהֶנּוּן אָמְרִין הְווֹ לֵהּ הַימֵן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְתֵחֵא אַנְתְּ וּבַיְתָךְ׃

Eſſi gli diſſero, Credi nel Signor IESV Chriſto, tu e la tua famiglia.

32 וּמַלֵּלוּ עַמֵּהּ מֶלְּתָא דְּמָרְיָא וְעַם כֻּלְּהוֹן בְּנַי בַּיְתֵהּ׃

Et annuntioron la parola del Signore à lui, & à tutti quelli che erano in caſa ſua.

33 וּבָהּ בְּשָׁעְתָא בָּהּ בְּלִלְיָא דְּבַר אַסְחִי אֶנּוּן מֶן נֶגְדְּהוֹן וּבַר שָׁעְתֵהּ עְמַד הוּ וּבְנַי בַּיְתֵהּ כֻּלְּהוֹן׃

Et egli li preſe in quell'hora medeſima de la notte, e lauò loro le piaghe, e ſi battezò eſſo e tutti i ſuoi incontinente.

34 וְדַבַּר אַסֵּק אֶנּוּן לְבַיְתֵהּ וְסָם לְהוֹן פָּתוֹרָא וְדָוֵז הְוָא הוּ וּבְנַי בַּיְתֵהּ כֻּלְּהוֹן בְּהַימָנוּתָא דַּאלָהָא׃

Et hauendoli menati in caſa ſua, apparechiò loro la tauola, e fece allegrezza d'hauer con tutta la ſua caſa creduto in Dio.

35 וְכַד הְוָא צַפְרָא שַׁדַּרוּ אַסְטְרָטִיגֵא לְשָׁקְלַי שַׁבְטֵא דְּנֵאמְרוּן לְרַב בֵּית אֲסִירֵא שְׁרַי לְהָלֵין אֲנָשָׁא׃

Venuto che fu il giorno, i Magiſtrati mandorono i comandatori, dicendo, Laſſa andar quegli huomini.

יו

29 וַיְבַעֵר לַפִּידִים וַיְדַלֵּג וּבִרְעָדָה גְדוֹלָה נָפַל אֶל־רַגְלֵי פַּוְלוֹס וְשִׁילָא׃

El entonces pidiendo lumbre, entró dentro y temblando derriboſe à los pies de Paulo y de Silas.

30 וַיּוֹצִאֵם חוּצָה וַיֹּאמַר אֲדֹנַי מַה צָּרְכִי לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר אִוָּשֵׁעַ׃

Y ſacandolos fuera dizeles, Sennores, que es meneſter que yo haga para ſer ſaluo ?

31 וְהֵמָּה אָמְרוּ הַאֲמֵן בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְתִוָּשֵׁעַ אַתְּ וְכָל בֵּיתֶךָ׃

Y ellos le dixeron, Cree en el Sennor Ieſus el Chriſto, y ſerás ſaluo tu, y tu caſa.

32 וַיְדַבְּרוּ לוֹ אֶת־דְּבַר יְהוָה וּלְכֻלָּם אֲשֶׁר בְּבֵיתוֹ׃

Y hablaronle la Palabra del Sennor, y à todos los que eſtauan en ſu caſa.

33 וַיִּקָּחֵם בְּאוֹתָהּ שְׁעַת הַלַּיְלָה וַיִּרְחַץ אֶת־נִגְעֵיהֶם וַיִּטָּבֵל הוּא וְכָל בֵּיתוֹ בְּרָגַע׃

Y tomandolos el en aquella miſma hora de la noche, lauóles los açotes, y baptizoſe luego el y todos los ſuyos.

34 וַיְבִיאֵם לְבֵיתוֹ וַיָּשֶׂם אֶת־הַשֻּׁלְחָן וַיָּגֶל עִם כָּל־בֵּיתוֹ מַאֲמִין בַּיהוָה׃

Y lleuandolos à ſu caſa, puſoles la meſa : y gozoſe de que con toda ſu caſa auia creydo á Dios.

35 וַיְהִי בֹקֶר וַיִּשְׁלְחוּ הַסְּגָנִים אֶת־מְשָׁרְתָיו לֵאמֹר הַתֵּר אֶת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה׃

Y como fue de dia, los Magiſtrados embiaron los alguazilles, diziendo, Embia à aquellos hombres.

ιϛʹ.

29. Αἰτήσας δὲ φῶτα εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ.

Lors icelui ayant demande de la lumiere, ſaillit dedans, & tremblant ſe ietta aux pieds de Paul & de Silas.

30. Καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;

Et les ayans menês hors, leur dit, Seigneurs, que me faut-il faire pour eſtre ſauué ?

31. Οἱ δὲ εἶπον, πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.

Ils lui diſent, Croy au ſeigneur Ieſus Chriſt, & tu ſeras ſauué, toi & ta maiſon.

32. Καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Et lui annoncerent la parole du Seigneur, & à tous ceux qui eſtoyent en la maiſon.

33. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα.

Apres cela, les prenant en ceſte meſme heure de la nuict, il laua leurs playes : puis incontinent il fut baptizé, lui & tous ſes domeſtiques.

34. Ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ.

Et les ayant amenés en ſa maiſon, il leur mit la table : & s'eſiouit, pource qu'auec toute ſa maiſon il auoit creu en Dieu.

35. Ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους.

Et le iour venu, les Gouuerneurs enuoyerent des ſergeans, diſans, Baille congé à ces gens-la.

CAP. XVI.

29. Petitoque lumine introgreſſus eſt, & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes.

Then he called for a light/ and leaped in/ and came trembling / and fell downe before Paul and Silas.

30. Et producens eos foràs, ait, Domini, quid me oportet facere ut ſalvus fiam?

And brought them out / and ſayd/ Syrs/ what muſt I do to be ſaued?

31. At illi dixerunt, Crede in Dominum Ieſum: & ſalvus eris tu, & domus tua.

And then ſaid/ Beleeue in the Lord Jeſus Chriſt/ and thou ſhalt be ſaued/ and thine houſholde.

32. Et locuti ſunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius.

And they preached vnto him the worde of the Lorde/and to all that were in his houſe.

33. Et tollens eos in illa hora noctis, lavit plagas eorũ: & baptizatus eſt ipſe, & omnis domus eius continuò.

Afterward he tooke them the ſame houre of the night / and waſhed their ſtripes/and was baptized with all that belonged vnto him/ſtraight way.

34. Cumque perduxiſſet eos in domum ſuam, appoſuit eis menſam, & lætatus eſt cum omni domo ſua, credens Deo.

And when had brought them into his houſe/ he ſet meat before them /and reioyced that he with all his houſhold beleeued in God.

35. Et cum dies factus eſſet, miſerunt magiſtratus lictores, dicentes, Dimitte homines illos.

And when it was day / the gouernours ſent the ſergeants / ſaying / Let thoſe men goe.

Das XVI. Capitel.

29. Er fodert aber ein Liecht/ vnd ſprang hinein/ vnd ward zittern/ vnd fiel Paulo vnd Sila zun Füſſen.

Da begerede hand it Liuſſ oc ſpranck hen ind/ oc begynte at beffue / oc falt ned faar Pauli oc Sile føder.

30. Vnnd führet ſie herauß vnd ſprach: Lieben Herrn/ was ſoll ich thun/ daß ich ſelig werde?

Oc ledde dem/ vd oc ſagde / Kære Herrer / huad ſkal ieg gøre / at ieg kand vorde ſalig?

31. Sie ſprachen: Glaube an den HERRN Jeſum / ſo wirſt du vnnd dein Hauß ſelig.

De ſagde / Tro paa den HERRE Jheſum/ ſaa bliffuer du ſalig oc dit Huſſ.

32. Vnd ſagten jm das Wort des HERRN/ vnd allen die in ſeinem Hauſe waren.

Oc de ſagde hannem HERRENS ord/ oc alle dem / ſom vaare i hans huſſ.

33. Vnd er nam ſie zu ſich / in derſelbigen ſtunde der nacht/ vnnd wuſch jhnen die ſtriemen abe/ vnd er ließ ſich tauffen/ vnd alle die ſeinen/ alſo balde.

Oc hand tog dem til ſig / i den ſamme ſtund om natten / oc tode deris Ribler / Oc hand loed ſtrax døbe ſig / oc alle ſine.

34. Vnd führet ſie in ſein Hauß/ vnd ſetzet jhnen einen Tiſch/ vnd freuet ſich mit ſeinem gantzen Hauſe/ daß er an Gott glaubig worden war.

Oc hand ledde dem i ſit Huſſ/ oc ſette it Bord faar dem / oc glædde ſig met alt ſit Huſſ / at hand trode paa Gud.

35. Vnd da es tag ward/ ſandten die Hauptleute Stattdiener / vnnd ſprachen: Laß die Menſchen gehen:

Oc der det bleff dag / ſende Høffuitzmendene Stadztienerne / oc ſagde / Lad de Menniſke gaa.

Kapitola XVI.

29. A požádaw ſwětla/ wſſel k nim/ a třeſa ſe padl k nohám Pawlowým / a Sýlowým.

Wźiąwſzy on tedy świátło/ werwał ſie y przypádł drżąc do nog Páwłowi y Syli.

30. Y wywedl ge wen/ a řekl: Páni/ co yá mám činiti/ abych ſpaſen byl?

A wywiodſzy ie precz rzekł: Páno wie coż mam czynić ábych był zbáwion?

31. A oni řekli: Wěř w Pána Gežjſſe/ a budeſs ſpaſen ty y Cželed twá.

A oni mu rzekli: Wierz w Páná Jezuſá Kryſtuſá/ a będźieſz zbáwion z domem twoim.

32. Y mluwili gemu Slowo Božij/ y těm wſſem kteříž byli w domu geho.

Nopowiedáli mu ſłowo Páńſkie/ y wſzytkim ktorzy byli w domu iego.

33. A on poyaw ge w tu hodinu w noci/ vmyl rány gegich/ a pokřtil ſe ſám / y wſſeckna čeled geho hned.

Tedy ſie on wźiąwſzy w nocy oney że godźiny / omył rány ich / y okrzćił ſie nátychmiaſt y wſzyſcy domownicy iego.

34. A když ge vwedl do domu ſwého / připrawil gim Stůl/ a radowal ſe ſ wſſj čeledij ſwau/ wěře Pánu Bohu.

A gdy ie przywiodł do domu ſwego / nágotował im ſtoł / y rádował ſie że ze wſzytkim domem ſwym uwierzył Bogu.

35. A když bylo we dne/ poſlali Vřednijcy ſlužebnijky řkauce: Wypuſť ty Lidi.

Potym gdy dźień náſtawał / poſłáli przełożeni oprawce ktorzyby powiedźieli áby wypuścił ludźi ony.

יו

36 וְכַד שְׁמַע רַב בֵּית אֲסִירֵא עַל אֲמַר לֵה הָי הָדֵא מֶלְּתָא לְפַוְלָוס ד דְשַׁדַרוּ אַסְטְרַטִיגֵא אֵיךְ דְתִשְׁתְּרוּן וְהָשָׁא פּוּקוּ זֶלוּ בַשְׁלָמָא ׃

Allora il guardiano de lo prigione riferi queſte parole à Paulo, i Magiſtrati hanno mandato à dire che voi ſiate laſciati. Hora dunque vſcite, & andateuene in pace.

37 אֲמַר לֵה פַוְלָוס דְהָא סַכְלוּ נַגְדוּן עַין עָלְמָא כֻלֵּה לַאנָשָׁא דְהוּמָיֵא וַארְמִיוּן בֵּית אֲסִירֵא וְהָשָׁא מְטַשְׁיָאִית מַפְּקִין לַן לָא גֵיר אֶלָּא הֶנוּן נֵאתוּן נַפְּקוּנַן ׃

Ma Paulo diſſe loro, Doppo l'hauerci pubblicamente battuti, ſenza vdir le noſtre ragioni, noi che ſiamo huomini Romani, ci hanno meſſi in prigione: & hora ci mandano via occultamente? Non ſarà gia coſi: ma vengano pur eſſi à cauarci fuore.

38 וְאֶזַלוּ שָׁקְלַי שַׁבְטֵא וַאמַרוּ לַאסְטְרַטִיגֵא מֶלֵא הָלֶין דְאֶתְאַמַרי לְהוֹן וְכַד שְׁמַעוּ דַרְהוּמָיֵא אֶנוּן דְחֶלוּ ׃

I comandatori riferiron queſte parole à i magiſtrati, liquali temerono quando vdirono ch'eſſi erano Romani.

39 וְאֶתוּ לְוָתְהוּן וְבַעו מֶנְהוּן דְנֶפְּקוּן וַנְשַׁנּוּן ל לְהוֹן מֶן מְדִינְתָּא ׃

E venuti, gli ſupplicorono di perdono: & hauendoli cauati fuore, li pregauano che vſciſſeno de la città.

40 וְכַד נְפַקוּ מֶן בֵּית אֲסִירֵא עַלוּ לְוָת לוּדִיָא וַחֲזַו תַּמָּן לַאחֵא וּבַיאוּ אֶנוּן וַנְפַקוּ ׃

Et eſſi vſciti di prigione, ſen'entrorono in caſa di Lidia: e veduti che hebbero i fratelli, gli conſolorono, & anderonſene via.

יז

1 וַעֲבַרוּ עַל אַמְפִיפָולִיס וַאפַּלָוְנִיַא מְדִינְתָא וֶאתַו לְתַסָלָונִיקָא אֵיכָא דְאִית הֲוָא כְנוּשְׁתָּא דִיהוּדָיֵא ׃

Et eſſendo paſſati per Anſipoli & Apollonia, vennerò à Teſſalonica, doue era la ſinagoga de Giudei.

י ו

36 וַיַּגֵּד שׁוֹמֵר הַמַּטָּרָה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְפַוְלוֹס כִּי שָׁלְחוּ הַסְּגָנִים לְהַתִּירָם וְעַתָּה צְאוּ וּלְכוּ בְּשָׁלוֹם ׃

Y la guarda de la carcel hizo ſaber eſtas Palabras à Paulo, Que los Magiſtrados han embiado que ſeays ſueltos: anſique aora ſalid y ydhos en paz.

37 וּפַוְלוֹס אָמַר אֲלֵיהֶם הִכּוּ אוֹתָנוּ לִפְנֵי כָל־הָעָם וּנְקִיִּים אֲנַחְנוּ וְגַם אֲנָשִׁים רוֹמִיִּים הָיִינוּ שָׁלְחוּ בַמַּטָּרָה וְעַתָּה בַּלָּט יַשְׁלִיכוּ אוֹתָנוּ לֹא כֵן כִּי אִם יָבוֹאוּ אִתָּנוּ וְיוֹלִיכוּ אוֹתָנוּ הַחוּצָה ׃

Entonces Paulo les dixo, Acotados publicamente ſin auernos oydo, ſiendo hombres Romanós nos echaron en la carcel; y aora nos echan encubiertamente? no cierto. ſino vengan ellos y ſaquennos.

38 וְהַמְשָׁרְתִים הִגִּידוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לַסְּגָנִים וַיִּרְאוּ בְשָׁמְעָם כִּי רוֹמִיִּים הֵמָּה ׃

Y los alguaziles boluieron à dezir á los Magiſtrados eſtas palabras: y vuieron miedo, oydo que eran Romanos.

39 וַיָּבוֹאוּ וַיִּתְחַנְּנוּ לָהֶם וּבְהוֹצִיאָם שָׁאֲלוּ מֵהֶם לָצֵאת מִן הָעִיר ׃

Y viniendo rogaronles, y ſacandolos rogaronles que ſi ſalieſſen de la ciudad:

40 וּבְצֵאתָם מִן הַמַּטָּרָה בָּאוּ אֶל־לוּדְיָא וּבִרְאוֹתָם אֶת־הָאַחִים נִחֲמוּם וַיֵּצֵאוּ ׃

Entonces ſalidos de la carcel, entraron à Lydia, y viſitados los Hermanos, conſolaronlos, y ſalieronſe.

י ז

1 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ בְּאַמְפִיפּוֹלִיס וְאַפֻּלוֹנְיָא בָּאוּ לְתֶסָלוֹנִיקָא אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁם עֲדַת הַיְּהוּדִים ׃

Y Paſſando por Amphipolis, y por Apollonia, vinieron à Theſſalonica, donde auia ſynoga de Iudios.

ιϛ΄.

36. Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοί, ἵνα ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ.

Adonc le geolier rapporta ces paroles à Paul, diſant, Les Gouuerneurs ont enuoyé dire qu'on vous baillaſt cōgé: maintenant donc ſortez, & vous en allez en paix.

37. Ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς, δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας ἔβαλον εἰς φυλακήν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.

Mais Paul leur dit, Apres nous auoir fouëttés publiquement, ſans forme de iugement, nous qui ſommes Romains, ils nous ont mis en priſon & maintenāt nous metrent-ils hors en cachette? Il n'en ſera point ainſi: mais qu'ils vienēt euxmeſmes, & nous mettent hors.

38. Ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι,

Et les ſergeans rapporterent ces paroles aux Gouuerneurs, leſquels craignirent, ayans entendu qu'ils eſtoyent Romains.

39. Καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως.

Parquoi ils vindrent vers eux, & les prierent & les ayans mis hors les requirent qu'ils ſe partiſſent hors de la ville.

40. Ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν λυδίαν καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον.

Adonc eſtans ſortis de la priſon, ils entrerent chez Lydie: & ayans veu les freres, ils les conſolerent, puis ſe partirent.

ΚΕΦΑΛ. ιζ΄.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων.

Puis ayans trauerſé par Amphipolis & Apollonie, ils vindrent en Theſſalonique, où il y auoit vne ſynagogue de Iuifs.

CAP. XVI.

36. Nuntiavit autem cuſtos carceris verba hæc Paulo: Quia miſerunt magiſtratus ut dimittamini, nunc igitur exeuntes, ite in pace.

Then the keeper of the priſon tolde theſe words vnto Paul / ſaying / The gouernours haue ſent to looſe you: now therefore get you hence / and go in peace

37. Paulus autem dixit eis, Cæſos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miſerunt in carcerem, & nunc occultè nos eiiciunt? Non ita: ſed veniant, & ipſi nos eiiciant.

Then ſaide Paul vnto them / After that they haue beaten vs openly vncondemned / which are Romanes / they haue caſt vs into priſon / and nowe would they put vs out priuily? nay verely: but let them come and bring vs out.

38. Nuntiaverunt autem magiſtratibus lictores verba hæc Timueruntq; audito quòd Romani eſſent.

And the ſergeants told theſe words vnto the Gouernours / who feared whē they heard that they were Romanes.

39. Et venientes deprecati ſunt eos, & educentes rogabant ut egrederentur de urbe.

Then came they and prayed them / and brought them out / and deſired thē to depart out of the citie.

40. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & viſis fratribus, conſolati ſunt eos, & profecti ſunt.

And they went out of the priſon / and intred into the houſe of Lydia: and when they had ſeene the brethren / they comforted them / and departed.

CAP. XVII.

CVm autem perambulaſſent Amphipolim & Apolloniā venerunt Theſſalonicam, ubi erat ſynagoga Iudæorum.

Now as they paſſed through Amphipolis / and Apollonia / they came to Theſſalonica / where was a Synagogue of the Iewes.

Das XVI. Capitel.

36. Vnd der Kerckermeiſter verkündigete dieſe rede Paulo: Die Hauptleute haben her geſandt / daß jhr loß ſein ſolt. Nun ziehet auß / vnnd gehet hin mit frieden.

Oc Taarngemmeren forkyndede Paulo denne tale / Høffuitzmendene ſende hid / at i ſkulle vere løſe / Drager nu vd / oc gaar bort med fred.

37. Paulus aber ſprach zu jhnen: Sie haben vns ohn recht vnd vrtheil öffentlich geſtäupt / die wir doch Römer ſind / vnd in das Gefengnis geworffen / vnd ſolten vns nun heimlich außſtoſſen. Nicht alſo / ſondern laſſet ſie ſelbs kommen / vnd vns hinauß führen.

Da ſagde Paulus til dem / De haffue hudſtruget oſſ obenbarlige / vden ræt oc Dom / wi ſom dog ere Romere / oc kaſt oſſ i Fengſel / oc ſkulde de nu vdſtøde oſſ hemmelige. Icke ſaa / men lader dem komme ſelff / oc føre oſſ vd.

38. Die Stattdiener verkündigten diſe wort den Hauptleuten. Vnd ſie forchten ſich / da ſie höreten das ſie Römer weren.

Stadztienere kundgiorde diſſe ord faar Høffuitzmendene. Oc de befryctede ſig / der de hørde / at de vaare Romere.

39. Vnd kamen vnd ermahneten ſie / vnd führeten ſie herauß / vnd baten ſie / daß ſie außzögen auß der Statt.

Oc de komme oc formanede dem / oc førde dem vd / oc bade dem at de vilde drage vd aff Staden.

30. Da giengen ſie auß dem Gefengniß / vnnd giengen zu der Lydia / Vnd da ſie die Brüder geſehen hatten / vnd getröſtet / zogen ſie auß.

Da ginge de aff Fengſelet / oc ginge til Lydiam / Oc der de haffde ſeet Brøderne oc trøſtet dem / da droge de vd.

Das XVII. Capitel.

DA ſie aber durch Amphipolin vnd Apolloniam räiſeten / kamen ſie gen Theſſalonich / da war eine Jüdenſchule.

OC der de reyſde igennem Amphipolim oc Appoloniam / komme til Theſſalonicam / der vaar en Jøde Schole.

Kapitola XVI.

36. Y oznámil ſtrážny žaláře táto ſlowa Pawlowi / že gſau poſlali Vřednijcy / abyſſte byli propuſſtěni. Protož nynij wygdauce / gdětež w pokogi.

Ty ſłowa opowiedział ſtrož ciemnice Páwłowi / iż przełożeni poſłali áby ie puſzczono / á przetoż teraz wyſzedſzy idźcie w pokoiu.

37. Ale Pawel řekl gim: Zmrſkawſſe nás zgewně / lidi newinné / genž gſme Ržijmané / wſázeli do žaláře / a giž nynij nás chtěgij taynė wyhnati? Neſtaneť ſe tak giſtě: ale ať přijgdau oni / a ſami nás wyženau.

Ale im rzekł Paweł: Vbiwſzy nas iáwnie bez winności / gdy jeſmy Rzymiánie / á podáwſzy nas do więzienia / teraz nas potáiemnie wyrzucáią / iście nic z tego / ále niech ſámi przyidą á wywiodą nas.

38. Y powěděli Vřednijkům ſlužebnijcy ſlowa ta. Y báli ſe / vſlyſſawſſe žeby Ržijmané byli:

Oznáymili tedy przełożonym oprawce ty ſłowá / y zlękli ſie vſłyſzawſzy że Rzymiánie byli.

39. A přiſſedſſe / napomenuli gich / a wywedſſe žádali / aby ſſli z Měſta.

A przyſzedſzy przeprăſzáli ie / y wywiodſzy prośili ich áby wyſzli z miáſtá.

40. Y wyſſedſſe z žaláře / weſſli k Lidij / a vzřewſſe Bratřij potěſſyli gich / y ſſli dále.

A ták wyſzedſzy z więzienia / weſzli do Lidyey / y vyzrzawſzy brácia cieſzyli ie / y ſzli precz.

Kapitola XVII.

KDyž pak zchodili Amfipolij a Apollonij / přiſſli do Theſſalonyky / kdež byla židowſká Sſkola.

POthym gdy ſzli w droge przez Amfipolim y Apollonią / przyſzli do Teſſáloniki / gdzie była bożnicá Zydowſká.

יז

2 וְעַל פּוֹלוֹס אַיכַּנָּא דַּמְעַד הֲוָא לְוָתְהוֹן וְשַׁבְּא תְּלָת מַלֵּל עַמְהוֹן מֶן כְּתָבֵא׃

E Paulo ſecondo la ſua vſanza, entrò à loro, e per tre ſabbati diſputaua con eſſi per le Scritture.

3 כַּד מְפַשֵּׁק הֲוָא וּמַחְוֵא דַּעֲתִיד הוּו מְשִׁיחָא דְּנֵחַשׁ וַדְיִקוּם מֶן בֵּית מַיְתֵא וְהָוְיוּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנָא דַּמְסַבַּר אֶנָא לְכוֹן׃

Dichiarando e proponendo, che biſognaua che Chriſto patiſſe, e riſuſcitaſſe da morte, e che queſto è Chriſto IESV, ilqual (diceua egli) io v'annuntio.

4 וַאנָשִׁין מֶנְּהוֹן הַיְמֶנוּ וְנַקְפּוּ לְפּוֹלוֹס וַלְשִׁילָא וְסַגִּיאָא מֶן יַוְנָיֵא אַילֵין דְּדָחְלִין הוּו מֶן אַלָהָא וְאַף נְשֵׁא יַדִּיעָתָא לָא זְעוֹרָן׃

Et alcuni di loro credettero, & accoſtoronſi à Paulo & à Sila, & vna gran moltitudine di Greci pij, e donne principali non poche.

5 וַחְסַמוּ הוּו יְהוּדָיֵא וַאקִפּוּ לְהוֹן אֶנָשָׁא בִּישָׁא מֶן שׁוּקָא דַּמְדִינְתָּא וַעֲבַדוּ אַכְלָוּס סַגִּיאָא וְדַלְחוּ הֲוּו לַמְדִינְתָּא וְאַתוּ וְקָמוּ לְהוֹן עַל בַּיְתֵה דְּאַיסוֹן וּבָעֵין הוּו דְּנַפְּקוּן אֶנוּן מֶן תַּמָּן וְנַשְׁלְמוּן אֶנוּן לַאכְלָוּס׃

Ma i Giudei ribelli moſſi da inuidia, preſero con ſeco alcuni vagabondi: huomini di mala vita, & hauendo raccolta la turba, meſſero in tumulto la città, & aſſalendo la caſa di Iaſone, cercauano di condurgli al popolo.

6 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ אֶנוּן תַּמָּן גַּרוּהִי הֲוּו לְאַיסוֹן וְלַאחֵא דְּאִית הוּו תַּמָּן וְאַיְתִיו אֶנוּן לְוָת רֵישַׁבְּתָא דַּמְדִינְתָּא כַּד קָעֵין הוּו דְּהָלֵין אֶנוּן דַּלְכֻלָּה אַרְעָא דַּלְחוּ וְהָא תּוּב לְהָרְכָּא אֶתוּ׃

E non gli hauendo ritrouati, tirorono Iaſone & alcuni fratelli a i Gouernatori de la città, gridando, Quelli che hanno conturbato il mondo, ſon venuti ancor quà.

יז

2 וּפּוֹלוֹס בָּא אֲלֵיהֶם כִּתְעוּדָתוֹ וּבִשְׁלוֹשֶׁת שַׁבָּתוֹת יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם מִכְּתָבִים׃

Y Paulo, como acoſtumbraua, entró à ellos, y por tres Sabbados diſputó con ellos de las Eſcripturas.

3 פּוֹתֵחַ וּמוֹכִיחַ כִּי צָרִךְ הַמָּשִׁיחַ לְעַנּוֹת וְלָקוּם מִמֵּתִים וְכִי זֶה הַמָּשִׁיחַ יֵשׁוּעַ הוּא אֲשֶׁר אֲנִי מַגִּיד לָכֶם׃

Declarando abiertamente y proponiendo, Que conuenia que el Chriſto padecieſſe, y reſuſcitaſſe de los muertos; y que eſte era Ieſus, el Chriſto, el qual (dize) yo os annuucio.

4 וּמִקְצָתָם הֶאֱמִינוּ וְדָבְקוּ בְּפּוֹלוֹס וְשִׁילָא וּמִיְּוָנִים יִרְאֵי אֱלֹהִים הָמוֹן רָב וּמִנָּשִׁים רִאשׁוֹנוֹת לֹא מְעַטּוֹת׃

Y algunos deellos creyeron, y ſe juntaron con Paulo y con Silas: y de los Griegos religioſos grande multitud: y mugeres nobiles no pocas.

5 וִיהוּדִים אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים בְּקִנְאַת לָקְחוּ אֲלֵיהֶם חֶבֶל אַנְשֵׁי־בְלִיַּעַל וַיַּקְהִילוּ וַיְּהַמּוּ אֶת־כָּל הָעִיר וַיָּקוּמוּ עַל־בֵּית יָסוֹן וַיְבַקְשׁוּם לְהוֹצִיאָם אֶל־הָעָם׃

Entonces los Iudios (que eran incredulos,) zeloſos, tomando à algunos ocioſos, malos hombres, y juntando companna, alborotaron la ciudad? y acometiendo la caſa de Iaſon, procurauan ſacarlos àl pueblo.

6 וְכַאֲשֶׁר לֹא מְצָאוּם וַיִּמְשְׁכוּ אֶת־יָסוֹן וּקְצָת הָאַחִים אֶל־נְשִׂיאֵי הָעִיר וְצֹעֲקִים כִּי הַנּוֹסְחֵי כָּל־הַתֵּבֵל הֵמָּה בָאוּ גַּם הֵפֹּה׃

Y no hallandolos, truxeron á Iaſon y á algunos Hermanos à los gouernadores de la ciudad, dando bozes; Que eſtos ſon los que alborotan el mundo, y han venido acà.

ιζ.

2. Κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν.

Et Paul ſelon ſa couſtume entra vers eux, & par trois Sabbats diſputoit auec eux, par les Eſcritures:

3. Διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Leur declarant & propoſant qu'il auoit falu que le Chriſt ſouffriſt, & reſſuſcitaſt des morts: & que ce Ieſus eſtoit le Chriſt, lequel, diſoit-il, ie vous annonce.

8. Καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι.

Et quelques vns d'entr'eux creurẽt, & furent adioints à Paul & Silas, & grãde multitude de Grecs ſeruans à Dieu, & de femmes de qualitè non petit nombre.

5. Ζηλώσαντες δὲ οἱ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι, καὶ προσλαβόμενοι τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.

Mais les Iuifs rebelles, eſmeus d'enuie, prindrent certains vautneans bateurs de paué, leſquels ayans fait amas de peuple, eſmeurent toute la ville; & faiſans effort à la maiſon de Iaſon, cerchoyent de les amener vers le peuple.

6. Μὴ εὑρόντες δὲ αὐτοὺς ἔσυρον τὸν ἰάσονα, καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεισιν.

Et ne les ayans trouués, tirerẽt Iaſon & quelquei freres aux Gouuerneurs de la ville, en criant, Ceux ci qui ont remué tout le monde, ſont auſſi venus ici.

CAP. XVII.

2. Secundum conſuetudinem autem Paulus introivit ad eos, & per ſabbatha tria diſſerebat eis de ſcripturis.

And Paul / as his maner was / went into them/and tree Sabbath dayes diſputed with them by the Scriptures.

3. Adaperiens & inſinuans quia Chriſtum oportuit pati, & reſurgere á mortuis: & quia hic eſt Ieſus Chriſtus, quem ego annuntio vobis.

Opening/ and alledging that Chriſt muſt haue ſuffred / and riſen againe frõ the dead: and this is Jeſus Chriſt/ whome/ ſaid he/ J preach to you.

4. Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti ſunt Paulo & Silæ, & de colentibus Gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ.

And ſome of them beleeued / and ioyned in company with Paul and Silas: alſo of the Grecians that feared God a great multitude/and of the chiefe women not a fewe.

5. Zelantes autem Iudæi, aſſumenteſque de vulgo viros quoſdam malos, & turba facta, concitaverunt civitatem: & aſſiſtentes domui Iaſonis, quærebant eos producere in populum.

But the Jewes which beleeued not/moued with enuie/tooke vnto them certaine vagabondes / and wicked felowes / and when they had aſſembled the multitude / they made a tumult in the citie / and made aſſault againſt the houſe of Jaſon/ & ſought to bring them out to the people.

6. Et cum non inveniſſent eos, trahebant Iaſonem & quoſdam fratres ad principes civitatis, clamantes, Quoniam hi qui orbem concitant, & huc venerunt.

But when they found them not / they drew Jaſon / and certein brethren vnto the heads of the citie/ crying/ Theſe are they which haue ſubuerted the ſtate of the worlde/and here they are.

Das XVII. Capitel.

2. Nach dem nun Paulus gewohnet war/ gieng er zu jhnen hinein/ vnd redet mit jhnen auff drey Sabbathen auß der Schrifft.

Da gick Paulus nu ind til dem / effter ſom hand pleyede / oc talede tre Sabbather met dem aff Scrifften.

3. Thet ſie jhnen auff / vnnd legets jnen für / daß Chriſtus muſte leiden vnd aufferſtehen von den todten/ vnd/ daß diſer Jeſus / den ich (ſprach er) euch verkündige / iſt der Chriſt.

Oplod dem hende/ oc lagde dem det faare / At Chriſtus ſkulde lide oc opſtaa fra de Døde/ oc/ at denne Jheſus / ſom ieg (ſagde hand) forkynder eder / er Chriſtus.

4. Vnnd etliche vnter jhnen fielen jhm zu / vnd geſelleten ſich zu Paulo vnd Sila/ auch der Gottsförchtigen Griechen eine groſſe menge / darzu der fürnembſten Weiber nicht wenig.

Oc nogle iblant dem fulde hannem til/ oc hulde ſig til Pouil oc Sila/ oc en ſtor hob Gudfryctige Greker/ der til de ypperſte Quinder icke ſaa.

5. Aber die halßſtarrigen Jüden neideten / vnnd namen zu ſich etliche boßhafftige Männer Pöbelvolcks / machten eine Rotte / vnd richteten eine auffruhr in der Statt an/ vnd tratten für das Hauß Jaſonis/ vnd ſuchten ſie zu führen vnter das gemeine Volck.

Men de haarnackede Jøder vaare nidkære/ oc toge nogle onde Mend til ſig aff det menige Folck/ giorde en Forſamling/ oc begynte it Oprør i Staden/ oc de ginge faar Jaſonis huſ/ oc ſøgte at føre dem iblant det menige Folck.

6. Da ſie aber ſie nicht funden / ſchleifften ſie den Jaſon vnnd etliche Brüder für die Oberſten der Statt/ vnd ſchryen: Diſe / die den gantzen Weltkreiß erregen / ſind auch herkommen.

Men der de funde dem icke / da droge de Jaſon oc nogle Brødre faar de Øffuerſte i Staden/ oc robte/ Diſſe/ ſom oprøre den gantſke Verden trint omkring/ de ere oc komne hid.

Kapitola XVII.

2. Tehdy Pawel wedlé obyčege wſſel k nim/ a po tři Sobothy wykládal gim pijſma.

Tedy Páwel wedle zwyczáiu ſwego wſzedł do nich/ á przez trzy Száwáthy rozmawiał ſię z nimi z piſm.

3. Odwijrage a oznamuge/ že měl Krystus trpěti a z mrtwých wſtáti? a že ten geſt Gezus Krystus/ kteréhož gá zwěſtugi wám.

Okazuiąc y przekłádáiąc/ iż byłá potrzebá Krystuſowi cirpiec y wſtáć z martwych á iżci ten ieſt Jezus Krystus/ ktorego ia wam opowiedam.

4. Tehdy někteřij z nich uwěřili/ a připojili ſe k Pawlowi a k Sylowi/ weliké množſtwij y z Pohanůw pobožných/ y mnohé z přednijch Žen.

Uwierzyli niektorzy z nich/ á ſtowárzyſzyli ſię z Páwłem y Sylą/ kreinu wiele bogobóynych Grekow/ y niewiaſt przednieyſzych nie máło.

5. Tehdy záwiſtij hnuti gſauce newěřijcý Židé/ a ſhromáždiwſſe z lidu obecného muže zlé/ ſhlaučiwſſe ſe/ zbauřili Měſto: A autok včiniwſſe na dům Jázonůw/ hledal gich/ aby ge wywedli před Lid

Ale Żydowie ktorzy ſłucháć niechcieli/ ruſzeni zaidrośćią/ nábráwſzy niektorych łotrāſow ludzi złych/ á zebráwſzy lud wzruſzyli miáſto/ á náſzedſzy ná dom Jazonow/ ſzukáli ich aby ie wywiedli do ludu.

6. A když gich nenalezli/ táhli Jázona/ a některé Bratřij k Knižatuom měſtſkým/ wolagijce: Tito/ kteřijž Swět bauřij/ ſem také přiſſli.

A gdy ich nie ználeźli/ wywlekli Jazoná y niektora brácią do przełożonych miáſtá/ wołáiąc: Ci ſą ktorzy ſtan wſzyſtkiego świátá podwrácáli/ y tuć oto przyſzli.

יז

7 וּמְקַבְּלַנְהוֹן הָנוּ אִיַסוֹן וְכֻלְּהוֹן הָלֵין לוּקְבַל פּוּקְדָנַוְהי דְּקֵסַר קָיְמִין כַּד אָמְרִין דְּאִית מַלְכָּא אַחֲרָנָא יֵשׁוּעַ׃

Iquali Iaſone ha riceuuti naſcoſamente, e tutti queſti fanno contra i decreti di Ceſare, dicendo eſſerci vn'altro Re, cioè, Iesv.

8 אֶתְדַּלַּחוּ דֵּין רֵישַׁת דִּמְדִינְתָּא וְכֻלֵּה עַמָּא כַּד שְׁמַעוּ הָלֵין׃

E coſi commoſſero la turba, e i Gouernatori de la città, che vdiuano queſte coſe.

9 וּנְסַבוּ עַרְבָּא מֶן אִיַסוֹן וָאף מֶן אַחָא וְהָידֵין שְׁרַו אֶנּוּן׃

Ma riceuuta la ſatiſfattione da Iaſone e da gli altri, gli laſſorono andare.

10 אַחֵא דֵּין בַּר שָׁעְתֵהּ בֵּה בְּלִלְיָא שְׁדַרוּ לְפַוְלוֹס וַלְשִׁילָא לְבֶרוֹאָא מְדִינְתָּא וְכַד אֶתוֹ לְתַמָּן עַאלִין הָווּ לְכְנוּשְׁתָּא דִּיהוּדָיֵא׃

E ſubbito i fratelli mandorono via di notte Paulo e Sila à Berrea: iquali arriuati che furon là, ſen'andorono à la ſinagoga de Giudei.

11 חֵארָאִין הָווּ גֵּיר הָנוּן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן מֶן יְהוּדָיֵא הָנוּן דְּאִית הָווּ בְּתֶסָלוֹנִיקָא וְשָׁמְעִין הָווּ מֶנְּהוֹן מֶלְּתָא כֻּל־יוֹם חַדְיָאִית כַּד מְפַרְשִׁין הָווּ מֶן כְּתָבֵא דְּאֶן הָלֵין הָכַנָּא אִיתַיְהֵין׃

E queſti erano piu generoſi di quelli che erano in Teſſalonica, iquali riceuerono la Parola con ogni prontezza d'animo, eſaminando ogni giorno le Scritture, per veder ſe queſte coſe ſtauano coſi.

12 וְסַגִּיָאֵא מֶנְּהוֹן הַיְמֶנוּ וְהָכַנָּא אַף מֶן יַוְנָיֵא גַּבְרֵא סַגִּיָאֵא וּנְשֵׁא יַדִּיעָתָא׃

Pertanto molti di loro credettero, e de le donne Greche honeſte, e de gli huomini non pochi.

13 וְכַד יַדְעוּ הָנוּן יְהוּדָיֵא דְּמֶן תֶסָלוֹנִיקָא דְּמֶלְּתֵהּ דְּאַלָהָא אֶתְכַּרְזַת מֶן פַּוְלוֹס בְּבֶרוֹאָא מְדִינְתָּא אֶתוֹ אַף לְתַמָּן וְלָא שְׁלִיו לְמַזָּעוּ וְלַמְדַלָּחוּ לְאֶנָשׁוּתָא׃

Hor come i Giudei di Teſſalonica ſeppero che la parola di Dio era ſtata annūtiata da Paulo ancora in Berrea, vennero à commouere ancor iui le turbe.

יז

7 וְיָסוֹן קִבֵּל אוֹתָם וְכָל הָאֵלֶּה עַל־מִצְוֹת הַקֵּיסַר יַעֲשׂוּ לֵאמֹר כִּי יֵשׁוּעַ מֶלֶךְ אַחֵר הוּא׃

A los quales iaſon ha recebido, y todos eſtos hazen contra los decretos de Ceſar, diziendo que Ieſus es otro rey.

8 וַיְהִמּוּ אֶת הָעָם וְאֶת־נְשִׂיאֵי הָעִיר בְּשָׁמְעָם אֶת הָאֵלֶּה׃

Y alborotaron el pueblo y à los gouernadores de la ciudad oyendo eſtas coſas.

9 וּבַעֲרֹב יָסוֹן אֶת לִבּוֹ וְהָאֲחֵרִים וַיַּתִּירוּם׃

Mas recebida ſatisfacion de Iaſon y de los demas, ſoltaronlos.

10 וְהָאַחִים בִּמְהֵרָה בַּלַּיְלָה שִׁלְּחוּ אֶת־פּוֹלוֹס וְשִׁילָא לִבְרוֹאָה וּבְבוֹאָם שָׁמָּה הָלְכוּ בַּעֲדַת הַיְּהוּדִים׃

Entonces los Hermanos luego de noche embiaron à Paulo y à Silas à Berea: los quales como llegaron, entraron en la Synoga de los Iudios.

11 וְהָאֵלֶּה הָיוּ חוֹרִים מֵאֲשֶׁר בְּתֶסָלוֹנִיקָא כִּי קִבְּלוּ אֶת הַדָּבָר עִם כָּל־חוּשׁ וְיוֹמָם וָלַיְלָה הָגוּ בַּכְּתָבִים אִם יִהְיוּ כֵּן הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Y fueron los mas nobles de los Iudios que eſtauan en Theſſalonica, eſtos que recibieron la palabra con toda cudicia, eſcudrinnando cadadia las Eſcripturas, ſi eſtas coſas eran anſi.

12 וְרַבִּים מֵהֶם הֶאֱמִינוּ וְנָשִׁים יְוָנִיּוֹת נִכְבָּדוֹת וַאֲנָשִׁים לֹא מְעַטִּים׃

Anſique creyeron muchos deellos; y mugeres Griegas honeſtas, y varones no pocos.

13 וְכַאֲשֶׁר יָדְעוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּתֶסָלוֹנִיקָא הֵמָּה כִּי בִּבְרוֹאָה נִקְרָא מִפּוֹלוֹס דְּבַר יְהוָה וַיָּבוֹאוּ שָׁמָּה וַיְהִמּוּ אֶת הֲמוֹנִים׃

Mas como entendieron los Iudios de Theſſalonica, que tambien en Berea era annunciada la palabta de Dios por Paulo, vinieron tambien allà alborotando el pueblo.

ιζ.

7. Οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι, ἰησοῦν.

Leſquels Iaſon a retirés chez ſoi: & eux tous ſont contre les decrets de Ceſar, diſans, Qu'il y a vn autre Roy, qu'ils nomment Ieſus.

8. Ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα.

Ils eſmeurent donc le peuple & les Gouuerneurs de la ville qui oyoyēt ces choſes.

9. Καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς.

Mais apres auoir receu caution de Iaſon, & des autres, ils les laiſſerent aller.

10. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τόν τε παῦλον καὶ τὸν σίλαν εἰς βέρροιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων ἀπῄεσαν.

Et incontinent les freres mirent hors de nuict Paul & Silas pour aller en Beree: leſquels eſtans là venus, entrerent en la ſynagogue des Iuifs,

11. Οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι (τῶν ἄλλων) τῶν ἐν θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτως.

Or ceux ci furent plus courageux que les Iuifs qui eſtoyent en Theſſalonique, entant qu'ils receurent la parole auec toute promptitude, conferās iournellement les Eſcritures, pour ſauoir s'il eſtoit ainſi.

12. Πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.

Pluſieurs donques d'entr'eux creurent, & des femmes Grecques honorables, & d'hommes non petit nombre.

13. Ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἀπὸ τῆς θεσσαλονίκης ἰουδαῖοι, ὅτι καὶ ἐν τῇ βερροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ σαλεύοντες τοὺς ὄχλους.

Mais quand les Iuifs de Theſſalonique ſeurent que la parole de Dieu eſtoit auſſi annoncee par Paul en Beree, ils y vindrent, & eſmeurent le peuple.

CAP. XVII.

7. Quos ſuſcepit Iaſon, & hi omnes contra decreta Cæſaris faciunt, regem alium dicentes eſſe, Ieſum.

Whome Jaſon hath receiued/and theſe all doe againſt the decrees of Ceſar / ſaying that there is another King/ one Jeſus.

8. Concitaverunt autem plebem, & principes civitatis a udientes hæc.

Then they troubled the people/ and the heades of the citie,/ when they heard theſe thinges.

9. Et accepta ſatisfactione à Iaſone & à cæteris, dimiſerunt eos.

Not withſtanding when they had receiued ſufficient aſſurance of Jaſon: and of the other/they let them go.

10. Fratres verò confeſtim per noctem dimiſerunt Paulum & Silam in Berœam. Qui cum veniſſent, in ſynagogam Iudæorum introierunt.

And the brethren immediatly ſent away Paul & Silas by night vnto Berea/which when they were come thither / entred into the Synagogue of the Jewes.

11. (Hi autem erant nobiliores eorum qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni aviditate, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi hęc ita ſe haberent.

Theſe were alſo more noble men then they which were at Theſſalonica/which receiued the worde with all readines / and ſearched the Scriptures dayly / whether thoſe things were ſo.

12. Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honeſtarum, & viri non pauci.)

Therefore many of them beleeued/ and of honeſt women/which were Grecians / and men not a few.

13. Cum autem cognoviſſent in Theſſalonica Iudæi, quia & Berœæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc, commoventes & turbantes multitudinem.

But when the Jewes of Theſſalonica knew/that the word of God was alſo preached of Paul at Berea / they came thither alſo/and moued the people

Das XVII. Capitel.

7. Die herberget Jaſon. Vnd diſe alle handeln wider des Keiſers gebot//ſagen: Ein ander ſey der König/ nemlich/ Jeſus.

Dem lener Jaſon herbere. Oc alle diſſe handle mod Keyſerens bud / ſige en anden er Konge / ſom er Jheſus.

8. Sie bewegeten aber das Volck/ vnd die Oberſten der Statt / die ſolches höreten.

Saa oprørde de Folcket oc de Offuerſte i Staden/ ſom det hørde.

9. Vnd da ſie verantwortung von Jaſon vnnd den andern empfangen hatten/lieſſen ſie ſie loß.

Oc der de haffde taget fylliſte aff Jaſon oc de andre / da lode de dem løſſ.

10. Die Brüder aber fertigten ſie alſo balde ab bey der nacht/ Paulum vnd Silan/ gen Berrhoen. Da ſie darkamen/ giengen ſie in die Jüdenſchule.

Men Brøderne forſkickede ſtrax om natten Paulum oc Silan / til Berrhoen. Der de komme did/ ginge de i Jødernis Schole.

11. Denn ſie waren die edelſten vnter denen die zu Theſſalonich / die namen das Wort auff gantz williglich/ vnd forſcheten täglich in der Schrifft ob ſichs alſo hielte.

Thi de vaare de edelſte iblant dem i Theſſalonica / De anammede ordet meget velnillige / oc randſagede daglige i Scrifften / om det haffde ſig ſaa.

12. So glaubten nun vil auß jnen/ auch der Griechiſchen ehrbarn Weiber vnd Männer nicht wenig.

Saa trode nu mange aff dem / ocſaa de Grekers erlige Quinder oc Mend icke faa.

13. Als aber die Jüden von Theſſalonich erfuhren/ daß auch zu Berrhoen das Wort Gottes von Paulo verkündiget würde/ kamen ſie/ vnd bewegeten auch allda das Volck.

Men der Jøderne aff Theſſalonica fornumme/ at Guds ord bleff oc forkyndet aff Paulo i Berrhoen/ da komme de / oc oprørde ocſaa der Folcket.

Kapitola XVII.

7. Kteréž taynẽ přijal Jázon/ a ti wſſyckni proti vſtanowenij Cýſařowu činij / prawijce býti Králem giného/ gménem Gežijſſe.

Ktore przyiał Jazon / á wſzyſcy ci czynią przeciw dekretom Ceſárſkim / opowiedaiac Jezuſá Krolá inego.

8. A tak zbauřili Obec/ y Knijžata Měſta když to od nich ſlyſſeli.

Y podburzyli lud y przełożone miáſtá/ ktorzy tego ſłuchali.

9. A oni přijawſſe doſtatečnau wýmluwu od Jázona/ a od giných / propuſtili ge.

Wſzákoż oni przyiąwſzy od Jazona rękoiemſtwo y od inych/ puśćili ie ná poſtáwienie.

10. Bratřij pák hned w nocy wypuſtili Pawla a Sylu do Berrhoe: Kteřijžto když tam přiſſli/ weſſli do Židowſké Sſkoly.

Ale bráćia wnet w nocy wypuśćili Páwłá ſpołu z Syla do Berea / ktorzy gdy tám przyſzli/ weſzli do bożnice Zidowſkiey.

11. A ti byli znamenitěgſſy/ kteřijž gſau w Theſſalonyce/ genž přijali Slowo ſe wſſý chtiwoſtij/ na každý den rozwažugijce Piſma / takliby podle nich to w ſkutku ſe ſtalo.

Lecz oni byli ſtateczniejſzy niż ći co byli w Teſſálonice / á to iż przyięli ſłowo Boże ze wſzytká ochotą / vſtawicznie ſię wywiáduiąc piſm/ ieſliby ſię to ták miáło.

12. A mnozý zagiſté vwěřili z Židůw/ y z Pohanſkých Žen poctiwých / a mužůw nemálo.

A przetoż wiele ich vwierzyło/ y Greckie niewiáſty vczciwe/ y mężow niemało.

13. A když poznali Židé w Theſalonyce/ žeby y w Berrhoe kázáno bylo ſlowo Božij od Pawla/ přiſſli tam/ y zbauřili množſtwij Obce.

O tym gdy ſię dowiedźieli Teſſáloniceńſcy Zydowie/ że y w Berei opowiedáne ieſt od Páwłá ſłowo Boże/ przyſzli też y tam podburzáiąc lud.

יז

14 וַלְפַּוְלָוס שַׁרַאוּהִי אַחֵא דְּיָחוּת לֵהּ לְיַמָּא וְקַוִּי הֲוָא בָּהּ בַּמְדִינְתָּא הָי שִׁילָא וְטִימָותְאוּס :

Et allora ſubbitamente i fratelli mandoron via Paulo, che ſen'andaſſe come verſo il mare, e Sila e Timoteo rimaſero iui.

15 וְהָנוּן דְּאֶתְלַוִּיו לֵהּ לְפַוְלָוס וְאַתִּיו עַמֵּהּ עַדְמָא לַאתִינָוס מְדִינְתָּא וְכַד נְפַקְיו מֶן צְאידַיְהִי קַבֶּלוּ מֶנֵּהּ אֶגַּרְתָּא לְוָת שִׁילָא וְטִימָתְאוּס דְּבַעְגַל יֵאתוּן לְוָתֵהּ :

E quelli che haueuano preſo il carico di mettere in ſaluo Paulo, il conduſſero infin ad Atene: e riceuuta da eſſo commeſſione à Sila e Timoteo, che preſtiſſimamente ſene veniſſeno à lui, ſi partirono.

16 הָו דֵּין פַּוְלָוס כַּד מְקַוֵּא הֲוָא בַּאתִינָוס מֶתְחַמַּר הֲוָא בְּרוּחֵא חָזֵא הֲוָא דִּמְדִינְתָּא כֻלָּהּ מַלְיָא פָּתַכְרֵא :

Hor mentre che Paulo gli aſpettaua in Atene, lo ſpirito ſuo s'infiammaua in lui, vedendo che la città era dedita à l'idolatria.

17 וּמְמַלֵּל הֲוָא בַּכְנוּשְׁתָּא עַם יְהוּדָיֵא וְעַם אִילֵין דְּדָחְלִין מֶן אֱלָהָא וּבְשׁוּקָא עַם אִילֵין דְּמֶסְתַּקְבְּלִין הָווּ כֻּל־יוֹם :

Pertanto egli diſputaua nela ſinagoga co i Giudei, e con le perſone pie, & ogni giorno in piazza con quelli che ſi rincontrauano con lui.

18 וְאָף פִּילָוסוֹפֵא דְּמֶן יוּלְפָנֵהּ דְּאֶפִּיקוּרוּס וְאַחְרָנֵא דְּמֶתְקְרֵין אֶסְטוֹאִיקוּ דָּרְשִׁין הָווּ עַמֵּהּ וְאֱנָשׁ מֶנְּהוֹן אָמְרִין הָווּ מָנָא צָבֵא הָנָא מְלַקֵּט מֶלֵּא וְאַחְרָנֵא אָמְרִין הָווּ לַאלָהֵא נוּכְרָיֵא מַכְרֵז מְטוּל דְּלְיֵשׁוּע וְלַקְיָמְתֵהּ מַכְרֵז הֲוָא לְהוֹן :

Et alcuni de gli Epicurei e de filoſofi Stoici contendeuano con eſſo lui: & alcuni diceuano, Che vuol dire queſto ſeminator di parole: Et altri diceuano, Ei par che ſia aununtiatore di nuoui dei: per cioche egli annuntiaua loro IESV, e la reſurrettione.

יז

14 וּמְהֵרָה אָז שִׁלְּחוּ הָאַחִים אֶת־פַּוְלוֹס לַהֲלֹךְ אֶל־הַיָּם וְשִׁילָא וְטִימוֹתְאוֹס עָזְבוּ עִמָּם :

Empero luego los Hermanos embiaron à Paulo que fueſe como à la mar: y Sylas y Thimotheo ſe quedaron alli.

15 וַאֲשֶׁר הוֹבִילוּ אֶת־פַּוְלוֹס הוֹלִיכוּהוּ עַד־אַתִּינוּס וַיְקַבְּלוּ מִצְוָה אֶל־שִׁילָא וְטִימוֹתְאוֹס אֲשֶׁר בִּמְהֵרָה יָבוֹאוּ אֵלָיו וַיֵּלֵכוּ :

Y los que auia tomado à cargo à Paulo, lo lleuaron haſta Athenas: y tomando mandado deel para Silas y Timotheo, que vinieſſen à el lo mas preſto que pudieſſen, ſe partieron.

16 וּפַוְלוֹס בְּקַוּוֹתוֹ אֲלֵיהֶם בְּאַתִּינוּס וַתִּתְמַרְמַר רוּחוֹ בִּרְאוֹתוֹ כִּי עִיר מְלֵאָה אֱלִילִים הִיא :

Y eſperandolos Paulo en Athenas, ſu Eſpiritu ſe deshazia enel, viendola ciudad dada à idolatria.

17 וַיִּתְוַכַּח בָּעֵדָה אֶת־הַיְּהוּדִים וְיִרְאֵי אֱלֹהִים וּבַשּׁוּק יוֹם יוֹם אֶל־אֲשֶׁר קָרוּהוּ :

Anſique diſputaua en la Synoga con los Iudios y religioſos: y en la plaça cadadia con losque le occurrian.

18 וּקְצָת בַּעֲלֵי בִינָה מֵאֶפִּיקוּרוֹס וְאִסְטוֹאִיקוֹ הִתְוַכְּחוּ עִמּוֹ וּקְצָתָם אָמְרוּ מַה יֹּאבֶה אִישׁ דְּבָרִים הַזֶּה לֵאמֹר וַאֲחֵרִים אָמְרוּ נִרְאָה לָנוּ כִּי מַגִּיד שֵׁדִים חֲדָשִׁים הוּא כִּי אֶת־תְּקוּמַת יֵשׁוּעַ הִגִּיד לָהֶם :

Y algunos Philoſophos de los Epicureos y de los Eſtoicos diſputauan con el: y vnos dezian Que quiere dezir eſte palabrero? Y otros, Parece que es predicador de nueuos dioſes? porque les predicaua á Ieſus, y la Reſurrecion.

ιζ.

14 Εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος ἐκεῖ.

Mais alors les freres enuoyerent incontinent Paul dehors pour aller cōme vers la mer: mais Silas & Timothee demeurerent encores là.

15. Οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως ἀθηνῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν σίλαν καὶ τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξῄεσαν.

Et ceux qui auoyent prins la charge de mettre Paul à ſauueté, le menerẽt iuſqu'en Athenes: & apres auoir receu mandement de lui à Silas & Timothee, à ce qu'ils reuinſſent bien toſt vers lui, ils partirent.

16. Ἐν δὲ ταῖς ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.

Or comme Paul les attendoit en Athenes; ſon eſprit s'aigriſſoit en lui-meſme, conſiderant la ville du tout adonnee à idolatrie.

17. Διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.

Parqnoi il diſputoit en la ſynagogue auec les Iuifs, & auec les religieux, & tous les iours en la place du marche auec ceux ſe qui rencontroyent.

18. Τινὲς δὲ τῶν ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ. καί τινες ἔλεγον, τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς εὐηγγελίζετο.

Lors quelques vns d'entre les philoſophes Epicuriens & Stoiciens, s'adreſſerent à lui en propos: & les vns diſoyent, Mais que veut dire ce babillard? Et les autres diſoyent, Il ſemble eſtre anonciateur de dieux eſtranges: pource qu'il leur anonçoit Ieſus & la reſurrection.

CAP. XVII.

14. Statimq; tunc Paulum dimiſerunt fratres, ut iret uſque ad mare. Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.

But by and by the brethren ſent away Paul to go as it were to the ſea: but Silas and Timotheus abode there ſtill.

15. Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum uſque ad Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quàm celeriter venirent ad illum: profecti ſunt.

And they that did conduct Paul/ brought him vnto Athens: and when they had receiued a commandement vnto Silas and Timotheus that they ſhould come to him at once / they departed.

16. Paulus autem cum Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo, videns idolatriæ deditam civitatem.

Nowe while Paul waited for them at Athens / his ſpirit was ſtirred in him / when he ſaw the citie ſubiect to idolatrie.

17. Diſputabat igitur in ſynagoga cum Iudæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos qui aderant

Therefore he diſputed in the Synagogue with the Jewes/ and with them that were religions/ and in the market dayly with whomſoeuer he met.

18. Quidam autem [illegible]picuréi & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant, Quid vult ſeminator verborum hic, dicere? Alii verò, Novorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe, quia Ieſum & reſurrectionem annuntiabat eis.

Then certaine Philoſophers of the Epicures/ and of the Stoikes/ diſputed with him/ and ſome ſaid / What wil this babbler ſay? Others ſaid/ He ſeemeth to be a ſetter forth of ſträge goods (becauſe he preached vnto them Jeſus/ and the reſurrection.)

Das XVII. Capitel.

14. Aber da fertigten die Brůder Paulum alſo bald ab / daß er gieng biß an das Meer / Silas aber vnnd Timotheus blieben da.

Men da forſkickede Brøderne Paulum ſtrax/ at hand gick indtil Haffuit/ Men Silas oc Thimotheus bleffue der.

15. Die aber Paulum geleiteten / führeten jn biß gen Athene / vnd als ſie befelch empfiengen an den Silan vnd Timotheum/ daß ſie auffs ſchierſte zu jm kemen / zogen ſie hin.

Oc de ſom ledſagede Paulum / førde hannem indtil Athene / oc ſom de finge befalninge til Silan oc Thimotheum at de ſkulde met det ſnareſte komme til hannem / droge de bort.

16. Da aber Paulus jrer zu Athen wartet/ ergrimmet ſein Geiſt in jm/ da er ſahe die Statt ſo gar abgöttiſch.

Oc der Paulus tøffuede effter dem i Athene/ Da gremdis hans Aand i hannem / der hand ſaa Staden ſaa aldelis wgudelig.

17. Vnd er redet zwar zu dem Jůden vnd Gottsförchtigen in der Schule/ auch auff dem Marckt alle tage / zu denen / die ſich herzu funden.

Oc hand talede da huer dag til Jøderne oc de Gudfrycttige i Scholen / oc paa Taarret / til dem/ ſom der hulde ſig til.

18. Etliche aber der Epicurer vnnd Stoiker Philoſophi zanckten mit jm/ vnd etliche ſprachen: Was wil diſer Lotterbub ſagen? Etliche aber: Es ſihet als wolte er neue Götter verkündigen. Das machet/ er hatte das Euangelium von Jeſu vnnd von der Aufferſtehung jhnen verkündiget.

Men nogle Philoſophi / Epicurer oc Stoiker kiffuedis met hannem / Oc nogle ſagde / Huad vil denne Ordgydere ſige? Oc nogle / Det ſynis ſom hand vilde forkynde ny Guder. Det kom der aff / at hand haffde forkyndet dem Euangelium om Jheſu oc om Opſtandelſen.

Kapitola XVII.

14. A tehdy hned Bratřij wypuſtili Pawla/ aby ſſel až k Moři: Sylas pak a Tymotheus/ oſtali tu.

Ale wnet Páwłá wypuścili bráćia / áby ßedł iákoby do morza / wßákoż Syłá y Tymotheuß zoſtáli tám.

15. Ale ti kteřijž prowodili Pawla/ dowedli ho až do Athén / a wzawſſe poručenij od něho k Sylowi a k Tymotheowi/ aby přiſſli k němu což nayſpijſſe mohau/ ſſli zaſe.

A ci ktorzy ſię podięli poſtáwić Páwłá ná mieyſcu beſpiecznym/ przeprowádzili go aż do Athen/ á wziąwßy roſkazanie do Syle y Tymotheußá / żeby tym rychley bywali v niego/ ßli w drogę.

16. A když Pawel čekal gich w Athénach/ zpauzel ſe w něm duch geho/ wida an to Měſto oddáno modloſlauženij.

Zátym gdy ich Páwel w Atheniech czekał/ tedy ſię w nim wzrußał duch iego/ gdy widział miáſto poddáne báłwochwalſtwu.

17. Y hádal ſe s Židy a s pobožnými w Sſkole/ y na rynku po wſſecky dnis těmi kteřijž tu přicházeli.

A przetoż rozmawiał w bożnicy z Żydy y z ludźmi bogoboynemi/ ták że y w rynku ná káżdy dźień/ z kim ſię iedno podkał.

18 Tehdy někteřij Mudrcy Epikureyſſtij a Stoytſſtij hádali ſe s nim/ a někteřij prawili: Y co tento pliſkač chce powěděti? Ginij pak prawili: Zdá ſe že geſt nowých Bohůw Kazatel/ neb gim o Gežiſſowi a o zmrtwých wſtánij wyprawowal.

Tedy niektorzy Epikurerczycy y Stoicy Filozofowie gadáli ſię z nim/ á mowili niektorzy: Coż wżdy ten płotká chce powiedáć? A drudzy mowili: Zda ſię być opowiedáczem obcych bogow/ bo im Jezuſá y zmartwychwſtánie opowiedał.

יז

19 וְאַחדוּהִי וְאַיְתִיוּהִי לְבֵית דִּינָא דְּמֶתְקְרֵא אַרְיוֹס פָּגוֹס כַּד אָמְרִין לֵהּ מֶשְׁכְּחִינַן לְמֶדַע מַנוּ הָדֵא יוּלְפָּנָא חַדְתָא דְּמַכְרֵז אַנְתְּ׃

E preſolo, il conduſſero nel borgo Martio, dicendo, Poſſiamo noi ſapere qual ſia queſta nuoua dottrina, diche tu parli?

20 מֶלֵא גֵּיר נוּכְרָיָתָא
זָרַע אַנְתְּ בְּמַשְׁמַעְתַּן ו
וְצָבֵינַן לְמֶדַע מָנָא אֶנֵּין הָלֵין׃

Imperoche tu apporti a le noſtre orecchie di ſtrane coſe, Noi vogliam dunque ſapere quel che queſte coſe vogliano dire.

21 אַתְנָיֵא דֵּין כֻּלְּהוֹן
וְאִילֵין דְּאָתֵין לְתַמָּן ב
נוּכְרָיֵא עַל מֶדֶם אַחְרִין לָא בְּטִיל לְהוֹן אֶלָּא לְמֵאמַר וַלְמֶשְׁמַע מֶדֶם חַדְּתָא׃

E tutti gli Atenieſi, e i foreſtieri che conuerſauano li, non attendeuano ad altro che à dire, ò à vdire qualche coſa di nuouo.

22 וְכַד קָם פּוֹלוֹס בַּאֲרְיוֹס פָּגוֹס אֱמַר גַּבְרֵא אַתְנָיֵא חָזֵא אֲנָא לְכוֹן דִּבְכֻלְהֵין יַתִּירִין אַנְתּוֹן בְּדַחְלַת שֵׁאדֵא׃

Allor Paulo ſtando nel mezo del borgo Martio, diſſe, Huomini Atenieſi, io vi vedo quaſi in tutte le coſe troppo ſuperſtitioſi.

23 כַּד מֶתְכַּרֵךְ הֲוִית וְחָזֵא הֲוִית בֵּית דַּחְלָתְכוֹן אֶשְׁכַּחֵת עֶלְתָא חֲדָא דַּכְתִיב הֲוָא עֲלֵיהּ דַּאלָהָא גְּנִיזָא הָו הָכִיל דְּכַד לָא
יָדְעִין אַנְתּוֹן דָּחֲלִין א
אַנְתּוֹן לֵהּ לְהָנָא אֲנָא מְסַבַּר אֲנָא לְכוֹן׃

Percioche paſſando io, e conſiderando le coſe de la voſtra religione, ho trouato ancora vn altare, nelquale era ſcritto, A LO DIO INCOGNITO. *Queſto dunque, ilqual voi ſenza conoſcerlo, adorate, v'annuntio io.*

24 אֱלָהָא גֵּיר דַּעֲבַד עָלְמָא וְכֻל־מָא דְּאִית בֵּהּ וְהָוְיוּ מָרָא דִּשְׁמַיָּא וְדַאְרְעָא בְּהַיְכְלָא דַּעֲבָד אִידַיָּא לָא שָׁרֵא׃

L'Iddio che ha fatto il mondo, e tutte le coſe che ſono in eſſo, eſſendo egli Signor del cielo e de la terra, non habita in tempij fatti à mano.

יז

19 וַיֹּאחֲזוּהוּ וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־בֵּית דִּין הַנִּקְרָא אַרְיוֹס פָּגוֹס לֵאמֹר הֲנוּכַל לָדַעַת מָה הִיא תּוֹרָתְךָ חֲדָשָׁה הַזֹּאת הַמְדֻבָּר מִמֶּךָּ׃

Y tomandolo, truxeronlo àl Areopago, diziendo, podremos ſaber que ſea eſta nueua doctrina que dizes?

20 כִּי דְבָרִים חֲדָשִׁים מֵבִיא אַתָּה לְאָזְנֵינוּ לָכֵן נֵדַע מַה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Porque metes en nueſtras orejas vnas nueuas coſas: queremos pues ſaber que quiere ſer eſto.

21 וְאַנְשֵׁי אֲתִינָא וְגַם הַגֵּרִים הַגָּרִים בָּהּ כֻּלָּם מֵאוּמָה לֹא קִוּוּ כִּי־אִם לְדַבֵּר וְלִשְׁמוֹעַ אֶת דְּבָרִים חֲדָשִׁים׃

Entonces todos los Arhenienſes, y los hueſpedes eſtrangeros, en ninguna otra coſa entendian ſino, o endezir, o en oyr alguna coſa nueua.

22 וַיַּעֲמֹד פּוֹלוֹס בְּתוֹךְ אֲרִאוֹס פָּגוֹס וַיֹּאמֶר אַנְשֵׁי אֲתִינָא בְּכָל־דְּבָרִים רֹאֶה אֲנִי כִּי־כְמוֹ עֹבְדֵי־אֱלִילִים אַתֶּם׃

Pues eſtando Paulo en medio del Areopago dixo, Varones Athenienſes en todo hos veo como mas ſuperſticioſos.

23 כִּי בְּהִתְהַלְּכִי וּבְהַבִּיטִי אֶת־בֵּית יִרְאַתְכֶם מָצָאתִי אֶת הַבָּמָה אֲשֶׁר בָּהּ נִכְתַּב לָאֵל לֹא נוֹדָע לָכֵן אֶת־הָאֵל אֲשֶׁר בִּשְׁגָגָה יְרֵאתֶם אוֹתוֹ אֲנִי מַגִּיד לָכֶם׃

Porque paſſando y mirando vueſtros Sanctuarios, hallé tambien vn altar enel qual eſtaua eſta inſcripcion, Al Dios no conocido, Aquel pues que voſotros hontrays ſin conocerlo, á eſte hos annuncio yo.

24 יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הָעוֹלָם וְכָל אֲשֶׁר בּוֹ זֶה הוּא אֲדוֹן שָׁמַיִם וָאָרֶץ וּבְהֵיכָלִים אֲשֶׁר מַעֲשֵׂי יָדַיִם הֵמָּה אֵינֶנּוּ שׁוֹכֵן׃

El Dios que hizo el mundo y todas las coſas que enel ſon. Eſte como ſea Sennor del cielo y de la tierra, no habita en templos heehos de mano.

ιζ.

19. Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες, δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή;

Et l'ayans apprehendé, ſe menerent en l'Areopage, diſans, Pourrons-nous point ſauoir quelle eſt ceſte nouelle doctrine dont tu parles.

20. Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ὑμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι.

Car tu nous mets certaines choſes eſtranges en nos oreilles : nous voulons donc ſauoir que veulent dire ces choſes

21. Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον.

Or tous les Atheniens & les eſtrangers qui ſe tenoyent là, ne vacquoyent à autre choſe qu'à dire ou à ouir quelque nouuelle.

22. Σταθεὶς δὲ ὁ παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ ἀρείου πάγου, ἔφη. ἄνδρες ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ.

Adonc Paul ſe tenant au milieu de l'Areopage, dit, Hommes Atheniens, ie vous apperçoi en toutes choſes comme par trop deuotieux.

23. Διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Car en paſſant & contemplant vos deuotions, i'ai trouué meſmes vn autel auquel eſtoit eſcrit, Au Dieu incognu, Ie vous annonce donc celui lequel vous honnorez ſans le cognoiſtre.

24. Ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς κύριος ὑπάρχων, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ.

Le Dieu qui a fait le monde & toutes les choſes qui y ſont, comme ainſi ſoit qu'il ſoit ſeigneur du ciel & de la terre, n'habite point ès temples faits de mains :

CAP. XVII.

19. Et apprehenſum eum, ad Areópagum duxerunt, dicentes, Poſſumus ſcire quæ eſt hæc nova, quæ à te dicitur, doctrina?

And they tooke him / and brought him into Mars ſtreete / ſaying / May wee not know / what this newe doctrine / whereof thou ſpeakeſt / is?

20. Nova enim quædam inferſ auribus noſtris. Volumus ergo ſcire quidnam velint hæc eſſe.

For thou bringeſt certaine ſtrange things vnto our eares: we would know therfore / what theſe things meane.

21. (Athenienſes autem omnes, & advenæ hoſpites, ad nihil aliud vacabant niſi aut dicere, aut audire aliquid novi.)

For all the Athenians and ſtraungers which dwelt there / gaue them ſelues to nothing els / but either to tell / or to heare ſome newes.

22. Stans autem Paulus in medio Areópagi, ait, Viri Athenienſes, per omnia quaſi ſuperſtitioſos vos video.

Then Paul ſtood in the middes of Mars ſtreete / and ſaid / Ye men of Athens / I perceiue y in all thinges ye are to ſuperſtitious.

23. Præteriens enim & videns ſimulachra veſtra, inveni & aram in qua inſcriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ergo annuntio vobis.

For as I paſſed by / and behelde your deuocions / I founde an altar wherein was written / VNTO THE VNKNOVVEN GOD. Whome ye then ignorantly worſhip / him ſhew I vnto you.

24. Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo ſunt, hic cæli & terræ cum ſit Dominus, non in manufactis templis habitat.

God that made the world / and all things that are therein / ſeeing that he is Lorde of heauen and earth / dwelleth not in temples made with handes.

Das XVII. Capitel..

19. Sie namen jhn aber / vnd führeten jn auff den Richtplatz / vnd ſprachen: Köñen wir auch erfahren / was das für eine neue lehre ſey / die du lehreſt?

Da toge de hannen / oc førde hannem op til Domſteden / oc ſagde / Kunde wi oc faa at vide / huad det er for en ny Lærdom / ſom du Lærer.

20. Denn du bringeſt etwas neues für vnſere ohren / ſo wolten wir gerne wiſſen / was das ſey.

Thi du fører noget nyt faar vore øern / Saa vilde wi gerne vide / huad det er.

21. Die Athener aber alle / auch die Außländer vñ Gäſte / waren gericht auff nichts anders / denn etwas neues zu ſagen oder zuhören.

Men alle de Athener / oc Vdlendinge oc Fremmede / ſtode icke effter andet / end at ſige eller at høre noget nyt.

22. Paulus aber ſtund mitten auff dem Richtplatz / vñ ſprach: Jr Männer von Athene / ich ſehe euch / daß jr in allen ſtücken all zu aberglaubig ſeyt.

Da ſtod Paulus mit paa Domſteden / oc ſagde / I Mend aff Athene / Jeg ſeer eder / at i ere for meget vantro i alle ſtycke.

23. Jch bin herdurch gegangen / vnd habe geſehen eure Gottesdienſte / vnd fand einen Altar / darauff war geſchrieben: Dem vnbekanten Gott. Nun verkündige ich euch denſelbigen / dem jhr vnwiſſend GOTTesdienſt thut.

Jeg gick her omkring / oc ſaa eders Gudstieniſte / Oc ieg fant it Altere / ſom vaar ſcreffuit paa / Den wbekende Gud. Nu forkynder ieg eder den ſamme / ſom i gøre Gudstieniſte wuitterlige.

24. Gott der die Welt gemacht hat / vnd alles was darinnen iſt / Sintemal er ein HERR iſt Himmels vnd der Erden / wohnet er nicht in Tempeln mit Händen gemacht.

Gud ſom Giorde Verden / oc alt det der er vdi / Efterdi hand er en HERRE offuer Himmel oc Jord / da boer hand icke i Tempel ſom er giord met hender.

Kapitola XVII.

19. Y popawſſe gey wedli hô do domu Včenij ſwého / a řekli gemu: Můžemeli wěděti / yaké ieſt toto včenij nowé / kteréž ty wýprawugeſs?

A ták go pochwyćiwßy wiedli ku Areopagu / mowiac: Mo żemyli wiedziec co tho ieſt zá nowa náuká / ktora opowiedaß?

20. Neb zagiſté nowé yakéſy wěcy wkládáſs w vſſy naſſe. Protož chceme wěděti / coby to bylo.

Bo iákieś obce rzeczy przynoſiß do vßu naßych / á przethoż chcemy wiedziec co wżdy z tego ma być.

21. Neb Athénſſtij wſſyčkni / y přichozé gegich y hoſté / ničehéhož giného tak pilni nebyli / než aby prawili neb ſlyſſeli něco nowého.

Abowiem Athenieńczycy / y ći ktorzy tám mießkáli goście / żadna ſie ina rzecza nie báwili / iedno w powiedaniu á w ſłuchániu takich nowin.

22. Tehdy ſtoge Pawel v proſtřed Aryopagu / řekl: Mužij Athénſſtij / widijm wás wſſelijak býti těměř powěrečněgſſý.

Tedy Páwel ſtoiac w poſrod Areopagu / rzekł: Meżowie Atheniéńſcy / we wßytkim widze iż barzo nabożnemi ieſteście.

23. Nebo procházege ſe a wida Modly waſſe / nalezl gſem Oltář na kterémž napſáno geſt: Neznámému Bohu. Protož kterého wy ctijte neznagijce / tohoť yá zwěſtugi wám.

Gdyż chodząc y przypátruiac ſie wáßym nábożeńſthwam / náleżlem też oltarz ná ktorym ieſt nápíſano: NIEZNAIOMEMV BOGV. A przetoż tego ktorego wy nieznáiac chwalicie / thegożći ia wam oznáymuie.

24. Buoh kterýž geſt ſtwořil Swět / y wſſecko což geſt na něm / ten gſa Pánem Nebe y Země / nebydlij w Chrámijch rukau vdělaných.

Bog ktory ſtworzył świát / y wßyſtko co ná nim ieſt / ten gdyż ieſt Pánem niebá y ziemie / nie mießkáć w kośćielech reká zbudowánych.

יז

25 ולא משתמש מן אידי בני נשא ועל מדם ל— סניק מטול דהו יהב לכל־נש חיא ונפש— :

Ne si serue per mani di huomini, come bisognoso di cosa alcuna: conciosia che egli da à tutti vniuersalmente la vita e'l fiato.

26 ומן חד דם עבד עלמא כלה דבני נש— דיהוון עמרין על אפי ארע— כלה ופרש זבנא בפוקדנה וסם תחומא דעומר— דבני־נש— :

Et ha fatta d'vn sol sangue tutta la generation de gli huomini, accioch'ella habitasse sopra tutta la faccia de la terra: determinando i tempi preordinati, e i termini de la loro habitatione.

27 דיהוון בעין לאלהא ומעקבין ומן בריתה מ משכחין לה מטול דאף לא הוא רחיק מן כל חד מנן :

Accioche cercasseno il Signore, se per auuentura il toccasseno e trouasseno: ancor che non sia lontano da ciascun di noi.

28 בה הו גיר חיינן —— ומתתזיעינן ואיתין איך דאף אנשא מן חכימ— דלכון אמר דמנה הו ט טוהמן :

Conciosia che per esso noi viuiamo, e mouiamoci, e siamo: si come ancor alcuni de vostri poeti hanno detto: Perciochè noi siamo ancor sua generatione.

29 אנשא הכיל דטוהמן מן אלה— הו לא חיבינן למסבר דלדהב— או ל לסאמא או לכאפ— ד דגליפ— באומנות— ובידעתא דבר־נשא דמיא לאלהות— :

Essendo adunque noi generatione di Dio, non debbiamo stimare che e la Deità sia simile à l'oro, ò à l'argento, ò a la pietra scolpita per arte, e per inuention d'huomo.

30 זבנא גיר דטעיות— אעבר אלהא ובזבנא הנא מפקד לכלהון בני נש— דכל אנש בכל דוכא יתוב :

Hor hauendo Iddio dissimulati i tempi de l'ignorantia, fa hora intendere à gli huomini, che tutti in ogni luogo si rauueggano.

יז

25 ובידי אנשים יעבד ולא יחסר כל טוב הוא נותן לכלם את חיים ונשמה בכל :

Ni es honrrado con manos de hombres, neceſſitado de algo: pues el da à todos vida, y reſpiracion, y todas las coſas:

26 ויעש מדמי אדם אחד את־כל בני אדם לשכון על־פני כל־הארץ קוצץ ומבדיל עתות ומועדים וגבולי מושבותם :

El qual hizo de vno à todo el linage de los hombres para que habitaſſen ſobre toda la haz de la tierra, determinando las ſazones (las quales limitó:) y pueſtos los terminos de la habitacion deellos:

27 לבקש את־יהוה אולי ימשוהו וימצאו אף כי איננו רחוק הוה מכלכם :

Paraque buſcaſſen à Dios, ſi porventura palpendo lo hallen; aunque cierto no eſta lexos de cada vno de noſotros.

28 כי בו חיינו צעינו והיינו כמו גם אנשים חכמים מכם אמרו כי מדורו אנחנו :

Porque en el biuimos, y nos mouemos, y ſomos: como tambien algunos de vueſtros poetas dixeron, Porque linage de eſte ſomos tambien.

29 ואם מדור אלהים אנחנו לא ישוה לנו לחשב כי לזהב או לכסף או לאבן או למחצב חשב או למחשבת אדם דומה אלהים הוא :

Siendo pues linage de Dios, no auemos de eſtimar la Diuinidad ſer ſemejante ô à oro, ô à plata, ô à piedra, ô à eſculptura de artificio ô de imaginacion de hombres.

30 ויעלים אלהים את־עיניו מעתות השגגה עד היום הזה ועת מגיד הוא לאנשים כלם בכל התבל לשוב מרעתם :

Anſique diſſimulando Dios los tiempos de eſta ignorancia, aora denuncia à todos los hombres que ſe arrepientan:

ιζ.

25. Οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν κατὰ πάντα.

Et n'eſt point ſerui par mains d'hommes comme ayant neceſſite de quelque choſe, veu que c'eſt lui qui donne à tous vie, & reſpiration, & toutes choſes.

26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, ὁρίσας προτεταγμένους καιρούς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν.

Et a fait d'vn ſeul ſang tout le genre humain, pour habiter ſur toute l'eſtendue de la terre: ayant determiné les ſaiſons qu'il a auparauant ordonnees, & les bornes de leur habitation.

27. Ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καίτοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.

Afin qu'ils cerchent le Seigneur, ſi en quelque ſorte ils pourroyent l'atoucher comme en taſtonnant, & trouuer: iaçoit qu'il ne ſoit point loin d'vn chacun de nous,

28. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καί ἐσμεν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι, τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

Car par lui nous auons vie & mouuement, & eſtre: comme auſſi quelques vns de vos poetes ont dit, Car auſſi nous ſommes lignage d'icelui.

29. Γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν, χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.

Comme ainſi ſoit donc que nous ſoyons le lignage de Dieu, nous ne deuons nullemẽt eſtimer la diuinite eſtre ſemblable à or, ou argent, ou à pierre taille par art & par inuention d'homme.

30. Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν.

Dieu donc ayant diſſimulé les temps de l'ignorance, maintenant denonce à tous hommes en tous lieux, qu'ils ſe repentent.

25. Nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cum ipſe det omnibus vitam & inſpirationem, & omnia.

Neither is worſhipped with mens handes / as though hee neded any thing / ſeeing he giueth to all life and breath/and all thinges.

26. Fecitq; ex uno omne genus hominum, inhabitare ſuper univerſam faciem terræ, definiens ſtatuta tempora & terminos habitationis eorum.

And hath made of one blood all mankinde/to dwell on all the face of the earth / and hath aſſigned the times which were ordeined before / and the boundes of their habitation.

27. Quærere Deum, ſi fortè attrectent eum aut inveniant, quamvis non longè ſit ab unoquoque noſtrum.

That they ſhould ſeeke the Lorde/ iſſo bee they might haue groped after him/ and found him/though doutles he be not farre from euery one of vs.

28. In ipſo enim vivimus, & movemur, & ſumus, ſicut & quidã veſtrorum poëtarum dixerunt, Ipſius enim & genus ſumus.

For in him we liue / and moue/and haue our being / as alſo certeine of your owne Poets haue ſaide / For we are alſo his generation.

29. Genus ergo cum ſimus Dei, non debemus æſtimare auro aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis & cogitationis hominis, Divinum eſſe ſimile.

Foraſmuch then/ as we are the generation of God / we ought not to thinke that ẏ Godhead is like vnto golde/ or ſiluer/ or ſtone grauen by arte & the inuention of man.

30. Et tempora quidem huius ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annunciat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant.

And the time of this ignoraunce God regarded not : but nowe he admoniſheth all men euery where to repent.

25. Sein wirdt auch nicht von Menſchen Händen gepfleget / als der jemands bedörffe/ſo er ſelber jederman leben vnd odem allenthalben gibt.

Hand tienis oc icke aff Menniſkens hender/ſom den der haffuer nogen mand behoff/ Efferdi at han giffuer allcuegne huer mand Liff oc Aande.

26. Vnd hat gemachet / daß von einem Blut aller Menſchen Geſchlecht auff dem gantzen Erdboden wohnen/ vnnd hat ziel geſetzt zuvor verſehen/ wie lang vnd weit ſie wohnen ſollen.

Oc hand haffuer giort/ at alle Mennniſkens ſlect boer Jorderige aff it blod/ Oc hand ſette Maal ſom vaar før forſeet/ huor longt oc viet de ſkulle bo.

27. Das ſie den HERRN ſuchen/ ſolten/ob ſie doch jhn fülen vnd finden möchten. Vnd zwar er iſt nicht ferne von einem ieglichen vnter vns.

At de ſkulde ſøge HERREN/om de dog kunde føle oc finde hannem. Oc ſandelige / Hand er icke longt fra huer iblant oſſ.

28. Denn in jm leben / weben / vnd ſind wir. Als auch etliche Poeten bey euch geſagt haben. Wir ſind ſeines Geſchlechts.

Thi wi leffue / røris/ oc ere i hannem. Som oc nogle Poeter haffue ſagd hoſſ eder/Wi ere aff hans ſlect.

29. So wir denn Göttliches Geſchlechts ſind / ſollen wir nicht meinen / die Gottheit ſey gleich den gülden/ ſilbern/ ſteinern Bildern / durch Menſchliche gedancken gemacht.

Ere wi da Guds ſlect/Skulle wi icke mene/ at Guddom er de Billede liig aff Guld/ ſølff oc ſtene / ſom ere giorde ved Menniſkelige tancker.

30. Vnd zwar hat Gott die zeit der vnwiſſenheit überſehen / Nun aber gebeut er allen Menſchen / an allen enden / buſſe zu thun.

Oc ſandelige haffuer Gud öffuerſeet vanuittighedſens tid / Men nu biuder hand alle Menniſke/ i alle Ende / at gøre penitentze.

25. Anj býwá cťen Lidſkýma rukama/ neb ničehož nepotřebuge/ poněwadž on dáwá wſſem žiwot/ y dychánij/ y wſſecky wěcy:

Ani bywa chwalon rękomá ludzkiemi/ iákoby czego potrzebowác miał/ gdyż on dáie wßytkim żywot/ y oddech/ y wßytko.

26. A včinil z gednoho Člowěka wſſecko lidſké pokolenij/ aby přebýwali na wſſij zemi/ způſobuge vſtanowené čaſy a končiny přebýwánj gegich.

Y ſpráwił z iedney krwie wßytek narod ludzki/ áby mießkał po wßytkiey ziemi/ zámierzywßy pewność czáſow ktore przed tym poſtánowił/ y záłożywßy gránice mießkánia ich.

27. Aby hledali Boha/ zdali by ſnad ho mohli dogjti neb nalezti gey/ ačkoli nenij daleko od gednoho každého z nás.

Aby ßukali Bogá/ owaby ſnadź mácáiąc ználeźli go/ chociáżći koniecznie od káżdego z nas nie ieſt dáleko.

28. Neb gim gſme žiwi/ á hýbáme ſe/ y trwáme: Jakož y někteřij z waſſých Poetuow prawili: Že pokolenij geho gſme.

Abowiem przezeń żywiemy/ y ruchamy ſobą/ y ieſteſmy/ iáko y niektorzy z wáßych Poetow to powiedáli/ gdyżechmy téż ſą narodem iego.

29. Poněwadž tehdy gſme národ Božij/ nemáme ſe domnijwat/ aby Bůh Zlatu/ aneb ſtřjbru/ neb kamenij řemeſlem neb duomyſlem lidſkým wyrytému/ byl podoben.

A przetoż gdychmy ſą narodem Bożym/ niemamy ták rozumieć/ áby złotu/ ábo ſrebru/ ábo kámieniowi miſternie rytemu/ ábo zmyſleniu człowieczemu boſtwo miáło być podobne.

30. Neb zagiſté Bůh přehlijdage prwé čaſy teto hlaupoſti/ giž nynij zwěſtuge Lidem/ aby wſſudy wſſickni pokánij činili.

Lecż przebaczáiąc czáſow tey nieumieietnośći/ teraz Bog wßędy oznáymuie wßem ludziám/ áby ſie vználi.

יז

31 מֶטוּל דַּאקִים יַוְמָא
דְּבֵהּ עָתִיד דְּנִדּוּן אַרְעָא
כֻּלָּהּ בְּכֵאנוּתָא בְּיַד גַּבְרָא
אִינָא דְּפָרֵשׁ וַאפְּנִי לְכֻל
אֱנָשׁ לְהַימָנוּתֵהּ כַּד
אַקִימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא׃

Percioch'egli ha ſtatuito il giorno, nel qual debbe giudicare il mondo con giuſtitia, per vn huomo ch'egli ha determinato facendone fede à tutti, con hauerlo riſuſcitato da morte.

32 וְכַד שְׁמַעוּ קְיָמְתָא
דְּמֶן בֵּית מִיתֵא מֶנְּהוֹן
מְמַיְקִין הֲווּ וּמֶנְּהוֹן אָמְרִין
הֲווּ בְּזַבְנָא אַחֲרִין שָׁמְעִינַן לָךְ
עַל הָדָא׃

Come eſſi vdirono far mentione de la reſurrettion de morti, altri ſene faceuano beffe, & altri diſſero, Noi ti vdiremo di queſto vnaltra volta.

33 וְהָכַנָא נְפַק פַּוְלוֹס מֶן
בֵּינָתְהוֹן׃

E coſi Paulo vſcì del mezo di loro.

34 וְאֲנָשִׁין מֶנְּהוֹן נְקַפוּהִי
וְהַימְנוּ חַד דֵּין מֶנְּהוֹן א
אִיתוֹהִי דִּינוּסִיוֹס מֶן דַּיָּנֵא
דְּאַרְיוֹס־פַּאגוֹס וְאַנְתְּתָא
חֲדָא דִּשְׁמָהּ דָּמָרִיס ו
וְאַחֲרָנֵא עַמְּהוֹן׃

Et alcuni huomini s'accoſtorono à lui, e credettero: intra i quali fu Dioniſio Areopagita, e vna donna nominata Damari, e de gli altri con eſſi.

יח

1 וְכַד נְפַק פַּוְלוֹס מֶן א
אַתִּינוּס אֲתָא לֵהּ ל
לְקוֹרִנְתּוֹס׃

Doppo queſte coſe Paulo ſi partì d'Atene, e venne à Corinto.

2 וְאֶשְׁכַּח תַּמָּן גַּבְרָא חַד
יְהוּדָיָא דִּשְׁמֵהּ הֲוָא
אַקִילָאס דְּאִיתוֹהִי הֲוָא
מֶן פּוֹנְטוֹס אַתְרָא וּבֵהּ בְּהוּ
זַבְנָא אֶתָא הֲוָא מֶן אַתְרָא
דְּאִיטַלְיָא הוּ וּפְרִסְקִילָּא
אַנְתְּתֵהּ מֶטוּל דְּפַקֵּד הֲוָא
קְלַוְדִיוֹס קֶסַר דְּנִפְּקוּן כ
כֻּלְּהוֹן יְהוּדָיֵא מֶן רְהוֹמֵא
וְאֶתְקַרַב לְוָתְהוֹן׃

Et hauendo trouato vn certo Giudeo nominato Aquila, di natione Pontico, che poco innanzi era venuto d'Italia, con Priſcilla ſua moglie: (per hauer Claudio comandato che tutti i Giudei ſi partiſſeno di Roma) ſen'ando à loro.

יז

31 כִּי קִיֵּם אֶת יוֹם אֶחָד אֲשֶׁר בּוֹ עָתִיד לִשְׁפּוֹט אֶת־כָּל הַתֵּבֵל בְּצֶדֶק בְּאִישׁ אֲשֶׁר נִסְּכוֹ אֶת־אֱמוּנָה לְבַשֵּׂר אֶת־כֻּלָּם כִּי הֱקִימֶנּוּ מִמֵּתִים׃

Porquanto ha eſtáblecido vn dia en el qual ha de juzgar con juſticia á todo el mundo por aquel varon al qual determinó, dando ſe à todos leuantandolo de los muertos.

32 וּבְשָׁמְעָם אֶת־תְּקוּמַת הַמֵּתִים מִקְצָתָם הִלְעִיגוּ בוֹ וַאֲחֵרִים אָמְרוּ נִשְׁמָעֲךָ עוֹד עַל־הַדָּבָר הַזֶּה׃

Y como oyeron la Reſurrecion de los muertos, vnos entonces ſe burlauan: y otros dezian, Oyrtehemos acerca deeſto otra vez.

33 וְכֵן פּוֹלוֹס יָצָא מִבֵּינֵיהֶם׃

Y anſi Paulo ſe ſalió de en medio deellos.

34 וּקְצַת הָאֲנָשִׁים דָּבְקוּ בוֹ וְהֶאֱמִינוּ אֲשֶׁר בָּם הָיָה דִיוֹנִיסְיוֹס אַחַד הַשּׁוֹפְטִים וְאִשָּׁה וּשְׁמָהּ דָּמָרִיס וַאֲחֵרִים אִתָּם׃

Mas algunos creyeron juntandoſe con el entre los quales tambien fué Dionyſio el del Areopago, y vna muger llamada Damaris, y otros con ellos.

יח

1 וְאַחֲרֵי כֵן יָצָא פּוֹלוֹס מֵאַתִּינָא וּבָא לְקוֹרִנְטוֹס׃

Paſſadas eſtas coſas Paulo ſe partió de Athenas, y vino à Corintho:

2 וַיִּמְצָא אֶת־אִישׁ יְהוּדִי וּשְׁמוֹ אֲקוּלָס וְדוֹרוֹ מִפּוֹנְטוֹס אֲשֶׁר אַךְ בְּעֵת הַהִיא בָּא מֵאִיטַלְיָא וּפְרִיסְקִלָּא אִשְׁתּוֹ עַל־כִּי צִוָּה קְלַוְדִיוֹס אֶת כָּל־הַיְּהוּדִים לְצֵאתָם מֵרוֹמָה וַיִּקְרַב אֲלֵיהֶם׃

Y hallando à vn Iudio llamado Aquila natural del Ponto, que auea poco que auia venido de de Italia, y à priſcilla ſu muger, (porque Claudio auia mandado que todos los Iudios ſalieſſen de Roma) vinoſe à ellos:

ιζ.

31. Διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παρασχὼν πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

Pource qu'il a ordonné vn iour auquel il doit iuger le monde vniuerſel en iuſtice, par l'homme qu'il a determiné, dont il a donné certitude à tous, l'ayant reſſuſcité des morts.

32. Ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου.

Et quand ils ouirent ce mot de la reſurrectiõ des morts, les vns s'en mocquoyent, & les autres diſoyent, Nous t'orrons derechef ſur cela.

33. Καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν.

Ainſi ſortit Paul du milieu d'eux.

34. Τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

Certains perſonnages toutesfois ſe ioignirent à lui, & creurent: entre leſquels eſtoit auſsi Denis l'Areopagite & vne femme nommee Damaris, & autres auec eux.

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

ΜΕτὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ τῶν ἀθηνῶν ἦλθεν εἰς κόρινθον,

Or apres ces choſes Paul ſe partant d'Athenes vint à Corinthe.

2. Καὶ εὑρών τινα ἰουδαῖον ὀνόματι ἀκύλαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς.

Et ayant là trouué vn certain Iuif nommé Aquile, de la nation de Ponte, qui vn peu au parauant eſtoit venu d'Italie, auec Priſcille ſa femme (pource que Claude auoit commandé que tous les Iuifs vuidaſſẽt de Rome) il s'addreſſa à eux.

CAP. XVII.

31. Eo quòd ſtatuit diem in quo iudicarurus eſt orbem in æquitate, in viro in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

Becauſe he hath appointed a day in the which he will iudge yͤ worlde in righteouſnes / by that man whom he hath appointed/ whereof he hath giuen an aſſurance to all men/in that he hath raiſed him from yͤ dead.

32. Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorũ, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum.

Now when they heard of the reſurrection from the dead / ſome mocked/ & other ſaide/ We will heare thee againe of this thing.

33. Sic Paulus exivit de medio eorum.

And ſo Paul departed from among them.

34. Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Areópagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis.

Howbeit certaine men claue vnto Paul / and beleeued : among whome was alſo Denis Areopagita / and a woman named Damaris / and other with them.

CAP. XVIII.

POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthũ.

After theſe thinges/Paul departed from Athenes/and came to Corinthus.

2. Et inveniens quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam uxorem eius (eo quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Iudæos à Roma) acceſſit ad eos.

And found a certaine Jewe/named Aquila/ borne in Pontus /lately come from Jtalie / & his wife Priſcilla (becauſe that Claudius had commanded all Jewes to departe from Rome) and he came vnto them.

Das XVII. Capitel.

31. Darumb/daß er einen tag geſetzet hat / auff welchen er richten wil den Kreiß deß Erdboden mit Gerechtigkeit/durch einen Mann/in welchem ers beſchloſſen hat/vnd jederman fürhelt den Glauben / nach dem er jhn hat von den Todten aufferweckt.

Fordi / at hand haffuer ſæt en dag / paa huilcken hand vil dømme Jorderigis Kreidz met redferdighed/ Ved en Mand/i huilcken hand haffuer beſluttet det/oc hand holder huer mand troen faare / effter at hand haffuer opuect hannem fra de Døde.

32. Da ſie höreten die aufferſtehung der Todten/da hattens ettliche jhren ſpott. Etliche aber ſprachen : Wir wöllen dich davon weiter hören.

Der de hørde de Dødis opſtandelſe / Da haffde nogle der faar deris ſpaat/ Men nogle ſagde/ Wi ville ydermere høre dig der om.

33. Alſo gieng Paulus von jnen.

Saa gick Paulus fra dem.

34. Etliche Männer aber hiengen jm an / vnd wurden glaubig / vnter welchen war Dionyſius / einer auß dem Rath/ vnd ein Weib mit namen Damaris: vnd andere mit jnen.

Oc nogle Mend hengde ved hannem / oc trode/ Iblant huilcke Dionyſius / en aff Raadet vaar / oc en Quinde hed Damaris / oc andre met dem.

Das XVIII. Capitel.

Darnach ſchied Paulus von Athene/vnd kam gen Corinthen.

DEr effter ſkildis Paulus fra Athene / Oc kom til Corinthen.

2. Vnd fand einen Jüden / mit namen Aquila/ der geburt auß Ponto/ welcher war neulich auß Welſchland kommen / ſampt ſeinem Weibe Priſcilla / darumb daß der Keiſer Claudius gebotten hatte allen Jüden / zu weichen auß Rom. Zu denſelbigen gieng er ein.

Oc fand en Jøde hed Aquila / oc faar fød i Ponto/huilcken ſom vaar nylige kommen aff Valland met ſin Huſtru Priſcilla/fordi at Keyſer Claudius haffde budet alle Jøder / at vige aff Rom. Til de ſamme gick hand ind.

Kapitola XVII.

31. Proto že wſtanowil den/ w kterēmžto Sauditi bude Swět w Sprawedlnoſti/ ſkrze muže kterēhož geſt k tomu wyſtawil/ dáwage Wijru wſſem/ wzkřijſyw ho z mrtwých.

Dla tego iż poſtánowil dzień w ktory ſpráwiedliwie ſadzic bedzie ziemie/ przez tego meżá ktorego náznáczyl/ iawnie tho okazawßy wßytkim/ iż on go z martwych wzbudzil.

32. A když vſlyſſeli o wzkřiſſenij z mrtwých/ někteřij ſe poſmijwali/a někteřij řekli: Budeme tebe ſlyſſeti o tomto podruhé.

Gdy oni vſlyßawßy o z martwych wſtaniu/ niektorzy z nich z pośmiechem to przyimowáli/ á drudzy záſie powiedzieli: Będziem cie o tym drugi raz ſlucháć.

33. A tak Pawel wyſſel z proſtředku gegich.

Zátymże Páwel wyßedl z pośrodku ich.

34. Někteřij pak mužij/ Athenſſtij/ přidržjce ſe ho vwěřili/ mezy kterýmiž byl y Dyonyſius Areopagitſký/ y Žena gménem Damarys/ a ginij s nim.

Ale niektorzy przyſtáli do niego y vwierzyli/ miedzy ktoremi byl Dyonizyus Areopágitá/ y niewiáſtá imieniem Dámárys/ y inizními.

Kapitola XVIII.

POtom pak Pawel wyſſed z Athen/ſſel do Korinthu.

Potym Páwel odßedßy z Athen/ przyßedl do Koryntu.

2. A nalezl tu gednoho Žida gménem Akwilu z Pontu rodem/ kterýž nedáwno byl přiſſel z Wlach/ y s Pryſcillau Manželkau ſwau/ proto že byl rozkázal Klaudius/ aby wſſyckni Židé z Ržijma odeſſli: y přidržal ſe gich.

Y nalazßy niektorego Zydá imieniem Akillę rodem z Ponthu/ ktory byl niedawno z Wloch przyßedl z Pryſcyllą zoną ſwą (dla tego iż bylo roſkazánie Klaudyußowe/ áby Zydowie wßyſcy ßli precz z Rzymá) przyßedl do nich.

יח

3 מֶטוּל דְּבַר אוּמָּנוּתְהוֹן הֲוָא שְׁרָא לֵה לְוָתְהוֹן וּפָלַח הֲוָא עַמְּהוֹן בְּאוּמָּנוּתְהוֹן דֵּין לְוָלָרֵא הֲווֹ ׃

E percioche era del medeſimo meſtiero, ſi ſtaua con eſſi, e lauoraua: e loro arte era di far pauiglioni.

4 וּמְמַלֵּל הֲוָא בַּכְנוּשְׁתָּא בְּכֻל שַׁבָּא וּמְפִיס הֲוָא לִיהוּדָיֵא וְלַחְנַפֵא ׃

E diſputaua ogni ſabbato nella ſinagoga, e perſuadeua a i Giudei & a i Greci.

5 וְכַד אֶתוֹ הֲווֹ מֶן מַקְדּוּנִיָא שִׁילָא וְטִימָתֵאוֹס אֲלִיץ הֲוָא בְּמֶלְּתָא הָו פָּוְלוֹס כַּד מְסַהֵד הֲוָא לְהוֹן דְּיֵשׁוּעַ הָוְיו מְשִׁיחָא ׃

Quando poi Sila e Timoteo furon venuti di Macedonia, Paulo era ſtimolato da lo Spirito à teſtificare a i Giudei che IESV *era Chriſto.*

6 (מֶטוּל דְּקָיְמִין הֲווֹ לְקוּבְלֵה יְהוּדָיֵא וּמְגַדְּפִין הֲווֹ) וְנַפֵּץ מָאנוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן (דְּמְכוֹן עַל־רֵוּשְׁכוֹן) מֶן הָשָׁא אֶנָא דְּכֵא אֶנָא אָזֶל אֶנָא לִי לְוָת עַמְמֵא ׃

Ma contradicendo eſſi e baſtemmiando egli ſi ſcoſſe i veſtimenti, e diſſe loro, Il ſangue voſtre ſia ſopra la voſtra teſta, io ne ſon mondo: da hora innanzi men' andarò a i Gentili.

7 וְנַפַק מֶן תַּמָּן וְעַל לְבַיְתֵה דְּגַבְרָא דַּשְׁמֵה טִטוּס אֱינָא דְּדָחֶל הֲוָא מֶן אֱלָהָא וּבַיְתֵה נְקִיף הֲוָא לַכְנוּשְׁתָּא ׃

E partitoſi di lì, entrò in caſa d'vn certo nominato Giuſto, che temeua Iddio. la caſa delquale era congiunta à la Sinagoga.

8 וְקְרִיסְפּוֹס רַב כְּנוּשְׁתָּא הַימֶן הֲוָא בְּמָרַן הוּ וּבְנַי בַּיְתֵה כֻּלְּהוֹן וְסַגִּיאֵא ק קוּרִנְתָּיֵא שָׁמְעִין הֲווֹ ו וּמְהַיְמְנִין בַּאלָהָא וְעָמְדִין׃

Criſpo ancora principal de la ſinagoga eredette al Signore con tutta la caſa ſua: e molti de Corinti, vdendo credeuano, e battezauanſi.

יח

3 וְכִי בֶּן־אֻמְנוּתָם הוּא וַיַּעֲזֹב אִתָּם וַיִּפְעַל כִּי בְאֻמְנוּתָם אֹרְגֵי־יְרִיעוֹת הֵמָּה ׃

Y porque era de ſu officio, poſò con ellos, y trabajaua: porque el officio deellos era hazer tiendas.

4 וַיִּתְוַכַּח בָּעֵדָה בְּכָל שַׁבָּת וַיּוֹכַח גַּם לַיְּהוּדִים גַּם לַיְּוָנִים ׃

Y diſputaua en la Synoga todos los Sabbados (entre poniendo el nombre del Sennor Ieſus:) y perſuadia à Iudios y à Griegos.

5 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ מִכִּתִּים גַּם שִׁילָא וְגַם טִימוֹתְאוֹס וְצָלְחָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיָּעַד לַיְּהוּדִים כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הוּא ׃

Y como Silas y Timotheo vinieron de Macedonia, Paulo era conſtrennido del Eſpiritu teſtificando à los Iudios que Ieſus era el Chriſto.

6 וַיַּכְלִימֻהוּ וַיַּהְכְּרוּ לוֹ וַיְגַדְּפֻהוּ וַיִּתְנַעֵר אֶת־בְּגָדָיו מֵעָפָר וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהִי דִּמְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם טָהוֹר וְנָקִי אָנֹכִי מֵעַתָּה הוֹלֵךְ אֲנִי אֶל־הַגּוֹיִם ׃

Y contradiziendo y blaſphemando ellos, dixoles ſacudiendo ſus veſtidos, Vueſtra ſangre ſea ſobre vueſtra cabeça: yo limpio; deſde aora me yré à las Gentes.

7 וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיָּבוֹא אֶל־הָאִישׁ וּשְׁמוֹ (טִטוּס) יוּסְטוּס אִישׁ צַדִּיק יְרֵא אֱלֹהִים וּבֵיתוֹ מְאֻחָז לְבֵית הָעֵדָה ׃

Y partiendo de alli, entro en caſa de vno llamado Tito el Iuſto, temeroſo de Dios, la caſa del qual eſtaua junta á la Synoga.

8 וּקְרִיסְפּוּס רַב־הָעֵדָה הֶאֱמִין בַּיהוָה עִם כָּל־בֵּיתוֹ וְקוֹרִינְתִּים רַבִּים שׁוֹמְעִים הֶאֱמִינוּ וְנִטְבָּלוּ׃

Y Criſpo el prepoſito de la Synoga creyó àl Sennor contoda ſu caſa: y muchos de los Corinthios oyendo, creyan, y eran baptizados.

ιή.

3. Καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ' αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τὴν τέχνην.

Et pource qu'il eſtoit de meſme meſtier, il demeura auec eux, & beſongnoit. Et leur meſtier eſtoit de faire des tentes.

4. Διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας.

Et diſputoit en la ſynagogue par chaque Sabbat, & induiſoit à croire tant les Iuifs que les Grecs.

5. Ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μακεδονίας ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Et quand Silas & Timothee furent venus de Macedone, Paul eſtant enſerré en ſon Eſprit, teſtifioit aux Iuifs que Ieſus eſtoit le Chriſt.

6. Ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς, τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγώ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι.

Et comme iceux s'oppoſoyent, & blaſphemoyent, ayant ſecoué ſes veſtemens, il leur dit, Voſtre ſang ſoit ſur voſtre teſte, i'en ſuis net: dés maintenant ie m'en irai vers les Gentils.

7. Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰούστου, σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ.

Adonc eſtant parti de là, il entra en la maiſon d'vn nommé Iuſte, ſeruant à Dieu: duquel la maiſon tenoit à la ſynagogue.

8. Κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο.

Et Criſpe principal de la ſynagogue creut au Seigneur auec toute ſa maiſon: pluſieurs autres auſſi des Corinthiens l'ayans ouï, creurent, & furent baptizés

CAP. XVIII.

3. Et quia eiuſdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autem ſcenofactoriæ artis.)

And becauſe he was of yͤ ſame craft/ he abode with them and wrought (for their craft was to make tents.)

4. Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbathum, interponens nomen Domini Ieſu, ſuadebatque Iudæis & Græcis.

And he diſputed in the Synagogue euery Sabbath day/ and exhorted the Jewes/ and the Grecians.

5. Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas & Timotheus, inſtabat verbo Paulus, teſtificans Iudæis eſſe Chriſtum Ieſum.

Now when Silas and Timotheus were come from Macedonia / Paul burned in ſpirit teſtifying to the Jewes that Jeſus was the Chriſt.

6. Contradicentibus autem eis & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos, Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego ex hoc ad Gentes vadam.

And when they reſiſted and blaſphemed/ hee ſhooke his raiment/ and ſayde vnto them / Your blood be vpon your owne head: I am cleane: from henceforth will I goe vnto the Gentiles.

7. Et migrans inde, intravit in domum cuiuſdam, nomine Titi Iuſti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta ſynagogæ.

So he departed thence/ and entred into a certain mans houſe /named Juſtus/ a worſhipper of God/ whoſe houſe ioyned harde to the Synagogue.

8. Criſpus autem archiſynagogus credidit Domino, cùm omni domo ſua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

And Criſpus the chiefe ruler of the Synagogue/ beleeued in the Lord with all his houſholde: and many of the Corinthians hearing it/ beleeued and were baptized.

Das XVIII. Capitel.

3. Vnnd dieweil er gleiches Handwercks war/ bleib er bey jhnen vnnd arbeitet (Sie waren aber des Handwercks Teppichmacher.)

Oc efterdi hand haffde det ſamme Embede / da bleff hand hoſſ dem oc arbeydede. Men de vaare Tapete magere i deris embede.

4. Vnd er lehret inn der Schule auff alle Sabbather/ vnd beredet beyde Jüden vnd Griechen.

Oc hand lærde i Scholen paa alle Sabbather/ oc til raade baade Jøder oc Greker.

5. Da aber Silas vnd Timotheus auß Macedonia kamen/ drang Paulum der Geiſt zu bezeugen den Jüden Jeſum/ daß er der Chriſt ſey.

Men der Silas oc Timotheus komme aff Macedonia/ da trengde Aanden Paulum til at vidne faar Jøderne/ at Jheſus er Chriſtus.

6. Da ſie aber widerſtrebten vnnd läſterten/ ſchüttelt er die Kleider auß/ vnd ſprach zu jhnen: Euer Blut ſey über euer Haupt/ Jch gehe von nun an rein zu den Heiden.

Men der de ſtode emod oc beſpaatede/ da røſte hand ſine klæder/ oc ſagde til dem/ Eders blod ſkal vere offuer eders hoffuit/ Jeg gaar nu her efter ren til Hedningene.

7. Vnd macht ſich von dannen/ vnd kam inn ein Hauß eines mit Namen Juſt/ der Gottförchtig war/ vnd deſſelbigen Hauß war zu nechſt an der Schule.

Oc hand foer der fra / oc kom i Huſet til en hed Juſtus / hand vaar Gudfryctig / oc hans huſſ vaar neſt op til Scholen.

8. Criſpus aber der Oberſte der Schulen glaubte an den HERRN/ mit ſeinem gantzen hauſe / Vnnd vil Corinther / die zuhörten / wurden glaubig / vnd lieſſen ſich tauffen.

Men Criſpus den Øffuerſte for Scholen trode paa HERREN/ met alt ſit Huſſ. Oc mange Corinther / ſom hørde til/ trode / oc lode ſig døbe.

Kapitola XVIII.

3. A že byl těhož řemeſla yako oni/ bydlil v nich a dělal (a byli řemeſla toho kteřijž Stany dělali.)

A iż był tego z rzemieſłá/ mieſzkał v nich y robył/ ábowiem to było rzemieſło ich robić namioty

4. Y hadal ſe w Sſkole židowſké na každau Sobotu/ wkládage m[illegible] to gméno Pána Gežiſſe/ a radil Židům/ y Řekům.

Tedy ſie gadał w Bożnicy ná káżdy Szábath námawiáiąc Żydy ſpolu y Greki.

5. A když přiſſli z Macedonye Sylas a Tymotheus/ byl pilen Pawel včenj Slowa Božijho/ ſwědectwij wydáwage židuom/ že Kryſtus geſt Gežijš.

A gdy przyßli z Mácedoniey Sylás y Tymotheuß/ ściśnion był Páwel od duchá/ oświádczáiąc Żydom iż Jezus był Kryſtuſem.

6. A když gemu oni odmlauwali a rauhali ſe/ wyrazyw prach z raucha ſwého/ řekl k nim: Krew waſſe/ budiž na hlawu waſſj. Negſa wámi winen/ giž půgdu k Pohanům.

Lecz oni gdy ſie zástáwiáli y bluźnili/ wytrząſßy ßáty ſwe/ rzekł do nich: Krew wáßá ná głowy wáße/ iáciem czyſt/ á od tegoż czáſu idę do pogánow.

7. A gda odtud/ wſſel do domu člowěka nyakého gménem Týta ſprawelíwého/ ctitele Božijho/ kteréhož duom by v ſamé Sſkoly židowſké.

Rodßedßy ztámtąd/ wßedł w dom niektoreᵒ człowieká imieniem Juſt/ ktory ſłużył Bogu/ á iego dom był podle bożnice.

8. Tehdy Kryſpus Knijže Sſkoly židowſké/ vwěřil Pánu Bohu/ ſe wſſý čeledij ſwau: A mnozý z Koryntſkých ſlyſſijce/ vwěřili/ á křtili ſe.

Tedy Kryſpus przednieyßy v bożnicy vwierzył Pánu ze wßytkim ſwym domem/ y wiele Korintczykow ſłucháiąc wierzyli y krzcili ſie.

יח

9 וֶאמַר מָרְיָא בְּחֶזְוָא לְפַוְלוֹס לָא תֶדְחַל אֶלָּא מַלֵּל וְלָא תֶשְׁתּוּק ׃

Hor il Signor diſſe Vna notte à Paulo per Viſione, Non temere, ma parla, e non tacer punto.

10 מֶטוּל דְּאֶנָא עַמָּךְ אֶנָא וְאֶנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח לְמַבְאָשׁוּתָךְ וְעַמָּא סַגִּיָּאא אִית לִי בְּמְדִינְתָּא הָדָא ׃

Perche io ſono con teco, e niuno ti Verrà contra per nuocerti: percioche io ho di molto popolo in queſta città.

11 יְתֶב הֲוָא דֵּין שַׁנְתָּא וְיַרְחֵא שֶׁתָּא (בְּקוּרִנְתּוֹס) וּמַלֶּף הֲוָא לְהוֹן מֶלְּתָא דַּאלָהָא ׃

Onde egli ſene ſtette iui Vn anno e ſei meſi, inſegnando loro la parola di Dio.

12 וְכַד אִיתַיְהִי הֲוָא גַּאלִיוֹן אַנְתּוּפַטּוֹס דַּאכַאִיָא אֶתְכַּנַּשׁוּ אַכְחֲדָא עַל פַּוְלוֹס וַאיתִיוּהִי קְדָם בִּים ׃

Et eſſendo proconſule d'Acaia Gallione, i Giudei d'Vn animo ſi leuorono ſu contra Paulo, e conduſſerlo al tribunale.

13 וֶאמְרִין דְּהָנָא לְבַר מֶן נָמוֹסָא מְפִיס לִבְנַי נָשָׁא דְּנֶהְווֹן דָּחְלִין לַאלָהָא ׃

Dicendo, coſtui perſuade à gli huomini il ſeruire à Dio contra la Legge.

14 וְכַד בָּעֵא הֲוָא פַּוְלוֹס דְּנֶפְתַּח פּוּמֵה וְנְמַלֵּל אֱמַר גַּאלִיוֹן לִיהוּדָיֵא אֶלּוּ עַל מֶדֶם דְּבִישׁ אַו דַּנְכִיל אַו דַּסְנֵא מְקַטְרְגִין הֲוַיְתּוּן אַו יְהוּדָיֵא בְּוָלִיתָא מְקַבֵּל הֲוִית לְכוֹן ׃

Et in quel che Paulo era per aprir la bocca, Gallione diſſe a i Giudei, Se ci foſſe, ò Giudei, qualche ingiuria, o iniqua opera, io ragioneVolmente Vi ſoſterrei.

יח

9 וַיֹּאמֶר יְהוָה בְּמַרְאֵה הַלַּיְלָה לְפַוְלוֹס אַל־תִּירָא כִּי אִם דַּבֵּר בְּבִטָּחוֹן וְאַל תֶּחֱשֶׁה ׃

Entonces el Sennor dixo de noche en viſion à Paulo, No temas, ſino habla, y no calles:

10 לָכֵן אֲנִי עִמְּךָ וְאִישׁ לֹא יוּכַל לְהָרַע אוֹתָךְ כִּי עַם רַב הָיָה לִי בְּעִיר הַזֹּאת ׃

Porque yo eſtoy contigo, Y ninguno te podrà hazer mal: porque yo tengo mucho pueblo en eſta ciudad.

11 וַיֵּשֶׁב שָׁנָה אַחַת וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים מְלַמֵּד בָּם אֶת דְּבַר אֱלֹהִים ׃

Y aſſentó alli vn anno y ſeys meſes enſennandoles la palabra de Dios,

12 וַיְהִי גַּלִּיוֹן יוֹעֵץ גָּדוֹל בְּאַכַאִיָּא וַיָּקוּמוּ הַיְּהוּדִים בְּנֶפֶשׁ אַחַת עַל־פַּוְלוֹס וַיּוֹלִיכוּהוּ אֶל־הַבָּמָה ׃

Y ſiendo Gallion Proconſul de Achaya los Iudios ſe leuantaron de vn animo contra Paulo, y truxeronlo àl tribunal.

13 לֵאמֹר כִּי עַל־הַתּוֹרָה זֶה מְפַתֶּה אֶת־הָאֲנָשִׁים לִירוֹא אֱלֹהִים ׃

Diziendo, Que eſte perſuade à los hombres honrrar à Dios contra la Ley.

14 וְכַאֲשֶׁר עָתִיד הָיָה פַּוְלוֹס לִפְתּוֹחַ אֶת־פִּיו וַיֹּאמֶר גַּלִּיוֹן אֶל־הַיְּהוּדִים אִם דָּבָר רִשְׁעָה אוֹ פֹּעַל עָוֶל הוּא הַיְּהוּדִים כְּדִבְרָתִי אֲקַבֵּל אֶתְכֶם ׃

Y comencando Paulo à abrir la boca, Gallión dixo à los Iudios, Si fuera algun agrauio, o algun mal hecho, ó varones Iudios, bien hos tolerara:

ιη'.

9. Εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ, μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς.

Or le Seigneur dit de nuict par viſion à Paul, Ne crain point, mais parle, & ne te tai point,

10. Διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

Car ie ſuis auec toi, & nul ne mettra les mains ſur toi pour te mal-faire: car i'ai vn grand peuple en ceſte ville.

11. Ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

Parquoi il demeura là vn an & ſix mois: enſeignant entr'eux la parole de Dieu.

12. Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα.

Mais du temps que Gallion eſtoit Proconſul d'Achaie, les Iuifs tous d'vn accord s'eſleverent contre Paul, & l'amenerent au ſiege iudicial.

13. Λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν.

Diſans, Ceſtui-ci induit les gens de ſeruir à Dieu contre la Loy.

14. Μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν ἦν ἀδίκημά τι ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν.

Et comme Paul vouloit ouurir ſa bouche, Gallion dit aux Iuifs, O Iuifs, ſi c'eſtoit matiere de quelque ourrage, ou malefice, ie vous ſupporteroye autant qu'il feroit raiſonnable.

CAP. XVIII.

9. Dixit autem Dominus nocte per viſionem Paulo, Noli timere, ſed loquere, & ne taceas,

Then ſayd the Lord to Paul in the night by a viſion/ Feare not/ but ſpeake/ and hold not thy peace.

10. Propter quod ego ſum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus eſt mihi multus in hac civitate.

For I am with thee: and no man ſhall lay handes on thee to hurt thee: for I haue much people in this citie.

11. Sedit autem annum & ſex menſes, docens apud eos verbum Dei.

So he continued there a yere and ſix moneths/ and taught the word of God among them.

12. Gallione autem proconſule Achaiæ, inſurrexerunt uno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal.

Nowe when Gallio was Deputie of Achaia/ the Jewes aroſe with one accorde againſt Paul/ & brought him to the iudgement ſea.

13. Dicentes, Quia contra legem hic perſuadet hominibus colere Deum.

Saying/ This fellow perſwadeth men to worſhip God contrary to the Law.

14. Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos, Siquidem eſſet iniquum aliquid, aut facinus peſſimum, ô viri Iudæi, rectè vos ſuſtinerem.

And as Paul was about to open his mouth/ Gallio ſaide vnto the Jewes/ If it were a matter of wrong/ or an euill deede/ O ye Jewes/ I would according to reaſon mainteine you.

Das XVIII. Capitel.

9. Es ſprach aber der HERR durch ein Geſichte inn der Nacht zu Paulo: Förchte dich nicht/ ſondern rede/ vnd ſchweige nicht.

Da ſagde HERREN til Paulum i en Syn om natten/ Frycte dig icke/ men tale/ oc tie icke.

10. Denn ich bin mit dir/ vnnd niemand ſoll ſich vnterſtehen dir zu ſchaden/ denn ich hab ein groß Volck inn diſer Statt.

Thi ieg er met dig/ oc ingen ſkal driſte ſig til at gøre dig ſkade/ Thi ieg haffuer meget Folck i denne Stad.

11. Er ſaß aber daſelbſt ein Jar vnd ſechs Monden/ vnnd lehret ſie das Wort Gottes.

Saa ſad hand der it aar oc ſex maanede/ oc lærde dem Guds ord.

12. Da aber Gallion Landvogt war inn Achaia/ empöreten ſich die Jůden einmůtiglich wider Paulum/ vnd fůhreten jhn fůr den Richtſtul.

Men der Gallion vaar Landzfoget i Achaia/ da ſette Joderne ſig endrectelige op mod Paulum/ oc førde hannem faar Domſtolen.

13. Vnd ſprachen: Diſer ůberredet die Leute Gott zu dienen/ dem Geſetze zu wider.

Oc ſagde/ Denne ſkynder Folcket til at tiene Gud/ mod Lowen.

14. Da aber Paulus wolte den Mund auffthun/ ſprach Gallion zu den Jůden: Wenn es ein Frefel oder Schalckheit were/ lieben Jůden/ ſo höret ich euch billich.

Oc der Paulus vilde oplade Munden/ ſagde Gallion til Joderne/ Der ſom det vaare noget wiſkel eller ſkalckhed/ kære Joder/ da burde mig at høre eder.

Kapitola XVIII.

9. Y řekl PÁN v widěnij Pawlowi: Nebog ſe/ ale mluw a nemlč/ nebť yá gſem s tebau:

Zátym Pán rzekł Páwłowi w nocy przez widzenie: Nie boy ſię/ ále mow y/ nie milcz.

10. A žádnýť ſe proti tobě nezaſadij/ aťby vſſkodil tobě/ něbo mnohý lid mám w tomto Měſtě.

Abowiem ćiem ia ieſt z tobą/ á żaden/ ſię ná ćie nie tárgnie/ ábyć miał co złego vczynić/ ábowiem tu wielki lud mam w mieśćie tym.

11. Y bydlil tu puoldruhého Létha/ káže gim Slowo Božij.

A ták tam mieſzkał rok y ſześć mieſiecy/ vauczáiac v nich ſłowá Bożeº.

12. Za Galliona pak prwnijho Konſſela Achaytſkého/ powſtali gednomyſlně Židé proti Pawlowi: Y přiwedli ho k Saudné Stolicy.

A gdy Gállio był Stároſtą w Achäicy/ tedy Żydowie iednoſtáynie powſtáli przećiw Páwłowi/ y przywiedli go przed ſąd.

13. Řkauce: Tento proti Zákonu radij lidem/ aby ctili Boha.

Mowiąc: Iż ten przećiw zákonowi námawia ludźi chwalić Bogá.

14. A když Pawel počal odwijrati vſta/ řekl Gallio k Židům: O mužij Židé/ byť co bylo neprawého/ nebo hřijch něyaký mrzký/ ſluſſněbych wás wyſlyſſal.

A gdy iuż Páweł miał vſtá otworzyć/ rzekł Gállio do Żydow: Być wam byłá krzywdá iáká/ ábo co zá złoczyńſtwo o Żydowie/ tedy ſprawiedliwośći należáło/ bronił bych was.

יח

15 אֵן דֵּין זֵאטֵמָא אֶנּוּן
עַל מֶלְּתָא וְעַל שְׁמָהֵא
וְעַל נָמוּסָא דִּילְכוּן אַנְתּוּן
יָדְעִין אַנְתּוּן בַּיְנָתְכוּן אֶנָא
גֵּיר לָא צָבֵא אֶנָא דְּאֶהְוֵא
דַּיָּנָא דְּהָלֵין צְבְוָתָא ׃

Ma s'ella è queſtione di parole e di nomi, e de la Voſtra Legge, Vedsatela Voi medeſimi: percioche io non Voglio eſſer giudice di queſte coſe.

16 וַטְרַד אֶנּוּן מֶן בֵּים
דִּילֵהּ ׃

E ſcaccioli Via dal tribunale.

17 וְאַחְדוּ הֲווֹ כֻּלְּהוֹן ח
תַנְפֵא לְסוֹסְתֶּאנִיס קַשִּׁישָׁא
דַּכְנוּשְׁתָּא וּמָחִין הֲווֹ לֵהּ
קְדָם בֵּים וְגַאלִיּוֹן מַהֲמֵא
הֲוָא בְּהָלֵין ׃

Allora tutti i Greci pigliando Soſtene principal de la ſinagoga, lo batteuano dauanti al tribunale: e Gallione non ſene curaua punto.

18 וְכַד הֲוָא פַּוְלוֹס תַּמָּן
יַוְמָתָא סַגִּיאָא יַהֵב שְׁלָמָא
לְאַחֵא וּרְדָא בְּיַמָּא דְּיֵאזַל
לְסוּרְיָא וְאֶתוֹ עַמֵּהּ פּ
פְּרִיסְקִלָּא וְאַקְלָוֹס כַּד
סַפַּר רֵישֵׁהּ בְּקַנְכְּרֵאוֹס
מֶטוּל דְּנֶדְרָא נְדִיר הֲוָא
לֵהּ ׃

Paulo poi eſſendo dimorato iui ancor molti giorni, preſa licentia da i fratelli, nauigo in Siria, (e con lui priſcilla & Aquila) fatta che s'hebbe rader la teſta in Cencrea: percioche ne haueua Voto.

19 וּמַטִיו לְאֶפְסוֹס וְעַל
פַּוְלוֹס לַכְנוּשְׁתָּא וּמְמַלֵּל
הֲוָא עַם יְהוּדָיֵא ׃

Poi arriuò in Efeſo, e laſſo gli lì: & egli entrato ne la ſinagoga, diſputaua co i Giudei.

20 וּבָעֵין הֲווֹ מֶנֵּהּ דְּנֶגַר
לְוָתְהוֹן וְלָא אֶתְטְפִּיס ׃

E richiedendolo eſſi che dimeraſſe con loro piu lungo tempo, egli non Vi conſenti.

י ח

15 אֲבָל אִם שְׁאֵלַתְכֶם הִיא
עַל־הַדָּבָר אוֹ עַל־שֵׁמוֹת אוֹ
עַל־תּוֹרַתְכֶם אַתֶּם תִּרְאוּ כִּי אֲנִי
לֹא אֹבֶה לִהְיוֹת שֹׁפֵט עֲלֵיהֶם ׃

Mas ſi ſon queſtiones de palabras, y de nombres, y de vueſtra Ley, veldo voſotros: porque yo no quiero ſer juez de eſſas coſas.

16 וַיֶּהְגֶּה אוֹתָם מִן־הַבָּמָה ׃

Y echólos del tribunal.

17 וַיֹּאחֲזוּ כָּל־הַיְּוָנִים אֶת־
סוֹסְתְּנִיס רַב־הָעֵדָה וַיַּכּוּהוּ לִפְנֵי
הַבָּמָה וְגַלְיוֹן מְאוּמָה לֹא הִסְכִּין
לְדַרְכֵיהֶם ׃

Entonces todos los Griegos tomando à Soſthenes Prepoſito de la Synoga, herianlo delante del tribunal; y à Gallion nada ſe le daua deello.

18 וּפוֹלוֹס עוֹדֶנּוּ אָרַךְ לוֹ יָמִים
רַבִּים וְנָתַן אֶת־שָׁלוֹם לָאַחִים
וַיֵּלֶךְ בַּיָּם לַאֲרָם וְעִמּוֹ פְּרִיסְקִלָּא
וַאֲקִילָס גּוֹזֵז אֶת־רֹאשׁוֹ
בְּקֶנְכְרֵאוֹס בַּאֲבוּר כִּי נָדַר נֶדֶר ׃

Mas Paulo auiendo eſperado aun alli muchos dias, deſpidiendoſe de los Hermanos, nauego en Syria: y con el Priſcilla y Aquila, auiendo treſquiladoſe la cabeça en Cenchras: porque tenia voto.

19 וַיָּקָר לְאֶפְסוֹס וַיַּעֲזֹב אוֹתָם
שָׁם וְהוּא בָא אֶל־הָעֵדָה
וַיִּתְוַכַּח עִם הַיְּהוּדִים ׃

Y llegó à Epheſo, y dexólos alli: y el entrando en la Synoga diſputó con los Iudios.

20 וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ לַאֲרֹךְ לוֹ
עִמָּם לָעֵת וְלֹא אָבָה ׃

Los quales rogandole que ſe quedaſſe con ellos por mas tiempo, no ſelo concedió:

ιή.

15. Εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου, καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.

Mais s'il eſt queſtion de paroles, & de mots, & de voſtre Loy, vous y regarderez vous meſmes: car ie ne vueil point eſtre iuge de ces choſes.

16. Καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος.

Et les chaſſa du ſiege iudicial.

17. Ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ Ἕλληνες Σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ Γαλλίωνι ἔμελεν.

Lors tous les Grecs ayans empoigné Soſthenes le principal de la ſynagogue, le batoyent deuant le ſiege iudicial, & n'en chaloit rien à Gallion.

18. Ὁ δὲ Παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν Συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ Πρίσκιλλα καὶ Ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν Κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν.

Mais quand Paul eut encore eſté là aſſez long temps, il print congé des freres, & nauigea en Syrie, (& auec lui Priſcille & Aquile) apres qu'il ſe fut fait raire la teſte en Cenchree: car il auoit vœu.

19. Κατήντησε δὲ εἰς Ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς Ἰουδαίοις.

Puis il arriua en Epheſe, & les laiſſa la, mais lui eſtant entré en la ſynagogue, diſputa auec les Iuifs.

20. Ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν.

Leſquels le prians qu'il demeuraſt encore plus longuement auec eux, il ne s'y voulut point accorder.

CAP. XVIII.

15. Si verò quæſtiones ſunt de verbo & nominibus, & legis veſtræ, voſipſi videritis: Iudex ego horum nolo eſſe.

But if it bee a queſtion of wordes/ and names/and of your Lawe/looke ye to it your ſelues: for I will be no iudge of thoſe thinges.

16. Et minavit eos à tribunali.

And he draue them from the iudgement ſeate.

17. Apprehendentes autem omnes Soſthenē principem ſynagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

Then tooke all the Grecians Soſthenes the chiefe ruler of the Synagogue / & beat him before the iudgement ſeat: but Gallio cared nothing for thoſe thinges.

18. Paulus verò cùm adhuc ſuſtinuiſſet dies multos, fratribus valefaciens navigavit Syriam, (& cum eo Priſcilla & Aquila,) qui ſibi totonderat in Cenchris caput, habebat enim votum.

But when Paul had taried there yet a good while / he tooke leaue of the brethren /and ſayled into Syria/ (and with him Priſcilla and Aquila/) after that he had ſhorne his head in Cenchrea: for he had a vowe.

19. Devenitq; Epheſum, & illos ibi reliquit. Ipſe verò ingreſſus ſynagogam, diſputabat cum Iudæis.

Then he came to Epheſus/and left them there: but he entred into the Synagogue / and diſputed with the Iewes.

20. Rogantibus autem eis, ut ampliori tempore maneret, non conſenſit.

Who deſired him to tarie a longer time with them: but he would not conſent.

Das XVIII. Capitel.

15. Weil es aber ein Frage iſt von der Lehre vnd von den Worten/ vnnd von dem Geſetze vnter euch/ ſo ſehet jhr ſelber zu/ ich gedencke darüber nicht Richter zu ſein.

Men effterdi det er it Spørſmaal om den Lærdom / oc om de ord / oc om den Low iblant eder// Da ſee i ſelff til / ieg tencker icke at vere Dommere der offuer.

16. Vnd trieb ſie von dem Richtſtul.

Oc hand dreff dem fra Domſtolen.

17. Da ergriffen alle Griechen Soſthenen den Oberſten der Schulen/ vnd ſchlugen jhn für dem Richtſtul/ vnd Gallion nam ſichs nichts an.

Da grebe alle Grekerne fat paa Soſtenen den Øffuerſte før Scholen/oc ſloge hannem faar Domſtolen / Oc Gallion tog ſig det inted til.

18. Paulus aber bleib noch lang daſelbſt/ darnach machet er ſeinen abſchied mit den Brüdern/ vnd wolt in Syrien ſchiffen/ vnd mit jhm Priſcilla vnnd Aquila. Vnd beſchor ſein Haupt zu Kenchrea/ denn er hatte ein Gelübde.

Men Paulus bleff der end nu lenge / Der effter giorde hand ſin atſkillelſe met Brødrene/oc vilde ſeyle til Syrien / oc Priſcilla/oc Aquila met hannem. Oc hand ragede ſit hoffuit i Kenchrea / Thi hand haffde it Løffte.

19. Vnd kam hinab gen Epheſum/ vnd ließ ſie daſelbſt. Er aber gieng in die Schule/vnd redet mit den Jüden.

Oc hand kom hen ned til Epheſum / oc forlod dem der/ Men hand gick ind i Scholen / oc talede met Jøderne.

20. Sie baten jhn aber/ daß er länger zeit bey jhnen bliebe. Vnd er verwilliget nicht.

Da bade de hannem / at hand vilde bliffue lengre tid hoſſ dem. Oc hand vilde icke ſamtycke.

Kapitola XVIII.

15. Ale že tuto gſau hádky o ſlowu a o gměnijch a Zákonu waſſem / wy ſami wizte / Ják nechcy toho ſaudcy býti.

Ale ieſli tylko gadka ieſt o ſłowiech y o imionach / á o zakonie wáſzym / wy to ſámi rozeznaycie/ ábowiem ia niechcę tey rzeczy ſędzią.

16. Y odehnal ge od Saudu.

Y wygnał ie od ſądu.

17. Tehdy Pohané wſſyckni vchopiwſſe Soſthena / Knijže Sſkoly Židowſké / počali gey bijti tu před ſaudným mijſtem / a Gallio na to nic nedbal.

Tedy wſzyſcy Grecy Soſtená przednieyſzego z bożnice pochwyciwſzy/ bili przed ſądem / ále tego Gallio nic ná pieczy nie miał.

18. Pawel pak když geſſtě potrwal tu za mnohé dni / s Bratřjmi ſe rozžehnaw / y plawil ſe do Syrie / a s nim Pryſcylla / a Akwila / když oholil hlawu w Cenchris / neb byl včinil ſlib.

Potym Páwel gdy tám ieſzcze przez niemáły czas mieſzkał/pożegnawſzy ſię z bráćią/ wiozł ſię do Syryey (máiąc z ſobą w towárzyſtwie Pryſcylle y Akille) gdy ogolił głowę w Cenchreách / bo miał ſlub.

19. Y přiſſel do Effezu / a nechal gich tu. Sám pak wſſel do Sſkoly / a hádal ſe s Židy.

Zátym przyſzedł do Efezu/ y támie zoſtáwił/ á ſam wſzedſzy do bożnice rozmáwiał z Zydy.

20. A když ho proſyli aby tu děle pobyl / y odepřel:

A gdy go prosili żeby v nich dłużey mieſzkał/ nie zezwolił.

יח

21 וְכַד (יַהֵב לְהוֹן שְׁלָמָא) אֲמַר הָוֵא לִי אַמִינָאִית דְּעֵאדָא דָּאתֵא בְּאוּרִשְׁלֶם אֶעְבְּדִיוּהִי וְאֶן אֱלָהָא יִצְבֵּא אֵתֵא תוּב לְוָתְכוֹן׃

Ma preſe licentia, da eſſi dicendo, Ei mi biſogna per ogni modo far la feſta che viene in Ieruſalem: ma io ritornarò di nuouo à voi piacendo à Dio, E coſi ſi partì da Efeſo.

22 (וְלַאקְלָוֹס וְלַאפְּרִיסְקִלָּא שְׁבַק אֶנּוּן בְּאֶפֶסוֹס) וְהוּ (רְדָא בְּיַמָּא) וְאָתָא לְקֵסָרִיָא וּסְלֶק וּשְׁאֵל בִּשְׁלָמָא דִּבְנַי עִדְתָּא וְאֶזַל לֵהּ לְאַנְטִיוֹכִי׃

Et eſſendo ſceſo à Ceſarea, ſalì, in Ieruſem, e ſalutata che hebbe la Chieſa, diſceſe in Antiochia.

23 וְכַד הֲוָא תַּמָּן יַוְמָתָא יַדִּיעֵא נְפַק וְאֶתְכְּרֵךְ בָּתַר בָּתַר בְּאַתְרָא דַּפְרוּגִיָא וְדַגְלַטִיָא כַּד מְקַיֵּם הֲוָא לְכֻלְּהוֹן תַּלְמִידֵא׃

E poi che vi fu dimorato alquanto tempo ſen'andò caminando di luogo in luogo per il paeſe di Galatia e di Frigia, confermando tutti i diſcepoli.

24 וְגַבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא אַפָּלוֹ יְהוּדָיָא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא טוּהְמֵהּ מֶן אֶלֶכְּסַנְדְּרִיָא וְרָדֵא הֲוָא בְּמֶלְּתָא וּמְדַק הֲוָא בַּכְתָבֵא אֲתָא לְאֶפֶסוֹס׃

In Efeſo venne poi vn Giudeo nominato Apollo di nation e Aleſſandrino huomo eloquente, che era potente ne le Scritture.

25 הָנָא מְתַלְמַד הֲוָא לְאוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא וְרָתַח הֲוָא בְּרוּחַ וּמְמַלֵּל וּמַלֵּף מַלְיָאִית עַל יֵשׁוּע כַּד מֶדֶּם לָא יָדַע הֲוָא אֶלָּא אֶן מַעֲמוּדִיתָא דְּיוּחַנָּן׃

Coſtui era alquanto introdotto ne la via del Signore: e con feruor di Spirito parlaua, & inſegnaua diligentemente le coſe del Signore: hauendo ſolamente cognitione del batteſimo di Giouanni.

26 וְשַׁרִי עִין בַּגְלֵא מְמַלֵּל בִּכְנוּשְׁתָּא וְכַד שְׁמַעוּהִי אַקְלָוֹס וּפְרִיסְקִילָא א אַיְתִיוּהִי לְבַיְתְהוֹן וּמַלְיָאִית חַוִּיוּהִי אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא׃

E cominciò coſtui à parlar liberamente ne la ſinagoga, Et hauendolo Priſcilla & Aquila vdito, il preſero appreſſo di loro, e gli eſpoſero piu perfettamente la via del Signore.

יח

21 כִּי אִם נָתַן לָהֶם אֶת שָׁלוֹם לֵאמֹר יֵשׁ צָרְכִי מִכָּל־דָּבָר לַעֲשׂוֹת אֶת־הֶחָג בִּירוּשָׁלַיִם וְאַחֲרֵי־כֵן אָשׁוּב אֲלֵיכֶם אִם יִרְצֶה אֱלֹהִים וַיִּסַּע מֵאֶפִּיסוֹס׃

Antes ſe deſpidió deellos diziendo. Es meneſter que en todo caſo tenga la Fieſta que viene en Ieruſalem: mas otra vez boluerè à voſotros, queriendo Dios: y partioſe de Epheſo.

22 וַיָּבוֹא בַיָּם לְקֵיסָרְיָא וַיַּעַל וַיִּשְׁאַל בְּשָׁלוֹם לִבְנֵי־הָעֵדָה וַיֵּרֶד לְאַנְטִיוֹכְיָא׃

Y decendido à Ceſarea, ſubiò à Ieruſalem, y ſaludó à la Igleſia, y decendió à Antiochia.

23 וּבַאֲרוֹךְ לוֹ יָמִים וַיֵּהָלֵךְ מֵאַחַד לְאַחַד אֶת־גַּלַטְיָא וּפְרוּגְיָא מְחַזֵּק וּמְאַמֵּץ אֶת־הַתַּלְמִידִים כֻּלָּם׃

Y auiendo eſtado alli algun tiempo, partioſe, andando por orden la prouincia de Galacia, y la Phrygia, confirmando à todos los Diſcipulos.

24 וְאִישׁ יְהוּדִי וְאַפָּלֹא שְׁמוֹ וְדוֹרוֹ מֵאֲלֶכְּסַנְדְּרִיָא אִישׁ דְּבָרִים וְיָכוֹל בַּכְּתָבִים בָּא לְאֶפְסוֹס׃

Llegó entonces à Epheſo vn Iudio llamado Apollos, natural de Alexandria, varó eloquente, poderoſo en las Eſcripturas.

25 וְזֶה הָיָה מְלֻמָּד בְּדֶרֶךְ יְהוָה וְהַמְדַּמֵּר בְּרוּחַ דִּבֶּר וַיְלַמֵּד בְּיֹשֶׁר עַל־אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ וְהוּא יוֹדֵעַ לְבַדּוֹ אֶת־טְבִילַת יוֹחָנָן׃

Eſte era inſtruydo en el camino del Sennor y feruiente de Eſpiritu hablaua y enſennaua diligentemente las coſas que ſon del Sennor Ieſus, enſennado ſolamente enel Baptiſmo de Ioan.

26 וְזֶה הֵחֵל בְּבִטָּחוֹן לְדַבֵּר בָּעֵדָה וְכַאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אוֹתוֹ אֲקוּלָס וּפְרִיסְקִלָּא לְקָחוּהוּ וּבֵהֵר הֵיטֵב פֵּרְשׁוּ לוֹ אֶת־דֶּרֶךְ יְהוָה׃

Y començó à tratar confiadamente en la Synoga. àl qual como oyeron Priſcilla y Aquila, tomaronlo, y declaronle mas particularmente el camino de Dios.

ιη'.

21. Ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπών, δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος. καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου.

Ains print congé d'eux, diſant, Il me faut totalement faire la feſte prochaine en Ieruſalem: mais ie retournerai encores vers vous, s'il plaiſt à Dieu, Ainſi il deſancra d'Epheſe.

22. Καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχειαν.

Et quand il fut deſcendu en Ceſaree, il monta en Ieruſalem: & apres auoir ſalue l'Egliſe, deſcendit en Antioche.

23. Καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθε, διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ Φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας τοὺς μαθητάς.

Puis ayant ſeiourné là quelque temps, il s'en alla trauerſant tout d'vn train la contree de Galatie & de Phrygie, confermant tous les diſciples.

24. Ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὀνόματι, ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς.

Mais vn certain Iuif nommé Apollos, Alexandrin de nation homme eloquent & puiſſant ès Eſcritures, vint en Epheſe.

25. Οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων, τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου.

Lequel eſtoit aucunement inſtruit en la voye du Seigneur: & eſtant en ferueur d'eſprit, parloit, & enſeignoit diligemment les choſes qui ſont du Seigneur, cognoiſſant ſeulement le Bapteſme de Iehan.

26. Οὗτός τε ἤρξατο παῤῥησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν τοῦ θεοῦ ὁδόν.

Il commença donc à parler franchement en la ſynagogue. Et quand Priſcille & Aquile l'eurent oui, ils le prindrent auec eux, & lui declarerent plus auant la voye de Dieu.

CAP. XVIII.

21. Sed valefaciens, & dicens iterum revertar ad vos, Deo volente: profectus eſt ab Epheſo.

But bade them farewell/ſaying/I muſt needes keepe this feaſt that commeth/in Jeruſalem: but I will returne againe vnto you/ if God will. So he ſayled from Epheſus.

22. Et deſcendens Cæſarêam, aſcendit, & ſalutavit eccleſiam, & deſcendit Antiochiam.

And when he came downe to Ceſarea/ he went vp to Jeruſalem: and whē he had ſaluted the Church/ he went down vnto Antiochia.

23. Et facto ibi aliquanto tempore profectus eſt, perambulans ex ordine Galatiam regionem & Phrygiam, confirmans omnes diſcipulos.

Nowe when he had taryed there a while/he departed/ and went through the countrey of Galatia and Phrygia by order/ſtrengthening all the diſciples

24. Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquēs, devenit Epheſum, potens in ſcripturis.

And a certaine Jewe named Apollos/ borne at Alexandria/ came to Epheſus/ an eloquent man/ and migthie in the Scriptures.

25. Hic erat edoctus viam Domini: & fervens ſpiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ ſunt Ieſu, ſciens tantùm baptiſma Iohannis.

The ſame was inſtructed in the way of the Lorde/and he ſpake feruētly in the ſpirit/ and taught diligently the thinges of the Lorde/ and knewe but the baptiſme of John onely.

26. Hic ergo cœpit fiducialiter agere in ſynagoga, Quem cùm audiſſent Priſcilla & Aquila, aſſumpſerunt eum, & diligentiùs expoſuerunt ei viam Domini.

And he begaune to ſpeake boldely in the Synagogue. Whome whē Aquila and Priſcilla had heard/ they tooke him vnto them/ and expounded vnto him the way of God more perfectly.

Das XVIII. Capitel.

21. Sondern machet ſeinen abſchied mit jhnen/vnd ſprach: Ich muß aller ding das künfftige Feſt zu Jeruſalem halten/ wils Gott ſo wil ich wider zu euch kommen. Vnd fuhr weg von Epheſo.

Men giorde ſin atſkillelſe met dem/ oc ſagde/ Jeg maa aldelis holde denne tilkommendis Høytid i Jeruſalem/ vil Gud/ſaa vil ieg komme til eder. Oc hand foer bort fra Epheſo.

22. Vnd kam gen Ceſarien/ vnnd gieng hinauff vnd grüſſet die Gemeine. Vnd zoch hinab gen Antiochian.

Oc kom til Ceſarien/ oc gick op oc hilſede Menigheden. Oc hand drog ned til Antiochian.

23. Vnd verzog etliche zeit. Vnd raiſet auß/ vnd durchwandelte nach einander das Galatiſch land vnd Phrygian/ vnd ſterckte alle Jünger.

Oc tøffuede nogen tid. Oc hand reyſde vd/ oc vandrede igennem det Galatiſke land oc Phrigian effter huer andre/ oc ſtyrckede alle Diſciplene.

24. Es kam aber gen Epheſum ein Jude/ mit Namen Apollo/ der Geburt von Alexandria/ ein beredter Mann/ vnd mechtig in der Schrifft.

Da kom der en Jøde til Epheſum/ ſom hed Apollo/ fød i Alexandria/en talende Mand/ oc mectig i Scrifften.

25. Diſer war vnterweiſet den weg des HERRN/ vnnd redet mit brünſtigem Geiſt/ vnd lehret mit fleiß von dem HERRN/ vnd wuſte allein von der Tauffe Johannis.

Denne vaar vnderuiſt i HERRENS vey/ oc talede met en brendendis Aand/ oc lærde flitelige om HERREN/ oc hand viſte alſomeniſte aff Johannis Daab.

26. Diſer fieng an frey zu predigen in der Schule. Da jhn aber Aquila vnd Priſcilla höreten/ namen ſie jhn zu ſich/ vnd legten jhm den weg Gottes noch fleiſſiger auß.

Denne begynte at predicke frimodelige i Scholen. Men der Aquila oc Priſcilla hørde hannem/ toge de hannem til ſig/ oc lagde hannem Guds vey end flitteligere vd.

Kapitola XVIII.

21. Ale požehnaw gich/ a powěděw: Muſým ná Swátek ſlawiti kterýž naſtáwá w Geruzalémě/ potom nawrátijm ſe k wám/ budeli wuole Božij/ y ſſel z Effezu.

Ale ie pożegnał mowiąc: Koniecznie potrzebá mi obchodzić świeto ktore bliſko ieſt w Jeruzalem/ lecz ſie zá ſie do was wrocę zá wolą Bożą/ y odſzedł z Efezu.

22. A přiſſed do Cezaree/ pozdrawil Cyrkwe/ a odtud ſſel do Antyochij.

A zſtąpiwſzy do Cezáryey/ y przyſzedſzy do Jeruzálem/ tám przywitawſzy ſie z kośćiołem/ ſzedł do Antyochiey.

23. A tu pobyw za některý čas/ ſſel procházege pořád Galatſkau Kraginu/ a Frigij/ potwrzuge wſſech Včedlnijkuow.

A gdy thám przemieſzkał niektory czás/ odſzedł/ idąc porządnie przez kráinę Galácką/ y przez Frygią/ á vtwirdzał wſzytki zwolenniki.

24. Žid pak něyaký gménem Apollo/ rodem z Alexandrye/ Muž wýmluwný/ přiſſel do Effezu/ včený w Pijſmě.

Thedy Zyd niektory imieniem Apollos rodem z Alexandriey/ człowiek wymowny/ przyſzedł do Efezu/ będąc mocnym w piſmiech.

25. A ten byl poznal ceſtu Božij/ a wraucým duchem mluwil a včil pilně lidi/ těm wěcem kteréž gſau Pána Gežijſſe/ znage toliko Křeſt Januow.

Ten był wyprawiony w drodze Páńſkiey/ á pałaiąc w duchu mowił y nauczał pilnie tych rzeczy ktore były Páńſkie/ tylko wiedząc o krzcie Janowym.

26. Ten počal ſtatečně mluwiti w Židowſké Sſkole. Kteréhož když vſlyſſeli Pryſcylla a Akwila/ přiyali ho k ſobě/ a pilně wykládali mu o Ceſtě Božij.

Y począł beſpiecznie mowić w bożnicy/ ktore vſłyſzawſzy Pryſcylla y Akwilá/ wzięli go/ y doſtáteczniey mu oznaymili drogę Bożą.

יח

27 וְכַד צְבָא דְיֵאזַל
לַאכַיַא חַטְפוּהִי אַחֵא
וַכְתַבוּ לְתַלְמִידֵא ד
דִיקַבְּלוּנָיְהִי וְכַד אֲזַל עַדַר
סַגִי בְּיַד טַיְבוּתָא לְכֻלְהוּן
מְהַיְמְנֵא ׃

E volendo egli andarſene in Achaia, i fratelli eſortandolo, ſcriſſero a i diſcepoli che lo riceueſſeno. Ilquale arriuato che fu, giouò molto à quelli che per gratia haueuano creduto.

28 תַקִיפָאִית גֵיר דָרֵשׁ הֲוָא
לוּקְבַל יְהוּדָיֵא קְדָם כ
כֻנְשָׁא כַּד מְחַוֵא הֲוָא מֶן
כְתָבֵא עַל יֵשׁוּעַ דַמְשִׁיחָא
הוּ ׃

Imperoche con gran vehementia conuinceua i Giudei, dimoſtrando pubblicamente per le Scritture, come IESV era Chriſto.

יט

1 וְכַד אִיתַוְהִי הֲוָא
אַפֻּלוּ בְקוּרִנְתוּס אֶתְכַּרַךְ
פַוְלוֹס בַאתְרָוָתָא עֶלָיָא
לְאֶפְסוֹס וַמְשַׁאל הֲוָא
לְתַלְמִידֵא אִילֵין דַאשְׁכַח
תַמָן ׃

Auuenne poi, mentre Apollo era in Corinto, che Paulo hauendo traſcorſe le parti di ſopra, venne in Efeſo, e trouati alcuni diſcepoli, diſſe loro.

2 דְאֶן קַבֶּלְתוּן רוּחָא
דְקוּדְשָׁא מֶן דְהַיְמֶנְתוּן
עֲנַו וָאמְרִין לֵהּ וָאף לָא
אֶן אִית רוּחָא שְׁמִיעַ לַן ׃

Hauete voi riceuuto lo Spirito ſanto, quando hauete creduto? Et eſſi li diſſero, Anzi noi non habbiam pur vdito ſe lo Spirito ſanto ſia.

3 אָמַר לְהוּן וַבְמָנָא
עֲמַדְתוּן אָמְרִין
בְמַעְמוּדִיתֵה דְיוּחַנָן ׃

Et egli diſſe loro, In che ſete voi dunque battezati? Diſſero eſſi: Nel batteſimo di Giouanni.

4 אָמַר לְהוּן פַוְלוֹס יוּחַנָן
אַעְמֶד מַעְמוּדִיתָא ד
דְתְיָבוּתָא לְעַמָא כַּד
אָמַר דְנְהַיְמְנוּן בַאינָא
דָאתֵא בַתְרֵהּ דְאִיתַוְהִי
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Allor Paulo diſſe, Giouanni battezò col batteſimo de la penitentia: dicendo al popolo, che credeſſeno in colui che verrebbe doppo eſſo: cioè, in Chriſto IESV.

יח

27 וְכִי אָבָה לַהֲלֹךְ לַאֲחַאיָא
הִקְדִּימוּ הָאַחִים לִכְתּוֹב לַתַּלְמִידִים
לְקַבֵּל אוֹתוֹ וְהוּא בְּבוֹאוֹ שָׁמָּה
עָזַר רַבָּה לַמַּאֲמִינִים בַּתְּחִנָּה ׃

Y queriendo el paſſar en Achaya, los Hermanos exhortados eſcriuieron à los Diſcipulos que lo recibieſſen: y venido el, aprouechó mucho por la gracia à losque auian creydo.

28 כִּי בְּתֹקֶף הוֹכִיחַ אֶת־
הַיְּהוּדִים בְּעֵינֵי כָּל־הָעֵדָה
מֵבִיחַ בַּכְּתָבִים כִּי יֵשׁוּעַ הוּא
הַמָּשִׁיחַ ׃

Porque con gran uehemencia conuencia publicamente à los Iudios mostrando por las Eſcripturas que Ieſus era el Chriſto.

יט

1 וַיְהִי בִּהְיוֹת אֲפַלוֹ בְּקוֹרִנְתּוֹס
כִּי פַּוְלוֹס הִתְהַלֵּךְ אֶת־מְדִינוֹת
עֶלְיוֹנוֹת וּבָא לְאֶפְסוֹס וַיִּמְצָא
קְצָת הַתַּלְמִידִים ׃

Y aconteció que entretanto que Apollos eſtaua en Corintho, Paulo, andadas las regiones ſuperiores, vino à Epheſo, donde hallando Diſcipulos.

2 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם לְקַחוּ
הַמַּאֲמִינִים אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וְהֵמָּה אָמְרוּ אֵלָיו אַף אִם תִּהְיֶה
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֹא שָׁמַעְנוּ ׃

Dixoles, Aueys recebido el Eſpititu Sancto deſpues que creyſtes? y ellos le dixeron, Antes ni aun auemos oydo ſi ay Eſpiritu Sancto.

3 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וּבַמֶּה נִטְבַּלְתֶּם
וַיֹּאמְרוּ בִּטְבִילַת יוֹחָנָן ׃

Entonces les dixo: Enque pues ſoys baptizados? y ellos dixeron, En el Baptiſmo de Ioan.

4 וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס כִּי יוֹחָנָן טָבַל
טְבִילַת תְּשׁוּבָה לֵאמֹר אֶל־הָעָם
לְהַאֲמִין בְּאוֹתוֹ הַבָּא אַחֲרָיו זֶה
הוּא יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Y dixo Paulo, Ioan baptizó con baptiſmo de penitencia diziendo àl pueblo, que creyeſſen en elque auia de venir deſpues deel, es à ſaber, en Ieſus el Chriſto.

ιή.

27. Βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξεσθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος.

Et comme icelui vouloit paſſer en Achaie, les freres l'ayans exhorté de ce faire, eſcriuirent aux diſciples qu'ils le receuſſent, lequel eſtant arriué la profita beaucoup à ceux qui par grace auoyent creu.

28. Εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.

Car il conuainquoit publiquement les Iuifs en graude vehemence, demonſtrant par les Eſcritures que Ieſus eſtoit le Chriſt.

ΚΕΦΑΛ. ιθ'.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον· καὶ εὑρὼν τινας μαθητάς,

Aduint comme Apollos eſtoit en Corinthe, que Paul apres auoir trauerſe tous les quartiers d'enhaut vint en Epheſe: où ayant trouué certains diſciples, il leur dit.

2. Εἶπε πρὸς αὐτούς, εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἠκούσαμεν.

Auez vous receu le ſainct Eſprit, quand vous auez creu? Mais ils lui reſpondirent Nous n'auons pas meſmes oui dire s'il y a vn ſainct eſprit.

3. Εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον, εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα.

Adonc il leur dit, En quoi donc auez-vous eſté baptizés? Leſquels reſpondirent, Au Bapteſme de Iehan.

4. Εἶπε δὲ παῦλος, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν, εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Alors Paul dit, Iehan a bien baptizé du Bapteſme de repentance, diſant au peuple qu'ils creuſſent en celui qui venoit apres lui: aſſauoir en Ieſus qui eſt le Chriſt.

CAP. XVIII.

27. Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, ſcripſerunt diſcipulis ut ſuſciperent eum. Qui cùm veniſſet, contulit multum his qui crediderant.

And when as he was minded to goe into Achaia/ the brethrē exhorting him/ wrote to the diſciples to receiue him: and after he was come thither/ hee holpe them much which had beleeued through grace.

28. Vehementer enim Iudæos revincebat publicè, oſtendens per ſcripturas eſſe Chriſtum Ieſum.

For mightily he confuted publikely the Jewes with great vehemencie/ ſhewing by the Scriptures/ that Jeſus was the Chriſt.

Das XVIII. Capitel.

27. Da er aber wolt inn Achaiam raiſen/ ſchrieben die Brůder/ vnd vermahneten die Jůnger/ daß ſie jn auffnehmen. Vnd als er darkom̃en war/ halffer vil denen/ die glaubig waren worden/ durch die gnade.

Oc der hand vilde reyſe til Achaiam / da ſcreffue Brødrene / oc formanede Diſcipline / at de ſkulde anamme hannem. Oc der hand vaar kommen did/ da halp hand mange aff dem/ ſom trode ved naaden.

28. Denn er ůberwandt die Jůden beſtåndiglich/ vnnd erweiſete öffentlich durch die Schrifft/ daß Jeſus der Chriſt ſey.

Thi hand offueruant Jøderne mectelige/ oc beviſde obenbarlige ved ſcrifften / At Jeſus er Chriſtus.

Kapitola XVIII.

27. A když chtěl gjti do Achaij/ Bratřij gſauce napomenuti/ pſali Včedlnjkům aby gey přijali. Kterýžto když tam přiſſel/ včinil mnoho dobrého ſkrze miloſt/ těm kteřijž vwěřili.

A gdy chćiał iđź do Achaiey/ nápominali go bráćiá/ y piſáli do zwolennikow áby go przyięli/ ktory gdy przyſzedł/ wiele pomagał tym ktorzy vwierzyli z łáſki.

28. Neb náramně přemáhal Židy/ zgewně gim vkazuge ſkrze Pijſma / že Gežiſſ geſt Kryſtus

Abowiem doſtáteczńemi wywody tym więcey á więcey ſtrofował iáwnie Żydy/ okázuiąc przez piſma iż Jezus był onym Kryſtuſem.

CAP. XIX.

FActum eſt autem cùm Apollo eſſet Corinthi, ut Paulus peragratis ſuperioribus partibus veniret Epheſum, & inveniret quoſdam diſcipulos.

And it came to paſſe/ while Apollos was at Corinthus/ that Paul when he paſſed through the vpper coaſtes / came to Epheſus / and founde certaine diſciples.

2. Dixitq; ad eos: Si Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque ſi Spiritus ſanctus eſt, audivimus.

And ſaid vnto them / Haue ye receiued the holy Ghoſt ſince ye beleeued? And they ſaid vnto him/ Wee haue not ſo much as heard whether there be an holy Ghoſt.

3. Ille verò ait, In quo ergo baptizati eſtis? Qui dixerunt, In Iohãnis baptiſmate.

And he ſaid vnto them/ Vnto what were ye then baptized? And they ſayde/ Vnto Johns baptiſme.

4. Dixit autem Paulus: Iohannes baptizavit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens, in eum qui venturus eſſet poſt ipſum ut crederent, hoc eſt, in Ieſum.

Then ſaid Paul / John verely baptized with the baptiſme of repentance/ ſaying vnto the people/ that they ſhould beleeue in him/ which ſhould come after him/ that is/ in Chriſt Jeſus.

Das XIX. Capittel.

Es geſchach aber/ da Apollo zu Corinthen war/ daß Paulus durchwandelt die öbern Lånder/ vnd kam gen Epheſum / vnd fand etliche Jůnger.

OC der ſkede / der Apollo vaar i Corinthen / at Paulus vandrede der igennem de Offuerſte Land / oc kom til Epheſum oc fant nogle Diſciple.

2. Zu denen ſprach er: Habt jhr den heiligen Geiſt empfangen/ da jhr glaubig worden ſeyt? Sie ſprachen zu jhm / wir haben auch nie gehört/ ob ein heiliger Geiſt ſey.

Til huilcke hand ſagde / Finge i den hellig Aand/ der i anammede Troen ? De ſagde til hannem/ Wi haffue oc aldri hørt/ om der ere en hellig Aand til.

3. Vnd er ſprach zu jnen: Worauff ſeyt jhr denn getaufft? Sie ſprachen: Auff Johannis Tauffe.

Oc hand ſagde til dem/ Huor vdi ere i da døbte? De ſagde/ Vdi Johannis Daab.

4. Paulus aber ſprach: Johannes hat getaufft mit der Tauffe der Buſſe/ vnd ſaget dem Volck/ daß ſie ſolten glauben an den/ der nach jm kommen ſolte/ das iſt / an Jeſum/ daß er Chriſtus ſey.

Da ſagde Paulus/ Johannes døbte met penitentzis Daab / oc ſagde til Folcket/ at de ſkulde tro paa den / ſom ſkulde komme effter hannem / det er/ paa Jheſum / at hand er Chriſtus.

Kapitola XIX.

TEhdy ſtalo ſe/ když Apollo byl w Korinthu / a Pawel proſſed wrchnij Kraginy/ y přiſſel do Effezu/ a nalezl tu některé Včedlnjky.

Zſtáło ſię potym gdy Apollos był w Koryncie / iż Páwel obſzedſzy gorne kráiny przyſzedł do Efezu/ gdźie tám ználazł kilká zwolennikow.

2. Y řekl k nim: Přijali gſte Ducha Swatého / když gſte vwěřili? A oni řekli k němu: Ba aniž gſme ſlýchali / geſtli Duch Swatý.

Rzekł do nich: Záliśćie wźięli Duchá świetego/ gdyśćie vwierzyli? Ale mu oni powiedźieli: Rowſzem echmy o thym ani ſłychali/ ieſliż ieſt Duch święty.

3. On pak řekl: W čemž tehda pokřtěni gſte? A oni řekli: We křtu Janowu.

Tedy rzekł: W cożeśćie tedy ſą pokrzczeni? A oni powiedźieli: W Janow krzeſt.

4. Y řekl Pawel: Jan geſt křtil křtem pokánij lid/ řka: aby w toho kterýž měl po něm přigiti wěřili/ to geſt w Kryſta Gežiſſe.

Zátym rzekł Páwel: Janći tylko krzćił krztem vznánia/ mowiąc ludowi áby w onego ktory miał przyiść po nim vwierzyli/ to ieſt/ w Kryſtuſá Jezuſá.

יט

5 וְכַד הָלֵין שְׁמַעוּ עֲמַדוּ
בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא׃

Onde eſſi vdito queſto, furon battezati nel nome del Signor IESV.

6 וְסָם עֲלַיְהוֹן אִידָא
פַּוְלוֹס וַאתָת רוּחָא
דְקוּדְשָׁא עֲלַיְהוֹן וַמְמַלְלִין
הֲווֹ בַּלְשָׁן לְשָׁן וּמֶתְנַבִּין ה
הֲווֹ׃

Et hauendo Paulo poſte le mani ſopra eſſi, lo Spirito ſanto venne in loro, e parlauano linguaggij, e profetizauano.

7 הָוַיִן הֲווֹ כֻּלְהוֹן דֵּין
אַנָשָׁא תְּרֵעְסַר׃

Et erano in tutto circa dodici huomini.

8 וְעַל הֲוָא פַּוְלוֹס ל
לַכְּנוּשְׁתָּא וַמְמַלֵּל הֲוָא
עַיִן בְּגֶלְיָא יַרְחֵא תְּלָתָא
וַמְפִיס הֲוָא עַל מַלְכוּתֵהּ
דַּאלָהָא׃

Poi entrato ne la ſinagoga, parlaua liberamente per iſpatio di tre meſi, diſputando, e perſuadendo quel ch'è del regno di Dio.

9 וַאנָשִׁין מֶנְּהוֹן מֶתְקַשִּׁין
הֲווֹ וּמֶתְחָרִין וַמְצַחִין ל
לְאוּרְחָא דַּאלָהָא קְדָם
כֶּנְשָׁא דְּעַמְמֵא הָיְדֵין
אַרְחֵק פַּוְלוֹס וַפְרַשׁ מֶנְּהוֹן
לְתַלְמִידֵא וְכֻל־יוֹם מְמַלֵּל
הֲוָא עַמְּהוֹן בְּאֶסְכּוֹלָא
דְּגַבְרָא דַּשְׁמֵהּ טוּרַנּוֹס׃

E perche alcuni s'indurauano, e non credeuano, dicendo male de la via del Signore in preſentia de la moltitudine, egli ſi ritirò da eſſi, e ſeparò i diſcepoli, diſputando ogni giorno ne la ſcuola d'vn certo tiranno.

10 וְהָדָא הֲוָת שְׁנַיִן
תַּרְתֵּין עַד־מָא דַּשְׁמַעוּ
מֶלְּתָא דְּמָרְיָא כֻּלְהוֹן
דְּעָמְרִין בְּאַסְיָא יְהוּדָיֵא
וַאֲרָמָיֵא׃

Queſto ſi fece per lo ſpatio di due anni: in tal modo, che tutti quelli che habitauano in Aſia, vdiron la parola del Signor IESV, *e Giudei, e Greci.*

11 וְחַיְלֵא רַוְרְבֵא עָבֵד הֲוָא
אַלָהָא בְּאִידֵהּ דְּפַוְלוֹס׃

Et Iddio faceua per le mani di Paulo de le virtù non ſolite.

יט

5 וּבְשָׁמְעָם נִטְבְּלוּ בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ׃

Oydas eſtas coſas fueron baptizados en el nombre del Sennor Ieſus.

6 וְכַאֲשֶׁר שָׂם עֲלֵיהֶם פַּוְלוֹס
אֶת־יָדַיִם בָּאָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
עֲלֵיהֶם וַיְדַבְּרוּ בִּלְשׁוֹנוֹת וַיִּנָּבְאוּ׃

Y como Paulo les puſo las mános encima vino ſobreellos el Eſpiritu Sancto, y hablauan en lenguas, y prophetauan,

7 וַיִּהְיוּ הָאֲנָשִׁים כֻּלָּם כְּמוֹ
שְׁנֵים עָשָׂר׃

Y eran eſtos varones todos como doze.

8 וַיָּבוֹא אֶל־הָעֵדָה וַיָּפִיחַ
בְּבִטָּחוֹן כִּשְׁלוֹשׁ חֳדָשִׁים מִתְוַכֵּחַ
וּמְפַתֶּה אֲשֶׁר עַל־מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y entrando el denrro de la Synoga hablaua confiadamente diſputando y perſuadiendo del Reyno de Dios.

9 וּמִקְצָתָם הִקְשׁוּ אֶת־לִבּוֹתָם
וְאֵינָם מַאֲמִינִים וּמְקַלְּלִים אֶת־
הַדֶּרֶךְ לִפְנֵי כָּל־הֶהָמוֹן וַיִּפָּרֵד
מֵהֶם וַיַּבְדֵּל בֵּין הַתַּלְמִידִים
וּבֵינֵיהֶם יוֹם יוֹם מִתְוַכֵּחַ עִמָּם
בְּבֵית אִישׁ וּשְׁמוֹ תִירַנּוּס׃

Mas endureciendoſe algunos, y no creyendo, maldiziendo el camino del Sennor delante de la multitud, apartandoſe deellos apartó los Diſcipulos. diſputando cada dia en la eſcuela de vn Sennor.

10 וַיְהִי אַחֲרֵי שְׁנָתַיִם כִּי כֻלָּם
אֲשֶׁר שָׁכְנוּ בְּאַסְיָא שָׁמְעוּ אֶת־
דְּבַר אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ גַּם יְהוּדִים
וְגַם הַיְּוָנִים׃

Y eſto fue por dos annos, de tal manera que todos losque habitauan en Aſia, Iudios y Griegos oyeron la Palabra del Sennor Ieſus.

11 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים כֹּחוֹת וּגְבוּרוֹת
לֹא קְטַנּוֹת בִּידֵי־פַוְלוֹס׃

Y hazia Dios marauillas no quales quiera por la mano de Paulo.

ιθʹ.

5. Ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Ces choſes ouïes, ils furent baptizés au nom du Seigneur Ieſus.

6. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προεφήτευον.

Et apres que Paul leur eut impoſé les mains, le ſainct Eſprit vint ſur eux, ainſi ils parloyent langages: & prophetizoyent.

7. Ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο.

Et eſtoyent tous ces perſonnages-la enuiron douze.

8. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος, καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

Puis il entra en la ſynagogue, & parloit franchement l'eſpace de trois mois, diſputant & induiſant à ce qui eſt du royaume Dieu.

9. Ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός.

Mais comme quelques vns s'endurciſſoyent, & eſtoyent rebelles, meſdiſās de la voye du Seigneur deuāt la multitude: lui ſe departant arriere d'eux, ſepara les diſciples, diſputant de iour en iour en l'eſcole d'vn centain nōmé Tyrannus,

10. Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας.

Et cela continua l'eſpace de deux ans, tellement que tous ceux qui habitoyent en Aſie, ouirent la parola du Seigneur Ieſus, tant Iuifs, que Grecs.

11. Δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν παύλου

Et Dieu faiſoit des vertus non accouſtumees par les mains de Paul.

CAP. XIX.

5. His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu.

So when they heard it/ they were baptized in the Name of the Lord Jeſus.

6. Et cum impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.

And Paul laid his handes vpon them/ & the holy Ghoſt came on them/ and they ſpake the tongues/ and propheſied.

7. Erant autem omnes viri ferè duodecim.

And all the men were about twelue.

8. Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans & ſuadens de regno Dei.

Moreouer/ he went into the Synagogue/ and ſpake boldely for the ſpace of three moneths/ diſputing and exhorting to the thinges that apperteine to the kingdome of God.

9 Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregavit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola tyranni cuiuſdam.

But when certeine were hardened/ and diſobeyed/ ſpeaking euill of the way of God before the multitude/ hee departed from them/ and ſeparated the diſciples/ and diſputed dayly in the ſchole of one Tyrannus.

10. Hoc autem factum eſt per biennium, ita ut omnes qui habitabant in Aſia, audirent verbum Domini, Iudæi atque Gentiles.

And this was done by the ſpace of two yeeres/ ſo that all they which dwelt in Aſia/ heard the worde of the Lorde Jeſus/ both Jewes and Grecians.

11. Virtuteſq; non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli.

And God wrought no ſmall miracles by the handes of Paul.

Das XIX. Capitel.

5. Da ſie das höreten/ lieſſen ſie ſich tauffen auff den Namen des HERRN Jeſu.

Der de det hørde/ lode de ſig døbe i vor HERRIS Jheſu Naffn.

6. Vnd da Paulus die Hände auff ſie leget/ kam der heilige Geiſt auff ſie/ vnd redeten mit Zungen vnd weiſſageten.

Oc der Paulus lagde hender paa dem/ da kom den hellig Aand paa dem/ oc de talede met Tunger oc ſpaade.

7. Vnd alle der Männer waren bey zwölffen.

Oc alle de Mend vaare ved Tolff.

8. Er gieng aber in die Schule/ vnd prediget frey drey Monden lang/ lehret vnnd beredet ſie von dem Reich Gottes.

Oc hand gick ind i Scholen/ oc predickede driſtelige tre maanede/ lærde oc vnderuiſde dem om Guds rige.

9. Da aber etliche verſtockt waren/ vnd nicht glaubeten/ vnd übel redeten von dem Wege für der menge/ weich er von jhnen/ vnd ſondert ab die Jünger/ vnd redet täglich in der Schulen eins/ der hieß Tyrannus.

Oc der nogle vaare forherdede/ oc icke trode/ oc talede ilde om den vey faar Menigheden/ Da vigede hand fra dem/ oc ſkilde Diſciplene fra/ oc talede daglige i en Mands Schole/ hed Tyrannus.

10. Vnd daſſelbige geſchach zwey Jar lang/ alſo/ daß alle die inn Aſia wohneten/ das Wort des HERRN Jeſu höreten/ beide Jüden vnnd Griechen.

Oc det varede i thu ſamfelde aar/ ſaa/ at alle ſom bode i Aſia/ hørde vor HERRIS Jheſu ord/ baade Jøder oc Greker.

11. Vnd Gott wircket nicht geringe Thaten durch die Hände Pauli.

Oc Gud giorde icke ringe Gerninger formedelſt Pauli hender.

Kapitola XIX.

5. To vſlyſſawſſe/ pokřtili ſe we Gménu Pána Gežijſſe.

A przetoż oni vſłyſzawſzy to/ pokrzczeni ſą w imię Pana Jezuſowe.

6. A když wzkládal na ně ruce Pawel/ ſſtaupil Duch Swatý na ně. Y mluwili yazyky/ a Prorokowali.

Y gdy ná nie wkłádał ręce Páwel/ przyſzedł na nie Duch święty/ á mowili obcemi ięzyki/ y prorokowali.

7. A bylo wſſech ſpolu wokolo dwanácti mužůw.

A tych wſzytkich mężow było około dwunaſcie.

8. Tehdy Pawel wſſed do Židowſké Sſkoly ſměle/ mluwil za tři Měſýce/ hádage ſe a vče o Králowſtwij Božijm:

Potym on wſzedſzy do bożnice/ mowił beſpiecżnie przez trzy mieſiace rozmawiaiacy radząc o tym coby ku krolestwu Bożemu przyſłużało.

9. A když ſe někteřij zatwrdili a newěřili/ zlořečijce ceſtu Božij předewſſým množſtwijm/ odſſed od nich oddělil Včedlnijky/ na každý den hádage, ſe w Sſkole něyákého Tyranna

A gdy niektorzy byli zátwárdzeni/ y niechcieli być poſłuſzni/ mowiąc źle o drodze Páńſkiey przed ludem/ odſzedſzy od nich/ wyłączył zwolenniki ná káżdy dzień vcząc w ſzkole niektorego Królá.

10. A to trwalo za dwě Létě/ tak že wſſyckni kteřij přebýwali w Azij/ poſlauchali Slowa Pána Gežijſſe/ Židé y Pohané.

A to ſie dziáło przez dwie lećie/ ták iż wſzyſcy ktorzy mieſzkáli w Azyey/ ſłucháli ſłowá Páná Jezuſowego/ ták Zydowie iáko y Grecy.

11. A diwy mnohé činil Bůh ſkrze ruce Pawlowy.

Y nie ledá cudá ſpráwował Bog przez ręce Páwłowe.

יט

12 הָכַנָא דְּאַף מֶן נַחְתֵא דְּעַל גוּשְׁמֵה סוּדָרֵא אָו רוּקְעֵא מַיְתִין הָווּ וְסָיְמִין עַל כְּרִיהֵא וּפָרְקִין הָווּ מֶנְּהוּן כוּרְהָנֵא וְאַף שֵׁאדֵא נָפְקִין הָווּ׃

In modo, che ſi portauano ancor de fazzoletti e de le cinture dal corpo ſuo ſopra gli infermi e l'infermità ſi partiuano da eſſi, e i mali ſpiriti n'vſciuan fuore.

13 צְבַו הָווּ דֵּין אַף אֲנָשָׁא יְהוּדָיֵא אִילֵין דְּמֶתְפַּרְכִין הָווּ וּמוֹמְיִן עַל שֵׁאדֵא דְּנֵימוּן בַּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ עַל אִילֵין דְּאִיתַיְהֵי לְהוּן רוּחֵא טַנְפָתָא כַּד אָמְרִין הָווּ מוֹמֵינַן לְכוּן בַּשְׁמֵה דְּיֵשׁוּעַ אֵינָא דְּמַכְרֵז פַּוְלוּס׃

Hor alcuni de Giudei ſcongiuratori, che andauano à torno, tentorono d'inuocar ſopra quelli che haueuan gli ſpiriti maligni, il nome del Signor IESV, dicendo, Noi vi ſcongiuriamo per IESV, ilqual Paulo predica.

14 אִית הָוָא דֵּין שַׁבְעָא בְּנַוְהִי דְּגַבְרָא חַד יְהוּדָיָא רַב כָּהֲנֵא דַּשְׁמֵה הָוָא סְקֵוָא דְּעָבְדִין הָווּ הָדָא׃

Et erano ſette figliuoli d'vn certo Giudeo chiamato Sceua, principal Sacerdote, che faceuano queſto.

15 וַעֲנָא שֵׁאדָא הָו בִּישָׁא וְאֵמַר לְהוּן לְיֵשׁוּעַ מְשַׁתְּוַדַּע אֶנָא וְלְפַוְלוּס יָדַע אֶנָא אַנְתּוּן דֵּין מַן אַנְתּוּן׃

Ma lo ſpirito maligno riſpondendo, diſſe, Io conoſco ben IESV, e ſo chi è Paulo: ma voi chi ſete?

16 וַשְׁוַר עֲלַיְהוּן גַּבְרָא הָו דְּאִית הָוָא בֵּה רוּחָא בִּישָׁתָא וְאֶתְחַיַּל עֲלַיְהוּן וַשְׁפֵל אֶנוּן וְכַד שְׁלִיחִין וּפְעִיעִין עֲרַקוּ מֶן בַּיְתָא הָו׃

E ſaltando loro addoſſo quell'huomo, in cui era lo ſpirito maligno, li superò, & hebbe forza contra di loro, ſi che ignudi e feriti ſi fuggirono di quella caſa.

יט

12 כֵּן אֲשֶׁר עַל־הַחוֹלִים יְבִיאוּ מִגּוּפָתוֹ אֶת־מִטְפָּחוֹת וְשִׁבְרֵי הַבְּגָדִים וַיֵּרָפְאוּ מִמַּחֲלָאֵיהֶם וְגַם רוּחוֹת טְמֵאוֹת יָצְאוּ מֵהֶם׃

De tal manera que aun ſe lleuaſſen ſobre los enfermos los ſudarios y los pannuelos de ſu cuerpo: y las enfermedades ſe yuan deellos, y los malos eſpiritus ſalian deellos.

13 וַיְנַסּוּ אֲנָשִׁים יְהוּדִים הַמִּתְהַלְּכִים וּמַשְׁבִּיעִים בְּנָקְבָם עַל־אֲשֶׁר לָהֶם רוּחוֹת טְמֵאוֹת אֶת־שֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ לֵאמֹר נַשְׁבִּיעֲכֶם בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר פַּוְלוּס קֹרֵא אוֹתוֹ׃

Y algunos de los Iudios exorciſtas vagabnndos tentaron à inuocar el nombre del Sennor Ieſus ſobre losque tenian eſpiritus malos diziendo, cōjuramoshos por Ieſus elque Paulo predica.

14 וַיִּהְיוּ שִׁבְעָה בְּנֵי סְקֵוָא אִישׁ יְהוּדִי וְשַׂר הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר עָשׂוּ זֹאת׃

(Y auia vnos ſiete hijos de vn Sceua Iudio principe de los Sacerdotes, que hazian eſto.)

15 וַתַּעַן הָרוּחַ רָעָה וַתֹּאמֶר אֶת־יֵשׁוּעַ יָדַעְתִּי וְאֶת־פַּוְלוּס בַּנְתִּי וְאַתֶּם לְמִי הוֹוִים׃

Y reſpondiendo el eſpiritu malo, dixo, A Ieſus conozco, y à Paulo ſé: mas voſotros quien ſoys?

16 וַיִּדַּלֵּג עֲלֵיהֶם הָאָדָם אֲשֶׁר הָיְתָה בּוֹ רוּחַ הָרָעָה וַיִּרְדְּ בָּם וַיֶּחֱזַק עֲלֵיהֶם כֵּן אֲשֶׁר עֲרוּמִּים וּפְצוּעִים יִבְרְחוּ מִבַּיִת הַהוּא׃

Y el hombre en quien eſtaua el eſpiritu malo, ſaltando en ellos, y enſennoreandoſe de ambos, pudo mas que ellos: de tal manera que huyeron de aquella caſa deſnudos y heridos.

ιθʹ.

12. Ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

De ſorte que meſmes on portoit de deſſus ſon corps des couurechefs & deuantiers ſur les malades: & leurs maladies ſe departoyent d'eux, & les mauuais eſprits ſortoyent hors.

13. Ἐπεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ, λέγοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει.

Adonc quelques vns d'entre les Iuifs exorciſtes qui trottoyent ça & là, s'eſſayerent d'inuoquer le nom du Seigneur Ieſus ſur ceux qui auoyent des mauuais eſprits, diſans, Nous vous adiurons par Ieſus que Paul preſche.

14. Ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο ποιοῦντες.

(Et ceux qui faiſoyent cela, eſtoyent ſept certains fils de Sceua Iuif, de la race des principaux Sacrificateurs)

15. Ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπε, τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;

Mais l'eſprit malin reſpondant dit, Ie cognoi Ieſus, & ſai qui eſt Paul: mais vous autres, qui eſtes-vous?

16. Καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας αὐτῶν ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου.

Et l'homme en qui eſtoit le malin eſprit, ſautant ſur eux, & s'en eſtant rendu maiſtre vſa de force cōtr'eux, de ſorte qu'ils s'en fuirent nuds & naurés: de ceſte maiſon la.

CAP. XIX.

12. Ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore eius ſudaria vel ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.

So that from his body were brought vnto the ſicke / kerchiefes or handkerchiefs / and the diſeaſes departed from them / and the euill ſpirits went out of them.

13. Tentaverũt autem quidam, & de circumeuntibus Iudæis exorciſtis, invocare ſuper eos qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini Ieſu, dicentes, Adiuro vos per Ieſum quem Paulus prædicat.

Then certeine of the vagabonde Jewes / exorciſtes / tooke in hande to name ouer them which had euill ſpirits / the Name of the Lord Jeſus / ſaying / We adiure you by Jeſus / whome Paul preacheth.

14. Erant autem quidam Scevæ Iudæi principis ſacerdotum ſeptem filii, qui hoc faciebant.

(And there were certeine ſonnes of Sceua a Jewe / the Prieſt / about ſeuen which did this.)

15. Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis, Ieſum novi, & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?

And the euill ſpirit anſwered / and ſayde / Jeſus J acknowledge / and Paul J know: but who are ye?

16. Et inſiliens homo in eos in quo erat dæmonium peſſimum, & dominatus amborum, invaluit contra eos, ita ut nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

And the man in whome the euill ſpirit was / ranne on them / and ouercame them / end preuailed againſt them / ſo that they fled out of that houſe / naked / & wounded.

Das XIX. Capitel.

12. Alſo / daß ſie auch von ſeiner Haut die Schweißtüchlein vnd Koller über die Krancken hielten / vnd die Seuche von jhnen wichen / vnd die böſen geiſter von jhnen außfuhren.

Saa / at de oc toge Suedeklæder oc kraffuer fra hans Hud / oc hulde offuer dem ſom vaare Siuge / oc deris Siugdom vigede fra dem oc de onde Aander fore vd aff dem.

13. Es vnterwunden ſich aber etliche der vmblauffenden Jüden / die da beſchwerer waren / den Namen deß HERRN Jeſu zu nennen über die da böſe geiſter hatten / vnd ſprachen: Wir beſchweren euch bey Jeſu / den Paulus prediget.

Oc nogle aff de Jøder ſom løbe omkring / oc vaare Beſuerere / forſøcte at neffne vor HERRIS Jheſu naffn offuer dem ſem haffde onde Aander / oc ſagde / Wi beſuere eder ved Jheſum / huilcken Paulus predicker.

14. Es waren jhr aber ſieben Söne eines Jüden Sceua des Hohenprieſters / die ſolches theten.

Oc de vaare en Jødis / hed Skeua den Ypperſte Preſte ſiu Sønner / ſom dette giorde.

15. Aber der böſe geiſt antworttet / vnd ſprach: Jeſum kenne ich wol / vnd Paulum weiß ich wol / Wer ſeit jhr aber?

Men den onde Aand ſuarede / oc ſagde / Jheſum kender ieg vel / oc Paulum veed ieg vel / Men huo ere i?

16. Vnd der Menſch / in dem der böſe Geiſt war / ſprang auff ſie / vnnd ward jrer mechtig / vnd warff ſie vnter ſich / alſo / daß ſie nacket vnd verwundet auß demſelben Hauſe entflohen.

Oc det Menniſke / der den onde Aande vaar vdi / ſpranck paa dem / oc fick mact offuer dem / oc kaſte dem vnder ſig / ſaa / at de vndſlyde nøgne oc ſaargiorde aff det ſamme Huſſ.

Kapitola XIX.

12. Tak že také na nemocné noſýwali od geho těla paſmice / á páſky / y odſtupowaly od nich nemocy / a duchowé nečiſtij wycházeli.

Ták iż też ná ludzi chore przynoſſono ſácelety ábo recznicżki od ciáłá ie° / á odchodziły od nich choroby / y duchowie źli odſtepowali od nich.

13. Tehdy pokuſyli ſe někteřij z těch židůw / kteřjž ſe s zaklijnanijm obijrali / aby wzýwali Gméno Pána Gežijſſe nad těmi / kteřjž měli duchy nečiſté / řijkagijce: Zaklijnáme was ſkrze Gežijſſe / kteréhož káže Pawel.

Tedy niektorzy tułácy Zydowie báwiący ſie zaklinániem / kuſili ſie wzywáć nád tymi ktorzy mieli duchy złe imienia Páná Jezuſowe° / mowiąc: Poprzyſięgamy was przez Jezuſá / ktorego Páwel opowiedá.

14 Y bylo gednoho Žida gménem Scewy Knijžete kněžſkého ſedm Synuow / kteřijž to činili.

A było ſynow Scewy Zydá Kſiążęciá kápłáńſkie° ſiedm / ktorzy to czynili.

15. Tehdy odpowěděw duch neſſlechetný řekl gim: Znám yá Gežijſſe / a Pawla wijm: ale wy kdo gſte?

Ale odpowiedziawſſy duch zły rzekł: Známci Jezuſá / y wiem co Páweł / ále wy coście ſą zacz?

16. Y obořiw ſe člowěk ten w kterémž Diábelſtwij bylo zlé na ně / a opanowaw ge přemohl / tak že nazý / a raněni gſauce / wyběhli z domu toho.

Y ſkoczywſſy ná nie człowiek on w ktorym był duch zły / á opánowawſſy ie zmocnił ſie im / ták iż nágo zránieni zucieklí z domu iego.

יט

17 וְהָדָא אֶתְיַדְעַת הֲוָת לְכֻלְּהוֹן יְהוּדָיֵא וַאֲרָמָיֵא דְּעָמְרִין בְּאֶפְסוֹס וּנְפַלַת דֶּחֶלְתָא עַל כֻּלְּהוֹן ו
וּמֶתְרַמְרַם הֲוָא שְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E queſto fu noto à tutti i Giudei e Greci, che habitauano in Efeſo: onde venne timore à tutti quanti, & il nome del Signor IESV *era magnificato.*

18 וְסַגִּיאֵא מֶן אִילֵין דְּהַיְמֶנוּ אָתֵין הֲווֹ
וּמְשַׁתְּעִין סַכְלְוָתְהוֹן ו
וּמוֹדִין בְּמֶדֶם דְּעָבְדִין הֲווֹ׃

E molti di quelli che haueuano creduto, veniuano confeſſando, e manifeſtando le loro attioni.

19 סַגִּיאֵא דֵּין וְאָף חַרָשֵׁא כַּנִּשׁוּ כְּתָבַיְהוֹן וַאֲיְתִיו א
אוֹקְדוּ אֶנּוּן קֳדָם כֻּל־נָשׁ
וְחַשַּׁבוּ דְּמַיְהוֹן וְסֶלֶק כ
כֶּסְפָּא רִבְוָתָא חַמֵשׁ׃

Molti ancora di quelli che haueuano eſercitato arti curioſe, portorono i libri, & abbruſciorongli in preſentia di tutti, e fatto il conto de pregij loro, trouorono il valore di cinquanta milia denari.

20 וְהָכַנָּא בְּחַיְלָא רַבָּא תְּקַפָּא הֲוָת וְסָגְיָא הֲוָת הַיְמָנוּתָא דַּאלָהָא׃

Coſi forte creſceua la parola del Signore, e confermauaſi.

21 כַּד דֵּין אֶשְׁתַּלַּמוּ הָלֵין סָם פּוֹלוֹס בְּרֶעְיָנֵהּ דְּנֶתְכַּרֵךְ בְּכֻלָּהּ מַקְדוּנִיָא וּבַאכַאִיַא וְנֵאזַל לְאוּרִשְׁלֶם וֶאֱמַר דְּמָא דְּאֵזֵלֶת לְתַמָּן וָלֵא לִי דְּאָף רְהוֹמִי אֶחְזֵא׃

Finite che furon queſte coſe, Paulo ſi propoſe ne lo ſpirito, paſſata ch'egli haueſſe la Macedonia e l'Acaia, d'andare à Ieruſalem, dicendo, Poi che io ſarò ſtato lì, mi biſogna vedere anco Roma.

22 וְשַׁדַּר הֲוָא תְּרֵין אֱנָשִׁין מֶן הָנוּן דַּמְשַׁמְּשִׁין הֲווֹ לֵהּ לְמַקְדוּנִיָא ל
לְטֶמוֹתָאוֹס וְלַאֲרַסְטוֹס הוּ
דֵּין קְוִי זַבְנָא בַּאסִיַא׃

E mandati in Macedonia due di quelli che gli miniſtrauano, cioè, Timoteo & Eraſto, egli ſi rimaſe per vn tempo in Aſia.

יט

17 וְזֹאת נוֹדְעָה לְכָל־הַיְּהוּדִים וִיוָנִים אֲשֶׁר שָׁכְנוּ בְאֶפְסוֹס וַתִּפֹּל יִרְאָה גְדוֹלָה עַל־כֻּלָּם וַיְכֻבַּד שֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ׃

Y eſto fue notorio à todos anſi Iudios como Griegos losque habitauan en Epheſo: y cayó temor ſobre todos ellos, y engrandecian el Nombre del Sennor Ieſus.

18 וְרַבִּים מִן הַמַּאֲמִינִים בָּאוּ מִתְוַדִּים וּמַגִּידִים אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם׃

Y muchos de los que auian creydo, venian confeſſando, y dando cuenta de ſus hechos.

19 וְרַבִּים מִן הַמַּהֲגִים הִקְרִיבוּ אֶת־סִפְרֵיהֶם וַיְבַעֲרוּם לִפְנֵי כֻלָּם וַיְחַשְּׁבוּ אֶת־מְחִירֵיהֶם וַיִּמְצְאוּ כִּי עָלָה מְחִירָם לַחֲמֵשׁ רְבָבוֹת כֶּסֶף׃

Anſimiſmo muchos de losque auian ſeguido curioſidades, truxeron los libros, y quemaron los delante de todos: y echada cuenta del precio deellos, hallaron que montauan cincuenta mil dineros.

20 כֵּן רָבָה וְגָבַר דְּבַר יְהֹוָה בְּחָזְקָה׃

Anſi crecia fuertemente la palabra del Sennor, y preualecia.

21 וְכַאֲשֶׁר נִמְלְאוּ אֶת־הָאֵלֶּה שָׂם פּוֹלוֹס בְּרוּחוֹ לַעֲבֹר בְּכִתִּים וַאֲחַאיָא לָלֶכֶת יְרוּשָׁלַיְמָה לֵאמֹר כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי שָׁם יֵשׁ צָרְכִּי לִרְאוֹת אֶת רוֹמָה׃

Y acabadas eſtas coſas, propuſo Paulo por Eſpiritu de, andada Macedonia y Achaya, partirſe à Ieruſalem, diziendo, Deſque vuiere eſtado allà, me ſera meneſter ver tambien à Roma.

22 וַיִּשְׁלַח בְּכִתִּים אֶת־שְׁנֵי מְשָׁרְתָיו אֶת־טִימוֹתְאוֹס וְאֶת־אֶרַסְטוֹס וְהוּא יְעוֹדֵד יָמִים בְּאַסְיָא׃

Y embiando en Macedonia à dos de losque le ayudauan es à ſaber Thimotheo, y Eraſto, el ſe eſtuuo por algun tiempo en Aſia.

ιθ'.

17. Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Or cela vint à notice à tous les Iuifs & Grecs, demeurans en Epheſe: dont crainte les ſaiſit tous, & le Nom du Seigneur Ieſus eſtoit magnifié.

18. Πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν.

Et pluſieurs de ceux qui auoyent creu, venoyent confeſſans & declarans leurs actes.

19. Ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.

Pluſieurs auſſi de ceux qui s'eſtoyent adonnés à choſes curieuſes, apporterẽt leurs liures: & les bruſlerent deuant tous: dont calculans le prix, ils trouuerent qu'il montoit à cinquante mille pieces d'argent.

20. Οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν.

Ainſi croiſſoit la parole du Seigneur puiſſamment, & ſe renforcoit.

21. Ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν μακεδονίαν καὶ ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰπὼν, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ ῥώμην ἰδεῖν.

Or comme ces choſes furent accõplies, Paul propoſa par l'eſprit de paſſer par Macodone & Achaie, & d'aller en Ieruſalem, diſant, Apres que i'aurai eſté la, il me faut auſſi voir Rome.

22. Ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, τιμόθεον καὶ ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν.

Et ayant enuoyé en Macedone deux de ceux qui lui aſſiſtoyent, aſſauoir Timothee & Eraſte, il demeura pour vn temps en Aſie.

CAP. XIX.

17. Hoc autem notum factum eſt omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habitabant Epheſi: & cecidit timor ſuper omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Ieſu.

And this was knowen to all the Jewes and Grecians alſo/ which dwelt at Epheſus/ and feare came on them all/ and the Name of the Lorde Jeſus was magnified.

18. Multique credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus ſuos.

And many that beleeued/ came and confeſſed/ and ſhewed their workes.

19. Multi autem ex eis qui fuerant curioſa ſectati, contulerunt libros, & combuſſerunt eos corā omnibus: & computatis pretiis illorum, invenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium.

Many alſo of them/ which vſed curious artes brought their bookes/ and burned them before all men/ and they counted the price of them/ and found it fiftie thouſand pieces of ſiluer.

20. Ita fortiter creſcebat verbum Dei, & confirmabatur.

So the word of God grew mightily/ and preuailed.

21. His autem expletis propoluit Paulus in Spiritu, trāſita Macedonia & Achaia ire Ieroſolymam, dicens, Poſtquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

Now when theſe things were accompliſhed/ Paul purpoſed by the Spirit to paſſe through Macedonia and Achaia/ and to goe to Jeruſalem/ ſaying/ After J haue bene there/ J muſt alſo ſee Rome.

22. Mittens autem in Macedoniam duos ex miniſtrantibus ſibi, Timotheum & Eraſtum, ipſe remanſit ad tempus in Aſia.

So ſent he into Macedonia two of them ỹ miniſtred vnto him/ Timotheus and Eraſtus/ but he remained in Aſia for a ſeaſon.

Das XIX. Capitel.

17. Daſſelbige aber ward kunth allen die zu Epheſo wohneten/ beyde Jüden vnd Griechen/ vnnd fiel eine Forcht über ſie alle/ Vnd der Name des HERRN Jeſu ward hoch gelobet.

Oc dette bleff kundgiort faar alle dem ſom bode i Epheſo/ baade Joder oc Greker/ Oc der falt en fryct offuer dem alle/ Oc vor HERRJS Jheſu Naffn bleff høylige loffuit.

18. Es kamen auch vil derer/ die glaubig waren worden/ vnd bekannten vnnd verkündigten/ was ſie außgericht hatten.

Der komme oc mange aff dem/ ſom haffde taget ved troen/ oc bekende oc forkyndede/ huad de haffde vdret.

19. Vil aber/ die da fürwitzige Kunſt getrieben hatten/ brachten die Bücher zuſammen/ vnd verbrandten ſie öffentlich/ vnd überrechneten was ſie werth waren/ vnd funden des Geldes Fünfftzig tauſend Groſchen.

Oc mange ſom haffde bruget den ſorte Konſt/ bare Bøgerne frem/ oc brende dem obenbare/ oc beregnede huad de vaare verde/ Oc de Penninge befundis at vere halffrediſindstiue tuſinde Søiffpendinge.

20. Alſo mächtig wuchß das Wort des HERRN/ vnd nam überhand.

Saa krafftelige voxte HERRENS ord/ oc fick fremgong.

21. Da das außgerichtet war/ ſatzte jhm Paulus für im geiſte durch Macedoniam vnnd Achaiam zu raiſen/ vnd gen Jeruſalem zu wandeln/ vnnd ſprach: Nach dem/ wenn ich daſelbſt geweſen bin/ muß ich auch Rom ſehen.

Der dette vaar ſkeet/ da ſette Paulus ſig faare i Aanden at reyſe igennem Macedoniam oc Achaiam/ oc at vandre til Jeruſalem/ oc hand ſagde/ Naar ſom ieg haffuer der veret/ da ſkal ieg oc ſee Rom.

22. Vnd ſandte zween die jhm dieneten/ Thimotheum vnnd Eraſtum in Macedoniam/ er aber verzog eine weile in Aſia.

Oc hand ſende tho ſom hannem tiente/ Thimotheum/ oc Eraſtum til Macedoniam/ Men hand tøffuede ſelff nogen ſtund i Aſia.

Kapitola XIX.

17. A to známo včiněno geſt wſſem Zidům y Pohánům/ kteřijž bydleli w Effezu: A ſpadla bázeň na ně na wſſecky/ y welebili Gméno Pána Gežijſſe.

A toć ſie rozſłáwiło v wſzytkich ták Zydow iáko y Grekow/ ktorzy mieſzkáli w Efezie/ y przyſiedł ná nie wſzytki ſtrách á wielbili imie Páná Jezuſowe.

18. A mnozý z wěřijcých přicházeli/ wyznáwagijce a wyprawugijce ſwé ſkutky.

A wiele onych ktorzy vwierzyli przychodziło/ wyznawáiac y oznaymuiac ſpráwy ſwoie.

19. Mnozý také z těch kteřijž s čáry ſe obijrali/ ſneſli Knijhy/ a ſpálili ge předewſſemi. A počtſſe začby ſtály/ nalezli že za Padeſáte Tiſýcůw Groſſuow.

Tákże y wiele z onych ktorzy ſie náukámi niepotrzebnemi páráli/ przyniozſzy k ſiegi popalili przed wſzytkimi/ ktore oſzácowawſzy/ znalezli piecdzieſiat tyſiecy ſrebrnikow.

20. Tak geſt ſylně roſtlo Slowo Božij a rozmáhalo ſe.

A ták ći ſie mocnie rozrástáło ſłowo Páńſkie/ y bráło moc.

21. A když ſe to wſſeckno dokonalo/ vmijnil Pawel w duchu/ aby progda Macedonij a Achaij/ ſſel do Geruzaléma/ řka: Když pobudu tam/ muſým potom y Řijm ohledati.

To gdy ſie ſpełniło/ vmyſlił Páwel przez Duchá/ przeſzedſzy Mácedonia y Achaia idz do Jeruzalem/ y mowił ták: Bywſzy tám/ potrzebá mi też y Rzym oglądáć.

22. Y poſlaw dwa Včedlnijky ſwá do Macedonye/ Tymothea/ a Eraſta/ ſám pozuoſtal w Azij do čaſu.

Tedy poſławſzy dwu z onych ktorzy mu ſłużyli/ Tymotheuſzá y Eráſtá/ ſam do cżáſu zoſtał w Azyey.

יט

23 הוא הות הין בהו זבנא שגושיא סגיאא על אורחה דאלהא ׃

Et in quel tempo nacque non piccol tumulto di queſta via.

24 אית הות הין תמן עבד סאמא חד דשמה הוא דמטריוס דעבד הוא ניסא דסאמא לארטמיס ומותר הוא לבני אומנותה ותרנא רבא ׃

Imperoche vn certo nominato Demetrio, argentiere, che faceua tabernacoli d'argento à Diana, daua non piccol guadagno à gli artefici.

25 הנא כנש אנון לבני אומנותה כלהון ולאילין דפלחין עמהון ואמר להון גברא ידעין אנתון ד דתאגורתן כלה מן הנא הי פולחאנא ׃

I quali hauendo egli raunati inſieme, e quelli ancora che erano artefici di tali coſe, diſſe, Huomini, voi ſapete che le facultà noſtre ci vengono da queſto meſtiero.

26 ואף אנתון שמעין אנתון וחזין אנתון דלא הוא בלחוד לבני אפסוס אלא אף לסוגאא דכלה אסיא אפיס הנא פולוס ואהפך כד אמר דלא אלהא אנון הנון דבאידי בני נשא מתעבדין ׃

E vedete & vdite, come non ſolamente in Efeſo, ma quaſi in tutta l'Aſia queſto Paulo ha perſuaſa e rimoſſa molta gẽte. dicendo che non ſono iddij quelli che ſi fanno con mano.

27 ולא הדא צבותא בלחוד מתבסיא ובטלא אלא אף הו היכלא ד דארטמיס אלהתא רבתא מתחשב לה איך לא מדם ואף הי אלהותא דכלה אסיא דכלהון עממא סגדין לה מתתשיטא ׃

E non ſol queſta parte ci vienne in pericolo d'eſſer riprouata: ma che ancor il tempio de la grande dea Diana ſia tenuto per niente, & habbia etiandio ad eſſere annichilata la ſua maeſtà, laqual tutta l'Aſia e il mondo ha in veneratione.

יט

23 ותהי בעת ההיא תהומה לא קטנה על־דרך (אלהים ׃)

Entonces vuo vn alboroto no pequenno acerca del camino del Sennor.

24 כי היה איש ושמו דימיטריוס מצרף עושה היכל זהב ארטמיס ותהי־לאמונים פעלה לא קטנה ממנו ׃

Porque vn platero llamado Demetrio, el qual hazia de plata templos de Diana, daua á los artifices, no poca ganancia.

25 ויזעק אותם ואת־כלם אשר מאמנות הזאת לאמר האנשים ידעתם כי מפעלה הזאת יש לנו המון ׃

Los quales juntados con los officiales de ſemejante officio, dixo, Varones, Ya ſabeys que de eſte officio tenemos ganancia,

26 ורואים ושומעים אתם כי לא לבד באפסוס כי אם כמעט בכל אסיא פולוס הלז מפתה ומסית עם רב לאמר כי אינם אלהים אשר בידים נעשו ׃

Y veys y oys que eſte Paulo, no ſolamente en Epheſo, mas aun grande multitud de caſi toda la Aſia aparta con perſuaſion diziendo, Que no ſon dioſes los que ſe hazen con las manos.

27 ולא לבדו זה החלק דחוה דחה לנפול ולבוא במרמתים כי אם היכל ארטמים אלוה הגדלה לתהו יחשב ותחל להחרם גדלתה אשר יראו אותה אסיא כלה וכל־התבל ׃

Y no ſolamente ay peligro de que eſta ganancia ſe nos buelua en reproche, mas aun tambien que el templo de la grande dioſa Diana ſea eſtimado en nada, y comience à ſer deſtruida ſu mageſtad, la qual honrra toda la Aſia y el mundo.

ιθʹ.

23 Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ.

Mais en ce temps-la aduint vn grand trouble à cauſe de la doctrine.

24. Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην.

Car vn certain nommé Demetrius, qui beſognoit d'argenterie, & faiſoit des petis temples d'argenr de Diane, apportoit beaucoup de profit aux ouuriers du meſtier,

25. Οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν, ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστι.

Leſques ayant aſſemblé auec ceux qui beſognoyent en ces ouurages la, il dit, Hommes, vous ſauez que tout noſtre gain vient de ceſte beſongne.

26. Καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι.

Or voyez vous & oyez comme non ſeulement en Epheſe, mais perſque par toute Aſie, ce Paul-ici par ſes perſuaſions a deſtourné grande multitude, diſantque ceux ne ſont point dieux, qui ſont faits de mains.

27. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος ἱερὸν εἰς οὐδὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.

Et n'y a pas ſeulement danger pour nous en ce que noſtre fait ne viene à eſtre deſcrié, mais auſſi que le temple de la grande Diane ne ſoit plus rien eſtimé du tout, & qu'il n'aduiene que ſa maieſté, que toute Aſie & le monde vniuerſel a en reuerẽce, ne viene auſſi à neant.

CAP. XIX.

23. Facta eſt autem illo tempore turbatio non minima de via Domini.

And the ſame time there aroſe no ſmall trouble about that way.

24. Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præſtabat artificibus non modicum quæſtum.

For a certaine man named Demetrius a ſiluer ſmith/ which made ſiluer temples of Diana/ brought great gaines vnto the craftes men.

25. Quos convocans & eos qui huiuſmodi erant opifices, dixit, Viri, ſcitis quia de hoc artificio eſt nobis acquiſitio.

Whome he called together/ with yͤ workmen of like thinges/ & ſayd/ Syrs/ ye knowe that by this craft we haue our goods.

26. Et videtis, & auditis quia non ſolum Epheſi, ſed penè totius Aſiæ, Paulus hic ſuadens avertit multam turbam, dicens, Quoniam non ſunt dii qui manibus fiunt.

Moreouer ye ſee and heare / that not alone at Epheſus / but almoſt throughout all Aſia this Paul hath perſwaded / & turned away much people / ſaying / That they bee not gods which are with handes.

27. Non ſolùm autem hęc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, ſed magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, ſed & deſtrui incipiet maieſtas eius, quam tota Aſia & orbis colit.

So that not onely this thing is dangerous vnto vs/ that the ſtate ſhoulde bee reproued / but alſo that the temple of the great goddeſſe Diana ſhoulde bee nothing eſteemed/ and that it would come to paſſe that her manificence / which all Aſia / and the worlde worſhippeth/ ſhoulde bee deſtroyed.

Das XIX. Capitel.

23. Es erhub ſich aber vmb dieſelbige zeit nicht eine kleine bewegung über diſem Wege.

Da begyntis der paa den ſamme tid icke lidet Oprør om denne vey.

24. Denn einer mit namen Demetrius ein Goldſchmid/ der machte der Diana ſilberne Tempel / vnd wendet denen vom Handwerck nicht geringen Gewinnſt zu.

Thi at en Guldſmed ſom hed Demetrius / hand giorde Diane Sølfftempel / oc vende dem icke liden vinding til aff det Embede.

25. Dieſelbigen verſammlete er/ vnd die Beyarbeyter deſſelbigen Handwercks/ vnd ſprach: Lieben Männer/ jhr wiſſet / daß wir groſſen zugang von diſem handel haben.

De ſamme oc Met arbeyderne paa ſamme Embede forſamlede hand / oc ſagde. Kære Mend/ i vide/ at wi haffue ſtor Tilgong aff denne Handel.

26. Vnnd jhr ſehet vnd höret / daß nicht allein zu Epheſo / ſondern auch faſt inn gantz Aſia diſer Paulus vil Volcks abfellig machet / überredet/ vnnd ſpricht: Es ſind nicht Götter/ welche von Händen gemacht ſind.

Oc i ſee oc høre/ at denne Paulus omuender icke aleniſte meget Folck i Epheſo/ men ocſaa paa det neſte i gantſke Aſia / oc tager dem med ord / oc ſiger / det er icke Guder / ſom ere giorde met hender.

27. Aber es wil nicht allein vnſerm handel dahin gerahten/ das er nichts gelte / Sondern auch der Tempel der groſſen Göttin Diana wirdt für nichts geachtet / vnd wirdt dazu jhre Maieſtet vntergehen / welcher doch gantz Aſia vnnd der Weltkreiß Gottesdienſt erzeiget.

Oc det vil icke aleniſte gøre vor Handel wduelig/ Men den ſtore Gudindis Diane Tempel bliffuer ocſaa inted actet / oc der til met bliffuer hendis Maieſtat til inted/ huilcken dog gantſke Aſia oc al Verden beuiſer Guds tieniſte.

Kapitola XIX.

23. Tehdy ſtal ſe w ten čas weliký rozbrog pro ceſtu Božij.

Tegoż czaſu wſzczął ſię rozruch niemáły o oney ſekcie.

24. Neb Zlatnjk geden gménem Demetryus / kterýž dělával ſtánky ſtřijbrné modle Dyáně/ a weliký dáwal půžitek těm řemeſlnijkům:

Abowiem niektory imieniem Demetryuſz złotnik/ ktory robił kościoły ſrebrne Dyanie/ czynił niemáły pożytek rzemieśnikom.

25. Kteréž ſwolaw/ y ty kteřijž byli toho řemeſla/ řekl gim: Mužij / wijte to/ že tijmto řemeſlem Statku ſobě dobýwáme:

Ktore zebrawſzy/ y ine ktorzy byli tákowych że rzeczy rzemieśnicy/ rzekł: Mężowie/ wiecie iż z tego rzemięſła ſą náſze máiętności.

26. A widijte a ſlyſſýte / že ne toliko w Effezu / ale těměř po wſſý Azij tento Pawel raddu wydáwage / odwrátil weliké množſtwij/ mluwě: Že to negſau Bohowé / kteřijž býwagi rukama včiněni.

Widźiećie tedy y ſłyſzyćie/ że nie tylko w Efeżie/ ále prawie po wſzytkiey Azyey ten Páwel námowił á odwrocił wiele ludu/ mowiąc że nie ſą bogowie ći ktorzy ſą rękámi vczynieni.

27. A tak tuto ne toliko ſe nám ſtane ſſkoda a hanba/ ale brž y weliké Dyány Chrám za nic nebude gmjn/ a z toho prigde že zkažý ſe dwoſtogenſtwij gegij/ kterauž ctij wſſecka Azya / y weſſkeren Swěta okrſſlek.

A tak potrzeba ſię thego obawiáć/ by nam przezeń tá czáſtká ná gánioná nie zginęłá/ y owſzem też áby wielkiey Boginiey Dyány Kościoł nie był inácżey miān/ y przyſzłoby k temu żeby też był zepſowan máieſtat iey/ ktora chwali wſzytká Azya/ y wſzytek świát.

יט

28 וכד שמעו הלין א
אתמליו חמתא וקעין
הוו ואמרין רבתא הי א
ארטמיס דאפסיא ׃

Essi hauendo vdite queste cose, & essendosi riempiuti d'ira, gridorono, dicendo, Grande è la Diana de gli Efesii.

29 ואשתגשת כלה מ
מדינתא ורהטו אכחדא
ואזלו לתאטרון וחטפו
אובלו עמהון לגאיוס ו
ולארסטרכוס גברא מ
מקדוניא בני לויתה ד
דפולוס ׃

E tutta la città s'empiè di confusione, e d'vn animo corsero impetuosamente nel teatro, e rapirono Gaio, & Aristarco, Macedonesi, compagni di Paulo.

30 ופולוס צבא הוא
דיעול לתאטרון וכלאוהי
תלמידא ׃

Allora volendo Paulo entrar fra'l popolo, i discepoli non gliel permessero.

31 ואף רישא דאסיא
מטול דרחמוהי הוו שדרו
בעו מנה דלא יתל נפשה
דיעול לתאטרון ׃

Alcuni ancora de principali d'Asia, che erano suoi amici, mandorono a pregarlo che non s'appresentasse al teatro.

32 כנשא דין דאית הוא
בתאטרון טב שגישין הוו
ואחרנא אחרניתא קעין
הוו סגיאא דין מנהון לא
ידעין הוו מטול מנא
אתכנשו ׃

Altri dunque gridauano vna cosa, & altri vn'altra: percioche la congregatione era confusa, ei piu non sapeuano per qual cagione s'erano adunati.

33 עמא דין דיהודיא
דאית הוא תמן אקימו
מנהון לגברא יהודיא
דשמה הוא אלכסנדרוס
וכד קם אניף אידה וצבא
הוא דנפוק רוחא לעמא ׃

Poi cauorono Alessandro fuor de la turba, spingendolo oltre i Giudei. Et Alessandro accennando con la mano, che si facesse silentio, voleua render ragione al popolo.

יט

28 ובשמעם את־הדברים
האלה ויחח להם וימלאו בחמה
ובכעס ויזעקו לאמר גדולה
היא ארטמיס אפסוס ׃

Oydas eſtas coſas, hinchieronſe de yea, y dieron alarido, diziendo, Grande Diana de los Epheſios.

29 ותמלא כל־העיר במהומה
ונוסדו יחד ורגשו על־בית הקהל
וחטפו והוליכו אתם את־גאיוס
ואת־אריסטרכוס אנשי־כתים
אורחי־פולוס ׃

Y toda la ciudad ſe hinchió de confuſion, y vnanimes arremetieron àl thearro, arrebatando à Gaio, y à Ariſtarcho Macedonios companneros de Paulo.

30 ופולוס אבה לבוא אל־
העם ולא הניחוהו התלמידים ׃

Y queriendo Paulo ſalir àl pueblo, los Diſcipulos no lo dexaron.

31 ואנשים אחדים מנשאי
אסיא רעי פולוס שלחו אליו
והתחננו לו מתתו את־נפשו
לבית הקהל ׃

Tambien algunos de los principales de Aſia que eran ſus amigos, embiaron á el rogando que no ſe preſentaſſe en el theatro.

32 ואחרים זעקו על־אחות
ותהם הקהלה ורבים לא ידעו
על־מה נקהלו ׃

Y otros gritauan otro: porque el ayuntamiento era confuſo, y los mas no ſabian porque ſe auian juntado.

33 וימשכו את־אלכסנדרוס
מן־ההמון אשר דחוהו היהודים
ואלכסנדרוס הניף בידו ואבה
להשיב טעם לעם ׃

Y los de la multitud ſacaron à Alexandro, rempuxandolo los Iudios. Entonces Alexandro, pedido ſilencio con la mano, queria dar razon àl pueblo.

ιθ'.

28. Ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

Eux donc, ces choſes ouïes, furent tous remplis de colere, & s'eſcrierent, diſans, Grande eſt la Diane des Epheſiens.

29. Καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον καὶ ἀρίσταρχον μακεδόνας, συνεκδήμους τοῦ παύλου.

Et toute la ville fut remplie de confuſion: & ſe ruerent tous d'vn courage dedans le theatre, & rauirent Gaie & Ariſtarque Macedoniens compagnos de voyage de Paul.

30. Τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί.

Et comme Paul vouloit entrer vers le peuple, les diſciples ne le laiſſerent point faire.

31. Τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.

Quelques vns auſſi d'entre les Aſiarques qui lui eſtoyent amis, enuoyerent vers lui, le prians qu'il ne ſe preſentaſt point au theatre.

32. Ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ᾔδεσαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν.

Les vns donc crioyent d'vn, & les autres d'autre: car l'aſſemblee eſtoit confuſe: & pluſieurs ne ſauoyent pour quelle cauſe ils eſtoyent aſſemblés.

33. Ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τὴν χεῖρα ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ.

Adonc fut auancé Alexandre hors de la foule, les Iuifs le pouſſans en auãt. Et Alexandre faiſant ſigne de la main, vouloit alleguer excuſe au peuple.

CAP. XIX.

28. His auditis, repleti ſunt ira, & exclamaverunt dicentes, Magna Diana Epheſiorum.

Now when they heard it / they were full of wrath / & cryed out / ſaying / great is Diana of the Epheſians.

29. Et impleta eſt civitas tota cõfuſione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum, rapto Gaio & Ariſtarcho Macedonibus comitibus Pauli.

And the whole citie was full of confuſion/ and they ruſhed into the cõmon place with one aſſent / and caught Gaius/ and Ariſtarchus / men of Macedonia / and Paulus companions of his iourney.

30. Paulo autem volentẽ intrare in populum, non permiſerunt diſcipuli.

And when Paul would haue entred in vnto the people/the diſciples ſuffered him not.

31. Quidam autem & de Aſiæ principibus qui erant amici eius, miſerũt ad eum, rogantes ne ſe daret in theatrum.

Certaine alſo of the chiefe of Aſia which were his friendes/ſent vnto him/ deſiring him that he would not preſent him ſelfe in the common place.

32. Alii autem aliud clamabant. Erat enim eccleſia confuſa: & plures neſciebant qua ex cauſa conveniſſent.

Some therefore cryed one thing/& ſome another:for the aſſembly was out of order/and the more parte knewe not wherefore they were come together.

33. De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu ſilentio poſtulato, volebat reddere rationem populo.

And ſome of the companie drewe foorth Alexander: the Jewes truſting him forwardes. Alexander then beckened with the hand / and would haue excuſed the matter of the people.

Das XIX. Capitel.

28. Als ſie das höreten Wurden ſie voll zorns / ſchryen vnnd ſprachen: Groß iſt die Diana der Epheſer.

Der de dette horde bleffue de offuermaade vrede/ ſkrege oc ſagde / De Epheſers Diana er ſtor.

29. Vnd die gantze Statt ward voll getůmmels. Sie ſtůrmeten aber einmůtiglich zu dem Schauplatz/ vnnd ergriffen Gaium vnnd Ariſtarchum auß Macedonia / Paulus Gefehrten.

Oc den gantſke Stad bleff fuld met bulder/ Oc de ſtormede endrectetilige til torffuit / oc grebe Gaium oc Ariſtarchum aff Macedonia Pauli Staallbrødre.

30. Da aber Paulus wolt vnter das Volck gehen / lieſſens jhm die Jůnger nicht zu.

Oc der Paulus vilde gaa iblant Folcket / da vilde Diſciplene icke tilſtede hannem.

31. Auch etliche der Oberſten inn Aſia / die Paulus gute Freunde waren / ſandten zu jm / vnd ermahneten jhn / daß er ſich nicht gebe auff den Schauplatz.

Oc nogle aff de Øffuerſte aff Aſia / Pauli gode Venner / ſende til hannem / oc formanede hannem/ at hand ſkulde icke giffue ſig paa Torffuit.

32. Etliche ſchryen ſonſt / etliche ein anders. Vnd war die Gemeine jrre/ vnnd das mehrer theil wuſte nicht/ warumb ſie zuſammen kommen waren.

Noſſle ſkrege ſaa / nogle anderledis/ Oc Menigheden vaar forbiſtret/ oc ſtørſte parten viſte icke / huorfaare de vaare komne tilſammen.

33. Etliche aber vom Volck zogen Alexandrum herfůr / da jhn die Jůden herfůr ſtieſſen. Alexander aber wincket mit der hand / vnd wolt ſich fůr dem Volck verantwortten.

Oc nogle aff Folcket droge Alexandrum frem/ der Jøderne ſtøtte hannem frem. Da ſlo Alexandec met Handen til liud / oc vilde forſuare ſig faar Folcket.

Kapitola XIX.

28. To vſlyſſawſſe/ naplněni gſau hněwěm a zkřikli řkauce: Weliká geſt Dyána Effezſkých.

Ty rzeczy oni vſłyſzawſzy / nápełnieni gniewu krzyknęli / mowiąc: Wielka ieſt Dyana Efeſka.

29. Y naplněno geſt Měſto rozbrogem/ a obořili ſe gednomyſlně na plac / pochopiwſſe Gaya a Ariſtarcha Macedonſké/ towaryſſe Pawlowy.

Y było pełne wſzytko miaſto zámieſzánia / y wtárgnęli iednoſtáynie nárynek / poimawſzy Gáiego y Aryſtárchá Macedończyki / ktorzy byli towárzyſzmi w drogach Páwłowych.

30. Pawel pak když/ chtěl gijti k Lidu/ nedopuſtili gemu Včedlnijcy.

A gdy Páwel chćiał wynidź do ludu/ nie dopuśćili mu zwolennicy.

31. A někteřij y z Knijžat Azyanſkých/ kteřijž byli přátelé geho/ poſlali k němu / proſýce ho aby ſe newydáwal w ten hluk.

Ale y niektorzy przednieyſzy z Azyey/ gdy mu byli przyiacielmi/ poſławſzy do niego prosili go áby nie wychodził ná rynek.

32. Ginij pak tu ginák a ginák křičeli. Nebo ſe byla zbauřila obec/ a mnozý newěděli proč gſau ſe zběhli.

Thedy iedni inácżey wołali / ábowiem było zebránie zámieſzáne á wiele ich było ktorzy nie wiedźieli dla czego ſię zeſzli.

33. A když Alexandra něyakého táhli/ tehda někteřj Židé z záſtupu gim gey wytrhli. Alexander pak rukau kynutjm mlčenij požádal/ chtěge ſe wymluwiti před lidem.

A niektorzy z ludu przywiedli Alexándrá/ ktorego pędźili Zydowie/ A przetoż Alexánder gdy ręka milczenie vczynił/ chćiał vczynić obmowę przed ludem.

יט

34 וְכַד יְדַעוּ דִיהוּדָיָא
הוּ קְעַו כֻּלְּהוֹן לְחַד קָלָא
אֵיךְ שָׁעִין תַּרְתֵּין דְּרַבָּא הִי
אַרְטֶמִיס דְּאֶפֶסָיֵא ׃

Ma com eſſi hebber conoſciuto ch'egli era Giudeo, ſi fece di tutti vna voce, quaſi per due hore gridando, Grande è la Diana de gli Efeſii.

35 וְשַׁלִּי אֶנּוּן רִישָׁא
דַּמְדִינְתָּא כַּד אָמַר גַּבְרֵא
אֶפֶסָיֵא מַנּוּ גֵּיר מֶן בְּנַי
נָשָׁא דְּלָא יָדַע לַמְדִינְתָּא
דְּאֶפֶסָיֵא דְּכוּמַרְתָּא הִי
דְּאַרְטֶמִיס רַבְּתָא (וַלְצַלְמָה
דְּמֶן שְׁמַיָּא נְחֵרת ׃)

Hor lo Scriba, hauendo quietata la turba, diſſe, Huomini Efeſii, chi è quello huomo che non ſappia la città de gli Efeſii eſſer dedita al ſeruitio de la grande dea Diana, (e de l'imagine diſceſa da Gioue?)

36 מֶטּוּל הָכִיל דְּלוּקְבַל
הָדָא אֱנָשׁ לַית מֶשְׁכַּח
לְמֵאמַר וָלֵא לְכוּן דְּתֶהְוּוּן
שָׁלְיִן וְלָא תֶעְבְּדוּן מֶדֵּם
בְּסוּרְהָבָא ׃

Non eſſendo dunque chi contradica à queſte coſe, è conueniente che voi vi quetiate, e non facciate coſa alcuna precipitoſamente.

37 אַיְתִיתוּן גֵּיר לְגַבְרֵא
הָלֵין כַּד לָא הַיְכְּלָא חַלְצוּ
וְלָא צַחִיו לַאלָהַתְן ׃

Perche voi hauete menati quà queſti huomini, che non ſon ne ſacrilegi, ne vituperatori de la voſtra dea.

38 אֵין דֵּין הָנָא דִּימֶטְרִיָאוֹס
וּבְנַי אוּמָנוּתֵהּ אִית לְהוֹן
דִּינָא עַם אֱנָשׁ הָא
אַנְתּוּפַטָוֹס בַּמְדִינְתָּא
אוּמָנֵא אֶנּוּן נֶקְרְבוּן נֶדּוּנוּן
חַד עַם חַד ׃

La doue ſe Demetrio e gli arteſici che ſon con eſſolui, hanno qualche cauſa contro alcuno, ſi tengono le corti, e ſonoci i Proconſuli, accuſinſi l'vn l'altro.

39 וְאֶן הָו דְּמֶדֶּם אַחֲרִין
בָּעֵין אַנְתּוּן בְּדוּכְתָּא
דַּיְהִיבָא מֶן נָמוּסָא
לַכְנוּשְׁיָא מֶשְׁתְּרֵא ׃

Ma ſe voi cercate qualche coſa per altri conti ſi riſoluerà ne la congregatione legittimamente fatta.

יט

34 וּבְדַעְתָּם כִּי יְהוּדִי הוּא
בְּקוֹל אֶחָד כֻּלָּם יַחַד וְצָעֲקוּ לִשְׁתֵּי
שָׁעוֹת לֵאמֹר גְּדוֹלָה הִיא אַרְטֶמִיס׃

El qual, como conocieron que era Iudio, fue hecha vna boz de todos que gritaron caſi por dos horas Grande Diana de los Epheſios.

35 וְכַאֲשֶׁר דּוֹמֵם הַסּוֹפֵר אֶת־
הָעָם אָמַר הָאַנְשֵׁי אֶפְסוֹס וּמִי
הוּא הָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ כִּי
עִיר אֶפְסוֹס עוֹבְדָה הִיא אֶת־
אֱלֹהַ אַרְטְמִיס וְכִי־בַת בַּעַל
הִיא ׃

Entonces el Eſcriuano apaziguando las compannas, dixo, Varones Epheſios, porque quien ay de los hombres que no ſepa que la ciudad de los Epheſios es honrradora de la grande dioſa Diana, (y de la imagen venida de Iupiter?)

36 וְכִי אִישׁ לֹא יוּכַל הֵפֶךְ לְדַבֵּר
יֶשְׁוֶה לָכֶם לְהִדּוֹם וּמְאוּמָה לֹא
לַעֲשׂוֹת בְּצָדוֹן ׃

Anſique pues eſto no puede ſer contradicho conuiene que os apazigueys, y que nada hágays temerariamente.

37 הוֹלַכְתֶּם אֶת־הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר לֹא בָזְזוּ אֶת־הַהֵיכָל וְלֹא
קִלְלוּ אֶת־אֱלֹהַתְכֶם ׃

Que aueyes traydo à eſtos hombres, ni ſacrilegos, ni blaſphemadores de vueſtra dioſa.

38 וְאִם לְדִימֶטְרִיוּס וְלָאֻמּוֹנִים
אֲשֶׁר עִמּוֹ יֶשׁ־לָהֶם דָּבָר עַל־
אִישׁ אֶחָד הִנֵּה כִּי נוֹעֲדוּ עֵדוֹת
הָיוּ יוֹעֲצִים גְּדוֹלִים הֵמָּה יְדוּנוּן
בֵּינֵיהֶם ׃

Que ſi Demetrio y los officiales que eſtan con el, tienen negocio con alguno, audiencias ſe hazen, y proconſules ay, accuſenſe los vnos à los otros.

39 וְאִם עַל־אֲחֵרוֹת תְּבַקְשׁוּן
בִּמְקוֹם קְהִלָּה הַגְּדוֹלָה כַּחֹק
וּמִשְׁפָּט יִגָּזֵר עֲלֵיהֶן

Y ſi demandays alguna otra coſa, en legitimo ayuntamiento ſe puede deſpachar:

ιθ'.

34. Ἐπιγνόντες δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

Mais quand ils eurent cognu qu'il eſtoit Iuif, vne voix de tous s'eſleua, quaſi par l'eſpace de deux heures, en criant, Grande eſt la Diane des Epheſiens.

35. Καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησὶν, ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ διοπετοῦς;

Adonc le greffier ayant appaiſé la multitude, dit, Hommes Epheſiens, & qui eſt celui des hommes qui ne ſache que la ville des Epheſiens eſt dediee au ſeruice de la grande Diane, (& à l'image qui eſt deſcendue de Iupiter?)

36. Ἀναντιῤῥήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράττειν.

Ces choſes donc eſtant telles ſans contredit, il conuient que vous ſoyez appaiſés, & que ne faciez rien à l'eſtourdie.

37. Ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν.

Car vous auez amené ces gens qui ne ſont ni ſacrileges, ni diffamateurs de voſtre deeſſe.

38. Εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται πρός τινα λόγον ἔχουσιν, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις.

Que ſi Demetrius & les ouuriers qui ſont auec lui, ont à l'encontre d'aucun quelque cauſe, on tient les plaids, & y a des Proconſuls: qu'ils accuſent l'vn l'autre.

39. Εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται.

Et ſi vous demandez quelque choſe d'autre cas, cela ſe pourra conclure en vne aſſemblee deuëment conuoquee.

CAP. XIX.

34. Quem ut cognoverunt Iudæum eſſe, vox facta una eſt omnium, quaſi per horas duas clamantium, Magna Diana Epheſiorum.

But when they knew that he was a Iew/there aroſe a ſhout almoſt for the ſpace of two houres /of all men/crying/ Great is Diana of the Epheſians.

35. Et cûm ſedaſſet ſcriba turbas, dixit, Viri Epheſii, quis enim eſt hominum, qui neſciat Epheſiorum civitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ, Ioviſq; prolis.

Then the towne clarcke / when hee had ſtayed the people/ſaid / Ye men of Epheſus / what man is that knoweth not howe that the citie of the Epheſians is a worſhipper of the great goddeſſe Diana/and of the image / which came downe from Iupiter.

36. Cùm ergo his contradici non poſſit, oportet vos ſedatos eſſe, & nihil temerè agere.

Seeing then that no man can ſpeake againſt theſe things/ye ought to be appeared/and to do nothing raſhly.

37. Adduxiſtis enim homines illos, neque ſacrilegos, neque blaſphemantes deam veſtram.

For ye haue brought hither theſe mẽ/ which haue neither committed ſacriledge/neither tho blaſpheme your goddeſſe.

38. Quòd ſi Demetrius, & qui cum eo ſunt artifices, habent adverſus aliquem cauſam, conventus forenſes aguntur, & procõſules ſunt, accuſent invicem.

Wherefore/ if Demetrius and the craftes men which are with him / haue a matter againſt any man / the Lawe is open/& there are Deputies:let them accuſe one another.

39. Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima eccleſia poterit abſolvi.

But if ye inquire any thing concerning other matters / it may be determined in a lawfull aſſemblie.

Das XIX. Capitel.

34. Da ſie aber innen wurden / daß er ein Jüde war / erhub ſich eine ſtimme von allen / vnnd ſchryen bey zwo ſtunden: Groß iſt die Diana der Epheſer.

Oc der de fornumme at hand vaar en Jøde/ da opløfftis der en røſt aff dem alle/ oc de robte ved tho time/ De Epheſers Diana er ſtor.

35. Da aber der Cantzler das Volck geſtillet hatte / ſprach er: Ihr Männer von Epheſo / welcher Menſch iſt / der nicht wiſſe / daß die Statt Epheſus ſey eine Pflegerin der groſſen göttin Diana / vnd des Himliſchen Bildes?

Oc der Cantzleren haffde ſtillet Folcket/ ſagde hand/ I Mend aff Epheſo / huilcket er det Menniſke/ ſom icke veed at den Stad Epheſus er den ſtore Gudindis Diane/oc det Himliſke Billedis Beſørgerſke?

36. Weil nun das vnwiderſprechlich iſt / ſo ſolt jhr ja ſtille ſein / vnnd nichts vnbedächtiges handeln.

Effterdi det er nu wgenſigeligt / Saa ſkulde i io vere ſtille/ oc inted handle wbeſindelige.

37. Ihr habt diſe Menſchen hergeführet / die weder Kirchenräuber noch Läſterer eurer Göttin ſind.

I haffue ført diſſe Menniſke hid / ſom huercken ere Kircke røffuere oc ey heller haffue beſpaattet eders Gudinde.

38. Hat aber Demetrius / vnd die mit jm ſind vom Handwerck / zu jemand einen anſpruch / ſo helt man Gericht / vnd ſind Landvögte / da laſſet ſie ſich vntereinander verklagen.

Men haffuer Demetrius oc de ſom ere met hannem i Embede / Tiltale til nogen / da holder mand Dom / oc der er Landzfogeder/ lader dem beklage huer andre indbyrdis.

39. Wolt jhr aber etwas anders handeln / ſo mag man es außrichten in einer ordentlichen Gemeine.

Oc ville i anderledis handle noget / da maa mand vdrette det i en ſtickelig Forſamling.

Kapitola XIX.

34. Kteréhož když poznali/ že geſt Žid/ hlas ſtal ſe wſſech ſpolu yako za dwě hodině wolagjcých/ Welikáť geſt Dyána Effezſkých.

Ktorego gdy poználi być Zydem / tedy ſie wßczął krzyk wßech ſpolu / iákoby przez dwie godźinie/ wołáiących: Wielka ieſt Dyaná Efeſka.

35. A když Včitel vkrotil záſtupy/ řekl/ Mužj Effezſſtij/ y kdož geſt z lidj / kterýžby newěděl/ že Měſto Effezſké ctj welikau Dyánu/ kteráž geſt ſeſlaná od Jupitera?

Thedy piſarz vśmierzywßy lud rzekł: Mężowie Efeſcy/ y ktoryż ieſt człowiek coby niewiedźiał/ iż miáſto Efeſkie ieſt chwálcą wielkiey Bogyniey Dyany/ y obrázu ktory ſpadł o Jowiſza?

36. A poňěwadž tomu odpijráno býti nemůže/ muſýte ſe vpokogiti/a nic wſſetečně nečiniti.

A przetoż gdyż ſie tym nikt ſprzećiwić nie może / pothrzebá ſie wám pohamowáć / á nic ſkwápliwie nieczynić.

37. Přiwedli gſte zagiſté Lidi tyto/ kteřijž negſau ani ſwatokrádce/ ani ruhači Bohyně waſſý.

Abowiemeśćie przywiedli ludźi ty / áni świethokradce / áni bluźnierze przećiw Boginiey wáßey.

38. Geſtliže pak Demetryus a ti kteřijž s nim gſau Řemeſlnijcy/ magij při proti někomu/ wſſak cýwá obecný ſaud a gſau k tomu Konſſelé/ nech ať ſe winij.

A ieſliż Demetryus / y ći ktorzy z nim ſą rzemieśnicy máią co zá przyczynę przećiw komu / wßák práwo ſiedźi y ſą Rayce / thamże niech ná ſie ſkarżą.

39. Pakli y giné které wěcy žádáte/ y tok můž w řádném ſwoláni ſkoncowáno býti.

Jeſliż ſie też o iákich inych rzeczach bádaćie / to ſie ná ſłußnym zeſciu odpráwi.

י ט

40 מְטוּל דָּאף הָשָׁא
בְּקִינְדוּנָוּס קָיְמִינַן דְּנֶתְרְשֵׁא
אֵיךְ שַׁגִּישְׁא דְּלָא מ
מֶשְׁכְּחִינַן דְּנֶפּוּק רוּחָא
עַל כֶּנְשָׁא דְּיַוְמָא הָנָא
דְּאתכַּנְשַׁן בַּטָלָאִית ו
וְאֶשְׁתְּגַשַׁן דְּלָא עֶלְּתָא וְכַד
הָלֵין אֲמַר שְׁרָא לְכֶנְשָׁא ׃

Perche noi ſtiamo à pericolo d'eſſere accuſati di ſeditione per queſto che s'è fatto hoggi, non eſſendoci cauſa veruna, onde noi poſſiamo render ragione di queſto tumulto, e dette ch'egli hebbe queſte coſe, licentiò la congregatione.

כ

1 וּבָתַר דַּשְׁלִי שַׁגּוּשְׁיָא
קְרָא פּוֹלוֹס לְתַלְמִידָא
וּבַיְא אֶנּוּן וְנַשֶּׁק אֶנּוּן וְנֶפַק
אָזַל לֵהּ לְמַקְדוּנִיַא ׃

Poi che fu ceſſato il tumulto, Paulo chiamati à ſe i diſcepoli, gli abbracciò, e partiſſi via per andare in Macedonia.

2 וְכַד אֶתְכְּרֶךְ אֶנּוּן ל
לַאתְרְוָתָא הָלֵין וּבַיְא אֶנּוּן
בְּמֶלֵּא סַגִּיָאתָא אֶתָא לֵהּ
לְהֶלֵס אַתְרָא ׃

E traſcorſe ch'egli hebbe quelle parti, & eſortatili con molte parole, venne in Grecia,

3 וַהֲוָא תַּמָּן תְּלָתָא יַרְחִין
עַבְדוּ הֵוִין עֲלַוְהִי נֶכְלָא
יְהוּדָיֵא כַּד עֲתִיד הֲוָא
לְמֵאזַל לְסוּרִיַא וְאֶתְחַשַּׁב
דְּיֵהְפּוּךְ לֵהּ לְמַקְדוּנִיַא ׃

E come vi fu ſtato tre meſi, eſſendoli fatte inſidie da i Giudei, douendo egli nauigare in Siria, gli venne in animo di ritornare per Macedonia.

4 וַנְפַקוּ עַמֵּהּ עַד־מָא
לַאסְיַא סוֹפַטְרוֹס דְּמֶן
בְּרוּאָא מְדִינְתָּא ו
וַאֲרִסְטַרְכוֹס וְסֶקוּנְדוֹס ד
דְּמֶן תֶּסַלוֹנִיקָא וְגַאיוֹס
דְּמֶן דֶּרְבֵי מְדִינְתָּא ו
וְטִימָוּתָאוֹס (דְּמֶן לוּסְטְרַא)
וּמֶן אַסְיַא טוּכִיקוֹס ו
וַטְרוּפִימוֹס ׃

Et accompagniello infin in Aſia Sopatre Berreeſe: e de Teſſaloniceſi Ariſtarco e Secondo e Gaio Derbeſe, o Timoteo: e de gli Aſiani, Tichico e Trofimo.

י ט

40 כִּי הוֹיִם אֲנַחְנוּ בְּמַרְתִּים
לְהוֹכִיחֵנוּ הַיּוֹם עַל־הַקֶּשֶׁר וְאִישׁ
לֹא הוֹוֶה אֲשֶׁר נוּכַל לְהִתְגּוֹלֵל
עָלָיו אֶת־הַסִּבָּה וְלָתֵת טַעַם
עַל־מְהוּמָה הַזֹּאת וּבְדַבְּרוֹ אֶת־
הָאֵלֶּה הִתִּיר אֶת־הַקָּהָל ׃

Que peligro ay de que no ſeamos arguydos de ſedicion por oy: no auiendo ninguna culpa por la qual podamos dar razon de eſte concurſo. Y auiendo dicho eſto deſpidió el ayuntamiento.

כ

1 וְכַאֲשֶׁר שָׁבְתָה הַמְּהוּמָה וַיִּזְעַק
פּוֹלוֹס אֶת־הַתַּלְמִידִים וַיְנַחֲמֵם
וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת־שָׁלוֹם וַיֵּצֵא
וַיֵּלֶךְ כִּתִּימָה ׃

Y deſque ceſſó el alboroto, llamando Paulo los Diſcipulos, auiendolos exhortado, deſpidióſe, y partióſe para yr en Mecedonia.

2 וְכַאֲשֶׁר עָבַר בַּחֲלָקִים הָאֵלֶּה
וְנִחַם אוֹתָם בִּדְבָרִים רַבִּים
וַיָּבוֹא בְּיָוָן ׃

Y deſque vuo andado aquellas partes, y exhortadolos con abundancia de Palabra, vino en Grecia.

3 וּבִהְיוֹתוֹ שָׁם שְׁלוֹשׁ חֳדָשִׁים
וַיַּחֲרִישׁוּ הַיְּהוּדִים עָלָיו רָעָה
כַּאֲשֶׁר אָבָה לָלֶכֶת בַּיָּם בַּאֲרָם
וַיִּתְיָעֵץ לָלֶכֶת כִּתִּימָה ׃

Donde auiendo eſtado tres meſes, auiendo de nauegar en Syria, fueronle pueſtas aſſechanças por los Iudios: y tomò conſejo de boluerſe por Macedonia.

4 וְאָרְחוּ לָהֶם עִמּוֹ עַד אַסְיָא
סוֹפַטְרוֹס מִבְּרוֹאָה וַאֲרִיסְטַרְכוֹס
וּסְקוּנְדוֹס מִן־תֶּסָלוֹנִיקָא וְגַאיוֹס
מִן־דֶּרְבֵא וְטִימוֹתְאוֹס וּמִן אַסְיָא
טוּכִיקוֹס וְטְרוֹפִימוֹס ׃

Y acompannaronlo haſta Aſia Soſipater de Pyrrho Bereenſe, y Theſſalonicenſes Ariſtarcho, y Secundo, y Gaio Derbeo, y Thimotheo: y Aſianos, Tychico, y Trophimo.

ιθ'.

40. Καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα ἀποδοῦναι λόγον τῆς συστροφῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

Car nous ſommes en danger que ne ſoyons accuſés de ſedition pour ce iour d'hui: veu qu'il n'y a cauſe aucune pour laquelle puiſſions rendre raiſon de ceſte eſmeute. Et quand il eut dit ces choſes, il bailla congé à l'aſſemblee.

ΚΕΦΑΛ. κ'.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς καὶ ἀσπασάμενος ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν.

Or Apres que fut ceſſé la trouble, Paul ayant appelé à ſoi les diſciples, & les ayant embraſſés, ſe partit pour aller en Macedone.

2. Διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα,

Et quand il eut cheminé par ces quartiers-la, & les eut enhortés par plusieurs paroles, il vint en Grece.

3. Ποιήσας τε μῆνας τρεῖς· γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμη τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας.

Là où quand il eut eſté trois moic, d'autant que les Iuifs lui dreſſoyēt embuſches, s'il euſt nauigé en Syrie, l'aduis fut de retourner par Macedone.

4. Συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βεροιαῖος· θεσσαλονικέων δὲ, ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος, καὶ γάϊος δερβαῖος καὶ τιμόθεος· ἀσιανοὶ δὲ, τυχικὸς καὶ τρόφιμος.

Et Sopater Bereen le deuoit accompagner iuſques en Aſie: & des Theſſaloniciens, Ariſtarque, & Second: & Gaie Derbien, & Timothee: & de ceux d'Aſie, Tychique & Trophime.

CAP. XIX.

40. Nam & periclitamur argui ſeditionis hodiernæ: cum nullus obnoxius ſit (de quo poſſimus reddere rationem) concurſus iſtius. Et cùm hæc dixiſſet, dimiſit eccleſiam.

For we are euen in ieopardie to be accuſed of this dayes ſedition / foraſmuch as there is no cauſe / whereby we may giue a reaſon of this concourſe of people. And when he had thus ſpoken / he let the aſſembly depart.

CAP. XX.

POſtquam autem ceſſavit tumultus, vocatis Paulus diſcipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus eſt ut iret in Macedoniam.

Nowe after the tumulte was ceaſed/ Paul called the diſciples vnto him/ & embraced them/ and departed to goe into Macedonia.

2. Cùm autem perambulaſſet partes illas, & exhortatus eos fuiſſet multo ſermone, venit ad Græciam.

And when hee had gone through thoſe partes / and had exhorted them with many words / he came into Grecia.

3. Vbi cùm feciſſet menſes tres, factæ ſunt illi inſidiæ à Iudæis navigaturo in Syriam, habuitque conſilium ut reverteretur per Macedoniam.

And hauing taryed there three monethes / becauſe the Iewes laied wayt for him / as he was about to ſaile into Syria/ he purpoſed to returne through Macedonia.

4. Comitatus eſt autem eum (uſque in Aſiam) Soſipater Pyrrhi Beroënſis, Theſſalonicenſium verò Ariſtarchus, & Secundus, & Gaius Derbéus, & Timotheus, Aſiani verò Tychicus & Trophimus.

And there accompanied him into Aſia Sopater of Berea / and of them of Theſſalonica / Ariſtarchus / & Secundus/ & Gaius of Derbe / and Timotheus / and of them of Aſia Tychicus/and Trophimus.

Das XIX. Capitel.

40. Denn wir ſtehen inn der fahr/ das wir vmb diſe heutige Empörung verklaget möchten werden / vnd doch keine ſache fürhanden iſt / damit wir vns ſolcher Auffruhr entſchuldigen möchten. Vnnd da er ſolchs geſagt/ ließ er die Gemeine gehen.

Thi at wi ſtaa i fare at wi maatte bliffue beklagede for dette Opløff/ ſom ſkeer i dag/ Oc her er dog ingen ſag til ſaadant Oprør/ met huilcken wi kunde aarſage oſſ. Oc der hand haffde dette ſagd / loed hand Almuen gaa.

Das XX. Capitel.

DA nun die empörung auffgehöret / rieff Paulus die Jünger zu ſich / vnd ſegnet ſie / vnd gieng auß zu räiſen in Macedoniam.

DEr nu dette Opløff ſtilledis/ kallede Paulus Diſciplene til ſig / oc velſignede dem / oc gick vd / at hand vilde reyſe til Macedoniam.

2. Vnnd da er diſelbigen Länder durchzoch / vnnd ſie ermahnet hatte mit vilen worten / kam er inn Griechenland.

Oc der hand drog igennem ſamme Land / oc haffde formanet dem met mange ord / da kom hand til Greke land.

3. Vnd verzog allda drey Monden. Da aber jhm die Jüden nachſtelleten / als er inn Syrien wolt fahren/ ward er zu rath / wider vmbzuwenden durch Macedoniam.

Oc tøffuede der tre maanede. Oc der Joderne vilde forraſker hannem / ſom hand vilde fare til Syrien / da bleff hand til raadz / at vende om igen igennem Macedoniam.

4. Es zogen aber mit jhm biß in Aſiã / Sopater von Berrhoen / von Theſſalonica aber Ariſtarchus vnd Secundus / vnd Gaius von Derben vnnd Timotheus: auß Aſia aber Tychicus vnd Trophimus.

Da droge der met hannem indtil Aſia / Sopater aff Berrohen / oc Ariſtarchus oc Secundus aff Theſſalonica / oc Gaius aff Derben oc Timotheus / Oc Tychicus oc Trophimus aff Aſia.

Kapitola XIX.

40. Neb ſtrach [illegible] ychom nebyli treſtáni pro bauřku dneſſnj/ poněwadž žádné nemáme přjčiny / kterúž bychom mohli oznámiti proč gſme ſe tuto zběhli. A když to powěděl / rozpuſtil Lid.

Abowiem ſie nam obawiáć potrzebá/ áby nas nie obwiniono o nieſnaſtkę dnia dziſieyſzego/ gdyż nie máſz żadney przyczyny iákobyſchmy mogli dáć o ſobie ſpráwę thego náſzego zeſcia nie porządnego. A gdy to rzekł / roſpuſcił ono zgromadzenie.

Kapitola XX.

KDyž pak přeſtal ten rozbroj/ powolaw Pawel Včedlnjkůw/ a včiniw k nim napomenutj/ y požehnal gich / a wyſſel aby ſſel do Macedonye.

A Gdy ſie vćiſzył on rozruch / tedy Páwel wezwał zwolenników/ á pożegnawſzy ie/ ſzedł w drogę do Mácedoniey.

2. A když proſſel Kraginy ty/ a napomjnal ge mnohými řečmi/ přiſſel do Ržecké Země:

Tedy chodząc po onych ſtronách/ nápominał ie długiemi powieściámi/ zátym przyſzedł do Greciey.

2. W kteréžto když pobyl za tři Měſýce/ Židé včinili gemu zálohy / když ſe měl plawiti do Syrye/ y vmjſlil/ aby ſe nawrátil ſkrze Macedonij.

A tám zmieſzkawſzy trzy mieſiące/ gdy nań Żydowie záſádzki chytre vczynili/ tám kiedy miał iecháć do Syriey/ zdáło ſie mu nazád iść przez Macedonia.

4. Wyſſel s nim až do Azye Sozypater/ Syn Pyrrha Berhoenſkého: a z Theſſalonyky Aroſtarchus/ a Secundus a Gayus Derbeus/ a Tymotheus/ a z Azye Tychykus/ a Trofimus.

I byli z nim w towárzyſtwie áż do Azyey/ Sopater Berreenſki/ y Aryſtarchus/ z Sekundusem Teſſalonicenſcy/ y Gáius Derbeczik/ y Tymotheuſz/ á záſię z Azyey Tychikus y Trofimus.

כ

5 הָלֵין אֶזַלוּ קְדָמַין וְקַוִּיו לַן בַּטְרוּאָס׃

Queſti eſſendo andati auanti,ci aſpettorono in Troade.

6 חְנַן דֵּין נְפַקְן מֶן פִּילִיפּוֹס מְדִינְתָא דְּמַקְדוּנִיָא בָּתַר יַוְמָתָא דְּפַטִּירֵא וּרְדַין בְּיַמָּא וַאתַין לַטְרוּאָס לְיַוְמָתָא חַמְשָׁא וְהָוֵין תַּמָּן יַוְמָתָא שַׁבְעָא׃

E noi doppo i giorni de gli azimi nauigammo da Filippi,& in cinque giorni venimmo ad eſſi à Troade, doue dimorammo ſette giorni.

7 וּבְיַוְמָא חַד בְּשַׁבְּתָא כַּד כְּנִישִׁין דְּנִקְצְא א אוּפַּרִסְטִיָא מְמַלֵּל הָוָא עַמְּהוֹן פַּוְלוֹס מְטוּל דְּלְיַוְמָא אַחְרִנָא עְתִיד הָוָא דְּנִפּוּק לֵה וְאַגַּר הָוָא לְמַמְלְלוּ עְדַמָּא לְפַלְגֵּה דְּלִלְיָא׃

E il primo giorno de la ſettimana, eſſendoſi i diſcepoli raunati inſieme à ſpezzare il pane, Paulo douendoſi il dì ſeguente partire, ragionaua con eſſi, e prolungò il ragionamento inſin à meza notte.

8 וְאִית הָוָא תַּמָּן לַמְפִּידֵא דְּנוּרָא סַגִּיָאא בְּעֶלִּיתָא הָי דַּכְנִישִׁין הָוַין בָּהּ׃

Hor ne la ſala doue noi erauamo congregati, erano molte lucerne.

9 וְיָתֵב הָוָא עַלַיְמָא חַד דַּשְׁמֵה הָוָא אֶוְטִיכוֹס בְּכַוְתָא וְשָׁמַע וְטָבַע ב בְּשֶׁנְתָא יַקִּירְתָא כַּד אַגַּר הָוָא בְּמֶלְּתָא הָו פַּוְלוֹס וּבְשֶׁנְתֵה נְפַל הָוָא מֶן תְּלָתָא מְדִירִין וְאֶשְׁתְּקֶל כַּד מִית׃

E vn giouenetto nominato Eutico, che ſedeua ſopra vna fineſtra, eſſendo aggrauato da profondo ſonno, mentre che Paulo ragionaua à lungo, egli maggiormente oppreſſo dal ſonno, cadde,giu dal terzo palco : e fu leuato ſu morto.

10 וּנְחֶת פַּוְלוֹס נְפַל לְעֶל מֶנֵּה וְעַפְּקֵה וֶאמַר לָא תֶּתְזִיעוּן מְטוּל דְּנַפְשֵׁה בֵּה הִי׃

Allor Paulo eſſendo ſceſo giu, ſi gittò ſopra lui, & abbracciatolo, diſſe, Non vi turbate, percioche l'anima ſua è in eſſo.

כ

5 וְהֵמָּה מַקְדִּימִים קִוּוּ אוֹתָנוּ בִּטְרוֹאוֹס׃

Eſtos yendo delante , eſperaron nos en Troas.

6 וַאֲנַחְנוּ הָלַכְנוּ בַּיָּם אַחֲרֵי יְמֵי הַמַּצּוֹת מִפִּילִפּוֹס וּבָאנוּ אֲלֵיהֶם בִּטְרוֹאוֹס אַחֲרֵי חֲמֵשֶׁת יָמִים וְאָרַכְנוּ לָנוּ שָׁם שִׁבְעַת יָמִים׃

Y noſotros,paſſados los dias de los Panes ſin leuadura, nauegamos de Philippos , y venimos à ellos à Troas en cinco dias, donde eſtuuimos ſiete dias.

7 וּבְאַחַד הַשַּׁבָּת כַּאֲשֶׁר נִקְהֲלוּ הַתַּלְמִידִים לִשְׁבֹּר אֶת־הַלֶּחֶם וַיִּתְוַכַּח עִמָּם פַּוְלוֹס עָתִיד לִנְסוֹעַ בְּמָחָר וַיִּמְשֹׁךְ אֶת־הַדָּבָר עַד חֲצִי הַלָּיְלָה׃

Y el primero de los Sabbados, juntos los diſcipulos à partir el pan Paulo los inſennaua , auiendo de partirſe el die ſiguiente : y à largó el ſermon haſta la media noche.

8 וְהָיוּ לַפִּידוֹת רַבּוֹת בָּעֲלִיָּה אֲשֶׁר בָּהּ הָיִינוּ נִקְהָלִים׃

Y auia muchas lamparas en el cenadero donde eſtanàn ayuntados.

9 וַיֵּשֶׁב נַעַר אֶחָד אֶל־הַמֶּחֱזָה וַתִּפּוֹל עָלָיו תַּרְדֵּמָה וּבְהִתְוַכַּח פַּוְלוֹס הַרְבֵּה מְאֹד נֶאֱחָז בַּשֵּׁנָה נָפַל מִפַּעַם הַשְּׁלִישִׁי לְמַטָּה וְנִשָּׂא מֵת׃

Y vn mancebo llamado Eutycho,que eſtaua ſentado en vna ventana, tomado de vn ſuenno profundo,como Paulo diſputaua leuengamente derribado del ſuenno cayó deſde el tercer cenadero abaxo : y fue alçado muerto.

10 וַיֵּרֶד פַּוְלוֹס וַיִּפּוֹל עָלָיו וַיְחַבְּקֵהוּ לֵאמֹר אַל־תִּשְׁתּוֹחֵחַ נַפְשְׁכֶם כִּי נַפְשׁוֹ בוֹ׃

Al qual como Paulo decendieſſe, derriboſe ſobre el,y abraçandolo dixo,No hos alboroteys, que aun ſu alma eſtà en el:

κ'.

5. Οὗτοι προσελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι.

Ceux-ci donc eſtans allés deuant, nous attendirent en Troas.

6. Ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε, οὗ διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.

Mais quant à nous, apres les iours des pains ſans leuain , nous deſancraſmes de Philippes,& vinſmes vers eux à Troas,au bout de cinq iours : là où nous ſeiournaſmes ſept iours.

7. Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου.

Et le premier iour de la ſemaine, les diſciples eſtans aſſemblés pour rompre le pain, Paul (d'autant qu'il deuoit partir le lendemain) traittoit de la parole auec eux: & eſtendit ſon propos iuſqu'à la minuict.

8. Ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι.

Or y auoit-il en la chambre haute où ils eſtoyent aſſemblés, beaucoup de lampes.

9. Καθήμενος δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός.

Et vn ieune homme nommé Eutyche, aſſis ſur vne feneſtre, eſtant abbatu de profond ſommeil, cependant que Paul traittoit de la parole plus longuement, emporté de ſommeil cheut en bas du troiſieme eſtage, & fut leué mort.

10. Καταβὰς δὲ ὁ παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε, μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν.

Mais Paul eſtant deſcendu,ſe pancha ſur lui, & l'embraſſa, & dit, Ne vous troublez point: car ſon ame eſt en lui.

CAP. XX.

5. Hi cùm præceſſiſſent, ſuſtinuerunt nos Troade.

These went before / and taryed vs at Troas.

6. Nos verò navigavimus poſt dies Azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadẽ in diebus quinque, ubi demorati ſumus diebus ſeptem.

And we ſailed forth from Philippi / after the dayes of vnleauened bread / and came vnto them to Troas in fiue dayes / where we abode ſeuen dayes.

7. Vna autẽ Sabbathi cum conveniſſemus ad frangendum panem, Paulus diſputabat cũ eis profecturus in craſtinum, protraxitque ſermonem uſque in mediam noctem.

And the firſt day of the weeke / the diſciples being come together to breake bread / Paul preached vnto them / ready to departe on the morowe / & continued the preaching vnto midnight.

8. Erant autem lampades copioſæ in cœnaculo ubi eramus congregati.

And there were many ligthes in an vpper chamber / where they were gathered together.

9. Sedens autem quidam adoleſcens, nomine Eutychus, ſuper feneſtram, cùm mergeretur ſomno gravi, diſputante diu Paulo, ductus ſomno, cecidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus.

And there ſate in a windowe a certaine yong man / named Eutychus / fallen into a deepe ſleepe: and as Paul was long preaching / he ouercome with ſleepe / fell downe from the third loft / and was taken vp dead.

10. Ad quem cum deſcendiſſet Paulus, incubuit ſuper eum: & complexus dixit, Nolite turbari, anima enim ipſius in ipſo eſt.

But Paul went downe / & layed himſelfe vpon him / & embraced him / ſaying / Trouble not your ſelues: for his life is in him.

Das XX. Capitel.

5. Diſe giengen vor an / vnd harreten vnſer zu Troada.

Diſſe ginge faare / oc tøffuede oſſ i Troada.

6. Wir aber ſchiffeten nach den Oſtertagen von Philippen biß an den fünfften tag / vnd kamen zu jhnen gen Troada / vnd hatten da vnſer weſen ſiben tag.

Men wi ſeylede effter Paaſke fra Philippen indtil den femte dag / oc komme til dem i Troada / oc haffde der vort vøſen ſiu dage.

7. Auff einen Sabbath aber / da die Jünger zuſammen kamen / das brodt zu brechen / prediget jnen Paulus / vnd wolte des andern tags außräiſen / vnnd verzog das wort biß zu Mitternacht.

Oc paa en Sabbath / der Diſciplene komme tilſammen / at bryde Brødet / da predickede Paulus faar dem / oc vilde den anden dag reyſe vd / oc hand forørog ordet indtil midnat.

8. Vnnd es waren vil Fackeln auff dem Soller / da ſie verſamlet waren.

Oc der vaare mange Bluſſ paa Lofftet / ſom de vaare forſamlede.

9. Es ſaß aber ein Jüngling / mit namen Eutychus / in einem fenſter / vnd ſanck in einen tieffen ſchlaff / dieweil Paulus redet / vnnd ward vom Schlaff überwogen / vnd fiel hinunder vom dritten Soller / vnd ward todt auffgehaben.

Oc der ſad en Dreng / ſom hed Eutichus / vdi it vindue / oc falt i en dyb ſøffn / den ſtund Paulus talede / bleff beſuaret aff ſøffn / oc falt ned aff det tredie Lofft / oc bleff død optagen.

10. Paulus aber gieng hinab / vnd fiel auff jn / vmbfieng jn / vnd ſprach: Machet kein getümmel / denn ſeine Seele iſt inn jhm.

Da gick Paulus ned / oc falt paa hannem / omſpende hannem / oc ſagde / Gører inted bulder / thi hans ſiel er i hannem.

Kapitola XX.

5. Tito když gſau nás předeſſli / dočkali nás w Troadě:

Ktorzy iechawſzy wprzod / czekáli nas w Troádzie.

6. My pak plawili gſme ſe po Welicenocy z Měſta Filipis / a přiſſli gſme k nim do Troady w pěti dnech / a tu gſme / pobyli za ſedm dnij.

My záſię po dniach Przáſnikow / odplynęliſmy od Filipis / y przyſzliſmy do Thróády zá pięć dni / gdzieſmy zmieſzkáli przez ſiedm dni.

7. W gednu pak Neděli / když gſme ſe byli ſeſſli k lámanij chleba / Pawel rozmlauwal s nimi / chtěge nazaytřij gjti preč / y prodlil řečij až do puolnocy.

A ták pierwſzego dniá w tego dniu / zebrawſzy zwolenniki ku łámániu chlebá mowił do nich iż miał iecháć názáutrz y przedłużył kazánie áż do pułnocy.

8. A bylo mnoho ſwětla w té Sýni / kdež gſme ſe byli ſeſſli.

A było wiele lámp ná oney ſáli / gdzie byli zgromádzeni:

9. Tehdy geden Mládenec gménem Eutychus / ſedě na okně / když naň připadl těžký Sen / a Pawel dlauho kázal / zdřýmaw ſe / y vpadl z třetiho pombij doluow / y wzat geſt mrtwý.

Tam ſiedząc niektory młodzieniec imieniem Eutychus w okńie bedąc [illegible] ciężkim ſnem / gdy Páwel dłużey mowił / záchwiawſzy ſie od ſnu / ſpadł ná doł z trzeciego piętra / y wziet ieſt vmárły.

10. Kterémužto když ſſtaupil doluow Pawel / naklonil ſe nad nim / a přitauliw gey / řekl: Nermutež ſe / wſſak geho Duſſe w něm geſt.

Thedy zſtąpiwſzy Páwel / położył ſię ná nim / á obłápiáiąc go mowił: Nie fráſuycie ſie / boć w nim ieſt Duſzá iego.

כ

11 כד סלק הוין קצת
לחמא וטעם והוא ממלל
עדמא דסלק צפרת
והידין נפק דיאזל ב
ביבשת :

Poi riſalì ſu, e ſpezzato ch'egli hebbe il pane, e mangiato, parlò a lungo infin à l'alba, e coſì finalmente ſi partì.

12 ודברוהי לעלימא כד
חי וחדיו בה רורבאית :

Et eſſi menorono il fanciullo viuo, e furon grandemente conſolati.

13 חנן הוין נחתן לאלפא
ורדין לועדת דתסוס
מטול דמן תמן עתידין
הוין דנקבליוהי לפולוס
הכנא גיר פקד הוא לן כד
אזל הוא הו ביבשא :

Hor noi montati nel nauilio, nauigammo in Aſſon, douendo di lì riceuer Paulo, percioche coſì haueua ordinato, douendo egli far el camino à piedi.

14 כד הוין קבלניהי מן
תסוס שקלניהי באלפא
ואתין למיטוליני :

Com'egli ſi fu congiunto con eſſo noi in Aſſon: hauendolo noi riceuuto, venimmo à Mitilene.

15 ומן תמן ליומא אחרנא
רדין לוקבל כיוס גזרתא
ותוב ליומא אחרנא אתין
לסמוס וקוין בטרוגליון
וליומא אחרנת אתין
למיליטוס :

E di lì nauigando, il giorno ſeguente venimmo rincontro à Chio, e l'altro giorno arriuammo à Samo, e fermatici in Trogillo, venimmo il giorno ſeguente in Mileto.

16 פסיק הות לה גיר
לפולוס דיעבריה לאפסוס
דלמא ישתוחר לה תמן
מטול דמסרהב הוא דאן
משכחת יומת ד
דפנטקוסטא באורשלם
יעבדיוהי :

Percioche Paulo haueua deliberato di trapaſſare Efeſo, per non hauere à conſumare il tempo in Aſia, imperoch'ei s'affrettaua per fare, s'egli era poſſibile, il giorno de la Pentecoſte in Ieruſalem.

כ

11 ויעל וישבר את־הלחם
ויטעם וידבר את־דיו עד
הבקר וככה נסע :

Y ſubiendo, y partiendo el pan, y guſtando, habló luengamente haſta el dia, y anſi ſe partió.

12 ויוליכו את־הנער חי וינחמו
לא מעט :

Y truxeron àl moço biuo, fueron conſolados no poco.

13 ואנחנו מקדימים לעלות
באניה הלכנו עד אסון ומשם
היינו עתידים לקבל את־פולוס
כי כן־צוה אותנו ועתיד הוא
להלך ברגליו :

Y noſotros ſubiendo en el nauio nauegamos à Aſſon para recebir de alli à Paulo: porque anſi auia determinado de venir por tierra,

14 וכאשר מצא אותנו באסון
קבלנוהו ונבוא למיטולינא :

Y como ſe juntó con noſotros en Aſſon, tomandolo venimos à Mitylene.

15 ומשם הלכנו בים וביום
הבא פגענו ממול כיוס וביום
אחר אחזנו לסמוס ועמדנו
בטרוגליון וביום הבא באנו
למיליטום :

Y nauegando de alli, el dia ſiguiente venimos delante de Chio, y otro dia tomamos puerto en Samo: y auiendo repoſado en Trogilio, el dia ſiguiente venimos à Mileto.

16 וישם פולוס את לבו
לעבר בים לאפסוס פן יהי לו
לארך באסיא כי־הוא נדחף
האיץ אם לא בלתי יכלת לחג
שבעות להיות בירושלים :

Porque Paulo auia propueſto de paſſar adelante de Epheſo, por no detenerſe en Aſia: porque ſe appreſſuraua por hazer el dia de Penthecoſtes, ſi le fueſſe poſſible, en Ieruſalem.

κ'.

11. Ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν.

Et quand il fut remonté, & eut rompu le pain, & mangé, & parlé lõg temps iuſqu'à l'aube du iour, ainſi il ſe partit.

12. Ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.

Et ils amenerent là le ieune homme viuant, dont ils furent conſolés grandement.

13. Ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν παῦλον· οὕτω γὰρ ἦν διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν.

Or nous eſtans venus au nauire, fuſmes portes en Aſſos: & de là deuions reprendre Paul: car il l'auoit ainſi ordonné. voulant quant à lui, faire ce chemin à pied.

14. Ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς μιτυλήνην.

Quand donc il nous eut rencontrés en Aſſos, nous le prinſmes auec nous, & vinſmes à Metelin.

15. Κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς σάμον, καὶ μείναντες ἐν τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς μίλητον.

Puis eſtans partis de là, le iour enſuiuant vinſmes a l'endroit de Chios. Le lẽdemain nous arriuaſmes à Samos: & ayans demeuré à Trogylle, le iour enſuiuant vinſmes à Milet.

16. Ἔκρινε γὰρ ὁ παῦλος παραπλεῦσαι τὴν ἔφεσον ὅπως μὴ γένηται αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ ἀσίᾳ· ἔσπευδε γάρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς ἱεροσόλυμα.

Car Paul auoit propoſé de paſſer outre Epheſe, afin qu'il ne lui faluſt point ſeiourner en Aſie: car il ſe haſtoit d'eſtre (s'il lui eſtoit poſſible) le iour de Pentecoſte en Ieruſalem.

CAP. XX.

11. Aſcendens autem, frangenſque panem & guſtans, ſatiſque allocutus uſque in lucem, ſic profectus eſt.

So when Paul was come vp againe/and had broken bread/and eaten/ he cōmuned a long while till the dawning of the day/and ſo he departed.

12. Adduxerunt autē puerum viventem, & conſolati ſunt non minimè.

And they brought the boye aliue/and they were not a litle comforted.

13. Nos autem aſcendentes navem, navigavimus in Aſſon, inde ſuſcepturi Paulum, ſic enim diſpoſuerat ipſe per terram iter facturus.

Then we went forth to ſhip / and ſailed vnto the citie Aſſos / that we might receiue Paul there: for ſo had he appointed/ and would him ſelfe goe a foote.

14. Cùm autem inveniſſet nos in Aſſon, aſſumpto eo venimus Mitylénen.

Now when he was come vnto vs to Aſſos/and we had receiued him / we came to Mitylenes.

15. Et inde navigantes, ſequenti die venimus contra Chium: & alia applicuimus Samum: & ſequenti die venimus Milêtum.

And we ſayled thence/ and came the next daye ouer againſt Chios / and the next daye we arriued at Samos / and taried at Trogyllium: the next day we tame to Miletum.

16. Propoſuerat enim Paulus tranſnavigare Epheſum, nequa mora illi fieret in Aſia. Feſtinabat enim, ſi poſſibile ſibi eſſet, ut diem Pentecoſten faceret Ieroſolymis.

For Paul had determined to ſayle by Epheſus / becauſe hee would not ſpende the time in Aſia: for he haſted to be/ if he could poſſible/ at Jeruſalem/ at ỹ day of Pentecoſt.

Das XX. Capitel.

11. Da gieng er hinauff/ vnd brach das brot/ vnnd biß an/ vnd redet vil mit jnen/ biß der tag anbrach/ vnd alſo zoch er auß.

Saa gick hand op / oc brød Brødet / oc beed paa/ oc talede meget met dem / indtil det bleff dag / oc drog ſaa vd.

12. Sie brachten aber den Knaben lebendig / vnnd wurden nicht wenig getröſtet.

Oc de hente Drengen leffuende / oc bleffue icke lidet trøſtede.

13. Wir aber zogen vor an auf dem Schiff / vnd fuhren gen Aſſon / vnd wolten daſelbſt Paulum zu vns nemen / denn er hatte es alſo befohlen/ vnd er wolte zu fuſſe gehen.

Men wi droge faare paa Skibet / oc fore til Aſſon/ oc vilde der taget Paulum til oſſ/ Thi hand haffde ſaa befalet / oc hand vilde ſelff gaa til fodz.

14. Als er nun zu vns ſchlug zu Aſſon / namen wir jhn zu vns / vnnd kamen gen Mitylenen.

Der hand kom nu til oſſ i Aſſon / da toge wi hannem til oſſ / oc komme til Mitylenen.

15. Vnnd von dannen ſchifften wir/ vnd kamen des andern tages hin gegen Chion. Vnd des folgenden tages ſtieſſen wir an Samon / vnnd blieben inn Trogilion. Vnd des nechſten tages kamen wir gen Mileto.

Oc wi ſeylede der fra / oc komme anden dagen mod Chion. Oc den dag der neſt ſtøtte wi paa Samon / oc bleffue i Trogilion. Oc den anden dag komme wi til Mileto.

16. Denn Paulus hatte beſchloſſen/ für Epheſo über zuſchiffen / daß er nicht muſte in Aſia zeit zubringen/ denn er eilet / auff den Pfingſttage zu Jeruſalem zu ſein/ ſo es jme müglich were.

Thi Paulus haffde beſluttet/ at ſeyle omkring Epheſum / at hand ſkulde icke forſøme tiden i Aſia/ Thi hand haſtede/ at hand vilde vere i Jeruſalem paa Pintzedag/ ſaa fremt ſom det vaare hannem mueligt.

Kapitola XX.

11. A wſtaupiw zaſe na Syň/ lámaw chlěb y pogedl/ a mluwil gim až do dne/ potom odſſel pryč.

A tháK gdy záſie wſzedł / á łámał chleb y iadł/ dlugo mowił áż ku świetániu/ y zátym ze precz ſzedł.

12. Tehdy oni přiwedli mezy ſebe Mládence žiwěho/ y byli potěſſeni welmi.

Przywiedli też y mlodzieńcá żywego/ y byli niepomału pocieſzeni.

13. My pak wſtaupiwſſe na Lodj/ plawili gſme ſe do Aſſon/ odtud magjcek ſobě wzýti Pawla/ neb geſt tak byl poručil ſám/ magegj ti po zemi.

A my też ſzedſzy do okrętu/ wieźlichmy ſie do Aſſu/ ábychmy ztámtąd wźieli Páwłá/ ábowiem był ták poſtánowił/ iż thám miał pieſzo idź w droge.

14. A když gſme ſe ſeſſli w Aſſon poyawſſe gey/ přiſſli gſme na Oſtrow Mitylene.

A gdy ſie do nas przyłączył v Aſſu / wźiawſzy go przyechálichmy do Mityleny.

15. A odtud plawijce ſe druhý den/ přiſſli gſme proti Chyum: a třetijho dne přiſtawili gſme Bárku k Sámum: a nazeytřj přiſſli gſme do Milětu:

Ztámtąd ſie záś odwiozſzy przyſzlichmy názáiutrz ku Chiu/ á drugiego dniá przypłynelichmy ku Samu/ A pomieſzkawſzy w Throgilin/ názáiutrz przyſzlichmy do Miletu.

16. Neb byl Pawel vmjnil plawě ſe pominauti Effezu/ aby ſe nic nemeſſkal w Azij. Neb geſt poſpijchal mohloli by to býti/ aby byl o Letnicých w Geruzalémě.

Abowiem Páwel poſtánowił iż miał minąć Efez/ aby czáſu pro żnonie tracił w Azyey bo ſie kwápił ieſliby mogło być/ áby ná dźień świąteczny był w Jeruzálem.

כ

17 וּמֶנָּה מֶן מִילִיטָוֹס שַׁדַּר אַיְתִי לְקַשִּׁישֵׁת דְּעִדְתָא דְאֶפְסָוֹס׃

Da Mileto mandò ad Efeſo, à chiamare i Seniori de la Chieſa.

18 וְכַד אֶתוֹ לְוָתֵהּ אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוֹן יָדְעִין אַנְתּוֹן דְּמֶן יַוְמָא קַדְמָיָא דְּעֶלֶת לַאסִיָא אַיכַנָּא הֲוִית עַמְכוֹן כֻּלֵּהּ זַבְנָא׃

I quali come furon venuti à lui, egli diſſe loro, Voi ſapete dal primo giorno che io entrai in Aſia, come io ſia ſtato tutto'l tempo con eſſovoi.

19 כַּד פָּלַח אֶנָא לַאלָהָא בְּמַכִּיכוּתָא סַגִּיאָתָת וּבְדַמְעֵא וּבְנֶסְיוֹנֵא אַילֵין דַּעֲדִין הֲווֹ עֲלַי בְּנֶכְלַיְהוֹן דִּיהוּדָיֵא׃

Seruendo al Signore con ogni humilità di cuore, e con molte lagrime, e tentationi che mi ſono accadute per le inſidie de Giudei.

20 וְלָא בְּסִית בְּמֶדֶּם דְּפָקַח הֲוָת לְנַפְשָׁתְכוֹן דְּאַכְרֶז לְכוֹן וַאלֶף בְּשׁוּקָא וּבְבָתָת׃

Come niente ho laſciato de le coſe che v'erano vtili, che io non ve l'habbia annuntiate, & vi habbia inſegnato publicamente e per le caſe.

21 כַּד מְסַהֶד הֲוִית ל לִיהוּדָיֵא וְלַאֲרָמָיֵת עַל תְּיָבוּתָא דִּלְוָת אַלָהָת וְהַיְמָנוּתָא דַּבְמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָת׃

Teſtificando & a i Giudei & a i Greci, la penitentia verſo Iddio, e la fede verſo il noſtro Signor IESV.

22 וְהָשָׁא אֶנָא אֲסִיר אֶנָא בְּרוּחָא וָאזֵל אֶנָת ל לְאוּרִשְׁלֶם וְלָא יָדַע אֶנָא מָנָא אָרַע לִי בָּהּ׃

Et hora, ecco che io eſſendo legato da lo Spirito, me ne vo in Ieruſalem, non ſapendo le coſe, che mi vi debeno auuenire.

23 בְּרַם רוּחָא דְקוּדְשָׁא בְּכֻל מְדִינָת מְסַהֶד לִי וְאָמַר דְּאֲסוּרֵא וְאוּלְצָנֵא עֲתִידִין לָךְ׃

Senon che lo Spirito ſanto per tutte le citta teſtifica, dicendo, che legami e tribulationi m'aſpettano.

כ

17 וּמִמִּילֵטוּס שָׁלַח אֶל־אֶפְסוּס וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי הַקְּהִלָּה׃

Y embiando deſde Mileto á Epheſo hizo llamar à los Ancianos de la Igleſia.

18 וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ אֵלָיו אָמַר לָהֶם אַתֶּם יְדַעְתֶּם מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר עָלִיתִי אֶל־אַסְיָא אֵיכָכָה עִמָּכֶם בְּכָל־עֵת הָיִתִי׃

Los quales como vinieron à el, (y ſe juntaron,) dixoles, Voſotros ſabeys que deſde el primer dia que entre en Aſia, como he ſido conuoſotros por todo el tiempo.

19 עוֹבֵד אֶת־יְהוָה בְּכָל־עֲנָוָה וּבְדְמָעוֹת וּמַסּוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר נִקְרוּ לִי בִּמְזִמּוֹת הַיְּהוּדִים׃

Siruiendo àl Sennor con toda humildad, y con muchas lagrimas y tentaciones que me han venido por las aſſechanças de los Iudios:

20 אֵיךְ כָּל־טוֹב לֹא מָנַעְתִּי מִכֶּם לְהוֹעִיל לָכֶם אֲשֶׁר לֹא הִגַּדְתִּי וְלִמַּדְתִּי אֶתְכֶם לְעֵינֵי כָּל־הָעֵדָה וּמִבַּיְתוֹ לְבַיְתָה׃

Como nada que hos fueſſe vtil, he rehuydo de annunciaros y enſennaros publicamente, y por las caſas:

21 מֵעִיד לַיְּהוּדִים וְלַגּוֹיִים אֶת־הַתְּשׁוּבָה אֶל־יְהוָה וְאֶת־הָאֱמוּנָה בַּאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Teſtificando à los Iudios y à las Gentes la conuerſion à Dios, y la fe en nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

22 וְעַתָּה הִנֵּה אֲנִי אָסוּר בְּרוּחַ הוֹלֵךְ לִירוּשָׁלַיִם וַאֲשֶׁר יִקְרָאוּ לִי אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ׃

Y aora heaqui que yo, atado del Eſpiritu, voy à Ieruſalem ſin ſaber loque allà meha de acontecer.

23 אַךְ כִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מֵעִיר לָעִיר מְעִידָה עָלַי לֵאמֹר כִּי־אֲזִקִּים וְצָרוֹת יְהִיוּ לִי׃

Mas que el Eſpiritu Sancto por todas las ciudades me da teſtimonio diziendo, Que priſiones y tribulaciones me eſperan.

κ'.

17. Ἀπὸ δὲ τῆς μιλήτου πέμψας εἰς ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας.

Or il enuoya de Milet en Epheſe, & enuoya querir les Anciens de l'Egliſe.

18. Ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην.

Leſquels eſtans venus vers lui, il leur dit, Vous ſauez comme ie me ſuis porté touſiours auec vous des premier iour que ie ſuis entré en Aſie,

19. Δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων.

Seruant au Seigneur auec toute humilité, & auec pluſieurs larmes, & tentations, leſquelles me ſont aduenues par les embuſches des Iuifs.

20. Ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους.

Comme ie n'ai rien retenu à dire des choſes qui vous eſtoyent vtiles, que ie ne les vous aye preſchees & enſeignees publiquement & par les maiſons.

21. Διαμαρτυρόμενος ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν τὴν εἰς τὸν κύριον ὑμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Teſtifiant tant aux Iuifs qu'aux Grecs la repétance qui eſt enuers Dieu, & la foy en Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

22. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς.

Et maintenant voici, eſtant lié par l'eſprit, ie m'en vai en Ieruſalem, ignorant les choſes qui m'y deuoyent aduenir.

23. Πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί μοι, λέγον, ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν.

Sinon que le ſainct Eſprit m'aduertit de ville en ville, diſant, Que liens & tribulations m'attendent,

CAP. XX.

17. A Mileto autem mittens Epheſum, vocavit maiores natu Eccleſiæ.

Wherefore from Miletum he ſent to Epheſus/ and called the Elders of ẏ Church.

18. Qui cùm veniſſent ad eum, & ſimul eſſent, dixit eis, Vos ſcitis à prima die qua ingreſſus ſum in Aſiam, qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim.

Who when they were come to him/ hee ſaid vnto them/ Ye knowe from the firſt day that I came into Aſia / after what maner I haue bene with you at all ſeaſons.

19. Serviens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex inſidiis Iudæorum.

Seruing the Lorde with all modeſtie/ and with many teares / & tentations / which came vnto me by the layings awayte of the Jewes.

20. Quomodo nihil ſubtraxerim vobis utilium, quominus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè & per domos.

And howe I kept backe nothing that was profitable/ but haue ſhewed you / and taught you openly / and throughout euery houſe.

21. Teſtificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam & fidem in Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Witneſſing both to the Jewes / and to the Grecians the repentance toward God / & faith toward our Lord Jeſus Chriſt.

22. Et nunc ecce alligatus ego ſpiritu, vado in Ieruſalem: quæ in ea ventura ſint mihi, ignorans.

And now beholde/ I goe bounde in the ſpirit vnto Jeruſalem/and know not what thinges ſhall come vnto me there

23. Niſi quod Spiritus ſanctus per omnes civitates mihi proteſtatur, dicens, quoniam vincula & tribulationes Ieroſolymis me manent.

Saue that the holy Ghoſt witneſſeth in euery citie / ſaying / that bands and afflictions abide me in Jeruſalem.

Das XX. Capitel.

17. Aber von Mileto ſandte er gen Epheſum / vnd ließ foderen die Elteſten von der Gemeine.

Men hand ſende fra Mileto til Epheſum/ oc loed eſke de Eldſte aff Menigheden.

18. Als aber die zu jm kamen/ ſprach er zu jhnen: Jhr wiſſet von dem erſten tage an/ da ich bin in Aſiam komen/ wie ich allezeit bin bey euch geweſen.

Oc der de komme til hannem/ ſagde hand til dem/ J vide huorledis ieg haffuer altid veret hoſſ eder/ fra den førſte dag/ der ieg kom i Aſia.

19. Vnd dem HErrn gedienet/ mit aller demut / vnd mit vilen Threnen vnd anfechtungen/ die mir ſind widerfaren von den Jůden/ ſo mir nachſtelleten.

Oc tiente HERREN met al ydmyghed/ oc met megen graad oc friſtelſer / ſom mig ere vederfarne aff Jøderne/ der ſtode effter min forderuelſe.

20. Wie ich nichts verhalten habe/ das da nůtzlich iſt / das ich euch nicht verkůndiget hette / vnd euch gelehret offentlich vnd ſonderlich.

Huorledis ied dulde inted / ſom er nytteligt / at ieg ey forkyndede eder det / oc lærde eder obenbare oc beſynderlige.

21. Vnnd hab bezeuget / beyde den Jůden vnnd Griechen / die Buſſe zu Gott / vnd den Glauben an vnſern HERRN Jeſu.

Oc ieg vidnede baade faar Jøder oc Greker / penitentze til Gud/ oc troen til vor HERRE Jheſum.

22. Vnd nun ſihe / ich im Geiſte gebunden/ fahre hin gen Jeruſalem/ weiß nicht was mir daſelbſt begegnen wird.

Oc nu ſee/ieg ſom er bunden i Aanden/ far til Jeruſalem / oc veed icke huad mig der ſkal vederfaris.

23. Ohn daß der heilige Geiſt in allen Stätten bezeuget vnnd ſpricht: Bande vnnd Trůbſal warten mein daſelbſt.

Vden at den hellig Aand / vidner i alle Stæder/ oc ſiger/ At baand oc drøffuelſe bie mig der.

Kapitola XX.

17. Tehdy z Miletu poſlaw do Efezu / powolal k ſobě Starſſých z Cýrkwe.

Tedy od Miletu poſlawſzy do Efezu/ wezwal ſtarſzych z kośćioła.

18. Kteřjžto když přiſſli k němu a ſeſſli ſe ſpolu/ řekl gim: Wy wijte od prwnijho dne/ w kterýžto přiſſel ſem do Azye/ kterak gſem po wſſecky čaſy s wámi byl.

Ktorzy gdy do niego przyſzli/ powiedział im: Wy wiecie/ iż od pirwſzego dniá w ktorym wſzedł do Azyey / tákom z wámi po wſzythek czás był.

19. Slauže Pánu Bohu ſe wſſý pokorau / a s mnohými ſlzami y pokuſſenijmi/ která mi ſe přiházela z aukladůw židowſkých.

Służac Pánu ze wſzytká ſkromnośćia / z wielą łezy z pokuſámi/ ktore námie przychadzáły z zaſádek Zydowſkich.

20. Kterak gſem nezatagil před wámi ničehož vžitečného/ abych wám neoznámil: Aneb wás neučil zgewně y po domijch.

Zem ſie nie ſkradał z niczym coby wam było pożyteczno / żebych wam był thego oznaymić nie miał/ vcząc was iáwnie po wſzytkich domiech.

21. Swědectwij wydáwage Židuom y Pohanům o pokánij k Bohu / a o Wijřew Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

A oświadczáiac Zydom ſpołu z Greki/ one vznanie ktore ieſt ku Bogu/ y wiárę ku Pánu náſzemu Jezuſowi.

22. A ay nynj yá ſwázan gſa Duchem/ gdu do Geruzaléma / neweda co mi w něm má přigijti.

Ale teraz oto ia zwiazány w duchu / iáde do Jeruzálem/ niewiedzac co ſie tam zemną dziac bedzie.

23. Gedinké že Duch Swatý w wſſech Měſtech ſwědčij mi/ řka: Že okowowé a zármutkowé čekagij mne w Geruzalémě.

Jedno żeć Duch świety po wſzythkich mieśćiech oświadcza/ że mie więzienie y vtrapienie czeka.

כ

24 אֶלָּא לִי לָא חֲשִׁיבָא
נַפְשִׁי מֶדֶּם אַיךְ דְּאַשְׁלֶם
רְהָטִי וְתֶשְׁמֶשְׁתִּי דְּקַבְּלֶת
מֶן מָרַן יֵשׁוּעַ דְּאַסְהֶד עַל
סַבְרְתָא דְטַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Ma io non mi curo di niente: nè la mia vita è cara à me ſteſſo, pur che io finiſca il mio corſo con allegrezza, e l'amminiſtratione che ho riceuuta dal Signor Iesv, di teſtificare l'Euangelio de la gratia di Dio.

25 וְהָשָׁא אֶנָא יָדַע אֶנָא
דְּתוּב פַּרְצוּפִּי לָא חָזֵין
אַנְתּוּן כֻּלְּכוּן אִילֵין ד
דְּאֶתְכַּרְכֶת אַכְרְזֶת לְכוּן
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Et hora ecco, io ſo che tutti voi, per iquali ſon paſſato, predicando il regno di Dio, non vedrete piu la mia faccia.

26 מַסְהֶד אֶנָא לְכוּן יַוְמָא
דְּיוֹמָנָא דְּדַכֵּא אֶנָא מֶן
דְּמָא דְּכֻלְּכוּן׃

Per laqual coſa io vi chiamo queſto di d'hoggi per teſtimonij, che io ſon mondo dal ſangue di tutti.

27 לָא גֵּיר אֶשְׁתְּאלֶת
דְּאוֹדַעְכוּן כֻּלֵּהּ צֶבְיָנֵהּ ד
דַּאלָהָא׃

Percioche io non ho laſciato d'annuntiarui ogni conſiglio di Dio.

28 אֶזְדַּהְרוּ הָכִיל ב
בְּנַפְשְׁכוּן וּבְכֻלָּהּ מַרְעִיתָא
הָי דְּאַקִּימְכוּן בָּהּ רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא אֶפִּיסְקוּפֵּא
דְּתֶרְעוּן לְעֵדְתֵהּ (דְּמָרַן
וֵאלָהָא יֵשׁוּעַ) דַּמְשִׁיחָא
הָי דִּקְנָהּ בִּדְמֵהּ׃

Attendete dunque à voi ſteſſi, & à tutto il gregge, nelquale lo Spirito ſanto v'ha poſti per Veſcoui à paſcere la Chieſa (del Signor & di Dio Iesv *Chriſto,) laquale egli ha col ſuo proprio ſangue acquiſtata.*

29 אֶנָא גֵּיר יָדַע אֶנָא
דְּמֶן בָּתַר דְּאֵזֶל אֶנָא נֵעלוּן
עַמְּכוּן דֵּאבֵא תַּקִּיפֵא
דְּלָא חָיְסִין עַל מַרְעִיתָא׃

Imperoche io ſo queſto, che doppo la mia partita, entraranno fra voi de lupi graui, che non haranno alcun riſpetto al gregge.

כ

24 אַךְ לֹא יָרֵאתִי מְאוּמָה וְלֹא
תֵיקַר לִי נַפְשִׁי מִמֶּנִּי מִכַּלּוֹת אֶת
מְרוּצִי בְּשִׂמְחָה וְאֶת־שֵׁרֻתִי אֲשֶׁר
לָקַחְתִּי מִן־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ לְהָעִיד
אֶת־בְּשׂוֹרַת תְּחִנַּת אֱלֹהִים׃

Mas de ninguna coſa hago caſo, ni eſtimo mi uida mas que á mi ſolamente que á cabe mi carrera con gozo, y el miniſterio que recebi del Sennor Ieſus para dar teſtimonio del Euangelio de la gracia de Dios.

25 וְעַתָּה אֲנִי יָדַעְתִּי כִּי עוֹד לֹא
תִרְאוּ אֶת־פָּנַי אַתֶּם כֻּלְּכֶם
בַּאֲשֶׁר עָבַרְתִּי מְבַשֵּׂר אֶת־
מַלְכוּת אֱלֹהִים׃

Y aora heaqui, yo ſe, que ninguno de todos voſotros por quien he paſſado predicando el Reno de Dios, verà mas mi roſtro.

26 עַל־כֵּן מֵעִיד אָנֹכִי בָּכֶם
בַּיּוֹם הַזֶּה כִּי נָקִי אֲנִי מִדְּמֵי
כֻּלְּכֶם׃

Portanto yo hos Proteſto el dia de oy, que yo ſoy limpio de la ſangre de todos.

27 כִּי לֹא מָנַעְתִּי מִכֶּם מֵהַגִּיד
לָכֶם אֶת־כָּל־עֲצַת אֱלֹהִים׃

Porque no he rehuydo de annunciaros todo el conſejo de Dios.

28 לָכֵן הִשָּׁמְרוּ לָכֶם וּלְכָל־
הַצֹּאן אֲשֶׁר בָּהּ שָׂמָה אֶתְכֶם
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לִפְקִידִים לִרְעוֹת
אֶת־קְהִלַּת אֲדוֹנֵינוּ וֵאלֹהֵינוּ
(יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ) אֲשֶׁר הִקְנָה לוֹ
בְּדָמוֹ׃

Portanto mirad por voſotros, y por todo el rebāno en que el Eſpiritu Sancto hos ha pueſto por obiſpos para apacentar la Igleſia (Del Sennor & de Dios Ieſus Chriſto.) la qual gano por ſu ſangre:

29 וַאֲנִי יָדַעְתִּי זֹאת כִּי יָבוֹאוּ
אַחֲרֵי לֶכְתִּי זְאֵבִים טוֹרְפִים
עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָחוּסוּ לַצֹּאן׃

Porque yo ſe, que deſpues de mi partida entraran en voſotros graues lobos que no perdonarán àl ganado.

κ'.

24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγον ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ.

Mais ie ne fai cas de rien: & ma vie ne m'eſt point precieuſe, moyennant que auec ioye i'acheue ma courſe, & le miniſtere que i'ai receu du Seigneur Ieſus, pour teſtifier l'Euangile de la grace de Dieu.

25. Καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

Et maintenant voici, ie ſai que nul de vous tous, parmi leſquels i'ai paſſé preſchant le royaume de Dieu, ne verra plus ma face.

26. Διὸ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων.

Pource ie vous pren à teſmoins auiourd'hui que ie ſuis net du ſang de tous.

27. Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ

Car ie ne me ſuis point retenu que ie ne vous aye annonce tout le conſeil de Dieu.

28. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ (κυρίου καὶ θεοῦ τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ,) ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Prenez donc garde à vous meſmes & à tout le troupeau, auquel le ſainct Eſprit vous a eſtablis Eueſques, pour paiſtre l'egliſe (du ſeigneur & Dieu, Ieſus Chriſt) laquelle il a acquiſe par ſon propre ſang.

29. Ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου.

Car ie ſai cela, qu'apres mon depart il ſe fourrera parmi vous des loups, treſdangereux, n'eſpargnans point le troupeau.

CAP. XX.

24. Sed nihil horum vereor: nec facio animam meā pretioſiorem quàm me, dummodò conſummē curſum meum & miniſterium quod accepi à Domino Ieſu, teſtificari Evangelium gratiæ Dei.

But I paſſe not at all/neither is my lyfe deare vnto my ſelfe / ſo that I may fulfill my courſe with ioye / and the miniſtration which I haue receiued of the Lord Jeſus / to teſtifie the Goſpell of the grace of God.

25. Et nunc ecce ego ſcio, quia ampliùs non videbitis faciem meam vos omnes, per quos tranſivi prædicans regnum Dei.

And nowe beholde / I knowe that henceforth ye all/throug whome I haue gone preaching the kingdome of God / ſhall ſee my face no more.

26. Quapropter conteſtor vos hodierna die, quia mundus ſum a ſanguine omniū.

Wherefore I take you to record this day/that I am pure from the blood of all men.

27. Non enim ſubterfugi, quo minùs annuntiarem omne conſilium Dei vobis.

For I haue kept nothing backe/ but haue ſhewed you all the counſell of God.

28. Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit epiſcopos, regere eccleſiam (Domini &) Dei (Ieſu Chriſti,) quam acquiſivit ſanguine ſuo.

Take heede therefore vnto your ſelues/& to all the flocke/whereof the holy Ghoſt hath made you Ouerſeers / to feede the Church of (the Lorde &) God (Jeſus Chriſt/) which he hath purchaſed with his owne blood.

29. Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionē meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi.

For I knowe this/that after my departing ſhall grieuous wolues enter in among you/not ſparing in the flocke.

Das XX. Capitel.

24. Aber ich achte der keines/ ich halte mein Leben auch nicht ſelbſt theuer / auff daß ich vollende meinen Lauff mit freuden / vnnd das Ampt/ das ich empfangen habe von dem HErrn Jeſu zubezeugen das Euangelium von der Gnade Gottes.

Men ieg acter inted aff det/ Jeg acter mit Lyff oc icke ſelff dyrt. Paa det at ieg kand fuldkomme mit laab met glæde / oc det Embede / ſom ieg anammede aff den HERRE Jheſu / at vidne Euangelium om Guds naade.

25. Vnd nun ſihe / ich weiß daß jhr mein angeſicht nicht mehr ſehen werdet/ alle die/ durch welche ich gezogen bin / vnnd geprediget habe das Reich Gottes.

Oc nu ſee / Jeg veed / at i ſkulle icke mere ſee mit Anſict / alle iblant huilcke ieg reyſde / oc predickede Guds Rige.

26. Darumb zeuge ich euch an dieſem heutigen tage / daß ich rein bin von aller Blut.

Der faare vidner ieg paa denne dag faar eder/ at ieg er reen aff allis blod.

27. Denn ich habe euch nichts verhalten/das ich nicht verkündiget hette alle den Rath Gottes.

Thi ieg dulde inted faar eder / at ieg ey forkyndede alt Guds raad.

28. So habt nun acht auff euch ſelbs/ vnd auff die gantze Herd/ vnter welche euch der heilige Geiſt geſetzet hat zu Biſchoffen / zu weiden die gemeine (des HErrn vnd) Gottes (Jeſu Chriſti) welche er durch ſein eigen Blut erworben hat.

Saa giffuer nu act paa eder ſelff / oc paa den gantſke Hiord / iblant huilcken den hellig Aand ſette eder til Biſper/ at føde (HERRIS oc) Guds (Jheſu Chriſti) Menighed / huilcken hand forhuerffuede formedelſt ſit eget Blod.

29. Denn das weiß ich / daß nach meinem abſchied werden vnter euch kommen greuliche Wölffe / die der herde nicht verſchonen werden.

Thi ieg veed at der ſkulle komme grumme Vlffue iblant eder effter min Affgong / ſom icke ſkulle ſpare Hiorden.

Kapitola XX.

24. Ale niczа to nedbám/ aniž žiwot muog geſt mi tak mijl/ abych konati/ neměl běhu měho s radoſtij/ a poſluhowánij Slowa kteréž gſem wzal od Pána Gežijſſe/ k wyſwědčenij o miloſti Božij.

Wßákoż ia ná to żadnego bacżenia nie mam/ ani mi ieſt mil żywoth ſámemu/ iedno ábych dokończył biegu moiego z weſelem/ y poſługi ktoram wziął od Páná Jezuſá/ ku oświadczániu Ewánieliey łáſki Bożey.

25. A ay nynij yá wijm/ že giž wijce nevzřijte twáři mé/ wy wſſyckni/ mezy kterýmiž gſem chodil káže o Králowſtwij Božijm.

A teraz ći ia oto znam/ że żaden z was wßech nie oglądacie oblicza moiego/ przez ktorem ia przeßedł opowiadáiąc Kroleſtwo Boże.

26. Protož oſwědčugi wám dneſſnij den/ že čiſt gſem od krwe wſſech wás.

Rdla tegoż ſie wam oświadczam dnia dziſieyßego/ żeciem ia ieſt czyſt od krwie wßytkich.

27. Neb gſem ſe nekryl/ abych wám nezwěſtowal wſſeliké raddy Božij.

Abowiemem ſie nie chronił/ żebych wam nie miał oznaymiáć wßelkiey rády Bożey.

28. Budtež ſebe pilni/ y wſſeho ſtáda/ w kterémžto Duch Swatý za ſpráwce wás vſtanowil/ abyſſte ſprawowali Cýrkew (Pána y) Božij/ (Gežijſſe Kryſta) kteréž ſobě dobyl krwij ſwau.

A przetoż mieyćie ſie ſámi ná pilney pieczy y trzodę/ nád kthora was Duch świety poſtánowił Biſkupy/ ábyście páſli Kościoł (Páná y) Boży/ (Jezuſá Kryſtuſa) ktorego on nabył ſobie ſwą krwią ſwoią.

29. Jak zagiſté wijm/ že po mém odgitij/ wegdau mezy wás Wlcy hltawij/ kteřijž nebudau odpauſſteti ſtádu.

Bać ia wiem że po odeściu moim wnidą miedzy was ſrodzy wilcy/ ktorzy nie vfolgu ta trzodzie.

כ

30 וְאָף מֶנְכּוֹן דִּילְכוֹן
יְקוּמוּן גַּבְרֵא מְמַלְלֵי
מְעַקְמָתָא אַיְךְ דִּיהַפְכוּן
לְתַלְמִידֵא דְּיֵאזְלוּן ב
בָּתַרְהוֹן׃

Edi voi ſteſſi ſi leuaranno ſu huomini che parlaranno coſe peruerſe, per tirarſi dietro de diſcepoli.

31 מֶטוּל הָנָא הֱוַיְתוֹן
עִירִין וְעָהִידִין דִּשְׁנַיָּא
תְּלָתָא לָא שְׁלִית בְּלֵלְיָא
וּבְאִימָמָא כַּד בְּדַמְעֵא
מַרְתֵּא אֲנָא לְאנָשׁ אֱנָשׁ
מֶנְכּוֹן׃

Pertanto vegliate, ricordandoui che per tre anni, notte e giorno, io non ho mai ceſſato d'ammonir con lagrime ciaſcuno.

32 וְהָשָׁא מַגְעֶל אֲנָא
לְכוֹן לַאלָהָא וְלַמֶּלְתָא
דְּטַיְבוּתֵה דְּהָי מֶשְׁכְּחָא
בָּנְיָא לְכוֹן וְיָהְבָא לְכוֹן
יוּרְתָּנָא עַם כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא׃

Et hora, fratelli, io vi raccomando à Dio, & à la parola de la ſua gratia, laquale è potente d'edificarui, e darui l'heredita tra tutti quelli che ſon ſantificati.

33 כֶּסְפָּא אָו דַּהְבָא אָו
נַחְתָּא לָא רְגֵת׃

Io non ho deſiderato ne argento, ne oro, ne veſtimento d'alcuno.

34 וְאַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן
לַסְנִיקוּתִי וְלְאַילֵין דְּאִית
עַמִּי שַׁמְשַׁי הָלֵין אַיְדַי׃

Anzi voi ſteſſi ſapete, che queſte mani hanno ſomminiſtrato à le mie neceſſità, & a quelli che erano meco.

35 וְכֻל מֶדֶם חַוִּיתְכוֹן
הָכַנָא וְלָא לְמֶלְאַב
וְלַמְאצַף דְּאַילֵין דְּכַרִיהֵן
וְלַמְעַהָדוּ מֶלֵּוָהִי דְּמָרַן י
יֵשׁוּעַ מֶטוּל דְּהוּ אֱמַר
דְּטוּבַוְהִי לַאִינָא דְּיָהֵב יַתִּיר
מֶן אִינָא דְּנָסֵב׃

Io v'ho moſtrato tutte le coſe, che coſi affaticandoſi, biſogna ſoſtentare gl'infermi, e ricordarſi de le parole del Signor IESV, *percioch'egli diſſe, Piu beata coſa è il dare, che il riceuere.*

כ

30 וּמִכֶּם יָקוּמוּ אַנְשֵׁי בְלִיַּעַל
מְדַבְּרִים תַּהְפּוּכוֹת לְהַפֵּךְ אֶת־
הַתַּלְמִידִים אַחֲרֵיהֶם׃

Y que de voſotros miſmos ſe leuantaron hombres, que hablen coſas peruerſas para lleuar les Diſcipulos tras ſi.

31 וְעַל־כֵּן שִׁקְדוּ וְזִכְרוּ כִּי שָׁלוֹשׁ
שָׁנִים יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא שָׁלַיְתִי
בְדִמְעוֹת לְהוֹרוֹת אֶת כָּל אִישׁ
וָאִישׁ׃

Portando velad, acordandohos que por tres annos, de noche y de dia, no he ceſſado deamoneſtar con lagrimas à cada vno de voſotros.

32 וְעַתָּה אַפְקִיד אֶתְכֶם אַחַי
בִּידֵי אֱלֹהִים וּבִידֵי דְּבַר תְּחִנָּתוֹ
הַיּוֹכַל לִבְנוֹת וְלָתֵת לָכֶם אֶת־
יְרֻשָּׁה בַּקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם׃

Y aora tambien, Hermanos, encomiendo hos à Dios, y à la palabra de ſu gracia: el qual es poderoſo para ſobreedificar, y daros heredad con todos los Sanctificados.

33 לְכֶסֶף אוֹ לְזָהָב אוֹ לִלְבוּשִׁים
מֵאִישׁ לֹא נִכְסַפְתִּי׃

La plata o el era, o el veſtido, de nadie he cudiciado.

34 אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי־אֶת־צָרְכִּי
וַאֲשֶׁר עִמִּי שֵׁרְתוּ יָדַי הָאֵלֶּה׃

Antes voſotros ſabeys que para loque me ha ſido neceſſario y á losque eſtan conmigo, eſtas manos me han ſeruido.

35 כָּל־דְּבָרִים חִוִּיתִי לָכֶם
כִּי כֹה שֶׁיֶּה לָּנוּ לְקַבֵּל אֶת־הַחֲלוּיִם
לִזְכֹּר דִּבְרֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כִּי הוּא
אָמַר אַשְׁרֵי־הָאִישׁ הַמּוֹתִיר לָתֵת
מִשְּׂאֵת׃

En todo hos he enſennado, Que trabajando anſi es neceſſario ſobre lleuar àlos enfermos: y acordarnos del dicho del Sennor Ieſus, el qual dixo. Bienauenturada coſa es dar antes que recebir.

κʹ.

30. Καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾷν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.

Et d'entre vous-meſmes ſe leueront des hommes annonçans choſes péruerſes, afin d'attirer les diſciples apres eux,

31. Διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.

Pourtant veillez, ayans ſouuenance que par l'eſpace de trois ans, nuict & iour, ie n'ai ceſſe auec larmes d'admoneſter vn chacun.

32. Καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.

Et maintenant freres, ie vous recommande à Dieu, & à la parole de ſa grace: lequel eſt puiſſant de paracheuer de vous edifier, & de vous donner heritage auec tous les Saincts.

33. Ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα.

Ie n'ai conuoité ne l'argent, ne l'or, ne la robbe d'aucun.

34. Αὐτοὶ δὲ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρείαις μου, καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται.

Et vous meſmes ſauez que ces mains ont fourni les choſes qui m'eſtoyent neceſſaires, & à ceux qui eſtoyent auec moi.

35. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν.

Ie vous ai monſtré en tout, qu'en trauaillant ainſi, il faut ſupporter les infirmes, & auoir memoire des paroles du Seigneur Ieſus: car il a dit, Que c'eſt choſe plus heureuſe de donner que de receuoir.

CAP. XX.

30. Et ex vobiſipſis exurgent viri, loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.

Moreouer / of your owne ſelues ſhall mē ariſe ſpeaking peruerſe things/ to drawe diſciples after them.

31. Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non ceſſavi, cum lachrymis monens unumquemque veſtrum.

Therefore watch and remember / that by the ſpace of three yeeres I ceaſed not to warne euery one/ both night and day with teares.

32. Et nunc commendo vos Deo & verbo gratiæ ipſius, qui potens eſt ædificare, & dare hęreditatem in ſanctificatis omnibus.

And nowe brethren / I commende you to God / and to the worde of his grace / which is able to builde further / and to giue you an inheritance/ among all them which are ſanctified.

33. Argentum & aurum, aut veſtem nullius concupivi.

I haue coueted no mans ſiluer / nor golde/ nor apparel.

34. Ipſi ſcitis quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtraverunt manus iſtæ.

Yea / ye knowe/ that theſe handes haue miniſtred vnto my neceſſities / and to them that were with me.

35. Omnia oſtendi vobis, quoniam ſic laborantes, oportet ſuſcipere infirmos, ac meminiſſe verbi Domini Ieſu, (quoniam ipſe dixit,) Beatius eſt magis dare, quàm accipere.

I haue ſhewed you all thinges/ how that ſo labouring / ye ought to ſupport the weak/ and to remember the wordes of the Lorde Jeſus/ howe that he ſaide/ It is a bleſſed thing to giue/ rather then to receiue.

Das XX. Capitel.

30. Auch auß euch ſelbs werden aufſtehen Männer / die da verkehrte lehre reden / die Jünger an ſich zu ziehen.

Der ſkulle oc aff eder ſelff opſtaa Mend / oc tale wrong Lærdom / at de kunde drage Diſciplene til ſig.

31. Darumb ſeyt wacker / vnnd dencket daran / daß ich nicht abgelaſſen habe / drey jar / tag vnd nacht / einen ieglichen mit Threnen zuvermahnen.

Der faare verer vaagne oc tencker der paa / at ieg haffuer icke affladet / i try aar / at formane huer beſynderlige / dag oc nat / met grædende taare.

32. Vnd nun lieben Brüder / ich befelh euch Gott vnd dem Wort ſeiner gnaden / der da mechtig iſt / euch zu erbauen / vnd zu geben das Erbe vnter allen die geheiliget werden.

Oc nu / kære Brødre / Jeg befaler eder Gud oc hans naadis Ord / huilcken ſom er mectig / at opbygge eder / oc at giffue eder Arffe iblant alle dem ſom bliffue helligede

33. Ich habe euer keines Silber noch Gold noch Kleid begeret.

Jeg haffuer icke begeret aff nogen aff eder Sølff eller Guld ey heller klæder.

34. Denn ihr wiſſet ſelber / daß mir diſe Hände zu meiner notturfft / vnnd derer / die mit mir geweſen ſind / gedienet haben.

Thi i vide ſelff / at diſſe hender haffue tient mig til min Nødtorfft / oc til deris / ſom haffue veret met mig.

35. Ich habs euch alles angezeiget / daß man alſo arbeiten müſſe / vnd die Schwachen auffnehmen / vnd gedencken an das Wort des HErrn Jeſu / daß er geſagt hat: Geben iſt ſeliger denn nemen.

Jeg viſde eder alting / At mand ſkal ſaa arbeyde / oc anamme de Skrøbelige / Oc tencke paa vor HERRJS Jheſu ord / at hand ſagde / Det er ſaligere at giffue end at tage.

Kapitola XX.

30. A z ſamých wás powſtanau mužij / kteřijž budau mluwiti přewrácené wěcy / aby obrátili Včedlnijky po ſobě.

Y z was ſámych wynidą meżowie mowiący rzeczy przewrotne / áby zá ſobą zwolenniki odtárgnęli.

31. Protož bděte / na paměti magijce / že gſem za tři Léta nepřeſtáwal we dne y w nocy s pláčem napomijnati gednoho každého z wás.

A dla thegoż czynycie / pomniąc żeciem przez trzy latá w nocy y we dnie nie przeſtawał nápominác z was kazdego z łzámi.

32. A giž nynij Bratřij poraučijm wás Pánu Bohu / a Slowu miloſti geho / kterýž to mocen geſt dáti y wzdělati dědictwij mezy wſſemi poſwěcenými.

A ták teraz brácia poruczam was Bogu / y ſłowu láſki tego / kthory Bog może pobudowáć / y dáć wam to / co práwem dziedzicznym otrzymácie ze wſzytkimi poświeconemi.

33. Zlata pak anj Střjbra / ani raucha nežádal gſem od žádného.

Nie pożadałciem od żadnego z was ſrebrá / złotá / áni ſzaty.

34. Jakož ſami wijte / že toho čeho mi geſt potřebij bylo / y těm kteřijž gſau ſemnau / dodáwaly ruce tyto.

Y owſzem ſámi wiecie / że moim potrzebam / y tych ktorzy ſą zemną / ſłużyly rece oto ty.

35. A toť gſem wám wſſecko vkázal proto / že y wy máte tak pracugijce / přigijmati nemocné / a pamatowati na ſlowa Pána Gežijſſe / nebť geſt on řekl: Že geſt mnohem ſpaſytedlněgij dáwati / nežli bráti:

We wſzytkimciem wam okazał / iż thák prácuiac potrzeba przyimowáć niemocne / á pamiętháć ſłowá Páná Jezuſowe / iż on powiedział: Szczęśliwſzá rzecz ieſt dawáć nizli bráć.

כ

36 וְכַד הָלֵין אֱמַר קָעֶד עַל־בּוּרְכּוּהִי וְצַלִי וְכֻלְּהוֹן אֶנָשָׁא עַמֵּהּ׃

E detto ch'egli hebbe queſte coſe, ſi poſe inginocchioni, e fece oratione con tutti quelli.

37 וַהֲוָת בְּכָתָא רַבְּתָא בְּכֻלְּהוֹן וְעַפְּקוּהִי וּמְנַשְּׁקִין הֲווֹ לֵהּ׃

Allora vi fu gran pianto di tutti, e gittandoſi al collo di Paulo, il baciauano.

38 יַתִּירָאִית דֵּין מֶשְׁתַּנְקִין הֲווּ עַל הָי מֶלְּתָא הָאֲמַר דְּתוּב לָא עֲתִידִין דְּנֶחְזוֹן פַּרְצוּפֵהּ וְלַוְּיוּהִי עַד־מָא לְאֶלְפָּא׃

Dolendoſi maſſimamente per la parola ch'egli haueua detta che piu non vedrebbeno la ſua faccia. E condusſerlo à la naue.

כא

1 וּפְרַשְׁן מֶנְּהוֹן וַרְדַּין ת תְּרִיצָאִית לְקוֹ גַּוְרַתָּא וְלְיוֹמָא אַחְרֵנָא אֶתַּין לְרוֹדוֹס וּמֶן תַּמָּן לְפַאטָרָא׃

Come poi fu che ſtaccatici dal loro, noi facemmo vela, venimmo per dritto corſo à Coò, e il dì ſeguente à Rodi, e di lì à Patara.

2 וְאֶשְׁכַּחְן תַּמָּן אֶלְפָּא דְּאָזְלָא לְפוּנִיקָא וְסֶלְקְן לָהּ וַרְדַּין׃

Et hauendo trouata vna naue che nauigaua in Fenice, vi montammo ſu, e partimmo.

3 וּמְטִין עַד־מָא לְוָת קוּפְרוֹס גַּוְרַתָּא וְשַׁבְקְנָהּ לְסֶמָּלָא וְאֶתַּין לְסוּרִיָּא וּמֶן תַּמָּן מְטִין לְצוּר תַּמָּן גֵּיר אִית הֲוָא לָהּ לְאֶלְפָּא לְמַנָּחוּ טַעְנָהּ׃

E venuti à ſcoprir Cipri, la laſciammo à la ſiniſtra, e nauigammo in Siria, & arriuammo à Tirò: percioche là doueua la naue deporre il carico.

4 וְכַד אַשְׁכַּחְן תַּמָּן תַּלְמִידֵא קְוַין לְוָתְהוֹן יַוְמָתָא שַׁבְעָא וְהָלֵין אָמְרִין הֲווּ כָּל־יוֹם לְפַוְלוֹס בְּרוּחָא דְּלָא יֵאזַל לְאוּרִשְׁלֶם׃

Et hauendoui trouati de diſcepoli, ci fermammo iui ſette giorni: eſſi diceuano a Paulo per i Spirito, che non saliſſe in Ieruſalem.

כ

36 וְכַאֲשֶׁר דִּבֶּר אֶת־הָאֵלֶּה וַיִּכְרַע אֶת־בִּרְכָּיו עִם כֻּלָּם וַיִּתְפַּלֵּל׃

Y como vuo dicho eſtas coſas, pueſto de rodillas oró con todos ellos.

37 וַיְהִי בְכִי גָּדוֹל לְכֻלָּם וַיִּפְּלוּ עַל־צַוָּאר פּוֹלוֹס וַיְחַבְּקוּהוּ וַיְנַשְּׁקוּהוּ׃

Entonces vuo vn gran lloro de todos: y derribandoſe ſobre el cuello de Paulo, beſauanlo,

38 וְהֻמַּר מְיֻתָּר עַל־הַדָּבָר אֲשֶׁר אָמַר כִּי עוֹד לֹא עֲתִידִים הֵמָּה לִרְאוֹת אֶת־פָּנָיו וַיְשַׁלְּחוּ אוֹתוֹ אֶל־הָאֳנִיָּה׃

Doliendoſe en gran manera por la palabra que dixo, que no auian de ver mas ſu roſtro: acompannaronlo àl nauio.

כא

1 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר הָלַכְנוּ וְנִגְזַרְנוּ מֵעֵינֵיהֶם אָז בְּמֵרוֹץ קַו יָשָׁר בָּאנוּ אֶל־קוֹא וּבְיוֹם הַבָּא אֶל־רוֹדוֹס וּמִשָּׁם לְפַאטָרָא׃

Y como nauegamos arrancados deellos, venimos camino derecho à Coo: y el dia ſiguienre à Rhodas: y de alli à Patara.

2 וְכַאֲשֶׁר מָצָאנוּ אֳנִיָּה אֲשֶׁר תַּעֲבֹר לַחוֹבַת עָלִינוּ וְהָלַכְנוּ׃

Y hallando vn nauio que paſſaua à Phenice, ſubiendo en el nauegamos.

3 וְכַאֲשֶׁר הוֹפִיעַ לָנוּ כַּפֵּר עֲזַבְנוּהוּ לִשְׂמֹאל וַנֵּלֶךְ לַאֲרָם וַנַּגַּע בְּצוֹר כִּי שָׁם הָיְתָה הָאֳנִיָּה לִנְשׂוֹת אֶת־הַנֵּטֶל׃

Y como comencó à moſtarſenos Cypro, dexandola à manyzquierda, nauegamos à Syria, y venimos á Tyro: porque la nao auia de deſcargar alli ſu carga.

4 וְכַאֲשֶׁר מָצָאנוּ תַּלְמִידִים אָרַכְנוּ לָנוּ שָׁם שִׁבְעַת יָמִים אֲשֶׁר אָמְרוּ לְפּוֹלוֹס בְּרוּחַ מֵעֲלוֹתוֹ יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y quedamos nos alli ſiete dias, hallados los Diſcipulos, los quales dezian á Paulo por Eſpiritu, que no ſubieſſe à Ieruſalem.

κ.

36. ταῦτα εἰπὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

Et quand il eut dit ces paroles, il ſe mit à genoux, & pria auec eux tous.

37. Ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων, καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου κατεφίλουν αὐτόν,

Lors il y eut grand pleur de tous: & ſe iettans ſur le col de Paul, le baiſoyent.

38. Ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν. προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

Eſtans triſtes principalement pour la parole qu'il auoit dite, Qu'ils ne verroyent plus ſa face. Et le conduiſirent au nauire.

ΚΕΦΑΛ. κά.

ΩΣ δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν κῶ, τῇ δὲ ἑξῆς εἰς τὴν ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς πάταρα.

Ainſi donc eſtans departis & reculés d'eux, nous tiraſmes tout droit à Coos, & le iour enſuiuant à Rhode, & de là en Patara.

2. Καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν.

Et ayans trouué là vn nauire qui trauerſoit en Phenice, nous montaſmes deſſus, & partiſmes.

3. Ἀναφανέντες δὲ τὴν κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν εὐώνυμον, ἐπλέομεν εἰς συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς τύρον· ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον.

Puis ayans deſcouuert Cypre, nous la laiſſaſmes à main gauche: & tirans vers Syrie, arriuaſmes à Tyr: car la nauire deuoit la deſcharger ſa charge.

4. Καὶ ἀνευρόντες τοὺς μαθητὰς ἐπεμείναμεν αὐτοῦ ἡμέρας ἑπτά, οἵτινες τῷ παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς ἱερουσαλήμ·

Et ayans trouué là des diſciples, nous y demeuraſmes ſept iours. Iceux diſoyent par l'Eſprit à Paul qu'il ne montaſt point en Ieruſalem.

CAP. XX.

36. Et cùm hæc dixiſſet, poſitis genibus ſuis oravit cum omnibus illis.

And when he had thus ſpoken / he kneeled downe / and prayed with thē all.

37 Magnus autem fletus factus eſt omnium : & procumbentes ſuper collum Pauli, oſculabantur eum.

Then they wept all abundantly / and fell on Pauls necke / and kiſſed him.

37. Dolentes maximè in verbo quod dixerat, quoniam ampliùs faciem eius non eſſent viſuri. Et deducebant eum ad navem.

Being chiefly ſory for the wordes which he ſpake / That they ſhould ſee his face no more. And they accompanied him vnto the ſhippe.

CAP. XXI

CVm autem factum eſſet, ut navigaremus, abſtracti ab eis, recto curſu venimus Coum, & ſequenti die Rhodum, & inde Pataram.

And as were launched forth / and were departed from them / we came with a ſtraight courſe vnto Coos / & the daye following vnto the Rhodes / & from thence vnto Patara.

2. Et cum inveniſſemus navem transfretantem in Phœnicen: aſcendentes navigavimus.

And we found a ſhip that went ouer vnto Phenice / and went aborde / and ſet forth.

3. Cùm apparuiſſemus autem Cypro, relinquentes eā ad ſiniſtram, navigavimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim navis expoſitura erat onus.

And when we had diſcouered Cyprus / we left it on the left hand / and ſayled towarde Syria / and arriued at Tyrus : for there the ſhip vnladed the burden.

4. Inventis autem diſcipulis, manſimus ibi diebus ſeptem : qui Paulo dicebant per Spiritum, ne aſcenderet Ieroſolymam.

And when we had founde diſciples / we taryed there ſeuen dayes. And they tolde Paul through the Spirit / that he ſhould not go vp to Jeruſalem.

Das XX. Capitel.

36. Vnd als er ſolchs geſagt / kniet er nieder / vnd betet mit jhnen allen.

Oc der hand haffde dette ſagd / falt hand paa knæ / oc bad met dem alle.

37. Es ward aber vil weinens vnter jhnen allen / vnnd fielen Paulo vmb den Halß / vnd kůſſeten jhn.

Da bleff der ſtor graad iblant dem alle / oc de fulde omkring Pauli halſſ / oc kyſte hannem.

38. Am allermeiſten betrůbet ůber dem wort / daß er ſagete : Sie wůrden ſein angeſicht nicht mehr ſehen. Vnd geleitten jn in das Schiff.

Oc de vaare allermeſt bedrøffuede for det ord hand ſagde / At de ſkulde icke mere ſee hans Anſict. Oc de fulde hannem til Skibet.

Das XXI. Capitel.

Als nun geſchach / daß wir von jhnen gewandt / dahin fuhren / kamen wir ſtracks lauffs gen Co / vnnd am folgenden tag gen Rodiß / von dannen gen Patara.

DEr det nu ſkede / at wi vende oſſ fra dem / oc fore bort / da komme wi vor rette Kaaſſ til Co / oc den anden dag til Rodis / oc der fra til Patara.

2. Vnd als wir ein Schiff funden / das in Phenicen fuhr / tratten wir drein / vnd fuhren hin.

Oc der wi funde it Skib / ſom foer til Phenicen / da traade wi der vdi / oc fore bort.

3. Als wir aber Cipern anſichtig wurden / lieſſen wir ſie zur lincken hand / vnnd ſchifften in Syrien / vnd kamen an zu Tyro / denn daſelbs ſolt das Schiff die Wahre niderlegen.

Oc der wi finge Cypern i ſicte / da lode wi det ved den venſtre haand / oc ſeylede til Syrien / oc komme frem til Tyrum / Thi at Skibet ſkulde der forleſſis.

4. Vnnd als wir Jůnger funden / blieben wir daſelbs ſieben tage. Die ſagten Paulo durch den Geiſt / er ſolte nicht hinauff gen Jeruſalem ziehen.

Oc der wi funde Diſciplene / bleffue wi der ſiu dage. De ſagde Paulo formedelſt Aanden / at hand ſkulde icke drage op til Jeruſalem.

Kapitola XX.

36. A když to powěděl klekl na ſwá kolena / y modlil ſe s nimi wſſemi.

A to rzekßy / kleknal ná kolaná ſwe / y modlil ſie z nimi wßytkimi.

37. Pláč pak weliký ſtal ſe ode wſſech / a padagjce na hrdlo Pawlowo / lijbali gey.

Tedy ſie wßczal wielki plácz wßythkich / á vpadáiac ná ßyi Páwlowi / calowali go.

38. Litugijce naywijce toho ſlowa kteréž řekl / žeby twáři geho giž wijce widěti neměli. Y prowodili gey až k Lodij.

Bedac bárzo žáloſciwi z ſlow ktore im mowil / že wieccy nie mieli wizrec oblicza iego / y tákže go prowadzili áž do okretu.

Kapitola XXI.

A Když ſe tak ſtalo / že gſme ſe plawili / odděliwſſe ſe od nich / prawým během připlawili gſme ſe do Choum / a druhý den do Rhodu / a odtud do Patary.

Zátym gdychmy odiechali rozſthawßy ſie z nimi / przyßlichmy proſtym pedem do Kouu / á názáiutrz do Rhodis / ztámtad do Pátára.

2. A nalezſſe tu Bárku / ana má plauti do Fenicen / wſtupiwſſe na ni / plawili gſme ſe:

Thám ználazßy okret / ktory miál plynac do Fenice / wſiadßy weñ iechalichmy.

3. A když gſme vhlijdali Cyprum / nechawſſe ho na lewě ſtraně / plawili gſme ſe do Syrye / a připláuli gſme da Týru / nebo tu měli wyložiti náklad z Lodij.

A gdy ſie nam poczal vkázowác Cypr / zoſtáwiwßy go po lewey ſtronie / wieżlichmy ſie do Syryey / y przyiechalichmy do Tyru / ábowiem tam z okretu ſprzatác miano.

4. A nalezſſe tu Včedlnijky / pobyli gſme tam za ſedm dnij : Kteřijžto prawili Pawlowi ſkrze Ducha / aby nechodil do Geruzaléma.

Tám zechmy zmießkáli przez ſiedm̄ dni nálazßy zwolenniki / ktorzy do Páwla mowili przez duchá / áby niechodzil do Jeruzálem.

כא

5 ומן בתר הלין יומתא נפקן דנאזל באורחה ומלוין הוו לן כלהון הנון ונשיהון ובניהון עדמא לבר מן מדינתא וקעדו על בורכיהון על יד ימא וצליו:

Poi che noi hauemmo compiuti quei giorni, ci partimmo, & andammo via, accompagnandoci tutti insieme con le lor moglij e figliuoli infin fuor de la citta: e postici inginocchioni in su'l lito, facemmo oratione.

6 ונשקן לחדא וסלקן לאלפא והפכו הנון ל לבתיהון:

E poi che ci fummo abbracciati l'vn l'altro, noi salimmo ne la naue, e quelli se ne ritornorono à i loro.

7 חנן דין רדין מן צור ו ואתין לעכו מדינתא ויהבן שלמא לאחא דתמן ושרין צאדיהון יומא חד:

Finita poi la nauigatione, da Tiro, arriuammo à Tolemaida: e salutati i fratelli, ci fermammo con essi vn giorno.

8 וליומא אחרנא נפקן ואתין לקסריא ועלן שרין בביתה דפיליפוס מסברנא אינא דאיתוהי הוא מן שבעא:

L'altro dì poi, quelli che s'erano partiti con Paulo, vennero à Cesarea: & entrati in casa di Filippo Euangelista, che era vno de sette, ci fermammo appresso di lui.

9 דאית הוי לה בנתא בתולתא ארבע דמתנבין הוי:

Costui haueua quattro figliuole vergini, che profetizauano.

10 וכד איתין תמן יומתא סגיאא נחת הוא מן יהוד נביא חד דשמה הוא אגבוס:

E dimorandoui noi piu giorni, soprauenne vn Profeta di Giudea, nominato Agabo.

כ א

5 ויהי כי מלאנו את־הימים האלה ונצא ונלך וישלחו אותנו כלם עם הנשים והבנים עד־מחוץ לעיר ונכרע את־ברכינו ונתפלל:

Y cumplidos aquellos dias, partimosnos, acompañandonos todos con sus mugeres y hijos hasta fuera ne la ciudad: y puestos de rotillas en la ribera, oramos.

6 וכאשר נתנו את־שלום איש לאחיו עלינו על־האניה והמה שבו אל־בתיהם:

Y abraçandonos los vnos à los otros, subimos en el nauio, y ellos se boluieron à sus casas.

7 ואנחנו הלכנו בים ומצור באנו לעכו ונשאל לאחינו לשלום ונעמד עמהם יום אחד:

Y nosotros, cumplida la nauegacion venimos de Tyro à Ptolemayda: y auiendo saludado à los hermanos quedamos nos con ellos vn dia.

8 וממחרת יצאנו ובאנו לקסריא ובאנו בבית פילפוס המבשר אשר היה אחד מן השבעה ארכנו לנו עמו:

Y otro dia partidos (Paulo y los que con el estauamos,) venimos à Cesarea· y entrando en casa de Philippe el Euangelista, el qual era vno de los Siete, po amos con el.

9 ויהיו לו ארבע בנות בתולות מתנבאות:

Y este tenia quatro hijas donzellas que prophetizauan.

10 וכאשר ארכנו לנו ימים רבים בא איש אחד מיהודה ונביא הוא ושמו אגב:

Y reposando nosotros alli por muchos dias, decendió de Iudea vn propheta llamado Agabo.

κα'.

5. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλεως· καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν, προσηυξάμεθα.

Mais ces iours-la estans accomplis nous partismes: & nous mettans en chemin, estans conduits de tous, auec leurs femmes & enfans, iusques hors la ville, & ayans mis les genoux en terre sur le riuage, nous priasmes.

6. Καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

Puis apres nous estre embrassés les vns les autres, nous montasmes au nauire, & les autres retournerent chez eux.

7. Ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς.

Par ainsi acheuans nostre nauigation, de Tyr nous abordasmes à Ptolemais: & apres auoir salué les freres, demeurasmes vn iour auec eux.

8. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ.

Le lendemain Paul & sa compagnie partirent, & nous vinsmes en Cesaree: & estans entrés en la maison de Philippe l'Euãgeliste (qui estoit l'vn des sept) nous demeurasmes chez lui.

9. Τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι.

Icelui auoit quatre filles vierges, lesquelles prophetizoyent.

10. Ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ τῆς ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι ἄγαβος.

Et comme nous demeurions la plusieurs iours, il suruint vn Prophete de Iudeé, nommé Agabus.

CAP. XXI.

5. Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum uxoribus & filiis uſq; foras civitatem: & poſitis genibus in litore, oravimus.

But when the dayes were ended / we departed / and went our way / and they all accompanied vs with their wiues and children / euen out of the citie : and we kneeling downe on the ſhore / prayed.

6. Et cùm valefeciſſemus invicem, aſcendimus navẽ: illi autem redierunt in ſua.

Then when we had embraced one another / wee tooke ſhippe / and they returned home.

7. Nos vero navigatione explicita, à Tyro deſcendimus Ptolemaidam: & ſalutatis fratribus, manſimus die vna apud illos,

And when we had ended the courſe from Tyrus / we arriued at Ptolemais / and ſaluted the brethren / and abode with them one day.

8 Alia autem die profecti, venimus Cæſarêam. Et intrantes domum Philippi Evangeliſtæ, qui erat unus de ſeptem, manſimus apud eũ.

And the next day / Paul & they that were with him / departed / and came vnto Ceſarea : and we entred into the houſe of Philippe the Euangeliſt / which was one of the ſeuen Deacons / and abode with him.

9. Huic autem erant quatuor filiæ virgines, prophetantes.

Nowe he had foure daughters virgins / which did propheſie.

10. Et cum moraremur per dies aliquot, ſupervenit quidam à Iudæa propheta, nomine Agabus.

And as we taried there many dayes / there came a certaine Prophet from Iudea / named Agabus.

Das XXI. Capitel.

5. Vnnd geſchach / da wir die tage zubracht hatten / zogen wir auß / vnd wandelten. Vnd ſie geleiteten vns alle / mit Weib vnnd Kindern / biß hinauß für die Statt / vnnd knieten nider am vfer / vnd beteten.

Oc det begaff ſig / der de dage vaare forløbne / at wi droge vd / oc vandrede. Oc de fulde oſſ alle / met Huſtruer oc Børn / vden faar Staden / oc fulde paa knæ paa ſtrandebacken / oc bade.

6. Vnnd als wir ein ander geſegneten / tratten wir ins Schiff / Jene aber wandten ſich wider zu den jhren.

Oc der wi haffde velſignet huer andre / traadde wi i Skibet / Oc de andre vende ſig hiem igen til deris.

7. Wir aber vollzogen die Schiffahrt / von Tyro / vnd kamen gen Ptolemaida / vnd grüſſeten die Brüder / vnd blieben einen tag bey jnen.

Men wi fuldkommede Seiladzen fra Tyro / oc komme til Ptolemaida / oc hilſede Brødrene / oc bleffue en dag hoſſ dem.

8. Des andern tages zogen wir auß / die wir vmb Paulo waren / vnd kamen gen Ceſarien. Vnnd giengen in das Hauß Philippi des Evangeliſten / der einer von den ſieben war / vnd blieben bey jm.

Anden dagen droge wi vd / wi ſom vaare met Paulo / oc komme til Ceſaream / Oc wi ginge i Philippi Euangeliſte huſſ / ſom vaar en aff de ſiu / oc bleffue hoſſ hannem.

9. Derſelbige hatte vier Töchter / die waren Jungkfrauen / vnnd weiſſagten.

Denne haffde fire Døtter / ſom vaare Jomfruer oc ſpaade.

10. Vnd als wir mehr tage da blieben / räiſet herab ein Prophet auß Judea / mit namen Agabus / vnd kam zu vns.

Oc der wi bleffue der flere dage / da reyſde en Prophete ned / aff Judea ſom hed Agabus.

Kapitola XXI.

5. A wyplniwſſe ty dni / wyſſedſſe ſſli gſme prył / a prowodili nás wſſyckni s Manželkami y s Syny / až wen za Měſto : a klekſſe na kolena na brěhu / modlili gſme ſe.

Ale gdychmy wymieſzkáli ony dni / odeſzlichmy / á wſzyſcy nas prowadzili z żonami y dźiatkámi / ażechmy wyſzli z miáſtá / tedy v brzegu poklękawſzy ná koláná / modlilichmy ſie.

6. A když gſme ſe weſpolek rozžehnali / wſtaupili gſme na Bárku / a oni ſe wrátili domuow.

Záthym oblápiáiac iedni drugie / wſiedlichmy w okręt / á oni rez wrocili ſie do ſwych.

7. Ale my plawiwſſe ſe od Týru / geli gſme Ptolomaydy / a pozdrawiwſſe tu bratřij / pobyli gſme v nich geden den.

My záſie od prawiwſzy droge / przyſzlichmy z Tyru do Ptolemaidy / támże przywitawſzy z brácia / mieſzkálichmy v nich przez ieden dźień.

8. A druhý den ſſedſſe / přiſſli ſme do Cezaree. A wſſedſſe do domu Filipa Kazatele / kterýž byl geden z ſedmi / byli gſme tu v něho.

A nazáiutrz wyſzedſzy Páwel / y my ktorzychmy z nim byli / przyſzlichmy do Cezaryey / y wſzedſzy w dom Filipa Ewánielisty (ktory był ieden z onych ſiedmi) zoſtahalichmy v niego.

9. A ten měl čtyři Dcery Panny / Protokyně.

A ten miał czterzy corki pánienki / ktore prorokowáły.

10. A když gſme tu pobyli za několiko dnj / přiſſel muž nějaký z Judſtwa Prorok gménem Agabus.

A gdychmy tám przez niemáło dni mieſzkáli / przyſzedł z Zydoſtwá Prorok niektory imieniem Agab

כא

11 וְעַל לְוָתַן וַשְׁקַל ע
עֶרְקְתָא דְּחַצְוְהִי דְּפַוְלָוס
וַאסַר רַגְלַיְהּ דְּנַפְשֵׁהּ
וְאִידַוְהִי וְאֶמַר הָכַנָא אָמַר
רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּגַבְרָא
מָרֵהּ דְּעֶרְקְתָא הָדָא
הָכַנָא נֶאסְרוּנֵהּ יְהוּדָיֵא
בְּאוּרִשְׁלֶם וְנַשְׁלְמוּנֵהּ
בְּאִידַי עַמְמֵא׃

Ilqual venutoſene à noi, preſe la cintura di Paulo, e legoſſene le mani e i piedi, e diſſe, Queſte coſe dice lo Spirito ſanto, Coſi legaranno i Giudei in Ieruſalem, l'huomo di cui è queſta cintura, e daranno lo ne le mani de Gentili.

12 וְכַד הָלֵין מֶלֵא שְׁמַעְן
בְּעַין מָנֵהּ חְנַן וַבְנַי אַתְרָא
דְּלָא נֵאזַל לְאוּרִשְׁלֶם׃

Come noi vdimmo queſte coſe, il pregauamo e noi e quelli che erano del luogo, che non ſaliſſe in Ieruſalem.

13 הָידֵין עְנָא וֶאמַר
פַּוְלָוס מָנָא עָבְדִין אַנְתּוּן
דְּבָכֵין אַנְתּוּן וְשָׁחְקִין א
אַנְתּוּן לֵהּ לְלֶבִּי אֶנָא גֵּיר
לָא הָוֵא דְּאֶתְאסַר בַּלְחוּד
מְטַיַּב אֶנָא אֶלָּא אַף
דְּאָמוּת בְּאוּרִשְׁלֶם חָלָף
שְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Allor Paulo riſpoſe, Che fate voi, coſi piangendo, & affliggendo il cuor mio? Io certo ſono apparecchiato non ſol ad eſſer legato, ma ettandio à morire in Ieruſalem per il nome del Signor IESV.

14 וְכַד לָא אֶתְטְפִיס לַן
בְּהָלֵין לַן וְאמַרְן דְּצֶבְיָנֵהּ
דְּמָרְיָא יְהֵוֵא׃

E coſi non reſtando egli perſuaſo, noi ci acquetammo, dicendo, Sia fatta la volontà del Signore.

15 וּבָתַר יַוְמָתָא הָלֵין
אֶתְטַיְבַן וַסְלֶקְן לַן
לְאוּרִשְׁלֶם׃

E doppo queſti giorni, ci mettemmo ad ordine, e ſalimmo in Ieruſalem.

כא

11 וַיָּבוֹא אֵלֵינוּ וַיִּקַּח אֶת־אֵזוֹר
פּוּלוֹס וַיֶּאֱסוֹר אֶת־רַגְלָיו וְיָדָיו
לֵאמֹר כֹּה אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת־
הָאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ אֵזוֹר הַזֶּה כָּכָה
יַאַסְרֻהוּ הַיְּהוּדִים בִּירוּשָׁלַיִם
וְיַסְגִּירֻהוּ בִּידֵי הַגּוֹיִם׃

El qual como vino à noſotros, tomó la cinta de Paulo, y atandoſe los pies y las manos, dixo, Eſto dize el Eſpiriru Sancto, Al varon cuya es eſta cinta, anſi lo atarán los Iudios en Ieruſalem y lo entregaran en manos de las Gentes.

12 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ אֶת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה וַנִּשְׁאַל מִמֶּנּוּ אֲנַחְנוּ וְכֻלָּם
אֲשֶׁר בַּמָּקוֹם הַהוּא מֵעֲלוֹתוֹ
יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Loqual como oymos, rogamos noſotros y los que eſtauan en aquel lugar, que no ſubieſſe à Ieruſalem.

13 וַיַּעַן פּוּלוֹס מַה־תַּעֲשׂוּ כִּי
בוֹכִים אַתֶּם וּמְפַתִּים אֶת לִבִּי
וַאֲנִי עָתִיד הוּא לֹא לְהֵאָסֵר
לְבַדִּי כִּי אִם לָמוּת בִּירוּשָׁלַיִם
עַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ אֲדֹנֵינוּ׃

Entonces Paulo reſpondió, Que hazeys llorando, y affligiendome el coraçon? porque yo no ſolo à ſer atado, mas aun à morir en Ieruſalem eſtoy preſto por el nombre del Sennor Ieſus.

14 וְכַאֲשֶׁר לֹא יָכֹלְנוּ לְפַתּוֹתֵנוּ
נַחְנוּ לֵאמֹר תְּהִי רְצוֹן יְהוָה׃

Y como no le podimos perſuadir repoſamos nos, diziendo, Hagaſe la voluntad del Sennor.

15 וְאַחֲרֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה נְכוֹנִים
עָלִינוּ יְרוּשָׁלַיְמָה׃

Y deſpues deeſtos dias, apercebidos ſubimos à Ieruſalem.

κα.

11. Καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ παύλου, δήσας τε αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἶπε, τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἐστιν ἡ ζώνη αὕτη οὕτω δήσουσιν ἐν ἱερουσαλὴμ οἱ ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν.

Lequel eſtant venu vers nous, & ayant prins la ceinture de Paul, s'en lia les mains & les pieds, diſant, Ces choſes dit le ſainct Eſprit, Ainſi lieront lés Iuifs en Ieruſalem l'homme à qui eſt ceſte ceincture & le liurerõt es mains des Gentils.

12. Ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et quand nous euſmes entendu ces choſes, tant nous que ceux qui eſtoyent du lieu, l'exhortaſmes qu'il ne montaſt point en Ieruſalem.

13. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος· τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ ἑτοίμως ἔχω ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Adonc Paul reſpondit, Que faites-vous, en pleurant & affligeant mon cœur? car quant à moi, ie ſuis tout preſt non ſeulement d'eſtre lié, mais auſſi de mourir en Ieruſalem pour le Nom du Seigneur Ieſus.

14. Μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω.

Ainſi, pource qu'il ne pouuoit eſtre induit à cela, nous-nous en deportaſmes, diſans, La volonté du Seigneur ſoit faite.

51. Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἀποσκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς ἱερουσαλήμ.

Et quelques iours apres, ayans chargé nos hardes nous montaſmes en Ieruſalem;

CAP. XXI.

11. Is cum veniſſet ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans ſibi pedes & manus dixit, Hæc dicit Spiritus ſanctus: Virum cuius eſt zona hæc, ſic alligabunt in Ieruſalem Iudæi, & tradent in manus Gentium.

And when he was come vnto vs / he tooke Pauls girdle / and bound his owne handes and feete/and ſaid/Thus ſayeth the holy Ghoſt/So ſhall ỹ Jewes at Jeruſalem bynd the man that oweth this girdle / & ſhall deliuer him into the handes of the Gentiles.

12. Quod cum audiſſemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne aſcenderet Ieroſolymam.

And when wee had heard theſe thinges/both wee and other of the ſame place beſought him that hee would not goe vp to Jeruſalem.

13. Tunc reſpondit Paulus, & dixit, Quid facitis flentes, & affligentes cor meum? Ego enim non ſolùm alligari, ſed & mori in Ieruſalem paratus ſum propter nomen Domini Ieſu.

Then Paul anſwered/and ſaid/what do ye weeping and breaking mine heart? For I am readie not to be bound onely/ but alſo to die at Jeruſalem for the Name of the Lord Jeſus.

14. Et cum ei ſuadere non poſſemus, quievimus, dicentes, Domini voluntas fiat.

So when he would not be perſwaded/we ceaſed /ſaying / The will of ỹ Lorde be done.

15. Poſt dies autem iſtos præparati, aſcendebamus in Ieruſalem.

And after thoſe dayes we truſſed vp our fardeles / and went vp to Jeruſalem.

Das XXI. Capitel.

11. Der nam den Gůrtel Pauli/ vnd band ſeine hånde vnnd fůſſe/ vnd ſprach: Das ſaget der heilige Geiſt: Den Mann/des der Gůrtel iſt/werden die Jůden alſo binden zu Jeruſalem/vnnd ůberantwortten in der Heiden hånde.

Oc kom til oſſ. Hand tog Pauli Belte/ oc bant ſine hender oc føder/ oc ſagde/ Dette ſiger den hellig Aand/ Den Mand ſom dette Belte hører til/ ſkulle Jøderne ſaa binde i Jeruſalem / oc antuorde hannem i Hedningers hender.

12. Als wir aber ſolches höreten/ baten wir jn/vnd die deſſelbigen orts waren/daß er nicht hinauff gen Jeruſalem zöge.

Men der wi det hørde/da bade wi hannem oc de ſom vaare i den ſamme ſted/at hand ſkulde icke drage op til Jeruſalem.

13. Paulus aber antwortttet: Was machet jhr/daß jhr weinet / vnnd brechet mir mein Hertz? Denn ich bin bereit/ nicht allein mich zubinden laſſen/ ſondern auch zu ſterben zu Jeruſalem / vmb des Namens willen des HERRN Jeſu.

Da ſuarede Paulus/ Huad gøre i / at i græde/ oc plage mit Hierte? Thi ieg er rede/ icke aleniſte at lade mig binde/ men ocſaa at dø i Jeruſalem/ vor for HERRIS Jheſu Naffn ſkyld.

14. Da er aber ſich nicht ůberreden ließ/ ſchwigen wir/ vnnd ſprachen: Des HERRN wille geſchehe.

Men der hand vilde icke lade tage ſig met ord/ da tagde wi / oc ſagde / HERRENS vilie ſke.

15. Vnnd nach denſelbigen tagen/ entledigten wir vns/ vnd zogen hinauff gen Jeruſalem.

Oc effter de dage / lagde wi vor ting fra oſſ/ oc droge op til Jeruſalem.

Kapitola XXI.

11. Ten když k nám přiſſel/ wzal pás Pawluow/ a ſwázaw ſobě nohy y ruce/ řekl: Totoť prawij Duch Swatý/ že Muže toho gehož geſt pás tento/ takto ſwážij Židé w Geruzalémě/ a wydagij w ruce Pohanuom.

Ktory przyſzedſzy do nas/ wzial pás Páwlow/ y zwiazawſzy ſobie nogi y rece/ mowil: Toc mowi Duch swiety/ Męza ktorego ieſt ten pás/ ták związa w Jeruzálem Zydowie/ y podádza go w rece pogánom.

12. To když gſme vſlyſſeli my/ proſyli gſme ho/ y ti kteřijž byli w tom Městě/ aby nechodil do Geruzaléma.

To ſkorochmy vſlyſzeli/ proſilichmy y ſámi y ci ktorzy ná onym mieyſcu byli/ áby nie chodzil do Jeruzálem.

13. Tehdy odpowěděl Pawel/ a řekl: Y co činjte plačjce a trápjce ſrdce mé? Jáť zagiſté ne toliko ſwázán býti/ ále y vmřijti hotow gſem w Geruzalémě/ pro Gméno Pána Gežiſſe Kryſta.

Thedy odpowiedzial Páwel: Coż czynicie plazac/ á kruſzac ſerce moie? konieczniec ia nie thylko ábych miał być zwiazan/ álem y vmrzeć gotow w Jeruzálem/ dla imienia Páná Jezuſowego.

14. A když gſme gemu odraditi nemohli přeſtali ſme/ řkuce: Staň ſe wůle Božij.

A thak gdychmy mu rozradzić nie mogli/ przeſtalichmy ná thym mowiac: Niechayżec ſie zſtánie wola Páńſka.

15. Po těch pak dnech připrawiwſſe ſe/ ſſli ſme do Geruzaléma.

Zátym po onych dniach/ zábrawſzy tlumoki/ ſzlichmy do Jeruzálem.

כא

16 ואתו הוו עמן אנשא תלמידא מן קסריא כד דבירין עמהון אחא חד מן תלמידא קדמיא דשמה. הוא מנסון ואיתוהי הוא מן קופרוס דנתקבלן בביתה ׃

E Vennero inſieme con eſſonoi alcuni de diſcepoli da Ceſarea, menando con ſeco vn certo Mnaſone Ciprioito antico diſcepolo, col qual noi doueuamo alloggiare.

17 וכד אתין לאורשלם קבלון אחא חדיאית ׃

Arriuati che noi fummo in Ieruſalem, i fratelli ci riceuerono volentieri.

18 וליומא אחרנא עלו עם פולוס לות יעקוב כד אית הוו לותה כלהון קשישא ׃

E il giorno ſeguente Paulo entrò con eſſonoi a Iacopo, e tutti i Seniori vi ſi raunorono.

19 ויהבו להון שלמא ומשתעא הוא להון פולוס בתר בתר כל מדם דעבד אלהא בעממא בתשמשתה ׃

E poi ch'ei gli hebbe ſalutati, raccontò loro à parte per parte ciaſcuna di quelle coſe, che Iddio haueua fatte tra i Gentili per la ſua amminiſtratione.

20 וכד שמעו שבחו ל לאלהא ואמרו לה חזא אנת אחון כמא רבון אית ביהוד אילין דהימנו וכלהון הלין טננא אנון דנמוסא ׃

Il che hauendo eſſi vdito, glorificorono il Signore, e diſſergli, Fratello, tu vidi quante migliara de Giudei ſon che hanno creduto, e tutti ſono Zelatori de la Legge.

21 אתאמר דין עליך ד דמלף אנת דנפרקון מן מושא כלהון יהודיא דבעממא כד אמר אנת דלא נהוון גזרין בניהון ולא בעידא דנמוסא נהוון מהלכין ׃

Hor eſſi hanno vdito dir di te, che tu inſegni a tutti i Giudei che ſon fra' Gentili, a ritrarſi da Moiſe, dicendo, che non debbeno circoncidare i lor figliuoli, ne caminar ſecondo i ſoliti coſtumi.

כא

16 ויבואו עמנו גם אנשים תלמידים מקיסריא המוליכים אתם את־יסון מכפר אשר עמו לנו והוא תלמיד ישן ׃

Y vinieron tambien con noſotros de Ceſarea àlgunos de los Diſcipulos, trayendo conſigo à vn Mnaſon Cyprio, Diſcipulo, antiguo con el qual poſaſſemos.

17 וכאשר באנו ירושלימה בשמחה גדולה קבלו אותנו האחים ׃

Y como llegamos à Ieruſalem, los Hermanos nos recibieron de buena voluntad.

18 וליום מחר בא פולוס עמנו אל־יעקב ויקהלו הזקנים כלם ׃

Y el dia ſiguiente Paulo entró con noſotros à Iacobo, y todos los Ancianos ſe juntaron.

19 וכאשר שאל לשלומם ספר להם מאחד לאחד אשר עשה אלהים בגוים בשרתו ׃

A los quales, como los vuo ſaludado, contó por menudo loque Dios auia hecho entre las Gentes por ſu miniſterio.

20 והמה בשמעם שבחו את־האלהים ויאמרו אליו רואה אתה אחינו כמה רבבות היו יהודים המאמינים וכלם מקנאי התורה ׃

Y ellos como lo oyeron, glorificaron àl Sennor: y dixeronle, Ya vees Hermano, quantos millares de Iudios ſon losque han creydo: mas todos ſon Zeladores de la ley.

21 וישמעו עליך כי יסורים מלמד אתה ממשה את־היהודים האלה אשר בגוים לאמר לא להמול את־בניהם ולא כתעודה להלכם ׃

Y han oydo de ti (por relacion de otros,) que enſennas à partarſe de Moyſe à todos los Iudios que eſtan entre las Gentes: y que dizes, que no han de circuncidar ſus hijos, ni andar ſegun la coſtumbre.

κά.

16. Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, (μνάσωνι) τινὶ κυπρίῳ ἀρχαίῳ μαθητῇ.

Et quelques vns des diſciples vindrent auſſi de Ceſaree auec nous, amenans auec eux vn certain Mnaſon, qui eſtoit Cyprien, ancien diſciple, chez lequel nous deuions loger.

17. Γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.

Quand nous fuſmes venus en Ieruſalem, les freres nous receurent fort volontiers.

18. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσῄει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι.

Et le iour ſuiuant, Paul vint auec nous chez Iaques, & tous les Anciens y furent aſſemblés.

19. Καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ.

Et apres qu'il les eut embraſſes, il raconta de poinct en poinct les choſes que Dieu auoit faites entre les Gentils par ſon miniſtere.

20. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν, εἶπόν τε αὐτῷ, θεωρεῖς ἀδελφέ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι.

Ce qu'ayans oui, ils glorifierent le Seigneur: & lui dirent, Frere, tu vois combien il y a de milliers de Iuifs qui ont creu, & tous ſont zelateurs de la Loy.

21. Κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας ἰουδαίους, λέγων, μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν.

Or ont-ils eſté informés de toi, que tu enſeignes tous les Iuifs qui ſont entre les Gentils de ſe departir de Moyſe: diſant qu'ils ne doiuent point circoncir leurs enfans ne cheminer ſelon les ſtatuts.

CAP. XXI.

16. Venerunt autem & ex diſcipulis à Cæſaréa nobiſcum, adducentes ſecum (apud quem hoſpitaremur) Iaſonem quendam Cypriũ, antiquum diſcipulum.

There went with vs alſo certaine of the diſciples of Ceſarea/& brought with them one Mnaſon Cyprus / an olde diſciple/with whome we ſhould lodge.

17. Et cùm veniſſemus Ieroſolymam, libenter exceperunt nos fratres.

And when we were come to Jeruſalem/the brethren receiued vs gladly.

18. Sequenti autem die introibat Paulus nobiſcum ad Iacobum, omneſque collecti ſunt ſeniores,

And the next day Paul went in with vs vnto James: and the Elders were there aſſembled.

19. Quos cùm ſalutaſſet, narrabat per ſingula, quæ Deus feciſſet in Gentibus per miniſterium ipſius.

And when hee had embraced them/ hee tolde by order all thinges/that God had wrought among the Gentiles by his miniſtration.

20. At illi cùm audiſſent, magnificabant Deum, dixeruntq; ei: Vides frater quot millia ſunt in Iudæis qui crediderunt:& omnes æmulatores ſunt legis.

So when they heard it / they glorified the Lord/& ſayid vnto him / Thou ſeeſt/brother / how many thouſand Jewes there are which beleeue/ & they are all zealous of the Lawe.

21. Audierunt autem de te quia diſceſſionem doceas à Moyſe eorum qui per Gẽtes ſunt Iudæorum: dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, neque ſecundum conſuetudinem ingredi.

Nowe they are informed of thee/ that thou teacheſt all the Jewes/which are among the Gentiles / to forſake Moſes/and ſayeſt/ that they ought not to circumciſe their childeren / neither to liue after the cuſtomes.

Das XXI. Capitel.

16. Es kamen aber mit vns auch etliche Jünger von Ceſarien/ vnd führeten vnß zu einem/mit namen Mnaſon auß Cypern/ der ein alter Jünger war /bey dem wir herbergen ſolten.

Da komme der ocſaa met oſſ nogle Diſciple aff Ceſarea / oc førde oſſ til en / ſom hed Mnaſon aff Cypern / oc vaar en gammel Diſcipel/ hoſſ huilcken wi ſkulde haffue herbere.

17. Da wir nun gen Jeruſalem kamen / nahmen vns die Brůder ;gerne auff.

Der wi nu komme til Jeruſalem / anammede Brøderne oſſ gerne.

18. Des andern tages aber gieng Paulus mit vns ein zu Jacobo / vnd kamen die Elteſten alle dahin.

Anden dagen gick Paulus ind met oſſ til Jacobum / oc alle de Eldſte komme did.

19. Vnd als er ſie gegruſſet hatte/erzehlete er eines nach dem andern/ was Gott gethan hatte vnter den Heiden / durch ſein Ampt.

Oc der hand haffde hilſet dem / fortalde hand det ene effter det andet / huad Gud haffde giort iblant Hedningene/ formedelſt hans Embede.

20. Da ſie aber das höeten/ lobeten ſie den HERRN / vnd ſprachen zu jhm: Bruder / du ſiheſt wie vil tauſend Jůden ſind / die glaubig worden ſind / vnnd ſind alle eiferer ůber dem Geſetze.

Oc der de det hørde priſede de HERREN/ oc ſagde til hannem / Broder / Du ſeer / huor mange tuſinde Jøder der ere / ſom haffue taget ved troen / oc ere alle Niedkære offuer Lowen.

21. Sie ſind aber bericht worden wider dich / daß du lehreſt von Moſe abfallen alle Jůden / die vnter den Heiden ſind / vnnd ſageſt: Sie ſollen jhre Kinder nicht beſchneiden / auch nicht nach derſelbigen weiſe wandeln.

Men de ere vnderuiſde mod dig / At du lærer alle Jøder / ſom ere iblant Hednigene / at falde fra Moſe/ oc ſiger/ At de ſkulle icke omſkære deris Børn / oc ey vandre effter den ſkick.

Kapitola XXI.

16. A ſſli s námi Včedlnjcy někteřj z Cezarec/ wedauce s ſebau někakého Jázona z Cypru ſtarého Včedlnjka/ y kterěhož bychom hoſpodu měli.

A przyſzli też ſpołu z námi niektorzy zwolennicy z Cezárey/ przywiodſzy z ſobą tego v ktore gośmy goſpodá ſtác mieli/ Mnázoná Cypryczyká ſtárego zwolenniká.

17. A když gſme přiſſli do Gerunzaléma/ rádi nás přijali bratřj.

Gdyſmy tedy przyſzli do Jeruzálem/ wdzięcznie nas przyięli bráciá.

18. Druhého pák dne/ wſſel Pawel y s námi k Jakubowi/ a tu ſebyli wſſyckni Starſſý ſeſſli.

Názáiutrz wſzedł z námi Páwel do Jakubá/ kędy wſzyſcy ſtárſzy byli.

19. Kterýchžto když pozdrawil/ wyprawowal gim wſſecko/ co geſt Bůh činil ſkrze vřad poſlužowánij geho mezy Pohany.

Ktore oblápiwſzy opowiedział im porządnie co Bog czynił miedzy pogány przez ſłużbę iego.

20. A oni když to wyſlyſſeli/ welebili Boha/ a řekli gemu: Widjſs Bratře/ kterak mnoho Tiſýcůw geſt mezy Zidy/ těch kteřijž gſau vwěřili: a ti wſſyckni gſau milownijcy Zákona.

Co oni ſłyſząc chwalili Páná/ á powiedzieli mu: Widziſz że bráćie iáko ieſt wiele tyſięcy Zydow ktorzy vwierzyli/ á wſzyſcy zá zákonem/ ſą chuć i litwoſcią ku zákonowi.

21. Ale o tobě gſau ſlyſſeli/ žeby ty wedl od Zákona Moyžiſſowa/ ty Zidy kteřijž gſau mezy Pohany/ prawě/ že nemagij obřezowati Synůw ſwých/ aniž magij wedlé obyčege Zákona choditi.

Słyſzeli tedy o tobie z powieśći ich/ iż vczyſz odſtępienia od Mojżeſzá/ á wſzyſcy Zydowie ktorzy ſą miedzy pogány/ powiedaſz że ſie obrzezowáć niemáią/ áni máią chodzić wedle vſtáwy iego.

כא

22 מטול הכיל ד
דמשתמעא הי להון ד
דאתית לכא ׃

Che cosa è dunque? Bisogna per ogni modo che la moltitudine si rauni: perche intenderanno che tu sei venuto.

23 עבד מדם דאמרינן
לך אית לן גברא ארבעא
דנדיר להון דיתדכון ׃

Fa dunque cio che noi ti diciamo, Noi habbiam quattro huomini che hanno vn voto sopra di se.

24 דבר אנון וזל אתדכא
עמהון ואפק עליהון נ
נפקתא איך דנגרעון
רישיהון ומתידעא לכל־
נש דמדם דאתאמר עליך
דגל הו ואנת לנמוסא
שלם אנת ונטר ׃

Piglia questi, e purificati con essoloro, e spendi per loro: accioche si radano il capo: e tutti sappiano che non è niente di quelle cose che hanno vdite di te: ma che tu ancora camini osseruando la Legge.

25 על אילין דהימנו מן
עממא חנן כתבן דיהוון
נטרין נפשהון מן דדביחא
ומן זניותא ומן חניקא
ומן דמא ׃

Quanto poi à quei de Gentili che hanno creduto, noi habbiamo scritto, determinando che non osseruino alcuna cosa simile: se non si guardino da le cose sacrificate à gl'idoli, e dal sangue, e dal soffocato, e da la fornicatione.

26 הידין פולוס דבר אנון
לגברא הלין ליומא אחרנא
ואתדכי עמהון ועל אזל
להיכלא כד מודע להון
מוליא דיומתא ד
דתדכיתא עד־־מא
דאתקרב קורבנא דאנש
אנש מנהון ׃

Allor Paulo prese con seco quegli huomini, e il giorno seguente, essendosi purificato con essoloro, entrò nel tempio manifestando il compimento de giorni de la purificatione, insin à tanto che s'offerisse per ciascun di loro l'offerta.

כא

22 ומה זאת היא לכן צריך
להקהיל את־ההמון כי ישמעו
כי באת ׃

Que ay pues? En todo caso es menester quel la multitud se junte: porque oyran que has venido.

23 ולכן עשה את־אשר נאמר
לך היו לנו ארבעה אנשים
אשר יש עליהם אסרם ׃

Haz pues esto que te dezimos. Ay entre nosotros quatro varones que tienen voto sobre si.

24 את־האלה תקח אליך
והתקדש עמם ותסיך עליהם
נסכיהם ויקרחו קרחה בראשם
וידעו כלם כי כל־הדברים
האלה אשר שמעו מעליך שוא
המה וכי גם אתה הלך תצר את־
התורה ׃

Tomando à estos sanctificate con ellos, y gasta con ellos paraque raygan sus cabeças: y que todos entiendan que no ay nada de loque de ti han oydo por fama: mas que tu tambien andas, guardando la ley.

25 ומגוים אשר מאמינים
כתבנו לכם מחשבים כי לא
צריך לשמרכם מאומה מדברים
האלה כי־אם לנצר לנפשם־
מטמאת האלילים מדם מנחנק
ומתזנות ׃

Empero quanto à los que de las Gentes han creydo, nosotros auemos escripto. y determinamos, que no guarden nada deesto: solamente que se abstengan de loque fuere sacrificado à los idolos, y de sangre, y de ahogado, y de fornicacion.

26 אז לקח פולוס אליו את־
האנשים אשר עמם נקדש הוא
ויבוא ליום הבא אל־ההיכל
מגיד מלוא ימי הטהרה עד כי
תקרב על־איש ואיש מהמה
הקרבן ׃

Entonces Paulo, tomando à aquellos varones, sanctificado el dia siguiente, entró en el templo, denunciando ser cumplidos los dias de la sanctificacion. hasta ser offrecida por cada vno deellos.

κα'.

22. Τί οὖν ἐστι; πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας.

Qu'est il donc de faire? Il faut entierement assembler la multitude: car ils orront dire que tu es venu.

23. Τοῦτο οὖν ποίησον ὅ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν.

Fai donc ce que nous te disons, Nous auons quatre hommes qui ont fait vn vœu.

24. Τούτους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων.

Pren-les, & te purifie auec eux, & contribue auec eux, afin qu'ils se rasent la teste: & que tous sachent qu'il n'est rien de choses dont ils ont este informés de toi: mais que toi aussi chemines gardant la Loy.

25. Περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό, τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν.

Mais touchant ceux qui ont creu d'entre les Gentils, nous en auons escrit, apres, auoir ordonné qu'ils n'obseruent rien de semblable: sinon qu'ils se gardent de ce qui est sacrifié aux idoles, & du sang, & des choses estouffees, & de paillardise.

26. Τότε ὁ Παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἄνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῄει εἰς τὸ ἱερόν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.

Adonc Paul ayant prins ces hommes auec soy, & le iour ensuiuant s'estant purifié auec eux, entra au temple: denõçant l'accomplissement des iours de la purification, iusqu'à tant que l'oblation fust presentee pour vn chacun d'eux.

CAP. XXI.

22. Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem: audient enim te ſuperveniſſe.

What is then to be done? the multitude muſt needes come together: for they ſhall heare that thou art come.

23. Hoc ergo fac quod tibi dicimus, Sunt nobis viri quatuor, votum habentes ſuper ſe.

Doe therefore this that wee ſay to thee. Wee haue foure men/ which haue made a vowe.

24. His aſſumptis, ſanctificate cum illis: & impende in illis, ut radant capita: & ſcient omnes, quia quę de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem.

Them take/ and purifie thy ſelfe with them/ an cōtribute with them/ that they may ſhaue their heades: & all ſhall know that thoſe thinges / whereof they haue bene informed concerning thee/ are nothing/ but that thou thy ſelfe alſo walkeſt and keepeſt the Law.

25. De his autem qui crediderunt ex Gentibus nos ſcripſimus, iudicantes ut abſtineant ſe ab idôlis, immolato, & ſanguine, & ſuffocato, & fornicatione.

For as touching the Gentiles/ which beleeue/ wee haue written/ and determined that they obſerue no ſuch thing / but that they keepe them ſelues from thinges offred to idoles / and from blood/ and from that that is ſtrangled / and from fornication.

26. Tunc Paulus aſſumptis viris, poſtera die purificatus cum illis intravit in templū, annuntians expletionē dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.

Then Paul tooke the men / and the next day was purified with them/ & entred into the Temple / declaring the accompliſhment of the dayes of the purification / vntill that an offring ſhoulde be offred for euery one of them.

Das XXI. Capitel.

22. Was iſt denn nun? Aller dinge muß die Menge zuſammen kommen. Denn es wirdt für ſie kommen/ daß du kommen biſt.

Huad er da nu? Almuen ſkal aldelis komme tilſammen/ Thi det kommer faar dem/ at du eſt kommen.

23. So thu nun das/ daß wir dir ſagen. Wir haben vier Männer / die haben ein Gelübde auff ſich.

So gøre nu det / ſom wi ſige dig. Wi haffue fire Mænd / de haffue it Løffte paa ſig.

24. Dieſelbigen nimb zu dir/ vnnd laß dich reinigen mit jhnen / vnd wage die koſt an ſie / daß ſie jhre Haupt beſcheren / vnd alle vernemen / daß nicht ſey / weß ſie wider dich berichtet ſind / Sondern daß du auch einher geheſt / vnd halteſt das Geſetz.

Tag dem til dig/ oc lad dig renſe met dem/ oc voffue den Kaaſt paa dem / at de rage deris Hoffuit/ Oc alle ſkulle fornemme / at det er inted/ ſom de ere vnderuiſde vdi mod dig / Men at du ocſaa gaar/ oc holder Lowen.

25. Denn den Glaubigen auß den Heiden haben wir geſchrieben / vnd beſchloſſen / daß ſie der keines halten ſollen / denn nur ſich bewahren für dem Götzenopffer / für Blut / für Erſticktem / vnnd für Hurerey.

Thi wi haffue ſcreffuit de Hedninge til ſom tro/ oc beſluttet/ at de ſkulle inted holde der aff / Vden alene beuare ſig / frá Affguders offer /fra Blod / fra det ſom Qualt er / oc fra Horeri.

26. Da nam Paulus die Männer zu ſich/ vnd ließ ſich des andern tages ſampt jhnen reinigen / vnd gieng inn den Tempel / vnd ließ ſich ſehen / wie er außhielte die tage der Reinigung/ biß daß für einen jedlichen vnter jnen das Opffer geopffert ward.

Da tog Paulus Mendene til ſig / oc loed renſe ſig anden dagen met dem / oc gick ind i Tempeln / oc loed ſee ſig / huorledis hand holt renſelſis dage vd/ Indtil Offeret bleff offret for huer aff dem.

Kapitola XXI.

22. Cožtehdy gt? Mußyſe zagiſtě ſgijti wſſecko množſtwj: neboť vſlyſſý o tobě že gſy přiſſel.

Coż tedy ieſt? koniec ʒuiec ſię potrzebá zeydź ludowi / boć vſłyſzą żeś przyſzedł.

23. Protož včiniž to / což my tobě powijme. Gſauť mezy námi čtyřij mužij/ ſlib weſpolek magjce.

A przetoż czyń to coć powiedamy / mamyć czterzech mężow co ſpolu ſlub máią.

24. Pogmage / y očiſt ſebe s nimi a včiň náklad / ať oholij hlawy ſwé: a zwědijť wſſyckni/ že to geſt křiwé / co gſau ſlyſſeli o tobě/ ale že y ty chodijs oſtřjhage Zákona.

Tych wziąwſzy / oczyśćże ſię z nimi/ y złożże ſię z nimi / áby ogolili głowy/ áżby poznali wſzyſcy/ że to co o thobie ſłyſzeli z powieśći inych/ nic nieieſt / ále iż y ſam chodziſz záchowywaiąc zakon.

25. O tom pak / těm kteřij gſau z Pohanůw vwěřili / my gſme pſali/ vſaudiwſſe / aby ſe warowali Modlám obětowaného / a krwe / vdáweného/ a ſmilſtwa.

O tych też ktorzy vwierzyli z pogánow/ myćmy piſali / gdyćmy poſtánowili áby nic tákowego nie záchowywali / tylkoż áby ſię przeſtrzegali od tego co ieſt ofiárowano bałwanom/ od krwie /od rzeczy dawionych / y od grzechu nieczyſtego.

26. Tehdy Pawel druhý den/ poyaw ſebau muže/ očiſtiw ſe s nimi wſſel do Chrámu / a wyprawowal wyplněnij dnij toho očiſſtěnij/ ažby y obětowána byla oběť za gednoho každého z nich.

Tedy Páwel wziąwſzy ony męże/ názaiutrz oczyśćion ieſt z nimi/ y wſzedł do Kośćiołá/ oznáymuiąc wypełnienie dniow oczyśćienia/ áż zá káżdego z nich byłá oczyniona ofiárá.

כא

27 וְכַד מַטִי יַוְמָא דְשַׁבְעָא יְהוּדָיֵא דְמֶן אַסִיַא חַזַאוּהִי בְהַיְכְלָא וַגְרִיו עֲלַוְהִי עַמָא כֻלֵּה וַארְמִיו עֲלַוְהִי א אִידָיְהוֹן׃

E mentre che i ſette giorni erano per finire, i Giudei d'Aſia, hauendolo veduto nel tempio, meſſero à tumulto tutta la moltitudine, e meſſergli le mani addoſſo.

28 כַּד מְבַגְּנִין וָאמְרִין גַבְרֵא בְּנַי יִסְרָיֵל עַדַרוּ הָנָא הוּ גַּבְרָא דְלוּקְבַל עַמָא דִילַן מַלֵף בְּכֻל דוּכָא וְלוּקְבַל נָמוּסָא וְלוּקְבַל אַתְרָא הָנָא וָאף לַארְמָיֵא אַעֵל לְהַיְכְלָא וְסַיְבֵה לַאתְרָא הָנָא קַדִישָׁא׃

Gridando, Huomini Iſraëliti, ſoccorreteci: queſto è quell'huomo che contra il popolo, e la Legge, e queſto luogo, inſegna per tutto à ciaſcuno: & oltre a cio ha menati ancor i Greci nel tempio, & ha profanato queſto ſanto luogo.

29 קַדְמוּ הֲווֹ גֵיר חָזַו עַמֵּה לַטְרוּפִימוּס אֶפֶסָיָא בִּמְדִינְתָּא וְסָבְרִין הֲווֹ דְעַם פַּולוֹס עַל בְהַיְכְלָא׃

(Percioche haueuan perauanti veduto Trofimo Efeſio con eſſolui ne la città, ilqual ſi penſauano che Paulo haueſſe intredotto nel tempio.

30 וַאשְׁתַּגַּשַׁת כֻּלָּה מְדִינְתָּא וְאִתְכַּנַּשׁוּ כֻלֵּה עַמָא וַאֲחַדוּהִי לְפַוְלוֹס וְגַרוּהִי לְבַר מֶן הַיְכְלָא וּבַר שָׁעְתֵה אֶתְתְּחִדוּ תַּרְעֵא׃

E coſi tutta la città ſi commoſſe, e feceſi concorſo di popolo: & hauendo preſo Paulo il tirauano fuor del tempio, e ſubbito furon chiuſe le porte.

31 וְכַד בָּעֵא הֲוָא כֶּנְשָׁא לְמֶקְטְלֵה אֶשְׁתַּמְעַת ל לְכִילִירְכָּא דְאֶסְפִּיר דְכֻלָּה מְדִינְתָּא אֶתְתְּזִיעַת לָה׃

Hor mentre che eſſi procorauano d'ammazzarlo, andò la voce al Capitano de l'eſercito che tutta Ieruſalem era conturbata.

32 וּבַר שָׁעְתֵה דְבַר ל לְקֶנְטְרוּנָא וְלַאסְטְרַטִיגֵא סַגִּיָאֵא וְרַהֲטוּ עֲלַיְהוֹן וְכַד חֲזַו לְכִילִירְכָּא וְלַאסְטְרַטִיוּטֵא בְּהֵלוּ מֶן דְמָחֵין הֲוַו לְפַוְלוֹס׃

Ilqual preſe ſubbito de ſoldati e de Centurioni, e corſe à loro: & eſſi come viddero il Capitano e i ſoldati, reſtorono di batter Paulo:

כ א

27 וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וִיהוּדִים אֲשֶׁר מֵאַסְיָא רָאוּהוּ בְּהֵיכָל וַיְסִיתוּ אֶת־כָּל הָעָם וַיִּשְׁלְחוּ בוֹ אֶת־יְדֵיהֶם׃

Y como ſe acabauan los ſiete dias vnos Iudios de Aſia como la vieron en el Templo, alborotaron todo el pueblo, y echaronle mano.

28 וְזוֹעֲקִים אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עֱזוֹרוּ כִּי זֶה הוּא הָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר עַל־הָעָם וְעַל־הַתּוֹרָה וְעַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת כֻּלָּם בְּכָל־מְקוֹמִים מְלַמֵּד וְעוֹדֶנּוּ אֶת־הַגּוֹיִם מוֹלִיךְ בְּהֵיכָל וּמְטַמֵּא אֶת־מָקוֹם הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה׃

Dando bozes, Varones Iſraelitas ayudad: eſte es el hombre que por todas partes enſenna à todos contra el pueblo. y la ley, y eſte lugar: y aun de mas deſto ha metido los Gentiles en el templo, y hà contaminado eſte ſancto lugar.

29 כִּי רָאוּ אֶת טְרוֹפִימוֹס הָאֶפְסִי בָּעִיר עִתּוֹ אוֹתוֹ חָשְׁבוּ כִּי בְּהֵיכָל הוֹלִיכָנוּ׃

(Porque antes auian viſto à Trophimo Epheſio en la ciudad con el, el qual penſauan que Paulo auia metido en el templo.)

30 וַתֵּהֹם כָּל־הָעִיר וַתְּהִי מְרוּצַת הָעָם וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־פּוֹלוֹס וַיִּמְשְׁכוּ אוֹתוֹ מִחוּץ לַהֵיכָל וּמְהֵרָה נִסְגְּרוּ הַדְּלָתוֹת׃

Anſique toda la ciudad ſe alborotó, y hizoſe vn concurſo de pueblo: y tomando à Pàulo trayanlo arraſtrando fuera del Templo: y luego las puertas fueron cerradas.

31 וּבְבַקְּשָׁם לַהֲמִיתוֹ עָלְתָה הַשְּׁמוּעָה אֶל־שַׂר אֶלֶף הַחֵבֶל כִּי יְרוּשָׁלַיִם כֻּלָּהּ מְהוּמָה הִיא׃

Y procurando ellos de matarlo, fue dado auiſo àl tribuno de la compannia, que toda la ciudad de Ieruſalem eſtaua alborotada.

32 אֲשֶׁר בִּמְהֵרָה לָקַח עִמּוֹ אֶת־אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וְאֶת־שָׂרֵי מֵאוֹת וַיָּרָץ אֲלֵיהֶם וּבִרְאוֹתָם אֶת־שַׂר אֶלֶף וְאֶת־אַנְשֵׁי מִלְחָמָה שָׁבְתוּ מֵהַכּוֹת אֶת־פּוֹלוֹס׃

El qual luego tomando ſoldados y Centuriones, corrió à ellos. Y ellos como vieron àl Tribuno y à los ſoldados, ceſſaron de herir à Paulo.

κα'.

27. Ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν.

Et comme les ſept iours ſe deuoyẽt accomplir, quelques Iuifs d'Aſie, l'ayans veu au temple, eſmeurent toute la multitude, & ietterent les mains ſur lui.

28. Κράζοντες, ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον.

Crians, Hommes Iſraëlites, aidez-nous: voici ceſt homme qui enſeigne par tout vn chacun contre le peuple, & la Loy, & ce lieu-ci: de auãtage, il a auſſi amené les Grecs dedans le temple, & a pollué ce ſainct lieu.

29. Ἦσαν γὰρ προεωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ, ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος.

Car auparauant ils auoyent veu Trophime Epheſien en la ville auec lui, lequel ils eſtimoyent què Paul euſt amené dedans le temple.

30. Ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου εἷλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι.

Et toute la ville fut eſmeuë, & le peuple y accourut: & ayãs empoigné Paul, ils le tiroyent hors du temple: & incontinent les portes furent fermees.

31. Ζητούντων δὲ αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἀνέβη φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται ἱερουσαλήμ.

Mais comme ils taſchoyent a le mettre à mort, le bruit vint au Capitaine de là bande de la graniſon que toute Ieruſalem eſtoit en trouble.

32. Ὃς ἐξαυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας καὶ ἑκατοντάρχους, κατέδραμεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον.

Lequel tout à l'heure print des gendarmes & Centeniers, & courut vers eux: dont iceux voyans le Capitaine & les gendarmes, ceſſerent de batre Paul.

CAP. XXI.

27. Dum autem ſeptem dies conſummarentur, hi qui de Aſia erant Iudæi, cū vidiſſent eum in templo, concitaverunt omnem populum, & iniecerunt ei manus.

And when the ſeuen dayes were almoſt ended / ẏ Jewes which were of Aſia (when they ſaw him in the Temple) moued all the people / and laid handes on eim.

28. Clamantes, Viri Iſraëlitæ, adiuvate: hic eſt homo qui adverſus populum & legem & locum hunc, omnes ubique docens, inſuper & Gentiles induxit in templū, & violavit ſanctum locum iſtum.

Crying/Men of Iſrael/helpe: this is the man that teacheth all men euery where againſt the people / and the Lawe/and this place: moreouer / hee hath brought Grecians into the Temple/and hath polluted this holy place.

29. (Viderant enim Trophimum Epheſium in civitate cum ipſo, quem ęſtimaverūt quoniam in templum introduxiſſet Paulus.)

For they had ſeene before Trophimus an Epheſian with him in the citie/ whome they ſuppoſed that Paul had brought into the Temple.

30. Commotaque eſt civitas tota: & facta eſt concurſio populi. Et apprehendentes Paulum, trahebant eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt ianuæ.

Then all the citie was moued/ and the people ran together: and they tooke Paul/and drewe him out of the temple/ & forthwith the doores were ſhut.

31. Quærentibus autem eum occîdere, nuntiatum eſt tribuno cohortis, Quia tota confunditur Ieruſalem.

But as they went about to kill him/ tydinges came vnto the chiefe captaine of the band/ ẏ all Jeruſalem was on an vproare.

32. Qui ſtatim aſſumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos, Qui cùm vidiſſent tribunum & milites, ceſſaverunt percutere Paulum.

Who immediately tooke ſouldiers and Centurions/and ranne downe vnto them: and when they ſaw the chiefe Captaine and the ſouldiers/they left beating of Paul.

Das XXI. Capitel.

27. Als aber die ſieben tage ſolten vollendet werden / ſahen jhn die Jüden auß Aſia im Tempel/ vnd erregeten das gantze Volck/legten die Hände an jhn.

Oc der de ſiu dage ſkulde fuldkommis / da ſaae de Jøder aff Aſia hannem i Templen oc de opreyſde alt Folcket / lagde hender paa hannem.

28. Vnd ſchryen: Jhr Männer von Jſrael helfft / diß iſt der Menſch / der alle Menſchen an allen enden lehret wider diß Volck / wider das Geſetz/ vnd wider diſe Stätte/auch dazu hat er die Griechen in den Tempel geführet / vnnd diſe heilige Stätte gemein gemacht.

Oc ſkrege / J Mend aff Jſrael / hielper / Dette er det Menniſke / ſom lærer alle Menniſke alle vegne mod Folcket / mod Lowen / oc mod denne Sted/ Oc der til met haffuer hand føre Greker i Templem / oc giort denne hellige Sted almindelig.

29. Denn ſie hatten mit jhm in der Stadt Trophimum den Epheſer geſehen/ denſelbigen meineten ſie/ Paulus hette jhn in den Tempel geführet.

Thi de haffde ſeet Trophimum den Epheſer met hannem / den ſamme mente de / at Paulus haffde ført hannem i Templen.

30. Vnd die gantze Stadt ward beweget/ vnnd ward ein Zulauff des Volcks. Sie griffen aber Paulum / vnnd zogen jhn zum Tempel hinauß/ vnd als bald wurden die Thüren zugeſchloſſen.

Oc den gantſke Stad bleff oprørt / oc der bleff it tillaab aff Folck. Da grebe de Paulum / oc droge hannem aff Templen/ oc Dørrene bleffue ſtrax tillucte.

31. Da ſie jhn aber tödten wolten/ kam das Geſchrey hinauff für den öberſten Hauptmann der Schar/wie das gantze Jeruſalem ſich empöret.

Men der de vilde ihielſlaget hannem / kom bud op til den ſom vaar øffuerſt Høffuitzmand for Skaren/ huorledis det gantſke Jeruſalem opreyſde ſig.

32. Der nam von ſtundan die Kriegsknechte vnnd Hauptleute zu ſich / vnd lieff vnter ſie. Da ſie aber den Hauptman vnnd die Kriegsknechte ſahen/ höreten ſie auff Paulum zu ſchlagen.

Hand tog ſtrax Stridzfolck oc Høffuitzmend til ſig/ oc løb iblant dem. Men der de ſaae Høffuitzmanden oc Stridzfolcket / da lode de aff at ſla Paulum.

Kapitola XXI.

27. A když ſe naplnilo ſedm dnij/ Židé ti kteřijž byli z Azie/ když vzřeli Pawla w Chrámě/ zbauřili weſſkeren Lid / a wztáhli naň ruce.

A gdy iuż było práwie ſiedm dni wypełnienia / niektorzy Zydowie z Azyey gdy go vyżreli w kośćiele/ wzburzyli wßythek lud/ y targneli ſię náń rekomá.

28. Křičijce: Mužij Jzrahelſſtij / pomozte: Tentoť geſt člowěk/ kterýž proti Lidu y Zákonu y proti mijſtu tomuto wſſecky wſſudy včij / nad to y Pohany vwedl do Chrámu/ a poſſkwrnil ſwatého mijſta tohoto.

Wołáiąc: Mężowie Jzráelſcy rátuyćie/ tenći ieſt człowiek on ktory przećiw ludowi/ y zakonowi/ y mieyſcu themu wßytkich vczy wßedy/ á iuż ná wiodł y Grekow w kośćioł/ y plugáwia to mieyſce świete.

29. Neb gſau widěli Troffima Effezſkého s nim w Městě/ o kterémž ſe domnijwali že by ho do Chrámu vwedl Pawel.

Abowiem przed tym widźieli z nim w mieśćie Trofimá Efeſkiego / y mnimáli áby go Páwel wwiodł do kośćiołá.

30. A tak ſe zbauřilo wſſecko Měſto a zběhli ſe w hromadu lidé. A vchopiwſſe Pawla/ táhli gey wen z Chrámu/ a yhned zawřeli dweře.

Y zrußyło ſię tedy miáſto wßytko / y zbieżało ſię mnoſtwo ludu/ á poimawßy Páwlá wywiekli z kośćiołá/ y natychmiaſt drzwi zámkniono.

31. A když gſau gey chtěli zamordowati powědijno to Haytmanu Wogſka / že ſe weſſkeren bauřij Geruzalém.

A gdy ſię ſtáráli iákoby go zámordowáć/ przyßłá wieść do Rothmiſtrzá nád woyſkiem/ iż ſię wzburzyło wßytko Jeruzálem.

32. Kterýžto hned poyaw s ſebau žoldnéře a Setnijky / běžel k nim. A kdyžoni vzřeli Haytmana a žoldnéře/ přeſtali bijti Pawla.

Ktory tegoż czáſu wziąwßy ſłużebney ſetniki / przybieżał do nich/ tedy oni vyzrawßy Rothmiſtrzá y ſłużebne/ przeſtáli bić Páwłá.

כא

33 וקרב לותה כיליירכא ואחדה ופקד דנאסרונה בתרתין ששלן ומשאל הוא עלוהי דמנו ומנא עבד ׃

Allora il Capitano s'accoſtò, e preſelo, e comandò che foſſe legato con due catene, e domandò chi egli era, e quel ch'egli haueua fatto.

34 וקעין הוו עלוהי אנשא מן אוכלוס מדם מדם ומטול קעתהון לא משכח הוא למדע אידא הי שרירתא ופקד דיובלונה למשריתא ׃

Et altri gridauano vna coſa, altri vn altra ne la turba: onde non potendo egli ſapere il certo per il tumulto comandò che fuſſe menato al campo.

35 וכד מטי פולוס לדרגא טענוהי אסטרטיוטא מטול קטירא דעמא ׃

Come fu arriuato à le ſcale, accadde ch'egli fu portato da i ſoldati, per la violentia de la turba.

36 אתא הוא גיר בתרה עמא סגיאא וקעין הוו ואמרין שקולוהי ׃

Imperoche la moltitudine del popolo il ſeguitaua, gridando, Toglilo via.

37 וכד מטי למעל למשריתא הו פולוס אמר לכיליירכא אן מפס אנת לי אמלל עמך הו דין אמר לה יונאית ידע אנת ׃

E mentre che Paulo era per douer eſſer condotto dentro al campo, dice al Capitano, Emmi lecito parlarti? Et egli diſſe, Sai tu Greco?

38 לא הוית אנת הו מצריא דקדם יומתא הלין אזיעת ואפקת ל למדברא ארבעא אלפין גברין עבדי בישתא ׃

Non ſei tu quell'Egittio, che à queſti giorni paſſati faceſti tumulto, e tiraſti al diſerto ben quattro milia huomini homicidiali?

39 אמר לה פולוס אנא גברא אנא יהודיא מן טרסוס דקיליקיא מדינתא ידיעתא בבה יליד אנא בעא אנא מנך אפס לי למללו לעמא ׃

Paulo gli diſſe, Io certamente ſono huomo Giudeo, Tarſeſe, cittadino d'vna città di Cilicia non ignobile: laſſami, ti prego, parlar al popolo.

כא

33 ויקרב שר אלף ויקחהו ויצו ויאסרהו בשני־אזקים ויחקר מי הוא ומה מעשיו ׃

Entonces llegando el Tribuno, prendiolo, y mandolo atar con dos cadenas: y preguntole quien era, y que auia hecho.

34 ואחרים זעקו את־אחדות בעם וכאשר לא יוכל לדעת את־אמת בעבור המלה ויצו להביאו אל־המחנה ׃

Y otros dauan bozes de otramanera en la companna: y como no podia entender nada de cierto à cauſa del alboroto, mandolo lleuar àl real.

35 ובבואו אל־המעלת קרה כי יסבלהו אנשי מלחמה מרב כח העם ׃

Y como llegó à las gradas, aconteció que fué lleuado acueſtas de los ſoldados à cauſa de la violencia del pueblo.

36 ותבוא אחריו המון עם רב צעוק שאוהו ׃

Porque multitud de pueblo venia de tras dando bozes Matalo.

37 ובהחל פולוס להובא אל־המחנה אמר לשר אלף אם כשר לפניך לדבר אליך והוא אמר הידעת יונית ׃

Y como començaron à meter à Paulo en el real, dize àl Tribuno, Sermehà licito hablarte algo? y el dixo, Griego ſabes?

38 הלא את האיש מצרי אשר לפני־הימים האלה התקשרת והוצאת במדבר את־ארבעת אלפים איש בליעל ׃

No eres tu aquel Egypcio que leuantaſte vna ſedicion antes de eſtos dias, y ſacaſte àl deſierto quatromil hombres ſalteadores?

39 ויאמר פולוס אני איש יהודי מטרסוס עיר קיליקיא מהללה עירני שואל אני ממך הניחה לי לדבר אל־העם ׃

Entonces Paulo le dixo, Y cierto ſoy hombre Iudio vezino de Tarſo ciudad conocida de Cilicia: empero ruegote que me permittas que hable al pueblo.

κά.

33. Τότε ἐγγίσας ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη, καὶ τί ἐστι πεποιηκώς.

Adonc le Capitaine approcha & ſe ſaiſit de lui, commandant qu'il fuſt lié de deux chaines, puis demanda qui il eſtoit, & que c'eſt qu'il auoit fait.

34. Ἄλλοι δὲ ἄλλό τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυνάμενος δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et les vns crioyent d'vn, & les autres d'autre, en la foule: & pource qu'il ne pouuoit cognoiſtre rien de certain a cauſe du bruit, il commanda qu'il fuſt mené en de fortereſſe.

35. Ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου.

Et quand il fut venu aux degrés, il aduint qu'il fut porté des gendarmes pour la violence de la foule.

36. Ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κρᾶζον, αἶρε αὐτόν.

Car la multitude du peuple le ſuiuoit, criant, Oſte-le.

37. Μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος λέγει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν τι πρός σε; ὁ δὲ ἔφη, ἑλληνιστὶ γινώσκεις;

Et comme Paul commençoit à eſtre mené en la forterеſſe, il dit au Capitaine, M'eſt-il permis de te dire quelque choſe? Et il demanda, Sais tu parler Grec?

38. Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;

N'es-tu pas l'Egyptien qui ces iours paſſés as eſmeu vne ſedition, & as retiré au deſert quatre mille bringandeaux?

39. Εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος ταρσεύς, τῆς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.

Et Paul lui dit, Certes ie ſuis homme Iuif, citoyen natif de Tarſe, ville renommee de Cilice, ie te prie permets moi de parler au peuple.

CAP. XXI.

33. Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iuſſit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſset.

Then the chiefe captaine came neere and tooke him / and commaunded him to bee bound with two chaines / and demaunded who he was / and what he had done.

34. Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, iuſſit duci eum in caſtra.

And one cryed this / another that / among the people. So when hee could not knowe the certainty for the tumult / he commaunded him to be led into the caſtle.

35. Et cùm veniſſet ad gradus, contigit ut portaretur à militibus propter vim populi.

And when he came vnto the grieces / it was ſo that hee was borne of the ſouldiers / for the violence of the people.

36. Sequebatur enim multitudo populi clamans, Tolle eum.

For the multitude of the people followed after / crying / Away with him.

37. Et cum cœpiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno, Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit, Græcè noſti?

And as Paul ſhould haue bene ledde into the caſtle / he ſaid vnto the chiefe Captaine / May I ſpeake vnto thee? Who ſaid / Canſt thou ſpeake Greeke?

38. Nónne tu es Aegyptius, qui ante hos dies tumultum concitaſti, & eduxiſti in deſertum quatuor millia virorum ſicariorum?

Art not thou the Egyptian / who before theſe dayes raiſed a ſedition / and ledde out into the wildernes foure thouſand men that were murtherers?

39. Et dixit ad eum Paulus, Ego homo ſum quidem Iudæus à Tharſo, Ciliciæ non ignotæ civitatis municeps, Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

Then Paul ſayd / Doubtles I am a man which am a Iewe / and citizen of Tarſus / a famous citie in Cilicia / & I beſeech thee / ſuffer me to ſpeake vnto the people.

Das XXI. Capitel.

33. Als aber der Hauptmann nahe herzu kam / nam er jn an / vnd hieß jn binden mit zwo Ketten / vnnd fraget: Wer er were / vnnd was er gethan hette?

Oc der Høffuitzmanden kom nær til / da tog hand Paulum / oc befalede at binde hannem met tho Lencker / Oc hand ſpurde / huo hand vaar / oc huad hand haffde giort?

34. Einer aber rieff diß / der ander das im Volck. Da er aber nichts gewiß erfahren kondt / vmb des getümmels willen / hieß er jn inn das Läger führen.

Da robte den ene dette / den anden det / iblant Folcket. Oc der hand kunde inted viſt forfare / for bulder ſkyld / da befalede hand at føre hannem til Leyren.

35. Vnd als er an die ſtuffen kam / muſten jn die Kriegsknechte tragen / für gewalt des Volcks.

Oc der hand kom til trappen / da maatte Stridzfolcket bære hannem / for Folckenis vold.

36. Denn es folgete vil Volcks nach / vnd ſchrey: Weg mit jm.

Thi der fulde meget Folck effter hannem / oc robte / Bort met hannem.

37. Als aber Paulus jetzt zum Lager eingeführet war / ſprach er zu dem Hauptmann: Darff ich mit dir reden? Er aber ſprach: Kanſt du Griechiſch?

Men der Paulus bleff nu indført i Leyren / da ſagde hand til Høffuitzmanden / Maa ieg tale met dig? Oc hand ſagde. Kand du Grædſke?

38. Biſt du nicht der Egypter / der vor diſen tagen ein auffruhr gemacht hat / vnd führeteſt inn die Wüſten hinauß vier tauſend Meuchelmörder?

Eſt du icke den Egypter / ſom giorde it Oprør faar diſſe dage / oc førde fire tuſinde mordere vd i Ørcken?

39. Paulus aber ſprach: Ich bin ein Jüdiſcher Mann von Tarſen / ein Burger einer namhafftigen Statt in Cilicia. Ich bitte dich / erläube mir zu reden zu dem Volck.

Da ſagde Paulus / Jeg er en Jødiſke Mand aff Tarſen / en Burgere aff den naffnkundige Stadt i Cilicia. Jeg beder dig / giff mig loff at tale til Folcket.

Kapitola XXI.

33. Tehdy přiſtaupiw Haytman doſáhl ho / a rozkázal gey ſwázati dwěma řetězy: a tázal ho kdoby byl / a coby včinil.

A thák Rotmiſtrz przyßedßy bliżey / vchwicił go y kázał dwiemá łáńcuchy zwiezáć / pytháiąc ſie coby był zacż / y co vczynił.

34. Ginij pak gine křičeli w záſtupu. A když nemohl giſtoty zwěděti pro hluk / rozkázal ho wěſti do Wogſka.

Ale iedni ták drudzy ináczey miedzy ludem wołali / y gdy nic pewnego o nim ſie dowiedziec nie mogł w onym rozruchu / roſkazał go wieść do zamku.

35. A když Pawel přiſſel k ſtupňuom / přihodilo ſe / že neſen byl od žoldněřůw pro náſylé Lidu.

A gdy przyßedł ná wſchody / przydáło / ſie iż go prawie nieſli ſłużebni przed gwałtem ludu.

36. Neb ſſlo za nim množſtwij lidij / křičijce: Wyhlaď gey.

Abowiem mnoſtwo ludu ßło zá nim wołaiąc: Day go ſtrácić.

37. A když Pawel počal weden býti do Voaſka / řekl Haytmanu: Sluſſýli mo co promluwiti k tobě? Kterýž řekl: Vmijſs Řecky?

Gdy tedy poczynano wieść Páwłá do zamku / rzekł Rotmiſtrzowi; Godziliż mi ſie co rzec do ciebie? Kthory rzekł k niemu: A vmieß Greckie?

38. Wſſak ty gſy Egiptſký / kterýž gſy před těmito dny byl včinil baufku / a wywedl gſy na pauſſť čtyři Tiſýce mužůw Lotrůw?

A nie tyżeś to ieſt on Egiptcyánin / ktory przed tymi dni wzrußyłeś burzkę / y wywiodłes ná pußczą cztery tyſiące zboycow?

39. Y řekl k němu Pawel: Ják gſem Cžlowěk Žid z Cilyckého Tharſu / nepoſlednijho Měſta / Obywatel. Protož proſým tebe dopuſť mi mluwiti k lidu.

Thedy mu rzekł Páwel: Jaciem ieſt człowiek Żyd z Tárſu / mießczánin nie z podleyßego miáſtá Cylicycy / y proßę cię ábyś mi dopuścił mowić do ludu.

כא

40 וְכַד אַפֵּס לֵהּ קָם
פּוֹלוֹס עַל דַּרְגָּא וַאוִיעַ
הֲוָא לְהוּן אִידֵהּ וְכַד בְּהֶלוּ
מַלֶּל עַמְּהוּן עֶבְרָאִית
וֶאמַר לְהוּן ׃

Et hauendoglielo permeſſo, Paulo ſtando ſopra le ſcale, fece ſegno al popolo con la mano: e fattoſi vn gran ſilentio, parlò in lingua Hebraica, dicendo.

כב

1 אַחֵא וַאבָהָתָא שְׁמַעוּ
מַפַּק בְּרוּחַ דַּלְוָתְכוּן ׃

Huomini fratelli e padri, vdite la mia ragione, che io adeſſo vi rendo.

2 וְכַד שְׁמַעוּ דְּעֶבְרָאִית
מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוּן
יַתִּירָאִית בְּהֶלוּ וֶאמַר
לְהוּן ׃

Eſſi come vdiron ch'ei parlaua in lingua Hebraica, preſtorono maggiormente ſilentio. Et egli diſſe.

3 אֶנָא גַּבְרָא אֶנָא
יְהוּדָיָא וִילִיד אֶנָא
בְּטַרְסוֹס דְּקִילִיקְיָא א
אֶתְרַבִּית גֵּיר בְּהָדָא
מְדִינְתָּא עַל גֵּיב רַגְלַוְהִי
דְּגַמְלִיאֵיל וְאֶתְרְדִית ג
גְּמִירָאִית בְּנָמוֹסָא
דַּאבָהָתַן וְאִיתַי הֲוִית
טַנָּנָא דַּאלָהָא אַיְךְ מָא
דְּאַנְתּוּן כֻּלְּכוּן אִיתַיְכוּן ׃

Io ſono huomo Giudeo, nato in Tarſo di Cilicia, ma alleuato in queſta città a i piedi di Gamaliel, ammaeſtrato con diligentia ne la Legge paterna, eſſendo Zelator di Dio, ſi come ſete hoggi voi tutti.

4 וְלְהָדָא אוּרְחָא רְדֵפֵת
עַד־מָא לְמַוְתָּא כַּד אָסַר
הֲוִית וּמַשְׁלֵם הֲוִית לְבֵית
אֲסִירֵא גַּבְרֵא וְנֶשֵּׁא ׃

Che hò perſeguitato à morte queſta via, legãdo e mettendo ne le prigioni huomini e donne parimente.

כא

40 וַיַּנִּיחֵהוּ וּפּוֹלוֹס עוֹמֵד עַל־
הַמַּעֲלוֹת הֶחֱשָׁה לָעָם בְּיָדוֹ
וַתְּהִי לָהֶם דְּמִיָּה גְּדוֹלָה וַיְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם בִּלְשׁוֹן עִבְרִיָּה לֵאמֹר ׃

Y como el ſelo permittió, Paulo eſtando en pie en las gradas, hizo ſennal con la mano àl pueblo: y hecho grande ſilencio habló en lengua Hebrea, diziendo.

כב

1 הָאֲנָשִׁים אַחַי וַאֲבוֹתַי שִׁמְעוּ
נָא עַתָּה אֶת מַעֲנֵה פִּי אֲשֶׁר יֵשׁ
לִי אֲלֵיכֶם ׃

Varones hermanos, y padres, oyd la razon que aora os doy.

2 וּבְשָׁמְעָם כִּי בִּלְשׁוֹן עִבְרִיָּה
מְדַבֵּר אֲלֵיהֶם עוֹד יוֹתֵר הֶחֱשׁוּ
וַיֹּאמַר ׃

(Y como oyeron que les hablaua en lengua Hebrea, dieronle mas ſilencio, y dixo)

3 אִישׁ יְהוּדִי אָנֹכִי נוֹלַד בְּטַרְסוֹס
עִיר קִילִיקְיָא אָמוּן בָּעִיר הַזֹּאת
אֶל־רַגְלֵי־גַמְלִיאֵל מְלֻמָּד כְּיֹשֶׁר
תּוֹרַת אֲבוֹתֵינוּ הֹוֶה מְקַנֵּא
אֱלֹהִים כְּמוֹ גַם אַתֶּם כֻּלְּכֶם
בְּיוֹם הַזֶּה ׃

Y cierto ſoy Iudio, nacido en Tarſo de Cilicia mas criado en eſta ciudad à los pies de Gamaliel, enſennando conforme à la verdad de la ley de la patria, zeloſo de la ley, como todos voſotros ſoys oy.

4 אֲשֶׁר אֶת־דֶּרֶךְ הַזֹּאת רָדַפְתִּי
עַד־הַמָּוֶת אֹסֵר וּמַסְגִּיר אֶל־
הַמַּטָּרוֹת אֶת־הָאֲנָשִׁים וְאֶת־
הַנָּשִׁים ׃

Que he perſeguido eſte camino haſta la muerte, prendiendo, y entregando en carceles varones y mugeres.

κά.

40. Ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων.

Et quand il lui eut permis Paul ſe tenant ſur les degrés, fit ſigne de la main au peuple: puis grand ſilence eſtant fait, il parla à eux en langue Hebraique, diſant:

ΚΕΦΑΛ. κϐ.

Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νῦν ἀπολογίας.

Hommes freres & peres, eſcoutez-moy en la defenſe dont i'vſe maintenãt enuers vous.

2. Ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν, καί φησιν.

Et quand ils ouïrent qu'il parloit à eux en langue Hebraique, tant plus firent ils de ſilence Adonc il dit.

3. Ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατὰ ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον.

Certes ie ſuis homme Iuifs, né en Tarſe de Cilice, mais nourri en ceſte ville aux pieds de Gamaliel, ayant eſté inſtruit en la Loy des Peres, eſtant zelateur de Dieu, comme auſſi vous eſtes tous auiourd'hui:

4. Ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας.

Qui ai perſecuté ceſte doctrine iuſques à la mort, liant & mettant és priſons tant hommes que femmes.

CAP. XXI.	Das XXI. Capitel.	Kapitola XXI.
40. Et cùm ille permiſiſſet, Paulus ſtans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno ſilentio facto, allocutus eſt lingua Hebræa, dicens. And when hee had giuen him licence/Paul ſtoode on he grieces/and beckened with the hand vnto the people: and when there was made great ſilence/ he ſpake vnto them in the Hebrew tongue/ ſaying.	40. Als er aber jm erlaubet/ tratt Paulus auff die ſtuffen/ vnd wincket dem Volck mit der Hand. Da nun eine groſſe ſtille ward / redet er zu jnen auff Ebreiſch/ vnd ſprach. Oc der hand gaff hannem loff/ da traadde hand op paa trappen/ oc ſlo til liud iblant Folcket/ met haanden. Der det bleff nu meget ſtille/ da talede hand til dem paa Ebraiſke.	40. A když gemu on dopuſtil/ Tehdy Pawel ſtoge na Stupnijch/ pokynul rukau k Lidu. A když ſe weliké mlčenij ſtalo mluwil k nim nazykem Zidowſkým/ řka: A ták gdy mu on dopuśćił/ thedy Páwel ſtoiąc ná wſchodziech/ kinał reką ná lud/ y vczyniwſzy wielkie milczenie/ mowił do nich Zydowſkim ięzykiem/ tymi ſłowy:
CAP. XXII.	Das XXII. Capittel.	Kapitola XXII.
VIri fratres & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. Ye men/ brethren & fathers/ heare my defence now towardes you.	JR Männer lieben Brüder/ vnd Väter / höret mein verantworten an euch. J Mend/ Kære Brødre oc Fedre/ hører at ieg forſuarer mig hoſſ eder.	MUžij bratřij a Otcowé/ poſlauchayte této mé wymluwy/ kterauž k wám mluwiti budu. MĘżowie bráćia y oycowie/ ſłuchayćieſz tey moiey ktorą teraz do was czynię obmowy.
2. (Cùm audiſſent autem quia Hebręa lingua loqueretur ad illos, magis præſtiterunt ſilentium. Et dicit. (And when they heard that he ſpake in the Hebrewe tongue to them/ they kept the more ſilence/ and he ſaid.)	2. Da ſie aber höreten/ daß er auff Ebreiſch zu jhnen redet / wurden ſie noch ſtiller. Vnd er ſprach: Oc der de hørde/ at hand talede til dem paa Ebraiſke/ da bleffue de end mere ſtille. Oc hand ſagde.	2. A když vſlyſſeli/ žeby k nim mluwil Zidowſkým nazykem/ tijm raděgij mlčeli. Y řekl: (A gdy vſłyſzeli iż do nich mowił Zydowſkim ięzykiem/ tedy tym wierſze milczenie było/ y rzekł:)
3. Ego ſum vir Iudæus, natus Tarſo Ciliciȩ, nutritus autem in iſta civitate, ſecus pedes Gamaliel, eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator legis ſicut & vos omnes eſtis hodie. I am verely a man/ which am a Jewe/ borne in Tarſus in Cilicia/ but brought vp in this citie at the feete of Gamaliel/ and inſtructed according to the perfect maner of the Lawe of the fathers/ & was zealous toward God/ as ye all are this day.	3. Jch bin ein Jüdiſcher Mann/ geboren zu Tarſen in Cilicia/ vnd erzogen inn diſer Statt zu den füſſen Gamalielis/ gelehret mit allem fleiß im Väterlichen Geſetz/ vnd war ein Eiferer vmb Gott/ gleich wie jhr alle ſeyt heutiges tages. Jeg er en Jødiſke Mand/ fød i Tarſen vdi Cilicia/ oc opfød i denne Stad hoſſ Gamalielis føder/ oc oplert met al flid i vor Federne Low/ Oc ieg vaar niedkær for Gud/ lige ſom i ere alle paa denne dag.	3. Ják gſem Muž Zid/ kterýž gſem ſe narodil w Tharſu Cylicſkém/ ale wychowán gſem w tomto Městě v noh Gamalielowých/ wyučen gſa podlé prawdy Otcowſkého Zákona/ a byl gſem milowníjkem Zákona/ yakožto y wy wſſyckni podnes gſte: Jać ieſtem mąż Zyd rodem z Tárſu/ miáſtá w Cylicyey/ á thu ieſtem wychowan w mieśćie tym/ v nog Gamalielowych/ y wyćwiczony doſtatecżnie w zákonie oyczyſtym/ chutliwą miłośćią ku Bogu będąc zápalony/ ták iáko y wy wſzyſcy dźiś ieſteśćie.
4. Qui hanc viã perſecutus ſum uſque ad mortem, alligans & tradens in cuſtodias viros ac mulieres. And y perſecuted this way vnto the dead/ binding and deliuering into priſon both men and women.	4. Vnnd hab diſen Weg verfolget biß an den Todt. Jch band ſie vnd überantworttet ſie ins Gefengkniß/ beide Mann vnd Weib. Oc ieg forfulde denne vey indtil døden. Jeg bant dem/ oc antuordede dem hen i Fengzel baade Mend oc Quinder.	4. Kterýž gſem ſe této ceſtě protiwil až k ſmrti/ ſwazuge a wydáwage do Zaláře muže y ženy. Ktorym przeſłádował tę ſcekte áż do śmierći/ wiążąc y podawáiąc do więźienia ták męże iáko y niewiaſty.

כב

5 אַכְמָא דְּסָהֵד עֲלַי רַב כָּהֲנָא וְכֻלְּהוֹן קַשִּׁישֵׁא דְּמֶנְּהוֹן קַבְּלֵת אִגְּרָתָא דְּאֵזַל לְוָת אַחֵא דְּבְדַרְמְסוּק דְּאָף לְהָנוֹן דְּאִית הֲווֹ תַּמָּן אַיְתֵא אֶנּוֹן לְאוּרְשְׁלֶם כַּד אֲסִירִין וְיַקַבְּלוּן מְסָם בְּרִישָׁא׃

Come ancora il Pontefice m'è teſtimonio, e tutta la congregation de Vecchij: dai quali hauendo ettandio riceuute lettere, andaua à i fratelli in Damaſco, per menar legati à Ieruſalem ancor quelli che erano iui, accioche fuſſen puniti.

6 וְכַד אָזֵל הֲוִית וְשָׁרִית מְמַטֵא אֲנָא לְדַרְמְסוּק בְּפֶלְגֵה דְּיַוְמָא מֶן תְּחֵית שֶׁלְיָא מֶן שְׁמַיָּא אַוְלֶג עֲלַי נוּהְרָא סַגִּיָאא׃

Hor egl'auuenne che mentre io andaua, & auuicinauomi à Damaſco, circa il mezo giorno, mi riſplendè in vn ſubbito d'intorno vna gran luce dal cielo.

7 וְנֶפְלֵת עַל אַרְעָא וְשֶׁמְעֵת קָלָא קָלָא דְּאָמַר הֲוָא לִי שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְּ לִי׃

Ond'io caddi in tierra, & vdij vna voce che mi diceua, Saul, Saul, perche mi perſegui tu?

8 אֲנָא דֵּין עֲנִית וַאֲמְרֵת מַן אַנְתְּ מָרִי וְהָו אָמַר לִי אֲנָא הוּ יֵשׁוּע נָצְרָיָא דְּאַנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ׃

Et io riſpoſi, Chi ſei tu Signore? Et egli mi diſſe, Io ſon IESV *Nazareno, ilqual tu perſeguiti.*

9 וְאֶנָשָׁא דְּאִית הֲווֹ עַמִּי חֲזַו נוּהְרָא קָלָא דֵּין לָא שְׁמַעוּ דְּהָו דַּמְמַלֵּל הֲוָא עַמִּי׃

E quelli che erano con eſſome, viddero ben luce, e ſpauentoronſi: ma non vdiron gia la voce di colui che mi parlaua.

10 וַאֲמְרֵת מָנָא אֶעְבֵּד מָרִי וּמָרַן אָמַר לִי קוּם זֵל לְדַרְמְסוּק וְתַמָּן יֶתְמַלֵּל עַמָּךְ עַל כֻּל מֶדֶם דְּמֶתְפַּקַּד לָךְ דְּתֶעְבֵּד׃

Allora io diſſi, Che farò io, Signore? E il Signor mi diſſe, Leuati ſu, e va in Damaſco, & iui ti ſara detto di tutte le coſe che ti ſono ſtate ordinate da douer fare.

כב

5 כַּאֲשֶׁר גַּם כֹּהֵן רֹאשׁ יְעִידֵנִי וְהַזְּקֵנִים כֻּלָּם אֲשֶׁר מֵהֶם לָקַחְתִּי אִגְּרוֹת אֶל־הָאַחִים וָאֵלֵךְ לְדַמֶּשֶׂק לְהוֹלִיךְ אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁם הָיוּ אֲסוּרִים יְרוּשָׁלַיְמָה לְהֵאָשֵׁם׃

Como tàmbien el principe de los Sacerdotes me es teſtigo: y todos los Ancianos: de los quales aun tomando letras á los Hermanos yua à Damaſco para traer tambien preſos à Ieruſalem, á los que eſtuuieſſen alli, paraque fueſſen pnnidos.

6 וַיְהִי־בְּלֶכְתִּי וּבְקָרְבִי לְדַמֶּשֶׂק כְּצָהֳרַיִם וּפִתְאֹם מִשָּׁמַיִם בָּרַק אוֹר גָּדוֹל עָלַי׃

Mas aconteció que yo yendo y llegando cerca de Damaſco, como à mediodia de repente me rodeó mucha luz del cielo.

7 וָאֶפֹּל אַרְצָה וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל הָאוֹמֵר אֵלַי שָׁאוּל שָׁאוּל מַה־תִּרְדְּפֵנִי׃

Y cay en el ſuelo: y oy vna boz que me dezia Saulo, Saulo, porque me perſigues?

8 וַאֲנִי עָנִיתִי מִי־אַתָּה אֲדֹנָי וַיֹּאמֶר אֵלַי אֲנִי יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי אֲשֶׁר אַתָּה רוֹדֵף אוֹתוֹ׃

Yo entonces reſpondi, Quien eres Sennor? Y dixome, Yo ſoy Ieſus el Nazareno, à quien tu perſigues.

9 וַאֲשֶׁר הָיוּ אִתִּי רָאוּ אֶת־הָאוֹר וַיִּרָאוּ וְאֶת קוֹל הַמְדַבֵּר אֵלַי לֹא שָׁמֵעוּ׃

Y losqne eſtauan conmigo, vieron à la verdad la luz y ſe eſpantaron mas no oyeron la boz del que hablaua conmigo,

10 וָאֹמַר מָה אֶעֱשֶׂה אֲדֹנָי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי קוּם וְלֵךְ אֶל־דַּמֶּשֶׂק וְשָׁם יְדֻבַּר אֵלֶיךָ עַל־כֹּל אֲשֶׁר תְּצֻוֶּה לַעֲשׂוֹת׃

Y dixe, Que hare Sennor? Y el Sennor me dixo, Leuantate, y ve à Damaſco: y alli te ſerá dicho todo lo que te conuiene hazer.

κβ'.

5. Ὡς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς μαρτυρεῖ μοι, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας δεδεμένους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν.

Comme meſme le ſouuerain Sacrificateur m'eſt teſmoin & toute l'aſſemblee des Anciens: deſquels auſſi ayant receu lettres adreſſantes aux freres, i'alloye en Damas pour amener auſſi liés en Ieruſalem ceux qui eſtoyent là, afin quils fuſſent punis.

6. Ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ.

Or aduint comme ie cheminoye, & approchoye de Damas enuiron midi, que ſoudainement vne grande lumiere venant du ciel, reſplendit comme vn eſclair à l'entour de moi.

7. Ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι, σαοὺλ σαοὺλ, τί με διώκεις;

Et ie tombai ſur la place: & oui vne voix, qui me dit, Saul, Saul pourquoi me perſecutes-tu?

8. Ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἶ κύριε, εἶπέ τε πρός με, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος, ὃν σὺ διώκεις.

Et ie reſpondi, Qui es tu, Seigneur? Et il me dit, Ie ſuis Ieſus le Nazarien que tu perſecutes.

9. Οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν δὲ φωνὴν οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.

Or ceux qui eſtoyent auec moi virent bien la lumiere, & en furent tout effrayes: mais ils n'ouïrẽt point la voix de celui qui parloit à moi.

10. Εἶπον δὲ τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπε πρός με, ἀναστὰς πορεύου εἰς δαμασκὸν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι.

Lors ie di, Seigneur, que ferai-ie? Et le Seigneur me dit, Leue-toi, & t'en va en Damas, & là te ſera parlé touchant tout ce qui t'eſt ordonné de faire.

CAP. XXII.

5. Sicut princeps ſacerdotum mihi teſtimonium reddit, & omnes maiores natu, à quibus & epiſtolas accipiens ad fratres, Damaſcum pergebam, ut adducerem inde vinctos in Ieruſalem,ut punirentur.

As alſo the chiefe Prieſt doeth beare mee witnes / and all the ſtate of the Elders: of whome alſo I receiued letters vnto the brethren/and went to Damaſcus to bring thē which were there / bound vnto Jeruſalem/that they might be puniſhed.

6. Factum eſt autem eunte me, & appropinquante Damaſco media die, ſubitò de cælo circumfulſit me lux copioſa.

And ſo it was/as I iourneyed & was come neere vnto Damaſcus about none/ that ſuddenly there ſhone from heauen a great light round about me.

7. Et decidens in terram, audivi vocem dicentem mihi, Saule, Saule, quid me perſequeris?

So I fell vnto the earth / & heard a voyce/ſaying vnto me / Saul/ Saul/ why perſecuteſt thou me?

8. Ego autem reſpondi, Quis es Domine? Dixitque ad me, Ego ſum Ieſus Nazarenus, quem tu perſequeris.

Then I anſwered / Who art thou/ Lorde? And he ſayd to me / I am Jeſus of Nazaret / whome thou perſecuteſt.

9. Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecū.

Moreouer they that were with me/ ſawe in deede a light and were afraid: but they heard not the voyce of him that ſpake vnto mee.

10. Et dixi, Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me, Surgens vade Damaſcum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

Thē I ſaid/What ſhall I do/Lord? And the Lord ſaid vnto me / Ariſe / & go into Damaſcus: & there it ſhall bee tolde thee of all things / which are appointed for thee to do.

Das XXII. Capitel.

5. Wie mir auch der Hoheprieſter/ vnnd der gantze hauffe der Elteſten Zeugnuß gibt/von welchen ich Brieffe nam an die Brůder/ vnd räiſet gen Damaſcon/ daß ich/ die daſelbs waren/ gebunden führete gen Jeruſalem/daß ſie gepeiniget wurden.

Lige ſom oc de ypperſte Preſter oc de Eldſtis gantſke hob giffuer mig vidnisbyrde/ aff huilcke ieg tog Breff til Brødrene/ oc reyſde til Damaſcon / at ieg vilde føre dem ſom der vaare / bundne til Jeruſalem/ at de ſkulde bliffue pinte.

6. Es geſchach aber/da ich hin zoch/ vnd nahe bey Damaſcon kam / vmb den Mittag / vmbblicket mich ſchnell ein groß Liecht vom Himmel.

Da ſkede det / der ieg drog bort / oc kom nær til Damaſcon om middagen/at it ſtort Liuſſ aff Himmelen omſkinde mig haſtelige.

7. Vnd ich fiel zum Erdboden / vnd hőret eine Stimme / die ſprach zu mir: Saul / Saul / was verfolgeſt du mich?

Oc ieg falt ned til Jorden/ oc hørde en røſt / ſom ſagde til mig/ Saul / Saul / hui verfolger du mig?

8. Ich antworttet aber: HERR: wer biſt du? Vnnd er ſprach zu mir: Ich bin Jeſus von Nazareth / den du verfolgeſt.

Oc ieg ſuarede / HERRE / Huor eſt du? Oc hand ſagde til mig / Jeg er Jheſus aff Nazareth/ſom du forfølger.

9. Die aber mit mir waren / ſahen das Liecht / vnnd erſchracken / die Stimme aber des / der mit mir redet/ hőreten ſie nicht.

Men de ſom vaare met mig / ſaae Liuſet/oc forferdedis / oc de hørde icke hans røſt / ſom talede met mig.

10. Ich ſprach aber: HERR / Was ſoll ich thun? Der HERR aber ſprach zu mir: Stehe auff / vnd gehe inn Damaſcon / da wirdt man dir ſagen von allem / das dir zu thun verordnet iſt.

Da ſagde ieg / HERRE / huad ſkal ieg gøre? Oc HERREN ſagde til mig / Stat op oc gack ind i Damaſcon / der ſkal mand ſige dig aff alt det / ſom dig er forſkicket at gøre.

Kapitola XXII.

5. Yakož y Knijže Kněžſké ſwědectwij mi wydáwá/ y wſſyckni Starſſij Lidu/od kterýchžto y Liſty wzaw/ſſel gſem do Damaſſku k Bratřijm/ abych ge ſwázané přiwedl odtud do Geruzaléma / aby byli trápeni.

Jáko mi tego y Xiąże Kápłáńſkie ieſt świádkiem / y wßyſcy ſtárßy/ od ktorych ia też liſty wziawßy do bráciey/ iechalem do Damaßku / ábych był powiazawßy przywiodł do Jeruzálem ty co tám byli/ żeby ie ſkarano.

6. Y ſtalo ſe když gſem ſe bral ceſtau/ a přibližowal ſe k Damaſſku o poledni/ y hned rychle s Nebe obklijčilo mne ſwětlo weliké.

Y przydáło mi ſie gdym iechał w droge/ á byłem blisko Dámáßku/ tákoby w południe/ iż nagle oświeciłá ſie około mnie świátłość wielka.

7. A padw na zemi / vſſlyſſal gſem hlas an mi dij: Sſawle/ Sſawle/ prok mi ſe protiwijš?

Y vpadłem ná ziemie/ á vſłyßałem głos mowiacy ku mnie/ Saulu/ Saulu przecz mie prześladuieß.

8. Ale yá gſem odpowěděl: Kdo gſy Páne? Y řekl ke mně: Já gſem Gežijš Nazaretſký/ kteremuž ty ſe protiwijš.

Tedym ia odpowiedział/ Ktoś ty ieſt Pánie? A on ku mnie rzekł/ Jáciem ieſt on Jezus Názáreńſki/ ktorego ty prześladuieß.

9. Ti pak kteřijž ſemnau byli/ ſwětlo zagiſté widěli a zſtraſſyli ſe/ ale hlaſu toho kterýž ſemnau mluwil neſlyſſeli.

Ci thedy ktorzy byli zemna/ ácz widzieli świátłość y polekáli ſie/ ále głoſu nie ſłyßeli onego ktory zemna mowił.

10. Y řekl gſem: PAne / co mám včiniti? a PAN řekl ke mně: Wſtana gdiž do Damaſſku/ a tu tobě bude powědijno wſſecko co máš činiti.

Alem ia rzekł/ Coż czynić mam Pánie? A Pan mi powiedział/ Wſtań á idź do Dámáſku/ á tham tobie powiedzą o wßytkim/ to tobie poſtánowiono ábyś czynił

כב

11 וְכַד לָא מֶתְחָזֵא הְוָא
לִי מֶטוּל תֶּשְׁבּוּחְתֵה ד
דְּנוּהְרָא הָו אֲחִדוּנִי בְּאִידַי
הָנוּן דְּעַמִּי הְוַו וְעַלִית
לְדַרְמְסוּק׃

E percioche io non vedeuo, per cagion de lo ſplendore di quella luce, fui menato per mano da quelli che erano in mia compagnia, e venni à Damaſco.

12 וְגַבְרָא חַד חַנַנְיָא
כְּאנָא בְּנָמוּסָא אַיְךְ
דְּסָהֲדִין עֲלַוְהִי כֻּלְּהוּן
יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן אֲתָא לְוָתִי׃

Et vn certo Anania, huomo pio ſecondo la Legge, che haueua buon teſtimonio da tutti i Giudei che habitano lì, venne à me.

13 וֶאמַר לִי שָׁאוּל אָחִי
פְּתַח עַיְנָיךְ וּבָהּ בְּשָׁעְתָא
אֶתְפַּתַּחִי עַיְנַי וְחֶרֵת בֵּהּ׃

E ſtandomi auanti, mi diſſe, Saul fratello, ricupera la viſta. Et io à quell'hora medeſima riguardai in lui.

14 וֶאמַר לִי אֱלָהָא
דַּאבָהַתַן אַקִימָךְ לְמֶדַע
צֶבְיָנֵה וְתֶחְזֵא לְזַדִּיקָא
וְתֶשְׁמַע קָלָא מֶן פּוּמֵה׃

Egli allora mi diſſe, L'Iddio de noſtri padri t'ha preparato à conoſcer la ſua volontà, & à vedere il Giuſto, e vdir la voce de la ſua bocca.

15 וְתֶהְוֵא לֵה סָהֲדָא לְוָת
כֻּלְּהוּן בְּנַי־נָשָׁא עַל כֻּל
מָא דַּחֲזַיְתְּ וַשְׁמַעְתְּ׃

Percioche tu gli ſarai teſtimonio appreſſo tutti gli huomini de le coſe che hai vedute e vdite.

16 וְהָשָׁא מָנָא מֶשְׁתַּוְחַר
אַנְתְּ קוּם עֲמַד וֶאתְדַּכָּא
מֶן חֲטָהַיךְ כַּד קָרֵא אַנְתְּ
שְׁמֵה׃

Et hora che indugi tu? Leuati ſu, e ſia battezato, e laua i tuoi peccati, inuocando il Nome del Signore.

17 וַהְפַכֵת אֶתֵת לְבָת
לְאוּרִשְׁלֶם וְצַלִּית ב
בְּהַיְכְּלָא׃

Auuenne poi, che eſſendo io ritornato in Ieruſalem, & orando nel tempio, fui rapito in eſtaſi.

כב

11 כֵּן־אֲשֶׁר לֹא־רָאִיתִי מִכְּבוֹד
אוֹר הַהוּא כִּי אִם אוֹרְחַי אֲחָזוּנִי
בְּיָדִי וַיּוֹלִיכוּנִי וְכֵן־בָּאתִי
לְדַמֶּשֶׂק׃

Y como yo no via por cauſa de la claridad de la luz, lleuado de la mano por los que eſtauan conmigo vine á Damaſco.

12 וַחֲנַנְיָה אִישׁ חָסִיד כַּתּוֹרָה
וְהוּעַד הוּא מִיְּהוּדִים כֻּלָּם
הַשּׁוֹכְנִים בְּדַמֶּשֶׂק׃

Entonces vn Ananias, varon pio conforme à la ley, que tenia tal teſtimonio de todos los Iudios que alli morauan.

13 וְהוּא בָּא אֵלַי וַיַּעֲמֹד עָלַי
לֵאמֹר שָׁאוּל אָחִי פְּקַח עֵינֶיךָ
וְהַבִּיטָה אֵלַי וַאֲנִי בְּאוֹתָהּ
הַשָּׁעָה הִבַּטְתִּי אֵלָיו׃

Viniendo à mi y preſentandoſe, dixe me Saulo Hermano, recibe la viſta. Y yo en aquella bora lo miré.

14 וַיֹּאמֶר אֵלַי אֱלֹהֵי־אֲבוֹתֵינוּ
הִפִּיק אוֹתְךָ לָדַעַת אֶת־רְצוֹנוֹ
וְלִרְאוֹת אֶת־הַצַּדִּיק וְלִשְׁמוֹעַ
קוֹל מִפִּיו׃

Y el dizo, El dios de nueſtros Padres te hà predeſtinado paraque conocieſſes ſu voluntad. y vieſſes à aquel Iuſto, y oyeſſes la boz de ſu boca.

15 כִּי־תִהְיֶה עֵד לוֹ אֶל־כָּל־
הָאֲנָשִׁים עַל־אֲשֶׁר רָאִיתָ
וְשָׁמָעְתָּ׃

Porque has de ſer teſtigo ſuyo à todos los hombres de loque has viſto y oydo.

16 וְעַתָּה מַה־תַּאֲרוֹךְ קוּם וְהִטָּבֵל
וּרְחַץ מִמְּךָ אֶת חַטֹּאתֶיךָ וּקְרָא
בְּשֵׁם יְהוָה׃

Aora pues porque te detienes? Leuantate, y baptizate, y laua tus peccados inuocando ſu Nombre.

17 וַיְהִי־בְּשׁוּבִי יְרוּשָׁלַיְמָה
וּבְהִתְפַּלְּלִי בַּהֵיכָל כִּי הָיִיתִי
בְּתַרְדֵּמָה׃

Y acontecióme, buelto a Ieruſalem, que orando en el Templo, fué arrebatado fuera de mi.

κβ'.

11. Ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συνόντων μοι ἦλθον εἰς δαμασκόν.

Et pource que ie ne voyoye goutte, à cauſe de la ſplendeur de ceſte lumiere-la, ie fu amene par la main de ceux de ma compagnie, & vin en Damas:

12. Ἀνανίας δέ τις ἀνὴρ εὐσεβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ἐν δαμασκῷ ἰουδαίων.

Depuis vn certain Ananias, homme craignant Dieu ſelon la Loy, ayant teſmoignage de tous les Iuifs qui demeuroyent la, vint à moi.

13. Ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς εἶπέ μοι, σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον· κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.

Et eſtant pres de moi me dit, Saul frere, recouure la veue. Et à ceſte meſme heure ie regardai vers lui.

14. Ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Et il dit, Le Dieu de nos Peres t'a preordonné pour cognoiſtre ſa volonte & voir le Iuſte, & ouïr la voix de ſa bouche.

15. Ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.

Car tu lui ſeras teſmoin enuers tous hommes des choſes que tu as veues & ouïes.

16. Καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.

Et maintenant que tardes-tu? leue-toi & ſois baptize & laué de tes peches, en inuoquant le Nom du Seigneur.

17. Ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει.

Or apres il aduint que quand ie fu retourne en Ieruſalem, & prioye au temple, ie fu raui en ecſtaſe.

CAP. XXII.

11. Et cùm non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damaſcum.

So when I could not ſee for the glorie of that light / I was led by the hand of them that were with mee / and came into Damaſcus.

12. Ananias autē quidam, vir timoratus ſecundum legem teſtimonium habens ab omnibus habitantibus Iudæis.

And one Ananias / a godly man / as pertaining to the Law / hauing good reporte of all the Iewes which dwelt there.

13. Veniens ad me, & aſtans dixit mihi, Saule frater, reſpice. Et ego eâdem hora reſpexi eum.

Came vnto me / and ſtoode / and ſaid vnto me / Brother Saul / receiue thy ſight: and that ſame houre I looked vpon him.

14. At ille dixit, Deus patrum noſtrorum præordinavit te, ut cognoſceres voluntatem eius, & videres iuſtum & audires vocem ex ore eius.

And hee ſayde / The God of our fathers hath appointed thee / that thou ſhouldeſt know his will / and ſhouldeſt ſee that Iuſt one / and ſhouldeſt heare the voyce of his mouth.

15. Quia eris teſtis illius ad omnes homines, eorum quæ vidiſti & audiſti.

For thou ſhalt be his witnes vnto all men of the thinges / which thou haſt ſeene and heard.

16. Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipſius.

Now therefore why taryeſt thou? Ariſe / & be baptized / and waſh away thy ſinnes / in calling on the Name of the Lorde.

17. Factum eſt autem revertenti mihi in Ieruſalem, & oranti in templo, fieri me in ſtupore mentis.

And it came to paſſe / that when I was come againe to Ieruſalem / and prayed in the Tēple / I was in a trance.

Das XXII. Capitel.

11. Als ich aber für klarheit diſes Liechtes nicht ſehen kondt / war ich bey der hand geleitet / von denen die mit mir waren / vnnd kam gen Damaſcon.

Oc der ieg kunde icke ſee for dette Liuſis klarhed / da bleff ieg ledt ved haanden aff dem ſom vaare met mig / oc kom til Damaſcon.

12. Es war aber ein Gottsförchtiger Mann / nach dem Geſetz / Ananias / der ein gut gerücht hatte bey allen Jůden / die daſelbſt wohneten.

Oc der vaar en Gudfryctig Mand / effter Lowen / Ananias / ſom haffde it gaat røcte hoſſ alle Jøder / ſom der bode.

13. Der kam zu mir / vnd tratt bey mich / vnd ſprach zu mir: Saul / lieber / Bruder / ſihe auff. Vnnd ich ſahe jn an zu derſelbigen ſtund.

Hand kom til mig / oc ſtod hoſſ mig / oc ſagde til mig / Saul / kære Broder ſee op / Oc ieg ſaa paa hannem i ſamme ſtund.

14. Er aber ſprach: Gott vnſerer Våter hat dich verordnet / daß du ſeinen willen erkennen ſolteſt / vnd ſehen den Gerechten / vnd hören die ſtimme auß ſeinem Munde.

Da ſagde hand / Vore Fedris Gud haffuer beſticket dig / at du ſkulde kende hans vilie / oc ſee den Retferdige / oc høre røſten aff hans Mund.

15. Denn du wirſt ſein Zeuge zu allen Menſchen ſein / deß / das du geſehen vnnd gehöret haſt.

Thi du ſkalt vere hans vidne til alle Menniſke / om det ſom du haffuer hørt oc ſeet.

16. Vnd nun / was verzeuchſt du? Stehe auff vnd laß dich Tauffen / vnd abwaſchen deine Sünde / vnnd ruffe an den Namen des HERRN.

Oc nu / hui tøffuer du? Stat op oc lad dig døbe / oc affto dine ſynder / Oc kald paa HERRENS Naffn.

17. Es geſchach aber / da ich wider gen Jeruſalem kam / Vnnd betet im Tempel / daß ich entzucket ward.

Oc det ſkede / der ieg kom til Jeruſalem igen oc bad i Templen / at ieg bleff vndryct.

Kapitola XXII.

11. A když gſem byl oſlnul / pro yaſnoſt ſwětla toho / za ruce gſa weden od towaryſſuow mých / přiſſel gſem do Damaſſku.

A gdym nic nie widział przed chwała świátłości oney / będąc wiedzion ręką od nich co zemna byli / przyßedłem do Dámáßku.

12. Muž pak nějaký byl tu dobrý / gměnem Ananyáš / chodě wedlé Zákona / ſwědectwij mage od wſſech přebýwagijcých w Damaſſku Židůw.

Tam Ananiáß niektory mąż pobożny wedle zákonu / máiąc o ſobie dobre świádectwo od wßytkich Zydow tám mießkáiących.

13. Přiſſel ke mně / a ſtoge v mne / řekl mi: Ssawle bratře / prohlédni. A yá w tu hodinu pohleděl gſem naň.

Przyßedł do mnie / á ſtháwßy rzekł mi / Sáulu bráćie weźmi wzrok / á ia záráźem tegoż czáſu wyźrzałem go.

14. A on řekl mi: Buoh Otců naſſých / předzwěděl tebe / aby poznal wůli geho / a widěl Sprawedliwého / a aby ſlyſſal hlas z vſt geho:

Thedy on mnie rzekł / Bog oycow naßych obrał ćiebie ábyś poznał wolą iego / á iżbyś oglądał onego Spráwiedliwego / y ſłuchał głoſu z vſt ie°.

15. Nebo budeſs ſwědkem geho ke wſſem Lidem / těch wěcý kterěž gſy ſlyſſel a widěl.

Abowiem będźieß iego świádkiem v wßytkich ludźi / o tym coś widźiał y ſłyßał.

16. A nynj co prodléwáš? Wſtaň a pokřti ſe / a obmyg hřijchy twé wzýwage Gména PANE.

A przetoż teraz przecz omießkawaß? Wſthań á okrzći ſie / á omiy grzechy twe wzywáiąc imienia Pánſkiego.

17 Stalo ſe pak potom / když gſem ſe wrátil do Geruzaléma / a modlil ſem ſe w Chrámě / byl gſem vwytržen mýſli.

Stálo ſie potym gdym ſie wroćił do Jeruzálem á modliłem ſie w Kośćiele / żem był záchwycon bez pámięći.

כב

18 וַחֲזִיתֵה בְּחֶזְוָא כַּד אָמַר לִי אֶסְתַּרְהַב וּפוּק לָךְ מֶן אוּרִשְׁלֶם מֶטוּל דְּלָא מְקַבְּלִין סָהֲדוּתָךְ דַּעְלַי׃

E viddilo che mi diceua, Sollecita, & eſci preſtamente di Ieruſalem: percioche non riceueranno la teſtimonianza che tu renderai loro di me.

19 וֶאֱנָא אֶמְרֵת מָרִי אַף הֶנּוּן יָדְעִין דֶּאֱנָא מַשְׁלֶם הֲוִית לְבֵית אֲסִירֵא וּמָחֵא הֲוִית בְּכֻל כְּנוּשְׁיָן לְאַילֵין דַּמְהַיְמְנִין הֲווּ בָּךְ׃

Et io diſſi, Signore, eſſi ſanno che io metteuo in prigione, e batteuo per le ſinagoghe quelli che credeuano in te.

20 וְכַד מֶתְאַשַׁד הֲוָא דְּמֵה דְּאֶסְטְפָנוֹס סָהֲדָךְ וְאַף אֶנָא עַמְּהוֹן קָאֵם הֲוִית וְשָׁלֵם הֲוִית לְצֶבְיָנְהוֹן דְּקָטוֹלַוְהִי וְנָטַר הֲוִית מָאנַיָּא דְּאַילֵין דְּרָגְמִין הֲווּ לֵהּ׃

E quando ſi ſpargeua il ſangue di Stefano tuo teſtimonio, io ancora ero preſente, e conſentiuo à la ſua morte, e guardauo i veſtimenti di coloro che l'ammazzauano.

21 וֶאֱמַר לִי זֶל דֶּאֱנָא מְשַׁדַּר אֶנָא לָךְ לְרוּחְקָא לְמַכְרָזוּ לְעַמְמֵא׃

Et egli mi diſſe, Vattene via: che io ti mandarò lontano di Gentili.

22 וְכַד שְׁמַעוּהִי לְפַוְלוֹס עַד מָא לְהָדָא מֶלְּתָא אֲרִימוּ קָלְהוֹן וַקְעַו נֶשְׁתְּקֶל מֶן אַרְעָא אֶנָשָׁא דְּהָכַנָא הוּ לָא גֵּיר וָלֵא לֵהּ לְמֶחָא׃

Hor eſſi l'aſcoltorono infin à queſta parola: poi alzoron la lor voce, dicendo, Leua de la terra vn tal'huomo: percioche non è conueniente che viua.

23 וְכַד מְבַגְּגִין הֲווּ וַמְשַׁדִין הֲווּ מָאנַיְהוֹן וּמַסְקִין הֲווּ חָלָא לַשְׁמַיָּא׃

Coſi gridando eſſi e gittando giu i veſtimenti, e ſpargendo là poluere in aria.

24 פְּקַד כִּילִירַכָא דְּנַעֲלוּנֵהּ לְמַשְׁרִיתָא וּפְקַד דִּבְנַגְדֵא נֶשְׁתַּאַל אֵיךְ דְּנֵדַע דְּמֶטוּל אֵידָא עֶלְּתָא קָעֵין הֲווּ עֲלַוְהִי׃

Il Capitano comandò che fuſſe menato nel campo, ordinando che fuſſe eſaminato con battiture, per ſapere per qual cagione eſſi gridauano coſi contra di lui:

כב

18 וְרָאִיתִי אוֹתוֹ לֵאמֹר אֵלַי לֵךְ לְךָ בְּחִפָּזוֹן מִירוּשָׁלַיִם בַּעֲבוּר כִּי לֹא יְקַבְּלוּ אֶת־עֵדוּתְךָ עָלָי׃

Y lo vide que me dezia, Date prieſſa, y ſal preſtamente fuera de Ieruſalem: porque no recibirán tu teſtimonio de mi.

19 וַאֲנִי אָמַרְתִּי אֲדֹנָי הֵמָּה יָדְעוּ כִּי אֲנִי מַסְגִּיר וּמַכֶּה אוֹתָם מֵעֵדָה לְעֵדָה הַמַּאֲמִינִים בָּךְ׃

Y yo dixe, Sennor, ellos ſaben, que yo encerraua en carcel, y heria por las Synogas à los que creyan en ti.

20 וּבְהִשָּׁפֵךְ דְּמֵי סְטֶפָנוֹס הַמְעִידְךָ הָרִאשׁוֹן וַאֲנִי קָמְתִּי וְרָצִיתִי בְּמוֹתוֹ וְשָׁמַרְתִּי אֶת־לְבוּשֵׁי הוֹרְגָיו׃

Y quando ſe derramaua la ſangre de Eſtauan tu teſtigo, yo tambien eſtaua preſente, y conſentia à ſu muerte, y guardaua las ropas de los que lo matauan.

21 וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵכָה כִּי אֲנִי אֶל־הַגּוֹיִם בְּרָחוֹק אֲשַׁלַּח אוֹתָךְ׃

Y dixome, Vé, porque yo te tengo de embiar lexos à las Gentes.

22 וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו עַד הַדָּבָר הַזֶּה וַיָּרִימוּ אֶת־קוֹלָם לֵאמֹר נְשָׂא מִן הָאָרֶץ אֶת־הָאִישׁ כָּזֶה הוּא כִּי לֹא יִשְׁוֶה לְחַיּוֹתוֹ׃

Y oyeronlo haſta eſta palabra: entonces alçaron la boz diziendo, Quita de la tierra à vn tal hombre: porque no conuiene que biua.

23 וּבְזַעֲקָם וּבְהַשְׁלִיכָם אֶת־לְבוּשֵׁיהֶם וּבִזְרוֹתָם אֶת־עָפָר אֶל־הַשָּׁמָיִם׃

Y dando ellos bozes, y arroniando ſus ropas y echando poluo àl ayre.

24 וַיְצַו־שַׂר אֶלֶף לְהוֹלִיכוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה אוֹמֵר לְיַסְּרֵנוּ בְּשׁוֹטִים וּלְנַגְּעֵנוּ וְלַחְקֹר עַל־מָה אוֹדוֹת כָּכָה צָעֲקוּ עָלָיו׃

Mandò el Tribuno que lo lleuaſſen àl real: y mandó que fueſſe examinado con acotes (y atormentarlo) para ſaber porque cauſa clamauan anſi contra el.

κβ'.

18. Καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦσον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ Ἱερουσαλήμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ.

Et ie le vi qu'il me diſoit, Haſte-toi, & pars legerement de Ieruſalem: car ils ne receuront point le teſmoignage que tu leur rendras de moi.

19. Κἀγὼ εἶπον, κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δέρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπὶ σέ.

Et ie di, Seigneur, eux-meſmes ſauent comme ie metoy'en priſon, & fouëttoye par les ſynagogues ceux qui croyoyent en toi.

20. Καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν.

Et lors que le ſang d'Eſtiene ton martyr fut eſpandu i'y eſtoye auſſi preſent, & conſentoye à ſa mort.

21. Καὶ εἶπε πρός με, πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε.

Mais il me dit, Va t'en, car ie t'enuoyerai loin vers les Gentils.

22. Ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκον αὐτὸν ζῆν.

Or ils l'eſcouterent iuſqu'à ce mot: adonc ils eſleuerent leurs voix, diſans, Oſte de la terre vn tel homme: car il n'eſt point conuenable qu'il viue.

23. Κραζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα,

Et comme ils crioyent à haute voix, & ſecouoyent leurs veſtemens, & iettoyent la poudre en l'air.

24. Ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολήν, εἰπὼν μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτόν, ἵνα ἐπιγνῷ δι᾽ ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.

La Capitaine commanda qu'il fuſt mené en la fortereſſe, & ordonna qu'il fuſt examiné par le fouët, afin qu'il ſeuſt pour quelle cauſe ils crioyent ainſi contre lui.

CAP. XXII.

18. Et videre illum dicentem mihi, Feſtina, & exi velociter ex Ieruſalem: quoniam non recipient teſtimonium tuum de me.

And ſawe him ſaying vnto me/ Make haſte/ and get thee quickely out of Jeruſalem: for they will not receiue thy witnes concerning me.

19. Et ego dixi, Domine, ipſi ſciunt quia ego eram cōcludens in carcerem & cædens per ſynagogas eos qui credebant in te.

Then J ſayde/ Lorde/ they knowe that J priſoned/ and beat in euery Synagogue them that beleeued in thee.

20. Et cùm fundaretur ſanguis Stephani teſtis tui, ego aſtabam & conſentiebam, & cuſtodiebam veſtimenta interficientium illum.

And when the blood of thy martyr Steuen was ſhed/ J alſo ſtood by/ and conſented vnto his death/ & kept the clothes of them that ſlew him.

21. Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in nationes longè mittam te.

Then he ſaid vnto me/ Depart: for J will ſend thee farre hence vnto the Gentiles.

22. Audiebant autem eum uſque ad hoc verbum, & levaverunt vocem ſuam dicentes, Tolle de terra huiuſmodi: non enim fas eſt eum vivere.

And they heard him vnto this worde/ but then they lift vp their voyces/ and ſaid/ Away with ſuch a fellowe from the earth: for it is not meete that he ſhoulde liue.

23. Vociferantibus autem eis, & proiicientibus veſtimenta ſua, & pulverem iactantibus in aërem.

And as they cryed & caſt of their clothes/ and drewe duſt into the aire.

24 Iuſſit tribunus induci eum in caſtra, & flagellis cędi, & torqueri eum: ut ſciret propter quam cauſam ſic acclamarent ei.

Then chiefe captaine commaunded him to be ledde into the Caſtle/ and bade that hee ſhoulde bee ſcourged/ and examined/ that hee might knowe wherefore they cryed ſo on him.

Das XXII. Capitel.

18. Vnd ſahe jhn. Da ſprach er zu mir: Eile vnd mache dich behend von Jeruſalem hinauß/ denn ſie werden nicht auffnemen dein Zeugniß von mir.

Oc ſaa hannem. Da ſagde hand til mig/ Skynde dig oc gack haſtelige vd aff Jeruſalem/ Thi at de ſkulle icke anamme dit Vidnisbyrd om mig.

19. Vnnd ich ſprach: HERR/ ſie wiſſen ſelbſt/ daß ich gefangen legte/ vnd ſteupte die/ ſo an dich glaubten/ inn den Schulen hin vnd wider.

Oc ieg ſagde/ HERRE/ de vide ſelff/ At ieg ſette i Fengzel/ oc hudſtrøg dem/ ſom trode paa dig/ alleuegne i Scholerne.

20. Vnd da das Blut Stephani deines Zeugen vergoſſen ward/ ſtund ich auch darneben/ vnd hatte wolgefallen an ſeinem Todte/ vnnd verwaret denen die Kleider/ die jn tödten.

Oc der Stephani dit Vidnis Blod bleff vdſtyrt/ da ſtod ieg oc der hoſſ/ oc haffde/ behagelighed i hans Død/ oc foruarede deris Klæder/ ſom ihielſloge hannem.

21. Vnd er ſprach zu mir: Gehe hin/ denn ich wil dich ferne vnter die Heiden ſenden.

Oc hand ſagde til mig/ Gack hen/ thi ieg vil ſende dig longt bort iblant Hedningene.

22. Sie höreten aber jm zu/ biß auff auff diß Wort/ vnd huben jhre ſtimme auff/ vnd ſprachen: Hinweg mit ſolchem von der Erden/ denn es iſt nicht billich/ daß er leben ſoll.

Oc der de hørde hannem in dil dette ord/ oc opløffte deris røſt/ oc ſagde/ Bort met denne aff Jorden/ Thi det er icke ret/ at hand ſkal leffue.

23. Da ſie aber ſchryen/ vnnd jhre Kleider abworffen/ vnd den Staub in die Lufft worffen.

Oc der de ſkrege/ oc kaſte deris Klæder aff dem/ oc kaſte Støff i lucten.

24. Hieß jn der Hauptmann in das Läger führen/ vnd saget/ daß man jhn ſteupen vnd erfragen ſolt/ daß er erführe/ vmb welcher vrſach willen ſie alſo über jhn rieffen.

Da befalede Hoffuitzmanden at føre hannem i Leyren/ oc ſagde/ at mand ſkulde hudſtryge oc forhøre hannem/ At hand kunde forfare/ for huad ſag ſkyld de ſaa robte paa hannem.

Kapitola XXII.

18. Y widěl gſem gey an dij ke mně: Poſpěſs a wygdi rychle z Geruzaléma/ neboť nepřijgmau ſwědectwij twého o mně.

Tedym go widźiał á on mowi ku mnie/ Spieſz ſie á wynidź rychło z Jeruzálem/ ábowiem świádectwá twego nie przyima o mnie

19. A yá řekl: PAne/ onit wědij/ že gſem yá dáwal do Zaláře/ a bil gſem w Sſkoláčh gegich ty/ kteřijž wěřili w tebe:

A iem ia powiedźiał/ Pánie oni wiedzą żećiem ia włoczył do więźienia/ y mordowałem po wſzytkich bożnicách ty ktorzy w ćie wierzyli.

20. A když wylewali krew Sſtěpána Swědka twého/ yá gſem tu byl/ a přiwolowal gſem k ſmrti geho/ a oſtřijhal gſem raucha těch/ kteřij gey mordowali.

A gdy byłá rozlana krew Stefaná męczenniká twego/ iam też ſtał przy tym/ á zezwaláłem ná zámordowánie iego/ y ſtrzegłem ſzat tych ktorzy go zábiiáli.

21. Y řekl ke mně: Gdi/ neb yá daleko mezy Pohany poſſli tebe.

Tedy on rzekł ku mnie/ Idźże bo ia do pogánow dáleko poſyłam ćiebie.

22. Y poſlauchali ho až do toho ſlowa/ a pozdwihli hlaſu ſwého/ řkauce: Zahlaď z země takowého člowěka/ nebo neſluſſý gemu žiwu býti.

Słucháli go tedy/ áż do tych słow/ záczym podnioſzy głoſy ſwe mowili/ Day ſtrácić z źiemie człowieká tego/ bo nie ſłuſzno áby miał żyw zoſtáć

23. A když oni křičeli a metali s ſebe raucho ſwé/ a prachem ſypali w powětřij.

A tákże wołáli y miotáli ſwe ſzáty/ ciſkáiąc proch ná powietrze.

24. Kázal Hautman vwéſti Pawla do wogſka/ a biti mrſkati a trápiti/ aby zwěděl pro kterau přijčinu by naň tak křičeli.

A rotmiſtrz roſkazał go wieść do zamku/ kazawſzy áby go biczmi bito y męczono/ chcąc ſie dowiedzieć przyczyny dla czegoby tak naň wołano.

כב

25 וְכַד מַתְחוּהִי בְּעַרְקָא אֲמַר הָו פַּוְלוֹס לְקֶנְטְרוּנָא דְּקָאֶם הֲוָא עֲלַוְהִי מַפַּס לְכוֹן לְגַבְרָא רְהוּמָיָא דְּלָא מְחַיַּב דַּתְנַגְּדוּן׃

Come l'hebbero ſtretto co i legami, Paulo diſſe al Centurione che ſtaua lì preſente, Euui egli lecito battere vn huomo Romano, e non condamnato?

26 וְכַד שְׁמַע קֶנְטְרוּנָא קְרֵב לְוָת כִּילִיַרְכָא וֶאֱמַר לֵהּ מָנָא עָבֵד אַנְתְּ הָנָא גֵּיר גַּבְרָא רְהוּמָיָא הוּ׃

Il Centurione vdito queſto, andò à riferirolo al Capitano, dicendo, Guarda quel che tu hai à fare: perciochè queſt' huomo è Romano.

27 וַקְרֵב לְוָתֵהּ כִּילִיַרְכָא וֶאֱמַר לֵהּ אֱמַר לִי אַנְתְּ רְהוּמָיָא אַנְתְּ אֱמַר לֵהּ אִין׃

E il Capitano andò à lui, e diſſeli, Dimmi, ſei tu Romano? Egli diſſe, Si ſono.

28 וַעְנָא כִּילִיַרְכָא וֶאֱמַר לֵהּ אֶנָא בְּכֶסְפָּא סַגִּיאָא קְנִיתָהּ לַרְהוּמָיוּתָא אֱמַר לֵהּ פַּוְלוֹס אֶנָא דֵּין אַף בָּהּ אֶתְיַלְדֵת׃

Riſpoſe allora il Capitano, Io con gran ſomma di denari ho acquiſtata queſta cittadinanZa. E Paulo diſſe, Et io l'ho per natiuità.

29 וּמֶחְדָא פְּרַק לְהוֹן מֶנֵּהּ הָנוֹן דְּבָעֵין הֲווֹ ל לַמְנַגָּדוּתֵהּ וּדְחֵל כִּילִיַרְכָא כַּד יִלֵף דִּרְהוּמָיָא הוּ וְעַל דְּפַכְרֵהּ הֲוָא׃

La onde ſubbito ſi diſcoſteron da lui quelli che doueuano eſaminarlo: e il Capitano ancora temè quando ſeppe ch'egli era Romano, e che l'haueua legato.

30 וַלְיַוְמָא אַחְרָנָא צָבֵא הֲוָא לְמֵדַע שַׁרִירָאִית דְּמָנָא הִי קַטִּיגְרָנוּתָא דְּמַיְתִין הֲווֹ עֲלַוְהִי יְהוּדָיֵא וַשְׁרָיֵהּ וַפְקַד דְּנֵאתוּן רַבַּי כָּהֲנֵא וְכֻלֵּהּ כֻּנְשָׁא ד דְּרִישַׁיְהוֹן וַדְבַר לְפַוְלוֹס וַאחֵת אַקִימֵהּ בַּיְנָתְהוֹן׃

L'altro giorno poi volendo ſapere il certo, per qual cagione egli foſſe accuſato da i Giudei, lo ſciolſe da legami, e comandò che i principali Sacerdoti ſi congregaſſeno, e tutto il lor conſiglio: poi menato fuor Paulo, il fece ſtar loro dauanti.

כב

25 וְכַאֲשֶׁר מִתְּחוּהוּ בַּשְּׂרוֹכִים אָז אָמַר פּוּלוֹס אֶל־שַׂר מֵאָה הָעוֹמֵד עָלָיו הֲיִשְׁוֶה לָכֶם אֶת־אִישׁ רְהוּמִי וְחָפְשִׁי בְּלִי מִשְׁפָּט לְיַסְּרֵנוּ בַּשּׁוֹטִים׃

Y como lo ataron con corteas, Paulo dixo āl Centurion que eſtaua preſente, Es hos licito açotar à vn hombre Romano, y por condenar?

26 וְכַאֲשֶׁר שָׁמַע שַׂר מֵאָה קָרַב וְהִגִּיד לְשַׂר אֶלֶף לֵאמֹר רְאֵה מַה יֵּשׁ לְךָ לַעֲשׂוֹת כִּי הָאָדָם הַזֶּה אִישׁ רְהוּמִי הוּא׃

Y como el Centurion oyó eſto, fué àl Tribuno, y diole auiſo diziendo, que has de hazer? porque eſte hombre es Romano.

27 וַיִּקְרַב שַׂר אֶלֶף וַיֹּאמֶר לוֹ אֱמוֹר לִי הַאַתָּה רְהוּמִי וְהוּא אָמַר אָכֵן׃

Y viniendo el Tribuno, dixole, Di me, eres tu Romano? y el dixo, Si.

28 וַיַּעַן שַׂר אֶלֶף אָנֹכִי בְּרֹב כֶּסֶף וְזָהָב קָנִיתִי אֶת־חָפְשָׁה הַזֹּאת וּפוּלוֹס אָמַר וַאֲנִי נוֹלַדְתִּי בָּהּ׃

Y reſpondió el Tribuno, Yo con mucha ſumma alcancé eſta Ciudad. entonces Paulo dixo, Y yo aun ſoy nacido.

29 וּבְרֶגַע רָפוּ מִמֶּנּוּ הָעֲתִידִים הָיוּ לְנַגְּעֵנוּ וְשַׂר אֶלֶף יָרֵא בְּדַעְתּוֹ כִּי אִישׁ רְהוּמִי הוּא וְכִי אֲסָרוֹ׃

Anſique luego ſe apartaron deel los que lo auian de atormentar: y aun el Tribuno tambien vuo temor, entendido que era Romano, por auerlo atado.

30 וּמִמָּחֳרָת אָבָה לָדַעַת אֶת־אֱמֶת הַדָּבָר וְאֶת־סִבָּה אֲשֶׁר עָלֶיהָ יְחַיְּבוּהוּ הַיְּהוּדִים וַיַּתִּירֵהוּ מֵאֲסוּרָיו וַיְצַו לָבוֹא אֶת הַכֹּהֲנִים וְאֶת־כָּל־עֲדָתָם וּבְהוֹלִיכוֹ אֶת פּוּלוֹס הֱקִים אוֹתוֹ בֵּינֵיהֶם׃

Y di dia ſiguiente queriendo ſaber decierto la cauſa porque era accuſado de los Iudios, ſoltolo de las priſiones, y mandó venir á los Principes de los Sacerdotes, y à todo ſu concilio: ſacando à Paulo, preſentólo delante deellos.

κβ'.

25. Ὡς δὲ προέτεινεν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ Παῦλος, εἰ ἄνθρωπον Ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;

Quand donc ils l'eurent garrotté de courroyes, Paul dit au Centenier qui eſtoit pres de lui, Vous eſt-il loiſible de fouëtter vn hôme Romain, & non condamne.

26. Ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ λέγων, ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὗτος Ῥωμαῖός ἐστι.

Ce qu'ayant entendu le Centenier, il s'en alla au Capitaine pour l'aduertir diſant, Regarde que tu as à faire: car ceſt homme-ci eſt Romain.

27. Προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ, λέγε μοι εἰ σὺ Ῥωμαῖος εἶ. ὁ δὲ ἔφη, ναί.

Et le Capitaine vint à lui, & lui dit, Dimoi, es tu Romain? & il reſpondit, Oui vrayement.

28. Ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος, ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ Παῦλος ἔφη, ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι.

Le Capitaine lui dit, I'ai acquis ceſte bourgeoiſie à grand' ſomme d'argẽt. Et Paul dit, Et moi ie le ſuis de naiſſance.

29. Εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν, καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη ἐπιγνοὺς ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.

Parquoi incontinent ceux qui le deuoyent examiner ſe retirerent de lui: & le Capitaine auſſi eut crainte quand il eut cognu qu'il eſtoit bourgeois de Rome, & qu'il l'auoit lié.

30. Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ, τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν. καὶ καταγαγὼν τὸν Παῦλον ἔστησεν εἰς αὐτούς.

Or le lendemain voulant ſauoir pour certain pour quelle cauſe ils eſtoit accuſé des Iuifs, il le deſlia des liens, & cõmãda que les principaux Sacrificateur s'aſſemblaſſent, & tout le conſeil, & amena Paul, & le preſenta deuant eux.

CAP. XXII.

25. Et cùm aſtrinxiſſent eum loris, dicit aſtanti ſibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

And as they bounde him with thongs/Paul ſaide vnto the Centurion that ſtoode by/ Is it lawfull for you to ſcourge one that is a Romane / and not condemned.

26. Quo audito, Centurio acceſſit ad tribunum, & nũtiavit, dicens, Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus eſt.

Nowe when the Centurion heard it/hee went/and tolde the chiefe captaine/ ſaying/Take heede what thou doeſt: for this man is a Romane.

27. Accedens autem tribunus, Dixit illi, Dic mihi, ſi tu Romanus es? At ille dixit: Etiam.

Then the chiefe captaine came/and ſayd to him/Tell me/art thou a Romane? and he ſaid/ Yea.

28. Et reſpondens tribunus, Ego multa ſumma civitatem hanc conſecutus ſum Et Paulus ait, Ego autem & natus ſum.

And the chiefe captaine anſwered/ With a great ſumme obtained I this burgeſſhip. Then Paul ſaid / But I was ſo borne.

29. Protinus ergo diſceſſerunt ab illo qui eum torturi erant, Tribunus quoque timuit, poſtquã reſcivit, quia civis Romanus eſſet, & quia alligaſſet eum.

Then ſtraight way they departed from him / which ſhoulde haue examined him: & the chiefe Captaine alſo was afraid after he knewe that he was a Romane/and that he had bounde him.

30. Poſtera autem die volens ſcire diligentiùs qua ex cauſa accuſaretur à Iudæis, ſolvit eum, & iuſſit ſacerdotes convenire & omne concilium: & producens Paulum, ſtatuit inter illos.

On the next day/ becauſe he would haue knowen the certaintie wherefore hee was accuſed of the Iewes / hee looſed him from his bounds/and commanded the hie Prieſts and all their Counſell to come together: & he brought Paul/and ſet him before them.

Das XXII. Capitel.

25. Als er jhn aber mit Riemen anband/ſprach Paulus zu dem Vnterhauptmann / der dabey ſtund: Jſts auch recht bey euch / einen Römiſchen Menſchen/ on Vrtheil vnnd Recht geiſſeln?

Oc der hand tilbant hannem met Liner/ da ſagde Paulus til Vnderhøffuitzmanden (ſom der ſtod hoſſ/) Er det oc ret hoſſ eder/ at hudſtruge en Romiſke Menniſke / vden Dom oc ræt.

26. Da das der Vnterhauptmann höret / gieng er zu dem Oberhauptmann/ vnnd verkündiget jm / vnnd ſprach: Was wilt du machen / diſer Menſch iſt Römiſch?

Der Vnderhøffuitzmanden det hørde/ gick hand til den øffuerſte Høffuitzmand/ oc forkyndede hannem / oc ſagde / Huad vilt du gøre? Denne Mand er ein Romere.

27. Da kam zu jm der Oberhauptmann/vnd ſprach zu jhm: Sage mir biſt du Römiſch? Er aber ſprach: Ja.

Da kom den øffuerſte Høffuitzmand til hannem/ oc ſagde til hannem/ Sig mig eſt du Romiſk? Da ſagde hand / Ja.

28. Vnd der Oberhauptmann antworttet: Jch habe diß Burgerrecht mit groſſer ſumma zu wegen gebracht. Paulus aber ſprach: Jch aber bin auch Römiſch geboren.

Oc den øffuerſte Høffuitzmand ſuarede/ Denne Burgere ret kaaſtede mig en ſtor Sum. Da ſagde Paulus / Jeg er oc en fød Romere.

29. Da tratten alſo balde von jhm ab/ die jhn erfragen ſolten. Vnd der öberſte Hauptmann forchte ſich / da er vernam/ daß er Römiſch war/ vnd er jhn gebunden hatte.

Da ginge de ſtrax fra hannem/ ſom ſkulde offuerhørt hannem. Oc den øffuerſte Høffuitzmand befryctede ſig / der hand fornam/ at hand vaar en Romere/ oc at hand haffde bundet hannem.

30. Des andern tages wolt er gewiß erkunden/ warumb er verklaget würde von den Jüden / vnd löſet jhn von den Banden / vnnd hieß die Hohenprieſter vnd jhren gantzen Rath kommen/vnd führet Paulum herfür/vnd ſtellet jhn vnter ſie.

Anden dagen vilde hand viſt vide / huor faare hand bleff beklaget aff Jøderne/ oc hand løſde hannem aff Baandene/ oc befalede / at de ypperſte Preſter oc deris gantſke Raad ſkulde komme / oc hand førde Paulum frem / oc ſtickede hannem iblant dem.

Kapitola XXII.

25. A když gey ſwázali řemenijm / řekl Pawel Setnijkowi kterýž při něm ſtal: Sluſſýli wam člowěka Ržijmſkého a neodſauzeného mrſkati?

A gdy go rzemieńmi zwiazano/ tedy Páwel rzekł ſetnikowi ktory thuż ſtał / Izali ſie wam godźi człowieká Rzymianiná nie oſądzonego bić biczmi?

26. To vſlyſſaw Setnijk/ přiſtaupil k Haytmanu / a powěděl gemu / řka: Y co chceſs činiti? Nebo člowěk tento geſt Měſſtěnijn Ržijmſký.

To gdy vſłyſzał ſetnik/ ſzedł do rotmiſtrzá / y oznáymił mu / mowiac/ Bácz co maſz czynić / bo ten człowiek ieſt Rzymianin.

27. Y přiſtaupiw Haytman/ řekl gemu: Powěz mi/ gſyli ty/ Ržijmanijn? A on řekl: A yá gſem.

Tedy przyſzedſzy Rotmiſtrz/ rzekł mu/ Powiedz mi ieſliś ty ieſt Rzymianin? A on rzekł/ Tak ieſt.

28. Y odpowěděl Haytman: Já gſem za weliké penijze toho Měſſtianſtwij doſáhl. A Pawel řekl: Já gſem ſe pak wněm y narodil.

Odpowiedział mu Rotmiſtrz: Jam ia zá wielką ſumę pieniedzy do kupił prawá miáſtá tego / A Páwel rzekł/ Alem ſie ia też vrodził y mieſzczáninem.

29. Tehdy hned odſtaupili od něho/ ti kteřijž gey měli trápiti. Haytman pak bál ſe také/ když zwěděl že Pawel geſt Ržijmſký Měſſtěnijn/ a že gey kázal byl ſwázati.

A dla tegoż náychmiaſt odſtapili od niego ci co go mieć y meli/ ktemu ſie y Rotmiſtrz zlekł/ doznawſzy że był Rzymianinem/ á iż go był zwiazał.

30. Druhého pak dne/ chtěge zwěděti giſtotu / pro kteraužby přijčinu naň žalowali Židé/ rozwázal gey/ a přikázal aby ſe ſeſſli wrchnij Kněžij y wſſeckna radda: Y wywedw Pawla/ poſtawil ho před nimi.

A ták názáiutrz chcac pewnie wiedźiec o ktoraby rzecz od Zydow był obwiniowan / rozwiazał go/ á roſkazał ſie zeydź Kſiażetam kaplańſkim / y wſzytkiemu ich zgromadzeniu/ á wywiodſzy Páwłá/ poſtawił go przed nimi.

כג

1 וְכַד חַר פַּוְלָוס בְּכֶנְשֶׁהוֹן אֱמַר גַּבְרֵא אַחַי אֶנָא בְּכֻל תֵּארְתָא טָבְתָא אֶתְדַּבְּרֵת קְדָם אֱלָהָא עַד מַנָּא לְיַוְמָנָא׃

E Paulo riguardando attentamente ∂erſo il Conſiglio, diſſe, Huomini fratelli, io ho conuerſato dinanzi à Dio con ogni buona conſcientia infin à queſto giorno.

2 וְחַנַנְיָא כָּהְנָא בַּקֵד לְהָנוֹן דְּקָיְמִין הָווּ עַל גְּבֵה דְּנֶמְחוּנֵה לְפַוְלָוס עַל פּוּמֵה׃

Là doue Anania ſommo Sacerdote comandò à quelli che gli ſtauano appreſſo, che gli percoteſſeno la bocca.

3 וּפַוְלָוס אֱמַר לֵה דַּעְתִיד הוּ אַלָהָא דְּנֶמְחֵיךְ אֶסְתָא מְחַוַּרְתָּא וְאַנְתְּ יָתֵב אַנְתְּ דְּאַן אַנְתְּ לִי אַיךְ דִּבְנָמוֹסָא כַּד עָבַר אַנְתְּ עַל נָמוֹסָא וּפָקֵד אַנְתְּ דְּנֶמְחוּנָנִי׃

Allor Paulo diſſe à lui, Iddio percoterà te, muro imbiancato: tu ſiedi per giudicarmi ſecondo la Legge, e contra la Legge comandi ch'io ſia battuto?

4 וַאילֵין דְּקָיְמִין הָווּ תַּמָּן אָמְרִין לֵה לְכָהְנָא דַּאלָהָא מְצַחֵא אַנְתְּ׃

E quei che ſtauano lì preſenti, diſſero, Tu dici parole ingiurioſe al ſommo Sacerdote di Dio?

5 אֱמַר לְהוֹן פַּוְלָוס לָא יָדַע הֲוֵית אַחַי דְּכָהְנָא הוּ כְּתִיב הוּ גֵּיר דִּלְרִישָׁא דְּעַמָּךְ לָא תְּלוּט׃

E Paulo diſſe, Fratelli, io non ſapeuo che foſſe ſommo Sacerdote. Certo egli e ſcritto, Non dirai male del principe del tuo popolo.

6 וְכַד יָדַע פַּוְלָוס דְּמֶנֵה דְּעַמָּא אִיתַיְהֵי דְּזַדּוּקָיֵא וּמֶנֵה דִּפְרִישֵׁא קְעָא הֲוָא בְּכֶנְשָׁא גַּבְרֵא אַחַי אֶנָא פְּרִישָׁא אֶנָא בַּר פְּרִישָׁא וְעַל סַבְרָא דַּקְיָמְתָּא דְּמִיתֵא מֶתְתְּדִין אֶנָא׃

Hor ſapendo Paulo che ∂na parte era di Sadducei, e l'altra di Fariſei, gridò nel Conſiglio, Huomini fratelli, io ſon Fariſeo, figliuol di Fariſeo: io ſono accuſato per la ſperanza e reſurrettion de morti.

כג

1 וַיַּבֵּט פּוֹלוֹס בָּעֵדָה וַיֹּאמֶר הָאֲנָשִׁים אַחַי אֲנִי בְּכָל־מַדָּע טוֹב הִתְהַלַּכְתִּי אֶת־הָאֱלֹהִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

Entonces Paulo, poniendo los ojos en el concilio, dize, Varones hermanos: yo con toda buena conſciencia he conuerſado delante de Dios haſta el dia de oy.

2 וַחֲנַנְיָה הַכֹּהֵן גָּדוֹל צִוָּה לָעוֹמְדִים אֵלָיו לְהַכּוֹת אוֹתוֹ עַל־הַפֶּה׃

El Principe de los Sacerdotes Ananias entonces mando à losque eſtauan delante deel, que lo hirieſſen en la boca.

3 אָז פּוֹלוֹס אָמַר אֵלָיו יַכְּךָ יְהוָה קִיר־הַגִּיר כִּי יָשׁוּב תִּשְׁפְּטֵנִי כַּתּוֹרָה וְעַל־הַתּוֹרָה תְּצַוֶּה לְהַכּוֹתִי׃

Entonces Paulo le dixo, Herirteha Dios, pared blanquoada, y tu eſtas ſentado juzgandome cônforme à la Ley, y contra la ley me mandas herir?

4 וְהָעוֹמְדִים אֶצְלוֹ אָמְרוּ אֶת־כֹּהֵן רֹאשׁ אֱלֹהִים מְקַלֵּל אָתָּ׃

Y losque eſtauan preſentes dixeron, Al ſummo Sacerdote de Dios maldizes?

5 וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס לֹא יָדַעְתִּי אַחַי כִּי כֹהֵן גָּדוֹל הוּא כִּי נִכְתַּב אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא עַמְּךָ לֹא תָאֹר׃

Y Paulo dixo, No ſabia, hermanos, que era el Principe de los Sacerdotes: que eſcripto eſtá, Al principe de tu pueblo no maldiras.

6 וְכִי יָדַע פּוֹלוֹס כִּי חֵלֶק אֶחָד הָיָה מִצְּדוּקִים וְחֵלֶק אַחֵר מִפְּרוּשִׁים וַיִּקְרָא בָּעֵדָה הָאֲנָשִׁים אַחַי אֲנִי מְפָרֵשׁ הוּא בֶן־ נָדוֹן הַמֵּתִים הַמְפָרֵשׁ וְעַל־ תִּקְוָה וּתְקוּמַת אָנֹכִי׃

Entonces Paulo, ſabiendo que la vna parte era de Sadduceos, y la otra de Phariſeos, clamó en el concilio, Varones hermanos, yo Phariſeo ſoy, hijo de Phariſeo. de la eſparança y de la reſurrecion de los muertos ſoy yô juzgado.

ΚΕΦΑΛ. κγ΄.

Ἀτενίσας δὲ ὁ Παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν, Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ Θεῷ ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.

Et Paul ayant les yeux dreſſés vers le conſeil, dit, Hommes freres, i'ai conuerſé en toute bone conſcience deuant Dieu iuſqu'à ce iour.

2. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα.

Adonc le ſouuerain Sacrificateur Ananias commanda à ceux qui eſtoyêt pres de lui de le fraper ſur le viſage.

3. Τότε ὁ Παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε, Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖχε κεκονιαμένε· καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι;

Lors Paul lui dit, Dieu te frapera, paroi blanchie: que tu ſois aſſis pour me iuger ſelon la Loy, & qu'en tranſgreſſant la Loy tu commandes que ie ſoye frapé?

4. Οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον, Τὸν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ λοιδορεῖς;

Et ceux qui eſtoyent preſens dirent, Iniuries tu le ſouuerain Sacrificateur de Dieu?

5. Ἔφη τε ὁ Παῦλος, Οὐκ ᾔδειν ἀδελφοί, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς. γέγραπται γάρ, Ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

Et Paul dit, Freres, ie ne ſauoye pas qu'il fut ſouuerain Sacrificateur: car il eſt eſcrit, Tu ne meſdiras point du prince de ton peuple.

6. Γνοὺς δὲ ὁ Παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ Σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον Φαρισαίων, ἔκραξεν ἐν τῷ συνεδρίῳ, Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ Φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς Φαρισαίου· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.

Et Paul ſachant qu'vne partie d'entr'eux eſtoit de Sadduciens, & l'autre de Phariſiés, s'eſcria dans le conſeil, Hommes freres, ie ſuis Phariſien, fils de Phariſien: ie ſuis tiré en cauſe, pour l'eſperance & reſurrection des morts.

CAP. XXIII.

INtendens autem in concilium Paulus ait, Viri fratres, ego omni conſcientia bona converſatus ſum ante Deum, uſque in hodiernum diem

And Paul behelde earneſtly the Counſell/ and ſaid/ Men and brethren/ I haue in all good conſcience ſerued God vntill this day.

2, Princeps autem ſacerdotum Ananias, præcepit aſtantibus ſibi percutere os eius.

Then the hie Prieſt Ananias commanded them that ſtoode by/ to ſmite him on the mouth.

3. Tunc Paulus dixit ad eum, percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu ſedens judicas me ſecundum legẽ, & contra legem iubes me percuti?

Then ſaid Paul to him/ God will ſmite thee/ thou whited wall: for thou ſitteſt to iudge me according to the Law/ and commandeſt thou me to be ſmitten contrarie to the Law?

4. Et qui aſtabant dixerunt: Summum ſacerdotem Dei maledicis?

And then that ſtoode by/ ſayd/ Reuileſt thou Gods hie Prieſt?

5 Dixit autem Paulus, Neſciebam fratres, quia princeps eſt ſacerdotum. Scriptum eſt enim: Principem populi tui non maledices.

Then ſaid Paul/ I knewe not/ brethren/ that he was the Prieſt: for it is written/ Thou ſhalt not ſpeake euill of the Ruler of thy people.

6. Sciens autẽ Paulus, quia una pars eſſet Sadducæorum, & altera Phariſæorum, exclamavit in concilio, Viri fratres, ego Phariſæus ſum, filius Phariſæorum: de ſpe & reſurrectione mortuorum ego iudicor.

But when Paul perceiued that the one part were of the Sadduces/ and the other of the Phariſes/ he cryed in the Counſell/ Men and brethren/ I am a Phariſe/ the ſonne of a Phariſe: I am accuſed of ẏ hope and reſurrection of the dead.

Das XXIII. Capitel.

PAulus aber ſahe den Rath an/ vnd ſprach: Ihr Männer lieben Brüder/ ich habe mit allem guten Gewiſſen gewandelt für Gott/ biß auff diſen tag.

DA ſaa Paulus paa Raadet/ oc ſagde/ I Mend/ kære Brødre/ Jeg haffuer met al god Samuittighed vandret faar Gud indtil denne dag.

2. Der Hohepriester aber Ananias befalh denen/ die vmb jhn ſtunden/ daß ſie jhn auffs Maul ſchlůgen.

Da befalede den Ypperſte Preſt Ananias dem ſom ſtode hoſſ hannem/ at de ſloge hannem/ paa Munden.

3. Da ſprach Paulus zu jm: Gott wirdt dich ſchlagen du getůnchte Wandt. Sitzeſt du vnd richteſt mich nach dem Geſetze/ vnnd heiſſeſt mich ſchlagen wider das Geſetze?

Da ſagde Paulus til hannem/ Gud ſkal ſla dig/ du kalckede væg. Sider du/ oc dømmer mig effter Lowen/ oc befaler at ſla mig mod Lowen?

4. Die aber vmbher ſtunden/ ſprachen: Schilteſt du den Hohenprieſter Gottes?

Men de ſom der ſtode hoſſ/ ſagde/ Bander du Guds ypperſte Preſt.

5. Vnd Paulus ſprach: Lieben Brůder/ ich wuſt es nicht/ daß er der Hohepriester iſt/ Denn es ſtehet geſchrieben: Dem Oberſten deines Volcks ſolt du nicht fluchen.

Oc Paulus ſagde/ Kære Brødre/ ieg viſte de icke/ at hand er den ypperſte Preſt/ Thi det ſtaar ſcreffuit/ Du ſkalt icke bande dit Folckis øffuerſte.

6. Als aber Paulus wuſte/ daß ein theil Saduceer war/ vnd das ander theil Phariſeer/ rieff er im Rath: Jr Männer lieben Brůder/ ich bin ein Phariſeer/ vnnd eines Phariſeers Son/ ich werde angeklaget vmb der Hoffnung vnd der aufferſtehung willen der Todten.

Men i det Paulus viſte/ at en part vaar Saduceer/ oc den anden part Phariſeer/ da robte hand i Raadet/ I Mend/ kære Brødre/ Jeg er en Phariſeer oc en Phariſeers søn/ Jeg bliffuer beklaget for de Dødis haab oc opſtandelſe ſkyld.

Kapitola XXIII.

TEhdy Pawel wzezřew na to ſhromáždění/ řekl: Mužij bratřij/ yá gſem ſewſſým ſwědomijm dobrým obcowal před Bohem/ až do dneſſnijho dne.

TEdy Páwel pátrzac pilnie oczymá ſwemi ná ono zgromádzenie/ rzekł/ Mężowie brácia/ ia ze wſzytkiego ſumnienia dobrego ſłużyłem Bogu a z otho do dniá tego.

2. Tehdy Knijže Kněžſké Ananyáſs/ kázal těm kteřijž tu ſtali/ aby gey polićkowali.

Ale Ananiaſz Kápłan nawyżſzy roſkazał tym ktorzy ſthali aby go w vſta bili.

3. Pawel pak řekl gemu: Bude tebe bijti Bůh/ ty ſtěno zbijlena. Nebo ſedijs a ſaudijs mne wedlé Zákona/ a proti Zákonu welijs mne bijti.

Rzekł tedy Páwel kniemu Przyidzie ten czás iże cie bedzie bił Bog/ ściano pobielona/ ty śiedziſz ſadząc mie wedle zakonu/ á roſkazuieſz mie bic przeciw zakonowi.

4. A kteřijž tu ſtáli/ řekli: Naywyſſſýmu Kněžy Božijmu zlořečijs?

Zátym ci ktorzy ſtali w koło/ rzekli/ Złorzeczyſz nawyżſzemu Kaplanowi Bożemu.

5. Y řekl Pawel: Newěděl gſem bratřij/ byť Knijžetem Kněžſkým byl. Neboť geſt pſáno: Knijžeti Lidu twého nebudeſs zlořečiti.

A Páwel rzekł/ Nie wiedziałem bracia żeby był nawyżſzym Kápłanem/ bo nápiſano ieſt/ Kſiążęciu ludu twego złorzeczyc nie będzieſz.

6. Wěda pak Pawel/ žeby tu byla gedna ſtrana Saducenſkých/ a druhá Zákonijků/ zwolal w raddě: Mužij bratřij/ yá gſem Zákonijk ſyn Zákonijkuow/ pro naděgi a z mrtwých wſtánij yá mám ſauzen býti.

A gdy obaczył Páwel że ich iedná część byli Sáducenſzowie á drudzy Faryzeuſzowie/ zawołał do zgromádzenia/ Mężowie brácia/ iaciem ieſt Fáryzeuſz/ ſyn Fáryzeuſzow/ iaciem oſkárżono o nadzieie y powſtánie vmárłych

כג

7 וְכַד הָדָא אֲמַר נְפַל
חַד כְּחַד פְּרִישֵׁא וְזַדּוּקָיֵא
וְאֶתְפְּלֵג עַמָּא ׃

Detto ch'egli hebbe queſto, nacque diſcordia tra i Fariſei e i Sadducei; e diuiſeſi la moltitudine.

8 זַדּוּקָיֵא גֵּיר אָמְרִין
דְּלַיְת קְיָמְתָא וְלָא
מַלְאַכָא וְלָא רוּחָא
פְּרִישֵׁא דֵּין מַוְדִּין בְּכֻלְהֵין׃

Percioche i Sadducei dicono che non ci e reſurrettione, ne angelo, ne ſpirito: ma i Fariſei confeſſano l'vna coſa e l'altra.

9 וַהֲוָא קָלָא רַבָּא וְקָמוּ
אֲנָשָׁא סָפְרֵא מֶן גַּבָּא
דַּפְּרִישֵׁא וְנָצִין הֲווּ עַמְּהוֹן
וְאָמְרִין לָא מֶשְׁכְּחִינַן מֶדֶּם
דְּבִישׁ בְּהָנָא גַּבְרָא אֶן דֵּין
רוּחָא אָו מַלְאַכָא מַלֶּל
עַמֵּהּ מָנָא אִית בָּהּ בְּהָדָא׃

E feceſi vn gran gridare: & eſſendoſi leuati ſu gli Scribi de la parte de Fariſei, contraſtauano, dicendo, Noi non trouiamo alcun male in queſt'huomo. E ſe qualche ſpirito ò Angelo gli ha parlato, non ripugniamo à Dio.

10 וְכַד הֲוָא שַׁגּוּשְׁיָא רַבָּא
בַּיְנָתְהוֹן דְּחֵל הֲוָא כ
כִּילִירְכָא דַּלְמָא נְפַשְּׁחוּנֵהּ
לְפַוְלוֹס וְשַׁלַּח לַרְהוֹמָיֵא
דְּנֵאתוֹן נְחַטְפוּנֵהּ מֶן מ
מֶצַּעְתְּהוֹן וְנַעְלוּנֵהּ ל
לְמַשְׁרִיתָא ׃

E coſi eſſendo nata vna gran ſeditione, il Capitano temendo che Paulo non foſſe lacerato da eſſi, comando che i ſoldati ſcendeſſeno, e togli eſſenlo del mezo di loro, e conduceſſenlo nel campo.

11 וְכַד הֲוָא לֶלְיָא אֶתְחְזִי
לֵהּ מָרַן לְפַוְלוֹס וְאֶמַר לֵהּ
אֶתְחַיַּל מֶטוּל דְּאַיְךְ ד
דְּאַסְהֶדְתְּ עָלַי בְּאוּרִשְׁלֶם
הָכַנָּא עָתִיד אַנְתְּ דְּאָף
בְּרְהוֹמִי תַּסְהֵד ׃

La notte ſeguente il Signor ſi gli fece innanzi, e diſſe, Paulo, ſta di buono animo: percioche ſi come tu hai renduta teſtimonianza di me in Ieruſalem, coſi te la biſogna, rendere ancor in Roma.

כג

7 וּבְדַבְּרוֹ אֶת־הָאֵלֶּה הָיְתָה
מַצָּה בֵין־הַפְּרוּשִׁים וּבֵין
הַצַּדּוּקִים וְנִפְלַג הֶהָמוֹן ׃

Y como vuo dicho eſto, fué hecha diſſenſion entre los Phariſeos y los Sadduceos: y la multitud fue diuiſa.

8 כִּי צַדּוּקִים אוֹמְרִים כִּי לֹא
יֵשׁ תְּקוּמָה וְלֹא מַלְאָךְ וְלֹא רוּחַ
וְהַמְפָרְשִׁים מִתְוַדִּים אֶת־שְׁתֵּיהֶן׃

(Porque los Sadduceos dizen que no ay reſurrecion, ni angel, ni eſpiritu: mas los Phariſeos confieſſan ambas coſas.)

9 וַתְּהִי צְעָקָה גְּדוֹלָה וַיָּקוּמוּ
הַסּוֹפְרִים מֵחֵלֶק הַפְּרוּשִׁים
וַיָּרִיבוּ לֵאמֹר דָּבָר רַע לֹא מָצָאנוּ
בָּאָדָם הַזֶּה וְאִם רוּחַ דִּבֵּר אֵלָיו
אוֹ מַלְאָךְ עַל־אֱלֹהִים לֹא נִלָּחֵם׃

Y leuantoſe vn gran clamor: y leuantandoſe los Eſcribas de la parte de los Phariſeos, contendian diziendo. Ningun mal hallamos en eſte hombre? que ſi Eſpiritu le ha hablado, ó angel, no repugnemos à Dios.

10 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה מַצָּה גְדוֹלָה
יָרֵא שַׂר אֶלֶף פֶּן־יְפַשְּׁחוּ אֶת־
פּוֹלוֹס וַיְצַו אֶת אַנְשֵׁי־מִלְחָמָה
לָרֶדֶת וְלִגְזוֹל אוֹתוֹ מִבֵּינֵיהֶם
וּלְהוֹלִיכוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה ׃

Y auiendo grande diſſenſion, el Tribuno auiendo temor que Paulo no fueſſe deſpedaçado deellos, mandó venir vna compannia de ſoldados, y arrebatarlo de en medio deellos, y lleuarlo àl real.

11 וּבַלַּיְלָה הַבָּא עָמַד אֶצְלִי
יְהוָה לֵאמֹר חֲזַק וֶאֱמַץ פּוֹלוֹס
כִּי כַּאֲשֶׁר הֵעִידוֹתָ עָלַי בִּירוּשָׁלַיִם
כֵּן צָרִיךְ גַּם בְּרוֹמָה לְהָעִידָךְ ׃

Y la noche ſiguiente, preſentandoſele el Sennor dixole, Confia Paulo: que como has teſtificado de mi en Ieruſalem, anſi te conuiene teſtificar tambien en Roma:

κγ'.

7. Τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν Φαρισαίων καὶ τῶν σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος.

Et quand il eut dit cela, diſſenſion fut eſmeuë entre les Phariſiens & Sadduciens: & l'aſſemblee fut diuiſee.

8. Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον μήτε πνεῦμα· Φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.

Car les Sadduciens diſent qu'il n'y a point de reſurrection, ni Ange, ni eſprit: mais les Phariſiens confeſſent l'vn & l'autre.

9. Ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν Φαρισαίων διεμάχοντο λέγοντες, οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν.

Et fut fait vn grand cri. Adonc les Scribes de la partie des Phariſiens ſe leuerent & debatoyent, diſans, Nous ne trouuons rien de mal en ceſt homme ici: mais ſi vn eſprit ou vn Ange a parlé à lui, ne bataillons point contre Dieu:

10. Πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι καὶ ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et comme grande diuiſion fuſt aduenue, le Capitaine, craignant que Paul ne fuſt mis en pieces par eux, commanda que les gendarmes deſcendiſſent, & qu'ils le rauiſſent du milieu d'eux, & l'amenaſſent en la fortereſſe.

11. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος, εἶπε, θάρσει παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἱερουσαλήμ, οὕτω σε δεῖ καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι.

Et la nuict enſuiuante, le Seigneur ſe preſenta à lui, & dit, Paul aye bon courage: car comme tu as rendu teſmoignage de moi en Ieruſalem, ainſi t'en faut il auſſi teſmoigner à Rome.

CAP. XXIII.

7. Et cùm hæc dixiſſet, facta eſt diſſenſio inter Phariſæos & Sadducæos, & ſoluta eſt multitudo.

And when he had ſaid this / there was a diſſenſion betweene the Phariſes and the Sadduces / ſo yͤ the multitude was diuided.

8. Sadducæi enim dicunt non eſſe reſurrectionem, neque angelum, neque ſpiritum, Phariſæi autem utraque confitentur.

For the Sadduces ſay that there is no reſurrection/ neither Angell/ nor ſpirit: but the Phariſes confeſſe both.

9. Factus eſt autem clamor magnus. Et ſurgentes quidam Phariſæorum, pugnabant, dicentes, Nihil mali invenimus in homine iſto, quid ſi Spiritus locutus eſt ei, aut angelus? (*ne repugnemus* DEO.)

Then there was a great cry: and the Scribes of the Phariſes part roſe vp/ and ſtroue / ſaying / We finde none euill in this man: but if a ſpirit or an Angell hath ſpoken to him / let vs not fight againſt God.

10. Et cum magna diſſenſio facta eſſet, timens tribunus ne diſcerperetur Paulus ab ipſis, iuſſit milites deſcẽdere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in caſtra.

And when there was a great diſſenſion / the chief captaine / fearing leſt Paul ſhould haue bene pulled in pieces of them / commanded the ſouldiers to goe downe and to take him from among them / and to bring him into the caſtel.

11. Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dominus, ait, Conſtans eſto: ſicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari.

Nowe the night following the Lorde ſtoode by him / and ſayde / Be of good courage, Paul: for as thou haſt teſtified of me in Jeruſalem / ſo muſt thou beare witneſſe alſo at Rome.

Das XXIII. Capitel.

7. Da er aber das ſaget / ward ein Auffruhr vnter den Phariſeern vnnd Saduceern / vnd die Menge zurſpaltet ſich.

Oc der hand det ſagde / bleff der it Oprør mellem Phariſeerne oc Saduceerne / oc Menigheden bleff atſkillig.

8. Denn die Saduceer ſagen / Es ſey keine aufferſtehung / noch Engel / noch Geiſt / die Phariſeer aber bekennens beides.

Thi Saduceerne ſige/ at der er ingen Opſtandelſe / icke heller Engel / oc ey Aand til/ Men Phariſeerne bekende dem baade.

9. Es ward aber ein groß geſchrey / vnd die Schrifftgelehrten der Phariſeer theil ſtunden auff / ſtritten / vnd ſprachen: Wir finden nichts arges an diſem Menſchen. Hat aber ein Geiſt oder ein Engel mit jm geredt / ſo können wir mit Gott nicht ſtreiten.

Oc der bleff it ſtort ſkrig/ Oc de Scrifftkloge aff Phariſeernis part ſtode op ſtridde oc ſagde / Wi finde inted ont met dette Menniſke. Haffuer en Aand eller en Engel talet met hannem / da kunde wi icke ſtride mod Gud.

10. Da aber die auffruhr groß ward / beſorget ſich der öberſte Hauptmann / ſie möchten Paulum zureiſſen / vnnd hieß das Kriegsvolck hinab gehen / vnd jhn von jhnen reiſſen / vnd in das Läger führen.

Men der det Oprør bleff ſtort / da befryctede den øffuerſte Høffuitzmand / at de ſkulde ſønder riffue Paulum / oc hand bad Krigzfolcket gaa ned / oc ſlide hannem fra dem / oc føre hannem i Leyren.

11. Des andern tags aber inn der nacht / ſtund der HERR bey jm / vnd ſprach: Sey getroſt Paule / Denn wie du von mir zu Jeruſalem gezeuget haſt / alſo muſt du auch zu Rom zeugen.

Oc anden dagen om natten / ſtod HErren hoſſ hannem / oc ſagde/ Ver trøſtig Paule/ Thi at lige ſom du haffuer vidnet om mig i Jeruſalem / Saa ſkalt du oc vidne vdi Rom.

Kapitola XXIII.

7. A když to powěděl/ ſtal ſe rozbrog mezy Saduzey a Zákonijky/ y rozdělilo ſe množſtwij.

A tho gdy rzekł/ wnet ſie wſczęły nieſnaſki miedzy Faryzeuſzmi y Saduceuſzmi/ y tákże ſie rozerwáło ono zgromádzenie.

8. Nebo Saduceowě prawij/ že nenijž mrtwých wſtánij/ ani Angela/ ani ducha. Ale Zákonijcy to obě wyznáwagij.

Abowiem Săduceuſzowie powiedáią iż nie máſz zmartwych wſtánia/ áni Anioła / ani Duchá/ Fáryzeuſzowie záſie tho oboie wyznawáią.

9. Y ſtal ſe křik weliký: A powſtawſſe někteřij Včitele z Zákonijků/ zaſtáwali gey/ řkauce: Nic gſme zlého nenalezli na tomto člowěku/ což pak / mluwilli geſt gemu duch/ neb Angel/ neodpjreymež Bohu.

A tákże ſie wſczęło wołánie wielkie/ á wſtawſzy Doktorowie z ſtrony Fáryzeuſzow / zápárli ſie tho / mowiąc/ Nic złego nie nayduiemy w tym człowieku / A ieſliż mu co powiedział Duch abo Aniol/ nie ſprzeciwiaymyż ſie Bogu.

10. A když ſe weliký rozbrog ſtal/ boge ſe Haytman aby Pawel od nich nebyl roztrhán/ rozkázal Žoldnéřům ſgjti doluow/ a vchopiti gey z proſtředku gegich/ a wěſti do wogſka.

A gdy był wielki roſthyrk/ boiąc ſie Rotmiſtrz áby Páwłá nie rozſzarpáli miedzy ſobą / roſkazał ioż ſłużebnym á wydrzeć go z poſrzod ich/ y odwieść do zamku.

11. W druhau pak noc/ okázaw ſe gemu PAN / řekl: Buď ſtálý Pawle. Neb yakož gſy ſwědčil o mně w Geruzalémě/ tak muſýš ſwědčiti y w Řijmě.

Tedy przyſzłey nocy ſtánąwſzy przy nim Pán/ rzekł/ Bądź dobrego ſercá Páwle/ ábowiem iákos o mnie dawał świádectwo w Jeruzalem / ták potrzebá ábyś mię też oświadczył w Rzymie.

כג

12 וְכַד הֲוָא צַפְרָא אֶתְכַּנְּשׁוּ הֲווּ אֲנָשִׁין מֶן יְהוּדָיֵא וַאֲחֲרֵמוּ עֲלַיְהוֹן דְּלָא נֵאכְלוּן וְלָא נֶשְׁתּוּן עַדְמָא דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי לְפַוְלוֹס׃

Venuto il giorno ſi raunorono inſieme alcuni de Giudei, e votoronſi con giuramento, dicendo che non mangiarebbeno ne beuerebbeno, infin à tanto che non haueſſeno ammazzato Paulo.

13 הָוַין הֲווּ דֵּין הָנוּן דַּאקִימוּ בְּמוֹמָתָא הָדָא קְיָמָא יַתִּיר מֶן אַרְבְּעִין גַּבְרִין׃

Et erano piu di quaranta, quelli che haueuano fatta queſta congiura.

14 וְאֶתְקַרַבוּ לְוָת כָּהֲנֵא וַלְוָת קַשִּׁישֵׁא וָאמְרִין הֲווּ דְּחֶרְמָא אַחֲרֵמַן עֲלַיְן דְּמֶדֶם לָא נֶטְעַם עַד־מָא דְּנֶקְטוּל לְפַוְלוֹס׃

Iquali andorono a i principali Sacerdoti & à i Vecchij, e diſſero, Noi ci ſiamo votati con ſolenne giuramento di non guſtar coſa alcuna, infin à tanto che noi non habbiamo ammazzato Paulo.

15 וְהָשָׁא בְּעוֹ אַנְתּוּן וְרִישָׁא דִּכְנוּשְׁתָּא מֶן כִּילְיַרְכָּא דְּנַיְתִיוּהִי לְוָתְכוֹן אַיְךְ בָּעֵין אַנְתּוּן דְּתֶתְבַּצּוּן שְׁרִירָאִית סוּעְרָנֵהּ וַחְנַן מְטַיְּבִינַן דְּנֶקְטְלִיוּהִי עַד לָא יִמְטֵא לְוָתְכוֹן׃

Fate dunque hora voi altri intendere al Capitano & al Conſiglio che domane velo conduca fuore, come ſe voi voleſte conoſcer di lui qualche coſa piu certa: e noi, prima che s'auuicini, ſiamo apparecchiati per ammazzarlo.

16 וְשְׁמַע הֲוָא בַּר חָתֵהּ דְּפַוְלוֹס אֶפַּרְסָנָא הָנָא וְעַל לְמַשְׁרִיתָא וּבַדֵּק לְפַוְלוֹס׃

Ma il figliuol de la ſorella di Paulo, hauendo vdite le inſidie, venne, & entrò nel campo, e riferille à Paulo.

17 וְשַׁדַּר פַּוְלוֹס קְרָא לְחַד מֶן קֶנְטְרוּנֵא וֶאמַר לֵהּ אוֹבֵל לַעְלַיְמָא הָנָא לְוָת כִּילְיַרְכָּא אִית לֵהּ גֵּיר מֶדֶם דְּנֵאמַר לֵהּ׃

Allor Paulo chiamò à ſe vno de Centurioni, e diſſeli, Mena queſto giouenetto al Capitano: percioch'egli ha qualche coſa da riferirli.

כג

12 וַיְהִי בֹקֶר וּמִקְצָת הַיְּהוּדִים קָשְׁרוּ קֶשֶׁר וְהַחֵרֶם הֶחֱרִימוּ אֶת־נַפְשָׁם לֵאמֹר לֹא לְאָכְלָם וְלֹא לִשְׁתּוֹת עַד כִּי יַהַרְגוּן אֶת־פּוֹלוֹס׃

Y venido el dia algunos de los Iudios ſe juntarony prometieron debaxo de maldicion, diziendo, que ni comerian ni beuerian haſta que vuieſſen muerto à Paulo.

13 וַיִּהְיוּ יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים אִישׁ אֲשֶׁר בָּאוּ בָאָלָה הַזֹּאת׃

Y eran mas de quarenta losque auian hecho eſta conjuracion:

14 אֲשֶׁר קָרְבוּ אֶל־שָׂרֵי־הַכֹּהֲנִים וְאֶל־הַזְּקֵנִים לֵאמֹר הַחֵרֶם הֶחֱרַמְנוּ אֶת־נַפְשֵׁנוּ מְאוּמָה לֹא לִטְעוֹם עַד כִּי הָרַגְנוּ אֶת־פּוֹלוֹס׃

Los quales ſe fueron àl Principe de los Sacerdotes y à los Ancianos, y dixeron, Noſotros auemos prometido debaxo de maldicion, que no auemos de guſtar nada haſta que ayamos muerto à Paulo,

15 וְעַתָּה הוֹפִיעוּ אַתֶּם לְהַגִּיד לְשַׂר אֶלֶף עִם הָעֵדָה אֲשֶׁר לְמָחֳרָת יוֹלִיךְ אוֹתוֹ אֲלֵיכֶם כְּמוֹ עֲתִידִים תִּהְיוּ לָדַעַת וּלְחַקֵּר אֶת אֱמֶת דְּבָרָיו וַאֲנַחְנוּ בְּטֶרֶם יִקְרַב אֲלֵיכֶם נְכוֹנִים נִהְיֶה לְהָרְגוֹ׃

Aora pues voſotros con el Concilio hazed ſaber àl Tribuno, que lo ſaque mannana à voſotros, como que quereys entender deel alguna coſa mas cierta: y noſotros, antes que el llegue, eſtamos aparejados para matarló.

16 וַיִּשְׁמַע בֶּן־אֲחוֹת פּוֹלוֹס אֶת הַמַּאֲרָב וַיֵּלֶךְ וַיָּבוֹא בַּמַּחֲנֶה וַיַּגֵּד לְפּוֹלוֹס׃

Entonces vn hijo de la hermana de Paulo, oyendo las aſſechanças, vino, y entrò en el real, y dió auiſo à Paulo.

17 וַיִּקְרָא פּוֹלוֹס לְאֶחָד מִשָּׂרֵי מֵאוֹת לֵאמֹר הוֹלֵךְ נָא אֶת הַנַּעַר הַזֶּה אֶל־שַׂר אֶלֶף כִּי יֵשׁ לוֹ דָבָר לְהַגִּיד לוֹ׃

Y Paulo, llamando à vno de los Centuriones diza, lleua á eſte mancebo àl Tribuno: porque tiene cierto auiſo que darle.

κγ'.

12. Γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον.

Le lendemain venu, quelques Iuifs, firent complot & ſerment auec execration, diſans qu'ils ne mangeroyent ni ne boiroyent iuſqu'à tant qu'ils euſſent tué Paul.

13. Ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες.

Et eſtoyent plus de quarante qui auoyent fait ceſte coniuration auec execration de ſerment.

14. Οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπον, ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.

Leſquels s'adreſſerent aux principaux Sacrificateurs & aux Anciens, & leur dirent, Nous auons fait vœu auec execration de ſerment, que nous ne guſterions de rien iuſqu'à tant que nous ayons tué Paul.

15. Νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον αὐτὸν καταγάγῃ πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.

Maintenant donc vous autres faites ſauoir au Capitaine par l'aduis du conſeil, qu'il le vous amene demain, cōme ſi vous vouliez cognoiſtre quelque choſe plus auāt de lui: & nous ſerōs tout preſts pour le tuer deuāt qu'il approche.

16. Ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ παύλῳ.

Mais le fils de la ſœur de Paul ayant entendu ces embuſches, vint & entra en la fortereſſe, & le rapporta à Paul.

17. Προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη, τὸν νεανίσκον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.

Et Paul ayant appelé à ſoi vn des Centeniers, lui dit, Mene ce ieune homme vers le Capitaine: car il a quelque choſe à lui rapporter.

CAP. XXIII.

12. Facta autem die collegerunt ſe quidam ex Iudęis, & devoverunt ſe dicentes, neque manducaturos, neque bibituros donec occîderent Paulum.

And when the day was come, certaine of the Jewes made an aſſemblie, and bounde them ſelues with oth, ſaying, that they would neither eate nor drinke, till they had killed Paul.

13. Erant autem plus quam quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

And they were more then fourty, which had made this conſpiracie.

14. Qui acceſſerunt ad principes ſacerdotum & ſeniores, & dixerunt, Devotione devovimus nos nihil guſtaturos, donec occidamus Paulum.

And they came to the chieſe Prieſtes and Elders, and ſayde, Wee haue bounde our ſelues with a ſolemne oth, that wil eate nothing, vntill we haue ſlaine Paul.

15. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum cõcilio, ut producat illum ad vos, tanquam aliquid certius cognituri de eo. Nos verò, priùsquam appropiet, parati ſumus interficere illum.

Nowe therefore, ye and the Counſell ſignifie to the chieſe captaine, that hee bring him forth vnto you to morowe, as though ye would knowe ſome thing more perfectly of him, and we, or euer he come nere, will be ready to kill him.

16. Quod cùm audiſſet filius ſororis Pauli inſidias, venit & intravit in caſtra, nuntiavitq; Paulo.

But when Pauls ſiſters ſonne heard of their laying awayt, he went, and entred into the caſtle, and tolde Paul.

17. Vocans autem Paulus ad ſe unum ex Centurionibus, ait, Adoleſcentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi.

And Paul called one of the Centurions vnto him, and ſaid, Bring this young man vnto to chieſe captaine: for he hath a certaine thing to ſhewe him.

Das XXIII. Capitel.

12. Da es aber tag ward / ſchlugen ſich etliche Jůden zuſammen / vnnd verbanneten ſich / weder zu eſſen noch zu trincken / biß daß ſie Paulum getődtet hetten.

Men der det bleff dag / ſloge nogle Jøder ſig tilſammen / oc forbandede ſig / at de vilde huercken æde oc ey dricke / før end de haffde ſlaget Paulum ihiel.

13. Jrer aber waren mehr denn viertzig / die ſolchen Bund machten.

Oc de vaare mere end fyretiue / ſom giorde dette forbund.

14. Die tratten zu den Hohenprieſtern vnd Elteſten / vnd ſprachen: Wir haben vns hart verbannet nichts anzubeiſſen / biß wir Paulum getődtet haben.

De ginge til de ypperſte Preſter oc til de Eldſte / oc ſagde / Wi haffue hart forbandet oſſ / at wi ſkulle icke bide paa noget / før end wi haffue ſlaget Paulum ihiel.

15. So thut nun kunth dem Oberhauptmann / vnd dem Rath / daß er jhn Morgen zu euch fůhre / als woltet jhr jn baß verhőren / wir aber ſind bereit jhn zu tődten / ehe denn er fůr euch kompt.

Saa giffuer nu den øffuerſte Høffuitzmand til kende / oc Raadet / at hand fører hannem vd i morgen til eder / lige ſom i vilde ydermere forhøre hannem / Men wi ere rede til at ihielſla hannem / før end hand kommer faar eder.

16. Da aber Paulus Schweſter Son den anſchlag hőret / kam er dar / vnd gieng in das Lager / vnd verkůndigets Paulo.

Men der Pauli ſøſter ſøn hørde det Anſlag / kom hand did / oc gick ind i Leyren / oc forkyndede Paulo det.

17. Paulus aber rieff zu ſich einen von den Vnterhauptleuten / vnnd ſprach: Diſen Jůngling fůhr hin zu dem Oberhauptmann / denn er hat jhm etwas zuſagen.

Da kallede Paulus til ſig en aff Vnderhøffuitzmendene / oc ſagde / Leed denne vnge Dreng bort til den øffuerſte Høffuitzmand / thi hand haffuer noget at ſige hannem.

Kapitola XXIII.

12. A když bylo we dne / ſeſſli ſe nětcřij z židůw / a zakkli ſe řkauce: Že nebudau gijſti ani pijti / až zabigij Pawla.

A tak gdy náſtał dzień / zſzedſzy ſie nie ktorzy z Zydow przyrzekli ſobie ſpołu pod klatwą / mowiąc / Nie będziem ieść ani pić aż zamordujem Pawła.

13. A bylo wijce nežli čtyřidceti těch mužůw / kteřijž ſe byli tak ſpikli:

A było ich wiecey niż czterdzieſci co to ſprzyśiężenie vczynili miedzy ſobą.

14. Kteřijžto přiſtaupili k Knijžatuom Kněžſkým a Starſſým / y řekli: Pod přijſahau zawázali gſme ſe / že neokuſýme ničehož / dokudž nezabijme Pawla.

Ci przyſzedſzy do Kſiążąt kápláńſkich y do ſtárſzych / powiedzieli / Przyrzekliſmy ſobie ſlubęcze nic vkuſić nie mamy ażbyſmy zámordowáli Páwłá.

15. Protož wy nynij dayte wěděti Haytmanu a Raddě / ať gey zaytra k wám rozkáže přiweſti / yakobyſſte nětco giſtſſýho chtěli zwěděti od něho. My pak prwé nežli k wám přijgde / hotowi budeme / abychme zabili gey.

A przetoż wy teraz daycie znáć rotmiſtrzowi z woley ſpolnego zgromádzenia / aby go iutro do was wywiodł Iż ſie rzkomo chcecie doſtáteczniey wywiedźiec o tych rzeczách co ſie ktno ſtrony iego / á my pierwey niż przed was przyidźie / gotowiſmy go zámordowác.

16. Tu leſt když vſlyſſal ſyn Seſtry Pawlowy / ſſel / a wſſel do wogſka / a powěděl Pawlowi.

A gdy vſlyſzał ſyn ſioſtry Páwłowey te zdrádę / przybieżał / y wſzedſzy do zamku oznáymił to Páwłowi.

17. Tehdy Pawel powolaw k ſobě gednoho z Setnijkůw / řekl gemu: Mladence tohoto doweď k Haytmanu / neboť má nětco powěděti gemu.

A záwoławſzy Páwel niektorego z ſetnikow / rzekł / Dowiedź tego młodzieńcá do Rotmiſtrzá / bo wiem mu coś ma powiedźiec.

כג

18 וְדַבְּרֵהּ קֶנְטְרוּנָא לְעַלַיְמָא וְאַיְתְיֵהּ לְוָת כִּילִיַרְכָא וְאָמַר פַּוְלוֹס אֲסִירָא קְרָנִי וּבְעָא מֶנִּי דְּאַיְתֵי הָנָא עַלַיְמָא לְוָתָךְ דְּאִיתלֵהּ מֶדֶּם דְּנֵאמַר לָךְ׃

Colui dunque il preſe con ſeco, e menollo al Capitano, e diſſe, Paulo che è in prigione, m'ha chiamato à ſe, e pregatomi ch'io conduceſſi à te queſto giouenetto, che ha qualche coſa da dirti,

19 וְאַחְדֵהּ בְּאִידֵהּ כ כִּילִיַרְכָא לְעַלַיְמָא וְנַגְדֵהּ לְחַד גַּבָּא וּמְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ דְּמָנָא אִית לָךְ דְּתֵאמַר לִי׃

Il Capitano pigliandolo per la mano, ſi ritirò con eſſo da parte, e domandolli, Che coſa è quella che tu hai da riferirmi?

20 וְאֶמַר לֵהּ עַלַיְמָא יְהוּדָיֵא אֶתְחַשַּׁבוּ דְּנֶבְעוּן מֶנָּךְ דְּתַאחֵית לְפַוְלוֹס מְחָר לְכֶנְשְׁהוֹן אַיְךְ צָבֵין מֶדֶּם יַתִּיר דְּנֵאלְפוּן מֶנֵּהּ׃

Et egli diſſe, I Giudei ſi ſon compoſti di pregarti che domane tu meni fuor Paulo nel Conſiglio, come ſe voleſſero ricercercar di lui qualche coſa piu certa.

21 אַנְתְּ הָכִיל לָא תֶתְפְּיֵס לְהוֹן הָא גֵּיר יַתִּיר מֶן אַרְבְּעִין גַּבְרִין מֶנְהוֹן ג נָטְרִין לֵהּ בַּכְמָאנָא ו וְאַחְרִמוּ עַל נַפְשְׁהוֹן דְּלָא יֵאכְלוּן וְלָא יֶשְׁתְּהוֹן עַד מָא דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי וְהָא מְטַיְּבִין וּמְקַוִּין לְשׁוּדָיָךְ׃

Ma tu non compiacer loro: percioche piu di quarantà huomini di loro gli fanno inſidie contra, i quali ſi ſon votati con giuramento di non mangiar ne bere, infin che non l'habbiano ammazzato: & hora ſono apparecchiati, aſpettando la promeſſa da te.

22 וְשַׁרְיֵהּ כִּילִיַרְכָא לְעַלַיְמָא כַּד פַּקְדֵהּ דְּאֱנָשׁ לָא נֵדַע דְּהָלֵין בַּדְּקַת לִי׃

Hor il Capitano licentiò il giouenetto, comandandoli che non diceſſe à perſona d'hauergli ſcoperte queſte coſe.

כג

18 וְהוּא לְקָחוֹ וַיּוֹלִיכוֹ אֶל־הַשַּׂר אֶלֶף וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס הָאָסוּר קָרָא לִי וְשָׁאַל מִמֶּנִּי לְהוֹלִיךְ אֶת־הַנַּעַר הַזֶּה אֵלֶיךָ כִּי יֵשׁ לוֹ דָּבָר לְהַגִּיד לָךְ׃

El entonces tomandolo, lleuólo àl tribuno, y dixo, El preſo Paulo llamandome me rogó, que truxeſſe à ti eſte mancebo, que tiene algo que hablarte.

19 וְשַׂר אֶלֶף אֲחָזוֹ בְּיָדוֹ וְנָתוֹק לְבָדָד שָׁאַל לוֹ מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יֵשׁ לְךָ לְהַגִּיד לִי׃

Y el Tribuno tomandolo de la mano, y apartandoſe à parte con el, preguntole, Que es loque tienes de que darme auiſo?

20 וַיֹּאמֶר כִּי הַיְהוּדִים נוֹסְדוּ יַחַד לִשְׁאֹל מִמְּךָ אֲשֶׁר לְמָחֳרָת תּוֹלִיךְ אֶת־פּוֹלוֹס אֶל־הָעֵדָה כְּמוֹ עֲתִידִים הֵמָּה לָדַעַת וּלְחַקֹּר אֶת־יֹשֶׁר וֶאֱמֶת דְּבָרָיו׃

Y el dixo, Los Iudios han concertado de rogarte que mannana ſaques à Paulo àl Concilio, como que han de inquirir de el alguna coſa mas cierta.

21 וְאַתְּ אַל־תַּאֲמִין לָהֶם כִּי מְאָרְבִים עָלָיו מֵהֶם יוֹתֵר מֵאַרְבָּעִים אִישׁ אֲשֶׁר הֶחֱרִימוּ אֶת־נַפְשָׁם לֹא לֶאֱכֹל וְלֹא לִשְׁתּוֹת עַד־כִּי יַהַרְגֻהוּ וְעַתָּה נְכוֹנִים הֵמָּה וִישַׂבְּרוּן מִמְּךָ אֶת־הַמַּאֲמָר׃

Mas tu no los creas porque mas de quarenta varones deellos lo aſſechan, los quales han hecho promeſſa debaxo de maldicion de no comer ni beuer haſtaque lo ayan muerto: y aora eſtan apercebidos eſperando tu promeſſa.

22 וְשַׂר אֶלֶף הִתִּיר· אֶת הָעֶלֶם וַיְצַו אוֹתוֹ מְדַבֵּר לְאִישׁ לֹא אֶחָד כִּי־אֶת־הָאֵלֶּה גִּלִּיתָ לְאָזְנָי׃

Entonces el Tribuno deſpidió àl mancebo mandandole que à nadie dixeſſe que le auia dado auiſo deeſto.

κγʹ.

18. Ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καί φησιν, ὁ δέσμιος Παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρὸς σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι.

Il le print donc, & le mena vers le Capitaine, & dit, Paul qui eſt priſonnier m'a appelé, & prié d'amener ce ieune homme vers toi, d'autant qu'il a quelque choſe à te dire.

19. Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι;

Et le Capitaine le prenant par la main ſe retira à part, & lui demanda, Qu'eſt ce que tu as à me rapporter?

20. Εἶπε δὲ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ.

Et il lui dit, Les Iuifs ont conſpiré de te prier que demain tu'enuoyes Paul au conſeil, comme s'ils vouloyent enquerir quelque choſe plus auant de lui.

21. Σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς, μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν. Καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.

Mais ne t'accorde point: car plus de quarante hommes d'entr'eux ſont en embuſches contre lui, qui ont fait vœu auec execration de ſerment de ne manger ne boire iuſqu'à tant qu'ils l'ayent mis à mort &: maintenant ils ſont tout preſts, attendans ce que tu leur promettras.

22. Ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἀπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας, μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.

Le Capitaine donc renuoya le ieune homme, lui commandant qu'il ne diſt à perſonne qu'il lui euſt declaré ces choſes.

CAP. XXIII.

18. Et ille quidē aſſumens eum duxit ad tribunum, & ait, Vinctus Paulus rogavit me hunc adoleſcētem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

So he tooke him/and brought him to the chiefe captaine / and ſaid / Paul the priſoner called me vnto him/& prayed me to bring this yong man vnto thee/ which hath ſome thing to ſay vnto thee.

19. Apprehendens autem tribunus manum illius, ſeceſſit cum eo ſeorſum,& interrogavit illum, Quid eſt quod habes indicare mihi?

Then the chiefe captaine tooke him by the hand / and went apart with him alone / and aſked him What haſt thou to ſhewe me?

20. Ille autem dixit, Iudæis convênit rogare te, ut craſtina die producas Paulum in concilium, quaſi aliquid certius inquiſituri ſint de illo.

And he ſaid/ The Iewes haue conſpired to deſire thee/that thou wouldeſt bring forth Paul to morowe into the Counſell/as though they would inquire ſome what of him more perfectly.

21. Tu verò ne credideris illis, inſidiantur enim ei ex eis viri ampliùs quam quadraginta, qui ſe devoverunt nōmāducare, neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati ſunt, expectantes promiſſum tuum.

But let them not perſwade thee: for there lie in waite for him of them / more then fourty men / which haue bounde them ſelues with an othe / that they will neither eate nor drinke/till they haue killed him: and now are they ready/and wayte for thy promiſe.

22. Tribunus igitur dimiſit adoleſcentē, præcipiens ne cui loqueretur quoniam hæc nota ſibi feciſſet.

The chiefe captaine then let the young man departe/and charged him to ſpeake it to no man/that hee had ſhewed him theſe thinges.

Das XXIII. Capitel.

18. Der nam jhn an / vnnd führet jn zum Oberhauptmañ/vnd ſprach: Der gebunden Paulus rieff mir zu ſich / vnd bat mich / diſen Jüngling zu dir zu führen/ der dir etwas zu ſagen habe.

Hand anammede hannem oc ledde hannem til den øffuerſte Høffuitzmand / oc ſagde / Den bundne Paulus kallede mig til ſig/ oc bad mig / lede denne vnge Dreug til dig/ ſom haffuer noget at ſige dig.

19. Da nam jhn der Oberhauptmann bey der Hand / vnd weich an einen ſondern ort / vnd fraget jn: Was iſts / daß du mir zu ſagen haſt?

Da tog den øffuerſte Høffuitzmand hannem ved haanden/oc vigede til en beſynderlige ſted/ oc atſpurde hannem/Huad er det/ ſom du haffuer at ſige mig?

20. Er aber ſprach die Jüden ſind eins worden/dich zu bitten/daß du Morgen Paulum für den Rath bringen laſſeſt/ als wolten ſie jhn baß verhören.

Da ſagde hand / Jøderne ere bleffne til enſſ / at bede dig at du ſkalt lade Paulum føre faar Raadet i morgen/lige ſom de vilde ydermere forhøre hannem.

21. Du aber traue jnen nicht / denn es halten auff jhn mehr denn viertzig Männer vnter jnen / die haben ſich verbannet/weder zueſſen noch zu trincken/biß ſie Paulum tödten / vnd ſind jetzt bereit/vnd warten auff deine verheiſſung.

Men tro du dem icke/Thi der vocte paa hannem mere end fyretiue Mend aff dem / ſom ſig haffue forbandet / huercken at æde oc ey heller at dricke/ før end de ihielſla Paulum/ Oc de ere nu rede/ oc bie effter dit løffte.

22. Da ließ der Oberhauptmann den Jungling von ſich / vnd gebot jm/ daß er niemand ſagete / daß er jhm ſolchs eröffnet hette.

Da forlod den øffuerſte Høffuitzmand den vnge Dreng fra ſig / oc bød hannem / at hand ſkulde ingen ſige / at hand haffde obenbaret dette faar hannem.

Kapitola XXIII.

18. A on poyaw gey/y wedl k Haytmanu/a řekl gemu: Wězeň Pawel proſyl mne/ abych tohoto Mládence přiwedl k tobě/ nebť má něco mluwiti s tebau.

A thák go on wziąwſzy wiodł do Rotmiſtrzá/ y rzekł/ Páwel więzień wezwawſzy mię prośił ábych thego młodzieńcá dowiodł do ciebie iż ma nieco mowić z tobą.

19. Y poyaw gey Haytman za ruku geho/ ſſel s nim ſaukromij/ a otázal ho: Co geſt to geſſto mi máſs powěděti?

Tedy rotmiſtrz wziąwſzy go zá rękę odwiodł ſie z nim ná ſtronę/ y pythał go/ Coż to ieſt co mi oznaymić maſz?

20. Tehdy on řekl: Židé na tom zůſtali/ a magij tebe proſyti / aby zaytra wywedl do Raddy Pawla/ yakoby něco giſtiſſyho chtěli zwěděti o něm.

A on powiedział/ Poſtánowili Zydowie prośić cie ábyś iutro wywiodł Páwłá do zgromádzenia/ iákoby ſie mieli więc o nim doſtáteczniey dowiedzieć.

21. Ale ty nepowolug gim. Nebok aukladý činij gemu/ mužůw wijce než čtyřidceti/ kteřijž ſe zařkli/ že nebudau ani gijſti/ ani pijti/ až gey zabigij: a giž gſau hotowi/ čekagijce aby ty gim to ſlijbil včiniti.

A ták ſie ty nie day vwodzić/ bo ſie nań náſádziło z nich więcey niż czterdzieści mężow/ ktorzy ſobie pod klątwą przyrzekli áni ieść áni pić áżby go zámordowáli: y teraz iuż ſą pogotowiu/ czekáiąc cobyś im oznaymił.

22. Tehdy Haytman puſtil toho Mládence/ přikázaw aby žádnému nepráwil by tyto wěcy powěděl gemu.

Zátym Rotmiſtrz odpráwił onego młodzieńcá/ roſkázuiąc mu áby tego przed żadnym nie powiedał iż mu to oznaymił.

כג

23 וּקְרָא לַתְרֵין קֶנְטְרוּנִין
וֶאֱמַר לְהוֹן זַלוּ עַתְּדוּ ר
דְרְהוּמָיֵא מָאתַין דְּנֵאזְלוּן
לְקֵסַרְיָא וּפַרָשֵׁא שַׁבְעִין
וְשָׁדְיַי בְּיַמִינָא מָאתַין
דְּנֶפְקוּן מֶן תְּלָת שָׁעִין
בְּלַלְיָא׃

Poi chiamando à ſe certi ſuoi due Centurioni, diſſe, Mettete in ordine dugento ſoldati, che vadano infin à Ceſarea, e ſettanta huomini à cauallo, e dugento lancie, à tre hore di notte.

24 סַיְבוּ דֵין אַף בְּעִירָא
אַיךְ דְּנֶרְכְּבוּנָהּ לְפַוְלוֹס
וְנַפַּלְטוּנָיְהִי לְוָת פֵּילִכְס
הֶגְמוֹנָא׃

E fate che ci ſiano de giumenti, accioche vi pongano ſu Paulo, e conducanlo ſaluo à Felice Preſidente.

25 (דְּחֵל גֵּיר דַּלְמָא
יֶחְטְפוּנַיְהִי יְהוּדָיֵא ו
וְיֶקְטְלוּנַיְהִי וְהוּ אַחֲרִית
יֶתְעַשַּׁק אַיךְ דְּנַסֵב כֶּסְפָּא׃)

(Percioche temea accioche non pigliarlo Giudei, Et occideranno lo & egli di poi calunniato come haueua riceuuti i denari.)

26 וַכְתַב אֶגַּרְתָּא וִיהַב
לְהוֹן דְּאִית בָּהּ הָכַנָא
קְלַוְדְיוֹס לוּסִיָאוֹס לְפֵילִכְס
הֶגְמוֹנָא נַצִּיחָא שְׁלָם׃

E ſcriſſeli vna lettera in queſta forma. Claudio Liſia à Felice potentiſſimo Preſidente, Salute.

27 לְגַבְרָא הָנָא אַחְדוּ
יְהוּדָיֵא אַיךְ דְּנֶקְטְלוּנָיְהִי
וְקָמֶת אֶנָא עַם רְהוּמָיֵא
וּפַרְקֶתֵהּ כַּד יֶלְפֶת ד
דַּרְהוּמָיָא הוּ׃

Eſſendo queſt'huomo ſtato preſo da i Giudei, e ſtando per eſſere ammazzato da eſſi, io ſoprauuenni con la compagnia de ſoldati, e lo tolſi lor de le mani, hauendo conoſciuto ch'egli era Romano.

28 וְכַד בָּעֵא הֲוִית לְמֵדַע
עֶלְתָא דְּמֶטוּלָתָהּ רָשִׁין
הֲווֹ לֵהּ אַחְתֵּהּ לְכֶנְשְׁהוֹן׃

E volendo ſaper la cagione, perche eſſi l'accuſauano, ii conduſſi nel Conſiglio loro.

כג

23 וַיִּקְרָא לִשְׁנֵי אַנְשֵׁי שָׂרֵי מֵאוֹת
וַיֹּאמֶר הָכִינוּ אֶת־אַנְשֵׁי מִלְחָמָה
מָאתַיִם לַהֲלֹךְ לְקֵיסַרְיָא וְשִׁבְעִים
פָּרָשִׁים וּמָאתַיִם נֹשְׂאֵי הַחֲנִיתוֹת
מִשָּׁעָה הַשְּׁלִישִׁית הַלַּיְלָה׃

Y llamados dos Centuriones, mandóles que apercibieſſen dozientos ſoldados, que fueſſen haſta Ceſarea, y ſetenta de cauallo con los dozientos que lo acompannaſſen deſte las tres horas de la noche.

24 וְהָכִינוּ אֶת־בְּעִירְכֶם לְהַרְכִּיב
אֶת־פַּוְלוֹס וּלְהַפְלִיטוֹ אֶל־פֵּילִכְס
הַפָּקִיד׃

Y que aparejaſſen caualgaduras para en que poniendo à Paulo lo lleuaſſen en ſaluo à Felix el Preſidente.

25 (כִּי יָרֵא פֶּן יִגְזְלֻהוּ הַיְּהוּדִים
וְיַהַרְגֻהוּ וְהוּא אַחֲרֵי־כֵן יְכֻלַּם
כְּמוֹ לָקַח כָּסֶף׃)

(Porque temor porque no para arrebatarlo los Iudios Y mararlohan y el deſpues calunniado Como auia recebido el dinero.)

26 וַיִּכְתֹּב אִגֶּרֶת וּפַתְשֶׁגֶן הַכְּתָב
זֶה הוּא קְלַוְדְיוֹס לִיסִיַס לָאִישׁ
חַיִל וּנְשִׂיא פֵּילִכְס שָׁלוֹם לוֹ לָנֶצַח׃

Eſcriuiendo vna letra que en ſumma contenia eſto. Claudio Lyſias à Feliz Gouernador Excellente Salud.

27 הָאִישׁ הַזֶּה נִתְפַּשׂ מִיְּהוּדִים
וַעֲתִידִים הֵמָּה לְהָרְגוֹ וְקַמְתִּי
עִם אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וָאֲפַלְּטֵהוּ
בְּהוֹדְעִי כִּי רוֹמִי הוּא׃

A eſte varon, tomado de los Iudios, y que lo començauan à matar, libré yo ſobreuiniendo con vna compannia de ſoldados, entendiendo que era Romano.

28 וּבְבַקְשִׁי לָדַעַת אֶת־אוֹדוֹת
אֲשֶׁר עָלֶיהָ יְחַיְּבוּהוּ הֲבִיאוֹתִיו
אֶל־עֲדָתָם׃

Y queriendo ſaber la cauſa porque lo accuſauan, lleuelo àl Concilio de ellos.

κγ'.

23. Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν, ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός.

Puis ayant appelé deux certains Centeniers, dit, Tenez preſts deux cens gendarmes pour aller iuſqu'à Ceſaree, & ſeptante hommes de cheual, & deux cens archers, à trois heures de nuict.

24. Κτήνη τε παραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα.

Et qu'il y ait montures preſtes, afin qu'ayans fait monter Paul, ils le menent en ſauueté au Gouuerneur Felix.

25. (Ὅτι ἐφοβήθη γὰρ μήποτε ἁρπάζωσιν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι καὶ ἀποκτείνωσιν αὐτὸν καὶ αὐτὸς ὕστερον συκοφαντηθείη ὡς λαβὼν ἀργύριον.)

(Car il craignit de peur qu'il ne pour le rauir les Iuifs & ils le mettiöt à mort & il finalement circonuene comme auoit receu l'argent.)

26. Γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον. Κλαύδιος λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.

Et lui eſcriuit vnes lettres d'vne telle teneur. Claude Lyſias au treſ-excellent Gouuerneur Felix, Salut.

27. Τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτὸν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι.

Comme ceſte homme empoigné des Iuifs eſtoit preſt d'eſtre tué par eux, ie ſuis ſuruenu auec la garniſon, & le leur ai oſté, ayant cognu qu'il eſtoit Romain.

28. Βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.

Et voulant ſauoir la cauſe pourquoi ils l'accuſoyent, ie le menai en leur conſeil.

CAP. XXIII.

23. Et convocatis duobus centurionibus, dixit illis, Parate milites ducentos, ut eant uſque Cæſarêam & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis.

And hee called vnto him two certaine Centurions / ſaying / Make ready two hundreth ſouldiers / ẏ they may go to Ceſarea / & horſmen three ſcore and ten / and twy hūdreth with dartes / at the thirde houre of the night.

24. Et iumenta pręparate, ut imponentes Paulum, eum ſalvum perducerent ad Felicem pręſidem.

And let them meke readie an horſe that Paul being ſet on / may be brought ſafe vnto Felix the Gouernour.

25. (Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.)

For out he was afraid leaſt a ny take him the Jewes / And they ſhal kyll him / and he was affter accuſed falſely / that he had receiued the money.

26. Scribens epiſtolam cōtinentem hæc. Claudius Lyſias optimo præſidi Felici ſalutem.

And hee wrote an epiſtle in this maner. Claudius Lyſias vnto the moſt noble Gouernour Felix ſendeth greeting.

27. Virum hunc comprehenſum à Iudæis, & incipiētem interfici ab eis, ſuperveniens cum exercitu, eripui, cognito quia Romanus eſt.

As this man was taken of the Jewes / & ſhould haue bene killed of them / J came vpon them with the garriſon / and reſcued him / perceiuing that he wz a Romane.

28. Volenſque ſcire cauſam quamo biiciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

And when J would haue knowen the cauſe / wherfore they accuſed him / J brought him forth into their counſell.

Das XXIII. Capitel.

23. Vnd rieff zu ſich zweyen Vnterhauptleuten / vnnd ſprach: Rüſtet zwey hundert Kriegsknecht / daß ſie gen Ceſarien ziehen / vnnd ſiebentzig Reüter / vnnd zwey hundert Schützen / auff die dritte ſtund der nacht.

Oc hand kallede til ſig tho Vnderhøffuitzmend / oc ſagde / Ruſter thu hundrede Stridzmend / at de ſkulle drage til Ceſaream / oc halffierdeſinds tiue Reyſener / oc thu hundrede Skytter / den tredie ſtund i nat.

24. Vnd die Thiere richtet zu daß ſie Paulum drauff ſetzen / vnd bringen jn bewaret zu Felix dem Landpfleger.

Oc bereder diuret at de kunde ſette Paulum der paa / oc føre hannem vſkad til Felix Landzherren.

25. (Denn er beſorgte ſich / die Jüden möchten jhn mit gewalt nemmen vnd tödten / vnd er müſte jhm nachmals übel nachreden laſſen / als hette er Geldt genommen.)

Thi da befrøctede hand ſig at der ſkal icke tage fat paa hannem Jøderne / oc de ſkulle ſla hannem ihiel oc hand der effter bleff beført / at hand haffde anammet Pendinge.

26. Vnnd ſchreib einen Brieff / der hielt alſo: Claudius Lyſias / dem theuren Landpfleger Felix / freude zuvor.

Oc hand ſcreff it Breff / det lydde ſaa. Claudius Lyſias / Den verdige Landzherre Felix / Glæde tilforn.

27. Dieſen Mann hatten die Jüden gegriffen / vnd wolten jhn getödtet haben. Da kam ich mit dem Kriegsvolck dazu / vnnd reiß jhn von jhnen / vnd erfuhr daß er ein Römer iſt.

Denne Mand haffde Jøderne grebet / oc vilde ihielſlaget hannem. Da kom ieg der til met Stridzfolcket oc ſled hannem fra dem / oc fornam at hand er en Romere.

28. Da ich aber mich wolte erkündigen der vrſache / darumb ſie jn beſchuldigeten / führet ich jhn in jhren Rath.

Men der ieg vilde vide Sagen / huor faare de ſkyllede hannem / førde ieg hannem i deris Raad.

Kapitola XXIII.

23. A powolaw dwau Setnijkůw / řekl gim: Připrawte Zolděřůw dwě Stě / ať gdau do Cezaree / a gezdcůw ſedmdeſate / a Kopidnjkůw dwě Stě / k třetij hodině na noc:

Y wezwawſzy dwu niektorych z ſetnikow / roſkazał aby nágotowáli dwie ſcie ſłużebnych / á iżby ſzli áż do Ceſárey / kremu ſiedmidzieſiat ieżdnych / y dwie ſcie drabow / po trzeciey godzinie wnoc.

24. Y howada připrawte / a wſadijce Pawla / dowedtež gey we zdrawij k Felixowi Wládaři.

Iżby też byli po gotowiu z końmi / áby Páwłá wſádziwſzy zdrowo odprowádzili do Felixá ſtároſty.

25. (Nebo bál ſe / aby ho newydřeli Židé a nezabili / a on k hanbě aby nepřiſſel / yakoby penijze od nich wzal.)

(Abowiem bał ſię áby nie vchwycić mieli Zydowie y zabili go á on potym był oſkárżon iákoby wziął pieniądze.)

26. Napſal gemu také y Liſt / w tato ſlowa: Klaudyus Liſyáš wybornému Wládaři Felixowi wzkazuge pozdrawenij.

Nápiſawſzy też liſt ktory to w ſobie zámykał / Klaudiuſz Liſyáſz ná zacnieyſzemu ſtároście Felixowi zdrowia życzy.

27 Muže tohoto / kteréhož byli yali Židé / a počali ho mordowati / yá přiſſed s hauffem mým / wydřel gſem ho gim / a poznaw že geſt Římſký.

Tego męża poimánego od Zydow / gdy iuż od nich miał być zábit / przyſzedſzy z hufcem odiąłem / dowiedziawſzy ſię iż był Rzymiánin.

28. A chtě zwěděti přijčinu / pro kterau gſau gey winili / vwedl gſem ho do raddy gegich.

Y chcąc ſię dowiedzieć przyczyny oczby nań ſkárżyli / wywiodłem go do ich zgromádzenia.

כ ג

29 וֶאשְׁכַּחֶת דְּעַל וְאֵטְמֵא
דְּנָמוּסְהוֹן דָּשִׁין הָווּ לֵהּ
וְעֶלְתָּא דְּשָׁוְיָא לַאסוּרָא
אָו לְמוֹתָא לַית הֲוָת
לְוָתֵהּ ׃

Ilqual trouai eſſer accuſato de le queſtioni de la lor Legge, ſenz'hauer alcun peccato degno di morte, ò di prigione.

30 וְכַד אֶתְבַּדַּק לִי נֶכְלָא
בַּכְמָאנָת דְּעָבְדוּ עֲלַוְהִי
יְהוּדָיֵא מֶחְדָּא שַׁדְּרְתֵהּ
לְוָתָךְ וּפַקְדֵת לְקָטִגְרָנַוְהִי
דְּנֵאתוּן וְנֵאמְרוּן עַמֵּהּ
קְדָמַיךְ הֲוַי חֲלִים ׃

Hor eſſendo ſtate notificate alcune inſidie che da i Giudei erano teſe contra queſt'huomo, io l'ho ſubbito mandato à te: comandando ettandio à gli accuſatori che dicano dinanzi à te le coſe ch'eſſi hanno contra di lui: Sta ſano.

31 הָיְדֵין דְּהוּמָיֵא אַיךְ
דְּאֶתְפַּקַּדוּ דַּבְּרוּהִי לְפָוְלוֹס
בְּלִלְיָא וַאיְתִיוּהִי ל
לַאנְטִיפַּטְרָס מְדִינְתָּא ׃

I ſoldati adunque, ſecondo ch'era ſtato loro impoſto, preſer Paulo, e menoronlo di notte in Antipatri.

32 וַלְיַוְמָא אַחְרָנָא שְׁרַו
פָּרָשֵׁא לְרַגְּלָא חַבְרַיְהוֹן
דְּיֶהְפְּכוּן לְמַשְׁרִיתָא ׃

E il giorno ſeguente laſciando andar con lui gli huomini à cauallo, ſene ritornorono al campo.

33 וַאיְתִיוּהִי לְקֶסְרִיָא
וְיַהְבוּ אֶגַּרְתָּא לְהֶגְמוּנָא
וַאקִימוּהִי קְדָמַוְהִי ל
לְפָוְלוֹס ׃

Iquali huomini come furono entrati in Ceſarea, & hebber data la lettera al Preſidente, gli appreſentorono ancor Paulo.

34 וְכַד קְרָא אֶגַּרְתָּא
מְשַׁאֵל הֲוָא לֵהּ דְּמֶן אַידָּא
הוּפַּרְכְיָא אִיתַוְהִי וְכַד יֵלַף
דְּמֶן קִילִיקִיָא ׃

Il Preſidente letta che l'hebbe, e domandatoli di qual prouincia ei foſſe, & inteſo ch'egli era di Cilicia, diſſe.

35 אֲמַר לֵהּ שָׁמַע אֲנָא
לָךְ מָא דְּאָתוּ קָטִרְגָּנַיךְ
וּפְקַד דְּנֶטְרוּנֵהּ בְּפְרֵטָרִין
דְּהֵרוֹדֵס ׃

Io ti udirò quando i tuoi accuſatori ancora ſaranno uenuti. E comando che foſſe guardato nel palazzo d'Herode.

כ ג

29 אֲשֶׁר מְצָאתִיו כִּי יְחַיְּבוּהוּ
עַל־קֻשְׁיוֹת תּוֹרָתָם וְכִי
מִשְׁפַּט מָוֶת אוֹ אֲזִקִּים לֹא יוּכְלוּ
לְהִתְגּוֹלֵל עָלָיו ׃

Y hallé que lo accuſauan de algunas queſtiones de la Ley deellos: y que ningun crimen tenia digno de muerte, o de priſion.

30 וְכַאֲשֶׁר נִבְדַּק לִי כִּי אֲנָשִׁים
מִיְּהוּדִים עֲתִידִים לֶאֱרֹב עַל־
הָאִישׁ הַזֶּה בְּרֶגַע שְׁלַחְתִּיו אֵלֶיךָ
וּמַגִּיד לַמְחַיְּבִים לְדַבֵּר עַל־
מִשְׁפָּטוֹ לְפָנֶיךָ יִשְׁמָרְךָ אֱלֹהִים ׃

Mas ſiendome dado auiſo de aſſechanças que le auian aparejado los Iudios, en la miſma hora lo embié à ti: y he denunciado tambien à los acuſadores que traten delante de ti loque tienen contra el. Bien ayas.

31 וְאַנְשֵׁי־מִלְחָמָה כַּאֲשֶׁר צֻוּוּ
לָקְחוּ אֶת־פּוֹלוֹס וַיּוֹלִיכֻהוּ בַּלַּיְלָה
לְאַנְטִיפַּטְרוֹס ׃

Y los ſoldados tomando à Paulo como les era mandado, truxeronlo de noche à Antipatria.

32 וּמִמָּחֳרָת הִנִּיחוּ אֶת־הַפָּרָשִׁים
לַהֲלֹךְ עִמּוֹ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה ׃

Y el dia ſiguiente, dexando à los de cauallo que fueſſen con el, ſe boluieron àl real.

33 וּבְבוֹאָם בְּקֵיסַרְיָא וַיִּתְּנוּ
אֶת־אִגֶּרֶת לַנָּשִׂיא וַיַּעֲמִידוּ אֶת־
פּוֹלוֹס לְפָנָיו ׃

Y como llegaron à Ceſarea, y dieron la carta ál Preſidente, preſentaron tambien à Paulo delante deel.

34 וְהַנָּשִׂיא בְּקָרְאוֹ אֶת־אִגֶּרֶת
וּבְשָׁאוֹלוֹ מֵאֵיזֶה מְדִינָה הוּא
וַיָּבֶן כִּי מִקִּילִיקְיָא הוּא ׃

Y el Preſidente, leyda la carta, preguntó, de que prouincia era. y entendiendo que de Cilicia.

35 וַיֹּאמֶר אֶשְׁמָעֲךָ אִם גַּם
מְחַיְּבֶיךָ יָבוֹאוּ וַיְצַו לְשָׁמְרוֹ בְּבֵית
דִּין הֵירוֹדֵס ׃

Oyrtehe, dize, quando vinieren tambien tus accuſadores. Y mandó quelo encarcelaſſen enel audiencia de Herodes.

κγ'.

29. Ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα.

La où i'ai trouue qu'il eſtoit accuſé touchant des queſtions de leur Loy, n'ayant commis nul crime digne de mort ou d'empriſonnement.

30. Μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. ἔρρωσο.

Et ayant eſté aduerti des embuſches que les Iuifs auoyent dreſſees contre lui, incontinent ie le t'ai enuoyé: ayant auſſi commandé aux accuſateurs de dire deuant toi les choſes qu'ils ont contre lui Bien te ſoit.

31. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπατρίδα.

Les gendarmes donc, ſelon qu'il leur eſtoit enioint, prindrent Paul, & le menerent de nuict en Antipatris:

32. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν.

Et le lendemain ayans laiſſé les hõmes de cheual pour aller auec lui, s'en retournerent à la forteresse.

33. Οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ.

Iceux donc eſtans venus en Ceſaree, apres auoir rendu les lettres au Gouuerneur, preſenterent auſſi Paul deuant lui.

34. Ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστί, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας.

Et quand le Gouuerneur les eut leuës, & l'eut interrogué de quelle prouince il eſtoit, ayant entendu qu'il eſtoit de Cilice.

35. Διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τοῦ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Ie t'orrai, dit-il, plus amplement, quand tes accuſateurs ſeront auſſi venus. Et commanda qu'il fuſt gardé au palais de Herode.

CAP. XXIII.

29. Quem inveni accuſari de quæſtionibus legis ipſorum: nihil verò dignum morte aut vinculis habentem crimen.

There I perceiued that he was accuſed of queſtions of their Lawe / but had no crime worthy of dead / or of bondes.

30. Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidiis quas paraverant illi, miſi eum ad te, denuntiãs & accuſatoribus, ut dicant apud te. Vale.

And when it was ſhewed me / howe that the Jewes layed wayte for the man / I ſent him ſtraight way to thee / and commanded his accuſers to ſpeake before thee y thinges that they had againſt him. Fare well.

31. Milites verò, ſecundum præceptum ſibi, aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.

Then the ſouldiers as it was commanded them / tooke Paul / & brought him by night to Antipatris.

32. Et poſtera die dimiſſis equitibus ut cum eo irent, reverſi ſunt ad caſtra.

And the next day / they left the horſemen to goe with him / and returned vnto the Caſtle.

33. Qui cum veniſſent Cæſaréam, & tradidiſſent epiſtolam præſidi, ſtatuerunt ante illum & Paulum.

Nowe when they came to Ceſarea / they deliuered the Epiſtle to the Gouernour / & preſented Paul alſo vnto him.

34. Cùm legiſſet autem, & interrogaſſet de qua provincia eſſet: & cognoſcens quia de Cilicia.

So when the Gouernour had read it / he aſked of what prouince he was: and when he vnderſtood that he was of Cilicia.

35. Audiam te, inquit, cum accuſatores tui venerint, iuſſitque in prætorio Herodis cuſtodiri eum.

I will heare thee / ſaid he / when thine accuſers alſo are come / and commanded him to be kept in Herodes iudgement hall.

Das XXIII. Capitel.

29. Da befand ich / daß er beſchuldiget ward von den Fragen jres Geſetzes / Aber keine anklage hatte / des todtes oder der bande werth.

Da befant ieg / at hand bleff ſkyldet for de Spørſſmaal i deris Low / Men hand haffde ingen Klagemaal / ſom hannem burde at dø eller bindis fore.

30. Vnd da für mich kam / daß etliche Jüden auff jn hielten / ſandte ich jhn von ſtundan zu dir / vnnd entbot den Klägern auch / daß ſie für dir ſagten / was ſie wider jn hetten. Gehab dich wol.

Oc der ieg fick at vide / At nogle Jøder voctede paa hannem / da ſende ieg hannem ſtrax til dig / oc bød ocſaa Anklagerne / at de ſkulde ſige faar dig / huad ſom de haffde mod hannem. Far vel.

31. Die Kriegsknechte / wie jhnen befolhen war / namen Paulum / vnnd führeten jhn bey der nacht gen Antipatriden.

Stridzmendene toge Paulum / ſom den vaar befalet / oc førde hannem bort om natten til Antipatriden.

32. Des andern tages aber lieſſen ſie die Reuter mit jhm ziehen / vnnd wandten wider vmb zum Läger.

Oc anden dagen lode de Reyſenerne drage met hannem / oc vende til bage igen til Leyren.

33. Da die gen Ceſarien kamen / überantwortten ſie den Brieff dem Landpfleger / vnd ſtelleten jhm Paulum auch dar.

Der de komme til Ceſaream / antuordede de Landzherren Breffuit / oc ſtickede ocſaa Paulum der faar hannem.

34. Da der Landpfleger den Brief laß / fraget er: Auß welchem Lande er were? Vnnd da er erkundet / daß er auß Cilicia were.

Der Landzherren læſde Breffuit / ſpurde hand / aff huad Land hand vaar? Oc der hand fornam / at hand vaar aff Cilicia.

35. Sprach er: Jch wil dich verhören / wenn deine Verkläger auch da ſindt. Vnd er hieß jhn verwaren inn dem Richthauß Herodis.

Sagde hand / Jeg vil forhøre dig / naar dine Anklagere ocſaa komme tilſtede. Oc hand befalede at foruare hannem i Herodis Domhuſſ.

Kapitola XXIII.

29. Y ohledal gſem / že naň žalugij z wěcy Zákona gegich / a že nemá žádného hřijchu / pro kterýžby byl hoden ſmrti neb wazby.

Dowiedziałem ſie tedy iż naň ſkárża o tákieś gadki zakonu ich / lecż nie ma żadnego wyſtępku godnego śmierci ábo więzienia.

30. A když mi powědijno o lſti / kterau o něm ſkládali / poſlal gſem gey k tobě / přikázaw také y žalobnijkům geho / aby naň žalowali před tebau. Měg ſe dobře.

A iż mi oznáymiono o przyſkey naň zdrádzie Żydowſkiey / tedym teyże godźiny odeſłał go do ciebie / ábyś theż oznaymił tym kthorzy naň ſkárżą coby mieli przećiw niemu / áby mowili przed tobą: Mieyże ſie dobrze.

31. Tehdy Žoldněři wedlé toho yakž gim bylo přikázáno / poyawſſe Pawla / wedli gey w nocy do Antypatrydy.

Tedy ſłużebni iáko im było roſkazáno / wziąwſzy Pawłá prowádźili nocą do Antypátrydá.

32. A druhého dne poſtawſſe gijzdné aby s nim geli / wrátili ſe do Wogſka.

A náźáiutrz odpráwiwſzy iezdne áby z nim iechali / wroćili ſie ſámi do zamku.

33. Oni pak když přigeli do Cezaree / dali Liſt Wládaři / a Pawla poſtawili před nim.

Kthorzy gdy przyſzli do Ceſárey á oddáli liſt ſtároscie / poſtáwili thez przed nim y Páwła.

34. A když přečetl Liſt Wládař otázal ho / z kteréby Kraginy byl. A zwěděw že geſt z Cylicye.

A thák ſtároſtá gdy przeczedł liſt / pytał go z ktorey by był źiemie / y zrozumiał że był z Cylicyey.

35. Řekl gemu: Buduť ſlyſſeti tebe / když twogi žalobnijcy také přigdau. Y rozkázal ho oſtřijhati na Herodeſowě Rathauze.

Zátym rzekł / Będęćie ſłuchał / gdy też będą ci ktorzy ná cie ſkárżyć máią / Y tákże go roſkázał ſtrzedz ná ratuſzu Herodowym.

כד

1 וּמֶן בָּתַר יַוְמָתָא חַמְשָׁא נְחֶת חַנַנְיָא רַב כָּהֲנָא עַם קַשִּׁישֵׁא וְעַם טַרְטְלָוס רְהֵטָרָא וַאוְדַע לְהֶגְמוֹנָא עַל פַּוְלָוס׃

Doppo cinque giorni Anania ſommo Sacerdote ſceſe giù co i Vecchij, e con vn certo Tertullo Oratore: iquali comparirono dinanzi al Preſidente contra Paulo.

2 וְכַד אֶתְקְרִי אֶהֶף הֲוָא טַרְטְלָוס מְקַטְרֵג לֵהּ וָאמַר׃

Ilquale eſſendo ſtato chiamato, Tertullo incominciò ad accuſarlo, dicendo.

3 בְּסוּגָאא דְשַׁיְנָא ע
עָמְרִינַן מֶטֻלָּתָךְ וְתַקְנָתָא
סַגִּיָאתָא הֲוַי לְעַמָּא הָנָא
בַּשְׁקָל טַעֲנָךְ וְכֻלַּן בְּכֻל
דוּכָא מְקַבְּלִינַן טַיְבוּתָךְ
נַצִּיחָא פֵּילְכַס׃

Che noi per te viuiamo in molta pace, e le coſe ſi facciano rettamente in queſto popolo per la tua prouidentia. Noi e ſempre e per tutto l'approuiamo, eccellentiſſimo Felice, con ogni ringratiamento.

4 דְלָא דֵין נַלְאֶיךְ ב
בְּסַגִּיָאתָא בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ
דְתֶשְׁמַע לְמַכִּיכוּתַן ——
בְּפַסִיקָתָא׃

Ma per non tenerti piu lungamente à tedio, io ti prego che per tua humanità ci aſcolti vn poco.

5 אֶשְׁכַּחַן גֵּיר לְגַבְרָא
הָנָא דְאִיתַוְהִי מְשַׁחְטָנָא
וַמְעִיר שַׁגוּשְׁיָא לְכֻלְהוֹן
יְהוּדָיֵא דַבְכֻלָּהּ אַרְעָא
רִישָׁא הוּ גֵּיר דְיוּלְפָנָא
דְנָצְרָיֵא׃

Noi habbiam trouato queſt'huomo peſtilentioſo, e che muoue ſeditione à tutti i Giudei per tutto'l mondo, & autor de la ſetta de Nazareni.

כד

1 וַיְהִי מִקְצֵה חֲמֵשֶׁת יָמִים וַיֵּרֶד כֹּהֵן גָּדוֹל חֲנַנְיָהוּ עִם הַזְּקֵנִים וְעִם טֶרְטֻלּוֹס אִישׁ מֵלִיץ אֲשֶׁר הוֹפִיעוּ עַל־פּוֹלוֹס׃

Y Cinco dias deſpues decendió el Principe de los Sacerdotes, Ananias con (algunos) Ancianos, y Tertullo vn orador: y parecieron delante del preſidente contra Paulo.

2 וַיִּקְרְאוּ לוֹ וַיָּחֶל טֶרְטֻלּוֹס לְחַיֵּב לֵאמֹר׃

Y citandolo, Tertullo començó de accuſar, diziendo.

3 כַּאֲשֶׁר בְּרֹב שָׁלוֹם שׁוֹכְנִים אֲנַחְנוּ עָלֶיךָ וּמֵישָׁרִים רַבִּים הָיוּ לָעָם הַזֶּה בִּתְבוּנָתֶךָ תָּמִיד וְלָנֶצַח קִבַּלְנוּ וּנְקַבֵּל אֶת טוּבָתֶךָ פֵּילִכְס אִישׁ חֲמוּדוֹת עִם כָּל־תּוֹדָה׃

Como ſea anſi que por cauſa tuya biuamos en grande paz, y muchas coſas ſean bien gouernadas en el pueblo por tu prudencia, ſiempre y en todo lugar lo recebimos con todo hazimiento de gracias, o excellente Felix.

4 וּפֶן אוֹגִיעֶךָ בָּרַבִּים שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ לִשְׁמֹעַ אוֹתָנוּ בִּקְצָת כְּתַחֲנוּנֶךָ׃

Empero por no impedirte mas luengamente, ruego te que nos oygas breuemente conforme à tu equidad.

5 מָצָאנוּ אֶת־הָאִישׁ הַזֶּה כִּי לֵץ הוּא קוֹשֵׁר קֶשֶׁר עַל־הַיְּהוּדִים כֻּלָּם בְּכָל־הַתֵּבֵל וּמַתְעֶה רֹאשׁ הוּא מִכַּפִּירַת הַנָּצְרִים׃

Porque auemos hallado que eſte hombre es peſtilencial, y leuantador de ſediciones à todos los Iudios por todo el mundo: y principe de la ſedicioſa ſecta de los Nazarenos.

ΚΕΦΑΛ. κδʹ.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινὸς, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου.

Or cinq iours apres, Ananias le ſouuerain Sacrificateur deſcendit auec les Anciens, & Tertulle vn certain orateur, leſquels comparurent deuant le Gouuerneur à l'encontre de Paul.

2. Κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος λέγων.

Et Paul eſtant appelé, Tertulle commença à l'accuſer, diſant.

3. Πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας.

Treſ-excellent Felix, nous recognoiſſons en tout & par tout auec tout remerciement, que nous auons obtenu grande paix par toi, & par les bonnes ordonnances que tu as dreſſees en ce peuple, ſelon ta pouruoyance.

4. Ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ.

Mais afin que ie ne t'empeſche plus longuement, ie te prie que tu nous oyes en peu de paroles ſelon ton equité.

5. Εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως.

C'eſt, que nous auons troué ceſt homme peſtilencieux & eſmouuant ſedition entre tous les Iuifs par tout le monde, & chef de la ſecte des Nazariens.

CAP. XXIIII.

POſt quinque autẽ dies deſcendit princeps ſacerdotum Ananias, cum ſenioribus quibuſdam & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præſidem aduerſus Paulum.

NOwe after fiue dayes/Ananias the hie Prieſt came downe with the Elders/aud with Tertullus a certaine Oratour / which appeared before the Gouernour againſt Paul.

2. Et citato Paulo cœpit accuſare Tertullus dicens, Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigantur per tuam prouidentiam:

And; when he was called forth/ Tertullus began to accuſe him/ſaying/ Seeing that we haue obteinet great quietnes through thee / & that many worthy things are done vnto this nation through thy prouidence.

3. Semper & vbiq; ſuſcipimus optime Felix, cum omni gratiarum actione.

We acknowledge it wholy /and in all places/ moſt noble Felix / with all thankes.

4. Ne diutius autem te protraham, oro breviter vt audias nos pro tua clementia.

But that I bee not tedious vnto thee/ I pray thee / that thou wouldeſt heare vs of thy curteſie a few wordes.

5. Inuenimus hunc hominem peſtiferum, & concitantem ſeditiones omnibus Iudæis in univerſo orbe, & authorem ſeditionis ſectæ Nazarenorum.

Certainely we haue found this man a peſtilent felowe/ ant a mouer of ſedition among al the Iewes throughout the world/ and a chiefe maintainer of the ſecte of the Nazarites.

Das XXIIII. Capitel.

Vber fünff tage zoch hinab der Hoheprieſter Ananias mit den Elteſten / vnd mit dem Redener Tertullo/die erſchienen für dem Landpfleger wider Paulum.

FEm dage der effter drog den ypperſte Preſt Ananias ned met de Eldſte / oc met den talende mand Tertullo / de møte faar Landzherren mod Paulum.

2. Da er aber beruffen ward / fieng an Tertullus zu verklagen / vnnd ſprach: Daß wir inn groſſem friede leben vnter dir / vnd vil redlicher thaten diſem Volck widerfahren / durch deine fürſichtigkeit.

Oc der hand bleff kaldet / da begynte Tertullus at klage paa hannem/ oc ſagde/ At wi leffue i ſtor Fred vnder dig/ oc mange ſtickelige Gerninger vederfaris dette Folck/ formedelſt din forſynlighed.

3. Allertheureſter Felix / Das nemen wir an allwege vnd allenthalben / mit aller danckbarkeit.

Aller verdigſte Felix / det anamme wi altid oc alleuegne / met al tacknemelighed.

4. Auff daß ich aber dich nicht lange auffhalte/bitte ich / du wolteſt vns kürtzlich hören / nach deiner gelindigkeit.

Men paa det at ieg ſkal icke holde dig for lenge met ord / da beder ieg dig/ at du vilt / for din Fromhed ſkyld / høre oſſ kortelige.

5. Wir haben diſen Mann funden/ ſchädlich / vnd der Auffruhr erreget allen Jüden auff dem gantzen Erdboden / vnd einen fürnemeſten der Secten der Nazarener.

Wi haffue fundet denne Mand/ ſkadelig/ oc at hand gør Oprør iblant alle Jøder offuer al Jorderige / oc er den ypperſte for de Nazareners Secte.

Kapitola XXIIII.

PO pěti pak dnech/ ſſtaupil Knijže Kněžſké Ananyáſs/ s niekterými Starſſými/ a s Tertullem něyakým Rzečnijkem/ kteřijžto poſtawili ſe před Wládařem proti Pawlowi.

Szedł potym piatego dniá náwyżſzy kápłan Ananiaſz z ſtárſzymi y z Tertulem nieiakim wymowcą/ ktorzy ſtánęli przed ſtároſtą przeciw Pawłowi.

2. A powolawſſe Pawla počal naň žalowati Tertullus/ řka: Poněwádž we mnohém pokogi žiwi gſme ſkrze tebe/ a mnohé ſe wěcy dobře wedau w tomto Lidu twau opatrnoſtij.

A thák pozwawſzy go / począł náń ſkárzyć Tertulus / mowiąc / My przezcie y przez twey roſtropności zacne ſpráwy w narodzie tym/ doſtąpilichmy pokoiu wielkiego.

3. Wždyckny a wſſudy/ přigijmáme to ſe wſſým děkowánijm/ o předobrý Felix.

Y práwie wſzędzie tho vznawamy názacnieyſzy Felixie/ dziękuiąc ci zá to wſzelákim ſpoſobem.

4. Ale abych dlauho řečij neprodlil/ tebe proſým/ wyſlyſſiž nás krátce pro twau dobrotu.

Wſzákoż bych cie długo nie báwil/ proſzę cie ábyś nas máluczko poſłuchał wedle twey ſpráwiedliwości..

5. Nalezli gſme zagiſté člowěka tohoto/ welmi ſſkodliwého/ a zbuzugijcýho ruoznicy mezy wſſemi židy po wſſem Swětě/ a hlawnijho rozmnožitele Sekty a Roty Nazaretſkých.

Abowiemeſmy znaleźli tego człowieká zárázliwego y wzruſzáiącego nieſnaſki miedzy wſzytkimi Zydy po wſzythkim świecie/ y ieſt powodem tey ſekty Názáreńczykow.

כד

6 וַלְהַיְכְלַן אַבָא לַמְסַיָּבוּ
וְכַד אַחַדְנָיְהִי בְּעַין
דַּנְדוּנֵיוּהִי אַיְךְ דַּבְּנָמוּסַן :

Che ha etiandio tentato di profanare il tempio: ilqual noi habbiam preſo, & habbianlo voluto giudicar ſecondo la noſtra Legge.

7 אֲתָא דֵּין לוּסִיָּס כ
כִּילִיַּרְכָא וּבַקְטִירָא סַגִּיאָא
מֶן אִידַיְן אַעְדְיֵה וַלְךְ ש
שַׁדְּרֵה :

Ma ſoprauuenendo il Capitano Liſia, con gran violentia ce l'ha cauato de le mani.

8 וַפְקַד לַקְטַרְגָנַוְהִי ד
דְּיאתוּן לְוָתָךְ וּמֶשְׁכַּח א
אַנְתְּ כַּד מְשַׁאֶל אַנְתְּ לֵהּ
דְּתֵאלַף מֶנֵּהּ עַל כֻּלְהֵין
הָלֵין דַּמְקַטְרְגִנַן לֵהּ :

Comandando che i ſuoi accuſatori veniſſeno à te: dalqual tu ſteſſo potrai domandandonelo, informarti di tutte queſte coſe, di che noi l'accuſiamo.

9 אַרִיבוּ דֵּין עֲלַוְהִי אַף
הָנוּן יְהוּדָיֵא כַּד אָמְרִין
דְּהָלֵין הָכַנָּא אַנֵּין :

E i Giudei ancora confermorono, dicendo che queſte coſe ſtauano coſi.

10 וַרְמַז הֶגְמוֹנָא לְפַוְלָוס
דַּנְמַלֵּל וַעְנָא פַּוְלָוס וֶאמַר
מֶן שְׁנַיָּא סַגִּיאָתָא יָדַע
אֶנָא דְאִיתַיךְ דַּיָּנָא דְּעַמָּא
הָנָא וּמֶטוּל הָנָא חֲדְיָאִית
נָפֵק אֶנָא רוּחָא עַל אַפַּי
נַפְשִׁי :

Allor Paulo, hauendogli il Preſidente fatto cenno che parlaſſe, riſpoſe, Sapendo io che tu ſei gia molti anni giudice à queſta gente, riſpondo per me medeſimo con miglior animo,

11 כַּד מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמֵדַע
דְּלַית לִי יַתִּיר מֶן תְּרֵי־עֲסַר
יַוְמִין דְּסֶלְקֵת לְאוּרִשְׁלֶם
לְמֶסְגַּד :

Concioſia coſa che tu puoi ben conoſcer che non ſono piu che dodici giorni ch'io ſon ſalito per adorare in Ieruſalem.

כ ד

6 וַיָּהֶן גַּם הוּא לְטַמֵּא אֶת־
הַהֵיכָל אֲשֶׁר תְּפַשְׂנוּהוּ לְהִשָּׁפְטוֹ
כְּתוֹרָתֵנוּ :

El qual tambien tentó a violar el Templo: y prendiendolo queſimoslo juzgar conforme à nueſtra Ley.

7 וַיָּבוֹא לוּסִיָּס שַׂר אֶלֶף וַיִּגְזֹל
אוֹתוֹ בְּכֹחַ גָּדוֹל מִיָּדֵינוּ וַיְשַׁלְּחֵהוּ
אֵלֶיךָ :

Mas entreuiniendo el Tribuno Lyſias, con grande violencia lo quitó de nueſtras manos:

8 וּמְצַוֶּה אֶת־מְחַיְּבָיו לָבוֹא
אֵלֶיךָ אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ תּוּכַל לַחְקֹר
וְלָדַעַת עַל־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם נְחַיְּבֵנוּ :

Mandando à ſus accuſadores que vinieſſen à ti. del qual tu miſmo juzgando podras entender todas eſtas coſas de que lo accuſamos.

9 וַיּוֹסִיפוּ גַּם הַיְּהוּדִים אֲחֵרִים
לֵאמֹר כִּי כֵן הָיוּ הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה :

Y annidieron los Iudios, diziendo eſtas coſas ſer anſi.

10 וַיַּעַן פּוֹלוֹס (בְּרֹזֶם לוֹ הַנָּשִׂיא
בְּעֵינָיו לְדַבֵּר) בְּדַעְתִּי כִּי מִיָּמִים
רַבִּים הָיִיתָ שׁוֹפֵט אֶת־הָעָם
הַזֶּה לָכֵן בְּבִטָּחוֹן אָשִׁיב לְאוֹיְבַי
דָּבָר עַל־אוֹדוֹת נַפְשִׁי :

Entonces Paulo, haziendole ſennal el Preſidente que hablaſſe, reſpondiò, Porque ſe que ha muchos annos que eres Gouernador de eſta nacion, con buen animo ſatisfaré por mi.

11 וְתוּכַל לָדַעַת כִּי אֵינָם יוֹתֵר
מִשְׁנַיִם עָשָׂר יָמִים מֵאֲשֶׁר
עָלִיתִי לְהִשְׁתַּחֲווֹת בִּירוּשָׁלַיִם :

Que tu puedes entender que no ha mas de doze dias que ſubi à adorar à Ieruſalem.

κδ'.

6. Ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν.

Qui meſmes a attenté de profaner le temple: lequel auſſi nous auons ſaiſi, & l'auons voulu iuger ſelon noſtre Loy.

7. Παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος μετὰ πολλῆς βίας ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο καὶ πρός σε ἀπέστειλε.

Mais le Capitaine Lyſias ſuruenant le nous oſta d'entre les mains auec grãde violence.

8. Κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι ἐπί σε, παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.

Commandant que ſes accuſateurs vinſſent vers toi: duquel toi-meſme apres inquiſition faite, pourras ſauoir toutes ces choſes, deſquelles nous l'accuſons.

9. Συνέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.

Adonc les Iuifs auſſi s'y accorderent, diſans, que ces choſes alloyent ainſi.

10. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν· ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι.

Mais Paul, apres que le Gouuerneur lui eut fait ſigne qu'il parlaſt, reſpondit, Sachant qu'il y a ia pluſieurs annees que tu es iuge de ceſte natiõ, ie reſpon pour moi meſme de meilleur courage.

11. Δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι ἢ δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ.

Veu que tu peux cognoiſtre qu'il n'y a pas plus de douze iours que ie ſuis mõté pour adorer en Ieruſalem.

CAP. XXIIII.

6. Qui etiã templum violare conatus eſt, quem & apprehenſum voluimus ſecũdum legem noſtram iudicare.

And hath goue about tho pollute the Temple / Therefore wee tooke him/ and would haue iudged him accordieng to our Law.

7. Superveniens autem tribunus Lyſias, cum vi magna eripuit eum de manibus noſtris.

But the chiefe captaine Lyſias came vpon vs / and with great violence tooke him out of our handes.

8. Iubens accuſatores eius ad te venire, à quo poteris ipſe iudicans, de omnibus iſtis cognoſccre, de quibus nos accuſamus eum.

Commaunding his accuſers to come to thee: of whome thou mayeſt (if thou wilt inquire) knowe all theſe thinges whereof accuſe him.

9 Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita ſe habere.

And the Jewes likewiſe affirmed / ſaying that it was ſo.

10. Reſpondit autem Paulus, (annuente ſibi præſide dicere) Ex multis annis te eſſe iudicem genti huic ſciens, bono animo pro me ſatisfaciam.

Then Paul/after that the gouernour had beckened vnto him that hee ſhoulde ſpeake/anſwered / J doe the more gladly aunſwere for my ſelfe/ for as much as knowe that thou haſt bene of many yeres a iudge vnto this nation.

11. Potes enim cognoſcere quia non plus ſunt mihi dies quã duodecim, ex quo aſcendi adorare in Ieruſalem.

Seeing that thou maiſt know/that there are but twelue dayes ſince J came vp to worſhip in Jeruſalem.

Das XXIIII. Capitel.

6. Der auch verſucht hat den Tempel zu entweihen. Welchen wir auch griffen/ vnd wolten jhn gerichtet haben nach vnſerm Geſetz.

Som oc forſøgte at vanhellige Templen/Huilcken wi oc grebe/ oc vilde dømt hannem effter vor Low.

7. Aber Lyſias der Hauptmann vnterkam das/ vnd führet jhn mit groſſer gewalt auß vnſern händen.

Men Lyſias kom der offuer/ oc førde hannem met ſtor mact aff vore hender.

8. Vnd hieß ſeine Verkläger zu dir kommen. Von welchen du kanſt/ ſo du es erforſchen wilt/ dich des alles erkundigen/ vmb was wir jhn verklagen.

Oc bød hans Anklagere komme til dig. Huor aff du kant/ der ſom du vilt ſpørie der effter/ forſtaa alt det/ for huilcket wi klage paa hannem.

9. Die Jüden aber redeten auch dazu/ vnd ſprachen: Es hielte ſich alſo.

Joderne talede oc der til/ oc ſagde/ At det vaar lige ſaa.

10. Paulus aber/ da jhm der Landpfleger winckte zu reden/ antworttet: Dieweil ich weiß/ daß du in diſem Volck nun vil Jar ein Richter biſt/ wil ich vnerſchrocken mich verantwortten.

Paulus ſuarede/ der Landzherren nickede at hannem/ at hand ſkulde ſuare. Efferdi ieg veed/ at du haffuer nu i mange aar/ veret Dommere iblant dette Folck/ da vil ieg driſtelige forſuarede.

11. Denn du kanſt erkennen/ daß nicht mehr denn zwölff tage ſind/ daß ich bin hinauff gen Jeruſalem kommen anzubetten.

Thi du kant mercke/ at det er icke mere end tolff dage ſiden ieg kom op til Jeruſalem at tilbede.

Kapitola XXIIII.

6. Kterýž také y Chrámu poſſkwrniti vſyloval: Kteréhožto y lapiwſſe/ wedlé Zákona naſſeho chtěli gſme ſauditi.

Ktory ſie tež kuſił áby był zgwałcił Kośćioł/ ktorego my poimawßy/ chcieliſmy oſądźić wedle zakonu naßego.

7. Ale přiſſed Haytman Liſyáſs s mocý welikau/ wytrhl ho z rukau naſſých.

Ale przyßedßy Rotmiſtrz Lyſyaß z wielkim gwałtem wywiodł go z rąk naßych.

8. Rozkázaw aby žalobnijcy geho před tebau ſtáli/ od kteréhožto ty ſám budeſs mocy zwěděti/ wyptage ſe na wſſecky wěcy tyto/ kteréžto my žalugeme na něho.

Roſkazawßy tym ktorzy náń ſkárżą iż do ciebie/ ſkąd y ſam możeß pytánie vczyniwßy o wßytkim tym rozeznać ocż my náń ſkarżemy.

9. A k tomu ſe přimluwili y Zidé/ řkauce: Že tyto wěcy tak ſe giſtě ſtaly.

Ná tho y Zydowie zezwolili/ mowiąc/ Táke ſie rzecz ma.

10. Tehdy Pawel odpowijdage/ když naň kynul Wládař aby mluwil/ řekl: Od mnohých Let wěda tebe býti Saudcem Národu tohoto/ s dobrau myſlij ſám za ſebe Přiwěſſichcy.

Záthym odpowiedział Páweł gdy mu ſkároſta mowić dozwolił/ Gdyż wiem że od wiela lat ieſteś przełożon nád tym narodem/ tedy z lepßą myſlą o tych rzeczách kthore ná mie należą odpowiedam.

11. Neb muožeſs znáti/ že nenij tomu dnij wijce než dwanácte/ yakž gſem wſſtupil do Geruzaléma/ abych ſe modlil.

Gdyż y ſam znáć możeß iż mnie nie wyßło wiecey dni iedno dwánaśćie/ iákom przyßedł modlić ſie do Jeruzálem.

כד

12 וְלָא אֶשְׁכְּחוּנִי דַּמְמַלֵּל אֲנָא עַם אֱנָשׁ בְּהַיְכְלָא וְאָף לָא כְּנָשָׁא דְּכָנֵשׁ אֲנָא לָא בַּכְנוּשְׁתְּהוֹן וְלָא בַּמְדִינְתָּא׃

E non m' hanno trouato nel tempio à diſputar con alcuno, ò à fare adunamento di turba, ne per le ſinagoghe ne per la città.

13 וְלָא דַּיְחַוּוּן מַטְיָא בְּאִידַיְהוֹן קְדָמָךְ עַל מֶדֶם דְּהָשָׁא מְקַטְרְגִין לִי׃

Ne poſſon prouar le ceſe, de lequali eſſi m' accuſano.

14 בְּרַם הָדֵין הָדָא מוֹדֵא אֲנָא דְּבֵהּ בְּהָנָא יוֹלְפָנָא דְּאָמְרִין בֵּהּ פָּלַח אֲנָא לַאלָהָא דְּאַבָהַי כַּד מְהַיְמֵן אֲנָא לְכָלְהֵין דַּכְתִיבָן ב בְּנָמוּסָא וּבַנְבִיָּא׃

Io ti confeſſo ben queſto, che ſecondo la Via, laqual dicono ſetta, io coſi ſeruo à l'Iddio de noſtri padri, credendo à tutte le coſe che ſono ſcritte ne la Legge e ne i Profeti.

15 וְכַד אִית לִי סַבְרָא עַל אֱלָהָא אֵינָא דְּאָף הָנוּן הָלֵין מְסַבְּרִין דַּעֲתִידָא דְּתֶהְוֵא קְיָמְתָא דְּמֵן בֵּית מִיתֵא דְּכָאנֵא וְדַעֲוָלֵא׃

Hauendo ſperanza in Dio, che debbia eſſere la reſurrettion de morti, de giuſti, e de gl' ingiuſti parimente, laqual ancor eſſi medeſimi aſpettano.

16 מֶטוּל הָנָא אָף עָמֵל אֲנָא דְּתְאַרְתָא דְּכִיתָא תֶּהְוֵא לִי קְדָם אֱלָהָא וַקְדָם בְּנַי נָשָׁא אַמִּינָאִית׃

Et in queſto iſteſſo m' ingegno d' hauer la conſcientia ſempre netta da ogni offeſa verſo Iddio e verſo gli huomini.

17 לַשְׁנַיָּא דֵּין סַגִּיָּאן אֵתִית לְוָת בְּנַי עַמָּא דִּילִי דְּאֶתֵּל זְדְקָתָא וְאַקְרֵב קוּרְבָּנָא׃

Hor doppo piu anni io venni per far de le limoſine ne la mia natione, e de l' offerte.

כד

12 וְלֹא מְצָאוּנִי בַּהֵיכָל לְהִתְוַכֵּחַ עִם כָּל—אִישׁ אוֹ לִקְשֹׁר קֶשֶׁר בָּעָם וְלֹא בָּעֵדוֹת וְלֹא בָּעִיר׃

Y ni me hallaron en el Templo diſputando con ninguno, ni haziendo concurſo de multitud, ni en ſynogas, ni en la ciudad.

13 וְלֹא יוּכְלוּ לְהוֹכִיחַ וּלְהִתְחַזֵּק עָלַי בְּדִבְרֵיהֶם אֲשֶׁר יְחַיְּבוּנִי׃

Ni te pueden prouar las coſas de que aora me accuſan.

14 אַךְ זֹאת מִתְוַדֶּה אָנֹכִי לָךְ כִּי כַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר קָרְאוּ לָהּ לִכְפִירָה כֵּן אֲנִי עוֹבֵד לֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ מַאֲמִין לְכֻלָּם הַכְּתוּבִים בַּתּוֹרָה וּבַנְּבִיאִים׃

Eſto empero te confieſſo, que conforme à aquel camino que llaman ſecta, anſi ſiruó ál Dios de mi patria, creyendo todas las coſas que en la Ley y en los prophetas eſtan eſcriptas:

15 וְיֵשׁ לִי שִׂבְרִי עַל—יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר גַּם הֵמָּה מְקַוִּים אֵלָיו וְלִהְיוֹת תְּקוּמַת הַמֵּתִים גַּם צַדִּיקִים וְגַם רְשָׁעִים׃

Teniendo eſperança en Dios que ha de auer la reſurrecion de juſtos y injuſtos que ellos eſperan.

16 וּבְזֹאת אֲנִי יָגַעְתִּי וְיֵשׁ לִי מַדָּע תָּם וְיָשָׁר לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים׃

Y por eſto yo procuro tener conſciencia ſin eſcrupulo ſiempre acerca de Dios y acerca de los hombres.

17 וְאַחֲרֵי שָׁנִים רַבּוֹת בָּאתִי לַעֲשׂוֹת צְדָקוֹת בְּעַמִּי וְקָרְבָּנוֹת׃

Mas paſſados muchos annos, vine à hazer lymosnas, y offrendas (y votos) à mi nacion.

κδʹ.

12. Καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν.

Et ſi ne m'ont point trouué au temple diſputant auec aucun, ni faiſant amas de peuple, ni és ſynagogues ni en la viſle.

13. Οὔτε παραστῆσαί με δύνανται περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου.

En ne peuuent maintenir les choſes deſquelles ils m' accuſent.

14. Ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις.

Or ie te confeſſe bien ce poinct, que ſelon la voye qu'ils appelent ſecte ainſi ie ſers au Dieu de mes Peres, croyant à toutes les choſes qui ſont eſcrites en la Loy & és Prophetes:

15. Ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεὸν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων.

Ayant eſperance en Dieu, que la reſurrection des mors, tant des iuſtes que des iniuſtes, laquelle anſsi ceux-ci meſmes attendent, aduiendra.

16. Ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχων πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους διαπαντός.

Et pourtant auſſi ie mets peine à ce que i'aye touſiours la conſcience ſans offenſe enuers Dieu & les hommes.

17. Δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς.

Or apres pluſieurs annees paſſees, ie ſuis venu pour faire aumoſnes & oblations en ma nation.

CAP. XXIIII.

12. Et neque in templo invenerunt me cum aliquo diſputantem, aut concurſum facientem turbæ, neque in ſynagogis, neque in civitate.

And they neither found me in the Temple diſputing with any man / neither making vproare among the people / neither in the Synagogues / nor in the citie.

13. Neque probare poſſunt tibi de quibus nunc me accuſant.

Neither cam they proue the things / whereof they now accuſe me.

14. Confiteor autem hoc tibi, quod ſecundum ſectã, quam dicunt hæreſim, ſic deſervio patrio Deo meo, credens omnibus quæ in lege & Prophetis ſcripta ſunt.

But this I confeſſe vnto thee / that after the way (which they call hereſie) ſo worſhip I the God of my fathers / beleeuing all thinges which are written in the Lawe & the Prophets.

15. Spem habens in Deum, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem futuram iuſtorum & iniquorum.

And haue hope towardes God / that the reſurrection of the dead which they themſelues looke for alſo / ſhall be both of iuſt and vniuſt.

16. In hoc & ipſe ſtudeo ſine offendiculo cõſcientiam habere ad Deum, & ad homines ſemper.

And herein I endeuour my ſelue to haue alway a cleere conſcience toward God / and toward men.

17. Poſt annos autem plures, eleemoſynas facturus in gentem meam veni, & oblationes, & vota.

Nowe after many yeeres / I came and brought almes to my nation & offrings.

Das XXIIII. Capitel.

12. Auch haben ſie mich nicht funden im Tempel mit jemand reden / oder eine Auffrhur machen im Volck / noch in den Schulen / noch inn den Stätten.

De haffue oc icke fundet mig i Templen / at ieg talede met nogen / eller giorde Oprør iblant Folcket icke heller i Scholerne / oc ey vdi Stæderne.

13. Sie können mir auch nicht beybringen / deß ſie mich verklagen.

De kunde oc icke beviſe mig det offuer / ſom de klage mig faare.

14. Das bekenne ich aber dir / daß ich nach diſem wege / den ſie eine Secten heiſſen / diene ich alſo dem Gott meiner Väter / daß ich glaube allem / was geſchriben ſtehet im Geſetze vnd in den Propheten.

Men det bekender ieg faar dig / At ieg effter denne vey / der de kalde it Secte / tien ſaa mine Fedris Gud / at ieg tror alt det / ſom ſtaar ſcreffuit i Lowen oc vdi Propheterne.

15. Vnd hab die hoffnung zu Gott / auff welche ſie auch ſelbſt warten / nemlich / Daß zukünfftig ſey die Aufferſtehung der Todten / beyde der Gerechten vnd Vngerechten.

Oc ieg haffuer det haab til Gud / huilcket de oc ſelff bie effter / ſom er / At de Dødis Opſtandelſe er tilkommende / baade de Retferdigis oc de Vretferdigis.

16. Inn demſelbigen aber übe ich mich zu haben ein vnverletzt Gewiſſen allenthalben / beyde gegen Gott vnd den Menſchen.

Oc i det ſamme øffuer ieg mig at haffue allenegne en wſkat Samuittighed / baademod Gud oc Menniſken.

17. Aber nach vilen Jaren bin ich kommen / vnnd habe ein Allmoſen bracht meinem Volck vnd Opffer.

Men mange aar ſiden kom ieg oc førde mit Folck Almiſſe oc Offer.

Kapitola XXIIII.

12. A aniž gſau mne nalezli w Chrámě / žebych ſe s kým hadal / neb ſwoláwal záſtupy / ani w Sſkolách ani w Městě.

Y nie nálezli mie w kośćiele żebych miał z kim mowić / abo iżbych czynić miał ſchadzki miedzy ludem / áni w bożnicách áni w mieśćie.

13. Aniž toho pokázati mohau před tebau z čehož nynij mne winij?

A nie mogac tego dowieść ocż tu teráz ná mie ſkárża.

14. Ale w tomtoť yá ſe znám před tebaw / že wedlě tě ceſty / kterauž oni nazýwagij Kacýřſtwijm / tak ſlaužijm Otcowſkému Bohu mému / wěře tomu wſſemu co geſt napſáno w Zákoně a w Prorocých.

Aleć to przed toba wyznawam / że według drogi oney ktora oni powiedáia być ſekta / ták chwale oyczyſtego Bogá / wierząc wſzytkiemu co w zakonie y w Prorocech ieſt nápiſano.

15. Mage naděgi w Bohu o wzkřijſſenij budaucým / ſprawedliwých y neſprawedliwých / kterěhožto y oni očekáwagij.

Y máiac nádzieie w Bogu / znam być toż ktorego ći ſámi czekáia / powſtánie vmárłych / ſpráwiedliwych ſpołu y nieſpráwiedliwych.

16. A tak gſem pilen toho / abych měl ſwědomij bez vrazu wždycky / před Bohem y před Lidmi.

W tym ſie thedy ſam ćwicze ábych miał ſumnienie przez obráženia przed Bogiem y przed ludzmi záwzdy.

17. Po mnohých pak Létech / přiſſel gſem mage rozdáwati Almužny lidu mému a chtě činiti Oběti / a ſliby wyplniti:

A gdy przeminelo wiele lat / tedym przyſzedł oddawáiac iáłmużny narodowi moiemu y ofiáry.

כד

18 וְאַשְׁכְּחוּנִי הָלֵין בְּהַיְכְלָא כַּד מְדַכֵּי אֶנָא לָא עַם כֶּנְשָׁא וְאָף לָא בְּשִׁגּוּשְׁיָא׃

Ne lequali m'hanno trouato purificato nel tempio, senza alcuna turba e senza tumulto alcuno.

19 אֶלָּא אֶן דַּשְׁגִּשׁוּ אַיְנִין יְהוּדָיֵא דְּאֶתוֹ מֶן אַסִּיַא אִילֵין דְּוָלֵא הֲוָא דַּנְקוּמוּן עַמִּי קְדָמַיְךְ וְנֶקַטְרְגוּן מֶדֶם דְּאִית לְהוֹן׃

Ma quei che l'hanno fatto, sono stati certi Giudei d'Asia, iquali doueuano comparir dinanzi à te, & accusarmi, se haueuano cosa alcuna contra di me.

20 אַו הָנוּן הָלֵין נֵאמְרוּן מָנָא אַשְׁכַּחוּ בִּי סַכְלוּתָא כַּד קָמֶת קְדָם כֶּנְשְׁהוֹן׃

Ouero questi medesimi dicano, se hanno trouato in me alcuna cosa iniqua, quando io sono stato presentato al Consiglio.

21 אֶלָּא אֶן הָדָא חֲדָא מֶלְתָא דִּקְעִית כַּד קָאֶם אֶנָא בַּיְנָתְהוֹן דְּעַל קְיָמְתָא דְּמִיתֵא מֶתְתְּדִין אֶנָא יַוְמָנָא קְדָמַיְכוֹן׃

Se non di questa sola voce, che io gridai stando fra loro, Io sono hoggi accusato da vos per la resurrettion de morti.

22 פִּילִכְּס דֵּין מֶטוּל דְּיָדַע הֲוָא לֵהּ לְאוּרְחָא הָדָא מַלְיָאיִת תַּהִי אֶנּוּן כַּד אֱמַר דְּמָא דְּאָתֵא כִּילִירְכָּא שָׁמַע אֶנָא בַּיְנָתְכוֹן׃

Felice vdite queste cose, gli rimesse ad vn altra volta, dicendo: Poi che hauerò piu diligentemente inteso quel che sia di questa setta, quando il Capitano Lisia sarà venuto giu, io conoscerò la causa vostra.

כד

18 אֲשֶׁר בָּהֵן מְצָאוּנִי מְטֹהָר בַּהֵיכָל לֹא עִם הָמוֹן וְלֹא בַּהֲמֻלָּה׃

Quando me hallaron sanctificado en el Templo, (no con multitud, ni con alboroto,)

19 וִיהוּדִים אֲחָדִים מֵאַסְיָא לַאֲשֶׁר יִשְׁוֶה לִהְיוֹתָם פֹּה לְפָנֶיךָ וּלְחַיְּבֵנִי אִם תְּהִי לָהֶם מְאוּמָה עָלָי׃

Vnos Iudios de Asia. Los quales conuenia que fueran presentes delante de ti, y accusar, si contra mi tenian algo.

20 אוֹ אֵלֶּה הֵמָּה יֹאמְרוּ אִם רִשְׁעָה מְאוּמָה מָצְאוּ בִּי בְּעָמְדִי בָּעֵדָה׃

O estos mismos digan, si hallaron en mi alguna cosa mal hecha quando yo estuue en el concilio,

21 כִּי אִם עַל־קוֹל אֶחָד הַזֶּה אֲשֶׁר קָרָאתִי בְּעָמְדִי בְּתוֹכָם כִּי עַל־תְּקוּמַת הַמֵּתִים אֲנִי נִשְׁפָּטְתִּי הַיּוֹם מִכֶּם׃

Sino de esta sola boz que clamé estando entre ellos, Que de la resurrecion de los muertos soy oy juzgado de vosotros.

22 וּפִילִכְּס בְּשָׁמְעוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֶאֱרִיכָם. וְאַף כִּי הֵיטֵב יָדַע אֱמֶת הַדֶּרֶךְ וְאָמַר כַּאֲשֶׁר לוּסְיָס שַׂר אֶלֶף יֵרֵד אָז אֶחְקֹר בֵּין־דִּבְרֵיכֶם׃

Entonces oydas estas cosas, Felix les puso dilacion, diziendo, Desque sea mas informado de esta secta, quando decendiere el Tribuno Lysias, acabaré de conocer de vuestro negocio.

κδ'.

18. Ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου, οὐδὲ μετὰ θορύβου.

Et moi ce faisant, ils m'ont trouué purifié au temple, non point auec troupe ni tumulte.

19. Τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με.

Et ce furent certains Iuifs d'Asie: Lesquels deuoyent comparoir deuant toi, & m'accuser, S'ils auoyent quelque chose à l'encontre de moi:

20 Ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου.

Ou que ceux-ci mesmes dient, s'ils ont trouué en moi chose inique, quand i'ai esté presenté au conseil.

21. Ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἔκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.

Sinon quant à ceste seule parole de laquelle ie me suis escrié estant entre eux, Auiourd hui ie suis tiré en cause par vous pour la resurrection des morts

22. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φῆλιξ ἀνεβάλετο αὐτοὺς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπὼν, ὅταν λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ces choses ouïes, Felix les remit à vne autre fois, disant, Apres que i'aurai plus diligement cognu que c'est de ceste secte, quand le capitaine Lysias sera descendu, ie cognoistrai entierement de vos affaires.

18. In quibus invenerunt me purificatum in templo: non cum turba, neque cum tumultu. (*Et apprehenderunt me, clamantes & dicentes, Tolle inimicum noſtrum.*)

And what time/ found me purified in the Temple / neither with multitude / nor w tumulte.

19. Quidam autem ex Aſia Iudæi, quos oportebat apud te præſtò eſſe & accuſare, ſiquid haberent adverſum me.

Certaine Jewes of Aſia / who ought to haue bene preſent befor thee/ and accuſe me / if they had ought againſt me.

20. Aut hi ipſi dicant, ſiquid invenerunt in me iniquitatis, cum ſtem in concilio.

Or let theſe them ſelues ſay / if they haue founde any vniuſt thing in mee/ while J ſtoode in the Counſell.

21. Niſi de una hac ſolummodo voce, qua clamavi inter eos ſtans, Quoniam de reſurrectione mortuorum ego iudicor hodie à vobis.

Except it be for this one voyce/ that J cryed ſtanding among them / Of the reſurrection of the dead am J accuſed of you this day.

22. Diſtulit autem illos Felix, certiſſimè ſciens de via hac, dicens, Cum Tribunus Lyſias deſcenderit, audiam vos.

Now when Felix heard theſe thinges/ he deferred them/ & ſayde/ When J ſhall more perfectly knowe the thinges which concerne this way/ by the cōming of Lyſias the chiefe Captaine / J will deciſe your matter.

18. Darüber funden ſie mich/ daß ich mich reinigen ließ im Tempel/ ohn alle Rumor vnd Getümmel.

Der offuer funde de mig / at ieg loed renſe mig i Templen / vden al oprør oc bulder.

19. Das waren aber etliche Jüden auß Aſia/ welche ſolten hie ſein für dir. Vnnd mich verklagen/ ſo ſie etwas zu mir hetten.

Oc der vaare nogle Jøder aff Aſia/ huilcke her ſkulde vere faar dig / oc klage paa mig/ der ſom de haffde noget mod mig.

20. Oder laß diſe ſelbſt ſagen/ ob ſie etwas vnrechts an mir funden haben/ dieweil ich hie ſtehe für dem Rath.

Eller lad diſſe ſelff ſige / den ſtund ieg ſtaar faar Raadet / om de haffue fundet noget wretferdigt met mig.

21. Ohn vmb des einigen worts willen/ da ich vnter jnen ſtund vnd rieff: Vber der Aufferſtehung der Todten werde ich von euch heute angeklaget.

Vden for det eniſte ord ſkyld / der ieg ſtod iblant dem / oc robte/ Jeg bliffuer klaget i dag aff eder for de Dødis opſtandelſen.

22. Da aber Felix ſolches höret/ zoch er ſie auff/ denn er wuſte faſt wol vmb diſen weg/ vnd ſprach: Wenn Lyſias der Hauptmann herab kompt/ ſo wil ich mich euers dings erkundigen.

Men der Felix dette hørde / da fordrog hand dem/ Thi hand viſte gantſke vel aff denne vey / oc ſagde/ Naar Lyſias Høffuitzmanden kommer hid ned/ da vil ieg beſpørie mig i eders ſag.

18. Y tehdáž mne nalezli/ a yá ſe očiſſtugi w chrámě/ wſſak ne s záſtupem ani s hlukem. (Y lapili mne křičijce / a řkauce: Wſmrt nepřijtele naſſeho.)

Ktoregoż czáſu ználeźli mie oczyśćionego w Kośćiele / nie z wielkośćią ludu / áni żebych miał czynić rozruch.

19. Byli pak tu někteřij Židé z Azye / kteřijž měli tuto také před tebau ſtáti a žalowati/ ač by co měli proti mně:

Niektorzy z Azyey Zydowie ktorym było potrzebá tu ſtánąć przed tobą y ſkárżyć ieſliby co mieli przećiw mnie.

20. Anebo nechť tito ſami powědij/ nalezlili gſau na mně co neprawého/ když gſem ſtál w Radě.

Abo y ći zſámi niechay powiedzą ieſliż we mnie ználeźli iáki iny nie ſpráwiedliwy vczynek / gdym iſtał przed zebrániem.

21. Toliko leč toto gedno promluwenij / kterýmžto gſem ſe ozwal ſtoge mezy nymi/ že pro wzkřijſſenij z mrtwych wy mne ſaudijte dnes.

Tylkoż co ſię dotycze iednego te° ſłowá ktorem głośno powiedział ſtoiąc miedzy nimi / iż o powſtániu vmárłych ia dźiś ieſtem od wás oſkárżon.

22. Tehdy Felix wyſlyſſawto/ y odložil gim mage giſtau známoſt té Ceſty / řka: Až Haytman Lijſyáš ſem přigede/ budu wás ſlyſſeti.

Co vſłyſzawſzy Felix odłożył im mowiąc/ Gdy ſię pewniey dowiem co ſię dotycze tey ſekty kiedy rotmiſtrz Lyſyaſz przyidźie / rozeznam wáſze ſpráwę.

כד

23 וּפַקֵּד לְקֶנְטְרוּנָא דְּנִטְרוּיהִי לְפָולָוס בְּנְיָחָא וְדְלָא אֱנָשׁ מֶן יָדְעוֹהִי יֶתְכְּלֵא דִּיהֱוֵא מְשַׁמֵּשׁ לֵהּ׃

E comandò al Centurione che Paulo foſſe guardato, che foſſe tenuto à largo, e non proibiſſe che alcuno de ſuoi gli miniſtraſſe, ò andaſſe à lui.

24 וּמֶן בָּתַר קַלִּיל יָוְמָתָא שַׁדַּר פֵּילִכְס וְדְרוּסִילָא אַנְתְּתֵהּ דְּאִיתַיְהּ הֲוָת יְהוּדִיתָא וְקַרְיוּ לֵהּ לְפָולָוס וְשַׁמְעוּ מֶנֵּהּ עַל הַיְמָנוּתָא דַּמְשִׁיחָא׃

Doppo alquanti giorni venne Felice con Druſilla ſua moglie, laquale era Giudea, fece chiamar Paulo, e vdì da lui la fede che è in Chriſto.

25 וְכַד מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן עַל זַדִּיקוּתָא וְעַל קַדִּישׁוּתָא וְעַל דִּינָא דַּעְתִיד אֶתְמְלִי דֶּחֶלְתָא פֵּילִכְס וֶאְמַר דְּהָשָׁא זֶל וְאֶמַתַי דְּיֶהְוֵא לִי אַתְרָא אֶשַׁדַּר בָּתְרָךְ׃

E diſputando egli de la giuſtitia, e de la temperantia, e del futuro giuditio, Felice ſpauentato, riſpoſe, Vattene per hora, e quando io hauerò tempo opportuno, ti chiamarò.

26 סָבַר הֲוָא גֵּיר דְּשׁוּחְדָא מֶתְיְהֵב הֲוָא לֵהּ מֶן פָּולָוס מֶטּוּל הָדָא אַמִינָאיִת מְשַׁדַּר הֲוָא מַיְתֵא לֵהּ וּמְמַלֵּל הֲוָא עַמֵּהּ׃

Et inſieme ſperando ancora, che da Paulo gli haueſſeno ad eſſer dati denari, accioche lo liberaſſe: e però chiamandolo ſpeſſo, ragionaua con eſſolui.

27 וְכַד מַלְיָה תַּרְתֵּין שְׁנִין אַחְרְנָא הֶגְמוֹנָא אֲתָא הֲוָא לְדוּכְתֵּהּ דְּמֶתְקְרֵא הֲוָא פַּרְכִיוּס פֶּהֶסְטוֹס פֵּילִכְס דֵּין אַיְךְ דְּנֶעְבֶּד ט טַיְבוּתָא בִּיהוּדָיֵא שַׁבְקֵהּ לְפָולָוס כַּד אֲסִיר׃

Finiti due anni, Felice hebbe per ſuo ſucceſſore Portio Feſto. E volendo eſſo Felice far coſa grata à i Giudei, laſciò Paulo in prigione.

כד

23 וַיְצַו לְשַׂר מֵאָה לִנְצוֹר אֶת־פּוֹלוֹס וְלִהְיוֹת לוֹ רְוָחָה וּמִמְּשָׁרְתָיו הַחֲנִיכָיו לְאִישׁ לֹא לְהַכְלֵא לָבוֹא אֵלָיו׃

Y mandó àl Centurion que Paulo fueſſe guardadó ſuelto dé las priſones, y que no defendieſſe à ninguno de ſus familiares de ſeruirle, o venir à el.

24 וְאַחֲרֵי יָמִים אֲחָדִים בָּא פֵּילִכְס עִם דְּרוּסִלָּה אִשְׁתּוֹ וְהִוא יְהוּדִיָּה וַיִּקְרָא לְפוֹלוֹס וַיִּשְׁמַע מִמֶּנּוּ אֶת אֱמוּנָה אֲשֶׁר בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y alguno dias deſpues, viniendo Felix con Druſilla ſu muger, la qual era Iudia, llamó à Paulo, y oyó de el la fe que es en el Chriſto.

25 וּבְהִתְוַכְּחוֹ עַל־הַצְּדָקָה עַל־הִתְאַפֵּק וְעַל יוֹם דִּין הֶעָתִיד לָבוֹא וַיֶּחֱרַד פֵּילִכְס וַיַּעַן מֵעַתָּה לֵךְ לָךְ וּבְעִתִּי אֶקְרָא לָךְ׃

Y diſputando el de la juſticia, y dé la Continencia, y del juyzio venidero, eſpantado Felix, reſpondió, Aora vete: mas en teniendo opportunidad te llamaré.

26 כִּי מְקַוֶּה הוּא לְהִנָּתֵן לוֹ כֶּסֶף וְזָהָב מִפּוֹלוֹס לְהַתִּירוֹ וְעַל־כֵּן לִפְעָמִים הֱבִיאוֹ אֵלָיו וַיְדַבֵּר עִמּוֹ׃

Eſperando tambien con eſto, que de parte de Paulo le ſerian dados dineros, porque lo ſoltaſſe por lo qual haziendolo venir muchas vezes, hablaua con el.

27 וְהִמָּלֵא שְׁנָתַיִם וַיִּקַּח פְּרְקִיּוֹס פֶּהֶסְטוּס אֶת־——כְּהֻנַּת פֵּילִכְס וּפֵילִכְס בְּבַקְשׁוֹ לְהִתְרַצּוֹת אֶת־תְּחִנָּתוֹ לַיְּהוּדִים וַיַּעֲזֹב אֶת־פּוֹלוֹס אָסוּר׃

Mas cumplidos los dos annos, Felix recibió por ſucceſſor à Porcio Fieſto: y queriendo Felix ganar la gracia de los Iudios, dexó preſo à Paulo.

κδ.

23. Διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.

Et commanda à vn Centenier que Paul fuſt tenu en garde, & qu'il euſt relaſche, & on n'empeſchaſt perſonne des ſiens de lui ſeruir, ou de venir vers lui.

24. Μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ οὔσῃ ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πίστεως.

Et quelques iours apres, Felix vint auec Druſille ſa femme qui eſtoit Iuifue: & enuoya querir Paul, & l'ouit parler de la foy qui eſt en Chriſt.

25. Διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ κρίματος τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ Φῆλιξ ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον, πορεύου, καιρὸν δὲ μεταλαβὼν μετακαλέσομαί σε.

Et comme il traittoit touchant la iuſtice, & l'attemperance, & le iugemēt à venir, Felix tout effrayé, reſpondit, Pour maintenant va-t'en: & quand i'aurai opportunité ie te rappelerai.

26. Ἅμα δὲ καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ.

Eſperant quand & quand que quelque argent lui ſeroit baillé de Paul, pour le deliurer, pour laquelle cauſe auſſi ſouuent il l'enuoyoit querir, & deuiſoit auec lui.

27. Διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ Φῆλιξ πόρκιον Φῆστον, θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ Φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

Deux ans accomplis, Felix eut pour ſucceſſeur Portius Feſtus: & voulant gratifier aux Iuifs, laiſſa Paul empriſonné.

CAP. XXIIII.

23. Iuſſitque Centurioni cuſtodire eum, & habere requiem, nec quenquam de ſuis prohibere miniſtrare ei.

Then he commanded a Centurion to keepe Paul/ and that he ſhould haue eaſe / & that he ſhoulde forbid none of his acquaintaunce to miniſter vnto him/or to come vnto him.

24. Poſt aliquot autem dies veniens Felix cum Druſilla uxore ſua, quæ erat Iudæa, vocavit Paulum, & audivit ab eo fidem quæ eſt in Chriſtum Ieſum.

And after certaine dayes / came Felix w his wife Druſilla / which was a Jeweſſe / and hee called forth Paul / & heard him of the faith in Chriſt.

25. Diſputante autem illo de iuſtitia & caſtitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix reſpondit, Quod nūc attinet, vade: tempore autem opportuno accerſam te

And a[illegible]e diſputed of rigtheouſnes and temperance/& of the iudgement to come/ Felix trembled / and anſwered/ Goe thy way for this time / and when I haue conuenient time/ I will call for thee.

26. Simul & ſperans, quod pecunia ei daretur à Paulo, propter quod frequenter accerſens eum, loquebatur cum eo.

He hoped alſo that money ſhoulde haue bene giuen him of Paul / that he might looſe him / wherefore he ſent for him the oftener / and communed with him.

27. Biennio autem expleto accepit ſucceſſorem Felix, Portium Feſtum. Volens autem gratiam præſtare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

When two yeeres were expired/ Porcius Feſtus came into Felix roome: and Felix willing to get fauour of the Jewes/left Paul bound.

Das XXIIII. Capitel.

23. Er befalh aber dem Vnterhauptmann Paulum zubehalten / vnd laſſen ruhe haben / vnd niemand von den ſeinen wehren / jm zu dienen oder zu jhm zu kommen.

Oc hand befalede Vnderhøffuitzmanden at beuare Paulum / oc lade hannem haffue rolighed / oc at icke formene nogen aff hans kending / at tiene hannem eller at komme til hannem.

24. Nach etlichen tagen aber / kam Felix mit ſeinem Weibe Druſilla / die eine Jůdin war / vnd fordert Paulum vnd höret jhn von dem Glauben an Chriſto.

Nogle dage der effter / kom Felix met ſin Huſtru Druſilla / ſom vaar en Jødinne / oc kallede Paulum frem / oc hørde hannem om Troen til Chriſtum.

25. Da aber Paulus redet von der Gerechtigkeit / vnnd von der Keuſchheit / vnd von dem zukůnfftigen Gerichte / erſchrack Felix / vnd antwortet: Gehe hin auff diß mal / wenn ich gelegene zeit habe / wil ich dir her laſſen ruffen.

Oc der Paulus talede om Retfertighed / oc om Kyſkhed / oc om den tilkommende Dom / da forferdedis Felix / oc ſuarede / Gack bort denne gong / naar ieg faar beleylige tid / da vil ieg lade kalde dig hid.

26. Er hoffet aber darneben / daß jhm von Paulo ſolte Gelt gegeben werden / daß er jhn loß gebe / darumb er jhn offt fodern ließ / vnnd beſprach ſich mit jhm.

Men hand haabedis diſſ emellem / at hannem ſkulde giffuis Pendinge aff Paulo / at hand ſkulde lade hannem løſſ / Der faare loed hand oc offte kalde hannem til ſig / oc talede met hannem.

27. Da aber zwey Jar vmb waren / kam Portius Feſtus an Felix ſtat. Felix aber wolte den Jůden eine wolthat erzeigen / vnd ließ Paulum hinder ſich gefangen.

Men der thu aar vaare forløbne / kom Portius Feſtus i Felix ſted. Da vilde Felix beuiſe Jøderne en velgerning / oc hand loed Paulum fangen effter ſig.

Kapitola XXIIII.

23. Y přikázal Setnijkowi / aby Pawla oſtřijhal / a polehčenij včinil gemu / a nebránil žadněmuž Přátel geho / poſluhowati gemu.

Y roſkazał ſetnikowi áby był pod ſtrażą Páwel / á iżby był wolnieyſzy / y áby nie broniono ktoremu kolwiek z przyiacioł ieo ſłużyć mu y chodzić do nie°.

24. Poněkoliko pak dnech / přiſſed Felix s Druzyllau Manželkau ſwau / kteráž byla Židowka / powolal Pawla / a ſlyſſal od něho wijru kteráž geſt w Kryſta Gežijſſe.

Potym po kilku dni gdy Felix był z Druſyllą żoną ſwą / ktora byłá Żydowką wezwał do śiebie Páwłá z ſłuchał go o wierze ktora ieſt Kryſtuſá.

25. A když Pawel mluwil o Sprawedlnoſti / a o Cžiſtotě / a o budaucým Saudu / vlekl ſe Felix / a odpowěděl: Nynij odegdy / a w čas přijhodný powolám tebe:

A gdy on wywodził o ſpráwiedliwośći y powśćiągliwośći / y o ſądźie przyſzłym / vlękſzy ſię Felix odpowiedział / Już teraz odeydź / wſzák potym czás vpátrzywſzy wzowęćię ſobie.

26. Nadál ſe zagiſtě / žeby mě Pawel penijce gemu dáti / aby ho propuſtil / protož čaſtokrát ho powoláwal / a mluwil s nim.

Nádźiewáiąc ſię iżby mu Páwel miał dáć pieniędzy żeby go wypráwił y dla tegoż go tym częśćiey wzywáiąc do ſiebie rozmawiał z nim.

27. A když ſe dwě Létě naplnily / měl po ſobě náměſtka Felix Feſta Portia. Ale chtě ſe zalijbiti Židům Felix / nechal Pawla w wězenij.

Y gdy ſię ſpełniły dwie lećie / miał Felix po ſobie namiáſtká Porcyuſzá Feſtá / á chcąc Felix zjednáć ſobie łáſkę v żydow / zoſtáwił Páwłá w więźieniu.

כה

1 וְכַד אֶתָא פְּהֶסְטָוס לְקֵסַרְיָא בָּתַר תְּלָתָא יַוְמִין סְלֶק לְאוּרִשְׁלֶם ׃

Festo dunque essendo entrato ne la Prouincia, doppo tre giorni sali da Cesarea in Ierusalem.

2 וַאוֹדְעוּהִי רַבַּי כָּהֲנָא וְרִישָׁא דִיהוּדָיֵא עַל פָּוְלָוס וּבָעֵין הָווּ מֶנֵּה ׃

E il sommo Sacerdote e i principali de Giudei compariron dinanzi à lui contra Paulo, e pregauanlo.

3 כַּד שָׁאֲלִין לֵה הָדָא טַיְבוּתָא דַּנְשַׁדַּר נַיְתִיוּהִי לְאוּרִשְׁלֶם כַּד עָבְדִין הָווּ כְּמֵאנָא בְּאוּרְחָא ד
דְּנִקְטְלוּנָיְהִי ׃

Domandandoli fauor contra esso, che lo facesse venire in Ierusalem: come quelli che apparecchiauano de l'insidie per ammazzarlo per la via.

4 וַפְהֶסְטָוס פַּנִּי פִּתְגָמָא דְפָוְלָוס מֶתְנְטַר בְּקֵסַרְיָא וְאֶנָא מְסַרְהֵב אֶנָא דְּאֶחְווּק ׃

Al che Festo rispose che Paulo era guardato in Cesarea, e che in breue egli stesso sen' andarebbe la.

5 אִילֵין הָכִיל דְּאִית בְּכוּן דְּמָטְיָא בְּאִידַיְכוּן נֵחְתוּן עַמַּן וְעַל כָּל סַכְלוּ דְּאִית בֵּה בְּגַבְרָא נְקַטְרְגוּן ׃

Però quelli di voi che possono (disse egli) scendano insieme con esso noi, e se in quest' huomo si troua niente di male, accusinlo.

6 וְכַד הֲוָא תַּמָּן יַוְמָתָא תְּמָנְיָא אַו עֶסְרָא נְחֵת לֵה לְקֵסַרְיָא וַלְיַוְמָא אַחֲרְנָא יְתֵב עַל בֵּים וַפְקַד דְּנַיְתוּן לְפָוְלָוס ׃

E poi che non fu dimorato fra loro piu di dieci giorni scese à Cesarea, e il di seguente sedendo pro tribunali, comandò che Paulo fosse menato.

7 וְכַד אֶתָא חַדְּרוּהִי יְהוּדָיֵא דַּנְחֶתוּ מֶן אוּרִשְׁלֶם וְרֶשְׁיָנָא סַגִּיָאא וַקְשַׁיָּא מַיְתִין הָווּ בָּתְרֵה אִילֵין ד
דְּלָא מָשְׁכְּחִין הָווּ דְּנַחְווֹן ׃

E venuto ch' ei fu, i Giudei che erano scesi da Ierusalem, li stauano attorno, adducendo contra Paulo molti e graui delitti, liquali non poteuano prouare.

כה

1 וּפְהֶסְטוּס בְּבוֹאוֹ אֶל־הַמְּדִינָה אַחֲרֵי שְׁלֹשֶׁת יָמִים עָלָה מִקֵּיסַרְיָא אֶל־יְרוּשָׁלָיִם ׃

Festo pues entrado en la Prouincia, tres dias despues subio de Cesarea à Ierusalem.

2 וַיּוֹפִיעוּ לְפָנָיו שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְרָאשֵׁי הַיְּהוּדִים עַל־פַּוְלוֹס וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ ׃

Y vinieron à el el Ptincipe de los Sacerdotes y los principales de los Iudios contra Paulo, y rogaronle:

3 מְבַקְשִׁים אֶת־תְּחִנָּתוֹ עָלָיו לְשָׁלְחֵנוּ אֶל־יְרוּשָׁלַיִם וּבְאָרְבָם לְהָרְגוֹ בַּדָּרֶךְ ׃

Pidiendo gracia contra el: que lo hiziesse traer à Ierusalem; poniendole assechanças para matarlo en el camino.

4 וּפְהֶסְטוּס עָנָה לָהֶם לִנְצֹר אֶת־פַּוְלוֹס בְּקֵיסַרְיָא וְכִי עָתִיד הוּא בִּמְהֵרָה לָלֶכֶת שָׁמָּה ׃

Mas Festo respondió que Paulo era guardado en Cesarea, y que el se partiria presto.

5 וַאֲשֶׁר יוּכְלוּ בָּכֶם אָמַר לָרֶדֶת עִמָּנוּ אִם יֵשׁ בָּאִישׁ הַזֶּה דְּבַר רִשְׁעָה יְחַיְּבֻהוּ ׃

Los que de vosotros pueden, dize, deciendan juntamente: y si ay algnn crimen en este varon, accusenlo.

6 וְהוּא אָרַךְ לוֹ אִתָּם יָמִים שְׁמוֹנָה אוֹ עֲשָׂרָה וַיֵּרֶד אֶל־קֵיסַרְיָא וּמִמָּחֳרָת יוֹשֵׁב עַל־הַבָּמָה וַיְצַו לְהוֹלִיךְ אֶת־פַּוְלוֹס ׃

Y deteniendose entre ellos no mas de (ocho, o) diez dias, venido à Cesarea, el siguiente dia se assentó en el tribunal, y mandó que Paulo fuesse traydo.

7 וּבְהוּבָאוֹ קָמוּ סְבִיבוֹתָיו הַיְּהוּדִים הַבָּאִים מִירוּשָׁלַיִם מִתְגּוֹלְלִים אוֹדוֹת וְסִבּוֹת רַבּוֹת וּכְבֵדוֹת עַל־פַּוְלוֹס אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ לְהוֹכִיחוֹ ׃

El qual venido, rodearonlo los Iudios que auian venido de Ierusalem, poniendo contra Paulo muchas y graues accusaciones, las quales no podian prouar:

ΚΕΦΑΛ. κέ.

Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ἀπὸ καισαρείας.

Festus donc estant entré en la prouince, monta trois iours apres de Cesaree en Ierusalem.

2. Ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν.

Et le souuerain Sacrificateur, & les premiers d'entre les Iuifs, comparurent deuant lui contre Paul, & le prioyent:

3. Αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.

Demandans faueur à l'encontre de lui, afin qu'il le fist venir en Ierusalem, dressans embusches pour le tuer par le chemin,

4 Ὁ μὲν οὖν Φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι.

A quoi Festus respondit que Paul estoit bien gardé en Cesaree, & que de brief il s'y en deuoit aller.

5. Οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστὶν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ.

Que ceux donc (dit-il) d'entre vous qui le peuuent faire descendent ensemble: & s'il y a quelque crime en cest homme, qu'ils l'accusent.

6. Διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους (ἢ ὀκτὼ) ἢ δέκα, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι.

Et apres n'auoir demeuré entr'eux pas plus de dix iours, il descendit en Cesaree: & le lendemain s'assit au siege iudicial, & commanda que Paul fust amené.

7. Παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβεβηκότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιάματα φέροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι.

Lequel estant là venu, les Iuifs qui estoyent descendus de Ierusalem, l'enuironnerent, lui mettans à sus plusieurs griefs crimes, lesquels ils ne pouuoyent prouuer:

CAP. XXV.

FEſtus ergo cum veniſſet in provinciam, poſt triduum aſcendit Ieroſolymam à Cæſaréa.

When Feſtus was then come into the prouince /after three dayes hee went vp from Ceſarea vnto Jeruſalem.

2. Adieruntq; eum principes ſacerdotum, & primi Iudæorum adverſus Paulum, & rogabant eum.

Then the hie Prieſt /, and the chiefe of the Jewes appeared before him againſt Paul/ and they beſought him.

3. Poſtulantes gratiam adverſus eum, ut iuberet perduci eum in Ieruſalem, inſidias tendentes ut interficerent eum in via.

And deſired fauour againſt him/ that hee would ſend for him to Jeruſalem: and they layde wait to kill him by the way.

4. Feſtus autem reſpondit, ſervari Paulum in Cæſaréa: ſe autem maturius profecturum.

But Feſtus anſwered / that Paul ſhould be kept at Ceſarea / and that hee him ſelfe would ſhortly depart thither.

5. Qui ergo in vobis (ait) potentes ſunt, deſcendentes ſimul, ſi quod eſt in viro crimen accuſent eum.

Let them therefore / ſaid he / which among you are able / come downe with vs: and if there bee any wickedneſſe in the man/let them accuſe him.

6. Demoratus autem inter eos dies non ampliùs quàm octo aut decem, deſcendit in Cæſaream, & altera die ſedit pro tribunali: & iuſſit Paulum adduci.

Nowe when he had taryed among them no more then ten dayes / he went downe to Ceſarea /and the next day ſate in the iudgement ſeat/and commaunded Paul to be brought.

7. Qui cum perductus eſſet, circumſteterunt eum qui ab Ieroſolyma deſcenderant Iudæi, multas & graves cauſas obiicientes, quas non poterat probare.

And when hee was come/the Jewes which were come from Jeruſalem/ ſtoode about him/and layed many and grieuous complaintes againſt Paul/ which they could not proue.

Das XXV. Capitel.

DA nun Feſtus ins Land kommen war / zog er über drey tage hinauff von Ceſarien gen Jeruſalem.

DEr Feſtus nu vaar kommen i Landet / da drog hand tre dage der effter op fra Ceſarea til Jeruſalem.

2. Da erſchienen für jm die Hohenprieſter / vnd die fürnembſten der Jüden wider Paulum / vnd ermaneten jhn.

Da møte de ypperſte Preſter / oc de Merckeligſte iblant Jøderne faar hannem mod Paulum / oc formanede hannem.

3. Vnd baten vmb gunſt wider jhn / daß er jn fordern ließ gen Jeruſalem / vnd ſtelleten jhm nach / daß ſie jhn vnterwegen vmbbrechten.

Oc bade om gunſt mod hannem / at hand vilde lade eſte hannem til Jeruſalem / oc de voctede paa hannem / at de vilde ihielſlaget hannem paa veyen.

4. Da antworttet Feſtus / Paulus würde ja behalten zu Ceſarien / Aber er würde in kürtz wider dahin ziehen.

Da ſuarede Feſtus / At Paulus ſkulde vel beuaris i Ceſarea / men hand vilde ſnarlige drage der hen igen.

5. Welche nun vnter euch (ſprach er) können / die laſſet mit hinab ziehen / vnd den Mann verklagen / ſo etwas an jhm iſt.

Huilcke ſom nu iblant eder (ſagde hand) der kunde / dem lader drage ned met / oc klage paa denne Mand der ſom hand er ſkyldig.

6. Da er aber bey jhnen mehr denn zehen tage geweſen war / zoch er hinab gen Ceſarea. Vnd deß andern tages / ſatzte er ſich auff den Richtſtul / vnnd hieß Paulum holen.

Oc der hand haffde veret hoſſ dem mere end thi dage / da drog hand ned til Ceſaream / oc anden dagen ſette hand ſig paa Domſtolen / och befalede at hente Paulum.

7. Da derſelbige aber darkam / tratten vmbher die Jüden / die von Jeruſalem herab kommen waren / vnd brachten auff vil vnd ſchwere klagen wider Paulum / welche ſie nicht mochten beweiſen.

Och der hand kom / da traadde Jøderne / ſom vaare komme ned aff Jeruſalem / omkring hannem / oc førde mange och ſuare Klagemaal mod Paulum / huilcke de icke kunde beuiſe.

Kapitola XXV.

TEhdy Feſtus když přiſſel do té kraginy / po třech dnech wſtaupil z Cezaree do Geruzaléma.

TEdy Feſthus wſzedſzy ná vrząd / trzecie go dnia iechał do Jeruzálem z miáſtá Ceſáreiey.

2. Y předſtaupila před něg Kniežata Kněžſká / a Starſſý z Židůw / žalugijce na Pawla: a proſyli ho.

Y oznaymili mu / náwyżſzy Kapłany y przednieyſzy Zydowie o Páwle / á proſili go.

3. Žádagijce té miloſti proti němu / aby gey kázal přiweſti do Geruzaléma / myſlijce záloby vdělati / aby ho zabili na ceſtě.

Zadáiac łáſki przećiw iemu áby go wezwał do Jeruzálem / vczyniwſzy nań záſadkę ná drodze żeby go zábito.

4. Tehdy Feſtus odpowěděl / že muſý Pawel oſtříhán býti w Cezaree / a yá ſám tudijž tam přigedu.

Ale Feſtus odpowiedział / iż Páwłá będą ſtrzedz w Ceſárcy / wſzákoż ia tám w rychle poiádę.

5. Protož kteřijž gſau mezy wámi Starſſý / nechť přigdau ſpolu ſemnau: a geſtli která wina na tom Člowěku / ať žalugij naň.

A przetoż ktorzy z was mogą niech ſpołu ze mną idą / á ieſliż w tym człowieku ieſt co tákowego / niechżeć nań ſkárżą.

6. A pobyw mezy nimi dnij / ne wijce než oſm aneb deſet / gel do Cezaree: A druhého dne poſadil ſe na Saudě: a kázal Pawla přiweſti.

A z mieſzkawſzy miedzy nimi nie wiecey iedno dzieśiec dni gdy przyiechał do Ceſárey / názaiutrz śiádł ná ſtolicy á kazał Páwłá przywieść.

7. Kterýžto když byl přiweden / oſtaupili gey ti / kteřijž byli přiſſli z Geruzaléma Židé / mnohé a těžké žaloby naň činijce / kterýchžto gſu nemohli dokázati.

Ktory gdy ſtanął / obſtąpili go oni Zydowie ktorzy przyſzli z Jeruzálem / wiele ćięſzkich ſkarg przynoſząc przeciw Páwłowi / ktorych dowieść nie mogli.

כה

8 וְכַד פּוֹלוֹס נָפֵק הֲוָא רוּחָא דְּלָא אֶסְכֵּל מֶדֶּם לָא בְנָמוֹסָא דִּיהוּדָיֵא וְלָא בְּהַיְכְּלָא וְלָא בְקֵסַר ׃

Riſpondendo egli con dire che non haueua peccato in niente, ne contra la Legge de Giudei, ne contra'l tempio, ne contra Ceſare.

9 פֵּהֶסְטוֹס דֵּין מֶטוּל דְּצָבֵא הֲוָא דְּיִרְשֵׁא טַיְבוּתָא בִּיהוּדָיֵא אָמַר לֵהּ לְפוֹלוֹס צָבֵא אַנְתְּ דְּתֶסַּק לְאוּרְשְׁלֶם וְתַמָּן עַל הָלֵין תֶּתְדִּין קֳדָמַי ׃

La doue Feſto volendo gratificarſi à i Giudei, riſpoſe à Paulo, e diſſe, Vuoi tu ſalire in Ieruſalem, & iui eſſer giudicato da me di queſte coſe?

10 עֲנָא פּוֹלוֹס וֶאֱמַר עַל בִּים קֵסַר קָאֵם אֱנָא הָרְכָא הוּ דְּוָדְקָלִי לְמֶתְתְּדָנוּ לָא מֶדֶּם חֲטִית לִיהוּדָיֵא אֵיךְ דְּאָף אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ ׃

E Paulo diſſe, Io ſto al tribunal di Ceſare, doue mi conuiene eſſer giudicato. Io non ho fatto a i Giudei alcuna ingiuria, ſi come ancor tu ben conoſci,

11 וְאֵן סַכְלוּתָא עֲבִידָא לִי אָו מֶדֶּם דְּשָׁוֵא לְמַוְתָא לָא מֶשְׁתְּאֵל אֱנָא מֶן מַוְתָא אֵן דֵּין לַיְת צֵאדַי מֶדֶּם מֶן הָלֵין דַּמְקַטְרְגִין לִי לָא אֱנָשׁ יָהֵב לִי לְהוֹן מַוְהַבְתּ בְּגַנְוְהַי דְּקֵסַר קָרֵא אֱנָא ׃

Certo ſe io ho ingiuriato perſona, ò fatto coſa alcuna degna di morte, non ricuſo il morire: ma ſe non è niente di quelle coſe, di che coſtoro m'accuſano, niuno mi puo donar loro, io mi appello à Ceſare.

12 הָיְדֵין פֵּהֶסְטוֹס מַלֵּל עַם בְּנַי מֶלְכֵּהּ וֶאֱמַר בְּגִין קֵסַר קְרֵית לְוָת קֵסַר אָזֵל אַנְתְּ ׃

Allora Feſto fatto che hebbe parlamento col Conſiglio, riſpoſe, Tu hai appellato à Ceſare? à Ceſare andarai.

13 וְכַד הֲווֹ יַוְמָתָא נְחֵת אַגְרִיפּוֹס מַלְכָּא וּבַרְנִיקָא לְקֵסַרְיָא דְּנֶשְׁאֲלוּן שְׁלָמֵהּ דְּפֵהֶסְטוֹס ׃

Paſſati poi alquanti giorni, il Re Agrippa e Bernice diſceſero à Ceſarea, per ſalutar Feſto.

כה

8 וּבְהִשִּׁיבוֹ דָבָר כִּי לֹא עַל־תּוֹרַת הַיְּהוּדִים וְלֹא עַל הַהֵיכָל וְלֹא עַל־קֵיסָר מְאוּמָה חָטָאתִי ׃

Dando Paulo razon, Que ni contra la Ley de los Iudios, ni contra el Templo, ni contra Ceſar hé peccado en algo.

9 וּפֵהֶסְטוֹס מְבַקֵּשׁ לְקַדֵּם לַיְּהוּדִים בִּתְחִנָּתוֹ וַיַּעַן לְפוֹלוֹס לֵאמֹר הֲתֹאבֶה לַעֲלוֹת יְרוּשָׁלַיְמָה וְשָׁם לְהִשָּׁפֵט לְפָנַי עַל־הָאֵלֶּה ׃

Mas Feſto queriendo congraciarſe con los Iudios, reſpondiendo á Paulo dixo, Quieres ſubir á Ieruſalem, y allà ſer juzgado de eſtas coſas delante de mi?

10 וַיֹּאמֶר פּוֹלוֹס אֶל־כִּסֵּא הַקֵּיסָר עוֹמֵד אָנֹכִי וְשָׁם אֲשֻׁוֶּה לְהִשָּׁפֵט עַל־הַיְּהוּדִים לֹא חָטָאתִי כְּמוֹ גַּם אַתָּה הֵיטֵב יָדַעְתָּה ׃

Y Paulo dixo. Al tribunal de Ceſar eſtoy, donde couuiene que ſea juzgado. A los Iudios no he hecho injuria ninguna, cómo tu ſabes muy bien.

11 וְאִם רָשַׁעְתִּי וְעָשִׂיתִי מַעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וּמִשְׁפַּט מָוֶת לִי אֵינֶנִּי יָרֵא לָמוּת וְאִם מְאוּמָה לֹא הִיא אֲשֶׁר עָלֶיהָ יְחִיבוּנִי אִישׁ לֹא יוּכַל לָתֵת אוֹתִי לָהֶם לְקֵיסָר מִתְפַּלֵּל אָנֹכִי ׃

Porque ſi alguna injuria, o coſa alguna digna de muerte he hecho, no recuſo de morir: mas ſi nada ay de las coſas de que eſtos me accuſan, nadie me puede dar à ellos à Ceſar apelo.

12 אָז פֵּהֶסְטוֹס מְדַבֵּר עִם הָעֵדָה וַיַּעַן לְקֵיסָר הִתְפַּלֵּל אֶל־הַקֵּיסָר יֵלֵךְ ׃

Entonces Feſto auiendo hablado con el conſejo, reſpondió, A Ceſar has apelado á Ceſar yrás.

13 וְכַאֲשֶׁר עָבְרוּ יָמִים אֲחָדִים וַיֵּרְדוּ אַגְרִפּוֹס הַמֶּלֶךְ וּבֶרֶנִיקֶא אֶל־קֵיסַרְיָא לִשְׁאֹל לְפֵהֶסְטוֹס לִשְׁלוֹמוֹ ׃

Y paſſados algunos dias, el rey Agrippa y Bernice vinieron à Ceſarea à ſaludar à Feſto.

κέ.

8. Ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἥμαρτον.

Paul reſpondant qu'il n'auoit en rien failli, ne contre la Loy des Iuifs, ne cõtre le temple, ne contre Ceſar.

9. Ὁ Φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύλῳ εἶπε, θέλεις εἰς ἱεροσόλυμα ἀναβὰς ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ;

Mais Feſtus voulant gratifier aux Iuifs, reſpondit à Paul, & dit, Veux-tu monter en Ieruſalem, & là eſtre iugé de ces choſes deuant moi?

10 Εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐπὶ τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. ἰουδαίους οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις.

Et Paul dit, I'aſſiſte au ſiege iudicial de Ceſar, où il me faut eſtre iugé: ie n'ai fait aucun tort aux Iuifs, comme auſſi tu le recognois tresbien.

11. Εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι. καίσαρα ἐπικαλοῦμαι.

Que ſi i'ai forfait ou commis quelque choſe digne de mort, ie ne refuſe point de mourir: mais s'il n'eſt rien de cela, dequoi ils m'accuſent, nul ne me peut donner à eux; i'en appele à Ceſar.

12. Τότε ὁ Φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη, καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ.

Lors quand Feſtus eut conferé auec le conſeil, il reſpondit, En as tu appelé à Ceſar? tu iras à Ceſar.

13. Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων τινῶν ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ βερνίκη κατήντησαν εἰς καισάρειαν ἀσπασόμενοι τὸν Φῆστον.

Or quelques iours apres, le Roy Agrippa & Bernice arriuerent à Ceſaree pour ſaluer Feſtus.

CAP. XXV.

8. Paulo rationem reddente, Quoniam neque in legem Iudæorum, neque in Cæſarem quicquam peccavi.

For aſmuch as he anſwered/that he had neither offended any thing againſt ỹ Law of the Jewes / neither againſt the Temple/nor againſt Ceſar.

9. Feſtus autem volens gratiam præſtare Iudæis, reſpõdens Paulo, dixit, Vis Ieroſolymam aſcendere, & ibi de his iudicari apud me?

Yet Feſtus willing to get fauour of the Jewes/anſwered Paul/ & ſaide/ Wilt thou go vp to Jeruſalem/and there be iudged of theſe things before me?

10. Dixit autem Paulus, Ad tribunal Cæſaris ſto, ubi me oportet iudicari: Iudæis non nocui, ſicut tu meliùs noſti.

Then ſaid Paul/ J ſtand at Ceſars iudgement ſeat / where J ought to be iudged: to the Jewes J haue done no wrong/as thou very well knoweſt.

11. Si enim nocui, aut dignum morte aliquid feci, non recuſo mori, ſi verò nihil eſt eorum quæ hi accuſant me, nemo poteſt illis donare. Cæſarem appello.

For if J haue done wrong / or committed any thing worthy of death/ J refuſe not to die: but if there be none of theſe thinges whereof they accuſe me / no man/ can deliuer me to them: J appeale vnto Ceſar.

12. Tunc Feſtus cum concilio locutus, reſpondit, Cæſarem appellaſti? ad Cæſarem ibis.

Then when Feſtus had ſpoken with the Counſell / he anſwered / Haſt thou appealed vnto Ceſar? vnto Ceſar ſhalt thou go.

13. Et cum dies aliquot tranſacti eſſent, Agrippa rex & Bernice deſcenderunt Cęſaream ad ſalutandum Feſtum.

And after certaine dayes / King Agrippa and Bernice came downe to Ceſarea to ſalute Feſtus.

Das XXV. Capitel.

8. Dieweil er ſich verantworttet: Jch hab wider an der Jüden Geſetz/ noch an dem Tempel/ noch an dem Keiſer mich verſündiget.

Efftherdi at Paulus ſaa forſuarede ſig/ ieg haffuer huercken ſyndet mod Jødernis Low/ icke heller mod Tempelen oc ey mod Keyſeren.

9. Feſtus aber wolte den Jüden eine gunſt erzeigen/ vnd antworttet Paulo/ vnd ſprach: Wilt du hinauff gen Jeruſalem/ vnd daſelbſt über dieſem dich für mir richten laſſen?

Da vilde Feſtus beuiſe Jøderne en villighed/ och hand ſuarede Paulo/ oc ſagde/ Vilt du op til Jeruſalem/ och lade dig der Dømme hoſſ mig for dette?

10. Paulus aber ſprach: Jch ſtehe für deß Keyſers Gerichte/ da ſol ich mich laſſen richten. Den Jüden habe ich kein leid gethan/ wie auch du auffs beſte weiſſeſt.

Da ſagde Paulus/ Jeg ſtaar faar Keyſerens dom/ der ſkal ieg lade mig dømme. Jeg haffuer inted ont giort Jøderne/ ſom du oc vel vedſt.

11. Habe ich aber jemand leid gethan vnd deß Todtes werth gehandelt/ ſo wegere ich mich nicht zu ſterben. Jſt aber der keins nicht/ deß ſie mich verklagen/ ſo kan mich jnen niemand ergeben. Jch beruffe mich auff den Keiſer.

Men haffuer ieg giort nogen ont/ och forſkyldet Døden/ da forſiger ieg icke at dø/ Er det oc inted/ huor faar de klage paa mig/ da kand ingen antuorde dem mig. Jeg ſkiuder mig faar Keyſeren.

12. Da beſprach ſich Feſtus mit dem Rath/ vnd antworttet: Auff den Keiſer haſt du dich beruffen/ zum Keiſer ſolt du ziehen.

Da beraadde Feſtus ſig met Raadet/ oc ſuarede/ du haffuer ſkudet dig ind faar Keyſeren/ du ſkalt drage til Keyſeren.

13. Aber nach etlichen tagen/ kamen der König Agrippas vnd Bernice gen Ceſarien/ Feſtum zu empfahen.

Men nogle dage der effter/ komme kong Agrippas oc Bernice til Ceſaream/ at vndfange Feſtum.

Kapitola XXV.

8. Neb Pawel wſſemu rozumně odpowijdal: Ze ani proti Zákonu Zidowſkému/ ani proti Chrámu/ ani proti Cýſaři nic neprowinil.

Gdyż on odpowiedział/ Ze áni przeciw zakonowi Zydowſkiemu/ áni przeciw Kośćiołowi/ áni przeciw Ceſárzowi nic nie wyſtąpił.

9. Tehdy Feſtus chtěge ſe Ziduom zalijbiti odpowěděw/ řekl Pawlowi: Chceſſli gijti do Geruzaléma/ a tam z těchto wěcý ſauzen býti předemnau?

Ale Feſtus chcąc ſobie zjednáć łáſkę v Zydow/ odpowiedziawßy Páwłowi rzekł/ A chceß idź do Jeruzálem: á támo tych rzeczách być rozſądzon przedemną?

10. I řekl Pawel: Před ſtolicý Cýſařowau chcy ſtáti/ a tam ſauzen býti: Nebo nic gſem Zidům nezawinil/ yakož y ty dobře to znáß:

Na to powiedział Páweł/ Przed ſtolicą Ceſárſką ſtawam/ Gdźie mußę być oſądzon/ w żadney rzeczy nie vczyniłem krzywdy Zydom/ iáko to y ſam lepiey znaß.

11. Paklik gſem gim co prowinil/ anebo něco ſmrti hodného včinil/ neodpijrámě vmřijti: a paklik neni nic při mně z těch wěcý kteréž na mne žalugij/ žádný nemůž mne gim dáti/ k Cýſaři ſe odwolawám.

Bo ieſliżem co krzywd/ á vczyniłem co śmierći godnego/ nie zbraniam ſię vmrzeć/ A ieſliż nie maß nic tákie go w czym mie ći winnią/ żaden ſię im mną záchowáć nie może/ A tak áppeluię do Ceſárzá.

12. Tehdy Feſtus s Raddau promluwiw/ odpowěděl: k Cýſaři gſy ſe odwolal/ k Cýſaři puogdeš.

Tedy Feſtus rozmowiwßy ſię z rádą/ odpowiedział/ Appelowałeś do Ceſárzá? poydźieß do Ceſárzá.

13. A když několiko dnij pominulo/ Král Agryppa a Bernyce přigeli do Ceſaree/ aby pozdrawili Feſta.

Gdy pothym wyßło kilká dni/ Agryppa Krol y Bernice przyiecháli do Ceſáreiey witáć Feſtá.

כה

14 וְכַד הֲווֹ לְוָתֵהּ יַוְמָתָא אֶשְׁתַּעִי פְּהֶסְטוּס לְמַלְכָּא דִּינֵהּ דְּפַוְלוֹס כַּד אָמַר ג גַּבְרָא חַד אַסִירָא אֶשְׁתְּבֵק מֶן אִידַי פִּילִכּס׃

E dimorando iui piu giorni, Feſto eſpoſe al Re la cauſa di Paulo, dicendo, Egli è ſtato laſciato da Felice vn certo huomo in prigione.

15 וְכַד הֲוִית בְּאוּרִשְׁלֶם אוֹדַעוּ לִי עֲלַוְהִי רַבַּי כָּהֲנֵא וְקַשִׁישֵׁא דִּיהוּדָיֵא וּבְעוֹ דְּאֶעְבֵּד לְהוֹן דִּינָא מֶנֵּהּ׃

Delquale, eſſendo io andato à Ieruſalem, i principali Sacerdoti e i Vecchij de Giudei mi parlorono, domandando la condannatione contra di lui.

16 וֶאֶמְרֵת לְהוֹן דְּלַיְת עְיָדָא לְרְהוֹמָיֵא דְּיִתְּלוֹן בַּר נָשָׁא מַוְהַבְתָּ לְקֶטְלָא עַד מָא דְּנֵאתֵא בְּעֶל דִּינֵהּ וְנֶכְסִיוְהִי בְּאַפַּוְהִי וְנֶתְיְהֵב לֵהּ אַתְרָא לְמַפַּק בְּרוּחָא עַל מָא דְּמֶתְרְשֵׁא׃

A iquali io riſpoſi che non è vſanza de Romani dare alcun huomo à la morte, prima che l'accuſato habbia gli accuſatori preſenti, & habbia luogo da defenderſi da l'imputatione.

17 וְכַד אֶתִית לְכָא דְּלָא תּוּהְיָא לְיַוְמָא אַחְרָנָא יִתְבֵת עַל בִּים וּפַקְדֵת דְּנֵיתוּנָיוְהִי לִי לְגַבְרָא׃

Eſſendo eſſi dunque venuti quà, ſenza fare alcuna dilatione, il giorno ſeguente ſedendo io pro tribunali, comandai che l'huomo foſſe menato.

18 וְקָמוּ עַמֵּהּ קַטְרִגְנַוְהִי וְלָא אַשְׁכַּחוּ מֶדֶם רְשִׁינָא בִּישָׁתָא דִּיחַווּן עֲלַוְהִי אֵיךְ מָא דְּסָבַר הֲוִית׃

Delquale gli accuſatori che ſtauano preſenti, non adduceuano alcun delitto di quelli che io ſoſpettauo.

19 וְאַטְמֵא דֵּין מֶדֵם מֶדֵם עַל דַּחְלַתְהוֹן אִית הְוָת לְהוֹן לְוָתֵהּ וְעַל יֵשׁוּעַ אֱנָשׁ דְּמִירָת הוּ דְּאָמַר הֲוָא פַּוְלוֹס דְּחַי הוּ׃

Ma haueuano contra di lui certe queſtioni de la lor ſuperſtitione, e d'vn certo IESV morto, ilqual Paulo affermaua eſſer viuo.

כה

14 וְכַאֲשֶׁר אָרְכוּ לָהֶם שָׁם יָמִים רַבִּים וַיַּגֵּד פְּהֶסְטוּס לַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי פּוּלוֹס לֵאמֹר אִישׁ אֶחָד נֶעֱזַב מִפֵּילְכָּס אָסוּר׃

Y como eſtuuieron alli muchos dias, Feſto declaró àl Rey de Paulo, diziendo vn varon ha ſido dexado preſo por Felix :

15 אֲשֶׁר עָלָיו בִּהְיוֹתִי בִּירוּשָׁלַיִם הוֹפִיעוּ לְפָנַי שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים וְזִקְנֵי הַיְּהוּדִים מְבַקְשִׁים עָלָיו אֶת־מִשְׁפַּט מָוֶת׃

Por el qual, como vine à Ieruſalem, vinieron à mi los Principes de los Sacerdotes y los Ancianos de los Iudios pidiẽdo condẽnacion contra el.

16 וְעָנִיתִי לָהֶם כִּי לֹא יֵשׁ תְּעוּדָה לָרְהוֹמִים לְתִתָּם אִישׁ אֶל־הָאֲבֵדָה בְּטֶרֶם לַמְּחֻיָּב יִהְיוּ לְפָנָיו הַמְחַיְּבָיו וְיִקַּח לוֹ עֵת וּמָקוֹם לְהָשִׁיב דָּבָר עַל־אוֹדוֹת נַתְּשׁוֹ׃

A los quales reſpondi, no ſer coſtumbre de los Romanos dar alguno à condenacion, antes que el que es accuſado tenga preſentes ſus accuſadores, y aya lugar de defenderſe de la accuſacion.

17 וּבְבוֹאָם יַחַד הֲפֹּה אֲרוּכָה מְאוּמָה לֹא עָשִׂיתִי כִּי אִם לַיּוֹם הַבָּא יָשַׁבְתִּי עַל־הַבָּמָה וְצִוִּיתִי לְהוֹלִיךְ אֶת־הָאִישׁ׃

Anſique auiendo venido juntos acà, ſin ninguna dilacion el dia ſiguiente ſentado enel Tribunal, mandé trael àl hombre.

18 וַיָּקוּמוּ עָלָיו הַמְחַיְּבָיו וְסִבָּה אַחַת לֹא נָשְׂאוּ עָלָיו כַּמָּה הֲבִינוֹתִי אָנִי׃

Y eſtando preſentes ſus accuſadores, ningun crimen le oppuſieron de los que yo ſoſpechaua.

19 אַךְ קוּשְׁיוֹת רַבּוֹת עַל־עֲבוֹדַת אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ לָהֶם עָלָיו וְעַל־אִישׁ יֵשׁוּעַ הַמֵּת לַאֲשֶׁר נְאֻם פּוּלוֹס כִּי־חָי׃

Solamente tenian ciertas queſtiones acerca de ſu ſuperſticion contra el, y de vn cierto Ieſus diffunto, el qual Paulo affirmaua biuir.

κε'.

14. Ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ Φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων, ἀνήρ τις ἐστὶ καταλελειμμένος ὑπὸ Φήλικος δέσμιος.

Et apres auoir demeuré là pluſieurs iours, Feſtus fit mention au Roy de l'affaire de Paul, diſant, Vn certain perſonnage a eſté delaiſſé priſonnier par Felix :

15. Περὶ οὗ, γενομένου μου εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην.

A cauſe duquel, moi eſtant en Ieruſalem, les principaux Sacrificateurs & les Anciens des Iuifs ſont comparus requerans condamnation à l'encontre de lui :

16. Πρὸς οὓς ἀπεκρίθην ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.

Auſquels i'ai reſpondu que ce n'eſt point l'vſage des Romains, de liurer quelcun à la mort, deuant que celui qui eſt accuſé ait les accuſateurs preſens, & qu'il ait lieu de ſe defendre du crime.

17. Συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα.

Quand donc ils furent venus ici, ſans que i'vſaſſe d'aucun delai, le iour enſuiuant ſeant au ſiege iudicial, ie cõmandai que le perſonnage fuſt amene.

18. Περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ.

Duquel les accuſateurs eſtans là preſens, n'amenerent aucun crime touchãt ce dont ie me doutoy'.

19. Ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτόν, καὶ περί τινος ἰησοῦ τεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ παῦλος ζῆν.

Mais auoyent quelques queſtions à l'encontre de lui, touchant leur ſuperſtition, & touchant vn certain Ieſus mort, lequel Paul affermoit eſtre viuant.

CAP. XXV.

14. Et cum dies plures ibi demorarentur, Feſtus regi indicavit de Paulo, dicens, Vir quidam eſt derelictus à Felice vinctus.

And when they had remained there many dayes/ Feſtus propoſed Paulus cauſe unto the King/ ſaying/ There is a certaine man left in priſon by Felix.

15. De quo cum eſſem Ieroſolymis, adierunt me principes ſacerdotum, & ſeniores Iudæorum, poſtulantes adverſus illum damnationem.

Of whome when I came to Jeruſalem/ the high Prieſtes & Elders of the Jewes informed me/ and deſired to haue iudgement againſt him.

16. Ad quos reſpondi, Quia non eſt Romanis conſuetudo donare aliquem hominem, priùs quam is qui accuſatur, præſentes habeat accuſatores, locumq; defendendi accipiat ad abluenda crimina.

To whome I anſwered/ that it is not the maner of the Romanes for fauour to deliuer any man to the death/ before that he which is accuſed/ haue the accuſers before him/ & haue place to defende him ſelfe/ concerning the crime.

17. Cum ergo huc conveniſſent, ſine ulla dilatione in ſequenti die ſedens pro tribunali, iuſſi adduci virum.

Therefore when they were come hither/ without delay the day following I ſate on the iudgement ſeat/ and commaunded the man to be brought forth.

18. De quo cum ſtetiſſent accuſatores, nullam cauſam deferebant, de quibus ego ſuſpicabar malum.

Againſt whome when the accuſers ſtood vp/ they brought no crime of ſuch thinges as I ſuppoſed:

19. Quæſtiones vero quaſdam de ſua ſuperſtitione habebant adverſus eum, & de quodam Ieſu defuncto quē affirmabat Paulus vivere.

But had certaine queſtions againſt him of their owne ſuperſtition/ and of one Jeſus which was dead/ whome Paul affirmed to be aliue.

Das XXV. Capitel.

14. Vnd da ſie vil tage daſelbs geweſen waren/ leget Feſtus dem Könige den Handel von Paulo für/ vnnd ſprach: Es iſt ein Man von Felix hindergelaſſen gefangen.

Och der de haffde veret der mange dage/ da lagde Feſtus Kongen den Handel faare om Paulo/ oc ſagde/ Her er en Mand ſom Felix loed fangen effter ſig.

15. Vmb welchs willen die Hohenprieſter vnnd Elteſten der Jüden für mich erſchienen/ da ich zu Jeruſalem war/ vnd baten/ ich ſolte jhn richten laſſen.

For hues ſkyld de ypperſte Preſter oc de Eldſte iblant Jøderne møte faar mig/ der ieg vaar i Jeruſalem/ oc bade/ at ieg ſkulde lade dømme hannem.

16. Welchen ich antworttet: Es iſt der Römer weiſe nicht/ daß ein Menſch ergeben werde vmbzubringen/ ehe denn der verklagte habe ſeine Kläger gegenwertig/ vnnd raum empfahe/ ſich der Anklage zuverantworten.

Huilcke ieg ſuarede/ det er icke de Romeris ſed/ at antuorde it Menniſke til døde/ før end den ſom er beklaget haffuer ſine Anklagere til ſtede/ oc faar tid til/ at forſuare ſig for Klagemaalet.

17. Da ſie aber her zuſammen kamen/ machet ich keinen aufſchub/ vnd hielt deß andern tages Gericht/ vnd hieß den Mann fürbringen.

Oc der de komme hid tilſammen/ da tøffuede ieg icke lenger/ oc ieg holt anden dagen dom oc bød at lede ſamme Mand frem.

18. Von welchem/ da die Verkläger aufftratten/ brachten ſie der vrſache keine auff/ der ich mich verſahe.

Och der Anklagerne traadde frem/ da ſkyllede de hannem for ingen aff de ſager/ ſom ieg actede.

19. Sie hatten aber etliche Fragen wider jhn/ von jhrem Aberglauben/ vnnd von einem verſtorbenen Jeſu/ von welchem Paulus ſagete/ er lebete.

Men de haffde nogle Spørſmaal mod hannem/ om deris Vantro/ oc om en bortdød Jheſu/ om huilcken Paulus ſagde/ at hand leffde.

Kapitola XXV.

14. A když tu za mnoho dnij pobyli/ oznámil Feſtus Králi o Pawlowi/ řka: Muž geden oſtawen geſt od Felixa w wězenij.

Tám zmieſzkawſzy przez wiele dni/ oznaymił Feſtus Krolowi othym co ſie Páwłá dotykáło/ mowiąc/ Mąż niektory zoſtáwion ieſt od Felixá w więzieniu.

15. O kterémž když gſem byl w Geruzalémě/ přiſtaupili ke mně Knijžata Kněžſká a Starſſij z Židůw/ žádagijce proti němu odſauzenij.

O ktorym gdym przyiechał do Jeruzálem/ oznaymili mi Xiążetá kápłáńſkie y ſthárſzy Żydowſcy proſząc mie o ſkazánie przeciw iemu.

16. Kterýmž gſem odpowěděl: Že nenij obyčeg Římanům odſauditi některého Člowěka/ prwé nežli by ten na kohož ſe žaloba děge přijtomné měl žalobnijky/ a prwé nežli by gemu mijſto dáno bylo/ aby ſe wywedl z těch win které naň žalugij.

Leczem ia im odpowiedział/ Że Rzymiánom nie ieſt ten zwyczay áby kogo mieli ſkázáć ná ſtrácenie/ áżby pirwey ten ktory winowan miał przeciw ſobie y co by nań ſkárżyli/ áżby też miał mieſce obrony w ſwym obwinieniu.

17. A protož když ſe byli ſem ſeſſli/ y hned bez wſſeho meſſkánij druhý den/ poſadiw ſe na Saudné Stolicy/ rozkázal gſem přiweſti toho Muže.

A ták gdy tu oprocz żadney odwłoki ſie zeſzli/ názáiutrz gdym ſiadł ná ſtolicy/ kazałem przywieść thego człowieká.

18. Kteréžto tu ſtogijce Žalobnijcy/ nemohli dáti žádné winy/ o nichž gá gſem ſe domnijwal:

Tedy ci co nań ſkárżyli gdy ſtáneli/ żadney winy nie kładli nań tákiey iákieiem ſie ia domnimáwał.

19. Než měli toliko proti němu rozepře nějaké o geho pověrách/ a o nějakém Gežíſſowi mrtwém/ o kterémž gijſtil Pawel/ že geſt žiw.

Jedno tylko iákieś gadki o ſwym nabożeńſtwie wtáczáli przeciw niemu/ y o niektorym Jezuſie vmárłym/ o ktorym twierdził Páwel żeby miał żyw być.

כה

20 ומטול דלא קאם הוית אנא על בעתא דהלין אמרת הוית לפולוס דאן בעא אנת דתאזל לאורשלם ותמן תתדין על הלין :

Hor io dubitando di queſta tal queſtioni, li domandai ſe Voleua andare in Ieruſalem, & iui eſſer giudicato di queſte coſe.

21 הו דין בעא דיתנטר לדינה דקסר ופקדת דיתנטר עד מא דאשדריוהי לות קסר :

Ma Paulo hauendo appellato, per eſſer riſerbato à la cognitione d'Auguſto, comandai che fuſſe guardato inſin à tanto ch'io lo mandaſſi à Ceſare.

22 ואמר אגריפוס צבא הוית דאשמעיוהי לגברא הנא ופהסטוס אמר דלמחר שמע אנת לה :

Allora Agrippa diſſe à Feſto, Io ancora Vorrei Vdir queſt'huomo. Domane (diſſe egli) l'Vdirai.

23 וליומא אחרנא אתא אגריפוס וברניקא בזוחא סגיאא ועל לבית דינא עם כיליארכא ורישא דמדינתא ופקד פהסטוס ואתא פולוס :

L'altro giorno dunque eſſendo Venuto Agrippa e Bernice con gran pompa, & entrati ne l'auditorio co i Capitani, & cittadini principali de la città, fu per comandamento di Feſto menato Paulo.

24 ואמר פהסטוס א אגריפוס מלכא וכלהון גברא דאיתיכון עמן על הנא גברא דחזין אנתון כלה עמא דיהודיא קבלני באורשלם והרכא כד קעין דלא תוב ולא להנא דיחא :

Allor Feſto dice, Re Agrippa, e tutti Voi huomini che ſete inſieme con eſſonoi qui preſenti, Voi Vedete coſtui, delquale tutta la moltitudine de Giudei mi è Venuta à parlare, e in Ieruſalem, e qui, gridando che non doueua piu Viuere.

כה

20 וכי נקוטותי על־קושיותם אמרתי אם יאבה ללכת ירושלימה ושם להשפט על־האלה :

Y yo dubdando en queſtion ſemejante, dixe ſi queria yr à Ieruſalem, y alla ſer juzgado de eſtas coſas.

21 ופולוס בהתפללו להצורו אל־משפט הקיסר צויתי לנצור אותו עד אשר אשלחנו אל הקיסר :

Mas apelando Paulo á ſer guardado ál conocimiento de Auguſto, mandé que lo guardaſſen, haſta que lo embie à Ceſar.

22 ויאמר אגרפס אל־פהסטוס גם אני חפצתי לשמוע את־האיש הזה והוא אמר מחר תשמע אותו :

Entonces Agrippa dixo à Feſto, Yo tambien querria oyr à eſſe hombre. Y el, Mannana, dize, lo oyràs.

23 וליום מחר בא אגרפס וברניקא ברב הדון ובבואם אל־בית דין עם שרי אלפים ועם האנשים אשר ראשי העיר המה ויצו פהסטוס ויובא פולוס :

Y otro dia viniendo Agrippa y Bernice con mucho apparato, y entrado enel auditorio con los Tribunos y los varones mas principales de la ciudad, mandandolo Feſto, fue traydo Paulo.

24 ויאמר פהסטוס אגרפא המלך ואנשים כלכם אשר אתם עמנו הביטו באיש הזה אשר עליו כל־המון היהודים נקראו לפני בירושלים ופה צועקים כי לא ישוה לחיותו עודנו :

Entonces Feſto, Rey Agrippa, dize, y todos los varones que eſtays aqui juntos con noſotros, veys à eſte, por el qual toda la multitud de los Iudios me hà demandado en Ieruſalem, y aqui, dando hozes que no conuiene que biua mas.

κε'.

20. Ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων.

Or moi eſtant en perplexité, comme ie m'enquerroy de cela, demandai s'il vouloit aller en Ieruſalem, & là eſtre iugé de ces choſes.

21. Τοῦ δὲ παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτὸν ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καίσαρα.

Mais pource qu'il en appela demandant d'eſtre reſerué à la cognoiſſance d'Auguſte, ie commendai qu'il fuſt gardé iuſqu'à tant que ie l'enuoyaſſe a Ceſar.

22. Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δὲ, αὔριον, φησὶν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.

Lors Agrippa dit à Feſtus, le voudroy bien ouir auſſi le perſonnage. Demain, dit-il tu l'orras.

23. Τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ φήστου, ἤχθη ὁ παῦλος.

Le lendemain donc quand Agrippa & Bernice furent venus auec grand' pompe, & furent entres en l'auditoire auec les Capitaines & gens d'authorité de la ville, Paul par le commandement de Feſtus fut amené.

24. Καί φησιν ὁ φῆστος, ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, ἐπιβοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι.

Et feſtus dit Roy Agrippa, & vous tous qui eſtes ici auec nous, vous voyez ceſt homme, duquel toute la multitude des Iuifs m'eſt venuë interpeller, tant en Ieruſalem qu'ici, crians qu'il ne le faloit plus laiſſer viure.

CAP. XXV.

20. Hæſitans autem ego de huiuſmodi quæſtione, dicebam ſi vellet ire Ieroſolymam, & ibi iudicari de iſtis.

And becauſe I douted of ſuch maner of queſtion / I aſked him whether he woulde goe to Jeruſalem / and there be iudged of theſe thinges.

21. Paulo autem appellante ut ſervaretur ad Auguſti cognitionem, iuſſi ſervari eum, donec mittam eum ad Cæſarem.

But becauſe he appealed to be reſerued to the examination of Auguſtus / I cõmanded him to be kept / till I might ſend him to Ceſar.

22. Agrippa autem dixit ad Feſtum, Volebam & ipſe hominem audire, Cras, inquit, audies eum.

Then Agrippa ſaid vnto Feſtus / I would alſo heare the man my ſelf. To morow / ſaid he / thou ſhalt heare him.

23. Altera autem die cum veniſſet Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introiſſent in auditorium cum tribunis & viris principalibus civitatis, iubente Feſto adductus eſt Paulus.

And on the morowe when Agrippa was come and Bernice with great pompe / and were entred into the Common hall with the chiefe captaines and chiefe men of the citie / at Feſtus commandement Paul was brought forth.

24. Et dicit Feſtus, Agrippa rex, & omnes qui ſimul adeſtis nobiſcum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellavit me Ieroſolymis, petentes & acclamantes non oportere eum vivere ampliùs.

And Feſtus ſaide / King Agrippa / and all men which are preſent with vs / ye ſee this man / about whome all the multitude of the Jewes haue called vpon me / both at Jeruſalem / and here / crying / that he ought not to liue any longer.

Das XXV. Capitel.

20. Da ich aber mich der Fragen nicht verſtund / ſprach ich: Ob er wolte gen Jeruſalem räiſen / vnd daſelbs ſich darüber laſſen richten.

Men der ieg icke forſtod mig paa det Spørſſmaal / da ſagde ieg / om hand vilde reyſe til Jeruſalem / oc lade der domme ſig her om.

21. Da aber Paulus ſich berieff / daß er auff des Keiſers erkentniß behalten würde / hieß ich jn behalten / biß das ich jhn zum Keiſer ſende.

Men der Paulus forſkiød ſig / at hand vilde beuaris til Keyſerens bekendelſe / da befalede ieg beuare hannem / indtil ieg ſender hannem til Keyſeren.

22. Agrippas aber ſprach zu Feſto: Jch möchte den Menſchen auch gerne hören. Er aber ſprach: Morgen ſoltu jhn hören.

Da ſagde Agrippas til Feſtum / ieg vilde oc gerne høre det Menniſke. Da ſuarede Agrippas / J morgen ſkalt du høre hannem.

23. Vnnd am andern tage / da Agrippas vnnd Bernice kamen mit groſſem gebrenge / vnd giengen inn das Richthauß mit den Haupteuten vnnd fürnembſten Männern der Statt / vnd da es Feſtus hieß / ward Paulus bracht.

Oc anden dagen / der Agrippas oc Bernice komme met ſtor bram / och ginge paa Raadhuſet met Hoffuitzmendene oc de ypperſte Mend i Staden / Och der Feſtus bød det / da bleff Paulus hent.

24. Vnd Feſtus ſprach: Lieber König Agrippa / vnnd alle jr Männer / die jr mit vns hie ſeyt / da ſehet ir den / vmb welchen mich die gantze menge der Jüden angelanget hat / beide zu Jeruſalem / vnd auch hie / vnd ſchryen: Er ſolle nicht lenger leben.

Oc Feſtus ſagde / Kære kong Agrippa / oc alle i Mend / J ſom ere her met oſſ / Her ſee i den / om huilcken al Jødernis menighed haffuer handlet met mig / baade i Jeruſalem oc her ocſaa / oc robe / Hand ſkal icke lenger leffue.

Kapitola XXV.

20. Ale yá pochybuge o takowé Při / řekl gſem gemu / chtělliby gijti do Geruzaléma a tam z toho ſauzen býti.

Ja tedy wátpiac o tákowych gadkách / rzekłem mu ieſliby chciał idź do Jeruzálem á tám ſie o tym rozſądzić.

21. A když ſe Pawel odwolal / aby byl chowán k rozſauzenij Auguſta / rozkázal gſem gey chowati / ažbych gey poſlal k Cýſaři.

Ale on iż áppelował áby záchowán był do Auguſtowego rozeznánia / roſkazałem go chowáć áż go odeſłć do Ceſárzá.

22. Tehdy Agryppa řekl k Feſtowi: Chtěl gſem y yá Cžlowěka toho rád ſlyſſeti. A on řekl: Vſlyſſýš ho zýtra.

Zátym Agryppá rzekł do Feſtá / Y ſamem chciał ſłucháć człowieká tego / A on mu rzekł / Jutro go vſłyßyß.

23. Druhého pak dne když přiſſel Agryppa Král a Bereynyce / s welikau Slávau weſſli na Sýň s Haytmany a s Mužmi znamenitěgſſými z Měſta: Y tu k rozkázanij Feſtowu přiweden geſt Pawel.

Thedy názáiutrz gdy przyßedł Agryppá y Bernice z wielką okázáłośćią / á weſzedł ná ſale gdźie ſądy odpráwowano z rotmiſtrzmi y z inemi zacnemi miáſtá onego mießczány / no roſkazánie Feſtowe przywiedźion ieſt Páwel.

24. A řekl Feſtus: Králi Agryppo / y wſſyckni kteřijž gſte tuto s námi mužij / widijte tohoto Cžlowěka / za kteréhožto wſſecko množſtwij Židuow proſylo mne w Geruzalémě / křičijce / že takowý nema wijce žiw býti.

Zátym rzekł Feſtus Agrypo Krolu / y wy wßyſcy ktorzy ieſteśćie ſpołu z námi / widźićież tego człowieká o ktorego mie wßytko poſpolitwo Zydowſkie prośiło w Jeruzálem / y tu / woláiąc / Zeby dáley nie miał być żyw.

כה

25 אֶנָא דֵין אַדְרְכֵת
דְּמֶדֶם דְּשָׁוֵא לְמַוְתָא לָא
סְעִיר לֵהּ וּמֶטוּל דְּהוּ בְּעָא
דְּנֶתְנְטַר לְדִינֵהּ דְּקֶסַר פ
פְּקְדֵת דְּנֶשְׁתַּדַּר׃

Ma io ho trouato che non ha commeſſo coſa alcuna degna di morte : nondimeno hauendo egli appellato ad Auguſto, io ho determinato mandarlo.

27 וְלָא יָדַע אֶנָא מָנָא
אֶכְתּוּב עֲלַוְהִי לְקֶסַר מ
מֶטוּל הָנָא צְבִית
לְמַיְתָיוּתֵהּ קְדָמַיְכוּן ו
וְיַתִּירָאִית קְדָמָךְ מַלְכָּא
אַגְרִיפָּא דְּמָא דְּאֶשְׁתָּאַל
דִּינֵהּ אֶשְׁכַּח מָנָא א
אֶכְתּוּב׃

Delqual non ho coſa certa da ſcriuerne al ſignore. Per laqual coſa io l'ho condotto à voi, e maſſimamente à te, Re Agrippa : accioche facendone eſaminatione, io habbi che ſcriuerne.

27 לָא גֵּיר וָלֵא דְּכַד
מְשַׁדְּרִינַן גַּבְרָא אֲסִירָא
דְּלָא נֶכְתּוּב סַכְלוּתֵהּ׃

Imperoche mi par coſa irragioneuole mandare vn prigione, ſenza dare auuiſo de le querele che ſ'hanno contra di lui.

כו

1 וֶאֱמַר אַגְרִיפּוּס לְפַוְלוּס
מַפַּס לָךְ לְמְמַלָּלוּ עַל אַפַּי
נַפְשָׁךְ הָיְדֵין פַּוְלוּס פְּשַׁט
אִידֵהּ וְנָפֵק הֲוָא רוּחָה
וֶאֱמַר׃

Et Agrippa diſſe à Paulo, Ei ti ſi permette il parlare per te ſteſſo. Allor Paulo diſteſa la mano, diſſe in queſto modo le ſue ragione.

2 עַל כֻּל מָא דְּמֶתְרְשֵׁא
אֶנָא מֶן יְהוּדָיֵא מַלְכָּא
אַגְרִיפָּא סָבַר אֶנָא עַל
נַפְשִׁי דְּטוּבָנָא אֶנָא ד
דַּקְדָמַיְךְ יַוְמָנָא נָפֵק אֶנָא
רוּחָא׃

Io mi ſtimo beato per hauer à dire hoggi le mie ragioni dinanzi à te, Re Agrippa, di tutte le coſe, di che io ſono da i Giudei accuſato.

כה

25 וַאֲנִי מָצָאתִי כִּי לֹא עָשָׂה
רִשְׁעָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִשְׁפַּט מָוֶת
לוֹ וּבְהִתְפַּלְּלוֹ אֶל־מִשְׁפַּט
הַקֵּיסָר שָׁפַטְתִּי לְשַׁלְּחֵנוּ׃

Mas yo, hallando que ninguna coſa digna de muerte ha hecho, y el miſmo appellando à Auguſto, he determinado de embiarlo.

26 כִּי אֵינֶנָּה בְּיָדִי נְכוֹנָה לִכְתּוֹב
עָלָיו לַאדֹנִי מֵישָׁרִים עַל־כֵּן
הֲבִיאוֹתִיו לִפְנֵיכֶם וּבִמְאֹד לְפָנֶיךָ
הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא אֲשֶׁר אִם כְּבַקָּרַת
אֱמֶת נִבְקַר יֵשׁ לִי לִכְתֹּב דָּבָר׃

Del qual no tengo coſa cierta que eſcriua àl Sennor, por lo qual lo he ſacado à voſotros, y mayormente à ti, o Rey Agrippa, paraque hecha informacion, tenga que eſcreuir.

27 כִּי דָבָר בַּעַר נִרְאָה לִי
לִשְׁלוֹחַ אִישׁ אָסוּר וְלֹא לְהַגִּיד
אֶת־אוֹדוֹתָיו׃

Porque fuera de razon me parece embiar vn preſo, y no informar de las cauſas.

כו

1 וְאַגְרִפָּא אָמַר אֶל־פּוֹלוֹס נִתַּן
לְךָ לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹתֶיךָ אָז פּוֹלוֹס
נָטָה אֶת־יָדוֹ וְהֵשִׁיב דָּבָר׃

Entonces Agrippa dixo à Paulo, permitteſete hablar por ti, Paulo entonces eſtendiendo la mano, començò à dar razon de ſi, diziendo.

2 עַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר חֻיַּבְתִּי
מִיהוּדִים הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא מֵאֲשֶׁר
אָנֹכִי אֶת־נַפְשִׁי כִּי לְפָנֶיךָ יֵשׁ לִי
לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹתַי הַיּוֹם׃

Acerca de todas las coſas de que ſoy accuſado de los Iudios, ó Rey Agrippa, tengome por dichoſo de que delante de ti me aya oy de defender.

κε'.

25. Ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι, καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστὸν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν.

Mais moi ayant trouué qu'il n'auoit rien fait qui fuſt digne de mort : neantmoins puis qu'il a appelé à Auguſte, i'ai arreſté de le lui enuoyer.

26. Περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω· διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης σχῶ τι γράψαι.

Dequoi ie n'ai rien que i'eſcriue de certain au Seigneur. Parquoi ie le vous ai preſenté, & principalement à toi, rey Agrippa : afin qu'apres inquiſition faite, i'aye dequoi eſcrire.

27. Ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημᾶναι.

Car il me ſemble qu'il n'y a point de raiſon d'enuoyer vn priſonnier, ſans ſignifier le cas qu'on lui met à ſus.

ΚΕΦΑΛ. κς.

Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, Ἐπιτρέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ Παῦλος ἀπελογεῖτο ἐκτείνας τὴν χεῖρα.

Adonc Agrippa dit à Paul, Il t'eſt permis de parler pour toi. Paul donques ayant eſtendu la main, commença à rendre raiſon de ſon fait, diſant.

2. Περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων, βασιλεῦ Ἀγρίππα, ἥγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, μέλλων ἀπολογεῖσθαι ἐπὶ σοῦ σήμερον.

Roy Agrippa, ie m'eſtime bienheureux que ie doi reſpondre auiourd'hui deuant toi, de toutes les choſes deſquelles ie ſuis accuſé par les Iuifs.

CAP. XXV.

25. Ego vero comperi, nihil dignum morte eum admiſiſſe. Ipſo autem hoc appellante ad Auguſtum, iudicavi mittere.

Yet haue I founde nothing worthy of death/ that he hath committed: neuertheles/ ſeeing that he hath appealed to Auguſtus/ I haue determined to ſend him.

26. De quo quid certum ſcribā domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid ſcribam.

Of whome I haue no certaine thing to write vnto my lorde: wherefore I haue brought him forth vnto you/ and ſpecially vnto thee/ King Agrippa/ that after examination had/ I might haue ſome what to write.

27. Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & cauſas eius non ſignificare.

For me thinketh it vnreaſonable to ſende a priſoner/ & not to ſhewe the cauſes which are layed againſt him.

CAP. XXVI.

AGrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipſo. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

Then Agrippa ſaide vnto Paul/ Thou art permitted to ſpeake for thy ſelfe. So Paul ſtretched forth the hande/ and anſwered for him ſelfe.

2. De omnibus quibus accuſor à Iudæis, rex Agrippa, æſtimo me beatum, apud te cùm ſim defenſurus me hodie.

I thinke my ſelfe happie/ King Agrippa/ becauſe I ſhall anſwere this day before thee of all the thinges whereof I am accuſed of the Iewes.

Das XXV. Capitel.

25. Jch aber/ da ich vernam/ daß er nichts gethan hatte/ das des Todtes werth ſey/ vnd er auch ſelber ſich auff den Keiſer berieff/ habe ich beſchloſſen/ jn zu ſenden.

Men ieg der ieg fornam/ at hand haffde inted giort/ for huilcket hannem burde at dø/ oc hand ocſaa ſelff ſkiød ſig faar Keyſeren/ da haffuer ieg beſlutte/ at forſende hannem.

26. Von welchem ich nichts gewiſſes hab/ das ich dem Herrn ſchreibe. Darumb habe ich jhn laſſen herfür bringen für euch/ allermeiſt aber für dich/ König Agrippa/ auff daß ich nach geſchehener erforſchung haben möge/ was ich ſchreibe.

Om huilcken ieg haffuer inted viſt/ at ſcriffue Herren til. Der faare loed ieg lede hannem hid frem faar eder/ oc allermeſt faar dig kong Agrippa/ paa det at ieg kand haffue noget at ſcriffue/ naar ſom hand er forhørt.

27. Denn es düncket mich vngeſchicket ding ſein/ einen Gefangenen zu ſchicken/ vnnd kein vrſache wider jhn anzeigen.

Thi mig tyckis det at vere en vſkickelig ting/ at ſende en Fange bort/ oc icke giffue Sag til kende mod hannem.

Das XXVI. Capitel.

AGrippas aber ſprach zu Paulo: Es iſt dir erlaubet für dich zu reden. Da verantworttet ſich Paulus/ vnd recket die Hand auß:

DA ſagde Agrippas til Paulum/ Du haffuer loff at tale for dig ſelff. Da forſuarede Paulus ſig/ oc vdracte haanden.

2. Es iſt mir ſehr lieb/ lieber König Agrippa/ daß ich mich heute für dir verantwortten ſoll/ alles des ich von den Jüden beſchuldigt werde.

Det er mig ſaare kært/ kære kong Agrippa/ at ieg ſkal i dag forſuare mig faar dig/ i alt det ſom Joderne ſkylde mig faare.

Kapitola XXV.

25. Ale yá gſem neſhledal na něm/ by ſe čeho hodného ſmrti dopuſtil. On pak poněwádž geſt ſe k Auguſtowi odwolal/ vmijnil gſem gey tam poſlati:

Ja tedy gdym ſie dowiedźiał że nie vczynił nic śmierci godnego/ wſzákoż iż on ſam áppelował do Auguſtá/ á tákżem go vmyślił odeſłác.

26. O kterémžto cobych napſal Pánu mému giſtého newijm. Protož gſem gey teď přiwedl před wás/ a zwláſſtě před tebe Králi Agryppo/ abých wyptážijc ſe/ wěděl co pſáti.

O kthorym cobych pánu pewnego piſáć miał/ niemam/ y dla tegożem go wywiodł do was/ á nawiecey do ciebie Krolu/ Agrypo/ ábych ſie wywiedźiawſzy ſłuſzney ſpráwy/ miał wżdy co piſáć.

27. Neb zdá mi ſe to za neſluſſné býti/ poſlati wězně/ a Pře aneb winy geho neoznámiti.

Bo mi ſie to rzecz nieſłuſzna zda poſłáć więźnia á nie oznaymić nań thego w czym go winuią.

Kapitola XXVI.

POtom Agryppa řekl k Pawlowi: Dopauſſtij ſe tobě mluwiti ſaměmu za tebe. Tehdy Pawel pozdwihw ruky/ počal za ſebe mluwiti.

ZAthym Agryppá rzekł do Páwłá/ Otoć dopuſzcżáłá mowić od śiebie: Thedy Páwel wyciągnąwſzy rękę/ odpowiedźiał.

2. Králi Agryppo/ w těch we wſſech wěcech z kterýchž mne winij Židé před tebau/ za ſſtiaſtného ſe počijtám/ že dnes před tebau odpowijdati mám/ a zwláſſtě proto.

We wſzytkim oczjedno ieſtem od Zydow obwinion/ Krolu Agrypo/ ſzcżeśliwym ſie być rozumiem/ iż dźiś mam przed tobą odpowiedáć.

כו

3 יַתִּירָאִית דְּיָדַע אֲנָא דַּמְבָּס אַנְתְּ בְּכֻלְּהוּן ו
וְאַטְמֵא וְנָמוּסֵא דִּיהוּדָיֵא
מֶטוּל הָנָא בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ
דַּבְמַגְּרַת רוּחָא תֶּשְׁמְעַנִי ׃

Conciosia che tu hai ottima cognitione di tutte le consuetudini e questioni che son tra i Giudei. Perilche io ti prego che tu m'ascolti patientemente.

4 דּוּבָרַי דְּמֶן טַלְיוּתִי
דַּהֲווּ מֶן שׁוּרָיָת בְּעַמִּי
וַבְאוּרִשְׁלֶם יָדְעִין אֶנּוּן גֵּיר
אַף הָנוּן יְהוּדָיֵא ׃

Hor la Vita che fin da giouentu ho menata, laqual da principio fu tra la mia natione in Ierusalem, la sanno tutti i Giudei.

5 (יָדְעִין אֶנּוּן) אֶן צָבֵין
דְּיַסְהְדוּן מֶטוּל דְּמֶן גּוּגְרָא
מְפַסִין כִּי וְיָדְעִין
דַּבְיוּלְפָּנָא רִישָׁיָא דַּפְרִישֵׁא
הֲוִית ׃

Che gia per addietro mi hanno conosciuto, se ne Vogliono render testimonianza, che da i miei antichi io son Viuuto Fariseo secondo la piu perfetta setta de la nostra religione.

6 וְהָשָׁא עַל סַבְרָת
דְּשׁוּדָיָא דַּהֲוָא הֲוָת
לַאֲבָהַתַן מֶן אֱלָהָא קָאֶם
אֲנָא וּמֶתְתְּדִין אֲנָא ׃

Et hora sto accusato in giuditio, per la speranza de la promessa fatta da Dio à i nostri padri.

7 דְּעַל הָנָא סַבְרָא תַּרְתַּ־
עֶסְרֵת שַׁרְבָן מְסַבְּרָן
דְּיֶמְנֵין בְּצַלְוָתָא חַפִּיטָתָא
דְּאִימָמָא וַדְלֵלְיָא וַעֲלַוְהִי
עַל הָנָא סַבְרָא מֶתְרְשֵׁת
אֲנָא מֶן אִידַי יְהוּדָיֵת
מַלְכָּא אַגְרִיפָּא ׃

A laquale le nostre dodici tribu seruendo continuamente à Dio notte e giorno, sperano di peruenire. De laquale speranza, ò Re Agrippa, io sono accusato da i Giudei,

8 מָנָא דִּינִין אַנְתּוּן לָבַת
וַלְא דַּנְהַיְמֶן דַּיְקִים אֱלָהָא
מִיתֵת ׃

Perche si giudica egli appresso di Voi cosa incredibile, che Iddio risusciti i morti?

כו

3 וּבִמְאֹד כִּי יָדַעְתָּ כָּל־הָעֵדוֹת
וְקוּשְׁיוֹת הַיְּהוּדִים עַל־כֵּן
מִתְחַנֵּן אֲנִי לְפָנֶיךָ לִשְׁמוֹעַ אוֹתִי
בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם ׃

Mayormente ſabiendo tu todas las coſtumbres y queſtiones que ay entre los Iudios: por lo qual te ruego que me oygas con paciencia.

4 אֶת חַיַּי מִנְּעוּרַי שֶׁהָיוּ בְּעַמִּי
בִּירוּשָׁלַיִם יָדְעוּ הַיְּהוּדִים כֻּלָּם ׃

Mi vida pues deſde la mocedad. laqual deſde el principio fue en mi nacion en Ieruſalem, todos los Iudios la ſaben.

5 יוֹדְעִים הֵמָּה מֵעִתּוֹת רַבּוֹת
אִם תֹּאבוּ לְהָעִיד כִּי כַּיָּשָׁר
כְּפִירַת עֲבוֹדַת אֱלֹהֵינוּ חָיִיתִי
מְפֹרָשׁ ׃

Los quales tienen ya conocido, que yo deſde el principio, ſi quieren teſtificarlo, conforme à la mas perfecta ſecta de nueſtra religion he biuido, Phariſeo.

6 וְעַתָּה עַל־תִּקְוַת הַמַּאֲמָר
הַנַּעֲשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ מֵאֱלֹהִים
עוֹמֵד אֲנִי בְּגוֹרָלִי לְהִשָּׁפֵט ׃

Y aora por la eſperança de la promeſſa hecha à nueſtros padres ſoy llamado en juyzio:

7 אֲשֶׁר שְׁנֵי עָשָׂר שְׁבָטֵינוּ יוֹמָם
וָלַיְלָה עוֹבְדִים וּמְשַׂבְּרִים לְהַגִּיעַ
אֵלֶיהָ אֶל־הַתִּקְוָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ
הִרְשִׁיעֻנִי הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא
מִיְּהוּדִים ׃

A laqual nueſtros doze Tribus, ſiruiendo perpetuamente de dia y de noche, eſperan que han de venir, de laqual eſperança, ô Rey Agrippa, ſoy accuſado de los Indios.

8 מַה־עַל־אֱמוּנָה נִשְׁפָּט עִמָּכֶם
אִם יְהֹוָה יָקִיץ אֶת־הַמֵּתִים ׃

Como? Iuzgaſe coſa increyble entre voſotros que Dios reſuſcite los muertos:

κς'.

3. Μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί σου μακροθύμως ἀκοῦσαί μου.

Et ſur tout d'autant que ie ſai que tu as treſbonne cognoiſſance de toutes les couſtumes & queſtions qui ſont entre les Iuifs: parquoi ie te prie que tu m'oyes patiemment,

4. Τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ ἰουδαῖοι.

Ainſi doncquant à la vie que i'ai menee dés ma ieuneſſe telle qu'elle a eſté du commencement parmi ma nation en Ieruſalem, tous les Iuifs la ſauent.

5. Προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα Φαρισαῖος.

Ayans par ci deuant cognu de plus long temps (s'ils en veulent rendre teſmoignage) que des mes anceſtres i'ai veſcu Phariſien ſelon la ſecte la plus exquiſe de noſtre religion.

6. Καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος.

Et maintenant pour l'eſperance de la promeſſe que Dieu a faite à nos Peres, i'aſſiſte eſtant tiré en cauſe.

7. Εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι· περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ τῶν ἰουδαίων.

A laquelle nos douze lignees continuellement ſeruantes à Dieu nuict & iour, eſperent de paruenir: & de laquelle eſperance (ô roy Agrippa) ie ſuis accuſé par les Iuifs.

8. Τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει;

Quoi? tenez vous pour choſe incroyable que Dieu reſuſcite les morts?

CAP. XXVI.

3. Maximè te ſciente omnia quæ apud Iudæos ſunt conſuetudines & quæſtiones: propter quod obſecro, patienter me audias.

Chiefly/becauſe thou haſt knowledge of all cuſtomes/and queſtions which are among the Iewes: wherefore/ I beſeeche thee/to heare me paciently.

4. Et quidem vitam meam à iuventute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ieroſolymis, novérunt omnes Iudæi.

As touching my life from my childhood/and what it was from the beginning among mine owne nation at Ieruſalem/know all the Iewes.

5. Præſcientes me ab initio (ſi velint teſtimonium perhibere) quoniam ſecundùm certiſſimam ſectam noſtræ religionis vixi Phariſęus.

Which knew me heretofore (if they would teſtifie) that after the moſt ſtraite ſect of our religion I liued a Phariſe.

6. Et nunc in ſpe quæ ad patres noſtros repromiſſionis facta eſt à Deo, ſto iudicio ſubiectus.

And now I ſtand and am accuſed for the hope of the promes made of God vnto our fathers.

7. In qua duodecim tribus noſtræ nocte & die deſervientes, ſperant devenire. De qua ſpe accuſor à Iudæis, rex.

Whereunto our twelue tribes inſtantly ſeruing God day & night/ hope to come: for the which hopes ſake/ O King Agrippa/ I I am accuſed of the Iewes.

8. Quid incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

Why ſhould it be thought a thing incredible vnto you/ that God ſhoulde raiſe againe the dead?

Das XXVI. Capitel.

3. Allermeiſt weil du weiſſeſt alle ſitten vnd fragen der Jüden/ darumb bitte ich dich/ wolteſt mich gedultiglich hören.

Allermeſt/ effterdi du vedſt/ alle Jødernis Seder oc Spørſſmaal/ der faare beder ieg dig/ at du vilt taalmodelig høre mig.

4. Zwar mein Leben von Jugend auff/ wie das von anfang vnter diſem Volck zu Jeruſalem zubracht iſt/ wiſſen alle Jüden.

Sandelige alle Jøder ſom førkende mig/ vide mit leffnet op aff Vngdom/ huorledis ieg haffuer leffuit aff begyndelſen iblant dette Folck i Jeruſalem.

5. Die mich vorhin gekant haben/ wenn ſie wolten bezeugen/ Denn ich bin ein Phariſeer geweſt/ welche iſt die ſtrengſte Secten vnſers Gottesdienſts.

Der ſom de vilde vidne/ Thi ieg haffuer veret en Phariſeer/ huilcket der er det ſtrengiſte Secte i vor Gudstieniſte.

6. Vnd nun ſtehe ich/ vnd werde angeklagt über der hoffnung an die verheiſſunge/ ſo geſchehen iſt von Gott zu vnſern Vätern.

Oc nu ſtaar ieg/ oc bliffuer beklaget for haabet til det Løffte/ ſom er ſkeet aff Gud til vore Fedre.

7. Zu welcher hoffen die zwölff Geſchlecht der vnſern zu kommen/ mit Gottesdienſt tag vnd nacht emſiglich. Diſer hoffnung halben werde ich/ lieber König Agrippa/ von den Jüden beſchuldiget.

Til huilcket vore tolff Slecte haabis at komme/ met Gudstieniſte dag och nat ieffnlige. For dette haab ſkyld/ bliffuer ieg/ kære kong Agrippa/ beklaget aff Jøderne.

8. Warumb wirdt das für vnglaublich bey euch gerichtet/ daß Gott die Todten aufferwecket?

Huor faare dømis det wtroligt hoſſed er/ at Gud opuecker de Døde?

Kapitola XXVI.

3. Neb ty wijſs wſſecko co geſt v Ziduow/ y gegich obyčege/ y pohádky: Protož proſým tebe/ wyſlyſſyž mne trpěliwě.

A nawięcey iż wiem żeś świadom wßytkiego co ieſt miedzy Zydy/ y zwyczáiow y gadek/ A przetoż cię proßę żebyś mię cierpliwie ſłuchał.

4. Nebo zagiſté žiwot můg od mé mladoſti/ kterýž geſt byl mezy Národem mým od počátku w Geruzalémě/ znagij wſſyckni Židé.

A thák acż żywot moy ktorym wiodł w ſwey młodośći od początku miedzy narodem moim w Jeruzálem/ wiedzą wßyſcy Zydowie.

5. Wědauce o mně od počátku/ kdyby chtěli ſwědectwij wydati/ že wedlé naygiſtiſſý Sekty naſſicho Náboženſtwij/ byl gſem žiw/ gſa Zákonijkem.

Gdyż przed tym ználi iákoż teßcże przodkow moich/ (by świádczyć chćieli) iż według oney nádoſtátecżnieyßey ſekty nabożeńſtwá náßego/ żyłem Fáryzeußem.

6. A nynij pro naděgi toho zaſlijbenij/ kteréž ſe ſtalo od Boha k Otcuom naſſým/ teď ſtogijm Saudu gſa poddán.

A teraz dla nádzieie obietnice/ ktora ieſt oycom náßym od Bogá vczyniona/ ſtoie przed tym ſadem oſkárżony.

7. K kteréž mužto naſſe dwanáctero Pokolenij/ ſlaužijce Bohu wedne y w nocy/ naděgi má že přijde. A pro tu naděgi/ žalugij na mne Židé Králi Agryppo.

Do ktorey dwoienaśćie náße pokolenie we dnie y w nocy vſtáwicżnie chwaląc Bogá nádziewáiąc ſie przyydz/ o ktora nádzieie oſkárżonem ieſt od Zydow Krolu Agrypo.

8. Y zdali geſt to v wás k wijře nepodobné/ že Buoh křijſý mrtwé?

Przecżże ſie wam zda rzecz trudna ku wierze iż Bog wzbudza vmárłe?

כו

9 אֶנָא גֵיר מֶן קְדִים סָמֶת בְּרֶעְיָנַי דְּסַקוּבְלָא סַגִּיָאא אֶסְעוּר לוּקְבַל שְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃

Io certo mi penſai douer fare contra'l Nome di IESV Nazareno molte coſe ripugnanti.

10 הָדָא דְּעֶבְדֵת אַף בְּאוּרְשְׁלֶם וְקַדִּישֵׁא סַגִּיָאֵא אַרְמִית בֵּית אָסִירֵא בְּשׁוּלְטָנָא דְּקַבְּלֶת מֶן רַבַּי כָּהֲנֵא וְכַד מֶתְקַטְלִין הֲווּ מֶנְּהוֹן אֶשְׁתַּוְתְּפֶת לַאִילֵין דְּחַיְּבוּ אֶנּוּן׃

Ilche ancor feci in Ieruſalem : e rinchiuſi molti Santi ne le prigioni , hauendone riceuuta la poteſtà da i principali Sacerdoti : e quando eran fatti morire, io portauo la ſententia.

11 וּבְכֻל כְּנוּשָׁתָא מְשַׁתְּנַד הֲוִית בְּהוֹן כַּד אָלֶץ הֲוִית דְּיֶהְווֹן מְגַדְּפִין בַּשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וּבְרוּגְזָא סַגִּיָאָא דַּמְלֵא הֲוִית עֲלַיְהוֹן אַף לִמְדִינָתָא אַחְרָנָיָתָא נָפֵק הֲוִית לְמֶרְדַּף אֶנּוּן׃

E ben ſpeſſo per tutte le ſinagoghe tormentandoli, gli coſtringeuo à baſtemmiare : e come quello che ero eſtremamente infuriato contra eſſi , gli perſeguitauo etiandio infin ne le città ſtraniere.

12 וְכַד אָזֶל הֲוִית מֶטוּל הָדָא לְדַרְמְסוּק בְּשׁוּלְטָנָא וּבַמְפַסְנוּתָא דְּרַבַּי כָּהֲנֵא׃

Per lequali coſe andando io ancora à Damaſco con autorità e commeſſione de principali Sacerdoti.

13 בְּפֶלְגֵּהּ דְּיַוְמָא ב בְּאוּרְחָא חֲזִית מֶן שְׁמַיָּא אָו מַלְכָּא דְּאֶזְלֶג עֲלַי וְעַל כֻּל דְּעַמִּי הֲווּ נוּהְרָא דַּמְיַתַּר מֶן שֶׁמְשָׁא׃

Viddi à mezo giorno per la via (ô Re) vna luce dal cielo maggior de lo ſplendor del ſole riſplendere intorno à me , & à quelli che caminauano meco.

כו

9 וַאֲנִי חָשַׁבְתִּי בְנַפְשִׁי כִּי צָרְכִי לַעֲשׂוֹת כָּל־דְּבָרִים עַל־שֵׁם יֵשׁוּעַ הַנָּצְרִי׃

Yo ciertamente auia penſado de hazer contra el nombre de Ieſus el Nazareno muchas coſas contrarias :

10 אֲשֶׁר גַּם עָשִׂיתִי בִירוּשָׁלַיִם וְרַבִּים מִקְּדוֹשִׁים הִסְגַּרְתִּי בַּמַּטָּרָה אֶת־שִׁלְטוֹן לוֹקֵחַ מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים וּבְהִנָּשְׂאָם הֶחֱזַקְתִּי אֶת־הַגְּזֵרָה׃

Loqual tambien hize en Ieruſalem ? y yo encerre en carceles à muchos de los Sanctos, recebida poteſtad de los principes de los Sacerdotes : y quando eran matados, yo di mi voto.

11 וּבְכָל־הָעֵדוֹת לִפְעָמִים מַרְשִׁיעַ אוֹתָם הֶעֱנֵיתִי אוֹתָם לְגַדֵּף אֶת־שֵׁם יֵשׁוּעַ וְעַל־יֶתֶר מְשֻׁגָּע עֲלֵיהֶם רָדַפְתִּי אוֹתָם עַד עָרִים הַחִיצוֹנוֹת׃

Y muchas vezes por las Synogas puniendolos, los forcé à blaſphemar : y enfurecido ſobre manera contra ellos los perſegui haſta en las ciudades eſtrannas.

12 וּבְלֶכְתִּי אֶל־דַּמֶּשֶׂק עִם שִׁלְטוֹן וּפְקֻדָּה אֲשֶׁר לִי מִשָּׂרֵי הַכֹּהֲנִים׃

Donde aun yendo à Damaſco con poteſtad y commiſſion de los Principes de los Sacerdores.

13 וַיְהִי בַּצָּהֳרַיִם בַּדֶּרֶךְ רָאִיתִי הַמֶּלֶךְ מִשָּׁמַיִם אֶת־אוֹר עַל־זֹהַר הַשֶּׁמֶשׁ נֹגַהּ עָלַי וְעַל כֻּלָּם אֲשֶׁר הָלְכוּ עִמִּי׃

En mitad del dia, o Rey, vide en el camino vna luz que ſobre pujaua el reſplandor del Sol, laqual me rodeó y à los que yuan commigo.

κϛ'.

9. Ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι.

Certainement quant à moi, il m'a bien ſemblé qu'il faloit que ie fiſſe grãds efforts contre le Nom de Ieſus le Nazarien :

10. Ὃ καὶ ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών, ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον.

Ce qu'auſſi i'ai fait en Ieruſalem: & ai conſtitué priſonniers plulieus des ſaincts ayant receu pouuoir de ce faire des principaux Sacrificateurs: & quand on les mettoit à mort, i'en bailloye ma voix.

11. Καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς ἠνάγκαζον βλασφημεῖν. περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.

Et ſouuent par toutes les ſynagogues en les puniſſant, ie les contraignoye à blaſphemer, & eſtant forcené à l'encontre d'eux tout outre, ie les perſecutoye iuſques aux villes eſtranges:

12. Ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων.

En quoi faiſant, comme i'alloye auſſi en Damas auec pouuoir & commiſſion de par les principaux Sacrificateurs.

13. Ἡμέρας μέσης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους.

Ie vi (ô roy) par le chemin, en plein midi vne lumiere du ciel, plus grande que la ſplendeur du ſoleil, qui reſpendit à l'entour de moi, & de ceux qui cheminoyent auec moi.

CAP. XXVI.

9. Et ego quidem exiſtimaveram, me adverſus nomen Ieſu Nazareni debere multa contraria agere.

I alſo verely thought in my ſelfe/that I ought to do many contrary things againſt the Name of Jeſus of Nazaret.

10. Quod & feci Ieroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à principibus ſacerdotum poteſtate accepta: & cum occiderentur, detuli ſententiã.

Which thing I alſo did in Jeruſalem: for many of the Saintes I ſhut vp in priſon/hauing receiued authoritie of the high Prieſts/and when they were put to death/I gaue my ſentence.

11. Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellabam blaſphemare: & amplius inſaniens in eos, perſequebar uſque in exteras civitates.

And I puniſhed them throughout all the Synagogues/& compelled them to blaſpheme / and being more mad againſt them / I perſecuted them / euen vnto ſtrange cities.

12. In quibus dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu principum ſacerdotum.

At which time / euen as I went to Damaſcus with authoritie / and commiſſion from the high Prieſtes.

13. Die media in via, vidi, rex, de cælo ſupra ſplendorem ſolis circumfulſiſſe me lumen, & eos qui mecum ſimul erant.

At midday/ O King / I ſaw in the way a light from heauen / paſſing the brightnes of the ſunne/ ſhine round about me/ and them which went with me.

Das XXVI. Capitel.

9. Zwar ich meinete auch bey mir ſelbſt / ich muſte vil zu wider thun dem Namen Jeſu von Nazareth.

Sandelige/ ieg mente oc ved mig ſelff/ at ieg ſkulde gøre meget imod Jheſu Naffn aff Nazareth.

10. Wie ich denn auch zu Jeruſalem gethan hab / da ich vil Heiligen inn das Gefengniß verſchloß / darüber ich macht von den Hohenprieſtern empfieng / vnd wenn ſie erwürget würden/halff ich das Vrtheil ſprechen.

Som ieg oc da giorde i Jeruſalem / Der ieg lucte mange Helligen i Fengzel/ Til huicket ieg fick mact aff de ypperſte Preſter/ oc naar de bleffue myrde / da halp ieg at ſige Dommen.

11. Vnd durch alle Schulen peiniget ich ſie offt / vnd zwang ſie zu Läſtern / Vnnd war überauß vnſinnig auff ſie / verfolget ſie auch biß inn die Frembde Stätte.

Oc ieg pinte dem offte i alle Scholer/ oc tuingde dem til at beſpaatte / oc vaar offuermaade galen paa dem / Jeg forfulde dem oc bort i Fremmede Stæder.

12. Vber welchem / da ich gen Damaſcum räiſet/ mit macht vnd befelch von den Hohenprieſtern.

For huilcket / der ieg oc reyſde til Damaſcum/ met mact oc befalning aff de ypperſte Preſter.

13. Mitten am tage / Lieber König ſahe ich auff dem wege daß ein Liecht vom Himmel/ heller denn der Sonnen glantz / mich vnd die mit mir räiſeten vmbleuchtet.

Mit om dagen / kære Konge / da ſaa ieg paa veyen / at it Liuſ aff Himmelen / klarere end Solens ſkin / omſkinde mig oc dem ſom reyſde met mig.

Kapitola XXVI.

9. Y yak gſem ſe zagiſtě domnijwal/ žebych měl odporného mnoho činiti proti Gménu Gežijſſe Nazaretſkého.

Y mniec ſie iście widziáło/ że przeciw imieniowi Jezuſa Názáreńſkiego miałem wielkie ſprzeciwieńſtwa czynić.

10. Yakož gſem y činil w Geruzalémě. A mnoho z Swatých yá gſem ſázel do Zalářuow / wzaw moc od Knijžat Kněžſkých: a když měli mordowáni býti/ wynáſſel gſem Ortel.

Com y czynił w Jeruzálem/ ábowiem wiele świętych ia dawałem do więzienia / wziąwſzy moc od Kſiążąt Kápłáńſkich/ y gdy bywáli zabijáni te żem ná to wotował.

11. A po wſſech Sſkolách čaſto trápě ge/ nutil gſem aby ſe rauhali/ a geſſtě wijce rozljtiw ſe proti nim/ protiwil ſem ſe gim y w cyzých Měſtech.

Y zábijałem ie po wſzytkich bożnicách częſtokroć/ przymuſzáiac ku bluźnieniu/ y ſzalenie ſie nád nimi ſrożac/ prześladowałem ie áż w poſtronnych mieśćiech.

12. A pro tu příčinu když gſem ſſel do Damaſſku / s mocý a s dopuſſtěnijm Knijžat Kněžſkých.

W kthorey ſpráwie iádac tez y do Dámáſzku z zwierzchnośćia y poruczeńſtwem Kſiążat Kápłáńſkich.

13. O Polednina ceſtě o Králi/ wzřel gſem ano ſwětlo z Nebe nad bleſk Slunečný obklijčilo mne/ y ty kteřijž ſemnau byli.

Práwie w południe bedac w drodze/ widziałem Krolu świátłość z niebá/ ktora przewyżſzáłá iáſność ſłoneczna / á oświeciłá mie y ty co ze mna ſzły w droge.

כו

14 וְנֶפַלְן כֻּלַּן עַל אַרְעָא וְשֶׁמְעֵת קָלָא כַּד אָמַר לִי עֶבְרָאִית שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְּ לִי קְשֵׁא הוּ לָךְ לַמְבַעָטוּ לְעוּקְסָא׃

Et eſſendo tutti noi caduti in terra, vdij vna voce che mi parlaua, e diceua in lingua Hebraica, Saul, Saul, perche mi perſeguiti tu? Dura coſa t'è ricalcitrar contra gli ſtimoli.

15 וְאֶנָא אֶמְרֵת מַן אַנְתְּ מָרִי וּמָרַן אָמַר לִי אֶנָא הוּ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא דַאנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ׃

Et io diſſi, Chi ſei tu Signore? Et egli riſpoſe, Io ſon IESV ilqual tu perſeguiti.

16 וְאָמַר לִי קוּם עַל רַגְלַיךְ מֶטוּל הָדָא הוּ גֵּיר אֶתְחְזִית לָךְ דַאקִימָךְ מְשַׁמְשָׁנָא וְסָהֲדָא דְמֶדֶם דַחֲזַיְתָנִי וְדַעְתִיד אַנְתְּ דְתֶתְחְזִינִי׃

Ma leuati ſu, e ſtà in ſu tuoi piedi: percioche à queſto effetto ti ſono io apparito, per conſtituirti miniſtro e teſtimonio ſi de le coſe che tu has vedute, ſi di quelle ne lequali io t'apparitò.

17 וְאַפְצְיָךְ מֶן עַמָּא דִיהוּדָיֵא וּמֶן עַמְמֵא אַחְרָנֵא דַלְוָתְהוֹן מְשַׁדַּר אֶנָא לָךְ׃

Liberandoti dal popolo, e da i Gentili, a iquali hora io ti mando.

18 דְתֶתְפַּתַּח עַיְנַיְהוֹן אַיךְ דְנֶהְפְּכוּן מֶן חֶשׁוּכָא לַנְהִירָא וּמֶן שׁוּלְטָנֵה דְסָטָנָא לְוָת אֱלָהָא דְנְקַבְּלוּן שׁוּבְקָן חֲטָהֵא וּפֶסָא עַם קַדִּישֵׁא בְּהַיְמָנוּתָא דְבִי׃

Per aprir loro gli occhij: accioche ſi conuertano dale tenebre, à la luce, e da la poteſtà di ſatana à Dio, per riceuer la rimeſſion de peccati, e la ſorte tra quelli che ſon ſantificati per la fede ch'è in me.

19 מֶטוּל הָנָא מַלְכָּא אַגְרִיפָּא לָא הֲוֵית בְּחֶרְיָנָא לְוּקְבַל חֶזְוָא שְׁמַיָּנָא׃

Onde io (ô Re Agrippa) non fui diſobediente à la celeſte viſione,

כו

14 וְכַאֲשֶׁר נָפַלְנוּ כֻּלָּנוּ עַל־הָאֲדָמָה שָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל הַמְדַבֵּר אֵלַי וּמְדַבֵּר הוּא בְּלָשׁוֹן עִבְרִיָּה שָׁאוּל שָׁאוּל מָה תִּרְדְּפֵנִי קָשֶׁה הוּא לְךָ לִבְעֹט עַל־הַדָּרְבָן׃

Y auiendo caydo todos noſotros en tierra, oy vna boz que me hablaua y dezia en lengua Hebrayca, Saulo, Saulo, porque me perſigues? Dura coſa te es dar coces contra los aguijones.

15 וָאֹמַר מִי אַתָּה אֲדֹנִי וְהוּא אָמַר אֲנִי הוּא יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר אַתָּה תִּרְדְּפֵנִי׃

Yo entonces dixe. Quien eres Sennor? Y el dixo, Yo ſoy, Ieſus a quien tu perſigues.

16 אַךְ קוּם וְעָמְדָה עַל־רַגְלֶיךָ כִּי לְזֹאת נִרְאֵיתִי אֵלֶיךָ לְקַיֵּם אוֹתְךָ לִמְשָׁרֵת וּלְמֵעִיד אֵלֶּה אֲשֶׁר רָאִיתָ וַאֲשֶׁר אֵרָאֶה אֵלֶיךָ׃

Mas leuantate y ponte ſobre tus pies: porque por eſſo te he apparecido para ponerte por miniſtro y teſtigo de las coſas que has viſto, y de las que te moſtraré.

17 רוֹדֶה אוֹתְךָ מִקֶּרֶב הָעָם וְהַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲשַׁלַּח אוֹתְךָ אֲלֵיהֶם׃

Librandote de eſte pueblo y de las Gentes à las quales aora te embio:

18 לִפְקֹחַ עֵינֵיהֶם וּלְהָשִׁיב מֵחֹשֶׁךְ אֶל־הָאוֹר וּמִשִּׁלְטוֹן הַשָּׂטָן אֶל־אֱלֹהִים לְקַחְתָּם שְׂאֵת חֲטָאִים וְגוֹרָל בַּקְּדוֹשִׁים בֶּאֱמוּנָה אֲשֶׁר בִּי׃

Paraque abras ſus ojos: para que ſe conuiertan de las tinieblas à la luz: y de la poteſtad de Satanas à Dios: para que reciban por la fe, que es en mi remiſſion de peccados, y fuerte entre los Sanctificados.

19 עַל־כֵּן הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא לֹא הָיִיתִי סוֹרֵד כִּי אִם מַאֲמִין לְמַרְאֵה הַשָּׁמַיִם׃

Por loqual, o Rey Agrippa, no fué rebelle à la viſion celeſtial.

κϛʹ.

14. Πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, σαοὺλ σαούλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

Dont nous tous eſtans tombés par terre, i'ouï vne voix parlant à moi, & diſant en langue Hebraique, Saul, Saul, pourquoi me perſecutes-tu? il t'eſt dur de regimber contre les aiguillons.

15. Ἐγὼ δὲ εἶπον, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις.

Lors ie di, Qui es-tu, Seigneur? Et lui reſpondit, Ie ſuis Ieſus, lequel tu perſecutes:

16. Ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι, προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι.

Mais leue-toi, & te tien ſur tes pieds: car pour ceſte cauſe te ſuis-ie apparu, pour te conſtituer miniſtre & teſmoin tant des choſes qui tu as veuës, que de celles eſquelles ie t'apparoiſtrai:

17. Ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω.

Te deliurant du peuple, & des Gentils, vers leſquels maintenant ie t'enuoye:

18. Ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ.

Pour ouurir leurs yeux, afin qu'ils ſoyent cõuertis des tenebres à la lumiere, & de la puiſſance de Satan à Dieu, pour receuoir remiſſiõ de leurs pechés, & part entre ceux qui ſont ſanctifiés par la foy qui eſt enuers moi.

19. Ὅθεν, βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ.

Parquoi (ô Roy Agrippa) ie n'ai point eſté deſobeiſſant à la viſion celeſte:

CAP. XXVI.

14. Omneſque nos cum decidiſſemus in terram audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

So when we were all fallen to the earth / I heard a voyce ſpeaking vnto me / & ſaying in the Hebrewe tongue / Saul/Saul/why perſecuteſt thou me? It is harde for thee to kicke againſt prickes.

15. Ego autem dixi, Quis es Domine? Dominus autem dixit, Ego ſum Ieſus, quem tu perſequeris.

Then I ſaid/Who art thou/Lord? And he ſaid / I am Ieſus whom thou perſecuteſt.

16. Sed exurge & ſta ſuper pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, ut conſtituam te miniſtrum & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi.

But riſe and ſtand vp on thy feete: for I haue appeared vnto thee for this purpoſe / to appoint thee a miniſter and a witneſſe / both of the things which thou haſt ſeene / & of the thinges in the which I will appeare vnto thee.

17. Eripiens te de populis & gentibus in quas nunc ego mitto te.

Deliuering thee from the people/and from the Gentiles / vnto whome nowe I ſend thee.

18. Aperire oculos eorum, ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate ſatanæ ad Deum, ut accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortem inter ſanctos per fidem quæ eſt in me.

To open their eyes/that they may turne from darkenes to light/ and from the power of Satan vnto God / that they may receiue forgiuenes of ſinnes / and inheritance among them/which are ſanctified by faith in me.

19 Vnde, rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti viſioni.

Wherefore/King Agrippa/I was not diſobedient vnto the heauenly viſion.

Das XXVI. Capitel.

14. Da wir aber alle zur Erden nider fielen / höret ich eine ſtimme reden zu mir / die ſprach auff Ebreiſch: Saul / Saul / was verfolgſt du mich? Es wirdt dir ſchwer ſein / wider den Stachel zu löcken.

Oc der wi fulde alle ned til Jorden / da hørde ieg en røſt tale til mig/ ſom ſagde paa Ebraiſke/ Saul/ Saul / hui forfølger du mig? Det ſkal bliffue dig ſuart / at træde mod Braadden.

15. Ich aber ſprach: HERR / wer biſt du? Er ſprach: Ich bin Jeſus den du verfolgeſt.

Da ſagde ieg / HERRE / huo eſt du? Hand ſagde / Jeg er Jheſus / ſom du forfølger.

16. Aber ſtehe auff vnd tritt auff deine füſſe / Denn dazu bin ich dir erſchienen / daß ich dich ordene zum Diener vnd zeugen deß / das du geſehen haſt / vnd daß ich dir noch wil erſcheinen laſſen.

Men ſtad op / oc traad paa dine føder / Thi der faare obenbaredis ieg dig/ At ieg ſkal ſticke dig til en Tienere oc Vidne / til det / ſom du haffuer ſeet / oc til det ſom ieg vil end nu lade obenbaris faar dig.

17. Vnd wil dich erretten von dem Volck / vnd von den Heiden / vnter welche ich dich ietzt ſende.

Oc ieg vil frelſe dig fra Folcket / oc fra Hedninge/ iblant huilcke ieg nu ſender dig.

18. Auffzuthun jhre augen / daß ſie ſich bekehren von der Finſterniß zu dem Liecht / Vnd von der gewalt des Sathans zu Gott / zu empfahen vergebung der Sünde/vnd das Erbe/ ſampt denen / die geheiligt werden/ durch den glauben an mich.

At oplade deris Oyen / at de ſkulle omuende ſig fra Mørcket til Liuſet / oc fra Satans mact til Gud/Til at anamme ſyndernis forladelſe / oc Arffue / met dem/ ſom bliffue helligede formedelſt Troen til mig.

19. Daher mein lieber König Agrippa/ war ich der Himmliſchen erſcheinung nicht vnglaubig.

Der faare / kære Kong Agrippa / vaar ieg icke vantro i den Himmelſke obenbaring.

Kapitola XXVI.

14. A když gſme my wſſyckni na Zemi padli/ ſlyſſal gſem hlas/an mi prawij Židowſkým yazykem: Sawle/ Sawle/ proč mi ſe protiwijſs? twrdoť geſt tobě proti oſtnu ſe zpěčowati.

Tám gdychmy wſzyſcy pádli ná ziemię/vſłyſzałem głos mowiący do mnie/ á mowiący Żydowſkim ięzykiem/Saul/Saul/przecz że mię prześládujeſz? trudnoć tobie przeciw oſnom wierzgáć.

15. A yá řekl: Y kdo gſy PANE? A PAN řekl: Jáť gſem Gežijſs / kterémuž ty ſe protiwijſs.

A iam odpowiedział/ Ktoś ty ieſt Pánie? A on mi rzekł/ Jam ieſt Jezus ktorego ty prześláduieſz.

16. Ale wſtaň/ a ſtuog na twých nohách. Nebo protoť gſem ſe tobě vkázal/ abych tebe včinil Služebnjkem a ſwědkem těch wěcy kteréž gſy widěl/ y těch w kterýchžto ſe budu vkazowati tobě.

Ale powſtań á ſtań ná nogi twe/ ábowiem ciem ſie dla tego vkazał abych cię poſtánowił ſługą y świádkiem/ ták tych rzeczy ktoreś widział/ iáko y inych w ktorych ſie ia vkáżę tobie.

17. Wyſwobozuge tebe z Lidij a z Pohanuow/ mezy kteréž yá nynij poſſli tebe.

Wyimuiąc cię z ludu tego y z pogánow do ktorych cię teraz poſyłám.

18. Aby otwijral oči gegich/ a oni ſe obrátili od temnoſtij k ſwětlu/ y z mocy ďábelſké k Bohu/ a aby wzali hřijchuow odpuſſtěnij/ a dijl s poſwěcenými ſkrze Wijru kteráž geſt we mně.

Abyś otworzył oczy ich/ iżby ſie náwrocili z ciemności do świátłości/ á z mocy ßátáńſkiey do Bogá/ áby wzięli odpuſzczenie grzechow/ y dział między świętymi/ przez wiárę ktora ieſt ku mnie.

19. Protož ó Králi Agryppo/ nebyl gſem newěřijcý Nebeſkému widěnij:

A przetoż Krolu Agrypo nie byłem nieposłuſznym niebieſkiemu widzeniu.

כו

20 אלא אכרזת מן
לקודמין להנון דבדרמסוק
ולהנון דבאורשלם ו
ודבכלהין קוריא דיהוד
ואף לעממא אכרזת
דיתיבון ויתפנון לות
אלהא ויעבדון עבדא
דשוין לתיבותא׃

Ma primamente annuntiai à quelli che erano in Damaſco, & in Ieruſalem, e per tutto'l paeſe de la Giudea, e poi a i Gentili, che ſi pentiſſeno, e conuertiſſenſi à Dio, facendo opere degne del pentimento.

21 ועל אפי הלין אחדוני
יהודיא בהיכלא וצבין הוו
למקטלני׃

Per queſta cagione i Giudei hauendomi preſo nel tempio, tentorono d'ammazzarmi.

22 עדרני דין אלהא עד־
מא ליומא הנא והא קאם
אנא ומסהד אנא לזעורא
ולרבא כד מרם לבר מן
מושא ונביא לא אמר
אנא אלא אילין דהנון
אמרו דעתידין דיהוון׃

Ma per l'aiuto datomi da Dio, ſon viuuto inſin à queſto giorno, teſtificando al piccolo & al grande, niente altro dicendo ſe non le coſe che i Profeti e Moiſe prediſſero douer eſſere.

23 דיחש משיחא ודיהוא
רישיתא דקימתא דמן
בית מיתא ודעתיד דיכרז
נוהרא לעמא ולעממא׃

Cioè che Chriſto doueua patire, e ch' egli primo de la reſurrettion de morti, doueua annuntiar la luce al popolo & à i Gentili.

24 וכד הכנא נפק הוא
פולוס רוחא קעא פ
פהסטוס בקלא רמא
שניתלך פולוס ספרא
סגיאא עבדך דתשנא׃

Mentre ch' ei diceua queſte coſe in ſua difeſa, Feſto diſſe ad alta voce, Paulo, tu impazzi, le molte lettere ti fanno impazzare.

כו

20 כי אם בדמשק בראשונה
ובירושלים ובכל ארץ יהודה
ולגוים בשרתי את־התשובה
לשוב אל־אלהים ולעשותם
מעשים שוים לתשובה׃

Antes primeramente à los que eſtan en Damaſco, y Ieruſalem, y portoda la tierra de Iudea: y à las Gentes, annunciaua que ſe emmendaſſen y ſe conuirtieſſen à Dios haziendo obras dignas de de conuerſion.

21 על־הדברים האלה היהודים
תפשוני בהיכל בהוסדם יחד
עלי לקחת נפשי זממו׃

Por cauſa deeſto los Iudios tomandome en el Templo, tentaron de matarme.

22 ובעזרת אלהים עד היום
הזה קמתי מעיד לצעיר ולגדול
מאומה לא מוסיף או גרע על־
אשר דברו משה והנביאים
להעשותם׃

Mas ayudado del ayuda de Dios perſeuero haſta el dia de oy, dando teſtimonio à chicos y à grandes: no diziendo nada fuera de las coſas que los Prophetas, y Moyſen, dixeron que auian de venir.

23 כי ינגע יכה ויענה המשיח
וכי ראשון הוא מתקומת המתים
ואור עתיד לבשר את־העם
וכל־הגוים׃

Que el Chriſto auia de padecer, Que auia de ſer el primero de la reſurrecion de los muertos, Que auia de annunciar luz à eſte pueblo, y à las Gentes.

24 ובדברו את־הדברים האלה
אז פהסטוס בקול גדול אמר
משגע אתה פולוס ספרים רבים
ידכאונך אל־השגעון׃

Y diziendo el eſtas coſas, (y dando razon de ſi) Feſto a gran boz dixo, Eſtas loco Paulo: las muchas letras te tornan loco.

κϛʹ.

20. Ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον, καὶ ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας.

Ains premierement i'ai annoncé à ceux qui eſtoyent en Damas, & puis en Ieruſalem, & par toute la contree de Iudee, & aux Gentils, qu'ils ſe repentiſſent, & ſe conuertiſſent à Dieu, en faiſant œuures conuenables.

21. Ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι.

Pour ceſte cauſe les Iuifs, m'ayans prins dans le temple, ont taſché de me tuer:

22. Ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρούμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ μωσῆς.

Mais ayant receu ſecours par l'aide de Dieu, ie ſuis viuant iuſqu'à ce iourd'hui: teſtifiant à petit & à grand: & ne diſant rien fors les choſes que tant les Prophetes que Moyſe ont predites deuoir aduenir:

23. Εἰ παθητὸς ὁ χριστὸς, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι.

Aſſauoir qu'il faloit que le Chriſt ſouffrit, & qu'il fuſt le premier de la reſurrection des morts, qui deuſt anoncer la lumiere au peuple & aux Gentils.

24. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ παῦλε. τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει.

Et comme il vſoit de ceſte defenſe, Feſtus dit à haute voix, Tu es hors du ſens, Paul: le grand ſauoir és lettres te ſens met hors du.

CAP. XXVI.

20. Sed his qui ſunt Damaſci primum, & Ieroſolymis, & in omnem regionem Iudææ, & Gentibus annuntiabam, ut pœnitentiam agerent, & converterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.

But ſhewed firſt vnto them of Damaſcus / and at Jeruſalē / and throughout all the coaſtes of Judea / and then to the Gentiles / that they ſhoulde repēt / and turne to God / and doe workes worthye amendement of life.

21. Hac ex cauſa me Iudæi, cum eſſem in templo, comprehenſum tentabant volentes me interficere.

For this cauſe the Jewes caught mee in the Temple / and went about to kill me.

22. Auxilio autem adiutus Dei, uſque in hodiernum diem ſto, teſtificans minori atque maiori, nihil extra dicens, quam ea quæ Prophetæ locuti ſunt futura eſſe, & Moyſes.

Neuertheleſſe / J obteined helpe of God / & continue vnto this day / witneſſing bot to ſmall & to great / ſaying none other thinges / then thoſe which the Prophets & Moſes did ſay ſhould come.

23. Si paſſibilis Chriſtus, ſi primus ex reſurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus eſt populo & Gentibus.

To wit / that Chriſt ſhould ſuffer / and that he ſhould be the firſt that ſhould riſe from the dead / and ſhoulde ſhewe light vnto the people / and to the Gentiles.

24. Hæc loquente eo, & rationem reddente, Feſtus magna voce dixit, inſanis Paule: multæ te literæ ad inſaniam convertunt.

And as hee thus anſwered for him ſelfe / Feſtus ſaide with a loud voyce / Paul / thou art beſides thy ſelfe: much learning doeth make thee mad.

Das XXVI. Capitel.

20. Sondern verkündiget / zu erſt / denen zu Damaſco / vnnd zu Jeruſalem / vnd inn alle Gegend Jüdiſches Landes / auch den Heiden / daß ſie Buſſe theten / vnd ſich bekehreten zu Gott / vnd theten rechtſchaffene werck der Buſſe.

Men ieg forkyndede / førſt faar dem i Damaſco / oc vdi Jeruſalem / oc i alle Jøde landz landemercke / oc faar Hedninge / At de ſkulde gøre Penitentze / oc omuende ſig til Gud / oc gøre retſkaffne penitentzis gerninger.

21. Vmb des willen haben mich die Jüden im Tempel gegriffen / vnd vnterſtunden mich zu tödten.

For den ſkyld grebe Jøderne mig i Templen / oc vilde ſlaget mig ihiel.

22. Aber durch Hülffe Gottes iſt mir gelungen / vnd ſtehe biß auff diſen tag / vnnd zeuge / beide dem kleinen vnd groſſen / vnnd ſage nichts auſſer dem / daß die Propheten geſagt haben / daß es geſchehen ſolt / vnnd Moſes.

Men formedelſt Guds hielp lyckedis det mig / oc ieg ſtaar indtil denne dag / oc vidner / baade faar ſmaa oc ſtore / oc ſiger inted andet / end det ſom Propheterne oc Moſe / haffue ſagd / at det ſkulde ſke.

23. Das Chriſtus ſolt leiden / vnd der erſte ſein auß der Aufferſtehung von den Todten / vnd verkündigen ein Liecht dem Volck vnd den Heiden.

At Chriſtus ſkulde lide / oc vere den Førſte aff Opſtandelſen fra de Døde / oc forkynde Folcket oc Hedninge it Liuſſ.

24. Da er aber ſolches zur verantwortung gab / ſprach Feſtus mit lauter ſtimme: Paule du raſeſt / die groſſe kunſt machet dich raſend.

Oc der hand ſaa forſuarede ſig / ſagde Feſtus met høye røſt / Paule / du raſer / Den ſtore Konſt gør dig raſende.

Kapitola XXVI.

20. Ale těm kteřij gſau w Damaſſku nayprwé / a w Geruzalémě / y po wſſij kragině Zidowſké / potom y Pohanům zwěſtowal gſem aby pokánij činili / a obrátili ſe ku Pánu Bohu / hodné ſkutky Pokánij činijce.

Lecz naprzod tym ktorzy ſa w Dámáſzku y w Jeruzalem / y po wſzythkiey kráinie Zydowſkiey / potym y pogánom / oznáymowáłem áby ſie vználi y nawrocili do Bogá / czyniac vczynki gdone / iáko ci ktorzy ſie vználi.

21. Y pro tu mne přijčinu Zidé / když gſem byl w Chrámě / yali / chtijce mne zabiti.

Dla theyći mie przyczyny Zydowie w kośćiele poymawſzy kuśili ſie zábic.

22. Ale s pomocý Boží / geſſtě do dneſnijho dne ſtogijm / wydáwage ſwědectwij yak malému tak y welikému / nic giného newyprawuge / nežto co gſau Prorocy zwěſtowali budaucýho / y Moyžijš.

Ale doſtawſzy rátunku od Bogá / zoſtałem ieſzcze áż do dnia tego świádcząc / ták máłym táko y wielkim / á nic inego nie powiedáiac / iedno ty rzeczy ktore Prorocy y Moyzeſz opowiedźieli iż przyydz miały.

23. Že měl Kryſtus trpěti / a že wſtaw z mrtwých prwnij / měl wyprawowati ſwětlo Lidem y Pohanuom.

A to iż Kryſtus miał cierpieć / á miał być pierwſzy z zmartwych wſtánia / świátłość opowiedaiac ludowi temu y pogánom.

24. To když od ſebe mluwil Pawel / a tak ſe wymlauwal: Tehdy Feſtus hlaſem welikým řekl: Bláznijš Pawle / mnohé twé vměnij k bláznowſtwij tebe přiwodij.

Tho gdy on odpowiedał / rzekł Feſtus głoſem wielkim. Szaleieſz Páwle wiele piſma przywodźićie ku ſzáleńſtwu.

כו

25 אָמַר לֵהּ פַּוְלָוס לָא שָׁנִית נַצִּיחָא פְּהֶסְטָוס אֶלָּא מֶלֵּי שְׁרָרָא וְתַקְנוּתָא מְמַלֵּל אֱנָא׃

E Paulo diſſe, Io non impazzo mica, eccellentiſſimo Feſto, ma proferiſco parole di verità e di ſapientia.

26 וְאָף מַלְכָּא אַגְרִיפָּוס יַתִּירָאִית יָדַע עֲלַיְהוֹן דְּהָלֵין וְמֶטוּל הָנָא עַיִן בַּגְלָא מְמַלֵּל אֱנָא קֳדָמוֹהִי מֶטוּל דַּחֲדָא מֶן הָלֵין מֶלְּא לָא סָבַר אֱנָא דְּטְעֵין לֵהּ דְּלָא הֲוָא בְּטוּשְׁיָא סְעִירָן׃

Il Re ſa ben queſte coſe, alquale ancor liberamente ne parlo: percioche io mi perſuado che non gliene ſia naſcoſta veruna: cõcioſia che queſto non è ſtato fatto in vn cantone.

27 מְהַיְמֵן אַנְתְּ מַלְכָּא אַגְרִיפָּא לַנְבִיָא יָדַע אֱנָא דִּמְהַיְמֶן אַנְתְּ׃

Credi tu, Re Agrippa, di i Profeti? io ſo che tu vi credi.

28 אָמַר לֵהּ מַלְכָּא אַגְרִיפָּא בְּקַלִּיל מֶדֶם מְפִיס אַנְתְּ לִי דְּאֶהֱוֵא כְּרִסְטִיָנָא׃

Et Agrippa diſſe à Paulo, In poca coſa mi perſuadi à farmi Chriſtiano.

29 וּפַוְלָוס אֱמַר בָּעֵא הֲוֵית מֶן אַלָּהָא בְּקַלִּיל וּבַסַּגִּי לָא הֲוָא לָךְ בַּלְחוֹד אֶלָּא אָף לְכֻלְּהוֹן דְּשָׁמְעִין לִי יַוְמָנָא דְּנֶהֱווֹן אַכְוָתִי לְבַר מֶן אֱסוּרָא הָלֵין׃

Allor Paulo riſpoſe, Io deſiderarei da Dio che e in poco e in molto, non ſol tu, ma ancor tutti quelli che hoggi m'aſcoltano, foſſen tali, quale io ſono, eccetto queſti legami.

30 וְקָם לֵהּ מַלְכָּא וְהֶגְמוֹנָא וּבַרְנִיקָא וְאַילֵין דְּיָתְבִין הֲווּ עַמְּהוֹן׃

E dette ch'egli hebbe queſto coſe, il Re ſi leuò ſu, e coſi il Preſidente, e Bernice, e quelli che ſtauano à ſeder con loro·

כו

25 וְהוּא אָמַר אֵינֶנִּי מְשֻׁגָּע אִישׁ חֲמוּדוֹת פְּהֶסְטָא כִּי אִם אֶת־דִּבְרֵי אֱמֶת תֹּם וְיֹשֶׁר מֵפִיחַ אָנֹכִי׃

Y Paulo, No eſtoy loco, dize, Excellente Feſto, ſino hablo palabra de verdad y de templança.

26 כִּי יוֹדֵעַ הַמֶּלֶךְ עַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לָכֵן גַּם בְּבִטָּחוֹן דִּבַּרְתִּי אֵלָיו וּמִתְחַשֵּׁב אָנֹכִי כִּי מִדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּל סָתוּם לֹא עִמְּמוֹהוּ כִּי זֹאת לֹא נֶעֶשְׂתָה בַּסֵּתֶר׃

Porque el Rey ſabe eſtas coſas, delante del qual tambien hablo conſtantemente. Porque no pienſo que ignora nada deeſto, qne eſto no ha ſido hecho por rincones.

27 הֲתַאֲמִין הַמֶּלֶךְ אַגְרִפָּא לַנְּבִיאִים יוֹדֵעַ אֲנִי כִּי מַאֲמִין אַתָּה׃

Crees Rey Agrippa à los Prophetas? Yo ſe que crees.

28 וַיֹּאמֶר אַגְרִפָּא אֶל־פּוּלוֹס בִּמְעַט תְּפַתֶּה אוֹתִי לִהְיוֹתִי לְנָצְרִי׃

Entonces Agrippa dixo à Paulo, por poco me perſuadirás que me haga Chriſtiano.

29 וַיֹּאמֶר פּוּלוֹס יִתֵּן יְהוָה אֲשֶׁר בִּמְעַט אוֹ בְּרָב אַתָּה לֹא לְבַדְּךָ כִּי אִם כֻּלָּם הַשּׁוֹמְעִים אוֹתִי הַיּוֹם יִהְיוּ כָּמוֹנִי בִּלְבַד הָאֲזִקִּים הָאֵלֶּה׃

Y Paulo dixo, Deſſeo delante de Dios que por poco y por mucho, no ſolamente tu, mas tambien todos losque oy me oyen, fueſſedes hechos tales qual yo ſoy, ſacadas eſtas priſiones.

30 וּבְדַבְּרוֹ אֵלָיו אֶת־הָאֵלֶּה קָם הַמֶּלֶךְ וְהַפָּקִיד וּבֶרְנִיקָא וְהַיּוֹשְׁבִים אִתָּם׃

Y como vuo dicho eſtas coſas, leuantoſe el rey y el Preſidente y Bernice, y losque ſe auian aſſentado con ellos.

κϛʹ.

25. Ὁ δὲ, οὐ μαίνομαι, φησὶ, κράτιστε Φῆστε, ἀλλ᾽ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.

Et Paul dit, Ie ne ſuis point hors du ſens, treſexcellent Feſtus: mais ie proferre paroles de verité & de ſens raſſis.

26. Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παῤῥησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι οὐδέν· οὐ γάρ ἐστιν ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο.

Car le roy ſait que c'eſt de ces choſes, auquel auſſi ie parle franchement, pource que i'eſtime qu'il n'ignore rien de ces choſes: car cela auſſi n'a point eſté fait en quelque coin.

27. Πιστεύεις βασιλεῦ Ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις.

O Roy Agrippa, crois-tu aux Prophetes? ie ſai que tu y crois.

28. Ὁ δὲ Ἀγρίππας πρὸς τὸν Παῦλον ἔφη, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι.

Et Agrippa reſpondit à Paul, Tu me perſuades à peu pres d'eſtre Chreſtien.

29. Ὁ δὲ Παῦλος εἶπεν, εὐξαίμην ἂν τῷ Θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων

Lors Paul dit, Ie ſouhaiteroy' enuers Dieu, que non ſeulement toi, mais auſſi tous ceux qui m'oyẽt auiourd'hui, & à peu pres & bien auant fuſſent faits tels que ie ſuis, hors mis ces liens.

30. Καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν, ἥ τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς.

Et Paul ayant dit ces choſes, le Roy ſe leua & le Gouerneur, & Bernice, & ceux qui eſtoyent aſſis auec eux.

CAP. XXVII.

25. Et Paulus, non inſanio (inquit) optimè Feſte: ſed veritatis & ſobrietatis verba loquor.

But he ſaid / I am not mad / O noble Feſtus / but I ſpeake the wordes of trueth & ſobernes.

26. Scit enim de his rex, ad quem & conſtanter loquor, latere enim eum nihil horum arbitror, Neque enim in angulo quicquam horum geſtum eſt.

For the King knowet of theſe thinges / before whome alſo I ſpeake boldly: for I am perſwaded that none of theſe thinges are hid from him: for this thing was not done in a corner.

27. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

O King Agrippa / beleeueſt thou the Prophets? I know that thou beleeueſt.

28. Agrippa autem ad Paulum: In modico ſuades me Chriſtianum fieri.

Then Agrippa ſayd vnto Paul / Almoſt thou perſwadeſt me to become a Chriſtian.

29. Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno: non tantum te, ſed etiam omnes qui audiunt hodie, fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.

Then Paul ſaide / I would to God / that not onely thou / but alſo all that heare me to day / were both almoſt / and altogether ſuch as I am / except theſe bondes.

30. Et exurrexit rex, & pręſes, & Bernice, & qui aſſidebant eis.

And when hee had thus ſpoken / the King roſe vp / and the gouernour / and Bernice / & they that ſate with them.

Das XXVI. Capitel.

25. Er aber ſprach: Mein theurer Feſte / ich raſe nicht / ſondern ich rede ware vnd vernünfftige Wort.

Da ſagde hand / Min verdige Feſte / ieg raſer icke / men ieg taler ſande oc fornumſtige ord.

26. Denn der König weiß ſolches wol / zu welchem ich freydig rede / denn ich achte / jm ſey der keines nicht verborgen. Denn ſolches iſt nicht im Winckel geſchehen.

Thi at Kongen veed dette vel / til huilcken ieg taler driſtelige / thi ieg acter / at der er inted aff dette ſkiult faar Kongen. Thi at ſaadant er icke ſkeet i nogen wraa.

27. Glaubeſt du König Agrippa den Propheten? Ich weiß daß du glaubeſt.

Tror du Kong Agrippa Propheterne? Jeg veed at du tror.

28. Agrippas aber ſprach zu Paulo: Es fehlet nicht vil / du überredeſt mich / daß ich ein Chriſten würde.

Da ſagde Agrippas til Paulum / Der fattis icke meget vdi / du tager mig met ord / at ieg bliffuer Chriſten.

29. Paulus aber ſprach: Ich wündſchet für Gott / es fehlet an vil oder an wenig / daß nicht allein du / ſondern alle die mich heute hören / ſolche würden wie ich bin / außgenommen diſe Bande.

Da ſagde Paulus / Jeg vndſker faar Gud / heller der fattis meget eller lidet / at icke alene du / men alle de mig høre i dag bleffue ſaadene / ſom ieg er / Vndertagne diſſe Baand.

30. Vnd da er das geſagt / ſtund der König auff / vnd der Landpfleger / vnd Bernice / vnd die mit jhm ſaſſen.

Oc der hand haffde det ſagd / ſtod Kongen op oc Landzherren / oc Bernice / oc de ſom ſade hoſſ dem.

Kapitola XXVI.

25. A Pawel řekl: Neblážnjm předobrý Feſte / ale mluwjm ſlowa prawdy a ſtřjzliwoſti.

Tedy on rzekł / Nie ßáleię o záczny Feſte / ále práwdziwe á trzezwie ſłowá powiádam.

26. Wij zagiſtě o těch wěcech Král před kterýmž s dauffánjm mluwjm: neb mám za to / že ho z těchto wěcý nic taynó nenj. Nebo ničehož toho ſe geſt pokautně nedálo.

Boć to wie y Krol / przed ktorym beſpiecznie mowię / gdyż nie mniemam áby co z tych rzeczy v niego było táyno / boć ſię to nie działo w kácie.

27. Wěřijſſli Králi Agryppo Prorokuom? Wijm že wěřijs.

Wierzyſz Krolu Agryppo Prorokom? wiem iż wierzyſz.

28. Tehdy Agryppa řekl k Pawlowi: Poněkud mne k tomu nakloňugeſs / abych byl Křeſtianem.

Záthym Agrypa rzekł do Páwłá / Máluczko mię nie námowiß ábych zoſtał krześciáninem.

29. A Pawel řekl: Žádám Boha / ne toliko poněkud / ale zcela: a ne toliko aby ty / ale aby wſſyckni tito kteřijž ſlyſſý dnes / byli takowij yaký y yá gſem / kromě wězenij tohoto.

Rzekł tedy Páweł / Zadałbych od Bogá áby nie máłużko / ále tym więcey / żebyś nie tylko ty / ále y ci wſzyſcy ktorzy mię dziś ſłucháią ſtáli ſię tákowemi iákim ía ieſt / oprocz tylko tych zwiazek.

30. Y wſtal Král / y Wládař / y Berenyce / y ti kteřijž tu ſeděli.

A gdy / to rzekł / tedy wſtał Krol / y ſtároſtá / y Bernice / y ci ktorzy ſpolu śiedzieli z nimi.

כו

31 וְכַד פְּרַקוּ מֶן תַּמָּן מְמַלְּלִין הֲווֹ חַד עַם חַד וָאָמְרִין דְּמֶדֶם דְּשָׁוֵא לְמוֹתָא וְלַאסוּרָא לָא עָבֵד גַּבְרָא הָנָא׃

Et eſſendoſi tirati da parte, parlauano tra loro, dicendo, Queſt'huomo non fa coſa alcuna degna di morte ò di prigione.

32 וֶאֱמַר אַגְרִיפָּוּס לְפֵהֶסְטוֹס מִשְׁכַּח הֲוָא גַּבְרָא הָנָא דְּנֶשְׁתְּרֵא אֶלּוּ בְּגֵן קֵסַר לָא קְרָא׃

Et Agrippa diſſe à Feſto, Queſt'huomo ſi poteua laſciar andare, ſe non haueſſe appellato à Ceſare.

כז

1 וּפַקֵּד עֲלַוְהִי פֵהֶסְטוֹס דְּנֶשְׁתַּדַּר לְוָת קֵסַר בְּאִיטַלְיָא וְאַשְׁלְמֵה לְפוֹלוֹס וְלַאסִירֵא אַחְרָנֵא עַמֵּה לְגַבְרָא חַד קֶנְטְרוּנָא מֶן אַסְפִּיר סֶבַסְטָא דַּשְׁמֵה הֲוָא יוּלְיוֹס׃

Poi che fu deliberato che noi nauigaſſimò in Italia, conſegnoron Paulo & alcuni altri prigioni ad vn Centurione nominato Giulio, de la compagnia d'Auguſto.

2 וְכַד הֲוָת דְּנֶרְדֵּא נֶחְתּוֹ לְאַלְפָּא דְּאִיתֶיהָ מֶן אַדְרַמַנְטוֹס מְדִינְתָּא וְאִילָא הֲוָת לְאַתְרָא דְּאַסְיָא וְעַל הֲוָא עַמַּן לְאַלְפָּא אַרִיסְטַרְכוּס מַקְדוּנָיָא דְּמֶן תֶּסַלוֹנִיקָא מְדִינְתָּא׃

E montati in vna naue Adramittina, per douer nauigare per i luoghi de l'Aſia, facemmo vela, eſſendo con eſſo noi Ariſtarco Macedonico Teſſaloniceſe.

3 וְלְיוֹמָא אַחְרָנָא מְטַיְן לְצַיְדָן וְאֶתְחַשַּׁח קֶנְטְרוּנָא בְּמַרְחְמָנוּתָא לְוָת פּוֹלוֹס וְאַפֵּס לֵהּ דְּנֵאזַל לְוָת רָחְמַוְהִי וְנֶתְתְּנִיח׃

E il giorno ſeguente arriuammo à Sidone: e Giulio trattando humanamente Paulo permeſſe ch'egli andaſſe à i ſuoi amici per eſſer gouernato.

כו

31 וַיָּסוּרוּ וַיְדַבְּרוּ בֵּינֵיהֶם לֵאמֹר כִּי מְאוּמָה לֹא עָשָׂה הָאָדָם הַזֶּה כִּי מִשְׁפַּט מָוֶת אוֹ אֲזִקִּים לוֹ׃

Y como ſe apartaron à parte, hablauan los vnos con los otros, diziendo, Que ninguna coſa digna ni de muerte, ni de priſion haze eſte hombre.

32 וְאַגְרִפָּא אָמַר אֶל־פֵּהֶסְטוֹס יוּכַל הָאִישׁ הַזֶּה לְהִתַּר אִם לֹא הִתְפַּלֵּל אֶל־הַקֵּיסָר׃

Y Agrippa dixo à Feſto Podia eſte hombre ſer ſuelto, ſi no viuiara áppelado para Ceſar.

כז

1 וְכַאֲשֶׁר נִשְׁפַּט לַעֲבוֹר אוֹתָנוּ בָּאֳנִיָּה אֶל־אִיטַלְיָא הִסְגִּיר אֶת־פּוֹלוֹס אֶת אֲסוּרִים הָאֲחֵרִים לְשַׂר מֵאָה וּשְׁמוֹ יוּלְיוּס מֵחֶבֶל הַקֵּיסָר׃

Mas como fué determinado que auiamos de nauegar para Italia, entregaron à Paulo y à algunos otros preſos à vn Centurion llamado Iulio de la compannia Auguſta.

2 וַנַּעַל אֶל־אֳנִיָּה אֲשֶׁר הִיא מֵעִיר אַדְרָמִיטוּס עֲתִידִים לַהֲלוֹךְ לִמְקוֹמֵי אַסְיָא וַנַּעֲבֹר בִּהְיוֹת עִמָּנוּ אֲרִיסְטַרְכוּס הַכִּתִּי מִתֶּסָלוֹנִיקָא׃

Anſique ſubiendo en la nao Adrumetina, alçamos velas, eſtando con noſotros Ariſtarcho Macedonio de Theſſalonica, començando à nauegar junto à los lugares de Aſia.

3 וּלְיוֹם הַבָּא פָּגַעְנוּ בְּצִידוֹן וְיוּלְיוּס הִתְהַלֵּךְ אֶת־פּוֹלוֹס בְּרֹךְ וָחֶסֶד וְהִנִּיחוֹ לָלֶכֶת אֶל־רֵעָיו לְבַקֵּשׁ רְוָיָה רֶוָחָה רְפָאוּת לְשָׂרוֹ וְשִׁקּוּי לְעַצְמוֹתָיו׃

Y otro dia llegamos à Sidon, Y Iulio tratando à Paulo humanamente, permittióle, que fueſe à los amigos para ſer deellos bien tratado.

κϛ'.

31. Καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

Et quand ils ſe furent retirés à part, ils confererent entr'eux, diſans, Ceſt homme ne commet rien digne de mort ou de priſon.

32. Ἀγρίππας δὲ τῷ Φήστῳ ἔφη, Ἀπολελύσθαι ἐδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο Καίσαρα.

Et Agrippa dit a Feſtus, Ceſt homme pouuoit eſtre relaiché, s'il n'euſt appelé à Ceſar.

ΚΕΦΑΛ. κζ'.

Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε Παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι Ἰουλίῳ, σπείρης Σεβαστῆς.

Or depuis qu'il fut arreſté que nous nauigerions en Italie, ils baillerent Paul auec certains autres priſonniers à vn Centenier nommé, Iule de la bande appellee Auguſte.

2. Ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ Ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν Ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν Ἀριστάρχου Μακεδόνος Θεσσαλονικέως.

Et eſtans montés en vn nauire d'Adramite, nous partiſmes pour tirer vers les quartiers de Aſie, eſtant auec nous Ariſtarque de Macedone Theſſalonicien.

3. Τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς Σιδῶνα. Φιλανθρώπως τε ὁ Ἰούλιος τῷ Παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν.

Et le iour ſuiuant nous arriuaſmes à Sidon: & Iule traittant humainement Paul, permit qu'il allaſt vers ſes amis, & qu'ils euſſent ſoin de lui.

CAP. XXVI.

31. Et cum ſeceſſiſſent, loquebantur adinvicem, dicentes, Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iſte.

And when they were gone apart/they talked betweene them ſelues / ſaying/ This man doeth nothing worthy of death/nor of bondes.

32. Agrippa autem Feſto dixit, Dimitti poterat homo hic, ſi non appellaſſet Cæſarem.

Then ſaid Agrippa vnto Feſtus / This man might haue bene looſed/ if he had not appealed vnto Ceſar.

CAP. XXII.

VT autem iudicatum eſt navigare eum in Italiam, & tradi Paulum cum reliquis cuſtodiis centurioni nomine Iulio cohortis Auguſtæ.

Nowe when it was concluded/ that we ſhould ſayle into Italie/ they deliuered both Paul/ and certaine other priſoner vnto a Centurion named Julius/ of the band of Auguſtus.

2. Aſcendentes navem Adrumetinam incipientes navigare circa Aſiæ loca, ſuſtulimus, perſeverante nobiſcum Ariſtarcho Macedone Theſſalonicenſi.

And we entred into a ſhip of Adramyttium purpoſing to ſaile by the coaſtes of Aſia / and launched foorth / and had Ariſtarchus of Macedonia / a Theſſalonian/ with vs.

3. Sequenti autem die devenimus Sidônem. Humane autem tractās Iulius Paulum, permiſit ad amicos ire, & curam ſui agere.

And the next day we arriued at Sidon: and Julius curteouſly entreated Paul / & gaue him libertie to goe vnto his friendes / that they might refreſh him.

Das XXVI. Capitel.

31. Vnd entwichen beſeits / redeten mit einander / vnd ſprachen: Diſer Menſch hat nichts gethan / das des Todes oder der Bande werth ſey.

Oc vigede offuer en ſide / talede met huer andre/ oc ſagde dette Menniſke haffuer inted giort/ ſom hannem bør at dø eller bindis faar.

32. Agrippas aber ſprach zu Feſto: Diſer Menſch hette können loß gegeben werden / wenn er ſich nicht auff den Keiſer beruffen hette.

Da ſagde Agrippas til Feſtum. Dette Menniſke kunde giffuis løſſ / der ſom hand haffde icke ſkudet ſig faar Keyſeren.

Das XXVII. Capitel.

DA es aber beſchloſſen war/ daß wir inn Welſchland ſchiffen ſolten/ übergaben ſie Paulum / vnd etliche ander Gefangene / dem Vnterhauptmann/mit Namen Julio / von den Keiſeriſchen Schar.

Men der de vaar beſluttet / at wi ſkulde ſeyle til Valland/ da antuordede de den Vnderhøffuitzmand ſom hed Julius / aff Keyſerens ſkare / Paulum oc nogle andre Fanger.

2. Da wir aber in ein Adramitiſch Schiff tratten / daß wir inn Aſiam hin ſchiffen ſolten / fuhren wir vom Lande / vnnd war mit vns Ariſtarchus auß Macedonia von Theſſalonich.

Oc der wi traadde i Adramitiſke Skib / at wi ſkulde ſeyle til Aſiam / da fore wi fra landet / Oc Ariſtarchus aff Macedonia aff Theſſalonicken vaar met oſſ.

3. Vnd kamen des andern tages an zu Sidon. Vnnd Julius hielt ſich freundlich gegen Paulum / erläubet jhm zu ſeinen guten Freunden zu gehen / vnd ſeiner pflegen.

Oc wi komme anden dagen til Sidon. Oc Julius holt ſig venlig mod Paulum / oc tilſtedde hannem at gaa til ſine gode Venner / oc gøre ſig til gode.

Kapitola XXVI.

31. Kteřijžto když odeſſli na ſtranu/mluwili weſpolek/řkauce: Nic geſt hodného Smrti neb wězenij neučinil Cžlowěk tento.

A wyſzedſzy mowili jedni do drugich tymi ſłowy/ Nic nie czyni ten człowiek coby miáło być godnego śmierci ábo więzienia.

32. Agryppa pak k Feſtowi řekl: Mohlť geſt propuſſtěn býti Cžlowěk tento / by ſe byl neodwolal k Cýſaři.

A Agryppá rzekł Feſtowi/ Ten człowiek mogł był wypuſzczon być/ by był do Ceſárzá nie áppelował.

Kapitola XXVII.

AKdyž bylo vſauzeno/ aby Pawel plawil ſe do Wlach/ a wydán byl s ginými wězni Setnijku gménem Juliowi/ kterýž byl nad Wogſkem Auguſtowým.

A Gdy iuż ſkazano żebyſmy ſie wieźli do Włoch/ tedy poruczono thák Páwłá iáko y niektóre ine więźnie ſetnikowi/ imieniem Juliuſzowi z roty Auguſtowey.

2. Tehdy wſtaupiwſſe na Bárku Adrumetynſkau/ magijce ſe plawiti wedle Kraginy Azye/ puſtili gſme ſe na Moře/ a byl s námi Aryſtarchus Macedonſký z Theſalonyky.

Tedy wſiádſzy w okręt Adrámiteńſki/ przyſzło nam płynąć podle kráin Azyey/ ták żechmy ſie wieźli/ á był z námi Aryſtarchus Macedończyk Teſálonicenſki.

3. Druhý pak den připlauli gſme do Sydonu. A tu Julius přijzniwě nakládage s Pawlem dopuſtil gemu ſtawiti ſe v Přátel/ aby ho opatřili potřebami.

A przypłynęliſmy dniá drugiego do Sydonu/ á Julius ludzkie ſie záchowywáiąc przeciw Páwłowi/ dopuſcił mu iż do przyiációł áby go czym opátrzyli.

כז

4 וּמִן תַּמָּן רְדַין וּמֶטּוּל
דְּרוּחֵתָא סְקוּבְלַן הֲוַי א
אֶתְכְּרֶכַן עַל קוּפְרוֹס׃

Poi partiti che noi fummo di lì, nauigammo ſotto Cipri, percioche i venti erano contrarij.

5 וַעֲבַרַן יַמָּא דְקִילִיקִיָא
וְדַפַּמְפּוּלִיָא וּמַטִּין לְמוּרָא
מְדִינְתָא דְלוּקִיָא׃

Et hauendo nauigato il pelago, che e in torno à la Cilicia è Panfilia, arriuammo à Mira città di Licia.

6 וְאַשְׁכַּח תַּמָּן קֶנְטְרוּנָא
אַלְפָּא מֶן אַלֶכְסַנְדְּרִיַת
דְּאָזְלָא הֲוָת לְאִיטַלִיַּת
וְאַוְתְּבַן בָּהּ׃

Et iui hauendo il Centurione trouata vna naue Aleſſandrina, che nauigaua in Italia, ci poſe in eſſa.

7 וּמֶטּוּל דְּיַקִּירָאִית רְדַיָא
הֲוָת לְיַוְמָתָא סַגִּיָאֵת
לְמַחְסֵן מַטִּין לוּקְבַל ק
קִינְדוֹס גֵּזַרְתָּת וּמֶטּוּל
דְּלָא שָׁבְקָא הֲוָת רוּחָת
דְּנֵאזֵל תְּרִיצָאִית אֶתְכְּרֶכַן
עַל קְרֵטָא לוּקְבַל סַלְמוֹנָא
מְדִינְתָת׃

E poi che per molti giorni hauemmo lentamente nauigato, e che à gran pena arriuammo interno à Gnido, perche il vento c'impediua, nauigammo à Creta preſſo à Salmone.

8 וַלְמַחְסֵן כַּד רְדֵינַן ח
חֲדָרֵיהָ מַטִּין לְדוּכְתָּת
דְּמֶתְקַרְיָא לְמֵאנֵא שַׁפִּירֵא
וְקַרִיבָא הֲוָת לָהּ מְדִינְתָא
דִּשְׁמָהּ לַאסֵיָא׃

Et à gran pena coſteggiandola, venimmo ad vn luogo che ſi chiama Belli porti, preſſo alquale era la città di Laſea.

9 וַהֲוַיִן תַּמָּן זַבְנָת ס
סַגִּיָאָא עַד—מָא לְיַוְמָא
דְּעָבַר אַף יַוְמָא דְּצוּמָא
דִּיהוּדָיֵא וַהֲוָא לֵהּ קְנָטָא
דְּיַרְדֵּיָא אֱנָשׁ בְּיַמָּא וּמַלֵּךְ
הֲוָא לְהוֹן פַּוְלוֹס׃

Hor eſſendo paſſato molto tempo, & eſſendo gia la nauigatione pericoloſa, per eſſer gia paſſato ancor il tempo del digiuno, Paulo gli ammoni.

כז

4 וּמִשָּׁם הָלַכְנוּ וְעָבַרְנוּ תַּחַת
כַּפֵּר כִּי הָיוּ לָנוּ הָרוּחוֹת לְהֶפֶךְ׃

Y alçando velas de alli nauegamos baxo de Cypro : porque los vientos eran contrarios.

5 וְהָלַכְנוּ בַּיָּם קִילִיקְיָא וּפַמְפִילְיָא
וַנָּבוֹא אֶל־מוּרָא עִיר־לִיקְיָא׃

Y auiendo paſſado la mar que eſtá junto à Cilicia y Pamphilia, venimos à Myra, que es de Lycia.

6 וְשָׁם מָצָא שַׂר מֵאָה אֶת־
אֳנִיָּה מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא הַהוֹלֶכֶת אֶל־
אִיטַלְיָא׃

Y hallando alli el Centurion vna nao Alexandrina que nauegaua à Italia, puſo nos en ella,

7 וְכַאֲשֶׁר יָמִים רַבִּים יָגַעְנוּ
לִרְדּוֹת בַּיָּם וּבְדֹחַק בָּאנוּ לַקֳבֵל
קְנִידוֹס כִּי הָרוּחַ לֹא הִנִּיחָה
לָנוּ לִרְדּוֹת וַנַּעֲבֹר אֶת־קְרֵטָא
לַקֳבֵל סַלְמוֹנָא׃

Y nauegando muchos dias de eſpacio, y auiendo apenas llegado delante de Gnido, no dexandonos el viento, nauegamos baxo de Creta junto à Salmon.

8 וְכַאֲשֶׁר בְּדֹחַק הֶעֱבַרְנוּ בָּאנוּ
אֶל־מָקוֹם אֶחָד הַנִּקְרָא אֲגַמִּים
טוֹבִים וּקְרוֹבָה אֵלָיו הִיא עִיר
לַאֲסֵיָא׃

Y coſteandola à penas, venimos à vn lugar que llaman Buenos puertos, cerca delqual eſtaua al ciudad de Thalaſſa.

9 וּלְיָמִים רַבִּים כָּעֵת אֲשֶׁר
בָּהּ לֹא טוֹב לִרְדּוֹת בַּיָּם כִּי
גַּם אָז עָבְרוּ יְמֵי הַצּוֹם יְעָצֵם
פּוֹלוֹס׃

Y paſſado mucho tiempo, y ſiendo ya peligroſa la nauegacion, porque ya era peſſado el ayuno : Paulo amoneſtaua.

κζ΄.

4. Κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους.

Puis eſtans partis de là, nous tinſmes la route d'au deſſous de Cypre, pource que les vents eſtoyent contraires.

5. Τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες κατήχθημεν εἰς μύρα τῆς λυκίας.

Et apres auoir paſſé la mer qui eſt à l'endroit de Cilice & de Pamphilie, nous vinſmes à Myra ville de Lycie.

6. Κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρινὸν πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό.

Là où le Centenier trouua vn nauire de Alexandrie, tirant en Italie, auquel il nous fit monter.

7. Ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην.

Et comme par pluſieurs iours nous nauigions peſamment, tellement qu'à grand' peine eſtions-nous paruenus à l'endroit de Gnide, pource que le vent ne nous pouſſoit point, nous paſſaſmes au deſſous de Crete à l'endroit le Salmone.

8. Μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία.

Laquelle coſtoyans auec grand' peine, nous vinſmes en vn lieu qui eſt appelé, Beaux-ports, pres duquel eſtoit la ville de Laſee.

9. Ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοὸς διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος.

Et d'autant que beaucoup de temps s'eſtoit paſſé, & que deſia la nauigation eſtoit perilleuſe, pource que deſia meſme le iuſne eſtoit paſſé, Paul les admoneſta.

CAP. XXVII.

4. Et inde cum ſuſtuliſſemus, ſubnavigavimus Cyprum: propterea quod eſſent venti contrarii.

And from thence we launched/ and ſailed hard by Cyprus/ becauſe the windes were contrary.

5. Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ navigantes, vénimus Lyſtram, quæ eſt Lyciæ.

Then ſailed wee ouer the ſea by Cilicia / and Pamphylia / and came to Myra/ a citie in Lycia.

6. Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiã, tranſpoſüit nos in eam.

And there the Centurion founde a ſhippe of Alexandria/ ſayling into Italie/ and put vs therein.

7. Et cum multis diebus tardè navigaremus, & vix deveniſſemus contra Gnidum prohibente nos vento, adnavigavimus Cretæ iuxta Salmónem.

And when wee had ſayled ſlowly many dayes/ and ſcarce were come againſt Gnidum/ becauſe the winde ſuffred vs not/ wee ſayled hard by Candie/ nere to Salmone.

8. Et vix iuxta navigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni-portus, cui iuxta erat civitas Thalaſſa.

And with much a doe ſayled beyonde it / & came vnto a certaine place called the Faire hauens / neere vnto the which was the citie Laſea.

9. Multo autem tempore peracto, & cum iam non eſſet tuta navigatio, eo quòd ieiunium iam præteriiſſet, conſola batur Paulus.

So when much time was ſpent/ & ſayling was now ieopardus / becauſe alſo y Faſt was now paſſed / Paul exhorted them.

Das XXVII. Capitel.

4. Vnd von dannen ſtieſſen wir ab/ vnd ſchifften vnter Cypern hin/ darumb daß vns die Winde entgegen waren.

Oc wi ſtøtte aff der fra/ oc ſeylede bort vnder Cypern/ fordi at Været vaar oſſ imod.

5. Vnd ſchifften auff dem Meer für Cilicia vnd Pamphylia über/ vnnd kamen gen Myra in Lycia.

Oc wi ſeylede offuer Haffuit frem faar Cilicia oc Pamphylia / oc komme til Myra i Lycia.

6. Vnd daſelbſt fand der Vnterhauptmann ein Schiff von Alexandria/ das ſchiffet in Welſchland/ vnd lud vns darauff.

Oc Vnderhøffuitzmanden fant der it Skib aff Alexandria / ſom ſeylede til Valland / oc hand ſette oſſ i det.

7. Da wir aber langſam ſchifften/ vnd innvil tagen kaum gegen Gnidum kamen (Denn der Wind wehrete vns) ſchifften wir vnter Creta hin/ nach der Stadt Salmone.

Men der wi ſeylede ſenlige/ oc komme neppelige i mange dage mod Gnidum (Thi været vaar oſſ imod) da ſeylede wi frem vd met Creta / hoſſ den Stad Salmone.

8. Vnd zogen kaum fürüber / da kamen wir an eine ſtete/ die heiſſet Gutfurt/ darbey war nahe die Statt Laſea.

Oc wi droge neppelige frem / der komme wi til en ſted ſom kaldis Godhaffn / der vaar den ſtad Laſea nær hoſſ.

9. Da nun viel Zeit vergangen war/ vnnd nun mehr färlich war zu ſchiffen/ darumb / daß auch die Faſten ſchon fürüber war / vermanet ſie Paulus.

Der nu megen tid vaar forløben / oc det vaar nu mere farligt at ſeyle / fordi at Faſten vaar oc nu forgongen / da formanede Paulus dem.

Kapitola XXVII.

4. A když gſme ſe odtud puſtili / plawili ſme ſe podlé Cypru/ proto že byl wijtr odporný nám.

Z támtad ſie puściwſzy / przybilichmy ſie pod Cypru / dla tego że nam były wiátry ſprzeciwne.

5. A přeplúwſſe Moře Cylické a Pamfiliſké/ přiſſli gſme do Liſtry/ kteráž geſt w Licij:

A przepráwiwſzy ſie przez morze pod Cylicyą y Pamfilią/ przyſzlichmy do Myry miáſtá w Licyey.

6. A tu nalezl Setnjk Bárku Alexanderſkau ana má pluti do Wlach/ y přiwedl nás na ni.

Tám ſetnik ználazſzy okret Alexándryiſki/ ktory płynął do Włoch/ wſadził nas weń.

7. A když gſme za mnoho dnij znenáhla ſe plawili / a ledwa gſme připlauli proti Oſtrowu kterýž ſlowe Gnydum/ neb witr nám bránil / přiſtawili gſme k Krétě podlé Salmony:

Gdychmy thedy przez niemáły czás nie rychło ſie wlekli / á ledwochmy przyſzli ku Gnidu / iż nam nie dopuſzczał wiátr / podpłynelichmy pod Krete podle Salmonu.

8. A ledwa wedlé něho plowauce/ přigeli gſme na gedno mijſto/ kteréž ſlowe Bonyportus/ od kteréhožto blijžko bylo Měſto Thalaſſa.

A ledwie ſie thám tedy przepráwiwſzy/ przyſzlichmy ná mieyſce kthore zową/ Piękne porty/ v ktorego było bliſko miáſtho Láſea.

9. Když pak mnohý čas pominul / a giž nebylo bezpečné plawenij / proto že ſe byli giž drahně poſtili / těſſyl a napomjnal ge Pawel.

Potym po niemálym czáſie gdy iuż było niebeſpieczne żeglowánie morzem / á iż też iuż był poſt przeminął nápominał ie Paweł.

כז

10 וְאָמַר גַּבְרֵא חָזֵא אֲנָא דִּבְאוּלְצָנָא וּבְחוּסְרָנָא סַגִּיָאא הָוְיָא מַרְדִּיתַן לַו בַּלְחוּד דְּמַוְבְלָה דְּאַלְפַּן אֶלָּא אַף דְּנַפְשָׁתַן דִּילַן׃

Dicendo loro, Huomini, io veggo che la nauigatione ſarà con trauaglio e con molto danno, non ſolamente del carico, e de la naue, ma ancor de le noſtre vite.

11 קֶנְטְרוּנָא דֵּין לְקוּבֶרְנִיטָא וַלְמָרֵה דְּאַלְפָּא שָׁמַע הֲוָא יַתִּיר מֶן מֶלַּוְהִי דְּפַוְלוּס׃

Ma il Centurione daua piu fede al gouernatore & al nocchiero, che à le parole dette da Paulo.

12 וּמֶטוּל דְּלָא עָהֵן הֲוָא הָו לְמָאנָא לְמֶסְתַּיו בֵּה סַתְוָא סַגִּיָאֵא מֶנַּן צָבֵין הֲוַו דְּנֶרְדֵּא מֶן תַּמָּן וְאֶן־הוּ דְּמֶשְׁכְּחִין דַּיְמַנְעוּן וְיֶסְתּוֹן בַּלְמָאנָא חַד דְּאִיתַוְהִי הֲוָא בַּקְרִיטָא וּמֶתְקְרֵא הֲוָא פֶּנִכְס וְחָאֵר הֲוָא לְתַימְנָא׃

E per non eſſere il porto atto à ſuernare, i piu detter conſiglio di partir di la, per vedere ſe in qualche modo haueſſen potuto arriuando à Fenice ſuernare iui, che è porto di Creta, ilqual guarda ad Africo & à Coro.

13 וְכַד נֶשְׁבַת רוּחָא דְּתַימְנָא וַסְבַרוּ דַּמְמַטִּין אֵיךְ צֶבְיָנְהוֹן רָדִין הֲוַין חֲדָרֵי קְרִיטָא׃

E ſoffiando il vento Auſtro, penſandoſi eſſi hauer conſeguito l'intento loro, tirando piu preſſo coſteggiauano Creta.

14 וּמֶן בָּתַר קַלִּיל נְפַק עֲלַין מַשְׁבָא דְּעַלְעָלָא דְּמֶתְקְרֵא טוּפוּנִיקוּס אוּרַקְלִידוֹן׃

Ma poco dopoi ſi leuò contra eſſi il vento Tifonico, che ſi chiama Euro aquilone.

15 וְאֶתְחַטְפַת אַלְפָּא וְלָא אֶשְׁכְּחַת דְּתְקוּם לוּקְבַל רוּחָא וְיַהְבַן לַאידָא דְּהָוֵי׃

Et eſſendo la naue rapita, ne potendo reſiſtere al vento, noi hauendogliela abbandonata, erauamo coſi traſportati.

כז

10 וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הָאֲנָשִׁים רוֹאֶה אֲנִי כִּי לֹא לְבַד בְּרֹב גְּדוּפָה וְעֹנֶשׁ הַסֵּבֶל וְהָאֳנִיָּה כִּי־אִם בְּאָסוֹן נַפְשֵׁנוּ עֲתִידִים הָיִינוּ לִרְדוֹת בַּיָּם׃

Diziendo, Varones, yo veo que con incommodo y mucho danno, no ſolo de la cargazon y de la nao, mas aun de nueſtras perſonas aurà de ſer la nauegacion.

11 וְשַׂר מֵאָה יוֹתֵר הֶאֱמִין לַחוֹבֵל וְלַמַּלָּח מֵאֵלֶּה הַמְדֻבָּרִים מִפּוֹלוֹס׃

Mas el Centurion creya mas àl Maeſtre y al Piloto, que à loque Paulo dezia.

12 וְכִי אֲגַם הַגָּן לֹא הָיָה לָנוּ לַחֲרֹף בְּסִתְוֹ לָכֵן רַבִּים מֵהֶם שָׂמוּ לָהֶם עֵצָה לַהֲלֹךְ מִשָּׁם אִם יוּכְלוּ לִנְגוֹעַ בְּפִינִכְּס וְלַחֲרֹף שָׁמָּה אֶל־אֲגַם קְרֵיטָא עַל־פְּנֵי דָרוֹם יָמָּה וְצָפוֹנָה׃

Y no auiendo puerto commodo para ynuernar muchos acordaron de paſſar aun de alli, ſi por ventura pudieſſen tomar à Phenica, y ynuernar alli: que es vn puerto de Creta àl Africo y àl poniente.

13 וּבְנֹשֵׁב רוּחַ הַדָּרוֹם חוֹשְׁבִים כִּי הֶחֱזִיקוּ אֶת־מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹתָם הָלְכוּ לְאָסוֹן וַיַּעַבְרוּ אֶת־קְרֵיטָא׃

Y ventando el Auſtro, pareciendoles que ya tenian loque deſſeauan, alcando velas tenian de cerca la coſta de Creta.

14 וְעוֹד מְעַט וַתִּפְגַּע בָּם רוּחַ גְּדוֹלָה הַנִּקְרָאָה הַקָּדִים מִצָּפוֹן׃

Mas no mucho deſpues dio en ella vn viento repentino que ſe llama Euroaquilo:

15 וַנֶּחְטְפָה הָאֳנִיָּה וְלֹא יָכֹלְנוּ לָקוּם לִפְנֵי הָרוּחַ וּבִידֵי רוּחַ נִתַּנּוּ׃

Y ſiendo arrebatada de el la nao, que no podia reſiſtir contra el viento, dexada (la nao à los vientos) eramos lleuados.

κζ'.

10. Λέγων αὐτοῖς, ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας, οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.

Leur diſant, Hommes, ie voy que la nauigation ſera auec peril, & grand dommage, non ſeulement de la charge du nauire, mais auſſi de nos vies.

11. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις.

Mais le Centenier croyoit plus au gouuerneur & patron du nauire qu'à ce que diſoit Paul.

12. Ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑπάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, οἱ πλείους ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοίνικα, παραχειμάσαι, λιμένα τῆς Κρήτης βλέποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον.

Et d'autant que le port n'eſtoit point en bonne aſſiete pour hyuerner, la plus part furent d'aduis de partir de là, pour voir ſi on pourroit aborder à Phenix, pour y paſſer l'hyuer: qui eſt vn port de Crete, regardant vers le vent de Libs & & de Corus.

13. Ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον. παρελέγοντο τὴν Κρήτην.

Adonc le vent de Midi commençant à ſouffler doucement, cuidans eſtre au deſſus de leur intention, eſtans departis, ils coſtoyerent Crete de plus pres.

14. Μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλούμενος Εὐροκλύδων.

Mais tantoſt apres vn vent tempeſtueux, qu'on appele Euroclydon, ſe leua du coſte d'icelle:

15. Συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα.

Et le nauire eſtant emporté du vent, tellement qu'il ne pouuoit parer au vẽt, nous fuſmes emportés, ayans abandonné au vent le nauire.

10. Dicens eis, Viri, video quoniam cum iniuria & multo damno non ſolùm oneris & navis, ſed etiam animarum noſtrarum incipit eſſe navigatio.

And ſaid vnto them / Syrs / I ſee that this voyage will bee with hurte and much domage / not of the lading and ſhip onely / but alſo of our liues.

11. Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quam his quæ à Paulo dicebantur.

Neuertheleſſe the Centurion beleeued rather the gouernour and the maſter of the ſhippe / then thoſe thinges which were ſpoken of Paul.

12. Et cum aptus portus non eſſet ad hiemandum, plurimum ſtatuerunt conſilium navigare inde, ſi quo modo poſſent devenientes Phœnicem, hiemare, portum Cretæ, reſpicientem ad Africum & ad Corum.

And becauſe the hauen was not commodious to winter in / many tooke counſell to depart thence / if by any meanes they might atteine to Phenice / there to winter / which is an hauen of Candie / and lyeth to warde the Southweſt and by Weſt / and Northweſt / and by weſt.

13. Aſpirante autem Auſtro, æſtimantes propoſitum ſe tenere, cum ſuſtuliſſent de Aſſon, legebant Cretam.

And when the ſoutherne wind blew ſoftly / they ſuppoſing to obteine their purpoſe / looſed neerer / and ſayled by Candie.

14. Non poſt multum autem miſit ſe contra ipſam ventus Typhonicus qui vocatur Euroaquilo.

But anon after / there aroſe by it a ſtormie winde called Euroclydon.

15. Cumq; arrepta eſſet navis, & non poſſet conari in ventum, data nave flatibus, ferebamur.

And when the ſhippe was caught / & could not reſiſt the winde / we let her goe / & were caryed away.

10. Vnnd ſprach zu jhnen: Lieben Männer / ich ſehe / daß die Schiffahrt wil mit beleydigung vnd groſſem ſchaden ergehen / nicht allein der Laſt vnd des Schiffs / ſondern auch vnſers Lebens.

Oc ſagde til dem / Kære Mend / Jeg ſeer / at denne Seyladz vil ſke met modgong oc ſtor ſkade / icke aleniſte paa Skib oc Gods / men ocſaa paa voer Liffs vegne.

11. Aber der Vnterhauptmann glaubet dem Schiffherren vnnd dem Schiffmann mehr / denn dem / das Paulus ſaget.

Men Vnderhøffuitzmanden trode Skipperen oc Styremanden mere / end det ſom Paulus ſagde.

12. Vnnd da die Anfurt vngelegen war zu wintern / beſtunden jhr das mehrertheil auff dem rath / von dannen zu fahren / ob ſie köndten kommen gen Phenica zu wintern / welches iſt eine Anfurt an Creta gegen dem Winde Sudweſt vnd Nordweſt.

Oc der Haffnen vaar icke bequem til Vinterlag / da ſtode meſte parten aff dem paa det Raad / at de vilde fare der fra / om de kunde komme der fra til Phenica at ligge Vinterlag / huilcket ſom er en Haffn hoſſ Creta / mod det Vær Sudueſt oc Nordueſt.

13. Da aber der Sudwind webt / vnd ſie meineten / ſie hetten nun jhr fürnemen / erhuben ſie ſich gen Aſſon / vnd fuhren an Creta hin.

Men der Synden Vær blæſde / oc de mente / at de haffde nu deris opſæt / da opløffte de ſig mod Aſſon / oc fore hen hoſſ Creta.

14. Nicht lange aber darnach / erhub ſich wider jhr fürnemen eine Windsbraut / die man nennet Nordoſt.

Oc icke lenge der effter / kom der mod deris acten Storm / ſom man kalder Nordoſt.

15. Vnnd da das Schiff ergriffen ward / vnd kondt ſich nicht wider den Wind richten / gaben wirs dahin / vnd ſchwebeten alſo.

Oc der Skibet bleff begrebet / oc kunde icke løffte ſig op mod Været / da gaffue wi det offuer / oc dreffue ſaa.

10. Řka gim: Mužj / wjdjm že s welikau ſſkodau a s nebezpečenſtwijm / netoliko Bárky a nákladu / ale také y žiwotůw naſſých počijná býti plawenij.

Mowiac im / Meżowie / widzę że z niebeſpieczenſtwem y z wielka ſzkoda / nie tylko ładunku y okretu / ále też y oſob náſzych prziydzie nam tá drogá.

11. Ale Setnijk wijce wěřil Marynáři a Plawcy / nežli tomu co Pawel prawil.

Wſzákoż ſetnik wiecey wierzył ſprawcy okretu y ſtyrnikowi / á niż temu co powiedal Páwel.

12. Akdyž nebylo tu ſluſſného přijſtawu / aby pobyli tu přes zymu / množý ſe vradili / aby ſe plawili odtud / geſtližeby kterak mohli přigedauce do Fenycen přes zymu tupobyti / na břehu Krěty / kteráž ležij k wětru polednimu / a k wětru zapadnjmu.

A gdyż nie było portu ſluſznego ku zimowániu / tedy ich wiele rádzili żeby ſie też y z támtad puſcili / koſztuiac ieſliby iáko mogli przepráwić ſie ku Fenice zimowáć / ktory ieſt port w Krecie / leżac ku wiátru z ſtrony południá y zachodu.

13. Akdyž počal wijtr wjti od poledne / magijce zato / že ſe budau vmijněnau ceſtau držeti / y plawili ſe z Aſon / a geli do Krěty.

A gdy powionął wiátr práwie z południá / mniemáiac áby ſie im wedle myſli dziać miáło / gdy ſie puścili od porthu / przepráwiáli ſie bliżey imo Krete.

14. Po newelikě pak chwijli / zdwijhl ſe proti nim wijtr wichrowý Půlnočnij / kterýž ſlowe Euroaquilo.

Wſzákoż nie dlugo pothym wſzczął ſie przeciw niemu wiátr gwáltowny / kthory zowa Euroklidon.

15. A když zachwácena byla Bárka / a nemohla odolati proti wětru / po wětru puſtiwſſe gi tak gſme ſe wezli.

A gdy był okret porwan / á nie mogł ſie wiátrowi oprzeć / puściwſzy okret zá wiátry / płynelichmy.

כ ז

16 וְכַד עֲבַרְן גָּזַרְתָּא חֲדָא
דְּמִתְקַרְיָא קָוְדָא לְמַחְסֵן
אֶשְׁכַּחְן אֲחַדְן לְקַרְקוּרָא׃

Poi eſſendo ſcorſi ſotto vna piccola iſola, chiamata Clauda, à pena potemmo ritener la ſcafa.

17 וְכַד שְׁקַלְנָהּ מְחַיְצִין
הֲוַין וּמַתְקְנִין לָהּ לְאַלְפָּא
וּמֶטוּל דְּדָחְלִין הֲוַין ד
דַּלְמָא נֵפֵּל בְּמַחְתַּתְהּ
דְּיַמָּא אַחֶתְנַיְהּ לְאַרְמֶנוּן
וְהַכְוָת רָדִין הֲוַין׃

Laquale hauendo pur ſolleuata, i marinari ſi ſeruiuano de gli aiuti, cignendo la naue diſotto: e temendo di non dare in Sirti, calato il vaſello eran coſi traſportati.

18 וְכַד קָם לָהּ עֲלַין כ
כִּימוּנָא קַשְׁיָא לְיוֹמָא
אַחְרָנָא שְׁדַין מָאנַין בְּיַמָּא׃

Et eſſendo noi da la tempeſta fieramente combattuti, il dì ſeguente gittoron via le robbe.

19 וְלְיוֹמָא דִּתְלָתָא מָאנָא
דִּילָהּ דְּאַלְפָּא בְּאִידַין
שְׁדַין׃

Et il terzo giorno con le noſtre proprie mani gittammo gli ſtrumenti de la naue.

20 וְכַד אַחַד לָהּ מִתְוָא
יוֹמָתָא יַתִּירָא וְלָא שִׁמְשָׁא
מֶתְחְזֵא הֲוָא וְלָא סַהְרָא
וְלָא כּוֹכְבֵא סַבְרָא דְּחַיִּין
כֻּל כְּלֵהּ אֶתְפְּסֶק הֲוָא לָהּ׃

Ma non apparendoci per piu giorni ne ſole ne ſtelle, e ſopraſtando non piccola tempeſta, gia era tolta via ogni ſperanza di ſaluarci.

21 וְכַד אֱנָשׁ מֶדֶּם לָא
מֶסְתַּיְבַר הֲוָא הָידֵין קָם
פּוֹלוֹס בֵּינָתְהוֹן וֶאֱמַר אָלוּ
אֶתְטְפִּיסְתּוּן לִי גַּבְרֵא לָא
רָדִין הֲוַין מֶן קְרִיטָא ו
וּמֶתְחַסְּכִין הֲוַין מֶן ———
חוּסְרָנָא וּמֶן אוּלְצָנָא
הָנָא׃

Et eſſendo ſtati lungo tempo ſenza mangiare, Paulo allora ſtando nel mezo di loro, diſſe, O huomini, ei biſognaua certo fare à mio modo, e non partir da Creta, ne procacciarſi queſto trauaglio e queſta perdita.

כ ז

16 וַנָּרָץ אֶל־אִי אֶחָד הַנִּקְרָא
קְלוּדָא בְּרֹחַק יָכֹלְנוּ לֶאֱחֹז אֶת־
גָּבִיעַ׃

Y lleuados de la corriente hazia vna pequenna Isla que ſe llama Clauda, apenas podimos ganar el batel.

17 אוֹתוֹ נָשְׂאוּ וּבוֹ הֶחֱזִיקוּ
וְאָזְרוּ אֶת הָאֳנִיָּה וַיִּרְאוּ פֶּן יִפְּלוּ
בְּמַחְתּוֹת וַנַּחוּ אֶת־הַכְּלִי וְכֵן
אֻנּוּ׃

El qual tomado, vſauan de remedios cinniendo el nauio: y auiendo temor que no dieſſen en la Syrte, abaxado el maſtel, eran anſi lleuados.

18 וַיְהִי סַעַר גָּדוֹל וְהָאֳנִיָּה
חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר וּבְיוֹם הַבָּא הֵקַלּוּ
אֶת־הָאֳנִיָּה׃

Y auiendo ſido atormentados de vna vehemente tempeſtad, el ſiguiente dia echaron à la mar.

19 וּבְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי הֵטִילוּ אֶת־
הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל־הַיָּם
לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם׃

Y al tercero dia noſotros con nueſtras manos echamos las obras muertas de la nao.

20 וְהַשֶּׁמֶשׁ וְהַכֹּכָבִים לְיָמִים
רַבִּים לֹא נָגְהוּ וְסַעַר גָּדוֹל הוּא
כֵּן אֲשֶׁר אָבְדָה מֵעֵינֵינוּ כָּל־
תִּקְוָה לְהִוָּשַׁע אוֹתָנוּ׃

Y no pareciendo ſol ni eſtrellas por muchos dias, y viniendo vna tempeſtad no pequenna, ya era perdida toda la eſperança de nueſtra ſalud.

21 וְכַאֲשֶׁר לְיָמִים לֹא אָכְלוּ
לֶחֶם אָז קָם פּוֹלוֹס בְּתוֹכָם
לֵאמֹר אוֹי הָאֲנָשִׁים שָׁוֶה לָכֶם
לִשְׁמוֹעַ אוֹתִי וְלֹא לִנְסֹעַ מִקְּרִיטָא
לָבוֹא גַּם אֶת־הַגְּדוּפָה הַזֹּאת
וְגַם אֶת־הָעֹנֶשׁ׃

Y auiendo ya mucho que no comiamos, entonces Paulo pueſto en pie en medio de ellos, dixo, Fuera cierto conueniente, ó varones, oyrme à mi, y no partir de Creta, y euitar eſte inconueniente y el danno.

κζ'.

16. Νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης.

Et ayans paſsé au deſſous d'vne petite iſle appelee Clauda, à grand'peine peuſmes-nous eſtre maiſtres de l'eſquif.

17. Ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο.

Lequel ayans attiré, les nautonniers cerchoyent tous remedes ceignans le nauire par deſſous: & craignans de tomber en Syrte, apres auoir abbatu la fartïe, eſtoyent ainſi portés.

18. Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο.

Or pource que nous eſtions agités de grande tempeſte, le ionr ſuiuant ils firent le iect.

19. Καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.

Puis le troiſieme iour nous iettaſmes de nos propres mains l'equippage du nauire.

20. Μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.

Et comme ainſi fuſt que par pluſieurs iours il ne nous apparuſt ne ſoleil ni eſtoiles, & que grande tempeſte nous preſſaſt de pres, toute eſperance de nous pouuoir ſauuer à l'aduenir fut oſtee.

21. Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ τὴν ζημίαν.

Mais apres qu'ils eurent eſtê long temps ſans mãger, lors Paul ſe tenant au milieu d'eux, dit, O hõmes, certes il faloit me croire, & ne partir point de Crete, & gagner ce dommage & perte.

CAP. XXVII.

16. In inſulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere ſcapham.

And wee ranne vnder a litle Ile named Clauda/ & had much a do to get the boate.

17. Qua ſublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

Which they tooke vp and vſed all helpe/ vndergirding the ſhippe/ fearing leaſt they ſhould haue fallen into Syrtes/ and they let downe the veſſell/ and ſo were caryed.

18. Validè autem nobis tempeſtate iactatis, ſequenti die iactum fecerunt.

The next day when we were toſſed with an exceeding tempeſt/ they ligthened the ſhippe.

19. Et tertia die ſuis manibus armamenta navis proiecerunt.

And the thirde day we caſt out with our owne handes the takling of the ſhippe.

20. Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.

And when neither ſunne nor ſtarres in many dayes appeared/ and no ſmal tempeſt lay vpon vs/ all hope that we ſhould be ſaued/ was then taken away.

21. Et cum multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit, Oportebat quidem, ô viri, audito me, non tollere à Creta, lucrique facere iniuriam hanc & iacturam,

But after long abſtinence/ Paul ſtoode forth in the middes of them/ and ſayde/ Syrs/ ye ſhould haue hearkened to me/ and not haue looſed from Candie: ſo ſhoulde ye haue gayned this hurt and loſſe.

Das XXVII. Capitel.

16. **Wir kamen aber an eine Inſulen/ die heiſſet Clauda/ da kondten wir kaumet einen Kahn ergreiffen.**

Oc wi komme til en Oe/ ſom hed Clauda/ Der kunde wi neppelige faa fat paa en Baad.

17. **Den huben wir auff/ vnd brauchten der hülffe/ vnd bunden jhn vnten an das Schiff/ denn wir forchten/ es möchte in die Syrten fallen/ vnd lieſſen das gefeſſe hinunter/ vnd fuhren alſo.**

Den løffte wi op/ oc brugede hielp/ oc bunde hannem neden op til Skibet/ Thi wi fryctede/ at det ſkulde falde i Syrten/ oc wi lode Karet gaa ned/ oc fore ſaa.

18. **Vnd da wir groß vngewitter erlitten hatten/ da theten ſie des nechſten tages einen außwurff.**

Oc der wi haffde ledet ſtor Storm/ da giorde de den neſte dag en vdkaſtelſe.

19. **Vnnd am dritten Tage wurffen wir mit vnſern Händen auß die Bereitſchafft im Schiffe.**

Oc paa den tredie dag/ kaſte wi vd met vore hender det Redſkaff ſom vaar i Skibet.

20. **Da aber in vilen tagen weder Soñ noch Geſtirn erſchein/ vnd nicht ein klein Vngewitter vns wider war/ war alle hoffnung vnſers Lebens dahin.**

Oc der huercken Soel eller Stierner obenbaredis i mange dage/ oc icke liden Storm vaar oſſ imod/ da vaar alt haabet til vort Liff borte.

21. **Vnnd da man lang nicht geſſen hatte/ tratt Paulus ins mittel vnter ſie/ vnd ſprach: Lieben Männer/ man ſolt mir gehorchet/ vnnd nicht von Creta auffgebrochen haben/ vnd vns diſes leides vnnd ſchadens überhebt haben.**

Oc der Mand haffde icke ædet i long tid/ da traadde Paulus frem mit iblant dem/ oc ſagde/ Kære Mend/ mand ſkulde haffue lydt mig at/ oc icke ſeylet fra Creta/ oc icke føct oſſ denne modgong oc ſkade paa.

Kapitola XXVII.

16. A když gſme přiběhli k gednomu Oſtrowu/ kterýž ſlowe Klauda ledwa že gſme mohli obdržeti Cžlun v Bárky.

A gdychmy przybiegli ku niektoremu málemu wyſpowi/ ktory zowa Klaudá/ ledwochmy mogli barkę v okretu zátrzymác.

17. Kterýžto když zdrželi/ pomocy vžijwali podpáſawſſe Bárku/ a Bogijce ſe aby newhodili na mijſto nebezpečné/ ſpuſtiwſſe gedno těžké Nadobij tak gſme ſe plawili.

Ktora wściągnawſzy/ dodawali ſobie pomocy/ podpáſawſzy okret/ á boiac ſie żeby nie wpádli w Syrtyn/ ſpuściwſzy barkę/ ták plyneli.

18. A když bauře wichrowá welmi námi zmijtala/ druhý den cožměli w Bárce metali wen do Moře:

A gdy nas wielka niepogodá pedziłá/ tedy názáiutrz niektore rzeczy precz miotáli.

19. A třetij den y to což bylo k Bárce potřebného/ ſwýma rukam wházeli do Moře.

A trzeciego dnia rękomá náſzymi wſzytki naczynia z okretu wyrzucilichmy.

20. A když ani Slunce ſe nám neukázalo/ ani hwězdy za mnoho dnij/ a bauře ſe wždy rozmáhala/ giž odňata byla naděge wſſeho naſſeho zproſſtěnij.

A gdy ſie áni ſłońce/ áni gwiazdy przez wiele dni nie vkazáły/ á niepogodá z tym wiecſzá náſtawała/ tedy nam iuż byłá odiętá wſzytká nádzieiá zdrowia náſzego.

21. A když ſme giž byli hladem welmi ztrápeni: Tehdy ſtoge Pawel v proſtřed nich řekl: O muži/ měli gſte zagiſté mne vpoſlechnauti/ a nehýbati ſebau od Kréty/ a byli byſſte vſſli nebezpečenſtwij tohoto a ſſkody.

Tákże gdy przez niemáły czás nic nie iedli/ thedy Paweł ſtoiąc w pośrzod ich/ mowił/ O mężowie/ záiſtec wam było potrzebá ſłucháć mnie/ á nie odieżdżáć z Krety/ ábyſcie byli vſzli tego niebeſpieczeńſtwá y ſzkody.

כז

16 וְכַד עֲבַרְן גְּזַרְתָּא חֲדָא
דְּמֶתְקַרְיָא קַוְדָא לְמַחְסֵן
אֶשְׁכַּחְן אֲחַדְן לְקַרְקוּרָא׃

Poi eſſendo ſcorſi ſotto vna piccola iſola, chiamata Clauda, à pena potemmo ritener la ſcafa.

17 וְכַד שְׁקַלְנָהּ מְחַיְצִין
הֲוַין וּמְתַקְנִין לָהּ לְאַלְפָא
וּמֶטּוּל דְּדָחְלִין הֲוַין ד
דְּדַלְמָא נֵפֵל בְּמַחְתַּתֵהּ
דְּיַמָּא אַחְתְּנַיְהִי לְאַרְמֶנוּן
וְהָכְוָת רָדֵין הֲוַין׃

Laquale hauendo pur ſolleuata, i marinari ſi ſeruiuano de gli aiuti, cignendo la naue diſotto: e temendo di non dare in Sirti, calato il vaſello eran coſi traſportati.

18 וְכַד קָם לָהּ עֲלַין כ
כִּימוֹנָא קַשְׁיָא לְיוֹמָא
אַחְרָנָא שְׁדַין מָאנֵין בְּיַמָּא׃

Et eſſendo noi da la tempeſta fieramente combattuti, il dì ſeguente gittoron via le robbe.

19 וְלְיוֹמָא דִּתְלָתָא מָאנֵא
דִּילָהּ דְּאַלְפָא בְּאִידַין
שְׁדַין׃

Et il terzo giorno con le noſtre proprie mani gittammo gli ſtrumenti de la naue.

20 וְכַד אֱחַד לֵהּ סַתְוָא
יוֹמָתָא יַתִּירָא וְלָא שֶׁמְשָׁא
מֶתְחֲזֵא הֲוָא וְלָא סַהְרָא
וְלָא כּוֹכְבֵא סַבְרָא דְּחַיַּין
כֻּל כֻּלֵּהּ אֶתְפְּסֵק הֲוָא לֵהּ׃

Ma non apparendoci per piu giorni ne ſole ne ſtelle, e ſopraſtando non piccola tempeſta, gia era tolta via ogni ſperanza di ſaluarci.

21 וְכַד אֱנָשׁ מֵדַם לָא
מֶסְתַּיְבַר הֲוָא הָיְדֵין קָם
פּוֹלוֹס בַּיְנָתְהוֹן וְאֵמַר אֵלוּ
אֶתְטְפִּיסְתּוּן לִי גַּבְרֵא לָא
רָדֵין הֲוַין מֶן קְרִיטָא ו
וּמֶתְחַסְּכִין הֲוַין מֶן —
חוּסְרָנָא וּמֶן אוּלְצָנָא
הָנָא׃

Et eſſendo ſtati lungo tempo ſenza mangiare, Paulo allora ſtando nel mezo di loro, diſſe, O huomini, ei biſognaua certo fare à mio modo, e non partir da Creta, ne procacciarſi queſto trauaglio e queſta perdita.

כז

16 וַנָּרָץ אֶל־אִי אֶחָד הַנִּקְרָא
קְלוּדָא בְּדֹחַק יָכֹלְנוּ לֶאֱחֹז אֶת־
גָּבִיעַ׃

Y lleuados de la corriente hazia vna pequenna Isla que ſe llama Clauda, apenas podimos ganar el batel.

17 אֹתוֹ נָשְׂאוּ וּבוֹ הֶחֱזִיקוּ
וְאָזְרוּ אֶת הָאֳנִיָּה וַיִּרְאוּ פֶּן יִפְּלוּ
בַּמַּחְתּוֹת וַנַּחוּ אֶת־הַכְּלִי וְכֵן
אֻנּוּ׃

El qual tomado, vſauan de remedios cinniendo el nauio: y auiendo temor que no dieſſen en la Syrte, abaxado el maſtel, eran anſi lleuados.

18 וַיְהִי סַעַר גָּדוֹל וְהָאֳנִיָּה
חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר וּבַיּוֹם הַבָּא הֵקֵלּוּ
אֶת־הָאֳנִיָּה׃

Y auiendo ſido atormentados de vna vehemente tempeſtad, el ſiguiente dia echaron à la mar.

19 וּבַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי הֵטִילוּ אֶת־
הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל־הַיָּם
לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם׃

Y al tercero dia noſotros con nueſtras manos echamos las obras muertas de la nao.

20 וְהַשֶּׁמֶשׁ וְהַכֹּכָבִים לְיָמִים
רַבִּים לֹא נָגְהוּ וְסַעַר גָּדוֹל הוּא
כֵּן אֲשֶׁר אָבְדָה מֵעֵינֵינוּ כָּל־
תִּקְוָה לְהִוָּשֵׁעַ אוֹתָנוּ׃

Y no pareciendo ſol ni eſtrellas por muchos dias, y viniendo vna tempeſtad no pequenna, ya era perdida toda la eſperança de nueſtra ſalud.

21 וְכַאֲשֶׁר לְיָמִים לֹא אָכְלוּ
לֶחֶם אָז קָם פּוֹלוּס בְּתוֹכָם
לֵאמֹר אוֹי הָאֲנָשִׁים שָׁוֶה לָכֶם
לִשְׁמוֹעַ אוֹתִי וְלֹא לִנְסֹעַ מִקְּרִיטָא
לָבוֹעַ גַּם אֶת־הַגְּדוּפָה הַזֹּאת
וְגַם אֶת־הָעֹנֶשׁ׃

Y auiendo ya mucho que no comiamos, entonces Paulo pueſto en pie en medio de ellos, dixo, Fuera cierto conueniente, ó varones, oyrme à mi, y no partir de Creta, y euitar eſte inconueniente y el danno.

κζ'.

16. Νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης.

Et ayans paſsé au deſſous d'vne petite iſle appelee Clauda, à grand'peine peuſmes-nous eſtre maiſtres de l'eſquif.

17. Ἣν ἄραντες βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννῦντες τὸ πλοῖον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτην ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο.

Lequel ayans attiré, les nautonniers cerchoyent tous remedes ceignans le nauire par deſſous: & craignans de tomber en Syrte, apres auoir abbatu la fartïe, eſtoyent ainſi portés.

18. Σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο.

Or pource que nous eſtions agités de grande tempeſte, le iour ſuiuant ils firent le iect.

19. Καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.

Puis le troiſieme iour nous iettaſmes de nos propres mains l'equippage du nauire.

20. Μήτε δὲ ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.

Et comme ainſi fuſt que par pluſieurs iours il ne nous apparuſt ne ſoleil ni eſtoiles, & que grande tempeſte nous preſſaſt de pres, toute eſperance de nous pouuoir ſauuer à l'aduenir fut oſtée.

21. Πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, Ἔδει μὲν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην, καὶ τὴν ζημίαν.

Mais apres qu'ils eurent eſté long temps ſans mãger, lors Paul ſe tenant au milieu d'eux, dit, O hõmes, certes il faloit me croire, & ne partir point de Crete, & gagner ce dommage & perte.

CAP. XXVII.

16. In inſulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere ſcapham.

And wee ranne vnder a litle Ile named Clauda/ & had much a do to get the boate.

17. Qua ſublata, adiutoriis utebantur, accingentes navem, timentes ne in Syrtim inciderent, ſummiſſo vaſe ſic ferebantur.

Which they tooke vp and vſed all helpe/ vndergirding the ſhippe/ fearing leaſt they ſhould haue fallen into Syrtes/ and they let downe the veſſell/ and ſo were caryed.

18. Validè autem nobis tempeſtate iactatis, ſequenti die iactum fecerunt.

The next day when we were toſſed with an exceeding tempeſt/ they ligthened the ſhippe.

19. Et tertia die ſuis manibus armamenta navis proiecerunt.

And the thirde day we caſt out with our owne handes the takling of the ſhippe.

20. Neque autem ſole, neque ſideribus apparentibus per plures dies, & tempeſtate non exigua imminente, iam ablata erat ſpes omnis ſalutis noſtræ.

And when neither ſunne nor ſtarres in many dayes appeared/ and no ſmal tempeſt lay vpon vs/ all hope that we ſhould be ſaued/ was then taken away.

21. Et cum multa ieiunatio fuiſſet, tunc ſtans Paulus in medio eorum, dixit, Oportebat quidem, ô viri, audito me, non tollere à Creta, lucrique facere iniuriam hanc & iacturam,

But after long abſtinence/ Paul ſtoode forth in the middes of them/ and ſayde/ Syrs/ ye ſhould haue hearkened to me/ and not haue looſed from Candie: ſo ſhoulde ye haue gayned this hurt and loſſe.

Das XXVII. Capitel.

16. Wir kamen aber an eine Inſulen/ die heiſſet Clauda/ da kondten wir kaumet einen Kahn ergreiffen.

Oc wi komme til en Øe/ ſom hed Clauda/ Der kunde wi neppelige faa fat paa en Baad.

17. Den huben wir auff/ vnd brauchten der hülffe/ vnd bunden jhn vnten an das Schiff/ denn wir forchten/ es möchte in die Syrten fallen/ vnd lieſſen das gefeſſe hinunter/ vnd fuhren alſo.

Den løffte wi op/ oc brugede hielp/ oc bunde hannem neden op til Skibet/ Thi wi fryctede/ at det ſkulde falde i Syrten/ oc wi lode Karet gaa ned/ oc fore ſaa.

18. Vnd da wir groß vngewitter erlitten hatten/ da theten ſie des nechſten tages einen außwurff.

Oc der wi haffde ledet ſtor Storm/ da giorde de den neſte dag en vdkaſtelſe,

19. Vnnd am dritten Tage wurffen wir mit vnſern Händen auß die Bereitſchafft im Schiffe.

Oc paa den tredie dag/ kaſte wi vd met vore hender det Redſkaff ſom vaar i Skibet.

20. Da aber in vilen tagen weder Soñ noch Geſtirn erſchein/ vnd nicht ein klein Vngewitter vns wider war/ war alle hoffnung vnſers Lebens dahin.

Oc der huercken Soel eller Stierner obenbaredis i mange dage/ oc icke liden Storm vaar oſſ imod/ da vaar alt haabet til vort Liff borte.

21. Vnnd da man lang nicht geſſen hatte/ tratt Paulus ins mittel vnter ſie/ vnd ſprach: Lieben Männer/ man ſolt mir gehorchet/ vnnd nicht von Creta auffgebrochen haben/ vnd vns diſes leides vnnd ſchadens überhebt haben.

Oc der Mand haffde icke ædet i long tid/ da traadde Paulus frem mit iblant dem/ oc ſagde/ Kære Mend/ mand ſkulde haffue lydt mig at/ oc icke ſeylet fra Creta/ oc icke føet oſſ denne modgong oc ſkade paa.

Kapitola XXVII.

16. A když gſme přiběhli k gednomu Oſtrowu/ kterýž ſlowe Klauda ledwa že gſme mohli obdržeti Cžlun v Bárky.

A gdychmy przybiegli ku niektoremu málemu wyſpowi/ ktory zowa Klaudá/ ledwochmy mogli barkę v okretu zátrzymáć.

17. Kterýžto když zdrželi/ pomocy vžijwali podpáſawſſe Bárku/ a Bogijce ſe aby newhodili na mijſto nebezpečné/ ſpuſtiwſſe gedno těžké Nadobij tak gſme ſe plawili.

Kthora wściagnawſzy/ dodawali ſobie pomocy/ podpáſawſzy okret/ á boiac ſie żeby nie wpádli w Syrtyn/ ſpuściwſzy barkę/ ták plyneli.

18. A když bauře wichrowá welmi námi zmijtala/ druhý den což měli w Bárce metali wen do Moře:

A gdy nas wielka niepogodá pedziłá/ tedy názáiutrz niektore rzeczy precz miotáli.

19. A třetij den y to což bylo k Bárce potřebného/ ſwýma rukam wházeli do Moře.

A trzeciego dnia rekomá náſzymi wſzytki naczynia z okretu wyrzucilichmy.

20. A když ani Slunce ſe nám neukázalo/ ani hwězdy za mnoho dnj / a bauře ſe wždy rozmáhala/ giž odnata byla naděge wſſeho naſſeho zproſſtěnij.

A gdy ſie áni ſłońce/ áni gwiazdy przez wiele dni nie ukázáły/ á niepogodá zbyt wiecżſza náſtawala/ tedy nam iuż byłá odietá wſzytká nádzieiá zdrowia naſzego.

21. A když ſme giž byli hladem welmi ztrápeni: Tehdy ſtoge Pawel v proſtřed nich řekl: O mužij/ měli gſte zagiſté mne vpoſlechnauti/ a nehýbati ſebau od Krety/ a byli byſſte vſſli nebezpečenſtwij tohoto a ſſkody.

Také gdy przez nie máły czás niciedli/ thedy Pawel ſtoiac w poſrzod ich/ mowił/ O mężowie/ záiſte wam było potrzebá ſłucháć mnie/ á nie odieżdżáć z Krety/ ábyſcie byli vſzli tego niebeſpieczeńſtwá y ſzkody.

22 וְהַשָׁא מְמַלֵךְ אֶנָא לְכוֹן
דְתֶהְוּוֹן דְלָא עָקָא נַפְשָׁא
גֵּיר חֲדָא מֶנְכוֹן לָא אָבְדָא
אֶלָא אֵן אֶלְפָּא ׃

Et hora io vi eſorto à ſtar di buono animo: percioche non ci ſarà perdità de la vita d'alcun di voi, ma ſolamente de la naue.

32 אֶתְחְזִי גֵּיר בְּלִלְיָא הָנָא
מַלְאַכֵה דַּאלָהָא הָו דְדִילֵה
אֶנָא וְלֵה פָּלַח אֶנָא ׃

Imperoche queſta notte mi s'è appreſentato dauanti vn Angelo di Dio, delquale io ſono, & alquale io ſeruo.

24 וְאֶמַר לִי לָא תֶדְחַל
פַּוְלָא עֲתִיד הוּ לָךְ לַמְקָם
בְּדָם קֶסַר וְהָא יַהַב לָךְ
אַלָהָא מַוְהַבְתָּא לְכֻל
דְרָדִין עַמָּךְ ׃

Dicendomi, Paulo non temere, ei biſogna che tu t'appreſenti à Ceſare: & ecco, Iddio t'ha donati tutti quelli che nauigano con teco.

25 מֶטוּל הָנָא אֶתְלַבַּבוּ
גַבְרָא מְהַיְמֶן אֶנָא גֵּיר
בַּאלָהָא דְהָכַנָא הָוֵא
אַכְּמָא דְאֶתְמַלַל עַמִּי ׃

Per laqual coſa, ô huomini, ſtate di buono animo: percioche io credo à Dio che ſarà coſi come mi è ſtato detto.

26 בְּרַם לְגָזַרְתָּא חֲדָא אִית
לַן דְנֶשְׁתְּדֵא ׃

Ma biſogna che noi ci gittiamo in qualche iſola.

27 וּמַן בָּתַר אַרְבַּעַת־עֶסַר
יַוְמִין דַּטְעַין וְאֶתְטַרַפְן ב
בְּהַדְרִיָוס יַמָּא בְּפֶלְגֵה
דְלִלְיָא סְבַרוּ מַלָּחֵא
דְלַאַרְעָא מֶתְקַרְבִין הָוַו ׃

Venuta che fu la quarta decima notte, eſſendo noi agitati nel mare Adriatico, circa la mezanotte, i marinari ſtimauano che appariſſe loro qualche regione.

28 וַארְמִיו אוּקִינָוס ו
וְאֶשְׁכַּחוּ קָוְמִין עֶסְרִין
וְתוּב קַלִיל רְדַו וְאֶשְׁכַּחוּ
קָוְמִין חַמְשַׁעֶסְרֵא ׃

Onde mandato giu lo ſcandaglio, trouorono venti paſſi d'altezza: poi eſſendoſi alquanto diſcoſtati di li, & hauendo di nuouo ſcandagliato, trouoron quindeci paſſi.

22 וְעַתָּה אִיעַצְכֶם לִהְיוֹתְכֶם
שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵבָב כִּי נֶפֶשׁ כָּל־
אִישׁ מִכֶּם לֹא תֹאבַד בִּלְבַדָּהּ
הָאֳנִיָּה ׃

Mas aora hos amoneſto que tengays buen animo: porque ninguna perdida aura de perſona de voſotros, ſi no ſolamente del nauio.

23 כִּי עָמַד אֶצְלִי בַּלַּיְלָה הַזֶּה
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר לוֹ הוֹוֶה
אֲנִי וְאוֹתוֹ עֲבַדְתִּי ׃

Porque eſta noche hà eſtado conmigo el Angel del Dios, del qual yo ſoy, y àlqual ſiruo.

24 לֵאמֹר אַל תִּירָא פּוֹלֶא
שׁוֶה לְךָ לַעֲמֹד לִפְנֵי הַקֵּיסָר
וְהִנֵּה חָנַן אֱלֹהִים אוֹתְךָ כָּל־
הָאוֹנִים עִמָּךְ ׃

Diziendo, Paulo no ayas temor: es meneſter que ſeas preſentado delante de Ceſar: y heaqui, Dios te ha dado à todos losque nauegan contigo.

25 לָכֵן חִזְקוּ הָאֲנָשִׁים וְיֶאֱמַץ
לִבְּכֶם כִּי הֶאֱמַנְתִּי לֵאלֹהִים כִּי
כֵן יִהְיֶה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלַי ׃

Portanto, ó varones, tened buen animo: porque yo confio en Dios que ſerá anſi como me há ſido dicho.

26 כִּי אֶל־אִי אֶחָד צָרִיךְ לִנְפּוֹל
אוֹתָנוּ ׃

Mas es meneſter que demos en vna Isla.

27 וְכַאֲשֶׁר אַרְבַּעַת עָשָׂר לַיְלָה
הָיָה בְּאֲנוֹתֵנוּ בְּיָם הַדְרִיוֹס כַּחֲצִי
הַלַּיְלָה הֵבִינוּ הַמַּלָּחִים לִקְרֹב
אֲלֵיהֶם אֶרֶץ אֶחָת ׃

Empero venida la catorzena noche, y ſiendo lleuados en el Adria, los marineros á la media noche ſoſpecharon que eſtauan cerca do alguna tierra.

28 וַיִּרְמוּ אֶת־צִנַּת עוֹפֶרֶת
וַיִּמְצְאוּ עֶשְׂרִים קוֹמוֹת וְעוֹד
מְעַט הָלְכוּ וּשְׁנִית רָמוּ אֶת־עוֹפֶרֶת
וַיִּמְצְאוּ חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה קוֹמוֹת ׃

Y echando la ſonda, hallaron veynte paſſos: y paſſandó vn poquito mas adelante, boluiendo à echar la ſonda, hallaron quinze paſſos.

22. Καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου.

Mais maintenant ie vous enhorte que preniez bon courage: car il n'y aura perte aucune entre vous quant à la vie, mais ſeulement du nauire.

23. Παρέστη γάρ μοι τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω.

Car ceſte propre nuict s'eſt preſenté a moi l'Ange du Dieu, auquel ie ſuis, & à qui ie ſers:

24 Λέγων, μὴ φοβοῦ παῦλε· καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι, καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.

Diſant, Paul, ne crain point, il faut que tu ſois preſenté à Ceſar: & voici, Dieu t'a donné tous ceux-ci qui nauigent auec toi.

25. Διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ. ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι.

Parquoi, ô hommes ayez bon courage, car ie croy à Dieu qu'il ſera ainſi comme il m'a eſté dit.

26. Εἰς νῆσον δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν,

Mais il faut que nous ſoyons iettés en quelque iſle.

27. Ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ. κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν.

Quand donc la quatorzieme nuict fut venue, comme nous eſtions portés çà & la en la mer Adriatique, enuiron minuict, les mariniers eurent opinion que quelque contree leur approchoit.

28. Καὶ βολίσαντες εὗρον ὀργυιὰς εἴκοσι· βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυιὰς δεκαπέντε.

Et iettans la ſonde en bas, trouuerent vingt braſſes: puis eſtans paſſés vn peu plus outre, & ayans derechef ſondé, ils trouuerent quinze braſſes.

CAP. XXVII.

22. Et nunc ſuadeo vobis bono animo eſſe, amiſſio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquam navis.

But now I exhort you to be of good courage: for there ſhall be no loſſe of any mans life among you / ſaue of the ſhip onely.

23. Aſtitit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius ſum ego, & cui deſervio.

For there ſtoode by me this night the Angell of God / whoſe I am / and whome I ſerue.

24. Dicens, Ne timeas Paule, Cæſari te oportet aſſiſtere: & ecce donavit tibi Deus omnes qui navigant tecum.

Saying / Feare not, Paul: for thou muſt bee brought before Ceſar: and loe / God hath giuen vnto thee all that ſayle with thee.

25. Propter quod bono animo eſtote viri: credo enim Deo, quia ſic erit, quemadmodum dictum eſt mihi.

Wherefore / Syrs / be of good courage: for I beleeue God / that it ſhall be ſo as it hath bene told me.

26. In inſulam aut quandam oportet nos devenire.

Howbeit we muſt be caſt into a certaine Iland.

27. Sed poſteaquam quartadecima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, ſuſpicabantur nautæ apparere ſibi aliquam regionem.

And when the fourtheenth night was come / as we were carved to and froin the Adriaticall ſea about midnight / the ſhipmen deemed that ſome countrey approched vnto them.

28. Qui & ſummittentes bolidem, invenerunt paſſus viginti: & puſillum inde ſeparati, invenerunt paſſus quindecim.

And ſounded / and founde it twentie fathoms: and when they had gone a litle further / they ſounded againe / and founde fifteene fathoms.

Das XXVII. Capitel.

22. Vnd nun ermahne ich euch / daß jr vnverzagt ſeyt / denn keines Leben auß vns wird vmbkommen / ohn das Schiff.

Oc nu formaner ieg eder / at i ere frimodige / Thi der ſkal ingen mands Liff aff oſſ omkomme / vden Skibet.

23. Denn diſe Nacht iſt bey mir geſtanden der Engel Gottes / des ich bin / vnd dem ich diene.

Thi at denne nat ſtod Guds Engel hoſſ mig / huilcken ieg hører til / oc den ieg tien.

24. Vnd ſprach: Förchte dich nicht Paule / du muſt für den Keiſer geſtellet werden / vnnd ſihe / Gott hat dir geſchencket alle die mit dir ſchiffen.

Oc ſagde / Frycte dig icke Paule / Du ſkalt komme faar Keyſeren / Oc ſee / Gud haffuer giffuit dig alle dem ſom ſeyle met dig.

25. Darumb lieben Männer ſeyt vnverzagt / denn ich glaube Gott / es wirdt alſo geſchehen / wie mir geſagt iſt.

Der faare verer frimodige / kære Mend / Thi ieg tror Gud / det ſkal ſaa ſke / lige ſom mig er ſagd.

26. Wir müſſen aber anfahren an eine Inſulen.

Men wi nødis til at fare til en Ø.

27. Da aber die viertzehende Nacht kam / vnnd wir in Adria fuhren vmb die Mitternacht / wehneten die Schiffleute ſie kemen etwa an ein Land.

Men der den fiortende nat kom / oc wi fore i Adria ved midnat / da mente Skibmendene / at de ſkulde komme nogen ſted til Land.

28. Vnd ſie ſenckten den Bleywurff ein / vnnd funden zweintzig klaffter tieff / vnd über ein wenig von dannen / ſenckten ſie abermal / vnnd funden fünfftzehen klaffter.

Oc de kaſte it Blylod ned / oc funde tiue Faffne dyb / Oc lidet lenger frem / kaſte de atter igen / oc funde femten Faffne.

Kapitola XXVII.

22. A geſſtě wám radijm / abyſſte dobré myſli byli / nebť nebude ztracen žiwot žádného z wás kromě ſamé Bárky.

Alec was teraz vpominam ábyśćie byli dobrey myſli / boć w żadnym z was ſzkody nie będzie / oprocz tylko okretu.

23. Neb mi ſe okázal této noci Angel Boží / gehožto yá gſem / a kterémuž yá ſlaužijm.

Abowiem mi ſie thedy nocy vkazał Aniol Boży / kthoregom ia ieſt / y kthorego chwałe.

24. Řka: Nebog ſe Pawle / před Cýſařem muſýš ſe poſtawiti / a aydal tobě Bůh wſſecky kteřij ſe plawj s tebau.

Opowiedáiac mi / Nie boy ſie Páwle / potrzebác ábyś ſtánął przed Ceſarzem / á oto cie Bog wſzytkimi dárował ktorzy ſie wiozą z tobą.

25. Protož mužij buďte dobré myſli / neb yá wěřijm Bohu mému / že ſe tak ſtane / yakož gť mi powědijno.

A przethoż bądźcie dobrey myſli o mężowie / ábowiemći ia wierzę Bogu że thák będzie iáko mi powiedział.

26. Ale naypřwé máme ſe doſtati na něyaký Oſtrow.

A muśiemy być wyrzuceni ná niektorym wyſpie.

27. Potom pak když čtrnáctá noc přiſſla / a my plauli po Moři Adryatſkém / opůl noci / domnijwali ſe Marynáři / žeby ſe gim okazowala neyaká Kragina.

Zátym gdy nádeſzłá noc czternáſta / gdy ſmy pływáli po morzu Adryatyckim około pułnocy zdało ſie żeglarzom iż byłá bliſko nich niektora kráiná.

28. Kteřijžto ſpuſtiwſſe do wody Olownicy / nalezli wyhlaubij dwadcýti kročegi: A pohnuwſſe ſe odtud maličko / nalezli wzhlaubij patnácte kročegij.

Ktorzy ſpuśćiwſzy ſznur z olowem / nálezli głębiey dwádzieśćiá ſążon / á máluczko dáley poſtąpiwſzy / záſie ſpuśćiwſzy olow / nálezli ... ernaśćie ſążon.

כז

29 וְכַד דָּחִילִין הֲוַיְן דִּדְלְמָא נֶשְׁתְּכַח לַן בְּדוּכְיָתָא דְּאִית בְּהֵין שׁוּעֵא אַרְמִיו מִן חַרְתֵּה דְּאַלְפָּא אוּקִינוֹס אַרְבַּע וַמְצַלֵּין הֲווֹ דְּיֶהְוֵא יַוְמָא׃

E temendo di non dare in luoghi aſpri, gittoron quattro ancore da la poppa, e deſiderauano che ſi faceſſe giorno.

30 מַלָּחֵא דֵּין בְּעוֹ לְמֶעְרַק מֶנָּה מִן אַלְפָּא וַאֲחֶתוּ מֶנָּה לְקַרְקוּרָא לְיַמָּא בְּעֶלְתָא דְּאָזְלִין בָּה ו וְיָאסְרוּנָּה לְאַלְפָּא ב בְּאַרְעָא׃

Ma cercando i marinari di fuggirſi de la naue, & hauendo calato lo ſcifo nel mare, ſotto colore d'hauere à diſtender le ancore de prora.

31 וְכַד חֲזָא פַּוְלוֹס אֲמַר לְקֶנְטְרוּנָא וְלְאֶסְטְרַטְיוּטֵא דְּאֵן הָלֵין בְּאַלְפָּא לָא מְכַתְּרִין אַנְתּוּן לָא מֶשְׁכְּחִין דְּתֶחְוּן׃

Paulo diſſe al Centurione & à i ſoldati, Se coſtoro non reſtano ne la naue, Voi non potete ſaluarui.

32 הָיְדֵין פְּסַקוּ אֶסְטְרַטְיוּטֵא לְחַבְלֶיהָ דְּקַרְקוּרָא מִן אַלְפָּא וְשַׁבְקוּהָ טָעְיָא׃

Allora i ſoldati taglioron le funi de lo ſchifo, e laſcioronlo cader giu.

33 הָו דֵּין פַּוְלוֹס עַד־מָא דְּהָוָא צַפְרָא מְפַיֵּס הֲוָא לְכֻלְּהוֹן דְּנִקַבְּלוּן סַיְבַּרְתָּא כַּד אָמַר לְהוֹן יַוְמָנָא הָא אַרְבַּעְת־עֲסַר יַוְמִין מִן קֶנְטָא מֶדֶּם לָא טְעִים לְכוֹן׃

Et eſſendo gia per farſi giorno, Paulo eſortaua tutti à prender cibo, dicendo, Queſte è il quartodecimo giorno, che Voi aſpettando ſete digiuni, ſenz'hauer preſo coſa alcuna.

34 מֶטוּל הָדָא בָּעֵא אֲנָא מֶנְּכוֹן דְּתִתְקַבְּלוּן מֵאכוּלְתָּא לְקוּיָּמָא דְּחַיַּיכוֹן מְנָתָא גֵּיר מִן רֵישָׁא דְּחַד מֶנְּכוֹן לָא אָבְדָא׃

Perilche io V'eſorto à pigliar del cibo imperoche queſto appartiene à la Voſtra ſalute: perche di niſſun di Voi cadra Vn capello di teſta.

כז

29 וִידְאִים אֲנַחְנוּ פֶּן אֶל־מְקוֹמוֹת הַסְּלָעִים נִפּוֹל וַנַּשְׁלִיךְ מֵאָחוֹר־הָאֳנִיָּה עֲגוֹת אַרְבַּע וַיִּתְפַּלְלוּ לִהְיוֹת יוֹם׃

Y auiendo temor de dar en lugares aſperos, echando quatro anclas de la poppa, deſſeauan que ſe hizieſſe de dia.

30 וְהַמַּלָּחִים מְבַקְשִׁים לִבְרוֹחַ מֵאֳנִיָּה וַיַּנִּחוּ אֶת־רַפְסוֹדָה אֶל־הַיָּם אוֹמְרִים כְּמוֹ עֲתִידִים לִמְשֹׁךְ מֵרֹאשׁ אֶת־הָעֲגוֹת׃

Entonces procurando los marineros de huyrſe del nauio, echando el batel á la mar cõ parecer como que querian largar las anclas de proa.

31 וַיֹּאמֶר פַּוְלוֹס לְשַׂר מֵאָה וּלְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה אִם לֹא יֵעָוְדוּ הָאֵלֶּה בָּאֳנִיָּה אַתֶּם לֹא תוּכְלוּ לְהִמָּלֵט׃

Paulo dixo al Centurion y à los ſoldados, Si eſtos no quedan en el nauio, voſotros no podeys ſaluarhos.

32 אָז גָּזְרוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה אֶת־חַבְלֵי רַפְסוֹדָה וְהִנִּיחוּהָ לִנְפּוֹל׃

Entonces los ſoldados cortaron los cabos del batel, y dexaronlo perder.

33 וְעַד אֲשֶׁר עָתִיד הָיָה לִהְיוֹת בֹּקֶר וַיָּעַץ אוֹתָם כֻּלָּם לָקַחַת לֶחֶם וּלְסַעֵד לִבָּם לֵאמֹר שְׁלוֹשָׁה עָשָׂר הוּא הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר מְקַוִּים אֲנַחְנוּ בְּלִי אֹכֶל הִתְעוֹדַדְתֶּם וּמְאוּמָה לֹא טָעוֹם׃

Y como ſe començo à hazer de dia, Paulo exhortaua á todos que comieſſen, diziendo, Eſte es el catorzeno dia que eſperays y permaneceys ayunos no comiendo nada:

34 עַל־כֵּן מֵעִיז אֲנֹכִי אֶתְכֶם לְסַעֵד אֶת לִבּוֹתֵיכֶם כִּי זֹאת תִּהְיֶה אֶל־יְשׁוּעַתְכֶם כִּי אִם הֱיוּ לִבְנֵי חַיִל וּלְאִישׁ מִכֶּם לֹא יִפּוֹל מִשַּׂעֲרוֹת רָאשֵׁיכֶם אַרְצָה׃

Portanto ruego hos que comays por vueſtra ſalud: que niaun vn cabello de la cabeça de ninguno de voſotros perecera.

κζ.

29. Φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.

Et craignans qu'ils ne tombaſſent en quelque eſcueil, ils ietterent quatre ancres de la pouppe du nauire, deſirans que le iour vinſt.

30. Τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν.

Et comme les mariniers cerchoyent à s'enfuir du nauire, ayans aualé l'eſquif en la mer, comme s'ils euſſent voulu laſcher les ancres du coſté de la prouë

31. Εἶπεν ὁ παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.

Paul dit au Centenier & aux gendarmes, Si ceux-ci ne demeurent dedans le nauire, vous ne pouuez vous ſauuer.

32. Τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν.

Adonc les gendarmes couperent les cordes de l'eſquif, & le laiſſerent choir en bas.

33. Ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων, τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι.

Et pendant que le iour deuoit venir, Paul les enhorta tous de prendre quelque nourriture, diſant. Auiourd'hui eſt le quatorzieme, iour qu'en attendant vous eſtes demeurés à iuſn, & n'auez riẽ prins.

34. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται.

Parquoi ie vous enhorte que preniez quelque nourriture, attendu qu'il eſt expedient pour voſtre ſauueté: car il ne cherra de nul de vous vn cheueu de la teſte.

CAP. XXVII.

29. Timentes autem ne in aſpera loca incideremus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabant diē fieri.

Then fearing leſt they ſhould haue fallen into ſome rough places/ they caſt foure ancres out of the ſterne/ and wiſhed that the day were come.

30. Nautis verò quærentibus fugere de navi, cùm miſiſſent ſcapham in mare, ſub obtentu quaſi inciperent à prora ancoras extendere.

Now as the mariners were about to flee out of the ſhip/ and had let downe the boat into the ſea vnder a colour as though they woulde haue caſt ancres out of the foreſhip.

31. Dixit Paulus Centurioni & militibus, Niſi hi in navi manſerint, vos ſalvi fieri non poteſtis.

Paul ſayde vnto the Centurion and the ſouldiers/ Except theſe abide in the ſhip/ ye cannot be ſafe.

32. Tunc abſciderunt milites funes ſcaphæ: & paſſi ſunt eam excidere.

Then the ſouldiers cut of the ropes of the boat/ and let it fall away.

33. Et cum lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes ſumere cibum, dicens, Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.

And when it began to be day/ Paul exhorted them all to take meate/ ſaying/ This is the furetenth day that ye haue taryed/ and continued faſting/ receyuing nothing.

34. Propter quod rogo vos accipere cibum pro ſalute veſtra, quia nullius veſtrum capillus de capite peribit.

Wherefore I exhort you to take meate: for this is for your ſafe garde: for there ſhall not an heare fall from the head of any of you.

Das XXVII. Capitel.

29. Da forchten ſie ſich/ ſie würden an harte ort anſtoſſen/ vnnd worffen hinden vom Schiff vier Ancker ein/ vnd wündscheten daß tag würde.

Da fryctede de at de ſkulde ſtøde paa haarde Steder/ oc de kaſte fire Ackere bag vd aff Skibet/ oc yndſkede at det vilde vorde dag.

30. Da aber die Schiffleute die flucht ſuchten auß dem Schiffe/ vnd den Kahn niderlieſſen/ in das Meer/ vnd gaben für/ ſie wolten die Ancker vorne auß dem Schiffe laſſen.

Oc der Skibmendene ſøgte effter at fly aff Skibet/ oc ſette Baaden ned i Haffuit/ oc lode ſom de vilde kaſte flere Ackere faare aff Skibet.

31. Sprach Paulus zu dem Vnterhauptman/ vnd zu den Kriegsknechten: Wenn diſe nicht im Schiffe bleiben/ ſo köndt jhr nicht beym Leben bleiben.

Da ſagde Paulus til Vnderhoffuitzmanden oc til Stridzmendene/ Der ſom diſſe icke bliffue i Skibet/ da kunde i icke bliffue ved Liffuit.

32. Da hieben die Kriegsknechte die Stricke ab von dem Kahn/ vnd lieſſen jn fallen.

Da hugge de Stridzmendene linerne aff Baaden/ oc lode hannem falde.

33. Vnd da es anfieng liecht zu werden/ ermanet ſie Paulus alle/ daß ſie Speiſe nemen/ vnnd ſprach: Es iſt heute der viertzehende tag/ daß jhr wartet vnd vngeſſen blieben ſeyt/ vnd habt nichts zu euch genommen.

Oc der det begynte at bliffue liuſt/ da formanede Paulus dem alle/ at de ſkulde faa Mad/ oc ſagde/ Det er i dag den fiortende dag/ at i haffue tøffuit oc icke ædet/ oc inted taget til eder.

34. Darumb ermane ich euch ſpeiſe zunemen/ euch zu laben/ denn es wird ewer keinem ein Haar von dem Haupt entfallen.

Der faare formaner ieg eder/ at i tage Maad/ oc verauege eder/ Thi der ſkal icke falde it haar aff nogen eders Hoffuit.

Kapitola XXVII.

29. A bogjce ſe aby na mělké mijſto nevhodili/ wypuſtiwſſe z Bárky čtyři Kotwy/ žádali aby den byl.

A bojac ſie áby ná mieyſcá nierowne nie przyſſli/ rzuciwſſy cztery kotwice z okretu/ prágnáli áby dzień náſtał.

30. A když Marynáři chtěli vtecy z Barky puſtiwſſe Cžlun Korabowý do Moře/ pod zámyſlem/ yakoby chtěli od předku Bárky Kotwe roztahowati.

Tedy żeglarze gdy ſie ſtárali iákoby vciec z okretu puściwſſy barke ná morze rzkomo chcieli od przodku zárzucác kotwice.

31. Rzekl Pawel Setnijkowi a Zoldnéřuom: Nezuoſtanauli tito na Bárce/ wy nebudete mocy zachowáni býti.

Rzekl tedy Páwel ſetnikowi y ſlużebnym/ ieſliż cinie zoſtáná w okrecie/ tedy wy nie możecie byc záchowáni.

32. Tedy Zoldnéři vtijnali prowacy v Cžlunu/ a puſtili gey aby přeč piynul.

A ták ſlużebni obćieli powrozy v barki/ y dáli iey vpáść.

33. A když počalo ſwitati/ proſyl Pawel wſſech/ aby pogedli/ řka: Giž geſt tomu dnes čtrnácty den/ yakž trwáte poſtijce ſe/ a nič gſte negedli:

Zátym gdy dżień pocżął náſtáwáć/ nápominał Páwel wſſythki áby iedli/ mowiac/ Tenci dzień ieſt cżternáſty/ iáko czekáiac trwacie łácżni nic nie iedzac.

34. Protož proſým was/ abyſſte přijali pokrm pro waſſe zdrawij/ neb žádného z wás wlas s hlawy nezahyne.

Dla tegoż was nápominam ábyście iedli/ ábowiemci wam to będzie ku zdrowiu wáſſemu pożytecżno/ gdyż żadnego z was y wlos z głowy nie ſpadnie.

כז

35 וְכַד הָלֵין אֲמַר נְסַב לַחְמָא וְשַׁבַּח לַאלָהָא קְדָם כֻּלְּהוֹן וַקְצָא וַאֲחֶד לְמֵאכַל׃

E dette ch'egli hebbe queſte coſe, preſe del pane, e rendè gratie à Dio in preſentia di tutti, e ſpezzatolo, cominciò à mangiare.

36 וַאתְבַּיַּאיו כֻּלְּהוֹן וְקַבֶּלוּ תּוּרְסָיָא׃

Onde hauendo tutti fatto buono animo, preſero ancor eſſi da mangiare.

37 אִיתַין הֲוַין דֵּין בְּאַלְפָּא מָאתַין וְשַׁבְעִין וְשֵׁת נַפְשָׁן׃

Et erauammo tra tutti ne la naue dugento ſettanta ſei perſone.

38 וְכַד סְבַעוּ מֵאכוּלְתָּא אַקֶּלוּ מֵן אַלְפָּא וַשְׁקַלוּ חֶטֵּא וַשְׁדַיו בְּיַמָּא׃

Satiati che furon di mangiare, alleggeriron la naue, gittando il grano nel mare.

39 וְכַד הֲוָא יַוְמָא סַפָּנֵא אֵידָא הִי אַרְעָא לָא אֶשְׁתַּוְדַעוּ אֶלָּא חָרוּ עַל גֵּיב יַבְּשָׁא כֵּנְפָּא חֲדָא דְּיַמָּא אֵיכָא דְּרָגִין הֲווֹ דְּאֵן מֶשְׁכְּחָא יְדַחוּנָה לְאַלְפָּא׃

Quando poi fu venuto il giorno, non conoſceuano la terra: ma conſiderauano vn certo golfo che haueua lito, nelqual diſegnauano ſpinger la naue, ſe haueſſeno potuto.

40 וַפְסַקוּ לְאוּקִינוֹס מֵן אַלְפָּא וַארְפִּיו אֶנֵּין בְּיַמָּא וַשְׁרִי רְבָבָא דְּסוּכָּנָא וְתַלִּו אַרְמְנוּן זְעוּרָא לְרוּחָא דְּנָשְׁבָא וְרָדִין הֲוַין לְאַפֵּי יַבְּשָׁא׃

E coſi ritirate l'ancore, ſi commeſſero al mare, allargando inſieme con le giunture de timoni: & alzato fu l'artimone al fiato del vento, tendeuano verſo il lito.

41 וְנֶשֶׁת אַלְפָּא בְּדוּכְתָּא דְּרָמָא בֵּינַת תְּרֵין עוּמְקִין דְּיַמָּא וְאֶתְחַרְיַת בָּהּ וְקָם עֲלֶיהָ גַּבָּה קַדְמָיָא וְלָא מֶתְתְּזִיע הֲוָא גַּבָּה דֵּין אַחְרָיָא אֶשְׁתְּרִי מֵן קְטִירָא דְּגַלְּלֵא׃

Ma eſſendo incorſi in vn luogo di due mari, vrtorono la naue: & eſſendoſi ficcata la prora, reſtaua immobile: e la poppa ſi disfaceua per la violentia de l'onde,

כז

35 וְכַאֲשֶׁר אָמַר אֶת־הָאֵלֶּה לָקַח אֶת־הַלֶּחֶם וַיּוֹדֶה לַיהוָֹה לִפְנֵי כֻלָּם וַיִּשְׁבֹּר וַיָּחֶל לֶאֱכֹל׃

Y auiendo dicho eſto, tomando el pan, hizo gracias à Dios en preſencia de todos: Y partiendo començo á comer.

36 וַיִּהְיוּ טוֹבֵי־לֵבָב כֻּלָּם וַיִּסְעֲדוּ לִבּוֹתָם׃

Entonces todos teniendo ya mejor animo, comieron ellos tambien.

37 וַנְּהִי כָּל־נֶפֶשׁ בָּאֳנִיָּה מָאתַיִם שִׁבְעִים וָשֵׁשׁ׃

Y eramos todas las perſonas enel nauio, dozientas y ſetenta y ſeys.

38 וְשָׂבְעוּ לֶחֶם וְהֵקַלּוּ אֶת־הָאֳנִיָּה וַיָּטִילוּ אֶת הַחִטָּה אֶל־הַיָּם׃

Y hartados de comida, aliuiauan el nauio echando el grano à la mar.

39 וַיְהִי־בֹקֶר וְלֹא הִכִּירוּ אֶת־הָאָרֶץ אַךְ חֵיק אֶחָד צָפּוּ בְּפִלְּסוּ אֲשֶׁר לוֹ שְׂפַת הַיָּם אֲשֶׁר בּוֹ אִם יוּכְלוּ לְהַדִּיחָם אֶת־הָאֳנִיָּה׃

Y como ſe hizo de dia, no conocian la tierra: mas vian vn golfo, que tenia orilla àl qual acordauan de echar, ſi pudieſſen, el nauio.

40 וְכַאֲשֶׁר גִּלְּלוּ אֶת־הָעֲגוֹת הִנִּיחוּ אֳנִיָּה לַיָּם וּכְאֶחָד הִתִּירוּ אֶת־צְמִידֵי הַתַּחְבּוּלָה וְהֵרִימוּ נֵס גָּדוֹל לָרוּחַ נֻשְׁבָה בּוֹ לִתְקוֹף אֶת־הַיַּבָּשָׁה׃

Alcando las anclas, dexaronſe à la mar, largando tambien las ataduras de los gouernalles: y alçada la ceuadera àl ſoplo del ayre, yuanſe à la orilla.

41 וּבִנְפוֹל אוֹתָנוּ אֶל־מְקוֹם מִשְׁפְּתַיִם הִתְקִיפוּ בְּתֹקֶף אֶת־הָאֳנִיָּה וְרֹאשׁ הָאֳנִיָּה נִחַת לַעֲמֹד וְלֹא נָמוֹט אַךְ אֲחוֹרוֹ נִקְרַע בִּבְעִים הָרוּחַ וְהַגַּלִּים׃

Mas dando en vn lugar de dos aguas, la nao dió àl traues: y la proa hincada eſtaua ſin mouerſe, y la popa ſe abria con la fuerça de la mar.

κζ.

35. Εἰπὼν δὲ ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον, εὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.

Et quand il eut dit ces choſes, & prins du pain, il rendit graces à Dieu deuant tous: & l'ayant rompu commença à manger.

36. Εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς.

Adonques tous ayans prins courage ſe prindrent auſſi à manger.

37. Ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ.

Or eſtions-nous au nauire en tout deux cens ſeptante ſix ames.

38. Κορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.

Et quand ils furent raſſaſſiés de viande, ils allegerent le nauire, iettans le blé en la mer.

39. Ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο, εἰ δύναιντο, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον.

Mais le iour eſtant venu, ils ne recognoiſſoyent point le païs: ains apperceurent vn goulfe ayant riuage, auquel ils deliberoyent ietter le nauire, s'ils euſſent peu.

40. Καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.

Parquoi ayans retiré les ancres, ils s'abandõnerent à la mer, laſchans quand & quand les attaches des gouuernaux: & l'artimon leué au vent, tirerent vers les riuage.

41. Περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐπώκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.

Mais eſtans tombés en vn lieu où deux courans ſe rencontroyent, ils y heurterent la nauire, & la prouë eſtant fichee demeuroit ferme, mais la pouppe ſe rompoit par la violence des vagues.

CAP. XXVII.

35. Et cùm hæc dixiſſet, ſumens panem, gratias egit Deo in conſpectu omnium: & cum fregiſſet, cœpit manducare.

And when he had thus ſpoken / he tooke bread / and gaue thankes to God / in preſence of them all / and brake it / and began to eate.

36. Animæquiores autem facti omnes, & ipſi ſumpſerunt cibum.

Then were they all of good courage / and they alſo tooke meate.

37. Eramus verò univerſæ animæ in navi ducentæ ſeptuaginta ſex.

Nowe we were in the ſhip in al two hundreth / threeſcore and ſixtene ſoules.

38. Et ſatiati cibo alleviabant navem, iactantes triticum in mare.

And when they had eaten ynough / they ligthened the ſhip / and caſt out the wheate into the ſea.

39 Cum autem dies factus eſſet, terram non agnoſcebant: ſinum verò quendam conſiderabant habentem litus, in quem cogitabant, ſi poſſent eiicere navem.

And when it was day / they knew not the countrey / but they ſpied a certaine creeke with a banke / into the which they were minded (if it were poſſible) to thruſt in the ſhippe.

40. Et cum ancoras ſuſtuliſſent, committebāt ſe mari, ſimul laxantes iuncturas gubernaculorum: & levato artémone ſecundum auræ flatum, tendebant ad litus.

So when they had taken vp the ancres / they committed the ſhip vnto the ſea / and looſed the rudder bondes / and hoyſed vp the maine ſaile to the winde / and drewe to the ſhore.

41. Et cum incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt navem: & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis verò ſolvebatur à vi maris.

And when they fell into a place / where two ſeas met / they thruſt in the ſhippe: and the fore parte ſtucke faſt / and could not bee moued / but the hinder parte was broken with the violence of he waues.

Das XXVI. Capitel.

35. Vnd da er das geſaget / nam er das Brot / dancket Gott für jhnen allen / vnd brachs / vnd fing an zu eſſen.

Oc der hand haffde det ſagd / tog hand Brød / tackede Gud for dem alle / oc brød det / oc begynte at æde.

36. Da wurden ſie alle guts muts / vnd namen auch ſpeiſe.

Da bleffue de alle frimodige / oc finge dem ocſaa Mad.

27. Vnſer waren aber alle zuſammen im Schiff / zwey hundert vnnd ſechs vnd ſiebentzig Seelen.

Men wi vaare alle tilſammen i Skibet / thu hundrede oc ſex oc halffierdeſindstiue Siele.

38. Vnd da ſie ſatt wurden / erleichterten ſie das Schiff / vnd worffen das Getreide in das Meer.

Oc der de bleffue mætte / forlaaſſede de Skibet / oc kaſte Kornet i Haffuit.

39. Da es aber tag ward / kandten ſie das Land nicht. Eines Anfurts aber wurden ſie gewar / der hatte ein Vfer / da hinan wolten ſie das Schiff treiben / wo es möglich were.

Oc der det bleff dag / kende de Landet icke. Men de ſaae en Haffn ſom haffde en bræd / der vilde de ſtyret Skibet hen / om det haffde veret mueligt.

40. Vnd da ſie die Ancker auffgehuben / lieſſen ſie ſich dem Meer / vnd löſeten die Ruderband auff / vnd richteten den Segelbawm nach dem Winde / vnd trachteten nach dem Vfer.

Oc der de toge Ackerne op / gaffue de ſig til Søſſ / oc løſde Roret aff / oc vende Raaen effter Været / oc lagde ſig effter at komme til Landet.

41. Vnd da wir fuhren an einen ort / der auf beyden ſeiten Meer hatte / ſtieß ſich das Schiff an / vnnd das forder theil bleib veſte ſtehen vnbeweglich / Aber das hinder theil zubrach / von der gewalt der Wellen.

Oc der wi fore til en Sted / ſom haffde Haffuit paa baade ſider / der ſtøtte Skibet paa / oc den fremmerſte deel bleff faſt ſtaaendis vrørlig / Men bagdelen ſtoſſ ſønder aff bølgernis mact.

Kapitola XXVII.

35. A když to powěděl / wzaw chlěb / djky wzdáwal Bohu / předewſſemi: A když rozlomil počal gijſti.

To rzekſzy wźiął chleb / y czynił dźięki Bogu przed wſzythkimi / y vłomiwſzy / począł ieść.

36. Tehdy y oni potěſſywſſe ſe přigijmali pokrm.

Ale gdy wſzyſcy iuż byli lepſzey myſli / poczęli też ieść y oni.

37. A bylo nás wſſech Lidij na Bárce / dwě Stě Sedmdeſáte a ſſeſt.

A było nas wſzythkich oſobám w okręcie / dwieśćie y ſiedm̃ dźieſiąt y ſześć.

38. A poſylněni gſauce pokrmem / oblehčowali Bárku / mechce Pſſenicy do Moře.

Tedy náiadſzy ſię polekczáli okretu / wyrzucáiąc pſzenicę w morze.

30. A když byl včiněn den / nemohli země widěti / než zatoku něyakau ſeznamenali ana má břeh / y myſlili mohliliby kterak k němu přiſtati s Bárkau.

A gdy iuż dźień nádſzedł / nie ználi ziemie / wſzákoż vyźreli niektorą odnogę máiącą brzeg / ná ktorą myſlili / ieſliby mogli wpráwić okręt.

40. A když Kotwy z wody wytáhli / dali ſe na Moře / ſprawiwſſe také prowazy Prawidl / a zdwihſſe menſſjwě trnijě / podlě wijnij wětru / táhli ſe k břehu.

Záthym wyćiągnawſzy kotwice / puśćili ſię ná morze / y odiawſzy pauwię od ſtyru / á podniozſzy mnieyſzy żagiel / puśćili ſię zá wiátrem ku brzegowi.

41. A když gſme treffili na to mijſto / kde ſe dwoge Moře ſcházy / tu ſe nám zaſtawila Barka: a přednij konec Bárky ſtal nehaybije ſe / zádnij pak konec lámal ſe náſylijm wln.

A gdy nápádli ná mieyſce gdźie ſię dwie morza ſchodzą / otráćił ſię okręt / á przodek okrętu tház ſtánął że ſię áni ruſzył / ále zad łamał ſię od náwálności wod.

כז

42 וְצָבוּ הֲוַו אֶסְטְרַטְיוֹטֵא דְּנִקְטְלוּן אֶנּוּן לַאסִירֵא דְּלָא נֶרְמוֹן סַחְוָא וְנֶעְרְקוּן לְהוֹן מֶנְּהוֹן׃

Allora il conſiglio de ſoldati fu d'ammazzare i prigioni, accioche notando via, non ſene fuggiſſe alcuno.

43 וְקֶנְטְרוּנָא כְּלָא אֶנּוּן מֶן הָדָא מֶטוּל דְּצָבֵא הֲוָא דְּנַחֵא לְפַוְלוֹס וְלַאילֵין דְּמֶשְׁכְּחִין הֲווּ דְּנֶרְמוּן סַחְוָא פְּקַד לְהוֹן דְּבַקְדְמָיָא נֶסְחוּן וְנֶעְבְּרוּן לַארְעָא׃

Ma il Centurione volendo ſaluar Paulo, gli ritraſſe da tal propoſito, e comandò che quelli che poteuan natare, ſi gittaſſen giu i primi, & vſciſſeno à terra.

44 וְלַשַׁרְכָּא עַל דַּפֵּא וְעַל קַיְסֵא אַחְרָנֵא דְּאֶלְפָּא אַעְבַּר אֶנּוּן וְהָכַנָא כֻּלְּהוֹן אֶשְׁתַּוְזַבוּ לַארְעָא׃

Egli altri, chi ſopra tauole, e chi ſopra qualche altra coſa de la naue : e coſi auuenne che tutti ſi ſaluorono in terra.

כז

42 וְאַנְשֵׁי מִלְחָמָה הִתְיָעֲצוּ לַהֲרֹג אֶת־הָאֲסוּרִים פֶּן יִבְרַח אִישׁ מֵהֶם בְּשָׂחוּתָם׃

Entonces el acuerdo de los ſoldados era, que mataſſen los preſos: porque ninguno huyeſſe eſcapandoſe nadando.

43 וְשַׂר מֵאָה רָצָה לְהוֹשִׁיעַ אֶת פּוֹלוֹס מְנָעָם מֵעֲצָתָם וַיְצַו לָאֵלֶּה אֲשֶׁר יָכְלוּ לִשְׂחוֹת לִרְמוֹת אֶת־נַפְשָׁם בָּרִאשׁוֹנָה בַּיָּם וּלְהִתְמַלֵּט אֶל־הָאָרֶץ׃

Mas el Centurion, queriendo ſaluar à Paulo, eſtoruò eſte acuerdo : y mando que los que pudieſſen nadar, ſe echaſſen los primeros, y ſalieſſen à tierra :

44 וְאֵת שְׁאֵרִיתָם אֲחָדִים עַל־הַדְּלָתוֹת וַאֲחֵרִים עַל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר עַל־אֳנִיָּה וְכֵן נִמְלְטוּ כֻּלָּם אֶל־הַיַּבָּשָׁה׃

Y los demas, parte en tablas, parte en coſas del nauio : y anſi aconteciò que todos ſe ſaluaron à tierra.

κζ'

42. Τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι.

Adonc le conſeil des gendarmes fut de tuer les priſonniers, de peur que quelcun s'eſtant ſauué à nage ne s'enfuit:

43. Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλεύματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾷν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι.

Mais le Centenier voulant ſauuer Paul, les empeſcha d'executer ce conſeil, & commanda que ceux qui pourroyent nager, ſe iettaſſent hors les premiers, & ſe ſauuaſſent en terre,

44. Καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. Καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

Et les autres, les vns ſur des ais, & les autres ſur quelques pieces du nauire. Et ainſi aduint que tous ſe ſauuerent en terre.

כח

1 וּמֶן בָּתַר כֵּן יִלֶּפְנַן דְּמִילִיטֵי מֶתְקַרְיָא הָי גָּזַרְתָּא וּבַרְבְּרָיֵא דְּעָמְרִין הֲווּ בָּהּ רַחְמְתָא סַגִּיָאתָא חַוִּיו לְוָתַן׃

E Scampati che furono, allor conobbero che l'iſola ſi chiamaua Melita. E i Barbari ci vſauano non mediocre humanità.

2 וְאוֹחֶדוּ נוּרָא וְקַרְאוּון לְכֻלַּן דְּנֶשְׁחַן מֶטוּל מֶטְרָא סַגִּיָאָא וְקוּרְשָׁא דְּאִית הֲוָא׃

Imperoche accendendo del fuoco, ci ricettauano tutti, per la pioggia che ſopraſtaua: e per il freddo.

3 וּפַוְלוֹס שְׁקַל סוּגָּאָא דְּחַבּוּבֵא וְסָם עַל נוּרָא וּנְפַקַת מֶנְּהוֹן אַכִדְנָא מֶן רַתְחָא דְּנוּרָא וְנֶכְתַּת בְּאִידֵהּ׃

La doue Paulo hauendo raccolta vna buona quantità di ſarmenti, e poſtili ſopra il fuoco, vna vipera vſcì fuore per il calore, & attaccoſili à la mano.

כח

1 וְכַאֲשֶׁר נִמְלְטוּ אָז יָדְעוּ כִּי מְלִיטִי נִקְרָא הָאִי הַזֶּה וְלַעֲזִים יוֹשְׁבֵי־הָאִי חֶסֶד וּצְדָקָה לֹא קְטַנָּה עָשׂוּ אִתָּנוּ׃

Y Como eſcapamos, entonces conocimos la Isla, que ſe llamaua Melita. Mas los barbaros nos hazian no poca humanidad.

2 כִּי בָעֲרוּ אֶת־מְדוּרָה וְקִדְּמוּ וְקִבְּלוּ אוֹתָנוּ כֻּלָּנוּ בַּעֲבוּר מָטָר הַנִּצָּח וּבַעֲבוּר הַקֹּר׃

Porque encendido vn gran fuego nos recibieron à todos, à cauſa de la lluuia que venia, y del frio.

3 וְכַאֲשֶׁר פָּתַל פּוֹלוֹס רֹב קְצָפוֹת וְשָׂם עַל־הַמְּדוּרָה וַיֵּצֵא אֶפְעֶה מֵחֹם הָאֵשׁ וּמִשֵּׁשׁ אֶת־יָדוֹ׃

Entonces auiendo Paulo allegado algunos ſarmientos, y pueſtolos en el fuego, vna biuora huyendo del calor le acometió à la mano.

ΚΕΦΑΛ. κή.

Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. Οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν.

Eſtans donc venus à ſauueté : ils recognurent alors que l'iſle eſtoit appelee Malte. Et les Barbares vſerent d'vne ſinguliere humanité enuers nous :

2. Ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος.

Car ils allumerent vn grand feu & nous recueillirent tous, pour la pluye qui nous preſſoit, & pour le froid.

3. Συστρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυράν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

Adonc Paul ayant ramaſſé quelque quantité de ſarmens, comme il les eut mis au feu, vne vipere ſortit hors à cauſe de la chaleur, & lui enuahit la main.

CAP. XXVII.

42. Militum autem conſilium fuit ut cuſtodias occiderent: ne quis cum enataſſet, effugeret.

Then the ſouldiers counſell was to kill the priſoners: leaſt any of them / when hee had ſwomme out / ſhould flee away.

43. Centurio autem volens ſervare Paulum, prohibuit fieri: iuſſitque eos qui poſſent natare, emittere ſe primos, & evadere, & ad terram exire.

But the Centurion willing to ſaue Paul/ ſtayed them from this counſell / and commaunded that they that coulde ſwimme / ſhould caſt themſelues firſt into the ſea/ and go out to land.

44. Et cæteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea quæ de navi erant. Et ſic factum eſt, ut omnes animæ evaderent ad terram.

And the other/ ſome on boardes / and ſome on certaine pieces of the ſhippe: and ſo it came to paſſe/ that they came all ſafe to lande.

CAP. XXVIII.

ET cùm evaſiſſemus, tũc cognovimus quia Mitylene inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

And when they were come ſafe/ then they knewe that the Jle was called Melita. And the Barbarians ſhewed vs no litle kindenes.

2. Accenſa enim pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminebat & frigus.

For they kindled a fire/ and receyued vs euery one / becauſe of the preſent ſhoure/ and becauſe of the colde.

3. Cũ congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cum proceſſiſſet, invaſit manum eius.

And when Paul had gathered a nomber of ſtickes/ and layd them on the fire/ there came a viper out of the heat / and lept on his hande.

Das XXVII. Capitel.

42. Die Kriegsknechte aber hatten einen rath/ die Gefangenen zu tödten/ daß nicht jemand/ ſo herauß ſchwimme/ entflöhe.

Da haffe Stridzmendene it Raad / at ihielſla Fangerne / at der ſkulde icke nogen vndkomme / om hand ſuømmede bort.

43. Aber der Vnterhauptman wolte Paulum erhalten/ vnd wehret jrem fürnemen / vnnd hieß die da ſchwimmen kondten / ſich zu erſt in das Meer laſſen/ vnd entgehen an das Land.

Men Vnderhøffuitzmanden vilde beuare Paulum / oc forhindrede deris opſæt/ Oc hand bød/ at de ſom kunde ſuømme / ſkulde førſt giffue ſig i Haffuit oc vndgaa til Landet.

44. Die andern aber / etliche auff den Brettern / etliche auff dem das vom Schiffe war. Vnd alſo geſchach es / daß ſie alle erhalten zu Lande kamen.

Men nogle aff de andre paa fiele / oc nogle paa det/ ſom vaar aff Skibet. Oc det ſkede ſaa/ at de komme alle beholdne til Landet.

Das XXVIII. Capitel.

Vnd da wir außkamen / erfuhren wir/ daß die Jnſulen Melite hieß. Die Leutlein aber erzeigeten vns nicht geringe Freundſchafft.

OC der wi vndkomme/ da forfore wi / at den Øø hed Melite. Men Folcket beuiſde oſſ icke lidet Venſkaff.

2. Zündeten ein fewr an/ vnd namen vns alle auff / vmb deß Regens / der über vns kommen war / vnd vmb der Kälte willen.

De tende en ild op / oc anammede oſſ alle / for den Regen ſom var kommen paa oſſ/ oc for kulden ſkyld.

3. Da aber Paulus einen hauffen Reiſer zuſammen raffelt / vnd legt es auffs fewer / kam ein Otter von der hitze/ vnd fuhr Paulo an ſeine Hand.

Oc der Paulus ſaffnede en hob Riiſ tilſammen/ oc lagde paa ilden / da kom en Øgle aff heden / oc kom paa Pauli Haand.

Kapitola XXVII.

42. Zoldněkuow pak ta rada byla/ aby Wězně zmordowali / aby gim některŷ wyplyna nevtekl.

Thedy ſluzebni rádzili áby wiezniepomordowáli / izby kthory wyplynawſzy nie vciekł.

43 Ale Setnijk chtěge zachowati Pawla/ nedal toho včiniti: Y rozkázal těm kteřijž mohli plynauti / aby ſe puſtili nayprwě do Moře/ a wyſſli na Zemi:

Ale ſetnik chcąc zachowáć Páwłá/ nie dopuścił im tey rády/ á roſkazał áby ci ktorzy mogą przeplynąc naprzod wyſkákowáli / y ná brzeg wychodzili.

44. Ginij pak aby na Dckach plynuli: a někteřij na tom co bylo zlamaněho z Bárky. Y ſtalo ſe tak/ že wſſyckni zdrawij wyſſli na zemi:

Drudzy záſię część ich ná deſzczkách/ á część ná káwałcoch okrętu/ Y ſtáło ſię tákże wſzyſcy zdrowo wyſzli ná ziemię.

Kapitola XXVIII.

AKdyž gſme z toho nebezpečenſtwij wyſſli/ tehdy gſme teprw poznali/ že Oſtrow ten ſlaul Melite. Lidě pak toho Oſtrow a welikau k nam přijwětiwoſt vkázali.

TEdy gdy zdrowo vſzli / poználi iż to był wyſep kthory zowa Melitá. A pogáni okázowáli nam nie ledá ludzkość.

2. Neb zapaliwſſe hranicy drew / přijali nás wſſeckny / pro Děſſt kterýž w tu chwijli byl/ pro zymu.

Abowiem zápaliwſzy ſthos drew / przyięli nas wſzytkich dla dżdżá kthory miał byc / y dla zimná.

3. A když Pawel ſebral náručij roždij a kladl na oheň tehdy Geſſtěr kavtijkage před horkem/ připala ſe kruce geho.

A gdy Páwel názbierał nieco gáłęzia winnego / y kładł ná ſtos/ wyrwáwſzy ſię żmiiá z ciepłá/ vchwyciłá go zá rękę.

כח

4 וְכַד חֲזַאוּהָ בַּרְבְּרָיֵא דְּתַלְיָא בְּאִידֵהּ אָמְרִין הֲווּ דְּכַבַּר הָנָא גַּבְרָא קָטוֹלָא הוּ דְּכַד אֶשְׁתְּזִב מֶן יַמָּא כְּאנוּתָא לָא שַׁבְקָתֵהּ דְּיֵחֵא ׃

Come i Barbari videro la beſtia che pendeua da la ſua mano, diceuano tra loro, Queſt'huomo ſenza fallo è homicida: ilquale eſſendo ſcampato dal mare, la vendetta non lo laſcia viuere.

5 הוּ דֵּין פָּוְלוֹס אֲנִיף אִידֵהּ וַאשְׁדָהּ לַאכִדְנָא בְּנוּרָא וּמִדֶּם דְּסַנְיָא לָא הֲוָיְהִי ׃

Ma egli ſcoſſa la vipera nel fuoco, non ne patì male alcuno.

6 סַבְרִין הֲווּ דֵּין בַּרְבְּרָיֵא דְּבַר שָׁעְתֵהּ מֶתְמְסֵא וְנָפֵל כַּד מִית עַל אַרְעָא וְכַד עֲדָנָא סַגִּיָּא סַכִּיו וַחֲזַו דְּמִדֶּם דְּסַנְיָא לָא הֲוָיְהִי שַׁחְלֵפוּ מֶלַּיְהוֹן וַאמַרוּ ד דְּאַלָהָא הוּ ׃

Doue eſſi aſpettauano ch'ei doueſſe gonfiarſi, ò cader ſubbito morto. Et hauendo aſpettato vn gran pezzo, e vedendo che non glien'auueniua incommodo alcuno, mutati d'opinione, diceuano, ch'egli era vno Iddio.

7 אִית הֲוָא דֵּין קוּרְיָא בֵּהּ בְּהוּ אַתְרָא לְגַבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא פּוּפְלִיוֹס דְּהָו הֲוָא רִישָׁהּ דְּגָזַרְתָּא וְקַבְּלַן בְּבַיְתֵהּ תְּלָתָא יוֹמִין חַדְיָאִית ׃

Erano in quei luoghi le poſſeſſioni del principal de l'Iſola, nominato Publio, ilqual ci riceuè, & alloggiocci tre giorni benignamente.

8 אֲבוּהִי דֵּין דְּפוּפְלִיוֹס בְּאֶשָּׁתָא וּבְכֵאב מְעַיָּא כְּרִיהּ הֲוָא וְעַל לְוָתֵהּ פָּוְלוֹס וְצַלִּי וְסָם עֲלוֹהִי אִידֵהּ וְאַחְלְמֵהּ ׃

Et auuenne che il padre di Publio giaceua in letto, oppreſſo da febbre e diſenteria: alqual Paulo ſen'entrò: e poi ch'egli hebbe fatta oratione, poſe le mani ſopra eſſo, e riſanollo.

9 וְכַד הֲוָת הָדָא וְאָף שַׁרְכָּא אִילֵין דְּאִית הֲווּ בָּהּ בְּגָזַרְתָּא כְּרִיהֵא קָרְבִין הֲווּ לְוָתֵהּ וּמֶתַּאסִין הֲווּ ׃

Eſſendoſi dunque fatto queſto, gli altri ancora ne l'iſola, che haueuano de le infermità, veniuano, & erano ſanati.

כח

4 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ הַלּוֹעֲזִים אֶת־הַחַיָּה תְּלוּיָה בְּיָדוֹ אָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ תַּכְלִית רוֹצֵחַ יֵשׁ הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אַף כִּי נִמְלַט מִיָּם הַנְּקָמָה לֹא תַּנִּיחַ לַחֲיוֹתוֹ ׃

Y como los barbaros vieron la biuora colgando de ſu mano, dezian los vnos á los otros, Ciertamente eſte hombre es hõicida: que eſcapado de la mar, el caſtigo no lo dexa biuir

5 וְהוּא הִתְנַעֵר אֶת־הַחַיָּה אֶל־הָאֵשׁ וְרָעָה וּבְעָתָה מְאוּמָה לֹא מֵבִין ׃

Mas el, ſacudiendo la biuora enel fuego, ningun mal padeció.

6 וְהֵמָּה חָשְׁבוּ לִצְבּוֹתוֹ אוֹ לִנְפּוֹל בְּרֶגַע וְלָמוּת וַיְחִילוּ עַד בּוֹשׁ וַיִּרְאוּ נֵזֶק מְאוּמָה לֹא לִהְיוֹת בּוֹ וַיִּתְהַפְּכוּ לֵאמֹר כִּי אֱלֹהִים הוּא ׃

Empero ellos eſtauan eſperando quando ſe auia de hinchar, o de caer muerto de repente: mas auiendo eſperado mucho, y viendo que ningun mal le venia, mudados, dezian que era dios.

7 וְהָאָרֶץ בַּמָּקוֹם הַהוּא הָיְתָה לְרֹאשׁ הָאִי וּשְׁמוֹ פּוּפְלִיּוֹס אֲשֶׁר מְקַבֵּל אוֹתָנוּ לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵלִין אוֹתָנוּ כְּרֵעַ כְּאָח ׃

En aquellos lugares auia heredades de vn principal de la Isla llamado Publio, el qual nos recibio, y nos hoſpedó tres dias humanamente.

8 וַיְהִי־כִּי אֲבִי־פּוּפְלִיּוֹס בְּקַדַּחַת וּבְמַחֲלֵה מֵעָיו חָלוּה יִשְׁכַּב וַיֵּלֶךְ פּוּלוֹס אֵלָיו וַיִּתְפַּלֵּל וַיָּשֶׂם אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיְרַפֵּא אוֹתוֹ ׃

Y aconteció que el padre de Publio eſtaua encama enfermo de fiebres y de camaras: ál qual Paulo entró, y deſpues de auer orado puſole las manos encima, y ſanolo.

9 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה זֹאת אָז קָרְבוּ הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם מַחֲלָיוֹת בָּאִי וַיֵּרָפֵאוּ ׃

Y eſto hecho, tambien los otros que en la Isla tenian enfermedades, llegauan, y eran ſanados.

κη΄.

4. Ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν.

Et quand les Barbares virent la beſte pendante à la main, ils dirent l'vn à l'autre, Certainemẽt ceſt homme-ici eſt meurtrier: lequel apres eſtre eſchappe de la mer, la vengeãce ne permet point viure.

5. Ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν.

Mais icelui ayant ſecoué la beſte dedans le feu, n'en eut aucun mal.

6. Οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

Au lieu qu'iceux s'attendoyent qu'il deuſt s'enfler, ou ſubitement choir tout mort: mais quand ils eurent longuemẽt attendu, & veu que nul inconuenient ne lui en aduenoit, ils changerent propos, diſans, Qu'il eſtoit dieu.

7. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν.

Or eſtoyent en ceſt endroit-là les poſſeſſions du principal de l'iſle, nommé Publius, lequel nous recueillit, & par trois iours nous logea fort gracieuſement.

8. Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἰάσατο αὐτόν.

Et aduint que le pere de Publius giſoit detenu de fieures & dyſenterie, vers lequel Paul alla: & quand il eut prié, & lui eut impoſé les mains, il le guerit.

9. Τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο.

Cela donc eſtant aduenu, tous les autres auſſi de l'iſle qui eſtoyent malades, vindrent vers lui, & furent gueris.

CAP. XXVIII.

4. Vt verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, adinvicem dicebant, Vtique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

Nowe when the Barbarians ſawe he worme hang on his hande / they ſayde among themſelues/This man ſurely is a murtherer / whome/though he hath eſcaped the ſea/yet Vengeance hath not ſuffred to liue.

5. Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

But he ſhooke of the worme into the fire/and felt no harme.

6. At illi exiſtimabant eum in tumorem cōvertendum, & ſubitò caſurum & mori. Diu autem illis expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

Howbeit they wayted whē he ſhoulde haue ſwollen / or fallen downe dead ſodeinly: but after they had looked great while / and ſawe now no inconuenience come to him / they changed their mindes/and ſayd/That he was a God.

7. In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publii, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhibuit.

In the ſame quarters / the chiefe man of the Ile (whoſe name was Publius)had poſſeſſions: the ſame receyued vs/and lodged vs three dayes curteouſly.

8. Contigit autem patrem Publii febribus & dyſenteria vexatum iacêre, Ad quē Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

And ſo it was / that the father of Publius lay ſicke of the feuer / and of a bloudie flixe: to whome Paul entred in/ and when hee prayed / he layd his handes on him/and healed him.

9. Quo facto & omnes qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

When this then was done / other alſo in the yle:which had diſeaſes/came to him and were healed.

Das XXVIII. Capitel.

4. Da aber die Leutlein ſahen das Thier an ſeiner Hand hangen / ſprachen ſie vntereinander: Diſer Menſch muß ein Mörder ſein / welchen die Rache nicht leben leſſet / ob er gleich dem Meer entgangen iſt.

Oc der Folckene ſaae Ormen henge ved hans haand/ da ſagde de til huer andre/ Dette Menniſke maa vere en Mordere / huilcken heffnen lader icke leffue/ alligeuel at hand end vndkom aff Haffuit.

5. Er aber ſchlenckert das Thier ins fewr / vnnd jhm widerfuhr nichts ůbels.

Da ruſte hand Ormen i Ilden / oc hanem bleff inted at ſkade.

6. Sie aber warteten / wenn er ſchwellen würde oder tod niderfallen. Da ſie aber lange warteten/ vnnd ſahen / daß jhm nichts vngehewers widerfuhr / verwandten ſie ſich / vnnd ſprachen: Er were ein Gott.

Da varede de paa / at hand ſkulde hobnet eller fuldet død ned. Oc der de varede lenge paa/ oc ſaae/ at hannem bleff inted at ſkade der aff / da finge de it andet ſind/ oc ſagde/ At hand vaar en Gud.

7. An denſelbigen örtern aber hatte der Oberſte der Inſulen / mit namen Publius/ ein Fuhrwerck / der nam vns auff / vnnd herberget vnns drey tag freundlich.

I den ſamme Stæder haffde den Øffuerſte paa Øen ſom hed Publius/ en affuelſgaard/ hand anammede oſſ/ oc lente oſſ venlige herbere i tre dage.

8. Es geſchach aber / daß der Vatter Publii am Fieber vnd an der Rhure lag. Zu dem gieng Paulus hinein vnd betet / vnd leget die hand auff jn/ vnd machet jn geſund.

Oc det hende ſig/ at Publij Fader laa aff Koldeſiuge oc Bugløb. Da gick Paulus indtil hannem/ oc lagde haanden paa hannem / oc giorde hannem helbrede.

9. Da das geſchach / kamen auch die andern in der Inſulen herzu / die Kranckheit hatten/ vnd lieſſen ſich geſund machen.

Der det ſkede / da komme oc de andre paa Øen frem / ſom haffde ſiugdom / oc lode gøre ſig helbrede.

Kapitola XXVIII.

4. A když vzřeli Lidé toho Oſtrowu/ anó Geſſterka wiſý v ruky gěho/ prawili weſpolek: Giſtě člowěk tento geſt wražedlnijk/ neb ač z Moře wyſſel/ wſſak pomſta Božij nedá gemu žiwu býti.

A vyzrawſzy pogáni beſtya wiſżaca v ręki iego / mowili iedni do drugich / Zaiſtec ten cżłowiek ieſt mężoboycá / ktoremu choćia z vſżedł zdrowo z morzá/ pomſtá żywym być nie dopuści.

5. A on ſſtřáſſy tu Geſſterku do ohně/ žádné ſſkody newzal.

Thedy on otrząſnawſzy beſtya w ogień/ nic złego nie vćierpiał.

6. Ale oni domnjwali ſe že by měl otecy/ a pogednau padnauti a vmřijti. A když toho dlauho čekali/ a widěli že ſe gemu nic neſtalo zlého/ ſwau myſl změniwſſe/ prawili/ že on geſt Buoh.

A oni czekali á zby puchnał/ ábo padł na gle vmárſzy / ále gdy niemáły czás czekáli/ á widźieli iż ſie mu nic złego nie dźiáło/ odmieniwſzy myſl / powiedali go być Bogiem.

7. Na těch pak mijſtech měl popluzij / Knijže toho Oſtrowa/ gménem Publius Kterýž to přijaw nás za tri dni nás dobrotiwě v ſebe w Hoſpodě chowal.

Thám przy onym mieyſcu byly folwárki Kśiążęćiá wyſpu onego imieniem Publiuſá/ kthory nas przyiąwſzy przez trzy dni/ przyiácielſkie chował w goſpodźie.

8. Y přihodilo ſe / že Otec toho Publia ležal mage Zymnicy a čerwenau nemoc: K kterémuž wſſel Pawel / a když ſe pomodlil a wložil naň ruce/ vzdrawil gey.

Y przydáło ſie że oćiec Publiuſzow leżał máiąc febrę y czerwoną niemoc/ kthorego Páwel wſzedſzy gdźie ſie modlił á włożył naň ręce/ vzdrowił.

9. A když ſe to ſtalo / tehdy wſſyckni kteřij na tom Oſtrowu nemocni byli/ přiſtupowali k němu/ a byli vzdraweni:

Zátym gdy ſie to ſtáło/ tedy też y drudzy ktorzy ná ſie mieli niemocy ná wyſpie / przychodźili y bywáli vzdrowieni.

כח

4 וְכַד חֲזַאוּהָ בַּרְבְּרָיֵא דְּתַלְיָא בְּאִידֵהּ אָמְרִין הֲוַו דְּכַבַר הָנָא גַּבְרָא קָטוֹלָא הוּ דְּכַד אֶשְׁתַּוְזַב מֵן יַמָּא כֵּאנוּתָא לָא שְׁבַקְתֵהּ דְּיִחֵא ׃

Come i Barbari viddero la beſtia che pendeua da la ſua mano, diceuano tra loro, Queſt'huomo ſenza fallo è homicida: ilquale eſſendo ſcampato dal mare, la vendetta non lo laſcia viuere.

5 הָו דֵּין פַּוְלוֹס אֲנִיף אִידֵהּ וַאשְׁדָהּ לַאכִדְנָא בְּנוּרָא וּמֶדֶם דְּסַנְיָא לָא הֲוָיְהִי ׃

Ma egli ſcoſſa la vipera nel fuoco, non ne patì male alcuno.

6 סַבְּרִין הֲווַ דֵּין בַּרְבְּרָיֵא דְּבַר שָׁעְתֵהּ מֶתְמַסֵּא וְנָפֵל כַּד מִית עַל אַרְעָא וְכַד עְדָנָא סַגִּיָּאָא סַכִּיו וַחֲזַו דְּמֶדֶם דַּסְנֵא לָא הֲוָיְהִי שַׁחְלֵפוּ מֶלַּיְהוֹן וַאֲמַרוּ ד דְּאַלָהָא הוּ ׃

Doue eſſi aſpettauano ch'ei doueſſe gonfiarſi, ò cader ſubbito morto. Et hauendo aſpettato vn gran pezzo, e vedendo che non glien'auueniua incommodo alcuno, mutati d'opinione, diceuano, ch' egli era vno Iddio.

7 אִית הֲוָא דֵּין קוּרְיָא בֵּהּ בְּהָו אַתְרָא לְגַבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ הֲוָא פּוּפְּלִיוֹס דְּהָו הֲוָא רֵישָׁהּ דְּגָזַרְתָּא וְקַבְּלַן בְּבַיְתֵהּ תְּלָתָא יַוְמִין חֲדִיָאִית ׃

Erano in quei luoghi le poſſeſſioni del principal de l'Iſola, nominato Publio, ilqual ci riceuè, & alloggiocci tre giorni benignamente.

8 אֲבוּהִי דֵּין דְּפוּפְּלִיוֹס בְּאֶשָּׁתָא וּבְכֵאב מְעַיָּא כְּרִיהּ הֲוָא וְעַל לְוָתֵהּ פַּוְלוֹס וְצַלִּי וְסָם עֲלוֹהִי אִידֵהּ וַאַחְלְמֵהּ ׃

Et auuenne che il padre di Publio giaceua in letto, oppreſſo da febbre e diſenteria: alqual Paulo ſen'entrò: e poi ch'egli hebbe fatta oratione, poſe le mani ſopra eſſo, e riſanollo.

9 וְכַד הֲוָת הָדָא וְאָף שַׁרְכָּא אִילֵין דְּאִית הֲוָא בָּהּ בְּגָזַרְתָּא כְּרִיהֵא קָרְבִין הֲווַ לְוָתֵהּ וּמֶתְאַסִין הֲווַ ׃

Eſſendoſi dunque fatto queſto, gli altri ancora ne l'iſola, che haueuano de le infermità, veniuano, & erano ſanati.

כח

4 וְכַאֲשֶׁר רָאוּ הַלּוֹעֲזִים אֶת־הַחַיָּה תְּלוּיָה בְיָדוֹ אָמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ תַּכְלִית רוֹצֵחַ יֵשׁ הָאִישׁ הַזֶּה אֲשֶׁר אַף כִּי נִמְלַט מִיָּם הַנְּקָמָה לֹא תַנִּיחַ לַחֲיוֹתוֹ ׃

Y como los barbaros vieron la biuora colgando de ſu mano, dezian los vnos á los otros, Ciertamente eſte hombre es hõicida: que eſcapado de la mar, el caſtigo no lo dexa biuir

5 וְהוּא הִתְנַעֵר אֶת־הַחַיָּה אֶל־הָאֵשׁ וְרָעָה וּבְעָתָה מְאוּמָה לֹא מֵבִין ׃

Mas el, ſacudiendo la biuora enel fuego, ningun mal padeció.

6 וְהֵמָּה חָשְׁבוּ לִצְבוֹתוֹ אוֹ לִנְפּוֹל בְּרֶגַע וְלָמוּת וַיְחִילוּ עַד בּוֹשׁ וַיִּרְאוּ נֵזֶק מְאוּמָה לֹא לִהְיוֹת בּוֹ וַיִּתְהַפְּכוּ לֵאמֹר כִּי אֱלֹהִים הוּא ׃

Empero ellos eſtauan eſperando quando ſe auia de hinchar, o de caer muerto de repente: mas auiendo eſperado mucho, y viendo que ningun mal le venia, mudados, dezian que era dios.

7 וְהָאָרֶץ בַּמָּקוֹם הַהוּא הָיְתָה לְרֹאשׁ הָאִי וּשְׁמוֹ פּוּפְלִיוֹס אֲשֶׁר מְקַבֵּל אוֹתָנוּ לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים הֵלִין אוֹתָנוּ כְּרֵעַ כְּאָח ׃

En aquellos lugares auia heredades de vn principal de la Isla llamado Publio, el qual nos recibio, y nos hoſpedó tres dias humanamente.

8 וַיְהִי כִּי אֲבִי־פּוּפְלִיוֹס בְּקַדַּחַת וּבְמַחֲלֵה מֵעָיו חָלוּהַ יֹשֵׁב וַיֵּלֵךְ פּוֹלוֹס אֵלָיו וַיִּתְפַּלֵּל וַיָּשֶׂם אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיִּרְפָּא אוֹתוֹ ׃

Y aconteció que el padre de Publio eſtaua encama enfermo de fiebres y de camaras: ál qual Paulo entró, y deſpues de auer orado puſole las manos encima, y ſanolo.

9 וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה זֹאת אָז קָרְבוּ הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם מַחֲלָיוֹת בָּאִי וַיֵּרָפְאוּ ׃

Y eſto hecho, tambien los otros que en la Isla tenian enfermedades, llegauan, y eran ſanados.

κή.

4. Ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν.

Et quand les Barbares virent la beſte pendante à ſa main, ils dirent l'vn à l'autre, Certainemẽt ceſt homme-ici eſt meurtrier: lequel apres eſtre eſchappe de la mer, la vengeãce ne permet point viure.

5. Ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν.

Mais icelui ayant ſecoué la beſte dedans le feu, n'en eut aucun mal.

6. Οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

Au lieu qu'iceux s'attendoyent-qu'il deuſt s'enfler, ou ſubitement choir tout mort: mais quand ils eurent longuemẽt atteudu, & veu que nul inconuenient ne lui en aduenoit, ils changerent propos, diſans, Qu'il eſtoit dieu.

7. Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι Ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν.

Or eſtoyent en ceſt endroit-la les poſſeſſions du principal de l'iſle, nommé Publius, lequel nous recueillit, & par trois iours nous logea fort gracieuſement.

8. Ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ Ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ ἰάσατο αὐτόν.

Et aduint que le pere de Publius giſoit detenu de fieures & dyſenterie, vers lequel Paul alla: & quand il eut prié, & lui eut impoſé les mains, il le guerit.

9. Τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο.

Cela donc eſtant aduenu, tous les autres auſſi de l'iſle qui eſtoyent malades, vindrent vers lui, & furent gueris.

CAP. XXVIII.

4. Vt verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, adinvicem dicebant, Vtique homicida eſt homo hic, qui cùm evaſerit de mari, ultio non ſinit eum vivere.

Nowe when the Barbarians ſawe he worme hang on his hande / then ſayde among themſelues/This man ſurely is a murtherer / whome/though he hath eſcaped the ſea/yet Vengeance hath not ſuffred to liue.

5. Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

But he ſhooke of the worme into the fire/and felt no harme.

6. At illi exiſtimabant eum in tumorem cõvertendum, & ſubitò caſurum & mori. Diu autem illis expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, convertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

Howbeit they wayted whẽ he ſhoulde haue ſwollen / or fallen downe dead ſodeinly: buit after they had looked great while / and ſawe now no inconuenience come to him / they changed their mindes/and ſayd/That he was a God.

7. In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publii, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhibuit.

In the ſame quarters / the chiefe man of the Ile (whoſe name was Publius) had poſſeſſions: the ſame receyued vs/and lodged vs three dayes curteouſly.

8. Contigit autem patrem Publii febribus & dyſenteria vexatum iacêre, Ad quẽ Paulus intravit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſalvavit eum.

And ſo it was / that the father of Publius lay ſicke of the feuer / and of a bloudie flire: to whome Paul entred in/ and when hee prayed / he layd his handes on him/and healed him.

9. Quo facto & omnes qui in inſula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur.

When this then was done / other alſo in the yle: which had diſeaſes/came to him and were healed.

Das XXVIII. Capitel.

4. Da aber die Leutlein ſahen das Thier an ſeiner Hand hangen / ſprachen ſie vntereinander: Diſer Menſch muß ein Mörder ſein / welchen die Rache nicht leben leſſet / ob er gleich dem Meer entgangen iſt.

Oc der Folckene ſaae Ormen henge ved hans haand/ da ſagde de til huer andre/ Dette Menniſke maa vere en Mordere / huilcken heffnen lader icke leffue/ alligeuel at hand end vndkom aff Haffuit.

5. Er aber ſchlenckert das Thier ins fewr / vnnd jhm widerfuhr nichts übels.

Da ruſte hand Ormen i Ilden / oc hanem bleff inted at ſkade.

6. Sie aber warteten / wenn er ſchwellen würde oder tod niderfallen. Da ſie aber lange warteten/ vnnd ſahen / daß jhm nichts vngehewers widerfuhr / verwandten ſie ſich / vnnd ſprachen: Er were ein Gott.

Da varede de paa / at hand ſkulde hobnet eller fuldet død ned. Oc der de varede lenge paa/ oc ſaae/ at hannem bleff inted at ſkade der aff / da finge de it andet ſind/ oc ſagde/ At hand vaar en Gud.

7. An denſelbigen örtern aber hatte der Oberſte der Inſulen / mit namen Publius/ ein Fuhrwerck / der nam vns auff / vnnd herberget vnns drey tag freundlich.

I den ſamme Stæder haffde den Offuerſte paa Øen ſom hed Publius/ en affuelſgaard/ hand anammede oſſ/ oc lente oſſ venlige herbere i tre dage.

8. Es geſchach aber / daß der Vatter Publii am Fieber vnd an der Rhure lag. Zu dem gieng Paulus hinein vnd betet / vnd leget die hand auff jn/ vnd machet jn geſund.

Oc det hende ſig/ at Publij Fader laa aff Koldeſiuge oc Bugløb. Da gick Paulus indtil hannem/ oc lagde haanden paa hannem / oc giorde hannem helbrede.

9. Da das geſchach / kamen auch die andern in der Inſulen herzu / die Kranckheit hatten/ vnd lieſſen ſich geſund machen.

Der det ſkede / da komme oc de andre paa Øen frem / ſom haffde ſiugdom / oc lode gøre ſig helbrede.

Kapitola XXVIII.

4. A když vzřeli Lidé toho Oſtrowu/ anó Geſſtěrka wiſy v ruky gěho/ prawili weſpolek: Giſtě člowěk tento geſt wražedlnijk/ neb ač z Mořě wyſſel/ wſſak pomſta Božij nedá gemu žiwu byti.

A vyzrawſzy pogáni beſtya wiſzącą v ręki iego / mowili iedni do drugich / Záiſtec ten człowiek ieſt mężoboycá / ktoremu choćia z vſzedł zdrowo z morzá/ pomſtá żywym być nie dopuśći.

5. A on ſſtřáſſy tu Geſſterku do ohně/ žádné ſſkody newzal.

Thedy on otrząſnawſzy beſtyą w ogień/ nic złego nie vćierpiał.

6. Ale oni domnjwali ſe že by měl otecy/ a pogednau padnauti a vmřijti. A když toho dlauho čekali/ a widěli že ſe gemu nic neſſalo zleho/ ſwau myſl změniwſſe/ prawili/ že on geſt Buoh.

A oni czekali áż by puchnął/ albo padł na gle vmárſzy / Ale gdy niemáły czás czekáli/ á widzieli iż ſie mu nic złego nie dziáło/ odmieniwſzy myśl / powiedali go być Bogiem.

7. Na těch pak mijſtech měl popluzij/ Knijže toho Oſtrowa/ gménem Publius Kterýž to přijaw nás za tři dni nás dobrotiwě v ſebe w Hoſpodě chowal.

Thám przy onym mieyſcu byly folwárki Kſiążęcia wyſpu onego imieniem Publiuſzá/ ktory nas przyiawſzy przez trzy dni/ przyiaćielſkie chował w goſpodzie.

8. Y přihodilo ſe / že Otec toho Publia ležal mage Zymnicy a čerwenau nemoc: K kterémuž wſſel Pawel / a když ſe pomodlil a wložil naň ruce/ vzdrawil gey.

A przydáło ſie że oćiec Publiuſzow leżał máiąc febrę y czerwoną niemoc/ kthorego Páweł wſzedſzy gdzie ſie modlił á włożył naň ręce/ vzdrowił.

9. A když ſe to ſtalo / tehdy wſſyckni kteřij na tom Oſtrowu nemocni byli/ přiſtupowali k němu/ a byli vzdraweni:

Zátym gdy ſie to ſtáło/ tedy też y drudzy ktorzy ná ſie mieli niemocy ná wyſpie/ przychodzili y bywáli vzdrowieni.

כח

10 וְאִיקָרֵא רַוְרְבֵא יַקְרוּן וְכַד נְפַקְין הָוֵין מֶן תַּמָּן זַוְדוּן׃

I quali ancora ci honororono di molti honori: e quando noi partimmo, ci fornirono di tutte le coſe neceſſarie.

11 נְפַקְן הֵין בָּתַר יַרְחֵא תְּלָתָא וְרְדַין בְּאֵלְפָא אַלֶכְסַנְדְּרָיְתָא דַּאסְתִּיַת בָּה בְּגָזַרְתָּא וְאִית הְוָת עֲלַיָּה אָתָא דְּתָאמֵא׃

Hor doppo tre meſi noi nauigammo in vna naue Aleſſandrina, che haueua fatta l'inuernata ne l'iſola, & haueua l'inſegna di Caſtore e Polluce.

12 וְאֵתֵין לְסַרָקוֹסָא מְדִינְתָּא וְקַוִין תַּמָּן יַוְמָתָא תְּלָתָא׃

Et arriuati à Siracuſa, dimorammo iui tre giorni.

13 וּמֶן תַּמָּן אֶתְכַּרְכַּן וּמְטַין לְרֵגִיוֹן מְדִינְתָּא וּבָתַר יַוְמָא חַד נְשַׁבַת לַן רוּחָא דְּתַיְמְנָא וְלִתְרֵין יַוְמִין אֶתֵין לְפוּטִיאַלוֹס מְדִינְתָּא דְּאִיטַלְיָא׃

Di lì coſteggiando intorno arriuammo à Reggio. E vn giorno da poi, eſſendoſi leuato Auſtro, venimmo il ſecondo dì à Pozzuolo.

14 וְאֶשְׁכַּחַן תַּמָּן אַחֵא וּבְעַו מֶנַּן וְהָוַין לְוָתְהוֹן יַוְמָתָא שַׁבְעָא וְהָיְדֵין אֶזַלְן לַרְהוֹמֵא׃

Là doue hauendo trouati de fratelli, fummo pregati di fermarci con eſſoloro ſette giorni: e coſi ce ne venimmo à Roma.

15 וְכַד שְׁמַעוּ אַחֵא דְּתַמָּן נְפַקוּ לְאוּרְעַן עַד מְבַת לְשׁוּקָא דְּמֶתְקְרֵא אַפַּיוֹס פּוֹרוֹס וְעַד מָא לִתְלָת חָנְוָן וְכַד חְזָא אֶנוּן פָּוְלוֹס אוֹדִי לַאלָהָא וְאֶתְחַיַּל׃

E di lì hauendo i fratelli vdito di noi, ei vſcirono incontro inſin à Foro appio, e Tretauerne. I quali come Paulo hebbe veduti, rendè gratie à Dio, e preſe animo.

16 וְכַד עֲלַין לַרְהוֹמֵא (קֶנְטְרוּנָא אַשְׁלֶם אֶנוּן לְאַסִּירֵא בְּאִידֵה דְּרַבְחַיְלָא וְאַפֶּס) לְפוּלוֹס דְּנִשְׁרֵא אַיְכָא דְּצָבֵא עַם אַסְטְרַטְיוּטָא הָו דְּנָטַר הֲוָא לֵה׃

Venuti che noi fummo à Roma, il Centurione coſegnò i prigioni al Maeſtro di campo: ma à Paulo fu permeſſo ſtar da per ſe con vn ſoldato, che lo guardaua.

כח

10 אֲשֶׁר גַּם כִּבְּדוּנוּ בְּכָבוֹד גָּדוֹל וּבְלֶכְתֵּנוּ נָתְנוּ לָנוּ אֶת־צָרְכֵנוּ׃

Los quales tambien nos honrraron de muchas honrras: y auiendo de nauegar, nos cargaron de las coſas neceſſarias.

11 וַיְהִי כְּמִשְּׁלֹשׁ חֳדָשִׁים הָלַכְנוּ בַיָּם בָּאֳנִיָּה מֵאֲלֶכְּסַנְדְּרִיָּא אֲשֶׁר הִיא חָרְפָה בָּאִי וְאוֹתָהּ הַתְּאוֹמִים׃

Anſi que paſſados tres meſes, nauegamos en vna nao Alexandrina, que auia inuernado en la Isla, laqual tenia por enſenna à Caſtor y pollux.

12 וְכַאֲשֶׁר בָּאנוּ אֶל־סַרָקוּסָא עָמַדְנוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃

Y venidos à Syracuſas, eſtuuimos alli tres dias:

13 וּמִשָּׁם סָבַבְנוּ וּפָגַעְנוּ בְּרֶגְיוֹן וְאַחֲרֵי יוֹם אֶחָד בְּנָשֵׁב רוּחַ דָּרוֹם בְּיוֹם הַשֵּׁנִי בָּאנוּ אֶל־פּוּטִיאָלוֹס׃

Dedonde coſteando alderredor, venimos à Rhegio: y otro dia deſpues ventando el Auſtro, venimos al ſegundo dia à Puteolos.

14 אֲשֶׁר שָׁם מָצָאנוּ אַחִים וַיִּשְׁאֲלוּ מִמֶּנּוּ לַעֲמֹד עִמָּם שִׁבְעַת יָמִים וְכֵן בָּאנוּ לִרְהוֹמָה׃

Donde hallados los Hermanos, rogaronlos que quedaſſemos con ellos ſiete dias: y anſi venimos à Roma:

15 וּמִשָּׁם הָאַחִים שׁוֹמְעִים עָלֵינוּ יָצְאוּ לִקְרָאתֵנוּ עַד פְּהוֹרוּס אַפִּיּוֹס וְעַד שָׁלוֹשׁ קְבוֹת וּבִרְאוֹתָם פּוֹלוֹס בֵּרַךְ אֶת־יְהוָה וְחִזֵּק וְאִמֵּץ לִבּוֹ׃

Dedonde de oyendo de noſotros los Hermanos, ſalieron nos à recebir haſta la plaça de Appio, y las Tres tiendas à los quales como Paulo vido, haziendo gracias à Dios tomo esfuerço.

16 וְכַאֲשֶׁר בָּאנוּ בִּרְהוֹמָה אָז הִסְגִּיר שַׂר מֵאָה אֶת־הָאֲסוּרִים בִּידֵי שַׂר הַצָּבָא וּלְפוֹלוֹס נָתְנוּ לַעֲמֹד לְנַפְשׁוֹ עִם אִישׁ מִלְחָמָה הַשּׁוֹמֵר אוֹתוֹ׃

Y como llegamos à Roma el Centurion entregó los preſos àl General de los exercitos: mas à Paulo fue permitido de eſtar por ſi, con vn ſoldado que lo guardaſſe.

κη'.

10. Οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

Leſquels auſſi nous firent grand honneur, & au departir nous fournirent de ce qui nous eſtoit neceſſaire.

11. Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις.

Or trois mois apres nous partiſmes en vn nauire d'Alexādrie qui auoit hyuerné en l'iſle, & auoit pour enſeigne Caſtor & Pollux.

12. Καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς.

Et eſtans arriués à Syracuſe, nous demeuraſmes là trois iours.

13. Ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτιόλους.

De là ayans tournoyé nous arriuaſmes à Rhege. Et vn iour apres, le vent de Midi eſtant ſuruenu nous vinſmes le deuxieme iour à Puzol.

14 Οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν.

Auquel lieu ayans trouué des freres, nous fuſmes priés de demeurer auec eux ſept iours. Et ainſi vinſmes à Rome.

15. Κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε θάρσος.

Et quand les freres de là eurent ouï nouuelles de nous, ils vindrent au deuant de nous iuſques au Marché d'Appius, & aux Trois boutiques: leſquels Paul voyant, rendit graces à Dieu, & print courage.

16. Ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

Quand donc nous fuſmes venus à Rome, le Centenier liura les priſonniers au Capitaine general: mais quant à Paul, il lui fut permis de demeurer à part ſoi auec vn gendarme qui le gardoit.

CAP. XXVIII.

10. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt, & navigantibus impoſuerunt quæ neceſſaria erant.

Which alſo did vs great honour: and when wee departed / they laded vs with things neceſſarie.

11. Poſt menſes autem tres, navigavimus in navi Alexãdrina, quæ in inſula hiemaverat, cui erat inſigne Caſtorum.

Nowe after three moneths wee departed in a ſhippe of Alexandria / which had wintred in the yle / whoſe badge was Caſtor and Pollux.

12. Et cum veniſſemus Syracuſam, manſimus ibi triduo.

And when we arriued at Syracuſe / we taried there three dayes.

13. Inde circumlegentes devenimus Rhegium, & poſt unum diem flante Auſtro, ſecunda die venimus Puteolos.

And from thence we ſet a compaſſe / and came to Rhegium: and after one day / the Southwinde blewe / and we came the ſecond day to Putioli.

14. Vbi inventis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem: & ſic venimus Romam.

Where we found brethren / and were deſired to tarie with them ſeuen dayes / and ſo we went toward Rome.

15. Et inde cùm audiſſent fratres, occurrerunt nobis uſq; ad Appii forum, ac tres Tabernas. Quos cum vidiſſet Paulus, gratias agẽs Deo, accepit fiduciam.

And from thence / when the brethren heard of vs / they came to meete vs at the Market of Appius / and at the three tauerns / whom when Paul ſawe / he thanked God / and waxed bolde.

16. Cùm autem veniſſemus Romam (*Centurio tradidit vinctos principi exercitus,*) permiſſum eſt (*autem*) Paulo manere ſibimet cum cuſtodiente ſe milite.

So when we came to Rome / the Centurion deliuered the priſoners to the generall Captaine: but Paul was ſuffered to dwell by himſelfe with a ſouldiour that kept him.

Das XXVIII. Capitel.

10. Vnd ſie theten vns groſſe ehre / vnnd da wir außzogen / luden ſie auff was vns noth war.

Oc de giorde oſſ ſtor ære / Oc der wi droge vd / ſkickede de oſſ til / huadſom wi haffde behoff.

11. Nach dreyen Monden aber ſchiften wir auß inn einem Schiffe von Alexandria / welches in der Inſulen gewintert hatte / vnnd hatte ein Panir der Zwilling.

Oc tre maanede der effter / ſeylede wi vd i it Skib aff Alexandria / huilcket ſom haffde hafft Vinterlag hoſſ ſamme Oe / oc haffde Tuillingenis Banere.

12. Vnd da wir gen Syracuſa kamen / blieben ſie drey tage da.

Oc der wi komme til Syracuſa / bleffue wi der tre dage.

13. Vnd da wir vmbſchiffeten / kamen wir gen Region / vnd nach einem tag / da der Sudwind ſich erhub / kamen wir deß andern tags gen Puteolen.

Oc der wi ſeylede omkring / komme wi til Region / oc en dag der effter / der Synden vær begyntis komme wi anden dagen til Putcolen.

14. Da funden wir Brüder / vnnd wurden von jnen gebeten / daß wir ſieben tage da blieben. Vnd alſo kamen wir gen Rom.

Der funde wi Brodere / ac bleffue bedne der om aff dem / at wi bleffue der ſiu dage. Oc wi komme ſaa til Rom.

15. Vnd von dannen / da die Brüder von vns höreten / giengen ſie auß vns entgegen / biß gen Appifer vnd Tretabern. Da die Paulus ſahe / dancket er Gott / vnd gewann eine zuverſicht.

Oc der Brodrene horde der fra om oſſ / da ginge de vd imod oſſ / indtil Appiſer oc Tretabern. Der Paulus ſaa dem / tackede hand Gud / oc fick en tillid.

16. Da wir aber gen Rom kamen / ůberantworttet der Vnterhauptman die Gefangenen den ŏberſten Hauptmann. Aber Paulo ward erlaubet zu bleiben / wo er wolte / mit einem Kriegesknechte / der ſein hůtet.

Oc der wi komme til Rom / antuordede Vnderhøffuitzmanden den Øffuerſte Høffuitzmand Fangerne. Men Paulus fick loff at bliffue / huor ſom hand vilde met en Stridzmand / ſom tog vare paa hannem.

Kapitola XXVIII.

10. Kteřijž také wemnohé poctiwoſti nás měli. A když gſme ſe chtěli preč plawiti / nakladali nám na Lodij toho čehož potřebij bylo.

Ktorzy nam też wielkie vczćiwośći czynili / a gdychmy odieżdżali / nadali nam czego była potrzebá.

11. Po třech pak Měſýcých plawili gſme ſe na Bárce Alexandrýnſké / kteráž tu byla na Oſtrowě přes Zymu / magijcý za znamenij Hwězdu dwau Blijženců.

A tak po trzech mieſiacoch iechalichmy w okręcie Alexandryiſkim / ktory zimował ná wyſpie / ná ktorym był herb Kaſtor y Pollux.

12. A když gſme přigeli do Syrakuſy / zuoſtali gſme tu za tři dni.

Przybiwſzy ſie tedy k Syrákuſom / mieſzkalichmy tam przez trzy dni.

13. A odtud plawijce ſe přiſſli gſme do Rhegium: A po gednom dni / když wál wijtr od poledne / druhý den přigeli gſme do Puteolos.

Skąd przepráwuiąc ſie mimo / przyſzlichmy do Rhegium / á nazaiutrz maiąc wiatr południowy / wtorego dnia przyſzlichmy do Puteolos.

14. Kdež to gſme nalezli Bratřij / kteřijž nás proſyli / abychom pobyli v nich za Sedm dnij: a tak gſme přiſſli k Ržijmu.

Gdzie znalazſzy brácia / vprośili nas żechmy v nich przez śiedm dni zmieſzkali / I tak żechmy przyſzli do Rzymu.

15. Z kterehož když o nás vſlyſſeli Bratřij / wyſſli proti nám na rynk Appiu / a k třem Tabernám. Kteréžto když vzřel Pawel / poděkowaw Bohu wzal na ſe ſmělost.

Skąd brácia vſłyſzawſzy o nas / wyſzli przeciwko nam aż do rynku Appiuſzowego ku trzem domom gośćinnym / ktore gdy vyzrał Paweł / dziękę vczyniwſzy Bogu / wziął dobre vfánie.

16. A když gſme přiſſli do Ržijma / tu Setnijk dal wězně w moc Haytmanowi Wogſka / a dopuſſtěno geſt Pawlowi / aby ſám bydlil s tijm Žoldnéřem / kterýž ho oſtřihal.

Kiedyſmy zaſie przyſzli do Rzymu / Setnik oddał więźnie Hethmanowi nád woyſki / ále Pawłowi dopuſzczono áby ſam mieſzkał z ſłużebnym ktory miał ſtraż nád nim.

כח

17 וּמֶן בָּתַר תְּלָתָא יַוְמִין שַׁדַּר פָּוְלוֹס קְרָא לְרֵישַׁיְהוּן דִּיהוּדָיֵא וְכַד אֶתְכַּנַּשׁוּ אָמַר לְהוּן גַּבְרֵא אַחַי אֶנָא כַּד בְּמֶדֶם לָא קָמֶת לוּקְבַל עַמָּא וְנָמוּסָא דַּאֲבָהַי בַּאסוּרֵא אֶשְׁתַּלְמֶת מֶן אוּרִשְׁלֶם בְּאִידַיָּא דְּרְהוּמָיֵא׃

Doppo tre giorni, Paulo conuocò i principali de Giudei: e come furon venuti, disse loro, Huomini fratelli, io senz'hauer fatto niente contra'l popolo, ò contra gli ordini de Padri imprigionato in Ierusalem, fui dato ne le mani de Romani.

18 וְהָנוּן כַּד שַׁאלוּנִי צְבוֹ דְּיֶשְׁרוּנָנִי מֶטוּל דְּלָא אֶשְׁכַּחוּ בָּתְרִי רֶשְׁיָנָא מֶדֶם דְּשָׁוֵא לְמַוְתָּא׃

I quali hauendomi esaminato, mi volsero lasciare, porcioche non era in me alcuna causa di morte.

19 וְכַד קָיְמִין הָווּ לוּקְבָלִי יְהוּדָיֵא אֶתְאַלְצֶת דְּאֶקְרֵא בְּגֵן קֶסַר לָא אֵיךְ אִית לִי דְּאֶקַטְרֵג בְּמֶדֶם לִבְנַי עַמִּי׃

Ma contradicendo i Giudei, fui costretto appellare à Cesare: non gia come se io hauessi di che accusar la mia gente.

20 מֶטוּל הָנָא בְּעֵית מֶנְכוֹן דְּתֶאתוֹן וְאֶחְזְכוֹן וְאֶשְׁתַּעֵא לְכוֹן הָלֵין מֶטוּל גֵּיר סַבְרָא דִּיסְרָיֵל אָסִיר אֶנָא בְּשַׁשַּׁלְתָּא הָדָא׃

Per questa cagione adunque io v'ho chiamati per vederui e parlarui: percioche per la speranza d'Israël son circondato di questa catena.

21 אָמְרִין לֵהּ הָנוּן חֲנַן אֶגַּרְתָּא עֲלַיךְ לָא קַבֶּלְן מֶן יְהוּד וְלָא אֶנָשׁ מֶן אַחֵינָא דְּאֶתָא מֶן אוּרִשְׁלֶם אֲמַר לַן מֶדֶם דְּבִישׁ עֲלַיךְ׃

Et essi gli dissero, Noi non habbiamo dai Giudei riceuuto lettere di te, ne alcun de fratelli che sia venuto, ci ha riferito o detto di te male alcuno.

כ ח

17 וַיְהִי־אַחֲרֵי שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיִּזְעַק פּוֹלוֹס אֶת־רָאשֵׁי הַיְּהוּדִים וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲנָשִׁים אַחִים אֲנִי מְאוּמָה לֹא עָשִׂיתִי עַל־הָעָם אוֹ עַל־תְּעוּתוֹת אֲבוֹתֵינוּ אָסוּר מִירוּשָׁלַיִם מֻסְגַּר בִּידֵי־רְהוֹמִים׃

Y aconteció que très dias despues, Paulo conuocó los principales de los Iudios: los quales como fueron juntos, dixoles. Yo, Varones hermanos, no auiendo hecho nada contra el pueblo, ni los ritos de la patria, he sido entregado preso desde Ierusalem en manos de los Romanos.

18 אֲשֶׁר בְּשָׁאוֹל לִי אָבוּ לְהַתִּירֵנִי כִּי מִשְׁפַּט מָוֶת לֹא אֶחָד הָיָה בִּי׃

Los quales auiendose informado de mi, me querian soltar, por no auer en mi ninguna causa de muerte.

19 וְכַאֲשֶׁר דִּבְּרוּ עָלַי הַיְּהוּדִים נִגְשְׁתִּי לְשַׁוֵּעַ אֶל־הַקֵּיסָר לֹא כְמוֹ הָיָה לִי דָבָר לְחַיֵּב אֶת־עַמִּי׃

Mas contra diziendo los Iudios, fue forçado de appelar à Cesar: no que tenga deque accusar à mi nacion.

20 וְעַל־הַדָּבָר הַזֶּה שָׁאַלְתִּי מִמְּכֶם לִרְאוֹת אֶת פְּנֵיכֶם וּלְדַבֵּר אֲלֵיכֶם כִּי עַל תִּקְוַת יִשְׂרָאֵל אָסוּר אָנֹכִי בַּנְחֻשְׁתַּיִם הָאֵלֶּה׃

Ansique por esta causa hos he llamado para veros y hablaros: porque por la esperança de Israel estoy rodeado de esta cadena.

21 וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֲנַחְנוּ לֹא סְפָרִים עָלֶיךָ לָקַחְנוּ מֵאֶרֶץ יְהוּדָה וְאִישׁ מֵאַחֵינוּ לֹא בָא אֵלֵינוּ לְהַגִּיד אוֹ לְדַבֵּר רָעָה מְאוּמָה עָלֶיךָ׃

Entonces ellos le dixeron, Nosotros ni auemos recebido letras de ti de Iudea, ni viniendo alguno de los hermanos nos ha denunciado ni hablado algun mal de ti.

κη'.

17. Ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων.

Aduint trois iours apres que Paul conuoqua les principaux des Iuifs: & quand ils furent venus, il leur dit, Hommes freres, combien que ie n'aye rien commis contre le peuple, ne contre les coustumes des Peres, toutesfois estant emprisonné dés Ierusalem, i'ai esté liuré és mains des Romains:

18. Οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί.

Lesquels apres m'auoir examiné me vouloyent relascher, pource qu'il n'y auoit aucũ crime digne de mort en moi.

19. Ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι.

Mais les Iuifs s'y opposans, i'ai esté contraint d'en appeler à Cesar: nõ point que i'aye dequoi accuser ma nation.

20. Διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.

Pour ceste cause donc vous ai-ie appelés, pour vous voir & parler à vous: car c'est pour l'esperance d'Israel que ie suis enuironné de ceste chaine.

21. Οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν.

Mais ils lui respondirent, Nous n'auons point receu lettres de Iudee touchant toi, ni persõne des freres n'est venu qui ait rapporté ou dit quelque mal de toi.

CAP. XXVIII.

17. Poſt tertium autem diem convocavit primos Iudæorum. Cumque conveniſſent, dicebat eis, Ego, viri fratres, nihil adverſus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Ieroſolymis traditus ſum in manus Romanorum.

And the thirde day after/Paul called the chiefe of the Jewes together:and when they were come/he ſayde vnto thē/ Men and brethren/though I haue committed nothing agaynſt the people / or Lawes of the fathers / yet was I deliuered priſoner from Jeruſalem into the handes of the Romanes.

18. Qui cum interrogationem de me habuiſſent, voluerunt me dimittere, eo quòd nulla eſset cauſa mortis in me.

Who when they had examined me/ would haue let me go / becauſe there was no cauſe of death in me.

19. Contradicentibus autem Iudæis, coactus ſum appellare Cæſarem, non quaſi gentem meam habens aliquid accuſare.

But when the Jewes ſpake contrarie / I was conſtrayned to appeale vnto Ceſar/not becauſe I had ought to accuſe my nation of.

20. Propter hanc igitur cauſam rogavi vos videre & alloqui. Propter ſpem enim Iſraël, catena hac circundatus ſum.

For this cauſe therefore haue I called for you/to ſee you/and to ſpeake with you: for the hope of Jſraels ſake/ I am bound with this chaine.

21. At illi dixerunt ad eum, Nos neq; literas accepimus de te à Iudæa, neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus eſt quid de te malum.

Then they ſayd vnto him / We neither receiued letters out of Judea concerning thee / neyther came any of the brethren that ſhewed or ſpake any euill of thee.

Das XXVIII. Capitel.

17. Es geſchach aber nach dreyen tagen/ daß Paulus zuſammen rieff die Fürnembſten der Jüden. Da dieſelbigen zuſammen kamen/ ſprach er zu jnen: Jr Männer/ lieben Brüder/ich hab nichts gethan wider vnſer Volck/ noch wider Väterliche ſitten/ vnd bin doch gefangen auß Jeruſalem übergeben in der Römer hände.

Oc det ſkede tre dage der effter / at Paulus kallede tilſammen de Ypperſte iblant Joderne. Der de komme tilſammen / ſagde hand til dem / J Mend/ kære Brødre/ Jeg haffuer inted giort mod vort Folck/ oc icke heller mod Federnis Seduane / Oc ieg er dog antuordet fangen aff Jeruſalem i de Romeris hender.

18. Welche / da ſie mich verhöret hatten/wolten ſie mich loß geben/dieweil keine vrſach deß Todtes an mir war.

Huilcke der vilde giffuit mig loſſ / der de haffde forhørt mig / efterdi at de funde ingen Dødz ſag hoſſ mig.

19. Da aber die Jüden darwider redeten / ward ich genötiget / mich auff den Keiſer zuberuffen / nicht als hette ich mein Volck etwas zuverklagen.

Men der Joderne talede der imod / da nødis ieg til / at ſkiude mig ind faar Keyſeren / icke fordi at ieg haffde noget at klage paa mit Folck faare.

20. Vmb der vrſache willen/habe ich euch gebeten / daß ich euch ſehen vnnd anſprechen möchte. Denn vmb der hoffnung willen Jſraelis / bin ich mit diſer Ketten vmbgeben.

For den ſag ſkyld / bad ieg eder / at ieg maatte ſee eder oc tale met eder/ Thi at ieg er omgiffuen met denne Lencke / for Jſraels Haab ſkyld.

21. Sie aber ſprachen zu jm : Wir haben weder Schrifft empfangen auß Judea deinet halben / noch kein Bruder iſt kommen/ der von dir etwas arges verkündiget oder geſaget habe.

Da ſagde de til hannem / Hui haffue huercken fanget ſcriffuelſe aff Judea paa dine vegne / icke er der heller nogen Broder kommen / ſom haffuer forkyndet eller ſagd noget ont om dig.

Kapitola XXVIII.

17. Po třech pak dnech/ ſwolal Starſſý z Ziduow. A když ſe ſeſſli/ řekl gim Pawel Já mužij bratřij nic neučiniw proti lidu/ ani proti obyčegi Otcowſkému / gſa yat w Geruzalémě/ wydángſem w ruce Rzijmanům.

Y ſtało ſie iż po trzecim dniu wezwał Páweł przednieyſzych z Zydow / y gdy ſie zeſzli / rzekł do nich / Mężowie bráciá / ia gdym nic nie vczynił przeciw ludowi y vſtáwam oyczyſtym / będąc zwiazan w Jeruzalem / podanem ieſt w rece Rzymiánom.

18. Kteřijžto když mne wyſlyſſeli/ chtěli mne propuſtiti/ proto/ že žádné winy ſmrti na mně ne bylo.

Ktorzy wywiedziawſzy ſie pilnie o mnie/ chcieli mie wypuścić/ dla thego że we mnie żadnego wyſtepku śmierci godne nie było.

19. Ale když Zidé odpijrali / přinucen gſem / abych ſe odwolal k Cýſaři: ne proto / yako bych měl co na můg Národ žalowati.

Lecz gdy temu náodpor byli Zydowie / przymuſzonem ieſt apelowáć do Ceſarzá / nie przeto iákobych miał ocz przeciw narodowi memu ſkárzyc.

20. Protož za tau přijčinau dožádal gſem ſe widěti wás / a s wámi mluwiti. Neb pro naděgi lidu Jzrahelſkého / řetězem tijmto ſwázán gſem.

A przetoż dla teiem was przyczyny wezwał / ábych ſie z wámi vyzrawſzy rozmowił / ábowiem dla nádzieie Jzraelſkiey ieſtem tym láncuchem zwiazan.

21. A oni řekli k němu: My gſme ani kterého pſanij měli o tobě z Zidowſtwa/ aniž kdo z Bratřij přijſſed wyprawowal nám aneb mluwil něco zlého o tobě.

Tedy oni rzekli do niego / My ániśmy wźieli liſtow o tobie z zydoſtwá / áninam żaden z bráciey przyſzedſzy oznáymił / áni opowiedział o tobie nic złego.

כח

22 צָבֵינַן דֵּין דְּנֶשְׁמַע מִנָּךְ מֶדֶם דְּמֶתְרַעֵא אַנְתְּ מֶטוּל דְּיוּלְפָּנָא הָנָא יָדְעִינַן דְּעַל אֱנָשׁ לָא מְקַבַּל׃

Ma noi vogliamo ben vdir da te quel che tu ſenti, imperoche di queſta ſetta ci è noto che per tutto, ſe gli contradice.

23 וַאקִימוּ לֵהּ יַוְמָא וְכַנְּשׁוּ וְאֶתוֹ לְוָתֵהּ סַגִּיָּאא כַּד דַּשְׁרֵא הֲוָא וְגָלֵא לְהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא כַּד מְסַהֵד וּמְפַיֵּס לְהוֹן עַל יֵשׁוּעַ מֶן נָמוּסָא דְּמוּשֶׁא וּמֶן נְבִיֵּא מֶן צַפְרָא וְעַדְמָא לְרַמְשָׁא׃

Et hauendoli aſſegnato vn giorno, vennero molti à lui, ne l'albergo: a i quali egli eſponeua, teſtificando il regno di Dio, e perſuadendo loro per la Legge di Moiſe, e per li Profeti, le coſe di IESV, da la mattina infin à la ſera.

24 וַאנָשִׁין מֶנְּהוֹן מֶתְטַפְּסִין הֲווּ לְמֶלּוְהִי וַאחְרָנֵא לָא מֶתְטַפְּסִין הֲווּ׃

Et alcuni credeuano à le coſe che da lui erano dette, & alcuni non credeuano.

25 וְאֶשְׁתְּרִיו מֶן לְוָתֵהּ כַּד לָא שָׁלְמִין לַחְדָדֵא וַאמַר לְהוֹן הוּ פַּוְלוֹס מֶלְּתָא הָדָא שַׁפִּיר מַלֵּל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּם אֶשַׁעְיָא לוּקְבַל אַבָהָתְכוֹן׃

Et eſſendo in diſcordia fra loro, ſi partirono: poi che Paulo hebbe detta vna parola, cioè, Lo Spirito ſanto parlo bene à i noſtri Padri per Eſaia Profeta, dicendo.

26 כַּד אָמַר דְּזֵל לְוָת עַמָּא הָנָא וַאמַר לְהוֹן דְּשֶׁמְעָא תֶּשְׁמְעוּן וְלָא תֶסְתַּכְּלוּן וְתֶחְזוּן וְלָא תֶּבְחֲרוּן׃

Va à queſto popolo, e dì, Voi vdirete con l'orecchie, e non intenderete: e vedendo, vedrete, e non diſcernerete.

27 אֶתְעַבִּי לֵהּ גֵּיר לֶבֵּהּ דְּעַמָּא הָנָא וּמֶשְׁמַעְתְּהוֹן אוּקְרוּ וְעַיְנַיְהוֹן עַמְצוּ דְּלָא נֶחְזוּן בְּעַיְנַיְהוֹן וְנֶשְׁמְעוּן בְּאֶדְנַיְהוֹן וְנֶסְתַּכְּלוּן בְּלֶבְּהוֹן וְנֶתּוּבוּן לְוָתִי וְאֶשְׁבּוֹק לְהוֹן׃

Percioche il cuor di queſto popolo è ingraſſato, e con l'orecchie hanno grauemente vdito, & hanno chiuſi i loro occhij: per non veder mai con gli occhij, ne vdir con l'orecchie, ne intender col cuore, onde ſi conuertano, & io li riſani.

כח

22 חָפַצְנוּ לִשְׁמוֹעַ מִמְּךָ מָה תְבוּנָתֶךָ כִּי מִכְּפִירָה הַזֹּאת נוֹדַע לָנוּ כִּי בְּכָל מְקוֹמוֹת יְדֻבַּר עָלֶיהָ׃

Mas qnerriamos oyr de ti loque ſientes: porque de eſta Secta notorio nos es que en todos lugares es contradicha.

23 וַיּוֹעִידוּ לוֹ אֶת־יוֹם וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו בַּמָּלוֹן רַבִּים לַאֲשֶׁר גִּלָּה וּבֵאַר הֵיטֵב בֵּאֵר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים מֵעִיד וּמְפַתֶּה אוֹתָם אֶת־אֲשֶׁר עַל־יֵשׁוּעַ גַּם מִמֹּשֶׁה גַּם מִנְּבִיאִים מִבֹּקֶר עַד־הָעֶרֶב׃

Y auiendoles ſennalado vn dia, vinieron à el muchos à la poſada, à los quales declaraua teſtificando el Reyno de Dios, procurando perſuadirles lóque es de Ieſus el Chriſto por la Ley de Moyſen, y por los Prophetas, deſde la mannana haſta la tarde:

24 וַאֲחָדִים הֶאֱמִינוּ לַמְּדֻבָּרִים וַאֲחֵרִים לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Y algunos acordauan à loque ſe dezia, mas algunos no creyan.

25 וְכַאֲשֶׁר לֹא יַאֲתוּ בֵינֵיהֶם וַיֵּעָלוּ בֶּאֱמוֹר פַּוְלוֹס אֶת־דָּבָר אֶחָד כִּי הֵיטֵב אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־אֲבוֹתֵינוּ׃

Y como fueron entre ſi diſcordes, fueronſe, diziendo Paulo eſta palabra, Que bien ha hablado el Eſpiritu ſancto por el Propheta Iſayas à nueſtros padres.

26 לֵאמֹר לֵךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל־תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל־תֵּדָעוּ׃

Diziendo, Vé à eſte pueblo, y diles, De oydo oyreys, y no entendereys: y viendo vereys, y no mirareys.

27 הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Porque el coraçon de eſte pueblo fue engroſſado, y de los oydos oyeron peſadamente, y de ſus ojos guinnaron: porque no vean de los ojos, y oygan de los oydos, y entiendan de coraçon, y ſe conuiertan, y yo los ſane.

κη'.

22. Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.

Neantmoins nous entendrons bien volontiers de toi ce que tu ſens: car quant à ceſte ſecte, il nous eſt notoire qu'on lui contredit par tout.

23. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

Et quand ils eurent aſſigné iour, pluſieurs vindrent à lui au logis: auſquels il expoſoit par teſmoignages le royaume de Dieu: & les induiſoit à croire ce qui eſt de Ieſus, tant par la Loy de Moyſe que par les Prophetes, depuis le matin iuſqu'au ſoir.

24. Καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν.

Dont les vns furent perſuades par les choſes qu'il diſoit: mais les autres n'y croyoyent point.

25. Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν.

Parquoi eſtans en diſcord entr'eux, ils ſe departirent, apres que Paul leur eut dit vn mot, aſſauoir, Le ſainct Eſprit a bien parlé à nos peres par Eſaie le Prophete.

26. Λέγον, πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπὲ, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

Diſant, Va vers ce peuple, & di, Vous orrez de l'oreille, & n'entendrez point: & en regardant vous verrez, & n'apperceurez point.

27. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Car le cœur de ce peuple eſt engraiſſé: & ont oui dur des oreilles, & ont cligné de leurs yeux: afin qu'il ne voyent des yeux, & qu'ils n'oyent des oreilles, & qu'ils n'entendent du cœur & ne ſe conuertiſſent, & que ie les gueriſſe.

CAP. XXVIII.

22. Rogamus autem à te audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia ubique ei cõtradicitur.

But we will heare of the what thou thinkeſt: for as concerning this ſect/ we knowe that euery where it is ſpoken agaynſt.

23. Cum conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi: quibus exponebat, teſtificans regnum Dei, ſuadenſq; eis de Ieſu, ex Lege Moyſi & Prophetis, à manè uſque ad veſperam.

And when they had appointed him a day/ there came many vnto him into his lodging/ to whome he expounded and teſtified the kingdome of God/ and preached vnto them concerning Jeſus/ both out of the Lawe of Moſes/ and out of the Prophets/ from morning to night.

24. Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò non credebant.

And ſome were perſwaded with the things/ which were ſpoken/ and ſome beleeued not.

25. Cumque invicem non eſſent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum. Quia bene Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiã Prophetã ad patres noſtros.

Therefore when they agreed not among themſelues/ they departed/ after that Paul had ſpoken one worde/ to wit/ Well ſpake the holy Ghoſt by Eſaias the Prophet vnto our fathers.

26. Dicens, Vade ad populum iſtum, & dic ad eos, Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis.

Saying/ Go vnto this people/ and ſay/ By hearing ye ſhall heare/ and ſhal not vnderſtande/ and ſeeing ye ſhall ſee/ and not perceyue.

27. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſſerunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

For the heart of this people is waxed fat/ and their eares are dull of hearing/ and with their eyes haue they winked/ leaſt they ſhould ſee with their eyes/ and heare with their eares/ and vnderſtande whith their hearts/ and ſhoulde returne that I might heale them.

Das XXVIII. Capitel.

22. Doch wöllen wir von dir hören/ was du helteſt/ Denn von diſer Secten iſt vns kunth/ daß jr wird an allen enden widerſprochen.

Dog ville wi høre aff dig/ huad du holder/ Thi oſſ er vitterligt om dette Secte/ at det haffuer alleuegne modſigelſe.

23. Vnd da ſie jm einen tag beſtim̃ten/ kamen vil zu jm in die Herberge/ welchen er außleget vnd bezeuget das Reich Gottes/ vnd prediget jnen von Jeſu/ auß dem Geſetze Moſi/ vnd auß den Propheten/ von frůe morgen an/ biß an den abend.

Oc der de ſette hannem en dag faare da komme der mange til hannem i hans Herbere/ faar huilcke hand vdlagde oc vidnede om Guds Rige/ oc predickede faar dem om Jheſu/ aff Moſe Low/ oc aff Propheterne/ fra aarle om morgenen indtil afftenen.

24. Vnd etliche fielen zu dem/ daß er ſaget/ etliche aber glaubten nicht.

Oc nogle fulde til det/ ſom hand ſagde/ Men nogle trode icke.

25. Da ſie aber vntereinander mißhellig waren/ giengen ſie weg/ als Paulus ein wort redet/ das wol der heilige Geiſt geſagt hat/ durch den Propheten Eſaiam/ zu vnſern Vätern.

Oc der de vaare icke ſamdrectige met huer andre/ da ginge de bort/ der Paulus talede it ord/ At den hellig Aand haffuer talet vel formedelſt Propheten Eſaiam til vore Fedre.

26. Vnnd geſprochen: Gehe hin zu dieſem Volck/ vnnd ſprich: Mit den Ohren werdet jhrs hören/ vnd nicht verſtehen/ vnd mit den Augen werdet jrs ſehen/ vnd nicht erkennen.

Oc ſagd/ Gack bort til dette Folck/ oc ſig/ I ſkulle det høre met øerne/ oc icke forſtaa/ oc i ſkulle ſee det met øyene/ oc icke mercke.

27. Denn das hertz diſes Volcks iſt verſtocket/ vnd ſie hörn ſchwerlich mit Ohren/ vnd ſchlummern mit jren Augen/ auff daß ſie nicht der mal eins ſehen mit den Augen/ vnnd hören mit den Ohren/ vnd verſtendig werden im hertzen/ vnd ſich bekehrn/ daß ich jnen hülffe.

Thi dette Folckis Hierte er forherdet/ oc de høre ſuarlige met Øerne/ oc blunde met deris Øyen/ at de ſkulle icke en gong ſee met Øyene oc høre met Øerne/ oc bliffue forſtandige i hiertet/ oc omuende ſig/ at ieg maatte hielpe dem.

Kapitola XXVIII.

22. Ale žádáme od tebe ſlyſſeti/ yak ſmayſſlijš/ neb geſt známo nám o té Sektě/ že gij wſſudy odpijragij.

A ták chcemy od ciebie ſłyſzeć co tej rozumieſz/ ábowiem o tey ſekcie iáwno nam ieſt iż iey ſą wſzędy náodpor.

23. A když gemu vložili den/ ſeſſlo ſe gegich mnoho k němu do Hoſpody: Gijmžto wykládal/ ſwědectwij wydáwage o Králowſtwij Božijm/ a dowozugijc gim o Gežijſſowi z Zákona Moyžijſſowa a Prorokůw/ od gitra až do wečera.

A tákże mu poſtánowiwſzy dzień/ przyſzło ich k niemu nie máło do goſpody/ kthorym z oświádczániem wykładał kroleſtwo Boże/ á wywodząc im o Jezuśie z zakonu Mojżeſzowego y z Prorokow/ od poránku aż do wieczorá.

24. A někteřij vwěřili tomu/ což Pawel wyprawowal/ někteřij pak newěřili.

Tedy iedni zezwaláli ná to co powiedał/ niektorzy záſię nie wierzyli.

25. A když mezy ſebau nebyli ſwornij/ rozcházeli ſe/ kterýmž mluwil Pawel gedno ſlowo: Že dobře geſt Duch Swatý ſkrze Proroka Ežayáſſe mluwil k Otcům naſſým.

A gdy nie byli zgodni miedzy ſobą/ rozeſzli ſie/ á Páwel rzekł iednoż to ſłowo/ Záiſtec dobrze Duch ſwięty powiedział przez Ezaiaſza Proroká do oycow naſzych.

26. Řka: Gdiž k Lidu tomuto/ a řekni gim: Vſſima ſlyſſeti budete/ a nebudete rozuměti: a widauce budete widěti, a neſpatřjte.

Mowiąc/ idź do ludu tego á powiedz/ Vſzyma vſłyſzycie á nie zrozumiecie/ á widząc vyzrycie y nie vpátrzycie.

27. Nebo zhrublo geſt Srdce lidu tohoto/ a vſſyma těžce ſlyſſeli/ a oči ſwé zawřeli: aby ſnad newiděli očima/ a vſſyma neſlyſſeli/ a ſrdcem nerozuměli/ a neobrátili ſe/ abych gich nevzdrawil.

Abowiem zátyło ſerce ludu tego/ á ciężko vſzymá ſłuchali/ y zámrużyli oczy ſwe áby oczymá nie widzieli/ á vſzymá nie ſłyſzeli/ y ſercem nie zrozumieli/ y nie byli náwroceni ábych ie vzdrowił.

כח

22 צָבֵינַן דֵּין דְּנֶשְׁמַע מִנָּךְ מֵדֶם דְּמֶתְרַעֵא אַנְתְּ מֶטוּל דְּיוּלְפָּנָא הָנָא יָדְעִינַן דְּעַל אֱנָשׁ לָא מְקַבַּל׃

Ma noi vogliamo ben vdir da te quel che tu ſenti, imperoche di queſta ſetta ci è noto che per tutto, ſe gli contradice.

23 וַאקִימוּ לֵהּ יַוְמָא וְכַנַּשׁוּ וְאֶתוּ לְוָתֵהּ סַגִּיָּאֵא כַּד דַּשְׁרֵא הֲוָא וַגְלָא לְהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא כַּד מַסְהֵד וַמְפַיֵּס לְהוֹן עַל יֵשׁוּעַ מֵן נָמוּסָא דְּמוּשֶׁא וּמֵן נְבִיֵּא מֵן צַפְרָא וַעְדַמָּא לְרַמְשָׁא׃

Et hauendoli aſſegnato vn giorno, vennero molti à lui, ne l'albergo: a i quali egli eſponeua, teſtificando il regno di Dio, e perſuadendo loro per la Legge di Moiſe, e per li Profeti, le coſe di IESV, da la mattina infin à la ſera.

24 וַאנָשִׁין מֶנְּהוֹן מֶתְטַפְּיסִין הֲווֹ לְמֶלַּוְהִי וַאחְרָנֵא לָא מֶתְטַפְּיסִין הֲווֹ׃

Et alcuni credeuano à le coſe che da lui erano dette, & alcuni non credeuano.

25 וַאשְׁתְּרִיו מֵן לְוָתֵהּ כַּד לָא שָׁלְמִין לַחְדָדֵא וַאמַר לְהוֹן הָו פַּוְלוֹס מֶלְּתָא חֲדָא שַׁפִּיר מַלֶּל רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּם אֶשַׁעְיָא לוּקְבַל אֲבָהַתְכוֹן׃

Et eſſendo in diſcordia fra loro, ſi partirono, poi che Paulo hebbe detta vna parola, cioè, Lo Spirito ſanto parlò bene à i noſtri Padri per Eſaia Profeta, dicendo.

26 כַּד אָמַר דְּזֵל לְוָת עַמָּא הָנָא וַאמַר לְהוֹן דְּשֶׁמְעָא תֶּשְׁמְעוּן וְלָא תֶּסְתַּכְּלוּן וְתֶחְזוּן וְלָא תֶּבְחְרוּן׃

Va à queſto popolo, e dì, Voi vdirete con l'orecchie, e non intenderete: e vedendo, vedrete, e non diſcernerete.

27 אֶתְעַבִּי לֵהּ גֵּיר לֶבֵּהּ דְּעַמָּא הָנָא וּמַשְׁמַעְתְּהוֹן אוּקְרוּ וְעַיְנַיְהוֹן עַמְצוּ דְּלָא יֶחְזוּן בְּעַיְנַיְהוֹן וְיֶשְׁמְעוּן בְּאֶדְנַיְהוֹן וְיֶסְתַּכְּלוּן בְּלֶבְּהוֹן וְיֶתּוּבוּן לְוָתִי וַאשְׁבּוֹק לְהוֹן׃

Percioche il cuor di queſto popolo è ingraſſato, e con l'orecchie hanno grauemente vdito, & hanno chiuſi i loro occhij: per non veder mai con gli occhij, ne vdir con l'orecchie, ne intender col cuore, onde ſi conuertano, & io li riſani.

כח

22 חָפַצְנוּ לִשְׁמוֹעַ מִמְּךָ מַה תְּבוּנָתְךָ כִּי מִכְּפִירָה הַזֹּאת נוֹדַע לָנוּ כִּי בְּכָל מְקוֹמוֹת יְדֻבַּר עָלֶיהָ׃

Mas qnerriamos oyr de ti loque ſientes? porque de eſta Secta notorio nos es que en todos lugares es contradicha.

23 וַיּוֹעִידוּ לוֹ אֶת־יוֹם וַיָּבוֹאוּ אֵלָיו בַּמָּלוֹן רַבִּים לַאֲשֶׁר גִּלָּה וּבֵאֵר הֵיטֵב בֵּאֵר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים מֵעִיד וּמְפַתֶּה אוֹתָם אֶת־אֲשֶׁר עַל־יֵשׁוּעַ גַּם מִמֹּשֶׁה גַּם מִנְּבִיאִים מִבֹּקֶר עַד־הָעֶרֶב׃

Y aui doles ſennalado vn dia, vinieron à el muchos à la poſada, à los quales declaraua teſtificando el Reyno de Dios, procurando perſuadirles lóque es de Ieſus el Chriſto por la Ley de Moyſen, y por los Prophetas, deſde la mannana haſta la tarde:

24 וַאֲחָדִים הֶאֱמִינוּ לַמְדֻבָּרִים וַאֲחֵרִים לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Y algunos acordauan à loque ſe dezia, mas algunos no creyan.

25 וְכַאֲשֶׁר לֹא יָאֲתוּ בֵּינֵיהֶם וַיֵּעָלוּ בֶּאֱמוֹר פּוֹלוֹס אֶת־דָּבָר אֶחָד כִּי הֵיטֵב אָמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בִּישַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־אֲבוֹתֵינוּ׃

Y como fueron entre ſi diſcordes, fueronſe, diziendo Paulo eſta palabra, Que bien ha hablado el Eſpiritu ſancto por el Propheta Iſayas à nueſtros padres.

26 לֵאמֹר לֵךְ וְאָמַרְתָּ לָעָם הַזֶּה שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ וְאַל־תָּבִינוּ וּרְאוּ רָאוֹ וְאַל־תֵּדָעוּ׃

Diziendo, Vé á eſte pueblo, y diles, De oydo oyreys, y no entendereys: y viendo vereys, y no mirareys.

27 הַשְׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאָזְנָיו הַכְבֵּד וְעֵינָיו הָשַׁע פֶּן יִרְאֶה בְעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין וָשָׁב וְרָפָא לוֹ׃

Porque el coraçon de eſte pueblo fue engroſſado, y de los oydos oyeron peſadamente, y de ſus ojos guinnaron: porque no vean de los ojos, y oygan de los oydos, y entiendan de coraçon, y ſe conuiertan, y yo los ſane.

κη'.

22. Ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.

Neantmoins nous entendrons bien volontiers de toi ce que tu ſens: car quant à ceſte ſecte, il nous eſt notoire qu'on lui contredit par tout.

23. Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

Et quand ils eurent aſſigné iour, pluſieurs vindrent à lui au logis: auſquels il expoſoit par teſmoignages le royaume de Dieu: & les induiſoit à croire ce qui eſt de Ieſus, tant par la Loy de Moyſe que par les Prophetes, depuis le matin iuſqu'au ſoir.

24. Καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν.

Dont les vns furent perſuades par les choſes qu'il diſoit: mais les autres n'y croyoyent point.

25. Ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν.

Parquoi eſtans en diſcord entr'eux, ils ſe departirent, apres que Paul leur eut dit vn mot, aſſauoir, Le ſainct Eſprit a bien parlé à nos peres par Eſaie le Prophete.

26. Λέγον, Πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπὸν, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

Diſant, Va vers ce peuple, & di, Vous orrez de l'oreille, & n'entendrez point: & en regardant vous verrez, & n'apperceurez point.

27. Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

Car le cœur de ce peuple eſt engraiſſé: & ont oui dur des oreilles, & ont cligné de leurs yeux: afin qu'il ne voyent des yeux, & qu'ils n'oyent des oreilles, & qu'ils n'entendent du cœur & ne ſe conuertiſſent, & que ie les gueriſſe.

CAP. XXVIII.

22. Rogamus autem à te audire quæ ſentis: nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia ubique ei cõtradicitur.

But we will heare of the what thou thinkeſt: for as concerning this ſect/ we knowe that euery where it is ſpoken agaynſt.

23. Cum conſtituiſſent autem illi diem, venerunt ad eum in hoſpitium plurimi: quibus exponebat, teſtificans regnum Dei, ſuadenſq; eis de Ieſu, ex Lege Moyſi & Prophetis, à manè uſque ad veſperam.

And when they had appointed him a day/ there came many vnto him into his lodging/ to whome he expounded and teſtified the kingdome of God/ and preached vnto them concerning Jeſus/ both out of the Lawe of Moſes / and out of the Prophets/ from morning to night.

24. Et quidam credebant his quæ dicebantur: quidam verò non credebant.

And ſome were perſwaded with the things/ which were ſpoken/ and ſome beleeued not.

25. Cumque invicem non eſsent conſentientes, diſcedebant, dicente Paulo unum verbum. Quia bene Spiritus ſanctus locutus eſt per Iſaiã Prophetã ad patres noſtros.

Therefore when they agreed not among themſelues/ they departed/ after that Paul had ſpoken one worde/ to wit/ Well ſpake the holy Ghoſt by Eſaias the Prophet vnto our fathers.

26. Dicens, Vade ad populum iſtum, & dic ad eos, Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perſpicietis.

Saying/ Go vnto this people/ and ſay/ By hearing ye ſhall heare/ and ſhal not vnderſtande/ and ſeeing ye ſhall ſee/ and not perceyue.

27. Incraſſatum eſt enim cor populi huius, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos compreſserunt: ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.

For the heart of this people is waxed fat/ and their eares are dull of hearing/ and with their eyes haue they winked/ leaſt they ſhould ſee with their eyes/ and heare with their eares/ and vnderſtande whith their hearts/ and ſhoulde returne that J might heale them.

Das XXVIII. Capitel.

22. Doch wöllen wir von dir hören/ was du helteſt/ Denn von diſer Secten iſt vns kunth/ daß jr wird an allen enden widerſprochen.

Dog ville wi høre aff dig/ huad du holder/ Thi oſſ er vitterligt om dette Secte/ at det haffuer alleuegne modſigelſe.

23. Vnd da ſie jm einen tag beſtimten/ kamen vil zu jm in die Herberge/ welchen er außleget vnd bezeuget das Reich Gottes/ vnd prediget jnen von Jeſu/ auß dem Geſetze Moſi/ vnd auß den Propheten/ von frůe morgen an/ biß an den abend.

Oc der de ſette hannem en dag faare da komme der mange til hannem i hans Herbere/ faar huilcke hand vdlagde oc vidnede om Guds Rige/ oc predickede faar dem om Jheſu/ aff Moſe Low/ oc aff Propheterne/ fra aarle om morgenen indtil afftenen.

24. Vnd etliche fielen zu dem/ daß er ſaget/ etliche aber glaubten nicht.

Oc nogle fulde til det/ ſom hand ſagde/ Men nogle trode icke.

25. Da ſie aber vntereinander mißhellig waren/ giengen ſie weg/ als Paulus ein wort redet/ das wol der heilige Geiſt geſagt hat/ durch den Propheten Eſaiam/ zu vnſern Vätern,

Oc der de vaare icke ſamdrectige met huer andre/ da ginge de bort/ der Paulus talede it ord/ At den hellig Aand haffuer talet vel formedelſt Propheten Eſaiam til vore Fedre.

26. Vnnd geſprochen: Gehe hin zu dieſem Volck/ vnnd ſprich: Mit den Ohren werdet jhrs hören/ vnd nicht verſtehen/ vnd mit den Augen werdet jrs ſehen/ vnd nicht erkennen.

Oc ſagd/ Gack bort til dette Folck/ oc ſig/ J ſkulle det høre met ørerne/ oc icke forſtaa/ oc i ſkulle ſee det met øyene/ oc icke mercke.

27. Denn das hertz diſes Volcks iſt verſtocket/ vnd ſie hörn ſchwerlich mit Ohren/ vnd ſchlummern mit jren Augen/ auff daß ſie nicht der mal eins ſehen mit den Augen/ vnnd hören mit den Ohren/ vnd verſtendig werden im hertzen/ vnd ſich bekehrn/ daß ich jnen hůlffe.

Thi dette Folckis Hierte er forherdet/ oc de høre ſuarlige met Ørerne/ oc blunde met deris Øyen/ at de ſkulle icke en gong ſee met Øyene oc høre met Ørerne/ oc bliffue forſtandige i hiertet/ oc omuende ſig/ at ieg maatte hielpe dem.

Kapitola XXVIII.

22. Ale žádáme od tebe ſlyſſeti/ yak ſmayſſlijš/ neb geſt známo nám o tē Sektē/ že gij wſſudy odpijragij.

A ták chcemy od ciebie ſłyſzeć co też rozumieſz/ ábowiem o tey ſekcie iáwno nam ieſt iż tey ſą wſzędy náodpor.

23. A když gemu vložili den/ ſeſſlo ſe gegich mnoho k němu do Hoſpody: Gijmžto wykládal/ ſwědectwij wydáwage o Kralowſtwij Božijm/ a dowozugijc gim o Gežijſſowi z Zákona Moyžijſſewa a Prorokůw/ od gitra až do wečera.

A tákże mu poſtánowiwſzy dzień/ przyſzło ich k niemu nie máło do goſpody/ ktorym z oświádczániem wykładał króleſtwo Boże/ á wywodząc im o Jezuśie z zakonu Moiżeſzowego y z Prorokow/ od poránku aż do wieczorá.

24. A někteřij vwěřili tomu/ což Pawel wyprawowal/ někteřij pak newěřili.

Tedy iedni zezwaláli ná to co powiedał/ niektorzy záſię nie wierzyli.

25. A když mezy ſebau nebyli ſwornij/ rozcházeli ſe/ kterýmž mluwil Pawel gedno ſlowo: Že dobře geſt Duch Swatý ſkrze Proroka Ozayáſſe mluwil k Otcům naſſým.

A gdy nie byli zgodni miedzy ſobą/ rozeſzli ſię/ á Paweł rzekł iedno to ſłowo/ Záiſte dobrze Duch święty powiedział przez Ezaiaſzá Proroká do oycow naſzych.

26. Řka: Gdiž k Lidu tomuto/ a rcy gim: Vſſyma ſlyſſeti budete/ a nebudete rozuměti: a widauce budete widěti/ a neſpatřjte.

Mowiąc/ idź do ludu tego á powiedz/ Vſzymá vſłyſzycie á nie zrozumiecie/ á widząc vyzrycie y nie vpátrzycie.

27. Neb zhrublo geſt Srdce lidu tohoto/ a vſſyma těžce ſlyſſeli/ a oči ſwé zawřeli: aby ſnad neuwiděli očima/ a vſſyma neſlyſſeli/ a ſrdcem nerozuměli/ a neobrátili ſe/ abych gich neozdrawil.

Abowiem zátykło ſerce ludu tego/ á ciężko vſzymá ſłucháli/ y zámruzyli oczy ſwe áby oczymá nie widzieli/ á vſzymá nie ſłyſzeli/ y ſercem nie zrozumieli/ y nie byli náwroceni ábych ie vzdrowił.

כח

28 תְּתִידַע לְכוֹן הָכִיל הָדָא דַּלְעַמְמֵא אֶשְׁתַּדַּר הָנָא פּוּרְקָנָא דַּאלָהָא הֶנוּן גֵּיר וְאָף שָׁמְעִין לֵהּ׃

Siaui dunque noto come questa salute di Dio, è mandata à i Gentili, & essi vdiranno.

29 וְכַד הָלֵין אֲמַר נְפַקוּ יְהוּדָיֵא וְסַגִּי דָּרְשִׁין הָווּ בֵּינָתְהוֹן׃

E dette ch'egli hebbe queste parole, i Giudei si partiron da lui, hauendo fra loro vna gran contesa.

30 וַאגַר לֵהּ פַּוְלוֹס מֶן דִּילֵהּ בַּיְתָא וַהֲוָא בֵּהּ תַּרְתֵּין שְׁנִין וַמְקַבֵּל הָוָא תַּמָּן לְכֻלְּהוֹן אִילֵין דְּאָתֵין הָווּ לְוָתֵהּ׃

Paulo si stette poi ben due anni interi in vn suo luogo tolto ad affitto: e riceueua tutti quelli che andauano à lui.

31 וּמַכְרֵז הָוָא עַל מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא וּמַלֵּף הָוָא עַין בַּגְלֵא עַל מָרַן יֵשׁוּעַ מ מְשִׁיחָא דְּלָא כָּלְיָן׃

Predicando il regno di Dio, & insegnando le cose del Signor IESV con ogni liberta, senza impedimento alcuno.

שְׁלַם פְּרַכְסִיס דִּשְׁלִיחֵא
טוּבָנֵא הָנּוּ דֵּין
תַּשְׁעִיָתְהוֹן׃

כח

28 וְיִוָּדַע לָכֶם כִּי לַגּוֹיִם נִשְׁלְחָה יְשׁוּעַת אֱלֹהִים וְהֵמָּה יִשְׁמָעוּ׃

Seahos pues notorio, que á las Gentes es embiada esta salud de Dios: y ellos oyran,

29 וּבְאָמְרוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּלְכוּ הַיְּהוּדִים וַתְּהִי בַּקָּרָה גְּדוֹלָה בֵּינֵיהֶם׃

Y auiendo dicho esto, los Iudios se salieron teniendo entre si gran contienda.

30 וַיַּעֲמֹד פּוֹלוֹס כְּלִילַת שְׁנָתַיִם בְּבֵית שְׂכִירָתוֹ וַיְקַבֵּל אֶת־כֻּלָּם הַבָּאִים אֵלָיו׃

Paulo empero quedo dos annos enteros en su alquil: y recebia à todos losque entrauan à el:

31 מְבַשֵּׂר אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים וּמְלַמֵּד אֶת אֲשֶׁר עַל־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּכָל בִּטָּחוֹן וְלֹא יִכָּלֵא׃

Predicando el Reyno de Dios y ensennando loque es del Sennor Iesus el Christo con toda confiança sin impedimento.

תַּמּוּ וְנִשְׁלְמוּ דִּבְרֵי וּפְעָלֵי
הַשְּׁלִיחִים הַקְּדוֹשִׁים׃

κη'.

28. Γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.

Qu'il vous soit donc notoire, que ce salut de Dieu est enuoyé aux Gentils, & ceux l'orront.

29. Καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ζήτησιν.

Et quand il eut dit ces choses, les Iuifs se partirent d'auec lui, ayans grãde dispute entr'eux.

30. Ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν.

Mais Paul demeura deux ans entiers en son propre loage, & recueilloit tous ceux qui venoyent vers lui.

31. Κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

Preschant le royaume de Dieu, & enseignant les choses qui sont du Seigneur Iesus Christ, auec toute hardiesse de parler, sans aucun empeschement.

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

CAP. XXVIII.

28. Notum ergo ſit vobis, quoniam Gentibus miſsum eſt hoc ſalutare Dei, & ipſi audient.

Be it knowen therefore vnto you/ that this ſaluation of God is ſent to the Gentiles/ and they ſhall heare it.

29. Et cùm hæc dixiſset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter ſe quæſtionem.

And when he had ſayde theſe things/ the Jewes departed / and had great reaſoning among themſelues.

30. Manſit autem biennio toto in ſuo conducto: & ſuſcipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum.

And Paul remayned two yeeres full in an houſe hired for him ſelfe / and receyued all that came in vnto him.

31. Prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Ieſu Chriſto cum omni fiducia, ſine prohibitione.

Preaching the kingdome of God / and teaching thoſe things / which conceerne the Lorde Jeſus Chriſt / with all boldneſſe of ſpeach / without let.

FINIS.

Das XXVIII. Capitel.

28. So ſey es euch kunth gethan/ daß den Heiden geſandt iſt diß Heil Gottes/ vnd ſie werdens hören.

Saa ſkal det vere eder kundgiort / at denne Guds Salighed er ſent til Hedningene/ oc de ſkulle det høre.

29. Vnd da er ſolches redet/ giengen die Jůden hin/ vnd hatten vil fragens vnter jnen ſelbs.

Oc der hand talede dette / da ginge Jøderne bort/ oc haffde mange Spørſſmaal mellem ſig ſelff.

30. Paulus aber bleib zwey jar in ſeinem eigen gedinge/ vnnd nam auff alle die zu jm einkamen.

Oc Paulus bleff thu aar i ſin egen Leyde/ oc anammede alle dem ſom komme ind til hannem.

31. Prediget das Reich Gottes/ vnd lehrete von dem HERRN Jeſu / mit aller freydigkeit/ vnverboten.

Predickede Guds Rige / oc lærde om den HErre Jheſu / met al Driſtighed / oc det forbød ingen hannem.

Ende der Apoſtel Geſchicht.

Kapitola XXVIII.

28. Protož budiž wám známo/ že geſt Pohanuom poſláno ſpaſenij Božij toto / a oni ſlyſſeti budau.

Niechżeć wam thedy ławno bedzie/ iżeć poganom poſłano ieſt to zbawienie Boże/ á oni ſłuchać bedą.

29. A když to prepowěděl/ odeſſli od něho Židé/ mnohé magijce mezy ſebau hádky.

A gdy to rzekł/ wyſzli od niego Żydowie/ máiac miedzy ſoba wielki poſwarek.

30. Pawel pak trwal za celé dwě Léthě w hoſpodě ſwé/ a přigijmal wſſecky kteřijž přicházeli k němu.

Y mieſzkał Páwel przez cále dwie lecie w ſwym naymie/ á przyimował wſzytki ktorzy przychodzili do niego.

31. Káže gim o Králowſtwij Božijm/ a vče těm wěcem/ kteréž gſau o Pánu Gežijſſy Kryſtu/ ſe wſſým dauffánijm/ bez zabráněnij.

Odpowiedáiac Kroleſtwo Boże/ y vcząc thych rzeczy ktore ſą o Pánu Jezuśie/ z wſzelkim beſpieczeńſtwem w mowie/ á żaden mu nie przekazał.

Skonáwágij ſe Skutkowé Apoſſtolſſtij.

~~Mm. tect. 25~~
67. t. 2. 15

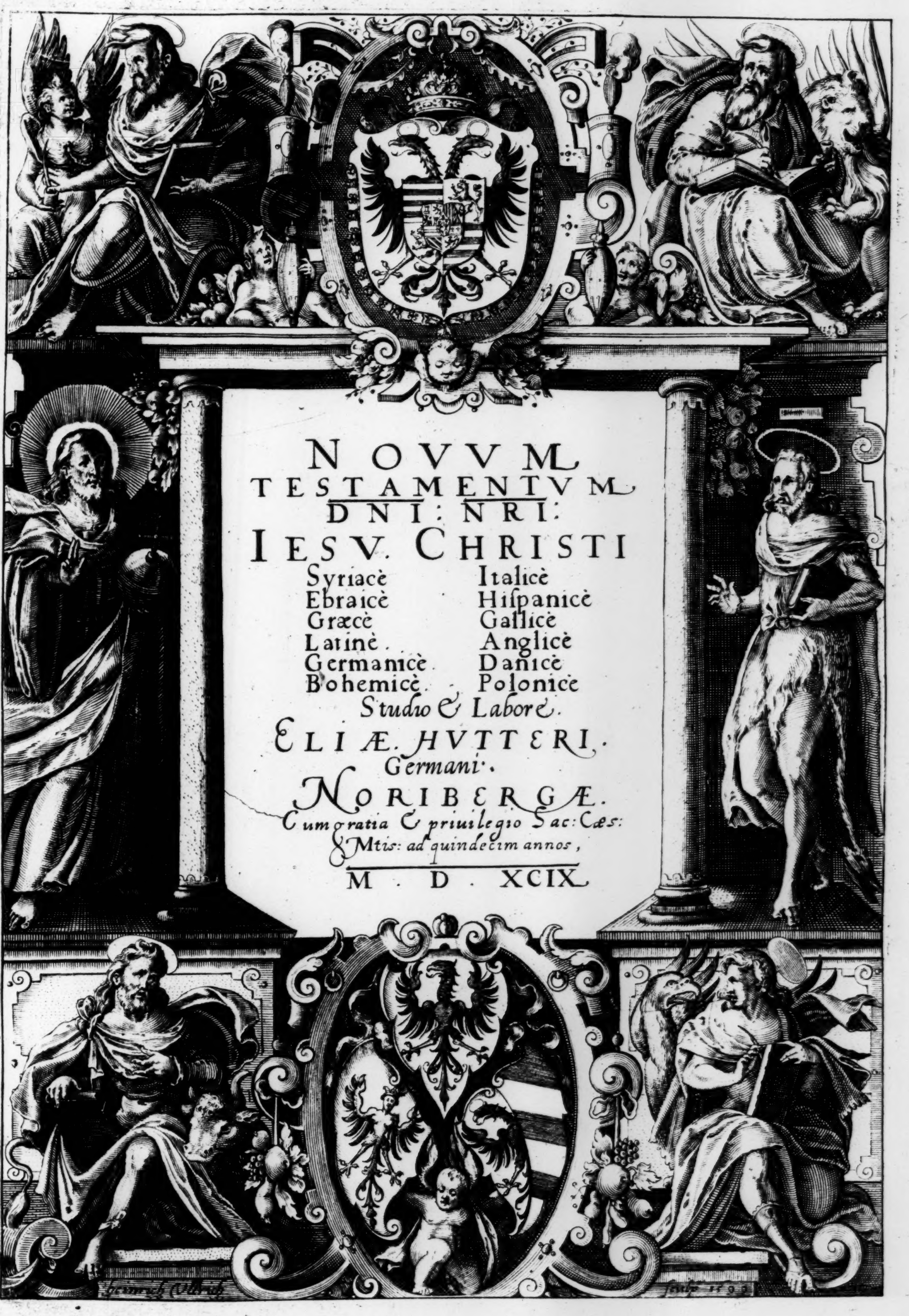

NOVVM
TESTAMENTVM
DNI: NRI:
IESV. CHRISTI

Syriacè
Ebraicè
Græcè
Latinè.
Germanicè.
Bohemicè.
Italicè
Hiſpanicè
Gallicè
Anglicè
Danicè
Polonice

Studio & Labore.

ELIÆ. HVTTERI.
Germani.

NORIBERGÆ.
Cum gratia & priuilegio Sac: Cæs:
& Mtis: ad quindecim annos,

M. D. XCIX.

J. Warwick sc. 143 Strand

Academiæ Cantabrigiensis
Liber.

NOVI TESTAMENTI SECVNDVS TOMVS;

CONTINENS

EPISTOLAS

S. PAVLI,	XV.
S. PETRI,	II.
S. IACOBI,	I.
S. IOHANNIS,	III.
S. IVDÆ.	I.

ET

APOCALYPSIN

IOHANNIS.

mi
mi
Zu
ve
te
Ei
ni
ſe
er
B
ſt
m

vn
v
ſi
G
g
e
A

An den Chriſtlichen Leſer.

DEmnach der heilige Apoſtel Paulus / in der Erſten zu den Corinthern am 14. Capit. vnter andern heiligen Lehren alſo ſchreibt: Wen du ſegneſt im Geiſt / wie ſoll der / ſo an ſtadt des Leyen ſtehet / Amen ſagen / auff deine Danckſagung / Sintemal er nicht weiß / was du ſageſt? Du danckſageſt wohl fein / Aber der ander wird nicht davon gebeſſert: Jch dancke meinem Gott / daß ich mehr mit Zungen rede / denn jhr alle: Aber ich will in der Gemeine / lieber fünff Wort reden mit dem Sinn / auff daß auch ich andere vnterweiſe / deñ ſonſt zehen tauſent Wort mit Zungen. Will er damit anzeigen / wem Gott viel vnd mancherley Sprachen kunſt verliehen / daß er ſich derſelben nicht zu eigner Hoffart vnd Ehrgeitz / ſondern zu Gottes ehren / vnd nützlicher erbawung der Chriſtlichen Kirchen / vnd vnderweiſung der Einfältigen gebrauchen ſolle. Denn was hilfft groſſe Kunſt / wenns der Einfältige nicht auch lernen vnnd verſtehen kan? Darumb danckt der heilige Paulus Gotte für ſeine gnade / die er jhm verliehen hat / mehr als andern Apoſteln allen / aber darumb erhebt er ſich nicht / ſondern wenn er bey den einfältigen Leyen iſt / will er lieber fünff Wort mit verſtandt reden / alſo daß es ein jeder Einfältiger verſtehen kan / Als ſonſten zehen tauſent Wort in frembden Sprachen / ſo nur die Hochgelehrten verſtehen möchten.

Diſer heiligen Lehre / iſt von anbegin der Welt her / wie die gantze heilige Schrifft vnnd aller Monarchien Hiſtorien bezeugen / einhelliglich nachgelebt worden. Denn von anbeginn der Welt biß auff die Babyloniſche verwirrung der Sprachen / vnnd förder biß zur Babyloniſchen gefengkniß / Jſt nur eine einige Sprache in der Kirchen Gottes geweſen vnd geblieben / Darinn ſich Gott nach ſeinem weſen vnd willen / auß gnaden offenbaret / darinn auch alle Faculteten / Künſte vnd Profeſſiones, gleich wie in einer heiligen Laden vnd Schatzkammer zuſammen gefaſſet / verwahrt worden ſind / Wer diſe Sprache recht verſtanden hat / wie ſie dann dem heiligen Volck vnd Kindern Gottes allen gleichſam von Natur angeboren / der hat ohne mühe ſtracks von Kind auff in allen ſachen leicht können gelehrt vnd verſtendig werden: Alſo hat Eber in der Babyloniſchen verwirrung der Sprachen / ſeine vhralte Gottes Sprach vnnd mit derſelbigen die ware Religion vnd Glauben vnverwirret erhalten: Abraham / Jſaac vnnd Jacob haben deßgleichen gethan / Vnd iſt ein groß wunder / daß der alt Vater Jacob / allein / von aller Welt verlaſſen / in Syrien muß der Schafe hütten / vnd dennoch diſe Sprache rein erhalten / zu ſeiner zeit allein die einige Seule vnnd der Brunquel vnd Felß ſein / darauß nechſt Gott / die zwölff Stämme Jſrael / alle heilige Propheten / Könige / Apoſteln / Euangeliſten / Johannes der Teuffer vnd der HERR Chriſtus ſelbſt hat müſſen entſpringen / vnd auff die Welt geborn werden / Denn were Jacob vntergangen / ſo were die heilige Ebraiſche Sprache / vnd mit derſelben alles was die heilige Schrifft vermag / zugleich mit vntergangen.

Nach Jacob haben Joſeph / Moyſes / Samuel / Dauid / Salomon / Elias / Eliſeus / Eſaias / Jeremias / Ezechiel / Daniel / Ezra gefolget / ſo ſich alle nur jhrer Mutter Sprach befliſſen / vnd haben dieſelbe / als Gottes vnd ſeiner Kirchen einige Sprache / vnnd Schlüſſel aller Göttlichen vnd Menſchlichen weißheit / auch mitten vnter den Gottloſen Heyden / allein pur / lauter / vnverfelſcht / vnd rein erhalten vnd fortgepflantzt.

Diſem löblichen Exempel nach / meinet Paulus erſtlich / daß wir in der gemeine Gottes bey der Sprachen bleiben ſollen / ſo die einfältigen Leyen am beſten verſtehen: Jſt die gemeine Ebraiſch / ſo predige oder ſchreibe man jnē Ebraiſch: Jſt ſie Griechiſch /

ſo predige man jnen Griechiſch/ Jſt ſie Lateiniſch/ Welſch/ Spanniſch/ Frantzöſiſch/ Engeliſch/ Deutſch/ Däniſch/ Behemiſch/ Polniſch/ Vngeriſch/ ꝛc. So ſind alſo fünff Worte mit verſtandt beſſer als 10000. Wort/ ſo in auffgeblaſener hoffart frembden vnbekanten Sprachen vorbracht würden/ Solches ſolte ad Scholas Germaniæ auch Appliciret werden/ wie es aber bey vns Deutſchen in acht genom̃en wird/ das erbarme Gott/ Daher ſtudieret vnd lernet mancher 4. 5. 6. 10. vnnd mehr jar in Particular Schulen vnd Vniuerſiteten, vnd wenn man meinet man habe einen gelerten Mann erzogen/ der Geiſtlichen vnd Weltlichen Regimenten/ Kirchen vnd Schulen recht vorſtehen ſolte/ kan er noch nicht einen guten Deutſchen Buchſtaben oder Brieff ſchreiben/ will geſchweigen daß er zu andern der Welt nutzen vnd nötigen geſchefften wohl vnd nützlich zugebrauchen/ Wes iſt die vrſach? als das weder Er/ noch die jenigen ſo jhn vnterwieſen/ nicht verſtanden/ welches das A. & Ω. der Anfang vnd das Ende in ſeiner Deutſchen Sprachen ſey/ dadurch er könne vnd ſolle gelehrt werden: Da andere einfeltige Leyen/ ſo ſtracks bey jhrer Deutſchen Sprachen blieben ſeyn/ dieweil ſie es nicht haben beſſern können/ jhrer art vnd gelegenheit nach zehenmahl gelerter vnd klüger ſein als er. Vnd geſchicht ſolchem recht/ denn weil er die Einfalt verachtet/ muß er vergebne arbeit/ ſchimpff vnd ſchaden billich zu lohn empfangen. War iſts/ Griechiſch/ Lateiniſch vnd andere frembde Sprachen warhafftig/ gründlich vnd recht können leſen/ verſtehen/ reden/ ſchreiben/ verdolmetſchen/ iſt eine rühmliche/ herrliche/ nützliche vnd gute Kunſt/ derer wir in der Welt nicht entrathen können/ Aber jetzo rede ich mit dem heiligen Paulo/ nur vom gemeinen nutz der Deutſchen Nation/ vnd von der einfalt der Sprachen vnd des verſtands/ daß man im lehren vnd lernen/ einen vnterſcheid halte/ vnd vber vorige jrrung vnd verwirrung der Sprachen/ nicht noch andere darzu mache/ Sondern alſo lehre/ rede vnd ſchreibe/ das man ohne anſtoß vnnd verhinderung/ ſtracks verſtehe/ was der ſachen grund vnd meinung ſey/ vnd wie einer ſein Leben/ Thun vnd weſen/ darnach zurichten.

Daß ſolchs alſo geſchehen ſolle/ wie gemelt/ ſaget vnd lehrt vns nicht allein der heilige Paulus/ ſondern auch Salomon/ Nebucad Nezar/ Alexander Magnus/ Julius Cäſar/ Carolus Magnus vnd alle Monarchen. Denn Salomon ob er wol ein ſolcher König war deßgleichen vnter der Sonnen keiner geweſen/ noch vielleicht kommen wird/ der jhm mit Weißheit/ Künſten/ Sprachen/ Reichthumb vnd Herrligkeit zuuergleichen/ finden wir doch nicht/ daß er auſſer ſeiner Mutter Sprachen/ den geringſten buchſtaben der künfftigen Poſteritet verlaſſen/ vns damit anzuzeigen/ Wo wir Deutſchen vor andern Nationen etwas ſonderlichs ſein wöllen/ daß es durch hülff vnſerer Deutſchen Sprachen zum meiſten geſchehen muß/ Vnd wenn ich Deutſcher Nation rathen ſolt/ als ich dann viel zu gering darzu bin/ wolt ich rathen/ das alle Lateiniſche Schulen/ ſo wol mit guten Deutſchen Schulmeiſtern/ Stulſchreibern vnd Rechenmeiſtern beſtellet wurden als mit andern Gelehrten Leuten/ damit die jenigen/ ſo das Latein vnd andere Sprachen nicht außwarten können/ dennoch in jhrer Mutter Sprache/ Rechnen/ Schreiben/ Buchhalten/ ſo viel begriffen/ das ſie den Leuten/ ohne verluſt der zeit/ vnd vnkoſten möchten nütz ſein.

Wer aber den Vorſatz/ die gelegenheit/ das Jngenium vnnd vermögen darzu hette/ das er andere frembde Sprachen auch ſtudieren köndte/ der ſolte es mit guter Beſcheidenheit/ Vortheil vnd Gelegenheit thun/ damit er durch die menge vnd vielheit der Sprachen nicht obruirt vnd vbereylet würde. Ein Jar lerne er Deutſch/ daß ander Deutſch vnd Lateiniſch/ das dritte Deutſch/ Lateiniſch vnnd Griechiſch/ das vierte/ neben den dreyen/ die Ebraiſche darzu/ ſo hat er daß Fundament/ das Dach vnd allen Ornat vnnd Zierrath/ was zu einem rechtſchaffenen Baw gehört/ denn die Ebraiſche Sprache iſt der Grund/ die Deutſche das Dach/ die andern zwo die Eingebeude vnd Schmuck. Wird nun nicht alles mit guten Rath in vorrath geſchafft/ der Grund wol gelegt/ daß Dach wol verwahret/ wie kan denn das Hauß mit ſeinem zugehörigen eingebeuden/ zirrath vnd ornath recht beſtehen? Welches ich

alſo

alſo andern zum Gleichniß der ſachen weiter nach zu dencken/ wil angedeuttet haben/ Wolte einer nachmals Chaldaiſch/ Syriſch/ Arabiſch/ Italianiſch/ Spanniſch/ Frantzöſiſch/ ꝛc. ſtudieren ſo hette er die Ebraiſche vnd Lateiniſche zum vortheil/ dardurch er in einem Jahr mehr außrichten köndte/ als ein anderer in vielen Jaren.

NebucadNezar das güldene Haupt der Monarchen/ ob er wol ein Heyde war/ vnd derentwegen die Ebraiſche vnd heilige Gottes Sprache auß vnuerſtand/ Hoffart vnd vermeſſenheit verachtete/ verſtund er dennoch das/ was heutiges Tags vil tauſend nicht verſtehen/ Nemlich/ daß er ſeine Mutter Sprache/ die Chaldaiſche/ vor allen andern/ müßte in acht nemen/ wolte er anders ein Monarcha heiſſen/ ſein vnd bleiben/ Dannen hero verordnet er/ das die Chaldaiſche Sprache allein vor andern allen in ſeinem Reich excoliert/ geübt vnd getrieben wardt/ Ja er war auch ſo fleiſſig darinen/ daß er neben ſeinen hohen Keyſerlichen geſchefften/ ſich auch nicht ſchemet noch verdrieſſen ließ/ ſelbſt Schul Examen zuhalten/ darin Daniel mit ſeinen Geſellen/ auff drey Jahr vnterwieſen/ gelehrter erfunden wardt/ als alle Sternſeher/ Gelehrten vnd Weiſen im gantzen Königreich/ wie ſolchs die Hiſtoria Danielis klerlich anzeigt.

Die Griechen vnnd Römer haben dergleichen allein jhre Mutter Sprach excolirt vnd in acht genommen/ alle Faculteten/ Künſte vnd Sachen in dieſelbe bracht/ daher ſind ſie ſo hochgeſtiegen/ daß wir vns gegen jnen ſchemen müſſen.

Carolus Magnus/ der erſte Deutſche Kayſer/ da er die Monarchiam erlangt/ hat ſolches auch verſtanden/ darumb er die Deutſche Sprach ſo hoch geachtet/ daß er ſie auch ſelbſt in gewiſſe ordnung vnd Regeln gebracht/ wie man dieſelbe Reden vnnd Schreiben ſolte/ das ſolten wir billich auch in acht nemen/ ſo würde Gott Deutſcher Nation/ ſo viel deſto mehr Authoritet/ glück/ vnd ſegen geben in allen dingen.

Dieſer Heiligen Lehre vnd herrlichen Exempeln nach/ hab ich jetzo auch dieſe meine Vorrede/ nicht in frembden Sprachen/ ſo von den vnſern nicht möchten verſtanden werden/ ſondern in vnſerer Deutſchen Mutter Sprachen/ ſo in jrer art/ nechſt der Hebraiſchen/ meines erachtens/ die Kunſtreichſte iſt/ in aller einfalt vorbringen wollen/ Damit auch die einfeltigen vernemen mögen/ was etwan vnſer Chriſtlich intent vnd meinung ſey/ damit gantzer Deutſcher Nation vnd künfftiger poſteritet ſoll geholffen werden/ wirdts aber von nöten ſein/ ſo kan ſolches in andern frembden Sprachen mit Gottes hülff vnd beyſtand auch wol geſchehen.

Bit derwegen/ man wolle ſolches im beſten von mir vermercken/ vnd bedencken was Chriſtus ſagt: Die ſtarcken bedürffen des Artzts nicht/ ſondern die ſchwachen.

Denſelben Einfeltigen Krancken vnd Schwachen zu rahten vnd zuhelffen/ daß ſie auch fortkommen/ vnd durch Gottes gnade zu zeitlicher vnd ewiger geſundtheit erleuchtet vnd geheilet werden/ hab ich biß daher (ohne ruhm zu melden) geeyfert/ wie Gott dem Allmechtigen am beſten bewuſt/ von dem ich auch die belohnung mit frewden erwarte/ Vnd vnter andern meinen geringen fleiß vnnd arbeiten/ mich vor allen dingen/ faſt allein auff eine Harmoniam & Symmetriam Linguarum & Artium tàm Liberalium quam Mechanicarum gelegt/ dieſelbe der Welt vnnd künfftiger poſteritet zum beſten vnd mehrer ſicherheit vnd richtigkeit an Tag zubringen/ darinn ich dann Gott lob ſolche ding gefunden/ vnd noch täglich finde/ damit der Welt meines verhoffens in künfftiger zeit wol vnd mercklich kan geholffen werden/ alſo daß ſie in erlernung der Schriften/ Sprachen/ vnd andern Ehrlichen Freyen Künſten/ vnd vilen vortrefflichen ſachen/ mit Gott in einem/ ſo vil als mit 10. oder mehren außrichten ſollen/ ſo ſie nur ſelbſt wollen/ vnd die Kunſt nicht mißbrauchen oder verachten.

Vnd damit ſolche meine Harmonia & Symmetria nicht vbel angelegt vnd gebraucht werde/ hab ich ſie erſtlich/ wie billich/ Gott zu ehren/ von dem ſie hero kompt/ an ſein heiliges Wort gelegt/befinde aber/wenn alles fein ſchnur recht vnnd gerade zugehen/ auch wol vnd lieblich klingen ſoll/ das vil grobe ſtöck vnd blöck müſſen auß dem Wege gethan/ auch vil falſche Stimmen/ auß gemuſtert werden.

Vnd ſo das Alte Teſtament ſoll zu recht gebracht werden/wie dann nechſt Gott wol ſein kan/ müſſen vber zehen tauſendt Mängel angezeigt/ reſtituirt vnd zu recht gebracht/vnd in künfftiger zeit jederman zu nutz vnnd troſt/ſo Gott will/ communicirt werden.

So vil aber das Newe Teſtament anlangt/ſind derſelben zwar nicht ſonderlich vil/doch alſo beſchaffen/daß jederman billich davon wiſſenſchafft haben ſolle/ vnd demnach ich durch Gottes gnädige hülff vnnd beyſtand/jetzo das Newe Teſtament in Syriſcher/Ebraiſcher/Griechiſcher/Lateiniſcher/Deutſcher/Behmiſcher/Italianiſcher/Spanniſcher/Frantzöſiſcher/Engliſcher/Däniſcher vnnd Polniſcher Sprachen/in Druck vorfertiget/ vnd ſich darinn/ wie gemeldt/ allerley mängel gefunden/ welche man zuvor/da eine jede Sprach allein geſtanden/ ſo leichtlich nicht hat obſeruiren köñen: Als hab ich die fürnembſten Punct vnd mängel/ſo ſich hin vnd wider gefunden/nach müglichkeit reſtituirt vnd zu rechte gebracht/hiemit vnvorfänglich anzeigen wollen/ Damit/ wenn ein fromb Chriſtlich Hertz darüber kompt/ſich nicht ſtoſſe/Sondern ſo vil deſto mehr ſich in Gott/mit vns frewe vnd tröſte/ der vns die Gnade vorliehen hat/daß wir ohne Brillen mit eignen Augen ſehen/vnd mit eignen Ohren hören können/was vns vnſer HERR vnd Heiland Jeſus Chriſtus auß der Schoß ſeines Himliſchen Vatters geoffenbaret/vnnd zum Schatz der ewigen Seligkeit verlaſſen/vnſer Leben darnach zurichten / daß wir vor ſeinem Angeſicht vnſtrefflich ſtehen vnd beſtehen können/ darzu vns Gott ſeine gnade verleyhe/ Amen.

Erſtlich aber vnd vor allen dingen will ich den Chriſtlichen Leſer gebethen haben/ er wölle mich nicht vor den halten/ der ich mich einiges præiudicii vnternommen/ oder zu vnternemen gedenck/Sondern vnterwerff mich der Allgemeinen Chriſtlichen Catholiſchen vnd Apoſtoliſchen Lehr/Wort/Glauben vnd Meinung/in allen Artickeln Worten/Buchſtaben/Puncten vnnd Accenten/ vnnd alles was biß daher geſchehen vnd ferner geſchehen mag/das ſoll in Ewigkeit nicht anders verſtanden werden/ als allein zu Gottes Ehren/außbreitung ſeines heiligen Worts/ rettung der Warheit/ Verſicherung vnſers Gewiſſens/ vnd erbawung der gantzen werthen Chriſtenheit/ Deutſcher Nation/vnd künfftiger poſteritet/ biß ans ende der Welt.

Vnd da noch in denſelben gefeilet/ wie dann leichtlich geſchehen kan/auch vnmüglich iſt/das in diſer vnſer vnvolkommenheit vnd Menſchlichen ſchwachheit/alles kan zu rechte gebracht werden/ Als bitte ich vmb Gottes willen/ es wolle hierzu mit Chriſtlichem gutem Rath vnd That helffen wer helffen kan/ damit aller dinge ein gantz vollkommen Werck darauß werde.

An den Chriſtlichen Leſer.

Volgt nun / Was im erſten Theil vor mängel vorgefallen.

Im Evangeliſten S. Mattheo.

Matthæi 4. verſ. 4. & 5.

Sind der vierdte vnd fünffte Verß im Lateiniſchen vnd Behmiſchen tranſponirt vnd verſetzt geweſen / So ich der Griechiſchen vnd andern Sprachen gleich zu rechte geordnet.

Matth. 5. verſ. 4.

Haben in der Lateiniſchen Verſion dieſe Wort gemangelt: (Benè precamini iis, qui imprecantur vobis.) welche ich per Parentheſin darzu geſetzt / damit der Text den andern Sprachen gleich lautend worden.

Matth. 6. verſ. 13.

Haben in der Lateiniſchen vnnd Behmiſchen verſion dieſe Worte gemangelt: Quia tuum eſt Regnum, & Potentia, & Gloria, in ſecula ſeculorum. Die hab ich wie billich nicht auß laſſen können / ſondern per Parentheſin darzu mit der Curſiua Schrifft andern Sprachen gleich reſtituirt, vnd darzu geſetzt.

Matth. 9. verſ. 25.

Demnach dieſe Wort im Griechiſchen / ꝛc. Exemplarien nicht gefunden / vnd dennoch darein gehören / wie Marci am 5. ſtehet / vnd die Lateiniſche verſion / ſo wol auch andere Sprachen außweiſen / als hab ich ſie in Ebraiſchen / Griechiſchen vnd Behmiſchen alſo reſtituirt.

Ebra. וַיֹּאמֶר לָהּ טָלִיתָא קוּמִי וַתָּקָם׃

Græ. Καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι.

Bohe. Y řekl: Děwečka/wſtaň.

Matth. 20. ver. 22.

Haben in der Lateiniſchen diſe Wort gemangelt: Baptiſmate quo ego baptizor baptizari.

Matth. 20. verſ. 23.

Hat im Latein aber gemangelt: Et Baptiſmate quò Ego baptizor baptizabimini.

Matth. 23. verſ. 8.

Hat in der Lateiniſchen gemangelt: das wort (CHRISTVS.)

Matth. 27. verſ. 9.

Wirdt ein Zeugniß der heiligen Schrifft auß dem Propheten Jeremia angezogen / das doch nicht darinne / ſondern im Zacharia gefunden wirdt / iſt vielleicht durch vnverſtandt des Schreibers einmal verſehen worden / vnd nachmals alſo vorblieben.

Matth. 28. verſ. 18.

Hab ich auß der Syriſchen ſprachen / dieſe wort Chriſti in andern verſionibus darzu geſetzt: Gleich wie mich der Vater geſandt hat / ſo ſende ich euch.

Im Evangeliſten S. Marco.

Cap. 2. verſ. 24.

Iſt im Spaniſchen / Deutſchen / Däniſchen vnd Behmiſchen (Deine Jünger) mehr als im Griechiſchen vnd Lateiniſchen geſtanden / daß hab ich im Lateiniſchen darzu geſetzt.

An den Chriſtlichen Leſer.

Marci 6. verſ. 11.

Sindt im Latein dieſe Wort nicht geſtanden:

Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorthis in die Iudicii, quam Civitati illi.

Die habe ich andern Sprachen gleich darzu geſetzt / Sintemal ſie meines erachtens nohtwendig darzu gehören / vnd auch zu dieſen letzten zeiten billich als das Vater vnſer in acht zunehmen / vnd Täglich zur Straff vnnd Warnung der Gottloſen zugebrauchen.

Marci 9.

Fing im Deutſchen vnd Däniſchen das Capitel nicht vom Erſten / ſondern andern verß an/damit nun keine vnordnung in diſtinctione verſuum geblieben/hab ichs nach den andern Sprachen geordnet/ halts auch darfür/es ſey alſo beſſer/ als das mans von einander reiſſen ſolte.

Marci 11. verſ. 26.

Iſt im Deutſchen vnd Däniſchen der gantze verß in den meiſten Exemplarien/ ſo ich geſehen/außgelaſſen?

Germ: Wo jhr aber nicht vergeben werdet / ſo wirdt euch ewer Himliſcher Vater auch nicht vergeben ewre feyhle.

Dan: Men verlade de icke/ da ſkal oc eder Himmelſke Fader icke forlade eder eders Brøde.

Dieſe Wort gehören eigentlich in Text vnnd können nicht außgelaſſen werden/ Es ſcheinet aber / daß ein kluger Setzer oder Schreiber darüber kommen ſey / derwegen deß vorgehenden Verſes gemeinet hat / das es zweymal geſagt / vnnd geſchrieben ſey / derwegen es vnnötig / das es ſtehen bleibe.

Eben alſo mangelt auch in den meiſten Ebraiſchen/Lateiniſchen/Deutſchen/ Italianiſchen / Spaniſchen / Frantzöſiſchen ꝛc. Biblien vnd Verſionibus im 145. Pſalm / der gantze Buchſtabe Nun oder der 14 verß / der auff Ebraiſch alſo heiſſet vnd Reſtituirt werden ſol / wenns einmahl nach Gottes willen darzu kommen wird.

נֶאֱמָן יְהוָה בְּכָל־דְּבָרָיו וְקָדוֹשׁ בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Fidelis vel verax eſt Dominus in omnibus verbis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis.

Getrew vnd warhafftig iſt der HErr in allen ſeinen Worten/ vnd heilig in allen ſeinen Wercken.

Die Vrſach/ daß dieſer Verß in der Ebraiſchen vnd andern Bibeln nicht ſtehet/ halt ich erſtlich ſey dieſe/ das nochmals in צַדִּיק oder 18. Verß/ die wort alſo lauten:

צַדִּיק יְהוָה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Da mag er gedacht haben/es ſey eins ſo viel als das ander/darumb ſey es nicht nötig/daß es beydes ſtehen bleibe/hat aber nicht verſtanden/ daß dieſer Pſalm ein Pſalmus Artificialis & Acroſtychus iſt/ der nach ordnung deß Alphabeths geſchrieben/ Sonſt hette er es wol ſtehen laſſen/ alſo kompt aus einer Vnwiſſenheit die ander. Nachmals halt ichs darfür/ daß es durch deß Teuffels vorblendung vnd anſtifftung geſchehen ſey/ damit je dem Worte Gottes die Warheit/vnd Göttlichen Wercken die Heiligkeit entzogen werde/ Wie denn in Collatione Linguarum & Textuum Biblicorum, vielfeltig zu ſehen/ Wann etwan ein Verß iſt/ der dem HErrn Chriſto zu höchſten Ehren vnd vnſer Seligkeit zur Verſicherung dienſtlich/ hat der Teuffel gemeiniglich etwas davon gezwackt/ Wie zur andern zeit weiter vnd außführlicher/ wenn ich von ſolchem ex propoſito, ſo Gott will/ handeln werde/ dargethan werden ſoll.

Marci 14. verſ. 6.

Stimmen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander vber ein/Etliche haben εἰς ἐμὲ; Etliche ἐν ἐμοὶ, gilt eins faſt ſo viel als das ander.

An den Chriſtlichen Leſer.

Marci 15. verſ. 3.

Hab ich in Griechiſchen vnd Lateiniſchen Text geſetzt:

αὐτὸς ἢ οὐδὲν ἀπεκρίνατο: Ipſe vero nihil reſpondit.

Welche worte weil ſie nicht aller dinge Autentica, in andern Sprachen auſſen blieben ſind/ ſintemal ſie im folgenden 5. Verß auch gefunden werden.

Im Evangeliſten S. Lucas.

Cap. 1. verſ. 73. & 74.

Sind die Exemplar vnd Sprachen in diſtinctione nicht eins geweſen/ aber nechſt Gott fein zu rechte geſetzt.

Lucæ 7. verſ 40.

Hab ich auß der Syriſchen Sprachen dieſe wortte: Et Ieſus dixit illi: in die andern Sprachen auch geſetzt/ damit nichts vaciere/ vnd ſchickt ſich auch wol drein.

Lucæ 8. verſ. 54

Hat im Latein gemangelt: Eiectis foràs omnibus.

Lucæ 11. verſ. 2.

Iſt im Latein außgelaſſen geweſen: Fiat voluntas tua, ſicut in Cœlo & in terra. Das hab ich/ wie billich hinein geſetzt/ damit das Pater noſter gantz ſey.

Deßgleichen hat im Behmiſchen gemangelt:

Yako Wnebi tak y na Zemi.

Lucæ 11. verſ. 4.

Hat im Lateiniſchen vnd Behmiſchen abermal gemangelt:

Sed libera nos à malo: Ale zbaw nás od zleho

Lucæ. 17. verſ. 36.

Hat dieſer Verß in den meiſten Exemplaren gemangelt:

Lat: Duo erunt in agro, unus aſſumetur & alter relinquetur?

Ger: Denn werden zween auff dem Felde ſein/ Einer wird angenommen/ vnd der ander wird verlaſſen werden: Die andern Sprachen ſuch an ſeinem ort.

Lucæ 18. verſ. 8.

Stimmen die Exemplaria nicht mit einander vber ein/ Etliche haben das wortlein ἆρα mit dem Circumflexo, bedeutet ſo viel/ daß man zweiffeln ſolle/ Daher hat die Lateiniſche Verſion:

Lat: Veruntamen Filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra?

Germ: Doch wenn deß Menſchen Sohn kommen wird/ meinſtu daß er werde Glauben finden auff Erden?

Andere Exemplaria haben das wort ἄρα cum Acuto, vnd heiſt ſo viel als Certè profectò, Warhafftig/ ſicher vnd gewiß/ Derwegen ſolte Vertirt werden:

Lat: Ergo Filius hominis veniens certè inveniet fidem ſuper terra:

Ger: Darumb/ wenn deß Menſchen Sohn kommen wird/ wird er gewiß Glauben finden.

Warumb das?

Darumb/ daß man allzeit beten vnd nicht müde oder Laß werden ſoll/ biß der HErr komme.

Sol man nun beten/ ſo muß glauben da ſeyn/ Denn ohne Glauben iſt das Gebet für Gott ein Spott/ Sol Chriſtus helffen/ ſo hilfft er den glaubigen vnd nicht den Gottloſen.

Stelle

Stelle ſolchs Gelehrten Theologen zu Judicirn / obs beſſer ſey / daß man die Leute vom Gebet vnd Glauben/ oder zu denſelben reitze vnd vermahne?

Lucæ 22. verſ. 47.

Hat dieſer Verß auch in den meiſten Exemplarn vnd Sprachen gemangelt / Welchen ich ex opere Hiſpanico Regio reſtituirt:

Græ. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι:

Lat: Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunq; oſculatus fuero, ipſe eſt:

Germ: Denn er hatte jhnen ein zeichen gegeben vnd geſagt: Welchen ich küſſen werde / der iſts: ꝛc. Die andern Sprachen ſuch wo ſie an jhren ort zu finden.

Im Evangeliſten S. Johanne.

Cap. 1, verſ. 41.

Mangelten im Latein dieſe wort: Quod eſt interpretatum (CHRISTVS.)

Iohan. 7. & 8.

Im ſibenden Capitel vom 53: verß an/ biß auff den 12. verß deß 8. Capitels iſt in der Syriſchen Sprach die Hiſtoria von der Ehebrecherin außgelaſſen geweſen/ dieſelbe hab ich nechſt Gott alſo darzu gebracht.

Iohan. 19. v. 38.

Haben im Italianiſchen / Deutſchen vnd Däniſchen diſe wort gemangelt:

Ital: E venue e preſſe il corpe di IESV.

Germ: Vnd er kam vnd nam den Leib Jeſu.

Dan: Oc kom oc tog Jeſu Legemet.)

Vnd mangelen auch noch / kan ſie jhm ein jeder ſelbſt/ hinein zeichnen/ wer es begert/ oder warten biß es ein mal wider auffgelegt wird.

In der Apoſtel Geſchicht.

Cap. I. verß 4.

In Lateiniſcher / Ital. Span. Engländ. Deutſcher/ Däniſcher vnnd Behmiſcher iſt das wort Inquit, Diſſe, Dize, Sald he/ Sprach er / prawi/ in Text geſetzt / Welches in der Griechiſchen vnd andern Sprachen nicht ſtehet.

Actor. 2. verſ. 43.

Stehen diſe wort in der Lateiniſchen vnd Behmiſchen/ welche in andern Sprachen nicht gefunden werden:

Latin: In Ieruſalem, Et metus erat magnus in univerſis.

Bohem: W Geruzalemě/ a ſtrach weliký byl mezij wſſemi.

Actor. 2. verſ. 46. & 47.

Iſt in der Deutſchen vnd Däniſchen Sprachen die Diſtinction nicht obſeruirt worden/ wie dieſelbe in der Griechiſchen vnd andern zu finden/ Darumb ſtehets alſo:

German: Namen die Speiſe mit freuden vnd einfaltigem hertzen.

Vnd lobten Gott / vnd hatten gnade bey dem gantzen Volck.

Dan: Finge made / met glæde oc enfoldige hierter. Oc loffuede Gud/ oc haffde naade hoſſ ale Folcket.

Actor. 7. verſ. 14.

Iſt in Ebraiſcher Sprachen das wort (וְחַמֵשׁ) Et quinque, in parentheſin geſetzt / Denn es ſcheinet / daß es mit der Hiſtoria deß Patriarchen Jacobs nicht übereinkomme / ſtelle ſolches dem günſtigen Leſer an heim / ob es alſo ſtehen kan vnd ſol / oder ob es zu endern ſey.

Actor. 8. verſ. 37.

Iſt in der Syriſchen Sprachen der gantze Verß außgelaſſen geweſen:

(וְאֵמַר פִּילִפּוֹס אֶן מְשַׁבַּח אַנְתְּ דַּתְהַימֶן מֶשְׁכַּח דְּהָוֵא וְעַנָּא — וְאֵמַר מְהַימֶּן
אֶנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא הוּא ׃)

Hoc eſt:

Latin: Dixit autem Philippus, Si credis ex toto corde licet. Et reſpondens ait, Credo Filium Dei eſſe Ieſum Chriſtum.

Germ: Philippus aber ſprach: Glaubeſtu das von gantzem hertzen / ſo mags wol ſeyn. Er antwortet / vnd ſprach: Ich glaube das Jeſus Chriſtus Gottes Sohn iſt.

Diſen herꝛlichen vnd gewaltigen Spruch / haben die Syrer vnnd Chriſten ſo in Türckey / Armenia ꝛc. wohnen / in jhren Büchern nicht / auß vrſach / es iſt der Arianiſche Teuffel darüber geweſen / vnd hat jhn in deſcribendo außgelaſſen / damit dem HERRN Chriſto ſeine Göttliche Ehre zu rauben / wie an vielen orten mehr wird geſehen werden.

Actor. 10. verſ. 6.

Haben im Syriſchen diſe wort auch gemangelt:

וְהוּ יֵאמַר לָךְ מָנָא וָלֵא לָךְ לְמֶעְבַּד ׃

Latin: Hic dicet tibi quid te oporteat facere.

Germ: Der wird dir ſagen was du thun ſolt.

Actor. 13. verſ. 20.

Stimmen die Deutſchen Exemplaria mit einander nicht überein / Etliche haben drey hundert vnnd fünfftzig jar / etliche vier hundert jar / Ich habe mit den andern Sprachen vier hundert behalten / Stelle ſolches dem günſtigen Leſer zu judiciren welches beſſer ſey.

Actor 14. verſ. 6.

Habe ich auß der Lateiniſchen Verſion diſe wort in allen Sprachen geſetzt:

Latin: Et commota eſt omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem & Barnabas, morabantur Lyſtris.

Germ: Vnd alles Volck ward bewegt über jhrer Lehr. Paulus aber vnd Barnabas hielten jhr weſen zu Lyſtra.

Die andern Sprachen ſuch an jhrem ort.

Actor. 14. verſ. 9.

Hab ich auß der Syriſchen vnnd Griechiſchen Sprachen diſe wort reſtituirt vnd darzu geſetzt:

Tibi dico in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Germ: Ich ſage dir in dem Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Dan: Jeg ſiger dig i vor HERRis Jeſus Chriſti Naffn.

Welche ſchöne vnd herꝛliche wort dem HERRN Chriſto zu ehren / vnd vns allen zum Troſt ſonderlich wol dabey ſtehen.

Actor. 14. verſ. 18.

Habe ich auß dem Opere Hiſpanico diſe wort in allen Sprachen darzu geſetzt:

Græc: Διατριβόντων αὐτῶν καὶ διδασκόντων.

Latin: Cunctantibus verò ipſis & docentibus.

Germ: Als ſie aber verzogen vnd lehreten.

An den Chriſtlichen Leſer.

Actor. 15. verſ. 34.

Habe ich auß dem Pariſiſchen Exemplar den Verß mit diſen worten in allen Sprachen Compliert:

Græc: Καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.

Latin: Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem.

Germ: Judas aber zog allein gen Jeruſalem / ꝛc.

Actor. 19. verſ. 23.

Haben etliche Syriſche / Lateiniſche / Spaniſche / Behemiſche Sprachen vnd Exemplaria das wort אֱלֹהִים τοῦ θεοῦ Domini Gottes / etliche aber nicht.

Actor. 20. verſ. 28.

Kommen weder die Syriſchen / noch Griechiſchen / noch Lateiniſchen / noch Deutſchen recht mit einander vberein / Für meine einfalt halt ich das ſey die rechte meinung:

Græc: Ποιμένειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Latin: Regere Eccleſiam Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

Germ: Zu Hüten vnd weiden die Gemeine Gottes / vnd vnſers HErrn Jeſu Chriſti / welche er durch ſein eigen Blut erworben hat.

Vber diſem loco hat der Arianiſche Teuffel ſonder zweiffel auch geſtümpelt / damit man je nicht zubeweiſen haben möge / das Jeſus Chriſtus ſo wol wahrer GOtt als Menſch ſey.

Actor. 23. verſ. 25.

Habe ich diſe nachfolgende wort auß dem Latein in alle andere Sprachen gebracht / damit nichts bloß ſtehe.

Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea Galumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.

Germ: Denn er beſorget ſich / die Jüden möchten jhn mit gewalt nemen vnd tödten / vnd er müſte jhm nachmals übel nachreden laſſen / als hette er Gelt genommen / ꝛc.

Volgt nun / Was im andern Theil
vor mångel vorgefallen.

In der Epiſtel S. Pauli zun Römern.

Cap. I. verß 20.

Stimmen die Deutſchen Exemplar nicht mit einandr vberein.

Roman. 4. verſ. 5.

Stehet in der Syriſchen Sprachen das wort בִּלְחוּד Tantum, Allein. Welches ſonſt in keiner gefunden worden / derowegen ichs in die andern geſetzt / gehört auch hienein ſo viel als ich in Sprachen verſtehe. Wie im Opere Regio Hiſpanico, Teſtamento Syriaco VVidmanſtadii zu Wien gedruckt / vnd andern Exemplarn gefunden wirdt.

Rom. 4 verſ. 5.

Stehet im Lateiniſchen: Secundum propoſitum gratiæ Dei.

Bohem: Wedlé vložení milosti Božij.

Obs darzu gehöre oder nicht / ſtelle ich dem günſtigen Leſer zu judiciren. Ich halt es darfür / der die Particulam excluſivam herauß genom̃en / hab edas dargegẽ hinein geſetzt.

An den Chriſtlichen Leſer.

Rom. 4. verſ. 6.

Hat im Griechiſchen / Lateiniſchen vnnd Behmiſchen das wort λέγων, dicens, řka/ gemangelt.

Romanor. 4. verſ. 18.

Stehen die wort in der Lateiniſchen vnnd Behmiſchen Sprachen: Sicut ſtellæ cœli, & arena maris. Bohem: Yako zto hwězdy nebeſké / a yako piſek morſký. So in andern Sprachen nicht gefunden werden. Wer ſie will hinein haben / kans leichtlich thun.

Roman. 8. verſ. 1.

Hat im Lateiniſchen gemangelt: Sed iuxta Spiritum.

Rom. 9. verſ. 11. & 12.

Iſt die Engländiſche vnd Polniſche Sprache anders diſtinguirt geweſen als die andern / Derwegen ſie nach den Hauptſprachen reguliert.

Roman. 11. verſ. 6.

Hat im Lateiniſchen abermals gemangelt: Si ex operibus, iam non eſt gratia, quoniam opus id non eſt opus.

Rom. 9. verſ. 15.

Sind im Lateiniſchen/ Spaniſchen vnd Behmiſchen dieſe wort mehr als in andern Sprachen: Et non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.

Rom. 11. verſ. 29.

Kommen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander überein.

Rom. 12. verſ. 11.

Haben etliche Griechiſche Exemplaria καιρῷ, etliche κυρίῳ. Derwegen / ſtehet im Lateiniſchen: Servientes Domino. Im Deutſchen: Schicket euch in die zeit. Es iſt beydes nicht übel geredet / Jedoch halt ichs dafür / es ſolle heiſſen: Seyd brünſtig im Geiſt dem HERRN zu dienen.

Rom. 12. verſ. 17.

Stehen im Lateiniſchen / Spaniſchen vnd Behmiſchen dieſe wort:

Latin. (Non tantum coram Deo, ſed etiam) Hiſpan. (No ſolo delante de dios mas aun.)
Bohem. (Ne toliko před bohem / ale také.)

Welche in andern Sprachen nicht gefunden werden / derwegen ich ſie in Parentheſi geſetzet.

Rom. 14. verſ. 11.

Werden dieſe Worte inn etlichen Griechiſchen Exemplarien auch gefunden: τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. Cæleſtium, terreſtrium, & ſubterreſtrium. Im Himmel / auff Erden / vnd vnter der Erden. Wer ſie haben wil / kan ſie darzu ſchreiben.

Rom. 14. verſ. 16.

Iſt im Latein noſtrum geſtanden / welches nach allen Exemplarien veſtrum, wie ichs geſetzt / ſeyn ſol.

Rom. 15. verſ. 14.

Iſt im Griechiſchen andern Sprachen gleich geſetzt ἀλλήλους vor ἄλλους. Jedoch / könte meines erachtens ἄλλους faſt beſſer vnd mit mehrer Emphaſi ſtehen / vnnd were der Verß alſo zu verdeutſchen: Ich weiß aber faſt wohl von euch lieben Brüder / daß jhr ſelber voll gütigkeit / erfüllet mit aller erkäntniß / alſo daß jhr auch andere ermahnen könnet. Davon der günſtige Leſer judiciren wolle.

Rom. 16. verſ. 20.

Iſt in der Italianiſchen / Spaniſchen vnd Behmiſchen Verſion, das wort Amen mehr geſtanden als in andern Sprachen / das hab ich alſo ſtehen laſſen.

An den Chriſtlichen Leſer.

Actor.15.verſ.34.

Habe ich auß dem Pariſiſchen Exemplar den Verß mit diſen worten in allen Sprachen Compliert:

Græc: Καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.

Latin: Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem.

Germ: Judas aber zog allein gen Jeruſalem / ꝛc.

Actor. 19. verſ. 23.

Haben etliche Syriſche / Lateiniſche / Spaniſche / Behemiſche Sprachen vnd Exemplaria das wort אֱלֹהִים τοῦ θεοῦ Domini Gottes / etliche aber nicht.

Actor, 20. verſ. 28.

Kommen weder die Syriſchen / noch Griechiſchen / noch Lateiniſchen / noch Deutſchen recht mit einander vberein / Für meine einfalt halt ich das ſey die rechte meinung:

Græc: Ποιμένειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Latin: Regere Eccleſiam Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

Germ: Zu Hüten vnd weiden die Gemeine Gottes / vnd vnſers HERrn Jeſu Chriſti / welche er durch ſein eigen Blut erworben hat.

Vber diſem loco hat der Arianiſche Teuffel ſonder zweiffel auch geſtümpelt / damit man je nicht zubeweiſen haben möge / das Jeſus Chriſtus ſo wol wahrer GOtt als Menſch ſey.

Actor. 23. verſ. 25.

Habe ich diſe nachfolgende wort auß dem Latein in alle andere Sprachen gebracht / damit nichts bloß ſtehe.

Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea Galumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.

Germ: Denn er beſorget ſich / die Jüden möchten jhn mit gewalt nemen vnd tödten / vnd er müſte jhm nachmals übel nachreden laſſen / als hette er Gelt genommen / ꝛc.

Volgt nun / Was im andern Theil vor mängel vorgefallen.

In der Epiſtel S. Pauli zun Römern.

Cap. I. verß 20.

Stimmen die Deutſchen Exemplar nicht mit einandr überein.

Roman. 4. verſ. 5.

Stehet in der Syriſchen Sprachen das wort בִּלְחוּד Tantum, Allein. Welches ſonſt in keiner gefunden worden / derowegen ichs in die andern geſetzt / gehört auch hienein ſo viel als ich in Sprachen verſtehe. Wie im Opere Regio Hiſpanico, Teſtamento Syriaco VVidmanſtadii zu Wien gedruckt / vnd andern Exemplarn gefunden wirdt.

Rom. 4 verſ. 5.

Stehet im Lateiniſchen: Secundum propoſitum gratiæ Dei.

Bohem: Wedlé vloženij miloſti Božij.

Obs darzu gehöre oder nicht / ſtelle ich dem günſtigen Leſer zu judiciren. Ich halt es darfür / der die Particulam excluſivam herauß genom̄en / hab edas dargegē hinein geſetzt.

An den Chriſtlichen Leſer.

Rom. 4.verſ.6.

Hat im Griechiſchen / Lateiniſchen vnnd Behmiſchen das wort λέγων, dicens, ſka/ gemangelt.

Romanor.4.verſ.18.

Stehen die wort in der Lateiniſchen vnnd Behmiſchen Sprachen: Sicut ſtellæ cœli, & arena maris. Bohem: Yako zto hwězdy nebeſké / a yako piſek mokſky. So in andern Sprachen nicht gefunden werden. Wer ſie will hinein haben / kans leichtlich thun.

Roman.8.verſ.1.

Hat im Lateiniſchen gemangelt: Sed iuxta Spiritum.

Rom.9. verſ.11. & 12.

Iſt die Engländiſche vnd Polniſche Sprache anders diſtinguirt geweſen als die andern / Derwegen ſie nach den Hauptſprachen reguliert.

Roman.11.verſ.6.

Hat im Lateiniſchen abermals gemangelt: Si ex operibus, iam non eſt gratia, quoniam opus id non eſt opus.

Rom.9.verſ.15.

Sind im Lateiniſchen/Spaniſchen vnd Behmiſchen dieſe wort mehr als in andern Sprachen: Et non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.

Rom.11.verſ.29.

Kommen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander vberein.

Rom.12.verſ.11.

Haben etliche Griechiſche Exemplaria Καιρῷ, etliche κυρίῳ. Derwegen / ſtehet im Lateiniſchen: Servientes Domino. Im Deutſchen: Schicket euch in die zeit. Es iſt beydes nicht vbel geredet / Jedoch halt ichs dafür / es ſolle heiſſen: Seyd brünſtig im Geiſt dem HERRN zu dienen.

Rom.12.verſ.17.

Stehen im Lateiniſchen / Spaniſchen vnd Behmiſchen dieſe wort:

Latin. (Non tantum coram Deo, ſed etiam) Hiſpan. (No ſolo delante de dios mas aun.)
Bohem. (Ne toliko před bohem / ale také.)

Welche in andern Sprachen nicht gefunden werden / derwegen ich ſie in Parentheſi geſetzet.

Rom.14.verſ.11.

Werden dieſe Worte inn etlichen Griechiſchen Exemplarien auch gefunden: τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων. Cæleſtium, terreſtrium, & ſubterreſtrium. Im Himmel / auff Erden / vnd vnter der Erden. Wer ſie haben wil / kan ſie darzu ſchreiben.

Rom.14.verſ.16.

Iſt im Latein noſtrum geſtanden / welches nach allen Exemplarien veſtrum, wie ichs geſetzt / ſeyn ſol.

Rom.15.verſ.14.

Iſt im Griechiſchen andern Sprachen gleich geſetzt ἀλλήλους vor ἄλλους. Jedoch / könte meines erachtens ἄλλους faſt beſſer vnd mit mehrer Emphaſi ſtehen / vnnd were der Verß alſo zu verdeutſchen: Ich weiß aber faſt wohl von euch lieben Brüder / daß jhr ſelber voll gütigkeit / erfüllet mit aller erkäntniß / alſo daß jhr auch andere ermahnen könnet. Davon der günſtige Leſer judiciren wolle.

Rom.16.verſ.20.

Iſt in der Italianiſchen / Spaniſchen vnd Behmiſchen Verſion, das wort Amen mehr geſtanden als in andern Sprachen / das hab ich alſo ſtehen laſſen.

An den Chriſtlichen Leſer.

Rom. 16. verſ. 24.

Iſt dieſer Verß שַׁיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל כֻּלְכוֹן׃ nicht an ſeinem rechten ort/ ſondern zu letzt hindenan geſtanden/ den habe ich an ſeinen ort geſetzt/ damit nichts bloß ſtehe.

In der I. Epiſtel S. Pauli an die Corinther.

Cap. I. verß 20.

Sind in der Polniſchen Verſion dieſe wort nicht geſtanden: Nónne ſtultám fecit Deus Sapientiam huius mundi.

Germ: Hat nicht GOtt die Weißheit dieſer welt zur Thorheit gemacht?

Polon: A zaż Bog madreść świáta tego glupſtwo vzynil.

1 Corinth. 1. verſ. 27.

Deßgleichen haben in der Frantzöſiſchen Verſion dieſe Wort gemangelt:

Latin: Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes.

Gall: Mais Dieu à eſleu les choſes folles de ce monde pour confonde les ſages.

Germ: Sondern was Thöricht iſt für der Welt/ das hat Gott erwehlet/ daß er die Weiſen zu ſchanden machet.

Welches gantz kräfftige wort ſind/ vnd mit nichten außzulaſſen/ Sintemal das vnſer einiger Troſt iſt/ daß wir auß vns nichts ſeyn/ nichts wiſſen noch können/ Sondern alles was wir ſeyn/ wiſſen/ vnd können/ das haben wir von Gott/ durch vnſern HERRN Jeſum Chriſtum/ auß gnaden/ vmbſonſt/ Nur allein daß wir jhm danckbar ſeyn/ vnd mit jhm Eins ſeyn vnd bleiben.

1. Corinth. 4. verſ. 16.

Sind in der Behmiſchen Sprachen dieſe wort mehr geſtanden/ als in andern Sprachen:

Latin: Imitatores mei eſte (ſicut & ego Chriſti.)

Germ: Seyd meine Nachfolger (gleich wie ich Chriſti Nachfolger bin.

Bohe: Jako y yá gſem Kryſtuow.

1. Corinth 6. verſ. 20.

Iſt in der Lateiniſchen vnd Behmiſchen Sprachen das wort (Portate) (a noſte) vnd trager/ mehr geſtanden/ Das habe ich in Parentheſi ſtehen laſſen/ dieweil es nichts ärgerlichs iſt. Dargegen ſind in den bemelten zweyen Sprachen dieſe worte außgelaſſen geweſen/ ſo ich in Parentheſi hinein geſetzt: Et in Spiritu veſtro quæ Dei ſunt.

Bohem: Y duchem waſſim kterežto wĕcy Božigſau.

1. Corinth 7. verſ. 33 & 34.

Iſt im Lateiniſchen vnd Behmiſchen die Diſtinction vnrichtig geweſen/ Derwegen habe ichs alſo geſetzt:

Latin: Diviſa ſunt hæc duo; & mulier & virgo: Innupta cogitat quæ Domini ſunt; ut ſit ſancta & corpore & Spiritu. Quæ autem nupta eſt; cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.

Germ: Es iſt ein vnterſchied zwiſchen einem Weibe vnnd einer Jungfrauen/ welche nicht freyet/ die ſorget was dem HErrn angehöret/ das ſie heilig ſey/ beyde am Leibe vnd auch am Geiſte. Die aber freyet/ die ſorget was die Welt angehöret/ wie ſie dem Manne gefalle.

Bohe: Roz dil nĕt ſau geſt Žena á Panna/ newdáná ta myſli na to což geſt Božijho/ aby byla ſwatá tĕlem y duſſy/ ꝛc.

1. Corinth. 9. verſ. 4.

Iſt in der Däniſchen Sprachen der gantze Verß außgelaſſen geweſen/ welchen ich alſo reſtituirt: Haffue wi icke mact at æde oc at dricke.

1. Corinth.

1. Corinth. 10. verſ. 17.

Sind dieſe wort in der Behmiſchen Verſion allein geſtanden: Et de uno calice. Vnd auß einem Kelch. Agednoho Kalicha. Dieweil ſie dann meines erachtens in den klaren Text gehören/ hab ich ſie in andern Sprachen allen Reſtituirt vnd eingeſetzt.

1. Corinth. 10. verſ. 28.

Sindt in der Syriſchen/ Lateiniſchen vnd Spanniſchen Sprachen dieſe worte außgelaſſen geweſen.

Syr. דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא בִּמְלִיאָהּ ׃
Lat. Quia Domini eſt terra & plenitudo eius.
Hiſp. Porque del Sennor es la tierra, y loque la hinche.

Weils ſolche herzliche ſchöne Wort ſind/ hab ich ſie nicht können außlaſſen.

1. Corinth. 15. verſ. 55.

Wirt im Newen Teſtament der Verß anders angezogen/ als er im Alten Teſtament gefunden wirt/ vnnd ſolchs geſchihet aus dem wörtlein אֱהִי Ero. welches andere per Tranſpoſitionem Iod & He אַיֵּה vbi geleſen. Dergleichen ſind viel tauſent in der Bibel zu finden/ dauon zur andern zeit.

1 Corinth. 11. verſ. 1.

Iſt im Deutſchen vnd Däniſchen anders Diſtinguirt geweſen als in andern Sprachen.

II. Corinther.

Cap. I. verß 1. 6. 7.

Item. 2. Corinth. 8. verſ. 7. 13. & 14. 20.
Item. 2. Corinth. 10. verſ. 4. & 5.
Item. 2. Corinth. 11. verſ. 1.

Sind die Exemplaria ſehr vbel mit einander vberein kommen/ daß doch Gott lob nun alles in gute Ordnung gebracht iſt. Werß zu wiſſen begert der conferiere die Exemplar/ ſo wird er ſehen/ waß ich mag vor mühe gehabt haben/ eher ichs zu recht gebracht.

Zun Galater.

Cap. IIII. verß. 31.

Iſts im Latein anders diſtinguirt vnnd außgetheilt geweſen als in andern Sprachen.

Galat 5. verſ. 9.

Sind im Latein die Wort mehr geſtanden als in andern Sprachen.

Nemini Conſenſeritis.

Galat. 5. verſ. 13.

Stehet im Latein daß Wort Spiritus, ſo in andern Sprachen nicht zu finden.

Galat. 5. verſ. 23.

Iſt in der Italianiſchen vnd Frantzöſiſchen Sprachen/ daß Wort Fides, fede, foi, Glaube/ außgelaſſen geweſen/ daß hab ich wie billich erſetzt.

Galat. 5 verſ. 22. vnd 23.

Iſt in der Hiſp. Lat. Bohem. vnd Syriſcher Sprachen vnrichtige Diſtinction zu rechte gebracht.

Galat. 6.

Hat die Deutſche vnd Däniſche Sprache daß Capitel anders angefangen als andere Sprachen.

An den Chriſtlichen Leſer.

Zun Epheſern.

Cap. III. verß 15.

Haben etliche Deutſche Exemplar daß Wort Kinder / vor Vater. Meiner einfalt nach ſolts alſo heiſſen / derhalben beuge ich meine Knie / gegen dem Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti / der der rechte Vater iſt / vber alles was da Vater heiſſet im Himmel vnnd auff Erden / Andere Exemplar haben / vber alles was da Kinder heiſſet / dauon mag der Chriſtliche Leſer vrtheilen / welches beſſer ſey.

Epheſ. 5. verſ. 18.

Iſt im Lateiniſchen daß Wort Sanctus / heilig / mehr als in andern Sprachen geſtanden / derwegen es in andern Sprachen nicht vnbillich darzu geſetzt wirt.

Epheſ. 5. verſ. 21.

Haben etliche Exemplar vnd Sprachen das Wort θεοῦ, Dei, Gottes / Etliche מְשִׁיחָא χριστοῦ Chriſti, Chriſti. Iſt beydes recht / mag auch wol beydes gar bey ſammen geſtanden ſein / vnd aus vnuerſtand des Schreibers bald eins bald das ander außgelaſſen worden ſein / wie in andere wege mehr geſchehen.

Zun Philippern.

Cap. IIII. verß 13.

Iſt in der Lateiniſchen Sprachen daß Wort Chriſto außgelaſſen geweſt.

Zu den Coloſſern.

Cap. II. verß 21.

Hat die Deutſche vnnd Däniſche Sprach dieſe Wort: (die da ſagen.) mehr als andere Sprachen.

Cap. 4.

Hat daß Capitel in der Deutſchen vnnd Däniſchen Sprachen einen andern anfang gehabt / als in andern.

II. Zun Theſſalonichern.

Cap. I. verß. 7.

Iſt in der Syriſchen Sprachen daß Wort מְשִׁיחָא Meſsias Chriſtus geſtanden / ſo andre Sprachen nicht gehabt.

I. Zu Timoth.

Cap. VI. verß. 5.

Hat in der Lateiniſchen Sprachen gemangelt.

Seiungere ab iis qui eiusmodi ſunt.

Zu den Hebreern.

Cap. III. verß 1.

Hat im Lateiniſchen daß Wort CHRISTVS, gemangelt.

Ebr. 5.

Iſt die Deutſche vnd Däniſche Sprache anders Diſtinguirt geweſen als die andern.

Ebr. 7. verſ. 21.

Hat im Lateiniſchen gemangelt. Secundum ordinem Melchiſedech.

Ebr. 8.

An den Chriſtlichen Leſer.

Ebr. 8. verſ. 6.

Hat im Syriſchen geſtanden ישוע משיחא IESVS CHRISTVS/ welches ich in andere Sprachen dem Namen Jeſu Chriſti zu Ehren auch geſetzt habe. Wie es dann eigentlich hinein gehört.

Ebr. 9. verſ. 14.

Hat im Griechiſchen/ Syriſchen/ Engliſchen vnd Polniſchen geſtanden Aeternum Ewig/ dargegen in andern Sanctum Heilig. Daß hab ich alſo ſtehen laſſen/ ich halts aber darfür/ es ſol Sanctum vnd heilig heiſſen/ vnd ſey durch deß Schreibers vnverſtand αἰωνίȣ vor ἁγίȣ, geſchrieben/ vnd nachmals alſo vertirt worden.

Ebr. 10. verſ. 5.

Wird der Spruch auß den Pſalm anders angezogen/ als er in der Ebraiſchen Sprachen zu finden iſt.

Ebr 11. verſ. 13.

Mangelt in etlichen Griechiſchen Exemplarn das wort πεισθέντες.

Ebr. 12. verſ. 2.

Stimmen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander vber ein.

Ebr. 12. verſ. 12.

Hat in etlichen Exemplarien gemangelt: ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, vel confodietur iaculis.

Ebr. 12. verſ. 29.

Iſt in der Spaniſchen Sprachen dieſer gantze Verß außgelaſſen geweſen:

Hiſp. Porque Iehoua nueſtro Dios es fuego que conſume.

Ger. Denn vnſer Gott iſt ein verzehrend Fewer

S. Iacobi 3. verſ. 6.

Sind die meiſten Exemplar ſehr vnrichtig mit einander geſtanden/ derwegen hab ich ſie nechſt Gott durch hülff der Syriſchen Sprachen vergliechen/ wie im Exemplar zu ſehen.

Iacob. 3. verſ. 12.

Hat im Latein uvas vor oleas vnd im Deutſchen Ole vor oliuen geſtanden.

Iacob. 4. verſ. 4.

Hat in der Lateiniſchen Sprachen das wort Adulteræ gemangelt/ wie dann im Syriſchen noch mangelt.

Iacob 4. verſ. 6.

Hat in Deutſcher vnnd Däniſcher Sprachen der gantze Verß gemangelt/ den ich alſo erſetzt:

Ger. Aber der HErr gibt vns reichlich ſeine gnade/ darumb ſagt er/ Gott widerſtehet den Hoffertigen/ den Demütigen aber gibt er gnade.

Dan. Men Herren giffuer rigelige hans naade/ der faare ſiger hand/ Gud ſtaar de hofferdige imod/ men de ydmige giffuer hans Naade.

Solche herrliche Worte hab ich mit gutem gewiſſen nicht außlaſſen können/ vnd nimmet mich groß Wunder/ weil faſt alle Jar nun in die 70. Jahr hero die Deutſche Bibel hin vnd wider auffgelegt vnd gedruckt worden/ daß man dieſe vnd andere herrliche Text ſo liederlich außgelaſſen hat/ gleichſam were es eine Sünde/ wenn etwas einmal verſehen/ daß mans darnach nimmermehr endern vnd beſſern dürffte.

1 Petr. 2. verſ. 23.

Stehet im Lateiniſchen/ Iniuſte pro Iuſtè.

1. Petr. 3. verſ. 15.

Varieren die Exemplar vnd Sprachen gar ſehr/ Etliche haben/ κύριον τὸν θεόν, Dominum Deum, Gott den HErrn/ Etliche aber haben Dominum Chriſtum, den HErrn Chriſtum: darauß ich aber abneme/ daß es beydes beyſammen geſtanden ſey/ Dominum Deum Chriſtum. das hat der Teuffel nicht leiden können/ derwegen er in einem das wort

DEVM im andern das wort Chriſtum außgelaſſen/ Jhm je ſeine Ehre damit zu verkleinern/ gebe ſolches abermal dem Chriſtlichen Leſer zu vrtheilen.

1. Pet. 4. verſ. 14.

Haben in der Lateiniſchen vnd Behmiſchen Sprachen dieſe worte gemangelt:

Lat. Iuxta ipſos quidem maledictis afficitur, iuxta vos autem glorificatur.

Ger. Bey jhnen iſt er verleſtert/ aber bey euch iſt er gepreiſet. Das Behmiſche ſuch im Exemplar.

2. Petri

Hat in der Syriſchen Sprachen die gantze Epiſtel gemangelt/ welche ich nechſt Gott erſetzt.

2. Petr. 1 verſ. 11.

Item 2. Petr. 2. verſ. 8.

Stimmen die Griechiſchen Exemplar nicht mit einander vberein.

1. Iohannis 1. verſ. 14.

Hat im Latein gemangelt/ (Scripſi vobis patres quoniam cognouiſtis eum qui ab initio eſt) in den andern Sprachen iſt ſcribo pro ſcripſi geſetzt geweſen/ das iſt nun reſtituirt.

1. Iohannis 2. verſ 23.

Hat im Griechiſchen/ Engliſchen/ Deutſchen/ Däniſchen vnd Polniſchen gemangelt/ Qui confitetur Filium & Patrem habet: Wer den Sohn bekennet/ hat auch den Vater/ ꝛc. Das iſt aber ein groß verſehen/ darzu nicht ſtill zuſchweigen/ es verdrieſſe Wen es wolle.

1. Iohan. 3. verſ. 32.

Kommen die Griechiſchen Exemplar nicht aller ding mit einander vber ein.

1. Iohan. 5. verſ. 3.

Mangeln im Däniſchen dieſe worte Thy det er Guds kærlighed/ at Wi ſkulle holde hans bud/ Das iſt/ Denn das iſt die Liebe zu Gott/ daß wir ſeine Gebot halten.

1. Iohan. 5. verſ. 6.

Iſt das wort Spiritus Geiſt/ faſt in allen Sprachen verloren hiergegen am ende an ſtadt deß worts Chriſtus/ eingeflickt vnd der Text gantz verdunckelt worden/ Iſt abermal ein ſtücklein von deß Teuffels kunſt/ dem HErrn Chriſto ſeine Ehre zu rauben/ wie jetzt weiter volgt.

1. Iohan. 5. verſ. 7.

Hat in der Deutſchen vnd Däniſchen Sprachen dieſer gantze Verß gemangelt

Ger. Denn Dreye ſind die da zeugen im Himmel/ Der Vater/ das Wort/ vnd der heilige Geiſt/ vnd dieſe dreye ſind eins.

Dan. Thy de ere tre ſom vidne paa himmelen Faderen/ oc ord / oc hellige Aand / oc de tre ere til ſammen.

Iſt warlich ein grobs Verſehen/ ſo durchauß nicht kan vorſchwiegen noch entſchuldigt werden Sintemal auch der heilige Hieronymus In prologo ſeptem Epiſtolarum Canonicarum dieſes Spruchs gedenckt: Da er alſo ſpricht:

Die erſt Epiſtel iſt Jacobi/ die andern zwo ſeyn Petri/ die folgenden drey Johannis/ vnd die letzte Judæ Welche/ wenn ſie ſo trewlich in die Lateiniſche Sprache verdolmetſcht weren/ wie ſie von jhnen außgetheilt ſein/ ſo hette der Leſer nichts zu zweiffeln/ weren auch die wort nicht wider einander/ ſonderlich an dem ort/ da wir von der Einigkeit der Dreyfaltigkeit/ in der erſten Epiſtel Johannis geſchrieben finden/ in welchem von vntrewen Tolmetſchern wir weit von der warheit des Glaubens gejrret zu ſeyen befinden/ in dem ſie nur allein drey wort/ nemblich/ Waſſer/ Blut vnd Geiſt/ in jrer Edition ſetzen/ das Zeugniß des Vaters/ des Worts vnd des Geiſts aber gantz auß laſſen/ durch welches der Chriſtliche Glaube zum meiſten bekrefftiget/ vnd des Vaters/ Sohns vnd heiligen Geiſtes einig Göttlich weſen/ beweiſet wirdt.

Wie weit ſie aber in den andern Epiſteln in jrer Edition von der vnſern ſtehen/ geb ich den verſtendigen Leſern zu vrtheilen/ ꝛc.

Diß ſind alſo des heiligen Hieronymi worte/ſo man billich hette ſollen geleſen / verſtanden/ vnd in acht genommen haben.

1. Ioh. 5. verſ. 13.

Haben dieſe worte in der Lateiniſchen vnnd Behmiſchen Sprachen gemangelt: Scripſi credentibus in nomen filii DEI. &c.

1. Ioh. 5. verſ. 17.

Jſt im Lateiniſchen ſo wol im Behmiſchen das wörtlein (Non) (Ne) auch außgelaſſen geweſen/im Deutſchen aber/ſein die worte/ (Sünde vnd nicht) tranſponirt vnd verſetzt geweſen.

Jn der II. S. Johannis.

Dieſe Epiſtel iſt in der Syriſchen Sprachen gantz außgelaſſen geweſen/derwegen ich ſie hab reſtituiren müſſen.

2. Iohan. 1. verſ. 11.

Haben dieſe wort faſt in allen Sprachen gemangelt: Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.

Germ: Sehet ich habs euch zuvor geſagt/daß jr nicht zu ſchanden werdet am Tage des Herren.

Jn der III. S. Johannis.

Dieſe gantze Epiſtel iſt auch nicht Syriſch geweſen/darumb hab ich ſie auch müſſen de novo vertiren vnd erſetzen.

Jn der Epiſtel S. Judae.

Dieſe gantze Epiſtel iſt auch nicht Syriſch geweſen/hab ſie derhalben auch vertiren vnd erſetzen müſſen.

Iudæ verſ. 5. 22. 23. &c.

Haben die Exemplar vnd Sprachen vbel zuſamen geſtimmet/ſindt aber meines verhoffens alſo verglichen/daß niemandt leichtlich wirdt zu klagen haben.

Jn der Offenbarung S. Johannis.

Dieſe gantze Offenbarung iſt auch in der Syriſchen Sprachen nicht zubekommen geweſen/ derwegen ich ſie habe vertieren vnd erſetzen müſſen.

Cap. 3. verß. 1.

Hat in der Deutſchen vnd Däniſchen Sprachen das wort(ſieben)gemangelt.

Cap. 3. verſ. 2.

Sind die Griechiſchen Exemplar nicht wol mit einander vberein kommen.

Cap. 5. verſ. 9.

Jſt in Deutſcher vnd Däniſcher Sprachen / das wort (Gott) (Gud) außgelaſſen geweſen.

Cap. 8. verſ. 4.

Hat im Behmiſchen der gantze verß gemangelt/ wie im Exemplar zu ſehen.

Cap. 8. verſ. 13.

Hat die Lateiniſche vnd Behmiſche Sprache an ſtatt Angeli, das wort Aquilæ, gehabt.

Cap. 21. verſ. 26.

Hat im Deutſchen vnd Däniſchen der gantze verß gemangelt/welcher alſo lautet

Germ: Vnd ſie/ (nemblich die Könige auff Erden) werden die Ehre vnd herrligkeit der Heyden in dieſelbige/(nemlich in die heilige Stadt/die Chriſtliche Kirche)bringen.

Dan: Oc de ſkulle føre de ære oc herlighed de hedninge til hannem.

Welchs alles ſchöne liebliche vnd der Chriſtenheit tröſtliche wort ſein / die billich alle hohe Potentaten verſtehen/in acht nemen/vnd mit güldenen Buchſtaben ins hertz ſchreiben ſolten/ſtets dahin dencken/tichten vnd trachten/damit Gottes Ehre erhaben/ vnnd ſein heiliges Evangelium / aller Welt zu Troſt vnd Seligkeit/in allen Schrifften vnd Sprachen krefftiglich geoffenbaret würde.

An den Chriſtlichen Leſer.

Schließlich.

DEmnach auch der heilige Apoſtel Paulus / in der Epiſtel zu den Coloſſern meldet / daß er eine Epiſtel an die Laodiceer jre Nachbarn geſchrieben habe/ vnd befihlet jhnen/ daß ſie ſchaffen ſollen/ Wann jre Epiſtel bey jhnen geleſen were/ daß ſie auch in der gemeine zu Laodicea geleſen würde/ vnd das die Epiſtel ſo an die Laodiceer geſchriben/ hinwider von denen zu Coloſſen geleſen würde/ Als hab ich dieſelbige in keinem Griechiſchen/ Syriſchen/ Lateiniſchen/ Italianiſchen/ Spaniſchen/ Frantzöſiſchen oder Engliſchen Exemplar/ Sondern in deß Iacobi Fabri Stapulenſis lateiniſchen Commentario über das Newe Teſtament / deßgleichen in Johann Dietenbergers Deutſchen Biblia zu Cöln gedruckt / vnd in der Behmiſchen zu Prage gedruckt/ gefunden.

Weil dann ſchöne Chriſtliche vnd tröſtliche Worte vnd Lehren drinnen begriffen/ hab Ich ſie in die andern Sprachen gebracht / ſo gut als mirs Gott verliehen / welches alſo der Chriſtliche Leſer im beſten von mir auff vnd anzunemmen wiſſen wirdt/ Auch den Allmechtigen Gott bitten / daß er zu anderu dergleichen Chriſtlichen Wercken/ ſo ich vnter Händen habe/ ferrner ſeinen Segen geben wölle.

Deßgleichen kan ich dem Chriſtlichen Leſer auch nicht bergen / da ich mich erſtlich das Newe Teſtament in 12. Sprachen in Druck zuuerfertigen vnderfangen / hat mirs fürnemlich an der heiligen Ebraiſchen Sprachen gemangelt/ in welcher ich daſſelbige bey keinem Menſchen / noch in keiner Biliotheca hab finden noch bekommen können/ Wann ich auch viel tauſend Gülden dafür hett geben wöllen/ Hab derwegen auß hochdringender noth/ vnd zu Ehren Göttlicher Maieſtet vnd Herrligkeit/ auch allgemeinem Chriſtlichen Weſen zum beſten/ mich vnderſtehen müſſen/ wie ſchwer vnd vngern ich daran kommen / das gantze Newe Teſtament in Ebraiſche Sprache zu verdolmetſchen / Wie ichs nun getroffen / ſtelle ich dem Chriſtlichen Leſer zu Judiciren/ Mit wiſſen vnnd willen hab ich nichts vnrecht Vertirt, Ob aber in eil etwas darinnen möchte verſehen ſeyn / Bitt ich / man wölle mich deſſen Chriſtlich erinnern / bin erbötig / auch vmb Chriſti vnd der Warheit willen ſchuldig vnd willig / ſolches im beſten vnd zu höchſten Danck auff vnd anzunemmen/ per Correcturam, wie billich/ zu Endern vnd zu beſſern / vnnd aller ding dahin zutrachten / damit ein redlich vnd volkommen Werck drauß werde.

Es köndte ſolch Werck wohl durch andere höher gelehrte / verſtendiger vnd vermögener Leute / beſſer als von mir verrichtet worden ſeyn / Aber weil ſie darzu ſtillſchweigen/ hab ichs thun müſſen/ vnd mich deß tröſten/ das beſſer ſey/ etwas zu Gottes Ehren gelallet / als gar darzu ſtille geſchwiegen / Vnnd nimmet mich nicht wenig wunder/ Weil die Chriſtenheit nun über die 1500. Jahr geſtanden / vnnd das heilige Evangelium vom HERRN Chriſto/ der nach dem Fleiſch vom Stam̃ Juda / vnd den heiligen Apoſteln/ als Ebreern vnd Juden / bekommen / das man nicht eher demſelben zu Ehren / ſolch Werck der Ebraiſchen vnd anderer Sprachen vor die Hand genommen/ Damit dann mercklicher nutz vnd frommen bey Chriſten/ Juden/ Türcken/ Tartern/ Heyden/ vnd Vnchriſten/ ſonder allen zweyffel / hette können geſchafft werden.

Mich duncket warlich / es ſey nicht der geringſten Sünde eine/ darumb in der Chriſtenheit bißdaher ſolch jämmerlich Gezänck geweſen / als das man die Schrifft vnd Sprachen verachtet vnd verlaſſen hat / Darauß vnd dauon alles Heyl vnd Wolfart entſproſſen / Vnd das man dem Jüdiſchen Volck / das über die 1500. Jahr ſolche ſchreckliche Straffe erlidten vnnd noch leydet / nicht mit mehrerm Ernſt vnd Eyfer zuhelffen gedacht. Ja / es iſt groß wunder / das GOTT ſolche groſſe vndanckbarkeit vnnd verachtung der heiligen Gottes Sprachen nicht gleich den Juden

geſtrafft

geſtrafft hat/ Welches ich hiemit niemand zu angehör/ ſondern auß Chriſtlichem Eyfer will angedeutet haben. Ob ſich durch Gottes gnedige verſehung noch etliche finden wolten/ wie dann nicht fehlen kan/ die künfftiger zeit vmb den Tempel deß HERREN/ vnd die heilige Stadt Gottes/ die wir vnd vnſere Nachkommen ſelbſt ſeyn/ etwas mehr als bißhero geſchehen/ Eyfern wolten/ Damit dieſelbe in jhre volkommenheit in Chriſto/ erbawet werde.

So viel mich vnd meine geringe Perſon belangt/ hab ich biß daher/ das meine gethan/ will auch mit Gott ferꝛner drauff ſetzen/ was drauff gehört/ damit die Confuſio Linguarum Babylonica erobert vñ auffgehaben werde/ zweyfels ohn/ wie er mich bißhero ſo gnedig erhalten/ vnnd über alle Menſchliche zuuerſicht/ zu dieſem Werck geſegnet/ Alſo werde er auch ferꝛner jhm zu Ehren/ vnd künfftiger Poſteritet zum beſten/ das Werck vnſerer Hände befördern/ damit vollend/ die gantze Biblia erſtlich in 6. oder 12. Sprachen/ ſampt den zugehörigen Scriptis Methodicis, Lexicis, Grammaticis &c. Vnd endlich das Newe Teſtament noch in andern 12. Sprachen/ als nemlich/ Arabiſch/ Aethiopiſch/ Moſchowitiſch/ Türckiſch/ Tartariſch/ Vngeriſch/ ꝛc. mit Gottes hülff/ aller Welt zu Troſt/ Heyl vnd Seligkeit/ in Druck gefördert/ vnnd alſo das A & Ω mit 24. gantz erfüllet werde/ Vnd endlich/ wie in der Offenbarung Johannis
ſtehet/ die 24. Elteſten/ Gotte vnd dem Lamb ſeine gebürliche Glorie/ Ehre
vnd Herꝛligkeit geben mögen/ Darzu Gott/ Vater/ Sohn
vnd heiliger Geiſt/ hochgelobt in alle Ewigkeit/
ſeine gnade vorleyhe/ Amen.

Elias Hutterus.

AD CANDIDVM LECTOREM.

ELIAS HVTTERVS GERMANVS.

Colligite fragmenta, inquit Filius Dei, ne quid pereat: Quibus verbis Sapientia divina nos monet, ut tam in omni vitæ genere, quam in ſtudio cœleſtis doctrinæ, omnia etiam minima, ad fragmentum panis & micam ſalis, nempè ad minimum Iota & Chireck uſque, ſumma diligentia colligere, eaque in futuram neceſsitatem aſſervare ſtudeamus. Hinc, meo quidem judicio, omnes illi piè & rectè fecerunt & faciunt, qui in reſtituenda doctrina Verbi DEI, Linguarum Scripturarumque & Artium ſingula diligenter rimantur, inquirunt, & inſtar canis Venatici odore ſuo perſcrutantur, inventaque ſua quælibet ſuo loco aſſervanda reſtituunt: ne poſteritas ex unius atque alterius oſcitantiæ vitio, de uno errore in alium, atque inde in confuſionem inextricabilem delabatur. Sicuti ante hæc noſtra tempora factum videmus, in quibus tota penè Sapientiæ & Linguarum ſcientia tenebris denſiſsimis obſcurata fuit. Hujuſmodi olim rimatores diligentiſsimi fuerunt, Inter Græcos Origenes Adamantinus, Inter Latinos D. Hieronymus, & hoc noſtro ſeculo quam plurimi pii & docti viri, qui in hunc uſq; diem indefatigabili ſtudio fragmenta cœleſtis doctrinæ undique diligentiſsime conquiſiverunt, quibus nunc veſcimur & ad ſalutis æternæ ſatietatem cum gaudio & exultatione fruimur. Quibus meritò gratias agimus immortales, quod tam diligentes & fideles patresfamilias & curatores domus DEI fuerunt, qui non ſibi ſaltem ſed nobis & poſteritati vixerunt. Quorum diligentiam & fidem & nos imitari fas eſt, ut & poſteritas noſtra aliquid utilitatis & fructus ex nobis noſtriſque ſtudis percipiat, donec integra domus DEI ad ſummum perficiatur conſummeturque. Hanc ob cauſam, & ego licet indignus, cum muliercula illa Chananea, Caniculæ inſtar, fragmenta de menſa Domini & Liberorum Chriſti decidentia collegi, non ad meam ſaltem implendam avaritiam, ſed ad meorum, totiuſque poſteritatis utilitatem & gloriam. Hoc eſt, in editione mea Novi Teſtamenti 12. Linguarum, hinc inde collegi fragmenta, Dictiones, Verſiculos & Membra, quæ in una atque altera Editione, Lingua, Verſione, vel ex negligentia interpretum, amanuenſium, ſcribarum, typographorum, manca & mutila fuerunt: & pedibus quaſi conculcanda in terram deciderunt, quibus meo judicio anima eſuriens & ſancta poſteritas ad ſatietatem uſq; cum voluptate ſeſe oblectare poſsit. Quæ ut Candidus Lector benignè à me accipiat, etiam atq; etiam rogo atq; oro.

AD CANDIDVM
SEQVVNTVR EA QVÆ IN PRIMO TOMO OBSERVATIONE DIGNA FVERVNT.

In Evangeliſta S. Matthæo.

Matthæi 4. verſ. 4. & 5.

In Latina & Bohemica verſione, inuicem tranſpoſiti fuerunt verſus 4. & 5. Quos ad Exempla Græcæ aliarumq; Linguarum ſuo loco & ordine reſtitui.

Matth. 5. verſ. 4.

In Latina verſione defuerunt hæc verba: Benè precamini iis, qui imprecantur vobis: quæ per Parentheſin textui Latino appoſui, ut textus textui Symmetricè reſponderet.

Matth. 6. verſ. 13.

In Latina & Bohemica verſione hæc itidem verba defuerunt: *Latin:* ***Quia tuum eſt regnum, & potentia, & gloria, in ſecula ſeculorum.*** Quæ quia ſine ſcandalo omitti non potuerunt, per Parentheſin, & quidem cum litera Curſiva ut vocant, ad inſtar aliarum Linguarum in proprium locum collocavi.

Matth. 9. verſ. 25.

Cum in Græco aliiſque exemplaribus ſequentia verba non invenirem, quæ tamen propriè eò pertinent, ut Marci 5 expreſsè ponitur, atque inſuper Latina, atque aliæ Linguæ hoc idem teſtantur, Addidi ea in Ebr. Græc. & Bohemico, hoc modo:

Ebra. וַיֹּאמֶר לָהּ טַלִיתָא קוּמִי וַתָּקָם ׃

Græ. Καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι.

Bohe: Y řekl dewečka/ wſtaň.

Matth. 20. verſ. 22.

Defuerunt in Latino hæc verba: Baptiſmate quo ego baptizor baptizari.

Matth. 20. verſ. 23.

In Latino itidem defuerunt hæc: Et Baptiſmate quo ego Baptizor baptizabimini.

Matth. 23. verſ. 8.

In Latino defuit verbum, CHRISTVS.

Matth. 27 verſ. 9.

Allegatur teſtimonium Sacræ ſcripturæ ex Propheta Ieremia, quod tamen non in eodem, ſed in Zacharia invenitur. Forſitan ex inſcitia ſcribæ ſemel neglectum eſt hoc, quod nemo poſtea corrigere auſus fuit, ne Evangeliſtæ verbis contradicere videretur.

Matth. 28. verſ. 18.

Ex verſione Syriaca, in reliquis Linguis, reſtitui hæc verba: Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. *Latin:* Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos

In Evangeliſta S. Marco.

Cap. II. verſ. 24.

In Hiſpanico, Germanico, Danico, & Bohemico abundant hæc verba: (*Diſcipuli tui*) quæ & in Latino per Parentheſin appoſui.

Marci 6. verſ. 11.

In Latina verſione defuerunt hæc verba: ***Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die Iudicii, quam Civitati illi.***

Quæ ex aliis Linguis reſtituimus, ſiquidem meo iudicio omitti minimè poſſunt, ac pro huiuſce ſeculi conditione, æquè atque Oratio dominica in quotidiano uſu, & cohortatione impiorum, neceſſariò urgenda ſunt.

Marci 9.

In Germanico & Danico capitis & verſuum alia fuit diſtinctio, quam in reliquis Linguis: Ne ergo inordinata Symmetriæque contraria fieret confuſio, ad aliarum Linguarum diſtinctionem coordinavi, & meo quidem iudicio iuxta veram contextus rationem & ſententiam.

Marci 11.

Marci II. *verſ.* 26.

In Germanico & Danico integer Verſus in omnibus ferme exemplaribus quæ ego vidi, omiſſus fuit quem ſic reſtitui:

Germ: **Wo jhr aber nicht vergeben werdet / ſo wirdt euch ewer himliſcher Vater auch nicht vergeben ewre feyle.**

Dan: Men verlade de icke/da ſkal oc eder Himmelſke Fader icke forlade eder eders Brøde.

Hæc verba proprie cum præcedentibus cohærent, nec omitti poſſunt: Videtur autem ſcriba vel Literarum collector indoctus & ſciolus hanc Syzygiam textus non intelligens, & pro ſuo arbitrio verba hæc, præcedentibus quodammodo ſimilia, quaſi bis in textu poſita, ut minus neceſſaria, è medio ſuſtuliſſe.

Simili modo in veteris Inſtrumenti Bibliis Ebraicis, Latinis, Germanicis, Italicis, Hiſpanicis, Gallicis, Anglicis: Danicis, excepta Græca, Arabica & Aethiopica Lingua. *In Pſal.* 145. *verſ.* 14. integra Litera Nun deeſt, Quæ Ebraice ſic habere debet:

נֶאֱמָן יְהוָה בְּכָל־דְּבָרָיו וְקָדוֹשׁ בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Fidelis vel verax eſt Dominus in omnibus verbis ſuis, & Sanctus in omnibus operibus ſuis.

Cur autem in Ebraicis Bibliis verſus hic omiſſus ſit, duplici ratione colligo: Primo quod in Litera צ. mox ſequitur:

צַדִּיק יְהוָה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Iuſtus eſt Dominus in omnibus viis ſuis, & miſericors in omnibus operibus ſuis.

Putavit fortaſſis ſcriba abundare verſum alterutrum: Priorem ergo omiſit. Ne res eadem bis poſita Lectorem offendat. Nec animadvertens Pſalmum hunc Artificialem & Acroſtichum eſſe, qui iuxta Alphabethi ordinem conſcriptus ſit, aliàs hoc minime perpetraſſet. Debuiſſet præterea diſcernere inter Iuſtitiam & Veritatem, nec non inter Sanctitatem, Miſericordiam, Verbum & Viam DEI. Quæ diverſa ratione Deo tribuuntur, & confundi nec poſſunt nec debent. Id quod Diabolus procul omni dubio per huiuſce Verſiculi eliſionem conatus eſt. Ne verbo Dei veritas, & operibus divinis ſanctitas tribueretur. Sicuti in collatione Symmetrica Linguarũ, textuumq; biblicorũ ſeſe offerunt multa millia huiuſmodi errata, præſertim ſi res ardua ad Chriſti gloriam & noſtræ ſalutis aſſecurationem ſpectat. Tunc enim diabolus plerunque ſuo more aliquid decerpſit. De quo ſuo loco & tempore ex profeſſo, Deo Iuvante, agemus pluribus. Exercendi ſunt autem potiſſimum Iudæi hoc verſiculo, ut reſpondeant, Deo & Eccleſiæ, Cur, quando & ubi amiſerint hunc verſum, in quo totius Eccleſiæ ſalus tanquam firmo fundamento nititur. Si enim verbo Dei veritas, & operibus Dei ſanctitas derogatur, actum eſt de Eccleſia, & de nobis omnibus.

Marci 14. *verſ.* 6.

Variant exemplaria Græca, quædam habent εἰς ἐμὲ quædam ἐν ἐμοὶ, ac idem ferè eſt.

Marci 15. *verſ.* 3.

Ex Græco Regio Hiſpanico, in Latina verſione appoſui: Ipſe vero nihil reſpondit: Quæ verba, quia in Pariſienſi exemplari in margine ſaltem collocata repperi, nec omninò autentica eſſe apparent, atq; in mox ſequenti 5. verſu habentur, in reliquis Linguis omiſſa ſunt.

In Evangeliſta S. Luca.

Cap. I. verſ. 73. & 74.

Variant exemplaria in diſtinctione Verſuum, quam varietatem ut ſpero, haud incongruè compoſui.

Lucæ 7. *verſ.* 40.

Ex Syriaca Lingua hæc verba in reliquis appoſui. (*Et Ieſus dixit illi*) ne vacuum ſpacium relinqueretur.

Lucæ 8. *verſ.* 54.

Defuit in Latina Verſione: *Eiectis foràs omnibus.*

Lucæ 11. *verſ.* 2.

In Latina omiſſum fuit: Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Quæ verba meritò apponenda eſſe, nemo non intelligit, ne manca & mutila permaneat oratio Dominica. Simili modo in Bohemica Lingua qua vſus ſum, defuit: yako wnebi tak y na Zemi.

AD CANDIDVM
SEQVVNTVR EA QVÆ IN PRIMO TOMO OBSERVATIONE DIGNA FVERVNT.

In Evangeliſta S. Matthæo.

Matthæi 4. verſ. 4. & 5.

In Latina & Bohemica verſione, inuicem tranſpoſiti fuerunt verſus 4. & 5. Quos ad Exempla Græcæ aliarumq; Linguarum ſuo loco & ordine reſtitui.

Matth. 5. verſ. 4.

In Latina verſione defuerunt hæc verba: Benè precamini iis, qui imprecantur vobis: quæ per Parentheſin textui Latino appoſui, ut textus textui Symmetricè reſponderet.

Matth. 6. verſ. 13.

In Latina & Bohemica verſione hæc itidem verba defuerunt: *Latin: Quia tuum eſt regnum, & potentia, & gloria, in ſecula ſeculorum.* Quæ quia ſine ſcandalo omitti non potuerunt, per Parentheſin, & quidem cum litera Curſiva ut vocant, ad inſtar aliarum Linguarum in proprium locum collocavi.

Matth. 9. verſ. 25.

Cum in Græco aliiſque exemplaribus ſequentia verba non invenirem, quæ tamen propriè eò pertinent, ut Marci 5 expreſsè ponitur, atque inſuper Latina, atque aliæ Linguæ hoc idem teſtantur, Addidi ea in Ebr. Græc. & Bohemico, hoc modo:

Ebra. וַיֹּאמֶר לָהּ טַלִיתָא קוּמִי וַתָּקָם ׃
Græ. Καὶ λέγει αὐτῇ ταλιθὰ κοῦμι.
Bohe: Y řekl děwečka/ wſtaň.

Matth. 20. verſ. 22.

Defuerunt in Latino hæc verba: Baptiſmate quo ego baptizor baptizari.

Matth. 20. verſ. 23.

In Latino itidem defuerunt hæc: Et Baptiſmate quo ego Baptizor baptizabimini.

Matth. 23. verſ. 8.

In Latino defuit verbum, CHRISTVS.

Matth. 27 verſ. 9.

Allegatur teſtimonium Sacræ ſcripturæ ex Propheta Ieremia, quod tamen non in eodem, ſed in Zacharia invenitur. Forſitan ex inſcitia ſcribæ ſemel neglectum eſt hoc, quod nemo poſtea corrigere auſus fuit, ne Evangeliſtæ verbis contradicere videretur.

Matth. 28. verſ. 18.

Ex verſione Syriaca, in reliquis Linguis, reſtitui hæc verba: Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. *Latin:* Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos

In Evangeliſta S. Marco.

Cap. II. verſ. 24.

In Hiſpanico, Germanico, Danico, & Bohemico abundant hæc verba: (*Diſcipuli tui*) quæ & in Latino per Parentheſin appoſui.

Marci 6. verſ. 11.

In Latina verſione defuerunt hæc verba: *Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomis aut Gomorrhis in die Iudicii, quam Civitati illi.*

Quæ ex aliis Linguis reſtituimus, ſiquidem meo iudicio omitti minimè poſſunt, ac pro huiuſce ſeculi conditione, æquè atque Oratio dominica in quotidiano uſu, & cohortatione impiorum, neceſſariò urgenda ſunt.

Marci 9.

In Germanico & Danico capitis & verſuum alia fuit diſtinctio, quam in reliquis Linguis: Ne ergo in ordinata Symmetriæque contraria fieret confuſio, ad aliarum Linguarum diſtinctionem coordinavi, & meo quidem iudicio iuxta veram contextus rationem & ſententiam.

Marci 11. *verſ.* 26.

In Germanico & Danico integer Verſus in omnibus ferme exemplaribus quæ ego vidi, omiſſus fuit quem ſic reſtitui:

Germ: **Wo jhr aber nicht vergeben werdet / ſo wirdt euch ewer himliſcher Vater auch nicht vergeben ewre feyle.**

Dan: **Men verlade de icke/da ſkal oc eder Himmelſke Fader icke forlade eder eders Brøde.**

Hæc verba proprie cum præcedentibus cohærent, nec omitti poſſunt: Videtur autem ſcriba vel Literarum collector indoctus & ſciolus hanc Syzygiam textus non intelligens, & pro ſuo arbitrio verba hæc, præcedentibus quodammodo ſimilia, quaſi bis in textu poſita, ut minus neceſſaria, è medio ſuſtuliſſe.

Simili modo in veteris Inſtrumenti Bibliis Ebraicis, Latinis, Germanicis, Italicis, Hiſpanicis, Gallicis, Anglicis: Danicis, excepta Græca, Arabica & Aethiopica Lingua. *In Pſal.* 145. *verſ.* 14. integra Litera Nun deeſt, Quæ Ebraice ſic habere debet:

נֶאֱמָן יְהוָה בְּכָל־דְּבָרָיו וְקָדוֹשׁ בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Fidelis vel verax eſt Dominus in omnibus verbis ſuis, & Sanctus in omnibus operibus ſuis.

Cur autem in Ebraicis Bibliis verſus hic omiſſus ſit, duplici ratione colligo: Primo quod in Litera צ. mox ſequitur:

צַדִּיק יְהוָה בְּכָל דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו׃

Iuſtus eſt Dominus in omnibus viis ſuis, & miſericors in omnibus operibus ſuis.

Putavit fortaſſis ſcriba abundare verſum alterutrum: Priorem ergo omiſit. Ne res eadem bis poſita Lectorem offendat. Nec animadvertens Pſalmum hunc Artificialem & Acroſtichum eſſe, qui iuxta Alphabethi ordinem conſcriptus ſit, aliàs hoc minime perpetraſſet. Debuiſſet præterea diſcernere inter Iuſtitiam & Veritatem, nec non inter Sanctitatem, Miſericordiam, Verbum & Viam DEI. Quæ diverſa ratione Deo tribuuntur, & confundi nec poſſunt nec debent. Id quod Diabolus procul omni dubio per huiuſce Verſiculi eliſionem conatus eſt. Ne verbo Dei veritas, & operibus divinis ſanctitas tribueretur. Sicuti in collatione Symmetrica Linguarū, textuumq; biblicorū ſeſe offerunt multa millia huiuſmodi errata, præſertim ſi res ardua ad Chriſti gloriam & noſtræ ſalutis aſſecurationem ſpectat. Tunc enim diabolus plerunque ſuo more aliquid decerpſit. De quo ſuo loco & tempore ex profeſſo, Deo Iuvante, agemus pluribus. Exercendi ſunt autem potiſſimum Iudæi hoc verſiculo, ut reſpondeant, Deo & Eccleſiæ, Cur, quando & ubi amiſerint hunc verſum, in quo totius Eccleſiæ ſalus tanquam firmo fundamento nititur. Si enim verbo Dei veritas, & operibus Dei ſanctitas derogatur, actum eſt de Eccleſia, & de nobis omnibus.

Marci 14. *verſ.* 6.

Variant exemplaria Græca, quædam habent εἰς ἐμὲ quædam ἐν ἐμοὶ, ac idem ferè eſt.

Marci 15. *verſ.* 3.

Ex Græco Regio Hiſpanico, in Latina verſione appoſui: Ipſe vero nihil reſpondit: Quæ verba, quia in Pariſienſi exemplari in margine ſaltem collocata repperi, nec omninò autentica eſſe apparent, atq; in mox ſequenti 5. verſu habentur, in reliquis Linguis omiſſa ſunt.

In Evangeliſta S. Luca.

Cap. I. *verſ.* 73. *&* 74.

Variant exemplaria in diſtinctione Verſuum, quam varietatem ut ſpero, haud incongruè compoſui.

Lucæ 7. *verſ.* 40.

Ex Syriaca Lingua hæc verba in reliquis appoſui. (*Et Ieſus dixit illi*) ne vacuum ſpacium relinqueretur.

Lucæ 8. *verſ.* 54.

Defuit in Latina Verſione: *Eiectis foràs omnibus.*

Lucæ 11. *verſ.* 2.

In Latina omiſſum fuit: Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra. Quæ verba meritò apponenda eſſe, nemo non intelligit, ne manca & mutila permaneat oratio Dominica. Simili modo in Bohemica Lingua qua vſus ſum, defuit: **yako wnebi tak y na Zemi.**

Lucæ 11. verſ. 4.

In Latino & Bohemico iterum defuerunt hæc verba: Sed libera nos à malo: Ale zbaw nás od zleho.

Lucæ. 17. verſ. 36.

Integer hic verſus pluribus in Linguis defuit:

Lat. Duo erunt in agro, vnus aſſumetur, & alter relinquetur.

Ger. Denn werden zween auff dem Felde ſeyn / Einer wird angenommen / vnd der ander wird verlaſſen werden / Vt ex contextu apparet,

Lucæ. 18. verſ. 8.

Variant Exemplaria Græca, Quædam enim habent dictionem ἆρα cum tono circumflexo, quæ particula dubitationem quandam ſignificat. Hinc verterunt:

Lat. Veruntamen Filius hominis veniens pùtas inueniet fidem in terra.

Ger. Doch wenn deß Menſchen Sohn kommen wird / meinſtu daß er werde Glauben finden auff Erden.

Quædam Exemplaria habent ἄρα cum tono Acuto, quod firmiſſimam certitudinem ſignificat. Hinc vertendum cenſeo;

Lat. Ergo Filius hominis veniens certè inueniet fidem in terra.

Ger. Darumb wenn deß Menſchen Sohn kommen wird / wird er gewiß Glauben finden auff Erden.

Et ratio eſt:

Orandum enim eſt ſemper & nunquam deficiendum, donec veniat Dominus: Quod ſi orandum eſt, Ergo & fides maneat neceſſe eſt: Siquidem ſine fide omnis irrita fit oratio, & liberationis expectatio.

DEVS enim non exaudit impios, Nec Chriſtus liberabit impios, ſed credentes & invocantes nomen eius, Iuxta illud: Omnis qui invocauerit nomen Iehovæ ſalvabitur, & Iuſtus fide ſua vivet.

An ergo hic locus de dubitatione, an vero de certitudine fidei hominibus proponendus ſit, piis & doctis iudicandum relinquo.

Lucæ 22. verſ. 47.

Integer verſiculus in pluribus exemplaribus defuit, quem ex opere Complutenſi ſic reſtitui.

Græ. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς, ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστι:

Lat: *Quia dedit illis ſignum, dicens, Quemcunque oſculatus fuero, ipſe eſt.*

Reliquas Linguas vide ſuo loco in contextu.

In Evangeliſta S. Iohanne.

Cap. I. verſ. 41.

Defuerunt in Latino hæc verba: Quod interpretatum eſt Chriſtus.

Iohan. 7. & 8.

In ſeptimo capite à verſu 53. uſque ad verſum 12. octaui capitis, integra adulteræ hiſtoria in Syriaca Lingua omiſſa fuit: quam per DEI gratiam reſtitui.

Iohan. 19. ver. 38.

In Italico, Germanico, & Danico, defuerunt & ad huc deſunt hæc verba:

Ital: E venne e preſſe il corpo di IESV.

Ger: Vnd er kam vnd nam den Leib JESV.

Dan: Oc kom oc tog Jeſu lege met.

Quæ ſibi quiſque pro libitu competenti loco aſcribere poterit.

In Actis Apoſtolorum.

Cap I. verſ. 4.

In Latina, Itali: Hiſpan: Angl: Germ: Dani: Bohem: ponitur verbum, Inquit, Diſſe, Dize, Said he / Sprach er; &c. quod in Græco & cæteris Linguis, non habetur.

Actor. 2. verſ. 43.

Ponuntur hæc verba in Latino & Bohemico: quæ in reliquis Linguis non reperiuntur:

Lat: *In Ieruſalem, & metus erat magnus in univerſis.*

Bohem: W Geruſalemě/a ſtrach welicky byl mezij wſſemi.

Actorum 2. verſ. 46. & 47.

In Germanica & Danica Linguis, Græcæ aliarumque Linguarum, non obſervata eſt diſtinctio. Quapropter ſic poſuimus:

Ger: Namen die Speiſe mit frewden/vnd einfaltigem hertzen/vnd lobten Gott/vnd hatten gnade bey dem gantzen Volck.

Dan: Finge made/met glæde oc enfoldige hierter/oc loffuede Gud/oc haffde naade hoſſ alt Folcket.

Actor. 7. verſ. 14.

In Hebræa Lingua, vocabulum (וַחֲמֵשׁ) Et quinque, parentheſi incluſimus, quod Hiſtoriæ Iacobi Patriarchæ non reſpondere videatur, an mutandū ſit nec ne, Candidi lectoris Iudicio permitto.

Actor. 8. verſ. 37.

In Syriaca Lingua totus verſus omiſſus fuit.

(וֶאֱמַר פִּילִפּוֹס אֶן מְשַׁבַּח אַנְתְּ דַּתְהַיְמֶן מֶשְׁכַּח דְּיֶהֱוֶה וַעְנָא וֶאֱמַר מְהַיְמֶן
אֶנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא הוּא :)

Lat: *Dixit autem Philippus: ſi credis ex toto corde, licet: Et reſpondens ait, Credo Filium* DEI *eſſe Ieſum Chriſtum.*

Germ: Philippus aber ſprach: Glaubeſtu das von gantzem hertzen ſo mags wol ſein: Er antwortet vnd ſprach: Ich glaube das Jeſus Chriſtus Gottes Sohn iſt.

Hoc inſigne & præclarum teſtimonium in libris Syrorum & Chriſtianorum in Turcia, & Armenia &c. degentium non extat, quod meo iudicio à ſcriba Ariano, ut Chriſto divinus honor detraheretur, ſicut in multis locis videre licet, ſuffuratum eſt.

Actor. 10, verſ. 6.

In Syriaca quoque Lingua hæc verba defuerunt:

וְהוּ יֵאמַר לָךְ. מָנָא וָלֵא לָךְ. לְמֶעְבַּד :

Lat: *Hic dicet tibi quid te oporteat facere.*

Ger: Der wirdt dir ſagen was du thun ſolt.

Actor 13. verſ 20.

Variant Exemplaria Germanica, quædam enim habent trecentos & quinquaginta annos, quædam vero quadringentos quinquaginta. Quem numerum cum cæteris Linguis plurimis retinuimus quod Gandidi Lectoris iudicio permitto.

Actor. 14. verſ. 6.

Ex Latina verſione reliquis Linguis hæc verba appoſui: *Latin:* Et commota eſt omnis multitudo in doctrina eorum: Paulus autem & Barnabas, morabantur Lyſtris.

Germ: Vnd alles Volck ward bewegt über jhrer Lehr. Paulus aber vnd Barnabas hielten jhr weſen zu Lyſtra/ reliquas Linguas quære ſuo loco.

Actor. 14. verſ. 9.

Ex Syriaca & Græca Linguis hæc verba appoſui: *Latin:* Tibi dico in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Germ: Ich ſage dir in dem Namen vnſers HErrn Jeſu Chriſti.

Dan: Jeg ſiger dig i vor Herris Jeſu Chriſti Naffn.

Quod ea in honorem Chriſti Domini noſtri atque in noſtram conſolationem optimè poſita eſſe viderentur.

Actor. 14 verſ. 18.

Ex opere Hiſpanico reliquis Linguis hæc verba addidi:

Græc: Διαλεγόντων αὐτῶν καὶ διδασκόντων.

Latin: Cunctantibus vero ipſis & docentibus.

Germ: Als ſie aber verzogen vnd lehreten.

AD CANDIDVM

Actor. 15. verſ. 34.

Hunc verſum ex Græco Pariſienſi Exemplari, hiſce verbis in omnibus Linguis complevi.

Græc: Καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.
Latin: Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem.
Germ: **Judas aber zog allein gen Jeruſalem/ ꝛc.**

Actor. 19. verſ. 23.

Quedam Syriaca, Latina, Hiſpanica, Bohemica exemplaria & Linguæ habent vocabulum אֱלֹהִים τοῦ θεοῦ, Domini, **Gottes** : quædam non.

Actor. 20. verſ. 28.

Nec Syriaca, nec Græca, nec Latina, nec Germanica ſibi invicem hoc in loco ritè correſpondent Meo iudicio ſic corrigenda eſſe ſtatuo.

Græc: Ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.
Latin: Regere Eccleſiam Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam acquiſivit ſanguine ſuo.
Germ: **Zu Hüten vnd weiden die Gemeine Gottes/ vnd vnſers HErrn Jeſu Chriſti/ welche er durch ſein eigen Blut erworben hat.**

Hunc locum, absque dubio, Ariani quoque corruperunt, ne expreſſum teſtimonium extaret quod Ieſus Chriſtus tam verus DEVS, quam homo eſſet.

Actor. 23 verſ. 25.

Sequentia verba reliquis Linguis, ex Latino adiunxi, ne vacuum relinqueretur ſpacium:

Latin: Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea Calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.
Germ: **Denn er beſorget ſich/ die Jüden möchten jhn mit gewalt nem̃en vnd tödten/ vnd er müßte jhm nachmals übel nachreden laſſen/ als hette er gelt genommen.**

SEQVVNTVR EA QVÆ IN SECVNDO TOMO NOTATV DIGNA FVERE.

In Epiſtola S. Pauli ad Romanos.

Cap. 1. verſ. 20.

Germanica Exemplaria invicem variant.

Roman. 4 verſ. 5.

Extat in Syriaco vocabulum בִּלְחוּד Tantum, **Allein**/ quod aliàs nullibi reperitur, propterea, reliquis *L*inguis addidi, nec malè quidem quantum ego ex *L*inguis intelligo : Sicut quoque in opere Regio Hiſpanico, Teſtamento Syriaco VVidmanſtadii Viennæ excuſo aliiſque videre licet.

Rom. 4 verſ. 5.

Habetur in Latino*:* Secundum propoſitum gratiæ Dei. Bohem. **wedlé vloženij miloſti Božij.** An huc pertineat nec ne, iudicet candidus Lector : arbitror eum, qui particulam excluſiuam expunxerit, hoc illius loco ſubſtituiſſe.

Rom. 4. verſ. 6.

Defuit in Græco, Latino, & Bohemico vocabulum λέγων, dicens, **řka.**

Rom. 4. verſ. 18.

Hæc verba*:* Sicut Stellæ cœli & arena maris*:* Bohe. **yakožto hwězdy nebeſké a yako pijſek mořſký/** extabant ſolum in Latina & Bohemica lingua, hæc qui reliquis addere cupit facilimè id efficere poterit.

Rom. 8.

Rom. 8. verſ. 1.

Deſuit in latino: Sed iuxta Spiritum.

Rom 9. verſ. 11. & 12.

Hi duo verſus in Anglica & Polonica Linguis aliter atque in aliis diſtincti fuerunt, quos ad normam reliquarum principum Linguarum diſpoſui.

Rom. 9. verſ 25.

Abundabant hæc verba in Latino, Hiſpanico & Bohemico: Et non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.

Rom. 11. verſ. 6.

In Latino deſuit: Si ex operibus, iam non eſt gratia, quoniam opus id non eſt opus.

Rom. 11. verſ. 29.

Græca Exemplaria malè inuicem conueniunt, quæ candidus Lector ipſe conferat.

Rom. 12. verſ. 11.

Quædam Græca Exemplaria habent καιρῷ, quædam κυρίῳ. Hinc in Latino traductum: Servientes Domino. In Germanico: Schicket euch in die zeit: utrumque non malè quadrat, ſed meo iudicio, ſervite Domino, retinendum.

Rom 12. verſ. 17.

Extant in Latino, Hiſpanico & Bohemico hæc verba:

Lat. *Non tantum coram Deo, ſed etiam &c*
Hiſp. No ſolo delante de dios mas aun.
Boh. Ne toliko před bohem / ale take.

Quæ quia in reliquis linguis non reperiebantur, Parentheſi incluſimus.

Rom. 14. verſ. 11.

Hæc verba in quibuſdam Exemplaribus Græcis reperiuntur: τῶν ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. Cæleſtium, terreſtrium, & ſubterreſtrium Im Himel/ auff Erden/ vnd vnter der Erden. hæc qui reliquis vult adiicere facilè hoc efficiet.

Rom 14. verſ. 16.

In Latino extabat (*noſtrum*,) quod iuxta reliquas Linguas (*veſtrum*) eſſe debuit, ut & reſtitutum eſt.

Rom. 15. verſ. 14.

In Græca & quibusdam aliis Linguis ponitur ἀλλήλους Alterutrum. In Syro לְאַחְרָנֵא ἄλλους, alios: Quod Emphaticoteron poſitum eſſe videtur, de quo ex contextu, iudicet lector.

Rom. 16. verſ. 20.

In Italica, Hiſpanica & Bohemica Linguis Amen extabat. quod reliquæ non habebant.

Rom. 16. verſ. 24.

Hic verſus in Syriaco: טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל כֻּלְּכוֹן in finem epiſtolæ reiectus erat, quem competenti loco repoſui.

In I. Epiſtola ad Corinthios.

Cap I. verſ 20.

In Polonica Lingua hæc verba non reperiebantur: Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi.

Germ: Hat nicht GOtt die Weißheit dieſer welt zur Thorheit gemacht?
Polon: Azaż Bog mądroſć świátá tego głupſtwo vczynił.

1. Cor. 1. verſ. 27.

Deſuerunt in Gallica Lingua hæc verba:

Latin. Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes.
Gall: Mais Dieu à eſleu les choſes folles de ce monde pour confonde les ſages.
Germ: Sondern was Thöricht iſt für der Welt/ das hat Gott erwehlet/ daß er die Weiſen zu ſchanden machet.

Quæ

Actor. 15. verſ. 34.

Hunc verſum ex Græco Pariſienſi Exemplari, hiſce verbis in omnibus Linguis complevi.

Græc: Καὶ ἰούδας μόνος ἐπορεύθη εἰς ἱερουσαλήμ.

Latin: Iudas autem ſolus abiit Ieruſalem.

Germ: Judas aber zog allein gen Jeruſalem/ ꝛc.

Actor. 19. verſ. 23.

Quedam Syriaca, Latina, Hiſpanica, Bohemica exemplaria & Linguæ habent vocabulum [illegible] אֱלֹהִים τοῦ θεοῦ, Domini, Gottes: quædam non.

Actor. 20. verſ. 28.

Nec Syriaca, nec Græca, nec Latina, nec Germanica ſibi invicem hoc in loco ritè correſpondent Meo iudicio ſic corrigenda eſſe ſtatuo.

Græc: Ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

Latin: Regere Eccleſiam Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti, quam acquiſivit ſanguine ſuo.

Germ: Zu Hüten vnd weiden die Gemeine Gottes/ vnd vnſers HErrn Jeſu Chriſti/ welche er durch ſein eigen Blut erworben hat.

Hunc locum, abſque dubio, Ariani quoque corruperunt, ne expreſſum teſtimonium extaret quod Ieſus Chriſtus tam verus DEVS, quam homo eſſet.

Actor. 23 verſ. 25.

Sequentia verba reliquis Linguis, ex Latino adiunxi, ne vacuum relinqueretur ſpacium:

Latin: Timuit enim ne fortè caperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea Calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.

Germ: Denn er beſorget ſich/ die Jüden möchten jhn mit gewalt nem̃en vnd tödten/ vnd er müßte jhm nachmals übel nachreden laſſen/ als hette er gelt genommen.

SEQVVNTVR EA QVÆ IN SECVNDO TOMO NOTATV DIGNA FVERE.

In Epiſtola S. Pauli ad Romanos.

Cap. 1. verſ. 20.

Germanica Exemplaria invicem variant.

Roman. 4 verſ. 5.

Extat in Syriaco vocabulum בְּלחוּד Tantum, Allein/ quod aliàs nullibi reperitur, propterea, reliquis Linguis addidi, nec malè quidem quantum ego ex Linguis intelligo: Sicut quoque in opere Regio Hiſpanico, Teſtamento Syriaco VVidmanſtadii Viennæ excuſo aliiſque videre licet.

Rom. 4 verſ. 5.

Habetur in Latino: Secundum propoſitum gratiæ Dei. Bohem. wedlé vloženij miloſti Božij. An huc pertineat nec ne, iudicet candidus Lector: arbitror eum, qui particulam excluſiuam expunxerit, hoc illius loco ſubſtituiſſe.

Rom. 4. verſ. 6.

Defuit in Græco, Latino, & Bohemico vocabulum λέγων, dicens, řka.

Rom. 4. verſ. 18.

Hæc verba: Sicut Stellæ cœli & arena maris: Bohe. yakožto hwězdy nebeſké a yako pijſek mořſký/ extabant ſolum in Latina & Bohemica lingua, hæc qui reliquis addere cupit facilimè id efficere poterit.

Rom. 8. verſ. 1.

Defuit in latino: Sed iuxta Spiritum.

Rom 9. verſ. 11. & 12.

Hi duo verſus in Anglica & Polonica Linguis aliter atque in aliis diſtincti fuerunt, quos ad normam reliquarum principum Linguarum diſpoſui.

Rom. 9. verſ 25.

Abundabant hæc verba in Latino, Hiſpanico & Bohemico: Et non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.

Rom. 11. verſ. 6.

In Latino defuit: Si ex operibus, iam non eſt gratia, quoniam opus id non eſt opus.

Rom. 11. verſ. 29.

Græca Exemplaria malè inuicem conueniunt, quæ candidus Lector ipſe conferat.

Rom. 12. verſ. 11.

Quædam Græca Exemplaria habent καιρῷ, quædam κυρίῳ. Hinc in Latino traductum: Servientes Domino. In Germanico: Schicket euch in die zeit: utrumque non malè quadrat, ſed meo iudicio, ſervite Domino, retinendum.

Rom 12. verſ. 17.

Extant in Latino, Hiſpanico & Bohemico hæc verba:

Lat. *Non tantum coram Deo, ſed etiam &c.*
Hiſp. No ſolo delante de dios mas aun.
Boh. Ne toliko pꝛed bohem / ale také.

Quæ quia in reliquis linguis non reperiebantur, Parentheſi incluſimus.

Rom. 14. verſ. 11.

Hæc verba in quibuſdam Exemplaribus Græcis reperiuntur: τῶν ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. Cæleſtium, terreſtrium, & ſubterreſtrium Jm Him̃el/auff Erden/vnd vnter der Erden. hæc qui reliquis vult adiicere facilè hoc efficiet.

Rom 14. verſ. 16.

In Latino extabat (*noſtrum,*) quod iuxta reliquas Linguas (*veſtrum*) eſſe debuit, ut & reſtitutum eſt.

Rom. 15. verſ. 14.

In Græca & quibusdam aliis Linguis ponitur ἀλλήλους Alterutrum. In Syro לְאַחְרָנֵא ἄλλους, alios: Quod Emphaticoteron poſitum eſſe videtur, de quo ex contextu, iudicet lector.

Rom. 16. verſ. 20.

In Italica, Hiſpanica & Bohemica Linguis Amen extabat. quod reliquæ non habebant.

Rom. 16. verſ. 24.

Hic verſus in Syriaco: טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל כֻּלְכוֹן in finem epiſtolæ reiectus erat, quem competenti loco repoſui.

In I. Epiſtola ad Corinthios.

Cap I. verſ 20.

In Polonica Lingua hæc verba non reperiebantur: Nonne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi.

Germ: Hat nicht GOtt die Weißheit dieſer welt zur Thorheit gemacht?
Polon: Azaz Bog madrośc świátá tego glupſtwo vzynil.

1. Cor. 1. verſ. 27.

Defuerunt in Gallica Lingua hæc verba:

Latin. Sed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes.
Gall: Mais Dieu à eſleu les choſes folles de ce monde pour confonde les ſages.
Germ: Sondern was Thöricht iſt für der Welt/das hat Gott erwehlet/ daß er die Weiſen zu ſchanden machet.

Quæ

Siquidem verba ſaluberrima & ſolatii plena ſunt quæ nullo modo omitti poſſunt nec debent: quibus ſignificatur, quod nihil omninò ex nobis ſimus, ſciamus, vel poſſimus, ſed quicquid ſumus, ſcimus & poſſumus, id omne habeamus ex Deo per Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum, gratis, non ex merito, ſaltem ut gratos nos exhibeamus erga Deum & proximum, ac denique cum illo prorſus unum ſiamus.

1 Cor. 4, verſ. 16.

In Bohemica lingua hæc verba poſita reperiuntur.

Lat: Imitatores mei eſte *(ſicut & ego Chriſti)*

Ger: Seyd meine nachfolger (gleich wie ich Chriſti nachfolger bin.)

Boh: Pakoy vſſ gſem Kryſtuow.

1. Cor. 6. verſ. 20.

In Latina & Bohemica lingua vocabulum (*portate*) (a noſte) ſuper additum erat, quod parentheſi incluſimus, cum nil ſcandali obiiciat, E contra in hiſce duabus linguis hæc verba omiſſa fuerunt, quæ per parentheſin adiecimus.

Lat: *Et in Spiritu veſtro, quæ Dei ſunt.*

Boh: y duchem waſſim kterſſto wſſi Boſſi gſau.

1. Corinth. 7. verſ. 33. & 34.

Hi duo verſus in Latino & Bohemico perperam diſtincti fuerunt, quos ſic reſtitui.

Latin: Diviſa ſunt hæc duo; & mulier & virgo: Innupta cogitat quæ Domini ſunt; ut ſit ſancta & corpore & Spiritu. Quæ autem nupta eſt; cogitat quæ ſunt mundi, quomodo placeat viro.

Bohe: Rozdilnét ſau geſt ženа a Panna / newdaná ta myſli na to což geſt Božijho / aby byla ſwatá tělem y duſſy / &c.

1. Corinth 9. verſ 4.

In Danica Lingua totus verſus omiſſus fuit, quem ſic reſtitui: Ha fue wi icke macht at æde oc at dricke.

1. Corinth. 10. verſ. 17.

In Bohemica Lingua ſolummodo extabant hæc verba: Et de uno calice: *Bohem:* A gednoho kalicha. Cum autem meo iudicio ad textum pertineant, reliquis linguis appoſui.

1. Corinth. 10. verſ. 28.

In Syriaca, Latina, & Hiſpanica lingua hæc verba omiſſa fuerunt;

Syr. דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא בְּמֻלְיָאהּ :

Lat. Quia Domini eſt terra & plenitudo eius.

Hiſp. Porque del Sennor es la tierra, y loque la hinche.

Hæc quia tam inſignia & præclara ſunt verba, ex contextu eadem abeſſe nolui.

1. Corinth. 11.

Variat initium huius capitis in Germanico & Danico ab aliis linguis.

1. Corinth 15. verſ. 55

Verſus hicce aliter in Nouo Teſtamento citatur, quam in veteri legitur, id quod factum eſt propter vocabulum אֱהִי quod alii per tranſpoſitionem Iod & He אַיֵּה ubi, legerunt, Id generis multa millia in Bibliis reperiuntur, de quibus ſuo tempore.

In Epiſtola II. ad Corinthios.

2. Corinth. 1. verſ. 1. 6. 7.

Item. *2 Corinth. 8. verſ. 7. 13. 14. & 20.*
Item. *2. Corinth 10. verſ. 4. & 5.*
Item. *2. Corinth. 11. verſ. 1.*

Multum variant Exemplaria, quod tamen, DEO iuvante, in ordinem redegimus. Hoc qui noſſe deſiderat, conferat Exemplaria, & videbit quantos labores in corrigendis & diſtinguendis Exemplaribus exanthlaverimus.

Ad Galatas.

Cap. IIII. verſ. 31.

Hic verſus in Latino aliter fuit diſtinctus quam in reliquis Linguis.

Galat. 5. verſ. 9.

Hæc verba in Latino abundarunt: Nemini conſenſeritis.

Galat. 5. verſ. 13.

Extat in Latino vocabulum Spiritus, quod in reliquis non reperitur.

Galat. 5. verſ. 23.

In Italica & Gallica Lingua vocabulum Fides, Fede, Foi, omiſſum fuit: quod ut fas eſt, reſtitui.

Galat. 5. verſ. 22. & 23.

Hos duos verſus, quia in Hiſp. Lat. Boh. & Syriaca Linguis non admodum benè diſtincti fuerunt, in melius, ut arbitror, reſtituimus.

Galat. 6.

Aliud fuit initium huius capitis in Germanico & Danico quam in reliquis Linguis.

Ad Epheſios.

Cap. III. verſ. 15.

Quædam Germanica exemplaria habent vocabulum Kinder pro Vater / meo iudicio ita legendum cenſeo:

> *Germ:* **Derhalben beuge ich meine Knie / gegen dem Vater vnſers HERrn Jeſu Chriſti / der der rechte Vater iſt über alles was da Vater heiſſet / im Himmel vnd auff Erden.**

Hîc quædam Exemplaria habent: Vber alles was da Kinder heiſſet / ſed hæc Gandido Lectori iudicandum relinquo.

Epheſ 5. verſ. 18.

In Latino extabat vocabulum (Sanctus) Heilig / quod & reliquis Linguis addidimus.

Epheſ. 5. verſ. 21.

Quædam exemplaria & Linguæ habent vocabulum θεοῦ, DEI, Gottes. Quædam מְשִׁחָא ; χριστοῦ, Chriſti. Vtrumque haud malè quadrat, potuit quoque unum alteri coniunctum, & ex incitia ſcribæ vel hoc vel illud omiſſum fuiſſe, quod in aliis quoque factum videmus pluribus.

Ad Philippenſes.

Cap. IIII. verſ. 13.

Omiſſum fuit in Latina Lingua vocabulum CHRISTO.

Ad Coloſſenſes.

Cap. II. verſ. 21.

In Germanica & Danica Lingua hæc verba (die da ſagen) (huilcke ſom ſige) abundant.

Cap. 4.

Aliud initium huius capitis eſt in Germanico & Danico quam in reliquis Linguis.

Ad Theſſalonicenſes II.

Cap. I. verſ. 7.

In Syriaca Lingua vocabulum מְשִׁיחָא Meſſias extitit, quod reliquæ Linguæ non habuerunt.

Ad Timotheum.

Cap. 6. verſ. 5.

In Latina Lingua defuit: Seiungere ab iis qui eiuſmodi ſunt.

Ad Hebræos.

Cap III. verſ. 1.

In Latino vocabulum Chriſtus defuit.

Hebr. 5.

Aliud initium huius capitis in Germ: & Dan: quam in reliquis Linguis fuit.

Hebr 7. verſ. 21.

In Latino defuit: Secundum ordinem Melchiſedech.

Heb. 8. verſ. 6.

Syriaca Lingua habuit יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא: Ieſus Chriſtus, quod in honorem nominis Ieſu Chriſti, reliquis quoque Linguis appoſui.

Heb. 9 verſ. 14.

Græca, Syriaca, Anglica, & Polonica Linguæ habuerunt Aeternum, reliquæ vero Sanctum, quod non mutavi, meo iudicio tamen, potius ſanctum quam æternum legendum, id quod ſcribæ culpa depravatum eſſe arbitror qui pro *ἁγίȣ, αἰωνίȣ* ſcripſerit, quod poſtea ita inolevit.

Heb 10. verſ. 5.

Dictum Pſalmi aliter citatur quam in veteri Teſtamento legitur.

Heb. 11. verſ. 13.

In quibusdam Græcis Exemplaribus deeſt vocabulum πεισθέντες.

Heb 12. verſ. 2.

Variant Græca Exemplaria.

Heb. 12. verſ. 18.

In quibusdam Exemplaribus defuit: ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται, vel confodietur iaculis.

Heb. 12. verſ. 29.

In Hiſpanicis Bibliis hic verſus planè omiſſus fuit.

Hiſp. Porque Iehoua nueſtro Dios es fuego que conſume.

In Epiſtola S. Iacobi.

Cap. III verſ. 6.

Pleraque Exemplaria inter ſe diſcrepabant quæ tamen σὺν θεῷ mediante Syriaca Lingua in ordinem redegi, ut ex contextu apparebit.

Jacob. 3. verſ. 12.

Latina, uuas pro oleis, & Germanica, Oleum pro Olivis, habuerunt.

Iacob 4. verſ. 4.

In Latina vocabulum Adulteræ defuit, quod in Syriaca adhuc deeſt.

Iacob. 4. verſ. 6.

Totus hic verſus defuit in German. & Danica Linguis quem ſic reſtituimus.

Ger. **Aber der HErr gibt vns reichlich ſeine gnade / darumb ſagt er / Gott widerſtehet den Hoffertigen / den Demütigen aber gibt er gnade.**

Dan. Men Herren giffuer rigelige hans naade / der faare ſiger hand / Gud ſtaar de hofferdige i mod men de ydmige giffuer hans Naade.

Hæc inſignia verba, bona conſcientia omittere non potui, & miror, cum ferè quotannis, iam à 70. annis, Germanica Biblia hinc inde de novo excuſa ſint, quod hæc aliaque inſignia teſtimonia turpi negligentia omiſſa ſint, quaſi peccatum ſit, denuò corrigere quod ſemel ex incuria neſcio qua neglectum fuit.

In I. Epiſtola S. Petri.

Cap. II. verſ. 23.

Latina exemplaria habent, Iniuſtè pro iuſtè poſitum.

1. Pet. 3. verſ. 15.

Variant Exemplaria & Linguæ: quædam habent κύριον τὸν θεὸν Dominum DEVM: quædam **vero habent** Dominum Chriſtum: hinc colligo utrumq; coniunctum fuiſſe Dominum DEVM Chriſtum, ſed ex malitia Diaboli factum, quod in vno loco vocabulum DEVM in altero vero vocabulum Chriſtum omiſſum fuit, ad derogandam Chriſto diuinitatis gloriam, de quibus candidus Lector, Iudicium ferat.

1. Pet. 4. verſ. 14.

Defuerunt in Latina & Bohemica Linguis hæc verba.

Latin. Iuxta ipſos quidem maledictis afficitur, iuxta vos autem glorificatur.

In II. Epiſtola S. Petri.

Hæc Epiſtola planè defuit in Syriaca Lingua, quam τῷ θεῷ integram reſtitui.

2. Pet. 1. verſ. 11.

Item 2. Pet. 2. verſ. 8.

Plurimum variant Græca Exemplaria.

In I. Epiſtola S. Iohannis.

Cap. 1. verſ. 14.

In Latino defuit: Scripſi vobis patres, quoniam cognoviſtis eum qui ab initio eſt, reliquæ Linguæ habuerunt, Scribo pro ſcripſi, quod equidem ut ſpero haud malè reſtitutum eſt.

1. Ioh. 2. verſ. 23.

Defuit in Græco, Anglico, Germanico, Danico & Polonico: Qui confitetur Filium, & Patrem habet. Hoc evidens erratum ſilentio præterire non potuimus, parum curans quid lividi calumniaturi ſint.

1 Ioh. 3. verſ. 32.

Variant itidem Græca Exemplaria.

1 Ioh. 5. verſ. 3.

Defuerunt in Danico hæc verba.

Thy det er Guds Kærlighed/ at wi ſkulle holde hans bud.

1. Ioh. 5. verſ. 6.

Vocabulum Spiritus penè in omnibus Linguis à principio omiſſum, in fine loco vocabuli Chriſtus inſertum eſt, & hoc pacto textus peſſimè depravatus fuit, malitia Diaboli, in deſpectum gloriæ domini noſtri IESV CHRISTI.

1. Ioh. 5. verſ. 7.

Hic totus verſus in Danico & Germanico deſideratus fuit.

Ger. **Denn Dreye ſind die da zeugen im Himmel/ Der Vater/ das Wort/ vnd der heilige Geiſt/ vnd dieſe Dreye ſind eins.**

Dan. Thy de ere tre ſom vidne paa himmelen/ Faderen/ oc Ord/ oc hellige Aand/ oc de tre ere til ſamment.

Hoc inſigne erratum nec ſilentio prætereundum nec ulla ratione excuſandum eſt: cum & D. Hieronymus in prologo ſeptem Epiſtolarum Canonicarum huius dicti meminerit, ſic ſcribens:

Eſt enim prima earum Epiſtola Iacobi, duæ Petri, tres Iohannis, & Iudæ una: Quæ ſi ſicut ab eis digeſtæ ſunt, ita quoq; ab interpretibus fideliter in Latinum verterentur eloquium, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec ſermonum ſeſe varietas impugnaret, illo præcipuè loco ubi de vnitate Trinitatis in prima Iohannis Epiſtola poſitum legimus, in qua etiam ab infidelibus tranſlatoribus multum erratum eſſe à fidei veritate comperimus : trium tantummodo vocabula , hoc eſt, Aquæ, Sanguinis & Spiritus in ipſa ſua editione ponentibus, Patris Verbiq; ac Spiritus teſtimonium omittentibus,in quo maximè & fides Catholica roboratur & Patris & Filii & Spiritus Sancti Divinitatis ſubſtantia comprobatur. In cæteris vero Epiſtolis, quantum à noſtra aliorum diſtet editio lectoris prudentiæ derelinquo. Hæc ſunt D. Hieronymi verba, quæ meritò legi, intelligi ac ponderari debebant.

1. Iohan. 5. verſ. 13.

Defuerunt in Latino hæc verba, ut & in Bohemico: *Scripſi credentibus in nomen filii Dei &c.*

1. Iohan. 5. verſ. 17.

In Latino, & in Bohemico omiſſum fuit vocabulum (*Non*) (Ne/) in Germanico verba (Sünde vnd nicht) tranſpoſita fuere.

In II. Epiſtola S. Iohannis.

Hæc quoque Epiſtola omiſſa fuit in Syriaca lingua, quæ nunc per Dei gratiam à nobis reſtituta eſt.

2. Iohan. 1. verſ. 11.

Hæc verba in omnibus ferè Linguis defuerunt: Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.

In III. Epiſtola S. Iohannis.

Et hæc Epiſtola deſiderata fuit in Syriaca Lingua, quam quoque de nouo reſtituimus.

In Epiſtola S. Iudæ.

Et hac caruit Syriacæ Linguæ exemplar, quam auxilio diuino reſtituimus.

Iud. verſ. 5. 22. 23.

Multum diſcrepabant Exemplaria, quæ nunc ita correcta & diſpoſita ſunt, ut de ordine neminem conqueri poſſe confidam.

In Apocalypſi S. Iohannis.

Totus hic liber Apocalipſeos Syris defuit, igitur eundem de novo transferre & reſtituere coacti fuimus.

Apoc. 3. verſ. 1.

In Germanico & Danico vocabulum Sieben defuit.

Apoc. 3. verſ. 2.

Plurimum diſcrepabant Exemplaria Græca.

Apoc. 5. verſ. 9.

In Germanico & Danico vocabulum Gott/ Gud omiſſum fuit.

Apoc. 8. verſ. 4.

Integer Verſus in Bohemico ex incuria typographi omiſſus fuit.

Apoc. 8. verſ. 13.

In Latina & Bohemica Lingua poſitum erat vocabulum Aquilæ pro Angeli.

Apocal. 21 verſ. 26.

Integer verſus in Germanico & Danico deſideratus fuit.

Ger. Vnd ſie (*reges terræ*) werden die Ehre vnd herrligkeit der Heyden in dieſelbige (*in urbem ſanctam videlicet Eccleſiam Chriſti*) bringen

Dan. De de ſkulle føre de ære oc herlighed de hedninge til hannem.

Quæ quidem inſignia ac ſolatii plena verba ſunt & digna ut ab omnibus principibus Viris intelligantur, conſiderentur, imò ſi poſſibile ſit aureis literis cordibus inſcribantur, quibus moniti omnia ſua conſilia eò dirigant, ut Dei gloria illuſtretur & Evangelium Regni de quo Chriſtus loquitur in toto terrarum Orbe in omnibus Linguis & Scripturis efficaciter prædicetur.

QVOD RELIQVVM EST, AMICE ET CANDIDE LECTOR.

CVm D. Paulus in Epiſtola ad Coloſſenſes mentionem faciat Epiſtolæ quam ad Laodicenſes vicinos eorum ſcripſerit iisq́; injungat, ut Epiſtolam ad ſe ſcriptam in Eccleſia Laodicenſium legi procurent: Et econtrà Epiſtola ad Laodicenſes ſcripta apud Coloſſenſes legatur: Nec eandem in ullo vel Græco vel Syriaco vel Latino Codice, niſi in Iacobi Fabri Stapulenſis Latino commentario ſuper Novum Teſtamentum, nec non in Germanico Iohannis Dietenbergii Coloniæ impreſſo, atque Bohemico Pragenſi, invenerim, propemodum á nobis neglecta fuiſſet: Quia tamen inſignes & ſolatii plenas in ſe doctrinas continet, operæ pretium eſſe iudicavi, ut eandem & in reliquas Linguas converterem, prout divina mihi conceſſum eſt gratia. Quod ut candidus & ſyncerus Lector tanquam ad gloriam Dei & communem Eccleſiæ ſalutem directum, benignè à me accipere dignetur etiam atque etiam rogo.

Præterea amice & candide Lector, te ignorare nolo, quod, cum primum Novi Teſtamenti editionem in **12.** Linguis molitus ſum, potiſsimum Ebrææ ſanctæ Linguæ exemplar nobis defuit, cujus copiam (excepto S. Matthæo & Epiſtola ad Ebræos Baſileæ impreſsis, quæ magis Rabbinicam, quam Biblicam phraſin redolent nec ſine nauſea legi poſſunt) nec in ulla Bibliotheca, nec ab ullo hominum, etiamſi multis millibus aureorum redimere voluerim, nanciſci potui: Quapropter ego licet omnium minimus, urgente neceſsitate, conſideratione inſuper gloriæ divinæ & publicæ utilitatis, & ne cum dedecore rem tantam deſerere cogerer, integrum Novum Teſtamentum à capite ad calcem, in Linguam ſanctam, divino fretus auxilio, convertendum ſuſcepi: Quantum autem onus humeris meis impoſuerim, omnibus piis, bonis & doctis iudicandum relinquo. Converti, correxi, onera domeſtica & rei familiaris ſuſtinui, annuo temporis ſpacio ξὺν θεῷ abſolvi. Qua autem felicitate hoc à me præſtitum ſit, tuo ſyncero & candido tuo judicio ſubmitto. Studio & ex proæreſi nil quicquam perperam reddidi. Si quo tamen in loco forſitan à me meisq́ue amanuenſibus peccatum fuerit, ne nos propterea inſontes, totiq́ue poſteritati optimè cupientes calumniis proſcindas: ſed, ut bonum virum decet, me de ſphalmate aut errore amicè & ſyncerè admonere digneris: Id quod tibi honorificum, mihi vero tam gratum quam gratiſsimum erit, qui & operamq́ue daturus ſum ut ejusmodi mendæ per correcturæ modum, ſicuti in ſummorum etiam Regum & Principum operibus fieri ſolet, debito modo corrigantur, quod hac importunitate fieri non potuit. Vnius enim hominis & anni non eſt, rem tanti momenti ſimul inchoare & ad placitum cujusvis æquè adornare & perficere. Potuiſſet hoc dubio procul, ab aliis doctioribus viris, melius quàm à me inchoari & tractari opus, qui quidem tanta mole preſſus & oppreſſus penè ſuccubui: Verum enimvero, quia ipſi rem ſilentio prætererunt, plurilatoribus multum erratum eſſe à fidei veritate comperimus: trium tantummodo vocabula, hoc eſt, Aquæ, Sanguinis & Spiritus in ipſa ſua editione ponentibus, Patris Verbiq; ac Spiritus teſtimonium omittentibus, in quo maximè & fides Catholica roboratur & Patris & Filii & Spiritus Sancti Divinitatis ſubſtantia comprobatur. In cæteris vero Epiſtolis, quantum à noſtra aliorum diſtet editio lectoris prudentiæ derelinquo. Hæc ſunt D. Hieronymi verba, quæ meritò legi, intelligi ac ponderari debebant.

1. Iohan. 5. verſ. 13.

Defuerunt in Latino hæc verba, ut & in Bohemico: *Scripſi credentibus in nomen filii Dei &c.*

1. Iohan. 5. verſ. 17.

In Latino, & in Bohemico omiſſum fuit vocabulum (*Non*) (Nε/) in Germanico verba (**Sünde vnd nicht**) transpoſita fuere.

In II. Epiſtola S. Iohannis.

Hæc quoque Epiſtola omiſſa fuit in Syriaca lingua, quæ nunc per Dei gratiam à nobis reſtituta eſt.

2. Iohan. 1. verſ. 11.

Hæc verba in omnibus ferè Linguis defuerunt: Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.

In III. Epiſtola S. Iohannis.

Et hæc Epiſtola deſiderata fuit in Syriaca Lingua, quam quoque de nouo reſtituimus.

In Epiſtola S. Iudæ.

Et hac caruit Syriacæ Linguæ exemplar, quam auxilio diuino reſtituimus.

Iud. verſ. 5. 22. 23.

Multum diſcrepabant Exemplaria, quæ nunc ita correcta & diſpoſita ſunt, ut de ordine neminem conqueri poſſe confidam.

In Apocalypſi S. Iohannis.

Totus hic liber Apocalipſeos Syris defuit, igitur eundem de novo transferre & reſtituere coacti fuimus.

Apoc. 3. verſ. 1.

In Germanico & Danico vocabulum **Sieben** defuit.

Apoc. 3. verſ. 2.

Plurimum diſcrepabant Exemplaria Græca.

Apoc. 5. verſ. 9.

In Germanico & Danico vocabulum **Gott**/ Gud omiſſum fuit.

Apoc. 8. verſ. 4.

Integer Verſus in Bohemico ex incuria typographi omiſſus fuit.

Apoc 8. verſ. 13.

In Latina & Bohemica Lingua poſitum erat vocabulum Aquilæ pro Angeli.

Apocal. 21 verſ. 26.

Integer verſus in Germanico & Danico deſideratus fuit.

Ger. **Vnd ſie** (*reges terræ*) **werden die Ehre vnd herrligkeit der Heyden in dieſelbige** (*in urbem ſanctam videlicet Eccleſiam Chriſti*) **bringen**

Dan. Oc de ſkulle føre de ære oc herlighed de hedninge til hannem.

Quæ quidem inſignia ac ſolatii plena verba ſunt & digna ut ab omnibus principibus Viris intelligantur, conſiderentur, imò ſi poſſibile ſit aureis literis cordibus inſcribantur, quibus moniti omnia ſua conſilia eò dirigant, ut Dei gloria illuſtretur & Evangelium Regni de quo Chriſtus loquitur in toto terrarum Orbe in omnibus Linguis & Scripturis efficaciter prædicetur.

QVOD RELIQVVM EST, AMICE ET CANDIDE LECTOR.

CVm D. Paulus in Epiſtola ad Coloſſenſes mentionem faciat Epiſtolæ quam ad Laodicenſes vicinos eorum ſcripſerit iisq́; injungat, ut Epiſtolam ad ſe ſcriptam in Eccleſia Laodicenſium legi procurent: Et econtrà Epiſtola ad Laodicenſes ſcripta apud Coloſſenſes legatur: Nec eandem in ullo vel Græco vel Syriaco vel Latino Codice, niſi in Iacobi Fabri Stapulenſis Latino commentario ſuper Novum Teſtamentum, nec non in Germanico Iohannis Dietenbergii Coloniæ impreſſo, atque Bohemico Pragenſi, invenerim, propemodum á nobis neglecta fuiſſet: Quia tamen inſignes & ſolatii plenas in ſe doctrinas continet, operæ pretium eſſe iudicavi, ut eandem & in reliquas Linguas converterem, prout divina mihi conceſſum eſt gratia. Quod ut candidus & ſyncerus Lector tanquam ad gloriam Dei & communem Eccleſiæ ſalutem directum, benignè à me accipere dignetur etiam atque etiam rogo.

Præterea amice & candide Lector, te ignorare nolo, quod, cum primum Novi Teſtamenti editionem in **12.** Linguis molitus ſum, potiſsimum Ebrææ ſanctæ Linguæ exemplar nobis defuit, cujus copiam (excepto S. Matthæo & Epiſtola ad Ebræos Baſileæ impreſsis, quæ magis Rabbinicam, quam Biblicam phraſin redolent nec ſine nauſea legi poſſunt) nec in ulla Bibliotheca, nec ab ullo hominum, etiamſi multis millibus aureorum redimere voluerim, nanciſci potui: Quapropter ego licet omnium minimus, urgente neceſsitate, conſideratione inſuper gloriæ divinæ & publicæ utilitatis, & ne cum dedecore rem tantam deſerere cogerer, integrum Novum Teſtamentum à capite ad calcem, in Linguam ſanctam, divino fretus auxilio, convertendum ſuſcepi: Quantum autem onus humeris meis impoſuerim, omnibus piis, bonis & doctis iudicandum relinquo. Converti, correxi, onera domeſtica & rei familiaris ſuſtinui, annuo temporis ſpacio ξὺν θεῷ abſolvi. Qua autem felicitate hoc à me præſtitum ſit, tuo ſyncero & candido tuo judicio ſubmitto. Studio & ex proæreſi nil quicquam perperam reddidi. Si quo tamen in loco forſitan à me meisq́ue amanuenſibus peccatum fuerit, ne nos propterea inſontes, totiq́ue poſteritati optimè cupientes calumniis proſcindas: ſed, ut bonum virum decet, me de ſphalmate aut errore amicè & ſyncerè admonere digneris: Id quod tibi honorificum, mihi vero tam gratum quam gratiſsimum erit, qui & operamq́ue daturus ſum ut ejusmodi mendæ per correcturæ modum, ſicuti in ſummorum etiam Regum & Principum operibus fieri ſolet, debito modo corrigantur, quod hac importunitate fieri non potuit. Vnius enim hominis & anni non eſt, rem tanti momenti ſimul inchoare & ad placitum cujusvis æquè adornare & perficere. Potuiſſet hoc dubio procul, ab aliis doctioribus viris, melius quàm à me inchoari & tractari opus, qui quidem tanta mole preſſus & oppreſſus penè ſuccubui: Verum enimvero, quia ipſi rem ſilentio præterierunt, plurimique

mique mihi magni viri de ſuſcipiendo negotio hoc authores & hortatores fuere: ſatius eſſe duxi, ipſorum pio & Chriſtiano conſilio morem gerere & cum infantibus in illuſtranda decantandaque gloria DEI, incondita voce balbutire, quam omninò conticeſcere.

Miror autem, cum Eccleſia Chriſtiana jam ultra mille quingentos annos Evangelicam doctrinam à Domino noſtro IESV CHRISTO, qui ſecundum carnem de Tribu David & Iuda fuit, atque à ſanctis Apoſtolis, qui omnes Ebræi & Iudæi fuere, ad fidas manus traditam acceperit: quod poſt illa tempora, nemo fuerit, qui in gloriam Filii Dei, ſanctorum Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, nec non communem gloriam & utilitatem totius Eccleſiæ & poſteritatis, imò ad converſionem Iudæorum, Turcarum, aliarumque Gentium, Novum Teſtamentum in Ebræam ſanctam Linguam transferre tentarit, vel ſi tentavit ad exoptatum finem perducere valuerit. Cum nec de gloria, nec de utilitate, nec de neceſsitate quiſquam dubitare potuerit. Siquidem phraſis Biblica veteris Teſtamenti abſque eodem intelligi rectè nunquam poterit.

Equidem arbitror, non leviſsimum hoc eſſe peccatiolum, propter quod orbis terrarum tot rixis, contentionibus & calamitatibus hactenus punitus ſit: quàm quod ea Lingua & Scriptura, quæ ſola quicquid uſquam divini eſt, docet, quo ad Novum Teſtamentum unicum ſalutis noſtræ præſidium, tam turpiter neglecta fuit. Quodque nemo doctorum in Eccleſia fuit, qui rem tantam pro dignitate aggredi, cœcisque Iudæis, qui propter contemptum Verbi DEI & Linguarum tam atroces pœnas luunt, veram ſalutis viam, majori Zelo monſtrare conatus ſit: Miror item DEI clementiam & longanimitatem, quod hujuſmodi ſomnolentiæ & quodammodo ingratitudinis peccatum non atrocius, inſtar Iudæorum Turcarumque, puniverit. Quod certè ſingulari providentia Divina ita factum eſſe arbitror: Vt & per nos in hac ultima mundi ſenecta, glorificetur Deus, juxta Chriſti & Pſalmiſtæ dictum: Ex ore infantium & lactentium fundaſti robur, ut deſtruas inimicum & ultorem.

Hæc ego, amice & candide Lector, pro eo, quo erga Eccleſiam Chriſti & totam poſteritatem affectus ſum animo ſyncero & candido, in nullius contemptum aut ignominiam, ſed eo fine ſcribo, ut excitem noſtri ſeculi homines, ad Zelum verè pium & Chriſtianum; an forſitan, divina providentia, ut minimè dubito, adhuc aliqui futuri ſint, qui nobiſcum Templum Domini, Tabernaculum ſanctitatis & Civitatem illam Cubicam & Quadratam, cujus mentio fit in Apocalypſi, cujus lapides & membra, Chriſto Angulari, nos noſtraque poſteritas exiſtimus, pari Zelo in opus abſolutum exædificare ſtudeant.

Ad me ergò meamque tenuitatem quod attinet, feci, quod potui, & plus quam potui, DEVS enim aſtitit mihi, & operatus eſt in nobis viſibiliter, ut ultra vires humanas opus tam arduum & audax ſuſtinuerimus. Cui ſit laus & gloria in ſempiterna ſecula.

Vt autem hactenus indefeſſo ſtudio rem tantam perſecutus ſum: ſic quoq; deinceps aſsiſtente gratia divina, quantum in me fuerit, nulla unquam defatigatione ceſſabo, donec tandem Babylonica illa Linguarum confuſio è medio tollatur Eccleſiæ Chriſtianæ, ne vel locus ejus in cordibus ſanctorum conſpiciatur amplius.

LECTOREM.

Certò confidens, Deum Opt. Max. affore noſtris conatibus, ut integra veteris Teſtamenti Biblia in aut 2. Linguis, unà cum neceſſariis Grammaticis & Lexicis, aliiſque exercitiis, ac denique coronidis & ſupplementi loco Novum Teſtamentum in aliis 12. Linguis, Arabica, Aethiopica, Moſchouitica, Vngarica &c. Harmonicè & Symmetricè huic primo Operi reſpondentibus, typis excudantur elegantiſsimis: Sicque A & Ω, numero viginti quaternario abſoluto & perfecto, tantum claudatur negotium: Ac juxta Apocalypſeos revelationem, viginti quatuor ſeniores illi (quos cum D. Hieronymo de 24. Libris Biblicis, de Literis Alphabeti, de Nationibus, Linguis & Scripturis intelligo.) Deo & Agno veram & competentem gloriam tribuant. Quod faxit DEVS Pater, Filius & Spiritus ſanctus, Amen. Anno 1600. I. Iulij Noribergæ.

[illegible]

Summe [illegible] primo Quarto [illegible]

[illegible] numero [illegible]

A

[illegible] Aequa [illegible]

[illegible]

EPISTOLA PAVLI
AD
ROMANOS,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,

ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּפַוְלוֹס שְׁלִיחָא דַּלְוָת רְהוֹמָיֵא :

קֶפַלָאוֹן א

פַּוְלוֹס עַבְדָּא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא קַרְיָא וַשְׁלִיחָא דְּאֶתְפְּרֶשׁ לְאֶוַנְגֶּלִיוֹן דַּאלָהָא :

Paulo ſeruo di IESV Chriſto, chiamato per eſſere Apoſtolo ſcelto à predicare l'Euangelio di Dio.

2 דְּמֶן קְדִים מַלֶּךְ בְּיַד נְבִיָּוְהִי בַּכְתָבֵא קַדִּישֵׁא :

(Ilquale egli haueua prima promeſſo per li ſuoi Profeti ne le ſante Scritture.

3 עַל בְּרֵהּ הָו דְּאֶתִילֶד בַּבְסַר מֶן זַרְעָא דְּבֵית דָּוִיד :

Che parla del ſuo Figliuolo: che è ſtato fatto del ſeme di Dauid ſecondo la carne.

4 וְאֶתִידַע בְּרָא דַּאלָהָא בְּחַיִל וּבְרוּחָ קָדוּשׁ דְּקָם מֶן בֵּית מִיתֵא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן :

E dichiarato Figliuol di Dio in potentia, ſecondo lo Spirito de la ſantificatione, per la reſurrettion de morti, cioè, IESV Chriſto noſtro Signore.

5 דְּבֵהּ נְסַבְן טַיְבוּתָא וַשְׁלִיחוּתָא בְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא אַיְךְ דְּנֶשְׁתַּמְעוּן לְהַיְמָנוּתָא דַּשְׁמֵהּ :

Per ilqual noi habbiamo riceuuta gratia, & offitio d'Apoſtolo (accioche s'obbediſca à la fede) tra tutti i Gentili per il Nome ſuo.

שְׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ אֶל־הָרוֹמִים :

א

פּוֹלוֹס עֶבֶד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִקְרָא שָׁלִיחַ נִפְרָד אֶל־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים :

Paulo ſieruo de Ieſus el Chriſto, llamado Apoſtolo apartado ál Euangelio de Dios.

2 אֲשֶׁר מִלְּפָנִים הִגִּיד בִּנְבִיאָיו בַּכְּתָבִים הַקְּדוֹשִׁים :

El qual auia antes prometido, por ſus Prophetas en las ſanctas Eſcripturas:

3 עַל־בְּנוֹ הַנּוֹלַד מִזֶּרַע דָּוִיד כַּבָּשָׂר :

De ſu Hijo, (el qual le fue hecho de la ſimiente de Dauid, ſegun la carne:

4 עַל־בֶּן־אֱלֹהִים הַנּוֹדַע בִּגְבוּרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מִתְּקוּמַת הַמֵּתִים יֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ :

El qual fue declarado Hijo de Dios con potencia ſegun el Eſpiritu de ſanctificacion, por la reſurrecion, de los muertos) de Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro:

5 אֲשֶׁר בּוֹ לָקַחְנוּ חֵן וּמַלְאָכוּת לִיקְהַת הָאֱמוּנָה בְּכָל־הַגּוֹיִם עַל־שְׁמוֹ :

Por el qual recebimos la gracia y el Apoſtolado para hazer que ſe obedezca à la fe en todas las Gentes en ſu nombre.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ Ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ.

Paul ſeruiteur de Ieſus Chriſt appelé à eſtre Apoſtre, mis à part pour annoncer l'Euangile de Dieu.

2. Ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις.

(Lequel il auoit auparauant promis par ſes Prophetes és ſainctes Eſcritures.)

3. Περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κατὰ σάρκα.

Touchant ſon Fils (qui a eſté fait de la ſemence de Dauid, ſelon la chair:

4. Τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Et à eſté pleinement declaré Fils de Dieu en puiſſance, ſelon l'Eſprit de ſanctification, par la reſurrection des morts) c'eſt aſſauoir noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

5. Δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

(Par lequel nous auons receu grace & charge d'Apoſtre, afin qu'il y ait obeiſſance de foy, entre tous les Gentils en ſon Nom.

EPIST. PAVLI

AD ROMANOS.

CAP. I.

PAVLVS, ſervus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei.

PAul a ſeruant of Jeſus Chriſt / called to be an Apoſtle / put apart to preach the Goſpel of God.

2. Quod antè promiſerat per Prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis.

(Which he had promiſed afore by his Prophetes in the holye ſcriptures.)

3. De filio ſuo, (qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundum carnem.

Concerning his Sonne Jeſus Chriſt our Lord (which was made of the ſeed of Dauid according to the fleſh.

4. Qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute, ſecundum ſpiritum ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorum Ieſu Chriſti Domini noſtri.

And declared mightily to be the Sonne of God / touching the Spirit of ſanctification by the reſurrection from the dead.)

5. Per quem accepimus gratiam & Apoſtolatum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius.

By whom we haue receyued grace and Apoſtleſhip (that obedience might be giuen vnto the fayth) in his Name among all the Gentiles.

Epiſtel S. Pauli.

An die Römer.

Das I. Capitel.

PAulus ein Knecht Jeſu Chriſti / beruffen zum Apoſtel / außgeſondert zu predigen das Evangelium Gottes.

PAulus Jeſu Chriſti Tienere / kaldet til Apoſtel / vdualt til at predicke Guds Euangelium.

2. Welches er zuvor verheiſſen hat / durch ſeine Propheten / in der heiligen Schrifft.

Huilcket hand loffuede tilforn / formedelſt ſine Propheter / i den hellige Scrifft.

3. Von ſeinem Sohn / der geboren iſt von dem Samen David / nach dem Fleiſch.

Om ſin Søn / ſom er fød aff Dauids Sæd effter kødet.

4. Vnnd erweiſet der allmächtige Sohn Gottes / nach dem geiſt / der da heiliget durch die Aufferſtehung der Todten / nemlich / Jeſus Chriſt vnſer HERR.

De krafftelige beuiſt at vere Guds Søn / effter Aanden / ſom helliger / Siden den tid hand opſtod fra de Døde / ſom er / Jheſus Chriſtus vor HERRE.

5. Durch welchen wir haben empfangen Gnade vnd Apoſtelampt vnter alle Heyden / den gehorſam des Glaubens auffzurichten / inn ſeinem Namen.

Formedelſt huilcken wi finge Naade oc Apoſtels Embede iblant alle Hedninge / at oprette Troens lydighed / vnder hans Naffn.

Epiſſtola

K Rzijmanuom.

Kapitola I.

PAwel Služebnijk Gežu Kryſtůw / powolaný Apoſſtol / oddělený k Ewangelium Božijmu.

PAwel ſługá Jezuſá Kryſtuſá po wolániem Apoſtol / wyłączony ku przepowiedániu Ewánieliey Bożey.

2. Kterýžto prwé zaſlijbil ſkrze Proroky ſwé w Pijſmijch Swatých.

(Ktora przed thym obiecał był przez Proroki ſwoie w piſmiech świetych.)

3. O Synu ſwoim / genž geſt narozen z Semene Dawidowa podle těla:

O ſynu ſwoim ktory ſie ſtał z plemienia Dowidowe° ile wedle ciałá.

4. Kterýž dokázán geſt / že geſt Syn Božij w mocy / wedlé Ducha poſwěcenij / a wedlé toho že wſtal z Mrtwých Gežijš Kryſtus Pán naš:

A ieſt okazan Synem Bożym mocnie wedle Ducha poświecenia / przez zmartwych wſtánie / to ieſt o Jezuſie Kryſtuſie Pánie náſzym.

5. Skrze něhožto přijali gſme miloſt Apoſſtolſtwij / áby poſluſſni byli Wijry wſſyckni Pohané / pro Gméno geho.

Przez ktorego wzieliſmy łáſkey vrząd Apoſtolſki / ku poſłuſzeńſtwu wiáry miedzy wſzythkimi narody / dla imieni iego.

א

6 דאף אנתון מנהון א
אנתון קריא בישוע
משיחא ׃

Tra iquali ancor voi ſete chiamati à IESV *Chriſto.*

7 לכלהון דברהומי ה
חביבוהי דאלהא קריא
וקדישא שלמא וטיבותא
עמכון מן אלהא אבון
ומן מרן ישוע משיחא ׃

A voi tutti che ſete in Roma, diletti di Dio, chiamati ad eſſer ſanti, gratia & pace à voi da Dio Padre noſtro, e dal Signor IESV *Chriſto.*

8 לוקדם מודא אנא
לאלהי בישוע משיחא על
אפי כלכון דהימנותכון
אשתמעת בכלה עלמא ׃

Primamente io rendo gratie di tutti voi al mio Dio per IESV *Chriſto che la voſtra fede è annuntiata per tutto'l mondo.*

9 סהד הו לי גיר אלהא
דלה משמש אנא ברוחי
באונגליון דברה דדלא
שליא בכל זבן מתדכר
אנא לכון בצלותי ׃

Percioche Iddio (alqual io ſerno col mio ſpirito ne l'Euangelio del ſuo Figliuolo) m'è teſtimonio che ſenza intermiſſione io fo mentione di voi.

10 ומתחנן אנא דאן מן
כדו תתפתח לי אורחא
בצביניה דאלהא דאתא
לותכון ׃

Pregando ſempre ne le mie orationi ch'io venga a voi, ſe mai per alcun modo à la fine io poſſa qualche volta per volonta di Dio hauere proſpero camino.

11 מטול דשב סוא אנא
דאחזיכון ואתל לכון מ
מוהבתא דרוחא דבה
תשתררון ׃

Percioche io deſidero grandemente di vederui, per farui partecipi di qualche dono ſpirituale in voſtra confermatione.

א

6 אשר בם הוים גם אתם
נקראי ישוע המשיח ׃

Entre las quales ſoys tambien voſotros llamados de Ieſu Chriſto.

7 לכלכם אשר אתם ברהומה
לאהובי אלהים לקרואים
הקדושים חנה לכם ושלום
מאלהי אבינו ואדנינו ישוע
המשיח ׃

A todos losque eſtays en Roma, Amados de Dios, llamados Sanctos, Gracia y paz ayays de Dios nueſtro padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

8 ובראשונה מודה אני לאלהי
בישוע המשיח על־כלכם כי־
אמונתכם מגדה ונשמעת היא
בכל־התבל ׃

Primeramente cierto hago gracias à mi Dios por Ieſus el Chriſto acerca de todos voſotros, deque vueſtra fe es predicada en todo el mundo.

9 כי עדי אלהים הוא אשר
אני עובד ברוחי בבשורת בנו־
כי־בלתי הפוגה מזכיר אני
את־שמכם ׃

Porque teſtigo me es Dios. àl qual ſiruo en mi eſpiritu en el Euangelio de ſu Hijo, que ſin ceſſar me acuerdo de voſotros.

10 תמיד בתפלותי מתחנן אני
אי מתי אצליח דרכי ברצון
אלהים לבוא אליכם ׃

Siempre en mis oraciones, rogando ſi àl fin algun tiempo aya de auer por la voluntad de Dios proſpero viaje para venir à voſotros.

11 כי מתאוה אני לראות
אתכם להשביר לכם מאומה
ממתת הרוח להעיז אתכם ׃

Porque hos deſſeo ver: para repartir con voſotros algun don eſpiritual para confirmarhos.

α'.

6. Ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ.

Entre leſquels auſſi vous eſtes, vous qui eſtes appelés de Ieſus Chriſt.)

7. Πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

A vous tous qui eſtes à Rome, bien aimes de Dieu, appelés à eſtre ſaincts, Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

8. Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

Tout premierement ie ren graces touchant vous tous à mon Dieu par Ieſus Chriſt, de ce que voſtre foy eſt renommee par tout le monde.

9. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι.

Car Dieu (auquel ie ſers en mon Eſprit en l'Euangile de ſon Fils) m'eſt teſmoin que ſans ceſſe ie fai memoire de vous.

10. Πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

Requerant touſiours en mes oraiſons que ie viene à vous, ſi à la parfin en quelque maniere que ce ſoit ie puis obtenir adreſſe pour paruenir à vous, par la volonte de Dieu.

11. Ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς.

Car ie deſire grandement de vous voir, afin de vous departir quelque don ſpirituel, à ce que vous ſoyez confermes:

CAP. I.

6. In quibus eſtis & vos vocati Ieſu Chriſti.

Among whome ye be alſo the called of Jeſus Chriſt.

7. Omnibus, qui ſunt Romæ, dilectis Dei, vocatis ſanctis. Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

To all you that bee at Rome beloued of God/ called to be Saints: Grace be with you/and peace from God our father/and from the Lord Jeſus Chriſt.

8. Primum quidem gratias ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annuntiatur univerſo mundo.

Firſt I thanke my God through Jeſus Chriſt for you all/ becauſe your fayth is publiſhed throughout the whole worlde.

9. Teſtis enim mihi eſt Deus, cui ſervio in ſpiritu meo in Evangelio Filii eius, quòd ſine intermiſſione memoriam veſtri facio.

For God is my witnes (whom I ſerue in my ſpirit in the Goſpel of his Sonne) that without ceaſing I make mencion of you.

10. Semper in orationibus meis, obſecrans ſi quo modo tandem aliquando proſperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos.

Alwayes in my prayers/beſeeching/ that by ſome meanes one time or other I might haue a proſperous iourney by the will of God/to come vnto you.

11. Deſidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis, ad confirmandos vos.

For I long to ſee you/that I might beſtowe among you ſome ſpirituall gyft/ to ſtrengthen you.

Das I. Capitel.

6. Welcher jhr zum theil auch ſeyt/ die da beruffen ſind von Jeſu Chriſto.

Aff huilcke i ere oc en deel / ſom ere kallede aff Jheſu Chriſto.

7. Allen die zu Rom ſind / den liebſten Gottes/vnd beruffenen Heiligen. Gnade ſey mit euch vnd Friede / von Gott vnſern Vatter/ vnd dem HERREN Jeſu Chriſto.

Alle dem ſom ere i Rom / Guds elſkelige/oc kallede Helligen. Naade vere met eder oc Fred / aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto.

8. Auffs erſte/ dancke ich meinem Gott durch Jeſum Chriſt/ ewer aller halben / daß man ewren glauben inn aller Welt preiſet.

Førſt tacker ieg min Gud / formedelſt Jheſum Chriſtum/paa alle edersvegne/at mand taler om eders Tro i al Verden.

9. Denn Gott iſt mein Zeuge (welchem ich diene in meinem geiſt/ am Evangelio von ſeinem Sohn) daß ich on vnterlaß ewer gedencke.

Thi Gud er mit Vidne (huilcken ieg tien i min Aand vdi Euangelio om hans Søn) At ieg vden affladelſe tencker paa eder.

10. Vnd allezeit inn meinem Gebet flehe/ ob ſichs eimal zutragen wolt/ daß ich zu euch keme durch GOTTes willen.

Oc formaner altid i min Bøn / om det vilde en gong ſke/at ieg kunde komme til eder/formedelſt Guds vilie.

11. Denn mich verlanget euch zu ſehen/auff daß ich euch mittheile etwas geiſtlicher Gabe / euch zu ſtercken.

Thi mig forlengis effter at ſee eder / Paa det at ieg maatte dele nogen aandelig Gaffue met eder / at ſtyrcke eder mete

Kapitola 1.

6. Mezy nimižto y wy gſte/ powolanij od Gežijſſe Kryſta Pána naſſeho.

Miedzy ktorymi y wy ieſteście wezwáni Jezu Kryſtowi.

7. Wſſem kteřijž gſte w Rzijmě/ milým Božijm/ powolaným Swatým: Miloſt wam a pokog od Boha Otce naſſeho/ a Pána Gežijſſe Kryſta.

Wſzytkim ktorzy ieſteście w Rzymie Bogu milym/ wezwánym ábyście byli świętymi/ łáſká niech wám będzie y pokoy od Bogá Oycá náſzego/ y Páná Jezu Kryſtá.

8. Nayprwé zagiſté děkugi Bohu mému ſkrze Gežijſſe Kryſta za wás za wſſecky/ proto že wijra waſſe rozhlaſſuge ſe po wſſem Swětě.

Naprzód dziekuię Bogu memu przez Jezuſa Kryſtuſá zá was wſzytkich/ iż wiárá wáſzá bywa opowiedaná po wſzytkim świecie.

9. Swědek mi geſt zagiſté Buoh/ kterémužto ſlaužijm Duchem mým w Ewangelium Syna geho/ že bez přeſtání připomijnám was wždycky.

Abowiem Bog ktoremu ſłużę duchem moim w Ewányeliey Syná iego / ieſt mi świádek/ iż vſtáwicz nie o was wſpominánie czynię.

10. Na mých modlitbách/ žádage abych aſpoň někdy mohl ſſťaſtně k wám z Božij wůle přigijti.

Záwſze w modlitwách moich proſząc ábym do was przyſzedł, ieſliby mi ſie ktorym ſpoſobem ſzczęśliwa drogá zdárzyłá z woley Bożey.

11. Neb wás žádám widěti/ abych wám vdělil čáſtku miloſti Duchownij k potwrzenij waſſemu.

Abowiem prágnę was widzieć/ ábym wam vżyczył iákiego dáru duchownego ku vtwierdzeniu wáſzemu.

א

12 וַאכְחֲדָא נֶתְבַּיַּא בְּהַיְמָנוּתָא דִּילְכוֹן וְדִילִי׃

Cioè, per consolarmi con essouoi, per la mutua fede vostra, e mia.

13 צָבֵא אֲנָא דֵין דְּתֵדְעוּן אַחַי דְּזַבְנִין סַגִּיאָן צְבִית דְּאֵתֵא לְוָתְכוֹן וְאֶתְכְּלִית עַדַמָא לְהָשָׁא דְּאָף בְּכוֹן יֶהֱוֵא לִי אֲדְשָׁא אֵיךְ דַּבְשַׁרְכָּא דְּעַמְמֵא׃

Hor io voglio che voi sappiate, fratelli, che io mi son molte volte proposto di venire à voi, (ma sono stato infin ad hora impedito) per hauer ancora qualche frutto tra voi, come tra l'altre nationi.

14 יַוְנָיֵא וּבַרְבְּרָיֵא חַכִּימֵא וְסַכְלֵא דַּלְכֻל נָשׁ חַיָּב אֲנָא דְּאַכְרֶז׃

Io son debitore à i Greci parimente & a i Barbari, a i dotti & à gl'ignoranti.

15 וְהָכַנָא מְתְחַפַּט אֲנָא דְּאָף לְכוֹן דִּבְרְהוֹמִי — אֲסַבַּר׃

Si che per quanto è in me, io sono apparecchiato ad euangelizare ancor à voi che sete in Roma.

16 לָא גֵּיר בָּהֵת אֲנָא בֵּהּ בְּאֵוַנְגֶּלְיוֹן מְטוּל דְּחַיְלָא הוּ דַּאלָהָא לְחַיֵּא דְּכֻל דְּמְהַיְמְנִין בֵּהּ אֵן מֶן — יְהוּדָיֵא לוּקְדַם וְאֵן מֶן אַרְמָיֵא׃

Imperoche io non mi vergogno de l'Euangelio di Christo: conciosia ch'egli è la possanza di Dio in salute à ciascun che crede, al Giudeo primamente, e poi al Greco.

17 כְּאֵנוּתֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא בֵּהּ מֶתְגַּלְיָא מֶן הַיְמָנוּתָא לְהַיְמָנוּתָא אֵיךְ דִּכְתִיב דְּכֵאנָא מֶן הַיְמָנוּתָא נִחֵא׃

Percioche la giustitia di Dio si riuela in esso, di fede in fede, si come è scritto, Il giusto viuerà per fede.

א

12 וְזֹאת הִיא לְהִתְנַחֵם בָּכֶם בַּאֲשֶׁר בֵּינֵינוּ בֶּאֱמוּנַתְכֶם וּבֶאֱמוּנָתִי׃

Es à saber para ser juntamente consolado con vosótros por la comun fe, vuestra y juntamente mia.

13 לֹא אֲכַחֵד מִכֶּם אַחַי כִּי־פְעָמִים רַבּוֹת שַׂמְתִּי עַל־לִבִּי לָבוֹא אֲלֵיכֶם וְאֻכְלָא עַד־הֵנָּה אֲשֶׁר פְּרִי מְאוּמָה יְהִי־לִי בָּכֶם כְּמוֹ גַּם בַּגּוֹיִם אֲחֵרִים׃

Mas no quiero, hermanos, que ignoreys, que muchas vezes he propuesto de venir à vosotros, (empero hasta aora he sido estoruado,) para tener tambien entre vosotros algun fruto, como entre las otras Gentes.

14 לַיְּוָנִים וְלַלּוֹעֲזִים לַחֲכָמִים וְלַפְּתָיִם חוֹב אָנֹכִי׃

A Griegos y à barbaros, á sabios y à no sabios sey deudor.

15 כָּכָה כָּל אֲשֶׁר בִּי נְדָבוֹת הִנֵּה גַּם אֶתְכֶם אֲשֶׁר בִּרְהוֹמָה לְבַשֵּׂר׃

Ansique quanto à mi, presto està el annunciar el Euangelio tambien a losque estays en Roma.

16 כִּי לֹא בֹשְׁתִּי עַל־בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ כִּי גְבוּרַת אֱלֹהִים הִיא לִישׁוּעָה לְכָל אֲשֶׁר מַאֲמִין גַּם לַיְּהוּדִי בָּרִאשׁוֹנָה וְגַם לַיָּוָן׃

Porque no me auerguenço del Euangelio: porque es potencia de Dios para dar salud à todo aquel que cree: àl Iudio primeramente, y tambien àl Griego.

17 כִּי־צִדְקַת אֱלֹהִים בּוֹ נִסְתָּרָה מֵאֱמוּנָה לֶאֱמוּנָה כַּאֲשֶׁר נִכְתָּב וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה׃

Porque la justicia de Dios se descubre en el de fe en fe, como està escripto, Mas el justo biuirà por la fe.

α'.

12. Τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

C'est à dire afin d'estre consolé auec vous, par la foy mutuelle de vous & de moi.

13 Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα καρπόν τινα σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.

Or mes freres, ie ne vueil point que vous ignoriez que i'ai souuent proposé de venir vers vous (mais i'en ai esté empesché iusqu'à present) afin que ie recueillisse quelque fruict entre vous aussi, comme entre les autres nations.

14. Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί.

Ie suis debteur tant aux Grecs qu'aux Barbares, tant aux sages qu'aux ignorans:

15. Οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.

Ainsi entant qu'en moi est, ie suis prest d'euangelizer à vous aussi qui estes à Rome.

16. Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

Car ie ne pren point à honte l'Euangile de Christ, veu que c'est la puissance de Dieu en salut à tous croyans, au Iuif premierement, puis aussi au Grec.

17. Δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Car en icelui se descouure tout à plein la iustice de Dieu de foy en foy: selon qu'il est escrit, Or le iuste viura de foy.

CAP. I.

12. Id eſt, ſimul conſolari in vobis per eam quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam.

That is/that I might be comforted together with you/through our mutuall fayth/both yours and mine.

13. Nolo autem vos ignorare, quia ſæpe propoſui venire ad vos, (& prohibitus ſum uſque adhuc) ut aliquẽ fructum habeam in vobis, ſicut & in cæteris gentibus.

Now my brethren/I would that ye ſhould not be ignorant/howe that I haue oftentimes purpoſed to come vnto you (but haue bene let hitherto) that I might haue ſome fruite alſo among you/ as I haue among the other Gentiles.

14. Græcis ac Barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum.

I am detter both to the Grecians/ and to the Barbarians/both to the wiſe men and vnto the vnwiſe.

15. Ita, quod in me promptum eſt, & vobis qui Romę eſtis, evangelizare.

Therefore/ as much as in me is/ I am readie to preach the Goſpel to you alſo that are at Rome.

16. Non enim erubeſco Evangelium. Virtus enim Dei eſt, in ſalutem omni credenti, Iudæo primùm & Græco.

For I am not aſhamed of the Goſpel of Chriſt: for it is the power of God vnto ſaluation to euery one that beleeueth / to the Jewe firſt / and alſo the Grecian.

17. Iuſtitia enim Dei in eo revelatur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt: Iuſtus autem ex fide vivit.

For by it the righteouſnes of God is reueiled/ from faith to faith: as it is written/ The iuſt ſhall liue by fayth.

Das I. Capitel.

12. (Das iſt) daß ich ſampt euch getröſtet würde/ durch ewren vnd meinen Glauben/ den wir vntereinander haben.

(Det er) At ieg kunde bliffue trøſtet met eder formedelſt eders oc min Tro / ſo wi haffue tilſammen.

13. Ich will euch aber nicht verhalten lieben Brůder/ daß ich mir offt habe fůrgeſetzt/ zu euch zukommen/ bin aber verhindert bißher/ daß ich auch vnter euch Frucht ſchaffete/ gleich wie vnter andern Heiden.

Jeg vil icke dølie før eder/ kære Brødre/ at ieg haffuer offte ſæt mig faare/at komme til eder/Men ieg haffuer her til veret vorhindret/ At ieg kunde ocſaa haffue giort Fruct iblant eder/ lige ſom iblant andre Hedninge.

14. Ich bin ein Schuldner beyde der Griechen vnd der Vngriechen/ beyde der Weiſen vnd der Vnweiſen.

Jeg er deris Skyldener/ baade ſom ere Greker oc icke Greker/ baade de Viſis oc de Wuiſis.

15. Darumb ſo vil an mir iſt/bin ich geneiget auch euch zu Rom das Evangelium zu predigen.

Der faare/ er ieg tilbøyelig/ ſaa meget ſom mig mueligt er/ at ocſaa predicke Euangelium faar eder i Rom.

16. Denn ich ſcheme mich deß Evangelii von Chriſto nicht/ denn es iſt eine krafft Gottes/ die da ſelig machet/ alle die daran glauben/die Jůden erſtlich/ vnd auch die Griechen.

Thi ieg bluiſſ icke Euangelium om Chriſto/ Thi det er Guds Krafft/ ſom gør dem alle ſalige/ der tro paa/ Jøderne beſynderlige oc Greker ocſaa.

17. Sintemal darinnen offenbart wird die gerechtigkeit/ die für GOtt gilt/ welche kommet auß Glauben in Glauben/ wie den geſchrieben ſtehet: Der Gerechte wird ſeines Glaubens leben.

Fordi at den Retferdighed bliffuer obenbaret der vdi/ ſom gelder faar Gud/ huilcken ſom kommer aff Troen til Troen/ lige ſom och ſtaar ſcreſſuit/ Den Retferdige ſkal leſſue aff ſin tro.

Kapitola I.

12. To geſt/abychom ſe ſpolu potěſſyli ſkrze Wijru ſpolečnau waſſij y mau.

To ieſt ábych był vczeſtnikiem ſpol nego nápominánia z wámi przez ſpoleczną wiárę wáſzę y moię.

13. Chcyť pak Bratřij abyſſte wěděli/ že gſem čaſtokrát vmyſlil ſobě/ abych přiſſel k wám: Ale překážku měl gſem až doſawád/ abych některaký vžitek měl mezy wámi/ yakož to y mezy ginými Pohány.

Przytym nie chcę ábyśćie wiedźieć nie mieli brácia/iżem częſtho vmyślił przyiydź do was/ (álem ieſt do tąd záwśćiagnion) ábych miał iáki pożitek y miedzy wámi/ táko y miedzy inſzemi pogany.

14. Řekuom y Národuom giným/Maudrým y Nemaudrým powinen gſem:

K Grekom/ y proſthym ludziam/ y mádrym/ y glupimi powinien ieſtem.

15. Takže což na mně geſt/ gſem hotow/ y wám kteřij gſte w Řijmě/zwěſtowati Ewangelium.

A przeto ile ze mnie być może/ gotowem ieſt Ewánielia opowiedáć/ y wam ktorzy ieſteśćie w Rzymie.

16. Neb neſtydijm ſe za Swaté Ewangelium. Moc zagiſté Božij geſt/ k Spaſenij každému wěřijcymu/ Židu předkem/ též y Pohanu.

Abowiem nie wſtydam ſię Ewánieliey Kryſthuſowey/ gdyż ieſt moc Boża ku zbáwieniu káżdemu wierzącemu/ Zydowi naprzód/ potym też y Grekowi.

17. Nebo ſprawedliwoſt Božij/ zgewuge ſe ſkrze ně z Wijry k wijře: Jakož napſáno geſt Sprawedliwý žiw bude z Wijry.

Abowiem ſpráwiedliwość Boża przez one bywa obiáwioná z wiary w wiárę/ iáko ieſt nápiſano/Spráwiedliwy z wiary będźie żył.

א

18 מֶתְגַּלֵּא הוּ גֵּיר רוּגְזֵה דַּאלָהָא מֶן שְׁמַיָּא עַל כֻּלֵּה עַוְלְהוֹן וְרוּשְׁעֵהוֹן דַּבְנַי־נָשָׁא הָנוּן דְּקוּשְׁתָּא בְּעַוְלָא אָחְדִין׃

Imperoche l'ira di Dio ſi moſtra chiaramente dal cielo ſopra ogni impieta & ingiuſtitia de gl'huomini che ritengono la verità ne l'ingiuſtitia.

19 מֶטוּל דִּידִיעוּתֵה דַּאלָהָא גַּלְיָא הִי בְּהוֹן אֱלָהָא גֵּיר גַּלְיָה בְּהוֹן׃

Percioche quello che ſi puo conoſcer di Dio, è manifeſto in eſſi: concioſia coſa che Iddio l'ha manifeſtato loro.

20 כַּסְיָתֵה גֵּיר דַּאלָהָא מֶן תַּרְמִיתֵה דְּעָלְמָא לִבְרִיָּתֵה בְּסוּכָּלָא מֶתְחַזְיָן וְחַיְלֵה וַאלָהוּתֵה דַּלְעָלַם דְּיֶהְוּוֹן דְּלָא מַפַּק בְּרוּחָ׃

Imperò che le coſe inuiſibili di eſſo (cioè la ſua eterna potentia e diuinita) ſi veggeno per la creatione del mondo, conſiderandoſi per queſte opere: à fine che ſiano ineſcuſabili.

21 מֶטוּל דִּידַעוּ לַאלָהָא וְלָא אַיְךְ דַּלְאלָהָא שַׁבְּחוּהִי וַאוֹדִיו לֵה אֶלָּא אֶסְתַּרַקוּ בְּמַחְשְׁבָתְהוֹן וְאֶתְחַשַּׁךְ לֶבְּהוֹן דְּלָא מֶסְתַּכַּל׃

Percioche hauendo conoſciuto Iddio, non l'hanno glorificato come Iddio, e non gli hanno rendute gratie: anzi ſono inuaniti ne i lor diſcorſi, e il loro cuore priuo d'intelligenza è ſtato ripieno di tenebre.

22 וְכַד סָבְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן דְּחַכִּימִין אֶנּוּן שְׁטַו לְהוֹן׃

Facendo eſſi profeſſione d'eſſer ſauij, ſon diuenuti ſtolti.

א

18 כִּי־נִגְלָה אַף יְהֹוָה מִשָּׁמַיִם עַל־כָּל רִשְׁעָה וְעַל־כָּל עַוְלַת הָאֲנָשִׁים הָאֹחֲזִים אֶת־אֱמֶת בְּעַוְלָתָם׃

Porque manifieſta es la yra de Dios del cielo contra toda impiedad y injuſticia de los hombres que detienen la verdad de Dios con injuſticia:

19 עַל־כֵּן דַּעַת הָאֱלֹהִים מְגֻלָּה הִיא בָּהֶם כִּי־אֱלֹהִים הוֹפִיעַ לָהֶם׃

Porque loque de Dios ſe conoce, a ellos es manifieſto: porque Dios ſe lo manifeſtó.

20 כִּי־מִסְתָּרָיו הַמִּבְרִיאַת הָעוֹלָם הֵמָּה בְּמַעֲשָׂיו נְבוֹנִים נִרְאוּ גַּם כֹּחוֹ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם לוֹ וְגַם אֱלָהוּתוֹ אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹתָם׃

Porque las coſas inuiſibles deel, entendidas por la creacion del mundo es à ſaber por las coſas que ſon hechas, ſe veen: como ſon ſu eterna potencia, y diuinidad, para que queden ſin excuſa:

21 לָכֵן בְּדַעְתָּם אֶת־אֱלֹהִים אֵינָם כַּהוֹגֵן כִּבְּדוּ וְלֹא בֵרְכוּ אֶת אֱלֹהִים כִּי־אִם הָבְלוּ בְּמַחְשְׁבוֹתָם וְנֶחֱשַׁךְ לְבַב כְּסִילוּתָם׃

Deque auiendo conocido à Dios, no lo glorificaron como à Dios, ni le hizieron gracias antes ſe deſuanecieron en ſus fantaſias, y el tonto coraçon deellos fue entenebrecido.

22 הַנִּקְרָאִים לִהְיוֹת חֲכָמִים נִכְסָלוּ׃

Que diziendoſe ſer ſabios, fueron bueltos locos.

α'.

18. Ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.

Car l'ire de Dieu ſe deſcouure tout à plein du ciel ſur toute impieté & iniuſtice des hommes, d'autant qu'ils detienent la verité en iniuſtice.

19. Διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε·

Pourautant que ce qui ſe peut cognoiſtre de Dieu eſt manifeſté en eux: car Dieu le leur a manifeſte,

20. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους.

Car les choſes inuiſibles d'icelui (aſſauoir tant ſa puiſſance eternelle que ſa diuinité) ſe voyent comme à l'œil par la creation du monde, eſtans conſiderees en ces ouurages, afin qu'ils ſoyent rendus inexcuſables.

21. Διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ηὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία.

Pource qu'ayans cognu Dieu, ils ne l'ont point glorifié comme Dieu, & ne lui ont rendu graces: ains ils ſont deuenus vains en leurs diſcours, & leur cœur deſtitué d'intelligence a eſté rempli de tenebres.

22. Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν.

Se diſans eſtre ſages, ils ſont deuenus fols.

CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
18. Revelatur enim ira Dei de cælo, ſuper omnē impietatem & iniuſtitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent. For the wrath of God is reueiled from heauen againſt all vngodlines / & vnrigtheouſnes of men / which with hold the truth in vnrigtheouſnes.	18. Denn Gottes zorn vom Himel / wird offenbaret vber alles Gottloſes weſen / vnd vngerechtigkeit der Menſchen / die die warheit in vngerechtigkeit auffhalten. Thi Guds vrede ſkal obenbaris aff Himmelen offuer alt vgudeligt væſen oc Menniſkens vretferdighed / ſom opholde Sandhed i vretferdighed.	18. Zgewuge ſe zagiſté hněw Božij s Nebe / nad každau bezbožnoſtij a neſprawedliwoſtij / těch Lidij / kteřijž Prawdu Božij w neſprawedliwoſti zadržugij: Bo gniew Boży iáwny ieſt z nieba przećiwko wſzelákiey niepobożnośći y nieſpráwiedliwośći ludzkiey / ktorzy zátrzymawáia prawde nieſpráwiedliwie.
19. Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis. Deus enim illis manifeſtavit. Foraſmuch as that / which may be knowen of God / is manifeſt in them: for God hath ſhewed it vnto them.	19. Denn daß man weiß / daß Gott ſey / iſt jhnen offenbar / denn Gott hat es jhnen offenbaret. Thi at mand veed / at Gud er til / det er dem obenbaret / Thi Gud obenbarede dem det.	19. Proto / že což známé býtj má o Bohu / geſt gim oznámeno. Buoh zagiſté zgewil gim Przeto iż co może być wiedźiano o Bogu / ieſt w nich iawno / gdyż im to Bog obiáwił.
20. Inviſibilia enim ipſius, à creatura mundi, per ea quę facta ſunt intellecta, conſpiciuntur: ſempiterna quoq; eius virtus & divinitas: ita ut ſint inexcuſabiles. For the inuiſible thinges of him / that is / his eternall power and Godhead / are ſeene by the creation of the worlde / being conſidered in his workes / to the intent that they ſhould be without excuſe.	20. Damit / daß Gottes vnſichtbares weſen / das iſt / ſeine ewige AllKrafft vnnd Gottheit wird erſehen / denn man muß es mercken an den Wercken die er thut / an der Welt die er geſchaffen hat. Alſo daß ſie keine entſchuldigung haben. Der met at Guds wſynlige væſen / det er / hans euige Krafft oc Guddom bliffuer ſeet / naar mand acter det / paa Gerningerne / ſom er / paa Verdens ſkabelſe. Saa / at de haffue ingen aarſage.	20. Nebo newiditedlné wěcy geho / ſkrze ty kteréž gſau včiněny při ſtwořenij Swěta / když ſe rozumem pochopugij / mohau ſpatřijny býti / totiž geho wěčná moc a Božſtwij / tak že ſe giž wymluwiti nemohau. Abowiem niewidome rzeczy iego / gdy przez ſtworzone rzeczy zrozumiáne bywáia / z ſtworzenia świátá bywáia vpátrowáne / to ieſt wieczna iego moc y boſtwo / dla thego áby oni nie mili wymowki.
21. Qui cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Becauſe that when they knewe God / they glorifyed him not as God / neyther were thankefull / but became vaine in their imaginations / and their fooliſh heart was full of darkenes.	21. Dieweil ſie wuſten / daß ein Gott iſt / vnd haben jn nicht gepreiſet als einen Gott / noch gedancket / ſondern ſind in jrem tichten eytel worden / vnnd jhr vnverſtendiges Hertz iſt verfinſtert. Effterdi de viſte / at der er en Gud / oc de priſede hannem icke / oc ey heller tackede hannem ſom en Gud / Men de ere bleffne / forfengelige i deris Tancker / oc deris wforſtandige Hierte er formørcket.	21. Nebo poznawſſe Boha / neſlawili yako Boha / ani gemu děkowali: ale zmařeni gſau na ſwém myſlenij / a protož zatmijno geſt gich nemaudré Srdce. Przeto iż znáiąc Bogá / przedſie go nie chwalili iáko Bogá / ani mu dźiękowáli / owſzem prożnymi ſie ſtáli w myſlách ſwych / y zaćmione ieſt glupie ſerce ich.
22. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. When they profeſſed them ſelues to bee wiſe / they became fooles.	22. Da ſie ſich für Weiſe hieltnn / ſind ſie zu Narren worden. Der de hulde ſig Viſe / ere de bleffne til Daarer.	22. Neb domnijwagijce ſe že gſau maudřij / blázni včiněni gſau. Athorzy mieniąc ſie być mądrymi / glupimi ſie ſtali.

א

23 וְחַלְפוּ תֶּשְׁבּוּחְתֵּה דַּאלָהָא דְּלָא מֶתְחַבַּל בַּדְמוּתָא דְּצַלְמָא דְּבַרְנָשָׁא דְּמֶתְחַבַּל וּבַדְמוּתָא דְּפָרַחְתָּא וְדַארְבַּעַת רַגְלַיָה וַדְּרַחְשָׁא דַּארְעָא׃

Et hanno mutata la gloria de l'incorruttibile Iddio raſſimigliandolo à l'huomo corruttibile, e à gli Vccelli, e à gli animali quadrupedi, e à reptibili.

24 מֶטוּל הָנָא אַשְׁלֶם אֶנּוּן אֱלָהָא לַרְגִיגָתָא טַמְאָתָא דְּלֶבְּהוֹן דַּנְצַעֲרוּן פַּגְרַיְהוֹן בְּהוֹן׃

Per laqual coſa Iddio gli ha ancora dati in preda a le concupiſcentie de lor cuori, à l'immonditia per iſuergognare i lor corpi tra lor medeſimi.

25 וְחַלְפוּ שָׁרְרֵהּ דַּאלָהָא בְּכַדָּבוּתָא וְדַחֶלוּ וְשַׁמְּשׁוּ לְבֶרִיתָא טָב מִן דַּלְבָרוֹיֵהִין דְּלֵהּ תֶּשְׁבְּחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

Come quelli iquali hanno mutata la Verità di eſſo Iddio in bugia & hanno adorato e ſeruito la creatura, laſciando il Creatore, ilquale è benedetto in ſempiterno, Amen.

26 מֶטוּל הָנָא אַשְׁלֶם אֶנּוּן אֱלָהָא לְכַאבָא דְּצַעְרָא נְקֶבָתְהוֹן גֵּיר חַלְפֵּי חֻשַּׁחְתָּא דְּכְיָנְהֵין בַּמְדֶם דְּלָא מְכַּן אֶתְחַשְּׁחַי׃

Per laqual coſa dico Iddio gli ha dati in preda à i loro affetti dishoneſti: impero che le loro femine iſteſſe hanno mutato l'Vſo naturale, in quello che è contra natura.

27 וְתוּב אַף דֶּכְרַיְהוֹן הָכַנָּא שְׁבַקוּ חֻשַּׁחְתָּא דַּכְיָנָא דְּנֶקְבָתָא וְאֶשְׁתַּרְחוּ בְּרֶגְתָּא חַד עַל חַד וְדַכְרָא עַל דַּכְרָא בֶּהְתָתָא עֲבַדוּ וּפוּרְעָנָא דְּזָדֶק הֲוָא לְטַעְיוּתְהוֹן בַּקְיוּמְהוֹן קַבְּלוּהִי׃

E ſimilmente ancor i maſchij, laſſando l'Vſo natural de la femina, ſi ſono infiammati ne la loro concupiſcenza l'Vn Verſo l'altro, operando maſchij con maſchij coſe Vituperoſe, e riceuendo in lor medeſimi la ricompenſa del loro errore, tale che ſe gli doueua.

א

23 וַיָּמִירוּ אֶת־כְּבוֹד אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּלִי־תְמוּרָה בְּתַבְנִית סֵמֶל תְּמוּרַת אָדָם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְשׁוֹר אֹכֵל עֵשֶׂב וָרֶמֶשׂ׃

Y trocaron la gloria del Dios incorruptible en ſemejança de imagen de hombre corruptible, y de aues, y de animales de quatro pies, y de ſerpientes.

24 עַל־כֵּן גַּם נְתָנָם אֱלֹהִים בְּתַאֲוֹת לִבּוֹתָם בְּטֻמְאָה לְגָאֵל אֶת־גּוּפוֹתָם בְּנַפְשָׁם׃

Por loqual tambien Dios los entregó à las concupiſcencias de ſus coraçones para immundicia, paraque contaminaſſen ſus cuerpos entre ſi:

25 אֲשֶׁר הֵמִירוּ אֶת־אֱמֶת אֱלֹהִים בְּכָזָב וַיִּירְאוּ וַיַּעַבְדוּ אֶת־בְּרִיאָה מִן־הַבּוֹרֵא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

Que mudaron la verdad de Dios en mentira honrrando y ſiruiendo à las criaturas antes que àl Criador, el qual es bendito por ſiglos. Amen.

26 עַל־כֵּן נְתָנָם הָאֱלֹהִים בְּמַכְאוֹבוֹת בּוֹשֶׁת כִּי־נְשֵׁיהֶם הֵמִירוּ אֶת־דֶּרֶךְ הַטֶּבַע לְהֶפֶךְ הַטָּבַע׃

Por loqual Dios los entrego a affectos vergonçoſos; porque aun ſus mugeres mudaron el natural vſo en el vſo que es contra nature.

27 וּכְמוֹ כֵן הָאֲנָשִׁים עָזְבוּ אֶת־דֶּרֶךְ טֶבַע הַנָּשִׁים וַיֵּחַמוּ בְּמַחֲמַדֵּיהֶם אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הַזְּכָרִים בִּזְכָרִים פּוֹעֲלֵי־עָוֶל עוֹשֵׂי זִמָּה וּנְבָלָה וְגַם אֶת־שְׂכַר מַעֲשֵׂיהֶם וְנִבְלָתָם כַּהוֹגֵן בְּגוּפוֹתָם וּבְנַפְשָׁם לָקְחוּ׃

Y por el ſemejante los machos, dexado el vſo natural de la hembra, ſe encendieron en ſus concupiſcencias los vnos con los otros, cometiendo torpedades machos con machos, y recibiendo en ſi miſmos la recompenſa que conuino de ſu error.

ά.

23. Καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.

Et ont changé la gloire de Dieu incorruptible à la reſſemblance & image de l'homme corruptible, & des oiſeaux, & des beſtes à quatre pieds, & des reptiles.

24. Διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς.

A raiſon dequoi auſſi Dieu les a liurés aux conuoitiſes de leurs propres cœurs, à ordure, pour vilener entr'eux leurs propres corps.

25. Οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Comme eſtans ceux leſquels ont changé verité de Dieu en fauſſeté, & ont adoré, & ont ſerui la creature, en delaiſſant le Createur, qui eſt benit eternellement, Amen.

26. Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν.

A raiſon de quoi Dieu les a liurés à leurs affections infames: car meſme les femmes d'entr'eux ont changé l'vſage naturel en celui qui eſt contre nature.

27. Ὁμοίως τε καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.

Et ſemblablement auſſi les maſles, delaiſſans le naturel vſage de la femme, ſe ſont embraſés en leur conuoitiſe l'vn enuers l'autre, commettans maſle auec maſle choſes infames, & receuans en eux-meſmes la recompenſe de leur erreur telle qu'il faloit.

CAP. I.

23. Et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.

For they turned the glorie of the incorruptible God to the ſimilitude of the image of a corruptible man / and of birdes / and foure footed beaſtes / and of creeping things.

24. (Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum, in immũditiam: ut contumeliis afficiant corpora ſua in ſemetipſis.)

Wherefore alſo God gaue them vp to their hearts luſtes / vnto vncleannes / to defile their owne bodies betwene thẽſelues:

25. Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium: & coluerunt, & ſervierunt creaturæ potius quã creatori, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

Which turned the trueth of God vnto a lie / and worſhipped and ſerued the creature / forſaking the Creator / which is bleſſed for euer / Amen.

26. Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Nam feminæ eorum immutaverunt naturalem uſum, in eum uſum qui eſt contra naturam.

For this cauſe God gaue thẽ vp vnto vile affections: for euen their women did change the naturall vſe into that which is agaynſt nature.

27. Similiter autem & maſculi, relicto naturali uſu feminæ, exarſerunt in deſideriis ſuis in invicem, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, & mercedẽ (quam oportuit) erroris ſui in ſemetipſis recipientes.

And likewiſe alſo the men left the natural vſe of the woman / and burned in their luſt one towarde another / and man with man wrought filthines / and receyued in themſelues ſuch recompenſe of their errour / as was meete.

Das I. Capitel.

23. Vnd haben verwandelt die herrligkeit deß vnvergenglichen Gottes / in ein Bilde gleich den vergenglichen Menſchen / vnnd der Vögel / vnnd der vierfůſſigen vnnd der kriechenden Thiere.

Oc de haffue foruent den wforgengelige Guds Herlighed / til it Billede / ſom er det forgengelige Menniſke ligt / oc Fulene / oc de fireføttede oc de krybende Diur.

24. Darumb hat ſie auch Gott dahin gegeben in jhrer hertzen gelůſte / in vnreinigkeit / zu ſchenden jhre eigene Leibe an jnen ſelbſt.

Der faare haffuer oc Gud giffuit dem hen i deris Hiertis begering / i wrenlighed / at beſkemme deris egne Legeme paa dem ſelff.

25. Die Gottes Warheit haben verwandelt inn die Lůgen / vnd haben geehret vnd gedienet dem Geſchöpffe mehr denn dem Schöpffer / der da gelobet iſt in ewigkeit / Amen.

De ſom foruende Guds Sandhet til Løgen / oc ærede oc tiente Skabelſen mere end Skaberen / ſom er loffuit i euighed / Amen.

26. Darumb hat ſie Gott auch dahin gegeben in ſchendliche lůſte / denn jre Weiber haben verwandelt den natůrlichen brauch inn den vnnatůrlichen.

Der faare haffuer Gud oc giffuit dem hen i ſkendelig begering / Thi deris Quinder foruende den naturlige brug til wnaturlig.

27. Deſſelbigen gleichen auch die Mann haben verlaſſen den natůrlichen brauch deß Weibes / vnd ſind an einander entbrandt in jren lůſten / vnd haben Mañ mit Mann ſchande getriben / vnnd den lohn jhres jrrthumbs (wie es denn ſein ſolte) an jnen ſelbs empfangen.

Diſligeſt ocſaa Mendene forlode Quindernis naturlige brug / oc de ere optende til huer andre i deris begering / oc brugede dem ſkendelige / Mand met Mand / oc finge deris vildfarelſis Løn (ſom det da ſkulde vere) paa dem ſelff.

Kapitola I.

23. A změnili ſláwu neporuſſytedlneho Boha / w podobenſtwij obrazu poruſſytedlného Cžlowěka / a Ptactwa / a Howad čtwernohých / a země plazuow.

Gdyż odmienili chwałe nieśmiertelnego Bogá / ſpráwiwſzy obraz człowieká śmiertelne° / y ptakow / y źwierzat o czterech nogách / y gádziny.

24. Protož wydal ge Buoh ſkrze žádoſti Srdce gegich / w nečiſtotu / aby vwodili hanbu na ſwá těla weſpolek.

A przetoż podał ie Bog pożadliwościam ſercich ná nieczyſtość / áby miedzy ſobą ciała ſwe lżyli.

25. Kteřijžto změnili prawdu Božij w Lež / a ctili a ſlaužili ſtwořenij rádegi / nežli Stwořiteli / kterýž geſt požehnaný na wěky / Amen.

Dla tego iż oni prawde Bożą mienili w kłamſtwo / y chwalili á ſłużyli rzeczam ſtworzonym / mimo ſtworzyciela ktory ieſt błogoſławiony ná wieki / Amen.

26. Protož poddal ge Buoh w žádoſti ohawné. Nebo ženy gegich změnily přirozený běh / w ten běh / kterýž geſt proti přirozenij.

A przetoż podał ie Bog pożadliwościam ſromotnym / gdyż niewiaſthy ich odmieniły vżywánie przyrodzone w to ktore ieſt przeciw przyrodzeniu.

27. Též také y mužſké pohlawij / opuſtiwſſe přirozené vžiwánij Ženy / rozpálili ſe w žádoſtech ſwých Mužſké pohlawj weſpolek mrzkoſt páſſýce / a odplatu / kteráž ſluſſala na gegich bludy / ſami na ſebe berauce.

Tákże y mężczyzny opuściwſzy przyrodzone vżywánie niewiáſty / zápalili ſie pożadliwością ſwoia ieden ku drugiemu / mężczyzná z mężczyzną ſromote popełniáiąc / á zapłáte ſłuſzną błedu ſwego ná ſie biorąc.

א

28 וְאַיךְ דְּלָא דָנוּ בְנַפְשְׁהוֹן דְּיִדְעוּן לַאלָהָא אַשְׁלְמֵם אֶנּוּן אַלָהָא לְמַדְּעָא דְּסַרִיקוּתָא דְּנֶהֱוֹון עָבְדִין מֶדֶם דְּלָא וָלֵא׃

Imperoche ſi come non tenner conto di reconoſcere Iddio, coſi Iddio gli ha dati in preda ad vno ſpirito priuo d'ogni giuditio per far coſe inconuenienti.

29 כַּד מְלֵין כֻּל עַוְלוּתָא וְזָנְיוּתָא וּמְרִירוּתָא וּבִישׁוּתָא וְעָלוּבוּתָא וְחַסְמָא וְקֶטְלָא וְחֶרְיָנָא וְנִכְלָא וּמַחְשַׁבְתָא בִּישָׁתָא׃

Eſſendo ripieni d'ogni ingiuſtitia, fornicatione, maluagita, auaritia, malitia, pieni d'inuidia, d'occiſione, di contentione d'inganno, di malignita, rapportatori.

30 וְרֶטְנָא וּמֵאכַל קַרְצָא וְסַנְיָאין לַאלָהָא מְצַעֲרָנֵא חֲתִירֵא שַׁבְהֳרָנֵא מֶשְׁכְּחַי בִּישָׁתָא חַסִירַי רֶעְיָנָא דְּלַאבָהַיְהוֹן לָא מֶתְטַפְּיסִין׃

Detrattori, odiatori di Dio, ingiurioſi, ſuperbi, arroganti, inuentori di mali, diſobbedienti al padre e à la madre.

31 וְדִקְיָמָא לַית לְהוֹן וְלָא חוּבָּא וְלָא שַׁיְנָא וְלָא רַחֲמֵא אִית בְּהוֹן׃

Senza intelletto, ſenza lealtà, ſenza naturale affettione, genti che mai ſi poſſono pacificare, ſenza miſericordia.

32 אִילֵין דְּכַד יָדְעִין דִּינֵהּ דַּאלָהָא דַּלְאִילֵין דְּאַיךְ הָלֵין סָעְרִין לְמַוְתָא מְחַיְּבִין לָא הֲוָא בַּלְחוּד עָבְדִין לְהֵין אֶלָּא אַף מֶשְׁתַּוְתְּפִין לְאִילֵין דְּהָלֵין עָבְדִין׃

Iquali hauendo conoſciuta la ragione di Dio, cioè che quei che fanno tali coſe, ſon degni di morte, non ſolamente le fanno eſſi, ma ancor fauoriſcono quei che le fanno.

ב

1 מֶטּוּל הָנָא לַית לָךְ מַפַּק בְּרוּחָא אָו בַּר־נָשָׁא דְּדָאֵן הַבְרֵהּ בְּהַו גֵּיר דְּדָאֵן אַנְתְּ חַבְרָךְ נַפְשָׁךְ הוּ מְחַיֵּב אַנְתְּ וְאַף אַנְתְּ גֵּיר דְּדָאֵן אַנְתְּ בְּהֵין הוּ מֶתְהַפֵּךְ אַנְתְּ׃

Per laqual coſa tu ſei ineſcuſabile, o huomo, qualunque tu ſei che giudichi de gli altri: percioche in quel che tu giudichi d'altrui, condanni te ſteſſo, conciosia che tu che giudichi, fai de le medeſime coſe.

א

28 וְכִי לֹא אָבוּ לָדַעַת אֶת־אֱלֹהִים נָתַן אֱלֹהִים לָהֶם לֵב סוֹרֵר לַעֲשׂוֹת אֶת־אֲשֶׁר לֹא יִשְׁוֶה לָהֶם׃

Y como à ellos no les pareció tener à Dios en la noticia, Dios tambien los entregó à peruerſo entendimiento, paraque hagan loque no conuiene;

29 הַמְלֵאִים בְּכָל־עַוְלָה תַּזְנוּת רָעָה בֶּצַע סוֹרִים מְלֵאֵי־קִנְאָה רֶצַח מְרִיבָה זִמָּה וּמוּמָה׃

Ateſtados de toda iniquidad, de fornicacion de malicia, de auaricia, de maldad: llenos de embidia, de homicidios, de contiendas, de engannos, de malignidades:

30 מְלַחֲשִׁים מְלַשְׁנִים מְשַׂנְאֵי אֱלֹהִים אֲפִיקִים גֵּאִים הוֹלְלִים מְפִיקֵי רָעוֹת לְיוֹלְדֵיהֶם מְסוֹרְרִים׃

Murmuradores, detractores, aborrecedores de Dios, injurioſos, ſoberuios, altiuos, inuentores de males, deſobedientes à ſus padres.

31 תְּפֵלִים בּוֹגְדִים מְחַסְּדִים זֵדִים אַכְזָרִים׃

Necios, desleales, ſin affecto humano ſin lealtad, ſin miſericordia.

32 אֲשֶׁר אַף כִּי יוֹדְעֵי צִדְקַת אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי־אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה יַעֲשׂוּ מִשְׁפַּט מָוֶת יִהְיֶה לָהֶם לֹא יַעֲשׂוּם לְבַדָּם כִּי־אִם גַּם יִרְצוּ אֶת־עוֹשֵׂיהֶם׃

Que auiendo entendido la juſticia de Dios, no entendieron que losque hazen tales coſas ſon dignos de muerte: no ſolo los que las hazen, mas aun losque conſienten à losque las hazen,

ב

1 עַל־כֵּן אֵינְךָ נָקִי כָּל־הָאֱנוֹשׁ הַדָּן כִּי בַּאֲשֶׁר תָּדִין אֶת־אַחֵר אֶת־נַפְשְׁךָ תְּשַׁפֵּט כִּי אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עוֹשֶׂה אַתָּה שׁוֹפֵט׃

Por loqual eres in ezcuſable, ó hombre qual quiera que juzgas: porque en lo miſmo que juzgas àl otro, te condenas à ti miſmo: porque lo miſmo hazes tu que juzgas á los otros.

α'.

28. Καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς, ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα.

Car ainſi qu'ils n'ont tenu conte de recognoiſtre Dieu, ainſi Dieu les a liurés en vn eſprit deſpourueu de tout iugement pour commettre choſes qui ne ſont nullement conuenables.

29. Πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας.

Eſtans remplis de toute iniuſtice, paillardiſe, meſchanceté, auarice, mauuaiſtié: pleins d'enuie, meurtre, noiſe, fraude, malignité:

30. Ψιθυριστὰς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστὰς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς.

Rapporteurs, detracteurs, haiſſans Dieu, iniurieux, orgueilleux. vanteurs, inuenteurs de maux, rebelles à peres & à meres.

31. Ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας.

Sans entendement, ne tenans point ce qu'ils ont accordé: ſans affection naturelle, gens qui iamais ne ſe rappaiſent, ſans miſericorde.

32. Οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσὶν, οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

Leſquels combien qu'ils ayent cognu le droict de Dieu, aſſauoir que ceux qui commettent telles choſes, ſont dignes de mort: ne les commettent pas ſeulement, mais auſſi fauoriſent à ceux qui les commettent.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.

Pourtant ô homme, quiconque ſois-tu qui iuges des autres, tu es ſans excuſe: car en ce que tu iuges d'autrui, tu te condamnes toi-meſme, veu que toi qui iuges, commets les meſmes choſes.

CAP. I.

28. Et ſicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in reprobum ſenſum: ut faciant ea quæ non conveniunt.

For as they regarded not to knowe God, euen ſo God delivered them vp vnto a reprobate minde, to doe thoſe things which are not conuenient.

29. Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones.

Being full of all vnrighteouſnes, fornication, wickednes, couetouſnes, maliciouſnes, full of enuie, & murther, of debate, of deceyte, taking all things in the euill parte, whiſperers.

30. Detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes.

Backebiters, haters of God, doers of wrong, proude, boaſters, inuenters of euill things, diſobedient to parents.

31. Inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.

Without vnderſtanding, couenant breakers, without naturall affection, ſuch as can neuer be appeaſed, mercileſſe.

32. Qui cum iuſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt: quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.

Which men, though they knewe the Law of God, how that they which commit ſuch things, are worthie of death, yet not onely to the ſame, but alſo fauour them that do them.

CAP. II.

PRopter quod inexcuſabilis es ô homo omnis qui iudicas, in quo enim iudicas alterum, teipſum condemnas eadem enim agis quæ iudicas.

Therefore thou art inexcuſable, O man, whoſoeuer thou art that iudgeſt: for in that that thou iudgeſt another, thou condemneſt thy ſelfe: for thou that iudgeſt, doeſt the ſame things.

Das I. Capitel.

28 Vnd gleich wie ſie nicht geachtet haben daß ſie Gott erkenneten/ hat ſie Gott auch dahin gegeben in verkerten ſinn/ zu thun eitel laſter.

Oc lige ſom de icke actede/ at kende Gud/ ſaa gaff Gud dem oc hen i deris vanartige ſind/ at gøre/ det ſom icke duer.

29. Voll alles vngerechten/ Hurerey/ Schalckheit/ Geitzes/ Boßheit/ voll haſſes/ mordes/ haders/ liſts/ gifftig/ Ohrenbläſer.

Fulde aff al Vretferdighed/ Horeri/ Skalckhed/ Gerighed/ ondſkaff/ fulde aff Auind/ Mord/ Tratte/ Suig/ Forgifftighed/ Oretudere.

30. Verläumbder/ Gottes feinde/ freveler/ hochfertig/ rhumrettig/ erfinder böſer tück/ den Eltern vngehorſam.

Baguaſkere/ Gudsforactere/ Fortredere/ Hoffmodige/ Stortalende/ Skadelige/ deris Foreldre wlydige.

31. Vnvernünfftige/ treuloſe/ störrige/ vnverſünlich/ vnbarmhertzig.

Wfornumſtige/ Troløſe/ Wkærlige/ Wforligelige/ Wbarmhertige/

32. Die Gottes Recht wiſſen (daß/ die ſolches thun/ deß Todtes wirdig ſind) thun ſie es nicht allein/ Sondern haben auch gefallen an denen/ die es thun.

Som vide Guds Retferdighed (at de/ ſom ſaadant gøre/ ere ſkyldige at dø) De gøre det icke aleniſte/ men haffue oc behagelighed til dem/ ſom det gøre.

Das II. Capitel.

Darumb/ O Menſch/ kanſt du dich nicht entſchuldigen/ wer du biſt/ der da richtet. Denn worinnen du einen andern richteſt/ verdammeſt du dich ſelbs/ Sintemal du eben daſſelbige thuſt/ das du richteſt.

DEr faare/ O Menniſke/ kant du icke aarſage dig/ ehuo du eſt/ ſom dømer. Thi du fordømer dig ſelff i det/ du dømer en anden/ Effterdi du gør lige det ſamme ſom du dømer.

Kapitola I.

28. A yakož gſau nedbali aby Boha znali: wydal ge Buoh w přewrácený ſmyſl/ aby činili to/ což neſluſſý.

A iáko ſie im nie zdáło áby Bogá poználi/ tákže też podał ie Bog w myſl bez rozumna/ áby czynili to co ſie nie godzi.

29. Gſauce naplněni wſſý neprawoſtij/ zloſtij/ ſmilſtwem/ lakomſtwijm/ neſſlechetnoſtij/ plni záwiſti/ wraždy/ ſwáruow/ lſtij/ zlobiwoſtij/ pomluwači.

Nápełnieni wſzeláKiey nieſpráwiedliwośći/ nieczyſtoty/ złośći/ łákomſtwá/ niecnoty/ pełni zazdrośći/ morderſtwá/ ſwaru zdrády/ przewrotnośći.

30. Vtrhači/ Boha nenáwidijce/ hánliwij/ pyſſnij/ nadutij/ wymayſſlegijce zlé wěcy/ rodičuow neposluſſnij.

Zauſzniczy/ obmowce/ nie nawidzacy Boga/ gwałtownicy/ pyſzni/ chlubni/ wynálazce złośći/ nieposłuſzni rodzicom.

31. Nemaudřij/ rozpuſtilij/ bezewſſý přijwětiwoſti/ nedrželiwij/ ſmluw/ bez Miloſrdenſtwij.

Bez rozumni/ nie dźierżacy vmowy/ bez miłośći przyrodzoney/ nie przejednáni/ nie miłośierni.

32. Kteřijžto poznawſſe Sprawedlnoſt Božij/ že ti kteřij takowé wěcy činij/ hodni gſau ſmrti/ ne toliko ſami ty wěcy činij/ ale y činijcým powolugij.

Ktorzy znáiac práwo Boże/ iż ći co tákowe rzeczy czynia/ godni ſa śmierći/ nie tylko ſámi ty rzeczy czynia/ ale też zezwaláia tym ktorzy ie czynia.

Kapitola II.

PRotož nemůžeſs ſe wymluwiti/ ó člowěče/ každý kterýž ſaudijſs giného/ Nebo w čem ſaudijſs giného ſám ſebe potupugeſs/ poněwadž to též činijſs/ co na giném ſaudijſs.

A przetoż wymowki nie máſz/ o człowieczże/ ktorykolwiek iie poſadzaſz/ ábowiem tym iż drugiego ſadziſz/ ſámego śiebie oſadzaſz/ gdyż toż czyniſz iie poſadzáiac.

ב

2 וְיָדְעִינַן דְּאִיתַיְהִי דִּינֵהּ
דַּאלָהָא בְּקוּשְׁתָא עַל
אִילֵין דַּבְהָלֵין מֶתְהַפְּכִין ׃

Or noi ſappiamo che il giuditio di Dio è ſecondo la verità contra quelli che fanno tali coſe.

3 מָנָא דֵּין מֶתְחַשֵּׁב אַנְתְּ
אָו בַּר נָשָׁא דְּדָאֶן אַנְתְּ
לְאִילֵין דַּבְהָלֵין מֶתְהַפְּכִין
כַּד אַף אַנְתְּ בְּהֵין מֶתְהַפַּךְ׃
אַנְתְּ דַּאנְתְּ תַּעֲרוּק מֶן ד
דִּינֵהּ דַּאלָהָא ׃

E penſi tu, ô huomo che giudichi di quelli che fanno tali coſe: e fai tu le medeſime, hauere a ſcampare il giuditio di Dio?

4 אָו עַל עוּתְרָא ד
דְּבַסִימוּתֵהּ וְעַל מַגְּרַת
רוּחֵהּ וְעַל אַתְרָא דְּיָהֵב לָךְ׃
מַמְרַח אַנְתְּ וְלָא יָדַע אַנְתְּ
דְּבַסִימוּתֵהּ דַּאלָהָא ל
לַתְיָבוּתָא הו מַיְתְיָא לָךְ ׃

Ouero diſprezzi tu le ricchezze de la ſua benignità, e de la tolerantia e de la patientia ſua: non conoſcendo che la benignità di Dio t'inuita à penitentia?

5 אֶלָּא מֶטוּל קַשְׁיוּת לֶבָּךְ׃
דְּלָא תָאֵב סָאֶם אַנְתְּ לָךְ
סִימָתָא דְּרוּגְזָא לְיַוְמָא
דְּרוּגְזָא וַלְגֶלְיָנָא דְּדִינָא
כֵּאנָא דַּאלָהָא ׃

Ma per la tua durezza, e cuore impenitente, tuti raccogli ira nel giorno de l'ira, e de la dichiaratione del giuſto giuditto di Dio.

6 הָו דְּפָרַע לְכֻל נָשׁ
אַיךְ עֲבָדַוְהי ׃

Ilqual renderà à ciaſcuno ſecondo le ſue opere.

7 לְאִילֵין דְּבַמְסַיְבְרָנוּתָא
דַּעֲבָדָא טָבָא תֶּשְׁבּוּחְתָּא
וְאִיקָרָא וְלָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא
בָּעֵין יָהֵב לְהוֹן חַיֵּא ד
דַּלְעָלַם ׃

Cioè à quelli che con patientia à ben fare cercano gloria, & honore, & immortalità la vita eterna.

8 אִילֵין דֵּין דְּעָצְין וְלָא
מֶתְטַפְּיסִין לַשְׁרָרָא אֶלָּא
לְעַוְלָא מֶתְטַפְּיסִין יֶפְרוּעַ
אֶנּוּן רוּגְזָא וְחֶמְתָא ׃

Ma à quelli che ſon contentioſi, e che non obbediſcono a la verità, ma obbediſcono à l'ingiuſtitia ſarà furore & ira.

ב

2 כִּי־יָדַעְנוּ כִּי־מִשְׁפַּט אֱלֹהִים
כִּצְדָקָה הוּא עֲלֵיהֶם אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה
פּוֹעֲלִים ׃

Porque ſabemos que el juyzio de Dios es ſegun verdad contra los que hazen tales coſas.

3 הֲתִתְחַשֵּׁב זֹאת הָאָדָם הַשּׁוֹפֵט
אֶת אוֹתָם הָעוֹשִׂים אֶת־הַדְּבָרִים
כָּאֵלֶּה וְאַתְּ עוֹשֶׂה אוֹתָם כִּי־
אַתְּ תִּבְרַח מִמִּשְׁפְּטֵי אֱלֹהִים ׃

Pienſas poruentura eſto, ó hombre que juzgas à los que hazen tales coſas, es à ſaber que tu eſcaparás el juyzio de Dios?

4 אוֹ־אֶת־עֹשֶׁר טוּבָתוֹ וְדוּמִיָּתוֹ
וְאֶרֶךְ אַפַּיִם תָּבוּז הֲלֹא תֵדַע
כִּי־טוּבַת אֱלֹהִים מוֹלִיךְ אוֹתְךָ
אֶל־הַתְּשׁוּבָה ׃

O menoſprecias las riquezas de ſu benignidad, y paciencia, y longanimidad: ignorando que ſu benignidad te guia à penitencia?

5 וּבְקָשְׁיְךָ וּבְסָרַת לִבְּךָ תֹּאצַר
לְנַפְשְׁךָ חָרוֹן אַף יְהוָה בְּיוֹם אַפּוֹ
בְּהִגָּלוֹת מִשְׁפַּט צִדְקַת הָאֱלֹהִים ׃

Mas por tu dureza por tu coraçon inpenitente atheſoras para ti miſmo yra para el dia de la yra y de la manifeſtacion del juſto juyzio de Dios:

6 אֲשֶׁר יִתֵּר לְכָל־אִישׁ כְּמַעֲשָׂיו ׃

El qual pagarà à cada vno conforme à ſus obras.

7 לָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּתִקְוַת מַעֲשֶׂה
טוֹב אֶת־כָּבוֹד וְהָדָר וְלֹאשְׁחִיתָה
מְבַקְשִׁים אֶת־חַיֵּי עוֹלָם ׃

A los que perſeueraron en bien hazer, gloria, y honrra y incorrupcion es à ſaber à los que buſcan la vida eterna.

8 וְלָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִמְּרִיבָה וְלֹא
מַאֲמִינִים לָאֱמֶת כִּי־אִם בּוֹטְחִים
עַל־עַוְלָתָה חָרוֹן אַף יְהוָה ׃

Mas à los que ſon contencioſos, y que no obedecen à la verdad: antes obedecen à la injuſticia, enojo, y yra.

β'.

2. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

Or nous ſauons que le iugement de Dieu eſt ſelon verité ſur ceux qui commettent telles choſes.

3. Λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ θεοῦ.

Et cuides-tu, ô toi homme, qui iuges de ceux qui commettent telles choſes, & qui les cõmets, que tu doiues eſchapper le iugement de Dieu?

4. Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;

Ou meſpriſes-tu les richeſſes de ſa benignité, & de ſa patience, & de ſa longue attente: ne cognoiſſant point que la benignité de Dieu te conuie à repentance?

5. Κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ.

Mais par ta dureté, & ton cœur qui eſt ſans repentance, tu t'amaſſes ire au iour de l'ire & de la declaration du iuſte iugement de Dieu:

6. Ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Qui rendra à chacun ſelon ſes œuures:

7. Τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον.

Aſſauoir à ceux qui auec patience à bien faire cerchent gloire, honneur & immortalité, la vie eternelle:

8. Τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή.

Mais à ceux qui ſont contentieux, & qui ſe rebellent contre la verité & obeiſſent à iniuſtice, ſera indignation & ire.

CAP. II.

2. Scimus enim quoniam iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt.

But we know that the iudgement of God is according to trueth/ against them which commit ſuch thinges.

3. Exiſtimas autem hoc ô homo, qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei.

And thinkeſt thou this/ O thou man/ that iudgeſt them which do ſuch thinges/ and doeſt the ſame/ that thou ſhalt eſcape the iudgement of God.

4. An divitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

Or deſpiſeſt thou the riches of his bountifulnes / and pacience / and long ſufferance: not knowing that the bountifulnes of God leadeth thee to repentance?

5. Secundùm autem duritiam tuam & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram, in die iræ & revelationis iuſti iudicii Dei.

But thou/ after thine hardnes/ and heart that cannot repent / heapeſt vnto thy ſelfe wrath / againſt the day of wrath/ and of the declaration of the iuſt iudgement of God.

6. Qui reddet unicuique ſecundum opera eius.

Who will reward euery man according to his workes.

7. Iis quidem, qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem quęrunt vitam æternam.

That is/ to them which by cōtinuance in well doing ſeeke glorie/ and honour/ and immortalitie/ eternall life:

8. Iis autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati: ira & indignatio.

But vnto them that are contentious and diſobey the trueth/ and obey vnrighteouſnes / ſhalbe indignation and wrath.

Das II. Capitel.

2. Denn wir wiſſen/ daß Gottes Vrtheil iſt recht über die/ ſo ſolches thun.

Thi wi vide/ at Guds Dom er retferdig offuer dem/ ſom ſaadant gøre.

3. Denckeſt du aber/ O Menſch/ der du richteſt die/ ſo ſolchs thun/ vnd thuſt auch daſſelbige/ daß du dem Vrtheil Gottes entrinnen werdeſt?

Men tencker du/ o Menniſke/ du ſom dømmer dem/ der ſaadant gøre/ oc du gør ocſaa detſamme/ at du ſkalt vndkomme Guds dom?

4. Oder verachteſt du den Reichthumb ſeiner güte/ gedult vnnd langmütigkeit? Weiſſeſt du nicht/ daß dich Gottes güte zur buſſe leittet?

Eller foracter du hans godhez Rigdom/ taalmodighed oc langmodighed? Vedſt du icke/ at Guds godhed leder dig til Penitentze?

5. Du aber/ nach deinem verſtockten vnd vnbußfertigen hertzen/ häuffeſt dir ſelbs den zorn auff den tag deß zorens vnd der offenbarung deß gerechten Gerichts Gottes.

Men du verſamler dig ſelff/ met dit forſtockede oc forherdede Hierte/ vrede paa Vredens dag oc Guds retferdige Domis obenbarelſe.

6. Welcher geben wirdt einem jeglichen nach ſeinen Wercken.

Huilcken ſom ſkal giffue huer effter ſine Gerninger.

7. Nemlich/ preiß vnd ehre/ vnnd vnvergenglichs weſen/ denen/ die mit gedult in guten wercken trachten nach dem ewigen Leben.

Som er Priſſ oc ære/ oc it vforgengeligt væſen/ dem/ ſom met taalmodighed i gode gerninger tracte effter det euige Liff.

8. Aber denen die da zänckiſch ſind/ vnd der Warheit nicht gehorchen/ gehorchen aber dem vngerechten/ vngnade vnd zorn.

Men dem/ ſom ere kiffactige/ oc icke lyde ſandhed/ men lyde vretferdighed/ Vgunſt oc vrede.

Kapitola II.

2. Wijme zagiſté že ſaud Božij geſt wedlé prawdy/ proti těm kteřijž takowé wěcy činij.

A my wiemy iż ſad Boży ieſt wedle prawdy przeciwko tym ktorzy takowe rzeczy czynia.

3. Co ſe domnijwaš o člowěče/ každý kterýž ſaudijš ty kdož takowé wěcy činij/ a ſam ge činijš/ že ty vgdeš ſaudu Božijho?

Mniemaſz ty o człowiecze ktory poſadzaſz ty co takowe rzeczy czynia/ y też dziáłaſz żebyś miał vydź ſadu Boże?

4. Čili zbožijm dobroty geho a trpělivoſtij dlauhého čekánij pohrdáš? zdali newijš/ že dobrota Božij k pokánij tebe wede?

Abo gárdziſz obfitośćia dobroći iego/ y cierpliwośći/ y długiego oczekawánia/ nie wiedzac iż dobroć Boża ku vpámietaniu ciebie przywodzi?

5. Ale wedlé twrdoſti twé/ a nekagijcýho ſrdce/ ſhromažduješ ſobě hněw k e dni hněwu/ a zgewenij ſprawedliwého ſaudu Božijho.

Ale podług zátwárdziáłośći twey/ y ſerca nieupámiętháłego/ ſkarbiſz ſobie ſámemu gniew w dzień gniewu/ y zjáwienia ſpráwiedliwego ſadu Bożego.

6. Kterýž odplatij gednomu každému wedlé ſkutkůw geho.

Ktory oddá káżdemu podług vczynkow iego.

7. Těm zagiſté kteřijž trwagijce w dobrém ſkutku/ ſláwy a cti a neſmrtedlnoſti hledagij/ žiwot wěčný:

Tym ci ktorzy trwáia/ dobrego vczynku chwále/ cżeść/ y nieśmiertelność/ to ieſt/ tym ktorzy ſzukáia żywota wiecznego.

8. Ale těm kteřijž gſau ſwarliwij/ a kteřijž nepowolugij prawdě/ ale wěřij neprawoſti/ hněw a popuzenij.

Zá ſie ſwarliwym y ktorzy nie ſa poſłuſzni prawdzie/ ále ſłucháia nieſpráwiedliwośći/ oddana będzie popędliwość y gniew.

ב

9 וְאוּלְצָנָא וְטוּרָפָא לְכָל
בַּר־נָשׁ דְּפָלַח בִּישָׁתָא
לִיהוּדָיֵא לוּקְדַם ו
וְלַאֲרָמָיֵא׃

Ne Vi è altro che tribulatione & angoſcia ſopra ogni anima d'huomo che opera male del Giudeo prima, poi ancora del Greco.

10 תֶּשְׁבּוּחְתָּא דֵּין וְאִיקָרָא
וְשְׁלָמָא לְכֻל דְּפָלַח
טָבָתָא לִיהוּדָיֵא לוּקְדַם
וְלַאֲרָמָיֵא׃

Ma gloria, & honore, e pace à ciaſcun che opera bene, al Giudeo prima, poi ancora al Greco.

11 לָא גֵּיר אִית מַסַּב
בְּאַפֵּא לְוָת אֱלָהָא׃

Imperoche in Dio non è riſpetto alcuno d'apparenza di perſone.

12 אִילֵין גֵּיר דַּדְלָא נָמוּסָא
חָטַו אַף דְּלָא נָמוּסָא
נֵאבְדוּן וְאִילֵין דַּבְנָמוּסָא
חָטַו מֵן נָמוּסָא נֶתְדִּינוּן׃

Perche tutti quelli che hanno peccato ſenza Legge, periranno ancor ſenza Legge: e tutti quelli che hanno peccato ne la Legge, ſaranno giudicati per la Legge.

13 לָא הֲוָא גֵּיר שָׁמוּעַוְהִי
דְּנָמוּסָא כָּאנֵין קֳדָם
אֱלָהָא אֶלָּא עָבוּדַוְהִי
דְּנָמוּסָא מֶזְדַּדְּקִין׃

(Percioche appreſſo Iddio non ſon giuſti quelli che odeno la Legge : ma quelli ſaranno hauuti per giuſti, che oſſeruan la Legge co i fatti.

14 אֵן גֵּיר עַמְמֵא דְּנָמוּסָא
לַיְת לְהוֹן מֵן כְּיָנְהוֹן נֶעְבְּדוּן
נָמוּסָא הָנוֹן דְּכַד נָמוּסָא
לַיְת הֲוָא לְהוֹן לְנַפְשְׁהוֹן
הָווֹ נָמוּסָא׃

Perche, conciosia che i Gentili, che non hanno Legge, facciano per natura le coſe de la Legge, eſſi non hauendo Legge, ſon Legge a lor medeſimi.

15 וְהָנוֹן מְחַוֵּין עֲבָדֵה דּ
דְּנָמוּסָא כַּד כְּתִיב עַל
לֶבְהוֹן וּמַסְהֲדָא עֲלַיְהוֹן
תַּארְתְּהוֹן כַּד מַחְשְׁבָתְהוֹן
מְכַוְּנָן אָו מַפְּקָן רוּחָא
לַחְדָדֵא׃

Come quelli che moſtrano l'opera de la Legge eſſere ſcritta ne i cuori loro, rendendone parimente teſtimonianza le lor conſcientie, e i lor penſieri, accuſandoſi tra loro, o ancora ſcuſandoſi.)

ב

9 צָרָה וּמְצוּקָה עַל־כָּל־נֶפֶשׁ
הָאֱנוֹשׁ הַפּוֹעֵל עָוֶל לַיְּהוּדִי
בָּרִאשׁוֹנָה וְלַיָּוָן׃

Tribulacion y anguſtia ſera ſobre toda perſona humana que obra lo malo, el Iudio primeramente, y el Griego.

10 וְכָבוֹד וְהָדָר וְשָׁלוֹם לְכָל־
עֹשֵׂה טוֹב לַיְּהוּדִי בָּרִאשׁוֹנָה
וְלַיָּוָן׃

Mas gloria, y honra, y paz à qualquiera que obra el bien, àl Iudio primeramente, y àl Griego.

11 כִּי אֵין עִם יְהוָה מַשֹּׂא
פָנִים׃

Porque no ay accepcion de perſonas acerca de Dios:

12 כִּי־כַמָּה בְּלִי תוֹרָה חָטְאוּ
גַּם בִּבְלִי תוֹרָה יֹאבֵדוּ וְכַמָּה
בַּתּוֹרָה חָטְאוּ בַּתּוֹרָה יִשָּׁפֵטוּ׃

Porque todos los que ſin Ley peccaron, ſin Ley tambien pereceran ? y todos los que en la Ley peccaron, por la Ley ſeran juzgados.

13 כִּי אֵינָם שֹׁמְעֵי הַתּוֹרָה
צַדִּיקִים הָיוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים כִּי
אִם עֹשֵׂי הַתּוֹרָה יִצְדָּקוּ׃

(Porque no los oydores de la Ley ſon juſtos acerca de Dios, mas los hazedores de la Ley ſeran juſtificados.

14 וְאִם הַגּוֹיִם לַאֲשֶׁר לֹא
יֵשׁ לָהֶם הַתּוֹרָה מִלִּבּוֹתָם
עוֹשִׂים אֶת־הַתּוֹרָה אַף כִּי לֹא
יֵשׁ לָהֶם הַתּוֹרָה לְנַפְשָׁם הָיוּ
לַתּוֹרָה׃

Porque las Gentes que no tienen la ley, haziendo naturalmente lo que es de la Ley, los tales aunque no tengan la Ley, ellos miſmos ſe ſon la Ley.

15 הַמַּגִּידִים כִּי־מַעֲשֵׂה הַתּוֹרָה
נִכְתָּב הוּא בְּלִבָּם בְּהָעֵד
עֲלֵיהֶם מַדָּעָם אוֹ בְּחִיב
בֵּינוֹתָם מַחְשְׁבוֹתָם וּבְעֵנוּתָן
עַל־אוֹדוֹתָם׃

Moſtrando la obra de la Ley eſcripta en ſus coraçones, dando teſtimonio juntamente ſus conſciencias; y accuſandoſe y tambien eſcuſandoſe ſus penſamientos vnos con otros.

β'.

9. Θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν. ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος.

Il y aura tribulation & angoiſſe ſur toute ame d'homme faiſant mal, du Iuif premierement, puis auſſi du Grec :

10. Δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

Mais gloire, honneur, & paix à vn chacun qui fait bien : au Iuif premierement. puis auſſi au Grec.

11. Οὐ γάρ ἐστι προσωποληψία παρὰ τῷ θεῷ.

Car enuers Dieu il n'y a point d'eſgard à l'apparence des perſonnes.

12. Ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

Car tous ceux qui auront peché ſans la Loy, perriront auſſi ſans la Loy : & tous ceux qui auront peché en la Loy, ſeront iugés par la Loy :

13. Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

(Car ceux qui oyent la Loy, ne ſont point iuſtes deuant Dieu : mais ceux qui mettent en effect la Loy, ſeront iuſtifies.

14. Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος.

Car veu que les Gentils qui n'ont point la Loy, font naturellement les choſes qui ſont de la Loy : iceux n'ayans point la Loy, ſont loy à eux-meſmes,

15. Οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων.

Comme ainſi ſoit qu'ils monſtrent l'œuure de la Loy, eſcrite en leurs cœurs, leur conſcience rendant pareillement teſmoignage, & leurs penſees entr'elles s'accuſans, ou auſſi s'excuſans.)

CAP. II.

9. Tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci.

Tribulation and anguiſh ſhalbe vpon the ſoule of euery man that doeth euill: of the Jewe firſt/ and alſo of the Grecian.

10. Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco.

But to euery man that doeth good/ ſhalbe glorie/ and honour/ and peace/ to the Jewe firſt/ and alſo to the Grecian.

11. Non enim eſt acceptio perſonarum apud Deum.

For there is no reſpect of perſons with God

12. Quicunque enim ſine lege peccaverunt, ſine lege peribunt: & quicunque in lege peccaverunt, per legem iudicabuntur.

For as many as haue ſinned without the Law/ ſhall periſh alſo without the Law: and as many as haue ſinned in the Lawe/ ſhalbe iudged by the Law.

13. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum: ſed factores legis iuſtificabuntur.

(For the hearers of the Lawe are not righteous before God: but the doers of the Lawe ſhalbe iuſtified.

14. Cum enim Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciũt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex.

For when the Gentiles which haue not the lawe/ do by nature the things conteined in the Lawe/ they hauing not the Law/ are a Lawe vnto them ſelues.

15. Qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe invicem cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium.

Which ſhewe the effecte of the Law written in their heartes/ their conſcience alſo bearing witnes/ and their thoughts accuſing one another or excuſing.)

Das II. Capitel.

9. Trübſal vnnd angſt / über alle Seelen der Menſchen / die da böſes thun/ fürnemlich der Jüden vnd auch der Griechen.

Drøffuelſe oc angiſt / offuer alle Menniſkens Siele/ ſom gøre ont/ beſynderlige Jøderne oc Grekerne ocſaa.

10. Preiß aber / vnd ehre vnd fride/ allen denen die da guts thun / erſtlich den Jüden vnd auch den Griechen.

Men priſſ oc ære oc fred / alle dem / ſom gøre gaat/ beſynderlige Jøderne oc Grekerne ocſaa.

11. Denn es iſt kein anſehen der Perſon für Gott.

Thi der er ingen Perſoners anſeelſe faar Gud.

12. Welche ohn Geſetz geſündiget haben / die werden auch ohn Geſetz verloren werden / vnd welche am Geſetz geſündiget haben / die werden durchs Geſetz verurtheilt werden.

Huilcke ſom haffue ſyndet vden Lowen / de bleffue oc fortabte vden Lowen / Oc huilcke ſom haffue ſyndet i Lowen / de bliffue fordømde formedelſt Lowen.

13. Sintemal für Gott nicht die das Geſetz hören/ gerecht ſind/ ſondern die das Geſetz thun / werden gerecht ſein.

Efftersdi de ere icke retferdige faar Gud/ ſom høre Lowen / Men de ſom gøre Lowen/ ſkulle bliffue retferdige.

14. Denn ſo die Heiden/ die das Geſetz nicht haben / vnd doch von Natur thun deß Geſetzes werck/ dieſelbigen/ dieweil ſie das Geſetz nit haben/ ſind ſie jhnen ſelbs ein Geſetz.

Thi at Hedninge/ ſom icke haffue lowen / oc gøre dog aff naturen Lowens gerninger /de ſamme efftersdi de haffue icke lowen/ da ere de dem ſelff ein low.

15. Damit/ daß ſie beweiſen / deß Geſetzes werck ſey beſchrieben in jrem Hertzen / Sintemal jhr Gewiſſen ſie bezeuget / darzu auch die gedancken/ die ſich vntereinander verklagen oder entſchuldigen.

J det/ at de beuiſe / at Lowens gerning er ſcreffuen i deris hierte / Efftersdi deris Samuittighed giffuer dem vidniſbyrd / oc der til met de tancker / ſom ſkulle forklage eller aarſage ſig iblant huer andre

Kapitola II.

9. Zámutek a auzkoſt/ na každau duſſy člowěka/ kterýž činij zlé. Židu předkem/ též y Rzeku.

Vtrapienie y vćiſk przećiwko káždey duſzy człowieká ktory złość popełnia/ Zydá naprzod/ potym y Greká.

10. Ale ſláwa a čeſt/ a pokog/ každemu kdož činij dobré/ predkem Židu/ též y Rzku.

A chwałá y cześć/ y pokoy wſzelkiemu ktory czyni dobrze/ naprzod Zydowi/ potym y Grekowi.

11. Nebok nenij přigijmánij oſob v Boha.

Abowiem nie máſz bráku oſoby v Bogá.

12. Kteřijžkoli zagiſté bez Zákona hřeſſyli/ bez Zákona zahynau: a kteřijžkoli pod Zákonem hřeſſyli/ Zákonem odſauzeni budau.

Gdyż ktorzy iedno bez zákonu zgrzeſzyli/ bez zakonu poginą/ á ktorzy w zakonie zgrzeſzyli/ przez zakon bedą oſadzeni.

13. Nebo ne poſluchači Zákona gſau ſprawedliwij před Bohem/ ale činitelé Zákona ſprawedliwij včiněni budau.

Abowiem nie ći ktorzy ſłucháią zakonu ſą ſpráwiedliwymi v Bogá/ ále ći ktorzy zakon pełnią bedą vſpráwiedliwieni.

14. A poněwad Pohané kteřij Zákona nemagij/ od přirozenij činij to což geſt Zákona: takowij Zákona nemagice/ ſami gſau ſobě za Zákon.

Bo gdyż pogáni ktorzy zakonu nie máią/ z przyrodzenia czynią to co ieſt zakonnego/ ći zákonu nie máiąc/ ſámi ſobie ſą zákonem.

15. Kteřijž vkazugij ſkutek Zákona napſaný na ſrdcých ſwých/ neb gim ſwědectwij wydáwá ſwědomij gegich/ a také gegich myſſlenij/ kteráž budau žalowatj/ aneb ge zaſtáwati.

Ktorzy okázuią vczynek zakonu być nápiſany w ſercách ſwych/ á ſumnienie ich weſpoł im świádczy/ y myſli ich weſpoł śiebie oſkárżáiące/ ábo też wymáwiáiące.

ב

16 בְּיוֹמָא דְּדָאֶן אֱלָהָא
כַּסְיָתָא דִּבְנַי־נָשָׁא אַיְךְ
אֶוַנְגֶּלִיוֹן דִּילִי בְּיַד יֶשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Nel giorno quando Iddio giudicarà le coſe occulte de gli huomini, ſecondo il mio Euangelio, per IESV *Chriſto.*

17 אֶן אַנְתְּ דֶּין דִּיהוּדָיָא
מֶתְקְרֵא אַנְתְּ וּמֶתְתְּנִיחַ
אַנְתְּ עַל נָמוּסָא
וּמֶשְׁתַּבְהַר אַנְתְּ בַּאלָהָא׃

Ecco tu ſei cognominato Giudeo, e ti riposi ne la Legge, e ti glorij di Dio.

18 דְּיָדַע אַנְתְּ צֶבְיָנֵהּ וּפָרֵשׁ
אַנְתְּ וַלְיָתָא דְּיָלִיף אַנְתְּ
מֶן נָמוּסָא׃

E conoſci la ſua Volontà, e ſai diſcerner quello ch'è cõtrario, eſſendone inſtrutto per la Legge.

19 וְאֶתְתְּכֶלְתְּ עַל נַפְשָׁךְ
דַּמְדַבְּרָנָא אַנְתְּ דַּעֲוִירֵא
וְנוּהְרָא דְּאַילֵין דְּאִיתַיְהוֹן
בַּחְשׁוּכָא׃

E ti perſuadi d'eſſer guida di ciechi, lume di quelli che ſono in tenebre.

20 וְרָדוּיָא דְּחַסִּירַי רֶעְיָנָא
וּמַלְפָּנָא דַּטְלָיֵא וְאִית לָךְ
דּוּמְיָא דִּידַעְתָּא וְדַשְׁרָרָא
בְּנָמוּסָא׃

Ammaeſtrator de gl'ignoranti, maeſtro de gl'idioti, che habbi la forma de la cognitione, e de la Verità per la Legge.

21 אַנְתְּ הָכִיל דְּמַלֵּף אַנְתְּ
לַאחְרָנֵא לְנַפְשָׁךְ לָא מַלֵּף
אַנְתְּ וַדְמַכְרֶז אַנְתְּ דְּלָא
נֶגְנְבוּן אַנְתְּ גָּנֵב אַנְתְּ׃

Tu dunque che inſegni ad altri, non inſegni à te ſteſſo? tu che predichi che non ſi debbe furare, furi?

22 וְדָאמַר אַנְתְּ דְּלָא
נְגוּרוּן אַנְתְּ גָּאֵר אַנְתְּ
וַאנְתְּ דְּשָׂאֵט אַנְתְּ פְּתַכְרֵא
מְחַלֵּץ אַנְתְּ בֵּית מַקְדְּשָׁא׃

Tu che dici che non ſi debbe adulterare, adulteri? tu che hai in abominatione gl'idoli, fai ſacrilegio?

23 וַאנְתְּ דְּמֶשְׁתַּבְהַר אַנְתְּ
בְּנָמוּסָא בְּהָו דְּעָבַר אַנְתְּ
עַל נָמוּסָא לַאלָהָא הוּ
מְצַעַר אַנְתְּ׃

Tu che ti glorij ne la Legge, dishonori Iddio con la trasgreſſione de la Legge?

ב

16 בְּיוֹם אֲשֶׁר יִשְׁפֹּט אֱלֹהִים
אֶת־נִסְתָּרוֹת הָאֲנָשִׁים כִּבְשׂוֹרָתִי
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Enel dia que juzgará el Sennor lo en cubierto de los hombres conforme à mi Enangelio, por Ieſus el Chriſto.

17 הִנֵּה אַתְּ יְהוּדִי תִקָּרֵא וְתָנוּחַ
בַּתּוֹרָה וּלְהִתְהַלֵּל בֵּאלֹהִים׃

Heaqui, te llamas por ſobre nombre Iudio: y eſtas repoſado en la Ley, y te glorias en Dios.

18 וְיוֹדֵעַ אַתְּ אֶת־רְצוֹנוֹ לְהַבְדִּיל
בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא
וּבֵין הַטָּהוֹר מְלֻמָּד בַּתּוֹרָה׃

Y ſabes ſu voluntad, y aprueuas lo mejor inſtruydo por la Ley.

19 כִּי־מַבְטִיחַ אַתְּ לִהְיוֹתְךָ
מַדְרִיךְ הַעִוְרִים וְאוֹרָם אֲשֶׁר
בַּחֹשֶׁךְ׃

Y confias que eres guia de los ciegos, luz de los que eſtan en tiniebias.

20 מוֹרֶה הַפְּתָיִים מְלַמֵּד
עוֹלָלִים אֲשֶׁר לְךָ דְּמוּת הַדַּעַת
וֶאֱמֶת בַּתּוֹרָה׃

Enſennador de los que no ſaben maeſtro de ninnos, que tienes la forma de de la ſciencia y de la verdad en la Ley.

21 וַאֲשֶׁר אַתְּ מְלַמֵּד אֶת־אַחֵר
אֶת־נַפְשְׁךָ אֵינְךָ מְלַמֵּד הַקּוֹרֵא
לֹא לִגְנֹב תִּגְנֹב׃

El que, pues, enſennas à otre, no te enſennas à ti miſmo? El que predicas que no ſe ha de hurtar, hurta, ?

22 הָאוֹמֵר לֹא לִנְאֹף תִּנְאָף
הַמְתַעֵב אֶת־הָאֱלִילִים גּוֹזֵל אֶת־
בֵּית הַקֹּדֶשׁ׃

El que dizes que no ſe ha de adulterar, adulteras? El que abominas los idolos, hazes ſacrilegio?

23 אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה תִּתְהַלֵּל בַּעֲבוֹר
הַתּוֹרָה אֶת יְהוָה תְּקַלֵּל׃

El que te jactas de la Ley, con rebellion de la Ley deshonrras à Dios?

β'.

16. Ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Au iour que Dieu iugera les ſecrets des hommes par Ieſus Chriſt ſelon mon Euangile.

17. Ἴδε σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ.

Voici, tu es ſurnommé Iuif, & te repoſes du tout en la Loy, & te glorifies en Dieu:

18 Καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου.

Et cognois ſa volonté, ſais diſcerner ce qui eſt contraire, eſtant inſtruit par la Loy:

19. Πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει.

Et te cuides eſtre conducteur des aueugles, lumiere de ceux qui ſont en tenebres:

20. Παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.

Inſtructeur des ignorans, enſeigneur des idiots, ayant le patron de la cognoiſſance & de la verité en la Loy?

21. Ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις; ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις.

Toi, donc qui enſeignes autrui, ne t'enſeignes-tu point toi-meſme? toi qui preſches qu'on ne doit point deſrobber, deſrobbes-tu?

22. Ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις; ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς;

Toi, qui dis que l'on ne doit point commettre adultere, commets-tu adultere? toi qui as en abomination les idoles, commets-tu ſacrilege.

23. Ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις;

Toi qui te glorifies en la Loy, deshonores-tu Dieu par la tranſgreſſion de la Loy?

CAP. II.

16. In die cùm iudicabit Deus occulta hominum, ſecundùm evãgelium meum, per Ieſum Chriſtum.

At the day when God ſhall iudge the ſecretes of men by Jeſus Chriſt / according to my Goſpel.

17. Si autem tu Iudæus cognominaris, & requieſcis in lege, & gloriaris in Deo.

Beholde / thou art called a Jewe / and reſteſt in the Law / and glorieſt in God.

18. Et noſti voluntatem eius, & probas utiliora, inſtructus per legem.

And knoweſt his will / and aloweſt the thinges that are excellent / in that thou art inſtructed by the Lawe.

19. Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris ſunt.

And perſwadeſt thy ſelfe that thou art a guide of the blind / a light of them which are in darkenes.

20. Eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium, habentem formam ſcientiæ & veritatis in lege.

And inſtructer of them which lacke diſcretion / a teacher of the unlearned / which haſt the forme of knowledge / and of the trueth in the Lawe.

21. Qui ergo alium doces, teipſum non doces, qui prędicas non furandum, furaris

Thou therefore / which teacheſt another / teacheſt thou not thy ſelfe? thou that preacheſt / a man ſhould not ſteale / doeſt thou ſteale?

22. Qui dicis non mœchãdum, mœcharis: qui abominaris idola, ſacrilegium facis?

Thou that ſayeſt / A man ſhould not commit adulterie / doeſt thou commit adulterie? thou that abhorreſt idoles / committeſt thou ſacriledge?

23. Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras.

Thou that glorieſt in the Lawe / through breaking the Law diſhonoureſt thou God?

Das II. Capitel.

16. Auff den Tag / da Gott das verborgen der Menſchen / durch Jeſum Chriſt richten wird / laut meines Euangelij

Paa den dag / naar Gud ſkal dømme Menniſkens lønlige / formedelſt Jheſum Chriſtum / effter mit Euangelij lydelſe.

17. Sihe aber zu / Du heiſſeſt ein Jůde / vnd verleſſeſt dich auffs Geſetz / vnd růhmeſt dich Gottes.

Men ſee til / Du kaldis en Jode / oc forlader dig paa Lowen / oc roſer dig aff Gud.

18. Vnd weiſſeſt ſeinen willen / vnd weil du auß dem Geſetze vnterrichtet biſt průfeſt du was das beſte zu thun ſey.

Oc vedſt hans vilie / Oc efftherdi du eſt vnderuiſt aff Lowen / da forſøger du huad det beſte er at gøre.

19. Vnnd vermiſſeſt dich zu ſein ein Leiter der Blinden / ein Liecht dere / die im Finſterniß ſind.

Oc du fordriſter dig til at vere de Blindis Ledere / deris Liuſſ / ſom ere i mørcke.

20. Ein Zůchtiger der Törichten / ein Lehrer der einfeltigen / haſt die forme / was zu wiſſen vnd recht iſt im Geſetz.

De daarligis Tuctere / de enfoldigis Lærere / oc du haffuer ſtickelſe / paa huad mand ſkal vide oc ret er i Lowen.

21. Nun lehreſt du andre / vnd lehreſt dich ſelber nicht / du predigeſt man ſolle nicht ſtelen / vnd du biſt ſelbſt ein Dieb.

Nu lærer du andre / oc lærer dig ſelff icke / Du predicker / at mand ſkal icke ſtiele / oc du ſtiel.

22. Du ſprichſt man ſolle nicht Ehebrechen / vnnd du biſt ſelber ein Ehebrecher. Dir greuelt für den Götzen / vnd du biſt ſelbſt ein Gottsdieb.

Du ſiger / at mand ſkal icke bedriffue hoer / oc du bedriffuer hoer / Du gruer for Affguder / oc berøffuer Gud fra det hans er.

23. Du růhmeſt dich des Geſetzes / vnnd ſchendeſt Gott durch übertrettung des Geſetzes.

Du roſer dig aff Lowen / oc ſkender Gud formedelſt Lowens offuertrædelſe.

Kapitola II.

16. W ten den / w kteřijž ſauditi bude Bůh tayné wěcy lidſké / wedle Ewangelium mého ſkrze Gežijſſe Kryſta.

Dnia ktorego Bog ſądźić będźie tamnice ludzkie / według Ewangeliey moiey przez Jezuſa Kryſtuſa.

17. Poněwadž pak ty ſlowes Zid / a zpolijhaſs na Zákon / a chlubijſs ſe Bohem.

Otho ćiebie názywáią Zydem / y przeſtawaſz ná zakonie á chlubiſz ſie w Bogu.

18. A znaſs wůli geho / a zkuſſugeſs toho což geſt vžitečněho / nauken gſa Zákonem.

Y znaſz wolą iego / y rozeznawaſz rzeczy ktore ſą rozne od niey / bedąc náuczony z zakonu.

19. A máſs naděgi o ſobě že by byl wůdce ſlepých / ſwětlem těch kteřijž gſau w temnoſtech.

Ktory dufaſz iżeś ieſt wodzem ſlepych / y świátłośćią tych ktorzy ſą w ćiemnośći.

20. Včitelem nemaudrých / Miſtrem nevmělých / a yako by měl ſpůſob vměnj a prawdy Zákona:

Nauczyćielem nieumieietnych / miſtrzem niemowniątek / máiąc ſpoſob wiádomośći y prawdy przez zakon.

21. Protož ty kterýž giného včijſs / kterak ſám ſebe nevčijſs? Wyprawugeſs že nema kradeno býti / a ſám kradeſs?

Ktory tedy vczyſz drugiego / śiebie ſámego nie vczyſz / ktory przepowiedaſz iż nie máia kráść / ty krádnieſz.

22. Prawijſs že nemagij ſmilniti / a ſám ſmilnijſs? kterýž máſs za ohawnoſt Modly / a ſám ſwatokrádeže ſe do pauſſtijſs?

Ktory powiedaſz iż nie máia cudzołożyć / cudzołożyſz / ktory ſie brzydziſz báłwany / świętho-kradztwo pełniſz.

23. Kterýž ſe Zákonem chlubijſs / a ſám přeſtupowánijm Zákona / tupijſs Boha?

Ktory ſie z zakonu chlubiſz / przeſtępowániem zakonu Bogá lżyſz.

ב

24 שְׁמֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא מֶטוּלָתְכוּן הוּ מֶתְגַּדַּף בֵּית עַמְמֵא אַיךְ דַּכְתִיב׃

Percioche il nome di Dio per cagion vostra e bastemmiato tra i Gentili: ſi come è ſcritto.

25 גְּזוּרְתָּא גֵּיר מְהַנְיָא אֶן נָמוּסָא תֶּגְמוּר אֶן תֶּעְבַּר לָךְ דֵּין מֶן נָמוּסָא גְּזוּרְתָךְ הֲוָת לָהּ עוּרְלוּתָא׃

Percioche la Circonciſione è bengiovevole, ſe tu oſſervi la Legge: ma ſe tu ſei trasgreſſor de la Legge, la tua circonciſione diuien preputio.

26 אֶן הָו דֵּין דְּעוּרְלוּתָא תֶּטַּר פּוּקְדָנֵהּ דְּנָמוּסָא לָא הָא עוּרְלוּתָא מֶתְחַשְׁבָא לָהּ גְּזוּרְתָא׃

Se adunque il preputio oſſerva le ordinationi de la Legge, il ſuo preputio non ſarà egli riputato per circonciſione?

27 וְתֶדוּן עוּרְלוּתָא דְּמֶן כְּיָנָהּ גָּמְרָא נָמוּסָא לָךְ דִּבְכְתָבָא וּבִגְזוּרְתָא עָבַר אַנְתְּ עַל נָמוּסָא׃

E ſe il preputio, che è di natura, oſſerva la Legge, non ti giudicarà egli, tu che per la lettera e per la circonciſione ſei trasgreſſor de la Legge?

28 לָא הֲוָא גֵּיר מֶן דַּבְגֶלְיָא הָו הוּ יְהוּדָיָא אַף לָא אִידָא דְּמֶתְחַזְיָא בְּבֶסְרָא גְּזוּרְתָא׃

Imperoche non è mica Giudeo colui, che è tale pel di fuora: ne quella è circonciſione, che ſi fa eſteriormente ne la carne.

29 אֶלָּא הָו הוּ יְהוּדָיָא אֵינָא דַּבְכֶסְיָא הוּ וּגְזוּרְתָא אִידָא דַּדְלֶבָּא הִי בְּרוּחַ וְלָא בַּכְתָבָא אִידָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָהּ לָא הֲוָת מֶן בְּנַי אֲנָשָׁא אֶלָּא מֶן אֱלָהָא׃

Ma colui è Giudeo, che è tale interiormente: e la circonciſione è quella del cuore ne lo ſpirito, e non ne la lettera: la laude del quale non è dagli huomini, ma da Dio.

ד

24 כִּי שֵׁם יְהוָה בָּכֶם מְקֻלָּל בַּגּוֹיִם כְּמוֹ נִכְתָּב׃

Porque el Nombre de Dios es blaſphemado por cauſa de voſotros entre las Gentes, como eſtá eſcripto.

25 כִּי הַמּוּלָה מוֹעֶלֶת הִיא אִם תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתּוֹרָה וְאִם תִּבְגֹּד בַּתּוֹרָה אָז מוּלָתְךָ לַעָרְלָה נִהְיָתָה׃

La circunciſion à la verdad aprouecha, ſi guardáres la Ley · mas ſi eres rebelle à la Ley, tu circunciſion es hecha capullo:

26 וְאִם הָעָרְלָה אֶת־צִדְקוֹת הַתּוֹרָה תִּשְׁמוֹר הֲלֹא עָרְלָתוֹ לַמּוּלָה תֵּחָשֵׁב׃

De la manera que ſi el capullo guardàre las juſticias de la Ley, no ſera auido ſu capullo por circunciſion?

27 וְתִשְׁפּוֹט הָעָרְלָה אֲשֶׁר מֵעַצְמָהּ אֶת הַתּוֹרָה מְכַלָּה אוֹתְךָ אֲשֶׁר אַתָּה בָּאוֹת וּבַמּוּלָה בּוֹגֵד בַּתּוֹרָה׃

Y lo que de ſu natural es capullo, guardando perfectamente la Ley, te juzgará à ti, que con la letra y con la circunciſion eres rebelle à la Ley?

28 כִּי אֵינֶנּוּ אֲשֶׁר בְּגָלוּי יְהוּדִי הוּא וְאֵינֶנָּה אֲשֶׁר בְּגָלוּי בַּבָּשָׂר הַמּוּלָה הִיא׃

Porque no el que es Iudio en manifieſto, ni la circunciſion que es en manifieſto en la carne:

29 כִּי־אִם אֲשֶׁר בַּכָּסוּי יְהוּדִי הוּא וּמוּלַת הַלֵּב בְּרוּחַ וְלֹא בָּאוֹת אֲשֶׁר תְּהִלָּתוֹ אֵינֶנָּה מֵאֲנָשִׁים כִּי־אִם מֵאֱלֹהִים הִיא׃

Mas el que en lo ſecreto es Iudio: y la circunciſion del coraçon: en eſpiritu, no en letra: el alabança del qual no es por los hombres, mas por Dios.

β'.

24. Τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται.

Car le nom de Dieu eſt blaſphemé a cauſe de vous entre les Gentils: comme il eſt eſcrit.

25. Περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν.

Car vrai eſt, que la circonciſion eſt profitable, ſi tu gardes la Loy: mais ſi tu es tranſgreſſeur de la Loy, ta circonciſion deuient prepuce.

26. Ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται;

Si donc le prepuce garde les ordonnances de la Loy, ſon prepuce ne lui ſera-il point reputé pour circonciſion?

27. Καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία, τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου;

Et ſi le prepuce qui eſt de nature, accomplit la Loy, ne te iugera-il point, toi qui par la lettre & circonciſion es tranſgreſſeur de la Loy?

28. Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ, ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκὶ, περιτομή.

Car celui n'eſt point Iuif qui l'eſt par dehors, & celle n'eſt point circonciſion qui eſt faite par dehors en la chair.

29. Ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ ἰουδαῖος· καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι· οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

Mais celui eſt Iuif, qui l'eſt au dedans, & la circonciſion eſt celle qui eſt du cœur en eſprit non point en la lettre: duquel Iuif la louange ne vient point des hommes, mais de Dieu.

CAP. II.

24. (Nomen enim Dei per vos blaſphematur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt.)

For yͤ Name of God is blaſphemed among the Gentiles through you/ as it is written.

25. Circunciſio quidem prodeſt, ſi legem obſerves: ſi autem prævaricator legis ſis, circunciſio tua præputium facta eſt.

For circumciſion verely is profitable/ if thou do the Law: but if thou be a tranſgreſſor of the Lawe/thy circumciſion is made vncircumciſion.

26. Si igitur præputium iuſtitias legis cuſtodiat: nónne præputium illius in circunciſionem reputabitur?

Therefore if the vncircumciſion keepe the ordinances of the Law/ ſhall not his vncircumciſion be counted for circumciſion?

27. Et iudicabit id quod ex natura eſt pręputium, legem conſummans, te, qui per literam & circunciſioné prævaricator legis es?

And ſhall not vncircumciſion which is by nature (if it keepe the Lawe) iudge thee/ which by the letter and circumciſion art a tranſgreſſour of the Lawe?

28. Non enim qui in manifeſto, Iudæus eſt, neque quæ in manifeſto in carne, eſt circunciſio.

For he is not a Jewe which is one outward: neither is that circumciſion/ which is outward in the fleſh.

29. Sed qui in abſcondito, Iudæus eſt, & circunciſio cordis, in ſpiritu, non litera: cuius laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

But he is a Jewe which is one within/ & the circumciſion is of the heart/ in the ſpirit/not in the letter/ whoſe prayſe is not of men/ but of God.

Das II. Capittel.

24. Denn eurenthalben wird Gottes Namen geleſtert vnter den Heiden/ als geſchrieben ſtehet.

Thi at for eders ſkyld bliffuer Guds Naffn beſpaattet iblant Hedningene/ lige ſom ſcreffuit ſtaar.

25. Die Beſchneidung iſt wol nütz/ wenn du das Geſetz helteſt. Helteſt du aber das Geſetz nicht/ ſo iſt deine Beſchneidung ſchon ein Vorhaut worden.

Omſkærelſen er vel nyttelig/ naar ſom du holder Lowen/ Men holder du icke Lowen/ da er din Omſkerelſe allerede bleffuen en Forhud.

26. So nun die Vorhaut das Recht im Geſetz helt/ meineſt du nicht/ daß ſeine Vorhaut werde fůr eine Beſchneidung gerechnet?

Der ſom nu Forhuden holder den retferdighed i Lowen/ ment du icke/ at hans Forhud bliffuer regnet for en Omſkærelſe?

27. Vnd wird alſo/ das von Natur eine Vorhaut iſt/ vnnd das Geſetz vollbringet/ dich richten/ der du vnter dem Buchſtaben vnd Beſchneidung biſt/ vnnd ein ůbertretter des Geſetzes.

Oc det ſom er aff naturen en Forhud/ oc Fuldkommer Lowen/ ſkal ſaa døme dig/ du ſom eſt vnder Bogſtaue/ oc Omſkærelſe/ oc offuertraar Lowen.

28. Denn das iſt nicht ein Jůde/ der außwendig ein Jůde iſt/ auch iſt das nicht eine Beſchneidung die außwendig im Fleiſch geſchicht.

Thi den er icke en Jøde/ ſom er vduortis en Jøde/ Det er oc icke Omſkærelſe ſom ſkeer vduortis i kødet.

29. Sondern das iſt ein Jůde/ der innwendig verborgen iſt/ vnd die Beſchneidung des Hertzen iſt eine Beſchneidung/ die im Geiſt/ vnnd nicht im Buchſtaben geſchicht/ welches lob iſt nicht auß den Menſchen/ ſondern auß Gott.

Men der er en Jøde/ ſom er ſkiult induortis/ oc den Omſkærelſe i hiertet/ er en Omſkærelſe/ ſom ſkeer i Aanden oc icke vdi Bogſtaue/ hues loff icke er aff Menniſken men aff Gud.

Kapitola II.

24. Nebo Gměno Božij pro was w rauhánij geſt mezy Pohany: Jakož geſt napſáno.

Abowiem imie Boże dla wás bluznione ieſt miedzy pogany/ iáko nápiſano ieſt.

25. Obřezánij zagiſté proſpěge/ budeſſli Zákon zachowáwati: Pakli budeſs přeſtupi telem Zákona/ obřezánij twé včiněno geſt neobřezánijm.

Boć obrzezánie ieſt pożyteczne ieſli zachowaſz zakon/ á ieſlibyś był przeſtępcá zakonu/ twoie obrzezánie ſtálo ſie nieobrzezániem.

26. Pakli neobřezaný ſprawedlnoſti Zákona bude oſtřijhati/ wſſak geho neobřezánij za obřezánij počteno bude.

Jeſli thedy nieobrzezány chowa prawá zákonne/ á zaż iego nieobrzezánie nie będzie poczytáne za obrzezánie.

27. Ten kterýž geſt od přirozenij neobřezaný/ plnijc Zákon ſauditi bude tebe/ kterýž ſkrze Literu a obřezánij přeſtupnijk gſy Zákona.

A ieſli nieobrzezány z przyrodzenia/ chowa zakon/ á zaż cie nie oſadzi ktory przez piſmo y obrzezanie ieſteś przeſtępca zakonu?

28. Nebo ne ten geſt prawý Žid/ kterýž geſt zgewně Židem/ aniž to geſt prawé obřezanj/ kteréž býwá zgewně na Těle:

Abowiem nie ten ktory tylko iáwnie bedzie Zydem/ ieſt Zydem/ áni obrzezánie ciała ktore ieſt tylko iáwnie/ obrzezániem ieſt.

29. Ale ten geſt prawý Žid/ kterýžto tajně geſt Židem: a tok geſt prawé obřezánij/ kteréž geſt ſrdečné w duchu/ a ne wedlé Litery/ kteréhožto chwála ne z Lidij/ ale z Boha geſt?

Ale ktory ieſt w ſkrytości Zydem/ y obrzezanie ſercá/ to ieſt/ w duchu nie w piſmie/ ktorego chwálá nie z ludzi ale z Bogá.

ג

1 מנא הי הכיל יתירותה דיהודיא או מנא יותרנה דגזורתא׃

Qual è dunque la prerogatiua del Giudeo? o quale è l'vtilita de la circonciſione?

2 סגי בכל מדם לוקדם דאתהימנו מלוהי ------ דאלהא׃

Molte per ogni modo: principalmente in queſto che ſono ſtati commeſſi loro gl'oracoli di Dio.

3 אן מנהון גיר לא הימנו דלמא בדלא הימנו הימנותה דאלהא בטלו׃

Perche, che coſa ſarà, ſe alcuni non hanno creduto? La loro incredulità renderà ella vana la fede di Dio?

4 חס איתוהי גיר אלהא שרירא וכל בר־־־נש דגל איך דכתיב דתתחזא כאין במליך ותזכא כד דינין לך׃

Non ſia gia coſi: anzi ſia Iddio verace, & ogni huomo mendace, ſi come è ſcritto, Accioche tu ſii trouato giuſto ne le tue parole, e reſti vincitore, quando tu ſei giudicato.

5 אן דין עולן כאנותה ד
דאלהא מקים מנא נאמר
למא עול הו אלהא ד
דמיתא רוגזה איך בר
נשא הו ממלל אנא׃

Ma ſe la noſtra ingiuſtitia illuſtra la giuſtitia di Dio, che diremo noi? Iddio è egli ingiuſto dandone la pena? (io parlo come huomo.)

6 חסואן לא איכנא ידון אלהא לעלמא׃

Non gia: altrimenti, Iddio come giudicarà egli il mondo?

7 אן גיר שררה דאלהא אתיתר בדגלותי ------ לתשבוחתה דילה למנא הכיל אנא איך חטיא מתתדין אנא׃

Ma ſe la verità di Dio è abbondata per la mia bugia in ſua gloria, perche ſono ancor io giudicato più come peccatore?

ג

1 ומה היא יתרת היהודי או מה־תועיל המולה׃

Que pues tiene mas el Iudio, o que aprouecha la circunciſion.

2 רב מאד בכל־דרך ובראשונה כי נמסרו להם דברי אלהים׃

Mucho en todas maneras. Lo primero ciertamente, Que la palabra de Dios les ha ſido confiada.

3 ומה־תהי אם אנשים לא האמינו הסוריו יהבל את־אמונת אלהים׃

Porque que ay, ſi algunos deellos han ſido incredulos? La incredulidad de ellos aurá por eſſo hecho vana la verdad de Dios?

4 חלילה יהי־יהוה נאמן וכל האדם כזב הוא כמו נכתב למען תצדק בדבריך תזכה בשפטך׃

En ninguna manera: qorque Dios es verdadero, y todo hombre es mentiroſo: como eſta eſcripto, Para que ſeas juſtificado en tus dichos: y venças quando juzgares.

5 ואם־עולתכם את־צדקת־אלהים תקים מה־נאמר החומס אלהים החרה באפו כאדם מדבר אנכי׃

Y ſi nueſtra iniquidad encarece la juſticia de Dios, que diremos: Serà por eſſo injuſto Dios, que da caſtigo? (hablo como hombre.)

6 חלילה ואיככה ישפוט אלהים את־העולם׃

En ninguna manera? de otra manera, como juzgaria Dios el mundo?

7 ואם אמת אלהים בכזב אשר בי הותירה אל־כבודו מה־עוד אני כמו חטא אשפט׃

Porque ſi la verdad de Dios con mi mentira creció à gloria ſuya, porque aun tambien yo ſoy juzgado como peccador?

ΚΕΦΑΛ. γ.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς;

Quel eſt donc l'auantage du Iuif? ou quel eſt le profit de la Circonciſion?

2. Πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ,

Grand en toute mainiere: ſur tout en ce que les oracles de Dieu leur ont eſté commis.

3. Τί γὰρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;

Car qu'en eſt-il, ſi quelques vns n'ont point creu? leur incredulité aneantira-elle la foy de Dieu?

4. Μὴ γένοιτο. γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

Ainſi n'aduiene: ains Dieu ſoit veritable, & tout homme menteur: ſelon qu'il eſt eſcrit, Afin que tu ſois trouué iuſte en tes paroles, & que tu ayes gain de cauſe quand tu es iugé.

5. Εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.

Que ſi noſtre iniuſtice recommande la iuſtice de Dieu, que dirons-nous? Dieu eſt-il iniuſte, quand il punit? (ie parle en homme.)

6. Μὴ γένοιτο· ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;

Ainſi n'aduiene: autrement, comment Dieu iugera-il le monde?

7. Εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν, εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι.

Car ſi la verité de Dieu eſt plus abondante par ma menterie à ſa gloire, pourquoi ſuis-ie encor condamné pour pecheur?

CAP. III.

QVid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ utilitas circunciſionis?

What is then the preferment of the Jewe? or what is the profite of circumciſion?

2. Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita ſunt illis eloquia Dei.

Much euerie maner of way: for chiefly/ becauſe vnto them were committed the oracles of God.

3. Quid enim ſi quidam illorum non crediderunt? Nunquid incredulitas illorum fidem Dei evacuavit?

For what/though ſome did not beleeue? ſhall their vnbeliefe make the faith of God without effect?

4. Abſit. Eſt autem Deus verax: omnis autem homo mendax: ſicut ſcriptum eſt, Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis: & vincas cum iudicaris.

God forbid: yea/let God be true/ and euerie man a liar/as it is written/ That thou mighteſt be iuſtified in thy wordes/ and ouercome/when thou art iudged.

5. Si autem iniquitas noſtra iuſtitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus eſt Deus qui infert iram? (ſecundùm hominem dico.)

Now if our vnrigtheouſnes commend the righteouſnes of God / what ſhall we ſay? Is God vnrighteous which puniſheth? (J ſpeake as a man)

6. Abſit, alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum?

God forbid: els how ſhall God iudge the worlde?

7. Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit, in gloriam ipſius: quid adhuc & ego tanquam peccator iudicor?

For if the veritie of God hath more abounded through my lie vnto is glorie/why am J yet condemned as a ſinner?

Das III. Capitel.

WArumb wird deñ das Jüdenthumb ſo hoch gehalten? Oder was nützet die Beſchneidung?

HVad fordel haffue da Jøderne? Eller huad gaffner Omſkærelſen?

2. Zwar faſt vil. Zum erſten: Jnen iſt vertrauet Gottes Wort.

Sandelige gantſke meget. Førſt/ At de ere betrode til det/ ſom Gud talede.

3. Daß aber etliche nicht glauben an daſſelbige/ was ligt dran? ſolt jrer Vnglaube Gottes Glaube auffheben?

Men at nogle icke tro paa det ſamme/ huad ligger der mact paa? Skulde deris vantro gøre Guds tro til inted?

4. Das ſey ferne. Es bleibe vilmehr alſo/ daß Gott ſey warhafftig/ vnnd alle Menſchen falſch. Wie geſchrieben ſtehet: Auff daß du gerecht ſeyeſt inn deinen Worten/ vnd überwindeſt wenn du gerichtet wirſt.

Det vere longt fra. Det bliffue meget mere ſaa/ At Gud er ſandru/ oc alle Menniſke falſke. Lige ſom ſcreffuit ſtaar/ Paa det du ſkalt vere retferdig i dine ord/ oc offeruinde/ naar du bliffuer dømt.

5. Jſts aber alſo/ daß vnſer vngerechtigkeit Gottes Gerechtigkeit preiſet/ was wöllen wir ſagen? Jſt denn Gott auch vngerecht/ daß er darüber zürnet? (Jch rede alſo auff Menſchen weiſe.)

Men er det ſaa/ at vor vretferdighed priſer Guds Retferdighed/ huad ville wi ſige? Er da Gud oc vretferdig/ at hand bliffuer vred der faare? (Jeg taler ſaa effter Menniſkelig viſſ.)

6. Das ſey ferne wie köndte ſonſt Gott die Welt richten?

Der vere longt fra. Huorledis kunde Gud ellers døme Verden?

7. Denn ſo die Warheit Gottes durch meine Lügen herrlicher wirdt zu ſeinem preiß/ Warumb ſolt ich denn noch als ein Sünder gerichtet werden?

Thi at bliffuer Guds ſandhed herligere til hans priſſ/ formedelſt min Løgn/ Hui ſkulde ieg da end nu bliffue dømt ſom en Syndere?

Kapitola III.

WČemž tehdy přewyſſuge Zid? aneb který geſt vžitek obřezowánij?

COž tedy zá godność ma Zyd ábo co zá pożytek obrzezánia?

2. Weliký náramně. Nayprwé tijm/ že geſt Ziduom ſwěřen Zákon Božij.

Wielka wſzelákim ſpoſobem/ ábowiem náprzednieyſza tho ieſt rzecz iż im zwierzone ſa ſlowá Boże.

3. A což pak/ že gſau někteřij z nich newěřili? Zdali geſt newěra gegich wijru Božij wyprázdnila?

Bo coż na tym/ ieſli niektorzy byli niedowiarki/ á zaż niedowiarſtwo ich wynicuie wiare Boza.

4. Nikoli. Neboť geſt Bůh prawdomluwný/ ale každý člowěk lhář: Jakož pſáno geſt: Aby ſprawedliw byl včiněn w řečech twých/ a přemohl když budeſſ ſauditi.

Nie dary thego Boże/ y owſzem niech Bog będzie prawdziwy/ á wſzelki człowiek klamca/ iako náPiſano ieſt. Abyś był náleziony ſpráwiedliwym w powieſciach twoich/ y ábyś zwyciężył gdy bywaſz ſadzon.

5. Pakli neprawoſt naſſe/ ſprawedlnoſt Božij wychwaluge/ což dijme? Zdali neſprawedliwý geſt Buoh/ kterýž vwodij hněw? obyčegem lidſkým prawijm.

A ieſli nieſpráwiedliwość náſzá Boża ſpráwiedliwość zaleca/ coż rzeczemy? A zaż nieſpráwiedliwy Bog ktory karánie przepuſzcza? (mowię wedle człowieká.)

6. Odſtup to: Nebo/ kterak bude ſauditi Bůh tento ſwět:

Nie thakci ieſt/ bo ináczey/ Jákoż Bog ſadzic będzie świát?

7. Geſli pak že prawda Božij mau lžij rozmnohla ſe k ſláwě geho/ proč geſſtě y ná yako hřijſſnijk býwám ſauzen?

Abowiem ieſli prawdá Boża przez moie klamſtwo obfitowáłá ku chwale iego/ czemu ia dáley bywam oſadzon iáko grzeſzny?

ג

8 אוֹ דַּלְמָא אַיְךְ דַּמְגַדְּפִין עֲלַין אֲנָשָׁת וְאָמְרִין דְּאָמְרִינַן דְּנֶעְבֵּד בִּישָׁתָא דְּנֵאתְיָן טָבָתָא הָנוּן דְּדִינְהוֹן בְּטִיר הוּ לְכֵאנוּתָא׃

E non piu toſto (ſecondo che noi ſiamo calunniati, e ſecondo che alcuni dicono che noi diciamo) facciam de mali, accioche ne vengano i beni? la damnatione de iquali è giuſta.

9 מָנָת הָכִיל אֲחִידִינַן יַתִּירָא דְּקַדְמַן פְּסַקְן עַל יְהוּדָיֵת וְעַל אַרְמָיֵת דְּתְחִית חֲטִיתָת אִנּוּן כֻּלְּהוֹן׃

Che dunque? ſiamo noi piu eccellenti? per niun modo, imperoche noi habbiam qui diſopra conuinto che, tanto Giudei che Greci, tutti ſon ſotto'l peccato.

10 אַיְךְ דַּכְתִיב דְּלַיְת כֵּאנָא אַף לָא חַד׃

Si come è ſcritto, Non è chi ſia giuſto, ne pur vn ſolo.

11 וְלָא דְּמֶסְתַּכַּל וְלָית דְּבָעֵא לַאלָהָא׃

Non è alcuno che intenda, non è chi cerchi Iddio.

12 כֻּלְּהוֹן סְטוֹ אַכְחְדָת וְאֶסְתַּלִיו וְלַיְת דְּעָבֵד טָבְתָא אַף לָא חַד׃

Tutti hanno deuiato, e ſono inſiememente diuentati inutili: non è chi faccia bene, ne pur infin ad vn ſolo.

13 קַבְרָא פְּתִיחָא גַּגַּרְתְּהוֹן וּלְשָׁנַיְהוֹן נְכוּלְתָנִין וְחֶמְתָא דְּאַסְפְּס תְּחִית סֶפְוָתְהוֹן׃

La lor gola è vn ſepolcro aperto: hanno adoperate le lor lingue ad ingannare, ſotto le lor labbra, è veleno d'aſpidi.

14 פּוּמְהוֹן מְלֵא לוּטְתָא וּמְרָרוּתָת׃

La bocca de quals è piena di maladittione e d'amaritudine.

ג

8 וְלֹא כַּאֲשֶׁר מְגַדְּפִין אוֹתָנוּ וְכָמוֹ אוֹמְרִים אֲנָשִׁים לֵאמֹר לָנוּ כִּי־נַעֲשֶׂה אֶת־הָרָעוֹת אֲשֶׁר תְּבוֹאֶנָה הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר מִשְׁפָּטָם נִשְׁפָּט הוּא׃

No ſiendolo, como ſomos blaſphemados, y como algunos dizen que noſotros dezimos, Hagamos males, paraque vengan bienes? la condenacion de los quales es juſta.

9 וּמַה נִיקַד לֹא מְאוּמָה וְנַחְיֵב אֶת־הַיְּהוּדִים וְאֶת־הַיְּוָנִים כֻּלָּם לִהְיוֹתָם תַּחַת הַחַטָּאָה׃

Pues que? Somos mejores que ellos? En ninguna manera: porque ya auemos accuſado à Iudios y à Griegos, que todos eſtan debaxo de peccado:

10 כְּמוֹ נִכְתַּב אֵינֶנּוּ צַדִּיק אֵין גַּם אֶחָד׃

Como eſta eſcripto, Que no ay juſto, ni aun vno.

11 לֹא יֵשׁ מַשְׂכִּיל אֵינֶנּוּ דּוֹרֵשׁ אֶת־אֱלֹהִים׃

No ay quien entienda, no ay quien buſque a Dios.

12 הַכֹּל סָר יַחְדָּו נֶאֱלָחוּ אֵין עֹשֵׂה טוֹב אֵין גַּם אֶחָד׃

Todos ſe apartaron, à vna fueron hechos inutiles: no ay quien haga lo bueno: no ay ni aun vno.

13 קֶבֶר פָּתוּחַ גְּרוֹנָם לְשׁוֹנָם יַחֲלִיקוּן חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת שְׂפָתֵימוֹ׃

Sepulchro abierto es ſu garganta: con ſus lenguas tratan engannoſamente: veneno de aſpides eſta debaxo de ſus labios.

14 אָלָה פִּיהוּ מָלֵא וּמִרְמוֹת וָתֹךְ׃

Cuya boca eſtà llena de maledicencia, y de amargura:

γ'.

8. Καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά; ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι.

Ains pluſtoſt ſelon que nous ſommes blaſmés, & ſelon que diſent quelques vns que nous diſons, que ne faiſons-nous des maux, afin que bien en aduiene? (deſquels la condamnation eſt iuſte.)

9. Τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι.

Quoi donc ſommes-nous plus excellens? Nullement. Car nous auons cideuant conuaincu que tous, tant Iuifs que Grecs, ſont ſous peché.

10. Καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος, οὐδὲ εἷς.

Selon qu'il eſt eſcrit, Il n'y a nul iuſte, non pas vn ſeul.

11. Οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν.

Il n'y a nul qui entende, il n'y a nul qui recerche Dieu.

12. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.

Ils ont tous fouruoyé, & ont eſté enſemble rendus inutiles: il n'y a nul qui face bien, non iuſqu'à vn.

13. Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν.

C'eſt vn ſepulcre ouuert, que leur goſier: Ils ont frauduleuſement vſé de leurs langues: ſous leurs leures il y a venin d'aſpic.

14. Ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει.

Deſquels la bouche eſt plein de malediction & d'amertume,

CAP. III.

8. Et non (ſicut blaſphemamur, & ſicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala, ut veniant bona? quorum damnatio iuſta eſt.

And (as we are blamed / & as ſome affirme that we ſay) why do we not euill / that good may come thereof? whoſe damnation is iuſt.

9. Quid ergo? præcellimus eos? Nequaquã. Cauſati enim ſumus Iudæos & Græcos, omnes ſub peccato eſſe.

What then? are we more excellent? No/ in no wiſe: for we haue already proued/ that all/ both Jewes & Gentiles are vnder ſinne.

10. Sicut ſcriptum eſt: Quia non eſt iuſtus quiſquam.

As it is written / There is none righteous/ no not one.

11. Non eſt intelligens, non eſt requirens Deum.

There is none that vnderſtandeth: there is none that ſeeketh God.

12. Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.

They haue all gone out of the way: they haue bene made altogether vnprofitable: there is none that doeth good/ no not one.

13. Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſè agebant. Venenum aſpidum ſub labiis eorum.

Their throte is an open ſepulchre: they haue vſed their tongues to deceyte: the poyſon of aſpes is vnder their lippes.

14. Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt.

Whoſe mouth is full of curſing and bitterneſſe.

Das III. Capitel.

8. **Vnd nicht vil mehr alſo thun (wie wir geleſtert werden / vnnd wie etliche ſprechen/ daß wir ſagen ſollen) Laſſet vns übel thun / auff daß vns gutes darauß komme? Welcher verdamniß iſt gantz recht.**

Oc icke meget mere gøre ſaa (lige ſom wi beſpaattis/ oc ſom nogle ſige / at wi ſkulde ſige) lader oſſ gøre ilde/ at der kand komme gaat aff? Huilcke fordømelſe ere gantſke retferdig.

9. **Was ſagen wir denn nun? haben wir einen Vortheil? Gar keinen. Denn wir haben droben beweiſet/ daß beyde Jüden vnd Griechen alle vnter der Sünde ſind.**

Huad ſige wi da nu? Haffue wi nogen fordel? Aldelis ingen. Thi wi haffue før beuiſt/ at baade Jøder oc Greker ere alle vnder ſynden.

10. **Wie denn geſchrieben ſtehet: Da iſt nicht der gerecht ſey / auch nicht einer.**

Lige ſom oc ſcreffuit ſtaar/ der er ingen ſom er retferdig / ja icke en.

11. **Da iſt nicht der verſtändig ſey/ da iſt nicht/ der nach Gott frage.**

Der er icke nogen ſom er forſtandig / der er ingen ſom ſpør effter Gud.

12. **Sie ſind alle abgewichen/ vnd alleſampt vntüchtig worden. Da iſt nicht der gutes thu/ auch nicht einer.**

De ere alle affuigede / oc ere alleſammen bleffne wuillige/ Der er icke nogen ſom gør gaat/ oc icke end en.

13. **Ihr Schlund iſt ein offen Grab/ mit jren zungen handeln ſie trieglich/ Otterngifft iſt vnter jhren Lippen.**

Deris Strube er en oben Graff met deris Tunge handle de beſuigelige / der er Øgle forgifft vnder deris læbe.

14. **Ihr Mund iſt voll fluchens vnd bitterkeit.**

Deris Mund er fuld aff Bander oc beſkhed.

Kapitola III.

8. A ne radĕgij podlĕ toho/ yakož ſe nám rauhagij / a yakož prawij nĕkteřij / žebychom řijkali: Cžiňme zlĕ wĕcy / ať přijgdau dobrĕ? kterýchžto odſauzenij geſt ſprawedliwĕ.

A (táko źle o nas mowią / y táko nie ktorzy powiedáią iż mowiemy/) Czemuż złych rzeczy nie czyniemy áby przyſzły dobre? ktorych potępienie ieſt ſpráwiedliwe.

9. Což tehdy my převyſſujem ge? Žádným obyčegem. Neb gſme dokázali toho že gſau Židĕ y Řzĕkowĕ wſſyckni pod hřijchem:

Coż tedy/ á zaż my ieſteſmy zacnieyſzymi? żadnym ſpoſobem/ gdyżechmy przed thym przeparli Żydy y Greki iż wſzyſcy ſą pod grzechem.

10. Jakož geſt pſáno: Že nenij ſprawedliwého žádného.

Jáko nápiſano ieſt/ Nie máſz żadnego ſpráwiedliwego áż do iednego.

11. Nenij rozumného/ nenij kdoby hledal Boha.

Nie ieſt żáden ktoryby rozumiał/ á nie máſz ktoby Bogá ſzukał.

12. Wſſyckni ſe vchýlili/ wſſyckni neužitečnij gſau včinĕni: Nenij kdoby činil dobré/ nenij až do gednoho.

Wſzyſcy odſtąpili/ y ſpołu ſtáli ſię niepożytecznymi/ nie máſz ktoby dobrze czynił/ nie maſz áż do iednego.

13. Hrob otewřený geſt hrdlo gegich/ yazyky ſwými lſtiwĕ mluwili: Ged Hadowý pod rty gegich.

Gárdło ich ieſt grobem otwártym/ ięzykow ſwych vżywáli ná zdrádę/ á pod wárgámi ich ieſt iad Aſpidow.

14. Kterýchžto vſta plná gſau zlořečenſtwij a hořkoſti.

Ktorych vſtá nápełnione ſą przeklinania y gorzkości.

ג

15 וְרֶגְלַיְהוֹן קַלִּילָן לְמֶאשַׁד דְּמָא׃

I lor piedi ſon veloci à ſpargere il ſangue.

16 שְׁחָקָא וְדוּוָנָא בְּאוּרְחָתְהוֹן׃

Ne le vie loro è diſtruttione e calamità.

17 וְאוּרְחָא דִשְׁלָמָא לָא יִדַעוּ׃

E non hanno conoſciuta la via de la pace.

18 וְדַחְלְתֵה דַּאלָהָא לֵית קְדָם עַיְנַיְהוֹן׃

Non è timor di Dio dinanzi à gli occhij loro.

19 יָדְעִינַן דֵּין דְּמֶדֶם דָּאמַר נָמוּסָא לְאַילֵין דַּבְנָמוּסָא אִנּוּן אָמַר דְּכֻל פּוּם יֶסְתְּכַר וְעָלְמָא כֻּלֵּה נֶתְחַיַּב לַאלָהָא׃

Hor noi ſappiamo che tutte le coſe che la Legge dice, ella le dice à quelli che ſon ſotto la Legge: accioche ogni bocca ſi chiuda, e tutto'l mondo ſia colpeuole dinanzi à Dio.

20 מֶטוּל דְּמֶן עֶבָדַוְהִי דְנָמוּסָא לָא מֶזְדַּדַּק כֻּל בְּסַר קְדָמַוְהִי מֶן נָמוּסָא גֵּיר אֶתִידַעַת חֲטִיתָא׃

Perilche niſuna carne ſi giuſtificarà dinanzi à lui per le opere de la Legge: imperoche per la Legge ſi ha la cognitione del peccato.

21 הָשָׁא דֵּין דְּלָא נָמוּסָא כֵּאנוּתֵה דַּאלָהָא אֶתְגַּלְיַת וּמַסְהֵד עֲלֵיה הוּ נָמוּסָא וּנְבִיֵא׃

Ma hora la giuſtitia di Dio s'è manifeſtata ſenza la Legge, hauendo teſtimonio da la Legge e da i Profeti.

22 כֵּאנוּתֵה דֵּין דַּאלָהָא בְּיַד הַימָנוּתָא הִי דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְכֻל נָשׁ אַף עַל כֻּל נָשׁ דְּמְהַימֶן בֵּה לַיְת גֵּיר פּוּרְשָׁנָא׃

La giuſtitia dico di Dio per la fede di IESV Chriſto, in tutti e ſopra tutti quelli che credeno, percioche non ci è alcuna differentia.

23 מֶטוּל דְּכֻלְּהוֹן חֲטַו וַחְסִירִין מֶן תֶּשְׁבּוּחְתֵה דַּאלָהָא׃

Conciosia che tutti hanno peccato, e ſono ſpogliati de la gloria di Dio.

ג

15 יְמַהֲרוּ רַגְלֵיהֶם לִשְׁפֹּךְ דָּם׃

Sus pies ſon ligeros à derramar ſangre.

16 שֹׁד וָשֶׁבֶר בִּמְסִלּוֹתָם׃

Quebrandamiento y deſuentura ay en ſus caminos.

17 וְדֶרֶךְ שָׁלוֹם לֹא יָדָעוּ׃

Y camino de paz no conocieron.

18 אֵין פַּחַד אֱלֹהִים לְנֶגֶד עֵינֵיהֶם׃

No ay temor de Dios delante de ſus ojos.

19 וְיָדַעְנוּ כִּי כָּל־הַמְדַבֶּרֶת הַתּוֹרָה תְּדַבֵּר לָאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה לְמַעַן כָּל־פֶּה יִסָּכֵר וְיִכָּנַע כָּל־הָעוֹלָם לֶאלֹהִים׃

Empero ya ſabemos que todo loque la Ley dize à los que eſtan en la Ley lo dize: para que toda boca ſe tape, y que todo el mundo ſe ſujete à Dios.

20 עַל־כֵּן בְּמַעֲשֵׂי הַתּוֹרָה לֹא נִצְדַּק כָּל־בָּשָׂר לְפָנָיו כִּי בַתּוֹרָה דַּעַת הַחַטָּאָה׃

Que por las obras de la Ley ninguna carne ſe juſtificará delante del: porque por la Ley es el conocimiento del peccado.

21 וְעַתָּה בִּבְלִי תּוֹרָה צִדְקַת אֱלֹהִים נִגְלָתָה הַהוּעֲדָה מִתּוֹרָה וּנְבִיאִים׃

Empero aora, ſin la Ley, la juſticia de Dios ſe ha manifeſtado teſtificada por la Ley y por los Prophetas.

22 כִּי צִדְקַת אֱלֹהִים בֶּאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּכֻלָּם וְאֶל־כֻּלָּם הַמַּאֲמִינִים כִּי אֵינֶנָּה מַבְדָּלָה׃

La juſticia, digo de Dios por la fe de Ieſus el Chriſto, para todos y ſobre todos losque creen en el: porque no ay differencià.

23 כִּי כֻלָּם חָטְאוּ וְחָסְרוּ כְּבוֹד אֱלֹהִים׃

Porquanto todos peccaron, y tienen neceſſidad de la gloria de Dios:

γ'.

15. Ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα.

Leurs pieds ſont legers à eſpandre le ſang.

16. Σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

Deſtruction & miſere eſt en leurs voyes,

17. Καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν.

Et n'ont point cognu la voye de paix.

18. Οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

La crainte de Dieu n'eſt point deuant leurs yeux.

19. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ.

Or ſauons-nous que tout ce que la Loy dit, elle le dit à ceux qui ſont ſous la Loy, afin que toute bouche ſoit fermee, & que tout le monde ſoit coulpable deuant Dieu.

20. Διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

Parquoi nulle chair ne ſera iuſtifiee deuant lui par les œuures de la Loy: car par la Loy eſt donnee cognoiſſance du peché.

21. Νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν.

Mais maintenant la iuſtice de Dieu eſt manifeſtee ſans Loy eſtant à icelle rendu teſmoignage par la Loy, & par les Prophetes.

22. Δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή.

Voire la iuſtice de Dieu, qui eſt par la foy en Ieſus Chriſt, enuers tous, & ſur tous les croyans: (car il n'a nulle difference:

23. Πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.

Veu que tous ont peché, & ſont entierement deſtitués de la gloire de Dieu.)

CAP. III.

15. Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.

Their feete are ſwift to ſhead bloud.

16. Contritio & infelicitas in viis eorum.

Deſtruction and calamitie are in their wayes.

17. Et viam pacis non cognoverunt.

And the waye of peace they haue not knowen.

18. Non eſt timor Dei ante oculos eorum.

The feare of God is not before theyr eyes.

19. Scimus autem quoniam quæcunque lex loquitur, iis qui in lege ſunt loquitur: ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo.

Now we know that whatſoeuer yͤ Law ſait / it ſaith it to them which are vnder the Law / that euery mouth may be ſtopped / & all the worlde be culpable before God.

20. Quia ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

Therefore by the workes of the Lawe ſhall no fleſh be iuſtified in his ſight: for by the Law commeth the knowledge of ſinne.

21. Nunc autem ſine lege iuſtitia Dei manifeſtata eſt: teſtificata à lege & Prophetis:

But nowe is the righteouſnes of God made manifeſt without the Lawe, hauing witnes of the Lawe and of the Prophets.

22. Iuſtitia autem Dei per fidem Ieſu Chriſti, in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum, non enim eſt diſtinctio.

To wit, the righteouſnes of God by the fayth of Jeſus Chriſt / vnto all, and vpon all that beleeue.

23. Omnes enim peccaverunt: & egent gloria Dei.

For there is no difference: for all haue ſinned, & are depriued of the glorie of God.

Das III. Capitel.

15. Jhre Füſſe ſind eilend Blut zuvergieſſen.

Deris Føder ere ſnare til at vdſtyrte Blod.

16. In jhren wegen iſt eitel Vnfall vnd Hertzenleid.

Der er idel wlycke oc Hiertis ſorg i deris vey.

17. Vnnd den Weg des Friedens wiſſen ſie nicht.

Oc de kende icke fredens vey.

18. Es iſt keine Forcht Gottes für jhren augen.

Der er ingen Guds frycт faar deris Øyen.

19. Wir wiſſen aber das / was das Geſetz ſaget / das ſaget es denen / die vnter dem Geſetze ſind / auff daß aller Mund verſtopffet werde / vnnd alle Welt Gott ſchuldig ſey.

Men wi vide / at huad ſom Lowen ſiger / det ſiger hun til dem / ſom ere vnder Lowen / Paa det allis Mund ſkal tilſtoppis / oc al Verden ſkal vere Gud ſtyldig.

20. Darumb / das kein Fleiſch durch des Geſetzes werck für jhm gerecht ſein mag. Denn durch das Geſetz kompt erkenntniß der Sünde.

Fordi / at der kand inted kød vere retferdig faar hannem / formedelſt Lowens Gerninger. Thi at formedelſt Lowen kommer ſyndſens bekendelſe.

21. Nun aber iſt ohn zuthun des Geſetzes / die Gerechtigkeit / die für Gott gilt / offenbaret / welche doch iſt bezeuget / durch das Geſetz vnd die Propheten.

Oc nu er den Retferdighed ſom gelder faar Gud / obenbaret oc vidnet / formedelſt Lowen oc Propheterne / vden Lowens tilgørelſe.

22. Ich ſage aber von ſolcher Gerechtigkeit für Gott / die da kompt durch den Glauben an Jeſum Chriſt / zu allen / vnd auff alle / die da glauben. Denn es iſt hie kein vnterſcheid.

Men ieg ſiger om ſaadan retferdighed faar Gud / ſom kommer formedelſt Troen til Jheſum Chriſtum. til alle oc paa alle / ſom tro. Thi at her er inted forſkel.

23. Sie ſind allzumal Sünder / vnd mangeln des Ruhms / den ſie an Gott haben ſollen.

De ere alleſamme Syndere / oc dem fattis den Roeſſ / ſom de ſkulle haffue i Gud.

Kapitola I.

15. Nohy gegich rychlé k wylitij krwe.

Nogi ich ſa prędkie ku rozlaniu krwie.

16. Setkenij a neſſtěſtij na ceſtách gegich.

Spuſtoßenie y vtrapienie ieſt ná drogach ich.

17. A ceſty pokoge nepoznali:

A drogi pokoiu nie poználi.

18. Nenij bázně Božij před očima gegich.

Boiaźni Boża nie ieſt przed oczymá ich.

19. Wijme pak / že cožkoli Zákon mluwij / těm kteřijž gſau pod Zákonem mluwij: aby každá vſta byla zacpaná / a aby poddán byl weſſkeren Swět Bohu:

Amy wiemy iż cokolwiek zakon mowi / tym ktorzy w zakonie ſa mowi / áby wßelkie vſtá były zatkłone / y áby był winien wßytek świát ſądu Bożego.

20. Nebo z ſkutkuow Zákona / nebude ſprawedliw včiněn žádný člowěk před nim Nebo ſkrze Zákon poznánij hřijchu geſt.

Przetho żadne ciáło nie będzie vſpráwiedliwione przed oblicznością iego z vczynkow zakonu, gdyż przez zakon bywa poznánie grzechu.

21. Ale nynij bez Zákona ſpráwedlnoſt Božij zgewena geſt oſwědčena gſauc Zákonem y Proroky.

Ale teraz ſpráwiedliwość Boża ieſt obiáwiona przez zákon / poświádczona świádectwem zakonu y Prorokow.

22 Sprawedliwoſt pak Božij / ſkrze wijru Gežiſſe Kryſta kewſſem / a nade wſſemi kteřijž wěřij w něho. Nebo nenij žádného rozdijlu.

Spráwiedliwość mowię Boża / przez wiare Jezuſa Kryſtuſa / wßytkim y ná wßytki ktorzy wierzą / gdyż nie maß rożności.

23. Wſſyckni gſau zagiſté zhřeſſyli / a potřebugij ſlawy Božij.

Abowiem wßyſcy zgrzeßyli / y nie doſtáwa im chwały Bożey.

ג

24 וּמְזְדַּדְּקִין בְּטַיְבוּתָא
מַגַּן וַבְּפוּרְקָנָא דְּאִיתַוְהִי
בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Essendo giustificati in dono per la sua gratia, per la redentione che è in Christo Iesv.

25 הָנָא דְּקַדֵּם סָמֵהּ
אֱלָהָא חוּסָיָא בְּהַיְמָנוּתָא
דַּדְמֵהּ מֶטוּל חָטָהִין דְּמֵן
קְדִים חַטִּין׃

Ilquale Iddio ha constituito propitiatore per la fede nel sangue di esso, à dimostrar la sua giustitia, per la remession de peccati precedenti, per la patientia di Dio.

26 בָּאתְרָתָא דְּיַהֵב לַן
אֱלָהָא בְּמַגָּרַת רוּחֵהּ
לְתַחֲוִיתָא דְּכִאנוּתֵהּ ד
דַּבְזַבְנָא הָנָא דְּהָו יְהֶוֵא
כִּאנָא וַיְזַדֵּק בְּכִאנוּתָא
לְמַן דַּבְהַיְמָנוּתָא הוּ דְּמָרַן
יֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Per dimostrar dico la sua giustitia in questo presente tempo: acciochè egli sia trouato giusto, e giustificante colui che è da la fede di Iesv.

27 אֵיכַו הָכִיל שׁוּבְהָרָא
אֶתְבַּטַּל לֵהּ בַּאֵינָא נָמוּסָא
דַּעְבָדֵא לָא אֶלָּא בְּנָמוּסָא
דְּהַיְמָנוּתָא׃

Doue è donque la gloriatione? Ella è esclusa. Per qual Legge? de le opere? Non gia: ma per la Legge de la fede.

28 מֶתְרַעֵינַן הָכִיל ד
דַּבְהַיְמָנוּתָא הוּ מֶזְדַּדַּק
בַּר־נָשָׁא וְלָא בַּעְבָדֵא
דְּנָמוּסָא׃

Noi concludiamo dunque che l'huomo è giustificato per fede, senza l'opere de la Legge.

29 לְמָא גֵּיר אֱלָהָא
דִּיהוּדָיֵא הוּ בַּלְחוּד ו
וַדְעַמְמֵא לָא אִין אַף
דְּעַמְמֵא׃

Iddio è egli solamente Dio de Giudei? non è egli ancor de Gentili? certo egli è ancor de Gentili.

30 מֶטוּל דְּחַד הוּ אֱלָהָא
דַּמְזַדֵּק גְּזוּרְתָּא בְּהַיְמָנוּתָא
אַף עוּרְלוּתָא בָּהּ
בְּהַיְמָנוּתָא׃

Conciosia ch'egli è vn sol Iddio, ilqual giustificarà la Circoncisione de la fede, e il Preputio per la fede.

ג

24 נִצְדָּקִים חִנָּם בִּתְחִנָּתוֹ בִּפְדוּת אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Iustificados graciosamente por su gracia por la redemcion que es en Iesus el Christo.

25 אֲשֶׁר שָׂמוֹ אֱלֹהִים לְכַפֹּרֶת בֶּאֱמוּנָה בְּדָמוֹ לְהַרְאוֹת אֶת צִדְקָתוֹ בְּשֵׂאתוֹ אֶת־חַטֹּאת הָרִאשׁוֹנוֹת׃

Alqual Dios ha propuesto por aplacacion por la fe en su sangre para manifestacion de su justicia por para la remission de los peccados passados:

26 בִּדְמִית אֱלֹהִים לְהַרְאוֹת אֶת־צִדְקָתוֹ בְּעִתּוֹתֵינוּ לִהְיוֹתוֹ צַדִּיק וּמַצְדִּיק לַאֲשֶׁר מֵאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ הוּא׃

Por la paciencia de Dios: manifestando su justicia en este tiempo: paraque el solo sea el Iusto, z elque justifica àlque es de la fe de Iesus el Christo.

27 וְאַיֵּה הַמְּהֻלָּל נֶהְבַּל בַּמֶּה תוֹרָה הַבְּתוֹרַת הַמַּעֲשִׂים לֹא כִּי אִם בְּתוֹרַת הָאֱמוּנָה׃

Donde pues està la jactancia? Es Echada fuera. Por qual Ley? De las obras? no: mas por la Ley de la fe,

28 לָכֵן מְחַשְּׁבִים אֲנַחְנוּ בֶּאֱמוּנָה לְהַצְדִּיק אֶת־הָאָדָם בִּבְלִי מַעֲשֵׂי הַתּוֹרָה׃

Ansique determinamos ser el hombre justifiado sin las obras de la Ley.

29 אוֹ אִם אֱלֹהִים אֱלֹהֵי הַיְּהוּדִים לְבַדּוֹ הֲלֹא גַּם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אַף כִּי הַגּוֹיִם׃

O es Dios solamente dios de los Iudios? No es tambien Dios de las Gentes? cierto tambien es Dios de las Gentes.

30 עַל־כֵּן יְהוָה אֶחָד הוּא אֲשֶׁר מַצְדִּיק לַמּוּלָה בֶּאֱמוּנָה וְלָעֲרֵלָה בֶּאֱמוּנָה׃

Porque vn Dios ès de todos, el qual justificarà de la fe la Circuncision y por la fe àl Capullo.

γ'.

24. Δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Estans iustifies gratuitement par la grace d'icelui, par la redemption qui est en Iesus Christ;

25. Ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων.

Lequel Dieu a ordonné de tout temps pour propitiatoire par la foy, au sang d'icelui, afin de demonstrer sa iustice, par la remission des pechés precedens.

26. Ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ· εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦ.

Suiuant la patience de Dieu: Voire afin de demõstrer sa iustice au temps present, afin qui il soit trouué iuste, & iustifiant celui qui est de la foy de Iesus.

27. Ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως.

Où est donc la vantance: Elle est forclose par quelle loy: est ce par celle des œuures: Non. mais par la loy de la foy.

28. Λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου.

Nous concluons donc que l'homme est iustifié par foy sans les œuures de la Loy.

29. Ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν.

Dieu est il seulement le Dieu des Iuifs: ne l'est-il point aussi des Gentils: certes il l'est aussi bien des Gentils.

30. Ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.

Car il y a vn seul Dieu qui iustifiera de la foy la Circoncision, & le prepuce par la foy.

CAP. III.

24. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu.

And are iuſtifyed freelye by his grace / through the redemption that is in Chriſt Jeſus.

25. Quem propoſuit Deus propitiationem, per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, propter remiſſionem pręcedentium delictorum.

Whome God hath ſet forth to be a reconciliation through fayth in his blood/ to declare his righteouſnes / by the forgiueneſſe of ſinnes that are paſſed through the pacience of God.

26. In ſuſtentatione Dei, ad oſtenſionem iuſtitiæ eius in hoc tempore: ut ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans eum, qui eſt ex fide Ieſu Chriſti.

To ſhewe at this time his righteouſnes/that he might be iuſt / and a iuſtifier of him which is of the fayth of Jeſus.

27. Vbi eſt ergo gloriatio tua? Excluſa eſt, Per quam legem? factorum? Non, ſed per legem fidei.

Where is then the reioycing? It is excluded. By what Law? of workes? Nay: but by the Lawe of fayth.

28. Arbitramur enim iuſtificari hominem per fidem ſine operibus legis.

Therefore we conclude/that a man is iuſtified by fayth without the workes of the Lawe.

29. An Iudæorum Deus tantum? nónne & Gentiũ? Imò & Gentium.

God/is he the God of the Jewes onely/ and not of the Gentiles alſo? yes/ euen of the Gentiles alſo.

30. Quoniam quidem unus eſt Deus, qui iuſtificat circuncisionem ex fide, & præputium per fidem.

For it is one God who ſhall iuſtifie circumciſion of fayth / & vncircumciſion through fayth.

Das III. Capitel.

24. Vnnd werden ohn verdienſt gerecht auß ſeiner Gnade/durch die Erlöſung / ſo durch Chriſto Jeſu geſchehen iſt.

Oc de bliffue retferdige aff hans naade vden fortieniſte / ved den Genløſning / ſom er ſkeet formedelſt Chriſtum Jheſum.

25. Welchen Gott hat fürgeſtellt zu einem Gnadenſtul durch den Glauben in ſeinem Blut / damit er die Gerechtigkeit / die für jhm gilt/darbiete/ in dem/ daß er Sünde vergibt/welche biß anher blieben war.

Huilcken Gud haffuer ſticket til en Naadeſtol formeddlſt Troen i hans Blod / Huor met hand tilbiuder den Retferdighed / ſom gelder faar hannem i det / at hand forlader Synden. Huilcken ſom vaar bleffuen hid indtil.

26. Vnter Göttlicher Gedult/auff daß er zu diſen Zeiten darböte die Gerechtigkeit/die für jhm gilt/Auff daß er allein Gerecht ſey / vnnd gerecht mache den / der da iſt des Glaubens an Jeſu.

Vnder Guddommelig taalmodighed / At hand vilde paa denne tid frembiude den Retferdighed/ſom gelder faar hannem / Paa det at hand ſkal alene vere Retferdig / oc gøre den retferdig / ſom haffuer Troen til Jheſum.

27. Wo bleibet nun der Ruhm? Er iſt nichts. Durch welch Geſetz? durch der werck Geſetz? Nicht alſo/ſondern durch des Glaubens Geſetz.

Huor bliffuer nu den Roeſſ? Hand er vde/ Formedelſt huilcken Low? ved Geringers Lowen? Icke ſaa / formedelſt Troens Low.

28. So halten wir es nun / daß der Menſch gerecht werde / ohn des Geſetzes Werck/alleine durch den Glauben.

Saa holde wi det nu / At Menniſken bliffuer retferdig/ vden Lowens Gerninger/ alene formedelſt Troen.

29. Oder iſt Gott allein der Jüden Gott? Jſt er nicht auch der Heiden Gott? Ja freylich auch der Heiden Gott.

Eller er Gud alene Jødernis Gud? Er hand oc icke Hedningernis Gud? Ja frulge ocſaa Hedningernis Gud.

30. Sintemal es iſt ein einiger Gott/ der da gerecht machet die Beſchneidung auß den Glauben/vnd die Vorhaut durch den Glauben.

Efterdi hand er en eniſte Gud / ſom retferdig gør Omſkærelſen aff Troen/ oc Forhuden formedelſt Troen.

Kapitola III.

24. Sprawedliwij včiněni gſauce darmo / miloſtij geho/ ſkrze wykaupenij / kteréž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

Ale vſprawiedliwieni ſa darmo / to ieſt / z łáſki iego/ przez odkupienie ſpráwione przez Jezuſá Kryſtuſá.

25. Gehožto Bůh wydal za Smijrcy/ ſkrze wijru/ we krwi geho/ k dokázanij ſprawedlnoſti Božj / pro odpuſſtěnij předeſſlých hřijchuow.

Ktorego Bog poſtánowił áby był vbłágániem przez wiárę/ wylawſzy krew ſwoię / ku okazániu ſpráwiedliwośći ſwoiey / dla odpuſzczenia grzechow przeſzłych.

26. W ſhowijwánij Božijm/ k okázanij ſprawedlnoſti geho wtomto čaſu: aby on Sprawedliwým byl / a ſprawedliwého činil toho/ který geſt z wijry Gežijſſe Kryſta.

Z ćirpliwośći Bożey / áby ſie okazáłá ſpráwiedliwość teraznieyſzego czáſu / áby on był ſpráwiedliwy / y vſpráwiedliwiáiacy thego kthory ieſt z wiary Jezuſowey.

27. Kde geſt tehdy chlauba twá? wyprázdněna geſt. Skrze který Zákon? Skutkůwli? Nic/ ale Zákonem wijry.

Gdźież tedy chlubá? Wyrzucona ieſt. Przez ktory zakon? vczynkowili? Nie / ále przez zakon wiary.

28. Nebo za to držijme/ že člowěk ſprawedliw bywá včiněn ſkrze wijru bez ſkutkůw Zákona.

My thedy dowodzimy iż człowiek bywa vſpráwiedliwion przez wiárę / oprocz vczynkow zakonu.

29. Zdali geſt toliko Buoh Židůw? Zdali nenij y Pohanůw? Ba giſtě y Pohanůw.

Izali Bog ieſt thylko Żydow? izaż nie ieſt y pogánow? Iśćieć y pogánow.

30. Nebo zagiſté geden geſt Bůh/ kterýž obřezánij ſprawedliwé činij z wijry / y také neobřezánij ſkrze wijru.

Abowiem ieden ieſt Bog ktory vſpráwiedliwi obrzezánie zwiany / y nie obrzezánie przez wiárę.

ג

31 לְמָא הָכִיל נָמוּסָא הוּ מְבַטְּלִינַן בְּהַימָנוּתָא חָס אֶלָּא נָמוּסָא הִי מְקִימִינַן׃

Annulliamo noi dunque la Legge per la fede? Non gia: anzi ſtabiliamo la Legge.

ד

1 מָנָא הָכִיל אָמְרִינַן עַל אַבְרָהָם רִישָׁא דַּאבָהָתָא דְּאֶשְׁכַּח בַּבְסַר׃

Che diremo dunque noi, che ſecondo la carne habbia trouato Abraam padre noſtro?

2 אֶלּוּ גֵּיר אַבְרָהָם מֶן עֲבָדֵא אֶזְדַּדַּק הֲוָא אִית הֲוָא לֵה שׁוּבְהָרָא אֶלָּא לָא לְוָת אֱלָהָא׃

Perche ſe Abraam fu giuſtificato per le opere, ha di che gloriarſi, ma non appreſſo Iddio.

3 מָנָא גֵּיר אָמַר כְּתָבָא דְּהַימֶן אַבְרָהָם לַאלָהָא וְאֶתְחַשְׁבַת לֵה לְזַדִּיקוּ׃

Ma che dice la Scrittura? Abraam credette à Dio, e fugli riputato da eſſo à giuſtitia.

4 לְמַן דְּפָלַח דֵּין לָא
מֶתְחַשֵּׁב לֵה אַגְרֵה אַיְךְ
דַּבְטַיְבוּ אֶלָּא אַיְךְ מַן ד
דְּמֶתְחַיַּב לֵה׃

Doue à colui che opera, la mercede non gli è deputata per gratia, ma per debito.

5 לְהַו דֵּין דְּלָא פָּלַח אֶלָּא הַימֶן (בַּלְחוּד) בְּמַן דְּמַזַדַּק לַחַטָּיָא מֶתְחַשְׁבָא לֵה הַימָנוּתֵה לְכֵאנוּ׃

Et à colui che non opera, ma crede (ſolamente) in colui che giuſtifica l'empio, la ſua fede gli è riputata à giuſtitia.

6 אַיכַנָּא דָאַף דַּוִיד אָמַר עַל טוּבֵה דְּגַבְרָא אַיְנָא דַּאלָהָא חָשֵׁב לֵה זַדִּיקוּתָא דְּלָא עֲבָדֵא כַּד אָמַר׃

Come ancor Dauid dichiara la beatitudine de l'huomo, à cui Iddio imputa la giuſtitia ſenza le opere, dicendo.

ד

31 אַךְ נְנָאֵר אֶת־הַתּוֹרָה בָּאֱמוּנָה חָלִילָה לָּנוּ כִּי־אִם נְקַיֵּם אֶת־הַתּוֹרָה׃

Luego deshazemos la Ley por la fe? En ninguna manera? antes eſtablecemos la Ley.

ד

1 וּמָה נֹּאמַר עַל־אַבְרָהָם אָבִינוּ כִּי־מָצָא כַבָּשָׂר׃

Que pues diremos que halló Abraham nueſtro padre ſegun la carne?

2 וְאִם אַבְרָהָם מִמַּעֲשִׂים נִצְדַּק יֶשׁ־לוֹ מַהֲלָל אַךְ לֹא לִפְנֵי־אֱלֹהִים׃

Que ſi Abraham fue juſtificado por las obras, tiene gloria; mas no acerca de Dios.

3 וּמָה אָמַר הַכְּתָב וְהֶאֱמִין אַבְרָהָם בַּיהוָה וַתֵּחָשְׁבֶהָ לוֹ צְדָקָה׃

Porque que dize la eſcriptura? Y creyo Abraham à Dios, y fuele atribuydo à juſticia.

4 וְהַפּוֹעֵל פְּעָלָיו מְחִירוֹ לֹא נֶחֱשַׁב לוֹ כַּתְּחִנָּה כִּי־אִם כַּשָּׂכָר׃

Empero àl que obra, no ſe le cuenta el ſalario por merced, mas por deuda.

5 וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פוֹעֵל כִּי אִם מַאֲמִין (בִּלְבַד) בְּאוֹתוֹ הַמַּצְדִּיק לָרָשָׁע תֵּחָשֵׁב־לוֹ אֱמוּנָתוֹ צְדָקָה׃

Mas al que no obra, ſino cree (tambien) en aquel que juſtifica àl impio, la fe le es contada por juſticia.

6 כַּאֲשֶׁר גַּם דָּוִד אוֹמֵר עַל־אַשׁוּר הָאָדָם לַאֲשֶׁר יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ צְדָקָה בְּלִי מַעֲשִׂים לֵאמֹר׃

Como tambien Dauid dize, Ser bienauenturado el hombre, àl qual Dios atribuye juſticia ſin las obras, Diziendo.

γ'.

31. Νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

Aneantiſſons-nous donc la Loy par la foy: Ainſi n'aduiene: ains nous eſtabliſſons la Loy.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα;

Que dirons nous donc qu'Abraham noſtre pere a trouué ſelon la chair.

2. Εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν.

Certes ſi Abraham a eſté iuſtifié par les œuures, il a dequoi ſe vanter, mais non pas enuers Dieu.

3. Τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Car que dit l'Eſcriture? Abraham a creu à Dieu, & il lui a eſté alloué à iuſtice.

4. Τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὀφείλημα.

Or à celui qui œuure, le loyer ne lui eſt point alloué pour grace, mais pour choſe deuë.

5. Τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ (μόνον) ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην.

Mais à celui qui n'œuure point, ains croit (ſeulement) en celui qui iuſtifie le meſchant, ſa foi lui eſt allouee à iuſtice.

6. Καθάπερ καὶ δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων (λέγων.)

Comme auſſi Dauid declare la beatitude de l'homme à qui Dieu allouë iuſtice ſans œures, diſant.

CAP. III.

31. Legem ergo deſtruimus per fidem? Abſit, ſed legem ſtatuimus.

Do we then make the Law of none effect through fayth? God forbid: Yea we eſtabliſh the Law.

CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inveniſſe Abraham patrem noſtrum ſecundùm carnem?

What ſhall we ſay then / that Abraham our father hath founde concerning the fleſh?

2. Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus eſt: habet gloriam, ſed non apud Deum.

For if Abraham were iuſtified by workes/ he hath wherein to reioyce/ but not with God.

3. Quid enim dicit ſcriptura? Credidit Abraham Deo: & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

For what ſaith the Scripture? Abraham beleeued God/ and it was counted to him for righteouſnes.

4. Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.

Now to him that worketh/ the wages is not counted by fauour / but by dette.

5. Ei verò qui non operatur, credenti autem (*tantum*) in eum qui iuſtificat impium, reputabitur fides eius ad iuſtitiam (ſecundùm propoſitum gratiæ Dei.)

But to him that worketh not / but beleeueth (onely) in him that iuſtifieth the vngodly / his fayth is counted for righteouſnes.

6. Sicut & David dicit beatitudinē hominis, cui Deus accepto fert iuſtitiam ſine operibus (*dicens.*)

Euen as Dauid declareth the bleſſednes of the man / vnto whom God imputeth righteouſnes without workes/ ſaying.

Das III. Capitel.

3. Wie? heben wir denn das Geſetze auff durch den Glauben? Das ſey ferne/ ſonder wir richten das Geſetz auff.

Huorledis? Gøre wi da Lowen til inted/ formedelſt Troen? Det vere longt fra/ Men wi oprette Lowen.

Das IIII. Capitel.

WAs ſagen wir denn von vnſerm Vater Abraham / daß er funden habe nach dem Fleiſch?

HVad ſige wi da om vor Fader Abraham / at hand haffuer fundet effter kødet?

2. (Das ſagen wir:) Iſt Abraham durch die Werck gerecht/ ſo hat er wol rhum / aber nicht für Gott.

Det ſige wi/ Er Abraham retferdig formedelſt Gerninger/ da haffuer hand vel roeſſ/ Men icke faar Gud?

3. Was ſagt aber die Schrifft? Abraham hat Gott geglaubet / vnnd das iſt jhm zur Gerechtigkeit gerechnet.

Huad ſiger da Scrifften? Abraham trode Gud/ oc det er regnet hannem til Retferdighed.

4. Dem aber/ der mit Wercken vmbgehet/ wirdt der Lohn nicht auß gnaden zugerechnet/ ſondern auß pflicht.

Men den ſom omgaaſſ met Gerninger / hannem bliffuer icke Lon tilregnet aff naade / men aff fortieniſte.

5. Dem aber / der nicht mit Wercken vmbgehet / glaubet aber (alleine) an den/ der die Gottloſen gerecht macht / dem wirdt ſein Glaube gerechnet zur Gerechtigkeit.

Oc den / ſom icke omgaaſſ Gerninger / oc troer (alene) paa den/ ſom gør den Vgudelige redferdig / hannem bliffuer hans Trø regnet til retferdighed.

6. Nach welcher weiſe auch David ſagt / daß die Seligkeit ſey allein des Menſchen / welchem Gott zurechnet die Gerechtigkeit / ohn zuthun der Werck / da er ſpricht:

Effter huilcken ſtick Dauid oc taler/ At ſalighed hører allene det Menniſke til/ huilcket Gud regner retferdighed til / vden Gerningers tilgørelſe. Der ſom hand ſiger.

Kapitola III.

31 Což tehda Zákon kážýme ſkrze wijru? Nikoli / ale Zákon twrdijme?

Zakon tedy nicuſemy przez wiárę? By naimniey / ále zakon ſtánowimy.

Kapitola IIII.

COž tehdy dijme/ že geſt doſſel Abraham Otec naſs podlé těla.

COż tedy rzeczemy iż Abrahám ociec náſz otrzymał wedle ciała.

2. Geſtli Abraham z ſkutkůw Zákona ſprawedliw včiněn / mák chwálu/ ale ne v Boha.

Abowiem ieſli Abrahám z vczynkow był vſpráwiedliwion/ ma ſie z czego chlubić/ ále nie przed Bogiem.

3. Nebo co pijſmo o něm prawij? Vwěřil Abraham Bohu/ y počteno gemu k ſprawedlnoſti.

Abowiem coż piſmo mowi? Vwierzył Abrahám Bogu/ y poczytano mu ieſt ku ſpráwiedliwości.

4. Tomu pak kdož činij ſkutky/ odplata nebýwá počtena wedlé miloſti/ ale wedlé dluhu.

A themu co robi/ zapłátá nie ieſt poczytáná zá láſkę/ ále zá powinną rzecz.

5. Tomu pak kdož nečinij ſkutkůw/ ale wěřj (toliko) w toho kterýž ſprawedliwého činij hřjſſného/ býwá počtena wijra geho k ſprawedlnoſti/ (wedlé vloženij miloſti Božij.)

Temu záś co nie robi/ ále wierzy (thylko) w tego ktory vſpráwiedliwia niepoboźnego/ ieſt poczytaná wiárá iego zá ſpráwiedliwość.

6. Jakož y Dawid prawij o blahoſlawenſtwij člowěka/ kterému Buoh přičijtá ſprawedlnoſt bez ſkutkuow Zákona: (řka)

Jáko teź Dawid opowiedá ſzczęśliwość człowieká/ ktoremu Bog poczyta ſpráwiedliwość bez vczynkow/ mowiąc:

ד

7 דְטוּבַיְהוֹן לְאִילֵין ד
דְאֶשְׁתְּבֶק לְהוֹן עַוְלְהוֹן ו
וְאִתְכַּסִיו חַטָהַיְהוֹן׃

Beati coloro, de quali le iniquità ſon rimeſſe, e i peccati de quali ſon coperti.

8 וְטוּבַוְהִי לְגַבְרָא דְלָא
נֶחְשׁוֹב לֵהּ אַלָהָא חַטִיתֵהּ׃

Beato l'huomo, à cui il Signore non imputarà il peccato.

9 הָנָא הָכִיל טוּבָא עַל
גְזוּרְתָא הוּ אָו עַל עוּרְלוּתָא
אָמְרִינַן גֵיר דְאִתְחַשְׁבַת
לְאַבְרָהָם הַיְמָנוּתֵהּ לְכֵאנוּ׃

Queſta dichiaratione dunque de la beatitudine tocca ella ſolamente à la circonciſione, o al preputio ancora? Imperoche noi diciamo che la fede ad Abraam fu riputata à giuſtitia.

10 אֵיכַנָא הָכִיל אֶתְחַשְׁבַת
לֵהּ בִּגְזוּרְתָא אָו
בְּעוּרְלוּתָא לָא הֲוָא
בִּגְזוּרְתָא אֶלָא בְּעוּרְלוּתָא׃

Come dunque gli fu riputata? quando egli era ne la circonciſione, ò pur quando egli era nel preputio? Non gia ne la circonciſione: ma nel preputio.

11 אָתָא הוּ גֵיר שַׁקְלָהּ
לִגְזוּרְתָא וְחָתְמָא ד
דְכֵאנוּתָא דְהַיְמָנוּתֵהּ
דְבְעוּרְלוּתָא דְנֶהְוֵא אַבָא
לְכֻלְהוֹן אִילֵין דְמְהַיְמְנִין
מֶן עוּרְלוּתָא דְתֶתְחְשֵׁב
אַף לְהוֹן לְכֵאנוּ׃

E poi preſe il ſegno de la circonciſione per ſigillo de la giuſtitia de la fede, che era ſtata nel preputio: accioch'ei fuſſe padre di tutti i credenti che ſi trouaſſen nel preputio: à fine che anco à loro fuſſe imputata la giuſtitia.

12 וְאַבָא לִגְזוּרְתָא לָא
הֲוָא לְאִילֵין דְמֶן גְזוּרְתָא
אֶנוּן בַלְחוּד אֶלָא אַף
לְאִילֵין דְשָׁלְמִין לְעֶקְבָתָא
דְהַיְמָנוּתָא דְעוּרְלוּתָא
דְאַבוּן אַבְרָהָם׃

E fuſſe padre de la circonciſione, cioè à quelli che non ſolamente ſono de la circonciſione, ma che ancor ſeguitano le veſtigie de la fede, del noſtro padre Abraam, che hebbe, durando il preputio.

ד

7 אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה׃

Bienauentusados aquellos cuyas iniquidades ſon perdonadas, y cuyos peceados ſon cubierdos.

8 אַשְׁרֵי אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה
לוֹ עָוֹן׃

Bienauenturado el varon àl qual el Sennor no imputó peccado.

9 וְהָאִשּׁוּר הַזֶּה הֲיֵשׁ עַל־הַמּוּלָה
אוֹ גַּם עַל־הָעָרְלָה וְאוֹמְרִים
אֲנַחְנוּ כִּי נֶחְשְׁבָה לְאַבְרָהָם
אֱמוּנָתוֹ לִצְדָקָה׃

Eſta beatificacion pues es ſolamente en la çircunciſion, ô tambien en el capullo? porque dezimos que à Abraham fue contada la fe por juſticia?

10 וְאֵיךְ נֶחְשָׁבָה אִם־בִּהְיוֹתוֹ
בַּמּוּלָה אוֹ בָּעָרְלָה לֹא בַמּוּלָה
כִּי אִם בָּעָרְלָה׃

Como pues le fue contada en la circunciſion o en el capullo? no en la circunciſion, ſino en el capullo.

11 וְאוֹת הַמּוּלָה לָקַח לְחוֹתָם
הַצְּדָקָה וֶאֱמוּנָה אֲשֶׁר בָּעָרְלָה
לִהְיוֹתוֹ אֲבִי כָּל־הַמַּאֲמִינִים
בְּעָרְלָה לְהֵחָשֵׁב גַּם לָהֶם
לִצְדָקָה׃

Y recibió la circunciſion por ſennal, por ſello de la luſticia de la fe que tuuo en el capullo: paraque fueſſe padre de todos los creyentes por el capullo, paraque tambien á ellos les ſea contado por juſticia:

12 וַאֲבִי הַמּוּלָה לָאֵלֶּה לֹא לְבַד
אֲשֶׁר מִמּוּלָה כִּי־אִם גַּם לָאֵלֶּה
אֲשֶׁר יָקוּמוּ בְּעִקְבוֹת אֱמוּנַת
אַבְרָהָם אָבִינוּ אֲשֶׁר הָיְתָה לוֹ
בַמּוּלָה׃

Y que ſea padre de la circunciſion, no ſolamente à los que ſon de la circunciſion, mas tambien à losque ſiguen las piſadas de la fe que fue en nueſtro padre Abrahã antes de ſer circuncidado.

δ.

7. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι·

Bien-heureux ſont ceux deſquels les iniquités ſont pardonnees, & deſquels les pechés ſont couuerts.

8. Μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν.

Bien-heureux eſt l'homme auquel le Seigneur n'aura point impute le peché.

9. Ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ, ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.

Ceſte declaration donc de la beatitude eſt-elle ſeulement en la circonciſion, ou auſſi au prepuce? car nous diſõs que la foy a eſté allouee à Abraham à iuſtice.

10. Πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ.

Comment donc lui a-elle eſté allouee? a-ce eſté lui eſtant ia circoncis, ou durant le prepuce? ce n'a point eſté en la circonciſion, mais durant le perpuce.

11. Καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ. εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην.

Puis il receut le ſigne de la circonciſion pour vn ſeau de la iuſtice de la foy, laquelle il auoit receue durant le prepuce, afin qu'il fuſt pere de tous ceux qui croyent eſtans au prepuce, & que la iuſtice leur fuſt auſſi allouee.

12. Καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον. ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ πίστεως τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ.

Et pere de la circonciſion, aſſauoir de ceux qui ne ſont point ſeulement de la circonciſion, mais qui auſſi ſuiuent le train de la foy de noſtre Pere Abraham, laquelle il a euë durant le prepuce.

CAP. IIII.

7. Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.

Bleſſed are they / whoſe iniquities are forgiuen/ and whoſe ſinnes are couered.

8. Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.

Bleſſed is the man/ to whom the Lord imputeth not ſinne.

9. Beatitudo ergo hæc in circuncisione manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam.

Came this bleſſednes then vpon the circumciſion onely / or vpon the vncircum ciſion alſo? For we ſay/ that fayth was imputed vnto Abraham for righteouſnes.

10. Quomodo ergo reputata eſt? in circuncisione, an in præputio? Non in circuncisione, ſed in præputio.

How was it then imputed? when he was circumciſed/or vncircumciſed? not whē he was circumciſed/ but when he was vncircumciſed.

11. Et ſignum accepit circuncisionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei quæ eſt in præputio: ut ſit pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad iuſtitiam.

After he receyued the ſigne of circumciſion/as the ſeale of the righteouſnes of the fayth which he had / when he was vncircumciſed / that he ſhould be the father of all them that beleeue / not being circumciſed / that righteouſneſſe might bee imputed to them alſo:

12. Et ſit pater circuncisionis, non iis tantùm qui ſunt ex circuncisione ſed & iis qui ſectantur veſtigia fidei quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ.

And the father of circumciſion/not vnto them onely which are of the circumciſion/but vnto them alſo that walke in the ſteppes of the fayth of our father Abraham / which he had when he was vncircumciſed.

Das IIII. Capitel.

7. Selig ſind die / welchen jhre Vngerechtigkeit vergeben ſind / vnd welchen jhre Sünde bedecket ſind.

Salige ere de / huilcke deris wretferdighed er forladen / Oc huilcke deris ſynder ere ſkiulte.

8. Selig iſt der Mann / welchen Gott keine Sünde zurechnet.

Salig er den Mand/ huilcken Gud tilregner ingen ſynd.

9. Nun diſe Seligkeit/gehet ſie über die Beſchneidung/oder über die Vorhaut? Wir müſſen je ſagen/ daß Abraham ſey ſein Glaube zur Gerechtigkeit gerechnet?

Nu denne Salighed / gaar hun offuer Omſkærelſen / eller offuer Forhuden? Wi maa io ſige / at Abrahams Tro er regnet hannem til retfertighed.

10. Wie iſt er jm denn zugerechnet? in der Beſchneidung/ oder in der Vorhaut? Ohn zweiffel nicht inn der Beſchneidung / ſondern in der Vorhaut.

Huorledis er hun hannem da tilregnet? J Omſkærelſe / eller i Forhuden? Vden tuiffel icke i Omſkærelſen/ men i Forhuden.

11. Das Zeichen aber inn der Beſchneidung empfieng er zum Sigel der Gerechtigkeit des Glaubens / welchen er noch inn der Vorhaut hatte/ auff daß er würde ein Vater aller/die da glauben in der Vorhaut/ daß denſelbigen ſolchs auch gerechnet werde zur Gerechtigkeit.

Oc hand tog det tegen i Omſkærelſen til en Beſeylning paa den retferdighed ſom er i Troen/hulicken hand haffde end nu i Forhuden / Paa det hand ſkulde vorde alle deris Fader / ſom tro i Forhuden / at ſaadant ſkal oc regnis dem til retferdighed.

12. Vnnd würde auch ein Vater der Beſchneidung / Nicht alleine dere/die von der Beſchneidung ſind / ſondern auch dere/ die da wandeln in den Fußſtapffen des Glaubens / welcher war in der Vorhaut vnſers Vaters Abrahams.

Oc hand ſkulde ocſaa bliffue Omſkærelſens Fader / Icke aleniſte deris / ſom ere aff Omſkærelſen/ Men ocſaa deris / ſom vandre i Troens Fodſpor/ ſom vaar i vor Faders Abrahams Forhud.

Kapitola IIII.

7. Blahoſlawenij kterýmžto odpuſſtěny gſau neprawoſti/ a gichžto hřijchowé gſau přikryti.

Błogoſłáwieni ſą ktorych nieprâwości ſą odpuſzczone / á ktorych zakryte ſą grzechy.

8. Blahoſlawený muž/ kterémuž PAN nepočijtá hřijchu.

Błogoſłáwiony ten / ktoremu Pan grzechu nie poczyta.

9. Protož blahoſlawenſtwij to/ k obřezowanijli ſe wztahuge toliko / čili také k neobřezowánij? Wſſak prawijme/ že Abrahamowi wijra geſt počtena k ſprawedlnoſti.

To tedy błogoſłáwieńſtwo izaż w obrzezániu tylko ieſt / ábo te ż nie ieſt w nie obrzezániu? Gdyż powiedamy iż poczytháná ieſt Abráámowi wiárá zá ſpráwiedliwość.

10. Kterakž tehda geſt gemu počtena? tehdážli když ſe obřezal/ čili před obřezánijm? Ne tehdáž když ſe obřezal/ ale před obřezánijm.

Jákoż mu tedy ieſt poczytaná? gdy był w obrzezániu? ábo gdy był w nieobrzezániu? Nie w obrzezániu/ ále w nieobrzezániu.

11. Potom znamenij obřezánij přijal/ za znamenij ſprawedlnoſti wijry/ kteráž byla před obřezánijm/ aby byl Otcem wſſech wěřijcých ſkrze neobřezánij/ a aby y gim počteno bylo k ſprawedlnoſti:

Y wziął znák obrzezánia iáko pieczęć ſpráwiedliwości wiáry / kthora byłá w nieobrzezániu/áby był oycem wſzytkich wierzących w nieobrzezániu/ iżby im też poczytana byłá ſpráwiedliwość.

12. A tak aby byl Otcem obřezowánij / ne toliko těm kteřij gſau z obřezaných/ ale y těm kteřijž náſledugij ſſlepěgij wijry geho/ kteráž byla geſſtě před obřezánijm Otce naſſeho Abrahama.

Y oycem obrzezánia tym ktorzy nie tylko ſą z obrzezánia / ále ktorzy theż chodzą w ty ż ſtopy wiáry oycá náſzego Abráámá / ktora byłá w nieobrzezániu.

ד

13 לָא הֲוָא גֵּיר בְּנָמוֹסָא
הֲוָא מוּלְכָּנָא לְאַבְרָהָם
וּלְזַרְעֵהּ דְּנֶהֱוֵא יָרְתָא
לְעָלְמָא אֶלָּא בְּכֵאנוּתָא
דְּהַיְמָנוּתֵהּ ׃

Imperoche la promeſſa non è auuenuta ad Abraam, o al ſuo ſeme per la Legge, cioè di eſſere herede del mondo ma per la giuſtitia de la fede.

14 אֶלּוּ גֵּיר הָלֵין דְּמֶן ב
נָמוֹסָא הֲווֹ יָרְתָא סְרִיקָא
הֲוָת הַיְמָנוּתָא וּמְבַטְּלָא
הֲוָא מוּלְכָּנָא ׃

Perche ſe ſono heredi quelli che ſon da la Legge, la fede è fatta vana, e la promeſſa è annullata.

15 נָמוֹסָא גֵּיר מַעְבְּדָנָא
הוּ דְּרוּגְזָא כַּד דְּלַיְת גֵּיר
נָמוֹסָא אַף לָא עָבָר ג
נָמוֹסָא ׃

Percioche la Legge genera ira: conciosia coſa che doue non è Legge, iui non è traſgreſſione.

16 מֶטוּל הָנָא בְּהַיְמָנוּתָא
דְּבְטַיְבוּתָא נֶזְדַּדַּק דְּנֶהֱוֵא
שַׁרִּיר מוּלְכָּנָא לְכֻלֵּהּ זַרְעֵהּ
לָא לְאֵינָא דְּמֶן נָמוֹסָא הָו
בַּלְחוֹד אֶלָּא אַף לְאֵינָא
דְּמֶן הַיְמָנוּתָא הוּ דְּאַבְרָהָם
דְּאִיתַוְהי אַבָּא דְּכֻלַּן ׃

Per queſto l'heredità ſi da per la fede: accioche ſia per gratia, à fin che la promeſſa ſia ſtabile à tutto'l ſeme: non ſolamente à quello che è da la Legge, ma ancor à quello che è da la fede d'Abraam ilquale è padre di tutti noi.

17 אֵיכַנָא דַּכְתִיב דְּסָמְתָךְ
אַבָּא לְסוּגָאָא דְּעַמְמֵא
קְדָם אֱלָהָא הָו דְּהַיְמֶנְתְּ
בֵּהּ דְּמַחֵא מִיתֵא וְקָרֵא
לְאִילֵין דְּלָא אִיתַיְהוֹן אֵיךְ
אִיתַיְהוֹן ׃

(Si come è ſcritto, Io t'ho conſtituito padre di molte nationi) dinanzi à Dio, à cui egli credette: ilqual fa viuere i morti, e chiama le coſe che non ſono, come s'elle fuſſeno.

18 וּדְלָא סַבְרָא לְסַבְרָא
הַיְמֶן דְּנֶהֱוֵא אַבָּא לְסוּגָאָא
דְּעַמְמֵא אֵיךְ דַּכְתִיב ד
דְּהָכַנָא יֶהֱוֵא זַרְעָךְ ׃

Iquale Abraam fuor di ſperanza credette ſotto ſperanza, hauere ad eſſer padre di molte nationi: ſecondo che gli era ſtato detto, Coſi ſarà il tuo ſeme.

ד

13 כִּי־הַשְּׁבוּעָה אֵינֶנָּה בַתּוֹרָה
לְאַבְרָהָם אוֹ לְזַרְעוֹ לִהְיוֹתוֹ
יוֹרֵשׁ אֶת־הָעוֹלָם כִּי־אִם
בְּצִדְקַת הָאֱמוּנָה ׃

Porque no por la Ley fue dada la promeſſa à Abraham ó à ſu ſimiente, que ſeria heredero del mundo: ſino por la juſticia de la fe.

14 לָכֵן־אִם אֵלֶּה אֲשֶׁר מֵהַתּוֹרָה
הֵמָּה יוֹרְשִׁים הָיוּ אָז הוּנְאָה
הָאֱמוּנָה וְנֶהֱבַל הַשְּׁבוּעָה ׃

Porque ſi losque ſon de la Ley, ſon los herederos, vana es la fe: y anulada es la promeſſa.

15 כִּי תוֹרָה פוֹעֲלָה אֶת־חֲרוֹן
אַף יְהוָה כִּי־בְּאֵינֶנָּה תוֹרָה גַּם
אֵינֶנָּה סוֹרָה ׃

Porque la Ley obra yra· porque donde no ay Ley, alli tàmpoco ay rebellion.

16 עַל־כֵּן מֵאֱמוּנָה אֲשֶׁר כַּתְּחִנָּה
יוּרַד הַשְּׁבוּעָה עַל־כָּל־זֶרַע לֹא
לְבַדּוֹ עַל־אֲשֶׁר מִן־הַתּוֹרָה
כִּי־אִם גַּם עַל־אֲשֶׁר מֵאֱמוּנַת
אַבְרָהָם אֲשֶׁר הוּא אֲבִי־כֻלָּנוּ ׃

Portando por la fe, paraque ſea por gracia: porque la promeſſa ſea firma à toda ſimiente; es à ſaber no ſolamente àlque es de la Ley, mas tambien alque es de la fe de Abraham elqual es padre de todos noſotros.

17 כְּמוֹ נִכְתַּב כִּי לְאַב־הֲמוֹן
גּוֹיִם נְתַתִּיךָ לִפְנֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר
הֶאֱמַנְתָּ בּוֹ אֲשֶׁר מְחַיֶּה אֶת־
הַמֵּתִים וְקוֹרֵא לַאֲשֶׁר לֹא הוֹוִים
כַּהוֹוִים ׃

Como eſta eſcripto, Que por padre de muchas gentes te he pueſto delante de Dios al qual creyó: el qual da vida à los muertos, y llama las coſas que no ſon, como las que ſon.

18 אֲשֶׁר עַל־שֶׁבֶר בְּשֶׁבֶר הֶאֱמִין
לִהְיוֹתוֹ אַב הֲמוֹן הַגּוֹיִם כְּמוֹ
נֶאֱמַר כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ ׃

El qual creyó para eſperar contra eſperança, Que ſeria hecho padre de muchas gentes conforme à loque le auia ſido dicho, Anſi ſerà tu ſimiente.

δ.

13. Οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως.

Car la promeſſe n'eſt point aduenue par la Loy à Abraham, ou à ſa ſemence (aſſauoir d'eſtre heritier du monde) mais par la iuſtice de la foy.

14. Εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου, κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία.

Car ſi ceux qui ſont de la Loy ſont heritiers, la foy eſt aneantie, & la promeſſe abolie.

15. Ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις.

Veu que la Loy engendre ire: car là où il n'y a point de Loy, il n'y a point auſſi de tranſgreſſion.

16. Διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραὰμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν.

Pour ceſte cauſe c'eſt par foy: à ce que ce ſoit par grace, afin que la promeſſe ſoit aſſeuree à toute la ſemence: non ſeulement à celle qui eſt de la Loy, mais auſſi à celle qui eſt de la foy d'Abraham, lequel eſt pere de nous tous.

17. Καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα.

(Selon qu'il eſt eſcrit, Ie t'ai eſtabli pere de pluſieurs nations) deuant Dieu, auquel il a creu, lequel fait viure les morts, & appele les choſes, qui ne ſont point comme ſi elles eſtoyent.

18. Ὃς παρ᾽ ἐλπίδα ἐπ᾽ ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου.

Lequel Abraham outre eſperance creut ſous eſperance à ce qu'il deuinſt pere de pluſieurs nations: ſelon ce qui lui auoit eſté dit, Ainſi ſera ta ſemence.

CAP. IIII.

13. Non enim per legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius ut hæres eſſet mũdi: ſed per iuſtitiam fidei.

For the promes that he ſhould be the heire of the worlde / was not giuen to Abraham / or to his ſeede / through the Lawe / but through the righteouſnes of fayth.

14. Si enim qui ex lege, hęredes ſunt: exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.

For if they which are of the Lawe / bee heyres / fayth is made voyde / and the promes is made of none effect.

15. Vbi enim non eſt lex: nec prævaricatio.

For the Lawe cauſeth wrath: for where no Law is / there is no tranſgreſſion

16. Ideo ex fide, ut ſecundùm gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium noſtrorum.

Therefore it is by faith / that it might come by grace / and the promes might bee ſure to all the ſeede / not to that onely which is of the Law: but alſo to that which is of the fayth of Abraham / who is the father of vs all.

17. (Sicut ſcriptum eſt: Quia patrem multarum gentium poſui te) ante Deũ, cui credidiſti, qui vivificat mortuos: & vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.

(And it is written / I haue made thee a father of many nations) euen before God whome hee beleeued / who quickeneth the dead / and calleth thoſe thinges which bee not / as though they were.

18. Qui contra ſpem in ſpem credidit: ut fieret pater multarum gentium ſecundùm quod dictum eſt ei: Sic erit ſemen tuum (*ſicut ſtellæ cæli, & arena maris.*)

Which Abraham aboue hope / beleeued vnder hope / that he ſhould be the father of many nations: according to that which was ſpoken to him / ſo ſhall thy ſeede be.

Das IIII. Capitel.

13. Denn die Verheiſſung / daß er ſolte ſein der Welt Erbe / iſt nicht geſchehen Abraham oder ſeinem Samen durchs Geſetz / ſondern durch die Gerechtigkeit des Glaubens.

Thi det løffte / At hand ſkulde vere Verdens Arffuing / ſkede icke Abraham eller hans Sæd formedelſt Lowen / men ved Troens retferttighed.

14. Denn wo die von Geſetz Erben ſind / ſo iſt der Glaube nichts vnd die Verheiſſung iſt abe.

Thi at ere de Arffuinge ſom ere aff Lowen / da er Troen inted / oc Løfftet er vde.

15. Sintemal das Geſetze richtet nur Zorn an. Denn wo das Geſetze nicht iſt / da iſt auch keine übertrettung.

Efftherdi at Lowen kommer ekon vrede aff ſted / Thi at huor ſom Lowen icke er / der er oc ingen offuertrædelſe.

16. Derhalben muß die Gerechtigkeit durch den Glauben kommen / auff daß ſie ſey auß gnaden / vnd die Verheiſſung veſt bleibe / allem Samen / nicht dem alleine der vnter dem Geſetze iſt / ſondern auch dem / der des Glaubens Abraham iſt / Welcher iſt vnſer aller Vater

Der faare kommer Retferdighed formedelſt Troen / Paa det hun ſkal vere aff Naade / oc Løfftet ſkal bliffue faſt hoſſ al Sæd / Icke aleniſte hoſſ den / ſom er vnder Lowen / men ocſaa hoſſ den / ſom er aff Abrahams Tro / huilcken ſom der er allis vaare Fader.

17. Wie geſchrieben ſtehet: Ich habe dich geſetzt zum Vater viler Heiden / für Gott / dem du geglaubet haſt / der da lebendig machet die Todten / vnd ruffet dem das nicht iſt / daß es ſey.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Jeg ſette dig til en Fader faar mange Hedninge / faar Gud / den ſom du trode / huilcken der leffuendis gør de Døde / oc kalder det ſom icke er / at det ſkal vere.

18. Vnd der hat geglaubet auff Hoffnung / da nichts zu hoffen war / auff daß er würde ein Vater viler Heiden. Wie denn zu jhm geſagt iſt / Alſo ſol dein Same ſein.

Oc hand trode paa Haabet / der ſom inted vaar at haabis til / Paa det hand ſkulde bliffue mange Hedningers Fader. Lige ſom oc er ſagd til hannem / Saa ſkal din Sæd vere.

Kapitola III.

13. Nebo ne ſkrze Zákon ſtalo ſe zaſljbenij Abrahamowi aneb Semeni geho / aby byl dědicem ſwěta / ale ſkrze ſprawedlnoſt wijry.

Abowiem nie przez zakon obietnicá ſie zſtáłá Abráámowi / ábo plemieniu iego / áby był dziedzicem ſwiátá / ale przez ſpráwiedliwość wiáry.

14. Nebo geſtli ti / kteřijž gſau z Zákona / toliko dědicowé gſau / daremná geſt wijra / a zmařené zaſljbenij.

Bo ieſliżi ktorzy ſą z zakonu dziedzicmi ſą / tedyć prożna zoſtáłá wiárá / á wniwecz ſie obróciłá obietnicá.

15. Zákon zagiſté hněw půſobij. Nebo kdež nenij Zákona / tu nenij přeſtaupenij.

Gdyż zákon gniew ſpráwuie / ábowiem gdzie zakonu nie máſz / támy przeſtępſtwá nie máſz.

16. A protož gſau dědicowé z wijry / aby wedlé miloſti pewné bylo zaſljbenij každému Semeni: ne toliko tomu kterýž z Zákona geſt / ale y tomu kterýž geſt z wijry Abrahamowy / genž geſt Otec wſſech nás:

A przeto z wiáry ieſt dziedzictwo / áby było z łáſki / żeby byłá trwáłá obietnicá wſzyſtkiemu plemieniowi / to ieſt / nie tylko temu ktore ieſt z zákonu / ále y temu ktore ieſt z wiáry Abráámowey / ktory ieſt oćiec nas wſzytkich.

17. Jakož pſáno geſt / Otcem mnohých národůw poſtawil gſem tebe / před Bohem / kterémuž gſy vwěřil / kterýž obžiwuge mrtwé / a wolá to čehož nenij / yako by bylo.

(Jáko ieſt nápiſano: Oycem wiela narodow poſtánowiłem cie) á to przed tym Bogiem ktoremu on vwierzył / ożywiáiącym vmárłe / y wzywáiącym ty rzeczy ktore nie ſą / iáko by były.

18. Kterýžto proti naděgi / w naděgi vwěřil / aby byl Otcem mnohých národůw / wedlé toho yakož geſt řečeno gemu / Tak bude Sýmě twé / (yakožto hwězdy nebeſké / a yako pijſek mořſký.)

Ktory Abraam przećiw nádziei pod nádzieią vwierzył / áby ſie zſtał oycem wiela narodow / podług tego co mu było rzeczone: Thák będzie plemie twoie.

ד

19 ולא אתכרה בהימנותה
כד מתבקא בפגרה מיתא
דהוא הוא בר מאא שנין
ובמורביא מיתא דסרא:

E non eſſendo debile ne la fede, non conſiderò il ſuo corpo gia mezo morto, eſſendo egli quaſi d'età di cento anni: ne la matrice mortificata di Sara.

20 ובמולכנא דאלהא
לא אתפלג איך חסיר
הימנותא אלא אתחיל
בהימנותא ויהב
תשבוחתא לאלהא:

E quanto à la promeſſa di Dio, non andò dubbitando per diffidentia: ma fu fortificato per fede, dando gloria à Dio,

21 ואשר המדם דמלך לה
אלהא משכח למגמר:

Eſſendo pienamente certificato, che colui che haueua promeſſo, era potente ancor à farlo.

22 מטול הנא אתחשבת
לה לכאנו:

Per laqual coſa ancora queſto gli fu riputato à giuſtitia.

23 ולא הוא מטולתה
בלחוד אתכתבת הדא
דאתחשבת הימנותה
לכאנו:

E non è ſcritto per lui ſolo, che gli fuſſe riputato.

24 אלא אף מטולתן
דאף לן עתיד הו דיתחשב
אילין דהימנן במן דאקים
למרן ישוע משיחא מן
בית מיתא:

Ma per noi ancora: a i quali ancora queſto ſarà riputato, cioè à noi che crediamo in colui che ha riſuſcitato da morte il noſtro Signor IESV.

25 דהו אשתלם מטול
חטהין וקם מטול
דיזדקן:

Ilquale è ſtato dato à la morte per li noſtri peccati, & è riſuſcitato per la noſtra giuſtificatione.

ד

19 ולא נחלה באמונה ולא
הקשיב אל־גויתו אשר מאז
מתה בהיותו בן־מאת שנה ולא
אל־מות רחם שרי:

Y no ſe enflaqueció en la fe, ni conſideró ſu cuerpo ya muerto (ſiendo ya de caſi cien annos) ni la matriz muerta de Sara.

20 ובמאמר אלהים לא חקר
בסוריו כי־אם התחזק באמונה
לשים כבוד ליהוה:

Tàmpoco en la promeſſa de Dios dubdo con deſconfiança: antes fue es forçado en fe dando gloria à Dios:

21 ממלא בלבו כי המדבר
יכול הוא גם לעשותו:

Sabiendo enteramente que todo loque auia prometido era tambien poderoſo para hazerlo.

22 לכן נחשב לו לצדקה:

Por loqual tambien le fue atribuydo à juſticia.

23 ולא נכתב בעבורו לבדו
כי־נחשב לו לצדקה:

Y no es eſcripto eſto ſolamente por el, que le aya ſido anſi contado.

24 כי אם גם בעבורנו לאשר
יחשב למאמינים בו אשר הקים
את־ישוע (המשיח) ממתים:

Sino tambien por noſotros aquien ſerà anſi contado à losque creen enel que leuantó de los muertos à Ieſus el Sennor nueſtro.

25 אשר מחולל מפשעינו מדכא
מעונתינו ויקם בעבור צדקתנו:

El qual fue entregado por nueſtros delictos, y reſuſcitò por nueſtra juſtificacion.

δ.

19. Καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας σάρρας.

Et n'eſtant pas debile en la foy, n'eut point eſgard à ſon corps ia amorti, veu qu'il auoit enuiron cent ans, ni auſſi à la mortillement de la matrice de Sara.

20. Εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ, οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ.

Et ne fit point de doute ſur la promeſſe de Dieu par deſfiance: mais fut fortifié par foy, donnant gloire à Dieu,

21. Καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι.

Et ſachant certainement que celui qui lui auoit promis, eſtoit puiſſant auſſi de ce faire.

22. Διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Parquoi auſſi cela lui a eſté alloué à iuſtice.

23. Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ.

Or que cela lui ait eſté alloué à iuſtice, n'a point eſté eſcrit ſeulemẽt pour lui.

24. Ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν.

Mais auſſi pour nous, auſquels auſſi il ſera alloué, aſſauoir à nous qui croyons en celui qui a reſſuſcité des morts Ieſus noſtre Seigneur.

25. Ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

Lequel a eſté liuré pour nos offenſes, & eſt reſſuſcité pour noſtre iuſtification.

CAP. IIII.

19. Et non infirmatus eſt fide: nec conſideravit corpus ſuum emortuum, cùm iam ferè centum eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ.

And he not weake in the fayth/ conſidered not his owne bodie/ which was nowe dead/ being almoſt an hundreth yere olde/ neither the deadnes of Saras wombe.

20. In repromiſſione etiam Dei non hæſitavit diffidentia: ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo.

Neither did he doute of the promes of God through vnbeliefe/ but was ſtrengthened in the fayth/ and gaue glorie to God.

21. Pleniſſimè ſciens quia quæcunque promiſit, potens eſt & facere.

Being fully aſſured that he which had promyſed/ was alſo able to do it.

2·. Ideo & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

And therefore it was imputed to him for rigtheouſnes.

23. Non eſt autem ſcriptum tãtùm propter ipſum quia reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

Now it is not written for him onely/ that it was imputed to him for righteouſnes.

24. Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui ſuſcitavit Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis.

But alſo for vs/ to whome it ſhall be imputed for rigtheouſnes/ which beleeue in him that rayſed vp Jeſus our Lorde from the dead.

25. Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

Who was deliuered to death for our ſinnes/ and is riſen againe for our iuſtification.

Das IIII. Capitel.

19. Vnnd er ward nicht ſchwach im Glauben/ ſahe auch nicht an ſeinen eigen Leib/ welcher ſchon erſtorben war/ weil er faſt hunddertjärig war/ auch nicht den erſtorben Leib der Sara.

Oc hand bleff icke ſkrøbelig i Troen/ hand ſaa oc icke til ſit eget Legeme/ huilcket ſom vaar allerede død/ efftersi hand vaar meget nær hundrede aar/ Oc icke heller til Sare døde Legeme.

20. Denn er zweiffelt nicht an der Verheiſſung Gottes durch vnglauben/ ſondern ward ſtarck im Glauben/ vnd gab Gott die Ehre.

Thi hand tuilede icke paa Guds Løffte formedelſt vantro/ Men hand bleff ſterck i Troen/ oc gaff Gud ære.

21. Vnd wuſte auffs aller gewiſſeſt/ daß/ was Gott verheiſſet/ das kan er auch thun.

Oc viſte paa det alleruiſſiſte/ at/ huad ſom Gud loffuer/ det kand hand oc gøre.

22. Darumb iſts jhm auch zur Gerechtigkeit gerechnet.

Der faare bleff det oc regnet hannem til Retferdighed/

23. Das iſt aber nicht geſchrieben allein vmb ſeinent willen/ daß jm zugerechent iſt.

Dette er icke aleniſte ſcreffuit for hans ſkyld/ at det er hannem tilregnet.

24. Sondern auch vmb vnſern willen/ welchen es ſoll zugerechnet werden/ ſo wir glauben an den/ der vnſern HERRN Jeſum aufferweckt hat von den Todten.

Men oc for vor ſkyld/ ſom det ſkal tilregnis/ Der ſom wi tro paa den/ ſom opuecte vor HERRE Jheſum/ fra de Døde.

25. Welcher iſt vmb vnſer ſünde willen dahin gegeben/ vnd vmb vnſer gerechtigkeit willen aufferwecket.

Huilcken ſom er giffuen der hen for vore Synder ſkyld/ Oc opuect for vor Retferdigheds ſkyld.

Kapitola IIII.

19. A nepochybowal v wijře/ ani patřil na ſwé tělo giž ſeſſlé/ kteréž téměř giž we Stu Letech bylo/ ani na žiwot Sary giž ſeſſilý.

A nie bedac zemdlonym w wierze/ nie ogladał ſie ná ſwe ciało iuż zmartwiáłe/ gdyż miał około ſtá lat/ áni ná zmartwiáły żywot Sary.

20. Též také v při zaſlíbenij Božijm nepochybowal newěrau/ ale poſylil ſebě v wijře/ daw chwalu Bohu.

A przeciwko obietnicy Bożey nie ſwárzył ſie niedowiárſtwem/ ále ſie zſtał mocnym w wierze/ y dał chwáłe Bogu.

21. Dokonale to wěda/ že co geſt koli ſlíjbil Bůh/ mocen geſt včiniti.

A prawdziwie wiedząc/ iż on co był obiecał/ mogł też y vczynić.

22. A protož počteno geſt gemu to k Sprawedlnoſti.

Dla tego y tho mu poczytano zá ſpráwiedliwość.

23. A nenij tǒ napſánǒ toliko pro něho/ že geſt gemu to počteno k ſprawedlnoſti.

A nie nápiſano ieſt dla niego tylko/ iż to mu przyczytano ieſt.

24. Ale y pro nás/ kterýmž to bude počteno k Sprawedlnoſti/ genž wěřijme w toho/ kterýž geſt wzkřijſyl Gežijſſe Kryſta PANA naſſcho z mrtwých.

Ale też dla nas/ ktorym ma być poczytano/ cobychmy vwierzyć mieli w thego ktory wzbudził Jezuſá Páná naſzego z martwych.

25. Kterýž wydán geſt na Smrt pro hřijchy naſſe/ a wſtal z mrtwých pro oſprawedlněnij naſſe.

Ktory był wydan ná śmierć dla wpadkow naſzych/ á wzbudzon ieſt dla vſpráwiedliwienia naſzego.

ה

1 מֶטוּל דְּאִזְדַּדַּקְן הָכִיל בְּהַיְמָנוּתָא יֶהְוֵא לַן שְׁלָמָא לְוָת אֱלָהָא בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Eſſendo dunque giuſtificati per fede, noi habbiam pace verſo Iddio per il noſtro Signor IESV Chriſto.

2 דְּבֵהּ אֶתְקַרַבְן בְּהַיְמָנוּתָא לְטַיְבוּתָא הָדָא דְּבָהּ קָיְמִינַן וּמְשְׁתַּבְהֲרִינַן בְּסַבְרָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵהּ דַּאלָהָא ׃

Per ilquale habbiamo ancor hauutà l'entrata per la fede à queſta gratia, ne laqual noi ſtiamo, e gloriamoci ne la ſperanza de la gloria di Dio.

3 וְלָא הָכַנָּא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף בְּאוּלְצָנַין מֶשְׁתַּבְהֲרִינַן דְּיָדְעִינַן דְּאוּלְצָנָא מְסַיְבְרָנוּתָא גָּמַר בַּן ׃

E non ſol queſto, ma ci gloriamo ancor ne le tribulationi: ſapendo che la tribulatio ne produce patientia.

4 וּמְסַיְבְרָנוּתָא בּוּקְיָא וּבוּקְיָא סַבְרָא ׃

E la patientia eſperienza, e la eſperienza ſperanza.

5 סַבְרָא דֵּין לָא מַבְהֲתָא מֶטוּל דְּחוּבֵּהּ דַּאלָהָא מְשַׁפַּע עַל לֶבַּוָתַן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאֶתְיַהֲבַת לַן ׃

La ſperanza poi non fa vergognare, percioche l'amor di Dio è ſparſo ne i noſtri cuori per lo Spirito ſanto che ci è ſtato dato.

6 אֵן דֵּין מְשִׁיחָא מֶטוּל כְּרִיהוּתַן בְּזַבְנָא הָנָא חֲלָף רַשִׁיעֵא מִית ׃

Imperoche Chriſto, eſſendo noi ancor infermi. al ſuo tempo è morto per noi che erauamo ſenza religione.

7 לְמַחְסַן גֵּיר אֱנָשׁ חֲלָף רַשִׁיעֵא מָאֵת חֲלָף טָבֵא גֵּיר טָךְ מַמְרַח אֱנָשׁ לַמְמָת ׃

Certo à gran pena ſarà che alcun muoia per vn giuſto: perche per vn buono forſe qualcuno ardirebbe ancor di morire.

ד

1 וְכִי־נִצְדַּקְנוּ בֶאֱמוּנָה יֶשׁ־לָנוּ שָׁלוֹם אֶת־הָאֱלֹהִים בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Iuſtificados pues por la fe tenemos paz para con Dios por el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto:

2 אֲשֶׁר בּוֹ גַּם מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֵי יְהֹוָה לִקְרוֹב אֵלָיו בֶּאֱמוּנָה לַתְּחִנָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּהּ עוֹמְדִים אֲנַחְנוּ וּמִתְהַלְלִים בְּשֵׂבֶר כְּבוֹד־אֱלֹהִים ׃

Por el qual tambien tenemos entrada por la fe à eſta gracia en la qual eſtamos firmes, y nos gloriamos en la eſperança de la gloria (de los hijos) de Dios.

3 לֹא לְבַד בְּכָבוֹד כִּי־אִם גַּם מִתְהַלְלִים אֲנַחְנוּ בַּצָּרוֹת יוֹדְעִים כִּי־הַצָּרָה פּוֹעֲלָה אֶת־דֻּמִיָּה ׃

Y no ſolo eſto, mas aun nos gloriamos en las tribulaciones, ſabiendo que la tribulacion haze paciencia:

4 וְהַדּוּמִיָּה אֶת־הַבֹּחַן וְהַבֹּחַן אֶת־הַשֵּׂבֶר ׃

Y la paciencia, prueua: y la prueua. eſperança·

5 הַשֵּׂבֶר אֵינֶנּוּ מֵבִישׁ כִּי אַהֲבַת אֱלֹהִים נִשְׁפְּכָה בְּלִבּוֹתֵינוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַנִּתְּנָה לָנוּ ׃

Y la eſperança no ſerá auergonçada: porque el amor de Dios eſtá derramado en nueſtros coraçones por el Eſpiritu Sancto que nos es dado.

6 וְאִם הַמָּשִׁיחַ בִּהְיוֹתֵנוּ חוֹלִים כְּעִתּוֹ מֵת עַל־הָרְשָׁעִים ׃

Porque el Chriſto, aun quando eramos flacos, à ſu tiempo murió por los impios.

7 כִּי־בְּדֹחַק עַל־הַצַּדִּיק אִישׁ יָמוּת כִּי עַל־הַטּוֹב אוּלַי גַּם אִישׁ יִמְלָאוֹ לִבּוֹ לָמוּת

Ciertamente à penas muere alguno por lo juſto: porque por lo bueno por ventura alguno oſará morir.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Eſtans donc iuſtifiés par foy, nous auons paix enuers Dieu par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

2. Δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.

Par lequel auſſi nous auons eſté amenés par foy à ceſte grace, en laquelle nous-nous tenons fermes, & nous glorifions en l'eſperance de la gloire de Dieu.

3. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται

Et non ſeulement cela, mais nous nous glorifions meſmes ès tribulatiõs: ſachans que la tribulation produit patience.

4. Ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα.

Et la patience eſpreuue, & l'eſpreuue eſperance.

5. Ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει· ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.

Or l'eſperance ne confond point, pour autant que la dilection de Dieu eſt eſpandue en nos cœurs par le ſainct Eſprit qui nous a eſté donné.

6. Ἔτι γὰρ χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε.

Car du temps que nous eſtions encore deſnués de toute force, Chriſt eſt mort en ſon temps pour nous qui eſtions du tout meſchans.

7. Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.

Car à grand' peine aduient-il que quelcun meure pour vn iuſte: mais encore pourroit-il eſtre que quelcun oſeroit mourir pour quelque bien-faiteur.

CAP. V.

IVſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Then being iuſtified by fayth/ we haue pace towarde God through our Lord Jeſus Chriſt.

2. Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam in qua ſtamus, & gloriamur, in ſpe gloriæ filiorum Dei.

By whom alſo we haue acceſſe through fayth vnto this grace/ wherein we ſtande/ and reioyce vnder the hope of the glorie of God.

3. Non ſolùm autem: ſed & gloriamur in tribulationibus: ſcientes quod tribulatio patientiam operatur.

Neither do we ſo onely/ but alſo wee reioyce in tribulations/ knowing that tribulation bringeth forth pacience.

4. Patientia autem probationem, probatio verò ſpem.

And pacience experience/ and experience hope.

5. Spes autem non confundit: quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.

And hope maketh not aſhamed/ becauſe the loue of God is ſhed abroad in our hearts by the holy Ghoſt/ which is giuen vnto vs.

6. Vt quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt?

For Chriſt when wee were yet of no ſtrength/ at his time/ died for the vngodly.

7. Vix enim pro iuſto quis moritur: nam pro bono forſitan quis audeat mori.

Doutles one will ſcarce die for a righteous man: but yet for a good man it may be that one dare die.

Das V. Capitel.

NVn wir denn ſind gerecht worden durch den Glauben/ ſo haben wir Fride mit Gott/ durch vnſern HERREN Jeſum Chriſt.

EFterdi wi ere nu bleffne Retferdige formedelſt Troen/ Saa haffue wi Fred met Gud formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum.

2. Durch welchen wir auch einen zugang haben im Glauben zu diſer Gnade/ darinnen wir ſtehen/ vnnd rühmen vns der hoffnung der zukünfftigen Herrligkeit/ die Gott geben ſoll.

Formedelſt huilcken wi haffue oc en Tilgang i Troen/ til denne Naade/ ſom wi ſtaa vdi/ oc roſe oſſ aff det Haab ſom wi haffue til den tilkommende Herlighed/ ſom Gud ſkal giffue.

3. Nicht allein aber das/ ſondern wir rühmen vns auch der trübſalen/ dieweil wir wiſſen/ daß trübſal gedult bringet.

Oc icke end det aleniſte/ Men wi roſe oſſ oc aff Drøffuelſe/ efterdi wi vide/ At drøffuelſe gør taalmodighed.

4. Gedult aber bringet erfahrung/ erfahrung aber bringet hoffnung.

Oc taalmodighed gør forfarenhed/ oc forfarenhed gør haabet.

5. Hoffnung aber leſſet nicht zu ſchanden werden. Denn die Liebe Gottes iſt außgegoſſen in vnſer hertz durch den heiligen Geiſt/ welcher vns gegeben iſt.

Men haabet lader icke beſkemme. Thi Guds kærlighed er vdgyden i vore hierter formedelſt den hellige Aand/ ſom er oſſ giffuen.

6. Denn auch Chriſtus/ da wir noch ſchwach waren nach der zeit/ iſt für vns Gottloſen geſtorben.

Thi at Chriſtus døde oc for oſſ Vgudelige/ der wi vaare endſkrøbelige effter tidens leyelighed.

7. Nun ſtirbet kaum jemand vmb des Rechtes willen. Vmb etwas guts willen dörffte villeicht jemand ſterben.

Nu døer neppelige nogen for det Retferdige For noget Gaat ſkyld torde maa vel ſke nogen dø.

Kapitola V.

PRotož ſprawedliwij včiněni gſauce z wijry/ máme pokog s Bohem/ ſkrze Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

BEdac tedy przez wiáre vſpráwiedliwieni/ pokoy v Bogá ſmamy/ przez Páná náßego Jezuſá Kryſtuſá.

2. Skrze něhož y přijſtup máme wěrau k miloſti této/ w kteréž ſtogijme a chlubijme ſe naděgij ſláwy ſynůw Božijch.

Przez ktoregoſmy thež wiárá otrzymáli przyſtep ku they láſce przez ktorą ſtoimy/ y chlubimy ſie wnádziei chwały Bożey.

3. A ne toliko naděgij/ ale také chlubijme ſe zármutky. Wědauce to/ že zármutek trpěliwoſt vwodij.

A nie tylko to/ ále ſie thež y w vćiſkách chlubimy/ wiedząc iż vćiſk ćirpliwość ſpráwuie.

4. A trpeliwoſt zkuſſenij činij/ zkuſſenij pak naděgi.

A ćirpliwość doświádczenie/ á doświádczenie nádzieię.

5. A naděge nezahanbuge: nebo láſka Božij rozlita geſt w ſrdcých naſſých/ ſkrze Ducha Swatého/ kterýž dán geſt nám.

A nádzieiá nie pohánbia/ przeto iż miłość Boża ieſt wylána w ſercách náßych przez Duchá świętego/ ktory nam ieſt dan.

6. Kryſtus zagiſté/ když gſme my geſſtě mdlij byli/ wedlé čaſu za neſſlechetné geſt vmřel.

Abowiemći Kryſtus gdyſmy my ießcze żadney mocy nie mieli/ czáſu ſwego vmárł zá niepobożne.

7. Geſſto ſtěžkem kdo za ſprawedliwého vmijrá/ Ale ſnad za dobrého někdo ſmělby vmřijti.

Záiſteć ledwieby kto vmárł zá ſpráwiedliwego/ ábowiem ſnadźby thež ktho śmiał vmrzeć zá dobrodzieiá ſwoiego.

ה

8 הָרְכָא מְחַוֵּא אֱלָהָא
חוּבֵּהּ דַּלְוָתַן הָאו כַּד חַטָּיֵא
אִיתַין הֲוַין מְשִׁיחָא חֲלָפַין
מִית׃

Ma Iddio ne rende ben certi, la ſua charità verſo noi, percioche eſſendo noi ancor peccatori, Chriſto è morto per noi.

9 כְּמָא הָכִיל יַתִּירָאִית
נֶזְדַּדַּק הָשָׁא בַּדְמֵהּ וּבֵהּ
נֶתְפַּצֵּא מֶן רוּגְזָא׃

Molto piu dunque eſſendo noi hora giuſtificati per il ſuo ſangue, ſaremo ſalui per lui da l'ira.

10 אֵן גֵּיר כַּד אִיתַין בְּעֵל
דְּבָבֵא אֶתְרַעִי עַמֶּן אֱלָהָא
בְּמַיּוּתָא דַּבְרֵהּ כְּמָא הָכִיל
בְּתַרְעוּתֵהּ נֵחֵא בְּחַיּוֹהִי׃

Imperoche, ſe quando noi erauammo nimici, ſiamo ſtati riconciliati à Dio per la morte del ſuo Figliuolo, molto piu eſſendo riconciliati, ſaremo ſalui per la ſua vita.

11 וְלָא הָכַנָא בַּלְחוּד אֶלָּא
אַף נֶשְׁתַּבְהַד בַּאלָהָא בְּיַד
מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּבֵהּ הָו
הָשָׁא קַבֶּלַן תַּרְעוּתָא׃

E non ſol queſto, ma ancor ci gloriamo in Dio per il noſtro Signor IESV Chriſto, per cui habbiamo hora conſeguita la riconciliatione.

12 אֵיכַנָא דִּבְיַד חַד בַּר־
נָשָׁא עֲלַת חַטִּיתָא לְעָלְמָא
וּבְיַד חַטִּיתָא מַוְתָא ו
וְהֵיכַנָא בְּכֻלְּהוֹן בְּנַי אֲנָשָׁא
עֲבַר מַוְתָא בְּהָי דְּכֻלְּהוֹן
חֲטַו׃

Per laqual coſa, ſi come per vn huomo il peccato e entrato nel mondo, e per il peccato la morte: e coſi la morte è traſcorſa in tutti gli huomini in quanto che tutti hanno peccato.

13 עַד־מָא גֵּיר לְנָמוֹסָא
חַטִּיתָא כַּד אִיתֶיהָ הֲוָת
בְּעָלְמָא לָא חֲשִׁיבָא הֲוָת
חַטִּיתָא מֶטּוּל דְּלַית הֲוָא
נָמוֹסָא׃

Perche il peccato era ben nel mondo inſino à la Legge: or quando non cioè Legge, il peccato non è imputato.

ה

8 וּמְקַיֵּם אֶת־אַהֲבָתוֹ אֵלֵינוּ
הָאֱלֹהִים כִּי־בִּהְיוֹתֵנוּ עוֹד
חַטָּאִים הַמָּשִׁיחַ עָלֵינוּ מֵת׃

Mas Dios, encarece ſu Charidad para con noſotros, que ſiendo aun peccadores, el Chriſto murio por noſotros.

9 וְכַמָּה יוֹתֵר כִּי־נִצְדָּקִים עַתָּה
בְּדָמוֹ נִוָּשֵׁעַ בְּיָדוֹ מֵחֲרוֹן אַף
יְהוָה׃

Luego mucho mas aora juſtificados en ſu ſangre, por el ſeremos ſaluos de la yra.

10 וְאִם בִּהְיוֹתֵנוּ אוֹיְבָיו הִתְיַמַּרְנוּ
בִּכְבוֹד אֱלֹהִים בְּמוֹת בְּנוֹ כַּמָּה
יוֹתֵר כִּי־מִתְיַמְּרִים נִוָּשֵׁעַ בְּחַיָּיו׃

Porque ſi ſiendo enemigos, fuemos reconciliados con Dios por la muerte de ſu Hijo, mucho mas ya reconciliados ſeremos ſaluos por ſu vida.

11 לֹא לְבַד כִּי אִם גַּם מִתְהַלְלִים
בֵּאלֹהִים בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
אֲשֶׁר בּוֹ עַתָּה אֶת הַחֲלִיפָה לָקַחְנוּ׃

Y no ſolo eſto, mas aun nos gloriamos en Dios por el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, por el qual hemos aora recebido la reconciliacion.

12 עַל־כֵּן כַּאֲשֶׁר בְּאָדָם אֶחָד
הַחַטָּאָה בָּאָה אֶל־הָעוֹלָם
וּבַחַטָּאָה הַמָּוֶת וְכֵן בְּכָל־הָאֲנָשִׁים
בָּא הַמָּוֶת עַל־כִּי כֻּלָּם חָטָאוּ׃

Portanto, de la manera que el peccado entrô en el mundo por vn hombre, y por el peccado la muerte: y la muerte anſi paſſó à todos los hombres en aquel en quien todos peccaron.

13 כִּי עַד הַתּוֹרָה חַטָּאָה הָיְתָה
בָּעוֹלָם וְהַחַטָּאָה לֹא נֶחְשְׁבָה
בְּאֵינֶנָּה הַתּוֹרָה׃

Porque haſta la Ley el peccado eſtaua en el mundo: mas el peccado no era imputado, no auiendo Ley.

ε.

8. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεὸς, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.

Mais Dieu recommande du tout ſa dilection enuers nous en ce que lors que nous n'eſtions que pecheurs, Chriſt eſt mort pour nous.

9. Πολλῷ οὖν μᾶλλον, δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.

Beaucoup pluſtoſt donc, eſtans maintenãt iuſtifiés en ſon ſang, ſerõs-nous ſauués de l'ire par lui.

10. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

Car ſi lors que nous eſtions ennemis nous auons eſté reconciliés à Dieu par la mort de ſon fils: beaucoup pluſtoſt, eſtans deſia reconciliés, ſerõs-nous ſauués par la vie d'icelui.

11. Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

Et non ſeulement cela, mais nous-nous glorifions meſmes en Dieu par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt: par lequel maintenant nous auons obtenu reconciliation.

12. Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον.

Parquoi comme par vn ſeul homme le peché eſt entré au monde, & par le peché la mort: & ainſi la mort eſt paruenuë ſur tous les hommes, d'autant que tous ont peché.

13. Ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

Car iuſqu'à la Loy le peché eſtoit au monde: or le peché n'eſt point imputé quand il n'y a point de Loy.

CAP. V

8. Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis: quoniam adhuc cũ peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.

But God ſetteth out his loue tewarde vs / ſeeing that whyle wee were yet ſinners / Chriſt died for vs.

9. Multo igitur magis nunc iuſtificati in ſanguine ipſius, ſalvi erimus ab ira per ipſum

Much more then / being nowe iuſtifyed by his bloud / wee ſhall be ſaued from wrath through him.

10. Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii eius: multo magis reconciliati, ſalvi erimus in vita ipſius.

For if when we were enemies / we were reconcilied to God by ẏ death of his Sonne / much more being reconciled / we ſhalbe ſaued by his life.

11. Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in Deo per Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

And not onely ſo / but wee alſo reioyce in God through our Lorde Jeſus Chriſt / by whom we haue now receiued ẏ atonement.

12. Propterea ſicut per vnũ hominẽ peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccaverunt.

Wherefore / as by one man ſinne entered into the worlde / and death by ſinne / and ſo death went ouer all men: foraſmuch as all men haue ſinned.

13. Vſque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cùm lex non eſſet.

For vnto the time of the Law was ſinne in the worlde / but ſinne is not imputed / while there is no Law.

Das V. Capitel.

8. Darumb preiſet Gott ſeine Liebe gegen vns / daß Chriſtus für vns geſtorben iſt / da wir noch Sünder waren.

Der faare priſer Gud ſin kærlighed mod oſſ / i det at Chriſtus er død for oſſ / der wi vaare end da ſyndere.

9. So werden wir je vilmehr durch jhn behalten werden für dem Zorn / nach dem wir durch ſein Blut gerecht worden ſind.

Saa ſkulle wi io meget mere bliffue formedelſt hannem beuarede fra vreden / effterdi wi ere bleffne formedelſt hans Blod.

10. Denn ſo wir Gott verſönet ſind / durch den Todt ſeines Sohns / da wir noch Feinde waren / vil mehr werden wir ſelig werden durch ſein Leben / ſo wir nun verſönet ſind?

Thi at ere wi forligte met Gud / formedelſt hans Søns Død / der wi end vaare Fiender / Da ſkulle wi meget mere bliffue ſalige formedelſt hans Liff / effterdi wi ere nu forligte?

11. Nicht allein aber das / ſondern wir rühmen vns auch Gottes / durch vnſern HErren Jeſum Chriſt / durch welchen wir nun die Verſönung empfangen haben.

Oc icke det aleniſte / men wi roſe oſſ oc aff Gud / formedelſt vor HERRE Jeſum Chriſtum / formedelſt huilcken wi haffue nu faaet Forligelſen.

12. Derhalben wie durch einen Menſchen die Sünde iſt kommen inn die Welt / vnd der Todt durch die Sünde / vnd iſt alſo der Todt zu allen Menſchen durchgedrungen / dieweil ſie alle Sünder ſind.

Der faare / lige ſom Synden kom i Verden formedelſt it Menniſke / oc Døden formedelſt Synden / oc Døden trengde ſaa igennem til alle Menniſke / effterdi at deſyndede alle.

13. Denn die Sünde war wol inn der Welt / biß auff das Geſetz / Aber wo kein Geſetze iſt / da achtet man der Sünde nicht.

Thi Synden vaar vel i Verden / indtil Lowen kom / Men der ſom ingen Low er / der acter mand icke Synden.

Kapitola V.

8. Dokazuge zagiſté Buoh Láſký ſwé k nám / Nebo / když gſme my geſſtě hřijſſnij byli / tehdy Kryſtus vmřel za nás.

Ale Bog záleca miłość ſwoie ku nam / że gdyſmy my ieſzcze byli grzeßnymi / Kryſtus zá nas vmárł.

9. Mnohem tehdy wijce nynij giž ſprawedliwij včiněni gſauce krwij geho / wyſwobozeni budeme od hněwu ſkrze něho.

Bedac thedy vſpráwiedliwieni krwią iego / dáleko wiecey teraz bedziemy przezeń od gniewu záchowáni.

10. Poněwadž zagiſté když gſme byli nepřátelé / ſmijřeni gſme s Bohem / ſkrze ſmrt Syna geho: Mnohem wijce giž ſmijřeni gſauce / wyſwobozeni budeme ſkrze žiwot geho.

Bo ieſliże bedac nieprzyiacielmi / ieſtechmy ziednáni z Bogiem przez śmierć Syná iego / dáleko wiecey bedac ziednáni / bedziemy przez żywot iego záchowáni.

11. A ne toliko to / ale y chlubijme ſe w Bohu / ſkrze Pána naſſého Gežijſſe Kryſta / ſkrze něhož nynij ſmijřenij gſme doſſli.

A nie tylko to / ále ſie też y chlubimy w Bogu przez Páná náßego Jezuſá Kryſtuſá / przez ktorego ſmy y teraz ziednánie otrzymáli.

12. Protož / yakož ſkrze gednoho člowěka na tento Swět hřijch weſſel / a ſkrze hřijch Smrt / a tak na wſſecky lidi Smrt přiſſla / neb gſau wſſyckni zhřeſſyli.

A dla tegoż iáko przez iednego człowieká grzech ná świát wßedł / á przez grzech śmierć / y tákże ná wßyſtki ludzi śmierć przeßłá / w ktorym wßyſcy zgrzeßyli.

13. Až do Zákona zagiſté hřijch byl na Swětě: Ale hřijch nebyl wažen dotud / dokudž nebylo Zakona.

Abowiem áż do zakonu grzech był ná świecie / á grzech nie bywa przyczytán gdy zakonu nie máß.

14 אֶלָּא אַמְלֶךְ מַוְתָּא מִן אָדָם וְעַדְמָא לְמוּשֶׁא אַף עַל אַיְלֵין דְּלָא חְטוּ בִּדְמוּתָא דַּעֲבַר נָמוֹסָא דְּאָדָם הָו דְּאִיתַוְהי דְּמוּתָא דְּהָו דַּעֲתִיד׃

Ma la morte ha regnato da Adamo infin à Moiſe, ancor ſopra quelli che non haueuan peccato al modo de la trasgreſſione d'Adamo, ilquale era figura di quello che doueua venire.

15 אֶלָּא לָא הְוָת אֵיךְ שׁוּרְעָתָא הָכַנָא מַוְהַבְתָּא אֶן גֵּיר מֶטּוּל שׁוּרְעְתֵהּ דְּחַד סַגִּיאֵא מִיתוּ כְּמָא הָכִיל יַתִּירָאִית טַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא וּמַוְהַבְתֵהּ מֶטּוּל חַד בַּרְנָשָׁא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּסַגִּיאֵא תֶּתְיַתַּר׃

Ma non è gia coſi il dono, come il delitto, percioche ſe per il delitto d'vno molti ſon morti: molto piu la gratia di Dio, e il dono per la gratia, che è d'un huomo, cioè IESV Chriſto, ò redondato ſopra molti.

16 וְלָא אֵיךְ סַכְלוּתָא דְּחַד הָכַנָא מַוְהַבְתָּא דִּינָא גֵּיר דְּחַיָּא מֶן חַד לְחוּיָבָא הְוָא מַוְהַבְתָּא דֵּין מֶן חְטָהֵא סַגִּיאֵא הְוָת לְכֵאנוּ׃

Ne coſi è del benefitto come di quello ch'era entrato per vno che peccò: imperoche la colpa è ben du vn delitto à condannatione: ma il dono è di molti delitti à giuſtificatione.

17 אֶן גֵּיר מֶטּוּל סַכְלוּתָא דְּחַד אַמְלֶךְ מַוְתָּא יַתִּירָאִית אַיְלֵין דְּנַסְבוּ סוּגָאָא דְּטַיְבוּתָא וַדְמַוְהַבְתָּא וְדִכְאֵנוּתָא בְּחַיֵּא נַמְלְכוּן בְּיַד חַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Perche ſe per il delitto d'vno, la morte ha regnato per vno, molto piu quelli che riceueno l'abbondantia de la gratia e del dono de la giuſtitia, regnaranno in vita per vno, cioè IESV Chriſto.

18 אֵיכַנָא הָכִיל דְּמֶטּוּל סַכְלוּתָא דְּחַד הְוָא חוּיָבָא לְכֻלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא הָכַנָא מֶטּוּל כֵּאנוּתָא דְּחַד תֶּהְוֵא זָכוּתָא לְחַיֵּא לְכֻלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא׃

Si come dunque per vn delitto la colpa è venuta in tutti gli huomini: coſi ancora per vna giuſtitia che ci giuſtifica il beneficio è redondato in tutti gli huomini in giuſtification de la vita.

14 אַךְ מָלַךְ הַמָּוֶת מֵאָדָם עַד־מֹשֶׁה גַּם עַל־הָאֵלֶּה הָאֵינָם חָטְאוּ בִּדְמוּת עַוְלַת אָדָם אֲשֶׁר הוּא צוּרַת הָאָדָם הַבָּא׃

Contodo eſſo reynó la muerte deſde Adam haſta Moyſen aun en losque no peccaron á la manera do rebellion de Adám; el qual es figura delque auia de venir.

15 אַךְ לֹא כְמוֹ הָעַוְלָה כֵּן גַּם הַתְּחִנָּה וְאִם בְּעַוְלַת אָדָם אֶחָד רַבִּים מֵתוּ כַּמָּה יוֹתֵר תְּחִנַּת הָאֱלֹהִים וְהַמַּתָּה בִּתְחִנַּת הָאָדָם אֶחָד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בָּרַבִּים הוֹתִיר׃

Mas no como el delicto, tal fue el don: porque ſi por el delicto de aquel vno murieron muchos, mucho mas la gracia de Dios y el don por la gracia de vn hombre Ieſus el Chriſto abundó á muchos.

16 וַהֲלֹא כְמוֹ בְּאֶחָד הַחֹטֵאת כֵּן הַמַּתָּה כִּי הַמִּשְׁפָּט מֵאֶחָד לָדִין אַךְ מַתַּת חֵן מֵעוֹלוֹת רַבּוֹת לִצְדָקָה׃

Ni tampoco de la manera que por vn peccado, anſi tambien el don: porque el juyzio à la verdad vino de vn peccado para condenacion. mas la gracia vino de muchos delictos para juſtificació.

17 וְאִם בְּעַוְלַת הָאֶחָד מָלַךְ הַמָּוֶת בְּאֶחָד כַּמָּה יוֹתֵר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֶת יֶתֶר הַתְּחִנָּה וּמַתַּת הַצְּדָקָה לֹקְחִים בַּחַיִּים יִמְלְכוּ בְּאֶחָד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque ſi por vn delicto reynó la muerte por cauſa de vno, losque reciben la abundancia de la gracia, y de la merced, y de la juſticia, mucho mas reynarán por vn Ieſus el Chriſto.

18 עַל־כֵּן כַּאֲשֶׁר בְּעַוְלַת אֶחָד עַל־כָּל־הָאֲנָשִׁים לַמִּשְׁפָּט כֵּן גַּם בְּצִדְקַת אֶחָד עַל־כָּל־הָאֲנָשִׁים לִצְדָקָה׃

Anſique de la manera que por vn delicto vino el juyzio à todos los hombres para condenacion, anſi por vna juſticia vino la gracia à todos los hombres para juſtificacion de vida.

14. Ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

Mais la mort a regné depuis Adam iuſqu'à Moyſe, meſme ſur ceux qui n'auoyent point peché à la façon de la trãſgreſſion d'Adam, qui eſt figure de celui qui deuoit venir.

15. Ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε.

Mais il ne en prend pas du don comme de l'offenſe, Car ſi par l'offenſe d'vn ſeul pluſieurs ſont morts, beaucoup pluſtoſt la grace de Dieu, & la donation par la grace, qui eſt d'vn ſeul homme, aſſauoir de Ieſus Chriſt, à abondé ſur pluſieurs.

16. Καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρῖμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων, εἰς δικαίωμα.

Et n'en prend pas ainſi du don comme de ce qui eſt entré par vn ſeul qui a peché. Car la coulpe eſt d'vne ſeule offenſe en condamnation: mais le don eſt de pluſieurs offenſes à iuſtification.

17. Εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς ἰησοῦ χριστοῦ.

Car ſi par l'offenſe d'vn ſeul la mort a regné par vn ſeul, beaucoup pluſtoſt ceux qui reçoiuent l'abondance de grace, & du don de iuſtice, regneront en vie par vn ſeul, aſſauoir par Ieſus Chriſt.

18. Ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.

Comme donc par vne ſeule offenſe la coulpe eſt venue ſur tous hommes en condamnation, ainſi auſſi par vne ſeule iuſtice nous iuſtifiante le don eſt venu ſur tous hommes en iuſtification de vie.

CAP. V.

14. Sed regnavit mors ab Adam uſque ad Moyſen, etiam in eos qui non peccaverunt in ſimilitudinem prævaricationis Adæ, qui eſt forma futuri.

But death reigned from Adam to Moſes / euen ouer them alſo that ſinned not after the like maner of the tranſgreſſion of Adam/ which was the figure of him that was to come.

15. Sed non ſicut delictum, ita & donum, ſi enim unius delicto multi mortui ſunt: multo magis gratia Dei & donum, in gratia unius hominis Ieſu Chriſti in plures abundavit.

But yet the gift is not ſo/ as is the offence: for if through the offence of one/ many bee dead / much more the grace of God/ and the gift by grace / which is by one man Jeſus Chriſt / hath abounded vnto many.

16 Et non ſicut per unum peccatum, ita & donum, nam iudicium quidem ex uno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in iuſtificationem.

Neithers is the gift ſo / as that which entred in by one that ſinned: for the fault came of one offence vnto condemnation: but the gift is of many offences to iuſtification.

17. Si enim in unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iuſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per unum Ieſum Chriſtum.

For if by the offence of one / death reigned through one / much more ſhal they which receyue the abundance of grace/ and of the gift of righteouſnes / reigne in life through one / that is / Jeſus Chriſt.

18. Igitur ſicut per unius delictum, in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius iuſtitiam, in omnes homines in iuſtificationem vitæ.

Likewiſe then as by the offence of one / the fault came on all men to condemnation / ſo by the iuſtifying of one / the benefite abounded toward all men to the iuſtification of life.

Das V. Capittel.

14. Sondern der Todt herrſchet von Adam an biß auff Moſen / auch über die / die nicht geſündiget haben / mit gleicher übertrettung / wie Adam / welcher iſt ein Bilde des der zukünfftig war.

Men Døden regnerede fra Adam indtil Moſe ocſaa offuer dem / ſom icke ſyndede / met lige ſaadan offuertrædelſe / ſom Adam / huilcket der er it Billede / til det/ der tilkommende vaar.

15. Aber nicht helt ſichs mit der Gabe / wie mit der Sünde. Denn ſo an eines Sünde vil geſtorben ſind / So iſt vil mehr Gottes Gnade vnd Gabe vilen reichlich widerfahren / durch die Gnade des einigen Menſchen Jeſu Chriſti.

Men det vaar icke met Gaffuen / ſom met Synden. Thi at døde de mange vdi it Menniſkis ſynd / Da ere meget mere Guds Naade oc Gaffue rigelige vederfaren mange / formedelſt Jheſum Chriſtum / ſom vaar det eniſte Menniſke i Naade.

16. Vnd nicht iſt die Gabe alleine über eine Sünde / wie durch des einigen Sünders einige Sünde alles verderben. Denn das Vrtheil iſt kommen auß einer Sünde zur verdamniß / die Gabe aber hilfft auch auß vilen Sünden zur Gerechtigkeit.

Oc den Gaffue er icke aleniſte offuer en Synd, ſom alting er forderffuit / formedelſt den eniſte Synderis eniſte ſynd. Thi Dommen er kommen aff en ſynd til Fordømmelſe / Men Gaffuen hielper / oc aff mange ſynder til Retferdighed.

17. Deñ ſo vmb des einigen Sünde willen der Todt geherrſchet hat durch den einen / Vilmehr werden die / ſo da empfahen die fülle der Gnade vnd der Gaben / zur Gerechtigkeit herrſchen im Leben / durch einen Jeſum Chriſt.

Thi at regnerede Døden formedelſt den ene for en eniſte Synd ſkyld / Da ſkulde de meget mere / ſom faa Naadens oc Gaffuens offuerflødighed til retferdighed regnere i Liffuit / formedelſt Jeſum Chriſtum.

18. Wie nun durch eines Sünde die Verdamniß über alle Menſchen kommen iſt / Alſo iſt auch durch eines Gerechtigkeit die Rechtfertigung des Lebens über alle Menſchen kommen.

Lige ſom nu fordømelſe er kommen offuer alle alle Menniſke formedelſt it Menniſkis ſynd / Saa er Liffzens retferdighed kommen offuer alle Menniſke for den enis Retferdighed.

Kapitola V.

14. Ale kralowala Smrt od Adama až do Moyžijſſe / také y nad těmi kteřijž nezhřeſſyli / a to pro podobenſtwij přeſtaupenij Adamowa / kterýž byl přijkladem Adama budaucýho.

Ale śmierć krolowáłá od Adámá áż do Mojżeſzá / nád tymi theż ktorzy byli nie zgrzeſzyli ná podobieńſtwo przeſtepſtwá Adámowego / ktory ieſt kſztałtem onego ktory miał przyiść.

15. Ale ne yako hřijch / tak y miloſt. Nebo poněwadž pro hřijch gednoho mnoho gich zemřelo / mnohem wijce miloſt Božij a dar / z miloſti gednoho člowěka Gežijſſe Kryſta / na mnohých ſe rozmnožil.

A wſzákoż dar nie ieſt iáko przeſtępſtwo / ábowiem ieſli przeſtępſtwem iednego wiele ich pomárło / dálekoć wiecey ná wiele ich opłynełá łáſká Boża / y dar z łáſki / ktora ieſt iednego człowieká Jezuſá Kryſtuſá.

16. A ne yako ſkrze hřijch gednoho / tak za ſe miloſt. Nebo ſaud Božij z gednoho hřijchu pocházý k zatřacenij / ale miloſt ze mnohých hřijchůw pocházý k ſpráwedlnoſti.

A dobrodzieyſtwo nie thákowe ieſt yáko śmierć co przyſzłá przez iednego ktory zgrzeſzył / gdyż winá z iednego wyſtępku przyſzłá ku potępieniu / ále dar bywa dan z wielá wyſtępkow ku vſpráwiedliwieniu.

17. Nebo poněwadž hřijchem gednoho Smrt kralowala ſkrze gednoho člowěka / mnohem wijce lidé přigmauce hognoſt miloſti a obdarowanij ſprawedlnoſti / w žiwotě kralowati budau / ſkrze gednoho Gežijſſe Kryſta.

Abowiem ieſli iednego przeſtępſtwem śmierć krolowáłá przez iednego / dáleko wiecey ci ktorzy obfitą one łáſkę y dar ſpráwiedliwośći biorą / w żywocie krolowáć będą przez iednego Jezuſá Kryſtuſá.

18. A protož / yakž ſkrze gednoho hřijch / wſſyckni Lidé přiſſli k potupenij : tak y ſkrze gednoho ſprawedlnoſt / wſſyckni mohau přigijti k ſprawedlnoſti žiwota.

A tákże tedy iáko przez iedno przeſtępſtwo zſtáł / ſie wſzyſcy ludźie winni potępienia / tákże przez iednego vſpráwiedliwienie. / dobrodzieyſtwo opłynęło ná wſzytki ludźi / ku vſpráwiedliwieniu żywotá.

ה

19 אֵיכַנָּא גֵּיר מֶטוּל לָא
מֶשְׁתַּמְעָנוּתֵה דְּחַד בַּר
נָשָׁא חַטָּיֵא סַגִּיָאֵא הֲווּ
הָכַנָּא אַף מֶטוּל מ
מֶשְׁתַּמְעָנוּתֵה דְּחַד
סַגִּיָאֵא כָּאנֵא הָוֵין ׃

Imperoche ſi come per la diſobedientia d'vn huomo, molti ſono ſtati conſtituiti peccatori: coſi per l'obbedientia d'vno, molti ſaranno conſtituiti giuſti.

20 מַעֲלָנָא דֵּין דַּהֲוָא
לְנָמוּסָא דְּתֶסְגֵּא חֲטִיתָא
וְכַד דְּסַגִּית חֲטִיתָא תַּמָּן
אֶתְיַתְּרַת טַיְבוּתָא ׃

Hor la Legge ſopraueenne, accioche il delitto abbondaſſe: ma doue è abbondato il peccato, iui è abbondata maggiormente la gratia.

21 דַּאֵיךְ דַּאמְלְכַת ח
חֲטִיתָא בְּמוּתָא הָכַנָּא
תַּמְלֶךְ טַיְבוּתָא בְּכֵאנוּתָא
לְחַיֵּא דַּלְעָלַם בְּיַד מָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Accioche come il peccato ha regnato à morte, coſi ancor la gratia regnaſſe per la giuſtitia à vita eterna per IESV *Chriſto noſtro Signore.*

ו

1 מָנָא הָכִיל נֵאמַר נְקַוֵּא
בָּהּ בַּחְטִיתָא דְּטַיְבוּתָא
תֶּתְיַתַּר ׃

Che diremo noi dunque? dimoraremo noi nel peccato, accioche la gratia abbondi?

2 חַס אִילֵין גֵּיר דְּמִיתַן
לַחְטִיתָא אַיְכַנָּא נְחֵא בָּהּ
תּוּב ׃

Non ſia gia coſi. Noi che ſiamo morti al peccato, come viueremo piu in eſſo?

3 אַו לָא יָדְעִין אַנְתּוּן ד
דְּאִילֵין דַּעֲמַדְן בְּיֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא בְּמוּתֵה הוּ
עֲמַדְן ׃

Non ſapete voi che quanti ſiamo ſtati battezati in Chriſto IESV*, ſiamo ſtati battezati ne la ſua morte?*

ה

19 כִּי כַּאֲשֶׁר עַל־לֹא שְׁמוֹעַ אָדָם
אֶחָד חַטָּאִים רַבִּים נִהְיוּ כֵּן
גַּם בְּיִקְהַת אֶחָד צַדִּיקִים
רַבִּים יָקֻמוּ ׃

Porque como por la deſobediencia de vn hombre muchos fueron hechos peccadores, anſi por la obediencia de vno muchos ſeran hechos juſtos.

20 וְהַתּוֹרָה בָּאָה אֲשֶׁר תּוֹתֵר
הָעֲוָלָתָה וְאִם נוֹתְרָה הַחֲטָאָה
גַּם עַל־יֶתֶר הוֹתִירָה הַתְּחִנָּה ׃

La Ley empero entró paraque el peccado creciesſe: mas quando el peccado creció, ſobrepujó la gracia.

21 לְמַעַן כְּמוֹ מָלְכָה הַחֲטָאָה
בַּמָּוֶת כֵּן תִּמְלֹךְ הַתְּחִנָּה בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ ׃

Paraque de la manera que el peccado reynó para muerte, anſi tambien la gracia reyne por la juſticia para vida eterna por Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro.

ו

1 וּמָה נֹאמַר נַעֲמֹד בַּחֲטָאָה
אֲשֶׁר תּוֹתִיר הַתְּחִנָּה ׃

Pues que diremos Perſeueraremos en peccado paraque la gracia crezca?

2 חָלִילָה לָּנוּ אֲשֶׁר מַתְנוּ לַחֲטָאת
אֵיךְ עוֹד נִחְיֶה בָּהּ ׃

En ninguna manera, porque losque ſomos muertos ál peccado, como biuiremos aun enel?

3 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי כֻּלָּנוּ אֲשֶׁר
נִטְבַּלְנוּ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּמוֹתוֹ
נִטְבָּלְנוּ ׃

O no ſabeys que todos losque ſomos baptizados en el Chriſto Ieſus, ſomos baptizados en ſu muerte?

ε′.

19. Ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

Car comme par la deſobeiſſance d'vn ſeul homme pluſieurs ont eſté rendus pecheurs, ainſi par l'obeiſſance d'vn ſeul, pluſieurs ſeront rendus iuſtes.

20. Νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις.

Or la Loy eſt entreuenue, afin que l'offenſe abondaſt: mais là où le peché a abondé, grace y a abondé par deſſus.

21. Ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Afin que comme le peché a regné à mort, ainſi auſſi la grace regnaſt par iuſtice à vie eternelle, par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

ΚΕΑΛ. ς′.

Τί οὖν ἐροῦμεν ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;

Que dirons nous donc: demeurerons-nous en peché, afin que la grace abonde:

2. Μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;

Ainſi n'aduiene. Car nous qui ſommes morts à peché, comment viurons-nous encore en icelui.

3. Ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;

Ne ſauez-vous pas que nous tous qui auons eſté baptizés en Ieſus Chriſt, auons eſté baptizés en ſa mort.

CAP. V.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obeditionem, iuſti conſtituentur multi.

For as by one mans diſobedience/ manie were made ſinners : ſo by the obedience of one/ ſhall many alſo be made rigtheous.

20. Lex autem ſubintravit ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.

Moreouer the Lawe entred thereupon that the offence ſhould abound : neuertheles/where ſinne abounded there grace abounded much more.

21. Vt ſicut regnavit peccatum in mortem : ita & gratia regnet per iuſtitiam in vitam æternam, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

That as ſinne had reigned vnto death/ſo might grace alſo reigne by rigtheouſnes vnto eternal life / through Jeſus Chriſt our Lorde.

Das V. Capitel.

19. Denn gleich wie durch eines Menſchen vngehorſam vil Sünder worden ſind / Alſo auch durch eines gehorſam werden vil Gerechten.

Thi at lige ſom der ere bleffne mange Syndere for it Menniſkis wlydighed / Saa bliffue oc mange retferdige formedelſt den enis Lydighed.

20. Das Geſetz aber iſt neben einkommen/ auff daß die Sünde mechtiger würde. Wo aber die Sünde mechtig worden iſt / da iſt doch die Gnade vil mechtiger worden.

Oc Lowen kom diſſimellem ind / paa det at Synden ſkulde beiffue mectigere. Oc huor ſom Synden er bleffuen mectig / Der er dog Naaden bleffuen meget mectigere.

21. Auff daß / gleich wie die Sünde geherrſchet hat zu dem Tode / Alſo auch herrſche die Gnade durch die Gerechtigkeit zum ewigen Leben / durch Jeſum Chriſt.

Paa det at lige ſom Synden regnerede til Døden/ Saa ſkal oc Naaden regnere ved Retferdighed til det euige Liff / formedelſt Jheſum Chriſtum.

Kapitola V.

19. Neb yako ſkrze nepoſluſſenſtwij gednoho člowěka / včiněno geſt mnoho hřijſſných: tak také ſkrze poſlußenſtwij gednoho/ včiněni budau mnozý ſprawedliwij.

Bo iáko przez niepoſlußeńſtwo iednego cżłowieká wiele ich zſtáło ſie grzeßnymi/ tákże przez poſlußeńſtwo iednego wiele ich zſtanie ſie ſpráwiedliwymi.

20. Zákon pak wkročil mezy to/ aby ſe rozhognil hřijch. A kdež ſe rozhognil hřijch/tu ſe geſſtě hogněgij vkázala miloſt.

A zakonci ktemu przyßedł/ áby ſie mnożyło przeſtepſtwo/ ále gdźie ſie grzech rozmnożył/ tám łáſká obfitowáłá.

21. Aby yakož geſt kralowal hřijch k Smrti/ tak aby y miloſt kralowala ſkrze Sprawedlnoſt k žiwotu wěčněmu/ ſkrze Gežijſſe Kryſta Pána naſſeho.

Aby iáko grzech krolował ku śmierći/ ták też áby łáſká krolowáłá przez ſpráwiedliwość ku żywotowi wiecznemu/ przez Jezuſá Kryſtuſá Páná náßego.

CAP. XI.

QVid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Abſit.

What ſhall we ſay then? Shall we continue ſtill in ſinne / that grace may abounde? God forbid.

2. Qui enim mortui ſumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?

How ſhall we / that are dead to ſinne/liue yet therein?

3. An ignoratis, quia quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus?

Know ye not / that all we which haue bene baptized into Jeſus Chriſt/ haue bene baptized into his death?

Das VI. Capitel.

Was wöllen wir hiezu ſagen? Sollen wir denn inn der Sünde beharren/auff daß die gnade deſto mechtiger ſey? Das ſey ferne.

HVad ville wi ſige her til? Skulle wi da bliffue varactige i Synden / paa det at Naaden kand bliffue diſſ mectigere? Det vere longt fra.

2. Wie ſolten wir in Sünden wöllen leben / der wir abgeſtorben ſind?

Huorledis ſkulde wi ville leffue i ſynd / wi ſom ere aff Døde?

3. Wiſſet jhr nicht/ daß alle/ die wir inn Jeſum Chriſtum getaufft ſind / die ſind in ſeinen Todt getaufft?

Vide i icke / At alle / wi ſom ere døbte i Jheſum Chriſtum / wi ere døbte i hans Død?

Kapitola VI.

COž tehda dijme? Budeme trwati w hřijchu / aby ſe miloſt rozhognila? Nikoli.

COż tedy rzeczemy? Będziemyli w grzechu trwáć/ áby ſie łáſká obfitſza zſtáłá?

2. Nebo kteřij gſme zemřeli hřijchu/ kterakž geſſtě žiwi budeme w něm?

Nie day tego Boże / ábowiem ktorzyſmy vmárli grzechowi / iákoż dáley w nim żyć będziemy?

3. Zdali newijte Bratřij / že kteřijžkoli pokřtěni gſme w Kryſta Gežijſſe/ w ſmrti geho pokřtěni gſme?

A zaż niewiecie iż ile kolwiek nas w Kryſtuſá Jezuſá ieſt okrzczonych/ ieſteśmy okrzczeni w śmierci iego?

ו

4 אֶתְקְבַרְן גֵּיר עַמֵּהּ ב
בְּמַעֲמוּדִיתָא לְמַוְתָא
דְּאַיְכַנָא דְּקָם יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
מִן בֵּית מִיתֵא בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא
דַּאבוּהִי הָכַנָא אַף חְנַן
בְּחַיָא חַדְתָא נְהַלֵּךְ׃

Noi ſiamo dunque ſepolti con eſſolui ne la morte, per il batteſimo : accioche ſi come Chriſto è riſuſcitato da morte per la gloria del Padre, coſi noi ancora caminiamo in nouità di vita.

5 אֶן גֵּיר אַכְּחַד אֶתְנַצַּבְן
עַמֵּהּ בַּדְמוּתָא דְּמַוְתֵהּ
הָכַנָא אַף בַּקְיָמְתֵהּ נֶהְוֵא׃

Imperoche ſe noi ſiamo inneſtati inſieme conesso a la conformità de la ſua morte, certo noi ſaremo ancora à la conformità de la ſua reſurrettione.

6 יָדְעִינַן גֵּיר דְּבַרְנָשָׁן ע
עַתִּיקָא אֶזְדְּקֵף עַמֵּהּ ד
דְּנֶתְבַּטַּל פַּגְרָא דְּחַטִּיתָא
דְּתוּב לָא נְשַׁמֵּשׁ לְחַטִּיתָא׃

Sapendo queſto che il noſtro vecchio huomo è ſtato crocifiſſo inſieme con lui, accioche ſi ſneruaſſe il corpo del peccato: à fin che noi non ſeruiamo piu al peccato.

7 אַיְנָא דְּמִית גֵּיר אֶתְחַרַּר
לֵהּ מֶן חַטִּיתָא׃

Percioche chi è morto, e aſſoluto dal peccato.

8 אֶן הָכִיל מִיתַן עַם
מְשִׁיחָא נְהַיְמֶן דְּעַמֵּהּ (עַם
מְשִׁיחָא) נַחֵא׃

Hor ſe noi ſiamo morti inſieme con Chriſto, noi crediamo d'hauere ancor à viuere con lui.

9 יָדְעִינַן גֵּיר דִּמְשִׁיחָא
קָם מֶן בֵּית מִיתֵא וְתוּב
לָא מָאֵת וּמַוְתָא לָא
מֶשְׁתַּלַּט בֵּהּ׃

Sapendo che Chriſto, poi ch'egli è riſuſcitato da morte, non muore piu : la morte non ha piu dominio in lui.

10 דְּמִית גֵּיר לְחַטִּיתָא
הוּ מִית חֲדָא זְבַן וְדַחַי חַי
הוּ לַאלָהָא׃

Percioche quanto à quello ch'egli è morto, è morto al peccato vna ſola volta : ma quanto à quel ch'è viue, viue à Dio.

ו

4 וְנִקְבַּרְנוּ עִמּוֹ בַּטְּבִילָה לַמָּוֶת
לְמַעַן כְּמוֹ קָם הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים
בִּכְבוֹד אָבִיו כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ
בְּחַדְשַׁת הַחַיִּים נְהַלֵּךְ׃

Porque ſomos ſepultados juntamente con el à muerte por el Baptiſmo, paraque como el Chriſto reſuſcitó de los muertos à gloria del Padre, anſi tambien noſotros andemos en nouedad de vida.

5 לָכֵן אִם נְטוּעִים נִהְיֶינוּ
בִּדְמוּת מוֹתוֹ גַּם בִּתְקוּמָה
נִהְיֶה׃

Porque ſi fuemos plantados juntamente en el la ſemejança de ſu muerte, tambien lo ſeremos juntamente à la de ſu reſurrecion :

6 וְזֹאת נֵדַע כִּי אָדָמֵנוּ הַיָּשָׁן
נִצְלַב עִמּוֹ אֲשֶׁר תְּהֻבַּל גְּוִיַּת
הַחַטָּאת וְעוֹד לֹא נַעֲבֹד לַחַטָּאת׃

Ciertos que nueſtro viejo hombre juntamente fue crucificado con el, para que el cuerpo del peccado ſea deshecho, que mas no ſiruamos à peccado.

7 כִּי אֲשֶׁר מֵת נִצְדַּק מִן
הַחַטָּאת׃

Porque el que es muerto, juſtificado es del peccado.

8 וְאִם נָמוּת עִם הַמָּשִׁיחַ
מַאֲמִינִים אֲנַחְנוּ כִּי גַּם נִחְיֶה
עִמּוֹ׃

Y ſi morimos con el Chriſto, creemos que tambien biuiremos con el.

9 יוֹדְעִים כִּי הַמָּשִׁיחַ קָם מִמֵּתִים
עוֹדֶנּוּ לֹא יָמוּת הַמָּוֶת לֹא יִמְשֹׁל
בּוֹ׃

Ciertos que el Chriſto auiendo reſuſcitado de los muertos, ya no muere : la muerte no ſe enſennoreara mas de el.

10 כִּי־אֲשֶׁר מֵת לַחַטָּאת מֵת הוּא
פַּעַם אַחַת וַאֲשֶׁר חַי הוּא
לֵאלֹהִים׃

Porque, que es muerto, àl peccado murió vna vez : y que biue, à Dios biue.

ϛ'.

4. Συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον· ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.

Nous ſommes donc enſeuelis auec lui en ſa mort par le Bapteſme: afin que comme Chriſt eſt reſſuſcité des morts par la gloire du Pere, nous auſſi pareillement cheminions en nouueauté de vie.

5. Εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα.

Car ſi nous auons eſté faits vne meſme plante auec lui par la conformité de ſa mort, auſſi le ſerons-nous par la conformite de ſa reſurrection.

6. Τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ.

Sachans cela, que noſtre vieil homme a eſté crucifié auec lui, à ce que le corps de peché fuſt reduit à neant : afin que nous ne ſeruions plus à peché.

7. Ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.

Car celui qui eſt mort, eſt quitte de peché.

8. Εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.

Or ſi nous ſommes morts auec Chriſt, nous croyons qu'auſſi viurons nous auec lui.

9. Εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκ ἔτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκ ἔτι κυριεύει.

Sachans que Chriſt eſtant reſſuſcité des morts ne meurt plus : la mort n'a plus de domination ſur lui.

10. Ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ.

Car ce qu'il eſt mort, il eſt mort pour vne fois à peché : mais ce qu'il eſt viuant, il eſt viuant à Dieu.

CAP. VI.

4. Conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem: ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.

We are buried then with him by baptiſme into his death / that like as Chriſt was rayſed vp from the dead by the glorie of the Father / ſo we alſo ſhould walke in newnes of life.

5. Si enim complántati facti ſumus ſimilitudini mortis eius: ſimul & reſurrectionis erimus.

For if we be grafted with him to the ſimilitude of his death / euen ſo ſhall we bee to the ſimilitude of his reſurrection.

6. Hoc ſcientes quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultrà non ſerviamus peccato.

Knowing this / that our olde man is crucified with him / that the bodie of ſinne might be deſtroyed / that henceforth wee ſhould not ſerue ſinne.

7. Qui enim mortuus eſt, iuſtificatus eſt à peccato.

For he that is dead / is freede from ſinne.

8. Si mortui ſumus cum Chriſto: credimus quia ſimul etiam vivemus cum Chriſto.

Wherefore / if we be dead with Chriſt / we beleeue that we ſhall liue alſo with him.

9. Scientes quòd Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

Knowing that Chriſt being rayſed from the dead / dieth no more: death hath no more dominion ouer him.

10. Quod enim mortuus eſt, peccato mortuus eſt ſemel, quod autem vivit, vivit Deo.

For in that he died / he died once to ſinne: but in that he liueth / he liueth to God.

Das VI. Capitel.

4. So ſind wir je mit jm begraben durch die Tauffe in den Todt / Auff daß / gleich wie Chriſtus iſt aufferwecket von den todten / durch die Herrligkeit des Vatters alſo ſollen wir auch in einem newen Leben wandeln.

Saa ere wi oc begraffne met hannem formedelſt Daaben i Døden / Paa det / at lige ſom Chriſtus er opuect fra de Døde / formedelſt Faderens Herlighed / Saa ſkulle wi ocſaa vandre vdi it nyt Leffnet.

5. So wir aber ſampt jhm gepflantzet werden / gleich wie er / inn ſeinen Todt / ſo werden wir auch der Aufferſtehung gleich ſein.

Oc der ſom wi bliffue plantede met hannem til lige Død / Da ſkulle wi oc vere Opſtandelſen lige.

6. Dieweil wir wiſſen / daß vnſer alter Menſch ſampt jhm gecreutziget iſt / auff daß der ſündliche Leib auffhöre / daß wir hinfort der Sünde nicht dienen.

Efſterdi wi vide / At vor gamle Menniſke er kaarſfeſt met hannem / Paa det at det ſyndelige Legeme ſkal afflade / at wi ſkulle icke fremdelis tiene Synden.

7. Denn wer geſtorben iſt / der iſt gerechtfertiget von der Sünde.

Thi huo ſom død er / hand er giort retferdig fra Synden.

8. Sind wir aber mit Chriſto geſtorben / ſo glauben wir / daß wir auch mit jhm leben werden.

Oc ere wi døde met Chriſto / da tro wi / at wi ſkulle oc leffue met hannem.

9. Vnd wiſſen / daß Chriſtus / von den Todten erwecket / hinfort nicht ſtirbet / der Todt wirdt hinfort über jhn nicht herrſchen.

Oc wi vide / At Chriſtus ſom er opuect fra de Døde / døer icke fremdelis / Døden ſkal fremdelis icke regnere offuer hannem.

10. Denn daß er geſtorben iſt / das iſt er der Sünde geſtorbē / zu einem mal / daß er aber lebet / das lebet er Gotte.

Fordi at det hand døde / det døde hand en gang for Synden / Men at hand leffuer / det leffuer hand Gud.

Kapitola VI.

4. Nebo pohřbeni gſme s nim ſkrze Křeſt w ſmrt: abychom yako geſt z mrtwých Kryſtus wſtal / ſkrze ſláwu Otce / tak y my w nowotě žiwota chodili:

Jeſteſmy thedy z nim poſpolu pogrzebieni w śmierci iego przez krzeſt / áby iáko Kryſtus wzbudzon ieſt zmartwych ku chwale Oycowſkiey / tákżebyſmy the zy my w nowości żywotá chodzili.

5. Nebo poněwadž gſme ſſtijpeni k podobenſtwj ſmrti geho / ſpolu také y wzkřijſſenij aučaſtni budeme.

Bo ieſliżeſmy ſpolu rośli podobienſtwem śmierci iego / iście też y podobienſtwem zmartwych wſtánia iego ſpolu rość bedziemy.

6. Toto wědauce / že ſtarý člowěk náš s nim ſpolu vkřižowán geſt / aby bylo zkaženo Tělo hřijcha / abychom giž wijce neſlaužili hřijchu.

Wiedzac to że ſtáry on naß człowiek poſpolu ieſt z nim vkrzyżowan / áby ciáło grzechu było wniſzczone / żebyſmy iuż dáley nie ſłużyli grzechowi.

7. Neb kdož geſt vmřel / ſprawedliw včiněn geſt od hřijchu.

Bo ten ktory vmárł / ieſt od grzechu wolny.

8. Protož zemřeli gſme s Kryſtem / wěřijme / že ſpolu s nim také žiwi budeme:

A ieſliżeſmy z Kryſtuſem vmárli wierzymy iż też z nim żyć bedziemy.

9. Wědauce / že Kryſtus wſtaw z mrtwých giž wijce neumijra / ſmrt nad nim wijce panowati nebude.

Wiedzac że Kryſtus powſtawſzy zmartwych / iuż dáley nie vmiera / á śmierc nád nim dáley nie pánuie.

10. A že geſt vmřel / hřijchu vmřel gednau: a že geſt žiw / žiw geſt Bohu:

Bo iż vmárł / grzechowi raz vmárł. A iż też żywie / żywie Bogu.

ו

11 הָכַנָא אָף אַנְתּוּן חַשּׁוּבוּ נַפְשְׁכוּן דְּמִיתָא אַנְתּוּן לַחְטִיתָא וְחַיָּא אַנְתּוּן לַאלָהָא בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Coſi ancor voi riputateui eſſer morti al peccato, ma viui à Dio, in Chriſto Iesv noſtro Signore.

12 לָא הָכִיל תַּמְלֶךְ אֵיךְ חַטִיתָא בְּפַגְרְכוּן מִיתָא אֵיךְ דְּתֶשְׁתַּמְעוּן לְרֶגְיָנֶתָא׃

Non regni dunque il peccato nel voſtro corpo mortale, per obbedirli ne le ſue concupiſcentie.

13 וְאָף לָא תְּטַיְבוּן הַדָּמַיְכוּן זַיְנָא דְעַוְלָא לַחְטִיתָא אֶלָּא טַיְבוּ נַפְשְׁכוּן לַאלָהָא אֵיךְ אֱנָשָׁא דְּמֶן מִיתָא חַיָּיתוּן וְהַדָּמַיְכוּן זַיְנָא יְהוּון לְכֵאנוּתֵהּ דַּאלָהָא׃

Ne preſentate le voſtre membra per inſtrumenti d'ingiuſtitia àl peccato: ma preſentate voi ſteſſi à Dio, come quelli che hora ſete ſtati fatti di morti viui, e le voſtre membra per inſtrumenti di giuſtitia à Dio.

14 וַחְטִיתָא לָא מֶשְׁתַּלְטָא עֲלַיְכוּן לָא גֵּיר אִיתַיְכוּן תְּחֵית נָמוּסָא אֶלָּא תְּחֵית טַיְבוּתָא׃

Perche il peccato non hauerà dominio in voi: conciosia che voi non ſete ſotto la Legge, ma ſotto la gratia.

15 מָנָא הָכִיל נֶחְטָא דְּלָא הֲוַיְן תְּחֵית נָמוּסָא אֶלָּא תְּחֵית טַיְבוּתָא חָס׃

Che dunque? peccaremo noi, percioche noi non ſiam ſotto la Legge, ma ſotto la gratia? Non ſia gia coſi.

16 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דַּלְמַן דִּמְטַיְבִין אַנְתּוּן נַפְשְׁכוּן דְּתֶשְׁתַּמְעוּן לֵהּ לְעַבְדוּתָא דִּילֵהּ אַנְתּוּן עַבְדֵא דְּהָו דְּמֶשְׁתַּמְעִין אַנְתּוּן לֵהּ אֵן לַחְטִיתָא וְאֵן לְמַשְׁמַע אַדְנָא דְּכֵאנוּתָא׃

Non ſapete voi che à chi voi vi date per ſerui ad obbedire, ſete ſerui di colui à chi voi obbedite? ò ſia il peccato à morte, ò l'obedientia à giuſtitia?

ו

11 כֵּן גַּם אַתֶּם תִּתְחַשְּׁבוּ כִּי מֵתִים אַתֶּם לַחַטָּאת וְחַיִּים לֵאלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Anſi tambien voſotros, penſad que voſotros decierto ſoys muertos àl peccado; mas que biuis à Dios en el Chriſto Ieſus Sennor nueſtro;

12 לָכֵן אַל־תִּמְלֹךְ הַחַטָּאת בִּפְגַרְכֶם יָמוּת לִשְׁמוֹעַ אוֹתָהּ בְּמַאֲוַיָּו׃

No reyne pues el peccado en vueſtro cuerpo mortal obedeciendo àl peccado en ſus concupiſcencias.

13 וְאַל תָּכִינוּ אֶת־נִתְחֵיכֶם לִכְלֵי הָעַוְלָתָה לַחַטָּאת כִּי־אִם הֲכִינוּם אִישׁ אִישׁ לֵאלֹהִים כְּמוֹ חַיִּתֶם מִמֵּתִים וְאֶת־נִתְחֵיכֶם לִכְלֵי־הַצְּדָקָה לֵאלֹהִים׃

Ni tampoco preſenteys vueſtros miembros àl peccado por inſtrumentos de iniquidad: antes os preſentad à Dios como reſuſcidados de los muertos: y vueſtros mïembros àDios por inſtrumentos de juſticia.

14 וְחַטָּאתְכֶם לֹא יִמְשׁוֹל כִּי אַתֶּם אֵינְכֶם תַּחַת הַתּוֹרָה כִּי אִם תַּחַת הַתְּחִנָּה׃

Porque el peccado no ſe enſennoreará de voſotros: porque no eſtays debaxo de la Ley, mas debaxo de la gracia.

15 וּמָה נַעֲשֶׂה הֲנֶחֱטָא כִּי אֵין אֲנַחְנוּ תַּחַת הַתּוֹרָה כִּי אִם תַּחַת הַתְּחִנָּה חָלִילָה לָּנוּ׃

Puesque? Peccaremos, porque no eſtamos debaxo de la Ley, ſino debaxo de la gracia? en ninguna manera.

16 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי לַאֲשֶׁר תָּכִינוּ לוֹ אֶת־נַפְשְׁכֶם לַעֲבָדִים לִיקָּחָה כִּי עֲבָדָיו אַתֶּם לַאֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּן אוֹ עַבְדֵי־הַחַטָּאָה לַמָּוֶת אוֹ עַבְדֵי הַשְּׁמוּעָה לִצְדָקָה׃

O no ſabeys que aquien hos preſentaſtes à voſotros miſmos por ſieruos para obedecer le, ſoys ſieruos de aquel a quien obedeceys, o del peccado para muerte, o de la obediencia para juſticia.

ϛ.

11. Οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Vous auſſi faites ainſi voſtre conte, que vous eſtes morts à peché, mais viuans à Dieu en Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

12. Μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ.

Que le peché donc ne regne point en voſtre corps mortel pour lui obeir en ſes conuoitiſes.

13. Μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ.

Et n'appliquez point vos membres pour eſtre inſtrumens d'iniquité à peché: mais appliquez-vous à Dieu comme de morts eſtans faits viuans, & vos membres pour eſtre inſtrumens de iuſtice à Dieu.

14. Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν.

Car peché n'aura point domination ſur vous, puis que vous n'eſtes point ſous la Loy: mais ſous la grace.

15. Τί οὖν; ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο.

Quoi donc? pecherons-nous, pourtant que nous ne ſommes point ſous la Loy, mais ſous la grace? Ainſi n'aduiene.

16. Οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;

Ne ſauez-vous pas bien qu'à quiconque vous-vous rendez ſerfs pour obeir, vous eſtes ſerfs de celui à qui vous obeiſſez, ſoit de peché à mort, ou d'obeiſſance à iuſtice?

CAP. VI.

11. Ita & vos exiſtimate, vos mortuos quidem eſſe peccato: viventes autem Deo, in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Likewiſe thinke ye alſo/ that ye are dead to ſinne/ but are aliue to God in Jeſus Chriſt our Lord.

12. Non ergo regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis eius.

Let not ſinne reigne therefore in your mortall bodie / that ye ſhoulde obey it in the luſtes thereof.

13. Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis viventes: & membra veſtra arma iuſtitiæ Deo.

Neither giue ye your members as weapons of vnrighteouſnes vnto ſinne: but giue your ſelues vnto God / as they that are aliue from the dead / and giue your members as weapons of righteouſnes vnto God.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: nō enim ſub lege eſtis, ſed ſub gratia.

For ſinne ſhall not haue dominion ouer you: for ye are not vnder the Lawe/ but vnder grace.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? Abſit.

What then? ſhal we ſinne/ becauſe we are not vnder the Law/ but vnder grace? God forbid.

16. Neſcitis quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis eius cui obediſtis, ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad iuſtitiam?

Know ye not/ that to whomſoeuer yee giue your ſelues as ſeruants to obeye / his ſeruants ye are to whome ye obey/ whether it be of ſinne vnto death/ or of obedience vnto righteouſnes?

Das VI. Capitel.

11. Alſo auch jhr/ haltet euch darfür/ daß jhr der Sünde todt ſeyt/ vnd lebet Gott/ in Chriſto Jeſu vnſerm HERRN.

Lige ſaa i/ holder eder der faare/ at i ere døde faar ſynden/ oc leffuer i Gud / vdi Chriſto Jheſu vor HERRE.

12. So laſſet nun die ſünde nicht herrſchen inn eurem ſterblichen Leibe/ jhr gehorſam zu leiſten in jren lüſten.

Saa lader nu Synden icke regnere/ i eders dødelige Legeme/ at vere det lydige in ſin begering.

13. Auch begebet nicht der ſünden eure Glider zu Waffen der vngerechtigkeit/ Sondern begebet euch ſelbs Gott/ als die da auß den Todten lebendig ſind/ vnd eure Glieder Gott zu Waffen der gerechtigkeit.

Giffuer oc icke ſynden eders Lemmer til wretferdighedz Vaaben/ Men giffuer Gud eder ſelff/ ſom de der ere leffuendis fra de Døde/ oc Gud eders Lemmer til Retferdigheds Vaaben.

14. Denn die ſünde wirdt nicht herſchen können über euch/ Sintemal jr nicht vnter dem Geſetze ſeyt/ ſondern vnter der Gnade.

Thi at ſynden ſkal icke kunde regnere offuer eder/ Effterdi i ere icke vnder Lowen/ Men vnder Naaden.

15. Wie nun? Sollen wir ſündigen/ dieweil wir nicht vnter dem Geſetz/ ſondern vnter der Gnade ſind? Das ſey ferrne.

Huorledis nu? Skulle wi ſynde/ effterdi wi ere icke vnder Lowen/ men vnder Naaden? Det vere longt fra.

16. Wiſſet jr nicht/ welchen jhr euch begebet zu Knechten/ inn gehorſam/ des Knechte ſeyt jhr/ dem jhr gehorſam ſeyt/ es ſey der ſünde zum Tode/ oder dem Gehorſam zur Gerechtigkeit?

Vide i icke/ at huem i giffue eder til Tienere/ i lydighed/ da ere i hans Tienere/ ſom i ere lydige/ Huad heller det er Synden til Døden/ eller lydighed til Retferdighed?

Kapitola VI.

11. Ták y wy držte za to/ že gſte zemřeli zagiſté hřijchu/ ale žiwi gſte Bohu/ w Kryſtu Gežijſſe y Pánu naſſem.

Ták też y wy rozumieyćie ſie być vmárlymi grzechowi/ á żywymi Bogu/ przez Kryſtuſá Jezuſá Páná náſzego.

12. Protož/ ať nepanuge hřijch w waſſem ſmrtedlném těle/ abyſſte měli powolowati žádoſtem geho.

Niechay że tedy nie króluie grzech w wáſzym śmiertelnym ciele/ ábyſcie grzechowi poſłuſzni byli w żądzách cieleſnych.

13. Aniž wydáwayte audůw waſſych/ za oděnij neprawoſti hřijchu: ale oddáwayte ſe Bohu/ yakožto wſtawſſe z mrtwých a gſauce žiwi/ a audy ſwé wydáwayte za oděnij ſprawedlnoſti Bohu.

Ani ſtáwćie członkow wáſzych áby były zbroią nieſpráwiedliwośći grzechowi/ áleſtáwćie ſiebie ſámych Bogu iáko z vmárłych żywymi/ y członki wáſze áby były zbroią ſpráwiedliwośći Bogu.

14. A tak hřijch nebude panowati nad wámi. Nebo giž negſte pod Zákonem/ ale pod miloſtij:

Abowiemći grzech nád wámi pánowáć nie będźie/ bo nie ieſteſcie pod zakonem/ ále pod łáſką.

15. Což tehdy hřeſſyti budeme/ proto/ že negſme pod Zákonem/ ale pod miloſtij? Nikoli.

Coż thedy? Będźiemyli grzeſzyć że nie ieſteſmy pod zakonem ále pod łáſką? Nie day tego Boże.

16. Zdaliž toho newijte/ že komu wydáwáte ſe za Služebnijky k poſluſſenſtwij/ gſte Služebnijcy toho koho poſlaucháte/ buďto hřijchu k Smrti/ buďto poſluſſenſtwij k Sprawedlnoſti?

Zaż niewiećie że komu ſie ſtáwićie ſługámi ku poſłuſzeńſtwu/ thego ieſteſcie ſłudzy/ komu ieſteſcie poſłuſzni/ choc grzechu ná śmierć/ choć poſłuſzeńſtwu ku ſpráwiedliwośći.

ז

17 טיבו דין לאלהא דעבדא הויתון דחטיתא ואשתמעתון מן לבא לדמותא דיולפנא דאשתלמתון לה׃

Hor ſia ringratiato Iddio che voi erauate ſerui del peccato, ma hauete obbedito di cuore à quella forma di dottrina, à laqual ſete ſtati introdotti.

18 וכד אתחררתון מן חטיתא אשתעבדתון לכאנותא׃

Eſſendo dunque ſtati liberati dal peccato, ſete fatti ſerui de la giuſtitia.

19 איך דבית בני נשא אמר אנא מטול כריהותא דבסרכון דאיכנא דטיבתון הדמיכון לעבדותא דטנפותא ודעולא הכנא אף השא טיבו הדמיכון לעבדותא דכאנותא ודקדישותא׃

Io parlo all'vſanza de gl'huomini per l'infermità de la voſtra carne: che come voi hauete preſentate le voſtre membra per ſerue à l'immonditia & à l'iniquità à commetter iniquità: coſi anch'adeſſo preſentiate le voſtre membra per ſerue à la giuſtitia in ſantificatione.

20 כד עבדא הויתון גיר דחטיתא מחררא הויתון לכאנותא׃

Perche quando voi erauate serui del peccato, erauate liberi quanto à la giuſtitia.

21 ומנא אדשא אית הוא לכון הידין איננא דיומנא בהתין אנתון בה חרתה גיר איתיה מותא׃

Che frutto dunque haueuate voi allora in quelle coſe, delequali hora vi vergognate? imperoche la fine di quelle è la morte.

22 והשא דאתחררתון מן חטיתא והויתון עבדא לאלהא אית לכון פארא קדישא דחרתהון חיא דלעלם׃

Ma hora eſſendo voi liberati dal peccato, e fatti ſerui di Dio, hauete il voſtro frutto in ſantità, e per fine la vita eterna.

ז

17 וּתְהִי תּוֹדָה לֵאלֹהִים כִּי הֱיִיתֶם עַבְדֵי הַחֲטָאָה וּשְׁמַעְתֶּם מִלֵּבָב בְּצוּרַת הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בָּהּ נִתַּתֶּם׃

Gracias à Dios, que fueſtes ſieruos del peccado: mas aueys obedecido de coraçon à la forma de doctrina à la qual ſoys entregados:

18 וְכִי חָפְשִׁים מֵחֲטָאָה עֲבָדִים נִהְיִיתֶם לִצְדָקָה׃

Y libertados del peccado, ſoys hechos ſieruos de la juſticia.

19 כְּדֶרֶךְ אֱנוֹשׁ אֲדַבֵּר בַּעֲבוּר מַחֲלַת בְּשַׂרְכֶם כַּאֲשֶׁר הֱכִינוֹתֶם אֶת־נְתָחֵיכֶם לַעֲבֹד לְטֻמְאָה וּלְעָוֹן לַעֲוֹלָה כֵּן מֵעַתָּה הָכִינוּ אֶת־נְתָחֵיכֶם לַעֲבוֹדַת הַצְּדָקָה לַקֹּדֶשׁ׃

Humana coſa digo, por la flaqueza de vueſtra carne: Que como para iniquidad preſentaſtes vueſtros miembros à ſeruir à la immundicia y à la iniquidad, anſi aora para ſanctidad preſenteys vueſtros miembros à ſeruir à la juſticia:

20 וְכַאֲשֶׁר הֱיִיתֶם עַבְדֵי הַחֲטָאָה כֵּן חָפְשִׁים הֱיִיתֶם עַבְדֵי הַצְּדָקָה׃

Pueſque ſiendo antes ſieruos del peccado, aora aueys ſido hechos ſieruos de la juſticia.

21 וּמַה פְּרִי הָיָה אָז לָכֶם מֵאֵלֶּה בַּאֲשֶׁר הַיּוֹם תֵּבוֹשׁוּ כִּי אַחֲרִיתָם הַמָּוֶת׃

Que fruto pues teniades de aquellas coſas, de las quales aora hos auergonçays? porque el fin deellas es muerte.

22 וְעַתָּה כִּי מְחֻפָּשִׁים אַתֶּם מֵחֲטָאָה עֲבָדִים נַעֲשִׂיתֶם לֵאלֹהִים יֵשׁ לָכֶם פִּרְיְכֶם לַקֹּדֶשׁ וְאַחֲרִיתוֹ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Mas aora librados del peccado, y hechos ſieruos à Dios, teneys por vueſtro fruto la ſanctificacion, y por fin la vida eterna.

ζ.

17. Χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.

Or graces a Dieu que vous avez eſté ſerfs du peché: mais vous auez obeï de cœur a la forme expreſſe de doctrine a laquelle vous auez eſté attires.

18. Ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ.

Ayans donc eſté affranchis du peché, vous eſtes faits ſerfs a iuſtice.

19. Ἀνθρώπινον λέγω διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν.

Ie parle à la façõ des hommes, à cauſe de l'infirmité de voſtre chair. Ainſi donc que vous auez appliqué vos membres pour ſeruir a ſouillure & iniquité, a commettre iniquité: ainſi appliquez maintenant vos membres pour ſeruir a iuſtice, en ſainctete.

20. Ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ.

Car lors que vous eſtiez ſerfs du peché, vous eſtiez francs quant à la iuſtice.

21. Τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων θάνατος.

Quel fruict donc auiez-vous lors ès choſes deſquelles maintenãt vous auez honte? certes la fin d'icelles eſt la mort.

22. Νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

Mais maintenant ayans eſté affranchis du peché, & faits ſerfs à Dieu, vous auez voſtre fruict en ſanctifications: & pour fin vie eternelle.

CAP. VI.

17. Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſervi peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi eſtis.

But God be thanked/ that ye haue bene the ſeruantes of ſinne/ but ye haue obeyed from the heart vnto the forme of the doctrine/ whereunto ye were deliuered.

18. Liberati autem à peccato, ſervi facti eſtis iuſtitiæ.

Being then made free from ſinne/ ye are made the ſeruants of righteouſnes.

19. Humanum dico, propter infirmitatem carnis veſtræ, ſicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire iuſtitiæ, in ſanctificationem,

I ſpeake after the maner of man/ becauſe of the infirmitie of your fleſh: for as ye haue giuen your members ſeruants to vncleanneſſe and to iniquitie/ to commit iniquitie/ ſo nowe giue your members ſeruants vnto righteouſnes in holines.

20. Cum enim ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ.

For when ye were the ſeruants of ſinne/ ye were freed from righteouſnes.

21. Quem ergo fructum habuiſtis tunc in illis, in quibus nunc erubeſcitis? Nam finis illorum mors eſt.

What fruite had ye then in thoſe thinges/ whereof ye are now aſhamed? For the end of thoſe things is death.

22. Nunc vero liberati á peccato, ſervi autem facti Deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem veró vitam æternam.

But nowe being freed from ſinne/ and made ſeruantes vnto God/ yee haue your fruite in holineſſe/ and the ende/ euerlaſting life.

Das VI. Capitel.

17. Gott ſey aber gedanckt/ daß jr Knechte der Sünde geweſen ſeyt/ Aber nun gehorſam worden von hertzen/ dem Fürbilde der Lehre/ welchem jhr ergeben ſeyt.

Men Gud vere tacket/ at i haffue veret Syndens tienere/ Men ere nu bleffne lydige aff hiertet/ den Lærdoms Exempel/ ſom i haffue giffuit eder til.

18. Denn nun jhr frey worden ſeyt von der ſünde/ ſeyt jr Knechte worden der Gerechtigkeit.

Thi nu i ere bleffne fri fra Synden/ da ere i bleffne Retferdighedz Tienere.

19. Ich muß menſchlich davon reden/ vmb der ſchwachheit willen euers Fleiſches. Gleich wie jhr euer Glieder begeben habet zu dienſt der vnreinigkeit/ von einer Vngerechtigkeit zu der andern/ Alſo begebet auch nun eure Glieder zu dienſte der Gerechtigkeit/ daß ſie heilig werden.

Jeg maa tale menniſkelige derom for eders kødes ſkrøblighed ſkyld. Lige ſom i haffue giffuit eders Lemmer til vrenlighedztienſt/ oc fra en Vrenlighed til den anden/ Saa giffuer oc nu eders Lemmer til Retferdighedz tienſte/ at de kunde bliffue hellige.

20. Denn da jhr der ſünde Knecht waret/ da waret jhr frey von der gerechtigkeit.

Thi at der i vaare Syndens tienere/ da vaare i fri fra Retferdighed.

21. Was hattet jr nun zu der zeit für frucht? welcher jhr euch jetzt ſchämet/ deñ das ende derſelbigen iſt der Todt.

Huad haffde i nu paa den tid for Fruct? aff huilcket i nu ſkamme eder Thi enden der paa/ er Døden.

22. Nun jhr aber ſeyt von der ſünde frey/ vnnd Gottes Knechte worden/ habt jhr eure Frucht/ daß jhr heilig werdet/ das ende aber das ewige Leben.

Men nu i ere fri fra Synden/ oc ere bleffne Guds tienere/ da haffue i eders Fruct/ at i bliffue hellige/ De enden det euige Liff.

Kapitola VI.

17. Ale děkugi Bohu/ že gſte byli ſlužebnijcy hřijchu/ ale giž gſte vpoſlechli z Srdce wedlě toho naučenij/ w kterěž vwedeni gſte.

Ale niech bedzie dzieká Bogu/ że chociaſcie byli ſługámi grzechu/ vſłucháliſcie z ſercá ſpoſobu oney náuki/ pod ktorą teſteſcie poddáni.

18. A tak gſauce wyſwobozeni od hřijchu/ včiněni gſte Služebnijcy Sprawedlnoſti.

A bedac wyſwobodzeni od grzechu/ zſtáliſcie ſie ſługámi ſpráwiedliwośći.

19. Lidſkau wěc prawijm/ pro nemoc těla waſſeho. Jakož gſte zagiſtě wydáwali audy waſſe ſlaužiti nečiſtotě a neprawoſti/ od gedně k druhé neprawoſti: tak giž wydáwante audy waſſe ſlaužiti ſprawedlnoſti k poſwěcenij.

Ludzkimći obyczáiem mowie dla mdłośći ciáłá wáſzego/ ábowiem iáko ſcie ſtáwili członki wáſze ſługámi nieczyſtośći y niepráwośći/ ku wypełnieniu niepráwośći/ ták też y teraz ſtháwcie członki wáſze ſługámi ſpráwiedliwośći/ ku świątobliwośći.

20. Nebo tehdáž když gſte byli ſlužebnijci hřijchu/ zbaweni gſte byli ſprawedlnoſti.

Bo gdyſcie byli ſługámi grzechu; byliſcie wolnymi ſpráwiedliwośći.

21. A protož který gſte vžitek měli w těch wěcech/ za kterěž ſe nynij ſtydijte? Nebo konec těch wěcý/ geſt Smrt.

Ktoryżeſcie thedy ná on czás pożytek mieli z tych rzeczy/ zá ktore ſie dźiś wſtydźicie? boć koniec ich ieſt śmierć.

22. Nynij pak wyſwobozeni gſauce od hřijchu/ a Služebnijcy gſauce včiněni Božij/ máte vžitek wáš w poſwěcenij/ a konec žiwot wěčný.

A theraz bedac wyſwobodzeni od grzechu/ á zſtawſzy ſie ſłużebniki Bogu/ macie pożytek wáſz ku świątobliwośći/ á koniec żywot wieczny.

ו

23 תאגורתא דין דחטיתא מותא הו ומוהבתה דאלהא חיא דלעלם במרן ישוע משיחא׃

Imperoche li ſtipendij del peccato ſono la morte: & il dono di Dio è la vita eterna, per Christo IESV *noſtro Signore.*

ז

1 או לא ידעין אנתון אחי לידעי נמוסא גיר ממלל אנא דנמוסא שליט הוא על גברא כמא דחי׃

Non ſapete voi, fratelli, (io parlo à quelli che hanno cognition de la Legge) che la Legge ha dominio ne l'huomo per quanto tempo egli viue.

2 איך אנתתא דאסירא הי בבעלה כמא דחי בנמוסא אן דין מית בעלה אתחררת מן ג נמוסא דבעלה׃

Imperoche la donna ſottopoſta à marito, mentre che il marito viue, gli è obligata per la Legge: ma ſe il marito muore, ella è ſciolta da la legge del marito.

3 אן דין כד חי בעלה תקפי לגבר אחרין הוית לה גירתא אן דין ימות בעלה אתחררת מן ב נמוסא ולא איתיה גירתא אן תהוא לגברא א אחרנא׃

La onde, ſe mentre che il marito viue, ella ſi congiugne ad vnaltro marito, ſi chiamarà adultera: ma ſe il marito muore, ell'è liberata da quella Legge: in modo ch'ella non è adultera, congiugnendoſi ad vnaltro marito.

4 והשא אחי אף אנתון מיתתון לנמוסא בפגרה דמשיחא דתהוון לאחרין אינא דקם מן בית מיתא דתתלו פארא לאלהא׃

Pertanto voi ancora, fratelli mei, ſete morti à la Legge per il corpo di Christo: per congiugnerui ad vnaltro, cioè a colui che è riſuſcitato da morte: acciochè noi fruttifichiamo à Dio.

ו

23 כי־שכר החטאה המות ומתת אלהים חיי עולם באדנינו ישוע המשיח׃

Porque las pagas del peccado es muerte: mas la gracia de Dios es vida eterna.

ז

1 או לא תדעו אחי (כי ליודעי תורה מדבר אנכי) כי־התורה מושלה באדם בכל־עת חייו׃

O ignorays, hermanos, (hablo con los que ſaben la Ley,) que la Ley ſolamente ſe enſennorea del hombre entre tanto que biue?

2 כי אשת האיש בעת חייו אסורה היא לאישה כתורה ואם מת האיש או מחפשה היא מתורת האיש׃

Porque la muger que es ſujecta á marido mientras el marido biue eſtá obligada à la Ley: mas muerto el marido, ella es libre de la Ley del marido.

3 על־כן בעודנו חי האיש מנאפת תקרא אם־תהי לאיש אחר ואם ימות האיש חפשית היא מתורה מהיותה מנאפת אם תהיה לאיש אחר׃

Anſi que biuiendo el marido ſe llamará adulrera, ſi fuere de otro varon: mas ſi ſu marido muriere es libre de la Ley (del marido) del tal manera que no ſera adultera, ſi fuere de otro marido.

4 לכן אחי גם אתם המתם לתורה בגוית המשיח להיותכם לאחר אשר קם ממתים לעשות פרי לאלהים׃

Anſi tambien voſotros hermanos mios ſoys muertos à la Ley en el cuerpo del Chriſto, paraque ſeays de otro, es à ſaber del que reſuſcitó de los muertos, para que frutifiquemos à Dios.

ϛʹ.

23. Τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Car les gages de peché c'eſt la mort: mais le don de Dieu, c'eſt la vie eternelle par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. ζʹ.

Η Ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

Ne ſauez vous pas, freres (car ie parle à ceux qui entendent que c'eſt de la Loy) que la Loy a domination ſur la perſonne tout le temps qu'icelle perſōne eſt en vie?

2. Ἡ γὰρ ὕπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.

Car la femme qui eſt en puiſſance de mari, tant que ſon mari eſt en vie, eſt liee à icelui par la Loy: mais ſi ſon mari meurt, elle eſt deliuree de la Loy du mari.

3. Ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς, μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

Le mari donc vivant, ſi elle ſe ioint à vn autre mari: elle ſera appelee adultereſſe, mais ſon mari eſtant mort, elle eſt deliuree de la Loy: tellement qu'elle ne ſera point adultereſſe ſi elle eſt iointe à vn autre mari.

4. Ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γενέσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.

Ainſi mes freres vous eſtes auſſi morts à la Loy par le corps de Chriſt: afin que ſoyez à vn autre, aſſauoir a celui qui eſt reſſuſcité des morts, à celle fin que nous fructifions à Dieu.

CAP. VI.

23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

For the wages of ſinne is death: but the gift of God is eternall life through Jeſus Chriſt our Lord.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (ſcientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit?

Knowe ye not brethren / (for J ſpeake to them that knowe the Lawe) that the Law hath dominion ouer a man as long as he liueth?

2. Nam quæ ſub viro eſt mulier: vivente viro alligata eſt legi: ſi autem mortuus fuerit vir eius: ſoluta eſt à lege viri.

For the woman which is in ſubiection to a man / is bounde by the Lawe to the man / while he liueth: but if the man bee dead / ſhee is deliuered from the lawe of the man.

3. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro, ſi autem mortuus fuerit vir eius, liberata eſt à lege viri: ut non ſit adultera ſi fuerit cum alio viro.

So then / if while the man liueth / ſhe take another man / ſhe ſhalbe called an adultereſſe: but if the man be dead / ſhe is free from the Lawe / ſo that ſhe is not an adultereſſe / though ſhe take another man.

4. Itaque fratres mei & vos mortificati eſtis legi per corpus Chriſti: ut ſitis alterius qui ex mortuis reſurrexit, ut fructificetis Deo.

So ye / my brethren / are dead alſo to the Law by the bodie of Chriſt / that yee ſhoulde be vnto other / euen vnto him that is rayſed vp from the dead / that we ſhould bring forth fruite vnto God.

Das VI. Capitel.

22. Denn der Tod iſt der ſünden Sold / Aber die Gabe Gottes iſt das ewige leben / in Chriſto Jeſu vnſerm HERRN.

Thi Døden er Syndens ſold / Men Guds gaffue er det euige Liff i Chriſto Jheſu vor HERRE.

Das VII. Capitel.

WJſſet jr nicht / lieben Brüder (Denn ich rede mit denen / die das Geſetz wiſſen) daß das Geſetze herrſchet über den Menſchen / ſo lange er lebet?

VJde i icke / kære Brødre (Thi ieg taler met dem ſom vide Lowen) at Lowen regnerer offuer Menniſken / ſaa lenge ſom hand leffuer?

2. Denn ein Weib / das vnter dem Manne iſt / dieweil der Mann lebet / iſt ſie verbunden an das Geſetz / ſo aber der Mann ſtirbet / ſo iſt ſie loß vom Geſetz des Mannes.

Thi en Quinde / ſom er Manden vnderdanig / hun er forbunden til Lowen / ſaa lenge ſom Manden leffuer / Men der ſom Manden døer / da er hun loſſ fra Lowen / ſom er Manden anrørendis.

3. Wo ſie nun bey einem andern Manne iſt / weil der Mann lebet / wirdt ſie eine Ehebrecherin geheiſſen. So aber der Mann ſtirbet / iſt ſie frey vom Geſetze / daß ſie nicht eine Ehebrecherin iſt / wo ſie einen andern Mann nimpt.

Men der ſom hun er nu hoſſ en anden Mand / den ſtund Manden leffuer / da kaldis hun en Hore. Men der ſom Manden døer / da er hun fri fra Lowen / at hun er icke en Hore / om hun er hoſſ en anden Mand.

4. Alſo auch / meine Brüder / jr ſeyt getödtet dem Geſetz / durch den Leib Chriſti / daß jhr eines andern ſeyt / nemblich des / der von den Todten aufferwecket iſt / auff daß wir Gott frucht bringen.

Lige ſaa ere i / kære Brødre / døde giorde fra Lowen formedelſt Chriſti Legeme / at i ſkulle vere hoſſ en anden / ſom er / hoſſ den der er opueckt fra de døde / paa det wi ſkulle bære Gud fruct.

Kapitola VI.

23. Odplata zagiſté za hřijch / geſt Smrt. Ale miloſt Božij / žiwot wěčný / w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Abowiem zapłáthá grzechu ieſt śmierć / á dar Boży ieſtći żywot wieczny / przez Kryſtuſá Jezuſá Páná náſzego:

Kapitola VII.

ZDaliž newijte Bratřij (znagijcým zagiſté Zákon mluwijm) že Zákon panuge nad člowěkem / dotud / dokud žiwý geſt?

ABo niewiecie brácia (boć z vczonymi w zakonie mowię) iż zakon pánuie człowiekowi / pokiby żyw był?

2. Nebo která Žena za Mužem geſt / dokudž geſt Muž gegij žiw / přiwázána geſt gemu Zákonem. Pakli vmře Muž gegij / giž geſt rozwázána od Zákona Muže.

Abowiemći niewiáſtá ktora ma mężá / ieſt zakonem mężowi obowiązána poki on żyw / á ieſliby mąż vmárł / ieſt wyſwobodzona od zakonu mężowego.

3 A protož / dokud geſt žiw Muž gegij / ſlauti bude cyzoložnicý / budeli s giným Mužem: Pakli vmře Muž gegij / giž geſt zbawena od Zákona Muže / tak že nebude cyzoložnicý / budeli oddána s giným Mužem.

A ták poki mąż żyw / będzie zwaná cudzołożnicá / ieſliby mężá inſzego żoná zoſtáłá. A ieſliby mąż vmárł / wolná ieſt od zakonu onego / áby nie byłá cudzołożnicá, ieſliby inſzego mężá żoná zoſtáłá.

4. Protož y wy Bratřij mogi / vmrtweni gſte Zákonu / ſkrze tělo Kryſtowo: abyſſte byli giného / toho kterýž geſt z mrtwých wſtal / abychom vžitek přináſſeli Bohu.

A tákże moi brácia / y wy też ieſteſcie wmartwieni zakonowi w ciele Kryſtuſowym / ábyſcie byli przyłączeni inſzemu / to ieſt / temu ktory powſtał z martwych / ábyſmy owoc przynośili Bogu.

ז

5 כַּד בְּבֶסְרָא הֲוֵין גֵּיר כְּאֵבֵא דַּחְטָהֵא דִּבְנָמוּסָא מֶתְחַפְּשִׁין הֲווֹ בְּהַדָּמַין דְּפֵארֵא נִתֵּל לְמוֹתָא׃

Perche quando noi erauamo ne la carne, gli affetti de peccati, che ſon per la Legge, haueuano vigore ne le noſtre membra, per fruttificare a la morte.

6 הָשָׁא דֵּין אֶתְבַּטַּלַן מֶן נָמוּסָא וּמִיתַן לְהָו דַּאחִיד הֲוָא לַן דְּנֶשַׁמֶּשׁ מֶכִּיל בְּחַדְתוּתָא דְּרוּחָא וְלָא בְּעַתִּיקוּת כְּתָבָא׃

Ma hora ſiamo ſciolti da la Legge, eſſendo morti à quella, ne laquale erauamo ritenuti: accioche noi ſeruiamo ne la nouità de lo ſpirito, e non ne la vecchiezza de la lettera.

7 מָנָא הָכִיל אָמְרִינַן נָמוּסָא חַטִּיתָא הוּ חָס אֶלָּא לַחְטִיתָא לָא יֶלְפֵת אֶלָּא בְּיַד נָמוּסָא לָא גֵּיר רֶגְתָא יָדַע הֲוִית אֶלּוּ לָא נָמוּסָא דְּאָמַר דְּלָא תֶרַג׃

Che dicemo noi dunque? La Legge è ella peccato? Non gia. Anzi io non ho conoſciuto il peccato ſe non per la Legge. Imperoche io non hauerei conoſciuta la concupiſcentia, ſe la Legge non haueſſe detto, Non hauer concupiſcentia.

8 וּבְהָנָא פוּקְדָנָא אֶשְׁכַּחַת לָהּ חַטִּיתָא עֶלְּתָא וֶגְמַרַת בִּי כֻּל רֶגָא בֶּלְעַד נָמוּסָא גֵּיר חַטִּיתָא מִיתָא הֲוָת׃

Ma il peccato preſa occaſione per il comandamento, ha generato in me ogni cõcupiſcentia. Percioche ſenza la Legge il peccato è morto.

9 אֶנָא דֵּין חַי הֲוִית דְּלָא נָמוּסָא מֶן קְדִים כַּד אֶתָא דֵּין פוּקְדָנָא חַטִּיתָא חַיַּת׃

Et io gia qualche tempo ch'ero ſenza Legge viueuo: ma come venne il comandamento, il peccato riuiſſe.

10 וְאֶנָא מִיתֶת וֶאשְׁתְּכַח לִי פוּקְדָנָא הָו דְּחַיֵּא לְמוֹתָא׃

Et io morij: onde il comandamento che m'era ordinato à vita, fu trouato eſſer morte à me.

ז

5 וְכִי־הָיִינוּ בַּבָּשָׂר בְּעוּתֵי הַחַטָּאוֹת אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה פּוֹעֲלִים הָיוּ בְּנִתְחֵינוּ לַעֲשׂת פְּרִי לַמָּוֶת׃

Porque mientras eramos en la carne, los affectos de los peccados que eran por la Ley, obrauan en nueſtros miẽbros fructificando à muerte.

6 וּמֵעַתָּה כִּי־חֻפַּשְׁנוּ מִתּוֹרָה אֲשֶׁר בָּהּ נֶאֱחָזְנוּ מַתְנוּ אֲשֶׁר נַעֲבוֹד בְּחַדְשַׁת הָרוּחַ וְלֹא בְּתַבְלִית הַכְּתָב׃

Mas aora, ſomos libres de la Ley de la muerte en la qual eſtauamos detenidos para que ſiruamos en nouedad de Eſpiritu, yo no en vejez de letra.

7 וּמָה נֹּאמַר כִּי־הַתּוֹרָה חַטָּאת הִיא חָלִילָה כִּי־אִם אֶת־הַחַטָּאת לֹא יָדַעְתִּי כִּי אִם בַּתּוֹרָה כִּי אֶת־חֶמְדָּה לֹא יָדַעְתִּי אִם לֹא אָמְרָה הַתּוֹרָה לֹא תַחְמוֹד׃

Que pues diremos? la Ley es peccado? En ninguna manera empero yo no conoci àl peccado ſino por la Ley: porque (tam poco) conociera la concupiſcencia, ſi la Ley no dixera No cudiciaras.

8 כִּי־הַחַטָּאָה מָצְאָה אֶת־סִבָּתָהּ בַּמִּצְוָה לִפְעוֹל בִּי אֶת כָּל־חֶמְדָּה כִּי־בִלְתִּי הַתּוֹרָה הַחַטָּאָה מֵתָה הִיא׃

Entonces el peccado auida occaſion obró en mi por el mandamiento toda concupiſcencia porque ſin la Ley el peccado eſtaua muerto.

9 וַאֲנִי חָיִיתִי בִּלְתִּי הַתּוֹרָה כָּעֵת וּבְבוֹא הַמִּצְוָה אָז שָׁבָה חָיְתָה הַחַטָּאָה׃

Anſi que yo ſin la Ley biuia por algun tiempo: mas venido el mandamiento, el pecccdo rebiuió.

10 וַאֲנִי מַתִּי וְנִמְצְאָה בִּי הַמִּצְוָה הַנִּתְּנָה לַחַיִּים כִּי לַמָּוֶת הִיא׃

Y yo mori: y hallé que el mandamiento que de ſuyo era viuifico, para mi era mortal.

ζ.

5. Ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

Car quand nous eſtions en la chair, les affections des pechés (eſtans eſmeues par la Loy) auoyent vigueur en nos membres, pour fructifier à la mort.

6. Νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

Mais maintenant nous ſommes deliurés de la Loy, eſtans morts a celle, en laquelle nous eſtions retenus: afin que nous ſeruions en nouueauté d'Eſprit, & non point en vieilleſſe de Lettre.

7. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων, εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ᾔδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις.

Que dirons-nous donc? La Loy eſt elle peche? Ainſi n'aduiene: ainçois ie n'ai point cognu le peché, ſinon par la Loy. Car ie n'euſſe point cognu que c'eſtoit de conuoitiſe, ſi la Loy n'euſt dit, Tu ne conuoiteras point.

8. Ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.

Mais le peché, ayant prins occaſion, a engendré en moi toute conuoitiſe par le commandement: car ſans la Loy le peché eſt mort.

9. Ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν.

Car jadis que i'eſtoye ſans la Loy, ie viuoye: mais quand le commandement eſt venu, le peche a commencé à reuiure.

10. Ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωὴν, αὕτη εἰς θάνατον.

Et moi ie ſuis deuenu mort: & le commandement qui m'eſtoit ordonné pour vie, a eſté trouué me tourner à mort.

CAP. VII.

5. Cùm enim eſſemus in carne, paſſiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris noſtris, ut fructificarent morti.

For when we were in the fleſh / the motions of ſinnes / which were by the Lawe / had force in our members / to bring forth fruite vnto death.

6. Nunc autem ſoluti ſumus à lege mortis, in qua detinebamur: ita ut ſerviamus in novitate ſpiritus, & non in vetuſtate literæ.

But now we are deliuered from the Law / being dead vnto it / wherein we were holden / that we ſhoulde ſerue in newneſſe of Spirit / and not in the oldnes of the letter.

7. Quid ergo dicemus? lex peccatum eſt? Abſit. Sed peccatum non cognovi, niſi per legem, nam concupiſcentiam neſciebam, niſi lex diceret: Non concupiſces.

What ſhall we ſay then? Is the Law ſinne? God forbid. Nay / I knew not ſinne / but by the Law: for I had not knowen luſt / except the Law had ſayd / Thou ſhalt not luſt.

8. Occaſione autem accepta, peccatum per mandatum operatum eſt in me omnem concupiſcentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat.

But ſinne tooke an occaſion by the commandement / and wrought in me all maner of concupiſcence: for without the Lawe ſinne is dead.

9. Ego autem vivebam ſine lege aliquando. Sed cùm veniſſet mandatum: peccatum revixit.

For I once was aliue / without the Law: but when the commandement came / ſinne reuiued.

10. Ego autem mortuus ſum: & inventum eſt mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc eſſe ad mortem.

But I died: and the ſame commandement which was ordeyned vnto life / was founde to be vnto me vnto death.

Das VII. Capitel.

5. Denn da wir im Fleiſch waren / da war das wůten der Sůnde (welche durchs Geſetze ſich erreget) kråfftig inn vnſern Gliedern / dem Todt frucht zu bringen.

Thi der wi vaarẽ i Kødet / da vaar den ſyndelige lyſt (ſom ſig oprørde formedelſt Lowen) krafftig i vore Lemmer / at bære Dødenfruct.

6. Nun aber ſind wir vom Geſetze loß / vnd jhm abgeſtorben / daß vns gefangen hielt / Alſo daß wir dienen ſollen im neuen Weſen des Geiſtes / vnd nicht im alten Weſen des Buchſtabens.

Men nu ere wi løſe fra Lowen / oc døde fra hende / ſom holt oſſ fangne / Saa / at wi ſkulle tiene i Aandens ny væſen / oc icke i Bogſtauens gamle væſen.

7. Was wollen wir denn weiter ſagen? Iſt das Geſetz Sůnde? Das ſey ferrne. Aber die Sůnde erkannte ich nicht / ohn durchs Geſetze. Denn ich wuſte nichts von der Luſt / wo das Geſetze nicht hette geſagt: Laß dich nicht gelůſten.

Huad ville wi nu da ſige? Er Lowen ſynd? Det vere longt fra. Men ieg kende icke ſynden vden ved Lowen. Thi ieg viſte inted aff den lyſt / der ſom Lowen haffde icke ſagd / Du ſkalt icke begære.

8. Da nam aber die Sůnde vrſach am Gebot / vnd erreget in mir allerley Luſt. Denn ohn das Geſetze war die Sůnde todt.

Da tog Synden aarſage aff Budet / oc oprørde i mig allehonde lyſt. Thi at vden Lowen vaar Synden død.

9. Ich aber lebete etwa ohn Geſetze. Da aber das Gebot kam / ward die Sůnde wider lebendig.

Oc ieg leffde nogen tid vden Lowen. Men der Budet kom / da bleff Synden leffuendis igen.

10. Ich aber ſtarb. Vnnd es befand ſich / daß das Gebot mir zum Tode reichet / das mir doch zum Leben gegeben war.

Oc ieg døde. Oc det befant ſig / at det Bud bekom mig til Døden / ſom mig dog vaar giffuit til Liffuit.

Kapitola VII.

5. Nebo když gſme byli w těle / žádoſti hřijchůw / kterěž byly ſkrze Zákon / wanwodiyy w audcě naſſých / aby owotce neſly k Smrti.

Abowiem gdyſmy byli w ćiele / po żadliwośći grzechow ktore ſie zſtaly przez zakon / moc miáły w członkách náſzych / ku przynoſzeniu owocu ná śmierć.

6. Ale nynij gſme zbaweni Zákona Smrti / w němž gſme držyni byli / tak abychom ſlaužili w nowotě Ducha / á ne w wetchoſti litery.

A teraz ieſteſmy wolni od zákonu / gdyż ten vmárł w ktoryméſmy byli zá trzymáni / ábyſzmy ſłużyli w nowośći duchá / á nie w ſtárośći piſmá.

7. Což theda dijme / Zakon geſt hřijchem? Nikoli. Ale hřijchu gſem nepoznal / gedině ſkrze Zákon. Nebo newěděl gſem by žádoſt byla hřijch / by byl Zákon neřekl / Nepožádáſs.

Coż thedy rzeczemy? Zákon ieſtli grzechem? Nie day tego Boże / owſzemem grzechu nie poznał iedno przez zakon / bobych thez y Pożadliwośći nie poznał / by był zakon nie rzekł: Nie bedźieſz pożądał.

8. Ale přijčinu wzaw hřijch ſkrze Přikázanij / včinil we mně wſſelikau žádoſt. Bez Zákona zagiſtě hřijch mrtew byl.

Ale grzech wźiawſzy przyczyne / vrodźił we mnie wſzeláka pożadliwość przez ono przykázánie / ábowiem bez zakonu grzech ieſt martwy.

9. Já zagiſtě někdy žiw gſem byl bez Zákona: Ale když přiſſlo Přikázanij / hřiich geſt obžil.

Bom ia niekiedy żył bez zakonu / á gdy przyſzło ono roſkazánie / grzech ożył.

10 Yá pak gſem vmřel: Y nalezlo ſe to Přikázanij / kterěž mi býti mělo k žiwotu / že geſt bylo k ſmrti.

Alem ia vmárł / y nálazło ſie ono przykazánie ktore było poſtánowione ku żywothowi / iż mi ſie obráca ku śmierći.

ז

11 חַטִּיתָא גֵּיר בְּעֶלְתָּא דְּאֶשְׁכְּחַת לָהּ בְּיַד פּוּקְדָנָא אַטְעְיַתְנִי וּבָהּ קַטְלַתְנִי׃

Imperoche il peccato, preſa occaſione, m'ha ſedutto per il comandamento : e per eſſo m'hà occiſo.

12 נָמוּסָא מָדֵין קַדִּישׁ הוּ וּפוּקְדָנָא קַדִּישׁ הוּ וְכָאִין וְטָב׃

Pertanto la Legge è ſanta, e il precetto è ſanto, e giuſto, e buono.

13 טָבְתָא הָכִיל לִי לְמַוְתָא הוּ הֲוָת חָס אֶלָּא חַטִּיתָא דְּתֶתְחְזֵא דַּחְטִיתָא הִי דִּבְטָבְתָא גָּמְרַת בִּי מַוְתָא דְּיַתִּירָאִית תֶּתְחַיַּב ח חַטִּיתָא בְּפוּקְדָנָא׃

☞ Adunque quel che è buono mi ſi è fatto morte? Non gia. Ma il peccato, accioche appariſſe peccato, mi ha operato la morte, per mezo di quel che era buono : à fine che il peccato per il comandamento diueniſſe ſommamente peccante.

14 יָדְעִינַן גֵּיר דְּנָמוּסָא דְּרוּחַ הוּ אֶנָא דֵּין דְּבְסַר אֶנָא וּמְזַבַּן אֶנָא לְחַטִּיתָא׃

Perche noi ſappiamo bene che la Legge è ſpirituale, ma io ſon carnale, venduto ſotto'l peccato.

15 מֶדֶּם דְּסָעַר אֶנָא גֵּיר לָא יָדַע אֶנָא וְלָא הָוָא מֶדֶּם דְּצָבֵא אֶנָא עָבֶד אֶנָא אֶלָּא מֶדֶּם דְּסָנֵא אֶנָא הָוֵ הוּ עָבֶד אֶנָא׃

Io certo non approuo quel ch'io fo : percioche io non fo quel ch'io voglio, ma fo quello ch'io ha in odio.

16 וְאֶן מֶדֶּם דְּלָא צָבֵא אֶנָא עָבֶד אֶנָא סָהֶד אֶנָא עַל נָמוּסָא דְּשַׁפִּיר הוּ׃

Or ſe io fo quel ch'io non voglio, vengo à conſentire à la Legge ch'ella ſia buona.

17 הָשָׁא דֵּין לָא הֲוֵית אֶנָא סָעַר אֶנָא לָהּ אֶלָּא חַטִּיתָא דְּעָמְרָא בִּי׃

Gia dunque non ſon piu io che fo quello, ma è il peccato che habita in me.

ז

11 כִּי־הַחֲטָאָה כַּאֲשֶׁר מָצְאָה סִבָּתָהּ בַּמִּצְוָה הִשִּׁיאַתְנִי וּבָהּ הֱמִיתַתְנִי׃

Porque el peccado, auida occaſion, me enganno por el mandamiento, y por el me mató.

12 לָכֵן הַתּוֹרָה קְדוֹשָׁה הִיא וְהַמִּצְוָה קְדוֹשָׁה צַדִּיקָה וְטוֹבָה הִיא׃

De manera que la Ley à la verdad es ſancta, y el mandamiento ſancto, y juſto, y bueno.

13 וַאֲשֶׁר טוֹבָה הִיא הָיְתָה לִּי לַמּוֹתָה חָלִילָה כִּי־אִם אֲשֶׁר תֵּרָאֶה הַחֲטָאָה כִּי חֲטָאָה הִיא בַּטּוֹבָה פָּעֲלָה בִּי אֶת־הַמָּוֶת לִהְיוֹתָהּ עַל־יֶתֶר חוֹטֵאת חַטָּאת בַּמִּצְוָה׃

Luego loque es bueno, à mi me es hecho muerte? No ſino el peccado, que para moſtrarſe peccado por lo bueno, me obrô la muerte, haziendoſe peccado ſobre manera peccante por el mandamiento.

14 כִּי יָדַעְנוּ כִּי־הַתּוֹרָה רוּחַ הִיא וַאֲנִי בָּשָׂר הוּא נִמְכָּר תַּחַת הַחַטָּאת׃

Porque ya ſabemos que la Ley es eſpiritual : mas yo ſoy carnal-vendido à ſujeciõ del peccado.

15 כִּי־אֶת־אֲשֶׁר פּוֹעֵל אֲנִי אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ כִּי אֵינֶנִּי עוֹשֶׂה אֲשֶׁר אוֹהֵב כִּי אִם אֲשֶׁר שׂוֹנֵא אָנֹכִי׃

Porque loque cometo, no lo entiendo. Item ni el (bien) que quiero hago : antes lo que aborrezco, aquello hago.

16 וְאִם עוֹשֶׂה אֲנִי אֲשֶׁר אֵינֶנִּי אוֹהֵב יֹאֵת אֲנִי לַתּוֹרָה כִּי טוֹבָה הִיא׃

Y ſi loque no quiero, eſto hago, aprueuo que la Ley es buena :

17 וּמֵעַתָּה אֵינֶנִּי עוֹד פּוֹעֵל אוֹתָהּ כִּי אִם הַחֲטָאָה אֲשֶׁר שׁוֹכְנָה בִּי׃

De manera que ya no obro aquello, ſino el peccado que mora en mi.

ζ.

11. Ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἀπέκτεινεν.

Car peché prenant occaſion, par le commandement m'a ſeduit, & par icelui m'a mis a mort.

12. Ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.

La Loy donc eſt ſaincte, & le commandement eſt ſainct, & iuſte, & bon.

13. Τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία. ἵνα φανῇ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ᾽ ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

Ce donc qui eſt bon, m'eſt-il tourné a mort? Ainſi n'aduiene mais le peché, afin qu'il apparuſt peché, m'a engendré la mort par le bien : a ce que le peché fuſt rendu exceſſiuement pechãt par le commandement.

14. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

Car nous ſauuons que la Loy eſt ſpirituelle : mais ie ſuis charnel, vendu ſous peché.

15. Ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω· ἀλλ᾽ ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ.

Car ie n'approuue point ce que ie fai, veu que ne fai point ce que ie vueil, mais ie fai ce que ie hai.

16. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.

Or ſi ie fai ce que ie ne vueil point, ie conſen à la Loy qu'elle eſt bonne.

17. Νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ᾽ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Maintenant donc ce n'eſt plus moi qui fai cela : mais c'eſt le peché habitant en moi.

CAP. VII.

11. Nam peccatum occaſione accepta per mandatum, ſeduxit me, & per illud occîdit.

For ſinne tooke occaſion by the commandement/ and deceyued mee / and thereby ſlewe me.

12. Itaque lex quidem ſancta, & mandatum ſanctum, & iuſtum, & bonum.

Wherefore the Lawe is holy/ and the commandement is holy / and iuſt / and good.

13. Quod ergo bonum eſt, mihi factum eſt mors? Abſit, ſed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum eſt mihi mortem: ut fiat ſupra modum peccans peccatum per mandatum.

Was that then which is good / made death vnto me? God forbid: but ſinne / y it might appeare ſinne / wrought death in mee by that which is good / that ſinne might be out of meaſure ſinfull by the commandement.

14. Scimus enim quòd lex ſpiritualis eſt: ego autem carnalis ſum, venundatus ſub peccato.

For we know that the Law is ſpiritual / but I am carnal / ſolde vnder ſinne.

15. Quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo, hoc ago: ſed quod odi, illud facio.

For I alow not that which I do: for what I would / that do I not: but what I hate/that do I.

16. Si autem quod nolo, illud facio: conſentio legi, quoniam bona eſt.

If I do thẽ that which I would not/ I conſent to the Law/ that it is good

17. Nunc autem iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.

Now then/it is no more I that do it/but the ſinne that dwelleth in me.

Das VII. Capitel.

11. Denn die Sünde nam vrſache am Gebott / vnd betrog mich / vnnd tödtet mich durch daſſelbige Gebot.

Thi at Synden tog aarſage aff Budet / oc bedrog mig / oc dræbte mig formedelſt det ſamme Bud.

12. Das Geſetz iſt je heilig/ vnd das Gebot heilig / recht vnd gut.

Lowen er io hellig / oc budet helligt /ret oc gaat.

13. Iſt denn / das da gut iſt/ mir ein Todt worden? Das ſey ferne. Aber die Sünde / auff daß ſie erſchiene/wie ſie ſünde iſt / hat ſie mir durch das gute den Todt gewircket / Auff daß die Sünde würde überauß mechtig durchs Gebot.

Er da det / ſom er gaat / bleffuit mig en Død? Det vere longt fra. Men paa det / at Synden ſkulde obenbaris/huorledis hun er Synd/da giorde hun mig Døden formedelſt det gode/ Paa det at Synden ſkulde bliffue offuermaade ſyndig / formedelſt Budet.

14. Denn wir wiſſen daß das Geſetz geiſtlich iſt/ich bin aber fleiſchlich/ vnder die Sünde verkaufft.

Thi wi vide / at Lowen er aandelig/ Men ieg er kødelig / oc ſold vnder Synden.

15. Denn ich weiß nicht was ich thu / denn ich thu nicht das ich wil/ ſondern das ich haſſe/ das thu ich.

Thi ieg veed icke / huad ieg gør/ Thi ieg gør icke det ſom ieg vil / men ieg gør det ſom ieg hader.

16. So ich aber das thu / das ich nicht wil/ ſo willige ich / daß das Geſetz gut ſey.

Men gør ieg det / ſom ieg icke vil / da ſamtycker ieg/at Lowen er god.

17. So thue ich nun daſſelbige nicht/ ſondern die Sünde / die in mir wohnet.

Saa gør icke ieg nu det ſamme / men Synden/ ſom boer i mig.

Kapitola VII.

11. Neb hřijch wzaw přijčinu ſkrze Přikázanij / ſwedel mne: a ſkrze ně y zabil.

Gdyż grzech wziawſzy przyczyne zwiodl mie onym przykazániem/ y przez nie zábil mie.

12. A tak Zákon zagiſté Swatý/a Přikázanij Swaté y ſprawedliwé a dobré geſt.

A tákże zakon ſam ieſtći świety / y ono przykazánie świete / y ſpráwiedliwe / y dobre.

13. Tehdy což dobrého bylo/ to včiněno mi geſt Smrtj? Nikoli. Ale hřjch aby ſe okázal hřjchem/ſkrze to dobré včiněn mi geſt ſmrt/aby hřijch ſkrze Přikázanij byl přijliš welikým hřijchem.

To tedy co ieſt dobrego / iż aż mi ſie zſtálo śmiercia? Nie day tego Boże / Owſzem grzech zſtál mi ſie śmiertelny/ gdyż áby ſie okazal być grzechem/ná mie śmierć przywiodl/ przez to co ieſt dobrego/ to ieſt/ áby on ſam zſtál ſie nád miáre grzeſzacy/ przez ono przykazánie.

14. Wijme zagiſté/ že Zákon geſt duchownij: ale já gſem těleſný/ prodán gſa pod hřjchem.

Bowiemy iż zakon ieſt Duchowny/ ále iacieleſny ieſtem / záprzedány pod grzech.

15. Nebo co činijm/neſchwalugi Nečinijm zagiſté toho dobrého což chcy/ale činijm to zlé kteréž mám w nenáwiſti.

Abowiem co czynie/nie chwale/ gdyż nie czynie tego co chce/ ále cze° nienawidze to czynie.

16. A poněwadž činijm to čehož nechcy / tehdy powolugi Zákonu/ že geſt dobrý.

A ieſli czego niechce to czynie/ przyzwalamci zakonowi że dobry ieſt.

17. A nynij giž ne já činijm toto / ale kterýž přebýwá we mně hřijch.

Teráz tedy iuż nie ia to czynie/ ále grzech ktory we mnie mieſzka.

18 יָדַע אֱנָא הוּ גֵּיר דְּלָא עָמְרָא בִּי הָנַו דֵּין בְּבֶסְרִי טָבְתָא דְּאֶצְבֵּא גֵּיר בְּטָבְתָא פְּשִׁיק לִי דְּאֶסְעְרִיהּ דֵּין לָא מַשְׁכַּח אֱנָא׃

Perche io ſo che in me, cioè ne la mia carne, non habita bene alcuno: imperoche il volere è in me, ma non trouo come render perfetto il bene.

19 לָא הֲוָא גֵּיר לְטָבְתָא דְּצָבֵא אֱנָא דְּאֶעְבֵּד עָבֵד אֱנָא אֶלָּא בִּישְׁתָא דְּלָא צָבֵא אֱנָא דְּאֶעְבֵּד לָהּ הָו עָבֵד אֱנָא׃

Perche io non fo il bene ch'io voglio, anzi fo il male ch'io non voglio.

20 וְאֶן מֵדֶם דְּלָא צָבֵא אֱנָא עָבֵד אֱנָא לָא הוּא אֱנָא עָבֵד אֱנָא אֶלָּא חֲטִיתָא דְּעָמְרָא בִּי׃

Hor ſe io fo quello ch'io non voglio, non ſon piu io che lo fo, ma il peccato che habita in me.

21 מֶשְׁכַּח אֱנָא הָכִיל לְנָמוֹסָא דְּשָׁלֵם לְרֶעְיָנִי הָו דְּצָבֵא דְּיֶעְבֵּד טָבְתָא מֶטּוּל דְּבִישְׁתָא קָרִיבָא הִי לִי׃

Io ritrouo dunque queſta Legge eſſere in me, quando io voglio fare il bene, cioè che il male è in me.

22 חָדֵא אֱנָא גֵּיר בְּנָמוֹסָא דַּאלָהָא בְּבַר נָשָׁא דִּלְגַו׃

Percioche la Legge di Dio mi diletta ben quanto à l' huomo interiore.

23 חָזֵא אֱנָא דֵּין נָמוֹסָא אַחרִנָא בְּהַדָּמַי דְּמֶקְרֵב לוּקְבַל נָמוֹסָא דְּרֶעְיָנִי וְשָׁבֵא לִי לְנָמוֹסָא דַּחְטִיתָא דְּאִית בְּהַדָּמַי׃

Ma io vedo vnaltra Legge ne le mie membra, che combatte contra la legge de la mia mente, è rendemi prigione à la legge del peccato, che è ne le mie membra.

24 דְּוָיָא אֱנָא בַּר נָשָׁא מַנוּ יְפַצֵּינִי מֶן פַּגְרָא הָנָא דְּמוֹתָא׃

O me miſero huomo, chi mi liberarà dal corpo di queſta morte?

25 מוֹדֵא אֱנָא לַאלָהָא בְּיַד מָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא הָשָׁא הָכִיל אֱנָא בְּרֶעְיָנִי עַבְדָא אֱנָא דְּנָמוֹסָא דַּאלָהָא בְּבֶסְרִי דֵּין אִיתַי עַבְדָא דְּנָמוֹסָא דַּחְטִיתָא׃

Io rendo gratie à Dio per IESV Chriſto noſtro Signore. Io ſteſſo dunque ſeruo ben con la mente à la Legge di Dio: ma con la carne ſeruo à la legge del peccato.

18 כִּי יָדַעְתִּי כִּי אֵינֶנָּה שׁוֹכְנָה בִּי זֶה הוּא בִּבְשָׂרִי הַטּוֹבָה אַךְ כִּי יֵשׁ בִּי הַתְּשׁוּקָה לַטּוֹבָה אַךְ אֶת־יְכֹלֶת וּמֹשֶׁל לַעֲשׂוֹתָהּ אֵינֶנִּי מוֹצֵא בִּי׃

Item, yo ſe que no mora en mi, es à ſaber en mi carne) bien, porque tengo el querer mas perficionar el bien, no lo alcanço.

19 כִּי אֶת־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר חָפֵצְתִּי בָהּ אֵינֶנִּי עוֹשֶׂה כִּי אִם אֶת־הָרָעָה אֲשֶׁר לֹא אוֹבֶה אֲנִי אוֹתָהּ עוֹשֶׂה אָנֹכִי׃

Porque no el bien que quiero, eſto hago: mas el mal que no quiero, eſto hago.

20 וְאִם עוֹשֶׂה אֲנִי אֶת־אֲשֶׁר אֵינֶנִּי אוֹבֶה אֵינֶנִּי עוֹד עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כִּי־אִם הַחַטָּאָה אֲשֶׁר בִּי שׁוֹכֵנָה׃

Y ſi hago lo que no quiero, ya no lo obro yo ſino el peccàdo que mora en mi.

21 לָכֵן מוֹצֵא אֲנִי אֶת־הַתּוֹרָה אִם חָפֵצְתִּי לַעֲשׂוֹת אֶת־הַטּוֹבָה כִּי־דוֹבֵקָה בִּי הָרָעָה׃

Anſique queriendo yo hazer el bien, hallo eſta Ley, Que el mal me es proprio.

22 כִּי חָפַצְתִּי בְּתוֹרַת אֱלֹהִים כְּאָדָם הַפְּנִימִי׃

Porque con el hombre interior me deleyto con la Ley de Dios:

23 וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת־תּוֹרָה אַחֶרֶת בְּנִתְחַי הַנִּלְחָמָה עִם תּוֹרַת בִּינָתִי וּמַשְׁבָּה אוֹתִי בְּתוֹרַת הַחַטָּאָה אֲשֶׁר הִיא בְנִתְחָי׃

Mas veo otra Ley en mis miembros que rebella contra la Ley de mi eſpiritu, y que me lleua captiuo à la Ley del peccado que eſta en mis miembros.

24 אֻמְלַל אֱנוֹשׁ אֲנִי מִי־יְפַלְּטֵנִי מִגְּוִיָּה הַזֹּאת תָּמוּת׃

Miſerable hombre de mi, quien me librarà del cuerpo de eſta muerte?

25 מוֹדֶה אֲנִי לֵאלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ לָכֵן אֲנִי הוּא בְּרוּחִי עוֹבֵד לְתוֹרַת אֱלֹהִים וּבְבָשָׂר לְתוֹרַת הַחַטָּאת׃

La gracia de Dios por Ieſus el Chriſto, Sennor nueſtro. Anſique yo miſmo con el eſpiritu ſiruo à la Ley de Dios, mas con la carne à la Ley del peccado.

18. Οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοὶ, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι· τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλὸν, οὐχ εὑρίσκω.

Car ie ſai qu'en moi (c'eſt à dire en ma chair) n'habite point de bien: car le vouloir eſt bien attaché à moi: mais ie ne trouue point le moyen de parfaire le bien.

19. Οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθὸν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν, τοῦτο πράσσω.

Car ie ne fai point le bien que ie vueil, ains ie fai le mal que ie ne vueil point.

20. Εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκ ἔτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτὸ, ἀλλ' ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Que ſi ie fai ce que ie ne vueil point, ce n'eſt plus moi qui le fai, mais le peché qui habite en moi.

21. Εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλὸν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται.

Ie trouue donc ceſte Loy eſtre en moi, c'eſt que quand ie vueil faire le bien, le mal eſt attaché à moi.

22. Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον.

Car ie pren plaiſir à la Loy de Dieu quant à l'homme de dans.

23. Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου.

Mais ie voy vne autre Loy en mes membres, bataillant contre la Loy de mon entendement, & me rendant priſonnier à la Loy de peché, qui eſt en mes membres.

24. Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου.

(Las, miſerable que ie ſuis, qui me deliuera du corps de ceſte mort.

25. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας.

Ie ren graces à Dieu par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.) Moi-meſme donc ſers de l'entendement à la Loy de Dieu mais de la chair, à la Loy de peché.

CAP. VII.

18. Scio enim quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi : perficere autem bonum, non invenio.

For I knowe/ that in me/that is in my fleſh/dwelleth no good thing: for to will in preſent with me: but I finde no meanes to performe that which is good

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago.

For I doe not the good thing/which I would/but the euill/ which I woulde not/that do I.

20. Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me, peccatum.

Nowe if I doe that I woulde not/ it is no more I that do it/ but the ſinne that dwelleth in me.

21. Invenio igitur legē, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet.

I finde then by the Lawe/that when I would do good/ euill is preſent with me.

22. Condelector enim legi Dei, ſecundùm interiorem hominem.

For I delite in the Lawe of God/ concerning the inner man.

23. Video autem aliam legem in membris meis, repugnantē legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.

But I ſee another law in my members/rebelling agaynſt the lawe of my minde/and leading me captiue vnto the lawe of ſinne/which is in my members.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius.

O wretched man that I am / who ſhal deliuer me from the bodie of this death?

25. Gratia Dei per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Igitur ego ipſe mente ſervio legi Dei: carne autem, legi peccati.

I thanke God through Jeſus Chriſt our Lord. Then I my ſelfe in my minde ſerue the Lawe of God/ but in my fleſh the lawe of ſinne.

Das VII. Capitel.

18. Denn ich weiß daß in mir / das iſt/ in meinem Fleiſch wohnet nichts gutes. Wöllen habe ich wol / Aber vollbringen das gute/ finde ich nicht.

Thi ieg veed/ at i mig/ det er/ i mit kød boer inted gaat. Vilien haffuer ieg wel/ Men at fuldkomme det gode / finder ieg icke.

19. Denn das gute das ich wil/ das thu ich nicht /ſondern das böſe / das ich nicht wil / das thu ich.

Thi at det Gode ſom ieg vil/ det gør ieg icke / men det Onde ſom ieg icke vil / det gør ieg.

20. So ich aber thu / das ich nicht wil/ ſo thu ich daſſelbige nicht / ſondern die Sünde die in mir wohnet.

Gør da ieg / det ſom ieg icke vil / ſaa gør icke ieg det ſamme / men Synden ſom boer i mig.

21. So finde ich mir nun ein Geſetz/ der ich wil das gute thun / daß mir das böſe anhanget.

Saa finder ieg mig nu en Low / ieg ſom vil gøre det Gode / at det Onde henger ved mig.

22. Denn ich habe luſt an Gottes Geſetz / nach dem innwendigen Menſchen.

Thi ieg haffuer lyſt til Guds Low / effter det induortis Menniſke.

23. Ich ſehe aber ein ander Geſetz/ in meinen Gliedern / das da widerſtreittet dem Geſetz inn meinem Gemüte/ vnd nimmet mich gefangen in der Sunden Geſetz / welches iſt inn meinen Gliedern.

Men ieg ſeer en anden Low i mine Lemmer/ ſom ſtrider mod Lowen i mit ſind / oc tager mig fangen i Syndens Low/ ſom er i mine Lemmer.

24. Ich ellender Menſch / wer wird mich erlöſen von dem Leibe diſes Todtes?

Jeg elendige Menniſke / huo ſkal frelſe mig aff denne Dødis legeme?

25. Ich dancke Gott durch Jeſum Chriſt vnſern HERRN. So diene ich nun mit dem Gemüthe dem Geſetz Gottes / aber mit dem Fleiſche dem Geſetze der Sünden.

Jeg tacker Gud formedelſt Jheſum Chriſtum vor HERRE. Saa tien ieg nu Guds Low met ſindet / Men Syndſens Low met kødet.

Kapitola VII.

18. Wijm zagiſtě/ že nepřebýwá we mně/ to geſt w těle měm/ dobrě. Nebo wuole při mně geſt/ale činěnij dobrěho nenalězám.

Gdyż wiem iż nie mieſzka we mnie/ to ieſt/ w ciele moim nic dobrego/ ábowiem mamci wola/ ále ábym to czynił co ieſt dobrego/ nie náyduie.

19. Neb nečinijm toho dobrěho což chcy/ ale činijm to zlě/ čehož nechcy.

Bo nie czynie dobrego ktore chce/ ále czego niechce złego/ to czynie.

20. A čině to čehož nechcy/ ne yá činijm to/ ale hřijch kterýž přebýwá we mně.

A ieſli to czynie czego niechce/ iuż nie ia tho czynie/ ále grzech ktory we mnie mieſzka.

21. Protož nalezám ſkrze Zákon/že když chcy činiti dobrě/y přijdržij ſe mne zlě.

Znáyduie tedy gdy chce dobrze czynić/then być zákon/że mi przyległá złość.

22. Neb yá ſe kochám w Zákoně Božijm/ wedlě wnitřnijho člowěka:

Abowiem rádnie ſie zakonowi Bożemu wedle wnetrznego człowieka.

23. Ale widijm giný Zákon w audech mých/ kterýž geſt odporen Zákonu myſli mě/a kterýž mne gijmá Zákonu hřijchu/ genž geſt w audech mých.

Ale widze inſzy zakon w członkach moich/ odporny zakonowi vmyſlu mego/ y ktory mie czyni wiezniem zakonowi grzechu/ ktory ieſt w członkach moich.

24. Neſſtiaſtný yá člowěk/ Kdo mne wyſwobodij z těla Smrti této?

Nedzni ia człowiek/ ktoż mie wybáwi z tego ciáłá śmierci?

25. Miloſt Božij/ ſkrze Gežiſſe Kryſta Pána naſſěho. A protož tayž yá ſlaužijm myſlij Zákonu Božijmu/ ale tělem Zákonu hřijchu?

Dziekuie Bogu przez Jezuſá Kryſtuſá Páná naſzego. Jać tedy vmyſłem ſłuże zakonowi Bożemu/ á ciáłem zakonowi grzechu.

ז

1 מֵכִיל לַיִת חַיָּבוּתָא לְאַיְלֵין דְּלָא מְהַלְּכִין בְּבֶסַר בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Non è dunque hora condannatione alcuna à quelli che ſono in Chriſto IESV, cioè che non caminano ſecondo la carne, ma ſecondo lo Spirito.

2 נָמוּסָא גֵּיר דְּרוּחָא דְּחַיֵּא דְּבְיֵשׁוּע מְשִׁיחָא חַרְרָךְ מֶן נָמוּסָא דְּחַטִּיתָא וְדְמַוְתָא׃

Percioche la Legge de lo Spirito de la Vita, che è in Chriſto IESV, m'ha liberato da la Legge del peccato e de la morte.

3 מֶטּוּל דַּמְחִיל הֲוָא גֵּיר נָמוּסָא בְּיַד כְּרִיהוּתֵהּ ד
דְּבֶסְרָא שַׁדַּר אֱלָהָא לַבְרֵהּ
בִּדְמוּתָא דְּבֶסְרָא דְּחַטִּיתָא
מֶטּוּלָתָהּ דְּחַטִּיתָא ד
דִּיחַיְּבֵיהּ לְחַטִּיתָא ד
בְּבֶסְרֵהּ׃

Imperoche (quello che era impoſſibile à la Legge, inquanto ch'ella era debbile per la carne) Iddio mandando il ſuo proprio Figliuolo in forma di carne di peccato, e per il peccato, ha condannato il peccato ne la carne.

4 דְּכֵאנוּתָא דְּנָמוּסָא בַּן תֶּתְמַלֵּא דְּלָא הֲוָא בְּבֶסַר מְהַלְּכִינַן אֶלָּא בְּרוּחַ׃

Acciochè la giuſtitta de la Legge s'adempieſſe in noi, che non caminiamo ſecondo la carne, ma ſecondo lo Spirito.

5 אַיְלֵין גֵּיר דְּבְבֶסַר אִנּוּן דְּבֶסַר הוּ מֶתְרַעִין וְאַיְלֵין דְּרוּחַ אִנּוּן דְּרוּחַ הוּ מֶתְרַעִין׃

Perche quelli che ſon ſecondo la carne, ſono affettionati à le coſe de la carne: ma quelli che ſon ſecondo lo ſpirito, à le coſe de lo Spirito,

6 תַּרְעִיתָא גֵּיר דְּבֶסְרָא מַוְתָא הוּ וְתַרְעִיתָא ד
דְּרוּחָא חַיֵּא וְשַׁלְמָא׃

Certamente l'affetto de la carne è morte: ma l'affetto de lo Spirito è vita è pace.

ח

1 עַל־כֵּן מִשְׁפַּט מָוֶת גַּם לֹא אֶחָד מְעַט יֵשׁ־לָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לֹא כַבָּשָׂר כִּי־אִם כָּרוּחַ אֶת־אֱלֹהִים יִתְהַלָּכוּ׃

Anſique aora, ninguna condennacion ay para los que eſtan en el Chriſto Ieſus; que no andan conforme à la carne mas conforme àl Eſpiritu.

2 כִּי־תוֹרַת רוּחַ הַחַיִּים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ חִפְּשָׁה אוֹתִי מִתּוֹרַת הַחַטָּאָה וּמִתּוֹרַת הַמָּוֶת׃

Porque la Ley del Eſpiritu de vida en el Chriſto Ieſus, me ha librado de la Ley del peccado y de la muerte.

3 וַאֲשֶׁר בִּלְתִּי יְכֹלֶת לַתּוֹרָה בַּחֲלוֹתָהּ בַּעֲבוּר הַבָּשָׂר שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־בְּנוֹ יְחִידוֹ בִּדְמוּת בְּשַׂר הַחַטָּאת וּבַחַטָּאת שָׁפַט אֶת־הַחַטָּאָה בַּבָּשָׂר׃

Porque loque era impoſſible à la Ley por quanto era debil por la carne, Dios embiando à ſu Hijo en ſemejança de carne de peccado, del peccado tambiẽ condẽnó al peccado en la carne.

4 אֲשֶׁר תִּמָּלֵא צִדְקַת הַתּוֹרָה בָּנוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ לֹא כַבָּשָׂר כִּי־אִם כָּרוּחַ אֶת־אֱלֹהִים נִתְהַלָּךְ׃

Para que la juſticia de la Ley fueſſe cumplida en noſotros que no andamos cõforme à la carne, mas conforme àl Eſpiritu.

5 כִּי־אֲשֶׁר כַּבָּשָׂר הֵמָּה אֶת־אֲשֶׁר לַבָּשָׂר מְבִינִים וַאֲשֶׁר כָּרוּחַ הֵמָּה אֶת־אֲשֶׁר לָרוּחַ׃

Porque los que ſon conforme à la carne, las coſas que ſon de la carne ſaben: mas los que conforme àl Eſpiritu, las coſas que ſon del Eſpiritu.

6 כִּי תְבוּנַת הַבָּשָׂר מָוֶת הִיא וּתְבוּנַת הָרוּחַ חַיִּים וְשָׁלוֹם׃

Porque la prudencia de la carne, es muerte: mas la prudencia del Eſpiritu, vida y paz.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Ainſi donc il n'y a maintenant nulle condamnation à ceux qui ſont en Ieſus Chriſt, c'eſt à dire qui ne cheminent point ſelon la chair, mais ſelon l'Eſprit.

2. Ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.

Car la Loy de l'Eſprit de vie qui eſt en Ieſus Chriſt, m'a affranchi de la Loy du peché & de la mort.

3. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί.

Car ce qui eſtoit impoſſible à la Loy d'autant qu'elle eſtoit foible en la chair, Dieu ayant enuoyé ſon propre Fils en forme de chair de peché, & pour le peché, a condamné le peché en la chair.

4. Ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

Afin que la iuſtice de la Loy fuſt accomplie en nous, qui ne cheminons point ſelon la chair, mais ſelon l'Eſprit.

5. Οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

Car ceux qui ſont ſelon la chair, ſont affectionnés aux choſes de la chair: mais ceux qui ſont ſelon l'Eſprit, aux choſes de l'Eſprit.

6. Τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη.

Car l'affection de la chair eſt mort: mais l'affectiõ de l'Eſprit eſt vie & paix.

CAP. VIII.

NIhil ergo nunc damnationis eſt iis qui ſunt in Chriſto Ieſu: qui non ſecundùm carnem ambulant: (*ſed iuxta ſpiritum.*)

Now then there is no condemnation to them that are in Chriſt Jeſus / which walke not after the fleſh / but after the Spirit.

2. Lex enim Spiritus vitæ in Chriſto Ieſu, liberavit me à lege peccati & mortis.

For the Law of the Spirit of life which is in Chriſt Jeſus / hath freed me from the Law of ſinne and of death.

3. Nam quod impoſſibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne.

For (that that was impoſſible to the lawe / in as much as it was weake / becauſe of the fleſh) God ſending his owne Sonne / in the ſimilitude of ſinfull fleſhe / and for ſinne / condemned ſinne in the fleſh.

4. Vt iuſtificatio legis impleretur in nobis, qui non ſecundùm carnem ambulamus, ſed ſecundum ſpiritum.

That the righteouſnes of the Law might be fulfilled in vs / which walke not after the fleſh / but after the Spirit.

5. Qui enim ſecundùm carnem ſunt: quæ carnis ſunt ſapiunt, qui vero ſecundùm ſpiritum ſunt: quæ ſunt ſpiritus, ſentiunt.

For they that are after the fleſh / ſauour the things of the fleſh: but they that are after the Spirit / the things of the Spirit.

6. Nam prudentia carnis, mors eſt: prudentia autem ſpiritus, vita & pax.

For the wiſedome of the fleſh is death: but the wiſedome of the Spirite is lyfe and peace.

Das VIII. Capitel.

So iſt nun nichts verdam̃lichs an denen / die in Chriſto Jeſu ſind / die nicht nach dem Fleiſch wandeln / ſonder nach dem Geiſt.

SAa ere nu inted fordømligt i dem / ſom er i Chriſto Jheſu / de ſom icke vandre effter Kødet / men effter Aanden.

2. Denn das Geſetz des Geiſtes / der da lebendig machet inn Chriſto Jeſu / hat mich frey gemacht von dem Geſetz der Sünden vnd des Todtes.

Thi at Aandens Low / ſom gør oſſ leffuendis i Chriſto Jheſu / giorde mig fri fra Syndens oc Dødzens Low.

3. Denn das dem Geſetz vnmüglich war (Sintemal es durch das Fleiſch geſchwächet ward) das that Gott / vnd ſandte ſeinen Sohn in der geſtalt des ſündlichen Fleiſches / vnd verdammet die Sünde im Fleiſch durch Sünde.

Fordi at det ſom vaar Lowen wmueligt (Efterdi hun bleff ſkrøbelig formedelſt Kødet) Det giorde Gud / oc hand vdſende ſin Søn / i det ſyndelige Kødis ſkickelſe / oc fordømde Synden i Kødet formedelſt Synden.

4. Auff daß die Gerechtigkeit / vom Geſetz erfordert / in vns erfüllet würde / die wir nun nicht nach dem Fleiſch wandeln / ſondern nach dem Geiſt.

Paa det at den Retferdighed ſom Lowen eſkede / ſkulde fuldkommis i oſſ / Wi ſom nu icke vandre effter Kødet / Men effter Aanden.

5. Denn die da fleiſchlich ſind / die ſind fleiſchlich geſinnet. Die aber geiſtlich ſind / die ſind geiſtlich geſinnet.

Thi at de ſom ere kødelige / de ere kødelige til ſinde / Oc de ſom ere aandelige / de ere aandelige til ſinde.

6. Aber fleiſchlich geſinnet ſein / iſt der Todt / Vnd geiſtlich geſinnet ſein / iſt Leben vnd friede.

Men at vere kødelige til ſinde / er Døden / Oc at vere Aandelige til ſinde / er Liff oc Fred.

Kapitola VIII.

PRotož nynij žádněho nenij zatracenij / těm kteřijž gſau w Kryſtu Gežijſſy / genž ne wedlě těla chodij / ale wedlě Ducha.

Teraz tedy żadne nie ieſt potępienie tym ktorzy ſą w Jezuſie Kryſtuſie / to ieſt / Ktorzy nie wedle ciáłá chodzą / ále według duchá.

2. Neb Zákon Ducha žiwota w Kryſtu Gežijſſy / wyſwobodil mne od Zákona hřijchu a Smrti.

Abowiem Zakon Duchá żywotá ktory ieſt w Kryſtuſie Jezuſie wyſwobodził mię od zakonu grzechu y śmierci.

3. Nebo což bylo nemožněho Zákonu / pokudž mdel byl ſkrze tělo / Buoh poſlaw Syna ſwěho w podobenſtwij těla hřijchu / tak z hřijchu potupil hřijch ſkrze tělo.

Bo mdłość zakonu gdy nie mogłá nic w ciele / Bog poſłáwſzy włáſnego Syná ſwego w podobieńſtwie grzeſznego ciáłá / á zho dla grzechu potepił grzech w ciele.

4. Aby oſprawedlněnij Zákona dokonáno bylo na nás / kteřijžto nechodijme wedlě těla / ale wedlě ducha.

Aby ono práwo zakonne było wypełnione w nas / ktorzy nie podług ciáłá chodzimy / ále według duchá.

5. Ti zagiſtě kteřijž gſau wedlě těla žiwi / chutnagij ty wěcy kterě gſau těleſně. Ale ti kteřijž gſau žiwi wedlě ducha / ſmyſſlegij o to / což geſt duchownijho.

Abowiem ktorzy ſą wedle ciáłá / báwią ſię rzeczámi cieleſnemi / á ktorzy ſą wedle duchá / rzeczámi duchownemi.

6. Neb žádoſt těla / geſt Smrt: žádoſt pak ducha / žiwot a pokog.

Gdyż zrozumienie cieleſne ieſth śmierć / á rozumienie duchowne ieſt żywot y pokoy.

מטול 7

ח

7 מטול דתרעיתא ד
דבסרא בעל דבבותא הי
לות אלהא לנמוסא גיר
דאלהא לא משתעבדא
מטול דלא משכחא׃

Percioche l'affetto de la carne è vna nimicitia contra Dio: conciosia ch'egli non ſi ſottomette à la Legge di Dio, percioche ne anco puo farlo.

8 ואילין דבבסר אנון ל
למשפר לאלהא לא
משכחין׃

Onde quelli che ſon ne la carne, non poſſon piacere à Dio.

9 אנתון דין לא הויתון
בבסר אלא ברוחא אן ש
שריראית רוחה דאלהא
עמרא בכון אן דין אנש
לית בה רוחה דמשיחא
הנא לא הוא דילה׃

Hor voi non ſete ne la carne, ma ne lo ſpirito: ſe pur lo Spirito di Dio habita in voi, ma s'egli è alcuno che non habbia lo Spirito di Chriſto, coſtui non è de ſuoi.

10 ואן דין משיחא בכון
פגרא מירת הו מטול
חטיתא רוחא דין חיא הי
מטול כאנותא׃

E ſe Chriſto è in voi, il corpo è ben morto per cagion del peccato, ma lo Spirito è vita per cagion de la giuſtitia.

11 ואן רוחה דהו מן דאקים
למרן ישוע משיחא מן בית
מיתא עמרא בכון הו מן
דאקימה למרן ישוע
משיחא מן בית מיתא אף
לפגריכון מיתא יחא מטול
רוחה דעמרא בכון׃

Se lo Spirito dunque di colui che ha riſuſcitato IESV da morte, habita in voi, colui che ha riſuſcitato Chriſto da morte, viuificara etiandio i voſtri corpi mortali, per mezo del ſuo Spirito che habbita in voi.

12 השא אחי חיבינן לו
לבסרא דבבסר נהלך׃

Per laqual coſa dunque, fratelli, noi ſiamo debitori, non gia à la carne, per viuer ſecondo la carne, ma à lo ſpirito.

13 אין גיר בבסר חאין א
אנתון עתידין אנתון הו ל
לממת ואן ברוחא הופכי
פגרא ממיתין אנתון חאין
אנתון׃

Imperoche ſe voi viuerete ſecondo la carne, morrete: ma ſe voi mortificarete con lo Spirito le attioni del corpo, viuerete.

ח

7 עַל־כֵּן תְּבוּנַת הַבָּשָׂר אֵיבָה הִיא בֵּאלֹהִים כִּי לְתוֹרַת אֱלֹהִים אֵינֶנָּה נִכְבָּשָׁה וְגַם לֹא יְכֹלָה׃

Porquanto la prudencia de la carne es enemiſtad contra Dios: porque no ſe ſujeta à la Ley de Dios, ni tan poco puede.

8 וַאֲשֶׁר בַּבָּשָׂר הֵמָּה לֵאלֹהִים לֹא יוּכְלוּ לְהֵרָצוֹת׃

Anſi que los que ſon en la carne, no pueden agradar à Dios.

9 וְאַתֶּם אֵינְכֶם בַּבָּשָׂר כִּי אִם בָּרוּחַ אַךְ אִם רוּחַ אֱלֹהִים שֹׁכְנָה בָּכֶם וְאִם לְאִישׁ לֹא יֵשׁ לוֹ רוּחַ הַמָּשִׁיחַ זֶה הוּא אֵינֶנּוּ לוֹ׃

Mas voſotros no ſoys en la carne, ſino en el Eſpiritu por quanto el Eſpiritu de Dios mora en voſotros. Y ſi alguno no tiene el Eſpiritu del Chriſto, el tal no es deel.

10 וְאִם הַמָּשִׁיחַ בָּכֶם אָז הַגְּוִיָּה מֵתָה בַּחַטָּאת וְהָרוּחַ חַיָּה עַל־הַצְּדָקָה׃

Empero ſi el Chriſto eſta en voſotros el cuerpo à la verdad es muerto à cauſa del peccado: mas el eſpiritu biue à cauſa de la juſticia.

11 וְאִם רוּחַ הַהוּא אֲשֶׁר הֵקִים אֶת־יֵשׁוּעַ מִמֵּתִים שֹׁכְנָה בָּכֶם זֶה אֲשֶׁר הֵקִים אֶת־הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים יְחַיֶּה גַּם אֶת־גְּוִיֹּתֵיכֶם בְּרוּחוֹ הַשֹּׁכְנָה בָּכֶם׃

Y ſi el Eſpiritu de aquel que leuantó de los muertos à Ieſus, mora en voſotros, el que leuantó à Ieſus el Chriſto de los muertos, viuificara tambien vueſtros cuerpos mortales por ſu Eſpiritu que mora en voſotros.

12 עַל־כֵּן אַחַי חוֹבִים אֲנַחְנוּ לֹא לַבָּשָׂר לִחְיוֹת כַּבָּשָׂר׃

Anſi que, hermanos, deudores ſomos, no à la carne para que biuamos conforme à la carne:

13 וְאִם כַּבָּשָׂר תִּחְיוּ עֲתִידִים אַתֶּם לָמוּת וְאִם בָּרוּחַ אֶת־פָּעֳלֵי הַגְּוִיָּה תְּמוֹתְתוּ תִּחְיוּ׃

Porque ſi biuierdes conforme à la carne, morireys: mas ſi por el Eſpiritu mortificardes las obras de la carne, biuireys.

η'.

7. Διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. οὐδὲ γὰρ δύναται.

Pource que l'affection de la chair eſt inimitie contre Dieu: car elle ne ſe rend point ſuiette à la Loy de Dieu: & de vrai elle ne le peut.

8. Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.

Parquoi ceux qui ſont en la chair ne peuuent plaire à Dieu.

9. Ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.

Or vous n'eſtes point en la chair, mais en l'ſprit: voire ſi l'Eſprit de Dieu habite en vous: mais ſi quelcũ n'a point l'Eſprit de Chriſt, ceſtui-la n'eſt point à lui.

10. Εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.

Et ſi Chriſt eſt en vous, le corps eſt bien mort à cauſe du peché: mais l'Eſprit eſt vie à cauſe de la iuſtice.

11. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν, οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

Or ſi l'Eſprit de celui qui a reſſuſcité Ieſus des morts habite en vous, celui qui a reſſuſcité Chriſt des morts viuifiera auſſi vos corps mottels, à cauſe de ſon Eſprit habitant en vous.

12. Ἄρα οὖν, ἀδελφοὶ, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν.

Pourtant donc, mes freres, nous ſommes detteurs non point à la chair, pour viure ſelon la chair.

13. Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

Car ſi vous viuez ſelon la chair, vous mourrez: mais ſi par l'Eſprit vous mortifiez les faits du corps vous viurez.

CAP. VIII.

7. Quoniam ſapientia carnis, inimica eſt Deo: legi enim Dei non eſt ſubiecta, nec enim poteſt.

Becauſe the wiſedome of the fleſh is enimitie agaynſt God: for it is not ſubiect to the Law of God / neither in deed can be.

8. Qui autem in carne ſunt, Deo placere non poſſunt.

So then they that are in the fleſh / can not pleaſe God.

9. Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu; ſi tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Chriſti non habet: hic non eſt eius.

Nowe ye are not in the fleſhe/ but in the Spirit / becauſe the Spirit of God dwelleth in you: but if any man hath not the Spirit of Chriſt / the ſame is not his.

10. Si autem Chriſtus in vobis eſt: corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus vero vivit propter iuſtificationem.

And if Chriſt be in you/the bodie is dead / becauſe of ſinne: but the Spirit is life for righteouſnes ſake.

11. Quòd ſi Spiritus eius qui ſuſcitavit Ieſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Ieſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis.

But if the Spirit of him that rayſed vp Jeſus from the dead/dwel in you he that rayſed vp Chriſt from the dead / ſhall alſo quicken your mortal bodies / becauſe that his Spirit dwelleth in you

12. Ergo fratres, debitores ſumus: non carni, ut ſecundùm carnem vivamus.

Therefore brethren/ we are detters not to the fleſh/to liue after the fleſh.

13. Si enim ſecundùm carnem vixeritis, moriemini, ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

For if ye liue after the fleſh/ye ſhall die: but if ye mortifie the deedes of the bodie by the Spirit/ye ſhall liue.

Das VIII. Capittel.

7. Denn fleiſchlich geſinnet ſein/ iſt eine feindſchafft wider Gott/ Sintemal es dem Geſetze Gottes nicht vnterthan iſt/ denn es vermag es auch nicht.

Thi det er Findſkaffe mod Gud / at vere kødelige til ſinde/ Effterdi det er Guds Low icke vnderdanigt / thi hand formaar det oc icke.

8. Die aber fleiſchlich ſind / mögen Gott nicht gefallen.

Oc de ſom ere kødelige / kunde icke behagis Gud.

9. Jr aber ſeyt nicht fleiſchlich/ ſondern geiſtlich / ſo anders Gottes Geiſt in euch wohnet. Wer aber Chriſti Geiſt nicht hat / der iſt nicht ſein.

Oc i ere icke kødelige/ men aandelige/ Saa fremt ſom Guds Aand boer i eder. Oc huo ſom icke haffuer Chriſti Aand / hand hører hannem icke til.

10. So aber Chriſtus in euch iſt / ſo iſt der Leib zwar todt vmb der Sünde willen/ der Geiſt aber iſt das Leben vmb der Gerechtigkeit willen.

Men der ſom Chriſtus er i eder / Da er io Legemet død for Syndens ſkyld / Oc Aanden er Liffuit/ for Retferdigheds ſkyld.

11. So nun der Geiſt des / der Jeſum von den Todten aufferwecket hat/ in euch wohnet/ ſo wirdt auch derſelbige / der Chriſtum von den Todten aufferwecket hat/ eure ſterbliche Leibe lebendig machen/ vmb des willen/ daß ſein Geiſt in euch wohnet.

Der ſom nu hans Aand / der opuecte Jheſum fra de døede / boer vdi eder/ Da ſkal oc den ſamme ſom opuecte Chriſtum fra de Døde / gøre eders dødelige Legeme Leffuendis/ for den ſkyld/ at hans Aand boer i eder.

12. So ſind wir nun/ lieben Brůder/ ſchuldener / nicht dem fleiſch / daß wir nach dem fleiſch leben.

Saa ere wi nu/ kære Brødre/ icke kødet ſkyldige wi/ at ſkulle leffue effter Kødet.

13. Denn wo jr nach dem fleiſch lebet/ ſo werdet jr ſterben můſſen. Wo jr aber durch den Geiſt des fleiſches geſchäffte tödtet / ſo werdet jr leben.

Thi at leffue i effter Kødet / da ſkulle i dø. Men dræbe i Kødſens Gerninger formedelſt Aanden / da ſkulle i leffue.

Kapitola VIII.

7. Proto že opatrnoſt těla/ geſt nepřijtelkyně Bohu: Nebo Zákonu Božijmu nenij poddána/ aniž muož býti.

Przeto iż rozumienie ciáłá ieſt nie przyiacielſtwem przeciwko Bogu / bo nie bywa poddáne zákonowi Bożemu/ gdyż też áni być może.

8. Ti pak kteřijž gſau tělesnij/ Bohu ſe lijbiti nemohau.

A ták ktorzy ſą wciele / Bogu ſię podobáć nie mogą.

9. Wy pak tělesnij negſte/ ale duchownij / poněwadž Duch Božij přebýwá w wás: Pakli kdo Ducha Kryſtowa nemá/ tenť nenij geho.

Wy tedy nie ieſteśćie wciele/ ále w duchu / gdyż Duch Boży mieſzka w was/ á ieſli ktho Duchá Kryſtuſowego nie ma / tenci nie ieſt iego.

10. A geſtli Kryſtus w wás/ tělo zagiſté vmrtwno geſt pro hřijch/ ale duch žiw geſt pro ſprawedlnoſt.

A ieſli Kryſtus w was ieſt/ ciáło ieſtci martwe dla grzechu/ á Duch ieſt żywot dla ſpráwiedliwośći.

11. Geſtliže pak Duch toho kterýž wzkřijſyl Gežijſſe Kryſta z Mrtwých přebýwá w wás/ ten kterýž wzkřijſyl Gežijſſe Kryſta z mrtwých/ obžiwij y ſmrtedlná těla waſſe pro přebýwagijcýho Ducha geho w wás.

A ieſli Duch onego ktory Kryſtuſá wzbudził z martwych w was mieſzka/ ten ktory wzbudził Kryſtuſá z martwych/ ożywi y ciáłá wáſze śmiertelne/ przez Duchá ſwoiego ktory w was mieſzka.

12. Protož Bratřij/ dlužnijcy gſme/ ne tělu/ abychom wedlé těla žiwi byli.

A tákże bráćia powinni ieſteśmy nie ciáłu/ ábyśmy podług ciáła żyli.

13. Nebo budetli wedlé těla žiwi/ zemřete: Pakli byſſte duchem ſkutky tělesné mrtwili/ žiwi budete.

Abowiem ieſliby śćie według ciáłá żyli/ pomrzećie: Ale ieſli Duchem ſpráwy ciáłá vmártwićie/ żyć będźiecie.

ח

14 אִילֵין גֵּיר דִּבְרוּחָא דַּאלָהָא מִתְדַּבְּרִין הָלֵין בְּנַיָּא אֶנּוּן דַּאלָהָא׃

Perche tutti quelli che ſon guidati da lo Spirito di Dio, ſon figliuoli di Dio.

15 לָא גֵּיר נְסַבְתּוּן רוּחָא דְּעַבְדוּתָא תוּב לְדֶחְלְתָא אֶלָּא נְסַבְתּוּן רוּחָא דְּסִימַת בְּנַיָּא דְּבָהּ קָרֵינַן אַבָּא אָבוּן׃

Imperoche voi non hauete riceuuto lo ſpirito de la ſeruitù, per eſſer di nuouo in timore: anzi hauete riceuuto lo Spirito de l' adottationi, per il qual noi gridiamo. Abba, Padre.

16 וְהִי רוּחָא מַסְהֲדָא לְרוּחַן דְּאִיתַין בְּנַיָּא דַּאלָהָא׃

Il medeſimo Spirito rende teſtimonio col noſtro ſpirito, che noi ſiamo figliuoli di Dio.

17 וְאֶן בְּנַיָּא אַף יָרְתֵא יָרְתֵא דַּאלָהָא וּבְנַי יָרְתוּתֵה דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא דְּאֶן נֶחַשׁ עַמֵּהּ אַף עַמֵּהּ נֶשְׁתַּבַּח׃

E ſe noi ſiamo figliuoli, ſiamo ancor heredi: heredi (dico) di Dio, e coheredi di Christo: ſe però noi patiamo inſieme con lui, accioche inſieme con lui ſiamo ancor glorificati.

18 מֶתְרַעֵא אֶנָא גֵּיר דְּלָא שָׁוְין חַשַּׁוְהִי דְּזַבְנָא הָנָא לְתֶשְׁבּוּחְתָּא אֵידָא דַּעְתִידָא דְּתֶתְגְּלֵא בַּן׃

Perche fatto bene il conto, io ſtimo che le afflittioni del tempo preſente non ſiano equipolenti à la gloria à venire che ſi riuelarà verſo di noi.

19 כֻּלָּהּ גֵּיר בְּרִיתָא מְסַבְּרָא וּמְסַכְּיָא לְגֶלְיָנָא דִּבְנַוְהִי דַּאלָהָא׃

Et etiandio le creature con grandiſſimo deſiderio aſpettano la manifeſtation de figliuoli di Dio.

20 בְּרִיתָא גֵּיר אֶשְׁתַּעְבְּדַת לְסְרִיקוּתָא לָא בְּצֶבְיָנַהּ אֶלָּא מֶטֻּל מַן דְּשַׁעְבְּדָהּ׃

Imperoche le creature ſono ſoggette à la vanità, non già volontariamente: ma per cagion di colui che l'ha ſottopoſte in ſperanza.

ח

14 כִּי־כַמָּה מְרוּחַ אֱלֹהִים מוּלָכִים אֵלֶּה הֵם בְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Porque todos los que ſon guiados por el Eſpiritu de Dios, los tales ſon hijos de Dios.

15 כִּי־לֹא לְקַחְתֶּם אֶת־רוּחַ הָעֲבוֹדָה עוֹד לְיִרְאָה כִּי־אִם לְקַחְתֶּם אֶת־רוּחַ מִקַּח הַבָּנִים אֲשֶׁר בָּהּ נִזְעַק אַבָּא אָבִינוּ׃

Porque no aueys recebido (otra vez) el Eſpiritu de ſeruidumbre para temor: mas aueys recebido el Eſpiritu de adopcion (de hijos) por el qual clamamos Abba, Padre.

16 וְרוּחַ הַזֹּאת מְעִידָה לְרוּחֵנוּ כִּי בְּנֵי אֱלֹהִים אֲנָחְנוּ׃

Porque el miſmo Eſpiritu dà teſtimonio à nueſtro eſpiritu que ſomos hijos de Dios.

17 וְאִם בָּנִים אַתֶּם גַּם יוֹרְשִׁים יוֹרְשֵׁי אֱלֹהִים וְחַבְרֵי נַחֲלַת הַמָּשִׁיחַ אַךְ אִם נְעֻנֶּה עִמּוֹ אֲשֶׁר גַּם נֶהֱדַר עִמּוֹ׃

Y ſi hijos, tambien herederos ciertamente de Dios, y juntamente herederos con el Chriſto: ſi empero padecemos juntamente con el paraque juntamente con el ſeamos glorificados.

18 כִּי מְחַשֵּׁב אֲנִי כִּי־בְעוּתֵי הָעֵת הַזֹּאת אֵינָם שׁוֹוִים לַכָּבוֹד הֶעָתִיד לְהִגָּלוֹת עָלֵינוּ׃

Porque yo me reſueluo, en que lo que en eſte tiempo ſe padece, no es de comparar con la gloria venidera que en noſotros ha de ſer manifeſtada.

19 כִּי תִקְוַת כָּל־הַבְּרִיאָה מְשַׁבְּרָה לְגִלּוּי חֲלִיפַת בְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Porque la eſperança ſolicita de las criaturas la manifeſtacion de los hijos de Dios eſpera:

20 כִּי־הַבְּרִיאָה הוּשְׁתָה תַּחַת הַהֶבֶל לֹא כִרְצוֹנָהּ כִּי־אִם בַּעֲבוּרוֹ אֲשֶׁר שָׁתָהּ תַּחְתָּיו בְּתִקְוָה׃

Porque las criaturas ſujetadas fueron á vanidad, no de ſu voluntad: mas por cauſa del que las ſujetó.

η'.

14. Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.

Car tous ceux qui ſont conduits par l'Eſprit de Dieu, ſont enfans de Dieu.

15. Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ᾽ ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

Car vous n'auez point receu vn eſprit de ſeruitude, pour eſtre derechef en crainte, ains vous auez receu l'Eſprit d'adoption, par lequel nous crions Abba Pere.

16. Αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ.

C'eſt ce meſme Eſprit qui rend teſmoignage auec noſtre eſprit que nous ſommes enfans de Dieu.

17. Εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

Et ſi nous ſommes enfans, nous ſommes donc heritiers: heritiers de Dieu, & coheritiers de Chriſt: voire ſi nous ſouffrons auec lui, afin que nous ſoyōs auſſi glorifies auec lui.

18. Λογίζομαι γὰρ, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

Car tout bien conté, i'eſtime que les ſoufrances du temps preſent ne ſont à contrepeſer à la gloire à venir, laquelle doit eſtre reuelee en nous.

19. Ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται.

Car le grand & ardent deſir des creatures eſt en ce qu'elles attendent que les enfans de Dieu ſoyent reuelés.

20. Τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ᾽ ἐλπίδι.

Car les creatures ſont ſuiettes à vanité. non point de leur vouloir: mais à cauſe de celui qui les à aſſuiettries, ſous eſperance.

CAP. VIII

14. Quicunque enim ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt filii Dei.

For as many as are led by the Spirite of God/then are the ſonnes of God.

15. Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, (Pater.)

For ye haue not receyued the Spirit of bondage to feare againe: but ye haue receyued the Spirit of adoption/ whereby we crie Abba/Father.

16. Ipſe enim Spiritus, teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei.

The ſame Spirit beareth witnes with our ſpirit/that we are the children of God.

17. Si autem filii: & hæredes, hæredes quidem Dei: cohæredes autem Chriſti, ſi tamen compatimur, ut & conglorificemur.

If we be children/we are alſo heires/euen the heires of God/and heires annexed with Chriſt/ if ſo be that we ſuffer with him/ that we may alſo be glorified with him.

18. Exiſtimo enim quòd non ſunt condignæ paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.

For I count that the afflictions of this preſent time are not worthie of the glorie/ which ſhall be ſhewed vnto vs.

19. Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat.

For the feruent deſire of the creature wayteth when the ſonnes of God ſhalbe reueiled.

20. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe.

Becauſe the creature is ſubiect to vanitie/not of it owne wil/but by reaſon of him/which hath ſubdued it vnder hope.

Das VIII. Capitel.

14. Denn welche der Geiſt Gottes treibet/die ſind Gottes Kinder.

Thi huilcke Guds Aand driffuer/de ere Guds Børn.

15. Denn jr habt nicht einen knechtlichen Geiſt empfangen/daß jhr euch abermal förchten müſtet/ Sondern jhr habt einen kindlichen Geiſt empfangen/ durch welchen wir ruffen: Abba lieber Vater.

Thi at i haffue icke anammet en treldoms Aand/ at i ſkulle atte frycter eder/ Men i haffue anammet en ſønlig Aand/ Formedelſt huilcken wi robe/ Abba kære Fader.

16. Derſelbige Geiſt gibt zeugniß vnſerm Geiſt/daß wir Gottes Kinder ſind.

Den ſamme Aand giffuer vor Aand vidnisbyrd at wi ere Guds Børn.

17. Sind wir denn Kinder/ſo ſind wir auch Erben/ nemblich/Gottes Erben/vnd Miterben Chriſti/ doch daß wir mit leiden/auff daß wir auch mit zur Herrligkeit erhaben werden.

Ere wi da Børn/ ſaa ere wi oc Arffuinge/ det er/ Guds Arffuinge/ oc Chriſti Metarffuinge/ Om wi ellers lide met hannem/ paa det at wi ſkulle ophøyis mit hannem til Herlighed.

18. Denn ich halte es dafür/ daß diſer Zeit leiden der Herrligkeit nicht werth ſey/ die an vns ſoll offenbart werdem.

Thi ieg holder det ſaa/At denne tids pin actelighed er icke den Herlighed verd/ ſom ſkal obenbaris i oſſ.

19. Denn das ängſtliche harren der Creaturen warttet auff die Offenbarung der Kinder Gottes.

Thi at Creaturens omhyggelige forlengelſe tøffuer effter Guds Børns obenbarelſe.

20. Sintemal die Creatur vnterworffen iſt der Eitelkeit/ ohn jhren willen/Sondern vm̃ deß willen/der ſie vnterwoffen hat auff hoffnung.

Efferdi Creaturet er vnder forfengelighed/ mod ſin vilie/ Men for hans ſkyld/ ſom det gaff der vnder i Haabet.

Kapitola VIII.

14. Neb kteřijžkoli Duchem Božijm ſe zprawugij/ tiť gſau Synowé Božij.

Bo wßyſcy ktorzy Duchem Bożym bywáia rzadzeni/ ci ſa ſynmi Bożymi.

15. Nepřiyali gſte zagiſté Ducha ſlužebnoſti opět k bázni/ale přiyali gſte Ducha zalijbenij Synůw Božijch/ w němžto woláme/ Otče/ Otce.

Gdy żeſcie nie wzieli duchá niewolſtwá ku boiáźni/ ále wzieliſcie duchá przyſpoſobienia/ przez kthorego wołámy Abbá/ to ieſt/ Ociec.

16. Tayž zagiſté Duch/ ſwědectwij wydáwá Duchu naſſemu/ že gſme Synowé Božij.

Ktory Duch ſam świádczy ſpolu y z duchem naßym/ iż ieſteſmy ſyny Bożymi.

17. A poněwádž Synowé/ tehdy y Dědicowé: Dědicowé zagiſté Božij/ ſpolu pak Dědicowé Kryſtowi. Ač wſſak ſpolu ſ ním trpijme/abychom ſpolu y oſlaweni byli.

A ieſli ſynmi/ tedy też y dziedzicmi dziedzicy Boży mowie/ á ſpolu dziedzicy z Kryſtuſem ieſli z nim cirpimy/ ábyſmy y z nim byli vwielbieni.

18. Wijm zagiſté/ že negſau rowná vtrpenij tohoto čaſu/ oné budaucý ſláwě/ kteráž ſe zgewij w nás.

Abowiem rozumiem iż nie ſa rowne vtrápienia ktore czáſu tego cirpimy przyßley chwále/ kthorá ſie nam obiawi.

19. Nebo očekáwanij ſtwořenij tohoto čeká/ aby Synowé Božij zgeweni byli.

Bo rzeczy ſtworzone z wielka chucia oczekawaia/ ażby ſie okazali ſynowie Boży.

20. Poněwadž marnoſti poddáno geſt ſtworenij nechtě/ale pro toho kterýž ge poddal w naděgi:

Gdyż prożnośći poddane ſa rzeczy ſtworzone/ nie dobrowolnie/ ále dla tego ktory ie poddánemi vczynił pod nadzieia.

ח

21 עַל סַבְרָא דְּאַף הִי בְּרִיתָא תֶּתְחָרַר מִן עַבְדוּתָא דְּחַבָּלָא בְּחֵרוּתָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא דִּבְנַיָּא דַּאלָהָא׃

Ch'elle ſaranno ancora liberate da la ſeruitù de la corruttione, per eſſere ne la libertà de la gloria de figliuoli di Dio.

22 יָדְעִינַן גֵּיר דְּכֻלְּהֵין בְּרִיָּתָא מֶתְתַּנְחָן וּמְחַבְּלָן עַד מָא לְיוֹמָנָא׃

Imperoche noi ſappiamo che ogni creatura ſoſpira è conduolſi infin ad hora.

23 וְלָא בַּלְחוּד הֵנֵין אֶלָּא אַף חְנַן דְּאִית לַן רֵישִׁיתָא דְּרוּחָא מֶתְתַּנְחִינַן בְּנַפְשַׁן וּמְסַכִּינַן לְסִימַת בְּנַיָּא לְפוּרְקָנָא דְּפַגְרַן׃

E non ſol eſſe creature, ma ancor noi, che habbiam le primitie de lo Spirito, noi medeſimi dico ſoſpiriamo in noi ſteſſi, aſpertando l'adottatione, cioè la liberation del noſtro corpo.

24 מֶטוּל דְּבַסְבְרָא הוּ חְיַין סַבְרָא דֵּין דְּמֶתְחְזֵא לָא הָוֵא סַבְרָא אֶן גֵּיר חָזֵינַן לֵהּ מָנָא מְסַכֵּינַן לֵהּ׃

Percioche noi ſiamo ſaluati per iſperanza. Hor la ſperanza che ſi vede, non è ſperanza: perche quello che un vede, come lo ſpera egli ancora?

25 אֶן דֵּין לְמֶדֶם דְּלָא מֶתְחְזֵא מְסַבְּרִינַן בִּמְסַיְבַּרְנוּתָא מְקַוֵּינַן׃

Ma ſe noi ſperiamo quel che non vedamo: noi l'aſpettiamo per patientia.

26 הָכַנָא אַף הִי רוּחָ[illegible] מְעַדְּרָא לְכַרְיוּתַן [illegible] גֵּיר נְצַלֵּא אַיְךְ מָא דְּוָלֵ[illegible] לָא יָדְעִינַן אֶלָּא הִי [illegible] מְצַלְּיָא חָלָפַין בְּתֶנְחָ[illegible] דְּלָא מֶתְמַלְּלָן׃

Similmente ancor lo Spirito aiuta le noſtre infermità: percioche noi non ſappiamo quel che ci debbiam pregare: ſeconda che conuien farſi: ma eſſo Spirito domanda per noi con ſoſpiri che non ſi poſſon eſprimere.

ח

21 כִּי כָּל־הַבְּרִיאָה גַּם הִיא תְּחֻפַּשׁ מֵעַבְדוּת הַשַּׁחַת לְחֻפְשַׁת כְּבוֹד בְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Con eſperança que tambien las miſmas criaturas ſeran libradas de la ſeruidumbre de corrupcion en la liberdad glorioſa de los hijos de Dios.

22 כִּי יָדַעְנוּ כִּי כָּל־הַבְּרִיאָה נֶאֱנָחָה וּמְחַבְּלָה עַד־עָתָּה׃

Porque ya ſabemos que todas las criaturas gimen (à vna) y (à vna) eſtan departo haſta aora.

23 אַךְ לֹא לְבַדָּהּ כִּי־אִם גַּם אֲנַחְנוּ לַאֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ בִּכּוּרֵי הָרוּחַ וַאֲנַחְנוּ בְּנַפְשֵׁנוּ נֶאֱנָחִים וּמְקַוּוֹת אֲנַחְנוּ אֶת־מִקַּח הַבָּנִים אֶת־פְּדוּת גְּוִיּוֹתֵינוּ׃

Y no ſolo ellas, mas tambien noſotros miſmos que tenemos las primicias del Eſpiritu, noſotros tambien gemimos dentro de noſotros miſmos eſperando la adopcion, es à ſaber, la redempcion de nueſtro cuerpo.

24 כִּי־לַתִּקְוָה נוֹשַׁעְנוּ וְתִקְוָה הַנִּרְאָה אֵינֶנָּה תִּקְוָה הִיא כִּי־אוֹתָהּ אֲשֶׁר רוֹאֶה הָאִישׁ לָמָּה יְקַוֶּנָּה׃

Porque en eſperança ſomos saluos: que la eſperança que ſe vee, no es eſparança: porque lo que alguno vee lo eſpera.

25 וְאִם אֵלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא רוֹאִים מְקַוִּים אֲנַחְנוּ בְּדוּמִיָּה מְשַׂבְּרִים אוֹתָהּ׃

Pues ſi lo que no vemos eſperamos, por paciencia eſperamos.

26 וְכָכָה גַּם הָרוּחַ עוֹזְרָה לְחָלְיֵנוּ כִּי אוֹתָהּ אֲשֶׁר־נִתְפַּלֵּל כַּהֹגֶן לֹא יָדַעְנוּ כִּי־אִם הָרוּחַ מַעְתִּיר עַל־יָתֵר עָלֵינוּ בַּאֲנָחוֹת כִּי־לֹא יָדַעְנוּ סְפוּרוֹת׃

Item que tambien el Eſpiritu (á vna) ayuda nueſtra flaqueza: porque que oremos como conuiene, no lo ſabemos: mas el miſmo Eſpiritu demanda por noſotros con gemidos indicibles.

η'.

21. Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.

Qu'elles ſeront auſſi deliurees de la ſeruitude de corruption, pour eſtre en la liberté de la gloire des enfans Dieu.

22. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν.

Car nous ſauons que toutes creatures ſouſpirent & ſont en trauail enſemble iuſques à maintenant.

23. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν.

Et non point icelles ſeulement, mais nous auſſi, qui auons les premices de l'Eſprit, nous-meſmes ſouſpirons en nous-meſmes, en attendant l'adoption aſſauoir la redemption de noſtre corps.

24. Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν· ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;

Car ce que nous ſommes ſauués, c'eſt en eſperance: or l'eſperance qu'on voit n'eſt point eſperance: car pourquoi meſmes eſpereroit quelcun ce qu'il voit?

25. Εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

Mais ſi nous eſperons ce que nous ne voyons point, c'eſt que nous l'attendons par patience.

26. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

Pareillement auſſi l'Eſprit ſoulage de ſa part nos foibleſſes: car nous ne ſauons point ce que nous deuons prier comme il appartient: mais l'Eſprit lui meſme fait requeſte pour nous par ſouſpirs qui ne ſe peuuent exprimer.

CAP. VIII.

21. Quia & ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.

Becauſe the creature alſo ſhalbe deliuered from the bondage of corruption into the glorious libertie of the ſonnes of God.

22. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.

For we knowe that euery creature groneth with vs alſo/and trauayleth in paine together vnto this preſent.

23. Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis noſtri.

And not onely the creature/but wee alſo which haue the firſt fruites of the Spirit/euen we do ſigh in our ſelues/ wayting for the adoption/ euen the redemption of our bodie.

24. Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis: quid ſperat?

For we are ſaued by hope: but hope that is ſeene/ is not hope: for how can a mā hope for that which hee ſeeth?

25. Si autem quod non videmus, ſperamus: per patientiam expectamus.

But if we hope for that we ſee not/ we doe with pacience abide for it.

26. Similiter autem & Spiritus adiuvat infirmitatem noſtram, nam quid oremus ſicut oportet neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Likewiſe the Spirit alſo helpeth our infirmities: for we knowe not what to pray as we ought: but the Spirite it ſelfe maketh requeſt for vs with ſighs/ which can not be expreſſed.

Das VIII. Capitel.

21. Denn auch die Creatur frey werden wirdt von dem dienſt des vergenglichen Weſens/ zu der herlichen Freyheit der Kinder Gottes.

Thi Creature ſkal oc bliffue fri aff det forgengelige væſens tienſte/ til Guds Børns herlige Frihed.

22. Denn wir wiſſen/ daß alle Creatur ſehnet ſich mit vns/ vnnd ängſtet ſich noch jmmerdar.

Thi wi vide/ at alle Creature forlengis met oſſ/ oc de ere end nu ſtedze i banghed.

23. Nicht allein aber ſie/ ſondern auch wir ſelbſt/ die wir haben des Geiſtes Erſtling/ ſehnen vns auch bey vns ſelbſt/ nach der Kindtſchafft/ vnd warten auff vnſers Leibs erlöſung.

Oc icke de aleniſte/ Men ocſaa wi ſelff/ ſom haffue Aandens førſte grøde/ forlengis oc hoſſ oſſ ſelff/ effter Børnenis vdkaarelſe/ oc bie effter vore Legemis forløſning.

24. Denn wir ſind wol ſelig/ doch in der Hoffnung. Die Hoffnung aber/ die man ſihet/ iſt nicht Hoffnung/ denn wie kan man des hoffen/ das man ſihet?

Thi wi ere vel ſalige/ dog i Haabet. Oc det Haab/ ſom mand ſeer/ er icke haab/ Thi huorledis kand mand haabis til det/ ſom mand ſeer?

25. So wir aber des hoffen/ daß wir nicht ſehen/ ſo warten wir ſein durch gedult.

Men Haabis wi til det/ ſom wi icke ſee/ Da bie wi der effter met taalmodighed.

26. Deſſelbigen gleichen auch der Geiſt hilfft vnſer ſchwachheit auff. Denn wir wiſſen nicht was wir betten ſollen/ wie ſichs gebürt/ ſondern der Geiſt ſelbſt vertrit vns gewaltiglich/ mit vnaußſprechlichen ſeufftzen.

Diſligeſt hielper oc Aanden vor ſkrøbelighed oc Thi wi vide icke/ huad wi ſkulle bede/ ſom det ſig burde Men Aanden traader ſelff frem for oſſ til det beſte met wſigelig ſuck.

Kapitola VIII.

21. Nebo y ono ſtwořenij/ wyſwobozeno bude od ſlužebnoſti poruſſenij/ w ſwobodu ſláwy ſynuow Božijch.

Dla tego iż ony będą wyſwobodzone z niewolſtwa ſkáżenia/ ná wolność chwały ſynow Bożych.

22. Wijme zagiſté/ že wſſecko ſtwořenij ſpolu lká/ a při ſwém porodu pracuge až doſawád.

Gdyż wiemy iż wſzythki rzeczy ſtworzone ſpołu wzdycháia y ſpołu boleia/ áż y do czáſu tego.

23. A ne toliko ono/ ale y my prwotiny Ducha magijce/ ſami w ſobě lkáme zaſijbenij ſynuow Božijch čekagijce/ totiž wykaupenij těla naſſeho.

A nie tylko ony rzeczy/ ale y ci ktorzy máia początki ducha/ to ieſt/ my ſami w ſobie wzdychamy/ oczekawáiac przyſpoſobienia ſynow/ tho ieſt/ odkupienia ciáła náſzego.

24. Neb ſkrze naděgi/ k ſpaſenij gſme přiwedeni. Ale naděge kteráž ſe widij/ nenij naděge: Nebo kdo widij něco/ kterak o tom má mijti naděgi?

Abowiem nádzieia ieſteſmy záchowáni/ a nádzieia ieſliby widziána była/ nie ieſtci nádzieia/ A co kto widzi przecżżeby ſie tego nádziewał?

25. Geſtli čeho newidijme/ o tom naděgi máme/ a toho ſkrze trpěliwoſt očekáwáme.

Ale ieſli ſie tego nádziewamy czego nie widzimy/ tácie z cierpliwoſcia oczekawamy.

26. Též takě y duch Swatý nápomocen geſt nemocy naſſý: Nebo zač ſe máme modliti/ yak ſluſſý newijme: Ale ten duch proſý a oroduge za nás lkánijm newyprawitedlným.

Takže też y duch dopomaga krewkoſciam náſzym/ ábowiem tego o cobyſmy proſili/ iákoby potrzebá/ niewiemy/ ále ſam duch proſi zá námi wzdychániem niewymowionym.

ח

21 על סברא דאף הי
בריתא תתחררי מן ע
עבדותא דחבלא בחרותא
דתשבוחתא דבניא
דאלהא׃

Ch'elle ſaranno ancora liberate da la ſeruitù de la corruttione, per eſſere ne la libertà de la gloria de figliuoli di Dio.

22 ידעינן גיר דכלהין ב
בריתא מתתנחן ומחבלן
עד מא ליומנא׃

Imperoche noi ſappiamo che ogni creatura ſoſpira è conduolſi inſin ad hora.

23 ולא בלחוד הנין אלא
אף חנן דאית בן רישיתא
דרוחא מתתנחינן בנפשן
ומסכינן לסימתא בניא
לפורקנא דפגרין׃

E non ſol eſſe creature, ma ancor noi, che habbiam le primitie de lo Spirito, noi medeſimi dico ſoſpiriamo in noi ſteſſi, aſpertando l'adottatione, cioè la liberation del noſtro corpo.

24 משול דבסברא הו חיין
סברא דין דמתחזיא לא הויא
סברא אן גיר חזינן לה
מנא מסכינן לה׃

Percioche noi ſiamo ſaluati per iſperanza. Hor la ſperanza che ſi vede, non è ſperanza: perche quello che vn vede, come lo ſpera egli ancora?

25 אן דין למדם דלא
מתחזא מסברינן
במסיברנותא מקוינן׃

Ma ſe noi ſperiamo quel che non vediamo: noi l'aſpettiamo per patientia.

26 הכנא אף הי רוחא
מעדרא לכריהותן מנ
גיר נצלא איך מא דולא
לא ידעינן אלא הי רוחא
מצליא חלפין בתנחתא
דלא מתמללן׃

Similmente ancor lo Spirito aiuta le noſtre infermità: percioche noi non ſappiamo quel che ci debbiam pregare: ſeconda che conuien farſi: ma eſſo Spirito domanda per noi con ſoſpiri che non ſi poſſon eſprimere.

ח

21 כי כל־הבריאה גם היא
תחפש מעבדת השחת לחפשת
כבוד בני־אלהים׃

Con eſperança que tambien las miſmas criaturas ſeran libradas de la ſeruidumbre de corrupcion en la liberdad glorioſa de los hijos de Dios.

22 כי ידענו כי כל־הבריאה
נאנחה ומחבלה עד־עתה׃

Porque ya ſabemos que todas las criaturas gimen (à vna) y (à vna) eſtan departo haſta aora.

23 אך לא לבדה כי־אם גם
אנחנו לאשר יש לנו בכורי־
הרוח ואנחנו בנפשנו נאנחים
ומקוות אנחנו את־מקח הבנים
את־פדות גויתינו׃

Y no ſolo ellas, mas tambien noſotros miſmos que tenemos las primicias del Eſpiritu, noſotros tambien gemimos dentro de noſotros miſmos eſperando la adopcion, es à ſaber, la redempcion de nueſtro cuerpo.

24 כי־לתקוה נושענו ותקוה
הנראה איננה תקוה היא כי־
אותה אשר רואה האיש למה
יקוה׃

Porque en eſperança ſomos ſaluos: que la eſperança que ſe vee, no es eſparança: porque lo que alguno vee lo eſpera.

25 ואם אליה אשר לא רואים
מקוים אנחנו בדומיה משברים
אותה׃

Pues ſi lo que no vemos eſperamos, por paciencia eſperamos.

26 ולכה גם הרוח עוזרה
לחליינו כי אותה אשר־נתפלל
כרגן לא ידענו כי־אם הרוח
מעתיר על־יתר עלינו באנחות
כי־לא ידענו ספורות׃

Item que tambien el Eſpiritu (à vna) ayuda nueſtra flaqueza: porque que oremos como conuiene, no lo ſabemos: mas el miſmo Eſpiritu demanda por noſotros con gemidos indicibles.

η'.

21. Ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.

Qu'elles ſeront auſſi deliurees de la ſeruitude de corruption, pour eſtre en la liberté de la gloire des enfans Dieu.

22. Οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν.

Car nous ſauons que toutes creatures ſouſpirent & ſont en trauail enſemble iuſques à maintenant.

23. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ὑμῶν.

Et non point icelles ſeulement, mais nous auſſi, qui auons les premices de l'Eſprit, nous-meſmes ſouſpirons en nous-meſmes, en attendant l'adoption aſſauoir la redemption de noſtre corps.

24. Τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;

Car ce que nous ſommes ſauués, c'eſt en eſperance: or l'eſperance qu'on voit n'eſt point eſperance: car pourquoi meſmes eſpereroit quelcun ce qu'il voit?

25. Εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

Mais ſi nous eſperons ce que nous ne voyons point, c'eſt que nous l'attendons par patience.

26. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν· ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

Pareillement auſſi l'Eſprit ſoulage de ſa part nos foibleſſes: car nous ne ſauons point ce que nous deuons prier comme il appartient: mais l'Eſprit lui meſme fait requeſte pour nous par ſouſpirs qui ne ſe peuuent exprimer.

CAP. VIII.

21. Quia &ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis,in libertatem gloriæ filiorum Dei.

Becauſe the creature alſo ſhalbe deliuered from the bondage of corruption into the glorious libertie of the ſonnes of God.

22. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc.

For we knowe that euery creature groneth with vs alſo/and trauayleth in paine together vnto this preſent.

23. Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis noſtri.

And not onely the creature/but wee alſo which haue the firſt fruites of the Spirit/euen we do ſigh in our ſelues / wayting for the adoption/ euen the redemption of our bodie.

24. Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes :nam quod videt quis: quid ſperat?

For we are ſaued by hope: but hope that is ſeene / is not hope: for howe can a mã hope for that which hee ſeeth?

25. Si autem quod non videmus, ſperamus : per patientiam expectamus.

But if we hope for that we ſee not/ we doe with pacience abide for it.

26. Similiter autem & Spiritus adiuvat infirmitatem noſtram , nam quid oremus ſicut oportet neſcimus: ſed ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Likewiſe the Spirit alſo helpeth our infirmities: for we knowe not what to pray as we ought: but the Spirite it ſelfe maketh requeſt for vs with ſighs / which can not be expreſſed.

Das VIII. Capitel.

21. Denn auch die Creatur frey werden wirdt von dem dienſt des vergenglichen Weſens / zu der herlichen Freyheit der Kinder Gottes.

Thi Creature ſkal oc bliffue fri aff det forgengelige væſens tienſte/ til Guds Børns herlige Frihed.

22. Denn wir wiſſen / daß alle Creatur ſehnet ſich mit vns / vnnd ängſtet ſich noch jmmerdar.

Thi wi vide / at alle Creature forlengis met oſſ/ oc de ere end nu ſtedze i banghed.

23. Nicht allein aber ſie/ſondern auch wir ſelbſt/die wir haben des Geiſtes Erſtling/ ſehnen vns auch bey vns ſelbſt/nach der Kindtſchafft/vnd warten auff vnſers Leibs erlöſung.

Oc icke de aleniſte / Men ocſaa wi ſelff/ſom haffue Aandens førſte grøde / forlengis oc hoſſ oſſ ſelff/ effter Børnenis vdkaarelſe / oc bie effter vore Legemis forløſning.

24. Denn wir ſind wol ſelig / doch in der Hoffnung. Die Hoffnung aber/die man ſihet/iſt nicht hoffnung/ denn wie kan man des hoffen / das man ſihet?

Thi wi ere vel ſalige/dog i Haabet. Oc det Haab/ ſom mand ſeer/er icke haab/Thi huorledis kand mand haabis til det / ſom mand ſeer?

25. So wir aber des hoffen / daß wir nicht ſehen / ſo warten wir ſein durch gedult.

Men Haabis wi til det / ſom wi icke ſee / Da bie wi der effter met taalmodighed.

26. Deſſelbigen gleichen auch der Geiſt hilfft vnſer ſchwachheit auff. Denn wir wiſſen nicht was wir betten ſollen / wie ſichs gebürt / ſondern der Geiſt ſelbſt vertrit vns gewaltiglich / mit vnaußſprechlichen ſeufftzen.

Diſligeſt hielper oc Aanden vor ſkrøbelighed oc Thi wi vide icke/ huad wi ſkulle bede/ſom det ſig burde Men Aanden traader ſelff frem for oſſ til det beſte met wſigelig ſuck.

Kapitola VIII.

21. Nebo y ono ſtwořenij wyſwobozeno bude od ſlužebnoſti poruſſenij / w ſwobodu ſláwy ſynuow Božijch.

Dla tego iž ony bedą wyſwobodzone z niewoliſtwa ſkáženia/ ná wolność chwaly ſynow Bozych.

22. Wijme zagiſté / že wſſecko ſtwořenij ſpolu lká / a při ſwém porodu pracuge až doſawád.

Gdyž wiemy iž wſzythki rzeczy ſtworzone ſpolu wzdycháią y ſpolu boleią/ áž y do czáſu tego.

23. A ne toliko ono/ale y my prwotiny Ducha magijce/ ſami w ſobě lkáme zalijbenij ſynuow Božijch čekagice/ totiž wykaupenij těla naſſeho.

A nie tylko ony rzeczy/ ale y ci ktorzy máią poczatki ducha/ to ieſt/ my ſami w ſobie wzdychamy/ oczekawáiac przyſpoſobienia ſynow/ tho ieſt/ odkupienia ciálá náſzego.

24. Neb ſkrze naděgi/ k ſpaſenij gſme přiwedeni. Ale naděge kteráž ſe widij / nenij naděge: Nebo kdo widij něco/ kterak o tom mámijti naděgi?

Abowiem nádzieią ieſteſmy záchowáni/ a nádzieia ieſliby widziana była / nie ieſt ci nádzieia / A co kto widzi przeczżeby ſie tego nádziewał?

25. Geſtli čeho newidijme / o tom naděgi máme/ a toho ſkrze trpěliwoſt očekáwáme.

Ale ieſli ſie tego nádziewamy czego nie widzimy / iácie z cirpliwośćią oczekawamy.

26. Též také y duch Swatý nápomocen geſt nemocy naſſý: Nebo zač ſe máme modliti/ yak ſluſſý neumijme: Ale ten duch proſý a oroduge za nás lkánijm newyprawitedlným.

Takže też y duch dopomaga krewkoſciam náſzym / ábowiem tego o cobyſmy proſili/ iákoby potrzebá/ niewiemy/ále ſam duch proſi zá námi wzdychániem niewymowionym.

ח

27 דְּמָאֵשׁ דֵּין לְבַוָּתָא הָו יָדַע מָנָא הִי תַּרְעִיתָא דְּרוּחָא דַּאיךְ צֶבְיָנֵהּ הָו דַּאלָהָא מְצַלְיָא חֶלָף קַדִּישֵׁא׃

E colui che eſamina i cuori conoſce qual ſia l'affetto de lo Spirito: percioch' egli domanda per gli Santi ſecondo Iddio.

28 יָדְעִינַן דֵּין דַּאילֵין ד דְּמַחְבִּין לַאלָהָא בְּכֻל מֶדֶם מְעַדֵּר לְהוֹן לְטָבְתָא לַאילֵין דִּקְדֵם סָם דְּנֶהְווֹן קְרַיֵּא׃

E noi ſappiamo che tutte le coſe aiutano di compagnia in bene à quelli che amano Iddio: cioè à quelli che ſon chiamati ſecondo il ſuo propoſito.

29 וּמַן לוּקְדַם יִדַע אֶנּוּן וְרַשַּׁם אֶנּוּן בִּדְמוּתָא ד דְּצוּרְתָא דִּבְרֵהּ דְּהָו נֶהְוֵא בּוּכְרָא דַּאחֵא סַגִּיָּאֵא׃

Imperoche quelli ch'egli ha prima conoſciuti, gli ha etiandio predeſtinati a eſſer fatti conformi à l'imagine del ſuo Figliuolo: accioche eſſo ſia il primogenito tra molti fratelli.

30 לַאילֵין דֵּין דִּקְדַם רַשַּׁם לְהוֹן קְרָא וְלַאילֵין דִּקְרָא לְהוֹן זַדֵּק וְלַאילֵין דְּזַדֵּק לְהוֹן שַׁבַּח׃

E quelli ch'egli ha predeſtinati, gli ha ancho chiamati: e quelli ch'egli ha chiamati, gli ancor giuſtificati: e quelli ch'egli ha giuſtificati, gli ha ancor glorificati.

31 מָנָא הָכִיל נֵאמַר עַל הָלֵין אֵן אֱלָהָא חֲלָפַין מַנוּ דַּלְקוּבְלַן׃

Che diremo noi dunque à queſte coſe? ſe Iddio è per noi, chi ſarà contrà di noi?

32 וְאֵן עַל בְּרֵהּ לָא חָס אֶלָּא חֲלָף כֻּלַּן אַשְׁלְמֵהּ אַיכַנָּא לָא כֻּל מֶדֶם עַמֵּהּ נֶתֶּל לַן׃

Colui che non ha riſparmiato il ſuo proprio Figliuolo, ma l'ha dato per tutti noi: come non ci darà egli ancor tutte le coſe inſieme con eſſo?

33 מַנוּ נֶקְבּוֹל עַל גְּבַיָּא דַּאלָהָא אֱלָהָא מְזַדֵּק׃

Chi metterà innanzi accuſe contra gli eletti di Dio? Iddio è quel che giuſtifica.

ח

27 כִּי־הַדּוֹרֵשׁ לְבָבוֹת וְהַמֵּבִין כָּל־יֵצֶר מַחְשְׁבוֹת יוֹדֵעַ אֶת־שֵׂכֶל הָרוּחַ כִּי כִּרְצוֹן אֱלֹהִים מַעְתִּיר עַל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Mas elque eſcudrinna los coraçones, ſabe que es el deſſeo del Eſpiritu, es à ſaber que conforme à Dios demanda por los Sanctos.

28 כִּי יָדַעְנוּ כִּי לְאֹהֲבֵי אֱלֹהִים כָּל־דְּבָרִים יִפְעַל לַטּוֹבָה לָאֵלֶּה אֲשֶׁר כְּעֶרְכָּהּ קְרוּאִים הֵמָּה׃

Y ya ſabemos, que à losque a Dios aman, todas las coſas les ayudan à bien, es à ſaber à losque conforme àl propoſito ſon llamados (Sanctos.)

29 כִּי הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִקֶּדֶם יְדָעָם אוֹתָם עָרַךְ וְחָתַם לְהַשְׁווֹת לִדְמוּת בְּנוֹ לִהְיוֹתוֹ בְּכוֹר בְּאַחִים רַבִּים׃

Porque losque antes conoció, tambien predeſtinó paraque fueſſen hechos conformes à la imagen de ſu Hijo, paraque el ſea el Primogenito entre muchos hermanos.

30 וַאֲשֶׁר מִקֶּדֶם עָרַךְ וְחָתַם אוֹתָם גַּם קָרָא וַאֲשֶׁר קְרָאָם לָהֶם גַּם הִצְדִּיק וְלַאֲשֶׁר הִצְדִּיק אוֹתָם גַּם הֶאְדִּיר׃

Y à losque predeſtinó, à eſtos tambien llamó; à losque llamó, à eſtos tambien juſtificó: y à losque juſtificó, à eſtos tambien glorificó.

31 וּמַה נֹּאמַר עַל־הָאֵלֶּה אִם הָאֱלֹהִים חֵלֶף אוֹתָנוּ מִי־יוּכַל עָלֵינוּ׃

Pues que diremos à eſto? Si Dios es por noſotros, quien ſera contra noſotros?

32 אֲשֶׁר גַּם עַל־בְּנוֹ יְחִידוֹ לֹא חָס כִּי אִם נְתָנוֹ עַל־כֻּלָּנוּ אֵיכָכָה לֹא חָנַן אוֹתָנוּ עִמּוֹ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לוֹ׃

Elque aun á ſu proprio Hijo no perdonó: antes lo entregó por todos noſotros, como no nos dió tambien con el todas las coſas.

33 מִי־יָחִיב אֶת־בְּחִירֵי אֱלֹהִים וַיהוָה הוּא הַמַּצְדִּיק׃

Quien accuſara contra los Eſcogidos de Dios? Dios es el que los juſtifica.

η'.

27. Ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων.

Mais celui qui ſonde les cœurs, cognoiſt quelle eſt l'affection de l'Eſprit: car il fait requeſte pour les ſaincts ſelon Dieu.

28 Οἴδαμεν δὲ, ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν, πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.

Or ſauons-nous auſſi que toutes choſes aident enſemble en bien à ceux qui aiment Dieu, aſſauoir à ceux qui ſont appeles ſelon ſon propos arreſté.

29. Ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς.

Car ceux qu'il a cognus auparauant, il les a auſſi predeſtinés à eſtre rendus conformes à l'image de ſon Fils: afin qu'icelui ſoit le premier ne entre pluſieurs freres.

30. Οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε.

Et ceux qu'il a predeſtinés, il les a auſſi appelés: & ceux qu'il a appelés, il les a auſſi iuſtifiés, & ceux qu'il a iuſtifies, il les a auſſi glorifies.

31. Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;

Que dirons-nous donc à ces choſes? ſi Dieu eſt pour nous, qui ſera contre nous?

32. Ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτὸν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;

Lui qui n'a point eſpargné ſon propre Fils, mais l'a liuré pour nous tous: comment ne nous eſlargira-il auſſi toutes choſes auec lui?

33. Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν.

Qui intentera accuſation contre les eſleus de Dieu? Dieu eſt celui qui iuſtifie.

CAP. VIII.

27. Qui autem ſcrutatur corda: ſcit quid deſideret Spiritus, quia ſecundùm Deum poſtulat pro ſanctis.

But he that ſearcheth the hearts/ knoweth what is the meaning of the ſpirit: for he maketh requeſt for the Saintes/according to the will of God.

28. Scimus autem quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, iis qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.

Alſo we knowe that all things worke together for the beſt vnto them that loue God/ euen to them that are called of his purpoſe.

29. Nam quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui: ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.

For thoſe which he knewe before/ he alſo predeſtinate to be made like to the image of his Sonne/ that he might be the firſt borne among many brethren.

30. Quos autem prædeſtinavit: hos & vocavit,& quos vocavit: hos & iuſtificavit, quos autem iuſtificavit: illos & glorificavit.

Moreouer whome he predeſtinate/ them alſo he called/ and whome he called/ them alſo he iuſtified/ and whome hee iuſtified/ them he alſo glorified.

31. Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?

What ſhall we then ſay to theſe things? If God be on our ſide/ who can be agaynſt vs?

32. Qui etiam proprio filio non pepercit,ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?

Who ſpared not his owne Sonne/ but gaue him for vs all to death/ how ſhall he not with him giue vs all things alſo?

33. Quis accuſabit adverſus electos Dei? Deus qui iuſtificat.

Who ſhall lay any thing to the charge of Gods choſen? it is God that iuſtifieth.

Das VIII. Capitel.

27. Der aber die Hertzen forſchet/ der weiß/ was des Geiſtes ſinn ſey/ denn er vertrit die Heiligen nach dem das Gott gefellet.

Oc den ſom randſager hiertene/ hand veed/ huad Aandens ſind er/ Thi hand traader frem for de Hellige/ effter ſom det er Gud behageligt.

28. Wir wiſſen aber/ daß denen/ die Gott lieben/ alle ding zum beſten dienen/ die nach dem Fürſatz berüffen ſind.

Oc wi vide/at alle ting tiene dem til det beſte/ſom elſke Gud/ de ſom ere kallede effter Forſetter.

29. Denn welche er zuvor verſehen hat/ die hat er auch verordnet/daß ſie gleich ſein ſolten dem Ebenbilde ſeines Sons/ auff daß derſelbige der Erſtgeborne ſey vnter vilen Brüdern.

Thi huilcke hand haffde tilforn forſeet dem haffuer hand oc beſkicket/ at de ſkulde vere hans Søns Billede lige/ Paa det at hand ſkal vere den Førſtfødde iblant mange Brødre.

30. Welche er aber verordnet hat/ die hat er auch beruffen. Welche er aber beruffen hat/ die hat er auch gerecht gemacht. Welche er aber hat gerecht gemacht/ die hat er auch herrlich gemacht.

Men huilcke hand haffuer beſkicket/ dem haffuer hand oc kaldet. Oc de ſom hand haffuer kaldet/ dem haffuer hand oc giort retferdige. Oc de hand giorde retferdige/dem haffuer hand oc giort herlige.

31. Was wöllen wir denn weiter ſagen? Iſt Gott für vns/ wer mag wider vns ſein?

Huad ville wi da ydermere ſige? Er Gud met oſſ/ huo kand vere imod oſſ?

32. Welcher auch nicht ſeines einigen Sohns nicht hat verſchonet/ſondern hat jhn für vns alle dahin gegeben/ Wie ſolt er vns mit jhm nicht alles ſchencken.

Huilcken ſom oc icke ſparde ſin egen Søn/ Men gaff hannem der hen for oſſ alle/ Hui ſkulde hand icke giffue oſſ alting met hannem?

33. Wer wil die Außerwehlten Gottes beſchuldigen? Gott iſt hie der da gerecht machet.

Huo vil ſkylde Guds Vdualde? Gud er her/ ſom gør retferdige.

Kapitola VIII.

27. Ten pak kterýž geſt zpytatel ſrdcý/ zná která geſt žádoſt Ducha: Nebo wedlě Boha modlij ſe za Swaté:

A ten ktory ſie wywiáduie ſerc/ wie ktory ieſt vmyſł ducha/ iż według Bogá prośi zá świętymi.

28. Wijme pak/ že těm kteřijž milugj Boha wſſeckny wěcy nápomocny gſau k dobrému/totiž těm/ kteřijž wedlě vloženij powoláni gſau/Swatij.

Wiemy też że tym ktorzy miłuią Bogá/ wſzytki rzeczy ſpołu dopomagáiáku dobremu/ to ieſt/ tym ktorzy ſą według naznáczenia iego wezwáni.

29. Nebo kteréž geſt předzwěděl/ty předzřijdil/ aby byli připodobněni obrazu Syna geho/aby on byl prworozený mezy mnohými Bratřijmi.

Abowiem ktore on przed tym poznał/ ty też przed tym naznáczył/ áby ſie zſtháli podobnymi wyobráżeniu Syná iego/ żeby on był pirworodnym miedzy wielem bráciey.

30. Kteréž pak předzřijdil/ těch y powolal: a kterých powolal/ ty y ſprawedliwé včinil/ ty y oſlawil.

A ktore on przed thym náznáczył/ tych też wezwał/ á ktorych wezwał/ ty też vſpráwiedliwił/ á ktore vſpráwiedliwił/ ty też vwielbił.

31. Což tehdy dijme k tomu? Geſtli Bůh s námi/ y kdo proti nám?

Coż tedy rzeczemy ná to? Jeſli Bog zá námi/ ktoż przeciwko nam?

32. Kterýž také áni wlaſtnijmu Synu ſwému neodpuſtil/ ale za nás za wſſecky wydal ho: kterakžby tehdy s nim nedal nám wſſech wěcy?

Ktory też właſnemu Synowi nie zfolgował/ ále go zá nas wſzytki wydał ná śmierć/ Jákoż ieſz nam wſzytkich rzeczy z nim [illegible] nie?

33. Kdo bude žalowati na wywolené Božij? Buoh geſt kterýž oſprawedlňuge:

Ktoż będzie ſkarżył ná wybráne Boże? Bog ieſt ktory vſpráwiedliwia.

ח

34 מנו מחיב משיחא מית וקם ואיתוהי על ימינא דאלהא ובעא חלפין ׃

Chi ſarà quel che condanni? Chriſto e quel che e morto, anzi che e ancor riſuſcitato: ilquale è ancora à la deſtra di Dio, & intercede per noi.

35 מנו יפרשני מן חובה דמשיחא אולצנא או חבושיא או רדופיא או כפנא או ערטליותא או קינדונוס או סיפא ׃

Chi ci ſepararà da l'amor di Chriſto? alcuna tribulatione? ò angoſcia? o perſecutione? ò fame? ò nudità? ò pericolo? ò coltello?

36 איך דכתיב דמטולתך כל יום מיתינן ואתחשבן איך אמרא לנכסתא ׃

Si come è ſcritto, Noi ſiamo per tua cagione ammazzati ogni giorno: ſiamo tenuti come pecore del macello.

37 אלא בהלין כלהון זכינן ביד מן דאחבן ׃

Anzi in tutte queſte coſe noi ſiamo più che vincitori per colui che ci ha amati

38 מפס אנא גיר דלא מותא ולא חיא ולא מלאכא ולא שולטנא ולא חילא ולא דקימן ולא דעתידן ׃

Percioche io ſon aſſicurato che ne morte, ne vita, ne Angeli, ne principati, ne poteſtà, ne coſe preſents, ne future.

39 ולא רומא ולא עומקא ואף לא בריתא אחרתא תשכח תפרשני מן חובה דאלהא דבמרן ישוע משיחא ׃

Ne altezza, ne profondità, ne alcun' altra creatura ci potrà ſeparare da l'amor di Dio che ci ha portato in Chriſto IESV noſtro Signore.

ט

1 קושתא אמר אנא במשיחא ולא מדגל אנא ורעיני מסהד עלי ברוחא דקודשא ׃

Io vi dico la Verità in Chriſto, io non mento: rendendomene teſtimonanza la mia conſcienza per lo Spirito ſanto.

ח

34 מי־הוא זה השופט ישוע המשיח מלך הכבוד המת אף יותר הקם ממתים היושב לימין אלהים אשר גם עותר עלינו הוא השופט ׃

Quien es el que los condenara? El Chriſto Ieſus el que murió: antes elque tambien reſuſcitó, elque tambien eſta à la dieſtra de Dios, elque tambien demanda por noſotros.

35 ומי־יפריד אותנו מאהבת המשיח הצרה או מצוקה או רדופה או רעב או ערם ועריה או מצרים או חרב ׃

Quien nos apartará de la Charidad del Chriſto? Tribulacion? ô anguſtia? ó perſecucion,? ó hambre? ò deſnudez? ò peligro? o cuchillo?

36 כמו נכתב כי עליך הורגנו כל־היום נחשבנו כצאן טבחה ׃

(Como eſtá eſcripto, que Por cauſa de ti ſomos muertos todo el tiempo: ſomos eſtimados como ouejas de matadero.)

37 אך בכל־זאת מנצחים אנחנו בו אשר אהב אותנו ׃

Antes en todas eſtas coſas vencemos por aquet qui nos amò.

38 כי־בטחתי כי לא המות ולא חיים ולא מלאכים ולא שלטונות ולא גבורות ולא הקמים לפנינו ולא עתידים ׃

Por loqual eſtoy cierto que ni la muerte, ni la vida, ni Angeles, ni principados, ni poteſtades, ni lo preſente, ni lo por venir.

39 ולא רום ולא עמק ולא בריאה אחת אחרת יוכלו לפרד אותנו מאהבת אלהים אשר היא בישוע המשיח אדונינו ׃

(Ni forraleza, ni lo alto, ni lo baxo, ni ninguna criatura nos podra apartar de la charidad de Dios, que es en el Chriſto Ieſus, Señor nueſtro.

ט

1 את־אמת מדבר אני במשיח ואינני כזב ומעיד לי מדעי ברוח הקדש ׃

Verdad digo en el Chriſto, no miento, dandome teſtimonio mi conſciencia en el Eſpiritu Sancto.

η'.

34. Τίς ὁ κατακρίνων; χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὃς καί ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.

Qui ſera celui qui condamnera? Chriſt eſt celui qui eſt mort, & qui plus eſt qui eſt reſſuſcité: lequel auſſi eſt à la dextre de Dieu, & qui fait meſme requeſte pour nous.

35. Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμὸς, ἢ λιμὸς, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;

Qui nous ſeparera de la dilection de Chriſt? ſera-ce oppreſſion, ou angoiſſe, ou perſecution, ou famine, ou nudité, ou peril, ou eſpee.

36. Καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν. ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, Nous ſommes liurés à la mort pour l'amour de toi tous les iours, & ſommes eſtimés comme brebis de la boucherie.

37. Ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς.

Ains en toutes ces choſes nous ſommes plus que vainqueurs par celui qui nous a aimés.

38. Πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαὶ, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα.

Car ie ſuis aſſeuré que ni mort, ni vie, ni Anges, ni principautés, ni puiſſances, ni choſes preſentes, ni choſes à venir.

39. Οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Ni hauteſſe, ni profondeur, ni aucune autre creature ne nous pourra ſeparer de la dilection de Dieu, qu'il nous a monſtree en Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Ie di verité en Chriſt, ie ne men point, ma conſcience me rendant teſmoignage par le ſainct Eſprit.

CAP. VIII.

34. Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.

Who ſhall condemne? it is Chriſt/ which is dead/ yea or rather/ which is riſen againe / who is alſo at the right hand of God / and maketh requeſt alſo for vs.

35. Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius?

Who ſhall ſeparate vs from the loue of Chriſt? ſhal tribulation or anguiſh/ or perſecution/ or famine / or nakednes/ or perill/ or ſworde?

36. Sicut ſcriptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.)

And it is written/ For thy ſake are wee killed all daye long: we are counted as ſheepe for the ſlaughter.

37. Sed in his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos.

Neuertheles/ in all theſe things wee are more then conquerours through him that loued vs.

38. Certus ſum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo,

For I am perſwaded that neither death/ nor life / nor Angels/ nor principalities/ nor powers/ nor things preſent nor things to come.

39. Neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quę eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Nor height/ nor depth/ nor any other creature ſhalbe able to ſeparate vs frō the loue of God / which is in Chriſt Jeſus our Lord.

CAP. IX.

VEritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in Spiritu ſancto.

I ſay the trueth in Chriſt/ I lie not/ my conſcience bearing me witnes in the holy Ghoſt.

Das VIII. Capitel.

34. Wer wil verdammen/ Chriſtus iſt hie/ der geſtorben iſt / ja viel mehr/ der auch aufferwecket iſt / welcher iſt zur Rechten Gottes/ vnd vertritt vns.

Huo vil fordøme? Chriſtus er her/ ſom er død/ Je meget mere/ den ſom oc er opueckt / huilcken ſom er hoſſ Guds høyre Haand/ oc traader frem for oſſ.

35. Wer will vns ſcheiden von der Liebe Gottes? Trübſal oder Angſt? oder Verfolgung? oder Hunger? oder blöſſe? oder fährligkeit? oder ſchwert?

Huo vil ſkilie oſſ fra Guds kærlighed? Drøffuelſe eller angiſt / eller forfølgelſe / eller hunger / eller nøgenhed/ eller fahrlighed/ eller Suerd?

36. Wie geſchrieben ſtehet: Vmb deinet willen werden wir getödtet den gantzen tag / Wir ſind geachtet für Schlachtſchafe.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / For din ſkyld drøbis wi den gantſke tag/ Wi ere regnede ſom ſlacte Faar.

37. Aber in dem allen überwinden wir weit/ vmb deß willen / der vns geliebt hat.

Men i alt dette vinde wi longt offuer / for hans ſkyld/ ſom oſſ elſkte.

38. Denn ich bin gewiß / daß weder Todt noch Leben / weder Engel noch Fürſtenthumb / noch gewalt / weder gegenwertiges noch zukünfftiges.

Thi ieg er vis paa / At huercken Død eller Liff/ huercken Engel eller Førſtedøme/ icke eller Mact/ huercken det neruerendis eller tilkommendis.

39. Weder hohes noch tieffes/ noch kein andere Cratur/ mag vns ſcheiden von der Liebe Gottes / die in Chriſto Jeſu iſt vnſerm HERRN.

Huercken høyt eller dybt oc ey noget andet Creature/ kand ſkilie oſſ fra Guds kærlighed/ ſom er i Chriſto Jheſu vor HERRE.

Das IX. Capitel.

Jch ſage die Warheit inn Chriſto/ vnd liege nicht/ des mir zeugnuß gibt mein Gewiſſen / in dem heiligen Geiſt.

JEg ſiger ſandhed i Chriſto / oc liuger icke / Til huilcket min ſamuittighed giffuer mig vedniſbyrd/ i den hellig Aand.

Kapitola VIII.

34. Kdo gſt kterýžby odſaudil? Kryſtus Gežijš / kterýž vmřel/ něbrž kterýž y zmrtwých wſtal/ a kterýž geſt na prawicy Božij kterýž také oroduge za nás.

Ktoryż ieſt coby potepił? Kryſtus ieſtci tym ktory vmárł/ y owſzem też ktory powſtał/ y ktory ieſt ná práwicy Bożey/ ktory też proſi zá námi.

35. A protož kdo nás odlaučij od Láſky Kryſtowy? Zdali zámutek? aneb auzkoſt? nebo protiwenſtwij? Zdali hlad? čili nahota? Zdali nebezpečenſtwj? čili meč?

Ktoż nas odłaczy od miłości Kryſtuſowey? izali vtrápienie? izali vciſk? izali prześladowánie? izali głod? izali nagość? izali niebeſpieczeńſtwo? izali miecz?

36. Jakož pſáno geſt: Že pro tebe mrtweni býwáme celý den: domněni gſme yako Owce oddané k zabitij.

Jáko nápiſano ieſt: Dla ciebie cáły dzień zábijáni bywamy/ byliſmy poczytáni iáko owce ná zabicie naznáczone.

37. Ale toto wſſecko přemáháme ſkrze toho / kterýž nás zamilowal.

Ale w tym wſzytkim przezwyciężamy przez tego ktory nas vmiłowáł.

38. Giſt gſem zagiſté / že ani ſmrt/ ani žiwot/ ani Angelé/ ani Princypatowé / ani poteſtátowé/ ani přijtomné wěcy/ ani budaucý/ aný ſýla.

Abowiem mocnie wierzę / iż áni śmierć / áni żywot / áni Aniołowie/ áni zwirzchności/ áni przełożeńſtwá / áni teráźnieyſze rzeczy/ áni przyſzłe.

:9. Ani wyſokoſt / ani hlubokoſt / ani které giné ſtwořenij bude mocy nás odlaučiti od Láſky Božij / kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Ani wyſokość/ áni głębokość/ áni żadna inſza rzecz ſtworzona nie będzie mogła nas odłączyć od miłości Bożey/ ktora ieſt w Jezuſie Kryſtuſie Pánie naſzym.

Kapitola IX.

PRawduť prawijm w Kryſtu Gežijſſy / a neklamámť/ neb mi ſwědectwij wydáwá ſwědomij mé w Duchu ſwatém.

PRawdę mowię przez Kryſtuſá / nie kłamamci / w czym mi poświádcza ſumnienie moie przez Duchá świętego.

ט

2 דְּכַרְיוּתָא הִי לִי רַבְּתָא וְכֵאבָא דְּמָן לִבִּי לָא שָׁלֵא׃

Che io ho vn gran dolore, e vn continuo tormento al mio cuore.

3 מְצַלֵּא הֲוֵית גֵּיר דְּאֶנָא קְיוּמַי חֶרְמָא אֶהְוֵא מִן מְשִׁיחָא חֲלָף אַחַי וַאחַיְנַי דְּבַבְסַר׃

Imperoche deſiderarei io ſteſſo eſſer ſeparato da Chriſto per li miei fratelli, che ſon miei parenti ſecondo la carne.

4 דְּאִיתַיְהוֹן בְּנַי יִסְרָאֵיל דְּדִילְהוֹן הֲוָת סִימַת בְּנַיָא וְתֶשְׁבּוּחְתָא וְקְיָמֵא וְנָמוֹסָא וְתֶשְׁמֶשְׁתָא וּמוּלְכָּנֵא׃

Iquali ſono Iſraëliti, de i quali è l'adottatione, e la gloria, e le confederationi, è le ordinationi de la Legge, è il culto diuino, è le promeſſe.

5 וַאבָהָתָא וּמֶנְהוֹן אֶתְחְזִי מְשִׁיחָא בַּבְסַר דְּאִיתַוְהִי אֱלָהָא דְּעַל כֹּל דְּלֵהּ תֶּשְׁבְּחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם עָלְמִין אָמֵין׃

De iquali ſono i Padri, e quelli onde è diſceſo Chriſto quanto à la carne, ilquale è Iddio ſopra tutte le coſe benedetto in ſempiterno, Amen.

6 לָא הֲוָא גֵּיר מְסַבַּר נֶפְלַת מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא וְלָא הֲוָא גֵּיר כֻּלְּהוֹן דְּמִן יִסְרָיֵל אִיתַיְהוֹן יִסְרָיֵל׃

Nondimeno non puol eſſer che la parola di Dio ſia caduta. Imperoche non tutti quelli che ſono da Iſraël, ſono d'Iſraël.

7 וְאָף לָא מְטוּל דְּמִן זַרְעֵהּ אֶנוּן דְּאַבְרָהָם כֻּלְּהוֹן בְּנַיָא מְטוּל דְּאֶתְאֲמַר דְּבְאִיסְחָק נֶתְקְרֵא לָךְ זַרְעָא׃

Ne per che ſiano ſeme d'Abraam, ſono però tutti figliuoli: ma, In Iſaac ti ſi chiamarà il ſeme.

8 הָנַו דֵּין לָא הֲוָא בְּנַיָא דְּבֶסְרָא אִיתַיְהוֹן בְּנַיָא דַּאלָהָא אֶלָּא בְּנַיָא דְּמוּלְכָּנָא מֶתְחַשְׁבִין ל לְזַרְעָא׃

Cioè, non quelli che ſon figliuoli de la carne, ſon figliuoli di Dio: ma quei che ſon filiuoli de la promeſſa, ſon riputati nel ſeme.

ט

2 כִּי תוּגָה לִי גְדוֹלָה וּכְאֵב לִבִּי גָּדוֹל מְאֹד׃

Que tengo gran triſteza, y contino dolor en mi coraçon.

3 כִּי־חָפַצְתִּי גַּם אֲנִי לִהְיוֹת חֵרֶם מִמָּשִׁיחַ עַל־אַחַי אֲשֶׁר דּוֹדַי בַּבָּשָׂר׃

Porque deſſeaua yo miſmo ſer apartado del Chriſto por mis hermanos, losque ſon mis parientes ſegun la carne:

4 אֲשֶׁר הֵם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לָהֶם הַמָּנוֹן וּמִקַּח הַבָּנִים וְהַכָּבוֹד וְהַבְּרִית וְלֶקַח הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה וְדִבְרֵי הַשְּׁבוּעָה׃

Que ſon Iſraelitas, de los quales es la adopcion (de hijos) y la gloria, y los conciertos, y la data de la Ley, y el culto, y les promeſſas.

5 לַאֲשֶׁר הָיוּ הָאָבוֹת וּמֵאֲשֶׁר הַמָּשִׁיחַ הוּא כַּבָּשָׂר אֲשֶׁר הוּא עַל־כֹּל־ אֱלֹהִים מְבוֹרָךְ לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

Cuyos ſon los Padres, y de los quales es el Chriſto ſegun la carne EL QVAL ES DIOS ſobre todas las coſas Bendito por ſiglos, Amen.

6 וּבַעֲבוּר כֵּן דְּבַר אֱלֹהִים לֹא נָפַל בָּאָרֶץ כִּי־כֻלָּם אֲשֶׁר מִיִּשְׂרָאֵל אֵין בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃

No empero que la palabra de Dios aya faltado, porque no todos losque ſon de Iſrael ſon Iſraelitas:

7 וְגַם־לֹא כִּי־הוֹיִם זֶרַע אַבְרָהָם כֻּלָּם בָּנִים הֵמָּה כִּי בְּיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ זָרַע׃

Ni por ſer ſimiente de Abraham luego ſon todos hijos mas: En Iſaac te ſerá llamada ſimiente.

8 זֹאת הִיא אֵינָם אֲשֶׁר בְּנֵי הַבָּשָׂר גַּם בְּנֵי אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי־אִם בְּנֵי הַשְּׁבוּעָה יֵחָשְׁבוּ זָרַע׃

Quiere dezir, No losque ſon hijos de la carne, eſtos ſon los hijos de Dios: mas losque ſon hijos de la promeſſa, eſtos ſon contados en la generacion:

θʹ.

2. Ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου.

Que i'ai grande triſteſſe & continuel torment en mon cœur.

3. Ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα.

Car deſireroy-ie moi-meſme eſtre ſeparé de Chriſt pour mes freres, qui ſont mes parens ſelon la chair.

4. Οἵτινές εἰσιν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία καὶ ἡ δόξα καὶ αἱ διαθῆκαι καὶ ἡ νομοθεσία καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι.

Leſquels ſont Iſraelites, deſquels eſt l'adoption, & la gloire, & les alliances, & la ordonnance de la Loy, & le ſeruice diuin, & les promeſſes.

5. Ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Deſquels ſont les peres, & deſquels ſelon la chair eſt deſcendu Chriſt, qui eſt Dieu ſur toutes choſes, benit eternellement. Amen.

6. Οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ ἰσραὴλ, οὗτοι ἰσραήλ.

Toutesfois il ne ſe peut faire que la Parole de Dieu ſoit decheute: car tous ceux qui ſont d'Iſrael, nē ſont pas pourtant Iſrael.

7. Οὐδ᾽ ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀβραάμ, πάντες τέκνα· ἀλλ᾽ ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.

Et pour eſtre ſemence d'Abraham ils ne ſont point pourtant tous enfans: mais, en Iſaac te ſera appelee ſemence.

8. Τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.

C'eſt à dire, non point ceux qui ſont enfans de la chair, ſont enfans de Dieu: mais ceux qui ſont enfans de la promeſſe, ſont reputés pour ſemenee.

CAP. IX.

2. Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo.

That I haue great heauineſſe/ and continuall ſorowe in mine heart.

3. Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem.

For I woulde wiſhe my ſelfe to be ſeparated from Chriſt/ for my brethren that are my kinſmen according to the fleſh.

4. Qui ſunt Iſraëlitæ, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum & legislatio, & obſequium, & promiſſa.

Which are the Iſraelites/to whom perteyneth the adoption/and the glorie/ and the Couenants/ and the giuing of the Lawe/ and the ſeruice of God/ and the promiſes.

5. Quorum patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula, Amen.

Of whome are the fathers/ and of whome concerning the fleſh/ Chriſt came/ who is God ouer all bleſſed for euer/ Amen.

6. Non autem quod exciderit verbum Dei. Nō enim omnes qui ex Iſraël, ii ſunt Iſraëlitæ.

Notwithſtanding it cannot be that the word of God ſhould take none effect for all they are not Iſrael/ which are of Iſrael.

7. Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii: ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

Neither are they all children/ becauſe they are the ſeede of Abraham: but/ In Iſaac ſhall thy ſeed be called.

8. Id eſt, non qui filii carnis: hi filii Dei, ſed qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.

That is/ they which are the children of the fleſh/ are not the children of God: but the children of the promes are counted for the ſeed.

Das IX. Capitel.

2. Daß ich groſſe trawrigkeit vnd ſchmertzen on vnterlaß in meinem hertzen habe.

At ieg haffuer vden affladelſe ſtor ſorg oc bedrøffuelſe i mit hierte.

3. Ich habe gewünſchet/ verbannet zu ſein von Chriſto/ für meine Brüder/ die meine Gefreunde ſind nach dem Fleiſch.

Jeg yndſkede at vere forbandet aff Chriſto/ for mine Brødre/ ſom ere mine frender effter kødet.

4. Die da ſind von Iſrael/ welchen gehöret die Kindſchafft vnd die Herrligkeit/ vnd der Bund/ vnnd das Geſetz/ vnnd der Gottesdienſt/ vnnd die Verheiſſung.

De ſom ere aff Iſrael/ Huilcke Børnenis vdkaarelſe tilhører/ oc Herligheden/ oc Pacten/ oc Lowen/ oc Gudstienſte/ oc Løfftet.

5. Welcher auch ſind die Vätter/ auß welchem Chriſtus her kompt nach dem Fleiſche/ der da iſt Gott über alles/ gelobet inn Ewigkeit/ Amen.

Huilcke ſom oc ere de Fedre/ der Chriſtus er kommen aff effter kødet/ Som er Gud offuer alting/ loffuit ⸱ euighed/ Amen.

6. Aber nicht ſage ich ſolches/ daß Gottes Wort darumb auß ſey. Denn es ſind nicht alle Iſraeliter/ die von Iſrael ſind.

Men icke ſiger ieg dette/ ad Guds ort er fordi vde. Thi de ere icke alle Iſraeliter ſom ere aff Iſrael.

7. Auch nicht alle die Abrahams Samen ſind/ ſind darumb auch Kinder/ ſondern in Iſaac ſoll dir der Samen genennet ſein.

Ey heller alle de ſom ere aff Abrahams Sæd/ ere fordi ocſaa Børn/ Men Sæden ſkal kaldis dig i Iſaac.

8. Das iſt/ Nicht ſind das Gottes Kinder/ die nach dem Fleiſch Kinder ſind/ ſondern die Kinder der Verheiſſung werden für Samen gerechnet.

Det er/ De ere icke alle Guds Børn/ ſom ere born effter kødet/ Men Forietteſſens Børn bliffue regnede for Sæden.

Kapitola IX.

2. Ze zámutek mám weliký a vſtawičnau žaloſt na ſrdcy mém.

Ze mam wielką žáłość/ y ſerce moie vſtáwiczna boleść.

3. Žádalbych zagiſté/ abych yá ſám byl oddělen od Kryſta miſto mých Bratřij/ kteřijž gſau přijbuznij mogi wedlé těla.

Abowiem ia ſam žądałbych odłączonym być od Kryſtuſá za brácia moie/ to ieſt/ zá krewne moie według ciałá.

4. A ti gſau Izrahelſſtij/ gegichžto geſt zaſljbenij ſynowſké/ y ſláwa/ y přikázanij/ y Zákona dánij/ ſlužba Božij/ a zaſljbenij.

Ktorzy ſą Izráelczycy/ á ktorych ieſt ſpoſobienie ſynow/ y chwałá y poſtánowienie zakonu/ y ſłužbá Boža/ y obietnice.

5. Gegich také y Otcowé/ z nichžto geſt Kryſtus wedlé Těla/ kterýž geſt nade wſſecko Buoh požehnaný/ Amen.

Ktorych oycowie ſą y ći co z nich poſzedł Kryſtus według ciała/ ktory ieſt nád wſzyſtkimi Bog błogoſłáwiony ná wieki. Amen.

6. Ne tak mluwijm to/ yakoby mělo býti zmařeno Slowo Božij. Neb ne wſſyckni kteřijž gſau z Izrahele/ ti gſau Izrahelſſtij:

Ale to nie može być žeby w niwecz poſzło ſłowo Boże/ abowiem ći nie wſzyſcy ſą Izraelem. ktorzy z Izráela poſzli.

7. Ani ti kteřj gſau Sýmě Abrahamowo/ wſſyckni gſau ſynowé: Ale w Izákowi nazwáno bude tobě Sýmě:

Ani wſzyſcy ſą ſynmi že ſą plemieniem Abraamowym/ ale w Izáaku będzie tobie plemie nazwáne.

8. To geſt/ ne ti kteřijž gſau ſynowé těla/ gſau ſynowé Božij: ale kteřij gſau Synowé zaſljbenij/ ti počijtagij ſe za Semeno.

To ieſt/ nie ktorzy ſą ſynowie ciáłá/ ći tež ſą ſynowie Boży/ ale ktorzy ſą ſynmi obietnice/ ći bywáią w plemie policzeni.

ט

9 דְּמוּלְכָּנָא גֵּיר אִיתַיְהּ מֶלְּתָא הָדָא דַּבְזַבְנָא הָנָא אָתֵא וְיֶהֱוֵא בְּרָא לְסָרָא׃

Percioche queſta è la parola de la promeſſa, Io verrò in queſto tempo, e Sara hauerà vn figliuolo.

10 וְלַו הָדָא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף רַבְקָא כַּד עַם חַד אֲבוּן אִיסְחָק אִית הֲוָת לָהּ שׁוּתָּפוּתָא׃

E non ſol queſto, ma ancora Rebecca, quando hebbe conceputo d'vno, cioè del noſtro padre Iſaac.

11 עַד לָא נֶתְיַלְדוּן בְּנַיְהּ וְלָא נֶסְעְרוּן טָבְתָא אַו בִּישְׁתָא קַדְמַת אֶתְיַדְעַת גַּבְיוּתֵהּ דַּאלָהָא דְּהִי תְקַוֵּא׃

Perche non eſſendo ancor nati i fanciulli, ne hauendo fatto bene ò male alcuno (accioche il propoſito di Dio ſteſſe fermo ſecondo l'elettione.

12 לָא בַּעְבָדֵא אֶלָּא בְּיַד מַן דַּקְרָא אֶתְאֲמַר גֵּיר דְּקַשִּׁישָׁא נֶהְוֵא עַבְדָּא לַזְעוּרָא׃

Non per le opere, ma per colui che chiama) le fu detto, Il maggiore ſeruirà al minore.

13 אַיְךְ דַּכְתִיב דַּלְיַעְקוּב רַחְמֵת וַלְעִיסַו סְנִית׃

Si come è ſcritto, Io ho amato Iacob, & hauuto in odio Eſau.

14 מָנָא הָכִיל נֵאמַר דַּלְמָא עַוְלָא אִית לְוָת אַלָהָא חַס׃

Che diremo noi dunque? In Dio eui egli ingiuſtitia? Non gia.

15 הָא אַף לְמוּשֵׁא אָמַר אֶרַחֵם עַל אַיְנָא דִּמְרַחֵם אֶנָא וְאֶחוּן לְאַיְנָא דְּחָאֵן אֶנָא׃

Percioch'egli dice à Moiſe, Io hauerò miſericordia di chiunque hauerò miſericordia: e farò mercè à chiunque io farò mercè.

16 לָא הָכִיל בְּאִידַי מַן דְּצָבֵא וְלָא בְּאִידַי מַן דְּרָהֵט אֶלָּא בְּאִידַי אַלָהָא מְרַחְמָנָא׃

Non è dunque di chi vuole, ne di chi corre: ma è di Dio che fa miſericordia.

ט

9 כִּי דְּבַר הַשְּׁבוּעָה זֶה הוּא כָּעֵת חַיָּה הִנֵּה בֵן־לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ׃

Porque la palabra de la promeſſa es eſta, Como en eſte tiempo vendré: y tendrá Sara vn hijo.

10 וְלֹא לְבַדָּהּ לְשָׂרָה כִּי־אִם רִבְקָה מִמִּשְׁכַּב אֶחָד הָיְתָה לְיִצְחָק אָבִינוּ וְהִנֵּה תוֹמִים בְּבִטְנָהּ׃

Y no ſolo eſto, mas tambien Rebecca concibiendo de vna vez, de Iſaac nueſtro padre.

11 וְאַף כִּי־לֹא יֻלְּדוּ וְלֹא פָעֲלוּ מְאוּמָה טוֹבָה וְרָעָה אֲשֶׁר כְּמִבְחַר אֱלֹהִים יָקוּם הָעֵרֶךְ׃

Porque no ſiendo aun nacidos, ni auiendo hecho aun ni bien ni mal, paraque el propoſito de Dios conforme à la elecion.

12 לֹא מִמַּעֲשִׂים כִּי אִם מֵאֲשֶׁר קוֹרֵא נֶאֱמַר לָהּ כִּי־רַב יַעֲבוֹד צָעִיר׃

No por las obras, ſi no por el que llama, permaneciesſe. Le fué dicho que, El mayor ſeruiria àl menor.

13 כְּמוֹ נִכְתַּב וָאֹהַב אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־עֵשָׂו שָׂנֵאתִי׃

Como eſtà eſçripto A Iacob amé, mas à Eſau aborreci.

14 וּמָה נֹּאמַר אִם יֵשׁ עַוְלָה אֵת־אֱלֹהִים חָלִילָה׃

Puesque diremos? Que ay injuſticia acerca de Dios En ninguna manera.

15 כִּי־לְמֹשֶׁה אָמַר וְחַנֹּתִי אֶת־אֲשֶׁר אָחֹן וְרִחַמְתִּי אֶת־אֲשֶׁר אֲרַחֵם׃

Mas à Moyſen dize, Auré miſericordia? del que vuiere miſericordia: y compadecermehé delque me compadeceré.

16 עַל־כֵּן לֹא לַמִּתְאַוֶּה וְלֹא לַקַּל לָרוּץ כִּי אִם לֵאלֹהִים הַמְרַחֵם׃

Anſique no es delque quiere, ni delque corre: ſi no de Dios, que ha miſericordia.

θ'.

9. Ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάῤῥᾳ υἱός.

Car voici la parole de la promeſſe, Ie viendrai en ceſte meſme ſaiſon, & Sara aura vn fils.

10. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν.

Et non ſeulement ceſtui-ci, mais auſſi Rebecca quand elle eut conceu d'vn, aſſauoir de noſtre pere Iſaac.

11. Μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἵνα ἡ κατ᾽ ἐκλογὴν τοῦ θεοῦ πρόθεσις μένῃ.

Car deuant que les enfans fuſſent nés, & qu'ils euſſent fait ne bien ne mal, (afin que le propos arreſté ſelon l'election, de Dieu demeuraſt.

12. Οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ καλοῦντος. Ἐῤῥέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι.

Non point par les œuures, mais par celui qui appele) il lui fut dit, Le plus grand ſeruira au moindre:

13. Καθὼς γέγραπται, τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, I'ai aimé Iacob, & ai haï Eſau.

14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο.

Que dirons nous donc: Y a-il iniquité enuers Dieu: Ainſi n'aduiene.

15. Τῷ γὰρ μωσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω.

Car il dit à Moyſe, I'aurai merci de celui de qui i'aurai merci: & ferai miſericorde à celui à qui ie ferai miſericorde.

16. Ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ.

Ce n'eſt point donc ne du voulant ne du courant: mais de Dieu qui fait miſericorde.

CAP. IX.

9. Promiſſionis enim verbum hoc eſt, Secundùm hoc tempus veniam: & erit Saræ filius.

For this is a worde of promes/ In this ſame time will I come/ and Sara ſhall haue a ſonne.

10. Non ſolùm autem illa: ſed & Rebecca ex vno concubitu habens, Iſaac patris noſtri.

Neyther hee onely felte this/but alſo Rebecca when ſhe had conceyued by one/ euen by our father Iſaac.

11. Cùm enim nondum nati fuiſſent, aut aliquid boni egiſſent aut mali (vt ſecundum electionem propoſitum Dei maneret.)

For yer the children were borne / and when they had neither done good/ nor euill (that the purpoſe of God might remaine according tho electiō not by workes/but by him that calleth.)

12. Non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei: Quia maior ſerviet minori.

It was ſayde vnto her / The elder ſhall ſerue the yonger.

13. Sicut ſcriptum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui.

As it is written, I haue loued Iacob/ and haue hated Eſau.

14. Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? Abſit.

What ſhall we ſay then? Is there vnrigthcouſnes with God? God forbid.

15. Moyſi enim dicit, Miſerebor cuius miſereor: & miſericordiam præſtabo cuius miſerebor.

For he ſayth to Moſes/ I wil haue mercie on him / to whom I will ſhew mercie/ & will haue compaſſion on him/ on whome I will haue compaſſion.

16. Igitur non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei.

So then it is not in him that willeth/ nor in him that runneth but in God that ſheweth mercie.

Das IX. Capitel.

9. Denn diß iſt ein wort der Verheiſſung/ da er ſpricht: Vmb diſe zeit will ich kommen/ Vnd Sara ſol einen Sohn haben.

Thi dette er Foriettelſens ord/ der hand ſiger/ Paa denne tid vil ieg komme/ oc Sara ſkal haffue en ſøn.

10. Nicht allein aber iſts mit dem alſo/ ſondern auch da Rebecca von dem einigen Iſaac vnſerm Vater ſchwanger ward.

Oc det er icke alleniſte ſaa met hende/men oc ſaa der Rebecca bleff fructſommelig aff den eniſte Iſaac vor Fader.

11. Ehe die Kinder geboren waren/ vnd weder guts noch böſes gethan hatten/ auff daß der fürſatz Gottes beſtůnde/nach der wahle/ward zu jhr geſagt.

For end Børnene bleffue fødde/oc huercken haffde giort gaat eller ønt/paa det at Guds forſæt ſkulde bliffue beſtandig/ effter vduelelſen da bleff der ſagd ſaa til hende.

12. Nicht auß verdienſt der Werck ſondern auß Gnaden des Beruffers/ alſo: Der gröſſeſt ſoll dienſtbar werden dem kleinen.

Icke aff Gerningers fortienſte / men aff hans naade ſom kallede / Den Størſte ſkal tiene den Minſte.

13. Wie den geſchrieben ſtehet: Jacob habe ich geliebet / Aber Eſau hab ich gehaſſet.

Som der oc ſtaar ſcreffuit / Jacob elſkte ieg / men Eſau hade de ieg.

14. Was wöllen wir denn hie ſagen? Iſt denn Gott vngerecht? Das ſey ferne.

Huad wille wi da her ſige til? Er da Gud vretferdig? Det vere longt fra.

15. Denn er ſpricht zu Moſe: Welchem ich gnedig bin / dem bin ich gnedig / vnd welches ich mich erbarme / des erbarme ich mich.

Thi hand ſiger til Moſe / huilcken ieg er naadig/ den er ieg naadig / Oc huilcken ieg forbarmer mig offuer/den forbarmer ieg mig offuer.

16. So ligt es nun nicht an iemands wöllen oder lauffen / ſondern an Gottes erbarmen.

Saa ſtaar det icke nu i nogens vilie eller løben/ men i Guds forbarmelſe.

Kapitola IX.

9. Neb toto geſt ſlowo zaſljbenj / W tēmž čaſu přijgdu / a Sára bude mijti Syna.

Abowiem ſłowá obietnice thy ſa: W ten to czas przyde/ a bedzie Sara ſyná miałá.

10. A netoliko ona / ale y Rebeka počala z gednoho ſzitij s Izákem Otcem naſſým.

A nie tylko to/ále też y Rebbeká záſtapiwſzy w brzemie z iednego/ to ieſt/ z Izááká oycá náſze ſyny miałá.

11. A když ſe geſſtě byli nenarodili/ani co dobrého ani zlého včinili / aby wedlé wywolenij vpewněno bylo zaſljbenij Božij.

Abowiem gdy ſie byly ieſzcże nie narodziły dziatki/ ani co dobre⁹ abo złego vczyniły / aby mocne zoſtáło náznáczenie Boże/ ktore ieſt według wybránia tego / to ieſt/ nie z vczynków/ ale z tego ktory wzywa.

12. A ne z ſkutkuow/ ale z toho kterýž k ſobě wolá miuweno geſt gij: Wětſſý ſlaužiti bude menſſýmu.

Rzeczono iey/ że wietſzy bedzie ſłużył mnieyſzemu.

13. Yakož pſáno geſt: Jákoba gſem zamilowal / ale Ezau w nenáwiſti gſem měl.

Jako ieſt napiſano: Jákubám vmilowal/ a Ezawm nienawidział.

14. Y což pak dijme? Z dali neſprawedlnoſt geſt v Boha? Nikoli.

Coż tedy rzeczemy? Ieſt że nieſprawiedliwoſć v Bogá? Nie day tego Boże.

15. Neb on řekl k Moyžijſſowi/ Smiluji ſe nad tijm / nad kým ſe ſmilowati chcy/ a ſlituji ſe nad tijm/ nad kým ſe ſlitowati chcy.

Abowiemći Mojżeſzowi mowi: Zmiłuie ſie nád kim ſie zmiłuie á zlitwie ſie nád kim ſie zlitwie.

16. A protož neniſſt na tom kdož chce/ ani na tom kdož běžij/ ale geſt na Bohu/ kterýž ſe ſmiluge.

A tedyć wybránie nie ieſt tego ktoryby chciał / ani tego ktoryby biegł/ ále Bogá ktory ſie zmiłuie.

ט

17 אָמַר גֵּיר בִּכְתָבָא
לְפַרְעוֹן דְּלָהּ לְהָדָא
אֲקִימְתָּךְ דְּאַחְוֵא בָּךְ חַילִי
וַדְיִתְכְּרֵז שְׁמִי בְּאַרְעָא
כֻּלָּהּ׃

Imperoche la Scrittura dice à Faraone, A queſto proprio fine t'ho ſuſcitato per moſtrar in te la mia potentia, & accioche il mio nome ſia auuntiato in tutta la terra.

18 מְדֵין עַל מַן דְּצָבֵא
הוּ מְרַחֵם וְעַל מַן דְּצָבֵא
מְקַשֵּׁא׃

Egli hà dunque miſericordia di chi egli vuole, e indura chi egli vuole,

19 וַדְבַר תֵּאמַר דְּעַל מָנָא
רָשֵׁא מַנוּ גֵּיר דַּקְּיוֹם
לוּקְבַל צֶבְיָנֵהּ׃

Tu mi dirai dunque, Perche ſi lamenta egli piu di noi? perche, chi è che poſſa reſiſtere à la ſua volonta?

20 אַנְתְּ הָכִיל מַן אַנְתְּ
אוֹ בַּר־נָשָׁא דְּפָתְגָמָא
לַאלָהָא יָהֵב אַנְתְּ דַּלְמָא
אָמְרָא גְּבִילְתָּא לְמַן
דְּגַבְלָהּ דַּלְמָנָא הָכַנָא
גְּבַלְתַּנִי׃

Ma piu toſto, o huomo chi ſei tu, che replichi contra Dio? La coſa formata dirà ella à colui che l'ha formata, Perche m'hai tu fatta coſi?

21 אוֹ לָא שַׁלִּיט פַּחָרָא
עַל טִינֵהּ דְּמֶנָּהּ מֶן גְּבִילְתָּא
יֶעְבֵּד מָאנֵא חַד לְאִיקָרָא
וְחַד לְצַעֲרָא׃

Il vaſato che fà vaſi di terra, non ha egli poteſtà di far de la medeſime maſſa vn vaſo ad honore, & vnaltro à diſonore?

22 אֶן דֵּין צָבָא אֱלָהָא
דְּיַחֲוֵא רוּגְזֵהּ וְיוֹדַע חַילֵהּ
אַיְתִי בְּסוּגָאָא דְּמַגְּרַת
רוּחֵהּ רוּגְזָא עַל מָאנֵא
דְּרוּגְזָא דַּגְמִירִין לְאַבְדָנָא׃

E che dunque, ſe Iddio volendo moſtrar la ſua ira, e far conoſcere il ſuo potere, ha ſofferti con molta patientia i vaſi de l'ira preparati à la perditione.

23 וַאשְׁפַּע רַחְמַוְהִי עַל
מָאנֵא דְּרַחְמֵא דְּמַטִּיבִין
הֲווֹ לַאלָהָא לְתֶשְׁבּוּחְתָּא׃

E per farnote le ricchezze de la ſua gloria ne i vaſi de la miſericordia, i quali ha preparati à la gloria?

ט

17 כִּי־אֹמֵר הַכְּתָב לְפַרְעֹה
וְאוּלָם בַּעֲבוּר זֹאת הֶעֱמַדְתִּיךָ
בַּעֲבוּר הַרְאוֹתְךָ אֶת־כֹּחִי וּלְמַעַן
סַפֵּר שְׁמִי בְּכָל־הָאָרֶץ׃

Porque la Eſcriptura dize de Pharaon que Para eſto miſmo te hé leuantado, es à ſaber para moſtrar en ti mi potencia, y que mi Nombre ſea denunciado por toda la tierra.

18 לָכֵן חָנַן אֶת־אֲשֶׁר יָחֹן
וְרִחַם אֲשֶׁר יְרַחֵם וְגַם חִזֵּק
אֲשֶׁר יְחַזֵּק׃

De maneraque del que quiere tiene miſericordia. y alque quiere endurece.

19 וְתֹאמַר אֵלַי וּמַה עוֹדֶנּוּ יוֹכִיחַ
וּמִי־עַל־עֲצָתוֹ יָקוּם׃

Diras me pues, Porque pues ſe enoja? porque quien reſiſtira à ſu voluntad?

20 לָכֵן מִי אַתָּה הָאֱנוֹשׁ כִּי־
תַעֲנֶה לֵאלֹהִים הֲיֹאמַר חֹמֶר
לְיֹצְרוֹ מַה תַּעֲשֶׂה הוֹי אוֹמֵר לְאָב
מַה־תּוֹלִיד וּלְאִשָּׁה מַה־תְּחִילִין׃

Mas antes, ô hombre, tu quien eres paraque alterques con Dios? ó dira el vaſo de barro alque lo labró, Porque me has hecho tal?

21 הֲלֹא יֵשׁ לְיוֹצֵר שִׁלְטֹנוֹ עַל־
הַחֹמֶר מֵעֲרִסָה אַחַת לַעֲשׂוֹת
אֶת־כְּלִי אֶחָד לְכָבוֹד וְאֶחָד
לְבֹשֶׁת׃

O no tiene poteſtad el ollero para hazer de la miſma maſſa vn vaſo para honrra, y otro para verguença?

22 וְאִם יַחְפּוֹץ אֱלֹהִים לְהַרְאוֹת
אֶת־חֲרוֹן אַפּוֹ וּלְהוֹדִיעַ אֶת־
גְּבוּרָתוֹ הִתְאַפֵּק בְּרֹב חֶסֶד וְאֶרֶךְ
אַפַּיִם אֶת־כְּלֵי חֲרוֹנוֹ הַנְּכוֹנִים
לַאֲבַדּוֹן׃

Y que ſi Dios, queriendo moſtrar la yra y hazer notoria ſu potencia, ſupportô con mucha manſedumbre los vaſos de yra, preparados para muerte.

23 וַאֲשֶׁר יוֹדִיעַ אֶת־עֹשֶׁר כְּבוֹדוֹ
עַל־כְּלֵי הַתְּחִנָּה אֲשֶׁר הֱכִינָם
לְכָבוֹד׃

Y haziendo notorias las riquezas de ſu gloria para con los vaſos de miſericordia que el ha preparado para gloria?

θ'.

17. Λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ Φαραώ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

Car l'Eſcriture dit à Pharao, Ie t'ai ſuſcité à ceſte propre fin pour demonſtrer en toi ma puiſſance, & afin que mõ Nom ſoit annoncé en toute la terre.

18. Ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.

Il a donc merci de celui qu'il veut, & endurcit celui qu'il veut.

19. Ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε;

Or tu me diras, pourquoi ſe plaind-il encore: car qui eſt celui qui peut reſiſter à ſa volonté:

20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;

Mais pluſtoſt ô homme, qui es-tu, toi qui conteſtes contre Dieu: La choſe formee dira-elle à celui qui l'a formee, Pourquoi m'as-tu ainſi faire.

21. Ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ; ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;

Le potier de terre n'a-il point puiſſãce de faire d'vne meſme maſſe de terre vn vaiſſeau à honneur, & vn autre à deshonneur?

22. Εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργήν, καὶ γνωρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν.

Et qu'eſt-ce, ſi Dieu en voulant monſtrer ſon ire, & donner à cognoiſtre ſa puiſſance, a toleré en grande patience les vaiſſeaux d'ire, appareillés à perdition?

23. Καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν;

Et pour donner à cognoiſtre la richeſſe de ſa gloire ès vaiſſeaux de miſericorde, leſquels il a preparés à gloire?

CAP. IX.

17. Dicit enim ſcriptura Pharaoni : Quia in hoc ipſum excitavi te, vt oſtendam in te virtutem meam: & ut annuntietur nomen meum in vniverſa tetta.

For the Scripture ſayeth vnto Pharao/ For this ſame purpoſe haue I ſtirred thee vp/ that I might ſhewe my power in thee / and ỿ my Name might be declared throughout all the earth.

18. Ergo cui vult miſeretur: & quem vult indurat.

Therefore he hath mercie on whome hee will/and whom he will / he hardeneth.

19. Dicis itaq; mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim eius quis reſiſtit?

Thou wilt ſay then vnto me/ Why doeth he yet complaine? for who hath reſiſted his will?

20. O homo, tu quis es qui reſpondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui ſe finxit: Quid me feciſti ſic?

But/ O man / who art thou which pleadeſt agaynſt God? ſhall the thing formed ſay to him that formed it/ Why haſt thou made me thus?

21. An non habet poteſtatem figulus luti, ex eâdem maſſa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?

Hath not the potter power of the clay to make of the ſame lumpe one veſſell to honour/and another vnto diſhonour?

22. Quod ſi Deus volens oſtendere iram, & notam facere potentiam ſuam, ſuſtinuit in multa patientia, vaſa iræ apta in interitum.

What and if God woulde/to ſhewe his wrath / and to make his power knowen/ſuffer with long pacience the veſſels/of wrath/prepared to deſtruction?

23. Vt oſtenderet divitias gloriæ ſuæ in vaſa miſericordiæ quæ præparavit in gloriam.

And that he might declare the riches of his glorie vpon the veſſels of mercie / which he hath prepared vnto glorie?

Das IX. Capitel.

17. Denn die Schrifft ſagt zu Pharao: Eben darumb habe ich dich erwecket / daß ich an dir meine Macht erzeige / auff daß mein Name verkündiget werde in allen Landen.

Thi Scrifften ſiger til Pharao / Lige der faare opuecte ieg dig/at ieg vilde beuiſe min Mact paa dig/ Paa det at mit Naffn ſkulde forkyndis i alle Land.

18. So erbarmet er ſich nun / welches er wil / vnnd verſtocket welchen er wil.

Saa forbarmer hand ſig nu offuer den / ſom hand vil / Oc forherder den ſom hand vil.

19. So ſageſt du zu mir: Was ſchuldiget er denn vns? Wer kan ſeinem willen widerſtehen?

Da ſiger nu til mig. Hui ſkylder hand oſſ da? Huo kand ſtaa imod hans vilie?

20. Ja lieber Menſch / wer biſt du denn / daß du mit Gott rechten wilt? Spricht auch ein Werck zu ſeinem Meiſter / warumb macheſt du mich alſo?

Ja kære Menniſke/ huo eſt du da / at du vilt bruge Retten met Gud? Siger oc en Gerning til ſin Meſtere / Hui gør du mig ſaa?

21. Hat nicht ein Töpffer macht / auß einem klumpen zu machen / ein Faß zu ehren / vnd das ander zu vnehren?

Haffuer icke en Paattemagere mact til at gøre it Kar til ære / oc it andet til vanære / aff it ſtycke Leer.

22. Derhalben da Gott wolte zorn erzeigen / vñ kunth thun ſeine Macht / hat er mit groſſer gedult getragen die Gefeſſe des zorns / die da zugerichtet ſind zur verdammnuß.

Der faare der Gud vilde beuiſe vrede / oc kundgøre ſin mact / Da leed hand met ſtor taalmodighed vredens Kar / ſom ere beredde til fordømelſe.

23. Auff daß er kunth thete den Reichthumb ſeiner Herrligkeit an den Geſeſſen der Barmhertzigkeit / die er bereitet hat zur Herrligkeit.

Paa det hand kunde kundgøre ſin Rigdoms herlighed / paa barmhertighedſens Kar / ſom hand haffde bered til Herlighed.

Kapitola IX.

17. Neb dij Pijſmo k Faraonowi: Proto že gſem wzbudil tebe / abych dokázal na tobě mocy mě / a aby bylo rozhláſſeno Gměno mě na wſſý zemi.

Abowiemći mowi piſmo Fáráonowi : Ná tom cie pobudził / abych okazal moc moie w thobie / y żeby było opowiedáne imie moie po wſzytkiey ziemi.

18. A protož nad kýmž ráčij ſmiluge ſe / a koho chce zatwrdij.

Nád kimći tedy chce / nád tym ſie zmiluie / a kogo chce / tego zatwardze.

19 Ale dijſs ty mně: Proč geſſtě nařijká? nebo wůli geho kdo geſt odepřel?

Rzeczeſz mi tedi: Przecz że ſie iuż gniewa? bo ktoż ſie ſprzeciwił woley ie°?

20. O člowěče / ty kdo gſy kterýž odmlauwáſs Bohu? Zdaliž hrnec může řijcy Hrnčijři: Proč gſy mne tak vdělal?

Rowſzem o cżłowiecże / ktożeś thy ieſt / ktory odpowiedaſz náprzeciwko Bogu? Zali rzecz vlepiona powie temu ktory ią vlepił: Przecżeś mie tak vczynił?

21. Zdaliž Hrnčijř nemá mocy nad hlijnau / aby z gednoho ſtayného truple vdělal gednu Nádobu ke cti / a ginau ku potupě?

Zali gárncarz gliny w mocy niema / aby z teyże ſztuki vczynił iedno naczynie ná vcżciwość / á drugie ná zelżywość?

22. Což pak že Buoh chtěge vkázati hněw ſwůg / a oznámiti moc ſwau / ſnáſſel we mnohé trpělivoſti / nádobij hněwu / připrawené k zahynutij.

Ateſli też Bog chcac gniew okázać / y znaczną vczynić możność ſwoię / zniosł wielką cirpliwoſcią naczynia gniewu / ná ſtracenie przyprawione.

23. Aby také vkázal Zbožj ſláwy ſwé / při nádobij Miloſrdenſtwij / kteréž geſt připrawil k Sláwě.

A iżby wiádome vczynił bogactwo chwały ſwey nad naczyniem miłoſierdzia / ktore ku chwale zgotował?

ט

24 דְּאִיתַין חְנַן קְרָיֵא לָא הָוָא בַּלְחוּד מֶן יְהוּדָיֵא אֶלָּא אַף מֶן עַמְמֵא׃

Iquali egli ha etiandio chimati, cioè noi, non ſol de Giudei, ma ancora de Gentili.

25 אֵיכַנָּא דְּאַף בְּהוֹשֵׁע אָמַר דְּאֶקְרֵא לַאיְלֵין דְּלָא הָוַו עַמִּי עַמָּא דִּילִי וְדְלָא אֶתְרַחְמַת אֶתְרַחֲמַת׃

Si come egli dice ancor in Oſea, io chiamarò mio popolo, quello che non era mio popolo: e diletta quella che non era diletta.

26 יֶהְוֵא גֵּיר בְּדוּכְתָּא כַּד דְּמֶתְקְרֵין הָוַו לָא עַמִּי תַּמָּן יֶתְקְרוּן בְּנַיָּא לַאלָהָא חַיָּא׃

Et auuerrà che nel luogo doue fu detto loro, Voi non ſete mio popolo, iui ſaranno chiamati figliuoli di Dio viuente.

27 אֶשַׁעְיָא דֵּין אַכְרֵז עַל בְּנַי יִסְרָיֵל דְּאֶן יֶהְוֵא מִנְיָנָא דִּבְנַי יִסְרָיֵל אַיךְ חָלָא דְּבְיַמָּא שַׁרְכָנָא דְּמֶנְּהוֹן יֶחֵא׃

Et Eſaia grida ſopra Iſraël, Se ben il numero de figliuoli d'Iſraël fuſſe come l'arena del mare, le reliquie ſole ſi ſaluaranno.

28 מֶלְּתָא גָּמַר וּפָסֵק וְיַעְבְּדִיהּ מָרְיָא עַל אַרְעָא׃

Perche il Signor mette à fine, & abbreuia il fatto in giuſtitia: conciosia che farà vn fatto abbreuiato ſopra la terra.

29 וַאיךְ מֶדֶּם דְּקַדֵּם אָמַר הוּ אֶשַׁעְיָא דְּאֶלּוּלָא מָרְיָא צְבָאוֹת אַוְתַר לַן סְרִידָא אַיךְ סְדוֹם הֲוַין הֲוַין וַלְעָמוּרָא מֶתְדַּמַּין הֲוַין׃

E come prima haueua detto Eſaia, Se il Signor de gli eſerciti non ci haueſſe laſciato qualche ſeme, noi ſaremmo diuenuti come Sodoma, e ſaremmo fatti ſimili a Gomorra.

ט

24 אֲשֶׁר גַּם קָרָא אוֹתָנוּ לֹא לְבַד מִן הַיְּהוּדִים כִּי־אִם גַּם מִן הַגּוֹיִם׃

Los quales tambien llamó, (à noſotros,) no ſolo de los Iudios, mas tambien de las Gentes.

25 כַּאֲשֶׁר גַּם בְּהוֹשֵׁעַ אוֹמֵר וְאָמַרְתִּי לְלֹא עַמִּי עַמִּי אַתָּה וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה׃

Como tambien en Oſeas dize, Llamaré al que no era mi pueblo Pueblo mio: y á la no amada, amada: (y à la que no auia alcançado miſericordia, la que alcançó miſericordia.)

26 וְהָיָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יֵאָמֵר לָהֶם לֹא עַמִּי אַתֶּם יֵאָמֵר לָהֶם בְּנֵי אֵל־חָי׃

Y ſerà que en el lugar donde antes les era dicho, Voſotros no ſoys pueblo mio, alli, ſeràn llamados Hijos del Dios Biuiente.

27 וִישַׁעְיָהוּ זוֹעֵק עַל־יִשְׂרָאֵל אִם יִהְיֶה (מִסְפַּר בְּנֵי) יִשְׂרָאֵל כְּחוֹל הַיָּם שְׁאָר יָשׁוּב בּוֹ׃

Item, Iſajas clama acerca de Iſrael, Si fuere el numero de los hijos de Iſrael como el arena de la mar, las reliquias ſeràn ſaluas.

28 כִּלָּיוֹן חָרוּץ שׁוֹטֵף צְדָקָה כִּי כָלָה וְנֶחֱרָצָה אֲדֹנָי יֱהֹוִה צְבָאוֹת עֹשֶׂה בְּקֶרֶב כָּל־הָאָרֶץ׃

Porque palabra conſumadora y abreuiadora en juſticia: porque palabra abreuiada harà el Sennor ſobra la tierra.

29 וּכְמוֹ נִבָּא יְשַׁעְיָהוּ לוּלֵי יְהוָה צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעַט כִּסְדוֹם הָיִינוּ לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ׃

Y como antes dixo Iſayas, Si el Sennor de los exercisos no nos vuiera dexado ſimiẽnte, como Sodoma fueramos hechos, y como Gomorrha fueramos ſemejantes.

θʹ.

24. Οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθνῶν.

Leſquels auſſi il a appelés, aſſauoir nous, non point ſeulement d'entre les Iuifs, mais auſſi d'entre les Gentils.

25. Ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν μου· καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην.

Selon auſſi qu'il dit en Oſee, I'appelerai mõ peuple celui qui n'eſtoit point mon peuple: & la bien-aimee celle qui n'eſtoit point bien-aimee.

26. Καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

Et aduiendra, qu'au lieu où il leur a eſté dit, Vous n'eſtes point mon peuple, là ils ſeront appelés les enfans du Dieu viuant.

27. Ἠσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται.

Auſſi Eſaie crie touchant Iſrael, Quãd le nombre des enfans d'Iſrael ſeroit comme le ſablon de la mer, le ſeul reſidu ſera ſauué.

28. Λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ, ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς.

Car le Seigneur met à fin & abbrege l'affaire en iuſtice: voire il fera vn affaire abbregé ſur la terre.

29. (Καὶ) καθὼς προείρηκεν ἠσαΐας, εἰ μὴ κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν, καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν.

Et, comme Eſaie auoit dit auparauant, Si le ſeigneur des armees ne nous euſt laiſſé quelque ſemence, nous euſſions eſté faits comme Sodome, & euſſions eſté ſemblables à Gomorre.

CAP. IX.

24. Quos & vocavit nos:nõ ſolùm ex Iudæis, ſed etiam ex Gentibus.

Euen vs/whom he hath called/ not of the Jewes onely/but alſo of the Gentiles.

25. Sicut in Oſee dicit, Vocabo non plebẽ meam, plebem meam:&non dilectam, dilectam:(& non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam.)

As he ſaith alſo in Oſee / I will cal them/ My people / which were not my people: and her / Beloued / which was not beloued.

26. Et erit: in loco ubi dictum eſt eis, Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi.

And it ſhalbe in the place where it was ſayde vnto them / Ye are not my people/ that there then ſhalbe called/ the children of the liuing God.

27. Iſaias autem clamat pro Iſraël: Si fuerit numerus filiorum Iſraël tanquam arena maris, reliquiæ ſalvę fient.

Alſo Eſaias cryeth concerning Iſrael/Though the nomber of the children of Iſrael were as the ſand of the ſea/yet ſhall but a remnant be ſaued.

28. Verbum enim conſummans & abbrevians in æquitate: quia verbum breviatum faciet Dominus ſuper terram.

For he will make his account / & gather it into a ſhort ſumme with righteouſneſſe: for the Lord will make a ſhort count in the earth.

29. Et ſicut prædixit Iſaias: Niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen: ſicut Sodoma facti eſſemus, & ſicut Gomorrha ſimiles fuiſſemus.

And as Eſaias ſayde before / Except the Lorde of hoſtes had left vs a ſeede/we had bene made as Sodom / and had bene like to Gomorrha.

Das IX. Capitel.

24. Welche er beruffen hat/ nemlich vns/ nicht allein auß den Jůden/ ſondern auch auß den Heyden.

Huilcke hand kallede/ ſom er oſſ/ Icke aleniſte aff Jøderne/ men ocſaa aff Hedningene.

25. Wie er denn auch durch Oſee ſpricht: Ich will das mein Volck heiſſen/ das nicht mein Volck war. Vnd meine Liebe/ die nicht meine Liebe war.

Lige ſom hand da oc ſiger formedelſt Oſeam / Jeg vil kalde det mit Folck / ſom icke vaar mit Folck / Oc min Elſkelige/den ſom icke vaar den elſkelige.

26. Vnd ſol geſchehen / an dem ort/ da zu jhnen geſagt ward / Ihr ſeydt nicht mein Volck/ſollen ſie Kinder deß lebendigen Gottes genennet werden.

Oc det ſkal ſke/ Paa den Sted/ſom der bleff ſagt til dem/ I ere icke mit Folck / Der ſkulle de kaldis den leffuendis Guds Børn.

27. Eſaias aber ſchreyet fůr Iſrael: Wenn die zahl der Kinder von Iſrael wůrde ſein/ wie der ſand am Meer/ ſo wird doch das ůbrige ſelig werden.

Oc Eſaias rober for Iſrael/ Der ſom det tal paa de Børn aff Iſrael bleffue / lige ſom ſand i Haffuit/ Saa ſkulle dog de Offuerbleffne vorde ſalige.

28. Denn es wirdt ein verderben geſchehen / dem doch geſteurt wirdt zur Gerechtigkeit / vnd der HERR wirdt daſſelbige ſteuren thun auff Erden.

Thi der ſkal ſke en forderffuelſe oc hielp til Retferdighed / Oc HERREN ſkal gøre den hielp paa Jorden.

29. Vnnd wie Eſaias davor ſagt: Wenn vns nicht der HERR Zebaoth hette laſſen Samen ůberbleiben/ ſo weren wir wie Sodoma worden / vnd gleich wie Gomorra.

Oc lige ſom Eſaias ſagde tilforn / Der ſom den HERRE Zebaoth haffde icke ladet oſſ offuerbliffue Sæd/ Da haffde wi veret bleffne ſom Sodoma/ oc lige ſom Gomorra.

Kapitola IX.

24. Kteréžto y powolal/ totižto nás: ne toliko z Židuow ale také y z Pohanuow:

To ieſt/ nas ktorych tež y wezwal/ nie tylko z Zidow/ ále thez y z pogánow.

25. Jakož y ſkrze Proroka Ozeáſſe dij: Nazowu ne Lid můg/ Lidem mým: a nemilau mau/ milau mau: (a kterýž nedoſſel Miloſrdenſtwij / doſſlým miloſrdenſtwij)

Jáko tež v Ozeaſá mowi: Wzowe lud ktory moim nie byl / ludem moim/ y tę ktora vmilowana nie bylá/ vmilowana.

26. A bude na tom mijſtě/ kdež powědijno gim: Negſte wy Lidem mým / tu budau nazwáni Synowé Boha žiwého.

A bedzie miáſto tego gdzie im powiedziano: Wy nie ieſteſcie ludem moim/ tám ie beda zwáć ſyny Bogá zywego.

27. Izayáſs pak wolá/ o Izrahelſkém lidu/ řka: Budeli Sijnůw Izrahelſkých počet yako Piſek Mořſký/ oſtatkowé ſpaſeni budau.

A Izáiaſs nád Izráelem woła: By liczba ſynow Izráelſkich byłá iáko piaſek morſki/ oſtátek tylko záchowán bedzie.

28. Neb ſlowo dokonáwage/ a vkrocuge w ſprawedlnoſti/ že ſlowo krátké včinij Pan Bůh na zemi.

Abowiem liczbe vczyni y krotko wypráwi ſpráwiedliwoſcia/ gdyž liczbe krotka vczyni Panna ziemi.

29. A yakož geſt předpowěděl Izayáſs: By byl PAn záſtupůw neoſtawil nám Semene/ bylibychom včiněni yako Sodoma/ a k Gomořě bylibychom podobnij.

Iáko przed tym powiedział Ezáiaſs: By był Pan zaſtepow nam plemienia nie zoſtáwił / zſtálibyſmy ſie iáko Sodomá/ y bylibychmy byli Gomorze podobni.

ט

30 מָנָא הָכִיל נֵאמַר דְּעַמְמֵא דְּלָא רָהְטִין הֲווֹ בָּתַר כֵּאנוּתָא אַדְרְכוּ כֵּאנוּתָא כֵּאנוּתָא דֵּין אַידָא דְּמֶן הַיְמָנוּתָא הִי׃

Che diremo noi dunque? Che i Gentili, squali non ſeguitauano la giuſtitia, hanno ottenuta la giuſtitia : la giuſtitia (dico) che è da la fede.

31 יִסְרָיֵל דֵּין רָהֵט הֲוָא בָּתַר נָמוּסָא דְּכֵאנוּתָא לְנָמוּסָא דְּכֵאנוּתָא לָא אַדְרֵךְ׃

Ma Iſraël che ſeguitaua la Legge de la giuſtitia, non è arriuato à la Legge de la giuſtitia.

32 מֶטוּל מָנָא מֶטוּל דְּלָא הֲוָא מֶן הַיְמָנוּתָא אֶלָּא מֶן עֲבָדַוְהִי דְּנָמוּסָא אֶתְתְּקֶלוּ גֵּיר בְּכֵאפָא דְּתוּקָלְתָא׃

Perche cagione ? percioche non per la fede, ma come per le opere de la legge: imperoche hanno vrtato ne la pietra de l'inciampo.

33 אַיְךְ דַּכְתִיב דְּהָא סָאֶם אֶנָא בַּצְהְיוּן כֵּאפָא דְּתוּקָלְתָא וְכֵאפָא דְּמַכְשׁוּלָא וּמַן דְּבָהּ יְהַיְמִין לָא יֵבְהַת׃

Si come è ſcritto, Ecco io pongo in Sion vn ſaſſo, da vrtarui dentro, & vna pietra da inciamparui : e chiunque crederà in eſſa, non ne rimarrà con vergogna.

י

1 אַחַי צֶבְיָנָא דְּלֶבִּי וּבָעוּתִי דַּלְוָת אַלָהָא חֲלָפַיְהוּן דְּיִחוּן׃

Fratelli, la buona affettione del mio cuore, e il prego ch'io porgo à Dio per Iſraël che ſiano ſaluati.

2 מַסְהֵד אֶנָא גֵּיר עֲלַיְהוּן דְּטֶנָנָא דַּאלָהָא אִית בְּהוּן אֶלָּא לָא בִּידַעְתָּא׃

Imperoche io rendo lor teſtimonianza, ch'eſſi hanno Zelo di Dio, ma non ſecondo la ſcientia.

ט

30 וּמַה נֹּאמַר כִּי־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי־הַצְּדָקָה לָקְחוּ אֶת־הַצְּדָקָה רוֹצֶה לֵאמוֹר אֶת־צְדָקָה מֵאֱמוּנָה׃

Puesque diremos ? Que las Gentes que no ſeguian juſticia han alcançado la juſticia : es à ſaber la juſticia que es por la fe :

31 וְיִשְׂרָאֵל הָרוֹדֵף אַחֲרֵי צִדְקַת הַתּוֹרָה אֶל־צִדְקַת הַתּוֹרָה לֹא הִגִּיעַ׃

Y Iſrael que ſeguia la Ley de juſticia no ha llegado à la Ley de la juſticia.

32 מַה־זֹּאת כִּי־אֵינֶנָּה מֵאֱמוּנָה כִּי אִם כְּמוֹ מִפְּעָלֵי הַתּוֹרָה הִיא כִּי נָגְפוּ לְאֶבֶן הַנֶּגֶף׃

Porque? Porque no por fe : mas como por las obras (de la Ley) por loqual trompeçaron en la piedra de trompeçon :

33 כְּמוֹ נִכְתַּב הִנְנִי יִסַּד בְּצִיּוֹן אֶבֶן נֶגֶף וְצוּר מִכְשׁוֹל וְכָל־הַמַּאֲמִין בּוֹ לֹא יֵבוֹשׁ׃

Como eſtà eſcripto, Heaqui, pongo en Sion piedra de trompeçon, y piedra de cayda : y todo aquel que creyere en ella, no ſerá auergonçado.

י

1 אַחַי רְצוֹן לְבָבִי וּתְפִלָּתִי לֵאלֹהִים עַל־יִשְׂרָאֵל הִיא לִישׁוּעָה׃

Hermanos, ciertamente la voluntad de mi coraçon, y la oracion à Dios es ſobre Iſrael para ſalud.

2 וּמֵעִיד אֲנִי לָהֶם כִּי יֵשׁ לָהֶם קִנְאַת אֱלֹהִים אַךְ אֵינֶנָּה בְּדֵעָה׃

Porque yo les doy teſtimonio que à la verdad tienen zelo de Dios, mas no conforme à ſciencia.

θ'.

30. Τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.

Que dirons-nous donc ? Que les Gentils qui ne pourchaſſoyent point la iuſtice, ont atteint la iuſtice, voire la iuſtice qui eſt par la foy.

31. Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε.

Mais Iſrael pourchaſſant la Loy de iuſtice, n'eſt point paruenu à la Loy de iuſtice.

32. Διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου. προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος.

Pourquoi ? Pource que ce n'a point eſté par foy, mais comme par les œuures de la Loy car ils ont heurté contre la pierre d'achoppement.

33. Καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, Voici, ie mets en Sion la pierre d'achoppement : & la pierre de tresbuchement, & quiconque croit en lui ne ſera point confus.

ΚΕΦΑΛ. ι'.

Ἀδελφοί, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν.

Freres, quant à la bonne affection de mon cœur, & la priere que ie fai à Dieu pour Iſrael, c'eſt qu'ils ſoyent ſauués.

2. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.

Car ie leur porte teſmoignage qu'ils ont le zele de Dieu, mais nõ point ſelon cognoiſſance.

CAP. IX.

30. Quid ergo dicemus? Quòd gentes quæ non ſectabantur iuſtitiam, apprehenderunt iuſtitiam, iuſtitiam autem quæ ex fide eſt.

What ſhall we ſay then? That the Gentiles which followed not righteouſneſſe/ haue attained vnto righteouſnes/ euen the righteouſnes which is of fayth.

31. Iſraël verò ſectando legem iuſtitiæ, in legem iuſtitiæ non pervenit.

But Iſrael which followed the Lawe of righteouſnes/ coulde not attaine vnto the Lawe of righteouſnes.

32. Quare? Quia non ex fide, ſed quaſi ex operibus, offenderunt enim in lapidem offenſionis.

Wherefore? Becauſe they ſought it not by fayth/ but as it were by the workes of the Lawe: for they haue ſtumbled at the ſtumbling ſtone.

33. Sicut ſcriptum eſt: Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, & petram ſcandali: & omnis qui credit in eũ, non confundetur.

And it is written/ Beholde/ I lay in Sion a ſtumbling ſtone/ and a rocke to make men fall: and euery one that beleeueth in him/ ſhall not be aſhamed.

CAP. X.

FRatres, voluntas quidem cordis mei & obſecratio ad Deum, fit pro illis in ſalutem.

Brethren/ mine hearts deſire/ and prayer to God for Iſrael is/ that they might be ſaued.

2. Teſtimonium enim perhibeo illis quòd æmulationem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.

For I beare them recorde/ that they haue the zeale of God/ but not according to knowledge.

Das IX. Capitel.

30. Was wöllen wir nun hie ſagen? Das wöllen wir ſagen: Die Heiden/ die nicht haben nach der Gerechtigkeit geſtanden/ haben die Gerechtigkeit erlanget. Jch ſage aber von der Gerechtigkeit/ die auß dem Glauben kompt.

Huad ville wi nu ſige her til? Dette ville wi ſige/ Hedningene ſom icke ſtode effter Retferdighed/ de finge Retferdighed/ Men ieg ſiger om den Retferdighed/ ſom kommer aff Troen.

31. Jſrael aber hat dem Geſetze der Gerechtigkeit nachgeſtanden/ vnnd hat das Geſetz der Gerechtigkeit nicht überkommen.

Oc Jſrael ſtod effter Retferdigheds Low/ oc fick icke Retferdigheds Low.

32. Warumb das? Darumb daß ſie es nicht auß dem Glauben/ ſondern als auß den Wercken des Geſetzes ſuchen: Denn ſie haben ſich geſtoſſen an den Stein des anlauffens.

Huor faare? Der faare/ at de icke atſpurde hende aff Troen/ men lige ſom aff Lowens gerninger. Thi de ſtøtte ſig paa paaløbelſens Steen.

33. Wie geſchrieben ſtehet: Sihe da/ ich lege in Zion einen Stein des anlauffens/ vnd einen Felß der ergerniß/ vnd wer an jhn glaubet/ der ſoll nicht zu ſchanden werden.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar/ See der/ Jeg legger paalebeſen Steen i Zion/ oc forargelſens Klippe/ Oc huo ſom tror paa hannem/ hand ſkal icke bliffue beſkemmet

Das X. Capitel.

LJeben Brüder/ meines hertzen wunſch iſt/ vnd flehe auch Gott für Jſrael/ daß ſie ſelig werden.

Kære Brødre/ mit hiertis begering er/ oc ieg formaner ocſaa Gud for Jſrael/ at de maatte bliffue ſalige.

2. Denn ich gebe jnen des zeugniß/ daß ſie eiffern vmb Gott. Aber mit vnverſtand.

Thi ieg giffuer dem det Vidniſbyrd/ at de ere niedkære for Gud/ Men met vforſtand.

Kapitola IX.

30. Což theda dijme? že Pohané kteřijž nenáſledowali ſprawedlnoſti/ doſáhli ſprawedlnoſti/ ſprawedlnoſti pak te/ kteráž geſt z wijry:

Coż tedy rzeczemy? Iż pogáni ktorzy nie ſtárali ſie o ſpráwiedliwość/ doſtali ſpráwiedliwośći/ á tey ſpráwiedliwośći ktora ieſt z wiáry.

31. Ale Lid Izrahelſký náſleduge Zákona ſprawedlnoſti/ k Zákonu ſprawedlnoſti nepřiſſel.

A lud Izraelſki ſtáráiac ſie o ſpráwiedliwość zakonu/ nie przyſzedł ku zakonowi ſpráwiedliwośći.

32. Prok? Nebo ne z Wijry/ ale yako z ſkutkuow Zákona: Vrazyli ſe zagiſté o kámen aurazu.

Dla czegoż? iż nie z wiáry/ ále iáko z vczynkow zákonu/ ábowiem ſie otrácili o kámień obrázenia.

33. Yakož pſáno geſt: Ay kladu na Syonu kámen aurazu/ a ſkálu pohorſſenij a každý kdož vwěřij w něho/ nebude zahanben.

Jáko nápiſano ieſt: Oto pokłádam na Syonie kámień obrázenia/ y ſkále pogorſzenia/ A wſzelki ktory weń wierzy zawſtydzon nie będzie.

Kapitola X.

BRatřij/ žádoſt zagiſté dobrá a hotowá ſrdce mého y Modlitba ku Pánu Bohu/ kteráž býwá za Izrahele/ geſt k ſpaſenij.

BRácia/ vprzeyma chuć ſercá mego y proźbá ku Bogu zá ludem Izráelſkim ieſt/ áby byli zbáwieni.

2 Nebo o nich ſwědectwij wydáwám/ že milowánj zagiſté Božij horliwé magij/ ale ne wedle vměnij.

Abowiemći o nich świádczę/ żeć chuć ku Bogu maia/ ale nie według wiádomośći.

י

3 כְּאנוּתָא דֵּין דַּאלָהָא
לָא יָדְעוּ אֶלָּא בְּעַו
דְּכֵאנוּתָא דְּנַפְשְׁהוֹן
יְקִימוּן וּמְטוּל הָנָא ל
לְכֵאנוּתֵהּ דַּאלָהָא לָא
אֶשְׁתַּעְבַּדוּ׃

Imperoche non conoſcendo eſſi la giuſtitia di Dio, e cercando di ſtabilir la lor propria giuſtitia, non ſi ſono ſottomeſſi à la giuſtitia di Dio.

4 סָכֵהּ גֵּיר דְּנָמוּסָא
מְשִׁיחָא הוּ לְכֵאנוּתָא לְכֹל
דַּמְהַיְמֶן בֵּהּ׃

Perciochè il fin de la Legge è Chriſto in giuſtitia à ciaſcun che crede.

5 מוּשֶׁא גֵּיר הָכַנָּא כְּתַב
כֵּאנוּתָא דַּבְנָמוּסָא דְּמַן
דְּנֶעְבֵּד הָלֵין נִחֵא בְּהֵין׃

Imperoche Moiſè ſcriue coſi de la giuſtitia che è da la Legge, cioè Che l'huomo che farà quelle coſe, viuerà per eſſe.

6 כֵּאנוּתָא דֵּין דְּהַיְמָנוּתָא
הָכַנָּא אָמְרָא דְּלָא תֵאמַר
בְּלֶבָּךְ דְּמַנוּ סְלֶק לִשְׁמַיָּא
וַאַחֵת לַמְשִׁיחָא׃

Ma la giuſtitia che è per la fede, dice in queſto modo, Non dir nel tuo cuore, Chi ſalirà in cielo? Queſto è vn ricò dur Chriſto da alto.

7 וּמַנוּ נֶחֵות לִתְהוֹמָא
דִּשְׁיוֹל וַאַסֵּק לַמְשִׁיחָא מֵן
בֵּית מִיתֵא׃

Ouero, chi ſcenderà ne l'abbiſſo? Queſto è vn rimenar ſu Chriſto da i morti.

8 אֶלָּא מָנָא אָמַר קַרִיב
הוּ לָךְ פִּתְגָּמָא לְפוּמָךְ
וְלֶלְבָּךְ הָדָא הִי מֶלְתָא
דְּהַיְמָנוּתָא דְּמַכְרְזִינַן׃

Ma che coſa dice? La parola è preſſo à te, ne la tua bocca, e nel tuo cuore: queſta è la parola de la fede, laqual noi predichiamo.

9 וְאֶן תַּוְדֵא בְּפוּמָךְ
בְּמָרַן יֵשׁוּע וְתְהַיְמֶן בְּלֶבָּךְ
דַּאלָהָא אֲקִימֵהּ מֵן בֵּית
מִיתֵא תֵאחֵא׃

Cioè che ſe tu confeſſarai con la tua bocca il Signor IESV, e crederai nel tuo cuore che Iddio l'ha riſuſcitato da morte, ſarai ſaluo.

י

3 וְכִי אֵינָם יוֹדְעִים אֶת צִדְקַת
אֱלֹהִים וּמְבַקְשִׁים לְקַיֵּם אֶת־
צִדְקַת נַפְשָׁם לְצִדְקַת אֱלֹהִים
אֵינָם נִכְנָעוּ׃

Porque ignorando la juſticia de Dios, y procurando de eſtablecer la ſuya, no ſon ſujetos à la juſticia de Dios.

4 כִּי סוֹף הַתּוֹרָה הַמָּשִׁיחַ הוּא
לִצְדָקָה לְכָל־אֲשֶׁר מַאֲמִין׃

Porque el fin de la Ley es el Chriſto para dar juſticia à todo aquel que cree.

5 כִּי־מֹשֶׁה כָּתַב עַל־הַצְּדָקָה
אֲשֶׁר מֵהַתּוֹרָה הִיא כִּי כָּל־אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם׃

Porque Moyſen eſcriue, Que la juſticia que es por la Ley, el hombre que la hiziere, biuira por ella.

6 וְהַצְּדָקָה אֲשֶׁר מֵאֱמוּנָה הִיא
כֹּה אוֹמֶרֶת אַל־תֹּאמַר בִּלְבָבְךָ
מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה זֹאת הִיא
לְהוֹרִיד אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Mas de la juſticia que es por la fe dize anſi, No digas en tu coraçon, Quien ſubirà àl cielo (eſto es, à traer (de lo alto) àl Chriſto.)

7 אוֹ־מִי־יֵרֵד תְּהוֹמָה זֹאת הִיא
לְהַעֲלוֹת אֶת־הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים׃

O quien decendirà àl abyſmo? (eſto es, à boluer à traer el Chriſto de los muertos.)

8 כִּי־אִם מָה אוֹמֵר הוּא כִּי
קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ
וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂתוֹ זֶה הוּא דְּבַר
הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר מְבַשְּׂרִים אֲנַחְנוּ׃

Mas que dize (la Eſcriptura?) Cercano eſta el negocio, es à ſaber en tu boca y en tu coraçon. Eſte es el negocio de la fe el qual predicamos.

9 כִּי־אִם תּוֹדֶה בְּפִיךָ אֶת־
אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְתַאֲמִין
בִּלְבָבְךָ כִּי הָאֱלֹהִים הֵקִים
אוֹתוֹ מִמֵּתִים תִּוָּשֵׁעַ׃

Que ſi confeſſares con tu boca àl Sennor Ieſus, y creyeres en tu coraçon que Dios lo leuantó de los muertos, ſeras ſaluo.

ι.

3. Ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.

Car ne cognoiſſans point la iuſtice de Dieu, & cerchans d'eſtablir leur propre iuſtice, ils ne ſont point rangés à la iuſtice de Dieu.

4. Τέλος γὰρ νόμου Χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

Car Chriſt eſt la fin de la Loy, en iuſtice à tout croyant.

5. Μωσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

Car Moyſe deſcrit ainſi la iuſtice qui eſt par la Loy, aſſauoir, Que l'homme qui fera ces choſes, viura par icelles.

6. Ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν.

Mais la iuſtice qui eſt par la foy, dit ainſi, Ne di point en ton cœur, Qui mõtera au ciel? cela eſt ramener Chriſt d'en haut:

7. Ἤ, τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.

Ou, qui deſcendra en l'abyſme? cela eſt ramener Chriſt des morts.

8. Ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν.

Mais que dit-elle? La parole eſt pres de toi en ta bouche, & en ton cœur. C'eſt là la parole de la foy, laquelle nous preſchons.

9. Ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.

Car ſi tu confeſſes le Seigneur Ieſus de ta bouche, & que tu croyes en ton cœur que Dieu l'a reſſuſcité des morts, tu ſeras ſauué.

CAP. X.

3. Ignorantes enim iuſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti.

For they / being ignorant of the righteouſnes of God / and going about to ſtabliſhe theyr owne righteouſneſſe / haue not ſubmitted them ſelues to the righteouſnes of God.

4. Finis enim legis, Chriſtus: ad iuſtitiam omni credenti.

For Chriſt is the ende of the Law for righteouſneſſe vnto euery one that beleeueth.

5. Moyſes enim ſcripſit, quoniam iuſtitiam quæ ex lege eſt qui fecerit homo, vivet in ea.

For Moſes thus deſcribeth the righteouſnes which is of the Lawe / That the man which doeth theſe things / ſhall liue thereby.

6. Quæ autem ex fide eſt iuſtitia, ſic dicit, Ne dixeris in corde tuo, quis aſcendet in cælum? id eſt, Chriſtum deducere.

But the righteouſnes which is of fayth / ſpeaketh on this wiſe / Say not in thine heart / Who ſhall aſcend into heauen? (that is to bring Chriſt from aboue.)

7. Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt, Chriſtum à mortuis revocare.

Or / Who ſhall deſcend into ẏ deepe? (that is to bring Chriſt againe from the dead.)

8. Sed quid dicit ſcriptura? Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc eſt verbum fidei quod prædicamus.

But what ſayth it? The word is nere thee / euen in thy mouth / & in thine heart. This is the word of fayth which we preach.

9 Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris quod Deus illum ſuſcitavit à mortuis: ſalvus eris.

For if thou ſhalt confeſſe with thy mouth the Lord Jeſus / and ſhalt beleeue in thine heart / that God rayſed him vp from the dead / thou ſhalt be ſaued.

Das X. Capittel.

3. Denn ſie erkennen die Gerechtigkeit nicht / die für Gott gilt / vnd trachten jhre eigene Gerechtigkeit auffzurichten / vnd ſind alſo der Gerechtigkeit / die fůr Gott gilt / nicht vnterthan.

Thi de kende icke den Retferdighed / ſom gelder faar Gud / oc de tracte effter at oprette deris egen Retferdighed / oc ere icke ſaa den Retferdighed vnderdanige / ſom gelder faar Gud.

4. Denn Chriſtus iſt des Geſetzes ende / Wer an den glaubet / der iſt Gerecht.

Thi Chriſtus er Lowens ende / Huo ſom tror paa Hannem / hand er Retferdig.

5. Moſes ſchreibet wol von der Gerechtigkeit / die auß dem Geſetze kom̃t / welcher Menſch diß thut / der wirdt darinnen leben.

Moſe ſcreff vel om Retferdighed / ſom kommer aff Lowen / Huilcket Menniſke ſom dette gør / hand ſkal leffue der vdi.

6. Aber die Gerechtigkeit auß dem Glauben / Spricht alſo: Sprich nicht in deinem hertzen: Wer wil hinauff gen Himmel fahren? (Das iſt nicht anders / denn Chriſtum herab holen).

Men den Retferdighed aff troen / ſiger ſaa / Sig icke i dit hierte / Huo vil fare hen op i Himmelen (Det er icke andet / end at hente Chriſtum hid ned.

7. Oder / wer wil hinab in die Tieffe fahren? (Das iſt nichts anders / denn Chriſtum von den todten holen.)

Eller / huo vil fare ned i Dybet? (Det er icke andet / end at hente Chriſtum fra de Døde.)

8. Aber was ſagt ſie? Das wort iſt dir nahe / nemlich / in deinem Munde / vnd in deinem Hertzen. Diß iſt das wort vom Glauben / daß wir predigẽ.

Men huad ſiger hun? Ordet er dig nær / ſom er i din Mund / oc vdi dit Hierte. Dette er det ort om Troen / ſom wi predicke.

9. Denn ſo du mit deinem Munde bekenneſt Jeſum / daß er der HERR ſey / vnnd glaubeſt in deinem Hertzen / daß jn Gott von den todten aufferwecket hat / ſo wirſt du ſelig.

Thi der ſom du bekender Jheſum met din mund / at hand er HERRE / oc tror i dit hierte / ad Gud opueckte hannem fra de Døde / da bliffuer du ſalig.

Kapitola X.

3. Neb neznagjce Božij ſprawedlnoſti / a ſwau hledijce vſtanowiti / ſprawedlnoſti Božij nebyli poddáni.

Bo ſpráwiedliwośći Bożey nieznáiac / y właſna ſprawiedliwość chcac poſtánowic / ſpráwiedliwośći Bożey nie byli poddáni.

4. Konec zagiſté Zákona geſt Kryſtus / k ſprawedlnoſti každému wěřijcýmu.

Gdyż Kryſtus ieſt koniec zakonu ku ſpráwiedliwośći wſzelkiemu ktory wierzy.

5. Neb Moyžijſs napſal / že kterýž Člowěk bude činiti ſprawedlnoſt / kteráž geſt z Zákona žiw bude w nij.

Abowiem Moiżeſz opiſuie ſpráwiedliwość ktora ieſt z zakonu: Iż cżłowiek ktoryby ie czynił / bedzie żył przez nie.

6. Ta pak ſprawedlnoſt / kteráž geſt z Wijry / takto prawij: Neřijkey w ſrdcy twém: Kdo wſtaupij na Nebe? to geſt Kryſtu rozkázati ſſtaupiti.

A ſprawiedliwość ktora ieſt z wiáry / thák mowi: Nie mow w ſercu twoim / Kto wſtapi w niebo? To ieſt Kryſtuſa zwodzic z wyſokośći.

7. Aneb kdo ſſtaupij do Pekla? to geſt z mrtwých Kryſta powolati.

Abo kto zſtapi w przepáść? To ieſt Kryſtuſá záſie z martwych przywodzic.

8. Ale co dij Pijſmo? Blijzkoſt tebe geſt ſlowo w v ſtechtwých / a w ſrdcy twém. Toť geſt ſlowo wijry / o kterémž hláſáme.

Ale coż powieda? Bliſko ciebie ieſt ſłowo w vſtach thwoich / y w ſercu twoim / toć ieſt ſłowo wiáry ktore przepowiedamy.

9. Budeſſli zagiſté wyznáwati vſty twými Kryſta Gežijſſe / a Srdcem twým wěřiti / že geſt ho Buoh wzkřijſyl z Mrtwých / ſpaſen budeſs.

Że ieſliby wyznał vſty twoimi Pána Jezuſá / y vwierzył w ſercu twoim że go Bog zmartwych wzbudził / bedzieſz zbawion.

י

10 לְבָא גֵּיר דַּמְהַיְמֶן בֵּה מֶזְדַּדַּק וּפוּמָא דְּמַוְדֵא בֵּה חָיֵא׃

Percioche col cuore ſi crede à giuſtitia, è con la bocca ſi confeſſa à ſalute.

11 אָמַר גֵּיר כְּתָבָא דְּכֹל דַּמְהַיְמֶן בֵּה לָא יֶבְהַת׃

Imperoche la Scrittura dice, Chiunque crede in lui, nõ reſtarà con vergogna.

12 וּבְהָדָא לָא פְּרַשׁ לָא לִיהוּדָיֵא וְלָא לַארָמָיֵא חַד הוּ גֵּיר מָרְיָא דְּכֻלְּהוֹן דַּעְתִּיר בְּכֹל דְּקָרֵא לֵהּ׃

Perche non ci è diſtintione alcuna di Giudeo, ò di Greco: conciosia che vn medeſimo è Signor di tutti, ricco inuerſo tutti quei che l'inuocano.

13 כֹּל גֵּיר דְּיִקְרָא שְׁמֵהּ דְּמָרְיָא יִחֵא׃

Percioche chiunque inuocarà il nome del Signore ſarà ſaluo.

14 אֵיכַנָּא הָכִיל יֶקְרוּן לְאַיְנָא דְּלָא הַיְמֵנוּ אוֹ אֵיכַנָּא יְהַיְמְנוּן לְהוּ דְּלָא שְׁמַעוּהי אוֹ אֵיכַנָּא יֶשְׁמְעוּן דְּלָא מַכְרְזָנָא׃

Come dunque inuocaranno colui, nel qual non hanno creduto? e come crederanno in quello, di cui non hanno vdito? come ne vdiranno ſenza predicatore?

15 אוֹ אֵיכַנָּא יֶכְרְזוּן אֵן לָא יֶשְׁתַּלְּחוּן אֵיךְ דַּכְתִיב דְּמָא יָאיִן רֶגְלַיְהוֹן דַּמְסַבְּרֵי שְׁלָמָא וְדַמְסַבְּרֵי טָבָתָא׃

E come predicaranno ſe non ſon mandati? ſi come è ſcritto, Quanto ſon belli i piedi di coloro che annuntiano la pace, di coloro dico che annuntiano i beni.

16 אֶלָּא לָא הָוָא כֻּלְּהוֹן אֶשְׁתַּמַּעוּ לַסְבַרְתָּא דְּאֵוַנְגֶּלִיּוֹן אֶשַׁעְיָא גֵּיר אָמַר מָרִי מַנּוּ הַיְמֶן לְבַרַת קָלָן׃

Ma non tutti hanno obbedito à l'Euangelio. Percioche Eſaia dice. Signore chi ha creduto à la noſtra predicatione?

י

10 כִּי בִלְבָבוֹ יַאֲמִין אִישׁ אֶל־הַצְּדָקָה וּבְפִיו יִתְוַדֶּה לִתְשׁוּעָה׃

Porque con el coraçon ſe cree para alcançar juſticia: mas con la boca ſe haze confeſſion para alcançar ſalud.

11 כִּי אָמַר הַכָּתָב כָּל קוֹיָו וְכָל־אֲשֶׁר יַאֲמִינוּ בוֹ לֹא יֵבוֹשׁוּ׃

Porque la Eſcriptura dize, Todo aquel que en el creyere, no ſera auergonçado.

12 כִּי אֵינֶנּוּ מַבְדִּיל בֵּין הַיְּהוּדִים וּבֵין הַגּוֹיִם כִּי הוּא אֲדוֹנֵי כֻלָּם עָשִׁיר עַל־כֻּלָּם הַקֹּרְאִים בִּשְׁמוֹ׃

Porque no ay differencia de Iudio y de Griego: porque el miſmo es el Sennor de todos, rico para contodos losque lo inuocan.

13 כִּי כֹּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה יִמָּלֵט׃

Porque todo aquel que inuocare el Nombre del Sennor, ſera ſaluo.

14 וְאֵיכָכָה יִקְרָאוּהוּ אֲשֶׁר בּוֹ לֹא הֶאֱמִינוּ וְאֵיךְ יַאֲמִינוּ בוֹ אֲשֶׁר עָלָיו לֹא שָׁמְעוּ וְאֵיכָה יִשְׁמְעוּ בִּבְלִי־מְבַשֵּׂר׃

Como pues inuocaran à quel en el qual no han creydo? Y como creeràn à aquel de quien no han oydo? Y como oyran ſi no ay quien les predique?

15 וְאֵיךְ יְבַשְּׂרוּ אִם לֹא שֻׁלָּחוּ כְּמוֹ נִכְתַּב מַה נָּאווּ עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם מְבַשֵּׂר טוֹב מַשְׁמִיעַ יְשׁוּעָה׃

Y como predicaran algunos ſi no fueren embiados? como eſta eſcripto, Quan hermmoſos ſon los pies de losque annuncian el Euangelio de la paz. de losque annuncian el Euangelio de los bienes?

16 אַךְ כִּי לֹא כֻלָּם שָׁמְעוּ לַבְּשׂוֹרָה גַּם יְשַׁעְיָהוּ אָמַר יְהוָה מִי הֶאֱמִין לִשְׁמֻעָתֵנוּ׃

Mas nò todos obedecen àl Euangelio que Iſaias dize, Sennor, quien creyó à nueſtro oydo.

ί.

10. Καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

Car de cœur on croit à iuſtice, & de bouche on fait confeſſion à ſalut.

11. Λέγει γὰρ ἡ γραφή, ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

Car l'Eſcriture dit, Quiconque croit en lui, ne ſera point contus.

12. Οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.

D'autant qu'il n'y a point de difference du Iuif ne du Grec: car il y a vn meſme Seigneur de tous qui eſt riche enuers tous ceux qui l'inuoquent.

13 Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

Car quiconque inuoquera le Nom du Seigneur ſera ſauué.

14. Πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;

Comment donc inuoquerent-ils celui auquel ils n'ont point creu? & comment croiront-ils en celui duquel ils n'ont point oüi parler? & comment orront ils ſans qu'il y ait qui leur preſche?

15. Πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται, ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά.

Et comment preſchera on ſinon qu'il y en ait qui ſoyent enuoyés? ainſi qu'il eſt eſcrit, O que les pieds de ceux qui annoncent paix ſont beauz, voire de ceux qui annoncent les choſes bonnes.

16. Ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ, ἠσαΐας γὰρ λέγει, κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;

Mais tous n'ont pas obei à l'Euangile: car Eſaie dit, Seigneur, qui a creu à noſtre predication?

CAP. X.

10. Corde enim creditur ad iuſtitiam: ore autem confeſſio fit ad ſalutem.

For with the heart man beleeueth vnto righteouſnes / and with the mouth man confeſſeth to ſaluation.

11. Dicit enim ſcriptura: Omnis qui credit in illum non confundetur.

For the Scripture ſayth / Whoſoeuer beleeueth in him / ſhall not be aſhamed.

12. Non enim eſt diſtinctio Iudæi & Græci: nam idē Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.

For there is no difference betweene the Jewe and the Grecian: for he that is Lord ouer all / is rich vnto all / that call on him.

13. Omnis enim quicunq; invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.

For whoſoeuer ſhall call vpon the Name of the Lord / ſhalbe ſaued.

14. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?

But how ſhall they cal on him / in whome they haue not beleeued? And how ſhal they beleeue in him / of whome they haue not heard? and how ſhall they heare without a preacher?

15. Quomodo verò prædicabunt niſi mittantur? ſicut ſcriptum eſt: Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evāgelizantium bona.

And howe ſhall they preach / except they be ſent? as it is written / Howe beautifull are the feete of them which bring glad tidings of peace / and bring glad tidings of good things.

16. Sed non omnes obediunt evangelio. Iſaias enim dicit, Domine, quis credidit auditui noſtro.

But they haue not all obeyed the Goſpel: for Eſaias ſayth / Lord / who hath beleeued our report.

Das X. Capitel.

10. Denn ſo man von hertzen glaubet / ſo wird man gerecht / Vnnd ſo man mit dem Munde bekennet / ſo wird man ſelig.

Thi at tror mand aff Hiertet / da bliffuer mand retferdig / oc bekender mand met Munden / Da bliffuet mand ſalig.

11. Denn die Schrifft ſpricht: Wer an jhn glaubet / wirdt nicht zu ſchanden werden.

Thi Scrifften ſiger / Huo ſom tror paa hannem / hand ſkal icke bliffue beſkemmet.

12. Es iſt hie kein vnterſcheidt vnter Jüden vnnd Griechen / es iſt aller zu mal ein HErr / reich über alle / die jhn anruffen.

Her er inted forſkel iblant Jøder oc Greker / De haffue alleſammen en HERRE / ſom er Rig offuer alle dem / ſom paa kalde hannem.

13. Denn wer den Namen deß HErren wird anruffen / ſoll ſelig werden.

Thi at huo ſom kalder paa HERRENS Naffn / hand ſkal bliffue ſalig.

14. Wie ſollen ſie aber anruffen / an den ſie nicht glauben? Wie ſollen ſie aber glauben / von dem ſie nichts gehört haben? Wie ſollen ſie aber hören ohn Prediger?

Men huorledis ſkulde de kalde paa den / ſom de icke tro paa? Oc huorledis ſkulle de tro paa den / om huilcken de haffue inted hørt? Oc huorledis ſkulle de høre vden Predickere?

15. Wie ſollen ſie aber predigen / wo ſie nicht geſandt werden? Wie denn geſchrieben ſtehet: Wie lieblich ſind die füſſe dere / die den Fried verkündigen / die das gute verkündigen.

Oc huorledis ſkulle de predicke / om de bliffue icke vdſende? Lige ſom oc ſcreffuit ſtaar / Huor deylige ere deris Føder / ſom forkynde Fred / de ſom forkynde det gode.

16. Aber ſie ſind nicht alle dem Euangelio gehorſam. Denn Eſaias ſpricht: HERR / wer glaubet vnſerm predigen?

Men de ere icke alle Euangelio lydige. Thi Eſaias ſiger / HERRE / Huo tror vor predicken?

Kapitola X.

10. Srdcem ſe zaſtiſtě wěřij k ſprawedlnoſti / ale vſty wyznánij býwá k ſpaſenij.

Abowiemći ſercem wierza ku ſprawiedliwośći / a vſty wyznánie czynia ku zbáwieniu.

11. Nebo prawij Pijſmo: Každý kdož wěřij w něho / nebude zahanben:

Gdyż piſmo powieda: Wſzelki kto weń wierzy / pohanbion nie bedźie.

12. Nenijť giſtě rozdijlu mezy Zidem / a Rzekem: neb geden geſt PAN / wſſech / bohatý ke wſſem / kteřijž wzýwagij ho.

Abowiemći niemáſz rozności áni Zydá / áni Greká / bo tenże Pan wſzytkich bogáty ieſt ná wſzytki ktorzy go wzywáiá.

13. Každý zagiſtě kdožkoli wzýwati bude Gměno PAně / Spaſen bude.

Abowiem wſzelki ktoryby wzywał imienia Páńſkiego / bedźie zbáwion.

14. Ale kterak budau wzýwati toho / w kteréhož newěřili? Aneb kterak vwěřij tomu / o kterémž neſlyſſeli? A kterak vſlyſſý / bez kazatele?

Jakoż tedy beda wzywali tego w ktorego nie vwierzyli? Jákoż zaś vwierza te o ktorym nie ſlyſzeli? A iáko vſlyſzą oprocz przepowiedáiące?

15. A kterak kázati budau / nebudauli poſláni? Jakož pſáno geſt: Kterak kráſné nohy těch / kteřijž zwěſtugij pokog / kteřijž zwěſtugij dobré wěcy.

Jákoż záſie beda przepowiedáli / ieſliby nie byli poſłáni? gdyż ták nápiſáno ieſt: Jákoż piekne nogi tych ktorzy pokoy opowiedáiá: ktorzy opowiedáiá dobre rzeczy.

16. Ale ne wſſyckni gſau poſluſſni Ewangelium. Nebo Ezaiáš prawij: PANE / kdo geſt vwěřil ſlyſſenij naſſemu?

Alec nie wſzyſcy vſłuchali Ewánieliey / abowiem Ezáiaſz mowi: Pánie ktoż vwierzył przepowiedaniu náſzemu?

י

17 מֶכִּיל הַיְמָנוּתָא מֶן
מַשְׁמַע אַדְנָא הִי וּמַשְׁמַע
אַדְנָא מֶן מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

La fede dunque è da l'vdito, e l'vdito è per la parola di Dio.

18 אֶלָּא אָמַר אֶנָא דַּלְמָא
לָא שְׁמַעוּ וְהָא בְּכֻלָּהּ
אַרְעָא נֶפְקַת בָּרַת קָלְהוֹן
וּבְסוֹפַיְהָ דְּתֵבֵיל מֶלַּיְהוֹן׃

Ma dico io. Non hanno eglino vdita? Anzi il lor ſuono è andato per tutta la terra, e le lor parole infino à l'eſtremità de l'vniuerſo.

19 אֶלָּא אָמַר אֶנָא דַּלְמָא
לָא יַדַע יִסְרָיֵל קַדְמָיָת
מוּשֶׁא הָכַנָּא אָמַר אַטְנְכוֹן
בְּעַם דְּלָא עַם וּבְעַמָּא
דְּלָא מֶתְטְפֵּיס אַרְגְּזְכוֹן׃

Ma dico io, Iſraël non l'ha egli conoſciuto? Moiſe per il primo dice, Io v'incitarò à geloſia per vna gente, che non è gente: e vi commouerò ad ira per vna gente ſtolta.

20 אֶשַׁעְיָא דֵּין אַמְרַח
וְאָמַר דְּאֶתְחַזִית לַאילֵין
דְּלָא בְּעַאוּנִי וְאֶשְׁתַּכְּחֵת
לַאילֵין דְּעַלַי לָא שַׁאלוּ׃

Dipoi Eſaia prende ardire, e dice, Io ſono ſtato trouato da quelli che non mi cercauano: e mi ſon renduto manifeſto à quelli che non domandauano di me.

21 לְאִיסְרָיֵל דֵּין אָמַר
דְּפֶשְׁטֵת אַיְדַי יַוְמָא כֻּלֵּהּ
לְוָת עַמָּא דְּמֶתְחַרֵא וְלָא
מֶתְטְפֵּיס׃

Ma contra ad Iſraël dice, Io ho diſteſo tutto'l giorno le mani ad vn popolo rebelle e contradicente.

יא

1 אֶלָּא אָמַר אֶנָא דַּלְמָא
דַּחְקֵהּ אֱלָהָא לְעַמֵּהּ חָס
אָף אֶנָא גֵּיר מֶן יִסְרָיֵל
אֶנָא מֶן זַרְעֵהּ דַּאבְרָהָם
מֶן שַׁרְבְּתָא דְּבֶנְיָמֶן׃

Io dico dunque, Iddio ha egli rifiutato il ſuo popolo? Non ſia gia: percioche io ancora ſono Iſraëlita, del ſeme d'Abraam, de la tribu di Beniamin.

י

17 עַל־כֵּן הָאֱמוּנָה מִשְּׁמוּעָה
וְהַשְּׁמוּעָה בִּדְבַר יְהֹוָה׃

Luego la fe es por el oyr: y el oydo por la palabra del Chriſto.

18 כִּי אִם אוֹמֵר אֲנִי הֲלֹא
שָׁמְעוּ כִּי בְּכָל הָאָרֶץ יָצָא קוֹלָם
וּבִקְצֵה תֵבֵל מִלֵּיהֶם׃

Mas digo yo no han oydo? antes cierto por toda la tierra ha ſalido la fama de ellos, y haſta los cabos de la redondez de la tierra las palabras de ellos.

19 אַךְ אוֹמֵר אֲנִי הֲלֹא יָדַע
יִשְׂרָאֵל מֹשֶׁה הָרִאשׁוֹן אָמַר וַאֲנִי
אַקְנִיאֵם בְּלֹא עָם בְּגוֹי נָבָל
אַכְעִיסֵם׃

Mas digo yo no ha Iſrael venido àl conocimiento? Primeramente Moyſen dize, Yo os prouocaré à celos con gente que no es mia: con gente ignorante os prouocaré à yra.

20 וִישַׁעְיָהוּ וָמַם לֵאמֹר נִדְרַשְׁתִּי
לְלוֹא שָׁאָלוּ נִמְצֵאתִי לְלוֹא
בִקְשֻׁנִי׃

Item, Iſaias oſa dezir, Fué hallado de los que no me buſcauan: manifeſtéme à los que no preguntauan por mi.

21 וְאֶל־יִשְׂרָאֵל אָמַר פֵּרַשְׂתִּי
יָדַי כָּל־הַיּוֹם אֶל־עַם סוֹרֵר
הַהוֹלְכִים הַדֶּרֶךְ לֹא טוֹב אַחַר
מַחְשְׁבֹתֵיהֶם׃

Item, contra Iſrael dize, Todo el dia eſtendi mis manos àl pueblo rebelle y contradezidor.

יא

1 וְאוֹמֵר אָנֹכִי אִם מָאַס אֱלֹהִים
אֶת־עַמּוֹ חָלִילָה כִּי גַם אֲנִי
יִשְׂרְאֵלִי הוּא מִזֶּרַע אַבְרָהָם
מִמַּטֵּה בִנְיָמִין׃

Digo pues, ha Deſechado Dios à ſu pueblo? En ninguna manera, porque tambien yo ſoy Iſraelita, de la ſimiente de Abraham, del tribu de Ben-jamin.

ι'.

17. Ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ.

La foy donc eſt par l'ouir: & l'ouir par la parole de Dieu.

18. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.

Mais (ie demande) ne l'ont-ils point oui: ains leur ſon eſt allé par toute la terre, & leurs paroles iuſques aux bouts du monde.

19. Ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω ἰσραήλ; πρῶτος μωσῆς λέγει, ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.

Mais (ie demande) Iſrael ne l'a il point cognu: Moyſe le premier dit, Ie vous prouoquerai à ialouſie par celui qui n'eſt point peuple: ie vous eſmouuerai à ire par vne nation deſtituee d'intelligence.

20. Ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν. ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι.

Et Eſaie s'enhardit tout à fait, & dit, I'ai eſté trouué de ceux qui ne me cerchoyent point: & ſuis manifeſtement apparu à ceux qui ne s'enqueroyent point de moi.

21. Πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

Mais quant à Iſrael, il dit, I'ai tout le iour eſtendu mes mains vers vn peuple rebelle & contrediſant.

ΚΕΦΑΛ. ιά.

ΛΕγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί. ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν.

Ie demande donc, Dieu a-il debouté ſon peuple? Ainſi n'aduiene: car ie ſuis auſſi Iſraelite, de la poſterité d'Abraham, de la lignee de Ben-iamin.

CAP. X.

17. Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum Chriſti.

Then faith is by hearing / and hearing by the worde of God.

18. Sed dico, Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

But I demaunde / Haue they not heard? No dout their ſounde went out through all the earth / and their words into the ends of the world.

19. Sed dico, Nunquid Iſraël non cognovit? Primus Moyſes dicit, Et ego ad ęmulationem vos adducam in non gentem, in gentem inſipientem, in iram vos mittam.

But I demaund / Did not Iſrael knowe God? Firſt Moſes ſaith / I will prouoke you to enuie by a nation that is not my nation / & by a fooliſh nation I will anger you.

20. Iſaias autem audet, & dicit, Inventus ſum à non quærentibus me: palam apparui iis qui me non interrogabant.

And Eſaias is bolde / and ſayth / I was found of them that ſought me not / and haue bene made manifeſt to them that aſked not after me.

21. Ad Iſraël autem dicit, Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.

And vnto Iſrael he ſayth: All the day long haue I ſtretched forth mine hande vnto a diſobedient / and gaineſaying people.

CAP. XI.

DIco ergo: Nunquid Deus repulit populum ſuum? Abſit. Nam & ego Iſraëlita ſum, ex ſemine Abraham, de tribu Ben-iamin.

I demande them / Hath God caſt away his people? God forbid: for I alſo am an Iſraelite / of the ſeede of Abraham / of the tribe of Beniamin.

Das X. Capitel.

17. So kompt der Glaube auß der predig / das predigen aber durch das Wort Gottes.

Saa kommer Troen aff predicken / Oc predicken formedelſt Gude ord.

18. Ich ſage aber: Haben ſie es nicht gehöret? Zwar es iſt je in alle Land außgegangen jrer ſchall / vnd in alle Welt jhre Wort.

Men ieg ſiger / Haffue de det icke hørt? Sandelige der er io deris liud vdgangen i alle Land / oc deris ord i al Verden.

19. Ich ſage aber / Hat es Iſrael nicht erkannt? Der erſte Moſes ſpricht: Ich wil euch eifern machen ůber dem / das nicht mein Volck iſt / vnd ůber einem vnverſtendigen Volck wil ich euch erzůrnen.

Men ieg ſiger / Kende Iſrael det icke? Den førſte Moſe ſiger / Jeg vil gøre eder nidkære paa dem / ſom ere icke mit Folck / oc ieg vil fortørne eder paa it vforſtandigt Folck.

20. Jeſaias aber darff wol ſo ſagen: Ich bin erfunden von denen / die mich nicht geſucht haben / vnd bin erſchienen denen / die nicht nach mir gefragt haben.

Oc Eſaias tør vel ſaa ſige / Jeg er funden aff dem / ſom mig icke ſøgte / oc ieg er obenbaret faar dem / ſom icke ſpurde effter mig.

21 Zu Iſrael aber ſpricht er: Den gantzen tag habe ich meine Hände außgeſtrecket / zu dem Volck / daß jm nicht ſagen leſſet / vnd widerſpricht.

Men hand ſiger til Iſrael / Jeg vdrecte mine Hender den gantſke dag / til det Folck / ſom icke vil lade ſig ſige / oc ſiger imod.

Das XI. Capitel.

So ſage ich nun: Hat denn Gott ſein Volck verſtoſſen? Das ſey ferne. Denn ich bin auch ein Iſraeliter / von dem Samen Abraham / auß dem Geſchlecht BenJamin.

Saa ſiger ieg nu / Haffuer da Gud forſkudet ſit Folck? Det vere longt fra. Thi ieg er oc en Iſraeliter / aff Abrahams Sæd / aff BenJamins Slect.

Kapitola X.

17. Protož wijra z ſlyſſenij / a ſlyſſenij ſkrze Slowo Kryſtowo.

Wiárá tedy ieſt z ſluchánia / á ſluchánie przez ſlowo Boże.

18. Ale prawijmť / zdali gſau neſlyſſeli? An zagiſtě powſſý zemi rozneſl ſe zwuk gegich / a až do končin okreſſlku země / ſlowa gegich.

Ale powiedam / zali nie ſlyſzeli? Y owſzem ná wſzythkie ziemie wyſzedł glos ich / y ná końcżyny świátá ſlowa ich.

19. Ale prawijm: Zdaliž geſt nepoznal lid Izrahelſký. Ano prwnij z nich Moyžijš / řekl: Ják záwiſti wás přiwedu ſkrze Národ kterěhož nemáte za lid / a popudjm wás k hněwu ſkrze Lid blázniwý.

Lecz powiedam / zali Izráel nie poznał Bogá? Pirwſzy Moizeſz mowi: Ja was poruſzeku zazdrośći przez narod kthory nie ieſt narodem / przez narod nierozumny zagniewam was.

20. Též Izayáš ſměle mluwij / a dij: Nalezen gſem od těch / kteřijž mne nehledali / zgewně gſem ſe okázal těm kteřijž ſe na mne neptali.

A Ezáiaſz bierze śmiáłość y mowi: Jeſtem nálezion od tych ktorzy mienie ſzukáli / á zjáwiłem ſie iáwnym tym ktorzy ſie o mnie nie pytáli.

21. Ale k Lidu Izrahelſkému dij: Celý den wztahowal gſem ruce mé k Lidu / kterýž mně newěřij / ale odporný geſt.

A przeciw Izráelowi mowi: Przez cały dzień rozſzerzałem ręce moie do ludu nieposłuſznego y odpornego.

Kapitola XI.

Protož prawijm: Zdali geſt Bůh zawrhl Lid ſwuog? Nikoli. Neb y já Izrahelſký gſem / z ſemene Abrahamowa / z pokolenij Benyaminowa.

MOwię thedy / izali Bog odrzucił lud ſwoy? Nie day tego Boże / Abowiemći y iam ieſt Izráelczykiem / z plemienia Abráamowego / z pokolenia Beniaminowego.

יא

2 לָא דְּחַק אֱלָהָא לְעַמֵּהּ
אֵינָא דְּמִן קְדִים יִדַע
הֲוָא לֵהּ אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
בַּכְּתָבָא דְּאֵלִיָּא מָנָא אָמַר
כַּד קְבֵל הֲוָא לַאלָהָא עַל
יִסְרָיֵל וְאָמַר׃

Non ha Iddio rifiutato il ſuo popolo, ilquale egli haueua dauanti conoſciuto. Non ſapete voi quel che la Scrittura dice d'Elia? come egli domanda à Dio contra Iſraël, dicendo.

3 מָרִי לַנְבִיָּךְ קַטְלוּ ו
וַלְמַדְבְּחַיִךְ חַפְּרוּ וְאֶנָא הוּ
בַּלְחוֹדַי אֶשְׁתַּחְרֵת וּבָעֵין
לְנַפְשִׁי׃

Signore, eſſi hanno ammazzati i tuoi Profeti. & hanno ruinati i tuoi altari, & io ſon reſtato ſolo, e cercano di togliermi la vita.

4 וְאֶתְאֲמַר לֵהּ בְּגֶלְיָנָא
דְּהָא שְׁבְקֵת לְנַפְשִׁי שַׁבְעָא
אַלְפִין גַּבְרִין אִילֵין דְּעַל
בּוּרְכַּיְהוֹן לָא בְרַכוּ וְלָא
סְגֶדוּ לְבַעְלָא׃

Ma che gli dice la diuina riſpoſta? Io m'ho riſerbati ſette milia huomini che non hanno piegato il ginocchio à Baal.

5 הָכַנָא אַף בְּזַבְנָא הָנָא
שַׁרְכָנָא הוּ אֶשְׁתַּחַר ב
בַּגְבִיתָא דְּטַיְבוּתָא׃

Coſi dunque ancor nel tempo preſente ci ſono alcune reliquie ſecondo l'elettion gratuita.

6 אֵן דֵּין בְּטַיְבוּתָא לָא
הֲוָא מֶן עֲבָדֵא וְאֵן לָא
טַיְבוּתָא לָא אִיתֵיהּ
טַיְבוּתָא אֵן דֵּין בַּעֲבָדֵא לָא
הֲוָא מֶן טַיְבוּתָא וְאֵן לָא
עֲבָדָא לָא אִיתוֹהִי עֲבָדָא׃

E s'egli è per gratia, non è piu per opere: altrimenti la gratia non è piu gratia. Ma s'egli è per opere, gia non è piu gratia: altrimenti l'opera non è piu opera.

7 מָנָא הָבִיל הָי דְּבָעֵא
הֲוָא יִסְרָיֵל לָא אַשְׁכַּח
גְּבִיתָא דֵּין אַשְׁכַּחַת
שַׁרְכְּהוֹן דֵּין אֶתְעַוַּרוּ ב
בְּלִבְּהוֹן׃

Che coſa dunque? Quello che Iſrael cerca, non l'ha conſeguito: ma l'elettione l'ha cõſeguito, & il reſto è ſtato indurato.

8 אֵיכַנָא דַּכְתִיב דְּיַהַב
לְהוֹן אֱלָהָא רוּחָא מ
מְדַעַרְנִיתָא וְעַיְנָא דְּלָא
יְבַחֲרוּן בְּהֵין וְאֶדְנָא דְּלָא
יִשְׁמְעוּן עַדְמָא לְיוֹמָא
דְּיוֹמָנָא׃

Si com'è ſcritto, Iddio ha dato loro vne ſpirito di ſtupore, occhij da non vedere, & orecchie da non vdire, infin al giorno d'hoggi.

יא

2 לֹא מָאַס אֱלֹהִים אֶת־עַמּוֹ
אֲשֶׁר מִקֶּדֶם יָדָעוּ הֲלֹא יְדַעְתֶּם
בְּאֵלִיָּהוּ מַה מְּדַבֵּר הַכָּתָב כַּאֲשֶׁר
מִתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר׃

No ha Dios deſechado ſu pueblo, alqual antes conoció. O no ſabeys que dize de Elias la Eſcriptura, como hablando con Dios dize contra Iſrael.

3 יְהוָה אֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב
וְאֶת־מִצְבְּחוֹתֶיךָ הָרָסוּ וָאִוָּתֵר
אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי
לְקַחְתָּהּ׃

Sennor, á tus Prophetas han muerto, y tus altares han minado, y yo he quedado ſolo y procuran matarme.

4 כִּי אִם מָה אוֹמֵר לוֹ דְּבַר
יְהוָה הִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת
אֲלָפִים אִישׁ כָּל הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר
לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל׃

Mas que le dize la diuina reſpueſta? Yo me he dexado ſiete mil varones que no han doblado las rodillas delante dé Baal.

5 כֵּן גַּם בָּעֵת הַזֹּאת שְׁאֵרִית
כְּמִבְחַר הַתְּחִנָּה הָיְתָה׃

Anſi tambien en eſte tiempo han quedado reliquias por la elecion gracioſa de Dios.

6 וְאִם בַּתְּחִנָּה אֵינֶנָּה עוֹד
מִפְּעָלִים אוֹ הַתְּחִנָּה אֵינֶנָּה עוֹד
תְּחִנָּה וְאִם מִפְּעָלִים אוֹ אֵינֶנָּה עוֹד
מִתְּחִנָּה אוֹ הַפֹּעַל אֵינֶנּוּ פֹעַל עוֹד׃

Y ſi por gracia, luego no por las obras: otramente la gracia ya no es gracia: (y ſi por las obras ya no es gracia, otramente la obra ya no es obra.)

7 וּמַה זֹּאת אֲשֶׁר מְבַקֵּשׁ יִשְׂרָאֵל
אוֹתָהּ לֹא אָחַז אַךְ הַמִּבְחָר
אֲחָזָהּ וְהָאֲחֵרִים כֹּהוּ׃

Pues que? Lo que buſcaua Iſrael, aquello no ha alcançado, mas los electos lo han alcançado: y los demas fueron cegados.

8 כְּמוֹ נִכְתַּב כִּי־נָסַךְ עֲלֵיהֶם יְהוָה
רוּחַ תַּרְדֵּמָה וְנָתַן לָהֶם עֵינַיִם וְלֹא
יִרְאוּ אָזְנַיִם וְלֹא יִשְׁמְעוּ עַד־
הַיּוֹם הַזֶּה׃

(Como eſta eſcripto, Dioles Dios eſpiritu de remordimiento, ojos con que nó vean, y oydos con que no oygan,) haſta el dia de oy.

ια΄.

2. Οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, λέγων.

Dieu n'a point debouté ſon peuple, lequel il a auparauant cognu. Ne ſauez-vous pas que l'Eſcriture dit d'Elie? comment il fait requeſte à Dieu contre Iſrael, diſant.

3. Κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου;

Seigneur, ils ont tué tes Prophetes, & ont demoli tes autels: & ie ſuis demeuré moi ſeul, & ſi taſchent à m'oſter la vie.

4. Ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ Βάαλ.

Mais que lui fut-il reſpondu de Dieu? Ie me ſuis reſerué ſept mille hommes, qui n'ont point ployé le genouil deuant Baal.

5. Οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ᾽ ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.

Ainſi donc auſſi au temps preſent il y a du reſidu ſelon l'election de grace.

6. Εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι γίνεται χάρις, εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκέτι ἐστὶν ἔργον.

Que ſi c'eſt par grace, ce n'eſt plus par les œuures: autrement, grace n'eſt plus grace: mais ſi c'eſt par les œuures, ce n'eſt plus par grace: autrement œuure n'eſt plus œuure.

7. Τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν. ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν.

Quoi donc? ce qu'Iſrael eſt apres à cercher, il ne l'a point obtenu, mais l'election l'a obtenu, & les autres ont eſté endurcis.

8. Καθὼς γέγραπται. ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, Dieu leur a dõne vn eſprit aſſopi: & des yeux pour ne point voir, & des oreilles pour ne point ouir iuſqu'au iour preſent.

2. Non

CAP. XI.

2. Non repulit Deus plebem ſuam quam præſcivit. An neſcitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum adverſum Iſraël, (*dicens,*)

God hath not caſt away his people which he knewe before. Knowe ye not what the Scripture ſaith of Elias / howe he maketh requeſt vnto God agaynſt Iſrael / ſaying.

3. Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua ſuffoderunt: & ego relictus ſum ſolus, & quærunt animam meam.

Lord / they haue killed thy Prophets / and digged downe thine altars: and I am left alone / and they ſeeke my life?

4. Sed quid dicit illi divinum reſponſum? Relîqui mihi ſeptem millia virorum, qui non curvaverunt genua Baal.

But what ſayeth the anſwere of God to him? I haue reſerued vnto my ſelfe ſeuen thouſande men / which haue not bowed the knee to Baal.

5. Sic ergo & in hoc tempore reliquiæ ſecundùm electionem gratiæ ſalvæ factæ ſunt.

Euen ſo then at this preſent time is there a remnant through the election of grace.

6. Si autem gratia: iam non ex operibus, alioquin gratia iam non eſt gratia, (*ſi ex operibus, iam non eſt gratia, quoniam opus id non eſt opus.*)

And if it be of grace / it is no more of works: or els were grace no more grace: but if it be of workes / it is no more grace: or els were worke no more worke.

7. Quid ergo? quod quærebat Iſraël, hoc non eſt conſecutus: electio autem conſecuta eſt: cæteri verò excæcati ſunt.

What then? Iſrael hath not obteyned ye he ſought: but the election hath obteyned it / and the reſt haue bene hardened.

8. Sicut ſcriptum eſt: Dedit illis Deus ſpiritum compunctionis: oculos, ut non videant: & aures, ut non audiant uſque in hodiernum diem.

According as it is written / God hath giuen them the ſpirite of ſlumber: eyes that they ſhoulde not ſee / and eares that they ſhould not heare vnto this day.

Das XI. Capitel.

2. Gott hat ſein Volck nicht verſtoſſen / welches er zuvor verſehen hat. Oder wiſſet jhr nicht / was die Schrifft ſaget von Elia? Wie er tritt für Gott wider Iſrael. Vnd ſpricht:

Gud haffuer icke forſkudet ſit Folck / huilcket hand tilforn haffuer forſeet. Eller vide i icke / huad Scrifften ſiger om Elia? Huorledis hand gaar frem faar Gud mod Iſrael / oc ſiger.

3. HERR / ſie haben deine Propheten getödtet / vnd haben deine Altar außgegraben / vnd ich bin allein überblieben / vnd ſie ſtehen mir nach meinem Leben.

HERRE De haffue ihielſlaget dine Propheter / oc de haffue opgraffuet dine Altere / oc ieg er alene offuerbleffuen / oc de ſtaa effter mit Liff.

4. Aber was ſagt jm die Göttliche Antwort? Ich habe mir laſſen überbleiben ſieben tauſend Mañ / die nicht haben jhre Knie gebeuget für dem Baal.

Men huad ſiger det guddommelige genſuar til hannem? Jeg loed mig offuerbliffue ſiu tuſinde Mend / ſom icke bøyde deris knæ faar Baal.

5. Alſo gehets auch jetzt zu diſer zeit / daß dennoch etliche bleiben nach der Wahl der Gnaden.

Saa gaar det oc nu paa denne tid / met diſſe offuerbleffne / effter naadens Vduelelſe.

6. Iſts aber auß Gnaden / ſo iſts nicht auß verdienſt der Werck / Sonſt würde Gnade nicht Gnade ſein. Iſts aber auß verdienſt der Werck / ſo iſt die Gnade nichts / Sonſt were verdienſt nicht verdienſt.

Men er det aff naade / da er det icke aff Gerningers fortienſte / Ellers bleffue naade icke naade. Men er det aff gerningers fortienſte / da er naaden inted / Ellers vaare fortienſte icke fortienſte.

7. Wie denn nun? Das Iſrael ſuchet / das erlanget er nicht / die Wahl aber erlanget es / Die andern ſind verſtockt.

Huorledis da nu? Det Iſrael ſøger / det faar hand icke / Men Vduelelſen faar det / De andre ere forherdede.

8. Wie geſchrieben ſtehet: Gott hat jnen gegeben einen erbitterten Geiſt / Augen daß ſie nicht ſehen / vnd Ohren daß ſie nicht hören / biß auff den heutigen tag.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Gud gaff dem en genſtridig Aand / øyen at de icke ſee / oc øern at de icke høre / indtil denne dag.

Kapitola XI.

2. Ne zawrhlť geſt Buoh Lidu ſwého / kterýž geſt předzwěděl. Zdali newijte co dij Piſmo o Eliáſſowi / kterak ſe modlil Bohu proti lidu Izrahelſkému / řka:

Nie odrzucił Bog ludu ſwego ktory on przed tym poznał / A zaż niewiecie co piſmo o Heliaſzu mowi? iáko rozmawia z Bogiem / mowiąc przeciwko Izráelowi.

3. PANE / Proroky twé gſau zmordowali / a Oltáře twé zbořili? Já pak zuoſtal gſem ſám / a hledagij bezžiwotij mého.

Pánie proroki twoie pobili / y oltarze thwoie poborzyli / á iam ſam zoſtał / y ſzukáią duſze moiey.

4. Ale co pak dij gemu odpowěd Božij? Zůſtawil gſem ſobě ſedm Tiſycůw mužůw / kteřijž neklaněli ſe před Bálem.

Ale coż mu odpowiedziano od Bogá? Zoſtáwiłem ſobie ſiedm tyſiecy mężow / ktorzy ſie nie kłániáli przed obrázem Báálowym.

5. A protož tak geſt y w tomto čaſu / oſtatkowé wedlé wywolenij miloſti Božij ſpaſeni gſau.

Tak że tedy y czáſu tego zoſtáło ſie to zoſtáwienie podług wybránia z łáſki.

6. A poněwádž z miloſti Božij / giž ne z ſkutkůw? Ginák miloſt / giž nenij miloſtij. Pakli z ſkutkůw / giž nenij miloſt. Nebo tak ſkutek / giž nenij ſkutek.

A ieſli z łáſki / tedy iuż nie z vczynkow / bo ináczey / łáſka iuż nie ieſt łáſká / A ieſli z vczynkow / iuż nie ieſt łáſka bo ináczey / vczynek iuż nie ieſt vczynkiem.

7. Což tehda? Čehož hledal lid Izrahelſký / toho geſt nedoſſel: ale wywolenij geſt doſſlo / ginj pak oſlepeni gſau.

Coż tedy? Czego Izráel ſzuka tego nie doſtał / ále wybráni doſtali / á drudzy zákamienieli.

8. Jakož geſt pſáno: Že dal gim Buoh ducha zřenij: oči / aby newiděli / a vſſy aby neſlyſſeli / až do dneſſnijho dne.

Jáko ieſt napiſano: Dał im Bog duchá ſtrętſienia / oczy áby nie widziały y vſzy áby nie ſłyſzáły / aż do dziſieyſzego dnia.

יא

9 וְדַוִיד תּוּב אָמַר נֶהֱוֵא
פָּתוּרְהוֹן קֳדָמַיְהוֹן לְפַחָא
וּפוּרְעָנְהוֹן לְתוּקָלְתָא׃

E Dauid dice, Conuertaſi la menſa loro in laccio, e in trabocchetto, e in Vrtamento, e ciò per loro retributione.

10 נֶחְשְׁכָן עַיְנַיְהוֹן דְּלָא
נֶחֱזוֹן וְחַצְּהוֹן בְּכֻלְזְבַן נֶהֱוֵא
כְּפִיף׃

O ſcurinſi gli occhij loro, ſi che non Veggano: e piega tu ſempre il lor doſſo.

11 אָמַר אֲנָא דֵּין דַּלְמָא
אֶתְתְּקִלוּ אַיְך דְּנֶפְּלוּן חָס
אֶלָּא בְּתוּקָלְתְהוֹן דִּילְהוֹן
הֲוַת חַיֵּא לְעַמְמֵא לְטַנָנְהוֹן׃

Io dico dunque, ſono eglino inciampati per cadere? Non gia: ma per la lor caduta, è Venuta la ſalute à i Gentili, per prouocarli ad emulatione.

12 וְאֶן תּוּקָלְתְהוֹן הֲוָת
עוּתְרָא לְעָלְמָא ו
וְחַיָּבוּתְהוֹן עוּתְרָא ל
לְעַמְמֵא כְּמָא הָכִיל
שׁוּמְלָיְהוֹן׃

Doue ſe la lor caduta è la ricchezza del mondo, e la lor diminutione è la ricchezza de Gentili: quanto piu ſarà la lor piena abbondantia?

13 לְכוֹן דֵּין אָמַר אֲנָא
לְעַמְמֵא אֲנָא דְּאִיתַי
שְׁלִיחָא דְּעַמְמֵא ל
לְתֶשְׁמֶשְׁתִּי מְשַׁבַּח אֲנָא׃

Io dico à Voi Gentili: inquanto che io ſono Apoſtolo de Gentili, honoro il mio miniſterio.

14 דַּלְמָא אַטֶּן לִבְנַי בֶּסְרִי
וַאחֵא אֲנָשִׁין מֶנְּהוֹן׃

Per prouare ſe per alcun modo io poteſſi prouocar quelli de la mia carne ad emulatione, e ſalui alcun di loro.

51 אֶן גֵּיר מֶסְתְּלִינוּתְהוֹן
תַּרְעוּתָא לְעָלְמָא הֲוָת
כְּמָא הָכִיל פּוּנָיְהוֹן אֶלָּא
חַיֵּא דְּמֶן בֵּית מִיתֵא׃

Perche ſe il rifiuto di loro è la riconcilation del mondo: che ſarà il riceuimento, ſe non Vita da morte?

יא

9 וְדָוִד אָמַר יְהִי־שֻׁלְחָנָם לִפְנֵיהֶם
לְפָח לְמוֹקֵשׁ לְשִׁלּוּמִים׃

Y Dauid dize, Sea les buelta ſu meſa en lazo, y en red, y en trompeçadero, y en paga.

10 תֶּחְשַׁכְנָה עֵינֵיהֶם מֵרְאוֹת
מָתְנֵיהֶם תָּמִיד הַמְעַד׃

Sus ojos ſean eſcurecidos paraque no vean: y agouiales ſiempre el eſpinazo.

11 וְאוֹמֵר אֲנִי הֲנִגְפוּ לִנְפּוֹל
חָלִילָה כִּי־אִם בְּעַוְלָתָם הַיְשׁוּעָה
הִיא לַגּוֹיִם לְקַנֹּאתָם׃

Digo pues, trompecaron luego de tal manera, que cayeſſen del todo? En ninguna manera mas por la cayda deellos vino la ſalud à las Gentes paraque por ellas fueſſen prouocados à celos.

12 וְאִם עַוְלָתָם הוֹן וְעֹשֶׁר
הָעוֹלָם הִיא וּמְחִתָּתְכֶם הֲמוֹן
הַגּוֹיִם כַּמָּה יוֹתֵר מְלֹאָם׃

Y ſi la cayda deellos es la riqueza del mundo, y el menoſcabo deellos la riqueza de las gentes, quanto mas lo ſerá el henchimientó deellos?

13 וְלָכֶם הַגּוֹיִם אוֹמֵר אֲנִי
וּבִהְיוֹתִי שְׁלִיחַ הַגּוֹיִם אֶת־
כְּהֻנָּתִי אֲאַדִּיר׃

Porque (à voſotros dico gentes) en quanto à la verdad yo ſoy Apoſtol de las Gentes, mi miniſterio honrro.

14 אוֹ אִם אֲקַנֵּא אֶת־בְּשָׂרִי
וְאוֹשִׁיעַ אֲחָדִים מִקְצָתָם׃

Si en alguna manera prouocaſſe à çelos à mi nacion, y hizieſſe ſaluos algunos deellos.

15 וְאִם מְאוּסָם חֲלִיפַת הָעוֹלָם
מַה מִּקַּח כִּי־אִם חַיִּים
מִמֵּתִים׃

Porque ſi el deſechamiento deellos es la reconciliacion del mundo, que ſera el recebimiento deellos, ſi no vida de los muertos?

ια'.

9. Καὶ Δαυὶδ λέγει, Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκάνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς.

Et Dauid dit, Que leur table leur ſoit tournee en piege & en tresbuchement, & ce pour leur retribution.

10. Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

Que leurs yeux ſoyent obſcurcis pour ne point voir: & courbe continuellement leur dos.

11. Λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.

Mais ie demande, Ont-ils choppé pour tresbucher: Ainſi n'aduiene: mais par leur cheute le ſalut eſt aduenu aux Gentils, pour les prouoquer à ialouſie.

12. Εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν;

Or ſi leur cheute eſt la richeſſe du Monde, & leur diminution la richeſſe des Gentils: combien plus le ſera leur abondance?

13. Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ᾽ ὅσον μὲν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω.

Car ie parle à vous, Gentils, entant certes que ie ſuis Apoſtre des gentils, ie ren honorable mon miniſtere:

14. Εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν.

Pour voir ſi en quelque façon ie puis prouoquer ceux de ma chair a ialouſie, & en ſauuer quelques vns.

15. Εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν.

Car ſi leur reiection eſt la reconciliation du monde, quelle ſera leur reception, ſinon vie d'entre les morts?

CAP. XI.

9. Et David dicit, Fiat menſa eorum: in laqueum & in captionem, & in ſcandalum, & in retributionem illis.

And David ſayeth / Let their table be made a ſnare/and a net/ and a ſtumbling blocke/ euen for a recompence vnto them.

10. Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurva.

Let their eyes be darkened ẏ they ſee not / and bowe downe their backe alwayes.

11. Dico ergo, Nunquid ſic offenderunt ut caderent? Abſit. Sed illorum delicto, ſalus eſt Gentibus, ut illos æmulentur.

I demaunde then/ Haue they ſtumbled/that they ſhoulde fall? God forbid: but through their fal ſaluation cõmeth vnto the Gentiles / to prouoke them to follow them.

12. Quod ſi delictum illorum divitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum divitiæ Gentium: quanto magis plenitudo eorum?

Wherefore if the fall of them be the ryches of the worlde / and the diminiſhing of them the riches of the Gentiles/howe much more ſhall theyr abundance be?

13. Vobis enim dico Gentibus, quandiu quidem ego ſum Gentium Apoſtolus, miniſterium meum honorificabo.

For in that I ſpeake to you Gentiles/in as much as I am the Apoſtle of the Gentiles/I magnifie mine office.

14. Siquo modo ad æmulandum provocem carnem meam, & ſalvos faciam aliquos ex illis.

To trie if by any means I might prouoke them of my fleſh to follow thē/ and might ſaue ſome of them.

15. Si enim amiſſio eorum, reconciliatio eſt mundi: quę aſſumptio, niſi vita ex mortuis?

For if the caſting away of them be the reconciling of the worlde/what ſhall the receiuing be/ but life from the dead?

Das XI. Capitel.

9. Vnd David ſpricht: Laß jhren Tiſch zu einem Strick werden/vnd zu einer Berückung / vnd zum Ergerniß / vnd jhnen zur vergeltung.

Oc David ſiger / Lad deris Bort bliffue til en Snare / oc til en felde oc til en forargelſe / oc dem ſelff til Betalninge.

10. Verblende jhre augen / daß ſie nicht ſehen/vnd beuge jren rücken allezeit.

Forblinde deris øyen/at de ſkulle icke ſee / oc bøye altid deris Rig.

11. So ſage ich nun / Sind ſie darumb angelauffen / daß ſie fallen ſolten? Das ſey ferne. Sondern auß jhrem fall iſt den Heiden das Heil widerfahren/auff daß ſie denen nacheiffern ſolten.

Saa ſiger ieg nu / Lobe de der faare paa / at de ſkulde falde? Det vere longt fra. Men aff deris Fald er Salighed vederfaren Hedningene/ Paa det at de ſkulde vere niedkære effter dem.

12. Denn ſo jhrer Fall der Welt Reichthumb iſt/ vnd jhr ſchade iſt der Heiden Reichthumb / Wie vil mehr wenn jhr zahl voll würde?

Thi at er deris Fald Verdens Rigdom/ oc deris Skade er Hedningenis rigdom / Huor meget mere om deris tal bleffue fult?

13. Mit euch Heiden rede ich. Denn dieweil ich der Heiden Apoſtel bin/ wil ich mein ampt preiſen.

Met eder Hedninge taler ieg / Efferdi ieg er Hedningenis Apoſtel / da vil ieg priſe mit Embede.

14. Ob ich möchte die/ ſo mein fleiſch ſind / zu eiffern reitzen/vnd jrer etliche ſelig machen.

Om ieg kunde drage dem til niedkærhed/ſom ere mit kød / oc gøre nogle ſalige aff dem.

15. Denn ſo jrer verluſt der Welt verſöhnung iſt / was were das anders/ denn das leben von den todten nemen?

Thi at er deris fortabelſe Verdens forligelſe/Huad vaare det andet / end at tage Liffuit aff de døde?

Kapitola XI.

9. A Dawid dij: Budiž Stůl gegich před nimi za oſydlo/ ať polapenij gich / a k pohorſſenij/ y k odplacenij zlého gim.

A Dawid mowi: Niechay im bedźie ſtoł ich miáſto ſidła/ y záſádki/ y otrácenia / y rowney nagrody.

10. Oči gegich ať gſau zatmijny / ať newidij / a hřbet gegich nakloňug wždycky.

Niech záćmione bedą oczy ich áby nie przeyzrzeli/ á ſtircz záwżdy grzbiet ich.

11. Protož prawijm: Zdali gſau Židé tak kleſli / aby zcela padli? Nikoli. Ale gegich kleſnutijm ſpaſenij ſtalo ſe Pohanům / aby gich w tom náſledowali.

Mowie tedy: A zaż ſie otrácili áby padli? Nie day tego Boże / ale przez ich przeſtepſtwo zſtálo ſie zbáwienie pogánom/ dla thego áby ie wzruſzył ku zazdrości.

12. Geſtliže kleſnutij gegich geſt zboží Swěta / a gegich vmenſſenij geſt zboží Pohanůw / čijm wijce plnoſt gegich?

A ieſli ich przeſtepſtwo ieſt bogáctwem świátá/ á vmnieyſzenie ich bogáctwem pogánow/ iákoż dáleko wiecey bedźie ich nápełnienie?

13. Wám zagiſté prawijm pohanům / pokudž gſem Apoſſtolem Pohanſkým/ poſluhowánij mé welebiti budu.

Abowiem powiedam wam pogánom / ilem ieſt Apoſtolem pogánow / iż ia vrzad moy zacnym czynie.

14. Zdabych kterak k náſledowánij mohl popuditi Tělo mé/ a k ſpaſenj přiweſti některé z nich.

Jeſliżbych ktorym ſpoſoben: pobudźił ku zazdrości powinowate moie/ y záchował niektore z nich.

15. Neb poněwádž zawrženij gegich geſt ſmijřenij ſwěta: co pak bude giného gegich zaſe přigetij/ než žiwot z mrtwých?

Abowiem ieſli odrzucenie ich ieſt ziednanie świata/ iákie bedźie przyiecie/ iedno żywot zmartwych?

יא

16 אֶן דֵּין רֵישִׁיתָא קַדִּישָׁא אַף גְּבִילְתָא וְאֶן עֶקָּרָא קַדִּישׁ הוּ אַף סַוְכֵּא׃

Doue ſe le primitie ſon ſante, ancor la maſſa è ſanta : e ſe la radice è ſanta, ſono i rami ancora

17 וְאֶן מֶן סַוְכֵּא אֶתְפַּשַּׁח וְאַנְתְּ דְּזַיְתָא אַנְתְּ דְּבַרָא אֶתְטַעֶמְתְּ בְּדוּכְּיָתְהֵין וַהְוַיְתְּ שׁוּתָּפָא לְעֶקָּרֵהּ וַלְשׁוּמְנֵהּ דְּזַיְתָא׃

Che ſe alcuni de rami ſi ſon rotti, e tu che eri oliuaſtro, ſei ſtato inneſtato in luogo d'eſſi, e fatto partecipe de la radice, e de la graſſezza de l'oliuo.

18 לָא תֶּשְׁתַּבְהַר עַל סַוְכֵּא אֶן דֵּין מֶשְׁתַּבְהַר אַנְתְּ לָא הֲוָא אַנְתְּ שָׁקֵיל לֵהּ לְעֶקָּרָא אֶלָּא הוּ עֶקָּרָא שָׁקֵיל לָךְ׃

Non ti gloriar contra i rami, che ſe ti glorij, non porti gia tu la radice, ma la radice porta te.

19 וְכַבַר תֵּאמַר דְּסַוְכֵּא אֶתְפַּשַּׁח דְּאֶנָא בְּדוּכְּיָתְהֵין אֶתְטְעֶם׃

Hor tu dirai, I rami ſi ſon rotti, accioche io vi foſſi inneſtato.

20 שַׁפִּיר הָלֵין מֶטּוּל דְּלָא הֵימֶנוּ אֶתְפַּשַּׁחוּ אַנְתְּ דֵּין בְּהַימָנוּתָא קָמְתְּ לָא תַּתְרִים בְּרֶעְיָנָךְ אֶלָּא דְּחַל׃

Ben dici, eſſi ſi ſon rotti per l'incredulita, e tu ſtai ſaldo per la fede : non ti leuare in ſuperbia, ma ſta in timore.

21 אֶן אֱלָהָא גֵּיר עַל סַוְכֵּא דְּמֶן כְּיָנְהֵין לָא חָס דַּלְמָא אַף לָא עֲלָיךְ יְחוּס׃

Perche ſe Iddio non ha perdonato à i rami naturali guarda che non auuenga, che ne anco à te perdoni.

22 חֲזִי הָכִיל בַּסִּימוּתֵהּ וְקַשְׁיוּתֵהּ דַּאלָהָא עַל אִילֵין דְּנַפְלוּ קַשְׁיוּתָא עֲלָיךְ דֵּין בַּסִּימוּתָא אֶן תְּקַוֵּא בָּהּ בְּבַסִּימוּתָא וְאֶן לָא אַף אַנְתְּ תֶּתְפַּשַּׁח׃

Vedi dunque la benignità e la ſeuerità di Dio. La ſeuerità in quelli che ſon caduti : e la benignità in te, ſe tu perſeueri ne la ſua benignità : altrimenti tu ancora ſarai tagliato.

יא

16 וְאִם הַבִּכּוּר קָדוֹשׁ הוּא גַּם הָעֲרִיסָה וְאִם הַשֹּׁרֶשׁ קָדוֹשׁ גַּם הָאָמִיר׃

Y ſi el primer fruto es ſancto, tambien lo ſera el todo y ſi la rayz es ſancta, tambien lo ſeran los ramos.

17 וְאִם אֲחָדִים מֵאֲמִירִים נִשְׁבָּרוּ וְאַתְּ בִּהְיוֹתְךָ זֵית־הַשָּׂדֶה נִשְׁתַּלְתָּ בָּהֶם וְחָבֵר שֹׁרֶשׁ וְשֶׁמֶן הַזַּיִת נִהְיֵיתָה׃

Y ſi algunos de los ramos fueron quebrados y tu ſiendo azebuche has ſido enxerido en lugar de ellos, y has ſido hecho participante de la rayz y de la groſſura de la oliua.

18 אַל־תִּתְהַלֵּל עַל־הָאֲמִירִים וְאִם תִּתְהַלֵּל אֵינְךָ סוֹבֵל אֶת־הַשֹּׁרֶשׁ כִּי־אִם הַשֹּׁרֶשׁ סוֹבֵל אוֹתְךָ׃

No te jactes contra los ramos : y ſi te jactas ſabe que no ſuſtentas tu à la rayz, ſi no la rayz à ti.

19 וְאוֹמֵר אַתְּ נִשְׁבְּרוּ הָאֲמִירִים לְהִשָּׁתֵל אוֹתִי׃

Diras pues, Los ramos fueron quebrados para que yo fueſſe enxerto.

20 הֵיטֵב עַל־כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ נִשְׁבָּרוּ וְאַתָּה בֶּאֱמוּנָה קָמְתָּ אַל־תְּהִי חָכָם בְּעֵינֶיךָ כִּי־אִם יְרָא׃

Bien por ſu incredulidad fueron quebrados mas tu por la fe eſtas en pie : no te enſoberuezcas antes teme.

21 וְאִם יְהוָה לֹא חָמַל עַל־הָאֲמִירִים אֲשֶׁר כְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע הֵמָּה פֶּן גַּם עָלֶיךָ לֹא יַחְמֹל׃

Que ſi Dios no perdonò à los ramos naturales, à ti tampoco no perdòne.

22 וּרְאֵה גַם אֶת־טוּב וְגַם אֶת־מְאוּס הָאֱלֹהִים בָּאֵלֶּה אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶת־הַמָּאוּס וְעָלֶיךָ אֶת־הַטּוּב אִם תַּעֲמֹד בַּטּוּב וְאִם לֹא גַם אַתְּ תִּגָּמֵר׃

Mira antes la bondad, y la ſeueridad de Diôs la ſeueridad ciertamente en los que cayeron: mas la bondad (de Dios) en ti, ſi permanecieres en la bondad : otramente tu tàmbien ſeràs cortado.

ια′.

16. Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

Or ſi les premices ſont ſainctes, auſſi eſt la maſſe : & ſi la racine eſt ſaincte, auſſi ſont les branches.

17. Εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου.

Que ſi quelques vnes des branches ont eſté retranchees : & toi qui eſtois oliuier ſauuage, as eſté enté en la place d'icelles, & as eſté fait participant de la racine & de la graiſſe de l'oliuier.

18. Μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ.

Ne te glorifie point contre les branches : que ſi tu te glorifies, ce n'eſt pas toi qui portes la racine, mais c'eſt la racine qui te porte.

19. Ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.

Or tu diras, les branches, ont eſté retranchees, afin que i'y fuſſe enté.

20. Καλῶς. τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν· σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ.

C'eſt bien dit, elles ont eſté retranchees par incredulité, & tu es debout par foy : ne t'eſleue point par orgueil, mais crain.

21. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσηται.

Car ſi Dieu n'a point eſpargné les branches naturelles, garde qu'il n'aduienne qu'auſſi il ne t'eſpargne point.

22. Ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ.

Regarde donc la benignité & la ſeuerité de Dieu : aſſauoir la ſeuerité, ſur ceux qui ſont trebuſchés : & la benignité enuers toi, ſi tu perſeueres en ſa benignité : autrement du ſeras auſſi coupé

CAP. XI.

16. Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami.

For if the firſt fruites be holy / ſo is the whole lumpe: and if the roote be holy / ſo are the branches.

17. Quòd ſi aliqui ex ramis fracti ſunt, tu autem cùm oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis olivæ factus es.

And though ſome of the braunches bee broken of / and thou being a wild oliue tree / waſt graft in for them / and made partaker of the root & fatneſſe of the oliue tree.

18. Noli gloriari adverſus ramos. Quod ſi gloriaris: nõ tu radicem portas, ſed radix te.

Boaſt not thy ſelfe againſt the branches: and if thou boaſt thy ſelſe / thou beareſt not the roote / but the roote thee.

19. Dicis ergo: Fracti ſunt rami, ut ego inſerar.

Then wilt ſay then / The braunches are broken of / that I may be graft in.

20. Bene: propter incredulitatem fracti ſunt, tu autem fide ſtas: noli altum ſapere, ſed time.

Well: through vnbeliefe they are broken of / and thou ſtandeſt by fayth: be not high minded / but feare.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne fortè nec tibi parcat.

For if God ſpared not the natural braunches / take heede / leſt he alſo ſpare not thee.

22. Vide ergo bonitatem & ſeveritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, ſeveritatem: in te autem bonitatem Dei, ſi permanſeris in bonitate, alioquin & tu excidêris.

Beholde therefore the bountifulneſſe / & ſeueritie of God: toward thẽ which haue fallen / ſeueritie: but towarde thee / bountifulnes / if thou continue in his bountifulnes: or els thou ſhalt alſo be cut of.

Das XI. Capitel.

16. Iſt der Anbruch heilig / ſo iſt auch der Teig heilig / vnd ſo die Wurtzel heilig iſt / ſo ſind auch die Zweige heilig.

Er Melet hellig da er oc Deyen hellig / Oc er Roden hellig / da ere oc Grenene hellig.

17. Ob aber nun etliche von den Zweigen zubrochen ſind / vnnd du / da du ein wilder Oelbaum wareſt / biſt vnter ſie gepfropffet / vnd theilhafftig worden der Wurtzel vnd des Saffts im Oelbaum.

Oc om nu nogle aff Grenene ere ſønderbrudne / oc du / der du vaaſt it vilt Olie træ / eſt podet iblant dem / oc eſt bleffuen delactig i Olie træens roed oc vedſke.

18. So rühme dich nicht wider die Zweige. Rhümeſt du dich aber wider ſie / ſo ſolt du wiſſen / daß du die Wurtzel nicht trägeſt / ſondern die Wurtzel träget dich.

Saa roſe dig icke mod Grenene. Men roſer du dig mod dem / Da ſkalt du vide at du bær icke roden / men roden bær dig.

19. So ſprichſt du / die Zweige ſind zubrochen / daß ich hinein gepfropffet würde.

Saa ſiger du da / Grenene ere ſønderbrudne / at ieg ſkulde podis der ind.

20. Iſt wol geredt / ſie ſind zubrochen vmb jhres vnglaubens willen / Du ſteheſt aber durch den glauben. Sey nicht ſtoltz / ſondern förchte dich.

Det er vel ſagd. De ere ſønderbrudne for deris vantro ſkyld / Oc du ſtaar formedelſt Troen. Ver icke Hoffmodig / men frycte dig.

21. Hat Gott der natürlichen Zweige nicht verſchonet / daß er villeicht dein auch nicht verſchone.

Haffuer Gud icke ſpart de naturlige Grene / At hand maa vel ſke oc icke ſkal ſpare dig.

22. Darumb ſchau die güte vnnd den ernſt Gottes. Den ernſt an denen / die gefallen ſind / die güte aber an dir / ſo ferne du an der güte bleibeſt / Sonſt wirſt du auch abgehauen werden.

Der faare ſee Guds godhed oc ſtrenghed / Strengheden mod dem / ſom er faldne / Oc godheden mod dig / Saa fremt ſom du bliffuer i godheden / Ellers bliffuer du oc affhuggen.

Kapitola XI.

16. Geſtliže prwotiny ſwaté gſau / také ſwaté gt wſſecko z nich poſſlé: a geſtli kořen ſwatý / tehdy y ratoleſti ſwaté gſu.

A ieſli pirworodztwá ſa świete / ieſtci świete y zádzáłanie / A ieſli Korzeń święty ieſt / tedy też y gálazki.

17. A ač některe ratoleſti gſu vlomeny / ty pak byw planau Oliwau / ſſtijpen gſy mezy ně / a včiněn gſy aukaſtnijkem kořene y tučnoſti Oliwy:

A ieſli ſie niektore gałazki wyłamáły / á thy bedac plona oliwá / miáſto ich ieſteś wſzczepion / y zſtáleś ſie vczeſtnikiem korzenia / y tłuſtości oliwney.

18. Nechlubiž ſe proti ratoleſtem: Pakli ſe chlubijſs / ne ty kořen neſeſs / ale kořen tebe.

Nie chlubże ſie przeciw gálazkam / bo ieſli ſie chlubiſz / nie ty korzenia nośiſz / ále korzeń ciebie.

19. Pakli dijſs: Vlomeny gſau ratoleſti / abych yá byl wſſtijpen.

Rzeczeſz tedy: Wyłamáne ſa gálazki / ábym ia był wſzczepion.

20. Dobře prawijſs: pro newěru vlomeny gſau / ale ty wěrau ſtogijſs. Neſmyſſlegž tehda wyſoce o tobě / ale bog ſe.

Dobrze / przez niewiárę wyłamáne ſa / á ty przez wiárę ſtoiſz / Nie wynoſże ſie / ále ſie boy.

21. Neb poněwadž Buoh Ratoleſtem přirozeným neodpuſtil / hleď aby ſnad y tobě neodpuſtil.

Abowiem ieſli Bog przyrodzonym gálazkam nie przepuścił / á iákoż tobie przepuści?

22. A protož znamenay dobrotu a zůřiwoſt Božij: Proti těm zagiſté kteřij padli / zuořiwoſt: ale k tobě dobrotu Božij / ač budeſſli trwati w dobrotě / giná y ty wyťat budeſs:

Obácz tedy dobroć y ſrogość Bożą / przeciwko tym ktorzy vpádli / ſrogość / á przeciwko tobie dobroć / ieſlibyś trwał w dobroći / bo inákſzey y ty bedźieſz wycięt.

יא

23 וְהָנוּן אֶן לָא יְקַוּוּן
בְּחַסִּירוּת הַיְמָנוּתְהוּן אַף
הָנוּן יֶתְטַעֲמוּן מֶשְׁכַּח גֵּיר
אֱלָהָא דְּתוּב יְטַעֵם אֶנּוּן ׃

E quegli à l'incontro, ſe non perſeueraranno ne l'incredulità, ſaranno inneſtati : percioche Iddio gli puo inneſtar di nuouo.

24 אֶן גֵּיר אַנְתְּ הָמֵן זַיְתָא
אַנְתְּ דְּבַרָּת הָו דְּבַכְיָנָךְ
אֶתְפְּסַחְתְּ וְדַלָּת בְּכְיָנָךְ
אֶתְטַעְמַתְּ בְּזַיְתָא טָבָא
כְּמָא הָכִיל הָנוּן אֶן
יֶתְטַעֲמוּן בְּזַיְתָא דְּכְיָנְהוּן ׃

Imperoche ſe tu ſei ſtato tagliato da quello che era per natura oliuaſtro, e fuor di natura, ſei ſtato inneſtato nel buono oliuo : quanto piu quelli che ſon naturali, ſaranno inneſtati nel lor proprio oliuo ?

25 צָבֵא אֶנָא דֵּין דְּתֵדְעוּן
אַחַי אָרָזָא הָנָא דְּלָא תֶהְווּן
חַכִּימִין בְּרֶעְיָן נַפְשְׁכוּן ד
דַּעֲוִירוּת לִבָּא מֶן אֲתַר
קַלִּיל הֲוָת לְיִסְרָיֵל עַד מָא
דְּנֵעוּל מוּלְיָא דְעַמְמֵא ׃

Perche io voglio, fratelli, che voi ſappiate queſto ſegreto, (accioche voi nõ ſiate arroganti in voi ſteſſi) che l'induramento è auuenuto in parte ad Iſraël, infin à tanto che il pieno numero de Gentili ſia entrato.

26 וְהָידֵין כֻּלֵּהּ יִסְרָיֵל
יֵחֵא אַיְכַנָא דַּכְתִיב דְּיֵאתֵא
מֶן צֶהְיוּן פָּרוּקָא וְיַהְפֵּךְ
עַוְלָא מֶן יַעֲקוּב ׃

E coſi tutto Iſraël ſarà ſaluo, ſi come è ſcritto, Di Sion verrà colui che libera, e rimouerà le impietà da Iacob.

27 וְהָידֵין תֶּהְוֵא לְהוֹן
דְּיַתְקָא הָי דְּמֵן לְוָתִי מָא
דְּשֶׁבְקֵת לְהוֹן חֲטָהַיְהוֹן ׃

E queſto è il patto ordinato loro da me, Quando io torrò via i lor peccati.

28 בֵּאוֻנְגֶּלִיוֹן דֵּין בְּעֶל
דְּבָבָא אֶנּוּן מֶטּוּלָתְכוּן
וּבְגַבִּיתָא חַבִּיבִין אֶנּוּן
מֶטּוּל אֲבָהָתָא ׃

Secondo l'Euangelio eſſi ſon ben nimici, per cagion di voi: ma ſecondo l'elettione, ſon diletti, per cagion de Padri.

יא

23 וְגַם הֵמָּה אִם לֹא יַעוֹדְדוּ
לַעֲמֹד בַּסּוּרִים שָׁתוֹל יִשָּׁתְלוּ כִּי
יָכֹל יְהוָה עוֹדֶנּוּ שֵׁנִית לִשְׁתּוֹל
אוֹתָם ׃

Y aun ellos, ſi no permanecieren en incredulidad, ſeran enxeridos : que poderoſo es Dios para boluerlos à enxerir.

24 וְאִם אַתְּ מִזַּית אֲשֶׁר כְּטִבְעוֹ
זַית הַשָּׂדֶה הוּא נִגְזַרְתְּ וְעַל
דֶּרֶךְ הַטֶּבַע נִשְׁתַּלְתָּה בַּזַּית
טוֹב כַּמָּה יוֹתֵר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
כְּטִבְעָם הֵמָּה יִשָּׁתְלוּ בְּעַצְמוֹת
זֵיתֵיהֶם ׃

Porque ſi tu eres cortado del natural azebuche, y contra natura fueſte exerido en la buena oliua, quanto mas eſtos, que ſon los ramos naturales, ſeran enxertos en ſu oliua ?

25 וְתֵדְעוּ אַחַי אֶת־סוֹד וּמִסְתָּר
הַזֶּה פֶּן תִּהְיוּ חֲכָמִים בְּעֵינֵיכֶם
כִּי־עִוָּרוֹן לְמִקְצָת יִשְׂרָאֵל נִהְיָתָה
עַד כִּי־יָבוֹא מְלוֹא הַגּוֹיִם ׃

Porque no quiero, Hermanos que ignoreys eſte miſterio , paraque no ſeays acerca de voſotros miſmos arrogantes, que la ceguedad en parte acõtecio en Iſrael paraque entre tanto entraſſe la plenitud de las Gentes :

26 וְכָכָה יִוָּשַׁע כָּל־יִשְׂרָאֵל כַּמוֹ
נִכְתַּב וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי
פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב ׃

Y anſi todo Iſrael fueſſe ſaluo : como eſta eſcripto, Vendra de Sion el Librador que quitará de Iacob la impiedad.

27 וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם
בְּשֵׂאתִי אֶת־חַטֹּאתָם ׃

Y eſto ſera mi teſtamento à ellos , quando quitáre ſus peccados.

28 כִּי־כַבְּשׂוֹרָה אוֹיְבִים בַּעֲבוּרְכֶם
וְכַמִּבְחָר אֲהוּבִים בַּעֲבוּר הָאָבוֹת ׃

Anſique quanto àl Euangelio tengo los por enemigos por cauſa de voſotros : mas quanto à la elecion de Dios, ſon me muy amados por cauſa de los Padres.

ια´.

23. Καὶ ἐκεῖνοι δὲ ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.

Et quant à ceux-la auſſi, s'ils ne perſeuerent point en incredulité, ils ſeront entés : car Dieu eſt puiſſãt pour les enter derechef,

24. Εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν, ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

Car ſi tu as eſté coupé de l'oliuier qui de nature eſtoit ſauuage, & as eſté contre nature enté en l'oliuier franc : ceux qui le ſont ſelon nature, combien pluſtoſt ſeront ils entés en leur propre oliuier :

25. Οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ.

Car freres, ie vueil bien que vous ſachiez ce ſecret, afin que ne ſoyez ſages en vous meſmes : c'eſt qu'il eſt aduenu endurciſſement en Iſrael en partie, iuſqu'à ce que la plenitude des Gentils ſoit entree.

26. Καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται, ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.

Et ainſi tout Iſrael ſera ſauué : ainſi qu'il eſt eſcrit, Celui qui fait deliurance viendra de Sion, & deſtournera de Iacob les infidelites.

27. Καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Et auront de par moi ceſte alliance, C'eſt quand i'oſterai de deſſus eux leurs pechés.

28. Κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς· κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν, ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας.

Ils ſont certes ennemis quant à l'Euangile, à cauſe de vous : mais ils ſont bien-aimés quant à l'election, à cauſe des Peres.

CAP. XI.

23. Sed & illi, ſi non permanſerint in incredulitate, inſerentur, potens eſt enim Deus iterum inſerere illos.

And they alſo/ if they abide not ſtill in vnbeliefe /ſhalbe graffed in :for God is able to graffe them in againe.

24. Nam ſi & tu ex naturali exciſus es oleaſtro, & contra naturam inſertus es in bonam olivam: quanto magis ii qui ſecundùm naturam, inſerentur ſuæ olivæ?

For if thou waſt cut out of the oliue tree/ which was wilde by nature / and waſt graffed contrary to nature in a right oliue tree/ howe much more ſhall they that are by nature / bee graffed in their owne oliue tree?

25. Nolo enim vos ignorare, fratres, myſterium hoc, (ut non ſitis vobiſipſis ſapiẽtes) quia cæcitas ex parte contigit in Iſraël, donec plenitudo Gentium intraret.

For I would not/brethren / that ye ſhould bee ignorant of this ſecret/(leaſt ye ſhoulde be arrogant in your ſelues) that partly obſtinacie is come to Iſrael / vntill the fulnes of the Gentiles be come in.

26. Et ſic omnis Iſraël ſalvus fieret, ſicut ſcriptum eſt: Veniet ex Sion, qui eripiat, & avertat impietatem à Iacob.

And ſo all Iſrael ſhall be ſaued/as it is written / The deliuerer ſhall come out of Sion/ and ſhall turne away the vngodlines from Iacob.

27. Et hoc illis à me teſtamẽtum: cùm abſtulero peccata eorum.

And this is my couenant to them / When I ſhall take away their ſinnes.

28. Secundùm Evangelium quidem, inimici propter vos: ſecundùm electionem autem chariſſimi propter patres.

As concerning the Goſpell / they are enemies for your ſakes: but as touching the election / they are beloued for the fathers ſakes.

Das XI. Capitel.

23. **Vnd jene/ſo ſie nicht bleiben inn dem vnglauben / werden ſie eingepfropffet werden / Gott kan ſie wol wider einpfropffen.**

Oc de andre ſkulle indpodis / der ſom de bliffue icke i vantro / Gud kand vel indplante dem igen

24. **Denn ſo du auß dem Oelbaum/ der von natur wilde war / biſt außgehauen/ vnd wider die natur in den guten Oelbaum gepfropffet/ wie vil mer werden die natůrlichen eingepfropffet / in jren eigen Oelbaum.**

Thi at eſt du affhuggen aff det Olie træ / ſom vaar vilt aff naturen / oc eſt podet i det gode Olie træ/ imod naturen / Huor meget mere ſkulle de naturlige indpodis / i deris eget Olie træ?

25. **Jch wil euch nicht verhalten/ lieben Brůder / dieſes Geheimnuß/ auff daß ihr nicht ſtoltz ſeyt. Blindheit iſt Jſrael eines theils widerfahren / ſo lange biß die fůlle der Heiden eingegangen ſey.**

Jeg vil icke dølie faar eder / kære Brødre / denne Hemmelighed / paa det i ſkulle icke vere hoffmodige. Blindhed er vederfaren en del aff Jſrael/ Saa lenge/ indtil Hedningernis tal kommer ind.

26. **Vnd alſo das gantze Jſrael ſelig werde / wie geſchrieben ſtehet: Es wird kommen auß Zion der Erlôſer/ der da abwende das Gottloſe weſen von Jacob.**

Oc al Jſrael ſkal ſaa bliffue ſalig. Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Den ſkal komme aff Zion / ſom ſkal frelſe/ oc affuende det wgudelig væſen fra Jacob.

27. **Vnd diß iſt mein Teſtament mit jnen / wenn ich jhre ſůnde werde wegnemen.**

Oc dette er mit Teſtamente met dem / naar ieg borttager deris ſynder.

28. **Nach dem Evangelio halte ich ſie fůr Feinde / vmb eurent willen/ Aber nach der Wahl habe ich ſie lieb vmb der Våter willen.**

Effter Euangelium holder ieg dem for Fiender/ for eders ſkyld / Men effter vduelelſen elſker ieg dem/ for Fedrenis ſkyld.

Kapitola XI.

23. A oni též nebudauli trwati w ſwé newěře / zaſe wſſtijpeni budau: Neboť geſt mocen Buoh zaſe wſſtijpiti ge.

Alec y oni ieſli nie beda trwác w nie dowiárſtwie / beda wßczepieni/ gdyż ie może Bog zás wßczepić.

24. Neb poňkwadž ty wykad gſy z přirozené plané Oliwy / a proti přirozenij wſſtijpen gſy w dobrau Oliwu: Mnohém wijce ti kteřijž wedlé přirozenij gſau / wſſtijpeni budau w ſwau wlaſtnij Oliwu.

Abowiem ieſliś ty ieſt wycięty z oliwy / ktora z przyrodzenia byłá płona / y przeciwko przyrodzeniu ieſteś wßczepion w prawdziwa oliwe / iáko dáleko wiecej ći ktorzy przirodzeni ſa / beda w właſna oliwe wßczepieni?

25. Neb chcy bratřij abyſſte wěděli toto tagemſtwij abyſſte nebyli ſami v ſebe maudřij a pyſſnij/ že ſlepota s někteřé ſtrany přihodila ſe lidu Izrahelſkému / dokawádžby plnoſt Pohanuow newejſſla.

Bo niechcę abyſcie nie mieli wiedzieć brácia they taiemnice (żebyſcie nie byli ſámi w ſobie nadetemi) iż záthwárdziałość poczęśći przyßłá ná Izráelá/ ażby napelnienie pogánow weßło.

26. A tak wſſeckn Izrahel ſpaſen bude. Jakož pſano geſt: přijgde z Synonu/ kterýž odtrhne a odwrátij nepobožnoſt od Jákoba.

A ták wßytek Izráel bedzie zbáwion / iáko napiſano ieſt: Przyidzie z Syonu on zbáwiciel/ y odeymie nie pobożnośći od Jákoba.

27. A tento gim odemne Zákon y ſmlauwa/ když ſhladijm hřijch gegich.

A to przymierze beda mieć odemnie / Gdy ia grzechy ich wygladze.

28. A tak wedlé Ewangelium zagiſté gſau nepřátelé pro wás: ale wedlé wywolenij / gſau milij pro ſwé Otce.

A ták co ſie tycże Ewánieliey / oni ſa nieprzyiacielmi dla was / á podług wybránia bywáia milowáni dla oycow.

י א

29 לָא גֵּיר הָפֵךְ אַלָהָא בְּמוֹהַבְתֵה וּבְקֵרְיָנֵה׃

Percioche i doni e la vocatione di Dio ſon ſenza pentimento.

30 אַיכַנָא גֵּיר דָּאף אַנְתּוּן לָא מֶתְטַפִּיסִין הֲוַיְתּוּן לַאלָהָא מֶן קְדִים וְהָשָׁא אֶתְחַנַּנְתּוּן מֶטוּל לָא מֶתְטַפְּיָסָנוּתְהוּן דְּהָנוּן׃

Perche ſi come ancor voi gia erauate ribelli à Dio, & hora hauete conſeguito miſericordia per la loro ribellione.

31 הָכַנָא אַף הָלֵין לָא אֶתְטַפִּיסוּ הָשָׁא לְרַחְמֵא דְּעַלַיְכוּן דָּאף עֲלַיְהוּן נֶהֱוּוּן רַחֲמֵא׃

Coſi ancor eſſi hora ſono ſtati ribelli per la miſericordia che vi è ſtata vſata: accioche ancor eſſi conſeguano miſericordia.

32 חַבַּשׁ גֵּיר אַלָהָא לְכָל נָשׁ בְּלָא מֶתְטַפְּיָסָנוּתָא דְּעַל כֻּל אֱנָשׁ נְרַחֵם׃

Imperoche Iddio ha rinchiuſi tutti ne la ribellione per vſare à tutti miſericordia.

33 אָו עוּמְקָא דְּעוּתְרָא וְחֶכְמְתָא וּמַדְּעָא דַּאלָהָא דְּאֱנָשׁ לָא מַשְׁדִּינוּהי ו וְאוּרְחָתֵה לָא מֶתְעַקְבָן׃

O profonde ricchezze de la ſapientia, e de la cognitione di Dio, quanto incomprenſibili ſono i ſuoi giuditij, e le ſue vie impoſſibili à ritrouarſi.

34 מַנוּ גֵּיר יִדַע דְּרֵעְיָנֵה דְּמָרְיָא אָו מַנוּ הֲוָא לֵה בְּעֵל מֶלְכָּא׃

Perche, chi ha conoſciuta la mente del Signore? ò chi è ſtato ſuo conſigliere?

35 וּמַנוּ קְדֵם יְהַב לֵה וְכֵן נְסַב מֶנֵּה׃

O chi ha prima dato à lui, e ſaragli renduto?

36 מֶטוּל דְּכֻל מֶנֵּה וְכֻל בֵּה וְכֻל בְּאִידֵה דִּלֵה תֶּשְׁבְּחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Imperoche da lui, e per lui, & à lui ſon tutte le coſe: à lui ſia gloria in ſempiterno, Amen.

י א

29 כִּי לֹא יִנָּחֵם יְהוָה עַל־מַתְּנוֹת תְּחִנָּתוֹ וּקְרִיאָתוֹ׃

Porque ſin arrepentimiento ſon las mercedes y la vocacion de Dios.

30 כִּי־כַּאֲשֶׁר גַּם אַתֶּם לְפָנִים לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בֵּאלֹהִים וְעַתָּה רֻחַמְתֶּם בַּעֲבוּר סוֹרְיֵהֶם׃

Porque como tambien voſotros en algun tiempo no creyſtes á Dios, mas aora aueys alcançado miſericordia por ocaſion de la incredulidad deellos:

31 כָּכָה גַּם הָאֵלֶּה לֹא הֶאֱמִינוּ לִתְחִנַּתְכֶם אֲשֶׁר גַּם הֵמָּה יְרֻחָמוּ׃

Anſi tambien eſtos aora no han creydo en vueſtra miſericordia, paraque ellos tambien deſpues alcancen miſericordia.

32 כִּי הִסְגִּיר יְהוָה אֶת־כֻּלָּם בִּידֵי חַטָּאָה אֲשֶׁר יְרַחֵם אֶת־כֻּלָּם׃

Porque Dios encerró à todos en incredulidad, para auer miſericordia de todos.

33 הוֹי עֹמֶק עֹשֶׁר חָכְמַת וְדַעַת אֱלֹהִים אֵיכָכָה בְּלִי חֵקֶר מִשְׁפָּטָיו הֵמָּה וּבְלִי דַעַת וּמַחֲשָׁבָה דְּרָכָיו׃

O profundidad de las riquezas de la Sabiduría y de la ſciencia de Dios? quan incomprehenſibles ſon ſus juyzios, y inueſtigables ſus caminos

34 מִי־תִכֵּן אֶת־רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֶנּוּ אֶת־מִי נוֹעַץ וַיְבִינֵהוּ׃

Porque quien entendió el intento del Sennor? ó quien fué ſu conſegero?

35 אוֹ־מִי־הִקְדִּים לָתֵת לוֹ וִישַׁלֶּם לוֹ׃

O quien le dió à el primero, paraque le ſea pagado?

36 כִּי מִמֶּנּוּ וּבוֹ וְאֵלָיו הַכֹּל וְלוֹ הַכָּבוֹד לְעוֹלָמִים אָמֵן׃

Porque deel, y por el, y en el ſon todas las coſas. A el ſea la gloria por ſiglos Amen.

ιά.

29. Ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα, καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ.

Car les dons & la vocation de Dieu ſont ſans repentance.

30. Ὥσπερ γὰρ καὶ ὑμεῖς ποτὲ ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ.

Car comme vous auez auſſi autresfois eſté rebelles à Dieu, & maintenant vous auez obtenu miſericorde par la rebellion de ceux-ci.

31. Οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι.

Pareillement auſſi maintenant iceux ont eſté rebelles, afin qu'eux auſſi obtinent miſericorde par la miſericorde qui vous a eſté faite.

32. Συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν, ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ.

Car Dieu a enclos tous ſous rebellion, afin qu'il fiſt miſericorde à tous.

33. Ὦ βάθος πλούτου, καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.

O profundeur des richeſſes, & de la ſapience, & de la cognoiſſance de Dieu: que ſes iugemens ſont incomprehenſibles, & ſes voyes impoſſibles à trouuer.

34. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο;

Car qui eſt-ce qui a cognu la penſee du Seigneur? ou qui a eſté ſon conſeiller?

35. Ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;

Ou qui eſt-ce qui lui a donné le premier, & il lui ſera rendu?

36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Car de lui, & par lui, & pour lui ſont toutes choſes: à lui ſoit gloire eternellement, Amen.

CAP. XI.

29. Sine pœnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei.

For the giftes and calling of God are without repentance.

30. Sicut enim aliquando & vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem illorum.

For euen as ye in time paſt haue not beleeued God / yet haue now obteined mercy through their vnbeliefe.

31. Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, & ipſi miſericordiam conſequantur.

Euen ſo nowe haue they not beleeued by the mercy ſhewed vnto you/ that they alſo may obteine mercie.

32. Concluſit enim Deus omnia in incredulitatem: ut omnium miſereatur.

For God hath ſhut vp al in vnbelieſe/that he might haue mercie on all.

33. O altitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei: quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inveſtigabiles viæ eius.

O the deepnes of the riches/ both of the wiſedome/ and knowledge of God: howe vnſearcheable are his iudgemẽts/ and his wayes paſt finding out.

34. Quis enim cognovit ſenſum Domini? Aut quis conſiliarius eius fuit?

For who hath knowen the minde of the Lord? or who was his counſeller?

35. At quis prior dedit illi, & retribuetur ei?

Or who hath giuen vnto him firſt/ and he ſhalbe recompenſed?

36. Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi gloria in ſecula. Amen.

For of him/ and through him/ and for him are all thinges: to him be glorie for euer. Amen.

Das XI. Capitel.

29. Gottes Gaben vnd Beruffung (mögen jn nicht gereuen.)

Guds gaffuer oc kald kunde icke angre hannem.

30. Denn gleicher weiſe/ wie auch jhr weiland nicht habt geglaubet an Gott/ nun aber habt jr Barmhertzigkeit ůber kommen/ ůber jrem vnglauben.

Thi ligeruiſſ/ ſom i oc icke en tidlang trode paa Gud / Oc nu haffue i faaet Barmhertighed / offuer deris vantro.

31. Alſo auch jene haben jetzt nicht wöllen glauben an die Barmhertzigkeit/ die euch widerfahren iſt/ auf daß ſie auch Barmhertzigkeit ůberkommen.

Saa vilde oc de nu icke tro paa den Barmhertighed/ſom er eder vederfaren/ at de kunde oc faa Barmhertighed.

32. Denn Gott hats alles beſchloſſen vnter dem vnglauben / auff daß er ſich aller erbarme.

Thi Gud beſlutede alle vnder vantro/paa det hand vilde forbarme ſig offuer alle.

33. O welch ein tieffe des Reichthumbs / beide der Weißheit vnd erkentniß Gottes / wie gar vnbegreifflich ſind ſeine Gerichte / vnnd vnerforſchlich ſeine wege.

O huilcket Rigdoms dyb / baade paa Guds Viſdom oc kendelſe/ Huor aldelis wbegribelige ere hans Domme/ oc hans veye wrandſagelige.

34. Denn wer hat des HERRN ſinn erkennt? Oder wer iſt ſein Rathgeber geweſen?

Thi huo haffuer kent HERRENS ſind? Eller huor vaar hans Raadgiffuere?

35. Oder wer hat jhm etwas zuvor gegeben/ daß im werde wider vergolten?

Eller huo gaff hannem noget tilforn at hannem ſkal betalis igen?

36. Denn von jm/ vnd durch jn/ vnd in jm/ ſind alle ding / Jhm ſey Ehre in Ewigkeit / Amen.

Thi aff hannem / oc formedelſt hannem/ oc vdi hannem / ere alle ting/ Hannem vere ære euindelige/ Amen.

Kapitola XI.

29. Neb bez želenij a změněnij gſau darowě a powolánj Božij.

Abowiem dáry y wezwánie Boże tákowe ſą/ iż ich żáłowáć nie może.

30. Jakož zagiſtě y wy někdy gſte newěřili Bohu/ ale nynij miloſrdenſtwij gſte doſſli/ pro gegich newěru:

Bo iáko y wy przed tym nie byliſcie poſłuſznymi Bogu/ á teraz doſtąpiliſcie miłoſierdzia/ przez nieposłuſzeńſtwo tych.

31. Tak y oni nynij newěřij/ pro miloſrdenſtwij wám vkázaně/ aby y oni Miloſrdenſtwij doſſli.

Ták y ci teraz nie byli poſłuſznymi/ áby przez miłoſierdzie wáſze y oni miłoſierdzia doſtąpili.

32. Zawřel zagiſtě Buoh wſſeckny pod hřjchem pro newěru/ aby ſe nad wſſemi ſmiloval.

Abowiem zamknał Bog wſzytki w nieposłuſzeńſtwo/ áby ſie zmiłował nád wſzytkimi.

33. O weliká hlubokoſt/ Zbožij/ Maudroſti a vměnij Božijho: kterak nezpytatedlnij gſau Saudowě geho/ a neſtijhlě ceſty geho.

O głębokie bogáctwá mądrośćiy poznánia Bożego/ táko ſą nie wybádane ſądy iego/ y niedośćignione drogi iego.

34. Neb kdo geſt poznal ſmyſl PAně? Aneb kdo gemu radil?

Bo ktoż poznał vmyſł Páńſki/ ábo kto mu był na rádzie?

35. Nebo kdo prwnij dal gemu/ a bude gemu odplaceno?

Abo kto mu pirwſzy dał/ á będzie mu oddano?

36. Neb z něho a ſkrze něho/ a w něm gſau wſſeckny wěcy/ gemu čeſt a ſláwa na wěky wěkuow/ Amen.

Gdyż od niego/ y przezeń/ y w nim ſą wſzytki rzeczy/ iemu niech będzie chwałá ná wieki. Amen.

יב

1 בָּעֵנָא הָכִיל מֶנְכוֹן אַחַי בְּרַחְמוּהִי דַּאלָהָא דְּתַקִּימוּן פַּגְרַיכוֹן דְּבַחְתָּא חַיְתָא וְקַדִּישְׁתָּא וּמְקַבַּלְתָּא לַאלָהָא בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא מְלִילָתָא׃

Io vi prego dunque, fratelli, per le miſericordie di Dio, che voi offeriate i voſtri corpi in ſacrifitio viuo, ſanto, grato à Dio, che è quel voſtro culto ſecondo la ragione.

2 וְלָא תֶּתְדַּמּוּן לְעָלְמָא הָנָא אֶלָּא אֶשְׁתַּחְלַפוּ בְּחוּדָּתָא דְּרֶעְיָנַיכוֹן ו וְהֶוַיְתוּן פָּרְשִׁין אַיְנָא הוּ צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא טָבָא וּמְקַבְּלָא וּגְמִירָא׃

E non vi conformate à queſto ſeculo, ma trasformateui per la rinouation de la voſtra mente, per prouare qual ſia la buona volontà di Dio, grata, e perfetta.

3 אָמַר אֶנָא דֵּין בְּטַיְבוּתָא דְּאֶתְיְהֶבַת לִי לְכֻלְּכוֹן דְּלָא תֶּהְווֹן מֶתְרַעְיִן לְבַר מֶן מָא דְּוָלֵא דְּתֶתְרַעוּן אֶלָּא תֶּהְווֹן מֶתְרַעְיִן בְּנַכְפּוּתָא כֻּל נָשׁ אַיְךְ דַּפְלַג לֵהּ אֱלָהָא הַיְמָנוּתָא בְּמְשׁוּחְתָּא׃

Onde per la gratia che m'è data, dico à ciaſcuno che conuerſa tra voi, che niuno ſi preſuma ſaper piu di quello che biſogna ſapere: ma ſappia à ſobrietà, ciaſcun ſecondo che Iddio gli ha partito la miſura de la fede.

4 אַיְכַּנָּא גֵּיר דִּבְחַד פַּגְרָא הַדָּמֵא סַגִּיָּאֵא אִית לַן וְכֻלְּהוֹן הַדָּמֵא לָא הְוָא חַד סוּעְרָנָא אִית לְהוֹן׃

Imperoche ſi come noi habbiamo molti membri in vn corpo, e tutti i membri non hanno vna medeſima operatione.

5 הָכַנָּא אַף חְנַן דְּסַגִּיָּאֵא חְנַן חַד חְנַן פַּגַר בַּמְשִׁיחָא חַד חַד מֶנַּן דֵּין הַדָּמֵא חְנַן דְּחַדָּדֵא׃

Coſi noi eſſendo molti, ſiamo vn corpo in Chriſto: e tutti particolarmente ſiamo membri l'vn de l'altro.

6 אֶלָּא אִית לַן מַוְהְבָתָא מְשַׁחְלְפָתָא אַיְךְ טַיְבוּתָא דְּאֶתְיְהֶבַת לַן אִית דַּנְבִיוּתָא אַיְךְ מְשׁוּחְתָּא דְּהַיְמָנוּתֵהּ׃

Hauendo dunque differenti doni, ſecondo la gratia che ci è data: ò profetia profetiamo ſecondo la proportion de la fede.

יב

1 וּמִתְחַנֵּן אָנֹכִי לָכֶם אַחַי בְּרַחֲמֵי אֱלֹהִים לְקַיֵּם אֶת־גְּוִיּוֹתֵיכֶם לְזֶבַח חַי קָדוֹשׁ נִרְצֶה לֵאלֹהִים בַּעֲבוֹדַת הַבְּשׂוֹרָה וּבַדָּבָר אֲשֶׁר לָכֶם׃

Anſique, hermanos, ruego hos por las miſericordias de Dios que preſenteys vueſtros cuerpos en ſacrificio, biuo, ſancto, agradable à Dios, que es vueſtro racional culto.

2 וְאַל תִּדַּמּוּ לִבְנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם הִתְחַלְּפוּ בַּחֲלִיפַת רוּחֲכֶם לִבְחֹן אֶת־נַפְשְׁכֶם מַה הִיא רְצוֹן אֱלֹהִים הַטּוֹבָה וְנִרְצָה וּתְמִימָה׃

Y no hos conformeys á eſte ſiglo: mas reformahos por la renouacion de vueſtra anima para que experimenteys qual ſea la buena volundad de Dios, agradable y perfecta.

3 כִּי אוֹמֵר אָנֹכִי בְּחָנְנָה הַנִּתְּנָה לִי לְכָל־אֲשֶׁר בָּכֶם מֵהִתְחַכֵּם יוֹתֵר עַל־אֲשֶׁר שָׁוֶה לָכֶם לְחַכֵּם כִּי אִם לְהִתְחַכֵּם לַעֲנָוָה אִישׁ אִישׁ כְּמִדַּת הָאֱמוּנָה הֶחֱלַק לוֹ אֱלֹהִים׃

Digo pues por la gracia que me es dada, à todos los que eſtán entre voſotros, que no ſepan mas de loque conuiene ſaber: mas que ſepan contemplança, cada vno conforme à la medida de fe que Dios le repartió.

4 כִּי כְּמוֹ בִּגְוִיָּה אַחַת נְתָחִים רַבִּים הוֹיִם לָנוּ וְלִנְתָחִים כֻּלָּם לֹא יֵשׁ לָהֶם מַעֲשֶׂה אֶחָד׃

Porque de la manera que en vn cuerpo tenemos muchos miembros, empero todos los miembros no tienen la miſma operacion.

5 כֵּן רַבִּים גְּוִיָּה אַחַת אֲנַחְנוּ בַּמָּשִׁיחַ וְאִישׁ אִישׁ נֵתַח חֲבֵרוֹ הוּא׃

Anſi muchos ſomos vn cuerpo en el Chriſto mas cada vno los vnos miembros de los otros.

6 וּבִהְיוֹת לָכֶם מַתָּנוֹת כַּחֲנִינָה הַנִּתְּנָה לָכֶם נִפְרָשׁוֹת וְאִם נְבוּאָה הִיא כְּמִדַּת הָאֱמוּנָה׃

De manera que teniendo differentes dones ſegun la la gracia que nos es dada, o prophecia conforme à la regla de la fe:

ΚΕΦΑΛ. ιβʹ.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν.

Ie vous exhorte donc freres, par les compaſſions de Dieu, que vous preſentiez vos corps en ſacrifice viuant, ſainct, plaiſant à Dieu, qui eſt voſtre raiſonnable ſeruice.

2. Καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.

Et ne vous conformez point à ce preſent ſiecle, mais ſoyez transformés par le renouuellement de voſtre entendement, afin qué vous eſprouuiez quelle eſt la volonté de Dieu, bonne, & plaiſante & parfaite.

3. Λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ᾽ ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως.

Or par la grace qui m'eſt donnee ie di à chacun d'entre vous que nul ne preſume d'eſtre ſage par deſſus ce qu'il faut eſtre ſage, mais qu'il ſoit ſage à ſobrieté, ſelon que Dieu à departi à chacun la meſure de foy.

4. Καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν.

Car comme nous auons pluſieurs membres en vn ſeul corps, & tous les membres n'ont pas vne meſme operation:

5. Οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ᾽ εἷς, ἀλλήλων μέλη.

Ainſi nous qui ſommes pluſieurs, ſommes vn ſeul corps en Chriſt: & vn chacun en ſon endroit membres l'vn de l'autre.

6. Ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν, διάφορα, εἴτε προφητείαν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως.

Or comme ainſi ſoit que nous ayons dons differens ſelon la grace qui nous eſt donnee: ſoit prophetie, prophetizons ſelon l'analogie de la foy:

CAP. XII.

OBſecro itaque vos fratres per miſericordiã Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrũ.

I beſeeche you therefore / brethren / by the mercies of God / that yee giue vp your bodies a liuing ſacrifice / holy / acceptable vnto God / which is your reaſonable ſeruing of God.

2. Et nolite conformari huic ſeculo: ſed reformamini in novitate ſenſus veſtri, ut probetis quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.

And facion not your ſelues like vnto this worlde/ but be ye changed by the renewing of your minde / that yee may proue what is the good will of God / and acceptable/ and perfect.

3. Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatẽ, unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei.

For I ſay through the grace that is giuen vnto me / to euerie one that is among you/ that no man preſume to vnderſtand aboue that which is meet to vnderſtand/ but that hee vnderſtand according to ſobrietie / as God hath deal to euery man the meaſure of faith

4. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent.

For as we haue many members in one bodie / and all members haue not one office.

5. Ita multi unum corpus ſumus in Ghriſto, ſinguli autem alter alterius membra.

So we being many are one body in Chriſt / and euery one / one anothers members.

6. Habentes autem donationes, ſecundùm gratiam quæ data eſt nobis, differentes, ſive prophetiam ſecundum rationem fidei.

Seeing thẽ that we haue giftes that are diuers / according to the grace that is giuen vnto vs/ whether we haue propheſie/ let vs propheſie according to the proportion of faith.

Das XII. Capitel.

Jch ermane euch lieben Brüder / durch die Barmhertzigkeit Gottes / daß jhr euere Leibe begebet zum Opffer / das da lebendig/ heilig/ vnnd Gott wolgefellig ſey/ welches ſey euer vernünfftiger Gottesdienſt.

Jeg formaner eder / kære Brødre/ ved Guds Barmhertighed / At i giffue eders Legeme til it Offer / ſom er leffuendis / helligt / oc Gud velbehageligt / huilcket ſkal vere eders fornumſtige Gudstienſte.

2. Vnd ſtellet euch nicht diſer Welt gleich / ſondern verendert euch durch verneurung eures ſinnes / auff daß jhr prüfen möget / welches da ſey der gute / der wolgefellige/ vnnd der volkommene Gottes Wille.

Oc ſkicker eder icke lige ſom denne Verden/ men omuender eder formedelſt eders ſinds fornnelſe / Paa det at i kunde prøffue/ huilcken der er Guds Gode/ velbehagelige oc fuldkomne ville.

3. Denn ich ſage euch durch die Gnade/die mir gegeben iſt/ jederman vnter euch / daß niemand weiter von jhm halte/ denn ſichs gebürt zuhalten/ ſondern daß er mäſſiglich von jm halte/ nach dem Gott außgetheilet hat/ einem jeglichen glaubigen ſeine Maß.

Thi ieg ſiger formedelſt den Naade / ſom mig er giffuen/til huer Mand iblant eder/ At ingen ſkal holde ydermere aff ſig/ end det ſig bør at holde/ Men at hand ſkal holde maadelige aff ſig/ huer effter ſom Gud haffuer vddelt Troens maade.

4. Denn gleicher weiſe als wir inn einem Leibe vil Glieder haben / aber alle Glieder nicht einerley geſchäfft haben.

Thi at ligeruiſſe ſom wi haffue mange Lemmer paa it Legeme / men alle Lemmer haffue icke enſſ Gerning.

5. Alſo ſind wir vil ein Leib in Chriſto/ Aber vntereinander iſt einer des andern Glid.

Lige ſaa ere wi mange it Legeme i Chriſto / Men iblant huer andre er den ene den andens Ledemod.

6. Vnd haben mancherley Gaben nach der Gnade / Die vns gegeben iſt. Hat jemand Weiſſagung/ ſo ſey ſie dem Glauben ehnlich.

Oc haffue atſkillige Gaffuer effter den Naade/ ſom oſſ er giffuen. Haffuer nogen Prophecie/ da ſkal den vere lige met Troen.

Kapitola XII.

PRotož proſým wás Bratřij/ ſkrze Miloſrdenſtwij Božij/ abyſſte wydáwali těla waſſe w Oběť žiwau/ ſwatau/ Bohu libau / rozumnau službu waſſý.

PRoſze was tedy brâćia przez litośći Boże/ âbyśćie ſtâwili ciâłâ wâſze nâ ofiare żywa / święta / przyiemna Bogu / ktora ieſt ono ſluſzne wâſze poſługowânie.

2. A neſrownáwayte ſe s tijmto bijdným Swětem: ale obnowte ſe w nowotě myſli waſſý/ abyſſte zkuſyli která geſt wůle Božij/ dobrá/ libá a dokonalá.

A nie przypodobywayćie ſie temu wiekowi/ ále ſie przemieńcie przez odnowienie vmyſłu wâſzego/ ktemu âbyśćie doświadczyli kthoraby byłâ wola Boża dobra/ wdzięcznâ/ y doſkonała.

3. Nebok prawijm/ ſkrze miloſt (kteráž dána mi geſt) wſſechněm kteřijž gſau mezy wámi/ Aby newijce v ſebe ſmyſſlil než ſluſſý ſmyſliti/ ale aby ſmyſlil k ſtřijdmoſti/ a gednomu každému yakž geſt Buoh vdělil mijru wijry.

Abowiem z łâſki ktora mi ieſt dânâ opowiedam kâzdemu kthory miedzy wami przebywa/ żeby o ſobie nie rozumiał nad to co ma rozumiec/ âle izby rozumiał ſkromnie/ ale kâzde Bog vdzielił miâre wiâry.

4. Nebo yakož w gednom těle mnohé audy máme/ ale ne wſſyckni audowé magij gednoſtayné dijlo:

Abowiem tâko w iednym ćiele wiele członkow mamy / â wſzytki członki iedneyże ſprâwy nie mâia.

5. Tak mnozý gedno tělo gſme w Kryſtu/ a obzwláſſtně gedni druhých audowé.

Tâkże wiele nas ieſt iednym ciâłem w Kryſtuſie/ â z oſobnâ iedni drugich członkâmi.

6. Magijce pak obdarowánij rozdijlná/ podlé miloſti kteráž dána geſt nám: Budto Proroctwij wedlé caſtky Wijry.

Mâiac rozne dâry wedle łâſki/ ktora nam ieſt dânâ/ choć proroctwo/ âbyśmy prorokowâli wedle rozmierzenia wiâry.

יב

7 וְאִית דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא אִית לֵהּ בְּתֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ וְאִית ד דְּמַלְפָנָא הוּ בְּיוּלְפָנֵא ׃

O ministerio, occupiamoci ne l'amministratione: ò chi insegna, ne l'insegnare.

8 וְאִית דַּמְבַיְאָנָא הוּ בְּבוּיָאֵהּ וְדְיָהֵב בְּפְשִׁיטוּתָא וְדְקָאֵם בְּרִישָׁא בְּחְפִיטוּתָא וְדְמְרַחֵם בְּפְצִיחוּתָא ׃

Et chi esorta, ne l'esortatione: chi distribuisce, faccialo in simplicità: chi sta sopra gl'altri, gouernisi con diligentia: chi vsa misericordia, la vsi allegramente.

9 וְלָא יֶהְוֵא נְכִיל חוּבְּכוּן אֶלָּא הֱוַיְתוּן סָנֵין לְבִישְׁתָּא וּמֶתְנַקְּפִין לְטָבְתָא ׃

La charita sia senza simulatione: abborrite il male: aggiungendoui al bene.

10 הֱוַיְתוּן רָחְמִין לַאחַיְכוּן וּמַחְבִין חַד לְחַד הֱוַיְתוּן מ מְקַדְּמִין מְיַקְּרִין חַד לְחַד ׃

State inclinati ad amarui con fraterna charità l'vn l'altro: & preuenendo l'vn l'altro nel farsi honore.

11 הֱוַיְתוּן חְפִיטִין וְלָא חַבְנָנִין הֱוַיְתוּן רָתְחִין בְּרוּחָ הֱוַיְתוּן פָּלְחִין לְמָרְכוּן ׃

Non pigri à far seruitio: feruenti di spirito: seruendo al Signore.

12 הֱוַיְתוּן חָדִין בְּסַבַּרְכוּן הֱוַיְתוּן מְסַיְבְּרִין אוּלְצָנַיְכוּן הֱוַיְתוּן אָמִינִין בַּצְלוּתָא ׃

Rallegrandoui ne la speranza: stando patienti ne la tribulatione: perseuerando ne l'oratione.

13 הֱוַיְתוּן מֶשְׁתַּוְתְּפִין ל לְסְנִיקוּתָא דְּקַדִּישֵׁא הֱוַיְתוּן רָחְמִין אַכְסְנָיָא ׃

Communicando à le necessità de Santi: esercitando l'hospitalità.

14 בָּרְכוּ לְרָדוּפַיְכוּן בָּרְכוּ וְלָא תְּלוּטוּן ׃

Benedite quelli che vi perseguitano: benediteli dico e non gli maledite.

15 חֲדוּ עַם דְּחָדֵין וּבְכוּ עַם דְּבָכֵין ׃

Rallegrateui con quelli che si rallegrano, e piangete con quei che piangono.

יב

7 וְאִם כְּהֻנָּה בִּכְהֻנָּה וְאִם מְלַמֵּד בְּלִמּוּד ׃

O ministerio en seruir, o el que enseña, en doctrina.

8 וְאִם מְנַחֵם בַּנֶּחָמָה הַנּוֹתֵן בְּתֹם לֵבָב הַפָּקִיד הוּא בִּדְאָגָה הַמְרַחֵם בְּשִׂמְחָה ׃

El que exhorta en exhortar: el que reparte, en simplicidad: el que preside, en solicitud: el que haze misericordia, en alegria.

9 הָאַהֲבָה תְּהִי בְּלִי־חֲנֻפָּה שִׂנְאוּ רַע וְדִבְקוּ בַּטּוֹב ׃

El amor sea sin fingimento: aborreciendo lo malo, llegando os à lo bueno:

10 בְּאַחֲוָה אֲשֶׁר בֵּינֵיכֶם רַחֲמָנִים מַקְדִּימִים בֵּינֵיכֶם בְּכָבוֹד ׃

Amando la charidad de la hermandad los vnos para con los otros: peruiniendo hos con honrra los vnos à los otros.

11 בִּדְאָגָה לֹא עֲצֵלִים בְּרוּחַ מְרַתְּחִים לַיהֹוָה עוֹבְדִים ׃

En la solicitud no perezosos: ardientes en Espiritu: siruiendo àl Señor.

12 בַּתִּקְוָה שְׂמֵחִים בַּצָּרָה מַחֲלִים בִּתְפִלָּה מְעוֹדְדִים ׃

Gozosos en la esperança: suffridos en la tribulacion: constantes en la oracion.

13 לְצֹרֶךְ הַקְּדוֹשִׁים פֹּרְסִים לֶחֶם לִקְרַאת הַגֵּרִים מְרִיצִים ׃

Communicando à las necessidades de los Sanctos: siguiendo la hospitalidad.

14 בָּרְכוּ אֶת־רוֹדְפֵיכֶם בָּרְכוּ וְלֹא תָאֹרוּ ׃

Bendezid á los que hos persiguen: bendezid y no maldigays.

15 שִׂמְחוּ אֶת הַשְּׂמֵחִים וּבְכוּ אֶת הַבּוֹכִים ׃

Gozaos con los que se gozan: llorad con los que lloran.

ιϐ'.

7. Εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ. εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ.

Soit ministere, que ce soit en administration: soit que quelcun enseigne, qu'il donne enseignement:

8. Εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι, ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἱλαρότητι.

Soit que quelcun exhorte, que ce soit en exhortation: soit que quelcun distribue, qu'il le face en simplicité: soit que quelcun preside, qu'il le face soigneusement: soit que quelcun exerce misericorde, qu'il le face ioyeusement.

5. Ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ.

Que la charité soit sans feintise. Ayez en horreur le mal, vous tenans collés au bien:

10. Τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι.

Enclins par charité fraternelle à mõstrer affectiõ l'vn enuers l'autre: preuenans l'vn l'autre par honneur.

11. Τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροὶ, τῷ πνεύματι ζέοντες, τῷ κυρίῳ (alii, καιρῷ) δουλεύοντες.

Non paresseux à vous employer pour autrui: feruans d'esprit: seruans au Seigneur.

12. Τῇ ἐλπίδι χαίροντες, τῇ θλίψει ὑπομένοντες, τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες.

Ioyeux en esperance: patiens en tribulation: perseuerans en oraison.

13. Ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες, τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.

Communiquans aux necessités des saincts: pourchassans hospitalité.

14. Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε.

Benissez ceux qui vous persecutent: benissez-les, & ne les maudissez point.

15. Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.

Soyez en ioye auec ceux qui sont en ioye: & soyez en pleur auec ceux qui sont en pleur.

CAP. XII

7. Sive miniſterium, in miniſtrando, ſive qui docet, in doctrina.

Or an office/ let vs wayte on the office: or he that teacheth/ on teaching.

8. Qui exhortatur, in exhortando, qui tribuit, in ſimplicitate, qui præeſt, in ſolitudine, qui miſeretur, in hilaritate.

Or he that exhorteth/ on exhortation: hee that diſtributeth / let him do it with ſimplicitie: he that ruleth/ with diligence: hee that ſheweth mercie / with chearefulnes.

9. Dilectio ſine ſimulatione. Odientes malum: adhærentes bono.

Let loue be without diſſimulation. Abhorre that which is euill/ and cleaue vnto that which is good.

10. Charitatem fraternitatis invicem diligentes. Honore invicem prevenientes.

Be affectioned to loue one another with brotherly loue. In giuing honour/ goe one before another.

11. Solicitudine non pigri. Spiritu ferventes (Domino, *tempori*, ſervientes.)

Not ſlothful to doe ſeruice: feruent in ſpirit: (ſeruing the Lord.)

12. Spe gaudentes. In tribulatione patientes. Orationi inſtantes.

Reioycing in hope/ patient in tribulation / continuing in prayer.

13. Neceſſitatibus ſanctorum communicantes. Hoſpitalitatem ſectantes.

Diſtributing vnto the neceſſities of the Saintes: giuing your ſelues to hoſpitalitie.

14. Benedicite perſequentibus vos: benedicite & nolite maledicere.

Bleſſe them which perſecute you: bleſſe/ I ſay/ and curſe not.

15. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus.

Reioyce with them that reioyce/ & weepe with them that weepe.

Das XII. Capittel.

7. Hat jemand ein Ampt/ ſo warte er des Ampts. Lehret jemand/ ſo warte er der Lehre.

Haffuer nogen it Embede/ da ſkal hand tage vare paa ſit Embede. Lærer nogen / da ſkal hand vare paa Lærdommen.

8. Ermanet jemand/ ſo warte er des ermanens. Gibt jemand / ſo gebe er einfeltiglich. Regieret jemand/ ſo ſey er fleiſſig. Vbet jemand Barmhertzigkeit/ ſo thue ers mit gutem willen.

Formaner nogen / da vare hand paa formanelſen. Giffuer nogen / da ſkal hand giffue enfoldige. Regerer nogen / da ſkal hand vere omhyggelig. Gør nogen Barmhertighed / da gøre ſig det met lyſt.

9. Die Liebe ſey nicht falſch. Haſſet das arge/ hanget dem guten an.

Kærlighed ſkal icke vere falſk. Hader det onde/ Bliffuer ved det gode.

10. Die Brůderliche Liebe vntereinander ſey hertzlich. Einer komme dem andern mit Ehrerbietung zuvor.

Eders Broderlig kærlighed iblant huer andre ſkal vere aff hiertet. Den ene ſkal komme før end den anden met ære at beuiſe.

11. Seyt nicht träge was jr thun ſolt. Seyt brůnſtig im Geiſte. (Schicket euch in die Zeit.)

Verer icke lade til det i ſkulle gøre. Verer brendende i Aanden. (Skicker eder effter tiden.)

12. Seyt frölich inn hoffnung / Gedultig inn trůbſal / Haltet an am Gebet.

Verer glade i haabet / Taalmodige i bedrøffuelſe / Holder hart ved at bede.

13. Nemet euch der Heiligen notdurfft an. Herberget gerne.

Tager eder de Helligis nødtørfftighed til. Lener gerne herbere.

14. Segnet die euch verfolgen / Segenet vnd fluchet nicht.

Velſigner dem eder forfølge / Velſigner oc bander icke.

15. Freuet euch mit den frölichen/ vnd weinet mit den weinenden.

Fryder eder met de Glade/ oc græder met de grædendis

Kapitola XII.

7. Buďto aukad k poſluhowánij/ buďto kdo včij k naučenij.

Choć poſługowánie abyſmy ſłużyli/ ták też y on ktory vczy/ áby vczył.

8. Kdo napomijná k napomijnánij / kdo dáwá w vpřijmnoſti/ kdo nad ginými wládne s pilnoſtij / kdo ſe ſlituge s ochotnoſtij.

Też y on ktory nápomina/ áby napominał/ ktory ſzáfuie żeby w ſzczyrośći / ktory ieſt przełożony/ iżby w pilnośći/ ktory czyni miłoſierdzie/ iżby z ochotą.

9. Milowánij buď bez pokrytſtwij. Nenáwiďte zlého/ a přidrzte ſe dobrého:

Miłość niech nie bedzie obłudna/ brzydząc ſie złośćią/ vprzeymie przyſtawſzy ku dobremu.

10. Láſku bratrſkau magijce/ weſpolek ſebe milůgte: Poctiwoſtij ſe weſpolek předcházegte:

Badźcie iedni ku / drugim bráterſką miłośćią przychylnymi: vczciwośćią iedni drugie vprzedzáiąc.

11. Při ſwé prácy nebýwayte leniwij: Duchem wraucý/ (Pánu ſlaužijcý:)

Nie leniwemi w pilnośći / duchem rozżaleni/ (Pánu ſłużąc.)

12. W naděgi ſe radůgte / w zármutku buďte trpěliwij/ Modlitby buďte pilni:

W nádziei ſie weſeląc/ w vtrapieniu cierpliwi/ trwáiący w modlitwie.

13. W potřebách Swatých/ s nimi ſe zdělugijce / přijwětiwoſti náſleduogte.

Potrzebam świętych vdzieláiąc/ gośćie rádzi przyymuiąc.

14. Dobrořečte těm kteřijž ſe wám protiwij/ dobrořečte a nezlořečte.

Błogoſławćie tym ktorzy was przeſláduią/ dobrorzeczćie im á nieprzeklináyćie.

15. Raduogte ſe s radugijcými/ plačte s plačijcými.

Weſelćie ſie z tymi ktorzy ſie weſelą / á płaczćie z tymi ktorzy płaczą.

יב

16 וּמֶדֶם דְּמִתְרַעִין אַנְתּוּן עַל נַפְשְׁכוּן אַף עַל אַחַיְכוּן וְלָא תֶּתְרַעוּן רַעְיָנָא רָמָא אֶלָּא קַפּוּ לְאַיְלֵין דְּמַכִּיכִין וְלָא תֶהְוֻתוּן חַכִּימִין בְּרַעְיָן נַפְשְׁכוּן׃

Hauendo vn medeſimo parere tra voi: non hauendo l'animo à coſe alte, ma accommodandoui à gli humili. Non ſiate prudenti appreſſo di voi medeſimi.

17 וְלָא תֶּפְרְעוּן לְאֱנָשׁ בִּישְׁתָא חֲלָף בִּישְׁתָא אֶלָּא יֶתְבְּטַל לְכוּן דְּתֶתְעַבְדוּן טָבָתָא קֳדָם בְּנַי נָשָׁא כֻּלְּהוּן׃

Non rendete ad alcuno male per male, procurate coſe honeſte dinanzi à tutti gli huomini:

18 וְאֶן מֶשְׁכְּחָא אַיְךְ דְּמֶן לְוָתְכוּן עַם כֻּל בַּר־נָשׁ שְׁלָמָא עֲבֶדוּ׃

S'egli è poſſibile, per quanto è in voi, habbiate pace con tutti gli huomini.

19 וְלָא תֶהְוֻתוּן תָּבְעִין נַפְשְׁכוּן חֲבִיבַי אֶלָּא הַבוּ אַתְרָא לְרוּגְזָא כְּתִיב הוּ גֵּיר דְּאֶן לָא תַּעְבֶּד דִּינָא לְנַפְשָׁךְ אֶנָא אַעֲבֶד דִּינָךְ אָמַר אֱלָהָא׃

Non vi vendicate voi ſteſſi, diletti miei: ma date luogo à l'ira: percioch'egli è ſcritto, A me appartien la vendetta: io ricompenſarò, dice il Signore.

20 וְאֶן כָּפֶן בְּעֶל־דְּבָבָךְ אוֹכְלַיְהִי וְאֶן צָהֵא אַשְׁקַיְהִי וְאֶן הָלֶין תַּעְבֶּד לֵהּ גּוּמָרֵא דְנוּרָא תְּקַבַּר עַל קַרְקַבְּתֵהּ׃

Se adunque il tuo nimico ha fame, dagli mangiare: s'egli ha ſete, dagli bevere, perche coſi facendo, tu gli adunarai carboni di fuoco ſopra la teſta.

21 לָא תֶזְכִּיכוּן בִּישְׁתָא אֶלָּא זַכָּאוּוהָ לְבִישְׁתָא בְּטָבְתָא׃

Non ſii ſuperato d'al male: ma ſupera il male col bene.

יג

1 כָּל נַפְשׁ לְשׁוּלְטָנָא דְרַבּוּתָא תֶּשְׁתַּעְבַּד לֵית גֵּיר שׁוּלְטָנָא דְּלָא הֲוָא מֶן אֱלָהָא הוּ וְאַיְלֵין שׁוּלְטָנֵא דְּאִיתַיְהוֹן מֶן אֱלָהָא הוּ פְּקִידִין׃

Ogni anima ſtia ſoggetta à le poteſtà ſuperiori. Percioche non è alcuna poteſtà ſe non da Dio: e le Poteſtà che ſono, ſono ordinate da Dio.

יב

16 יַחַד בֵּינֵיכֶם חוֹכְמִים לֹא מַעֲמִיקִים אֶת־מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם כִּי אִם בְּדֶרֶךְ עֲנָוִים הוֹלְכִים אַל־תִּהְיוּ חֲכָמִים בְּעֵינֵיכֶם׃

Vnanimes entre voſotros: no altiuos, mas accomodándo hos á los baxos: no ſeays prudentes en vueſtra opinion.

17 לְאִישׁ לֹא מְשַׁלְּמִים רָעָה תַּחַת טוֹבָה זוֹמְמִים לְהֵטִיב אֶת־פְּנֵי כָּל־בְּנֵי־אָדָם׃

No pagando à nadie mal por mal: procurando lo bueno, (no ſolo delante de Dios mas aun) delante de tódos los hombres.

18 אִם תּוּכַל לִהְיוֹת כַּמָּה יֵשׁ בָּכֶם הַשְׁלִימוּ אֶת כָּל־בְּנֵי הָאָדָם׃

Si ſe puede hazer, quanto es en voſotros, teniendo paz con todos los hombres.

19 אַל־תִּתְנַקְּמוּן בְּאוֹיְבֵיכֶם אֲהוּבַי כִּי אִם תְּנוּ מָקוֹם לֶחָרוֹן אַף כִּי־נִכְתַּב לִי נָקָם וְשִׁלֵּם אָמַר יְהוָה׃

No defendiendo hos à voſotros miſmos, amados; antes dad lugar à la yra: porque eſcripto eſtà, Mia es la vengança: yo pagaré, dize el Señor.

20 אִם־רָעֵב שֹׂנַאֲךָ הַאֲכִילֵהוּ לֶחֶם וְאִם צָמֵא הַשְׁקֵהוּ מַיִם וּבַעֲשׂוֹתְךָ זֹאת גַּחֲלֵי־אֵשׁ אַתָּה חֹתֶה עַל־רֹאשׁוֹ׃

Antes ſi tu enemigo tuuiere hambre da le de comer: ſi tuuiere ſed, da le de beuer: que haziendo eſto, aſcuás de fuego amontônas ſobre ſu cabeça.

21 אַל־תִּמְשׁוֹל הָרָעָה בָּךְ כִּי אִם אַתָּה תִּמְשׁוֹל בָּהּ בַּטּוֹב׃

No ſeas vencido de lo malo: mas vence con bien el mal.

יג

1 כָּל־נֶפֶשׁ תִּכָּנַע תַּחַת הָאֵלֶּה לַאֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם הַשִּׁלְטוֹן כִּי אֵינֶנָּה שִׁלְטוֹן כִּי אִם מֵאֱלֹהִים וְכָל־שִׁלְטוֹנוֹת אֲשֶׁר הֵנָּה תַּחַת מֵאֱלֹהִים נִפְקָדוּ׃

Tóda anima ſea ſujeta à las poteſtades ſuperiores: porque no ay poteſtad ſino de Dios: y las que ſon, de Dios ſon ordenadas.

ιϐ'.

16. Τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες, μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς.

Ayans vn meſme ſentiment les vns enuers les autres: n'affectans point choſes hautes: mais vous accõmodans aux choſes baſſes. Ne ſoyez point ſages en vous meſmes.

17. Μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες, προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων.

Ne rendez à perſonne mal pour mal. Pourchaſſez choſes honneſtes deuant tous hommes.

18. Εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες.

S'il ſe peut faire, entant qu'en vous eſt, ayez paix auec tous hommes.

19. Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ· γέγραπται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.

Ne vous vengez point vous-meſmes bien-aimés: mais donnez lieu à l'ire, car il eſt eſcrit, A moi appartient la vengeance: ie le rendrai, dit le Seigneur.

20. Ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Si donc ton ennemi a faim: donne lui à manger: s'il a ſoif, donne lui à boire: car en ce faiſant tu lui aſſembleras charbons de feu ſur ſa teſte.

21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Ne ſois point ſurmonté du mal: mais ſurmonte le mal par le bien.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

ΠΑσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γάρ ἐστιν ἐξουσία εἰ μὴ ἀπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.

Que toute perſonne ſoit ſuiette aux puiſſances ſuperieures: car il n'y a point de puiſſance ſinon de par Dieu: & les puiſſances qui ſont en eſtat, ſont ordonnées de Dieu.

CAP. XII.

16. Idipſum invicem ſentientes. Non alta ſapientes, ſed humilibus conſentientes. Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos.

Be of like affection one towardes another: bee not hie minded: but make your ſelues equall to them of the lower ſort: be not wiſe in your ſelues.

17. Nulli malum pro malo reddentes. Providentes bona (non tantùm coram Deo, ſed etiam) coram omnibus hominibus.

Recompenſe to no man euill for euill: procure thinges honeſt in the ſight of all men.

18. Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.

If it bee poſſible/ as much as in you is/ haue peace with all men.

19. Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ, ſcriptum eſt enim, Mihi vindictam: & ego retribuam, dicit Dominus.

Derely beloued / auenge not your ſelues/ but giue place vnto wrath: for it is written/ Vengeance is mine: I will repay/ ſayeth the Lord.

20. Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres ſuper caput eius.

Therefore / if thine enemie hunger / feede him: if he thirſt/ giue him drinke: for in ſo doing/ thou ſhalt heape coales of fyre on his head.

21. Noli vinci à malo, ſed vince in bono malum.

Be not ouercome of euill/ but ouercome euill with goodnes.

CAP. XIII.

OMNIS anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas niſi à Deo, quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt.

Let euery ſoule be ſubiect vnto the higher powers: for there is no power but of God: and the powers that be/ are ordeined of God.

Das XII. Capitel.

16. Habt einerley Sinn vntereinander. Trachtet nicht nach hohen dingen/ ſondern haltet euch herunter zu den nidrigen. Haltet euch nicht ſelbſt für klug.

Haffuer it ſind iblant huer andre/ Tracter icke effter høye ting/ men holder eder nedre til de Fornedrede. Holder eder icke ſelff for kloge.

17. Vergeltet niemand böſes mit böſem. Fleiſſiget euch der Erbarkeit gegen jederman.

Betaler ingen ont met ont. Verer flitige til fromhed mod huer mand.

18. Iſts müglich/ ſo vil an euch iſt/ ſo habt mit allen Menſchen friede.

Er det mueligt/ da haffuer fred met alle Menniſke/ ſaa meget ſom eder mueligt er.

19. Rechet euch ſelber nicht/ meine liebſten/ ſondern gebet raum dem zorn (Gottes) Denn es ſtehet geſchrieben: Die Rache iſt mein/ Ich wil vergelten/ ſpricht der HERR.

Heffner eder icke ſelff/ mine allerkæriſte/ men giffuer (Guds) vrede rum/ Thi der ſtaar ſcreffuit/ Heffnen er min/ Jeg vil betale/ ſiger HERREN.

20. So nun deinen Feind hungert/ ſo ſpeiſe jhn/ dürſtet jhn/ ſo trencke jn/ wenn du das thuſt/ ſo wirſt du feurige Kolen auff ſein Haupt ſammlen.

Der ſom din Fiende nu hungrer / da giff hannem Mad/ Tørſter hand/ da giff hannem dricke/ Naar du det gør/ da ſamler du gloende Kul paa hans høffuit.

21. Laß dich nicht das böſe überwinden/ Sondern überwinde das böſe mit gutem.

Lad icke det onde offueruinde dig / Men offueruint det onde met gaat.

Das XIII. Capitel.

JEderman ſey vnterthan der Oberkeit/ die gewalt über jhn hat. Denn es iſt keine Oberkeit/ ohn von Gott/ Wo aber Oberkeit iſt/ die iſt von Gott verordnet.

HVer mand ſkal vere Øffuerigheden vnderdanig ſom haffuer mact offuer hannem. Thi der er ingen Øffrighed/ vden aff Gud/ Oc huor ſom Øffrighed er den er ſticket aff Gud.

Kapitola XII.

16. Gednoſtayně weſpolek o ſobě ſmayſſlegijce. Ne wyſoce ſmayſſlegijce/ alek nijzkým ſe ſpauſſtěgijce/ a gim powolugijce. Nebuďte opatrnij (a hrdij) ſami v ſebe.

Badźcie iednoſtáyney myſli ieden przeciw drugiemu / nie pyſznie o ſobie rozumieiac / ále pokornym folguiac / á nie badźcie madrymi ſámi v ſiebie.

17. Žádnému zlého za zlé neodplacugte Opatrně čiňte dobré/ (ne toliko před Bohem/ ale také) y předewſſemi lidmi.

Zadnemu złym zá złe nie oddawaycie/ ſtháráiac ſie o poczciwe rzeczy przed wſzytkimi ludźmi.

18. Muoželi to býti což na wás geſt/ ſewſſemi lidmi pokog měgte.

Jeſli być może ile w was ieſt ze wſzytkimi ludźmi w pokoiu żywiac.

19. Nemſtijce ſami ſebe naymilegſſij/ ale dayte mijſto hněwu: Neb pſáno geſt: Mně pomſta/ a yá odplatijm/ prawij PAn:

Nie mſzczac ſie ſami o namileyſzy/ owſzem daycie mieyſce gniewowi/ ábowiem nápiſano ieſt: Moiá ieſt pomſtá/ á iac oddam/ mowi Pan.

20. Geſtliže nepřijtel twuog lačnij / nakrm gey: žijžnijli day gemu nápog/ neb to čině/ vhlij řeřawé ſhrneſs na geho hlawu.

Jeſli tedy łáknie nieprzyiaciel twoy/ nákarmi go/ ieſli pragnie/ nápoy go/ bo tho czyniac/ węgle ogniſte zgarnieſz ná głowe iego.

21. Nedayž ſe přemocy zlému/ ale přemáhay w dobrém zlé.

Nie badź zwyciezon od złego/ ále zwyciez złe dobrym.

Kapitola XIII.

KAždý člowěk Mocnoſtem wywýſſeným / poddán buď. Nebok nenij Mocneſt nežli od Boha/ a které gſau/ ty od Boha zřijzene gſau.

Kaźdy człowiek niechay bedźie poddány zwirzchnim przełożenſtwam/ Abowiem nie ieſt przełożenſtwo iedno od Bogá/ á przełożenſtwá ktore bywáia od Bogá/ ſa porzadnie poſtánowione.

יג

2 מַן דְּקָאֵם הָכִיל לוּקְבַל שׁוּלְטָנָא לוּקְבַל פּוּקְדָנָא דַּאלָהָא קָאֵם וְהָלֵין דְּקָיְמִין לוּקְבַלְהוּן דִּינָא יָסְבוּן׃

Per laqual coſa chiunque reſiſte à la Poteſtà, reſiſte à l'ordinatione di Dio: è quelli che vi reſiſteno, faranno venire condannatione ſopra lor medeſimi.

3 דִּינָא גֵּיר לָא הָוַו דְּחֶלְתָא לַעֲבָדָא טָבָא אֶלָּא לְבִישָׁא צָבֵא אַנְתְּ הָכִיל דְּלָא תֶּדְחַל מֶן שׁוּלְטָנָא עֲבֵד טָבְתָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא תֶּהְוֵא לָךְ מֶנֵּהּ׃

Imperoche i Magiſtrati non ſon per terrore de le buone opere, ma de le male. E vuoi tu non hauere à temer la Poteſtà? fa bene, e riceuerai laude da eſſa.

4 מְשַׁמְשָׁנָא הוּ גֵּיר דַּאלָהָא אֶלָּא לָךְ לְטָבְתָא וְאֶן בִּישְׁתָא עָבֵד אַנְתְּ דְּחַל לָא הָוָא גֵּיר סְרִיקָאִית אָסִיר לְסַפְסְרָא מְשַׁמְשָׁנָא הוּ גֵּיר דַּאלָהָא וְתָבוֹעָא דְּרוּגְזָא לְאַילֵין דְּעָבְדִין בִּישָׁתָא׃

Percioche il Magiſtrato ti è vn miniſtro di Dio al bene. Ma ſe tu fai male, habbine timore: percioche non ſenza cagione porta il coltello: conciosia ch'egli è miniſtro di Dio, vendicatore ad ira contra chi fa male.

5 וּמֶטוּל הָנָא אַלִּצָא לַן דְּנֶשְׁתַּעְבַּד לָא מֶטוּל רוּגְזָא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף מֶטוּל תָּארְתַן׃

Però è neceſſario ſtar ſoggetto, non ſolamente per l'ira, ma etiandio per la conſcientia.

6 מֶטוּל הָנָא אַף כְּסַף רִישָׁא יָהְבִין אַנְתּוּן מ מְשַׁמְשָׁנֵא אֶנוּן גֵּיר דַּאלָהָא דַּעֲלַיְהֵין דְּהָלֵין קָיְמִין׃

Imperoche per queſto ancora pagate i tributi: percioche ſon miniſtri di Dio, che attendeno à queſto iſteſſo.

7 פְּרוּעוּ הָכִיל לְכֻלְנָשׁ אַיְךְ דְּמֶתְחַיֵּב לֵהּ לְמַן דִּכְסַף רִישָׁא כְּסַף רִישָׁא וַלְמַן דְּמַכְסָא מַכְסָא וַלְמַן דְּדֶחְלְתָא דֶּחְלְתָא וַלְמַן דְּאִיקָרָא אִיקָרָא׃

Rendete dunque à tutti cio che loro è debito: à chi ſi deue il tributo, rendete il tributo: à chi la cabella, la cabella: à chi il timore, il timore: à chi l'honore, l'honore.

יג

2 לָכֵן הַמִּתְקוֹמֵם עַל־הַשִּׁלְטוֹן לְתוֹרַת אֱלֹהִים הִתְקוֹמֵם וְהַמִּתְקוֹמְמִים לְנַפְשָׁם מִשְׁפָּט יִקָּחוּ׃

Anſi que el que ſe oppone á la poteſtad, à la ordenacion de Dios reſiſte: y los que reſiſten, ellos miſmos ganan condenacion para ſi.

3 כִּי־הַנְּשִׂיאִים אֵינָם לְיִרְאַת הַמַּעֲשִׂים טוֹבִים כִּי אִם הָרָעִים וְאִם לֹא תֹאבֶה לְיִרְאָה אֶת־הַשִּׁלְטוֹן עֲשֵׂה טוֹב וִיהִיֶה לְךָ כָּבוֹד מִמֶּנָּה׃

Porque los magiſtrados no ſon temeroſos àl que bien haze, ſino al malo. Quieres pues no temer la poteſtad? Haz lo bueno, y auràs alabança de ella.

4 כִּי מְשָׁרֵת אֱלֹהִים הוּא לְךָ לְטוֹבָה וְאִם תַּעֲשֶׂה אֶת־הָרָעָה תִּירָא כִּי אֵינֶנּוּ חִנָּם נֹשֵׂא אֶת־הַחֶרֶב כִּי מְשָׁרֵת אֱלֹהִים הוּא נֹקֵם לַחֲרוֹן אַף לְפֹעֲלֵי עָוֶל׃

Porque es miniſtro de Dios para tu bien. mas ſi hizieres lo malo, teme porque no ſin cauſa trae el cuchillo: porque es miniſtro de Dios, vengador para caſtigo àl que haze lo malo.

5 לָכֵן צָרִיךְ לְהִכָּנַע לֹא לְבַד בַּעֲבוּר הָאַף כִּי אִם גַּם בַּעֲבוּר הַמַּדָּע׃

Por lo qual es neceſſario que le ſeays ſujetos, no ſolamente por el caſtigo, mas aun por la conſciencia.

6 עַל־כֵּן גַּם תַּעֲלוּ אֶת־הַמִּנְחָה כִּי־עַבְדֵי אֱלֹהִים הֵמָּה וְעַל־זֹאת מְנַצְּחִים׃

Porque por eſto le pagays tambien los tributos: porque ſon miniſtros de Dios que ſiruen à eſto miſmo.

7 לָכֵן שַׁלְּמוּ לְכָל־אִישׁ אֶת־חֲבוּלָתוֹ לַאֲשֶׁר הַמִּנְחָה אֶת־מִנְחָה לַאֲשֶׁר הַמַּס אֶת מַס לַאֲשֶׁר הַיִּרְאָה אֶת־יִרְאָה לַאֲשֶׁר הַכָּבוֹד אֶת־כָּבוֹד׃

Pagad pues à todos lo que deueys: àl que tributo, tributo: al que pecho, pecho: al que temor temor: al que honrra, honrra.

ιγ'.

2. Ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται.

Parquoi qui reſiſte a la puiſſance, reſiſte a l'ordonnance de Dieu: & ceux qui y reſiſtent, feront venir condamnation ſur eux-meſmes.

3. Οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς.

Car les princes ne ſont point a craindre pour bõnes œuures, mais pour mauuaiſes. Or veux tu ne craindre point la puiſſance? fai bien, & tu receuras louange d'icelle.

4. Θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστι σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.

Car le prince eſt ſeruiteur de Dieu pour ton bien mais ſi tu fais mal, crain: d'autant qu'il ne porte point l'eſpee ſans cauſe: car il eſt ſeruiteur de Dieu, ordonné pour faire iuſtice en ire, de celui qui fait mal.

5. Διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.

Et pourtant il faut eſtre ſuiets, non point ſeulement pour l'ire, mais auſſi pour la conſcience.

6. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν, εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

Car pour ceſte cauſe auſſi payez-vous les tributs: d'autant qu'iceux ſont miniſtres de Dieu s'employans a cela.

7. Ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν τιμήν, τὴν τιμήν.

Rendez donc à tous ce qui leur eſt deu: à qui tribut, le tribut: à qui peage, le peage: à qui crainte, la crainte: a qui honneur, l'honneur.

CAP. XIII.

2. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.

Whoſoeuer therefore reſiſteth the power/reſiſteth the ordinance of God: and they that reſiſt/ſhall receiue to thẽſelues iudgement.

3. Nam principes non ſunt timori boni operis, ſed mali. Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa.

For Princes are not to be feared for good workes / but for euill. Wilt thou then be without feare of the power? doe well: ſo ſhalt thou haue praiſe of the ſame.

4. Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris: time, non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in iram, ei qui malum agit.

For hee is the miniſter of God for the wealth: but if thou do euill / feare: for hee beareth not the ſworde for nought: for he is the miniſter of God: to take vengeance on him that doeth euill.

5. Ideo neceſſitate ſubditi eſtote: non ſolùm propter iram, ſed etiam propter cõſcientiam.

Wherefore ye muſt be ſubiect/not becauſe of wrath only / but alſo for conſcience ſake.

6. Ideo enim & tributa præſtatis: miniſtri enim Dei ſunt, in hoc ipſum ſervientes.

For/for this cauſe ye pay alſo tribute: for they are Gods miniſters/applying them ſelues for the ſame thing.

7. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem, cui honorem, honorem.

Giue to all men therefore their dueties: tribute /to whome ye owe tribute: cuſtome/to whome cuſtome: feare / to whome feare: honour / to whome ye owe honour.

Das XIII. Capitel.

2. Wer ſich nun wider die Oberkeit ſetzet / der widerſtrebet Gottes Ordnung/Die aber widerſtreben/werden über ſich ein Vrtheil empfahen.

Huo ſom nu ſetter ſig mod Øffuerigheden /hand ſtaar imod Guds ſtickelſe / Oc de ſom imod ſtaa / de ſkulle faa en Dom offuer ſig.

3. Denn die Gewaltigen ſind nicht den guten Wercken / ſondern den böſen zu förchten. Wilt du dich aber nicht förchten für der Oberkeit / ſo thu gutes/ſo wirſt du lob von derſelbigen haben.

Thi at de Veldige ere icke de gode gerninger/Men de onde til fryct. Oc vilt du icke frycte dig for Øffrigheden / da gør det ſom gaat er/ ſaa ſkalt du haffue loff aff hannem.

4. Denn ſie iſt Gottes Dienerin/dir zu gut. Thuſt du aber böſes / ſo förchte dich / denn ſie tregt das Schwerdt nicht vmb ſonſt / Sie iſt Gottes Dienerin / ein Rächerin zur ſtraffe über den / der böſes thut.

Thi hand er Guds Tienere / dig til gode / Men gør du det ſom ont er / da frycte dig / Thi hand bær icke Suerdet forgeffuis / Hand er Guds Tienere / en Heffnere til ſtraff offuer dem / ſom gøre ilde.

5. So ſeyt nun auß noth vnterthan nicht alleine vmb der Straffe willen/ ſondern auch vmb des Gewiſſens willen.

Saa verer nu vnderdanige for nøden/ oc icke aleniſte for ſtraffen ſkyld/ Men ocſaa for eders Samuittighed ſkyld.

6. Derhalben müſſet jhr auch Schoß geben/ denn ſie ſind Gottes Diener / die ſolchen Schutz ſollen handhaben.

Der faare ſkulle i oc giffue Skat/ Fordi at de ere Guds Tienere/ ſom ſkulle forfremme ſaadan beſkermelſe.

7. So gebet nu jederman / was jhr ſchuldig ſeyt/ Schoß/dem der Schoß gebürt/ Zoll/ dem der Zoll gebürt/ Forcht/ dem die Forcht gebürt/ Ehre/ dem die Ehre gebürt.

Saa giffuer nu huer Mand/ det ſom i ere ſkyldige / Skat / dem ſom bør Skat / Told/den ſom bør Told / Fryct/ den ſom bør Fryct / ære / den ſom bør ærer.

Kapitola XIII.

2. Protož kdož ſe Mocnoſti protiwij/ Božijmu zřijzenij ſe protiwij. A kteřijž ſe protiwij/ ſami ſobě odſauzenij dobýwagij.

Przeto ktory ſie záſtáwuie przelożenſtwu / ſprzeciwia ſie poſtánowieniu Bożemu / á ktorzy ſie ſprzeciwiáia / oni ná ſie káránie wnoſzá.

3. Neb wrchnoſti negſau k ſtrachu dobřé činijcým/ ale zlé činijcým. Chceſſli pak ſe nebáti Wrchnoſti? Činiž dobré/ a budeſſ mijti chwálu od nij.

Abowiem przelożeni nie ſa ku ſtráchowi za dobre vczynki / ále zá zle/ A chceſz ſie nie bac przelożenſtwá? co ieſt dobrego czyń / y odnieſieſz chwale od niego.

4. Služebnijk zagiſté Božij/ geſt tobě k dobrému. Pakli budeſſ zlé činiti/ bog ſe: nebť ne na darmo Mečneſe. Božij zagiſté ſlužebnijk geſt / aby mſtil zuořiwě nad tijm/kdo zle činij.

Abowiem ieſt ſługa Bożym tobie ku dobremu/ á ieſli vczyniſz co ieſt złego/boy ſie/bo nie dármo miecz noſi/ gdyż ieſt ſługa Bożym /mścicielem ku gniewu przeciwko temu ktoryby złe czynił.

5. A protož z powinnoſti poddáni buďte: ne toliko pro hněw/ ale y pro ſwědomij.

A przeto potrzebá ieſt áby ſie człowiek poddał / nie tylko dla gniewu / ále thez dla ſumnienia.

6. Neb proto y daně dáwáte Služebnijcy zagiſté Božij gſau/ proto pracugjce.

Abowiem y dla tego cłá dawacie / gdyż ſa ſługámi Bożymi tego vſtáwicznie pilnuiacy.

7. A protož plaťte wſſechněm což gſte powinni: Komu daň/tomu daň: Komu clo / tomu clo: Komu bázeň/ tomu bázeň: Komu čeſt tomu čeſt.

Oddawaycie tedy wſzyſtkim co ieſteſteſcie powinni / komu podatek/ podatek/ komu clo/ clo: komu boiaźń/ boiaźń: komu cześć/ cześć.

יג

8 וְלאנָשׁ מֶדֶם לָא תֶּחוּבוּן אֶלָּא חַד לְחַד לְמַאחָבוּ מַן דְּמַחֵב גֵּיר לְחַבְרֵהּ ג נָמוּסָא מַלִּי׃

Non ſiate debitori à perſona di coſa veruna, ſe non de l'ammarui l'vn l'altro. Percioche chi ama altrui, ha adempiuta la Legge.

9 אַף הִי גֵּיר דְּאָמַר דְּלָא תֶּקְטוּל וְדָא תְגוּר וְלָא תֶגְנוּב וְלָא תֶרַג וְאֶן אִית פּוּקְדָנָא אַחְרִנָא בְּהָדָא מֶלְּתָא מֶשְׁתַּלַּם דְּתֶרַחֵם לְקָרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ׃

Imperoche queſto, Non fare adulterio, Non occidere, Non furare, Non dir falſo teſtimonio, Non hauer concupiſcentia, e ſe ci è alcun altro comandamento, ſi comprende, ſommariamente in queſta parola: cioè, Ama il tuo proſſimo come te ſteſſo.

10 חוּבָּא לְקָרִיבֵהּ בִּישְׁתָא לָא סָעַר מֶטוּל דְּחוּבָּא מוּלָיֵהּ הוּ דְּנָמוּסָא׃

La charità non fa male alcuno al proſſimo. Il compimento dunque de la Legge è la charità.

11 וָאף הָדָא דַּעוּ דְּזַבְנָא הוּ וְשָׁעְתָא הִי מֶכִּיל דְּנֶתְתְּעִיר מֶן שֶׁנְתַן הָשָׁא הוּ גֵּיר אֶתְקַרְבוּ לַן חַיַּין יַתִּיר מֶן דְּכַד הַימֶנַּן׃

E queſto tanto piu veduto il tempo che è cioè, ch'egli è hora che noi ci ſuegliamo hoggimai dal ſonno, percioche adeſſo la noſtra ſalute ci è piu vicina, che quando noi habbiam creduto.

12 לֶלְיָא מֶכִּיל עֲבַר וְאִימָמָא קַרֵב נֶגִּיחַ הָכִיל מֶנַּן עֲבָדֵא דְּחֶשׁוּכָא וְנֶלְבַּשׁ זַיְנֵהּ דְּנוּהְרָא׃

La notte è paſſata vie, e il giorno s'è approſſimato. Mettiam dunque giu l'opere de le tenebre, e veſtiamoci vn habito conueniente à la luce.

13 וְאַיךְ דְּבְאִימָמָא בְּאֶסְכֵּמָא נְהַלֵּךְ בַּזְמָרָא וְלָא בְרַוָּיוּתָא וְלָא בְּמַדְמְכָא טַנְפָּא וְלָא בַּחֲסָמָא וּבְחֶרְיָנָא׃

Accioche caminiamo honeſtamente, come di giorno: non in mangiamenti & hebbriachezze: non in letti e laſciuie: non in contentione & inuidia.

יג

8 לְאִישׁ מְאוּמָה לֹא תַחַבְלוּ כִּי אִם לֶאֱהֹב אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כִּי אֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת־רֵעֵהוּ מָלֵא אֶת־הַתּוֹרָה׃

No deuays à nadie nada, ſino que hos ameys vnos à otros: porque el que ama àl proximo, cumplió la Ley.

9 כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת לֹא תִנְאָף לֹא תַהֲרֹג לֹא תִגְנֹב לֹא תַעֲנֶה עֵד שָׁקֶר לֹא תַחְמֹד וְאִם יֵשׁ־מִצְוָה אַחֶרֶת בְּדָבָר הַזֶּה נִשְׁלָמָה הִיא כְּמוֹ תֶּאֱהַב אֶת־רֵעֲךָ כְּנַפְשֶׁךָ׃

Porque, No adulterarás, No mataras, No hurtarás, No dirás falſo teſtimonio, No cudiciarás; y ſi ay algun otro mandamiento, en eſta palabra ſe comprehende (ſumariamente,) Amaras à tu proximo, como à ti miſmo.

10 הָאַהֲבָה לְרֵעָהּ אֶת רָעָה אֵינֶנָּה עוֹשָׂה לָכֵן מְלֹא הַתּוֹרָה אַהֲבָה הִיא׃

La Charidad no haze mal àl proximo. Anſi que el cumplimiento de la Ley es la Charidad.

11 וְעַל־זֹאת גַּם תֵּדְעוּ אֶת־הָעֵת כִּי־עֵת יֵשׁ הַשָּׁעָה לְהָקִיצֵנוּ מִשֵּׁנָה כִּי עַתָּ קְרוֹבָה הִיא לָנוּ הַיְשׁוּעָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הֶאֱמַנּוּ׃

Y eſto conociendo el tiempo, Que es ya hora de leuantarnos del ſuenno: porque aora nos eſtá mas cerca nueſtra ſalud, que quando creyãos.

12 הַלַּיְלָה עָבַר וְהַיּוֹם קָרַב וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ אֶת־פָּעֳלֵי־הַחֹשֶׁךְ וְנִלְבַּשׁ כְּלֵי־הָאוֹר׃

La noche ha paſſado, y el dia ha llegado: echemos pues las obras de las tinieblas, y viſtamos nos las armas de luz.

13 כְּמוֹ בַיּוֹם כַּהוֹגֵן נִתְהַלֵּךְ לֹא בִמְחוֹלוֹת וְשִׁכָּרוֹן לֹא בְמִשְׁכָּבוֹת וְסוֹבְאִים לֹא בַמְרִיבָה וְקִנְאָה׃

Andemos, como de dia, honeſtamente: no en vanqueterias y borracherias: no en lechos, y deſuerguenças. no en pendencias y embidia.

ιγ'.

8. Μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾷν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε.

Ne deuez rien à perſonne, ſinon que vous aimiez l'vn l'autre: car qui aime autrui, il a accompli la Loy.

9. Τὸ γὰρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολὴ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

Car ce qui eſt dit, Tu ne commettras point adultere: Tu ne tueras point: Tu ne deſrobberas point: Tu ne diras point faux teſmoignage: Tu ne conuoiteras point, & s'il y a quelque autre commandement, eſt ſommairement comprins en ce poinct ici, aſſauoir, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme.

10. Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

La charité ne fait point de mal au prochain: l'accompliſſement donc de la Loy c'eſt charité.

11. Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρὸν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν.

Meſmement veu la ſaiſon, aſſauoir qu'il eſt ia temps de nous reſueiller du ſommeil: car maintenant le ſalut eſt plus pres de nous, que lors que nous auons creu.

12. Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός.

La nuict eſt paſſee, & le iour eſt approché: reiettons donc les œuures de tenebres, & ſoyons reueſtus des armes de lumiere.

13. Ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ.

Cheminons honeſtement comme de iour: non point en gourmandiſes, ni en yurongneries: non point en couches, ni en inſolences: non point en noiſe, ni en enuie.

CAP. XIII.

8. Nemini quicquam debeatis: niſi, ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit.

Owe nothing to any man / but to loue one another: for he that loueth another / hath fulfilled the Lawe.

9. Nam, Non adulterabis, Non occîdes, Non furaberis, Non falſum teſtimoniũ dices, Non concupiſces, & ſi quod eſt aliud mandatum: in hoc verbo inſtauratur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

For this / Thou ſhalt not commit adulterie / Thou ſhalt not kill / Thou ſhalt not ſteale / Thou ſhalt not beare falſe witneſſe / Thou ſhalt not couet: & if there be any other commandement / it is briefly comprehended in this ſaying / euen in this / Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe.

10. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis eſt dilectio.

Loue doeth not euil to his neighbour: therefore is loue the fulfilling of the Law.

11. Et hoc, ſcientes tempus, quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cum credidimus.

And that / conſidering the ſeaſon / that it is now time that we ſhould ariſe from ſleepe: for now is our ſaluatiõ neerer / then when we beleeued it.

12. Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

The night is paſt / and the day is at hand: let vs therefore caſt away the workes of darkeneſſe / and le vs put on the amour of light.

13. Sicut in die, honeſtè ambulemus: non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione.

So that we walke honeſtly / as in the day: not in gluttonie / and drunkenneſ / neyther in chambering and wantonnes / nor in ſtrife and enuying.

Das XIII. Capitel.

8. Seyt niemand nichts ſchuldig / denn daß jr euch vntereinander liebet / denn wer den andern liebet / der hat das Geſetz erfüllet.

Verer ingen mand inted ſkyldige / vden at i elſke huer andre / Thi huo ſom elſker den anden / hand haffuer fuldkommet Lowen.

9. Denn das da geſagt iſt / Du ſolt nicht Ehebrechẽ / du ſolt nicht tödten / du ſolt nicht ſtelen / du ſolt nicht falſch gezeugniß geben / dich ſoll nichts gelüſten / vnd ſo ein anders Gebot mehr iſt / das wirdt in diſem Wort verfaſſet Du ſolt deinen Nechſten lieben als dich ſelbs.

Thi at der er ſagd / Du ſkalt icke bedriffue hoer / Du ſkalt icke ihielſla / Du ſkalt icke ſtiele / Du ſkalt icke bære falſkt vidniſbyrd / Du ſkalt inted begære. Oc om der er noget andet Bud mere / det befattis i diſſe ord / du ſkalt elſke din Neſte ſom dig ſelff.

10. Die Liebe thut dem Nechſten nichts böſes. So iſt nun die Liebe des Geſetzes erfüllung.

Kærlighed gør den Neſte inted ont. Saa er nu kærlighed Lowens fuldkommelſe.

11. Vnnd weil wir ſolches wiſſen / nemlich / die zeit / daß die ſtunde da iſt / auff zu ſtehen vom ſchlaff (Sintemal vnſer Heil ietzt näher iſt / denn da wirs glaubten).

Oc efterdi wi ſaadant vide / ſom er tiden / at ſtunden er der / at opſtaa aff Søffne (Efftердi vor Saligheд er nu nærmer / end der wi det trode.)

12. Die nacht iſt vergangen / der tag aber herbey kommen. So laſſet vns ablegen die werck der Finſternuß / vnd anlegen die Waffen des Liechts.

Natten er fremgongen / oc Dagen er kommen nær hid. Thi lader oſſ afflegge Mørckens gerninger / oc tage Liuſens vaaben paa oſſ.

13. Laſſet vns ehrbarlich wandeln / als am tage / nicht in freſſen vnd ſauffen / nicht in kammern vnd vnzucht / nicht in hader vnd neid.

Lader oſſ vandre erlige / ſom om dagen / Icke i frodzeri oc druckenſkaff / icke i kammer oc wtuct / icke i kiff oc auind.

Kapitola XIII.

8. Žádnému nebýwayte nic dlužni / gedině to / abyſſte ſe weſpolek milowali: Nebo kdož miluge Bližnijho / Zákon geſt naplnil.

Nie badźcie nikomu nic winni / iedno to abyſcie ſie ſpołecznie miłowáli / bo kto miłuie drugie° / zákon wypełnił.

9. Nebo toto / Neſeſmilnijſs / Nezabigeſs / Neokradneſs / Nepromluwijſs křiwého ſwědectwij / Nepožádáſs / a geſtli které giné Přikázanij / w tomto ſe promluwenij zawjrá / Milowati budeſs bližnijho twého / yako ſebe ſamého.

Gdyżto: Nie bedźieſz cudzołożył / nie bedźieſz zábijał / nie bedźieſz kradł / nie bedźieſz fálſzywie świádczył / nie bedźieſz pożądał / y ieſli ktore inſze ieſt roſkazánie / w thym ſłowie krotko ſie zámyka / to ieſt: Bedźieſz miłował bliźniego twego iáko ſámego ſiebie.

10. Milowánij bližnijmu zlého nečinij: A protož naplněnij Zákona / geſtik milowánij.

Miłość bliźniemu złeśći nie wyrządza / á ták wypełnienie zakonu ieſt miłość.

11. A znagijce tento čas / že hodina geſt nám giž ze ſna wſtáti. Nynij zagiſté geſt bližſſý naſſe ſpaſenij / nežli když gſme ſe nadali.

Zwłaſzcżá wiedząc iż ieſt czás y godźiná ábyſmy ſie ocucili ze ſnu / bo iuż teraz bliżſze nam ieſt zbáwienie / a niż kiedyſmy vwierzyli.

12. Noc pominula / ale den ſe přiblijžil. A protož odwrzme ſkutky temnoſtij / a oblecme ſe w oděnij ſwětla.

Nocći przeminełá á dźień ſie przybliżył / Odrzućmyż tedy vczynki ciemnośći / á oblecżmy ſie w zbroię świátłośći.

13. Tak / abychom we dne poctiwě chodili: ne w hodowánj a w opilſtwij / ne w ſmilſtwij a w neſtydatoſtech / ne w ſwáru a w záwiſti:

Ták abyſmy vcżćiwie chodźili iáko we dnie / nie w bieſiadách áni w piiáńſtwách / nie w łożach / áni w nieczyſtośćiach / nie w zwadźie áni w zazdrośći.

יג

14 אֶלָּא לְּבַשׁוּהִי לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְלָא תֶּאצְפּוּן דְּבֶסְרְכוּן לְרֶגִיגָתָא׃

Ma Veſticeui il Signor Iesv Chriſto, e non habbiate cura de la carne, per contentarla ne le ſue concupiſcentie.

יד

1 לְאַינָא דְּכְּרִיה בְּהַיְמָנוּתָא הַבוּ לֵהּ אִידָא וְלָא תֶּהְווּן מֶתְפַּלְגִין בְּמַחְשְׁבָתְכוּן׃

Riceuete à voi quello che è infermo ne la fede, non gia per contender con diſpute.

2 אִית גֵּיר דַּמְהַימֶן דְּכֻל מֶדֶם נֵאכוּל וְדַכְּרִיה יַרְקָא הוּ אָכֵל׃

L'vno crede che ſi poſſa mangiar di tutte le coſe: e l'altro che è infermo in fede, mangia de l'herbe.

3 הַו דֵּין דָּאכֵל לְהָו מַן דְּלָא אָכֵל לָא יְשׁוּט וְהָו מַן דְּלָא אָכֵל לְהָו מַן דָּאכֵל לָא יְדוּן אֱלָהָא גֵּיר קַרְבֵהּ׃

Colui che mangia, non diſprezzi colui che non mangia: e colui che non mangia, non giudichi colui che non mangia, percioche Iddio l'ha riceuuto à ſe.

4 אַנְתְּ מַן אַנְתְּ דְּדָאֵן אַנְתְּ לְעַבְדָא דְּלָא דִּילָךְ הָאן קָאֵם לְמָרֵהּ קָאֵם וְאֵן נָפֵל לְמָרֵהּ נָפֵל מְקָם הוּ דֵּין קָאֵם מֶטֻּל גֵּיר בְּאִידַי מָרֵהּ דְּנְקִימִיוּהִי׃

Tu chi ſei, che giudichi il famiglio d'altrui? Egli ſta fermo, ouer cade al ſuo proprio Signore: ma egli ſtara fermo, percioche Iddio è potente de farlo ſtare.

5 אִית דְּדָאֵן יַוְמָא מֶן יַוְמָא וְאִית דְּדָאֵן כֻּלְהוּן יַוְמָתָא כֻּל נַשׁ דֵּין בְּמַדְּעָא דְּנַפְשֵׁהּ יֶשְׁתַּרַר׃

L'vno giudica vn giorno eſſer da piu che vn altro giorno: e l'altro giudica ogni giorno egualmente. Ciaſcuno ſia pienamente certificato ne la ſua mente.

6 מַן דְּמֶתְרַעֵא דְּיַוְמָא לְמָרֵהּ מֶתְרַעֵא וְכֻל דְּלָא מֶתְרַעֵא דְּיַוְמָא לְמָרֵהּ לָא מֶתְרַעֵא וְדָאכֵל לְמָרֵהּ אָכֵל וְלַאלָהָא מַוְדֵא וּדְלָא אָכֵל לְמָרֵהּ לָא אָכֵל ו וּמַוְדֵא לַאלָהָא׃

Chi ſi cura de giorni, ſene cura al Signore, e chi non ſi cura de giorni, non ſene cura al Signore. Chi mangia, mangia al Signore: percioche ne rende gratie à Dio: e chi non mangia, non mangia al Signore: e rende gratie à Dio.

יג

14 כִּי אִם לִבְשׁוּ אֶת־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְלֹא תִרְעוּ זוֹלְלִים לְמַחְמַדֵּי הַבָּשָׂר׃

Mas veſtihos del Sennor Ieſus el Chriſto: y no hagays caſo de la carne en ſus deſſeos.

יד

1 אֶת־הַחוֹלֶה בֶּאֱמוּנָה תְּקָחוּ לֹא לְמַחְלְקוֹת הַמַּחֲשָׁבוֹת׃

Al enfermo en la fe ſobrelleuad: no en contiendas de diſputas.

2 כִּי אֶחָד מַאֲמִין לֶאֱכֹל כָּל־דְּבָרִים וְהַחוֹלֶה יֹאכַל אֶת־יָרוֹק׃

Porque alguno cree que ſe hà de comer de todas coſas: otro enfermo come legumbres.

3 הָאוֹכֵל לֹא יָבוּז אוֹתוֹ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹכֵל וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹכֵל לֹא יִשְׁפּוֹט אֶת־הָאוֹכֵל כִּי אֱלֹהִים לְקָחוֹ׃

El que come, no menoſprecie àl que no come: y el que no come, no juzgue àl que come: porque Dios lo hà leuantado.

4 וּמִי־אַתָּה כִּי תִשְׁפּוֹט עֶבֶד אַחֵר לַאֲדֹנָיו יָקוּם אוֹ יִפּוֹל מַה־אֵלֶיךָ אַךְ יָקוּם כִּי־יָכוֹל אֱלֹהִים לַהֲקִימֶנּוּ׃

Tu quien eres, que juzgas el ſieruo ageno? por ſu Sennor eſtá en pie, o cae: y ſi cae affirmaſehà: que poderoſo es Dios para affirmarlo.

5 וְאֶחָד מַבְדִּיל בֵּין יוֹם וְיוֹם וְאַחֵר כְּאַחַד מַשְׁוֶה אֶת כָּל־יוֹם אִישׁ אִישׁ כַּעֲצַת נַפְשׁוֹ יִתְמַלֵּא׃

Item, alguno haze differencia entre dia y dia otro juzga iguales todos los dias. Cada vno eſté aſſegurado en ſu animo.

6 הַבּוֹחֵר אֶת־יוֹם לַיהוָה בּוֹחֵר הוּא וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ בּוֹחֵר אֶת־יוֹם לַיהוָה לֹא בוֹחֵר הָאוֹכֵל לַיהוָה אוֹכֵל הוּא וּמוֹדֶה לַיהוָה וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹכֵל לַיהוָה לֹא אוֹכֵל וּמוֹדֶה לַיהוָה׃

El que haze caſo del dia, hagalo parà el Sennor y el que no haze caſo del dia, no lo haga anſi miſmo para el Sennor. El que come, coma para el Sennor: por lo qual haga gracias á Dios: y el que no come, no coma para el Sennor, y haga gracias à Dios.

ιγ'.

14. Ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Mais ſoyez reueſtus du Seigneur Ieſus Chriſt, & n'ayez point ſoin de la chair pour accomplir les conuoitiſes.

ΚΕΦΑΛ. ιδ'.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν.

Or quant à celui qui eſt debile en foy, receuez-le à vous, mais non point en debats de diſputes.

2. Ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα· ὁ δὲ ἀσθενῶν, λάχανα ἐσθίει.

L'vn croit qu'on peut manger de toutes choſes, & l'autre qui eſt debile mange des herbes.

3. Ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο.

Celui qui mange, qu'il ne meſpriſe celui qui ne mange point: & celui qui ne mange point, qu'il ne iuge point celui qui mange. Car Dieu l'a prins à ſoi.

4. Σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.

Qui es-tu toi, qui iuges le ſeruiteur d'autrui? il ſe tient ferme ou tresbuche à ſon propre Seigneur, meſmement ſera il affermi: car Dieu eſt puiſſant pour l'affermir.

5. Ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν· ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω.

L'vn eſtime vn iour plus que l'autre, & l'autre eſtime chaque iour eſgalemẽt: qu'vn chacun ſoit pleinement reſolu en ſon entendement.

6. Ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.

Celui qui a eſgard au iour, il y a eſgard au Seigneur, & qui n'a point d'eſgard au iour il n'y a point d'eſgard au Seigneur. Qui mange, il mange au Seigneur: car il en rend graces à Dieu: & qui ne mange point, il ne mange point au Seigneur, & en rend graces à Dieu.

CAP. XIII.

14. Sed induimini Dominum Ieſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſideriis.

But put yee on the Lorde Jeſus Chriſt / and take no thought for the fleſh/to fulfill the luſtes of it.

CAP. XIIII.

INfirmum autem in fide aſſumite : non in diſceptationibus cogitationum.

Him that is weake in the faith /receiue vnto you/ but not for controuerſies of diſputations.

2. Alius enim credit ſe manducare omnia: qui autem infirmus eſt, olus manducet.

One beleeued ỳ he may eate of all things: and another / which is weake/eateth herbes.

3. Is qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet, Deus enim illum aſſumſit.

Let not him that eateth/ deſpiſe him that eateth not : and let not him which eateth not / iudge him that eateth: for God hath receiued him.

4. Tu quis es, qui iudicas alienum ſervũ? Domino ſuo ſtat aut cadit, ſtabit autem: potens eſt enim Deus ſtatuere illum.

Who art thou that condemneſt another mans ſeruant? he ſtandeth or falleth to his owne maſter: yea/he ſhalbe eſtabliſhed: for God is able to make him ſtand.

5. Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem, unuſquiſq; in ſuo ſenſu abundet.

This man eſteemeth one day aboue another day/ and another mã counteth euery day alike : let euery man be fully perſwaded in his minde.

6. Qui ſapit diem, Domino ſapit Et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo.

He that obſerueth the day / obſerueth it to the Lord : and he that obſerueth not the day /obſerueth it not to the Lord. He that eateth / eateth to the Lord: for he giueth God thanks: & he that eateth not/eateth not to the Lorde/ and giueth God thankes.

Das XIII. Capitel.

14. Sondern ziehet an den HERREN Jeſum Chriſt. Vnd wartet des Leibes / doch alſo / daß er nicht geil werde.

Men fører eder i vor HERRE Jheſum Chriſtum. Oc beuarer Legemet / Dog ſaa / at det bliffuer icke løſſactigt.

Das XIIII. Capitel.

DEn Schwachen im Glauben nehmet auff / vnnd verwirret die Gewiſſen nicht.

ANammer den ſom er ſkrøbelig i Troen/oc forbiſtrer icke hans Samuittighed.

2. Einer glaubet / er möge allerley eſſen. Welcher aber ſchwach iſt / der jſſet Kraut.

Den ene tror / at hand maa æde allehonde/Men den ſom er ſkrøbelig / hand æder Vrter.

3. Welcher jſſet / der verachte den nicht/ der da nicht jſſet. Vnd welcher nicht jſſet / der richte den nicht/ der da jſſet. Denn Gott hat jhn auffgenommen.

Huo ſom æder / hand foracte icke den / ſom icke æder/ Oc huo ſom icke æder / hand døme icke den/ ſom æder/ Thi Gud haffuer anammet hannem.

4. Wer biſt du / daß du einen frembden Knecht richteſt? Er ſtehet oder fellet ſeinem Herren / er mag aber wol auffgerichtet werden. Denn Gott kan jhn wol auffrichten.

Huo eſt du / at du dømer en fremmet Suend? Hand ſtaar eller falder faar ſin Herre/ Oc hand kand vel oprettis igen/ Thi Gud kand vel oprette hannem.

5. Einer helt einen Tag für den andern / der ander aber helt alle tage gleich. Ein jeglicher ſey in ſeiner meinung gewiß.

Den ene holder en dag for den anden/ Men den anden holder alle dage lige. Huer vere vis i ſin mening.

6. Welcher auff die tage helt / der thuts dem HERREN. Vnd welcher nicht darauff helt/der thuts auch dem HERRN. Welcher jſſet/der jſſet dem HErrn/denn er dancket Gott. Welcher nicht jſſet / der jſſet dem HErrn nicht/ vnd dancket Gott.

Huo ſom holder aff dagene / hand gør det for HERREN/Oc huo ſom icke holder der aff / hand gør det oc faar HERREN. Huo ſom æder / hand æder faar HERREN / thi hand tacker Gud / Huo ſom icke æder / hand æder icke faar HERREN/ oc tacker Gud.

Kapitola XIII.

14. Ale oblecte ſe w Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta. A pěče o tělo nemijwayte pro žádoſti.

Ale przyobleczćie Páná Jezu Kryſtá / á nie mieycie ſtáránia o ciele ku popelnieniu pożądliwośći.

Kapitola XIIII.

NEmocného pak vwijře přigijmayte/ neſaudijce myſſlenij geho.

PRzitym tego ktory ieſt mdły w wierze / przyimuycie / nie abyſćie wſczynáli poſwarki okolo gádek.

2. Nebo někdo wěřij že muže gijſti wſſecko: Kdo pak geſt nemocen/ gez zeliny.

Boć ieden wierzy iż ſie godzi káżdą rzecz ieść / á drugi ktory ieſt mdły / iárzyny iada.

3. Ten kdož gij / nepohrzeg tijm kdož negij : a kdo negij / neſuď toho kdo gij/nebo Buoh přiyal gey.

Ktory ie/ niechay ſobie za nic nie ma tego ktory nie ie / á ktory nie ie/ niechay tego nie oſądza ktory ie/ gdyż go Bog przyiał.

4. Ty kdo gſy/ kterýž ſaudijs cyzýho Služebnijka? wſſak ſwému PAnu ſtogij neb padá: ſtaneť zagiſté/ nebo mocen geſt Bůh poſtawiti gey.

Ty ktoryś ieſt co oſądzaſz cudzego ſługę? Właſnemu Pánu ſtoi ábo vpada/ á będźie vtwirdzon/ ábowiem może go Bog vtwirdźić.

5. Neb někdo rozſuzuge mezy dnem a dnem: a někdo pak ſaudij každý den za roweň. Geden každy na ſwém ſmyſlu doſti měg.

Drugi záſię więcey ſobie waży ieden dźień niż drugi / á drugi rowno ſobie każdy dźień poczyta, á káżdy niech będźie vpewnion w vmyśle ſwoim.

6. Kdo rozſuzuge den: PAnu rozſuzuge. Kdo nerozſuzuge/ PAnu nerozſuzuge. A kdo gij / PAnu gij / a děkuge Bohu A kdo negij/ Panu negij a děkuge Bohu.

Ktory dnia pilnuie/Pánu pilnuie/ á ktory dnia nie pilnuie/ Pány nie pilnuie/ ktory ie / Pánu ie/ gdyż dźięki czyni Bogu/ A kto nie ie/ Pánu nie ie/ á wżdy dźięki czyni Bogu.

יד

7 לית גיר אנש מנן דלנפשה חי ולית אנש דלנפשה מאת׃

Percioche niſſun di noi viue à ſe ſteſſo, e niſſuno à ſe ſteſſo muore.

8 מטול דאן חאינן למרן הו חאינן ואן מיתינן למרן הו מיתינן ואן חיינן הכיל ואן מיתינן דמרן חנן׃

Conciosia che ſe noi viuiamo, viuiamo al Signore: e ſe noi moriamo, moriamo al Signore. O che noi dunque viuiamo, ò che noi moriamo, ſiamo del Signore.

9 מטול הנא אף משיחא מית וחיא וקם דהו יהוא מריא למיתא ולחיא׃

Imperoche per queſto Chriſto è morto, e riſuſcitato, e tornato in vita, per eſſer Signore è de morti è de viui.

10 אנת דין מנא דאן אנת לאחוך או אף אנת למנא שאט אנת לאחוך כלן גיר עתידינן למקם קדם בים דמשיחא׃

Ma tu, perche condanni tu il tuo fratello? ò tu ancora, perche diſprezzi il tuo fratello? Conciosia che tutti compariremo dinanzi al tribunal di Chriſto.

11 איך דכתיב דחי אנא אמר מריא דלי תכוף כל ברוך (דבשמיא ודבארעא ותחית ארעא) ולי יודא כל לשן׃

Imperoche egli è ſcritto, Io viuo, dice il Signore: ogni ginocchio ſi piegarà dinanzi a me, & ogni lingua confeſſarà Iddio.

12 מדין כל אנש מנן פתגמא חלף נפשה יהב לאלהא׃

Ciaſcun di noi dunque renderà ragione a Dio di ſe medeſimo.

13 לא מכיל נדון חד לחד אלא הדא דונו יתיראית דתוקלתא לאחוך לא תסים׃

Però non condanniamo piu l'vn l'altro: ma piu toſto vſate giuditio in queſto di non porre alcuno inciampamento ò ſcandalo al fratello.

י ד

7 כי איש ממנו לא חי לנפשו ואיש לא מת לנפשו׃

Porque ninguno de noſotros biue para ſi: y ninguno muere para ſi.

8 ואם נחיה ליהוה נחיה ואם נמות ליהוה נמות לכן אם נחיה או־נמות ליהוה אנחנו׃

Que ſi biuimos: para el Sennor biuimos y ſi morimos, para el Sennor morimos. Anſi que o que biuamos, o que muramos del Sennor ſomos.

9 כי על־זאת גם מת גם קם המשיח ממתים ושוב חי המשיח אשר על־המתים ועל־החיים ימשול׃

Porque el Chriſto para eſto murió, y reſuſcitó, (y boluió à biuir) para enſennorearſe anſi de los muertos como de los que biuen.

10 ואתה מה תשפט את־אחיך או־מה תביש את־אחיך כי כלנו נקום לכסא המשיח׃

Mas tu porque juzgas à tu hermano? O tu tambien porque menoſprecias à tu hermano: porque todos eſtaremos delante del tribunal del Chriſto.

11 כי־נכתב חי אני נאם יהוה כי־לי תכרע כל־ברך (אשר בשמים ואשר בארץ ואשר מתחת לארץ) תשבע כל־לשון׃

Porque eſcripto eſtà, Biuo yó, dize el Sennor que à mi ſe doblara toda rodilla: y toda lengua confeſſarà à Dios.

12 על־כן כל־איש ממנו על־אודות נפשו ישיב ליהוה׃

De manera que cada vno de voſotros dará à Dios razon de ſi.

13 ואל־נשפוט עוד איש את־אחר כי־אם את זאת תשפטו יותר פן תתנו נגף או־מכשול לאחיכם׃

Anſi que no juzguemos mas los vnos de los otros: antes juzgad mas de que no pongays trompeçon àl hermano, o eſcandalo.

ιδ'.

7. Οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει.

Car nul de nous ne vit à ſoi, & nul ne meurt à ſoi.

8. Ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν.

Car ſoit que nous viuions, nous viuons au Seigneur: ou ſoit que nous mouriõs, nous mourons au Seigneur. Soit donc que nous viuions, ſoit que nous mourions, nous ſommes au Seigneur.

9. Εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἀνέζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

Car pour cela Chriſt eſt mort, & eſt reſſuſcité, & eſt retourné à vie: afin qu'il ait ſeigneurie tant ſur les morts que ſur les viuans.

10. Σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ.

Mais toi, pourquoi iuges-tu ton frere? ou toi auſſi, pourquoi meſpriſes-tu ton frere? certes nous comparoiſtrons tous deuant le ſiege iudicial de Chriſt.

11. Γέγραπται γάρ, ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, (ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων) καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται (τῷ θεῷ.)

Car il eſt eſcrit, Ie ſuis viuant, dit le Seigneur, que tout genouil ſe ployera deuant moi, & toute langue donnera louange à Dieu.

12. Ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ.

Par ainſi donc vn chacun de nous rendra conte pour ſoi-meſme à Dieu.

13. Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.

Ne iugeons plus donc l'vn l'autre: mais vſez pluſtoſt de iugement en cela, de ne mettre aucun achoppement ou tresbuchement deuant voſtre frere.

CAP. XIIII.

7. Nemo enim noſtrum ſibi vivit: & nemo ſibi moritur.

For none of vs liueth to him ſelfe / neyther doeth any die to him ſelfe.

8. Sive enim vivimus, Domino vivimus: ſive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, ſive morimur, Domini ſumus.

For whether we liue / we liue vnto the Lord: or whether we die / we die vnto the Lord: whether wee liue therefore / or die / we are the Lords.

9. In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit: ut & mortuorum & vivorum dominetur.

For Chriſt therefore died and roſe againe / and reuiued / that he might be Lord both of the dead and the quicke.

10. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare ſpernis fratrem tuũ? Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti.

But why doeſt thou iudge thy brother? or why doeſt thou deſpiſe thy brother? for we ſhall all appeare before the iudgement ſeate of Chriſt.

11. Scriptum eſt enim, Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo.

For it is written / I liue / ſaith the Lord / and euery knee ſhall bowe to me / and all tongues ſhall confeſſe vnto God.

12. Itaque unuſquiſq; noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.

So then euery one of vs ſhall giue accounts of him ſelfe to God.

13. Non ergo amplius invicem iudicémus, ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculũ fratri vel ſcandalum.

Let vs not therefore iudge one another any more: but vſe your iudgement rather in this / that no man put an occaſion to fall / or a ſtumbling blocke before his brother.

Das XIIII. Capitel.

7. **Denn vnſer keiner lebet jhm ſelber / vnd keiner ſtirbet jhm ſelber.**

Thi at ingen aff oſſ leffuer for ſig ſelff / oc ingen døer for ſig ſelff.

8. **Leben wir / ſo leben wir dem HErren / Sterben wir / ſo ſterben wir dem HErren. Darumb / wir leben oder ſterben / ſo ſind wir des HERRN.**

Leffue wi / da leffue wi faar HERREN / Dø wi / da dø wi faar HERREN. Der faare / huad helder wi leffue eller dø / da høre wi HERREN til.

9. **Denn dazu iſt Chriſtus auch geſtorben vnd aufferſtanden / vnd wider lebendig worden / daß er über Todte vnd Lebendige HERR ſey.**

Thi der til er Chriſtus oc død oc opſtanden / oc bleffuen leffuendis igen / at hand ſkulde vere HERRE offuer Døde oc leffuendis.

10. **Du aber / was richteſt du deinen Bruder? Oder du ander / was verachteſt du deinen Bruder? Wir werden alle für den Richtſtul Chriſti dargeſtellet werden.**

Men du / hui dømer du din Broder? Eller du anden / hui foracter du din Broder? Wi ſkulle alle ſtickis faar Chriſti Domſtoel.

11. **Nach dem geſchrieben ſtehet: So war als ich lebe / ſpricht der HERR / mir ſollen alle Knie gebeuget werden / vnd alle Zungen ſollen Gott bekennen.**

Effter ſom ſcreffuit ſtaa / Saa viſt ſom ieg leffuer / ſiger HHEREN / ſkulle alle Knæ, boys faar mig / oc alle Tunger ſkulle bekende Gud.

12. **So wirdt nun ein jeglicher für ſich ſelbs Gott rechenſchafft geben.**

Saa ſkal nu huer gøre Gud regenſkaff for ſig ſelff.

13. **Darumb laſſet vns nicht mehr einer den andern richten. Sondern das richtet vil mehr / daß niemand ſeinem Bruder einen anſtoß oder ergerniß darſtelle.**

Der faare lader oſſ icke mere den ene døme den anden / men dømer det meget mere / at ingen ſetter noget ſtød eller forargelſe faar ſin Broder.

Kapitola XIIII.

7. Neb žádný z nás nenij ſám ſobě žiw / a žádný ſobě nevmijrá.

Abowiem zaden z nas ſobie ſámemu nie zywie / á zaden ſobie ſámemu nie vmiera.

8. Nebo gſmeli žiwi / PAnu gſme žiwi: a pakli vmijráme / PAnu vmijráme. A tak / budto že gſme žiwi / budto že vmijráme / PAně gſme:

Bo choc zywiemy Pánu zywiemy / choc vmieramy Pánu vmierámy / choc tedy zywiemy / choc vmieramy / Páńſcy ieſteſmy.

9. Nebo geſt Kryſtus proto vmřel a z mrtwých wſtal / aby panowal nad žiwými y mrtwými.

Gdyz na to Kryſtus y vmárl / y powſtal / y ozyl / áby y nád vmárlymi / y nád zywiacemi pánowal.

10. Ty pak proč ſaudijš bratra twého? nebo proč pohrzýš Bratrem twým? Wſſak wſſyckni ſtaneme před ſtolicý Kryſtowau.

A thy przecze ſadziſz brátá twego? ábo tez ty czemu ſobie nizacz niemaſz brátá twego? Abowiem wſzyſcy poſtáwieni bedziemy przed ſtolica Kryſtuſowa.

11. Pſáno geſt zagiſté: Žiwť gſem yá / prawij PAn: Nebo předemnau bude klekati každé koleno / a každý yazyk wyznáwati bude Boha:

Boc ieſt nápiſano: Zywec ia mowi Pan / iz mi ſie wſzelkie koláno ſkloni / y wſzelki iezyk da chwale Bogu.

12. Protož gedenkaždý z nás ſám za ſebe počet wydáwati bude Bohu.

Przeto tedy kazdy z nas zá ſie liczbe da Bogu.

13. Y tehdy neſuďme wijce gedni druhých / Ale raděgij toto v ſebe vložte / abyſſte nekladli vrazu Bratru / aneb pohorſſenij.

A ták iuz nie ſadzmi ieden drugiego / Ale wiecey tego ſtrzezcie áby zgorſzenie brátu nie bylo polozone / ábo tez obrázenie.

יד

14 יָדַע אֲנָא גֵּיר וּמְפַס אֲנָא בְּמָרְיָא יֵשׁוּעַ דְּמֶדֶם דַּמְסַיַּב מֶן לְוָתֵהּ לַית אֶלָּא לְאַינָא דְּרָנֵת עַל מֶדֶם דַּטְמָת לְהָו הוּ בַּלְחוּד טַמָא׃

Io ſo, e tengo per certo nel Signor IESV, che niuna coſa è immonda per ſe medeſima, ſenon che à chi ſtima che qualche coſa ſia immonda, à colui è immonda.

15 אִן דֵּין מֶטוּל מֵאכוּלְתָא מַעִיק אַנְתְּ לַאחוּךְ לָת הָוָת בְּחוּבָּת מְהַלֵּךְ אַנְתְּ לָא תּוֹבֵד בְּמֵאכוּלְתָךְ לְהָו דְּמֶטוּלָתֵהּ מִית מְשִׁיחָת׃

Ma ſe per cagion del cibo il tuo fratello ſi contriſta, gia tu non camini piu ſecondo la charità. Non far col tuo cibo perir colui, per cui Chriſto è morto.

16 וְלָא תֶּתְגַּדַּף טָבְתַן׃

Non ſia dunque vituperato il (voſtro) bene.

17 מַלְכוּתֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא לָא הָוָת מֵאכָלָא וּמַשְׁתְּיָא אֶלָּא כֵּאנוּתָא וַשְׁלָמָת וְחַדוּתָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Imperoche il regno di Dio non è cibo: e beuanda: ma giuſtitia, pace, & allegrezza in Spirito ſanto.

18 מַן דַּבְּהָלֵין גֵּיר מְשַׁמֵּשׁ לַמְשִׁיחָא שָׁפַר לַאלָהָת וְקֳדָם בְּנַי נָשָׁא בְּקֵא׃

Perche chi ſerue à Chriſto in queſte coſe, è grato à Dio, & approuato da gli huomini.

19 הָשָׁא בָּתַר שְׁלָמָת נֶרְהַט וּבָתַר בְּנְיָנָת דְּחַד דְּחַד׃

Per tanto ſeguitiamo le coſe appartenenti à la pace, & à la mutua edificatione.

20 וְלָא מֶטוּל מֵאכוּלְתָא נֶשְׁרֵא עֲבָדֵא דַּאלָהָא כֻּל מֶדֶם גֵּיר דְּכֵא הוּ אֶלָּת בִּישׁ הוּ לְבַר נָשָׁת —— דַּבְּתוּקָלְתָא אָכֵל׃

Non volere per cagion del cibo diſtruggere l'opera di Dio. Certo è che tutte le coſe ſon monde: ma è male à l'huomo che mangia con offeſa.

יד

14 יָדַעְתִּי וּבָטַחְתִּי בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כִּי אֵין דָּבָר טָמֵא בּוֹ כִּי־אִם לַמְחַשֵּׁב לִהְיוֹתוֹ טָמֵא לוֹ טָמֵא הוּא לְבַדּוֹ׃

Yo ſé y confio en el Sennor Ieſus; que por el nada ay immundo? mas à aquel que pienſa alguna coſa ſer immunda, à aquel le es immunda.

15 וְאִם בַּעֲבוּר הָאֹכֶל יִפְּלוּ פְּנֵי אָחִיךָ אֵינְךָ עוֹד כָּאַהֲבָה מְהַלֵּךְ אַל־בְּאָכְלְךָ תְּאַבֵּד אוֹתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו מֵת הַמָּשִׁיחַ׃

Empero ſi por cauſa de la comida tu hermano es contriſtado, ya no andas conforme à la charidad. No eches à perder con tu comida à aquel por el qual el Chriſto murió.

16 לָכֵן אַל תְּנֹאַץ טוֹבַתְכֶם׃

Anſi que no ſea blaſphemado (vueſtro) bien.

17 כִּי מַלְכוּת אֱלֹהִים אֵינֶנָּה אֹכֶל אוֹ שְׁתִי כִּי אִם צְדָקָה שָׁלוֹם וְשִׂמְחָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Que el Reyno de Dios no es cómida ni beuida, ſino juſticia, y paz, y gozo por el Eſpiritu Sancto.

18 כִּי אֲשֶׁר בָּאֵלֶּה יַעֲבֹד לַמָּשִׁיחַ הוּא מִתְהַלֵּךְ אֶת אֱלֹהִים וְיִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי־הָאֲנָשִׁים׃

Porque el que en eſto ſirue àl Chriſto, agrada à Dios, y es accepto á los hombres.

19 עַל־כֵּן נְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם וְנִרְדְּפֵהוּ וְנִבְנֶה בֵינוֹתֵינוּ אִישׁ אֶת אֲשֶׁר לַמִּבְנֶה׃

Anſi que ſigamos loque haze à la paz, y á la edificacion de los vnos á los otros.

20 אַל־נָא בַּעֲבוּר הָאֹכֶל תַּהֲרֹס אֶת־מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים כִּי כָּל־דְּבָרִים טְהוֹרִים הֵמָּה כִּי־אִם טָמֵא הוּא לָאֱנוֹשׁ אֲשֶׁר בְּמִכְשׁוֹל אוֹכֵל׃

No deſtruyas la obra de Dios por cauſa de la comida. todas las coſas à la verdad ſon limpias: mas malo es àl hombre que come con eſcandalo.

ιδ΄.

14. Οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν (κυρίῳ) ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν.

Ie ſai & ſuis perſuadé par le Seigneur Ieſus, que rien n'eſt ſouillé de ſoimeſme; ſinon à celui qui eſtime quelque choſe eſtre ſouillee elle lui eſt ſouillee.

15 Εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκ ἔτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ χριστὸς ἀπέθανε.

Mais ſi ton frere eſt contriſté pour la viande, tu ne chemines plus ſelon charité, ne deſtrui point pour ta viande celui pour lequel Chriſt eſt mort.

16. Μὴ βλασφημείσθω οὖν (ὑμῶν) τὸ ἀγαθόν.

Que donc (voſtre) bien ne ſoit point blaſmé.

17. Οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη, καὶ εἰρήνη, καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Car le royaume de Dieu n'eſt point viande ne bruuage: mais eſt iuſtice, paix, & ioye par le ſainct Eſprit.

18. Ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

Car qui en cela ſert à Chriſt, eſt agreable à Dieu, & eſt approuué des hõmes.

19. Ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους.

Pourchaſſons donc les choſes qui ſont de paix, & qui ſont d'edification mutuelle.

20. Μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά· ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι.

Ne ruine point l'œuure de Dieu pour la viande: vrai eſt que toutes choſes ſont nettes: mais il y a mal pour l'homme qui mange auec achoppement.

CAP. XIIII.

14. Scio & confido in Domino Ieſu, quia nihil commune per ipſum: niſi ei qui exiſtimat quid commune eſſe, illi commune eſt.

I know/and am perſwaded through the Lorde Jeſus/that there is nothing vncleane of it ſelfe: but vnto him that iudgeth any thing to be vncleane/ to him/it is vncleane.

15. Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur: iam non ſecundùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Chriſtus mortuus eſt,

But if thy brother be grieued for the meat/nowe walkeſt thou not charitably: deſtroy not him with thy meate/ for whome Chriſt dyed.

16. Non ergo blaſphemetur bonum (veſtrum.)

Cauſe not your commoditie to be euill ſpoken of.

17. Non eſt enim regnum Dei eſca & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.

For the kingdome of God is not meate nor drinke/ but righteouſnes/ and peace/& ioye in the holy Ghoſt.

18. Qui enim in hoc ſervit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus,

For whoſoeuer in theſe thinges serueth Chriſt/ is acceptable vnto God/ and is approued of men.

19. Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, invicem cuſtodiamus.

Let vs then followe thoſe thinges which concerne peace/ and wherewith one may edifie another.

20. Noli propter eſcam deſtruere opus Dei, omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini qui per offendiculum manducat.

Deſtroy not the worke of God for meats ſake: all thinges in dede are pure: but it is euill for the man which eateth with offence.

Das XIIII. Capitel.

14. Ich weiß vnnd bins gewiß / in dem HERRN Jeſu/daß nichts gemein iſt an jm ſelbs/Ohn der es rechnet für gemein / demſelbigen iſts gemein.

Jeg veed oc er der vis paa/i den HERRE Jheſu/at inted er almindeligt i ſig ſelff/ Vden den ſom regner det for almindeligt/ hannem er det ſamme almindeligt.

15. So aber dein Bruder über deiner Speiſe betrübet wirdt/ſo wandelſt du ſchon nicht nach der liebe. Lieber / verderbe den nicht mit deiner Speiſe / vmb welches willen Chriſtus geſtorben iſt.

Oc der ſom din Broder bliffuer fortørnet offuer din Mad/ da vandrer du allerede icke effter kærlighed. Kære forderffue den icke met din Mad / for hues ſkyld Chriſtus er død.

16. Darumb ſchaffet / daß euer Schatz nicht verleſtert werde.

Der faare ſkicker det ſaa/ At eders Liggendefæ icke bliffuer beſpaattet.

17. Denn das Reich Gottes iſt nicht eſſen vnd trincken/Sondern gerechtigkeit vnd friede/vnnd freude in dem heiligen Geiſte.

Thi Guds Rige er icke mad oc dricke/Men Retferdighed/oc Fred/oc glæde i den hellig Aand.

18. Wer darinnen Chriſto dienet/ der iſt Gott gefellig/ vnd dem Menſchen werth.

Huo ſom tiener Chriſto der vdi/hand er Gud behagelig/oc Menniſken teckelig.

19. Darumb laſſet vns dem nachſtreben/ das zum Friede dienet/vnnd was zur beſſerung vntereinander dienet.

Der faare lader oſſ ſtaa effter det ſom tiener til Fred/ oc huad ſom tiener oſſ til forbedring iblant huer andre.

20. Lieber verſtöre nicht vmb der Speiſe willen Gottes Werck. Es iſt zwar alles rein/Aber es iſt nicht gut/ dem der es iſſet mit einem anſtoß ſeines Gewiſſens.

Kære/forſtyre icke Guds gerning for Mad ſkyld. Det er vel alſammen rene/ Men det er hannem icke gaat/ſom det æder met ſin Samuittigsheds ſtød.

Kapitola XIIII.

14. Nebo wijm a za giſtau wěc mám ſkrze Pána Gežijſſe/ že nic nečiſtého nenij ſamo z ſebe/ gedině/ kdo ſe domnijwá žeby nečiſté bylo/ tomu geſt nečiſté.

Wiem y pewienem tego przez Páná Jezuſá/ iż niemáß nic coby przez ſie było nieczyſtego/ iedno themu ktory mnima co być nieczyſtym/ tho iemu nieczyſtym ieſt.

15. Neb zarmucugeli ſe Bratr twůg pro pokrm/ giž wedlé láſky nechodijš. Nezatracůg pokrmem twým toho/ za kteréhož geſt Kryſtus vmřel.

A wßákże ieśliby dla pokármu brát twoy był záſmucon/ iuż nie według miłości poſtępuieß. Pokármem twoim nie zátracay thego zá ktorego Kryſtus vmárł.

16. Nebudiž tehdy w rauhánij dáno dobré waſſe.

Niechay tedy dobro wáße oſławione nie będzie.

17. Králowſtwij zagiſté Božij/ nenij pokrm a nápog: ale ſprawedlnoſt/ pokog a radoſt w Duchu Swatém.

Abowiem krolеſtwo Boże nie ieſt pokarm áni picie/ ále ſpráwiedliwość y pokoy/ y weſele przez Duchá ś.

18. Nebo kdož těmi wěcmi ſlaužij Kryſtu/ líbij ſe Bohu/ a chwálný hodný geſt v lidij.

Bo ktory przez tyrzeczy ſłuży Kryſtuſowi/ ieſt wdzięczny Bogu/ y przyiemny ludziam.

19. Protož které wěcy gſau pokoge/ těch náſledugme wšickny: a které gſau k wzdělánij/ wſpolek gich oſtřijhayme.

Przetoż thedy ſtáraymy ſie o rzeczy ktore pokoiowi náleżą/ y też ſpołecznemu budowániu.

20. Nekaz pro pokrm ſtwořenij Božijho. Wſſeckno zagiſté čiſté geſt/ ale zlé geſt Člowěku kterýž s pohorſſenijm gij.

Dla pokármu nie pſuy ſpráwy Bożey/ wßytkie rzeczy ſą czyſte/ ále złe ieſt człowiekowi ktory ie z zgorßenim.

יד

21 שַׁפִּיר הוּ דְּלָא נֵאכוּל בֶּסְרָא וְלָא נֶשְׁתֵּא חַמְרָא וְלָא מֶדֶּם דְּמֶתְתְּקֶל בֵּהּ אָחוּן ׃

Egli è bene non mangiar carne, ne beuer vino, ne coſa alcuna, per laquale il tuo fratello s'offenda, ò ſi ſcandalizi, ò ſia reſo infermo.

22 אַנְתְּ דְּאִית לָךְ הַימָנוּתָא בְּנַפְשָׁךְ אֲחוּדֵיה קְדָם אֲלָהָא טוּבוֹהִי לְמַן דְּלָא דָּאֶן נַפְשֵׁהּ בְּמֶדֶּם דְּפָרֵשׁ ׃

Tu hai fede? habbi la in te ſteſſo dinanzi à Dio. Beato colui che non condanna ſe ſteſſo in quel ch'egli approua.

23 אִינָא גֵּיר דְּמֶתְפַּלַּג וְאָכֵל אֶתְחַיַּב לֵהּ מֶטוּל דְּלָו בְּהַימָנוּתָא כֹּל מֶדֶּם גֵּיר דְּלָא הָוָא מֶן הַימָנוּתָא חֲטִיתָא הוּ ׃

Ma chi ne ſta in dubbio, s'egli ne mangia, è condannato: percioche non ne mangia per fede. E tutto cio che non vien da la fede è peccato.

יה

1 חַיָּבִינַן הָכִיל חְנַן חַיְלְתָנֵא דְּכוּרְהָנֵא דְּמַחִילֵא נֶשְׁקוּל וְלָא לְנַפְשַׁן נְשַׁפַּר ׃

Hor noi che ſiamo potenti, debbiam portare le infermità de gl'impotenti, è non compiacere a noi ſteſſi.

2 אֶלָּא אֱנָשׁ מֶנַּן לְקַרִיבֵהּ נְשַׁפַּר בְּטָבְתָא אַיְךְ דְּלְבֶנְיָנָא ׃

Pertanto ciaſcun di noi piaccia al ſuo proſſimo nel bene à edificatione.

3 מֶטוּל דְּאָף מְשִׁיחָא לָא הֲוָא לְנַפְשֵׁהּ שְׁפַר אֶלָּא אַיְךְ דִּכְתִיב דְּחֶסְדָּא דְּמְחַסְּדָנַיךְ נְפַל עֲלַי ׃

Percioche Chriſto ancora non ha voluto compiacere à ſe ſteſſo: ma ſicome è ſcritto, Le ingiurie di quelli che t'ingiuriano ſon cadute ſopra me.

יד

21 טוֹב הוּא לֹא לֶאֱכֹל בָּשָׂר וְלֹא לִשְׁתּוֹת יַיִן וְלֹא אֶת אֲשֶׁר בּוֹ יִגֹּף אָחִיךָ אוֹ יִכָּשֵׁל אוֹ יֶחֱלֶה ׃

Bueno es no comer carne, ni beuer vino, ni nada en que tu hermano trompiece, o ſe offenda, o ſea enfermo.

22 אַתְּ יֶשׁ־לְךָ הָאֱמוּנָה יְהִי לְךָ לְנַפְשְׁךָ לִפְנֵי אֱלֹהִים אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ שֹׁפֵט אֶת־נַפְשׁוֹ בִּבְחוֹנוֹ ׃

Tu tienes fe: tenla contigo delante de Dios Bienauenturado el que no ſe condenna à ſi miſmo con lo que apprueua.

23 וַאֲשֶׁר מִתְנַכֵּר בְּאָכְלוֹ נִשְׁפָּט כִּי־אֵינֶנּוּ בֶּאֱמוּנָה הוּא כִּי־כָל־דָּבָר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מֵאֱמוּנָה חַטָּאָה הוּא ׃

Mas el que haze differencia, ſi comiere, es condennado: porque no comio por fe: y todo loque no ſale de fe, es peccado.

טו

1 וְחוֹבִים אֲנַחְנוּ הַגִּבּוֹרִים לִסְבּוֹל אֶת־הַמַּחֲלָיוֹת הַחוֹלִים וְלֹא לָשֵׂאת אֶת־פְּנֵי־נַפְשֵׁנוּ ׃

Anſi que los que ſomos mas firmes deuemos ſobrelleuar las flaquezas de los flacos, y no agradarnos à noſotros miſmos.

2 כִּי־אִישׁ אִישׁ מִמֶּנּוּ יִמְצָא חֵן בְּעֵינֵי רֵעֵהוּ לַטּוֹבָה לַמִּבְנֶה ׃

Cada vno de noſotros agrade à ſu proximo en bien, à edificacion.

3 כִּי גַּם הַמָּשִׁיחַ לֹא נָשָׂא אֶת־פְּנֵי־נַפְשׁוֹ כִּי־אִם כְּמוֹ נִכְתַּב וְחֶרְפּוֹת חוֹרְפֶיךָ נָפְלוּ עָלָי ׃

Porque el Chriſto no ſe agradó à ſi miſmo: antes, como eſta eſcripto, Los vituperios de los que te vituperan, cayeron ſobre mi.

ιδ'.

21. Καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.

Il eſt bon de ne manger chair, & de ne boire vin, ne faire choſe, en quoi tõ frere choppe, ou ſe ſcandalize, ou ſoit debilité:

22. Σὺ πίστιν ἔχεις; κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει.

As tu foy? aye la en toi meſme deuant Dieu: bien heureux eſt celui qui ne ſe iuge point ſoi-meſme en ce qu'il approuue.

23. Ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται· ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

Mais celui qui en fait ſcrupule, il eſt condamné, s'il en mange: car il n'en mange point par foy: or tout ce qui n'eſt point de foy eſt peché.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ, τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν.

Or deuons nous, nous qui ſommes forts, ſupporter les infirmites des foibles, & nõ point complaire à nous-meſmes.

2. Ἕκαστος γὰρ ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν.

Pourtant qu'vn chacun de nous cõplaiſe à ſon prochain en bien pour edification.

3. Καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν· ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

Car auſſi Chriſt n'a point voulu cõplaire à ſoimeſme: mais ainſi qu'il eſt eſcrit, Les reproches de ceux qui te font reproches ſont tombées ſur moi.

CAP. XIIII.

21. Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.

It is good neither to eate fleſh/ nor to drinke wine/ nor anie thing/ whereby thy brother ſtumbleth/ or is offended/ or made weake.

22. Tu fidem habes? penes temetipſum habe coram Deo: Beatus qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat.

Haſt thou fayth? haue it with thy ſelfe before God: Bleſſed is hee that condemneth not him ſelfe in that thing which hee aloweth.

23. Qui autem diſcernit, ſi manducaverit, damnatus eſt: quia non ex fide. Omne autem quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

For he that douteth/ is condemned if hee eate/ becauſe he eatet not of fayth: and whatſoeuer is not of fayth/ is ſinne.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere.

We which are ſtrong/ ought to beare the infirmities of the weake/ and not to pleaſe our ſelues.

2. Vnuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat in bonum, ad ædificationem.

Therefore let euery man pleaſe his neighbour in that is good to edification.

3. Etenim Chriſtus non ſibi placuit: ſed ſicut ſcriptū eſt, Improperia improperantium tibi, ceciderunt ſuper me.

For Chriſt alſo would not pleaſe him ſelfe/ but as it is written/ The rebukes of them which rebuke thee/ fel on me.

Das XIIII. Capitel.

21. Es iſt beſſer/ du eſſeſt kein Fleiſch/ vnd trinckeſt keinen Wein/ oder das/ daran ſich dein Bruder ſtöſſet/ oder ergert/ oder ſchwach wirdt.

Det er meget bedre/ at du æder icke kød/ oc dricker icke Vin/ eller noget/ ſom din Broder kand ſtøde ſig paa/ eller forargis/ eller bliffue ſkrøbelige aff.

22. Haſt du den Glauben/ ſo habe jhn bey dir ſelbſt/ für Gott. Selig iſt der jhm kein Gewiſſen machet/ inn dem/ das er annimpt.

Haffuer du den Tro/ Da beholt hende hoſſ dig ſelff/ faar Gud. Salig er den ſom icke gør ſig ſelff nogen Samuitighed/ paa det/ ſom hand anammer.

23. Wer aber darüber zweifelt/ vnd jſſet doch/ der iſt verdampt/ deñ es gehet nicht auß dem Glauben. Was aber nicht auß dem Glauben gehet/ das iſt Sünde.

Men huo ſom tuiler der paa/ oc æder dog/ hand er fordømt/ Thi det gaar icke aff Troen. Oc huad ſom gaar icke aff Troen/ det er ſynd.

Das XV. Capitel.

WJr aber/ die wir ſtarck ſind/ ſollen der Schwachen gebrechligkeit tragen/ vnd nicht gefallen an vns ſelber haben.

OC wi ſom ere ſtercke/ ſkulle bære de Skrøbeligis brøſt/ oc icke haffue behagelighed til oſſ ſelff.

2. Es ſtelle ſich aber ein jeglicher vnter vns alſo/ daß er ſeinem Nechſten gefalle/ zum guten/ zur beſſerung.

Oc der ſkal huer ſkicke ſig ſaa iblant oſſ/ at hand kand behage ſin Neſte/ til gode til forbedering.

3. Denn auch Chriſtus nicht an jm ſelber gefallen hatte/ Sonder/ wie geſchrieben ſtehet/ die Schmache derer die dich ſchmehen/ ſind über mich gefallen.

Thi Chriſtus haffde icke oc behagelighed til ſig ſelff/ men lige ſom ſcreffuit ſtaar/ Deris forſmedelſer/ ſom dig forhone/ er faldne paa mig.

Kapitola XIIII.

21. Dobrē geſt negeſti maſſa/ ani pijti Wijna/ ani toho na čem ſe bratr vrážij/ aneb horſſý/ aneb čijm w nemoc padá.

Dobra ieſt rzecz nie ieść mieſa/ áni pić winá/ ani żadney rzeczy w ktorey ſie twoy brat obraża/ ábo pogarſſa/ ábo ſie mdłym zſtawa.

22. Ty Wijru máſſi? ſám gi v ſebe měg před Bohem. Blahoſlawený/ kdož neſaudij ſebe ſamého w tom/ což za dobré má.

Ty maſſ wiáre/ mieyże ia v ſiebie ſámego przed Bogiem. Błogoſłáwiony ktory nie oſądza ſiebie ſámego w tym co pochwala.

23. Ale ten/ kdož klade rozdijl mezy pokrmy/ budli gijſti/ zatracen bude: neb nenij to z Wijri. Wſſeckno pak což nenij z Wijry/ hřijch geſt.

A kto wątpi/ ieſliby iadł/ ieſt oſądzon/ gdyż nie ie z wiáry: A cokolwiek nie ieſt z wiáry/ grzech ieſt.

Kapitola XV.

MAme my pak ſylněgſſý/ nedoſtatky mdlegſſých ſnáſſeti/ a ne ſami ſe ſobě lijbiti.

A My ktorzy ieſtechmy mocni/ powinnichmy znośić krewkośći mdłych/ á nie folgowáć ſámym ſobie.

2. Ale geden každý z wás lib ſe Bližnijmu ſwému/ pro dobré/ k wzdělánij.

Przeto káżdy z nas niechay bliźniemu ſwoiemu folguie ku dobremu/ to ieſt/ ku iego zbudowániu.

3. Nebo y Kryſtus ne ſám ſe ſobě lijbil: Ale yakož pſáno geſt: Haněnij těch kteřijž tebe haněli/ ſpadla gſau na mne.

Abowiem Kryſtus nie folgował ſam ſobie/ ále iáko ieſt nápiſano: Sromocenia tych ktorzy cie ſromocą/ ná mie wpádły.

טו

4 כְּלְמֶדֶם גֵּיר דְּמֶן קְדִים אֶתְכְּתֶב לְיוּלְפָּנָא הוּ דִּילַן אֶתְכְּתֶב דְּבַמְסַיְבְּרָנוּתָא וּבְבוּיָאָא דִּכְתָבָא סַבְרָא יֶהְוֵא לַן׃

Imperoche tutte le coſe che gia dauanti ſono ſtate ſcritte, ſono ſtate ſcritte à noſtra dottrina, accioche per la patientia è conſolation de le Scritture, noi habbiamo ſperanza.

5 אֱלָהָא דֵּין דַּמְסַיְבְּרָנוּתָא וַדְבוּיָאָא יָתֵל לְכוּן דְּשַׁוְיוּתָא תֶּתְחַשְׁבוּן חַד עַל חַד בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Iddio dunque autor de la patientia e de la conſolatione vi conceda che habbiate tra voi vn medeſimo ſentimento ſecondo Chriſto IESV.

6 וַבְחַד רֶעְיָן וַבְחַד פּוּם תְּשַׁבְּחוּן לַאלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Accioche d'vn animo & d'vna bocca glorifichiate l'Iddio e Padre del noſtro Signor IESV Chriſto.

7 מֶטוּל הָדָא הֲווּ מְקַרְבִין וְשָׁעְנִין לְחַדְּדָא אֵיכַנָּא דְּאָף מְשִׁיחָא קָרְבְכוּן לְתֶשְׁבּוּחְתֵהּ דַּאלָהָא׃

Per laqual coſa riceueteui l'vn l'altro, ſi come ancor IESV Chriſto ci ha riceuuti à ſe à gloria di Dio.

8 אָמַר אֲנָא דֵּין דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא שַׁמֵּשׁ גּוּזוּרְתָא חֲלָף שְׁרָרֵהּ דַּאלָהָא אֵיכַנָּא דְּנַשַּׁר מוּלְכָּנָא דַּאבָהָתָא׃

Hor io dico che IESV Chriſto è ſtato miniſtro de la Circonciſione, per la verità di Dio à confermar le promeſſe fatte à i Padri.

9 וְעַמְמֵא יְשַׁבְּחוּן לַאלָהָא חֲלָף רַחְמֵא דַּהֲווּ עֲלַיְהוּן אֵיךְ דַּכְתִיב דְּאוֹדֵא לָךְ בְּעַמְמֵא וְלַשְׁמָךְ אֲזַמַּר׃

Et accioche i Gentili glorifichino Iddio, per la ſua miſericordia ſicome è ſcritto, Per queſto io ti laudarò tra i Gentili, è cantarò al tuo Nome.

10 וְתוּב אָמַר אֶתְבַּסַּמוּ עַמְמֵא עַם עַמֵּהּ׃

E di nuouo dice, Rallegrateui, Gentili, col ſuo popolo.

טו

4 כִּי־כָל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר מִקֶּדֶם נִכְתְּבוּ אֶל־לִמּוּדֵנוּ נִכְתָּבוּ אֲשֶׁר בְּתִקְוָה וּבְנֹחַם הַכְּתֻבִים תְּהִי לָנוּ הַשִּׂבְרָה׃

Porque las coſas que antes fueron eſcriptas, para nueſtro enſennamiento fueron eſcriptas: para que por el padecer, y por la conſolacion de las Eſcripturas, ayamos eſperança.

5 וֵאלֹהֵי־הַתִּקְוָה וְהַנֹּחַם יִתֵּן לָכֶם לַחְכֹּם יַחַד בֵּינֵיכֶם כְּדִבְרַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas el Dios del padecer y de la conſolacion os de que entre voſotros ſeays vnanimes ſegun el Chriſto Ieſus.

6 אֲשֶׁר בְּרוּחַ אֶחָת וּבְפִי אֶחָת תְּכַבְּדוּ אֶת־יְהוָה אֲבִי־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Paraque concordes à vna boca glorifiqueys àl Dios y Padre de nueſtro Sēnor Ieſus el Chriſto.

7 לָכֵן הִתְלַקְּחוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כְּמוֹ גַּם הַמָּשִׁיחַ לָקַח אֶתְכֶם לִכְבוֹד אֱלֹהִים׃

Portanto ſobrelleuahos los vnos à los otros como tambien el Chriſto nos ſobre lleuó para gloria de Dios.

8 כִּי אוֹמֵר אֲנִי כִּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִהְיָה מְשָׁרֵת הַמּוּלָה בַּעֲבוּר אֱמֶת אֱלֹהִים לְקַיֵּם אֶת־שְׁבֻעוֹת מַטּוֹת אֹמֶר סֶלָה׃

Digo pues, Que el Chriſto Ieſus fué Miniſtro de la circunciſion, por la verdad de Dios para confirmar las promeſſas de los Padres.

9 וַאֲשֶׁר יְכַבְּדוּ הַגּוֹיִם אֶת־אֱלֹהִים עַל־רֹב חֶסֶד כְּמוֹ נִכְתָּב עַל־כֵּן אוֹדְךָ בַגּוֹיִם וּלְשִׁמְךָ אֲזַמֵּרָה׃

Empero que las Gentes glorifiquen á Dios por la miſericordia, como eſtà eſcripto, Portanto yo te confeſſaré à ti entre las Gentes, y cantaré à tu Nombre.

10 וְעוֹד אָמַר יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים אֶת־עַמּוֹ׃

Y otra vez dize, Alegraos Gentes con ſu pueblo.

ιε΄.

4. Ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.

Car toutes les choſes qui ont eſté auparauant eſcrites, ont eſté eſcrites pour noſtre endoctrinement: afin que par patience & conſolation des Eſcritures nous ayons eſperance.

5. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, κατὰ χριστὸν ἰησοῦν.

Or le Dieu de patience & conſolation vous doint ſentir vne meſme choſe entre vous ſelon Ieſus Chriſt.

6. Ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que tous d'vn courage, & d'vne bouche vous glorifiez le Dieu, & Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

7. Διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ.

A raiſon de quoi receuez l'vn l'autre, comme auſſi Chriſt nous a receus à ſoi à la gloire de Dieu:

8. Λέγω δὲ ἰησοῦν χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων.

Or ie di que Ieſus Chriſt a eſté miniſtre de la Circonciſion, pour la verité de Dieu, afin de ratifier les promeſſes faites aux Peres.

9. Τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται, διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ.

Et pour faire que les Gentils honorent Dieu pour ſa miſericorde ſelon qu'il eſt eſcrit, Pour ceſte cauſe ie te donnerai louange entre les Gentils, & pſalmodierai à ton nom.

10. Καὶ πάλιν λέγει, εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

Et derechef il dit, Gentils, eſiouiſſez-vous auec ſon peuple.

CAP. XV.

4. Quæcunq; enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum, ſpem habeamus.

For whatſoeuer things are written afore time/are written for our learning/that wee through patience / and comfort of the Scriptures might haue hope.

5. Deus autem patientiæ & ſolatii det vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Ieſum Chriſtum.

Now the God of pacience and conſolation giue you that ye be like minded one towardes another / according to Chriſt Jeſus.

6. Vt unanimes, uno ore honorificetis Deum & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

That yee with one minde/ and with one mouth may praiſe God / euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt.

7. Propter quod ſuſcipite invicem: ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.

Wherefore receiue yee one another/ as Chriſt alſo receiued vs to the glorie of God.

8. Dico enim Chriſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circunciſionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones patrum.

Now I ſay/that Jeſus Chriſt was a miniſter of the circumciſion / for the trueth of God / to confirme the promiſes made vnto the fathers.

9. Gentes autem ſuper miſericordia honorare Deum, ſicut ſcriptũ eſt: Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo.

And let the Gentiles praiſe God for his mercy/as it is written/For this cauſe I will confeſſe thee among the Gentiles/and ſing vnto thy Name.

10. Et iterum dicit, Lætamini Gentes cum plebe eius.

And againe he ſayt / Reioyce/ ye Gentiles with his people.

Das XV. Capittel.

4. Was aber zuvor geſchrieben iſt/ das iſt vns zur Lehre geſchrieben/ Auff daß wir durch gedult vnd troſt der Schrifft hoffnung haben.

Oc huad ſom er tilforn ſcreffuit / det er ſcreffuit oſſ til Lærdom / paa det wi ſkulle haffue haab formedelſt taalmodighed oc Scrifftens trøſt.

5. Gott aber der gedult vnnd des troſtes / gebe euch / daß jhr eintrechtig ſeyt vntereinander/ nach Jeſu Chriſt.

Men Taalmodigheds oc Trøſtelſens Gud/ giffue eder / at i kunde haffue it ſind iblant huer andre/ effter Jheſum Chriſtum.

6. Auff daß jhr einmütiglich/ mit einem Munde lobet Gott vnd den Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

At i endrectelige/met en Mund kunde priſe Gud/ oc vor HERRJS Jheſu Chriſti Fader.

7. Darumb nemet euch vnter einander auff/ gleich wie euch Chriſtus hat auffgenommen zu Gottes lobe.

Der faare anammer huer andre/ Lige ſom Chriſtus haffuer anammet eder til Guds Loff.

8. Jch ſage aber / daß Jeſus Chriſtus ſey ein Diener geweſen der Beſchneidung/ vmb der Warheit willen Gottes/zubeſtetigen die verheiſſung/ den Vätern geſchehen.

Oc ieg ſiger / At Jheſus Chriſtus vaar Omſkærelſens Tienere / for Guds ſandhed ſkyld / at ſtadfeſte de Løffte ſom vore Fedre giorde.

9. Daß die Heiden aber Gott loben / vmb der Barmhertzigkeit willen / Wie geſchrieben ſtehet: Darum̃ wil ich dich loben vnter den Heiden/ vnd deinem Namen ſingen.

Oc at Hedningene ſkulle loffue Gud / for ſin Barmhertighed ſkyld / Lige ſom ſcreffuet ſtaar / Der faare vil ieg loffue dig iblant Hedningene / oc ſiunge dit Naffn.

10. Vnd abermal ſpricht er: Freuet euch jhr Heiden mit ſeinem Volck.

Oc atter ſiger hand / Glæder eder i Hedninge met hans Folck.

Kapitola XV.

4. Kteréžkoli wěcy napſány gſau/ k naſſemu naučenij napſány gſau / abychom ſkrze trpěliwoſt a potěſſenj pjſem/ naděgi měli.

Bo ty rzeczy ktore przed tym ſą nápiſáne / ku náſzey náuce nápiſáne ſą / ábyſmy przez cirpliwoſcy pociechę piſm nádzieie mieli.

5. Bůh pak trpěliwoſti a potěſſenij / dayž wám / abyſſte gednoſtayně ſmyſlili / gedni o druhých / podlé Gežiſſe Kryſta.

A Bog cirpliwoſci y pociechy niech wam da / ábyſcie iednoſtáyny vmyſl miedzy ſobą záchowáli ſpolecznie / wedle Kryſtuſá Jezuſá

6. Abyſſte gednomyſlně/ gedněmi vſty ctili Boha a Otce Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta.

Abyſcie zgodnie iednymi vſty chwalili Bogá y Oycá Páná náſzego Jezu Kryſtá.

7. Protož y přigijmayte ſe weſpolek/ yakož y Kryſtus přiyal wás k ſláwě Božij.

Przeto przyymuycie iedni drugie / táko y Kryſtus przyiął nas do chwały Bożey.

8. Prawijm zagiſté wám/ že Kryſtus Gežijš byl ſlužebnijkem obřezánij / pro prawdu Božij / aby potwrdil ſlibuow Otcowſkých:

A ia to powiedam / iż Jezus Kryſtus był ſługą obrzezánia / dla prawdy Bożey / áby vtwirdził obietnice oycow.

9 Ale Pohané aby z miloſrdenſtwij ſlawili Boha: Yakož pſáno geſt: Protož chwáliti tebe budu mezy Pohany/ a gménu twému budu zpěwati

A áby pogáni zá miłoſierdzie chwálili Bogá / táko nápiſano ieſt: Dla tego będę cię wyznawał miedzy pogány / y imieniowi twemu ſpiewáć będę.

10. A opět dij: Weſelte ſe národowé s lidem geho.

Y záſie powieda: Weſelcie ſię pogáni z ludem iego.

ט ו

11 וְתוּב אָמַר שַׁבַּחוּ לְמָרְיָא כֻּלְּכוֹן עַמְמֵא שַׁבְּחוּהי כֻּלְּהֵין אֻמְוָתָא׃

E piu, Laudate il Signor tutti voi Gentili, è laudatelo inſieme tutti voi popoli.

12 וְתוּב אֶשַׁעְיָא אָמַר דְּנֶהְוֵא עֶקָּרָא לְאִישַׁי וּמַן דְּנְקוּם נֶהְוֵא רֵישָׁא לְעַמְמֵא וַעֲלַוְהי נְסַבְּרוּן עַמְמֵא׃

Et ancora Eſaia dice, Sarà la radice di Ieſſe, & vno che ſurgerà à gouernare i Gentili, e i Gentili ſperaranno in lui.

13 אֲלָהָא דֵּין דְּסַבְרָא נְמַלֵּיכוֹן כֻּלָּה חַדּוּתָא וַשְׁלָמָא בְּהַימָנוּתָא דְּתֶתְיַתְּרוּן בְּסַבְרֵהּ בְּחַיְלָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Hor l'Iddio de la ſperanza vi riempia d'ogni allegrezza è pace nel voſtro credere: acciochè voi abbondiate ne la ſperanza per la potentia de lo Spirito ſanto.

14 מְפַס אֲנָא דֵּין אַף אֲנָא עֲלַיְכוֹן אַחַי דְּאַף אַנְתּוּן מְלֵין אַנְתּוּן הוּ טַבְתָא וּמְשַׁמְלְיתוּן בְּכֻלָּהּ יִדַּעְתָּא וּמֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן אַף לְאַחְרָנֵא לְמַרְתָּיוּ׃

Ora io ſon ben aſſicurato di voi, fratelli miei: che ancor voi ſete pieni di bontà, ripieni d'ogni cognitione, che potete etiandio ammonirui l'vn l'altro.

15 קַלִּיל דֵּין מַרְחְאִית כְּתֶבֶת לְכוֹן אַחַי אֵיכַנָא דְּאַעְהֶדְכוֹן בְּטַיְבוּתָא דְּאֶתְיְהֶבַת לִי מֶן אֱלָהָא׃

Ma pur vi ho ſcritto, fratelli, alquanto piu arditamente, come riducendoui queſte coſe in memoria, per la gratia che m'è ſtata data da Dio.

16 דְּאֶהְוֵא מְשַׁמְשָׁנָא לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּעַמְמֵא וְאֶפְלוּחַ לְאֶוַנְגֶּלִיוֹן דַּאֲלָהָא דְּנֶהְוֵא קוּרְבָּנָא דְּעַמְמֵא מְקַבַּל וּמְקַדַּשׁ בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Acciochè io ſia miniſtro di IESV Chriſto à i Gentili, occupandomi nel ſacrifitio de l'Euangelio di Dio: à fin che l'offerta de Gentili ſia accetta, ſantificata per lo Spirito ſanto.

ט ו

11 וְעוֹד הַלְלוּ אֶת־יְהוָה כָּל־גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל־הָאֻמִּים׃

Y otra vez, Alabad àl Sennor todas las Gentes, y magnificaldo todos los pueblos.

12 וְעוֹד אָמַר יְשַׁעְיָהוּ וְהָיָה שֹׁרֶשׁ יִשַׁי הָעֹמֵד לְנֵס עַמִּים אֵלָיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁ׃

Y otra vez dize Iſaias, Eſtarà la rayz de Ieſſe, y el que ſe leuantara à regir las Gentes, las Gentes eſperarán en el.

13 וֵאלֹהֵי הַתִּקְוָה יְמַלֵּא אֶתְכֶם בְּכָל שִׂמְחָה וְשָׁלוֹם לְהַאֲמִין לְהוֹתִיר אֶתְכֶם בַּתִּקְוָה בִּגְבוּרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Y el Dios de eſperança hos hincha de todo gozo y paz creyendo: paraque abundeys en eſperança por la virtud del Eſpiritu Sancto.

14 כִּי־בָטַחְתִּי אַחַי גַּם אֲנִי עֲלֵיכֶם כִּי־גַם אַתֶּם תְּמַלְאוּ בְּאַהֲבַת טוֹב וּמְלָאִים בְּכָל־מַדָּע וְתוּכְלוּ לְהַזְהִיר אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Empero cierto eſtoy yo de voſotros, hermanos mios, que por voſotros miſmos eſtays llenos de charidad, llenos de todo conocimiento, de tal manera que podays amoneſtarhos los vnos à los otros.

15 וּבְבִטָּחוֹן כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם אַחַי מִקְצָתִי לְהַזְכִּיר אֶתְכֶם בִּתְחִנַּת הַנִּתְּנָה לִי מֵאֱלֹהִים׃

Mas heos eſcripto, Hermanos, en parte oſadamente, como amoneſtandohos por la gracia que de Dios me es dada.

16 לִהְיוֹתִי מְשָׁרֵת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בַּגּוֹיִם מְקַדֵּשׁ אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר תְּהִי מִנְחַת הַגּוֹיִם נִרְצָה וְנִקְדָּשָׁה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Por ſer miniſtro de Ieſus el Chriſto en las Gentes ſacrificando el Euangelio de Dios, paraque la offrenda de las Gentes ſea agradable ſanctificada por el Eſpiritu Sancto.

ιε'.

11. Καὶ πάλιν, αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.

Et derechef, Toutes nations, louez le Seigneur, & vous tous peuples, celebrez-le.

12. Καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.

Et derechef Eſaie dit, Il y aura vne racine de Ieſſé, & vn qui s'eſleuera pour gouuerner les Gentils: les Gentils auront eſperance en lui.

13. Ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

Le Dieu d'eſperance donc vous veuille remplir de toute ioye & de paix en croyant: afin que vous abondiez en eſperance par la puiſſance du Sainct Eſprit.

14. Πέπεισμαι δέ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ (ἀλλήλους) νουθετεῖν.

Or mes freres, ie ſuis auſſi moimeſme perſuade de vous, que vous auſſi eſtes pleins de bonté, remplis de toute cognoiſſance, & que vous pouuez meſmes admonneſter l'vn l'autre.

15. Τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Mais, freres, ie vous ai eſcrit en quelque ſorte plus librement, comme vous remettant en memoire, & ce à cauſe de la grace qui m'a eſté donnee de Dieu.

16. Εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Afin que ie ſoye miniſtre de Ieſus Chriſt enuers les Gentils, vacquant au ſacrifice de l'Euangile de Dieu: à ce que l'oblation des Gentils ſoit agreable, eſtant ſanctifiee par le ſainct Eſprit.

CAP. XV.

11. Et iterum: Laudate omnes gentes Dominum, & magnificate eum omnes populi.

And againe/ Praiſe the Lorde/ all yee Gentiles/ and laude ye him/ all people together.

12. Et rurſus Iſaias ait, Erit radix Ieſſe: & qui exurget regere Gẽtes, in eum Gentes ſperabunt.

And againe Eſaias ſayeth/ There ſhalbe a roote of Jeſſe/ and he that ſhal riſe to reigne ouer the Gentiles/ in him ſhall the Gentiles truſt.

13. Deus autem ſpei repleat vos omni gaudio & pace in credendo: ut abundetis in ſpe, & virtute ſpiritus ſancti.

Nowe the God of hope fill you with all ioye/ and peace in beleeuing/ that yee may abounde in hope/ through the power of the holy Ghoſt.

14. Certus ſum autem fratres mei & ego ipſe de vobis, quoniam & ipſi pleni eſtis dilectione, repleti omni ſcientia, ita ut poſſitis alterutrum monere.

And I my ſelfe alſo am perſwaded of you/ my brethren/ that ye alſo are full of goodnes/ and filled with all knowledge/ and are able to admoniſh one another.

15. Audaciùs autem ſcripſi vobis fratres ex parte, tanquam in memoriam vos reducens: propter gratiã quæ data eſt mihi à Deo.

Neuertheleſſe brethren/ I haue ſome what boldely after a ſort written vnto you/ as one that putteth you in remembrance/ through the grace that is giuen mee of God.

16. Vt ſim miniſter Chriſti Ieſu in Gentibus: ſanctificans Euangelium Dei, ut fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctificata in Spiritu ſancto.

That I ſhoulde be the miniſter of Jeſus Chriſt towarde the Gentiles/ miniſtring the Goſpell of God/ that the offering vp of the Gentiles might be acceptable being ſanctified by the holy Ghoſt.

Das XV. Capitel.

11. Vnd abermal: Lobet den HErrn alle Heiden/ vnd preiſet jhn alle Völcker.

Oc atter/ Loffuer HERREN alle Hedninge/ oc priſer hannem alle Folck.

12. Vnd abermal ſpricht Eſaias: Es wird ſein die Wurtzel Jeſſe/ vnd der aufferſtehen wird zu herrſchen über die Heiden/ auff den werden die Heiden hoffen.

Oc atter ſiger Eſaias/ Det ſkal vere Jeſſe rod/ oc den ſom ſkal opſtaa at regere offuer Hedningene/ paa den ſkulle Hedningene haabe.

13. Gott aber der Hoffnung/ erfülle euch mit aller Freude vnd Friede im Glauben/ daß jhr völlige hoffnung habt/ durch die Krafft des heiligen Geiſtes.

Men Haabens Gud/ opfylde eder met al glæde oc fred i Troen/ At i kunde haffue it fuldkommet haab/ formedelſt den hellige Aands Krafft.

14. Jch weiß aber faſt wol von euch lieben Brüder/ daß jhr ſelber voll gütigkeit ſeit/ erfüllet mit aller Erkenntniß/ daß jhr euch vntereinander könnet ermahnen.

Jeg ved oc gantſke vel om eder/ kære Brødre at i ere ſelff fulde aff godhed/ opfylte met al Forſtand/ at i kunde formane huer andre.

15. Jch habs aber dennoch gewagt/ vnd euch etwas wollen ſchreiben/ lieben Brüder/ euch zu erinnern/ vmb der Gnade willen/ die mir von Gott gegeben iſt.

Men ieg driſtede mig alligeuel til/ at ſcriffue eder noget til/ kære Brødre/ oc paaminde eder/ for den naade ſkyld/ ſom mig er giffuen aff Gud.

16. Daß ich ſoll ſein ein Diener Chriſti vnter die Heiden zu opffern daß Euangelium Gottes/ auff daß die Heiden ein Opffer werden/ Gott angenehme/ geheiliget durch den heiligen Geiſt.

At ieg ſkal vere Chriſti Tienere iblant Hedningene/ at offre Guds Euangelium/ Paa det at Hedningene ſkulle bliffue Gud it tacknemeligt Offer/ helliget formedelſt den hellig Aand.

Kapitola XV.

11. A opět: Chwalte wſſyckni Národowé Boha/ a welebte ho wſſyckni lidé.

Rzáſie: Chwalćie Páná wſzyſcy pogáni/ á chwalćie go ſpołu wſzyſcy narodowie.

12. A opět Izaýáš prawij: Bude kořen Jesse/ a ten kterýž powſtane k zprawowánij pohanů/ w něho Pohané dauſati budau.

Iáſie Ezáiaſz mowi: Będźie korzeń Jeſſe/ y ten ktory powſtánie roſkázowáć pogánom/ á pogáni w nim vfáć będą.

13. Bůh pak naděge/ naplniž wás wſſelikau radoſti a pokogem w wijře/ abyſſte ſe rozmáhali w naděgi/ á w mocy Ducha ſwatého.

A Bog nádźieie niech was nápełni wſzelákiey rádośći y pokoiu w wierzeniu/ ábyśćie obfitowáli w nádźiei przez moc Duchá świetego.

14. Giſt gſem zagiſté Bratřij mogi y gá ſám o wás/ že gſte plnij milowánij/ naplněni gſauce wſſelikým vměnijm/ tak že můžete geden druhého napomijnati.

A ieſtem tego pewien bráćia moi y ia ſam o was/ iż wy ſámi przez ſię ieſteśćie pełni dobroći/ y nápełnieni wſzelákiey vmiejętnośći/ y możećie też ſpołecznie ſię nápominác.

15. A protož gſem ſměleji pſal wám Bratřij z někteře ſtrany yakožto k paměti wás přiwodě/ pro miloſt kterážmi dána od Boha/ na ten konec.

A iam śmieley do was piſał bráćia po niektorey cżęśći/ iákoby vpominájąc was z tey łáſki/ ktorá mi ieſt daná od Bogá.

16. Abych byl ſlužebnijkem Kryſta Gežiſſe mezy Pohany/ poſluhugjc s poſwěcenjm Ewangelium Božijm/ aby byla oběť Pohanůw wzáctná a poſwěcená duchem ſwatým.

Ku temu/ ábych był ſługą Jezuſá Kryſtuſá v pogánow/ świętobliwie ſpráwuiąc Ewánielią Bożą/ áby ſię zſtáłá ofiárá pogánow wdźięczna/ poświęcona przez Duchá świetego.

טו

17 אִית לִי הָכִיל שׁוּבְהָרָא
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְוָת
אֱלָהָא׃

Io ho dunque di che gloriarmi in Chriſto IESV ne le coſe che appartengono à Dio.

18 לָא גֵּיר מַמְרַח אֲנָא
דְּאֵמַר מֶדֶּם דְּלָא סְעִיר
בְּאִידַי מְשִׁיחָא לְמַשְׁמָעָא
דְּעַמְמֵא בְּמֶלְּתָא וּבַעְבָדֵא׃

Percioche io non ardirei dir coſa alcuna di quelle che Chriſto non ha operate per mezo mio, per condurre i Gentili à l'obbedientia in parole & opere.

19 בְּחַילָא דְּאָתְוָתָא
וְדְתֶדְמְרָתָא וּבְחַילָא
דְּרוּחֵה דַּאלָהָא אֵיכַנָא
דְּמֶן אוּרִשְׁלֶם אֶתְכְּרֵךְ עַד־
מָאלאלוּרִיקוֹן וְאַמְלִיא
סְבַרְתֵּה דִּמְשִׁיחָא׃

Per virtù de ſegni e miracoli, per la potentia de lo Spirito di Dio: in tal modo che da Ieruſalem e la intorno infin à l'Illirico, io ho fatto abbondare l'Euangelio di Chriſto.

20 כַּד מֶתְחַפַּט אֲנָא
דְּאֶסְבַּר לָא כַּד דְּאֶתְקְרִי
שְׁמֵה דִּמְשִׁיחָא דְּלָא אֶבְנֵא
עַל שֶׁתְאֶסָא נוּכְרָיְתָא׃

E coſi mi ſono ingegnato con ogni ſtudio d annuntiar l'Euangelio, non gia doue Chriſto era ſtato nominato: accioche io non edificaſſi ſopra il fondamẽto altrui:

21 אֶלָּא אֵיכַנָא דְּכְתִיב
דְּאִילֵין דְּלָא אֶתְאֲמַר לְהוֹן
עֲלַוְהִי יֶחְזוּנֵה וְאִילֵין דְּלָא
שְׁמַעוּ יֶתְטַפִּיסוּן׃

Anzi ſecondo che è ſcritto, Quelli, à iquali non è ſtato annuntiato di lui, vedranno: e quelli che non n'hano vdito, intenderanno.

22 מֶטוּל הָנָא אֶתְתַּכְּסֵת
זַבְנִין סַגִּיָאן דְּאֵתֵא ל
לְוָתְכוּן׃

Per queſto ancora ſono ſtato molte volte impedito di venire à voi.

23 הָשָׁא דֵּין מֶטוּל דְּדוּכְּתָא
לַית לִי בְּהָלֵין אַתְרַוָתָא
וְסַיָא הֲוִית מֶן קְדָם שְׁנַיָּא
סַגִּיָּתָא דְּאֵתֵא לְוָתְכוּן׃

Ma hora non hauendo io piu luogo in queſte parti, & hauendo gia molti anni deſiderio di venire à voi.

טו

17 כִּי יֵשׁ לִי תְּהִלָּה בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ לִפְנֵי־אֱלֹהִים׃

Anſique tengo de que gloriarme en el Chriſto para con Dios.

18 כִּי לֹא יְמַלְאֵנִי לִבִּי לְדַבֵּר
עַל־אֲשֶׁר פָּעַל הַמָּשִׁיחַ בְּיָדִי
לִיקְהַת הָעַמִּים בְּדָבָר וָפֹעַל׃

Porque no oſaria hablar alguna coſa que el Chriſto no aya hecho por mi para la obediencia de las Gentes, con la palabra y con las obras.

19 בְּכֹחַ אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים בִּגְבוּרַת
רוּחַ אֱלֹהִים כֵּן אֲשֶׁר מִירוּשָׁלַיִם
סָבִיב עַד־אִילוּרִיקוֹן
מִלֵּאתִי אֶת־בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Con potencia de milagros y prodigios en virtud del Eſpiritu de Dios: de tal manera que deſde Ieruſalem y por los alderredores haſta la Eſclauõia aya hẽchido del Euãgelio del Chriſto.

20 וּבְזֹאת נִצַּחְתִּי לְבַשֵּׂר לֹא
בִמְקוֹמוֹת בַּאֲשֶׁר נִשְׁמַע שֵׁם
הַמָּשִׁיחַ פֶּן־עַל־יְסוֹד אַחֵר אֶבְנֶה׃

Y de eſta manera prediqué eſte Euangelio, no donde antes el Chriſto fueſſe nombrado, por no edificar ſobre ageno fundamento.

21 כִּי־אִם כְּמוֹ נִכְתַּב אֲשֶׁר לֹא
סֻפַּר לָהֶם רָאוּ וַאֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ
הִתְבּוֹנָנוּ׃

Antes, como eſta eſcripto: A los que no fue annunciado de el, veran: y losque no oyeron, entenderan.

22 לָכֵן נִמְנַעְתִּי בְּרַבִּים לָבוֹא
אֲלֵיכֶם׃

Por loqũal aun he ſido impedido muchas vezes de venir à voſotros.

23 וְעַתָּה כִּי־עוֹד לֹא נִשְׁאַר לִי
מָקוֹם בִּנְפוֹת הָאֵלֶּה וּמִתְאַוֶּה
אֲנִי לָבוֹא אֲלֵיכֶם מִשָּׁנִים רַבּוֹת׃

Mas aora teniendo mas lugar en eſtas partes y deſſeando venir à voſotros muchos annos ha.

ιε'.

17. Ἔχω οὖν καύχησιν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν.

I'ai donc de quoi me glorifier en Ieſus Chriſt és choſes qui appartienent à Dieu.

18. Οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο Χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ.

Car ie n'oſeroye rien dire que Chriſt n'ai fait par moi pour amener les Gentils à obeiſſãce, par parole, & par œuure.

19. Ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ. ὥστε με ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ.

Auec vertu de ſignes & miracles, en la puiſſance de l'Eſprit de Dieu: tellement que depuis Ieruſalem & à l'enuiron iuſqu'en Illyric, i'ai fait abonder l'Euangile de Chriſt.

20. Οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ;

M'eſtudiant ainſi affectueuſement d'annoncer l'Euangile, non point où il auoit eſté fait mention de Chriſt (afin que ie n'edifiaſſe ſur la fondation d'autrui.)

21. Ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι.

Ains ſelon qu'il eſt eſcrit, Ceux auſquels il n'a point eſté annoncé de lui, le verront: & ceux qui n'en ont rien ouï, l'entendront.

22. Διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

Parquoi auſſi i'ai eſté ſouuentesfois empeſché de venir vers vous.

23. Νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθίαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν.

Mais maintenant, veu que ie n'ai plus de lieu en ces quartiers ici, & que ia par pluſieurs annees i'ai grand deſir de venir à vous.

CAP. XV.

17. Habeo igitur gloriam in Chriſto Ieſu ad Deum.

I haue therefore whereof I may reioyce in Chriſt Jeſus in thoſe thinges which pertaine to God.

18. Non enim audeo aliquid loqui eorum: quæ per me non efficit Chriſtus in obedientiam Gentium, verbo & factis.

For I dare not ſpeake of anye thing/ which Chriſt hath not wrought by mee/ to make the Gentiles obedient in word and deede.

19. In virtute ſignorum & prodigiorum, in virtute Spiritus ſancti: ita ut ab Ieruſalem per circuitum uſq; ad Illyricum repleverim Evangelium Chriſti.

With the power of ſignes and wonders/ by the power of the Spirit of God: ſo that from Jeruſalem / and rounde about vnto Illyricum / I haue cauſed to abounde the Goſpell of Chriſt.

20. Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus eſt Chriſtus, ne ſuper alienum fundamentum ædificarem.

Yea/ ſo I enforced my ſelfe to preach the Goſpell/ not where Chriſt was named / leaſt I ſhould haue built on another mans ſoundation.

21. Sed ſicut ſcriptum eſt, Quibus non eſt annnntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt, intelligent.

But as it is written / To whome he was not ſpoken of/ they ſhall ſee him/ and they that heard not / ſhall vnderſtand him.

22. Propter quod & impediebar plurimum venire ad vos.

Therefore alſo I haue bene oft let to come vnto you.

23. Nunc verò ulteriùs locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos, ex multis iam præcedentibus annis.

But nowe ſeeing I haue no more place in theſe quarters/ & alſo haue bene deſirous many yeeres agone to come vnto you.

Das XV. Capitel.

17. Darumb kan ich mich rhümen/ in Jeſu Chriſt / daß ich Gott diene.

Der faare kand ieg roſe mig / i Jheſu Chriſto/ at ieg tien Gud.

18. Denn ich dörffte nicht etwas reden / wo daſſelbige Chriſtus nicht wirckete / die Heiden zum gehorſam zubringen/ durch wort vnd thaten.

Thi ieg torde icke tale noget / der ſom Chriſtus icke giorde det ſamme formedelſt mig / at komme Hedningene til lydighed/ ved ord oc gerninger.

19. Durch krafft der Zeichen vnnd Wunder / vnd durch die Krafft des Geiſtes Gottes / Alſo / daß ich von Jeruſalem an/ vnd vmbher biß an Jllyricum / alles mit dem Euangelio Chriſti erfüllet habe.

Formedelſt Krafft met Tegen oc vnderlige ting/ oc ved Guds Aands krafft/ Saa at ieg haffuer opfylt alleuegne fra Jeruſalem trint omkring indtil Jllyricum / met Chriſti Euangelio.

20. Vnnd mich ſonderlich gefliſſen/ daß Evangelium zu predigen / wo Chriſti Namen nicht bekannt war/ Auffdaß ich nicht auff einen frembden grund bauete.

Oc ieg giorde beſynderlige min flid til/ at predicke Euangelium huor ſom Chriſti Naffn vaar icke bekent/ Paa det ieg ſkulde icke bygge paa en fremmet grunduol.

21. Sondern wie geſchrieben ſtehet: Welchen nicht iſt von jm verkündigt/ die ſollens ſehen / Vnd welche nicht gehöret haben / ſollens verſtehen.

Men lige ſom ſcreffuit ſtaar / Huilcke ſom icke er kundgiort om hannem / de ſkulle det ſee / oc de ſom icke haffue hørt / ſkulle det forſtaa.

22. Das iſt auch die Sache / darumb ich vilmal verhindert bin zu euch zu kommen.

Denne er oc Sagen / huor faare ieg er mange gonge forhindret at komme til eder.

23. Nun ich aber nicht mehr raum habe in diſen Ländern/ habe ich aber verlangen zu euch zu kommen / von vilen Jaren her.

Men nu ieg haffuer icke mere rum i diſſe Land/ oc ieg haffüer lenge begeret at komme til eder/ i mange aar/ da vil ieg komme til eder.

Kapitola XV.

17. A protož mám ſe čijm chlubiti w Kryſtu Gežijſſy/ před Bohem.

Mam tedy z czego ſie chlubić przez Kryſtuſá Jezuſá w tych rzeczach ktore Bogu naleza.

18. Nebť neſmijm mluwiti toho/ čehož ſkrze mne nevčinil Kryſtus/ aby poſluſſni byli pohané/ ſlowem y ſkutky.

Abowiem nie śmiałbym nic mowic/ czegoby Kryſtus nie vczinil przez mie/ przywodzac pogány ku poſlußeńſtwu ſlowem y vczynkiem.

19. W mocy diwůw a zázrakuow/ w ſýle Ducha ſwatého: Tak že gſem od Geruzaléma y wůkol až k Slowanſké zemi naplnil Ewangelium Kryſtowým.

Moca cudow y známion/ y moca Duchá Bożeᵒ/ tak iz od Jeruzálem y okolo przile glych kráin áz do Slowakow/ iam wypelnil vrzad przepowie dánia Ewánieliey Kryſtuſowey.

20. A tak gſem kázal Ewangelium toto/ ne tu kdež geſt byl Kryſtus gmenowán/ abych na cyzý základ neſtawěl.

Tym ze ſpoſobem chcac przepowiedác Ewanielia/ nie gdzieby byl miánowan Kryſtus/ áby y ná cudzym fundámencie nie budowal.

21. Ale yakož pſáno geſt: Že ti kterýmž nenij zwěſtowáno o něm/ vzřj: a ti kteřijž o něm neſlýchali ſrozuměgij.

Ale iáko ieſt nápiſano: Ktorym nie ieſt oznaymiono o nim/ thedyć ći vyzra/ A ktorzy nie ſlychali/ zrozumieia.

22. Protož geſt mi překaženo čaſtokrát / abych nepřiſſel k wám/ a zbráněno mi až doſawád.

Dla czego tez czeſto ieſtem hámowan izem do was nie przyßedl.

23. Nynij pak giž wijce mijſta nemage w těchto Kraginách/ a mage žádoſt přigijti k wám/ od mnohých giž minulých Let.

Ale teraz gdy iuz mieyſca nie mám w tych kráinách/ á mam wola przyiydz do was od wielu lat.

טו

24 מָא דָאזֵל אֶנָא לְאֶסְפַּנְיָא מְסַבַּר אֶנָא דָאתֵא וְאֶחְזֵיכוּן וְאַנְתּוּן תְּלַוּוּנַנִי לְתַמָּן מָא דְּקַלִּיל מֶן סַגִּי אֶתְבַּסְּמֵת בַּחְזָתְכוּן׃

Come io ſia per andare in Iſpagna, verro à vederui. Perche ſpero hauerui à vedere nel paſſare, e da voi hauere ad eſſer condotto là, ſe prima mi ſarò alquanto ſatiato di voi.

25 הָשָׁא דֵּין אָזֵל אֶנָא לְאוּרִשְׁלֶם דְּאֶשַׁמֵּשׁ לְקַדִּישֵׁא׃

Al preſente io me ne vo in Ieruſalem, per ſouuenire à i Santi.

26 צְבַו גֵּיר הָלֵין דַּבְמַקְדּוּנִיָא וּבַאכַאיַא דְּשׁוּתָּפוּתָא תֶּהְוֵא לְהוּן עַם מֶסְכֵּינֵא וְקַדִּישֵׁא דְּאִית בְּאוּרִשְׁלֶם׃

Percioche è piacciuto à quei di Macedonia & Achia far qualche contributione à i poueri Santi che ſono in Ieruſalem.

27 צְבַו מֶטּוּל דָּאף חַיָּבִין לְהוּן אֶן גֵּיר בְּרוּחָא אֶשְׁתַּוְתַּפוּ עַמְּהוּן עַמְמֵא חַיָּבִין אֶנּוּן דָּאף בְּבֶסַר נְשַׁמְּשׁוּן אֶנּוּן׃

Percioche dico è piacciuto loro coſi, e ne ſono lor debitori. Imperoche ſe i Gentili ſono ſtati partecipi de le lor coſe ſpirituali, ancor eſſi deeno ſouuenir loro ne le carnali.

28 הָדָא הָכִיל מָא דְּגַמְרֵת וְחַתְמֵת לְהוּן אֶרְשָׁא הָנָא עָבַר אֶנָא עֲלַיכוּן לְסֶפַּנְיָא׃

Fatto dunque ch'io harò queſto, e conſegnato lor queſto frutto, paſſando da voi me n'andarò in Iſpagna.

29 יָדַע אֶנָא גֵּיר דְּאֶמַתִי דָּאתֵא אֶנָא לְוָתְכוּן בְּמוּלָיָא הוּ דְּבוּרְכְתָא דְּאֶונַגֶלִיוּן דַּמְשִׁיחָא אָתֵא אֶנָא׃

Io ſo che quando verrò à voi, io verrò con vn' abondanza di benedittione de l' Euangelio di Chriſto.

טו

24 וְכַאֲשֶׁר אֶסַּע בִּסְפָרַד אָבוֹא אֲלֵיכֶם כִּי־מְשַׂבֵּר אֲנִי בְּעָבְרִי לִרְאוֹת אֶתְכֶם וּבִידֵיכֶם לְהוּבָא שָׁמָּה אִם אֶרְאֶה בָרִאשׁוֹנָה אֶת־פְּנֵיכֶם וּמִקְצָתְכֶם אֶתְמַלֵּא׃

Quando me partiêre para Eſpanna, vendre à voſotros: porque eſpero que paſſando hos veré y que ſeré lleuado de voſotros allà: ſi empero antes vuiere gozado de voſotros.

25 וּמֵעַתָּה נֹסֵעַ אֲנִי יְרוּשָׁלַיְמָה לְשָׁרֵת אֶת־הַקְּדוֹשִׁים׃

Mas aora me parto parà Ieruſalem à miniſtrar à los Sanctos.

26 כִּי־חָפְצוּ הַכִּתִּים וְאַכַאיָה לַעֲשׂוֹת מַתַּת חֶבֶר וּצְדָקָה בְּמִסְכְּנֵי הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלָיִם׃

Porque Macedonia y Achaia tuuieron por bien de hazer vna colecta para los pobres de los Sanctos que eſtan en Ieruſalem:

27 כִּי־חָפְצוּ (וְגַם חוֹבֵיהֶם הֵמָּה) כַּאֲשֶׁר חַבְרֵי מַתְּנוֹת הָרוּחַ נַעֲשׂוּ הַגּוֹיִם כִּי חוֹבֵיהֶם גַּם בְּמַתְּנוֹת הַבָּשָׂר לְשָׁרֵת אוֹתָם׃

Porque les parecio bueno, y ſon deudores à ellos: porque ſi las Gentes han ſido hechos participantes de ſus bienes eſpirituales, deuen tábien ellos ſeruirles en los carnales.

28 וְכַאֲשֶׁר אֲכַלֶּה זֹאת לַחְתֹּם אֶת־פְּרִי הַזֶּה אָבוֹא בָּכֶם סְפָרָדָה׃

Anſique quando vuiere concluydo eſto y les vuiere conſignado eſte fruto paſſaré por voſotros á Eſpanna.

29 וְיָדַעְתִּי כִּי־בְבוֹאִי אֲלֵיכֶם בִּמְלֹא בִּרְכַּת בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ אָבוֹא׃

Porque ſe que quando viniere à voſotros, que vendré con abundancia de la bendicion del Chriſto.

ιε'.

24. Ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν ἰσπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ.

Quand ie partirai pour aller en Eſpagne ie viendrai vers vous: car i'eſpere que ie vous verrai en paſſant par deuers vous, & ſerai là conduit de par vous, apres auoir eſté premierement en partie raſſaſié d'auoir eſté auec vous.

25. Νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις.

Mais pour le preſent ie m'en vai en Ieruſalem pour ſubuenir aux ſaincts.

26. Εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

Car il a ſemblé bon aux Macedoniens & aux Achaïens de faire vne contribution pour communiquer aux poures d'entre les ſaincts qui ſont en Ieruſalem.

27. Εὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς.

Car il leur à ſemblé bon ainſi, & auſſi ſont-ils attenus à eux, Car ſi les Gentils ont eſté participans de leurs biens ſpirituels, ils leur doiuent auſſi adminiſtrer quant aux charnels.

28. Τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν ἰσπανίαν.

Apres donc que i'aurai paracheué cela, & que i'aurai conſigné ce fruict, i'irai en paſſant par deuers vous en Eſpagne.

29. Οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι.

Et ſai que quand ie viendrai à vous, i'y viendrai auec abondance de benediction de l'Euangile de Chriſt.

CAP. XV.

24. Cum in Hiſpaniã proficiſci cœpero, ſpero quod præteriens videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.

When I ſhall take my iourney into Spaine I will come to you: for I truſt to ſee you in my iourney / and to be brought on my way thitherwarde by you / after that I haue bene ſome what filled with your company.

25. Nunc igitur proficiſcar in Ieruſalem miniſtrare ſanctis.

But nowe goe I to Jeruſalem/ to miniſter vnto the Saintes.

26. Probaverunt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum qui ſunt in Ieruſalem.

For it hath pleaſed them of Macedonia and Achaia / to make a certaine diſtribution vnto the poore Saintes which are at Jeruſalem.

27. Placuit enim eis: & debitores ſunt eorum. Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt Gentiles: debent & in carnalibus miniſtrare illis.

For it hath pleaſed them/ and their detters are they: for if the Gentiles be made partakers of their ſpirituall thinges/their duetie is alſo to miniſter vnto them in carnall thinges.

28. Hoc igitur cum conſummavero, & aſſignavero eis fructum hunc: per vos proficiſcar in Hiſpaniam.

When I haue therefore perfourmed this / and haue ſealed them this fruite/I will paſſe by you into Spanie.

29. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Chriſti veniam.

And I know when I come/that I ſhall come to you with abundance of the bleſſing of the Goſpell of Chriſt.

Das XV. Capitel.

24. Wenn ich räiſen werde in Hiſpanien / will ich zu euch kommen. Deñ ich hoffe/ daß ich da durchräiſen vnnd euch ſehen werde / vnd von euch dorthin geleittet werden möge / So doch / daß ich zuvor mich ein wenig mit euch ergetze.

Naar ſam ieg reyſer til Hiſpanien. Thi ieg haabis at ieg ſkal reyſe der igennem oc ſee eder / oc bliffue ledſaget der hen aff eder/Dog ſaa/at ieg vil tilforn verquege mig lidet met eder

25. Nun aber fahre ich hin gehn Jeruſalem / den Heiligen zu dienſt.

Oc nu far ieg til Jeruſalem/ at tiene de Helligen.

26. Denn die auß Macedonia vnd Achaia haben williglich eine gemeine Steur zuſammen gelegt / den Armen Heiligen zu Jeruſalem.

Fordi at de aff Macedonia oc Achaia haffue veluillige lagd en almindelig Hielp tilſammen / til de Fattige Helligen i Jeruſalem.

27. Sie habens williglich gethan/ vnd ſind auch jre Schuldener. Denn ſo die Heiden ſind ihrer geiſtlichen güter theilhafftig worden / Jſts billich/ daß ſie jhnen auch in leiblichen gütern dienſt beweyſen.

De giorde det veluillige / oc de ere ocſaa deris Skyldener. Thi at ere Hedningene bleffne delactige i deris aandelige Gode/Da er det tilbørligt at de oc beuiſe dem tieniſte i det legemlige Gode.

28. Wenn ich nun ſolches außgerichtet / vnd jnen diſe frucht verſigelt habe / wil ich durch euch in Hiſpanian ziehen.

Naar ſom ieg haffuer nu vdret dette / oc beſeglet dem denne Fruct / da vil ieg drage igennem hoſſ eder til Hiſpaniam.

29. Jch weiß aber / wenn ich zu euch komme / daß ich mit vollem ſegen des Evangelii Chriſti kommen werde.

Oc ieg ved / at naar ſom ieg kommer til eder da ſkal ieg komme met Chriſti Euangeli fulde velſignelſe.

Kapitola XV.

24. Kdy koli do Hyſpanyě puogdu / k wám přijgdu: Mámť zagiſtě naděgi/ že tady gda / vzřijm wás / a od wás tam budu doweden / ažbych prwě z ſpolečného s wámi shledánij á obcowánij ſe potěſſyl.

Kiedykolwiek poyde do Hiſpániey/ przyide do was/bo nam nadzieie że tám tedy idac vyzre was y tám że od was odprowadzon bede/ pirwey ſie ſpołeczności wáſzey pocześci náſyciwſzy.

25. Nynij pak gdu do Geruzaléma / abych poſlaužil Swatým.

A teraz ide do Jeruzálem poſługuiac świetym.

26. Neb gſau vmyſnili Macedonſſtij a Achaytſſtij zbijrku něyakau včiniti na chudé ſwaté/ kteřij gſau w Geruzalémě.

Abowiem ſie podobało Macedończykom y Achayczykom nie co złożyć dla vbogich świetych/ ktorzy ſą w Jeruzálem.

27. Tak ſe gim zagiſté lijbilo/a tijm dlužni gſau gim. Neb poněwádž včiněni gſau včaſtnijcy gegich duchownijch wěcý Pohané / magijť gim poſluhowati tělesnými.

Tákże ſie im podobáło / y nád to ſą dłużnicy ich / Abowiem jeſlj ducho w nych dobr ich pogáni vżywáli/ powinni też ſą w rzeczach cieleſnych im ſłużyć.

28. A protož když to wykonám a rozdělijm gim vžitek ten/puogduť ſkrze wás do Hyſpanye.

To tedy wykonawſzy/ y im zápieczętowáwſzy ten owoc / poyde nie mi idac was do Hiſpániey.

29. A wijm když přijgdu k wám / že w hognoſti požehnánij Kryſtowa přigdu.

A wiemći iż gdy do was przyide / z zupełnym błogoſłáwieńſtwem Ewánieliey Kryſtuſowey przyide.

טו

30 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי בְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא וּבְחוּבָּא דְּרוּחָא דְּתֶתְעַמְלוּן עַמִּי בִּצְלוֹתָא דְּחֶלָפַי לְוָת אֱלָהָא׃

E pregoui, fratelli, per il noſtro Signor IESV *Chriſto, e per la charità de lo Spirito, che Voi combattiate meco, con le orationi che douete fare à Dio per me.*

31 דְּאֶתְפְּצֵא מֶן אִילֵין דְּלָא מֶתְטַפְּיסִין דְּבִיהוּד וְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּמוֹבֵל אֲנָא לְקַדִּישֵׁא דְּבְאוּרִשְׁלֶם תֶּתְקַבַּל שַׁפִּיר׃

Accioche io ſia liberato dai rebelli che ſono in Giudea, e che queſta mia amminiſtratione che ho à fare in Ieruſalem, ſia accetta ai Santi.

32 וְאֵתֵא לְוָתְכוֹן בְּחַדוּתָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא וְאֶתְתְּנִיחַ עַמְּכוֹן׃

A fine ch'io Venghi à Voi con allegrezza, per Volontà di Dio, e mi recrei con eſſouoi.

33 אֱלָהָא דִּשְׁלָמָא נֶהְוֵא עַם כֻּלְּכוֹן אַמִּין׃

Hor l'Iddio de la pace ſia con tutti Voi, Amen.

יו

1 מַגְעֵל אֲנָא לְכוֹן דֵּין לְפוּבִּי חָתַן דְּאִיתַיְהּ מְשַׁמְשָׁנִיתָא דְּעִדְתָּא דְּקֶנְכְּרָאוֹס׃

Io Vi raccommando la noſtra ſorella Feba, ſeruitrice de la Chieſa di Cencrea.

2 דְּתֶתְקַבְּלוּנָהּ בְּמָרַן אַיךְ דְּזָדֵק לְקַדִּישֵׁא וּבְכֻל צְבוּ דְּבָעְיָא מֶנְּכוֹן תְּקוּמוּן לָהּ מֶטֻּל דְּאָף הִי קָיוּמְתָא הֲוָת לְסַגִּיאֵא אַף לִי׃

A fin che Voi la riceuiate nel Signore, come ſi conuiene à i Santi: ſiatele in aiuto in qualunque coſa ella hauerà biſogno di Voi: percioche ella è ſtata albergatrice di molti, & etiandio di me proprio.

3 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דִּפְרִיסְקִלָּא וְדַאקִילוֹס פָּלְחַיָּא דְּעַמִּי בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Salutate Priſca & Aquila, miei coaiutori in Chriſto IESV.

טו

30 וּמִתְחַנֵּן אָנֹכִי לָכֶם אַחַי בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּבְאַהֲבַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לְעָזְרֵנִי בִּתְפִלּוֹתֵיכֶם עָלַי לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Ruego hos empero, Hermanos, por el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y por la charidad del Eſpiritu que me ayudeys con oraciones por mi à Dios.

31 לְהִמָּלְטֵנִי מִידֵי הַסּוֹרְרִים בִּיהוּדָה וַאֲשֶׁר מִנְחָתִי אֲשֶׁר אֶעֱלֶה לִירוּשָׁלַיִם תְּהִי לְרָצוֹן לַקְּדוֹשִׁים׃

Que ſea librado de los rebelles que eſtan en Iudea, y que la offrenda de mi culto à los Sanctos en Ieruſalem, ſea accepta.

32 אֲשֶׁר בְּשִׂמְחָה אָבוֹא אֲלֵיכֶם כִּרְצוֹן אֱלֹהִים וְיִרְוַח לִי בָּכֶם׃

Paraque con gozo venga à voſotros por la voluntad de Dios, y que ſea recreado juntamente con voſotros.

33 וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם יְהִי עִמָּכֶם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

Y el Dios de paz ſea con todos voſotros. Amen.

יו

1 וּמַפְקִיד אֲנִי בִּידֵיכֶם אֶת פּוּבֵא אֲחוֹתְכֶם אֲשֶׁר הִיא מְשָׁרֶתֶת הָעֵדָה אֲשֶׁר בְּקֶנְכְרֵאָה׃

Encomiendo hos empero à Phebe nueſtra hermana laqual eſta en el ſeruicio de la Igleſia que eſtá en Cenchreas.

2 לָקַחַת אוֹתָהּ בַּאֲדֹנֵינוּ כַּהוֹגֵן לַקְּדוֹשִׁים וְלַעֲמוֹד עִמָּהּ בְּכָל דָּבָר צָרְכָהּ וְגַם הִיא עָמְדָה עִם רַבִּים וְגַם עִם נַפְשִׁי׃

Que la recibays en el Sennor como es digno à los Sanctos: y le ayudeys en qualquiera coſa en que hos vuiere meneſter: porque ella ha ayudado à muchos, y à mi miſmo.

3 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם לִפְרִיסְקִלָּא וְלַאֲקוּלָס הָעוֹזְרַי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Saludad à Priſcilla y à Aquila mis ayudadores en el Chriſto Ieſus.

ιε'.

30. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν.

Or ie vous exhorte, freres, par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & par la dilection de l'Eſprit, que vous combatiez auec moi, en vos prieres à Dieu pour moi:

31. Ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις.

Afin que ie ſoye deliuré des rebelles qui ſont en Iudee: & que mon adminiſtration que i'ai à faire en Ieruſalem, ſoit rendue agreable aux ſaincts:

32. Ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.

A celle fin que ie viene à vous en ioye par la volonté de Dieu, & que ie me recree auec vous.

33. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν· ἀμήν.

Or le Dieu de paix ſoit auec vous tous, Amen.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς.

Ie vous recommãde noſtre ſœur Phebe, laquelle eſt ſeruante de l'Egliſe de Cenchree:

2. Ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ.

Afin que vous la recuelliez au Seigneur, comme il appartient aux ſaincts, & que lui aſſiſtiez en toute choſe qu'elle aura beſoin de vous: car elle a eſté hoſteſſe de pluſieurs, voire de moi-meſme.

3. Ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Saluez Priſcille & Aquilê mes compagnons d'œuure en Ieſus Chriſt:

CAP. XV.

30. Obſecro ergo vos fratres per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatem ſancti Spiritus, ut adiuvetis me in orationibus veſtris pro me ad Deum.

Alſo brethren I beſeech you for our Lorde Jeſus Chriſtes ſake/and for the loue of the ſpirit / that ye would ſtriue with mee by prayers to God for me.

31. Vt liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequi mei oblatio accepta fiat in Ieruſalem ſanctis.

That I may be deliuered from them which are diſobedient in Judea / and that my ſeruice which I haue to do at Jeruſalem / may be accepted of the Saintes.

32. Vt veniam ad vos in gaudio per volũtatem Dei, ut refrigerer vobiſcum.

That I may come vnto you with ioye by the will of God / and may with you bee refreſhed.

33. Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen

Thus the God of peace be with you all. Amen.

Das XV. Capitel.

30. Ich ermane euch aber / lieben Brůder / durch vnſern HERRN Jeſum Chriſt / vnd durch die Liebe des Geiſtes / daß jhr mir helffet kempffen / mit beten für mich zu Gott.

Oc ieg formaner eder kære Brødre / formedelſt vor HErre Jeſum Chriſtum / oc ved Aandens kærlighed / at i vilde hielpe mig at ſtride / met eders bøn for mig til Gud.

31. Auff daß ich errettet werde von den Vnglaubigen in Judea / vnd daß mein dienſt / den ich gen Jeruſalem thu / angenem werde den Heiligen.

At ieg kand bliffue frelſt fra de Vantro i Judea / Oc at min Tieniſte ſom ieg gør til Jeruſalem / kandt bliffue de Helligen tacknemelig.

32. Auff daß ich mit freuden zu euch komme / durch den Willen Gottes / vnd mich mit euch erquicke.

Paa det ieg kand komme til eder met glæde / formedelſt Guds vilie / oc verquege mig met eder.

33. Der Gott aber des Friedes ſey mit euch allen / Amen.

Men Fredens Gud vere met eder alle / Amen.

Kapitola XV.

30. Protož proſým wás Bratřij / ſkrze Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / a ſkrze láſku ducha ſwatého / abyſſte mi pracugijcýmu pomáhali waſſými Modlitbami / za mne ſe modlijce Bohu.

A proßę was bráćia przez Páná náßego Jezu Kryſtá / y przez miłośc Duchá / ábyſcie zemną bojowáli modlitwámi wáßemi zá mną v Bogá.

31. Abych wyſwobozen byl od newěrných / kteřijž gſau w Jůdſtwu / a ſlužebnoſt má aby byla wzáctná w Geruzalémě Swatým.

Abych był wyzwolon od tych ktorzy niepoſłuſznymi ſą w ziemi Zydowſkiey / áżby poſługowánie moie w dzięczne było świętym ktorzy ſą w Jeruzálem.

32 Abych přiſſel k wám s radoſtij ſkrze wůli Božij / a s wámi ſe potěſſyl.

Abych z weſelem przyßedł do was przez wolą Bożą / y ſpołu z wámi był ochłodzon.

33. Bůh pak pokoge / budiž ſe wſſemi wámi / Amen.

A Bog pokoiu niech będzie z wámi wßytkimi. Amen.

CAP. XVI.

Commendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio eccleſiæ quæ eſt in Cenchris.

I commende vnto you Phebe our ſiſter which is a ſeruaunt of the Churche of Cenchrea.

2. Vt eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocunq; negotio veſtri indiguerit, etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.

That ye receiue her in the Lorde / as it becommeth Saintes / and that yee aſſiſt her in whatſoeuer buſines ſhe needeth of your aide: for ſhee hath giuen hoſpitalitie vnto many / and to me alſo.

3. Salutate Priſcam & Aquilam adiutores meos in Chriſto Ieſu.

Greete Priſcilla and Aquila my fellowe helpers in Chriſt Jeſus.

Das XVI. Capitel.

ICh befelh euch vnſer Schweſter Pheben / welche iſt am dienſt der Gemeine zu Kenchrea.

JEg befaler eder vor Søſter Pheben / huilcken der er i Menighedens tieniſte vdi Kenchrea.

2. Daß jhr ſie auffnehmet in dem HERRN / wie ſichs ziemet den Heiligen / vnd thut jhr beyſtand in allem Geſchäffte / darinnen ſie euer bedarff / Denn ſie hat auch vilen beyſtand gethan / auch mir ſelbſt.

At i ville anamme hende i HERREN / lige ſom det er Helligen tilbørligt / Oc gører hende biſtand i al den Gerning ſom hun haffuer eder behoff vdi / Thi hun haffuer oc giort mange biſtand / ia ocſaa mig ſelff.

3. Grůſſet die Priſcam vnd den Aquilam / meine Gehůlffen inn Chriſto Jeſu.

Hilſer Priſcam oc Aquilam / mine methielpere i Chriſto Jeſu.

Kapitola XVI.

Poraučjm wám Feben Seſtru naſſi / kteráž poſluhuge Cýrkwi Cenchrenſké.

Zaleam wam Febe ſioſtrę náßę / ktora ieſt ſłużebnicą Kośćiołá Cenchreeńſkiego.

2. Abyſſte gi přijmali w Pánu Bohu / tak yakž ſluſſý na Swaté / a abyſſte gi radni a pomocni byli w čemžby koli potřebowala was. Nebo zagiſté y ona poſluhowala mnohým / y mně také.

Abyſcie ią przyięli w Pánu / iáko przyſtoi świętym / y ratuyćie ią w ktoreyby was rzeczy potrzebowáłá / ábowiem tá wiele ich w dom ſwoy przyimowáłá / y mnie też ſámego.

3. Pozdrawte Pryſſka a Aquila pomocnijkuow mých / w Kryſtu Gežijſſy.

Pozdrowćie Pryſcylle y Akille pomocniki moie w Kryſtuſie Jezuſie.

יו

4 דְּהֵנוּן הָלֵין חָלַף נַפְשִׁי
צַוְרֵיְהוּן יַהְבוּ וְלָא הֲוָא
אֶנָא בַּלְחוֹדַי מוֹדֵא אֶנָא
לְהוֹן אֶלָּא אַף כֻּלְּהֵין
עִדְתָא דְעַמְמֵא׃

(Iquali hanno ſottopoſto il lor collo per la mia vita: à iquali non rendo gratie io ſolo, ma ancor tutte le Chieſe de Gentili.)

5 וְהָבוּ שְׁלָמָא לְעִדְתָא
דִּבְבַיְתְהוֹן שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא
דַּאפַּיְנֵטוֹס חַבִּיבִי אֵינָא
דְּאִיתַיְהִי רִישִׁיתָא
דַּאכַאִיָא בִּמְשִׁיחָא׃

E ſalutate la Chieſa che è in caſa loro. Salutate il mio cariſſimo Epeneto, che è le primitie di quelli d' Acaia in Chriſto.

6 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְּמַרְיָא
אִידָא דְּסַגִּי לְאִיַת בְּכוֹן׃

Salutate Maria, laqual s'è molto affaticata verſo noi.

7 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמֵה ד
דַאנְדְרוֹנִיקוֹס וְדִיוּנְיָא
אַחַיָּנַי דַּהֲווֹ שְׁבָיָא עַמִּי
וִידִיעִין אֶנוּן בַּשְׁלִיחֵא
וּבַמְשִׁיחָא קְדָמַי הֲווֹ׃

Salutate Andronico e Iunia parenti miei, e gia prigioni inſieme con eſſo me: iquali ſon notabili tra gli Apoſtoli, e ſono ſtati innanzi à me in Chriſto.

8 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמֵה ד
דַּאמְפְּלִיָאוֹס חַבִּיבִי בְּמָרַן׃

Salutate Amplia mio amantiſſimo nel Signore.

9 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמֵה ד
דְּאוּרְבָנוֹס בַּלְחָה דְּעַמַן
בַּמְשִׁיחָא וְדַאסְטָכוּס
חַבִּיבִי׃

Salutate Vrbano, noſtro coaiutore in Chriſto, e il mio cariſſimo Stachino.

10 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דַּאפֶּלָא
זַבְיָא בְּמָרַן שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא
דִּבְנַי בַּיְתֵהּ דַּארִסְטוֹבוּלוֹס׃

Salutate Apelle huomo opprouato in Chriſto. Salutate quelli che ſon de la caſa d' Ariſtobulo.

11 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דְּהֵרוֹדִיוֹן
אַחְיָנִי שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דִּבְנַי
בַּיְתֵהּ דְּנַרְקִיסוֹס אִילֵין ד
דְּאִיתַיְהוֹן בְּמָרַן׃

Salutate Herodione mio parente. Salutate quelli che ſon de la caſa di Narciſſo: quei che ſon nel Signore.

יו

4 אֲשֶׁר תַּחַת נַפְשִׁי אֶת־צַוְּארֵיכֶם
הֵשִׂימוּ לַאֲשֶׁר לֹא אֲנִי לְבַדִּי
מוֹדֶה כִּי־אִם כָּל־עֲדַת הַגּוֹיִם׃

(Que puſieron ſus cuellos àl degolladero por mi vida: à los quales no hago gracias yo ſolo mas aun todas las Igleſias de las Gentes,)

5 וְגַם לַקְּהִלּוֹתָם מִבֵּיתָהּ לְבֵיתָהּ
שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לַאֲפֶּנְטוֹס לִידִידִי
אֲשֶׁר הוּא בְּכוֹרַת אַסְיָא בַּמָּשִׁיחַ׃

Anſi miſmo á la Igleſia de ſu caſa. Saludad à Epeneto amado mio (que es) las primicias de Achaja en Chriſto.

6 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְמִרְיָם אֲשֶׁר
הִיא רַבַּת יָגְעָה לָהּ בָּנוּ׃

Saludad á Maria, laqual ha trabajado mucho con noſotros.

7 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְאַנְדְּרוֹנִיקוֹס
וְיוּנְיָא לְדוֹדַי הַנִּשְׁבּוּ עִמִּי אֲשֶׁר
הֵם נִכְבָּדִים בַּשְּׁלוּחִים וַאֲשֶׁר
לְפָנַי הָיוּ בַּמָּשִׁיחַ׃

Saludad à Andronico y à Iunia mis parientes (y mis companneros en la captiuidad) los quales ſon inſignes en el Apoſtolado, los quales fueron antes de mi en el Chriſto.

8 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְאַמְפְּלִיאוֹס
לַאֲהוּבִי בַּמָּשִׁיחַ׃

Saludad à Ampliato amado mio en el Sennor,

9 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְאוּרְבָּנוֹס
הָעוֹזְרֵנוּ בַּמָּשִׁיחַ וּלְאִסְטַכוּס
לַאֲהוּבִי׃

Saludad à Vrbano nueſtro ayudador en el Chriſto Ieſus, y à Stachis amado mio.

10 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לַאֲפֶּלֵּס הַנִּבְחָן
בַּמָּשִׁיחַ שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לַאֲשֶׁר
בְּבֵית אֲרִסְתּוֹבוּלוֹס הֵמָּה׃

Saludad a Apelles prouado en el Chriſto, Saludad à los que ſon de Ariſtobulo.

11 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְהֵירוֹדְיוֹן דּוֹדִי
שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם אֲשֶׁר בְּבֵית נַרְקִסּוֹס
אֲשֶׁר הֵם בַּאֲדֹנֵינוּ׃

Saludad a Herodion mi pariente. Saludad à los que ſon de (la caſa de) Narciſſo, losque ſon en el Sennor.

ιϛ.

4. Οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν.

Qui ont ſubmis leur col pour ma vie: auſquels ie ne ren point graces moi ſeul, mais auſſi toutes les Egliſes des Gentils.

5. Καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαινετὸν τὸν ἀγαπητόν μου, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας εἰς χριστόν.

Saluez auſſi l'Egliſe qui eſt en leur maiſon. Saluez Epainete mon bien-aimé, qui eſt les premices d'Achaïe en Chriſt.

6. Ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς.

Saluez Marie, laquelle a fort trauaillé enuers nous.

7. Ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ.

Saluez Andronique & Iunias mes couſins, & qui ont eſté priſonniers auec moi, leſquels ſont notables entre les Apoſtres & qui meſmes ont eſté deuant moi en Chriſt.

8. Ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ.

Saluez Amplias mon bien-aimé au Seigneur.

9. Ἀσπάσασθε οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.

Saluez Vrbain noſtre compagnon d'œuure en Chriſt, & Stachys mon bien aimé.

10. Ἀσπάσασθε ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου.

Saluez Appelles approuué en Chriſt. Saluez ceux de chez Ariſtobule.

11. Ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.

Saluez Herodion mon couſin. Saluez ceux de chez Narciſſe, qui ſont en noſtre Seigneur.

CAP. XVI.

4. (Qui pro anima mea ſuas cervices ſuppoſuerunt: quibus non ſolus ego gratias ago, ſed cunctæ eccleſiæ Gentium.)

(Which haue for my life layed downe their owne necke. Vnto whome not I onely giue thankes / but alſo all the Churches of the Gentiles.)

5. Et domeſticam eccleſiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi: qui eſt primitivus Aſiæ in Chriſto.

Likewiſe greete the Church that is in their houſe. Salute my beloued Epenetus/which is the firſt fruites of Achaia in Chriſt.

6. Salutate Mariam, quæ multum laboravit in nobis.

Greete Marie which beſtowed much labour on vs.

7. Salutate Andronicum & Iuliã cognatos & concaptivos meos: qui ſunt nobiles in Apoſtolis, qui & ante me fuerunt in Chriſto.

Salute Andronicus and Iunia my couſins and fellow priſoners/ which are notable among the Apoſtles/ & were in Chriſt before me.

8. Salutate Ampliatum dilectiſſimũ mihi in Domino.

Greete Amplias my beloued in the Lord.

9. Salutate Vrbanum adiutorem noſtrum in Chriſto Ieſu, & Stachyn dilectum meum.

Salute Vrbanus our fellowe helper in Chriſt / and Stachys my beloued.

10. Salutate Apellen probum in Chriſto Salutate eos qui ſunt ex Ariſtoboli.

Salute Apelles approued in Chriſt. Salute them which are of Ariſtobolus friendes.

11. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui ſunt ex Narciſſi domo, qui ſunt in Domino.

Salute Herodion my kinſman. Greete them which are of the friendes of Narciſſus which are in the Lord.

Das XVI. Capitel.

4. Welche haben für mein Leben jre Hälſe dargegeben. Welchen nicht allein ich dancke / ſondern alle Gemeine vnter den Heiden.

Huilcke ſom gaffue deris halſe hen for mit Liff/ Huilcke ieg icke alene tacker / men al Menigheden iblant Hedningene.

5. Auch grüſſet die Gemeine in jrem Hauſe. Grüſſet Epenetum meinen liebeſten / welcher iſt der Erſtling vnter denen auß Achaia in Chriſto.

Hilſer ocſaa Menigheden i deris Huſſ. Hilſer Epenetum/min kæriſte/ ſom er den førſte grøde iblant dem aff Achaia i Chriſto.

6. Grüſſet Mariam / welche vil mühe vnd arbeit mit vns gehabt hat.

Hilſer Mariam /huilcken ſom haffuer hafft megen wmage oc arbeyde met oſſ.

7. Grüſſet den Andronicum vnnd den Junian / meine Gefreundte / vnd meine mitgefangene / welche ſind berhümte Apoſtel/ vnd vor mir geweſen inn Chriſto.

Hilſer Andronicum oc Junian mine Venner/ oc mine Metfangne/ ſom ere naffnkundige Apoſtler/ oc haffue veret faar mig i Chriſto.

8. Grüſſet Amplian meinen lieben in dem HERRN.

Hilſer Amplian min elſkelige i HERREN.

9. Grüſſet Vrban vnſern gehülffen in Chriſto / vnd Stachyn meinen lieben.

Hilſer Vrban vor Methielpere i Chriſto / oc Stachin min elſkelige.

10. Grüſſet Apellen den bewerten in Chriſto. Grüſſet die da ſind von Ariſtobuli geſinde.

Hilſer Apellen / ſom er forſøgt i Chriſto. Hilſer dem ſom ere Ariſtobuli Huſſolck.

11. Grüſſet Herodionem meinen gefreundten. Grüſſet die da ſind von Narciſſus geſind/ in dem HERRN.

Hilſer Herodionem min frende. Hilſer dem i HERREN/ ſom ere aff Narciſſi Huſſolck.

Kapitola XVI.

4. (Kteřijž pro muog žiwot ſwých hrdel naſadili: gimž to netolico ſám yá děkugi / ale y wſſecky Cýrkwe pohanſké.)

Ktorzy zá duſze moie ſzyie ſwoiey naſtáwili / ktorym nie ia ſam dziekuie/ ále y wſzytki Kośćioły pogáńſkie.

5. Y domácýho gegich s hromážděnij. Pozdrawte Epeneta milého mně / kterýž geſt prwotinn Achaytſké Cýrkwe w Kryſtu Gežijſſy.

Przytym zbor ktory ieſt w domu ich. Pozdrowćie Epeneta mnie miłego / ktory ieſt początkiem Achátey w Kryſtuſie.

6. Pozdrawte Marye/kteráž mnohau prácy měla s námi.

Poydrowćie Márya / ktora wiele prácowáłá dla nas.

7. Pozdrawte Andronyka a Junya/přátel krewnijch a ſpolu Wěžňuow mých / kteřijž gſau znamenitij mezy Apoſtoly a kteřijž předemnau byli/w Kryſtu Gežijſſy.

Pozdrowćie Andronikáy Juniaſzá powinowáte moie/y towárzyſze więzienia mego/ ktorzy znácznymi ſa miedzy Apoſtoły/ y ktorzy też przedemna byli w Kryſtuſie.

8. Pozdrawte Ampliata mého naymilegſſýho / w Pánu Bohu.

Pozdrowćie Ampliaſzá mnie miłego w Pánu.

9. Pozdrawte Vrbana pomocnjka naſſeho w Kryſtu/ a Stachyna mého milého.

Pozdrowćie Vrbáná pomocniká náſzego w Kryſtuſie / y Stáchiná mnie miłego.

10. Pozdrawte Apella zkuſſeného w Kryſtu. Pozdrawte těch kteřijž gſau z domu Aryſtobolowa.

Pozdrowćie Apellę doświadczonego w Kryſtuſie. Pozdrowćie thy ktorzy ſa z przyiacioł Aryſtobuluſowych.

11. Pozdrawte Herodyona/ přijbuzného mého. Pozdrawte těch kteřij gſau z Čželedi Narcyſſkowy / kteřijž gſau w PAnu.

Pozdrowćie Herdyoná krewnego mego. Pozrowćie ty ktorzy ſa z przyiacioł Nárcyſowych / co ſa w Pánu.

12 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָה
דַטְרוּפָנָא וַשְׁרוּפָסָא דַלְאַיִין
בְּמָרַן שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָה
דְפֶרְסִס חַבִּיבְתִּי אֵידָא
דַסַּגִּי לְאִית בְּמָרַן ׃

Salutate Trifena e Trifosa, che s'affaticano nel Signore. Salutate Perside mia diletta, laqual s'è molto affaticata nel Signore.

13 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְרוּפוֹס
גַבְיָא בְּמָרַן וְאֶמֵּהּ דִּילֵהּ
וְדִילִי ׃

Salutate Rufo eletto nel Signore, e la madre sua e mia.

14 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָה ד
דְאָסוּנְקְרִטוֹס וְדַפְלֵגוֹן ו
וְהֶרְמָה וְדַפַטְרָבָה
וְדַהֶרְמָא וְדַאַחֵא דְעַמְהוֹן ׃

Salutate Asincrito, Flegonte, Herma, Patroba, Herme, e i fratelli che son con essi.

15 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָה ה
דְפִילָלָגוֹס וְדִיוּלִיָה —
וְדַנֵארָוֹס וְדַחָתֵהּ וְדַלוּמְפָּא
וְדְכֻלְּהוֹן קַדִּישֵׁא דְעַמְהוֹן ׃

Salutate Filologo, e Iulia, Nereo, e la sua sorella, & Olimpa, e tutti i Santi che son con essoloro.

16 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא חַד דְחַד
בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָא שָׁאלָן
בַּשְׁלָמְכוֹן כֻּלְּהֵין עִדָּתֵהּ
דַמְשִׁיחָה ׃

Salutateui l'vn l'altro nel santo bacio. Le Chiese di Christo vi salutano.

17 בָּעֵנָא דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי
דְתִזְדַּהֲרוּן מֶן אִילֵין —
דְפָלְגוּתָה וּמַכְשׁוֹלָה
עָבְדִין לְבַר מֶן יוּלְפָּנָה
דַאַנְתּוּן יְלַפְתּוּן דְתֶתְרַחֲקוּן
לְכוֹן מֶנְּהוֹן ׃

Or io vi prego, fratelli, che poniate mente à coloro che fanno partialità e scandali contra la dottrina che voi hauete imparata, e ritirateui da essi.

18 אִילֵין גֵּיר דְהָכַנָא אֶנּוּן
לָא מְשַׁמְּשִׁין לְמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא אֶלָּה לְכַרְסְהוֹן
וּבְמַמְלְלָה בַּסִּימָתָה ו
וּבְבוּרְכָּתָא מַטְעִין לְבֶּתָא
דַפְשִׁיטֵה ׃

Perciochè quei che son tali, non seruono al Signor IESV *Christo, ma al lor proprio ventre: e con dolci e adulatrici parole ingannano gli animi de le persone semplici.*

12 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְטְרוּפֵנָא
וְלִטְרוּפוֹסָא הַיּוֹגְעוֹת בַּאֲדוֹנֵינוּ
שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְפֶרְסִס אֲהוּבָתִי
אֲשֶׁר רַבַּת יָגְעָה לָהּ בַּאֲדוֹנֵינוּ ׃

Saludad à Tryphena, y a Tryphoſa las quales trabajan en el Sẽnor. Saludad à Perſida amada, laqual ha trabajado mucho en el Sennor.

13 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְרוּפוֹס הַבָּחִיר
בַּאֲדוֹנֵינוּ וּלְאִמּוֹ וּלְאִמִּי ׃

Saludad à Rufo eſcogido en el Sennor, y à ſu madre y mia.

14 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לַאֲסוּנְקְרִיטוֹס
לְפְלֵגוֹן לְהֶרְמָן לְפַטְרוֹבָן לְהֶרְמָא
וּלְאַחִים אֲשֶׁר אִתָּם ׃

Saludad á Aſyncrito à Phlegonte, à Hermas, à Patrobas, à Mercurio, y à los Hermanos que eſtan con ellos.

15 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם לְפִילוֹלוֹגוֹס
וּלְיוּלְיָא וּלְנִירוֹס וְלַאֲחוֹתוֹ
וְלַאֲלוּמְפָּא וְלִקְדוֹשִׁים כֻּלָּם אֲשֶׁר
אִתָּם ׃

Saludad à Philologó. y à Iulia: à Nereo: y à ſu Hermana: y á Olimpa, y à todos los Sanctos que eſtan con ellos.

16 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם אִישׁ לְרֵעֵהוּ
בִּנְשִׁיקַת הַקֹּדֶשׁ שָׁאֲלוּ לָכֶם
לְשָׁלוֹם הַקְּהִלּוֹת הַמָּשִׁיחַ ׃

Saludahos los vnos à los otros en ſancto beſo. Saludan hos (todas) las Igleſias del Chriſto.

17 וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם הָאַחִי
לְהִשָּׁמֵר לָכֶם מֵאֲשֶׁר אֶת
הַמַּחֲלֹקוֹת וּמִכְשׁוֹלִים עַל—
הַלִּמּוּד אֲשֶׁר אַתֶּם לְמַדְתֶּם
מְעִירִים וְסוּרוּ מֵהֶם ׃

Y ruegohos, Hermanos, que mireys por los que hazẽ diſſenſiões y eſcãdalos fuera de la doctrina que voſotros àueys aprẽdido: y apartaos deellos.

18 כִּי־הָאֲנָשִׁים כָּאֵלֶּה אֵינָם
עוֹבְדִים לַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
כִּי־אִם לְבִטְנָם וּלְנַפְשָׁם וּבַעֲלִילַת
הַדְּבָרִים וּבְבִרְכוֹתָם יְפַתּוּ אֶת־
לְבוֹת הַתְּמִימִים ׃

Porque los tales no ſiruen àl Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, ſi no á ſus vientres: y con ſuaues palabras y bendiciones engannan los coraçones de los ſimples.

12. Ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ.

Saluez Thryphene & Thryphoſe, leſquelles trauaillent en noſtre Seigneur. Saluez Perſide la bien aimee, laquelle a beaucoup trauaillé en noſtre Seigneur.

13. Ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ.

Saluez Rufus eſleu au Seigneur, & ſa mere & la miene.

14. Ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.

Saluez Aſyncrite, Phlegon, Hermas, Patrobas, Hermes, & les freres qui ſont auec eux.

15. Ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.

Saluez Philologue, & Iulie, Neree, & ſa ſœur, & Olympe, & tous les ſaincts qui ſont auec eux.

16. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ.

Saluez-vous l'vn l'autre par vn ſainct baiſer. Les Egliſes vous ſaluent.

17. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν.

Or ie vous exhorte, freres, que vous preniez garde à ceux qui font partialités & ſcandales contre la doctrine que vous auez appriſe: & vous deſtourniez d'eux.

18. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων.

Car ceux qui ſont tels, ne ſeruent point à noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, mais à leur propre ventre: & par douces paroles & flatteries ſeduiſent les cœurs des ſimples.

CAP. XVI.

12. Salutate Tryphænam & Tryphoſam: quæ laborant in Domino. Salutate Perſidem chariſſimam, quę multum laboravit in Domino.

Salute Tryphena and Tryphoſa/ which women labour in the Lord. Salute the beloued Perſis/ which woman hath laboured much in the Lord.

13. Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius & meam.

Salute Rufus choſen in the Lord/ and his mother/ and mine.

14. Salutate Aſyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: & qui cum eis ſunt fratres.

Greete Aſyncritus/ Phlegon/ Hermas/ Patrobas/ Mercurius/ and the brethren which are with them.

15. Salutate Philologum & Iuliam, Nereum, & ſororem eius, & Olympiadem: & omnes qui cum eis ſunt, ſanctos.

Salute Philologus and Julias/ Nereas/ and his ſiſter/ and Olympas/ and all the Saintes which are with them.

16. Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Chriſti.

Salute one another with an holy kiſſe. The Churches of Chriſt ſalute you.

17. Rogo autem vos fratres, ut obſervetis eos qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis faciunt: & declinate ab illis.

Nowe I beſeech you brethren/ marke them diligently which cauſe diuiſion & offences/ contrary to the doctrine which yee haue learned/ and auoide them.

18. Huiuſcemodi enim Chriſto Domino noſtro nō ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium.

For they that are ſuch/ ſerue not the Lord Jeſus Chriſt/ but their owne bellies/ and with faire ſpeach/ and flattering deceiue the heartes of the ſimple.

Das XVI. Capitel.

12. Grüſſet die Tryphena/ vnd die Tryphoſa/ welche vil erlitten haben in dem HERREN. Grüſſet die Perſida meine liebe/ welche vil erlitten hat in dem HERRN.

Hilſer Tryphena/ oc Tryphoſa ſom haffue arbeydet i HERREN. Hilſer Perſida min elſkelige/ ſom haffuer meget arbeydet i HERRen.

13. Grüſſet Ruffum den außerwehlten in dem HERREN/ vnnd ſeine vnd meine Mutter.

Hilſer Ruffum ſom er vduale i HERREN/ oc hans oc min Moder.

14. Grüſſet Aſyncritum vnd Phlegonten/ Herman/ Patroban/ Hermen/ vnd die Brüder bey jhnen.

Hilſer Aſyncritum oc Phlegonten/ Herman/ Patroban/ Hermen/ oc de Brødre hoſſ dem.

15. Grüſſet Philologum vnd die Julian/ Nereum vnd ſeine Schweſter/ vnd Olympan/ vnd alle Heiligen bey jhnen.

Hilſer Philologum oc Julian/ Nereum oc hans Søſter/ oc Olympan/ oc alle Helligen hoſſ dem.

16. Grüſſet euch vntereinander mit dem heiligen Kuß. Es grüſſen euch die Gemeinen Chriſti.

Hilſer eder indbyrdis met en hellig Kyſſ. Chriſti Menighed hilſer eder.

17. Jch ermane aber euch/ lieben Brüder/ daß jr auffſehet/ auff die da zutrennung vnd ergerniß anrichten/ neben der Lehre/ die jhr gelernet habt/ vnd weichet von denſelbigen.

Oc ieg formaner eder/ Kære Brødre/ at i tage vare paa dem/ ſom begynde Splidactighed oc Forargelſe/ mod den Lærdøm/ ſom i haffue lært/ oc viger fra dem.

18. Denn ſolche dienen nicht dem HERREN Jeſu Chriſto/ ſondern jhrem Bauche/ vnd durch ſüſſe wort vnd prechtige rede/ verführen ſie die vnſchuldigen hertzen.

Thi ſaadane tiene icke den HERRE Jheſu Chriſto men deris Bug/ oc formedelſt ſøde ord oc ſtolt tale/ bedrage de de vſkyldige hierter.

Kapitola XVI.

12. Pozdrawte Tryffeny/ a Tryffozy/ kteréž pracugij w Pánu. Pozdrawte Perſydy naymilegſſý/ kteráž mnoho pracowala w PAnu.

Pozdrówcie Tryfeney Tryfozę/ ktore prácuia w Pánu. Pozdrówcie Perſyde miła/ ktora wiele prácowáła w Pánu.

13. Pozdrawte Ruffa wywoleného w PAnu/ a Matky geho y také mé.

Pozdrówcie Rufá wybránego w Pánu/ y matke iego/ y moie.

14. Pozdrawte Aſynkrýta/ Flegonta/ Herměna/ Patroby/ Hermam/ y těch kteřijž gſau s nimi Bratřij.

Pozdrówcie Aſynkrytá/ Flegontá/ Hermaſzá/ Patrobe/ Hermaná/ y bráćia ktorzy ſą z nimi.

15. Pozdrawte Filologa/ Julia/ y Nerea a Seſtry geho y Olimpy/ y wſſech kteřijž gſau s nimi Swatých.

Pozdrówcie Filologá y Julie/ Nerego/ y ſioſtre iego/ y Olimpá/ y wſzytki świete ktorzy z nimi ſą.

16. Pozdrawte ſebe weſpolek/ w polijbenij Swatém. Pozdrawugij wás wſſeckny Cýrkwe Kryſtowy.

Pozdrówcie iedni drugie z pocáłowániem świetym. Pozdrawiáią was Zbory Kryſtuſowe.

17. Proſýmť pak wás Bratřij/ abyſſte ſſetřili těch kteřijž ruoznice a pohorſſenij činij/ na odpor tomu včenij kterémuž gſte ſe naučili/ a waruogte ſe gich.

Przytym proſzę was bráćia/ ábyſcie obaczali ty ktorzy czynia zwády y pogorſzenia/ oprocz nauki ktore ieſcie ſie nauczyli/ á chrońcie ſie ich.

18. Neb takowij Kryſtu Pánu naſſemu neſlaužij/ ale ſwému břichu: a ſkrze lahodné řečj a pochlebné/ ſwodij ſrdce ſproſtných.

Abowiem tákowi Pánu naſzemu Jezuſowi Kryſtuſowi nie ſłużą/ ále brzuchowi ſwemu/ y przez lagodna mowe y pobłazanie/ ſerca proſtych zwodzą.

יו

19 מֶשְׁתַּמְעָנוּתְכוֹן דֵּין ד
דִּילְכוֹן לְכֻל בַּרְנָשׁ אֶתְיְדַעַת
חָדֵא אֶנָא הָכִיל בְּכוֹן
וְצָבֵא אֶנָא דְּתֶהְווֹן חַכִּימִין
לְטָבְתָא וְתַמִּימִין לְבִישְׁתָא׃

Certo la voſtra obbedientia è peruenuta à l'orecchie di tutti : onde io mi rallegro di voi : ma voglio che voi ſiate ſauij al bene, e ſemplici al male.

20 אֱלָהָא דֵּין דִּשְׁלָמָא
יְשַׁחְקִיוּהִי בְּעֶגַל לְסָטָנָא
תְּחֵית רֶגְלַיְכוֹן טַיְבוּתֵהּ
דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא תֶּהְוֵא
עַמְכוֹן׃

Iddio autor de la pace peſtarà in breue ſatana ſotto i voſtri piedi. La gratia del noſtro Signor IESV *Chriſto ſia con eſſouoi, (Amen.)*

21 שָׁאֵלִין בִּשְׁלָמְכוֹן ט
טִימָתֶאוֹס פָּלְחָא דְּעַמִּי
וְלוּקִיּוֹס וְאִיָסוֹן וְסוֹסִי —
פַּטְרוֹס אַחַיְנַי׃

Timoteo mio compagno ne l'opera vi ſaluta, e Lucio, e Iaſone, e Soſipatro miei parenti.

22 שָׁאֵל אֶנָא בִּשְׁלָמְכוֹן
אֶנָא טֶרְטִיּוֹס דִּכְתֵבֶת
אִגַּרְתָּא בְּמָרַן׃

Vi ſaluto io Tertio, che ho ſcritto l'Epiſtola nel Signore.

23 שָׁאֵל בִּשְׁלָמְכוֹן גַּאִיּוֹס
מְקַבְּלָנִי וְדִכְלָהּ עִדְתָּא
שָׁאֵל בִּשְׁלָמְכוֹן אֶרַסְטוֹס
רַב בַּיְתָא דִּמְדִינְתָּא
וְקוּאַרְטוֹס אַחָא׃

Vi ſaluta Gaio albergator mio', e di tutta la Chieſa. Salutaui Eraſto procurator de la citta, e Quarto noſtro fratello.

24 (טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא עַל כֻּלְּכוֹן אַמִּין׃)

La gratia del noſtro Signor IESV *Chriſto ſia con tutti voi. Amen.*

25 לַאלָהָא דֵּין הָו דְּמֶשְׁכַּח
דִּנְשַׁרְרְכוֹן בְּאֶוַנְגֶּלִיּוֹן דִּילִי
הָו דְּאֶתְכְּרֶז עַל יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא בְּגֶלְיָנָא דְּאָרָזָא
דְּמֶן זַבְנֵא עָלְמָא מְכַסְּיָ
הָוָא׃

Or à colui che vi puo confermare ſecondo il mio Euangelio, e la predicatione di IESV *Chriſto, ſecondo la riuelatione del ſecreto ch'è ſtato taciuto per coſi lungo tempo.*

יו

19 כִּי־יְקַהַתְכֶם בְּכֻלָּם הוֹלְכָה
וְגָדְלָה וְחֶדְוָה לִי עֲלֵיכֶם וּמִתְאַוֶּה
אָנֹכִי לִהְיוֹתְכֶם חֲכָמִים לַטּוֹבָה
וּפְתָאִים לָרָעָה׃

Porque vueſtra obediencia diuulgada es por todos lugares : Anſique gozome de voſotros mas quiero que ſeays ſabios en el bien y ſimples en el mal.

20 וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם יָשׁוּף רֹאשׁ
הַשָּׂטָן תַּחַת רַגְלֵיכֶם בִּמְהֵרָה
תְּחִנַּת אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּהִי־
עִמָּכֶם׃

Y el Dios de paz quebrante preſto à Satanas debaxo de vueſtros pies. La gracia del Sennor nueſtro jeſus el Chriſto ſea con voſotros (Amen.)

21 שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם טִימוֹטֵאוֹס
עוֹזְרִי וְלוּקִיוֹס וְיָסוֹן וְסוֹסִיפַּטְרוֹס
דוֹדַי׃

Saludanhos Timotheo mi ayudador, y Lucio, y Iaſon, y ſoſipater mis parientes.

22 שׁוֹאֵל לָכֶם לְשָׁלוֹם אֲנִי
טֶרְטִיּוֹס אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי אֶת־אִגֶּרֶת
בַּאֲדֹנֵינוּ׃

Yo Tercio que eſcreui la epiſtola, hos ſaludo en el Sennor.

23 שׁוֹאֵל לָכֶם לְשָׁלוֹם גָּאִיוֹס
בַּעַל־מְלוֹנִי וְכָל־קְהִלָּה שׁוֹאֵל
לָכֶם לְשָׁלֹם אֱרַסְטוֹס אֲשֶׁר עַל־
בֵּית הָעִיר וְקוּאַרְטוֹס אָחִינוּ׃

Saludahos Gaio mi hueſped y de toda la Igleſia. Saludahos Eraſto Theſorero de la ciudad, y el hermano Quarto.

24 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
תְּהִי־עִמָּכֶם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea con todos voſotros Amen.

25 וְלוֹ אֲשֶׁר יוּכַל לְהָעִיז אֶתְכֶם
כִּבְשׂוֹרָתִי וּקְרִיאַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
כְּגִלּוּי הַסּוֹד הַנִּסְתָּר מֵעוֹלָם עַד
הַיּוֹם הַזֶּה׃

Y al que puede confirmaros ſegun mi Euangelio y la predicacion de Ieſus el Chriſto ſegun la reuelacion del myſterio encubierto deſde tiempos eternos.

ις'.

19. Ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθὸν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν,

Car voſtre obeiſſance eſt paruenue à la cognoiſſance de tous : ie m'eſioui donc de vous : mais ie deſire que vous ſoyez ſages quant au bien, & ſimples quant au mal.

20. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει· ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

Or le Dieu de paix briſera de brief Satan deſſous vos pieds. La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous, (Amen.)

21. Ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος καὶ ἰάσων καὶ σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου.

Timothee mon cõpagnon d'œuure vous ſalue, & Lucius, & Iaſon, & Soſipater mes couſins.

22. Ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος, ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν, ἐν κυρίῳ.

(Moi Tertius qui ai eſté l'eſcriuain de ceſte Epiſtre, vous ſaluë en noſtre Seigneur.)

23. Ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός.

Gaius mon hoſte, & de toute l'Egliſe, vous ſalue. Eraſte le procureur de la ville vous ſaluë, & Quartus noſtre frere.

24. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous tous, Amen.

25. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου.

Or à celui qui eſt puiſſant pour vous affermir ſelon mon Euangile, & ſelon la predication de Ieſus Chriſt, ſuiuant la reuelation du ſecret qui a eſté teu dés les temps iadis.

CAP. XVI.

19. Veſtra enim obedientia in omnem locum divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos ſapientes eſſe in bono: & ſimplices in malo.

For your obedience is come abroad among all: I am glad therefore of you: but yet I would haue you wyſe/ vnto y which is good/ and ſimple concerning euill.

20. Deus autem pacis conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.

The God of peace ſhall treade Satan vnder your feet ſhortly. The grace of our Lord Jeſus Chriſt be with you.

21. Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iaſon, & Soſipater cognati mei.

Timotheus my companion / and Lucius/ and Jaſon/ and Soſipater my kinſmen/ ſalute you.

22. Saluto vos ego Tertius, qui ſcripſi epiſtolam, in Domino.

I Tertius / which wrote out this epiſtle/ ſalute you in the Lord.

23. Salutat vos Caius hoſpes meus, & univerſa eccleſia. Salutat vos Eraſtus arcarius civitatis, & Quartus frater.

Gaius mine hoſte/ and of the whole Church ſaluteth you. Eraſtus the chamberlaine of the citie ſaluteth you/ & Quartus a brother.

24. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis. Amen.

Thr grace of our Lord Jeſu Chriſt be with you all. Amen.

25. Ei autem qui potens eſt vos confirmare iuxta Evangelium meum, & prædicationem Ieſu Chriſti, ſecundùm revelationem myſterii temporibus æternis taciti.

To him now that is of power to eſtabliſh you according to my Goſpel / and preaching of Jeſus Chriſt / by the reuelation of the myſterie / which was kept ſecret ſince the world began.

Das XVI. Capitel.

19. Denn euer gehorſam iſt vnter jederman außkommen. Derhalben freue ich mich über euch. Jch wil aber daß jr weiſe ſeyt auffs gute / aber einfeltig auffs böſe.

Thi eders lydighed er vdkommen hoſſ huermand. Thi glæder ieg mig paa eders vegne. Oc ieg vil / at i ſkulle vere viſe til det gode / oc enfeldige til det onde.

20. Aber der Gott des Frides / zutrette den Sathan vnter eure füſſe in kurtzen. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch.

Men fredens Gud ſkal inden en ſtacket tid træde Satan ned vnder eders Føder. Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder.

21. Es grüſſen euch Timotheus mein gehülffe / vnnd Lucius / vnnd Jaſon / vnd Soſipater / meine gefreundten.

Thimotheus min Methielpere / oc Lucius / oc Jaſon / oc Soſipater / mine Frender / hilſe eder.

22. Jch Tertius grüſſe euch / der ich diſen Brieff geſchrieben habe / in dem HERRN.

Jeg Tertius hilſer eder / teg ſom ſcreff dette Breff / i HERREN.

23. Es grüſſet euch Gajus / mein vnd der gantzen Gemeine wirth. Es grüſſet euch Eraſtus der Statt Renntmeiſter / Vnnd Quartus der Bruder.

Gaius ſom er min oc den gantſke Menigheds Vert / hilſer eder. Eraſtus Stadens Renteneſtere hilſer eder / oc Quartus vor Broder.

24. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch allen / Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder alle Amen.

25. Dem aber der euch ſtercken kan / lauts meines Euangelii vnd Predigt von Jeſu Chriſt / durch welche das Geheimniß offenbaret iſt / das von der Welt her verſchwigen geweſt iſt.

Oc den ſom eder kand ſtyrcke / effter mit Euangelij lydelſe oc predicken om Jheſu Chriſto formedelſt huilcken den Hemmelighed er obenbaret / ſom vaar tagd fra Verdens begyndelſe.

Kapitola XVI.

19. Waſſe zagiſtě poſluſſenſtwij / na každém mijſtě geſt rozhláſſeno: a protož ſe radugi z wás. Ale chcyť abyſſte byli maudřij k dobrému / a proſtij ke zlému.

Bo poſłuszeńſtwo wáſze do wſzytkich doszło / przeto ſie z was weſele / ale chce abyśćie byli mądrymi ná dobre / á proſtemi ná złe.

20. Buch pak pokoge potřiž Sſatanáſſe pod nohami waſſými brzy. Miloſt Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta buď s wámi.

A Bog pokoiu zetrze szátáná pod nogámi wászymi w rychle. Łáſká Páná nászego Jezuſá Kryſtuſá niech będźie z wámi. (Amen.)

21 Pozdrawugij wás / Tymotheus pomocnijk můg / a Lucyus / a Jázon / a Sozypater přjbuznij mogi.

Pozdrawiá ia was Tymotheusz pomocnik moy / y Lucyus / y Jazon / y Sozypáter krewni moi.

22. Pozdrawugiť wás yá Tercius / kterýž gſem pſal tento Liſt w PAnu.

Pozdrawiam was w Pánu ia Tercyus / ktorym liſt nápiſał.

23. Pozdrawuge wás Gaius Hoſpodář muog / y wſſý Cýrkwe. Pozdrawuge wás Eraſtus Auředniјk nad důchody Měſta / a Quartus Bratr.

Pozdrawia was Gáius goſpodarz moy / y wszytkiego Zboru. Pozdrawia was Eráſtus szafarz mieyſki / y Quártus brat.

25. Miloſt Pána naſſeho Gežiſſe Krýſta ſewſſemi wámi buď / Amen.

Łáſká Páná nászego Jezuſá Kryſtuſá niech będźie z wámi wszytkimi. Amen.

25. Tomu pak (kterýž mocen geſt wás potwrditi wedlé Ewangelium mého / a Kázanij Gežiſſe Kryſta / wedlé zgewenij tagemſtwij ſkrytého od wěčnoſti.

A temu ktory może was vtwierdźić według Ewánieliey moiey / y przepowiedánia Jezu Kryſtuſowego / z objáwienia tájemnice / ktora od czáſow wiecznych zámilczana była.

יו

26 אֶתְגְּלִי דֵּין בְּזַבְנָא הָנָא בְּיַד כְּתָבֵא דַּנְבִיֵּא וּבְפוּקְדָּנֵה דַּאלָהָא דַּלְעָלַם אֶתִידַע לְכֻלְּהוֹן עַמְמֵא לְמַשְׁמְעָא דְּהַימָנוּתָא׃

Et hora manifeſtato, e per le Scritture Profetiche, ſecondo l'ordination de l'eterno Iddio, notificato in tutte le genti, à l'obbedientia de la fede.

27 דְּהוּיוּ חַכִּימָא בַּלְחוֹדוֹהי שׁוּבְחָא בְּיַד יֵשׁוּע מְשִׁיחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִין׃

A Dio dico ſolo ſapiente, per IESV Chriſto ſia gloria in ſempiterno, Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת רְהוֹמָיֵא דְּאֶתְכְּתֶבַת מֶן קוֹרִנְתּוֹס וְאֶשְׁתַּדְּרַת בְּאִידַי פּוֹבָא מְשַׁמְשָׁנִיתָא מְהַימְנָתָא׃

יו

26 וּמֵעַתָּה נִגְלָה בִּכְתַב הַנְּבִיאִים כְּמִצְוַת אֱלֹהֵי־כָל־עֹלָמִים לְיִקְהַת הָאֱמוּנָה וּלְהוֹדִיעַ בְּכָל־הַגּוֹיִם׃

Mas manifeſtado aora, y por las Eſcripturas de los Prophetas por el mandamiento del Dios eterno declarado à todas las Gentes paraque obedezcan à la fe:

27 אֲשֶׁר לְבַדּוֹ חָכָם לֵאלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כָּבוֹד לְעוֹלָם וָעֶד אָמֵן׃

A el ſolo Dios ſabio ſea gloria por Ieſus el Chriſto por ſiglos (de ſiglos) Amen.

אֶל־דְהוֹמִים נִכְתְּבָה מִקּוֹרִנְתּוֹס בְּפוֹבֵא הַמְשָׁרֶתֶת הָעֵדָה אֲשֶׁר הִיא בְּקֶנְכְרֵאָה׃

ιϛʹ.

26. Φανερωθέντος δὲ νῦν, διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ᾽ ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος.

Mais maintenant manifeſté & donné à cognoiſtre par les Eſcritures des Prophetes, ſuiuant le mandement du Dieu Eternel, afin qu'il y ait obeiſſance de foy parmi toutes nations.

27. Μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

A Dieu ſeul ſage, ſoit gloire à tout iamais, par Ieſus Chriſt, Amen.

Πρὸς Ῥωμαίους ἐγράφη ἀπὸ Κορίνθου διὰ Φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν Κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

CAP. XVI.

26. Quod nunc patefactum eſt per ſcripturas Prophetarum ſecundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei, in cunctis Gentibus cogniti.

(But now is opened/and publiſhed among all nations by the Scriptures of the Prophets / at the commaundement of the euerlaſting God for the obedience of fait.)

27. Soli ſapienti Deo, per Ieſum Chriſtum, cui honor, & gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

To God/I ſay/only wiſe/be prayſe through Jeſus Chriſt for euer. Amen.

Ad Romanos.

Scripta fuit à Corintho, per Phæben miniſtram Cenchreenſis Eccleſiæ.

Das XVI. Capitel.

26. **Nun aber offenbaret / auch kunth gemacht durch der Propheten ſchrifft/ auß befelh des ewigen Gottes / den gehorſam des Glaubens auffzurichten/ vnter allen Heiden.**

Oc er nu obenbaret oc kundgiort / formedelſt Propheterne Scrifft/aff den euige Guds befalning/ at oprette Troens lydighed/ iblant alle Hedninge.

27. **Demſelbigen Gott / der alleine weiſe iſt / ſey Ehre / durch Jeſum Chriſt / in ewigkeit / Amen.**

Den ſamme Gud / ſom er alene viſſ / vere ære/ formedelſt Jheſum Chriſtum i Euighed/ Amen.

An die Römer.

Geſandt von Corintho/ durch Pheben/ die am dienſt war der Gemeine zu Kenchrea.

Kapitola XVI.

26. Nynij pak zgeweněho ſkrze Pijſma Proroká / podlě vloženij wěčněho Boha / genž geſt dáno poznati wſſechněm Pohanuom / aby wijry byli poſluſſni.)

Ale teraz obiáwioná ieſt / y przez piſmá Prorockie z roſkazánia wiecznego Bogá/ ku poſluſzeńſtwu wiáry wſzelákim narodom oznaymiona.

27. Saměmu Maudrěmu Bohu ſkrze Gežijſſe Kryſta / Cžeſt a Sláwa/ na wěky wěkuow/ Amen.

Sámemu madremu Bogu chwalá przez Jezuſá Kryſtuſá ná wieki. Amen.

Ta Epiſſtola k Rzijmanuom poſlaná byla z Korynthu po Pheben Služebnicy Cýrkwe Cenchreenſké.

[illegible]

[illegible]

Quelli [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

D. PAVLI EPISTOLA
AD
CORINTHIOS
PRIMA

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,

ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE,

Ex
Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא — אִגֶּרֶת לְפוֹלוֹס — Ἡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ.

דְּפוֹלוֹס לְוָת קוֹרִינְתָיֵא
קַדְמִיתָא :

קֶפָלָאוֹן א

פוֹלוֹס קְרִיָא וּשְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא וְסוֹסְתֵנִיס אַחָא :

Paulo chiamato ad eſſere Apoſtolo di IESV *Chriſto, per Volonta di Dio, e Soſtene noſtro fratello.*

2 לְעִדְתָא דַּאלָהָא דְבְקוֹרִינְתוֹס קְרִיָא וּקְדִישָׁא דְבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְקַדְשִׁין וַלְכֻלְהוֹן אִלֵּין דְקָרֵין שְׁמֵהּ דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכֻל אֲתַר דִילְהוֹן וְדִילַן :

A la Chieſa di Dio che è in Corinto, a'i ſantificati per Chriſto IESV, *chiamati ad eſſer ſanti, inſieme con tutti quelli che inuocano il Nome del noſtro Signor* IESV *Chriſto, in qualunque luogo, Signor dico, e loro, e noſtro.*

3 טַיְבוּתָא עִמְכוֹן וּשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

Gratia e pace à Voi dan Dio Padre noſtro, e dal Signor IESV.

4 מוֹדֵא אֲנָא לַאלָהִי עַל טַיְבוּתָא דַאלָהָא דְאִתְיְהֶבַת לְכוֹן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

Io rendo ſempre gratie al mio Dio di Voi, de la gratia di Dio che V'è ſtata data per Chriſto IESV.

5 דִבְכֻל מִדֶּם עֲתַרְתּוֹן בֵּהּ בְּכֻל מֶלְּא וּבְכֻל יִדַעְתָּא :

Che in tutte le coſe Voi ſete ſtati arricchiti per lui, in ogni eloquenza, e in ogni cognitione.

6 אֵיךְ סָהֲדוּתֵהּ דִּמְשִׁיחָא דְאֶשְׁתַּרְרַת בְּכוֹן :

Secondo che il teſtimonio di IESV *Chriſto è ſtato confermato in Voi.*

הַקָּדוֹשׁ אֶל־הַקּוֹרִינְתִּים
רִאשׁוֹנָה :

א

פוֹלוֹס קְרוּא שְׁלוּחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בִּרְצוֹן אֱלֹהִים וְסֹסְתְּנִיס הָאָח :

PAVLO llamado Apoſtol de Ieſus el Chriſto por voluntad de Dios, y el Hermão Soſthenes.

2 לַעֲדַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא בְּקוֹרִינְתוֹס לַמְקֻדָּשִׁים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לַקְּרוּאִים הַקְּדוֹשִׁים עִם כֻּלָּם הַקּוֹרְאִים בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּכָל־מְקוֹמָם וְגַם בִּמְקוֹמְכֶם :

A la Igleſia de Dios que eſtá en Corintho, Sanctificados en el Chriſto Ieſus, llamados Sanctos, y à todos losque inuocan el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto en qualquier lugar, Sennor de ellos y nueſtro :

3 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Gracias y paz ayays de Dios nueſtro Padre y del Sennor Ieſus el Chriſto.

4 אוֹדֶה לֵאלֹהַי תָּמִיד עֲלֵיכֶם עַל־תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לָכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Hago gracias à mi Dios ſiempre por voſotros, por la gracia de Dios que hos es dada en el Chriſto Ieſus :

5 כִּי־בְכָל דְּבָרִים עֲשַׁרְתֶּם בּוֹ בְּכָל־דָּבָר וּבְכָל מַדָּע :

Que en todas las coſas ſoys enrriquecidos en el, en toda lengua y en toda ſciencia.

6 אֵיכָה עֵדוּת הַמָּשִׁיחַ הוּדְרָה בָּכֶם :

Con loqual el teſtimonio del Chriſto hà ſido confirmado en voſotros :

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝ
θίους πρώτη Ἐπιστολή

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ. διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφός.

PAVL appelé à eſtre Apoſtre de Ieſus Chriſt, par la volonté de Dieu, & le frere Soſthenes :

2. Τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν.

A l'Egliſe de Dieu qui eſt en Corinthe, aux ſanctifiés en Ieſus Chriſt, qui eſtes appelés à eſtre ſaincts, auec tous ceux qui inuoquent le Nom de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, en tout lieu, Seigneur d'eux & de nous :

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit, & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

4. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Ie ren touſiours graces à mon Dieu à cauſe de vous, touchant la grace de Dieu qui vous eſt dõnee en Ieſus Chriſt:

5. Ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει.

De ce qu'en toutes choſes vous eſtes enrichis en lui, en tout don de parole & en toute cognoiſſance :

6. Καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν.

Selon que le teſmoignage de Ieſus Chriſt a eſté confermé en vous :

I. AD CORINTH.

CAP. I.

PAVLVS vocatus Apoſtolus Ieſu Chriſti, per voluntatem Dei, & Soſthenes frater.

PAul called to be an Apoſtle of Jeſus Chriſt/through the will of God/and our brother Soſthenes.

2. Eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, ſanctificatis in Chriſto Ieſu, vocatis ſanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, in omni loco ipſorum & noſtro.

Vnto the Church of God which is at Corinthus/ to them that are ſanctified in Chriſt Jeſus/Saints by calling/ with all that call on the Name of our Lorde Jeſus Chriſt in euery place/both their Lord/and ours.

3. Gratia vobis & pax à Deo patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/and peace from God our Father/ & from the Lord Jeſus Chriſt.

4 Gratias ago Deo meo ſemper pro vobis in gratia Dei quæ data eſt vobis in Chriſto Ieſu.

I thanke my God alwayes on your behalfe for the grace of God/ which is giuen you in Jeſus Chriſt.

5. Quòd in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni verbo, & in omni ſcientia.

That in all thinges ye are made rich in him/in all kinde of ſpeach/ and in all knowledge.

6. (Sicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt vobis,)

As the teſtimonie of Jeſus Chriſt hath bene confirmed in you.

I. An die Corinther.

Das I. Capitel.

PAulus beruffen zum Apoſtel Jeſu Chriſti/ durch den Willen Gottes/ vnd Soſthenes vnſer Bruder.

PAulus ſom er kaldet til Jheſu Chriſti Apoſtel/ formedelſt Guds vilie/ oc Soſthenes den Broder.

2. Der Gemeine Gottes zu Corintho/ den geheiligten in Chriſto Jeſu/ den beruffenen Heiligen ſampt allen denen/ die anruffen den Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ in allen jhren vnd vnſern orten.

Guds Menighed i Corintho/de helligede i Chriſto Jheſu/ de kallede Helligen/ Met alle dem/ ſom paakalde vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn / i all deris oc vore Stæder.

3. Gnade ſey mit euch vnd Friede/ von Gott vnſerm Vater/ vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder oc Fred/Aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

4. Ich dancke meinem Gott allezeit eurent halben/ für die Gnade Gottes/ die euch gegeben iſt inn Chriſto Jheſu.

Jeg tacker min Gud altid paa eders vegne/ for Guds naade/ ſom eder er giffuen i Chriſto Jheſu.

5. Daß jr ſeyt durch jn an allen ſtücken reich gemacht/ an aller Lehre/ vnd in aller Erkenntniß.

At i ere formedelſt hannem giorde rige i alle ſtycker/ vdi all Lærdom/ oc i al Forſtand.

6. Wie denn die Predig von Chriſto in euch kräfftig worden iſt.

Lige ſom oc predicken om Chriſto·er bleffuen krafftig i eder.

I. K Korynthuom.

Kapitola I.

PAwel powolaný Apoſſtol Gežijſſe Kryſta/ ſkrze wůli Božij/ a Bratr Soſthenes.

PAwel powołaniem Apoſtoł Jezu Kryſthá/ przez wola Boża/ y Soſthenes brát.

2. Cýrkwi Božij kteráž w Korynthu geſt/ Poſwěceným w Kryſtu Gežijſſy/ powolaným Swatým/ ſpolu ſewſſemi kteříž wzýwagij Gméno Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ na každém mijſtě/ yak na gegich tak na naſſem.

Kośćiołowi Bożemu ktory ieſt w Koryncie/ poświeconym w Jezuśie Kryſtuśie/wezwánym świetym/ ze wſzytkimi ktorzy wzywáią imienia Páná náſzego Jezu Kryſthá ná wſzelkim mieyſcu/ ták ich iáko y náſzego.

3. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho/ a Pána Gežijſſe Kryſta.

Láſká wam y pokoy od Bogá oycá náſzego y Páná Jezu Kryſtá.

4. Děkugi Bohu mému wždycky za wás/ z té miloſti Božij/ kteráž dána geſt wám w Kryſtu Gežijſſy.

Dźiękuię Bogu moiemu záwſze zá was/ dla láſki Bożey ktora ieſt wam daná w Jezuśie Kryſtuśie.

5. Že we wſſem bohatij včiněni gſte w něm/ w každém ſlowu a we wſſelikém Vměnij.

Iż we wſzytkich rzeczách ieſteśćie vbogáceni w nim/ wſzelką powieśćią/ y wſzelką vmieietnośćią.

6. Yakož ſwědectwij Kryſtowo vpewněno geſt mezy wámi:

Jáko świádectwo Kryſtuſowe potwierdzone ieſt w wás.

א

7 דְּלָא אֶתְבַּצַּרְתּוּן בַּחֲדָא מֶן מַוְהַבָתֵה אֶלָּא מְסַכֵּין אַנְתּוּן לְגֶלְיָנֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

In tal modo che non vi manca dono alcuno, mentre aſpettate la manifeſtatione del noſtro Signor IESV Chriſto.

8 דְּהוּ יְשַׁרְרְכוּן עַד־מָא לַאחֲרִיתָא דְּדְלָא רְשִׁין תֶּהְווּן בְּיַוְמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ilquale ancor vi confermarà inſin al fine per eſſer irreprenſibili nel giorno del l'iſteſſo noſtro Signor IESV Chriſto.

9 מְהַיְמַן הוּ אֱלָהָא דְּבְאִידֵה אֶתְקְרִיתּוּן לְשַׁוְתָּפוּתָא דַּבְרֵה יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן׃

Fedele è Iddio, per ilquale voi ſete ſtati chiamati ne la communione del ſuo Figliuol IESV Chriſto noſtro Signore.

10 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי בַּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּתֶהְוֵא חֲדָא מֶלְּתָא לְכֻלְּכוֹן וְלָא יְהוֹוְיָן בְּכוֹן פָּלְגוּתָא אֶלָּא דְּתֶהְווּן גְּמִירִין בַּחֲדָא תַּרְעִיתָא וּבְחַד רֵעְיָנָא׃

Hor io vi prego, fratelli, nel nome del noſtro Signor IESV Chriſto, che voi parliate tutti vna medeſima coſa, e che non ſiano fra voi diuiſioni: ma ſiate ben congiunti inſieme in vna medeſima mente, & in vn medeſimo parere.

11 שְׁלַחוּ לִי גֵּיר עֲלַיְכוֹן אַחַי מֶן בֵּית כְּלָאֵא דְּחֶרְיָנָא אִית בֵּינָתְכוֹן׃

Percioche m'è ſtato ſignificato di voi, fratelli miei, da quelli della famiglia di Cloa, che fra voi ſono de le contentioni.

12 הָדָא דֵּין אָמַר אֲנָא דְּאִית מֶנְּכוֹן דְּאָמַר אֲנָא דְּפַוְלוֹס אֲנָא וְאִית דְּאָמַר אֲנָא דְּאַפָּלוֹ אֲנָא וְאִית דְּאָמַר אֲנָא דְּכֵאפָא אֲנָא וְאִית דְּאָמַר אֲנָא דַּמְשִׁיחָא אֲנָא׃

E quel ch'io dico è che ciaſcun di voi dice, Io ſon di Paulo, & io d'Apollo, & io di Ceſa, & io di Chriſto.

א

7 כֵּן אֲשֶׁר לֹא חֲסַרְתֶּם כָּל־מַתָּן וּמְקַוִּים אַתֶּם אֶת־גִּלּוּי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

De tal manera que nada hos falte en ningun don eſperando la manifeſtacion del Sennor nueſtro jeſus el Chriſto:

8 אֲשֶׁר גַּם יְעִיז אֶתְכֶם עַד־קֵץ בִּבְלִי־עַוְלָה בְּיוֹם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Elqual tambien hos confirmarà que permanezcays ſin peccado haſta la fin, haſta el dia (de la venida) del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

9 נֶאֱמָן יְהֹוָה אֲשֶׁר בּוֹ נִקְרָאתֶם אֶל־חֶבְרַת בְּנוֹ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Fiel es Dios por el qual ſoys llamados à la communicacion de ſu Hijo Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro.

10 וּמִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם אַחַי בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר תְּדַבְּרוּ דָּבָר אֶחָד כֻּלְּכֶם וְלֹא תִהְיוּ בָכֶם מִפְלָגוֹת וְתִהְיוּ נְכוֹנִים גַּם בְּשֵׂכֶל אֶחָד וְגַם בְּנֶפֶשׁ אֶחָת׃

Toda via, Hermanos, ruego hos por el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que hableys todos vna miſma coſa: y que no aya entre voſotros diſſenſiones: antes ſeays enteros en vn miſmo entendimiento, y en vn miſmo parecer.

11 כִּי־סֻפַּר לִי עֲלֵיכֶם אַחַי מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּבֵית כְּלֹאֵא כִּי־מְרִיבוֹת הָיוּ בֵּינֵיכֶם׃

Porque me há ſido declarado de voſotros, hermanos mios, de los que ſon de Chloes, que ay entre voſotros contiendas.

12 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי כִּי־אִישׁ אִישׁ מִכֶּם אוֹמֵר כִּי־אֲנִי לְפּוֹלוֹס וַאֲנִי לְאַפֹּלוֹ וַאֲנִי לְכֵיפָה וַאֲנִי לַמָּשִׁיחַ׃

Quiero dezir, que cada vno de voſotros dize Yo cierto ſoy de Paulo, mas yo de Apollos, mas yo de Cephas, mas yo del Chriſto.

α'.

7. Ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Tellement qu'il ne vous defaut aucun don, cependant que vous attendez la manifeſtation de noſtre ſeigneur Ieſus Chriſt.

8. Ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Lequel auſſi vous affermira iuſqu'à la fin, pour eſtre irreprebenſibles en la iournee de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

9. Πιστὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Dieu eſt fidele par lequel vous auez eſté appelés à la communion de ſon fils Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

10. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

Or ie vous prie, freres, par le Nom de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, que vous parliez tous vn meſme langage, & qu'il n'y ait point de partialites entre vous: ains que vous ſoyez bien vnis en meſme ſens, & en vn meſme aduis.

11. Ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι.

Car mes freres, il m'a eſté declaré touchãt vous par ceux qui ſont de chez Chloé, qu'il y a des contentions entre vous.

12. Λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ.

Or voici que ie di, c'eſt qu'vn chacun de vous dit, De moi, ie ſuis de Paul: & de moi, d'Apollos: & de moi, de Cephas: & de moi de Chriſt.

CAP. I.

7. Ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia expectantibus revelationem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

So that ye are not deſtitute of any gifte: waiting for the appearing of our Lorde Jeſus Chriſt.

8. Qui & confirmabit vos uſque in finem ſine crimine, in die adventus Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Who ſhall alſo confirme you vnto ẏ end / that ye may be blameleſſe in the day of our Lord Jeſus Chriſt.

9. Fidelis Deus: per quem vocati eſtis in ſocietatem filii eius Ieſu Chriſti Domini noſtri.

God is faithful / by whome ye are called vnd the fellowſhippe of his Sonne Jeſus Chriſt our Lord.

10. Obſecro autem vos fratres, per nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut id ipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia.

Nowe I beſeeche you/ brethren by the Name of our Lord Jeſus Chriſt / that yee all ſpeake one thing / and that there be no diſſenſions among you: but be ye knit together in one minde/ and in one iudgement.

11. Significatum eſt enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui ſunt Chloës, quia cōtentiones ſunt inter vos.

For it hath bene declared vnto me/ my brethren/ of you by them that are of the houſe of Cloe/ that there are contentions among you.

12. Hoc autem dico, quod unuſquiſque veſtrum dicit. Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti.

Nowe this I ſay/ that euery one of you ſaith/ I am Paulus/ and I am Apollos / and I am Cephas / and I am Chriſtes.

Das I. Capitel.

7. Alſo daß jhr keinen mangel habt an jrgent einer Gaben/ vnnd wartet nur auff die Offenbarung vnſers HErrn Jeſu Chriſti.

Saa / at eder Fattis inted paa nogen Gaffue/ Oc vocter eken paa vor HERRIS Jheſu Chriſti obenbarelſe.

8. Welcher euch auch wirdt veſt behalten/ biß ans ende/ daß jhr vnſträfflich ſeyt auff den tag vnſers HErrn Jeſu Chriſti.

Huilcken ſom oc ſkal beholde eder faſt indtil enden / At i ſkulle vere vſtraffelige paa vor HERRIS Jheſu Chriſti dag.

9. Denn Gott iſt treu/ durch welchen jhr beruffen ſeyt zu der Gemeinſchafft ſeines Sohns Jeſu Chriſti vnſers HErrn.

Thi Gud er trofaſt / formedeſt huilcken i ere kaldede til hans Søns Jheſu Chriſti vor HERRIS ſamfund.

10. Jch ermahne euch aber/ lieben Brůder / durch den Namen vnſers HErrn Jeſu Chriſti / daß jhr allzumal einerley rede fůhret / vnnd laſſet nicht ſpaltung vnter euch ſein/ Sondern haltet veſt an einander in einem Sinn/ vnd in einerley meinung.

Oc ieg formaner eder kære Brødre / ved vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn/ at i haffue alleſammen en Tale/ oc lader icke Splidactighed vere iblant eder / Men holder faſt tilſammen vdi it ſind/ oc i en mening.

11. Denn mir iſt fůrkommen/ lieben Brůder/ durch die auß Cloes geſinde/ von euch / daß zanck vnter euch ſey.

Thi mig er ſagd om eder/ kære Brødre/ ved dem aff Cloes Huſfolck/ At der er Trette iblant eder.

12. Jch ſage aber davon / daß vnter euch einer ſpricht: Jch bin Pauliſch/ der ander ich bin Apolliſch/ der dritte/ Jch bin Cephiſch / der vierdte / Jch bin Chriſtiſch.

Men ieg ſiger der om / At den ene ſiger iblant eder / Jeg er Pouels / Den anden / Jeg er Apollos / den tredie/ Jeg er Cephe / Den fierde/ Jeg er Chriſti.

Kapitola I.

7. Takže nemáte žádného nedoſtatku w žádné miloſti/ čekagjce zgewenij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Ták iż wam ná żadnym dárze nie ſchodźi/ oczekawáiac ziáwienia Páná náſzego Jezu Kryſtá.

8. Kterýž y vtwrdij wás až do konce bez auhony/ ke dni přijſſtij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Ktory (Bog) też was vtwierdźi áż do końcá / ábyśćie byli nie ná gánionymi w dźień Páná náſzego Jezu Kryſtá.

9. Wěrnýť geſt Buoh/ ſkrze kteréhož gſte powoláni k aučaſtnoſti Syna geho Gežijſſe Kryſta Pána naſſeho.

Wiernyć Bog/ przez ktorego ieſteśćie wezwáni ku ſpołeczności ſyná iego Jezu Kryſtá Páná náſzego.

10. Proſým wás pak a napomijnám bratřij/ ſkrze Gméno Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ ábyſſte gednoſtayné wſſyckni mluwili/ a aby nebylo mezy wámi roztržitoſti: ale buďte dokonalij w gednoſtayném ſmyſlu/ a w gednoſtayném rozumu.

Proſzę was tedy brácia przez imię Páná náſzego Jezu Kryſtuſá/ ábyśćie toż mowili wſzyſcy / á iżby nie były miedzy wámi rozerwánia/ ále żebyśćie byli ſpoieni iednákim ze vmyſłem y zdániem.

11. Oznámeno mi zagiſté o wás Bratřij mogi/ od těch kteřijž gſau w Chloe/ žeby byly růžnice mezy wámi.

Abowiemći ieſt oznáymiono o was brácia moi / od domowników Chloi / iż poſwarki bywáia miedzy wámi.

12. Mijnijm pak toto/ že gedenkaždý z wás řijká: Ja gſem zagiſté Pawlůw/ yá Apollů / ya Petrůw / yá pak Kryſtůw.

A tho powiedam / iż káżdy z wás mowi/ iam ieſth Páwłow / á ia Apollow / ia záſie Cefy/ á ia Kryſtuſow.

א

13 דלמא אתפלג לה משיחא או למא פולוס אזדקף על אפיכון או בשמה דפולוס עמדתון :

Chriſto è egli diuiſo? Paulo è egli ſtato crocifiſſo per voi? ò ſete voi battezati nel nome di Paulo?

14 מודא אנא לאלהי דלאנש מנכון לא אעמדת אלא לקריספוס ולגאיוס :

Io ringratio Iddio, ch'io non ho battezato alcun di voi, ſe non Chriſpo e Gaio.

15 דלא אנש יאמר דבשמי אעמדת :

Accioche alcun non dica ch'io habbi battezato nel nome mio.

16 אעמדת דין לביתה דאסטפנא תוב דין לא ידע אנא אן לאנש אחרין אעמדת :

Ho battezato ancora la famiglia di Stefana: del reſto, non ſo s'io n'habbia battezato alcun altro:

17 לא גיר שדרני משיחא למעמדו אלא למסברו לא בחכמת מלא דלא יסתרק זקיפה דמשיחא :

Imperoche Chriſto non m'ha mandato à battezare, ma ad annuntiar l'Euangelio: non gia con ſapientia di parole, accioche non ſi renda vana la croce di Chriſto.

18 מלתא גיר דזקיפא לאבידא שטיותא הי לן דין לאילין דחיינן חילא הי דאלהא :

Perche la parola de la croce à quei che periſcono, è vna pazzia: ma à noi che ci ſaluiamo, è vna poſſanza di Dio.

19 כתיב גיר דאובד ח חכמתא דחכימא ואגלוז תרעיתא דסכולתנא :

Percioch'egli è ſcritto, Io diſtruggerò la ſapientia de ſauij, e abolirò la prudentia de prudenti.

א

13 הנפרד המשיח אם פולוס נתלה עליכם או אם בשם פולוס נטבלתם :

Es diuiſo el Chriſto? Fué crucificádo Paulo pór voſotros: ô aueys ſido baptizados en el Nombre de Paulo?

14 אודה לאלהים כי־את־איש לא אחד טבלתי כי־אם את־קרישפוס ואת־גאיוס :

Hago gracias à mi Dios, que à ninguno de voſotros he baptizado, mas de à Chriſpo y à Gaio:

15 פן יאמר איש כי־בשמי טבלתי :

Paraque ninguno diga que yo lo baptizé en mi nombre.

16 וגם טבלתי את־בית אסטפנא ואיש שאר לא ידעתי כי־גם אחד אחר טבלתיו :

Y tambien baptizé lá caſa de Eſtephania: mas no ſe ſi aya baptizado à algun otro.

17 כי לא שלחני המשיח לטבל כי אם לבשר לא בחכמת הדבר פן יהבל תו־דמי המשיח :

Porque no mi embió el Chriſto à babtizar, ſi no à predicar el Euangelio: no en ſabiduria de palabras, porque no ſea hecha vana la cruz del Chriſto

18 כי־דבר התו לאובדים נבלה הוא ולנו הנושעים אנחנו גבורת אלהים הוא :

Porque la palabra de la Cruz à la verdad, locura es à los que ſe pierden: mas à los que ſe ſaluan, es à ſaber à noſotros, potencia de Dios es.

19 כי נכתב ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו הסתתר :

Porque eſtà eſcripto, Deſtruyré la ſabiduria de los ſabios, y la intelligencia de los entendidos reprouaré.

α'.

13. Μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε;

Chriſt eſt-il diuiſé? Paul a il eſté crucifié pour vous? ou auez-vous eſté baptizés au nom de Paul?

14. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον.

Ie ren graces à Dieu que ie n'ai baptizé aucun d'entre vous, ſinon Criſpus & Gaius.

15. Ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα.

Afin que quelcun ne die que i'aye baptizé en mon nom,

16. Ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

I'ai bien auſſi baptizé la famille de Stephanas, au ſur plus ie ne ſai ſi i'ai baptizé quelque autre.

17. Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

Car Chriſt ne m'a point enuoyé pour baptizer, mais pour euangelizer: non point auec ſageſſe de parole, afin que la croix de Chriſt ne ſoit aneantie.

18. Ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί· τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν, δύναμις θεοῦ ἐστι.

Car à ceux qui periſſent la parole de la croix leur eſt folie: mais à nous qui obtenons ſalut, elle eſt vertu de Dieu.

19. Γέγραπται γάρ, ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

Car il eſcrit, I'abolirai la ſapience des ſages, & aneanterai l'intelligence des entendus.

CAP. I.

13. Diviſus eſt Chriſtus? Nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis?

Is Chriſt deuided? was Paul crucified for you? either were ye baptized into the name of Paul?

14. Gratias ago Deo, quod neminem veſtrum baptizavi, niſi Criſpum & Gaium.

I thanke God/ that I baptized none of you/ but Criſpus/ and Gaius.

15. Nequis dicat, quòd in nomine meo baptizati eſtis.

Leaſt any ſhould ſay / that I had baptized into mine owne name.

16. Baptizavi autem & Stephanæ domum. Cæterùm neſcio ſi quem alium baptizaverim.

I baptized alſo the houſholde of Stephanas: furthermore know I not/ whether I baptized any other.

17. Non enim miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare: non in ſapientia verbi, ut non evacuetur crux Chriſti.

For Chriſt ſent me not to baptize/ but to preach the Goſpell/ not with wiſedome of wordes / leſt the croſſe of Chriſt ſhoulde be made of none effect.

18. Verbum enim crucis, pereuntibus quidem ſtultitia eſt: iis autem qui ſalvi fiunt, id eſt, nobis, Dei virtus eſt.

For the preaching of the croſſe is to them that periſh/ fooliſhnes: but vnto vs/ which are ſaued / it is the power of God.

19. Scriptum eſt enim, Perdam ſapientiam ſapientiũ: & prudentiam prudentium reprobabo.

For it is written/ I will deſtroy the wiſedome of the wiſe / and will caſt away the vnderſtanding of the prudent.

Das I. Capitel.

13. Wie? iſt Chriſtus nun zertrennet? Iſt denn Paulus für euch gecreuziget? Oder ſeyt jhr in Paulus Namen getaufft?

Huorledis? Er Chriſtus nu atſkilt? Er da Paulus kaarſſeſt for eder? Eller ere i døbte i Pauli naffn?

14. Ich dancke Gott/ daß ich niemand vnter euch getaufft habe / ohn Criſpum vnd Gaium.

Jeg tacker Gud / at ieg døbte ingen iblant eder/ vden Criſpum ob Gaium.

15. Daß nicht jemand ſagen möge/ ich hette auff meinen Namen getaufft.

At icke nogen kand ſige / At ieg døbte i mit Naffn.

16. Ich habe aber auch getaufft des Stephana Haußgeſinde / darnach weiß ich nicht / ob ich etliche ander getaufft habe.

Oc ieg døbte ocſaa Stephane Huſfolck / Siden veed ieg icke / om ieg døbte nogle andre.

17. Denn Chriſtus hat mich nicht geſant zu tauffen/ ſondern das Evangelium zu predigen/ nicht mit klugen worten / auff daß nicht das Creutz Chriſti zu nichte werde.

Thi Chriſtus vdſende mig icke at døbe / men at predicke Euangelium / Icke met kloge ord / Paa det at Chriſti Kaarſſ icke ſkal bliffue til inted.

18. Denn das Wort vom Creutz iſt eine Thorheit denen/ die verloren werden/ Vns aber/ die wir ſelig werden/ iſts eine Gottes Krafft.

Thi det ord om Kaarſſit er dem en daarlighed/ ſom bliffue fortabte / Men oſſ / wi ſom bliffue ſalige/ er det en Guds krafft.

19. Denn es ſtehet geſchrieben: Ich wil zu nichte machen die Weißheit der Weiſen/ vnd den Verſtand der Verſtendigen wil ich verwerffen.

Thi der ſtaar ſcreffuit / Jeg vil til inted gøre de Viſis Viſdom / oc de Forſtandigis forſtand/ vil ieg borkaſte.

Kapitola I.

13. Cožgeſt rozdělen Kryſtus? Zdali geſt Pawel vkřižowán za wás? aneb / zdali gſte we gměnu Pawlowu pokřtěni?

Izali ieſt rozdźielon Kryſthus? Azaż Páwel ieſt vkrzyżowan za was? ábo w imię Páwłowe ieſteśćie pokrzczeni?

14. Děkugi Bohu mému / že gſem žádného z wás nekřtil/ gedině Kryſpa a Káya:

Dźiekuie Bogu memu iżem nikogo z was nie krzćił/ iedno Kryſpá y Gáiuſzá.

15. Aby někdo nekekl / že gſte we gměnu mém pokřtěni.

Aby żaden nie rzekł żebych krzćił w imię woie.

16. Křtil gſem také y Stěpánowu čeled. A nad to wijce newijm/ abych koho giného z wás křtil.

O krzćiłem też dom Stefánin/ zá thym niewiem ieſlim kogo drugiego krzćił.

17. Nebo nepóſlal mne Kryſtus křtijti / ale Ewangelium kázati: ne w maudroſti a ozdobnoſti řeči/ aby nebyl wyprázdněn křijž Kryſtuow.

Boć Kryſtuſ nie poſłał mie ábym krzćił / ále ábym Ewánieliá przepowiedał / á wſzákoż / nie za ena wymowa / áby ſię nie ſtał prożnym krzyż Kryſtuſow.

18. Slowo zagiſté křijže / bláznowſtwij geſt těm kteřijž magij zahynauti/ ale nám kteřijž máme ſpaſeni býti / moc Božij geſt.

Abowiem powieść ona o krzyżu tym kthorzy gina / ieſt głupſtwem/ á nám ktorzy bywamy zbáwieni/ ieſtći moca Boża.

19. Nebo pſáno geſt: Zatratijm maudroſt maudrých/ opatrnoſt opatrných zawrhu.

Bo ieſt nápiſano / Wytrácę mądrość mądrych / á zrozumienie rozumnych odrzucę precż.

20 אֵיכָא הוּ חַכִּימָא אָו אֵיכָא הוּ סָפְרָא אָו אֵיכָא הוּ דָּרוּשָׁא דְּעָלְמָא הָנָא לָא הָא אַשְׁטְיָהּ אֱלָהָא חֶכְמְתֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃

Doue è il ſauio? dou'è lo ſcriba? doue il diſputator di queſto ſecolo? Non ha Iddio fatta ſtolta la ſapientia di queſto mondo?

21 מֶטוּל גֵּיר דַּבְּחֶכְמְתֵהּ דַּאלָהָא לָא יִדַע עָלְמָא בְּחֶכְמְתָא לַאלָהָא צְבָא אֱלָהָא דִּבְשַׁטְיוּתָא דְּכָרוּזוּתָא יַחֵא לַאילֵין דְּמְהַיְמְנִין׃

Percioche poi che ne la ſapientia di Dio, il mondo non ha conoſciuto Iddio per mezo da la ſapientia, e piaciuto à Dio per mezo de la ſtoltitia de la predicatione ſaluare i credenti.

22 מֶטוּל דִיהוּדָיֵא א אָתְוָתָא שָׁאלִין וַאַרְמָיֵא חֶכְמְתָא בָּעֵין׃

Poi che i Giudei domandano ſegno, e i Greci cercano ſapientia.

23 חְנַן דֵּין מַכְרְזִינַן --- מְשִׁיחָא כַּד זְקִיף תּוּקָלְתָא לִיהוּדָיֵא וְלַאַרְמָיֵא שָׁטְיוּתָא הִי׃

Ma quanto à noi, noi predichiamo Chriſto crocifiſſo, che è ſcandalo à i Giudei, e ſtoltitia à i Greci.

24 לְהָנוּן דֵּין דַקְרִין --- יְהוּדָיֵא וַאַרְמָיֵא מְשִׁיחָא חַיְלָא דַאלָהָא וְחֶכְמְתָא דַאלָהָא׃

Ma à quelli che ſon chiamati, e Giudei e Greci, predichiamo Chriſto potentia di Dio, e ſapientia di Dio.

25 מֶטוּל דְּשָׁטְיוּתֵהּ ד דַּאלָהָא חַכִּימָא הִי מֶן בְּנַי נָשָׁא וַכְּרִיהוּתֵהּ דַּאלָהָא חַיְלְתָנָא הִי מֶן בְּנַי אֲנָשָׁא׃

Imperoche la ſtoltitia di Dio è piu ſauia che gli huomini: e la debilezza di Dio, è piu forte che gli huomini.

26 חָזַו גֵּיר אַף קְרִיתְכוֹן אַחַי דְּלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן חַכִּימֵא בַּבְסַר וְלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן חַיְלְתָנֵא וְלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן בְּנַי טוּהְמָא רַבָּא׃

Perche voi vedete, fratelli, la voſtra vocatione, che non ſon tra voi molti ſauij ſecondo la carne, non molti potenti, non molti nobili.

20 אַיֵּה חָכָם אַיֵּה סֹפֵר אַיֵּה שׁוֹקֵל הָעוֹלָם הֲלֹא מֵפִיר אֱלֹהִים אוֹתוֹת בַּדִּים וְקוֹסְמִים יְהוֹלֵל מֵשִׁיב חֲכָמִים אָחוֹר וְדַעְתָּם יְסַכֵּל׃

Que es del ſabio? Que es del Eſcriba? Que es del inquiridor deeſte ſiglo no ha Dios enloquecido la ſabiduria deeſte mundo.

21 וְכִי־הָעוֹלָם בְּחָכְמַת אֱלֹהִים לֹא יָדַע אֶת־אֱלֹהִים בַּעֲבוּר חָכְמָתוֹ לָכֵן חָפֵץ אֱלֹהִים בְּסִכְלוּת הַקְּרִיאָה לְהוֹשִׁיעַ אֶת־הַמַּאֲמִינִים׃

Porque por no auer el mundo conocido en la ſabiduria de Dios à Dios por ſabiduria, agrado à Dios ſaluar los creyentes por la locura de la predicacion.

22 כִּי־הַיְּהוּדִים שׁוֹאֲלִים אֶת־אוֹתוֹת וְהַיְוָנִים מְבַקְשִׁים אֶת־חָכְמָה׃

Porque los Iudios piden ſennales: y los Griegos buſcan ſabiduria:

23 וַאֲנַחְנוּ קוֹרְאִים אֶת־מָשִׁיחַ הַתָּלוּי לַיְּהוּדִים מִכְשׁוֹל וְלַגּוֹיִם כְּסִלוּת׃

Mas noſotros predicamos àl Chriſto crucificado, que es à los Iudios ciertamente trompeçadero y à las Gentes locura.

24 אַךְ לַקְּרוּאִים גַּם לַיְּהוּדִים וְגַם לַגּוֹיִם אֶת־הַמָּשִׁיחַ גְּבוּרַת אֱלֹהִים וְחָכְמַת אֱלֹהִים׃

Empero à las llamados, anſi Iudios como Griegos, el Chriſto potencia de Dios, y ſabiduria de Dios.

25 כִּי־כְּסִלוּת אֱלֹהִים חֲכָמָה מִכָּל־הָאֲנָשִׁים וּמַחֲלַת אֱלֹהִים גְּבוֹרָה מִכָּל־הָאָדָם׃

Porque lo loco de Dios es mas ſabio que los hombres yo lo flaco de Dios es mas fuerte que los hombres.

26 וּשְׁעוּ אֶל־קְרִיאַתְכֶם אַחַי כִּי־בַחֲכָמִים לֹא רַבִּים כַּבָּשָׂר לֹא בְגִבּוֹרִים רַבִּים לֹא בְחוֹרִים רַבִּים׃

Porque mirad, Hermanos, vueſtra vocacion que no ſoys muchos ſabios ſegun la carne: no muchos poderoſos, no muchos nobles.

20. Ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;

Où eſt le ſage: où eſt le ſcribe? où eſt le diſputeur de ce ſiecle? Dieu n'a-il pas affoli la ſapience de ce monde?

21. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.

Car depuis qu'en la ſapiẽce de Dieu, le monde n'a point cognu Dieu par ſapience, le bon plaiſir de Dieu a eſté de ſauuer les croyans par la folie de la predication.

22. Ἐπειδὴ (γὰρ) ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν.

Puis que & les Iuifs demandent ſigne, & les Grecs cerchent ſapience.

23. Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἕλλησι δὲ μωρίαν.

Mais quant à nous, nous preſchons Chriſt crucifié, qui eſt ſcandale aux Iuifs, & folie aux Grecs.

24. Αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.

Mais à ceux qui ſont appelés tant Iuifs que Grecs, nous leur preſchons Chriſt, puiſſance de Dieu, & ſapience de Dieu.

25. Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.

Car la folie de Dieu, eſt plus ſage que les hommes: & la foibleſſe de Dieu, eſt plus forte que les hommes.

26. Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς.

Car, me freres, vous voyez voſtre vocation, que vous n'eſtes point beaucoup de ſages ſelon la chair, ne beaucoup de forts, ne beaucoup de nobles.

CAP. I.

20. Vbi ſapiens ? ubi ſcriba ? ubi conquiſitor huius ſeculi ? Nónne ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi ?

Where is the wiſe? where is yͤ Scribe? where is the diſputer of this worlde? hath not God made the wiſedome of this world fooliſhnes?

21. Nam quia in Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deum; placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes.

For ſeeing the world by wiſedome knewe not God in the wiſedome of God/ it pleaſed God by the fooliſhnes of preaching to ſaue them that beleeue.

22. Quoniam & Iudæi ſigna petunt, & Græci ſapientiam quærunt.

Seeing alſo that the Jewes require a ſigne/ and the Grecians ſeeke after wiſedome.

23. Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam.

But we preach Chriſt crucified: vnto the Jewes/ euen a ſtumbling blocke/ and vnto the Grecians/ fooliſhnes.

24. Ipſis autem vocatis Iudæis atque Gręcis Chriſtum Dei virtutem & Dei ſapientiam.

But vnto them which are called/ both of the Jewes/ and Grecians we preach Chriſt/ the power of God/ and the wiſedome of God.

25. Quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus: & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.

For the fooliſhnes of God is wiſer then men/ and the weakenes of God is ſtronger then men.

26. Videte enim vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes ſecundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles.

For brethren/ you ſee your calling/ howe that not many wiſe men after the fleſh/ not many mightie/ not many noble are called.

Das I. Capitel.

20. Wo ſind die Klugen? Wo ſind die Schrifftgelehrten? Wo ſind die Weltweiſen? Hat nicht Gott die Weißheit dieſer Welt zur Thorheit gemacht?

Huor ere de Kloge? Huor ere de Scrifftlærde? Huor ere de verdzlige Viſe? Haffuer icke Gud giort denne Verdens Viſdom til daarlighed?

21. Denn dieweil die Welt durch jhre Weißheit/ Gott in ſeiner Weißheit nicht erkannte/ gefiel es Gott wol/ durch thörichte Predigt ſelig zu machen/ die/ ſo daran glauben.

Efferdi at Verden/ formedelſt ſin Viſdom/ kende icke Gud i ſin Viſdom/ da behagede det Gud vel/ at gøre dem ſalige formedelſt daarlig predicken/ ſom tro der paa.

22. Sintemal die Jůden Zeichen fordern/ vnd die Griechen nach weißheit fragen.

Efferdi at Jøderne eſke Tegen/ oc Greckerne ſpørie effter Viſdom.

23. Wir aber predigen den gecreutzigten Chriſt/ den Jůden ein Ergerniß/ vnd den Griechen eine Thorheit.

Men wi predicke den kaarſfeſte Chriſtum/ Som er Jøderne en Forargelſe/ Oc Grekerne en Daarlighed.

24. Denen aber die beruffen ſind/ beyde Jůden vnd Griechen/ predigen wir Chriſtum/ Göttliche krafft vnd Göttliche Weißheit.

Men dem ſom ere kallede/ baade Jøder oc Greker/ predicke wi Chriſtum/ guddommelig Krafft oc guddommelig Viſdom.

25. Denn die Göttliche thorheit iſt weiſer denn die Menſchen ſind/ vnnd die Göttliche ſchwachheit iſt ſtårcker denn die Menſchen ſind.

Thi den guddommelige Daarlighed er viſere end Menniſken ere/ oc den guddommelige Skrøbelighed er ſterckere end Menniſken ere.

26. Sehet an/ lieben Brůder/ euren Beruff. Nicht vil Weiſen nach dem Fleiſch/ nicht vil Gewaltige/ nicht vil Edle ſind beruffen.

Seer/ kære Brødre/ til eders Kald/ Der ere icke mange Viſe paa Legemens vegne/ icke mange Veldige/ icke mange Fribaarne kallede.

Kapitola I.

20. Kde geſt maudrý? a kde geſt pijſma včitel? a kde geſt mudrák tohoto Swěta? Wſſak geſt Buoh blázniwau včinil maudroſt tohoto Swěta.

Gdzież madry? Gdzież náuczyciel? gdzież bádácz świátá tego? (A zaż Bog madrość świáta tego glupſtwo vczynil?)

21. Nebo proto/ že w Božij maudroſti Swět nepoznal ſkrze maudroſt Boha/ lijbilo ſe Bohu/ aby ſkrze kázanij bláznowſtwj ſpaſeny činil wěřijcý.

Abowiem gdyż w madrości Bożey/ świáth nie poznał Bogá przez madrość/ podobáło ſie Bogu przez glupie przepowiedánie záchowáć wierzace.

22. Nebo Židé žádagij diwuow/ a Řekowé hledagij maudroſti:

Gdyż y Żydowie cudá żadáia/ á Grekowie madrości ſzukáia.

23. My pak rozhlaſſugeme Kryſta vkřižowaného/ Židuom zagiſté pohorſſenij/ a Řekuom bláznowſtwij:

Ale my przepowiedamy Kryſtuſá vkrzyżowánego/ kthory ieſt Żydom zgorzeniem/ á Grekom glupſtwem.

24. Ale taymž powolaným/ Židům také y Řekům/ Kryſta Božij moc a Božij maudroſt:

Sámym ci wezwánim ták Żydom iáko y Grekom przepowiedamy Kryſtuſá/ moc Boża/ y madrość Boża.

25. Nebo což geſt blázniwěho Božijho/ toť geſt maudřegſſý nad Lidi: a co geſt mdlěho Božijho/ geſt ſylnegſſý nežli Lidé.

Abowiem glupſtwo Boże ieſt medrſze niż ludzie/ á mdłość Boża ieſt możnieyſza niż ludzie.

26. Nebo widijte powolánij waſſe Bratřij/ že gſau w něm ne mnozý maudřij wedlé těla/ ne mnozý mocnij/ ne mnozý vrozenij:

Bo widzicie powołánie wáſze bráćia/ iż nie wiele was madrych ieſt wedle ciáłá/ nie wiele możnych/ nie wiele zacnego narodu.

א

27 אֶלָּא גְבָא אֱלָהָא
לְסַכְלוּהִי דְעָלְמָא דְּנַבְהֵת
לְחַכִּימֵא וּגְבָא כְּרִיהוּהִי
דְעָלְמָא דְּנַבְהֵת
לְחַיָּלְתָנָא׃

Ma Iddio ha elette le coſe ſtolte del mondo, per iſuergognare i ſauij: & ha Iddio elette le coſe debili del mondo, per iſuergognar quelle che ſon forti.

28 וּגְבָא לְאַילֵין דַּבְצִיר
טוּהֲמְהוֹן בְּעָלְמָא ו
וְלְמַסְלְיָא וְלְאַילֵין דְּלַיתֵיהוֹן
אַגּוֹן דְּיַבְטֵל לְאַילֵין ד
דְּאִיתַיְהוֹן׃

Et ha elette Iddio le coſe ignobili del mondo, e le coſe diſprezzate, e quelle che non ſono per annullar quelle che ſono.

29 דְּלָא יִשְׁתַּבְּהַר כָּל בְּסַר
קְדָמוֹהִי׃

Accioche niſſuna carne ſi glorij dinanzi a lui.

30 אַף אַנְתּוּן דֵּין מֶנֵּה
אַנְתּוּן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו
דַּהֲוָא לַן חֶכְמְתָא מֶן
אֱלָהָא וְזַדִּיקוּתָא ו
וְקַדִּישׁוּתָא וּפוּרְקָנָא׃

E da lui è che voi ſete in Chriſto IESV, ilquale ci è ſtato fatto da Dio ſapientia, e giuſtitia, e ſantificatione, e redentione.

31 אַיְךְ דַּכְתִיב דְּמַן ד
דְּמֶשְׁתַּבְּהַר בְּמָרְיָא י
יִשְׁתַּבְּהַר׃

Accioche (com'è ſcritto) chi ſi gloria, ſi glorij nel Signore.

ב

1 וְאֶנָא אַחַי כַּד אֶתִית
לְוָתְכוּן לָא בְּמַמְלְלָא
דַּרְבָא אַף לָא בְּחֶכְמְתָא
סַבַּרְתְּכוּן אָרָזֵהּ דַּאלָהָא׃

Et io, fratelli, quando venni à voi, non venni con alcuna eccellentia d'eloquenza, ò di ſapientia, annuntiandoui il teſtimonio di Dio.

א

27 כִּי אִם בְּכִסְלוּת הָעוֹלָם
בָּחַר אֱלֹהִים אֲשֶׁר יָבִישׁ אֶת־
הַחֲכָמִים וּבְמַחֲלְיֵי הָעוֹלָם
בָּחַר הָאֱלֹהִים לְהָבִישׁ אֶת־
הַגְּבוּרוֹת׃

Antes loque es la locura del mundo eſcogió Dios para auergonçar á los ſabios: y loque es la flaqueza del mundo eſcogió Dios para auergonçar lo fuerte.

28 וּבַחֲשֻׁכִּים וּבַנִּקְלוֹת הָעוֹלָם
בָּחַר אֱלֹהִים וּבַאֲשֶׁר אֵינָם הוֹיִם
לַהֲנִיאָם אֲשֶׁר הוֹיִם׃

Y lo vil del mundo, y lo menaſpreciado eſcogió Dios y lo que no és, para deshazer lo que es.

29 פֶּן יִתְהַלֵּל כָּל־בָּשָׂר לְפָנָיו׃

Paraque ninguna carne ſe jacte en ſu preſencia.

30 כִּי־מִמֶּנּוּ הוֹיִם אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר נִהְיָה לָכֶם חָכְמָה
מֵאֱלֹהִים וּצְדָקָה וּמְקַדֵּשׁ וּפְדוּת׃

Deel empero ſoys voſotros renacidos en el Chriſto Ieſus, el qual es hecho para noſotros de Dios ſabiduria, y juſticia, y ſanctificacion, y redempcion:

31 אֲשֶׁר כְּמוֹ נִכְתַּב הַמִּתְהַלֵּל
בַּיהוָֹה יִתְהַלֵּל׃

Paraque como eſtá eſcripto, El que ſe gloria, en el Sennor ſe glorie.

ב

1 וַאֲנִי בְּבוֹאִי אֲלֵיכֶם אַחַי
בָּאתִי לֹא בְגֹבַהּ הַדָּבָר אוֹ־
חָכְמָה בְּהַגִּידִי לָכֶם אֶת־עֵדוּת
אֱלֹהִים׃

Anſique hermanos, quando yo vine à voſotros, no vine con altiuez de palabra o de ſabiduria à annunciaros el teſtimonio del Chriſto.

α΄.

27. Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά.

(Mais Dieu a eſleu les choſes folles de ce Monde pour confonde les ſages,) & les choſes foibles, de ce Monde Dieu les eſleues pour confondre les fortes.

28. Καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ.

Et Dieu a choſi les choſes viles de ce monde, & les meſpriſees, voire celles qui ne ſont point, afin d'abolir celles qui ſont.

29. Ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Afin que nulle chair ne ſe glorifie deuant lui.

30. Ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις.

Or c'eſt de lui que vous eſtes en Ieſus Chriſt, qui vous a eſté fait de par Dieu ſapience, & iuſtice, & ſanctification, & redemption.

31. Ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Afin que (comme il eſt eſcrit) celuj qui ſe glorifie, ſe glorifie au Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ᾽ ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ.

Et de moi, freres, quand ie ſuis venu vers vous, ie n'y ſuis point venu auec excellence de bien parler ou de ſapience, en vous annonçant le teſmoignage de Dieu.

CAP. I.

27. Sed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ut confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia.

But God hath choſen the fooliſh thinges of the worlde to confounde the wiſe / and God hath choſen the weake thinges of the worlde / to confound the mightie thinges.

28. Et ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quę ſunt deſtrueret.

And vile things of the world / and things which are deſpiſed / hath God choſen / and thinges which are not / to bring to nought thinges that are.

29. Vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius.

That no fleſh ſhould reioyce in his preſence.

30. Ex ipſo autem vos eſtis in Chriſto Ieſu, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio.

But ye are of him in Chriſt Jeſus / who of God is made vnto vs wiſedome and righteouſneſſe / and ſanctification / and redemption.

31. Vt quemadmodum ſcriptum eſt: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

That / according as it is written / Hee that reioyceth / leth him reioyce in the Lorde.

CAP. II.

ET ego cùm veniſſem ad vos fratres, vêni non in ſublimitate ſermonis aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti.

And J / brethren / when J came to you / came not with excellēcie of words / or of wiſedome / ſhewing vnto you the teſtimonie of God.

Das I. Capitel.

27. Sondern was thöricht iſt vor der Welt / das hat Gott erwehlet / daß er die weiſen zu ſchanden machet. Vnnd was ſchwach iſt für der Welt / das hat Gott erwehlet / daß er zu ſchanden machet was ſtarck iſt.

Men huad ſom Daarligt er faar Verden / det vdualde Gud / At hand vilde beſkemme de Viſe. Oc Gud vdualde / det ſom ſkrøbeligt er faar verden / at hand vilde beſkemme det Stercke.

28. Vnd das vnedle für der Welt / vnd das verachte hat Gott erwehlet / vnd das da nichts iſt / daß er zu nicht macht / was etwas iſt.

Oc Gud vdualde / Vædelt faar verden / oc det foractede / oc det ſom inted er / At hand vilde til inted gøre / det ſom noget er.

29. Auff daß ſich für jhm kein fleiſch rhůme.

Paa det at inted Kød ſkal roſe ſig faar hannem.

30. Von welchem auch jr herkompt in Chriſto Jeſu / Welcher vns gemacht iſt von Gott zur Weißheit / vnnd zur Gerechtigkeit / vnd zur Heiligung / vnd zur Erlöſung.

Aff huilcken i ere oc kommet i Chriſto Jheſu / huilcken der er giort oſſ aff Gud til Viſdom / oc til Retferdighed / oc til Hellighed / oc til genløſelſe.

31. Auff daß (wie geſchrieben ſtehet) Wer ſich rhůmet / der rhůme ſich des HERRN.

Paa det (lige ſom ſcreffuit ſtaar) Huo ſig roſer / hand ſkal roſe ſig i HERREN.

Das II. Capitel.

Vnd ich / lieben Brůder / da ich zu euch kam / kam ich nicht mit hohen worten / oder hoher weißheit / euch zu verkůndigen die Göttliche Predig.

OC ieg kære Brødre / der ieg kom til eder / da kom ieg icke met høye ord eller met høy Viſdom / at forkynde eder den guddommelige predicken.

Kapitola I.

27. Ale což geſt blázniwého Swětu / to geſt wywolil Bůh / áby zahanbil maudré: a to což geſt w Swětě mdlého Buoh wywolil / aby potupil ſylné:

Ale wybrał Bog rzeczy głupie tego świátá / áby záwſtydźił mądre / á mdłe rzeczy świátá wybrał Bog / áby záwſtydźił ty ktore ſą mocne.

28. A ne vrozené Swěta a potupné wywolil Bůh / a to což nenij / aby ty wěcy kteréž gſau zkazyl.

A podłe rzeczy świátá y ktorych zá nic nie máią wybrał Bog / y tych ktorych nie máß / áby zniſzczył ty ktore ſą.

29. Aby ſe nechlubil před obličegem geho žádný člowěk.

Aby ſię żadne ćiáło przed nim nie chlubiło.

30. Wy pak gſte z toho / w Kryſtu Gežijſſy / kterýž včiněn geſt nám Maudroſtij od Boha / a Sprawedlnoſtij / a Swatoſtij / a Wykaupenijm:

Ale z niego wy ieſteśćie w Kryſtuśie Jezuśie / ktory ſię nam ſtał mądrośćią od Bogá y ſpráwiedliwośćią / y poświęceniem y odkupieniem.

31 Aby (yakož geſt napſáno) Kdo ſe chlubij / w PANu ſe chlubyl.

Aby iáko ieſt nápiſano Ktho ſię chlubi / niech ſię w Pánu chlubi.

Kapitola II.

A Já milij Bratřij / když gſem přiſſel k wám / nepřiſſel gſem s wywyſſenoſtij řeči nebo maudroſti / zwěſtugijc wám Swědectwij Kryſtowo.

I Ja tedy idąc do was bráćia nie przyſzedłem z zacną wymową ábo mądrośćią / opowiádáiąc wam świádectwo Boże.

ב

2 וְלָא דָנֶת נַפְשִׁי בֵּינָתְכוֹן
אֵיךְ דְּמֶדֶם יָדַע אֶנָא אֶלָּא
לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף לֵהּ
כַּד זְקִיף ׃

Percioche io non ho delibberato di ſaper alcuna coſa tra voi ſenon IESV Chriſto, & eſſo crocifiſſo.

3 וְאֶנָא בְּדֶחְלְתָא
סַגִּיאָתָא וּבְרְתִיתָא הֲוֵית
לְוָתְכוֹן ׃

E fui appreſſo di voi con debolezza, e con timore, e con molto tremore.

4 וּמֶלְּתִי וְכָרוֹזוּתִי לָא
הֲוָת בְּמְפִיסָנוּתָא דְּמֶלֶא
דְּחֶכְמְתָא אֶלָּא בְּתַחֲוִיתָא
דְּרוּחָא וּדְחַיְלָא ׃

E il mio parlare, e la mia predicatione, non fu in parole perſuaſiue de l'humana ſapientia: ma in dimoſtramento di Spirito e di potentia.

5 דְּלָא תֶּהְוֵא הַיְמָנוּתְכוֹן
בְּחֶכְמְתָא דִּבְנַי נָשָׁא אֶלָּא
בְּחַיְלָא דַּאלָהָא ׃

Accioche la voſtra fede non conſiſta ne la ſapientia de gli huomini, ma ne la potentia di Dio.

6 חֶכְמְתָא דֵּין מְמַלְּלִינַן
בַּגְמִירֵא חֶכְמְתָא לָא
דְּהָנָא עָלְמָא אַף לָא
דְּשַׁלִּיטָנוֹהִי דְּעָלְמָא הָנָא
דְּמֶתְבַּטְלִין ׃

Hor noi annuntiamo la ſapientia tra i perfetti, non gia la ſapientia di queſto ſecolo, ne de principi di queſto ſecolo, che periſcono.

7 אֶלָּא מְמַלְּלִינַן חֶכְמְתֵהּ
דַּאלָהָא בַּארָז הָי דַּמְכַסְיָא
הֲוָת וְקַדֶם הָוָא׃ פַּרְשָׁהּ
אֱלָהָא מֶן קְדָם עָלְמֵא
לְשׁוּבְחָא דִּילַן ׃

Ma annuntiamo la ſapientia di Dio che è in miniſterio, cioè, naſcoſta: laquale Iddio haueua gia determinata innanzi a i ſecoli à noſtra gloria.

8 הָי דְּחַד מֶן שַׁלִּיטָנֵא
דְּעָלְמָא הָנָא לָא יַדְעָהּ
אִלּוּ גֵּיר יַדְעוּהָ לוּ לְמָרָהּ
דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא זְקַפוּ הֲווֹ ׃

Laqual niſſun de principi di queſto ſecolo ha conoſciuta. Imperoche ſe l'haueſſen conoſciuta, non hauerebben mai crociſiſſo il Signor de la gloria.

ב

2 כִּי לֹא אָמַרְתִּי לָדַעַת מְאוּמָה
בָּכֶם כִּי אִם אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
וְאוֹתוֹ הַתָּלוּי ׃

Porque no me juzgue ſaber algo entre voſotros ſino à Ieſus el Chriſto, y á eſte crucificado.

3 וַאֲנִי בְּמַחֲלָה וּבְיִרְאָה וּבִרְעָדָה
גְּדוֹלָה הָיִיתִי עִמָּכֶם ׃

Y eſtuue yo con voſotros con flaqueza, y mucho temor y temblor.

4 וּדְבָרַי וּקְרִיאָתִי לֹא בַּעֲלִילוֹת
דִּבְרֵי חָכְמַת הָאֲנָשִׁים כִּי אִם
בִּרְאוּת עֵינַיִם הָרוּחַ וְהַכֹּחַ ׃

Y ni mi palabra ni mi predicacion fue en palabras perſuaſorias de humana ſabiduria, mas en demonſtracion del Eſpiritu y de potencia:

5 אֲשֶׁר אֱמוּנַתְכֶם לֹא תִהְיֶה
בְּחָכְמַת הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם
בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים ׃

Porque vueſtra fe no ſea en ſabiduria de hombres, mas en potencia de Dios.

6 כִּי־מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ אֶת־
חָכְמָה בְּתַכְלִית הָאֲנָשִׁים לֹא אֶת־
חָכְמַת הָעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא אֶת
חָכְמַת נְשִׂיאֵי הָעוֹלָם הַזֶּה אֲשֶׁר
יֵהָבֵלוּ ׃

Empero hablamos ſabiduria entre perfectos: y ſabiduria, no de eſte ſiglo, ni de los principes de eſte ſiglo que ſe deshazen:

7 כִּי־אִם מְדַבְּרִים אָנוּ אֶת־
חָכְמַת אֱלֹהִים בְּסוֹד הַנִּסְתָּר
אֲשֶׁר גְּזָרוֹ אֱלֹהִים מֵאָז־מֵעוֹלָם
לִכְבוֹדֵנוּ ׃

Mas hablamos ſabiduria de Dios en myſterio, la ſabiduria occultada: lo que Dios predeſtino antes de los ſiglos para nueſtra gloria.

8 אֲשֶׁר אוֹתוֹ אִישׁ לֹא יָדַע
מִנְּשִׂיאֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְאִם יָדְעוּ
לֹא הוֹקִיעוּ אֶת־אֲדוֹן וּמֶלֶךְ
הַכָּבוֹד ׃

La que ninguno de los principes de eſte ſiglo conoció; (porque ſi la conocieran, nunca crucificaran àl Sennor de gloria,)

Β'.

2. Οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

Car ie n'ai rien propoſé de ſauoir entre vous, ſinon Ieſus Chriſt, & icelui crucifié.

3. Καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς.

Et moi meſme ai eſté entre vous en foibleſſe, en crainte, & en grand tremblement.

4. Καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.

Et ma parole & ma predication n'a point eſté en paroles attrayantes de ſapience humaine: mais en euidence de Eſprit & de puiſſance:

5. Ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

Afin que voſtre foy ne ſoit point en ſapience d'hommes, mais en puiſſance de Dieu.

6. Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων.

Or nous propoſons ſapience entre les parfaits, voire vne ſapience, nō point de ce monde, ne des princes de ce ſiecle qui s'en vont à neant.

7. Ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν.

Mais nous propoſons la ſapience de Dieu, qui eſt en myſtere, c'eſt à dire cachee: que Dieu auoit ia deuant tous les ſiecles determinee à noſtre gloire.

8. Ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.

Laquelle nul des princes de ce ſiecle n'a cognue, car s'ils l'euſſent cognue, iamais ils n'euſſent crucifié le Seigneur de gloire.

CAP. II.

2. Non enim iudicavi me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum.

For I eſteemed not to knowe any thing among you / ſaue Jeſus Chriſt / and him crucified.

3. Et ego in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos.

And I was among you in weakenes / and in feare / and in much trembling.

4. Et ſermo meus & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis.

Neither ſtoode my word / & my preaching in the entiſing ſpeach of mans wiſedome / but in plaine euidence of the Spirit and of power.

5. Vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.

That your faith ſhould not be in the wiſedome of men / but in the power of God.

6. Sapientiam autem loquimur inter perfectos. Sapientiam verò non huius ſeculi, neque principum huius ſeculi, qui deſtruuntur.

And wee ſpake wiſedome among them that are perfect: not the wiſedome of this worlde / neither of yͤ princes of this world / which come to nought.

7. Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcōdita eſt, quam prædeſtinavit Deus ante ſecula in gloriam noſtram.

But we ſpeake the wiſedome of God in a myſterie / euen the hid wiſedome / which God had determined before the world vnto our glorie.

8. Quam nemo principum huius ſeculi cognovit: ſi enim cognoviſſent, nūquam Dominum gloriæ crucifixiſſent

Which none of the princes of this world hath knowen: for had they knowē it / they woulde not haue crucified the Lorde of glorie.

Das II. Capitel.

2. Denn ich hielt mich nicht darfür / daß ich etwas wůſte vnter euch / ohn allein Jeſum Chriſtum den Gecreutzigten.

Thi ieg holt mig icke der faare / at ieg viſte noge iblant eder / vden alene den kaarſfeſte Jheſum Chriſtum.

3. Vnnd ich war bey euch / mit ſchwachheit / vnd mit forcht / vnd mit groſſen zittern.

Oc ieg vaar hoſſ eder / met ſkrøbelighed / oc met fryct / oc met ſtor beffuelſe.

4. Vnd mein Wort vnd meine Predigt war nicht in klugen reden menſchlicher Weißheit / ſondern in ůberweiſung des Geiſtes vnd der Krafft.

Oc mit ord oc min predicken vaar icke i Menniſkelig viſdoms fornumſtige Tale / Men i Aandens oc Krafftens beuiſning.

5. Auff daß euer Glaube beſtehe / nicht auff menſchen weißheit / ſondern auff Gottes Krafft.

At eders Tro ſkulde ſtaa faſt / icke paa Menniſkens viſdom / men paa Guds Krafft.

6. Da wir aber von reden / das iſt dennoch weißheit / bey den volkommenen / nicht eine weißheit diſer welt / auch nicht der Fürſten diſer Welt / welche vergehen.

Oc det ſom wi tale om / er alligeuel viſdom / hoſſ de Fuldkomne / Icke denne Verdens viſdom / oc icke denne Verdens Øffuerſters / huilcke ſom forgaa.

7. Sondern wir reden von der heimlichen verborgenen Weißheit Gottes / welche Gott verordnet hat vor der Welt / zu vnſer Herrligkeit.

Men wi tale om Guds hemmelige ſkiulde viſdom / huilcken Gud ſtickede faar Verdens begyndelſe / til vor herlighed.

8. Welche keiner von den Fürſten diſer Welt erkannt hat. Denn wo ſie die erkannt hetten / hetten ſie den HERRN der Herrligkeit nicht gecreutziget.

Huilcken ingen aff denne Verdens Øffuerſte kende / Thi at haffde de kent hannem / da haffde de icke kaarſfeſt Herlighedens HERRE.

Kapitola II

2. Nebo gſem to vkázal / že nic giného nevmijm mezy wámi gediné Kryſta Gežijſſe / a toho vkřižowaného.

Abowiem nie obrałem ſobie nie miedzy wami cobych vmiał iedno Jezuſá Kryſtuſá / y thego vkrzyżowánego.

3. A yá w nedoſtatku / a w bázni / y w ſtrachu welikém byl gſem v wás:

A iam był z mdłośćia / boiáźnia / y ze drżeniem wielkim v was.

4. A řeč má / a Kázanij mé / nebylo w ſlowijch duowodných lidſké maudroſti / ale w dokázanij Ducha Swatého a mocy Božij.

A mowá moiá y przepowiedánie moie nie parało ſie ſłowy przyłudzaiacemi madrośći ludzkiey / ále było w okazániu duchowney mocy.

5. Aby wijra waſſe nezáležela na maudroſti Lidſké / ale w mocy Božij.

Aby wiárá waſzá nie byłá w madrośći ludzkiey / ále w mocy Bożey.

6. Maudroſt zagiſté mluwijme mezy dokonalými: ale maudroſt ne tohoto Swěta / ani Knijžat Swěta tohoto / kteřijž magij zkaženi býti:

A my powiedamy madrość miedzy doſkonáłymi / madrość nie świátá tego / áni Kſiażat świátá tego ktorzy bywáia zniſzczeni.

7. Ale mluwijme maudroſt Božij w tagemſtwij kteráž ſkrytá geſt / a tu Bůh připrawil před wěky k ſlawě naſſý.

Ale powiedamy madrość ſkryta w tájemnicy / ktora Bog przeyzrał przed wieki ku chwale naſzey.

8. Kteréžto žadný z Knijžat tohoto Swěta nepoznal. Nebo byk byli poznali / nikdýby PAna Sláwy nevkřižowali.

Ktorey żaden z kſiażat świátá tego nie poznał / bo gdyby byli poználi / nie vkrzyżowalidy byli Páná chwały.

ב

9 אֶלָּא אַיךְ דַּכְתִיב דְּעַיְנָא לָא חְזָת וְאֶדְנָא לָא שְׁמַעַת וְעַל לֶבָּא דְּבַר נָשָׁא לָא סְלֶק מֶדֶּם דְּטַיֶּב אֱלָהָא לְאַילֵין דְּרָחְמִין לֶהּ׃

Ma egl è come è ſcritto, che occhio non ha vedute, ne orecchio ha vdite, ne in cuor d'huomo ſon ſalite, le coſe che Iddio ha preparate à quei che l'amano.

10 לַן דֵּין גְּלָא אֱלָהָא בְּרוּחֵהּ רוּחָא גֵּיר כֻּל מֶדֶּם בָּצְיָא אַף עוּמְקָהַי דַּאלָהָא׃

Ma Iddio le ha revelate à noi per il ſuo Spirito. Imperoche lo Spirito penetra tutte le coſe, ancor quelle profonde di Dio.

11 אַיְנָא הוּ גֵּיר בַּר נָשָׁא דְּיָדַע דְּבַר נָשָׁא אֶלָּא אֶן רוּחָא דְּבַר אֲנָשָׁא לָא יָדַע אֶלָּא אֶן רוּחֵהּ דַּאלָהָא׃

Perche qual de gli huomini ſa le coſe de l'huomo, ſenon lo ſpirito de l'huomo, che è in lui? Coſi ancora niuno ha conoſciute le coſe di Dio, ſenon lo Spirito di Dio.

12 חְנַן דֵּין לָא הֲוָא רוּחָא דְּעָלְמָא נְסַבְן אֶלָּא רוּחָא דְּמֶן אֱלָהָא דְּנֵדַע דְּמַוְהַבְתָּא מֶן אֱלָהָא אֶתְיְהַבי לַן׃

Hor noi non habbiam riceuuto lo ſpirito del mondo, ma lo Spirito che è da Dio: accioche noi conoſciamo le coſe che ci ſono ſtate donate da Dio.

13 אַילֵין דְּאַף מְמַלְלִינַן לָא הֲוָא בְּיוּלְפָנָא דְּמֶלֵּא דְּחֶכְמְתָא דִּבְנַי נָשָׁא אֶלָּא בְּיוּלְפָנָא דְּרוּחָא וְלְרוּחָנֵא רוּחָנִיתָא מְפַחְמִינַן׃

Lequali ancor annuntiamo, non gia con le parole che inſegna la ſapientia humana, ma con quelle che inſegna lo Spirito ſanto, accommodando le coſe ſpirituali à le ſpirituali.

ב

9 כִּי אִם כְּמוֹ נִכְתַּב עַיִן לֹא רָאֲתָה וּמֵעוֹלָם לֹא שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ וּבְלֵב אָדָם לֹא עָלָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֹהֲבָיו׃

Antes, como eſtà eſcripto, loque ojos nunca vieron, ni orejas oyeron, ni en coraçon de hombre ſubió loque Dios preparó à losque lo aman.

10 וְאֵלֵינוּ גִּלָּה אֱלֹהִים בְּרוּחוֹ כִּי הָרוּחַ מְחַקֵּר אֶת־כֹּל גַּם אֶת־עֹמֶק אֱלֹהִים׃

Empero Dios nos lo reueló à noſotros por ſu Eſpiritu por que el Eſpiritu todo lo eſcudrinna, aun lo profundo de Dios.

11 כִּי מִי בָאֲנָשִׁים יוֹדֵעַ אֶת־אֲשֶׁר לָאָדָם כִּי אִם רוּחַ הָאָדָם אֲשֶׁר בּוֹ כֵּן אֲשֶׁר לֵאלֹהִים אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ כִּי אִם רוּחַ הָאֱלֹהִים׃

Porque quien de los hombres ſabe las coſas que ſon del hombre, ſino el eſpiritu del miſmo hombre que eſtà en el? anſi tampoco nadie conoció las coſas que ſon de Dios ſino el Eſpiritu de Dios.

12 וַאֲנַחְנוּ לֹא לָקַחְנוּ אֶת־רוּחַ הָעוֹלָם כִּי אִם אֶת־רוּחַ אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים לָדַעַת אֶת־אֲשֶׁר חָנַן אֱלֹהִים אוֹתָנוּ׃

Y noſotros auemos recebido no eſpiritu del mundo: mas el eſpiritu que es venido de Dios, paraque conozcamos loque Dios nos ha dado:

13 אוֹתָם אֲשֶׁר גַּם מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ לֹא בְּדִבְרֵי לִמּוּדֵי חָכְמַת הָאֲנָשִׁים כִּי אִם בְּלִמּוּדֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לִבְנֵי רוּחַ אֶת אֲשֶׁר מַתַּת רוּחַ הִיא מְפָרְשִׁים אָנוּ׃

Loqual tambien hablamos no con doctas palabras de humana ſabiduria, mas con doctrina del Eſpiritu ſancto accomodando lo eſpiritual à lo eſpiriptual.

β.

9. Ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Mais ainſi qu'il eſt eſcrit, Ce ſont les choſes qu'œil n'a point veues, ni oreille ouïes, & qui ne ſont point montees en cœur d'homme, que Dieu à preparees à ceux qui aiment.

10. Ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ.

Mais Dieu les vous a reuelees par ſon Eſprit. Car l'Eſprit ſonde toutes choſes, voire meſme les choſes profondes de Dieu.

11. Τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ.

Car qui eſt ce des hommes qui ſache les choſes de l'homme, ſinon l'ſprit de l'homme qui eſt en lui? Pareillement auſſi nul n'a cognu les choſes de Dieu, ſinon l'Eſprit de Dieu.

12. Ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν.

Or auons nous receu non point l'eſprit de ce monde mais l'Eſprit qui eſt de Dieu: afin que nous cognoiſſions les choſes qui nous ont eſté donnees de Dieu.

13. Ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.

Leſquelles auſſi nous propoſons, non point en paroles qu'enſeigne la ſapience humaine, mais qu'enſeigne le Sainct Eſprit, approprians les choſes ſpirituelles à ceux qui ſont ſpirituels.

CAP. II.

9. Sed ſicut ſcriptum eſt: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.

But as it is written / The things which eye hath not ſeene / neither eare hath heard / neither came into mans heart/ are/ which God hath prepared for them that loue him.

10. Nobis autem revelavit Deus per ſpiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

But God hath reueiled them vnto vs by his Spirit: for the Spirit ſearcheth all thinges/ yea/ the deepe things of God.

11. Quis enim hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? ita & quæ Dei ſunt nemo cognovit, niſi ſpiritus Dei.

For what man knoweth the thinges of a man/ ſaue the ſpirit of a man/ which is in him? euen ſo the thinges of God knoweth no man / but the Spirit of God.

12. Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt: ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.

Nowe we haue receiued not the ſpirit of the worlde / but the Spirit/ which is of God/ that we might knowe the thinges that are giuen to vs of God.

13. Quæ & loquimur non in doctis humanæ ſapientiæ verbis: ſed in doctrina Spiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes.

Which thinges alſo we ſpeake/ not in the wordes which mans wiſedome teacheth / but which the holy Ghoſt teacheth / comparing ſpirituall thinges with ſpirituall things.

Das II. Capitel.

9. Sondern wie geſchrieben ſtehet: Das kein auge geſehen hat/ vnd kein Ohre gehört hat/ vnd in keines Menſchen Hertz kommen iſt/ das Gott bereittet hat/ denen die jhn lieben.

Men ſom ſcreffuit ſtaar/ At inted øye haffuer ſeet/ oc inted øre haffuer hørt/ oc det er icke kommet i noget Menniſkis hierte/ ſom Gud haffuer bered dem/ der hannem elſke.

10. Vns aber hat es Gott offenbart durch ſeinen Geiſt. Denn der Geiſt erforſchet alle ding/ auch die Tieffe der Gottheit.

Oc Gud obenbarede oſſ det formedelſt ſin Aand/ Thi Aanden randſager alle ting/ ocſaa Guddommens dybhed.

11. Denn welcher Menſch weiß/ was im Menſchen iſt/ ohn der Geiſt des Menſchen der in jhm iſt? Alſo auch/ niemand weiß/ was in Gott iſt/ ohn der Geiſt Gottes.

Thi huilcket Menniſke veed/ huad i Menniſken er/ vden Menniſkens aand/ ſom er i hannem? Saa veed oc ingen/ huad i Gud er/ vden Guds Aand.

12. Wir aber haben nicht empfangen den Geiſt der Welt/ ſondern den Geiſt auß Gott/ daß wir wiſſen können/ wie reichlich wir von Gott begnadet ſind.

Oc wi haffue icke anammet Verdens Aand/ Men den Aand ſom er aff Gud/ at wi kunde vide/ huad ſom oſſ er giffuit aff Gud.

13. Welches wir auch reden/ nicht mit worten/ welche Menſchliche weißheit lehren kan/ ſondern mit worten die der heilige Geiſt lehret/ vnd richten Geiſtliche ſachen geiſtlich.

Huilcket wi oc tale/ icke met ord/ ſom Menniſkelige viſdom kand lære/ Men met ord ſom den hellig Aand lærer/ oc wi døme Aandelige ſager aandelige.

Kapitola II.

9. Ale yakož pſano geſt: Oko newijdalo/ ani vcho ſlýchalo/ ani na ſrdce Lidſké to wſtaupilo/ co geſt připrawil Bůh těm/ kteřijž gey milugij:

Ale przepowiedamy iáko ieſt nápiſáno/ Czego oko nie widźiáło/ y vcho nie ſłyſzáło/ y w ſerce człowieczenie wſtąpiło/ co nágotował Bog tym ktorzy go miłuią.

10. Nám pak zgewil Bůh ſkrze Ducha ſwého. Nebo Bůh zpytuge wſſecky wěcy/ také y hluboké wěcy Božij.

Ale nam to Bog obiáwił przez duchá świętego/ ábowiem ci duch wſzytkich rzeczy ſie wywiaduie/ też y głębokości Bożych.

11. Nebo kdo wij z lidij cô geſt w člowěku/ gedině Duch člowěka/ kterýž geſt w něm? A tak y toho což geſt Božijho neznâ žádný/ gedině Duch Božij.

Bo ktoż z ludzy wie rzeczy ktore ſą człowiecze iedno duch człowieczy ktory w nim ieſt? tákże też rzeczy Bożych nikt nie wie iedno Duch Boży.

12. My pak nepřijali gſme Ducha tohoto Swěta/ ale Ducha kterýž geſt z Boha/ abychom znali které wěcy dâny gſau od Boha nám.

A my nie wzieliſmy duchá świátá/ ále Duchá ktory ieſt z Bogá/ ábyſmy wiedzieli co nam Bog dárował.

13. Kteréž y mluwijme/ ne ſlowy vmělými Lidſké maudroſti/ ale w naučenij Ducha/ duchownij wěcy s duchownijmi ſrownáwagijce.

Ktore rzeczy też opowiedamy/ nie ſłowy ktorych vczy ludzka mądrość/ ále ktorych vczy Duch S. duchowne rzeczy z duchownemi ſtoſuiąc.

ב

14 בַּר נָשָׁא גֵּיר דְּבַנְפַשׁ
הוּ לָא מְקַבֵּל רוּחָנְיָתָא
שַׁטְיוּתָא אֶנֵּין גֵּיר לֵהּ וְלָא
מֶשְׁכַּח דְּנֶדַע דַּבְרוּחַ מ
מֶתְתְּדְּרִין ׃

Or l'huomo naturale non comprende le coſe che ſon de lo Spirito di Dio : percioche elle gli ſono pazzia : e non le puo intendere, percioche elle ſi diſcerneno ſpiritualmente.

15 רוּחָנָא דֵּין כֹּל מֶדֶם
דָּאֶן וְהוּ מֶן אְנָשׁ לָא מ
מֶתְתְּדִין ׃

Ma l'huomo ſpirituale diſcerne tutte le coſe, & egli non è giudicato da veruno.

16 מַנוּ גֵּיר יְדַע דַּעְיָנֵהּ
דְּמָרְיָא דְּנַלְפִּיוּהִי לַן דֵּין
רַעְיָנָא דַּמְשִׁיחָא אִית לַן ׃

Perche, chi ha conoſciuta la mente del Signore, che poſſa inſtruirlo ? ma noi habbiam la mente di Chriſto.

ג

1 וְאֶנָא אַחַי לָא אֶשְׁכְּחֶת
דַּאְמַלֵּל עַמְכוּן אַיךְ דְּעַם
רוּחָנֵא אֶלָּא אַיךְ דְּעַם
פַּגְרָנֵא וְאַיךְ דַּלְיַלוּדֵא
בַּמְשִׁיחָא ׃

Et io, fratelli, non ho potuto parlare à voi come à ſpirituali, ma come à carnali, cioè, come à fanciulli in Chriſto.

2 חֶלְבָּא אַשְׁקִיתְכוּן וְלָא
יַהֲבֶת לְכוּן מֵאכוּלְתָא לָא
גֵּיר עַדְכִיל מֶשְׁכְּחִין ה
הֲוַיְתּוּן אֶלָּא אַף לָא הָשָׁא
מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן ׃

Io v'ho dato à beuer del latte, e non v'ho dato del cibo : percioche voi non poteuate ancor riceuerlo, anzi ne anco adeſſo potete.

3 עַדְכִיל גֵּיר בַּבְסַר אַנְ‍
אַיכָא גֵּיר דְּאִית בְּכוּן
חֶסְמָא וְחֶרְיָנָא וּפַלְגּוּתָא
לָא הָוָא בַּגְרָנֵא אַנְתּוּן
וּבַבְסַר מְהַלְּכִין אַנְתּוּן ׃

Conciosia che voi ſete ancor carnali. Perche eſſendo fra voi inuidia, e contentione, e diſcordie, non ſete voi carnali, e caminate ſecondo l'huomo?

ב

14 כִּי הָאָדָם מֵעַצְמוֹ וּמִנַּפְשׁוֹ
נִלְאָה לְהָכִיל אֶת־אֲשֶׁר לְרוּחַ
אֱלֹהִים כִּי־נְבָלָה הֵנָּה לוֹ וְלֹא
יוּכַל לָדַעַת כִּי־בְּרוּחַ נִשְׁפָּטוּ ׃

Mas el hombre animal no percibe las coſas que ſon del Eſpiritu de Dios : porque le ſon locura : y no las puede entender, por que ſe han de examinar eſpiritualmente.

15 וְאָדָם רוּחָנִי שׁוֹפֵט וּמְנַכֵּר בֵּין
כָּל־דְּבָרִים וְהוּא מֵאִישׁ לֹא
נִשְׁפָּט ׃

Empero el eſpiritual examîna (ciertamente) todas las coſas : mas el de nadie es entendido.

16 כִּי־מִי־יָדַע אֶת־דַּעַת אֱלֹהִים
לְהוֹרוֹת אוֹתוֹ וַאֲנַחְנוּ יֵשׁ לָנוּ
דַּעַת הַמָּשִׁיחַ ׃

Porque quien conoció el entendimiento del Sennor ? Quien lo inſtruyo ? mas noſotros tenemos el entendimiento del Chriſto.

ג

1 וַאֲנִי אַחַי לֹא יָכֹלְתִּי לְדַבֵּר
אֲלֵיכֶם כְּמוֹ עִם־רוּחָנִים כִּי־
אִם כְּמוֹ לִבְנֵי־הַבָּשָׂר כְּמוֹ
לַעוֹלָלִים בַּמָּשִׁיחַ ׃

De manera que yo hermanos, no pude hablaros como à eſpirituales : mas hableos como á carnales, es á ſaber como à ninnos en el Chriſto.

2 בֶּחָלָב הִשְׁקֵיתִי אֶתְכֶם וְלֹא
בְאֹכֶל כִּי אָז לֹא יְכָלְתֶּם אַךְ גַּם
עַד עַתָּה לֹא תוּכְלוּ לְהָכִיל ׃

Dihos à beuer leche, no vianda : porque aun no podiades, mas ni aun podeys ;

3 כִּי עַד־הֵנָּה בְּנֵי הַבָּשָׂר אַתֶּם
כִּי־בִהְיוֹת בָּכֶם קִנְאָה וּמְרִיבָה
תְּלוּנוֹת הֲלֹא בְּנֵי בָשָׂר אַתֶּם
וּכְדֶרֶךְ הָאָדָם מְהַלְּכִים ׃

Porque aun ſoys carnales, porque auiendo entre voſotros celos, y contiendas (y diſſenſiones,) no ſoys carnales, y andays como hombres ?

β.

14. Ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι· καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται.

Or l'homme animal ne comprend point les choſes qui ſont de l'Eſprit de Dieu : car elles lui ſont folie : & ne les peut entendre, d'autant qu'elles ſe diſcernent ſpirituellement.

15. Ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

Mais le ſpirituel diſcerne toutes choſes, & lui n'eſt iugé de perſonne.

16. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν.

Car qui a cognu l'intention du Seigneur, qui le puiſſe inſtruire ? mais nous tenons l'intention de Chriſt.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

ΚΑὶ ἐγὼ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἠδυνήθην λαλῆσαι ὑμῖν ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκινοῖς, ὡς νηπίοις ἐν Χριστῷ.

Mais de moi, freres, ie n'ai peu parler à vous comme à ſpirituels, mais comme à charnels c'eſt à dire, comme enfans en Chriſt.

2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἠδύνασθε. ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε· ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε.

Ie vous ai donné du laict à boire, & ne vous ai point donné de la viande, car vous ne le pouuiez encore porter, meſme maintenant ne le pouuez-vous encore : pource que vous eſtes encore charnels.

3. Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε,

Car comme ainſi ſoit qu'il y ait entre vous enuie, & contentions, & partialités, n'eſtes-vous pas charnels, & ne cheminez-vous pas à la façon des hommes ?

CAP. II.

14. Animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. Stultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinatur.

But the naturall man perceiueth not the thinges of the Spirit of God: for they are fooliſhneſſe vnto him: neither can hee knowe them / becauſe they are ſpiritually diſcerned.

15. Spiritualis autem iudicat omnia, & ipſe à nemine iudicatur.

But hee that is ſpirituall/ diſcerneth all thinges: yet hee him ſelfe is iudged of no man.

16. Quis enim cognovit ſenſum Domini, qui inſtruat eum? Nos autem ſenſum Chriſti habemus.

For who hath knowen the minde of the Lord / that he might inſtruct him? but wee haue the minde of Chriſt.

CAP. III.

ET ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tanquam parvulis in Chriſto.

And I could not ſpeake vnto you/ brethren/ as vnto ſpiritual men/ but as vnto carnall / euen as vnto babes in Chriſt.

2. Lac vobis potum dedi, non eſcam: nondum enim poteratis, ſed nec nūnc quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

I gaue you milke to drinke / & not meate: for ye were not yet able to beare it/ neither yet nowe are ye able.

3. Cùm enim ſit inter vos zelus & contentio, nónne carnales eſtis, & ſecundùm hominem ambulatis?

For ye are yet carnall: for whereas there is among you enuying / and ſtrife / and diuiſions/ are yee not carnall/ and walke as men?

Das II. Capittel.

14. Der natůrlich menſch aber vernimpt nichts vom Geiſt Gottes / es iſt jm eine Thorheit/ vnd kan es nicht erkeñen / denn er wirdt von geiſtlichen ſachen gefraget.

Men det naturlige Menniſke forſtaar inted aff Guds Aand/ Det er hannem en Daarlighed/ oc hand kand det icke kende/ Thi det ſkal dømis aandelige.

15. Aber der geiſtliche ergrůndets alles / Er aber wirdt von niemand ergrůndet.

Oc den ſom er Aandelig/ dømer alting/ oc dœmis aff ingen.

16. Denn wer hat des HERRN ſinn erkannt? oder wer wil jn vnterweiſen? Wir aber haben Chriſtus ſinn.

Thi huo haffuer kent HERRENS ſind? Eller huo vil vnderuiſe hannem? Men wi haffue Chriſti ſind.

Das III Capitel.

Vnd ich / lieben Brůder / kůndt nicht mit euch reden / als mit geiſtlichen / ſondern als mit Fleiſchlichen / wie mit jungen Kindern in Chriſto.

OC ieg/ kære Brødre / kunde icke tale met eder / ſom met Aandelige / men ſom met kødelige / lige ſom met vnge Børn i Chriſto.

2. Milch hab ich euch zutrincken geben/ vnd nicht Speiſe/ denn jhr kondtet noch nicht / auch kondt jhr noch jetzt nicht/ dieweil jhr noch Fleiſchlich ſeyt.

Jeg gaff eder Milck at dricke / oc icke Mad / Thi ati kunde icke end da / J kunde oc icke heller end nu/ effterdi i ere end nu kødelige.

3. Denn ſintemal eiffer vnd zanck/ vnd zwytracht vnter euch ſind/ Seyt jhr denn nicht Fleiſchlich / vnd wandelt nach Menſchlicher weiſe?

Effterdi der er niedkærhed/ kiff oc tuedract iblant eder/ Ere i icke da kødelige/ oc vandre effter Menniſkelig ſkick?

Kapitola II.

14. Ale tělesný člowěk/ nerozumij/ těm wěcem/ kteréž gſau Ducha Božijho. Nebo bláznowſtwij geſt gemu / a nemůž rozuměti že ſe duchowně rozſuzuge a zkuſſuge.

A człowiek z przyrodzenia ſwego. nie poymuie thych rzeczy ktore ſa Duchá Bożego/ ábowiem ſa iemu glupſthwem / á nie może ich poznáć / gdyż duchownym obyczáiem bywáia rozſadzone.

15. Ale duchownij člowěk rozſuzuge wſſeckny wěcy/ a ſám od žádného nebýwá ſauzen: (Jakož pſáno geſt:)

Ale duchowny rozſadzá wſzytki rzeczy/ á ſam od żadnego nie bywa rozſadzon.

16. Kdo zagiſté poznal ſmyſl PANJE? Nebo kdo gey naučil? My pak ſmyſl Kryſtůw máme.

Abowiem ktoż poznał vmyſl Páńſki żeby go náuczyc miał? á myć vmyſl Kryſtuſow mamy.

Kapitola III.

A Já milij Bratřij/ nemohl gſem mluwiti wám yako duchownjm/ ale muſyl gſem mluwiti yako tělesnými / yako malickým w Kryſtu.

I Ja bráćia nie mogłem wam mowić iáko duchownym / ále iáko cieleſnym y práwie iáko nie mowniath kam w Kryſtuſie.

2. Mleko dal gſem wám ku pitij/ ne pokrm: neb gſte tehdáž nemohli rozuměti/ ale aniž zagiſté nynij muožete/ neb gſte geſſtě tělesnij.

Kármilem was napoiem mleká/ á nie pokármem/ boście byli ieſzcze tego nie mogli znośić/ á owſzem y teraz ieſzcze nie możecie.

3. Poněwádž geſt mezy wámi nenáwiſt / různice / a záwiſt / zdaliž geſſtě tělesnij negſtě? a tak wedlé Člowěka chodijte.

Bo ieſzcze cieleſni ieſteśćie/ ábowiem gdyż miedzy wámi ſa zadrość/ ſwar/ y nieſnaſki/ A zaż nie ieſteśćie cieleſni y według człowieká poſtępuiecie?

ג

4 מָא דָּאמַר גֵּיר אֱנָשׁ מֶנְכוֹן אֶנָא דְּפַוְלוֹס אֶנָא וַאחֲרִנָא אָמַר אֶנָא דְּאַפָּלוֹ אֶנָא לָא הָא פַּגְרָנֵא אַנְתּוּן׃

Perche quando l'vn dice, Io ſon di Paulo: e l'altro, Io ſon d'Apollo, non ſete voi carnali?

5 מַנוּ גֵּיר פַּוְלוֹס אָו מַנוּ אַפָּלוֹ אֶלָּא מְשַׁמְשָׁנֵא דְּבַאיְדַיְהוֹן הַיְמֶנְתּוּן וֶאנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ דִּיהַב לֵהּ מָרְיָא׃

Hor chi è Paulo? chi è Apollo? ſenon miniſtri, per mezo de quali voi hauete creduto, e ſecondo che il Signore ha dato à ciaſcuno?

6 אֶנָא נֶצְבֵת וַאפָּלוֹ אַשְׁקִי אֶלָּא אֱלָהָא רַבִּי׃

Io ho piantato, Apollo ha adacquato: ma Iddio ha fatto creſcere.

7 לָא הָכִיל הָו דְּנָצֵב אִיתַוְהִי מֶדֶּם וְלָא הָו דְּמַשְׁקֵא אֶלָּא אֱלָהָא דְּמַרְבֵּא׃

Per il che ne colui che pianta è coſa alcuna, ne colui che adacqua: ma Iddio che fa creſcere.

8 מַן דְּנָצֵב הָוֵין וּמַן דְּמַשְׁקֵא חַד אֶנּוּן אֱנָשׁ אַיְךְ עַמְלֵהּ אַגְרֵהּ מְקַבֵּל׃

E colui che pianta, e colui che adacqua ſon ben vna medeſima coſa: ma ciaſcuno riceuerà la ſua mercede ſecondo la ſua propria fatica.

9 עַם אֱלָהָא גֵּיר פָּלְחִינַן וּפוּלְחָנָא דַּאלָהָא וּבֶנְיָנָא דַּאלָהָא אַנְתּוּן אֶנּוּן׃

Percioche noi ſiamo operari inſieme con Dio: voi ſete l'agricoltura di Dio, l'edifitio di Dio.

10 וַאיְךְ טַיְבוּתָא דַּאלָהָא דְּאֶתְיַהְבַת לִי סָמֵת שֶׁתְאֶסָּתָא אַיְךְ אַרְדִּכְלָא חַכִּימָא אַחֲרִנָא הָוֵין עַלֵיהּ בָּנֵא כֻּל נָשׁ הָוֵין יְחֻזֵא אַיכַנָא בָּנֵא עַלֵיהּ׃

Io ſecondo la gratia di Dio, che m'è ſtata data, come prudente archtettore, ho poſto il fondamento, & vnaltro v'edifica ſopra: ma ciaſcun guardi come vi edifica ſopra.

ג

4 כִּי אִם יֹאמַר אִישׁ אַךְ אֲנִי לְפַוְלוֹס וְאַחֵר אֲנִי לְאַפֹּלוֹ הֲלֹא בְנֵי הַבָּשָׂר אַתֶּם׃

Porque diziendo el vno. Yo cierto ſoy de Paulo: y el otro, yo di Apollos, no ſoys carnales?

5 כִּי מִי הוּא פַּוְלוֹס וּמִי אַפֹּלוֹ הֲלֹא מְשָׁרְתִים אֲשֶׁר בִּידֵיהֶם הֶאֱמַנְתֶּם וּלְכָל אִישׁ כְּמִדָּתוֹ אֲשֶׁר נָתַן לוֹ יְהוָֹה׃

Que pues es Paulo ¿ y que es Apollos? Miniſtros por los quales aueys creydo: y cada vno conforme à loque el Sennor dió.

6 אֲנִי נָטַעְתִּי וְאַפֹּלוֹ הִשְׁקָה כִּי אִם הָאֱלֹהִים הִפְרָה וְהִרְבָּה׃

Yo planté, Apollos regó: mas Dios ha dado el crecimiento.

7 וְכֵן אֵינֶנּוּ הַנֹּטֵעַ יֵשׁ מְאוּמָה וְאֵינֶנּוּ הַמַּשְׁקֶה כִּי אִם הָאֱלֹהִים הַמַּפְרֶה וּמַרְבֶּה׃

Anſique ni elque planta es algo, ni elque riega: ſino Dios, que dà el crecimiento.

8 וְהַנֹּטֵעַ וְהַמַּשְׁקֶה כְּאֶחָד אִישׁ אִישׁ אֶת־שְׂכָרוֹ יִקַּח כִּיגִיעַ כַּפָּיו׃

Empero elque planta y elque riega ſon vna miſma coſa; aunque cada vno recibira ſu ſalario conforme à ſu labor.

9 כִּי עוֹזְרֵי אֱלֹהִים אֲנַחְנוּ וְאַתֶּם כֶּרֶם שָׂדֶה וּבִנְיַן אֱלֹהִים׃

Porque noſotros coadjutores ſomos de Dios: y voſotros labrança de Dios ſoys, edificio de Dios ſoys.

10 כִּתְחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לִי כְּמוֹ חָרָשׁ חָכָם שַׂתִּי אֶת־יְסוֹד וְאַחֵר יִבְנֶה עָלָיו אִישׁ אִישׁ יִרְאֶה אֵיךְ יִבְנֶה עָלָיו׃

Conforme à la gracia de Dios que me ha ſido dada, yo como ſabio maeſtro de obra, puſe el fundamento: mas otro proſsigue el edificio: empero cada vno vea como proſsigue el edificio.

γʹ.

4. Ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μὲν εἰμι παύλου· ἕτερος δὲ, ἐγὼ ἀπολλῶ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;

Car quand l'vn dit, De moi, ie ſuis de Paul, & l'autre, De moi, ie ſuis d'Apollos, n'eſtes-vous pas charnels?

5. Τίς οὖν ἐστι παῦλος, τίς δὲ ἀπολλὼς; ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν;

Qui eſt donc Paul, & qui eſt Apollos, ſinon miniſtres par leſquels vous auez creu, voire comme le Seigneur a donné à chacun?

6. Ἐγὼ ἐφύτευσα, ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν.

I'ai planté, Apollos a arrouſé: mais Dieu a donne l'accroiſſement.

7. Ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.

Parquoi, ni celui qui plante n'eſt rien, ni celui qui arrouſe: mais Dieu qui donne l'accroiſſement.

8. Ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον.

Or tant celui qui plante que celui qui arrouſe ſont vne meſme choſe, mais vn chacun receura ſon propre ſalaire ſelon ſon labeur.

9. Θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.

Car nous ſommes ouuriers auec Dieu: vous eſtes le labourage de Dieu, l'edifice de Dieu.

10. Κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ.

I'ai poſé ſelon la grace de Dieu qui m'a eſté donnee, le fondement, comme vn architecte bien expert: & vn autre edifie deſſus, mais qu'vn chacun regarde comment il edifie deſſus.

CAP. III.

4. Cùm enim quis dicat, Ego quidem ſum Pauli, alius autem, Ego Apollos: nónne homines eſtis?

For when one ſaith/ I am Pauls/ & another/ I am Apollos / are ye not carnall?

5. Quid igitur eſt Apollo? quid verò Paulus? Miniſtri eius cui credidiſtis, & unicuiq; ſicut Dominus dedit.

Who is Paul then? and who is Apollos / but the miniſters by whome ye beleeued/ & as the Lord gaue to euery man?

6. Ego plantavi, Apollo rigavit: ſed Deus incrementum dedit.

I haue planted / Apollos watred / but God gaue the encreaſe.

7. Itaque neque qui plantat eſt aliquid, neque qui rigat, ſed qui incrementum dat, Deus.

So then neither is he that planteth/ any thing neither hee that watreth /but God that giueth the encreaſe.

8. Qui autem plantat & qui rigat, unum ſunt. Vnuſquiſq; autem propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.

And he that planteth/ & he that watreth/ are one / and euery man ſhall receiue his wages / according to his labour.

9. Dei enim ſumus adiutores, Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis.

For we together are Gods labourers: ye are Gods huſbandry / and Gods building.

10. Secundùm gratiam Dei quæ data eſt mihi, ut ſapiens architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Vnuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet.

According to the grace of God giuen to me/ as a ſkilfull maſter builder / I haue laid the foundation / and another buildeth thereon: but let euery man take heede how he buildeth vpon it.

Das III. Capitel.

4. Denn ſo einer ſaget/ ich bin Pauliſch/ der ander aber/ ich bin Apolliſch/ ſeyt jr denn nicht fleiſchlich?

Thi at ſiger den ene/ Jeg er Pouels/ Oc den anden/ Jeg er Apollos /ere i icke da Kødelige?

5. Wer iſt nun Paulus? Wer iſt Apollo? Diener ſind ſie durch welche ihr ſeyt glaubig worden/ vnd daſſelbige / wie der HErr einem jeglichen gegeben hat.

Huo er nu Paulus? Huo er Apollo? Tienere ere de/ formedelſt huilcke i trode/ oc det/ lige ſom HERREN haffuer giffuer huer.

6. Ich habe gepflantzet/ Apollo hat begoſſen/ aber Gott hat das gedeyen gegeben.

Jeg plantede/ Apollo vandede/ Men Gud gaff vext.

7. So iſt nun weder der da pflantzet/ noch der da begeuſſet/ etwas/ ſondern Gott der das gedeyen gibt.

Saa er nu huercken den noget ſom planter / icke heller ſom vander/ Men Gud ſom giffuer vext.

8. Der aber pflantzet / vnd der begeuſſet / iſt einer wie der ander / Ein jeglicher aber wirdt ſeinen Lohn empfahen/ nach ſeiner arbeit.

Oc den ſom planter / oc den ſom vander/ ere den ene lige ſom den anden. Oc huer ſkal faa ſin Løn/ effter ſit arbeyde.

9. Denn wir ſindt Gottes Mitarbeyter / Ihr aber ſeyt Gottes Ackerwerck / vnd Gottes Gebäu.

Thi wi ere Guds Methielpere/ I ere Guds agergerning / oc Guds bygnin.

10. Ich von Gottes Gnaden / die mir gegeben iſt / hab den Grundt gelegt / als ein Weiſer Baumeiſter/ ein ander bauet darauff. Ein jeglicher aber ſehe zu / wie er darauff baue.

Jeg lagde Grunduollen / ſom en viſſ Bygningsmand / aff Guds Naade/ ſom mig er giffuen / En anden bygger der paa. Men huer ſee til / huorledis hand bygger der paa.

Kapitola III.

4 Neb poněwádž některý z wás kijká. Já gſem zagiſté Pawlůw: Giný pak/ yá gſem Apolluow: Zdali (to čině) tělesnij negſte?

Abowiem gdy niektory powieda/ Ja ieſthem Pawlow/ a drugi / Jam ieſt Apollow / a zaż cielesnymi nie ieſteście?

5. Protož kdo geſt Apollo? a kdo Pawel? Wſſak toliko Služebnijcy gſau ſkrze něž gſte wy vwěřili/ yakž gednomu každemu Bůh dal.

Czymże tedy ieſt Pawel? a czym ieſt Apollo? iedno ſludzy przez ktoreſcie vwierzyli/ a iáko każdemu Pan dal.

6. Ják gſem ſſtijpil/ Apollo zalěwal/ ale Bůh dal zroſt.

Jamci wſádził / Apollo polewal/ ále Bog pomnożył.

7. Protož ani ten kdož ſſtěpuge geſt něco / ani ten kdož zalěwá/ ale ten kterýž zroſt dáwá/ Buoh.

A ták áni ten ktory ſadzi ieſt czym/ áni ten ktory polewa / ále Bog ktory pomnaża.

8. Ten pak kdož ſſtěpuge/ a ten kdož zalěwá / gſau gedno. A wſſak gedenkaždý wlaſtnij odplatu wezme/ podlé ſwé práce.

A ten ktory ſádzi/ y ten co polewa / iedno ſa / á każdy ſwoie zapláthe weżmie wedlug pracey ſwoiey.

9. My zagiſté Božij pomocnijcy gſme/ a wy Božij Rolé wzdělané/ Božij ſlawenij gſte.

Abowiem ieſteſmy pomocniki Bożymi/ rola Boża / y budowániem Bożym ieſteście.

10. Já/ podlé miloſtj kteráž mi geſt dána/ yako maudrý Stawitel základ gſem založil: Ale giný na něm ſtawij. Gedenkaždý pak wiz/ kterak ſtawij.

Wedle łáſki Bożey ktora mi ieſt daná iáko madry budowniczy założyłem grunt/ á drugi ná nim buduie/ á wſſákoż każdy wiedz baczy iáko ná nim buduie.

ג

11 שֶׁתְאַסְתָא גֵּיר אַחֲרִתָא סְטַר מֶן הָדָא דְּסִימָא אֱנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח לְמִסָּם דְּאִיתַיְהּ יֶשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Perche niuno puo porre altro fondamento, oltra quel che s'è posto, ilquale è I ESV *Christo.*

12 וְאֶן אֱנָשׁ דֵּין בָּנֵא עַל הָדָא שֶׁתְאַסְתָא דַּהֲבָא אָו סֵאמָא אָו כֵּאפֵא יַקִּירָתָא אָו קַיְסֵא אָו עֲמִירָא אָו חַבְתָּתָא׃

E se alcuno edifica sopra questo fondamento oro, argento, pietre pretiose, legna, fieno, stoppia.

13 עֲבָדָא דְּכֻל נָשׁ מֶתְגְּלֵא יוֹמָתָא גֵּיר הָו גָּלֵא לֵהּ מֶטּוּל דִּבְנוּרָא מֶתְגְּלֵיָא וְעַבְדֵהּ דְּכֻל נָשׁ אַיְכַנָּא אִיתַוְהִי נוּרָא תֶּפְרְשִׁיוּהִי׃

L'opera di ciascun sarà manifestata: percioche il giorno la scoprirà, conciosia ch'ella sarà manifestata col fuoco: e qual sia l'opera di ciascuno il fuoco ne farà la proua.

14 וְאַיְנָא דְּיָקְוָא עֲבָדֵהּ הָו דִּבְנָא אַגְרֵהּ יְקַבֵּל׃

Se l'opera d'alcuno ch'egli vi ha edificata sopra, starà salda: ne riceuerà la mercede.

15 וְאַיְנָא דְּעַבְדֵהּ יֵאקַד נֶחְסַר הָו דֵּין נֶשְׁתְּוֵזב הָכַנָּא דֵּין אַיְךְ דְּמֶן נוּרָא׃

Se l'opera d'alcuno s'abbrusciarà, n'hauerà il danno: nondimeno esso si saluarà, ma nondimeno così come per fuoco.

16 לָאת יָדְעִין אַנְתּוּן דְּהַיְכְלֵהּ אַנְתּוּן דַּאלָהָא וְרוּחֵהּ דַּאלָהָא עָמְרָא בְּכוּן׃

Non sapete voi che voi sete il tempio di Dio, e che lo Spirito di Dio habita in voi?

17 מַן דִּמְחַבֵּל הַיְכְלֵהּ דַּאלָהָא מְחַבֵּל לֵהּ אֱלָהָא הַיְכְלֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא קַדִּישׁ הוּ דְּאַנְתּוּן אָנוּן׃

Se alcuno profana il tempio di Dio, Iddio lo mandarà in perditione: percioche il tempio di Dio è santo, ilqual sete voi.

ג

11 אַךְ יְסוֹד אַחֵר אִישׁ לֹא יוּכַל לְיַסֵּד עַל־הַיָּסֹד אֲשֶׁר הוּא יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque nadie puede poner otro fundamento delque está puesto, el qual es Iesus el Christo.

12 וְאִם אִישׁ יִבְנֶה עַל־הַיְסוֹד הַזֶּה אֶת זָהָב כֶּסֶף אֲבָנִים יְקָרוֹת עֵצִים חָשָׁשׁ קַשׁ׃

Y si alguno edificâre sobre este fundamento oro, plata, piedras preciosas madera, heno, hojarasca:

13 אִישׁ אִישׁ מַעֲשֵׂהוּ יֵרָאֶה כִּי הַיּוֹם יְגַלֶּה כִּי־בָאֵשׁ יִגָּלֶה וּמַעֲשֵׂה אִישׁ אִישׁ מַה הוּא יִבְחַן הָאֵשׁ׃

La obra de cada vno sera manifestada: porque el dia la declarará: porque por el fuego sera manifestada, y la obra de cada vno qual sea, el fuego hará la prueua.

14 אִם מַעֲשֵׂה אִישׁ יָקוּם אֲשֶׁר בָּנָה עָלָיו יִקַּח אֶת־הַשָּׂכָר׃

Si la obra de alguno que prosiguió el edificio, permaneciére, recibirá el salario.

15 וְאִם מַעֲשֵׂה אִישׁ יִשָּׂרֵף יֵעָנֵשׁ וְהוּא יִוָּשַׁע אַךְ כֵּן כְּמוֹ בָאֵשׁ׃

Mas si la obra de alguno fuere quemada, será perdida: el empero será saluo mas ansi como passado por fuego.

16 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־הֵיכַל יְהוָה אַתֶּם וְכִי רוּחַ אֱלֹהִים שֹׁכֶנֶת בָּכֶם׃

O no sabeys que soys templo de Dios, y que el Espiritu de Dios mora en vosotros?

17 אִם אִישׁ אֶת־הֵיכַל יְהוָה מְנַבֵּל וּמַשְׁחִית מְנַבֵּל וּמַשְׁחִית אוֹתוֹ הָאֱלֹהִים כִּי הֵיכַל יְהוָה קָדוֹשׁ הוּא אֲשֶׁר הוֹיִם אַתֶּם׃

Si alguno violâre el templo de Dios, Dios destruyrá al tal. porque el templo de Dios, el qual soys vosotros, sancto es.

γ'.

11. Θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός.

Car nul ne peut poser autre fondement que celui qui est pose, lequel est Iesus Christ.

12. Εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσὸν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.

Que si quelcun edifie sur ce fondement, or, argent, pierres precieuses: bois, foin, chaume.

13. Ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει. ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται. καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει.

L'œuure d'vn chacun sera manifestee: car le iour la declarera, d'autant qu'elle sera manifestee par feu & le feu esprouuera quelle sera l'œuure d'vn chacun.

14. Εἴ τινος τὸ ἔργον μένει ὃ ἐπῳκοδόμησε, μισθὸν λήψεται.

Si l'œuure de quelcun qui aura edifié dessus, demeure, il en receura salaire.

15. Εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ, ὡς διὰ πυρός.

Si l'œuure de quelcun brusle, il en sera perte: mais il sera sauué quant à lui, toutesfois ainsi comme par feu.

16. Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;

Ne sauez vous pas que vous estes le temple de Dieu, & que l'Esprit de Dieu habite en vous.

17. Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.

Si quelcun destruit le temple de Dieu, Dieu le destruira: car le temple de Dieu est sainct, lequel vous estes,

CAP. III.

11. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt: quod eſt Chriſtus Ieſus.

For other foundation can no man lay/ then that which is laid / which is Jeſus Chriſt.

12. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam.

And if any man build on this foundation / gold/ ſiluer/ precious ſtones/ tymber/hay/or ſtubble.

13 Vniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur : & uniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit.

Euery mans worke ſhalbe made manifeſt: for the day ſhall declare it/ becauſe it ſhalbe reueiled by the fyre: and the fire ſhall trie euery mans worke of what ſort it is.

14. Si cuius opus manſerit quod ſuperædificavit: mercedem accipiet.

If any mans worke / that he hath builte vpon / abide / he ſhall receiue wages.

15. Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſalvus erit: ſic tamen quaſi per ignem.

If any mans worke burne/he ſhall loſe/ but he ſhall be ſafe himſelfe: neuertheles yet as it were by the fyre.

16. Neſcitis quia templum Dei eſtis: & Spiritus Dei habitat in vobis?

Know ye not that ye are the Temple of God/and that the Spirit of God dwelleth in you?

17. Si quis autem templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus. Templum enim Dei ſanctum eſt: quod eſtis vos.

If any man deſtroy the Temple of God / him ſhall God deſtroy: for the Temple of God is holy/ which ye are.

Das III. Capitel.

11. Einen andern Grund kan zwar niemand legen auſſer dem / der gelegt iſt/welcher iſt Jeſus Chriſt.

Der kand ingen legge en anden Grunduol/ end den/ ſom lagt er/ ſom er Jheſus Chriſtus.

12. So aber jemand auff diſen Grund bauet / Gold / Silber Edelſtein / Holtz/ Heu / Stoppeln.

Oc der ſom nogen bygger paa denne Grunduol / Guld / Sølff / Dyrebare ſtene / træ / hø / ſtraa.

13. So wirdt eines jeglichen Werck offenbar werden / der Tag wirds klar machen / denn es wirdt durchs Feuer offenbar werden / vnd welcherley eines jeglichen Werck ſey / wirdt das Fewer beweren.

Da ſkal huers gerning bliffue obenbare/Dagen ſkal gøre det klart / Thi det ſkal obenbaris formedelſt ild / oc ilden ſkal prøffue / huordan huer Mands gerninger.

14. Wird jemands Werck bleiben/ daß er darauff gebauet hat / ſo wirdt er Lohn empfahen.

Bliffuer nogen mands gerning/ ſom hand byggede der paa/ da ſkal hand faa Løn.

15. Wirdt aber jemands Werck verbrennen/ ſo wirdt er des ſchaden leiden/ er ſelbſt aber wirdt ſelig werden/ ſo doch / als durchs feuer.

Men bliffuer nogens Mands gerning opbrent/ da ſkal hand lide ſkaden / Oc hand ſkal ſelff bliffue ſalig dog ſaa / formedelſt ilden.

16. Wiſſet jr nicht/daß jhr Gottes Tempel ſeyt / vnd der Geiſt Gottes in euch wohnet?

Vide i icke / at i ere Guds Tempel / oc Guds Aand boer i eder?

17. So jemand den Tempel Gottes verderbet/den wird Gott verderben. Denn der Tempel Gottes iſt heilig/ der jhr ſeyt.

Derſſom nogen forderffuer Guds Tempel/ Den ſkal Gud forderffue. Thi Guds Tempel er helligt/ huilcket i ere.

Kapitola III.

11. Nebo Základu žádného nemuož giného položiti/ mimo ten kterýž geſt položen/ genž geſt Kryſtus Gežiſs.

Abowiem grunthu inego nikt nie може záložyć/ oprocz tego co ieſt záłożon/ ktory ieſt Jezus Kryſtus.

12. Protož ſtawijli kdo na ten základ/ Zlato/ Sſtřijbro/ Kamenij drahé/ Dřijwij/ Seno/ Strniſſté.

A ieſliby kto budował ná tym gruncie złotho/ śrebro/ kámienie drogie/ drwá/ ſiáno/ śćierń.

13. Gednoho každého dijlo zgeweno bude: Den zagiſté Páně to wſſecko okáže/ neb ſe w ohni zgewij: a gednoho každého dijlo yaké bude/ oheň zprobuge.

Káżdego robotá iáwna bedźie/ bodźień okaże/ gdyż przez ogień obiáwioná bedźie/ á káżda robothá iáka ieſt/ ogień doświádczy.

14. Zůſtaneli čij dijlo/ které ſtawěl/ ten odplatu wezme.

Jeſli ktorego robotá zoſtánie ktora zbudował/ zapłatę weźmie.

15. Pakli čij dijlo ſhořij/ ten ſſkodu poneſe/ ale ſám ſpaſen bude/ale tak yako ſkrze oheň.

Jeſli ktorego robotá zgore/ ſzkode popádnie/ á on bedźie záchowan/ ále ták iáko przez ogień.

16. Zdaliž newijte/ že Chrám Božij gſte wy/ a že Duch Božij přebýwá w wás?

Azaż nie wiecie/ iż Kośćiołem Bożym ieſteśćie/ á Duch Boży mieszka w wás?

17. Geſtliže kdo poſſkwrnij Chrám Božij zatratij ho Bůh/ nebo Chrám Božij Swatý geſt/ kterýž gſte wy.

A ieſli kto gwałci Kośćioł Boży/ tego ſtráci Bog/ ábowiem Kośćioł Boży święty ieſt ktorym ieſteśćie wy.

ג

18 אנש לא נטעא נפשה מן דסבר בכון דחכים הו בעלמא הנא נהוא לה סכלא דנהוא חכימא ׃

Niuno s'inganni: se alcun fra voi pensa esser sauio in questo secolo, diuenti stolto, per esser sauio.

19 חכמתא גיר דעלמא הנא ללותא הי לות אלהא כתיב הו גיר דאחד חכימא בחרעותהון ׃

Imperoche la sapientia di questo mondo, è stoltitia dinanzi à Dio: percioch' egli è scritto, Egli soprapprende i sauij ne la loro astutia.

20 ותוב מריא ידע מחשבתהון דחכימא דסריקן אנין ׃

E piu Il Signor conosce che i pensieri de sauij son vani.

21 מטול הנא לא אנש נשתבהר בבני נשא כל מדם גיר דילכון הו ׃

Per laqual cosa niuno si glorij ne gli huomini i percioche tutte le cose son vostre.

22 אן פולוס ואן אפלו ואן כאפא ואן עלמא ואן חיא ואן מותא ואן דקימן ואן דעתידן כל מדם דילכון הו ׃

O Paulo, ò Apollo, ò Cefa, ò il mondo, ò la vita, ò la morte, ò le cose presenti, ò le future, tutte son vostre.

23 ואנתון דמשיחא ומשיחא דאלהא ׃

E voi sete di Christo, e Christo è di Dio.

ד

1 הכנא הוין חשיבין לכון איך משמשנא דמשיחא ורבי בתא דארזוהי דאלהא ׃

Cosi stimi l'huomo di noi, come di ministri di Christo, e dispensatori de misterij di Dio.

ג

18 איש לא יפתה את־נפשו אם איש יראה להיות חכם ביניכם בעולם הזה יהי־כסיל אשר יהיה חכם ׃

Nadie ſe enganne: ſi alguno entre voſotros parece ſer ſabio en eſte ſiglo, hagaſe loco, para ſer de veras ſabio.

19 כי־חכמת העולם הזה נבלה היא את־האלהים כי נכתב לכד חכמים בערמם ׃

Porque la ſabiduria de eſte mundo locura es acerca de Dios: porque eſcripto eſtà, El que prende à los ſabios en la aſtucia de ellos.

20 ועוד יהוה יודע מחשבות אדם כי המה הבל ׃

Y otra vez, El Sennor conoce los penſamientos de los ſabios, que ſon vanos.

21 לכן איש לא יתהלל באנשים כי־כל־דברים לכם הוים ׃

Anſique ninguno ſe glorie en los hombres: porque todo es vueſtro.

22 אם פולוס ואם אפלו ואם כיפה ואם העולם ואם חיים ואם מות ואם הקמים לפנינו ואם העתידים כל־אלה לכם המה ׃

Sea Paulo, ſea Apollos, ſea Cephas, ſea el mundó, ſea la vida, ſea la muerte. Sea lo preſente ſea lo por venir, que todo es vueſtro:

23 ואתם למשיח והמשיח לאלהים ׃

Y voſotros, del Chriſto: y el Chriſto, de Dios.

ד

1 ככה יחשב אותנו האדם כמו משרתי המשיח ובעלי־סודות האלהים ׃

Tengan nos los hombres por miniſtros del Chriſto, y diſpenſadores de los myſterios de Dios.

γ'.

18. Μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός.

Que nul ne s'abuſe ſoi-meſme: ſi quelcun entre vous cuide eſtre ſage en ce monde, qu'il ſoit rendu fol, afin qu'il ſoit rendu ſage.

19. Ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.

Car la ſageſſe de ce monde eſt folie deuant Dieu: d'autant qu'il eſt eſcrit, C'eſt lui qui ſurprend les ſages en leur ruſe.

20. Καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

Et derechef, le Seigneur cognoiſt les diſcours des ſages, qu'ils ſont vains.

21. Ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν.

Parquoi que nul ne ſe glorifiẽ es hõmes: car toutes choſes ſont à vous.

22. Εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλὼς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν.

Soit Paul, ſoit Appollos, ſoit Cephas, ſoit le monde, ſoit la mort, ſoit les choſes preſentes, ou les choſes à venir, toutes choſes ſont à vous.

23. Ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ.

Et vous à Chriſt, & Chriſt a Dieu.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ.

Que chacun nous tiene comme pour miniſtres de Chriſt, de diſpenſateurs des ſecrets de Dieu.

CAP. III.

18. Nemo ſe ſeducat: ſi quis videtur inter vos ſapiens eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat ut ſit ſapiens.

Let no man deceiue him ſelfe. If any man among you ſeeme to bee wiſe in this worlde / let him be a foole / that he may bee wiſe.

19. Sapientia enim huius mūdi, ſtultitia eſt apud Deū. Scriptum eſt enim: Comprehendam ſapiētes in aſtutia eorum.

For the wiſedome of this worlde is fooliſhneſſe with God: for it is written, Hee catcheth the wiſe in their owne craftines.

20. Et iterum, Dominus novit cogitationes ſapientium quoniam vanæ ſunt.

And again, The Lord knoweth that the thoughts of the wiſe be vaine.

21. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim veſtra ſunt.

Therefore let no man reioyce in men: for all thinges are yours.

22. Sive Paulus, ſive Apollo, ſive Cephas, ſive mundus, ſive vita, ſive mors, ſive præſentia, ſive futura, omnia enim veſtra ſunt.

Whether it bee Paul / or Apollos / or Cephas / or the worlde / or liue / or death: whether they bee thinges preſent / or thinges to come / euen all are yours.

23. Vos autē Chriſti: Chriſtus autem Dei.

And ye Chriſtes / and Chriſt Gods.

CAP. IIII.

Sic nos æſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorū Dei.

Let a man ſo thinke of vs / as of the miniſters of Chriſt / and diſpoſers of the ſecrets of God.

Das III Capitel.

18. Niemand betriege ſich ſelbſt. Welcher ſich vnter euch dűncket weiſe ſein / der werde ein Narr in dieſer Welt / daß er mȯge weiſe ſein.

Ingen beſuige ſig ſelff. Huo ſom lader ſig tycke iblant eder at vere viſſ / hand bliffue en Daare i denne Verden / at hand kand vere viſſ.

19. Denn dieſer Welt weißheit iſt thorheit bey Gott. Denn es ſtehet geſchrieben: Die Weiſen erhaſchet er in jhrer klugheit.

Thi at denne verdens Viſdom er Daarlighed hoſſ Gud. Thi det ſtaar ſcreffuit / hand griber de Viſe i deris Klogſkaff.

20. Vnd abermal: der HERR weiß der Weiſen gedancken / daß ſie eitel ſind.

Oc atter / HERREN veed de viſis tancker at de ere forfengelige.

21. Darumb rűhme ſich niemand eines Menſchen. Es iſt alles ewer.

Der faare ſkal ingen roſe ſig aff noget Menniſke. Alting hører eder til.

22. Es ſey Paulus oder Apollo / es ſey Cephas oder die Welt / es ſey das Leben oder der Todt / es ſey das gegenwertige oder das zukűnfftige / alles iſts ewer.

Vere ſig Paulus eller Apollo / vere ſig Cephas eller Verden / vere ſig Liffuit eller Døden / vere ſig det næruerendis eller det tilkommende / altſammen hører det eder til.

23. Ihr aber ſeyt Chriſti / Chriſtus aber iſt Gottes.

Oc i høre Chriſto til / oc Chriſtus hører Gud til.

Das IIII. Capitel.

Dafűr halte vns jederman / nemlich / fűr Chriſti Diener vnnd Haußhalter űber Gottes Geheimniß.

Hver mand ſkal holde oſſ for Chriſti Tienere / oc Husholdere offuer Guds hemmelige ting.

Kapitola III.

18. Žádný ſám ſebe neſwoď. Zdáli ſe kdo mezy wámi maudrý býti / na tomto Swětě budiž bláznem / aby byl včiněn maudrým.

Niech żaden ſámego ſiebie nie oſzukawa / Jeſli kto zda ſie / ſobie być mądrym miedzy wámi na tym świecie / niech ſie ſtánie glupim / áby zoſtał mądrym.

19. Maudroſt zagiſtě Swěta tohoto / blaznowſtwij geſt v Boha. Nebo tak to pſáno geſt: Polapijm ná Maudrě w chytroſti gegich.

Abowiem mądroſć świát / tego glupſtwem ieſt v Bogá / bo náPiſano ieſt / Podchwythawa mędrce w chytroſciich.

20. A opět: PAn zná myſſlenij Maudrých / že gſau marná.

Rzáſie / Pan zná iż myſli mędrcow ſą prożne.

21. Protož žádný ſe nechlub lidmi: Nebo wſſecky wěcy waſſe gſau.

A ták niech ſie nie chlubi żaden w ludziach / ábowiem wſzytki rzeczy ſą wáſze.

22. Budto Pawel / budto Apollo / budto Petr / budto Swět / budto žiwot / budto Smrt / budto přijtomné wěcy budto budaucý / wſſeckny wěcy waſſe gſau:

Choć Páwel / choć Apollo / choć Cefás / choć świath / choć żywot / choć śmierć / choć teráźnieyſze rzeczy / choć przyſzle / wſzytki rzeczy wáſze ſą.

23. Ale wy Kryſtowy Kryſtus pak Božij.

A wy Kryſtuſowi / á Kryſthus Boży.

Kapitola IIII.

Tak ſe o nás domnijway Cžlowěk / yako o ſlužebnijcých Kryſtowých / a o Sſafářijch tayných wěcý Božijch.

Niech człowiek thák o nas rozumie táko o ſlugách Kryſtuſowych / y ſzafárzoch táiemnic Bożych.

ד

2 הָרְכָא מֶכִּיל מֶתְבְּעֵא בַּרְבַּי בָּתָּא דְּאֶנָשׁ כַּד מְהַיְמַן נֶשְׁתְּכַח ׃

Quanto al reſto poi, ne i diſpenſatori ſi ricerca che ciaſcheduno ſia trouato fedele.

3 לִי דֵּין הָדָא בְּצִירוּתָא הִי לִי דְּמֶנְכוֹן אֶתְדִּין אוֹ מֶן כֻּל בַּר אֱנָשׁ אֶלָּא אַף לָא אֶנָא נַפְשִׁי דָּאֶן אֶנָא ׃

Io quanto à me mi curo pochiſſimo d'eſſer giudicato da voi, ò da humano giorno: anzi ne anch'io giudico me ſteſſo.

4 לָא גֵּיר מֶדֶּם בְּנַפְשִׁי חָשִׁישׁ אֶנָא אֶלָּא לַו בְּהָדָא אֶזְדַּדְקֵת דַּיָּנִי גֵּיר מָרְיָא הוּ ׃

Imperoche la conſcientia non mi rimorde gia di coſa alcuna, ma non per queſto ſono io giuſtificato: anzi colui che mi giudica è il Signore.

5 מֶטוּל הָנָא לָא מֶן קְדָם זַבְנָא תְּהוֹון דָּיְנִין עַד־מָא דְּנֵאתֵא מָרְיָא הָו דְּמַנְהַר כַּסְיָתָה דְּחֶשׁוֹכָא וְנֶגַלֵּא מַחְשְׁבָתְהוֹן דְּלֶבָּוָתָא הָידֵין נֶהְוֵא שׁוּבְחָא לְאֶנָשׁ אֶנָשׁ מֶן אֱלָהָא ׃

Per tanto non giudicate coſa veruna innanzi al tempo, fin che venga il Signore, ilqual metterà ancor in luce le coſe occulte de le tenebre, e manifeſtarà i conſiglij de cuori: & allor ciaſcuno hauerà la laude da Dio.

6 הָלֵין דֵּין אַחַי מֶטוּלָתְכוֹן הוּ סָמֶת עַל פַּרְצוֹפָא דִּילִי וְדַאפֹּלוֹ דְּבַן תֵּאלְפוּן דְּלָא תֶּתְרַעוּן יַתִּיר מֶן מָא דַּכְתִיב וְאֶנָשׁ עַל חַבְרֵהּ לָא נֶתְתְּרִים מֶטוּל אֱנָשׁ ׃

Queſte coſe, fratelli, io l'ho tirate per vn modo di parlare ſopra me & ſopra Apollo, per cagion voſtra: accioche impariate in noi à non ſentir ſopra quello che è ſcritto: à fin che l'vno non s'inſuperbiſca per l'altro contr'altrui.

7 מַנוּ גֵּיר בָּצָךְ אוֹ מָנָא אִית לָךְ דְּלָא נְסַבְתְּ וְאֶן נְסַבְתְּ לְמָנָא מֶשְׁתַּבְהַר אַנְתְּ אַיְךְ הָו דְּלָא נְסַבְתְּ ׃

Perche, chi ti diſtingue da gli altri? e che hai tu, che tu non l'habbi riceuuto? E ſe l'hai riceuuto, perche te ne glorij tu, come ſe tu non l'haueſſi riceuuto?

ד

2 וְהַנִּשְׁאָר אֲשֶׁר מְבֻקָּשׁ מִבַּעַל הַבַּיִת זֶה הוּא אֲשֶׁר אִישׁ אֱמוּנִים יִמָּצֵא ׃

Reſta empero que ſe requiere en los diſpenſadores, que cada vno ſea hallado fiel.

3 וּבְעֵינַי קָטוֹן הוּא לְהִשָּׁפֵט מִמֶּכֶם אוֹ מִיּוֹם דִּין הָאָדָם אַךְ גַּם אֵינֶנִּי שׁוֹפֵט אֶת־נַפְשִׁי ׃

Yo en muy poco tengo ſer juzgado de voſotros, o de qualquier humano fauor; antes ni aun yo me juzgo.

4 אַף כִּי־חַטָּאָה גַּם אַחַת לֹא יָדַעְתִּי עָלַי אַךְ בְּזֹאת לֹא נִצְדַּקְתִּי כִּי־הַשּׁוֹפְטֵנִי יְהוָה הוּא ׃

Porque aunque de nada tengo mala conſciencia, no por eſſo ſoy juſtificado: mas el que me juzga el Sennor es.

5 עַל־כֵּן לֹא תִשְׁפְּטוּ לִפְנֵי הָעֵת עַד־אֲשֶׁר יָבוֹא הָאָדוֹן אֲשֶׁר יוֹצִיא לָאוֹר אֶת־מִסְתְּרֵי הַחֹשֶׁךְ וִיגַלֶּה עֲצוֹת לִבּוֹת וְאָז־תְּהִלָּה תִּהְיֶה לְאִישׁ אִישׁ מֵאֱלֹהִים ׃

Anſique no juzgueys nada antes de tiempo haſta que venga el Sennor, el qual tambien aclarará lo occulto de las tinieblas, y manifeſtará los intentos de los coraçones; y entonces cada vno aurà de Dios la alabança.

6 וְאֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אַחַי בְּמָשָׁל מִשַּׁלְתִּי עַל־נַפְשִׁי וְעַל־אַפֹּלוֹא בַּעֲבוּרְכֶם אֲשֶׁר תִּלְמְדוּ בָּנוּ לֹא עַל־אֲשֶׁר נִכְתַּב לַחְכָּם פֶּן־חַד עַל־אֶחָד תִּפָּחוּ בַּעֲבוּר הָאַחֵר ׃

Eſto'empero, Hermanos, he paſſado por exemplo en mi y en Apollos por amor de voſorros paraque en noſotros aprendays à no ſaber mas de loque eſtá eſcripto, hinchandohos por cauſa de otro el vno contra el otro.

7 כִּי־מִי־מַפְרִישׁ אוֹתְךָ וּמָה יֵּשׁ לְךָ אֲשֶׁר לֹא לְקַחְתָּה וְאִם לָקַחְתָּ מַה־תִּתְהַלֵּל כְּמוֹ לֹא לְקַחְתָּה ׃

Porque quien te juzga? ó que tienes que no ayas recebido? y ſi tambien tu lo recebiſte, de que te glorias como ſino vuieras recebido?

δ.

2. Ὃ δὲ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ.

Mais au reſte, il eſt requis entre les diſpenſateurs que chacun ſoit trouué fidele.

3. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ᾽ ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω.

Quant à moi, il me chaut bien peu d'eſtre iugé de vous, ou de iugement d'homme: meſmes auſſi ie ne me iuge point moi-meſme.

4. Οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.

Car ie ne me ſen en rien coulpable: mais pour cela ne ſuis-ie pas iuſtifie: ains celui qui me iuge, c'eſt le Seigneur.

5. Ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Parquoi ne iugez de rien deuant le temps iuſqu'à ce que le Seigneur viene, lequel auſſi mettra en lumiere les choſes cachées des tenebres, & manifeſtera les conſeils des cœurs: & alors à vn chacun ſera rendue ſa louange de Dieu.

6. Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλὼ δι᾽ ὑμᾶς· ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν· ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου.

Or mes freres, i'ai tourné ces propos par vne façon de parler, ſur moi & ſur Apollos, à cauſe de vous: afin que vous appreniez en nous que perſonne ne preſume outre ce qui eſt eſcrit: à ce que l'vn pour l'autre ne s'enfle contre autrui.

7. Τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;

Car qui eſt-ce qui met difference entre toi & vn autre? & qu'eſt-ce que tu as, que tu ne l'ayes receu: & ſi tu l'as receu, pourquoi t'en glorifies tu comme ſi tu ne l'auois point receu?

CAP. IIII.

2. Hîc iam quæritur inter diſpenſatores ut fidelis quis inveniatur.

And as for the reſt/ it is required of the diſpoſers/ that euery man be found faithfull.

3. Mihi autem pro minimo eſt, ut à vobis iudicer, aut ab humano die: ſed neque me ipſum iudico.

As touching me/ I paſſe very litle to be iudged of you/ or of mans iudgement: no/ I iudge not mine owne ſelfe.

4. Nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat me, Dominus eſt.

For I knowe nothing by my ſelfe/ yet am I not thereby iuſtified: but he that iudgeth me/ is the Lord.

5. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoaduſque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcōdita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium: & tunc laus erit unicuique à Deo.

Therefore iudge nothing before the time/ vntill the Lord come/ who will lighten thinges that are hid in darkeneſſe/ and make the counſels of the hearts manifeſt: and then ſhall euery man haue praiſe of God.

6. Hæc autem fratres tranſfiguravi in me & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne ſuprà quàm ſcriptum eſt, unus adverſus alterum infletur pro alio.

Nowe theſe thinges/ brethren/ I haue figuratiuely applied vnto mine owne ſelfe & Apollos/ for your ſakes/ that yee might learne by vs/ that no man preſume aboue that which is written/ that one ſwell not againſt another for any mans cauſe.

7. Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod nō accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?

For who ſeparateth thee? & what haſt thou/ that thou haſt not receiued? if thou haſt receiued it/ why reioyceſt thou/ as though thou haddeſt not receiued it?

Das IIII. Capitel.

2. Nun ſuchet man nicht mehr an den Haußhaltern/ denn daß ſie treu erfunden werden.

Nu begærer mand icke mere aff Huſſholdere end at de ſkulle findis tro.

3. Mir aber iſts ein geringes/ daß ich von euch gerichtet werde/ oder von einem Menſchlichen tage/ auch richte ich mich ſelbſt nicht.

Men mig er det en ringe ting/ at ieg dømis aff eder/ eller aff nogen Menniſkelig Dag/ Jeg dømer mig oc icke ſelff.

4. Ich bin wol nichts mir bewußt/ aber darinnen bin ich nicht gerechtfertiget/ der HERR aber iſts/ der mich richtet.

Jeg veed mig icke ſkyldig i noget/ Men der met er ieg icke retferdig/ Thi HERREN er den ſom mig dømer.

5. Darumb richtet nicht vor der zeit/ biß der HERR komme/ welcher auch wirdt ans Liecht bringen/ was im Finſtern verborgen iſt/ vnnd den Rath der Hertzen offenbaren/ als denn wirdt einem jeglichen von Gott lob widerfahren.

Der faare dømer icke faar tiden/ før end HERREN kommer/ ſom oc ſkal føre til liuſet/ det ſom ſkiule er i mørcket/ oc obenbare Hierternis raad/ Oc da ſkal vederfaris Loff aff Gud.

6. Solches aber/ lieben Brůder/ hab ich auff mich vnd Apollo gedeutet/ vmb eurent willen/ daß jr an vns lernet/ daß niemand hŏher von ſich halte/ denn jetzt geſchrieben iſt/ auff daß ſich nicht einer wider den andern vmb jemands willen auffblaſe.

Men dette/ kære Brødre/ vdtyde ieg om mig oc Apollo/ for eders ſkyld/ At i kunde lære aff oſſ/ at ingen ſkal holde høyre aff ſig/ end nu ſcreffuit er/ Paa det den ene ſkal icke oplæſe ſig mod den anden for nogen mands ſkyld.

7. Denn wer hat dich fůrgezogen? Was haſt du aber daß du nicht empfangen haſt? So du es aber empfangen haſt/ was růhmeſt du dich denn/ als der es nicht empfangen hette?

Thi huo haffuer draget dig frem? Oc huad haffuer du/ ſom du icke haffuer anammet? Oc der ſom du haffuer det anammet/ hui roſer du dig da/ ſom den der haffde det icke anammet?

Kapitola IIII.

2. Přitom ſe pak wyhledáwá toto/ aby někdo mezy Sſaffáři wěrný nalezen býti mohl.

A ná oſtátek tego potrzebá w ßáfárzoch/ áby kázdy byl nálezion wiernym.

3. Ale v mne geſt to za naymenſſý/ abych od wás byl ſauzen/ aneb od lidſkěho ſaudu: něbrž aniž ſám ſebe ſaudjm.

Ale ia ſobie zá namnieyßa rzecz mam być rozſadzon od was/ ábo od ſadu ludzkiego/ y owßem ia ſam śiebie nie rozſadzam.

4. Ačkoli do ſebe nic zlěho newjm/ a wſſak proto ſám ſebe za ſprawedliwěho nemám. Nebo kdo mne ſaudij/ PAN geſt.

Abowiem nie czuie ſie ni wczym winnym/ á wzdy nie przez to ieſtem vſpráwiedliwion/ ále Panci yeſt ktory mie rozſadza.

5. Protož neſuďte/ nic před čaſem/ dokudž nepřijde Pan/ kterýž oſwijtij ſkryté wěcy temnoſti/ a zgewij raddy ſrdcý: a tehdáž bude chwála gednomu každému od Boha.

A tákze nie ſadzcie nic przed czaſem/ ázby Pan przyßedl ktory oświeci ſkrytha ciemności y obiáwi rády ſerc/ á thedy chwala/ kázdemu bedzie od Bogá.

6. Tyto wěcy w podobenſtwij wztáhl gſem na mne a na Apolla/ pro wás/ abyſſte ſe na nás naučili/ aby nad to což pſáno geſt někdo o ſobě neſmayſſlel a proti druhěmu ſe nepozdwihowal/ pro někoho giněho.

A ty rzeczy brácia przez podobieńſtwo przyſtoſowalem ku ſobie ſamemu/ y ku Apolloſowi dlá wás/ ábyście ſie náuczyli z nas o ſobie nie rozumieć/ nád to co ieſt nápiſano/ Izbyście ſie ieden zá drugim nie nádymáli przeciwko drugiemu.

7. Kdo zagiſté tebe rozeznáwá? A co máš geſſtoby toho odginud newzal? Pakli gſy odginud wzal/ y proč ſe chlubijš yakoby newzal?

Abowiem ktoz cie rozſadza? a co tez maß czegobyś nie wzial? A ieſlis wzial/ przecz ſie chlubiß tákobyś nie wzial?

ד

8 מֶן כַּדּוּ סְבַעְתּוּן לְכוּן
וְעַתַרְתּוּן וּבֶלְעָדַין
אַמְלֶכְתּוּן אֶשְׁתּוּף הֲוֵין א
אַמְלֶכְתּוּן דָּאף חֲנַן נַמְלֶךְ
עַמְכוּן׃

Voi ſete hormai ſatiati, voi ſete hormai arricchiti, voi hauete conſeguito il regno ſenza noi: e piaccia à Dio che voi habbiate conſeguito il regno, accioche ancor noi regniamo inſieme con eſſouoi.

9 סָבַר אֶנָא הָוֵין דַּלַן
לַשְׁלִיחֵא אַחֲרָיֵא הוּ סָמַן
אֱלָהָא אַיךְ דַּלְמוֹתָא
דַּהֲוַין תֵּאטְרוֹן לְעָלְמָא
לְמַלְאַכֵא וְלַבְנַי נָשָׁא׃

Imperoche io penſo che Iddio ci habbia diſegnati noi, à co che ſiamo vltimi Apoſtoli come perſone deputate à la morte: conciosia che noi ſiamo fatti ſpettacolo al mondo, & à gli Angeli, & a gli huomini.

10 חֲנַן שָׂטְיֵא מֶטּוּל
מְשִׁיחָא אַנְתּוּן דֵּין חַכִּימֵא
בַּמְשִׁיחָא חֲנַן כְּרִיהֵא
וְאַנְתּוּן חַיְלְתָנֵא אַנְתּוּן
מֶשְׁתַּבְּחִין וַחֲנַן מְצַטְעֲרִין׃

Noi ſiamo ſtolti per Chriſto, e voi prudenti in Chriſto: noi debili, e voi forti: voi honorati, e noi diſonorati.

11 עַד־מָא לְהָדָא שָׁעְתָא
כָּפְנִינַן וַצְהֵינַן וַעְרְטְלָיֵינַן
וּמֶתְקַפְּחִינַן וּבַית קְיָמָא
לֵית לַן׃

Infin à queſt'hora noi habbiamo e fame è ſete, è ſiamo ignudi, è riceuiamo de le guanciate, & andiam vagabondi.

12 וְלָאֵינַן כַּד פָּלְחִינַן ב
בְּאִידַין מְצַעֲרִין לַן
וּמְבַרְכִינַן רָדְפִין לַן
וּמְסַיְבְרִינַן׃

Et affatichiamoci lauorando con le proprie mani. Dicendoſi mal di noi, noi diciamo bene: eſſendo perſeguitati, ſopportiamo.

13 מְצַלְּחִין לַן וּבָעֵינַן מֶנְּהוֹן
אַיךְ נְפָתָא דְּעָלְמָא הֲוַין
וְכוּפְּרָא דְּכֻל נָשׁ עַד־מָא
לְהָשָׁא׃

Eſſendoci dette de l'ingiurie, preghiamo: noi ſiam fatti come le lordure del mondo, la raſchiatura di tutti, infin ad hora.

ד

8 מֵעַתָּה שְׂבַעְתֶּם עַתָּה עֲשַׁרְתֶּם
מִבַּלְעָדֵינוּ מְלַכְתֶּם וּמִי יִתֵּן כִּי־
מְלַכְתֶּם אֲשֶׁר גַּם אֲנַחְנוּ נִמְלֹךְ
עִמָּכֶם׃

Ya eſtays hartos: ya eſtays ricos: ſin nos reynays ya: y oxala reyneys paraque nos reynemos tambien juntamente con voſotros.

9 וּמְחַשֵּׁב אֲנִי כִּי־הֱשִׂמָנוּ אֱלֹהִים
הַשְּׁלִיחִים אֲנַחְנוּ לָאַחֲרוֹנִים
וְכִבְנֵי־מָוֶת כִּי־רָאוּיָה נִהְיֵינוּ
לָעוֹלָם לַמַּלְאָכִים וְלָאֲנָשִׁים׃

Porque, à loque pienſo. Dios nos ha moſtrado por los poſtreros de los Apoſtoles, como à ſentenciados à muerte: Porque ſomos hechos eſpectaculo àl mundo, y à los Angeles, y à los hombres.

10 אֲנַחְנוּ כְּסִילִים בַּעֲבוּר הַמָּשִׁיחַ
וְאַתֶּם נְבוֹנִים בַּמָּשִׁיחַ אֲנַחְנוּ
נַחֲלִים וְאַתֶּם גִּבּוֹרִים אַתֶּם
נִכְבָּדִים וַאֲנַחְנוּ נֶחֱרָפִים׃

Noſotros locos por amor del Chriſto, y voſotros prudentes en el Chriſto. noſotros flacos, y voſotros fuertes: voſotros nobles, y noſotros viles.

11 עַד הָעֵת הַזֹּאת רְעֵבִים גַּם
צְמֵאִים נַפְשֵׁנוּ בָּנוּ תִּתְעַטֵּף
עֲרוּמִּים מֻכֵּי־פָנִים נָעִים וְנָדִים׃

Haſta eſta hora hambreamos y tenemos ſed y eſtamos deſnudos, y ſomos heridos de peſcoçones, y andamos vagabundos.

12 וְיָגַעְנוּ לִפְעוֹל בִּידֵינוּ מְקֻלָּלִים
נְבָרֵךְ נִרְדָּפִים נִתְאַפֵּק׃

Y trabajamos, obrando de nueſtras manos: ſomos maldichos, y bendezimos: padecemos perſecucion, y ſuffrimos:

13 מְנֹאָצִים נִתְחַנֵּן כְּמוֹ
מַדְמֵנוֹת הָעוֹלָם הָיִינוּ סְחִי
וּמָאוֹס כֻּלָּם כַּסּוּחָה בְּקֶרֶב חוּצוֹת
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

Somos blaſphemados, y rogamos, ſomos auidos como por la vaſſura deeſte mundo, immundicias de todos haſta aora.

δ.

8. Ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε. χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσαμεν.

Vous eſtes deſia ſaoulés, vous eſtes deſia enrichis, vous eſtes faits rois ſans nous: à la miene volonté que vous regniſſiez, afin que nous auſſi regniſſions auec vous:

9. Δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους· ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.

Car ie penſe que Dieu nous a mis en monſtre, voire nous, qui ſommes les derniers Apoſtres, comme gens cōdamnés à mort, veu que nous ſommes rendus le ſpectacle du monde, & des Anges, & des hommes.

10 Ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.

Nous ſommes fols pour l'amour de Chriſt, mais vous eſtes ſages en Chriſt: nous ſōmes debiles, & vous forts: vous eſtes honorables, & nous ſans honneur.

11. Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινάομεν καὶ διψάομεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν.

Iuſqu'à ceſte heure nous ſouffrons & faim, & ſoif, & ſōmes nuds, & ſommes buffetés, & ſommes vagabonds.

12. Καὶ κοπιάομεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι ἀνεχόμεθα.

Et trauaillons œuurans de nos propres mains: on dit mal de nous, & nous beniſſons: nous ſommes perſecutés, & nous l'endurons:

13. Βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.

Nous ſommes blaſmés, & nous prions: nous ſommes faits comme les balliures du monde, & comme la raclure de tous, iuſqu'à maintenant.

CAP. IIII.

8. Iam ſaturati eſtis, iam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis, & utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus.

Nowe ye are full: now ye are made rich: ye reigne as Kinges without vs/& would to God yee did reigne/that wee alſo might reigne with you.

9. Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos noviſſimos oſtendit, tanquam morti deſtinatos: quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & angelis & hominibus.

For I thinke that God hath ſet forth vs the laſt Apoſtles/ as men appointed to death: for we are made a gaſing ſtock vnto the worlde/ and to the Angels/and to men.

10. Nos ſtulti propter Chriſtum: vos autem prudentes in Chriſto: nos infirmi: vos autem fortes, vos nobiles: nos autem ignobiles.

Wee are fooles for Chriſtes ſake/ and yee are wiſe in Chriſt: we are weake/ and ye ſtrong: ye are honourable/ and wee are deſpiſed.

11. Vſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, & inſtabiles ſumus.

Vnto this houre wee both hunger/ and thirſt/and are nacked/and are buffeted/ and haue no certaine dwelling place.

12. Et laboramus operantes manibus noſtris, maledicimur: & benedicimus, perſecutionem patimur: & ſuſtinemus.

And labour working with our owne handes: we are reuiled/ and yet we bleſſe: we are perſecuted/ aud ſuffer it.

13. Blaſphemamur: & obſecramus, tanquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſêma uſque adhuc,

We are euill ſpoken of/and we praye: we are made as the filth of the worlde/ the offſkowring of all things/ vnto this time.

Das IIII. Capitel.

8. Jhr ſeyt ſchon ſatt worden/ jr ſeyt ſchon reich worden/ jhr herrſchet ohn vns/ vnd wolte Gott jhr herrſchetet/ auff daß auch wir mit euch herrſchen möchten.

J ere allerede bleffne Mætte/ J ere allerede bleffne Rige/ J regere vden oſſ/ oc Gud giffue at i regerede/ Paa det at wi maatte oc regere met eder.

9. Jch halte aber/ Gott habe vns Apoſtel für die allergeringſten dargeſtellet/ als dem tode übergeben. Denn wir ſind ein Schawſpil worden der Welt/ vnnd den Engeln/ vnnd den Menſchen.

Oc ieg acter// at Gud haffuer giort oſſ Apoſtler til de allerringeſte/ ſom offuergiffue til Døden. Thi wi ere bleffne it Vidunder faar Verden/ oc faar Englene/ oc faar Menniſken.

10. Wir ſind Narren vmb Chriſti willen/ jhr aber ſeydt klug in Chriſto. Wir ſchwach/ jhr aber ſtarck/ jr herrlich/ wir aber verachtet.

Wi ere Daarer for Chriſti ſkyld/ Men i ere kloge i Chriſto. Wi ſkrøbelige/ Men i ſtercke. J herlige/ Men wi foractede.

11. Biß auff diſe Stunde leiden wir hunger vnd durſt/ vnd ſind nacket/ vnd werden geſchlagen/ vnnd haben keine gewiſſe ſtette.

Wi lide hunger oc tørſt indtil denne ſtund/ oc ere nøgne/ oc bliffue ſlagne/ oc haffue ingen vis Sted.

12. Vnd arbeiten vnnd wircken mit vnſern eigen händen. Man ſchilt vns/ ſo ſegnen wir/ man verfolget vns/ ſo dulden wirs.

Oc wi arbeyde oc gøre met egne Hender. Mand taler oſſ ilde til/ ſaa velſigne wi/ Mand forfølger oſſ/ ſaa lide wi det.

13. Man läſtert vns/ ſo flehen wir/ Wir ſind ſtets als ein Fluch der Welt/ vnd ein Fegopffer aller Leute.

Man d beſpaatter oſſ/ ſaa formane wi/ Wi ere ſtedze ſom Verdens Forbandelſe/ oc it affſkum faar alle Folck.

Kapitola IIII.

8. Giž wy naſyceni/ giž bohatij včiněni gſte: bez nás kralugete/ a dayž waam to Buoh/ abyſſte kralowali/ abychom y my takě ſpolu s wámi kralowali.

Jużeſcie náſyceni/ iuż vbogáceni/ y oprocz nas doſtáliſcie Kroleſtwá/ á day to Boże ábyſcie doſtháli Kroleſtwa/ żebyſmy ſpolecznie z wámi krolowáli.

9 Mám zagiſté za to/ že nás Buoh/ kteřijž gſme Apoſtolé poſlednij/ okázal/ yakožto ſmrti oddané. Nebo gſme diwadlo včiněni tomuto Swětu y Angeluom/ y Lidem.

Bo mniemam iż Bog nas oſthátnie Apoſtoly náznáczil iáko by na śmierć ſkázane/ ábowiem ſtáliſmy ſie ná podziw świátu/ Aniołom/ y ludziam.

10. My bláżni pro Krysta: ale wy maudřij ſkrze Kryſta. My mdlij/ wy pak ſylnij. Wy wzáctnij/ ale my opowrženij.

My głupi dla Kryſtuſá/ á wy mądrzy w Kryſtuſie/ my mdli/ á wy mocni/ wy zacnymi/ á my bez vcciwoſci.

11. Až do tohoto čaſu/ y lačnijme/ y žijžnijme/ y nahotu trpijme/ poličkowáni býwáme/ a nemagijce giſtého ſwého obydlij.

Aż do tey godziny łáknięmy y prágniemy/ y nádzy jeſteſmy/ y policzkowáni bywamy/ y tułamy ſie.

12. A pracugeme dělagijce rukama wlaſtnijma: Kteřij zlořečij nám/ my gim dobrořečijme: protiwenſtwij trpijce mijle ſnáſſýme;

Y prácuiemz robiąc własnymi rękomá gdy o nas źle mowią/ dobrorzeczymy/ gdy nas prześládują/ cierpiemy.

13. Když ſe nám rauhagij/ my ſe za ně modlijme. Jako ſmeti tohoto Swěta včiněni gſme/ a yako něyaký ohryzek mezy wſſemi až do tohoto dne.

Gdy bywamy oſławieni/ modlimy ſie/ ſtaliſmy ſie śmieciámi świátá/ y iáko ſtrużyny wſzytkich áż do tad.

ד

14 לָא הֲוָא אֵיךְ דַּאבְהֶתְכוּן
כָּתֵב אֲנָא הָלֵין אֶלָּא אֵיךְ
דְּלַבְנַיָּא חַבִּיבֵא מַרְתֵּא
אֲנָא ׃

Io non iſcriuo gia queſte coſe per iſuergognarui : ma vi ammoniſco come miei diletti figliuoli.

15 אִין גֵּיר רֶבּוֹ תָּרֵבָא
יֶהְווֹן לְכוֹן בַּמְשִׁיחָא אֶלָּא
לָא סַגִּיָּאא אַבָהֵא בְּיֵשׁוּעַ
גֵּיר מְשִׁיחָא אֲנָא הוּ
אוֹלֶדְתְּכוּן בַּסְבַרְתָּא ׃

Imperoche ſe ben voi haueſte dieci milia pedagoghi in Chriſto, nondimeno voi non hauete molti padri : percioche io v'ho generati in Chriſto IESV, per l'Euangelio.

16 בָּעֵא אֲנָא הָכִיל
מֶנְּכוֹן דְּבִי תֶּתְדַּמּוֹן ׃

Io vi prego dunque che voi ſiate miei imitatori.

17 מֶטּוּל הָנָא שַׁדְּרֵת
לְוָתְכוֹן לְטִימָתֵאוֹס
דְּאִיתַוְהי בְּרִי חַבִּיבָא
וּמְהַימְנָא בְּמָרְיָא דְּהוּ
נַעְהֶדְכוֹן אוֹרְחָתִי
דְּבַמְשִׁיחָא אֵיךְ מֵדֵם
דְּמַלֵּף אֲנָא בְּכֻלְּהֵין ע
עִדָּתָא ׃

Per queſta cagione ho mandato à voi Timoteo, ilquale è mio cariſſimo figliuolo, e fedele nel Signore, che vi ridurrà in memoria le mie vie in Chriſto : come io inſegno per tutto in ogni Chieſa.

18 אֵיךְ הַו דְּיִין דְּלָא אָתֵא
אֲנָא לְוָתְכוֹן אֶתְחַתַּרוּ
אֲנָשָׁא מֶנְּכוֹן ׃

Alcuni ſi ſono gonfiati, come ſe io non doueſſi venire à voi.

19 אֶלָּא אִן מָרְיָא צָבֵא
בַּעֲגַל אָתֵא אֲנָא לְוָתְכוֹן
וְאֵדַע לָא מֶלַּתְהוֹן דְּהָנוֹן
דַּמְרִימִין נַפְשְׁהוֹן אֶלָּא
חַיְלְהוֹן ׃

Ma io verrò ben toſto à voi, ſe il Signor vorrà : e conoſcerò, non gia il parlar di coloro che ſi ſono gonfiati, ma la virtù.

20 מַלְכוּתֵהּ גֵּיר דַּאלָהָא
לָא הֲוָת בְּמֶלְּתָא אֶלָּא
בְּחַיְלָא ׃

Percioche il regno di Dio non conſiſte nel parlare, ma ne la virtù de lo Spirito.

ד

14 לֹא לְהַכְלִים אֶתְכֶם כּוֹתֵב
אֲנִי זֹאת כִּי־אִם כְּבָנַי יְדִידַי
מְיַסֵּר וּמֵבִין אָנֹכִי ׃

No eſcriuo eſto para auergonçarhos : mas amoneſtohos como à mis hijos amados.

15 כִּי אִם יֵשׁ לָכֶם רִבְבוֹת
הַמְלַמְּדִים בַּמָּשִׁיחַ אַךְ לֹא יִהְיוּ
אָבוֹת כִּי־בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בַּבְּשׂוֹרָה
הוֹלַדְתִּי אֶתְכֶם ׃

Porque aunque tengays diez mil ayos en el Chriſto, no tendreys muchos padres : que en el Chriſto Ieſus yo hos engendré por el Euangelio.

16 לָכֵן שֹׁאֵל אֲנִי מִמְּכֶם תִּדָּמוּ
לִי ׃

Portanto ruegohos que me ymiteys.

17 וּבַעֲבוּר כֵּן שָׁלַחְתִּי אֲלֵיכֶם
אֶת־טִימוֹטְאוֹס אֲשֶׁר הוּא בְּנִי
אֲהוּבִי וְנֶאֱמָן בַּיהוָה אֲשֶׁר יְסַפֵּר
לָכֶם אֶת־דְּרָכַי אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ
כְּמוֹנִי תָמִיד בְּכָל־הָעֵדָה מְלַמֵּד ׃

Por loqual hos embie à Timotheo, que es mi hijo amado, y fiel en el Sennor, el qual hos amoneſtará de mis caminos quales ſean en el Chriſto, de la manera que enſenno en todas partes, en todas las Igleſias.

18 כְּמוֹהֶם כִּי־בוֹא לֹא בָאתִי
אֲלֵיכֶם יִפִּיחוּ אֲנָשִׁים מֵהֵמָּה ׃

Mas como ſi nunca vuieſſe, yo de venir à voſotros, anſi andan hinchados algunos.

19 אַךְ אָבוֹא בִמְהֵרָה אֲלֵיכֶם
אִם יִרְצֶה יְהוָה וְאֵדְעָה לֹא אֶת־
דִּבְרֵי הַנְּפוּחִים בְּנַפְשָׁם כִּי־אִם
אֶת־הַגְּבוּרָה ׃

Empero vendré preſto à voſotros, ſi el Sennor quiſiere : y entenderé, no las palabras de eſtos que anſi andan hinchados, ſino la virtud.

20 כִּי־לֹא בַעֲלִילַת הַדְּבָרִים
מַלְכוּת אֱלֹהִים תָּקוּם כִּי־אִם
בִּגְבוּרָה ׃

Porque no eſta el Reyno de Dios en palabras ſino en virtud.

δ.

14. Οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.

Ie n'eſcri point ces choſes pour vous faire honte : mais ie vous admonneſte comme mes chers enfans.

15. Ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ. ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.

Car quand vous auriez dix mille pedagogues en Chriſt : neantmoins vous n'auez pas pluſieurs peres, car c'eſt moi qui vous ai engendré en Ieſus Chriſt par l'Euangile.

16. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.

Ie vous prie donc que vous ſoyez mes imitateurs.

17. Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.

Pour ceſte cauſe vous-ai ie enuoyé Timothee, qui eſt mon fils bien aimé & fidele en noſtre Seigneur : lequel vous ramenteura mes voyes en Chriſt, comme i'enſeigne par tout en chacune Egliſe.

18. Ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες·

Or ſe ſont enflés quelques vns, cõme ſi ie ne deuoye point venir vers vous.

19. Ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν.

Mais ie viendrai bien toſt vers vous, ſi le Seigneur le veut : & cognoiſtrai nõ point la parole de ceux qui ſe ſont enflés, mais la vertu.

20. Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀλλ' ἐν δυνάμει.

Car le royaume de Dieu ne giſt point en parole, mais en vertu.

CAP. IIII.

14. Non ut cõfundam vos, hæc ſcribo: ſed ut filios meos chariſſimos moneo.

I write not theſe thinges to ſhame you, but as my beloued children I admoniſhe you.

15. Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto Ieſu, ſed non multos patres. Nam in Chriſto Ieſu, per Evangelium ego vos genui.

For though yee haue ten thouſand inſtructours in Chriſt / yet haue ye not manie fathers: for in Chriſt Jeſus I haue begotten you through the Goſpell.

16. Rogo ergo vos, imitatores mei eſtote (*ſicut & ego Chriſti.*)

Wherefore / I pray you, be yee followers of me.

17. Ideo miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus chariſſimus & fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut ubique in omni Eccleſia doceo.

For this cauſe haue I ſent vnto you Timotheus / which is my beloued ſonne, and faythfull in the Lorde / which ſhall put you in remembrance of my wayes in Chriſt as I teache euery where in euery Church.

18. Tanquam non venturus ſim ad vos, ſic inflati ſunt quidam.

Some are puffed vp as though I would not come to you.

19. Veniam autem ad vos citò, ſi Dominus voluerit: & cognoſcam non ſermonem eorum qui inflati ſunt, ſed virtutem.

But I will come to you ſhortly, if the Lorde will, and will knowe, not the ſpeach of them which are puffed vp, but the power.

20. Non enim in ſermone eſt regnum Dei: ſed in virtute.

For the kingdome of God is not in word, but in power.

Das IIII. Capitel.

14. Nicht ſchreibe ich ſolches / daß ich euch beſchäme / ſondern ich vermahne euch / als meine liebe Kinder.

Dette ſcriffuer ieg icke / at ieg vil beſkemme eder / Men ieg formaner eder / ſom mine kære Børn.

15. Denn ob jhr gleich zehen tauſend Zuchtmeiſter hettet in Chriſto / ſo habt jhr doch nicht vil Väter / denn ich habe euch gezeuget in Chriſto Jeſu durchs Evangelium.

Fordi at haffde i end thi tuſinde Tuctemeſtere i Chriſto / Saa haffue i dog icke mange Fedre / Thi ieg fødde eder i Chriſto Jheſu / formedelſt Euangelium.

16. Darumb ermane ich euch / ſeyt meine Nachfolger.

Der faare formaner ieg eder / verer mine Efterfølgere.

17. Auß derſelbigen vrſache hab ich Timotheum zu euch geſandt / welcher iſt mein lieber vnd getrewer Sohn in dem HERREN / daß er euch erinnere meiner wege / die da in Chriſto ſind / Gleich wie ich an allen enden / in allen Gemeinen lehre.

For denne ſamme ſag ſende ieg Timotheum til eder / ſom er min elſkelige oc trofaſte Søn i HERREN / at hand ſkal paa minde eder om mine Veye / ſom ere i Chriſto / Lige ſom ieg lærer alleuegne / i huer Menighed.

18. Es blehen ſich etliche auff / als würde ich nicht zu euch kommen.

Der opblæſe ſig nogle / lige ſom ieg ſkulde icke komme til eder.

19. Ich wil aber gar kürtzlich zu euch kommen / ſo der HERR wil / vnd erlernen / nicht die wort der auffgeblaſenen / ſondern die Krafft.

Men ieg vil meget ſnarlige komme til eder / om HERREN vil / oc forfare / icke de opblæſdis ord / men kraffren.

20. Denn das Reich Gottes ſtehet nicht in worten / ſondern in krafft.

Thi Guds Rige ſtaar icke i ord / men i kraffcen.

Kapitola IIII.

14. Ne proto toto pijſſy abych wás zahanbil / ale yako ſyny mě naymilegſſý napominám:

Nie pißec wam thych rzeczy ábych was záwſtydźił / ále nápominam iáko ſyny moie miłe.

15. Neb byſſte pak deſet Tiſýcůw Pěſtaunůw měli w Kryſtu / wſſak proto nemnoho máte Otcůw. Poněwádž w Kryſtu Gežijſſý ſkrze Ewangelium yá gſem wás zplodil.

Abowiem chocbyſcie mieli dźieſiec thyſiecy miſtrzow w Kryſtuſie / wßákże nie wiele oycow macie / bom ci ia was w Kryſthuſie Jezuſie przez Ewánielia vrodził.

16. A protož (Bratřij) napominám wás / abyſſte byli náſledownijcy mogi (yako y yá gſem Kryſtuow.)

Przetho was proßę bądźcie náſládowcámi moimi.

17. Pro tu přijčinu poſlal gſem k wám Tymothea / kterýžto geſt Syn muog naymilegſſý a wěrný w Pánu Bohu / kterýž wám připomijnati bude Včenij mé / kteréž geſt w Kryſtu Gežijſſy / yakž wſſudy w každé Cyrkwi včijm.

Dla tegoć ia wam poſłał Tymotheußá / ktory ieſt ſyn moy miły y wierny w Pánie / ktory wam przywiedźie ná pámięć drogi moie w Kryſtuſie / iáko w káżdym kościele vczę.

18. Rowně yakobych neměl k wám přigijti / tak ſe pyſſně pozdwihli někteřij.

Ale iákobych ia nie miał przyydź do was nádęli ſię niektorzy.

19. Ale přijgdu k wám brzo / budeli PAN ráčiti: a poznám / ne řeč těch kteřijž gſau pyſſnij a zpurnij / ale moc.

Lecz rychło przyyde do was / ieſli Pan będźie raczył / y poznam nie powieść tych to nádętych / ále moc (duchowna.)

20. Nebť nezáležij Králowſtwij Božij w řeči / ale w mocy.

Abowiem nie w mowie nale y kroleſtwo Boże / ale w mocy (duchá)

ד

21 איכנא צבין אנתון בחוטרא אתא לותכון או בחובא וברוחא מ מכיכתא׃

Che volete voi? ch'io venghi à voi con la verga, ò con la charita, e ſpirito di manſuetudine?

ה

1 סכא משתמעא בינתכון זניותא ודאיך הדא זניותא אידא דאף לא בית חנפא משתמהא עדמא דנסב ברא אנתת אבוהי׃

Al tutto s'ode eſſer fra voi de la fornicatione: e tal fornicatione che nepur fra i Gentili ſi nomina: cioè che alcun ſi tenga la moglie di ſuo padre.

2 ואנתון חתירין אנתון ולא הוין יתיראית יתבתון באבלא דנשתקל מן בינתכון הו מן דהנא סוערנא סער׃

E voi ſete gonfiati, e non piu toſto hauete pianto, accioche fuſſe tolto via del mezo di voi, colui che ha fatto queſto male.

3 אנא גיר כד רחיק אנא מנכון בפגר וקריב אנא לכון ברוח מן כדו דנת איך קריבא להו מן דהנא סער׃

Io certo, come aſſente col corpo, ma preſente con lo ſpirito, ho gia giudicato come preſente, che colui ch'ha fatto queſto male.

4 דבשמה דמרן ישוע משיחא תתכנשון כלכון ואנא עמכון ברוח עם חילה דמרן ישוע משיחא׃

Congregati inſieme, voi & lo ſpirito mio nel Nome del noſtro Signor IESV Chriſto, con la poteſtà del noſtro Signor IESV Chriſto.

5 ותשלמוניהי להנא לסטנא לאבדנא דבגרה דברוח יחא ביומה דמרן ישוע משיחא׃

Coſi fatto huomo dico ſia dato à ſatana in diſtruttion de la carne, accioche lo ſpirito ſia ſaluo nel giorno del Signor IESV (Chriſto.)

ד

21 מה חפצתם הבשבט אבוא אליכם או־באהבה וברוח ענוה׃

Que quereys? vendré à voſotros con vara, o con charidad y con Eſpiritu de manſedumbre?

ה

1 בכליל נשמעה בכם תזנות וכזאת תזנות אשר איננה בגוים בשם נקבה כן כי־איש לקח את־אשת אביו׃

Decierto ſe oye entre voſotros fornicacion y tal fornicacion qual ni aun (ſe nombra) entre las Gentes: tanto que alguno tenga la muger de ſu padre.

2 ואתם נפוחים הוים הלא יותר התאבלו אשר ינשא מתוככם אשר את־מעשה הזה עשה׃

Y voſotros eſtays hinchados, y no tuuiſtes antes luto: para que fueſſe quitado de en medio de voſotros el que hizo tal obra-

3 ואני כמו רחוק ממכם בגויה וקרוב לפניכם ברוח עת גזרתי כמו קרוב אותו אשר את מעשה כזה עשה׃

Yo ciertamente como auſente con el cuerpo, mas preſente con el Eſpiritu, ya como preſente he juzgado, que el que eſto anſi ha cometido.

4 בשם־אדנינו ישוע המשיח אם תקהלו אתם ורוחי בגבורת אדנינו ישוע המשיח׃

En el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto: ayuntados voſotros y mi eſpiritu, con la facultad del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

5 להסגיר את־אשר כזה בידי השטן לאבדן הבשר אשר תושע הרוח ביום אדנינו ישוע המשיח׃

El tal ſea entregado à Satanas para muerte de la carne, porque el Eſpiritu ſea ſaluo en el dia del Sennor Ieſus (el Chriſto.)

δ.

21. Τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πρᾳότητος;

Que voulez-vous? viendrai-ie à vous auec la verge, ou en charité & eſprit de douceur?

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν.

On oit totalement dire qu'il y a entre vous paillardiſe, voire telle paillardiſe, qu'entre les Gentils n'eſt faite mention de ſemblable: c'eſt que quelcun entretient la femme de ſon pere.

2. Καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

Et vous eſtes enflés, & n'auez point pluſtoſt mené dueil, afin que celui qui a commis ceſt acte fuſt oſté du milieu de vous?

3. Ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον.

Moi certes, comme abſent de corps, mais preſent d'eſprit, ai deſia arreſté comme preſent. touchant celui qui a ainſi commis vn tel acte.

4. Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(Vous & mon eſprit eſtans aſſemblés au Nom de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, auec la puiſſance de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

5. Παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Qu'vn tel ſoit liuré à Satan, à la deſtructiō de la chair: afin que l'eſprit ſoit ſauué au iour du Seigneur Ieſus (Chriſt.)

CAP. IIII.

21. Quid vultis? in virga veniam ad vos:an in charitate, & ſpiritu manſuetudinis?

What will ye? ſhall I come vnto you with a rodde/or in loue/ and in the Spirit of meekenes?

CAP. V.

OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita ut uxorem patris aliquis habeat.

It is heard certainely that there is fornication among you/and ſuch fornication as is not once named among the Gentiles/that one ſhoulde haue his fathers wiſe.

2. Et vos inflati eſtis:& non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.

And yee are puffed vp and haue not rather ſorowed/that hee which hath done this deede/ might bee put from among you.

3. Ego quidem abſens corpore,præſens autem ſpiritu, iam iudicavi ut præſens, eum qui ſic operatus eſt.

For I verely as abſent in body/but preſent in ſpirit/haue determined already as though I were preſent / that hee that hath thus done thing.

4. In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti.

When ye are gathered together/and my ſpirit / in the Name of our Lorde Ieſus Chriſt / that ſuch one / I ſay / by the power of our Lord Ieſus Chriſt.

5. Tradere huiuſmodi Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Be deliuered vnto Satan / for the deſtruction of the fleſhe / that the ſpirit may be ſaued in the day of the Lord Ieſus.

Das IIII. Capitel.

21. Was wolt jhr? Soll ich mit der Ruthen zu euch kommen / oder mit Liebe vnd ſanfftmütigem Geiſt?

Huad ville i? Skal ieg kamme til eder met Riſet/ eller met kærlighed oc en ſactmodig Aand?

Das V. Capitel.

Es gehet ein gemein Geſchrey/ daß hurerey vnter euch iſt/vnd eine ſolche Hurerey / da auch die Heiden nicht von zu ſagen wiſſen / daß einer ſeines Vaters Weib habe.

DEr gaar it almindeligt rycte / At der er Horeri iblant eder / oc ſaadant Horeri/ ſom Hedningene oc icke vide at ſige aff/ At en haffuer ſin Faders Huſtru.

2. Vnd jhr ſeydt auffgeblaſen/ vnnd habt nicht vil mehr leide getragen/ auff daß / der das Werck gethan hat/ von euch gethan würde.

Oc i ere opblæſde/oc haffue icke meget mere ſorg/ Paa det / at den ſom giorde den gerning / maatte tagis fra eder.

3. Ich zwar / als der ich mit dem Leibe nicht da bin/ doch mit dem Geiſt gegenwertig / habe ſchon als gegenwertig beſchloſſen / über den der ſolches gethan hat.

Sandelige / ieg ſom icke er der met Legemet / dog næruerendis met Aanden/ieg haffuer allerede lige ſom ieg vaare nærucrendis beſluttet/ offuer den / ſom dette giorde.

4. Inn dem Namen vnſers HErrn Jeſu Chriſti/ in eurer verſammlung/ mit meinem Geiſt / vñ mit der Krafft vnſers HErrn Jeſu Chriſti.

At i vor HERRIS Iheſu Chriſti Naffn / i eders vorſamling met min Aand / oc met vor HERRIS Iheſu Chriſti krafft.

5. Jhn zu übergeben dem Sathan/ zum verderben des fleiſches / auff daß der Geiſt ſelig werde am tage des HERRN Jeſu.

Befahle hannem Satan til Legemens forderffuelſe / Paa det at Aanden kand bliffue ſalig paa vor HERRIS Iheſu dag.

Kaptola IIII.

21. Coz toho dwěho chcete/s metlauli abych přiſſel/ čili s Láſkau/ a s duchem tichoſti?

Coz chcecie? z rozgali mam przyiydz do was/ czyli z miłośćia y z duchem cichośći?

Kapaptola V.

GWſſem ſlyſſý ſe/ že geſt mezy wámi ſmilſtwo/ yakě ſe ani mezy Pohany gmenuge/ tak že geden z wás má Manželku Otce ſwěho.

KOniecżnie ſłycháć iż miedzy wámi ieſt nieczyſtość/ y táka nieczyſtość ktora y miedzy pogány nie bywa wſpominána/ to ieſt/ iż niektory ma żone oycá ſwego.

2. A wy tak gſte nadutij/ že z toho žaloſti nemáte/ aby byl wyhnán z proſtředku wás takowý kdo geſt ten ſkutek včinil.

A wyśćie ſie nádeli/ y owſzemeśćie tego nie żálowáli/ áby był odiet z pośrzodku was ktory vczynek ten popełnił.

3. Já zagiſtě/ ač gſa wzdálen od wás tělem/ ale přijtomen duchem/ giž gſem to vſandil/ yakobych wám přijtomen byl/ aby ten kterýž to zlě včinil.

Jáć záiſte iáko nie obecny ciáłem/ ále obecny duchem/ iużćiem iáko obecny oſadził/ áby ten ktory to ták vczynil.

4. We gměnu Pána naſſeho Gežjſſe Kryſta/ ſegdance ſe ſpolu y s mým duchem/ a s mocý Pána Gežjſſe Kryſta.

(A wy bedac w imie Páná náſzego Jezu Kryſtá zgromádzeni z duchem moim) mocą Páná náſzego Jezu Kryſtá.

5. Dán byl takowý Satanu/ aby ho na těle trápil/ Duch pak aby ſpaſen byl w den Páná naſſeho Gežjſſe Kryſta.

Był podan ſzátánowi ná zginienie ćiáłá/ áby duch był záchowan w dźień on Páná Jezuſow.

ה

6 לָא שַׁפִּיר שׁוּבְהָרְכוֹן אַחַי לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דַּחֲמִירָא קַלִּיל כֻּלָּה גְּבִילְתָא מַחְמַע׃

La voſtra gloriatione non è punto buona. Non ſapete voi che vn poco di lieuito fa lieuitar tutta la maſſa?

7 דַּכּוֹ מֶנְּכוֹן חֲמִירָא עַתִּיקָא דְּתֶהְווֹן גְּבִילְתָא חַדְתָא אַיכַּנָּא דְּאִיתֵיכוֹן פַּטִּירָא פֶּצְחָא גֵּיר דִּילַן מְשִׁיחָא הוּ דְּאֶתְנְכֶס חֲלָפַין׃

Purgate dunque il vecchio lieuito, acciochè voi ſiate nuoua paſta, ſi come voi ſete azimi, perciochè la noſtra Paſcha è ſtata ſacrificata per noi, cioè, Chriſto.

8 מֶטּוּל הָנָא נַעְבֵּד עַדְעִאדָא לָא בַּחֲמִירָא עַתִּיקָא וְלָא בַּחֲמִירָא דְּבִישׁוּתָא וַדְמַרִירוּתָא אֶלָּא בְּפַטִּירָא דְּדַכְיוּתָא וַדְקַדִּישׁוּתָא׃

Perilche celebriamo la feſta, non gia col vecchio lieuito, ne col lieuito de la maluagità è malitia: ma con gli azimi de la ſincerità è verità.

9 כֶּתְבֵת לְכוֹן בְּאֶגַּרְתָּא דְּלָא תֶתְחַלְטוּן עַם זַנָּיֵא׃

Io vi ſcriſſi per vn'epiſtola: che voi non vi meſcolaſte co i fornicatori.

10 לָא הֵין אָמַר אֶנָּא עַם זַנָּיֵא דַּבְעָלְמָא הָנָא אַו עַל עָלוֹבֵא אַו עַל חָטוֹפֵא אַו עַל פָּלְחַי פַּתְכְּרֵא וְאֶן לָא חַיָּבִין הֲוֵיתוּן אַף מֶן — עָלְמָא לְמֶפַּק׃

Et non gia vniuerſalmente con i fornicatori di queſto mondo, ò con gli auari, ò con i rapaci, ò con gl'idolatri: ò altrimēti vi biſognarebbe certo vſcir del mondo.

11 הָדָא הֵין דְּכֶתְבֵת לְכוֹן דְּלָא תֶתְחַלְטוּן וְאֶן אִית דְּמֶתְקְרֵא אַחָא וְאִיתַוְהִי זַנָּיָא אַו עָלוּבָא אַו פָּלַח פַּתְכְּרֵא אַו מְצַעְרָן אַו רַוָּי אַו חָטוּף עַם אַיְנָא דְּהָכַנָּא הוּ אַף לָא לַחְמָא לְמֵאכַל׃

Ma hora quelch'io vi ſcriuo, che voi non vi meſcoliate, è che ſe alcuno che ſi nomini fratello, ſia fornicatore, ò auarò, ò idolatra, ò maldicente, ò imbriaco, ò rapace: con quel tale dico voi non debbiate pur mangiare.

ה

6 תְּהִלַּתְכֶם אֵינֶנָּה טוֹבָה הֲלֹא יוֹדְעִים אַתֶּם כִּי־שְׂאֹר מְעַט אֶת־כָּל־עֲרִיסָה יְחַמֵּץ׃

No es buena vueſtra jactancia. No ſabeys que con vn poquito de leuadura toda la maſſa ſe leûda?

7 לָכֵן בָּרְרוּ אֶת־שְׂאֹר יָשָׁן אֲשֶׁר תִּהְיוּ עֲרִיסָה חֲדָשָׁה כְּמוֹכֶם הַיּוֹם מַצּוֹת כִּי־פִסְחֵנוּ הַזָּבוּחַ עָלֵינוּ הַמָּשִׁיחַ הוּא׃

Limpiad pues la vieja leuadura para que ſeays nueua maſſa, como ſoys ſin leuádura, porque nueſtra Páſcua es ſacrificada por noſotros, el Chriſto.

8 עַל־כֵּן נָחֹג אֶת־הֶחָג לֹא בְחָמֵץ יָשָׁן וְלֹא בִשְׂאֹר הָרָעָה וּמְזִמָּה כִּי־אִם בְּמַצּוֹת תֻּמָּה וֶאֱמֶת׃

Anſique hagamos fieſta no en la vieja leuadura, ni en la leuadura de malicia y de maldad, ſino en panes por leudar de ſinceridad y de verdad.

9 כָּתַבְתִּי לָכֶם בְּאִגֶּרֶת לֹא לְהִתְעָרֵב לַקְּדֵשִׁים׃

Eſcripto hos he por carta, que no hos emboluays con los fornicarios.

10 אַךְ מְאוּמָה לֹא כָתַבְתִּי עַל־קְדֵשֵׁי הָעוֹלָם הַזֶּה אוֹ עַל־בֹּצְעֵי בֶצַע אוֹ עַל־טוֹרְפִים אוֹ עַל־עוֹבְדֵי אֱלִילִים וּבַעֲבוּר כֵּן יְהִי־צָרְכְּכֶם לָצֵאת מִן־הָעוֹלָם׃

No del todo con los fornicarios deeſte mundo, o con los auaros, o con los ladrones, o idolatras: otramente ſeria hos meneſter ſalir del mundo.

11 וְעַתָּה כָּתַבְתִּי לָכֶם לֹא לְהִתְעָרֵב אִם אִישׁ הַנִּקְרָא אָח יִהְיֶה קָדֵשׁ אוֹ־בוֹצֵעַ בֶּצַע אוֹ־עוֹבֵד אֱלִילִים אוֹ־בַעַל מְרִיבוֹת אוֹ־סוֹבֵא אוֹ־טוֹרֵף אֶת־הָאִישׁ כָּזֶה גַּם לֹא לֶאֱכֹל לָחֶם׃

Mas aora hôs he eſcripto, que no hos emboluays, es à ſaber, Que ſi alguno llamandoſe Hermano fuere fornicario, o auaro, o idolatra, o maldiziente, o borracho, o ladron, con el tal ni aun comays.

ε´.

6. Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;

Voſtre vantance n'eſt point bonne: ne ſauez-vous pas bien qu'vn peu de leuain fait leuer toute la paſte?

7. Ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη, Χριστός.

Repurgez donc le vieil leuain, afin que vous ſoyez nouuelle paſte, comme vous eſtes ſans leuain. Car noſtre Paſque, aſſauoir Chriſt, a eſté ſacrifié pour nous.

8. Ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

Parquoi faiſons la feſte, non point auec vieil leuain, ni auec leuain de mauuaiſtie & de malice, mais auec pains ſans leuain de ſincerité & de verité.

9. Ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις·

Ie vous ai eſcrit par lettres que vous ne vous entremeſliez-point auec les paillards.

10. Καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις. ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν.

Mais n'entendant pas abſolument d'auec les paillards de ce monde, ou auaricieux, ou rauiſſeurs, ou idolatres: car autrement certes il vous faudroit ſortir du monde.

11. Νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ λοίδορος, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

Or maintenant, ie vous eſcri que vous ne vous y entremeſliez point: c'eſt que ſi quelcun qui ſe nomme frere, eſt paillard, ou auaricieux, ou idolatre, ou meſdiſant, ou yurongne ou rauiſſeur, vous ne mangiez pas meſme auec vn tel.

CAP. V.

6. Non eſt bona gloriatio veſtra Neſcitis quia modicum fermẽtum totam maſſam corrumpit?

Your reioycing is not good: know ye not that a litle leauen/ leaueneth the whole lumpe?

7. Expurgate vetus fermentum, ut ſitis nova conſperſio, ſicut eſtis azymi. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.

Purge out therefore the olde leauen/ that yee may be a newe lumpe/ as ye are vnleauened: for Chriſt our Paſſeouer is ſacrificed for vs.

8. Itaq; epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.

Therefore let vs keepe the feaſt/ not with old leauen/ neither in the leauen of maliciouſnes and wickednes: but with the vnleauened bread of ſynceritie and trueth.

9. Scripſi vobis in epiſtola, Ne commiſceamini fornicariis.

I wrote vnto you in an Epiſtle/ that ye ſhould not companie together with fornicatours.

10. Non utique fornicariis huius mundi, aut avaris, aut rapacibus, aut idólis ſervientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiſſe.

And not altogether with the fornicatours of this worlde/ or with the couetous/ or with extortioners/ or with idolaters: for then ye muſt go out of the worlde.

11. Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri, ſi is qui frater nominatur, eſt fornicator, aut avarus, aut idólis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax: cum eiuſmodi nec cibum ſumere.

But nowe I haue written vnto you/ that ye cõpany not together: if yͤ any is called a brother/ be a fornicator/ or couetous/ or an idolater/ or a railer/ or a drunkard/ or an extortioner/ with ſuch one eate not.

Das V. Capitel.

6. Euer rhum iſt nicht fein. Wiſſet jr nicht daß ein wenig Sauerteig den gantzen Teig verſeuret?

Eders Roſſ er icke ſmuck. Vide i icke/ at liden Surdey gør den gantſke Dey ſur?

7. Darumb feget den alten Sauerteig auß/ auff daß jhr ein neuer Teig ſeydt/ gleich wie jr vngeſeuert ſeydt. Denn wir haben auch ein Oſterlam̃/ das iſt Chriſtus/ für vns geopffert.

Der faare vdrenſer den gamle Surdey/ paa det i kunde vere en ny Dey/ lige ſom i ere wſurede. Thi wi haffue oc it Paaſkelam/ ſom er Chriſtus/ offret for oſſ.

8. Darumb laſſet vns Oſtern halten/ nicht im alten Sauerteig/ auch nicht im Sauerteig der Boßheit/ vnd Schalckheit/ Sondern inn dem Süßteig der Lauterkeit vnnd Warheit.

Der faare lader oſſ holde Paaſke/ icke i den gamle Surdey/ oc icke i ondſkaffs oc ſkalckheds Surdey/ Men i Renheds oc Sandheds ſøde Dey.

9. Ich habe euch geſchrieben in dem Brieffe/ daß jhr nichts ſolt zuſchaffen haben mit den Hurern.

Jeg ſcreff eder til/ vdi it Breff/ At i ſkulle inted haffue at ſkaffe met Skiørleffnere.

10. Das meine ich gar nicht von den Hurern inn diſer Welt/ oder von den Geitzigẽ/ oder von den Raubern/ oder von den Abgöttiſchen/ ſonſt müſtet jr die Welt räumen.

Det mener ieg ingenlunde om Skiørleffnere i denne Verden/ eller om Gerige/ eller om Røffuere/ eller om Affgudiſke/ Ellers maatte i fly aff Verden.

11. Nun aber habe ich euch geſchrieben/ jr ſolt nichts mit jnen zuſchaffen haben/ nemlich/ So jemand iſt/ der ſich leſſet einen Bruder nennen/ vnd iſt ein Hurer oder Geitziger/ oder ein Abgöttiſcher/ oder ein Läſterer/ oder ein Trunckenbold/ oder ein Räuber/ mit demſelbigen ſolt jhr auch nicht eſſen.

Oc nu haffuer ieg ſcreffuit eder til/ at i ſkulle inted haffue at ſkaffe met dem/ ſom er/ Der ſom nogen er/ ſom lader kalde ſig en Broder/ oc er en Skiørleffnere/ eller Gerig/ eller Affgudiſk/ eller en Beſpaattere/ eller en Dranckere/ eller en Roffuere/ Met de ſamme ſkulle i oc icke æde.

Kapitola. V.

6. Nenij dobrá a poctiwá chlauba waſſe. Zdaliž toho newijte/ že málo kwaſu/ wſſecko těſto poruſſuge?

Chlubá wáßá nie ieſt dobra/ á zaż nie wiecie iż trochá kwáſu wßytko zádziáłanie zákwáßa?

7 A protož wyčiſtte ſtarý kwas/ abyſſte byli nowé ſtropenij aneb těſto yakož gſte nenakwaſſeni. Neb zagiſté Beránek náš Welikonočnij/ obětowán geſt Kryſtus.

Wyczyśćcież tedy ſtáry kwás/ ábyśćie byli nowym zádziáłániem/ iáko bez kwáſu ieſteśćie/ ábowiem ofiárá náßá Wielkenocna ieſt zá nas ofiárowána/ to ieſt Kryſtus.

8. A protož ſlawné hodugme: ne w kwaſu ſtarém/ ani w kwaſu zloſti a neprawoſti/ ale w chlebijch nekwaſſených/ čiſtoty a prawdy.

A tákże obchodźmy świeto nie ſtárym kwáſem/ áni z kwáſem złośći y przewrotnośći/ ále z przáśnikámi ßczyrośći y prawdy.

9. Pſal gſem wám w Liſtu/ abyſſte ſe zaſe neſpogowali s ſmilnijky.

Piſałem wam w liśćie ábyśćie śie nie mießáli z nieczyſtymi.

10. A to ne s ſmilnijky tohoto Swěta/ aneb s lakomými/ neb s laupežnijky/ a neb s Modláři/ ſyc muſyli byſſte z tohoto ſwěta wygijti.

A nie iżby koniecznie z nieczyſtymi świátá tego/ ábo z łákomymi/ ábo z drapieżnymi/ ábo z bałwochwálcami/ bo byśćie, áiſte muśieli z tego świátá wynidź.

11. Protož wám y nynij pijſy/ abyſſte s nimi neobcowali/ yako/ geſtliže ten kterýž mezy wámi ſlowe bratr/ geſt ſmilnijkem/ neb lakomcem/ neb modláře neb zlořečce/ neb opilce/ neb dráč: s takowým ani negezte.

A teraz piſałem wam ábyśćie śie nie mießáli z nimi/ ieśliby śię kto ozywał bratem/ á byby álbo nieczyſtym/ ábo łákomym/ ábo bałwochwálcą/ ábo obmowcą/ ábo pijánicą/ ábo drapieżnym/ żebyśćie z tákowym áni iedli.

ה

12 מָא לִי גֵּיר לְמֶדַן לְבָרָיֵא אַנְתּוּן דֵּין לְדַלְגַו הוּנוּ :

Perche, che s'appartiene à me giudicare ancor quei che ſon fuore? Non giudicate voi quelli che ſon dentro?

13 לְבָרָיֵא דֵּין אֱלָהָא דָּאֵן וְשׁוּקְלוּהִי לְבִישָׁא מֶן בֵּינָתְכוּן :

Ma quelli che ſon fuore li giudica Iddio. Scacciate dunque via da voi quello ſcelerato.

ו

1 מַמְרַח אֱנָשׁ מֶנְּכוּן כַּד אִית לֵהּ דִּינָא עַם אַחוּהִי דִּידוּן קְדָם עַוָּלֵא וְלָא קְדָם קַדִּישֵׁא :

Hauendo alcun di voi da far con vn altro, ha egli ardire di farſi giudicare appreſſo gl'ingiuſti, e non appreſſo i Santi?

2 אָו לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּקַדִּישֵׁא לְעָלְמָא נְדוּנוּן וְאֶן עָלְמָא בְּכוּן מֶתְתְּדִין לָא שָׁוֵין אַנְתּוּן לְמֶדַן דִּינָא דַּקְדָּקֵא :

Non ſapete voi che i Santi giudicaranno il mondo? E ſe il mondo è giudicato per voi, ſete voi indegni de minimi giuditij?

3 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דַּלְמַלְאַכֵא דָּיְנִינַן חַד כְּמָא אֵילֵין דַּדְעָלְמָא אָנֵין הָנָא :

Non ſapete voi che noi giudicaremo gli Angeli, non pur le coſe di queſta vita?

4 אֶלָּא אֶן אִית לְכוּן דִּינָא עַל דְּעָלְמָא לְאֵילֵין דַּבְסִין בְּעִדְתָּא אוֹתֶבוּ לְכוּן בְּדִינָא :

Perilche, ſe voi hauete giuditij di coſe appartenenti à queſta vita mettete à ſedere quelli che ſono i meno ſtimati nela Chieſa.

ה

12 כִּי־מַה אֵלַי וַאֲשֶׁר בַּחוּץ הוּא לִשְׁפֹּט אוֹתוֹ הֲלֹא אֶת־אֲשֶׁר בַּבַּיִת תִּשְׁפֹּטוּ :

Porque que me va à mi en juzgar de los que eſtan fuera? no juzgays voſotros de los que eſtan dentro?

13 וְאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ הָאֱלֹהִים יִשְׁפְּטֵמוֹ וּבִעַרְתֶּם הָרָע מִקִּרְבְּכֶם:

Porque de los que eſtan fuera Dios juzgará. Quitad pues à eſte malo de voſotros miſmos.

ו

1 אִישׁ אִישׁ מִכֶּם אֲשֶׁר לוֹ דָּבָר עַל־רֵעֵהוּ הֲיִמָּלֵא לִבּוֹ לְהִשָּׁפֵט לִפְנֵי־הָרְשָׁעִים וְלֹא לִפְנֵי הַקְּדוֹשִׁים :

Oſa alguno de voſotros, teniendo pleyto con otro, yr à juyzio delante de los injuſtos, y no delante de Sanctos?

2 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־הַקְּדוֹשִׁים יִשְׁפְּטוּ אֶת־הָעוֹלָם וְאִם בָּכֶם יִשָּׁפֵט הָעוֹלָם הֲלֹא יֶשְׁנוּ לָכֶם מִשְׁפָּטִים קְטַנִּים הַזֶּה :

O no ſabeys que los Sanctos han de juzgar el mundo? Y ſi el mundo ha de ſer juzgado por voſotros, indignos ſoys que vays à juyzio por coſas muy pequennas.

3 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־נִשְׁפֹּט אֶת־הַמַּלְאָכִים כַּמָּה יוֹתֵר אֶת־אֲשֶׁר לָעוֹלָם הַזֶּה :

O no ſabeys que auemos de juzgar à los angeles? quanto mas las coſas deeſte ſiglo?

4 וְאִם עַל־דִּבְרֵי הָעוֹלָם הַזֶּה יֵשׁ לָכֶם לִשְׁפּוֹט אָז זִלּוּת לִבְנֵי אָדָם אֲשֶׁר בַּקְּהִלָּה תּוֹשִׁיבוּן בַּמִּשְׁפָּט :

Por tanto ſi vuierdes de tener juyzios de coſas de eſte ſiglo, los mas baxos que eſtan en la Igleſia, à los tales poned en las ſillas.

ε.

12. Τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;

Car qu'ai-ie à faire de iuger auſſi de ceux qui ſont de dehors? ne iugez-vous pas de ceux qui ſont de dedans?

13. Τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

Mais Dieu iuge ceux qui ſont de dehors Oſtez donc d'entre vous-meſmes le meſchant.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

ΤΟλμᾷ τις ὑμῶν, πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων;

Quand quelcun d'entre vous a quelque affaire contre vn autre, eſt-il bien ſi oſé d'aller en iugement par deuant les iniques, & non point par deuant les ſaincts:

2. Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;

Ne ſauez-vous pas que les ſaincts iugeront le monde? & ſi le monde eſt iugé par vous, eſtes-vous indignes de iuger des plus petites choſes?

3. Οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν, μήτι γε βιωτικά;

Ne ſauez-vous pas que nous iugerons les Anges? combien plus des choſes appartenantes à ceſte vie?

4. Βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε.

Par ainſi donc, ſi vous auez des plaidoyers touchant les affaires de ceſte vie eſtabliſſez au ſiege ceux qui ſont de moindre eſtime en l'Egliſe.

CAP. V.

12. Quid enim mihi de iis qui foris ſunt iudicare? Nónne de iis qui intus ſunt, vos iudicatis?

For what haue I to do / to iudge them alſo which are without? do ye not iudge them that are within?

13. Nam eos qui foris ſunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobiſipſis.

But God iudgeth them that are without. Put away therefore from among your ſelues that wicked man.

CAP. VI.

AVdet aliquis veſtrum habens negotium adverſus alterũ, iudicari apud iniquos, & non apud ſanctos?

Dare anie of you, hauing buſines againſt another, be iudged vnder the vniuſt, and not vnder the Saints?

2. An neſcitis quoniam ſancti de mundo iudicabũt? Et ſi in vobis iudicabitur mundus: indigni eſtis qui de minimis iudicetis?

Do ye not knowe / that the Saintes ſhall iudge the world? If the world thẽ ſhalbe iudged by you, are ye vnworthie to iudge the ſmalleſt matters?

3. Neſcitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis ſecularia.

Knowe ye not that we ſhall iudge the Angels? how much more things that pertaine to this life?

4. Secularia igitur iudicia ſi habueritis: contemptibiles qui ſunt in eccleſia, illos conſtituite ad iudicandum.

If then yee haue iudgementes of things pertaining to this life / ſet vp them which are leaſt eſteemed in the Church.

Das V. Capitel.

12. Denn was gehen mich die drauſſen an / daß ich ſie ſolt richten? Richtet jhr nicht / die da hinnen ſind?

Thi huad kommer mig det ved ſom er vduortis / at ieg det ſkulde døme? Døme i icke / dem ſom ere inden til?

13. Gott aber wirdt die da drauſſen ſind / richten. Thut von euch ſelbſt hinauß / wer da böſe iſt.

Men Gud ſkal døme dem / ſom ere vden til. Borttager ſelff fra eder / den ſom onder.

Das VI. Capitel.

Wie darff jemand vnter euch / ſo er eine ſache hat mit einem andern / hadern für den Vnrechten / vnd nicht für den Heiligen?

HVorledis tør nogen aff eder / ſom haffuer nogen Sag mod en anden / trette faar de wretferdige / oc icke faar de Hellige?

2. Wiſſet jhr nicht / daß die Heiligen die Welt richten werden? So denn nun die Welt ſoll von euch gerichtet werden / ſeyt jhr denn nicht gut genug / geringer ſachen zurichten?

Vide i icke / at de Hellige ſkulle døme Verden? Skal nu da Verden dømis aff eder / Ere i icke da gode nock / til at døme ringe Sager?

3. Wiſſet jhr nicht / daß wir über die Engel richten werden / Wie vil mehr über die zeitlichen Güter?

Vidi i icke / at wi ſkulle døme offuer Englene? Huor meget mere offuer det timelige Godz.

4. Jhr aber / wenn jhr über zeitlichen Gütern ſachen habt / ſo nehmet jhr die / ſo bey der Gemeine veracht ſind / vnd ſetzet ſie zu Richter.

Men naar i haffue Sager om timelige godz / Da tage i dem / ſom ere foractede hoſſ Menigheden / oc ſette dem til Domere.

Kapitola V.

12. Neb co mi potřebij ty kteřijž gſau wně / ſauditi? Wſſak ty kteřij gſau wnitř / wy ſaudijte?

Abowiem co mnie do tego ábym ia ſądźić miał y obce? á záż domowych nieſądźicie?

13. Ty pak kteřijž gſau wně / Buoh ſauditi bude. Wywrztež tehdy zlé z proſtředku waſſeho.

A Bog ſądźi obce / przeto wyímicie od śiebie ſámych tego złoſciwego.

Kapitola. VI.

NProč někdo z wás / mage Při proti druhému / ſmj ſe ſauditi před newěrnými / a ne před Swatými raděgi?

GDy ktory z was ma ſpráwę z drugim / iáko śmie wdáć ſię w prawo przed nieſpráwiedliwym / á nie przed świętymi?

2. Zdaliž newijte / že ſwatij tento Swět ſauditi budau? A poněwádž ſkrze wás ſwět má ſauzen býti / což gſte pak nehodnij / abyſſte malé wěcy nerozſuzowali?

A záż nie wiecie iż święci będą ſądźić świát? á ieſli świát bywa ſądzon przez was / záżeſcie nie godni ſądow mnieyſzych?

3. Zdaliž newijte / že Angely ſauditi budeme? mnohem wijce tyto tělesné a ſwětſké wěcy?

A záż nie wiecie iż my Anioły ſądźić będźiemy? nie rzkąc abyſmy rzeczy tych ktore należą k temu żywotowi ſądźić nie mieli.

4. Protož magijce ſaudy o ſwětſké wěcy / ty kteřiž gſau potupnij w Cyrkwi vſtanowugete k rozſuzowánij.

A thák ieſli macie ſądy około tych rzeczy ktemu żywotowi náleżących / poſadźcież ná to ty ktorzy ſą podleyſzy w kośćiele.

ו

5 לְכוּוּאָרָא הוּ דֵין אָמַר אֶנָא לְכוֹן הָכַנָא לַיְת בְּכוֹן אָף לָא חַד חַכִּימָא דְּנֶשְׁכַּח נְשַׁיֵא בֵּית אַחָא לַאחוּהי׃

Io dico queſto à vostra vergogna, e egli coſi, che non ſia fra voi alcun ſauio, ne pur vn ſolo, che poſſa giudicare tra l'vn ſuo fratello è l'altro?

6 אֶלָּא אַחָא עַם אַחוּהי מֶתְתְּדִין וְתוּב קְדָם אַיְלֵין דְּלָא מְהַימְנִין׃

Ma l'vn fratello litiga con l'altro fratello: è queſto fa dinanzi gl'infedeli.

7 מֶן כַּדּוּ הָכִיל קְיוּמְכוֹן חֲבִתּוּן לְכוֹן דְּדִינָא חַד עַם חַד אִית לְכוֹן מֶטּוּל מָנָא גֵּיר לָא מֶתְעַלְבִין אַנְתּוּן וּמֶטּוּל מָנָא לָא מֶתְגַּלְּזִין אַנְתּוּן׃

Gia certo in tutti i modi è mancamento in voi che hauete fra voi de litigij. Per che nõ patite voi piu toſto de l'ingiurie? Perche non vi laſciate voi piu toſto dannificare?

8 אֶלָּא אַנְתּוּן עָלְבִין אַנְתּוּן וְגָלְזִין אַנְתּוּן אַף לַאחַיְכוֹן׃

Anzi voi ingiuriate è dannificate altrui: e queſto fate à i fratelli.

9 אַו לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּעַוָּלֵא מַלְכוּתֵה דַּאלָהָא לָא יָרְתִין לָא תֶטְעוּן לָא זַנָּיֵא וְלָא פָּלְחַי פַּתְכְּרֵא וְלָא גָּיָרֵא וְלָא מְחַבְּלֵא וְלָא שָׁכְבַי עַם דְּכָרֵא׃

Non ſapete voi che gl'ingiuſti non hereditaranno il regno di Dio? Non v'ingannate: ne i fornicatori, ne gl'idolatri, ne i ſodomiti.

10 וְלָא עַלּוּבֵא וְלָא גַּנָּבֵא וְלָא רַוָּיֵא וְלָא מְצַעְרָנֵא וְלָא חָטוּפֵא הָלֵין מַלְכוּתֵה דַּאלָהָא לָא יָרְתִין׃

Ne i ladri, ne gli auari, ne gli ebbriachi, ne i maldicenti, ne i rapaci hereditaranno il regno di Dio.

11 וְהָלֵין אִית הֲוַי בְּאנָשׁ אֱנָשׁ מֶנְכוֹן אֶלָּא סְחִיתּוּן וְאֶתְקַדַּשְׁתּוּן וְאֶזְדַּדְּקִתּוּן בְּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא וּבְרוּחֵה דַּאלָהַן׃

E queſte coſe gia erauate alcuni di voi: ma ſete ſtati lauati, ma ſete ſtati ſantificati, ma ſete ſtati giuſtificati, per il Nome del Signor IESV, e per lo Spirito del noſtro Iddio.

ו

5 לְכָלִמַּתְכֶם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כֵּן הֲלֹא יֶשׁ־בָּכֶם אִישׁ חָכָם גַּם אֶחָד הַיּוּכַל לִשְׁפֹּט בֵּין אָחִיו׃

Para auergonçarhos lo digo. Anſi, que no ay entre voſotros ſabio, ni aun vno que pueda juzgar entre ſus hermanos?

6 כִּי אִם אָח עַל־אָחִיו מֵרִיב הוּא וְזֹאת לִפְנֵי אֵינָם מַאֲמִינִים׃

Sino que el hermano con el hermano pleytea en juyzio: y eſto delante de los infieles.

7 וְעַתָּה בְּכָלִיל מְחַיְּבִים אַתֶּם אֶת־נַפְשְׁכֶם כִּי־יֶשׁ־לָכֶם מְרִיבוֹת בֵּינֵיכֶם לָמָּה לֹא יוֹתֵר עֲשׁוּקִים וְלָמָּה לֹא יוֹתֵר שַׁכּוּלִים אַתֶּם׃

Luego ya ſin falta ay culpa en voſotros, Que tengays pleytos entre voſotros miſmos. Porque no ſuffris antes la iniuria? porque no ſuffris antes la calumnia?

8 כִּי־אִם אַתֶּם עוֹשְׁקִים וּמְשַׁכְּלִים וְזֹאת עוֹשִׂים לַאֲחֵיכֶם׃

Sino que voſotros hazeys la injuria, y calumniays: y eſto á los Hermanos.

9 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־חַטָּאִים אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים לֹא יִירְשׁוּ אַל־תִּתְעוּ כִּי־לֹא קְדֵשִׁים וְלֹא עוֹבְדֵי פְּסִילִים וְלֹא מְנָאֲפִים וְלֹא מִתְלַהֲמִים וְלֹא מְחַסְּדִים׃

O no ſabeys que los injuſtos no poſſeeran el reyno de Dios? No erreys, que ni los fornicarios, ni los idolatras, ni los adulteros, ni los effeminados, ni los que ſe echan con machos.

10 וְלֹא גַנָּבִים וְלֹא בּוֹצְעֵי בֶצַע וְלֹא סוֹבְאִים וְלֹא מְרִיבִים וְלֹא טוֹרְפִים אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים יִירָשׁוּ׃

Ni los ladrones, ni los auaros, ni los borrachos, ni les maldizientes, ni los robadores, no heredaràn el Reyno de Dios.

11 וְאֵלֶּה אֲנָשִׁים מִמְּכֶם הֱיִיתֶם כִּי־אִם נִטְבַּלְתֶּם כִּי־אִם נִקְדַּשְׁתֶּם כִּי־אִם נִצְדַּקְתֶּם בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ וּבְרוּחַ אֱלֹהֵינוּ׃

Y eſto erades algunos: mas ya ſoys lauados mas ya ſoys ſanctificados, mas ya ſoys juſtificados en el Nombre del Sennor Ieſus el Chriſto, y con el Eſpiritu del Dios nueſtro.

ς'.

5. Πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

Ie le di à voſtre honte: eſt il ainſi qu'il n'y ait point de ſage entre vous, nõ pas vn ſeul, qui puiſſe iuger entre les freres:

6. Ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων;

Mais vn frere a procés contre ſon frere, & ce par deuant les infideles.

7. Ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;

Deſia certes y a-il totalement du defaut en vous, de ce que vous auez proces entre vous. Pourquoi pluſtoſt n'endurez vous que tort vous ſoit fait? Pourquoi pluſtoſt ne receuez-vous dommage:

8. Ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς.

Mais vous faites tort, & endommagez, & ce encores à l'endroit en vos freres.

9 Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται.

Ne ſauez-vous pas que les iniuſtes n'heriteront point le Royaume de Dieu? Ne vous abuſez point: ni les paillards, ni les idolatres, ni les adulteres, ni les effemines, ni les bougres,.

10. Οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

Ni les larrons, ni les auaricieux, ni les yurõgnes, ni les meſdiſans, ni les rauiſſeurs, n'heriteront point le royaume de Dieu,

11. Καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλὰ ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Et telles choſes eſtiez-vous quelques vns: mais vous en auez eſté laués, mais vous en auez eſté ſainctifiés, mais vous en auez eſté iuſtifiés au Nom du Seigneur Ieſus, & par l'Eſprit de noſtre Dieu.

CAP. VI.

5. Ad verecundiã veſtram dico. Sic non eſt inter vos ſapiens quiſquam, qui poſſit iudicare inter fratrem ſuum?

I ſpeake it to your ſhame. Is it ſo that there is not a wiſe man amõg you? no not one/ that can iudge betweene his brethren?

6. Sed frater cum fratre iudicio contendit: & hoc apud infideles?

But a brother goeth to Lawe with a brother/ and that vnder the infidels.

7. Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

Now therefore the is vtterly a fault among you/ becauſe ye goe to lawe one with another/ why rather ſuffer ye not wrong? why rather ſuſteine ye not harme?

8. Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis: & hoc fratribus.

Nay/ ye your ſelues do wrong/ and doe harme/ and that to your brethren.

9. An neſcitis quia iniqui regnum Dei non poſſidebunt? Nolite errare, Neque fornicarii, neque idólis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores.

Knowe ye not that the vnrighteous ſhall not inherite the kingdome of God? Be yee not deceiued: neither fornicatours/ nor idolaters/ nor adulterers/ nor wantons/ nor bouggerers.

10. Neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt.

Nor thieues/ nor couetous/ nor drunkards/ nor railers/ nor extortioners ſhall inherite the kingdome of God.

11. Et hæc quidem fuiſtis: ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed iuſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.

And ſuch were ſome of you: but yee are waſhed/ but ye are ſanctified/ but ye are iuſtified in the Name of the Lord Jeſus/ and by the Spirit of our God.

Das VI. Capitel.

5. Das muß ich ſagen/ denn es iſt euch eine Schande. Iſt ſo gar kein Weiſer vnter euch? oder doch nicht einer/ der da könt richten zwiſchen Brüder vnd Brüder?

Jeg nød is at ſige dette eder til ſkendzel. Er der ſaa aldelis ingen Viſſ iblant eder? eller dog icke en/ ſom kunde døme mellem Broder oc Broder?

6. Sondern ein Bruder mit dem andern hadert/ dazu für den Vngläubigen.

Men en Broder trettis met den anden / Der til met faar de Vantro.

7. Es iſt ſchon ein Fehl vnter euch/ daß jhr mit einander rechtet. Warum̃ laſſet jhr euch nicht vil lieber vnrecht thun? Warumb laſſet jhr euch nicht vil lieber vervortheilen?

Der er allerede Broſt iblant eder / at i gaa til rette met huer andre. Hui lade i icke meget helder gøre eder wret / Hui lade i icke meget heller gøre eder ſkade?

8. Sondern jhr thut vnrecht / vnnd vervortheilet/ vnnd ſolches an den Brüdern.

Men i gøre wret / oc ſøge fordel/ oc det hoſſ eders Brødre.

9. Wiſſet jhr nicht/ daß die Vngerechten werden das Reich Gottes nicht ererben? Laſſet euch nicht verführen/ weder die Hurer/ noch die Abgöttiſchen / noch die Ehebrecher/ noch die Weichlinge / noch die Knabenſchänder.

Vide i icke de/ At wretferdige ſkulle icke arffue Guds Rige? Lader eder icke forføre / Huercken Skiørleffnere eller Affguders dyrckere/ Eller Horkarle/ eller Blødactige/ eller deſom ſynde mod natur.

10. Noch die Diebe/ noch die Geitzigen / noch die Trunckenbold / noch die Läſterr / noch die Räuber / werden das Reich Gottes ererben.

Eller Tyffue/ eller Gerige / eller Dranckere / eller Beſpaattere/ eller Røffuere/ ſkulle arffue Guds Rige.

11. Vnd ſolche ſind euer etliche geweſen/ aber jr ſeyt abgewaſchen/ jr ſeyt geheiliget/ jhr ſeyt Gerecht worden/ durch den Namen des HErrn Jeſu/ vnd durch den Geiſt vnſers Gottes.

Oc ſaadanne haffue nogle aff eder veret / Men i ere afftone / i ere helligede / i ere bleffne Retferdige formedelſt den HERRJS Jheſu Naffn / oc ved vor Guds Aand.

Kapitola VI.

5. Totoť k zahanbenij waſſemu prawijm: Zdaliž nenij mezy wámi žádného tak mudrého kterýžby mohl rozſauditi mezy Bratrem a Bratrem geho?

Toć mowie wam ku záwſtydzeniu/ A tákże nie máß miedzy wámi madrego y iednego / ktoryby mogl rozſadzic miedzy brátyſwemi?

6. Ale Bratr s Bratrem ſaudij ſe / a to před newěrnými.

A owßem brát z bráthem práwo wiedzie/ á to przed nie wiernymi.

7. Giž zagiſté konečně hřijch gě mezy wámi/ že Saudy máte mezy ſebau. Proč raděgi křiwdy netrpjte? a proč radegi ſſkodě nebeřete?

Juz thedy koniecżnie ieſt w was co gánic / iż ſie miedzy ſobá práwuiecie / Czemuż rádżey krzywdy nie cierpicie? cżemu rádżey ßkody nie podeymuiecie?

8. Nýbrž wy křiwdu činijte/ a ſſkodě přiwodijte/ a to Bratřij waſſe.

Ale wy krzywdzicie / y ßkodę czynicie / á tému bráciey.

9. Zdaliž newijte/ že neſprawedliwij Králowſtwij Božijho dědictwj nedoſahnau? Nemylte ſe. Wſſak ani Smilnijcy/ ani Modláři/ ani Cyzoložnijcy / ani Rozkoſſnijcy / ani Sodomſſtij hřijſſnijcy.

Abo nie wiecie iż nie ſpráwiedliwi nie bedą dżiedżicemi Kroleſtwa niebieſkie°. Nie mylcie ſie / áni nieczyſci / áni bálwochwalcy / áni cudzołożnicy áni roſtoßnicy / áni Sodomczycy.

10. Ani Zloděgi / ani Lakomcy / ani Opilcy / ani Zlolagcy / ani Laupežnijcy / Králowſtwij Božijho dědictwj nedogdau.

Ani złodżieie / áni łákomi / áni pijánice / áni obmowce / áni drapieżce / nie bedą dżiedżicżmi Kroleſtwá niepieſkiego.

11. A takowij gſte zagiſté někdy byli / ale giž obmyti gſte / giž poſwěceni / giž ſprawedliwij včiněni / ſkrze Gměno Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / a ſkrze Ducha Boha naſſeho.

A temiście byli niektorzy / ále ieſteście omyci / ále ieſteście poświeceni / ále ieſteście vſpráwiedliwieni w imie Páná Jezuſowo / y przez Duchá Bogá náßego.

ו

12 כֹּל שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא
כֹל פַּקָּח לִי כֹּל שַׁלִּיט לִי
אֶלָּא אֱלַי אֱנָשׁ לָא
יֶשְׁתַּלַּט ׃

Tutte le coſe mi ſon lecite, ma non è il tutto eſpediente: tutte le coſe ſono in mia poteſtà, ma io non mi ridurrò gia ſotto la poteſtà d'alcuna coſa.

13 מֵאכוּלָתָא דְּכַרְסָא
וְכַרְסָא דְּמֵאכוּלָתָא אֱלָהָא
דֵּין לְתַרְתֵּיהֵין מְבַטֵּל
פַּגְרָא דֵּין לָא לְזָנְיוּתָא
אֶלָּא לְמָרַן וּמָרַן לְפַגְרָא ׃

I cibi ſon per il Ventre, e il Ventre è per li cibi: ma Iddio diſtruggerà e queſto e quelli. Ma il corpo non è per la fornicatione, ma per il Signore, e il Signor per il corpo.

14 אֱלָהָא דֵּין וַלְמָרַן
אַקִים וְלַן יְקִים בְּחַיְלֵהּ ׃

E Iddio ha riſuſcitato il Signore, e riſuſcitarà noi per la ſua potentia.

15 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן ד
דְּפַגְרַיְכוּן הַדָּמֵא אֶנּוּן
דַּמְשִׁיחָא נֶסַּב הַדָּמָא
דַּמְשִׁיחָא נַעֲבֶדִיוּהִי הַדָּמָא
דְּזָנִיתָא חָס ׃

Non ſapete Voi che i Voſtri corpi ſon membri di Chriſto? Torrò io dunque i membri di Chriſto, e farolli membri d' Vna meretrice? non ſia gia coſi.

16 אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּמַן דְּנָקֵיף לְזָנִיתָא חַד הוּ
פַּגַר אָמִיר גֵּיר דְּנֶהְווּן ת
תַּרְוַיְהוּן חַד פַּגַר ׃

Non ſapete Voi che chi ſi congiugne con la meretrice, è Vn corpo con eſſa? Percioche due ſaranno (dice) in Vna carne.

17 מַן דְּנָקֵף דֵּין לְמָרַן
הָוָא עַמֵּהּ חַדָא רוּחַ ׃

Ma chi ſi congiugne col Signore, è Vno ſpirito col lui.

ו

12 כָּל־דְּבָרִים יֻשְׁווּ לִי כִּי־
אִם כֻּלָּם לֹא יוֹעִילוּ כָּל־
דְּבָרִים יֻשְׁווּ לִי כִּי־אִם אֶחָד
מֵהֶם לֹא יִשְׁלֹט בִּי ׃

Todas las coſas me ſon licitas, mas no todas conuienen: todas las coſas me ſon licitas, mas yo no me meteré debaxo de poteſtad de nada.

13 אֹכֶל לַגְּוִיָּה וּגְוִיָּה לָאֹכֶל
וֵאלֹהִים גַּם אֶת־גְּוִיָּה גַּם אֶת־
הָאֹכֶל יְאַבֵּד וְאֶת־גְּוִיָּה לֹא
לְתַזְנוּת כִּי אִם לַאֲדֹנֵינוּ וַאֲדֹנֵינוּ
לַגְּוִיָּה ׃

Las viandas ſon para el vientre, y el vientre para las viandas: empero y à el y à ellos desharà Dios, mas el cuerpo no es para la fornicacion, ſino para el Sennor: y el Sennor para el cuerpo.

14 וַיהוָה הֵקִים אֶת־אֲדֹנֵינוּ וְגַם
אוֹתָנוּ יָקִים בִּגְבוּרָתוֹ ׃

Empero Dios leuantó ál Sennor, y tambien à noſotros nos leuantara con ſu potencia.

15 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־גְוִיּוֹתֵיכֶם
נִתְחֵי הַמָּשִׁיחַ הֵנָּה וְאֶשָּׂא אֶת־
נִתְחֵי הַמָּשִׁיחַ וְאֶעֱשֶׂה לְנִתְחֵי
תַּזְנוּת חָלִילָה לָנוּ ׃

O ignorays que vueſtros cuerpos ſon miembros del Chriſto, Quitare pues los miembros del Chriſto y hazer los he miembros de la ramera? Lexos ſea.

16 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־הַדָּבֵק בְּזוֹנָה
בָּשָׂר אֶחָד עִמָּהּ הוּא כִּי יִהְיוּ
אוֹמֵר שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד ׃

O no ſabeys que el que ſe junta con la ramera, es hecho con ella vn cuerpo? porque Seran, dize, los dos (en) vna carne.

17 וְהַדָּבֵק בַּיהוָה רוּחַ אַחַת
עִמּוֹ הוּא ׃

Empero el que ſe junta con el Sennor, vn eſpiritu es.

ϛʹ.

12. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.

Toutes choſes me ſont licites, mais toutes choſes ne ſont pas expedientes: toutes choſes me ſont licites, mais ie ne ſerai point aſſuietti ſous la puiſſance d'aucune choſe.

13. Τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι.

Les viandes ſont bien pour le ventre, & le ventre pour les viandes: mais Dieu deſtruira & icelui & icelles. Or le corps n'eſt point pour la paillardiſe, mais pour le Seigneur, & le Seigneur pour le corps.

14. Ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Or Dieu a reſſuſcité le Seigneur, & nous reſſuſcitera auſſi par ſa puiſſance.

15. Οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.

Ne ſauez-vous pas que vos corps ſont membres de Chriſt? oſterai-ie donc les membres de Chriſt pour en faire des membres d'vne paillarde? ainſi n'aduiene.

16. Ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησιν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Ne ſauez-vous pas que celui qui s'adioint à vne paillarde, eſt fait vn meſme corps auec elle? car deux (dit-il) ſeront vne meſme chair.

17. Ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

Mais celui qui eſt adioint au Seigneur, eſt vn meſme eſprit auec lui.

CAP. VI.

12. Omnia mihi licent, ſed nō omnia expediūt. Omnia mihi licent: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.

All thinges are lawfull vnto me: but all thinges are not profitable. I may doe all thinges / but I will not bee brought vnder the power of any thing.

13. Eſca ventri, & venter eſcis Deus autem & hunc & hanc deſtruet, corpus autem non fornicationi, ſed Domino, & Dominus corpori.

Meates are ordeined for the bellie / and the bellie for the meates: but God ſhall deſtroy both it / and them. Nowe the body is not for fornication / but for the Lorde / and the Lord for the body.

14. Deus verò & Dominum ſuſcitavit: & nos ſuſcitabit per virtutem ſuam.

And God hath alſo raiſed vp the Lorde / & ſhall raiſe vs vp by his power

15. Neſcitis quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? Tollens ergo membra Chriſti, faciam membra meretricis? Abſit.

Knowe yee not / that your bodies are the members of Chriſt? ſhall I then take the members of Chriſt / & make them the members of an harlot? God forbid.

16. An neſcitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una.

Doe ye not know / that he which coupleth him ſelfe with an harlot / is one bodie? for two / ſaith he / ſhalbe one fleſh.

17. Qui autem adhæret Domino, unus ſpiritus eſt.

But he that is ioyned vnto the Lorde / is one ſpirit.

Das VI. Capitel.

12. Ich habe es alles macht / es frommet aber nicht alles. Ich habe es alles macht / es ſoll mich aber nichts gefangen nehmen.

Jeg haffuer mact til alting / Men det er icke altſammen nytteligt. Jeg haffuer mact til alting / Men der ſkal inted tage mig fangen.

13. Die Speiſe dem Bauche / vnnd der Bauch der Speiſe / Aber Gott wirdt diſen vnd jene hinrichten. Der Leib aber nicht der Hurerey / ſondern dem HERRN / vnnd der HERR dem Leibe.

Maden til Bugen / oc Bugen til maden / Men Gud ſkal døme baade denne oc den. Oc Legemet icke til Skiørleffnit / men til HERREN / oc HERREN til Legemet.

14. Gott aber hat den HERRN aufferwecket / vnnd wird vns auch aufferwecken durch ſeine Krafft.

Min Gud opuecte HERREN / oc hand ſkal ocſaa opuecke oſſ / formedelſt ſin Krafft.

15. Wiſſet jhr nicht / daß eure Leibe Chriſti Glieder ſind? Solt ich nun die Glieder Chriſti nemen / vnd Hurenglieder drauß machen? Das ſey ferrne.

Vide i icke / at eders Legeme ere Chriſti Lemmer? Skulde ieg nu tage Chriſti Lemmer / oc gøre Skøge Lemmer aff? Der vere longt fra.

16. Oder wiſſet jhr nicht / daß / wer an der Huren hanget / der iſt ein Leib mit jhr / denn ſie werden (ſpricht er) zwey in einem Fleiſche ſein.

Eller vide i icke / at huo ſom tilhenger Skøgen / hand er it Legeme met hende? Thi de bliffue (ſiger hand) tho i it Kød.

17. Wer aber dem HERRN anhanget / der iſt ein Geiſt mit jhm.

Men huo ſom tilhenger HERREN / hand er en Aand met hannem.

Kapitola VI.

12. Wſſecko mi ſluſſý / ale ne wſſecko proſpjwá. Nadewſſým moc mám / ale yá k žádné wěcy pod moc poddán nebudu.

Wßytko mi wolno / ále nie wßytko pożyteczno / wßythko mi wolno / ále ia nie bede z niewolon od zadney rzeczy.

13. Pokrmowé břichu oddáni gſau / a břicho Pokrmuom: Buoh pak y pokrmy y břicho zkazý: Tělo zagiſté nemá oddáno býti Smilſtwu / ale Pánu: a Pán Tělu.

Pokármy ſą dla brzuchá / á brzuch dla pokármow / á Bog y ten y ony w niwecz obroći / á ciáło nie ieſt dla nie czyſthośći / ále dla Páná / á Pan dla ciáłá.

14. Bůh pak wzkřijſyl Pána Gežijſſe / y nás také wzkřijſý ſkrze moc ſwau.

A Bog y Páná wzbudził / y nas wzbudzi mocą ſwoią.

15. Newijteli / že těla waſſe audowé gſau Kryſtowi? Což tehda wezma audy Kryſtowy / učinijm z nich audy Newěſtky? odſtup to.

Izaż nie wiećie iż ćiáłá wáße ſą członkámi Kryſtuſowemi? Záli tedy wziąwßy członki Kryſtuſowe vczynię ie członkámi wßetecznice? nie dáy tego Boże.

16. Zdaliž toho newijte / že kdož ſe ſpogij s newěſtkau / gedno tělo býwá učiněn s nij? Neb Bůh dij: Budau dwa w gednom těle.

Azaż nie wiećie / iż ten co ſie przylacza wßethecznicy / iednym ciáłem ieſt? Abowiem dwá (mowi) będą iednym ciáłem.

17. Ale kdož ſe ſpogij s Bohem / geden duch geſt s nim.

A kto ſie przykacza Pánu / iednym duchem ieſt.

ו

18 עֲרוּקוּ מֶן זָנְיוּתָא כֻּל חַטִיתָא גֵיר דְּנֶעְבַּד בַּר נָשָׁא לְבַר מֶן פַּגְרֵה הָי מַן דַּמְזַנֵּא דֵּין בְּפַגְרֵה הָו חָטֵא׃

Fuggite la fornicatione : ogni altro peccato che l'huomo faccia, è fuor del corpo : ma chi commette la fornicatione, pecca nel proprio corpo.

19 אֳו לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּפַגְרְכוּן הַיְכְלָא הוּ דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּעָמְרָא בְּכוּן הָו דְּקַבֶּלְתּוּן מֶן אֱלָהָא וְלָא הֲוַיְתּוּן דְּנַפְשְׁכוּן׃

Non sapete voi che il vostro corpo è tempio de lo Spirito santo, che è in voi, il qual voi hauete da Dio, e non sete vostri?

20 אֶזְדְּבֶנְתּוּן גֵּיר בַּדְמַיָא הֲוַיְתּוּן הָכִיל מְשַׁבְּחִין לַאלָהָא בְּפַגְרְכוּן וּבְרוּחֲכוּן הָגוּן דְּאִיתַיְהוּן דַּאלָהָא׃

Imperoche voi sete stati comprati con prezzo. Glorificate dunque Iddio nel vostro corpo, e nel vostro spirito, iquali sono da Dio.

ז

1 וְעַל אִילֵין דַּכְתַבְתּוּן לִי דֵּין שַׁפִּיר הוּ לְגַבְרָא דִּלְאַנְתְּתָא לָא נֶתְקַרַב׃

Quanto poi à quelle cose, di che voi m'hauete scritto, Per l'huomo è bene il non toccar donna.

2 אֶלָּא מֶטוּל זָנְיוּתָא אֱנָשׁ אַנְתְּתֵה נֵאחוּד וְאַנְתְּתָא לְבַעְלָהּ תֵּאחוּדִי׃

Nondimeno per euitar le fornicationi, ciascuno habbia la sua propria moglie, e ciascuna habbia il suo proprio marito.

3 וְגַבְרָא לְאַנְתְּתֵה חוּבָא דְּמֶתְתְּחִיב נֶפְרוּע הָכַנָּא אַף הָי אַנְתְּתָא לְבַעְלָהּ׃

Il marito renda la debita beneuolentia à la moglie, e similmente ancor la moglie al marito.

ו

18 נוּסוּ לָכֶם מִפְּנֵי הַזְּנוּת כָּל־חַטָּאָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָהּ הָאָדָם מִחוּץ לַגְּוִיָּה הִיא אַךְ הַזּוֹנֶה בְּעַצְמוֹת גְּוִיָּתוֹ חוֹטֵא׃

Huyd la fornicacion, qualquier otro peccado que el hombre hiziere, fuera del cuerpo es : mas el que fornica, contra ſu proprio cuerpo pecca.

19 הֲלֹא יְדַעְתֶּם כִּי־גְוִיַּתְכֶם הֵיכַל רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִיא אֲשֶׁר שֹׁכְנָה בָּכֶם אֲשֶׁר יֶשׁ לָכֶם מֵאֱלֹהִים וְאַתֶּם לֹא הֱיִיתֶם לְנַפְשְׁכֶם׃

O ignorays que vueſtro cuerpo es templo del Eſpiritu Sancto (el qual eſtà) en voſotros, el qual teneys de Dios, y que no ſoys vueſtros?

20 כִּי־נִקְנֵיתֶם בִּמְחִיר יָקָר לָכֵן כַּבְּדוּ אֶת־יְהוָה בִּגְוִיַּתְכֶם וּבְרוּחֲכֶם אֲשֶׁר הֵן לֵאלֹהִים׃

Porque comprados ſoys por (gran) precio glorificad pues (y traed) à Dios en vueſtro cuerpo y en vueſtro eſpiritu, los quales ſon de Dios.

ז

1 וְעַל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כְּתַבְתֶּם אֵלַי כִּי טוֹב לָאָדָם לֹא לְהַגִּיעַ אֶת־הָאִשָּׁה׃

Quanto à las coſas de que me eſcreuiſtes: bueno ſeria àl hombre no tocar muger:

2 וּבַעֲבוּר הַזְּנוּת אִישׁ אִישׁ יִדְבַּק בְּאִשְׁתּוֹ וְאִשָּׁה אִשָּׁה תִּדְבַּק בְּאִישָׁהּ׃

Mas por euitar las fornicaciones, cada vno tenga ſu muger, y cada vna tenga ſu marido.

3 אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ עֹנָתָהּ לֹא יִגְרַע וְכָמוֹ כֵן הָאִשָּׁה לְאִישָׁהּ׃

El marido pague à la muger la deuda: y anſi miſmo la muger àl marido.

VI. ϛ'.

18. Φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.

Fuyez paillardiſe : car quelque peché que l'homme commette, il eſt dehors du corps : mais celui qui paillarde peche contre ſon propre corps.

19. Ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;

Ne ſauez-vous pas que voſtre corps eſt temple du ſainct Eſprit, qui eſt en vous, lequel vous auez de Dieu & n'eſtes point à vous meſmes?

20. Ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

Car vous auez eſté achetés par prix: glorifiez donc Dieu en voſtre corps, & en voſtre eſprit, lequels appartienent à Dieu.

ΚΕΦΑΛ. ζ'.

Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι.

Or touchant les poincts, dont vous m'auez eſcrit, il eſt bon à l'homme de ne toucher à femme.

2. Διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω.

Toutesfois pour euiter paillardiſe, que chacune ait ſa femme, & chacune ait ſon mari.

3. Τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.

Le mari rende la bien-vueillance deuë à la femme: ſemblablement auſſi la femme au mari.

CAP. VI.

18. Fugite fornicationem Omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.

Flee fornication: euery ſinne that a man doeth/ is without the bodie: but hee that cōmitteth fornication/ ſinneth againſt his owne bodie.

19. An neſcitis quoniam membra veſtra, templum ſunt Spiritus ſancti qui in vobis eſt, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?

Knowe yee not / that your body is the temple of the holy Ghoſt/ which is in you / whome ye haue of God? and yee are not your owne.

20. Empti enim eſtis pretio magno. Glorificate (& portate) Deum in corpore veſtro. (*Et in ſpiritu veſtro quæ Dei ſunt.*)

For ye are brought for a price: therefore glorifie God in your bodie / and in your ſpirit: for they are Gods.

CAP. VII.

De quibus autem ſcripſiſtis mihi: Bonum eſt homini mulierem non tangere.

Now concerning the things whereof ye wrote vnto me / It were good for a man not to touch a woman.

2. Propter fornicationem autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat.

Neuertheles/ to auoid fornication/ let euery man haue his wife / and let euery woman haue her owne huſband.

3. Vxori vir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor viro.

Let the huſband giue vnto the wife due beneuolence/ and likewiſe alſo the wife vnto the huſband.

Das VI. Capitel.

18. Fliehet die Hurerey. Alle Sünde/ die der Menſch thut/ ſind auſſer ſeinem Leibe. Wer aber huret/ der ſündiget an ſeinem eigen Leibe.

Flyr Skiørleffnet. Alle ſynder ſom Menniſken gør/ ere vden hans Legeme/ Men hus ſom leffuer i Skiørleffnet/ hand ſynder mod ſit eget Legeme.

19. Oder wiſſet jhr nicht/ daß euer Leib ein Tempel des heiligen Geiſtes iſt/ der in euch iſt/ welchen jhr habt von Gott/ vnd ſeyt nicht euer ſelbſt?

Eller vide i icke/ at eders Legeme er den hellig Aands Tempel/ ſom er i eder/ huilcken i haffue aff Gud/ oc i høre eder icke ſelff til?

20. Denn jhr ſeyt theuer erkaufft. Darumb ſo preiſet Gott an eurem Leibe/ vnd in eurem Geiſt/ welche ſind Gottes.

Thi at i ere dyre købte. Der faare da priſer Gud i eders Legeme/ oc vdi eders Aand/ ſom høre Gud til.

Das VII. Capitel.

Von dem jhr mir aber geſchrieben habt/ antwortte ich: Es iſt dem Menſchen gut/ daß er kein Weib berühre.

MEn det ſom i ſcreffue mig til om/ ſuarer ieg/ Det er Menniſken gaat/ at hand icke rører nogen Quinde.

2. Aber vmb der Hurerey willen/ habe ein jeglicher ſein eigen Weib/ vnd ein jegliche habe jhren eigen Mann.

Men for Skørleffnet ſkyld/ ſkal huer haffue ſin egen Huſtru/ oc huer haffue ſin egen Mand.

3. Der Mann leiſte dem Weibe die ſchuldige Freundſchafft/ deſſelbigen gleichen das Weib dem Manne.

Manden ſkal beuiſe Huſtruen tilbørligt venſkaff/ Diſligiſt Huſtruen Manden.

Kapitola VI.

18. Vtijkayte před Smilſtwem. Neb každý hřijch kterýkoli činij cžlowěk / kromě těla geſt: ale kdož ſmilnij / ten proti tělu ſwému wlaſtnijmu hřeſſý.

Strzeżcie ſie nieczyſtośći: Wſzelki grzech ktoryby człowiek popelnił/ nie ieſt wciele/ ale ten ktory ſie dopuſzcza nieczyſthośći/ przeciwko właſnemu ciáłu grzeſzy.

18. Zdali newijte/ že tělo waſſe geſt Chrámem Ducha ſwatého/ kterýž přebýwá w wás/ gehož máte od Boha/ a negſte ſami ſwogi?

A zaż nie wiecie iż ciáło wáſze ieſt przybytkiem Duchá świętego ktory w was ieſt/ ktorego macie od Bogá/ á nie ieſteśćie ſami ſwoi.

20. Nebo gſte kaupeni za welikau mzdu. Oſlawugtež tehdy giž (a noſte) Boha w těle waſſem (y duchem waſſim/ kteréžto wěcy Boží gſau.)

Abowiem ieſteſcie zá zapłáte kupieni/ Chwalcież tedy Bogá w ciele wáſzym/ y w duchu wáſzym/ ktore ſa Boże.

Kapitola II.

CŽemž gſte mi pak pſali/ wám toto odpowijdám: Dobré geſt zagiſté člowěku Ženi ſe nedotýkati.

PRzytym co ſie tycże tych rzeczy o ktorychęśćie do mnie piſali/ dobraby rzecz była meżowi nie thykáć ſie niewiáſty.

2. Ale wſſak pro vwarowánij ſmilſtwa/ gedenkaždý Manželku ſwau měg/ a též gedenkaždá žena / měg Manžela ſwého.

Ale dla vwiſtrowánia nieczyſtośći/ niech każdy ma ſwoię żonę/ á każda niechay ma właſnego męża.

3. Muž plať dluh Manželce ſwé/ též také y Manželka muži.

Żenie niech oddáie mąż powinną życzliwość/ tákże też y żoná meżowi.

ז

4 אַנְתְּתָא לָא שַׁלִּיטָא עַל פַּגְרָהּ אֶלָּא בַּעְלָהּ הָכַנָּא אָף גַּבְרָא לָא שַׁלִּיט עַל פַּגְרֵהּ אֶלָּא אַנְתְּתֵהּ׃

La moglie non ha la poteſtà del ſuo proprio corpo, ma il marito : e ſimilmente ancor il marito non ha la poteſtà del ſuo proprio corpo, ma la moglie.

5 לָא הָכִיל תֶּגְלְזוּן חַד לְחַד אֶלָּא אֶמַתַי דְּתֶתְרַיְכוּן תְּשַׁתְּוּוּן בְּזַבְנָא דְּתֶתְעַנּוּן לְצוּמָא וְלַצְלוֹתָא וְתוּב לְהֵ לַצְבוּתָא תֶּתְפְּנוּן דְּלָא נְנַסֵּיכוּן סָטָנָא מֶטּוּל רֶגְתָא דְּפַגְרְכוּן׃

Non Vi priuate l'Vn de l'altro, ſe gia queſto non fuſſe di commune conſentimento per qualche tempo, per attendere al digiuno & à l'oratione : e di nuouo ritornate à ſtarui inſieme, acciòche ſatana non Vi tenti, per la Voſtra incontinentia.

6 הָדָא דֵּין אָמַר אֶנָא אַיךְ דַּלְמַחִילוּתָא לָו מֶן פּוּקְדָּנָא׃

Ma queſto Vi dico per conceſſione, non gia per comandamento.

7 אֶנָא גֵּיר צָבֵא אֶנָא דְּכֻלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא אַכְוָתִי נֶהְווֹן בַּדְכִיּוּתָא אֶלָּא כֻּל נָשׁ מַוְהַבְתָּא יְהִיבָא לֵהּ מֶן אֱלָהָא אִית דְּהָכַנָּא וְאִית דְּהָכַנָּא׃

Percioche io Vorrei che tutti gli huomini foſſeno come ſono anch'io : ma ciaſcuno ha il ſuo proprio dono da Dio, l'Vno in Vn modo, e l'altro Vn Vn altro.

8 אָמַר אֶנָא דֵּין לַאיְלֵין דְּלַיְת לְהוֹן נֶשֵּׁא וְלַאַרְמְלָתָא דְּפַקַּח לְהוֹן אֶן נְקַוּוֹן אַכְוָתִי׃

Or io dico à quei che non ſon maritati, & à le Vedeue, che per loro è bene, ſe ſe ne ſtanno coſi come ſto anch'io.

9 אֶן לָא דֵּין מְסַיְבְּרִין נֶזְדַּוְּגוּן פַּקַּח גֵּיר לְמֶסַּב אַנְתְּתָא טָב מֶן דְּלְמֶאקַד בְּרֶגְתָא׃

Ma ſe non ſi contengono, maritinſi: percioche meglio è maritarſi, che abbruciare.

ז

4 לָאִשָּׁה לֹא יֵשׁ לָהּ שִׁלְטוֹן עַל־גְּוִיָּתָהּ כִּי־אִם לָאִישׁ וְכָכָה לָאִישׁ לֹא יֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־בְּשָׂרוֹ כִּי־אִם לְאִשְׁתּוֹ׃

La muger no tiene la poteſtad de ſu proprio cuerpo ſino el marido : y por el ſemejante tampoco el marido tiene la poteſtad de ſu proprio cuerpo, ſino la muger.

5 אַל־תַּגְרְעוּ בֵּינֵיכֶם אִם לֹא תֹאוּתוּ לָכֶם לְעֵת לְעַנּוֹת נַפְשְׁכֶם בַּצּוֹם וּתְפִלָּה וְעוֹד תָּשׁוּבוּ לְיַחַד יַחַד פֶּן יְנַסֶּה אֶתְכֶם הַשָּׂטָן בַּעֲבוּר תַּאֲוַתְכֶם׃

No hos defraudeys el vno àl otro, ſino fuere algo por tiempo, de conſentimiento de ambos, por occuparhos en ayuno y en oracion : y bolued à juntarhos en vno, porque no hos tiente Satanas à cauſa de vueſtra incontinencia.

6 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי כִּרְשׁוּנִי וּכְחֶמְלַת נַפְשִׁי וְלֹא כְּמִצְוָה׃

Mas eſto digo por permiſsion, no por mandamiento:

7 כִּי־חָפַצְתִּי לִהְיוֹת כָּל־הָאֲנָשִׁים כָּמוֹנִי אַךְ לְכָל אִישׁ יֶשׁ־לוֹ מַתָּנוֹ כְּמִדָּתוֹ מֵאֱלֹהִים לְאֶחָד כֹּה וּלְאַחֵר כֹּה׃

Porque querria que todos los hombres fueſſen como yo empero cada vno tiene proprio don de Dios : vno à la verdad anſi, y otro anſi.

8 וְאוֹמֵר אֲנִי לַאֲשֶׁר בְּגַפּוֹ וּבְגַפָּהּ וּלְאַלְמָנוֹת כִּי טוֹב לָהֶם אִם יִהְיוּ כָּמוֹנִי׃

Digo pues, à los por caſar, y à los biudos, que bueno les es ſi ſe quedâren como yo.

9 וְאִם לֹא יִתְאַפְּקוּ יִקְחוּ לָהֶם נָשִׁים כִּי טוֹב לָקַחַת אִשָּׁה מֵהִתְאַוּוֹת תַּאֲוָה

Y ſi no tienen don de continencia, caſen ſe : que mejor es caſarſe, que quemarſe.

ζ.

4. Ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ; ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή.

La femme n'a point la puiſſance de ſon propre corps mais le mari : ſemblablement auſſi le mari n'a point la puiſſance de ſon propre corps, mais la femme.

5. Μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν, ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

Ne fraudez point l'vn l'autre, ſi ce n'eſt par conſentement mutuel pour vn temps, afin que vous vaquiez à iuſne, & à oraiſon : & derechef retournez enſemble, afin que Satan ne vous tente à cauſe de voſtre incontinence.

6. Τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν.

Or ie di ceci par permiſſion, non point par commandement.

7. Θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

Car ie voudroye que tous hommes fuſſent comme moi : mais vn chacun a ſon propre don de Dieu, l'vn en vne maniere, & le autre en vne autre.

8. Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις, καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ.

Or ie di à ceux qui ne ſont point mariés, & aux vefues, qu'il leur eſt bon s'ils demeurent comme moi.

9. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι.

Mais s'ils ne ſe continent, qu'ils ſe marient : car il vaut mieux ſe marier que bruller.

CAP. VII.

4. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet: ſed mulier.

The wife hath not the power of her own body/ but the huſband: and likewiſe alſo the huſband hath not the power of his owne body/ but the wife.

5. Nolite fraudare invicem, niſi fortè ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam veſtram.

Defraude not one another/ except it be with conſent for a time/ that vee may giue your ſelues to faſting and prayer/ & againe come together that Satan tempt you not for your incontinencie.

6. Hoc autem dico ſecundùm indulgētiam, & non ſecundùm imperium.

But I ſpeake this by permiſſion/ not by commandement.

7. Volo autem omnes homines eſſe ſicut meipſum: ſed unuſquiſque proprium donum habet ex Deo, alius quidem ſic, alius verò ſic.

For I would that all men were euen as I myſelfe am: but euery man hath his proper gifte of God/ one after this maner/ and another after that.

8. Dico autem nō nuptis & viduis: bonum eſt illis ſi ſic permaneant ſicut & ego.

Therefore I ſay vnto the vnmarried/ and vnto the widowes/ it is good for them if they abide euen as I do.

9. Quod ſi non ſe continent: nubant. Melius eſt enim nubere, quàm uri.

But if they can not abſteine/ let them marrie: for it is better to marrie then to burne.

Das VII. Capitel.

4. Das Weib iſt jhres Leibs nicht mechtig/ ſondern der Mann. Deſſelbigen gleichen der Mann iſt ſeines Leibs nicht mechtig/ ſondern das Weib.

Huſtruen er icke mectig offuer ſit Legeme/ men Manden. Diſligeſt er Manden icke mectig offuer ſit Legeme/ men Huſtruen.

5. Entziehe ſich nicht eins dem andern/ es ſey denn auß beyder bewilligung/ eine Zeitlang/ daß jr zum faſten vnd beten muſſe habt/ Vnd kommet widerumb zuſammen/ auff daß euch der Sathan nicht verſuche/ vmb euer Vnkeuſchheit willen.

Den ene ſkal icke holde ſig fra den anden/ uden ſaa er at det ſkeer met beggis ſamtycke/ til en tid/ at i kunde vere ledige til at faſte oc bede/ Oc kommer tilſammen igen/ at Satan icke ſkal friſte eder/ for eders wkyſkhed ſkyld.

6. Solchs ſage ich aber auß vergunſt/ vnd nicht auß gebot.

Oc dette ſiger ieg aff tilladelſe/ oc icke aff Bud.

7. Ich wolte aber lieber/ alle Menſchen weren wie ich bin. Aber ein jeglicher hat ſeine eigene Gabe von Gott/ einer ſonſt der ander ſo.

Oc ieg vilde heller/ at alle Menniſke vaare lige ſom ieg er. Men huer haffuer ſin egen Gaffue aff Gud/ Den ene i ſaa maade/ den anden i anden maade.

8. Ich ſage zwar den Ledigen vnnd Witwen: Es iſt jhnen gut/ wenn ſie auch bleiben wie ich.

Men ieg ſiger til de wgyffte oc Encker/ At det er dem gaat/ om de oc bliffue lige ſom ieg.

9. So ſie aber ſich nicht enthalten/ ſo laß ſie freyen/ Es iſt beſſer freyen denn brunſt leiden.

Men kunde de icke affholde ſig/ da lad dem giftis/ Det er bedre at giftis/ end lyde brynde.

Kapitola VII.

4. Žena nad ſwým tělem mocy nemá/ ale Manžel. Též také y Manžel nemá mocy nad ſwým tělem/ ale Manželka.

Zoná wláſnego ciáłá nie ma w mocy/ ále mąż/ tákże też y mąż wláſnego ciáłá nie ma w mocy/ ále żoná.

5. Neoklamáwayte ſe weſpolek/ gedině poněkud s powolenjm ſpolečným na čas/ abyſſte ſe wyprázdňowali k Poſtu a k Modlitbě: a potom zaſe ſe ſpolu ſwázegte/ aby wás nepokauſſel Satanáſs/ pro nezdrželiwoſt waſſý.

Nie vymuyćie nie ieden drugiemu/ chybaby ze zwolenia ſpołecznego do czáſu/ ábyſćie wolnieyſzy byli ná poſt y modlitwy/ A záſie ſpołu ſię zeydźcie/ áby wás ſzátan nie kuſił przez niemiernoſć wáſzę.

6. Ale totoť wám prawijm podlé odpuſſtěnij/ a ne podlé přikázanij.

Ale ia tho mowię z dozwolenia/ nie z roſkazania.

7. Neb yábych chtěl/ aby wſſyckni lidé byli/ yako yá gſem. Ale že gedenkaždý wlaſtnj dar od Boha má: někdo zagiſté takto/ a giný ginák.

Abowiem chciałbym áby wſzyſcy ludźie byli tákiem ia ſam ieſt/ ále káżdy ma właſny dar od Bogá/ ieden ták/ á drugi inák.

8. Prawijm pak neženatým a newdaným/ a wdowám/ že geſt gim dobré/ aby tak zuoſtali/ yaka y yá.

Powiedam tedy tym ktorzy w małżeńſtwie nie ſą/ y wdowam/ dobrze im ieſt ieſliby trwali iako ia.

9. Pakliť nemohau zdržeti wě býti/ ty ať ſe wdáwagij: neb geſt lépe w ſtaw manželſký wſtupiti/ nežli ſe páliti.

Ale ieſli ſię nie wſtrzymawáią/ niech w małżeńſtwo wſtąpią/ bo lepiey w małżeńſtwo wſtąpić/ á niż zapalenie cierpieć.

ז

10 לַאִילֵין דֵּין דְּאִית לְהוֹן נְשָׁא מְפַקֵּד אֲנָא לָא אֲנָא אֶלָּא מָרְיָ דַּאנְתְּתָא מֶן בַּעְלָהּ לָא תֶּתְפְּרוּשִׁי׃

E à quelli che ſon maritati comando, non io, ma il Signore, Che la moglie non ſi ſepari dal marito.

11 וְאִן תֶּתְפְּרוּשִׁי תִּקַּוֵּא דְּלָא גַּבְרָא אוֹ לְבַעְלָהּ תִּתְרַעֵא וְגַבְרָא לְאַנְתְּתֵהּ לָא נֶשְׁבּוֹק׃

E ſe pur ella ſene ſepara, reſti ſenza maritarſi, ò vero ſi riconcilij al marito. Simimente che il marito non laſci la moglie.

12 לְשַׁרְכָא דֵּין אָמַר אֲנָא אֲנָא לָא מָרִי אִן אִית אַחָא דְּאִית לֵהּ אַנְתְּתָא דְּלָא מְהַיְמְנָא וְהִי צָבְיָא דְּתֶתְעַמַּר עַמֵּהּ לָא יֶשְׁבְּקִיהָ׃

A gli altri poi dico io, non il Signore, Se qualche fratello ha la moglie infedele, & eſſa conſente habitar con lui non la laſci.

13 וְאַנְתְּתָא אַיְדָא דְּאִית לָהּ בַּעְלָא דְּלָא מְהַיְמֵן וְהוּ צָבֵא דְּנֶעְמַר עַמָּהּ לָא תֶּשְׁבּוֹקִי בַּעְלָהּ׃

Parimente la donna che ha il marito infedele, & egli conſente habitar con eſſa, non lo laſci.

14 מְקַדַּשׁ הוּ גֵּיר גַּבְרָא אֵינָא דְּלָא מְהַיְמֵן בְּאַנְתְּתָא דַּמְהַיְמְנָא וּמְקַדְּשָׁא הִי אַנְתְּתָא אַיְדָא דְּלָא מְהַיְמְנָא בְּגַבְרָא דַּמְהַיְמֵן וְאִן לָא בְּנַיְהוֹן טַמְאִין אִנּוּן הָשָׁא דֵּין דַּכִּין אִנּוּן׃

Percioche il marito infedele è ſantificato per la moglie: e la moglie infedele è ſantificata per il marito Altrimenti i voſtri figliuoli ſarebbeno immondi, doue hora ſon ſanti.

15 אִן דֵּין הוּ דְּלָא מְהַיְמֵן פָּרֵשׁ יֶפְרוּשׁ לָא מְשַׁעְבַּד אַחָא אוֹ חָתָא בְּהָלֵין לַשְׁלָמָא הוּ קְרָן אֱלָהָא׃

Ma ſe l'infedele ſi ſepara, ſeparaſi: non è ſoggetto à ſeruitù il fratello ò la ſorella in coſi fatti caſi: ma Iddio ci ha chiamati in pace.

ז

10 וַאֲשֶׁר לָקְחוּ נָשִׁים מַגִּיד לֹא אֲנִי כִּי־אִם יְהוָה פֶּן־תִּפָּרֵד אִשָּׁה מֵאִישָׁהּ׃

Mas à losque eſtan juntos en matrimonio denuncio, no yo ſino el Sennor, Que la muger no ſe aparte del marido.

11 וְאִם תִּפָּרֵד תְּהִי־בְגַפָּהּ אוֹ־לְאִישָׁהּ תִּתְעָרֵב וְאִישׁ לֹא יַעֲזֹב אֶת־אִשְׁתּוֹ׃

Y ſi ſe apartâre, quedeſe por caſar, o reconcilieſe con ſu marido: y que el marido no embie à ſu muger.

12 וְלַאֲחֵרִים אֲנִי אוֹמֵר וְאֵינֶנּוּ אֲדֹנָי אִם לְאַח־אֶחָד יֵשׁ ׀ לוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר לֹא מַאֲמֶנֶת וְהִיא חֲפֵצָה לִשְׁכֹּן עִמּוֹ אַל־יַעַזְבֶנָּה׃

Y à los demas yo digo, no el Sennor, Si algun Hermano tiene muger infiel, y ella conſiente para habitar con el, no la embie.

13 וְהָאִשָּׁה אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ אִישׁ לֹא מַאֲמִין וְהוּא חָפֵץ לִשְׁכּוֹן עִמָּהּ לֹא תַעַזְבֶנּוּ׃

Y la muger que tiene marido infiel, y el conſiente para habitar con ella, no lo dexe.

14 כִּי נִקְדַּשׁ אִישׁ לֹא מַאֲמִין בְּאִשָּׁה מַאֲמֶנֶת וְנִקְדְּשָׁה אִשָּׁה לֹא מַאֲמֶנֶת בְּאִישׁ מַאֲמִין וְאִם לֹא כֵּן בְּנֵיכֶם טְמֵאִים הֵם וְעַתָּה קְדוֹשִׁים הֵמָּה׃

Porque el marido infiel es ſanctificado à la muger (fiel:) y la muger infiel àl marido (fiel;) de otramanera ciertamente vueſtros hijos ſerian immundos, empero aora ſon ſanctos.

15 וְאִם אִישׁ לֹא מַאֲמִין נִפְרָד יִפָּרֵד כִּי־אָח אוֹ אָחוֹת בִּדְבָרִים כָּאֵלֶּה לֹא יַעַבְדוּ עֲבוֹדַת עֲבוֹדָה כִּי בְשָׁלוֹם קָרָא אֶתְכֶם אֱלֹהִים׃

Mas ſi el infiel ſe aparta, aparteſe: que el Hermano o la hermana no es ſujecto á ſeruidumbre en ſemejãte caſo: antes à paz nos llamó Dios.

ζ'.

10. Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι.

Et quant aux mariés ie leur commande, nõ point moi, mais le Seigneur, Que la femme ne ſe departe point du mari.

11. Ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.

Et ſi elle s'en depart, qu'elle demeure ſans eſtre mariee, ou qu'elle ſe reconcilie au mari. Auſſi que le mari ne delaiſſe non plus ſa femme.

12. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν.

Mais aux autres ie leur di, non point le Seigneur, Si quelque frere a femme infidele, & elle conſent d'habiter auec lui, qu'il ne la delaiſſe point.

13. Καὶ γυνὴ ἥ τις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν.

Et ſi quelque femme a mari infidele, & il conſent d'habiter auec elle, qu'elle ne le delaiſſe non plus.

14. Ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι. νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.

Car le mari infidele eſt ſanctifié en la femme: & la femme infidele eſt ſanctifiee au mari: autrement vos enfans ſeroyent pollus: or maintenant ils ſont ſaincts.

15. Εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.

Que ſi l'infidele ſe depart, qu'il ſe departe: car le frere ou la ſœur ne ſont aſſeruis en tel cas: mais Dieu nous a appelés à paix.

CAP. VII.

10. Iis autem qui matrimonio iuncti ſunt, pręcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere.

And vnto the married I command/ not I/but the Lorde / Let not the wife departe from her huſband.

11. Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat.

But and if ſhe departe/ let her remaine vnmarried/ or bee reconciled vnto her huſband/and let not the huſband put away his wife.

12. Nam cæteris ego dico, non Dominus Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.

But to the remnant I ſpeake / and not the Lorde / if any brother haue a wife/that beleeueth not / if ſhe be content to dwell with him / let him not forſake her.

13. Et ſi qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa, non dimittat virum.

And the woman which hath an huſband that beleeueth not/if he be content to dwell with her/let her not forſake him

14. Sanctificatus eſt enim vir infidelis per mulierem fidelem : & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem , alioquin filii veſtri immundi eſſent , nunc autem ſancti ſunt.

For the vnbeleeuing huſband is ſanctified by the wife/ and the vnbeleeuing wife is ſãctified by the huſband/els were your children vncleane: but nowe are the holy.

15. Quòd ſi infidelis diſcedit diſcedat, non enim ſervituti ſubiectus eſt frater aut ſoror in huiuſmodi, in pace autem vocavit nos Deus.

But if the vnbeleeuing depart / let him departe : a brother or a ſiſter is not in ſubiection in ſuch things : but God hath called vs in peace.

Das VII. Capitel.

10. Den Ehelichen aber gebiete/nicht ich/ſondern der HERR / daß das Weib ſich nicht ſcheide von dem Mann.

Ecte Folck binder icke ieg/men HERREN/ At huſtruen ſkal icke ſkielie ſig fra Manden.

11. So ſie ſich aber ſcheidet/ daß ſie ohn Ehe bleibe / oder ſich mit dem Mann verſöhne/vnd daß der Mann das Weib nicht von ſich laſſe.

Men ſkil hun ſig fra hannem/at hun da bliffuer vden Ecteſkaff eller forliger ſig met Manden / Oc at Manden icke ſkal forlade Huſtruen fra ſig.

12. Den andern aber/ſage ich/nicht der HERR: So ein Bruder ein vnglaubig Weib hat / vnd dieſelbige leſſet es jhr gefallen / bey jhm zu wohnen / der ſcheide ſich nicht von jhr.

Men til de andre/ ſiger ieg /icke HERREN Der ſom nogen Broder haffuer en vantro Huſtru/oc det behager hende/ at bo hoſſ hannem/ da ſkal hand icke ſkilie ſig fra hende.

13. Vnd ſo ein Weib einen vnglaubigen Mann hat / vnd er leſſet es jhm gefallen/ bey jhr zu wohnen/ die ſcheide ſich nicht von jhm.

Oc der ſom en Quinde haffuer en vantro Mand oc det behager hannem/at bo hoſſ hende/ da ſkal hun icke ſkilie ſig fra hannem.

14. Denn der vnglaubige Mann iſt geheiliget durchs Weib/Vnd das vnglaubige Weib wirdt geheiliget durch den Mann/ſonſt weren eure Kinder vnrein/nun aber ſind ſie heilig.

Thi den vantro Mand er helliget formedelſt Quinden/Oc den vantro Quinde bliffuer helliget ved Manden/Ellers vaare eders Børn vrene/ men nu ere de hellige.

15. So aber der Vnglaubige ſich ſcheidet/ ſo laß jhn ſich ſcheiden/ es iſt der Bruder oder die Schweſter nicht gefangen in ſolchen fällen/ Im friede aber hat vns Gott beruffen.

Men fra ſkil den vantro ſig/ da lad hannem fra ſkilie ſig/ der er icke nogen Broder eller Søſter fangen i ſaa maade.

Kapitola VII.

10. Těm pak kteřij gſau w Manželſtwij přikázugi/ ne yá/ ale PAn/ ať žena od muže neodcházý.

A tym ktorzy ſą w małżeńſtwie oznáymuie/ nie ia / ále Pan/ izby żoná od mężá ſwego nie odſtępowáła.

11. Pakli odegde ať ſe newdáwá/ aneb ať ſe zaſe s Manželem ſwým ſmijřij. A manžel též manželky nepropauſſtěg

A ieſliby odſtąpiłá / niechayże zá mąż niechodzi/ ábo ſie niech z mężem poiedna/ a mąż żony ſwey niech nie opuſzcza.

12. Giným pak prawijm yá/ a ne PAn: Máli který bratr Manželku newěřijcý/ a taby powolila/ aby byla s nim/ nechť nepropauſſtij gj.

Inym zaſie ia powiedam/ nie Pan/ Ieſli ktory brát ma żonę niewierną/ á tá z nim zezwala mieſzkáć/ niechay iey nie opuſzcza.

13. A též máli která Manželka Manžela newěřijcýho/ a tenby též chtěl bydleti s nij/ ať nepropauſſtij ho:

A żoná ktora ma mężá niewiernego/ á on zezwala mieſzkáć z nią/ niechay go oná nie opuſzcza.

14. Nebo newěřijcý Manžel/ poſwěcen geſt ſkrze wěřijcý Manželku: a Manželka newěřijcý/ poſwěcena geſt ſkrze Manžela wěřijcýho: ginák Děti waſſy nečiſtijby byli/ ale nynij ſwatij gſau.

Abowiem poświęcon bywa mąż niewierny przez żonę/ y żony niewierna przez mężá/ bo inácżey byłyby dzieci wáſze nieczyſtymi/ á teraz świętymi ſą.

15. Pakli newěřijcý chce prýč gjti/ nechť ať gde: Nenij zagiſté ſlužbě poddán Bratr a nebo Seſtra w takowé wěcy / nebo k pokogi powolal nás Bůh.

A ieſli niewierny odſtępuie/ niech odſtępuie/ ábowiem nie ieſt zniewolon brat ábo ſioſtrá w tákowych rzeczach/ ále ku pokoiowi wezwał nas Bog.

ז

16 מָנָא גֵּיר יָדְעָא אַנְתִּי אַנְתְּתָא אֶן לְבַעְלֵכְי תַּאחִינַי אַו אַנְתְּ גַּבְרָא יָדַע אַנְתְּ אֶן לְאַנְתְּתָךְ תַּאחֵא׃

Or che ſai tu donna, ſe ſaluarai il tuo marito? ò che ſai tu huomo ſe ſaluarai la tua moglie?

17 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ דַּפְלַג לֵהּ מָרְיָא וְאֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ דַּקְרְיֵהּ אֱלָהָא אֵיכַנָּא נְהַלֵּךְ וְאָף לְכֻלְּהֵין עִדָּתָא הָכַנָּא מְפַקֵּד אֶנָא׃

Comunque ſi ſia, ciaſcuno camini ſecondo che Iddio gli ha compartito, ciaſcun dico ſecondo che il Signor l'ha chiamato: e coſi ordino in tutte le Chieſe.

18 אֶן כַּד גְּזִיר אֱנָשׁ אֶתְקְרִי לָא נֶהְפּוּךְ לֵהּ לְעוּרְלוּתָא וְאֶן בְּעוּרְלוּתָא אֶתְקְרִי לָא נֶגְזוּר׃

E ſtato chiamato alcuno ne la circonciſione? non ritiri il preputio. E ſtato chiamato alcun nel preputio? non ſi circoncida.

19 גְּזוּרְתָא גֵּיר לָא הֲוָת מֶדֶם אַף לָא עוּרְלוּתָא אֶלָּא נְטוּרוּתָא דְּפוּקְדָּנַוְהי דַּאלָהָא׃

La circonciſione è niente, è il preputio è niente: ma l'oſſeruation de comandamenti di Dio.

20 כָּל נָשׁ בִּקְרָיָנְתָא דְאֶתְקְרִי בָּהּ יְקַוֵּא׃

Ciaſcun ſi rimanga in quella vocatione, ne laquale è ſtato chiamato.

21 אֶן עַבְדָּא אֶתְקְרִית לָא נֶתְבְּטֵל לָךְ אֶלָּא אֶפֶן מֶשְׁכַּח אַנְתְּ לְמֶתְחַרָּרוּ גְּבִי לָךְ מֶן דְּתֶתְפְּלוּחַ׃

Sei tu ſtato chiamato ſeruo? non te ne curare: ma ſe ancor tu poteſſi diuenir libero, piu toſto vſane.

22 אַיְנָא גֵּיר דְּעַבְדָּא אֶתְקְרִי בְּמָרַן מְחָרְרָא הוּ דַּאלָהָא הָכַנָּא אַיְנָא דְּבַר חִארֵא אֶתְקְרִי עַבְדָּא הוּ דִּמְשִׁיחָא׃

Imperoche il ſeruo che è ſtato chiamato nel Signore, è il franco del Signore. Similmente ancora chi è ſtato chiamato libero, è ſeruo di Chriſto.

ז

16 וּמַה־תֵּדְעִי הָאִשָּׁה אִם לֹא אַתְּ תּוֹשִׁיעִי אֶת־אִישֵׁךְ אוֹ־מַה תֵּדַע הָאִישׁ אִם לֹא תוֹשִׁיעַ אֶת־אִשְׁתֶּךָ׃

Porque dedonde ſabes, o muger ſi por ventura harás ſaluo à tu marido? ó dedonde ſabes, ó marido, ſi por ventura harás ſalua à tu muger?

17 כִּי אִם אִישׁ אִישׁ כְּמִדַּת אֱלֹהִים וְאִישׁ אִישׁ אֵיכֹה קְרָאוֹ יְהוָה כֵּן־יְהַלֵּךְ וְכֵן בְּכָל־קְהִלּוֹת מְלַמֵּד אָנֹכִי׃

Sinoque cada vno como el Sennor le repartió, y como el Sennor llamô à cada vno, anſi ande: y anſi enſenno en todas las Igleſias.

18 אִם נָמוֹל נִקְרָא אִישׁ אַל־יְסַחֵב וְהַנִּקְרָא בְּעָרְלָה לֹא יִמּוֹל׃

Es llamado alguno circuncidado? no eſtienda (el capullo:) es llamado alguno en capullo? no ſe circuncide.

19 הַמּוּלָה לֹא יֵשׁ־מְאוּמָה וְהָעָרְלָה אֵינֶנָּה מְאוּמָה כִּי אִם נְצַרַת מִצְוֹת אֱלֹהִים׃

La Circunciſion nada es, y el capullo nada es, ſino la obſeruancia de los mandamientos de Dios.

20 אִישׁ אִישׁ בִּפְקֻדָּתוֹ בַּאֲשֶׁר נִקְרָא בָהּ יַעֲמֹד׃

Cada vno en la vocacion en que fue llamado, en ella ſe quede.

21 עֶבֶד נִקְרֵאתָ אַל־תֵּגַע אַךְ אִם תּוּכַל לְחֻפַּשׁ יוֹתֵר תְּבַקֵּשׁ׃

Eres llamado ſiendo ſieruo? no ſe te de nada: mas tambien ſi puedes hazerte libre, procuralo mas.

22 כִּי אֲשֶׁר בַּיהוָה נִקְרָא עֶבֶד חָפְשִׁי יְהוָה הוּא וְכָמוֹ כֵן אֲשֶׁר חָפְשִׁי נִקְרָא עֶבֶד הַמָּשִׁיחַ הוּא׃

Porque elque en el Sennor es llamado ſiendo ſieruo, horro es del Seonor: anſimiſmo tambien elque es llamado ſiendo libre, ſieruo es del Chriſto.

ζ.

16. Τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;

Car que ſais tu femme: ſi tu ſauueras ton mari? ou que ſais-tu mari, ſi tu ſauueras ta femme?

17. Εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεὸς, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπατείτω. καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.

Toutesfois qu'vn chacun chemine ainſi que Dieu lui a departi, voire chacun comme le Seigneur l'appelé. Et c'eſt ainſi que i'en ordonne en toutes les Egliſes.

18. Περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω.

Quelcun eſt il appelé eſtant circoncis? qu'il ne ramene point le prepuce: quelcun eſt-il appelé eſtant au prepuce? qu'il ne ſoit point circoncis.

19. Ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

La Circonciſion n'eſt rien, & le prepuce n'eſt rien, mais l'obſeruation des commandemens de Dieu.

20. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω.

Que chacun ſi tiene en la vocation en laquelle il eſt appelé.

21. Δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω. ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι.

Et tu appelé eſtant ſerf? qu'il ne t'en chaille: mais ſi tu peux auſſi eſtre mis en liberte, vſes-en pluſtoſt.

22. Ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστί· ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ.

Car le ſerf qui eſt appelé en noſtre Seigneur, eſt l'affranchi de noſtre Seigneur, ſembblalement auſſi celui qui eſt appelé eſtant franc, eſt ſerf de Chriſt.

CAP. VII.

16. Vnde enim ſcis mulier, ſi virum ſalvum facies? aut unde ſcis vir, ſi mulierem ſalvam facies?

For what knoweſt thou / O wife / whether thou ſhalt ſaue thine huſband? Or what knoweſt thou / O man / whether thou ſhalt ſaue thy wife?

17. Niſi unicuique ſicut diviſit Dominus, unumquēque ſicut vocavit Deus, ita ambulet, & ſicut in omnibus eccleſiis doceo.

But as God hath diſtributed to euerie man / as the Lorde hath called euery one / ſo let him walke: and ſo ordeine I in all Churches.

18. Circunciſus aliquis vocatus eſt? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus eſt? non circuncidatur.

Is any man called beeing circumciſed? let him not gather his vncircumciſion: is any man called vncircumciſed? let him not bee circumciſed.

19. Circunciſio nihil eſt, & præputium nihil eſt, ſed obſervatio mādatorum Dei.

Circumciſion is nothing / & vncircumciſion is nothing / but the keeping of the commandements of God.

20. Vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat.

Let euery man abide in the ſame vocation wherein he was called.

21. Servus vocatus es? non ſit tibi curæ, ſed & ſi potes fieri liber: magis utere.

Art thou called being a ſeruaunt? care not for it: but if yet thou mayeſt be free / vſe it rather.

22. Qui enim in Domino vocatus eſt ſervus, libertus eſt Domini: ſimiliter qui liber vocatus eſt, ſervus eſt Chriſti.

For he that is called in the Lorde being a ſeruant / is the Lords freeman: likewiſe alſo he yͤ is called beeing free / is Chriſt ſeruant.

Das VII. Capitel.

16. Was weiſſeſt du aber / du Weib / ob du den Mañ werdeſt ſelig machen? Oder du Mann / was weiſſeſt du / ob du das Weib werdeſt ſelig machen?

Oc huad vedſt du Quinde / om du kant gøre Manden ſalig? Eller du Mand / huad vedſt du / om du kand gøre Quinden ſalig?

17. Doch wie einem jeglichen Gott hat außgetheilet. Ein jeglicher / wie jn der HErr beruffen hat / alſo wandele er / vnnd alſo ſchaffe ichs in allen Gemeinen.

Dog ſom Gud haffuer vddelt til huer. Huer ſkal vandre / ſom HERREN kallede hannem / oc ieg ſticker det ſaa i alle Forſamlinger

18. Iſt jemand beſchnitten beruffen / der zeuge keine Vorhaut. Iſt jemand beruffen in der Vorhaut / der laſſe ſich nicht beſchneiden.

Er nogen kaldet ſom er omſkaaren / hand ſøge icke effter Forhud. Er nogen kaldet i Forhuden / hand lade ſig icke omſkære.

19. Die Beſchneidung iſt nichts / vnnd die Vorhaut iſt nichts / ſondern Gottes Gebot halten.

Omſkærelſen er inted / oc Forhuden er inted / Men at wi holde Guds Bud.

20. Ein jeglicher bleibe in dem Beruff / darinnen er Beruffen iſt.

Huer bliffue i det Kald / ſom hand er kaldet vdi.

21. Biſt du ein Knecht beruffen / ſorge dir nicht. Doch kanſt du frey werden / ſo brauche dich des vil lieber.

Eſt du kaldet en Tienere / ſorge icke / Men kant du bliffue Fri / da bruge det meget helder.

22. Denn wer ein Knecht beruffen iſt inn dem HERREN / der iſt ein Gefreyter des HERREN. Deſſelbigen gleichen / wer ein Freyer beruffen iſt / der iſt ein Knecht Chriſti.

Thi huo ſom er kaldet en Tienere i HERREN / hand er HERRENS Frigiort. Diſligeſt / huo ſom er kaldet Fri / hand er Chriſti Tienere.

Kaptola VII.

16. Kterak ty pak wijſs Ženo / že Manžela ſwého k wijře přiwedeſs? A neb yak wijſs Muži / že Manželce k wijře pomuožeſs?

Abowiem co ty wieß żono ieſli záchowaß męża ſwego? ábo co ty wieß mężu záchowaßli żonę ábo nie?

17. Gedinké tak / yakž Buoh gednomukaždému vdělil / a yakž gednohokaždého powolal Bůh / tak choď: a takť w každé Cýrkwi vſtanowugi.

Jáko káždemu vdzielił Bog / iáko káżdego wezwał Pan / ták niech poſtępuie / y tákże w káżdym kośćiele poſtánawiam.

18. Obřezaný někdo powolán geſtli? nechť nevwodij na ſebe neobřezánj. Z neobřezaných někdo powolán geſtli? nechť neobřezuge ſe.

Jeſtli kto wezwany w obrzezániu? niechay nie przyćiąga nieobrzezki / ieſtli kto w nieobrzezániu wezwan? niechay ſię nie obrzezuie.

19. Neb obřezowánij nic nenij / a neobřezowánij také nic nenij: Ale záchowáwanij Přikázanij Božijch.

Obrzezánie nic nie ieſt / á nieobrzezánie nic nie ieſt / ále záchowánie przykázánia Bożego.

20. Gedenkaždý w kterém powolánij powolán geſt / w tom trway.

Káżdy w tym wezwániu w ktorym ieſt wezwan / niechay trwá.

21. Služebnijk gſyli powolán? nedbay na to: Ale muožeſſli býti ſwobodný / raděgi toho vžijway.

Jeſteś wezwan ſługa / nie fráſuy ſie o to / ále ieſli też możeß być wolnym / vżyway tego rádßey.

22. Nebo kdož geſt w Pánu powolán ſlužebnijkem / ſwobodnýk geſt Páně. Též y kdo geſt powolán ſwobodný / ſlužebnijkem geſt Kryſtowým.

Abowiem ſługá ktory ieſt wezwány w Pánie / dárowány ieſt wolnośćią od Páná / tákże też ktory ieſt wezwan wolnym / ieſtći ſługą Kryſtuſowym.

ז

23 בְּדְמַיָּא אֶזְדְּבֶנְתּוּן לָא
תֶהְוּוּן עַבְדָא דַבְנַי נָשָׁא׃

Voi ſete ſtati comperati con prezzo, non vogliate eſſer ſerui de gli huomini.

24 כֻּל נָשׁ בְּמֶדֶם דְּאֶתְקְרִי
אַחַי בֵּהּ יִקְוֵא לְוָת אַלָהָא׃

Fratelli, ciaſcun ſi reſti appreſſo Iddio in quello eſſere nel quale è ſtato chiamato.

25 עַל בְתוּלוּתָת דֵּין
פּוּקְדָנָא מֶן אַלָהָא לַית
אָחִיד אֶנָא מַלְכָּא דֵּין יָהֵב
אֶנָא אַיךְ גַּבְרָא דְּאֶתְחַנְנֵת
מֶן אַלָהָת דְּאֶהְוֵת
מְהַיְמַן׃

Or quanto à le Vergini, io non ho comandamento dal Signore, ma ne do il mio parere, come quello che ho riceuuto miſericordia dal Signore d eſſere fedele.

26 וְסָבַר אֶנָא דְהָדָת
שַׁפִּירָא מֶטוּל אַנַנְקָת
דְּזַבְנָת דְּפָקַח לֵהּ לְבַר
נָשָׁא דְהָכַנָא נֶהְוֵא׃

Io dunque ſtimo queſto eſſer bene per la preſente neceſſità, che à l'huomo ſia bene l'eſſer coſi.

27 אֲסִיר אַנְתְּ בְּאַנְתְּתָא
לָא תֶבְעֵא שְׁרָיָא שְׁרִית
אַנְתְּ מֶן אַנְתְּתָא לָא תֶבְעֵא
אַנְתְּתָת׃

Sei tu legato à la moglie? non cercar d'eſſere ſciolto. Sei tu ſciolto da la moglie? non cercar moglie.

28 וֶאֶן תֶסַּב אַנְתְּתָא לָא
חָטֵא אַנְתְּ וֶאֶן בְּתוּלְתָת
תֶהְוֵא לְגַבְרָא לָא חָטְיָת
אוּלְצָנָא גֵּיר בַּבְסַר הָוָת
לַאיְלֵין דְּהָכַנָא אֶנּוּן אֶנָא
דֵּין עֲלַיְכוּן חָאֵס אֶנָא׃

Ma ſe ancor tu ti mariti, non hai però peccato. E ſe la Vergine ſi marita, non ha peccato: nondimeno queſti tali haueranno tribulation ne la carne: & io vi perdono.

29 וְהָדָא אָמַר אֶנָא אַחַי
דְזַבְנָא מְכִיל אֶזְדַלְהַו לֵהּ
דַאיְלֵין דְּאִית לְהוֹן נָשָׁא
נֶהְוּוּן אַיךְ דְלַית לְהוֹן׃

Ma vi dico queſto, fratelli, che il tempo e breue: reſta che ancor quelli che hanno moglie, ſiano come ſe non l'haueſſeno.

ז

23 בִּמְחִיר יָקָר נִקְנֵיתֶם אַל
תִּהְיוּ עַבְדֵי הָאֲנָשִׁים׃

Por precio ſoys comprados, no hos hagays ſieruos de los hombres.

24 אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר בָּהּ נִקְרָא
אַחַי בְּזֹאת יַעֲמֹד לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Cada vno, Hermanos, en loque es llamado en eſto ſe quede acerca de Dios.

25 וְעַל־הַבְּתוּלוֹת מִצְוַת יְהוָה
אֵינֶנָּה לִי אַךְ אִיעָצָה לָכֶם כְּמוֹ
הוּחַן מֵיְהוָה לִהְיוֹת נֶאֱמָן׃

Empero de las virgines, no tengo mandamiento del Sennor: mas doy mi parecer, como hombre que ha alcançado miſericordia del Sennor para ſer fiel.

26 וּמְחַשֵּׁב אֲנִי לִהְיוֹת טוֹב
בַּעֲבוּר עִתּוֹת צָרָה וּמְצוּקָה כִּי־
טוֹב לָאָדָם לִהְיוֹת כָּכָה׃

Tengo pues, eſto por bueno à cauſa de la neceſsidad que appremia; por loqual bueno es àl hombre eſtarſe anſi.

27 אִם בַּעַל־אִשָּׁה אַתָּה אַל
תְּבַקֵּשׁ כְּרִיתוּת אִם־בְּגַפְּךָ אַתָּה
אַל־תְּבַקֵּשׁ אִשָּׁה׃

Eſtás atado à muger? no procures. ſoltarte eſtas ſuelto de muger? no procures muger.

28 וְאִם תִּקַּח אִשָּׁה לֹא חָטָאתָ
וְאִם־בְּתוּלָה תִּקַּח אִישׁ לֹא
חָטְאָה אַךְ צָרַת הַבָּשָׂר תִּהְיֶה
לָהֶם אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה וַאֲנִי אָחוּס
עֲלֵיכֶם׃

Màs tambien ſi tomares muger, no peccaſte: y ſi la donzella ſe caſare, no peccò: pero afflicion de carne tendran los tales: mas yo hos dexo.

29 וְזֹאת אָמַרְתִּי אַחַי כִּי הָעֵת
נִקְצָרָה הַנִּשְׁאָר לְמַעַן־אֲשֶׁר
הָיוּ לָהֶם נָשִׁים תִּהְיוּ כְּמוֹ לֹא
הָיוּ לָהֶם׃

Eſto empero digo, Hermanos, que el tiempo es corto: loque reſta es, que losque tienen mugeres ſean como losque no las tienen:

ζ.

23. Τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.

Vous eſtes achetes par prix, ne deuenez point ſerfs des hommes.

24. Ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοί, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

Freres, que chacun ſe tiene enuers Dieu en ce en quoi il eſt appelé.

25. Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω. γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.

Or touchant les vierges, ien' ai point de commandement du Seigneur, mais i'en donne aduis comme ayant obtenu miſericorde du Seigneur, pour eſtre fidele?

26. Νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι.

I'eſtime donc que cela eſt bon pour la neceſſité preſente: entant qu'il eſt bon à l'homme d'eſtre ainſi.

27. Δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.

Es-tu lié à femme? ne cerche point ſeparation, es-tu deliuré de femme? ne cerche point femme.

28. Ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.

Que ſi tu te maries, elle n'a point peché: & ſi la vierge ſe marie, elle n'a point peché. Toutesfois tels auront tribulation en la chair, or ie vous eſpargne.

90. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος, τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι.

Mais ie vous di ceci, mes freres que le temps eſt raccourci: il reſte que ceux qui ont femme, ſe portent comme n'en ayans point:

CAP. VII.

23. Pretio empti eſtis, nolite fieri ſervi hominum.

Ye are bought with a price: be not the ſeruants of men.

24. Vnuſquiſque in quo vocatus eſt, frater, in hoc permaneat apud Deum.

Brethren, let euery man, wherein he was called, therein abide with God.

25. De virginibus autem præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, tanquam miſericordiam cõſecutus à Domino ut ſim fidelis.

Nowe concerning virgines, I haue no commandement of the Lord: but I giue mine aduice, as one y hath obteined mercie of the Lord to be faithfull.

26. Exiſtimo ergo hoc bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bonum eſt homini ſic eſſe.

I ſuppoſe then this to be good for the preſent neceſſitie: I meane that it is good for a man ſo to be.

27. Alligatus es uxori? noli quærere ſolutionem. Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem.

Art thou bound vnto a wife? ſeeke not to be looſed: art thou looſed from a wife? ſeeke not a wife.

28. Si autem acceperis uxorem: non peccaſti. Et ſi nupſerit virgo, non peccavit; tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. Ego autem vobis parco.

But if thou takeſt a wife, thou ſinneſt not: and if a virgine marie ſhe ſinnet not: neuertheles, ſuch ſhall haue trouble in the fleſh: but I ſpare you.

29. Hoc itaque dico, fratres, tempus breve eſt, reliquum eſt ut & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint.

And this I ſay, brethren, becauſe the time is ſhorte, hereafter that both they which haue wiues, be as though they had none.

Das VII Capitel.

23. Ihr ſeyt theuer erkaufft/ werdet nicht der Menſchen knechte.

I ere dyre købte/ bliffuer icke Menniſkens Tienere.

24. Ein jeglicher/ lieben Brüder/ warinnen er beruffen iſt/ darinnen bleibe er bey Gott.

Huer/ kære Brødre/ bliffue der vdi hoſſ Gud/ ſom hand er kaldet vdi.

25. Von den Jungfrauen aber/ habe ich kein Gebot des HErrn/ Ich ſage aber meine meinung/ als ich Barmhertzigkeit erlanget habe von dem HERREN/ treu zu ſein.

Om Jomfruer haffuer ieg inted HERRENS Bud/ Dog ſiger ieg min mening/ ſom ieg haffuer faaet Barmhertighed aff HERREN/ til at vere tro.

26. So meine ich nun/ ſolches ſey gut vmb der gegenwertigen noth willen/ daß es dem Menſchen gut ſey alſo zu ſein.

Saa acter ieg nu ſaadant gaat at vere/ for denne næruerendis Nød ſkyld/ at det er Menniſken gaat at vere ſaa.

27. Biſt du an ein Weib gebunden/ ſo ſuche nicht loß zu werden. Biſt du aber loß vom Weibe/ ſo ſuche kein Weib.

Eſt du bunden til en Huſtru/ da ſtunde icke effter at bliffue løſſ/ Eſt du oc løſſ fra Huſtru/ da ſtunde icke effter en Huſtru.

28. So du aber freyeſt/ ſündigeſt du nicht/ Vnd ſo eine Jungfrau freyet/ ſündiget ſie nicht. Doch werden ſolche leibliche trůbſal haben/ Ich verſchonet aber euer gerne.

Men der ſom du giffter dig/ da ſynder du icke/ Oc der ſom en Jomfru giffter ſig/ da ſynder hun icke. Dog ſkulle ſaadane haffue legemlig Bedrøffuelſe. Men ieg ſpaarde eder gerne.

29. Das ſage ich aber/ lieben Brůder/ die Zeit iſt kurtz. Weiter iſt das die meinung/ die da Weiber haben/ daß ſie ſeyen/ als hetten ſie keine.

Men det ſiger ieg/ kære Brødre/ tiden er ſtacket/ Fremdelis er det Meningen/ At de ſom haffue Huſtruer/ ſkulle vere/ ſom de haffde ingen.

Kaditola VII.

23. Za mzdu kaupeni ſte/ nebýwayte ſlužebnijcy lidſtj

Jeſteſcie záplata kupieni/ nie badźciez ſlugámi ludzkimi.

24. Protož gedenkaždý k čemu powolán geſt/ Bratřij/ w tom trway před Bohem.

Káždy w czym ieſt wezwan brácia/ w tym niechay trwa przed Bogiem.

25. O Pannách pak přikázanij PAně nemám: ale wſſak radu dáwám/ yako miloſrdenſtwij doſſlý od Boha/ w tom abych byl wěrný.

A o dziewicách nie mamci roſkazánia Páńſkiego/ ale ia o tym ſwe zdánie powiedám/ iáko then ktoremu Pan z miłośierdzia dal byc wiernym.

26. Protož mám to za dobré/ pro naſtáwagijcý trápenij/ že dobré geſt Cžlowěku tak býti.

Rozumiem thedy iż to ieſt dobra rzecz dla nádchodzacey potrzeby/ á mowie iż dobra rzecz człowiekowi ták byc.

27. Poyalli gſy ženu? nehleday rož rozwázanij. Pakli gſý proſt od ženy? nehleday ženy.

Jeſteś obowiazan zona? nie ſzukayze rozwiazania/ Jeſtheś rozwiazány od zony? nie ſzukayze zony.

28. Pakli pogmeš ženu/ nezhřeſſýš. A Panna wdáli ſe/ nezhřeſſý/ ale wſſak trápenij těla takowj mijti budau. Ját wám pak odpauſſtijm.

A ieſliby ś ſie thez ożenił/ nie zgrzeſzyleś/ ieſliżby tez pánná ſzłá zamąż nie zgrzeſzyłá/ á wſzáiże trapienie w ciele mieć będą ktorzy tákowi ſą/ ále ia wam folguie.

29. Ale toto prawjm Bratřj/ čas geſt krátký: w němž nic giného nepozůſtáwa/ než aby ti kteřjž magij ženy/ byli yako by gich neměli.

A toć powiedam brácia/ Iżeć czas ſkrocił ſie ná potym/ áby y ci kthorzy żony máia byli iákoby ich nie mieli.

ז

30 וְאַילֵין דְּבָכֵין אַיךְ לָא
בָּכֵין וְאַילֵין דְּחָדֵין אַיךְ לָא
חָדֵין וְאַילֵין דְּזָבְנִין אַיךְ לָא
מְקַנֵין ׃

E quei che piangono, come ſe non piangeſſeno: e quei che ſi rallegrano, come ſe non ſi rallegraſſeno: e quei che comprano, come ſe non poſſedeſſeno.

31 וְאַילֵין דְּמֶתְחַשְּׁחִין ב
בְּעָלְמָא הָנָא לָא לְבַר מֶן
וְדְקָא דְּחַשְׁחָתָא עָבַר לֵהּ
גֵּיר אֶסְכִּימֵהּ דְּעָלְמָא
הָנָא ׃

E quelli che vſano queſto mondo, come ſe non l'vſaſſeno. Percioche la figura di queſto mondo paſſa via.

32 מֶטּוּל הָנָא צָבֵא אֶנָא
דְּדְלָא צְפָתָא תֶהוֹון אַינָא
גֵּיר דְּלַית לֵהּ אַנְתְּתָא רָנֵא
בְּדמָרֵהּ דְּאַיכַנָא נֶשְׁפַּר
לְמָרֵהּ ׃

Or io vorrei che voi fuſte ſenza ſollecitudine. Colui che non è maritato, ha cura de le coſe del Signore, in che modo egli poſſa piacere al Signore.

33 וְאַינָא דְּאִית לֵהּ
אַנְתְּתָא יָצֵף דְּעָלְמָא
דְּאַיכַנָא נֶשְׁפַּר לְאַנְתְּתֵהּ ׃

E colui che è maritato, ha cura de le coſe del mondo, in che modo egli poſſa piacere à la moglie.

34 פּוּרְשָׁנָא דֵּין אִית
בֵּינָת אַנְתְּתָא לִבְתוּלְתָא
אִידָא דְּלַגְבְרָא לָא הֲוָת
רָנְיָא בְּמָרָהּ דְּתֶהְוֵא ק
קַדִּישָׁא בְּפַגְרָהּ וּבְרוּחָהּ
וְאִידָא דְּאִית לָהּ בְּעֶלָא
רָנְיָא בְּעָלְמָא דְּאַיכַנָא
תֶשְׁפַּר לְבַעְלָהּ ׃

Sono differenti la maritata e la vergine, la donna non maritata ha cura de le coſe del Signore, per eſſer ſanta di corpo e di ſpirito: ma la maritata ha cura de le coſe del mondo, in che modo ella poſſa piacere al marito.

35 הָדָא דֵּין לְעוּדְרָנְכוּן הוּ
דִּילְכוֹן אָמַר אֶנָא לָא הֲוָא
מְהַנּוּקִיתָא רָמֵא אֶנָא
לְכוֹן אֶלָּא דְּתֶהְווֹן אָמִינִין
לְוָת מָרְכוֹן בְּאֶסְכֵּמָא
שַׁפִּירָא כַּד לָא פָּנֵין אַנְתּוּן
בְּעָלְמָא ׃

Hor io dico queſto per voſtro proprio commodo: non per gittarui vn laccio adoſſo, ma per moſtrarui quello che è commodo e proprio per congiungerui al Signore ſenza alcuna diſtrattione.

ז

30 וְהַבּוֹכִים כְּמוֹ אֵינָם בּוֹכִים
וְהַשְּׂמֵחִים כְּמוֹ לֹא שְׂמֵחִים
וְהַקּוֹנִים כְּמוֹ לֹא אוֹחֲזִים ׃

Y losque lloran, como losque no lloran: y losque ſe huelgan, como losque no ſe huelgan: y losque compran, como losque no poſſeen:

31 וַאֲשֶׁר יוֹעִילוּ מֵעוֹלָם הַזֶּה
כְּמוֹ לֹא יוֹעִילוּן כִּי יַעֲבֹר קֶצֶב
הָעוֹלָם הַזֶּה ׃

Y los que vſan deeſte mundo, como los que no vſan porque la apparencia deſte mundo ſe paſſa.

32 וְחָפֵץ אֲנִי לִהְיוֹתְכֶם בְּלִי
דְאָגָה אֲשֶׁר בְּגַפּוֹ הוּא דֹאֵג
לַאֲשֶׁר הָיוּ לַיהוָה אֵיךְ יָשַׁר
בְּעֵינֵי יְהוָה ׃

Mas querria que eſtuuieſſedes ſin congoxa. El por caſar tiene cuydado de las coſas que ſon del Sennor, como ha de agradar àl Sennor:

33 וַאֲשֶׁר לָקַח אִשָּׁה דּוֹאֵג לַאֲשֶׁר
לָעוֹלָם אֵיכָכָה יִיטַב בְּעֵינֵי אִשְׁתּוֹ ׃

Empero elque ſe caſo tiene cuydado de las coſas que ſon del mundo; como ha de agradar à ſu muger:

34 מַחֲלֹקֶת הִיא בֵּין הָאִשָּׁה וּבֵין
הַבְּתוּלָה אֲשֶׁר בְּגַפָּהּ דּוֹאֲגָה
לַאֲשֶׁר לַיהוָה לִהְיוֹתָהּ קְדוֹשָׁה
גַּם בִּגְוִיָּהּ גַּם בְּרוּחַ וַאֲשֶׁר לָקְחָה
אֶת־הָאִישׁ דּוֹאֲגָה לַאֲשֶׁר לְעוֹלָם
אֵיכָכָה תִּשְׁוֶה לְאִישָׁהּ ׃

Y eſtà diuiſo y la muger y doncella, por caſar tiene cuydado de las coſas que ſon del Sennor, para ſer ſancta anſi en el cuerpo como en el eſpiritu: mas la caſada, tiene cuydado de lás coſas que ſon del mundo, como ha de agradar à ſu marido.

35 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי לְהוֹעִיל
לְנַפְשְׁכֶם לֹא לָתֵת לָכֶם פַּח
וּלְהוֹשֵׁק כִּי־אִם לַאֲשֶׁר נָאוָה
וְשָׁוָה לַיהוָה בִּבְלִי עִנְיָן ׃

Eſto empero digo para vueſtro prouecho: no para echar hos lazo, ſino para lo honeſto y decente, y paraque ſin impedimento hos llegueys àl Sennor.

ζ'.

30. Καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες.

Et ceux qui ſont en pleurs, comme s'ils n'eſtoyent point en pleurs: & ceux qui ſont en ioye, comme s'ils n'eſtoyent point en ioye: & ceux qui achetent, comme ne poſſedans point:

31. Καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.

Et ceux qui vſent de ce monde, comme n'en abuſans point: car la figure de ce monde paſſe.

32. Θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ.

Or ie voudroye que vous fuſſiez ſans ſolicitude Celui qui n'eſt point marié, a ſoin des choſes qui ſont du Seigneur, comment il plaira au Seigneur.

33. Ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί.

Mais celui qui eſt marié a ſoin des choſes de ce monde: comment il plaira à ſa femme.

34. Μεμέρισται ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος. ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί.

Et eſt diuiſé la femme & la vierge qui n'eſt point mariee, a ſoin des choſes qui ſont du Seigneur, à ce qu'elle ſoit ſaincte de corps & d'ſprit: mais celle qui eſt mariee, a ſoin des choſes qui ſont du monde, commēt elle plaira à ſon mari.

35. Τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ (εὐπρόσεδρον) τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

Or ie di ceci ayant eſgard à ce qui vous eſt expedient, non point pour vous enlacer, mais tendant à ce qui eſt bien ſeant, & propre à vous ioindre au Seigneur ſans aucun deſtourbier.

CAP. VII.

30. Et qui flent, tanquam non flentes, & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non poſſidentes.

And they that weepe/as though they wept not: & they that reioyce/as though they reioyced not: and they that buye/ as though they poſſeſſed not.

31. Et qui utuntur hoc mũdo, tanquam non utantur præterit enim figura huius mundi.

And they that vſe this worlde / as though they vſed it not: for the facion of this world goeth away.

32. Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt: ſolicitus eſt quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo.

And I would haue you without care. The vnmarried careth for the thinges of the Lord / how he may pleaſe the Lord.

33. Qui autem cum uxore eſt, ſolicitus eſt quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori.

But hee that is married/careth for the thinges of the worlde / how he may pleaſe his wife.

34. (*Diviſa ſunt hæc duo, & mulier, & virgo, innupta*) cogitat quæ Domini ſunt: ut ſit ſancta & corpore, & ſpiritu. Qui autem nupta eſt, cogitat quę ſunt mundi, quomodo placeat viro.

There is difference alſo betweene a virgine & a wife: the vnmarried woman careth for the things of the Lord / that ſhe may be holy / both in body and in ſpirit: but ſhe that is married/careth for the thinges of ẏ worlde / how ſhe may pleaſe her huſbandt

35. Porro hoc ad utilitatem veſtram dico, non ut laqueum vobis iniiciam, ſed ad id quod honeſtum eſt, & quod facultatem præbeat ſine impedimento Dominum obſervandi.

And this I ſpeake for your owne commoditie/ not to tangle you in a ſnare/but that ye follow that / which is honeſt / and that ye may cleaue faſt vnto the Lord without ſeparation.

Das VII. Capitel.

30. Vnnd die da weinen / als weineten ſie nicht/ vnd die ſich freuen / als freueten ſie ſich nicht/vnd die da kauffen / als beſeſſen ſie es nicht.

Oc de der græde/ lige ſom de græde icke / Oc de ſig glæde / lige ſom de glæde ſig icke / Oc de der købe/ lige ſom de beſade det icke.

31. Vnd die diſer Welt brauchen/daß ſie derſelbigen nicht mißbrauchen/deñ das Weſen in diſer Welt vergehet.

Oc de ſom bruge denne Verden/ at de icke misbrugehende / Thi det væſen i denne Verden forgaar.

32. Jch wolte aber / daß jhr ohn ſorge weret. Wer ledig iſt / der ſorget was den HERREN angehöret/ wie er dem HERREN gefalle.

Men ieg vilde at i vaare vden ſorg. Huo ledig er/ hand ſørger for det ſom hører HERREN til/ Huorledis hand kand behagis HERREN.

33. Wer aber freyet/der ſorget was der Welt angehöret/wie er dem Weibe gefalle.

Men huo ſig giffter / hand ſørger for det ſom hører til Verden / huorledis hand kand behagis Huſtruen.

34. Es iſt ein vnterſcheid zwiſchen einem Weibe vnd einer Jungfrauen. Welche nicht freyet / die ſorget was dem HERREN angehöret / daß ſie heilig ſey / beyde am Leibe vnd auch am Geiſt. Die aber freyet/die ſorget was die Welt angehöret / wie ſie dem Manne gefalle.

Der er forſkel mellem en Quinde oc en Jomfru. Huilcken ſig icke giffter/hun ſørger for det ſom HERREN tilhører / at hun kand vere hellig / baade paa Legeme oc paa Aand. Men den ſig giffter / hun ſørger for det ſom Verden tilhører/huorledis hun kand behagis Manden.

35. Solches aber ſage ich zu eurem beſten/ nicht daß ich euch einen Strick an den Halß werffe / Sondern dazu/ daß es fein iſt / vnd jhr ſtets vnd vnverhindert dem HERRN dienen könnet.

Dette ſiger ieg eder til nytte / icke at ieg vil kaſte eder nogen Snare paa halſen / Men fordi / at det er ſmuckt / oc i kunde ſtedze oc vbehindrede tiene HERREN.

Kapitola VII.

30. A kteřij plačij / yakoby neplakali: a kteřj ſe radugij / yakoby ſe neradowali: á kteřij kupugj/ yakoby newiádli:

Ktorzy ząś płácżą iákoby nie płákáli / á ktorzy ſie rádują iákoby ſie nie rádowáli / á ktorzy kupują iákoby nie dzierżeli.

31. A ti kteřij požijwagij toho to Swěta/ yakoby nepožijwali/ neboť pomijgij způſob tohoto Swěta.

A ktorzy vżywáią świátá tego/ iákoby go nie vżywáli / boć przemija kſztałt świáta tego.

32. A yábych rád abyſſte wy bez pečowánij byli. Neb kdo ženy nemá/ pečuge o to co gť Božjho/ kterakby ſe lijbil Bohu.

A chćiałbym ábyśćie byli bez ſtáránia. Ktory żony nie ma / ſtára ſie o rzeczách Páńſkich / iákoby ſie podobał Pánu.

33. Ale kdož geſt poyal ženu/ pečuge o to což geſt tohoto Swěta/ kterakby ſe lijbil ženě.

Ale ktory ſie ożenił/ ſtára ſie o rzeczách świeckich / y iákoby ſie podobał żenie.

34. (Rozdjl něk ſau geſt) Žena a Panna/ newdáná ta myſlj na to což geſt Božjho/ aby byla ſwatá tělem y duſſij. Zaſe která gť wdaná/ myſlij na to což geſt Swěta/kteratby ſe lijbila Mužj ſwému.

Żoná y pánienká rozne ſą / ktora nie ſzłá zá mąż/ ſtára ſie o rzeczách Páńſkich/ áby byłá świętá/ tak ciáłem iáko y duchem / A ktora ſzłá zá mąż/ ſtára ſie o rzeczách świeckich iákoby ſie podobáłá mężowi.

35. Toto zagiſtě k vžitku waſſemu prawijm/ ne abych wás k tomu za wazowal/ale k tomu což ſluſſné a poctiwého geſt napomijnám / a coby wám dalo ſwobodu ſlaužiti Pánu Bohu bez překážky.

A thoc powiedam ábym okazał co wam ieſt pożytheczno / nie ábym ná was śidło rzucił/ ále ábym okazał iáko przyſthoynie y ſłuſznie máćie ſtać przy Pánie/ przez żadnego roſthárgnienia.

ז

36 אִן אֱנָשׁ דֵּין סָבַר ד דְּמִתְבַּהַת בִּבְתוּלְתֵהּ דַּעֲבַר זַבְנָהּ וְלָא יָהְבָהּ לְגַבְרָא וְלָיָא הִי דְּיָתְלִיהּ אַיךְ דְּצָבֵא נַעְבֵּד לָא חָטֵא תִּזְדַּוַּג׃

Ma ſe alcuno penſa eſſer coſa diſonoreuole à la ſua Vergine ch'el' a paſſi il fior de l'età ſua, & è neceſſario farſi coſi: faccia quel ch'ei Vuole, egli non pecca: maritinſi.

37 אֱינָא דֵּין דְּשַׁרִירָאִית פְּסַק בְּרֶעְיָנֵהּ וְלָא אָלְצָא לֵהּ צְבוּתָא וְשַׁלִּיט עַל צֶבְיָנֵהּ וְהָכַנָא דָּן בְּלֶבֵּהּ דְּנֶשַּׁר בְּתוּלְתֵהּ שַׁפִּיר עָבֵד׃

Ma colui che ſta fermo nel ſuo cuore, e non ha alcuna neceſſita, & ha poteſtà de la ſua propria Volontà, & ha deliberato queſto ne l'animo ſuo, di conſeruar la ſua Vergine, fa bene.

38 וְאֵינָא הָכֵיל דְּיָהֵב בְּתוּלְתֵהּ שַׁפִּיר עָבֵד(וְאֵינָא דְּלָא יָהֵב בְּתוּלְתֵהּ י יַתִּירָאִית שַׁפִּיר עָבֵד׃)

Pertanto, e colui che la marita fa bene: e colui che non la marita fa meglio.

39 אַנְתְּתָא כְּמָא דְּחַי בַּעְלָהּ אֲסִירָא הִי בְּנָמוּסָא אוּדֵין יִדְמַךְ בַּעְלָהּ מְחַרְרָא הִי דְּתֶהְוֵא לְמַן דְּצָבְיָא בַּלְחוּד בְּמָרַן׃

La moglie è legata per la Legge al matrimonio per quanto tempo Viue il ſuo marito: ma ſe il ſuo marito muore, ha liberta di maritarſi à chi ella Vuole, pur che cio faccia nel Signore.

40 טוּבֵיהָ דֵּין אִן הָכַנָא תִּקְוֵא אַיךְ רֶעְיָנִי דִּילִי סָבַר אֱנָא דֵּין אַף אֱנָא דְּרוּחָא דַּאלָהָא אִית בִּי׃

Nondimeno ell'è piu beata, s'ella ſi rimane coſi, ſecondo il mio parere. Io penſo hauer anch'io lo Spirito di Dio.

ח

1 עַל דִּבְחֵא דֵּין דְּפַתְכְּרֵא יָדְעִינַן דְּבְכֻלַּן אִית יִדַּעְתָּא וְיִדַּעְתָּא מַחְתְּרָא חוּבָּא דֵּין בָּנְיָא׃

Quanto poi à le coſe che ſi ſacrificano à gl'idoli, noi ſappiamo che tutti habbiam cognitione: la cognitione inſuperbiſce, e la charità edifica.

ז

36 וְאִם אִישׁ חשֵׁב עַל־בְּתוּלָתוֹ כִּי לֹא נָאוָה לְעָבְרָהּ אֶת־עִתָּהּ וְלָכָה צָרִיךְ לִהְיוֹת אֶת־חֶפְצוֹ יַעֲשֶׂה לֹא יֶחֱטָא אִם לָאִישׁ׃

Mas ſia alguno parece coſa fea en ſu hija, que paſſe ya de edad, y que anſi conuiene que ſe haga, haga loque quiſiere: no pecca; caſe ſe.

37 וְאִישׁ אֲשֶׁר זָמַם לְקַיֵּם בְּלִבּוֹ וְזֹאת עָשָׂה בִּבְלִי צָרְכּוֹ וְיֵשׁ לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־עֲצַת נַפְשׁוֹ וְהִתְאַמֵּץ בִּלְבָבוֹ לִנְצֹר אֶת־בְּתוּלָתוֹ מֵיטִיב לַעֲשׂוֹת׃

Empero elque eſtà firme en ſu coraçon, y que no tiene neceſsidad mas que tiene libertad de ſu voluntad; y determino en ſu coraçon eſto de guardar ſu hija, bien haze.

38 וְגַם אֲשֶׁר לָקַח אִשָּׁה מֵיטִיב לַעֲשׂוֹת וַאֲשֶׁר בְּגַפּוֹ הוּא עַל־יֶתֶר מֵיטִיב׃

Anſique elque caſa ſu hija, bien haze: y elque no la caſa, mejor haze.

39 הָאִשָּׁה אֲסוּרָה לַתּוֹרָה בְּכָל עֵת חַיֵּי אִישָׁהּ וְאִם יִישַׁן אִישָׁהּ חָפְשִׁית הִיא לַאֲשֶׁר חָפְצָה תִּנָּתֵן לְאִשָּׁה אַךְ לְבַד בַּאֲדוֹנֵינוּ־

La muger caſada eſtà atada à la Ley mientras biue ſu marido: mas ſi ſu marido muriere, libre es; caſeſe con quien quiſiere, con tal que ſea en el Sennor:

40 וְעַל־יֶתֶר אַשְׁרֵי הָאִשָּׁה אִם כָּכָה תְּעוֹדֵד כִּגְזֵרָתִי וּמִתְחַשֵּׁב גַּם אֲנִי כִּי־יֵשׁ לִי רוּחַ אֱלֹהִים׃

Empero mas bienauenturada ſerà, ſi ſe quedáre anſi: y pienſo que tambien yo tengo Eſpiritu de Dios.

ח

1 וְעַל־זִבְחֵי אֱלִילִים יָדַעְנוּ כִּי־לְכֻלָּנוּ יֵשׁ דֵּעָה וְהַדֵּעַ מְפִיחָה וְהָאַהֲבָה בּוֹנָה׃

Empero de loque à los idolos es ſacrificado, ſabemos que todos tenemos ſciencia de Dios. La ſciencia hincha, mas la charidad edifica.

ζʹ.

36. Εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω. οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν.

Mais ſi quelcun cuide que ce ſoit deshonorer ſa vierge, qu'elle paſſe ſa fleur d'aage, & faille qu'ainſi ſoit fait: qu'vn tel face qu'il veut, il ne peche point: qu'elles ſoyent mariees.

37. Ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ.

Mais celui qui demeure ferme en ſon cœur, & n'a point neceſſité, mais a puiſſance ſur ſa propre volonté, & a arreſté cela en ſon cœur, aſſauoir de garder ſa vierge, il fait bien.

38. Ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ.

Parquoi celui que marie ſa vierge, fait bien: mais celui qui ne la marie point fait mieux.

39. Γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἐλευθέρα ἐστίν, ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ.

La femme eſt liee par la Loy tout le temps que ſon mari vit: mais ſi ſon mari meurt, elle eſt en liberté de ſe remarier à qui elle veut, ſeulement que ce ſoit en noſtre Seigneur.

40. Μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Toutesfois elle eſt plus heureuſe ſi elle demeure ainſi, ſelon mon aduis. Or i'eſtime que i'ai auſſi l'Eſprit de Dieu.

ΚΕΦΑΛ. ηʹ.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

Touchant les choſes qui ſont ſacrifiees aux idoles, nous ſauons que tous auons cognoiſſance: la cognoiſſance enfle mais la charité edifie.

CAP. VII.

36. Si quis autem turpem ſe videri exiſtimat ſuper virgine ſua, quòd ſit ſuperadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat, non peccat, ſi nubat.

But if any man thinke that it is vncomely for his virgine / if ſhee paſſe the flowre of her age/and neede ſo require/ let him doe what he will / he ſinneth not: let them bee married.

37. Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc iudicavit in corde ſuo, ſervare virginem ſuam: bene facit.

Neuertheles he that ſtandeth firme in his heart / that he hath no neede/ but hath power ouer his owne will / and hath ſo decreed in his heart/ that hee will keepe his virgine/ he doeth well.

38. Igitur & qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit, & qui non iungit melius facit.

So then he that giueth her to marriage/ doeth well/ but hee that giueth her not to marriage/ doeth better.

39. Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius vivit, quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt: cui vult nubat: tantùm in Domino.

The wife is bound by the Law / as long as her huſband liueth: but if her huſband be dead / ſhe is at liberty to marie with whom ſhe will/ onely in the Lord.

40. Beatior autem erit, ſi ſic permanſerit ſecundùm meum conſilium. Puto autem quòd & ego ſpiritum Dei habeam.

But ſhe is more bleſſed/ if ſhe ſo abide/ in my iudgement: and I thinke that I haue alſo the Spirit of God.

CAP. VIII.

DE iis autem quæ idólis ſacrificantur, ſcimus quia omnes ſcientiam habemus. Scientia inflat: charitas verò ædificat.

And as touching things ſacrificed vnto idoles/ we knowe that we all haue knowledge: knowledge puffeth vp / but loue edifieth.

Das VII. Capitel.

36. So aber jemand ſich leſſet düncken / es wölle ſich nicht ſchicken mit ſeiner Jungfrauen / weil ſie eben wol Mannbar iſt/ vnd es wil nicht anders ſein / So thu er was er wil/ er ſündiget nicht / er laſſe ſie freyen.

Men der ſom nogen lader ſig tycke / At det vil icke ſticke ſig met hans Jomfru/ efſterdi hun er nu Mandvoxen / oc det vil icke anderleds vere / Da gøre ſig huad hand vil / hand ſynder icke / hand lade den giffte ſig.

37. Wenn einer aber jhm veſt fürnimmet/ weil er vngezwungen iſt/ vnd ſeinen freyen Willen hat / vnnd beſchleuſt ſolches in ſeinem Hertzen / ſeine Jungfrau alſo bleiben zu laſſen/ der thut wol.

Men naar nogen tager ſig faſt faare / efſterdi hand er vtuingd/ oc haffuer ſin fri vilie / oc beſlutter ſaadant i ſit Hierte/ at hand vil lade ſin Jomfru ſaa bliffue / hand gør vel.

38. Endlich / welcher verheirathet/ der thut wol/ Welcher aber nicht verheirathet / der thut beſſer.

Endelige/ huo ſom giffter/ hand gør vel/ Oc huo ſom icke giffter / hand gør bedre.

39. Ein Weib iſt gebunden an das Geſetz / ſo lange jhr Mann lebet / ſo aber jhr Mann entſchläfft / iſt ſie frey ſich zuverheyrathen / welchem ſie wil / allein daß es in dem HERRN geſchehe.

En Quinden er bundet ti Lowen/ ſaa lenge ſom hendis Mand leffuer / Men ſoffuer hendis Mand hen/ da er hun fri / at giffte ſig / met huem hun vil/ aleniſte / at det ſkeer i HERREN.

40. Seliger iſt ſie aber / wo ſie alſo bleibet / nach meiner Meinung. Ich halte aber / ich habe auch den Geiſt Gottes.

Men hun er ſaligere/ om hun bliffuer ſaa / efſter min Mening / Jeg holder ocſaa / at ieg haffuer oc Guds Aand.

Das VIII. Capitel.

Von dem Götzenopffer aber wiſſen wir/ denn wir haben alle das wiſſen. Das wiſſen bläſet auff / aber die Liebe beſſert.

DE wi vide om Affguders offer / Thi wi haffue alle den viſdom. Viſdom opblæſſ / Men kærlighed forbedrer.

Kapitola VII.

36. Pakli kdo za neſluſſnu wěc pokládá ſwé Panně/ žeby pominul čas wdánij/ y tok muſý býti/ nechť včinij co chce: Nezhřeſſij/ wdáli ſe.

Ale ieſliby ktho mniemał iż co nieprzyſtoynego czyni przeciwko pánience ſwey/ ieſliżby z młodych lat wyſzłá/ á iż ták ma być/ to co chce niech czyni/ nie grzeſzy/ niechayżeć wſtapia w małżeńſtwo.

37. Pakliť geſt kdo pewně vložil w ſrdcy ſwém vtwrzen gſa/ a nemage nauze/ ale w mocy mage ſwau wůli/ to vſaudil w ſrdcy ſwém aby chowal Pannu ſwau/ dobře činij.

A ten ktory trwa mocnie w ſercu ſwym / y nie przymuſza go potrzebá/ owſzem ma w mocy ſwa wláſna wola / y to poſtánowił w ſercu ſwym áby záchował dziewice ſwa/ dobrze czyni.

38. A protož y ten kdož wdáwá za muže Pannu ſwau/ dobře činij: ale kdo newdáwá lépe činij.

A ták ktory ia dáie zá mąż / dobrze czyni / á ktory nie dáie zá mąż / lepiey czyni.

39. Žena přiwázaná geſt k manželſtwij dotud dokudž gegij Muž žiw geſt. Pakli vmře Muž gegij/ giž geſt ſwobodná od manželſtwij/ a může ſe wdáti za koho chce/ toliko w PAnu.

Zoná ieſt obowiązána zákonem poki żywie mąż iey / á ieſliby záſnął mąż iey / wolna ieſt áby ſzłá zá kogo chce / tylko áby w Pánie.

40. Ale Blahoſlaweněgſſý bude/ zuoſtaneli tak podlé mé raddy / nebť držijm za to/ že y yá mám Ducha Božijho?

Ale ſzczeſliwſza ieſt ieſliby thák trwałá/ wedle mego zdánia/ á mnimam że y ia mam Duchá Bożego.

Kapitola VIII.

O Těch pak wěcech kteréž Modlam obětowány bywagij / wjme že wſſickni známoſt máme. Vměnij pak toho nadýmá/ ale Láſka wzdělawá.

CO ſię záś tycze rzeczy báłwanom ofiárowánych/ wiemy wſzyſcy że o thym wiádomość mámy / á wiádomość ci nadyma / ále miłość buduie.

ח

2 אִין אְנָשׁ דֵין סָבַר דְּיָדַע
מֶדֶם לָא עַדְכִיל מֶדֶם
יָדַע אַיְךְ מָא דְּוָלֵא לֵהּ
לְמֶדַע׃

Che ſe ad alcuno pare ſaper qualche coſa, egli non ha conoſciuto ancor niente nel modo che ſi dee conoſcere,

3 אִן אְנָשׁ דֵין מַחֵב
לַאלָהָא הָנָא אֶתִידַע לֵהּ
מֶנֵּהּ׃

Ma ſe alcuno ama Iddio, coſtui è conoſciuto da lui.

4 עַל מֵאכוּלְתָא הָכִיל
דְּדֶבְחֵא דַּפְתַכְרֵא יָדְעִינַן
דְּלָא הֲוָא מֶדֶם הוּ פַּתְכְרָא
בְּעָלְמָא וְדְלַית אֱלָהָא
אַחְרִין אֶלָּא אִן חַד׃

Quanto dunque al mangiar di quelle coſe che ſon facrificate à gl'idoli, noi ſappiam che l'idolo non è niente nel mondo, e che non ci e alcuno altro Iddio, ſenon vn ſolo.

5 אָפֶן גֵּיר אִית דְּמֶתְקְרֵין
אֱלָהֵא אִו בַּשְׁמַיָּא אִו
בַּאַרְעָא אַיְכַנָּא דְּאִית
אֱלָהֵא סַגִּיָאֵא וּמָרַוָותָא
סַגִּיָאֵתָא׃

Imperoche ben che ſiano alcuni che ſi chiamano iddij, o in cielo, o in terra: (ſi come ci ſon molti iddij, e molti ſignori.)

6 אֶלָּא לַן דִּילַן חַד הוּ
אֱלָהָא אַבָּא דְּכֹל מֶנֵּהּ
וְחְנַן בֵּהּ וְחַד מָרְיָא יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא דְּכֹל בְּאִידֵהּ אַף
חְנַן בְּאִידֵהּ׃

Nondimeno à noi è vn ſolo Iddio, che è il Padre, da cui ſon tutte le coſe, e noi in lui: & vn ſol Signor IESV Chriſto, per cui ſon tutte le coſe, e noi per lui.

7 אֶלָּא לָא הֲוָא בְּכֹל נָשׁ
אִית יִדַעְתָא אִית גֵּיר
אְנָשָׁא דְּבְתַארְתְּהוֹן עַד
מָא לְהָשָׁא דְּעַל פַּתְכְרֵא
אַיְךְ דַּדְבִיחְתָא אָכְלִין וּמֶטוּל
דַּכְרִיהָת תַארְתְּהוֹן מ
מֶתְטוּשָׁת׃

Ma la cognitione non è in tutti, anzi alcuni con conſcientia de l'idolo, infin ad hora ne mangiano come di coſe ſacrificate à gl'idoli: è la lor conſcientia eſſendo inferma ſi contamina.

ח

2 וְאִם נִרְאָה לְאִישׁ לְדַעְתּוֹ
מְאוּמָה עוֹדֶנּוּ אֶחָד לֹא יָדַע כַּהֹגֶן
לָדַעַת׃

Y ſi alguno ſe pienſa que ſabe algo, aun no ſabe algo como le conuiene ſaber.

3 וְאִם אִישׁ אוֹהֵב אֶת־הָאֱלֹהִים
הוּא נוֹדַע מִמֶּנּוּ׃

Mas el que ama à Dios, el tal es conocido de Dios.

4 וּמֵאֹכֶל זִבְחֵי הָאֱלִילִים יָדַעְנוּ
כִּי־אֱלִיל לֹא אֶחָד בְּעוֹלָם וְכִי
אֱלֹהַּ לֹא אַחֵר כִּי אִם אֶחָד הוּא׃

Anſique de las viandás que ſon ſacrificadas à los idolos, ſabemos que el idolo nada es en el mundo: y que ningun Dios ay, mas de vno.

5 וְאַף כִּי־הוֹוִים הַנֶּאֱמָרִים
אֱלֹהִים אוֹ־בַּשָּׁמַיִם וְאוֹ־בָּאָרֶץ
כְּמוֹ הָיוּ אֱלֹהִים רַבִּים וַאֲדוֹנִים
רַבִּים׃

Porque aunque aya algunos que ſe llamen dioſes ô en el cielo, ô en la tierra, como ay muchos dioſes, y muchos ſennores.

6 אַךְ לָנוּ אֶחָד אֱלֹהִים הָאָב
אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ כֻּלָּם וַאֲנַחְנוּ אֵלָיו
וְאֶחָד אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר
בְּיָדוֹ כֻּלָּם וַאֲנַחְנוּ בְּיָדוֹ׃

Noſotros empero no tenemos mas de vn Dios, el Padre, del qual ſon todas las coſas, y noſotros en el: ÿ vn Sennor, Ieſus el Chriſto, por el qual ſon todas las coſas, y noſotros por el.

7 כִּי אִם אֵינֶנָּה בְּכֻלָּם הַדֵּעָה
וַאֲנָשִׁים בְּמַדַּע הָאֱלִיל עַד־
עַתָּה כְּזִבְחֵי אֱלִילִים אוֹכְלִים
וּמַדָּעָם כִּי־נַחְלָה הוּא נִטְמָא׃

Mas no en todos ay eſta ſciencia: porque algunos con conſciencia del idolo haſta aqui, comen como ſacrificado á idolos: y ſu cònſciencia, ſiendo flaca, es contaminada.

η'.

2. Εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶναι.

Mais ſi quelcun cuide ſauoir quelque choſe, il n'a encore rien cognu, comme il faut cognoiſtre.

3. Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.

Mais ſi quelcun àime Dieu il eſt cognu de lui.

4. Περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς.

Ainſi donc, quant au manger des choſes ſacrifiees aux idoles, nous ſauons que l'idole n'eſt rien au monde, & qu'il n'y a aucun autre Dieu qu'vn ſeul.

5. Καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοί, καὶ κύριοι πολλοί.

Car iaçoit qu'il y en ait qui ſoyen appeles dieux, ſoit an ciel, ſoit en terre: (comme il y a pluſieurs dieux & pluſieurs Seigneurs.)

6. Ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν. καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.

Toutesfois nous n'auons qu'vn ſeul Dieu, qui eſt le Pere, duquel ſont toutes choſes, & nous en lui: & vn ſeul Seigneur Ieſus Chriſt par lequel ſont toutes choſes, & nous par lui.

7. Ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.

Mais il n'y a pas cognoiſſance en tous: car quelques vns en mangent auec conſcience de l'idole, iuſqu'à maintenant, comme de choſes ſacrifiees à l'idole: & comme ainſi ſoit que leur conſcience ſoit debile, elle eſt polluee.

CAP. VIII.

2. Si quis autē ſe exiſtimat ſcire aliquid, nōdum cognovit quemadmodum oporteat eum ſcire.

Now / if any man thinke that he knoweth any thing/ he knoweth nothing yet as hee ought to knowe.

3. Si quis autem diligit Deum, hic cognitus eſt ab eo.

But if any man loue God/the ſame is knowen of him.

4. De eſcis autem quæ idolis imolātur, ſcimus quia nihil eſt idôlum in mundo, & quòd nullus eſt Deus, niſi unus.

Concerning therefore meate ſacrificed vnto idoles/ we know that an idole is nothing in the worlde/and that there is none other God but one.

5. Nam etſi ſunt qui dicantur dii, ſive in cælo, ſive in terra (ſiquidem dii multi, & domini multi.

For though there be that are called gods / whether in heauen / or in earth/ (as there be many gods / and many lords.)

6. Nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, & nos in illum: & unus Dominus, Ieſus Chriſtus, per quem omnia, & nos per ipſum.

Yet vnto vs there is but one God/ which is the Father / of whome are all thinges / and we in him: and one Lord Jeſus Chriſt / by whome are all thinges/and we by him.

7. Sed non in omnibus eſt ſcientia. Quidam autem cōſcientia uſque nunc idôli, quaſi idolothytum manducant: & conſcientia ipſorum cùm ſit infirma, polluitur.

But euery man hath not knowledge: for ſome hauing conſcience of the idole / vntill this houre / eat as a thing ſacrificed vnto the idole/ and ſo their cōſcience being weake/ is defiled.

Das VIII. Capitel.

2. So aber jemand ſich düncken leſſet er wiſſe etwas / der weiß noch nichts/ wie er wiſſen ſoll.

Oc der ſom nogen lader ſig tycke / at vide noget/ hand veed end nu inted / ſom hand ſkal vide.

3. So aber jemand Gott liebet/ derſelbige iſt von jm erkannt.

Men der ſom nogen elſket Gud / den ſamme er kent aff hannem/

4. So wiſſen wir nun von der Speiſe des Götzenopffers / daß ein Götz nichts in der Welt ſey / vnd daß kein ander Gott ſey/ ohn der einige.

Saa vide wi nu om Affguders offers mad/ at en Affgud er inted i Verden / Oc at der er ingen anden Gud / vden den eniſte.

5. Vnd wiewol es ſind / die Götter genennet werden / es ſey im Himmel oder auff Erden (ſintemal es ſind vil Götter vnd vil Herrn.)

Oc alligeuel der ere nogle ſom kaldis Guder/vere ſig i Himmelen eller paa iorden (effterdi der ere mange Guder oc mange Herrer.)

6. So haben wir doch nur einen Gott / den Vater / von welchem alle ding ſind / vnd wir in jhm/ vnd einen HErren Jeſum Chriſt/durch welchen alle ding ſind / vnd wir durch jhn.

Saa haffue wi dog ekon en Gud / Faderen / aff huilcken alle ting ere / oc wi i hannem/ Oc en HERRE Jheſum Chriſtum / formedelſt huilcken alle ting ere / oc wi formedelſt hannem.

7. Es hat aber nicht jederman das wiſſen/ denn etliche machen jnen noch ein Gewiſſen über dem Götzen / vnnd eſſens für Götzenopffer / damit wird jhr Gewiſſen / dieweil es ſo ſchwach iſt / befleckt.

Men huer Mand haffuer icke denne Viſdom/ Thi nogle gøre ſig end nu ſamuittighed om Affguder/ oc æde det for affguders offer / Der met bliffuer deris Samuittighed beſmittet / effterdi hun er ſaa ſkrøbelig.

Kapitola VIII.

2. Pakli kdo domnijwá ſe o ſobě / žeby nětco vměl / geſſtě nic nezná toho/ tak iakžby měl vměti.

A ieſli ſie ktho ſobie zda iako by co vmiał/ ieſzcze nic nie wie iako wiedźieć potrzebá.

3. Ale kdož miluge Boha / ten gt poznán od něho.

Ale ieſli kto miłuie Bogá/ tenci ieſt náuczonym od niego.

4. O pokrmých pak / kteřij ſe Modlám obětugij / wijme že nic nenj Modla na ſwětě / a že nenij ginkého žádného Boha/ gediné geden.

Około tedy iedzenia rzeczy bałwanom ofiarowánych/ wiemy iż bałwan nic nie ieſt ná świecie/ á iż żaden inſzy Bog nie ieſt iedno z ieden.

5. Neb ačkoli gſau někteřij / kteřijž ſlowau Bohowé/ budto na Nebi// aneb na Zemi (yakož gſau mnozý Bohowé a Páni mnozý.)

Abowiem choć ſą ktore Bogi zowa/ ták wniebio iáko y ná ziemi/ iákoż ieſt wiele Bogow y wiele panow.

6. Ale my gedine° máme Boha Otce / z něhož gſu wſſecky wěcy/ a my w něm / a gednoho Pána Gežijſſe Kryſta / ſkrze něhož gſu wſſecky wěcy/ y my ſkrze něho:

Ale my iednegoż Bogá mamy/ Oycá onego od kthorego wſzytki rzeczy ſą / ámy w nim / y iednego Paná Jezu Kryſtá przez ktorego wſzytki rzeczy ſą / á my przezeń.

7. Ale ne we wſſech geſt takowé vměnij. Neb někteřij w ſwém ſwědomj držjce/ žeby nětco Modla byla / až doſawád yáko Modlám obětowané gedij/ a ſwědomij gegich / poněwádž geſt mdlé / poſſkwrňuge ſe.

Lecz oná wiádomość nie ieſt we wſzytkich / abowiem niektorzy z ſumnieniem bałwaná aż do tego czáſu / iedzą iáko rzec bałwanom ofiárowáná / á bedąc ſumnienie ich mdłe / pokaláne bywa.

ח

8 מֵאכוּלְתָא דֵּין לָא
מְקַרְבָא לַן לַאלָהָא לָא
גֵּיר אֶן אָכְלִינַן מֶתְיַתְּרִינַן
וְלָא אֶן לָא נֵאכוּל
מֶתְבַּצְּרִינַן׃

Il cibo non ci fa gia grati à Dio, percioche ne ſe noi mangiamo, ne habbiam piu: nè ſe non mangiamo, ne habbiam meno.

9 חָזַו דֵּין דַּלְמָא שׁ
שׁוּלְטָנְכוֹן הָנָא יֶהְוֵא
תּוּקָלְתָא לַכְרִיהֵא׃

Ma guardate che per modo alcuno queſta vostra poteſtà non ſia di ſcandalo à gl'infermi.

10 אֶן אֱנָשׁ גֵּיר יֶחְזֵיךְ לָךְ
דְּאִית בָּךְ יִדַּעְתָּא דַּסְמִיךְ
אַנְתְּ בֵּית פַּתְכְרֵא לָא הָא
תְּאַרְתֵּהּ מֶטּוּל דַּכְרִיהּ הוּ
מֶשְׁתַּרְרָא לְמֵאכַל
דַּדְבִיחָא׃

Perche ſe alcun vede te, che hai cognitione, ſedere à tauola nel tempio de gl'idoli, la conſcientia di colui, che pur è infermo, non ſarà ella inſtrutta à mangiar de le coſe ſacrificate à gli'idoli?

11 וְאָבֵד לֵהּ בִּידַעְתָּךְ דִּילָךְ
הָו אַיְנָא דְּמַרַע דְּמֶטּוּלָתֵהּ
מִית מְשִׁיחָא׃

E coſi il tuo fratello, che è infermo, perirà per la tua cognitione, per ilquale Chriſto è morto.

12 וְאֶן הָכַנָא מַסְכְּלִין
אַנְתּוּן בָּאַחַיְכוֹן וַמְקַפְּחִין
אַנְתּוּן תְּאַרְתְּהוּן מַרְעֶתָא
בַּמְשִׁיחָא הוּ מַסְכְּלִין
אַנְתּוּן׃

Doue peccando voi coſi contra i fratelli, e percotendo la lor conſcientia inferma, peccate contra Chriſto.

13 מֶטּוּל הָנָא אֶן מ
מֵאכוּלְתָא מַכְשְׁלָא לָאחִי
לְעָלַם בֶּסְרָא לָא אֵכוּל
דְּלָא אַכְשֵׁל לָאחִי׃

Per laqual coſa, ſe il cibo ſcandaliza il mio fratello, io non mangiarò carne in eterno, per non iſcandalizare il fratel mio.

ח

8 כִּי־הָאֹכֶל אֵינֶנּוּ מַקְרִיב
אוֹתָנוּ לֵאלֹהִים כִּי אִם נֹאכַל
לֹא נוֹתִיר וְאִם לֹא נֹאכַל
נֶחְסָר׃

Empero la vianda no nos haze mas acceptos à Dios: porque ni que comamos, ſeremos mas ricos: ni que no comamos, ſeremos mas pobres.

9 וּרְאוּ פֶּן שִׁלְטוֹנְכֶם הַזֹּאת
מִכְשׁוֹל תִּהְיֶה לַחוֹלִים׃

Mas mirad que eſta vueſtra libertad no ſea trompeçadero à los que ſon flacos.

10 וְאִם אִישׁ יִרְאֶה אוֹתְךָ לַאֲשֶׁר
יֶשׁ־דֵּעָה לְךָ לְשִׁבְתְּךָ בְּבֵית
אֱלִילִים הֲלֹא מַדָּעוֹ אֲשֶׁר חוֹלֶה
הוּא יִבָּנֶה לֶאֱכֹל מִזִּבְחֵי אֱלִילִים׃

Porque ſi te vee alguno, à ti que tienes eſta ſciencia, que eſtas ſentado à la meſa en el lugar de los idolos, la conſciencia de aquel que es flaco, no ſerá adelantada à comer de lo ſacrificado à los idolos?

11 וְיֹאבַד אָחִיךָ הַחוֹלֶה בְּדַעְתְּךָ
אֲשֶׁר עָלָיו מֵת הַמָּשִׁיחַ׃

Y con tu ſciencia ſe perderà el Hermano flaco, por el qual el Chriſto murió?

12 וְכֵן אִם חֹטְאִים אַתֶּם
בַּאֲחֵיכֶם וּמַכִּים אֶת־מַדַּע
הַחוֹלִים בַּמָּשִׁיחַ תֶּחֶטָאוּן׃

De eſta manera, pues peccãdo contra los Hermanos, y hiriendo ſu flaca conſciencia, contra el Chriſto peccays.

13 לָכֵן אִם הָאֹכֶל מַכְשִׁיל
אֶת־אָחִי אֵינֶנִּי אֹכֵל בָּשָׂר לְעוֹלָם
פֶּן אַכְשִׁיל אֶת־אָחִי׃

Por loqual ſi la comida es à mi Hermano occaſion de caer, jamàs comeré carne, ni haré coſa conque cayga mi hermano.

η'.

8. Βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ, οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.

Or la viande ne nous rend pas plus agreables à Dieu: car ſi nous mangeõs, nous n'en auons rien d'auantage, & ſi nous ne mangeons point, nous n'en auons pas moins.

9. Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν.

Mais prenez garde que ceſte puiſſance que vous auez, ne ſoit en quelque ſorte en ſcandale aux infirmes.

10. Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν.

Car ſi quelcun te voit, toi qui as cognoiſſance, eſtre à table au temple des idoles, la conſcience de celui qui eſt foible, ne ſera-elle pas induite à manger des choſes ſacrifiees à l'idole.

11. Καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν.

Et ainſi, ton frere qui eſt foible, pour lequel Chriſt eſt mort, perira par ta cognoiſſance?

12. Οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε.

Or quant vous pechez ainſi contre vos freres, & naurez leur conſcience qui eſt debile, vous pechez contre Chriſt.

13. Διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

Pour ceſte cauſe, ſi la viande ſcandalize mon frere, ie ne mangerai iamais chair, afin que ie ne ſcandalize mon frere.

CAP. VIII.

8. Eſca autem nos non cõmendat Deo. Neque enim ſi manducaverimus, abundabimus, neque ſi non manducaverimus, deficiemus.

But meate maketh not vs acceptable to God: for neither if we eat/ haue we yͤ more: neither if we eate not/ haue we the leſſe.

9. Videte autem ne fortè hæc licentia veſtra offendiculum fiat infirmis.

But take heede leſt by any meanes this power of yours be an occaſion of falling to them that are weake.

10. Si enim quis viderit eum qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem: nónne conſcientia eius, cùm ſit infirma, ædificabitur, ad manducandum idolothyta?

For if any man ſee thee which haſt knowledge/ſit at table in the idoles temple/ſhal not the conſcience of him which is weake/be boldened to eate thoſe thinges which are ſacrificed to idoles?

11. Et peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt?

And through thy knowledge ſhall the weake brother periſh/ for whome Chriſt dyed.

12. Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam: in Chriſtum peccatis.

Nowe when ye ſinne againſt the brethren/and wound their weake conſcience/ye ſinne againſt Chriſt.

13. Quapropter ſi eſca ſcandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum ſcandalizem.

Wherfore if meate offend my brother/I will eate no fleſh while the worlde ſtandeth/ that I may not offend my brother.

Das VIII. Capitel.

8. Aber die ſpeiſe fördert vns nicht für Gott. Eſſen wir/ ſo werden wir darumb nicht beſſer ſein/ Eſſen wir nicht/ ſo werden wir darumb nichts wenigers ſein.

Men Maaden forfremmer oſſ icke faar Gud/ æde wi/ da bliffue wi der faare icke bedre/ æde wi icke/ da bliffue wi der faare inted ringere.

9. Sehet aber zu/ daß diſe eure Freyheit nicht gerahte zu einem anſtoß der Schwachen.

Men ſeer til/ at denne eders Frihed bliffuer icke de Skrøbelige til it Stød.

10. Denn ſo dich (der du das Erkentniß haſt) jemand ſehe zu Tiſche ſitzen im Götzenhauſe/ würde nicht ſein Gewiſſen/ dieweil er ſchwach iſt/ verurſacht/ das Götzenopffer zueſſen?

Thi der ſom nogen ſeer dig (du ſom haffuer Forſtand) ſide til Bordz i Affguders Huſſ/ tager icke hans Samuittighed aarſage der aff/ effterdi hand er ſkrøbelig/ at æde Affguders offer?

11. Vnd wird alſo über deinem Erkenntniß der ſchwache Bruder vmbkommen/ vmb welches willen doch Chriſtus geſtorben iſt.

Oc den Skrøbelige Broder bliffuer ſaa forderffuit for din Forſtand/ for hues ſkyld Chriſtus dog er død.

12. Wenn jhr aber alſo ſündiget an den Brüdern/ vnnd ſchlaget jhr ſchwaches Gewiſſen/ ſo ſündiget jhr Chriſto.

Oc naar ſom i ſaa ſynde mod eders Brødre/ oc ſla deris ſkrøbelige Samuittighed/ da ſyndei mod Chriſtum.

13. Darumb/ ſo die Speiſe meinen Bruder ergert/ wolte ich nimmermehr Fleiſch eſſen/ auff daß ich meinen Bruder nicht ergerte.

Der faare/ om ſaa er at Maden forarger min Broder/ da vilde ieg heller aldri æde kød/ paa det ieg ſkulde icke forarge min Broder.

Kapitola VIII.

8. Pokrm pak nečinij nás wzáctných Bohu. Neb ani/ nebudemeli gijſti/ měně budeme mijti: ani budemeli gijſti/ hogněgſſý budeme.

Wßákże pokarm nas nie záleca Bogu/ bo chocbyſmy iedli/ nic nam nie przybywa/ á chocbyſmy nie iedli/ nic nam nie vbywa.

9. Ale wizte/ akby ſnad tato ſwoboda waſſe nebyla k vrážce mdlým:

Ale baczcie izby tákim obyczáiem moc wáßá nie byla ku zgorßeniu tym ktorzy ſą mdlymi.

10. Nebo vzřijli kdo toho kterýž má poznánij/ an ſedj při pokrmu Modlám obětowaném: Wſſak ſwědomij geho/ kteréž geſt mdlé/ přiwedeno bude k tomu/ aby také gedl Modlám obětowané?

Abowiem ieſliby kto widział ciebie kthory maß wiadomość/ á siedziß w kościele balwáńſkim/ azaż ſumnienie iego kthory ieſt mdlym nie bedzie przywiedzione ku iedzeniu rzeczy balwanom ofiárowánych?

11. Y zahyne Bratr mdlý v wijře pro twé vměnj/ za kteréhož geſt Kryſtus vmřel:

Y przez tež twa wiádomość zginie brát mdlym dla ktorego Kryſtus vmárl?

12. A tak hřeſſijce proti Bratřijm/ a vrážegijce ſwědomij gegich mdlé/ proti Kryſtu hřeſſijte.

A gdy ták grzeßycie przeciw bráciey/ ránicie mdle ich ſumnienie/ przeciw Kryſtuſowi grzeßycie.

13. A protož pohorſſugeli pokrm bližnijho mého/ nebudu gijſti Maſſa na wěky/ abych bližnijmu mému nebyl k pohorſſenij.

A przeto ieſli dla pokarmu bywa obrážon brát moy/ nie bede iadl mieſá na wieki/ ábym brátha ſwego nie obráził.

ט

1 לְמָא לָא הֲוִית בַּר חֵארוּתָא אוֹ לָא הֲוִית שְׁלִיחָא אוֹ לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן לָא חֲזִית אוֹ לָא הֲוַיְתּוּן עֲבָדַי בְּמָרִי׃

Non ſono io Apoſtolo ? non ſono io libero ? non ho io veduto IESV Chriſto noſtro Signore ? non ſete voi la mia opera nel Signore ?

2 וְאֶן לַאֲחָרָנֵא לָא הֲוִית שְׁלִיחָא אֶלָּא לְכוֹן אִיתַי וְחָתְמָא דִשְׁלִיחוּתִי אַנְתּוּן אֶנוּן׃

Se io non ſono Apoſtolo à gli altri, à voi certo ſono : percioche voi ſete il ſigillo del mio Apoſtolato nel Signore.

3 וּמַפַּק בְּרוּחָא לְאִילֵין דְּדָיְנִין לִי הָנַו׃

Queſta è la mia riſpoſta à coloro che mi eſaminano.

4 לְמָא לָא שַׁלִּיט לַן לְמֵאכַל וַלְמֶשְׁתָּא׃

Non habbiam noi poteſtà di mangiare è di beuere ?

5 אוֹ לְמָא לָא שַׁלִּיט לַן חָתָא אַנְתְּתָא לְמַכְרָכוּ עַמַּן אַיךְ שַׂרְכָּא דִשְׁלִיחֵא וְאַיךְ אַחַוְהִי דְמָרַן וְאַיךְ כֵּאפָא׃

Non habbiam noi poteſtà di menare attorno vna donna ſorella, come anco gli altri Apoſtoli, e i fratelli del Signore, e Ceſa ?

6 אוֹ אֶנָא בַּלְחוּד וּבַר נַבָּא לַית לַן שׁוּלְטָנָא דְלָא נֶפְלוּח׃

O pur io ſolo e Barnaba non habbiam poteſtà di non lauorare ?

7 מַנוּ דְמַפְלַח פָּלְחוּתָא בְּנֶפְקְתָא דְנַפְשֵׁה אוֹ מַנוּ דְנָצֵב כַּרְמָא וּמֶן פֵּארַוְהִי לָא אָכֵל אוֹ מַנוּ דְרָעֵא עָנָא וּמֶן חַלְבָא דְמַרְעִיתֵה לָא אָכֵל׃

Chi è che eſerciti mai la militia à ſue proprie ſpeſe ? chi pianta vna vigna, e non mangia del frutto di eſſa? chi paſce il gregge, e non mangia del latte del gregge ?

ט

1 הֲלֹא שָׁלִיחַ אָנִי הֲלֹא חָפְשִׁי הֲלֹא אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ רָאִיתִי הֲלֹא מַעֲשַׂי אַתֶּם הוֹיִם בַּיהוָה׃

No ſoy Apoſtol ? no ſoy libre ? no vide à Ieſus el Chriſto el Sennor nueſtro ? no ſoys voſotros mi obra en el Sennor ?

2 וְאִם לַאֲחֵרִים אֵינֶנִּי שָׁלִיחַ אַךְ לָכֶם הוֹוֶה אֲנִי חֹתַם מִשְׁלַחְתִּי אַתֶּם הוֹיִם בַּיהוָה׃

Si à los otros no ſoy Apoſtol, à voſotros ciertamente lo ſoy: porque el ſellō de mi Apoſtolado voſotros ſoys en el Sennor.

3 וּמַעֲנֶה אֲשֶׁר אָשִׁיב לַמְרִיבַי זֶה הוּא׃

Mi reſpueſta para con losque me preguntan es eſta.

4 הֲלֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת׃

O no tenemos poteſtad de comer y de beuer.

5 הֲלֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן לְהוֹלִיךְ עִמָּנוּ אֶת־אָחוֹת לְאִשָּׁה כְּמוֹ גַּם הַתַּלְמִידִים הָאֲחֵרִים וַאֲחֵי אֲדוֹנֵינוּ וְכֵיפָה׃

O no tenemos poteſtad de traer con nos vna muger Hermana tambien como los otros Apoſtoles, y los Hermanos del Sennor, y Cephas?

6 אוֹ־אֲנִי לְבַד וּבַרְנַבָּא לֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן לַעֲשׂוֹתָהּ׃

O ſolo yo y Barnabas no tenemos poteſtad de no trabajar?

7 מִי נִלְחַם מִלְחָמָה בְּתוֹצְאוֹת עַצְמוֹ בְּכָל־עֵת אוֹ מִי נֹטֵעַ כֶּרֶם וּמִפִּרְיוֹ לֹא אוֹכֵל אוֹ מִי רוֹעֶה צֹאן וּמֵחֲלֵב הַצֹּאן לֹא אוֹכֵל׃

Quien jamas peleó à ſus expenſas ? Quien planta vinna, y no come de ſu fruto ? ó quien apacienta el ganado, y no cōe de la leche del ganado.

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ;

Ne ſuis-ie pas Apoſtre ? ne ſuis-ie pas en liberte ? n'ai-ie pas veu noſtre Seigneur Ieſus Chriſt: n'eſtes vous pas mon ouurage au Seigneur.

2. Εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.

Si ie ne ſuis Apoſtre aux autres, au moins le ſuis-ie à vous : car vous eſtes le ſeau de mon Apoſtolat au Seigneur.

3. Ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί.

Telle eſt ma defenſe enuers ceux qui me contrerollent.

4. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν;

Ne auons nous pas puiſſance de manger & de boire ?

5. Μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶς;

Ne auos-nous pas puiſſance de mener auec nous vne fēme ſœur, ainſi auſſi que les autres Apoſtres, & les freres du Seigneur, & Cephas ?

6. Ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι;

Ou, moi ſeul & Barnabas n'auons nous pas la puiſſanee de ne trauailler point.

7. Τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει;

Qui eſt ce qui iamais va à la guerre à ſa ſolde ? qui plante la vigne, & n'en mange poinr du fruict? qui paiſt le troupeau & ne mange point du laict du troupeau.

CAP. IX.

NOn ſum liber? Non ſum Apoſtolus? Nónne Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum vidi? Nónne opus meum vos eſtis in Domino.

Am I not an Apoſtle? am I not free? haue I not ſeene Jeſus Chriſt our Lorde? are ye not my worke in the Lord?

2. Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen vobis ſum, nam ſignaculum Apoſtolatus mei vos eſtis in Domino.

If I bee not an Apoſtle vnto other/ yet doutles I am vnto you: for ye are the ſeale of mine Apoſtleſhip in the Lord.

3. Mea defenſio apud eos qui me interrogant, hæc eſt.

My defence to them that examine mee/ is this.

4. Nunquid non habemus poteſtatem manducandi & bibendi?

Haue wee not power to eate/ and to drinke?

5. Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi, ſicut & cæteri Apoſtoli & fratres Domini, & Cephas?

Or haue we not power to leade about a wife being a ſiſter/ as well as the reſt of the Apoſtles/ and as the brethren of the Lord/ and Cephas?

6. Aut ego ſolus & Barnabas, non habemus poteſtatem hoc operandi?

Or I onely and Barnabas/ haue not wee power not to worke?

7. Quis militat ſuis ſtipendiis unquam? Quis plantat vineam: & de fructu eius nō edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?

Who goeth a warrefare any time at his owne coſt? who planted a vineyarde/ and eateth not of the fruite thereof? or who feedeth a flocke/ and eateth not of the milcke of the flocke?

Das IX. Capitel.

BJn ich nicht ein Apoſtel? Bin ich nicht frey? Habe ich nicht vnſern HERREN Jeſum Chriſtum geſehen? Seyt nicht jhr mein Werck in dem HERRN?

ER ieg icke en Apoſtel? Er ieg icke fri? Haffuer ieg icke ſeet vor HERRE Jheſum Chriſtum? Ere i icke min Gerning i HERREN?

2. Bin ich andern nicht ein Apoſtel/ ſo bin ich doch euer Apoſtel/ Denn das Sigel meines Apoſtelampts ſeyt jhr/ in dem HErrn.

Er ieg icke andris Apoſtel/ ſaa er ieg dog eders Apoſtel/ Thi i ere mit Apoſtel Embedis Indſegel/ i HERREN.

3. Wenn man mich fraget/ ſo antwortte ich alſo:

Naar mand ſpør mig at/ da ſuarer ieg ſaa.

4. Haben wir nicht macht zu eſſen/ vnd zu trincken?

(Haffue wi icke mact at æde oc at dricke.)

5. Haben wir nicht auch macht/ eine Schweſter zum Weibe mit vmbher zu führen/ wie die andern Apoſtel/ vnd des HERRN Bruder/ vnd Cephas?

Haffue wi icke oc mact/ at føre en Søſter omkring til Huſtru/ ſom de andre Apoſtle/ oc HERRENS Brødre oc Cephas?

6. Oder haben alleine ich vnd Barnabas nicht macht ſolches zu thun?

Eller haffue aleniſte ieg oc Barnabas icke mact at gøre det?

7. Welcher räiſet jemals auff ſeinen eigen Sold? Welcher pflantzet einen Weinberg/ vnd jſſet nicht von ſeiner Frucht? Oder welcher weidet eine Herde/ vnd jſſet nicht von der Milch der Herden.

Huo far nogen tid i ſtrid paa ſin egen Sold? Huo planter en Vingaard/ oc æder icke aff hans Fruct? Eller huo føder en Hiord/ oc æder icke aff Hiordens Milck?

Kapitola IX.

ZDaliž yá negſem ſwobodným? Zdaliž negſem Apoſſtolem? Zdaliž ſem Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho newiděl? wſſak dijlo mē gſte wy w PAnu?

Izalim nie ieſt Apoſtol? izalim nie ieſth wolny? izalim Jezuſa Kryſtuſa Páná náſzego nie widział? izali ſpráwa moia wy nie ieſteſcie w Pánu?

2. Abychž pak ginym nebyl Apoſſtolem/ wſſak wam gſem. Neb pogjſſtěnij měho Apoſſtolſtwij/ wy gſte w Pánu.

Jeſli inym nie ieſtem Apoſtołem/ ále wam iście ieſtem/ ábowiem pieczecia vrzedu mego Apoſtholſkiego wy ieſteście w Pánu.

3. Tatoť geſt obrana má y odpowěd před temi kteřij ſe mne tažij.

Moiá odpowiedz tym kthorzy ſie o mnie wywiáduia/ tác ieſt.

4. Zdali nemáme mocy abychom gedli a pili?

Izali nie mamy mocy ieść y pić?

5. Zdaliž nemáwe mocy Ženy Seſtry s ſebau woditi/ yako y ginj Apoſſtolē a Bratřij PAnē/ a yako Petr?

Izali nie mamy mocy wodzić z ſoba ſioſtry żony/ iáko y ini Apoſtołowie/ y brácia Páńſcy/ y Cefás?

6. Zdali ſam ya a Barnabáſs nemáme mocy činiti toho?

Azaż ia ſam y Bárnábaſz nie mámy mocy nie robić?

7. Y kdo boyuge kdy na ſwůg žold? A kdo ſſtěpuge Winicy/ geſſtoby z ně Owotce negedl? Kdo paſe ſtádo/ a Mleka od Stáda nepožijwá?

Ktoż kiedy walczy ſwoim koſztem? kthoż ſádzi winnice á owocu nie pożywa? Abo ktoż trzode páſie á mleká trzody nie pożywa?

ט

8 דַּלְמָא אַיךְ בַּר נָשָׁא הָלֵין אָמַר אֱנָא הָא אַף נָמוּסָא הָלֵין אָמַר׃

Dico io queſte coſe ſecondo l'huomo? la Legge non dice ancor ella le medeſime coſe?

9 כְּתִיב גֵּיר בֵּהּ בְּנָמוּסָא דְּמוּשֶׁא דְּלָא תֶּבְלוּם תּוֹרָא דְּמַדְרֵךְ לְמָא עַל תּוֹרָא בְּטִיל לֵהּ אֱלָהָא׃

Perciochè egli è ſcritto ne la Legge di Moiſe, Non legar la bocca al bue che tribbia. Iddio ha egli cura di buoi?

10 אֶלָּא יְדִיעָא דְּמֶטוּל הָו אָמַר וּמֶטוּלָתַן גֵּיר א אֶתְכְּתֶבֶת מֶטוּל דְּעַל סַבְרָא וָלֵא לֵהּ לְכָרוּבָא דְּנֶכְרוּב וַאְינָא דְּמַדְרֵךְ עַל סַבְרָא דַּעֲלַלְתָּא׃

O pur lo dice al tutto per conto noſtro? Certamente queſto è ſtato ſcritto per noi: che chi ara, debbe arare ſotto ſperanza: è chi batte le biade, ſotto ſperanza d'eſſer partecipe di quel ch'egli ſpera.

11 אֶן חְנַן דְּרוּחָא זְרַעְן בְּכוּן רַבָּא הִי אֶן חְנַן מ מֶנְּכוּן דְּפַגְרָא נֶחְצוֹד׃

Se noi v'habbiam ſeminate le coſe ſpirituali, è però gran fatto che noi mettiamo le voſtre carnali?

12 וְאֶן לְאַחְרָנֵא אִית לְהוֹן שׁוּלְטָנָא עֲלַיְכוּן לָא לַן וָלֵא יַתִּירָאִית אֶלָּא לָא אֶתְחַשְׁחַן בְּשׁוּלְטָנָא הָנָא אֶלָּא כָּל מֶדֶם מְסַיְבְּרִינַן דַּבְמֶדֶם לָא נֶתְפֵּס סַבְרְתֵהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Se gli altri ſon partecipi di queſta poteſtà ſopra di voi, per che non più toſto noi? ma noi non habbiamo vſata queſta poteſta: anzi ſopportiamo ogni coſa, per non dare impedimento alcunò à l'Euangelio di Chriſto.

13 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּאִילֵין דַּבְבֵית קוּדְשָׁא פָּלְחִין מֶן בֵּית קוּדְשָׁא מֶסְתַּיְבְּרִין וְאִילֵין דַּלְמַדְבְּחָא פָּלְחִין עַם מַדְבְּחָא פָּלְגִין׃

Non ſapete voi che quelli che fanno i ſacrifitij, mangiano di quello che ſi ſacrifica? e che quelli che attendeno à l'altare, ſono inſieme partecipi de l'altare?

ט

8 אִם כְּתוֹר הָאָדָם מְדַבֵּר אֲנִי זֹאת הֲלֹא גַּם הַתּוֹרָה אוֹמְרָה זֹאת׃

Digo eſto ſolamente ſegun los hombres? No dize eſto tambien la Ley?

9 כִּי־בְתוֹרַת מֹשֶׁה נִכְתַּב לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ אִם לַשּׁוֹרִים יִסַּכֵּן לֵאלֹהִים׃

Porque en la ley de Moyſen eſta eſcripto, No ataras la boca al buey que trilla. Tiene Dios cuydado de los bueyes?

10 אוֹ־בַעֲבוּר אוֹתָנוּ בִּכְלִיל אוֹמֵר כִּי בַעֲבוּר אוֹתָנוּ נִכְתַּב כִּי בְשֶׁבֶר יִשְׁנֶה לָאִכָּר לַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְהָאָדוֹשׁ יָדוּשׁ בְּשִׁבְרוֹ לָקַחַת אֶת־תְּבוּאָתוֹ׃

O dizelo decierto por noſotros? porque por noſotros eſtá eſcripto. Porque con eſperança ha de arar elque ara: y elque trilla, con eſperança de recebir el fruto trilla.

11 אִם אֲנַחְנוּ זָרַעְנוּ לָכֶם אֶת־אֲשֶׁר לָרוּחַ הֲגָדוֹל הוּא אִם אֲנַחְנוּ אֶת־אֲשֶׁר לַבָּשָׂר נִקְצֹר׃

Si noſotros hos ſembramos lo eſpiritual, gran coſa es ſi ſegaremos vueſtro bien carnal,

12 אִם אֲחֵרִים לֹקְחִים לָהֶם שִׁלְטוֹן עֲלֵיכֶם כַּמָּה יוֹתֵר שָׁוֶה לָנוּ אַךְ לֹא לָקַחְנוּ לָנוּ אֶת־שִׁלְטוֹן הַזֹּאת כִּי אִם כִּלְכַּלְתִּי כֹּל פֶּן בִּגִיעַ אֶחָד נוֹגִיעַ בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Si otros tienen en voſotros eſta poteſtad, porque no antes noſotros? mas no vſamos de eſta (nueſtra) poteſtad, antes lo ſuffrimos todo por no dar alguna interrupcion àl curſo del Euangelio del Chriſto.

13 הֲלֹא תֵדְעוּ כִּי אֵלֶּה אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בַּהֵיכָל גַּם מִן הַהֵיכָל יֹאכֵלוּ וַאֲשֶׁר לַמִּזְבֵּחַ יְכַהֲנוּ מִמִּזְבֵּחַ חֶלְקָתָם יִקָּחוּ׃

No ſabeys que losque obran en el Sanctuario, comen del Sanctuario? Y losque ſiruen àl altar, con el altar participan.

θ'.

8. Μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα (λαλῶ;) ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;

Di ie ces choſes ſelon l'homme? La Loy ne dit-elle point auſſi le meſme?

9. Ἐν γὰρ τῷ μωσέως νόμῳ γέγραπται, οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ.

Car il eſt eſcrit en la Loy de Moyſe, Tu n'emmuſeleras point le bœuf qui foule le grain. Dieu a-il ſoin des bœufs?

10. Ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη· ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν, ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν, τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι.

Ne dit-il point totalement ces choſes pour nous? certes elles ſont eſcrites pour nous: car celui qui laboure, doit labourer ſous eſperance, & qui foule le blé ſous eſpecance d'en eſtre participant.

11. Εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;

Si nous vous auons ſemé les choſes ſpirituelles, eſt-ce ſi grand cas que nous recueillions les voſtres charnelles?

12. Εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ.

Si les autres ſont participans de ceſte puiſſance ſur vous, pourquoi non pluſtoſt nous? mais nous n'auons point vſé de ceſte puiſſance ains ſupportons tout, afin que ne donnions aucun deſtourbier à l'Euangile de Chriſt.

13. Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται;

Ne ſauez-vous pas que ceux qui vaquant aux choſes ſacrees, mangent de ce qui eſt ſacré? & que ceux qui ſeruent à l'autel, participent à l'autel?

CAP. IX.

8. Nunquid ſecundùm hominem hæc dico? An & lex hæc non dicit?

Say I theſe thinges according to man? ſaith not the Law the ſame alſo?

9. Scriptum eſt enim in lege Moyſi, Non alligabis os bovi trituranti. Nunquid de bobus cura eſt Deo?

For it is written in the Law of Moſes / Thou ſhalt not muſſell the mouth of the oxe that treadeth out the corne: doeth God take care for oxen?

10. An propter nos utique dicit? Nam propter nos ſcripta ſunt, quoniam debet in ſpe qui arat, arare, & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi.

Either ſayeth hee it not altogether for our ſakes? For our ſakes no doubt it is written/that hee which eareth/ſhould eare in hope: and that hee that threſheth in hope/ſhoulde be partaker of his hope.

11. Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus: magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?

If wee haue ſowen vnto you ſpirituall thinges / is it a great thing if we reape your carnall thinges?

12. Si alii poteſtatis veſtræ participes ſunt: quare nō potiùs nos? Sed non uſi ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Chriſti.

If others with you bee partakers of this power / are not wee rather? neuertheleſſe / we haue not vſed this power: but ſuffer all thinges / that wee ſhoulde not hinder the Goſpell of Chriſt.

13. Neſcitis quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt, & qui altari deſerviunt, cum altari participant?

Doe ye not knowe/ that they which miniſter about the holy thinges/ eate of the thinges of the Temple? & they which wayt at the altar / are partakers with the altar?

Das IX. Capitel.

8. Rede ich aber ſolches auff Menſchenweiſe? Saget nicht ſolchs das Geſetze auch?

Taler ieg oc dette effter Menniſkens ſkick? Siger icke Lowen oc ſaadant?

9. Denn im Geſetze Moſi ſtehet geſchrieben: Du ſolt dem Ochſen nicht das Maul verbinden/der da dreſchet. Sorget Gott für die Ochſen?

Thi der ſtaar ſcreffuit i Moſe Low / Du ſkalt icke tilbinde Munden paa den Oxe/ ſom terſker. Sørger Gud for Oxen?

10. Oder ſaget ers nicht aller dinge vmb vnſernt willen? Denn es iſt ja vmb vnſernt willen geſchrieben. Deñ der da pflüget / ſoll auff Hoffnung pflügen / vnd der da dreſchet / ſoll auff Hoffnung dreſchen/daß er ſeiner Hoffnung theilhafftig werde.

Eller ſiger hand det icke i alle maade for vor ſkyld? Thi det er io ſcreffuit for vor ſkyld / Fordi at den ſom pløyer/ hand ſkal pløye paa haabet/oc den ſom terſker/ hand ſkal terſke paa haabet/ at hand kand bliffue delactig aff ſit Haab.

11. So wir euch das Geiſtliche ſäen/ iſts ein groß ding / ob wir euer leiblichs erndten?

Der ſom wi ſaa eder det Aandelige / Er det en ſtor ting / om wi høſte eders Legemlige?

12. So aber andere diſer macht an euch theilhafftig ſind / warumb nicht vil mehr wir? Aber wir haben ſolcher macht nicht gebrauchet / ſondern wir vertragen allerley/daß wir nicht dem Euangelio Chriſti eine Hinderniß machen.

Oc ere andre delactige i denne mact hoſſ eder/ Hui ere icke wi meget mere? Men wi brugede icke ſaadan mact/ men wi lidde allehonde / at wi ſkulde icke gøre Chriſti Euangelio nogen forhindrelſe.

13. Wiſſet jhr nicht / daß / die da opffern/ eſſen vom Opffer? Vnnd die des Altars pflegen / genieſſen des Altars?

Vide i icke / at de ſom offre/ æde aff offeret? Oc de ſom rœcte Alteret / haffue nytte aff Alteret.

Kapitola IX.

8. Zdali wedlé Cžlowěka to prawijm? wſſak y Zákon to prawj.

Izali wedlug cżłowieka ty rzeczy mowię? á zali też zakon tę nie mowi?

9. Neb pſáno geſt w Zákoně Moyžijſſowě: Nezawijžeš vſt Wolu kterýž mlátij. Y zdali o Wolijch takowau péči ma Buoh?

Abowiem w zakonie Moiżeſzowym nápiſano ieſt/ Nie záwiążeſz geby wołowi ktory zboże wymłoca/ Izali ſię Bog o woły ſtára?

10. Cžili pro nás to prawij? Giſtě pro nás pſány gſau tyto wěcy / neb kdo woře/ má w naděgi worati: a kdo mlátij / w naděgi to činij / že má vžitek wzýti.

A zaż tho ſćcie nie dla nas mowi? gdyż dla nas ieſt nápiſano / ábowiem w nádźiei ma oráć ten ktory orze/ á ktory młoci w nádźiei/ ma być vczeſtnikiem nádźieie ſwoiey.

11. Poněwádž my wám duchownij wěcy rozſýwáme / neniž to weliká wěc/ geſtliže wáſſe tělesné žneme.

Ieſliſmy wam duchowne rzeczy śiali / á zaż to wielka rzecz ieſliby ſmy żęli wáſze cieleſne rzeczy?

12. Poněwádž ginij moci waſſý včaſtni gſau / pročbychom raděgi my nebyli? A wſſak nepožijwali gſme té moci/ ale wſſecky wěcy ſnáſſýme / abychme žádného vrazu nedali Ewangelium Kryſtowu.

Jeſliż inſzy tey mocy nád wámi vżywáią / czemuż nie wiecey my? á wżdyſmy tey mocy nie vżywáli / ále wſzytki rzeczy cierpiemy abychmy nic nie zámieſzkawáli Ewángeliey Kryſtuſowey.

13. Zdaliž newijte / že ti kteřij w Chrámu pracugij / kteréž wěcy gſau Chrámu / gedij? A kdo Oltáři ſlaužij/ Oltáře požijwagij?

A zaż nie wiecie iż ci ktorzy około świethych rzeczy prácuią / pożywáią tych rzeczy ktore ſą z Mieyſca świetego? á ktorzy przy ołtarzu záwżdy ſą / z ołtarza też pożywáią?

ט

14 הָכַנָא אַף מָרַן פַּקֶד דַּאילֵין דַּסְבַרְתֵּהּ מַכְרְזִין מֶן סְבַרְתֵּהּ יִחוּן ׃

Coſi ancora ha ordinato il Signore à quelli che annuntiano l'Euangelio, che viuano de l'Euangelio.

15 אֶנָא דֵּין לָא אֶתְחַשְׁחֵת בְּחֲדָא מֶן הָלֵין וְלָו מֶטוּל הָדָא כֶּתְבֵת דְּהָכַנָא יֶהְוֵא לִי פַּקַח לִי גֵּיר דַּמְמָות אֶמוּת וְלָא דְּאֶנָשׁ שׁוּבְהָרִי יְסַרֵק ׃

Nondimeno io non mi ſon ſeruito d' alcuna di queſte coſe. E non ho ſcritto queſto, à fine che coſi ſia fatto in me: percioche meglio m'è il morire, che non è che alcuno renda vana la mia gloriatione.

16 אַף דַּמְסַבַּר אֶנָא גֵּיר לַיְת לִי שׁוּבְהָרָא קְטִירָא גֵּיר סִים עֲלַי וָי לִי דֵּין אֶלָּא אֶסַבַּר ׃

Imperoche ſe io annuntio l'Euangelio, non ho però di che gloriarmi: conciosia che men' è impoſta la neceſſità. E guai à me, ſe io non l'annuntio.

17 אֵן גֵּיר בְּצֶבְיָנִי הָדָא סָעַר אֶנָא אַגְרָא אִית לִי אִין דֵּין דְּלָא בְּצֶבְיָנִי רַבַּת בַּיְתוּתָא הוּ מְהַיְמַן אֶנָא ׃

Doue ſe io fo queſto volentieri, ne ho la mercede: ma ſe io lo fo mal volentieri, la diſpenſatione in tanto me n'è ſtata commeſſa.

18 אֵינָא הוּ הָכִיל אַגְרִי דְּכַד מְסַבַּר אֶנָא דְּלָא נֶפְקְתָא אֶעְבְּדִיהּ לַסְבַרְתֵּהּ דַּמְשִׁיחָא וְלָא אֶתְחַשַּׁח בְּשׁוּלְטָנָא דִּיהֶב לִי בְּאֶוַנְגֶּלִיּוֹן ׃

Che premio dunque n'ho io? cioè, che predicando, io proponghi l'Euangelio di Chriſto ſenza darne ſpeſa: per non vſar male la mia poteſtà ne l'Euangelio.

19 כַּד מְחַרַּר אֶנָא גֵּיר מֶן כֻּלְהוֹן לְכֻל נָשׁ שַׁעְבְּדֵת נַפְשִׁי דַּלְסַגִּיָּאֵא אֶתַר ׃

Imperoche eſſendo io libero da tutti, mi ſon fatto ſeruo di tutti, per guadagnar piu perſone.

ט

14 וְכָכָה גַּם אֲדֹנֵינוּ הִפְקִיד לַאֲשֶׁר מְבַשְּׂרִים אֶת־הַבְּשׂוֹרָה לַחֲיוֹתָם מִבְּשׂוֹרָה ׃

Anſi ordenò el Sennor à losque annuncian el Euangelio, que biuan del Euangelio.

15 וַאֲנִי לֹא אֶחָד לְקַחְתִּי לְהוֹעִיל לִי וְלֹא כָתַבְתִּי אֶת־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהִי־כֵן בִּי כִּי טוֹב לִי לָמוּת מֵהָנִיא אִישׁ אֶת־תְּהִלָּתִי ׃

Mas yo denada deeſto me aproueché: ni tampoco he eſcripto eſto paraque ſe haga anſi conmigo; porque tengo por mejor morir, antes que nadie haga vana mi gloriacion.

16 וְאִם מְבַשֵּׂר אֲנִי לֹא יֶשׁ־לִי תְהִלָּה כִּי צָרְכִּי הוּשַׂם עָלַי וְאוֹי לִי אִם לֹא מְבַשֵּׂר אָנִי ׃

Porque ſi annunciare el Euangelio, no tengo porque gloriarme: pòrque me es impueſta neceſsidad, porque ay de mi ſino annunciáre el Euángelio.

17 וְאִם בִּנְדָבָה עֹשֶׂה אֲנִי זֹאת יֶשׁ־לִי שְׂכָרִי וְאִם אֵינֶנִּי חָפֵץ פְּקֻדַּת הַבַּיִת הָפְקָדָה בְיָדִי ׃

Por loqual ſi lo hago de voluntad, premio auré: mas ſi por fuerça, la diſpenſacion me ha ſido encargada,

18 וּמָה שְׂכָרִי הוּא זֶה אֲשֶׁר אֲבַשֵּׂר אֶת בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ בִּלְתִּי תוֹצָאוֹת וְלֹא לָקַחַת אֶת שִׁלְטוֹנִי לְהוֹעִיל לִי בַּבְּשׂוֹרָה ׃

Que premio pues tendré? Que predicando el Euangelio, ponga el Euangelio del Chriſto debalde por no vſar mal de mi poteſtad en el Euangelio.

19 כִּי־בִהְיוֹתִי חָפְשִׁי מִכֻּלָּם אֶת־נַפְשִׁי הֶעֱבַדְתִּי לְכֻלָּם לְבַצֵּעַ לָרַבִּים ׃

Por loqual ſiendo libre para con todos, me he hecho ſieruo de todos por ganar à mas.

θʹ.

14. Οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.

De meſme auſſi, le Seigneur à ordonné que ceux qui anoncent l'Euangile, viuent de l'Euangile.

15. Ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.

Toutesfois ie n'ai vſé de pas vne de ces choſes. Or ie n'ai point eſcrit ceci, afin que ainſi en ſoit fait en mon endroit: car il m'eſt bon de mourir pluſtoſt, que ſi quelcun aneantiſſoit ma gloire.

16. Ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοι ἐστὶν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.

Car encore que i'euangelize, ie n'ai dequoi me glorifier: pourtant que neceſſité m'eſt impoſee, & malheur eſt ſur moi ſi ie n'euangelize.

17. Εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.

Que ſi ie le fai volontiers, i'en ai loyer: mais ſi ie le fai à cõtre cœur, toutesfois la diſpenſation m'en eſt commiſe.

18. Τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

Quel loyer donc en ai ie? c'eſt qu'en preſchant l'Euangile, ie propoſe l'Euangile de Chriſt ſans porter couſt à ce que ie n'abuſe point de ma puiſſance en l'Euangile.

19. Ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω.

Car combien que ie ſoye en liberté à l'endroit de tous, ie me ſuis aſſerui à tous afin de gagner plus de perſonnes:

CAP. IX.

14. Ita & Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.

So alſo hath the Lord ordeined/ that they which preach the Goſpell/ ſhould liue of the Goſpell.

15. Ego autem nullo horum uſus ſum. Non autem ſcripſi hæc, ut ita fiant in me: bonum eſt enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet.

But I haue vſed none of theſe thinges: neither wrote I theſe things/ that it ſhould be ſo done vnto mee: for it were better for me to die/ thē that any man ſhoulde make my reioycing vaine.

16. Nam & ſi evangelizavero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi eſt ſi non evangelizavero.

For tough I preach the Goſpell/ I haue nothing to reioyce of: for neceſſitie is layed vpon me/ and wo is vnto me/ if preach not to Goſpell.

17. Si enim volens hoc ago: mercedem habeo, ſi autem invitus: diſpenſatio mihi credita eſt.

For if I do it willingly/ I haue a reward: but if I doe it againſt my will/ notwithſtanding the diſpenſation is committed vnto me.

18. Quæ eſt ergo merces mea? Vt evangelium prædicans, ſine ſumptu ponam Evangelium, ut non abutar poteſtate mea in Evangelio.

What is my rewarde then? verely that when I preache the Goſpell/ I make the Goſpell of Chriſt free/ that I abuſe not mine authoritie in the Goſpell.

19. Nam cum liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci: ut plures lucrifacerem.

For though I be free from all men/ yet haue I made my ſelfe ſeruant vnto all men/ that I might winne the mo.

Das IX. Capitel.

14. Alſo hat auch der HERR befohlen/ daß/ die das Euangelium verkündigen/ ſollen ſich vom Euangelio nehren.

Saa haffuer oc HERREN befahlet/ At de ſom forkynde Euangelium/ ſkulde nære ſig aff Euangelio.

15. Ich aber habe der keines gebrauchet. Ich ſchreibe auch nicht darumb darvon/ daß mit mir alſo ſolte gehalten werden/ Es were mir lieber ich ſtürbe/ denn daß mir jemand meinen Ruhm ſolte zu nichte machen.

Men ieg haffuer inted bruget aff dette. Jeg ſcriffuer oc icke fordi der om/ at det ſkal ſaa holdis met mig/ Jeg vilde heller dø/ end at nogen ſkulde gøre mig min Roſſ til inted.

16. Denn das ich das Euangelium predige/ darff ich mich nicht rühmen/ denn ich muß es thun/ vnd wehe mir/ wenn ich das Enangelium nicht predigete.

Thi ieg tør icke roſe mig/ at ieg predicker Euangelium/ fordi at ieg ſkal det gøre/ Oc we mig/ der ſom ieg icke predicker Euangelium.

17. Thue ichs gerne/ ſo wird mir gelohnet/ Thue ichs aber vngerne/ ſo iſt mir das Ampt doch befohlen.

Gør ieg det gerne/ da faar ieg løn/ Men gør ieg det icke gerne/ ſaa er det Embede mig dog befahlet.

18. Was iſt denn mein Lohn? Nemblich daß ich predige das Euangelium Chriſti/ vnd thu daſſelbige frey vmb ſonſt/ auff daß ich nicht meiner Freyheit mißbrauche am Euangelio.

Huad er da nu min Løn? I det/ at ieg predicker Euangelium Chriſti/ oc gør det frilige forgeffuis paa det ieg ſkal icke miſbruge min Frihed i Euangelio.

19. Denn wiewol ich frey bin von jederman/ habe ich mich doch ſelbſt jederman zum Knecht gemacht/ auff daß ich jhrer vil gewinne.

Thi alligeuel at ieg er fri fra huer mand/ ſaa haffuer ieg dog giort mig ſelff til en tienere for huer mand/ paa det ieg kand vinde mange aff dem.

Kapitola IX.

14. Takk geſt y Pán zřjdil těm/ kteřijž Ewangelium zwěſtugij/ aby z Ewangelium žiwi byli.

Ták też Pan poſtánowił tym ktorzy Ewánielią opowiedáią/ áby z Ewánieliy żyli.

15. Já gſem pak nižádné těto wěcy nepožijwal. Nepſal gſem pak tohoto/ aby ſe toto na mně tak dálo. Neb lěpe mi geſt vmřijti/ nežliby kdo chwálu mau wyprázdnil.

A wſzákże żadnegem z tych rzeczy nic vżywał/ ánim tych rzeczy piſał áby ſie ták we mnie działo/ ábowiem lepiey mi vmrzeć/ niżby kto przechwalánie moie miał prożnem vczynić.

16. Nebo buduli Ewangelium kázati/ nemám ſe z toho chlubiti/ neb mně k tomu powinnoſt táhne. A pakli nebudu kázati/ běda mně bude.

Bo ieſli Ewánielią opowiedam/ nie mám ſie przecz chlubić/ gdyż mię potrzebá przynuca/ á biedá mnie ieſlibym Ewánieliey nie opowiedał.

17. Buduli dobrowolně to činiti/ odplatu mijti budu. Pakli bezděky/ vřad ten geſt mi ſwěř/en

Abowiem ieſli dobrowolnie czynię/ mam zapłatę/ ieſliż nierad/ to ſzáfowánie ieſtci mnie zwierzone.

18. Protož kterau budu mijti odplatu? Abych Ewangelium kaže/ bez hledánij půžitku včil Ewangelium Kryſtowo/ a zle nepožijwal mocy mé při Ewangelium.

Ktoraż tedy ieſt moiá zapłátá? Iż gdy Ewánielią opowiedam/ żeby nie czyniono żadnych nákładow ná Ewánielią Kryſtuſowę/ iżbych źle nie vżywał mocy mey w Ewánieliey.

19. Nebo když gſem byl ſwoboden ode wſſech/ včiněn gſem wſſechněm ſlužebnijkem/ abych mnohé zýſkal.

Abowiem będąc wolnym od wſzytkich/ vczyniłem ſamego śiebie wſzytkim ſługą/ ábym ich więcey zyſkał.

ט

20 והוית עם יהודיא איך יהודיא דליהודיא אתר ועם דתחית נמוסא אנון הוית איך דתחית נמוסא דלאילין דתחית נמוסא אנון אתר׃

E mi ſon fatto à i Giudei come Giudeo, per guadagnare i Giudei: à quei che ſon ſotto la Legge, come ſe io fuſſi ſotto la Legge, per guadagnar quelli che ſon ſotto la Legge.

21 ולאילין דנמוסא לית להון הוית איך דלא נמוסא כד לא איתי לאלהא דלא נמוסא אלא בנמוסה דמשיחא דאף להנון דדלא נמוס אנון אתר׃

A quei che ſon ſenza legge, come ſe io fuſſi ſenza legge, (ancor che io non ſia ſenza Legge, quanto à Dio, ma ſoggetto à la Legge di Chriſto) per guadagnar quelli che ſon ſenza Legge.

22 הוית עם כריהא איך כריהא דלכריהא אתר לכל נש כל הוית דלכל נש אחא׃

Io mi ſon fatto à gl'infermi come infermo, per guadagnar gl'infermi. Io mi ſon fatto à tutti tutte le coſe, per ſaluarne in ogni modo alcuni.

23 הדא דין עבד אנא מטול דאהוא שותפא לסברתא׃

E queſto fo io per l'Euangelio, à fin di diuenirne partecipe.

24 לא ידעין אנתון דאילין דבאסטדיון רהטין כלהון הו רהטין אלא חד הו נסב לה זכותא הכנא הרטו איך דתדרכון׃

Non ſapete voi che quei che correno nel corſo, correno tutti, ma vn ſolo ne porta il palio? correte in modo, che voi l'ottenate.

25 כל אנש גיר דאגונא עבד מן כל מדעם אחד רעינה והלין דרהטין דיסבון כלילא דמתחבל חנן דין דלא מתחבל׃

Or Ciaſcun che combatte ne lo ſteccato, s'aſtiene da tutte le coſe. E quelli il fanno per riceuere vna corona corruttibile, e noi altri per riceuerne vna incorruttibile.

ט

20 ונהייתי ליהודים כמו יהודי אשר אבצע את היהודים לאשר תחת התורה כמו תחת התורה (אף כי־איני תחת התורה) לבצע אותם אשר תחת התורה׃

Y ſoy hecho à los Iudios como Iudio, por ganar à los Iudios: à los que eſtan ſujetos à la Ley como ſujeto à la Ley (no eſtando yo ſujeto à la Ley,) por ganar à losque eſtan ſujetos â la Ley.

21 ולאשר אינם תחת התורה כמו בלי תורה אף כי אינני בלי תורת אלהים כי אם תחת תורת המשיח לבצע אותם אשר בלי תורה׃

A los que ſon ſin Ley, como ſi yo fuera ſin Ley, no eſtando yo ſin Ley de Dios, mas en la Ley del Chriſto, por ganar à los que eſtauan ſin Ley.

22 נהייתי לחולים כמו חולה לבצע את החולים לכלם נהייתי כל אשר אושיע אנשים מכלם׃

Soy hecho à los flacos. como flaco por ganar â los flacos, A todos ſoy hecho todo, por hazer ſaluos à todos.

23 וזאת עשה אני בעבור הבשורה להיותי בהתחברותה׃

Y eſto hago por cauſa del Euangelio, por ſer hecho juntamente participante deel.

24 הלא ידעתם כי כגבורים רצי ארח כלם כאחד ירוצו ואחד יקח נצח כן־רוצו אשר תאחזון׃

O no ſabeys que losque corren en el eſtadio todos à la verdad corren, mas vno lleua el premio? corred pues de tal manera que lo tomeys.

25 כי כל־הנאבק בכל מתאפק ומתפתל ואלה אשר את־עטרת השחת יקחו ואנחנו את־אשר בלי שחת היא׃

Item, todo aquel que lucha, de todo ſe abſtiene: y aquellos à la verdad para recebir vna corona corruptible: mas noſotros, incorruptible.

θ'.

20. Καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον. (μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον,) ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω.

Et me ſuis fait aux Iuifs comme Iuif, afin de gagner les Iuifs: à ceux qui ſont ſous la Loy, comme ſi i'eſtoye ſous la Loy, afin de gagner ceux qui ſont ſous la Loy.

21. Τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, (μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ᾽ ἔννομος χριστῷ,) ἵνα κερδήσω ἀνόμους.

A ceux qui ſont ſans Loy, comme ſi i'eſtoye ſans Loy (combien que ie ne ſoye point ſans Loy quant à Dieu, mais ſous la loy de Chriſt:) afin de gagner ceux qui ſont ſans Loy.

22. Ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω.

Ie me ſuis fait comme foible: aux foibles afin de gagner les foibles: ie me ſuis fait toutes choſes à tous, afin que totalement i'en ſauue quelques vns.

23. Τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

Et fai cela à cauſe de l'Euangile, afin que i'en ſoye fait auſſi participant auec les autres.

24 Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε ἵνα καταλάβητε.

Ne ſauez-vous pas que quand on court à la lice, tous courent bien, mais vn ſeul emporte le prix? courez tellement que vous l'emportiez.

25. Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεύεται, ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

Or quiconque luite, vit entierement par regimé: & quant à ceux la ils le font pour auoir vne couronne corruptible: mais nous autres, vne incorruptible.

CAP. IX.

20. Et factus ſum Iudæis tanquam Iudæus: ut Iudęos lucrarer, iis qui ſub lege ſũt, quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eſſem ſub lege) ut eos qui ſub lege erant, lucricerem.

And vnto the Iewes I become as a Iew / that I may winne the Iewes. To them that are vnder the Lawe / as though I were vnder the Law / that I may winne them that are vnder the Law.

21. Iis qui ſine lege erant, tanquã ſine lege eſſem (cùm ſine lege Dei non eſſem: ſed in lege eſſem Chriſti) ut lucrifacerem eos qui ſine lege erant.

To them that are without Law / as though I were without Law (when I am not without Lawe as pertaining to God / but am in the Lawe through Chriſt) that I may win them that are without Law.

22. Factus ſum infirmis infirmus: ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus ſum, ut omnes facerem ſalvos.

To the weake I become as weake / that I may win ẏ weake: I am made al things to all men / that I might by all meanes ſaue ſome.

23. Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps eius efficiar.

And this I do for the Goſpels ſake / that I might be partaker thereof with you.

24. Neſcitis quod ii qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis.

Knowe ye not / that they which runne in a race / runne all / yet one receiueth the price? ſo runne / that ye may obteine.

25. Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.

And euery man that proueth maſteries / abſteineth from all things: and they do it to obteine a corruptible crowne / but wee for an vncorruptible.

Das IX. Capitel.

20. Den Jůden bin ich worden als ein Jůde / auff daß ich die Jůden gewinne. Denen die vnter dem Geſetz ſind / bin ich worden als vnter dem Geſetz / auff daß ich die / ſo vnter dem Geſetz ſind Gewinne.

Jeg er bleffuen lige ſom en Jøde for Jøderne / paa det ieg kunde vinde Jøderne. Faar dem ſom ere vnder Lowen / er ieg bleffuen ſom ieg haffde veret vnder Lowen / paa det ieg kunde vinde dem ſom ere vnder Lowen.

21. Denen die ohn Geſetz ſind / bin ich als ohn Geſetze worden (ſo ich doch nicht ohn Geſetz bin für Gott / ſondern bin in dem Geſetz Chriſti) auff daß ich die / ſo ohne Geſetze ſind / gewinne.

Faar dem ſom ere vden Lowen / er ieg bleffuen ſom ieg haffde veret vden Lowen (alligeuel at ieg er icke vden Lowen faar Gud / men er i Chriſti Low) Paa det ieg kunde vinde dem / ſom ere vnder Lowen.

22. Den Schwachen bin ich worden als ein Schwacher / auff daß ich die Schwachen gewinne. Jch bin jederman allerley worden / auff daß ich allenthalben ja etliche ſelig mache.

Jeg er bleffuen faar de Skrøbelige / ſom den der er Skrøbelig / paa det ieg kunde vinde de Skrøbelige. Jeg er bleffuen allehonde faar huer mand / paa det ieg kunde io alleuegne gøre nogle ſalige.

23. Solches aber thu ich vmb des Euangelij willen / auff daß ich ſein theilhafftig werde.

Oc dette gør ieg for Euangelij ſkyld / at ieg kand bliffue delactig der vdi.

24. Wiſſet jhr nicht / daß die / ſo in den Schrancken lauffen / die lauffen alle / aber einer erlanget das Kleinot? Lauffet nun alſo / daß jr es ergreiffet.

Vide icke / at de / ſom løbe paa Banen / de løbe alle / Men en faar Klenodet. Løber nu ſaa / at? kunde ſaa fat der paa.

25. Ein jeglicher aber der da kempffet / enthelt ſich alles dinges / Jene alſo / daß ſie eine vergengliche Krone empfahen / Wir aber ein vnuergengliche.

Huer den ſom kempis / hand holder ſig aff alting / De gøre ſaa / at de kunde anamme en forgengelig Krune Men wi en wforgenglig.

Kapitola IX.

20. Zidnom včiněn gſem yakobych Zidem byl / abych Zidy zyſkal. Těm pak kteřiž byli pod Zákonem / včiněn gſem yakobych také pod Zákonem byl (a negſa pod Zákonem) abych ty kteřijž pod Zákonem byli / zyſkal:

Y ſtalem ſie Zydom iáko Zyd / ábych Zydy zyſkał / á tym ktorzy pod zakonem ſa / iákobych był pod zakonem / abym ty co pod zakonem ſa zyſkał.

21. Těm opět kteřijž byli bez Zákona / včiněn ſem yakobych bez Zákona byl (a negſa bez Zákona Božijho / ale gſa w Zákoně Kryſtowě) abych zyſkal ty kteřijž byli bez Zákona.

Tym ktorzy ſa bez zakonu / iáko bez zakonu / (aczkolwiek nie ieſtem bez zakonu Bogu / ále w zakonie w Kryſtuſie) ábym zyſkał ty ktorzy ſa bez zakonu.

22. Mdlým v wijře včiněn gſem mdlý / abych mdlé zyſkal. Wſſechněm wſſecko gſem včiněn / abych wſſechněm k ſpaſenij pomohl.

Stałem ſie mdłym iáko mdły / ábych mdłe zyſkał / wſzytkim ſtałem ſie wſzytko / ábym wżdy niektore záchował.

23. A to wſſecko činijm pro Ewangelium / abych ho toliko včaſtien byl.

Y to czynie dla Ewánieliey / ábym ſie ſtał vczeſtnikiem iey.

24. Y zdali newijte / že ti kteřijž w záwod běžij / wſſyckni zagiſté běžij / ale geden běře základ? Tak běžte abyſſte doběhli.

A zaž nie wiecie iž ći ktorzy w zawod biegaia / áczci wſzyſcy bieża / ále ieden zakład bierze? Także bieżcie abyście otrzymáli.

25. Každý kdo w bogi bojuge / od wſſech wěcý ſe zdržuge. A oni zagiſté aby poruſſytedlnau Korunu wzali / ale my neporuſſytedlnau.

Y ten ktory zápáſy chodzi / ná wſzytkim ſie miernie chowa Oni thedy miernemi ſa / áby wzięli korone ſmiertelna / á my áby nie ſmiertelna.

ט

26 אֶנָא הָכִיל הָכַנָא רָהֶט אֶנָא לָא הָוָא אֵיךְ דְּעַל מֶדֶּם דְּלָא יְדִיעַ וְהָכַנָא מֶתְכַּתֵּשׁ אֶנָא לָא הָוָא אֵיךְ הָו דְּלָאאָר כָּתֵּשׁ׃

Io dunque coſi corro, non come à l'incerta, coſi combatto, non come ſe io batteſſi l'aria.

27 אֶלָּא בַּפְגְרִי הוּ כָּבֵשׁ אֶנָא וּמְשַׁעְבֵּד אֶנָא דְּדַלְמָא אֶנָא לַאחְרָנֵא אַכְרֵזֶת אֶנָא קִיוּמֵי א אֶסְתַּלֵא לִי׃

Ma peſto il mio corpo, e riducolo in ſeruitù: accioche per modo alcun non auuenga, che hauendo predicato à gli altri, ſia io medeſimo riprouato.

י

1 צָבֵא אֶנָא דֵּין דְּתֶדְעוּן אַחַי דְּאַבָהֵין כֻּלְּהוּן תְּחֵית עֲנָנָא הָווּ וְכֻלְּהוּן בְּיַמָּא עֲבַרוּ׃

Hor io voglio, fratelli, che voi ſappiate, che i noſtri Padri furon tutti ſotto la nuuola, e tutti paſſarono per il mare.

2 וְכֻלְּהוּן בְּיַד מוּשֶׁא עֲמַדוּ בַּעֲנָנָא וּבְיַמָּא׃

E tutti furon battezati per Moiſe ne la nuuola è nel mare.

3 וְכֻלְּהוּן חָדָא מֵאכוּלְתָא דְּרוּחָא אֲכַלוּ׃

E tutti mangiorono del medeſimo cibo ſpirituale.

4 וְכֻלְּהוּן חַד מַשְׁתְּיָא דְּרוּחָא אַשְׁתִּיו שָׁתִין הָווּ גֵּיר מֶן כֵּאפָא דְּרוּחָא דְּאָתְיָא הָוַת עַמְּהוּן כֵּאפָא דֵּין הַי הָו הָוָא מְשִׁיחָא׃

E tutti beuuero de la medeſima beuanda ſpirituale: percioche beueuano de la Pietra ſpirituale che gli ſeguitaua: è la Pietra era Chriſto.

5 אֶלָּא לָא הָוָא בְּסוּגָּאהוּן אֶצְטַבִי אֱלָהָא נְפַלוּ גֵּיר בְּמַדְבְּרָא׃

Ma Iddio in molti di loro non ſi compiacque: conciosia che furono abbattuti nel diſerto.

ט

26 וַאֲנִי עַד־עַתָּה כֹּה רָץ לֹא כְמוֹ בַשָּׁוְא וְכֵן כּוֹתֵשׁ לֹא כְמוֹ מִתְהַפֵּךְ בָּרוּחַ׃

Anſique yo de eſta manera corro, no como á coſa incierta: de eſta manera peleo, no como quien hiere el ayre.

27 כִּי־אִם מְעַנֶּה וּמַעֲבִיד אֲנִי אֶת־בְּשָׂרִי פֶּן־בְּקָרְאִי לַאֲחֵרִים אֶמָּאֵס אָנֹכִי׃

Antes hiero mi cuerpo, y pongolo en ſeruidumbre: porque predicando à los otros, no me haga yo reprouado.

י

1 וְלֹא אֲכַחֵשׁ מִמֶּכֶּם אַחַי כִּי־אֲבוֹתֵינוּ כֻּלָּם הָיוּ תַּחַת הֶעָנָן וְכֻלָּם הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם׃

Mas no quiero, Hermanos, que ignoreys, que nueſtros Padres todos eſtuuieron debaxo de la nuue y todos paſſaron la mar;

2 וְכֻלָּם בְּמֹשֶׁה נִטְבְּלוּ בֶעָנָן וּבַיָּם׃

Y todos en Moyſen fueron baptizados en la nuue y en la mar:

3 וְכֻלָּם אֹכֶל הָרוּחַ אֶחָד אָכְלוּ׃

Y todos comieron la miſma vianda eſpiritual,

4 וְכֻלָּם שָׁתוּ הָרוּחַ אֶחָד שָׁתוּ כִּי־שָׁתוּ מִסֶּלַע הָרוּחַ הַהוֹלֵךְ אַחֲרֵיהֶם וְהַסֶּלַע הַהוּא הָיָה הַמָּשִׁיחַ׃

Y todos beuieron la miſma beuida eſpiritual: porque beuian de la Piedra eſpiritual que los ſeguia, la qual Piedra era el Chriſto.

5 כִּי־אִם לֹא בְרֻבִּים מֵהֶם רָצָה אֱלֹהִים כִּי־נִשְׁטְחוּ בַמִּדְבָּר׃

Mas de muchos de ellos no ſe agradó Dios: por lo qual fueron proſtrados en el deſierto.

θʹ.

26. Ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων.

Ie cour donc, non pas ſans ſauoir comment: ie comba, non point comme batant l'air.

27. Ἀλλ' ὑπωπιάζω μου τὸ ϲῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

Ains ie matte & redui mon corps, en ſeruitude, afin qu'en quelque maniere, apres auoir preſché aux autres, moi-meſme ne ſoye trouué non receuable.

ΚΕΦΑΛ. ιʹ.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον.

Or, freres, ie ne vueil pas que vous ignoriez que uos Peres ont tous eſté ſous la nuee, & ont tous paſſé par la mer.

2. Καὶ πάντες εἰς τὸν μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Et ont tous eſté baptizés en Moyſe en la nuee & en la mer.

3. Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον.

Et ont tous mangé d'vne meſme viande ſpirituelle.

4. Καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.

Et ont tous beu de meſme bruuage ſpirituel: car ils beuuoyent de la pierre ſpirituelle qui les ſuiuoit, & la pierre eſtoit Chriſt.

5. Ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Mais Dieu n'a point prins plaiſir en pluſieurs d'iceux: car ils ont eſté accablés au deſert.

CAP. IX.

26. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertũ: ſic pugno, non quaſi aërem verberans.

I therefore ſo runne/not as vncertainely: ſo fight I/not as one that beateth the aire.

27. Sed caſtigo corpus meũ, & in ſervitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.

But I beate downe my body/ and bring it into ſubiection/leſt by any meanes after that I haue preached to other/ I my ſelfe ſhould be reproued.

CAP. X.

NOlo enim vos ignorare fratres, quoniam patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt.

Moreouer/brethren/ I would not that ye ſhoulde bee ignorant / that all our fathers were vnder the cloude/and all paſſed through the ſea.

2. Et omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari.

And were all baptized vnto Moſes/in the cloud/and in the ſea.

3. Et omnes eandem eſcam ſpiritualem manducaverũt.

And did all eate the ſame ſpirituall meate.

4. Et omnes eundẽ potum ſpiritualem biberunt, (bibebant autẽ de ſpirituali, conſequente eos, petra, petra autem erat Chriſtus.)

And did all drinke the ſame ſpirituall drinke (for they dranke of the ſpirituall Rocke that followed them: and the Rocke was Chriſt.)

5. Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo, nam proſtrati ſunt in deſerto.

But with many of them God was not pleaſed: for they were ouerthrowen in the wildernes.

Das IX. Capitel.

26. Ich lauffe aber alſo / nicht als auffs vngewiſſe. Ich fechte alſo/nicht als der in die Lufft ſtreichet.

Oc ieg løber ſaa icke / ſom paa det wuiſſe. Jeg ficter ſaa / icke ſom den der ſlar i Været.

27. Sondern ich beteube meinen Leib/ vnnd zäme jhn / daß ich nicht andern predige/ vnd ſelbſt verwerfflich werde.

Men ieg ſpæger mit Legeme/ oc tuinger det / At ieg ſkal icke predicke faar andre / oc bliffue ſelff forherdet.

Das X. Capitel.

Ich wil euch aber / lieben Brůder / nicht verhalten / daß vnſer Våter ſind alle vnter der Wolcken geweſen/ vnd ſind alle durchs Meer gegangen.

MEn ieg vil icke dølie faar eder / kære Brødre / At vore Fedre vaare alle vnder Skyen / Oc de ginge alle igennem Haffuet.

2. Vnnd ſind alle vnter Moſen getaufft/ mit der Wolcken/vnd mit dem Meer.

Oc ere alle døbte vnder Moſe / met Skyen / oc met Haffuet.

3. Vnd haben alle einerley Geiſtliche Speiſe geſſen.

Oc de ode alle enhonde aandelig Mad.

4. Vnnd haben alle einerley Geiſtlichen Tranck getruncken / Sie truncken / aber von dem Geiſtlichen Felß / der mit folget / welcher war Chriſtus.

Oc drucke alle enhonde aandlig Drick / Oc de drucke aff den aandelige Klippe/ſom effterfulde dem/ huilcken vaar Chriſtus.

5. Aber an jr vilen hat Gott keinen wolgefallen / denn ſie ſind nidergeſchlagen in der Wůſten.

Men Gud haffde icke behagelighed til mange aff dem / Thi ere nedſlagene i Ørcken.

Kapitola IX.

26. Protož yá tak běžijm/ ne yako w negiſtotu: tak boyugi/ ne yako wjtr rozrážege.

A przetoż ia thák bieżenie iáko ná nie pewna / thák ſzermuie nie iáko wiátr biiąc.

27. Ale treſcy tělo mé/ a w ſlužbu ge podrobugi/ abych ſnad ginym káže/ ſam neſlechetným nebyl včiněn?

Ale podbiiam ćiáło moie / y zniewalam ie / ábym ia ſnad z przepowiedziawſzy inſzym / ſam ſie nie ſtał náganionym.

Kapaptola X.

CHcyť zagiſté abyſſte wěděli Bratřij/ že Otcowé naſſy wſſyckni pod Oblakem byli/ a wſſyckni Moře preſſlj.

A niechcę ábyśćie nie mieli wiedzieć bráćia / iż oycowie náſzy wſzyſcy pod onym obłokiem byli / á wſzyſcy przez morze przeſzli.

2. A wſſyckni od Moyžijſſe pokřtěni gſau w Oblace a w Moři:

A wſzyſcy byli okrzczeni w Moiżeſu / w obłoku y w morzu.

3. A wſſyckni týž pokrm Duchownij gedli.

A wſzyſcy vżywáli iednego pokarmu duchownego.

4. A wſſyckni týž nápog Duchownij pili / neboť gſau pili z duchownij ſkaly/ kteráž gich náſledowala / a ſkála byl Kryſtus.

A wſzyſcy pili iedno picie duchowne / ábowiem pili z ſkáły duchowney / ktora zá nimi ſzłá / A thá ſkáłá byłá Kryſtus.

5. Ale mnozý z nich ſe nelijbili Bohu / neb gſau zhynulii na pauſſti.

Ale wiele ich niepodobáło ſię Bogu / ábowiem porażeni ſą ná puſzczy.

י

6 הָלֵין דֵּין טוּפְסָא לַן הֲו
הֲווּ דְּלָא הֶוֵין רָגֵין בִּישָׁתָא
אֵיכַנָּא דְּהָנוּן רַגִּו׃

Queſte coſe furon figure di noi altri, acciochè noi non ſiamo deſideroſi di coſe male, come ne furon deſideroſi ancor quelli.

7 וְאַף לָא נֶהְוֵא פָּלְחַי
פַּתַכְרֵא אֵיכַנָּא דְּאַף
מֶנְּהוֹן פְּלַחוּ אֵיךְ דַּכְתִיב
דִּיתֵב עַמָּא לְמֵאכַל
וַלְמֶשְׁתָּא וְקָמוּ
לְמֶשְׁתְּעָיוּ׃

Ne ſiate idolatri, come alcuni di loro, ſi come è ſcritto, Il popolo ſi poſe à ſedere per mangiare è per beuere, è poi ſi leuorono ſu à giocare.

8 אַף לָא נְזַנֵּא אֵיכַנָּא
דְּמֶנְּהוֹן זַנִּיו וְנַפַּלוּ בְּחַד
יַוְמָא עֶסְרִין (וַתְלָתָא)
אַלְפִּין׃

Ne ſiamo fornicatori come alcuni di loro fornicorono, onde ne morirono in vn giorno venti tre milia.

9 וְלָא נְנַסֵּא לַמְשִׁיחָא
אֵיכַנָּא דְּאַף מֶנְּהוֹן נַסִּיו
וְאוֹבֵדוּ אֶנּוּן חֶוְוָתָא׃

Ne tentiamo Chriſto, come alcuni di loro il tentorono, e furono eſtinti da i ſerpenti.

10 אַף לָא תְּרַטְנוּן א
אֵיכַנָּא דְּמֶנְּהוֹן רַטְנוּ
וְאַבַדוּ בְּאִידַי מְחַבְּלָנָא׃

Ne mormorate, com' alcuni di loro mormororono, è furon diſtrutti da l'eſterminatore:

11 הָלֵין דֵּין כֻּלְּהֵין דַּגְדַשׁ
לְהוֹן לְטוּפְסָא הֲוַי וְאֶתְכַּתְבַי
מֶטּוּל מַרְדּוּתָא דִּילַן
דַּחֲרָתְהוֹן דְּעָלְמָא עֲלַן
מְטַיַּת׃

Hor tutte queſte coſe accadenano loro in figure: ma ſono ſtate ſcritte per ammonition di noi altri, à iquali ſon peruenuti i fini de ſecoli.

12 מְכִיל מַן דְּסָבַר דְּקָם
נֶזְדְּהַר דְּלָא יַפֵּל׃

Per laqual coſa chi ſi penſa ſtare in piedi guardi ſi di non cadere.

י

6 וְהָאֵלֶּה לְצוּרָתֵנוּ נַעֲשׂוּ אֲשֶׁר
לֹא נִהְיֶה מִתְאַוִּים רָעוֹת כְּמוֹ
גַּם הָאֵלֶּה הִתְאַוּוּ תַּאֲוָה׃

Empero eſtas coſas fueron hechas en figura de noſotros: para que no cudiciemos coſas malas, como ellos cudiciaron.

7 וְלֹא תִהְיוּ עוֹבְדֵי עֵגֶל מַסֵּכָה
כְּמוֹ אֲנָשִׁים מֵהֶם אֵיךְ נִכְתַּב
וַיֵּשֶׁב הָעָם לֶאֱכֹל וְשָׁתוֹ וַיָּקֻמוּ
לְצַחֵק׃

Ni ſeays honrradores de idolos como algunos de ellos, como eſtá eſcripto, Sentoſe el pueblo à comer, y à beuer, y leuantaronſe à jugar.

8 וְלֹא נִזְנֶה כְּמוֹ אֲנָשִׁים מֵהֶם
הִזְנוּ וַיִּפְּלוּ בְּיוֹם אֶחָד (אַרְבָּעָה)
וְעֶשְׂרִים אָלֶף׃

Num: 25. v. 9.

Ni forniquemos, como algunos de ellos fornicaron, y cayeron muertos en vn dia veynte y tres mil.

9 וְלֹא נְנַסֶּה אֶת־הַמָּשִׁיחַ כְּמוֹ
גַּם אֲנָשִׁים מֵהֶם נִסּוּהוּ וַיְשַׁלַּח
יְהֹוָה אֶת־הַנְּחָשִׁים הַשְּׂרָפִים
וַיְנַשְּׁכוּ אֶת־הָעָם וַיָּמָת עַם רָב׃

Ni tentemos àl Chriſto, como algunos dellos lo tentaron: y perecieron por lás ſerpientes.

10 וְלֹא נָלוֹן כְּמוֹ אֲנָשִׁים מֵהֶם
הֵלִינוּ וַיֵּרְדוּ חַיִּים שְׁאוֹלָה וַיֹּאבְדוּ
מֵאֲבַדּוֹן׃

Ni murmureys, como algunos de ellos murmuraron, y perecieron por el Deſtruydor.

11 וְכָל־הָאֵלֶּה בְּצוּרָה קָרוּ לָהֶם
וְנִכְתְּבִים לְהַזְהִיר אוֹתָנוּ אֲשֶׁר
עֲלֵיהֶם עֵת קֵץ הָעוֹלָמִים הִגִּיעָה׃

Mas eſtas coſas les acontecieron en figura: y ſon eſcriptas para nueſtra admonicion en quien los fines de los ſiglos han parado.

12 עַל־כֵּן הַחשֵׁב כִּי־קָם יִרְאֶה
פֶּן־יִפּוֹל׃

Anſi que el que ſe pienſa eſtar firme mire no cayga.

ι.

6. Ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν.

Or ces choſes ont eſté exemples pour nous, afin que nous ne ſoyõs point conuoiteux des choſes mauuaiſes, comme eux auſſi ont conuoité.

7. Μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὥσπερ γέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.

Et que vous ne deueniez idolatres, comme quelques vns d'entr'eux: ainſi qu'il eſt eſcrit, Le peuple s'eſt aſſis pour manger & pour boire, puis ſe ſont leués pour iouer,

8. Μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι(τρεῖς)χιλιάδες.

Et que ne paillardions point, comme quelques vns d'entr'eux ont paillardé, & ſont tombés en vn iour vingt & trois mille.

9. Μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο.

Et que ne tentions point Chriſt, comme auſſi quelques vns d'entr'eux l'ont tenté: & ont eſté deſtruits par les ſerpens.

10. Μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

Et que ne murmuriez point comme auſſi quelques vns d'entr'eux ont murmuré, & ſont peris par le deſtructeur.

11. Ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις. ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν.

Or toutes ces choſes leur aduenoyent en exemple, & ſont eſcrites pour nous admonneſter, comme ceux auſquels les derniers temps ſont paruenus.

12. Ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.

Parquoi que celui qui s'eſtime eſtre debout, regarde qu'il ne tombe.

CAP. X.

6. Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, ut non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt.

Nowe theſe are enſamples to vs / to the intent that we ſhoulde not luſt after euill thinges as they alſo luſted.

7. Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmodum ſcriptũ eſt: Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.

Neither bee ye idolaters as were ſome of them / as it is written / The people ſate downe to eate and drinke / and roſe vp to play.

8. Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die viginti tria millia.

Neyther let vs committe fornication / as ſome of them cõmitted fornication / and fell in one day three and twenty thouſand.

9. Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & à ſerpentibus perierunt.

Neither let vs tempt Chriſt / as ſome of them alſo tempted him / and were deſtroyed of ſerpents.

10. Neque murmuraveritis: ſicut quidam eorum murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore.

Neither murmure ye / as ſome of them alſo murmured / and where deſtroyed of the deſtroyer.

11. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autẽ ad correptionem noſtram, in quos fines ſeculorum devenerunt.

Now all theſe things came vnto them for enſamples / and were written to admoniſh vs / vpon whome the endes of the worlde are come.

12. Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat.

Wherefore / let him that thinketh he ſtandeth / take heede leſt he fall.

Das X. Capitel.

6. Das iſt vns aber zum Fůrbilde geſchehen / daß wir nicht vns gelůſten laſſen deß bőſen / gleich wie jene gelůſtet hat.

Oc det ſkede oſſ til it Exempel / at wi ſkulle icke haffue lyſt til det Onde / Lige ſom de haffde lyſt.

7. Werdet auch nicht Abgőttiſche / gleich wie jener etliche worden / als geſchrieben ſtehet: Das Volck ſatzte ſich nider zu eſſen vnd zutrincken / vnd ſtund auff zu ſpielen.

Bliffuer oc icke Affgudiſke / Lige ſom nogle aff dem bleffue / ſom ſcreffuit ſtaar / Folcket ſette ſig ned at æde oc at dricke / oc ſtad op at lege.

8. Auch laſſet vns nicht Hurerey treiben / wie etliche vnter jenen Hurerey trieben / vnd fielen auff einen Tag drey vnd zweintzig tauſent.

Lader oſſ oc icke bedriffue Horeri / Som nogle iblant dem bedreffue Horeri / oc fulde paa en dag / try oc tiue tuſinde.

9. Laſſet vns aber auch Chriſtum nicht verſuchen / wie etliche von jhnen jhn verſuchten / vnd wurden von den Schlangen vmbbracht.

Lader oſſ oc icke friſte Chriſtum / Som nogle aff dem friſtede hannem / Oc bleffue forderffuede aff Hugorme.

10. Murret auch nicht / gleich wie jener etliche murreten / vnnd wurden vmbbracht durch den Verderber.

Knurrer oc icke / Lige ſom nogle aff dem knurrede / Oc bleffue ødelagde formedelſt Forderffueren.

11. Solches alles widerfuhr jnen / zum Fůrbilde / es iſt aber geſchrieben / vns zur Warnung / auff welche das Ende der Welt kommen iſt.

Alt dette ſkede dem / til it Exempel / Oc det er ſcreffuit oſſ til atuarſel / paa huilcken Verdens ende er kommen.

12. Darumb / wer ſich leſſet dűncken / er ſtehe / mag wol zuſehen / daß er nicht falle.

Der faare / Huo ſig lader tycke / At hand ſtaar / Den ſkal ſee vel til / at hand icke falder.

Kapitola. X.

6. A to ſe gim ſtalo v Figůke pro nás. Abychom nebyli žádoſtiwij zlého / yakož y oni žádali:

A ty rzeczy byly wzórmi náßymi / ku temu ábyſmy zlych rzeczy nie pożadáli / iáko oni żádali.

7. Ani Modlářij včiněni býwayte / yako někteřj z nich: Jakož pſáno geſt: Poſadil ſe Lid aby gedl a gil / a wſtali aby tancowali.

Nie bądźcież bálwochwálcámi iáko niektorzy z nich / ták iáko ieſt nápiſano / Siadl lud áby iadl y pil / y wſtali ku igrániu.

8. Ani ſmilněme / iako někteřij z nich ſmilnili / a pobito gich geden den Třimecytma Tiſýcůw.

A ni ſie dopußczaymy nieczyſtoty / iáko niektorzy z nich nieczyſtymi byli / ypoleglo ich dniá iednego trzy y dwádzieśćiá tyſiecy.

9. Ani pokauſſegme Kryſta / yako někteři z nich pokauſſeli / a od Hadůw gſu zhynuli.

Ani kuſimy Kryſtuſá iáko niektorzy z nich kuſili / y od węzow poginęli.

10. Ani repcete / yako někteřij z nich reptali gſau / a zhynuli od záhubce.

Ani ßemrzycie / yáko niektorzy z nich ßemráli / y poginęli od tego kthory wytracał.

11. Toto pak wſſeckno v Figuoře dálo ſe gim / ale napſáno geſt k naſſemu napomenutij / kteřijž gſme giž na koncy Swěta.

A ty wßytki rzeczy przydály ſie im ku przykłádowy / á ſą nápiſą ne dla ná pominánia náßego / ná ktore ſkończenia wiekow przyßly.

12. A protož kdo ſe domnijwá žeby ſtal / hlediž aby nepadl.

A ták ktory ſie zda ſobie iże ſthoi / niechże pátrza áby nie vpadl.

י

13 נֶסְיוֹנָא לָא מַטִיְכוּן אֶלָּא דַּבְנַי נָשָׁא מְהַיְמַן הוּ דֵּין אֱלָהָא דְּלָא יַרְפֵּיכוּן דְּתֶתְנַסוּן יַתִּיר מֶן מֶדֶּם דְּמָצֵין אַנְתּוּן אֶלָּא יַעְבֵד לְנֶסְיוֹנְכוּן מַפְּקָנָא אֵיכַנָּא דְּתֶשְׁכְּחוּן לַמְסַיְבָּרוּ ׃

Tentatione alcuna non vi ha ſoprappreſi ſenon humana : Ma Iddio è fedele, ilqual non permettera che voi ſiate tentati ſopra'l voſtro potere : anzi inſieme con la tentatione farà ancor la riuſcita buona, accioche voi poſſiate ſoſtenerla.

14 מֶטוּל הָנָא חָבִיבַי עֲרוּקוּ מֶן פּוּלְחָנָא ד דַּפַּתְכְּרֵא ׃

Per laqual coſa, diletti miei, fuggiteui da l'idolatria.

15 אַיְךְ דִּלְחַכִּימֵא אָמַר אֶנָא דּוּנוּ אַנְתּוּן מֶדֶּם דְּאָמַר אֶנָא ׃

Io parlo come à perſone intelligenti: giudicate voi ſteſſi quel ch'io dico.

16 כָּסָא הָו דְּתַוְדִּיתָא דַּמְבַרְכִינַן לָא הָוָא שַׁוְתָּפוּתָא אִיתַוְהי דַּדְמֵה דַּמְשִׁיחָא וְלַחְמָא הָו דְּקָצְינַן לָא הָוָא שַׁוְתָּפוּתָא אִיתַוְהי דְּפַגְרֵה דַּמְשִׁיחָא ׃

Il calice de la beneditione, ilqual noi benediciamo, non è egli la communication del ſangue di Chriſto ? e il pane che noi ſpezziamo, non è egli la communication del corpo di Chriſto ?

17 אֵיכַנָּא הָכִיל דְּחַד הוּ לַחְמָא הָו הָכַנָּא כֻּלַּן חַד חָנַן פַּגַר כֻּלַּן גֵּיר מֶן הַו הוּ חַד לַחְמָא (וּמֶן הָו הוּ כָּסָא) נָסְבִינַן ׃

Concioſia che molti inſieme ſiamo vn pane, & vn corpo : percioche tutti participiamo d'un medeſimo pane, (e medeſimo calice.)

18 חָזַו לְאִיסְרָיֵל דְּבַבְסַר לָא הָוָא אַילֵין דָּאכְלִין דֶּבְחֵא הָוֵין שַׁוְתָּפֵא לְמַדְבְּחָא ׃

Guardate Iſraël che è ſecondo la carne : quei che mangiano i ſacrifitij, non ſono eglino partecipi de l'altare ?

19 מָנָא הָכִיל אָמַר אֶנָא דְּפַתְכְּרָא מֶדֶּם אִיתַוְהי אָו דֶּבְחָא דְּפַתְכְּרָא מֶדֶּם הוּ לָא ׃

Che dico io dunque ? Che l'idolo ſia qualche coſa ? ò che quello che è ſacrificato à gl'idoli ſia qualche coſa ? Non gia.

י

13 מַסָּה לֹא אֲחָזַתְכֶם כִּי אִם כָּאָדָם כִּי־נֶאֱמָן יְהוָה אֲשֶׁר לֹא יַנִּיחַ אֶתְכֶם לְהִנָּסוֹת עַל־יְכָלְתְּכֶם כִּי אִם יַעֲשֶׂה עִם הַמַּסָּה גַּם אֶת הַמּוֹצָא אֲשֶׁר תּוּכְלוּ לְהָכִיל ׃

No hos ha tomado tentacion, ſino humana, mas fiel es Dios, que no hos dexará ſer tentados mas de lo que podeys lleuar : antes dāra tambien juntamente con la tentacion ſalida, para que podays ſuffrir.

14 עַל־כֵּן אֲהוּבַי נוּסוּ מֵעֲבוֹדַת הָאֱלִילִים ׃

Por lo qual, amados mios. huyd de la idolatria.

15 כְּמוֹ אֶל־נְבוֹנִים מְדַבֵּר אֲנִי וְאַתֶּם שִׁפְטוּ מָה מְדַבֵּר אָנֹכִי ׃

Como à ſabios hablo , juzgad voſotros lo que digo.

16 הַכּוֹס הַתּוֹדָה אֲשֶׁר אוֹתָהּ מְבָרְכִים אֲנַחְנוּ הֲלֹא חֶבֶר דְּמֵי הַמָּשִׁיחַ הִיא וְהַלֶּחֶם אֲשֶׁר אוֹתוֹ שׁוֹבְרִים אֲנַחְנוּ הֲלֹא חֶבֶר גְּוִיַּת הַמָּשִׁיחַ הוּא ׃

El vaſo de bendicion àl qual bendizemos, no es la communion de la ſangre del Chriſto ? el pan que partimos, no es la communion del cuerpo del Chriſto ?

17 כִּי־לֶחֶם אֶחָד גְּוִיָּה אַחַת רַבִּים אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ אֲשֶׁר מִלֶּחֶם אֶחָד (וּמִכּוֹס אֶחָת) מִתְחַבְּרִים אֲנַחְנוּ ׃

Porque vn pân, es , que muchos ſomos vn cuerpo : porque todos participamos de vn pan. (e de miſmo vaſo.)

18 הַבִּיטוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּבָּשָׂר הֲלֹא הָאוֹכְלִים אֶת־הַזְּבָחִים חַבְרֵי הַמִּזְבֵּחַ הֵמָּה ׃

Mirad ál Iſrael ſegun la carne, Los que comen los ſacrificios no ſon participātes del altar ?

19 וּמָה אֹמַר כִּי־אֱלִיל מְאוּמָה הוּא אוֹ־כִּי זֶבַח אֱלִילִים מְאוּמָה הוּא ׃

Pues que digo ? Que el idolo es algo ? o que lo que es ſacrificado à los idolos es algo ?

ι'.

13. Πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν.

Tentation ne vous a point ſaiſis, ſinon humaine : or Dieu eſt fidele, lequel ne permettra point que vous ſoyez tentez outre ce que vous pouuez : ains il donnera auec la tentation, l'iſſue en ſorte que vous la puiſſiez ſouſtenir,

14. Διόπερ ἀγαπητοί μου φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας.

Pourtant mes bien aimés, fuyez arriere de l'idolatrie.

15. Ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὅ φημι.

Ie parle comme à ceux qui ſont entendus : vous meſme iugez de ce que ie di.

16. Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι· τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστιν;

La coupe de benediction laquelle nous beniſſons, n'eſt-elle pas la communion du ſang de Chriſt ? & le pain que nous rompons, n'eſt-il pas la communion du corps de Chriſt ?

17. Ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου (καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς ποτηρίου) μετέχομεν.

D'autant que nous qui ſommes pluſieurs, ſommes vn ſeul pain & vn ſeul corps: Car nous tous ſommes participans d'vn meſme pain (& d'vne meſme coupe.)

18. Βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα, οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί;

Voyez l'Iſrael qui eſt ſelon la chair: ceux qui mangent les ſacrifices, ne ſont ils pas participans de l'autel ?

19. Τί οὖν φημι; ὅτι εἴδωλόν τί ἐστιν; ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν τί ἐστι;

Que di-ie donc: que l'idole ſoit quelque choſe: ou que ce qui eſt ſacrifié à l'idole, ſoit quelque choſe ? non.

CAP. X.

13. Tentatio vos non apprehendat niſi humana, fidelis autem Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet etiam cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.

There hath no tentation taken you/ but ſuch as appertaineth to man: and God is faithfull/ which will not ſuffer you to bee tempted aboue that you be able/ but will euen giue the iſſue with the tentation/ that ye may be able to beare it.

14. Propter quod chariſſimi mihi, fugite ab idolorum cultura.

Wherefore my beloued/ flee from idolatrie.

15. Vt prudentibus loquor, vos ipſi iudicate quod dico.

I ſpeake as vnto them which haue vnderſtanding: iudge ye what I ſay.

16. Calix benedictionis cui benedicimus, nónne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis quem frangimus, nónne participatio corporis Domini eſt?

The cuppe of bleſſing which we bleſſe/ is it not the communion of the blood of Chriſt? The bread which wee breake/ is it not the communion of the bodie of Chriſt?

17. Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane (*& de uno calice*) participamus.

For we that are many/ are one bread & one bodie/ becauſe we all are partakers of one bread (and of one cuppe.)

18. Videte Iſraël ſecundùm carnem: nónne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?

Beholde Iſrael which is after the fleſhe: are not they which eate of the ſacrifices/ partakers of the altar?

19. Quid ergo? dico quod idolis immolatum, ſit aliquid? aut quod idolum ſit aliquid?

What ſaye I then? that the idole is anye thing? ohr that that which is ſacrificed to idoles/ is any thing?

Das X. Capitel.

13. Es hat euch noch keine/ denn Menſchliche verſuchung betretten. Aber Gott iſt getreu/ der euch nicht leſſet verſuchen über euer vermögen/ ſondern machet daß die verſuchung ſo ein ende gewinne/ daß jrs könndt ertragen.

Eder er end nu ingen friſtelſe paa kommen/ vden Menniſkelig. Men Gud er trofaſt/ ſom lader icke friſte eder/ offuer eders formue/ Men hand gør ſaadan ende paa friſtelſen/ at i det kunde taale.

14. Darumb/ meine liebeſten/ fliehet von dem Götzendienſt.

Der faare mine Elſkelige/ flyr fra Affguders tieniſte.

15. Als mit den Klugen rede ich/ richtet jr/ was ich ſage.

Jeg taler ſom met de Forſtandige/ Døme i/ pva det ſom ieg ſiger.

16. Der geſegnete Kelch/ welchen wir ſegenen/ iſt der nicht die Gemeinſchafft des Bluts Chriſti? Das Brodt/ daß wir brechen/ iſt das nicht die Gemeinſchafft des Leibs Chriſti?

Den velſignede Kalck/ huilcken wi velſigne/ Er hand icke Chriſti Blodz Menighed? Det Brød ſom wi bryde/ Er det icke Chriſti Legemis menighed?

17. Denn ein Brot iſts/ ſo ſind wir vil ein Leib/ dieweil wir alle eines Brodts (vnd eines Kelchs) theilhafftig ſind.

Thi det er it Brød/ ſaa er wi mange it Legeme/ efſterdi wi ere alle delactige i it Brød (oc i it Kalck.)

18. Sehet an den Jſrael nach dem Fleiſch/ welche die Opffer eſſen/ ſind die nicht inn der Gemeinſchafft des Altars?

Seer til Jſrael effter kødet/ de ſom æde Offeret/ Ere de icke i Alterens Menighed?

19. Was ſoll ich denn nun ſagen? Soll ich ſagen/ daß der Götze etwas ſey? oder daß das Götzenopffer etwas ſey?

Huad ſkal ieg da nu ſige? Skal ieg ſige/ at Affguder ere noget? Eller at Affguders offer ere noget?

Kſtpitola X.

13. Pokuſſenj wás nezachwacuog gedinké lidſké. Ale wěrnýť geſt Buoh/ kterýž nedopuſtij na wás/ abyſſte byli pokuſſeni nad to/ cožmůžte/ než včinijť s pokuſſenjm také proſpěch/ abyſſte mohli sněſti.

Pokuſzenie was nie zieło iedno ludzkie/ á Bogci ieſt wierny ktory nie dopuści abyście byli kuſzeni nád to co możecie/ owszem wam da wydź z pokuſy abyście znieść mogli.

14. Protož naymilegſſý mogi/ warugte ſe Modloſlužebenſtwij.

Dla tego brácia namilſzy moi ſtrzeżcie ſię bałwochwálſtwa.

15. Jakožto opatrným mluwijm wám/ ſami to ſuďte což prawijm.

Mowiec iáko mądrym/ rozſądźcież wy co powiedam.

16. Kalich požehnánj/ kterémuž dobrořečijme/ wſſak ſpolečnoſt Krwě Kryſtowy geſt. A chleb kterýž lámáme/ wſſak ſpolečnoſt těla PAně geſt.

Kubek błogoſłáwienia ktory błogosłáwiemy/ Izali ſpolecznośćią krwie Kryſtuſowey nie ieſt? A chleb ktory łamiemy/ izali nie ieſt ſpołecznośćią ciáłá Kryſtuſowego?

17. Nebo geden chleb/ a gedno tělo mnozý gſme. Wſſyckni zagiſté gednoho chleba/ (a gednoho Kalicha) požijwáme.

Abowiemći wiele nas ieſt iednym chlebem/ y iednym ciáłem/ gdyż wſzyſcy iedne° chleba (y iedne° kubek) ieſteſmy vczeſtniki.

18. Pohleďte ná Jzrahelſký lid wedlé těla: Wſſak ti/ kteřijž gedij Oběti/ vžijwagij Oltáře?

Pátrzćie ná Izráela ktory ieſt wedle ciáłá/ izaż ci ktorzy pożywáia ofiar nie ſą vczeſtniki oltarzá.

19. Což tehda prawijm? že Modlám obětowané geſt něco? anebo že Modla geſt něco?

Coż thedy powiedam áby bálwan miał czym być? ábo iżby to co ieſt bałwanom ofiárowano miáło czym być?

י

20 אֶלָּא הָו מֶדֶּם דְּדָבְחִין
חַנְפֵא לְשֵׁאדֵא הוּ דָּבְחִין
וְלָא לַאלָהָא לָא דֵּין צָבֵא
אֶנָא דְּתֶהְווּן שַׁוְתָּפֵא
לְשֵׁאדֵא׃

Ma dico che le coſe che ſacrificano i Gentili, le ſacrificano à i demonij, e non à Dio. Hor io non voglio che voi ſiate partecipi de demonij.

21 לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן
דְּתֶשְׁתּוּן כָּסָא דְּמָרַן וְכָסָא
דְּשֵׁאדֵא וְלָא מֶשְׁכְּחִין
אַנְתּוּן דְּתֶשְׁתַּוְתְּפוּן —
בְּפָתוּרָא דְּמָרַן וּבְפָתוּרָא
דְּשֵׁאדֵא׃

Voi non potete beuere il calice del Signore, e il calice de demonij. Non potete participar de la menſa del Signore, e de la menſa de demonij.

22 אָו דַּלְמָא מַטְנוּ
מַטְנִינַן לְמָרַן דַּלְמָא ח
חַסִּינִינַן מֶנֵּהּ׃

Vogliam noi prouocare il Signore ad irà? Siamo noi piu forti di lui?

23 כֻּל מֶדֶּם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא
לָא כֻּל מֶדֶּם פַּקַּח כֻּל
מֶדֶּם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא
כֻּל מֶדֶּם מְבַנֵּא׃

Tutte le coſe mi ſon lecite, ma il tutto non è eſpediente: tutte le coſe mi ſon lecite, ma non tutte edificano.

24 לָא אְנָשׁ דְּנַפְשֵׁהּ נֶהְוֵא
בָּעֵא אֶלָּא כֻּל נָשׁ אַף
דְּחַבְרֵהּ׃

Niuno cerchi il ſuo proprio, ma ciaſcun cerchi quel d'altri.

25 כֻּל מֶדֶּם דְּמֶזְדַּבַּן
בְּמַקְלוֹן הֲוַיְתוּן אָכְלִין ד
דְּלָא עוּקָּבָא מֶטּוּל
תֵּאֹרְתָּא׃

Mangiate di tutto cio che ſi vende ne la beccaria ſenza domandar di niente per conto de la conſcientia.

26 דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא
בְּמֻלָּאָהּ׃

Imperoche la terra è del Signore, e cio che in eſſa ſi contiene.

י

20 כִּי־אִם אֲשֶׁר מְזַבְּחִים הַגּוֹיִם
לַשֵּׁדִים יִזְבְּחוּ וְלֹא לֵאלֹהִים וְלֹא
חָפַצְתִּי לִהְיוֹתְכֶם חַבְרֵי הַשֵּׁדִים׃

Antes digo que lo que las Gentes ſacrifican, à los demonios lo ſacrifican, y no à Dios: y no querria que voſotros fueſſedes participes de los demonios.

21 לֹא תוּכְלוּ לִשְׁתּוֹת אֶת־
כּוֹס יְהוָֹה וְאֶת כּוֹס הַשֵּׁדִים לֹא
תוּכְלוּ לְהִתְחַבֵּר לְשֻׁלְחַן יְהוָֹה
וּלְשֻׁלְחַן הַשֵּׁדִים׃

No podeys beuer el vaſo del Sennor, y el vaſo de los demonios: no podeys ſer participes de la meſa del Sennor, y de la meſa de los demonios.

22 הַנְקַנֵּיא אֶת יְהוָֹה הֲגִבּוֹרִים
מִמֶּנּוּ אֲנַחְנוּ׃

O prouocaremos à zelo àl Sennor? Somos mas fuertes que el?

23 עַל־כֻּלָּם הָיְתָה שָׁלְטוֹנִי אַךְ
כֻּלָּם אֵינָם יוֹעִילוּ לִי כֻּלָּם הָיוּ
תַּחַת שָׁלְטוֹנִי אַךְ אֵינָם כֻּלָּם יִבְנוּ׃

Todo me es licito, mas no todo conuiene: todo me es licito, mas no todo edifica.

24 אִישׁ לֹא יְבַקֵּשׁ אֶת־אֲשֶׁר
לְנַפְשׁוֹ כִּי־אִם אֲשֶׁר לְאַחֵר׃

Ninguno buſque lo que es ſuyo: mas cada vno lo que es del otro.

25 כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵית־הַטִּבְחָה
נִמְכַּר אֱכֹלוּ אֵינְכֶם מַכִּירִים
בַּעֲבוּר הַמַּדָּע׃

De todo lo que ſe vende en la carneceria, comed, ſin preguntar nada por cauſa de la conſciencia:

26 כִּי לַיהוָֹה הָאָרֶץ וְכָל־מְלוֹאָהּ
תֵּבֵל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ׃

Porque del Sennor es la tierra y lo que la hinche.

ι'.

20. Ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.

Mais ie di que les choſes que les Gentils ſacrifient, ils les ſacrifient aux diables, & non point à Dieu: or ie ne vueil point que vous ſoyez participians des diables.

21. Οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.

Vous ne pouuez boire la coupe du Seigneur & la coupe des diables: vous ne pouuez eſtre participans de la table du Seigneur & de la table des diables.

22. Ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμέν;

Voulons-nous prouoquer à ialouſie le Seigneur? ſommes-nous plus forts que lui?

23. Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει, πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

Toutes choſes me ſont licites, mais toutes choſes ne ſont pas expedientes: toutes choſes me ſont licites, mais toutes choſes n'edifient pas.

24. Μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

Que perſonne ne cerche ſon propre, ains que chacun cerche ce qui eſt pour autrui.

25. Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Mangez de tout ce qui ſe vend à la boucherie, ſans vous en enquerir pour la conſcience.

26. Τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

Car la terre eſt au Seigneur, & le contenu en icelle.

CAP. X.

20. Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolāt, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum.

Nay/ but that theſe thinges which the Gentiles ſacrifice / they ſacrifice to deuils/and not vnto God: & I would not that yee ſhould haue fellowſhip with the deuils.

21. Non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & mēſæ dæmoniorum.

Ye cannot drinke cuppe of the Lorde/and the cuppe of the deuils. Ye can not bee partakers of the Lordes table, and of the table of deuils.

22. An æmulamur Dominum? Nunquid fortiores illo ſumus?

Doe we prouoke the Lord to anger? are we ſtronger then he?

23. Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant.

All things are lawfull for mee/but all thinges are not expediēt: all thinges are lawfull for me/but all thinges edifie not.

24. Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed quod alterius.

Let no man ſeeke his owne but euerie man anothers wealth.

25. Omne quod in macello vænit, manducate: nihil interrogantes propter conſcientiam.

Whatſoeuer is ſolde in the ſhambles/ eate ye/and aſke no queſtion for conſcience ſake.

26. Domini eſt terra, & plenitudo eius.

For the earth is the Lordes / and all that therein is.

Das X. Capitel.

20. **Aber ich ſage / daß die Helden / was ſie opffern / das opffern ſie den Teufeln/ vnd nicht Gotte. Nun wil ich nicht / daß jhr inn der Teufel gemeinſchafft ſein ſolt.**

Men ieg ſiger/ at huad ſom Hedninge offre/ det offere de Dieffuelen / oc icke Gud. Nu vil ieg icke at i ſkulle haffue ſamfund met Diefflene.

21. **Jr köndt nicht zu gleich trincken des HERRN Kelch / vnd der Teuffel Kelch. Jr köndt nicht zu gleich theilhafftig ſein des HErren Tiſches / vnd der Teuffeln Tiſche.**

I kunde icke til lige dricke HERRENS Kalck / oc Diefflenis Kalck. I kunde icke til lige vere delactige aff HERRENS Bord/ oc aff Diefflenis Bord.

22. **Oder wöllen wir den HErrn trotzen? Sind wir ſtercker denn er?**

Eller ville wi tradze met HERREN? Ere wi ſterckere end hand?

23. **Jch habe es zwar alles macht/ aber es frommet nicht alles. Jch habe es alles macht/aber es beſſert nicht alles.**

Jeg haffuer vel mact til alting / Men alting er icke nytteligt/Jeg haffuer mact til alting/ Men alting forbedre icke.

24. **Niemand ſuche was ſein iſt/ſondern ein ieglicher was des andern iſt.**

Ingen ſkal ſøge det ſom hannem hører til / men huer det ſom en anden hører til.

25. **Alles was feil iſt auff dem Fleiſchmarckt / das eſſet/ vnd forſchet nichts / auff daß jhr des Gewiſſens verſchonet.**

Alt huad ſom falt er paa Kødtorffuit / det æder/ oc ſpørier inted at/ Paa det i kunde ſpare Samuittigheden.

26. **Denn die Erde iſt des HErrn/ vnd was darinnen iſt.**

Thi Jorden er HERRENS / oc huad ſom der er paa.

Kapitola X.

20. Wſſak což obětugij Modlaři ďablům obětugij / a ne Bohu. Ale yá nechcy abyſſte byli včaſtnjcy Diáblůw.

A owſzem to powiedam/ Iż rzeczy ktore pogáni ofiáruia/ dyablom ofiáruia/ á nie Bogu/ áni chciałbym ábyśćie byli vczeſtnicy dyablow.

21. Neb nemůžete Kalicha Božijho pijti/a Kalicha Diáblowa. Nemuožete Stolu PAně včaſtni býti/ a Stolu Diábelſkého.

Nie możecie pić kubká Páńſkie°/ y kubká dyablow/ nie możecie byc vczeſtniki ſtolu Páńſkiego y ſtolu dyablow.

22. Zdali chceme k hněwu Bohá popuditi? Zdali ſylněgſſý gſme nežli on?

A mamyż wzruſzyć ku gniewu Páná? Izali my teſthechmy mocnieyſzy niż on?

23. Wſſecko mi ſluſſý /ale ne wſſeckno geſt vžitečné. Wſſecko mi ſluſſý/ ale ne wſſecko wzděláwá.

Wſzythko mi wolno / ále nie wſzytko pożyteczne / wſzytko / mi wolno / ále nie wſzytko buduie.

24. Žádný nehledey toho/ což geſt wlaſtnijho geho / ale což geſt giného.

Niechay nikth nie ſzuka co ieſt iego/ ále káżdy co ieſt drugiego.

25. Wſſecko což ſe w Krámijch prodáwágezte/ nic ſe newytazugjce pro ſwědomj.

Cokolwiek w iáthce przedawáiá/ iedzcie/ nic ſię nie pythaiac dla ſumnienia.

26. PAně geſt země / y plnoſt gegij.

Abowiem ci ziemiá ieſt Páńſka/ y wſzytko co ná niey ieſt.

י

27 אן אנש דין מן חנפא קרא לכון וצבין אנתון למאזל כל מדם דמתתסים קדמיכון אכולו דלא עוקבא מטול תארתא:

E ſe alcun de gl'infedeli vi conuita, e voi vi volete andare: mangiate di tutto quello che v'è poſto dauanti, ſenza domandar di niente per la conſcientia.

28 אן אנש דין יאמר לכון דהנא דביחא הו לא תאכלון מטול הו דאמר לכון ומטול תארתא (דמריא היגיר ארעא במליאה:)

Ma ſe alcun vi dice, Queſto è ſacrificato à gl'idoli, non ne mangiate, per cagion di colui che l'ha ſignificato, e per la conſcientia, percioche la terra, e cio che in eſſa ſi contiene, è del Signore.

29 תארתא דין אמר אנא לא הוא דילכון אלא דהו דאמר למנא גיר חארותי מתתדינא מן תארתא דאחרנא:

E la conſcientia, dico, non la tua, ma di quell'altro: percioche, perche è giudicata la mia libertà da l'altrui conſcientia?

30 אן אנא בטיבותא מתחשח אנא מנא מתגדף אנא על מדם דאנא מודא אנא:

E ſe io per gratia ne partecipo, per che ſono io biaſimato di quello, di che io rendo gratie?

31 אן אכלין אנתון הכיל ואן שתין אנתון ואן מדם עבדין אנתון כל מדם לתשבוחתא דאלהא הויתון עבדין:

O che voi dunque mangiate, ò che voi beuiate, ò facciate alcuna altra coſa, fatele tutte à gloria di Dio.

32 דלא תוקלא הוו ליהודיא ולארמיא ולעדתה דאלהא:

Siate tali che voi non offendiate ne i Giudei, ne i Greci, ne la Chieſa di Dio.

33 איך דאף אנא בכל מדם לכל נש שפר אנא ולא בעא אנא מדם דלי פקח אלא מדם דלסגיאא פקח דיחון:

Si come ancor io piaccio à tutti in tutte le coſe, non cercando la mia propria vtilità ma quella di molti, accioche ſi ſaluino.

י

27 ואם איש יקרא לכם מאשר אינם מאמינים ותחפצו ללכת כל־אשר יושם לפניכם אכלו לא מכירים בעבור המדע:

Y ſi algun infiel hos llama, y quereys yr de todo lo que ſe hos pone delante, comed, ſin preguntar nada por cauſa de la conſciencia.

28 ואם איש יאמר אליכם זה הוא זבח האלילים לא תאכלו בעבור ההוא אשר הגיד ובעבור המדע כי ליהוה הארץ ומלואה:

Mas ſi alguien hos dixere. Eſto fue ſacrificado à los idolos, no lo comays por cauſa de aquel que lo declaró, y por cauſa de la conſciencia. (porque del Sẽnor es la tierra y loque la hinche.)

29 את־המדע אומר אני לא אשר לך כי אם אשר לאחר הוא ולמה חפשי ישפט במדע איש אחר:

La conſciencia digo, no tuya, ſino del otro. Mas porque es juzgada mi libertad por otra conſciencia?

30 אם אני בתחנה לוקח מה אחרף על־אשר אני מודה:

Item, ſi no con gracia de Dios participo, por que ſoy blaſphemado por loque hago gracias:

31 לכן אם תאכלו או־תשתו או־מאומה תעשו את־כלם לכבוד אלהים תעשו:

Pues ſi comeys, o ſi beueys, o hazeys otra coſa, hazeldo todo à Gloria de Dios.

32 בלי מכשול היו גם ליהודים גם ליונים וגם לקהל אלהים:

Sed ſin offenſa à Iudios y à Gentes, y à la Igleſia de Dios.

33 כאשר גם אני בכלם לכלם מטיב לא מבקש את־אשר יועיל לנפשי כי־אם לרבים אשר יושעו:

Como tambien yo por todas las coſas agrado à todos no procurando lo que à mi es vtil, ſino lo que à muchos, para que ſean ſaluos.

ι.

27. Εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

Que ſi quelcun des infideles vous conuie, & vous y voulez aller, mangez de tout ce qui eſt mis deuant vous ſans vous en enquerir pour la conſcience.

28. Ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

Mais ſi quelcun vous dit, Cela eſt ſacrifié aux idoles: lors n'en mangez-point, à cauſe de ceſtui-la qui vous en à aduertis, & à cauſe de la conſcience: car la terre eſt au Seigneur, & le contenu en icelle.

29. Συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου· ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;

Or ie di la conſcience, non point la tiene, mais celle de l'autre: car pourqui eſt iugee ma liberté par la conſcience d'autrui?

30. Εἰ δὲ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

Et ſi par grace i'en puis eſtre participant, pourquoi ſuis ie blaſmé en ce de quoi ie ren graces?

31. Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.

Soit donc que vous mangiez, ſoit que vous beuuiez, ou que vous faciez quelque autre choſe, faites tout à la gloire de Dieu.

32. Ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ.

Soyez tels que vous ne bailliez aucun achoppement ni aux Iuifs, ni aux Grecs, ni à l'Egliſe de Dieu.

33. Καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

Comme auſſi ie complai à tous en toutes choſes, ne cerchant point ma cõmodité propre, mais celle de pluſieurs, afin qu'ils ſoyent ſauués.

CAP. X.

27. Si quis vocat vos infidelium & vultis ire: omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conſcientiam.

If any of them which beleeue not / call you to a feaſt: and if ye wil goe / whatſoeuer is ſet before you / eate / aſking no queſtion for conſcience ſake.

28. Si quis autem dixerit, Hoc immolatum eſt idolis: nolite manducare propter illum qui indicavit, & propter conſcientiam. *(quia Domini eſt terra, & plenitudo eius)*

But if any man ſay vnto you/ This is ſacrificed vnto idoles / eate it not/ becauſe of him ſhewed it/ and for the conſcience (for the earth is the Lordes / and all that therein is.)

29. Conſcientiam autem dico non tuam, ſed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicatur ab aliena cõſcientia?

And the conſcience I ſay/not thine/ but of that other: for why ſhould my libertie bee condemued of another mans conſcience?

30. Si ergo cum gratia participo: quid blaſphemor pro eo quod gratias ago?

For if I through Gods benefite be partaker/ why am I euill ſpoken of/ for that wherefore I giue thankes?

31. Sive ergo manducatis, ſive bibitis, ſive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite.

Whether therefore yee eate or drinke / or whatſoeuer yee doe/ doe all to the glorie of God.

32. Sine offenſione eſtote Iudæis & Gentibus, & Eccleſiæ Dei.

Giue none offence / neither to the Iewes / nor to the Geecians / nor to the Church of God.

33. Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile eſt, ſed quod multis, ut ſalvi fiant.

Euen as I pleaſe all men in all things / not ſeeking mine owne profite / but the profite of many/ that they might be ſaued.

Das X. Capitel.

27. So aber jemand von den Vnglaubigen euch ladet / vnnd jhr wolt hingehen / ſo eſſet alles was euch fürgetragen wird/ vnd forſchet nicht/ auff daß jhr deß Gewiſſens verſchonet.

Oc der ſom nogen aff de Vantro biuder eder ind/ oc i ville gaa did / Da æder aff alt det ſom bæris faar eder/ oc ſpørier inted at / paa det i kunde ſpare Samuittigheden.

28. Wo aber jemand würd zu euch ſagen / das iſt Götzenopffer / ſo eſſet nicht / vmb des willen / der es anzeiget / auff daß jhr deß Gewiſſens verſchonet (Die Erde iſt des HERRN/ vnnd was drinnen iſt.)

Men vilde nogen ſige til eder / det er Affguders offer/ Da æder icke / for hans ſkyld/ ſom det gaff til kende/ paa det i kunde ſpare Samuittigheden (Jorden er HERRENS / oc huad ſom der er paa.)

29. Jch ſage aber vom Gewiſſen / nicht dein ſelbſt / ſondern des andern. Denn warumb ſolte ich meine Freiheit laſſen vrtheilen von eines andern Gewiſſen?

Jeg ſiger oc icke om din egen Samuittighed/ men om en andens. Thi huor faare ſkulde ieg lade min Frihed dømis/ aff en andens Samuittighed?

30. Denn ſo ichs mit Danckſagung genieſſe/ Was ſolt ich denn verläſtert werden über dem/ dafür ich dancke?

Thi at bruger ieg det met tackſigelſe / Hui ſkulde ieg da talis ilde til for det / ſom ieg tacker HERREN faare.

31. Jhr eſſet nun oder trincket / oder was jhr thut/ ſo thut alles zu Gottes Ehre.

Huad helder i nu æde eller drycke / eller huad i gøre / da gører det altſammen til Guds ære.

32. Seyt nicht ergerlich / weder den Jüden noch den Griechen / noch der Gemeine Gottes.

Giffuer ingen forargelſe huiercken Jøder eller Greker / icke helder Guds Menighed.

33. Gleich wie ich auch jederman in allerley mich gefällig mache/ vñ ſuche nicht was mir / ſondern was vilen frommet / daß ſie ſelig werden.

Lige ſom ieg oc ſkicker mig effter huer mand i alle maade / oc ſøger icke det ſom er mig / men det ſom er mange nytteligt / at de kunde bliffue ſaltge.

Kapitola X.

27. Paklik kdo z newěrných powolá wás k wečeři / a chcete giti : wſſecko což před wás bude předloženo gezte / nic ſe newytazugijce pro ſwědomij.

A ieſli kthory z niewiernych was proſi / á chcecie idź / coko lwiek przed was położą / iedzcie / nic nie pytáiac dla ſumnienia.

28. Pakliby kdo řekl: Toto geſt obětowané Modlám / negezte / pro toho kterýž oznámil / a pro ſwědomij (Páně zagiſté geſt země y plnoſt gegj.)

Ale ieſliby kto wam rzekł / To ieſt bálwanom ofiárowano / nie iedzcie dla onego ktory oznaymił / y dla ſumnienia / ábowiem ci Páńſka ieſt ziemia / wyſzytko co na niey ieſt.

29. A prawijm pro ſwědomij / ne twé / ale toho druhého. Y proč zagiſté ſwoboda má bywá ſauzena od cyzýho ſwědomj?

A powiedam dla ſumnienia / nie twe / ále onego drugiego / ábowiem przecżże wolność moiá bywá oſadzona od ſumnienia inego?

30. Poněwádž yá s miloſtij požij wám / proč mi ſe rauhagj / proto z čehož dijky wzdáwám?

A ieſli z łáſki pożywam / czemuż dla thego bywam ſadzon niepobożnym / zá co ia dziękuię?

31. Buď pak že gite / neb pigete / neb což koli giného činijte / wſſeckno k chwále Božij čiňte.

Choc tedy iecie / choc piiecie / choc co czynicie / wſzythko ku chwale Bożey czyńcie.

32. Bez vrazu buďte Zidům y Pohanům / y Cýrkwi Božij.

Badzcie bez pogorſzenia / y Zydom y Grekom / y Koſciołowi Bożemu.

33. Jakožto y yá we wſſem lijbjm ſe wſſechněm / nehledage toho což geſt vžitečného mně ſamému / ale co mnohým vby ſpaſeni byli.

Jáko y ia we wſzythkich rzeczách wſzythkim ſie podobam / nie ſzukáiac pożytku mego / ále wiela tych áby byli zbáwieni.

יא

1 אֶתְדַמוּ בִּי אֲיכַנָא דָאף אֶנָא בַּמְשִׁיחָא׃

Siate miei imitatori, come ancor io son di Christo.

2 מְשַׁבַּח אֶנָא לְכוֹן דֵין אַחַי דַּבְכֻל מֶדֶם עַהִידִין אַנְתּוֹן לִי וַאֲיכַנָא דַאשְׁלְמֶת לְכוֹן פּוּקְדָנָא אַחִידִין אַנְתּוֹן׃

Io vi laudo, fratelli, che voi vi ricordate di tutte le cose mie, è ritenete le mie ordinationi, secondo che io ve l'ho ordinate.

3 צָבֵא אֶנָא דֵין דְּתֶדְעוּן דְּכֻל גְּבַר רִישֵׁה מְשִׁיחָא הוּ וְרִישָׁה דַּאנְתְּתָא גַּבְרָא הוּ וְרִישֵׁה דַּמְשִׁיחָא אֱלָהָא הוּ׃

Hor io voglio che voi sappiate, che il capo d'ogni huomo è Christo: è il capo de la donna è l'huomo: è il capo di Christo è Iddio.

4 כֻּל גַּבְרָא דַּמְצַלֵא אָו מֶתְנַבֵּא כַּד מְכַסֵי רִישֵׁה מַבְהֵת רִישֵׁה׃

Ogni huomo che fa oratione, ò che profetiza, hauendo alcuna cosa in capo, disonora il suo copo.

5 וְכֻל אַנְתְּתָא דַּמְצַלְיָא אָו מֶתְנַבְּיָא כַּד גְּלֵא רִישָׁה מַבְהֲתָא רִישָׁה שַׁוְיָא הִי גֵּיר עַם הָי דַּגְרִיעַ רִישָׁה׃

Et ogni donna che fa oratione, è che profetiza à capo scoperto, disonora il suo capo: percioch'egli è il medesimo che s'ella fosse rasa.

6 אֶן גֵּיר לָא מֶתְכַּסְיָא אַנְתְּתָא אַף תֶּסְתַּפַּר אֶן דֵין מְשַׁכַּר הוּ לַאנְתְּתָא לְמֶסְתַּפָּרוּ אָו לְמֶגְרַע תֶּתְכַּסֵא׃

Se la donna dunque non si copre, tosisi ancora: e s'egli è cosa brutta à la donna l'esser tosa ò rasa, coprasi.

7 גַּבְרָא גֵּיר לָא חַיָב דְּנֶכַּסֵא רִישֵׁה מֶטוּל דַּדְמוּתָא הוּ וְתֶשְׁבּוּחְתָּא דַּאלָהָא אַנְתְּתָא גֵּיר תֶּשְׁבּוּחְתָּא הִי דְּגַבְרָא׃

Perche quanto à l'huomo ei non debbe coprirsi il capo, essendo egli imagine è gloria di Dio: ma la donna è gloria de l'huomo.

יא

1 הִדַּמּוּ לִי כְּמוֹ גַּם אֲנִי לַמָּשִׁיחַ׃

Sed imitadores de mi, como yo del Christo.

2 וּמְשַׁבֵּחַ אֲנִי אֶתְכֶם אַחַי כִּי בְּכֻלָּם תִּזְכְּרוּ לִי וְכִי־אֶת־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם תֹּאחֵזוּן׃

Y alabo hos Hermanos, que en todo hos accordays de mi: y de la manera que hos enſenne, reteneys mis preceptos.

3 מִי־יִתֵּן אֲשֶׁר תֵּדְעוּ כִּי־רֹאשׁ כָּל־הָאִישׁ הַמָּשִׁיחַ הוּא כִּי רֹאשׁ הָאִשָּׁה הָאִישׁ וְרֹאשׁ הַמָּשִׁיחַ הָאֱלֹהִים׃

Mas quiero que ſepays, que el Chriſto es la cabeça de todo marido: empero el marido, la cabeça de la muger: y Dios, la cabeça del Chriſto.

4 כָּל־אִישׁ הַמִּתְפַּלֵּל אוֹ מִתְנַבֵּא וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי מֵבִישׁ אֶת־רֹאשׁוֹ׃

Todo varon que ora, o prophetiza cubierta la cabeça, affrenta ſu cabeça.

5 וְכָל־אִשָּׁה הַמִּתְפַּלֶּלֶת אוֹ מִתְנַבְּאָה וְרֹאשׁ לָהּ לֹא חָפוּי מְבִישָׁה אֶת־רֹאשָׁהּ כִּי־תִשְׁוֶה הָאִשָּׁה כַּזֹּאת לִמְגֻלַּחַת׃

Mas toda muger que ora, o prophetiza no cubierta ſu cabeça, affrenta ſu cabeça: porque lo miſmo es que ſi ſe rayeſſe.

6 וְאִם לֹא תֶחְפֶּה הָאִשָּׁה וְתִגַּלֵּחַ וְאִם בָּשְׁנָה הִיא לָאִשָּׁה לְהִקָּרֵחַ אוֹ־לְגַלֵּחַ תֶּחְפֶּה׃

Porque ſi la muger no ſe cubre, treſquileſe tambien: y ſi es deshoneſto à la muger treſquilarſe, o raerſe, cubraſe (la cabeça.)

7 וְלָאִישׁ לֹא צָרִיךְ לַחְפּוֹתוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ כִּי צֶלֶם וּכְבוֹד אֱלֹהִים הוּא וְהָאִשָּׁה כְּבוֹד אִישָׁהּ הִיא׃

Porque el varon no ha de cubrir la cabeça, porque es imagen y gloria de Dios: mas la muger es gloria del varon.

ΚΕΦΑΛ. ια΄.

Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ χριστοῦ.

Soyez mes imitateurs, comme auſſi ie le ſuis de Chriſt.

2. Ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε· καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.

Or, freres, ie vous louë de ce que vous auez ſouuenance de tout ce qui eſt de moi, & que vous gardez mes ordonnances comme ie les vous ai baillees.

3. Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ χριστοῦ, ὁ θεός.

Mais ie vueil que vous ſachiez que le chef de tout homme, c'eſt Chriſt: & le chef de la femme, c'eſt l'homme: & le chef de Chriſt, c'eſt Dieu.

4 Πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν (αὐτοῦ.)

Tout homme faiſant oraiſon, ou prophetizant, en ayant quelque choſe ſur la teſte deshonore ſon chef:

5. Πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ.

Mais toute femme faiſant oraiſon ou prophetizant ſans auoir la teſte couuerte, deshonore ſon chef: car c'eſt tout vn comme ſi elle eſtoit raſee.

6. Εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω, εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.

Pourtant ſi la femme n'eſt couuerte, qu'elle ſoit meſme tondue: or s'il eſt deshonneſte à la femme d'eſtre tondue, ou eſtre raſee qu'elle ſoit couuerte.

7. Ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.

Car quant à l'homme, il ne doit point couurir la teſte; veu qu'il eſt l'image & la gloire de Dieu, mais la femme eſt la gloire de l'homme.

CAP. XI.

IMitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.

Be ye yͤ followers of me/ euen as I am of Chriſt.

2. Laudo autem vos fratres, quòd per omnia mei memores eſtis: & ſicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.

Now/ brethren/ I commend you/ that ye remember all my thinges/ & keepe the ordinances/ as I deliuered them to you.

3. Volo autem vos ſcire, quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt: caput autem mulieris, vir: caput vero Chriſti, Deus.

But I will that ye know/ that Chriſt is yͤ head of euery man: and the man is the womans head: and God is Chriſtes head.

4. Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput ſuum.

Euery man praying or propheſying hauing any thing on his head/ diſhonoureth his head.

5. Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum, unum enim eſt ac ſi decalvetur.

But euery woman that prayeth or propheſyeth bare headed/ diſhonoureth her head: for it is euen one very thing/ as though ſhe were ſhauen.

6. Nam ſi non velatur mulier, tondeatur. Si verò turpe eſt mulieri tonderi aut decalvari: velet caput ſuum.

Therefore if the woman bee not couered/ let her alſo be ſhorne/ and if it be ſhame for a woman to be ſhorne or ſhauen/ let her bee couered.

7. Vir quidem non debet velare caput ſuum: quoniam imago & gloria Dei eſt, mulier autem gloria viri eſt.

For a man ought not to couer his head: foraſmuch as he is the image and glorie of God: but the woman is the glorie of the man.

Das XI. Capitel.

Seyt meine Nachfolger/ gleich wie ich Chriſti.

Verer mine Effterfølgere/ lige ſom ieg er Chriſti.

2. Ich lobe euch lieben Brüder/ daß jhr an mich gedencket in allen ſtücken/ vnd haltet die Weiſe/ gleich wie ich euch gegeben habe.

Jeg loffuer eder/ kære Brødre/ at i tencke paa mig i alle ſtycke/ oc holde den Skick/ lige ſom ieg haffuer giffuit eder.

3. Ich laſſe euch aber wiſſen/ daß Chriſtus iſt eines jeglichen Mannes Haupt/ der Mann aber iſt des Weibes Haupt/ Gott aber iſt Chriſtus Haupt.

Jeg giffuer eder oc tilkende/ At Chriſtus er huer Mands Hoffuit/ oc Manden er Quindens Hoffuit/ Men Gud er Chriſti Hoffuit.

4. Ein jeglicher Mann der da betet oder weiſſaget/ vnnd hat etwas auff dem Haupt/ der ſchåndet ſein Haupt.

Huer Mand ſom beder eller propheterer/ oc haffuer noget paa hoffuedit/ hand beſkemmer ſit Hoffuit.

5. Ein Weib aber/ das da betet oder weiſſaget mit vnbedecktem Haupt/ die ſchåndet jr Haupt/ Denn es iſt eben ſo vil/ als were ſie beſchoren.

Oc en Quinde/ ſom beder eller propheterer met wſkiult Hoffuit/ hun beſkemmer ſit Hoffuit/ Thi det er lige ſaa meget/ ſom hun vaare raget.

6. Wil ſie ſich nicht bedecken/ ſo ſchneide man jhr auch das Haar abe. Nun es aber übel ſtehet/ daß ein Weib verſchnitten Haar habe/ oder beſchoren ſey/ ſo laſſet ſie das Haupt bedecken.

Vil hun icke ſkiule ſig/ da maa mand affrage hendis Haar. Men effterdi det lader nu ilde/ at en Quindis Haar affklippis/ eller hun ragis/ Da lader hende ſkiule Hoffuedit.

7. Der Mann aber ſoll das Haupt nicht bedecken/ ſintemal er iſt Gottes Bilde vnd Ehre. Das Weib aber iſt des Mannes Ehre.

Men Manden ſkal icke ſkiule Hoffuedet/ effterdi hand er Guds Billede oc ære/ Men Quinden er Mandens ære.

Kapitola XI.

Naſledowníjcy mogi buďte/ yako y yá gſem Kryſtuow.

Bądźcie náſládowcámi moimi táko y ía Kryſtuſow.

2. Chwálijmk pak wás Bratřij/ proto/ že we wſſem mne w paměti máte a yakož ſem wám wydal přikázanij/ tak ge zachowáwáte.

Chwale was brácia/ iż pámiethacie wſzytki moie rzeczy á iákom wam podal/ trzymayćie ſie tego co wam podano.

3. Ale chcyť zagiſté abyſſte wěděli/ že každěho muže hlawa geſt Kryſtus: a hlawa Ženy Muž: hlawa pak Kryſtowa/ gť Bůh.

A chce ábyśćie wiedzieli/ iż káżdego mężá glowa Kryſtus ieſt/ á glowá niewiáſty mąż/ á glowa Kryſtuſá/ Bog.

4. Každý pak Muž modle ſe aneb Prorokuge přikrytau mage hlawu/ ohyzďuge hlawu ſwau.

Káżdy mąż modlac ſie ábo prorokuiac zákrywſzy glowe/ ſromoci glowe ſwoie.

5. A každá Žena modlícy ſe/ neb prorokugijcy nezawitau hlawau/ ohyzďuge hlawu ſwau/ nebo wſſe geſt gedno yákoby ſe woholila.

A káżda niewiáſtá modlac ſie ábo prorokuiac nie zákrywſzy glowy ſwoiey/ ſromoci glowe ſwa/ boc to wſzytko ieſt záiedno tákoby y ogolona byłá.

6. Nebo nepřikrýwali Žena hlawy ſwé/ ohol ſe. Pakli geſt Ženě mrzko ſe woholiti aneb woſtřihati/ nech ať zawige hlawu ſwau.

Abowiem niewiáſtha ieſli ſie nie przykrywa/ niech ſie też oſtrzyże/ á ieſli ſromota niewieście ſtrzydz ſie ábo golic/ niech ſie przykrywa.

7. Muž zagiſté nemá přikrýwati hlawy ſwé/ neb obraz a ſláwa Božij geſt: ale Žena geſt ſláwa mužowa.

Abowiem mąż nie ma zákrywáć glowy ſwoiey/ gdyż ieſt wyobráženiem y chwala Boża/ ále niewiáſthá ieſt chwalá mężowá.

יא

8 לָא גֵּיר אִיתַוְהִי גַּבְרָא
מֵן אַנְתְּתָא אֶלָּא אַנְתְּתָא
מֵן גַּבְרָא׃

Percioche non è l'huomo da la donna, ma la donna da l'huomo.

9 אַף לָא גֵּיר גַּבְרָא
אֶתְבְּרִי מֶטוּל אַנְתְּתָא
אֶלָּא אַנְתְּתָא מֶטוּל גַּבְרָא׃

Imperoche l'huomo non fu creato per la donna, ma la donna per l'huomo.

10 מֶטוּל הָנָא חַיָּבָא
אַנְתְּתָא דְּשׁוּלְטָנָא נֶהְוֵא
עַל רִישָׁהּ מֶטוּל מַלְאַכֵא׃

Per queſto la donna per cauſa de gl' Angeli debbe hauere ſopra il ſuo capo, vna inſegna per moſtrare ch'ella è ſotto poteſtà.

11 בְּרַם הֵין לָא גַּבְרָא לְבַר
מֵן אַנְתְּתָא אַף לָא
אַנְתְּתָא לְבַר מֵן גַּבְרָא
בְּמָרַן׃

Nondimeno ne l'huomo è ſenza la donna, ne la donna ſenza l'huomo nel Signore.

12 אֵיכַנָּא גֵּיר דְּאַנְתְּתָא
מֵן גַּבְרָא הָכַנָּא גַּבְרָא בְּיַד
אַנְתְּתָא כֻּל מֵדֶם דֵּין מֵן
אֱלָהָא הוּ׃

Imperoche ſi comme la donna è da l'huomo, coſi l'huomo è per la donna: ma tutte le coſe ſon da Dio.

13 דּוּנוּ בַּינַיְכוּן לְנַפְשְׁכוּן
יָאֵא לְאַנְתְּתָא דְּכַד גְּלֵא
רִישָׁהּ תְּצַלֵּא לַאלָהָא׃

Giudicatelo per voi medeſimi, è egli conueniente, che la donna faccia oratione à Dio ſenza eſſer coperta?

14 אַף לָא הָו כְּיָנָא
מַלֵּף לְכוּן דְּגַבְרָא מָא
דְּקָאֵם סַעְרֵהּ צַעְרָא הוּ
לֵהּ׃

La natura iſteſſa non v'inſegna ella, che ſe l'huomo porta la chioma, gli è diſonore?

15 וְאַנְתְּתָא מָא דִּמְרַבְּיָא
סַעְרָהּ תֶּשְׁבּוּחְתָּא הִי לָהּ
מֶטוּל דְּסַעְרָהּ חֲלָף
תְּכַסִּיתָא הוּ אֶתְיְהֶב לָהּ׃

E ſe la donna porta la chioma le è honore? percioche la chioma le è data per coprimento.

יא

8 כִּי אִישׁ אֵינֶנּוּ מֵאִשָּׁה כִּי־
אִם הָאִשָּׁה מֵאִישׁ׃

Porque el varon no es ſacado de la muger, ſino la muger del varon.

9 וְאִישׁ לֹא נִבְרָא בַּעֲבוּר הָאִשָּׁה
כִּי אִם הָאִשָּׁה בַּעֲבוּר הָאִישׁ׃

Porque tan poco el varon es criado por cauſa de la muger, ſino la muger por cauſa del varon

10 עַל־כֵּן חוֹבָה הִיא הָאִשָּׁה
לִהְיוֹת לָהּ שִׁלְטוֹן עַל־רֹאשָׁהּ
בַּעֲבוּר הַמַּלְאָכִים׃

Por lo qual la muger deue tener ſennal de poteſtad ſobre ſu cabeça por cauſa de los Angeles.

11 לָכֵן אֵינֶנּוּ אִישׁ בְּלִי אִשָּׁה
וְלֹא אִשָּׁה בְּלִי אִישׁ בַּיהוָה׃

Mas ni el varon ſin la muger, ni la muger ſin el varon en el Sennor.

12 כִּי כְּמוֹ הָאִשָּׁה מִן־הָאִישׁ כֵּן
הָאִישׁ בָּאִשָּׁה וְכָל־הָאֵלֶּה מֵאֱלֹהִים

Porque como la muger ſalió del varon, anſi tambien el varon nace por la muger: todo empero ſale de Dios.

13 בְּנַפְשְׁכֶם שִׁפְטוּ כִּי נָאוָה
לָאִשָּׁה לְחַפּוֹת בְּהִתְפַּלְּלָהּ
לֵאלֹהִים׃

Iuzgad voſotros miſmos es honeſto orar la muger à Dios no cubierta?

14 אוֹ הֲלֹא הַטֶּבַע מְלַמֵּד אֶתְכֶם
כִּי־הָאִישׁ אִם יְגַדֵּל פֶּרַע שֵׂעַר
רֹאשׁוֹ בֹּשֶׁת הִיא לוֹ׃

Ni aun la miſma naturaleza hos enſenna que àl hombre ſea honeſto criar el cabello:

15 וְאִשָּׁה אִם תְּשַׁלַּח פֶּרַע כָּבוֹד
הוּא לָהּ כִּי־הַפֶּרַע שְׂעַר רֹאשָׁהּ
חֵלֶף כְּסוּת נִתַּן לָהּ׃

Por el contrario à la muger criar el cabello le es honrroſo: porque en lugar de velo le es dado el cabello.

ιά.

8. Οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός.

Car l'homme n'eſt point de là femme, mais la femme eſt de l homme.

9. Καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.

Car auſſi l'homme n'a pas eſte creé pour la femme, mais la femme pour l'homme.

10. Διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους.

Pourtant la femme à cauſe des Anges doit auoir ſur la teſte vne enſeigne qu'elle eſt ſous puiſſance.

11. Πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ.

Toutesfois ni l'homme n'eſt point ſans la femme, ni la femme ſans l'homme en noſtre Seigneur.

12. Ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.

Car comme la femme eſt de l'homme, ſemblablement l'homme eſt par la femme : mais toutes choſes ſont de Dieu.

13. Ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι.

Iugez-en entre vous-meſmes : eſt-il conuenable que la femme prie Dieu ſans eſtre couuerte.

14. Ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι.

Nature meſme ne vous enſeigne-elle pas que ſi l'homme nourrit ſa cheuelure, ce lui eſt deshonneur.

15. Γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν· ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.

Mais ſi la femme nourrit ſa cheuelure, ce lui eſt gloire, pourtant que la cheuelure lui eſt baillee pour couuerture.

CAP. XI.

8. Non enim vir ex muliere eſt, ſed mulier ex viro.

For the man is not of the woman / but the woman of the man.

9. Etenim non eſt creatus vir propter mulierem, ſed mulier propter virum.

For the man was not created for the womans ſake: but the woman for the mans ſake.

10. (Ideo debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter angelos.)

Therefore ought the woman to haue power on her head / becauſe of the Angels.

11. Veruntamen neque vir ſine muliere, neque mulier ſine viro, in Domino.

Neuertheleſſe / neither is the man without the woman / neither the woman without the man in the Lord.

12. Nam ſicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

For as the woman is of the man / ſo is the man alſo by the woman: but all thinges are of God.

13 Voſipſi iudicate: decet mulierem no nvelatam orare Deum?

Judge in your ſelues / Is it comely that a woman pray vnto God vncouered?

14. Nec ipſa natura docet vos, quòd vir quidem ſi comam nutriat, ignominia eſt illi.

Doeth not nature it ſelfe teach you / that if a man haue long heare / it is a ſhame vnto him?

15 Mulier verò ſi comam nutriat, gloria eſt illi, quoniam capilli pro velamine ei dati ſunt?

But if a woman haue long heare / it is a praiſe vnto her: for her heare is giuen her for a couering.

Das XI. Capitel.

8. Denn der Mann iſt nicht vom Weibe / ſondern das Weib iſt vom Manne.

Thi Manden er icke aff Quinden / men Quinden aff Manden.

9. Vnnd der Mann iſt nicht geſchaffen vmb des Weibes willen / ſondern das Weib vmb des Mannes willen.

Oc Manden er icke ſkabt / for Quindens ſkyld / men Quinden for Mandens ſkyld.

10 Darumb ſoll das Weib eine Macht auff dem Haupt haben / vmb der Engel willen.

Derfaare ſkal Quinden haffue en Mact paa hoffuedet / for Englenis ſkyld.

11. Doch iſt weder der Mann ohn das Weib / noch das Weib ohn den Mann in dem HERREN.

Dog er huercken Manden vden Quinden / oc ey heller Quinden vden Manden / i HERREN.

12. Denn wie das Weib von dem Manne / Alſo kommet auch der Mañ durchs Weib / aber alles von Gott.

Thi at lige ſom Quinden er aff Manden / Saa kommer oc Manden formedelſt Quinden / Men alting aff Gud.

13. Richtet bey euch ſelbſt / obs wol ſtehet / daß ein Weib vnbedecket für Gott bete.

Dømer hoſſ eder ſelff / Om det lader vel / at en Quinde beder obenhoffuit faar Gud.

14. Oder lehret euch auch nicht die Natur / daß einem Mann ein vnehre iſt / ſo er lange Haar zeuget?

Eller lærer oc icke Naturen eder / at det er en Mand en vanære / om hand lader vore longt Haar.

15. Vnnd dem Weibe eine Ehre / ſo ſie lange Haar zeuget? Das Haar iſt jhr zur Decke gegeben.

Oc at det er Quinden en ære / om hun lader vore longt Haar? Haaret er hende giffuit til it ſkiul.

Kapitola XI.

8. Neb ne muž z ženy gt / ale žena z Muže.

Bo mąž nie ieſt z niewiáſty / ále niewiáſtá z mężá.

9. A zagiſté nenij ſtwořen pro Ženu Muž / ale žena pro Muže.

Záiſte nie ieſt ſtworzon mąž dla niewiáſty / ále niewiáſtá dla mężá.

10. Protož má Žena přikrytij mijti na hlawě pro Angely.

A przetož niewiáſtá ma miec miec znák mocy ná głowie dla Aniołow.

11. Ale wſſak ani Muž bez Ženy / ani Žena bez muže w PAnu.

A wſſákže mąž nie ieſt bez niewiáſty / y niewiáſthá nie ieſt bez mężá w Pánu.

12. Neb yakož žena gt z muže / tak y Muž ſkrze Ženu: ale wſſecky wěcy z Boha.

Abowiem iáko niewiáſthá z mężá ieſt / thák tež mąž przez niewiáſtę / á wſſytki rzeczy z Bogá.

13. Wy ſami ſuďte to / Sluſſíli Ženě nezawitě modliti ſe Bohu?

Sámi v ſiebie rozſądźcie / ſluſſali niewieſcie nie przykrywſſy ſie modlić ſie Bogu.

14. Ano ſamo přirozenj včij wás tomu / že muž budeli mijti dlauhé wlaſy / ohyzda gt gemu:

A záž ſámo przyrodzenie was tego nie naucza / iž mąž gdyby włoſy zápuſſczał / ieſt iemu ku zelżywośći.

15. Ale žena budeli mjti dlauhé wlaſy / chwála gt gij / proto / neb wlaſowě k zakrytj dáni gſau gij

Ale ieſli niewiáſtá zápuſſcza włoſy / ieſt iey ku chwale / przeto iž włoſy ſą iey dáne zá przykrycie.

יא

16 אִן אֱנָשׁ דֵּין מֶתְחָרֵא
עַל הָלֵין לַן לַית לַן עְיָדָא
דַּאיךְ הָדָא וְלָא לְעִדְּתֵה
דַּאלָהָא ׃

Che ſe pare che qualcuno ſia contentioſo, noi non habbiamo tale vſanza, ne ancor le Chieſe di Dio.

17 הָדָא דֵּין דִּמְפַקֵּד אֶנָא
לָא אַיךְ מְשַׁבַּח אֶנָא לְכוֹן
מֶטוּל דְּלָא הֲוָא לְקַדְמַיְכוֹן
אֲתַיְתוּן אֶלָּא לְבַצִּירוּתָא
הוּ נְחַתְתּוּן ׃

Hor in queſto ch'io vi ſignifico io non vi laudo gia. Et è che voi vi adunate non in meglio, ma in peggio.

18 לוּקְדַם גֵּיר מָא
דְּמֶתְכַּנְּשִׁין אַנְתּוּן בְּעִדְתָּא
פַּלְגְוָתָא שָׁמַע אֶנָא דְּאִית
בַּיְנָתְכוֹן וּמֵדֵּם מֶדֵּם
מְהַיְמַן אֶנָא ׃

Imperoche primamente quando voi vi riducete inſieme ne la Chieſa, odo eſſer fra voi de le diuiſioni: & in qualche parte il credo.

19 עֲתִידִין אִנּוּן אַף חֶרְיָנֵא
דְּנֶהְווֹן בַּיְנָתְכוֹן דְּאַילֵין ד
דַּבְקִין בְּכוֹן נֶתִידְעוּן ׃

Percioche biſogna che fra voi ſiano ancor de le hereſie, à fin che ſiano manifeſti fra voi quelli che ſono approuati.

20 מָא הָכִיל דְּמֶתְכַּנְּשִׁין
אַנְתּוּן לַו אַיךְ דְּזָדֵק לְיַוְמֵה
דְּמָרַן אָכְלִין אַנְתּוּן וְשָׁתַיִן ׃

Quando dunque voi vi raunate inſieme, ciò non è mangiare la Cena del Signore.

21 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ ח
חֲשָׁמִיתֵה קָדֵם אָכֵל לָה
וְהָוֵא חַד כָּפֵן וְחַד רָוֵא ׃

Concioſia che ciaſcuno s'affretta di prendere la ſua cena particulare, quando ſi viene à mangiare: onde l'vno ha fame, e l'altro è ebbriaco.

22 דַּלְמָא בָּתֵּא לַית לְכוֹן
דְּתֵאכְלוּן וְתֶשְׁתּוּן אוֹ ב
בְּעִדְתֵה דַּאלָהָא בָּסֵין
אַנְתּוּן וּמַבְהֲתִין אַנְתּוּן ל
לַאילֵין דְּלַית לְהוֹן מָנָא
אֵמַר לְכוֹן אֲשַׁבְּחֲכוֹן בְּהָדָא
לָא מְשַׁבַּח אֶנָא ׃

Non hauete voi le caſe per mangiare è beuere? diſprezzate voi la Chieſa di Dio, e fate vergogna à quelli che nõ hanno? Che vi dirò io? laudarouui? in queſto io non vi laudo.

יא

16 וְאִם אִישׁ יָרִיב עַל־הָאֵלֶּה
לֹא יֵשׁ לָנוּ תְּעוּדָה כַּזֹּאת וְלֹא
לִקְהִלּוֹת אֱלֹהִים ׃

Con todo eſſo ſi alguno parece ſer contencioſo, noſotros no tenemos tal coſtumbre, ni la Igleſia de Dios.

17 וּבְהַגִּידִי אֶת־זֹאת אֵינֶנִּי
מְשַׁבֵּחַ אֶתְכֶם כִּי לֹא לַטּוֹבָה כִּי
אִם לָרָעָה תִּקָּהֲלוּ יַחַד ׃

Eſto empero hos denuncio, que no alabo, que no por mejor, ſino por peor hos juntays.

18 וּבָרִאשׁוֹנָה בְּהִקָּהֶלְכֶם בָּעֵדָה
שָׁמַעְתִּי כִּי פְּלַגּוֹת בָּכֶם הָיוּ
וּמִקְצָת מַאֲמִין אָנֹכִי ׃

Porque lo primero, quando hos juntays en la Igleſia, oygo que ay entre voſotros diſſenſiones. y en parte lo creo.

19 כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת מִפְלַגּוֹת
בָּכֶם אֲשֶׁר יִוָּדְעוּ הַנִּבְחָנִים
בָּכֶם ׃

Porque conuiene que tambien aya entre voſotros heregias? para que los que ſon prouados ſe manifieſten entre voſotros.

20 וְכַאֲשֶׁר תִּקָּהֲלוּ יַחַד לֹא תִהְיֶה
לִלְחֹם אֶת־יְהוָה בְּלַחְמוֹ וְלִשְׁתּוֹת
בְּיַיִן מָסָךְ ׃

De manera que quando hos juntays en vno eſto no es comer la Cena del Sennor.

21 כִּי אִם אִישׁ אִישׁ אֶת־פַּת־
בָּגוֹ מִלְּפָנִים לוֹקֵחַ לֶאֱכֹל וְכֵן
אֶחָד רָעֵב וְאַחֵר צָמֵא ׃

Porque cada vno toma antes para comer ſu propria cena: y el vno tiene hambre, y el otro eſta harto.

22 הֲלֹא יֵשׁ לָכֶם הַבָּתִּים לֶאֱכֹל
וְלִשְׁתּוֹת בָּהֶם כִּי־אֶת־קְהִלַּת
אֱלֹהִים תְּגַעֲלוּ וְתַבִישׁוּ אוֹתָם
אֲשֶׁר לֹא יֵשׁ לָהֶם מָה־אֹמַר
לָכֶם אִם אֲשַׁבֵּחַ אֶתְכֶם בַּזֹּאת
לֹא אוּכַל לְשַׁבֵּחַ ׃

A la verdad no teneys caſas para en que comays y beuays? O menoſpreciays la Igleſia de Dios, y auergonçays à los que no tienen? Que hos dire? alabarhos he, mas en eſto no hos alabo.

ια'.

16. Εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

Que s'il y'a quelcun qui cuide eſtre contentieux, nous n'auons pas vne telle couſtume, ni auſſi les Egliſes de Dieu.

17. Τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε.

Or en ceci que ie vous declare, ie ne vous louë point: c'eſt que vous vous aſſemblez non point en mieux, mais en pis.

18. Πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω.

Car premierement, quand vous-vous aſſemblez en l'Egliſe, i'enten qu'il y a des partialités entre vous: & i'en croy quelque partie,

19. Δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.

Car il faut qu'il y ait meſmes des hereſies entre vous, afin que ceux qui ſont demiſe ſoyent manifeſtés entre vous.

20. Συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν.

Quand donc vous vous aſſemblez enſemble, cela n'eſt point manger la Cene du Seigneur.

21. Ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει.

Car chacun s'auance de prendre ſon ſouper particulier quand ce vient à manger: & l'vn a faim, & l'autre fait bonne chere.

22. Μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ.

N'auez-vous point donc de maiſons pour manger & pour boire? meſpriſez-vous l'Egliſe de Dieu? & faites vous honte à ceux qui n'ont dequoi? que vous dirai-ie? vous louerai-ie? ie ne vous louë point en ceci.

CAP. XI.

16. Si quis autem videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei.

But if any man luſt to be contentious/ we haue no ſuch cuſtome/ neither the Churches of God.

17. Hoc autem præcipio, non laudans quod non in melius, ſed in deterius convenitis.

Nowe in this that I declare/ I praiſe you not / that ye come together / not with profite/ but with hurt.

18. Primum quidem convenientibus vobis in eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo.

For firſt of all / when ye come together in the Church/ I heare that there are diſſenſions among you: and I beleeue it to be true in ſome part.

19. Nam oportet & hæreſes eſſe: ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.

For there muſt be hereſies euen amõg you: that they which are approued among you/ might be knowen.

20 Convenientibus ergo vobis in unum, iam non eſt dominicam cœnam manducare.

When yee come together therefore into one place / this is not to eat yͤ Lords ſupper.

21. Vnuſquiſq; enim ſuam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit: alius autem ebrius eſt.

For euery man when they ſhould eate/ taket his owne ſupper afore / and one is hungrie / and another is drunken.

22. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut eccleſiam Dei cõtemnitis: & confunditis eos qui non habẽt? Quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? non laudo.

Haue ye not houſes to eate & to drinke in? deſpiſe ye the Church of God/ & ſhame them that haue not? What ſhall I ſay to you? Shall I praiſe you in this? I praiſe you not.

Das XI. Capitel.

16. **Iſt aber jemand vnter euch / der luſt zu zancken hat / der wiſſe / daß wir ſolche weiſe nicht haben / Die Gemeine Gottes auch nicht.**

Men er der nogen iblant eder / ſom haffuer lyſt til at trette / hand ſkal vide / at wi haffue icke ſaadan ſtick / oc ey heller Guds Menighed.

17. **Ich muß aber diß befelhen / ich kans nicht loben / daß jhr nicht auff beſſer weiſe / ſondern auff erger weiſe zuſammen kommet.**

Jeg maa oc det befale / Jeg kand det icke loffue/ at i komme icke tilſammen met bedre ſtick / men met verre ſtick.

18. **Zum erſten / wenn jr zuſammen kommet in der Gemeine / höre ich / es ſeyen Spaltungen vnter euch / vnnd zum theil glaube ichs.**

Førſt/ naar i komme tilſammen i Menigheden/ da hører ieg / At der er Splidactighed mellem eder / oc noget tror ieg der aff.

19. **Denn es müſſen Rotten vnter euch ſein / auff daß die / ſo rechtſchaffen ſind / offenbar vnter euch werden.**

Thi der ſkulle vere Parti iblant eder / Paa det at de ſom ere retſindige / kunde bliffue obenbare iblant eder.

20. **Wenn ihr nun zuſammen kommet / ſo helt man da nicht des HErrn Abendmal.**

Naar ſom i nu komme til ſammen / da holder mand der icke HERRENS Naduere.

21. **Denn ſo man das Abendmal halten ſol / nimpt ein jeglicher ſein eigens vorhin / vnd einer iſt hungerig / der ander iſt truncken.**

Thi naar mand ſkal holde Nadueren / da tager huner ſin egen tilforn / Oc den ene hungru / den anden er drucken.

22. **Habt jhr aber nicht Häuſer / da jhr eſſen vnnd trincken möget? Oder verachtet jhr die Gemeine Gottes / vnnd beſchämet die / ſo da nichts haben? Was ſoll ich euch ſagen? ſoll ich euch loben? Hierinnen lobe ich euch nicht.**

Haffue i icke Huſſ/ der ſom i kunde æde oc dricke? Eller foracte i Guds Menighed / oc beſkemme dem ſom inted haffue? Huad ſkal ieg ſige til eder? Skal ieg loffue eder? Her vdiloffuer ieg eder icke.

Kapitola XI.

16. Zdáli ſe pak kdo ſwárliwým býti/ mý takowého obyčeje nemáme/ ani Cyrkew Boží.

A ieſliby ſię kto zdał być ſwarliwym/ nie mamy takiego obyczáiu/ áni Kośćioły Boże.

17. Toto pak přikazugic wám za zlé w tom mám/ že ne k lepſſýmu ale k horſſýmu ſe ſcházýte.

A ia thák wám opowiedam/ nie chwaląc was / iż nie z pożytkiem/ ále z ßkodą ſchadzacie ſię.

18. Nayprwé zagiſté když ſe ſcházýte weſpolek / /ſlyſſým že gſau rozdělenj mezy wámi / a poněkud tomu wěřjm.

Abowiem naprzod gdy ſię ſchodźićie w kośćiele/ ſłyßę iż rozerwania bywáia miedzy wámi / y temu po cżęśći wierzę.

19. Neb muſý gij y Kacýřſtwa býti / aby ti kteřjž gſau zkuſſenij / zgewnij byli mezy wámi.

Abowiem muſząć też być / odßczepieńſtwá miedzy wámi / áby y ći ktorzy doświádczeni ſą / byli iáwni miedzy wámi.

20. Protož když ſe ſcházýte weſpolek / giž neſluſſý wám Wečeře Páně gjſti.

Gdy ſię tedy w iedno ſchodźićie/ toć nie dla używánia wiecżerzey Páńſkiey.

21. Neb geden každý napřed wečeři ſwau beře k gedenj. Někdo pak zagiſté lačnij / a giný ſe přepinil.

Abowiem káżdy wprzod wiecżerzey ſwoiey używa / y łaknie ieden / á drugi ieſt pijánym.

22. Zdali domůw nemáte k gedenij a ku pitj? čili Cyrkew Božij tupijte/ a k hanbě přiwodj te/ ty kteřijž nemagij? Což djm wám? Chwáliti budu wás: W tom nechwálijm.

Zali domow nie maćie ku iedzeniu y piciu? ábo Kośćiołem Bożym gárdźićie/ y záwſtydzácie ty ktorzy nie máią? Coż wam rzekę? Pochwaleli was w tym? nie chwalę.

יא

23 אֱנָא גֵּיר קַבְּלֶת מֶן מָרַן הָו מֶדֶּם דְּאַשְׁלְמֶת לְכוֹן דְּמָרַן יֵשׁוּעַ בְּהָולֶלְיָא דְּמֶשְׁתְּלֶם הֲוָא נְסַב הֲוָא לַחְמָא :

Percioche io ho riceuuto dal Signore quello che ancor ho dato à voi: cioè, che il Signor I E S V *la notte che fu tradito, preſe il pane.*

24 וּבַרֵךְ וַקְצָא וֶאמַר סַבוּ אָכוּלוּ הָנוּ פַּגְרִי דְּעַל אַפַּיְכוֹן מֶתְקַצֵּא הָכַנָּא הֲוַיְתוֹן עָבְדִין לְדוּכְרָנִי :

E poi ch'egli hebbe rendute gratie, lo ſpezzò, è diſſe, Pigliate, mangiate, queſto è il mio corpo, che ſi ſpezza per voi. Fate queſto in mia memoria.

25 הָכַנָּא מֶן בָּתַר דְּאַחְשֵׁמוּ אַף כָּסָא יַהֵב וֶאמַר הָנָא כָּסָא אִיתַוְהִי דְּיַתִּיקָא חֲדַתָּא בַּדְמִי הָכַנָּא הֲוַיְתוֹן עָבְדִין כֻּל אֶמְתַי דְּשָׁתִין אַנְתּוֹן לְדוּכְרָנִי :

Similmente preſe ancora il calice, poi che ſi fu cenato, dicendo: Queſto calice è il nuouo Teſtamento, nel mio ſangue: fate queſto, ogni volta che voi ne beuerete, in mia memoria.

26 כֻּל אֶמְתַי גֵּיר דְּאָכְלִין אַנְתּוֹן לַחְמָא הָנָא וְשָׁתִין אַנְתּוֹן כָּסָא הָנָא מַוְתֵה הוּ דְּמָרַן מַעְהֲדִין אַנְתּוֹן עַד מָא לְמֵתִיתֵה :

Percioche ogni volta che voi mangiarete queſto pane, e beuerete di queſto calice, annuntiarete la morte del Signore in fin à tanto ch'ei venga.

27 אַיְנָא הָכִיל דְּאָכֵל מֶן לַחְמֵה דְּמָרְיָא וְשָׁתֵא מֶן כָּסֵה וְלָא שָׁוֵא לֵה מְחַיַּב הוּ לַדְמֵה דְּמָרְיָא ו וַלְפַגְרֵה :

Per laqual coſa chiunque mangiarà queſto pane, e beuerà il calice del Signore indegnamente, ſarà colpeuole del corpo è del ſangue del Signore.

28 מֶטוּל הָנָא נֶהְוֵא אֱנָשׁ בָּקֵא נַפְשֵׁה וְהָידֵין אָכֵל מֶן לַחְמָא הָנָא וְשָׁתֵא מֶן כָּסָא הָנָא :

Proui dunque l'huomo ſe ſteſſo, e coſi mangi di queſto pane, e beua di queſto calice.

יא

23 כִּי־אֲנִי לָקַחְתִּי מֵאֲדֹנָי אֲשֶׁר גַּם נָתַתִּי לָכֶם כִּי־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא אֲשֶׁר בּוֹ נִמְסַר לָקַח אֶת־הַלֶּחֶם :

Porque yo recebi del Sennor loque tambien hos he enſennado. Que el Sennor Ieſus, la noche que fue entregado, tomó el pan:

24 וַיְבָרֵךְ וַיִּשְׁבֹּר וַיֹּאמֶר קְחוּ אִכְלוּ זֹאת יֵשׁ בְּשָׂרִי אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם נִשְׁבָּרָה זֹאת עֲשׂוּ לְזִכְרוֹנִי :

Y auiendo hecho gracias lo partió, y dixo, Tomad, (y) comed: eſto es mi cuerpo que por voſotros es partido? hazed eſto en memoria de mi.

25 וּכְמוֹ כֵן גַּם אֶת־הַכּוֹס מֵאַחֲרֵי שֶׁאָכַל בַּלַּיְלָה לֵאמֹר זֹאת הַכּוֹס יֵשׁ בְּרִית חֲדָשָׁה בְּדָמִי אֶת־זֹאת עֲשׂוּ כַּמָּה פְעָמִים תִּשְׁתּוּ לְזִכְרוֹנִי :

Anſimiſmo tomó tambien al vaſo, deſpues de auer cenado-diziendo, Eſte vaſo es el Nueuo teſtamento en mi ſangre: hazed eſto todas las vezes que beuereys, en memoria de mi.

26 כִּי כַּמָּה פְעָמִים תֹּאכְלוּ אֶת־הַלֶּחֶם הַזֶּה וְתִשְׁתּוּ אֶת־הַכּוֹס הַזֹּאת אֶת־מוֹת אֲדֹנֵינוּ תַּגִּידוּ עַד אֲשֶׁר יָבוֹא :

Porque todas las vezes que comierdes eſte pan, y beuierdes eſte vaſo, la muerte del Sennor annunciays haſta que venga.

27 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יֹאכַל אֶת־הַלֶּחֶם הַזֶּה אוֹ־יִשְׁתֶּה אֶת־כּוֹס אֲדֹנֵינוּ וְלֹא שָׁוֶה לוֹ מְחֻיָּב הוּא בְּגוּפַת וּבְדְמֵי־אֲדֹנֵינוּ :

De manera que qualquiera que comiere eſte pan, o beuiere eſte vaſo del Sennor indignamente ſera culpado del cuerpo y de la ſangre del Sennor.

28 לָכֵן יִבְחַן אָדָם אֶת־נַפְשׁוֹ וְכֵן מִלֶּחֶם יֹאכַל וּמִכּוֹס יִשְׁתֶּה :

Portanto prueueſe cada vno à ſi miſmo, y coma anſi de aquel pan, y beua de aquel vaſo.

ιά.

23. Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι, ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον.

Car i'ai receu du Seigneur ce qu'auſſi ie vous ai enſeigné: c'eſt que le Seigneur Ieſus en la nuict en laquelle il fut trahi, print du pain,

24. Καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό μου ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Et ayant rendu graces le rompit, & dit, Prenez, mangez: ceci eſt mon corps qui eſt rompu pour vous: faites ceci en commemoration de moi.

25. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Semblablement auſſi apres le ſouper il print la coupe, diſant, Ceſte coupe eſt la nouelle alliance en mõ ſang: faites ceci toutesfois & quãtes que vous en boirez en commemoration de moi.

26. Ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ.

Car toutes fois & quantès que vous mangerez de ce pain, & boirez de ceſte coupe, vous annoncerez la mort du Seigneur iuſqu'a ce qu'il vienne.

27. Ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου.

Parquoi quiconque mangera de ce pain ou boira de la coupe du Seigneur indignement, ſera coulpable du corps & du ſang du Seigneur.

28. Δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω.

Que chacun donc s'eſprouue ſoimeſme, & ainſi mange de ce pain, & boiue de ceſte coupe.

CAP. XI.

23. Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem.

For I haue receiued of the Lorde that which I alſo haue deliuered vnto you, to wit, That the Lord Jeſus in the night that he was betrayed / tooke bread.

24. Et gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traditur: hoc facite in meam commemorationem.

And when he had giuen thankes / hee brake it, and ſaid, Take, eate: this is my bodie, which is broken for you: this do ye in remembrance of me.

25. Similiter & calicem, poſtquam cœnavit, dicens, Hic calix novum teſtamentum eſt in meo ſanguine, hoc facite, quotieſcunque biberitis, in meam commemorationem.

After the ſame maner alſo he tooke the cuppe, when hee had ſupped, ſaying, This cuppe is the Newe teſtament in my blood, this doe as oft as yee drinke it, in remembrance of me.

26. Quotieſcunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis, donec veniat,

For as often as ye ſhall eate this bread, & drinke this cup / ye ſhewe the Lordes death till he come.

27. Itaque quicunq; manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & ſanguinis Domini.

Wherefore / whoſoeuer ſhall eate this bread / and drinke the cuppe of the Lorde vnworthily, ſhall be giltie of the body and blood of the Lord.

28. Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat

Let a man therefore examine him ſelfe / and ſo let him eat of this bread / and drinke of this cup.

Das XI. Capitel.

23. Jch habe es von dem HERREN empfangen / das ich euch gegeben habe. Denn der HERR Jeſus in der nacht / da er verrathen ward / nam er das Brodt.

Jeg anammede det aff HERREN / ſom jeg haffuer giffuit eder / Thi at vor HERRE Jheſus / i den nat ſom hand bleff forraad / tog hand Brødet.

24. Dancket vnd brachs / vnd ſprach: Nemet / eſſet / das iſt mein Leib / der für euch gebrochen wirdt / Solchs thut zu meinem Gedechtniß.

Tackede / oc brød det / oc ſagde / Tager / æder / det er mit Legeme / ſom brydis for eder / Det gører i min Hukommelſe.

25. Deſſelbigen gleichen auch den Kelch nach dem Abendmal / vnnd ſprach: Diſer Kelch iſt das neue Teſtament in meinem Blut / Solchs thut / ſo offt jhrs trincket / zu meinem Gedechtniß.

Diſligeſt ocſaa Kalcken / effter Nadueren / oc ſagde / Denne Kalck er det ny Teſtamente i mit Blod / det gører / ſaa offte ſom i det dricke i min Hukommelſe.

26. Denn ſo offt jhr von diſem Brodt eſſet / vnnd von diſem Kelch trincket / ſolt jr des HERRN Todt verkündigen / biß daß er kompt.

Thi ſaa offte ſom i æde aff dette Brød / oc dricke aff denne Kalck / da ſkulle i forkynde HERRENS død / indtil hand kommer?

27. Welcher nun vnwirdig von diſem Brot iſſet / oder von dem Kelch des HERREN trincket / der iſt ſchuldig an dem Leib vnd Blut des HERREN.

Huo ſom nu æder wuerdelige aff dette Brød / eller dricker aff HERRENS Kalck / hand er ſkyldig i HERRENS Legeme oc Blod.

28. Der Menſch prüfe ſich aber ſelbſt / vnd alſo eſſe er von diſem Brot / vnd trincke von diſem Kelch.

Men huert Menniſke ſkal prøffue ſig ſelff / oc æde ſaa aff dette Brød / oc dricke aff denne Kalck.

Kapitola XI.

23. Já zagiſtĕ wzal gſem od PAna což y wydal gſem wám / že Pan Gežijſs w tterau noc zrazen byl / Wzal chlĕb.

Abowiemćiem ia wzial od Páná com tez wam podal / iz Pan Jezus tey nocy ktorey byl wydan / wzial chleb.

24. A dijky činĕ lámal a řekl: Wezmĕte / a gezte / toto geſt Tĕlo mĕ / kterĕž za wás bude zrazeno. To čiňte na mĕ připomijnánij.

Y podziekowawßy zlamal / y rzekl / Bierzcie / iedzcie / thoć ieſt ciálo moie ktore zá was bywa lamáne / to czyńcie ná pámiatke moie.

25. Též y Kalich když odwečeřel / řka: Tentoť geſt Kalich nowĕ Swĕdectwij we mĕ Krwi / to čiňte / kolikrátkoli pijti budete na mau památku.

Thákze y kubek po wieczerzy / mowiac / Then kubek ieſt nowy Teſtament przez krew moie / To czyńcie ile kroc bedziecie pić ná pámiatke moie.

25. Neb kolikrát koli budete gijſti chlĕb tento / a z Kalicha pijti: Smrt PAnĕ / z wĕſtowati budete / dokawádž nepřijgde.

Abowiem ile kroć bedziecie ieść ten chleb / y ten kubek bedziecie pić / ſmierc Páńſká opowiedáć bedziecie áz przyidzie.

27. A protož kdož koli bude gijſti chleb tento / a z Kalicha PAnĕ pijti nehodnĕ / winen bude Tĕlem a Krwij PAnĕ.

A ták ktoby iadl chleb ten / ábo pil ten kubek Páńſki nie godnie / bedzie winien iz wzgárdzil ciálo y krew Páńſká.

28. A protož / zkus ſám ſebe Cžlowĕk / a tak chlĕb ten gez / a z Kalicha pij.

A káżdy niech ſie doświadczy / á tákze niechay ie on chleb / y z kubkáo nego piie.

יא

29 מַן דְּאָכֵל גֵּיר וְשָׁתֵא
מֶנֵּה כַּד לָא שָׁוֵא חוּיָבָא
הוּ לְנַפְשֵׁה אָכֵל וְשָׁתֵא
דְּלָא פָּרֵשׁ פַּגְרֵה דְּמָרַיָא׃

Imperoche chi ne mangia è beue indegnamente, ſi mangia è beue la condannatione, non diſcernendo il corpo del Signore.

30 מֶטּוּל הָנָא סַגִּיאִין
בְּכוֹן מַרְעֵא וַכְרִיהֵא
וְסַגִּיאֵא דְּדָמְכִין׃

Per queſta cagione molti fra voi ſono infermi & ammalati, è molti s'addormeno.

31 אֵלוּ גֵּיר נַפְשַׁן דָּיְנִין
הְוֵין לָא מֶתְתְּדִינִין הְוֵין׃

Perche ſe noi giudicaſſimo noi ſteſſi, non ſaremmo puniti.

32 כַּד מֶתְתְּדִינִינַן דֵּין מֶן
מָרַן מֶתְרְדָּיוּ מֶתְרְדִינַן ד
דְּלָא עַם עָלְמָא נֶתְחַיַּב׃

Ma eſſendo noi giudicati, ſiamo ammaeſtrati dal Signore: accioche noi non ſiamo condannati col mondo.

33 מֵכִּיל אַחַי אֶמַתִי ד
דְּמֶתְכַּנְשִׁין אַנְתּוּן לְמֵאכַל
הֲוַיְתוּן מְקַוִּין חַד לְחַד׃

Per laqual coſa, fratelli miei, quando voi vi raunate inſieme à mangiare, aſpettateui l'vn l'altro.

34 מַן דֵּין דְּכָפֵן בְּבַיְתֵה
נֵלְעַס דְּלָא לְחַיָּבוּתָא
תֶּהְווּן מֶתְכַּנְשִׁין עַל שַׁרְכָּא
דֵּין מָא דְּאָתֵית אֲפַקֶּדְכוּן׃

E ſe alcuno ha fame, mangi in caſa: accioche voi nō vi raunate à voſtra condannatione. L'altre coſe le ordinarò poi quando io verrò.

יב

1 עַל רוּחָנָיָתָא דֵּין אַחַי
צָבֵא אֶנָא דְּתֶדְעוּן׃

Appreſſo, quanto à gli doni ſpirituali, io non voglio, fratelli, che voi ne ſiate ignoranti.

יא

29 כִּי הָאֹכֵל וְהַשֹּׁתֶה וְלֹא שֹׁוֶה
לוֹ אֶת־מִשְׁפָּט לְנַפְשׁוֹ אֹכֵל וְשׁוֹתֶה
כִּי לֹא יַנְכֵּר בֵּין גּוּפַת אֲדֹנֵינוּ׃

Porque el que come y beue indignamente juyzio come y beue para ſi, no diſcerniendo el cuerpo del Sennor.

30 עַל־כֵּן בָּכֶם חוֹלִים וְנַחֲלִים
רַבִּים וְרַבִּים יְשֵׁנוּ שְׁנַת עוֹלָם׃

Por loqual ay muchos enfermos y debilitados entre voſotros: y muchos duermen.

31 וְאִם נִשְׁפֹּט אֶת־נַפְשֵׁנוּ לֹא
נִשָּׁפֵט׃

Que ſi nos examinaſſemos à noſotros miſmos, ciertò no ſeriamos juzgados.

22 וְכַאֲשֶׁר נִשָּׁפֵט מֵאֲדֹנָי נוּסָר
פֶּן אֶת־הָעוֹלָם נִגָּזֵר׃

Mas ſiendo juzgados, ſomos caſtigados del Sennor-para que no ſeamos condemnados con el mundo.

33 לָכֵן אַחַי מָתַי תִּקָּהֲלוּ לֶאֱכֹל
תְּקַוּוּ אִישׁ לְאֶחָד׃

Anſique, Hermanos mios, quando has juntays à comer eſperahos vnos à otros.

34 וְאִם אִישׁ רָעֵב בְּבֵיתוֹ יֹאכַל
פֶּן־לְמִשְׁפָּט תִּקָּהֲלוּ וְהַנִּשְׁאָרִים
כַּאֲשֶׁר אָבוֹא אֶעֱרֹךְ׃

Y ſi alguno tuuiere hambre, coma en ſu caſa, porque no hos junteys para juyzio. Las de mas coſas ordenaré quando viniére.

יב

1 וְעַל־מַתְּנוֹת הָרוּחַ אַחַי
לֹא אֲכַחֵד מִכֶּם׃

Y de los dones eſpirituales, no quiero, Hermanos, que ignoreys.

ιά.

29. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.

Car qui en mange & qui en boit indignement, mange & boit ſon iugement, ne diſcernant point le corps du Seigneur.

30. Διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.

Pour ceſte cauſe pluſieurs ſont foibles & malades entre vous, & pluſieurs dorment.

31. Εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.

Car certes ſi nous nous iugions nous meſmes, nous ne ſerions point iugés.

32. Κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

Mais quand nous ſommes iugés, nous ſōmes enſeignés par le Seigneur, afin que nous ne ſoyons condamnés auec le monde.

33. Ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλους ἐκδέχεσθε.

Pourtant mes freres, quand vous vous aſſemblez pour manger, attendez l'vn l'autre.

34. Εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

Que ſi quelcun a faim, qu'il mange en la maiſon: afin que vous ne vous aſſembliez en iugement. Touchant les autres poincts, i'en ordonnerai quand ie ſerai venu.

ΚΕΦΑΛ. ιϐ'.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοὶ, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν.

Or touchant les dons ſpirituels, ie ne vueil point, freres, que vous ſoyez ignorans.

CAP. XI.

29. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.

For he that eateth and drinketh vnworthily/eateth and drinketh his owne damnation / becauſe hee diſcerneth not the Lords bodie.

30. Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.

For this cauſe many are weake/ and ſicke among you/and many ſleepe.

31. Quòd ſi noſmetipſos diiudicaremus: non utique iudicaremur.

For if wee woulde iudge our ſelues/ wee ſhoulde not be iudged.

32. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

But when we are iudged / we are chaſtened of the Lorde / becauſe we ſhould not bee condemned with the world.

33. Itaque fratres mei, cùm convenitis ad manducandum, invicem expectate.

Wherefore/ my brethren / when ye come together to eate/tarie one for another.

34. Si quis eſurit, domi manducet, ut non in iudicium conveniatis. Cætera autem, cùm venero, diſponam.

And if any man be hungrie/let him eate at home/that ye come not together vnto condemnation. Other things will I ſet in order when I come.

Das XI. Capitel.

29. Denn welcher vnwirdig iſſet vnd trincket / der iſſet vnd trincket jm ſelber das Gerichte / damit das er nicht vnterſcheidet den Leib des HERRN.

Thi huo ſom æder oc dricker wuerdelige / hand æder oc dricker ſig ſelff Domen / der met at hand icke gør forſkel om HERRENS Legeme.

30. Darumb ſind auch alſo vil ſchwachen vnd krancken vnter euch/ vnd ein gut theil ſchlaffen.

Der ere oc der faare ſaa mange Skrøbelige oc Siuge iblant eder / oc mange ſoffue.

31. Denn ſo wir vns ſelber richteten/ ſo würden wir nicht gerichtet.

Thi at dømde wi oſſ ſelff /da bleffue wi icke dømde.

32. Wenn wir aber gerichtet werden ſo werden wir von dem HERRN gezüchtiget/auff daß wir nicht ſampt der Welt verdammet werden.

Men naar wi dømis / da ſtraffis wi aff HERREN/ Paa det wi ſkulle icke fordømis met Verden.

33. Darumb meine lieben Brüder/ wenn jr zuſammen kommet zu eſſen/ ſo harre einer des andern.

Der faare mine kære Brødre/ naar i komme tilſammen at æde / da tøffue ſig den ene effter den anden.

34. Hungert aber jemand / der eſſe daheimen / auff daß jhr nicht zum Gerichte zuſammen kommet. Das ander wil ich ordnen/ weñ ich komme.

Men hunger nogen / da æde hand hiemme / paa det/at i ſkulle icke komme tilſammen til Dommen. Det andet vil ieg beſkicke / naar ieg kommer.

Kapitola XI.

29. Nebo kdo gij a pige nehodně/ odſauzenij ſobě gij a pige/nerozſuzuge Těla PAně.

Abowiem ktory iey piie nie godnie/ potepienie ſobie ſámemu iey piie/ nie rozeznawáiąc ciáłá Pánſkiego.

30. A protož mezy wámi mnozý gſau nemocnij a mdlij/ a ſpij mnozý.

Dla tego miedzy wámi wieleć ieſt mdlych y nemocnych / á wiele ich záſnelo

31. Budemeli pak ſami ſebe rozſuzowati / nebudem zagiſtě ſauzeni.

Bobyſmy ſie ſámi rozſadzáli / nie bylibyſmy karáni.

32. Nebo když býwáme ſauzeni/od PAna býwáme treſtáni / abychom s tijmto Swětem nezahynuli.

Ale gdy bywamy karáni / od Páná bywamy náuczáni / ábyſmy nie byli z świátem oſadzeni.

33. A protož Bratřij mogi/ když ſe ſcházýte k gedenij / weſpolek ſe ſſekáwayte.

A ták brácia moi gdy ſie ſchodzicie ku iedzeniu / oczekawaycie ieden drugie°.

34. Pakli kdo lačnij / doma gez/ abyſſte ſe k odſauzenij neſcházeli. Gine pak wěcy když přijgdu zřijdijm.

A ieſli kto łáknie / niechay ſie domá náie/ ábyſcie ſie ná potepienie nie ſchodzili. Jne rzeczy przyſzedſzy poſtánowie.

CAP. XII.

DE ſpiritualibus autem, nolo vos ignorare fratres.

Nowe concerning ſpiritual giftes/ brethren / I woulde not haue you ignorant.

Das XII. Capitel.

Von den Geiſtlichen Gaben aber/wil ich euch/ lieben Brüder/ nicht verhalten.

OM de aandelige Gaffuer / vil ieg icke/ kære Brødre dølie faar eder.

Kapitola XII.

O Duchownijch pak wěcech / chcy abyſſte wěděli bratřj.

PRzythym o duchownych dárzech brácia niechcę ábyſcie wiedziec nie mieli.

יב

2 דַּחֲנַפֵּא הֲוַיְתוּן וְלַפְתַכְרֵא וְלָאִילֵין דְּלַית לְהוּן קָלָא הָלָא פָּרְשָׁן מֶתְדַּבְּרִין הֲוַיְתוּן׃

Voi ſapete che erauate Gentili eſſendo traſportati dietro à gl'idoli muti, ſecondo che erauate menati.

3 מֶטוּל הָנָא מַוְדַע אֶנָא לְכוּן דְּלַית אֱנָשׁ דִּבְרוּחָא דַּאלָהָא מְמַלֵּל וְאָמַר דַּחְרַם הוּ יֵשׁוּע וְאָף לָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח לְמֵאמַר דְּמָרְיָא הוּ יֵשׁוּע אֶלָּא אֶן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Per ilche io vi fo ſapere, che niuno parlando per lo Spirito di Dio, dice IESV eſſere anatema: è niuno puo dire IESV eſſer Signor, ſenon per lo Spirito ſanto.

4 פּוּלָגֵא דֵּין דְּמַוְהַבָתָא אִיתַיְהוּן אֶלָּא חֲדָא הִי רוּחָא׃

Ci ſono ben le differentie de doni, ma egli è vn medeſimo Spirito.

5 וּפוּלָגֵא דְּתֶשְׁמְשָׁתָא אִיתַיְהוּן אֶלָּא חַד הוּ מָרְיָא׃

E ſonoci le differentie de le amminiſtrationi, ma egli è vn medeſimo Signore.

6 וּפוּלָגֵא דְּחַיְלָוָתָא אִית אֶלָּא חַד הוּ אֱלָהָא דְּמַעְבֵד כֹּל בְּכֹל נָשׁ׃

Sonoci ancor le differentie de l'operationi, ma egli è vn medeſimo Iddio, che opera tutte le coſe in ciaſcheduno.

7 לְאֱנָשׁ אֱנָשׁ דֵּין מֶתְיְהֵב לֵהּ גֶּלְיָנָא דְּרוּחָא אַיְךְ דְּעַדְרָא לֵהּ׃

Ma à ciaſcuno è data la manifeſtation de lo Spirito à commune vtilita.

8 אִית דְּמִתְיְהִבָא לֵהּ בְּרוּחָא מֶלְּתָא דְּחֶכְמְתָא לַאחְרִנָא דֵּין מֶלְּתָא דְּיִדַעְתָּא בָּהּ בְּרוּחָא׃

Imperoche ad vno è data per lo Spirito la parola de la ſapientia: e ad vnaltro la parola de la ſcientia, ſecondo il medeſimo Spirito.

9 לַאחְרִנָא הַיְמָנוּתָא בָּהּ בְּרוּחָא לַאחְרִנָא מוֹהַבְתָא דְּאַסְיוּתָא בָּהּ בְּרוּחָא׃

Ad vnaltro è data la fede, per il medeſimo Spirito: ad vnaltro i doni de riſanamenti per il medeſimo Spirito.

יב

2 יְדַעְתֶּם כִּי כַּאֲשֶׁר הֱיִיתֶם גּוֹיִם אָז הֲלַכְתֶּם אֶל־הָאֱלִילִים פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ כְּמוֹ אֲשֶׁר הוֹלִיכוּ אֶתְכֶם׃

Sabeys que quando erades Gentiles, yuades, como erades lleuados, à los idolos mudos.

3 עַל־כֵּן אוֹדִיעַ לָכֶם כִּי־אִישׁ הַמְדַבֵּר בְּרוּחַ אֱלֹהִים אֵינֶנּוּ מְדַבֵּר כִּי חֵרֶם יֵשׁוּעַ הוּא וְאִישׁ לֹא יוּכַל לֵאמֹר כִּי אֲדוֹנָי יֵשׁוּעַ הוּא כִּי אִם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Portanto hos hago ſaber, que nadie que hable por Eſpiritu de Dios, llama anathema à Ieſus y que nadie puede llamar à Ieſus Sennor, ſino por Eſpiritu Sancto.

4 וּמַחְלְקוֹת הַמַּתָּנוֹת הֵנָּה וְרוּחַ אַחַת הִיא׃

Empero ay repartimientos de dones: mas el miſmo Eſpiritu es.

5 וּמַחְלְקוֹת הַכְּהֻנּוֹת הֵנָּה וַאֲדֹנָי אֶחָד הוּא׃

Y ay repartimientos de miniſterios: mas el miſmo Sennor es.

6 וּמַחְלְקוֹת הַפְּעָלִים הֵנָּה וֵאלֹהִים אֶחָד הוּא הַפּוֹעֵל אֶת־כֻּלָּם בְּכֻלָּם׃

Y ay repartimientos de operaciones. mas el miſmo Dios es, el qual obra todas las coſas en todos.

7 וּלְכָל אִישׁ נִתְּנָה דַּעַת הָרוּחַ לְהוֹעִיל׃

Empero à cada vno le es dada manifeſtacion del Eſpiritu para prouecho.

8 וּלְאֶחָד בָּרוּחַ נִתַּן דְּבַר חָכְמָה וּלְאַחֵר דְּבַר בִּינָה כָּרוּחַ הַהִיא׃

Porque à la verdad à eſte es dada por el Eſpiritu palabra de ſabiduria: àl otro, palabra de ſciencia ſegun el miſmo Eſpiritu.

9 וּלְאַחֵר הָאֱמוּנָה כָּרוּחַ הַהִיא וּלְאַחֵר מַתְּנוֹת הָרְפוּאוֹת כָּרוּחַ הַהִיא׃

A otro, fe por el miſmo Eſpiritu: y à otro dones de ſanidades por el miſmo Eſpiritu:

ιβ'.

2. Οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι.

Vous ſauez que vous eſtiez Gentils, qui eſtiez tranſportés apres les idoles muettes ſelon que vous eſtiez menés.

3. Διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν. καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Pource vous fai-ie ſauoir, que nul parlant par l'Eſprit de Dieu, ne dit Ieſus eſtre malediction, & nul ne peut dire Ieſus eſtre Seigneur, ſinon par le ſainct Eſprit.

4. Διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα.

Or il y a diuerſité de dons: mais il y a vn meſme eſprit.

5. Καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος.

Il y a auſſi diuerſité d'adminiſtrations: mais il y a vn meſme Seigneur.

6. Καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

Il y a pareillement diuerſité d'operations: mais il y a vn meſme Dieu, qui opere toutes choſes en tous.

7. Ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον.

Mais à chacun eſt donnee la manifeſtation de l'Eſprit pour ce qui eſt expedient.

8. Ὧι μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

Car à l'vn eſt donnee par l'Eſprit, la parole de ſapience: & à l'autre, ſelon le meſme Eſprit, la parole de cognoiſſance:

9. Ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι.

A l'autre, foy en ce meſme Eſprit: à l'autre, dons de gueriſon en ce meſme Eſprit:

CAP. XII.

2. Scitis quoniam cum Gentes eſſetis, ad ſimulachra muta prout ducebamini euntes.

Ye knowe that ye were Gentiles / & were caryed away vnto the domme idoles/as ye were led.

3. Ideo notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Ieſu. Et nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus: niſi in Spiritu ſancto.

Wherefore/I declare vnto you/that no man ſpeaking by the Spirit of God/ calleth Jeſus execrable: alſo no man can ſay that Jeſus is the Lorde/ but by the holy Ghoſt.

4. Diviſiones verò gratiarum ſunt: idem autem Spiritus

Nowe there are diuerſities of giftes/but the ſame Spirit.

5. Et diviſiones miniſtrationum ſunt: idem autem Dominus.

And there are diuerſities of adminiſtrations/but the ſame Lord.

6. Et diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

And there are diuerſities of operations/but God is the ſame/which worketh all in all.

7. Vnicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem.

But the manifeſtation of the Spirit is giuen to euery man / to profit withall.

8. Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ: alii autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem Spiritũ.

For to one is giuen by the Spirit the word of wiſedome: and to another the worde of knowledge / by the ſame Spirit.

9. Alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia ſanitatum, in uno Spiritu.

And to another is giuen fayth/by ỹ ſame Spirit: and to another the giftes of healing by the ſame Spirit.

Das XII. Capitel.

2. Jhr wiſſet daß jhr Heiden ſeyt geweſen / vnd hingegangen zu den ſtummen Götzen/wie jr gefůhret wůrdet.

J vide / at i haffue veret Hedninge / oc ginge til de dumme Affguder / effter ſom i bleffue førde til.

3. Darumb thu ich euch kunth/ daß niemand Jeſum verfluchet/ der durch den Geiſt Gottes redet. Vnnd niemand kan Jeſum einen HERREN heiſſen/ ohn durch den heiligen Geiſt.

Der faare kundgør ieg eder. At ingen forbander Jheſum / ſom taler formedelſt Gud Aand. Oc ingen kand kalde Jheſum en HERRE / vden ved den hellige Aand.

4. Es ſind mancherley Gaben/aber es iſt ein Geiſt.

Der ere atſkillige Gaffuer / men der er en Aand.

5. Vnd es ſind mancherley ämpter/ aber es iſt ein HERR.

Oc der ere atſkillige Embede/ men der er en HERRE.

6. Vnd es ſind mancherley kräfften/ aber es iſt ein Gott / der da wircket alles in allen.

Oc der ere atſkillige Kraffter/ men der er en Gud/ ſom gør alting i alle.

7. Jnn einem jeglichen erzeigen ſich die Gaben des Geiſtes/ zum Gemeinen nutz.

Aandens Gaffuer giffue ſig til kende vdi huer/ til Menighedens nytte.

8. Einem wird gegeben durch den Geiſt zu reden von der Weißheit/dem andern wirdt gegeben zu reden von der Erkentniß nach demſelbigen Geiſt.

Den ene giffuis formedelſt Aanden at tale om Viſdom / Den anden giffuis at tale om Forſtand/ effter den ſamme Aand.

9. Einem andern der Glaube inn demſelbigen Geiſt / einem andern die Gabe geſund zu machen / in demſelbigen Geiſt.

Den anden Troen / i den ſamme Aand. En anden Gaffuen til at helbrede / i den ſamme Aand.

Kapitola XII.

2. Neb wjte když gſte byli Pohaně/ k Modlám němým yak gſte býwali wedeni/ tak gſte chodili.

Wiecie iż bedac pogány do niemych ſćie bałwanow chodźili/ práwie ſie zá nimi porywaiac.

3. Protož známo wám činijm/ že žádný w Duchu Božijm mluwě / nezlořečij PAnu Gežiſſy. A žádný nemuože řijcy: Pán Gežiſs gedině w Duchu Swatém.

A przeto oznáymuię wam/ iż żaden przez Duchá Bożego mowiac/ nie powieda Jezuſá być przeklectwem/ á nikt nie może powiedźieć Jezuſá Pánem/ iedno przez Duchá świetego.

4. Rozdijlné pak miloſti gſu/ ale týž Duch.

Aczći ſą rożnośći dárow / ále Duch tenże.

5. A rozdílná gſau poſluhowánj/ ále týž PAn.

A ſą rożnośći poſług/ ále Pán tenże.

6. A rozdijlnij gſau ſkutkowé/ ale týž Bůh / kterýž činij wſſecko we wſſech.

Tákże rożnośći ſpraw/ ále Bog tenże / ſpráwuiacy wſzytki we wſzytkich.

7. Gednomu pak každému dáno býwá zgewenij Ducha/ k vžitku.

A káżdemu bywa dane obiáwienie duchá ku pożytkowi.

8. Někomu dána býwá ſkrze ducha/ řeč Maudroſti: Ginému pak řeč vměnij/ wedlé téhož Ducha:

Abowiem iednemu przez duchá bywa dáná mowá madrośći/ á drugiemu mowa vmieietnośći przez tegoż duchá.

9. Ginému wijra / w témž Duchu: Ginému dary vzdrawowánij/ w gednoſtaynem Duchu:

Drugiemu záś wiárá przez tegoż duchá/ á drugiemu dáry vzdrawiánia przez tegoż duchá.

א׃ לות קורינתיא

יב

10 לאחרנא דין חילא
לאחרנא דין נביותא
לאחרנא דין פרושותא
דרוחא לאחרנא דין זניא
דלשנא לאחרנא דין פ
פושקא דלשנא׃

Ad vnaltro facultà di far miracoli: ad vn vnaltro la profetia: ad vnaltro le discretioni de gli spiriti: ad vnaltro le diverse maniere de le lingue: ad vnaltro l'interpretatione de le lingue.

11 כלהין דין הלין חדא הי
רוחא סערא ומפלגא לכל
נש איך דהי צביא׃

Ma tutte queste cose le opera quel solo è quel medesimo Spirito, diuidendo particolarmente à ciascun secondo ch'ei vuole.

12 איכנא גיר דפגרא חד
הו ואית בה הדמא סגיאא
כלהון דין הדמא דפגרא
כד סגיאא איתיהון חד
אנון פגר הכנא אף מ
משיחא׃

Perche si come il corpo è vno, & ha molte membra: e tutte le membra d'vn corpo, ben che siano molte, son tuttauia vn corpo: cosi ancora è Christo.

13 אף חנן גיר כלן בחדא
רוח לחד פגר עמדן אן י
יהודיא ואן ארמיא ואן
עבדא ואן בני חארא וכלן
חדא רוחא אשתין׃

Imperoche tutti noi siamo stati battezati in vno Spirito per esser vn corpo: ò Giudei, ò Greci, ò serui, ò liberi: e tutti habbiam beuuto d'vno Spirito.

14 אף פגרא גיר לא הוא
חד הדם אלא סגיאא׃

Perche il corpo non è vn sol membro, ma molti.

15 אן תאמר גיר רגלא
דמטול דלא הוית אידא
דלא הוית מנה מן פגרא
לו מטול הדא ליתיה מנה
מן פגרא׃

Se il pie dice, Io non son mano, adunque non son del corpo è egli per questo che non sia del corpo?

16 ואן תאמר אדנא על
דלא הוית עינא לא הוית
מנה מן פגרא לו מטול
הדא ליתיה מנה מן פגרא׃

E se l'orecchio dice, Io non sono occhio, adunque non son del corpo: per questo non è egli del corpo?

א׃ אל־קורינטים

יב

10 וּלְאַחֵר פָּעֳלֵי הַכֹּחֹת וּלְאַחֵר
הַנְּבוּאָה וּלְאַחֵר הַכָּרַת הָרוּחוֹת
וּלְאַחֵר מִינֵי הַלְּשׁוֹנוֹת וּלְאַחֵר
פֵּשֶׁר הַלְּשׁוֹנוֹת׃

Aotro operaciones de milagros; y à otro, prophecia: y à otro discrecion de espiritus: y à otro, generos de lenguas: y à otro, interpretacion de palabras.

11 וְאֶת־כָּל הָאֵלֶּה פּוֹעֶלֶת הָאַחַת
וְרוּחַ הַזֹּאת מְחַלֶּקֶת לְכָל אִישׁ
כְּצָרְכוֹ כִּרְצוֹנָהּ׃

Mas todas estas cosas obra vno y el mismo Espiritu repartiendo (particularmente) à cada vno como quiere.

12 כִּי כְּמוֹ גְוִיָּה אַחַת הִיא וְיֶשׁ־
לָהּ נְתָחִים רַבִּים וְכָל־נִתְחֵי הַגְּוִיָּה
רַבִּים הֵמָּה וּגְוִיָּה אַחַת הִיא כֵּן־
גַּם הַמָּשִׁיחַ׃

Porque de la manera que es vn cuerpo, y tiene muchos miembros, empero todos los miembros de este vn cuerpo, siendo muchos, son vn cuerpo, ansi tambien el Christo.

13 כִּי־בְּרוּחַ אַחַת כֻּלָּנוּ לִגְוִיָּה
אַחַת נִטְבַּלְנוּ אִם יְהוּדִים וְאִם
יְוָנִים וְאִם עֲבָדִים וְאִם חָפְשִׁים
וְכֻלָּנוּ לְרוּחַ אַחַת שֻׁקֵּינוּ׃

Porque por vn Espiritu somos todos baptizados en vn (cuerpo) Iudios, ó Griegos sieruos, ó libres: y todos beuemos (de vna beuida) de vn mismo Espiritu.

14 וְכֵן הַגְּוִיָּה לֹא יֶשׁ־נֵתַח אֶחָד
כִּי אִם נְתָחִים רַבִּים׃

Porque tampoco el cuerpo no es vn miembro, si no muchos.

15 אִם תֹּאמַר הָרֶגֶל כִּי־אֵינֶנִּי
יָד־לָכֵן אֵינֶנִּי נֵתַח הַגְּוִיָּה לֹא
בַּעֲבוּר זֹאת אֵינֶנָּה נֵתַח הַגְּוִיָּה׃

Si dixère el pie, Porque no soy mano, no soy del cuerpo: por esso no sera del cuerpo?

16 וְאִם יֹאמַר הָאֹזֶן כִּי אֵינֶנִּי
הָעַיִן לָכֵן אֵינֶנִּי נֵתַח הַגְּוִיָּה לֹא
לָכֵן אֵינֶנָּה נֵתַח הַגְּוִיָּה׃

Y si dixère la oreja, Porque no soy ojo, no soy del cuerpo: por esso no serà del cuerpo?

Α. ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ.

ιϐʹ.

10. Ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν, ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν.

A l'autre operations de vertus: & à l'autre prophetie: & à l'autre le don de discerner les esprits: & à l'autre, diuersités de langages: & à l'autre, le don d' interpreter diuers langages.

11. Πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται.

Mais ce seul & mesme Esprir fait toutes ces choses, distribuant particulierement à vn chacun selon qu'il veut.

12. Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χριστός.

Car comme le corps est vn, & a plusieurs membres: mais tous les membres de ce corps qui est vn, iaçoit qu'ils soyét plusieurs, sont vn corps: en telle maniere aussi est Christ.

13. Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.

Car nous auons tous esté baptizés en vn mesme Esprit pour estre vn mesme corps: soit Iuifs, soit Grecs, soit francs: & auons tous esté abbruués d'vn mesme Esprit.

14. Καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.

Car aussi le corps n'est point vn seul membre, mais plusieurs.

15. Ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

Si le pied dit, D'autant que ie ne suis point la main, ie ne suis point du corps, n'est-il point du corps pourtant.

16. Καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος. οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

Et si l'oreille dit, D'autant que ie ne suis point l'œil, ie ne suis point du corps: n'est elle point du corps pourtant:

CAP. XII.

10. Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituū, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum.

And to another the operations of great workes: and to another / prophecie: and to another / the diſcerning of ſpirits: and to another / diuerſities of tongues: and to another / the interpretation of tongues.

11. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.

And all theſe thinges worketh euē the ſelfe ſame Spirit / diſtributing to euery man ſeuerally as he wil.

12. Sicut enim corpus unū eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.

For as the bodie is one / and hath many members / and all the members of the body / which is one / though they be many / ye are but one body / euen ſo is Chriſt.

13. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum baptizati ſumus, ſive Iudæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi: & omnes in uno Spiritu potati ſumus.

For by one Spirit are we all baptized into one bodie / whether we be Jewes or Grecians / whether we be bonde / or free / and haue bene all made to drink into one Spirit.

14. Nam & corpus non eſt unum membrū, ſed multa.

For the body alſo is not one member / but many.

15. Si dixerit pes, Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

If the foot would ſay / Becauſe I am not the hand / I am not of the body / is it therefore not of the body?

16. Et ſi dixerit auris, Quoniam non ſum oculus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

And if the eare would ſay / Becauſe I am not the eie / I am not of the body / is it therefore not of the bodie?

Das XII. Capitel.

10. Einem andern Wunder zu thun / einem andern Weiſſagung / einem andern Geiſter zu vnterſcheiden / einem andern mancherley Sprachen / einem andern die Sprachen außzulegen.

En anden at gøre vnderlige Gerninger. En anden Prophecie. En anden at gøre Forſkel paa Aanderne. En anden atſkillige tungemaal. En anden at vdlegge tungemaal.

11. Diß aber alles wircket derſelbige einige Geiſt / vnd theilet einem jeglichen ſeines zu / nach dem er wil.

Oc alt dette gør den ſamme eniſte Aand / oc deler huer beſynderlige ſit til / effter ſom hand vil.

12. Denn gleich wie ein Leib iſt / vnd hat doch vil Glieder / alle Glieder aber eines Leibes / wiewol jhr vil ſind / ſind ſie doch ein Leib / Alſo auch Chriſtus.

Thi lige ſom it Legeme er / oc haffuer dog mange Lemmer / men alle Lemmer høre til it Legeme / alligeuel at de ere mange / ſaa ere de dog it Legeme / ſaa er oc Chriſtus.

13. Deñ wir ſind durch einen Geiſt alle zu einem Leibe getaufft / wir ſeyen Jůden oder Griechen / Knechte oder Freyen / vnd ſind alle zu einem Geiſt getrencket.

Thi wi ere alle formedelſt en Aand døbte til it Legeme / huad heller wi ere Jøder eller Greker / Tienere eller Fri / Oc wi ere alle ſkenckte til en Aand.

14. Denn auch der Leib iſt nicht ein Glied / ſondern vile.

Thi at Legemet er oc icke en Lem / men mange.

15. So aber der fuß ſprech / ich bin kein hand / darumb bin ich des Leibes Glied nicht / ſolte er vmb des willen nicht des Leibes Glied ſein?

Oc der ſom Foden ſiger / ieg er icke en Haand / der faare er ieg icke Legemens Lem / Skulde hand for den ſkyld icke vere Legemens Lem?

16. Vnnd ſo das Ohre ſpreche / ich bin kein auge / darumb bin ich nicht des Leibes Glied / Solt es vmb des willen nicht des Leibes Glied ſein?

Oc der ſom Øret ſiger / Jeg er icke it Øye / der faare er ieg icke Legemens Lem / Skulde det for den ſkyld icke vere Legemens Lem?

Kapitola VII.

10. Někomu diwůw činěnj / ginému Proroctwj / ginému rozeznánij Duchůw: Ginému rozličnoſt yazykůw / Ginému wykládanij řečij.

Drugiemu záś mocy czynienia cudow / Drugiemu proroctwo / drugiemu rozeznánia duchow / drugiemu rozmáite iezyki / á drugiemu wykłádánie iezykow.

11. Tyto pak wſſecky wěcy činij geden a týž Duch rozděluge gednomu každému obzwláſſtně yakž ráčij.

Ale ty wſzytki rzeczy ſpráwuie ieden / y tenże duch vdzieláiąc ich z oſobná káżdemu iáko chce.

12. Neb yakož gedno Tělo geſt / a mnohé má audy / a wſſyckni audowé těla gedno / ač gſau mnozý / wſſak gedno tělo gſau: Tak y Kryſtus.

Abowiem iáko ieſt iedno ciáło / á członkow wiele ma / á wſzytki członki ciáłá iednego choć ich wiele ieſt / ále iednym ciáłem ſą / tákżec y Kryſtus.

13. Neb zagiſté w gednom Duchu my wſſyckni w gedno tělo gſme pokřtěni / budto Židé. budto Řekowé / budto Služebnijcy neb ſwobodnij: a wſſyckni gednijm Duchem napogeni gſme.

Bo przez iednego duchá my wſzyſcy w iedno ciáło ieſteſmy okrzczeni / choć Zydowie / choć Grekowie / choć niewolnicy / choć wolni / á wſzyſcy ieſteſmy nápoieni iednym napoiem w iednego z duchá.

14. Neb y tělo nenij geden aud / ale mnozý.

Abowiem ciáło nie ieſt iednym członkiem / ále wiele.

15. Dijli noha: Že negſem rukau / negſem z těla / zdaliž proto nenij z těla?

Jeſliby rzekłá nogá / Nie ieſtemći ręká / nie ieſtem z ciáłá / Izali dla tego z ciáłá nie ieſt?

16. A dijli vcho: Že negſem oko / negſem z těla / zdaliž proto nenij z těla?

A ieſliby rzekło vcho / Nie ieſthem okiem / nie ieſtem z ciáłá / Izali dla tego z ciáłá nie ieſt?

יב

17 אלו גיר כלה פגרא עינא הוא איכא הות משמעתא ואלו כלה משמעתא הוא איכנא מריח הוא :

Se tutto il corpo foſſe occhio, doue ſarebbe l'Vdito? Se tutto foſſe Vdito, doue ſarebbe l'odorato?

18 השא דין אלהא סם כל חד חד מן הדמא בפגרא איכנא דהו צבא :

Ma hora Iddio ha poſte le membra, ciaſcun d'eſſi nel corpo, ſecondo ch'egli ha Voluto.

19 אלו דין כלהון חד הוו הדמא איכא הוא פגרא :

Che ſe tutti foſſeno Vn ſol membro, doue ſarebbe il corpo?

20 השא דין הדמא איתיהון סגיאא חד הו דין פגרא :

Et hora le membra ſono ben molte, ma il corpo è Vn ſolo.

21 לא משכחא עינא דתאמר לאידא דלא מתבעיא אנתי לי אף לא רישא משכח למאמר לרגלא דלא מתבעין אנתון לי :

E non puo l'occhio dire à la mano, Io non ho biſogno di te: ne ancora il corpo à i piedi, Io non ho biſogno di Voi.

22 אלא יתיראית אילין הדמא דמסתברין ד דמחילין עליהון סונקנא :

Anzi quei membri del corpo che paiono eſſere i piu infermi, ſon molto piu neceſſarÿ.

23 ואילין דסברינן — דמצערין אנון בפגרא להלין איקרא יתירא מסגינן ואלין דבהתתא אנון אסכמא יתירא עבדינן להון :

E quelli che noi ſtimiamo eſſere i piu diſoneſti del corpo, li circondiamo di maggior honore: e le noſtre parti inhoneſte hanno maggior honeſtà.

יב

17 אם גויה כלה העין איו שמע האזן ואם השמעות כלה איו הריח :

Si todo el cuerpo fueſſe ojo, donde eſtaria el oydo? ſi todo fueſſe oydo, dõde eſtaria el olfato?

18 ועת השים אלהים את־נתחים כל־אחד מהם בגויה כחפצו :

Mas aora Dios hà colocado los miembros cada vno deellos por ſi en el cuerpo, como quiſo.

19 ואם יהיו כל־הנתחים נתח אחד איה הגויה :

Que ſi todos fueran vn miembro, donde eſtuuiera el cuerpo?

20 ועת נתחים רבים המה וגויה אחת היא :

Mas aora muchos miembros ſon à la verdad empero vn cuerpo.

21 לא תוכל העין לדבר אל־היד כי־אינך לצרכי וכמו כן הראש לרגלים כי לא אצטרך לכנה :

Ni el ojo puede dezir à la mano, No te he meneſter. ó anſi miſmo la cabeça à los pies, No tengo neceſsidad de voſotros.

22 כי אם נתחי הגויה כמה יותר נראים להותם חלוים כן צריכים המה :

Antes los miembros del cuerpo que parecen mas flacos, ſon muchomas neceſſarios.

23 והנראים לנו להותם מבשי הגויה לאלה כבוד יותר משימים אנחנו ולצאינו יש להם נוה יותרת :

Y los miembros del cuerpo que eſtimamos ſer mas viles, à eſtos veſtimos mas honrroſamente: y losque en noſotros ſon mas indecentes, tienen mas honeſtidad.

ιβ'.

17. Εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀκοὴ, ποῦ ἡ ὄσφρησις.

Si tout le corps eſt l'œil, où ſera l'ouïe; ſi tout eſt l'ouïe, où ſera le flair:

18. Νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι, καθὼς ἠθέλησεν.

Mais maintenant Dieu à poſé vn chacun membre au corps, ainſi qu'il a voulu.

19. Εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;

Que ſi tous eſtoyent vn ſeul membre, où ſeroit le corps?

20. Νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα.

Mais maintenant il y a pluſieurs membres: toutesfois il n'y a qu'vn ſeul corps.

21. Οὐ δύναται δὲ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω.

Et l'œil ne peut dire à la main, ie n'ai que faire de toi: ni auſſi la teſte aux pieds, ie n'ai que faire de vous.

22. Ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι.

Et qui plus eſt, les membres du corps qui ſemblent eſtre les plus debiles, ſont beaucoup plus neceſſaires.

23. Καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει.

Et ceux que nous cuidons eſtre les moins honorables au corps, ſont accouſtrés par nous plus ſoigneuſement: & les parties qui ſont en nous les moins belles à voir, ont plus de parement.

CAP. XII.

17. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus?

If the whole bodie were an eie / where were the hearing? If the whole were hearing/where were the ſmelling?

18. Nunc autem poſuit Deus membra, unumquoq́; eorum in corpore ſicut voluit.

But nowe hath God diſpoſed the members euery one of them in the bodie at his owne pleaſure.

19. Quod ſi eſſent omnia unum membrum, ubi corpus?

For if they were all one member/where were the bodie?

20. Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.

But now are there many members/ yet but one bodie.

21. Non poteſt autem oculus dicere manui, Opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus, Non eſtis mihi neceſſarii.

And the eye cannot ſaye vnto the hande/ I haue no neede of thee: nor the heade againe to the feete/ I haue no neede of you.

22. Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt.

Yea/ much rather thoſe members of the bodie/ which ſeeme to be more feeble/ are neceſſarie.

23. Et quæ putamus ignobiliora membra eſſe corporis, his honorem abundantiorem circundamus: & quę inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent,

And vpon theſe members of the bodie/ which we thinke moſt vnhoneſt/ put wee more honeſtie on: and our vncomely partes haue more comelines on.

Das XII. Capitel.

17. Weñ der gantze Leib Auge were/ wo bliebe das Gehoͤre? So er gantz das Gehoͤre were/ wo bliebe der Geruch?

Der ſom det gantſke Legeme vaare Oyet / huor bleffue da hørelſen? Om det vaare gantſke hørelſen/ huor bleffue da luctelſen?

18. Nun aber hat Gott die Glieder geſetzet / ein iegliches ſonderlich am Leibe / wie er gewolt hat.

Men nu ſette Gud Lemmerne/ huer beſynderlige i Legemet/ Lige ſomhand vilde.

19. So aber alle Glieder ein Glied weren / wo bliebe der Leib?

Oc der ſom alle Lemmerne vaare en Lem/ huor bleffue da Legemet?

20. Nun aber ſind der Glieder vil/ aber der Leib iſt einer.

Saa ere nu Lemmerne mange / men der er it Legeme.

21. Es kan das Auge nicht ſagen zu der Hand / ich darff dein nicht / oder widerumb das haupt zu den fůſſen / ich darff euer nicht.

Oyet kand icke ſige til Haanden / Jeg haffuer dig icke behoff. Eller tuert imod / Hoffuedet til Fødderne / Jeg haffuer eder icke behoff.

22. Sondern vil mehr / die Glieder des Leibs / die vns důncken die ſchwecheſten ſein / ſind die noͤtigſten.

Men meget mere / de Lemmer paa Legemet/ ſom ſynis oſſ at vere de ſkrøbeligſte / de ere de nytteligſte.

23. Vnd die vns důncken die vnehrlichſten ſein/ denſelbigen legen wir am meiſten ehre an / vnd die vns ůbel anſtehen/ die ſchmůcket man am meiſten.

Oc de oſſ ſynis at vere meſt wærlige / dem gøre wi ſtørſt ære. Oc de oſſ lade ilde/ dem pryde wi allermeſt.

Kaptola XII.

17. Geſtli wſſecko tělo okem/ kde pak ſluch? Pakli wſſecko tělo geſt ſluch/ kde powoněnj?

Jeſliż wßytko ćiáło okiem/ gdźież ſluch ieſt? ieſliż wßytko ſluchem gdźież wonianie?

18. Ale nynij vſtanowil Bůh audy w těle/ gedenkaždý z nich/ yakž geſt ráčil.

A teraz Bog położył wßytki członki zoſobná w ciele iáko chćiał.

19. Nebo kdyby byli wſſyckni audowé geden aud/ kdeby bylo tělo?

A ieſliby wßytki były iednym członkiem/ gdźież ciáło?

20. Ale nynij mnoho zagiſté audůw/ wſſak gedno tělo.

Ale teraz ieſtći wiele członkow/ á wżdy iedno ciáło.

21. Nemůž oko řijcy ruce: Skutkůw twých nepotřebugi. Anebo opět hlawa nohám/ negſte mi potřebny.

Ani może rzec oko ręce/ Ja ćiebie nie potrzebuie/ ábo záſię głowá nogam/ Nie potrzebuięć was.

22. Ano mnohěm wijce ti audowé kteřij ſe zdagij mdlegſſý w těle býti/ potřebněgſſý gſau.

Rowßem dáleko wiecey członki ciáłá ktore ſię zdádzą być namdleyße/ potrzebne ſą.

23. A kterěž mámie audy za nepoctiwěgſſý w těle/ těm wětſſij poctiwoſt činijme: A kteřij audowé gſau neſlušněgſſij/ ti w wětſſý wážnoſti gſu.

Ale członki ciáłá ktore mniemamy być nasproſnieyße/ tymći więcßą poczciwość przydawamy/ á nie vczciwe członki náße więcßą poczćiwość máią.

יב

24 אילין דין הדמא דאית בן דמיקרין לא מתבעא להון איקרא אלהא גיר מזגה לפגרא ויהב איקרא יתירא להדמא אינא דזעור ׃

Doue le noſtre parti honeſte non n'hanno biſogno. E certo Iddio ha ben temperato il corpo inſieme, dando maggior honore à chi n'haueua biſogno.

25 דלא תהוא פלגותא בפגרא אלא כלהון הדמא שויאית חד על חד יהוון יצפין ׃

Acciochè nel corpo non ſia diſſenſione, ma che le membra habbiano l'vn per l'altro vna medeſima cura.

26 דאמתי דחד הדם יהוא כאב כלהון יהוון חשין ואן משתבח חד הדם כלהון הדמא יהוון משתבחין ׃

Onde ſe vn membro patiſce, tutte le membra patiſcono inſieme: e ſe vn membro è honorato, tutte le membra inſieme ſi rallegrano.

27 אנתון דין פגרה אנתון דמשיחא והדמא בדוכתכון ׃

Hor voi ſete corpo di Chriſto. e membra in parte.

28 סם גיר אלהא בעדתה לוקדם שליחא בתרהון נביא בתרהון מלפנא בתרהון עבדי חילא בתרהון מוהבתא דאסיותא ומעדרנא ומדברנא וזנא דלשנא ׃

Et ha Iddio conſtituiti alcuni ne la Chieſa, primamente Apoſtoli, altri ſecondariamente Profeti, altri nel terzo luogo Dottori: dipoi le poteſtà: poi i doni de riſanamenti, i ſuſſidij, i gouerni, le diuerſe maniere de le lingue.

29 דלמא כלהון נביא למא כלהון מלפנא למא כלהון סערא חילא ׃

Son eglino tutti Apoſtoli? ſon tutti Profeti? ſon tutti Dottori? hanno tutti le poteſtà?

יב

24 והנאינו אינם מצטרכים כי־אלהים יצר את־הגויה לתתו את־יקר יותר לנתח לחסר׃

Porque losque en noſotros ſon mas honeſtos, no tienen neceſſidad de nada. mas Dios ordenô el cuerpo (todo) dando mas abundante honor alque le faltaua.

25 פן תהי־מריבה בנתחי הגויה כי אם כלם יחדיו איש איש על־רעהו ידאגון ׃

Paraque no aya diſſenſion en el cuerpo, mas que los miembros todos ſe ſoliciten los vnos por los otros.

26 ואם חולה נתח אחד או חלוים עמו כל־הנתחים ואם יכבד נתח אחד ישמחו עמו כל־נתחים ׃

De tal manera que ſi el vn miembro padece, todos los miembros à vna ſe duelen y ſi el vn miembro es honrrado, todos los miembros à vna ſe gozan.

27 ואתם הוים גוית המשיח ונתח כמחלקתו ׃

Y voſotros ſoys el cuerpo del Chriſto, y miembros en parte.

28 וישם אלהים בקהלה בראשונה את השליחים שנית את־הנביאים שלישית את־המלמדים ואחריהם את־הכחות ואחרי־כן מתנות הרפואות מעזים התחבולות ומיני הלשונות׃

Y à vnos puſo Dios en la Igleſia, primeramente Apoſtoles luego Prophetas, lo tercero, Doctores: luego facultades: luego, dones de ſanidades: Ayudas, Gouernaciones. Generos de lenguas.

29 הכלם שליחים המה או־כלם נביאים או־כלם מלמדים או־כלם כחות ׃

Son todos Apoſtoles? ſon todos Prophetas? ſon todos Doctores? ſon todos Facultades?

ιβ'.

24. Τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν.

Et les parties qui ſont belles en nous, n'en ont point meſtier: mais Dieu a tẽperé le corps enſemble, donnant plus d'honneur à celui qui en auoit faute.

25. Ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη.

Afin qu'il n'y ait point de diuiſion au corps, ains que les membres ayent vn ſoin mutuel les vns pour les autres.

26. Καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη· εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.

Et ſoit que l'vn des membres ſouffre quelque choſe, tous les membres ſouffrent auec lui: ou ſoit que l'vn des mẽbres ſoit honoré, tous les membres enſemble s'en eſiouïſſent.

27. Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

Or eſtes vous le corps de Chriſt, & les membres d'icelui, chacun en ſon endroit.

28. Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν.

Et Dieu en a mis les vns en l'Egliſe, premierement Apoſtres, ſecondement Prophetes, tiercement Docteurs: & puis les vertus: conſequemment les dons de gueriſons, les ſecours, les gouuernemens, les diuerſités de langages,

29. Μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ πάντες διδάσκαλοι, μὴ πάντες δυνάμεις;

Tous ſont-ils Apoſtres? tous ſont-ils Prophetes? tous ſont-ils Docteurs? tous ſont-ils ayans vertus.

24. Honeſta autem noſtra, nullius egēt: ſed Deus temperavit corpus, ei cui deerat àbundantiorem tribuendo honorem.

For our comely partes neede it not: but God hath tempered the bodie together/and hath giuen the more honour to that part which lacked.

25. Vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed idipſum pro invicem ſolicita ſint membra.

Leaſt there ſhould be any diuiſion in the bodie: but that the members ſhould haue the ſame care one for another.

26. Et ſi quid patitur unum membrum: compatiuntur omnia membra, ſive gloriatur unum membrum: congaudent omnia membra.

Therefore if one member ſuffer/all ſuffer with it: if one member bee had in honour/all the members reioyce with it

27. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro.

Now ye are the body of Chriſt/and members for your part.

28. Et quoſdam quidem poſuit Deus in eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, (*interpretationes ſermonum.*)

And God hath ordeyned ſome in the Church: as firſt Apoſtles/ſecondly Prophets/thirdly teachers/then them that do miracles: after/the that giftes of healing/helpers/gouernours/diuerſitie of tongues.

29 Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid omnes prophetæ? nunquid omnes doctores? Nunquid omnes virtutes?

Are all Apoſtles? are all Prophets? are all teachers? are all doers of miracles?

24. Denn die vns wol anſtehen/die bedörffens nicht. Aber Gott hat den Leib alſo vermenget/vnd dem dürfftigen Glied am meiſten Ehre geben.

Thi at de ſom lade oſſ vel/de haffue det icke behoff. Men Gud haffuer ſaa beblandet Legemet/oc gaff den nødtørfftige Lem meſt ære.

25. Auff daß nicht eine Spaltung im Leibe ſey/ſondern die Glieder für einander gleich ſorgen.

Paa det der ſkulde icke vere tuidract i Legemet/men at Lemmerne ſkulde ſørge lige for huer andre.

26. Vnd ſo ein Glied leidet/ſo leiden alle Glieder mit/vnnd ſo ein Glied wird herrlich gehalten/ſo freuen ſich alle Glieder mit.

Oc der ſom en Lem lider/da lide alle Lemmerne met/Oc der ſom en Lem bliffuer herlige holden/Da glæde alle Lemmerne ſig der met.

37. Jhr ſeyt aber der Leib Chriſti vnd Glieder/ein jeglicher nach ſeinem theil.

Men i ere Chriſti Legeme oc Lemmer/huer effter ſin deel.

28. Vnd Gott hat geſetzt in der Gemeine/auffs erſt die Apoſtel/auffs ander die Propheten/auffs dritte die Lehrer/darnach die Wunderthäter/darnach die Gaben geſund zu machen/Helffer/Regierer/mancherley Sprachen.

Oc Gud ſette i Menigheden/først Apoſtlerne/der neſt Propheterne/i det tredie/Lærere/der neſt dem ſom gøre vnderlige Gerninger/der neſt gaffuer at gøre helbrede/Hielpere/Regerere/atſkillige Tungemaal.

29. Sind ſie alle Apoſtel? Sind ſie alle Propheten? Sind ſie alle Lehrer? Sind ſie alle Wunderthäter:

Ere de alle Apoſtler? Ere de alle Propheter? Ere de alle Lærere? Kunde de alle gøre vnderlige Gerninger?

24. Ale poctiwj naſſy audowé/ničehžhož nepotřebugij: ale Bůh ſpůſobil tělo tomu audu kterémuž ſe nedoſtáwalo/dáwage hogněgſſý poctiwoſt.

Abowiem to co w nas ieſt ochedożnego/ochedogi nie potrzebuie/ále Bog ſpolu vmiárkowal ciáło/temu członkowi ktory nie miał/więcſzą cześć podáwſzy.

25. Aby ne byla roztržitoſt w těle/ale aby gedni o druhé pečowali audowé.

Aby nie było rozerwánie w ciele/ále iżby iedny członki o drugich toż ſtáránie miáły.

26. A trpjli co geden aud/ſpolu trpij s nijm wſſyckni audowé: Pakli geſt w ſláwě geden aud/ſpolu ſe s nim radugij wſſyckni audowé.

A przeto choć cierpi ieden członek/ſpolu boleią wſzytki członki/choć bywa vczcion ieden członek/weſpoł ſie raduią wſzytki członki.

27. Wy pak gſte na dijle tělo Kryſtowo/y audowé.

A ták wy ieſteście ciáłem Kryſtuſowym/y członkámi po cżęści.

28. A někteřé zagiſté vſtanowil Bůh w Cyrkwi: Naypřw Apoſſtoly/druhé Proroky/třetij Včitele: Potom ty/kteřijž činij diwy/Potom ty/kteřijž magij dar vzdrawowánij/Potom pomocnijky/potom zpráwce giných/též ty kteřijž magij rozličnoſt yazykůw/(a wykládanij řečij.)

A poſtánowił Bog niektore w Kościele/naprzod Apoſtoły/potym Proroki/trzecie náucżyciele/potym mocy czynienia cudow/ktho mu dáry vzdrawiánia/pomocy/rządzenia/rożność ięzykow.

29. Zdali gſau wſſyckni Apoſſtolé? Zdali wſſyckni Proroci? Zdali wſſyckni Včitelé? Zdali wſſyckni diwy činij?

Izali wſzyſcy Apoſtołmi? izali wſzyſcy Prorokí? izali wſzyſcy náucżycielmi? izáli wſzyſcy cuda czynią?

יב

30 לְמָא לְכֻלְּהוֹן אִית לְהוֹן מוֹהְבָתָא דָאסְיוּתָא לְמָא כֻּלְּהוֹן בַּלְשָׁנֵא מְמַלְּלִין אוֹ לְמָא כֻּלְּהוֹן מְפַשְּׁקִין׃

Hanno tutti i doni de riſanamenti? parlano tutti diuerſe lingue? ſon tutti interpreti?

31 אֶן דֵּין טָנֵין אַנְתּוּן בְּמוֹהְבָתָא רַורְבָתָא אֶנָא תּוּב אַחֲוִיכוֹן אוּרְחָא דַמְיַתְּרָא׃

Ma deſiderate ardentemente i doni piu eccellenti. Et io vi moſtro ancor vna via piu eccellente.

יג

1 אֶן בְּכֻל לְשָׁן דִּבְנַי נָשָׁא אֶמַלֵּל וּבַדְמַלְאֲכֵא וְחוּבָּא לָא נֶהְוֵא בִּי הֲוִית לִי אַיְךְ נְחָשָׁא דְנָאֶם אוֹ צֶצְלָא דִיָהֵב קָלָא׃

Se io parlaſſi ne le lingue de gli huomini, e de gli Angeli, e non habbi charita, ſon fatto come vn rame che riſuona, ò vn cembalo che tintinna.

2 וְאֶן תֶּהְוֵא בִּי נְבִיוּתָא וְאֶדַע אָרָזֵא כֻּלְּהוֹן וְכֻלָּהּ יִדַעְתָּא וְאֶן תֶּהְוֵא בִּי כֻּלָּהּ הַימָנוּתָא אַיְכַנָא דְטוּרָא אֲשַׁנֵא וְחוּבָּא לַית בִּי לָא הֲוִית מֶדֶם׃

E ſe io haueſſi la Profetia, e ſapeſſi tutti i miſterij, & ogni ſcientia: e ſe io haueſſi tutta la fede, in modo ch'io traſmutaſſi i monti, e non habbi charita, niente ſono.

3 וְאֶן אוֹכֵל כֻּל דְּאִית לִי לְמֶסְכֵּינֵא וְאֶן אַשְׁלֵם פַּגְרִי דְּאֵאקַד וְחוּבָּא לָא נֶהְוֵא בִּי מֶדֶם לָא יָתַר אֶנָא׃

E ſe io diſtribuiſſi in nutrimento de biſognoſi tutte le mie facultà, è ſe io deſſi il mio corpo ad eſſer arſo, è non habbi charità, niente mi gioua.

4 חוּבָּא נַגִּירָא הִי רוּחֵהּ וּבַסִּים חוּבָּא לָא חָסֵם חוּבָּא לָא מְשַׁתְּגֵשׁ וְלָא מְתְחַתַּר׃

La charità è patiente, e benigna: la charità non ha inuidia, la charità non è inſolente, non s'inſuperbiſce.

יב

30 הֲיֵשׁ לַכֻּלָּם מַתְּנוֹת הָרְפוּאוֹת אִם־כֻּלָּם בִּלְשׁוֹנוֹת מְדַבְּרִים אוֹ כֻּלָּם מְתַרְגְּמִים׃

Tienen todos dones de ſanidades? hablan todos lenguas? interpretan todos?

31 וְקַנְּאוּ אֶת־מַתְּנוֹת טוֹבוֹת וְעוֹדֶנִּי דֶּרֶךְ יְתֵרָה אַגִּיד לָכֶם׃

Empero procurad los mejores dones: mas aun, yo hos enſenno el camino mas excellente.

יג

1 אִם בִּלְשׁוֹנוֹת כָּל־בְּנֵי אָדָם מְדַבֵּר אֲנִי וּבִלְשׁוֹנוֹת הַמַּלְאָכִים וְאַהֲבָה אֵינֶנָּה לִי הָיִיתִי כִּנְחֹשֶׁת שֹׁמֵעַ וּכְצִלְצְלֵי תְרוּעָה׃

SI yo hablaſſe lenguas humanás y angelicas: y no tenga charidad, ſoy metal que reſſuena, ó campana que retinne.

2 וְאִם יֵשׁ לִי הַנְּבוּאָה וְדַעַת כָּל־סוֹדוֹת וְכָל־דֵּעָה וְאִם יֵשׁ לִי כָּל־אֱמוּנָה גַּם לְהַעֲבִיר אֶת־הֲרָרִים וְאֵינֶנָּה לִי הָאַהֲבָה מְאוּמָה לֹא הָיִיתִי׃

Y ſi tuuieſſe prophecia, y entendieſſe todos los myſterios, y toda ſciencia: y ſi tuuieſſe toda la fe, de tal manera que traſpaſſaſſe los montes, y no tenga Charidad, nada ſoy.

3 וְאִם אֲפַרֵס אֶת־כָּל אֲשֶׁר לִי לָרְעֵבִים וְאִם אֶתֵּן אֶת־גּוּפָתִי לְהִשָּׂרֵף וְלֹא יֵשׁ לִי אַהֲבָה מְאוּמָה לֹא אוֹעִיל׃

Y ſi repartieſſe toda mi hazienda para dar de comer á pobres: y ſi entregaſſe mi cuerpo para ſer quemado, y no tenga Charidad, de nada (me) ſirue.

4 הָאַהֲבָה אֶרֶךְ אַפַּיִם הִיא מֵיטִיב לַעֲשׂוֹת הָאַהֲבָה אֵינֶנָּה מְקַנְּאָה הָאַהֲבָה לֹא מְפַרְפְּרָה וְלֹא מוּפָּחָה׃

La Charidad es ſuffrida, es benigna: la Charidad no tiene embidia, la Charidad no haze ſin razon, no es hinchada.

ιβ'.

30. Μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;

Tous ont-ils les dons de gueriſons? tous parlent-ils diuers langages? tous interpretent-ils?

31. Ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. Καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

Mais ſoyez conuoiteux des plus excellens dons, & ie m'en vai vous en monſtrer encore vn chemin qui ſurpaſſe de beaucoup.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

ΕΆν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

Quand bien ie parleroy' les langages des hommes, voire des Anges, & que ie n'aye point charité, ie ſuis comme l'airain qui reſonne, ou comme la cymbale qui tinte.

2. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν εἰμι.

Et quand bien i'auroy' le don de Prophetie, & cognoiſtroy' tous ſecrets & toute ſcience: & quand i'auroy' toute la foy, tellement que ie tranſportaſſe les montagnes, & que ie n'aye point charité, ie ne ſuis rien.

3. Καὶ ἐὰν ψωμίζω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδιδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

Et quand bien ie diſtribueroy' tout mon auoir à la nourriture des poures, & quand bien ie liureroy' mon corps pour eſtre bruſlé, & que ie n'aye point charité, cela ne me profite en rien.

4. Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται.

Charite eſt d'vn eſprit patient: elle ſe monſtre benigne: charité n'eſt point enuieuſe: charité n'vſe point d'inſolence: elle ne s'enfle point.

CAP. XII.

30. Nunquid omnes gratiam habent curationum? nunquid omnes linguis loquuntur? nunquid omnes interpretantur?

Haue all the gifts of healing? do all ſpeake with tongues? do all interpret?

31. Æmulamini autem chariſmata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.

But deſire you the beſt giftes/ and I will yet ſhew you a more excellent way.

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem nō habeam: factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.

Though I ſpeake with the tongues of men and Angels/and haue not loue/ I am as ſounding braſſe / or a tinckeling cymball.

2. Et ſi habuero prophetiam, & noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam, & ſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum.

And though I had the gift of prophecie/and knewe all ſecretes/and all knowledge / yea / if I had all fayth / ſo that I could remoue mountaines / and had not loue/I were nothing.

3. Et ſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi prodeſt.

And though I feede the poore with all my goodes / and though I giue my bodie/that I be burned/and haue not loue/I profite thme nothing.

4. Charitas patiens eſt, benigna eſt. Charitas non ęmulatur, non agit perperam, non inflatur.

Loue ſuffreth long: it is bountifull: loue enuieth not: loue doeth not boaſt it ſelfe: it is not puffed vp.

Das XII. Capitel.

30. Haben ſie alle Gaben geſund zu machen? Reden ſie alle mit mancherley Sprachen? Können ſie alle außlegen?

Haffue de alle Gaffue til at helbrede? Tale de alle met atſkillige Tungemaal? Kunde de alle vdlegge?

31. Strebet aber nach den beſten Gaben. Vnd ich wil euch noch einen köſtlichern Weg zeigen.

Men legger eder effter de beſte Gaffuer/ Oc ieg vil end nu viſe eder en kaaſteligere vey.

Das XIII. Capitel.

WEnn ich mit Menſchen vnd mit Engel Zungen redet/ vnd hette der Liebe nicht/ ſo were ich ein döhnend Ertz/ oder ein klingende Schelle.

DEr ſom ieg talede met Menniſkens oc met Englenis Tunger/ oc haffde icke Kærlighed/ Da vaare ieg en liudende Malm/ eller en klingende Bielde.

2. Vnd wennn ich weiſſagen köndte/ vnd wüſte alle Geheimniß/ vnd alle Erkenntniß/ vnnd hette allen Glauben/ alſo daß ich Berge verſetzte/ vnd hette der Liebe nicht/ ſo were ich nichts.

Oc der ſom ieg kunde ſpaa/ oc viſte alle lønlige Ting/ oc al viſdom/ oc haffde al Troen/ ſaa/ at ieg kunde flytte Bierge/ oc haffde icke Kærlighed/ Da vaare ieg inted.

3. Vnnd wenn ich alle meine Habe den Armen gebe/ vnnd lieſſe meinen Leib brennen/ vnnd hette der Liebe nicht/ ſo were mirs nichts nütze.

Oc der ſom ieg gaffue de Fattige alt mit Godz/ oc lode brende mit Legeme/ oc haffde icke Kærlighed/ Da vaare mig inted nytteligt.

4. Die Liebe iſt langmütig vnnd freundlich/ die Liebe eiffert nicht/ die Liebe treibet nicht mutwillen/ ſie blehet ſich nicht.

Kærlighed er langmodig oc venlig/ Kærlighed er icke niedkær/ Kærlighed bruger icke fortredelighed/ hun opblæſſ ſig icke.

Kapitola XII.

30. Zdali wſſyckni magij dar vzdrawowánij? Zdali wſſyckni yazyky rozličnými mluwij? Zdali wſſyckni řeči wykládagij?

Izali wßyſcy dáry máia vzdráwiánia? Izali wßyſcy iezyki mowia? izali wßyſcy wykłádáia?

31. Wy pak toho s welikau pilnoſtij hleďte/ abyſſte mohli dogijti daruow lepſſých. A wſſak nad ty wěcy wyſſij ceſtu wám okáži.

A zadáciez lepßych darow: othoż ießcze wam z wielka pilnoſcia droge okaże.

Kapitola XIII.

BYch yazyky Lidſkými mluwil y Angelſkými/ a Láſky kdybych neměl/ včiněn gſem yako Měď zwučijcý/ aneb Zwonec zněgijcý.

GDybych mowił iezyki ludzkiemi y Anielſkimi/ á miłości bych nie miał/ ſthałem ſie miedzia brzakáiaca/ ábo cymbałem brzmiáiacym.

2. Abych měl Proroctwij/ a znalbych wſſecka tagemſtwij y wſſeliké vměnij/ abych měl tak dokonalau Wijru žebych hory přenaſſel/ Láſky pak kdybych neměl/ nic negſem.

Y gdybych miał proroctwo/ y wiedział wßytki táiemnice/ y wßelka náuke/ á gdybych miał wßelka/ wiáre/ żebych tez y gory przenośił/ á miłośćibych nie miał/ niczem nie ieſt.

3. Abych rozdal na pokrmy chudým weſſkeren Statek můg/ abych wydal tělo mé k ſpálenij na oheň/ Láſky pak kdybych neměl/ nic mi to neproſpijwá.

Y gdybych wßytki máietnośći moie rozdał vbogim/ á podałbych ćiało moie ábych był ſpalon/ á miłośćibych nie miał/ nic mi to nie pomaga.

4. Láſka trpěliwá a dobrotiwá geſt. Láſka nezáwidij/ nenij wſſetečná/ nenadýmá ſe.

Miłośći ieſt ćierpliwa/ dobrotliwa/ miłość nie zayźrzy/ miłość nie ieſt hárda/ y nie nádeta.

יג

5 וְלָא סָעַר דְּכָהִתְתָא וְלָא בָּעֵא דִּילָהּ לָהּ מֶתְתְּפִיר וְלָא מֶתְרַעֲיָא דְּבִישׁ׃

Non ſi porta diſhoneſtamente, non cerca i ſuoi proprij commodi, non è diſpettoſa, non penſa al male.

6 לָא חָדְיָא בְּעַוְלָא אֶלָּא חָדְיָא בְּקוּשְׁתָּא׃

Non ſi rallegra de l'ingiuſtitia, ma ſi rallegra de la verità.

7 כֹּל מֶדֶם מְסַיְבַר כֹּל מֶדֶם מְהַיְמֵן כֹּל מְסַכַּר וְכֹל סֵבַר׃

Patiſce ogni coſa, ogni coſa crede, ogni coſa ſpera, ogni coſa ſopporta.

8 חוּבָּא מֶן מֶתוּם לָא נָפֵל נְבִיּוּתָא גֵּיר יֶתְבַּטְלָן וְלֶשָּׁנֵא יֶשְׁתַּתְקוּן וִידַעְתָּא תֶּתְבַּטְלֵי׃

La charità non vien mai meno, ò ſia che le Profetie manchino, ò che le lingue ceſſino, ò che la ſcientia ſia abolita.

9 קַלִיל הוּ גֵּיר מֶן סַגִּי יָדְעִינַן וְקַלִיל מֶן סַגִּי ---- מֶתְנַבְּיִינַן׃

Perche noi conoſciano in parte, e in parte profetiamo.

10 אֶמַּתַי דֵּין דְּתֵאתֵא גְּמִירוּתָא הָיְדֵין יֶתְבַּטַּל הָו מֶדֶם דְּקַלִיל הֻוָא׃

Ma quando ſarà venuto quello che è perfetto, allor quello che è in parte s'annullarà.

11 כַּד יַלּוּדָא הֲוֵית אַיךְ יַלּוּדָא מְמַלֵּל הֲוֵית וְאַיךְ יַלּוּדָא מֶתְרַעֵא הֲוֵית וְאַיךְ יַלּוּדָא מֶתְחַשֵּׁב הֲוֵית כַּד הֲוֵית דֵּין גַּבְרָא בַּטְלֵת הָלֵין דְּטַלְיוּתָא׃

Quando io ero fanciullo, parlauo come fanciullo, intendeuo come fanciullo, penſauo come fanciullo: ma poi ch'io ſon diuenuto huomo, ho laſciato ſtar le coſe che ſon da fanciullo.

12 הָשָׁא דֵּין אַיךְ דְּבְמַחְזִיתָא חָזֵינַן בְּפֶלְאֵתָא הָיְדֵין דֵּין אַפִּין לְוָקְבַל אַפִּין הָשָׁא יָדַע אֶנָא קַלִיל מֶן סַגִּי הָיְדֵין דֵּין אֶדַּע אַיךְ מָא דְּאֶתְיְדַעֵת׃

Imperoche noi hora vediamo per vno ſpecchio oſcuramente: ma allora vedremo faccia à faccia, Io hora conoſco in parte: ma allora conoſcerò ſecondo che ancor io ſono ſtato conoſciuto.

יג

5 לֹא תַעֲשֶׂה בְּשִׁגָּה לֹא תְבַקֵּשׁ אֶת־אֲשֶׁר לְנַפְשָׁהּ לֹא תֵחָרֶה בְאַפָּהּ וְלֹא תְחַשֵּׁב רָעָה בִּלְבָבָהּ׃

No es injurioſa, no buſca ſus prouechos, no ſe irrita, no pienſa mal.

6 לֹא תִשְׂמַח עַל־עַוְלָתָה אַךְ תִּשְׂמַח עַל־אֱמֶת׃

No ſe huelga de la injuſticia, mas huelga ſe de la verdad:

7 אֶת־כֹּל מְסַבְּלָה כָּל־מַאֲמִינָה כָּל־מְשַׂבְּרָה כָּל־מְקַוָּה׃

Todo lo ſuffre, todo le cree, todo lo eſpera, todo lo ſupporta.

8 הָאַהֲבָה בְּכָל־עִתּוֹת לֹא תִבּוֹל וְאִם הַנְּבוּאוֹת תְּבָטְלוּ וְאִם הַלְּשׁוֹנוֹת יִשְׁתְּקוּ וְאִם הַדֵּעוֹת תֵּרָבֶלוּ׃

La Charidad nunca ſe pierde: aunque las prophecias ſe ayan de acabar, y las lenguas de ceſſar, y la ſciencia de ſer quitada.

9 כִּי קְלוֹקֶל יוֹדְעִים וּקְלוֹקֶל מִתְנַבְּאִים אֲנַחְנוּ׃

Porque en parte tan ſolamente tenemos conocimiento, y en parte prophetamos.

10 וְאִם תָּבוֹא הַתַּכְלִית אָז יִבָּטֵל הֶהָבֶל׃

Mas desque venga loque es lo perfecto, entonces loque es en parte ſerá quitado.

11 בִּהְיוֹתִי עוֹלָל כְּעוֹלָל דִּבַּרְתִּי כְּעוֹלָל נְבֻנוֹתִי כְּעוֹלָל חִשַּׁבְתִּי וְכַאֲשֶׁר הָיִיתִי לְאִישׁ אֶת־דִּבְרֵי הָעוֹלָל הֶהְבַּלְתִּי׃

Quando yo era ninno, hablaua como ninno penſaua como ninno, ſabia como ninno: mas quando ya ſoy hombre hecho, quité loque era de ninno.

12 מַבִּיטִים אֲנַחְנוּ עַתָּה כְּמוֹ בְּמַרְאָה בְּחִידָה וְאָז מִפָּנִים אֶל־פָּנִים עַתָּה יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ בְּחֵלֶק וְאָז נֵדְעָה כְּמוֹ נוֹדָעָה׃

Aora vemos como por eſpejo en eſcuridad: mas entonces-veremos cara à cara. aora conozco en parte: mas entonces conoceré como ſoy conocido.

ιγ΄.

5. Οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν.

Elle ne ſe porte point deshonneſtement: elle ne cerche point ſon propre profit: elle n'eſt point deſpiteuſe: elle ne penſe point à mal.

6. οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ.

Elle ne s'eſiouit point de l'iniuſtice: mais elle s'eſiouit de la verité.

7. Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

Elle endure tout, elle croit tout, elle eſpere tout, elle ſupporte tout.

8. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται.

Charité ne dechet chamais, au lieu que quant aux propheties, elles ſeront abolies: & quant aux langages, ils ceſſeront: quand à la cognoiſſance, elle ſera abolie.

9. Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν.

Car nous cognoiſſons en partie, & prophetizons en partie.

10. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

Mais quand la perfection ſera venue, lors ce qui eſt en partie ſera aboli.

11. Ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.

Quand i'eſtoye enfant, ie parloye comme enfant, ie iugeoye comme enfant, ie penſoye comme enfant: mais quand ie ſuis deuenu homme, ce qui eſtoit d'enfance s'en eſt allé.

12. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.

Car nous voyons maintenant par vn miroir obſcurement, mais alors nous verrons face à face: maintenant ie cognoi en partie, mais adonc ie recognoiſtrai ſelon qu'auſſi i'ai eſté recognu.

CAP. XIII.

5. Non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt, non irritatur, non cogitat malum.

It diſdaineth not: it ſeeketh not her owne thinges / it is not prouoked to anger: it thinketh not euill.

6. Non gaudet ſuper iniquitate: congaudet autem veritati.

It reioyceth not in iniquitie / but reioyceth in the trueth.

7. Omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.

It ſuffreth all things: it beleueth all things: it hopeth all things: it endureth all things.

8. Charitas nunquam excidit, ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguę ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.

Loue doeth neuer fall away / though that prophecyings be aboliſhed / or the tongues ceaſe / or knowledge vaniſh away.

9. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus.

For we know in part / and we prophecie in part.

10. Cùm autem venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt.

But when that which is perfect / is come / then that which is in part / ſhall be aboliſhed.

11. Cùm eſſem parvulus, loquebar ut parvulus, ſapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus ſum vir: evacuavi quę erant parvuli.

When I was a childe / I ſpake as a childe / I vnderſtoode as a childe / I thought as a childe: but when I became a man / I put away childiſh things.

12. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciē. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam ſicut & cognitus ſum.

For nowe we ſee through a glaſſe darkely: but then ſhall we ſee face to face. Nowe I know in part: but then ſhall I knowe euen as I am knowen.

Das XIII. Capitel.

5. Sie ſtellet ſich nicht vngeberdig / ſie ſuchet nicht das jhre / ſie leſſet ſich nicht erbittern / ſie trachtet nicht nach ſchaden.

Hun ſticker ſig icke haſtmodig / hun ſøger icke det hende hører til / hun lader ſig icke fortørne / hun tracter icke effter ſkade.

6. Sie freuet ſich nicht wenns vnrecht zugehet / ſie freuet ſich aber weñs recht zugehet.

Hun glæder ſig icke aff wretferdighed / men hun glæder ſig aff ſandhed.

7. Sie verträget alles / ſie vertrawet alles / ſie hoffet alles / ſie duldet alles.

Hun fordrager alting / hun tror alting / hun haaber alting / hun lider alting.

8. Die Liebe höret nim̃ermehr auff / ſo doch die Weiſſagungen auffhören werden / vnd die Sprachen auffhören werden / vnd das Erkenntniß auffhören wirdt.

Kærlighed bliffuer icke træt / Spaadomme ſkulle afflade / oc Tungemaal ſkulle afflade / oc Viſdom ſkal ocſaa afflade.

9. Denn vnſer wiſſen iſt Stückwerck / vnd vnſer weiſſagen iſt Stückwerck.

Thi vort vidſkaff er wfuldkommen / oc vor Prophecie er wfuldkommen.

10. Wenn aber kommen wird das Vollkommen / ſo wird das Stückwerck auffhören.

Men naar ſom det fuldkomne kommer / da ſkal det wfuldkomne afflade.

11. Da ich ein Kind war / da redet ich wie ein Kind / vnnd war klug wie ein Kind / vnnd hatte Kindiſche anſchläg. Da ich aber ein Mann ward / that ich ab was Kindiſch war.

Der ieg vaar it Barn / da talede ieg ſom it barn / oc vaar klog ſom it barn / oc haffde børne anſlag. Men der ieg bleff en Mand / da afflagde ieg det ſom vaar barnactigt.

12. Wir ſehen jetzt durch einen Spiegel in einem dunckeln wort / denn aber von Angeſicht zu Angeſicht. Jetzt erkenne ichs Stückweiſe / Denn aber werde ichs erkennen gleich wie ich erkennet bin.

Wi ſee nu igennem en Spegel i it mørckt ord / Men da fra anſict til anſict. Nu kender ieg det i ſtycke tal / Men da ſkal ieg kende lige ſom ieg er kent.

Kapitola XIII.

5. Nečinj nic neſluſſného / nehledij toho což geſt wlaſtnijho gegijho / nezpauzý ſe / nemyſlj zlého.

Miłość niczym ſie nie brzydźi tákoby nieprzyſtoyinym / nie ſzuka co ieſt tey / nie bywa wzruſzoná ku gniewu / nie myſli złego /

6. Neraduge ſe z neprawoſti / ale ſpolu raduge ſe Prawdě:

Nie ráduie ſie z nieſpráwiedliwośći / ále ſie weſeli z prawdy.

7. Wſſeckno ſnáſſý / wſſemu wěřij / a o wſſem naděgi má / wſſeho trpěliwě čeká.

Wſzytko znośi / wſzytkiemu wierzy / wſzytkiego ſie nádziewa / wſzytko cierpi.

8. Láſka nikdý newypadá / ačkoli Proroctwij přeſtanau / budto že yazykowé zhynau / budto že vměnij zkaženo bude.

Miłość nigdy nie odpada / choć y proroctwa beda zgładzone / iezyki vſthána / y vmieietnoſć bedzie zniſzczona.

9. Poněkud zagiſté poznáwáme / á poněkud Prorokugeme.

Abowiem po cżęśći známy / y poczęśći prorokuiemy.

10. Ale když přijgde to což geſt dokonalého / zkaženo bude to což geſt nedokonale.

Ale gdy przyidźie to co ieſt doſkonálego / tedy to co ieſt po cześći zginie.

11. Dokud gſem byl Dijtětem / mluwil gſem yako Dijtě / ſmýſlel / gſem yako Dijtě / myſlil gſem yako Dijtě. Ale kdýž gſem včiněn Mužem / wyprázdnil gſem to což bylo Dijtěte.

Gdym był dźiećiećiem / mowiłem táko dźiećie / rozumiałem táko dźiećie / lecz gdym ſie ſtał mężem / zátarłem ty rzeczy ktore dźiećinne były.

12. Nyni zagiſté widijme ſkrze Zrcadlo w podobenſtwij / ale tehdáž potom twářj w twár. Nynij poznáwam poněkud / ale potom poznám / tak yakž y poznán gſem.

Abowiemći teráz widźiemy przez zwierćiádło / y przez podobienſtwo / ále wonczás oblicznie vyzrymy / teraz znam po cżęśći / á w on czás poznam táko náuczon bede.

יג

13 הָלֵין אָנֵין גֵּיר תְּלָת דַּמְכַתְּרָן הַיְמָנוּתָא וְסַבְרָא וְחוּבָּא דְּרַב דֵּין מֶנְהֵין חוּבָּא :

Al presente stanno queste tre cose: fede, speranza, charità: ma la maggior di queste è la charità.

יד

1 הַרְטוּ בָּתַר חוּבָּא וְטַנּוּ בְּמוֹהַבְתָא דְּרוּחָא יַתִּירָאִית דֵּין דְּתִתְנַבּוּן :

Seguite con ogni studio la charità, e desiderate i doni spirituali: e maggiormente per profetare.

2 מַן דַּמְמַלֵּל גֵּיר בְּלֶשָׁנָא לָא הֲוָא לִבְנַי נָשָׁא מְמַלֵּל אֶלָּא לַאלָהָא לָא גֵּיר אֱנָשׁ שָׁמַע מֶדֶּם דַּמְמַלֵּל אֶלָּא בְּרוּחָא אֲרָזָא מְמַלֵּל :

Perche chi parla in lingua strania, non parla a gli huomini, ma à Dio: percioche nissun l'intende, e parla i misterij con lo Spirito.

3 אֵינָא דֵּין דְּמִתְנַבֵּא לִבְנַי נָשָׁא מְמַלֵּל בֶּנְיָנָא וְלוּבָּבָא וּבוּיָאָא :

Ma chi profetiza parla à gli huomini cose d'edificatione, e d'esortatione, e di consolatione.

4 דַּמְמַלֵּל בְּלֶשָׁנָא נַפְשֵׁה הוּ בָּנֵא וַדְמִתְנַבֵּא עִדְתָּא בָּנֵא :

Chi parla in lingua non intesa, edifica se stesso: ma chi profetiza, edifica la Chiesa.

5 צָבֵא אֲנָא דֵּין דְּכֻלְּכוֹן תְּמַלְּלוּן בְּלֶשָׁנָא יַתִּירָאִית דֵּין דְּתִתְנַבּוּן רַב הוּ גֵּיר אֵינָא דְּמִתְנַבֵּא מֶן הוּ דַּמְמַלֵּל בְּלֶשָׁנָא אִו לָא מְפַשֵּׁק אֶן דֵּין מְפַשֵּׁק ע עִדְתָּא בֶּנְיָנָא :

Io desidero bene che tutti voi parliate ne le lingue, ma maggiormente che voi profetiate. Percioche colui che profetiza è maggior che colui che parla ne le lingue, se gia egli non interpreta, acciochè la Chiesa ne riceua edificatione.

יג

13 וְעַתָּה מַכְתִּירוֹת אֱמוּנָה שִׂבְרָה אַהֲבָה שָׁלוֹשׁ הֵנָּה וּגְדוֹלָה מֵהֵן הִיא הָאַהֲבָה :

Mas aora permanece la fe, la esperança, y la Charidad, estas tres cosas: empero la mayor dellas, la Charidad.

יד

1 רִדְפוּ אַחֲרֵי אַהֲבָה וְקַנְּאוּ לְמַתְּנֹת הָרוּחַ וְיוֹתֵר לְהִתְנַבֵּא :

Seguid la Charidad: procurad los otros dones espirituales: mas sobre todo que propheteys.

2 כִּי אֲשֶׁר מְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן אֵינֶנּוּ לָאֲנָשִׁים מְדַבֵּר כִּי אִם לֵאלֹהִים כִּי־אִישׁ לֹא שׁוֹמֵעַ וּבְרוּחַ מְדַבֵּר אֶת־סוֹדוֹת :

Porque el que habla en lenguas, no habla â los hombres, si no à Dios. porque nadie lo oye, aunque el Espiritu hable mysterios.

3 וַאֲשֶׁר מִתְנַבֵּא לָאֲנָשִׁים מְדַבֵּר לְמִבְנֶה וְנֶחָמָה וְאֶל־לֵבָב :

Mas el que prophetiza, habla à los hombres para edificacion, y exhortacion, y consolacion.

4 הַמְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן אֶת־נַפְשׁוֹ בּוֹנֶה הוּא וְהַמִּתְנַבֵּא בּוֹנֶה אֶת־הַקָּהָל :

El que habla lengua, à si mismo edifica: mas el que propheriza, la Iglesia (de Dios) edifica.

5 וּמִי־יִתֵּן אֲשֶׁר כֻּלְּכֶם תְּדַבְּרוּ בִּלְשֹׁנוֹת אַךְ יוֹתֵר אֲשֶׁר תִּתְנַבְּאוּן כִּי־הַמִּתְנַבֵּא גָּדוֹל הוּא מִמְדַבֵּר בִּלְשֹׁנוֹת בִּלְבַד אִם מְבָאֵר הוּא אֲשֶׁר הַקְּהִלָּה מִבְנֶה תִּקַּח מִמֶּנּוּ :

Ansique querria que todos vosotros hablassedes lenguas, mas empero querria que prophetizassedes. porque mayor es el que prophetiza que el que habla lenguas, si tambien no interpretare, paraque la Iglesia tome edificacion.

ιγ´.

13 Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη. τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Or maintenant ces trois choses demeurent, foy, esperance, charité: mais la plus grande d'icelles, est charité.

ΚΕΦΑΛ. ιδ´.

Διώκετε τὴν ἀγάπην· ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.

Pourchassez la charité, soyez conuoiteux des dons spirituels: mais beaucoup plus que vous prophetiziez.

2. Ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ Θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια.

Car celui qui parle langage incognu, ne parle point aux hõmes, mais à Dieu: car nul ne l'entend, & il prononce mysteres en esprit.

3. Ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.

Mais celui qui prophetize, propose aux hommes edification, & exhortation, & consolation.

4. Ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ. ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.

Celui que parle langage incognu, il s'edifie soi-mesme: mais celui qui prophetize, edifie l'Eglise.

5. Θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.

Ie desire bien que vous tous parliez diuers langages: mais beaucoup plus, que vous prophetiziez: car celui qui prophetize est plus grand que celui qui parle diuers langages, hormis s'il n'interprete, afin que l'Eglise en reçoiue edification.

CAP. XIII.

13. Nunc autem manent, fides, ſpes, charitas: tria hæc, maior autem horum eſt charitas.

And nowe abideth fayth/hope and loue/euen theſe there: but the chiefeſt of theſe is loue.

CAP. XIIII.

SEctamini charitatem, æmulamini ſpiritualia, magis autem ut prophetetis.

Follow after loue / and couet ſpirituall giftes / & rather that ye may prophecie.

2. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, ſed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur myſteria.

For he that ſpeaketh a ſtrange tongue / ſpeaketh not vnto men / but vnto God: for no man heareth him: howbeit in the Spirit he ſpeaketh ſecret things.

3. Nam qui prophetat: hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem & conſolationem.

But hee that propheſieth/ ſpeaketh vnto men to edifying / and to exhortation/and to comfort.

4. Qui loquitur lingua, ſemetipſum ædificat: qui autem prophetat, eccleſiam ædificat.

He that ſpeaketh ſtrange language/ edifieth himſelfe: but he that propheſieth/edifieth the Church.

5. Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam maior eſt qui prophetat, quam qui loquitur linguis: niſi fortè interpretetur, ut eccleſia ædificationem accipiat.

I would that ye all ſpake ſtrange languages/but rather that yee propheſied: for greater is hee that propheſieth/ then hee that ſpeaketh diuers tongues / except he expound it / that the Church may receyue edification.

Das XIII. Capitel.

13. Nun aber bleibt Glaube/ Hoffnung/ Liebe/ diſe drey / Aber die Liebe iſt die gröſſeſt vnter jhnen.

Oc nu bliffuer Troen/ Haabet/ Kærlighed/ diſſe try/ Men Kærlighed er ſtørſt iblant dem.

Das XIIII. Capitel.

Strebet nach der liebe/ fleiſſiget euch der Geiſtlichen Gaben/ am meiſten aber/ daß jr weiſſagen möget.

Legger eder effter Kærlighed/ Gører eders flid til de aandelige Gaffuer/ Oc allermeſt at i kunde prophetere.

2. Denn der mit der Zungen redet/ der redet nicht den Menſchen/ ſondern Gotte/ denn jhm höret niemand zu / Im Geiſt aber redet er die Geheimniß.

Thi at den ſom taler met Tungen/ hand taler icke til Menniſken/ Men til Gud/ Thi det hører ingen hannem/ Oc hand taler hemmelige ting i Aanden.

3. Wer aber weiſſaget/ der redet den Menſchen zur Beſſerung/ vnd zur Ermahnung/ vnd zur Tröſtung.

Men huo ſom propheterer / hand taler Menniſken til forbedring / oc til formaning / til fortroſtelſe.

4. Wer mit Zungen redet / der beſſert ſich ſelbſt / wer aber weiſſaget/ der beſſert die Gemeine.

Huo ſom taler met Tungen / hand forbedrer ſig ſelff / Men huo ſom Propheterer/ hand forbedrer Menigheden.

5. Ich wolte / daß jhr alle mit Zungen reden köndet / aber vil mehr / daß jhr weiſſagetet. Denn der da weiſſaget / iſt gröſſer / denn der mit Zungen redet / Es ſey denn / daß ers auch außlege / daß die Gemeine davon gebeſſert werde.

Jeg vilde / at i kunde alle tale met Tunger/ Men meget mere / at i kunde prophetere. Thi at den ſom propheterer/ hand er ſtørre end den ſom taler met Tunger / Uden ſaa er / at hand det vdlegger / ſaa at Menigheden bliffuer forbedret der aff.

Kapitola XIII.

13. Nynij zagiſté trwagij / Wijra/ Naděge/ Láſka/ ty tři Ctnoſti / Ale naywětſſý geſt z nich Láſka.

Ale teraźci trwa wiárá / nádźieiá / miłość / ty trzy rzeczy / á z nich nawiecſza ieſt miłość.

Kapitola XIIII

NAſledugte Láſky/ žádayte duchownijch wěcý / ale naywijce abyſſte Prorokowali.

NAſláduyćie miłośći / żądayćie dárow duchownych / ále więcey ábyśćie prorokowáli.

2. Neb kdo mluwij yazykem/ ne lidem mluwij / ale Bohu: neb žádný nerozumij / ale Duch Swatý wyprawuge tayné wěcy.

Abowiem ktory mowi iezyki obcymi/ nie ludźiam mowi ále Bogu/ bo go żaden nie ſłyſzy/ á on duchem mowi táiemnice.

3. Kdož pak prorokuge/ Lidem mluwij k wzdělánij / napomijnanij/ a potěſſenij

A ktory prorokuie / c powieda ludźiam zbudowánie / y nápominánie / y pocieſzenie.

4. Kdo mluwij (cyzým) yazykem / ſám ſebe wzděláwá: ale kdož Prorokuge/ tenť Cýrkew wzděláwá.

Ktory iezykiem obcym mowi / ſámego ſiebie buduie / á ktory prorokuie/ zbor buduie.

5. Protož chtěl bych abyſſte wſſyckni (cyzými) yazyky mluwili/ ale wſſak raděgi bych chtěl/ abyſſte Prorokowali. Neb wětſſý geſt ten kterýž Prorokuge / nežli ten kdož (cyzými) yazyky mluwij/ lečby ſnad to což mluwij wykládal/ aby Cýrkew Božij z toho wzdělánij brala.

A chćiałbym ábyśćie wſzyſcy mowili iezyki/ ále więcey ábyśćie prorokowáli/ ábowiem więcſzy ieſt ten ktory prorokuie / á niż ten co iezyki mowi / wyiąwſzy by wykládał / áby zbor wźiął budowánie.

יד

6 וְהָשָׁא אַחַי אֶן אֶתֵא
לְוָתְכוּן וְאֶמַלֵּל עַמְכוּן ב
בְּלֶשָׁנֵא מָנָא מוּתַר אֲנָא
לְכוּן אֶלָּא אֶן אֲמַלֵּל עַמְכוּן
אוֹ בְּגֶלְיָנָא אוֹ בְּיַדַּעְתָּא
אוֹ בִּנְבִיוּתָא אוֹ בְּיוּלְפָּנָא׃

Et hora, fratelli, ſe io verrò à voi, parlando ne le lingue, che vi giouarò io, ſe io non vi parlarò ò per riuelatione, ò per cognitione, ò per profetia, ò per dottrina?

7 אַף צְבוּתָא גֵּיר אִילֵין
דְּלַית בְּהֵין נַפְשָׁא וְיָהְבָן
קָלָא אֶן אַבּוּבָא וְאֶן קִיתָרָא
וְאֶן פּוּרְשָׁנָא לָא עָבְדָן בֵּית
קִינָתָא לַחֲבַרְתָּה אֵיכַנָּא
מֶתִידַע מֵדֶם דְּמֶזְדַּמַּר אוֹ
מֵדֶם דְּמֶתְנְקֵשׁ׃

E certo le coſe inanimate che rendeno voce, ò trombone, ò cetra, ſenon danno diſtintione à i ſuoni, come ſi conoſcerà egli quel che ſi ſuona col trombone, ò quel che ſi ſuona con la cetra?

8 וְאֶן קַרְנָא תֶּקְרֵא קָלָא
דְּלָא פְּרִישׁ מַנוּ נֶתְטַיַּב
לַקְרָבָא׃

Perchè ſe la tromba rende vna voce incerta, chi s'apparecchiarà à la battaglia?

9 הָכַנָא אַף אַנְתּוּן אֶן
תֵּאמְרוּן מֶלְתָא בְּלֶשָׁנָא
וְלָא תֶּהְוֵא מְפַשְּׁקָא
אֵיכַנָּא מֶתִידַע מֵדֶם ד
דְּאָמְרִין אַנְתּוּן הָוֵיתוּן ל
לְכוּן אֵיךְ הָו דְּעַם אָאַר
מְמַלְּלִין אַנְתּוּן׃

Coſi voi ancora ſe per la lingua non rendete parole ſignificanti, come s'intenderà quel che ſi dice? certo voi parlarete in aria.

10 הָא גֵּיר גֶּנְסָא דְּלֶשָׁנֵא
סַגִּיאֵא אִית בְּעָלְמָא וְלַית
חַד מֶנְּהוּן דְּלָא קָלָא׃

Sono (come ordinariamente auuiene) nel mondo tante maniere di ſuoni, e niente è muto.

11 וְאֶן לָא יָדַע אֲנָא
חַילֵהּ דְּקָלָא הָוֵא אֲנָא לֵי
בַּרְבְּרָיָא לְהָו דַּמְמַלֵּל וְאַף
הָו דַּמְמַלֵּל הָוֵא לֵהּ לִי
בַּרְבְּרָיָא׃

Se io dunque non intendo la forza de la voce, ſarò barbaro à colui che parla: è colui che parla, ſarà barbaro appreſſo di me.

יד

6 וּמֵעַתָּה אַחַי אִם אָבוֹא אֲלֵיכֶם
לְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנוֹת מָה אוֹעִיל לָכֶם
אִם לֹא אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם אוֹ
בַּחָזוֹן אוֹ בְּדֵעָה אוֹ בִּנְבוּאָה
אוֹ בְּלִמּוּד׃

Aora pues, Hermanos, ſi yo viniere á voſotros hablando lenguas, que hos aprouecharé, ſi no hos hablare ó con reuelacion, ò con ſciencia, ò con prophecia, ò con doctrina.

7 הֲלֹא הַכֵּלִים אֲשֶׁר בְּלִי נֶפֶשׁ
הֵמָּה נוֹתְנִים אֶת־קוֹלָם אִם
חָלִיל אוֹ כִּנּוֹר וְאִם אֶת־
מַחְלֹקֶת בַּקּוֹלוֹת לֹא יִתְּנוּן אֵיכָכָה
יִוָּדַע מַה־חָלוּל אוֹ מַה מְזֻמָּר׃

Ciertamente las coſas ſin anima que hazen ſon (flauta, ó vihuela,) ſi no diere diſtincion de bozes, como ſe ſabrá loque ſe tanne con la flauta ó con la vihuela?

8 וְאִם הַשּׁוֹפָר יִתֵּן תְּקִעוּ בְּלִי
מַחְלֹקֶת מִי יַעֲרֹךְ לַמִּלְחָמָה׃

Item, ſi la trompeta diere ſonido incierto, quien ſe apercebira à la batalla?

9 וְכֵן גַּם אַתֶּם בְּלָשׁוֹן אִם
לֹא מַאֲמָר בָּאֵר הֵיטֵב מְפוֹרָשׁ
תִּתְּנוּ אֵיךְ יִוָּדַע מַה־יְּדֻבַּר כִּי
תִּהְיוּ מְדַבְּרִים לָרוּחַ׃

Anſi tambien voſotros, ſi por la lengua no dierdes palabra bien ſignificante, como ſe entenderá loque ſe dize? porque hablareys àl ayre.

10 כִּי הִנֵּה כַּמָּה מִינֵי הַלְּשׁוֹנוֹת
הָיוּ בְּעוֹלָם וְאַחַת מֵהֶן אֵינֶנָּה
בְּלִי קוֹלָהּ׃

Tantos generos de bozes, (por exemplo,) ay en el mundo: y nada ay mudo:

11 וְאִם אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ אֶת־כֹּחַ
וּמִנְהַג הַקּוֹל אֶהְיֶה לֹעֵז לַמְדַבֵּר
וְהַמְדַבֵּר בִּי לֹעֵז הוּא׃

Mas ſi yo ignorare la virtud de la boz, ſeré barbaro àl que habla: y el que habla, me ſerá à mi barbaro.

ιδ.

6. Νυνὶ δὲ, ἀδελφοὶ, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ;

Maintenant donc, freres, ſi ie vien à vous parlans langages incognus, que vous profiterai-ie, ſi ie ne vous parle par reuelation, ou par ſcience, ou par prophetie, ou par doctrine?

7. Ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον;

Et de fait, les choſes qui ſont ſans ame, qui dõnent leur ſon, ſoit haut bois: ſoit harpe, ſi elles ne donnent quelque diſtinction en leurs tons, comment cognoiſtra-on ce qui eſt ſonné ſur le hautbois ou ſur la harpe?

8. Καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον;

Car ſi la trompette donne vn ſon qu'on n'entende point, qui ſe preparera a la bataille?

9. Οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες.

Pareillement auſſi vous, ſi vous ne prononcez par voſtre langage parole qui puiſſe eſtre entendue comment entendra-on ce qui ſe dit? car vous ſerez parlans en l'air.

10. Τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον.

Il y a (ſelon qu'il eſchet) tant de diuers ſons au monde, & nul d'iceux n'eſt muet.

11. Ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.

Si donc ie ne ſai ce qu'on veut ſignifier par la parole, ie ſerai barbare à celui qui parle: & celui qui parle me ſera barbare.

CAP. XIIII.

6. Nunc autem fratres, ſi venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, niſi vobis loquar aut in revelatione, aut in ſcientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

And nowe/ brethren/ if I come vnto you ſpeaking diuers tongues/ what ſhall I profite you/ except I ſpeake to you/ either by reuelation/ or by knowledge/ or by prophecying/ or by doctrine?

7. Tamen quæ ſine anima ſunt vocem dantia, ſive tibia, ſive cithara: niſi diſtinctionem ſonituũ dederint, quomodo ſcietur id quod canitur, aut quod citharizatur?

Moreouer things without life which giue a ſound/ whether it be a pipe or an harpe/ except they make a diſtinction in the ſounds/ howe ſhall it be knowen what is pyped or harped?

8. Etenim ſi incertam vocem det tuba: quis parabit ſe ad bellum?

And alſo if the trumpet giue an vncertaine ſounde/ who ſhall prepare him ſelfe to battel?

9. Ita & vos per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis: quomodo ſcietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.

So likewiſe you/ by the tongue/ except ye vtter wordes that haue ſignification/ howe ſhall it be vnderſtand what is ſpoken? for ye ſhall ſpeake in the aire.

10. Tam multa, ut puta, genera linguarum ſunt in hoc mundo, & nihil ſine voce eſt.

There are ſo many kindes of voyces (as it commeth to paſſe) in the world/ and none of them is domme.

11. Si ergo neſciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.

Except I knowe then the power of the voyce/ I ſhalbe vnto him that ſpeaketh/ a barbarian/ and he that ſpeaketh/ ſhalbe a barbarian vnto me.

Das XIIII. Capitel.

6. Nun aber/ lieben Brůder/ wenn ich zu euch keme/ vnd redet mit Zungen/ was were ich euch nůtze? ſo ich nicht mit euch redet/ entweder durch offenbarung/ oder durch erkenntniß/ oder durch weiſſagung/ oder durch Lehre?

Oc nu/ kære Brødre der ſom ieg komme til eder/ oc talede met Tunger/ huad vare ieg eder da nyttelig/ om ieg icke talede met eder/ huercken ved obenbarelſee/ eller ved Forſtand/ eller ved prophecie/ eller formedelſt Lærdom?

7. Helt ſichs doch auch alſo inn den dingen/ die da lauten/ vnd doch nicht leben/ es ſey eine Pfeiffe oder eine Harpffe/ wenn ſie nicht vnterſchiedliche Stimme von ſich geben/ wie kan man wiſſen was gepfiffen oder geharpffet iſt?

Det haffuer ſig dog oc lige ſaa i de ting/ ſom giffue liud/ oc dog icke leffue. Huad heller det er en Pibe eller en Harpe/ naar de icke giffue atſkillig liud fra ſig/ huorledis kand mand da vide/ huad der er Pibet eller Harpet?

8. Vnd ſo die Poſaune einen vndeutlichen Thon gibt/ wer wil ſich zum ſtreit růſten?

Oc der ſom Baſunen giffuer en vbeſkedelig liud/ Huo vil dil da ruſte ſig til ſtrid?

9. Alſo auch jhr/ wenn jhr mit Zungen redet/ ſo jhr nicht eine deutliche Rede gebet/ wie kan man wiſſen was geredt iſt? Denn jhr werdet inn den Wind reden.

Saa ere i ocſaa/ naar i tale met Tunger/ der ſom i giffue icke en forſtandig tale/ huorledis kand mand vide/ huad ſom talet er? Thi at i tale i været.

10. Zwar es iſt mancherley art der Stimme in der Welt/ vnd derſelbigen iſt doch keine vndeutlich.

Sandelige/ der er atſkillig art paa røſten i Verden/ oc der er dog ingen aff dem vforſtandelig.

11. So ich nun nicht weiß der Stim̃e deutunge/ werde ich vnteutſch ſeyn/ dem/ der da redet/ vnnd der da redet/ wirdt mir vnteutſch ſeyn.

Der ſom ieg nu icke veed røſtens vdtydelſe/ da bliffuer ieg vforſtandig faar den ſom taler/ oc den ſom taler bliffuer mig vforſtandig.

Kapitola XIIII.

6. Protož nynij Bratř/ přijgduli k wám yazyky (cyzými) mluwě/ což wám proſpěgi? lečbych mluwil wám ſkrze zgewenij/ neb ſkrze vměnij/ nebo ſkrze Proroctwj/ aneb ſkrze včenij?

A teraz bracia gdybych przyſzedł do was ięzyki mowiąc/ coż wam pomogę ieſli wam nie będę mowił/ ábo przez obiáwienie/ ábo przez wiádomość/ ábo przez proroctwo ábo przez náukę?

7. Wſſák také ty wěcy kteréž duſſe nemagj a zwuk wydáwagij/ yako Pijſſtiala/ neb hauſle/ gedině lečť rozdělený zwuk wydadi/ ginák nebude wědijno co ſe Pijſſtialau zpijwá/ neb co Huſlemi ſe hude?

Wſzák ty rzeczy ktore duſze nie máiąc głos dawáią/ choć piſzczałká/ choć hárfá/ ieſliby dźwiękow rozności nie dawáły/ iákoż będźie poznano to co ná piſzczałce ábo ná hárfie grają?

8. Neb zagiſté budeli wydáwati trauba negiſtý hlas/ y kdo ſe připrawij k bogi?

Abowiem ieſliby nie pewny głos trąbá dałá/ ktoż ſię ku woynie gotowáć będźie.

9. Ták nápodobně y wy/ nebudeteli yazykem ſrozumitedlným mluwiti řeči/ kterak bude rozumijno co ſe mluwij? A tak budete na darmo yako v wjtr mluwiti.

Tákże y wy ięzykiem ieſliby-ſćie nie dáli mowy znáczney/ iákoż będźie rozumiano co ſię powiedá? bo będźiećie ná wiátr mowić.

10. Ták mnozý (vpřijkladu) gſau yazykowé na tomto Swětě/ a žádný z nich nenij němý.

Iáko ná przykłádźie/ ták wiele ieſt głoſow ná świecie/ á żaden z nich nie ieſt niemy.

11. Protož nebuduli rozuměti mocy hlaſu/ budu tomu kterýž mluwij/ cyzozemec: a ten kdo mi mluwj/ bude mně také cyzozemec.

Ieſlibych tedy nie wiedźiał co znáczy głos/ będę obcego ięzyká człowiekiem/ á ten ktory mowi/ będźie też v mnie obcego ięzyká człowiekiem.

יד

12 הָכַנָא אַף אַנְתּוּן מֶטוּל
דְּטַנָּנֵא אַנְתּוּן דְּמַוְהָבָתָא
דְּרוּחָא לְבֶנְיָנָא דְּעִדְּתָא
בְּעַו דְּתֶתְיַתְּרוּן׃

Coſi voi ancora, poi che ſete deſideroſi de doni ſpirituali, cercate d'eſſerne abbondanti à l'edificatione de la Chieſa.

13 וְהָו דִּמְמַלֵּל בְּלֶשָׁנָא
יְצַלֵּא דְּנִפַשֵּׁק׃

Per laqual coſa chi parla in lingua ſtrania, preghi di potere interpretare.

14 אֶן הָו גֵּיר דַּהְוֵית
מְצַלֵּא בְּלֶשָׁנָא רוּחִי הִי
מְצַלְיָא מַדַּעִי דֵּין דְּלָא
פֵּאֲרִין הוּ׃

Perche ſe io oro in lingua ſtrania, il mio ſpirito ora, ma la mia intelligenza è ſenza frutto.

15 מָנָא הָכִיל אֶעְבֵּד א
אֶצַלֵּא בְּרוּחִי וְאֶצַלֵּא
בְּמַדַּעִי וְאֶזַמַּר בְּרוּחִי ו
וְאֶזַמַּר אַף בְּמַדַּעִי׃

Che è dunque? io orarò con lo ſpirito, ma orarò ancor con la intelligenza: cantarò con lo ſpirito: ma cantarò ancor con la intelligenza.

16 וְאֶלָּא אֶן מְבַרֵךְ אַנְתְּ
בְּרוּחָא הָו דִּמְמַלֵּא דּוּכְתֵּהּ
דְּהֶדְיוֹטָא אַיכַנָא נֵאמַר
אַמִּין עַל תַּוְדִּיתָךְ דִּילָךְ
מֶטוּל דְּמָנָא אָמַר אַנְתְּ
לָא יָדַע׃

Altrimenti ſe tu benedirai con lo ſpirito, colui che è nel grado de gl'idioti, come dirà egli Amen, al tuo render di gratie? concioſia ch'egli non ſia quel che tu dici.

17 אַנְתְּ גֵּיר שַׁפִּיר מְבַרֵךְ
אַנְתְּ אֶלָּא חַבְרָךְ לָא
מֶתְבְּנֵא׃

Certo tu rendi ben gratie: ma vnaltro non n'è edificato.

18 מוֹדֵא אֶנָא לַאלָהָא
דְּיַתִּיר מֶן כֻּלְּכוֹן מְמַלֵּל
אֶנָא בְּלֶשָׁנָא׃

Io rendo gratie al mio Dio, che io parlo ne le lingue piu che tutti voi.

י ד

12 לָכֵה גַּם אַתֶּם כִּי־מְקַנְאֵי
מַתְּנוֹת הָרוּחַ תִּהְיוּ גַּם אֵת אֲשֶׁר
לְמִבְנֵה הַקָּהָל תְּבַקְשׁוּן אֲשֶׁר
תּוֹתִירוּ׃

Anſi tambien voſotros: pues que deſſeays dones del Eſpiritu, procurad de ſer excellentes para la edificacion de la Igleſia.

13 לָכֵן הַמְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן יִבְעֶה
מֵאֱלֹהִים אֲשֶׁר יְתַרְגֵּם׃

Por loqual el que habla lengua, ore que interpréte.

14 לָכֵן אִם אֶתְפַּלֵּל בְּלָשׁוֹן
רוּחִי מִתְפַּלְּלָה לְבַדָּהּ אַךְ שִׂכְלִי
לֹא עֹשֶׂה פְּרִי׃

Porque ſi yo oráre en lengua, mi eſpiritu ora: mas mi entendimiento es ſin fruto.

15 וּמַה לַעֲשׂוֹת אֶתְפַּלֵּל בְּרוּחַ
וְאֶתְפַּלְּלָה בַּשֵּׂכֶל אֲזַמֵּר בְּרוּחַ
וַאֲזַמְּרָה בַּשֵּׂכֶל׃

Que pues? oraré con el eſpiritu, mas oraré tambien con entendimiento: cantaré con el eſpiritu, mas cantaré tambien con entendimiento

16 כִּי כַּאֲשֶׁר תְּבָרֵךְ בְּרוּחַ אֵיכָכָה
זֶה הַמְמַלֵּא אֶת מְקוֹם לוֹעֵז יֹאמַר
אָמֵן לְבִרְכָתֶךָ אִם לֹא יָדַע מַה
דִּבַּרְתָּ׃

Porque ſi bendixeres con el eſpiritu, el que occupa lugar de idiota como dirá Amen ſobre tu bendicion? porque no ſabe lo que has dicho.

17 וְאַתְּ הֵיטַבְתָּ לְבָרֵךְ כִּי אִם
הָאֶחָד לֹא נִבְנָה׃

Porque tu à la verdad bien hazes gracias: mas el otro no es edificado.

18 אוֹדֶה לֵאלֹהַי כִּי־בִּלְשׁוֹנוֹת
יוֹתֵר מִכֻּלְּכֶם מְדַבֵּר אָנֹכִי׃

Hágo gracias à mi Dios que hablo lenguas mas que todos voſotros.

ιδ'.

12. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε.

Ainſi donc, puis que vous eſtes conuoiteux des dons ſpirituels, cerchez d'abonder en iceux pour l'edification de l'Egliſe.

13. Διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ.

Parquoi il faut que celui qui parle langage incognu, prie de pouuoir interpreter.

14. Ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται· ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.

Car ſi ie prie en langage incognu, mon eſprit prie, mais mon intelligence eſt ſans fruict.

15. Τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ.

Quoy donc? ie prieray d'eſprit, mais ie prierai auſſi d'intelligence: ie chanterai d'eſprit, mais ie chanterai auſſi d'intelligence.

16. Ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε;

Autrement ſi tu benis d'eſprit, celui qui eſt du ſimple populaire, cōment dira-il Amen a ton action des graces? car il ne ſait que tu dis.

17. Σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς· ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται.

Vrai eſt que tu rens biē graces: mais vn autre n'en eſt point edifié.

18. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν.

Ie ren graces à mon Dieu que ie parle plus de langages que vous tous.

12. Sic

CAP. XIIII.

12. Sic & vos, quoniam æmulatores eſtis ſpirituum, ad ædificationem eccleſiæ quærite ut abundetis.

Euen ſo/ for as much as ye couet ſpirituall giftes/ ſeeke that ye may excell vnto the edifying of the Church.

13. Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur.

Wherefore/ let him that ſpeaketh a ſtrange tongue/ pray/ that he may interpret.

14. Nam ſi orem lingua, ſpiritus meus orat, mens autem mea ſine fructu eſt.

For if I pray in a ſtrange tongue/ my ſpirit prayeth: but mine vnderſtanding is without fruite.

15. Quid ergo eſt? Orabo ſpiritu, orabo & mente: pſallam ſpiritu, pſallã & mente.

What is it then? I will pray with the ſpirit/ but I will pray with the vnderſtanding alſo: I will ſing with the ſpirit/ but I will ſing with the vnderſtanding alſo.

16. Cæterum ſi benedixeris ſpiritu, qui ſupplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, ſuper tuam benedictionẽ? quoniam quid dicas, neſcit.

Els/ when thou bleſſeſt with the ſpirite/ how ſhall he that occupieth the roome of the vnlearned/ ſay/ Amen/ at thy giuing of thankes/ ſeeing he knoweth not what thou ſayeſt?

17. Nam tu quidem bene gratias agis, ſed alter non ædificatur.

For thou verely giueſt thankes well/ but the other is not edified.

18. Gratias ago Deo meo quòd omnium veſtrûm linguis loquor.

I thanke my God/ I ſpeake languages more then ye all.

Das XIIII. Capitel.

12. Alſo auch jhr/ ſintemal jr euch fleiſſiget der geiſtlichen Gaben/ trachtet darnach/ daß jhr die Gemeine beſſert/ auff daß jhr alles reichlich habt.

Saa gøre oc i/ effterdi at i ere flitige til de Aandelige Gaffuer/ da tracter der efſter/ at i kunde forbedre Menigheden/ paa det i kunde haffue alting rigelige.

13. Darumb welcher mit Zungen redet/ der bete alſo/ daß ers auch außlege.

Der faare/ huo ſom taler met Tunger/ hand ſkal ſaa bede/ at hand det kand vdlegge.

14. So ich aber mit Zungen bete/ ſo betet mein Geiſt/ aber mein Sinn bringet niemand frucht.

Thi at beder ieg met Tungen/ da beder min Aand/ Men mit Sind/ gør ingen mand fruct.

15. Wie ſoll es aber denn ſein? Nemlich alſo/ Jch wil beten mit dem Geiſt/ vnd wil beten auch im Sinn. Jch wil Pſalmen ſingen im Geiſt/ vnnd will auch Pſalmen ſingen mit dem Sinn.

Huorledis ſkal det da vere? Saa ſkal det vere/ Jeg vil bede met min Aand/ oc ieg vil ocſaa bede i mit Sind. Jeg vil ſiunge Pſalmer i Aanden/ oc ieg vil ocſaa ſiunge Pſalmer met ſindet.

16. Wenn du aber ſegneſt im Geiſt/ wie ſoll der/ ſo an ſtat des Leyen ſtehet/ Amen ſagen/ auff deine Danckſagung/ ſintemal er nicht verſtehet/ was du ſageſt?

Oc naar du velſigner i Aanden/ huorledis ſkal da den/ ſom ſtaar i en Legmands ſted/ ſige Amen/ til din Tackſigelſe/ efſterdi hand icke veed/ huad du ſiger?

17. Du danckſageſt wol fein/ aber der ander wirdt nicht davon gebeſſert.

Du tackſiger vel ſmuct/ Men den anden bliffuer icke forbeder der aff.

18. Jch dancke meinem Gott/ daß ich mehr mit Zungen rede/ denn jhr alle.

Jeg tacker min Gud/ at ieg taler mere met Tunger/ end i alle.

Kapitola XIIII.

12. Též y wy/ poněwádž gſte milownijcy duochownijch wěcý/ k wzdělánij. Cýrkwe hleďte abyſſte ſe rozmáhali.

Ták też y wy gdyż duchowych rzeczy żądaćie/ ſtáraycież ábyśćie w nich przewyżſzáli ku zbudowániu Kośćiołá.

13. A protož kdož mluwij (cyzým) yazykem modl ſe aby mohl wykládati.

Dla tego ktho mowi iezykiem obcym/ niech proſi áby mogł wykłádáć.

14. Nebo buduli ſe modliti (cyzým) yazykem/ duch můg ſe toliko modlij/ ale myſl má bez vžitku geſt.

Bo ieſliby ſię modlił iezykiem/ modlić ſię duch moy/ ále wyrozumienie moie ieſt niepożyteczne.

15. Což tehda geſt? Tak modliti ſe budu duchem/ abych ſe modlil y myſlij ſrozumitedlně. Tak zpijwati budu duchem abych zpijwal myſlij ſrozumitedlně.

Coż thedy ieſt? będę ſię modlił duchem/ będę ſię theż modlił y wyrozumieniem/ będę śpiewał duchem/ á też będę śpiewał wyrozumieniem.

16. Pakli co dobrého powijſs duchem/ kterýž geſt newmělý/ kterak dj Amen/ k twému dobrořečenij? Poněwádž tomu co mluwijſs nerozumij.

Bo ieſlibyś błogoſłáwił duchem ten ktory ieſt z poſpolſtwá/ iákoż rzecze Amen ná twe dziekowánie/ gdyż nie wie co ty mowiſz?

17. Neb ty zagiſté dobře dijky činijſs/ ale giný ſe newzdělává.

Abowiem dobrze ty dziękuieſz/ ále drugi ſię nie buduie.

18. Děkugi Bohu mému/ že yazykem wſſech wás mluwjm.

Dziękuię Bogu moiemu/ iż więcey niż wy wſzyſcy mowię iezyki.

י ד

19 אֶלָּא בְּעִדְתָּא צָבֵא
אֲנָא דְּחַמֵשׁ מֶלִּין בְּמַדַּעִי
אֲמַלֵּל דָּאף לַאחְרָנֵא
אַלֵּף יַתִּיר מֶן רְבוֹ מֶלִּין
בְּלֶשָּׁנָא ׃

Ma ne la Chieſa voglio piu toſto parlar cinque parole con la mia intelligenza, per inſtruire gli altri ancora, che dieci milia parole in linguaggio foreſtiero.

20 אַחַי לָא הֲוַיְתוּן טְלַיִן
בְּרֶעְיָנַיְכוֹן אֶלָּא לְבִישׁוּתָא
הֲווּ יַלּוּדֵא וּבְרֶעְיָנַיְכוֹן הֲווּ
גְּמִירִין ׃

Fratelli, non ſiate fanciulli ne ſentimenti, ma ſiate piccoli fanciulli ne la malitia, e ſiate huomini fatti ne ſentimenti.

21 בְּנָמוֹסָא כְּתִיב ד
דִּבְמַמְלְלָא נוּכְרָיָא
וּבְלֶשָּׁנָא אַחְרָנָא אֲמַלֵּל
עַמֵּה עַם עַמָּא הָנָא אַף
לָא הָכַנָּא נֶשְׁמְעוּנָנִי אָמַר
מָרְיָא ׃

Egli è ſcritto ne la Legge, Per queſto. Io parlarò à queſto popolo in altri linguaggij, & in altre labbra: è ne ancor coſi m'vdiranno, dice il Signore.

22 מֶדֵין לֶשָּׁנֵא לְאָתָא הְוַי
סִימִין לָא לַמְהַימְנֵא אֶלָּא
לְאַילֵין דְּלָא מְהַימְנִין
נְבִיוּתָא דֵּין לָא הֲוָא לְאַילֵין
דְּלָא מְהַימְנִין אֶלָּא לְאַילֵין
דִּמְהַימְנִין ׃

Per laqual coſa le diuerſe lingue ſono per vn ſegno, non gia à i credenti, ma à gl'increduli: e per il contrario, la profetia, non à gl'increduli, ma à i credenti.

23 אֶן הוּ הָכִיל תֶּתְכַּנַּשׁ
כֻּלָּהּ עִדְתָּא וְכֻלְּהוֹן בַּלְשָׁנֵא
נְמַלְּלוּן וְנֵעֲלוּן הֶדְיוֹטֵא אַו
אַילֵין דְּלָא מְהַימְנִין לָא
אָמְרִין דְּהָלֵין שְׁנַו לְהוֹן ׃

Se adunque tutta la Chieſa ſi rauna inſieme, è tutti parlano ne le lingue, & entrinui de gl'idioti, ò de gl'infedeli, non diranno eglino che voi impazzite?

24 וְאֶן כֻּלְּכוֹן תֶּהְווֹן מ
מֶתְנַבְּיִין וְנֵעוֹל לְוָתְכוֹן ה
הֶדְיוֹטָא אַו מַן דְּלָא
מְהַימַן מֶתְכְּסֵא מֶן כֻּלְּכוֹן
וּמֶתְדַּן מֶן כֻּלְּכוֹן ׃

Ma ſe tutti profetano, & entriui qualchi infedele, ò qualche idiota, egli è conuinto da tutti, è giudicato da tutti.

י ד

19 אַךְ בִּקְהִלָּה חָפַצְתִּי לְדַבֵּר
חֲמִשָּׁה דְבָרִים בְּשִׂכְלִי לְהוֹרוֹת
גַּם אֶת־אֲחֵרִים מֵרִבְבַת הַדְּבָרִים
בְּלָשׁוֹן ׃

Mas en la Igleſia mas quiero hablar cinco palabras con mi ſentido, paraque enſenne tambien à los otros, que diez mil palabras en lengua.

20 אַחַי אַל־תִּהְיוּ עוֹלְלִים
בִּתְבוּנוֹת כִּי־אִם בְּרָעָה
לְהִתְעוֹלֵל וּבִתְבוּנוֹת שְׁלֵמִים
תִּהְיוּ ׃

Hermanos, no ſeays mochachos en el ſentido, mas ſed mochachos en la malicia, empero perfectos en el ſentido.

21 בַּתּוֹרָה נִכְתַּב כִּי־בְּלַעֲגֵי
שָׂפָה וּבְלָשׁוֹן אַחֶרֶת אֲדַבֵּר אֶל־
הָעָם הַזֶּה וְגַם כָּכָה לֹא יִשְׁמְעוּ
אֵלַי נְאֻם יְהֹוָה ׃

En la Ley eſtá eſcripto, que en otras lenguas, y en otros labios hablaré à eſte pueblo: y ni aun anſi oyran, dize el Sennor.

22 לָכֵן הַלְּשׁוֹנוֹת לְאוֹת הֵנָּה
לֹא לַמַּאֲמִינִים כִּי אִם לַאֲשֶׁר
אֵינָם מַאֲמִינִים וְהַנְּבוּאָה לֹא
לַאֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים כִּי אִם
לַמַּאֲמִינִים ׃

Anſique las lenguas por ſennal ſon, no à los fieles, ſi no à los infieles: mas la prophecia, no ſe dà à los infieles, ſi no à los fieles.

23 וְאִם תִּקָּהֵל הָעֵדָה כֻּלָּהּ יַחַד
וְכֻלָּם יְדַבְּרוּ בִּלְשׁוֹנוֹת וְיָבוֹאוּ
בְעָרִים אוֹ אֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים
הֲלֹא יֹאמְרוּ כִּי נִבְעַרְתֶּם ׃

De manera que ſi toda la Igleſia ſe juntàre en vno, y todos hablen lenguás, entren empero idiotas ó infieles, no dirán que eſtays locos?

24 וְאִם כֻּלָּם יִנָּבְאוּ וְיָבוֹא אִישׁ
לֹא מַאֲמִין אוֹ־בַעַר יוּכַח
מִכֻּלָּם יִשָּׁפֵט מִכֻּלָּם ׃

Mas ſi todos prophetizen, y entre algun infiel ó idiota, de todos es conuencido, de todos es juzgado.

ιδ.

19. Ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

Mais i'aime mieux prononcer en l'Egliſe cinq paroles en mon intelligence, afin que i'inſtruiſe auſſi les autres, que dix mille paroles en langage incognu.

20. Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Freres, ne ſoyez point enfans de ſens, mais ſoyez petis enfans en malice: mais quant au ſens, ſoyez hõmes faits.

21. Ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου λέγει κύριος.

Il eſt eſcrit en la Loy, Pourtant parlerai-ie à ce peuple-ci par gens d'autre langue, & par leures eſtranges? & encores ainſi ne m'entendront-ils point, dit le Seigneur.

22. Ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν.

Parquoi les langages ſont pour ſigne, non point aux croyans, mais aux infideles: au contraire, la prophetie non point aux infideles, mais aux croyans.

23. Ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν, ὅτι μαίνεσθε;

Si donc toute l'Egliſe s'aſſemble en vn, & que tous parlent eſtranges langages, & que le commun peuple, ou les infideles y entrent, ne diront-ils point que vous eſtes hors du ſens?

24. Ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων.

Mais ſi tous prophetizent, & qu'il y entre quelque infidele, ou quelcun du commun, il eſt redargué de tous, & eſt iugé de tous.

CAP. XIIII.

19. Sed in eccleſia volo quinque verba ſenſu meo loqui, & ut alios inſtruam: quam decem millia verborum in lingua.

Yet had I rather in the Church to ſpeake fiue wordes with mine vnderſtanding / that I might alſo inſtruct others / then ten thouſand wordes in a ſtrange tongue.

20. Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia parvuli eſtote, ſenſibus autem perfecti eſtote.

Brethren / be not children in vnderſtanding / but as concerning maliciouſnes bee children / but in vnderſtanding bee of a ripeage.

21. In lege ſcriptum eſt, Quoniam in aliis linguis, & labiis aliis loquar populo huic, & nec ſic exaudient me, dicit Dominus.

In the Lawe is written / By men of other tongues / and by other languages will I ſpeake vnto this people: yet ſo ſhall they not heare me / ſayth the Lorde.

22. Itaq; linguæ in ſignum ſunt non fidelibus, ſed infidelibus: prophetiæ autem, non infidelibus, ſed fidelibus.

Wherefore ſtrange tongues are for a ſigne / not to them that beleue / but to them that beleeue not: but propheſying ſerueth not for thē that beleeue not / but for them which beleeue.

23. Si ergo conveniat univerſa eccleſia in unum, & omnes linguis loquantur, intrent autem idiotæ aut infideles, nónne dicent, quòd inſanitis?

If therefore / when the whole Church is come together in one / and all ſpeake ſtrange tongues / there come in they that are vnlearned / or they which beleeue not / will they not ſay / that ye are out of your wittes?

24. Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus.

But if all propheſie / and there come in one that beleeueth not / or one vnlearned / he is rebuked of all men / and is iudged of all.

Das XIIII. Capitel.

19. Aber ich wil in der Gemeine lieber fünff wort reden / mit meinem ſinn / auff daß ich auch andere vnterweiſe / denn ſonſt zehen tauſent wort mit Zungen.

Mend ieg vil heller tale fem ord i Menigheden / met mit Sind / paa det ieg oc kand vnderuiſe andre / en ellers thi tuſinde ord met tungen.

20. Lieben Brüder werdet nicht Kinder an dem verſtåndniß / ſondern an der Boßheit ſeyt Kinder / an dem Verſtåndniß aber ſeyt vollkommen.

Kære Brødre / bliffuer icke Børn i forſtand / men verer Børn i ondſkaff / oc verer fuldkomne i forſtand.

21. Im Geſetz ſtehet geſchrieben: Ich wil mit andern Zungen / vnd mit andern Lippen reden zu diſem Volck / vnd ſie werden mich auch alſo nicht hören / ſpricht der HERR.

Der ſtaar ſcreffuit i Lowen / Jeg vil tale met andre Tunger oc met andre Læbe til dette Folck / oc de ſkulle icke end ſaa høre mig / ſiger HERREN.

22. Darumb / ſo ſind die Zungen zum Zeichen nicht den Glaubigen / ſondern den Vnglaubigen / Die Weiſſagung aber nicht den Vnglaubigen / ſondern den Glaubigen.

Der faare ere Tungerne til it Tegen / icke dem ſom tro / men de vantro / Oc Prophecie icke de vantro / men dem ſom tro.

23. Wenn nun die gantze Gemeine zuſammen keme an einen ort / vnd redeten alle mit Zungen / Es kemen aber hinein Leyen oder Vnglaubige / würden ſie nicht ſagen / jr weret vnſinnig?

Der ſom den gantſke Menighed nu komme tilſammen paa en ſted / oc talede alle met Tunger / Oc der komme Ligfolck eller Vantro ind / monne de icke ſige / At i vaare galne?

24. So ſie aber alle weiſſageten / vnd keme denn ein Vnglaubiger oder Leye hinein / der würde überwieſen von jhnen allen / daß er bekennen muß für allen.

Men Propheterede de alle / oc der komme da nogen de Vantro eller Ligmand ind / da bleffue hand ſtraffet aff dem alle / oc dømdis aff alle.

Kapitola XIIII.

19. Neb w Cýrkwi raděgi chcy aby mi pět ſlow rozumijno bylo / promluwiti / gimiž bych y giné včil / nežli deſet Tiſýcuow ſlow yazykem nerozumným.

Lecz w zgromadzeniu wole pieć ſłow moim wyrozumieniem powiedzieć / abych tez y drugie nauczył / niżeli dzieſieć tyſiecy ſłow iezykiem obcym.

20. Bratřj / nebuďte dětmi ſmyſly waſſými / ale zloſtj dětmi buďte / ſmyſlem pak buďte doſpělj.

Brácia nie badzćie dziećmi w rozumieniu / ale badzćie dziećmi złośćią / y rozumem doſkonali.

21. Neb gt pſáno w Zákoně: Rozličnými yazyky / a cyzými vſty mluwiti budu Lidu tomuto / a aniž mne tak ſlyſſeti budau / prawij Pán Bůh.

W zakonie napiſano ieſt Przeze przez ludzi obcego iezyka y cudzemi wargami bede mowił ludowi temu / a przedſie mie y tak nie vſluchaia / mowi Pan.

22. A tak yazykowé negſau za znamenij wěřijcým / ale newěřijcým: Proroctwj pak nenij za znamenij newěrným / ale wěřjcým

A także iezyki ſa na znak nie tym ktorzy wierza / ale tym ktorzy nie wierza / proroctwo zaſie nie tym kthorzy nie wierza / ale tym ktorzy wierza.

23. Protož kdyby ſe ſeſſla wſſecka Cýrkew ſpolu / a kdyby wſſyckni yazyky cyzými mluwili / a weſſliby také tam y neuměljj aneb newěřijcý / wſſak děgij: Y co blázníjte?

Gdyby ſie tedy wßytko zgromadzenie weſpoł zeſzło / y wßyſcy iezyki mowili / a weßliby nie nauczeni abo nie wierni / izali nie rzeka ze ßalejecie?

24. Pakliby wſſyckni Prorokowali / a wſſelliby mezy ně někdo newěřijcý neb neuměly / přemožen bude od wſſech / a bude rozſauzen od wſſech:

A gdyby wßyſcy prorokowali / a wſzedł ktho nie wierny abo nie nauczony / bywa od wßytkich ſztrofowan / od wßytkich bywa rozſadzon.

י ד

25 וְכַסִּיָּתָא דְּלֶבֵּהּ מֶתְגַּלְיָן
וְהָיְדֵין יָפֵל עַל אַפּוֹהִי ו
וְיִסְגּוּד לַאלָהָא וְיֵאמַר
שַׁרִירָאִית אֱלָהָא אִית
בְּכוֹן ׃

E coſi le cõſe occulte del ſuo cuore ſi fanno manifeſte: è coſi gittando ſi giu con la faccia, adorarà Iddio, confeſſando che Iddio è veramente in voi.

26 אָמַר אֲנָא הָכִיל אַחַי
דְּאֵמַתִי דְּמֶתְכַּנְּשִׁין אַנְתּוּן
לְאַינָא מֶנְכוֹן דְּאִית לֵהּ
מַזְמוֹרָא יֵאמַר וְאַינָא
דְּאִית לֵהּ יוּלְפָנָא וְאַינָא
דְּאִית לֵהּ גֶּלְיָנָא וְאַינָא
דְּאִית לֵהּ לֶשָּׁנָא וְאַינָא
דְּאִית לֵהּ פּוּשָּׁקָא כֻּלְהֵין
לְבֶנְיָנָא יֶהְוְיָן ׃

Che è dunque, fratelli? Quando voi vi congregate, chiunque di voi ha ſalmo, ha dottrina, ha linguaggio, ha riuelatione, ha interpretatione, faccianſi tutte le coſe ad edificatione.

27 וְאֶן בְּלֶשָּׁנָא אֱנָשׁ
יְמַלֵּל תְּרֵין יְמַלְּלוּן וְכַד
סַגִּי תְּלָתָא וְחַד חַד יְמַלְּלוּן
וְחַד יְפַשֵּׁק ׃

E ſe alcuno parla in lingua ſtraniera, facciaſi queſto per due, ò per tre al piu, e à vicenda, & vno interpreti.

28 וְאֶן לַיְת דַּמְפַשֵּׁק
יֶשְׁתּוֹק לֵהּ בְּעִדְתָּא הָו
דַּמְמַלֵּל בְּלֶשָּׁנָא וּבֵינָוְהִי
לְנַפְשֵׁהּ וְלַאלָהָא יְמַלֵּל ׃

E ſe non v'è interprete, tacciaſi ne la Chieſa, è parli à ſe ſteſſo, & à Dio.

29 נְבִיָּא דֵּין תְּרֵין אַו
תְּלָתָא יְמַלְּלוּן וְשַׁרְכָּא
יְפַרְשׁוּן ׃

I Profeti ancora parlino due, ò tre, è gli altri ne giudichino.

30 וְאֶן לַאחֲרָנָא יֶתְגְּלֵא
כַּד יָתֵב קַדְמָיָא יֶשְׁתּוֹק
לֵהּ ׃

E ſe ad vnaltro che ſiede, è riuelato, tacciaſi il primo.

31 מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן גֵּיר כ
כֻּלְכוֹן דְּחַד חַד תֶּתְנַבּוֹן
דְּכֻל נָשׁ יֵאלַף וְכֻל נָשׁ
יֶתְבַּיָּא ׃

Percioche voi potete tutti ad vno ad vno profetare, accioche tutti imparino, è tutti ſiano conſolati.

י ד

25 וְכָכָה מִסְתְּרֵי לִבּוֹ יִגָּלוּ וְכֵן
יִפֹּל עַל־פָּנָיו וְיִשְׁתַּחֲוֶה לֵאלֹהִים
וְיַגִּיד כִּי־אֱלֹהִים הָיוֹ הֹוֶה בָּכֶם׃

Porque lo occulto de ſu coraçon ſe haze manifieſto: y anſi proſtrandoſe ſobre el roſtro adorarà à Dios, pronunciando, Que verdaderamente Dios eſtà en voſotros.

26 וּמַה יֵּשׁ לַעֲשׂוֹת אַחַי כַּאֲשֶׁר
תִּקָּהֲלוּ לְאִישׁ וְאִישׁ מִמֶּכֶם יֵשׁ
לוֹ תְהִלָּה יֵשׁ לוֹ לִמּוּד יֵשׁ לוֹ
לָשׁוֹן יֶשׁ־לוֹ חָזוֹן יֶשׁ־לוֹ תַרְגּוּם
כָּל־דְּבָרִים יִהְיוּ לְמִבְנֵה הַקָּהָל׃

Que ay pues Hermanos? Quando hos juntays, cada vno de voſotros tiene pſalmo, tiene doctrina, tiene lengua, tiene reuelacion, tiene interpretacion? todo ſe haga à edificacion.

27 אִם אִישׁ יְדַבֵּר בְּלָשׁוֹן כִּשְׁנַיִם
אוֹ־לָרֹב שְׁלוֹשֶׁת אֲנָשִׁים אִישׁ
כְּחֶלְקוֹ יְדַבֵּר וְאֶחָד יְתַרְגֵּם ׃

Si hablàre alguno en lengua, ſea por dos: ô à lo mas, por tres à vezes: mas vno interprête.

28 וְאִם אִישׁ לֹא יִהְיֶה אֲשֶׁר
יְתַרְגֵּם יֶחֱשֶׁה בָּעֵדָה וּלְנַפְשׁוֹ
יְדַבֵּר וְלֵאלֹהִים ׃

Y ſi no vuiere interprete, calle en la Igleſia: y hable à ſi miſmo y à Dios.

29 וְהַנְּבִיאִים שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה
יְדַבְּרוּן וְהָאֲחֵרִים יִשְׁפֹּטוּ ׃

Empero prophetas, hable vno, ô dos: y los demas juzguen.

30 וְאִם לְאַחֵר הַיּוֹשֵׁב נִגְלָה
הַדָּבָר הָרִאשׁוֹן יֶחֱשֶׁה ׃

Y ſi á otro que eſtuuiere ſentado, fuere reuelado, calle el primero.

31 כִּי־תוּכְלוּ אִישׁ לְאִישׁ כֻּלְּכֶם
לְהִתְנַבֵּא אֲשֶׁר יִלְמְדוּ כֻּלָּם וְכֻלָּם
יְנֻחָמוּ ׃

Porque podeys todos prophetizar cada vno por ſi: paraque todos aprendan, y todos ſean exhortados.

ιδ.

25. Καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι.

Et ainſi les ſecrets de ſon cœur ſont manifeſtés, dont il ſe iettera ſur ſa face, & adorera Dieu, & declarera pleinemẽt que vrayement Dieu eſt entre vous.

26. Τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω.

Que ſera-ce donc freres? c'eſt que toutes les fois que vous-vous aſſemblerez, ſelon qu'vn chacun de vous aura pſeaume, ou doctrine, ou langage, ou reuelation, ou interpretation, le tout ſe face à edification.

27. Εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω.

Soit que quelcun parle langage incognu, que cela ſe face par deux, ou au plus par trois, & ce par tous, mais qu'il y en ait vn qui interprete.

28. Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.

Que s'il n'y a point d'interpreteur, qu'il ſe taiſe en l'Egliſe, & qu'il parle à ſoi-meſme & à Dieu.

29. Προφῆται δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν.

Et que deux ou trois prophetes parlent, & que les autres en iugent.

30. Ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω.

Et ſi quelque choſe eſt reuelee à vn autre qui eſt aſſis, que le premier ſe taiſe.

31. Δύνασθε γὰρ καθ᾽ ἕνα πάντες ἕκαστοι προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται.

Car vous pouuez tous prophetizer l'vn apres l'autre, afin que tous apprenent. & que tous ſoyent conſolés.

CAP. XIIII.

25. Occulta cordis eius manifeſta fiunt: & ita cadẽs in faciem adorabit Deum, pronuncians quòd verè Deus in vobis ſit.

And ſo are the ſecretes of his heart made manifeſt / and ſo he will fall downe on his face / and worſhip God / and ſay plainely that God is in you in deede

26. Quid ergo eſt fratres? cum convenitis, unuſquiſque veſtrûm pſalmum habet, doctrinam habet, apocalipſin habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad ædificationem fiant.

What is to be done then / brethren? when ye come together / according as euery one of you hath a pſalme / or hath doctrine / or hath a tongue / or hath reuelation / or hath interpretation / let all thinges bee done vnto edifying.

27. Sive lingua quis loquitur, ſecundùm duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur.

If any man ſpeake a ſtrange tongue / let it be by two / or at the moſt / by three / and that by courſe / and let one interpret.

28. Si autem non fuerit interpres, taceat in eccleſia, ſibi autem loquatur & Deo.

But if there bee no interpreter / let him keepe ſilence in the Church / which ſpeaketh languages / and let him ſpeake to him ſelfe / and to God.

29. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri diiudicent.

Let the Prophets ſpeake two / or three / & let the other iudge.

30. Quòd ſi alii revelatum fuerit ſedenti, prior taceat.

And if any thing bee reueiled to another that ſitteth by / let the firſt holde his peace.

31. Poteſtis enim omnes per ſingulos prophetare, ut omnes diſcant, & omnes exhortentur.

For ye may all propheſie one by one / that all may learne / and all may haue comfort.

Das XIIII. Capitel.

25. Vnd alſo würde das verborgen ſeines hertzen offenbar / vnd er würde alſo fallen auff ſein angeſichte / Gott anbeten / vnnd öffentlich außruffen / daß Gott warhafftig in euch ſey.

Oc det ſkiulte i hans Hierte bleffue ſaa obenbare / oc hand ſkulde ſaa falde ned paa ſit anſict / tilbede Gud oc bekende / at Gud er ſandelige i eder.

26. Wie iſt jm denn nun lieben Brüder? Wenn jr zuſammen kommet / ſo hat jeglicher Pſalmen / er hat Lehre / er hat Zungen / er hat Offenbarung / er hat Außlegung / Laſſet es alles geſchehen zur beſſerung.

Huorledis er det da nu / kære Brødre? Naar I komme tilſammen / da haffuer huer en Pſalme / hand haffuer en Lærdom / hand haffuer en Tunge / hand haffuer obenbarelſe / hand haffuer vdleggelſe / Lader det altſammen ſke til forbedring.

27. So jemand mit der Zungen redet / oder zween / oder auffs meiſte drey / eins vmbs ander / ſo lege es einer auß.

Der ſom nogen taler met Tungen / eller tho / eller paa det meſte tre / den ene effter den anden / da ſkal der en vdlegge det.

28. Iſt er aber nicht ein Außleger / ſo ſchweige er vnter der Gemeine / rede aber jhm ſelber vnd Gotte.

Men er hand icke en Vdleggere / da tie ſig i Menigheden / oc tale met ſig ſelff oc met Gud.

29 Die Weiſſager aber laſſet reden / zween oder drey / vnnd die andern laſſet richten.

Men lader Propheterne tale / tho eller tre / oc lader de andre døme.

30. So aber eine Offenbarung geſchicht einem andern der da ſitzet / ſo ſchweige der erſte.

Men faar en anden ſom der ſider en Obenbaring da ſkal den førſte tie.

31. Jr köndtet wol alle weiſſagen / einer nach dem andern / auff daß ſie alle lernen / vnd alle ermahnet werden.

I kunde vel alle Prophetere den ene effter den anden / Paa det de kunde alle lære / oc alle bliffue formanede.

Kapitola XIIII.

25. A tak tayně wěcy Srdce geho Budau zgeweny / a padna na twář ſwu / klaněti ſe bude Bohu / wyznáwage / že giſtě peſt Bůh w wás.

Y także ſkrytośći ſercá iego bywáią obiáwione / á ták vpadſzy ná oblicze da chwałe Bogu / opowiedáiąc że Bog w was ieſt prawdziwie.

26. Což tehdy geſt bratřij? když ſe ſcházyte / geden každý z wás Pijſeň má / aneb má včenij / aneb má zgewenij / aneb rozličnoſt yazykuow / aneb wykládanij řečij. Tyto wſſecky wěcy budtež mezy wámi k wzdělánj.

Coż tedy ieſt bracia? gdy ſie ſchodzicie káżdy z was ma pſalm / ma nauke / ma iezyk / ma obiáwienie / ma wykłádánie / wſzytko tedy niech bedzie ku zbudowániu.

27. Mluwijli pak někdo yazykem cyzým / ať geſt to ſkrze dwa aneb nawjce ſkrze tři / a to ať mluwij geden po druhém / a geden ať wykládá.

Chociaż kto iezykiem mowi / niech tho bedzie podwu / ábo náwiecey potrzech / á kthemu ieden po drugim / á ieden niechay wykłáda.

28. Pakli nenij wykladače / ať mlčij w Cýrkwij / ale ať mluwij ſám ſobě a Bohu.

A ieſliby wykłádácza nie było / niech milczy ten w zgromadzeniu ktory obcym iezykiem mowi / á niech mowi ſobie á Bogu.

29. Proročy pak / dwa neb třij ať mluwij / a ginij rozſuzugte.

Prorocy też niech mowią dwá ábo trzey / á inſzy niechay rozſądzáią.

30. Bylloliby pak giněmu zgeweno tu ſedijcýmu / prwnij mlč.

A ieſliby inſzemu ktory śiedzi było obiáwiono / pierwſzy niechay milczy

31. Neb můžete wſſyckni po gednom prorokowati / aby ſe wſſyckni včili / a wſſyckni ſe w dobrém těſſyte twrdili.

Bo możecie wſzyſcy po iednemu prorokowáć / áby ſie wſzyſcy vczyli / y wſzyſcy pocieſzeni byli.

X רוחא 22

יד

32 רוּחָתָא גֵּיר דַּנְבִיֵּא לַנְבִיֵּא מְשַׁתַּעְבְּדָא׃

E li ſpiriti de Profeti ſon ſoggetti à i Profeti.

33 מֶטוּל דַּאלָהָא לָא הֲוָא דְּשַׁגּוּשְׁיָא אֶלָּא דַּשְׁלָמָא אַיְךְ דַּבְכֻלְּהֵין עִדָּתָא דְּקַדִּישֵׁא׃

Imperoche Iddio non è Dio di confuſione, ma di pace, come ſi vede in tutte le Chieſe de Santi.

34 נְשַׁיכוּן בְּעִדָּתָא יֶהְוְיָן שַׁתִּיקָן לָא גֵּיר מַפַּס לְהֵין דִּימַלְּלָן אֶלָּא דְּנֶשְׁתַּעְבְּדָן אַיְכַנָּא דָאָף נָמוּסָא אָמַר׃

Le voſtre donne taccianſi ne le Chieſe: percioche non è conceſſo loro il parlare, ma deeno ſtar ſoggette, come ancor dice la Legge.

35 וְאֶן מֶדֶּם צָבְיָן דְּיָאלְפָן בְּבָתַּיְהֵין יְשַׁאלָן לְבַעְלַיְהֵין בְּהֶתְתָא הִי גֵּיר דִּנְשֵׁא בְּעִדְּתָא יְמַלְּלָן׃

E s'elle vogliono imparar qualche coſa, domandinne in caſa i lor proprij mariti, percioche è coſa diſconueniente à le donne il parlar ne la Chieſa.

36 אַו דַּלְמָא מֶנְּכוּן הוּ נֶפְקַת מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא אַו לְוָתְכוּן הוּ בַּלְחוּד מְטָת׃

La parola di Dio è ella vſcita da voi? è ella peruenuta à voi ſoli?

37 אֶן אֱנָשׁ הָוֵין מֶנְּכוּן סָבַר דַּנְבִיָּא הוּ אַו דְּרוּחָנָא הוּ יָדַע הָלֵין דְּכָתֵב אֶנָא לְכוּן דְּפוּקְדָּנָא אֶנּוּן דְּמָרַן׃

Se alcuno ſi penſa eſſer profeta, ò ſpirituale, riconoſca le coſe ch'io vi ſcriuo, ch'elle ſono comandamenti del Signore.

38 אֶן אֱנָשׁ הָוֵין לָא יָדַע לָא יָדַע׃

E ſe alcuno è ignorante, ſia ignorante.

39 טָבוּ הָכִיל אַחַי לְמִתְנַבָּיוּ וְלַמְמַלָּלוּ בְּלֶשָּׁנֵא לָא תֶּכְלוּן׃

Pertanto, fratelli, ſiate zelatori del profetare, e non proibite il parlar ne le lingue.

יד

32 וְרוּחוֹת הַנְּבִיאִים תִּכָּנַעְנָה תַּחַת הַנְּבִיאִים׃

Y los eſpiritus de los que prophetáren, ſujetenſe à los prophetas:

33 כִּי אֱלֹהֵינוּ אֵינֶנּוּ אֱלֹהֵי הַתְּלוּנָה כִּי אִם הַשָּׁלוֹם כְּמוֹ בְּכָל־קְהִלּוֹת הַקְּדוֹשִׁים׃

(Porque Dios no es Dios de diſſenſion, mas de paz) como en todas las Igleſias de los Sanctos.

34 נְשֵׁיכֶם תֶּחֱשׁוּ בִּקְהִלּוֹתֵיכֶם כִּי לֹא שָׁוֶה לָהֶם לְדַבֵּר כִּי־אִם לְהִכָּנֵעַ כְּמוֹ אָמְרָה הַתּוֹרָה׃

(Vueſtras) mugeres callen en las congregaciones: porque no les es permittido hablar ſi no que eſten ſujetas, como tambien la Ley dize.

35 וְאִם חֲפֵצוֹת לִלְמֹד בַּבַּיִת תִּשְׁאַלְנָה לְאִישֵׁיהֶן כִּי בֹשְׁנָה הִיא לְנָשִׁים לְדַבֵּר בְּקְהִלָּה׃

Y ſi quieren aprender alguna coſa, pregontẽ én caſa à ſus maridos: porque deshoneſta coſa es hablar las mugeres en la congregacion.

36 הֲמִמְּכֶם יָצָא דְבַר אֱלֹהִים אוֹ בָּכֶם לְבַדְּכֶם הִגִּיעַ׃

O hà ſalido de voſotros la palabra de Dios? ò à voſotros ſolos hà llegado?

37 וְאִם נִרְאָה לְאִישׁ כִּי־נָבִיא הוּא אוֹ־כִּי־בַעַל־הָרוּחַ יֵדַע אֶת־אֲשֶׁר כֹּתֵב אֲנִי לָכֶם כִּי מִצְוֹת אֲדֹנָי הֵנָּה׃

Si alguno, à ſu parecer, es Propheta, ò eſpiritual, reconozca loque hos eſcriuo, porque ſon mandamientos del Sennor.

38 וְאִם אִישׁ אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ לֹא יֵדָע׃

Mas el que fuere ignorante, ſerá ignorado.

39 לָכֵן אַחַי קַנְּאוּ לְהִתְנַבֵּא וּלְדַבֵּר בִּלְשׁוֹנוֹת אַל־תִּכְלָאוּ׃

Anſique, Hermanos, procurad de prophetizar: y no impidays el hablar lenguas.

ιδ.

32. Καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται.

Et les Eſprits des Prophetes ſont ſuiets aux Prophetes.

33. Οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

Car Dieu n'eſt point Dieu de confuſion, mais de paix, comme on voit en toutes les Egliſes des ſaincts.

34. Αἱ γυναῖκες ὑμῶν, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ᾽ ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει.

Que les femmes qui ſont entre vous ſe taiſent ès Egliſes: car il ne leur eſt point permis de parler, mais doiuent eſtre ſuiettes: comme auſſi dit la Loy.

35. Εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναιξὶν ἐν ἐκκλησίᾳ λαλεῖν.

Que ſi elles veulent apprendre quelque choſe, qu'elles interroguent leurs propres maris en la maiſon: car il eſt deshonneſte que les femmes parlent en l'Egliſe.

36. Ἢ ἀφ᾽ ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν;

La parole de Dieu eſt-elle procedee de vous? eſt-elle paruenue tant ſeulement à vous?

37. Εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικὸς, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι τοῦ κυρίου εἰσὶν ἐντολαί.

Si quelcun cuide eſtre Prophete, ou ſpirituel, qu'il recognoiſſe que les choſes que ie vous eſcri ſont commandemens du Seigneur.

38. Εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.

Et ſi quelcun eſt ignorant, qu'il ſoit ignorant.

39. Ὥστε ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.

Pourtant, freres, ſoyez conuoiteux de prophetizer & n'empeſchez point de parler langages.

CAP. XIIII.

32. Et ſpiritus prophetarum, prophetis ſubiecti ſunt.

And the ſpirits of the Prophets are ſubiect to the Prophets.

33. Non enim eſt diſſenſionis Deus, ſed pacis: ſicut & in omnibus eccleſiis ſanctorum doceo

For God is not the authour of confuſion/but of peace/ as we ſee in all the Churches of the Saintes.

34. Mulieres in eccleſiis taceant, non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit.

Let your women keepe ſilence in the Churches: for it is not permitted vnto them to ſpeake; but they ought to bee ſubiect/as alſo the Law ſayeth.

35. Si quid autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent. Turpe eſt enim mulieri loqui in eccleſia.

And if they will learne any thing/ let them aſke their huſbandes at home: for it is a ſhame for women to ſpeake in the Church.

36. An à vobis verbum Dei proceſſit? aut in vos ſolos pervênit?

Came the worde of God out from you? either came it vnto you onely?

37. Si quis videtur propheta eſſe, aut ſpiritualis cognoſcat quæ ſcribo vobis, quia Domini ſunt mandata,

If any man thinke him ſelfe to be a Prophete/or ſpirituall/ let him acknowledge/that the things / that I write vnto you/are the commaundements of the Lord.

38. Si quis autem ignorat, ignorabitur.

And if any man be ignorant/ let him bee ignorant.

39. Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere.

Wherefore/brethren/ couet to propheſie/and forbid not to ſpeake languages.

Das XIIII. Capitel.

32. Vnd die Geiſter der Propheten ſind den Propheten vnterthan.

Oc Propheternis Aander ere Propheterne vnderdanige.

33. Denn Gott iſt nicht ein Gott der vnordnung/ ſondern des Friedes/ wie in allen Gemeinen der Heiligen.

Thi Gud er icke wſkickeligheds Gud/ men Fredens/ lige ſom i alle Helligens Menighede.

34. Euere Weiber laſſet ſchweigen vnter der Gemeine/ denn es ſoll jhnen nicht zugelaſſen werden/ daß ſie predigen/ ſondern vnterthan ſein/ Wie auch das Geſetz ſagt.

Lader eders Quinder tie i Menigheden/ Thi det ſkal icke tilſtedis dem/ at de ſkulle tale/ men vere vnderdanige/ Lige ſom Lowen oc ſiger.

35. Wöllen ſie aber etwas lernen/ ſo laſſet ſie daheim jhre Månner fragen. Es ſtehet den Weibern übel an/ vnter der Gemeine predigen.

Men ville de lære noget/ da lader dem ſporie deris Mend at hiemme. Det lader Quinder ilde/ at tale iblant Menigheden.

36. Oder iſt das Wort Gottes von euch außkommen? Oder iſts allein zu euch kommen?

Eller er Guds ord vdkommet fra eder? Eller er det aleniſte kommet til eder?

37. So ſich iemand leſſet düncken/ er ſey ein Prophet oder Geiſtlich/ der erkenne/ was ich euch ſchreibe/ denn es ſind des HERREN Gebott.

Der ſom nogen lader ſig tycke/ ad hand er en Prophete/ eller aandelig/ hand giffue act paa det/ ſom ieg ſcriffuer til eder/ Thi det er HERRENS bud.

38. Iſt aber iemand vnwiſſend/ der ſey vnwiſſend.

Men er nogen vanuittig/ hand bliffue vanittig.

39. Darumb lieben Brüder/ fleiſſiget euch des weiſſagens/ vnd wehret nicht mit Zungen zu reden.

Der faare/ kære Brødre/ verer flittige til Prophecie/ oc forbiuder icke at tale met Tunger.

Kapitola XIIII.

32. Wſſak duch Prorocký/ Prorokům gt poddán.

A duchowie Prorokow ſą poddáni Prorokom.

33. Nebt nenij Bůh růžnice/ ale pokoge: yakož yá we wſſech Cýrkwijch ſwatých včijm.

Abowiemći Bog nie ieſt Bogiem zámieſzánia/ ále pokoiu/ iáko we wſzytkich zborzech świetych.

34. Zeny waſſe w Cýrkwi ať mlčij/ neb ſe gim nedopauſſtij mluwiti/ ale aby poddány byly/ yakož y Zákon tak včij.

Niewiáſty wáſze niech milczą wezborzech/ ábowiemći mowić im nie ieſt dopuſzczono/ ále im roſkazano áby poddane były iáko y zakon mowi.

35. Pakli ſe chtij čemu naučiti/ nechť ſe doma mužuow ſwých ptagij. Nebť geſt mrzká wěc Ženě/ mluwiti w Cýrkwi.

A ieſli ſie czego náuczyć chcą/ niech domá ſwych mężow pytáią/ ábowiemći nieprzyſtoyna rzecż ieſt niewiáſtám w zgromádzeniu mowić.

36. Zdaliž geſt od wás Slowo Božij poſſlo? anebo/ zdali geſt k ſamým wám přiſſlo?

Izali od wás wyſzło słowo Boże? Izali ku wam tylko przyſzło?

37. Zdáli ſe ſobě kdo býti Prorokem/ nebo duchownijm/ poznay toto což pijiſſy wám/ že gſau Božij Přikázanij.

Ieſliże kto zda ſię być Prorokiem/ ábo duchownym/ niech vzna ty rzeczy ktore wam piſze być Páńſkim roſkazániem.

38. Pakli kdo newij/ nebude wěděn.

A ieſli ktho nie wie/ niechay nie wie.

39. Protož Bratřij o to pečtě mégte/ abyſſte Prorokowali/ a yazyky cyzými mluwiti nebraňte.

A tákże bráćia żądayćie tego ábyśćie prorokowáli/ á iężyki mowić nie zábrániayćie.

יד

40 כֻּלְמֶדֶם דֵּין בְּאֶסְכֵּמָא וַבְטֶכְסָא נֶהוֵא׃

Facciansi tutte le coſe conuenientemente, e con ordine.

טו

1 מַוְדַע אֶנָא לְכוֹן דֵּין אַחַי אֶונְגֶּלְיוֹן דְּסַבַּרְתְּכוֹן וְקַבֶּלְתּוּהִי וְקַמְתּוּן בֵּהּ׃

Or' io vi auuiſo, fratelli, de l'Euangelio, che io v'ho annuntiato, e che voi hauete riceuuto: e nel quale ſtate.

2 וּבֵהּ הָאִין אַנְתּוּן מֵאִידָא מֶלְּתָא סַבַּרְתְּכוֹן עָהְדִין אַנְתּוּן אֶן לָא הֲוָא ס סְרִיקָאִית הַימֶנְתּוּן׃

E per ilqual voi ſete ſaluati, ſe voi ritenete in che modo io ve l'annuntiai: ſe gia voi non hauete creduto in vano.

3 אַשְׁלְמֶת לְכוֹן גֵּיר מֶן לוּקְדַם אַיךְ מֶדֶם דְּקַבְּלֶת דַּמְשִׁיחָא מִית עַל אַפַּי חַטְהַין אַיכַּנָא דַּכְתִיב׃

Percioche auanti à tutte le coſe io vi detti quello che ancor io haueuo riceuuto, cioè che Chriſto morì per li noſtri peccati, ſecondo le Scritture.

4 וְדְאֶתְקַבַּר וְקָם לַתְלָתָא יַוְמִין אַיךְ דַּכְתִיב׃

E che fu ſepolto: e che riſuſcitò il terzo giorno, ſecondo le Scritture.

5 וְאֶתְחְזִי לְכֵאפָא ו וּבָתְרֵה לַתְרֵעְסַר׃

E ch'egli apparue à Cefa, e poi à i dodici.

6 וּבָתַר כֵּן אֶתְחְזִי לְיַתִּיר מֶן חַמֵשׁ מָאָא אַחִין אַכְחֲדָא דְּסַגִּיאֵא מֶנְּהוֹן קָיְמִין אֶנּוּן עַד מָא לְהָשָׁא וּמֶנְּהוֹן דְּמִכוּ׃

E poi apparue à piu di cinquecento fratelli inſiememente, de quali i piu ſon viui inſino al preſente, & alcuni ne ſono addormiti.

יד

40 וְכָל־דְּבָרִים כַּהֹגֶן וְכַסֵּדֶר יְהִיוּ׃

Empero todo ſe haga (entre voſottos) decentemente, y con orden.

טו

1 וּמוֹדִיעַ אָנֹכִי לָכֶם אַחַי אֶת־הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתִּיהָ אֶתְכֶם וַאֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם וַאֲשֶׁר בָּהּ עוֹמְדִים אַתֶּם׃

EMpero declarohos, Hermanos, el Euangelio que hos hê predicado, elqual tambien recebiſtes, en el qual tambien perſeuerays:

2 בַּאֲשֶׁר גַּם תִּוָּשְׁעוּן בְּמָה־דָּבָר בִּשַּׂרְתִּי אֶתְכֶם אִם תֹּאחֲזוּ מִלְּבַד אִם לַשָּׁוְא הֶאֱמַנְתֶּם׃

Por elqual anſi miſmo, ſi reteneys la palabra que hos hé predicado, ſoys ſaluos, ſi no aueys creydo en vano.

3 כִּי נָתַתִּי לָכֶם בָּרִאשׁוֹנָה אֶת־אֲשֶׁר לָקַחְתִּי כִּי־הַמָּשִׁיחַ מֵת עַל־חַטֹּאתֵינוּ כַּכְּתָבִים׃

Porque primeramente hos hé enſennado loque anſi miſmo yo aprendi, es à ſaber, Que el Chriſto fue muerto por nueſtros pecados, conforme à las Eſcripturas:

4 וְכִי־נִקְבַּר וְכִי־קָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כַּכְּתָבִים׃

Y que fué ſepultado, y Que reſuscitó àl tercero dia, conforme à las Eſcripturas.

5 וְכִי־נִרְאָה לְכֵיפָה וְאַחֲרֵי־כֵן לִשְׁנֵים עָשָׂר׃

Y que apparecío à Cephas: y deſpues deeſto à los doze.

6 וּמֵאַחֲרֵי־כֵן נִרְאָה לְאַחִים יוֹתֵר מֵחֲמֵשׁ מֵאוֹת כְּאֶחָד אֲשֶׁר מֵהֶם רַבִּים מְעוֹדְדִים עַד עַתָּה וַאֲנָשִׁים מֵהֶם יָשְׁנוּ׃

Deſpues apparecío à mas de quinientos hermanos juntos de los quales muchos biuen aun, y otros ſon muertos.

ιδ.

40. Πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

Que toutes choſes ſe facent honneſtement & par ordre.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

ΓΝωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε.

Or ie vous aduiſe, freres, touchant l'Euangile que ie vous ai annõce, & que vous auez receu, & auquel vous-vous tenez fermes:

2. Δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε.

Et par lequel vous eſtes auſſi ſauués, ſi vous retenez en quelle maniere ie le vous ai annoncé: ſi ce n'eſt que vous ayez creu en vain.

3. Παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς.

Car auant toutes choſes, ie vous ai baillé ce que i'auoy auſſi receu, aſſauoir que Chriſt eſt mort pour nos pechés, ſelon les Eſcritures:

4. Καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς γραφάς.

Et qu'il a eſté enſeueli, & qu'il eſt reſſuſcité le troiſieme iour, ſelon les Eſcritures

5. Καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα.

Et qu'il a eſté veu de Cephas, & puis des douze.

6. Ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν.

Depuis il a eſté veu de plus de cinq cens freres à vne fois, deſquels pluſieurs ſont viuans iuſqu'à preſent, & quelques vns dorment.

CAP. XIIII.

40. Omnia autem honeſtè, & ſecundum ordinem fiant in vobis.

Let all thinges be done honeſtly/ and by order.

CAP. XV.

NOtum autem vobis facio, fratres, Evangeliũ quod prædicavi vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis.

Moreouer/ brethren/ I declare vnto you the Goſpell/ which I preached vnto you/ which ye haue alſo receyued/ and wherein ye continue.

2. Per quod & ſalvamini, qua ratione prædicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra crediditis.

And whereby ye are ſaued/ if ye keepe in memorie / after what maner I preached it vnto you/ except yee haue beleeued in vaine.

3. Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum ſcripturas.

For firſt of all/ I deliuered vnto you that which I receyued / how that Chriſt dyed for our ſinnes / according to the Scriptures.

4. Et quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, ſecundum ſcripturas.

And that he was buryed/ and that hee aroſe the thirde daye / according to the Scriptures.

5. Et quia viſus eſt Cephæ: & poſt hoc undecim.

And that hee was ſeene of Cephas/ then of the twelue.

6. Deinde viſus eſt plus quam quingentis fratribus ſimul: ex quibus multi manent uſque adhuc, quidam autem dormierunt.

After that/ hee was ſeene of mo then fiue hundreth brethren at once: whereof many remaine vnto this preſent / and ſome alſo are a ſleepe.

Das XIIII. Capitel.

40. Laſſets alles ehrlich vnd ordentlich zugehen.

Lader alting gaa erlige oc ſkickelige til.

Das XV. Capitel.

JCh erinnere euch aber lieben Brůder / des Evangelii / das ich euch verkůndiget habe / welches jhr angenommen habet / in welchem jhr auch ſtehet.

JEg giffuer eder oc til kende / kære Brødre / det Euangelium / ſom ieg kundgiorde eder / Huilcket i oc anammede / vdi huilcket i oc ſtaa.

2. Durch welches jr auch ſelig werdet / Welcher geſtalt ich es euch verkůndiget habe / ſo jrs behalten habt / Es were denn daß jrs vmb ſonſt geglaubet hettet.

Formedelſt huilcket i oc bliffue ſalige / J huad maade ieg forkyndede eder det / der ſom i det behulde / Vden ſaa er / at i trode det forgeffuis.

3. Denn ich habe euch zu vorderſt gegeben / welches ich auch empfangen habe / Daß Chriſtus geſtorben ſey fůr vnſere ſůnde / nach der Schrifft.

Thi ieg gaff eder i det førſte / det ſom ieg anammede / At Chriſtus er død / for vore Synder / effter Scrifften.

4. Vnnd daß er begraben ſey / vnd daß er aufferſtanden ſey am dritten tage / nach der Schrifft.

Oc at hand bleff begraffuen / Oc at hand opſtod tredie dag effter Scrifften.

5. Vnnd daß er geſehen worden iſt von Cephas / Darnach von den Zwölffen.

Oc at hand bleff ſeet aff Cephas / Der effter aff de Tolff.

6. Darnach iſt er geſehen worden von mehr denn fůnff hundert Brůdern auff ein mal / der noch vil leben / etliche aber ſind entſchlaffen.

Der effter bleff hand ſeet aff mere end fem hundrede Brødre paa en gong / aff huilcke der end nu mange leffue / men nogle hen ſoffuede.

Kapitola XIIII.

40. Wſſecko poctiwě a podlě řadu ať ſe děge mezy wámi.

A wſzytki rzeczy niechay będą vczćiwie y porządnie ſpráwowáne.

Kapitola XV.

PŘiwozugi wám pak k pamětí bratřij Ewangelium Swaté / kteréž gſem zwěſtowal wám / které gſte y přijali / w němž ſtogijte.

AOto bráćia oznáymuie wam Ewanielia / kthoram wam przepowiedział / ktorąśćie też przyięli / y w ktorey też ſtoicie.

2. Skrze kteréž y ſpaſenj budete / kterak kázal ſem wám / pamatugeteli / gedině leč gſte nadarmo vwěřili.

Przez ktorą też záchowáni ieſteśćie / ieſli pámietaćie ktorym ſpoſobem przepowiedziałem wam / wyiąwſzy byśćie prożno vwierzyli.

3. Wydal gſem zagiſté wám nayprwé to což gſem y wzal / že Kryſtus vmřel za hřijchy naſſe / wedlé pijſem.

Abowiem naprzod podałem wam com też ſam wziął / tho ieſt / że Kryſthus vmárł zá grzechy náſze / według piſmá.

4. A že geſt pochowán / a že wſtal z mrtwých třetijho dne / wedlé Pijſem.

Ktemu że ieſt pogrzebion / że thez wzbudzon ieſt trzeciego dniá według piſmá.

5. A že widijn geſt od Petra a potom od Gedenácti.

Y był widziań od Cefáſá / potym od onych dwunaśćie.

6. Potom pak widijn geſt wijce nežli od pěti Set Bratřij ſpolu / z nichžto mnozý gſau žiwi geſſtě až do dneſſnijho dne: a někteřij giž zemřeli.

Zátym widziány ieſt więcey niż od piąci ſet bráciey záraz / z ktorych wiele ich trwa áż do tego czáſu / á niektorzy też záſnęli.

טו

7 וּמֶן בָּתַר הָלֶין אֶתְחְזִי לְיַעקוּב וּבָתְרֵה לַשְׁלִיחֵא כֻּלְּהוּן ׃

Di poi apparue à Iacopo, poi à tutti gli Apoſtoli.

8 לְחַרְתָּא דֵּין דְּכֻלְּהוּן אֵיךְ דַּלְיַחְשָׁא אֶתְחְזִי אַף לִי ׃

E doppo tutti apparue ancor à me, come ad vno abortiuo.

9 אֶנָא אֶנָא זְעוּרְהוּן דַּשְׁלִיחֵא וְלָא שָׁוֵא אֶנָא דְּאֶתְקְרֵא שְׁלִיחָא מֶטוּל דִּרְדֶפֶת עִדְּתֵהּ דַּאלָהָא ׃

Perche io ſono il minimo de gli Apoſtoli, ilqual non ſon degno d'eſſer chiamato Apoſtolo, percioche io ho perſeguitato la Chieſa di Dio.

10 בְּטַיְבוּתֵהּ דֵּין דַּאלָהָא אִיתַי מֶדֶּם דְּאִיתַי וט וְטַיְבוּתֵהּ דְּבִי לָא הֲוָת סְרִיקָא אֶלָּא יַתִּיר מֶן כֻּלְּהוּן לְאִיתְלָא אֶנָא אֶלָּא טַיְבוּתֵהּ דְּעַמִּי ׃

Ma per la gratia di Dio ſon quel ch'io ſono: e la gratia ſua verſo di me non è ſtata vana: anzi io mi ſono affaticato molto piu che tutti loro: non io gia, ma la gratia di Dio che è con meco.

11 אֶן אֶנָא הָכִיל וְאֶן הֶנּוּן הָכַנָּא מַכְרְזִינַן וְהָכַנָּא הַיְמֶנְתּוּן ׃

O ſia dunque io, ò ſiano quelli, coſi predichiamo, e coſi hauete voi creduto.

12 אֶן דֵּין מְשִׁיחָא מֶתְכְּרֶז דְּקָם מֶן בֵּית מִיתֵא אֵיכַנָּא אִית בְּכוּן אֱנָשָׁא דְּאָמְרִין דְּלַיִת חַיָּת מִיתֵא ׃

Hor ſe ſi predica che Chriſto è riſuſcitato da morte, come dicono alcuni tra voi, che la reſurrettion de morti non è?

13 וְאֶן חַיָּת מִיתֵא לַיִת אַף לָא מְשִׁיחָא קָם ׃

Ma ſe la reſurrettion de morti non è, ne Chriſto ancora è riſuſcitato.

14 וְאֶן מְשִׁיחָא לָא קָם סְרִיקָא הִי כָּרוּזוּתַן סְרִיקָא וְאַף הַיְמָנוּתְכוּן ׃

E ſe Chriſto non è riſuſcitato, vana è dunque la noſtra predicatione, e vana è ancor la voſtra fede.

טו

7 וְאַחַר נִרְאָה לְיַעֲקֹב אַחַר לַשְּׁלִיחִים כֻּלָּם ׃

Deſpues appareció à Iacobo: deſpues à todos los Apoſtoles.

8 וְאַחֲרֵי־כֻלָּם כְּמוֹ לַנֵּפֶל נִרְאָה גַּם אֵלָי ׃

Y à la poſtre de todos, como à abortiuo, me appareció à mi:

9 וַאֲנִי הוּא קָטוֹן מִכָּל־הַשְּׁלִיחִים וְקָטֹנְתִּי לְהִקָּרֵא שָׁלִיחַ עַל־כִּי רָדַפְתִּי אֶת־קְהַל אֱלֹהִים ׃

Porque yo ſoy el mas pequenno de los Apoſtoles, que no ſoy digno de ſer llamado Apoſtol, porque perſegui la Igleſia de Dios.

10 אַךְ בִּתְחִנַּת אֱלֹהִים אֱנִי הוֹוֶה אֲשֶׁר אֲנִי הוּא וּתְחִנָּתוֹ לֹא וְיָתָה בִּי רֵיקָה כִּי אִם יוֹתֵר מִכֻּלָּם יָגַעְתִּי אַךְ לֹא אֲנִי כִּי אִם תְּחִנַּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר אִתִּי ׃

Empero por la gracia de Dios ſoy lo que ſoy: Y ſu gracia no ha ſido en vano para conmigo antes he trabajado mas que todos ellos: pero no yo ſi no la gracia de Dios que fue conmigo.

11 וְאִם אֲנִי אוֹ הָאֵלֶּה כֵּן מְבַשְּׂרִים אֲנַחְנוּ וְכָכָה הֶאֱמַנְתֶּם ׃

Porque, ó ſea yo, ó ſean ellos, anſi predicamos, y anſi aueys creydo.

12 וְאִם הַמָּשִׁיחַ מְבֻשָּׂר כִּי קָם מִמֵּתִים אֵיכָכָה יֹאמְרוּ אֲנָשִׁים בָּכֶם כִּי־אֵינֶנָּה תְּקוּמַת הַמֵּתִים ׃

Y ſi el Chriſto es predicado auer reſuscitado de los muertos, como dizen algunos entre voſotros, que no ay reſurrecion de muertos.

13 וְאִם תְּקוּמַת הַמֵּתִים אֵינֶנָּה גַּם הַמָּשִׁיחַ לֹא קָם ׃

Porque ſi no ay reſurrecion de muertos el Chriſto tampoco reſuſcitó.

14 וְאִם הַמָּשִׁיחַ לֹא קָם וְשָׁוְא הִיא בְשׂוֹרָתֵנוּ וְשָׁוְא אֱמוּנָתֵנוּ ׃

Y ſi el Chriſto no reſuſcitó, vana luego es nueſtra predicacion. vana es tambien vueſtra fe.

ιε'.

7. Ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν.

Depuis il a eſté veu de Iaques, & puis de tous les Apoſtres.

8. Ἔσχατον δὲ πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί.

Et apres tous, il a eſté auſſi veu de moi, comme d'vn auorton.

9. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.

Car ie ſuis le moindre des Apoſtres' qui ne ſuis pas digne d'eſtre appelé Apoſtre, d'autant que i'ai perſecuté l'Egliſe de Dieu.

10. Χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ, οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.

Mais par la grace de Dieu ie ſuis ce que ie ſuis: & ſa grace qui eſt enuers moi n'a point eſté vaine: ains i'ai trauaillé beaucoup plus qu'eux tous: toutesfois non point moi, mais la grace de Dieu qui eſt auec moi.

11. Εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.

Soit donc moi, ſoit eux, nous preſchons ainſi, & ainſi l'auez-vous creu.

12. Εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστι;

Or ſi on preſche que Chriſt eſt reſſuſcité des morts, cõment diſent quelques vns d'entre vous, qu'il n'y a point de reſurrection des morts?

13. Εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

Car s'il n'y a point de reſurrection dés morts, Chriſt auſſi n'eſt point reſſuſcité.

14. Εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν.

Et ſi Chriſt n'eſt point reſſuſcité, noſtre predication donc eſt vaine, & voſtre foy auſſi eſt vaine.

CAP. XV.

7. Deinde viſus eſt Iacobo, deinde Apoſtolis omnibus.

After that/he was ſeene of James: then of all the Apoſtles.

8. Noviſſimè autem omnium tanquam abortivo, viſus eſt mihi.

And laſt of all he was ſeene alſo of me as of one / borne out of due time.

9. Ego enim ſum minimus Apoſtolorum: qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum eccleſiam Dei.

For I am the leaſt of the Apoſtles/ which am not meete to bee called an Apoſtle/ becauſe I perſecuted the Church of God.

10. Gratia autem Dei ſum id quòd ſum: & gratia eius in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, ſed gratia Dei mecum.

But by the grace of God/I am that I am: and his grace which is in me/ was not in vaine: but I laboured more abundantly then they all: yet not I/ but the grace of God which is with me.

11. Sive enim ego, ſive illi: ſic prædicamus, & ſic credidiſtis.

Wherefore whether it were I/or they/ ſo we preach/and ſo haue ye beleeued.

12. Si autem Chriſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt?

Now if it be preached/that Chriſt is riſen from the dead / how ſay ſume among you/that there is no reſurrection of the dead?

13. Si autem reſurrectio mortuorum non eſt: neque Chriſtus reſurrexit.

For if there be no reſurrection of the dead/then is Chriſt not riſen.

14. Si autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra.

And if Chriſt bee not riſen / then is our preeching vaine / and your fayth is alſo vaine.

Das XV. Capitel.

7. Darnach iſt er geſehen worden von Jacobo/ Darnach von allen Apoſteln.

Der effter bleff hand ſeet aff Jacobo / der effter aff alle Apoſtler.

8. Am letzten nach allen/ iſt er auch von mir/ als einer vnzeitigen Geburt/ geſehen worden.

Paa det ſiſte effter dem alle / er hand oc ſeet aff mig/ ſom aff en wtidig Fødzel.

9. Denn ich bin der geringſte vnter den Apoſteln / als der ich nicht werth bin / daß ich ein Apoſtel heiſſe / darumb daß ich die Gemeine Gottes verfolget habe.

Thi ieg er den ringſte iblant Apoſtlerne / ieg ſom er icke verdig at kaldis en Apoſtel/Fordi at ieg forfulde Guds Menighed.

10. Aber von Gottes gnaden bin ich/ das ich bin / vnnd ſeine gnade an mir/ iſt nicht vergeblich geweſen / ſondern ich habe vil mehr gearbeitet / denn iemand vnter jnen allen/ Nicht aber ich/ ſondern Gottes gnade/ die mit mir iſt.

Men aff Guds naade er ieg/ det ſom ieg er/oc hans naade i mig / haffuer icke veret forgeffuis / Men ieg arbeyede meget mere end alle de andre / Dog icke ieg/ men Guds naade / ſom er i mig.

11. Es ſey nun ich oder jene/ alſo predigen wir / vnd alſo habt jhr geglaubet.

Huad heller det er nu ieg eller de/ ſaa predicke wi/ oc i trode ſaa.

12. So aber Chriſtus geprediget wirdt / daß er ſey von den Toden aufferſtanden / Wie ſagen denn etliche vnter euch/ die Aufferſtehung der Todten ſey nichts?

Effterdi at Chriſtus predickis / at hand opſtod fra de Døde huorledis ſige da nogle iblant eder / At de Dødis Opſtandelſe er inted?

13. Iſt aber die Aufferſtehung der Todten nichts / ſo iſt auch Chriſtus nicht aufferſtanden.

Er nu Dødis Opſtandelſe inted / da opſtod oc icke Chriſtus.

14. Iſt aber Chriſtus nicht aufferſtanden / ſo iſt vnſer Predig vergeblich/ ſo iſt auch euer glaube vergeblich.

Men opſtod icke Chriſtus / Da er vor predicken forgeffuis / Saa er oc eders Tro forgeffuis.

Kapitola XV.

7. Potom pak widijn gk od Jakuba/a potom od wſſech Apoſſtolůw.

Pothym ieſt widziany od Jakuba/ potym od wßyſtkich Apoſtolow.

8. Naypoſlèze pak ze wſſech/ yakožto Nedochůdčeti okázal ſe y mně.

Ná oſtátek po wßyſtkich vkazal ſie thež y mnie iákoby poronionemu plodowi.

9. Já zagiſté gſem naymenſſý z Apoſſtolůw / kterýž negſem hoden ſlauti Apoſſtolem/ proto/ že ſem ſe protiwil Cyrkwi Božij.

Bom ci ia ieſt naymnieyßy z Apoſtolow kthorym nie ieſt godzien ábych byl názywan Apoſtolem/ iżem przeſladowal Kośćiol Boży.

10. Ale miloſtij Božij/ gſem to což gſem: a miloſt geho (kteráž mi dána) we mně daremná nebyla/ Ale wjce gſem nad giné wſſecky pracowal/ wſſak ne ſám yá/ ale miloſt Božij kteráž byla ſemnau.

Ale z láſki Bożey ieſtem thym/ cżymem ieſt/ á láſká iego przećiwko mnie prożna ſie nie ſtála / álem wiecey prácowal niżli oni wßyſcy/ wßákże nie ia / ále láſká Boża ktora ieſt zemna.

11. Protož budto že yá/ budto ginj Apoſſtolé/ tak gſme kázali a tak gſte vwěřili.

Nie tedy y oni / thák przepowiedamy/ y tákeśćie vwierzyli.

12. Poněwádž pak káže ſe/ že Kryſtus z Mrtwých vſtal/ y kterak někteřij prawij mezy wámi/ že wzkřijſſenij z Mrtwých nenij?

A ieſliże Kryſthus przepowiedan bywa/ iż zmartwych wzbudzon ieſt / Jákoż mowia niektorzy miedzy wámi/ że zmartwych wſtánia niemáß?

13. A geſtliže wzkřijſſenij z mrtwých nenij/ aniž gk geſt Kryſtus z mrtwých wſtal.

Abowiem ieſli zmártwych wſthánia niemáß tedyć áni Kryſtus ieſth wzbudzon.

14. A new ſtalli gk Kryſtus z mrtwých/ daremnéť gk tehda Kázanij naſſe/ daremnáť geſt y wijra waſſe.

A ieſlie Kryſthus nie ieſth wzbudzon: iśćie ieſt prożne náße przepowiádánie / prożna też y wiárá wáßá.

טו

15 וּמֶשְׁתַּכְּחִין חָנַן דֵּין אַף סָהֲדֵא דַּגָּלֵא דַּאלָהָא דַּאסְהֶדְן עַל אֱלָהָא דַּאקִים לַמְשִׁיחָא כַּד לָא אָקִים׃

E ſiamo ancor trouati falſi teſtimonij di Dio: conciosſia che noi habbiam teſtificato di Dio, ch'egli ha riſuſcitato Chriſto, ilquale ei non ha riſuſcitato, ſe coſi è che i morti non riſuſcitino.

16 אֶן מַיְתֵא גֵּיר לָא קָיְמִין אַף לָא מְשִׁיחָא קָם׃

Imperoche ſe i morti non riſuſcitano. ne Chriſto ancora è riſuſcitato.

17 וְאֶן מְשִׁיחָא לָא קָם בַּטְלָא הִי הַיְמָנוּתְכוֹן וְעַדְכִיל בְּחַטָהַיְכוֹן אַנְתּוּן׃

E ſe Chriſto non è riſuſcitato, la voſtra fede è vana: voi ſete ancor ne voſtri peccati.

18 וְכַבַר אַף אִילֵין דַּדְמֶכוּ בַּמְשִׁיחָא אֶבַדוּ לְהוֹן׃

Adunque ancor quelli che ſi ſono addormiti in Chriſto ſon periti.

19 וְאֶן בְּהָלֵין הוּ חַיֵּא בַּלְחוּד מְסַבְּרִינַן בַּמְשִׁיחָא דְּוָיֵנַן הוּ מֶן כֻּלְּהוֹן בְּנַי ב נָשָׁא׃

Se noi habbiamo ſperanza in Chriſto ſolamente in queſta vita, noi ſiamo i piu miſeri di tutti gli huomini.

20 הָשָׁא דֵּין מְשִׁיחָא קָם מֶן בֵּית מִיתֵא וַהֲוָא רֵישִׁיתָא דַּדְמָכֵא׃

Ma hora Chriſto è riſuſcitato da i morti, & è ſtato le primitie di quelli che ſi ſono addormiti.

21 וְאַיְכַנָא דַּבְיַד בַּר נָשָׁא הֲוָא מַוְתָא הָכַנָא אַף בְּיַד בַּר נָשָׁא הָוְיָא חַיָּת מִיתֵא׃

Perche poi che per vn huomo è la morte, ancor per vn huome è la reſurrettion de morti.

טו

15 וְנִמְצָא עֵדֵי שִׁקְרֵי אֱלֹהִים כִּי־הֵעִידְנוּ עַל־אֱלֹהִים כִּי הֵקִים אֶת־הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לֹא הֱקִימֵנוּ אִם לֹא בֶּאֱמֶת יָקוּמוּ הַמֵּתִים׃

Item, ſomos hallados falſos teſtigos de Dios: porque auemos teſtificado de Dios, que el aya leuantado àl Chriſto: alqual empero no leuantó, ſi los muertos no reſuſcitan.

16 וְאִם הַמֵּתִים לֹא יָקוּמוּ גַּם הַמָּשִׁיחַ לֹא קָם׃

Porque ſi los muertos no reſuſcitan, tampoco el Chriſto reſuſcitò.

17 וְאִם הַמָּשִׁיחַ לֹא קָם שָׁוְא הִיא אֱמוּנַתְכֶם וְעוֹדְכֶם בְּחַטֹּאתֵיכֶם׃

Y ſi el Chriſto no reſuſcitó, vueſtra fe es vana Y aun hos eſtays en vueſtros peccados.

18 לָכֵן גַּם כֻּלָּם אֲשֶׁר יְשֵׁנוּ בַּמָּשִׁיחַ אָבָדוּ׃

Item, y losque durmieron en el Chriſto, ſon perdidos.

19 וְאִם בְּחַיָּה הַזֹּאת לְבַדֵּנוּ מְשַׂבְּרִים אֲנַחְנוּ בַּמָּשִׁיחַ אָז עֲנִיִּים אֲנַחְנוּ מִכָּל בְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

Si en eſta vida ſolamente eſperamos en el Chriſto, los mas miſerables ſomos de todos los hombres.

20 וּמֵעַתָּה קָם הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים וַיְהִי־רֵאשִׁית הַיְשֵׁנִים׃

Mas aora, el Chriſto ha reſuſcitado de los muertos. primicias de losque durmieron (es hecho.)

21 כִּי כַּאֲשֶׁר בָּאָדָם הַמָּוֶת כֵּן־בָּאָדָם תְּקוּמַת הַמֵּתִים׃

Porque porquanto la muerte entró por vn hombre, tambien por vn hombre, la reſurrecion de los muertos.

ιε'.

15. Εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν χριστόν· ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.

Et meſmement nous ſommes troués faux teſmoins de Dieu: car nous auons porte teſmoignage de par Dieu, qu'il a reſſuſcité Chriſt, lequel il n'a point reſſuſcité, voire ſi les morts ne reſſuſcitent point.

16. Εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

Car ſi les morts ne reſſuſcitẽt point, Chriſt auſſi n'eſt point reſſuſcité.

17. Εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

Et ſi Chriſt n'eſt point reſſuſcité, voſtre foy eſt vaine, vous eſtes encores en vos pechés.

18. Ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο.

Ceux donc auſſi qui dorment en Chriſt ſont peris.

19. Εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.

Si nous auons eſperance en Chriſt en ceſte vie ſeulement, nous ſommes les plus miſerables de tous les hommes.

20. Νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο.

Or maintenant Chriſt eſt reſſuſcité des morts, & a eſté fait les premices des dormans.

21. Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.

Car depuis que la mort eſt par vn homme auſſi la reſurrection des morts eſt par vn homme.

CAP. XV.

15. Invenimur autem & falſi teſtes Dei: quoniam teſtimonium diximus adverſus Deum, quod ſuſcitavit Chriſtum, quem non ſuſcitavit, ſi mortui non reſurgunt.

And we are found alſo falſe witneſſes of God: for we haue teſtified of God/ that he hath raiſed vp Chriſt: whome he hath not raiſed vp / if ſo be the dead be not raiſed

16. Nam ſi mortui non reſurgunt, neque Chriſtus reſurrexit.

For if the dead be not raiſed/then is Chriſt not raiſed.

17. Quod ſi Chriſtus non reſurrexit: vana eſt fides veſtra, adhuc enim eſtis in peccatis veſtris.

And if Chriſt be not raiſed / your fayth is vaine: ye are yet in your ſinnes.

18. Ergo & qui dormierunt in Chriſto, perierunt.

And ſo they which are a ſleepe in Chriſt/are periſhed.

19. Si in hac vita tantùm, in Chriſto ſperantes ſumus: miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.

If in this life onely/wee haue hope in Chriſt/we are of all men the moſt miſerable.

20. Nunc autem Chriſtus reſurrexit à mortuis, primitiæ dormientium.

But now is Chriſt riſen from the dead / & was made the firſt fruites of them that ſlept.

21. Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum.

For ſince by man came death / by man came alſo the reſurrection of the dead.

Das XV. Capitel.

15. Wir würden auch erfunden falſche Zeugen Gottes / daß wir wider Gott gezeuget hetten / Er hette Chriſtum aufferwecket/den er nicht aufferwecket hette/ſintemal die Todten nicht aufferſtehen.

Wi bleffue oc da befundne Guds falſke Vidne/ At wi haffde vidnet mod Gud/ At hand opuecte Chriſtum huilcken hand icke opuecte/Efſterdi de Døde opſtaa icke.

16. Denn ſo die Todten nicht aufferſtehen/ſo iſt Chriſtus auch nicht aufferſtanden.

Thi at opſtaa icke de Døde / Da opſtod oc icke Chriſtus.

17. Iſt Chriſtus aber nicht aufferſtanden/ſo iſt euer Glaube eitel/ſo ſeyt jhr noch in euren ſünden.

Men opſtod icke Chriſtus / da er eders Tro forfengelig / Saa ere i end nu i eders ſynder.

18. So ſind auch die / ſo in Chriſto entſchlaffen ſind/ verloren.

Saa ere oc de fortabte/ ſom hen ſoffuede i Chriſto.

19. Hoffen wir allein in dieſem Leben auff Chriſtum / ſo ſind wir die elendeſten vnter allen Menſchen.

Haabe wi aleniſke vaa Chriſtum i dete Liff / Da ere wi elendigſte iblant alle Menniſke.

20. Nun aber iſt Chriſtus aufferſtanden von den Todten / vnd der Erſtling worden vnter denen / die da ſchlaffen.

Men nu opſtod Chriſtus fra de Døde / oc er bleffuen den førſte grøde iblant dem/ſom ſouffue.

21. Sintemal durch einen Menſchen der Tod / vnnd durch einen Menſchen die Aufferſtehung der Todten kompt.

Efſterdi at Døden kommer ved it Menniſke/ Oc de Dødis opſtandelſe formedelſt it Menniſke.

Kapitola XV.

15. Bylibychom zagiſté nalezeni y křiwij ſwědkowé Božij : Neb ſwědectwij gſme powěděli o Bohu / Že wzkřijſyl z mrtwých Kryſta: Kteréhož geſt newzkřijſyl / geſtliže mrtwij z mrtwých newſtáwagij.

A my też naydujemy ſię fałßywemi świádki Bożymi/iżeſmy świádczyli o Bogu że Kryſtuſá wzbudził: ktorego nie wzbudził/ieſliże vmárli nie bywáią wzbudzeni.

16. Geſtliže zagiſté mrtwj z mrtwých newſtáwagj/aniž geſt Kryſtus wſtal.

Abowiem ieſliżeć vmárli wzbudzeni nie bywáią: ánić Kryſthus wzbudzon ieſt.

17. A newſtalliť geſt Kryſtus z mrtwých / marná geſt wjra waſſe / a tak gſte geſſtě w hřijſſých waſſých.

A ieſliż Kryſthus nie wzbudzon: prożna ieſt wiárá náßá; ießcże ieſteście w grzechach wáßych.

18. Tehdyť gſau y ti kteřijž zemřeli w Kryſtu zahynuli.

A takżeć y ći też poginęli ktorzy záſneli Kryſtuſie.

19. Geſtliže pak w tomto žiwotě toliko máděgi náme w Kryſtu bijdněgſſý gſme nade wſſecky Lidi.

Jeſliż tylko w tym żywocie w Kryſtuſie nádzieię mamy / nadwßyt kiedzi ieſteſmy nanędznieyßy.

20. Ale nynijť geſt Kryſtus z mrtwých wſtal / a včiněn geſt naypřwněgſſým/ z těch kteřijž zemřeli.

Alec teraz Kryſthus zmartwych wzbudzon / yſtał ſię pierwßym tych ktorzy záſneli.

21. Nebo poněwadž ſkrze člowěka Smrt ſtala ſe / také ſkrze člowěka wzkřijſſenij mrtwých geſt.

Bo gdyż przez człowieká śmierć przyßłá / też przez człowieká powſtánie zmartwych.

טו

22 אֵיכַנָּא גֵּיר דְּבָאדָם כֻּלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא מָיְתִין הָכַנָּא אַף בַּמְשִׁיחָא כֻּלְּהוֹן חָאֵין׃

Che ſi come in Adam tutti muoiono, coſi ancor in Chriſto ſaranno tutti viuificati.

23 אֱנָשׁ אֱנָשׁ בְּטֶכְסֵהּ דְּרִישִׁיתָא הָוָא מְשִׁיחָא בָּתַר כֵּן אַילֵין דִּדְמְשִׁיחָא אִנּוּן בְּמֵתִיתֵהּ׃

Ciaſcun però nel ſuo proprio ordine: le primitie, Chriſto: poi, quelli di Chriſto nel ſuo auuenimento.

24 וְהָידֵין תֶּהְוֵא חַרְתָּא מָא דְּמַשְׁלֵם מַלְכוּתָא לַאלָהָא אַבָּא מָא דְּבָטֵל כֹּל רֵישׁ וְכֹל שׁוּלְטָן וְכֹל חַיְלִין׃

Dipoi ſarà la fine, quando egli hauerà dato il regno à Dio Padre: quando egli hauerà eſtinto ogni principato, & ogni poteſtà, e virtù.

25 עֲתִיד הוּ גֵּיר דְּיִמְלֵךְ עַדְמָא דְּיָסִים בְּעֵל דְּבָבוֹהִי כֻּלְּהוֹן תְּחֵית רֶגְלוֹהִי׃

Imperoche biſogna ch'ei regni, infin à tanto ch'egli habbia poſti i ſuoi nimici ſotto i ſuoi piedi.

26 וְאַחְרָיָא בְּעֵל דְּבָבָא מֶתְבַּטֵּל מוֹתָא׃

L'vltimo nimico che ſi diſtrugge ſarà la morte.

27 כֹּל גֵּיר שַׁעְבֵּד תְּחֵית רֶגְלוֹהִי מָא דְּאָמַר דֵּין דְּכֹל מֶדֶם מְשַׁתְעְבַד לֵהּ יְדִיעָא הִי דְּסָטַר מֶן הָו דְּשַׁעְבֵּד לֵהּ כֹּל׃

Perche il Padre ha ſottopoſte tutte le coſe ſotto i ſuoi piedi. (Ma quando dice che tutte le coſe gli ſon ſoggette, apperiſce che ne è eccettuato colui, che gli ha ſottopoſte tutte le coſe.)

טו

22 וְכַאֲשֶׁר בָּאָדָם כֻּלָּם מֵתִים כֵּן בַּמָּשִׁיחַ כֻּלָּם יוּחָיוּן׃

Porque de la manera que en Adam todos mueren, anſi tambien en el Chriſto todos ſeran viuificados.

23 וְאִישׁ אִישׁ לְגוֹרָלוֹ בָּרִאשׁוֹן הַמָּשִׁיחַ וְאַחֲרָיו הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לַמָּשִׁיחַ בְּבִיאָתוֹ׃

Mas cada vno en ſu orden: el Chriſto, las primicias: luego losque ſon del Chriſto en ſu venida.

24 וְאַחֲרֵי־כֵן קֵץ הַיָּמִים כַּאֲשֶׁר יַשְׁלִים וְיַסְגִּיד אֶת־הַמַּמְלָכָה בִּידֵי אֱלֹהִים וּלְאָב כַּאֲשֶׁר הֶהְבִּיל אֶת־כָּל־מִשְׂרָה וְאֶת־כָּל־מֶמְשָׁלָה שִׁלְטוֹן וּגְבוּרָה׃

Luego, la fin: quando entregará el Reyno àl Dios y àl padre: quando quitarâ todo imperio, y toda potencia, y poteſtad.

25 כִּי שָׁוֶה לוֹ לִמְלֹךְ עַד יָשִׁית כָּל־אוֹיְבָיו הֲדֹם לְרַגְלָיו׃

Porque es meneſter que el reyne haſta poner todos ſus enemigos debaxo de ſus pies:

26 וְאוֹיֵב הָאַחֲרוֹן יֶהְבַּל הַמָּוֶת׃

Y el poſtrer enemigo que ſerá deshecho, ſera la muerte.

27 כִּי כָּל־שָׁת תַּחַת רַגְלָיו וּבְאָמְרוֹ כִּי־כָל־הוּשָׁתוּ בְּגָלוּי הוּא כִּי־מִלְּבַדּוֹ אֲשֶׁר שָׁת תַּחְתָּיו כֹּל׃

Porque todas las coſas ſujetó debaxo de ſus pies: y quando dize, todas las coſas ſon ſujetadas à el claro eſta que ſe entiende excepto el miſmo que ſujetò à el todas las coſas.

ιε΄.

22. Ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.

Car comme en Adam tous meurent, pareillement auſſi en Chriſt tous ſont viuifiés.

23. Ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι· ἀπαρχὴ χριστὸς, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

Mais vn chacun en ſon rang, les premices, c'eſt Chriſt: puis apres, ceux qui ſont de Chriſt ſeront viuifiés en ſon aduenement.

24. Εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

Et puis la fin, quand il aura remis le royaume à Dieu le Pere: quand il aura aboli tout empire, & toute puiſſance & force.

25. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

Car il faut qu'il regne, tant qu'il ait mis tous ſes ennemis ſous ſes pieds.

26. Ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.

L'ennemi qui ſera deſtruit le dernier, c'eſt la mort.

27. Πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα,

Car il a aſſuietti toutes choſes ſous les pieds d'icelui: (or quand il dit que toutes choſes lui ſont aſſuietties, il appert que s'eſt reſerue celui qui lui a aſſuietti toutes choſes,

CAP. XV.

22. Et ſicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Chriſto omnes vivificabuntur.

For as in Adam all die / euen ſo in Chriſt ſhall all be made aliue.

23. Vnuſquiſque autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: deinde ii qui ſunt Chriſti, qui in adventum eius crediderunt.

But euery man in his owne order: the firſt fruites is Chriſt / afterwarde / they that are of Chriſt / at his comming ſhall riſe againe.

24. Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo & Patri, cùm evacuaverit omnem principatum & poteſtatem & virtutem.

Then ſhal bee the ende / whē hee hath deliuered vp the kingdome to God / euen the Father / when he hath put down all rule / and all authoritie and power.

25. Oportet autem illum regnare: donec ponat omnes inimicos ſub pedibus eius.

For he muſt reigne till he hath put all his enemies vnder his feete.

26. Noviſſimà autem inimica deſtruetur mors.

The laſt enemie that ſhalbe deſtroyed / is death.

27. Omnia enim ſubiecit ſub pedibus eius. Cùm autem dicat, Omnia ſubiecta ſunt ei: ſine dubio, præter eum qui ſubiecit ei omnia,

For he hath put downe all things vnder his feet. (And when he ſayth that all things are ſubdued to him / it is manifeſt that he is excepted / which did put downe all thinges vnder him.)

Das XV. Capitel.

22. Denn gleich wie ſie in Adam alle ſterben / alſo werden ſie in Chriſto alle lebendig gemacht werden.

Thi at lige ſom de dø alle i Adam / Saa bliffue de alle leffuende giorde i Chriſto.

23. Ein jeglicher aber in ſeiner Ordnung / Der Erſtling Chriſtus / darnach die Chriſtum angehören / wenn er kommen wird.

Dog huer i ſin ſkickelſe / Den første fruct Chriſtus / Der neſt de ſom Chriſto tilhøre / naar hand kommer.

24. Darnach das ende / wenn er das Reich Gott vnd dem Vater überantworten wirdt / Wenn er auffheben wird alle Herrſchafft vnnd alle Oberkeit vnd Gewalt.

Der effter enden / naar hand ſkal antuorde Gud oc Faderen Riget / Naar hand ſkal borttage alle Herredøme / oc al Øffrighed oc Vold.

25. Er muß aber herrſchen / biß daß er alle ſeine Feinde vnter ſeine füſſe lege.

Men hand ſkal regnere / indtil hand haffuer lagd alle ſine Fiender vnder ſine Føder.

26. Der letzte Feind / der auffgehaben wird / iſt der Todt.

Den ſiſte Fiende ſom ſkal borttagis / er Døden.

27. Denn er hat jm alles vnter ſeine füſſe gethan. Wenn er aber ſaget / daß es alles vnterthan ſey / iſts offenbar / daß außgenommen iſt / der jhm alles vnterthan hat.

Thi hand lagde hannem alting vnder hans Føder. Oc naar hand ſiger at alting er hannem vnderlagd / da er det obenbare / at hand er vndtagen / ſom lagde alting vnder hannem.

Kapitola XV.

22. A yakož ſkrze Adama wſſyckni vmjragj / tak ſkrze Kryſta wſſickni obžiwen budau.

Abowiem iáko przez Adamá wßyſcy vmieráią / ták y w Kryſtuſie wßyſcy ożywieni będą.

23. Ale každý w ſwém pořádku. Nayprwé Kryſtus / potom ti kteřijž gſau Kryſtowi w poſlednijm přijſſtij geho

A káżdy porządkiem ſwoim / Kryſtus pierwßy powſtał / potym ci ktorzy ſą Kryſtuſowymi / powſtháną w przyśćiu iego.

24. Potom pak konec bude / když wzdá Králowſtwij Bohu a Otcy / když wyprázdnij wſſeliké Knijžetſtwo / y moc / y ſýlu.

Potym koniec będźie gdy poda kroleſtwo Bogu á oycu / gdy zniśćzy wßelkie przełożeńſtwo y wßelką zwierzchnośćy moc.

25. Ale muſýť on kralowati dotud / dokudž nepoložij wſſech nepřátel pod nohy ſwé.

Bo on krolowáć muśi / áżby położył wßytki nieprzyiacioły pod nogi ſwoie.

26. Naypoſlednějſſý pak Nepřij telkyně bude zkažena Smrt.

A oſthátni nieprzyiaciel Smierć będźie znißczoná.

27. Neb wſſeckny wěcy poddal pod nohy geho. Poněwádž pak prawij / že wſſecky wěcy poddány gſau gemu / muſý wynat a wymijſen býti ten / kterýž gemu poddal wſſecko.

Bo wßytki rzeczy poddał pod nogi iego / A gdy mowi / że mu wßytki rzeczy poddáne ſą / iáwna rzecz ieſt iż to bywa mowiono okrom tego / ktory mu poddał wßytki rzeczy.

טו

28 וּמָא דְּאֶשְׁתַּעְבַּד לֵהּ כֻּלְהֶיְדֵין הָו בְּרָא יֶשְׁתַּעְבַּד לְהָו דְּשַׁעְבֵּד לֵהּ כֻּל דְּנֶהְוֵא אַלָהָא כֻּל בְּכֻל׃

Quando poi tutte le coſe gli ſiano ſoggette, allora etiandio eſſo Figliuol ſarà ſoggetto à colui che gli ha ſotto poſte tutte le coſe: accioche Iddio ſia il tutto in tutte le coſe.

29 וְאֶלָּא מָנָא נֶעְבְּדוּן הָנוּן דְּעַמְּדִין חֲלָף מִיתֵ—ת אֶן מִיתֵא לָא קָיְמִין מָנָ—ת עָמְדִין חֲלָף מִיתֵא׃

Altrimenti che faranno coloro che ſi battezano per morti, ſe al tutto i morti non riſuſcitano? perche ſi batteZano egli no per morti?

30 וַלְמָנָא אַף חֲנַן בְּכֻל שָׁעָא בְּקִינְדוּנוֹס קָיְמִינַן׃

Noi ancora perche ſiamo à tutte l'hore in pericolo?

31 יָמָא אֲנָא בְּשׁוּבְהָרְכוּן אַחַי דְּאִית לִי בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּכֻל יוֹם מָאֵ—ת אֲנָ—ת׃

Per la noſtra gloria, laquale ho in Chriſto IESV *noſtro Signore, ch'io muo io ogni giorno.*

32 אֶן אַיְךְ דְּבֵית בְּנַי נָשָׁא אֶשְׁתְּדִית לְחַיְוָתָא בְּאֶפְסוֹס מָנָא אֶתְהַנִּית אֶן מִיתֵא לָא קָיְמִין נֵאכוּל וְנֶשְׁתֵּא מְחָר גֵּיר מָיְתִינַן׃

Se io ho ſecondo l'huomo combattuto in Efeſo con le beſtie, che mi gioua egli, ſe i morti non riſuſcitano? Mangiamo e beuiamo, perche domane noi morremo.

33 לָא תֶּטְעוּן מְחַבְּלָן גֵּיר רַעְיָנֵא בְּסִימֵא שׁוּעְיָתָא בִּישָׁתָ—ת׃

Non ſiate ſedotti: i triſti ragionamenti corrompeno i buoni coſtumi.

34 אַעִירוּ לֵבְכוּן זַדִּיקָאִית וְלָא תֶּחְטוּן אִית גֵּיר אֲנָשָׁא דְּיִדַּעְתָּא דַּאלָהָא לַי—ת בְּהוּן לְבַהְתַּתְכוּן הוּ אָמַר אֲנָ—ת׃

Suegliateui à viuere giuſtamente, e non peccate: perche alcuni non hanno cognitione di Dio: à voſtra vergogna il dico.

טו

28 וְכַאֲשֶׁר יָשִׁית תַּחַת רַגְלָיו אֶת־כֹּל אָז גַּם הוּא הַבֵּן יוּשַׁת לַאֲשֶׁר שָׁת תַּחְתָּיו כֹּל אֲשֶׁר יְהִי אֱלֹהִים הַכֹּל בַּכֹּל׃

Mas deſque todas las coſas le fueren ſujetas entonces tambien el miſmo Hijo ſe ſujetara alque le ſujetó à el todas las coſas, paraque Dios ſea todas las coſas en todos.

29 וְאִם לֹא כֵן מַה עֹשִׂים הַנִּטְבָּלִים עַל־הַמֵּתִים אִם־בִּכְלִיל הַמֵּתִים לֹא יָקוּמוּ וּמַה יִטָּבְלוּ עַל־הַמֵּתִים׃

Otramente que hazen, losque ſe baptizan por los muertos, ſi en ninguna manera los muertos reſuſcitan? Porque pues ſe baptizan por los muertos.

30 וּמַה גַּם אֲנַחְנוּ אֲמֻלָּלִים בְּכָל־עֵת׃

Item, porque noſotros peligramos à toda hora?

31 יוֹם יוֹם מֵת אָנֹכִי בַּעֲבוּר תְּהִלַּתְכֶם אֲשֶׁר לִי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Cada dia muero por vueſtra gloriacion, (Hermanos) laqual tengo en el Chriſto Ieſus Sennor nueſtro.

32 וְאִם כְּדֶרֶךְ הָאֲנָשִׁים עִם חַיּוֹת הַשָּׂדֶה נֶחֱרַבְתִּי בְּאֶפְסוֹס מַה יּוֹעִיל לִי אִם הַמֵּתִים לֹא יָקוּמוּן נֹאכְלָה וְנִשְׁתֶּה וּלְמָחָר נָמוּת׃

Si como hombre batallé en Epheſo contra las beſtias, que me aprouecha, ſi los muertos no reſuſcitan? Comamos y beuamos, que mannana morremos.

33 אַל־תִּתְעוּ כִּי אִמְרֵי־שָׁוְא מְאַבְּדִים אֶת־תְּעוּדוֹת טוֹבוֹת׃

No erreys. Las malas conuerſaciones corrompen las buenas coſtumbres.

34 הִתְעוֹרְרוּ בְּצֶדֶק רְגְזוּ וְאַל תֶּחֶטְאוּ כִּי אֲנָשִׁים מִכֶּם אֵינָם יֹדְעֵי אֱלֹהִים אֶל־בָּשְׁתְּכֶם אֲנִי אוֹמֵר לָכֶם׃

Yelad juſtamente, y no pequeys: porque algunos no conocen à Dios. para verguença vueſtra hablo.

ιε'.

28. Ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι.

Et quand toutes choſes lui auront eſté aſſuietties, lors auſſi le Fils meſme ſera aſſuietti à celui qui lui aſſuietti toutes choſes: afin que Dieu ſoit tout en tous.

29. Ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

Autrement que feront ceux qui ſont baptizés pour morts, ſi totalement les morts ne reſſuſcirent point? pourquoi auſſi ſont-ils baptizés pour mors.

30. Τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν κατὰ πᾶσαν ὥραν;

Pourquoi auſſi ſommes-nous en danger à toute heure:

31. Καθ᾽ ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Par noſtre gloire qu'i'ai en noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, ie meur de iour en iour.

32. Εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν Ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; Φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.

Si i'ai combatu contre les beſtes en Epheſe ſelon l'homme, que me profite-il, ſi les morts ne reſſuſcitent point? mângeons & beuuons: car demain nous mourons.

33. Μὴ πλανᾶσθε· φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.

Ne ſoyez point ſeduits, Mauuaiſes compagnies corrompent: les bonnes mœurs.

34. Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.

Eſueillez-vous à viure iuſtement, & ne pechez point: car quelques vns ſont ſans cognoiſſance de Dieu: ie le vous di à voſtre homme.

CAP. XV.

28. Cùm autem ſubiecta fuerint illi omnia: tunc & ipſe Filius ſubiectus erit ei qui ſubiecit ſibi omnia, ut ſit Deus omnia in omnibus.

And when all things ſhalbe ſubdued vnto him / then ſhall the Sonne alſo him ſelfe by ſubiect vnto him / that did ſubdue all things vnder him / that God may be all in all.

29. Alioquin quid facient qui baptizātur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? ut quid & baptizantur pro illis?

Els what ſhall they do which are baptized for dead? if the dead riſe not at all/why are they then baptizeh for dead?

30. Vt quid & nos periclitamur omni hora?

Why are we alſa in ieopardie euery houre?

31. Quotidie morior per veſtram gloriam fratres, quam habeo in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

By our reioycing which I haue in Chriſt Jeſus our Lorde/I die dayly.

32. Si (ſecundùm hominem) ad beſtias pugnavi Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt? manducemus & bibamus, cras enim moriemur.

If I haue fought with beaſts at Epheſus after the maner of men / what aduantageth it me / if the dead be not raiſed vp? let vs eate and drinke: for to morow we ſhall die.

33. Nolite ſeduci. Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

Be not deceyued: euill ſpeakings corrupt good maners.

34. Evigilate iuſti, & nolite peccare, ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

Awake to liue righteouſly/and ſinne not: for ſome haue not the knowledge of God. I ſpeake this to your ſhame.

Das XV. Capitel.

28. Wenn aber alles jhm vnterthan ſein wird/alsden wird auch der Sohn ſelbs vnterthan ſein dem / der jhm alles vnterthan hat / auff daß Gott ſey alles in allen.

Oc naar alting bliffuer hannem vnderdanigt/ da ſkal oc Sønnen ſelff vere hannem vnderdanig/ ſom giorde alting vnderdanig vnder hannem/ Paa det at Gud ſkal vere alting i alle.

29. Was machen ſonſt/die ſich tauffen laſſen/ über den Todten / ſo aller ding die Todten nicht aufferſtehn? Was laſſen ſie ſich tauffen über den Todten?

Huad gøre de ellers / ſom lade ſig døbe offuer de Døde/ Der ſom da Døde opſtaa ingenlunde? Hui lade de døbe ſig offuer de Døde?

30. Vnd was ſtehen wir alle ſtunde in der fahr.

Oc hui ſtaa wi huer ſtund i fard?

31. Bey vnſern ruhm/den ich habe in Chriſto Jeſu vnſerm HERREN? Ich ſterbe täglich.

Hoſſ vor roſſ / ſom ieg haffuer i Chriſto Jheſu vor HERRE / Jeg døer daglige.

32. Habe ich Menſchlicher meinung zu Epheſo mit den wilden Thieren gefochten? Was hilfft michs/ſo die Todten nicht aufferſtehn? Laſſet vns eſſen vnnd trincken/ denn morgen ſind wir todt.

Stridde ieg aff Menniſkelig mening met vilde Diur i Epheſo? Huad hielper det mig /der ſom de Døde icke opſtaa? Lader oſſ æde oc dricke / Thi vdi morgen ere wi døde.

33. Laſſet euch nicht verführen/ Böſe Geſchwätze verderben gute ſitten.

Lader eder icke forføre / Ond Snack forderffuer gode Seder.

34. Werdet doch ein mal recht nüchtern/vnd ſündiget nicht / denn etliche wiſſen nichts von Gott / daß muß ich ſagen den es iſt euch ſchande.

Vaager rettelige op / oc ſynder icke / Thi nogle vide inted aff Gud / Dette ſiger ieg eder til ſkendzel.

Kapitola XV.

28. Akdyž gemu poddány budau wſſecky wěcy/ tehdy y on Syn poddán bude tomu/ kterýž gemu poddal wſſecko/ aby byl Bůh wſſecko we wſſech.

A gdy mu wßytki rzeczy poddáne beda/tedyć też y ſam ſyn bedzie poddan temu ktory mu poddał wßytko/áby Bog był wßytkim we wßytkich.

29. Ginák co včinij ti/kteřijž ſe křtij za mrtwé/newſtáwagijli mrtwij z mrtwých? Y proč ſe křtij za ně?

Bo inaczey/ coż vczyniáć ktorzy ſie zá vmárle krzczą? ieſliże koniecznie vmarli wzbudzeni nie bywáia / przeczże zá vmárle krzczeni bywáia.

30. Proč y my nebezpečenſtwij trpijme na každau hodinu?

Przecz też y my ná káżdy czás wnie beſpieczenſtwie ieſteſmy?

31. Na každý den mru / pro ſláwu waſſy Bratřij / kterauž mám w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Káżdyć dzień vmieram przez chwale wáße / ktora mam w Jezuſie Kryſtuſie pánie náßym.

32. Poňkwádž (wedlé člowěka) bogowal gſem proti ſſelmám w Effezu/ y co mi to proſpěge / newſtanauli mrtwij? Gezme tehda/a pjme/neb zýtra zemřeme.

Jeſliżem według człowieka w Efezie z zwierzety walczył / ktoryż mám z tad pożytek/ieſli vmárli wzbudzeni nie bywáia? Jedzmy y piymy/boć iutro pomrzemy.

33. Nedayte ſe ſwoditi. Neboť poruſſugij dobré mrawy/ zlá ſpolu rozmlauwánij.

Nie błądźcież / Złeć rozmowy pſuia obyczáie dobre.

34. Procyťte ſprawedliwij/a nehřeſſte / neb někteřij Boha neznagij. K hanbě waſſý toto mluwijm?

Ocućcież ſie ſpráwiedliwie/ á nie grzeßcie: boć niektorzy nieznáia Bogá/ mowiąc to ábych was záwſtydził.

טו

35 יֵאמַר אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן ד
דַּאֵיכַנָּא קָיְמִין מִיתֵא
וּבְאַינָא פַּגְרָא אָתֵין׃

Ma qualcun dira, Come riſuſcitano i morti? e con qual corpo verranno?

36 סַכְלָא זַרְעָא דְּזָרַע
אַנְתְּ אֶן לָא מָאֵת לָא חָיֵא׃

O ſtolto, quel che tu ſemini, non ſi viuifica gia, ſe prima non muore.

37 וְהָו מֶדֶם דְּזָרַע אַנְתְּ
לָא הָוָא הָו פַּגְרָא דַּעֲתִיד
לְמֶהְוֵא זָרַע אַנְתְּ אֶלָּא
פֶּרְדְּתָא עַרְטֶלָיְתָא דְּחִטֵּא
אֶו דַּסְעָרֵא אֶו שַׁרְכָּא
דְּזַרְעוּנֵא׃

E quel che tu ſemini, non ſemini gia il corpo che naſcerà, ma il nudo granello, come di grano, ò d'alcuno de gli altri ſemi.

38 אֱלָהָא דֵּין יָהֵב לֵהּ
פַּגְרָא אַיכַנָּא דְּצָבֵא וְלְחַד
חַד מֶן זַרְעוּנֵא פַּגְרָא
דְּכְיָנֵהּ׃

E Iddio gli da il corpo come vuole, & à ciaſcun de ſemi il ſuo proprio corpo.

39 לָא הָוָא גֵּיר כֻּל בְּסַר
שָׁוֵא אַחְרִין הוּ גֵּיר פַּגְרָא
דְּבַר אֱנָשָׁא וַאחְרִין ----
דִּבְעִירָא וַאחְרִין דְּפָרַחְתָּא
וַאחְרִין דְּנוּנֵא׃

Non ogni carne è la medeſima carne: ma altra e la carne de gli huomini, & altra è la carne de le beſtie, & altra quella de peſci, & altra quella de gli vccelli.

40 וְאִית פַּגְרָא שְׁמַיָּנֵא
וְאִית פַּגְרָא אַרְעָנָיֵא אֶלָּא
אַחְרִין הוּ שׁוּבְחָא דִּשְׁמַיָּנֵא
וַאחְרִין דַּאְרְעָנָיֵא׃

Coſi ci ſono de corpi celeſti, e de corpi terreſtri: ma altra è la gloria de celeſti, & altra è quella de terreſtri.

41 וַאחְרִין הוּ שׁוּבְחָא
דְּשִׁמְשָׁא וַאחְרִין הוּ ש
שׁוּבְחָא דְּסַהְרָא וַאחְרִין
שׁוּבְחָא דְּכַוְכְבֵא וְכַוְכְבָא
מֶן כַּוְכְבָא מְיַתַּר הוּ ----
בְּשׁוּבְחָא׃

Altra è la gloria del ſole, & altra è la gloria de la luna, & altra è la gloria de le ſtelle. Percioche vna ſtella è differente da l'altra ſtella ne lo ſplendore.

ט ו

35 וְאִם יֹאמַר אִישׁ אֵיכָכָה
יָקוּמוּ הַמֵּתִים וּבְמַה גְוִיָּה יָבוֹאוּ׃

Mas dirá alguno, Como reſuſcitarán los muertos? Con que cuerpo ſaldràn?

36 הַכְּסִיל זֶה אֲשֶׁר זוֹרֵעַ אַתָּה
לֹא יִחְיֶה אִם לֹא יָמוּת׃

O loco, lo que tu ſiembras, no rebiue, ſino muriere antes.

37 וַאֲשֶׁר זוֹרֵעַ אַתָּה אֵינֶנּוּ גְוִיָּה
הַנִּזְרָעָה כִּי־אִם גַּרְגַּר עָרוֹם
כְּמוֹ דָגָן אוֹ זֶרַע אֶחָד מִן
הַשְּׁאָרִים׃

Y lo que ſiembras, no ſiembras el cuerpo que ha de ſalir ſino el grano deſnudo, es à ſaber, de trigo: o de otro grano:

38 וֵאלֹהִים נוֹתֵן לוֹ גְוִיָּתוֹ כְּחֶפְצוֹ
וּלְכָל אֶחָד מִן־הַזֵּרְעִים אֶת־
גְוִיָּתוֹ׃

Mas Dios le dá el cuerpo como quiſo, y à cada ſimiente ſu proprio cuerpo.

39 כָּל־בָּשָׂר אֵינֶנּוּ בָשָׂר אֶחָד
כִּי־אִם אַחֵר הוּא בְּשַׂר הָאָדָם
וְאַחֵר בְּשַׂר הַבְּהֵמָה וְאַחֵר הַדָּגָה
וְהָעוֹף׃

Toda carne no es la miſma carne: mas vna carne ciertamente es la de los hombres, y otra carne es la de los animales, y otra la de los peces, y otra la de las aues.

40 וּגוּפוֹת הַשָּׁמַיִם וּגוּפוֹת מִתַּחַת
הָאָרֶץ וְגַם כָּבוֹד אַחֵר הוּא
לְגוּפוֹת הַשָּׁמַיִם וְגַם אַחֵר לַאֲשֶׁר
מִתַּחַת הָאָרֶץ׃

Y cuerpos ay celeſtiales, y cuerpos terreſtres mas ciertamente vna es la gloria de los celeſtiales, y otra la de los terreſtres.

41 כָּבוֹד אַחֵר לַשֶּׁמֶשׁ וְכָבוֹד אַחֵר
לַלְּבָנָה וְכָבוֹד אַחֵר לַכּוֹכָבִים
כִּי מַחְלֶקֶת הִיא בֵּין כּוֹכָב לְכוֹכָב
בְּכָבוֹד׃

Otra es la gloria del Sol, y otra la gloria de la Luna, y otra la gloria de las eſtrellas: porque vna eſtrella es differente de otra en gloria,

ιε'.

35. Ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί; ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;

Mais quelcun dira, comment reſſuſcitent les monrs? & en quels corps viendront ils?

36. Ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.

O fol, ce que tu ſemes, n'eſt point viuifié, s'il ne meurt.

37. Καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν.

Et quant à ce que tu ſemes, tu ne ſemes point le corps qui naiſtra, mais le grain nud ſelon qu'il eſchet, de blé, ou de quelque autre grain.

38. Ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.

Mais Dieu lui donne le corps ainſi qu'il veut, & à vne chacune des ſemences ſon propre corps.

39. Οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν σὰρξ ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν.

Toute chair n'eſt point vne meſme ſorte de chair mais autre eſt la chair des hommes, & autre la chair des beſties: & autre des poiſſons, & autre des oiſeaux.

40. Καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων.

Auſſi y a-il des corps celeſtes & des corps terreſtres: mais autre eſt la gloire re des celeſtes, & autre celle des terreſtres.

41. Ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ.

Autre eſt la gloire du ſoleil, & autre la gloire de la lune, & autre la gloire des eſtoiles: car vne eſtoile eſt differente de l'autre eſtoile en gloire:

CAP. XV.

35. Sed dicit aliquis, Quomodo reſurgunt mortui? quali autem corpore veniẽt?

But ſome man will ſay/ How are the dead raiſed vp? and with what bodie come they forth?

36. Inſipiens, tu quod ſeminas non vivificatur, niſi priùs moriatur.

O foole/ that which thou ſoweſt/ is not quickened/ except it die.

37. Et quod ſeminas, non corpus quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, ut puta, tritici aut alicuius cæterorum.

And that which thou ſoweſt/ thou ſoweſt not that bodie that ſhalbe/ but bare corne/ as it falleth/ of wheat/ or of ſome other.

38. Deus autem dat illi corpus ſicut vult, & unicuique ſeminum proprium corpus.

But God giueth it a bodie at his pleaſure/ euen to euery ſeede his owne bodie.

39. Non omnis caro, eadem caro: ſed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia piſcium.

All fleſh is not the ſame fleſh/ but there is one fleſh of men/ & another fleſh of beaſtes/ and another of fiſhes/ & another of birdes.

40. Et corpora cœleſtia, & corpora terreſtria: ſed alia quidam cæleſtium gloria, alia autem terreſtrium.

There are alſo heauenly bodies/ & earthly bodies: but the glory of the heauenly is one/ and the glorie of the earthly is another.

41. Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, & alia claritas ſtellarum. Stella enim à ſtella differt in claritate.

There is another glory of the ſunne/ and another glorie of the moone/ and another glorie of the ſtarres: for one ſtarre differeth from another ſtarre in glorie.

Das XV. Capitel.

35. Möchte h ie aber jemand ſagen: Wie werden die Todten aufferſtehn/ vnnd mit welcherley Leibe werden ſie kommen?

Der maatte nogen ſige/ Huorledis ſkulde de Døde opſtaa? Oc met huordane Legeme ſkulle de komme?

36. Du Narr/ das du ſäeſt/ wird nicht lebendig/ es ſterbe denn.

Du Daare/ det ſom du ſaar/ bliffuer icke leffuende/ vden det døer.

37. Vnd das du ſäeſt/ iſt ja nicht der Leib/ der werden ſoll/ ſondern ein bloß Korn/ nemlich Wäitzen oder der andern eines.

Oc det ſom du ſaaer/ er io icke det Legeme/ ſom ſkal bliffue/ Men it blot Korn/ ſom er/ Huede eller it aff de andre?

38. Gott aber gibt jm einen Leib/ wie er wil/ vnd einem ieglichen von dem Samen ſeinen eignen leib.

Men Gud giffuer det Legeme/ ſom hand vil/ oc huert aff Sæden ſit eget Legeme.

39. Nicht iſt alles Feiſch einerley fleiſch/ ſondern ein ander fleiſch iſt der Menſchen/ ein anders des Viehs/ ein anders der Fiſche/ ein anders der Vögel.

Icke er alt kød enhaande kød/ Men Menniſken haffue it ander kød/ Queg it andet/ Fiſke it andet/ Fule it andet.

40. Vnd es ſind himliſche Cörper/ vnnd jrrdiſche Cörper. Aber eine andere herrligkeit haben die himliſchen/ vnd eine andere die jrrdiſchen.

Oc der ere himmelſke Legeme oc iordiſke Legeme. Men de Himmelſke haffue en anden Herlighed/ oc de Jordiſke en anden.

41. Ein ander klarheit hat die Soñe/ ein ander klarheit hat der Mond/ ein ander klarheit haben die Sternen. Deñ ein Stern übertrifft den andern nach der klarheit.

Solen haffuer en anden klarhed/ Maanen en anden klarhed/ Stierner en anden klarhed. Thi en Stierne offuergaar den anden vdi klarhed.

Kapitola XV.

35. Ale řekne někdo: Kterakž pak wſtanau mrtwij? a s kterakým tělem přijdau?

Ale rzecze ktory/ Jákoż wzbudzeni bywáią vmárły/ á w iákiem ciele wychodzą?

36. O nemaudrý ty/ wſſak to což roſýwáš/ nebýwá obžiweno/ leč prwé vmře.

Szalony/ Tho co ty ſieieſz/ nie bywac ożywiono/ áżby obumárło.

37. A což rozſýwáš/ ne to zrno kteréž budaucý geſt rozſýwáš/ ale holé zrno/ budto Pſſenice/ nebo kteréžkoli giné.

A co ſieieſz/ nie ſieieſz ciáłá kthore ma wynidź ále gole ziárno (iáko ná przykład) pszeniczne ábo iakie inſze.

38. Buoh pak dáwa tělo tomu/ yakž ráčij/ a gednomukaždému ſemeni zwláſſtnij tělo.

Ale Bog daie mu ciáło iáko chciáły káżdemu náſieniu iego wlaſne ciáło.

39. Nekaždé tělo geſt gednoſtayné tělo: ale giné zagiſté geſt lidſké/ giné howadſké/ giné tělo ptačij/ a giné Rybij.

Nie ieſtci wſzelkie ciáło iednym że ciálem/ ále inſze ieſt ciáło ludzkie/ á inſze ciało bydlęce/ inſze ryb/ á inſze ptakow.

40. A gſau těla Nebeſká/ a gſau těla zemſká: ale giná zagiſté ſláwa geſt Nebeſkých/ a giná zemſkých.

Sa też ciáłá niebieſkie/ y ciáłá ziemſkie/ ále c inſza ieſth chwałá niebieſkich á inſza ziemſkich.

41. Giná ſwětloſt Slunce/ a giná Měſýce/ a giná ſwětloſt Hwězd. Neb Hwězda od Hwězdy dělij ſe ſwětloſtij:

Inſza ieſt chwałá ſłońcá/ á inſza mieſiacá/ á inſza gwiazd: ábowiem gwiazdá od gwyazdy ieſth rozna w chwale.

ט ו

42 הָכַנָא אַף חַיַּת מִיתֵא
מֶזדַּרְעִין בְּחַבָּלָא קָיְמִין
דְּלָא חַבָּלָא׃

Coſi ancora ſarà la reſurrettion di morti. Si ſemina il corpo ne la corruttione, riſuſcitaſi ne l'incorruttibilità.

43 מֶזדַּרְעִין בְּצַעְרָא קָיְמִין
בְּשׁוּבְחָא מֶזדַּרְעִין ב
בַּכְרִיהוּתָא קָיְמִין בְּחַיְלָא׃

Si ſemina ne l'ignominia, riſuſcitaſi ne la gloria: ſi ſemina ne l'infermita, riſuſcitaſi ne la forza.

44 מֶזדַּרַע פַּגְרָא נַפְשָׁנָיָא
קָאֵם פַּגְרָא רוּחָנָיָא אִית
גֵּיר פַּגְרָא דְּנַפְשׁ וְאִית
פַּגְרָא דְּרוּחַ׃

Si ſemina corpo animale, riſuſcitaſi corpo ſpirituale. Et ci è corpo animale, & ecci corpo ſpirituale.

45 הָכַנָא אַף כְּתִיב הֲוָא
אָדָם בַּר נָשָׁא קַדְמָיָא לְנַפְשׁ
חַיָּא וְאָדָם חְרָיָא לְרוּחָא
מַחְיָנִיתָא׃

Si come ancor è ſcritto, Il primo huomo Adam fu fatto in anima viuente: l'ultimo Adamo in ſpirito viuificante.

46 אֶלָּא לָא הֲוָא לְוּקְדַם
רוּחָנָיָא אֶלָּא נַפְשָׁנָיָא
וְהָידֵין רוּחָנָיָא׃

Ma non è gia prima lo ſpirituale: ma l'animale è prima, e poi lo ſpirituale.

47 בַּר נָשָׁא קַדְמָיָא
עַפְרָנָא דְּמֶן אַרְעָא בַּר
נָשָׁא דְּתְרֵין מָרְיָא מֶן
שְׁמַיָּא׃

Il primo huomo di terra, fu terreno: e il ſecondo huomo, cioè il Signore, e dal cielo.

48 אַיְכַנָא דְּאִיתַוְהִי הָו
עַפְרָנָא הָכַנָא אַף עַפְרָנֵא
וְאַיְכַנָא דְּאִיתַוְהִי הָו דְּמֶן
שְׁמַיָּא הָכַנָא אַף שְׁמַיָּנֵא׃

Qual fu il terreno, tali ſono ancora i terreni: e quale è il celeſte, tali ſono ancora i celeſti.

49 וַאיךְ דְּלְבֵשְׁן דְּמוּתָא
דְּהָו דְּמֶן עַפְרָא הָכַנָא
נֶלְבַּשׁ דְּמוּתָא דְּהָו דְּמֶן
שְׁמַיָּא׃

E ſi come noi habbiam portato l'imagine del terreno, portaremo ancora l'imagine del celeſte.

ט ו

42 כָּכָה גַּם הִיא תְּקוּמַת הַמֵּתִים
הַנִּזְרָעָה בְּשַׁחַת קָמָה בִּבְלִי שַׁחַת׃

Anſi tambien es la reſurrecion de los muertos ſiembraſe en corrupcion, leuantarſehá en incorrupcion:

43 הַנִּזְרָעָה בְּבוּשָׁה קָמָה בְּכָבוֹד
הַנִּזְרָעָה בְּמַחֲלָה קָמָה בְּכֹחַ
וּגְבוּרָה׃

Siembraſe en verguença, leuantarſehá con gloria: ſiempraſe en flaqueza, leuantarſehá con potencia:

44 נִזְרָעָה גּוּפַת הַנֶּפֶשׁ קָמָה גּוּפַת
הָרוּחַ יֵשׁ גּוּפַת הַנֶּפֶשׁ וְיֵשׁ גּוּפַת
הָרוּחַ׃

Siembraſe cuerpo animal, leuantarſe ha eſpiritual: ay cuerpo animal, y ay cuerpo eſpiritual.

45 וְכֵן נִכְתַּב וַיְהִי־הָאָדָם (אָדָם
הָרִאשׁוֹן) לְנֶפֶשׁ חַיָּה וְאָדָם
הָאַחֲרוֹן לְרוּחַ מְחַיָּה׃

Anſi tambien eſtá eſcripto, Fue hecho el primer hombre Adam en Anima biuiente: el poſtrer Adam, en Eſpiritu viuificante.

46 כִּי־אִם לֹא בָּרִאשׁוֹנָה
גּוּפַת הָרוּחַ כִּי־אִם גּוּפַת הַנֶּפֶשׁ
וְאַחַר גּוּפַת הָרוּחַ׃

Mas lo eſpiritual no es primero: ſino lo animal, luego lo eſpiritual.

47 אָדָם הָרִאשׁוֹן מֵעָפָר בֶּן
הָאֲדָמָה הוּא וְאָדָם הַשֵּׁנִי אֲדֹנָי
מִשָּׁמַיִם הוּא׃

El primer hombre, de la tierra, terreno: el ſegundo hombre del cielo, celeſtial:

48 כָּמוֹהוּ הָאָדָם אֲשֶׁר מֵעָפָר
כְּמוֹהֶם בְּנֵי הָאֲדָמָה וְכָמוֹהוּ
הָאָדָם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם כְּמוֹהֶם בְּנֵי־
אֱלֹהִים׃

Qual el terreno, tales tambien los terrenos: y qual el celeſtial, tales tambien los celeſtiales.

49 וְכַאֲשֶׁר לָבַשְׁנוּ אֶת־צֶלֶם
הָאָדָם אֲשֶׁר מֵעָפָר כֵּן נִלְבַּשׁ
אֶת־צֶלֶם הָאָדָם אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם
הוּא׃

Y como truximos la imagen del terreno, traygamos tambien la imagen del celeſtial.

ιε'.

42. Οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.

Ainſi auſſi ſera la reſurrection des morts. le corps eſt ſemé en corruption, il reſſuſcitera en incorruption.

43. Σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει.

Il eſt ſemé en deshonneur, il reſſuſcitera en gloire: il eſt ſemé en foibleſſe, il reſſuſcitera en force.

44. Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν· ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν.

Il eſt ſemé corps ſenſuel, il reſſuſcitera corps ſpirituel: il y a corps ſenſuel, & y a corps ſpirituel.

45 Οὕτω καὶ γέγραπται, ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν. ὁ ἔσχατος Ἀδὰμ, εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.

Comme auſſi il eſt eſcrit, Le premier homme Adam a eſté fait en ame viuante: & le dernier Adam en eſprit viuifiant.

46. Ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν· ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.

Mais ce qui eſt ſpirituel, n'eſt point le premier, ains ce qui eſt ſenſuel: puis apres ce qui eſt ſpirituel.

47. Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος, ἐξ οὐρανοῦ.

Le premier homme eſtant de terre, eſt de poudre: & le ſecund homme, aſſauoir le Seigneur, eſt du ciel.

48 Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι.

Tel qu'eſt celui qui eſt de poudre, tels auſſi ſont ceux qui ſont de poudre: & tel qu'eſt le celeſte tel auſſi ſont les celeſtes.

49. Καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

Et comme nous auons porté l'image de celui qui eſt de poudre, auſſi porterons-nous l'image du celeſte.

CAP. XV.

42. Sic & reſurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: ſurget in incorruptione.

So alſo is the reſurrection of the dead. The bodie is ſowne in corruption/ & is rayſed in incorruption.

43. Seminatur in ignobilitate: ſurget in gloria. Seminatur in infirmitate: ſurget in virtute.

It is ſowne in diſhonour / and is raiſed in glorie: it is ſowne in weakenes / and is rayſed in power.

44. Seminatur corpus animale: ſurget corpus ſpirituale. Si eſt corpus animale, eſt ſpirituale.

It is ſowne a naturall body / and is raiſed vp a ſpritual bodie: there is a naturall body / and there is a ſpiritual body.

45. Sicut ſcriptum eſt, Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem.

As it is alſo written/ The firſt man Adam was made a liuing ſoule: & the laſt Adam was made a quickening Spirit.

46. Sed non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpirituale.

Howbeit yͤ was not firſt made which is ſpirituall: but that which is natural/ and afterward that which is ſpiritual.

47. Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis.

The firſt man is of the earth/ earthly: the ſecond man is the Lord from heauen.

48. Qualis terrenus: tales & terreni, & qualis cæleſtis: tales & cæleſtes.

As is the earthly/ ſuch are they that are earthly: and as is the heauenly/ ſuch are they alſo that are heauenly.

49. Igitur ſicut portavimus imaginem terreni: portemus & imaginem cæleſtis.

And as we haue borne the image of the earthly/ ſo ſhall wee beare the image of the heauenly.

Das XV. Capitel.

42 Alſo auch die Aufferſtehung der Todten. Es wirdt geſäet verweßlich/ vnnd wird aufferſtehen vnverweßlich.

Saa er oc de Dødis opſtandelſe. Det bliffuer ſaaet i raadnelſe/ oc det ſkal opſtaa vden raadnelſe.

43. Es wird geſeet in vnehre/ vnnd wirdt aufferſtehen in Herrligkeit. Es wirdt geſeet inn Schwachheit vnnd wirdt aufferſtehen in Krafft.

Det bliffuer ſaaet i vanære/ Oc det ſkal opſtaa i Herlighed. Det bliffuer ſaaet i Skrøbelighed/ oc ſkal opſtaa i krafft.

44. Es wirdt geſäet ein natürlicher Leib/ vnnd wirdt aufferſtehen ein geiſtlicher Leib. Hat man ein natürlichen Leib/ ſo hat man auch einen geiſtlichen Leib.

Det bliffuer ſaaet it naturligt Legeme/ Oc ſkal opſtaa it aandeligt Legem. Haffuer mand it naturligt Legeme da haffuer mand oc it aandeligt Legeme.

45. Wie es geſchrieben ſtehet: Der erſte Menſch Adam iſt gemacht ins naturliche Leben/ vnd der Letzte Adam ins geiſtliche Leben.

Som det ſtaar ſcreffuit/ Det førſte Menniſke Adam er giort til it naturligt Liff/ Oc den ſiſte Adam til it aandeligt Liff.

46. Aber der geiſtliche Leib iſt nicht der erſte/ ſondern der natürliche/ darnach der Geiſtliche.

Men det aandelige Legeme er icke det førſte/ Men det naturlige/ der effter det aandelige.

47. Der erſte Menſch iſt von der Erden vnd jrrdiſch/ der ander Menſch iſt der HERR vom Himmel.

Det førſte Menniſke er aff Jorden oc iordiſk/ Det andet Menniſke er HERREN aff Himmelen.

48. Welcherley der jrrdiſche iſt/ ſolcherley ſind auch die jrrdiſchen. Vnnd welcherley der Himmliſche iſt/ ſolcherley ſind auch die Himliſchen.

Saadant ſom det iordiſke er/ ſaadane ere oc de iordiſke/ Oc ſaadant ſom det Himmelſke er/ Saadane ere oc de Himmelſke.

49. Vnd wie wir getragen haben das Bilde des jrrdiſchen/ alſo werden wir auch tragen das bilde des Himliſchen.

Oc lige ſom wi bare den Jordiſkis Billede/ Saa ſkulle wi oc bære den Himmelſkis Billede.

Kaptola XV.

42. Tak y wzkřijſſenij mrtwých. Nebo tělo pochowáno býwá poruſſytedlné/ a wſtane neporuſſytedlné.

Takći y zmartwychſthánie/ Bywa wſiáne ciáło poddane ſkáżeniu/ á bywa wzbudzone nie ſkáżone.

43. Pochowáno býwá ſſkaredé/ a wſtane ſlawné. Pochowáno býwá nemocné/ a wſtane mocné.

Bywá wſiáne procz vczćiwośći/ á bywa wzbudzone vwielbione: bywa wſiane mdłe/ á bywa wzbudzone mocne.

44. Pochowáno býwa tělesné/ a wſtáne tělo duchownij. Neb poněwádž geſt tělo tělesné/ geſt také y duchownij.

Bywa wſiáne ciáło do czáſu duſza żywiące/ á bywa wzbudzone ciáłem duchownym/ Jeſtći ciáło duſza do czaſu żywiące/ ieſt też y ciáło duchowne.

45. Jákož napſáno geſt: Včiněn geſt prwnij člowěk Adam/ w duſſy žiwau/ ale poſlednij Adam w ducha obžiwugijcýho.

Takći też ieſt nápiſano/ Stał ſie pierwſzy człowiek Adam w duſzę żywą/ á poſledni Adam ſthał ſie duchem ożywiáiącym.

46. Ale ne prwé to kteréž geſt duchownij/ ale které tělesné/ potom pak to které geſt duchownij

Ale ſie nie pierwſzym ſtáło co ieſth duchowne/ ále to ktore ieſt duſza do czáſu żywe/ potym ktore duchowne.

47. Prwnij Člowěk z Země/ zemſký: druhý člowěk z Nebe/ Nebeſký.

Pierwſzy człowiek z ziemie ziemſki ieſt/ wthory człowiek ſam Pan z nieba ieſt.

48. Jakýž ieſt zemſký/ takowij gſau také y zemſſtij: a yaký Nebeſký/ takowij také y Nebeſſtij.

Jaki ziemſki/ tacy yći ktorzy ziemſcy ſą/ á iáki on niebieſki/ tácy y ci ktorzy ſą niebieſcy.

49. Protož yakož gſme neſli Obraz zemſkého/ neſmež také Obraz y Nebeſkého.

Jákoſmy noſili wyobráženie ziemſkiego/ będziem też noſić wyobráżenie y niebieſkiego.

טו

50 הָדָא דֵּין אָמַר אֱנָא
אַחַי דְּבֶסְרָא וּדְמָא
מַלְכוּתָא דַשְׁמַיָּא לְמֵארַת
לָא מֶשְׁכְּחִין וְלָא חֲבָלָא
יָרֵת לָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא׃

Or dico questo fratelli, che la carne e il ſangue non poſſono hereditare il regno di Dio: ne la corruttione heredita l'incorruttione.

51 הָא אָמַר אֱנָא לְכוֹן
אַרְזָא לוּ כֻּלַּן נֶדְמַךְ כֻּלַּן דֵּין
נֶתְחַלַּף׃

Ecco, io vi dico vn miſterio, Noi non dormiremo gia tutti, ma ben tutti ci traſmutaremo.

52 חַרִיפָּאִית אַיְךְ רְפָף
עַיְנָא בְּקַרְנָא חֲרָיְתָא כַּד
תֶּקְרֵא וְנֵקוּמוּן מִיתֵא דְּלָא
חֲבָלָא וְחַנַן נֶתְחַלַּף׃

In vn momento, in vn voltar d'occhio, à l'vltima tromba: percioch'ella ſonarà, e i morti riſuſcitaranno incorruttibili, e noi ci traſmutaremo.

53 עֲתִיד הוּ גֵּיר הָנָא
דְּמֶתְחַבַּל דְּנֶלְבַּשׁ לָא
מֶתְחַבְּלָנוּתָא וְהָכַנָא
דְּמָאֵת דְּנֶלְבַּשׁ לָא
מָיוּתוּתָא׃

Imperoche biſogna che queſto corruttibile ſi veſta d'incorruttibilità: e queſto mortale ſi veſta d'immortalità.

54 מָא דְּלְבַשׁ דֵּין הָנָא
דְּמֶתְחַבַּל לָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא
וְהָנָא דְּמָאֵת לָא מָיוּתוּתָא
הָיְדֵין תֶּהְוֵא מֶלְּתָא הָי
דִּכְתִיבָא דְּאֶתְבְּלַע מַוְתָא
בִּזְכוּתָא׃

E quando queſto corruttibile ſi ſarà veſtito d'incorruttibilità, e queſto mortale ſi ſara veſtito d'immortalità, allor ſara adempiuta la parola che è ſcritta, La morte è ſtata inghiottita in vittoria.

55 אַיְכוּ עוּקְסָךְ מַוְתָא
וְאַיְכָא הִי זָכוּתְכִי שְׁיוֹל׃

O morte dou'è la tua vittoria? ò ſepolcro doue è il tuo ſtimolo?

טו

50 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי אַחַי כִּי־
בָּשָׂר וָדָם לֹא יוּכְלוּ לָרֶשֶׁת אֶת־
מַלְכוּת אֱלֹהִים וְהַשַּׁחַת לֹא יִירַשׁ
אֶת אֲשֶׁר בְּלִי מַשְׁחִית׃

Eſto empero digo Hermanos, Que la carne y la ſangre no pueden heredar el reyno de Dios ni la corrupcion hereda la incorrupcion.

51 הִנֵּה סוֹד אֹמֵר אֲנִי לָכֶם
כִּי כֻּלָּנוּ לֹא נִישַׁן אַךְ כֻּלָּנוּ נַחֲלֹף׃

Heaqui, Vn myſterio hos digo, Todos ciertamente reſuſcitaremos: mas no todos, ſeremos mudados.

52 בְּרֶגַע בְּשֶׁצֶף עֵינַיִם בְּשׁוֹפָר
הָאַחֲרוֹן כִּי יִתָּקַע בַּשּׁוֹפָר וְיָקוּמוּ
הַמֵּתִים בְּלִי שַׁחַת וַאֲנַחְנוּ נֶחֱלָף׃

En vn momento, en vn abrir de ojo, á la final trompeta: porque ſerâ tocada trompeta, y los muertos ſeran leuantados ſin corrupcion: mas noſotros ſeremos mudados.

53 כִּי־שָׁוֶה לַשַּׁחַת הַזֶּה לִלְבֹּשׁ
אוֹתוֹ אֲשֶׁר בְּלִי שַׁחַת וּתְמוּתָה
הַזֹּאת לִלְבֹּשׁ אוֹתָהּ אֲשֶׁר בְּלִי
מָוֶת׃

Porque es meneſter que eſto corruptible ſea veſtido de incorrupcion, y eſto mortal ſera veſtido de immortalidad.

54 וְכַאֲשֶׁר הַשַּׁחַת הַזֶּה יִלְבַּשׁ
אֶת־בְּלִי שַׁחַת וּתְמוּתָה הַזֹּאת
תִּלְבַּשׁ אֶת־בְּלִי מָוֶת אָז־יֵאָמֵן
הַדָּבָר הַנִּכְתָּב בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח׃

Y quando eſto corrupto fuere veſtido de incorrupciō, y eſto mortál fuere veſtido de immortalidad, entonces ſera hecha la palabra que eſta eſcripta, ſoruida es la muerte con victoria.

55 (אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי־קָטָבְךָ
שְׁאוֹל׃)

Donde eſta, o muerte, (tu) victoria? Donde eſtâ, o muerte tu aguijon?

ιε'.

50. Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοὶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

Voila donc que ie di, freres, que la chair & le ſang ne peuuent heriter le royaume de Dieu: ni la corruption n'herite point l'incorruption.

51. Ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα.

Voici, ie vous di vn ſecret: vrai eſt que nous ne dormirōs point tous, mais nous ſerons tous tranſmués:

52. Ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.

En vn moment, & en vn clin d'œil, à la derniere trompette: (car la trompette ſonnera) & les morts reſſuſciteront incorruptibles, & nous ſerons tranſmués.

53. Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.

Car il faut que ce corruptible-ici reueſte l'incorruption: & que ce mortel-ici reueſte l'immortalité.

54. Ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, Κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.

Or quand ce corruptible ici aura reueſtu l'incorruption, & que ce mortel-ici aura reueſtu l'immortalité, alors ſera accommplie la parole qui eſt eſcrite, La mort eſt engloutie en victoire.

55. Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη, τὸ νῖκος;

Où eſt, ô mort, ta victoire: où eſt, ô ſepulcre, ton aiguillon?

CAP. XV.

50. Hoc autem dico fratres, quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere nō poſſunt, neque corruptio, incorruptelam poſſidebit.

This ſay I/brethren / that fleſh & bloud cannot inherite the kingdome of God / neither doth corruption inherite incorruption.

51. Ecce myſterium vobis dico. Omnes quidem reſurgemus: ſed non omnes immutabimur.

Beholde/I ſhewe you a ſecrete thing/ We ſhall not all ſleepe/but wee ſhal all be chauged.

52. In momento, in ictu oculi, in noviſſima tuba (canet enim tuba) & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

In a moment/in the twinkeling of an eye at the laſt trumpet: for the trumpet ſhall blowe / and the dead ſhalbe raiſed vp incorruptible / and we ſhalbe changed.

53. Oportet enim corruptibile hoc, induere incorruptionem: & mortale hoc, induere immortalitatem.

For this corruptible muſt put on incorruption: and this mortall muſt put on immortalitie.

54. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria.

So when this corruptible hath put on incorruption/ and this mortall hath put on immortalitie/thē ſhalbe brought to paſſe the ſaying that is written/ Death is ſwallowed vp into victorie.

55. Vbi eſt mors victoria tua? ubi eſt mors ſtimulus tuus?

O death/where is thy victorie? O graue/where is thy ſting?

Das XV. Capitel.

50. Davon ſage ich aber / lieben Brüder / das fleiſch vnnd blut nicht können das Reich Gottes ererben / auch wirdt das verweßliche nicht erben das vnverweßliche.

Men det ſiger ieg der om / kære Brødre / At kød oc Blod kunde icke arffue Guds Rige/ Oc ſkal det forkrenckelige icke arffue det wforkrenckelige.

51. Sihe/ich ſage euch ein Geheimniß: Wir werden nicht alle entſchlaffen / wir werden aber alle verwandelt werden.

See/Jeg ſiger eder en Hemmelig ting. Wi ſkulle icke alle ſoffue / Men wi ſkulle alle foruendis.

52. Vnnd daſſelb plötzlich in einem augenblick/ zur zeit der letzten Poſaunen. Denn es wird die Poſaune ſchallen / vnd die Todten werden aufferſtehen vnverweßlich / vnnd wir werden verwandelt werden.

Oc det ſkal ſke haſtelige vdi it øyeblick / i den ſiſte Baſaunis tid / Thi Baſunen ſkal lude / oc de Døde ſkulle opſtaa wforkrenckelige / Oc wi ſkulle foruendis.

53. Denn diß verweßliche muß anziehen das vnverweßliche/ vnnd diß ſterbliche muß anziehen die vnſterbligkeit.

Thi dette wforkrenckelige ſkal føris i det wforkrenckelige/ oc dette dødelige ſkal føris i det wdødelige.

54. Wenn aber diß verweßliche wirdt anziehen das vnverweßliche/ vnd diß ſterbliche wirdt anziehen die vnſterbligkeit / denn wirdt erfüllet werden das wort / das geſchrieben ſtehet: Der Todt iſt verſchlungen in dem Sieg.

Men naar dette forkrenckelige ſkal føris i det wforkrenckelige / oc dette dødelige ſkal føris i wdødelighed. Da ſkal det ord fuldkommis/ ſom ſtaar ſcreffuit. Døden er opſlugen i Seyer.

55. Todt / wo iſt dein Stachel? Helle / wo iſt dein Sieg?

Død/huor er din Braad? Helffuede huor er din Seyer?

Kapitola XV.

50. Tetoť pak prawijm Bratřij proto/že Tělo a Krew Králowſtwij Božijho dědictwij nedoſáhnau: ani poruſſytedlnoſt/ neporuſſytedlnoſti mijti bude.

A toć mowię bráćia / żeć ćiáło y krew króleſtwá Bożego dżiedźictwa otrzymáć nie mogą / Ani ſkáżenie nie otrzymáwa dżiedźictwa nieſkáżonego przyrodzenia.

51. Ay tagemſtwij wám prawijm: žewſſyckni zágiſté wſtaneme z mrtwých / ale ne wſſyckni ſe změnijme.

Otoć wam táiemnice powiedam / Nie wßyſcy záſniemy / ale wßyſcy odmienieni bedźiemy.

52 Hned pogednau a w okamženij / k poſlednijmu zatraubenij (neboť trauba zawznij) a Mrtwij wſtanau neporuſſytedlnij / a my ſe změnijme.

Barzo prędko y we mgnieniu oká ná głos traby oſtháteczney / (ábowiemći zátrąbi / á vmárli wzbudzeni bedą nie ſkáżeni / y my bedźiemy odmienieni.)

53. Muſý zagiſté tělo toto naſſe poruſſytedlné / oblécy ſe w neporuſſenij / a ſmrtedlné toto oblécy ſe w neſmrtedlnoſt.

Boć muśi to ſkáżone przyoblecnie ſkáżone przyrodzenie / y to śmiertelne przyoblec nie śmiertelność.

54. A když poruſſytedlné toto tělo/ přijgime neporuſſytedlnoſt/ a ſmrtedlné toto oblécé ſe w neſmrtedlnoſt: Tehda ſe naplnij řeč/ kteráž napſaná geſt: Pohlcena geſt ſmrt w wijtězſtwij.

A gdy to ſkáżone przyoblecże nie ſkáżone przyrodzenie / y to śmiertelne przyoblecże nieśmiertelność / tedy ſie ſtánie ſłowo nápiſáne / Smierc ieſt pożárta w zwyćieſtwo.

55. Kde geſt ó Smrti wijtězſtwij twé? Kde geſt Smrti oſten twůg?

Gdźież ieſth zwyćieſthwo twe o śmierci? gdźież ieſth bodźiec twoy o grobie?

טו

56 עוּקְסֵהּ דֵּין דְּמַוְתָא חַטִּיתָא הִי וְחַיְלֵהּ ד דַּחֲטִיתָא נָמוּסָא הוּ׃

Lo ſtimulo de la morte è il peccato, & la potentia del peccato è la Legge.

57 טֵיבוּ דֵּין לַאלָהָא דְּיַהֵב לַן זָכוּתָא בְּיַד מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ma ſia ringratiato Iddio, che ci ha dato vittoria per il noſtro Signor IESV Chriſto.

58 מֵכִּיל אַחַי וְחַבִּיבַי הֲווּ מְשַׁרְרִין וְלָא תֶּהְווֹן מ מֶתְתְּזִיעִין אֶלָּא הֲווּ מֶתְיַתְּרִין בְּכֻל זְבַן בְּעַבָדֵהּ דְּמָרְיָא כַּד יָדְעִין אַנְתּוּן דְּעַמְלְכוּן לָא הֲוָא סְרִיק בְּמָרְיָא׃

Per laqual coſa, fratelli miei diletti, ſiate fermi & immobili, abbondando ſempre ne l'opera del Signore: ſapendo che la voſtra fatica non è vana nel Signore.

יו

1 עַל מֵדֵּם דֵּין דְּמֶתְכַּנַּשׁ לְקַדִּישֵׁא אֵיכַנָא דְּפַקְדֵת לְעִדָּתָא דְּגַלַטְיָא הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן עֲבֵדוּ׃

Quanto poi à la colletta da farſi per li Santi, coſi fate ancora voi, come io ne ho ordinato ne le Chieſe di Galatia.

2 בְּכֻל חַד בְּשַׁבָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ מִנְּכוֹן בְּבַיְתֵהּ סָאֵם וְנָטֵר הָו מֵדֵּם דְּמָטֵא בְּאִידַוְהִי דְּלָא מָא דְּאָתִית הָיְדֵין נֶהְוְיָן גָּבְיָתָא׃

Cioe che vn giorno de la ſettimana, ciaſcun di voi ponga da parte appreſſo di ſè, raccogliendo quel che egli potrà per la benignita di Dio: accioche quando io verrò, non s'habbiano à fare allora le collette.

3 וּמָא דְּאָתִית לְאַיְלֵין דְּגָבֵין אַנְתּוּן לְהוֹן אֲשַׁדַּר בְּאִגַּרְתָּא דְּנַוְבְּלוּן — טַיְבוּתְכוֹן לְאוּרִישְׁלֶם׃

E come io ſarò venuto, mandarò quelli che voi hauerete approuati per epiſtole, à portar, la voſtra limoſina in Ieruſalem.

טו

56 וְדֶבֶר הַמָּוֶת הַחֲטָאָה וְכֹחַ הַחֲטָאָה הַתּוֹרָה׃

Empero el aguijon de la muerte es el peccado: y la potencia del peccado, la Ley.

57 וְלֵאלֹהֵינוּ תְּהִי־תוֹדָה הַנּוֹתֵן לָנוּ אֶת־הַנֵּצַח בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas á Dios gracia, que nos Dió victoria por el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

58 לָכֵן אַחַי אֲהוּבַי עִמְדוּ וְאַל תִּמּוֹטוּ וְהוֹתִירוּ בְּמַעֲשֵׂה אֲדֹנֵינוּ תָּמִיד וּדְעוּ כִּי־יְגִיעֲכֶם אֵינֶנּוּ לַשָּׁוְא בַּיהוָה׃

Anſi que, Hermanos mios amados, eſtad firmes y conſtantes, creciendo en la obra del Sennor ſiempre, ſabiendo que vueſtro trabajo en el Sennor no es vano.

יו

1 וְעַל־הַצְּדָקָה אֲשֶׁר תֵּאָסֵף לַקְּדוֹשִׁים כְּמוֹ אֲשֶׁר צִוִּיתִי לִקְהִלּוֹת בְּגַלַטְיָא כָּכָה תַּעֲשׂוּ גַּם אַתֶּם׃

ITem de los recogimientos de la lymoſna para los Sanctos, de la manera que ordené à las Igleſias de Galatia, hazed tambien voſotros lo miſmo.

2 מִשַּׁבָּת לַשַּׁבָּת אִישׁ אִישׁ מִכֶּם אֶל־נַפְשׁוֹ יָשִׂים לַאֲצֹר מַה תַּמְצָא יָדוֹ פֶּן אָבֹא וְאָז תֵּאָסַפְנָה הַצְּדָקוֹת׃

Cada primer dia de la ſemana cada vno de voſotros aparte en ſu caſa, guardando loque por la bondad de Dios pudiere; porque quando yo viniere, no ſe hagan entonces los recogimientos.

3 וְאִם אָבוֹא אֶת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר תִּבְחֲנוּ בְּאִגְּרוֹת אוֹתָם אֲשַׁלְּחֵם וְיוֹבִילוּ שַׁי וּמַתַּתְכֶם לִירוּשָׁלַיִם׃

Y quando yo fuere preſente, los que aprouardes por cartas, à eſtos embiaré que lleuen vueſtro beneficio à Ieruſalem.

ιε'.

56. Τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος.

Or l'aiguillon de la mort, c'eſt peché: & la puiſſance du peché, c'eſt la Loy.

57. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Mais graces à Dieu, qui nous a donné la victoire par noſtre Seigueur Ieſus Chriſt.

58 Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

Parquoi, mes freres bien aimés, ſoyez fermes, immuables, abondans touſiours en l'œuure du Seigneur: ſachans que voſtre labeur n'eſt point vain en noſtre Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. ις'

ΠΕρὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.

Touchant la collecte qui ſe fait pour les ſaincts, faites-en comme i'en ai ordonné aux Egliſes de Galatie.

2. Κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων, ὅ,τι ἂν εὐοδῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται.

C'eſt que chaque premier iours de la ſemaine, chacun de vous metté à part par deuers ſoi, aſſemblant ce qu'il pourra ſelon la benignité de Dieu: afin que lors que ie viendrai, les collectes ne ſoyent à faire.

3. Ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι' ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ.

Puis quand ie ſerai arriué, i'enuoyerai ceux que vous approuuerez par lettres pour porter voſtre liberalité en Ieruſalem.

CAP. XV.

56. Stimulus autem mortis, peccatum eſt: virtus verò peccati, lex.

The ſting of death is ſinne: and the ſtrenght of ſinne is the Lawe.

57. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

But thankes be vnto God/ which hath giuen vs victorie through our Lorde Jeſus Chriſt.

58. Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino.

Therefore my beloued brethren/ bee yee ſtedfaſt/ vnmoueable/ aboundant alwaies in the worke of the Lorde/ foraſmuch as yee knowe/ that your labour is not in vaine in the Lorde.

CAP. XVI.

DE collectis autem quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinavi eccleſiis Galatiæ, ita & vos facite.

Concerning the gathering for the Saints/ as I haue ordeyned in the Churches of Galatie/ ſo do ye alſo.

2. Per unam ſabbathi unuſquiſque veſtrum apud ſe ſeponat, recondens quod ei bene placuerit, ut non cum venero, tunc collectæ fiant.

Euery firſt day of the weeke/ let euery one of you put aſide by him ſelfe/ and lay vp as God hath proſpered him/ that then there be no gatherings when I come.

3. Cùm autem præſens fuero: quos probaveritis per epiſtolas, hos mittam perferre gratiam veſtram in Ieruſalem.

And when I am come/ whoſoeuer ye ſhall alow by letters/ them will I ſend to bring your liberalitie vnto Jeruſalem.

Das XV. Capitel.

56. Aber der Stachel des Todes iſt die Sünde. Die krafft aber der Sünde iſt das Geſetze.

Men Dødens Braad er Synden. Oc Lowen er Syndens Krafft.

57. Gott aber ſey danck/ der vns den Sieg gibt/ durch vnſern HERREN Jeſum Chriſtum.

Men Gud vere tack/ ſom gaff oſſ Seyer/ Formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum.

58. Darumb meine lieben Brüder/ ſeyt veſte/ vnbeweglich/ vnd nehmet jmmer zu in dem Werck des HERREN/ Sintemal jhr wiſſet/ daß euer arbeit nicht vergeblich iſt in dem HERRN.

Der faare/ mine kære Brødre/ verer faſte/ vrørelige/ oc forfremmis altid i HERRENS gerning/ Effterdi i vide/ at eders arbeyde er icke forgeffuis/ i HERREN.

Das XVI. Capitel.

Von der Steuere aber/ die den Heiligen geſchicht/ Wie ich den Gemeinen in Galatia geordnet habe/ alſo thut auch jhr

MEn om den Hielp ſom ſkeer Helligen/ lige ſom ieg befalede Menigheden i Galatia/ Saa gøre oc i.

2. Auff einen jeglichen Sabbather/ lege bey ſich ſelbſt ein jeglicher vnter euch/ vnnd ſammle nach ſeinem vermögen/ auff daß nicht/ wenn ich komme/ denn allererſt die Steure zu ſamlen ſey.

Huer aff eder legge io hoſſ ſig ſelff/ paa en aff Sabbatherne/ oc ſamle huad hannem gaat tyckis/ Paa det/ at naar ieg kommer/ Hielpen ſkal icke da ſamlis førſt.

3. Wenn ich aber darkommen bin/ welche jhr durch Brieffe dafür anſehet/ die wil ich ſenden/ daß ſie hin bringen eure Gabe gen Jeruſalem.

Oc naar ieg kommer/ huilcke i da betro der til met Breff/ dem vil ieg ſende bort/ at de ſkulle føre eders Velgerning til Jeruſalem.

Kapitola XV.

56. Oſten zagiſté Smrti/ hřijch geſt: ale moc hřijchu/ geſt Zákon.

A bodziec śmierci ieſtci grzech/ á moc grzechu zakon.

57. Budiž pak Pánu Bohu chwála/ kterýž nam dal wýtězſtwij ſkrze Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Ale dziekuie Bogu kthory nam dal zwyciestwo przez Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſa.

58. Protož Bratřij mogi milij/ ſtálij budte a nepohnutedlnij/ rozmáhagijce ſe w každém ſkutku Božijm wždycky/ poněwádž wijte že práce waſſe nenij daremná w PAnu.

A ták brácia moi mili badźcie mocni/ nie poruſzeni/ obfithuiacemi w vczynku Páńſkim záwſze/ wiedząc iż praca wáſzá nie ieſtći prożna w Pánie.

Kapitola XVI.

CO ſe pak dotýče zbijrky/ kteráž ſe děge na Swaté yakž gſem nařjdil w Cýrkwi Galatſké/ tak y wy čiňte

Zathym okolo ſkłádánia dla świethych/ iákom poſtánowił w kościelech Gálácyyey/ ták też y wy czyńcie.

2. W každau Neděli každý z wás ſám v ſebe ſlož/ ſchowage cožby ſe dobře lijbilo aby ſe teprwa když yá přijgdu/ zbijránij nedálo.

Pierwſzego dnia w tego dniu káżdy z was niechay odłoży zbieráiac/ coż z dobrotliwości Bożey bedzie mogł/ iżby gdy przyide ſkłádánia nie czyniono.

3. Když pak přigdu/ kteréž chwáljte ſkrze liſty/ ty yá poſſli/ a by doneſli tuto miloſt waſſý do Geruzaléma.

A gdy przyide ktore byście ſpolwick chwalili przez liſty/ ty poſle áby odnieſli ßczodrobliwość wáſze do Jeruzálem.

יו

4 אֶן דֵּין שָׁוֵא הוּ סוּעְרָנָא דְּאַף אֶנָא אֵזַל אַף עַמִּי נֵאזְלוּן׃

E ſe ſara conueniente che ancor io vi vadi, eſſi v'andaranno con meco.

5 אָתֵא אֶנָא דֵּין לְוָתְכוּן מָא דְּעֶבְרֵת מֶן מַקְדּוּנִיָא עָבַר אֶנָא לֵה גֵּיר לְמַקְדּוּנִיַּ׃

Io verrò dunque à voi, paſſato ch'io habbi Macedonia (percioche io paſſarò per Macedonia.)

6 וַכְבַר אַף לְוָתְכוּן אֶקַוֵּא אָו אַסְתֵּא לְוָתְכוּן דַּאנְתּוּן תְּלַוּוּנָנִי לְאַתַר דְּאָזֵל אֶנָא׃

E forſe mi reſtarò con voi, ouero ci farò ancor l'inuerno: à fine che voi mi conduciate douunque io andarò.

7 לָא צָבֵא אֶנָא דְּהָשָׁא אַיְךְ עָבַר אוּרְחָא אֶחְזֵיכוּן מְסַבַּר אֶנָא גֵּיר דְּאוּחַר זַבְנָא לְוָתְכוּן אֶן מָרְיָ מַפֵּס לִי׃

Percioche io non voglio vederui hora in vn paſſare: ma ſpero di ſtarmi con voi qualche tempo, ſe il Signore il permetterà.

8 מְקַוֵּא אֶנָא גֵּיר בְּאֶפְסוֹס עַד מָא לְפֶנְטִיקוּסְטָא׃

Nientedimeno io dimorarò in Efeſo infin à la Pentecoſte.

9 תַּרְעָא גֵּיר רַבָּא אֶתְפְּתַח לִי דַּמְלֵא סוּעְרָנָא וְסַקּוּבְלֵא סַגִּיאִין׃

Percioche mi ci è aperta vna gran porta, & efficace, e ſonni molti auuerſarij.

10 אֶן דֵּין יָאתֵא צְאִידַיְכוּן טִמָתֵאוֹס חָזַו דַּדְלָא דַּחְלָא יֶהְוֵא לְוָתְכוּן עַבְדָא גֵּיר דְּמָרְיָא פָּלַח אַכְוָתִי׃

E ſe verrà Timoteo, vedete ch'egli ſia appreſſo di voi ſicuramente, imperoch'ei fa l'opera del Signore, come fo ancor io.

11 לְמָא הָכִיל אֶנָשׁ יְשׁוּטִיוּהִי אֶלָּא לַוָּאוּהִי בַּשְׁלָמָא דְּנֵאתֵא לְוָתִי מְקַוֵּא אֶנָא לֵה גֵּיר עַם אַחַא׃

Niuno dunque il diſpregi: ma accompagnatelo con ſicurezza, accioch'egli ne venga à me: perche io l'aſpetto inſieme co i fratelli.

י ו

4 וְאִם יִשְׁוֶה לִּי לַהֲלֹךְ אִתָּם גַּם עִמִּי יֵלֵכוּ׃

Y ſi fuere digno el negocio que yo tambien vaya, yran conmigo.

5 וְאָבוֹא אֲלֵיכֶם כַּאֲשֶׁר אֶעֱבֹר בְּכִתִּים כִּי־אֶעֱבֹר בְּכִתִּים׃

Empero à voſotros vendré, quando paſſare à Macedonia: porque à Macedonia tengo de paſſar.

6 וַאֲלֵיכֶם אִם אָבוֹא אוּלַי אֶאֱרוֹךְ לִי עִמָּכֶם אוֹ גַּם אֶחֱרַף אֲשֶׁר תְּשַׁלְּחוּנִי אֶל־אֲשֶׁר אֵלֵךְ שָׁמָּה׃

Y por ventura me quedare con voſotros, o inuernaré tambien: para que voſotros me lleueys donde vuiere de yr.

7 כִּי־מֵעַתָּה לֹא חָפַצְתִּי בְּמַעֲבָר לִרְאוֹת אֶתְכֶם כִּי אִם שָׁבַרְתִּי לַאֲרוֹךְ עִמָּכֶם לְיָמִים אִם יִרְצֶה יְהוָה׃

Porque no quiero aora verhos de paſſada: mas eſpero eſtar con voſotros algun tiempo, ſi el Sennor lo permitiere.

8 וַאֲקַוֶּה בְּאֶפְסוֹס עַד חַג־שָׁבוּעוֹת׃

Empero eſtaré en Epheſo haſta la Pentecoſte.

9 כִּי שַׁעַר נִפְתַּח לִי גָּדוֹל מָלֵא מִרְמָה וָתֹךְ וְאוֹיְבִים רַבִּים הָיוּ עָלָי׃

Porque ſe mehá abierto puerta grande y efficaz: y aduerſarios muchos.

10 וְאִם יָבוֹא טִימוֹתֵאוֹס רְאוּ אֲשֶׁר יְהִי־בְלִי יִרְאָה עִמָּכֶם כִּי הוּא פּוֹעֵל פֹּעַל יְהוָה כָּמוֹנִי גַּם אָנִי׃

Y ſi viniere Timotheo, mirad que eſté con voſotros ſeguramente: porque la obra de Dios haze, tambien como yo.

11 וְאִישׁ לֹא יְקַל אוֹתוֹ בְּעֵינָיו וְשַׁלְּחוּהוּ בְּשָׁלוֹם אֲשֶׁר יָבוֹא אֵלַי כִּי־מְקַוֶּה אֲנִי אוֹתוֹ עִם הָאַחִים׃

Portanto nadie lo tenga en poco: antes lô lleuad en paz, para que venga à mi: porque lo eſpero con los Hermanos.

ιϛ'.

4. Ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται.

Et s'il eſt conuenable que i'y aille, ils viendront auſſi auec moi.

5. Ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω· μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι.

Ie viendrai donc vers vous, ayant paſſé par Macedone: (car ie paſſerai par Macedone.)

6. Πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι.

Et peut eſtre que ie ſeiournerai auec vous, ou meſme que i'paſſerai l'hyuer: afin que vous me conduiſiez par tout là où i'irai.

7. Οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ.

Car ie ne vous vueil point maintenant voir en paſſant: mais i'eſpere queu demeurerai auec vous quelque temps, ſi le Seigneur le permet.

8. Ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.

Touteſfois ie demeurerai en Epheſe iuſqu'à la Pentecoſte.

9. Θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

Car vne grande porte & de efficace m'eſt ouuerte, mais il y a pluſieurs aduerſaires.

10. Ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ.

Que ſi Timothee vient, prenez garde qu'il ſoit auec vous ſeurement: car il s'employe à l'œuure du Seigneur cōme moi meſme.

11. Μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ· προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

Nul donc ne le meſpriſe: mais conduiſez-le en ſeureté, afin qu'il viene à moi: car ie l'atten auec les freres.

CAP. XVI.

4. Quod ſi dignum fuerit ut & ego eam: mecum ibũt.

And if it be meete that I go alſo/ they ſhall go with me.

5. Veniam autem ad vos, cùm Macedoniã pertranſiero, nam Macedoniam pertranſibo.

Now I will come vnto you/ after I haue gone through Macedonia (for I will paſſe through Macedonia.)

6. Apud vos autem forſitan manebo, vel etiam hyemabo: ut vos me deducatis, quocunque iero.

And it may be that I will abide/ yea/ or winter with you/ that ye may bring mee on my way whitherſoeuer I go.

7. Nolo enim vos modò in tranſitu videre, ſpero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, ſi Dominus permiſerit.

For I will not ſee you now in my paſſage: but I truſt to abide a while with you/ if the Lorde permit.

8. Permanebo autẽ Epheſi uſque ad Pentecoſten.

And I will tarie at Epheſus vntil Pentecoſt.

9. Oſtium enim mihi apertum eſt magnum & evidens, & adverſarii multi.

For a great doore and effectual is opened vnto me: but there are many aduerſaries.

10. Si autem venerit Timotheus, videte ut ſine timore ſit apud vos, opus enim Domini operatur, ſicut & ego.

Now if Timotheus come/ ſee that hee be without feare with you: for he worketh the worke of the Lorde/ euen as I do.

11. Nequis ergo illum ſpernat, deducite autem illum in pace: ut veniat ad me, expecto enim illum cum fratribus,

Let no man therefore deſpiſe him: but conuey him forth in peace/ that hee maye come vnto me: for I looke for him with the brethren.

Das XVI. Capitel.

4. So es aber werth iſt/ daß ich auch hin räiſe/ ſollen ſie mit mir räiſen.

Oc der ſom det gøris behoff/ at ieg oc ſkal reyſe did/ da ſkulle de reyſe met mig.

5. Ich wil aber zu euch kommen/ wenn ich durch Macedoniam ziehe/ denn durch Macedoniam werde ich ziehen.

Men ieg vil komme til eder/ naar ieg drager igennem Macedoniam/ Thi ieg vil drage igennem Macedoniam.

6. Bey euch aber werde ich villeicht bleiben/ oder auch Winteren/ Auff daß jhr mich geleittet/ wo ich hin ziehen werde.

Oc ieg bliffuer/ maa vel ſke hoſſ eder eller ocſaa tøffuer Vinteren offuer/ Paa det i kunde ledſage mig/ huort ieg ſkal drage hen.

7. Ich wil euch jetzt nicht ſehen im fürüberziehen/ denn ich hoffe/ ich wölle etliche zeit bey euch bleiben/ ſo es der HERR zuleſſet.

Ieg vil icke nu ſee eder i det ieg drager der frem/ Thi ieg haabis at ieg vil bliffue nogen tid hoſſ eder/ om HERREN det vil tilſtede.

8. Ich werde aber zu Epheſo bleiben/ biß auff Pfingſten.

Men ieg bliffuer i Epheſo/ indtil Pintzdag.

9. Denn mir iſt eine groſſe Thür auffgethan/ die vil Frucht wircket/ vnd ſind vil widerwertiger da.

Thi mig er en ſtor Dør opladen/ oc de ere flitige/ oc de ere mange Genſtridige.

10. So Timotheus kompt/ ſo ſehet zu / daß er ohn forcht bey euch ſey/ denn er treibet auch das Werck des HERREN wie ich.

Der ſom Timotheus kommer til eder/ Da ſeer til/ at hand bliffuer hoſſ eder vnden Fryct/ thi hand gør oc HERRENS Gerning/ lige ſom ieg.

11. Daß jhn nun nicht iemand verachte/ Geleittet jn aber im friede/ daß er zu mir komme/ denn ich warte ſein mit den Brüdern.

At der icke nu nogen foracter hannem/ Oc ledſager hannem i fred/ at hand kand komme til mig/ Thi ieg venter hannem met Brøderne.

Kapitola XVI.

4. Pakli bude potřeba abych y ná ſſel/ půgdauť ſemnau.

A ieſliby ſluſzna rzecz byłá ábych tez y ſam ſzedl/ oni zemna poyda.

5. Přjgdu pak k wám když Macedonij progdu / neb Macedonij mjnjm progjti.

A przyidę do was przeſzedſzy przez Macedonia: bo przez Macedonia poyde.

6. Ale v wás pooſtanu / a ſnad y přes zymu také pobudu/ abyſſte wy mne doprowodili/ kamžkoli potom půgdu.

A podobno pomieſzkam przy was/ ábo y zimowác bede áby ście mie prowádzili kedy kolwiek poyde.

7. Nechcy zagiſté wás nynj toliko na zaſtawenj krátkém widěti/ neb tu naděgi mám že yá některý čas pobudu v wás/ budeli Pán chtjti.

Abowiem nie chce was teraz widziec ſpieſzac ſie w droge/ ale ſpodzie wam ſie iz pomieſzkam z wámi do czáſu/ ieſli Pan B. puśći.

8. Nynij pak pobudu w Efezu/ až do Letnic.

Pomieſzkam thez w Efezie áz do świątek.

9. Nebo dwéře tu gſau mi otewřijny weliké a zjewné/ a protiwnjkůw geſt mnoho.

Abowiem drzwi mi ſą otworzone wielkiey ſkuteczney wiele przeciwnikow.

10. Přigdelit pakk wám Tymotheus/ hledtež ať geſt bez ſtrachu v wás / nebť dijlo Božij půſobij/ yako y yá.

A ieſliby przyſzedł Trymotheuſz/ pátrzcie áby beſpiecznie mieſzkal miedzy wami: bo vczynek Páńſki ſpráwuie iáko y ia.

11. Protož ať gim žádný nepohrdá / ale prowodte gey w pokogi/ ať přigde ke mně/ nebť ho čekám s Bratřijmi.

Niechay go tedy nikt ſobie lekce nie wazy/ ale odprowadzcie go ſpokoynie/ áby do mnie przyſzedl/ gdyż go czekam z bracia.

יו

12 מֶן אַפָּלוֹ דֵּין אָחַי סַגִּי בְּעֵית מֶנֵּהּ דְּנֵאתֵא לְוָתְכוֹן עַם אַחֵא וְכַבַּר לָא הֲוָת צְבִינָא דְּנֵאתֵא לְוָתְכוֹן אֶמָתַי דֵּין דְּנֶהֱוֵא לֵהּ אַתְרָא אָתֵא לְוָתְכוֹן ׃

Quanto ad Apollo noſtro fratello, io l'ho eſortato molto à venire à voi co i fratelli, e per niſſun modo è ſtata ſua volontà di venirui hora: ma ben vi verrà quãdo gli ſarà tempo commodo.

12 אֶתְתְּעִירוּ וְקוּמוּ בְּהַיְמָנוּתָא אֶתְגַּבַּרוּ וְאֶתְחַסְּנוּ ׃

Vegliate, ſtate fermi ne la fede, portateui virilmente, fortificateui.

14 כֻּלְּהֵין צֶבְוָתְכוֹן בְּחוּבָּא נֶהֶוְיָן ׃

Tutte le voſtre coſe ſi facciano con charità.

15 בָּעֵא אֶנָא דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי עַל בַּיְתָא דְּאֶסְטֶפָנָא (וְדְפַרְטוּנָטוֹס וְדַאֲכַאִיקוֹס) מֶטּוּל דְּיָדְעִין אַנְתּוּן דְּהָנוֹן אֶנוּן רִישִׁיתָא דַּאֲכַאִיַּא וְשָׂמוּ נַפְשְׁהוֹן לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּקַדִּישֵׁא ׃

Or io vi prego, fratelli: voi conoſcate la famiglia di Stefano (di Fortunato e d'Acaico) eſſere le primitie d'Acaia, e che ſi ſon dedicati lor medeſimi al ſeruitio de Santi.

16 דְּאָף אַנְתּוּן תֶּהְווֹן מֶשְׁתַּמְעִין לַאִילֵין דְּהָכַנָא אֶנוּן וַלְכֻל נָשׁ דְּלָאֵא עַמַּן וּמַעֲדֵר ׃

Fate dunque che voi ancora ſiate ſoggetti à genti tali, & a ciaſcuno che s'aggiugne con noi à l'opera, e s'affatica.

17 חָדֵא אֶנָא דֵּין בְּמֵאתִיתֵה דְּאֶסְטֶפַנָא וְדְפַרְטוּנָטוּס וְדַאֲכַאִיקוֹס דְּמֶדֶּם דְּבַצַּרְתּוּן לְוָתִי הֶנוּן מַלִּיו ׃

Io mi rallegro de la venuta di Stefano, di Fortunato, e d'Acaico: percioch'eſſi hanno ſupplito à quello che mancauate.

18 אַנִּיחוּ גֵּיר רוּחִי דִּילִי וְדִילְכוֹן הַוִּיתוֹן הָכִיל מֶשְׁתּוֹדְעִין לַאִילֵין דְּהָכַנָא אֶנוּן ׃

Perche hanno ricreato il mio ſpirito e il voſtro riconoſcete dunque queſti tali.

יו

12 וְעַל־אַפּוֹלוֹ אָחִינוּ יִוָּדַע לָכֶם כִּי רַב מְאֹד שְׁאַלְתִּי מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר יָבוֹא אֲלֵיכֶם עִם הַתַּלְמִידִים וּבְכָל־זֹאת לֹא הָיְתָה רְצוֹנוֹ אֲשֶׁר יָבוֹא עַתָּה אַךְ יָבוֹא בְּעִתּוֹ ׃

Item, del Hermano Apollos, mucho le he rogado que vinieſſe à voſotros con algunos Hermanos; mas en ninguna manera tuuo voluntad de venir por aora: mas vendrá quando tuuiere apportunidad.

13 שִׁקְדוּ עִמְדוּ בֶּאֱמוּנָה הִתְאוֹשְׁשׁוּ חִזְקוּ וְיֶאֱמַץ לְבַבְכֶם ׃

Velad, eſtàd firmes en la fe: auehos varonilmente, y es forçaos.

14 כָּל־דִּבְרֵיכֶם וּמַעֲשֵׂיכֶם בְּאַהֲבָה יִהְיוּ ׃

Todas vueſtras coſas ſean hechas con Charidad.

15 וְשׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּכֶם אַחַי יְדַעְתֶּם אֶת־בֵּית סְטֵפָנָא (פָּרְטוּנָטוּס וַאֲכַיְקוֹס) כִּי בִּכּוּרֵי אֲכָאיָא הֵמָּה וּלְשָׁרֵת הַקְּדוֹשִׁים שָׂמוּ אֶת־נַפְשָׁם ׃

Ruego hos empero, Hermanos, ya ſabeys que la caſa de Eſtephania (y de Fortunato y de Achaico) ſon las primicias de Achaia: y que ſe han dedicado àl miniſterio de los Sanctos:

16 אֲשֶׁר גַּם אַתֶּם תִּשְׁמְעוּ לַאֲשֶׁר כָּאֵלֶּה וּלְכָל־הַפּוֹעֵל וְהַיּוֹגֵעַ עִמָּם ׃

Que voſotros hos ſujeteys à los tales, y à todos los que ayudan, y trabajan.

17 וְשׂוֹמֵחַ אֲנִי עַל־בִּיאַת סְטֵפָנָא פָּרְטוּנָטוּס וַאֲכַאִיקוֹס כִּי־אֶת חֶסְרוֹנְכֶם הָאֵלֶּה מִלְּאוּן ׃

De la venida de Eſtephania y de Fortunato, y de Achaico, me huelgo: porque eſtos ſupplieron vueſtra auſencia.

18 כִּי הֵנִיחוּ אֶת־רוּחִי וְרוּחֲכֶם לָכֵן הַכִּירוּ אוֹתָם־אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה ׃

Porque recrearon mi eſpiritu y vueſtro, Reconoced pues à los tales.

ιϛʹ.

12. Περὶ δὲ Ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

Touchant Apollos noſtre frere, ie l'ai beaucoup prie qu'il allaſt vers vous auec les freres: mais il n'a nullement eu le vouloir d'y aller maintenant: toutesfois il y ira quand il aura l'opportunité.

13. Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.

Veillez, ſoyez fermes en la foy, portez-vous vaillament, fortifiez-vous.

14. Πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

Que tous vos affaires ſe facent en charité.

15. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ, (καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ) ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς.

Or ie vous prie, freres, vous cognoiſſez la famille de Stephanas (de Fortunat & d'Achaique:) comme elle eſt les premices d'Achaie, & qu'ils ſe ſont du tout adonnés au ſeruice de ſaincts.

16. Ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.

Donnez ordre que vous ſoyez auſſi aſſuiettis à telles gens, & à vn chacun qui s'employe en l'œuure, & qui trauaille auec nous.

17. Χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν.

Or ie m'eſioui de la venue de Stephanas, de Fortunat, & d'Achaique: pource qu'iceux ont ſuppleé à voſtre defaut.

18. Ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν· ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

Car ils ont recreé mon eſprit & le voſtre: recognoiſſez donc ceux qui ſont tels.

CAP. XVI.

12. De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus : & utique non fuit voluntas eius ut nunc veniret, veniet autem cùm ei vacuum fuerit.

As touching our brother Apollos/ I greatly deſired him/to come vnto you with the brethren: but his minde was not at all to come at this time: howbeit hee will come when he ſhall haue conuenient time.

13. Vigilate, ſtate in fide, viriliter agite, & confortamini.

What ye: ſtand faſt in the faith: quite you like men/and be ſtrong.

14. Omnia veſtra in charitate fiant.

Let all your things be done in loue.

15. Obſecro autem vos fratres, noſtis domum Stephanæ (& Fortunati *& Achaici,*) quoniam ſunt primitiæ Achaiæ & in miniſterium ſanctorum ordinaverũt ſeipſos.

Now/brethren/ I beſeech you (ye knowe the houſe of Stephanas/ that it is the firſt fruites of Achaia/ and that they haue giuen them ſelues to miniſter vnto the Saintes.)

16. Vt & vos ſubditi ſitis eiuſmodi, & omni cooperanti & laboranti.

That ye be obedient euen vnto ſuch/ and to all that helpe with vs and labour.

17. Gaudeo autem in præſentia Stephanæ & Fortunati & Achaici, quoniam id quod vobis deerat, ipſi ſuppleverunt.

I am glad of the comming of Stephanas/ and Fortunatus/ and Achaicus: for they haue ſupplied the want of you.

18. Refecerunt enim & meum ſpiritum & veſtrum. Cognoſcite ergo qui huiuſmodi ſunt.

For they haue comforted my ſpirite and yours: acknowledge therefore ſuch men.

Das XVI. Capitel.

12. Von Apollo dem Bruder aber (wiſſet) daß ich jhn ſehr vil ermahnet hab/ daß er zu euch keme mit den Brüdern/ Vnd es war aller ding ſein wille nicht/ daß er jetz keme. Er wird aber kommen/ wenn es jhm gelegen ſein wirdt.

Men om den Broder Apollo (maa i vide) at ieg vormanede hannem gantſke meget/ at hand ſkulde komme til eder met Brøderne/ Oc det vaar ingenlunde hans vilie/ at hand vilde nu komme/ hand ſkal dog komme/ naar det bliffuer hannem beleyligt.

13. Wachet/ ſtehet im Glauben/ ſeyt Männlich/ vnd ſeyt ſtarck.

Vaager/ ſtaar i Troen/ verer mandelige oc verer ſtercke.

14. Alle eure ding laſſet in der Liebe geſchehen.

Lader al eders ting ſke i kærlighed.

15. Ich ermahne euch aber/ lieben Brüder/ Jr erkennet das Hauß Stephana/ daß ſie ſind die Erſtling in Achaia/ vnd haben ſich ſelbſt verordnet/ zum dienſt den Heiligen.

Oc ieg formaner eder/ kære Brødre/ I kende Stephane huſſ/ at de ere den førſte grøde i Achaia/ oc haffue ſticket ſig ſelff til/ at tiene Helligen.

16. Auff daß auch jhr ſolchen vnterthan ſeyt/ vnnd allen die mitwircken vnd arbeiten.

Paa det i ville oc vere ſaadane vnderdanige/ oc alle dem ſom hielpe til met oc arbeyde.

17. Ich freue mich über der Zukunfft Stephana vnd Fortunati/ vnnd Achaici. Denn wo ich euer mangel hatte/ das haben ſie erſtattet.

Jeg glæder mig aff Stephane oc Fortunati/ oc Achaici tilkommelſe/ Thi huad ieg ſagnede hoſſ eder/ det vederlagde de.

18. Sie haben erquicket meinen vnd euren Geiſt/ Erkennet/ die ſolche ſind.

De haffue verqueget min oc eders Aand/ Kender dem/ ſom ere ſaadane.

Kapitola XVI.

12. O Apollowi pak Bratru oznamugi wám/ že gſem ho welmi proſyl/ aby ſſel k wám s Bratřijmi/ ale nikoli nebyla wůle geho/ aby nynij přiſſel: Ale přijgdek/ když bude mijti prázdnoſt.

Przytym co ſie tycze Apolloſá brátá/ bárzom go prośił/ áby ßedł do was z bráćią/ ále koniecznie niemiał teraz woley iść/ ále przyidzie gdy czás potemu mieć będźie.

13. Bděte/ a ſtůgte v Wijře/ zmužile ſobě čiňte a poſylňugte ſebe:

Czuycież y ſtoycie w wierze/ mężnie ſobie poczynaycie/ bądźcie ſtalemi.

14. Wſſecky wěcy waſſe/ ať gſau w láſce.

Wßythki rzeczy wáße niech będą z miłośćią ſpráwowáne.

15. Proſým wás pak/ Bratřij: Znáte Čželed Sſtěpanowu (a Fortunátowu/ a Achaykowu) že gſau oni prwotnij z Achaye/ a že w ſlužbu Swatým ſami ſe poddali.

A proßę was bráćia/ Wiećie dom Stefány być pierwßymi w Acháiey/ áiż ſię podli ná poſługowánie świętych.

16. Abyſſte y wy poddáni byli takowým/ y každému tomu kterýž pomáhá wám/ a pracuge mezy wami.

Abyśćie byli poddáni tákowym/ y káżdemu ktory pomaga y prácuie.

17. Radugi ſe zagiſtě z přijchodu Sſtěpana/ a Fortunáta/ a Achayka/ nebo čehož ſe mně ſtrany waſſý nedoſtáwalo/ oni to doplnili:

Răduię ſię z przyśćia Stefániego y Fortunatá/ y Acháiká/ ábowiem ci nagrodźili mi niebytność wáßę.

18. A tak potěſſyli mého Ducha y waſſeho. Protož znaytež ge/ kteřijž gſau takowij.

Bo ochłodźili duchá mego y wáßego/ á przetoż poznáyćie tákowe.

י ו

19 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן עִדָּתָא כֻּלְהֵין דְּבְאַסִיָא שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן סַגִּי בְּמָרַן אַקְּלָוס וְפְרִיסְקִלָא עַם עִדְּתָא דְּבְבַיְתְהוֹן ׃

Le Chieſe d'Aſia Vi ſalutano: Salutanui molto nel Signore Aquila e Priſcilla con la Chieſa che è in caſa loro.

20 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוֹן אַחַיִן כֻּלְהוֹן שְׁאֲלוּ בִּשְׁלָמָא חַד דְּחַד בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָא ׃

Tutti i fratelli Vi ſalutano. Salutateui l'Vn l'altro col ſanto bacio.

21 שְׁלָמָא בִּכְתָבַת אִידַי דְּפָולָוס ׃

La ſalutatione de la mano di me Paulo.

22 מַן דְּלָא רָחֵם לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נֶהֱוֵא חֶרֶם מָרַן אֶתָא ׃

Se alcun non ama il Signore IESV Chriſto: ſia anatema, maran atha.

23 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַמְּכוֹן ׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con eſſouoi.

24 וְחוּבֵּה עַם כֻּלְּכוֹן בִּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ אָמֵין ׃

La mia dilettione ſia con tutti Voi in Chriſto IESV, Amen.

שְׁלָמַת אִגַּרְתָּא דְּלְוָת
קוֹרִנְתְיָא קַדְמַיְתָא
דְּאֶתְכַּתְבַת מִן
אֶפְסוֹס ׃

י ו

19 שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הַקְּהִלּוֹת אַסְיָא שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם בַּאֲדֹנֵינוּ עַל־רֹב אֲקוּלָס וּפְרִיסְקִלָּא עִם קְהַל בֵּיתָם ׃

Las Igleſias de Aſia hos ſaludan, Saludanhos mucho en el Sennor Aquila y Priſcilla, con la Igleſia que eſta en ſu caſa.

20 שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הָאַחִים כֻּלָּם שַׁאֲלוּ בֵינֵיכֶם אִישׁ לְאָחִיו בְּנֵשֶׁק הַקֹּדֶשׁ ׃

Saludan hos todos los Hermanos, Saludad los vnos à los otros con ſancto beſo.

21 שָׁלוֹם לָכֶם בְּיָדִי בְּיַד־פַּוְלוֹס ׃

Salud. De mi mano, de Paulo.

22 אִם אִישׁ לֹא אוֹהֵב אֶת־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ יְהִי־חֵרֶם בְּבוֹא אֲדֹנֵינוּ ׃

El que no amáre 'al Sennor Ieſus el Chriſto, ſea anathema maran ata.

23 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִמָּכֶם ׃

La gracia del Sennor Ieſus el Chriſto ſea con voſotros.

24 אַהֲבָתִי אֶת כֻּלְּכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אָמֵן ׃

Mi Charidad en el Chriſto Ieſus con todos voſotros. Amen.

אֶל־קוֹרִנְתִּים אִגֶּרֶת הָרִאשׁוֹנָה
כְּתוּבָה בְּעִיר פִּילִפּוֹס בְּיָדֵי סְטֶפָנָא
וּפְרְטוּנָטוּס וַאֲכַאִיכוּס
וְטִימוֹתֵאוֹס ׃

ιϛ΄.

19. Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας· ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.

Les Egliſes d'Aſie vous ſaluent. Aquile & Priſcille (auec l'Egliſe qui eſt en leur maiſon) vous ſaluent affectueuſement en noſtre Seigneur.

20. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες· ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Tous les freres vous ſaluent. Saluez l'vn l'autre d'vn ſainct baiſer.

21. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου.

LA SALVTATION DE LA PROPRE MAIN DE MOI PAVL.

22. Εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, ἤτω ἀνάθεμα· μαρὰν ἀθά.

S'il y a quelcun qui n'aime le Seigneur Ieſus Chriſt, qu'il ſoit anatheme maranatha.

23. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous.

24. Ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Ma dilection ſoit auec vous tous en Ieſus Chriſt. Amen.

Πρὸς κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀ-
πὸ Φιλίππων διὰ στεφανᾶ
καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊ-
κοῦ καὶ τιμοθέου.

CAP. XVI.

19. Salutant vos eccleſiæ Aſiæ. Salutant vos in Domino multum Aquila & Priſcilla, cum domeſtica ſua eccleſia *(apud quos & hoſpitor.)*

The Churches of Aſia ſalute you: Aquila and Priſcilla, with the Church that is in their houſe/ ſalute you greatly in the Lorde.

20. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in oſculo ſancto.

All the brethren greete you. Greete ye one another with an holy kiſſe

21. Salutatio, mea manu Pauli.

The ſalutation of me Paul with mine owne hande.

22. Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſit anáthema, Maranatha.

If any man loue not the Lorde Jeſus Chriſt/ let him be had in execration/ yea excommunicate to death.

23. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt be with you.

24. Charitas mea cum omnibus vobis in Chriſto Ieſu, Amen.

My loue be with you all in Chriſt Jeſus/ Amen.

Ad Corinthios prior,

Miſſa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatum & Achaicum & Timotheum.

Das XVI. Capitel.

19. Es grůſſen euch die Gemeine in Aſia. Es grůſſet euch ſehr inn dem HERRN Aquilas vnd Priſcilla/ ſampt der Gemeine in jhrem Hauſe.

Menigheden i Aſia hilſer eder. Aquila oc Priſcilla hilſe eder meget i HERREN/ met Menigheden i deris Huſſ.

20. Es grůſſen euch alle Brůder. Grůſſet euch vntereinander mit dem heiligen Kuß.

Alle Brøderne hilſer eder. Hilſer eder indbyrdis met en hellige Kyſſ.

21. Jch Paulus grůſſe euch mit meiner Hand.

Jeg Paulus hilſe eder met min Haand.

22. So jemand den HERRN Jeſum Chriſt nicht lieb hat/ der ſey Anathema/ Maharam Motha.

Der ſom nogen icke elſker/ den HERRE Jheſum Chriſtum / hand vere Anathema Maharam Motha.

23. Die Gnade des HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti naade vere met eder.

24. Meine Liebe ſey mit euch allen in Chriſto Jeſu Amen.

Min kærlighed vere met eder alle i Chriſto Jheſu/ Amen.

Die erſte Epiſtel an die Corinther.

Geſand von Philippen/ durch Stephanan vnd Fortunatum vnd Achaicum vnd Timotheum.

Kapitola XVI.

19. Pozdrawugijk wás wſſeckny Cýrkwe kterěž gſau w Azij. Pozdrawugijk wás w Pánu Bohu welmi/ Akwila/ a Pryſcylla/ s domácý ſwau čeledij neb Cýrkwij (v nichž yá hoſpodu mám)

Pozdrawiáia was zbory Azyiey/ pozdrawiáia was bárzo w Pánu Akillá y Pryſcyllá/ y z tym zborem ktory ieſt w domu ich.

20. Pozdrawugj wás wſſyckni Bratřij. Pozdrawtež ſebe weſpolek polijbenijm Swatým.

Pozdrawiáia was brácia wſzyſcy. Pozdrowćie iedni drugie świetym pocáłowániem.

21. Pozdrawenij mé napſáno rukau Pawlowau.

Pozdrowienie ręká moiá Páwłowá.

22. Nemilugeli kdo Pána Gežijſſe Kryſta/ budiž proklatý/ PAN nás geſt giž přiſſel.

Jeſli kto nie miłuie Páná Jezuſá Kryſtuſá/ niech bedźie przeklętym y Máránátá.

23. Milost Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta budiž s wámi.

Łáſká Páná Jezuſá Kryſthuſá niech bedźie z wámi.

24. Láſka má w Kryſtu Gežijſſy budiž ſe wſſemi wámi/ Amen.

Miłość moiá ieſt z wámi wſzytkimi w Kryſtuſie Jezuſie Amen.

Skonáwá ſe prwnij Epiſſtola Swatého Pawla k Korynthuom/ poſlaná z Města Philippis/ bo Sſtěpánowi/ Fortunátowi / Achaykowi a Tymotheowi

D. PAVLI EPISTOLA
AD
CORINTHIOS
SECVNDA,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דַּלְוָת קוֹרִנְתָּיֵא
דְּתַרְתֵּין ׃

קֶפַלָאוֹן א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא וְטִמָתֵאוֹס אַחָא לְעִדְּתָא דַּאלָהָא דְּאִית בְּקוֹרִנְתָּוֹס וַלְכֻלְּהוֹן קַדִּישֵׁא דְּאִית בַּאכָאִיַא כֻּלָּהּ ׃

Paulo Apoſtolo di Iesv Chriſto, per Volonta di Dio, e Timoteo fratello, à la Chieſa di Dio che è in Corinto, con tutti i Santi, che ſono in tutta l'Acaia.

2 טַיְבוּתָא עַמְכוֹן וַשְׁלָמָא מֵן אֱלָהָא אָבוּן וּמֵן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Gratia e pace ſia à Voi da Dio Padre noſtro, e dal Signor Iesv Chriſto.

3 מְבַרַךְ הוּ אֱלָהָא אָבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַבָּא דְּרַחְמֵא וַאלָהָא דְּכֻל בּוּיָאָא ׃

Benedetto ſia Iddio e Padre del noſtro Signor Iesv Chriſto, Padre de le miſericordie: e Dio d'ogni conſolatione.

4 הָו דַּמְבַיֵּא לַן בְּכֻלְּהוֹן אוּלְצָנַין דְּאָף חְנַן נֶשְׁכַּח נְבַיָּא לַאילֵין דִּבְכֻל א אוּלְצָנֵין אִנּוּן בְּהָו בּוּיָאָא דַּחְנַן מֶתְבַּיְאִינַן מֵן אֱלָהָא ׃

Il quale ci conſola in ogni noſtra tribulatione, accioche noi poſſiam conſolar quelli che ſi trouano in qualunque tribulatione ſi ſia, per la conſolatione con che noi ſiamo conſolati da Dio.

5 אֵיכַנָּא גֵּיר דְּמֶתְיַתְּרִין בַּן חַשָּׁוְהִי דַּמְשִׁיחָא הָכַנָּא בְּיַד מְשִׁיחָא מֶתְיַתַּר אַף בּוּיָאַן ׃

Imperoche ſi come le afflittioni di Chriſto abbondano in noi, coſi per Chriſto abbonda ancor la noſtra conſolatione.

הַשְּׁלִיחַ אֶל־קוֹרִינְטִים
הַשֵּׁנִית ׃

א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בִּרְצוֹן אֱלֹהִים וְטִימוֹטֵיאוֹס אָחִיו לַעֲדַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא בְּקוֹרִינְטוֹס עִם הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם אֲשֶׁר הֵמָּה בְּכָל אַכָאִיָא ׃

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la voluntad de Dios-y el Hermano Timotheo, à la Igleſia de Dios que eſtá en Corintho, juntamente cõ todos los Sanctos que eſtá por toda la Achaia:

2 הַחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וּמִן־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Gracia ayays, y paz de Dios nueſtro Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 בָּרוּךְ הָאֱלֹהִים וַאֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲבִי חֶסֶד וְרַחֲמִים וֵאלֹהֵי־כָל־נֶחָמָה ׃

Bendito ſea el Dios y Padre del Sennor Ieſus el Chriſto, el padre de miſericordias, y el Dios de toda conſolacion.

4 הַמְנַחֵם אוֹתָנוּ בְּכָל־מְצוּקוֹתֵינוּ שֶׁנּוּכַל לְנַחֵם אוֹתָם אֲשֶׁר בְּכָל־צָרָה הֵמָּה בְּתַנְחוּמוֹת אֱלֹהִים אֲשֶׁר נְנֻחַם גַּם אֲנַחְנוּ מֵאֱלֹהִים ׃

El que nos conſuela en todas nueſtras tribulaciones: de tal manera que podamos tambien noſotros conſolar à los que eſtan en qualquiera anguſtia, con la conſolacion con que noſotros ſomos conſolados de Dios.

5 כִּי־כְמוֹ הוֹתִירוּ בָנוּ צָרוֹת וּמְצוּקוֹת הַמָּשִׁיחַ כֵּן בַּמָּשִׁיחַ יוֹתִירוּ תַנְחוּמוֹתֵינוּ ׃

Porque de la manera què abundan en noſotros las affliciones del Chriſto, anſi abunda tambien por el miſmo Chriſto nueſtra conſolaciòn.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ
ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt par la volonté de Dieu, & le frere Timothee à l'Egliſe de Dieu qui eſt en Corinthe, auec tous les ſaincts qui ſont en toute l'Achaïe

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit, & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως.

Benit ſoit Dieu qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, le Pere de miſericordes, & Dieu de toute conſolation:

4. Ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ

Qui nous conſole en toute noſtre affliction, afin que par la conſolation de laquelle nous-meſmes ſommes conſolés de Dieu, nous puiſſions cõſoler ceux qui ſont en quelque affliction que ce ſoit.

5. Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.

Car comme les ſouffrances de Chriſt abondent en nous, pareillement auſſi par Chriſt abonde noſtre conſolation.

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti, per voluntatē Dei, & Timotheus frater: eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, cum omnibus ſanctis qui ſunt in univerſa Achaia.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the will of God / and our brother Timotheus / to the Church of God / which is at Corinthus with all the Saintes/ which are in all Achaia.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/ and peace from God our Father/ & from the Lorde Jeſus Chriſt.

3. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis.

Bleſſed be God/ euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt / the Father of mercies/ and the God of all comfort.

4. Qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra: ut poſſimus & ipſi conſolari eos qui in omni preſſura ſunt, per exhortationem qua exhortamur & ipſi à Deo.

Which comforteth vs in all our tribulation/ that wee may be able to comfort them which are in any affliction by the comfort wherewith we our ſelues are comforted of God.

5. Quoniam ſicut abundant paſſiones Chriſti in nobis: ita & per Chriſtum abundat & conſolatio noſtra.

For as the ſuffrings of Chriſt abound in vs / ſo our conſolation aboundeth through Chriſt.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti/ durch den willen Gottes/ vnnd Timotheus vnſer Bruder. Der Gemeine Gottes zu Corinthen/ ſampt allen Heiligen in gantz Achaia.

PAulus Jheſu Chriſti Apoſtel / formedelſt Guds vilie/ oc Timotheus den Broder. Guds Menighed i Corinthen/ met alle Helligen i gantſke Achaia.

2. Gnade ſey mit euch / vnd Friede von Gott vnſerm Vater/ vnnd dem HERREN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder / oc Fred / aff Gud vor Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto.

3. Gelobet ſey Gott vnd der Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti / der Vater der Barmhertzigkeit/ vñ Gott alles Troſtes.

Loffuit vere Gud oc vor HERRIS Jheſu Chriſti Fader / barmhertigheds Fader / oc al Trøſtis Gud.

4. Der vns trőſtet inn alle vnſerm Trůbſal/ daß wir auch trőſten kőnnen / die da ſind inn allerley trůbſal/ mit dem troſt / damit wir getrőſtet werden von Gott.

Som oſſ trøſter i alle vor bedrøffuelſe / At wi oc kunde trøſte dem / ſom ere i allehonde bedrøffuelſe/ met den trøſt / der wi bliffue trøſtede met aff Gud.

5. Denn gleich wie wir des Leidens Chriſti vil haben / alſo werden wir auch reichlich getrőſtet durch Chriſtum.

Thi at lige ſom wi haffue meget aff Chriſti pine/ Saa bliffue wi oc rigelige trøſtede formedelſt Chriſtum.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſta Gežijſſe ſkrze wůlj Božij/ a Tymotheus Bratr. Cýrkwi Božj kteráž geſt w Korynthu ſewſſemi ſwatými kteřijž gſau we wſſý Achaij.

PAwel Apoſtol Jezuſá Kryſtuſá przez wolą Bożą/ y Tymoteuß brat/ Kośćiołowi Bożemu ktory ieſt w Korynćie/ ze wßytkimi świethemi ktorzy ſą we wßytkiey Acháiey.

2. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho / a Pána Gežijſſe Kryſta.

Łáſká niech wam bedźie y pokoy od Bogá Oycá náßego / y od Páná Jezuſá Kryſtuſá.

3. Požehnaný Bůh/ a Otec Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / Otec Miloſrdenſtwij / a Buoh wſſelikého potěſſenij.

Niech Bedźie błogosłáwiony Bog y Oćiec Páná náßego Jezuſá Kryſtuſá/ Oćiec on namiłoſiernieyßy/ á Bog wßeláktego poćießenia.

4. Kterýž těſſý nás w každém zámutku naſſem/ proto abychom mohli y my těſſyti ty kteřijž w každé teſknoſti gſau/ ſkrze to potěſſenij / gijmž nás ſamy těſſý / Bůh.

Ktory nas ćießy we wßelkim vćiſku náßym/ ku temu ábyſmy mogli ćießyć ty ktorzy ſą w káżdym vtrapieniu przez poćiechę ktora nas ſamy ćießy Bog.

5. Neb yakož ſe rozmnožugij vtrpenij Kryſtowa na nás/ tak y ſkrze Kryſta rozmnožuge ſe potěſſenij naſſe.

Bo iáko w nas obfituią vtrapienia Kryſtuſowe/ ták przez Kryſthuſá obfituie y poćiechá naßá.

א

6 אֶפֶן דֵּין מֶתְאַלְּצִינַן עַל אַפַּי בּוּיָאכוֹן הוּ וְעַל אַפַּי חַיַּיכוֹן מֶתְאַלְּצִינַן וְאֶן — מֶתְבַּיְאִינַן מֶטּוּל דְּאַנְתּוּן תֶּתְבַּיְאוּן וְתֶהְוֵא בְּכוֹן חֲבִיטוּתָא דְּתַסַּיְבְּרוּן אֶנוּן לַחֲשֵׁא הָנוּן דְּאָף חֲנַן חָשִׁינַן לְהוֹן וְסַבְרַן דַּעֲלַיְכוֹן שַׁרִּיר הוּ׃

Ma, ò che noi ſiamo tribulati, cio auuiene per voſtra conſolatione è ſalute, laqual ſi opera ne la patientia de le medeſime afflittioni, lequali ancor noi patiamo: ò che noi ſiamo cõſolati, e cio auuiene per voſtra conſolatione è ſalute. E la noſtra ſperanza è ferma di voi.

7 יָדְעִינַן גֵּיר דְּאֶן שׁוּתָּפִין אַנְתּוּן בַּחֲשֵׁא שׁוּתָּפִין אַנְתּוּן אַף בְּבוּיָאָא׃

Sapendo che ſi come voi ſete partecipi de l'afflittioni, coſi ſarete etiandio de la conſolatione.

8 צָבֵינַן דֵּין דְּתֶדְעוּן אַחַי עַל אוּלְצָנָא דַּהֲוָא לַן בַּאסִיַא דְּרוּרְבָּאִית אֶתְאַלַּצְן יַתִּיר מֶן חַיְלַן עַדְמָא דְּקַרִּיבִין הֲוַן חַיַּין ל לְמֶתְטַלָּקוּ׃

Perche noi vogliamo bene che voi ſappiate, fratelli, de la noſtra tribulatione che ci e accaduta in Aſia: che noi ſiamo ſtati oltr'a modo grauati ſopra le noſtre forze, in tal ſorte che noi dubbitauamo ancor de la vita.

9 וְעַל הָלֵין בְּפַסְקַן מוּתָא דְּלָא נֶהְוֵא לַן תּוּכְּלָנָא עַל נַפְשַׁן אֶלָּא עַל אֱלָהָא הָו דַּמְקִים מִיתֵא׃

Anzi noi haueuamo in noi ſteſſi la ſententia de la morte: accioche non ci confidaſſimo in noi medeſimi, ma in Dio che riſuſcita i morti.

10 הָו דְּמֶן מַוְתָא חַסִּינָא פַּרְקַן וְתוּב מְסַבְּרִינַן ד דְּפָרֵק לַן׃

Ilquale ci ha liberati da tanta morte, e ci libera: nel quale ſperiamo che ancor per l' auuenire ci liberara.

א

6 וְאִם נִצּוֹר אוֹ עַל־נֶחָמַתְכֶם וְעַל־יְשׁוּעַתְכֶם נִצּוֹר (הַפּוֹעֲלָה בִּדְמִית הַבְּעוּתִים הָאֵלֶּה כְּמוֹ גַּם אֲנַחְנוּ מְעֻנִּים) וְאִם נְנֻחַם עַל־נֶחָמַתְכֶם וְעַל־יְשׁוּעַתְכֶם נְנֻחַם וְשִׂבְרֵנוּ מְרִיד עֲלֵיכֶם׃

Si ſomos attribulados, es por vueſtra conſolacion y ſalud, (o ſi ſomos conſolados es por vueſtra conſolacion y ſalud,) la qual es obrada en la tolerancia de las miſmas affliciones que noſotros tambien padecemos : y nueſtra eſperança de voſotros es firme :

7 יוֹדְעִים כִּי־כְּמוֹ הֱיִיתֶם חַבְרֵי הַבְּעוּתִים כֵּן תִּהְיוּ חַבְרֵי הַנֶּחָמָה׃

Eſtando ciertos que como ſoys companneros de las affliciones, anſi tambien lo ſereys de la conſolacion.

8 וְלֹא נְכַחֵד מִמֶּכֶם אַחֵינוּ עַל־מְצוּקָתֵנוּ אֲשֶׁר הָיְתָה לָנוּ בְּאַסְיָא כִּי עַל־יֶתֶר וְעַל־מְאֹדֵנוּ מְסֻבָּלִים הָיִינוּ כֵּן אֲשֶׁר קַצְנוּ בָּכֶם וּבְחַיֵּינוּ׃

Porque, Hermanos, no queremos que ignoreys nueſtra tribulacion que nos fue hecha en Aſia, que (ſobre manera) fuemos cargados ſobre nueſtras fuerças, de tal manera que eſtuuieſſemos en dubda de la vida.

9 וְעַל־כֵּן בְּנַפְשֵׁנוּ מִשְׁפַּט מָוֶת הָיָה לָנוּ פֶּן־נִבְטַח עַל־נַפְשֵׁנוּ כִּי אִם עַל־אֱלֹהִים הֶהֱקִים אֶת־הַמֵּתִים׃

Mas noſotros tuuimos en noſotros miſmos reſpueſta de muerte, para que no confiemos en noſotros miſmos, ſino en Dios, que leuanta los muertos :

10 אֲשֶׁר הִצִּיל וּמַצִּיל אוֹתָנוּ מִמָּוֶת וּמִכָּל־רָעוֹת אֲשֶׁר בּוֹ שִׂבַּרְנוּ כִּי־עוֹדֶנּוּ יַצִּילֵנוּ׃

El qual nos libró, y libra de tanta muerte : en el qual eſperamos que aun nos librará :

α'.

6. Εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως, καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν· εἴτε παρακαλούμεθα. ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας. Καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν.

Et ſoit que nous ſoyons affligés, c'eſt pour voſtre conſolation & ſalut, qui ſe produit en endurant les meſmes ſouffrãces, qu'auſſi nous ſouffrons : ſoit que nous ſoyons conſolés, c'eſt pour voſtre conſolation & ſalut. Et l'eſperance que nous auons de vous, eſt ferme.

7. Εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως.

Sachans que comme vous eſtes participans des ſouffrances, pareillement auſſi le ſerez-vous de la conſolation.

8. Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί. ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν.

Car, freres, nous voulons bien que vous ſoyez aduertis de noſtre affliction qui nous eſt aduenue en Aſie : c'eſt que nous auons eſté chargés a outrance plus que ne pouuions porter : tellement que nous en auons eſté en extreme perplexité, meſme de la vie.

9. Ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς.

Meſme nous-nous ſommes veus comme ſi nous euſſions receu en nous-meſmes la ſentence de mort : afin que nous n'euſſions cõfiance en nous-meſmes, ains en Dieu qui reſſuſcité les morts.

10. Ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται.

Lequel nous a deliurés de ſi grande mort, & nous deliure: auquel nous eſperons qu'encores ci apres nous deliurera-il.

CAP. I

6. Sive autem tribulamur, pro veſtra exhortatione & ſalute, (*ſive conſolamur, pro veſtra cõſolatione*) ſive exhortamur, pro veſtra exhortatione & ſalute, quæ operatur tolerantiam earundem paſſionum quas & nos patimur. Et ſpes noſtra firma eſt pro vobis

And whether we afflicted / it is for your conſolation / and ſaluation / which is wrought in the induring of the ſame ſuffrings / which wee alſo ſuffer: or whether we be comforted / it is for your conſolation and ſaluation. And our hope is ſtedfaſt concerning you.

7. Scientes quod ſicut ſocii paſſionum eſtis, ſic eritis & conſolationis.

In as much as yee know ẏ as yee arepartakers of the ſuffrings, ſo ſhall ye be alſo of the conſolation.

8. Nõ enim volumus ignorare vos fratres, de tribulatione noſtra, quæ facta eſt in Aſia, quoniam ſupra modum gravati ſumus ſupra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere.

For brethren / we would not haue you ignorant of our affliction / which came vnto vs in Aſia / howe wee were preſſed out of meaſure paſſing ſtrenght / ſo that we altogether douted / euen of life.

9. Sed ipſi in nobiſmetipſis reſponſum mortis habuimus, ut non ſimus fidentes in nobis, ſed in Deo qui ſuſcitat mortuos,

Yea / we receyued the ſentence of death in our ſelues / becauſe we ſhould not truſt in our ſelues / but in God / which rayſeth the dead.

10. Qui de tantis periculis nos eripuit & eruit, in quem ſperamus, quoniam & adhuc eripiet.

Who deliuered vs from ſo great a death / and doeth deliuer vs: in whome we truſt / that yet hereafter he will deliuer vs.

Das I. Capitel.

6. (Wir haben aber Trübſal / oder Troſt / ſo geſchicht es euch zu gute.) Iſts Trübſal / ſo geſchicht es euch zu troſt vnd heil (welches Heil beweiſet ſich / ſo jhr leidet mit gedult / der maſſen wie wir leiden) Iſts Troſt / ſo geſchicht es euch zu Troſt vnd Heil / Vnd ſtehet vnſer Hoffnung veſt für euch.

Oc huad heller wi haffue bedrøffuelſe eller trøſt / da ſkeer det eder til gode. Er det bedrøffuelſe / da ſkeer det eder til trøſt oc Salighed (Huilcken Salighed ſig beuiſer / der ſom i lide met taalmodighed / i ſaa maade ſom wi lide) Er det trøſt / da ſkeer det eder oc til trøſt oc ſalighed / Oc vort Haab ſtaar faſt for eder.

7. Dieweil wir wiſſen / daß wie jhr des leidens theilhafftig ſeyt / ſo werdet jr auch des Troſtes theilhafftig ſein.

Effterdi wi vide / at lige ſom i ere delactige i Pinen ſaa ſkulle i oc vere delactige i Trøſten.

8. Denn wir wöllen euch nicht verhalten / lieben Brüder / vnſern Trübſal / der vns in Aſia widerfahren iſt / da wir über die maſſe beſchweret waren vnnd über macht / alſo / daß wir vns auch des Lebens erwegten.

Thi wi wille icke dølie for eder / kære Brødre / vor Bedrøffuelſe / ſom oſſ er vederfaren i Aſia / thi wi vaare der offuer made beſuarede offuer vor mact / ſaa / at wi oc vaare miſtrøſtige om Liffuit.

9. Vnd bey vns beſchloſſen hatten / wir müſten ſterben. Das geſchach aber darumb / daß wir vnſer vertrauen nicht auff vns ſelbſt ſtellen / ſondern auff Gott / der die Todten aufferwecket.

Oc haffde beſluttet hoſſ oſſ / at wi ſkulde dø. Men det ſkede der faare / At wi ſkulde icke forlade oſſ paa oſſ ſelff / men paa Gud ſom opuecker de Døde.

10. Welcher vns von ſolchem Todte erlöſet hat / vnd noch täglich erlöſet / vnd hoffen auff jn / er werde vns auch hinfort erlöſen.

Huilcken der frelſte oſſ aff den Død / oc end nu daglige frelſer / Oc wi haabis til hannem / at hand ſkal oc fremdelis frelſe oſſ.

Kapitola I.

6. Nebo budto že ſe rmautijme / pro waſſe napomijnánij a ſpaſenij: Budto že ſe těſſijme / pro waſſe potěſſenij: Budto že býwáme napomijnánj / pro waſſe napomenutij a ſpaſenij: kteréžto činij, abyſſte ſnáſſeli taž vtrpenij kterážto y my trpijme. Aby naděge naſſe byla pewná o wás.

A choć bywamy vtrapieni / toć bywa dla pociechy wáßey / y zbáwienia ktore ſie ſpráwuie w cierpliwośći tychże vciſkow ktore y my cierpimy / á nádzieiá náßá o was mocna ieſt / Choc tez pociechy bierzemy / tedy to bywa dla waßey pociechy y zbáwienia.

7. Wědauce to / že yakož gſte aučaſtnijcy vtrpenij / tak také budete aučaſtnijcy y potěſſenij.

Wiedząc to iż iáko ieſteśćie vczeſtniki vtrapienia / ták też będziecie vczeſtniki pociechy.

8. Neb chceme abyſſte wěděli wy Bratři o zámutku naſſem / kterýž ſe přihodil nám w Azij / neb nad obyčeg byli ſme obtijženi a nad možnoſt / tak že ſe nám ſtýſkalo žiwu býti.

Abowiem nie chcemy / ábyśćie nie mieli wiedzieć brácia / o vciſku náßym ktoryſmy mieli w Aziey / tho ieſth / iżeſmy bárzo nád przemożenie naße byli obciążeni / thák iżeſmy práwie zwatpili y o żywocie.

9. Nýbrž nám ſámým zdálo ſe//že giž máme zemřijti / a to proto / abychom nedauffali ſami w ſebe / ale w Pána Boha / kterýžto křijſý mrtwé:

Ale y ſámi v ſiebie mieliſmy wyrok śmierći / ábyſmy nie dufali ſami w ſobie / ále w Bogu ktory wzbudza vmárłe.

10. Kterýž z tak welikých nebezpečenſtwij wyſwobodil nás a wytrhl: w němž ſilně aufáme / že geſſtě potom nás wytrhne.

A ktory z tákowey śmierći wybáwił nas y wybáwia / w ktorym nádzieie mamy iż też ieſzcze wybáwi.

א

11 כַּמְעַדְּרָנוּתָא דְּבָעוּתְכוֹן
דְּעַל אַפַּיִן דְּתֶתְהֵוֵא מ
מוֹהַבְתֵּה דַּלְוָתַן טַיְבוּתָא
דַעֲבִידָא בְּאַפֵּי סַגִּיָאֵא
וְסַגִּיָאֵא יַוְדוֹן לֵהּ עַל אַפַּיִן׃

Aiutandoci inſieme ancor voi con l'oratione per noi: accioche per molti ſiano rendute gratie per noi del dono che ci è ſtato fatto per cagion di molte perſone.

12 שׁוּבְהָרַן גֵּיר הָנוּ
סָהֲדוּתָא דְּרַעְיָנַן דב
דְּבַפְשִׁיטוּתָא וּבַדְכִיוּתָא
וּבְטַיְבוּתָא דַּאלָהָא
אֶתְהַפַּכְן בְּעָלְמָא וְלָא
בְּחָכְמְתָא דְּבַסְרָא
וְיַתִּירָאִית לְוָתְכוֹן דִּילְכוֹן׃

Imperoche la noſtra gloria è queſta, cioè il teſtimonio de la noſtra conſcientia, che noi con ſemplicità e ſincerità di Dio, non con ſapientia carnale, ma per la gratia di Dio, habbiam conuerſato nel mondo, e molto piu appreſſo di voi.

13 לָא הָוָא אַחְרָנְיָן כ
כָּתְבִינַן. לְכוֹן אֶלָּא אִילֵין
דְּיָדְעִין אַנְתּוּן אַף
מֶשְׁתַּוְדְעִין אַנְתּוּן תְּבִיל
אֲנָא דֵּין דְּעַד מָא
לַאחֲרָיְתָא תֶּשְׁתַּוְדְעוּן׃

Imperoche noi non vi ſcriuiamo altre coſe che quelle che voi ſapete, ò etiandio riconoſcete: e ſpero che voi le riconoſcerete ancora inſin al fine.

14 אֵיכַנָא דְּאַף א
אֶשְׁתַּוְדַעְתּוּן קַלִּיל מֶן סַגִּי
דְּשׁוּבְהָרְכוֹן חְנַן אֵיךְ דְּאַף
אַנְתּוּן דִּילַן בְּיַוְמֵהּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Si come ancor ci hauete conoſciuti in parte, che noi ſiamo la voſtra gloria, come ancor voi la noſtra pel giorno del Signor IESV.

15 וּבְהָנָא תוּכְלָנָא צְבֵא
הֲוִית מֶן קְדִים דְּאֵתֵא
לְוָתְכוֹן דַּאעִיפָאִית ת
תְּקַבְּלוּן טַיְבוּתָא׃

E con queſta confidentia voleuo io prima venire à voi, accioche voi haueſte vna ſeconda gratia.

א

11 בְּעָזְרְכֶם אוֹתָנוּ בִּתְפִלּוֹתֵיכֶם
אֲשֶׁר תְּהִיֶּינָה עָלֵינוּ אֲשֶׁר מִפָּנִים
רַבִּים הַמַּתָּה אֲשֶׁר בָּנוּ בְּרַבִּים
תְּהִי תּוֹדָה עָלֵינוּ׃

Ayudandonos tambien voſotros, con oracion por noſotros, paraque de la merced hecha à nos por reſpecto de muchos, por muchos tambien ſean hechas gracias por noſotros.

12 כִּי תְהִלָּתֵנוּ הִיא עֵדוּת מַדָּעֵנוּ
כִּי בְּתֹם וְיֹשֶׁר אֱלֹהִים לֹא בְחָכְמַת
הַבָּשָׂר כִּי אִם בִּתְחִנַּת אֱלֹהִים
מִתְהַלְּכִים אָנוּ בָּעוֹלָם וְעַל
יֶתֶר אִתְּכֶם׃

Porque nueſtra gloriacion es eſta, es à ſaber el teſtimonio de nueſtra conſciencia: que con ſimplicidad y ſinceridad de Dios, no con ſabiduria carnal, mas con la gracia de Dios, auemos conuerſado en el mundo, y mas con voſotros.

13 כִּי לֹא כֹתְבִים אָנוּ לָכֶם
אֲחֵרוֹת כִּי אִם אֲשֶׁר תִּקְרָאוּ
וְתֵדְעוּ וְשִׂבַּרְתִּי כִּי עַד קֵץ
תֵּדָעוּן׃

Porque no hos eſcreuimos otras caſas de las que leeys, ó tambien conoceys: y eſpero que aun haſta el cabo lo conocereys:

14 כְּמוֹ גַּם יְדַעְתּוּנוּ מִקְצָתֵנוּ
כִּי תְהִלַּתְכֶם הַיּוֹם אֲנַחְנוּ כְּמוֹ
גַּם אַתֶּם תְּהִלָּתֵנוּ בְּיוֹם אֲדוֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Como tambien en parte aueys conocido que ſomos vueſtra gloriacion, como tambien voſotros la nueſtra, para el dia del Sennor Ieſus (el Chriſto.)

15 וּבְבִטָּחוֹן הַזֹּאת חָפַצְתִּי לָבוֹא
אֲלֵיכֶם בָּרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר תְּחִנָּה
שֵׁנִית תִּקָּחוּ׃

Y con eſta confiança quiſe primero venir à voſotros, porque tuuieſſe des otra ſegunda gracia.

α'.

11. Συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ (ὑμῶν.)

Moyennant auſſi voſtre aide par la priere que ferez pour nous: afin que par pluſieurs graces ſoyent rendues pour nous, pour le don qui nous aura eſté fait pour l'eſgard de pluſieurs perſonnes.

12. Ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστὶ, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.

Car c'eſt là noſtre gloire, aſſauoir le teſmoignage de noſtre cõſcience, qu'en ſimplicité & ſincerité de Dieu, & non point en ſapience charnelle, mais ſelon la grace de Dieu nous auons conuerſé au monde, & ſingulierement vers vous.

13. Οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε.

Car nous ne vous eſcriuons point autres choſes que celles que vous ſauez ou meſme recognoiſſez: & ie eſpere que vous les recognoiſtrez iuſqu'au bout.

14. Καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμεν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Comme auſſi vous nous auez recognus en partie, que nous ſommes voſtre gloire, comme vous auſſi eſtes la noſtre pour le iour du Seigneur Ieſus.

15. Καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε.

Et en vne telle confiance ie vouloye premierement venir vers vous, afin que vous euſſiez vne ſeconde grace.

CAP. I.

11. Adiuvantibus & vobis in oratione pro nobis: ut ex multarum perſonis facierum, eius quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

So that yee labour together in prayer for vs / that for the gift beſtowed vpon vs for many/ thankes may bee giuen by many perſons for vs.

12. Nam gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate & ſinceritate Dei, & non in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei converſati ſumus, in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.

For our reioycing is this / the teſtimonie of our conſcience / that in ſimplicitie & godly purenes/ and not in fleſhly wiſdome / but by the grace of God we haue had our conuerſation in the world/ and moſt of all to you wardes.

13. Non enim alia ſcribimus vobis, quam quæ legiſtis & cognoviſtis. Spero autem quòd uſque in finem cognoſcetis.

For we write none other things vnto you/ then that ye reade / or els that ye acknowledge / and I truſt ye ſhall acknowledge vnto the ende.

14. Sicut & cognoviſtis nos ex parte, quòd gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Euen as ye haue acknowledged vs partly /that we are your reioycing/ euen as ye are ours / in the day of our Lord Jeſus Chriſt.

15. Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, ut ſecundam gratiam haberetis.

And in this confidence was I minded firſt to come vnto you / that yee might haue had a double grace.

Das I. Capitel.

11. Durch hülffe euer Fůrbitte fůr vns/ auff daß über vns fůr die Gabe/ die vns gegeben iſt/ durch vil Perſonen vil danckes geſchehe.

Formedelſt eders forbedelſis hielp for oſſ/ paa det der ſkal ſke megen Tack aff mange perſoner/ offuer oſſ/ for den Gaffue/ ſom oſſ er giffuen.

12. Denn vnſer ruhm iſt der/ nemlich/ das Zeugniß vnſers Gewiſſens/ daß wir in Einfeltigkeit vnd Göttlicher Lauterkeit/ nicht in Fleiſchlicher weißheit/ ſondern in der gnade Gottes in der Welt gewandelt haben/ allermeiſt aber bey euch.

Thi denne er vor Roſſ/ ſom er vor Samuittigheds vidnisbyrd/ At wi haffue vandret i Verden i enfoldighed oc i Guds klarhed/ icke i kødelig viſdom/ men i Guds naade/ dog allermeſt hoſſ eder.

13. Denn wir ſchreiben euch nichts anders/ denn daß jhr leſet/ vnd auch befindet. Jch hoffe aber/ jhr werdet vns auch biß ans ende alſo befinden.

Thi wi ſcriffue eder inted andet til/ end det i læſe/ oc befinde oc ſaa. Oc ieg haabis/ at i ſkulle oc befinde oſſ ſaa indtil enden.

14. Gleich wie jhr vns zum theil befunden habt. Denn wir ſind euer rhum/ gleich wie auch jhr vnſer rhum ſeyt/ auff des HERRN Jeſu tag.

Lige ſom i haffue i nogen maade befundet oſſ. Thi wi ere eders Roſſ/ lige ſom i oc ere vor Roſſ/ paa vor HERRIS Jheſu dag.

15. Vnd auff ſolch vertrauen/ gedachte ich jenes mal zu euch zukommen/ auff daß jhr abermal eine Wolthat empfienget.

Oc paa denne fortrøſtning/ tenckte ieg at komme en gong til eder/ at i ſkulde atter anamme en velgerning.

Kapitola I.

11. Kdyžwy nám pomáhati budete Modlitbami waſſými/ aby od mnohých Oſob bylo děkowáno Pánu Bohu za nás/ z toho daru a dobrodinij kteréž včinil nám.

Gdy też wy bedziecie nam pomágác modlitwa kthora za nas czynic bedziecie/ ábyzá dobrodzieyſthwo kthore nam ieſt od wielá ich dáne byly czynione dzięki zá nas od wiela ich.

12. Neb chlauba naſſe tato geſt/ ſwědectwj ſwědomij naſſeho/ že w ſproſtnoſti a w vpřjmnoſti Božij/ a ne w maudroſti tělesné/ ale w miloſti Božij/ obcowali gſme na tomto ſwětě/ zwláſſtě pak v wás.

Abowiem toć ieſt przechwálánie náße świádectwo ſumnienia náßego/ iż z proſtośćią y z ßczerośćią Bożą/ nie z madrośćią cieleſną/ ále z łáſką Bożą przezywáliſmy ná świecie/ á zwłaßczá miedzy wámi.

13. Nebť nepiſſeme wám giné/ nežli co gſte čtli prwé a poznali. A naděgi mám/ že až do konce také poznáte.

Bo nie inße rzeczy pißemy wam/ nizli czytacie/ ábo też z nacie/ á nádziewam ſie/ iż do końcá też poznacie.

14. Yakož gſte s někteřé ſtrany poznali nás. Neb ſláwa waſſe my gſme/ rowně yako y wy naſſe/ w den Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Jákośćie też poználi nas poczęśći/ iż ieſteſmy przechwalániem wáßym iáko y wy náßym/ w dzień Pana Jezuſow.

15. A z toho dauffánij/ chtěl gſem prwé přigiti k wám/ abyſſte druhau miloſt měli.

A thák z thym vfániem chciáłem przyiidź do was przed thym/ ábyśćie wtore dobrodzieyſtwo mieli.

א

16 וַאעְבַר עֲלַיְכוּן לְמַקְדוּנִיַא וְתוּב מֶן מַקְדוּנִיַא לְוָתְכוּן אֵתֵא וַאנְתּוּן תְּלַוּוּנַי לִיהוּד׃

E paſſar per da voi in Macedonia, è di nuouo di Macedonia venire à voi, e da voi eſſer condotto in Giudea.

17 הָדָא הָכִיל דְּאֶתְרַעִית לְמֵבָא אַיךְ מְסַרְהְבָא אֶתְרַעִית אַו דַּלְמָא דַּבְסַר אַנֵּין אִילֵין דְּמֶתְרַעֵא אֶנָא מֶטוּל דְּנֶהְוֵא הָוָא דְּיֶהְוֵא בְּהֵין אִין אִין וְלָא לָא׃

Deliberando dunque io queſto, ho io per tanto vſato leggierezza? ouero le coſe ch'io delibero, deliberole io ſecondo la carne, in tal modo che appreſſo di me ſia Sì, Sì, Nò, Nò?

18 מְהַיְמַן הוּ אַלָהָא דְּלָא הֲוָת מֶלְּתַן דְּלְוָתְכוּן אִין וְלָא׃

Ma fedele è Iddio, che la noſtra parola à voi non è ſtata, Sì, e Nò.

19 בְּרֵה גֵּיר דַּאלָהָא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו דְּבַאיְדַן אֶתְכְּרֶז לְכוּן בִּי וַבְסִלְוָנוּס וַבְשִׁמָתֵאוּס לָא הֲוָא אִין וְלָא אֶלָּא אִין הֲוָא בֵּה׃

Imperoche il Figliuol di Dio Iesv Chriſto, che è ſtato per noi predicato tra voi, cioè per me, e Siluano, e Timoteo, non è ſtato Sì, e Nò: ma in lui è eſtato Sì.

20 כֻּלְּהוֹן גֵּיר מוּלְכָנַוְהִי דַּאלָהָא בֵּה הָו בַּמְשִׁיחָא אִין הֲוַי מֶטוּל הָנָא בְּאַיְדֵה יָהְבִינַן אַמִּין לְתֶשְׁבּוּחְתֵה דַּאלָהָא׃

Percioche tutte quante le promeſſe di Dio ſono in lui Sì, e ſono in lui Amen: à la gloria di Dio per noi.

21 אַלָהָא הוּ דֵּין דַּמְשַׁרֵר לַן עַמְכוּן בַּמְשִׁיחָא הָו דְּהוּ מַשְׁחַן׃

E colui che ci conferma inſieme con eſſo voi in Chriſto, e che ci ha vnti, è Iddio.

22 וְחַתְמַן וִיהַב רַהְבוֹנָא דְּרוּחֵה בְּלֶבַּוָתַן׃

Il quale ci ha ancor ſegnati, & hacci data l'arra delo Spirito ne noſtri cuori.

א

16 וּבָכֶם לַעֲבֹר בְּכִתִּים וְלָשׁוּב מִכִּתִּים לָבוֹא אֲלֵיכֶם וּמִכֶּם לְשֻׁלַּח בִּיהוּדָה׃

Y por voſotros paſſar à Macedonia: y de Macedonia venir otra vez à voſotros, y ſer buelto de voſotros á Iudea.

17 וְזֹאת כִּי חָפַצְתִּי הֲלַשָּׁוְא חָשַׁבְתִּי אוֹ אֲשֶׁר חָפַצְתִּי הֲכַבָּשָׂר חָפַצְתִּי לִהְיוֹת אִתִּי כֵּן כֵּן וְאֵין אֵין׃

Anſique pretendiendo eſto, vſe de liuiandad poruentura? ó loque pienſo hazer, pienſolo ſegun la carne, paraque aya en mi ſi y no?

18 כִּי נֶאֱמָן אֱלֹהִים כִּי דְבָרֵנוּ אֲשֶׁר הָיָה אֲלֵיכֶם לֹא הָיָה כֵּן וָאֵין׃

Antes es Dios fiel que nueſtra palabra (que ha ſido) acerca de voſotros, no ha ſido (en el) ſi y no.

19 כִּי בֶן הָאֱלֹהִים יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בָּכֶם בָּנוּ נִקְרָא בְּפִי בְּסִילְוָנוּס וּבְטִימוֹטֵאוּס לֹא הָיָה כֵן וְאֵין כִּי אִם כֵּן וְאָמֵן הָיָה בוֹ׃

Porque el Hijo de Dios Ieſus el Chriſto, que por noſotros ha ſido entre voſotros predicado, por mi, y Syluano, y Timotheo, no ha ſido ſi y no: mas ha ſido: Si en el.

20 כִּי כַּמָּה אִמְרֵי אֱלֹהִים הֵמָּה בוֹ כֵן וּבוֹ אָמֵן לִכְבוֹד אֱלֹהִים בְּיָדֵינוּ׃

Porque todas las promeſſas de Dios ſon en el Si, y en el Amen por noſotros à gloria de Dios.

21 וֵאלֹהִים הַמְעִיז אִתְּכֶם עִמָּנוּ בַּמָּשִׁיחַ וּמָשַׁח אֹתָכֶם׃

Y el que nos confirma con voſotros àl Chriſto, y el que nos vngió, Dios:

22 וְהַחֹתֵם אוֹתָנוּ וְנוֹתֵן אֶת עֵרָבוֹן הָרוּחַ בְּלִבּוֹתֵינוּ׃

El qual tambien nos ſelló, y nos diò el arra del Eſpiritu en nueſtros coraçones.

α.

16. Καὶ δι' ὑμῶν διελθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν.

Et puis paſſer par deuers vous en Macedone, puis derechef de Macedone venir à vous, & eſtre conduit par vous en Iudee.

17. Τοῦτο οὖν βουλευόμενος μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην, ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι· ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ, καὶ τὸ οὒ οὔ;

Quand donc ie propoſoye cela, ai ie vſé de legereté? ou les choſes que ie penſe, les penſe-ie ſelon la chair, tellement qu'en mon endroit il y ait Ouy, ouy: & puis Non, non?

18. Πιστὸς δὲ ὁ θεὸς, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ.

Or Dieu eſt fidele, que noſtre parole de laquelle i'ai vſé enuers vous, n'a point eſté Ouy, & Non.

19. Ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ· ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν.

Car le Fils de Dieu Ieſus Chriſt, qui par nous a eſte preſché entre vous, aſſauoir par moi & par Siluain & par Timothee, n'a point eſté Ouy & Non: ains a eſté Ouy en lui.

20. Ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι τοῦ θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν.

Car autant qu'il y a de promeſſes de Dieu, elles ſont Ouy en lui, & ſont Amen en lui, à la gloire de Dieu par nous.

21. Ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν, καὶ ὁ χρίσας ἡμᾶς, θεός.

Or celui qui nous conferme auec vous en Chriſt, & qui nous a oincts, c'eſt Dieu.

22. Ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀῤῥαβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Lequel auſſi nous a ſeelés, & nous a dõné les arres de l'Eſprit en nos cœurs.

CAP. I.

16. Et per vos tranſire in Macedoniam, & iterum à Macedonia venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam.

And to paſſe by you into Macedonia, and to come againe out of Macedonia vnto you / & to be led forth toward Judea of you.

17. Cùm ergo hoc voluiſſem, nunquid levitate uſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm carnem non cogito, ut ſit apud me EST & NON?

When I therefore was thus minded, did I vſe lightnes? or minde I theſe thinges which I minde, according to the fleſh, that with me ſhould be / Yea / yea, & Nay, nay?

18. Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter qui fuit apud vos, non eſt in illo EST & NON.

Yea / God is faythfull / that our word toward you / was not yea / and Nay?

19. Dei enim filius Ieſus Chriſtus, qui in vobis per nos prædicatus eſt, per me & Sylvanum & Timotheum, non fuit EST & NON, ſed EST in illo fuit.

For the Sonne of God Jeſus Chriſt who was preached among you by vs / that is, by me, and Siluanus, & Timotheus, was not Yea, and Nay: but in him it was Yea.

20. Quotquot enim promiſſiones Dei, ſunt in illo eſt: ideo & per ipſum, Amen Deo, ad gloriam noſtram.

For all the promiſes of God in him are Yea, and are in him Amen / vnto the glorie of God through vs.

21. Qui autem confirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui unxit nos, Deus.

And it is God which ſtabliſheth vs with you in Chriſt, and hath anoynted vs.

22. Qui & ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.

Who hath alſo ſealed vs, and hath giuen the earneſt of the Spirit in our hearts.

Das II. Capitel.

16. Vnd ich durch euch in Macedoniam räiſete / vnnd widerumb auß Macedonia zu euch keme / vnnd von euch geleittet würde in Judeam.

Oc at ieg kunde formedelſt eder reyſe til Macedoniam / oc komme igen aff Macedonia til eder / oc bliffue ledſaget aff eder til Judeam.

17. Habe ich aber einer Leichtfertigkeit gebraucht / da ich ſolchs gedachte? Oder ſind meine Anſchläge fleiſchlich? Nicht alſo / ſondern bey mir iſt / ja / ja / vnd nein iſt nein.

Men haffuer ieg bruget nogen vſtadighed / der ieg ſaadant tenckte? Eller ere mine anſlag kødelige? Icke ſaa / men hoſſ mig er Ja / ia / oc Ney / er ney.

18. Aber O ein treuer Gott / daß vnſer wort an euch nicht ja vnd nein geweſen iſt.

Men O huilcken troſaſt Gud / at vort ord til eder haffuer icke veret Ja oc Ney.

19. Denn der Sohn Gottes Jeſus Chriſtus / der vnter euch durch vns geprediget iſt / durch mich vnd Sylvanum vnnd Timotheum / der war nicht ja vnd nein / ſondern es war ja in jhm.

Thi Guds Søn Chriſtus Jheſus ſom er predicket iblant eder formedelſt oſſ / ved mig oc Siluanum oc Timotheum / hand vaar icke Ja oc Ney / men det vaar Ja i hannem.

20. Denn alle Gottes verheiſſung ſind ja in jhm / vnd ſind Amen in jm / Gott zu lobe / durch vns.

Thi alle Guds løffte ere ia i hannem / oc de ere Amen i hannem / Gud til loff / formedelſt oſſ.

21 Gott iſts aber / der vns beveſtiget ſampt euch in Chriſtum / vnd vns geſalbet.

Oc Gud er den / ſom ſtadfeſter oſſ met eder i Chriſto / oc ſaluede.

22. Vnd verſigelt / vñ in vnſer hertzen das Pfand / den Geiſt / gegeben hat.

Oc beſeglede oſſ / oc gaff Aanden til pant i vore hierter.

Kapitola I.

16. A tu dy ſkrze wás abych ſſel do Macedonye / a zaſe abych k wám přiſſel z Macedonie / a potom od wás abych byl doweden do Zidowſtwa.

Y przez was przeydz do Macedoniey / y záſie z Macedoniey przeydz do was y od was być doprowádzon do Zydowſkiey ziemie.

17. A protož když gſem to na myſli měl zdali gſem yako lehkomyſlnoſti vžjwal? Aneb co myſljm / zdali wedlé těla myſljm: Nikoli / Ale raděgi aby bylo we mně / Geſt / aneb Nenij?

A gdym to vmyſlil / izálim vżył iákiey nieſtátecznosci? ábo izali ty rzeczy ktore myſle / wedlug ciáła myſle / áby we mnie bylo Ták / y Nie?

18. Wěrnýť geſt zagiſté Bůh / že řeč naſſe kteráž byla k wám / nebyla na tom / geſt a nenij / ale na tom / Geſt.

Owſzem wierny ieſt Bog / iż mowá náſzá do was nie bylá / ták y nie.

19. Božij zagiſté Syn Gezus Kryſtus / kterýž kázán geſt ſkrze nás mezy wámi / ſkrze mne a Sylwána / a Tymothea / nebylo na tom Geſt a nenij / ale na tom bylo / Geſt.

Abowiem ſyn Bozy Jezus Kryſtus / ktory miedzy wámi przez nás ieſt przepowiedan / to ieſt / przez mie y przez Sylwáná / y Tymoteuſzá / nie byl Ták y Nie / ále Ták w nim bylo.

20 Nebo kolikokoli zaſljbenij Božijch gſau / na tom Geſt gſau. Protož také ſkrze to / Amen řijkáme / Bohu k ſláwě ſkrze nás.

Abowiem ile ieſt obietnic Bozych / w nim ſa Ták / á w nim Amen / ku chwale Bozey przez nas.

21. Ten pak kterýž potwrzuge nás s wámi w Kryſtu / a kterýž pomazal nás / Bůh geſt.

Przytym ten ktory nas potwierdza z wami w Kryſtuſie / y ktory nas pomázal ieſt Bog.

22. Kterýž také znamenal nás / a dal záwdawek Ducha w Srdce naſſe.

Ktory thez zapieczetowal nas / y dal zadátek duchá w ſercách náſzych.

א

23 אֶנָא דֵין לַאלָהָא מַסְהֵד אֶנָא עַל נַפְשִׁי דְּמֶטוּל דְּחָאֵס אֶנָא עֲלַיְכוּן לָא אֶתִית לְקוּרִינְתָּוֹס ׃

Hor io chiamo Iddio in teſtimonio ſopra l'anima mia, che per riſparmiarui non ſono ancor venuto à Corinto.

24 לָא הְוָא מֶטוּל דְּמָרֵי הַיְמָנוּתְכוּן חְנַן אֶלָּא מְעַדְרָנֵא חְנַן דְּחֶדְוַתְכוּן בְּהַיְמָנוּתָא הוּ גֵּיר קָיְמִין אַנְתּוּן ׃

Non gia che noi habbiam dominio ſopra la voſtra fede, ma ſiamo atutatori de la voſtra allegrezza: percioche voi ſtate fermi per la fede.

ב

1 דָּנֶת דֵּין הָדָא בְּנַפְשִׁי דְּלָא תוּב בְּכַרְיוּתָא אֶתֵא לְוָתְכוּן ׃

Ma io ho deliberato queſto in me medeſimo, di non venir di nuouo à voi con triſtezza.

2 אֶן אֶנָא גֵּיר מַכְרֵא אֶנָא לְכוּן מַנוּ יְחַדֵּינִי אֶלָּא הָו דְּאֶנָא אַכְרִית לֵהּ ׃

Percioche ſe io vi contriſto, chi è poi che mi rallegri? ſenon colui che è contriſtato da me?

3 וּדְכֶתְבֵת לְכוּן הָי הָדָא דְּלָא כַּד אֶתֵא יֶכְרוּן לִי הָנוּן אִילֵין דְּוָלֵא הֲוָא לְהוּן דְּהֵנוּן יְחַדּוּנָנִי תְּכִיל אֶנָא דֵּין עֲלַיְכוּן דְּחַדְוַתִי דְּכֻלְכוּן הִי ׃

E queſto medeſimo v'ho ſcritto, à fine che venendo io nõ ſii contriſtato da quelli da iquali mi doueuo rallegrare, confidandomi di voi tutti, che la mia allegrezza ſia quella di tutti voi.

4 וּמֶן אוּלְצָנָא רַבָּא וּמֶן נוּסָיָא דְּלֶבָּא כֶּתְבֵת לְכוּן הָלֵין בְּדֶמְעֵא סַגִּיָאתָא לָא מֶטוּל דְּתֶכְרֵא לְכוּן אֶלָּא מֶטוּל דְּתֶדְעוּן חוּבָּא יַתִּירָא דְּאִית לִי לְוָתְכוּן ׃

Percioche io per la molta afflittiono & angoſcia di cuore vi ſcriſſi, con molte lagrime: non gia à fine che voi vi contriſtaſte, ma accioche voi conoſceſte la charita ch'io ho abbondantiſſimamente inverſo di voi.

א

23 וַאֲנִי הֶעִידוֹתִי עַל־נַפְשִׁי אֶת־הָאֱלֹהִים כִּי תָּחוֹס עֵינִי עֲלֵיכֶם עוֹד לֹא בָאתִי בְּקוֹרִינְטוֹס ׃

Mas yo llamo à Dios por teſtigo ſobre mi alma, que haſta aora no he venido à Corintho por no ſerhos carga.

24 לֹא כִּי־נַגְבִּיד עַל־אֱמוּנַתְכֶם כִּי אִם עוֹזְרֵי שִׂמְחַתְכֶם אֲנַחְנוּ כִּי קַמְתֶּם בֶּאֱמוּנָה ׃

No que nos enſonnoreemos de vueſtra fe: aunque omos ayudadores de vueſtro gozo: porque por la fe eſtays en pie.

ב

1 כִּי שַׂמְתִּי אֶת זֹאת בְּנַפְשִׁי מְשׁוּבִי עוֹד אֲלֵיכֶם בְּיָגוֹן ׃

Empero eſto he determinado en mi es à ſaber de no venir otra vez à voſotros con triſteza.

2 כִּי אֲנִי אִם אוֹגֶה אֶתְכֶם וּמִי יְשַׂמְּחֵנִי כִּי־אִם הַנּוּגֶה מִמֶּנִּי ׃

Y ſi yo hos contriſto, quien ſera pues el que me alegrara, ſi no aquel aquien yo contriſtare?

3 וְזֹאת כָּתַבְתִּי לָכֶם אֲשֶׁר אִם אָבוֹא לֹא תִהְיֶה לִּי תּוּגָה עַל־תּוּגָה מֵאֲשֶׁר יֶשְׁנָה לִּי לִשְׂמֹחַ וּבֹטֵחַ אֲנִי בְּכֻלְּכֶם כִּי־שִׂמְחָתִי שִׂמְחַת כֻּלְּכֶם הִיא ׃

Y eſto miſmo hos eſcreui, porque quando viniere no tenga triſteza (ſobre triſteza) de loque auia de auer gozo: confiando en voſotros todos que mi gozo es de todos voſotros.

4 כִּי בִּמְצוּקָה גְדוֹלָה וּבְצָרַת לִבִּי כָּתַבְתִּי לָכֶם בִּדְמָעוֹת רַבּוֹת לֹא אֲשֶׁר תּוּגְיוּן אֶת־נַפְשְׁכֶם כִּי־אִם אֲשֶׁר תֵּדְעוּ אֶת־אַהֲבָתִי אֲשֶׁר לִי עַל־יֶתֶר אֲלֵיכֶם ׃

Porque por la mucha tribulacion y anguſtia del coraçon hos eſcreui con muchas lagrimas, no paraque fueſſedes contriſtados, mas paraque conocieſſedes quanta mas charidad tengo para con voſotros.

α'.

23. Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχὴν ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς Κόρινθον.

Or i'appele Dieu à teſmoin ſur mon ame, que ç'a eſté pour vous eſpargner qui ie ne ſuis point encore venu à Corinthe.

24. Οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

Non point que nous ayons domination ſur voſtre foy, mais nous aidons à voſtre ioye: car c'eſt par foy que vous eſtes debout.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐλθεῖν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς.

Mais i'aucye deliberé cela en moi-meſme de ne venir point vers vous derechef auec triſteſſe.

2. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;

Car ſi ie vous contriſte, qui ſera-ce puis apres qui me reſiouiera, ſinon celui qui auroit eſté contriſté par moi?

3. Καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτὸ, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ, πάντων ὑμῶν ἐστι.

Et ceci meſme vous ai-ie eſcrit, afin que quand ie viendrai, ie n'aye triſteſſe de par ceux deſquels ie deuoye receuoir ioye: me confiant de vous tous que ma ioye eſt celle de vous tous.

4. Ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

Car ie vous ai eſcrit en grande affliction & angoiſſe de cœur, auec beaucoup de larmes: non point afin que vous fuſſiez contriſtés, mais afin que vous ſeuſſiez la charité que i'ai tres-abondamment vers vous.

CAP. I.

23. Ego autem teſtē Deum invoco in animam meam, quòd parcens vobis, non veni ultra Corinthum.

Nowe/ I call God for a recorde vnto my ſoule / that to ſpare you/ I came not as yet vnto Corinthus.

24. Non, quia dominamur fidei veſtræ, ſed adiutores ſumus gaudii veſtri, nam fide ſtatis.

Not that we haue dominion ouer your fayth / but we are helpers of your ioy: for by fayth ye ſtande.

CAP. II.

STatui autem hoc ipſum apud me ne iterum in triſtitia venirem ad vos.

But I determined thus in my ſelfe/ that I would not come againe to you in heauineſſe.

2. Si enim ego contriſto vos, & quis eſt qui me lætificet, niſi qui contriſtatur ex me?

For if I make you ſorie/ who is hee then that ſhoulde make mee glad / but the ſame which is made ſory by me.

3. Et hoc ipſum ſcripſi vobis, ut non cum venero, triſtitiam ſuper triſtitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium omnium veſtrum eſt.

And I wrote this ſame thing vnto you/ leſt when I came/ I ſhould take heauines of them / of whome I ought to reioyce: this confidence haue I in you all/ that my ioy is the ioy of you all.

4. Nam ex multa tribulatione, & anguſtia cordis ſcripſi vobis per multas lachrymas: non ut contriſtemini, ſed ut ſciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

For in great affliction/ and anguiſhe of heart I wrote vnto you with many teares: not that ye ſhould be made ſory/ but that ye might perceyue the loue which I haue/ ſpecially vnto you.

Das I. Capitel.

23. Ich ruffe aber Gott an zum Zeugen / auff meine Seele / daß ich euer verſchonet habe/ in dem / daß ich nicht wider gen Corinthen kommen bin.

Oc ieg kalder Gud til Vidne/ paa min Siel at ieg haffuer ſparet eder / i det/ at ieg kom icke til Corinthen igen.

24. Nicht daß wir Herren ſeyen über euren Glauben / ſondern wir ſind Diener euch zur Freude/ denn jhr ſtehet im Glauben.

Icke at wi ere Herrer offuer eders Tro/ men wi ere Tilhielpere i eders glæde/ thi at i ſtaa i Troen.

Das II. Capitel.

ICh dachte aber ſolches bey mir / daß ich nicht abermal in Traurigkeit zu euch keme.

MEn ieg tenckte ſaadant hoſſ mig/ At ieg ſkulde icke atter komme til eder i ſorg.

2. Denn ſo ich euch traurig mache/ Wer iſt der mich frölich mache / ohn der da von mir betrůbet wird?

Thi at bedrøffuer ieg eder / Huo er da den / ſom ſkal gøre mig glad / Vden den ſom bliffuer bedrøffuit aff mig?

3. Vnd daſſelbige habe ich euch geſchrieben / daß ich nicht / wenn ich keme / traurig ſein můſte/ über welchen ich mich billich ſol freuen/ ſintemal ich mich des zu euch allen verſehe / das meine freude euer aller freude ſeye.

Oc ieg ſkreff eder det ſamme til/ At ieg ſkulde icke vere bedrøffuit / naar ieg komme / aff det ſom mig burde met rette / at haffue glæde / Effterdi ieg forſeer mig det til eder alle/ At min glæde / er allis eder glæde.

4. Denn ich ſchreib euch in groſſer Trůbſal vnd Angſt des Hertzen / mit vil threnen / Nicht daß jhr ſolt betrůbet werden / ſondern auff daß jhr die Liebe erkennetet / welche ich habe ſonderlich zu euch.

Th ieg ſkriffuer eder til i ſtor bedrøffuelſe / oc i mit hiertis angeſt/ met megen graad / Icke at i ſkulde bliffue bedrøffuede / Men paa det i ſkulde kende den Kærlighed / ſom ieg haffuer beſynderlige til eder.

Kapitola I.

23. Já pak Boha za ſwědká berú na mau Duſſy / že litugě wás nepřiſſel gſem wijce do Korynthu.

A iá wzywam Boga ná świádectwo/ ná duſze moie/ iż folguiac wám ieſzczem nie przyſzedł do Koryntu.

24. Nežebychme panowali nad wámi za přijčinau Wijry/ ale ſpomocnijcy gſme radoſti waſſý. Neb wy wěrau ſto gijte?

Nie iżebyſmy pánowáli nád wiárą waſzą/ ále iż ieſteſmy ſłudzy weſela wáſze°: ábowiem wiárą ſtoicie.

Kapitola II

TOto gſem pak vložil ſám v ſebe/ abych opět s zámutkem nepřiſſel k wám.

ALem ty vmyślnie vczynił/ ábych záſie nie przyſzedł z záſmuceniem do wás.

2. Nebo geſtliže yá zarmautjm wás/ y kdo geſt kterýžby mne potěſſyl/ gedině ten kterýž geſt mnau zarmaucen?

Bo ieſli bych ia was zaſmucił/ á ktoż ieſt coby mie vweſelił / iedno ten ktory ſmuthek má zemnie?

3. A protok gſem tóto pſal wám/ abych když k wám přijgdu / neměl zámutku/ z těch znichžto mělbych ſe radowati Dauffage o wſſech wás/ že má radoſt/ wſſech wás geſt

A tom ci wám nápiſał / ábych przyſzedſzy nie miał z tych ſmutku/ z ktorych bych ſie miał weſelić/ vfáiac o was wſzytkich / ze weſele moie wſzytkich wás ieſt.

4. Nebo z mnohého zámutku a boleſti Srdce/ pſal gſem wám ſkrze mnohé ſlzy: Ne abyſſte ſe z toho rmautili / ale abyſſte poznali láſku kterauž welikau k wám mám.

Bomći wám nápiſał z wielkiego vciſku y vtrapienia ſercá moie° z wiela łez / nie ábyście byli záſmuceni / ále ábyście miłość moie poználi / kthora ia mam bárzo obfita przeciwko wam.

ב

5 אֶן דֵּין אֱנָשׁ אַכְרִי לָא הֲוָא לִי אַכְרִי אֶלָּא בְּצִיר קַלִּיל לְכֻלְּכוֹן דְּלָא תֵאקַר מֶלְּתָא עֲלַיְכוֹן׃

E se qualcuno m'ha contristato, non m'ha contristato, ma in qualche parte accioche io non graui voi tutti.

6 כַּדּוּ לֵהּ דֵּין לְהָנָא כְּאָתָא דְּמֶן סַגִּיאֵא׃

A quel tale basta questa riprensione che si gli è fatta da molti.

7 וּמֶכִּיל אַחְרָנָיָאִית וָלָא דְּתֶשְׁבְּקוּן לֵהּ וַתְּבַיְאוּנָיְהִי דַּלְמָא בַּכְרִיוּתָא יַתִּירְתָא יִתְבְּלַע לֵהּ הָו מַן דְּהָכַנָא הוּ׃

In modo che à l'incontro voi douete piu tosto perdonargli, è consolarlo: accioche per alcun modo non auuenga che quel tale sia oppressò da la soperchia tristezza.

8 מֶטוּל הָנָא בָּעֵא אֶנָא מֶנְּכוֹן דְּתֶשַׁרְרוּן בֵּה חוּבְּכוֹן׃

Pertanto io vi prego che voi confermiate la charità verso lui.

9 מֶטוּל הָנָא גֵּיר כֶּתְבֵת אַף דְּאֶדַּע בְּנֶסְיָנָא אֶן בְּכֻל מֶדֶּם מֶשְׁתַּמְעִין א אַנְתּוּן לִי׃

Percioche à questo effetto ancora vi scrissi, per conoscere l'esperientia di voi, cioè se sete obbedienti in tutte le cose.

10 לְמַן דְּאַנְתּוּן דֵּין שָׁבְקִין אַנְתּוּן אַף אֶנָא אַף אֶנָא גֵּיר מֶדֶּם דְּשֶׁבְקֵת מֶטוּלָתְכוֹן הוּ שֶׁבְקֵת בְּפַרְצוּפֵהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Hor à chi voi perdonate qualche cosa, io ancora glie la perdono. Perche io se ho perdonato cosa alcuna, à chi io l'ho perdonata, l'ho fatto per conto vostro in presentia di Christo.

11 דְּלָא יֶעְלְבַן סָטָנָא יָדְעִינַן גֵּיר מַחְשְׁבָתֵהּ׃

Accioche noi non siamo occupati da satana. Imperoche sappiam bene le sue machinationi.

ב

5 וְאִם אִישׁ הוֹגָה לֹא הוֹגָה אוֹתִי כִּי אִם מִקְצָת פֶּן־אַכְבִּיד אֶת־כֻּלְּכֶם׃

Que si alguno me contristô, no me contristó á mi si no en parte por no cargar hos à todos vosotros.

6 דַּיּוֹ הוּא אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ הַמּוּסָר הַזֶּה אֲשֶׁר מֵרַבִּים הוּא׃

Bastale àl tal esta reprehension hecha de muchos.

7 לָכֵן לַהֲפֹךְ יוֹתֵר תְּחָנּוּהוּ וּתְנַחֲמוּהוּ פֶּן־בְּתוּגָה יוֹתֶרֶת יְבֻלַּע אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ׃

Paraque àl contrario vosotros antes lo perdoneys y consoleys, porque porventura no sea el tal consumido de la tristeza (en alguna manera.)

8 עַל־כֵּן שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּכֶם לִבְחֹן בּוֹ אֶת־אַהֲבַתְכֶם׃

Por loqual hos ruego que confirmeys la charidad para con el:

9 כִּי גַּם עַל־זֹאת כָּתַבְתִּי לִבְחָנְכֶם אִם־בְּכֻלָּם תִּשְׁמָעוּן׃

Porque tambien por este fin hos escreui à vosotros, es à saber por reconocer experiencia de vosotros si soys obedientes en todo.

10 כִּי לְמִי־מְאוּמָה תָחֹנּוּ גַּם אֲנִי אָחֹן וְגַם אֲנִי אִם מְאוּמָה חַנּוֹתִי לְמִי חַנּוֹתִי בַּעֲבוּרְכֶם בִּפְנֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Y álque vosotros perdonardes, yo tambien: porque tambien yo loque he perdonado, si algo he perdonado, por vosotros lo he hecho en persona del Christo:

11 פֶּן־יְבַצְּעֵנוּ הַשָּׂטָן כִּי־יָדַעְנוּ אֶת־מַחְשְׁבוֹתָיו׃

Porque no seamos engannados de satanas. Porque no ignoramos sus machinaciones.

ϐ'.

5. Εἰ δέ τις λελύπηκεν. οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.

Que si quelcun á esté cause de tristesse, ce n'est point moi qu'il a contristé, mais aucunement (afin que ie ne le surchargé) vous tous.

6. Ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων.

Il suffit à celui qui est tel de ceste cẽsure qui à esté faite par plusieurs.

7. Ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.

Tellement qu'au contraire vous lui deuez plustost pardonner & le consoler: afin que celui qui est tel ne soit englouti de la trop grande tristesse.

8. Διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.

Parquoi ie vous prie, que vous ratifiez enuers lui vostre charité.

9. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.

Car pour cela aussi vous ai-ie escrit, afin de cognoistre l'experience de vous, assauoir si vous estes obeissans en toutes choses.

10. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ χριστοῦ.

Or à qui vous pardonnez quelque chose, ie pardonne aussi: car de ma part aussi si i'ai pardonné quelque chose, à qui i'ai pardonné, ie l'ai fait à cause de vous deuant la face de Christ.

11. Ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

Afin que Satan ne gagne le dessus: car nous n'ignorons point ses machinations.

CAP. II.

5. Si quis autem contriſtavit, non me contriſtavit: ſed ex parte, ut non onerem omnes vos.

And if any haue cauſed ſorowe / the ſame hath not made me ſory / but partly (leaſt I ſhould more charge him) you all.

6. Sufficit illi qui eiuſmodi eſt, obiurgatio hæc quæ fit à pluribus.

It is ſufficient vnto the ſame man / that he was rebuked of many.

7. Ita ut econtrario magis donetis & conſolemini, ne fortè abundantiori triſtitia abſorbeatur qui eiuſmodi eſt.

So that now contrary wiſe ye ought rather to forgiue him / and comfort him leaſt the ſame ſhould be ſwallowed vp with ouermuch heauines.

8. Propter quod obſecro vos ut confirmetis in illum charitatem.

Wherefore / I pray you / that you woulde confirme your loue towards him.

9. Ideo enim & ſcripſi, ut cognoſcam experimentum veſtrum, an in omnes obedientes ſitis.

For this cauſe alſo did I write / yͤ I might know the proofe of you / whether ye would be obedient in all things.

10. Cui autem aliquid donaſtis, & ego. Nam & ego quod donavi, ſiquid donavi, propter vos, in perſona Chriſti.

To whom ye forgiue any thing / I forgiue alſo: for verily if I forgaue any thing / to whom I forgaue it / for your ſakes forgaue I it in the ſight of Chriſt.

11. Vt non circumveniamur à ſatana, nō enim ignoramus cogitationes eius.

Leſt Satan ſhould circumuent vs: for we are not ignorant of his enterpriſes.

Das II. Capitel.

5. So aber iemand ein betrůbniß hat angericht / der hat nicht mich betrůbet / ohn zum theil / auff daß ich nicht euch all beſchwere.

Men der ſom nogen haffuer kommet nogen Bedrøffuelſe aff ſted / Da haffuer hand icke bedreffuit mig / vden i nogen maade / at ieg ſkal icke beſuare eder alle.

6. Es iſt aber gnug / daß derſelbige von vilen alſo geſtraffet iſt.

Oc det er nock / at den ſamme er ſaa ſtraffet aff mange.

7. Daß jhr nun fort jm deſto mehr vergebet vnd tröſtet / Auff daß er nicht in all zu groſſer traurigkeit verſincke.

At i nu fremdelis diſſmere ſkulle tilgiffue oc huſuale hannem / Paa det hand ſkal icke nedſiuncke i alt for ſtor ſorg.

8. Darumb ermahne ich euch / daß jr die liebe an jhm beweiſet.

Der faare formaner ieg eder / at i ville beuiſe hannem kærlighed.

9. Denn darumb habe ich euch auch geſchrieben / daß ich erkenne / ob jhr rechtſchaffen ſeyt / gehorſam zu ſein in allen ſtücken.

Fordi at ieg ſkreff eder oc der faare til / at ieg vilde vide / om i ere retſindige til at vere lydige i alle ſtycker.

10. Welchem aber jhr etwas vergebet / dem vergebe ich auch. Denn auch ich / ſo ich etwas vergebe iemand / das vergebe ich vmb eurent willen / an Chriſti ſtat.

Oc huilcken i forlade noget / den forlader ieg det ocſaa. Thi at ieg der ſom ieg forlader nogen mand noget / da forlader ieg det for eders ſkyld / i Chriſti ſted.

11. Auff daß wir nicht vervortheilet werden vom Sathan. Denn vns iſt nicht vnbewuſt / was er im ſinn hat.

Paa det wi ſkulle icke forkaſtis aff Satan / Thi oſſ er ecke wuiderligt huad hand haffuer i ſinde.

Kapitola II.

5. Geſtliže geſt pak kdo zarmautil mne / nezarmautil mne / než poněkud / abych neobtěžowal wás wſſech.

A ieſliż kto przynioſł to záſmucenie / nie mniec záſmucił / ále pocżęści was wßytki / ábych onego nie obciążył.

6. Doſtik má ten člowěk kterýž takowý geſt / na tom treſtánij / kteréž geſt od mnohých.

Doſyćci ma tákowy cżłowiek náżfukániu tym / kthore ſię od wiela ich ſtáło.

7. Tak abyſſte giž gemu záſe odpuſtili a gey těſſyli / aby ſnad přijliſſným zámutkem ſobě nezauffal / ten kterýž takowý geſt.

Ták iżbyście wy mu dáleko więcey odpuścić mieli / y cießyć go / by ſnadź zbytnim ſmuthkiem nie był pochłánion tákowy.

8. Protož proſým wás / abyſſte vkážijc vtwrdili Láſku k němu.

Przetoż was proße / ábyście miłość przeciwko niemu ſkutecż na okázáli.

9. Nebť gſem y preto pſal wám / abych zkuſyc poznal wás / gſteli we wſſem poſluſſnj.

Abowiemci też dla tegom był nápiſał / ábych doświádczenie waße poznał / to ieſt / ieſliże ná wßytko poſłußni ieſteście.

10. Nebo komu wy co odpauſſtijte / y já také odpauſſtijm. Neb y já / geſtliže gſem co odpuſtil / tomu komu gſem odpuſtil / pro wás gſem odpuſtil / před oblijčegem Kryſtowým.

A komu wy co przepuścicie y ia też / ábowiem ieſlim ia co przepuścił komu / dla waſem przepuścił przed oblicżnością Kryſtuſową.

11. Abychom nebyli oklamáni od Diábla: Neb negſau nám neznámá myſſlenij geho.

Aby nas ßátan nie poſiadł / ábowiemci wiemy zmyſłania iego.

ב

12 כַּד אֱתִית דֵּין לְטְרְוָאוֹס
בְּסַבְרְתֵהּ דַּמְשִׁיחָא ו
וְאֶתְפְּתַח לִי תַּרְעָא ב
בְּמָרְיָא׃

Eſſendo io poi venuto à Troade per l'Euangelio di Chriſto, & eſſendomi aperta la porta nel Signore.

13 לָא הֲוָאלִי נְיָחָא בְּרוּחִי
דְּלָא אַשְׁכְּחֵת לְטִטוֹס
אָחִי אֶלָּא שְׁרִית אֶנּוּן
וְנֶפְקֵת לִי לְמַקְדּוּנִיָא׃

Non hebbi alcun riposo nel mio ſpirito, per non hauer trouato Tito mio fratello: onde hauendo preſa licenza da quelli, me n'andai in Macedonia.

14 טַיְבוּ דֵּין לַאלָהָא
דִּבְכֻל זְבַן חָדוּתָא עָבֵד לַן
בַּמְשִׁיחָא וְגָלֵא בַּן רֵיחָא
דִּידַעְתֵּהּ בְּכֻל אַתַר׃

E ringratiato ſia Iddio, che ſempre ci fa trionfare in Chriſto: e manifeſta per noi l'odor de la ſua notitia in ogni luogo.

15 רֵיחָא חְנַן גֵּיר בְּסִימָא
בַּמְשִׁיחָא לַאלָהָא בָּאילֵין
דְּחָאיִן וּבָאילֵין דְּאָבְדִין׃

Percioche noi ſiamo buono odor di Chriſto à Dio, in quelli che ſi ſaluano, & in quelli che periſcono.

16 לַאילֵין דְּרֵיחָא דְּמַוְתָא
לְמַוְתָא וְלַאילֵין דְּרֵיחָא
דְּחַיֵּא לְחַיֵּא וְלְהָלֵין מַנּוּ
יָשְׁוֵא׃

A queſti certo odor di morte à morte: & à quelli odor di vita à vita. Et à queſte coſe chi è baſtante?

17 לָא הֲוֵין גֵּיר אַיְךְ ש
שַׂרְכָּא דִּמְמַזְּגִין מֶלְּוְהִי
דַּאלָהָא אֶלָּא אַיְךְ דְּבַשְׁרָרָא
וְאַיְךְ דְּמֶן אֱלָהָא קְדָם
אֱלָהָא בַּמְשִׁיחָא מ
מְמַלְּלִינַן׃

Percioche noi non facciamo, come molti, mercantia de la parola di Dio: ma parliamo quanto à Chriſto come in ſincerità, e come da parte di Dio, dinanti à Dio.

ב

12 וּבְבוֹאִי אֶל־טְרוֹאוֹס לְבַשֵּׂר
אֶת־בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ וְנִפְתַּח לִי
הַשַּׁעַר בַּאֲדֹנֵינוּ׃

Como vine á Troas por el Euangelio del Chriſto-aunque me fué abierta puerta en el Sennor.

13 לֹא נָתַתִּי שֵׁנָה לְעֵינַי לְעַפְעַפַּי
תְּנוּמָה כִּי לֹא מָצָאתִי אֶת־
טִיטוֹס אָחִי כִּי אִם עֲזַבְתִּי
אוֹתָם בְּשָׁלוֹם וְנָסַעְתִּי לְכִתִּים׃

No tuue reposo en mi eſpiritu, por no auer hallado à Tito mi Hermano: Y anſi deſpidiendo me dellos, partime à Macedonia.

14 וְתוֹדָה לֵאלֹהִים אֲשֶׁר תָּמִיד
נוֹתֵן לָנוּ לְהָרִיעַ בַּמָּשִׁיחַ וּמְגַלֶּה
אֶת־רֵיחַ דַּעְתּוֹ בְּיָדֵינוּ בְּכָל־
מָקוֹם׃

Mas à Dios ſean dadas gracias, elqual haze que ſiempre triumphemos en el Chriſto Ieſus: y manifieſta el olor de ſu conocimiento por noſotros en todo lugar.

15 כִּי רֵיחַ נִיחֹחַ בַּמָּשִׁיחַ אֲנַחְנוּ
לֵאלֹהִים בַּנּוֹשָׁעִים וּבָאוֹבְדִים׃

Porque por Dios ſomos buen olor del Chriſto en los que ſe ſaluan, y en los que ſe pierden:

16 לָאֵלֶּה רֵיחַ מָוֶת לַמָּוֶת וְלָאֵלֶּה
רֵיחַ חַיִּים לַחַיִּים וּמִי יִשְׁוֶה לָאֵלֶּה׃

A eſtos ciertamente olor de muerte para muerte: y à aquellos olor de vida para vida. Y para eſtas coſas quien es baſtante?

17 כִּי לֹא הָיִינוּ כְּמוֹ רַבִּים
הַמְּמַזְּגִים אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים כִּי־
אִם כְּמוֹ בְּבֹר תֹּם וְיֹשֶׁר אַךְ
אֵיךְ מֵאֱלֹהִים לִפְנֵי אֱלֹהִים
בַּמָּשִׁיחַ מְדַבְּרִים׃

Cierto no ſomos, como muchos, tauerneros de la palabra de Dios: antes como de ſinceridad, como de Dios, delante de Dios, hablamos del Chriſto.

β΄.

12. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ,

Au ſurplus, eſtant venu en Troas pour l'Euangile de Chriſt encores que la porte me fuſt ouuerte par le Seigneur.

13. Οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου. Ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν.

Ie n'ai point eu de relaſche en mon eſprit, d'autant que ie n'ai trouué Tite mon frere: ains ayant prins cōgé d'eux, ie m'en ſuis venu en Macedone.

14. Τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ.

Or graces à Dieu qui touſiours nous fait triompher en Chriſt: & qui manifeſte par nous l'odeur de ſa cognoiſſance en tous lieux.

15. Ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.

Car nous ſommes la bonne odeur de Chriſt, à Dieu, en ceux qui ſont ſauués, & en ceux qui periſſent.

16. Οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν· καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;

C'eſt aſſauoir a ceux-ci odeur de mort à mort: & à ceux-la odeur de vie à vie. Et qui eſt ſuffiſant pour ces choſes?

17. Οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ (πολλοὶ) καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

Car nous ne ſommes pas maquignons de la Parole de Dieu comme pluſieurs, ains nous parlōs touchant Chriſt comme en ſincerité, & comme de par Dieu, deuant Dieu.

CAP. II.

12. Cùm veniſſem autem Troadem propter Evangelium Chriſti, & oſtium mihi apertum eſſet in Domino.

Furthermore / when I came to Troas to preach Chriſts Goſpel/and a doore was opened vnto me of the Lord.

13. Non habui requiem ſpiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, ſed valefaciens eis, profectus ſum in Macedoniam.

I had no reſt in my ſpirit / becauſe I found not Titus my brother/but tooke my leaue of them/and went away into Macedonia.

14. Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odorem notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco.

Nowe thankes be vnto God which alwayes maket vs to triumph in Chriſt & maketh manifeſt the ſauour of his knowledge by vs in euery place.

15. Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis qui ſalvi fiunt, & in iis qui pereunt.

For we are vnto God the ſweete ſauour of Chriſt/ in them that are ſaued/ and in them which periſh.

16. Aliis quidẽ odor mortis in mortem: aliis autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis tam idoneus?

To the one we are the ſauour of death/vnto death/ and to the other the ſauour of life/ vnto life/ and who is ſufficient for theſe things?

17. Non enim ſumus ſicut plurimi, adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur.

For we are not as many/which make marchandiſe of the worde of God: but as of ſynceritie / but as of God in the ſight of God ſpeake we in Chriſt.

Das II. Capitel.

12. Da ich aber gen Troada kam/ zu predigen das Evangelium Chriſti/ vnnd mir eine Thůr auffgethan war in dem HERREN.

Oc der ieg kom til Troada / at predicke Chriſti Euangelium/oc mig vaar opladen en Dør i HErren.

13. Hatte ich keine ruhe in meinem geiſt / da ich Titum meinen Bruder nicht fand/Sonder ich macht meinen abſchied mit jnen/vnnd fuhr auß in Macedoniam.

Da haffde ieg ingen rolighed i min Aand/ der ieg fand icke Titum min Broder/ Men ieg ſkilde mig fra dem / oc foer vd til Macedoniam.

14. Aber Gott ſey gedancket/ der vns allezeit Sieg gibt inn Chriſto/ vnd offenbaret den Geruch ſeiner Erkentniß/ durch vns an allen örtern.

Men Gud vere tacket / ſom altid giffuer oſſ Seyer i Chriſto / oc obenbarer ſit Vidſkaffs luct / formedelſt oſſ / i alle Stæder.

15. Denn wir ſind Gott ein guter Geruch Chriſti/ beyde vnter denen die ſelig werden/ vnnd vnter denen die verloren werden.

Thi wi ere Chriſti gode luct faar Gud / baade iblant dem ſom bliffue ſalige / oc iblant dem ſom bliffue fortabte.

16. Diſen ein Geruch des Todtes zum tode/ Jenen aber ein Geruch des Lebens zum Leben. Vnd wer iſt hiezu tůchtig?

Diſſe Dødens luct til døden / oc de andre liffzens luct til Liffuit. Oc huo er her til bequem?

17. Denn wir ſind nicht wie etliche vil / die mit Gottes Wort Kråmerey treiben/Sondern als auß lauterkeit/ vnnd als auß Gott fůr Gott / reden wir in Chriſto.

Thi wi ere icke / ſo mange andre / der forfalſke Guds ord/ Men wi tale klarlige i Chriſto / oc lige ſom aff Gud faar Gud.

Kapitola II.

12. Když gſem pak přiſſel do Troady pro Ewangelium Kryſtowo/ a dwěře mi byly otewřijny w Pánu.

A gdym przyßedl do Troády ku przepowiedániu Ewánieliiey Kryſtuſowey / y gdy mi ſą drzwi przez Páná otworzone.

13. Neměl gſem žádného vpokogenij w Duchu měm/proto/ že gſem nenalezl Tyta Bratra mého/ ale rozžehnaw ſe s nimi/ſſel gſem do Macedonye.

Nie miálem vlženia duchowi moiemu/ iżem nie nálazl Tytá brátá moiego/ ále pożegnawßy ſie z nimy/ wyßedlem do Mácedoniey.

14. Bohu pak děkugi/kterýž wždycky dáwá wám wijtězſtwij w Kryſtu Gežijſſy/ a wůni známoſti ſwé zgewuge ſkrže nás na každém mijſtě.

A dziekuie Bogu/ ktory nas záwße zwyciezcámi czyni w Kryſtuſie/ y wonność vznánia ſwego obiáwia przez nas ná kádym mieyſcu.

15. Neb gſme Kryſtowa dobrá wuoně Bohu/ w těch kteřijž magij ſpaſeni býti/ y w těch kteřijž magij zahynauti:

Bo ieſteſmy dobra wonnośćia Kryſtuſowa Bogu w tych ktorzy zbáwieni bywáia/ y w tych ktorzy gina.

16. Gedněm zagiſté gſme wůnij Smrti k ſmrti. a giným wůně žiwota k žiwotu. A k tomu kdo tak hodný geſt?

Thym wonnośćia śmierci ná śmierci, á onym wonnośćia żywotá ku żywothowi/ ale ku thym rzeczam ktoż ieſt godny?

17. Nebo negſme (yako gſau mnozý) czyzoložijce Slowo Božij/ ale yako z vpřijmnoſtj/ a yako z Boha/ před oblijčegem Boha/ w Kryſtu mluwijme.

Bo nie przekupuiemy iáko wiele ich/ ſlowem Bożym/ ále iáko z ßczerośći/ á iáko z Bogá przedoblicznośćia Bożą o Kryſtuſie mowimy.

ג

1 מְשַׁרֵינַן לַן תּוּב מֶן דְּרִישׁ
דְּנַחְוֵיכוּן מָנָא חָנַן אָו ד
דַּלְמָא סְנִיקִינַן אַיךְ אַחְרָנֵא
דְּאַגַּרְתָּא דְּפוּקְדָנֵא
תֶּתְכַּתְבָן לְכוּן עֲלַין אָו ד
דְּאַנְתּוּן תֶּכְתְּבוּן תְּפַקְדוּן
עֲלַין׃

Incominciamo noi dinuouo à commendar noi ſteſſi? Habbiam noi biſogno, come alcuni, d'epiſtole di raccomandatione appreſſo di voi ò di raccomandatione da parte voſtra?

2 אַגַּרְתַן הָיו דִּילַן אַנְתּוּן
אַנוּן דִּכְתִיבָא בְּלֶבַּן וִידִיעָא
וּמֶתְקַרְיָא מֶן כָּל־נָשׁ׃

Voi ſete la noſtra epiſtola ſcritta ne i noſtri cuori: laquale è conoſciuta è letta da tutti gli huomini.

3 יָדְעִיתוּן גֵּיר דְּאֶגַּרְתֵּה
אַנְתּוּן דַּמְשִׁיחָא
דְּאֶשְׁתַּמְּשַׁת מֶנַּן דִּכְתִיבָא
לָא בִּדְיוּתָא אֶלָּא בְּרוּחָא
דַּאלָהָא חַיָּא לָא בְּלוּחֵא
דְּכֵאפָא אֶלָּא בְּלוּחֵא
דְּלֶבָּא דְּבֶסְרָא׃

Eſſendo manifeſto che voi ſete l'epiſtola di Chriſto amminiſtrata da noi, ſcritta non con l'inchioſtro, ma con lo Spirito di Dio viuente: non ne le tauole di pietra, ma ne le tauole carnali del cuore.

4 תּוּכְלָנָא דֵּין הָכַנָּא אִית
לַן בַּמְשִׁיחָא לְוָת אֱלָהָא׃

Et habbiamo vna tal confidentia inuerſo Dio per Chriſto.

5 לַו דְּחָנַן סָפְקִינַן
דְּנֶתְרַעֵא מֶדֶם אַיךְ דְּמֶן
נַפְשַׁן אֶלָּא חַיְלַן מֶן אֱלָהָא
הוּ׃

Non gia che noi ſiamo ſuffitienti per noi ſteſſi à penſar coſa alcuna, come da noi ſteſſi, ma la noſtra ſuffitientia è da Dio.

6 הָו דַּאשְׁוִין דְּנֶהְוֵא
מְשַׁמְשָׁנֵא דְּדִיַתִיקֵא
חַדְתָא לָא בִּכְתָבָא אֶלָּא
בְּרוּחָא כְּתָבָא גֵּיר קָטֵל
רוּחָא דֵּין מַחְיָא׃

Il quale ci ha ancor fatti ſuffitienti miniſtri del nuouo Teſtamento, non de la lettera, ma de lo ſpirito: perciache la lettera occide, e lo Spirito viuifica.

ג

1 וּמַתְחִלִּים אֲנַחְנוּ עוֹד לְהִשְׁתַּבֵּחַ
בִּתְהִלָּתֵנוּ אִם נִצְטָרֵךְ כְּמוֹ
אֲנָשִׁים אִגְּרוֹת לְשַׁבֵּחַ אֲלֵיכֶם
אוֹ מִכֶּם אֶל־אֲחֵרִים׃

Començamos otra vez à alabarnos à noſotros miſmos? O tenemos neceſſidad, como algunos, de letras deencomendacion para voſotros, ó de recommendacion de voſotros para otros?

2 אִגַּרְתֵּנוּ אַתֶּם הוֹיִם הַנִּכְתָּבָה
בְּלִבּוֹתֵינוּ הַנּוֹדַעַת וְנִקְרָאָה מִכָּל־
הָאֲנָשִׁים׃

Nueſtras letras ſoys voſotros miſmos eſcriptas en nueſtros coraçones las quales ſon ſabidas y leydas de todos los hombres:

3 נוֹדָעִים כִּי־אַתֶּם אִגֶּרֶת
הַמָּשִׁיחַ הַמְשֹׁרָתָה מִמֶּנּוּ וְנִכְתָּבָה
לֹא בִּדְיוֹ כִּי אִם בְּרוּחַ אֵל חַי
לֹא בְּלוּחוֹת הָאֶבֶן כִּי אִם בְּלֻחוֹת
לִבּוֹת הַבָּשָׂר׃

Quando es manifieſto que ſoys letra del Chriſto adminiſtrada de noſotros, y eſcripta no con tinta mas con el Eſpiritu del Dios biuo: no en tablas de piedra, ſi no en tablas de carne del coraçon:

4 וּמִבְטָח כָּזֶה יֶשׁ־לָנוּ בְּמָשִׁיחַ
אֶל־הָאֱלֹהִים׃

Y tal confiança tenemos por el Chriſto para con Dios.

5 לֹא כִּי־שָׁוִים אֲנַחְנוּ בְּנַפְשֵׁנוּ
לַחְשֹׁב מְאוּמָה כְּמוֹ מִנַּפְשֵׁנוּ כִּי
אִם דַּיֵּנוּ מֵאֱלֹהִים׃

No que ſeamos ſufficientes de noſotros miſmos para penſar algo como de noſotros miſmos ſi no que nueſtra ſufficiencia es de parte de Dios.

6 אֲשֶׁר גַּם הִשְׁוָה אוֹתָנוּ
לִהְיוֹתֵנוּ מְשָׁרְתֵי בְּרִית הַחֲדָשָׁה
לֹא בְּרִית הַסֵּפֶר כִּי אִם בְּרִית
הָרוּחַ כִּי־הַסֵּפֶר מֵמִית וְהָרוּחַ
מְחַיֶּה׃

Elqual aun nos hizo que fueſſemos miniſtros ſufficientes del Nueuo Teſtamento: no de la Letra mas del Eſpiritu: Porque la Letra mata, mas el Eſpiritu viuifica.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

ΑΡχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χρῄζομεν, ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν;

Commençons-nous derechef à nous recommander nous-meſmes? ou bien auons nous faute comme quelques vns d'epiſtres recõmandatoires vers vous, ou de recommandatoires de par vous?

2. Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων.

Vous eſtes noſtre epiſtre eſcrite en nos cœurs: laquelle eſt cognue & leuë de tous hommes.

3. Φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

Entant qu'il apparoiſt en vous que vous eſtes l'epiſtre de Chriſt, adminiſtree par nous, & eſcrite non point d'encre, mais de l'Eſprit de Dieu viuant, nõ point en plaques de pierre, mais en plaques charnelles du cœur.

4. Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν.

Or auons-nous vne telle confiance en Dieu par Chriſt.

5. Οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ.

Non point que nous ſoyons ſuffiſans de penſer quelque choſe de nous, comme de nous-meſmes, mais noſtre ſuffiſance eſt de Dieu.

6. Ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.

Lequel auſſi nous à rendus ſuffiſans pour eſtre miniſtres du nouueau Teſtament, non pas de lettre, mais d'eſprit: car la lettre tue, mais l'Eſprit viuifie.

CAP. III.

INcipimus iterũ noſmetipſos commendare? aut nunquid egemus (ſicut quidam) commendatitiis epiſtolis ad vos, aut ex vobis?

Doe we begin to prayſe our ſelues againe? or neede we as ſome other / epiſtles of recommendation vnto you / or letters of recõmendation from you?

2. Epiſtola noſtra vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur & legitur ab omnibus hominibus.

Ye are our epiſtle / written in our hearts / which is vnderſtand and read of all men.

3. Manifeſtati quòd epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.

In that ye are manifeſt/ to be the epiſtle of Chriſt / miniſtred by vs / and written/ not with inke/ but with the ſpirite of the liuing God / not in tables of ſtone/ but in fleſhly tables of the heart.

4. Fiduciam autem talem habemus per Chriſtum ad Deum.

And ſuch truſt haue we through Chriſt to God.

5. Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis: ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.

Not that we are ſufficient of our ſelues/ to thinke any thing/ as of our ſelues: but our ſufficiencie is of God.

6. Qui & idoneos nos fecit miniſtros novi teſtamenti, non litera, ſed Spiritu, litera enim occîdit, Spiritus autem vivificat.

Who alſo hath made vs able miniſters of the newe teſtament / not of the letter / but of the Spirit: for the letter killeth/ but the ſpirit giueth life.

Das III. Capitel.

HEben wir denn abermal an/ vns ſelbſt zu preiſen? Oder bedörffen wir/ wie etliche/ der Lobebrieff an euch/ oder Lobebrieff von euch?

BEgynde wi da atter/ at priſe oſſ ſelff? Eller behøffue wi / ſom nogle/ Loffuebreff til eder/ eller Loffuebreff aff eder?

2. Jr ſeyt vnſer Brieff in vnſer hertz geſchrieben / der erkannt vnnd geleſen wirdt von allen Menſchen.

I ere vort Breff ſom er ſcreffuit i vore Hierter/ ſom kendis ob læſis aff alle Menniſke.

3. Die jhr offenbar worden ſeyt/ daß jhr ein Brieff Chriſti ſeyt / durch vnſer Predigampt zubereittet/ vnd durch vns geſchrieben / Nicht mit Dinten/ ſondern mit dem Geiſt des lebendigen Gottes/ Nicht in ſteinern Tafeln/ ſondern in fleiſchern Tafeln deß Hertzen.

I ſom ere bleffne obenbare/ at i ere Chriſti Breff/ tilberedde formedelſt Predicke embedet/ oc ſcreffne aff oſſ/ Icke met Bleck / men met den leffuende Guds Aand/ Icke i Stentaffler/ men i Hiertens Kødtaffler.

4. Ein ſolch vertrauen aber haben wir durch Chriſtum zu Gott.

Saadan fortrøſtning haffue wi oc til Gud formedelſt Chriſtum.

5. Nicht daß wir tůchtig ſind rath zu finden von vns ſelber / als von vns ſelber / ſondern daß wir tůchtig ſind / iſt von Gott.

Icke at wi ere duelig aff oſſ ſelff/ at tencke noget/ ſom aff oſſ ſelff / Men at wi ere duelige/ det er aff Gud.

6. Welcher auch vns tůchtig gemacht hat / das Ampt zufůhren des neuen Teſtaments / nicht des Buchſtabens / ſondern des Geiſtes. Denn der Buchſtabe tődtet / aber der Geiſt machet lebendig.

Huilcken ſom oc giorde oſſ duelige / at føre det ny Teſtamentis Embede / Icke Bogſtauens / men Aandens. Thi at Bogſtauen thielſlar / Men Aanden gøre leffuende.

Kapitola III.

ZAčijnáme opět ſami ſebe chwáliti? A wſſak/ zdali potřebugeme (yako ginij někteřij) zchwalugijcých Liſtůw k wám/ nebo od wás?

Izaż ſie záſie zálecać poczynamy? Czyli potrzebuiemy / iáko niektorzy liſthow zálecáiacych do was ábo też od was zálecáiacych?

2. Liſt zagiſté nás/ wy gſte/ napſaný w Srdcých naſſých/ kterýž to znagij a čtau wſſyckni Lidé:

Liſtem náßym wy ieſteśćie napiſanym w ſercách náßych / ktory znáia y czytaia wßyſcy ludźie.

3. A geſt to zgewné/ že gſte wy Liſt Kryſtůw/ od nás včiněný a pſaný/ ne černidlem/ ale Duchem Boha žiwého: ne na Dſkách kamenných/ ale na dſkách těleſných ſrdce waſſeho.

Gdy ſie okázuie / że ieſteśćie liſthem Kryſthuſowym przez nas ſe poſługe ſprawionym / napiſánym nie inkauſtem / ále duchem Bogá żywego / nie ná tablicách kámienych / ále ná tablicách ſercá cieleſnych.

4. Dauffánij pak takowé máme / ſkrze Kryſta k Bohu.

A mamyć takowe vfánie ku Bogu przez Kryſtuſá.

5. Ne abychom byli doſtatečnij myſliti něco ſami z ſebe/ yakožto ſami z ſebe/ ale geſtliže k čemu doſtatečnij gſme/ to z Boha geſt.

Nie iżebyſmy byli godni ſámi od ſiebie co myſlić iákoby z nas ſámych / ále godność náßá z Bogá ieſt.

6. Kterýžto y hodné nás včinil ſlužebnijki Nowého Zákona: ne Litery/ ale ducha/ neb Litera zabijij/ ale Duch obžiwuge.

Ktory też vczynił nas godnemi ſługámi nowego Teſtámentu / nie piſma / ále duchá / abowiem piſmo zábiia / á duch ożywia.

ג

7 אֶן דֵּין תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דְּמַוְתָּא בַּכְתָבָא אֶתְרַשְׁמַת בְּכֵאפֵּא וַהְוָת בְּתֶשְׁבּוּחְתָּא אֵיכַנָּא דְּלָא יֶשְׁכְּחוּן בְּנַי יִסְרָיֵל לַמְחָר בְּפַרְצוּפֵה דְּמוּשֶׁא מֶטוּל שׁוּבְחָא דְּפַרְצוּפֵה הָו דְּאֶתְבַּטַּל׃

Hor ſe l'amminiſtration de la morte ſcritta ne le lettere, e ſcolpita in pietre, fu talmente glorioſa, che i figliuoli d'Iſraël non poteuano riguardar ne la faccia di Moiſe, per la gloria de la ſua faccia, che pur doueua eſtinguerſi.

8 אֵיכַנָּא הָכִיל תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דְּרוּחָא לָא יַתִּירָאִית תֶּהְוֵא בְּשׁוּבְחָא׃

Come non ſarà maggiormente glorioſa l'amminiſtration de lo Spirito?

9 אֶן גֵּיר לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּחוּיָבָא הֲוָא שׁוּבְחָא חַד כְּמָה תֶּתְיַתַּר תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דְּזַדִּיקוּתָא בְּשׁוּבְחָא׃

Imperoche ſe l'amminiſtration de la condamnatione è ſtata glorioſa, molto maggior mente l'amminiſtration de la giuſtitia abbonda in gloria.

10 אֵיךְ הָו גֵּיר דְּאָף לָא מְשַׁבְּחָא הָי דְּאֶשְׁתַּבְּחַת בְּפוּחָמָא דְּהָנָא שׁוּבְחָא מְיַתְּרָא׃

Concioſia coſa che quel che fu glorificato, non fu glorificato in queſta parte, à comparation de la gloria che ſoprabbonda.

11 אֶן גֵּיר מֶדֶּם דְּאֶתְבַּטַּל מְשׁוּבְחָא הֲוָא יַתִּירָאִית אֵינָא דַּמְקַוֵּא בְּשׁוּבְחָא יֶהְוֵא׃

Percioche ſe fu glorioſo quel che ſi doueua annullare, molto piu è glorioſo quel che rimane.

12 מֶטוּל דְּאִית לַן הָכִיל הָנָא סַבְרָא יַתִּירָאִית בַּגְלֵא עַיִן מֶתְדַּבְּרִינַן׃

Hauendo dunque noi tale ſperanza, ſiamo molta liberta.

13 וְלָא אֵיךְ מוּשֶׁא דְּרָמֵא הֲוָא תַּחְפִּיתָא עַל אַפּוְהִי דְּלָא יְחוּרוּן בְּנַי יִסְרָיֵל בְּשׁוּלָמֵה דְּהָו דְּמֶתְבַּטַּל׃

E non ſiamo come Moiſe che ſi poneua vn velame ſopra la faccia, accioche i figliuoli d'Iſraël non riguardaſſeno nel fine di quelo che ſi doueua anullare.

ג

7 וְאִם כְּהֻנַּת הַמָּוֶת בִּסְפָרִים מוּחְקָה בַּאֲבָנִים הָיְתָה בְּכָבוֹד כֵּן אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַבִּיט בִּפְנֵי מֹשֶׁה בַּעֲבוּר כְּבוֹד פָּנָיו הַהֶבֶל׃

Y ſi el miniſterio de muerte formado en las piedras fue para gloria, tanto que los hijos de Iſrael no pudieſſen poner los ojos en la faz de Moyſen, à cauſa de la gloria de ſu roſtro, laqual auia de perecer.

8 כַּמָּה יוֹתֵר כְּהֻנַּת הָרוּחַ תִּהְיֶה בְּכָבוֹד׃

Como no ſerá para mayor gloria el miniſterio del Eſpiritu?

9 וְאִם כְּהֻנַּת הַמִּשְׁפָּט כָּבוֹד הִיא כַּמָּה יוֹתֵר תּוֹתִיר כְּהֻנַּת הַצְּדָקָה בְּכָבוֹד׃

Porque ſi el miniſterio de condemnacion fué de gloria, mucho mas abundarà en gloria el miniſterio de juſticia.

10 כִּי הַנִּכְבָּד לֹא נִכְבַּד בְּחֵלֶק הַזֶּה בַּעֲבוּר יֶתֶר הַכָּבוֹד׃

Porque loque fue tan glorioſo, en eſta parte ni aun fue glorioſo en comparacion de la excelente gloria.

11 וְאִם הֶהָבֶל בְּכָבוֹד כַּמָּה יוֹתֵר הָעֹמֵד בְּכָבוֹד׃

Porque ſi loque perece es para gloria, mucho mas ſera para gloria loque permanece.

12 וְכִי־יֵשׁ־לָנוּ שִׂבְרָה כַּזֹּאת עַל־כֵּן בְּבִטָּחוֹן רַבָּה מְדַבְּרִים אֲנָחְנוּ׃

Anſique teniendo tal eſperança, hablamos con mucha confiança:

13 וְלֹא כְמוֹ מֹשֶׁה נָתַן עַל־פָּנָיו מַסְוֶה מֵהַבִּיט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָנָיו הֶהָבֶל לַסּוֹף׃

Y no como Moyſen, que ponia vn velo ſobre ſu faz, para que los hijos de Iſrael no puſieſſe los ojos en ſu cara, cuya gloria auia de perecer:

γʹ.

7. Εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τὴν καταργουμένην.

Que ſi le miniſtere de mort eſcrit en lettres & en graué en pierres, à eſtés glorieux, tellement que les enfans d'Iſrael ne pouuozent regarder en la face de Moyſe pour la gloire de ſa face: (laquelle gloire deuoit prendre fin.)

8. Πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;

Comment ne ſera pluſtoſt glorieux le miniſtere de l'Eſprit?

9. Εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ.

Car ſi miniſtere de condamnation à eſté glorieux, le miniſtere de iuſtice ſur paſſe de beaucoup en gloire.

10 Καὶ γὰρ οὐδὲ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, εἵνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.

Car meſme ce qui a eſté glorifié n'a point eſté glorifié en ceſt eſgard, à cauſe de la gloire qui ſurmonte.

11. Εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ.

Car ſi ce qui deuoit prendre fin, a eſté glorieux, ce qui eſt permanent, eſt beaucoup plus glorieux.

12. Ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα.

Depuis donc que nous auons vne telle eſperance, nous vſons de grande hardieſſe de parler.

13. Καὶ οὐ καθάπερ μωσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου.

Et ne ſommes point comme Moyſe, qui mettoit vn voile ſur ſa face, à ce que les enfans d'Iſrael ne regardaſſent à la conſommation de ce qui deuoit prendre fin.

CAP. III.

7. Quod ſi miniſtratio mortis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere filii Iſraël in faciem Moyſi, propter gloriam vultus eius, quę evacuatur,

If then the miniſtration of death written with letters / and in grauen in ſtones / was glorious / ſo that the children of Iſrael could not beholde the face of Moſes for the glorie of his countenance (which glorie is done away.)

8. Quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria?

Howe ſhall not the miniſtration of the Spirit be more glorious?

9. Nam ſi miniſtratio damnationis, in gloria eſt: multo magis abundat miniſterium iuſtitiæ in gloria.

For if the miniſterie of condemnation was glorious / much more doeth the miniſtration of the righteouſneſſe exceede in glorie.

10. Nam nec glorificatum eſt, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

For euen that which was glorified/ was not glorifyed in this point / that is/as touching the exceeding glorie.

11. Si enim quod evacuatur per gloriam eſt: multo magis quod manet, in gloria eſt.

For if that which ſhould be aboliſhed/was glorious / much more ſhall that which remaineth/be glorious.

12. Habentes igitur talem ſpem, multa fiducia utimur.

Seeing then that we haue ſuch truſt/ we vſe great boldnes of ſpeach.

13. Et non ſicut Moyſes ponebat velamẽ ſuper faciem ſuam, ut non intenderent filii Iſraël in faciem eius quod evacuatur.

And we are not as Moſes/ which put a vaile vpon his face / that the children of Iſrael ſhould not looke vnto the ende of that which ſhould be aboliſhed.

Das III. Capitel.

7. So aber das Ampt / das durch die Buchſtaben tödtet / vnd inn die Steine iſt gebildet/ klarheit hatte/ alſo daß die Kinder Iſrael nicht kondten anſehen das Angeſicht Moſi / vmb der klarheit willen ſeines Angeſichtes / die doch auffhöret.

Men haffde det Embede / ſom ihielſlar formedelſt Bogſtauene / oc er vdgraffuet i Stene / ſaadan klarhed/at Iſraels Børn kunde icke ſee paa Moſe anſict/for hans anſictis klarhed ſkyld / ſom dog forgaar.

8. Wie ſolte nicht vil mehr das Ampt/ das den Geiſt gibt/ klarheit haben?

Hui ſkulde icke meget mere det Embede/ſom giffuer Aanden/ haffue klarhed?

9. Denn ſo das Ampt daß die Verdamniß prediget / klarheit hatte / vil mehr hat das Ampt daß die Gerechtigkeit prediget / überſchwenckliche klarheit.

Thi at haffuer Embede klarhed/ ſom predicker Fordømmelſen / da haffuer meget mere det Embede ſom predicker Retferdighed / offueruettis klarhed.

10. Denn auch jenes theil/ das verkläret war / iſt nicht für klarheit zu achten gegen diſer überſchwencklichen Klarheit.

Thi at oc den anden deel / ſom forklaret vaar/ er icke at acte for klarhed / Mod denne offueruettis klarhed.

11. Denn ſo das Klarheit hatte/ das da auffhöret / vil mehr wird das Klarheit haben/ das da bleibet.

Thi at haffde det klarhed / ſom forgaar/ Da ſkal det haffue meget mere klarhed / ſom bliffuer.

12. Dieweil wir nun ſolche Hoffnung haben/ brauchen wir groſſer freudigkeit.

Effterdi wi haffue nu ſaadant Haab/ da bruge wi ſtor driſtighed.

13. Vnd thun nicht wie Moſes / der die Decke für ſein Angeſicht hieng/ daß die Kinder Iſrael nicht anſehen kondten das ende des / der auffhöret.

Oc gøre icke ſom Moſe der hengde it Skiul faar ſit Anſict/ at Iſraels Børn kunde icke ſee enden paa det / ſom forgick.

Kapitola III.

7. A ponkwadž poſluhowánij ſmrti pijſſinem napſaný na Dſkách kamenných/ mělo takowau ſláwu/ že nemohli patřiti Synowé Izrahelſſtij w twář Moyžijſſowu/ pro ſláwu obličege geho kteráž geſt zkažena:

A ieſlić też poſługá śmierći w piſmie wyrázoná ná kámieniách byłá chwálebna/ ták iż też ſynowie Izráelowi nie mogli pátrzyć ná oblicze Moizeßowe/ dla chwały oblicza iego ktora miálá znißczeć.

8. Cjm pak wijce poſluhowánij Ducha bude ſlawné?

Jákoż nie dáleko wiecey poſługá duchá bedzie chwálebna?

9. Nebo ponkwádž poſluhowánij pomſty ſlawné geſt/ mnohem wijce přewyſſuge poſluhowánij ſprawedlnoſti ſláwau.

Bo ieſlić poſługá potepienia ieſth chwálebna/ dalekoć wiecey poſługá ſpráwiedliwośći obfituie w chwale.

10. Neb nenij oſlaweno což ſe gk zaſtkwělo malicko/ prowywýſſenau ſláwu.

Abowiem to co było vwielbiono/ nie z tey ćiſtrony było vwielbiono / to ieſth co ſie thycze chwały przewyżßáiącey.

11. Neb ponkwádž to což pominulo w ſláwě geſt/ geſt mnohem wijce což zůſtáwá/ geſtiť w ſláwě.

Bo ieſlić tho co miáło znißczec było chwálebne dalekoć to wiecey co trwa ieſt chwálebne.

12. Protož magijce takowau naděgi/ mnohého dauffanij požijwáme:

Przeto máiąc táką nádzieię/ práwie iáwney mowy vżywamy.

13. A ne yako Moyžijš kladl záſtěru na twář ſwau/ aby nehleděli Synowé Izrahelſſtij na twář geho genž pomijgij;

A nie ieſteſmy iáko Moizeß ktory kładł zaſłonę ná oblicze ſwoie/ dla tego aby ſynowie Izráelowi nie pátrzyli ná koniec tego co miáło znißczeć.

ג

14 אֶלָּא אֶתְעַוַּרוּ בְּמַדְּעַיְהוֹן
עַד מָא גֵּיר לְיוֹמָנָה אֶמַתִי
דְּדִיַתִיקֵא עַתִּיקְתָּא
מֶתְקְרְיָא הָי הָי תַּחְפִּיתָא
קָיְמָא עַלַיְהוֹן וְלָא מֶתְגַּלְיָא
דְּבַמְשִׁיחָא הוּ מֶתְבַּטְלָא׃

Laonde i loro intelletti ſono accecati: perche infin al giorno d'hoggi reſta il medeſimo velame ne la lettion del vecchio Teſtamento, ſenza eſſer rimoſſo: il qual per Chriſto è tolto via.

15 וְעַד מָא לְיוֹמָנָא אֶמַתִי
דְּמֶתְקְרֵא מוֹשֶׁא תַּחְפִּיתָא
עַל לֶבְּהוֹן רְמְיָא׃

Anzi infin ad hoggi quando ſi legge Moiſe, il velame è poſto ſopra il lor cuore.

16 וְאֶמַתִי דְּאֶנָשׁ מֶנְּהוֹן
נֶתְפְּנֵא לְוָת מָרְיָא
מֶשְׁתַּקְלָא מֶנֵּה תַּחְפִּיתָא׃

Ma quando ſi conuertirà al Signore: il velame ſarà tolto via.

17 מָרְיָא דֵּין הָוֵיוּ רוּחָא
וְאַתַר דְּרוּחֵה דְּמָרְיָא
חֵארוּתָא הִי׃

Il Signore è lo Spirito e doue e lo Spirito del Signore, iui è la libertà.

18 חְנַן דֵּין כֻּלַּן בְּאַפֵּא
גְּלִיָתָא תֶּשְׁבּוּחְתֵּה דְּמָרְיָא
אַיךְ דְּבְמַחְזִיתָא חָזֵינַן וְלָה
לַדְמוּתָא מֶשְׁתַּחְלְפִינַן מֶן
שׁוּבְחָא לְשׁוּבְחָא אַיךְ דְּמֶן
מָרְיָא רוּחָא׃

Onde noi tutti ſpecchiandoci à faccia ſcoperta ne la gloria del Signore, ſiamo trasformati ne la medeſima imagine di gloria in gloria, come da lo ſpirito del Signore.

ד

1 מֶטוּל הָנָא לָא מָאנָא
לַן בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא
דְּאַחִידִינַן אַיךְ רַחְמֵא דַּהְווֹ
עֲלַין׃

Per laqual coſa hauendo noi queſta amminiſtratione, ſecondo la miſericordia che habbiam riceuuta, non manchiamo.

ג

14 כִּי אִם כָּהֲתָה תְבוּנָתָם
כִּי־עַד־הַיּוֹם הַזֶּה הַמַּסְוֶה
בְּמִקְרָא בְּרִית יְשָׁנָה מְעוֹדֵד לֹא
גָלוּי אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ יֶהְבַּל׃

(Y anſi los ſentidos deellos ſe embotaron: porque haſta el dia de oy les queda el miſmo velo no deſcubierto en la lecion del Viejo teſtamento, el qual por el Chriſto es quitado:

15 כִּי אִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה אִם
נִקְרָא מֹשֶׁה הַמַּסְוֶה עַל־לְבוֹתָם
יְעוֹדֵד׃

Antes haſta el dia de oy quando Moyſen es leydo, el velo eſtà pueſto ſobre el coraçon deellos

16 וְאִם יָשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה יוּסַר
הַמַּסְוֶה׃

Empero quando ſe conuirtieren àl Sennor, el velo ſe quitará.)

17 וַיהוָה רוּחַ הוּא וְאַיֵּה רוּחַ
יְהוָה שָׁם הַחָפְשָׁה׃

Porque el Sennor es el Eſpiritu: y donde ay aquel Eſpiritu del Sennor, alli ay libertad.

18 וַאֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ בְּפָנִים גְּלוּיִים
מִפָּנִים אֶל־פָּנִים נַבִּיט אֶת־
כְּבוֹד יְהוָה וְנֶחֱלוֹף לִתְמוּנָתוֹ
מִכָּבוֹד אֶל־כָּבוֹד כְּמוֹ מֵרוּחַ
יְהוָה׃

Portanto noſotros todos, pueſtos los ojos como en vn eſpejo en la gloria del Sennor con cara deſcubierta, ſomos transformados de gloria en gloria en la miſma ſemejança, como por el Eſpiritu del Sennor.

ד

1 עַל־כֵּן בִּהְיוֹת לָנוּ הַכְּהֻנָּה
הַזֹּאת כְּמוֹ רֻחַמְנוּ לֹא נְמָאֵן
לִשְׁמוֹעַ אֶת־דְּבָרָיו׃

Por loqual teniendo noſotros eſta adminiſtracion ſegun la miſericordia que auemos alcançado, no faltamos:

γʹ.

14. Ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν χριστῷ καταργεῖται.

Parquoi leurs entendemens ſont endurcis: car iuſqu'à ce iourd'hui ce meſme voile demeure en la lecture de l'ancien Teſtament; ſans eſtre oſté (lequel eſt aboli par Chriſt.)

15. Ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκεται μωσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται.

Ains iuſqu'à ce iourd'hui quand on lit Moyſe, le voile demeure ſur leur cœur.

16. Ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.

Mais quand il ſe ſera conuerti au Seigneur, le voile ſera oſté.

17. Ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.

Or le Seigneur eſt ceſt eſprit-la: & là où eſt l'Eſprit du Seigneur, là eſt liberté.

18. Ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

Ainſi nous tous qui contemplons comme en vn miroir la gloire du Seigneur à face deſcouuerte, ſommes tráſformes en la meſme image de gloire en gloire, comme de par l'Eſprit du Seigneur.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν.

Pour ceſte cauſe ayans ce miniſtere ſelon la miſericorde que nous auons receuë, nous ne nous anonchaliſſons point.

CAP. III.

14. Sed obtuſi ſunt ſenſus eorum. Vſque in hodiernum enim diem, idipſum velamen in lectione veteris teſtamenti manet non revelatum (quoniam in Chriſto evacuatur.)

Therefore their mindes are hardened: for vntil this day remaineth the ſame couering vntaken away in the reading of the Olde Teſtament/ which vaile in Chriſt is put away.

15. Sed uſque in hodiernum diē, cùm legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.

But euen vnto this day/ when Moſes is read/ the vaile is layd ouer their hearts.

16. Cùm autem converſus fuerit ad Dominum, aufferetur velamen.

Neuertheles when their heart ſhall bee turned to the Lorde/ the vaile ſhalbe taken away.

17. Dominus autem Spiritus eſt. Vbi autem Spiritus Domini: ibi libertas.

Now the Lord is the Spirit/ & where the Spirit of the Lord is/ there is libertie.

18. Nos verò omnes, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.

But we all behold as in a mirrour the glorie of the Lorde with open face/ & are changed into the ſame image/ from glorie to glorie/ as by the Spirit of the Lord.

CAP. IIII.

IDeo habentes hanc miniſtrationem: iuxta quod miſericordiam cōſecuti ſumus, non deficiemus.

Therefore/ ſeeing that we haue this miniſterie/ as wee haue receiued mercie/ we faint not.

Das III. Capitel.

14. Sondern jhre Sinne ſind verſtocket. Denn biß auff den heutigen tag bleibet dieſelbige Decke vnauffgedecket/ über dem alten Teſtament/ wenn ſie es leſen/ welche in Chriſto auffgehöret.

Men deris ſind ere forherdede. Thi det ſamme Skiul bliffue icke fortaget/ indtil denne dag/ offuer det gamle Teſtamente/ naar de dette læſe/ huilcket der forgaar i Chriſto.

15. Aber biß auff den heutigen tag/ wenn Moſes geleſen wird/ henget die Decke für jhrem hertzen.

Men der ſkiul henger faar deris Hierter/ indtil denne dag/ naar Moſe læſis.

16. Wenn es aber ſich bekehrte zu dem HERRN/ ſo würde die Decke abgethan.

Men der ſom det omuende ſig til HERREN/ da bleffue Skiulet borttaget.

17. Denn der HERR iſt der Geiſt. Wo aber der Geiſt des HERRN iſt/ da iſt freiheit.

Thi HERREN er Aanden/ Oc huor ſom HERRENS Aand er/ der er Frihed.

18. Nun aber ſchauen wir alle die klarheit des HERRN/ wie in eim Spiegel/ mit auff gedecktem angeſichte/ vnnd wir werden verkleret inn daſſelbige Bilde/ von einer klarheit zu der andern/ als vom HERRN der der Geiſt iſt.

Men nu ſpeyler HERRENS klarhed ſig i oſſ alle/ met it bart Anſict/ oc wi bliffue forklarede i det ſamme Billede/ fra den ene klarhed til den anden/ ſom aff HERRENS Aand.

Das IIII. Capitel.

DArumb/ dieweil wir ein ſolch Ampt haben/ nach dem vns barmhertzigkeit widerfahren iſt/ ſo werden wir nicht müde.

DEr faare/ efferdi wi haffue ſaadant it Embede/ effter ſom oſſ ſkede Barmhertighed/ Da bliffue wi icke trette.

Kapitola III.

14. Ale ztupeni gſau ſmiſlowé gegich. Nebo až do dneſſnijho dne ta záſtěra w čijtanij Starého Zákona zůſtáwá neodkrytá/ neb ta ſe ſkrze Kryſta odgijmá.

Ale zátwárdzone ſą zmyſły ich: ábowiem áž y do dziſieyſzego dnia táž zaſłoná w czytániu ſthárego Teſtámenthu trwa/ nie bedąc odkryta/ ktora przez Kryſtuſá zniſzczona bywa.

15. Ale až do dneſſnijho dne/ když ſe čtau Knihy Moyžijſſowy/ záſtěra geſt položená na ſrdce gegich.

Ale áž do dziſieyſzego dnia gdy Moizeſz czythan bywa/ zaſłona leży ná ſercu ich.

16. Paklibi ſe obrátilj ku Pánu Bohu/ tehdáž odňata bude záſtěra.

A gdy ſie do Páná náwroćj/ bedzie odietá zaſłoná.

17. Neb PAN/ Duch geſt. A kde geſt Duch PAně/ tuk geſt y ſwoboda.

A Pan ieſtci duch/ á gdzieć duch Páńſki/ támci wolność.

18. My pak wſſickni odkrytau twářj na ſláwu PAně hledijce/ w týž obraz býwáme proměněni od Sláwy w Sláwu/ yakožto od Ducha PAně.

A my wſzyſcy odkrythym obliczem w chwale Páńſkiey iáko w zwierciedle ſie przypátruiąc w też wyobráżenie przemienieni bywámy z chwały w chwałę/ ták iáko od Duchá Páńſkie.

Kapitola IIII.

PRotož magijce toto pkiſluhowánij pokudž gſme miloſrdenſtwij doſſli/ neýſtáwáme w něm.

DLa tego máiąc vrząd tákowy/ iákoć ktorzyſmy otrzymáli miłoſierdzie/ nie oſtáwiamy.

ד

2 אֶלָּא אַסְלִינַן כַּסְּיָתָה דְּבַהְתְּתָא וְלָא מְהַלְּכִינַן בַּחְרָיוּתָא וְלָא נְכַלִינַן מֶלְּתֵה דַּאלָהָא אֶלָּא ב בְּגַלְיוּתָא דְּשָׁרָרָא מְחַוֵּינַן נַפְשַׁן לְכֻלְּהוֹן רֶעְיָנָא דִּבְנַי נָשָׁא קֳדָם אֱלָהָא׃

Ma habbiam gittate via le coperte de la vergogna: non caminando con aſtutia, ne falſificando la parola di Dio, ma rendendoci approuati appreſſo ogni conſcientia d'huomini dinanzi à Dio, con la manifeſtation de la verità.

3 וְאֶן הָדֵין מְכַסַּי הוּ ---- אֶוַנְגֶּלִיוֹן דִּילַן לַאיְלֵין דא דְּאָבְדִין הוּ מְכַסַּי׃

E ſe il noſtro Euangelio è ancor coperto è coperto tra quelli che periſcono.

4 אַיְלֵין דַּאלָהֵה דְּעָלְמָא הָנָא עַוַּר מַדְּעַיְהוֹן עַל דְּלָא מְהַימְנִין דְּלָא נֶדְנַח לְהוֹן נֻהְרֵה דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן דְּשׁוּבְחֵה דִּמְשִׁיחָא דְּהָוְיוּ דְּמוּתֵה דַּאלָהָא׃

Ne i quali l'iddio di queſto ſecolo ha accecate le menti, cioè de gl'infedeli: acciòche non riſplenda loro la luce de l'Euangelio de la gloria di Chriſto, il quale è imagine di Dio.

5 לָא הוָא גֵּיר נַפְשַׁן מ מַכְרְזִינַן אֶלָּא לִמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ מָרַן לְנַפְשַׁן דֵּין ד דְּעַבְדַיְכוֹן חְנַן מֶטּוּל יֵשׁוּעַ׃

Imperoche noi non predichiamo noi medeſimi, ma Chriſto IESV Signore: e noi eſſer voſtri ſeruitori per IESV.

6 מֶטּוּל דַּאלָהָא הַו דְּאֵמַר דְּמֶן חֶשׁוֹכָא נֻהְרָא נֶדְנַח הוּ דְּנַח בְּלֶבָּוָתַן דְּנֶתְנַהַר ב בִּידַעְתָּא דְּשׁוּבְחֵה דַּאלָהָא בְּפַרְצוֹפֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Percioche Iddio, il qual commandò che la luce riſplendeſſe da le tenebre, è quello che ha renduto ſplendore ne noſtri cuori, per dare illuminatione de la cognition de la gloria di Dio ne la faccia di IESV Chriſto.

7 אִית לַן דֵּין סִימְתָא הָדָא בְּמָאנֵא דְּחֶצְבָּא דְּרַבּוּתָא דְּחַיְלָא מֶן אֱלָהָא תֶּהְוֵא וְלָא מֶנַּן׃

Ma noi habbiam queſto teſoro in vaſi di terra, accioche l'eccellentia de la fortezza ſia da Dio, e non da noi.

ד

2 כִּי־אִם מְחַסְּדִים אֲנַחְנוּ אֶת־תַּעֲלֻמוֹת הַבֹּשֶׁת וְלֹא מִתְהַלְּכִים בְּעָרְמָה וְלֹא מַרְגִּילִים אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים כִּי אִם בְּדַעַת הָאֱמֶת מְשַׁבְּחִים אֶת־תְּהִלָּתֵינוּ אֶל־כָּל־מַדַּע הָאֲנָשִׁים לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Antes quitamos de noſotros todos eſcõdrijos de venguença, no andando con aſtucia, ni adulterando la palabra de Dios: mas en manifeſtacion de verdad encomendãdonos á noſotros miſmos à toda conſciencia humana delante de Dios.

3 וְאִם גַּם תְּכֻסֶּה בְּשׂוֹרָתֵנוּ בָּאוֹבְדִים תְּכֻסֶּה׃

Que ſi nueſtro Euangelio es encubierto, à los que ſe pierden es encubierto.

4 בַּאֲשֶׁר אֱלֹהֵי הָעוֹלָם הַזֶּה עִוֵּר אֶת־תְּבוּנַת הָרְשָׁעִים מִנְּגֹהַּ לָהֶם אוֹר בְּשׂוֹרַת כְּבוֹד הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר הוּא דְּמוּת הָאֱלֹהִים׃

En los quales el dios deeſte ſiglo cegó los entendimientos de los incredulos, paraque no les reſplandezca la lumbre del Euangelio de la gloria del Chriſto, elqual es la imagen de Dios.

5 כִּי לֹא בִשַּׂרְנוּ אֶת נַפְשֵׁנוּ כִּי אִם אֶת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ וְכִי־אֲנוּ עַבְדֵיכֶם בְּיֵשׁוּעַ׃

Porque no nos predicamos à noſotros miſmos, ſi no à Ieſus el Chriſto, el Sennor: y noſotros, vueſtros ſieruos por Ieſus.

6 כִּי־הָאֱלֹהִים הָאוֹמֵר מֵחֹשֶׁךְ לִנְגֹּהַּ אוֹר הוּא נָגַהּ בְּלִבּוֹתֵינוּ לְמָאוֹר דַּעַת כְּבוֹד אֱלֹהִים בִּפְנֵי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque el Dios, que dixo que de las tinieblas reſplandecieſſe la luz, es el que reſplandeciò en nueſtros coraçones para illuminacion de ſciencia (de la claridad de Dios) en la faz del Chriſto Ieſus.

7 וְיֵשׁ לָנוּ אוֹצָר הַזֶּה בִּכְלֵי־יוֹצֵר אֲשֶׁר רֹב הַגְּבוּרָה יְהִי־לֵאלֹהִים וְלֹא מִמֶּנּוּ׃

Tenemos empero eſte theſoro en vaſos de barro, à fin que la alteza ſea de la virtud de Dios, y no de noſotros.

δ.

2. Ἀλλ᾽ ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Ains nous auons entierement reietté les cachettes de honté: ne cheminans point auec ruſe, & ne falſifians point la parole de Dieu, mais nous approuans à toute conſcience des hommes deuant Dieu par la manifeſtation de la verité.

3. Εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον.

Que ſi noſtre Euangile eſt encores couuert, il eſt couuert à ceux qui periſſent:

4. Ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ (τοῦ ἀοράτου)

Eſquels le Dieu de ce ſiecle à aueuglé les entendemens, aſſauoir des incredules, à ce que la lumiere de l'Euangile de la gloire de Chriſt (qui eſt l'image de Dieu) ne leur reſplendiſt.

5. Οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν.

Car nous ne nous preſchons point nous-meſmes, mais Ieſus Chriſt le Seigneur: & que nous ſommes vos ſeruiteurs pour l'amour de Ieſus.

6. Ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ.

Car Dieu qui a dit que la lumiere reſplendiſt des tenebres, eſt celui qui a relui en nos cœurs, pour donner illumination de la cognoiſſance de la gloire de Dieu en la face de Ieſus Chriſt.

7. Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν.

Mais nous auons ce threſor en vaiſſeaux de terre, afin que l'excellence de ceſte force ſoit de Dieu, & non point de nous:

CAP. IIII.

2. Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in aſtutia, neque adulterantes verbum Dei, ſed in manifeſtatione veritatis commendantes noſmetipſos ad omnem conſcientiam hominum coram Deo.

But haue caſt from vs the clokes of ſhame/ and walke not in craftines / neither handle we the worde of God deceytfully: but in declaration of the trueth we approue our ſelues to euery mãs conſcience in the ſight of God.

3. Quòd ſi etiam opertum eſt Evangelium noſtrum, in iis qui pereunt eſt opertum.

If our Goſpell be then hid/ it is hid to them that are loſt.

4. In quibus Deus huius ſeculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio Evangelii gloriæ Chriſti, qui eſt imago Dei.

In whome the god of this worlde hath blinded the mindes /that is /of the infidels that the light of the glorious Goſpell of Chriſt/ which is the image of God/ ſhould not ſhine vnto them.

5. Non enim noſmetipſos prędicamus, ſed Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum: nos autem ſervos veſtros per Ieſum.

For we preach not our ſelues / but Chriſt Jeſus the Lorde/ and our ſelues your ſeruants for Jeſus ſake.

6. Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem ſcientiæ claritatis Dei in facie Chriſti Ieſu.

For God that commanded the light to ſhine out of darkenes / is he which hath ſhined in our heartes / to giue the light of the knowledge of the glory of God in the face of Jeſus Chriſt.

7. Habemus autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus: ut ſublimitas ſit virtutis Dei, & non ex nobis.

But wee haue this treaſure in earthen veſſels / that the excellencie of that power might be of God / and not of vs.

Das IIII. Capitel.

2. Sondern meiden auch heimliche ſchand / vnd gehen nicht mit ſchalckheit vmb / felſchen auch nicht Gottes Wort / ſondern mit offenbarung der Warheit/ vnd beweiſen vns wol gegen aller Menſchen Gewiſſen / für Gott.

Men fly lønlig ſkendzel / oc omgaaſſ icke met ſkalckhed / forfalſke oc icke Guds ord / Men met ſandheds obenbarelſe / oc beuiſe oſſ vel mod alle Menniſkis ſamuittighed faar Gud.

3. Iſt nun vnſer Evangelium verdeckt / ſo iſt es inn denen / die verloren werden / verdecket.

Er nu vort Euangelium ſkiult/ da er det ſkiult faar dem / ſom bliffue fortabte.

4. Bey welchen der Gott diſer Welt der vnglaubigen ſinn verblendet hat/ daß ſie nicht ſehen das helle Liecht des Evangelii von der klarheit Chriſti / welcher iſt das ebenbilde Gottes.

Hoſſ huilcke denne Verdens Gud / haffuer forblindet de Vantrois ſind / ſaa at de icke ſee det klare Euangelij Liuſſ om Chriſti klarhed / huilcken ſom er Guds rette Billede.

5. Denn wir predigen nicht vns ſelbs/ ſondern Jeſum Chriſtum/ daß er ſey der HERR / Wir aber eure Knechte vmb Jeſu willen.

Thi wi predicke oſſ icke ſelff / Men Jheſum Chriſtum / hand er ta HERREN / Oc wi eders Tienere for Jheſus ſkyld.

6. Denn Gott / der da hieß das Liecht auß der finſierniß herfür leuchten/ der hat einen hellen ſchein in vnſer hertzen gegeben / daß durch vns entſtůnde die erleuchtung von der erkeñtniß der klarheit Gottes / in dem Angeſichte Jeſu Chriſti.

Thi Gud ſom bød Liuſſet ſkinne frem aff morcket/ Hand gaff it klart ſkin i vore Hierter/ at den opliuſning om Guds klarheds vidſkaff er frem kommen formedelſt oſſ/ i Jheſu Chriſti Anſict.

7. Wir haben aber ſolchen Schatz in jrrdiſchen gefeſſen / auff daß die ůberſchwengliche krafft ſey Gottes/ vnd nicht von vns.

Wi haffue oc dette Liggendefæ i Jordkar/ paa det at den offueruettis krafft/ ſkal vere Guds/ oc icke aff oſſ.

Kapitola IIII.

2. Ale odmijtáme ſkrytě hanebnoſti/ nechodijce w chytroſti/ ani lſtně s Slowem Božijm ſe obijragijce/ ale w zgewenij prawdy zchwalugjcě ſami ſebe v každěho ſwědomij lidſkěho před Bohem.

Aleſmy odrzucili precz pokrywánia nie przyſtoyne/ nie poſtepuiac w przewrotnośći/ áni fálßuiac ſłowá Bożego/ ále okázániem prawdy zálecáiac ſie v wßelkiego ſumnienia ludzi przed Bogiem.

3. Pakli geſſtě zakrytě geſt Ewangelium naſſe/ w těch kteřijž hynau/ zakrytě geſt.

A ieſli też ieſt zákrytá Ewánielia naßa/ ieſtći zákrytá tym ktorzy giną.

4. W nichžto Buoh Swěta tohoto/ oſlepil myſli něwěrných/ aby ſe gim nezaſwijtilo ſwětlo Ewangelium Sláwy Kryſtowy/ kterýž geſt obraz Božij.

W ktorych Bog świátá tego oſlepił zmyſły/ to ieſt w niewiernych/ áby im nie świećiłá świátłość Ewánieliiey Kryſtuſowey/ kthory ieſt wyobráženiem Bożym.

5. Neb my nekážeme ſami ſebe/ ale Gežijſſe Kryſta Pána naſſeho: ſami pak o ſobě prawijme/ že gſme ſlužebnijcy waſſy pro Gežijſſe.

Abowiem nie ſámi ſiebie przepowiedamy/ ále Kryſtuſá Jezuſá Pánem/ á ſámi ſiebie ſługamy wáßemi dla Jezuſá.

6. Nebo Buoh/ kterýž rozkázal/ aby ſwětlo z temnoſtij ſe zaſwijtilo/ ten oſwijtil Srdce naſſe/ k oſwijcenij poznánij Sláwy Božij ſkrze twář Gežijſſe Kryſta.

Abowiem Bog ktory rzekł/ áby ſie z ciemnośći świátłość wyjáśniłá/ tenći ieſt ktory ſie oświećił w ſercách náßych ku poddániu świátłośći vznánia chwały Bożey w obliczu Jezuſá Kryſtuſá.

7. Máme pak poklad tento w Nádobách hliněnných/ aby mocy wywýſſenoſt byla Božij/ a ne z nás.

A mamyć ten ſkarb w naczyniu glinianym/ áby tey mocy zacność byłá Boża/ á nie z nas.

ד

8 בְּכֹל מֶדֶם הֲוֵין מִת
מְתָאלְצִינַן אֶלָּא לָא
מֶתְחַנְּקִינַן מֶתְטַרְפִּינַן א
אֶלָּא לָא חַיָּבִינַן ׃

Quando noi ſiamo in tutte le coſe tribulati, ma non però ne ſiamo oppreſſi: ci trouiamo in eſtrema neceſſita, ma non però deſtituiti.

9 מֶתְרַדְּפִינַן אֶלָּא לָא
מֶשְׁתַּבְּקִינַן מֶסְתַּחְפִינַן א
אֶלָּא לָא אָבְדִינַן ׃

Siamo perſeguitati, ma non abbandonati: ſiamo abattuti, ma non periamo.

10 בְּכֹל זְבַן גֵּיר מִיתוּתֵהּ
דְּיֵשׁוּעַ בְּפַגְרַן שָׁקְלִינַן
דָּאף חַיּוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ בְּפַגְרַן
יֶתְגַּלוֹן ׃

Portando ſempre attorno nel noſtro corpo la mortification del Signor IESV: accioche ancor la vita di IESV ſi manifeſti nel corpo noſtro.

11 אֶן חְנַן גֵּיר חַיֵּא לְמוֹתָא
מֶשְׁתַּלְמִינַן מֶטוּל יֵשׁוּעַ
הָכַנָּא אָף חַיּוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ
יֶתְגַּלוֹן בְּפַגְרַן הָנָא ד
דְּמָאֵת ׃

Imperoche noi, che viuiamo, ſiam ſempre dati a morte per IESV: accioche ancor la vita di IESV ſi manifeſti ne la noſtra carne mortale.

12 הָשָׁא מוֹתָא בַּן
מֶתְחַפַּט וְחַיֵּא בְּכוֹן ׃

La morte dunque opera certamente in noi, ma la vita in voi.

13 אָף חְנַן הָכִיל דְּחָדָא
הִי רוּחָא דְּהַיְמָנוּתָא אִית
לַן אַיְךְ דַּכְתִיב דְּהַיְמְנֵת
מֶטוּל הָנָא אָף מַלְּלֵת
מְהַיְמְנִינַן מֶטוּל הָנָא אָף
מְמַלְּלִינַן ׃

Nondimeno hauendo noi il medeſimo ſpirito di fede, ſecondo quel che è ſcritto, Io ho creduto, e però ho parlato: ancor noi crediamo, e però parliamo.

ד

8 צָרָה וּמְצוּקָה לָנוּ בַּכֹּל אַךְ
לֹא נֶחֱנָק מְעֻלָּפִים אֲנַחְנוּ אַךְ
לֹא שְׁכוּלִים ׃

En todo ſomos attribulados, mas no nos eſtrechamos: dudamos, mas no deſeſperamos.

9 נִרְדָּפִים וְלֹא עֲזוּבִים נִמְכִּים
וְלֹא אוֹבְדִים ׃

Padecemos perſecucion, mas no ſomos deſamparados en ella ſomos abatidos, mas no perecemos.

10 וְתָמִיד אֶת־תְּמוּתַת אֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ בִּגְוִיּוֹתֵינוּ סָבִיב סָבִיב
נוֹשְׂאִים אֲשֶׁר גַּם חַיֵּי יֵשׁוּעַ
בִּגְוִיּוֹתֵינוּ יִגָּלֶה ׃

Siempre traemos por todas partes la mortificacion del Sennor Ieſus en nueſtro cuerpo, paraque tambien la vida de Ieſus ſea manifeſtada en nueſtros cuerpos.

11 כִּי בָּעֵת חַיֵּינוּ כַּצֹּאן הַהֲרֵגָה
הוּשְׁתַנוּ בַּעֲבוּר יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר גַּם
חַיֵּי יֵשׁוּעַ יִגָּלוּ בִּבְשָׂרֵנוּ הַמֵּת ׃

Porque ſiempre noſotros que biuimos, ſomos entregados à muerte por Ieſus: paraque tambien la vida de Ieſus ſea manifeſtada en eſta nueſtra carne mortal.

12 לָכֵן הַמָּוֶת פּוֹעֵל בָּנוּ וְהַחַיִּים
בָּכֶם ׃

De manera que la muerte obra en noſotros, y en voſotros la vida.

13 וְכִי יֵשׁ לָנוּ רוּחַ הָאֱמוּנָה
הַזֹּאת כַּכָּתוּב הֶאֱמַנְתִּי כִּי
אֲדַבֵּר וַאֲנַחְנוּ מַאֲמִינִים כִּי
נְדַבֵּר ׃

Mas porque tenemos el miſmo Eſpiritu de fe, conforme à loque eſta eſcripto Crey, por loqual tambien hable: noſotros tambien creemos, por loqual tambien hablamos:

δ.

8. Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ᾽ οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξαπορούμενοι·

Eſtans oppreſſés en toutes ſortes, mais non point reduits du tout à l'eſtroit: eſtans en perplexité: mais non point deſtitués:

9. Διωκόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπολλύμενοι.

Eſtans perſecutés, mais non point abandonnés: eſtans abbatus, mais non point perdus:

10. Πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

Portans touſiours par tout en noſtre corps la mortification du Seigneur Ieſus, afin auſſi que la vie de Ieſus ſoit manifeſtee en noſtre corps.

11. Ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.

Car nous qui viuons, ſommes touſiours liurećs à mort pour l'amour de Ieſus, afin auſſi que la vie de Ieſus ſoit manifeſtee en noſtre chair mortelle.

12. Ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.

Parquoi la mort ſe deſploye en nous, mais la vie en vous.

13. Ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον· ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν.

Or comme ainſi ſoit que nous aiōs vn meſme eſprit de foy, ſelon qu'il eſt eſcrit, I'ai creu, pource ai ie parlé: auſſi croyons nous, & pourtant parlōs-nous.

CAP. IIII.

8. In omnibus tribulationem patimut, ſed non anguſtiamur: aporiamur, ſed non deſtituimur.

We are afflicted on euery ſide / yet are wee not in diſtreſſe: in pouertie / but not ouercome of pouertie.

9. Perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur, deiicimur, ſed non perimus.

We are perſecuted / but not forſaken: caſt downe / but we periſh not.

10. Semper mortificationem Ieſu in corpore noſtro circunferentes, ut & vita Ieſu manifeſtetur in corporibus noſtris.

Euery where we beare about in our bodie the dying of the Lorde Jeſus / that the life of Jeſus might alſo be made manifeſt in our bodies.

11. Semper enim nos qui vivimus, in mortem tradimur propter Ieſum: ut & vita Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mortali.

For we which liue / are alwayes deliuered vnto death for Jeſus ſake / that the life alſo of Jeſus might bee made manifeſt in our mortall fleſh.

12. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

So then death worketh in vs / and life in you.

13. Habentes autem eundem ſpiritum fidei, ſicut ſcriptum eſt: Credidi, Propter quod locutus ſum: & nos credimus, propter quod & loquimur.

And becauſe we haue the ſame Spirit of fayth / according as it is written / J beleeued / and therefore haue J ſpoken / wee alſo beleeue / and therefore ſpeake.

Das IIII. Capitel.

8. Wir haben allenthalben trübſal / aber wir ängſten vns nicht. Vns iſt bange / aber wir verzagen nicht.

Wi haffue alleuegne bedrøffuelſe / Men wi gremme oſſ icke. Wi haffue angiſt / Men wi ere icke miſtrøſtige.

9. Wir leiden verfolgung / Aber wir werden nicht verlaſſen. Wir werden vntergedruckt / aber wir kommen nicht vmb.

Wi lide forfølgelſe / men wi bliffue icke forladne. Wi vnderdryckis / Men mi ødeleggis icke.

10. Vnnd tragen vmb allezeit das ſterben des HERRN Jeſu an vnſerm Leibe / auff daß auch das leben des HERRN Jeſu an vnſerm Leibe offenbar werde.

Oc wi bære altid vor HERRIS Jheſu Død omkring / i vort Legeme / Paa det at oc vor HERRIS Jheſu Liff ſkal obenbaris i vort Legeme.

11. Denn wir / die wir leben / werden immerdar in den Todt gegeben vmb Jeſu willen / Auff daß auch / das leben Jeſu offenbar werde an vnſerm ſterblichen fleiſche.

Fordi at wi / wi ſom leffue / bliffue ſtedze giffne i Døden / for Jheſu ſkyld / Paa det / at Jheſu Liff oc ſkal obenbaris i vort dødelige kød.

12. Darumb ſo iſt nun der Todt mechtig inn vns / aber das Leben in euch.

Der faare ſaa er nu Døden mectig i oſſ / Men Liffuet i eder.

13. Dieweil wir aber denſelbigen Geiſt des Glaubens haben / nach dem geſchrieben ſtehet / Jch glaube / darumb rede ich / So glauben wir auch / darumb ſo reden wir auch.

Oc efſterdi wi haffue den ſamme Troens Aand / effter ſom ſcreffuit ſtaar / Jeg tror / der faare taler ieg. Saa tro wi oc / der faare tale wi oc.

Kapitola IIII.

8. We wſſem zámutek trpjme / ale neſtýſkáme ſobě: Pracugeme / ale nebýwáme opuſſtěni:

Gdy my we wßem bywamy vtrapieni / ále przedſie nie ieſteſmy ściśnieni / wątpimy / ále nie zwątpimy.

9. Protiwenſtwj trpjme / ale nebýwáme přemoženi Býwáme ſnijženi / ale nebýwáme zahanbeni: Býwáme potupeni / ale nehyneme:

Prześladowánie ćierpimy / ále nie bywamy opußczeni bywamy zrzuceni / ále nie giniemy.

10. Wždycky mrtwenij Gežijſſowo na těle ſwěm noſýce / aby žiwot Gežijſſůw na těle naſſem zgewen byl.

Záwße vmartwienie Páná Jezuſowe noßac ná ciele / áby y on żywot Páná Jezuſow w náßym ciele byl okazan.

11. Neb wždycky my kteřijž gſme žiwi / na Smrt býwáme wydáni pro Gežijſſe / aby y žiwot Gežijſſůw zgewen byl na naſſem ſmrtedlném těle.

Abowiem my ktorzy żywiemy / záwße bywamy wydáni ná śmierć dla Jezuſá / áby theż żywot Jezuſow byl okazan w śmiertelnym ciele náßym.

12. Protož ſmrt w nás panuge / ale w was žiwot.

A tákże w nas okazuie śmierć moc ſwoię / á żywot w was.

13. A wſſak magjce gednoho ducha wijry / yakož pſáno geſt: Vwěřil gſem / protož gſem mluwil: A my wěřijme / protož také y mluwijme:

Aiż mamy tegoż duchá wiáry / iáko nápiſano ieſt / Vwierzylem á przetożem mowil / y my theż wierzymy / y dla tego też mowimy.

ד

14 וְיָדְעִינַן דְּהוּ מַן דַּאקִים לְמָרַן יֵשׁוּעַ אַף לַן בְּיַד יֵשׁוּעַ יְקִים וְיַקְרְבַן עַמְּכוֹן לְוָתֵהּ׃

Sapendo che colui che ha riſuſcitato il Signor IESV, *riſuſcitarà noi ancora per* IESV *e faracci venir in ſua preſenza con eſſouoi.*

15 כֻּל מֶדֶּם גֵּיר מֶטוּלָּתְכוּן הוּ דְּכַד מַת מִתְיַתְּרָא טַיְבוּתָ—ת בְּיַד סַגִּיָּאא תַּסְגֵּא תַּוְדִּיתָ—ת לְשׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא׃

Perche tutte le coſe ſon per voi, accioche la gratia che è ſopprabondata, per il ringratiamento di molti ridonds à la gloria di Dio.

16 מֶטוּל הָנָא לָא מָאנֵּנָא לַן אַף אֶן בַּר נָשַׁן גֵּיר בַּרָיָא מֶתְחַבַּל אֶלָּ—ת הָו דְּמֶן לְגַו מֶתְחַדַּת יוֹם מֶן יוֹם׃

Per laqual coſa noi non manchiamo: anzi quantunque il noſtro huomo eſteriore ſi corrompa, nondimeno l'interiore ſi rinuoua di giorno in giorno.

17 אוּלְצָנֵהּ גֵּיר דְּזַבְנָ—ת הָנָא כַּד טָב זְעוּר וְקַלִּיל שׁוּבְחָא דְּלָא סָכָא לְעָלַם עָלְמִין מְטַיֵּב לַן׃

Imperoche la noſtra tribulatione ſopramodo breue e leggiera, opera in noi vn eterno peſo di gloria marauiglioſamente eccellente.

18 דְּלָ—ת חָרֵינַן בְּהָלֵין דְּמֶתְחַזְיָן דְּמֶתְחַזְיָן דֵּין דְּזַבְנָא אֶנֵּין דְּלָא מֶתְחַזְיָן דֵּין דַּלְעָלַם אֶנֵּין׃

Mentre non conſideriamo le coſe che ſi veggono, ma quelle che non ſi vedeno. Percioche le coſe che ſi veggono, ſon temporali, e quelle che non ſi veggono, ſono eterne.

ד

14 יוֹדְעִים כִּי־הַהֵקִים אֶת־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ גַּם אוֹתָנוּ בְּיֵשׁוּעַ יָקִים וְיַעֲמִידֵנוּ עִמָּכֶם׃

Eſtando ciertos que el que leuantó àl Sennor Ieſus, à noſotros tambien nos leuantarà por Ieſus y nos pondrá con voſotros.

15 כִּי כָּל־דְּבָרִים בַּעֲבוּרְכֶם אֲשֶׁר הַתְּחִנָּה הַמּוּתֶרֶת בְּהוֹדוֹת הָרַבִּים תּוֹתִיד לִכְבוֹד אֱלֹהִים׃

Porque todas eſtas coſas padecemos por voſotros. paraque abundando la gracia por muchos, en el hazimiento de gracias abunde tambien à gloriá de Dios.

16 וּבַעֲבוּר־כֵּן לֹא נִיעַף וְאִם אָדָמֵנוּ הַחִיצוֹן נִשְׁחָת אַךְ הַפְּנִימִי מִתְחַדֵּשׁ מִיָּמִים יָמִימָה׃

Portanto no faltamos: antes aunque eſte nueſtro hombre exterior ſea corronpido, el interior empero ſe renueua de dia en dia.

17 כִּי רֶגַע קָטוֹן וְשֶׁצֶף צָרוֹתֵינוּ וּמְצוּקוֹתֵינוּ מְיַתֵּר אֶל־יֶתֶר רַחֲמִים גְּדוֹלִים חֶסֶד וְכָבוֹד עוֹלָם פּוֹעֵל לָנוּ׃

Porque loque al preſente es momentaneo y leue de nueſtra tribulacion, ſobre manera alto y eterno peſo de gloria nos obra.

18 כִּי לֹא מַבִּיטִים אֲנַחְנוּ אֶל־הַנִּרְאִים כִּי־אִם אֶל־אֲשֶׁר לֹא נִרְאִים כִּי הַנִּרְאִים מְזֻמָּנִים הֵמָּה וַאֲשֶׁר אֵינָם נִרְאִים לְכָל־עוֹלָמִים׃

No mirando noſotros à loque ſe vee, mas à loque no ſe vee, porque loque ſe vee, temporal es mas loque no ſe vee, eterno.

δ.

14. Εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐξεγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.

Sachant que celui qui a reſſuſcité le Seigneur Ieſus: nous reſuſcitera auſſi par Ieſus, & nous fera comparoir en ſa preſence auec vous.

15. Τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Car toutes choſes ſont pour vous, afin que ceſte treſgrande grace redonde à la gloire de Dieu, par le remerciement de pluſieurs.

16. Διὸ οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ.

Parquoi nous ne nous anonchaliſſons point: ains combien que noſtre homme exterieur ſe dechee, toutesfois l'interieur eſt renouuellé de iour en iour.

17. Τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν.

Car noſtre legere affliction, qui ne fait que paſſer, produit en nous vn poids eternel d'vne gloire excellentement excellente.

18. Μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα, τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

Quand nous ne regardons point aux choſes viſibles, mais aux inuiſibles: car les choſes viſibles ſont pour vn temps: mais les inuiſibles ſont eternelles.

CAP. IIII.

14. Scientes quoniam qui ſuſcitavit Ieſum, & nos cum Ieſu ſuſcitabit & conſtituet vobiſcum.

Knowing that he which hath raiſed vp the Lorde Jeſus/ ſhall raiſe vs vp alſo by Jeſus/ and ſhall ſet vs with you.

15. Omnia enim propter vos, ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei.

For all things are for your ſakes/ that moſt plēteous grace by the thankſgiuing of many/ may redound to the prayſe of God.

16. Propter quod non deficimus: ſed licet is qui foris eſt noſter homo, corrumpitur: tamen is qui intus eſt, renovatur de die in diem.

Therefore wee faint not/ but though our outward man periſh/ yet the inward man is renued dayly.

17. Id enim quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

For our light affliction which is but for a moment/ cauſeth vnto vs a farre moſt excellent/ and an eternall waight of glorie.

18. Non contemplantibus nobis quæ videntur, ſed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna ſunt.

While we looke not on the things which are ſeene/ but on the things which are not ſeene: for the thinges which are ſeene/ are temporall: but the things which are not ſeene/ are eternall.

Das IIII. Capitel.

14. Vnnd wiſſen/ daß der/ ſo den HERRN Jeſum hat aufferweckt/ wird vns auch aufferwecken/ durch Jeſum/ vnd wird vns darſtellen ſampt euch.

Oc vide/ at den/ ſom opuecte den HERRE Jheſum/ hand ſkal oc opuecke oſſ/ formedelſt Jheſum/ oc ſkal ſkicke oſſ der met eder.

15. Denn es geſchicht alles vmb euren willen/ Auff daß die überſchwengliche Gnade/ durch viler danckſagung Gott reichlich preiſe.

Thi det ſkeer altſammen for eders ſkyld/ Paa det den offueruettis naade/ ſkal met megen tackſigelſe/ rigelige priſe Gud.

16. Darumb werden wir nicht müde/ ſondern ob vnſer euſſerlicher Menſche verweſet/ ſo wird doch der innerliche von tage zu tage verneuert.

Der faare bliffue wi icke trette/ men der ſom vor vduortis Menniſke raadener/ Saa ſkal dog det induortis fornyes dag fra dag.

17. Denn vnſer Trübſal/ die zeitlich vnd leichte iſt/ ſchaffet eine ewige vnd über alle maß wichtige Herrligkeit.

Thi vor Bedrøffuelſe/ ſom er timelig oc læt/ gør oſſ en euig oc offuer al maade ſuar Herlighed.

18. Vns die wir nicht ſehen auff daß ſichtbare/ ſondern auff das vnſichtbare. Denn was ſichtbar iſt/ das iſt Zeitlich/ was aber vnſichtbar iſt/ das iſt Ewig.

Wi ſom icke ſee til det ſynlige men til det wſynlige. Thi huad ſom ſynligt er/ det er timeligt/ Oc huad ſom wſynligt er/ det er euigt.

Kapitola IIII.

14. Wědauce že ten kterýž geſt wzkřijſyl Gežijſſe/ y nás ſkrze Gežijſſe wzkřijſy a poſtawij s wámi.

Wiedząc iż ten ktory wzbudźił Páná Jezuſá/ y was wzbudźi przez Jezuſá/ y poſtáwi z wámi.

15. Neb wſſecky wěcy pro wás gſau/ aby miloſt Boži (kteráž ſe rozhognila) ſkrze mnohých děkowánij/ byla hogná k ſláwě Božij.

Abowiemći wſzythki rzeczy ſą dla was/ aby łaſká ona bárzo obfitha/ z dziękowániem wiela ich/ obfitſza ſie ſtáłá ku chwale Bożey.

16. Protož nehyneme: ale ačkoli ten Cžlowěk náš zewnitřnij/ ruſſý ſe/ wſſak wnitřnij/ obnowuge ſe den odedne.

Dla tegoć nie oſłabiámy/ ále choć theż náſz zwierzchni cžłowiek zepſowan bywa/ przedſie wnętrzny cžłowiek odnáwia ſie ná káżdy dzień.

17. Nebo to kteréž nynij čaſné a lehké zarmaucenij naſſe geſt/ welmi weliké nad obyčeg wěčné ſláwy břijmě w nás puoſobij.

Abowiem bárzo krotki á lekki vciſk náſz/ zacnie á známienicie ſpráwuie nam wiekuiſtą wagę chwały.

18. Když nepatřijme na ty wěcy kteréž ſe widij/ ale kteréž ſe newidj. Neb ty wěcy kteréž ſe widj/ čaſné gſau/ ale kteréž ſe newidij/ wěčné gſau.

Gdyż my nie pátrzymy ná rzeczy ktore ſą widome/ ále ná ty ktore nie widome ſą/ ábowiem ty ktore ſą widome/ ſą doczeſne: ábowiem niewidome ſą wieczne.

ה

1 יָדְעִינַן גֵּיר דְּאֶן בַּיְתַן ד דְּבַאְרְעָא הָנָא דְפַגְרָ יֶשְׁתְּרֵא אֶלָּא אִית לַן בֶּנְיָנָא דְּמֶן אֱלָהָא בַּיְתָא דְּלָ בְּעָבָד אַיְדַיָּא בַּשְׁמַיָּ לְעָלְמָ׃

Imperoche noi ſappiamo, che ſe la noſtra caſa terrena di queſto tabernacolo ſarà disfatta, habbiamo vn edifitio da Dio, cioè, vna caſa che non è fatta à mano, eterna ne cieli.

2 אַף עַל הָדָא גֵּיר —— מֶתְתַּנְּחִינַן וְסָיְנַן דְּנֶלְבַּשׁ בַּיְתַן דְּמֶן שְׁמַיָּא׃

Imperoche noi per queſto ſoſpiriamo, deſiderando eſſer ſopraueſtiti del noſtro habitacolo, che è dal cielo.

3 אֶלָּא אַף מָא דַּלְבִשְׁן נֶשְׁתְּכַח לַן עַרְטֵל׃

Se però ſaremo trouati veſtiti, e non ignudi.

4 כַּד אִיתַין גֵּיר הָשָׁ בְּהָנָא בַּיְתָ מֶתְתַּנְּחִינַן מֶן יוּקְרֵהּ וְלָ צָבֵינַן לְמֶשְׁלְחֵהּ אֶלָּ דְּנֶלְבֵּשׁ לְעַל מֶנֵּהּ דְּתֶתְבְּלַע ב מִיתוּתֵהּ בְּחַיֵּ׃

Imperoche noi che ſiamo in queſto tabernacolo, gemiamo, eſſendo aggrauati: percioche non deſideriamo eſſere ſpogliati, ma eſſer ſopraueſtiti: accioche quel che è mortale, ſia inghiottito da la vita.

5 וְדַמְעַתֶּד לַן לָהּ לְהָדָא אֱלָהָ הוּ הָו דִּיהַב לַן רַהְבוּנָא דְּרוּחֵהּ׃

Hor colui che ci ha formati à queſto iſteſſo, è l'Iddio: il qual ci ha ancor data l'arra de lo ſpirito.

6 מֶטוּל דִּיָדְעִינַן הָכִיל וּמְבַסְּסִינַן דְּכְמָא דַּבְפַגְרָא שְׁרֵינַן עַגִידִינַן מֶן מָרַן׃

La onde noi habbiam ſempre confidentia, e ſapendo che noi ſiamo viandanti in queſto corpo, ſiamo aſſenti dal Signore.

7 בְּהַיְמָנוּתָ הוּ גֵּיר מְהַלְּכִינַן וְלָא בַּחְזָיָא׃

Percioche noi caminiamo per fede, e non per veduta.

ה

1 כִּי יָדַעְנוּ אִם פִּגְרֵנוּ בֵּית מִשְׁכָּנֵנוּ עַל־הָאֲדָמָה הַזֹּאת יָמוּת כִּי יֵשׁ לָנוּ בִנְיָן מֵאֱלֹהִים בֵּית עוֹלָם וְאֵינֶנּוּ מַעֲשֵׂה יָדַיִם בַּשָּׁמָיִם׃

Porque ſabemos que ſi la caſa terreſtre de eſta nueſtra habitacion ſe deshiziere, que tenemos de Dios edificio, caſa, no hecha de manos, eterna, en los cielos:

2 וּבְזֹאת מִתְאוֹנְנִים וּמִתְאַוִּים אֲנַחְנוּ לְהִלָּבֵשׁ אֶת־מִשְׁכָּנֵנוּ אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם הוּא׃

Y por eſto tambien gemimos deſſeando ſer ſobre veſtidos de aquella nueſtra habitacion celeſtial:

3 אַךְ אִם לְבוּשִׁים וְלֹא עֲרוּמִים נִמָּצֵא׃

Si tambien fueremos hallados veſtidos, y no desnudos.

4 כִּי אֲנַחְנוּ אֲשֶׁר הָיִים בְּמִשְׁכָּן הַזֶּה מִתְאוֹנְנִים נִכְבָּדִים אֲשֶׁר עָלָיו לֹא נֹאבֶה לְהִתְפַּשֵּׁט כִּי אִם לְהִלָּבֵשׁ בִּמְעִיל אֲשֶׁר תְּבֻלַּע הַתְּמוּתָה מִן־הַחַיִּים׃

Porque anſi miſmo los que eſtamos en eſta cabanna, gemimos cargados: porque no querriamos ſer deſnudados, antes ſobre veſtidos conſumiendo la vida á loque es mortal.

5 וֵאלֹהִים הַמְעַתֵּד אוֹתָנוּ אֶל־הַפְּעֻלָּה הַזֹּאת וְהַנֹּתֵן לָנוּ אֶת־עֵרָבוֹן הָרוּחַ׃

Mas elque nos hizo para eſto miſmo es Dios elque anſimiſmo nos ha dado el arra del Eſpiritu.

6 לָכֵן מַבְטִיחִים אֲנַחְנוּ תָּמִיד וְיוֹדְעִים כִּי בְּכָל עֵת אֲשֶׁר נִשְׁכֹּן בִּגְוִיָּה נָגוּר מֵאֲדוֹנֵינוּ׃

Anſique biuimos confiados ſiempre: y ſabiendo que entretanto que eſtamos en el cuerpo, peregrinamos del Sennor.

7 כִּי בֶּאֱמוּנָה מִתְהַלְּכִים אֲנַחְנוּ וְלֹא בִּרְאוֹת עֵינַיִם׃

(Porque por fe andamos, no por viſta.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ· οἰκοδομὴν ἐκ θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον, ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Car nous ſauons que ſi noſtre habitation terreſtre de ceſte loge eſt deſtruite, nous auons vn edifice de par Dieu, aſſauoir vne maiſon eternelle és cieux qui n'eſt point faite de main.

2. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.

Car auſſi pour cela gemiſſons-nous, deſirans tant & plus d'eſtre reueſtus de noſtre domicile qui eſt du ciel.

3. Εἴγε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα.

Voire meſmes ſi nous ſommes trouués veſtus & non point nuds.

4. Καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐπειδὴ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ᾽ ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

Car nous qui ſommes en ceſte loge, gemiſſons eſtans chargés: entant que nous deſirons nõ point d'eſtre deſpouilles mais d'eſtre reueſtus: afin que ce qui eſt mortel, ſoit englouti par la vie.

5. Ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός· ὁ καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος.

Or celui qui nous a formés à cela meſme, c'eſt Dieu: lequel auſſi nous a donné les arres de l'Eſprit.

6. Θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.

Parquoi en ayant touſiours confiance, & ſachans que nous ſommes voyagers en ce corps, nous ſommes abſens du Seigneur.

7. Διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.

(Car c'eſt par foy que nous cheminons, & non point par veuë.

CAP. V.

SCimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cælis.

For we know yͭ if our earthly houſe of this tabernacle be deſtroyed / we haue a building giuen of God / that is / an houſe not made with handes / but eternall in the heauens.

2. Nam & in hoc ingemiſcimus, habitationem noſtram quæ de cælo eſt, ſuperindui cupientes.

For therefore we ſigh: deſiring to bee clothed with our houſe / which is from heauen.

3. Si tamen veſtiti, non nudi inveniamur.

Becauſe that if we be clothed / we ſhall not be founde naked.

4. Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus gravati: eo quòd nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri, ut abſorbeatur quod mortale eſt, à vita,

For in deede we that are in this tabernacle / ſigh and are burdened / becauſe wee would not be vnclothed / but would be clothed vpon / that mortalitie might be ſwalowed vp of life.

5. Qui autem efficit nos in hoc ipſum, Deus, qui dedit nobis pignus ſpiritus.

And he that hath created vs for this thing / is God / who alſo hath giuen vnto vs the earneſt of the Spirit.

6. Audentes igitur ſemper, & ſcientes quoniam dum ſumus in corpore, peregrinamur à Domino.

Therefore we are alway bolde / though we knowe that whiles we are at home in the bodie / we are abſent from the Lord.

7. (Per fidem enim ambulamus, & non per ſpeciem)

(For we walke by fayth / & not by ſight.)

Das V. Capitel.

WJr wiſſen aber / ſo vnſer jrrdiſch Hauß dieſer Hütten zubrochen wird / daß wir einen Bau haben / von Gott erbauet / ein Hauß nicht mit Händen gemachet / das ewig iſt im Himmel.

WJ vide oc / der ſom dette vort Tabernackels iordiſke Huſſ bliffuer ſønderbrudet / at wi haffue en Bygning offbygd aff Gud / it Huſſ / ſom icke er giort met hender / huilcket der er euigt i Himmelen.

2. Vnd über demſelbigen ſehnen wir vns auch / nach vnſer Behauſung / die vom Himmel iſt / vnd vns verlanget / daß wir damit überkleidet werden.

Oc offuer den ſamme ſucke wi ocſaa / effter vor Bolig / ſom er aff Himmelen / Oc oſſ forlengis / at wi kunde der met bliffue offuerklædde.

3. So doch / wo wir bekleidet / vnd nicht bloß erfunden werden.

Dog ſaa om wi findis klædde / oc icke nøgne.

4. Denn dieweil wir in der Hütten ſind / ſehnen wir vns / vnd ſind beſchweret / ſintemal wir wolten lieber nicht entkleidet / ſondern überkleidet werden / Auff daß das ſterbliche würde verſchlungen von dem Leben.

Thi den ſtund wi ere i Tabernackelen / ſucke wi oc ere beſuarede. Efterdi wi vilde helder icke affklædis men offuerklædis / Paa det at det dødelige kunde opſiugis aff Liffuit.

5. Der vns aber zu demſelbigen bereittet / das iſt Gott / der vns das Pfand / den Geiſt gegeben hat.

Men den ſom beredde oſſ til det ſamme / hand er Gud / ſom gaff oſſ Aanden til pant.

6. Wir ſind aber getroſt allezeit / vnd wiſſen / daß / dieweil wir im Leibe wohnen / ſo wallen wir dem HERRN.

Wi ere oc altid frimodige / oc vide / at efterdi wi bo i Legemet / da ere wi fremede fra HERREN.

7. Denn wir wandeln im Glauben / vnnd nicht im ſchauen.

Thi wi vander i Troen / oc icke i beſkuelſen.

Kapitola V.

WJme zagiſtě že budeli Dům zemſký náš tohoto přijbytku zbořen / že wzdělaný od Boha Duom máme / ne rukau vdělaný / ale wěčný / w Nebeſých.

ZAiſte wiemy / iż ieśli przybytek z tego ziemſkiego domu náſzego będzie zkáżon / zbudowánie mamy od Bogá / to ieſt mieſzkánie nie vrobione reką / wiekuiſte na niebie.

2 Nebo y proto plačtiwě lkágeme / w přijbytek náš kterýž geſt z Nebe žádagijce býti oblečeni:

Abowiem [illegible]tego wzdychamy / żadáiac być przyobleczeni przybytkiem náſzym ktory ieſt z niebá.

3. Geſtliže wſſak oblečenij a nenazý nalezeni budeme.

Jeſli że będziemy nálezieni przyobleczeni / á nie nágiemi.

4. Neb y kteřijž gſme w tomto Stánku / lkáme / gſauce obtijženi / a to proto / že nechceme ſwlečeni býti / ale přiodijni / aby byla pohlcena ſmrtedlnoſt / od žiwota.

Bo my ktorzy ieſteſmy w tym przybytku / wzdychamy będąc obćiążonemi / w ktorym nie żądamy być zwleczeni / ale przyobleczeni / áby pożárta byłá śmiertelność od żywotá.

5. Kdož pak způſobuge nás k tomu / Bůh ť geſt / kterýž dal nám záwdawek ducha ſwého.

Przytym ten ktory nas ſtworzył ku temu / ieſt ći Bog / ktory też nam dał zadátek duchá.

6. Protož wždycky dobré myſli gſme / a naděgi máme / wědauce / že dokud gſme w tomto těle / wzdáleni gſme od PAna.

Dufáiac tedy záwſze / y wiedząc że ieſteſmy przychodniami w ćiele / ieſteſmy od Páná dáleko.

7. (Neb ſkrze Wijru chodijme / a ne ſkrze widění giſtoty.)

Abowiem przez wiárę chodzimy / á nie przez widzenie /

ה

8 מֶטוּל הָנָא תְּכִילִינַן
וּמְסַוְחִינַן דְּנֶעְנַד מֶן פַּגְרָא
וְנֶהְוֵא לְוָת מָרַן׃

Ma pur ci confidiamo, e deſideriamo piu toſto eſſere aſſenti del corpo, e preſenti appreſſo il Signore.

9 מֶתְחַפְּטִינַן דְּאֶן עָנוּדֵא
חָנַן וְאֶן עָמוּדֵא לֵהּ הָוֵין
שַׁפִּירִין׃

E però noi deſideriamo & aſſenti, e preſenti di piacerli.

10 כֻּלַּן גֵּיר עֲתִידִינַן ל
לַמְקָם קְדָם בֵּים דַּמְשִׁיחָא
דְּנֶתְפְּרַע אְנָשׁ אְנָשׁ בְּפַגְרֵהּ
מֶדֶם דַּעֲבִיד לֵהּ אֶן דְּטָב
וְאֶן דְּבִישׁ׃

Imperoche ci biſogna tutti manifeſtarne dinanzi al tribunal di Chriſto, à fine che ciaſcun riporti nel ſuo corpo ſecondo quel ch'egli hauerà fatto, ò ben, o male.

11 מֶטוּל דְּיָדְעִינַן הָכִיל
דֶּחֶלְתֵהּ דְּמָרַן לַבְנַי נָשָׁא
הוּ מְפִיסִינַן לַאלָהָא דֵּין
גַּלְיִנַן סָבַר אֶנָא דֵּין דָּאף
לְמַדְּעַיְכוּן דִּילְכוּן גַּלְיִנַן׃

Sapendo noi dunque l'horrore che ſi dee hauer del Signore perſuadiamo à gli huomini, e ſiamo manifeſti à Dio: e ſpero che noi ſiamo manifeſti ancor ne le voſtre conſcienze.

12 לָא הָוֵינַן תוּב נַפְשַׁן
מְשַׁבְּחִינַן לְכוּן אֶלָּא עֶלְּתָא
הוּ יָהְבִינַן לְכוּן דְּהָוְיָתוּן
מֶשְׁתַּבְּהֲרִין בַּן לְוָת הָנוּן
דְּבַאפָּא הוּ מֶשְׁתַּבְּהֲרִין
וְלָא בְּלֶבָּא׃

Noi certo non ci laudiamo gia di nuouo appreſſo di voi, ma vi diamo occaſione di gloriarui per noi: accioche voi habbiate qualche coſa contra quelli che ſi gloriano in apparentia, e non nel cuore.

13 אֶן גֵּיר שְׁטִינַן לַאלָהָא
וְאֶן תַּקִּינַן לְכוּן׃

Imperoche ſe noi vſciamo di mente, vſciamo à Dio: ò ſe noi ſiamo di ſana mente, ſiamo à voi.

14 חוּבֵּהּ גֵּיר דַּמְשִׁיחָא
אָלֶץ לַן דְּדָנֵינַן הָדָא דְּחַד
חְלָף כֻּל נָשׁ מִית מָדֵין כֻּל
נָשׁ מִית לֵהּ׃

Percioche la charità di Chriſto ci ſtringe, tenendo queſto per riſoluto, che ſe vno e morto per tutti, adunque tutti ſon morti.

ה

8 וּמַבְטִיחִים וְרוֹצִים אֲנַחְנוּ יוֹתֵר
לָגוּר מִן הַגְּוִיָּה וְלִשְׁכּוֹן אֶל־יְהוָה׃

Mas confiamos, y querriamos mas peregrinar del cuerpo, y ſer preſentes àl Sennor.

9 עַל־כֵּן נִתְחַזֵּק אִם שׁוֹכְנִים
וְאִם גֵּרִים אֲנַחְנוּ בִּרְצוֹנוֹ
לְהִתְהַלֵּךְ אִתּוֹ׃

Y portanto procuramos tambien, ó auſentes, o preſentes, agradarle.

10 כִּי צָרִיךְ לְכֻלָּנוּ לְהֵרָאֹת
לִפְנֵי־כִסֵּא הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר יִסְבֹּל
אִישׁ אִישׁ אֶת סֵבֶל גְּוִיָּתוֹ כְּמַעֲשָׂיו
אִם טוֹבִים וְאִם רָעִים׃

Porque es meneſter que todos noſotros parezcamos delante del tribunal del Chriſto: paraque cada vno ſea pagado de lo propio de ſu cuerpo, como vuiere hecho, ó bueno, ó malo.

11 וְכִי־יָדַעְנוּ אֶת־יִרְאַת יְהוָה
מְפַתִּים אֲנַחְנוּ אֶת הָאֲנָשִׁים
וְלֵאלֹהִים נוֹדַעְנוּ וְשִׂבַּרְתִּי כִּי־גַם
בְּמַדַּעֲכֶם נוֹדַעְנוּ׃

Anſique eſtando ciertos de aquel terror del Sennor, perſuadimos ál mundo mas à dios ſomos manifieſtos: y eſpero que tambien en vueſtras conſciencias ſomos manifieſtos:

12 כִּי־לֹא נוֹסִיף לְסַפֵּר לָכֶם
אֶת־תְּהִלּוֹתֵינוּ כִּי אִם נְתִינָה
לָכֶם אֶת תֹּאֲנָה לְהִתְהַלֵּל עָלֵינוּ
לִהְיוֹת לָכֶם לְהָשִׁיב דָּבָר אֶל־
אֲשֶׁר בְּפָנִים וְלֹא מִלֵּב כִּי אִם
בְּלֵב וְלֵב יְדַבֵּרוּ׃

Non os encomendamos otra vez à voſotros: mas damoshos occaſion de gloriaros de noſotros, paraque tengays que reſponder contra losque ſe gloriā en las apparēcias, y no en el coraçō.

13 וְאִם מְשׁוֹטְטִים אֲנַחְנוּ
לֵאלֹהִים נְשׁוֹטֵט וְאִם מְבִינִים
אֲנַחְנוּ לָכֶם נָבִין׃

Porque ſi loquemos, à Dios: y ſi eſtamos en ſeſo, à voſotros.

14 כִּי־אַהֲבַת הַמָּשִׁיחַ מְסִיתָה
אוֹתָנוּ לַחְשֹׁב אֶת־זֹאת כִּי־אִם
אֶחָד עַל־כֻּלָּם מֵת לָכֵן כֻּלָּם מֵתוּ׃

Porque la charidad del Chriſto nos conſtrinne: Penſando eſto, Que ſi vno fue muerto por todos, luego todos ſon muertos;

έ.

8. Θαῤῥοῦμεν δὲ καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.

Mais nous auons confiance, & aimons mieux eſtre eſtrāgers de ce corps; & eſtre auec le Seigneur.

9. Διὸ καὶ φιλοτιμούμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεστοι αὐτῷ εἶναι.

A raiſon dequoi auſſi nous conuoitons de lui eſtre agreables, & preſens & abſens,

10. Τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

Car il nous faut tous comparior deuāt le ſiege iudicial de Chriſt, afin qu'vn chacun reporte en ſon corps ſelon qu'il aura fait, ou bien ou mal.

11. Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τοῦ κυρίου, ἀνθρώπους πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.

Sachans donc que c'eſt de la frayeur du Seigneur, nous induiſons les hommes à la foy, & ſommes manifeſtes à Dieu & ie m'atten auſſi que nous ſommes manifeſtés en vos conſciences.

12. Οὐ γὰρ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήματος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.

Car nous ne nous recommandons point derechef enuers vous, mais c'eſt que nous vous dōnons occaſion de vous glorifier de nous : afin que vous ayez de quoi reſpondre à ceux qui ſe glorifient de l'apparēce, & non point du cœur.

13. Εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.

Car ſoit que nous ſoyons tranſportés d'entendement, nous le ſommes à Dieu: Soit que ſoyōs de ſens raſſis, nous le ſommes à vous.

14. Ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ χριστοῦ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανεν.

Car la charité de Chriſt nous eſtreint, tenans cela pour reſolu, que ſi vn eſt mort pour tous, tous auſſi ſont morts.

CAP. V.

8. Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præſentes eſſe ad Dominum

Neuertheles/we are bolde/ and loue rather to remoue out of the bodie/ and to dwel with the Lorde.

9. Et ideo contendimus, ſive abſentes, ſive præſentes placere illi.

Wherefore alſo we couet/ that both dwelling at home / and remouing from home/we may be acceptable to him.

10. Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum.

For we muſt all appeare before the iudgement ſeat of Chriſt / that euery man may receyue the thinges which are done in his bodie / according to that he hath done /whether it be good or euill.

11 Scientes ergo timorem Domini hominibus ſuademus: Deo autem manifeſti ſumus. Spero autem in conſcientiis veſtris manifeſtos nos eſſe.

Knowing therefore the terrour of the Lorde / we perſwade men/ and we are made manifeſt vnto God/and I truſt alſo that wee are made manifeſt in your conſciences.

12. Non iterum commendamus nos vobis, ſed occaſionē damus vobis gloriandi pro nobis: ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde.

For we prayſe not our ſelues againe vnto you/but giue you an occaſion to reioyce of vs / that ye may haue to anſwere againſt them / which reioyce in the face / and not in the heart.

13. Sive enim mente excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis.

For whether we be out of our wit/we are it to God : or whether we be in our right minde/ we are it vnto you

14. Charitas enim Chriſti urget nos: æſtimantes hoc, quoniam ſi unus pro omnibus mortuus eſt, ergo omnes mortui ſunt.

For the loue of Chriſt conſtrayneth vs: becauſe we thus iudge / that if one be dead for all/then were all dead.

Das V. Capitel.

8. Wir ſind aber getroſt / vnd haben vil mehr luſt auſſer dem Leibe zu wallen/ vnd daheimen zuſein bey dem HERREN.

Wi ere dog ved god trøſt/ oc haffue meget mere lyſt / at vere fremmede vden legemet / oc at vere hiemme hoſſ HERREN.

9. Darumb fleiſſigen wir vns auch/ wir ſind daheimen oder wallen / daß wir jhm wolgefallen.

Der faare ere wi oc flitige/ huad helder wi ere hiemme eller fremmede/ at wi kunde vere hannem behagelige.

10. Denn wir můſſen alle offenbar werden fůr dem Richtſtul Chriſti/ Auff daß ein jeglicher empfahe nach dem er gehandelt hat/ bey leibes Leben/ es ſey gut oder bőſe:

Thi wi ſkulle alle obenbaris faar Chriſti Domſtol/ Paa det at huer ſkal faa effter ſom hand haffuer handlet i Legemens leffnet/ huad helder det er gaat eller ont.

11. Dieweil wir denn wiſſen / daß der HERR zu főrchten iſt / fahren wir ſchon mit den Leuten / aber Gott ſind wir offenbar. Jch hoffe aber/daß wir auch in eurem Gewiſſen offenbar ſind.

Efftedi wi da vide / at HERREN bør at fryctis/ da fare wi ſactelige met Folcket / men wi ere obenbare faar Gud. Oc ieg haabis / at wi ocſaa ere obenbare i eder Samuittighed.

12. Daß wir vns nicht abermal loben / ſondern euch eine vrſache geben zu růhmen von vns /Auff daß jr habt zu růhmen wider die / ſo ſich nach dem anſehen růhmen/ vnd nicht nach dem Hertzen.

At wi icke atter loffue oſſ / men wi giffue eder aarſage at roſe aff oſſ / Paa det i kunde haffue at roſe aff mod dem / ſom roſe ſig effter anſeelſen / oc icke effter hiertet.

13. Denn thun wir zuvil / ſo thun wirs Gotte/ ſind wir mäſſig / ſo ſind wir euch mäſſig.

Thi at gøre wi formeget / da gøre wi Gud det/ Ere wi ſactmodige / da ere wi eder ſactmodige.

14. Denn die Liebe Chriſti dringet vns alſo/ Sintemal wir halten/daß/ ſo einer fůr alle geſtorben iſt/ſo ſind ſie alle geſtorben.

Thi Chriſti kærlighed tuinger oſſ ſaa / Efftерdi wi acte/ at der ſom en døde for alle / da ere de alle døde.

Kapitola V.

8. Ale ſmělé dauffáme/ a to oblibugeme / raděgi s tělem ſe rozděliti / a býti přijtomnij Bohu.

Dufamy też / y wolimy precż wynidż z ciáłá / á idż do Páná mieſzkáć.

9. Protož y vſylugem/ budto že gſme od něho wzdáleni/ neb gemu přijtomni / abychom ſe ljbili gemu.

A przetho też vprzeymie żadamy y mieſzkáiac / y precż idac / byſmy byli iemu wdzięcżnymi.

10. Wſſyckni my zagiſté muſýme ſe okázati před Stolicý Kryſtowau / aby přineſl gedenkaždý wlaſtnij wěcy těla ſwého/ yakéž činil/ budto dobré/ nebo zlé.

Abowiem mamy ſthánać iáwnie wſzyſcy przed ſtolicá Kryſthuſowá/ áby káżdy odnieſł coby ná ciele wziął ſłuſznie wedle tego / co vczynił/ ábo dobrego ábo złego.

11. Protož znagijce bázeň Božij/ lidem radijme: ale Bohu zgewnij gſme. A mámť naděgi/že y w ſwědomij waſſem zgewnij gſme.

Wiedząc tedy on ſtrách Páńſki/ ludzie ku wierze przywodzimy/ á ieſtechmy v Bogá iáwnemi/ y nádziewam ſie/ iż też w ſamnieniách wáſzych ieſtechmy iawnemi.

12. Nechwálijme ſami ſebe opět před wámi / ale přijčinu wám dáwáme/ abyſſte ſe chlubili námi/ a tak měli to proti těm/ kteřijž ſe na oko chlubij / ne w ſrdcy.

A iśćie nie powtore ſámi ſiebie zálecamy wam/ ale wam dáiemy przyczyne ábyśćie ſie chlubili z nas/ żebyśćie mieli co rzec przećiwko tym kthorzy z oblicza chwały ſzukáia/ á nie z ſercá.

13. Nebo budto že neſmyſlnj gſme / Bohu neſmyſlnj gſme: budto že gſme rozumnij/ wám rozumnij gſme.

Bo choć ſzáleiemy/ Bogu ſzáleiemy/ choć ieſteſmy rozumu zupełnego/ wam ieſteſmy.

14. Láſka zagiſté Kryſtowa nutij nás/ tak o tom ſaudijce/ poněwadž geden za wſſecky vmřel/ tehdyť gſau wſſyckni zemřeli:

Gdyż ona miłość Kryſthuſowá przyćiſka nas/ y gdyżechmy też to poſtánowili/ iż ieſli ieden zá wſzytki vmárł / tedy wſzyſcy byli vmárłymi.

ה

15 וְחָלָף כֻּל נָשׁ הוּ מִית דַּאיְלֵין דְּחַיִין לָא לְנַפְשְׁהוֹן יִחוּן אֶלָּא לְאַינָא דְּעַל אַפַּיְהוֹן מִית וְקָם׃

Et egli è morto per tutti, accioche quei che viueno, non viuano piu à ſe ſteſſi, ma à colui che è morto è riſuſcitato per loro.

16 וּמְכִיל חְנַן לְאנָשׁ בְּפַגְרָא לָא יָדְעִינַן וְאֶן יַדַּעַן בְּפַגַּר לִמְשִׁיחָא אֶלָּא מֶן הָשָׁא לָא יָדְעִינַן׃

Per laqual coſa noi da hora non conoſciamo alcuno ſecondo la carne: & ancor che habbiam conoſciuto Chriſto ſecondo la carne, nondimeno hora noi no'l conoſciamo piu.

17 כֻּל מַן דְּבַמְשִׁיחָא הוּ הָכִיל בְּרִיתָא הוּ חֲדַתָא עַתִּיקָתָא עֲבַרֵי לְהֵין׃

Pero che è ſe alcuno è in Chriſto, egli è nuoua creatura. Le coſe vecchie ſon paſſate via: ecco, tutte le coſe ſon fatte nuoue.

18 וְכֻל מֶדֶם הֻוָא חֲדַתָא מֶן אֱלָהָא הָו דְּרַעִין לֵהּ בַּמְשִׁיחָא וִיהַב לַן תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דְּתַרְעוּתָא׃

E tutte le coſe ſon da Dio, il qual ci ha riconciliati à ſe per IESV *Chriſto: & hacci data l'amminiſtration de la riconciliatione.*

19 אֱלָהָא הוּ גֵיר בַּמְשִׁיחָא הוּ דְּרַעִי לְעָלְמָא עַם רַבּוּתֵהּ וְלָא חָשַׁב לְהוֹן חֲטָהֵיהוֹן וְסָם בַּן דִּילַן מ מֶלְּתָא דְּתַרְעוּתָא׃

Conciosia coſa che Iddio era in Chriſto, riconciliando il mondo à ſe, non imputando loro i lor peccati: & ha poſta in noi la parola de la riconciliatione.

20 אִיוַגְדֵא חְנַן הָכִיל חָלָף מְשִׁיחָא וְאַיךְ הָו דְּאַלָהָא בָּעֵא מֶנְכוֹן בְּאִידַן חָלָף מְשִׁיחָא הָכִיל בָּעִינַן אֶתְרַעַו לַאלָהָא׃

Noi ſiamo dunque ambaſciatori per Chriſto, come ſe Iddio vi eſortaſſe per noi: onde vi preghiamo per Chriſto, che vi reconciliate à Dio.

ה

15 וְעַל־כֻּלָּם מֵת הוּא אֲשֶׁר הַחַיִּים אֵינָם עוֹד יִחְיוּ לְנַפְשׁוֹתָם כִּי אִם לַאֲשֶׁר עֲלֵיהֶם מֵת וְקָם מִמֵּתִים׃

Item, por todos fue muerto el Chriſto: para que tambien losque biuen, ya no biuan para ſi, mas para aquel que murió y reſuſcito por ellos.

16 לָכֵן אֲנַחְנוּ מֵעַתָּה אֶת־אִישׁ לֹא יָדַעְנוּ כַּבָּשָׂר וְאִם לְפָנִים גַּם אֶת הַמָּשִׁיחַ יָדַעְנוּ כַּבָּשָׂר אַךְ מֵעַתָּה לֹא עוֹד יָדַעְנוּ׃

Demaneraque noſotros de aqui adelante à nadie conocemos ſegun la carne y ſe, aun àl Chriſto conocimos ſegun la carne, aora empero ya no lo conocemos.

17 לָכֵן אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ בְּרִיאָה חֲדָשָׁה הוּא הַקַּדְמוֹנִיּוֹת עָבָרוּ הִנֵּה נַעֲשׂוּ חֲדָשׁוֹת כֻּלָּנָה׃

Demanera que elque es en el Chriſto, nueua ctiatura es: las vejezes ſe paſſaron, heaqui todo es hecho nueuo:

18 וְכָל־הָאֵלֶּה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ עַל־דְּבַר כְּבוֹד שְׁמוֹ אֲשֶׁר הִצִּילָנוּ וְכִפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְמַעַן שְׁמוֹ לְנַפְשׁוֹ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְנָתַן לָנוּ אֶת־כְּהֻנַּת הַכִּפֻּרִים וַחֲלִיפָה׃

Y todo eſto por dios, el qual nos reconcilió à ſi por Ieſus el Chriſtó, y (nos) dio el miniſterio de la reconciliacion:

19 כִּי כַּאֲשֶׁר אֱלֹהִים הָיָה בַּמָּשִׁיחַ מַחֲלִיף אֶת־הָעוֹלָם לְנַפְשׁוֹ לֹא מַחֲשֵׁב לָהֶם אֶת־חַטֹּאתָם וְהֵשִׂים בָּנוּ אֶת־דְּבַר הַכִּפֻּרִים וַחֲלִיפָה׃

Porque ciertamente Dios eſtaua en el Chriſto reconciliando el mundo à ſi, No imputandoles ſus peccados: y puſo en noſotros la palabra de la Reconciliacion:

20 לָכֵן בְּשֵׁם הַמָּשִׁיחַ מְצִירִים אֲנַחְנוּ כְּמוֹ בְּשֵׁם אֱלֹהִים הַמְנַחֵם בָּנוּ וּמִתְחַנְּנִים בַּמָּשִׁיחַ הִתְחַלְּפוּ לֵאלֹהִים׃

Anſique embaxadores ſomos en Nombre del Chriſto como ſi Dios hos oraſſe por medio nueſtro: oramos hos en Nombre del Chriſto, Reconciliahos à Dios.

έ.

15. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.

Et qu'il eſt mort pour tous, afin que ceux qui viuent, ne viuent point d'ores enauant à eux meſmes, mais à celui qui eſt mort, & qui eſt reſſuſcité pour eux.

16. Ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα. εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν.

Parquoi dés maintenant nous ne cognoiſſons perſōne ſelon la chair meſmes encores que nous ayons cognu Chriſt ſelon la chair, toutesfois maintenant nous ne le cognoiſſons plus.

17. Ὥστε εἴ τις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά.

Si quelcun eſt en Chriſt, qu'il ſoit nouuelle creature: les choſes vieilles ſont paſſees, voici toutes choſes ſont faites nouuelles.

18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς.

Or le tout eſt de par Dieu, qui nous a reconciliés à ſoi par Ieſus Chriſt, & nous a donné le miniſtere de reconciliation.

19. Ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς.

Car Dieu eſtoit en Chriſt, reconciliant le monde à ſoi, en ne leur imputāt point leurs forfaits: & a mis en nous la parole de reconciliation.

20. Ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ.

Nous ſommes donc ambaſſadeurs pour Chriſt, comme ſi Dieu exhortoit par nous: voire nous ſupplions pour Chriſt, que vous ſoyez reconciliés à Dieu.

CAP. V.

15. Et pro omnibus mortuus eſt Chriſtus: ut & qui vivunt, iam non ſibi vivant, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt, & reſurrexit.

And he died for all/ that they which liue/ ſhould not henceforth liue vnto them ſelues / but vnto him which died for them/ and roſe againe.

16. Itaque nos, ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem. Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum: ſed nunc iam non novimus.

Wherefore/ henceforth know we no man after the fleſh / yea though we had knowen Chriſt after the fleſh / yet nowe henceforth knowe we him no more.

17. Si qua ergo in Chriſto nova creatura: vetera rrãſierunt, ecce facta ſunt omnia nova.

Therefore if any man be in Chriſt/ let him be a newe creature. Olde thinges are paſſed away: beholde/ all thinges are become newe.

18. Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum, & dedit nobis miniſterium reconciliationis.

And all things are of God / which hath reconciled vs vnto him ſelfe by Jeſus Chriſt / and hath giuen vnto vs the miniſterie of reconciliation.

19. Quoniam quidẽ Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis.

For God was in Chriſt/ and reconciled the world to him ſelfe / not imputing their ſinnes vnto them / and hath committed to vs the worde of reconciliation.

20. Pro Chriſto ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo.

Now then are wee ambaſſadours for Chriſt: as though God did beſeeche you through vs/ we pray you in Chriſtes ſtead/ that ye be reconciled to God.

Das V. Capitel.

15. Vnd er iſt darumb für ſie alle geſtorben/ auff daß die/ ſo da leben/ hinfort nicht jhnen ſelbſt leben/ ſondern dem/ der für ſie geſtorben/ vnnd aufferſtanden iſt.

Oc hand døde fordi for dem alle /Paa det at de / ſom leffue/ icke ſkulle fremdelis leffue dem ſelff/ men den/ ſom døde oc opſtod for dem.

16. Darumb von nun an kennen wir niemand nach dem Fleiſch. Vnnd ob wir auch Chriſtum gekañt haben nach dem Fleiſch/ ſo kennen wir jhn doch jetzt nicht mehr.

Der faare kende wi nu lenger/ ingen effter kødet. Oc der ſom wi end kende Chriſtum effter kødet/ ſaa kende wi hannem dog nu icke mere.

17. Darumb iſt jemand in Chriſto/ ſo iſt er eine neue Creatur. Das alte iſt vergangen/ ſihe/ es iſt alles neu worden.

Er fordi nogen i Chriſto/ da er hand it nyt Creature/ Det gamle forgick/ ſee/ alle ting ere bleffne ny.

18. Aber das alles von Gott/ der vns mit jhm ſelber verſöhnet hat/ durch Jeſum Chriſt/ vnd das Ampt gegeben/ daß die verſöhnung prediget.

Men det altſammen aff Gud/ ſom forligte oſſ met ſig ſelff/ formedelſt Jheſum Chriſtum/ oc gaff oſſ dette Embede/ ſom predicker forligelſe.

19. Denn Gott war inn Chriſto/ vnd verſöhnet die Welt mit jm ſelber/ vnd rechnet jhnen jhre Sünde nicht zu/ vnd hat vnter vns auffgerichtet das Wort von der verſöhnung.

Thi Gud vaar i Chriſto/ oc forligte Verden met ſig ſelff/ oc tilregnede dem icke deris ſynder/ oc hand oprette Ordet iblant oſſ om forligelſen.

20. So ſind wir nun Botſchafften an Chriſti ſtatt/ denn Gott vermahnet durch vns. So bitten wir an Chriſti ſtat/ laſſet euch verſöhnen mit Gott.

Saa ere wi nu Sendebud i Chriſti ſted/ Thi Gud formaner formedelſt oſſ. Saa bede wi nu i Chriſti ſted/ Lader edet forlige met Gud.

Kapitola V.

15. A za wſſeckny vmřel Kryſtus/ aby ti kteřijž gſau žiwi/ giž ne ſami ſobě žiwi byli/ ale tomu kterýž vmřel za ně/ a z mrtwých wſtal.

A zá wſzytki vmárł/ ábyć ktorzy żywa nápotym ſobie nie żyli/ ále temu ktory zá nie vmárł/ y powſtał.

16. A tak my giž potom žádného neznáme podle těla. A ačkoli poznali gſme Kryſta podlě těla/ nynij giž wijce neznáme.

Przeto nápotym żadnego nie znamy wedle ciáłá/ choć i też vználiſmy Kryſtuſá wedle ciáłá/ wſzákże theraz wiecey nie znamy

17. Protož geſtliže kdow Kryſtu nowě ſtwořenij geſt/ ſtaré wěcy giž pominuly/ a hle včiněno geſt wſſecko nowé.

A ták ieſli kto ieſt w Kryſtuſie/ nowemci ſtworzeniem ieſt ſtáre rzeczy przemijnely/ oto ſie wſzytki nowo ſtáły.

18. A wſſecko z Boha/ kterýž ſmijřil nás s ſebau ſkrze Kryſta/ a dal nám ſlužebnoſt ſmijřenij toho.

A wſzytki rzeczy ſą z Bogá ktory nas ſobie poiednał przez Jezuſá Kryſtuſá/ y dał nam poſługowánie ziednánia.

19. Neb zagiſté Bůh byl w Kryſtu/ ſmiřuge ſwět s ſebau/ nepočijtage gim gegich hřijchuow/ a ſložil w nás Slowo ſmijřenij.

Abowiem Bog był w Kryſthuſie świat ſobie iednaiac/ nie przyczytáiac im grzechow ich/ y położył w nas mowę ziednánia.

20. Protož my na mijſtě Kryſta/ poſelſtwij požijwáme/ nakoby Buoh napomijnal wás ſkrze nás A tak proſýme na mijſtě Kryſtowě/ ſmiřte ſe s Bohem.

A ták w imie Kryſtuſowe ieſtheſmy poſły/ iákoby Bog was proſił przez nas/ Proſimy tedy dla Kryſtuſá/ ábyście ſie poiednali z Bogiem.

ה

21 הָו גֵּיר דְּלָא יָדַע הְוָא חַטִּיתָא מֶטוּלָתְכוֹן חַטִּיתָא עַבְדֵהּ דַּחְנַן נֶהְוֵא בֵּהּ זַדִּיקוּתָא דַּאלָהָא :

Percioch'egli ha fato eſſer peccato per noi colui che non conobbe mai peccato: accioche noi fuſſimo giuſtitia di Dio in eſſo.

ו

1 וְאַיךְ מַעַדְרָנֵא בָּעֵינַן מֶנְּכוֹן דְּלָא תֶסְתַּרְקִי בְּכוֹן טַיְבוּתֵא דַּאלָהָא ד דְקַבֶּלְתּוּן :

Hor noi eſſendo ſuoi aiutatori vi preghiamo che non vogliate hauer riceuuta la gratia di Dio in vano.

2 אָמַר גֵּיר דְּבְזַבְנָא מְקַבְּלָא עֲנִיתָךְ וּבְיוֹמָא דְחַיֵּא עַדַרְתָּךְ הָא הָשָׁא זַבְנָא מְקַבְּלָא וְהָא הָשָׁא יוֹמָא דְחַיֵּא :

Percioch'egli dice. Io t'ho eſaudito nel tempo accetto, & hotti dato aiuto nel giorno de la ſalute, ecco hora il tempo accetto, ecco hora il giorno de la ſalute.

3 לְמָא בְּמֶדֶם תֶתְלוֹן לְאְנָשׁ עֶלְתָא דְּתוּקָלְתָא דְּלָא נֶהְוֵא מוּמָא בְּתֶשְׁמֶשְׁתַן :

Non diamo alcuno ſcandalo in coſa che ſia, accioche la noſtra amminiſtratione non ſia vituperata.

4 אֶלָּא בְּכֻל מֶדֶם נְחַוֵּא נַפְשַׁן דַּמְשַׁמְשָׁנֵא חְנַן דַּאלָהָא בַּמְסַיְבְּרָנוּתָא סַגִּיאָתָא בְּאוּלְצָנֵא בְּאַנַנְקָאוּס בְּחָבוּשְׁיָא :

Ma moſtriamoci lodeuoli in tutte le coſe come miniſtri di Dio, ne la molta patientia, ne le tribulationi, ne le neceſſita, ne l'anguſtie.

5 בְּנֶגְדֵא בְּאָסוּרֵא בְּשְׁגוּשְׁיֵא בְּלָאוּתָא בְּשַׁהֲרָא בְּצוֹמָא :

Ne le piaghe, ne le prigioni, ne le ſeditioni, ne le fatiche, ne le vigilie, ne i digiuni.

6 בְּדַכְיוּתָא בְּיִדַעְתָּא בְּנַגִּירוּת רוּחָא בְּבַסִּימוּתָא בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא בְּחוּבָּא דְּלָא נְכְלָא :

Ne la purità, ne la ſcientia, ne la ſofferenza, ne la benignità, ne lo Spirito ſanto, ne la charità non finta.

ה

21 כִּי־אוֹתוֹ אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת־הַחַטָּאָה עָלֵינוּ עָשָׂה לְחַטָּאָה אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ נִהְיֶה צִדְקַת אֱלֹהִים בּוֹ :

Alque no conociò peccado, hizo peccado por noſotros, paraque noſotros fueſſemos hechos juſticia de Dios enel.

ו

1 וְכִי עוֹזְרָיו אֲנַחְנוּ נִשְׁאַל מִכֶּם לֹא לַשָּׁוְא לָקַחַת אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים :

Por loqual noſotros ayudando tambien, exhortamos hosque no ayays recebido en vano la gracia de Dios.

2 כִּי־אוֹמֵר הוּא בְּעֵת רָצוֹן עֲנִיתִיךָ וּבְיוֹם יְשׁוּעָה עֲזַרְתִּיךָ הִנֵּה עַתָּה הִיא עֵת רָצוֹן הִנֵּה עַתָּה הוּא יוֹם הַיְשׁוּעָה :

(Porque dize, En tiempo accepto te hé oydo, y en dia de ſalud te he ſocòrrido: heaqui aora el tiempo accepto, heaqui aora el dia de la ſalud.)

3 לְאִישׁ בְּכָל־דָּבָר לֹא מְשִׂימִים מִכְשׁוֹל פֶּן תְּכֻלַּם הַכְּהֻנָּה :

No dando à nadie ningun eſcandalo, porque nueſtro miniſterio no ſea vituperado:

4 כִּי־אִם בְּכָל־דְּבָרִים נְחַוֶּה אֶת־נַפְשֵׁנוּ כְּמוֹ מְשָׁרְתֵי אֱלֹהִים בְּדוּמִיָּה רַבָּה בְּצָרוֹת בִּזְוָעוֹת בִּמְצוּקוֹת :

Antes auiendo nos en todas coſas como miniſtros de Dios en mucha paciencia, en tribulaciones, en neceſsidades, en anguſtias.

5 בְּמַכְאוֹבוֹת בְּמַטָּרוֹת בִּמְדְחוֹת וּתְלוּנוֹת בִּיגִיעוֹת בְּשָׁקוֹד בְּצוֹמוֹת:

En açotes, en carceles, en alborotos, en trabajos, en vigilias, en ayunos.

6 בְּבֹר לֵבָב בְּמַדָּע טוּב בְּאֶרֶךְ אַפַּיִם בְּטוּב בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּאַהֲבָה בִּבְלִי־חֲנֻפָּה :

En caſtidad, en ſciencia, en manſedumbre, en bondad, en Eſpiritu ſancto, en Charidad no fingida.

ε.

21. Τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

Car il a fait celui qui n'a point cognu peché, eſtre peché pour nous: afin que nous fuſſions iuſtice de Dieu en lui.

ΚΕΦΑΛ. ϛ´.

Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς.

Ainſi donc eſtans ouuriers auec lui nous vous prions auſſi que vous n'ayez point receu la grace de Dieu en vain:

2. Λέγει γάρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.

(Car il dit, Ie t'ai exaucé en temps agreable, & t'ai ſecouru au iour de ſalut Voici maintenant le temps agreable, voici maintenant le iour de ſalut)

3. Μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία.

En ſorte que nous ne donnions aucun ſcandale en quelque choſe que ce ſoit, afin que noſtre miniſtere ne ſoit vituperé.

4. Ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις.

Mais nous rendans recommandables en toutes choſes, cõme eſtans miniſtres de Dieu, en grande patience, en afflictions, en neceſſités, en angoiſſes.

5. Ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις.

En batures, en priſons, en troubles, en trauaux.

6. Ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ.

En veilles, en iuſnes, en pureté: par cognoiſſance, par vn eſprit patient, par benignité, par le ſainct Eſprit, par charité non feinte.

CAP. V.

21. Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit: ut nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo.

For he hath made him to be ſinne for vs/which knewe no ſinne/ that wee ſhall bee made the righteouſnes of God in him.

CAP. VI.

ADiuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

So wee therefore as workers together beſeech you/ that yee receyue not the grace of God in vaine.

2. (Ait enim, Tempore accepto exaudivi te & in die ſalutis adiuvi te. Ecce, nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies ſalutis.)

For he ſayth/I haue heard thee in a time accepted/ and in the day of ſaluation haue I ſuccoured thee: beholde now the day of ſaluation.

3. Nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum.

Wee giue no occaſion of offence in anye thing/ that our miniſterie ſhould not be reprehended.

4. Sed in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros, in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis.

But in all things wee approue our ſelues as the miniſters of God/in much patience/ in afflictions/in neceſſities/in diſtreſſes.

5 In plagis, in carceribus, in ſeditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis.

In ſtripes/in priſons/in tumultes/ in labours/by watchings/ by faſtings.

6. In caſtitate, in ſcientia, in longanimitate, in ſuavitate, in Spiritu ſancto, in charitate non ficta.

By puritie/ by knowledge/by long ſuffering/by kindenes/by the holy Ghoſt by loue vnfained.

Das V. Capitel.

21. Denn er hat den/ der von keiner Sünde wuſſte/ für vns zur Sünde gemacht. Auff daß wir würden in jhm die Gerechtigkeit/ die für Gott gilt.

Thi hand giorde den til Synd for Oſſ/ ſom icke viſte aff nogen Synd/ Paa det wi ſkulde bliffue den Retſerdighed i Hannem/ ſom gelder faar Gud.

Das VI. Capitel.

WIr ermahnen aber euch/als Mithelffer/ daß jhr nicht vergeblich die gnade Gottes empfahet.

IEg formaner eder ſom Methielpere/ at i icke tage Guds naade forgeffuis.

2. Denn er ſpricht: Jch habe dich inn der angenemmen zeit erhöret/ vnd habe dir am tage des Heils geholffen. Sehet/ ietzt iſt die angeneme zeit/ ietzt iſt der tag des Heils.

Thi hand ſiger/ Jeg bønhørde dig i den behagelige tid/ oc halp dig paa Salighedens dag/ Seer/ Nu er den behagelige tid/ Nu er Salighedens dag.

3. Laſſet vns aber niemand jrgend eine Ergerniß geben/ auff daß vnſer Ampt nicht verläſtert werde.

Lader oſſ oc icke nogen ſted giffue nogen forargelſe/Paa det vort Embede ſkal icke ſtraffis.

4. Sondern inn allen dingen laſſet vns beweiſen/ als die Diener Gottes. In groſſer gedult/in trůſalen/in nöten/ in ängſten.

Men lader oſſ beuiſe oſſ i alle ting/ ſom Guds Tienere.

5. Inn ſchlägen/ in gefängniſſen/ in auffruhren/ in arbeit/ in wachen/ in faſten.

I ſtor Taalmodighed/ i Bedørffuelſe/ i Nød/ i angiſt/ i ſlag/ i Fengſel/ i oprør/ i arbeyde/ i vect/ i faſten.

6. In keuſchheit/ inn erkenntniß/ in langmut/ in freundligkeit/ in dem heiligen Geiſt/ in vngefärbter Liebe.

I Kyſthed/ i vidſkaff/ i langmodighed/ i venlighed/ i den hellig Aand/ i vbedragelig kærlighed.

Kapitola V.

21. Neb toho kterýž hřijchu nepoznal/ včinil Bůh za nás hřijchem/ abychom my byli včiněni Sprawedlnoſtij Božij w něm.

Abowiem to vczynił iż ten ktory nie vznał grzechu/ ſtał ſie grzechem za nas/ ábyſmy ſie ſtháli ſpráwiedliwośćia Boża w nim.

Kapitola VI.

NApomáhagijce pak wám napomijnáme wás/ abyſte miloſti Božij nadarmo nebrali.

OWßem táko ſludzy napominamy was/ ábyśćie wy dármo łáſki Bożey nie przyeli.

2. Nebť prawij: W čas wzácný vſlyſſal gſem tebe/ a w den ſpaſenij ſpomohl gſem tobě. Ay nynij čas wzácný/ hle nynij dnowk ſpaſenij.

Abowiem mowi Bog Czáſu przyiemnego wyſłuchałem ćie/ á w dźień zbáwienia rátowałem ćie/ Oto theraz czas przyiemny/ otho teraz dźień zbáwienia.

3. Žád němu nedáwayme žádného pohorſſenj/ aby nebyla pohaněna ſlužba naſſe:

Nie dáwaymy żadnego pogorßenia w żadney rzeczy/ áby poſługowánie nie było poſromocone.

4. Ale we wſſech wěcech wydáwayme ſebe ſami/ yakožto Božij ſlužebnijcy/ we mnohé trpělivoſti/ w zámutcých/ w nedoſtatcých/ w vzkoſtech.

Ale y we wßyſtkim ſtawamy ſie iáko ſludzy Boży/ z wielka ćierpliwośćia/ w vtrapieniu/ y w potrzebách/ y w vćiſkách.

5 W ranách/ w žalářijch/ w ruoznicých/ w pracech/ w bděnij/ w poſtech.

W obiciu/ w więzieniu/ w roſterkách/ w pracách.

6. W čiſtotě/ w vměnij/ w dlauhočekánij/ w dobrotiwoſti/ w Duchu Swatém/ w Láſce neoſſemetné.

Przez cżynność/ przez poſty/ przez ßczyrość/ przez vmieietność/ przez ćichość/ przez dobroć/ przez Duchá świete°/ przez miłość nie obłudna.

ו

7 בְּמֶלְּתָא דְקוּשְׁתָּא בְּחַיְלָא דַאלָהָא בְּזַיְנָא דְזַדִּיקוּתָא דְבַיְמִינָא וּבְסֶמָּלָא׃

Ne la parola de la Verità, ne la potentia di Dio, per le armi de la giustitia da la destra & da la sinistra.

8 בְּשׁוּבְחָא וּבְצַעֲרָא בְּקוּלְסָא וּבְגוּנָּיָא אַיְךְ מַטְעְיָנֵא וְשַׁרִירֵא׃

Per la gloria & ignominia, per l'infamia e buona fama: come ingannatori, e pur Veraci.

9 אַיְךְ לָא יַדִּיעֵא וִידִיעִינַן אַיְךְ מִיתִינַן וְהָא חָאֵינַן אַיְךְ דְּמֶתְרַדִּינַן וְלָא מְמִיתִינַן׃

Come incogniti, e pur conosciuti: come se noi morissimo, & ecco che pur Viuiamo: come castigati, e pur non occisi.

10 וַאיְךְ דְּכַרְיָא לַן וּבְכֻל זְבַן חָדֵינַן וַאיְךְ מֶסְכֵּנֵא וּלְסַגִּיָּאֵא מַעְתְּרִינַן אַיְךְ דְּמֶדֶּם לַית לַן וְכֻל מֶדֶּם אַחִידִינַן׃

Come contristati, e pur sempre ralle grandoci: come poueri, e pur arricchendo molti: come se niente hauessimo, e pur possedendo ogni cosa.

11 פּוּמַן פְּתִיחַ הוּ לְוָתְכוּן קוּרִנְתָיֵא וְלֶבַּן רְוִיחַ׃

La nostra bocca è aperta a Voi, ò Corintij, il nostro cuore è allargato.

12 לָא אֲלִיצִיתוּן בַּן אֲלִיצִיתוּן דֵין בְּרַחְמַיְכוּן׃

Voi non sete ristretti ne le Vostre interiora.

13 אַיְךְ דְּלַבְנַיָּא דֵין אָמַר אֲנָא פּוּרְעָנֵי חוּבְלַי דִּלְוָתְכוּן נִרְוַחוּ חוּבְכוּן לְוָתִי׃

Hor io ricerco da Voi il medesimo contracambio, come da figliuoli allargateui ancor Voi.

14 וְלָא תֶהְווּן בְּנַי זוּגָא לְאַיְלֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין אַיְדָא גֵיר שׁוּתָּפוּתָא אִית לְזַדִּיקוּתָא עַם עַוְלָא אַו אַיְנָא חוּלְטָנָא אִית לְנַהִירָא עַם חֶשׁוֹכָא׃

Non V'accompagnate al medesimo giogo con gl'infedeli. Perche qual partecipatione ha la giustitia con l'iniquità? ò qual compagnia ha la luce con le tenebre?

ו

7 בִּדְבַר אֱמֶת בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים בִּכְלֵי הַצְּדָקָה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל׃

En palabra de verdad, en potencia de Dios, en armas de justicia à diestro y à siniestro.

8 בְּכָבוֹד בְּדֹפִי בְּדִבָּה רָעָה בְּשֵׁם טוֹב כְּמוֹ מַתְעִים וְאַנְשֵׁי אֱמוּנִים׃

Por honrrá y por deshonrra, por infamia y por buena fama: como engannadores, mas hombres de verdad.

9 כְּמוֹ נָכְרִים וִידוּעִים כְּמוֹ מֵתִים וְהִנֵּה חַיִּים אֲנַחְנוּ כְּמוֹ מְיֻסָּרִים אַךְ לֹא מוּמָתִים׃

Como ignorados, mas conocidos: como muriendo, mas heaqui biuimos como punidos, mas no mortificados.

10 כְּמוֹ נוּגִים וְתָמִיד שְׂמֵחִים כְּמוֹ אֶבְיוֹנִים וּמַעֲשִׁירִים אֶת־רַבִּים כְּמוֹ מְאוּמָה לֹא תְהִי־לָנוּ וְיֵשׁ לָנוּ כָּל־דְּבָרִים׃

Como dolorosos; mas siempre gozos: como pobres, mas que enrriquecen à muchos: como losque no tienen nada, mas que lo posseen todo:

11 פִּינוּ נִפְתַּח אֲלֵיכֶם הַקּוֹרִינְטִים נִרְחַב לִבֵּנוּ׃

Nuestra boca está abierta à vosotros, ó Corinthios, nuestro coraçon es ensanchado.

12 אַל תּוֹגִיוּן אֶת־נַפְשְׁכֶם לְמַעֲנֵנוּ וְאִם תּוֹגִיוּן בְּרַחֲמֵיכֶם תְּהִי־זֹאת׃

No estays estrechos en nosotros mas estays estrechos en vuestras proprias entrannas.

13 וּמַה גְּמֻלוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תָּשִׁיבוּ לִי (מְדַבֵּר אֲנִי אֲלֵיכֶם כְּמוֹ לְבָנִים) הַרְחִיבוּ אֶת־לִבּוֹתֵיכֶם׃

Pues por la misma recompensa (como à hijos hablo) ensanchaos tambien vosotros.

14 אַל־תִּמָּשְׁכוּ יְדֵיכֶם אֶת־לֵצִים כִּי מַה־חֶבְרַת הַצְּדָקָה עִם רִשְׁעָה אוֹ־מַה חֶבְרַת הָאוֹר לַחֹשֶׁךְ׃

No hos junteys en jugo con los infieles, por que que compannia tiene la justicia con la injusticia? y que communicacion la luz con las tinieblas.

ς´.

7. Ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ, διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν.

Par la Parole de verité, par la puissance de Dieu, par armes de iustice à droite & à gauche:

8. Διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας. ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς.

Parmi honneur & ignominie, parmi diffame & bonne renommee:

9. Ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι.

Comme seducteurs, & toutesfois veritables: comme cognus, & toutesfois recognus: comme mourans, & voici nous viuons: comme chastiés, & toutesfois non mis à mort:

10. Ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

Comme contristés, & toutesfois tousiours ioyeux: comme poures, & toutesfois enrichissans plusieurs: comme n'ayans rien, & toutesfois possedans toutes choses.

11. Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι· ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται.

O Corinthiens, nostre bouche est ouuerte enuers vous, nostre cœur s'est eslargi.

12. Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.

Vous n'estes point à l'estroit dedans nous: mais vous estes à l'estroit en vos entrailles

13. Τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν ὡς τέκνοις λέγω. πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.

Or pour nous recompenser de mesme (ie parle comme à mes enfans) eslargissez-vous aussi.

14. Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις. τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;

Ne vous accouplez point auec les infideles: car quelle participation y a-il de iustice auec iniquité? & quelle communication y a-il de la lumiere auec les tenebres?

CAP. VI.

7. In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iuſtitiæ à dextris & à ſiniſtris.

By the worde of trueth / by the power of God/ by the armour of righteouſnes on the right hand and on the left.

8. Per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut ſeductores, & veraces.

By honour/and diſhonour/by euill reporte / and good reporte / as deceyuers/and yet true.

9. Sicut qui ignoti, & cogniti: quaſi morientes, & ecce vivimus: ut caſtigati, & non mortificati.

As vnknowen/and yet knowen: as dying/and beholde / we liue: as chaſtened/and yet not killed.

10. Quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes: ſicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.

And ſorowing/and yet alway reioyсing: as poore / and yet make many riche: as hauing nothing / and yet poſſeſſing all things.

11. Os noſtrum patet ad vos ô Corinthii, cor noſtrum dilatatum eſt.

O Corinthians/our mouth is open vnto you: our heart is made large.

12. Non anguſtiamini in nobis: anguſtiamini autem in viſceribus veſtris.

Ye are not kept ſtraict in vs/but yee are kept ſtraict in your owne bowelles.

13. Eandem autem habentes remunerationem (tanquam filiis dico) dilatamini & vos.

Nowe for the ſame recompence / I ſpeake as to my children / Be you alſo enlarged

14. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iuſtitię cum iniquitate? Aut quæ ſocietas luci ad tenebras?

Bee not vnequally yoked with the infidels: for what felowſhip hath righteouſnes with vnrighteouſnes? and what communion hath light with darkenes?

Das VI. Capitel.

7. **In dem Wort der warheit/ in der krafft Gottes/ durch waffen der Gerechtigkeit/ zur rechten vñ zur lincken.**

I ſandheds ord/ i Guds Krafft/ formedelſt Retferdigheds vaaben/ baade paa den høyre oc paa den venſtre ſide.

8. **Durch ehre vnd ſchande/ durch böſe gerüchte vnnd gute gerüchte. Als die verführer/ vnnd doch waarhafftig.**

Ved ære oc ſkendzel/formedelſt ont røcte/oc gaat røcte. Som bedragere/ oc dog ſandrue.

9. **Als die vnbekannten/ vnd doch bekannt/ als die ſterbenden/ vnd ſihe/ wir leben/ als die gezüchtigeten/ vnnd doch nicht ertödet.**

Som de vbekende/ oc dog bekende. Som de der dø/ oc ſee/ wi leffue. Som de der ere ſtraffede/ oc dog icke ihielſlagne.

10. **Als die traurigen/ aber allezeit frölich/ als die armen/ aber die doch vil reich machen/ als die nichts inne haben/ vnd doch alles haben.**

Som de bedørffuede/ men altid glade. Som de Fattige/ men de ſom dog gere mange rige. Som de der haffue inted inde/ oc haffue dog alting.

11. **O jhr Corinther/ vnſer mund hat ſich zu euch auffgethan/ vnſer hertz iſt getroſt.**

O I Corinther/ vor Mund oplod ſig til eder/ vort Hierte er trøſtigt.

12. **Vnſernt halben dörfft jhr euch nicht ängſten/ daß jr euch aber ängſtet/ das thut jr auß hertzlicher meinung.**

For vor ſkyld tøre i icke haffue angiſt/ Men at tage eder angiſt til/ det gøre i aff en hiertelig mening.

13. **Ich rede mit euch/ als mit meinen Kindern/ daß jr euch auch alſo gegen mir ſtellet/ vnd ſeyt auch getroſt.**

Jeg taler met eder/ ſom met mine Børn/ at i ſkulle oc ſticke eder lige ſaa mod mig/ oc verer ocſaa trøſte.

14. **Ziehet nicht am frembden joch mit den vnglaubigen Denn was hat die Gerechtigkeit für genieß mit der Vngerechtigkeit? Was hat das Liecht für gemeinſchafft mit dem Finſterniß?**

Drager icke i det fremmede Aag met de vantro. Thi huad omgengelſe haffuer Retferdighed met Vretferdighed? Huad ſamfund haffuer Liuſet met Mørcket?

Kapitola. VI.

7. W ſlowu prawdy/ w mocy Božij ſkrze odėnij ſprawedlnoſti na prawo y na lewo.

W mowie prawdy/ w mocy Bożey/ przez zbroie ſprawiedliwośći/ reku práwa y lewa.

8. Skrze Sláwu y pohanėni/ ſkrze zlau y dobrau poweſt: Jakožto ſwůdcowé/ a gſauce prawdomluwnij:

Przez chwále y ſromote/ przez zoſtawienie y dobrá ſláwe/ iáko by zwodnicy/ ále prawdziwi ieſteſmy.

9. Yakožto neznámij/ a gſauce známij: yakožto vmijragijce/ a hle žiwi gſme: a yakožto ztreſtanij/ a nevmrtwenij:

Jáko nieznátomi/ ále znáiomi ieſteſmy/ iáko vmieráiacy/ ále oto żywiemy/ iáko bedac pokaráni/ ále nie ieſteſmy zábici.

10. Yako ſmutnij/ ale wždycky ſe radugijce: yako chudij/ a mnohé zbohacugijce: a yako nic nemagijce/ a wſſak wſſemi wěcmi wládnauce?

Jáko żáluiacy/ ále záwſze weſeli/ iáko vbodzy/ ále ich wiele vbogacamy/ iáko nic niemáiacy/ ále wſzyſtko trzymamy.

11. Uſta naſſe otewřijna gſau k wám ó Koryntſſtij/ ſrdce naſſe rozſſijřeno geſt.

O Koryntowie/ vſtá náße otworzone ſą ku wam/ ſerce náße rozßerzyło ſie.

12. Neſužugte ſe pro nás/ ale ſužugte ſe w ſtřewách waſſých

Nie mieſzkacie ćiáſno w nas/ ále ieſteſcie ściśnieni w wnetrznośćiách waſzych.

13. Wſſak tauž odplatu magijce (yakožto Synům prawijm) rozſſijřte ſe y wy.

A iáko was żadam/ ábyśćie mi tożoddáli) mowie iáko ſynom/ rozprzeſtrzeńćież ſie y wy.

14. A neneſte břemene s newěrnými. Nebo kterak má včaſtenſtwij Sprawedlnoſt s nepraweſtij? Aneb kterak má Towaryſſtwij ſwětlo s temnoſtmi?

Nie badzcie złączeni nierządnym iarzmem z niewiernemi: ábowiem co zá towárzyſtwo ſprawiedliwośći z nieſpráwiedliwośćiá? á co zá ſpołeczność świátłośći z ćiemnośćiámi?

ו

15 אֵו אֵידָא שַׁלְמוּתָא
אִית לַמְשִׁיחָא עַם סָטָנָא
אֵו אֵידָא מְנָתָא אִית
לְדַמְהַימֶן עַל דְלָא מ
מְהַימֶן ׃

O quale accordo ha Chriſto con Belial? ò che parte ha il fedele con l'infidele?

16 אֵו אֵידָא אַוִיוּתָא אִית
לְהַיְכְלֵהּ דַאלָהָא עַם
דְשֵׁאדֵא אַנְתּוּן גֵּיר הַיְכְלֵהּ
אַנְתּוּן דַאלָהָא חַיָא אַיְכַנָא
דְאָמִיר דַאעַמַר בְּהוּן ו
וְאֵהַלֵךְ בְּהוּן וְאֶהֱוֵא א
אֱלָהָהוּן וְהֶנּוּן נֶהוּוּן לִי ע
עַמָא ׃

O che conuenientia ha il tempio di Dio con gl'idoli? Imperoche voi ſete tempio di Dio viuente, ſi come Iddio ha detto, lo habitarò in eſſi, e caminarò in eſſi: e ſarò loro Iddio, & eſſi ſaranno mio popolo.

17 מֶטוּל הָנָא פּוּקוּ מֶן
בֵּינָתְהוּן וְאִתְפָּרַשׁוּ מֶנְהוּן
אָמַר מָרְיָא וְלַטְמָאָא לָא
תֶּתְקַרְבוּן וְאֶנָא אֶקַבֶּלְכוּן ׃

Per laqual coſa vſciteui del mezo di di loro, e ſeparateui da eſſi, dice il Signore: e non toccate coſa immonda, & io vi riceuerò.

18 וְאֶהֱוֵא לְכוּן לַאבָא
וְאַנְתּוּן תֶּהוּוּן לִי לַבְנַיָא
וְלַבְנָתָא אָמַר מָרְיָא דְּכֹל
אֲחִיד ׃

E ſarouui in luogo di padre, e voi ſarete à me in luogo di figliuoli e di figliuole, dice il Signore omnipotente.

ז

1 מֶטוּל דְאִית לַן הָכִיל
הָלֵין מוּלְכָּנָא חַבִּיבַי כַּד
נְדַכֵּא נַפְשַׁן מֶן כֻּלָּהּ
טַמְאוּתָא דְבֶסְרָא וְדְרוּחָא
וְנֶבְלוּהַ קַדִּישׁוּתָא ב
בַּדְחֶלְתָא דַאלָהָא ׃

Hauendo dunque noi queſte promeſſe, cariſſimi miei, purghiamoci da ogni bruttura di carne e di ſpirito, facendo perfetta la ſantificatione nel timor di Dio.

2 סַיְבְרוּן אַחַי בְּאֶנָשׁ לָא
אַעֲוִילַן לְאֶנָשׁ לָא חַבֵּלַן
לְאֶנָשׁ לָא עֲלַבַן ׃

Riceuete noi: noi non habbiamo ingiuriato alcuno, non habbiam corrotto alcuno, non habbiamo tolto ad alcuno.

ו

15 וּמָה תְּכוּנַת הַמָּשִׁיחַ אֶל־
בְּלִיַּעַל אוֹ מָה חֵלֶק אִישׁ אֱמוּנִים
אֶת־סוֹרֵד ׃

Y que conueniencia el Chriſto con Belial? ó que parte el fiel con el infiel.

16 וּמָה מַתְכֹּנֶת הֵיכַל יְהוָה אֶת־
הַגִּלּוּלִים וְאַתֶּם הוּיִם הֵיכַל אֵל־
חַי כְּמוֹ אָמַר אֱלֹהִים וְנָתַתִּי
מִשְׁכָּנִי . בְּתוֹכְכֶם וְהִתְהַלַּכְתִּי
בְּתוֹכְכֶם וְהָיִיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים
וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי לְעָם ׃

Y que conſentimiento el templo de Dios con los idolos? pòrque voſotros ſoys el templo del Dios Biuiente, como Dios dixo, Que habitaré y andaré en ellos: y ſeré el Dios dellos, y ellos ſeran mi pueblo,

17 עַל־כֵּן סוּרוּ סוּרוּ צְאוּ מִשָּׁם
נְאֻם יְהוָה טָמֵא אַל־תִּגָּעוּ צְאוּ
מִתּוֹכָהּ וַאֲנִי אֲקַבֵּל אֶתְכֶם ׃

Por loqual ſalid de en medio dellos, y apartaos, dize el Sennor. y no toqueys coſa immunda y yo hos recibiré.

18 וְאֶהְיֶה לָכֶם לְאָב וְאַתֶּם תִּהְיוּ
לִי לְבָנִים וְלִבָנוֹת נְאֻם יְהוָה
צְבָאוֹת ׃

Y ſeré à voſotros Padre, y voſotros me ſereys à mi hijos y hijas: dize el Sennor Todopoderoſo.

ז

1 וְכִי יֵשׁ לָנוּ מַאֲמָרִים כָּאֵלֶּה
אֲהוּבַי אֵיךְ נְטַהֵר אֶת־נַפְשֵׁנוּ
מִכָּל־טֻמְאַת הַבָּשָׂר וְרוּחַ לְכַלּוֹת
אֶת־הַקֹּדֶשׁ בְּיִרְאַת אֱלֹהִים ׃

Anſique, amados, pues tenemos tales promeſſas, limpiemos nos de toda immundicia de carne y de eſpiritu, perficionando la ſanctificacion en temor de Dios.

2 קַבְּלוּ אוֹתָנוּ אִישׁ לֹא חָמַסְנוּ
דַּם נָקִי לֹא שָׁפַכְנוּ אִישׁ לֹא
גָּזַלְנוּ אוֹ עָשַׁקְנוּ ׃

Admittid nos: à nadie auemos injuriado, à nadie auemos corrompido, à nadie auemos engannado.

ϛ.

15. Τίς δὲ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μερὶς πιστῷ μετὰ ἀπίστου;

Et quel accord y a-il de Chriſt auec Belial? ou quelle portion a le fidele auec l'infidele?

16. Τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι λαός.

Et quelle conuenance y a-il du temple de Dieu auec les idoles? car vous eſtes le temple de Dieu viuant, ainſi que Dieu a dit, I'habiterai au milieu d'eux, & y cheminerai: ſerai leur Dieu, & ils ſeront mon peuple.

17. Διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς.

Parquoi departez-vous du milieu de eux, & vous en ſeparez, dit le Seigneur: & ne touchez à choſe quelconque ſouillee, & ie vous receurai,

18. Καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

Et vous ſerai pour pere, & vous me ſerez pour fils & pour filles, dit le Seigneur tout-puiſſant.

ΚΕΦΑΛ. ζ.

Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοὶ, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.

Or donc, bien aimés, puis que nous auons de telles promeſſes: nettoyons-nous de toute ſouillure de chair & d'eſprit, paracheuans la ſanctification en la crainte de Dieu.

2. Χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν.

Receuez-nous, nous n'auōs fait tort à perſonne, nous n'auōs corrompu perſonne, nous n'auons pillé perſonne.

CAP. VI.

15. Quæ autem conventio Chriſti ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

And what concord hath Chriſt with Belial? or what part hath the beleeuer with the infidell?

16. Qui autem conſenſus templo Dei cum idôlis? Vos enim eſtis templum Dei vivi: ſicut dicit Deus, Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo, & ero illorum Deus: & ipſi erunt mihi populus.

And what agreement hath the Temple of God with idoles? for ye are the Temple of the liuing God: as God hath ſayd / I will dwell among them / and walke there: and I will be their God / and they ſhall bee my people.

17. Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus, & immundum ne tetigeritis: & ego recipiam vos.

Wherefore come out from among them / and ſeparate your ſelues / ſaith the Lord: & touch none vncleane thing / and I will receyue you.

18. Et ero vobis in patrem: & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

And I will be a father vnto you / and ye ſhalbe my ſonnes and daughters / ſayth the Lord allmightie.

CAP. VII.

HAs ergo habentes promiſſiones chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.

Seeing then wee haue theſe promiſes / dearely beloued / let vs cleanſe our ſelues from all filthines of the fleſh and ſpirit / and grow vp vnto full holines in the feare of God.

2. Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus.

Receyue vs: we haue done wrong to no man: we haue conſumed no man: we haue defrauded no man.

Das VI. Capitel.

15. Wie ſtimpt Chriſtus mit Belial / oder was für ein theil hat der Glaubige mit dem Vnglaubigen?

Huorledis kand Chriſtus komme offuer ens met Belial? Eller huad del haffuer den ſom tror / met den vantro?

16. Was hat der Tempel Gottes für ein gleiche mit dem götzen? Jhr aber ſeyt der Tempel des lebendigen Gottes / wie denn Gott ſpricht: Jch wil inn jhnen wohnen / vnnd in jhnen wandeln / vnd wil jr Gott ſein / vnd ſie ſollen mein Volck ſein.

Huad lignelſe haffuer Guds Tempel met affguder? Oc i ere den leffuende Guds Tempel / ſom Gud oc ſiger / Jeg vil bo i dem / oc vandre i dem / oc ieg vil vere deris Gud / oc de ſkulle vere mit Folck.

17. Darumb gehet auß von jhnen / vnnd ſondert euch abe / ſpricht der HERR / vnd rüret kein vnreines an / So wil ich euch annemen.

Der faare gaar vd fra dem / oc fraſkilier eder / ſiger HERREN / oc rører icke noget vrent / Da vil ieg annamme eder.

18. Vnnd euer Vatter ſein / vnd jhr ſolt meine Söhne vnd Töchter ſein / ſpricht der allmechtige HERR.

Oc vere eders Fader / oc i ſkulle vere mine Sønner oc Døtter / ſiger den almectige HERRE.

Das VII. Capitel.

DIeweil wir nun ſolche verheiſſung haben / meine liebeſten / ſo laſſet vns von aller befleckung des fleiſches vñ des geiſtes vns reinigen / vnd fortfahren mit der heiligung / inn der forcht Gottes.

EFterdi wi haffue nu ſaadane Løffte / mine Elſkelige / Da lader oſſ renſe oſſ aff al Kødſens oc aandens beſmittelſe / oc fremfare met Hellighed / i Guds fryct.

2. Faſſet vns / wir haben niemand leid gethan / wir haben niemand verletzt / wir haben niemand übervortheilt.

Anammer oſſ / wi haffue ingen giort wret / wi haffue ingen giort ſkade / wi haffue ingen bedraget.

Kapitola VI.

15. A který ſrownánij Kryſta s ďáblem? Aneb který díjl geſt wěrného / s newěrným?

A co zá zgodá ieſt Kryſthuſowi z Belialem? ábo co zá cześć wiernemu z niewiernym?

16. A která ſpolečnoſt Chrámu Božijho / s Modlami? Wy gſte zagiſtě Chrám Boha žiwého / yakož prawij PAN Bůh: Přebýwati budu w nich / a choditi mezy nimi / a budu Lid můg.

A co zá zezwolenie ieſt Kośćiołowi Bożemu z Báłwany? Abowiem wy ieſteśćie Kośćiołem Bogá żywego / iáko mowił Bog / Bede mieſzkał w nich / y chodzic bede / y bede Bogiem / á oni mnie beda ludem.

17. Protož wýgděte z proſtředka gegich / a oddělte ſe od nich / prawj Pán: a nečiſtého ſe nedotýkayte / a yá přijgmu wás:

A przeto wynidźcie z pośrodku ich / y odłączcie ſie / Mowi Pan / á nieczyſte° nie tykaycie ſie / tedy przyimę was.

18. A budu wám za Otce / a wy mi budete za Syny a za Dcery / prawij Pán Buoh wſſemohaucý.

Y bede wam zá oycá á wy bedziecie mi zá ſyny y corki / Mowi Pan wſzechmogacy.

Kaditola VII.

PRotož magijce tato zaſlijbenij naymileyſſý / očiſſťugeme ſe od každé poſſkwrny tělesné y duchownij / konagijce poſwěcenij naſſe w bázni Božij.

MAiac thedy namileyſzy ty obietnice / oczyśćmyż ſami ſiebie od wſzelákie° ſplugáwienia ciáłá y duchá: dokonywáiac poświecenia z boiáźnia Boża.

2. Přijgměteż nás / wſſak gſme žádnému w ničemž neublijžili / žádného neporuſſyli / žádného neoklamali.

Przyimicież nas / Żadnemuſmy krzywdy nie vczynili / żadnegoſmy nie ſkáżili / żadnegoſmy nie złupili.

ז

3 לא הוא למחיבותכון אמר אנא קדמת גיר אמרת דבלבן סימין אנתון למממת אכחדא ולמחא׃

Io non dico queſto à voſtra condannatione: conciosia coſa ch'io v'ho prima detto che voi ſete ne i noſtri cuori à morire inſieme & à viuere inſieme.

4 ברהסיא סגיאתא אית לי לותכון וסגי איתי לי בכון שובהרא ומלא אנא בויאא וסגיאא מתיתרא בחדותא בכלהון אולצנין׃

Io ho molta liberta verſo di voi, ho molta gloria di voi, io ſon ripieno di conſolatione, abbondo ſopra modo d'allegrezza in ogni noſtra tribulatione.

5 אף מן דאתין גיר למקדוניא אפלא חד ניח הוא לפגרן אלא בכל מדם אתאלצן מן לבר קרבא ומן לגו דחלתא׃

Perche eſſendo noi venuti in Macedonia, la noſtra carne non hebbe alcun riposo, ma erauamo afflitti, da ogni parte: combattimenti di fuore, timori di dentro.

6 אלא אלהא הו דמביאנא למכיכא ביאן במאתיתה דטטוס׃

Ma iddio che conſola gli humili, ci conſolo per la venuta di Tito.

7 ולא בלחוד במאתיתה אלא אף בניחה הו דא דאתתניח בכון ספרן גיר על חובכון דלותן ועל אבלכון וטננכון דעל אפין וכד שמעת חדותא סגיאתא הות לי׃

E non ſolamente per la ſua venuta, ma etiandio per la conſolatione, con che egli era ſtato conſolato di voi: raccontandoci il voſtro gran deſiderio, il voſtro pianto, il voſtro zelo per me: in tal modo che io mi rallegrai maggiormente.

8 דאפן אכרית לכון באגרתא לא תוינא לי נפשי אפן תויא הות חזא אנא גיר דהי אגרתא אפן דשעתא אכרית לכון׃

Imperoche ſe bene io v'ho contriſtati per l'epiſtola, non mene pento ancor che io mene fuſſi pentito: percioche io vedo che quella epiſtola (benche à tempo) pur vi ha contriſtati.

ז

3 לא למשפטכם אומר אני כי מקדם אמרתי כי בלבותינו עתידים אתם גם למות עמנו גם לחיות׃

No para condenaros lo digo: que ya he dicho antes, que eſtays en nueſtros coraçones para morir y para biuir juntamente con noſotros.

4 כי בטחון רבה לי אליכם ותהלה גדולה לי עליכם נמלאתי בנחמה נותרתי לשמחה על־כל־מצוקתכם׃

Mucho atreuimiento tengo para con voſotros, mucha gloriacion tengo de voſotros: lleno eſtoy de conſolacion: ſobre abundo de gozo en todas nueſtras tribulaciones.

5 כי כאשר באנו בכתים מאומה לא היתה שנה לעינינו ותנומה לעפעפינו כי אם בכל־עת נצורים בחוץ מצות ומבית חרדות׃

Porqve aun quando venimos en Macedonia ningun repoſo tuuo nueſtra carne; antes en todo fuemos attribulados, de fuera quiſtiones, de dentro temores:

6 כי אם אלהים המנחם את העניים נחם אותנו במבוא טיטוס׃

Mas elque conſuela los humildes, Dios, nos conſolô con la venida de Tito.

7 אך לא לבד במבואו כי אם גם בנחמה אשר נחם מכם בהגיד לנו את־אהבתכם אלינו ואת־תמרוריכם ואת־קנאתכם עלי כן אשר שמחתי על־יתר׃

Y no ſolo con ſu venida mas aun con la conſolacion conque el fue conſolado de voſotros, haziendonos ſaber vueſtro deſſeo (grande,) vueſtro lloro vueſtro zelo por mi paraque anſi me gozaſe mas.

8 ואם הוגיתי את־נפשכם באגרתי לא נחמתי ואם אנחם כי רואה אני כי־אגרת ההיא אך לשעה אחת הוגתה את־נפשכם׃

Porque aunque hos contriſté por carta, no me arrepiento: aunque me peſó. porque veo que aquella carta, aunque por algun poco de tiempo hos contriſto.

ζ.

3. Οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστε εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

Ie ne di point ceci à voſtre condamnation: car i'ai dit ci-deuant que vous eſtes en nos cœurs à mourir & a viure enſemble.

4. Πολλή μοι παῤῥησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν, πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.

I'ai grande liberté en voſtre endroit, i'ai dequoi grandement me glorifier de vous: ie ſuis rempli de conſolation, ie ſuis plein de ioye tant & plus en toute noſtre affliction.

5. Καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.

Car nous eſtans venus en Macedone noſtre chair n'a eu aucune relaſche, ains nous auons totalement eſté affligés: combats par dehors, craintes par dedans.

6. Ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου.

Mais Dieu qui conſole les abbatus, nous a conſolés par la venue de Tite:

7. Οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

Et non ſeulement par ſa venue, mais auſſi par la conſolation de laquelle il a eſté conſolé en vous: nous racontant voſtre grand deſir, voſtre pleur, voſtre affection ardente enuers moi: en ſorte que ie m'en ſuis tant & plus eſiouï.

8. Ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς.

Car iaçoit que ie vous aye contriſtés par mon epiſtre, ie ne m'en repen point: encores que ie m'en fuſſe repenti: car ie voy que ceſte epiſtre-la, quoi que pour vn temps, vous a contriſtés.

CAP. VII.

3. Non ad condemnationem veſtram dico, prædixi enim quòd in cordibus noſtris eſtis ad commoriendum & ad convivendum.

I ſpeake it not to your condemnation: for I haue ſaid before / that ye are in our hearts/to die and liue together.

4. Multa mihi fiducia eſt apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.

I vſe great boldnes of ſpeach toward you: I reioyce greatly in you: I am filled with comfort/ and am exceeding ioyous in all our tribulation.

5. Nam & cum veniſſemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus: foris, pugnæ: intus, timores.

For when we were come into Macedonia / our fleſh had no reſt / but we were troubled on euery ſide / fightings without / and terrours within.

6. Sed qui conſolatur humiles, conſolatus eſt nos Deus, in adventu Titi.

But God/ that comforteth the abiect / comforted vs at the comming of Titus.

7. Non ſolum autem in adventu eius, ſed etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſiderium, veſtrum fletum, veſtram æmulationem pro me, ita magis ut gauderem.

And not by his comming onely/but alſo by the conſolation wherewith he was comforted of you / when he tolde vs your great deſire / your morning / your feruent minde to meward / ſo that I reioyced much more.

8. Quoniam & ſi contriſtavi vos in epiſtola, nõ me pœnitet: etſi pœniteret, videns quòd epiſtola illa (& ſi ad horam) vos contriſtavit.

For though I made you ſorie with a letter / I repent not / though I did repent: for I perceiue that the ſame epiſtle made you ſorie / though it were but for a ſeaſon.

Das VII. Capitel.

3. Nicht ſage ich ſolchs / euch zuverdammen / Denn ich habe droben zu vor geſagt / daß jhr in vnſerm hertzen ſeyt / mit zu ſterben vnd mit zu leben.

Icke ſiger ieg dette/til at fordæmme eder/ Thi ieg ſagde tilforn/ at i ere i vort hierte / til ad dø oc at leffue.

4. Ich rede mit groſſer freydigkeit zu euch / ich rühme vil von euch / ich bin erfüllet mit troſt / ich bin überſchwenglich inn freuden / inn alle vnſerm trübſal.

Jeg taler met ſtor driſtighed til eder / Jeg roſer meget aff eder/Jeg er opfylt met trøſt/Jeg er offueruettis i glæde/ vdi al vor bedrøffuelſe.

5. Denn da wir in Macedoniam kamen / hatte vnſer fleiſch kein ruhe / ſondern allenthalben waren wir in trübſal / Außwendig ſtreit / inwendig forcht.

Fordi at der wi komme til Macedoniam / da haffde vort Kød ingen rolighed / men wi vaare alleuegne i Bedrøffuelſe Vduortis ſtrid/ indwortis fryct.

6. Aber Gott / der die geringen tröſtet / der tröſtet vns durch die zukunfft Titi.

Men Gud ſom trøſter de foractelige / hand trøſtede oſſ formedelſt Titi tilkommelſe.

7. Nicht allein aber durch ſeine zukunfft / ſondern auch durch den troſt / damit er getröſtet war an euch / vnnd verkündiget vns euer verlangen / euer weinen / euren eifer vmb mich / alſo / daß ich mich noch mehr freuete.

Men icke aleniſte formedelſt hans tilkommelſe / men ocſaa met den trøſt/ſom hand vaar trøſtet met aff eder/oc forkyndede oſſ eders forlengelſe / eders graad/ eders nidkærhed for oſſ/ſaa at ieg glædde mig end mere.

8. Denn daß ich euch durch den Brieff habe traurig gemacht / reuet mich nicht. Vnd obs mich reuete / ſo ich aber ſehe / daß der Breff villeicht eine weile euch betrübet hat.

Thi at ieg giorde eder bedrøffuede met Breffuet/ det fortryder mig icke. Oc der ſom ieg end angrede det/ men effterdi ieg ſeer/ at Breffuet maa vel ſke nogen ſtund bedrøffuede eder.

Kapitola VII.

3 Ne k potupě waſſý to prawijm/ poněwadž gſem wám prwé powěděl/ že w ſrdcých naſſých gſte/ abychom ſpolu zemřeli/ y ſpolu žiwi byli.

Ku oſadzeniu wáſzemu nie mowie/ bo przedtymem rzekl / iż wy wſercách náſzych teſteſcie ku ſpołeczney śmierci/tákże y ſpołecznemu zyciu.

4. Mnohé o wás mám dauffánij mnohá mi chlauba z wás: naplněn gſem potěſſenjm/ a mám hognau radoſt w každém zámutku naſſem.

Mam wielkie beſpieczeńſtwo mowienia á was / mam wielkie chlubienie z wás / ieſtemci nápełnion pociechy/á dziwnie obfitthnie weſelem we wſzytkim vtrapieniu náſzym.

5. Neb y když gſme byli přiſſli do Macedonye/ žádného odpočinutj nemělo tělo naſſe/ ale wſſeliké zarmaucenij trpěli gſme: zewnitř bog / a wnitř bázeň.

Abowiem przyſzedſzy do Mácedoniey/ ciáło náſze zadne° vlzenia nie miáło/ owſzem we wſzytkim byliſmy vciśnieni / zewnatrz bithwy/ á wewnatrz ſtráchy.

6. Ale ten kterýž těſſý pokorné Potěſſyl nás Buoh/ ſkrze přijſſtij Týtowo.

Ale ten ktory cieſzy vtrapionee pocieſzyl nas Bog przyścim Tytuſowym.

7. A ne toliko přijſſtijm geho/ ale také potěſſenjm kteréž on měl z wás/ wyprawugjc nám wáſſy žádoſt / waſs pláč/ waſſy pěči o mne/ tak že gſem ſe welmi radowal.

A nie tylko przyścim tego/ ále thez pociecha kthora on rozial z was gdy nam oznaymil vprzeyme zadánie waſze/ piácz wáſz y [illegible] wáſze dla mnie/ ták iżem ſie [illegible] wiecey weſelil.

8. Nebo ač gſem zarmautil wás prwnijm Liſtem/ nenij mi lijto toho/ by mi pak lijto toho bylo. Nebo widijm že Liſt ten/ ačkoli na čas byl wás zarmautil:

Abowiem chociam was záſmucil przez liſt/ tego mi nie lito/ chociam żalowal: bo widzę iż on liſt was záfráſowal/ chociaż do czáſu.

ז

9 אֶלָּא חַדּוּתָא עֶבְדַת לִי לָא עַל דְּכְרִית לְכוֹן אֶלָּא מְטוּל דְּכְרִיהְתְכוֹן לְתַיָּבוּתָא הוּ אִיתַיְתְכוֹן כְּרִית לְכוֹן גֵּיר בַּאלָהָא אַיְכַנָּא דַּבְמֶדֶּם לָא תֶחְסְרוּן מֶנַּן׃

Io hora mi rallegro: non gia che vi ſiate contriſtati, ma che vi ſiate contriſtati à penitentia: percioche vi ſete contriſtati ſecondo Iddio: in modo che voi nõ hauete riceuuto da noi danno alcuno.

10 כַּרְיוּתָא גֵּיר דְּמֶטוּל אֱלָהָא תְּיָבַת נַפְשָׁא עָבְדָא דְּלָא הֶפְכָּא וּמַפְנְיָא לְחַיֵּא כַּרְיוּתָא דֵּין דְּעָלְמָא מַוְתָא הוּ עָבְדָא׃

Imperoche il contriſtamento che è ſecondo Iddio, genera vn pentimento à ſalute da non pentirſene: ma il contriſtamento del mondo genera morte.

11 הָבָא גֵּיר הָי הָדָא דְּאֶתְתְּעִיקְתוּן מֶטוּל אֱלָהָא כְּמָא אַעְבְּדַת בְּכוֹן חֲבִיטוּתָא וּמַפַּק בְּרוּחָא וְרוּגְזָא וַדְחֶלְתָּא וְחוּבָּא וְטֶנָּנָא וַתְבַעְתָא וּבְכֻל מֶדֶּם חַוִּיתוּן נַפְשְׁכוֹן דַּדְכֵין אַנְתּוּן בָּהּ בַּצְבוּתָא׃

Perche ecco, queſto proprio, d'eſſerui voi contriſtati ſecondo Iddio, quanta ſollecitudine ha generato in voi, anzi eſcuſatione, anzi ſdegno, anzi timore, anzi gran deſiderio, anzi zelo, anzi vendetta: Voi vi ſete del tutto moſtrati eſſer puri in tale affare.

12 תְּהֶוֵא דֵּין הָדָא דְּכֶתְבֶת לְכוֹן דְּלָא הֲוָת מֶטוּל מַסְכְּלָנָא אַף לָא מֶטוּל הָו מַן דְּמַסְכַּל בֵּהּ אֶלָּא מֶטוּל דְּתֶתִידַע קְדָם אֱלָהָא חֲפִיטוּתְכוֹן דְּמֶטֻּלָתַן׃

La onde ſe bene io vi ſcriſſi, non lo feci per colui che haueua fatta l'ingiuria, ne per colui che era ſtato ingiuriato: ma perche ſi manifeſtaſſe appreſſo di voi la cura che per noi hauete dinanzi à Dio.

ז

9 מֵעַתָּה שׂוֹמֵחַ אֲנִי לֹא כִּי נוּגֵיתֶם כִּי אִם כִּי־נוּגֵיתֶם לִתְשׁוּבָה מֵרָעוֹת כִּי נוּגֵיתֶם כֵּאלֹהִים אֲשֶׁר בִּמְאוּמָה לֹא תֵעָנְשׁוּ מִמֶּנּוּ׃

Aora me huelgo: no porque ayays ſido contriſtados mas porque ayays ſido contriſtados para emmienda; porque aueys ſido contriſtados ſegun Dios, de tal manera que ninguna perdida ayays padecido por nueſtra parte.

10 כִּי־הַתּוּגָה אֲשֶׁר כֵּאלֹהִים הִיא פּוֹעֲלָה אֶת־תְּשׁוּבָה לִישׁוּעָה בְּלִי תַנְחוּמוֹת וְתוּגַת הָעוֹלָם הַזֶּה פּוֹעֲלָה אֶת־הַמָּוֶת׃

Porque el dolor que es ſegun Dios, haze emmienda ſaludable, de la qual no ay arrepentimiento. mas el dolor del ſiglo, obra muerte.

11 כִּי הִנֵּה הַתּוּגָה הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּהּ כֵּאלֹהִים הוּגֵיתֶם אֶת־נַפְשְׁכֶם כַּמָּה פּוֹעֲלָה בָּכֶם בְּעוּת כִּי אִם אֶת־בִּטָּחוֹן לְדַבֵּר עַל־אוֹדוֹת נַפְשְׁכֶם כִּי אִם זַעַם כִּי אִם יִרְאַת יְהוָה כִּי אִם אַהֲבָה כִּי־אִם קִנְאָה כִּי־אִם נְקָמָה בְּכָל־דָּבָר הִתְבָּרְרוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי נְקִיִּים אַתֶּם בַּפֹּעַל׃

Porque heaqui eſto miſmo, que ſegun Dios fueſtes contriſtados, quanta ſolicitud ha obrado en voſotros? antes defenſa antes enojo, antes temor, antes (gran) deſſeo, antes zelo, antes vengança en todo hos aueys moſtrado limpios en el negocio.

12 לָכֵן אַף כִּי כָּתַבְתִּי לָכֶם לֹא עַל־הַמְעַוֵּל וְלֹא עַל־הַנִּכְשָׁל כִּי־אִם לְהַרְאוֹת אֶת־בַּעֲתָתֵנוּ אֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ עֲלֵיכֶם וַאֲלֵיכֶם לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Anſique aunque hos èſcreui, no hos eſcreui ſolamente por cauſa delque hizo la injuria, ni por cauſa delque la padeció, mas tambien para que hos fueſſe manifieſta nueſtra ſolicitud que tenemos por voſotros delante de Dios.

ζ'.

9. Νῦν χαίρω οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.

I'en ſuis maintenant ioyeux, non point pource que vous auez eſté contriſtés, mais pource que vous auez eſté cõtriſtés à repentance: car vous auez eſté contriſtés ſelon Dieu, tellement que vous n'auez eſté endommagés en rien de par nous,

10. Ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.

Car la triſteſſe qui eſt ſelon Dieu, produit repentance à ſalut, dont on ne ſe repent iamais: mais la triſteſſe de ce monde produit la mort.

11. Ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν; ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι.

Car voici ceci meſme que vous auez eſté contriſtés ſelon Dieu, quel ſoin a il produit en vous? voire quelle ſatisfaction? voire marriſſement, voire crainte, voire grand deſir, voire zele, voire vengeance? vous vous eſtes par tout monſtrés eſtre purs en ceſt affaire.

12. Ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ εἵνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ εἵνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' εἵνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Iaçoit donc que ie vous aye eſcrit, ce n'a point eſté pour celui qui a commis la faute, ne pour celui enuers qui elle a eſté commiſe, mais pour manifeſter entre vous le ſoin que i'ai de vous deuãt Dieu.

CAP. VII.

9. Nunc gaudeo: non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtari enim eſtis ſecundum Deum, vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis.

I now reioyce/not that ye were ſorie/but that ye ſorowed to repentance: for yee ſorowed godly/ſo that in nothing ye were hurt by vs.

10. Quæ enim ſecundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſeculi autem triſtitia, mortem operatur.

For godly ſorow cauſeth repentance vnto ſaluation/not to be repented of: but the worldly ſorow cauſeth death.

11. Ecce enim hoc ipſum, ſecundum Deum contriſtari vos, quantam in vobis operatur ſolicitudinem: ſed defenſionem, ſed indignationem, ſed timorem, ſed deſiderium, ſed æmulationem ſed vindictam. in omnibus exhibuiſtis vos incontaminatos eſſe negotio.

For beholde/this thing that ye haue bene godly ſorie/what great care it hath wrought in you: yea / what clearing of your ſelues: yea/what indignation/yea what feare: yea/howe great deſire yea / what a zeale: yea/what puniſhment: in all things ye haue ſhewed your ſelues/ that ye are pure in this matter.

12. Igitur etſi ſcripſi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui paſſus eſt: ſed ad manifeſtandam ſolicitudinem noſtram quam habemus pro vobis coram Deo, ideo conſolati ſumus.

Wherefore/though I wrote vnto you/ I did not it for his cauſe that had done the wrong/neither for his cauſe that had the iniurie / but that our care towarde you in the ſight of God might appeare vnto you.

Das VII. Capitel.

9. So freue ich mich doch nun / nicht davon/ daß jhr ſeyt betrůbet worden/ ſondern daß jhr betrůbt ſeyt worden zur reue. Denn jhr ſeyt Göttlich betrůbet worden/ daß jhr von vns ja keinen ſchaden jrgent inne nemet.

Saa glæder ieg mig dog nu / Icke der aff/ at i bleffue bedrøffuede/men at i bleffue bedrøffuede til anger. Thi at i bleffue Gudelig bedrøffuede/ ſaa at i io icke nogen ſted finge nogen ſkade aff oſſ.

10. Denn die Göttliche traurigkeit wircket zur ſeligkeit eine reue / die niemand gereuet/die traurigkeit aber der Welt wircket den Todt.

Thi den Gudelige bedrøffuelſe gør Anger til ſalighed / ſom ingen fortryder/ men Verdens bedrøffuelſe gør døden.

11. Sihe/ daſſelbige / daß jhr Göttlich ſeyt betrůbet worden / welchen fleiß hat es in euch gewircket / dazu verantwortung / Zorn / Forcht / verlangen / eifer / rache. Jhr habt euch beweiſet in allen ſtůcken/ daß jhr rein ſeyt an der That.

See/ Det ſamme at i bleffue gudelige bedrøffuede/ huilcken flid giorde det i eder der til met forſuarelſe/ vrede / fryct / forlengelſe / nidkærhed/ heffn. J beuiſde eder i alle ſtycke / at i ere rene i gerningen.

12. Darumb ob ich euch geſchrieben habe/ ſo iſts doch nicht geſchehen vmb des willen / der beleidiget hat / auch nicht vmb des willen / der beleidiget iſt / ſondern vmb des willen/das euer fleiß gegen vns offenbar wůrde bey euch/ fůr Gott.

Der faare om ieg end ſcreff eder til/ſaa er det dog icke ſcreffuit for hans ſkyld / ſom giorde wret / oc icke helder for hans ſkyld / ſom lidde wret / Men for den ſkyld / at eders flid mod oſſ ſkulde bliffue obenbare hoſſ eder / faar Gud.

Kapitola VII.

9. Ale giž ſe nynij radugi/ ne pro to/ že gſte zarmauceni byli/ ale pro to/ že gſte ſe zarmautili k pokánij. Zarmautili gſte ſe zagiſté wedlé Boha / tak že gſte žádné ſſkody newzali ſkrze nás.

Theraz ráduie ſie/ nie izeście záſmuceni byli / ale izeście byli záfráſowáni ku vpámietániu; á bowiem byliście záſmuceni wedle Bogá/ ták iz w zadney rzeczy ßkodyście nie podieli dla nas.

10. Ten zagiſté zámutek/ kterýž geſt wedlé Boha/ činij pokánij vžitečné k ſpaſenij: Ale ſwětſký zámutek/ ten přináſſý Smrt.

Abowiem ſmutek ktory ieſt wedle Bogá tenze vpámietánie ſpráwuie ku zbawieniu / ktoregoz nigdy zalowáć nie mozemy/ aleć ſmutek świátá śmierć ſpráwuie.

11. Neb hle to/ že gſte wedlé Boha zarmauceni byli/ kterakau w wás činj pečliwoſt / yakau obranu / kteraké rozhněwánij / kterakau bázeň/ yakau žádoſt / yakau horliwoſt/ a yakau pomſtu: A tak w těch wſſech wěcech vkázali gſte ſe nepoſſkwrnili tijmſkutkem.

Abowiem oto izeście wedle Bogá byli záſmuceni iáka wielka pilność w was ſpráwilo/ y owßem iako pilna obmowe / owßem zálość/ owßem boiaźń/ owßem vprzeyme zadánie/ owßem zapálczywachać/ owßem pomſte ná koniec we wßytkim iáwnieście okazáli/ izeście czyſtemi w they rzeczy.

12. Protož ač gſem pſal wám/ ne pro toho kterýž zhřeſſyl a včinil tu křiwdu / ani pro toho kterýž trpěl gj / ale pſal gſem aby zgewena byla pilnoſt naſſe o wás/ kteraužmáme o wás před Bohem.

Záiſte chociam do was piſal / nie piſalem wam dla onego ktory byl krzywde vczynil/ ani dla tego ktoremu ſie krzywdá ſtálá / ále izby miedzy wami znáczna bylá oná pilność wáßá o was przed obliczności Boza.

ז

13 מֵטוּל הָנָא מֶתְבַּיְאִין וְעַם בּוּיָאַן יַתִּירָאִית חְדִין בְּחַדוּתֵה דְטָטוֹס דְאֶתְתְּנִיחַת רוּחֵה עַם כֻּלְּכוֹן׃

Per queſto noi ci ſiam conſolati de la Voſtra conſolatione: ma molto piu largamente ci ſiam rallegrati per l'allegrezza di Tito, che il ſuo ſpirito ſia ſtato ricreato da tutti Voi.

14 דַּבְמֶדֶם דְאֶשְׁתַּבְּהַרֶת לֵהּ עַל אַפַּיְכוֹן לָא בֶּהְתֶת אֶלָּא אֵיךְ דַּבְכֻל מֶדֶם קוּשְׁתָּא מַלֶּלְן עַמְכוֹן הָכַנָא אַף שׁוּבְהָרַן דַּלְוָת טְטוֹס בְּקוּשְׁתָּא אֶשְׁתְּכַח׃

Che ſe in coſa alcuna mi ſono gloriato di Voi appreſſo di lui, io non n'ho hauuta Vergogna: ma ſi come noi V'habbiam parlato tutte le coſe con Verità, coſi ancor la noſtra gloria, ch'è ſtata appreſſo di Tito, s'è fatta Verità.

15 וְאַף רַחְמוּהִי יַתִּירָאִית סְגִיו עֲלַיְכוֹן כַּד מֶתְדְּכַר מ מַשְׁתַּמְעָנוּתָא דְכֻלְּכוֹן דְבַדְחֶלְתָּא וּבְרְתִיתָא קַבֶּלְתּוּנָיְהִי׃

E la ſua affettione abbonda maggiormente Verſo di Voi, ricordandoſi egli de l'obbedientia di Voi tutti, e come con timore e tremore Voi lo riceueſte.

16 חָדֵא אֶנָא דַּבְכֻל מֶדֶם תְּכִיל אֶנָא עֲלַיְכוֹן׃

Io mi rallegro dunque che in tutte le coſe mi confido di Voi.

ח

1 מַוְדְעִינַן לְכוֹן דֵּין אַחַי טַיְבוּתֵה דַּאלָהָא דְאֶתְיְהֶבַת בְּעֵדָתָא דְמַקְדּוּנִיָא׃

Appreſſo noi Vi facciam ſapere, fratelli la gracia di Dio, data à le Chieſe di Macedonia.

2 דַּבְבוּקְיָא סַגִּיאָא דְאוּלְצָנְהוֹן יַתִּירוּתָא הֲוָת לְחַדוּתְהוֹן וְעוּמְקָא דְמֶסְכֵּנוּתְהוֹן אֶתְיַתַּר בְּעוּתְרָא דַפְשִׁיטוּתְהוֹן׃

Cioè che in molta proua di tribulatione è ſoprabbondata la loro allegrezza, e la lor profonda pouertà è ſoprabbondata in ricchezze de la ſemplicità loro.

ז

13 עַל־כֵּן נִחַמְנוּ עַל־תַּנְחוּמוֹתֵיכֶם וְיוֹתֵר מְאֹד שָׂמַחְנוּ עַל־שִׂמְחַת טִיטוֹס כִּי רֻוַּח לוֹ בְּרוּחוֹ מִכֻּלְּכֶם׃

Portanto tomamos conſolacion de vueſtra conſolacion: empero mucho mas nos gozamos por el gozo de Titó, que aya ſido recreado ſu eſpiritu de todos voſotros.

14 וְאִם מְאוּמָה אֵלָיו הִתְהַלַּלְתִּי עֲלֵיכֶם לֹא בֹשְׁתִּי כִּי אִם כְּמוֹ כָל־דְּבָרִים בֶּאֱמֶת דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם וְכֵן תְּהִלָּתֵנוּ אֲשֶׁר הָיְתָה אֶל־טִיטוֹס אֱמֶת נֶעֶשְׂתָה׃

Y ſi algo me he gloriado á el de voſotros, no he ſido auergonçado: antes como todo loque auiamos dicho de uoſotros era con verdad, anſi tambien nueſtra gloriacion con Tito fue hallada verdadera.

15 וְרַחֲמָיו יוֹתֵר נִמְכְּרוּ עֲלֵיכֶם בְּזָכְרוֹ יִקְהַת כֻּלְּכֶם כַּאֲשֶׁר בְּיִרְאָה וּבִרְעָדָה קִבַּלְתֻּהוּ׃

Y ſus entrannas ſon mas abundantes para con voſotros quando ſe acuerda de la obediencia de todos voſotros: y de como lo recebiſtes con temor y temblor.

16 לָכֵן חֶדְוָה לִי כִּי־בְכָל־דָּבָר אַבְטִיחַ עֲלֵיכֶם׃

Anſique gozome de que en todo eſtoy confiado de voſotros.

ח

1 וּמוֹדִיעִים אֲנַחְנוּ לָכֶם אַחֵינוּ אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה בִּקְהִלּוֹת הַכִּתִּים׃

Anſimiſmo, Hermanos, hos hazemos ſaber la gracia de Dios, que ha ſido dada á las Igleſias de Macedonia.

2 כִּי־בְּרֹב בֹּחַן הַמְּצוּקָה הִיא יִתְרַת שִׂמְחָתָם וְעֹמֶק מִסְכְּנוּתָם הוֹתִיר לְעֹשֶׁר תֻּמָּתָם׃

Que en grande prueua (de tribulacion) el abundancia de ſu gozo permaneció: y ſu profunda pobreza abundò en riquezas de ſu bondad.

ζ'.

13. Διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν.

Pour ceſte cauſe auons-nous eſté cõſoles de voſtre conſolation: mais encore nous ſommes-nous de plus fort eſiouis pour la ioye de Tite, de ce que ſon eſprit a eſté recree par vous tous.

14. Ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη.

Et de ce que ſi ie me ſuis glorifié de vous enuers lui en aucune choſe, ie n'en ai point receu confuſion: ains comme nous vous auons dit toutes choſes en verité, pareillement ce de quoi ie m'eſtoye glorifié enuers Tite, a eſté troué verité.

15. Καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοὴν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.

Parquoi quand il lui ſouuient de l'obeiſſance de vous tous, & comment vous l'auez receu auec crainte & tremblement, ſon affection eſt d'autant plus grande en vers vous.

16. Χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαῤῥῶ ἐν ὑμῖν.

Ie m'eſiouï donc qu'en toutes choſes ie me puis aſſeurer de vous.

ΚΕΦΑΛ. η'.

ΓΝωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας.

Or freres, nous vous faiſons ſauoir la grace de Dieu qui a eſté donnee aux Egliſes de Macedone.

2. Ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸν πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.

C'eſt aſſauoir qu'en grande eſpreuue d'affliction, l'abondance de leur ioye & leur profonde poureté a redonde en richeſſes de leur prompte liberalité.

CAP. VII.

13. Ideo conſolati ſumus. in conſolatione autem noſtra, abundantiùs magis gaviſi ſumus ſuper gaudio Titi, quia refectus eſt ſpiritus eius ab omnibus vobis.

Therefore we were comforted / becauſe ye were comforted: but rather we reioyced much more for the ioy of Titus / becauſe his ſpirit was refreſhed by you all.

14. Et ſiquid apud illum de vobis gloriatus ſum, non ſum confuſus: ſed ſicut omnia vobis in veritate locuti ſumus, ita & gloriatio noſtra quæ fuit ad Titum, veritas facta eſt.

For if ẙ I haue boſted any thing to him of you / I haue not bene aſhamed: but as I haue ſpokē vnto you all things in trueth/euen ſo our boaſting vnto Titus was true.

15. Et viſcera eius abundantiùs in vobis ſunt: reminiſcentis omnium veſtrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepiſtis illum.

And his inward affection is more abundant toward you/ whē he remembreth the obedience of you all/and howe with feare / and trembling ye receyued him.

16. Gaudeo, quòd in omnibus confido in vobis.

I reioyce therefore/that I may put my confidence in you in all things.

Das VII. Capitel.

13. Derhalben ſind wir getröſtet worden/ daß jhr getröſtet ſeyd. Vberſchwenglicher aber haben wir vnns noch mehr gefrewet/ über der freude Titi/ denn ſein Geiſt iſt erquicket an euch allen.

Der faare ere wi trøſtede / fordi at i ere trøſtede. Men wi glædde oſſ end offueruettis mere/aff Titi glæde/ Thi hans Aand er verqueget aff eder alle.

14. Denn was ich für jhm von euch gerühmet habe/ bin ich nicht zuſchanden worden/ ſondern gleich wie alles waar iſt/daß ich mit euch geredt habe/ alſo iſt auch vnſer thun bey Tito waar worden.

Fordi ieg er icke beſkemmet aff det ſom ieg roſede faar hannem om eder/Men lige ſom det er altſammen Sandhed/ der ieg talede met eder/ Saa er oc vor Roſſ bleffuen ſanden hoſſ Titum.

15. Vnd er iſt über auß hertzlich wol an euch/ wenn er gedencket an ewer aller gehorſam/ wie jhr jhn mit forcht vnd zittern habt auffgenommen.

Oc hand haffuer offuermaade hiertelig vilie til eder/ naar hand tencker paa allis eders lydighed/huorledis i anammede hannem met fryct oc beffuelſe.

16. Ich frewe mich/ daß ich mich zu euch alles verſehen darff.

Jeg glæder mig/ at ieg tør forſee mig alting til eder.

Kapitola VII.

13. Protož y potěſſyli ſme ſe z waſſeho potěſſenij/ Ale wijce gſme ſe radowali z radoſti Týtowy/ že občerſtwen geſt duch geho ode wſſech wás.

Dla tegoſmy pocieche wźieli z pociechy wáßey/ áleſmy ſie nawiecey rádowáli z weſela Tytuſowego/ iż ochlodzon ieſth duch iego od was wßytkich.

14. A geſtli že gſem ſe čijm chlubil před nim z wás/ nehanbijm ſe: Ale yakož wſſecky wěcy mluwili gſme wám w prawdě/ ták y chlauba naſſe kteraž byla před Týtem/ prawdau geſt včiněna.

Abowiem ieſlim v niego z wás ſie w czym przechwalal/ nie záwſtydzilem ſie/ iákoſmy wßytki rzeczy prawdziwie mowili wam/ tak też y przechwalánie náße v Tytuſá/ prawdziwym ieſt ználezione.

15. A ſtřewa geho s hognau láſkau k wám gſů obrácena/ tak že wzpomijná na poſluſſenſtwij wás wſſech/ neb gſte s baznij a s ſtrachem přiyali ho.

A wnetrznoſci ieo ku wam wiecey wzrußone ſa/ gdy wſpámietywa poſlußeńſtwo wßythkich wás/ y iákoście go z boiáznia y z ſtráchem przyięli.

16. Radugi ſe pak/ že we wſſech wěcech mám o wás dauffánij.

Ráduie ſie tedy iż wam we wßytkim dufam.

CAP. VIII.

NOtam autem facimus vobis fratres gratiam Dei quæ data eſt in eccleſiis Macedoniæ.

We do you alſo to wit/ brethren/of the grace of God beſtowed vpon the Churches of Macedonia.

2. Quòd in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipſorum fuit, & altiſſima paupertas eorum abundavit in divitias ſimplicitatis eorum.

Becauſe in great triall of affliction their ioy abounded / and their moſt extreme pouertie abounded vnto their riche liberalite.

Das VIII. Capitel.

Ich thue euch kunth/ lieben Brůder/ die gnade Gottes/ die in den gemeinen in Macedonia gegeben iſt.

JEg kundgør eder/ Kære Brødre/ Guds Naade/ ſom er giffuen i den Menighed vdi Macedonia.

2. Denn jhre frewde war da überſchwenglich/ da ſie durch vil trůbſal beweret wurden/ vnd wiewol ſie ſehr arm waren/ haben ſie doch reichlich gegeben in aller einfeltigkeit.

Thi deris glæde/ vaar da offuerflødig/ der de bleffue prøffuede met megen bedrøffuelſe / oc alligeuel at de vaare meget Fattige/ ſaa gaffue de dog rigelige i al enfoldighed.

Kapitola VIII.

ZNámo wám pak činjme Bratřij o Miloſti Boží/ kteráž gě dána Křeſtianům w Macedonij.

PRzytym brácia/ oznaymuiemy wam láſke Boza dána kościolom Mácedoniey.

2. Tak že ſkrze mnohé zkuſſenij w zarmaucenij/ hogná radoſt gegich byla/ přewelika chudoba gegich rozmnožena geſt w bohatſtwij vpřijmnoſti gegich:

Iż w wielkim doświádczeniu vtrapienia obfitowálo weſele ich/ á vboſtwo ktorym byli práwie do gruntu wynißczeni oplynelo ku wielkiey ßczodrobliwości ich.

ח

3 סָהֶד אֲנָא גֵּיר דַּאיךְ חַיְלְהוֹן וְיַתִּיר מֶן חַיְלְהוֹן בְּצֶבְיָן נַפְשְׁהוֹן

Percioche ſecondo le forze loro (io ne ſon teſtimonio) & ancor ſopra le forze, ſono ſtati pronti.

4 בְּעַו מֶנַּן בְּבָעוּתָא סַגִּיאָתָא דְּנֶשְׁתַּוְתְּפוּן בְּטַיְבוּתָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּקַדִּישֵׁא׃

Pregandoci con molti preghi, che noi riceueſſimo i benefitij e la participation de la ſouentione che ſi fa à i Santi.

5 וְלָא אַיךְ מָא דְּסָבְרִין הְוַין אֶלָּא נַפְשְׁהוֹן אַשְׁלֶמוּ לוּקְדַם לְמָרַן וָאֳף לַן בְּצֶבְיָנֵה דַּאלָהָא׃

E non han fato ſecondo che noi ſperauamo, ma ſi ſon dati lor medeſimi, primamente al Signore, e poi à noi per Volontà di Dio.

6 דַּחְנַן נֶבְעֵא מֶן טִטוֹס דַּאיךְ דְּשַׁרִי הָכַנָּא יְשַׁלֶּם בְּכוֹן אָף טַיְבוּתָא הָדָא׃

Afin che noi eſortaſſemo Tito, che come egli haueua dauanti cominciato, coſi ancora conduceſſe à fine verſo di Voi queſto benefitio.

7 אֶלָּא אַיכַּנָּא דַּבְכֹל מֶדֶּם מֶתְיַתְּרִין אַנְתּוּן בְּהַיְמָנוּתָא וּבְמֶלְּתָא וּבִידַעְתָּא וּבְכֹל חְפִיטוּ וּבְחוּבַּן דַּלְוָתְכוֹן הָכַנָּא אָף בְּהָדָא טַיְבוּתָא תֶּתְיַתְּרוּן׃

Perilche ſi come Voi abbondate in ogni coſa di fede, e di parola, e di ſcientia, e d'ogni diligentia, e de la Voſtra charità inuerſo di noi, fate che Voi abbondiate ancora in queſto benefitio.

8 לָא הְוָא מְפַקַּד פָּקֵד אֲנָא לְכוֹן אֶלָּא בַּחְפִיטוּתָא דְּחַבְרַיְכוֹן שָׁרָרָא דְּחוּבְּכוֹן מְנַסֵּא אֲנָא׃

Io non dico gia queſto per comandamento, ma per la ſolleciſudine de gli altri, prouare ancora la ſincerità de la charità Voſtra.

ח

3 כִּי־כְּכֹחָם מֵעִיד אָנֹכִי וְגַם עַל־כֹּחָם נְדָבוֹת הֵמָּה׃

Porque conforme à ſus fuerças, (como yo teſtifico por ellos) y aun ſobre ſus fuerças han ſido liberales:

4 עִם תַּחֲנוּנִים רַבִּים שֹׁאֲלִים מִמֶּנּוּ לָקַחַת מִידֵיהֶם אֶת־מַתַּת הַתְּחִנָּה וְאֶת־נִדְבוֹת הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר לַקְּדוֹשִׁים הֵנָּה׃

Rogandonos con muchos ruegos que recibieſſemos la gracia y la communicacion del ſeruicio que ſe haze para los Sanctos.

5 וְלֹא כַּאֲשֶׁר שִׂבַּרְנוּ כִּי אִם אֶת־נַפְשָׁם נָתְנוּ בָּרִאשׁוֹנָה לַיהוָה וְלָנוּ בְּחֵפֶץ אֱלֹהִים׃

Y no como lo eſperauamos, mas aun à ſi miſmos dieron primeramente àl Sennor-y à noſotros por la voluntad de Dios:

6 כֵּן אֲשֶׁר שָׁאַלְנוּ מִטִּיטוֹס אֵיךְ הֵחֵל כֵּן גַּם לְכַלּוֹת בָּכֶם אֶת־הַמַּתָּה הַזֹּאת׃

De tal manera qne exhortamos à Tito, que como començó antes, anſi tambien acabe eſta gracia entre voſotros tambien.

7 כִּי־אִם כַּאֲשֶׁר בַּכֹּל מוֹתִירִים אַתֶּם בֶּאֱמוּנָה בְּדָבָר בְּדֵעָה וּבְכָל־יְגִיעָה וּבְאַהֲבַתְכֶם אֵלֵינוּ אֲשֶׁר גַּם בַּתְּחִנָּה הַזֹּאת תּוֹתִירוּן׃

Portanto como en todo abundays en fe, y en Palabra, y en ſciencia, y en toda ſolicitud, y en vueſtra charidad con nos, que tambien abundeys en eſta gracia.

8 אֵינֶנִּי כִּמְצַוֶּה אוֹמֵר לָכֶם כִּי אִם בִּיגִיעַ הָאֲחֵרִים וְלִבְחֹן אֶת־אֱמֶת אַהֲבַתְכֶם׃

No hablo como quien manda: ſino por experimentar la liberalidad de vueſtra charidad por la ſolicitud de los otros.

η'.

3. Ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι;

Car ie ſuis teſmoin qu'ils ont eſté volontaires ſelon leur pouuoir, voire outre leur pouuoir.

4. Μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς.

Nous requerans auec grandes prieres que nous receuſſions la grace & ſocieté de ceſte ſubuention qui ſe fait enuers les ſaincts:

5. Καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ.

Et n'ont point fait comme nous nous attendions, ains ils ſe ſont donnes tout premierement eux-meſmes au Seigneur, & puis à nous par la volonté de Dieu:

6. Εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς Τίτον, ἵνα, καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

Afin que nous enhortiſſions Tite, qu'ainſi qu'il auoit auparauant commencé, pareillemẽt auſſi il paracheuaſt ceſte grace par deuers vous.

7. Ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε, πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.

Parquoi comme vous abondez en toutes choſes, en foy, & en parole, & en cognoiſſance, & en toute diligence, & en voſtre charité enuers nous, faites que vous abondiez auſſi en ceſte grace.

8. Οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.

Ie ne le di point par commandement, mais pour eſprouuer auſſi par la diligence des autres le naïf de voſtre charité.

CAP. VIII.

3. Quia ſecundùm virtutem (teſtimonium illis reddo) & ſupra virtutem voluntarii fuerunt.

For to their power (I beare record) yea, & beyond their power / they were willing.

4. Cum multa exhortatione obſecrantes nos gratiam & communicationem miniſterii quod fit in Sanctos.

And prayed vs with great inſtance that we would receyue the grace / & felowſhip of the miniſtring which is towarde the Saintes.

5. Et non ſicut ſperavimus, ſed ſemetipſos dederũt, primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

And this they did / not as we looked for: but gaue their owne ſelues, firſt to the Lorde / and after vnto vs by the will of God.

6. Ita ut rogaremus Titum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis etiam gratiam iſtam.

That we ſhould exhort Titus / that as he had begonne / ſo he woulde alſo accompliſhe the ſame grace among you will of alſo.

7. Sed ſicut in omnibus abundatis fide & ſermone, & ſciẽtia, & omni ſolicitudine, inſuper & charitate veſtra in nos, ut & in hac gratia abundetis.

Therefore / as ye abound in euery thing / in fayth and worde / and knowledge / and in all diligence / and in your loue towards vs / euen ſo ſee that ye abound in this grace alſo.

8. Non quaſi imperans dico: ſed per aliorum ſolicitudinem, etiam veſtræ charitatis ingenium bonum cõprobans.

This ſay I not by commaundement / but becauſe of the diligence of others: therefore proue I the naturalnes of your loue.

Das VIII. Capitel.

3. Denn nach allem vermögen (das zeuge ich) vnd über vermögen / waren ſie ſelbs willig.

Thi de vaare villige aff al deris formue (det vidner ieg) oc offuer deris formue.

4. Vnd fleheten vns mit vilem ermanen / daß wir auffnemen die wolthat vnd gemeinſchafft der handreichung / die da geſchicht den Heiligen.

Oc bade oſſ bønlige met megen formanelſe / at wi ſkulde anamme den Velgernig oc den Hielpis ſamfund / ſom der ſkeer til Heiligen.

5. Vnd nicht wie wir hoffeten / ſondern ergaben ſich ſelbs / zu erſt dem HERRN / vnd darnach vns durch den willen Gottes.

Oc icke ſom wi haabede / men de gaffue dem førſt ſelff HERREN / oc dereffter oſſ formedelſt Guds vilie.

6. Daß wir muſten Titum ermanen / auff daß er / wie er zuvor hatte angefangen / alſo auch vnter euch ſolche wolthat außrichtet.

At wi maatte formane Titum / at lige ſom hand tilforn begynte / ſaa ſkulde hand oc vdrette denne Velgerning iblant eder.

7. Aber gleich wie jhr in allen ſtücken reich ſeydt / im Glauben vnnd im Wort / vnd in der Erkentniß / vnd in allerley fleiß / vnd in ewer lieb zu vns / alſo ſchaffet / daß jr auch in diſer wolthat reich ſeydt.

Men lige ſom i ere rige i alle ting / i Troen oc i Ordet / oc i forſtand / oc i allehonde flitighed / oc i eders kærlighed til oſſ / Saa ſkicker det / at i oc ere rige i denne Velgerning.

8. Nicht ſage ich / daß ich etwas gebiete / ſondern dieweil andere ſo fleiſſig ſind / verſuche ich auch ewer Liebe / ob ſie rechter art ſey.

Jeg ſiger icke at ieg biuder noget / Men effterdi at andre ere ſaa flitige / da forſøger ieg oc eders Kærlighed / om hand er aff den rette art.

Kapitola VIII.

3. Nebo wedle možnoſti (ſwědectwij gim wydáwám) že gſau nad možnoſt chtiwij byli s mnohými žádoſtmi.

Abowiem świádkiem ieſtem / iż oni wedle możności / y theż nád możność dobrotliwemi byli.

4. Proſyce nas / abychom přijali od nich Almužnu a zdijlnoſt ſlužebnoſti / kteráž bywá činěna na Swaté.

Z wiela prozb żadaiac nas / ábyſmy przyieli łáſkę y ſpołecznośc poſługi ktora świetym bywa czyniona.

5. A ne toliko yak gſme ſe nádáli / ale nayprwé dali ſami ſebe Pánu / potom také nám ſkrze wuoli Božij.

A nie ták iákoſmy ſie ſpodziewali / ále ſámi ſiebie oddali naprzod Pánu / potym y nam przez wola Boża.

6 Tak abychom napomenuli Týta / aby yakož geſt počal / tak y dokonal také mezy wámi miloſt (a Almužnu) tuto.

Ku temu / ábyſmy nápomináli Tytuſá / iżby iáko przed tym poczał / ták też dokonał v was teyże láſki.

7. A wy yak we wſſech wěcech gſte hognij / v Wijře / w řeči / w vmění / y we wſſelikě ſnažnoſti / y w láſce waſſý k nám / tak y w této miloſti hognj buďte.

A ták iáko we wſzytkim obfituiecie wiárą / y mową / y vmieietnością y wſzelaką pilnością / y ſwą miłością przeciwko nam / ták też abyście w tey láſce obfitowáli.

8. Ne yako přikazuge toto prawjm / ale ſkrze pečowánij o giné / také waſſý Láſky vpřijmné zkuſyti a potwrditi chtěge.

Nie roſkázuiacci mowie / ále przez ſtáránie inych / ſzczyrość miłości wáſzey oświádczáiac.

ח

9 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר
טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא דְּמֶטּוּלָתְכוּן
אֶתְמַסְכֵּן כַּד אִיתַוְהִי ע
עַתִּירָא דְּאַנְתּוּן
בְּמַסְכֵּנוּתֵה תֶּעְתְּרוּן ׃

Imperoche voi conoſcete la gratia del noſtro Signor IESV *Chriſto, che eſſendo ricco, per amor voſtro s'è fatto pouero: accioche per la ſua pouertà voi fuſte arricchiti.*

10 מַמְלַךְ דֵּין מָלֵךְ אֶנָא
לְכוּן הָדָא דַּמְעַדְרָא לְכוּן
מֶטּוּל דְּמֶן אֶשְׁתַּקַּדִּי ש
שַׁרִּיתוּן לוּ לְמֶצְבָּא בַּלְחוּד
אֶלָּא אַף לְמֶעְבַּד ׃

Et in queſto io vi do conſiglio, percioche queſto v'è vtile: iquali fin da l'anno paſſato non ſolamente cominciaſte à fare, ma ancora à volere.

11 הָשָׁא דֵּין שַׁלֶמוּ בַּעֲבָדָא
הוּ מֶדֶּם דַּצְבַיְתוּן דְּאֵיכַנָּא
דַּהֲוָא לְכוּן סוּוְחָא לְמֶצְבָּא
הָכַנָּא בַּעֲבָדָא תְּשַׁלְמוּן מֶן
מָא דְּאִית לְכוּן ׃

Finite dunque hora quello che voi hauete incominciato à fare: accioche ſi come l'animo è ſtato pronto à volere, coſi ſia etiandio à farlo perfettamente ſeconil voſtro hauere.

12 אִן גֵּיר צְבְיָנָא אִיתַוְהִי
אַיךְ מָא דְּאִית לֵהּ הָכְוָת
מֶתְקַבַּל לָא הֲוָא אַיךְ מָא
דְּלַית לֵהּ ׃

Percioche ſe ci è la prontezza de l'animo, ella è accetta ſecondo quello ch'altri ha, e non ſecondo quel che non ha.

13 לָא הֲוָא גֵּיר דְּלַאחְרָנֵא
תֶּהְוֵא רְוָחְתָא וַלְכוּן או
אוּלְצָנָא אֶלָּא בְּשַׁוְיוּתָא
הֲוַו ׃

Imperoche non dee fare in modo che à gli altri ſia relaſſamento, & à voi ſtrettezza: ma che per egualità.

14 בְּזַבְנָא הָנָא דְּיַתִּירוּתְכוּן
דִּילְכוּן תֶּהְוֵא לְחַסִּירוּתְהוּן
דְּהָנוּן דְּאַף יַתִּירוּתְהוּן
דְּהָנוּן תֶּהְוֵא לְחַסִּירוּתְכוּן
דִּילְכוּן דְּתֶהְוֵא שַׁוְיוּתָא ׃

Ora la voſtra abbondantia ſuppliſca al lor mancamento: e che ancor l'abbondantia di quelli ſuppliſca al mancamento di voi altri: accioche ci ſia egualità.

ח

9 כִּי־יוֹדְעִים אַתֶּם אֶת־תְּחִנַּת
אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כִּי־עֲלֵיכֶם
מִסְכֵּן הוּא בִּהְיוֹתוֹ עָשִׁיר אֲשֶׁר
אַתֶּם בְּמִסְכְּנוּתוֹ תֶּעֱשָׁרוּן ׃

Porque ya ſabeys la gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que por amor de voſotros ſe hizo pobre, ſiendo rico: paraque voſotros con ſu pobreza fueſſedes enrriquecidos.

10 וְעֵצָתִי בְּזֹאת אֶתֵּן לָכֶם כִּי
זֹאת תּוֹעִיל לָכֶם אֲשֶׁר הַחִלּוֹתֶם
מִשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לֹא לְבַד לְאַוֹּת
כִּי־אִם גַּם לַעֲשׂוֹת ׃

Y en eſto doy mi conſejo: porque eſto hos conuiene à voſotros que no ſolo a hazerlo, mas aun à quererlo començaſtes antes, el anno paſſado,

11 וּמֵעַתָּה גַּם לְכַלּוֹת בַּמַּעֲשֶׂה
לְמַעַן כַּאֲשֶׁר רוּחַ נְדָבוֹת הִיא
לְאַוֹּת כֵּן גַּם לְכַלּוֹת מֵאֲשֶׁר
תִּמְצֶאנָה יְדֵיכֶם ׃

Aora pues acabaldo con el hecho: paraque como fue prompto el animo en el querer, anſi tambien lo ſea en el cumplirlo de loque teneys.

12 וְאִם רוּחַ נְדָבָה בוֹ אָז מַה
תִּמְצָא יָדוֹ מְקֻבָּל וְלֹא אֲשֶׁר לֹא
תִמְצָא ׃

Porque ſi primero ay la voluntad prompta, ſera accepta por loque tiene no por loque no tiene.

13 וְלֹא אֲשֶׁר לַאֲחֵרִים נִרְפָּה
וְלָכֶם מְצוּקָה כִּי אִם כַּשָּׁוֶה ׃

Porque no paraque à otros ſea relaxacion, y à voſotros apretura: por la equidad.

14 בְּעֵת הַזֹּאת יִתְרְכֶם יְמַלֵּא
אֶת־חֶסְרָם אֲשֶׁר גַּם יִתְרָם
בְּעִתּוֹ יְמַלֵּא אֶת־חֶסְרְכֶם אֲשֶׁר
תְּהִי־צְדָקָה ׃

Sino paraque en eſte tiempo vueſtra abundancia ſupla la falta de los otros: paraque tambien la abundancia deellos otra vez ſupla vueſtra falta, y aya igualdad.

η'.

9. Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.

Car vous cognoiſſez la grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, aſſauoir qu'il s'eſt rendu poure pour vous, combien qu'il fuſt riche: afin que par ſa poureté vous fuſſiez rendus riches.

10. Καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι.

En ceci donc ie donne aduis: car cela vous eſt conuenable, voire à vous qui auez commencé dés l'annee paſſee, non pas le fait ſeulement, mais auſſi le franc vouloir.

11. Νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.

Maintenant donc parachevez auſſi le fait: afin qu'ainſi que la promtitude du vouloir y a eſté, tel ſoit auſſi le parfaire ſelon voſtre auoir.

12. Εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις, εὐπρόσδεκτος, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.

Car ſi la promptitude de courage va deuant, on eſt agreable ſelon ce qu'on a, & non pas ſelon ce qu'on n'a point.

13. Οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις· ἀλλ' ἐξ ἰσότητος.

Car ce n'eſt point afin que les autres ſoyent ſoulagés, & que vous ſoyez foulés: ains afin que ce ſoit par eſgalité.

14. Ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης.

Maintenant voſtre abondance ſupplee à leur indigence, afin auſſi que leur abondance ſoit pour voſtre indigence, à ce qu'il y ait eſgalité.

CAP. VIII.

9. Scitis enim gratiam Domini noſtri IeſuChriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cùm eſſet dives: ut illius inopia vos divites eſſetis.

For ye knowe the grace of our Lorde Jeſus Chriſt / that he being rich / for your ſakes became poore / that ye through his pouertie might be made riche.

10. Et conſilium in hoc do: hoc enim vobis utile eſt, qui non ſolùm facere, ſed & velle cœpiſtis ab anno priore.

And I ſhew my minde herein: for this is expedient for you / which haue begonne not to doe onely / but alſo to will / a yeere a goe.

11. Nunc verò & facto perficite: ut quemadmodum promptus eſt animus voluntatis: ita ſit & perficiendi ex eo quod habetis.

Nowe therefore performe to doe it alſo / that as there was a readines to will / euen ſo ye may performe it of that which ye haue.

12. Si enim voluntas prompta eſt: ſecundùm id quod habet, accepta eſt, non ſecundùm id quod non habet

For if there be firſt a willing minde / it is accepted according to that a man hath / and not according to that he hath not.

13. Non enim ut aliis ſit remiſſio vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.

Neither is it that other men ſhould be eaſed and you grieued / but vpon like condition.

14. In præſenti tempore, veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat: ut & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum, ut fiat æqualitas.

At this time your abundance ſupplieth theyr lacke / that alſo their abundance may be for your lacke / that there may be equalitie.

Das VIII. Capitel.

9. Denn jr wiſſet die gnade vnſers HERREN Jeſu Chriſti / daß / ob er wol reich iſt / ward er doch arm vmb ewrent willen / auff daß jhr durch ſein armut reich würdet.

Thi at i vide vor HERRJS Jeſu Chriſti Naade / at / alligeuel hand er riq / ſaa bleff hand dog Fattig for eders ſkyld / Paa det i ſkulle bliffue Rige formedelſt hans Fattigdom.

10. Vnd mein wolmeinen hierinnen gebe ich / denn ſolches iſt euch nützlich / die jhr angefangen habt für dem Jare her / nicht alleine das thun / ſondern auch das wöllen.

Oc ieg giffuer min gode mening her vdi / Thi det er eder nytteligt / i ſom begynte it aar ſiden / icke aleniſte at gøre / men oc at ville.

11. Nun aber volbringet auch das thun / Auff daß / gleich / wie da iſt ein geneiget gemüte zu wöllen / ſo ſey auch da ein geneiget gemüte zu thun / von dem daß jhr habt.

Saa fuldkommer oc nu Gerningen / At lige ſom ſindet er tilbøyligt til at ville / ſaa ſkal der oc vere it tilbøyligt ſind til at gøre / aff det ſom i haffue.

12. Denn ſo einer willig iſt / ſo iſt er angeneme / nach dem er hat / nicht nach dem er nicht hat.

Thi der ſom en er villig / da er hand behagelig / effter det hand haffuer / icke effter det ſom hand icke haffuer.

13. Nicht geſchicht das der meinung / daß die andern ruhe haben / vnnd jhr trübſal / ſondern daß es gleich ſey.

Dette ſkeer icke i den mening / at de andre ſkulle haffue rolighed / oc i bedrøffuelſe. Men at det ſkal vere lige.

14. So diene ewer überfluß jhrem mangel / diſe (thewer) zeit lang / auff daß auch jhrer überſchwang hernach diene ewrem mangel / vnnd geſchehe das gleich iſt.

Saa ſkal eders Offuerflødighed tiene deris trang / i denne (dyre) tid / Paa det at deris Offuerflødighed oc ſkal her effter tiene eders trang. Oc det ſkal ſke ſom lige er.

Kaditola VIII.

9. Neb znáte miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / že pro wás včiněn geſt chudý / gſa bohatý / abyſſte wy geho Chudobau / bohatij včiněni byli.

Abowiem wiécie dobrotliwość Páná náſzego Jezu Kryſthá / iż ſie dla nas vbogim ſtał będąc bogáty / ábyśćie vbogáceni byli vboſtwem iego.

10. A ktomut wám raddu dáwám. Neb to wám vžitečné gſt / kteřjž gſte ne toliko počali činiti / ale y wůli gſtek tomu dali Lětha předeſſlěho.

A w tey rzeczy zdánie moie opowiedam: ábowiem to wam pożyteczno / ktorzy nie tylko czynić / ále y chcieć przedthy mésćie poczęli / roku przeſzłego.

11. Protož nynij co gſte začali y ſkutkem to konayte: aby yakož gſt hotowý vmyſl wůle waſſý / tak byl y ſkutek wykonán / z toho což můžte.

A teraz to cośćie czynić poczęli dokonywayćie / áby iáko było ochotne ono chcenie / ták też áby było też dokończenie z tego co maćie.

12. Nebo když geſt wůle hotowá / podlě toho což má / wzácná geſt Bohu / ne wedlě toho čehož něma

Abowiem ieſli przed tym był ochothny vmyſł / thenże ieſth przyiemny wedle thego co kto ma / á nie wedle tego co niema.

13. (A toť prawijm /) ne aby ginym bylo polehčenij a přijčina dána k prázdněnij / a wám vzkoſt a zámutek: Ale aby z rownoſti.

Bo nie áby inſzy mieli vlżenie / á wy vthrapienie ále zárowno.

14. W tomto čaſu nyněgſſým / waſſe hognoſt gegich chudobě ſpomohla: a gegich hognoſt waſſých chudoby aby byla rownoſt:

Na then czás wáſzá obfitość nágrádza ich niedoſtátek / áby też y ich obfitość wáſz niedoſthátek nágrádzálá / żeby było porownánie.

ח

15 איך דכתיב דהו דאסגי שקל לא אתיתר לה והו דקליל שקל לא אתבצר לה :

Si come è ſcritto, Chi haueua molto, non hebbe niente di ſoperchio: e chi haueua poco, non hebbe meno.

16 טיבו דין דאלהא דיהבה חפיטותא הדא חלפיכון בלבה דטטוס :

Hor ſia ringratiato Iddio, che ha meſſa la medeſima ſollecitudine per voi nel cuor di Tito.

17 בעותן גיר קבל ומטול דטב בטיל לה מן צביניה נפק צאידיכון :

Conciosia ch'egli ha hauuta la mia esortatione cara: anzi eſſendo egli piu diligente, ſen'è venuto à voi di ſua volonta.

18 שדרן דין עמה לאחון אינא דתשבוחתה ב באונגליון בכלהין עדתא :

Et habbiam mandato con eſſolui quel fratello, la cui laude è ne l'Euangelio per tutte le Chieſe.

19 הכנא דאף מגבא גבא מן עדתא דיפוק עמן בטיבותא הדא דמשתמשא מנן לשובחה דילה דאלהא וללובבן דילן :

(E non ſol queſto, ma che è ſtato ancor eletto da le Chieſe per compagno del noſtro viaggio con queſto benefitio, che è amminiſtrato da noi à la gloria di eſſo Signore, & la prontezze del voſtro animo.)

20 קניטינן דין בהדא דלא אנש יסים בן מומא בהדא רבותא דמשתמשא מנן :

Guardandoci da queſto, che alcun non ci riprenda in queſta gran quantita che s'amminiſtra da noi.

21 וציפינן גיר דשפירתא לא קדם אלהא בלחוד אלא אף קדם בני נשא :

Procurando quel che è bene, non ſol dinanzi à Dio, ma ancor dinanzi à gli huomini.

ח

15 כמו נכתב ולא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר :

Como eſtà eſcripto, El que tuuo mucho, no tuuo mas: y el que poco, no tuuo menos.

16 ותודה לאלהים הנותן את־רוח נדבה אחת עליכם בלב טיטוס :

Empero gracias à Dios que dio la miſma ſolicitud por voſotros en el còraçon de Tito.

17 כי את־תנחמינו לקח על־נפשו וכי־נדיב לב הוא ברוח נדיבה יצא אליכם :

Que recibió la exhortacion: y aun con mayor ſolicitud, de ſu voluntad ſe partió para voſotros.

18 ושלחנו גם עמו את־אחינו אשר יש לו תהלה בבשורה בכל־קהלות :

Y embiamos juntamente con el àl Hermano, cuya alabança es en el Euangelio por todas las Igleſias.

19 ולא לבדו כי אם נשלחו אצבעות עליו מקהלות להיותו חבר מגורינו את התחנה הזאת לשרתנו לכבוד אדנינו ולחושכם בכם :

Y no ſolo eſte mas aun tambien fue ordenado por las Igleſias el compannero de nueſtra pregrinacion para lleuar eſta gracia que es adminiſtrada de noſotros y del animo vueſtro prompto para gloria del Sennor.

20 ונשמר לנו בזאת פן יחרפנו איש בהון הזה אשר משרתיו אנחנו :

Euitando que nadie nos vitupere en eſta abundancia que miniſtramos:

21 כי זמנו טובות לא לבד לפני יהוה כי־אם גם לפני האנשים :

Procurando lo honeſto no ſolo delante del Sennor, mas aun delante de los hombres.

η'.

15. Καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.

Ainſi qu'il eſt eſcrit, Qui auoit beaucoup, n'a rien eu de ſuperabondant: & qui auoit peu, n'a point eu moins.

16. Χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου.

Or graces à Dieu qui a donné le meſme ſoin pour vous au cœur de Tite:

17. Ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο. σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς.

Aſſauoir qu'il a eu mon exhortation pour agreable, & meſme qu'eſtant fort affectionné, il s'en eſt allé vers vous volontairement.

18. Συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

Or nous auons auſſi enuoyé auec lui le frere, duquel la louange eſt en l'affaire de l'Euangile par toutes les Egliſes:

19. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν.

(Et non ſeulement cela, mais auſſi il a eſte ordonné par les Egliſes compagnon de noſtre voygage, pour ceſte grace qui eſt adminiſtree par nous à la gloire du Seigneur meſme, & pour ſeruir à la promptitude de voſtre courage.)

20. Στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν.

Nous donnans garde que perſonne ne nous reprene en ceſte abondance qui eſt adminiſtree par nous.

21. Προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.

Et procurans ce qui eſt bon, non ſeulement deuant le Seigneur, mais auſſi deuant les hommes.

CAP. VIII.

15. Sicut ſcriptum eſt: Qui multum,non abundavit: & qui modicum, non minoravit.

As it is written/He that gathered much/hath nothing ouer/& hee that gathered litle/had not the leſſe.

16. Gratias autem Deo,qui dedit eādem ſolicitudinem pro vobis in corde Titi.

And thankes be vnto God / which hath put in the heart of Titus the ſame care for you.

17. Quoniam exhortationem quidem ſuſcepit; ſed cum ſolicitior eſſet, ſua voluntate profectus eſt ad vos.

Becauſe hee accepted the exhortation / yea/he was ſo careful/that of his owne accorde he went vnto you.

18. Miſimus etiam cum illo fratrem, cuius laus eſt in Evangelio per omnes eccleſias.

And we haue ſent alſo with him the brother / whoſe prayſe is in the Goſpell throughout all the Churches.

19. Non ſolùm autem,ſed & ordinatus eſt ab eccleſiis comes peregrinationis noſtræ, in hanc gratiam quæ miniſtratur à nobis ad Domini gloriam, & deſtinatam voluntatem noſtram.

(And not ſo onely / but is alſo choſen of the Churches to be a fellow in our iourney concerning this grace that is miniſtred by vs vnto the glorie of the ſame Lorde / and declaration of your prompt minde.)

20. Devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine quę miniſtratur à nobis.

Auoyding this / that no man ſhould blame vs in this abundance yͤ is miniſtred by vs.

21. Providemus enim bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.

Prouiding for honeſt things / not onely before the Lorde / but alſo before men.

Das VIII. Capitel.

15. Wie geſchrieben ſtehet: Der vil ſamlet/ hatte nicht überfluß/ vnd der wenig ſamlet/ hatte nicht mangel.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Den ſom ſanckede meget/ hand haffde icke offuerflødigt/ Oc den ſom ſanckede lidet/ hannem fattedis icke.

16. Gott ſey aber danck/der ſolchen fleiß an euch gegeben hat/ in das hertz Titi.

Men Gud vere tak/ der gaff ſaadan flid til eder/ i Titi hierte.

17. Denn er nam zwar die ermanung an/ aber dieweil er ſo ſehr fleiſſig war/iſt er von jm ſelber zu euch geräiſet.

Thi hand anammede den formanelſe / Men efterdi hand vaar ſaa meget flitig / da reyſde hand aff ſig ſelff til eder.

18. Wir haben aber einen Bruder mit jhm geſandt / der das lob hat am Evangelio/durch alle Gemeinen.

Wi ſende oc en Broder met hannem/hand haffuer loff i Euangelio/ aff al Menigheden.

19. Nicht allein aber das / ſondern er iſt auch verordnet von den Gemeinen/ zum Gefärten vnſer fahrt/in diſer wolthat/ welche durch vns außgericht wird/ dem HERRN zu ehren/ vnd(zum preiß)ewers guten willens.

Oc icke det alleniſte / men hand er ocſaa beſkicket aff Menigheden til at vere vor Vandrebroder paa reyſen / i denne Velgerning / ſom ſkal vdrettis formedelſt oſſ/ HERREN til ære/oc eders gode vilie (til priſſ.)

20. Vnnd verhüten das / daß vns nicht jemand übel nachreden möge/ ſolcher reichen ſteure halben/die durch vns außgericht wird.

Oc vocte paa/ at der ſkal icke nogen kunde tale ilde paa oſſ / for denne rige Hielp ſkyld / ſom ſkal vdrettis formedelſt oſſ. -

21. Vnd ſehen darauff / daß es redlich zugehe / nicht allein fur dem HERREN/ ſondern auch für dem Menſchen.

Oc ſee til/ at det kand gaa redelige til/Icke aleniſte faar HERREN/ men ocſaa faar Menniſken.

Kapitola VIII.

15. Jakož geſt napſáno: Kdo geſt mnoho ſebral/ nic mu nezbýwalo: a kdo málo/ neměl nedoſtatku.

Jako ieſt nápiſano/ Ktory wiele názbierał / nie wiecey miał/ á kto máło/ nie mniey miał.

16. Děkugi pak Bohu/ kterýž tuto pilnoſt o wás dal w ſrdce Týtowo.

A dźiękuie Bogu ktory włożył tho ſtáránie o was w ſerce Tytuſowe.

17. Že napomijnánij naſſe přijal geſt: a wſſak wijce gſa toho pilen/ z ſwé dobré wůle ſſel k wám.

Iż ono nápominánie zá wdzięczne przyiął/ że też więtſzą pilność okázuiąc/ dobrowolnie do was przyſzedł.

18. A poſlali gſme s nim také Bratra naſſeho / kterýž má také chwálu w Ewangelium po wſſech Cýrkwých.

Poſlaliſmy też weſpoł z nim bráthá onego / ktoreᵒ chwałá ieſt w Ewánieliey po wſzytkich kośćielech.

19. A netoliko to/ ale také wywolen geſt od Cýrkwij/ aby byl towaryſſem putowánij naſſeho/ při této miloſti (Almužen) kterauž to poſluhugeme k chwále Božij / a k wyplněnij nařijzenij wůle waſſý:

(A nie tylko to/ ále też obran ieſt od Kośćiołow zá towárzyſzá drogi náſzey/ z tą dobrotliwośćią ktorá bywa ſzáfowaná od nas ku chwale ſámego Páná / y ochotnemu ſercu wáſzemu.)

20. Warugijce ſe toho/ aby někdo nehaněl nás w té hognoſti/ kterauž poſluhugeme(k chwale Božij.)

Wyſtrzegáiąc ſię tego / áby was kto nie ganił/ w tey ſzczodrośći / kthora bywá ſzáfowana od nas.

21 Neb opatrugeme což dobrého a poctiwého geſt / ne toliko před Bohem / ale také před wſſemi Lidmi.

Ktorzy poczćiwych rzeczy pilnuiemy/ nie tylko przed Bogiem ale też przed ludźmi.

ח

22 שַׁדַּרְן דֵּין עַמְּהוֹן אַף לַאחוּן אֵינָא דְּלַן דְּבַקָא בְּכֻל זְבַן בְּסַגִּיאָתָא דַּחֲפִיטָא הוּ הָשָׁא דֵּין יַתִּירָאִית חֲפִיט בְּתוּכְלָנָא סַגִּיאָא דְּעַלַיְכוֹן׃

Noi habbiamo ancor mandato inſieme con loro il noſtro fratello (il quale habbiam piu volte prouato in molte coſe ch'egli è diligente, & hora molto piu diligente) per la molta confidentia che ho in voi.

23 אֶן הָכִיל טִטָוס שׁוּתָּפָא הוּ דִּילִי וַמְּעַדְרָנָא בְּכוֹן וֶאֶן אַחִין אַחְרָנֵא שְׁלִיחֵא אֶנוּן דְּעִדָּתָא דְּשׁוּבְחֵה ד דַּמְשִׁיחָא׃

Ór quanto à Tito egli è mio compagno & aiutatore inuerſo di voi, e quãto a i noſtri fratelli, eſſi ſono ambaſciadori de le Chieſe, e gloria di Chriſto.

24 מֶכִּיל תַּחְוִיתָא דְּחוּבְכוֹן וְשׁוּבְהָרַן דַּבְכוֹן בְּהוֹן חַוַּו בְּפַרְצוּף עִדָּתָא כֻּלְּהֵין׃

Moſtrate dunque verſo di loro, & in preſentia de le Chieſe ſegno de la voſtra charità, e de la gloria che habbiamo di voi.

ט

1 עַל תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דֵּין דְּקַדִּישֵׁא יַתִּירְתָּא עָבֵד אֶנָא אֶן כָּתֵב אֶנָא לְכוֹן׃

Certamente lo ſcriuerui de la ſouentione che ſi fa à i Santi, m'e di ſoperchio.

2 יָדַע אֶנָא גֵּיר טוּיָבֵה דְּרֶעְיָנְכוֹן וּמֶטוּל הָנָא אֶשְׁתַּבְהַרֶת בְּכוֹן לְמַקְדּוּנָיֵא דַּאכַּאיַא עֲתִידָא הִי מֶן אֶשְׁתַּקְדִּי וַטְנָנָא דִּילְכוֹן לְסַגִּיָאֵא גַּרַג׃

Percioche io conoſco la prontezza de l'animo voſtro, de la qual mi glorio per voi appreſſo i Macedoni, cioè che l'Acaia è apparecchiata fin de l'anno paſſato: e che il voſtro zelo ha incitati molti.

ח

22 וְשָׁלַחְנוּ אִתָּם גַּם אֶת אָחִינוּ אֲשֶׁר בְּחַנּוּהוּ בִּדְבָרִים רַבִּים בִּפְעָמִים רַבּוֹת כִּי־מְנַצֵּחַ הוּא וּמֵעַתָּה עַל־יֶתֶר יִהְיֶה לַמְנַצֵּחַ בְּבִטְחָה גְדוֹלָה אֲשֶׁר לוֹ עֲלֵיכֶם׃

Embiamos tambien con ellos à nueſtro Hermano, ál qual muchas vezes auemos experimentado diligente: mas aora mucho mas con la mucha confiança que tenemos en voſotros.

23 וְאִם עַל־טִיטוֹס שֶׁהוּא חֲבֵרִי וְעוֹזְרִי אֲלֵיכֶם אוֹ־אִם אַחֵינוּ שְׁלִיחֵי הַקְּהִלּוֹת לִכְבוֹד הַמָּשִׁיחַ׃

O por Tito, que es mi compannero, y coadjutor para con voſotros: o por nueſtros Hermanos que ſon Apoſtoles de las Igleſias, y la gloria del Chriſto.

24 לָכֵן אֶת־אוֹת אַהֲבַתְכֶם וּתְהִלָּתֵנוּ עֲלֵיכֶם תְּחַוּוּ אֲלֵיהֶם גַּם עַל־פְּנֵי הַקְּהִלּוֹת׃

Moſtrad pues para con ellos en la faz de las Igleſias la mueſtra de vueſtra charidad y de nueſtra gloriacion de voſotros.

ט

1 כִּי עַל־הַכְּהֻנָּה אֲשֶׁר בַּקְּדוֹשִׁים הִיא אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם׃

Porque de la adminiſtracion que ſe haze para los Sanctos, por de mas me es eſcreuir hos.

2 כִּי יָדַעְתִּי אֶת־נִדְבַת רוּחֲכֶם אֲשֶׁר עָלֶיהָ מִתְהַלֵּל אָנֹכִי בְּאָזְנֵי הַכִּתִּים כִּי־גַם אַחְאָיָא עֲתִידָה הִיא מִשָּׁנָה כִּי תַעֲבוֹר וְקִנְאַתְכֶם גֵּרְתָה רַבִּים׃

Porque conozco vueſtro prompto animo del qual me glorio entre los de Macedonià, Que Achaia eſtà apercebida deſde el anno paſſado: y vueſtro exemplo ha prouocado á muchos.

η΄.

22. Συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς.

Nous auons auſſi enuoyé auec eux noſtre frere: lequel nous auons eſprouué ſouuentesfois en pluſieurs choſes, eſtre diligent, & maintenant beaucoup plus diligent, pour la grande aſſeurance que i'ai de vous.

23. Εἴτε ὑπὲρ Τίτου κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ.

Ainſi donc quant à Tite, il eſt mon aſſocié & compagnon d'œuure enuers vous: & quant à nos freres, ils ſont ambaſſadeurs des Egliſes, & la gloire de Chriſt.

24. Τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, καὶ εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

Monſtrez donc enuers eux & deuant les Egliſes, l'approbation de voſtre charité, & de ce que nous-nous glorifions de vous.

ΚΕΦΑΛ. θ΄.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν.

Car de vous eſcrire de la ſubuention qui ſe fait enuers les ſaincts, ce m'eſt choſe ſurperflue.

2. Οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.

Veu que ie ſai la promptitude de voſtre courage, pour laquelle ie me glorifie de vous enuers ceux de Macedone: leur faiſant entendre qu'Achaïe eſt preſte dés l'annee paſſee: & le zele venant de vous en a prouoqué pluſieurs.

CAP. VIII.

22. Miſimus autem cum illis & fratrem noſtrum, quẽ probavimus in multis ſæpè ſolicitum eſſe: nunc autem multo ſolicitiorem, confidentia multa in vos.

And we haue ſent with them our brother whom we haue of times proued to be diligent in many things/ but now much more diligent/ for the great confidence/ which I haue in you.

23. Sive pro Tito qui eſt ſocius meus, & in vos adiutor, ſive fratres noſtri Apoſtoli eccleſiarum, gloriæ Chriſti.

Whether any do enquire of Titus/ he is my fellowe and helper to youwarde: or of our brethren/ they are meſſengers of the Churches/ and the glorie of Chriſt.

24. Oſtenſionem ergo quæ eſt charitatis veſtræ & noſtræ gloriæ pro vobis, in illos oſtendite in facie eccleſiarum.

Wherefore ſhewe towarde them/ and before the Churches the proofe of your loue/ and of the reioycing that we haue of you.

CAP. IX.

NAM de miniſterio quod fit in ſanctos: ex abundanti eſt mihi ſcribere vobis.

For as touching the miniſtring to the Saintes/ it is ſuperfluous for mee to write vnto you.

2. Scio enim promptum animum veſtrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata eſt ab anno pręterito, & veſtra æmulatio provocavit plurimos.

For I knowe your readines of mind/ whereof I boaſt my ſelfe of you vnto them of Macedonia/ & ſay/ that Achaia was prepared a yere a go/ & your zeale hath prouoked many.

Das VIII. Capitel.

22. Auch haben wir mit jm geſandt vnſern Bruder/ den wir offt geſpůret haben in vielen ſtůcken/ daß er fleiſſig ſey/ nun aber vil fleiſſiger. Vnd wir ſind groſſer zuverſicht zu euch.

Wi ſende oc vor Broder met hannem/ huilcken wi haffue offte befundet i mange ſtycker/ at hand er flitig/ men nu meget flitigere. Oc wi haffue ſtor tillid til eder.

23. Es ſey Titus halben (welcher mein Geſelle vnd Gehůlffe vnter euch iſt) oder vnſer Brůder halben (welche Apoſtel ſind der Gemeinen/ vnd eine ehre Chriſti.)

Vere ſig enten paa Titi vegne (huilcken ſom er min Stalbroder oc en Tilhielpere iblant eder (Eller paa vore Brødris vegne (huilcke der ere Menighedens Apoſtler/ oc Chriſti ære.

24. Erzeiget nun die beweiſung ewer liebe vnd vnſers ruhmes von euch/ an diſen/ auch öffentlich für den Gemeinen.

Giffuer nu eder Kærligheds oc vort roſis beuiſning fra eder/ mod diſſe/ ocſaa obenbare faar Menigheden.

Das IX. Capitel.

DEnn von ſolcher Stewre/ die den Heiligen geſchicht/ iſt mir nicht noth euch zu ſchreiben.

THi teg haffuer icke behoff/ at ſcriffue til eder om denne Hielp/ ſom ſkeer Helligen.

2. Denn ich weiß ewren guten willen/ davon ich růhme bey den auß Macedonia (vnd ſage) Achaia iſt für dem Jar bereit geweſen/ vnd ewer Exempel hat vil gereitzet.

Thi teg veed eders gode vilie/ huilcken teg roſer hoſſ dem/ aff Macedonia (oc ſiger) Achaia er bered/ it aar ſiden/ Oc eders Exempel tilſkyndede mange.

Kapitola VIII.

22. Poſlali gſme pak s nimi y Bratra naſſeho/ kterěhož gſme giſte we mnohých wěcech/ a čaſto gſme ho zkuſyli/ že geſt pilný a nynij mnohem pilněgſſý bude pro mnohé dauffánj mé o wás.

Poſtaliſmy też z nimi brátá náße° ktoregoſmy cżeſto doświádcżyli w wielu rzecżách być pilnym/ á teraz dáleko pilnieyßym dla wielkiego vfánia/ ktore mam o was.

23. Gedno pro Týta/ kterýž geſt towaryſs muog/ a mezy wámj pomocnijk: Druhé také pro ty/ kteřijž gſau Bratřij naſſy a Apoſſtolé Cýrkwj pro Sláwu Kryſtowu.

A ieſli idzie o Tytuſá/ ieſtci moim towárzyßem/ v was pomocnikiem/ á ieſliż o brácia náße/ ſac poſłowie kośćiołowi/ y chwała Kryſtuſowa.

24. Protož důwodu kterýž geſt Láſky waſſý/ a naſſi chlauby o wás/ dokažte k nim/ před twářij Křeſtianuow.

A ták doświadcżenie miłośći wáßey/ y przechwalánia náßego o was/ pokážcie nád nimi przed oblicżnośćia kośćiołow.

Kapitola IX.

G Almužně pak/ kteráž ſe zbijrá na Swaté/ zdá mi ſe wám za nepotřebné pſáti.

Abowiem o posługowániu ktore bywa cżynione świetym/ nie potrzebá ábych wam piſał.

2. Neboť znám k tomu hotowý vmyſl wáſs/ z kteréhožto chlubijm ſe wámi před Macedonſkými/ Neb y Achaya hotowa geſt od předeſſlého Léta/ a wáſs přijklad wzbudil k tomu mnohé.

Bo znam ochotne ſerce wáße/ ktorym ſie przechwálam o was v Mácedończykow/ iż Achája gothowá ieſt od roku przeßłego/ á chuć ktora od was wyßłá/ wiele ich pobudziłá.

ט

3 שַׁדַּרֵת דֵּין לַאחֵא דְּלָא
יֶסְתְּרַק שׁוּבְהָרָא דא
דְּאֶשְׁתַּבְהַרַן בְּכוּן עַל הָדָא
צְבוּתָא דְּאַיְכַנָּא דְּאֶמְרֵת
תֶּהְווּן מְטַיְּבִין ׃

Ora io ho mandati queſti fratelli, à fin che la gloria, che habbiamo di voi non ſia vana in queſta parte: accioche voi (come io diceuo) ſiate apparecchiati.

4 דַּלְמָא יֵאתוּן עַמִּי
מַקְדוּנָיֵא וְיֶשְׁכְּחוּנָכוּן כַּד
לָא עֲתִידִין אַנְתּוּן וְנֶבְהַת
חֲנַן דְּלָא נֵאמַר דְּאַנְתּוּן
תֶּבְהֲתוּן בְּשׁוּבְהָרָא הָו
דְּאֶשְׁתַּבְהַרַן ׃

Che ſe i Macedoni veniſſemo meco, e non vi trouaſſeno apparecchiati, noi non habbiam vergogna (per non dir voi,) in queſta confidenza di gloria.

5 מֶטּוּל הָנָא אֶתְחַבַּטֶל לִי
דְּאֶבְעֵא מֶן אֲחַי הָלֵין
דְּיֵאתוּן קְדָמַי לְוָתְכוּן וי
וְיַעְתְּדוּן בּוּרְכְתָא הָי דְּמֶן
קְדִים אֶשְׁתַּמְעַתּוּן דְּתֶהְוֵא
מְטַיְּבָא הָכַנָּא אֵיךְ
בּוּרְכְתָא לָא הֲוָא אֵיךְ
יַעְנוּתָא ׃

Io ho dunque penſato eſſer neceſſario eſortare i fratelli, che prima veniſſeno à voi, e finiſſeno la voſtra gia promeſſa benedittione: accioch'ella fuſſe apparecchiata coſi come benedittione, e non come ſcarſita.

6 הָדָא דֵּין מַן דְּזָרַע
בְּחוּסָנָא אַף בְּחוּסָנָא חָצַד
וּמַן דְּזָרַע בְּבוּרְכָתָא אַף
בְּבוּרְכָתָא יֶחְצוֹד ׃

Doue io vi dico queſto, Chi ſemina ſcarſamente, mietera ancora ſcarſamente: e chi ſemina in abbondantia, mietera etiandio in abbondantia.

7 כֻּל אֱנָשׁ אֵיךְ דְּאִירא
בְּרֶעְיָנֵהּ לָא הֲוָא אֵיךְ דְּמֶן
כַּרְיוּתָא אָו אֵיךְ דְּמֶן
קְטִירָא לַיְהוּבָא הוּ גֵּיר
חַדְיָא רָחֵם מָרְיָא ׃

Ciaſcun faccia ſecondo che ſi propone ne l'animo: non per moleſtia, ò per neceſſita: percioche Iddio ama colui che da allegramente.

ט

3 וְשִׁלַּחְתִּי אֲלֵיכֶם אֶת־הָאַחִים
פֶּן־תְּהִלָּתֵנוּ אֲשֶׁר עֲלֵיכֶם הִיא
תֶּהְבַּל בְּחֵלֶק הַזֶּה אֲשֶׁר כִּדְבָרִי
נְכוֹנִים תִּהְיוּ ׃

Y he embiado los Hermanos, porque nueſtra gloriacion de voſotros no ſea vana en eſta parte: paraque, como lo he dicho, eſteys apercebidos.

4 פֶּן אִם יָבוֹאוּ עִמִּי הַכִּתִּים
וּמָצְאוּ אֶתְכֶם בְּהִבָּלֵיכֶם
וְנִתְבּוֹשֵׁשׁ אֲנַחְנוּ (פֶּן־נֹאמַר אַתֶּם)
בִּדְבַר־תְּהִלָּתֵנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ ׃

Porque ſi vinieren conmigo Maedonios, no hos hallen deſabercebidos, y nos auergoncemos noſotros, por no dezir voſotros, deeſte glorioſo attreuimiento.

5 לָכֵן חָשַׁבְתִּי כִּי־לְצָרְכֵּנוּ
לִשְׁאֹל מֵאַחִים אֲשֶׁר יַקְדִּימוּ
לָבֹא אֲלֵיכֶם וּלְהָכִין אֶת־
בִּרְכַּתְכֶם הַנֶּאֱמֶרֶת מִלְּפָנִים כִּי
נְכוֹנָה הִיא וְכָל־זֹאת כִּבְרָכָה וְלֹא
בְּבֶצַע ׃

Portanto tuue por coſa neceſſaria exhortar à los Hermanos que vinieſſen primero à voſotros y acaben primero vueſtra bendicion antes prometida, para que eſte aparejada como de bendicion, y no como de eſcaſſeza,

6 זֹאת הִיא הַזֹּרֵעַ בְּחֶסְרוֹן
גַּם בְּחֶסְרוֹן יִקְצֹר וַאֲשֶׁר זֹרֵעַ
בִּבְרָכָה גַּם בִּבְרָכָה יִקְצֹר ׃

Eſto empero digo, El que ſiembra eſcaſſamente, tambien ſiega eſcaſſamente: y el que ſiempra en bendiciones, en bendiciones tambien ſegarà.

7 אִישׁ אִישׁ כַּעֲצַת לִבּוֹ לֹא
מִיָּגוֹן אוֹ מִצֹּרֶךְ כִּי־הַנֹּתֵן
בְּשִׂמְחָה אֹהֵב אֱלֹהִים ׃

Cada vno como propuſo en ſu coraçon, (haga,) no con triſteza o por neceſsidad: porque Dios ama el dador alegre.

θʹ.

3. Ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε.

Or ai ie enuoyé ces freres, afin que ce que ie me ſuis glorifie de vous, ne ſoit vain en ceſt endroit: à celle fin que vous ſoyez preſts comme i'ai dit.

4. Μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως.

De peur que ceux de Macedone eſtans venus auec moi, & vous ayans trouués mal preſts, nous ne receuions honte (ie n'oſe dire vous) en ceſte aſſeurance de nous eſtre glorifiés de vous.

5 Ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὥσπερ πλεονεξίαν.

Parquoi i'ai eſtimé eſtre neceſſaire de prier les freres, que premierement ils allaſſent vers vous, & qu'ils paracheuaſſent de mettre en ordre la beneficence deſia par ci deuant denoncee: afin qu'elle ſoit preſte, ainſi comme beneficence, & non point comme chicheté.

6. Τοῦτο δὲ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.

Or ie di ceci, Que qui ſeme chichement, recueillira auſſi chichement: & qui ſeme liberalement, recueillira auſſi liberalement.

7. Ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.

Que chacun en face ſelon qu'il a propoſé en ſon cœur, non point à regret, ou par contrainte: car Dieu aime celui qui donne gayement.

CAP. IX.

3. Miſi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati ſitis.

Nowe haue I ſent the brethren/ leaſt our reioycing ouer you ſhould bee in vaine in this behalfe/ that ye (as I haue ſayde) be readie.

4. Ne cùm venerint Macedones mecum, & invenerint vos imparatos, erubeſcamus nos (ut non dicamus vos) in hac ſubſtantia.

Leſt if they of Macedonia come with me/ and finde you vnprepared/ we (I neede not to ſay/ you) ſhoulde be aſhamed in this my conſtant boaſting.

5. Neceſſarium ergo exiſtimavi rogare fratres ut perveniant ad vos, & præparent repromiſſam benedictionē hanc paratam eſſe ſic, quaſi benedictionem, non tanquam avaritiam.

Wherefore/ I thought it neceſſarie to exhort the brethren to come before vnto you/ and to finiſh your beneuolence appointed afore/ that it might be readie/ and come as of beneuolence/ and not as of ſparing.

6. Hoc autem dico, Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſeminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

This yet remember/ that he which ſoweth ſparingly/ ſhall reape alſo ſparingly/ and he that ſoweth liberally/ ſhal reape alſo liberally.

7. Vnuſquiſque prout deſtinavit in corde ſuo: non ex triſtitia, aut ex neceſſitate, hilarem enim datorem diligit Deus.

As euery man wiſheth in his heart/ ſo let him giue/ not grudgingly/ or of neceſſitie: For God loueth a cheerefull giuer.

Das IX. Capitel.

3. Jch hab aber dieſe Brůder darumb geſandt/ daß nicht vnſer ruhm von euch zu nichte wůrde/ in dem ſtůck/ vnd daß jhr bereit ſeydt/ gleich wie ich von euch geſagt habe.

Oc ieg ſende der faare denne Broder/ at vor Roſſ om eder ſkulde icke bliffue til inted/ i det ſtycke/ Oc at i ſkulle vere rede/ lige ſom ieg ſagde om eder.

4. Auff daß nicht/ ſo die auß Macedonia mit mir kemen/ vnd euch vnbereit fůnden/ wir (wil nicht ſagen/ jhr) zu ſchanden wůrden/ mit ſolchem růhmen.

Paa det/ at der ſom de aff Macedonia komme met mig/ oc funde eder wberedde/ at wi (ieg vil icke ſige i) icke da ſkulle bliffue beſkemmede/ met ſaadan Roſſ.

5. Jch habe es aber fůr nötig angeſehen/ die Brůder zu ermanen/ daß ſie zuvor anzögen zu euch/ zuverfertigen diſen zuvor verheiſſenen Segen/ daß er bereitet ſey/ alſo/ daß es ſey ein Segen/ vnd nicht ein Geitz.

Men mig ſyntis det vere nytteligt/ at formane Brødrene/ at de ſkulle før drage til eder/ oc beſkicke denne Velſignelſe/ ſom tilforn er tilſagd/ at hun kand vere rede/ Saa/ at det kand vere en Velſignelſe/ oc icke en Gerighed.

6. Jch meine aber das: Wer da kerglich ſeet/ der wirdt auch kerglich erndten/ vnd wer da ſeet im ſegen/ der wird auch erndten im ſegen.

Thi det meen ieg/ At huo ſom ſparlige ſaar/ hand ſkal oc ſparlige høſte/ oc huo ſom ſaar i Velſignelſe/ hand ſkal oc høſte i Velſignelſe.

7. Ein jeglicher nach ſeinem willkühr/ nicht mit vnwillen oder auß zwang/ denn ein frölichen Geber hat Gott lieb.

Huer effter ſine vilkaar/ icke met wuillighed eller aff tuang/ Thi Gud elſker en glad Giffuere.

Kapitola IX.

3. Y poſlal gſem k wám Bratřij/ aby to čjm ſe chlubijm z wás nebylo marně w té ſtránce (Almužen) aby jſte (yakož gſem řekl) byli hotowij.

I poſłałem thy bráty/ iżby przechwalánie náße o was nie było prożne w they mierze/ ábyście iákom powiedział gotowymi byli,

4. Abychom když by přiſſli ſemnau Macedonſtij/ a nalezli wás nehotowé/ neſtyděli ſe my/ ať nedijm wy/ za takowau chlaubu.

By ſnadź ieſliby zemna przyßli Macedonczycy/ á záſtáliby was nie gotowe/ ábychmy my nie byli zawſtydzeni/ (á mowie by iedno nie wy) w tym ták beśpiecznym przechwalániu.

5. Protož widělo mi ſe za potřebné/ napomenauti Bratřij/ aby předeſſli k wám/ a připrawili zaſljbenau Almužen zbijrku/ aby hotowé bylo yako dobrowolná zbijrka/ a ne yako s těžkoſtij dáwanij/ aneb lakomſtwij.

A thák zdáło mi ſie zá potrzebna rzecz nápomionać brácia/ áby pierwey do was przyßli/ á pierwey zgotowáli waße ßczodrobliwość przed tym opowiedziána/ áby byłá gotowá ták iáko ßczodrobliwość/ a nie iáko rzecz poniewolna.

6. Toť pak prawijm/ Kdo ſkaupě rozſýwá/ ſkaupě y žijti bude: a kdo rozſýwa z hogna/ hogně žijti bude.

A toć mowie/ Kthory ſieie ſkapie/ ſkapie też żąc bedzie/ A kto ſieie hoynie/ też hoynie żąc bedzie.

7. Geden každý yakož geſt vložil w ſrdcy ſwém: ne s ſwau obtijžnoſtij neb bezděky. Nebo ochotného Dárcy miluge Buoh.

Każdy iáko vmyślił w ſercu ſwoim/ ták niechay da nie z fráſunkiem/ áni z przymußenia: ábowiem weſołego rozdawce Bog miłuie.

ט

8 מְטַיְבָא הִי גֵּיר בְּאִידַי אַלָהָא כֻל טַיְבוּ דְּיַיְתַּר בְּכוֹן דַּבְכֻל זְבַן בְּכֻל מֶדֶם הָו מָא דְסָפֵק לְכוֹן יֶהְוֵא לְכוֹן וְתֶתְיַתְּרוּן בְּכֻל עֲבַד טָב ׃

Et è potente Iddio à far abbondare in voi ogni gratia: accioche hauendo in ogni coſa tutto quello che vi biſogna, voi abbondiate in ogni buona opera.

9 אַיְךְ דַּכְתִיב דְּבַדַּר וְיַהַב לְמַסְכֵּנֵא וְזַדִּיקוּתֵהּ קַיָּמָא לְעָלַם ׃

Si come è ſcritto, Egli ha diſtribuito, e dato à i poueri: La ſua giuſtitia ſta in eterno.

10 הָו דֵּין דְּיָהֵב זַרְעָא לְזָרוֹעָא וְלַחְמָא ל לְמֵאכוּלְתָא הָו יִתֶּל וְיַסְגֵּא זַרְעְכוֹן וְנַרְבֵּא פֵּארֵא דְּזַדִּיקוּתְכוֹן ׃

Hor colui che ſomminiſtra il ſeme à chi ſemina ſomminiſtri ancor à voi del pane in cibo, e moltiplichi la voſtra ſementa, & accreſca i frutti de la voſtra giuſtitia.

11 דַּבְכֻל מֶדֶם תֶּעְתְּרוּן בְּכֻלָּהּ פְּשִׁיטוּתָא דְּהִי גָּמְרָא בְּאִידַן תַּוְדִּיתָא לַאלָהָא ׃

Eſſendo totalmente arricchiti in ogni ſemplicità, laqual fa che per noi ſi rendano gratie à Dio.

12 מְטוּל דְּפוּלְחָנָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא לָא הָוָא בַּלְחוֹד חַסִּירוּתָא דְקַדִּישֵׁא מְמַלֵּא אֶלָּא אַף מְיַתַּר בְּתַוְדִּיתָא סַגִּיאָתָא לַאלָהָא ׃

Imperoche l'amminiſtration di queſta oblatione, non ſolamente ſuppliſce à le coſe che mancano à i Santi: ma etiandio ridonda in queſto che da molti ne ſon rẽdute gratie à Dio.

13 מְטוּל בּוּקְיָא גֵּיר דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא לַאלָהָא מְשַׁבְּחִינַן דְּאֶשְׁתַּעְבַּדְתּוּן לְתַוְדִּיתָא דְּסַבְרְתֵהּ ד דַּמְשִׁיחָא וְאֶשְׁתַּוְתַּפְתּוּן בְּפְשִׁיטוּתְכוֹן עַמְהוֹן וְעַם כֻּל נָשׁ ׃

(i quali per l'eſperientia di queſta ſouentione, glorificano Iddio de l'obbedientia del voſtro conſentimento nel Euãgelio di Chriſto: e de la voſtra pronta contributione verſo eſſi, e verſo tutti.)

ט

8 כִּי יָכֹל יְהוָה לְהוֹתִיר אֶת־כָּל־מַתַּת הַתְּחִנָּה בָּכֶם אֲשֶׁר בְּכָל דָּבָר תָּמִיד יְהִי לָכֶם כָּל־דַּי לְהוֹתִירְכֶם אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב ׃

Y poderoſo es Dios para hazer que abunde en voſotros toda gracia, para que teniendo en todo con voſotros todo lo que baſta, abundeys para toda buena obra:

9 כְּמוֹ נִכְתַּב פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים צִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לָעַד ׃

Como eſtà eſcripto, Derramó, dió à los pobres, ſu juſticia permanece para ſiempre.

10 וְהַנּוֹתֵן זֶרַע לַזֹּרֵעַ וְלֶחֶם לֶאֱכֹל גַּם הוּא יִתֵּן וְיַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲכֶם וְיַפְרֶה אֶת־אִבֵּי צִדְקַתְכֶם ׃

Y el que dà la ſimiente àl que ſiembra, tambien darà pan para comer: y multiplicarà vueſtra ſementera, y augmentarà los crecimientos de los frutos de vueſtra juſticia.

11 לַעֲשֹׁר בְּכָל־דָּבָר אֶל־כָּל־תֹּם וְיֹשֶׁר אֲשֶׁר יִפְעַל בְּפִינוּ אֶת־תּוֹדָה לֵאלֹהִים ׃

Para que enriquecidos en todo abundeys en toda bondad, la qual obra por noſotros hazimiento de gracias à Dios.

12 כִּי־עֲבוֹדַת הַכְּהֻנָּה הַזֹּאת לֹא תְמַלֵּא לְבַדָּהּ אֶת־חֶסְרוֹן הַקְּדוֹשִׁים כִּי אִם גַּם תּוֹתִיר בְּתוֹדוֹת רַבּוֹת לֵאלֹהִים ׃

Porque la adminiſtracion de eſte ſeruicio no ſolamente ſuple lo que à los Sanctos falta, mas tambien abunda en muchos hazimientos de gracias acerca de Dios.

13 בְּבֹחַן הַצְּדָקָה הַזֹּאת מְכַבְּדִים אֶת־אֱלֹהִים בִּיקַהַת תּוֹדַתְכֶם לִבְשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ וּבְתֹם הַחֶבְרָה אֲשֶׁר אֲלֵיהֶם וְאֶל־כֻּלָּם ׃

Que por la experiencia de eſta adminiſtracion glorifican à Dios por la obediencia de vueſtro conſentimiento en el Euangelio del Chriſto, y en la bondad de la communicacion para con ellos y para con todos.

θ'.

8. Δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

Et Dieu eſt puiſſant de faire abonder toute grace en vous, afin qu'ayans touſiours toute ſuffiſance en toute choſe, vous ſoyez abondans en toute bonne œuure:

9. Καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

(Ainſi qu'il eſt eſcrit, Il a eſpars, & donné aux poures: ſa iuſtice demeure eternellement.

10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι. καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν·

Or celui qui fournit de ſemence au ſemeur, vous vueille auſſi pouruoir de pain à manger, & multiplier voſtre ſemence, & augmenter les reuenus de voſtre iuſtice.)

11. Ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.

Eſtans totalement enrichis en toute prompte liberalité, laquelle fait que par nous graces ſoyent rendues à Dieu.

12. Ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ.

Car l'adminiſtration de ceſte oblation n'eſt pas ſeulement pour ſubuenir aux indigences des ſancts, mais auſſi redonde en ce que pluſieurs en rendent graces à Dieu:

13. Διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας.

En glorifiant Dieu par le moyen de l'eſpreuue de ceſte ſubuention, de ce que vous vous ſubmettez à l'Euangile de Chriſt: & de voſtre prompte & liberale communication enuers eux & enuers tous.

CAP. IX.

8. Potens eſt autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis : ut in omnibus ſemper omnem ſufficiētiam habentes, abundetis in omne opus bonum.

And God is able to make all grace to abounde towarde you / that ye alwayes hauing all ſufficiencie in all things / maye abound in euery good worke.

9. Sicut ſcriptum eſt: Diſperſit, dedit pauperibus: iuſtitia eius manet in æternum

As it is written / He hath ſparſed abroad/and hath giuen to the poore: his beneuolence remaineth for euer.

10. Qui autem adminiſtrat ſemen ſeminanti : & panem ad manducādum præſtabit : & multiplicabit ſemen veſtrum, & augebit incrementa frugum iuſtitiæ veſtræ.

Alſo he that findeth ſeede to the ſower / will miniſter likewiſe bread for foode / and multiplie your ſeede/and increaſe the fruites of your beneuolence.

11. Vt in omnibus locupletati abundetis in omnem ſimplicitatem, quę operatur per nos gratiarum actionem Deo.

That on all partes ye may bee made riche vnto all liberalitie / which cauſeth through vs thankeſgiuing vnto God.

12 Quoniam miniſterium huius officii non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino.

For the miniſtration of this ſeruice not only ſupplieth the neceſſities of the Saints / but alſo is abundant by the thankeſgiuing of many vnto God.

13. Per probationem miniſterii huius, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ in Evangelium Chriſti & ſimplicitate communicationis in illos, & in omnes.

(Which by the experiment of this miniſtration prayſe God for your voluntarie ſubmiſſion to the Goſpell of Chriſt/and for your liberal diſtribution to them/and to all men.)

Das IX. Capitel.

8. Gott aber kan machen/daß allerley gnade vnter euch reichlich ſey / daß jhr in allen dingen volle genůge habt/ vnnd reich ſeydt zu allerley guten wercken.

Oc Gud kand gøre/ at allehonde Naade ſkal vere rigelige iblant eder / at i ſkulle haffue offuerflødelige nock i alle ting/ oc vere rige til allehonde gode Gerninger.

9. Wie geſchrieben ſtehet : Er hat außgeſtrewet vnnd gegeben den Armen / ſeine Gerechtigkeit bleibet in ewigkeit.

Lige ſom ſcreffuit ſtaar / Hand vdſpridde oc gaff de Fattige/ Hans Retferdighed bliffuer til euig tid.

10. (Der aber Samen reichet dem Seeman / der wird je auch das Brot reichen zur Speiſe/vnd wird vermehren ewren Samen/ vnd wachſen laſſen das gewåchſe ewer gerechtigkeit.

(Men den ſom giffuet Sæmanden Sæd/ hand ſkal io oc giffue Brød til at æde / oc hand ſkal formere eders Sæd / oc lade eders Retferdigheds fruct voxe.

11. Daß jhr reich ſeydt in allen dingen/mit aller einfeltigkeit/welche wircket durch vns danckſagung Gotte.

At i ſkulle vere rige i alle ting/met al enfoldighed/ huilcken der gør Gud tackſigelſe formedelſt oſſ.

12. Denn die handreichung dieſer ſtewre / erfůllet nicht allein den mangel der Heiligen/ſondern iſt auch ůberſchwenglich darinne. Daß viel Gott dancken.

Thi denne Hielpis vdgifft opfylder icke aleniſte de Helligis armod/ Men hun er ocſaa offuerflødig der vdi / at mange tacke Gud.

13. Fůr diſen vnſern trewen dienſt / vnndpreiſen Gott/ůber ewrem vnterthenigen bekenntniß deß Evangelij Chriſti / vnnd ůber ewer einfeltigen ſtewre an ſie vnd an alle.

For denne vor tro Tieniſte / oc priſe Gud / for eders ydmyge bekendelſe i Chriſti Euangelio / oc for eders enfoldige Hielp til dem oc til alle.

Kapitola IX.

8. Mocenť geſt zagiſtě Bůh wſſelikau Miloſt hognau včiniti w wás / abyſſte we wſſem wždycky doſtatečnoſt magijce/ rozmáhali ſe w každém ſkutku dobrém:

A Bog mocen ieſt vczynić / áby opłynelá w was wßeláka dobrotliwoſć / ábyſcie we wßythkim záwße máiac ile potrzebá / obfithowáli w káżdym vczynku dobrym.

9. Jakož pſáno geſt / Rozdělil a dal chudým/ Sprawedlnoſt geho trwá na wěky wěkuow.

Jáko nápiſano ieſt / Rozdzielil/ y rozdal vbogim / ßczodrobliwoſć iego trwa ná wieki.

10. Ten pak kterýž dáwá Sémě rozſýwagijcýmu / dáť y chléb k gedenij/ a rozmnožijť Sémě waſſe / a přiſpořijť wzroſtu ſprawedlnoſti waſſý:

A kto dodaie náſienia ſieiacemu/ tenże wam doda y chlebá ná pokarmy / y rozmnoży oſiewki waße / y przyſporzy owokow ßczodrobliwoſci wáßey.

11. Abyſſte we wſſem bohatij gſauce včiněni / hognoſt měli k wſſeliké vpřijmnoſti/ kteráž to ſkrze nás půſobij/ aby dijky činěni byly Bohu

Abyſcie we wßytkich rzeczách byli vbogáceni ku wßelákiey ßczodrobliwoſci ktora przez nas to ſpráwuie / iż dzięki Bogu bywáia czynione.

12. Nebo wykonáwanij této Služebnoſti/ne toliko naplňuge to což ſe nedoſtáwá Swatým / ale také rozmnožuge při mnohých děkowánij Pánu Bohu.

Abowiem ßáfowánie tey iálmużny / nie tylko nagradza niedoſtatek świętych / ále też w tym obfithuie / iż zá to wiele ich Bogu dziękuia.

13. Skrze zkuſſenij ſlužebnoſti této / že oni chwálij Boha z poſluſſenſtwij ſrownánj waſſeho w Ewangelium Kryſtowu/ a z ſproſtnoſti vdělowánij waſſeho gim/ y wſſechněm.

(Gdyż przez doświádczenie tey poſlugi Bogá chwalą zá zgodne waße poddáńſthwo pod Ewánielia Kryſthuſowe / y zá życzliwe przeciwko ſobie y wßytkim vżyczánie.)

ט

14 וַצְלוּתָא מְקַרְבִין חֲלָפַיכוֹן בְּחוּבָּא סַגִּיאָא מֵטוּל סוּגָּאָא דְּטַיְבוּתֵה דַּאלָהָא דַּעֲלַיְכוֹן׃

Et de la loro oratione che fanno per voi, hauendo di voi deſiderio, per l'eccellente gratia di Dio che è in voi.

15 טַיְבוּ דֵּין לַאלָהָא עַל מַוְהַבְתֵּה דְּלָא מֶתְמַלְּלָא׃

Hor ſia ringratiato Iddio de l'ineffabile dono ſuo.

י

1 אֶנָא דֵּין פּוֹלוֹס בָּעֵא אֶנָא מֶנְּכוֹן בְּנִיחוּתֵה וב
וַבְמַכִּיכוּתֵה דַּמְשִׁיחָא דְּאֶפֶן בְּאַפִּין מַכִּיךְ אֶנָא לְוָתְכוֹן אֶלָּא כַּד רַחִיק אֶנָא תְּכִיל אֶנָא עֲלַיְכוֹן׃

Et io Paulo iſteſſo vi prego per la manſuetudine è benignità di Chriſto, io che in preſentia ſono humile tra voi, ma aſſente ſono ardito verſo di voi.

2 בָּעֵא אֶנָא דֵּין מֶנְּכוֹן דְּלָא מָא דְּאֶתִית אֶתְאַלַּץ בְּתוּכְּלָנָא דְּאִית לִי דַּאשִׁיחַ אַיְךְ דְּמֶתְרְעֵא אֶנָא עַל אֶנָשָׁא אִילֵין דְּחָשְׁבִין לַן דְּאַיְךְ דְּבַבְסַר מְהַלְּכִינַן׃

Vi prego, (dico) che quando ſarò preſente, io non habbi ad eſſere ardito con quella confidentia, con laquale io ſon tenuto ardito, verſo alcuni, che ci ſtimano come ſe noi caminaſſimo ſecondo la carne.

3 אָפֶן בְּבֶסַר גֵּיר מְהַלְּכִינַן אֶלָּא לָא הֲוָא דְּבֶסְרָא פָּלְחִינַן׃

Perche ſe ben noi caminiamo ne la carne, non militiamo gia ſecondo la carne.

4 זֵינָא גֵּיר דְּפָלְחוּתַן לָא הֲוָא דְּבֶסְרָא אֶלָּא חַיְלָא דַּאלָהָא וּבֵה כָּבְשִׁינַן חֶסְנָא מָרִידָא׃

(Imperoche l'armi de la noſtra militia non ſon carnali, ma ſon potenti à la diſtruttion de le fortezze) con lequali noi diſtruggiamo i conſigli.

ט

14 וּבִתְפִלָּתָם עֲלֵיכֶם מִתְאַוִּים אֶתְכֶם בְּיִתְרַת חֶנַּת אֱלֹהִים אֲלֵיכֶם׃

Y en la oracion deellos por voſotros, los quales hos deſſean à cauſa de la eminente gracia de Dios en voſotros.

15 וּתְהִי־תוֹדָה לֵאלֹהִים עַל־מַתַּת חֶנָּתוֹ לֹא יָדַעְנוּ סִפּוּרוֹתֶיהָ׃

Gracias ſean dadas á Dios del inenarrable don ſuyo.

י

1 וַאֲנִי פּוֹלוֹס מִתְחַנֵּן אֲלֵיכֶם בְּחֵן וּבְעַנְוַת הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר אֲנִי לִפְנֵיכֶם עָנִי הוּא בָּכֶם וְאִם אֶרְחַק בּוֹטֵחַ אֲנִי עֲלֵיכֶם׃

Ruego hos empero, yo Paulo, por la manſedumbre y modeſtia del Chriſto, (que preſente ciertamente ſoy baxo entre voſotros: mas auſente ſoy confiado con voſotros.)

2 וְשׁוֹאֵל אֲנִי מִכֶּם פֶּן אִם אָבוֹא לִפְנֵיכֶם אֶצְטָרֵךְ לְהוֹפִיעַ וּבְבִטָּחוֹן לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר חָשַׁבְתִּי בְּאֵלֶּה הַחוֹשְׁבִים כִּי־הָלַכְנוּ כַּבָּשָׂר׃

Ruego, pues, que quando fuere preſente no ſea meneſter ſer atreuido con la confiança de que ſoy eſtimado vſar con algunos que nos tienen como ſi anduuieſſemos ſegun carne.

3 וְאַף כִּי־בַבָּשָׂר הוֹלְכִים אַךְ לֹא כַבָּשָׂר נִלְחָמִים אֲנַחְנוּ׃

Porque aunque andamos en la carne, no militamos ſegun carne.

4 כִּי־כְלֵי מִלְחַמְתֵּנוּ אֵינָם כְּלֵי־הַבָּשָׂר כִּי־אִם גִּבּוֹרִים לֵאלֹהִים לַהֲרִיסוּת הַמִּבְצָרוֹת לַהֲרֹס אֶת־מַחֲשָׁבוֹת׃

Porque las armas de nueſtra milicia no ſon carnales, ſino poderoſas de parte de Dios para deſtruycion de fortalezas.

θ'.

14. Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.

Et en ce qu'ils prient pour vous, en vous deſirant affectueuſement pour l'excellente grace de Dieu ſur vous.

15. Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

Or graces à Dieu de ſon don inenarrable.

ΚΕΦΑΛ. ι'.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαῤῥῶ εἰς ὑμᾶς.

Au reſte, moi Paul vous prie par la douceur & debonnaireté de Chriſt: voire moi qui en preſence ſuis petit entre vous: mais abſent, ſuis hardi enuers vous.

2. Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαῤῥῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ὑμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

Ie vous requier donc qu'eſtant preſent il ne me faille vſer de hardieſſe, par ceſte aſſeurance de laquelle ie delibere de me porter hardiment enuers quelques vns, qui nous eſtiment comme ſi nous cheminions ſelon la chair.

3. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.

Certes en cheminant en chair, nous ne guerroyons point ſelon la chair:

4. Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες.

(Car les armures de noſtre guerre ne ſont point charnelles, mais puiſſantes de par Dieu à la deſtruction des forteresses.)

CAP. IX.

14. Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

And by their prayer for you/deſiring after you greatly/for the abundant grace of God in you.

15. Gratias Deo ſuper inenarrabili dono eius.

Thankes therefore be vnto God for his vnſpeakeable gift.

CAP. X.

IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

Now I Paul my ſelfe beſeeche you by the meekenes/& gentlenes of Chriſt/ which when I am preſent among you / am baſe/but am bolde towarde you being abſent.

2. Rogo autem, ne præſens audeam per eam confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdam: qui arbitrantur nos tanquam ſecundùm carnem ambulemus.

And this I require you/ that I need not to be bold when I am preſent / with that ſame confidence / where with I thinke to be bold againſt ſome / which eſteeme vs as though we walked according to the fleſh.

3. In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.

Neuertheles / though wee walke in the fleſh / yet we do not warre after the fleſh.

4. Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt: ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes.

(For the weapons of our warrefare are not carnall / but mightie through God / to caſt downe holdes.) Caſting downe the imaginations.

Das IX. Capitel.

14. Vnd über jhrem Gebet für euch/ welche verlanget nach euch / vmb der ůberſchwenglichen gnade Gottes willen in euch.

Oc for deris Bøn for eder / Huilcke ſom forlengis effter eder / for den offuerflødige Guds naade ſkyld ſom er i eder.

15. Gott aber ſey danck / für ſeine vnaußſprechliche gabe.

Men Gud vere tack for ſin wſigelige Gaffue.

Das X. Capitel.

Ich aber Paulus/ ermane euch durch die ſanfftmůtigkeit vnnd lindigkeit Chriſti/ der ich gegenwertig vnter euch geringe bin/ im abweſen aber bin ich důrſtig gegen euch.

DE ieg Paulus/ formaner eder / formedelſt Chriſti ſactmodighed oc taalmodighed / ieg ſom er ringeactet/ naar ieg er næruerendis hoſſ eder/ men i min fraauerelſe er ieg driſtig mod eder.

2. Ich bitte aber/ daß mir nicht noth ſey/ gegenwertig důrſtig zu handeln/ vnd der kůnheit zu brauchen/ die man mir zumiſſet / gegen etliche / die vns ſchätzen / als wandelten wir fleiſchlicher weiſe.

Men ieg beder eder/ at det ſkal icke gøris mig behoff / at handle dierffuelige næruerendis / oc at bruge den driſtighed / ſom mand tillegger mig / mod nogle/ ſom acte oſſ / lige ſom wi vandrede i kødelig ſkick.

3. Denn ob wir wol im fleiſch wandeln / ſo ſtreitten wir doch nicht fleiſchlicher weiſe.

Thi alligeuel wi vandre i kødet / ſaa ſtride wi dog icke i kødelig ſtick.

4. Denn die Waffen vnnd Ritterſchafft ſind nicht fleiſchlich / ſondern mechtig für Gott/ zu verſtören die beveſtungen / darmit wir verſtören die anſchläge.

Thi at vor Stridzuaaben ere icke kødelige / men mectige faar Gud / til at førſtyre Befeſtninger / met huilcket wi forſtyre anſchlag.

Kapitola IX.

14. A oni modlij ſe za wás / žádoſtiwj gſauce wás prowýſſenau miloſt Boži / kteráž geſt w wás.

A iž ſie thez oni modla zá wámi/ y zadáiac was dla láſki Bożey ktora ſie w was zacnie okázuie.

15. Budiž děkowánij Pánu Bohu/ z newymluwného daru geho.

A niech bedzie Bogu chwalá zá nie wymowny dar iego.

Kapitola X.

NA pak ſám Pawel proſým wás/ ſkrze tichoſt a ſneſytedlnoſt Kryſtowu/ kterýž gſem mezy wámi pokorně obcowal gſa přijtomen: ale nynij gſa od wás wzdálen/ naděgi mám do wás.

A Ja ſam Páwel proſze was przez dobrotliwość y litość Kryſtuſowe ktory oblicznie ieſtem pokorny miedzy wami/ á w niebytnośći ieſthem śmiáły przeciwko wam.

2. A proſým wás / abych přijtomen wám gſa/ ſměl ſkrze to dauffánij/ w kterémžto domnijm gſem žebych proti některým ſmělý byl / kteřijž magij za to/ žebychom my wedlé těla chodili.

A thoć proſze ábych bedac oblicznie nie byl śmiálym tym vfániem ktorym myſle być śmiálym ná niektore / co o nas rozumieia/ iákobyſmy wedlug ciálá chodzili.

3. Nebo w těle chodijce / ne wedlé těla boyugeme.

Abowiem chodzac wćiele / nie wedlug ciálá walczymy.

4. Poněwadž oděnij boyowánij naſſeho / nenij těleſné / ale moc Božij k zkaženij ohrad protiwnjkůw / gimžto kažýme raddy.

Bo zbroie walki naſzey nie ſa ćieleſne/ ale z mocy Bożey mocne/ y ku podwroceniu mieyſc obronnych/ ktoremi rády podwrácamy.

ט

14 וַצְלוֹתָא מְקַרְבִין
חֲלָפַיְכוֹן בְּחוּבָּא סַגִּיאָא
מְטוּל סוּגָּאָא דְטַיְבוּתֵה
דַאלָהָא דַעֲלַיְכוֹן׃

Et de la loro oratione che fanno per voi, hauendo di voi deſiderio, per l'eccellente gratia di Dio che è in voi.

15 טַיְבוּ דֵין לַאלָהָא עַל
מַוְהַבְתֵּה דְלָא מֶתְמַלְּלָא׃

Hor ſia ringratiato Iddio de l'ineffabile dono ſuo.

י

1 אֶנָא דֵין פּוּלוֹס בָּעֵא
אֶנָא מֶנְּכוֹן בְּנִיחוּתֵה וּב
וּבְמַכִּיכוּתֵה דַמְשִׁיחָא
דְאָפֵן בְּאַפִּין מַכִּיךְ אֶנָא
לְוָתְכוֹן אֶלָּא כַד רַחִיק אֶנָא
תְּכִיל אֶנָא עֲלַיְכוֹן׃

Et io Paulo iſteſſo vi prego per la manſuetudine è benignità di Chriſto, io che in preſentia ſono humile tra voi, ma aſſente ſono ardito verſo di voi.

2 בָּעֵא אֶנָא דֵין מֶנְּכוֹן
דְלָא מָא דְאָתֵית אֶתְאַלַּץ
בְּתוּכְלָנָא דְאִית לִי דְאַשִּׁיח
אַיְךְ דְמֶתְרְעֵא אֶנָא עַל
אֶנָשָׁא אִילֵין דְחָשְׁבִין לַן
דְאַיְךְ דִבְבֶסַר מְהַלְּכִינַן׃

Vi prego, (dico) che quando ſarò preſente, io non habbi ad eſſere ardito con quella confidentia, con laquale io ſon tenuto ardito, verſo alcuni, che ci ſtimano come ſe noi caminaſſimo ſecondo la carne.

3 אָפֵן בְּבֶסַר גֵּיר מְהַלְּכִינַן
אֶלָּא לָא הֲוָא דְבֶסְרָא
פָּלְחִינַן׃

Perche ſe ben noi caminiamo ne la carne, non militiamo gia ſecondo la carne.

4 זַיְנָא גֵּיר דְפָלְחוּתַן לָא
הֲוָא דְבֶסְרָא אֶלָּא דְחַיְלָא
דַאלָהָא וּבֵה כָּבְשִׁינַן חֶסְנָא
מְרִידָא׃

(Imperoche l'armi de la noſtra militia non ſon carnali, ma ſon potenti à la diſtruttion de le fortezze) con lequali noi diſtruggiamo i conſiglij.

ט

14 וּבִתְפִלָּתָם עֲלֵיכֶם מִתְאַוִּים
אֶתְכֶם בְּיִתְרַת תְּחִנַּת אֱלֹהִים
אֲלֵיכֶם׃

Y en la oracion de ellos por voſotros, los quales hos deſſean à cauſa de la eminente gracia de Dios en voſotros.

15 וּתְהִי־תוֹדָה לֵאלֹהִים עַל־
מַתַּת תְּחִנָּתוֹ לֹא יָדַעְנוּ
סִפּוּרוֹתֶיהָ׃

Gracias ſean dadas á Dios del inenarrable don ſuyo.

י

1 וַאֲנִי פּוּלוֹס מִתְחַנֵּן אֲלֵיכֶם
בְּחֵן וּבְעַנְוַת הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר אֲנִי
לִפְנֵיכֶם עָנִי הוּא בָּכֶם וְאִם
אֶרְחַק בּוֹטֵחַ אֲנִי עֲלֵיכֶם׃

Ruego hos empero, yo Paulo, por la manſedumbre y modeſtia del Chriſto, (que preſente ciertamente ſoy baxo entre voſotros: mas auſente ſoy confiado con voſotros.)

2 וְשׁוֹאֵל אֲנִי מִכֶּם פֶּן אִם
אָבוֹא לִפְנֵיכֶם אֶצְטָרֵךְ לְהוֹפִיעַ
וּבְבִטָּחוֹן לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר חָשַׁבְתִּי
בְּאֵלֶּה הַחוֹשְׁבִים כִּי־הָלַכְנוּ
כַּבָּשָׂר׃

Ruego, pues, que quando fuere preſente no ſea meneſter ſer atreuido con la confiança de que ſoy eſtimado vſar con algunos que nos tienen como ſi anduuieſſemos ſegun carne.

3 וְאַף כִּי־בַבָּשָׂר הוֹלְכִים אַךְ
לֹא כַבָּשָׂר נִלְחָמִים אֲנַחְנוּ׃

Porque aunque andamos en la carne, no militamos ſegun carne.

4 כִּי־כְלֵי מִלְחַמְתֵּנוּ אֵינָם כְּלֵי־
הַבָּשָׂר כִּי־אִם גִּבּוֹרִים לֵאלֹהִים
לַהֲרִיסוּת הַמִּבְצָרוֹת לַהֲרֹס אֶת־
מַחְשָׁבוֹת׃

Porque las armas de nueſtra milicia no ſon carnales, ſino poderoſas de parte de Dios para deſtruycion de fortalezas.

θʹ.

14. Καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ᾽ ὑμῖν.

Et en ce qu'ils prient pour vous, en vous deſirant affectueuſement pour l'excellente grace de Dieu ſur vous.

15. Χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

Or graces à Dieu de ſon don inenarrable.

ΚΕΦΑΛ. ιʹ.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πραότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαῤῥῶ εἰς ὑμᾶς.

Au reſte, moi Paul vous prie par la douceur & debonnaireté de Chriſt: voire moi qui en preſence ſuis petit entre vous: mais abſent, ſuis hardi enuers vous.

2. Δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαῤῥῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ὑμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

Ie vous requier donc qu'eſtant preſent il ne me faille vſer de hardieſſe, par ceſte aſſeurance de laquelle ie delibere de me porter hardiment enuers quelques vns, qui nous eſtiment comme ſi nous cheminions ſelon la chair.

3. Ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.

Certes en cheminant en chair, nous ne guerroyons point ſelon la chair:

4. Τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων. λογισμοὺς καθαιροῦντες.

(Car les armures de noſtre guerre ne ſont point charnelles, mais puiſſantes de par Dieu à la deſtruction des fortereſſes.)

CAP. IX.

14. Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

And by their prayer for you/ deſiring after you greatly/ for the abundant grace of God in you.

15. Gratias Deo ſuper inenarrabili dono eius.

Thankes therefore be vnto God for his vnſpeakeable gift.

CAP. X.

IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

Now I Paul my ſelfe beſeeche you by the meekenes/ & gentlenes of Chriſt/ which when I am preſent among you/ am baſe/ but am bolde towarde you being abſent.

2. Rogo autem, ne præſens audeam per eam confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdam: qui arbitrantur nos tanquam ſecundùm carnem ambulemus.

And this I require you/ that I need not to be bold when I am preſent/ with that ſame confidence/ where with I thinke to be bold againſt ſome/ which eſteeme vs as though we walked according to the fleſh.

3. In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus.

Neuertheles/ though wee walke in the fleſh/ yet we do not warre after the fleſh.

4. Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt: ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes.

(For the weapons of our warrefare are not carnall/ but mightie through God/ to caſt downe holdes.) Caſting downe the imaginations.

Das IX. Capitel.

14. Vnd über jhrem Gebet für euch/ welche verlanget nach euch/ vmb der überſchwenglichen gnade Gottes willen in euch.

Oc for deris Bøn for eder/ Huilcke ſom forlengis effter eder/ for den offuerflødige Guds naade ſkyld ſom er i eder.

15. Gott aber ſey danck/ für ſeine vnaußſprechliche gabe.

Men Gud vere tack for ſin vſigelige Gaffue.

Das X. Capitel.

JCh aber Paulus/ ermane euch durch die ſanfftmütigkeit vnnd lindigkeit Chriſti/ der ich gegenwertig vnter euch geringe bin/ im abweſen aber bin ich dürſtig gegen euch.

DE ieg Paulus/ formaner eder/ formedelſt Chriſti ſactmodighed oc taalmodighed/ ieg ſom er ringe actet/ naar ieg er næruerendis hoſſ eder/ men i min fraauerelſe er ieg driſtig mod eder.

2. Jch bitte aber/ daß mir nicht noth ſey/ gegenwertig dürſtig zu handeln/ vnd der künheit zu brauchen/ die man mir zumiſſet/ gegen etliche/ die vns ſchätzen/ als wandelten wir fleiſchlicher weiſe.

Men ieg beder eder/ at det ſkal icke gøris mig behoff/ at handle dierffuelige nærnerendis/ oc at bruge den driſtighed/ ſom mand tilleggermig/ mod nogle/ ſom acte oſſ/ lige ſom wi vandrede i kødelig ſkick.

3. Denn ob wir wol im fleiſch wandeln/ ſo ſtreitten wir doch nicht fleiſchlicher weiſe.

Thi alligeuel wi vandre i kødet/ ſaa ſtride wi dog icke i kødelig ſtick.

4. Denn die Waffen vnnd Ritterſchafft ſind nicht fleiſchlich/ ſondern mechtig für Gott/ zu verſtören die beveſtungen/ darmit wir verſtören die anſchläge.

Thi at vor Stridzuaaben ere icke kødelige/ men mectige faar Gud/ til at førſtyre Befeſtninger/ met huilcket wi forſtyre anſchlag.

Kapitola IX.

14. A oni modlij ſe za wás/ žádoſtiwj gſauce wás prowyſſenau miloſt Božj/ kteráž geſt w wás.

A iż ſie thez oni modlą zá wámi/ y żądáiąc was dla láſki Bożey ktora ſie w was zacnie okázuie.

15. Budiž děkowánij Pánu Bohu/ z newymluwného daru geho.

A niech będźie Bogu chwałá zá nie wymowny dar iego.

Kapitola X.

JA pak ſám Pawel proſým wás/ ſkrze tichoſt a ſneſytedlnoſt Kryſtowu/ kterýž gſem mezy wámi pokorně obcowal gſa přijtomen: ale nynij gſa od wás wzdálen/ naděgi mám do wás.

A Ja ſam Páwel proſzę was przez dobrotliwość y litość Kryſtuſowę ktory oblicznie ieſtem pokorny miedzy wámi/ á w niebytnośći ieſthem śmiáły przeciwko wam.

2. A proſým wás/ abych přijtomen wám gſa/ ſměl ſkrze to dauffánij/ w kterémžto domnijm gſem žebych proti některým ſmělý byl/ kteřijž magij za to/ žebychom my wedlé těla chodili.

A thoć proſzę ábych będąc oblicznie nie był śmiáłym tym vfániem ktorym myślę być śmiáłym ná niektore/ co o nas rozumieią/ iákobyſmy według ciáłá chodźili.

3. Nebo w těle chodijce/ ne wedlé těla bojugeme.

Abowiem chodząc w ciele/ nie według ciáłá walczymy.

4. Poněwadž oděnij bojowánij naſſeho/ nenij tělesné/ ale moc Božij k zkaženij ohrad protiwnjkůw/ gimžto kazýme raddy.

Bo zbroie walki naſzey nie ſą cieleſne/ ale z mocy Bożey mocne/ y ku podwroceniu mieyſc obronnych/ ktoremi rády podwrácamy.

י

5 וּסָתְרִינַן מַחשְׁבָתָא וְכֻל רַוְמָא דְּמֶתְתְּרִים לוּקְבַל יִדַעְתֵּה דַּאלָהָא וְשָׁבֵינַן כֻּל תַּרְעִין לְמַשְׁמַעְתֵּה דַּמְשִׁיחָא׃

Et ogni altezza che ſi leua ſu contra la cognitione di Dio: e mentiamo prigione ogni intelletto à l'obedientia di Chriſto.

6 וַמְטַיְבִינַן לְמֶעְבַּד תְּבַעְתָּא מֶן אַילֵין דְּלָא מֶשְׁתַּמְעִין מָא דְּאֶתְמַלְיַת מֶשְׁתַּמְעָנוּתְכוּן׃

Et habbiamo in pronto la vendetta contra ogni diſobedientia, quando la voſtra obbedientia ſarà adempiuta.

7 בְּפַרְצוּפֵא חָיְרִין אַנְתּוּן אֶן אֶנָשׁ תְּכִיל עַל נַפְשֵׁה דִּדְמְשִׁיחָא הוּ הָנָא יֵדַע מֶן נַפְשֵׁה דְּאַיךְ דְּהָו דַּמְשִׁיחָא הוּ הָכַנָא אַף חְנַן׃

Riguardate voi le coſe che ſon ſecondo l'apparentia? Se alcuno ſi perſuade eſſer di Chriſto, penſi à l'incontro queſto per ſe medeſimo: che ſi come egli è di Chriſto, coſi ancor noi ſiamo di Chriſto.

8 אֶן גֵּיר אַף מֶדֶּם יַתִּיר אֶשְׁתַּבְּהַר עַל שׁוּלְטָנָא דְּיַהֵב לִי מָרַן לָא בָּהֵתְנָא מֶטּוּל דַּלְבֶנְיָנְכוּן הוּ דִּילְכוּן יַהֵב לַן וְלָא לס לְסוּחָפְכוּן׃

Perche ſe bene ancor mi glorio alquanto piu de la noſtra poteſtà, laquale il Signor ci ha data à voſtra edificatione, è non à voſtra diſtruttione, non mene vergogno.

9 מָהֵימָא אֱנָא דֵּין דְּלָא אֶסְתְּבַר אַיךְ דְּהָו דַּמְדַחֲלוּ מְדַחֵל אֱנָא לְכוּן בְּאֶגְּרָתִי׃

Per non parer quaſi di volerui ſpauentar con l'epiſtole.

10 מֶטּוּל דְּאִית אֱנָשָׁא דְּאָמְרִין דְּאֶגְּרָתָא יַקִּירָן וְחַסִּינָן מֵאתִיתֵה דֵּין דְּגוּשְׁמָא כְּרִיהּ וּמֶלְתֵה שִׁיטָא׃

Percioche l'epiſtole (dicono eſſi) ſon graui è poſſenti: ma la preſentia del corpo è debile, è il parlare abietto.

י

5 וְאֶת־כָּל־רוּם הַמִּתְרוֹמֵם עַל־דַּעַת אֱלֹהִים וְשֹׁבֶה כָּל־תְּבוּנָה תַּחַת יִקְהַת הַמָּשִׁיחַ׃

Deſtruyendo conſejos, y toda altura que ſe leuanta contra la ſciencia de Dios: y captiuando en obediencia del Chriſto à todo entendimiento

6 וַעֲתִידִים אֲנַחְנוּ לִנְקֹם כָּל־מְרָתִים אִם תִּמָּלֵא יִקְהַתְכֶם׃

Y eſtando preſtos para caſtigar à toda deſobediencia, deſque vueſtra obediencia fuere cumplida.

7 אֶת אֲשֶׁר בְּפָנִים הֲבִיטוּם אִם אִישׁ יִבְטַח אֶת־נַפְשׁוֹ כִּי־לַמָּשִׁיחַ הוּא גַּם זֹאת יַחְשֹׁב עַל־נַפְשׁוֹ כִּי־כָמוֹהוּ לַמָּשִׁיחַ כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ לַמָּשִׁיחַ׃

Mirays las coſas ſegun el aparencia? El que eſtá confiado en ſi miſmo que es del Chriſto, eſto tambien pienſe por ſi miſmo, Que como el es del Chriſto, anſi tambien noſotros ſomos del Chriſto.

8 וְאִם גַּם אוֹתִיד לְהִתְהַלֵּל עַל־שִׁלְטוֹנֵנוּ אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ יְהוָה לְמִבְנֶה וְלֹא לַהֲרִיסַתְכֶם לֹא אֶתְבּוֹשֵׁשׁ׃

Porque aunque me glorie aun va poco de nueſtra poteſtad, (la qual el Sennor nos dió para edificacion y no para vueſtra deſtruycion,) no me auergoncaré.

9 וּפֶן אֵחָשֵׁב כְּמוֹ אִישׁ מַחֲרִיד אֶתְכֶם בְּאִגְּרוֹתַי׃

Mas porque no parezca como que hos quiero eſpantar por cartas.

10 כִּי־הָאִגְּרוֹת אָמְרוּ כְּבֵדוֹת וּגְבוּרוֹת הֵנָּה וְנֹכַח פָּנָיו נַחֲלָה וּדְבָרוֹ נִבְזֶה הוּא׃

Porque à la verdad, dizen, las cartas ſon graues y fuertes: mas la preſencia corporal flaca, y la palabra de menoſpreciar.

ι.

5 Καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ.

Deſtruiſans les conſeils & toute hauteſſe qui s'eſleue contre la cognoiſſance de Dieu: & amenans priſonniere toute penſee à l'obeiſſance de Chriſt:

6. Καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

Et ayans la vengeance toute preſte contre toute deſobeiſſance, quand voſtre obeiſſance aura eſté accomplie.

7. Τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς χριστοῦ.

Regardez-vous les choſes ſelon l'apparence? ſi quelcun ſe confie en ſoi meſme qu'il eſt à Chriſt, qu'il penſe cela derechef en ſoi meſme, que comme il eſt à Chriſt pareillement auſſi ſomes-nous à Chriſt.

8. Ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι.

Car ſi ie me vueil meſmes d'auantage glorifier de noſtre puiſſance, laquelle le Seigneur nous a donnee à edification, & non point à voſtre deſtruction, ie n'en receurai point de honte:

9. Ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν.

Afin qu'il ne ſemble que ie vous vueille eſpouuanter par Epiſtres.

10. Ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησί, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρουσία τοῦ σώματος ἀσθενής, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.

Car les Epiſtres (diſent-ils) ſont bien graues & fortes, mais la preſence du corps eſt foible, & la parole contemptible.

CAP. X.

5. Et omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti.

And euery high thing that is exalted agaynſt y knowledge of God/ and bringing into captiuitie euery thought to the obedience of Chriſt.

6. Et in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit veſtra obedientia.

And hauing ready the vengeance againſt all diſobedience/when your obedience is fulfilled.

7. Quę ſecundùm faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi, Chriſti ſe eſſe; hoc cogitet iterum apud ſe, quia ſicut ipſe Chriſti eſt: ita & nos.

Looke ye on things after the appearance? If any man truſt in him ſelfe that hee is Chriſts/let him conſider this againe of him ſelfe/ that as he is Chriſtes/ euen ſo are wee Chriſtes.

8. Nam & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram: non erubeſcam.

For though I ſhoulde boaſt ſome what more of our authoritie/ which the Lorde hath giuen vs for edification/ and not for your deſtruction/ I ſhoulde haue no ſhame.

9. Vt autem non exiſtimer tanquam terrere vos per epiſtolas.

This I ſay that I may not ſeeme as it were to feare you with letters.

10. (Quoniam quidem epiſtolæ, inquiunt, graves ſunt & fortes: præſentia autem corporis infirma, & ſermo contemptibilis.)

For the letters/ ſayeth hee/ are ſore and ſtrong/ but his bodily preſence is weake/and his ſpeach is of no value.

Das X. Capitel.

5. Vnd alle Höhe/die ſich erhebet wider das erkenntniß Gottes/ vnd nemen gefangen alle Vernunfft/ vnter den gehorſam Chriſti.

Oc all Høyhed/ ſom ſig ophøyer mod Guds Viſdom/ oc tage al Forſtand til fange/ vnder Chriſt. lydelſe.

6. Vnd ſind bereit zu rechen allen vngehorſam/ wenn euer gehorſam erfüllet iſt.

Oc wi ere rede til at heffne al wlydighed/ naar eders lydighed er fuldkommen.

7. Richtet jhr nach dem anſehen? Verleſſet ſich jemand darauff/ daß er Chriſtum angehöre/ der dencke ſolches auch widerumb bey jhm/ daß/ gleich wie er Chriſtum angehöret/ alſo gehören wir auch Chriſtum an.

Døme i effter det ſom i ſee. Forladet nogen ſig der paa/ at hand hører Chriſtum til/ hand tencke der imod oc dette hoſſ ſig ſelff/ at/ lige ſom hand hører Chriſtum til/ ſaa høre oc wi Chriſtum til.

8. Vnd ſo ich auch etwas weiter mich rühmete von vnſer Gewalt/ welche vns der HERR gegeben hat/ euch zu beſſern/ vnd nicht zu verderben/ wolte ich nicht zu ſchanden werden.

Oc der ſom ieg end roſede mig noget ydermere aff vor Mact/ ſom HERREN gaff oſſ/ eder til forbedring/ oc icke til forderffuelſe/ da vilde ieg icke bliffue beſkemmet.

9. (Das ſage ich aber) daß jr nicht euch düncken laſſet/ als hette ich euch wolt ſchrecken mit Brieffen.

(Oc det ſiger ieg) At i ſkulle icke lade eder tycke/ at ieg vilde forferde eder met Breff.

10. Denn die Brieffe (ſprechen ſie) ſind ſchwer vnd ſtarck/ aber die gegenwertigkeit deß Leibes iſt ſchwach/ vnd die rede verächtlich.

Thi Breffuene (ſige de) ere ſuare oc ſtercke/ Men Legemens næruerelſe er ſkrøbelig/ oc Talen foractelig.

Kapitola X.

5. Y wſſelikau wýſoſt/ kteráž ſe powyſſuge proti vměnij Božijmu/ a gijmagijce y poddáwagijce každý rozum k ſlauženij Kryſtowu.

Y wßeláka wyſokość ktora ſie wywyżßa przeciw poznaniu Bożemu/ y poimána wiedziemy wßelka myſl ku poſłußeńſtwu Kryſtuſowi.

6. Hotowi gſauce pomſtiti každěho neposluſſenſtwij/ když naplněno bude waſſe poſluſſenſtwij.

Y gotowa mamy pomſtę wßelákiey krnabrności/ gdy nápełnione będzie poſłußeńſtwo waße.

7. Kteréž wěcy gſau zzewně/ widijte? Máli kdo tu naděgi o ſobě/ žeby Kryſtuow byl/ pomyſliž opět na to ſám v ſebe/ že yakož on geſt Kryſtuow/ tak y my Kryſtowi gſme.

Izali ſie ná rzeczy zwierzchowne ogladacie? Jeſli kto ſobie dufa iż ieſt Kryſtuſow/ niech za ſie to ſam z ſiebie myſli/ Iż iáko ſam ieſt Kryſtuſow/ ták też y my Kryſtuſowemy ieſteſmy.

8. Neb buduli ſe wijce chlubiti z mocy naſſý/ kteraužto nám dal Bůh k wzdělánij a ne k zkaženij waſſemu/ nebuduk ſe ſtyděti.

Abowiem ieſlibych ſie ia nieco wiecey przechwálał z mocy náßey/ ktora nam dal Pan ku zbudowániu/ á nie ku podwroceniu wáßemu/ nie záwſtydzę ſie.

9. Aby ſe někdo nedomnijwal/ yakobych liſty ſtraſſyl wás.

Abym ſie nie zdał iákobych was chciał przeſtráßyć przez liſty.

10. (Nebo někteřij řijkagij: Liſtowé geho gſau těžcý a mocnj/ ale přijtomnoſt geho geſt mdlá/ a řeč nijzká y potupná.)

Abowiemći (mowi) liſthy ciężkie ſą/ y mocne/ ale oblicznośc ciáłá ieſt niemocna/ á mowá nicżemna.

י

11 אֶלָּא הָדָא נֶתְרַעֵא מַן
דְּהָכַנָא אָמַר דְּאֵיכַנָּא
דְּאִיתַין בְּמֶלְּתָא דְּאֶגַּרְתָּא
כַּד רַחִיקִינַן הָכַנָא אִיתַין
אַף מָא דְּקַרִיבִינַן בַּעְבָדָא׃

Chi è tale, penſi pur queſto, che quali noi ſiamo aſſenti con le parole per l'epiſtole, tali ſiamo ancor preſenti co i fatti.

12 לָא גֵּיר מַמְרְחִינַן דנ
דְּנֶתְחַשּׁוֹב אַו דְּנַפְּחֵם נַפְשַׁן
עַם הָנוּן דִּמְשַׁבְּהְרִין נַפְשְׁהוֹן
אֶלָּא מְטוּל דְּהָנוּן בְּהוֹן
לְהוֹן מְפַחְמִין לָא מ
מֶסְתַּכְּלִין׃

Perche noi non habbiamo ardire d'intrametterci, ò paragonarci con alcuni che laudano ſe ſteſſi: ma eſſi non conoſceno che ſi miſurano ſe ſteſſi per ſe ſteſſi, e ſi paragonano con ſe ſteſſi.

13 חְנַן לָא מֶשְׁתַּבְּהְרִינַן
יַתִּיר מֶן מְשׁוּחְתַן אֶלָּא
בַּמְשׁוּחְתָא דִּתְחוּמָא דַּפְלַג
לַן אֱלָהָא דְּנֶמְטֵא אַף עַד
מָא לְוָתְכוּן׃

La doue noi non ci gloriaremo di quel che non è de la noſtra miſura, ma ſecondo la miſura de la regola, con la quale Iddio ci ha partita, la miſura dico, d'eſſere arriuati ancora inſin à voi.

14 לָא הְוָא גֵּיר אֵיךְ דְּלָא
מֶתְמַטֵּינַן לְוָתְכוּן מָתְחִינַן
נַפְשַׁן עַד מָא גֵּיר לְוָתְכוּן
מַטִּין בַּסְבַרְתֵּה דַּמְשִׁיחָא׃

Perche noi non ci ſtendiamo, piu che non biſogna, come ſe non fuſſimo arriuati inſin à voi: percioche noi ſiamo arriuati ancora inſin à voi ne l'Euangelio di Chriſto.

15 וְלָא מֶשְׁתַּבְּהְרִינַן לְבַר
מֶן מְשׁוּחְתַן בְּעַמְלָא
דְּאַחְרָנֵא אֶלָּא אִית לַן
סַבְרָא דְּכַד רָבְיָא ה
הַימָנוּתְכוּן בְּכוּן נֶתְרַוְרַב
אֵיךְ מְשׁוּחְתַן׃

Non gloriandoci in quel che non è de la noſtra miſura, cioè ne le fatiche altrui: ſperando che creſcendo in voi la voſtra fede, noi ſaremo magnificati ſecondo la noſtra miſura regolata in abondantia.

י

11 כִּי אִם זֹאת יַחֲשֹׁב אֲשֶׁר
כָּזֶה כִּי־כַאֲשֶׁר הוֹיִים אֲנַחְנוּ
בַּדָּבָר בָּאִגְּרוֹת בִּהְיוֹתֵנוּ רָחוֹק
מִכֶּם כֵּן נִהְיֶה לִפְנֵיכֶם בַּדָּבָר׃

Eſto pienſe el tal, que quales ſomos en la palabra por cartas auſentes, tales ſomos tambien preſentes en la obra.

12 כִּי לֹא זְמַמִים אֲנַחְנוּ
לְהִתְחַשֵּׁב אוֹ לְהִדַּמּוֹת לְאֵלֶּה
הַמִּתְהַלְלִים אֶת־נַפְשׁוֹתָם וְהֵמָּה
כִּי־בְנַפְשָׁם מִתְמוֹדְדִים אֶת־
נַפְשָׁם וּמְדַמִּים אֶת־נַפְשָׁם
לְנַפְשׁוֹתָם אֵינָם מְבִינִים׃

Porque no oſamos entremeternos o compararnos con algunos que ſe encomiendan à ſi miſmos: mas no entienden que ellos con ſigo miſmos ſe miden, y à ſi miſmos ſe comparan.

13 וַאֲנַחְנוּ אֵינֶנּוּ עַל־הַמִּדָּה
נִתְהַלֵּל כִּי־בַמְּשׁוּרָה וּכְמִדַּת
הַקָּו אֲשֶׁר בָּהּ מָדַד לָנוּ אֱלֹהִים
בְּמִדָּה לִנְגּוֹעַ עֲדֵיכֶם׃

Noſotros empero no nos gloriaremos fuera de nueſtra medida: ſino conforme à la medida de la regla, de la medida que Dios nos repartió, de auer llegado tambien haſta voſotros.

14 כִּי לֹא כְּמוֹנוּ לֹא הִגַּעְנוּ
אֲלֵיכֶם רוֹדְדִים אֶת־נַפְשֵׁנוּ כִּי
עֲדֵיכֶם הִגַּעְנוּ בִּבְשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Porque no nos eſtendemos ſobre nueſtra medida, como ſino vuieramos llegado haſta voſotros: porque tambien haſta voſotros hemos llegado con el Euangelio del Chriſto:

15 לֹא עַל־הַמִּדָּה נִתְהַלֵּל
בִּיגִיעַת הָאֲחֵרִים כִּי תִקְוָה
לָנוּ לְמַרְבֵּה הָאֱמוּנַתְכֶם לְהִגָּדֵל
בָּכֶם כְּמִדָּתֵנוּ לְיִתְרָה׃

No gloriandonos fuera de nueſtra medida es à ſaber en trabajos agenos: mas teniendo eſperança del crecimiento de vueſtra fe, que ſeremos aſſaz bien engrandecidos conforme à nueſtra regla.

ι.

11. Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι᾽ ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

Que celui qui eſt tel, penſe cela, que tels que nous ſommes de parole par Epiſtres abſens, tels auſſi ſommes nous de fait preſens.

12. Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι, τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς, οὐ συνιοῦσιν.

Car nous ne nous oſons pas mettre du rang de quelques vns, ni accaomparer à eux? leſquels ſe recommandent eux meſmes: mais ils n'entendent point qu'ils ſe meſurẽt par eux-meſmes à eux-meſmes, & s'accomparent eux-meſmes à eux-meſmes.

13. Ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

Mais quant à nous, nous ne nous glorifierons point de ce qui n'eſt point de noſtre meſure: ains ſelon la meſure reiglee, laquelle meſure Dieu nous a departie, nous nous glorifierons d'eſtre meſme paruenus iuſqu'a vous.

14. Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

Car nous ne nous eſtendons point nous-meſmes plus qu'il ne faut, comme ſi nous n'eſtions point peruenus iuſqu'à vous veu que nous ſommes paruenus meſme iuſqu'à vous par la predication de l'Euangile de Chriſt:

15. Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν.

Ne nous glorifians point en ce qui n'eſt point de noſtre meſure, c'eſt à dire ès labeurs d'autrui: ains ayans eſperãce que voſtre foy venant à croiſtre en vous, nous ſerons amplement accreus en ce qui nous a eſté departi ſelon la meſure reiglee:

CAP. X.

11. Hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

Let ſuch one thinke this / that ſuch as we are in word by letters / when we are abſent/ſuch will we be alſo in deede/ when we are preſent.

12. Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos cõmendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

For we dare not make our ſelues of the number / or to compare our ſelues to them/which prayſe them ſelues : but they vnderſtande not that they meaſure them ſelues with them ſelues/and compare them ſelues with them ſelues.

13. Nos autem in immenſum gloriabimur, ſed ſecundum menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, mẽſuram pertingendi uſque ad vos.

But we will not reioyce of things/ which are not within our meaſure / but according to the meaſure of the line / whereof God hath diſtributed vnto vs a meaſure to attaine euen vnto you.

14. Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos. Vſque ad vos enim pervénimus in Evangelio Chriſti.

For we ſtretch not our ſelues beyonde our meaſure / as though we had not attayned vnto you : for euen to you alſo haue we come in preaching the Goſpell of Chriſt.

15. Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam.

Not boaſting of things which are without our meaſure: that is / of other mens labours: and we hope/ when your fayth ſhall increaſe/ to be magnified by you according to our line abundantly

Das X. Capitel.

11. Wer ein ſolcher iſt/ der dencke/ daß/ wie wir ſind mit worten / in den Brieffen im abweſen/ ſo dörffen wir auch wol ſein mit der that gegenwertig.

Huo ſom ſaadan er / Hand betencke / at lige ſom wi ere met ord i Breffuene vdi vor frauærelſe/ Saa tøre wi oc vel vere met gerningen næruerendis.

12. Denn wir dörffen vns nicht vnter die rechnen oder zelen / ſo ſich ſelbs loben. Aber dieweil ſie ſich bey ſich ſelbs meſſen / vnnd halten allein von ſich ſelbs/ verſtehen ſie nichts.

Saa tøre wi icke regne eller telie oſſ iblant dem/ ſom loffue ſig ſelff. Men efftterdi de maale ſig hoſſ ſig ſelff/ oc holde aleniſte aff ſig ſelff/ da forſtaa de inted.

13. Wir aber rühmen vns nicht über das ziel/ ſondern nur nach dem ziel der Regel / damit vns Gott abgemeſſen hat das ziel/ zu gelangen auch biß an euch.

Wi roſe oſſ oc icke offuer maalet/ men aleniſte effter Regelens maal / met huilcken Gud affmaalde oſſ maalet/ at recke ocſaa indtil eder.

14. Denn wir fahren nicht zu weit/ als hetten wir nicht gelanget biß an euch/ denn wir ſind je biß zu euch kommen mit dem Evangelio Chriſti.

Thi wi fare icke for longt vd / lige ſom wi vaare icke komne indtil eder / Thi wi ere io komne indtil eder met Chriſti Euangelio.

15. Vnd rühmen vns nicht übers ziel in frembder arbeit/ Vnnd haben hoffnung / wenn nun ewer glaube in euch gewachſen/ daß wir/ vnſer Regel nach/ wollen weiter kommen.

Oc wi roſe oſſ icke offuer maalet i fremmet arbeyde. Oc wi haabis/ at naar eder Tro nu voxer i eder / da ville wi effter vor Regel/ komme lenger.

Kapitola X.

11. Wžyž to kdož takowý geſt/ že yacýž gſme w řeči na Liſtech wzdáleni gſauce od wás/ takowij gſme y w ſkutku přijtomni gſauce wám.

Toć niechay myſli tákowy/ iž tákowi ieſteſmy ſłowem przez liſty w niebytności/ thákowi też obliczńie bedziemy.

12 Neb neſmijme ſe přimijſyti nebo přirownati k některým/ kterýžto ſami ſebe chwálij: Ale my ſami ſobě ſe přiměkugijce/ a přirownaawagijce ſe ſamým ſobě.

Abowiem nie śmiemy ſie policząc ábo rownác z niektoremi ktorzy ſami ſiebie zalecáia/ ale nie rozumieia iž ſie ſami ſobą miárkuia/ y ſami ſie ſobie przyrownawáia.

13. Nebudeme ſe chlubiti nad mijru/ ale podlě mijry prawidla/ kterauž wyměřil nám Bůh mijru / abychme doſáhli až k wám.

Ale my nie/ będziem ſie chlubić z tych rzeczy ktore náſzego pomiáru nie ſą/ owſzem wedle rozmierzenia ſłuſznego onego pomiáru/ ktorego nam Bog vdzielił/ będziem ſie chlubić/ iżeſmy áż thez do was przyſzli.

14 Nebo ne yakobychom nedoſáhli k wám/ chlubijme ſe nád mijru/ nebo až k wám přiſſli gſme w Ewangelium Kryſtowu.

Abowiem iákobyſmy do was nie przyſzli/ názbyt ſami ſiebie nie wyciagamy/ boſmy też áż do wás przyſzli w Ewanieliiey Kryſtuſowey.

15. Nechlubijce ſe přijliš w cyzých prácy/ ale naděgi magijce/ když wijra waſſe růſti bude/ že budeme zwelebeni mezy wámi wedlě Prawidla naſſeho k hognoſti.

Nie przechwalaiác ſie z tych rzeczy kthore naſzego pomiáru nie ſą/ tho ieſt z cudzych prac/ ále nádziewáiac ſie/ iż gdy ſie rozmnoży wiárá wáſzá przez nas będziem bárzo wywyżſzeni w naznaczonym pomiárze náſzym.

י

11 אֶלָּא הָדָא נֶתְרְעֵא מַן דְּהָכַנָּא אָמַר דְּאֵיכַנָּא דְּאִיתַין בְּמֶלְּתָא דְּאֶגְּרָתָן כַּד רַחִיקִינַן הָכַנָּא אִיתַין אַף מָא דְּקַרִיבִינַן בַּעְבָדָא׃

Chi è tale, penſi pur queſto, che quali noi ſiamo aſſenti con le parole per l'epiſtole, tali ſiamo ancor preſenti co i fatti.

12 לָא גֵּיר מַמְרְחִינַן דנ דְּנֶתְחַשּׁוּב אָו דְּנַפְּחֵם נַפְשַׁן עַם הָנוּן דְּמַשְׁבְּהְרִין נַפְשְׁהוּן אֶלָּא מֶטּוּל דְּהָנוּן בְּהוּן לְהוּן מְפַחְמִין לָא מ מַסְתַּכְלִין׃

Perche noi non habbiamo ardire d'intrametterci, ò paragonarci con alcuni che laudano ſe ſteſſi: ma eſſi non conoſceno che ſi miſurano ſe ſteſſi per ſe ſteſſi, e ſi paragonano con ſe ſteſſi.

13 חֲנַן לָא מְשַׁתְבְּהְרִינַן יַתִּיר מַן מְשׁוּחְתַן אֶלָּא בַּמְשׁוּחְתָא דְּתְחוּמָא דְּפַלֶּג לַן אֱלָהָא דְּנֶמְטֵא אַף עַד מָא לְוָתְכוֹן׃

La doue noi non ci gloriaremo di quel che non è de la noſtra miſura, ma ſecondo la miſura de la regola, con la quale Iddio ci ha partita, la miſura dico, d'eſſere arriuati ancora inſin à Voi.

14 לָא הֲוָא גֵּיר אַיְךְ דְּלָא מֶתְמַטֵּינַן לְוָתְכוֹן מָתְחִינַן נַפְשַׁן עַד מָא גֵּיר לְוָתְכוֹן מַטִּין בַּסְבַרְתֵּה דַּמְשִׁיחָא׃

Perche noi non ci ſtendiamo, piu che non biſogna, come ſe non fuſſimo arriuati inſin à Voi: percioche noi ſiamo arriuati ancora inſin à Voi ne l'Euangelio di Chriſto.

15 וְלָא מֶשְׁתַּבְּהְרִינַן לְבַר מַן מְשׁוּחְתַן בְּעַמְלָא דְּאַחְרָנֵא אֶלָּא אִית לַן סַבְרָא דְּכַד רָבְיָא ה הַימָנוּתְכוֹן בְּכוֹן נֶתְרַוְרַב אַיְךְ מְשׁוּחְתַן׃

Non gloriandoci in quel che non è de la noſtra miſura, cioè ne le fatiche altrui: ſperando che creſcendo in Voi la Voſtra fede, noi ſaremo magnificati ſecondo la noſtra miſura regolata in abondantia.

י

11 כִּי אִם זֹאת יַחְשֹׁב אֲשֶׁר כָּזֶה כִּי־כַאֲשֶׁר הוֹיִים אֲנַחְנוּ בַּדָּבָר בְּאִגְּרוֹת בִּהְיוֹתֵנוּ רָחוֹק מִכֶּם כֵּן נִהְיֶה לִפְנֵיכֶם בַּדָּבָר׃

Eſto pienſe el tal, que quales ſomos en la palabra por cartas auſentes, tales ſomos tambien preſentes en la obra.

12 כִּי לֹא זוֹמְמִים אֲנַחְנוּ לְהִתְחַשֵּׁב אוֹ לְהִדַּמּוֹת לָאֵלֶּה הַמִּתְהַלְלִים אֶת־נַפְשׁוֹתָם וְהֵמָּה כִּי־בְנַפְשָׁם מִתְמוֹדְדִים אֶת־נַפְשָׁם וּמְדַמִּים אֶת־נַפְשָׁם לְנַפְשׁוֹתָם אֵינָם מְבִינִים׃

Porque no oſamos entremeternos o compararnos con algunos que ſe encomiendan à ſi miſmos: mas no entienden que ellos con ſigo miſmos ſe miden, y à ſi miſmos ſe compáran.

13 וַאֲנַחְנוּ אֵינֶנּוּ עַל־הַמִּדָּה נִתְהַלֵּל כִּי־כַמְּשׁוּרָה וּכְמִדַּת הַקָּו אֲשֶׁר בָּהּ מִדֵּד לָנוּ אֱלֹהִים בְּמִדָּה לִנְגּוֹעַ עֲדֵיכֶם׃

Noſotros empero no nos gloriaremos fuera de nueſtra medida: ſino cónforme à la medida de la regla, de la medida que Dios nos repartió, de auer llegado tambien haſta voſotros.

14 כִּי לֹא כְּמוֹנוּ לֹא הִגַּעְנוּ אֲלֵיכֶם רוֹדְדִים אֶת־נַפְשֵׁנוּ כִּי עֲדֵיכֶם הִגַּעְנוּ בִּבְשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Porque no nos eſtendemos ſobre nueſtra medida, como ſino vuieramos llegado haſta voſotros: porque tambien haſta voſotros hemos llegado con el Euangelio del Chriſto:

15 לֹא עַל־הַמִּדָּה נִתְהַלֵּל בִּיגִיעַת הָאֲחֵרִים כִּי תִקְוָה לָנוּ לְמַרְבֵּה הָאֱמוּנַתְכֶם לְהִגָּדֵל בָּכֶם כְּמִדָּתֵנוּ לְיִתְרָה׃

No gloriandonos fuera de nueſtra medida es à ſaber en trabajos agenos: mas teniendo eſperança del crecimiento de vueſtra fe, que ſeremos aſſaz bien engrandecidos conforme à nueſtra regla.

ί.

11. Τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

Que celui qui eſt tel, penſe cela, que tels que nous ſommes de parole par Epiſtres abſens, tels auſſi ſommes nous de fait preſens.

12. Οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι, τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσιν.

Car nous ne nous oſons pas mettre du rang de quelques vns, ni accaomparer à eux? leſquels ſe recommandent eux meſmes: mais ils n'entendent point qu'ils ſe meſurẽt par eux-meſmes à eux-meſmes, & s'accomparent eux-meſmes à eux-meſmes.

13. Ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου, ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

Mais quant à nous, nous ne nous glorifierons point de ce qui n'eſt point de noſtre meſure: ains ſelon la meſure reiglee, laquelle meſure Dieu nous a departie, nous nous glorifierons d'eſtre meſme paruenus iuſqu'a vous.

14. Οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

Car nous ne nous eſtendons point nous-meſmes plus qu'il ne faut, comme ſi nous n'eſtions point peruenus iuſqu'à vous veu que nous ſommes paruenus meſme iuſqu'à vous par la predication de l'Euangile de Chriſt:

15. Οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν.

Ne nous glorifians point en ce qui n'eſt point de noſtre meſure, c'eſt à dire és labeurs d'autrui: ains ayans eſperãce que voſtre foy venant à croiſtre en vous, nous ſerons amplement accreus en ce qui nous a eſté departi ſelon la meſure reiglee:

GAP. X.

11. Hoc cogitet qui eiuſmodi eſt, quia quales ſumus verbo per epiſtolas abſentes, tales & præſentes in facto.

Let ſuch one thinke this / that ſuch as we are in word by letters / when we are abſent/ſuch will we be alſo in deede/ when we are preſent.

12. Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos cōmendant: ſed ipſi in nobis noſmetipſos metientes, & comparantes noſmetipſos nobis.

For we dare not make our ſelues of the number / or to compare our ſelues to them/which prayſe them ſelues : but they vnderſtande not that they meaſure them ſelues with them ſelues/and compare them ſelues with them ſelues.

13. Nos autem in immenſum gloriabimur, ſed ſecundum menſuram regulæ, qua menſus eſt nobis Deus, mēſuram pertingendi uſque ad vos.

But we will not reioyce of things/ which are not within our meaſure / but according to the meaſure of the line / whereof God hath diſtributed vnto vs a meaſure to attaine euen vnto you.

14. Non enim quaſi non pertingentes ad vos, ſuperextendimus nos. Vſque ad vos enim pervénimus in Evangelio Chriſti.

For we ſtretch not our ſelues beyonde our meaſure / as though we had not attayned vnto you : for euen to you alſo haue we come in preaching the Goſpell of Chriſt.

15. Non in immenſum gloriantes in alienis laboribus: ſpem autem habentes creſcentis fidei veſtræ, in vobis magnificari ſecundùm regulam noſtram in abundantiam.

Not boaſting of things which are without our meaſure : that is / of other mens labours : and we hope/when your fayth ſhall increaſe/ to be magnified by you according to our line abundantly

Das X. Capitel.

11. Wer ein ſolcher iſt/ der dencke/ daß/ wie wir ſind mit worten / in den Brieffen im abweſen/ ſo dörffen wir auch wol ſein mit der that gegenwertig.

Huo ſom ſaadan er / Hand betencke / at lige ſom wi ere met ord i Breffuene vdi vor frauærelſe/ Saa tøre wi oc vel vere met gerningen næruerendis.

12. Denn wir dörffen vns nicht vnter die rechnen oder zelen / ſo ſich ſelbs loben. Aber dieweil ſie ſich bey ſich ſelbs meſſen / vnnd halten allein von ſich ſelbs/ verſtehen ſie nichts.

Saa tøre wi icke regne eller telie oſſ iblant dem/ ſom loffue ſig ſelff. Men efſterdi de maale ſig hoſſ ſig ſelff/ oc holde aleniſte aff ſig ſelff/ da forſtaa de inted.

13. Wir aber rühmen vns nicht über das ziel/ſondern nur nach dem ziel der Regel / damit vns Gott abgemeſſen hat das ziel/ zu gelangen auch biß an euch.

Wi roſe oſſ oc icke offuer maalet/ men aleniſte effter Regelens maal / met huilcken Gud affmaalde oſſ maalet/ at recke ocſaa indtil eder.

14. Denn wir fahren nicht zu weit/ als hetten wir nicht gelanget biß an euch/denn wir ſind je biß zu euch kommen mit dem Evangelio Chriſti.

Thi wi fare icke for longt vd / lige ſom wi vaare icke komne indtil eder / Thi wi ere io komne indtil eder met Chriſti Euangelio.

15. Vnd rühmen vns nicht übers ziel in frembder arbeit/ Vnnd haben hoffnung / wenn nun ewer glaube in euch gewachſen/ daß wir/ vnſer Regel nach/ wollen weiter kommen.

Oc wi roſe oſſ icke offuer maalet i fremmet arbeyde. Oc wi haabis/ at naar eder Tro nu voxer i eder / da ville wi effter vor Regel/ komme lenger.

Kapitola X.

11. Wkžyž to kdož takowý geſt/ že yacýž gſme wřeči na Liſtech wzdáleni gſauce od wás/ takowij gſme y w ſkutku přijtomni gſauce wám.

Toć niechay myſli tákowy/ iż tákowi ieſteſmy ſłowem przez liſty w niebytności/ thákowi też oblicznie bedziemy.

12 Neb neſmijme ſe přimijſyti nebo přirownati k některým/ kterýžto ſami ſebe chwálij: Ale my ſami ſobě ſe přiměkugijce/ a přirownaawagijce ſe ſamým ſobě.

Abowiem nie śmiemy ſie policzáć ábo rownáć z niektoremi ktorzy ſami ſiebie zalecaia/ ale nie rozumieia iż ſie ſami ſoba miárkuia/ y ſami ſie ſobie przyrownáwáia.

13. Nebudeme ſe chlubiti nad mijru/ ale podlě mijry prawidla/ kterauž wyměřil nám Bůh mijru/ abychme doſáhli až k wám.

Ale my nie/ bedziem ſie chlubić z tych rzeczy ktore náſzego pomiáru nie ſa/ owſzem wedle rozmierzenia ſłuſznego onego pomiáru/ ktorego nam Bog vdzielił/ bedziem ſie chlubić/ iżeſmy aż thez do was przyſzli.

14 Nebo ne yakobychom nedoſáhli k wám/ chlubijme ſe nád mijru/ nebo až k wám přiſſli gſme w Ewangelium Kryſtowu.

Abowiem tákobyſmy do was nie przyſzli/ názbyt ſami ſiebie nie wyciagamy/ boſmy też á z do wás przyſzli w Ewanieliiey Kryſtuſowey.

15. Nechlubjce ſe přijliſs w cyzých prácy/ ale naděgi magijce/ když wijra waſſe růſti bude/ že budeme zwelebeni mezy wámi wedlě Prawidla naſſeho k hognoſti.

Nie przechwalaiác ſie z tych rzeczy kthore naſzego pomiáru nie ſa/ tho ieſt zcudzych prac/ ále nádziewáiac ſie/ iż gdy ſie rozmnozy wiárá wáſzá przez nas bedziem bárzo wywyżſzeni w naznaczonym pomiárze náſzym.

י

16 וְנֶתְיַתַּר אַף לְהַל מֶנְּכוֹן לַמְסַבָּרוּ לָא בַּמְשׁוּחְתָא דַּאחְרָנָא בַּאילֵין דַּמְתַקְנַן נֶשְׁתַּבְהַר׃

Infin ad annuntiar l'Euangelio ne le parti che ſon de là da voi, non per gloriarci ne la regola altrui, cioè de le coſe che ſono apparecchiate.

17 הָו דֵּין דְּיִשְׁתַּבְהַר בּמ בְּמָרְיָא יִשְׁתַּבְהַר׃

Ma chi ſi gloria, gloriiſi nel Signore.

18 לָא הָוָא גֵּיר מַן דְּנַפְשֵׁהּ מְשַׁבַּח הָו הוּ בְּקֵא אֶלָּא מַן דְּמָרְיָא יְשַׁבְּחִיוּהִי׃

Percioche non colui che lauda ſe ſteſſo, è approuato: ma colui che il Signor lauda.

י

16 אֶת־אֲשֶׁר לְהַלְאָה מִכֶּם לְבַשֵּׂר לֹא בְקַו אַחֵר בַּנְּכוֹנוֹת לְהִתְהַלֵּל׃

Y que annunciaremos el Euangelio à los que eſtan de eſſe cabo de voſotros ſin entraren la medida de otre para gloriarnos en lo que ya eſtaua aparejado.

17 וְהַמִּתְהַלֵּל בַּיהוָה יִתְהַלֵּל׃

Mas el que ſe gloria, glorieſe en el Sennor.

18 כִּי אֲשֶׁר יִתְהַלֵּל בְּנַפְשׁוֹ אֵינֶנּוּ נִבְחָן כִּי אִם אֲשֶׁר יְהַלְלֶנּוּ יְהוָה׃

Porque no el que ſe alaba à ſi miſmo el tal luego es aprouado. mas aquel à quien Dios alaba.

ι'.

16. Εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι.

Iuſques à euangelizer ès lieux qui ſont plus outre que vous: & non point nous glorifier en ce qui a eſté departi à autrui ſelon la meſure reiglee, aſſauoir es choſes deſia toutes preparees.

17. Ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Mais celui qui ſe glorifie, qu'il ſe glorifie au Seigneur.

18. Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

Car ce n'eſt point celui qui ſe recommande ſoi meſme, qui eſt approuué, mais celui que le Seigneur recommande.

יא

1 אֶשְׁתּוֹף דֵּין מְסַיְבְרִין הֲוֵיתוּן קַלִּיל דְּאַמְלֵל בַּסְכִיָּהאִית אֶלָּא אַף מ מְסַיְבְרִין אַנְתּוּן הוּ לִי׃

Voleſſe Dio che voi mi ſopportaſte vn poco ne la mia imprudentia: e certo voi mi ſopportate.

2 טָאֵן אֲנָא גֵּיר בְּכוֹן בַּטְנָנָא דַּאלָהָא מְכַרְתְּכוֹן גֵּיר לְגַבְרָא חַד בְּתוּלְתָא דְּכִיתָא דַּאקַרֵב לַמְשִׁיחָא׃

Percioche ſon geloſo di voi di geloſia di Dio: concioſia ch'io v'ho congiunti ad vn marito, per preſentarui come caſta vergine à Chriſto.

3 דָּחֵל אֲנָא דֵּין דַּלְמָא אֵיךְ דַּאטְעִי חֶוְיָא לְחַוָּא בַּנְכִילוּתֵהּ הָכַנָּא יִתְחַבְּלוּן רֶעְיָנַיְכוֹן מֶן פְּשִׁיטוּתָא דַּלְוָת מְשִׁיחָא׃

Ma io temo che in qualche modo non auuenga, che ſi come il ſerpente ingannò Eua con la ſua aſtutia, coſi ſi corompano le voſtre menti, ritraendoſi da la ſimplicità ch'è in Chriſto.

יא

1 מִי־יִתֵּן אֲשֶׁר תִּתְאַפְּקוּ לִי מְעַט מְעַט בְּדִבְרֵי כְסִילוּת אַךְ תִּתְאַפְּקוּ לִי׃

Oxala toleraſſedes vn poco mi locura antes toleradme.

2 כִּי מְקַנֵּא אָנֹכִי לָכֶם בְּקִנְאַת־אֱלֹהִים כִּי־אֵרַשְׂתִּי אֶתְכֶם לְאִישׁ אֶחָד כִּבְתוּלָה זַכָּה לְהַקְרִיב לַמָּשִׁיחַ׃

Porque hos zelo con zelo de Dios: porque hos he deſpoſado a un marido, para preſentar hos como vna virgen limpia àl Chriſto.

3 כִּי יָרֵא אָנֹכִי פֶּן־כְּמוֹ הַנָּחָשׁ הִשִּׁיא אֶת־חַוָּה בְּעָרְמָיו כֵּן־תֵּאָבַדְנָה מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם מִתֹּם וְיֹשֶׁר אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ׃

Mas tengo miedo de que como la ſerpiente enganno à Eua con ſu aſtucia, no ſean corrompidos anſi vueſtros ſentidos en alguna manera, y caygan de la ſimplicidad que es en el Chriſto:

ΚΕΦΑΛ. ια'.

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ. ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου.

A la miene volonté que vous me ſupportiſſiez vn petit en mon imprudence: mais encores ſupportez moi.

2. Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς θεοῦ ζήλῳ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ χριστῷ.

Car ie ſuis ialoux de vous d'vne ialouſie de Dieu: car ie vous ai appropriés á vn ſeul mari, pour vous preſenter comme vne vierge chaſte à Chriſt.

3. Φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν.

Mais ie crain qu'ainſi que le ſerpent a ſeduit Eue par ſa ruſe, ſemblablemét en quelque ſorte vos penſees ne ſoyent corrompues, ſe deſtournans de la ſimplicité qui en Chriſt:

CAP. X.

16. Etiam in illa quæ ultra vos ſunt, Evangelizare, non in aliena regula, in iis quæ præparata ſunt gloriari.

And to preach the Goſpell in thoſe regions which are beyonde you: not to reioyce in another mans line/that is/in the thinges that are prepared alreadie.

17. Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

But let him that reioyceth/ reioyce in the Lorde.

18. Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt: ſed quem Deus commendat.

For hee that prayſeth himſelfe / is not alowed / but he whom the Lord prayſeth.

CAP. XI.

VTinam ſuſtineretis modicum quid inſipientię meæ: ſed & ſupportate me.

Would to God / ye could ſuffer a litle my fooliſhnes / and in deede ye ſuffer me.

2. Aemulor enim vos Dei æmulatione. Deſpõdi enim vos uni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto.

For I am ielous ouer you / with godly ielouſie: for I haue prepared you for one huſbande / to preſent you as a pure virgine to Chriſt.

3. Timeo autem, ne ſicut ſerpens Hevam ſeduxit aſtutia ſua: ita corrumpantur ſenſus veſtri, & excidant à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto.

But I feare leaſt as the ſerpent beguiled Eue through his ſubtilitie / ſo your mindes ſhould bee corrupt from the ſimplicitie that is in Chriſt.

Das X. Capitel.

16. Vnd das Evangelium auch predigen denen / die jenſeyt euch wohnen / vnd vns nicht rühmen in dem / das mit frembder Regel bereitet iſt.

Oc predicke ocſaa Euangelium faar dem / ſom bo paa hin ſide eder / oc icke roſe oſſ aff det / ſom er bered met en fremmet Regel.

17. Wer ſich aber rühmet / der rühme ſich deß HERREN.

Men huo ſig roſer / hand roſe ſig i HERREN.

18. Denn darumb iſt einer nicht tüchtig / daß er ſich ſelbs lobet / Sondern daß in der HERR lobet.

Thi at der faare er icke nogen duelig / at hand loffuer ſig ſelff / Men at HERREN loffuer hannem.

Das XI. Capitel.

Wolte Gott jhr hieltet mir ein wenig thorheit zu gut / doch jr haltet mirs wol zu gut.

Gud giffue / at i vilde lidet holde min daarlighed til gode / Dog i holde mig hende vel til gode.

2. Denn ich eyffere über euch mit Göttlichem eyffer. Denn ich habe euch vertrawet einem Manne / daß ich eine reine Jungfraw Chriſto zubrechte.

Thi ieg er nidkær faar eder met gudelig nidkærhed. Fordi at ieg haffuer troloffuit eder en Mand / at ieg kunde føre Chriſto en reen Jomfru til.

3. Jch förchte aber / daß nicht / wie die Schlange Heva verführete mit jhrer ſchalckheit / alſo auch ewre Sinne verrucket werden von der einfeltigkeit in Chriſto.

Men ieg frycter / at lige ſom Hugormen bedrog Eua met ſit ſhalckhed / at eders ſind ſkulle oc bortryckis ſaa fra den enfoldighed ſom er i Chriſto.

Kapitola X.

16. Tak abych y na těch mijſtech která gſau za wámi kázal Ewangelium / a ne ſkrze cyzý Prawidlo / w těch wěcech které gſau připrawený abychom ſe chlubili.

Abym w onych ſtronách ktore zá wámi ſa opowiedal Ewánielia / nie ábyſmy ſie przechwaláli w pomiárze drugiemu náznáczonym / tho ieſt / w rzeczách gotowych.

17. Ale kdo ſe chlubij / w PAnu ſe chlub.

Ale ktory ſie przechwala niech ſie w Pánu przechwála.

18. Neb ne ten kdo ſe ſám chwálij zkuſſený geſt / ale kohož Buoh chwálij.

Abowiem ten ktory ſie záleca / nie bywa pochwalon / ále then kthorego Pan záleca.

Kapitola XI.

OByſſte byli ſneſli něco málo nemaudroſti mě: něbrž ſneſte mne.

BOże dayto / ábyśćie znośili máluczko glupſtwo moie / á iśćieć wy mię znośićie.

2. Nebok milugi wás gednomu Muži / čiſtau Pannu oddati Kryſtu.

Abowiem zadam was z chutliwa milośćia Boża / bom was nagotowal / ktorebym iednemu mężowi zá pánienkę ćzyſta ſtáwil / to ieſt Kryſtuſowi.

3. Ale Bogjm ſe / aby yakož Had ſwedl Ewu chytroſtij ſwau / tak nebyli poruſſeni ſmyſlo wě waſſy / a newypadli z vpřijmnoſti / kteráž geſt w Kryſtu.

Ale ſie boie / iż iáko wąż zwiodł Ewę chytrośćia ſwoia / ták áby ſkáżone vmyſly wáſze nie odſthapily od ſczerośći / ktora ieſt w Kryſtuſie.

יא

4 אֶן גֵּיר הָו דְּאָתֵא לְוָתְכוֹן אַחֲרָנָא יֵשׁוּע אַכְרֶז לְכוֹן אֵינָא דְּחְנַן לָא אַכְרֶזְנַן אָו רוּחָא אַחֲרִתָא נְסַבְתּוּן אֵידָא דְּלָא נְסַבְתּוּן אָו סְבַרְתָּא אַחֲרִתָא אֵידָא דְּלָא קַבֶּלְתּוּן שַׁפִּיר מַת מֶתְטְפִּיסִין הֲוֵיתוּן׃

Perche, se qualcun venga che vi predichi vn'altro IESV, ilqual noi non habbiam predicato: ò se voi riceuete vnaltro ſpirito, ilqual non hauete riceuuto, ouero vnaltro Euangelio, ilqual non hauete accettato, l'haureſte ragioneuolmente ſofferto.

5 רָנֵא אֶנָא גֵּיר דְּמֶדֶּם לָא בַּצְרֵת מֶן שְׁלִיחֵא אִילֵין דְּטָב מְיַתְּרִין׃

Io certamente mi ſtimo non eſſere ſtato punto inferiore à gli eccellenti Apoſtoli.

6 אַפֶּן גֵּיר בּוּרָא אֶנָא בְּמֶלְּתִי אֶלָּא לָא בְּיִדַעְתִּי אֶלָּא בְּכֻל מֶדֶם אֶתְגְּלִין לְוָתְכוֹן׃

E ſe bene io ſono idiota nel parlare, non ſono però tale ne la ſcientia: ma per tutto in tutte le coſe ſiamo ſtati manifeſti verſo di voi.

7 אָו דַּלְמָא מַסְכְּלוּ אֶסְכְּלֶת דְּמַכְּכֵת נַפְשִׁי דְּאַנְתּוּן תֶּתְרִימוּן וּמַגָּן אַכְרְזֵת לְכוֹן סְבַרְתֵּהּ דְּאַלָהָא׃

Ho io fatto peccato in humiliarme ſteſſo, accioche voi foſte eſaltati? & che in dono v'ho annuntiato l'Euangelio di Dio?

8 וְעִדָּתָא אַחֲרָנְיָתָא חַלְצֵת וְנֶסְבֵת נַפְקָתָא לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דִּילְכוֹן׃

Io ho ſpogliate l'altre Chieſe, pigliando lo ſtipendio da loro, per ſeruire a voi.

9 וְכַד אִתַית צְאידַיְכוֹן לָא יַקְרֵת עַל אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן סְנִיקוּתִי גֵּיר מַלִּיו אַחֵא דְּאֶתַו מֶן מַקְדּוּנִיַא וַבְכֻל מֶדֶם נֶטְרֵת נַפְשִׁי וְנָטֵר אֶנָא דְּלָא אֶקַר עֲלַיְכוֹן׃

E quando io ero appreſſo di voi, & haueuo biſogno, non ſono diuenuto pigro in lauorare à danno di perſona, percioche i fratelli che erano venuti di Macedonia, ſupplirono à quello che mi mancaua: e in tutte le coſe mi ſon guardato d'eſſerui graue, & ancor me ne guardarò.

יא

4 וְאִם אִישׁ יָבוֹא וִיבַשֵּׂר אֶת־יֵשׁוּעַ אַחֵר אֲשֶׁר לֹא בִשַּׂרְנוּ אוֹ־רוּחַ אַחֶרֶת תִּקְחוּ אֲשֶׁר לֹא לְקַחְתֶּם אוֹ־בְשׂוֹרָה אֲחֶרֶת אֲשֶׁר לֹא לְקַחְתֶּם הֵיטֵב תַּקְשִׁיבוּן׃

Por lo qual ſi alguno viniere que predicare otro Chriſto que el que hemos predicado, o recibierdes otro Eſpiritu del que aueys recebido: o otro Euãgelio del que aueys recebido, lo ſuffrays bien.

5 וּמְחַשֵּׁב אֲנִי כִּי אֵינֶנִּי קָטֹנְתִּי מִשְּׁלִיחִים הַגְּדוֹלִים׃

Quanto à mi cierto pienſo que en nada he ſido inferior de àquellos grandes Apoſtoles.

6 וְאִם בַּעַר אָנֹכִי בַּדָּבָר אַךְ לֹא בְדֵעָה כִּי־בְכָל־דָּבָר נוֹדַעְנוּ בְּכֻלְּכֶם׃

Porque aunque ſoy baſto en la palabra, no empero en la ſciencia. mas en todo ſomos ya del todo manifieſtos à voſotros.

7 אוֹ־מָה חֵטְא חָטָאתִי כִּי־אֶת נַפְשִׁי עִנֵּיתִי אֲשֶׁר תָּרוּמוּ תִּנָּשְׂאוּ וְתִגָּבְהוּ כִּי חִנָּם אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים בִּשַּׂרְתִּי אֶתְכֶם׃

Por ventura peque humillandome á mi miſmo, para que voſotros fueſſedes enſalçados? porque hos he predicado el Euangelio de Dios de balde.

8 אֶת־קְהִלּוֹת אֲחֵרוֹת גָּזַלְתִּי בְּקַחְתִּי תוֹצָאוֹת לְכַהֲנַתְכֶם׃

He deſpojado las otras Igleſias recibiendo ſalario para miniſtrar hos à voſotros:

9 וּבִהְיוֹתִי עִמָּכֶם וְחָסַרְתִּי לְאִישׁ לֹא הִכְבַּדְתִּי כִּי־הָאַחִים הַבָּאִים מִכִּתִּים מִלְּאוּ אֶת־צָרְכִּי וּבְכָל־דְּבָרִים נָצַרְתִּי אֶת־נַפְשִׁי וְאֶצּוֹר פֶּן־אַכְבִּיד אֶתְכֶם׃

Y eſtando con voſotros, y teniendo neceſſidad, á ningun de voſotros fue carga: Porque lo que me faltaua, ſuplieron los hermanos que vinieron de Macedonia: y en todas coſas me guarde de ſerhos peſado, y me guardaré.

ια'.

4. Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἠνείχεσθε.

Car ſi quelcun venoit qui vous preſchaſt vn autre Ieſus que nous n'auons preſché, ou ſi vous receuiez vn autre Eſprit que vous n'auez receu, ou vn autre Euangile que vous n'auez receu, vous feriez bien de l'endurer.

5. Λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων.

Mais i'eſtime que ie n'ai eſté en rien moindre que les plus excellens Apoſtres.

6. Εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.

Que ſi ie ſuis comme quelcun du vulgaire a parler, toutesfois ie ne le ſuis point en cognoiſſance: ains nous auons eſté entierlement manifeſtés en toutes choſes vers vous.

7. Ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν, ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν;

Ai-ie commis offenſe en ce que ie me ſuis abbaiſſe moi meſme, afin que vous fuſſiez eſleués? pourtant que ſans rien prẽdre ie vous ai annoncé l'Euangile de Dieu.

8. Ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν.

I'ai pillé les autres Egliſes, prenant entretenement pour vous ſeruir.

9. Καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθεὶς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.

Et quand i'eſtoye auec vous, & auoye diſette, ie ne ſuis point deuenu laſche en beſongne au dommage de quelcun: car les freres qui eſtoyent venus de Macedone, ont ſuppleé à ce qui me defailloit: & me ſuis gardé de vous eſtre en charge en choſe quelconque, & m'en garderai.

CAP. XI.

4. Nam ſi is qui venit, alium Chriſtum prædicat quem non prædicavimus: aut aliũ ſpiritum accipitis quem non accepiſtis: aut aliud Evangelium quod non recepiſtis: rectè pateremini.

For if hee that commeth / preached another Jeſus then him whom we haue preached: or if yee receyue another ſpirit then that which ye haue receyued: eyther another Goſpell / then that ye haue receyued / ye might well haue ſuffred him.

5. Exiſtimo enim nihil me minus feciſſe à magnis Apoſtolis.

Verely I ſuppoſe that I was not inferiour to the verie chiefe Apoſtles.

6. Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia, in omnibus autem manifeſtati ſumus vobis.

And though I be rude in ſpeaking / yet I am not ſo in knowledge / but amõg you we haue bene made manifeſt to the vtmoſt / in all things.

7. Aut nunquid peccatum feci, meipſum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis?

Haue I committed an offence / becauſe I abaſed my ſelfe / that ye might bee exalted / and becauſe I preached to you the Goſpell of God freely?

8. Alias eccleſias expoliavi, accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum.

I robbed other Churches / and tooke wages of them to do you ſeruice.

9. Et cùm eſſem apud vos, & egêrem; nulli oneroſus fui: nam quod mihi deerat, ſuppleverunt fratres qui venerunt à Macedonia: & in omnibus ſine onere me vobis ſervavi, & ſervabo.

And when I was preſent with you / and had need / I was not ſlothful to the hinderance of any man: for that which was lacking vnto me / the brethren which came from Macedonia / ſupplied / and in all thinges I kept and will keepe my ſelfe / that I ſhoulde not be grieuous to you.

Das XI. Capitel.

4. Denn ſo der da zu euch kommet / einen andern Jeſum predigete / den wir nicht gepredigethaben / oder jhr einen andern Geiſt empfienget / den jr nicht empfangen habt / oder ein ander Euangelium / daß jhr nicht angenommen habt / ſo vertrüget jhrs billich.

Thi der ſom den der kommer til eder / predicker en anden Jheſum / ſom wi icke predickede / eller i faa en anden Aand / ſom i icke finge / Eller it andet Euangelium / ſom i icke anammede / Da omdroge i det tilbørlige.

5. Denn ich achte / Ich ſey nicht weniger / denn die hohen Apoſtel ſind.

Thi ieg acter / At ieg er icke ringere / en de høye Apoſtler ere.

6. Vnd ob ich alber bin mit reden / So bin ich doch nicht alber in dem erkentniß. Doch ich bin bey euch allenthalben wol bekant.

Oc er ieg end Vanuittig met talen / Saa er ieg dog icke vanuittig i forſtand / Dog er ieg vel bekent hoſ eder i alle maade.

7. Oder habe ich geſündiget / daß ich mich ernidriget habe / auff daß jhr erhöhet würdet? Denn ich habe euch das Evangelium vmb ſonſt verkündiget.

Eller ſyndede ieg / at ieg fornedrede mig / paa det i ſkulde bliffue ophøyde? Thi ieg forkyndede eder Euangelium forgeffuis.

8. Vnnd habe andere Gemeine beraubet / vnnd Sold von jnen genommen / daß ich euch predigete.

Oc røffuede andre Menigheder / oc tog Sold aff dem / at ieg kunde predicke faar eder.

9. Vnnd da ich bey euch war gegenwertig / vnd mangel hat / war ich niemand beſchwerlich / denn meinen mangel erſtatten die Brüder / die auß Macedonia kamen / vnd habe mich in allen ſtücken euch vnbeſchwerlich gehalten / vnd wil auch noch mich alſo halten.

Oc der ieg vaar næruerendis hoſſ eder / oc haffde armod / da vaar ieg ingen til beſuarelſe / Thi at Brødrene / ſom komme aff Macedonia / opſylte det mig fattedis / Oc ieg haffuer huldet mig i alle maade eder vden beſuarelſe / oc ieg vil end nu holte mig ſaa.

Kapitola XI.

4. Neb geſtliže ten kterýž přicházý k wám / o giném wám Kryſtu káže / o kterémž gſme my nekázali / anebo giného Ducha přigijmáte / kteréhož gſte nepřijali / aneb giné Ewangelium kteréhož gſte od nás newzali / tehdy práwě byſſte ſnáſſeli.

Abowiem ieſliby przyſzedł tecoby inſzego Jezuſa przepowiedał / ktoregoſmy my nie przepowiedáli / ábo ieſli przyimuiecie inego duchá ktoregoſcie nie wzieli / ábo inſza Ewanielia ktoreyſcie nie przyieli / tedy byſcie / go dobrze ćierpieli.

5. Mám zagiſté za to / že gſem nic méně nevčinil / než welicý Apoſtolé.

Boć mnimam / iżem ni w czym nie był niżſzym niżli nazacnieyſzy Apoſtołowie.

6. Neb ač gſem nedoſpělý w řeči / ale ne w vměnij. A we wſſem zgeweni ſme wám.

A choćiem ieſt proſtak w mowie / á wſzák że nie w vmieiethnoſci: aleſmy koniecznie byli iáwni we wſzythkich rzeczach v was.

7. Aneb zdali gſem tijm zhřeſſyl / ſám ſebe ponižuge / abyſſte wy byli powýſſeni? že ſem darmo Ewangelium Boží kázal wám?

Izalim zgrzeſzył żem ſámego ſiebie vniżył / abyśćie byli wywyżſzeni / á iżem dármo Ewánielia Boża przepowiedał wam?

8. Giné gſem Cýrkwe zlaupil / bera od nich žold k ſlužbě waſſý?

Złupiłem ine Kośćioły / wziawſzy od nich zapłatę ku themu abym wam poſłużił.

9. A když gſem byl v wás / gſa potřeben / nižádnému gſem těžek nebyl: Neb to / čeho mi ſe nedoſtáwalo / naplnili Bratřij / kteřijž přiſſli z Macedonye / a we wſſech wěcech bez obtíženj waſſeho zachowal gſem ſe wám / a geſſtě zachowám.

A gdym był v was / y potrzebowałem / nie byłem prożnuiacym z cżyią ſzkodą: ábowiem cżego mi nie doſtáwało / dodali brácia ktorzy byli przyſzli z Macedoniey / á we wſzytkim ſtrzegłem ábym wam nie był ćiężkim / y ſtrzedz bede.

יא

10 אִיתַוְהִי בִּי שְׁרָרֵה ד
דַּמְשִׁיחָא דְּהָנָא שׁוּבְהָרָא
לָא יֶתְבַּטַּל בִּי בְּאַתְרְוָתָא
דַּאכַאיַא׃

La verità di Chriſto è in me, che queſta gloria non ſarà contra me ſerrata ne le parti d'Acaia.

11 לְמָנָא מֶטּוּל דְּלָא מַחֵב
אֶנָא לְכוֹן אֱלָהָא הוּ יָדַע׃

Perqual cagione? percioche io non vi amo? Iddio lo ſa.

12 אֶלָּא הָדָא דְּעָבֵד אֶנָא
אַף אֶעְבֵּד דְּאֶפְסוּק הוּ
עֶלַּתְהוֹן דְּאַילֵין דְּבָעֵין ע
עֶלְּתָא דְּבָהוּ מֶדֵּם
דְּמֶשְׁתַּבְּהֲרִין נֶשְׁתַּכְּחוּן א
אַכְוָתָן׃

Ma quel ch'io fo, il farò ancora, per toglier via l'occaſione à quelli che deſiderano occaſione: à chioche in quello di que ſi gloriano, ſiano ancora trouati come noi.

13 אִיתַיְהוֹן גֵּיר הָלֵין ש
שְׁלִיחֵא דַּגָּלָא וּפָעֲלָא
נְכִילָא וּמְדַמִּין נַפְשְׁהוֹן
לִשְׁלִיחֵא דַּמְשִׁיחָא׃

Imperoche tali falſi apoſtoli ſono operari fraudolenti, che ſi traſformano in Apoſtoli di Chriſto.

14 וְלַיִת לְמֶתְדַּמָּרוּ בְּהָדָא
אֶן הָו גֵּיר דְּסָטָנָא מֶתְדַּמֵּא
בְּמַלְאַכָא דְּנוּהְרָא׃

E non è marauiglia: concioſia che eſſo ſatana ſi traſfigura in angelo di luce.

15 לָא הָוָת רַבָּא צְבוּתָא
אֶן אַף מְשַׁמְּשָׁנַוְהִי
מֶתְדַּמִּין בִּמְשַׁמְּשָׁנָא
דְּזַדִּיקוּתָא הָנוּן דְּאַחֲרִיתְהוֹן
תֶּהְוֵא אַיךְ עֲבָדַיְהוֹן׃

Non è dunque gran coſa ſe ancora i ſuoi miniſtri ſi traſfigurano come ſe foſſen miniſtri di giuſtitia: il fine de quali ſarà ſecondo l'opere loro.

16 תּוּב דֵּין אָמַר אֶנָא
לְמָא אֶנָשׁ נֶסְבַּר עֲלַי אַיךְ
דְּסַכְלָא אֶנָא וְאֶן לָא אָפֵן
אַיךְ דְּלְסַכְלָא קַבְּלוּנִי דְּאַף
אֶנָא קַלִּיל אֶשְׁתַּבְהַר׃

Di nuouo il dico; Niuno mi ſtimi eſſere ſtolto: e ſe nò, riceuetemi ancor come ſtolto: accioche ancor io mi glorij qualche poco.

יא

10 יֵשׁ אֱמֶת הַמָּשִׁיחַ בִּי כִּי־
תְּהִלָּה הַזֹּאת לֹא תְחֻבַּל בִּי
בְּנוֹפוֹת אַחָאיָא׃

Es la verdad del Chriſto en mi, que eſta gloriacion no me ſera cerrada en las partes de Achaia.

11 לָמָּה זֹּאת כִּי־אֵינֶנִּי אוֹהֵב
אֶתְכֶם אֱלֹהִים הוּא יוֹדֵעַ׃

Porque? porque no hos amo? Dios lo ſabe.

12 וַאֲשֶׁר עוֹשֶׂה אָנֹכִי וְאֶעֱשֶׂה
אֲשֶׁר אֲקַצֵּץ אֶת עֲלִילַת
הַמִּתְעוֹלְלִים עֲלִילוֹתָם אֲשֶׁר
יִמָּצְאוּ בַּאֲשֶׁר יִתְהַלְלוּן כְּמוֹ גַם
אֲנַחְנוּ׃

Mas loque hago, haré aun: para quitar la occaſion de loſque querrian occaſion por ſer hallados ſemejantes à nos en loque ſe glorian.

13 כִּי שְׁלִיחֵי שְׁקָרִים כָּאֵלֶּה
פּוֹעֲלֵי עָוֶל הֵמָּה וּמַחֲלִיפִים
אֶת צוּרַת נַפְשָׁם לִשְׁלִיחֵי
הַמָּשִׁיחַ׃

Porque eſtos falſos apoſtoles obreros fraudulentos ſon, transfigurandoſe en Apoſtoles del Chriſto.

14 וְזֹאת לֹא נִפְלָאת בְּעֵינַי כִּי־
הַשָּׂטָן גַּם הוּא מַחֲלִיף אֶת
צוּרָתוֹ בְּמַלְאַךְ הָאוֹר׃

Y no es marauilla: porque el miſmo Satanas ſe transfigura en Angel de luz.

15 וּמַה־גָּדוֹל אִם גַּם מְשָׁרְתָיו
יַחֲלִיפוּן אֶת צוּרוֹתָם כְּמוֹהֶם
מְשָׁרְתֵי הַצְּדָקָה אֲשֶׁר אַחֲרִיתָם
הִיא כְּמַעֲשֵׂיהֶם׃

Anſique no es mucho, ſi ſus miniſtros ſe transfiguren como miniſtros de juſticia, cuyo fin ſerá conforme à ſus obras.

16 עוֹדֶנִּי אוֹמֵר אֲנִי פֶּן־יַחְשְׁבֵנִי
אִישׁ כְּמוֹ אֵינֶנָּה בִּינַת אָדָם בִּי
וְאִם לֹא גַּם כְּנָבָל קַבְּלוּנִי אֲשֶׁר
מְעַט מְעַט אֶתְהַלֵּל׃

Otra vez digo, Que nadie me eſtime ſer loco de otra manera recebirmeha como à loco, para que aun me glorie yo vn poquillo.

ιά.

10. Ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοὶ, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ σφραγίσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.

La verité de Chriſt eſt en moi, que ceſte gloire ne ſera point eſtoupee pour moi ès contrees d'Achaïe.

11. Διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.

Pourquoi? eſt-ce pourtant que ie ne vous aime point? Dieu le ſait.

12. Ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμὴν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς.

9

Mais ce que i'en fai, encores le ferai ie, afin que ie retranche l'occaſion à ceux qui demendent occaſion: à celle fin qu'en ce en quoi ils ſe glorifient, ils ſoyent auſſi trouués tels que nous.

13. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ.

Car tels faux Apoſtres ſont ouuriers cauteleux, ſe deſguiſans en Apoſtres de Chriſt.

14. Καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.

Et ce n'eſt pas de merueilles: Car Satan meſme ſe deguiſe en Ange de lumiere.

15. Οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Ce n'eſt donc pas grand cas ſi ſes miniſtres auſſi ſe deſguiſent en miniſtres de iuſtice: deſquels la fin ſera comme leurs œuures.

16. Πάλιν λέγω, μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα μικρόν τι κἀγὼ καυχήσωμαι.

Encore le di ie, à ce que perſonne ne me cuide eſtré imprudent: ſinon, receuez-moi meſmemēt comme imprudent, afin que ie me vante auſſi quelque peu.

CAP. XI.

10. Eſt veritas Chriſti in me, quoniam hæc gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiæ.

The trueth of Chriſt is in me / that this reioycing ſhall not be ſhut vp agaynſt me in the regyons of Achaia.

11. Quare? Quia non diligo vos? Deus ſcit.

Wherefore? becauſe I loue you not? God knoweth.

12. Quod autem facio: & faciam, ut amputem occaſionem eorum qui volunt occaſionē, ut in quo glorientur, inveniantur ſicut & nos.

But what I do / that will I do: that I may cut away occaſion from them which deſire occaſion / that they might be found like vnto vs in that wherein they reioyce.

13. Nam eiuſmodi pſeudoapoſtoli, ſunt operarii ſubdoli, transfigurantes ſe in apoſtolos Chriſti.

For ſuch falſe apoſtles are deceytefull workers / and transforme them ſelues into the Apoſtles of Chriſt.

14. Et non mirum: ipſe enim Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis.

And no marueyle: for Satan himſelfe is transformed into an Angell of light.

15. Non eſt ergo magnum, ſi miniſtri eius transfigurentur velut miniſtri iuſtitiæ: quorum finis erit ſecundùm opera ipſorum.

Therefore it is no great thing / though his miniſters transforme them ſelues / as though they were the miniſters of righteouſneſſe / whoſe ende ſhall bee according to theyr workes.

16. Iterum dico (ne quis me putet inſipientem eſſe: alioquin velut inſipientem accipite me, ut & ego modicum quid glorier)

I ſay againe / let no man thinke / that I am fooliſh: or els take me euen as a foole / that I alſo may boaſt my ſelfe a lule.

Das XI. Capitel.

10. So gewiß die warheit Chriſti in mir iſt / ſo ſoll mir diſer ruhm in den Ländern Achaia nicht geſtopffet werden.

Saa viſt ſom Chriſti Sandhed er i mig / da ſkal denne roſſ icke til ſtoppis for mig i Achaia Land.

11. Warumb das? Daß ich euch nicht ſolte lieb haben? Gott weiß es.

Hui ſaa? At ieg ſkulde icke elſke eder? Det veed Gud.

12. Was ich aber thu vnd thun wil / das thu ich darumb / daß ich die vrſache abhawe denen / die vrſache ſuchen / daß ſie rühmen möchten / ſie ſeyen wie wir.

Men huad ieg gør oc vil gøre / det gør ieg fordi / at ieg vil affhugge aarſagen faar dem / ſom ſøge aarſage / at de kunde roſe dem / at vere ſom wi ere.

13. Denn ſolche falſche Apoſtel vnd trügliche Arbeiter / verſtellen ſich zu Chriſtus Apoſteln.

Thi ſaadane falſke Apoſtler oc bedragelige Arbeydere / foruende ſig til Chriſti Apoſtle.

14. Vnd das iſt auch kein wunder / denn er ſelbs der Sathan verſtellet ſich zum Engel des Liechtes.

Oc det er icke vnder / Thi Satan ſelff / foruender ſig til liuſens Engel.

15. Darumb iſt es nicht ein groſſes / ob ſich auch ſeine diener verſtellen / als Prediger der Gerechtigkeit / welcher ende ſein wird nach jren wercken.

Der faare er det icke en ſtor ting / om ocſaa hans Tienere foruende ſig / lige ſom de vaare Retferdighedz Predickere / huilckis endeligt der ſkal vere effter derts gerninger.

16. Ich ſage abermal / daß nicht jemand wehne / ich ſey thöricht / wo aber nicht / ſo nemet mich an als einen Thörichten / daß ich mich auch ein wenig rühme.

Jeg ſiger atter igen / at icke nogen ſkal mene / at ieg er daarlig / Huor icke ſaa er / Da anammer mig ſom en daarlig / at ieg ocſaa maa lidet roſe mig.

Kapitola XI.

10. Geſtiť prawda Kryſtowa we mně / tak že chlauba tato nebude zmařena při mně w Kraginách Achaytſkých.

Jeſthći prawdá Kryſtuſowá we mnie / iż to przechwalánie nie będzie záwárthe przeciwko mnie w krainách Achaiſkich.

11. Proč? Zdali že wás nemilugi? Buoh wij.

Czemuż? przetoliż was nie miłuię? Bog to wie.

12. A což činijm / a činiti budu / to proto / abych odňal přijčinu těm / kteřijž hledagij přijčiny / totiž aby w tom / w čemž ſe chlubij / takowij nalezeni byli yako y my.

Ale co czynię teſzcze vczynię / ábym odiął przyczynę tym ktorzy przyczyny żądáią / áby w tym z czego / ſię chlubią byli nalezieni tákowi iáko my.

13. Neb takowij ffaleſſnij Apoſſtolé / gſau dělnijcy lſtiwij / proměňugijce ſe w Apoſſtoly Kryſtowy.

Abowiem tákowi fałſziwi ápoſtołowie / ſą robotniki chytremi / przemienieni w Apoſtoły Kryſtuſowe.

14. A není diw / neb y ďábel proměňuge ſe w Angela ſwětloſti:

A thoć nie dziwno: ábowiem ſam ſzátan przemienia ſię w Anioła świátłości.

15. Protož neniť weliká to wěc / geſtliže y ſlužebnijcy geho proměňugij ſe / yakoby byli Služebnijcy Sprawedlnoſti / kterýchžto konec bude podlé ſkutkuow gegich.

Nie wielka tedy rzecz / ieſli też ſłużebnicy iego przemieniáią ſię ná kſztałt ſług ſpráwiedliwości / ktorych dokończenie będzie podług vczynkow ich.

16. Opět prawijm / aby někdo neměl mne za nemaudrého. Pakli nechcete / ale yako nemaudrého přijgměte mne až y yá ſe něco maličko pochlubijm.

Powtore powiedam / áby mie ktonie mnimał być głupim / Bo ináczey przyimnięcie mię też choć iáko głupiego / ábym ſię ia thez máluczko przechwalał.

י א

17 מֶדֶּם דַּמְמַלֶּל אֶנָא לָא הֲוָא בְּמָרַן מְמַלֶּל אֶנָא אֶלָּא אַיךְ דִּבְשַׁטְיוּתָא בְּהָדָא דוּכְתָּא דְשׁוּבְהָרָא׃

Quel che io parlo in queſta confidentia de vantaria, no'l parlo gia ſecondo il Signore, ma come per iſtoltitia.

18 מֶטוּל דְּסַגִּיאֵא מֶשְׁתַּבְהֲרִין בְּבֶסְרָא וָאף אֶנָא אֶשְׁתַּבְהַר׃

Poi che molti ſi gloriano ſecondo la carne, mi gloriarò ancor io.

19 מְנָתִין אַנְתּוּן גֵּיר לְמֶשְׁתַּמָּעוּ לְחַסִּירַי רֵעְיָנָא כַּד אַנְתּוּן חַכִּימֵא אַנְתּוּן׃

Perciochè, voi, eſſendo ſanij, ſopportate volentier gli ſtolti.

20 וּמֶתְדַּנִין אַנְתּוּן לְמַן דַּמְשַׁעְבֵּד לְכוּן וַלְמַן דְּאָכֵל לְכוּן וַלְמַן דְּנָסֵב מֶנְכּוּן וַלְמַן דְּמֶתְתְּרִים עֲלַיְכוּן וַלְמַן דְּמָחֵא לְכוּן עַל אַפַּיְכוּן׃

Imperoche voi ſupportate, ſe alcun vi mette in ſeruitù, ſe alcun vi diuora, ſe alcun ſi piglia il voſtro, ſe alcun s'inalza, ſe alcun vi batte in faccia.

21 אַיךְ דַּבְּצַעְרָא אָמַר אֶנָא אַיךְ הָו דַּהְוַן מְחִילִינַן הוּ בְּחַסִּירוּת רֵעְיָנָא אָמַר אֶנָא דַּבְכֹל מֶדֶּם דַּמְמַרַח אֶנָשׁ אַף אֶנָא מַמְרַח אֶנָא׃

Io lo dico per ignominia, come ſe noi fuſſimo ſtati debili. Anzi in quello, in che qualcuno ha ardire, (per iſtoltitia il dico) ho ardire ancor io.

22 אֶן עֶבְרָיֵא אֶנוּן וָאף אֶנָא וְאֶן אִיסְרָלָיֵא אֶנוּן אַף אֶנָא אֶן זַרְעֵהּ אֶנוּן דַּאבְרָהָם אַף אֶנָא׃

Eſſi ſono Hebrei, & io ancora: ſono Iſraeliti, & io ancora: ſon ſeme d'Abraam, & io ancora.

23 אֶן מְשַׁמְשָׁנֵא אֶנוּן דַּמְשִׁיחָא בְּחַסִּירוּת רֵעְיָנָא אָמַר אֶנָא דְּיַתִּיר מֶנְהוּן אֶנָא בְּלֵאוּתָא יַתִּיר מֶנְהוּן בְּמַחְוָתָא יַתִּיר מֶנְהוּן בַּאסוּרֵא יַתִּיר מ מֶנְהוּן בְּמַוְתָא זַבְנִין סַגִּיאָן׃

Son miniſtri di Chriſto, (da ſtolto parlo) aſſai piu ſono io: ne le fatiche piu copioſamente, ne le piaghe ſopra modo, ne le prigioni piu abbondantemente, ne le morti bene ſpeſſo.

י א

17 אֶת־אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֵינֶנִּי מְדַבֵּר כַּיהוָה כִּי אִם כְּמוֹ בִּנְבָלָה בְּעֶצֶם הַתְּהִלָּה הַזֹּאת׃

Loque hablo no lo hablo ſegun el Sennor, ſino como en locura con eſte treuimiento de gloria,

18 וְכִי־רַבִּים מִתְהַלְלִים כַּבָּשָׂר גַּם אֲנִי אֶתְהַלָּל׃

Porqqe muchos ſe glorian ſegun la carne: tambien yo me gloriaré.

19 כִּי בִמְנוּחָה תִּשְׁמְעוּ אֶת־הַנְּבָלִים בִּהְיוֹתְכֶם חֲכָמִים׃

Porque de buena gana tolerays los locos ſiendo voſòtros ſabios.

20 כִּי תִשְׂאוּ אִם אִישׁ יַעֲבִיד אֶתְכֶם אִם אִישׁ תְּבַלַּע אִם אִישׁ תִּקַּח אֲשֶׁר לָכֶם אִם אִישׁ יִתְרוֹמֵם עֲלֵיכֶם אִם אִישׁ יַכֶּה אֶתְכֶם בְּפָנִים׃

Porque tolerays ſi alguien hos pone en ſeruidumbre, ſi alguien hos deuora, ſi alguien toma, ſi alguien ſe enſalça, ſi alguien hos hiere en la cara.

21 כְּבֹשֶׁת אוֹמֵר אֲנִי כְּמוֹ אֲשֶׁר חָלִינוּ בְּדָבָר הַזֶּה בְּכָל־דָּבָר אֲשֶׁר בּוֹ יָזֹם אִישׁ בִּנְבָלָה מְדַבֵּר אֲנִי זוֹמֵם גַּם אָנֹכִי׃

Digo lo quanto á la affrenta: como ſi nos vuieſſemos ſido flacos (en eſta parte:) antes en loque otro tuuiere oſadîa (hablo con locura) tambien yo tengo oſadia.

22 עִבְרִים הֵמָּה וְגַם אֲנִי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הֵמָּה וְגַם אֲנִי זֶרַע אַבְרָהָם הֵמָּה וְגַם אָנֹכִי׃

Son Hebreos? yo tambien. Son Iſraelitas? y yo. Son ſimiente de Abraham? y yo.

23 מְשָׁרְתֵי הַמָּשִׁיחַ הֵמָּה כְּנָבָל אֲדַבֵּר נִפְתַּלְתִּי עִמָּם גַּם יָכֹלְתִּי בִּיגִיעִים יוֹתֵרִים בִּנְגָעִים עַל־יֶתֶר בְּמַשְׂרוֹת יוֹתֵר בְּמֵתִים פְּעָמִים רַבּוֹת׃

Son miniſtros del Chriſto? como poco ſabio hablo) yo mas: en trabajos mas que ellos: en carceles, mas: en açotes, mas: en muertes, muchas vezes.

ιά.

17. Ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.

Ce que ie di en ceſte aſſeurance de vanterie, ie ne le di pas ſelõ le Seigneur, mais comme par imprudence.

18. Ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι.

Puis que pluſieurs ſe vantent ſolon la chair, ie me vanterai auſſi.

19. Ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες.

Car vous endurez volontiers les imprudens, pource que vous eſtes ſages.

20. Ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δέρει.

Meſmes vous endurez ſi quelcun vous aſſeruit, ſi quelcun vous mange, ſi quelcun reçoit, ſi quelcun, s'eſleue ſur vous, ſi quelcun vous frape au viſage.

21. Κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.

Ie le di par opprobre, voire comme ſi nous auions eſté ſans aucune vertu: ains en quelque choſe que quelcun ſoit hardi (ie parle en imprudent) ie ſuis hardi auſſi,

22. Ἑβραῖοί εἰσι; κἀγώ· Ἰσραηλῖταί εἰσι; κἀγώ· σπέρμα Ἀβραάμ εἰσι; κἀγώ.

Sont ils Hebrieux? auſſi ſuis-ie? Sont-ils Iſraelites? auſſi ſuis ie? Sont-ils de la ſemence d'Abraham? auſſi ſuis ie.

23. Διάκονοι Χριστοῦ εἰσι; παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις.

Sont-ils miniſtres de Chriſt? (ie parle comme imprudent) ie le ſuis par deſſus, en trauaux d'auantage, en batures par deſſus eux, en priſons d'auantage, en morts ſouuentesfois.

CAP. XI.

17. Quod loquor, non loquor ſecundum Deum, ſed quaſi in inſipientia, in hac ſubſtantia gloriæ.

That I ſpeake/ I ſpeake it not after the Lord: but as it were fooliſhly/ in this my great boaſting.

18. Quoniam multi gloriantur ſecundum carnem: & ego gloriabor.

Seeing that many reioyce after the fleſh/ I will reioyce alſo.

19. Libenter enim ſuffertis inſipientes: cum ſitis ipſi ſapientes.

For ye ſuffer fooles gladly/ becauſe that ye are wiſe.

20. Suſtinetis enim ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat, ſi quis accipit, ſi quis extollitur, ſi quis in faciem vos cædit.

For ye ſuffer euen if a man bring you into bondage/ if a man deuoure you/ if a man take your goods/ if a man exalt himſelfe/ if a man ſmite you on the face.

21. Secundum ignobilitatem dico, quaſi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in inſipientia dico) audeo & ego.

I ſpeake as concerning the reproche: as though that wee had bene weake: but wherein any mans is bold (I ſpeake fooliſhly) I am bolde alſo.

22. Hebræi ſunt: & ego. Iſraëlitæ ſunt: & ego. Semẽ Abrahæ ſunt: & ego.

They are Ebrewes/ ſo am I: they are Iſraelites/ ſo am I: they are the ſeede of Abraham/ ſo am I.

23. Miniſtri Chriſti ſunt: & ego, (ut minùs ſapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter.

They are the Miniſters of Chriſte/ (I ſpeake as foole) I am more: labours more abundant: in ſtripes aboue meaſure: in priſon more plenteouſly: in death oft.

Das XI. Capitel.

17. Was ich jetzt rede/ das rede ich nicht als im HERREN/ ſondern als in der thorheit/ dieweil wir in das růhmen kommen ſind.

Huad ſom ieg nu taler/ det taler ieg icke ſom i HERREN/ men ſom i daarlighed/ den ſtund wi ere komne i denne roſelſe.

18. Sintemal viel ſich růhmen nach dem Fleiſch/ will ich mich auch růhmen.

Efftersdi/ mange roſe ſig effter Kødet/ da vil ieg oc roſe mig.

19. Denn ihr vertraget gerne die Narren/ dieweil jr klug ſeydt.

Thi at i fordrage gerne Daarer/ efftersdi at i ere kloge.

20. Ihr vertraget/ ſo euch jemand zu Knechte machet/ ſo euch jemand ſchindet/ ſo euch jemand nimpt/ ſo euch jemand trotzet/ ſo euch jemand in das angeſicht ſtreichet.

I lide/ der ſom nogen gør eder til Tienere/ Der ſom nogen plagger eder/ Der ſom nogen tager eder/ Der ſom nogen tradzer eder/ Der ſom nogen ſlar eder i anſictet.

21. Das ſage ich nach der vnehre/ als weren wir ſchwach worden. Worauff nun jemand kůne iſt (ich rede im thorheit) darauff bin ich auch kůne.

Dette ſiger ieg effter vanære/ lige ſom wi vaare bleffne ſkrøbelige. Huor aff nu nogen er driſtig (Jeg taler i daarlighed) der aff er ocſaa ieg driſtig.

22. Sie ſind Ebreer/ ich auch. Sie ſind Iſraeliter/ ich auch. Sie ſind Abrahams Samen/ ich auch.

De ere Ebreer/ Jeg ocſaa. De ere Iſraeliter/ Jeg ocſaa. De ere Abrahams Sæd/ Jeg ocſaa.

23. Sie ſind Diener Chriſti/ ich rede thörlich/ ich bin wol mehr. Ich habe mehr gearbeitet/ ich habe mehr ſchläge erlidten/ ich bin öffter gefangen/ offt in Todesnöthen geweſt.

De ere Chriſti Tienere/ Jeg taler daarlige/ ieg er vel mere/ Jeg haffuer arbeydet mere/ Jeg haffuer ledet flere ſlag/ Jeg haffuer veret flere gonge fangen/ Oc offte i døds nød.

Kapitola XI.

17. Cožť mluwijm/ nemluwijmť wedlé Boha/ ale yako w nemaudroſti z ſtrany této chlauby.

Co mowie nie mowie wedle Páná/ ále iáko przez glupſtwo/ w thym bedpiecznym przechwalániu.

18. Poněwadž ſe mnozý chlubij wedlé těla/ y yáť ſe chlubiti budu.

Gdyż wiele ſie ich przechwala wedle ciała/ y ia ſie też przechwalác bede.

19. Rádi zagiſté ſnaſſýte nemaudré/ gſauce ſami maudřij.

Abowiem rádzi znoſicie glupie/ bedac ſami mądremi.

20. Neb trpijte toho kterýž wás w ſlužbu podrobuge/ y toho kdož zžijrá/ y toho kdo běře/ y toho kdo ſe wyzdwihuge/ budtože wás kdo w twář tepe.

Bo znoſicie ieſli was kto zniewala/ ieſli was kto pożyra/ ieſli kto bierze/ ieſli ſie ktho wywyżſza/ ieſli ktho was w lice biie.

21. K lehkoſti prawijm/ yakobychom my s to nemohli býti. Nébrž w čem kdo ſmij (ſkrze nemaudroſt prawijm) ſmijmť y yá.

Iácto ku ſromocie mowie/ dla tego iżechmy byli mdlymi/ y owſzem w czymby kolwiek kto chciał byc śmiały (z glupſtwáto mowie) y ia thez śmiałym bede.

22. Židé gſau/ y yá: Izrahelſſtij gſau/ y yá: Sýmě Abrahamowo gſau/ y yá:

Ebreyczycy ſą? ieſtem y ia/ Izráelczycy ſą? y tam też ieſtb/ Plemieniem Abrahamowym ſą? ieſtem y ia.

23. Služebnijcy Kryſtowi gſau/ (yako nemaudrý prawijm) wijce yá: W pracech mnohem wětſſých/ w žaláſijch hogněgi/ w ranách nad obyčeg/ na ſmrti čaſtokrát.

Sludzy Kryſtuſowi ſą? (glupiec mowie) przewyżſzam ia/ w pracach obficie/ w vbiezowániu nád miáre/ w więzieniu obficie/ w śmierciach czeſto.

יא

24 מֶן יְהוּדָיֵא חַמְשׁ זַבְנִין
אַרְבְּעִין אַרְבְּעִין חַסִּיר ח
חְדָא בְּלְעֵרת :

Io ho riceuuto da i Giudei cinque Volte quaranta battiture, Vna meno.

25 תְּלָת זַבְנִין בְּשַׁבְטֵא
אֶתְנַגְּדֵת חֲדָא זְבַן
אֶתְרַגְּמֵת תְּלָת זַבְנִין הֲוִית
בְּנוּגְּגָא אִיְמָמָא וְלֶלְיָא
דְּלָא סְפִינְתָא בְּיַמָּא הֲוִית :

Sono ſtato tre Volte battuto con le Verghe : Vna Volta ſono ſtato lapidato: tre Volte ho fatto naufragio : notte è giorno ſono ſtato nel profondo.

26 בְּאוּרְחָתָא סַגִּיאָתָא
בְּקִינְדוּנָוס דְּנַהְרָוָתָא
בְּקִינְדוּנָוס דְּגַיָּסֵא בק
בְּקִינְדוּנָוס דְּמֶן טוּהְמִי
בְּקִינְדוּנָוס דְּמֶן עַמְמֵא
בְּקִינְדוּנָוס הֲוִית בַּמְדִינְתָא
בְּקִינְדוּנָוס הֲוִית בְּחוּרְבָא
בְּקִינְדוּנָוס בְּיַמָּא בק
בְּקִינְדוּנָוס דְּמֶן אַחֵא
דַּגָּלֵא :

Speſſo ſono ſtato in Viaggi, in pericoli di fiumi. in pericoli d'aſſaſſini, in pericoli da la mia natione, in pericoli da i Gentili, in pericoli ne la città, in pericoli nel diſerto, in pericoli nel mare, in pericoli tra i falſi fratelli.

27 בְּעַמְלָא וּבְלֵאוּתָא
בְּשַׁהְרָא סַגִּיאָא בְּכַפְנָא
וּבְצַהְיָא בְּצוֹמָא סַגִּיאָא
בְּעַרְיָא וּבְעַרְטְלָיוּתָא :

In fatica è ſtento, in Vigilie ſpeſſo, in fame è ſete, in digiuni ſpeſſe Volte, in freddo è nudità.

28 סְטַר מֶן יַתִּירָתָא
וּפְנוּשְׁיָא דַּעְלַי דְּבְכֻל יוֹם
וְצֶבְיָתִי דְּעַל אַפַּי כֻּלְּהֵין
עִדָּתָא :

SenZa le coſe di fuore, Vi è, quelche ſi leua ogni giorno Verſo di me, cioè, la cura di tutte le Chieſe.

26 מַנוּ מֶתְכְּרֵה וְלָא אֶנָא
מֶתְכְּרֵה אֶנָא מַנוּ מֶתְכְּשֵׁל
וְלָא אֶנָא יָקֶד אֶנָא :

Chi è infermo, che io ancor non ne ſia infermo? chi ſi ſcandalizza, che io non ne abbruci?

30 אֶן לְמֶשְׁתַּבְהָרוּ וָלֵא
בְּכוּרְהָנַי אֶשְׁתַּבְהַר :

Se biſogna gloriarſi, io mi gloriarò de le coſe che ſono de la mia infermità.

יא

24 מִיְּהוּדִים חָמֵשׁ פְּעָמִים
אַרְבָּעִים בְּלִי אֶחָד לָקַחְתִּי :

De los Iudios he recebido cinco quarentenas de açotes menos vno.

25 שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים נֶחְבַּטְתִּי פַּעַם
אַחַת נִרְגַּמְתִּי שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים
הָיִיתִי בְּמִשְׁבַּר חֳאֳנִיָּה יוֹמָם
וָלַיְלָה בִּמְצוּלוֹת יָם הָיִיתִי :

Tres vezes he ſido açotado con vergas : vna vez apedreado : tres vezes he padecido naufragio noche y dia he eſtado en el profundo (de la mar)

26 בְּמַהֲלָכִים וּמַסָּעִים בְּשֶׁטֶף
מַיִם רַבִּים בִּמְצָרֵי הַפָּרִיצִים
בִּמְצָרֵי מִשְׁפַּחְתִּי בִּמְצָרִים
בַּגּוֹיִם בִּמְצָרִים בָּעִיר בִּמְצָרִים
בַּמִּדְבָּר בִּמְצָרִים בַּיָּם בִּמְצָרִים
בְּאַחֵי־שְׁקָרִים :

En caminos muchas vezes : peligros de rios, peligros de ladrones, peligros de los de la Nacion, peligros en las gentes, peligros en la ciudad, peligros en el deſierto, peligros en la mar, peligros con falſos Hermanos.

27 בִּיגִיעָה בִּתְלָאָה בְּשָׁקְדוּת
פְּעָמִים רַבּוֹת בְּצָמָא בְּצוֹם
פְּעָמִים רַבּוֹת בְּקֹר בְּעֵירוֹם :

En trabejo y fatiga, en muchas vigilias, en hambre y ſed, en muchos ayunos, en frio y en deſnudez.

28 בִּלְתִּי הַחִיצוֹנוֹת כִּי־מַלִּינִים
יַסְלוּנִים בְּכָל יוֹם קָמִים עָלַי
וְדַאֲגַת כָּל־הַקְּהִלּוֹת עַל־שִׁכְמִי :

Sin las coſas de fuera, mi combate de cadadia es á ſaber la ſolicitud de todas las Igleſias.

29 מִי חוֹלֶה וַאֲנִי לֹא חָלִיתִי
מִי נִכְשָׁל וַאֲנִי לֹא אוֹקַד :

Quien enferma, y yo no enfermo? Quien ſe eſcandaliza, y yo no me quemo?

30 אִם צָרְכִי לְהִתְהַלֵּל אֶתְהַלֵּל
בְּחָלְיִי :

Si es meneſter gloriar, gloriarmehe yo de loque es de mi flaqueza.

ια.

24. Ὑπὸ ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον.

I'ai receu des Iuifs par cinq fois quarante coups, moins vn.

25. Τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα.

I'ai eſté batu de verges par trois fois, i'ai eſté lapidé vne fois i'ai fait naufrage trois fois, i'ai paſſé l'eſpace d'vn iour & d'vne nuict entiere en la profonde mer :

26. Ὁδοιπορίαις πολλάκις· κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις.

En voyages, en perils des fleuues, en perils des brigans, en perils de ma nations, en perils des Gentils, en perils en villes, en perils en deſert, en perils en mer, en perils entre faux freres.

27. Ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι.

En peine & en trauail, en veilles ſouuent, en faim & en ſoif, en iuſnes ſouuent, en froidure & nudité.

28. Χωρὶς τῶν παρεκτὸς, ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

Outre les choſes de dehors, il y a ce qui me tient aſſiegé de iour en iour, aſſauoir le ſoin que i'ai de toutes les Egliſes.

29. Τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;

Qui eſt affoibli, que ie ne ſoye affoibli auſſi? qui eſt ſcandalizé, que ie n'en ſoye auſſi bruſlé?

30. Εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι.

S'il ſe faut vanter, ie me vanterai des choſes qui ſont de mon infirmité.

CAP. XI.

24. A Iudæis quinques, quadragenas, una minus, accepi.

Of the Jewes fiue times receyued I fourtie ſtripes ſaue one.

25. Ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci, nocte & die in profundum maris fui.

I was thriſe beaten with roddes: I was once ſtoned: I ſuffered thriſe ſhipwracke: night and day haue I bene in the deepe ſea.

26. In itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in civitate, periculis in ſolitudine, periculis in mari, periculis in falſis fratribus.

In iourneying I was often/ in perils of waters/ in perils of robbers/ in perils of mine owne nation/ in perils among the Gentiles/ in perils in the citie/ in perils in wildernes/ in perils in the ſea/ in perils among falſe brethren.

27. In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & ſiti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate.

In wearines and painfulnes/ in watching often/ in hunger and thirſt/ in faſtings oftē/ in colde and in nakednes.

28. Prçter illa quæ extrinſecus ſunt: inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium eccleſiarum.

Beſide the things which are outward/ I am combred dayly/ and haue the care of all the Churches.

29. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?

Who is weake/ & I am not weake? who is offended/ and I burne not?

30. Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ ſunt gloriabor.

If I muſt needes reioyce/ I will reioyce of mine infirmities.

Das XI. Capitel.

24. Von den Jüden hab ich fünffmal empfangen viertzig ſtreich/ weniger eines.

Jeg fick fem gonge aff Jøderne fyretiue Slag/ it minde.

25. Ich bin dreymal geſteupet/ einmal geſteiniget/ dreymal habe ich Schiffbruch erlidten/ tag vnnd nacht habe ich zubracht in der tieffe deß Meers.

Jeg er tre gonge hudſtrugen/ En gong ſtenet/ Jeg haffuer ledet tre gonge Skibbrud/ Jeg haffuer veret dag oc nat i Haffſens dybhed.

26. Ich habe offt geräiſet/ ich bin in fährligket geweſen zu Waſſer/ in fährligkeit vnter den Mördern/ inn fährligkeit vnter den Jüden/ in fährligkeit vnter den Heyden/ in fährligkeit in den Stätten/ inn fährligkeit in den Wüſten/ in fährligkeit auff dem Meer/ in fährligkeit vnter den falſchen Brüdern.

Jeg reyſde offte. Jeg vaar i farlighed til Vand/ I farlighed iblant Røffuere/ I farlighed iblant Jøderne/ I farlighed iblant Hedningene/ I farlighed vdi Stæderne/ I farlighed vdi Ørcken/ I farlighed paa Haffuet/ I farlighed iblant falſke Brødre.

27. In mühe vnd arbeit/ in viel wachen/ in hunger vnd durſt/ in viel faſten/ in froſt vnd blöſſe.

I møye oc arbeyde/ I megen vect/ I hunger oc tørſt/ I megen faſte/ I fraaſt oc nøgenhed.

28. Ohn was ſich ſonſt zutregt/ nemlich/ daß ich täglich werde angelauffen/ vnd trage ſorge für alle Gemeine.

Vden det ſom ellers tilſlaaſ/ ſom er/ at ieg daglige offuerløbis/ oc bær ſorg for al Menigheden.

29 Wer iſt ſchwach/ vnnd ich werde nicht ſchwach? Wer wirdt geergert/ vnd ich brenne nicht?

Huo er ſkrøbelig/ oc ieg bliffuer icke ſkrøbelig? Huo bliffuer forarget/ oc ieg icke brendis.

30. So ich mich je rühmen ſol/ wil ich mich meiner ſchwachheit rühmen.

Der ſom ieg io ſkal roſe mig/ da vil ieg roſe mig aff min ſkrøbelighed.

Kapitola XI.

24. Od Židůw pětkrát čtyřidceti bez gedné ran trpěl gſem.

Od Zydow podiałem pięćkroć czterdzieśći plag bez iedney.

25. Třikrát Metlami mrſkán gſem. Gednau gſem kamenowán. Třikrát gſem na Moři tonul. We dne y w nocy na hlubokoſti Mořſké byl gſem.

Trzykroć byłem obyczowan/ raz em był vkámionowan/ trzykroć byłem w rozbiciu okrętu/ byłem w morzu głębokiem we dnie y w nocy.

26. Na ceſtách čaſtokrát: W nebezpečenſtwij na Řekách: w nebezpečenſtwij mezy Lotry: w nebezpečenſtwij od ſwého Pokolenj: w nebezpečenſtwij mezy cyzými Národy: w nebezpečenſtwij w Měſtě: w nebezpečenſtwij na pauſſti: w nebezpečenſtwij na Moři: w nebezpečenſtwij mezy ffaleſſnými bratřijmi:

W drogách czeſtom bywał/ w niebeſpieczeńſtwach rzek/ w niebeſpieczeńſtſtwách zboycow/ w niebeſpieczeńſtwách od ſwoich przyrodnych/ w niebeſpieczeńſthwách od poganow/ w niebeſpieczeńſtwách w mieście/ w niebeſpieczeńſtwách ná puſzczy/ w niebeſpieczeńſtwách ná morzu/ w niebeſpieczeńſtwách miedzy fałſzywą bráćią.

27. W prácy a w těžkoſti. W bděnij mnohém/ w hladu a w žjžni/ w poſtech mnohých/ na zymě/ a w nahotě:

W pracy/ w kłopociech/ w czuynośćiách czeſto/ w głodzie y w prágnieniu/ w pośćiech czeſto/ w zimnie y w nagośći.

28. Krom toho což zewnitř ſe přihážý: Uſtawičná má na každý den péče o wſſeckny Cyrkwe.

Oprocz tych rzeczy ktore ſie zwierzchu przydáią Ciśnie mie ono woyſko ktore káżdy dźień ná mie powſtawa/ to ieſt ſtáránie o wſzytkich Kośćielech.

29. Kdož gt nemocen/ abych yá s ním nebyl nemocen? Kdo ſe horſſý/ abych yá ſe nepálil.

Kto bywa trapiony/ żebych ia thež nie miał być trapion? Kto bywa obrážon/ żebym ia thež nie miał być vpalon?

30. Sluſſýli ſe chlubiti těmi wěcmi/ kteréž gſau mé nemocy/ chlubiti ſe budu

Jeśli ſie potrzebá przechwaláć/ będę ſie przechwalał z tego co ná moic krewkość należy.

יא

31 יָדַע הוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְבַרְכָא דַּלְעָלַם עָלְמִין דְּלָא מְכַדֵּב אֱנָא׃

L'Iddio è Padre del noſtro Signor Ieſv Chriſto, che è benedetto in eterno, ſa che io non mento.

32 בְּדַרְמְסוּק רַב חַיְלָא דַּאַרְטָוס מַלְכָּא נָטַר הֲוָא מְדִינְתָּא דְּדַרְמְסוּקָיֵא לְמֵאחֲדָנִי׃

In Damaſco il Gouernator che v'era per il Re Areta, haueua poſte le guardie ne la città de Damaſceni, volendomi pigliare.

33 וּמֶן כַּוְּתָא בְּסַרִיגְתָּא שַׁבּוּנִי מֶן שׁוּרָא וְאֶתְפַּלְטֵת מֶן אִידַוְהִי׃

E per vna fineſtra fui calato in vna ſportagiu per il muro: e coſi ſcappai da le ſue mani.

יא

1 לְמֶשְׁתַּבְּהָרוּ (וָלֵא) אֶלָּא לָא פַּקָּח אָתֵא אֱנָא לִי גֵּיר לְחֶזְוָנֵא וַלְגֶלְיָנְוָהי דְּמָרַן׃

Certamente il gloriarmi non m'e eſpediente: perche io verrò a le viſioni è riuelation del Signore.

2 יָדַעְנָא גַּבְרָא בַּמְשִׁיחָא מֶן קְדָם אַרְבַּע־עֶסְרֵא שְׁנִין אֶן בַּפְגַר הֵוָא וְאֶן דְּלָא פַּגַר לָא יָדַע אֱנָא אֱלָהָא הוּ יָדַע דְּאֶתְחַטַּף הָו הָנָא עַד־מָא לְתוּלְתָא דַּשְׁמַיָּא׃

Io conoſco vn huomo in Chriſto innanzi quattordici anni (o foſſe nel corpo, io non ſò, ò fuor del corpo, io non ſo, Iddio la ſa) eſſer ſtato rapito infin al terzo cielo.

3 וְיָדַע אֱנָא לֵה לְהָנָא בַּר־נָשָׁא אֶן בַּפְגַר הֵוָא וְאֶן דְּלָא פַּגַר לָא יָדַע אֱנָא אֱלָהָא הוּ יָדַע׃

E ſo che queſto tal'huomo (ò nel corpo, ò fuor del corpo, io non ſo gia, lo ſa Iddio.)

4 דְּאֶתְחַטַף לְפַרְדַּיְסָא וַשְׁמַע מֶלֵּא דְּלָא מֶתְמַלְּלָן אֵילֵין דְּלָא שַׁלִּיט לְבַר־נָשָׁא לְמַמַּלָּלוּ אֶנֵּין׃

Fu rapito in paradiſo, e vdi parole ineffabili, lequali non è lecito à l'huomo parlare.

יא

31 הָאֱלֹהִים וַאֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ יוֹדֵעַ יְהֹוָה הַמְּבֹרָךְ לְעוֹלָם כִּי־אֵינֶנִּי כֹזֵב׃

El Dios y padre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que es bendito por ſiglos, ſabe que no miento.

23 בְּדַמֶּשֶׂק אֲרֵיטוּס פְּקִיד עַם הַמֶּלֶךְ נָצַר אֶת־עִיר דַּמֶּשֶׂק חָפֵץ לְתָפְשֵׂנִי׃

En Damaſco, el capitan de la gente del rey Aretas guardaua la ciudod de los Damaſcenos para prenderme:

33 וּבַחַלּוֹן בַּסַּל הוֹרִידוּנִי בַּחוֹמָה וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ׃

Y fue abaxado del muro por vna ventana, y eſcapame de ſus manos.

יב

1 לְהִתְהַלֵּל לֹא יוֹעִיל לִי אָבוֹא לְמַרְאוֹת וּלְחֶזְיוֹנוֹת יְהֹוָה׃

Cierto no me es conueniente gloriarme: mas vendré à las viſiones y à las reuelaciones del Sennor.

2 יָדַעְתִּי אָדָם בַּמָּשִׁיחַ מֵאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אִם בִּגְוִיָּה לֹא יָדַעְתִּי אִם מִחוּץ לַגְּוִיָּה גַּם לֹא יָדַעְתִּי אֱלֹהִים יוֹדֵעַ כִּי נְשָׂאוֹ כָּמוֹהוּ עַד שְׁלִישִׁי הַשָּׁמַיִם׃

Conozco hombre en el Chriſto, que antes de catorze annos (ſi en el cuerpo, no lo ſé ſi fuera del cuerpo, no lo ſe: Dios lo ſabe) fue arrebatado haſta el tercer cielo.

3 וְיָדַעְתִּי אֶת־הָאָדָם כַּזֶּה אִם בְּגוּפָה אוֹ מִחוּק לַגּוּפָה לֹא יָדַעְתִּי אֱלֹהִים יוֹדֵעַ׃

Y conozco tal hombre (ſi en el cuerpo, ò fuera del cuerpo, no lo ſe: Dios lo ſabe.)

4 כִּי נִשָּׂא אֶל־גַּן עֵדֶן וְשָׁמַע דְּבָרִים לֹא יָדַעְתִּי סְפוּרוֹת אֲשֶׁר לֹא יִשְׁוֶה לְאָדָם לְדַבֵּר׃

Que fue arrebatado y lleuado àl Parayſo, donde oyó palabras ſecretas que el hombre no puedé dezir.

ια΄.

31. Ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

Dieu qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & qui eſt benit eternellement, ſait que ie ne men point.

32. Ἐν Δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης Ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν Δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων.

En Damas le gouuerneur pour le roy Aretas auoit mis guet en la ville des Damaſceniens, me volant ſaiſir:

33. Καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Mais ie fu deuallé de la muraille en vne corbeille par vne feneſtre: & ainſi i'eſchappai de ſes mains.

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου.

Certes il ne m'eſt point conuenable de me vãter: car ie viendrai iuſques aux viſions & reuelations du Seigneur.

2. Οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν. ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ.

Ie cognoi vn homme en Chriſt il y a quatorze ans paſſés (ſi ce fut en corps, ie ne ſai: ſi ce fut hors du corps, ie ne ſai: Dieu le ſait) qui a eſté raui iuſqu'au troiſieme ciel.

3. Καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν.

Et ſai qu'vn tel hommel (ſi ce fut en corps ou ſi ce fut hors du corps, ie ne ſai: Dieu le ſait.)

4. Ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.

A eſté raui en paradis, & a ouï paroles inenarrables, leſquelles il n'eſt poſſible à homme d'exprimer.

CAP. XI.

31. Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui eſt benedictus in ſecula, ſcit quòd non mentior.

The God euen the Father of our Lorde Jeſus Chriſt / which is bleſſed for euermore/ knoweth that I lie not.

32. Damaſci præpoſitus gentis Areta regis, cuſtodiebat civitatem Damaſcenorum, ut me comprehenderet.

In Damaſcus the gouernour of the people vnder King Aretas / layde watch in the citie of the Damaſcens / and would haue caught me.

33. Et per feneſtram in ſporta dimiſſus ſum per murum, & ſic effugi manus eius.

But at a windowe was I let downe in a baſket through the wall / and eſcaped his handes.

Das XI. Capitel.

31. Gott vnnd der Vatter vnſers HERRN Jeſu Chriſti / welcher ſey gelobet in ewigkeit / weiß / daß ich nicht liege.

Gud oc vor HERRES Jeſu Chriſti Fader/ huilcken der vere loffuit til euig tid / veet at ieg icke liuger.

32. Zu Damaſco der Landpfleger deß Königs Areta / verwahrete die Statt der Damaſcer/ vnd wolte mich greiffen.

Udi Damaſco foruarede Kong Arete Landefoget/ de Damaſcers Stad/ oc vilde grebet mig.

33. Vnnd ich war inn einem Korbe zum Fenſter auß durch die Mauer nidergelaſſen / vnd entrann auß ſeinen Händen.

Oc ieg bleff vunden ned i en Kurffue vd at it vindue igennem muren/ oc vndflyde aff hans hender.

Kapitola XI.

31. Bůh a Otec Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta / kterýž geſt požehnaný na wěky / wij že nelžu.

Bog y oćiec Páná náſze° Jezu Kryſtá/ chwálebny na wieki/ wie iż ci nie klámam.

32. Měſta Damaſſku Wládař lidu Arety Krále/ oſtřijhal Měſta Damaſſku aby mne ġal.

W Dámáſzku ſtároſthá Krolá Arety oſadził był ſtraż w mieście Dámáſzeńczykow chcąc mię poimáć.

33. A yá oknem ſpuſſtěn gſem w koſſy přes Zed/ a tak gſem vſſel rukau geho.

Alem był oknem/ w koſzu ſpuſzczon z muru/ y vſzedlem rąk iego.

CAP. XII.

SI gloriari (oportet non expedit quidem) veniam autem ad viſiones & revelationes Domini.

It is not expedient for me no doubt to reioyce: for I will come to viſions / and reuelations of the Lord.

2. Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſive in corpore neſcio: ſive extra corpus, neſcio: Deus ſcit) raptum huiuſmodi uſque ad tertium cælum.

I knowe a man in Chriſt aboue fourteene yeeres agone / (whether he were in the bodie/ I can not tell/ or out of the bodie/ I cannot tell: God knoweth) which was taken vp into the third heauen.

3. Et ſcio huiuſmodi hominem (ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio: Deus ſcit.)

And I knowe ſuch a man (whether in the bodie/ or out of the bodie / I can not tell: God knoweth)

4. Quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

How that he was taken vp into Paradiſe/ and heard wordes which can not bee ſpoken / which are not poſſible for man to vtter.

Das XII. Capitel.

ES iſt mir ja das rühmen nichts nütze / doch wil ich kommen auff die geſichte vnd offenbarung deß HERREN.

DEnne roſſ er mig io inted nyttelig dog vil ieg komme til HERRENS Syner oc Obenbarelſer.

2. Ich kenne einen menſchen in Chriſto/ vor viertzehen Jaren/ iſt er in dem Leibe geweſt / ſo weiß ichs nicht / oder iſt er auſſer dem Leib geweſen/ ſo weiß ichs auch nicht/ Gott weiß es/ derſelbige ward entzůcket/ biß in den dritten Himmel.

Jeg kender it Menniſke i Chriſto / fiorten aar ſiden/ Vaar hand i Legemet/ det veed ieg icke/ Eller vaar hand vden Legemet/ det veed ieg oc icke / Gud veed det Den ſamme bleff vndryckt/ ind i den tredie Himmel.

3. Vnd ich kenne denſelbigen Menſchen/ Ob er in dem Leibe oder auſſer dem Leibe geweſen iſt / weiß ich nicht/ Gott weiß es.

Oc ieg kender det ſamme Menniſke / Huad helder hand vaar i Legemet eller vden Legemet / veed ieg icke/ Gud veed det.

4. Er ward entzůckt in das Paradeiß / vnnd höret vnaußſprechliche wort / welche kein Menſch ſagen kan.

Hand bleff vndryckt ind i Paradis / oc hørde vſigelige ord/ huilcke inted Menniſke kand ſige.

Kapitola XII.

SLuſſý-li ſe chlubiti (neſluſſý zagiſté) a wſſak powijm co mi Pán zgewil a okázal.

IŚcie mi nie ieſt pożyteczna rzecz przechwaláć ſię/ abowiem mići przyidę do widzenia y obiawienia Páńſkiego.

2. Wijm Cžlowěka w Kryſtu před Lety čtrnácti (buď w těle nebo krom těla/ newijm: Bůh wij) že takowý byl wtržen až do třetijho Nebe.

Znamci człowieká w Kryſthuſie przed czternaſcia lat (ieſli w ciele nie wiem/ ieſli nie w ciele/ nie wiem/ Bogci wie) ktory był zachwycon áż do trzeciego niebá.

3. A wijm takowého člowěka (buď s tělem aneb bez těla / newijm: Bůh wij.)

A znam tákowego człowieká / (ieſli w ciele nie wiem/ ieſli nie w ciele nie wiem/ Bogci wie.)

4. Že takowý wtržen byl do Ráge/ a ſlyſſal tayná ſlowa / kterýchž neſluſſý člowěku mluwiti

Iż był zachwycon do Ráiu/ y ſłyſzał niewymowione ſłowá/ ktorych ſie człowiekowi nie godzi powiedáć.

יב

5 עַל הָנָא אֶשְׁתַּבְהַר עַל נַפְשִׁי דֵּין לָא אֶשְׁתַּבְהַר אֶלָּא אֵן בְּכוּרְהָנֵא׃

Di queſto tal'huomo io mi gloriarò: ma di me ſteſſo non mi gloriarò, ſe non ne le mie infermità.

6 אֵן אֶצְבֵּא גֵּיר דְּאֶשְׁתַּבְהַר לָא הָוֵא אֱנָא שָׁטְיָא שְׁרָרָא הוּ גֵּיר אָמַר אֱנָא חָאֵסְנָא דֵּין דַּלְמָא אֱנָשׁ יִתְרְעֵא עֲלַי יַתִּיר מֵן מָא דְּחָזֵא לִי וַדְשָׁמַע מֶנִּי׃

E ſe pur mi vorrò gloriare, non ſarò gia ſtolto: percioche io dirò la verità: ma io me n'aſtengo, accioche alcun non penſi di me piu di quello ch'ei mi vede eſſere, ò ch'egli ode, da me.

7 וַדְלָא אֶתְתְּרִים בְּיַתִּירוּתָא דְּגֶלְיָנָא אֶשְׁתְּלֶם לִי שְׁבָיָא לִבְסָרִי מַלְאַכֵהּ דְּסָטָנָא דְּנֶהְוֵא מְקַפַּח לִי דְּלָא אֶתְתְּרִים׃

Et accioche per l'eccellentia de le riuelationi io non m'inalzaſſi fuor di modo, mi fu dato vno ſtimolo à la carne, vn angelo di ſatana, perche mi batteſſe, accioche io non m'inalzaſſi oltra modo.

8 עַל הָדָא תְּלָת זַבְנִין בְּעֵית מֵן מָרִי דְּנִפְרֻק מֶנִּי׃

Per laqual coſa ho ben tre volte pregato il Signore, che ſi partiſſe da me.

9 וְאֶמַר לִי סָפְקָא לָךְ טַיְבוּתִי חַיְלִי גֵּיר בְּכַרְיָהוּתָא הוּ מֶתְגְּמַר חֲדִיָּאִית הָכִיל אֶשְׁתַּבְהַר בְּכוּרְהָנַי דְּתַגֵּן עֲלַי חַיְלֵהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Et egli m'ha detto, La gratia mia ti baſta: imperoche la mia virtù ſi fa perfetta ne l'infermità. Volentieriſſimamēte dunque mi gloriarò piu toſto ne le mie infermità: accioche la virtù di Chriſto habiti in me.

10 מֶטוּל הָנָא צָבֵא אֱנָא בְּכוּרְהָנֵא בְּצַעְרָא בְּאוּלְצָנֵא בִּרְדוּפְיֵא בַּחֲבוּשְׁיֵא דְּעַל אַפַּי מְשִׁיחָא אֶמַתַי גֵּיר דְּכַרְיֵה אֱנָא הָיְדֵין הוּ חַיִּלְתָן אֱנָא׃

Per laqual coſa io piglio piacere ne l'infermità, ne l'ingiurie, ne le neceſſità, ne le perſecutioni, ne le anguſtie per Chriſto. Imperoche quando io ſono infermo, allor ſon forte.

יב

5 עַל־דָּבָר כָּזֶה מִתְהַלֵּל אָנֹכִי וְעַל נַפְשִׁי אֵינֶנִּי מִתְהַלֵּל כִּי אִם בְּתַחֲלֻאַי׃

De eſto tal me gloriaré: mas de mi miſmo nada me gloriaré, ſino en mis flaquezas.

6 וְאִם אֶחְפֹּץ לְהִתְהַלֵּל לֹא אֶכְסַל כִּי־דִבְרֵי אֱמֶת אוֹמֵר אָנֹכִי אַךְ חָס אֲנִי פֶּן אִישׁ יַחְשְׁבֵנִי עַל־אֲשֶׁר רוֹאֵנִי אוֹ שׁוֹמֵעַ מְאוּמָה מִמֶּנִּי׃

Por loqual ſi quiſiere gloriarmé (de eſtas coſas,) no ſere loco: porque diré verdad: empero dexo lo; porque nadie pienſe de mi mas de loque en mi vee, ô oye de mi.

7 וּפֶן אֶתְרוֹמֵם עַל־יִתְרַת הַחֶזְיוֹנוֹת לָכֵן נִתַּן לִי סִלּוֹן בִּבְשָׂרִי מַלְאַךְ הַשָּׂטָן הַמַּכֵּנִי בְּאֶגְרוֹף פֶּן אֶתְרוֹמֵם בְּלִבִּי׃

Y porque la grandeza de las reuelaciones no me leuante (ſobre lo que es meneſter,) es me dada la repunta de mi carne, Angel de ſatanas, que me apeſcoçonee.

8 וְעַל־זֹאת שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים הִתְחַנַּנְתִּי לַאדֹנָי לָסוּר מִמֶּנִּי׃

Por loqual tres vezes he rogado àl Sennor que ſe quite de mi.

9 וַיֹּאמֶר אֵלַי יִשְׂפֹּק לְךָ תְּחִנָּתִי כִּי כֹּחִי בַּמַּחֲלָה יְשֻׁלַּם לָכֵן בָּחַרְתִּי יוֹתֵר לְהִתְהַלֵּל בְּמַחֲלוֹתַי אֲשֶׁר תִּשְׁכֹּן עָלַי גְּבוּרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Y ha me dicho, Baſtate mi gracia: porque (mi) potencia en la flaqueza ſe perficiona. Portanto de buena gana me gloriaré de mis flaquezas porque habité en mi la potencia del Chriſto.

10 עַל־כֵּן מִתְרַצֶּה אֲנִי בְּמַחֲלוּיִים בְּגִדּוּפוֹת בִּזְוָעוֹת בִּרְדוּפוֹת בִּמְצָרִים עַל־הַמָּשִׁיחַ כִּי כַּאֲשֶׁר חֹלֶה אֲנִי אָז גִּבּוֹר אָנֹכִי׃

Por loqual me contento en las flaquezas, en las affrentas, en las neceſsidades, en las perſecuciones, en las anguſtias por el Chriſto porque quando ſoy flaco, entonces ſoy poderoſo.

ιϐʹ.

5. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι. ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου.

D'vn tel homme me vanterai ie, mais de moi-meſme ne me vanterai ie point, ſinon en mes infirmités.

6. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων. ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ, φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ.

Car quand ie me voudrai vanter, ie ne ſerai point imprudent: car ie dirai verité: mais ie m'en eſpargne, afin qu'aucun ne m'eſtime point par deſſus ce qu'il me voit eſtre, ou par deſſus ce qu'il entend de moi.

7. Καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.

Et de peur que ie ne m'eſleuaſſe outre meſure à cauſe de l'excellence des reuelations, il m'a eſté mis vne eſcharde en la chair, vn ange de Satan, pour me buffeter, à ce que ie ne m'eſleuaſſe outre meſure.

8. Ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ.

Pour laquelle choſe i'ai prié trois fois le Seigneur, afin qu'icelui ſe departiſt de moi.

9. Καὶ εἴρηκέ μοι, Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.

Mais il m'a dit, Ma grace te ſuffit: car ma vertu s'accomplit en infirmité. Ie me vanterai donc tres volōtiers pluſtoſt en mes infirmités, afin que la vertu de Chriſt habite en moi.

10. Διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ὑπὲρ Χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

Et pourtant pren-ie plaiſir en infirmités, en iniures, en neceſſités, en perſecutions, en angoiſſes pour Chriſt: car quand ie ſuis foible, adonc ſuis-ie fort

CAP. XII.

5. Pro huiuſmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor, niſi in infirmitatibus meis.

Of ſuch a man will I reioyce: of my ſelfe will I not reioyce / except it be of mine infirmities.

6. Nam & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens: veritatem enim dicam, parco autem, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.

For though I would reioyce / I ſhould not be a foole: for I will ſay the trueth / but I refraine / leaſt any man ſhould thinke of me aboue that he ſeeth in me / or that hee heareth of me.

7. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meę angelus ſatanæ, ut me colaphizet.

And leaſt I ſhould be exalted out of meaſure through the abundance of reuelations / there was giuen vnto me a pricke in the fleſh / the meſſenger of ſatan to buffet me / becauſe I ſhould not be exalted out of meaſure.

8. Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet à me.

For this thing I beſought the Lord thriſe / that it might depart from me.

9. Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.

And he ſayde vnto me / My grace is ſufficient for thee: for my power is made perfect through weakes. Very gladly therefore will I reioyce rather in mine infirmities / that the power of Chriſt may dwel in me.

10. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in cõtumeliis, in neceſſitatibus, in perſequutionibus, in anguſtiis pro Chriſto. Cum enim infirmor: tunc potens ſum.

Therefore I take pleaſure in infirmities / in reproches / in neceſſities / in perſecutions / in anguiſh for Chriſtes ſake: for when I am weake / then am I ſtrong.

Das XII. Capitel.

5. Davon wil ich mich růhmen / von mir ſelbs aber will ich mich nichts růhmen / ohn meiner ſchwachheit.

Der aff vil ieg roſe mig / Men aff mig ſelff vil ieg inted roſe mig / vden aff min ſkrøbelighed.

6. Vnnd ſo ich mich růhmen wolte / thet ich darumb nicht thörlich / denn ich wolte die waarheit ſagen. Ich enthalte mich aber deß / auff daß mich nicht jemandt höher achte / denn er an mir ſihet / oder von mir höret.

Oc der ſom ieg vilde roſe mig / da giorde ieg fordi icke daarlige / thi ieg vilde ſige ſandhed. Men ieg holder mig der fra / Paa det at nogen ſkal icke acte mig høyre / end hand ſeer paa mig eller hører aff mig.

7. Vnnd auff daß ich mich nicht der hohen offenbarung ůberhebe / Iſt mir gegeben ein Pfal ins Fleiſch / nemlich deß Sathans Engel / der mich mit fäuſten ſchlage / auff daß ich mich nicht ůberhebe.

Oc at ieg ſkal icke ophøye mig aff de høye Obenbarelſer / Da er mig giffuen en Pæl i Kødet / ſom er / Satans Engel / ſom mig ſkal ſla met Neffue / paa det ieg icke ſkal ophøye mig.

8. Dafůr ich dreymal dem HERREN geflehet habe / daß er von mir weiche.

For huilcket ieg formanede HERREN tre gonge / at hand maatte vige fra mig.

9. Vnd er hat mir zugeſagt: Laß dir an meiner Gnade genůgen / denn meine krafft iſt in den ſchwachen mechtig. Darumb wil ich mich am allerliebſten růhmen meiner ſchwachheit / auff daß die krafft Chriſti bey mir wohne.

Oc hand ſagde til mig / Lad dig nøye met min Naade / Thi min Krafft er mectig i de Skrøbelige. Der faare vil ieg heldſt roſe mig aff min ſkrøbelighed / at Chriſti Krafft kand bo hoſſ mig.

10. Darumb bin ich guts muths / in ſchwachheiten / in ſchmachen / in nöhten / in verfolgungen / in ängſten / vmb Chriſti willen. Denn wenn ich ſchwach bin / ſo bin ich ſtarck.

Der faare er ieg ved god trøſt / i ſkrøblighed / i forſmædelſe / i nød / i forfølgelſe / i angiſt / for Chriſti ſkyld. Thi naar ieg er ſkrøbelig / da er ieg ſterck.

Kapitola XII.

5. Takowým budu ſe chlubiti / ale ſám ſebau nic než toliko nemocmi mými.

Z tákowego człowieká bede ſie przechwalał / á z ſiebie ſámego nie bede ſie przechwalał / wyiawſzy z krewkości moich.

6. Neb budu-li ſe chtijti chlubiti / nebuduť nemaudrý / prawdu zagiſtě powijm Ale ponechámť / aby ſe někdo nedomnijwal o mně nad to / yakž widij mne / aneb ſlyſſý něco odemne.

Abowiem ieſlibym ſie chciał przechwaláć / nie bede głupim / boć prawde powiem / álec ſkromnie mowię / áby kto o mnie nie myſlił nádto czym mie być widzi / ábo co ſłyſzy odemnie.

7. A aby welikoſt zgewenij mne nepozdwihla / dán mi geſt oſten těla mého / Angel Satanůw / aby mne zaſſygkowal / abych ſe nad mijru newynáſſel.

A iżbych zacnośćia obiáwienia nie był nad miáre wywyżſzon / dan mi ieſt ſtárk w ciáło / yánioł ſzátan / áby mie policzkował / żebych nie był nád miáre wywyżſzon.

8. Za to třikrát gſem PAna proſyl / aby ten odſtaupil odemně.

Dla czegom trzy kroć Páná proſił áby odemnie odſzedł.

9. Y řekl mi: Doſti máſs na mé miloſti / neb moc má w nemocy ſe dokonáwá Protož rád ſe chlubiti budu nemocmi mými / aby we mně přebýwala moc Kryſtowa.

Y rzekł mi: Doſyć tobie ná mey łáſce / ábowiem możność moiá przez krewkość bywa dokończona. Bárzo rad thedy bede ſie przechwálał rádſzey z krewkości moiey / áby we mnie mieſzkáłá moc Kryſtuſowá.

10. Protož libijm ſe ſám ſobě w nemocech mých / w haněnijch / w nedoſtatcých / w protiwenſtwijch / a w vzkoſtech pro Kryſta. Neb když gſem nemocen / tehdáž ſylen gſem.

Dla thego ſie kocham w krewkościách / w lekkościách / w potrzebách / w przeſládowániu / w vciſkách dla Kryſtuſa: ábowiem gdy nie moge / tedym możny ieſt.

יב

11 הָא הֲוֵית חַסִּיר רַעְיָנָא
בְּשׁוּבְהָרַי דַּאנְתּוּן ———
אַלֶצְתּוּנָנִי חַיָּבִין הֲוַיתוּן
גֵּיר דַּאנְתּוּן תְּסָהֲדוּן עֲלַי
מֶטּוּל דְּלָא בַּצְרֵת מֶדֶם מֶן
שְׁלִיחֵא אִילֵין דְּטָב מְיַתְּרִין
אֶפֶן לָא הֲוֵית מֶדֶם׃

Io ſono ſtato ſtolto à gloriarmi: mi ci hauete coſtretto: percioche io doueuo eſſer laudato da Voi. imperoche io non ſono ſtato in coſa alcuna da meno che i ſommi Apoſtoli, ancor che io ſia niente.

12 אָתְוָתָא דַּשְׁלִיחֵא עֶבְדֵת
בַּיְנָתְכוֹן בְּכֻל מְסַיבְּרָנוּ ו
וּבַגְבַרְוָתָא וּבַתְדְמְרָתָא
וּבְחַיְלֵא׃

Certamente i ſegni de l'eſſere Apoſtolo ſono ſtati fatti fra Voi con ogni patientia, con ſegni è miracoli, e Virtù.

13 בְּמָנָא גֵּיר אֶתְצַבַּרְתּוּן
מֶן עִדָּתָא אַחְרָנְיָתָא אֶלָּא
אֶן בְּהָדָא דְּאֶנָא לָא יַקְרֵת
עֲלַיְכוֹן שְׁבוּקוּ לִי הָדָא
סַכְלוּתָא׃

Perche, qual coſa è quella, in che Voi ſiate ſtati da meno che l'altre Chieſe, ſe non ch'io ſteſſo non ſono ſtato pigro per non Vi eſſere graue? perdonatemi queſta ingiuria.

14 הָא הָדָא דַּתְלָת הִי
זַבְנִין דַּמְטַיַּב אֶנָא דְּאֵתֵא
לְוָתְכוֹן וְלָא אֵקַר עֲלַיְכוֹן
מֶטּוּל דְּלָא בָּעֵא אֶנָא
דִּילְכוֹן אֶלָּא לְכוֹן לָא גֵּיר
חַיָּבִין בְּנַיָּא לַמְסָם סִימָתָא
לַאֲבָהֵא אֶלָּא אֲבָהֵא
לַבְנַיְהוֹן׃

Ecco che per la terza Volta io ſono apparecchiato per Venire à Voi, e non ſarò pigro à lauorare per non Vi eſſer graue: percioche io non cerco le coſe che ſon Voſtre, ma cerco Voi, imperoche non debbeno i figliuoli accumular per li padri, ma i padri per li figliuoli.

15 אֶנָא דֵּין חַדְיָאִית
וְנַפְקָתָא אַפֵּק וְאָף קְיוּמִי
אֶתֵּל עַל אַפַּי נַבְשָׁתְכוֹן אַף
כַּד יַתִּירָאִית מַחֵב אֶנָא
לְכוֹן אַנְתּוּן בַּצִּירָאִית
מַחְבִין אַנְתּוּן לִי׃

Ma io Volentieriſſimamente ſpenderò, e ſarò ſpeſo per le anime Voſtre: ancor che amando io Voi maggiormente, ſia meno amato.

16 וַכְבַר אֶנָא לָא יַקְרֵת
עֲלַיְכוֹן אֶלָּא אַיְךְ גַּבְרָא
חַרְעָא בְּנֶכְלָא גְּנַבְתְּכוֹן׃

Horſu io non V'ho gia grauati: ma eſſendo aſtuto V'ho preſi con inganno.

יב

11 נִהְיֵיתִי כְסִיל בְּהִתְהַלְלִי אַתֶּם
נְגַשְׂתּוּנִי כִּי צָרְכְּכֶם הִיא לְהָעִיד
עָלַי כִּי לֹא קָטֹנְתִּי מִשְּׁלִיחִים
הַגְּדוֹלִים אַף־כִּי־מְאוּמָה לֹא
אָנֹכִי׃

Heſido loco (en gloriarme,) voſotros me conſtrenniſtes que yo auia de ſer alabado de voſotros: porque en nada he ſido menos de los ſummos Apoſtoles, aunque ſoy nada.

12 כִּי־אוֹתוֹת הַשְּׁלִיחִים נַעֲשׂוּ
בֵּינֵיכֶם בְּכָל־דְּמִיָּה בְּאוֹתוֹת
וּמוֹפְתִים וְכוֹחוֹת׃

Contodo eſſo ſennales de Apoſtol han ſido hechas por voſotros, en toda paciencia, en ſennales, y en prodigios, y en marauillas.

13 כִּי־מַה יֶשׁ־לָכֶם אֲשֶׁר בּוֹ
קְטַנְתֶּם מִקְּהִלּוֹת אֲחֵרוֹת בִּלְעָדֵי
כִּי־אֲנִי לֹא הִכְבַּדְתִּי אֶתְכֶם
חָנּוּנִי אֶת־עַוְלָה הַזֹּאת׃

Porque que ay en que ayays ſido menos que las otras Igleſias, ſino en que yo miſmo no hos he ſido carga? perdonadme eſta injuria.

14 הִנֵּה גַּם זֹאת פַּעַם שָׁלוֹשׁ
וְעָתִיד אֲנִי לָבוֹא אֲלֵיכֶם וְלֹא
אֲכַבֵּד אֶתְכֶם כִּי אֵינֶנִּי מְבַקֵּשׁ
אֶת־אֲשֶׁר לָכֶם כִּי־אִם אֶתְכֶם
כִּי לֹא יִשְׁוֶה לַבָּנִים לְהַאֲצִיר
לְיוֹלְדֵיהֶם כִּי אִם יִשְׁוֶה לַיּוֹלְדִים
לְהַאֲצִיר לִבְנֵיהֶם׃

Heaqui eſtoy aparejado para venir à voſotros la tercera vez, y no hos ſere peſado. porque no buſco vueſtras coſas, ſino à voſotros: porque no han de atheſorarlos hijos para los padres mas los padres para los hijos.

15 וַאֲנִי חֲפַצְתִּי לְכַלְכֵּל אֶת־
נַפְשִׁי וְגַם לְהִנָּתֵן עַל־נַפְשְׁכֶם
אַף כִּי־עַל יֶתֶר אוֹהֵב אֲנִי
אֶתְכֶם וּמְעַט נֶאֱהָב אָנֹכִי׃

Yo empero de boniſsima gana gaſtaré y ſobre gaſtaré por vueſtras almas; aunque amando hos mas, ſea amado menos.

16 וִיהִי־כִּי אֲנִי לֹא הִכְבַּדְתִּי
אֶתְכֶם כִּי־אִם בִּהְיוֹתִי עָרוּם
בְּמִרְמָה גָּנַבְתִּי אֶתְכֶם׃

Mas ſea anſi, yo no hos he agrauado; ſino que, como ſoy aſtuto, heos tomado por enganno.

ιβ.

11. Γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.

I'ai eſté imprudent en me vantant: vous m'y auez contraint: car ie deuoye eſtre recommandé par vous, veu que ie n'ai eſté moindre en nulle choſe que les plus excellens Apoſtres, encores que ie ne ſoye rien.

12. Τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν, ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι·

Certes les enſeignes de mon Apoſtolat ont eſté accomplies entre vous auec toute patience, auec ſignes, merueilles & vertus.

13. Τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.

Car en quoi auez-vous eſté moindres que les autres Egliſes? ſinon que ie ne ſuis point deuenu laſche en beſongne à voſtre dommage pardonnez-moi ce tort.

14. Ἰδοὺ τρίτον ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ καταναρκήσω ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς· οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.

Voici pour la troiſieme fois que ie ſuis preſt d'aller vers vous: & ne beſongnerai point laſchement à voſtre dommage: car ie ne demande point le voſtre, mais vous-meſmes: auſſi les enfans ne doiuent point faire amas pour leurs peres, mais les peres pour leurs enfans.

15. Ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι.

Et quant à moi, ie deſpendrai treſ-volontiers, & ſerai deſpendu pour vous ames, combien que vous aimant tant & plus, ie ſoye moins aimé.

16. Ἔστω δέ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον.

Mais ſoit, que ie ne vous aye point chargés: toutesfois eſtant ruſé, ie vous ai prains par fineſſe.

CAP. XII.

11. Factus ſum inſipiens: vos me coëgiſtis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis qui ſunt ſupra modum Apoſtoli, tametſi nihil ſum.

I was a foole to boaſt my ſelfe: yee haue compelled me: for I ought to haue beene commended of you: for in nothing was I inferiour vnto the very chiefe Apoſtles/ though I be nothing.

12. Signa tamen Apoſtolatus mei facta ſunt ſuper vos in omni patientia, in ſignis & prodigiis & virtutibus.

The ſignes of an Apoſtle were wrought among you with all pacience/ with ſignes / and wonders / and great workes.

13. Quid eſt enim quod minus habuiſtis præ cæteris eccleſiis, niſi quòd ego ipſe non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam.

For what is it / wherein yee were inferiours vnto other Churches / except that I haue not bene ſlothfull to your hinderance? forgiue me this wrong.

14. Ecce, tertio hoc paratus ſum venire ad vos: & non ero gravis vobis. Non enim quæro quæ veſtra ſunt: ſed vos. Nec enim debent filii parentibus theſaurizare, ſed parentes filiis.

Beholde/ the thirde time I am ready to come vnto you/ and yet will I not be ſlothfull to your hinderance: for I ſeeke not yours/ but you: for the childrē ought not to lay vp for the fathers / but the fathers for the children.

15. Ego autem libentiſſimè impendam & ſuperimpendar ipſe pro animabus veſtris: licet plus vos diligens minùs diligar.

And I will moſt gladly beſtow/ and will bee beſtowed for your ſelues: though the more I loue you / the leſſe I am loued.

16. Sed eſto: ego vos non gravavi: ſed cum eſſem aſtutus, dolo vos cepi.

But bee it that I charged you not: yet foraſmuch as I was craftie/ I tooke you with guile.

Das XII. Capitel.

11. Ich bin ein Narr worden über dem rühmen/ dazu habt jhr mich gezwungen. Denn ich ſolte von euch gelobet werden/ ſintemal ich nichts weniger bin/ denn die hohen Apoſtel ſind/ wiewol ich nichts bin.

Jeg er bleffuen en Daare offuer denne roſſ/ Der tuingde i mig til. Thi ieg ſkulde loſtuis aff eder/ Efterdi ieg er inted ringere/ end de høye Apoſtler ere/ Alligeuel at ieg er inted.

12. Denn es ſind ja eines Apoſtels Zeichen vnter euch geſchehen/ mit aller gedult/ mit Zeichen vnd mit Wunder/ vnd mit Thaten.

Thi der ſkede io en Apoſtels tegen iblant eder/ met al taalmodighed/ met Tegen oc met vnderlige Ting/ oc met vnderlige Gerninger.

13. Welches iſt/ darinnen jr geringer ſeyt denn die andern Gemeinen? Ohn daß ich ſelbs euch nicht hab beſchweret. Vergebet mir diſe Sünde.

Huilcket er det/ der i ere ringere vdi/ end de andre Menighede? Vden at ieg icke ſelff beſuarede eder/ Forlader mig denne Synd.

14. Sihe/ ich bin bereit zum dritten mal zu euch zu kommen/ vnd wil euch nicht beſchweren. Denn ich ſuche nicht das ewre/ ſondern euch. Denn es ſollen nicht die Kinder den Eltern ſchätze ſamlen/ ſondern die Eltern den Kindern.

See / Jeg er tredie gong rede at komme til eder/ oc ieg vil icke beſuare eder. Thi ieg ſøger icke det ſom eder hører til/ men eder. Thi Børnene ſkulle icke ſamle Liggendefæ til Foreldrene / men Foreldrene til Børnene.

15. Ich aber wil faſt gerne darlegen/ vnd dargelegt werden für ewre Seele/ wiewol ich euch faſt ſehr liebe/ vnnd doch wenig geliebt werde.

Oc ieg vil gantſke gerne fremlegge/ oc vorde fremlagd for eders Siele / alligeuel at ieg elſker eder gantſke meget/ oc elſkis dog lidet.

16. Aber laß alſo ſein/ daß ich euch nicht habe beſchweret/ ſondern dieweil ich tückiſch war/ hab ich euch mit hinderliſt gefangen.

Men lad det ſaa vere / at ieg icke haffuer beſuaret eder/ Men efterdi ieg vaar liſtig/ da fangede ieg eder met ſnildhed.

Kapitola XII.

11. Včiněn gſem nemaudrý chlubě ſe/ wy gſte mně k tomu přinutili. Neb yá od wás měl gſem chwálen býti: nic gſem zagiſté měně nebyl a neučinil/ nežli welicý Apoſſtolé/ ačkoli nic negſem.

Stałem ſie głupim przechwáláiac ſie/ Wyśćie mie przymuśili/ bomći ia od was miał być zálecan: ábowiem w żadney rzeczy nie byłem podleyſzym nád przednieyſze Apoſthoły/ áczem też nic nie ieſt.

12. Wſſak proto znamenij mého Apoſſtolſtwj včiněna gſau mezy wámi/ we wſſý trpěliwoſti/ w diwijch a w zázracých/ a w mocy.

Znaki Apoſtolſtwá mojego wykonáne ſą v was/ przez wſzeláką cierpliwość/ znáki/ y cudá y mocy.

13. Neb co geſt/ čehobyſſte měně měli wy/ nežli giné Cýrkwe? leč to že gſem yá wás neobtěžowal? Odpuſť též mi to bezprawij.

Bo coż ieſt czymbyśćie podleyſzy byli nád inſze zbory? iedno iżem niebył prożnuiacym z wáſzą ſzkodą/ przepuśćcie mi tę krzywdę.

14. Ale/ giž potřetij hotow gſem přigijti k wám/ a nebudu wám těžek. Nebo nehledám toho/ což geſt waſſeho/ ale wás. Nemagij zagiſté Synowé Rodičům pokladůw ſkládati/ ale Rodičowé Synům.

Othoć trzeći ráz ieſthem gothow przyść do was/ á nie będę prożnuiacym z wáſzą ſzkodą/ ábowiem nie ſzukam wáſzych rzeczy/ ále was/ boć nie ſynowie máia rodzikom ſkarbić/ ále rodzicy ſynom.

15. Ják pak přewelmi rád náklad včinijm/ y ſám ſe wynaložijm za waſſe duſſe: ačkoli welmi wás miluge/ málo gſem milowán od wás.

A iáć bárzo rad náłożę/ y będę wydan zá duſze wáſze/ ácz więcey was miłuiac/ mniey ſam miłowam miłośći.

16. Ale buď to: yák gſem wás neobtěžowal/ než gſa chytrý/ lſtij gſem wás podwedl.

Ale niech ták bedźie/ Jamći was nie obciążył/ álec będąc chytrym zdrádam was poimał.

יב

17 לְמָא בְּיַד אְנָשׁ אַחֲרִין דְּשַׁדְּרֵת לְוָתְכוֹן אֶתְיַעֲנֵת עֲלַיְכוֹן׃

V'ho io tolto niente per alcun di quelli ch'io v'ho mandati?

18 מֶן טְטוֹס בְּעֵית וְשַׁדְּרֵת עַמֵּה לַאחָא לְמָא דְּמֵרֵם אֶתְיַעַן עֲלַיְכוֹן טְטוֹס לַו בַּחְדָא רוּחָא הַלֵּכְן וַבְּהֵין בְּעֶקְבָּתָא׃

Io pregai Tito, e con eſſolui mandai vn fratello: Tito v'ha egli tolto niente? non ſiamo noi caminati con vn medeſimo ſpirito? non ſiamo noi caminati per i medeſimi veſtigij?

19 לְמָא תוּב סָבְרִין אַנְתּוֹן דַּלְכוֹן נַפְּקִינַן רוּחָא קְדָם אֱלָהָא בַּמְשִׁיחָא מְמַלְּלִינַן וְכֻלְּהֵין חַבִּיבַי מֶטוּל בְּנְיָנָא הוּ דִּילְכוֹן׃

Penſate voi di nuouo, che noi ci ſcuſiamo con voi? noi parliamo nel conſpetto di Dio in Chriſto: e il tutto, cariſſimi, per voſtra edificatione.

20 דָּחֵל אֲנָא גֵּיר דַּלְמָא אֶתֵא לְוָתְכוֹן וְלָא אֶשְׁכַּחְכוֹן אַיךְ דְּצָבֵא אֲנָא וְאֶשְׁתְּכַח לְכוֹן אַף אֲנָא אַכְּמָא דְּלָא צָבֵיתוֹן דַּלְמָא חֶרְיָנָא וַחְסָמָא וְחֶמְתָא וְעַצְיָנָא וּמֵאכַל קַרְצָא וְרֶטְנָא וַחְתִּירוּתָא וְשֻׁגּוּשְׁיָא׃

Percioch'io temo che in qualche modo non auuenga, che venendo à voi, io non vi troui tali, quali vorrei, & io ſia trouato da voi tale, qual voi non vorreſte: che in qualche modo non vi ſiano de le contentioni, de l'inuidie, de l'ire, de combattimenti, de le detrattioni, de mormoramenti, de le ſuperbie, de le ſeditioni.

21 דַּלְמָא כַּד אֶתֵא לְוָתְכוֹן נְמַכְּכַנִי אֱלָהִי וְאֶתְאַבַּל עַל סַגִּיאֵא אַילֵין דְּחַטַו וְלָא תָבוּ מֶן טַנְפּוּתָא וּמֶן זָנְיוּתָא וּמֶן פַּחְזוּתָא דַּעֲבַדוּ׃

Che di nuouo venuto ch'io ſia, il mio Iddio non mi humilij appreſſo di voi: che io non habbi à pianger molti di quelli, che gia innanzi hanno peccato, e non ſi ſon ammendati de l'immonditia, e fornicatione, e inſolentia, ch eſſi hanno cõmeſſa.

יב

17 אִם בְּאִישׁ אֶחָד אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו אֲלֵיכֶם בִּצַּעְתִּי אֶתְכֶם׃

Heos por ventura engannado por alguno de losque he embiado à voſotros?

18 שָׁאַלְתִּי מִטִּיטוֹס וְשָׁלַחְתִּי עִמּוֹ אֶת־הָאָח הֲטִיטוֹס בִּמְאוּמָה בִּצַּע אֶתְכֶם הֲלֹא בְּרוּחַ אֶחָת הִתְהַלַּכְנוּ הֲלֹא בְּעִקְּבוֹת נִשְׁתָּווֹת׃

Rogué à Tito, y embié con el ál Hermano, enganno hos por ventura Tito? no hemos andado con vn miſmo Eſpiritu? y por las miſmas piſadas?

19 עוֹדְכֶם חוֹשְׁבִים כִּי אֲדַבֵּר אֲלֵיכֶם עַל־אוֹדוֹתַי בְּעֵינֵי אֱלֹהִים בַּמָּשִׁיחַ מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ וְאֶת־כָּל דְּבָרִים אֲהוּבַי לַהֲבְנוֹתְכֶם׃

O penſays aun que nos eſcuſamos con voſotros? Delante de Dios, en el Chriſto hablamos: mas todo, o amantiſsimos, por vueſtra edificacion.

20 כִּי יָרֵא אֲנִי אִם אָבוֹא אֲלֵיכֶם פֶּן כַּאֲשֶׁר לֹא אֶחְפֹּץ אֶמְצָאֲכֶם וַאֲנִי אֶמָּצֵא לָכֶם כְּמוֹנִי לֹא תַחְפְּצוּנִי פֶּן־יִהְיוּ בֵּינֵיכֶם מְרִיבוֹת קִנְאוֹת וָזַעַם מַצּוֹת מַלְוֹשְׁנוֹת לְחָשִׁים מַפָּחִים דְּחִי וּמְדֻחָה׃

Porque tengo miedo que quando viniere, no hos halle en alguna manera como no querria y que voſotros me halleys qual no querriades: porque por ventura no aya entre voſotros contiendas, embidias, irás, diſſenſiones, detracciones, murmuraciones, rumores, vandos.

21 פֶּן אִם אוֹסִיף לָבוֹא אֲלֵיכֶם יְעַנֶּה אוֹתִי אֱלֹהַי לִפְנֵיכֶם וְאֶתְאַבֵּל עַל־רַבִּים אֲשֶׁר מִלְּפָנִים חָטְאוּ וְלֹא שָׁבוּ מֵרָעָתָם מִטֻּמְאָה מִתַּזְנוּת וּמִמִּשְׁגָּלָה אֲשֶׁר עָשׂוּ׃

Porque quando viniere, no me humille Dios entre voſotros, y aya de llorar de losque antes auran peccado, y no ſe han emmendado de la immundicia, y fornicacion, y deshoneſtidad que han cometido.

ιβ´.

17. Μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι᾽ αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;

Ai ie donc fait mon profit de vous, par aucun de ceux que ie vous ai enuoyés?

18. Παρεκάλεσα Τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς Τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;

I'ai prié Tite, & ai ennoyé vn frere auec lui. Tite a il fait ſõ profit de vous? n'auons-nous pas cheminé d'vn meſme eſprit? n'auons-nous pas cheminé d'vn meſme train?

19. Πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.

Cuidez-vous derechef que nous mettions en auant nos defenſes enuers vous? nous parlons deuant Dieu en Chriſt: & le tout, ô treſchers, pour voſtre edification.

20. Φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω, εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι.

Car ie crain qu'il n'aduiene, quand ie viendrai, que ie ne vous trouue point tels que ie voudroye: & que ie ſoye trouué de vous tel que vous ne voudriez: & qu'il n'y ait en quelque ſorte noiſes, euuies, courroux, debats, detractions, murmures, orgueils, deſordres, ſeditions.

21. Μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ Θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

Et qu'eſtant derechef venu, mon Dieu ne m'abaiſſe enuers vous & que ie ne mene dueil de pluſieurs d'entre ceux qui ont peché auparauant, & qui ne ſe ſont point amendés de ſordure, & paillardiſe, & inſolence, qu'ils ont commiſe.

CAP. XII.

17. Nunquid per aliquem eorum quos miſi ad vos, circumveni vos?

Did I pill you by any of them whome I ſent vnto you?

18. Rogavi Titum: & miſi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumvênit? nónne eodem ſpiritu ambulavimus? nónne iiſdem veſtigiis?

I haue deſired Titus / & with him I haue ſent a brother: did Titus pill you of any thing? walked we not in the ſelfe ſame ſpirit? walked we not in the ſame ſteppes?

19. Olim putatis quòd excuſemus nos apud vos? Coram Deo, in Chriſto loquimur: omnia autem chariſſimi propter ædificationem veſtram.

Againe / thinke yee that wee excuſe our ſelues vnto you? wee ſpeake before God in Chriſt. But we do all things / dearely beloued / for your edifying.

20. Timeo enim ne fortè cùm venero, non quales volo, inveniam vos: & ego inveniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contentiones, æmulationes, animoſitates, diſſenſiones, detractiones, ſuſurrationes, inflationes, ſeditiones ſunt inter vos.

For I feare leaſt when I come / I ſhal not finde you ſuch as I would: and that I ſhall be found vnto you ſuch as ye would not / and leſt there be ſtrife / enuying / wrath / contentions / backebitings / whiſperings / ſwellings and diſcorde.

21. Ne iterum cùm venero, humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex iis qui antè peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione & impudicitia quam geſſerunt.

I feare leſt when I come againe / my God abaſe me among you / and I ſhall bewaile many of them which haue ſinned alreadie / and haue not repented of the vncleannes / and fornication / & wantonnes / which they haue committed.

Das XII. Capitel.

17. Hab ich aber auch jemand übervortheilet/ durch derer etlichen/ die ich zu euch geſandt habe?

Haffuer ieg oc bedraget nogen/ formedelſt nogen aff dem/ ſom ieg ſende til eder?

18. Ich habe Titum ermahnet/ vnd mit jhm geſandt einen Bruder/ Hat euch auch Titus übervortheilet? Haben wir nicht inn einem Geiſt gewandelt? Haben wir nicht in einerley Fußſtapffen gegangen?

Jeg formanede Titum/ oc ſende en Broder met hannem/ Haffuer oc Titus bedraget eder. Haffue wi icke vandret in en Aand? Ginge wi icke i de ſamme Fodſpor?

19. Laſſet jr euch abermal düncken/ wir verantwortten vns? Wir reden in Chriſto für Gott. Aber das alles geſchicht/ meine liebſten/ euch zur beſſerung.

Lade i eder atter tycke/ at wi forſuare oſſ? Wi tale i Chriſto/ faar Gud. Men det ſkeer altſammen eder (mine Elſkelige) til forbedring.

20. Denn ich förchte/ wenn ich komme/ daß ich euch nicht finde wie ich wil/ vnnd jhr mich auch nicht findet/ wie jhr wolt/ daß nicht hader/ neid/ zorn/ zanck/ affterreden/ ohrenblaſen/ auffblehen/ auffruhr da ſey.

Thi ieg frycter / at naar ieg kommer / ieg icke da ſkal finde eder/ ſom ieg vil/ Oc at i ſkulle icke helder finde mig/ ſom i ville/ At der ſkal vere/ had/ auind/ vrede/ trette/ bagtalelſe/ øretudelſe/ opheffuelſe/ oc oprør.

21. Daß ich nicht abermal komme/ vnnd mich mein Gott demütige bey euch/ vnd müſſe leid tragen über vile/ die zuvor geſündiget/ vnnd nicht buſſe gethan haben/ für die Vnreinigkeit vnd Hurerey/ vnd Vnzuchte die ſie getrieben haben.

At ieg ſkal icke atter komme/ oc min Gud ſkal ydmyge mig hoſſ eder/ oc ieg ſkal ſørge offuer mange/ ſom tilforn ſyndede/ oc icke giorde penitentze/ for deris wrenlighed oc Horeri/ oc wbluhed ſom de bedreffue.

Kapitola XII.

17. Zdali ſkrze někoho z těch/ kteřž gſem poſlal k wám/ oklamal gſem wás?

Izaliſm was ná dobrách wáßych zlupił przez ktorego z tych ktorem do was poſłał?

18. Dožádal gſem ſe Týta/ a poſlal gſem s nim bratra: Zdaliž geſt Týtus oklamal wás? wſſak gednijm Duchem chodili gſme: a gednoſtaynými ſſlepěgemi.

Prośiłem Tytá/ y poſłałem z nim bratá/ Izali was w czym wáßym złupił Tytus? Izaliſmy nie tym że duchem poſthepowáli? Izali nie tymiż ſtopámi?

19. Někdy gſte ſe domnijwali/ že my wymlauwáme ſe před wámi. Před Bohem w Kryſtu mluwijme/ že to wſſecko naymilegſſý pro wzdělánij waſſe.

Izali záśię mniemácie/ ábyſmy ſię wám wymawiáli? Przed obliecznośćia Boża w Kryſthuſie mowimy/ á wßythkoć namileyßy dla wáßego zbudowánia.

20. Ale bogijm ſe když k wám přijgdu/ abych ſnad nenalezl wás takowých/ yakýchž nechcy/ a yá nebyl nalezen od wás yakého wy nechcete aby ſnad ſwárowé/ záwiſti/ hněwowé/ wády/ vtrhánj/ reptánij/ nadýmánij/ ruoznice nebyly mezy wámi.

Abowiem ſię boię/ bych ſnadź przyßedßy/ nie ználazł was nie tákiemi bych chćiał/ á ta też żebych nie był znaleźion od was/ iákiego byśćie wymieć niechćieli/ by iáko nie były ſwary/ zazdrośći/ gniewy/ zwády/ obmowy/ ßemrania/ pychy/ roſtyrki.

21. Aby opět/ když přijgdu k wám/ neponijžil mne Bůh v wás. A plakalbych mnohých těch/ kteřijž gſau prwé hřeſſyli/ a nečinili pokánij z nečiſtoty/ a z ſmilſtwa/ a z neſtydatoſti/ kterauž páchali.

By mie záśię Bog moy gdy przyide nie poniżył v was/ ábych też nie żáłowáł wiela z tych ludźi ktorzy przed tym grzeßyli/ á nie vpámiętali ſię z nieczyſtośći/ wßeteczeńſtwá/ y nierządnośći ktorey ſię dopußczali.

יג

1 הָדָא דַּתְלָת הִי זַבְנִין
דַּמְטַיֵּב אֲנָא דְּאֵתֵא לְוָתְכוֹן
דְּעַל פּוּם תְּרֵין וְתְלָתָא
סָהֲדִין תְּקוּמֵי כָּל מֶלָּא׃

Queſta è la terza volta ch'io vengo à voi, Per la bocca di due ò di tre teſtimonij ſi confermarà ogni parola.

2 מֶן קְדִים אֶמְרֵת הֲוִית
לְכוֹן וְתוּב מְקַדֵּם אֲנָא
אָמַר אֲנָא לְכוֹן אֵיךְ דְּאַף
תַּרְתֵּין זַבְנִין דַּהֲוִית לְוָתְכוֹן
אֶמְרֵת לְכוֹן אַף הָשָׁא כַּד
רַחִיק אֲנָא כָּתְבָנָא לְהָלֵין
דְּחַטוּ וְלַשַּׁרְכָא דְּאַחְרָנֵא
דְּאֵן אֶתֵא תוּב לָא אֶחוּס׃

Io l'ho predetto è predio, come s'io fuſſi preſente per la ſeconda volta, coſì ancor adeſſo ch'io ſono aſſente ſcrivo à quelli che gia davanti hanno peccato, & à tutti gli altri, che ſe io vengo di nuovo, non la perdonarò à perſona.

3 מֶטוּל דְּבוּקְיָא בָּעֵיתוּן
דַּמְשִׁיחָא דִּמְמַלֵּל בִּי הָו
דְּלָא הֲוָא מְחִיל בְּכוֹן אֶלָּא
חַיְלְתָן הוּ בְּכוֹן׃

Poi che voi cercate eſperientia di Chriſto che parla in me: ilquale non è gia infermo verſo di voi, ma è potente in voi.

4 אֶפֶן אֶזְדְּקֵף גֵּיר ———
בִּמְחִילוּתָא אֶלָּא חַי הוּ
בְּחַיְלָא דַּאלָהָא אַף חְנַן
מְחִילִינַן עַמֵּה אֶלָּא חָאיְנַן
עַמֵּה בְּחַיְלָא דַּאלָהָא
דִּבְכוֹן׃

Percioche ſe ben fu crociſiſſo per infermità: nondimeno egli vive per la potentia di Dio. Certo ancor noi ſiamo infermi in lui, ma viveremo con lui per la potentia di Dio verſo di voi.

5 נַפְשְׁכוֹן בְּקַו אֶן בָּהּ בה
בְּהַימָנוּתָא קָיְמִין אַנְתּוּן
נַפְשְׁכוֹן אַסּוּ אוֹ לָא מ
מֶשְׁתַּוְדְּעִיתוּן דְּיֵשׁוּעַ ———
מְשִׁיחָא בְּכוֹן הוּוֵאן לָא
מְסַלְיָא אַנְתּוּן׃

Fate eſperientia di voi medeſimi ſe ſete ne la fede: provate voi ſteſſi. Non vi conoſcete voi ſteſſi, cioè, che IESV Chriſto è in voi? ſe gia non ſete in qualche modo riprovati.

יג

1 זֶה שָׁלוֹשׁ הִנֵּה רְגָלִים בּוֹא
אָבוֹא אֲלֵיכֶם וְעַל־פִּי שְׁנֵי עֵדִים
אוֹ עַל־פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם
כָּל־דָּבָר׃

Eſta tercera vez vengo ya à voſotros. en la boca de dos ô de tres teſtigos conſiſtirà todo negocio.

2 אָמַרְתִּי לָכֶם וְאוֹמֵר לָכֶם
מִלְּפָנִים כְּמוֹנִי עִמָּכֶם שֵׁנִית
וְאֵינֶנִּי עִמָּכֶם עַתָּה כּוֹתֵב לָאֵלֶּה
אֲשֶׁר לְפָנִים חָטְאוּ וְלַאֲחֵרִים
כֻּלָּם כִּי־כַאֲשֶׁר אָבוֹא עוֹד לֹא
אוֹסִיף לָחוּס עֲלֵיכֶם׃

Ya he dicho antes, y aora digo otra vez como preſente: y aora auſente lo eſcriuo à losque antes peccaron, y á todos los demas: que ſi vengo otra vez, no perdonaré.

3 הֲבָחוֹן תִּבְחֲנוּ אֶת־הַמָּשִׁיחַ
הַמְדַבֵּר בִּי אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ חוֹלֶה
בָּכֶם כִּי אִם מַגְבִּיר בָּכֶם׃

Pues buſcays la experiencia del Chriſto que habla en mi: el qual no es flaco para con voſotros, antes es poderoſo en voſotros.

4 וְאִם נִצְלַב וְתָלוּי הוּא בְּמַחֲלָה
גַּם הוּא חַי בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים וְגַם
אֲנַחְנוּ חוֹלִים בּוֹ וְנִחְיֶה עִמּוֹ
בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים בָּכֶם׃

Porque aunque fue crucificado por flaqueza biue empero por potencia de Dios: por lo qual tambien noſotros aunque ſomos flacos con el empero biuiremos con el por la potencia de Dios en voſotros.

5 נַסּוּ אֶת־נַפְשְׁכֶם אִם בֶּאֱמוּנָה
אַתֶּם בַּחֲנוּ אֶת־נַפְשְׁכֶם הֲלֹא
תֵדְעוּ אֶת־נַפְשְׁכֶם כִּי־יֵשׁוּעַ
מָשִׁיחַ בָּכֶם הוּא וְאִם לֹא אָו
בְּאֵמֶת נֶאֱלַחְתֶּם׃

Voſotros miſmos hos tentad ſi eſtays en fe; prouaos voſotros miſmos, no nos conoceys à voſotros miſmos, ſi Ieſus el Chriſto eſta en voſotros? ſi ya no ſoys reprouados.

ΚΕΦΑΛ ιγ.

Ιδοὺ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

C'eſt ici la troiſieme fois que ie vien à vous. En la bouche de deux ou de trois teſmoins toute parole ſera confermée.

2. Προείρηκα καὶ προλέγω ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι.

I'ai deſia dit & le di dés ceſte heure, comme ſi i'eſtoye preſent pour la ſecõde fois, & maintenant abſent i'eſcri à ceux qui ont peché auparauant, & à tous les autres, que ſi ie vien derechef, ie n'eſpargnerai perſonne:

3 Ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν.

Puis que vous cerchez l'experience de Chriſt qui parle en moi, lequel n'eſt point foible enuers vous, mais eſt puiſſant en vous.

4. Καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ἡμᾶς.

Car iaçoit qu'il ait eſté crucifié par infirmité, neantmoins il eſt viuant par la puiſſance de Dieu: certes auſſi nous ſommes foibles en lui, mais nous viurons auec lui de la puiſſance de Dieu enuers vous.

5. Ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστι; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε.

Examinez-vous vous-meſmes ſi vous eſtes en la foy: eſprouuez-vous vous meſmes: ne vous recognoiſſez-vous point vous-meſmes, aſſauoir que Ieſus Chriſt eſt en vous? ſi ce n'eſt qu'en quelque ſorte vous fuſſiez reprouués.

CAP. XIII.

ECce tertio hoc venio ad vos: In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum.

This is the third time that I come vnto you. In the mouth of two or three witneſſes ſhall euerie worde ſtand.

2. Prædixi & prædico, ut præſens, & nunc abſens, iis qui antè peccaverunt, & cęteris omnibus; quoniam ſi venero iterum, non parcam.

I told you before/ and tell you before: as though I had bene preſent the ſecond time, ſo write I nowe being abſent to them which heretofore haue ſinned/ and to all others/ that if I come againe/ I will not ſpare.

3. An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Chriſtus: qui in vobis non infirmatur, ſed potens eſt in vobis?

Seeing that ye ſeeke experience of Chriſt/ that ſpeaketh in me/ which towarde you is not weake/ but is mightie in you.

4. Nam etſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei Nam & nos infirmi ſumus in illo, ſed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis.

For though he was crucified concerning his infirmitie/ yet liueth hee through the power of God. And we no doute are weake in him: but wee ſhall liue with him/ through the power of God toward you.

5. Volmetipſos tentate ſi eſtis in fide: ipſi vos probate. An non cognoſcitis voſmetipſos quia Chriſtus Ieſus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis.

Proue your ſelues whether ye are in the fayth: examine your ſelues: knowe ye not your owne ſelues/ how that Jeſus Chriſt is in you/ except ye be reprobates?

Das XIII. Capitel.

KOmme ich aber zum dritten mal zu euch/ ſo ſol in zweyer oder dreyer Munde beſtehen allerley ſache.

KOmmer ieg tredie gong til eder/ da ſkulle alle ſager ſtadfeſtis i tho eller tre deris mund.

2. Ich habs euch zuvor geſagt/ vnd ſage es euch zuvor/ als gegenwertig/ zum andern mal/ vnd ſchreibe es nun im abweſen/ denen/ die zuvor geſündiget haben/ vnnd den andern allen/ wenn ich abermal komme/ ſo will ich nicht ſchonen.

Ieg haffuer før ſagd eder det/ oc ieg ſiger eder det tilforn/ ſom ieg vaare næruerendis/ anden gong/ oc ieg ſcriffuer det nu i min frauereiſe/ til dem ſom før ſyndede/ oc til alle andre/ at naar ieg kommer igen/ da vil ieg icke ſpare.

3. Sintemal jhr ſuchet/ daß jhr einmal gewar werdet/ deß/ der in mir redet/ nemlich/ Chriſtus/ welcher vnter euch nicht ſchwach iſt/ Sondern iſt mechtig vnter euch.

Efterdi i ſøge/ at i kunde en gong faa den afinde/ der taler i mig/ ſom er Chriſtus/ huilcken der icke er ſkrøbelig iblant eder/ men er mectig iblant eder.

4. Vnd ob er wol gecreutziget iſt in der ſchwachheit/ ſo lebet er doch in der krafft Gottes. Vnnd ob wir auch ſchwach ſind in jhm/ ſo leben wir doch mit jhm inn der krafft Gottes/ vnter euch.

Oc alligeuel at hand er kaarsfeſt i ſkrøblighed/ Saa leffuer hand dog i Guds krafft. Oc alligeuel at wi ere ſkrøbelige i hannem/ ſaa leffue wi dog met hannem i Guds Krafft/ iblant eder.

5. Verſuchet euch ſelbs/ ob jhr im Glauben ſeyt. Prüfet euch ſelbs. Oder erkennet jhr euch ſelbs nicht/ daß Jeſus Chriſtus inn euch iſt? Es ſey denn daß jr vntůchtig ſeydt.

Forſøger eder ſelff/ om i ere i Troen/ Prøffuer eder ſelff. Eller kende i eder icke ſelff/ at Jheſus Chriſtus er i eder? Vden ſaa er/ at i ere wduelige.

Kapitola XIII.

HLe toto giž třetij chcy k wám přigiti/ aby w vſtech dwau nebo třij ſwědkůw ſtálo každé ſlowo.

TRzecić iuż raz przyide do was/ Ná powieśći dwu ábo trzech świádkow bedźie wſzelka rzecz poſtánowioná.

2. Předpowěděl gſem zagiſté a nynij předpowijdám/ yako gſa přijtomen/ tak y od wás wzdálen nynij pijſſy těm/ kteřijž gſau prwé hřeſſyli/ y wſſem ginym/ že když přijgdu k wám opět/ neodpuſtijm wám.

Powiedźiálemći przed thym/ y powtore powiedam iáko obecny/ thák też y nie obecny/ teraz piſze/ tym ktorzy przed tym grzeſzyli/ y wſzythkim inſzym/ że iſlić powtore przyide nie przepuſzczec.

3. Zdali zkuſyti chcete toho/ kteryž ſkrze mne mluwij/ Kryſta kterýžto w wás nenij nemocen/ ale geſt mocný w wás.

Gdyż ſzukacie doświádczenia Kryſtuſá ktory we mnie mowi/ ktoryć przećiwko wam nie ieſt krewki/ ále w was ieſt możny.

4. Neb ačkoli vkřižowán geſt z nemocy/ ale žiw geſt z mocy Božij. Též y my/ ačkoli gſme mdlij w něm/ ale žiwi budeme s nim z mocy Božij/ kteráž geſt w nás.

Bo ácz ieſt vkrzyżowan z krewkośći/ wſzákże żywie z mocy Bożey: ábowiemći y my krewcy ieſteſmy w nim/ ale bedźiemy żyli z nim z mocy Bożey v was.

5. Wy ſami ſebe pokuſte/ gſteli v Wijře: Sami ſebe zkuſte. Zdali neznáte ſami ſebe/ že Kryſtus Gežijš geſt mezy wámi? gedině leč ſnad gſte od něho zawrženi.

Pokuſzaycie ſamych ſiebie/ ieſli w wierze nieieſteśćie/ doświadczcie ſamych ſiebie/ że Jezus Kryſtus w was ieſt/ chybá żebyśćie byli odrzuceni.

יג

6 מסבר אנא דין דתדעון דחנן לא הוין מסלין׃

Ma io ſpero bene che Voi conoſcerete che noi non ſiamo riprouati.

7 בעא אנא דין מן אלהא דלא יהוא בכון מדם דביש איך דבוקין דילן נתחזית אלא דאנתון תהוון סערין טבתא וחנן נהוית איך מסליתא׃

E deſidero dinanzi à Dio, che Voi non facciate male alcuno: non gia à fine che noi pariamo approuati, ma accioche Voi facciate quello che è bene, è che noi ſiamo come riprouati.

8 לא גיר משכחינן דנעבד מדם לוקבל קושתא אלא הלף קושתא׃

Percioche noi non poſſiam coſa alcuna contra la Verità, ma per la Verità.

9 חדינן דין מא דחנן כריהין ואנתון חילתנין ה הדא דין ואף מצלינן דאנתון תתגמרון׃

Imperoche noi ci rallegriamo quando ſiamo infermi, è Voi ſete forti. E queſto ancor deſideriamo, cioè la Voſtra perfettione.

10 מטול הנא כד רחיק אנא הלין כתב אנא דלא מא דאתית קשיאית אסעור איך שולטנא דיהב לי מרי לבנינכון ולא לסוחפכון׃

La onde io Vi ſcriuo queſte coſe aſſente, accioche quando ſarò preſente, io non habbi ad Vſar rigidezza ſecondo la poteſta che il Signor mi'ha data ad edificatione, è non à diſtruttione.

11 מכיל אחי חדו וא
ואתגמרו ואתביאו -----
ואויותא ושינא יהוא בכון ואלהא דחובא ודשלמותא יהוא עמכון׃

Quanto al reſto, fratelli, ſtate allegri, ſtate perfetti, conſolateui, ſtate d'Vn medeſimo animo, Viuete in pace: è l'Iddio de la charità è de la pace ſarà con Voi:

יג

6 ומשבר אני כי־יודעים אתם כי־אנחנו לא נאלחנו׃

Mas eſpero que conocereys que noſotros no ſomos reprouados.

7 ומתפלל אני אל־אלהי פן־תעשו רעה גם לא אחת לא כי־כנבחנים נראה כי אם אשר אתם תעשו את־הטובה ואנחנו כנאלחים נהיה׃

Oramos empero à Dios que ninguna coſa mala hagays: no paraque noſotros ſeamos hallados aprouados, mas paraque voſotros hagays lo que es bueno, aunque noſotros ſeamos auidos por reprouados.

8 כי־מאומה לא נוכל לעשות על־אמת כי־אם חלף האמת׃

Porque ninguna coſa podemos contra la verdad, mas por la verdad.

9 כי־שמחים אנחנו בחלותנו וכי־אתם גבורים הוים כי על־זאת מתאוים אנחנו את־תכליתכם׃

Por loqual nos gozamos que ſeamos noſotros flacos, y que voſotros ſeays poderoſos: y aun oramos por vueſtra conſumacion.

10 על־כן בהיותי רחוק מעמכם כתבתי את־האלה אולי אבוא אליכם במצוק אעשה כשלטוני אשר נתן לי אדני למבנה ולא להריסות׃

Portanro hos eſcriuo eſto auſente, por no tractar preſente con mas dureza, conforme á la poteſtad que el Sennor me ha dado para edificacion y no para deſtruycion.

11 ובכל־דבר אחי שמחו היו תמימי־דרך התנחמו התבוננו יחד בקשו שלום ואלהי־האהבה והשלום יהי־עמכם׃

Reſta. Hermanos, que ayays gozo, ſeays perfectos, ayays conſolacion, ſintays vna miſma coſa, ayays paz, y el Dios de paz y de charidad ſea con voſotros.

ιγʹ.

6. Ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.

Mais i'eſpere que vous cognoiſtrez que nous ne ſommes point reprouués.

7. Εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν. οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν.

Or ie prie Dieu que vous ne faciez aucun mal: non point à celle fin que nous ſoyons trouués approuués, mais afin que faciez ce qui eſt bon, & que pluſtoſt nous ſoyons comme reprouués.

8. Οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

Car nous ne pouuons rien contre la verité, mais pour la verité.

9. Χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε· τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.

Car nous nous eſiouiſſons ſi nous ſõmes foibles, & que vous ſoyez forts: & meſmes ſouhaitons cela, aſſauoir voſtre entier accompliſſement.

10. Διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομήν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

Pourtant i'eſcri ces choſes eſtant abſent, afin que quand ie ſerai preſent, ie n'vſe de rigueur, ſelon la puiſſance laquelle le Seigneur m'a donnee à edification, & non point à deſtruction.

11. Λοιπόν, ἀδελφοί, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν.

Au ſurplus, freres, eſiouiſſez vous, tendez à vous rendre parfaits, ſoyez conſolés, ſoyez tous d'vn conſentemẽt, viuez en paix, & le Dieu de dilection & de paix ſera auec vous.

CAP. XIII.

6. Spero autem quod cognoſcitis, quia nos non ſumus reprobi,

But I thruſt that ye ſhal know that we are not reprobates.

7. Oramus autem Deum, ut nihil mali faciatis; non ut nos probati appareamus, ſed ut vos quod bonum eſt, faciatis; nos autem ut reprobi ſumus.

Now I pray vnto God that ye do none euill/ not that we ſhould ſeeme approued/ but that ye ſhoulde doe that which is honeſt: though we be as reprobates.

8 Non enim poſſumus aliquid adverſus veritatem, ſed pro veritate.

For we can not do any thing agaynſt the trueth/ but for the trueth.

9. Gaudemus enim, quoniam nos infirmi ſumus, vos autem potentes eſtis. Hoc & oramus, veſtram conſummationem.

For we are glad when we are weake/ and that ye are ſtrong: this alſo we wiſh for: euen your perfection.

10. Ideo hæc abſens ſcribo: ut non præſens duriùs agam ſecundùm poteſtatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in deſtructionem.

Therefore write I theſe things being abſent/ leaſt when I am preſent/ I ſhoulde vſe ſharpenes/ according to the power which the Lorde hath giuen me/ to edification/ & not to deſtruction.

11. De cætero fratres gaudete: perfecti eſtote: exhortamini, idem ſapite: pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum.

Finally brethren/ fare ye well: be perfect: be of good comfort: be of one minde: liue in peace/ and the God of loue and peace ſhalbe with you.

Das XIII. Capitel.

6. Ich hoffe aber jhr erkennet/ daß wir nicht vntüchtig ſind.

Men mig haabis/ at i kende/ at wi ere icke wduelige.

7. Ich bitte aber Gott/ daß jr nichts übels thut/ nicht/ auff daß wir tüchtig geſehen werden/ ſondern auff daß jhr das gute thut/ vnd wir/ wie die vntüchtigen ſeyen.

Jeg beder oc Gud/ at i ſkulle inted ont gøre/ Icke at wi ſkulle ſynis duelige/ Men at i ſkulle gøre det gode oc wi kunde vere lige ſom de wduelige.

8. Denn wir können nichts wider die warheit/ ſondern für die warheit.

Thi wi kunde inted mod ſandhed/ men for ſandhed.

9. Wir frewen vns aber/ wenn wir ſchwach ſind/ vnd jhr mächtig ſeydt/ vnd daſſelbige wünſchen wir auch/ nemlich/ ewer volkommenheit.

Oc wi glæde oſſ/ naar wi ere ſkrøbelige/ oc i ere mectige/ oc det ſamme ynſke wi oc/ ſom er/ eders fuldkommenhed.

10. Derhalben ich auch ſolches abweſend ſchreibe/ auff daß ich nicht/ wenn ich gegenwertig bin/ ſchärpffe brauchen muſſe/ nach der macht/ welche mir der HERR zu beſſern/ vnd nicht zu verderben gegeben hat.

Der faare ſcriffuer ieg oc dette i min frauerelſe Paa det ieg ſkal icke nødis til at bruge ſtrenghed/ naar ieg er næruerendis/ Effter den mact/ ſom HERREN haffuer giffuit mig til forbedring/ oc icke til forderffuelſe.

11. Zuletzt/ lieben Brüder/ Frewet euch/ ſeydt vollkommen/ tröſtet euch/ habt einerley Sinn/ ſeydt friedſam/ ſo wird Gott der Liebe vnd deß Friedes mit euch ſein.

Paa det ſiſte/ kære Brødre/ Glæder eder/ Verer fuldkomme/ Trøſter eder/ Haffuer it ſind. Verer fredſommelige/ Saa ſkal Kærligheds oc Fredens Gud vere met eder.

Kapitola XIII.

6. Ale naděgi ſe že znáte/ že my negſme od Boha zawrženi.

Ale ſie nádźiewam że poznaćie/ iż my nie ieſteſmy odrzuceni.

7. Modljme ſe pak Bohu/ abyſſte nic zlého nečinili: ne abychom ſe dokonalij ſami vkázali/ ale abyſſte wy to což geſt dobkého činili/ a my yako zawrženij abychom byli.

Rzadam thez v Bogá/ ábyśćie niczle° nie czynili/ nie iżebyſmy ſie wam pochwalonemi okazali/ ále ábyśćie co ieſt poczciwego czynili/ á my byli iáko odrzuconemi.

8. Neb nic nemůžeme proti prawdě/ ale k pomocy prawdě.

Boć nie możemy nic náprzećiwko prawdźie/ ále zá prawdá.

9. Radugeme ſe zagiſtě/ že my gſme mdlij/ ale wy gſte ſylnij. A za to ſe y modlijme/ abyſſte kdo konaloſti přiſſli.

Abowiemći ſie rádujemy/ gdy my ieſteſmy niemocnemi/ á wy iżeśćie możni; A żądamy też y tego co ieſt doſkonáłośći wáſzey.

10. Protož zagiſtě toto pijſſy negſa přitomen/ abych přitomen gſa nenakládal s wámi twrdě wedlě mocy kterauž mi dal PAN k wzdělánij a ne k zkaženij.

Dla tego ty rzeczy będąc nie obecny piſzę/ ábych obecny nie vżywał ſrogośći/ według mocy ktorą mi Pan dał ná zbudowánie/ á nie ná zepſowánie.

11. Naposledy Bratřij radůgte ſe/ dokonalij buďte/ weſpolek ſe napomijnayte a potěſſugte/ gednoſtaynė ſmyſlte/ pokog mėgte/ a Buoh pokoge a milowánij budek s wámi.

Ná oſtátek bráćia/ bądźćie zdrowi/ bądźcie doſkonałymi/ bądźćie poćieſzeni/ toż rozumiejćie/ żywćie w pokoiu/ á Bog miłośći y pokoiu będźie z wámi.

יג

12 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא חַד הְּחַד בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָא שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוּן כֻּלְּהוּן קַדִּישֵׁא׃

Salutateui l'vn l'altro col ſanto bacio. Tutti i Santi vi ſalutano.

13 שְׁלָמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ משִׁיחָא וְחוּבֵּה דַּאלָהָא וְשׁוּתָּפוּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא עַם כֻּלְּכוּן אַמִּין׃

La gratia del Signor IESV Chriſto, è la charita di Dio, è la communication de lo Spirito ſanto ſia con tutti voi, Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת קוּרִנְתָיֵא דְּתַרְתֵּין דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן פִּילִיפּוּס דְּמַקְדּוּנִיָא׃

יג

12 שַׁאֲלוּ לְשָׁלוֹם אִישׁ לְרֵעֵהוּ בְּנֶשֶׁק הַקֹּדֶשׁ שֹׁאֲלוּ לִשְׁלֹמְכֶם כָּל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Saludahos los vnos à los otros con beſo ſancto. Todos los Sanctos hos ſaludan.

13 חֶנֶּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאַהֲבַת אֱלֹהִים וְחֶבְרַת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת־כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor Ieſus el Chriſto, y la charidad de Dios, y la communicacion del Eſpiritu Sancto ſea con voſotros todos, Amen.

אֶל־הַקּוֹרִנְתִּים אִגֶּרֶת שֵׁנִית הַנִּכְתָּבָה מִפִּילִפִּים עִיר הַכִּתִּים וְנִשְׁלְחָה בְּיַד״ טִיטוּס וְלוּקָס׃

ιγ΄.

12. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν ἁγίῳ φιλήματι. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

Saluez l'vn l'autre d'vn ſainct baiſer. Tous les saincts vous ſaluent.

13. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace du ſeigneur Ieſus Chriſt, & la dilection de Dieu, & la communication du ſainct Eſprit ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας· διὰ Τίτου καὶ Λουκᾶ.

CAP. XIII.

12. Salutate invicem in oſculo ſancto. Salutant vos omnes ſancti.

Greet one another with an holy kiſſe. And the Saintes ſalute you.

13. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt / and the loue of God / and the communion of the holy Ghoſt be with you all / Amen.

Ad Corinthios ſecunda.

Miſſa fuit à Philippis Macedoniæ, per Titum & Lucam.

Das XIII. Capitel.

12. Grüſſet euch vntereinander mit dem heiligen Kuß. Es grüſſen euch alle Heiligen.

Hilſer huer andre met en hellig Kyſſ. Alle Helligen hilſe eder.

13. Die Gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti / vnd die Liebe Gottes / vnnd die Gemeinſchafft deß heiligen Geiſtes ſey mit euch allen / Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade / oc Guds Kærlighed / oc den hellig Aands ſamfund / vere met eder alle / AMEN.

Die ander Epiſtel an die Corinther.

Geſandt von Philippen in Macedonia / durch Titum vnd Lucam.

Kapitola XIII.

12. Pozdrawtež ſebe weſpolek w polijbenij ſwatém. Pozdrawugij wás wſſyckni Swatij.

Pozdrowćie ſie ſpołecznie świętym pocáłowániem / Pozdrowiáią was święci wßyſcy.

13. Milost Pána naſſeho Gežíſſe Kryſta / a láſka Božij / a včaſtenſtwij Ducha Swatého budiž ſe wſſemi wámi / Amen.

Láſká Páná Jezuſá Kryſthuſá / y miłość Bogá / y ſpołeczność duchá świętego niechay bedzie z wámi wßytkimi. Amen.

Skonáwá ſe druhá Epiſſtola Swatého Pawla k Korinthuom kteráž geſt poſlána z Philipis Měſta Macedonſkého / po Tytowi a Lukáſſowi.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
GALATAS,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִלְוָת גַּלַטָיֵא :

קֶפַלְאוֹן א

פולוס שְׁלִיחָא לָא מֶן בְּנַי נָשָׁא וְלָא בְּיַד בַּר נָשָׁא אֶלָּא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וַאלָהָא אֲבוּהִי הָו דַּאקִימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא :

Paulo Apoſtolo (non gia da huomini, ne per huomo, ma per IESV Christo, è per Dio Padre, che lo riſuſcitò de morte.)

2 וְכֻלְּהוּן אַחֵא דְּעַמִּי לְעִדָּתָא דְּאִית בְּגַלַטִיַא :

E tutti i fratelli che ſon con meco, à le Chieſe di Galatia.

3 טַיְבוּתָא עַמְּכוּן וּשְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא אַבָּא וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

Gratia è pace à Voi da Dio Padre, e dal noſtro Signor IESV Christo.

4 הָו דִּיהַב נַפְשֵׁהּ חֲלָף חֲטָהַיִן דְּנַפְּצִן מֶן עָלְמָא הָנָא בִּישָׁא אַיךְ צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא אֲבוּן :

Ilquale ha dato ſe ſteſſo per li noſtri peccati, per trarci fuore del maluagio ſecolo preſente, ſecondo la Volontà di Dio è Padre noſtro.

5 דְּלֵהּ שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין :

A cui ſia gloria in ſempiterno, Amen.

6 מֶתְדַּמַּר אֲנָא אֵיכַנָּא בְּעֶגַל מֶתְהַפְּכִין אַנְתּוּן מֶן מְשִׁיחָא הָו דַּקְרָכוּן ב בְּטַיְבוּתֵהּ לְסַבְרְתָא א אַחֲרִתָא :

Io mi marauiglio che laſciando colui che Voi haueua chiamati per gratia, cioè Christo, Voi ſiete coſi toſto transferiti ad Vn'altro Euangelio.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־גַּלָּטִים :

א

פולוס שָׁלִיחַ לֹא מֵאֲנָשִׁים וְלֹא בִּידֵי־אָדָם כִּי אִם בְּיַד־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וֵאלֹהִים הָאָב הַהֵקִים אוֹתוֹ מִמֵּתִים :

PAVLO Apoſtol no de los hombres, ni por hombre, mas por Ieſus el Chriſto, y por Dios el padre, que lo leuantó de los muertos.

2 וְכָל אַחַי אֲשֶׁר עִמִּי בִּקְהִלּוֹת גָּלַטְיָה :

Y todos los Hermanos que eſtan conmigo, á las Igleſias de Galacia.

3 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Gracias ayays y paz de Dios el Padre, y del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

4 הַנּוֹתֵן אֶת־נַפְשׁוֹ עַל־חַטֹּאתֵינוּ לְהַצִּילֵנוּ מֵעוֹלָם רָע הַזֶּה כִּרְצוֹן אֱלֹהִים אָבִינוּ :

El qual ſe dió à ſi miſmo por nueſtros peccados para librar nos de eſte preſente ſiglo malo, conforme a la voluntad del Dios y padre nueſtro:

5 אֲשֶׁר לוֹ כָבוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן :

Al qual es la gloria por ſiglos de ſiglos: Amen.

6 תָּמַהְתִּי כִּי־בְרֶגַע תָּשׁוּבוּ לְאָחוֹר מֵאֲשֶׁר קָרָא אֶתְכֶם בִּתְחִנַּת הַמָּשִׁיחַ אֶל־בְשׂוֹרָה אַחֶרֶת :

Eſtoy marauillado de que tan preſto hos ayays traſpaſſado del que hos llamó à la gracia del Chriſto, à otro Euangelio:

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ἐπιστολή

ΚΕΦΑΛ. α'.

ΠΑῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

PAVL Apoſtre (non point de par les hommes, ni par homme, mais par Ieſus Chriſt, & par Dieu le Pere qui l'a reſſuſcité des morts.)

2. Καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοὶ, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας.

Et tous les freres qui ſont auec moi, aux Egliſes de Galatie:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu le Pere & de par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt:

4. Τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ὑμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν.

Qui s'eſt donné ſoi-meſme pour nos pechés, afin que ſelon la volonté de Dieu noſtre Pere il nous retiraſt du preſent ſiecle mauuais.

5. Ὧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Auquel ſoit gloire aux ſiecles des ſicles, Amen.

6. Θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον.

Ie m'esbahi qu'en delaiſſant celui qui vous auoit appelés par grace, aſſauoir Chriſt, vous eſtes ſoudainement tranſportés en vn autre Euangile:

AD GALATAS.

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum, & Deum Patrem qui ſuſcitavit eum à mortuis.

Paul an Apoſtle (not of men/neither by man/but by Jeſus Chriſt/ & God the Father which hath rayſed him from the dead.)

2. Et qui mecum ſunt omnes fratres: eccleſiis Galatiæ.

And all the brethren which are with me/vnto the Churches of Galatia.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you / & peace from God the Father / and from our Lord Jeſus Chriſt.

4. Qui dedit ſemetipſum pro peccatis noſtris, ut eriperet nos de præſenti ſeculo nequam, ſecundùm voluntatẽ Dei & patris noſtri.

Which gaue him ſelfe for our ſinnes/that he might deliuer vs from this preſent euill worlde according to the will of God euen our Father.

5. Cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

To whom be glorie for euer and euer / Amen.

6. Miror, quòd tam citò transferimini ab eo qui vos vocavit in gratiam Chriſti, in aliud Evangelium.

I marueile that ye are ſo ſoone remoued away vnto another Goſpell / from him that had called you in the grace of Chriſt.

An die Galater.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel / nicht von Menſchen / auch nicht durch Menſchen/ ſondern durch Jeſum Chriſt/vnd Gott den Vatter/ der jn aufferwecket hat von den Todten.

PAulus en Apoſtel / icke aff Menniſken / oc icke formedelſt Menniſken/ Men ved Jheſum Chriſtum/ oc Gud Fader/ Som hannem opuecte fra de Døde.

2. Vnd alle Brüder/die bey mir ſind. Den Gemeinen in Galatia.

Oc alle Brødre/ ſom ere hoſſ mig. Guds Menighed i Galacia.

3. Gnade ſey mit euch / vnd Friede von Gott dem Vatter/vnd vnſerm HERRN Jeſu Chriſt.

Naad vere met eder / oc Fred aff Gud Fader / oc vor HERRE Jheſu Chriſto.

4. Der ſich ſelbs für vnſere ſünde gegeben hat / daß er vns errettet von dieſer gegenwertigen argen Welt / nach dem willen Gottes / vnd vnſers Vatters.

Som gaff ſig ſelff for Vore ſynder / At hand vilde frelſe Oſſ fra denne næruerendis onde Verden/Effter Guds vilie/ oc vor Faders.

5. Welchem ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit/Amen.

Huilcken vere ære fra euighed til euighed/Amen.

6. Mich wundert/ daß jhr euch ſo bald abwenden laſſet / von dem der euch beruffen hat in die Gnade Chriſti/ auff ein ander Evangelium.

Jeg vndrer / At i lade eder ſaa ſnart affuende fra den/ ſom kallede eder i Chriſti Naade/ til it andet Euangelium.

k Galatuom.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol/ ne od Lidij/ ani ſkrze Člowěka / ale ſkrze Gežjſſe Kryſta a Boha Otce kterýž gey wzkřjſyl z mrtwých.

PAwel Apoſtol nie od ludzi/ áni przez człowieká / ále przez Jezuſá Kryſtuſá / y Bogá Oycá/ ktory go wzbudzil z martwych.

2. Y ty kteřijž ſemnau gſau wſſyckni bratřij/ Cýrkwjm Galatſkým

Y wßyſcy bráćia ktorzy ſą zemna/ kośćiołom Galacyiey.

5. Miloſt wám a pokog od Boha Otce a Pána naſſeho Gežjſſe Kryſta.

Láſká niech wam bedźie y pokoy od Bogá Oycá/ y Paná naßego Jezuſá Kryſtuſá.

4. Kterýžto wydal ſebe ſamého za hřjchy naſſe/ aby náš wytrhl z tohoto Swěta neſſlechetného/ wedle wůle Boha a Otce naſſeho.

Ktory ſámego ſiebie wydal zá grzechy náße / áby nas wyjął z teráznieyßego świátá złego / wedle woley Bogá y Oycá naßego.

5. Kterémužto čeſt a chwála na wěky wěkůw / Amen.

Ktoremu niech bedźie chwálá ná wieki wiekow. Amen.

6. Diwjm ſe tomu/ že tak rychle vchýlili gſte ſe od toho (kterýž wás powolal k miloſti Kryſtowě) k ginému Ewangelium.

Dźiwuię ſie iż opuśćiwßy tego ktory was był wezwał ku łáſce Kryſtuſowey/ ták prętko bywaćie przenieśieni do inßey Ewánieliey.

א

7 אֵידָא דְּלָא אִיתֶיהָ
אֶלָּא אִיךְ אֲנָשָׁא הוּ אִית
דְּדָלְחִין לְכוּן וְצָבִין
דְּנַשְׁחַלְפוּן סְבַרְתֵּהּ
דִּמְשִׁיחָא׃

Il che non è altro, ſenon che ſono alcuni che vi diſturbano, è voglion peruertire l'Euangelio di Chriſto.

8 אַף אִן חְנַן הָוֵין אָו מַל
מַלְאָכָא מֶן שְׁמַיָּא
נְסַבְרְכוּן לְבַר מֶן מָא
דְּסַבַּרְנָכוּן נֶהֱוֵא חֶרֶם׃

Or ſe noi medeſimi, ò vn Angelo dal cielo v'euangeliza altramente di quello che noi v'habbiamo Euangelizato, ſia anatema.

9 אֵיכַנָּא דְּמֶן לְוָקְדַם
אֶמְרֶת וְהָשָׁא תּוּב אָמַר
אֶנָא דְּאֵן אֱנָשׁ מְסַבַּר לְכוּן
לְבַר מֶן מָא דְּקַבֶּלְתּוּן
נֶהֱוֵא חֶרֶם׃

Come prima habbiam detto, dinuouo dico anchora, Se alcuno v'euangeliza altramente di quello che voi hauete ricevuto, ſia anatema.

10 הָשָׁא גֵּיר לַבְנַי נָשָׁא הוּ
מַפִּיס אֶנָא אָו לַאלָהָא אָו
לַבְנַי נָשָׁא בָּעֵא אֶנָא
דְּאֶשְׁפַּר אֵלוּ גֵּיר עַד מָא
לְהָשָׁא לַבְנַי נָשָׁא שָׁפַר
הֲוִית עַבְדָּא לִמְשִׁיחָא לָא
הֲוֵית הֲוִית׃

Perche predico io hora gli huomini, ò Dio? o cerco io di piacere à gli huomini? Certo ſe io piaceſſi ancora à gli huomini, non ſarei ſeruo di Chriſto.

11 מוֹדַע אֶנָא לְכוּן הָוֵין
אַחַי דְּסַבְרְתָא דְּאֶסְתַּבְרַת
מֶנִי לָא הֲוָת מֶן בַּר נָשָׁא׃

Hor io vi fo intender fratelli, che l'Euangelio, ilquale è ſtato annuntiato da me, non è ſecondo l'huomo.

12 אַף לָא אֶנָא גֵּיר מֶן בַּר
נָשָׁא קַבֶּלְתָּהּ וְיִלְפְּתָהּ
אֶלָּא בְּגֶלְיָנָא דְּיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Percioche io non l'ho riceuuto da huomo, ne imparato, ma per riuelation di IESV *Chriſto.*

א

7 אֲשֶׁר הִיא אֵינֶנָּה אַחֶרֶת כִּי
אִם אֲשֶׁר הָיוּ אֲנָשִׁים הַמַּחֲרִידִים
אֶתְכֶם וְחֲפֵצִים לַהֲפֹךְ אֶת־
בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Porque no ay otro: ſinoque ay algunos que hos inquietan: y quieren peruertir el Euangelio del Chriſto.

8 אַךְ אִם גַּם אֲנַחְנוּ אוֹ־מַלְאָךְ
מִשָּׁמַיִם יְבַשֵּׂר אֶתְכֶם מֵאֲשֶׁר
בִּשַּׂרְנוּ אֶתְכֶם יְהִי־חֵרֶם׃

Mas ſi nos, ò Angel embiado del cielo hos annunciàre otro Euangelio delque hos auemos annunciado, ſea anathema.

9 כַּאֲשֶׁר אָמַרְנוּ גַּם כֵּן עַתָּה
אוֹסִיף לֵאמֹר אִם אִישׁ יְבַשֵּׂר
אֶתְכֶם מֵאֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם חֵרֶם
הוּא׃

Como antes auemos dicho, tambien aora dezimos otra vez, Si alguien hos annnnciàre otro Euangelio delque aueys recebido, ſea anathema.

10 אִם מֵעַתָּה אֲפַתֶּה אֶת
הָאֲנָשִׁים אוֹ אֶת הָאֱלֹהִים אוֹ
אֲבַקֵּשׁ לִיטֹב בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים
וְאִם עוֹד אִיטַב בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים
עֶבֶד הַמָּשִׁיחַ לֹא אֶהְיֶה׃

Porque perſuado yo aora hombres, ô á Dios o buſco de agradar à hombres? Cierto qne ſi haſta aora agradára à hombres, no ſeria ſieruo del Chriſto.

11 וְאוֹדִיעַ לָכֶם אַחַי כִּי־הַבְּשׂוֹרָה
אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתִּיהָ אֵינֶנָּה כַּעֲצַת
הָאֲנָשִׁים׃

Porque hos hago, Hermanos, ſaber, Que el Euangelio que hos ha ſido annunciado por mi no es ſegun hombre.

12 כִּי אֲנִי לֹא קִבַּלְתִּיהָ מֵאֲנָשִׁים
וְלֹא לֻמַּדְתִּי כִּי־אִם בַּחֲזוֹן יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Ni yo tampoco lo recebi, ni aprendi de hombre, ſino por reuelacion de Ieſus el Chriſto.

α΄.

7. Ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

Qui n'eſt pas vn autre Euangile: mais il y en a qui vous troublent, & qui veulent renuerſer l'Euangile de Chriſt.

8. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

Or quand bien nous-meſmes, ou vn Ange du ciel vous euangelizeroit outre ce que nous vous auons euangelizé, qu'il ſoit execration.

9. Ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

Ainſi que nous auons deſia dit, maintenant auſſi le di-ie derechef, ſi quelcun vous euangelize outre ce que vous auez receu, qu'il ſoit execration.

10. Ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

Car maintenant preſche-ie les hõmes, ou Dieu? ou cerche-ie à complaire aux hommes? car ſi ie complaiſoy' encores aux hommes, ie ne ſeroy' point ſeruiteur de Chriſt.

11. Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον.

Or freres, ie vous aduiſe que l'Euangile qui a eſté annoncé par moi, n'eſt point ſelon l'homme.

12. Οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτό, οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως ἰησοῦ χριστοῦ.

Car ie ne l'ai ni receu, ni apprins d'aucun homme, mais par la reuelation de Ieſus Chriſt.

CAP. I.

7. Quod non eſt aliud, niſi ſunt aliqui qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti.

Whis is not another Goſpell/ ſaue that there be ſome which trouble you/ and intend to peruert the Goſpell of Chriſt.

8. Sed licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anáthema ſit.

But though that we/ or an Angell from heauen preach vnto you otherwiſe/ then that which we haue preached vnto you/ let him be accurſed.

9. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit, præter id quod accepiſtis, anáthema ſit.

As we ſayd before/ ſo ſay I nowe againe/ If any man preach vnto you otherwiſe them that ye haue receyued/ let him be accurſed.

10. Modò enim hominibus ſuadeo, an Deo? an quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem Chriſti ſervus non eſſem.

For nowe preache I mans doctrine/ or Gods? or go I about to pleaſe men? for if I ſhould yet pleaſe men/ I were not the ſeruant of Chriſt.

11. Notum enim vobis facio fratres Evangeliũ quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundùm hominem.

Now I certifie you/ brethren/ that the Goſpell which was preached of me/ was not after man.

12. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici: ſed per revelationem Ieſu Chriſti.

For neither receyued I it of man/ neither was I taught it/ but by the reuelation of Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

7. So doch kein anders iſt/ Ohn das etliche ſind/ die euch verwirren/ vnd wöllen das Evangelium Chriſti verkehren.

Alligeuel at der er inted andet/ Vden at der ere nogle/ ſom eder foruilde/ oc ville foruende Chriſti Euangelium.

8. Aber ſo auch wir/ oder ein Engel vom Himmel euch würde Evangelium predigen/ anders denn daß wir euch geprediget haben/ der ſey verflucht.

Men der ſom oc wi/ eller en Engel aff Himmelen/ vilde predicke Euangelium faar eder/ anderledis end wi predickede faar eder/ Hand vere forbandet.

9. Wie wir jetzt geſaget haben/ ſo ſagen wir auch abermal: So jemand euch Evangelium prediget/ anders denn daß jhr empfangen habt/ der ſey verflucht.

Lige ſom wi nu ſagde/ ſaa ſige wi oc igen/ Der ſom nogen predicker Euangelium faar eder/ anderledis end det i anammede/ Hand vere forbandet.

10. Predige ich denn jetzt Menſchen oder Gott zu dienſt? Oder gedencke ich Menſchen gefellig zu ſein? Wenn ich den Menſchen noch gefellig were/ ſo were ich Chriſti Knecht nicht.

Predicker ieg da nu Menniſken eller Gud til tienſte? Eller tencker ieg at vere Menniſken behagelig? Der ſom ieg end nu vaare Menniſken behagelig/ Da vaare ieg icke Chriſti Tienere.

11. Jch thu euch aber kunth/ Lieben Brüder/ daß das Evangelium/ das von mir geprediget iſt/ nicht Menſchlich iſt.

Oc ieg kundgør eder/ kære Brødre/ at det Euangelium/ ſom er predicket aff mig/ er icke Menniſkeligt.

12. Denn ich habe es von keinem Menſchen empfangen noch gelernet/ ſondern durch die offenbarung Jeſu Chriſti.

Thi ieg icke anammede oc ey lærde det aff noget Menniſke/ Men ſomedelſt Jheſu Chriſti obenbarelſe.

Kapitola I.

7. Kterěž nenij ginč/ nežže gſau někteřij kteřijž wás zarmucugij/ a wywrátiti chtěgij Ewangelium Kryſtowo.

Gdyž żadney inſzey niemáſz/ iedno niektorzy ſą co was trwożą/ y chcą wywrocić Ewánielią Kryſtuſowę.

8. Ale bychme pak my/ neb Angel s Nebe kázal wám mimo toto/ cožſme wám kázali/ prokletý bud.

Ale choćby y my/ ábo Anioł z niebá przepowiedał wam nád to coſmy wam przepowiedáli/ niech będzie przeklęty.

9 Jakož gſem předpowěděl wám/ a nynij opět prawijm: Budeli wám kdo co kázati giného kromě toho/ cožgſte přigali/ prokletý bud.

Jákoſmy przed tym powiedáli/ też theraz záſię powiedam: Jeſliby kto wam opowiedał nád to coſcie wźięli/ niech będzie przeklętym.

10. Nynij pak k Lidemli wedu/ čili k Bohu? Zdaliž hledijm lidem ſe lijbiti? Kdybych ſe gestě ljbil lidem ſlužebnijkem bych Kryſtowým nebyl.

Abowiem teraz izali wam do ludźi czyli do Bogá rádzę? abo ſzukamli abym ſię podobał ludźiam? Abowiem ieſlibych ſię ieſzcze ludźiam podobał/ nie byłbych ſługą Kryſtuſowym.

11. Známo zagiſtě činijm wám Bratřij Ewangelium kterěž kázáno geſt odemne/ žeť nenij wedlě člowěka:

A oznáymuię wam bráćia/ iż Ewánielia przepowiedana odemnie nie ieſt wedle człowieká.

12. Aniž gſem yá ho wzal od člowěka/ ani ſe naučil/ ale ſkrze zgewenij Gežiſſe Kryſta.

Abowiem ánim iey wźiął od człowieká/ á nim był náuczon/ ále przez obiáwienie Jezuſá Kryſtuſá.

א

13 שְׁמַעְתּוּן גֵּיר הַוְפָּכִי דְּמֶן קְדִים דְּבִיהוּדָיוּתָא דְּיַתִּירָאִית רָדֵף הֲוִית עִדְתֵּה דַּאלָהָא וְחָרֵב הֲוִית לָהּ׃

Imperoche voi hauete vdito qual fuſſe gia qualche tempo la mia conuerſatione nel giudaeſimo: che oltr' à modo perſeguitauo la Chieſa di Dio, è diſtruggeuola.

14 וּמִתְיַתַּר הֲוִית בִּיהוּדָיוּתָא טָב מֶן סַגִּיאֵא בְּנַי שְׁנַי דְּאִית הֲווּ בְּטוּהְמִי וְיַתִּירָאִית טָאֵן הֲוִית בְּיוּלְפָּנָא דַּאבָהַי׃

E faceuo maggior profitto nel Giudaeſimo che molti de l'età mia ne la mia natione, eſſendo io ecceſſiuamente zelante de le traditioni de padri miei.

15 כַּד צְבָא דֵּין הָו מֶן דְּפַרְשַׁנִי מֶן כַּרְסִי אֶמִּי וַקְרָנִי בְּטַיְבוּתֵה׃

Ma quando piacque à Dio (che m'haueua deſtinato fin dal ventre di mia madre, e chiamato per la gratia ſua.)

16 דְּיֶגְלֵא בְּרֵה בִּי דְּאֶסַבְּרִיוּהִי בְּעַמְמֵא כַּד שָׁעְתֵה לָא גְּלִית לְבֶסְרָא וַלְדְמָא׃

Di riuelare il ſuo Figliuolo per me, accioche io l'annuntiaſſi tra i Gentili: non ne conferij ſubbito con carne e ſangue.

17 וְלָא אֶזֶלֶת לְאוּרִשְׁלֶם לְוָת שְׁלִיחֵא דְּמֶן קְדָמַי אֶלָּא אֶזֶלֶת לַארַבִּיַא וְתוּב הֶפְכֶת לְדַרְמְסוּק׃

Ne ritornai in Ieruſalem à quelli che erano ſtati Apoſtoli auanti à me: ma men'andai in Arabia, e dinuouo ritornai à Damaſco.

18 וּמֶן בָּתַר תְּלָת שְׁנִין אֶזֶלֶת לְאוּרִשְׁלֶם דְּאֶחְזֵא לְכֵאפָא וְקַוִּית לְוָתֵה יַוְמָתָא חַמְשַׁת־עֲסַר׃

Poi deppo tre anni, ritornai in Ieruſalem per viſitar Pietro: e ſtetti con lui quindici giorni.

19 לַאחֲרִין דֵּין מֶן שְׁלִיחֵא לָא חֲזִית אֶלָּא אֶן לְיַעְקוּב אֲחוּהִי דְּמָרַן׃

Ne viddi alcun altro de gli Apoſtoli, ſenon Iacopo, fratello del Signore.

א

13 כִּי יְדַעְתֶּם אֶת־הֲלִיכוֹתַי אֲשֶׁר בִּיהוּדִים כִּי־עַל־יֶתֶר רָדַפְתִּי אֶת־קְהַל אֱלֹהִים וּבִזּוֹתִיהָ׃

Porque ya aueys oydo qual fue mi conuerſacion otro tiempo en el Iudaiſmo: que ſobre manera perſeguia la Igleſia de Dios, y la deſtruya.

14 וְרָהַבְתִּי בְּדֶרֶךְ הַיְּהוּדִים עַל־כָּל־דּוֹרִי וּמִשְׁפַּחְתִּי וְעַל־יֶתֶר הָיִיתִי מְקַנֵּא בְּמָסֹרֶת אֲבוֹתֵינוּ׃

Y que aprouechaua en el Iudaiſmo ſobre muchos de mis iguales en mi nacion ſiendo zelador mas que todos de las tradiciones de mis padres.

15 וְכַאֲשֶׁר חָפֵץ לֵאלֹהִים אֲשֶׁר הִפְרִידַנִי מִבֶּטֶן אִמִּי וַיִּקְרָאֵנִי בְּתַחֲנֻנּוֹ׃

Mas quando plugo àl Dios que me aparto deſde el vientre de mi madre, y me llamó por ſu gracia.

16 לְגַלּוֹת אֶת־בְּנוֹ בְּיָדִי לְבַשְּׂרִי אוֹתוֹ בַּגּוֹיִם אָז לֹא גִלִּיתִי עֲצָתִי לְבָשָׂר וְלַדָּם׃

Para reuelar à ſu Hijo por mi, para que annunciaſſe ſu Euangelio entre las Gentes, luego no me repoſe en carne y en ſangre.

17 וְלֹא עָלִיתִי יְרוּשָׁלַיְמָה אֶל־אֲשֶׁר מִלְּפָנַי הָיוּ שְׁלִיחִים כִּי אִם הָלַכְתִּי בַּעֲרָב וָאוֹסִיף לָשׁוּב בְּדַמֶּשֶׂק׃

Ni vine à Ieruſalem à los Apoſtoles que me yuan delante: ſino fueme en Arabia, y bolui de nueuo à Damaſco.

18 וְאַחֲרֵי שָׁלוֹשׁ שָׁנִים בָּאתִי יְרוּשָׁלַיְמָה לִפְקוֹד אֶת־כֵּיפָה וְעָזַבְתִּי עִמּוֹ חֲמֵשֶׁת עָשָׂר יוֹם׃

Deſpues paſſados tres annos, vine à Ieruſalem à ver à Pedro: y eſtuue con el quinze dias.

19 וּמִשְּׁלִיחִים הָאֲחֵרִים אִישׁ לֹא אֶחָד רָאִיתִי מִבַּלְעֲדֵי יַעֲקֹב אֲחִי אֲדֹנֵנוּ׃

Mas à ninguno otro de los Apoſtoles vide, ſino à Iacobo el hermano del Sennor.

α'.

13. Ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν.

Car vous auez entendu quelle a eſté autresfois ma conuerſation au Iudaïſme: comment ie perſecutoye l'Egliſe de Dieu à outrance, & la degaſtoye.

14. Καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.

Et auançoye au Iudaïſme plus que pluſieurs de mes pareils en ma nation: eſtant le plus ardent zelateur des traditions de mes peres.

15. Ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ.

Mais quand ç'a eſté le bon plaiſir de Dieu (qui m'auoit mis à part des le ventre de ma mere, & qui m'a appelé par ſa grace.

16. Ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι.

De reueler ſon Fils en moi, afin que ie l'euangelizaſſe entre les Gentils, ie ne prin point conſeil incontinent de la chair & du ſang.

17. Οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους, ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν.

Et ne reuin point en Ieruſalem vers ceux qui auoyent eſté Apoſtres deuant moi: ains ie m'en allai en Arabie, & derechef à Damas.

18. Ἔπειτα μετὰ ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε.

Depuis, trois ans apres, ie reuin en Ieruſalem pour viſiter Pierre: & demeurai chez lui quinze iours.

19. Ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.

Et ne vi nul autre des Apoſtres, ſinon Iaques frere du Seigneur.

CAP. I.

13. Audiſtis enim converſationem meam aliquando in Iudaiſmo, quoniam ſupra modum perſequebar eccleſiam Dei, & expugnabam illam.

For ye haue hearde of my conuerſation in time paſt/in the Jewiſh religion/ how that I perſecuted the Church of God extremely/and waſted it.

14. Et proficiebam in Iudaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantiùs æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum.

And profited in the Jewiſh religion aboue many of my companions of mine owne nation / and was much more zealous of the traditions of my Fathers.

15. Cum autem placuit ei qui me ſegregavit ex utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam.

But when it pleaſed God (which hath ſeparated me from my mothers wombe/and called me by his grace.)

16. Vt revelaret filiũ ſuum in me, ut evangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquievi carni & ſanguini.

To reueile his Sonne in me / that I ſhoulde preach him/amond the Gentiles / immediately I communicated not with fleſh and blood.

17. Neque veni Ieroſolymam ad anteceſſores meos apoſtolos: ſed abii in Arabiam, & iterũ reverſus ſum Damaſcum.

Neither came I againe to Jeruſalem to them which were Apoſtles before mee / but I went into Arabia / and turned again vnto Damaſcus.

18. Deinde poſt annos tres veni Ieroſolymam videre Petrum: & manſi apud eum diebus quindecim.

Then after three yeres I came againe to Jeruſalem to viſite Peter / and abode with him fifteene dayes.

19. Alium autem apoſtolorum vidi neminem: niſi Iacobum fratrem Domini.

And none other of the Apoſtles ſawe I/ſaue James the Lords brother.

Das I. Capitel.

13. Denn jr habt je wol gehört meinen wandel weiland in Jüdenthumb/ wie ich über die maſſe die Gemeine Gottes verfolgete/ vnd verſtörete ſie.

Thi at i haffue io vel hørt min omgengelſe tilforn i Jødedomet / Huorledis ieg offuermaade forfulde Guds Menighed/ oc forderffuede dem.

14. Vnd nam zu jhm Jüdenthumb/ über vil meines gleichen/ in meinem Geſchlecht/ vnd eyffert über die maſſe vmb deß Väterliche Geſetz.

Oc ieg forfremmedis i Jødedomet / offuer mange aff mine Jeffnlige/ i min Slect/ oc vaar offuer maade nidkær for den Federne Low.

15. Da es aber Gott wolgefiel/ der mich von meiner Mutter Leibe hat außgeſondert / vnd beruffen durch ſeine gnade.

Men der det vaar Gud behageligt/ ſom mig fra ſkilde aff min Moders liff / oc kallede mig formedelſt ſin naade.

16. Daß er ſeinen Sohn offenbahret in mir / daß ich jhn durchs Evangelium verkündigen ſolte vnter den Heyden/ Alſo bald fuhr ich zu / vnnd beſprach mich nicht daruber mit Fleiſch vnd Blut.

At hand vilde obenbare ſin Søn i mig/ at ieg ſkulde forkynde hannem formedelſt Euangelium iblant Hedningene. Da gaff ieg mig der ſtrax til/ oc beſpurde mig icke der om met ød oc Blod.

17. Kam auch nicht gen Jeruſalem/ zu denen/ die vor mir Apoſteln waren. Sondern zoch hin in Arabiam / vnd kam widerumb gen Damaſcon.

Jeg kom oc icke til Jeruſalem/ til dem ſom vaare Apoſtler faar mig / Men ieg drog bort til Arabiam / oc kom igen til Damaſcom.

18. Darnach über drey Jar / kam ich gen Jeruſalem Petrum zu ſchauwen/ vnnd bleib fünffzehen tage bey jhm.

Try aar der effter / kom ieg til Jeruſalem / at ſee Peder/ oc ieg bleff femten dage hoſſ hannem.

19. Der andern Apoſtel aber ſahe ich keinen/ ohn Jacobum deß HERREN Bruder.

Oc ieg ſaa ingen aff de andre Apoſtler/ vden Jacobum HERRENS Broder.

Kapitola I.

13. Neb ſlýchali gſte o mém obcowánij někdegſſým w Židowſtwu/ že nad obyčeg protiwil gſem ſe Cýrkwi Božij/ a hubil gſem gi.

Bośćie ſłyſzeli co zá poſtepek moy był niekiedy w Zydowſtwie/ iżem nád miáre przeſládowal Kośćiol Boży/ y borzyłem gi.

14. A proſpijwal gſem w Židowſtwu nad mnohé mné rowné w pokolenij mém / horliwým a pilným gſa milowníkem Otcůw mých vſtanowenij.

Y poprawowáłem ſie w Zydowſtwie nád wiele rowiennych w národzie moim/ gdym był więtſzym miłośnikiem vſtaw/ ktorem był wźiął od oycá moiego.

15. Ale když Bohu/ kterýž mne oddělil z žiwota Matky mé/ a powolal ſkrze Miloſt ſwau.

Ale gdy ſie podobáło Bogu/ ktory mie był odłączył z żywotá/ mátki moiey/ y wezwał z łáſki ſwoiey.

16. To ſe widělo/ aby zgewil Syna ſwého ſkrze mne/ abych kázal o něm mezy Pohany: hned gſem nepowolil tělu a krwi.

Objáwiáć Syná ſwego we mnie/ ábym go przepowiedał miedzy pogány/ nie zárázemem ſie dokłádał ciáłá y krwie.

7. Aniž gſem ſſel do Geruzalema k Apoſſtolům/ genž byli předemnau/ ale ſſel gſem do Arabie/ a potom nawrátil gſem ſe zaſe do Damaſſku.

A nim ſie wróćił do Jeruzálem do tych ktorzy przedemna byli Apoſtolmi/ álem ſzedł do Arábiey/ y wróciłem ſie záſie do Dámáſzku.

18. Potom po třech letech přiſſel gſſem do Geruzalema/ abych ſe ſhledal s Petrem/ y pobyl gſem s nim patnácte dnij.

Zátym po trzech lat wróćiłem ſie do Jeruzálem/ ábym nawiedził Piotrá/ y mieſzkałem przy nim pietnaśćie dni.

19. Giného pak z Apoſſtolůw žádného gſem newiděl/ gedině Jakuba Bratra PAně.

A inſzego z Apoſtołow nie widziałem żadnego/ oprocz Jakubá brátá Páńſkiego.

א

20 הָלֵין דֵּין דְּכָתֵב אֲנָא
לְכוֹן הָא קְדָם אֱלָהָא דְּלָא
מְכַדֵּב אֲנָא׃

E de le cose ch'io vi scriuo, ecco io vi dico dinanzi à Dio, che io non mento.

21 וּמֶן בָּתַר הָלֵין אֶתִית
לְאַתְרָוָתָא דְּסוּרִיָא
וַדְקִילִיקִיָא׃

Dipoi venni ne le parti de la Siria e de la Cilicia.

22 וְלָא יָדְעִין הֲוַי לִי
בְּאַפִּין עִדָּתָא דְּבִיהוּד
הָלֵין דְּבַמְשִׁיחָא׃

Et ero incognito di vista à le Chiese de la Giudea, che erano in Christo.

23 אֶלָּא הָדָא בַּלְחוּד
שָׁמְעִין הֲוַו דְּהַו דְּמֶן קְדִים
רָדֵף הֲוָא לַן הָשָּׁא הָא
מְסַבַּר הַיְמָנוּתָא הָי דְּמֶן
קְדָם זַבְנָא מְסַחֵף הֲוָא׃

Ma haueuan solamente udito dire, Colui che gia altreuolte ci perseguitaua, predica hora la fede, laquale egli gia impugnaua.

24 וּמְשַׁבְּחִין הֲווּ בִּי לְא
לַאלָהָא׃

E glorificauano Dio in me.

ב

1 תּוּב דֵּין מֶן קְדָם א
אַרְבַּעְסְרָא שְׁנִין סֶלְקֶת
לְאוּרִשְׁלֶם עַם בַּר־נַבָּא
וְדֶבְרֶת עַמִּי לְטָטוֹס׃

Poi, doppo quattordici anni, salij di nuouo in Ierusalem insieme con Barnaba, pigliando in compagnia ancor Tito.

2 סֶלְקֶת דֵּין בְּגֶלְיָנָא
וְגַלְיֵת לְהוֹן סְבַרְתָּא
דְּמַכְרֶז אֲנָא בְּעַמְמֵא
וְחַוִּיתָה לְאַילֵין דְּמֶסְתַּבְּרִין
הֲוַו דְּמֶדֶם אִיתַיְהוֹן בְּיַדַּי
לְהוֹן דַּם סְרִיקָאִית רְהֵטֶת
אוֹ רָהֵט אֲנָא׃

E vi salij per riuelatione, e conferij con loro l'Euangelio ch'io predico tra i Gentili, e particolarmente con quelli che erano riputati: acciochè in modo alcuno io non corresso, ò fussi corso in vano.

א

20 וַאֲשֶׁר כֹּתֵב אֲנִי לָכֶם הִנֵּה
לִפְנֵי אֱלֹהִים כִּי־אֵינֶנִּי כֹזֵב׃

Y en'esto que hos escriuo, he aqui delante de Dios que no miento.

21 אָז בָּאתִי בִּנְוֹפוֹת אֲרָם
וְקִילִיקְיָא׃

Despues vine en las partes de Syria y de Cilicia.

22 וְלֹא נוֹדַעְתִּי בְּפָנִים לִקְהִלּוֹת
יְהוּדָה אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ׃

Y no era conocido de vista à las Iglesias de Iudea que eran en el Christo.

23 אַךְ שׁוֹמְעִים הָיוּ לְבַדָּם כִּי־
אֲשֶׁר רוֹדְפֵנוּ מִלְּפָנִים מֵעַתָּה
מְבַשֵּׂר אֶת־אֱמוּנָה אֲשֶׁר מִקֶּדֶם
רָדַף׃

Solamente tenian fama de mi, Que el que otro tiempo nos perseguia, aora annuncia la fe que otro tiempo destruya.

24 וַיְשַׁבְּחוּ בִּי אֶת־הָאֱלֹהִים׃

Y glorificauan à Dios por mi.

ב

1 וְכֵן אַחֲרֵי אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה
יָסַפְתִּי לַעֲלוֹת לִירוּשָׁלַיִם עִם
בַּרְנַבָּא וְעִם טִיטוֹס אֲשֶׁר לְקַחְתִּיו
אִתִּי׃

Despues, passados catorze annos, vine otra vez à Ierusalem juntamente con Barnabas, tomado tambien con migo Tito.

2 וְעָלִיתִי כַּחֲזוֹן אֱלֹהִים וְסִפַּרְתִּי
לָהֶם אֶת־הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתִּי
בַּגּוֹיִם וּלְבַד לָרְאוּיִים פֶּן לַשָּׁוְא
רַצְתִּי אוֹ אָרוּץ׃

Vine empero por reuelacion, y communique con ellos el Euangelio que predico entre las Gentes: mas particularmente con los que parecian ser algo, por no correr en vano, o auer corrido.

α′.

20. Ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

Or des choses que ie vous escri, voici ie vous di deuant Dieu, que ie ne men point.

21. Ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς συρίας καὶ τῆς κιλικίας.

Depuis ie vin ès contrees de Syrie & de Cilice.

22. Ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας ταῖς ἐν χριστῷ.

Or estoy'-ie incognu de face aux Eglises de Iudee, qui estoyent en Christ.

23. Μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτε, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἥν ποτε ἐπόρθει.

Mais ils auoyent seulement oui dire, Celui qui autresfois nous persecutoit, annonce maintenant la foy, laquelle autres fois il destruisoit.

24. Καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

Dont ils glorifioyent Dieu en moi.

ΚΕΦΑΛ. β′.

Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ τίτον.

Du depuis quatorze ans apres, ie montai derechef en Ierusalem auec Barnabas, & prin aussi auec moi Tite.

2. Ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον.

Or y montai-ie par reuelation, & conferai auec eux touchant l'Euangile que ie presche entre les Gentils, mesmes en particulier auec ceux qui sont en estime: afin qu'en quelque sorte que ce soit ie ne courusse ou n'eusse couru en vain.

CAP. I.

20. Quæ autem ſcribo vobis : ecce coram Deo, quia non mentior.

Nowe the thinges which I write vnto you/behold/ I witnes before god / y I lie not.

21. Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ.

After that/ I went into the coaſts of Syria and Cylicia.

22. Eram autem ignotus facie eccleſiis Iudææ, quæ erant in Chriſto.

For I was vnknowen by face vnto the Churches of Iudea / which were in Chriſt.

23. Tantum autem auditum habebant, Quoniam qui perſequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat.

But they had heard onely ſome ſay/ Hee which perſecuted vs in time paſt / nowe preacheth the faith which before hee deſtroyed.

24. Et in me clarificabant Deum.

And they glorified God for me.

Das I. Capitel.

20. Was ich euch aber ſchreibe/ ſihe/ Gott weiß/ ich lige nicht.

Men huad ſom ieg ſcriffuer eder til/ See/ Gud veed/ at ieg icke liuger.

21. Darnach kam ich in die Länder Syria vnd Cilicia.

Der effter kom ieg i Syrie oc Cilicie land.

22. Ich war aber vnbekant von angeſichte/ den Chriſtlichen Gemeinen in Judea.

Oc ieg vaar den Chriſtelige Menighed i Judea vbekent paa Anſictet.

23. Sie hatten aber alleine gehört/ daß/ der vns weiland verfolgete/ der prediget jetzt den Glauben/ welchen er weiland verſtörete.

Men de haffde aleinſte hørt/ At den ſom oſſ tilforn forfulde/ hand predicker nu Troen/ huilcken hand før forſtyrede.

24. Vnd preiſeten Gott über mir.

Oc de priſede Gud i mig.

Kapitola I.

20. Toť pak pijſſy wám/ hle před Bohem žeť neklamám.

A co wam piße/ oto przed Bogiem świádczę iż nie wymyſlam.

21. Potom přiſſel gſem do Kragin Syrſkých a Cylicye.

Zátym przyßedłem do kráin ryey y Cylicyey.

22. A neznali mě oſoby Cýrkwe židowſké/ kteréž byly w Kryſtu.

Y byłem nieznáiomym z twarzy Kośćiołom ziemie Żydowſkiey/ ktore były w Kryſtuſie.

23. Než toliko ſlýchali o mně/ Že ten kterýž ſe protiwil nam někdy/ giž nynij káže wijru/ proti kteréž někdy boyowal:

Ale tylko vſłyßeli: Ten ktory przeſládował nas niekiedy/ theraz opowieda wiárę/ ktora przed tym borzył.

24. A tak pro mne chwálili Boha.

Y chwalili Bogá zemnie.

CAP. II.

DEinde poſt annos quatuordecim, iterum aſcendi Ieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito.

Then fourteene yeeres after/ I went vp againe to Ieruſalem with Barnabas/ and tooke with me Titus alſo.

2. Aſcendi autem ſecundùm revelationem: & contuli cum illis Evangelium quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem iis qui videbantur aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerem aut cucurriſſem.

And I went vp by reuelation/ and communicated with them of the Goſpell which I preach among the Gentiles/ but particularly with them that were the chiefe/ leſt by any meanes I ſhould runne/ or had run in vaine.

Das II. Capitel.

DArnach über vierzehen Jar/ zoch ich abermal hinauff gen Jeruſalem mit Barnaba/ vnd nam Titum auch mit mir.

FJorten aar der effter/ drog ieg atter op til Jeruſalem met Barnaba/ oc ieg tog Titum ocſaa met mig

2. Ich zoch aber hinauff/ auß einer offenbarung/ vnnd beſprach mich mit jnen über dem Evangelio/ daß ich predige vnter den Heyden/ beſonders aber mit denen/ die das anſehen hatten/ auff daß ich nicht vergeblich lieff oder gelauffen hette.

Men ieg drog op/ aff en obenbarelſe/ oc beſpurde mig met dem om det Euangelio/ ſom ieg predicker iblant Hedningene/ Men beſynderlige met dem ſom haffde nogen anſeelſe/ At ieg ſkulde icke løbe eller haffue løbet forgeffuis.

Kapitola II.

POtom pak po čtrnácti letech/ opět gſem ſſel do Geruzaléma s Barnabáſſem/ pojaw s ſebau y Týta.

POtym we cżter naśćie lat ßedłem záśię do Jeruzálem we ſpol y z Bárnabaßem/ wziąwßy z ſoba y Tytuſá.

2. A wſſel gſem podlé zgewenij/ a rozmlauwal gſem s nimi o Ewangelium Swaté/ kteréž káži mezy Pohany: a zwláſſtě s těmi/ kteřijž přednij a w wážnoſti byli/ abych ſnad nadarmo neběžal nynij y prwé.

A ßedłem z obiáwienia/ y oznaymiłem im Ewánielia ktora przepowiedam miedzy pogany/ ale to z oſobná z thymi ktorzy byli zacnymi/ iżbym ſnadź dármo nie biegł/ ábo też niebiegał.

ב

3 אַף טִטוֹס דְּעַמִּי דא
דַּארְמָיָא הֲוָא לָא אֶתְאַנַּס
דְּנֶגְזוּר׃

Ma ne ancor Tito, che era con eſſome, ben che foſſe Greco, fu coſtretto à circonciderſi.

4 מֶטוּל דֵּין אַחֵא דַּגָּלֵא
דַּעֲלוּ עֲלַיִן דְּנֶגְשׁוּן חֵארוּתָא
דְּאִית לַן בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא
אֵיכַּנָא דְּנֶשַׁעְבְּדוּנָן׃

Per cagion de falſi fratelli, che s'erano intromeſſi: iquali erano ſott'entrati à ſpiar la noſtra libertà, che noi habbiamo in I E S V *Chriſto, per ridurci in ſeruitù.*

5 אַף־לָא מְלָא שָׁעָ
אֶתְרְמִין לְשׁוּעְבָּדְהוֹן דש
דְּשְׁרָרֵה דְּסַבְרְתָא יְקַוֵּ
לְוָתְכוֹן׃

A iquali noi non cedemmo pur per vn momento con ſoggettione alcuna: accioche la verità de l'Euangelio rimaneſſe ſtabilmente appreſſo di voi.

6 הָנוֹן דֵּין דְּמֶסְתַּבְּרִין ד
דְּאִיתַיְהוֹן מֶדֶּם מַן דֵּין
אִיתַיְהוֹן לָ בְּטִיל לִי
אֱלָהָא גֵּיר בַּאפֵּי בְּנַי
נָשָׁא לָא נָסֵב הָנוֹן דֵּין הָלֵין
מֶדֶּם לָא אוֹסֶבוּ לִי׃

E non imparai niente da quelli che pareno eſſer di qualche conto (quali eſſi gia ſiano stati, à me non importa niente, Iddio non accetta perſona d'huomo) perche quelli che ſono di ſtima, non mi conferiron coſa veruna dauantaggio.

7 אֶלָּא אַחְרָנָיאִית חָזַו
גֵּיר דְּאֶתְהַיְמְנֵת סְבַרְתָּא
דְּעוּרְלוּתָא אַיךְ דְּאֶתְהַיְמַן
כֵּאפָא בִּגְזוּרְתָּא׃

Anzi à l'oppoſito, hauendo veduto che m'era ſtato commeſſo l'Euangelio del Preputio, come à Pietro quel de la Circonciſione.

8 הַו גֵּיר דְּחַפֵּט לְכֵאפָא
בַּשְׁלִיחוּתָא דַּגְזוּרְתָּ
חַפֵּט אַף לִי בַּשְׁלִיחוּתָ
דְּעַמְמֵ׃

(Percioche chi ha efficacemente operato in Pietro per l'Apoſtolato de la Circonciſione, ha efficacemente operato ancor in me verſo i Gentili)

ב

3 וְגַם טִיטוֹס אֲשֶׁר אִתִּי אַף
כִּי־יְוָנִי הוּא לֹא נִגַּשׁ לְהִמּוֹל׃

Mas ni aun Tito, que eſtaua con migo, ſiendo Griego, fue compelido à circuncidarſe.

4 אַךְ בַּעֲבוּר אַחֵי שְׁקָרִים
הַמּוּבָאִים אֲשֶׁר בָּאוּ לַחְקֹר
בַּלָּאט אֶת־חָפְשֵׁנוּ אֲשֶׁר הִיא
לָנוּ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְהַעֲבִיד
אוֹתָנוּ׃

Ni aun por cauſa de los malſines, falſos hermanos, que ſe entrauan ſecretamente para eſpiar nueſtra libertad que tenemos en el Chriſto Ieſus, por ponernos en ſeruidumbre:

5 לַאֲשֶׁר לֹא לִמְלֹא הַשָּׁעָה
נִכְנַעְנוּ תַּחַת עֻלָּהֶם לָקוּם אֱמֶת
הַבְּשׂוֹרָה בִּגְבוּרָה עִמָּכֶם׃

A los quales ni aun por vna hora cedimos ſujetandonos, para que la verdad del Euangelio permanecieſſe acerca de voſotros.

6 וּמֵאֵלֶּה אֲשֶׁר רְאוּיִם לִהְיוֹת
מְאוּמָה כַּמָּה מִלְּפָנִים הָיוּ לֹא
יִסְכֹּן לִי כִּי־אֵין עִם יְהֹוָה
אֱלֹהֵינוּ עַוְלָה וּמַשֹּׂא פָנִים וּמִקַּח
שֹׁחַד כִּי הָרְאוּיִם מְאוּמָה לֹא
הוֹסִיפוּ לִי׃

Empero de aquellos que parecian ſer algo, (quales ayan ſido algun tiempo, no tengo que ver Dios no accepta apparencia de hombre) à mi à à lo menos los que parecian ſer algo, nada cierto me dieron:

7 כִּי לַהֵפֶךְ בִּרְאוֹתָם כִּי־
נִפְקְדָה בְּיָדִי בְּשׂוֹרַת הָעָרְלָה
כְּמוֹ לְכֵיפָה לַמּוּלָה׃

Antes por el contrario, como vieron que el Euangelio del Capullo me era encargado, como à Pedro el de la Circunciſion.

8 כִּי אֲשֶׁר פּוֹעֵל בְּכֵיפָה
לִמְלֶאכֶת הַמּוּלָה גַּם הוּא פָּעַל
בְּיָדִי לַגּוֹיִם׃

(Porque el que hizo por Pedro para el Apoſtolado de la Circunciſion, hizo tambien por mi para con las Gentes.

β'.

3. Ἀλλ' οὐδὲ Τίτος ὁ σὺν ἐμοί, Ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι.

Mais auſſi Tite meſme qui eſtoit auec moi, combien qu'il fuſt Grec, ne fut contraint d'eſtre circoncis:

4. Διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται.

Et ce à cauſe de faux freres qui s'eſtoyent fourrés en l'Egliſe, leſquels eſtoyent couuertement entrés pour eſpier noſtre liberté que nous auons en Ieſus Chriſt, à celle fin de nous reduire en ſeruitude.

5. Οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς.

Auſquels nous n'auons cedé par ſubmiſſion quelconque, non pas meſmes vn moment: afin que la verité de l'Euangile fuſt permanente en vous.

6. Ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν, οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον ὁ θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει· ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσανέθεντο.

Et n'ai choſe aucune differente de ceux qui ſemblent eſtre quelque choſe, quels qu'ils ayant eſté autresfois: car Dieu n'accepte point l'apparence exterieure de l'homme: car ceux qui ſont en eſtime, ne m'ont rien apporté d'auantage.

7. Ἀλλὰ τοὐναντίον ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας καθὼς Πέτρος τῆς περιτομῆς.

Mais au contraire, quand ils ont veu que la predication de l'Euangile du Prepuce m'eſtoit commiſe, comme celle de la Circonciſion, à Pierre.

8. Ὁ γὰρ ἐνεργήσας Πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε καὶ ἐμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.

(Car celui qui a beſongné auec efficace par Pierre en la charge d'Apoſtre enuers la Circonciſion, a auſſi beſongné auec efficace par moi enuers les Gentils.

CAP. II.

3. Sed neque Titus qui mecum erat cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circumcidi.

But neither yet Titus which was with me/though were a Grecian / was compelled to be circumciſed.

4. Sed propter ſubintroductos falſos fratres, qui ſubintroierunt explorare libertatem noſtram, quam habemus in Chriſto Ieſu, ut nos in ſervitutem redigerent.

For all the falſe brethren that crept in: who came in priuily to ſpie / out our libertie / which wee haue in Chriſt Jeſus/ that they might bring vs into bondage.

5. Quibus neque ad horam ceſſimus ſubiectioni: ut veritas Evangelii permaneat apud vos.

To whom we gaue not place by ſubiection for an houre / that the trueth of the Goſpell might continue with you.

6. Ab iis autem qui videbantur eſſe aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea intereſt. Deus perſonam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt.

And of them which ſeemed to be great / I was not taught (what they were in tyme paſſed / it maketh no matter to me: God accepteth no mans perſon) neuertheleſſe / they that are the chiefe / did communicate nothing with me.

7. Sed contra cum vidiſſent quòd creditum eſt mihi Evangelium præputii, ſicut Petro circunciſionis.

But contrari wiſe/when they ſawe that the Goſpell ouer the vncircumciſiō was committed vnto me/as the Goſpel ouer the vncircūciſion was vnto Peter.

8. (Qui enim operatus eſt Petro in apoſtolatum circumciſionis: operatus eſt & mihi inter Gentes.)

(For he that was mightie by Peter in the Apoſtleſhippe ouer the Circumciſion/ was alſo mighty by me toward the Gentiles.)

Das II. Capitel.

3. Aber es ward auch Titus nicht gezwungen ſich zubeſchneiden/der mit mir war/ob er wol ein Grieche war.

Men Titus/ſom vaar met mig/ bleff oc icke tuingd til at omſkæris/alligeuel at hand vaar en Greker.

4. Denn da etliche falſche Brůder ſich mit eingedrungen/ vnd neben eingeſchlichen waren / zu verkunthſchaffen vnſer Freyheit / die wir haben inn Chriſto Jeſu / daß ſie vns gefangen nemen.

Thi at der nogle falſke Brødre trengde ſig ind met oſſ / oc vaare liſtelige komne ind / at beſpeyde vor Frihed/ ſom wi haffue i Chriſto Jheſu / at de vilde taget oſſ fangne.

5. Wichen wir denſelbigen nicht eine ſtunde / vnterthan zu ſein/ Auff daß die Warheit deß Evangelij bey euch beſtůnde.

Da vigede wi dem icke en time / at vere vnderdanige Paa det at Euangelij ſandhed ſkulde bliffue faſt hoſſ eder.

6. Von denen aber/ die das anſehen hatten welcherley ſie weiland geweſen ſind / da ligt mir nichts an. Denn GOtt achtet das anſehen der Menſchen nicht. Mich aber haben die / ſo das anſehen hatten / nicht anders gelehret.

Men om den/ ſom vaare noget actede/ huordanc de haffue tilforn veret det kommer mig inted ved. Thi Gud acter icke Menniſkens anſeelſe. Men de/ ſom vaare noget actede/ lærde mig inted andet.

7. Sondern widerumb / da ſie ſahen/daß mir vertrawet war das Euangelium an die Vorhaut / gleich wie Petro das Evangelium an die Beſchneidung.

Men tuert imod/ der de ſaae/ at Euangelium til Forhuden vaar mig befaalet / Lige ſom Euangelium til Omſkærelſen Peder.

8. (Denn der mit Petro kräfftig iſt geweſen zum Apoſtelampt vnter die Beſchneidung / der iſt mit mir auch kräfftig geweſen vnter die Heyden.)

(Thi den ſom vaar krafftig til Apoſtel Embedet met Peder iblant Omſkærelſen / Hand vaar oc krafftig met mig iblant Hedningene)

Kapitola II.

3. Ale ani Týtus kterýž ſemnau byl/a gſa Pohanem/nenij přinucen/ aby ſe obřezal:

Ale y Týtus ktory zemna byl/ bedac Grekiem / nie byl przymußon obrzezác ſie.

4. Ale pró vwedenké tu ffaleſſné Bratry/ kteřij byli přiſſli k wyſſpehowánij ſwobody naſſy / kterauž máme w Kryſtu Gežiſſy/aby nás w ſlužbu podrobili.

A to dla bráciey obludnych y fálßywych/ ktorzy wkradáli ſie áby wy ßpiegowali wolność náßę/ kthora mamy w Jezuſie Kryſtuſie/ aby nas zniewolili.

5. Kterýmž to áni na čas nepowolili gſme k poddánij gijm aby prawda Ewangelium zuoſtala v wás.

Ktorym nie wſtapiliſmy bynamniey iákoby ſie im poddawáiąc/ aby prawdá Ewánieliey trwalá v was.

6. Od těch pak/ kteřij ſe zdáli něco býti(nač gſau někdy byli / nenij mi do toho nic: Buoh oſoby člowěka nepřigijmá) A tak ti / kteřijž ſe něco zdáli býti/ nic gſau mi nepomohli.

A od tych ktorzy ſie zdádza być czym (nie vczylem ſie) y tákimi byli przed tym / nic mi do tego/ oſobacczlowiecza Bog nie bráknie/ Abowiem ktorzy ſa w powadze/ nic mi nie dolożyli.

7. Ale zaſe/ když vzřeli že gt mi ſwěřeno Ewangelium abych ge kázal mezy neobřezanými: yako y Petrowi mezy Zidy.

Ale owßem gdy widzieli iż mi ieſt zwierzona Ewánielia nieobrzezánia / iáko Piotrowi obrzezánia.

8. (Nebo ten ktorýž powolal Petra k Apoſſtolſtwj mezy Zidy / powolal také y mne / abych byl Apoſſtolem mezy Pohany.)

Abowiem ten ktory byl mocny przez Piotrá ná Apoſtolſtwo obrzezánia / ták też byl mocny przez mie do poganow.

ב

9 וְכַד יִדַעוּ טַיְבוּתָא
דְּאֶתְיְהֶבַת לִי יַעֲקוּב
וְכֵאפָא וְיוּחַנָן הָנוּן ד
דְּמֶסְתַּבְּרִין הֲווֹ דְּאִיתַיְהוֹן
עַמּוּדֵא יַמִּינָא דְּשַׁוְתָּפוּתָא
יַהְבוּ לִי וַלְבַר־נַבָּא דַּחְנַן
בְּעַמְמֵא וְהֶנוּן בִּגְזוּרְתָּא׃

Et hauendo Iacopo, e Ceſa, e Giouanni (che ſono tenuti le colonne) conoſciuta la gratia che m'era data, dettero le deſtre in ſegno di compagnia à me & à Barnaba: afin che noi euangelizaſſimo à i Gentili, & eſſi à la Circonciſione.

10 בַּלְחוּד דַּלְמְסַכְּנֵא הָוֵין
עָהֲדִין וְאֶתְבַּטְּלֶת לִי הָדֵי
הָדָא אַעַבְדִיָה׃

Solamente che noi ci ricordaſſimo de poueri, il che proprio mi ſon ancor ingegnato di fare.

11 כַּד אָתָא דֵּין כֵּאפָא
לְאַנְטְיוּכִי בְּאַפַּוְהִי -----
אֲכַסְתֵּהּ מֶטוּל דְּמֶתְתַּקְלִין
הֲווֹ בֵּהּ׃

Quando poi Pietro venne in Antiochia, io gli reſiſtei in faccia, percioche egli era da riprendere.

12 דְּעַד־לָא נֵאתוּן אֲנָשָׁא
מֶן לְוָת יַעֲקוּב עַם עַמְמֵא
אָכֵל הֲוָא כַּד אֶתוֹ דֵּין נְגַד
הֲוָא נַפְשֵׁהּ וּפָרֵשׁ מֶטוּל
דְּדָחֵל הֲוָא מֶן הָנוּן דְּמֶן
גְּזוּרְתָּא׃

Imperoche auanti che certi veniſſen da Iacopo, egli mangiaua inſieme co i Gentili: ma poi che furon venuti, ſe ne ritraſſe, e ſeparoſſi, temendo quelli de la Circonciſione.

13 וְאֶתְרְמִיו הֲווֹ עַמֵּהּ ל
לְהָדָא אַף שַׁרְכָּא דִּיהוּדָיֵא
הָכַנָא דְּאַף בַּר־נַבָּא
אֶתְדְּבַר הֲוָא לְמֶסַּב ב
בְּאַפַּיְהוֹן׃

E ſimulauano inſieme non lui ancora gli altri Giudei, in tal modo che ancor Barnaba era indotto ne la loro ſimulatione.

ב

9 וּבְדַעְתָּם אֶת־הַתְּחִנָּה הַנִּתְּנָה לִי יַעֲקֹב וְכֵיפָה וְיוֹחָנָן הָרְאוּיִים כִּי עַמּוּדִים הֵמָּה נָתְנוּ אֶת־יְמִינֵי הַחֶבֶר לִי וּלְבַרְנַבָּא אֲשֶׁר נְבַשֵּׂר אֶת־הַגּוֹיִם וְהֵמָּה אֶת־הַמּוּלָה׃

Y como vieron la gracia que me era dada Iacobo, y Cephas, y Ioan, que parecian ſer las columnas, dieron nos las dieſtras de connpannia à mi y à Barnabas, para que noſotros predicaſſemos à las Gentes, y ellos à la Circunciſion.

10 אַךְ לְבַד לִזְכֹּר לָאֶבְיוֹנִים אֲשֶׁר גַּם הִסְכַּנְתִּי בְּרוּחַ נְדָבָה לַעֲשׂוֹתָהּ׃

Solamente nos encargaron que nos acordaſſemos de los pobres: lo qual miſmo hize con ſolicitud.

11 וּבְבוֹא כֵיפָה לְאַנְטְיוֹכְיָא בְּעֵינֵי כֻלָּם קָמְתִּי בְּפָנָיו כִּי־מִכְשׁוֹל הָיָה בוֹ׃

Empero viniendo Pedro à Antiochia, le reſiſti en la cara, como era de condenar.

12 כִּי־בְטֶרֶם בָּאוּ אֲנָשִׁים מִיַּעֲקֹב אָכַל לֶחֶם אֶת־הַגּוֹיִם וְכַאֲשֶׁר בָּאוּ הִתְגַּנֵּב וְהִתְפָּרֵד אֶת־נַפְשׁוֹ כִּי־יָרֵא אוֹתָם אֲשֶׁר מִמּוּלָה׃

Porque antes que vinieſſen vnos de parte de Iacobo, comia con las Gentes: mas como vinieron, retruxoſe y apartoſe de ellas, auiendo miedo de los que eran de la Circunciſion.

13 וִיהוּדִים אֲחֵרִים חָנְפוּ עִמּוֹ כֵּן אֲשֶׁר גַּם בַּרְנַבָּא הוּבָא בַּחֲנֻפָּתָם׃

Y à ſu diſsimulacion conſentian tambien los otros Iudios, de tal manera que aun Barnabas fue traydo tambien deellos en aquella ſu ſimulacion.

β.

9. Καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος, καὶ κηφᾶς, καὶ ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας· ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν.

Et Iaques, Cephas & Iehan (qui ſont eſtimés eſtre les colomnes) ayãs cognu la grace qui m'eſtoit donnee, me baillerent à moi & à Barnabas la main d'aſſociation: afin que nous alliſſions vers les Gentils, & eux vers ceux de la Circonciſion.

10 Μόνον τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

Seulement que nous euſſions ſouuenance des poures: ce que ie me ſuis auſſi eſtudié de faire.

11. Ὅτε δὲ ἦλθε πέτρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην ὅτι κατεγνωσμένος ἦν.

Et quand Pierre fut venu en Antioche, ie lui reſiſtai en face, pource qu'il eſtoit à reprendre.

12. Πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτόν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς.

Car deuant que quelques vns fuſſent venus de la part de Iaques, il mangeoit auec les Gentils: mais quand ceux-la furent venus, il s'en retira, & ſe ſepara, craignant ceux qui eſtoyent de la Circonciſion.

13. Καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι, ὥστε καὶ βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει.

Et les autres Iuifs vſoyent auſſi de ſimulation comme lui, tellement que Barnabas meſme ſe laiſſoit emporter à leur ſimulation.

CAP. II.

9. Et cum cognoviſſent gratiam quæ data eſt mihi, Iacôbus & Cephas & Iohannes, qui videbātur columnæ eſſe, dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis: ut nos in Gentes, ipſi autem in circunciſionem.

And when James / and Cephas / and John knew of the grace that was giuen vnto me/ which are counted to be pillers/ they gaue to me & to Barnabas the right hands of felowſhip / that we ſhould preach vnto the Gentiles/ & they vnto the Circumciſion.

10. Tantum ut pauperum memores eſſemus, quod etiam ſolicitus fui hoc ipſum facere.

Warning only that we ſhould remember the poore : which thing alſo I was diligent to do.

11. Cum autem veniſſet Cephas Antiochiam : in faciem ei reſtiti , quia reprehenſibilis erat.

And when Peter was come to Antiochia/ I withſtood him to his face: for hee was to be blamed.

12. Priùs enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circunciſione erant.

For before that certaine came from James / he ate with the Gentiles : but when they were come / he withdrewe / and ſeparated him ſelfe / fearing them which were of the Circumciſion.

13. Et ſimulationi eius conſenſerunt cæteri Iudæi ; ita ut Barnabas duceretur ab eis in illam ſimulationem.

And the other Jewes diſſembled likewiſe with him/ in ſo much that Barnabas was brought into their diſſimulation alſo.

Das II. Capitel.

9. Vnd erkanten die Gnade/ die mir gegeben war / Jacobus vnd Cephas vnd Johannes / die für Seulen angeſehen waren/ gaben ſie mir vnd Barnaba die rechte hand/ vnd wurden mit vns eins / daß wir vnter die Heyden/ ſie aber vnter die Beſchneidung predigten.

Oc kende den naade/ ſom mig vaar giffuen/ Jacobus oc Cephas oc Johannes/ ſom ſyntis at vere Pillere/ da finge de mig oc Barnaba den høyre haand/ oc forentis met oſſ/ At wi ſkulde Predicke iblant Hedninge/ oc de iblant Omſkærelſen.

10. Allein daß wir der Armen gedächten / welches ich auch fleiſſig bin geweſen zu thun.

Aleniſte at wi ſkulde komme de Fattige ihu/ huilket ieg oc haffuer veret flittig til at gøre.

11. Da aber Petrus gen Antiochiam kam/ widerſtund ich jhm vnter augen. Denn es war klage über jn kommen.

Oc der Petrus kom til Antiochiam / da ſtod ieg hannem imod vnder øyen/ Thi der vaar kommen Klage offuer hannem.

12. Denn zuvor ehe etliche von Jacobo kamen / aß er mit den Heyden. Da ſie aber kamen / entzoch er ſich / vnd ſondert ſich / darumb / daß er die von der Beſchneidung forchte.

Fordi at tilforn før end der komme nogle fra Jacobo/ da aed hand met Hedninge. Men der de komme/ da vddrog hand ſig/ oc fraſkilde ſig/ Fordi at hand fryctede dem aff Omſkærelſen.

13. Vnnd heuchelten mit jhm die andern Jüden / alſo / daß auch Barnabas verführet ward/ mit jnen zu heucheln.

Oc de andre Jøder hycklede met hannem/ ſaa/ at Barnabas oc bleff forført/ til at hyckle met dem.

Kapitola II.

9. A když gſau poznali miloſt Božj kteráž mi geſt dána/ Jakub/ Petr a Jan/ kteřij ſe zdáli býti ſlaupowé / rukau podali mi y Barnabaſſowi na znamenij towaryšſtwij : abychom my mezy Pohany/ a oni mezy Zidy kazali.

A gdy poználi łáſkę mnie dáną/ Jákub Cefás / y Jon / ktore miano záſtupy / dali mi y Barnabáſzowi práwice ſpołecznośći / ábyſmy miedzy pogány przepowiedali / a oni miedzy obrzezánymi.

10. Toliko abychom na chudé pamatowali/ čehož y pilen gſem byl/ abych tak činil.

Tylko opomináli ábyſmy pámietáli na vbogie/ o czym thez ſtarałem ſie abych tak czynił.

11. A když přiſſel Petr do Antiochye/ zgewně ſem gemu odepřel/ neb geſt byl hoden treſtánij.

A gdy przyſzedł Piotr do Antyochiey / ſprzeciwiłem ſie mu oblicznie/ przeto iż był godzien náganienia.

12. Nebo prwé než gſau přiſſli někteřj od Jakuba/ gijdal s Pohany. A když přiſſli/ vcházel a oddělowal ſe od nich/ boge ſe těch kteřij byli z židowſtwa obráceni.

Abowiem przed tym niż przyſzli niektorzy od Jakubá / weſpoły z pogány iadał/ á gdy ći przyſzli/ ſtránał ſie/ y odłączył ſie od nich/ boiąc ſie tych ktorzy byli z obrzezánia.

13. A w geho pokrytſtwij ſrownáwali ſe y ginij Židé/ tak že y Barnabáš vweden byl od nich w to pokrytſtwij.

Obłudnie ſie obchodzili weſpoł z nim ini też Zydowie / tak iż Barnábás też był vwiedzion w obłudnośćich.

ב

14 וְכַד חֲזִית דְּלָא אָזְלִין
תְּרִיצָאִית בְּשְׁרָרֵה
דְּאֵונְגֶלִיאוֹן אֵמְרֵת ל
לְכֵאפָא לְעַין כֻּלְּהוֹן אֶן
אַנְתְּ יְהוּדָיָא אַנְתְּ אַרְמָאִית
חָיֵא אַנְתְּ וְלָא יְהוּדָאִית
אֵיכַנָּא אָלֵץ אַנְתְּ לְעַמְמֵא
דְּיְהוּדָאִית יְחוֹן ׃

Ma com'io viddi che non caminauano drittamente à la verità de l'Euangelio, diſſi à Pietro in preſentia di tutti, Se tu che ſei Giudeo, viui à la Gentile, e non à la Giudaica, perche coſtringi tu i Gentili, à Giudaizare?

15 אֶן חְנַן גֵּיר דְּמֶן כְּיָנַן
יְהוּדָיֵא חְנַן וְלָא הְוַין מֶן
עַמְמֵא חַטָּיֵא ׃

Noi che ſiamo di natura Giudei, e non peccatori de Gentili.

16 מֶטוּל דִּיְדַעְנַן דְּלָא
מֶזְדַּדַּק בַּר נָשָׁא מֶן עֲבָדֵא
דְּנָמוּסָא אֶלָּא בְּהַימָנוּתָא
דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף חְנַן
בֵּה בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הַימֶנַן
דְּמֶן הַימָנוּתֵה דִּמְשִׁיחָא
נֶזְדַּדַּק וְלָא מֶן עֲבָדֵא
דְּנָמוּסָא מֶטוּל דְּמֶן עֲבָדֵא
דְּנָמוּסָא לָא מֶזְדַּדַּק כֻּל
בְּסַר ׃

Sapendo che l'huomo non ſi giuſtifica per le opere de la Legge, ma per la fede di IESV Chriſto, noi dico habbiamo ancor creduto in Chriſto IESV, per eſſer giuſtificati per la fede di Chriſto, e non per le opere de la Legge, percioche niſſuna carne ſarà giuſtificata per le opere de la Legge.

17 וְאֶן דֵּין כַּד בָּעֵינַן דְּנ
דְּנֶזְדַּדַּק בַּמְשִׁיחָא אֶשׁ
אֶשְׁתְּכַחוְ לַן אַף חְנַן חַטָּיֵא
מָדֵין יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מ
מְשַׁמְשָׁנָא הוּ דַּחְטִיתָא
חָס ׃

Hor ſe cercando d'eſſer giuſtificati per Chriſto, ſiamo ancor noi trouati peccatori: Chriſto è egli dunque miniſtro di peccato? Non già.

18 אֶן גֵּיר לְאַילֵין דִּסְתְרֵת
תּוּב לְהֵין בָּנֵא אֶנָא חָוֵית
עַל נַפְשִׁי דְּעָבַר עַל
פּוּקְדָנָא אֶנָא ׃

Perche ſe io di nuouo edifico le coſe che già ho diſtrutte, coſtituiſco me ſteſſo traſgreſſore.

ב

14 וּבִרְאוֹתִי כִּי־לֹא הָלְכוּ בְּדֶרֶךְ
תָּם וְיָשָׁר אֶל־אֱמֶת הַבְּשׂוֹרָה
אָמַרְתִּי אֶל־כֵּיפָה לִפְנֵי־כֻלָּם
אִם אַתָּה יְהוּדִי הֹוֶה כְּמִנְהַג הַגּוֹיִם
תִּחְיֶה וְלֹא כְּמִנְהַג הַיְּהוּדִים
וּמַה־תַּגִּישׁ אֶת־הַגּוֹיִם לְיַהֵד ׃

Los quales como vide que no andauan derechamente à la verdad del Euangelio, dixe à Pedro delante de todos, Si tu ſiendo Iudio biues como Gentil, y no como Iudio, porque conſtrinnes las Gentes à Iudaizar?

15 אֲנַחְנוּ מִטֶּבַע הַיְּהוּדִים וְלֹא
חַטָּאִים מִגּוֹיִם ׃

Noſotros Iudios naturales, y no peccadores de las Gentes.

16 יְדַעְתֶּם כִּי אָדָם לֹא נִצְדָּק
מִמַּעֲשֵׂי־הַתּוֹרָה כִּי אִם בֶּאֱמוּנַת
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וַאֲנַחְנוּ בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ מַאֲמִינִים אֲשֶׁר נִצְדָּק
בֶּאֱמוּנַת הַמָּשִׁיחַ וְלֹא מִמַּעֲשֵׂי
הַתּוֹרָה לָכֵן לֹא יִצְדַּק מִמַּעֲשֵׂי
הַתּוֹרָה כָּל־בָּשָׂר ׃

Sabiendo que el hombre no es juſtificado por las obras de la Ley, ſino por la fe de Ieſus el Chriſto, noſotros tambien auemos creydo en Ieſus el Chriſto, para que fueſſemos juſtificados por la fe del Chriſto, y no por las obras de la Ley: por quanto por las obras de la Ley ninguna carne ſera juſtificada.

17 וְאִם מְבַקְּשִׁים אֲנַחְנוּ לְהִצָּדֵק
בַּמָּשִׁיחַ וְנִמְצָא גַם אֲנַחְנוּ
חַטָּאִים בֶּאֱמֶת הַמָּשִׁיחַ עֶבֶד
חַטָּאת הוּא חָלִילָה ׃

Y ſi buſcando noſotros de ſer juſtificados en el Chriſto, tambien noſotros ſomos hallados peccadores, es por eſſo el Chriſto miniſtro de nueſtro peccado? En ninguna manera.

18 וְאִם אֵלֶּה אֲשֶׁר הָרַסְתִּי
אוֹסִיף לְהִבָּנוֹת מְחַוֶּה אֲנִי עַל־
נַפְשִׁי כִּי עָבַרְתִּי אֶת־הַמִּצְוָה ׃

Porque ſi las coſas que deſtruy, las miſmas bueluo à edificar, rebelle me hago.

ϐ.

14. Ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ εὐαγγελίου, εἶπον τῷ Πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων, εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐ ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν;

Mais quand ie vi qu'ils ne cheminoyent point de droit pied ſelon la verité de l'Euangile, ie di à pierre deuant tous, Si toi qui es Iuif, vis comme les Gentils, & non comme les Iuifs, pourquoi contrains-tu les Gentils à Iudaizer?

15. Ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί.

Nous qui ſommes Iuifs de nature, & non point pecheurs d'entre le Gentils:

16. Εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου· διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ.

Sachans que l'homme n'eſt point iuſtifié par les œuures de la Loy, mais ſeulemẽt par la foy de Ieſus chriſt, nous auons auſſi creu en Ieſus Chriſt: afin que nous fuſſions iuſtifiés par la foy de Chriſt, & non point par les œuures de la Loy: pource que nulle chairne ſera iuſtifiee par les œuures de la Loy.

17. Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο.

Or ſi en cerchant d'eſtre iuſtifiés par Chriſt, nous ſommes auſſi trouués pecheurs, Chriſt eſt-il pourtant miniſtre de peché? Ainſi n'aduiene,

18. Εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι.

Car ſi ie reedifie les choſes que i'ai deſtruites, ie me conſtitue moi meſme tranſgreſſeur.

CAP. II.

14. Sed cum vidiſſem quod non rectè ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cùm Iudæus ſis, Gentiliter vivis, & nõ Iudaicè: quomodo Gentes cogis iudaizare?

But when I ſaw / that they went not the right way to the trueth of the Goſpell / I ſaid vnto Peter before all men / If thou being a Jewe / liueſt as the Gentiles / and not like the Jewes / why conſtraineſt thou the Gentiles to do like the Jewes?

15. Nos naturâ Iudęi, & non ex Gentibus peccatores.

We which are Jewes by nature / and not ſinners of the Gentiles.

16. Scientes autem quòd non iuſtificatur homo ex operibus legis, niſi per fidem Ieſu Chriſti: & nos in Chriſto Ieſu credimus, ut iuſtificemur ex fide Chriſti, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro.

Knowe that a man is not iuſtified by the workes of the Law / but by the fayth of Jeſus Chriſt: euen we / I ſay / haue beleeued in Jeſus Chriſt / that we might be iuſtified by the faith of Chriſt / and not by the workes of the Law / becauſe that by the workes of the Law no fleſh ſhalbe iuſtified.

17. Quòd ſi quærentes iuſtificari in Chriſto, inventi ſumus & ipſi peccatores: nunquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit.

If then while we ſeeke to be made righteous by Chriſt / wee our ſelues are founde ſinners / is Chriſt therefore the miniſter of ſinne? God forbid.

18. Si enim quæ deſtruxi, iterum hæc ædifico: prævaricatorem me conſtituo.

For if build againe the thinges that I haue deſtroyed / I make my ſelfe a treſpaſſer.

Das II. Capitel.

14. Aber da ich ſahe / daß ſie nicht richtig wandelten / nach der waarheit deß Evangelij / ſprach ich zu Petro für allen öffentlich: So du / der du ein Jüde biſt / Heydniſch lebeſt / vnnd nicht Jüdiſch. Warumb zwingeſt du denn die Heyden Jüdiſch zu leben?

Men der ieg ſaa / at de vandrede icke rettelige effter Euangelij ſandhed / da ſagde ieg til Peder obenbare faar alle / Efterdi at du ſom eſt en Jøde / leffuer ſom Hedninge / oc icke ſom Jøder / Huor faare tuinger du da Hedningene til at leffue ſom Jøderne.

15. Wiewol wir von natur Jüden / vnnd nicht Sünder auß den Heyden ſind.

Alligeuel at wi ere aff naturen Jøder / oc icke Syndere aff Hedninge.

16. Doch weil wir wiſſen / daß der Menſch durch deß Geſetzes Werck nicht gerecht wird / ſondern durch den Glauben an Jeſum Chriſt / So glauben wir auch an Chriſtum Jeſum / auff daß wir gerecht werden durch den Glauben an Chriſtum / vnd nicht durch deß Geſetzes werck / denn durch deß Geſetzes werck wird kein Fleiſch gerecht.

Dog efterdi wi vide / at Menniſken bliffuer icke retferdig formedelſt Lowens Gerninger / Men ved Troen til Jheſum Chriſtum / Saa tro wi oc paa Jheſum Chriſtum / Paa det wi ſkulle bliffue retferdige formedelſt Troen til Chriſtum / Oc icke ved Lowens Gerninger / Thi der bliffuer inted Kød retferdigt ved Lowens Gerninger.

17. Solten wir aber / die da ſuchen durch Chriſtum gerecht zu werden / auch noch ſelbs Sünder erfunden werden / ſo wer Chriſtus ein Sündendiener. Daß ſey ferne.

Oc ſkulde wi / ſom ſøge effter at bliffue retferdige formedelſt Chriſtum / oc end nu ſelff befindis at vere Syndere / Da vaare Chriſtus en Syndetienere. Det vere longt fra.

18. Wenn ich aber das / daß ich zubrochen habe / widerumb bawe / ſo mache ich mich ſelbs zu einem übertretter.

Men naar ieg opbygger det igen / ſom ieg nedbrød / Da gør ieg mig ſelff til en Offuertrædere.

Kapitola II.

14. Ale když gſem vzřel že ſe nevpřijmně magij k prawdě Ewangelium / řekl gſem Petrowi předewſſemi / poněwádž ty / gſa Zidem pohanſky gſy žiw / a ne židowſky / y kterakž wedeš k tomu Pohany aby Zidowſky žiwi byli?

Ale gdym obaczył iż nie proſto chodzili / iáko przyſtało prawdzie Ewánieliey / rzekłem Piotrowi przed wſzytkimi: Jeſli ty będąc Zydem pogáńſkie żywieſz / á nie po Zydowſku / czemu pogány przymuſzaſz áby po Zydowſku żyli?

15. My přirozenij gſme Zidě / a ne Pohaně / hřijſſnijcy:

My z przyrodzenia ieſteſmy Zydowie / á nie z pogánow grzeſznicy.

16. Wědauce to / že nebýwá člowěk ſprawedliw včiněn z ſkutkuow Zakona / ale ſkrze Wijru w Kryſta Gežijſſe / y my vwěřili gſme w Kryſta Gežijſſe / abychom byli Sprawedliwij včiněni z Wijry Kryſtowy / a ne z ſkutkuow Zákona. Proto / že z ſkutkůw Zákona nebude ſprawedliw včiněn žádný Člowěk.

Wiedząc iż nie bywa vſprawiedliwion człowiek z vczynkow zakonu / ále przez wiarę w Jezu ſá Kryſtuſá / też ſmy my w Kryſtuſá Jezuſá vwierzyli / ábyſmy byli vſpráwiedliwieni z wiáry Kryſtuſowey / á nie z vczynkow zákonu / przetho iż żadne ciało nie będzie vſpráwiedliwione z vczynkow zákonu.

17. Pakli hledagijce abychom Sprawedliwj včiněni byli ſkrze Kryſta / nalezeni gſme y my hřijſſnijcy / tehda Kryſtus geſt ſlužebnijkem hřijchu? Nikoli:

A ieſli my ſzukáiąc ábyſmy byli vſprawiedliwieni przez Kryſtuſá / bywamy znalezieni ſami grzeſznymi / tzali Kryſtus ieſt ſługą grzechu? nie day tego Boże.

18. Nebo buduli to / což gſem prwé kazyl / opět zaſe wzdělávati / přeſtupnijkem ſebe činijm.

Abowiem ieſli záſie buduię ty rzeczy ktorem popſował / czynię ſiebie ſámego przeſtępcą.

ב

19 אֲנָא גֵּיר בְּנָמוּסָא
לְנָמוּסָא מִיתֵת דְּלַאלָהָא
אֶחֵא וְעַם מְשִׁיחָא זְקִיף
אֲנָא׃

Imperoche per la Legge, io ſon morto à la Legge, & io ſon crocifiſſo in Christo per viuere à Dio.

20 וּמֶכִּיל לָא הָוֵא אֶנָא
חַי אֶנָא אֶלָּא חַי בִּי מְשִׁיחָא
וְהָנָא דְּהָשָׁא חַי אֲנָא
בַּבְסַר בְּהַימָנוּתָא הִי
דִּבְרֵה דַּאלָהָא חַי אֲנָא
הָו דַּאחְבַּנִי וְיַהֵב נַפְשֵׁה
חֲלָפַי׃

Et coſi viuo, non gia piu io: ma viue Chriſto in me. E quel che hora viuo in carne, viuo ne la fede del Figliuol di Dio, ilqual m'ha amato, & ha dato ſe ſteſſo per me.

21 לָא טָלֵם אֲנָא טַיְבוּתֵה
דַּאלָהָא אֵן גֵּיר בְּיַד נָמוּסָא
הִי זַדִּיקוּתָא מְשִׁיחָא מַגָּן
מִית׃

Io non aboliſco la gratia di Dio. Percioche ſe la giuſtitia è per la Legge, adunque Chriſto è morto in vano.

ג

1 אָו חַסִּירַי רֶעְיָנֵא גַּלָטָיֵא
מַנּוּ חָסֵם בְּכוֹן דְּהָא אֵיךְ
הָו דַּמְצַר צִיר הֲוָא קְדָם
עַיְנַיְכוֹן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא כַּד
צְלִיב׃

O Galati imprudenti, chi v'ha incantati à non obbedire à la verita: à iquali Iesv Chriſto è ſtato gia dipinto dinanzi à gli occhij, crocifiſſo intra voi?

2 הָדָא בַּלְחוּד צָבֵא אֲנָא
דְּאֵדַע מֶנְּכוֹן מֶן עֲבָדָא
דְּנָמוּסָא נְסַבְתּוּן רוּחָא אַו
מֶן שֶׁמְעָא דְּהַימָנוּתָא׃

Queſto ſolamente voglio io ſaper da voi, Hauete voi riceuuto lo Spirito per le opere de la Legge, ò per l'vdito de la fede?

3 הָכַנָּא סַכְלִין אַנְתּוּן
דְּשַׁרִיתּוּן בְּרוּחָא וְהָשָׁא
בַּבְסַר מְשַׁלְמִין אַנְתּוּן׃

Sete voi coſi ſtolti, che hauendo cominciato con lo Spirito, finiate hora con la carne?

ב

19 כִּי־אֲנִי בַּתּוֹרָה מֵתִי לַתּוֹרָה
לִחְיוֹתִי לֵאלֹהִים נִצְלַב עִם
הַמָּשִׁיחַ׃

Porque yo por la Ley ſoy muerto à la Ley, Con el Chriſto eſtoy juntamente enclauado en la cruz para biuir à Dios:

20 וְחַי אֲנִי אַךְ עוֹד לֹא אָנֹכִי
כִּי חַי בִּי הַמָּשִׁיחַ וַאֲשֶׁר חַי אֲנִי
עַתָּה בַּבָּשָׂר בֶּאֱמוּנַת בֶּן־אֱלֹהִים
חַי אָנֹכִי אֲשֶׁר אֲהֵבַנִי וְנָתַן אֶת־
נַפְשׁוֹ עָלָי׃

Y biuo, no ya yo: mas biue en mi el Chriſto: y loque aora biuo en la carne, por la fe del Hijo de Dios lo biuo, el qual me amó, y ſe entregó à ſi miſmo por mi.

21 אֵינֶנִּי מוֹאֵס אֶת־תְּחִנַּת
אֱלֹהִים וְאִם בַּתּוֹרָה הַצְּדָקָה
הִיא אַךְ חִנָּם מֵת־הַמָּשִׁיחַ׃

No deſecho la gracia de Dios. Porque ſi por la Ley fueſſe la juſticia, luego el Chriſto por demas ſerie muerto.

ג

1 אוֹי לָכֶם הַגַּלָטִים כִּי לֹא
תֵדְעוּ וְלֹא תָבִינוּ מִי־טָח
מַרְאוֹת עֵינֵיכֶם מֵהַשְׂכִּיל
לִבּוֹתֵיכֶם מִשְּׁמוֹעַ לָאֱמֶת וְהִנֵּה
לְעֵינֵיכֶם נִכְתַּב יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
וּבָכֶם נִצְלָב׃

O Galatas ſin ſeſo, quien hos enhechizó para no obedecer à la verdad: delante de cuyos ojos Ieſus el Chriſto fue ya condenado, crucificado entre voſotros?

2 זֹאת לְבַדָּהּ חָפַצְתִּי לִלְמֹד
מִכֶּם הֲמִמַּעֲשֵׂי הַתּוֹרָה לְקַחְתֶּם
אֶת הָרוּחַ אוֹ־מִשְּׁמַעַת הָאֱמוּנָה׃

Eſto ſolo quiero ſaber de voſotros, Recebiſtes el Eſpiritu Sancto por las obras de la Ley, o por la obediencia de la Fe:

3 הֲכָכָה לֹא תֵדְעוּ וְלֹא תָבִינוּ
מֵהָחֵל בְּרוּחַ עַתָּה לְכַלּוֹת בַּבָּשָׂר׃

Tan locos ſoys, que auiendo començado por el Eſpiritu, aora hos perficioneys por la carne?

β'.

19. Ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. χριστῷ συνεσταύρωμαι.

Car par la Loy ie ſuis mort à la Loy, Ie ſuis crucifié auec Chriſt, afin que ie viue à Dieu.

20. Ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγὼ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.

Et vi, non point maintenãt moi, mais Chriſt vit en moi: & ce que ie vi maintenant en la chair, ie vi en la ſoy du Fils de Dieu, qui m'a aimé, & qui s'eſt donné ſoi-meſme pour moi.

21. Οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

Ie n'aneanti point la grace de Dieu: car ſi la iuſtice eſt par la Loy, Chriſt donc eſt mort pour neant.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ω ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκηνε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος;

O Galates inſenſés, qui vous a enſorcelés pour faire que vous n'obeiſſiez à la verité, auſquels Ieſus Chriſt a eſté par ci deuant pourtrait deuãt les yeux, & crucifié entre vous.

2. Τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

Ie voudroy ſeulement entendre ceci de vous, Auez-vous receu l'Eſprit par les œuures de la Loy, ou par la predication de la foy?

3. Οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε;

Eſtes-vous tant inſenſés, qu'en ayant commencé par l'Eſprit, maintenant vous acheuiez par la chair?

CAP. II.

19. Ego enim per legem, legi mortuus ſum, ut Deo vivam: Chriſto confixus ſum cruci.

For I through the Lawe am dead to the Lawe/ and that I might liue vnto God/ I am crucified with Chriſt.

20. Vivo autem, iam non ego: vivit verò in me Chriſtus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.

Thus I liue yet/not I nowe / but Chriſt liueth in me: and in that that I nowe liue in the fleſh/I liue by the faith in the ſonne of God/who hath loued me/ and giuen him ſelfe for me.

21. Non abiicio gratiam Dei, Si enim per legem iuſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt.

I do not abrogate the grace of God: for if rigtheouſnes by the Lawe / then Chriſt dyed without a cauſe.

CAP. III.

O Inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt, in vobis crucifixus?

O fooliſh Galatians / who hath bewitched you that ye ſhould not obey the trueth/to whome Jeſus Chriſt before was deſcribed in your ſight / and among you crucified?

2. Hoc ſolum à vobis volo diſcere. Ex operibus legis Spiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?

This onely would I learne of you / Receiued ye the Spirit by the works of y Law / or by the hearing of fayth preached?

3. Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?

Are ye ſo fooliſh/that after ye haue begun in the Spirit / ye would now be made perfect by the fleſh?

Das II. Capitel.

19. Ich bin aber durchs Geſetz dem Geſetz geſtorben / auff daß ich Gott lebe/ ich bin mit Chriſto gecreutziget.

Jeg er oc formedelſt Lowen død vaar Lowen/ at ieg ſkal leffue faar Gud/ Jeg er kaarſfeſt met Chriſto.

20. Ich lebe aber/ doch nun nicht ich/ ſondern Chriſtus lebet in mir. Denn was ich jetzt lebe im fleiſch/ das lebe ich in dem Glauben deß Sohns Gottes / der mich geliebet hat / vnnd ſich ſelbs für mich dargegeben.

Oc ieg bleffuer / dog nu icke ieg / men Chriſtus leffuer i mig. Thi huad ſom ieg nu leffuer i Kødet/ det leffuer ieg i Guds Søns Tro/ Som mig elſkte/ Oc gaff ſig ſelff hen faar mig.

21. Ich werffe nicht weg die Gnade Gottes. Denn ſo durch daß Geſetze die Gerechtigkeit kompt / ſo iſt Chriſtus vergeblich geſtorben.

Jeg kaſter icke Guds naade bort. Thi at kommer Retferdighed fromedelſt Lowen / Da er Chriſtus forgeffuis død.

Das III. Capitel.

O Ihr vnverſtendigen Galater/ wer hat euch bezaubert/ daß jhr der warheit nicht gehorchet? Welchen Chriſtus Jeſus für die augen gemahlet war/ vnnd jetzt vnter euch gecreutziget iſt.

O I vforſtandige Galater/ Huo haffuer tryllet eder/ at i lyde icke Sandhed? Huilcke Chriſtus Jheſus vaar Malet faar øyene / oc er nu kaarſfeſt iblant eder.

2. Das wil ich alleine von euch lernen: Habt jhr den Geiſt empfangen/ durch deß Geſetzes werck / oder durch die Predig vom Glauben?

Dette vil ieg aleniſte lære aff eder / Haffue i anammet Aanden/ ved Lowens Gerninger/ Eller formedelſt den Predicken om Troen?

3. Seydt jhr ſo vnverſtändig? Im Geiſt habt jr angefangen / wolt jhrs denn nun im Fleiſch vollenden?

Ere i ſaa vforſtandige? I begynte i Aanden/ Ville i da nu fuldkomme det i Kødet?

Kapitola II.

19. Nebo yá ſkrze Zákon / vmkel gſem Zákonu/ abých žiw byl Bohu/ yá s Kryſtem vkřižowán gſem:

Bom ia przez zakon zakonowi vmárl/ abym Bogu żyl / y ieſtem weſpol z Kryſtuſem vkrzyżowan.

20. A žiw gſem giž ne yá/ ale žiw geſt we mně Kryſtus. Že pak nynj žiw gſem w těle / žiw gſem v Wijře Syna Božijho/ kterýžto zamilowal mne/ a wydal ſebe ſamého za mne.

A żywę iuż nie ia / ale żywie we mnie Kryſtus/ A żywot ktorym teraz żywę w ciele / w wierze Syná Bożego żywę / kthory vmilowal mię/ y wydal ſámego ſiebie za mię.

21. Nezamijtám miloſti Božij. Nebo geſtli Sprawedlnoſt ſkrze Zákon/ tehda Kryſtus nadarmo geſt vmkel.

Nie obrácam ci w niwecz laſki Bożey / bo ieſli przez zakon ieſt ſpráwiedliwość / thedyć Kryſtus prożno vmárl.

Kapitola III.

O Bláznivij Galatſſtij / y kdo geſt wás zmámil / abyſſte něwěřili prawdě? Před waſſýmižto očima Kryſtus Gežiš potupen geſt / a mezy wámi vkřižowán?

O Bezrozumni Galatowie / y ktoż was zmamil/ ábyſcie prawdźienie byli poſluſznymi / ktorym przed oczymá Kriſtus przed tym byl wymálowan/ y miedzy wámi vkrzyżowány?

2. Toto toliko chcy zwěděti od wás/ Z ſkutkuowli Zákona přiyali gſte Ducha ſwatého / čili z ſlyſſenij wijry?

Tego ſie tylko żadam vczyć od was/ z vczynkowli zakonnych wźieliſcie ducha / czyli z wiáry przez ſluchánie?

3. Tak bláznivij gſte / že počawſſe Duchem / giž nynij tělem konáte?

Thakeſcie bezrozumni/ począwſzy duchem / teraz bywacie dokończeni ciałem.

ג

4 וְהָלֵין כֻּלְהֵין אִיקָא הוּ
סַיְבַּרְתּוּן וְאֶשְׁתּוּף דֵּין א
אִיקְת׃

Hauete voi patite tante coſe in vano? ſe pur è in vano.

5 הָו הָכִיל דְּיָהֵב בְּכוֹן
רוּחָא וְסָעַר בְּכוֹן חַיְלָא מֶן
עְבָדֵת דְּנָמוּסָא אָו מֶן
שֶׁמְעָא דְּהַיְמָנוּתָא׃

Colui dunque che vi prouede lo Spirito, & opera in voi le virtù, lo fa egli per le opere de la Legge, ò per l'vdito de la fede?

6 אַיְכַּנָא דְּהַיְמֶן אַבְרָהָם
לַאלָהָא וְאֶתְחַשְׁבַת לֵהּ
לְזַדִּיקוּ׃

Anzi piu preſto ſi come Abraám credette a Dio, e fu gli riputato à giuſtitia.

7 דַּעוּ הָכִיל דְּאַיְלֵין דְּמֶן
הַיְמָנוּתָא אִנּוּן הָנוּן אִנּוּן
בְּנַיָּא דְּאַבְרָהָם׃

Sappiate dunque che quei che ſon da la fede, ſon figliuoli d'Abraam.

8 מֶטוּל גֵּיר דְּקַדֶם יִדַע
אֱלָהָא דִּבְהַיְמָנוּתָת הוּ
מְזַדֵּק עַמְמֵא קַדֶם סַבַּר
לְאַבְרָהָם אֵיךְ דְּאָמַר כְּתָבָא
קַדִּישָׁא דְּבָךְ נֶתְבָּרְכוּן כֻּלְהוֹן
עַמְמֵת׃

E la Scrittura preuedendo che Iddio giuſtifica i Gentili per la fede, euangelizò prima ad Abraam, dicendo, In te ſaranno benedette tutte le Genti.

9 מְדֵין מְהַיְמְנֵת הוּ
מֶתְבָּרְכִין בְּאַבְרָהָם מ
מְהַיְמְנָת׃

Quelli dunque che ſon da la fede, ſon benedetti col fedele Abraam.

10 אַיְלֵין גֵּיר דְּמֶן עְבָדֵא
אִנּוּן דְּנָמוּסָת תְּחִית
לְוָטְתָת אִנּוּן כְּתִיב גֵּיר
דְּלִיט הוּ כֻּל מַן דְּלָא נֶעְבֵּד
כֻּל דַּכְתִיב בְּנָמוּסָא הָנָא׃

Imperoche tutti quelli che ſon da le opere de la Legge, ſon ſotto la maladittione. Concioſia ch'egli è ſcritto, Maladetto chiunque non ſta ſaldo in tutte le coſe che ſono ſcritte nel libro de la Legge, per oſſeruarle.

ג

4 כַּמָּה הַחֳלֵיתֶם חִנָּם אִם גַּם חִנָּם׃

Tantas coſas aueys padecido en vano? ſi empero en vano.

5 וְהוּא אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם אֶת־הָרוּחַ וּפָעַל גְּבוּרוֹת בָּכֶם הֲמִפְּעָלֵי הַתּוֹרָה אוֹ מִשְּׁמִעַת הָאֱמוּנָה הִיא׃

El que hos dá, pues, el Eſpiritu, y obra las marauillas entre voſotros, hazelo por las obras de la Ley, o por la obediencia de la fe?

6 כְּמוֹ אַבְרָהָם הֶאֱמִין בַּיהֹוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לּוֹ צְדָקָה׃

Como Abraham creyó à Dios, y fuele attribuydo a juſticia:

7 לָכֵן דְּעוּ כִּי־אֲשֶׁר מֵאֱמוּנָה אֵלֶּה הֵם בְּנֵי אַבְרָהָם׃

Anſique conoceys que los que ſon por la fe, los tales ſon los hijos de Abraham.

8 וְכִי־רָאָה הַכְּתָב מִקֶּדֶם כִּי־יַצְדִּיק אֱלֹהִים לַגּוֹיִם מֵאֱמוּנָה לָכֵן מִקֶּדֶם בִּשַּׂר אֶת־אַבְרָהָם כִּי־יִתְבָּרְכוּ בְךָ כָּל־הַגּוֹיִם׃

Y viendo antes la Eſcriptura, que Dios por la fe auia de juſtificar las Gentes, Euangelizó antes á Abraham, Que todas las Gentes de la tiera ſerán benditas en ti.

9 עַל־כֵּן אֲשֶׁר מֵאֱמוּנָה הֵמָּה יְבֹרְכוּ עִם אַבְרָהָם הַנֶּאֱמָן׃

Luego los de la fe ſon los benditos con el creyente Abraham.

10 כִּי כֻּלָּם אֲשֶׁר מִמַּעֲשֵׂי הַתּוֹרָה הֵמָּה הָיוּ תַּחַת הָאָלָה כִּי־נִכְתַּב אָרוּר כָּל־אֲשֶׁר לֹא יָקוּם בְּכֻלָּם הַכְּתֻבִים בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹתָם׃

Porque todoz los que ſon de las obras de la Ley, debaxo de maldicion eſtan. porque eſcripto eſtá, Maldito todo aquel que no permaneciére en todas las coſas que eſtan eſcriptas en el libro de la Ley para hazerlas.

γ'.

4. Τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἴγε καὶ εἰκῆ.

Auez vous tant ſouffert en vain? voire ſi c'eſt meſmes en vain.

5. Ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

Celui donc qui vous fournit l'Eſprit, & qui produit les vertus, en vous le fait-il par les œuures de la Loy, ou par la predication de la foy?

6. Καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

Ainſi comme Abraham a creu à Dieu, & il lui a eſté alloué à iuſtice.

7. Γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ.

Sachez donc que ceux qui ſont de la foy, ſont enfans d'Abraham.

8. Προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραὰμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη.

Dont l'Eſcriture preuoyāt que Dieu iuſtifie les Gentils par la foy, a deuant euangelizé à Abraham, diſant, Toutes nations ſeront benites en toy.

9. Ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ.

Par ainſi ceux qui ſont de la foy, ſont benits auec le fidele Abraham.

10. Ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσί. γέγραπται γὰρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά.

Car tous ceux qui ſont des œuures de la Loy, ſont ſous malediction: car il eſt eſcrit, Maudit eſt quiconque n'eſt permanent en toutes les choſes qui ſont eſcrites au liure de la Loy pour les faire.

CAP. III.

4. Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.

Haue ye ſuffred ſo many things in vaine? if ſo be it be euen in vaine.

5. Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei?

Hee therefore that miniſtreth to you the Spirit / and worketh miracles amōg you/ doeth he it through the works of the Law / or by the hearing of fayth preached?

6. Sicut, Abraham credidit Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

Yea rather as Abraham beleeued God/ & it was imputed to him for righteouſnes.

7. Cognoſcite ergo, quia qui ex fide ſunt, ii ſunt filii Abrahæ.

Knowe ye therefore/ that they which are of fayth/ the ſame are the children of Abraham.

8. Providens autem ſcriptura, quia ex fide iuſtificat gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ, quia benedicentur in te omnes gentes.

For the Scripture foreſeeing / that God would iuſtifie the Gētiles through faith / preached before the Goſpell vnto Abraham/ ſaying / In thee ſhall all the Gentiles be bleſſed.

9. Igitur qui ex fide ſunt, benedicētur cum fideli Abraham.

So then they which be of fayth/ are bleſſed with faithfull Abraham.

10. Quicunque enim ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim: Maledictus omnis qui non permanſerit in omnibus quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea.

For as many as are of the workes of the Law / are vnder the curſe: for it is written / Curſed is euery man that continueth not in all thinges which are written in ẏ booke of the Law / to do them.

Das III. Capitel.

4. Habt jhr denn ſo vil vmb ſonſt erlidten? iſts anders vmb ſonſt.

Haffue i da ledet ſaa meget forgeffuis? Om det ellers er forgeffuis.

5. Der euch nun den Geiſt reichet/ vnnd thut ſolche thaten vnter euch/ thut ers durch deß Geſetzes werck? oder durch die Predigt vom Glauben?

Den ſom nu giffuer eder Aanden / oc gør ſaadane Gerninger iblant eder / Gør hand det formedelſt Lowens Gerninger? Eller ved den Predicken om Troen?

6. Gleich wie Abraham hat Gott geglaubet / vnd es iſt jm gerechnet zur Gerechtigkeit.

Lige ſom Abraham trode Gud / oc det er regnet hannem til Retferdighed.

7. So erkennet jhr ja nun/ daß die deß Glaubens ſind / das ſind Abrahams Kinder.

Saa kende i io nu/ At de ſom ere aff Troen/ de ere Abrahams Børn.

8. Die Schrifft aber hatt es zuvor erſehen/ daß Gott die Heyden durch den Glauben gerecht macht/ darumb verkůndiget ſie dem Abraham: Jnn dir ſollen alle Heyden geſegnet werden.

Men Scrifften ſaa det tilforn/ at Gud gør Hedningene/ redferdige formedelſt Troen. Der faare forkynder hun Abraham / I dig ſkulle alle Hedninge velſignis.

9. Alſo werden nun / die deß Glaubens ſind / geſegnet mit dem glaubigen Abraham.

Saa bliffue nu de/ ſom ere aff Troen/ velſignede met den Tro Abraham.

10. Denn die mit deß Geſetzes wercken vmbgehen / die ſind vnter dem Fluch. Denn es ſtehet geſchrieben: Verflucht ſey jederman/ der nicht bleibet in alle dem/ das geſchriebē ſtehet in dem Buch deß Geſetzes/ daß ers thue.

Fordi at de ſom omgaaſſ met Lowens Gerninger/ de ere vnder Forbandelſe. Thi det ſtaar ſcreffuit / Forbandet vere huer mand/ ſom icke bliffuer i alt det / ſom ſcreffuit ſtaar i Lowens bog/ at hand det gør.

Kapitola III.

4. Tak mnoho trpěli gſte nadarmo? a wſſak nadarmoli?

Y tákżeście wiele cirpieli dármo? ieſli też iedno dármo.

5. Protož ten / kterýž dáwá wám Ducha Swatého/a činij diwy mezy wámi: z ſkutkuow li Zákona to činij/ čili z ſlyſſenij Wijry

Ktory tedy wam dodawa ducha/ y ſpráwuie mocy w was/ izali to czyni z vczynkow zakonu/ czyli z wiáry przez ſłuchánie?

6. Jakož y Abraham vwěřil Bohu/a počteno gemu to k ſprawedlnoſti.

Jako Abráám vwierzył Bogu/ y poczytano mu ieſt ku ſpráwiedliwośći.

7. Protož znayte / že kteřijž gſau z Wijry / ti gſau Synowe Abrahamowi.

Ták też wiećie/ iż ktorzy z wyáry ſą/ ci ſą ſynmi Abráámowymi.

8 Předzwěděwſſy pak pijſmo/ že Buoh Lidi ſprawedliwé činij z Wijry/ předpowědělo Abrahamowi: Že požehnáni budau w tobě wſſyckni lidé.

A obacżáiac wprzod piſmo / iż z wiáry Bog vſpráwiedliwia pogány/ przed tym opowiedáło Abráámowi: Błogoſłáwieni będą w tobie wßyſcy narodowie.

9. A protož kteřijž gſau z wijry / docházegij požehnánij s wěrným Abrahamem.

A ták ktorzy z wiáry ſą/ błogoſłáwieni bywáią z wiernym onym Abráámem.

10 Kteřijž pak koli z ſkutkůw Zákona gſau / pod zlořečenſtwijm gſau. Nebo pſáno geſt: Zlořečený každý kdož nezůſtáwá we wſſem/ což geſt pſáno w Knihách Zákona / aby to naplnil.

Abowiem ile ich ieſt z vczynkow zakonu/ pod przekleſtwem ſą/ bo nápiſano ieſt: Przeklęty káżdy ktoryby nie trwał we wßytkich rzeczach/ ktore nápiſáne ſą w kſięgach zakonu/ áby ie czynił.

ג

11 דְּלָא דֵּין מֶזְדַּדַּק אֱנָשׁ בְּנָמוּסָא לְוָת אֱלָהָא הָדָא גַּלְיָהִי מֶטוּל דִּכְתִיב דְּזַדִּיקָא בְּהַיְמָנוּתָא יִחֵא׃

Hor che per la Legge niuno ſia giuſtificato appreſſo Iddio, appariſce: percioche Il giuſto viuerà per fede.

12 נָמוּסָא דֵּין לָא הֲוָא מֶן הַיְמָנוּתָא אֶלָּא מַן דְּיֶעְבֵּד אִלֵּין דִּכְתִיבָן בְּהֵן נִחֵא בְּהֵין׃

E la Legge non è da la fede, ma l'huomo che farà quelle coſe, viuerà in eſſe.

13 לַן דֵּין מְשִׁיחָא זַבְּנַן מֶן לוּטָתָא דְּנָמוּסָא וְהוּ הֲוָא חֲלָפַין לוּטְתָא כְּתִיב גֵּיר דְּלִיט הוּ כֻּל מַן דְּמֶתְתְּלֵא בְּקַיְסָא׃

Or Chriſto ci ha riſcoſſi da la maladittion de la Legge, eſſendo ſtato fatto per noi maladittione: (perch egli è ſcritto. Maladetto chiunque pende nel legno.)

14 דְּבַעְמְמֵא תֶּהְוֵא בּוּרְכְּתֵה דְּאַבְרָהָם בְּיֶשׁוּע מְשִׁיחָא דְּחְנַן נֶסַּב שׁוּדָּיָא דְּרוּחָא בְּהַיְמָנוּתָא׃

Accioche la benedittione d'Abraam auueniſſe à i Gentili per Chriſto IESV: & à fin che noi riceueſſimo la promeſſa de lo Spirito per la Fede.

15 אַחַי אַיְךְ דְּבֵית בְּנַי נָשָׁא אָמַר אֶנָא דְּדִיְתֵקָא דְּבַרְנָשָׁא דְּאֶשְׁתַּרְרַת אֱנָשׁ לָא מַסְלֵא אַו מְשַׁחְלֵף בָּהּ מֶדֶּם׃

Fratelli, io parlo humanamente, vn accordo benche ſia d'vn huomo, nondimeno s'egli è autenticato niuno l'annulla, ò, aggiugne coſa alcuna.

16 לְאַבְרָהָם דֵּין אֶתְמַלַּךְ מוּלְכָּנַא וּלְזַרְעֵה וְלָא אָמַר לֵה דַּלְזַרְעַיךְ אַיךְ דַּל דַּלְסַגִּיאֵא אֶלָּא לְזַרְעַךְ אַיךְ דַּלְחַד הָו דְּאִיתַוְהִי מְשִׁיחָא׃

Hor le promeſſe furon dette ad Abraam, & al ſeme ſuo. Non dice, Et à i ſemi, come ſe parlaſſe di molti: ma come parlando d'vn ſolo, dice, Et al ſeme tuo: ilquale è Chriſto.

ג

11 וְכִי־מִתּוֹרָה אִישׁ לֹא אֶחָד נִצְדָּק לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּגָלוּי הוּא כִּי־צַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה׃

Mas porquanto por la Ley ninguno ſe juſtifica acerca de Dios, queda manifieſto que el juſto por la fe biue.

12 וְהַתּוֹרָה אֵינֶנָּה מֵאֱמוּנָה כִּי אִם הָעוֹשֶׂה אוֹתָם אָדָם יִחְיֶה בָּם׃

La Ley tambien no es de la fe: mas, El hombre que los hiziere, biuirá por ellos.

13 הַמָּשִׁיחַ פָּדָה אוֹתָנוּ מִמְּאֵרַת הַתּוֹרָה נִהְיָה־עָלֵינוּ מְאֵרָה כִּי נִכְתַּב כִּי־קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי עַל־הָעֵץ׃

El Chriſto empero nos redimió de la maldicion de la Ley, hecho por noſotros maldicion: (porque eſcripto eſtà, Maldito qualquiera que es colgado en madero.)

14 אֲשֶׁר תָּבוֹא עַל־הַגּוֹיִם בִּרְכַּת אַבְרָהָם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וַאֲשֶׁר נִקַּח אֶת־שְׁבוּעַת הָרוּחַ בֶּאֱמוּנָה׃

Paraque la bendicion de Abraham en las Gentes fueſſe en el Chriſto Ieſus: paraque por la fe recibamos la promeſſa del Eſpiritu

15 אַחַי כְּמִנְהַג הָאָדָם אוֹמֵר אֲנִי לָכֶם כְּמוֹ בְּרִית צְמִיתַת הָאָדָם אִישׁ לֹא מוֹאֵס וְלֹא מַחֲלִיף׃

Hermanos, (hablo ſegun el hombre) aun el inſtrumento authentico del hombre nadie lo menoſprecia, ó le annide.

16 וּלְאַבְרָהָם נֶאֶמְרוּ הַשְּׁבוּעוֹת וּלְזַרְעוֹ לֹא אוֹמֵר וְלִזְרָעִים כְּמוֹ בְּרַבִּים כִּי אִם כְּמוֹ בְּיָחִיד וּלְזַרְעֲךָ אֲשֶׁר הוּא הַמָּשִׁיחַ׃

A Abraham fueron dichas las promeſſas, y à ſu ſimiente. No dize, Y à las ſimientes, como de muchos: ſino como de vno, Y à tu ſimiente, la qual es el Chriſto.

γ'.

11. Ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον, ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Or que par la Loy nul ne ſoit iuſtifié enuers Dieu, il appert, d'autant que le iuſte viura de foy.

12. Ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

Mais la Loy n'eſt point de la foy: ains l'homme qui aura fait ces choſes, viura par icelles.

13. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.

Chriſt nous a rachetés de la malediction de la Loy, quand il a eſté fait malediction pour nous: (car il eſt eſcrit, Maudit eſt quiconque pend au bois)

14. Ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

Afin que la benediction d'Abraham aduinſt aux Gentils par Ieſus Chriſt: à ce que nous receuions la promeſſe de l'Eſprit par la foy.

15. (Ἀδελφοί,) κατὰ ἄνθρωπον λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται.

Freres, ie parle à la façon des hommes. Combiẽ qu'vne alliance ſoit d'vn homme, ſi elle eſt confermee, nul ne la caſſe, ou y adiouſte.

16. Τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει, καὶ τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι χριστός.

Or les promeſſes ont eſté dites à Abraham & à ſa ſemence. Il ne dit point, Et aux ſemences, cōme parlant de pluſieurs, mais comme d'vne, Et à ta ſemence: qui eſt Chriſt.

CAP. III.

11. Quoniam autem in lege nemo iuſtificatur apud Deum, manifeſtum eſt: quia iuſtus ex fide vivit.

And that no man is iuſtified by the Law in the ſight of God / it is euident: for the iuſt ſhall liue by faith.

12. Lex autem non eſt ex fide: ſed, Qui fecerit ea, vivet in illis.

And the Law is not of faith: but yͤ man that ſhall to thoſe thinges / ſhall liue in them.

13. Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum (quia ſcriptum eſt: Maledictus omnis qui pendet in ligno.)

Chriſt hath redeemed vs from the curſe of the Lawe/when hee was made a curſe for vs (for it is written/Curſed is euery one that hangeth on tree.)

14. Vt in Gentibus benedictio Abrahę fieret in Chriſto Ieſu: ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

That the bleſſing of Abraham might come on the Gentiles through Chriſt Jeſus / that we might receiue the promes of the Spirit through faith.

15. Fratres (ſecundùm hominem dico) tamen hominis confirmatum teſtamentum nemo ſpernit, aut ſuperordinat.

Brethren / I ſpeake as men do / though it be but a mans couenant whē it is confirmed/ yet no man doeth abrogate it/or addeth any thing thereto.

16. Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones: & ſemini eius, non dicit, Et ſeminibus quaſi in multis: ſed quaſi in uno, Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus.

Now to Abraham and his ſeede were the promiſes made. He ſayeth not/ And to the ſeedes/as ſpeaking of many: but/And to thy ſeede / as of one / which s Chriſt.

Das III. Capitel.

11. Daß aber durchs Geſetze niemand gerecht wird für Gott / iſt offenbar / Denn der Gerechte wird ſeines Glaubens leben.

Men at ingen bliffuer retferdig faar Gud / formedelſt Lowen / er obenbare / Thi den Retferdige ſka leffue aff ſin Tro.

12. Das Geſetz aber iſt nicht deß Glaubens / ſondern der Menſch / der es thut / wird dadurch leben.

Men Lowen er icke aff Troen / Men det Menniſke ſom det gør / hand ſkal leffue der ved.

13. Chriſtus aber hat vnns erlöſet vom Fluch deß Geſetzes / da er ward ein Fluch für vns (Denn es ſtehet geſchrieben: Verflucht iſt jederman der am Holtz hanget.)

Oc Chriſtus forløſde oſſ aff Lowens Formaledidelſe / der hand bleff en Forbandelſe for oſſ (Thi det ſtaar ſcreffuit / Forbandet er huer Mand ſom henger paa Træ.)

14. Auff daß der Segen Abrahe vnter die Heyden keme / in Chriſto Jeſu / vnd wir alſo den verheiſſen Geiſt empfiengen / durch den Glauben.

Paa det at Abrahe velſignelſe ſkulde komme iblant Hedningene / i Chriſto Iheſu / oc wi ſaa ſkulde faa den foriette Aand / formedelſt Troen.

15. Lieben Brüder / Jch will nach Menſchlicher weiſe reden. Verachtet man doch eines Menſchen Teſtament nicht (wenn es beſtettiget iſt) vnd thut auch nichts darzu.

Kære Brødre / Jeg vil tale effter Menniſkelig ſkick. Foracter mand dog icke it Menniſkis Teſtamente (naar det er ſtadfeſt) oc mand ſetter der inted til.

16. Nun iſt je die verheiſſung Abrahe vnd ſeinem Samen zugeſaget. Er ſpricht nicht / durch die Samen / als durch vile / Sondern als durch einen / durch deinen Samen / welcher iſt Chriſtus.

Nu er io Foriettelſen tilſagd Abraham oc hans Sæd Hand ſiger icke / ved de Sæde / ſom formedelſt mange / men ſom ved en / Formedelſt din Sæd / ſom er Chriſtus.

Kapitola III.

11. Ale že ſkrze Zákon nebýwá žádný Sprawedliw včiněn před Bohem / zgewně geſt / neb ſprawedliwý z Wijry žiw geſt.

A iż przez zakon żaden nie bywa vſpráwiedliwion w Bogá / táwnoć ieſt / gdyż ſpráwiedliwy z wiary żyć będzie.

12. Zákon pak nenij z Wijry / ale kdo bude plniti přikázanij Zákona / žiw bude w nich.

A zakon nie ieſtci z wiáry / ale człowiek ktoryby im doſyć vczynił / w nych żyć będzie.

13. Kryſtus wykaupil nás z zlořečenſtwij Zákona / včiněn gſa pro nás zlořečenſtwjm: Neb pſáno geſt: Zlořečený každý kdož wiſý na dřewě.

Lecz Kryſtus nas odkupił od przeklectwá zakonu / gdyż ze nas zſtał ſie przeklectwem / ábowiem nápiſano ieſt: Przeklęty ktorykolwiek wiśi ná drzewie.

14. Aby mezy Národy požehnánij Abrahamowo přiſſlo ſkrze Kryſta Gežijſſe / abychom zaſljbenij Ducha Swatého přijali ſkrze Wijru.

Aby w pogánoch błogoſławieńſtwo Abráámowe było w Kryſtuſie Jezuſie / y ábyſmy obiecánego Duchá wźięli przez wiárę.

15. Bratřij (wedle Člowěka prawijm) Wſſak vtwrzeným některého člowěka Kſſafftem / žádný nepohrzý ani ho ginak měnij.

Brácia / ludzkimći obyczáiem mowię: Choć człowieczy theſtáment ieſt / wſzakże gdy geſt vtwierdzony / nikt go nie łamie / ani k niemu przydawá.

16. Abrahamowi powědijna gſau zaſljbenij y Semenu geho. Ne dij / Semenuom yakožto mnohým: ale yakožto gednomu. A Semenu twěmu kterýž geſt Kryſtus.

A Abráhamowi opowiedziáne ſą obietnice / y plemieniowi iego / nie mowi plemieniom / iáko o wielu / ále iáko o iednym: Y plemieniowi twoiemu / ktore ieſt Kryſtus.

ג

17 הָדָא דֵּין אָמַר אֶנָא דְּדִיַתִיקֵא דְּמֶן קְדִים אֶשְׁתַּרְרַת מֶן אֱלָהָא בַּמְשִׁיחָא נָמוּסָא הַו דַּהְוָא מֶן בָּתַר אַרְבַּע מְאָא ו נְתַלָתִין שְׁנִין לָא מְשַׁכַּח דְּנֶסְלִיה וְנַבְטֵל מוּלְכָּנָא׃

Or io dico queſto, quanto al patto gia innanzi confermato da Dio in Chriſto, che la Legge che fu fatta quattrocento è trenta anni poi, non lo annulla, per abolir la promeſſa.

18 אֶן דֵּין מֶן נָמוּסָא הִי יָרְתוּתָא מֶכִּיל לָא הֲוָת מֶן מוּלְכָּנָא לַאבְרָהָם דֵּין בְּמוּלְכָּנָא הַו יְהַב לֵה אֱלָהָא׃

Imperoche ſe l'heredità è per la Legge, non è piu per la promeſſa: nondimeno Iddio la donò ad Abraam per la promeſſa.

19 מָנָא הָכִיל נָמוּסָא מֶטוּל מַסְטְיָנוּתָא אֶתְתּוֹסַף עַדְמָא דְּנֵאתֵא זַרְעָא הָו דְּלֵה הֲוָא שׁוּוּדָיָא וְאֶתְיְהֵב הָו נָמוּסָא בְּיַד מַלְאַכֵא בְּאִידָא דְּמֶצְעָיָא׃

A che fine dunque fu data la Legge? Ella fu aggiunta per conto de le traſgreſſioni, infin à tanto che venisse il ſeme, à cui era ſtata fatta la promeſſa, e fu ordinata per gli Angeli in mano d'vn Mediatore.

20 מֶצְעָיָא דֵּין לָא הֲוָא דְּחַד אֱלָהָא דֵּין חַד הַו׃

E il Mediatore non è d'vn ſolo, ma Iddio è vn ſolo.

21 נָמוּסָא הָכִיל סַקוּבְלָא הַו דְּמוּלְכָּנָא דַּאלָהָא חָס ג אֶלוּ גֵּיר אֶתְיְהֵב הֲוָא נָמוּסָא אֵינָא דְּמֶשְׁכַּח הֲוָא ב לְמַחָיוּ שַׁרִירָאִית מֶן ג נָמוּסָא הֲוָיָא הֲוָת ד זַדִּיקוּתָא׃

La Legge dunque è ella ſtata aggiunta contra le promeſſe di Dio? Non già. Percioche ſe fuſſe ſtata data Legge che poteſſe viuificare, veramente la giuſtitia ſarebbe per la Legge.

ג

17 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי כִּי־אֶת בְּרִית הַנְּכוֹנָה מִלְּפָנִים מֵאֱלֹהִים לַמָּשִׁיחַ הִיא אֲשֶׁר אַחֲרֵי אַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁלוֹשִׁים שָׁנָה נִתְּנָה הַתּוֹרָה לֹא תִמְאַס לְהָנִיא אֶת־הַשְּׁבוּעָה׃

Eſto pues digo, Que el concierto confirmado de Dios para con el Chriſto, la Ley que fue hecha quatrocientos y treynta annos deſpues, no lo abrroga,, para inualidar la promeſſa.

18 וְאִם מִתּוֹרָה יֵשׁ הַנַּחֲלָה עוֹדֶנָּה לֹא מִשְּׁבוּעָה הִיא וּלְאַבְרָהָם בִּשְׁבוּעָה חָנַן אֱלֹהִים׃

Porque ſi la heredad es por la Ley, ya no ſera por la promeſſa: Dios empero por la promeſſa hizo la donacion à Abraham.

19 וְלָמָּה הִיא הַתּוֹרָה בַּעֲבוּר הַסְּטִים נוֹסְפָה עַד־אֲשֶׁר יָבוֹא הַזֶּרַע לַאֲשֶׁר נֶעֶשְׂתָה הַשְּׁבוּעָה הַנִּתְּנָה בְּמַלְאָכִים בְּיַד הָאֶמְצָעִי׃

Pues la Ley que? fue pueſta por cauſa de las rebelliones, (haſtaque viniesse la Simiente à quien fue hecha la promeſſa) ordenada por los angeles, en la mano del Mediador.

20 וְהָאֶמְצָעִי לְאֶחָד אֵינֶנּוּ וַיהוָה אֱלֹהִים יְהוָה אֶחָד׃

Y el Mediador no es de vno, y Dios es vno:

21 וְלָכֵן הַתּוֹרָה עַל־שְׁבוּעוֹת אֱלֹהִים חָלִילָה וְאִם נִתְּנָה הַתּוֹרָה אֲשֶׁר תוּכַל לְחַיּוֹת אָז בֶּאֱמֶת מִתּוֹרָה הָיְתָה הַצְּדָקָה׃

Luego la Ley es contra las promeſſas de Dios? En ninguna manera. porque ſi la Ley dada pudiera juſtificar, la juſticia fuera verdaderamente por la ley.

γ'.

17. Τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς Χριστὸν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.

Voila donc que ie di, quant à l'alliance qui auparauant a eſté confermee de Dieu en Chriſt, que la Loy qui eſt venuë quatre cens & trente ans apres, ne la peut enfraindre, pour abolir la promeſſe.

18. Εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκ ἔτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ Θεός.

Car ſi l'heritage eſt de la Loy, il n'eſt plus par la promeſſe. Or Dieu la donné à Abraham par la promeſſe.

19. Τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου.

A'quoi donc ſert la Loy? Elle a eſté adiouſtee à cauſe des tranſgreſſions, iuſqu'à tant que la ſemence vinſt, au regard de laquelle auoit eſté faite la promeſſe: & a eſté ordonnee par les Anges par le miniſtere d'vn Moyenneur.

20. Ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ Θεὸς, εἷς ἐστιν.

Or le Moyenneur n'eſt point d'vn ſeul: mais Dieu eſt vn ſeul.

21. Ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ; μὴ γένοιτο· εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἂν ἦν ἡ δικαιοσύνη.

La Loy donc a-elle eſté adiouſtee contre les promeſſes de Dieu? Ainſi n'aduiene: car ſi la Loy euſt eſté donnee pour pouuoir viuifier, vrayement la iuſtice ſeroit de la Loy.

CAP. III.

17. Hoc autem dico, teſtamentum confirmatum à Deo: quæ poſt quadringentos & triginta annos facta eſt lex, non irritum facit ad evacuandam promiſſionem.

And this I ſay/that the Law which was foure hundreth and thirtie yeres after/can not diſanul the couenant that was confirmed afore of God in reſpect of Chriſt/that it ſhoulde make the promiſe of none effect.

18. Nam ſi ex lege hæreditas, iam non ex promiſſione, Abrahæ autem per repromiſſionem donavit Deus.

For if the inheritance be of the Lawe/ it is no more by the promiſe/ but God gaue it vnto Abraham by promiſe.

19. Quid igitur lex? Propter tranſgreſſiones poſita eſt, donec veniret ſemen cui promiſerat: ordinata per angelos in manu mediatoris.

Wherefore then ſerueth the Law? It was added becauſe of the tranſgreſſions/till the ſeede came vnto the which the promiſe was made: and it was ordeined by Angels in the hand of a Mediatour.

20. Mediator autem, unius non eſt: Deus autem unus eſt.

Now a Mediatour is not a Mediatour of one: but God is one.

21. Lex ergo adverſus promiſſa Dei? Abſit. Si enim data eſſet lex quæ poſſet vivificare: verè ex lege eſſet iuſtitia.

Is the Lawe then againſt the promiſe of God? God forbid: for if there had bene a Lawe giuen which coulde haue giuen life/ ſurely righteouſneſſe ſhould haue bene by the Law.

Das III. Capitel.

17. Ich ſage aber davon? Daß Teſtament/ das von Gott zuvor beſtettiget iſt auff Chriſtum/ wird nicht auffgehaben/ daß die Verheiſſung ſolte durchs Geſetz auffhören/ welches gegeben iſt über vierhundert vnnd dreiſſig Jar hernach.

Jeg ſiger oc der om/ Det Teſtamente/ ſom er tilforn ſtadfeſt aff Gud paa Chriſtum/ bliffer icke til inted giort/ at Foriettelſen ſkulde bortagis formedelſt Lowen/ huilcken ſom er giffuen offuer fire hundrede oc tredive aar der effter.

18. Denn ſo das Erbe durch das Geſetze erworben würde/ ſo würde es nicht durch verheiſſung gegeben/ Gott aber hats Abraham durch verheiſſung frey geſchenckt.

Thi at bliffue Arffuen fortiend ved Lowen/ Da bleffue hand icke giffuen formedelſt Foriettelſen/ Men Gud ſkenckte Abraham den fri formedelſt Foriettelſen.

19. Was ſoll denn das Geſetz? Es iſt dazu kommen vmb der Sünde willen/ biß der Same keme/ dem die Verheiſſung geſchehen iſt/ vnd iſt geſtellet von den Engeln/ durch die Hand deß Mitlers.

Huad ſkal da Lowen? Hun kom der til for Syndens ſkyld/ Indtil den Sæd kom/ ſom Foriettelſen vaar ſkeet/ Oc hun er beſticket aff Engelen/ formedelſt Meglerens hand.

20. Ein Mitler aber iſt nicht eines einigen Mitler/ Gott aber iſt einig.

Nu er en Meglere icke en eniſtis Meglere/ Men Gud er ene.

21. Wie? Iſt denn das Geſetz wider Gottes verheiſſen? Das ſey ferne. Wenn aber ein Geſetz gegeben were/ das da köndte lebendig machen/ ſo keme die Gerechtigkeit warhafftig auß dem Geſetze.

Huorledis? Er da Lowen mod Guds Foriettelſer? Der vere longt fra. Men haffde nogen Low veret giffuen ſom kunde gøre leffuende/ Da komme Retferdighed ſandelige aff Lowen.

Kapitola III.

17. Toto pak prawijm/ že Kſſafftu ſtwrzeného od Boha w Kryſtu/ Zákon/ kterýž po čtyřech ſtech a po třidcýti letech začal ſe a wydán geſt/ neruſſý aby wyprázdnil ſliby.

A thoć powiedam/ iż vmowy przed tym od Bogá vtwirdzoney/ wzgledem Krystusá/ zakon ktory po cztérzech ſet y trzech dziesiát lat náſtał/ w niwecż obrocić nie może/ áby zgłádził obietnice.

18. Neb geſtliž Zákona dědictwij/ tehda giž nenij z zaſljbenij. Ale Abrahamowi ſkrze zaſljbenij dal geſt Buoh.

Abowiem ieſliż z zakonu ieſt dziedzictwo/ tuż nie z obietnice/ alec Abráámowi przez obietnice dárował Bog dziedzictwo.

19. Což tehda zákon? Y pro přeſtupnijky vſtanowen geſt (dokawádžby nepřiſſio Sýmě/ kterémuž zaſljbil Buoh) zřijzený ſkrze Angely w ruce Smijrce.

Coż thedy zakon? Przydan ieſt dla wyſtępkow/ áżby przyſſło ono plemię ktoremu vczyniona ieſt obietnicá/ á ieſtci poſtánowion przez Anioły/ przez rękę pośrzedniká

20. Ale Smijrce nenij gednoho/ Bůh pak geden geſt

A pośrzednik nie ieſtci iednego/ á Bógci ieden ieſt.

21. Což tekda Zákon geſt proti ſlibuom Božijm? Odſtup to. Nebo byť byl Zákon dán/ kterýžby mohl obžiwiti/ zagiſté z Zákona bylaby ſprawedlnoſt.

Zakon tedy izali ieſt przeciwko obietnicam Bożym? nie day tego Boże/ Abowiem gdyby był dán zakon ktoryby mogł vſpráwiedliwić/ prawdziwieby z zakonu byłá ſpráwiedliwość.

ג

22 אֶלָּא חֲבַשׁ כְּתָבָא כֻּל מֶדֶם תְּחֵית חַטִּיתָא דְּמוּלְכָּנָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא יִתְיְהֵב לַאילֵין דִּמְהַיְמְנִין׃

Ma la Scrittura ha rinchiuſo ogni coſa ſotto'l peccato, accioche per la Fede di IESV *Chriſto la promeſſa fuſſe data à quei che credeno.*

23 עַד־לָא דֵּין תֵּאתֵא הַיְמָנוּתָא נָמוֹסָא נָסַר הֲוָא לַן כַּד חֲבִישִׁינַן לְהַיְמָנוּתָא דַּעֲתִידָא הֲוָת לְמֶתְגַּלָּיוּ׃

Hor innanzi che veniſſe la Fede, noi erauamo guardati ſotto la Legge, rinchiuſi per peruenire a quella fede, che ſi doueua riuelare.

24 נָמוֹסָא הָכִיל תָּרְאָא הֲוָא לַן לְוָת מְשִׁיחָא דְּמֶן הַיְמָנוּתָא נֶזְדַּדַּק׃

Pertanto la Legge fu noſtro pedagogo per condurci a Chriſto, accioche noi fuſſimo giuſtificati per fede.

25 כַּד אֶתָא דֵּין הַיְמָנוּתָא לָא הֲוֵין תְּחֵית תָּרְאָא׃

Ma hor che la fede è venuta, noi non ſiamo piu ſotto'l pedagogo.

26 כֻּלְּכוֹן גֵּיר בְּנַיָּא אַנְתּוּן דַּאלָהָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Percioche voi ſete tutti figliuoli di Dio, per la fede in Chriſto IESV.

27 אִילֵין גֵּיר דִּבְמְשִׁיחָא עֲמַדְתּוּן לִמְשִׁיחָא לְבֶשְׁתּוּן׃

Imperoche quanti voi ſete battezati, vi ſete veſtiti di Chriſto.

28 לַיְת יְהוּדָיָא וְלָא אַרְמָיָא לַיְת עַבְדָּא וְלָא בַּר חֵארָא לַיְת דְּכַרָא וְלָא נְקַבְתָּא כֻּלְּכוֹן גֵּיר חַד אַנְתּוּן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Non ci è ne Giudeo, ne Greco: non ci è ne ſeruo, ne libero: non ci è ne maſchio, ne femina: percioche voi ſete tutti vno in Chriſto IESV.

ג

22 כִּי־אִם הִסְגִּיר הַכְּתָב אֶת־כֻּלָּם תַּחַת הַחֲטָאָה אֲשֶׁר הַשְּׁבוּעָה בֶּאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תִּנָּתֵן לַמַּאֲמִינִים׃

Mas encertó la Eſcriptura todo debaxo de peccado, paraque la promeſſa fueſſe dada à los creyentes por la fe de Ieſus el Chriſto.

23 וּבְטֶרֶם בָּאָה הָאֱמוּנָה תַּחַת הַתּוֹרָה נְצוּרִים וּסְגוּרִים אֲנַחְנוּ לֶאֱמוּנָה הָעֲתִידָה לְהִגָּלוֹת׃

Empero antes que venieſſe la fe eſtauamos guardados, (encerrados) para aquella fe, que auia de ſer deſcubierta.

24 לָכֵן הַתּוֹרָה לְמוֹרֶה נִהְיְתָה לָנוּ בַּמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר מֵאֱמוּנָה נִצָּדֵק׃

De manera que la Ley nueſtro ayo fue para lleuarnos àl Chriſto, paraque fueſſemos juſtificados por la fe.

25 וְכַאֲשֶׁר בָּאָה הָאֱמוּנָה עוֹד לֹא תַחַת הַמּוֹרֶה אֲנַחְנוּ׃

Mas venida la fe, ya no eſtamos debaxo de la mano del ayo.

26 כִּי כֻלְּכֶם בְּנֵי אֱלֹהִים אַתֶּם בֶּאֱמוּנָה בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque todos ſoys hijos de Dios por la fe en el Chriſto Ieſus.

27 כִּי כֻלְּכֶם אֲשֶׁר בַּמָּשִׁיחַ נִטְבַּלְתֶּם אֶת־הַמָּשִׁיחַ לְבַשְׁתֶּם׃

Porque todos los que aueys ſido baptizados en el Chriſto, del Chriſto eſtays veſtidos.

28 אֵינֶנּוּ פֹּה יְהוּדִי וְאֵינֶנּוּ יְוָנִי אֵינֶנּוּ עֶבֶד וְאֵינֶנּוּ חָפְשִׁי אֵינֶנּוּ זָכָר וְאֵינֶנָּה נְקֵבָה כִּי כֻלְּכֶם אֶחָד אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

No ay aqui Iudio, ni Griego, no ay ſieruo ni libre, no ay macho ò hembra: porque todos voſotros ſoys vno en el Chriſto Ieſus.

γ'.

22. Ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ τὰ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι.

Mais l'Eſcriture a tout enclos ſous peché, afin que la promeſſe par la foy de Ieſus Chriſt fuſt donnee aux croyans.

23. Πρὸ τοῦ δὲ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι.

Or deuant que la foy vinſt, nous eſtions gardés ſous la Loy eſtans enclos ſous l'attente de la foy qui deuoit eſtre reuelee.

24. Ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν.

Par ainſi la Loy a eſté noſtre pedagogue pour nous amener à Chriſt, afin que nous ſoyons iuſtifiés par foy.

25. Ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκ ἔτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν.

Mais la foy eſtant venue, nous ne ſommes plus ſous pedagogue.

26. Πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Car vous eſtes tous enfans de Dieu par la foy qui eſt en Ieſus Chriſt.

27. Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε·

Car vous tous qui eſtes baptizés eſtes reueſtus de Chriſt.

28. Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος. οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Là où il n'y a ni Iuif ni Grec, là où il n'y a ni ſerf ni franc, là où il n'y a ni maſle ni femelle: car vous eſtes tous vn en Ieſus Chriſt.

CAP. III.

22. Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato: ut promiſſio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentibus.

But the Scripture hath concluded all vnder ſinne / that the promes by the fayth of Jeſus Chriſt ſhoulde be giuen to them that beleeue.

23. Priùs autem quàm veniret fides: ſub lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem quæ revelanda erat.

But before fayth came / we were kept vnder the Lawe / and ſhut vp vnto the fayth / which ſhould afterward be reueiled.

24. Itaque lex, pædagogus noſter fuit in Chriſto: ut ex fide iuſtificemur.

Wherefore the Law was our ſcholemaſter to bring vs to Chriſt / that wee might be made righteous by faith.

25. At ubi venit fides: iam non ſumus ſub pædagogo.

But after that faith is come / wee are no longer vnder a ſcholemaſter.

26. Omnes enim filii Dei eſtis per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu.

For yee are all the ſonnes of God by faith / in Chriſt Jeſus.

27. Quicunque enim in Chriſto baptizati eſtis: Chriſtum induiſtis.

For all ye that are baptized into Chriſt / haue put on Chriſt.

28. Non eſt Iudęus neque Græcus, non eſt ſervus neq; liber, non eſt maſculus neque fœmina. Omnes enim vos unum eſtis in Chriſto Ieſu.

There is neither Jewe nor Grecian: there is neither bonde nor free: there is neither male nor female: for yee are all one in Chriſt Jeſus.

Das III. Capitel.

22. Aber die Schrifft hat es alles beſchloſſen vnter die Sünde / auff daß die Verheiſſung keme / durch den glauben an Jeſum Chriſtum / gegeben denen / die da glauben.

Men Scrifften beſluttede alting vnder Synd / At Foriettelſen ſkulde komme / formedelſt Troen til Jheſum Chriſtum / oc giffuis dem / ſom tro.

23. Ehe denn aber der Glaube kam / wurden wir vnter dem Geſetz verwaret vnd verſchloſſen / auff den Glauben / der da ſolte offenbart werden.

Men før end Troen kom / da bleffue wi foruarede vnder Lowen oc beſluttede / paa den Tro / ſom ſkulde obenbaris.

24. Alſo iſt das Geſetz vnſer Zuchtmeiſter geweſen auf Chriſtum / Daß wir durch den Glauben gerecht würden.

Saa haffuer Lowen veret vor Tuctemeſtere til Chriſtum / at wi ſkulde bliffue Retferdige formedelſt Troen.

25. Nun aber der Glaube kommen iſt / ſind wir nicht mehr vnter dem Zuchtmeiſter.

Men nu Troen er kommen / da ere wi icke mere vnder Tuctemeſteren.

26. Denn jhr ſeyt alle Gottes Kinder / durch den Glauben an Chriſto Jeſu.

Thi at i ere alle Guds Børn / formedelſt Troen til Chriſtum Jheſum.

27. Denn wie vil ewer getaufft ſind / die haben Chriſtum angezogen.

Thi at ſaa mange ſom ere døbte aff eder / de haffue iført Chriſtum.

28. Hie iſt kein Jüde noch Grieche / hie iſt kein Knecht noch Freyer / hie iſt kein Mann noch Weib / denn jr ſeydt allzumal einer in Chriſto Jeſu.

Her er ingen Jøde eller Greker / Her er ingen Tienere eller Fri / Her er ingen Mand eller Quinde / Thi at i ere alleſamen en i Chriſto Jheſu.

Kapitola III.

22. Ale zawřelo pijſmo wſſecky wěcy pod hřijchem / aby zaſlijbenij Gežijſſe Kryſta z wijry dáno bylo wěřijcým.

Ale pjſmo zámknelo wßytko pod grzech / aby obietnicá zwiáry Jezuſá Kryſtuſá byłá daná tym ktorzy wierza.

23. Prwě zagiſtě nežli geſt přiſſla Wijra / pod Zákonem byli gſme oſtřijháni / zawřijni gſauce w tě Wijře / kteráž měla zgewena býti.

A przed tym niż przyßłá wiará / byliſmy zamkniemi po ſtraża zakonu / abyſmy przyßli w te wiáre / ktora miałá być obiáwioná.

24. A tak Zákon Přſtaunem naſſým byl až do Kryſta / abychom z wijry ſprawedliwij byli včiněni.

A przetoż zakon náuczycielem náßym był ku Kryſtuſowi / ábychmy z wiáry byli vſprawiedliwioni.

25. Ale když přiſſla Wijra / giž negſme pod Přſtaunem.

Ale gdy przyßłá wiárá / iuż pod nauczycielem nie ieſtechmy.

26. Nebo wy wſſyckni Synowě Božij gſte ſkrze Wijru kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

Abowiem wßyſcy ſynmi Bożymi ieſteſcie przez wiáre w Kryſtuſie Jezuſie.

27. Protož kteřijžkoli pokřtěni gſte / w Kryſta gſte ſe oblekli.

Bo ktorzykolwiek ieſteſcie okrzczeni w Kryſtuſie / obleklíſcie Kryſtuſá.

28. A tak nenij rozdijlu mezy Zidem a Řzekem / mezy Služebnijkem a ſwobodným / mezy Mužem a ženau. Nebo wy wſſyckni gedno gſte w Kryſtu Gežijſſy.

Nie ieſt Żyd ani Grek / nie ieſtći niewolnik áni wolny / nie ieſt meßczyzná áni niewiáſtá / Abowiem wßyſcy wy iednym ieſteſcie w Kryſtuſie Jezuſie.

ג

29 ואן דמשיחא אנתון
מכיל זרעה אנתון ———
דאברהם וירתא ד
דמולכנא ׃

E ſe voi ſete di Chriſto, ſete dunque ſeme d'Abraam, & heredi ſecondo la promeſſa.

ד

1 אמר אנא דין דכמא
זבנא דירתא טליא לא פרש
מן עבדא כד מרא הו
דכלהון ׃

Hor io dico, che per quanto tempo l'herede è fanciullo, non è punto differente dal ſeruo, benche ſia Signore del tutto.

2 אלא תחית אפיטרופא
איתוהי ורבי ביתא עד
מא לזבנא דסם אבוהי ׃

Ma ſta ſotto i tutori è gouernatori, infin al tempo ordinato dal Padre.

3 הכנא אף חנן כד ילודא
הוין תחית אסטוכסוהי
דעלמא משעבדין הוין ׃

Coſi noi ancora, quando noi erauamo fanciulli, erauamo poſti in ſeruitù ſotto gli elementi del mondo.

4 כד מטא דין שולמה
דזבנא שדר אלהא לברה
והוא מן אנתתא והוא
תחית נמוסא ׃

Ma quando fu compinto il tempo, Iddio mandò il ſuo Figliuolo, fatto di donna, e ſotto poſto à la Legge.

5 דלאילין דתחית נמוסא
אנון יזבן ונקבל סימת
בניא ׃

Accioche riſcataſſe quelli che erano ſotto la Legge, à fin che noi riceueſſimo l'adottation de figliuoli.

6 ודאיתיכון דין בניא
שדר אלהא רוחא דברה
ללבותכון הי דקריא אבא
אבון ׃

E percioche voi ſete figliuoli, Iddio ha mandato lo Spirito del ſuo figliuolo ne i voſtri cuori, che grida, Abba, Padre.

ג

29 ואם אתם למשיח אמנם
גם לזרע אברהם אתם וכשבועה
יורשי־הנחלה ׃

Y ſi voſotros ſoys del Chriſto, ciertamente la Simiente de Abraham ſoys, y conforme à la promeſſa los herederos.

ד

1 ואומר אני כמה עתות היורש
עולל הוא במאומה לא נפרש
מעבד אף כי אדון־כל הוא ׃

Eſto tambien digo, Entre tanto que el heredero es ninno, en nada diffiere del ſieruo, aunque es el Sennor de todo:

2 כי אם תחת האומנים
ובעלי־הבתים עד־מזמני האב ׃

Mas eſta debaxo de mano de tutores y curadores haſta el tiempo ſennalado por el padre.

3 ככה גם אנחנו בהיותנו
עוללים תחת יסודות העולם
היינו עובדים עבודת עבודה ׃

Anſi tambien noſotros: Quando eramos ninnos, eramos ſieruos debaxo de elementos de mundo:

4 וכאשר בא מלא העתות אז־
שלח אלהים את־בנו הנולד
מאשה והיה תחת התורה ׃

Mas venido el cumplimiento del tiempo, Dios embió ſu Hijo, hecho de muger, hecho ſubdito à la Ley.

5 לפדות לאשר תחת התורה
אשר נקח את־מנור ומקח
הבנים ׃

Paraque redimieſſe los que eſtauan debaxo de la Ley, paraque recibieſſemos la adopcion (de hijos.)

6 וכי־בנים אתם שלח אלהים
את־רוח בנו בלבותיכם
הצועקה אבא אבינו ׃

Y porquanto ſoys hijos, embiò Dios el Eſpiritu de ſu Hijo en vueſtros coraçones el qual clamá Abba, Padre.

γ′.

29. Εἰ δὲ τοῦ χριστοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστὲ, καὶ κατ᾽ ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Que ſi vous eſtes de Chriſt, vous eſtes donc ſemence d'Abraham, & heritiers ſelon la promeſſe.

ΚΕΦΑΛ. δ′.

ΛΕγω δὲ, ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν,

Or ie di que durant tout le temps que l'heritier eſt enfant, il n'eſt different en rien du ſerf, cõbien qu'il ſoit ſeigneur de tout:

2. Ἀλλ᾽ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός.

Ains il eſt ſous tuteurs & curateurs iuſqu'au temps determiné par le pere,

3. Οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι.

Nous auſſi pareillement, lors que nous eſtions enfans, nous eſtions aſſeruis ſous les rudimens du monde.

4. Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, γενόμενον ὑπὸ νόμον.

Mais quand l'accompliſſement du temps eſt venu, Dieu a enuoyé ſon Fils, fait de femme & fait ſuiet à la Loy:

5. Ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.

Afin qu'il rachetaſt ceux qui eſtoyent ſous la Loy: à celle fin que nous receuſſions l'adoption des enfans.

6. Ὅτι δέ ἐστε υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

Et pourtant que vous eſtes enfans, Dieu a enuoyé l'Eſprit de ſon Fils en vos cœurs, criant, Abba, Pere.

CAP. III.

29. Si autem vos Chriſti: ergò ſemen Abrahæ eſtis, ſecundum promiſſionem hæredes.

And if ye be Chriſtes / then are yee Abrahams ſeede / and heires by promiſe.

CAP. IIII.

DIco autem, quanto tẽpore hæres parvulus eſt, nihil differt à ſervo, cum ſit dominus omnium.

Then I ſay / that the heire as long as he is a childe / differeth nothing from a ſeruant/ though he be Lord of all.

2. Sed ſub tutoribus & actoribus eſt uſque ad præfinitum tempus à patre.

But is vnder tutors and gouernours/ vntill the time appointed of the father.

3. Ita & nos, cum eſſemus parvuli, ſub elementis mundi eramus ſervientes.

Euen ſo / wee when wee were children / were in bondage vnder the rudiments of the world.

4. At ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.

But when the fulnes of time was come/ God ſent forth his Sonne made of a woman/ and made vnder the Law.

5. Vt eos qui ſub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus.

That he might redeeme them which were vnder the Lawe / that wee might receiue the adoption of the ſonnes.

6. Quoniam autem eſtis filii, miſit Deus Spiritum filii ſui in corda veſtra clamantem: Abba, Pater.

And becauſe ye are ſonnes / God hath ſent forth the Spirit of his Sonne into your hearts/ which cryeth/ Abba Father.

Das III. Capitel.

29. Seydt jr aber Chriſti / ſo ſeydt jhr ja Abrahams Samen / vnd nach der verheiſſung Erben.

Ere i da Chriſti/ ſaa ere i io Abrahams Sæd/ oc Arffuinge effter Foriettelſen.

Das IIII. Capitel.

ICh ſage aber / ſo lange der Erbe ein Kind iſt/ ſo iſt vnter jhm vnd einem Knechte kein vnterſcheid/ ob er wol ein Herꝛ iſt aller Güter.

JEg ſiger dog/ ſaa lenge ſom Arffuingen er it Barn/ da er der inted forſkel mellem hannem oc en Tienere/ end dog at hand er en Herre offuer alt godzet.

2. Sondern er iſt vnter den Vormünden vnd Pflegern/ biß auff die beſtimpte zeit vom Vatter.

Men hand er vnder Formyndere oc Pleyemeſtere/ indtil den beſkickede tid aff Faderen.

3. Alſo auch wir/ da wir Kinder waren / waren wir gefangen vnter den euſſerlichen Satzungen.

Wi oc lige ſaa/ der wi vaare Børn da vaare wi fangne vnder vduortis Skickelſer.

4. Da aber die zeit erfüllet ward/ ſandte Gott ſeinen Son / geborn von einem Weibe / vnnd vnter das Geſetz gethan.

Men der tiden bleff fuldkommen / da ſende Gud ſin Søn/ fød aff en Quinde/ oc Lowen vnderdanig.

5. Auff daß er die/ ſo vnter dem Geſetz waren/ erlöſet/ daß wir die Kindſchafft empfingen.

Paa det at hand ſkulde forløſe dem / ſom vaare vnder Lowen/ At wi ſkulde faa Børnens vduælelſe.

6. Weil jr denn Kinder ſeyt/ hat Gott geſand den Geiſt ſeines Sohns in ewre hertzen/ der ſchreyet : Abba / lieber Vatter.

Efſterdi i ere da Børn / da ſende Gud ſin Søns Aand i eders hierte/ ſom rober/ Abba/ kære Fader.

Kapitola III.

29. A poňkwadž wy gſte Kryſtowi/ tehda Sýmě Abrahamowo gſte/ a podlé zaſlijbenij Dědicowé.

A ieſli ieſteſcie Kryſtuſowi/ tſcie plemieniem Abraámowym ieſteſcie/ dziedzicemy wedle obietnice.

Kapitola IIII.

PRawijm pak/ že pokudž Dědic maličký geſt nic ſe nedělij od ſlužebnijka / gſa PAnem wſſeho.

A Choć powiedam/ Poki dziedzic ieſt dziecieciem / nic nie ieſt rozny od ſlugi/ chociaż ieſt pánem wßech rzeczy.

2. Ale pod ochráncemi a Zpráwcemi geſt až do vloženěho čaſu od Otce:

Aleć ieſt pod opiekunyy y ſprawcámi/ aż do czaſu ktoryby ociec naznáczył.

3. Tak y my/ když gſme byli maličcý / pod žiwly Swěta bili gſme ſlaužjce.

Thakże y my gdyſmy byli dziećmi / byliſmy pod poczatki swiatá zniewoleni.

4. Ale když geſt přiſſla plnoſt čaſu/ poſlal Buoh Syna ſwého narozeněho z ženy pod Zákonem.

Ale gdy przyßło wypełnienie czáſu poſłał Bog Syná ſwoiego ſpráwionego z niewiaſty / ktory ſie zſtał poddánym zakonowi.

5. Aby ty/ kteřijž pod Zákonem byli/ wykaupil/ abychom zaſlijbenij práwo Synuow přiyali.

Aby wykupił ty ktorzy byli pod zakonem/ żebyſmy otrzymáli ſpoſobienie ſynow.

6. Poňěwadž gſte pak wy Synowé Božij/ poſlal Buoh Ducha Syna ſwého w Srdce naſſe/ wolagijcýho/ Otče/ Otče.

A iż wy ieſtheſcie ſynowie/ poſłał Bog Duchá Syná ſwego w ſercá wáße wołaiącego Abbá / to ieſt Ociec.

ד

7 מְכִיל לָא הֲוַיְתוּן עַבְדֵא אֶלָּא בְנַיָּא וְאֶן בְּנַיָּא אַף יָרְתֵא דַאלָהָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Per il che tu non ſei hor piu ſeruo, ma figliuolo. E ſe tu ſei figliuolo, ſei ancor herede di Dio per Chriſto.

8 הָיְדֵין גֵּיר כַּד לָא יָדְעִין הֲוַיְתוּן לַאלָהָא פְּלַחְתּוּן לְהָנוּן דְּמֶן כְּיָנַיְהוּן לָא הָוֵו אַלָהֵא׃

Or allora che voi non conoſceuate Iddio, ſeruiuate à quelli che da natura non ſono Iddij.

9 הָשָׁא דֵּין דִּידַעְתּוּן לַאלָהָא וְיַתִּירָאִית דְּאֶתִידַעְתּוּן מֶן אַלָהָא תּוּב הֲפַכְתּוּן לְכוּן עַל הָנוּן אֶסְטוּכְסֵא מַרְעֵא וּמְסַכְנֵא וּמֶן דְּרֵישׁ צָבֵיתוּן לַמְשַׁעְבָּדוּ לְהוּן׃

Ma hora che voi hauete conoſciuto Iddio, anzi piu toſto ſete ſtati conoſciuti da Dio, come vi riuolgete voi di nuouo à i debili e poueri elementi, à i quali volete di nuouo ſeruire come da prima?

10 יַוְמֵא וְיַרְחֵא וְזַבְנֵא וְשַׁנַיָּא נָטְרִיתוּן׃

Voi oſſeruate i giorni, e i meſi, e i tempij, e gli anni.

11 דָּחֵל אֶנָא דַלְמָא סְרִיקָאִית לַאִית בְּכוּן׃

Io temo di voi, che talora io non mi ſii affaticato verſo di voi in vano.

12 הֲווּ אַכְוָתִי מֶטּוּל דָאף אֶנָא אַכְוָתְכוּן הֲוִית אַחַי בָּעֵא אֶנָא מֶנְּכוּן לָא מֶדֶם אַסְכֶלְתּוּן בִּי׃

Siate come ſon io percioche ancor io ſon come voi: fratelli, io vene prego. Voi non mi hauete offeſo in conto alcuno.

13 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר דְּבַכְּרִיהוּת בֶּסְרִי סַבַּרְתְּכוּן הֲוִית מֶן קְדִים׃

E ſapete che da prima v'annuntiai l'Euangelio con infermità di carne.

ד

7 לָכֵן אֵינֶנּוּ עוֹד עֶבֶד כִּי אִם בֵּן וְאִם בֵּן גַּם יוֹרֵשׁ אֱלֹהִים בַּמָּשִׁיחַ׃

Anſique ya no ès mas ſieruo, ſi no hijo : y ſi hijo, tambien heredero de Dios por el Chriſto.

8 כִּי־אִם אָז כַּאֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם אֱלֹהִים עֲבַדְתֶּם אֶת־אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אֵינָם אֱלֹהִים׃

Antes en otro tiempo no conociendo á Dios, ſeruiades à losque por naturaleza no ſon dioſes.

9 וּמֵעַתָּה כִּי יוֹדְעֵי אֱלֹהִים אַתֶּם אוֹ יוֹתֵר נוֹדָעִים מֵאֱלֹהִים אֵיכָכָה תָשׁוּבוּ לְהִתְהַפֵּךְ אֶל־יְסוֹדוֹת נַחֲלוֹת וּמִסְכֵּנוֹת אֲשֶׁר תִּתְאַוּוּ עוֹד כְּמוֹ בָרִאשֹׁנָה לְעָבְדָם׃

Mas aora auiendo conocido à Dios : antes ſiendo conocidos de Dios, como hos bolueys de nueuo à los flacos y neceſsitados elementos , en los quales quereys boluer à ſeruir como los tempos paſſados ?

10 כִּי־אֶת־יָמִים וִירָחִים וּמוֹעֲדִים וְשָׁנִים שׁוֹמְרִים אַתֶּם׃

Guardays dias, y meſes y tiempos, y annos.

11 וְיָרֵא אָנֹכִי עֲלֵיכֶם פֶּן חִנָּם יָגַעְתִּי בָּכֶם׃

Miedo tengo de voſotros , de que aya yo trabajado en vano en voſotros.

12 הֱיוּ כָּמוֹנִי כִּי־גַם אֲנִי כְּמוֹכֶם אַחַי מִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם בִּמְאוּמָה לֹא הֲרֵעֹתֶם לִי׃

Sed como yo ſoy : porque yo ſoy como voſotros. Hermanos, ruego hos. ningun agrauio me aueys hecho.

13 וִידַעְתֶּם כִּי־בִּמְחִלַּת הַבָּשָׂר בִּשַּׂרְתִּי אֶתְכֶם מִקֶּדֶם׃

Que voſotros ſabeys que con flaqueze de carne hos annuncié el Euangelio àl principio.

δ.

7. Ὥστε οὐκ ἔτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ χριστοῦ.

Parquoi maintenant tu n'es plus ſerf, mais fils : que ſi tu es fils, auſſi es tu heritier de Dieu par Chriſt.

8. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεὸν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς.

Or alors que vous ne cognoiſſiez point Dieu, vous ſeruiez à ceux qui de nature ne ſont point dieux.

9. Νῦν δὲ γνόντες θεὸν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε;

Mais maintenant puis que vous auez cognu Dieu , ou pluſtoſt que vous auez eſté cognus de Dieu cõment vous deſtournez-vous en arriere aux rudimens foibles & poures, auſquels vous voulez ſeruir, comme vous deſtournãs au rebours aux choſes qui ont duré le temps paſſé?

10. Ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς.

Vous obſeruez les iours & les mois: & les temps, & les annees.

11. Φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

Ie crain de vous que d'auenture ie n'aye trauaillé en vain enuers vous.

12. Γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε.

Soyez comme moi : car auſſi ſuis ie comme vous : ie vous en prie, freres: vous ne m'auez fait aucun tort.

13. Οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον.

Et vous ſauez comment par ci deuant auec infirmité de la chair ie vous ai euangelizé.

CAP. IIII.

7. Itaque iam non eſt ſervus, ſed filius. Quod ſi filius: & hæres (*Dei, per Chriſtum.*)

Wherefore/thou art no more a ſeruant/but a ſonne: now if thou be a ſonne/ thou art alſo the heire of God/ through Chriſt.

8. Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis qui naturâ non ſunt dii, ſerviebatis.

But euen then/ when ye knew not God/ye did ſeruice vnto them/which by nature are not gods.

9. Nunc autem cùm cognoveritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo: quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò ſervire vultis?

But now ſeeing ye knowe God/yea/ rather are knowen of God/ how turne ye againe vnto impotent/ and beggerly rudiments/ whereunto as from the beginning ye will be in bondage againe?

10. Dies obſervatis, & menſes, & tempora, & annos.

Yee obſerue dayes/ and moneths/ and times/and yeres.

11. Timeo vos, ne fortè ſine cauſa laboraverim in vobis.

I am in feare of you/leſt I haue beſtowed on you labour in vaine.

12. Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, obſecro vos. Nihil me læſiſtis.

Be ye as I: for I am euen as you: brethren/ I beſeeche you: ye haue not hurte me at all.

13. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iam pridem.

And ye knowe/ how through infirmitie of the fleſh I preached the Goſpell vnto you at the firſt.

Das IIII. Capitel.

7. Alſo iſt nun hie kein Knecht mehr/ ſondern eitel Kinder/ ſinds aber Kinder/ ſo ſinds auch Erben GOttes durch Chriſtum.

Saa er her nu ingen Tienere mere/ men idel Børn/ oc ere de Børn/ da ere de ocſaa Guds Arffuinge formedelſt Chriſtum.

8. Aber zu der zeit/ da jr Gott nicht erkandtet/ dienet jr denen/ die von natur nicht Götter ſind.

Men paa den tid/ der i icke kende Gud/da tiente i dem/ ſom aff naturen icke ere Guder.

9. Nun jr aber Gott erkant habt (ja vil mehr von Gott erkant ſeydt) wie wendet jr euch denn vmb/wider zu den ſchwachen vnnd dürfftigen Satzungen/ welchen jhr von newes an dienen wolt?

Men nu i haffue kent Gud (Ja meget mere ere kende aff Gud) Hui vende i eder da om/ til de ſkrøbelige oc vedtørfftige Sticklelſer igen/ huilcke i ville tiene paa ny igen?

10. Jhr haltet Tage vnd Monden/ vnd Feſte vnd Jarzeit.

I holde Dage oc Maanede/oc Høytider oc Aarſſtider.

11. Jch förchte ewer/ daß ich nicht villeicht vmb ſonſt habe an euch gearbeitet.

Jeg frycter for eder/ at ieg haffuer icke maa velſke arbeydet met eder forgeffuis.

12. Seyt doch wie ich/ denn ich bin wie jhr. Lieben Brüder (Jch bitte euch) Jhr habt mir kein leid gethan.

Verer dog lige ſom ieg/ thi ieg er lige ſom i ere. Kære Brødre (Jeg beder eder) I haffue inted ont giort mig.

13. Denn jr wiſſet/ daß ich euch in ſchwachheit nach dem fleiſch/das Euangelium geprediget habe/ zum erſten mal.

Fordi i vide/ at ieg predickede Euangelium faar eder/ førſte gong/ i ſkrøbelighed effter Kødet.

Kapitola IIII.

7. A tak giž negſy ſlužebnijkem/ ale Synem. A poněwadž Synem/ tehda y Dědicem (Boži) ſkrze (Kryſta.)

Przeto theraz nie ieſteś ſługa/ ále ſynem/ á ieſli ſyn/ też y dziedzic Boży przez Kryſtuſá.

8. Ale že tehdáž neznagijce Boha/ těm kteřijž negſau z přirozenj Bohowě/ ſlaužili gſte.

Y owſzem gdyſcie Bogá nie ználi/ ſłużyliſcie tym ktorzy z przyrodzenia nie ſą bogowie.

9. Giž pak nynij poznawſſe Boha/ nýbrž y poznáni gſauce od něho kterak obracugete ſe opět k mdlým a bijdným žiwluom/ gimž opět znowu chcete ſlaužiti?

Ale teraz gdy znacie Bogá/ ábo rádſzey ieſteſcie vznáni od Bogá/ iákoż ſie wracacie ná zad ku poczatkom mdłym y niedoſtátecżnym/ ktorym záſie chcecie ſłużyc iáko y pirwey?

10. Neb ſſetřjte dnj a Měſýcuow/ a čaſuw y Leth.

Záchowywacie dni/ y kſiężyce/ czáſy/ y látá.

11. Bogijm ſe/ abych ſnad na darmo nepracowal mezy wámi.

Boie ſie o was/ bym ſnadź dármo nie pracowł około was.

12. Buďte yako yá/ neb y yá gſem yako wy. Bratřij milij (proſým wás) nic gſte mne newrazyli.

Badźcie iáko y ia/ ábowiem iam ieſt iáko y wy/ Brácia: proſzę was/ żadneleſcie mi krzywdy nie vczynili.

13. Ale wjte žes mnohau mdlobau těla kázal gſem wám Ewangelium poneyprwě.

Wiecie też iżem przez krewkoś ciáłá przepowiedał wam pirwey Ewánielia.

ד

14 וְנֶסְיוֹנָא דְּבֶסְרִי לָא שְׁטַתּוּן וְלָא נְדַתּוּן אֶלָּא אַיךְ דַּלְמַלְאַכָא דַּאלָהָא קַבֶּלְתּוּנָנִי וְאַיךְ דַּלְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E non disprezzaste ne rifiutaste però la tentation mia che era ne la mia carne, ma mi riceueste come vn Angelo di Dio, e come Christo IESV.

15 אַיכַו הָכֵיל טוּבְכוּן סָהֶד אֶנָא גֵּיר עֲלַיְכוּן דְּאֶלּוּ מֶשְׁכְּחָא הֲוָת עַיְנַיְכוּן חָצֵין הֲוַיְתּוּן וְיָהְבִין לִי׃

Quele era dunque la vostra beatitudine? Perche io vi rendo testimonianza, che se fusse stato possibile, vos vi sareste cauati i vostri occhij, e me gli haureste dati.

16 דַּלְמָא בְּעֶל—דְּבָבָא הֲוֵית לְכוּן דְּאַכְרְזֵת לְכוּן שְׁרָרָא׃

Son io dunque diuentato vostro nimico, dicendoui la verità?

17 חָסְמִין בְּכוּן לָא הֲוָא לְשַׁפִּירָתָא אֶלָּא ל לְמֶחְבַּשְׁכוּן הוּ צָבֵין — דְּאַנְתּוּן תֶּהְווֹן חָסְמִין ב בְּהוֹן׃

Essi son zelanti di voi, non gia à buon fine: anzi vi vogliono escludere, accioche voi siate zelanti di loro.

18 שַׁפִּיר הוּ דֵּין — דְּתֶתְחַסְמוּן בְּשַׁפִּירָתָא בְּכֻל זְבַן וְלָא אֶמַתִי ד דַּלְוָתְכוּן אֶנָא בַּלְחוּד׃

Ma egli è ben buono il molto amare sempre nel bene, è non solo quando io sono appresso di voi presente.

19 בְּנַי אִילֵין דְּמֶן דְּרֵישׁ מְחַבֵּל אֶנָא עַדְמָא דְּיִתְצַיַּר בְּכוּן מְשִׁיחָא׃

Figlioleti miei, iquali di nuouo io partorisco, infin à tanto che Christo sia formato in voi.

20 צָבֵא הֲוֵית גֵּיר דְּאֶהְוֵא לְוָתְכוּן הָשָׁא וְאֶשְׁחַלֵּף בְּרַת קָלִי מֶטוּל דְּתַמִּיהַ אֶנָא בְּכוּן׃

Io vorrei ben hora essermi presente, è mutar la mia voce: percioche io son turbato in voi.

ד

14 וְאֶת־מַסָּתִי אֲשֶׁר הִיא בִּבְשָׂרִי לֹא בְזִיתֶם וְלֹא תִעַבְתֶּם כִּי אִם כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים קִבַּלְתּוּנִי כְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y no desechastes ni menospreciastes mi tenracion que passaua en mi carne: antes me recebistes como à vn Angel de Dios, como àl mismo Christo Iesus.

15 וְאַיֵּה חַסְדֵיכֶם הָרִאשׁוֹנִים כִּי־מֵעִיד אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא בִלְתִּי יְכֹלֶת כִּי־אֶת—עֵינֵיכֶם נִקַּרְתֶּם וּנְתַתֶּם לִי׃

Donde está, pues, vuestra bienauenturança? porque yo hos doy testimonio, que si pudiera hazerse, vuestros ojos sacarades para darme.

16 וְלָכֵן אוֹיִבְכֶם נִהְיֵיתִי בְּדַבְּרִי אֱמֶת אֲלֵיכֶם׃

He me pues hecho vuestro enemigo diziendehos la verdad?

17 כִּי מְקַנְּאִים הֵמָּה בָּכֶם לֹא הֵיטֵב כִּי־אִם חוֹשְׁבִים לְהִתְרַפֵּס וְלִרְהַב אֶתְכֶם אֲשֶׁר תְּקַנְּאוּ בָם׃

Tienen celos de vosotros, no bien: antes hos quieren echar fuera paraque vosotros los zeleys à ellos.

18 כִּי—טוֹב לְקַנֵּא בַּטּוֹב בְּכָל—עֵת וְלֹא לְבַד בִּהְיוֹתִי עִמָּכֶם׃

Bueno es ser zelosos, mas en bien siempre: y no solamente quando estoy presente con vosotros.

19 בָּנַי אֲשֶׁר אוֹסִיף לְחוֹלֵל אֶתְכֶם עַד אֲשֶׁר יֻצַּר הַמָּשִׁיחַ בָּכֶם׃

Hijitos mios, que bueluo otra vez à estar de parto de vosotros, hasta que el Christo sea formado en vosotros.

20 וְחָפַצְתִּי לִהְיוֹת עִמָּכֶם מֵעַתָּה וּלְשַׁנּוֹת אֶת־קוֹלִי כִּי—מִתְעַלֵּף אֲנִי עֲלֵיכֶם׃

Querria cierto estar aora con vosotros, y mudar mi boz: porque estoy vergonçoso de vosotros:

δ.

14. Καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύσατε· ἀλλ᾽ ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν.

Et n'auez point mespisé ne reietté l'espreuue de moi, telle qu'elle estoit en ma chair: ains vous m'auez receu comme vn Ange de Dieu, voire comme Iesus Christ mesme.

15. Τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι.

Quel estoit donc le tesmognage de vostre beatitude? car ie vous porte tesmoignage, que s'il eust esté possible; vous eussiez arraché vos yeux, & les m'eussiez donnez.

16. Ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν;

Suis ie donc deuenu vostre ennemi, vous disant la verité?

17. Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.

Ils sont ialoux de vous, mais non pas de bonne sorte: ains plustost vous veulent-ils forclorre, afin que vous soyez ialoux d'eux.

18. Καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.

Mais il est bon de tousiours fort aimer en bien, & non seulement quand ie suis present auec vous.

19. Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν.

Mes petis enfans, pour lesquels enfanter ie trauaille derechef, iusqu'à tant que Christ soit formé en vous.

20. Ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου· ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

Ie voudroye maintenant estre auec vous & changer ma parole: car ie sus en perplexité quant à vous.

CAP. IIII.

14. Et tentationem veſtram in carne mea, non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis, ſed ſicut angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.

And the triall of me which was in my fleſh, ye deſpiſed not, neither abhorred: but ye receyued me as an Angel of God, yea, as Chriſt Jeſus.

15. Vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

What was then your felicitie? for I beare you record / that if it had bene poſſible / yee would haue plucked out your owne eyes / and haue giuen them to me.

16. Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?

Am I therefore become your enemye, becauſe I tell you the trueth?

17. Aemulantur vos non bene: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.

They are ielous ouer you amiſſe: yea / they would exclude you / that ye ſhould altogether loue them.

18, Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.

But it is a good thing to loue earneſtly alwayes in a good thing, and not onely when I am preſent with you.

19. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.

My litle children, of whome I trauaile in birth againe / vntill Chriſt be formed in you.

20. Vellem autẽ eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

And I woulde I were with you nowe / that I might change my voyce: for I am in doute of you.

Das IIII. Capitel.

14. Vnd meine anfechtungen / die ich leide nach dem Fleiſch / habt jhr nicht verachtet noch verſchmähet / ſondern als einen Engel Gottes namet jr mich auff / ja als Chriſtum Jeſum.

Oc i foractede icke oc ey forſmaade / mine freſtelſer / ſom ieg leed effter Kødet / Men i anammede mig ſom en Guds Engel / ia lige ſom Chriſtum Jheſum.

15. Wie waret jhr dazumal ſo ſelig? Jch bin ewer Zeuge / daß / wenn es müglich geweſen were / jhr hettet ewer Augen außgeriſſen / vnd mir gegeben.

Hui vaare i paa den tid ſaa ſalige? Jeg er eders Vidne / at / haffde det vere mueligt / de haffde i vdreffuit eders øyen / oc giffuit mig.

16. Bin ich denn alſo ewer Feind worden / daß ich euch die warheit fürhalte?

Er ieg da ſaa bleffuen eders Fiende / fordi at ieg giffuer eder ſandhed tilkende?

17. Sie eyffern vmb euch nicht fein / ſondern ſie wöllen euch von mir abfällig machen / daß jr vmb ſie ſolt eyffern.

De ere icke vel nidkære for eder / Men de ville komme eder til at ſalde fra mig / at i ſkulle vere nidkære for dem.

18. Eyffern iſt gut / wens jmmerdar geſchicht vmb das gute / vnd nicht allein / wenn ich gegenwertig bey euch bin.

Det er gaat at vere nidkær / naar ſom det ſkeer ſtedze for det Gode / oc icke aleniſte naar ieg er nærverendis hoſſ eder.

19. Meine liebe Kinder / welche ich abermal mit ängſten gebere / biß daß Chriſtus in euch eine geſtalt gewinne.

Mine kære Børn / huilcke ieg atter føder met angiſt / indtil Chriſtus faar ſkabning i eder.

20. Jch wolt aber / daß ich jetzt bey euch were / vnd meine ſtimme wandeln köndte / denn ich bin jrre an euch.

Oc ieg vilde / at ieg vaare nu hoſſ eder / oc kunde forvende min røſt / Thi ieg er tuilraadig om eder.

Kapitola IIII.

14. A pokuſſenijm tijm na těle mém nepohrzeli gſte / ani ge zawrhli / ale yako Angela Božijho přijmali gſte mne / a yako Gežijſſe Kryſta.

A doświadczenia moiego które było w ciele moim / nie lekceśćie ſobie ważyli / á niśćie odrzucili / aleśćie mię przyięli iáko Anioła Bożego / iáko Krystuſá Jezuſá.

15. Protož kde geſt blahoſlawenſtwij waſſe? ſwědectwij zagiſtě yá wydáwám wám / že oči waſſe / by to mohlo býti wylaupijce bylibyſſte mne dali.

Którež thedy było przechwalánie błogosławieństwa wáſzego? Abowiem świádczę wam / iż ieśliby było mogło być / dálibyśćie mi byli wyłupiwſzy oczy ſwoie.

16. Což tehdy nepřijtelem gſem wám včiněn / prawdu wám práwě?

A thák / izalim ſię wam zſtał nieprzyiacielem / gdy wam prawdę mowię?

17. Milugijť gínij wás / ne dobře / neb wás chtěgj odwrátiti od prawdy / abyſſte gich náſledowali.

Miłuiąć was nie dobrze / y owſzem chcą nas wyłączyć / ábyśćie ie miłowáli.

18. Wy pak dobrého náſledugte w dobrém wždycky / a ne toliko tehdáž / když gſem přijtomen wám.

Ależ cudna ieſt rzecz bárzo miłowáć w dobrey rzeczy záwżdy / á nie tylko gdy obecnie bywam v was.

19. Synáčkowé mogi / kteréž opěť s boleſtij rodijm / dokudž zaſe mezy wás vweden nebude Kryſtus.

Dźiatki moie które záś rodzę / áżby był Krystus w was wykſztałtowan.

20. Ale chtělbych ſám v wás býti nynij / a hlas můg změniti / neb gſem zahanben pro wás.

A chciałbym teraz być przy was / y odmienić głos moy przeto iż wátpię w was.

ד

14 וְנֶסְיוֹנָא דְּבֶסְרִי לָא שְׁטַתּוּן וְלָא נְדַתּוּן אֶלָּא אַיְךְ דַּלְמַלְאַכָא דַּאלָהָא קַבֶּלְתּוּנָנִי וַאיְךְ דַּלְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E non diſprezzaſte ne rifiutaſte però la tentation mia che era ne la mia carne, ma mi riceueſte come vn Angelo di Dio, e come Christo IESV.

15 אַיְכוּ הָכִיל טוּבְכוּן סָהֵד אֲנָא גֵּיר עֲלַיְכוּן דְּאֶלּוּ מֶשְׁכְּחָא הֲוָת עַיְנַיְכוּן חָצִין הֲוַיְתּוּן וְיָהֲבִין לִי׃

Quale era dunque la voſtra beatitudine? Perche io vi rendo teſtimonianza, che ſe fuſſe ſtato poſſibile, voi vi ſareſte cauati i voſtri occhij, e me gli haureſte dati.

16 דַּלְמָא בְּעֶל־דְּבָבָא הֲוִית לְכוּן דַּאכְרְזֵת לְכוּן שְׁרָרָא׃

Son io dunque diuentato voſtro nimico, dicendoui la verità?

17 חָסְמִין בְּכוּן לָא הֲוָא לְשַׁפִּירָתָא אֶלָּא לְמֶחְבַּשְׁכוּן הוּ צָבֵין דְּאַנְתּוּן תֶּהְווּן חָסְמִין בְּהוּן׃

Eſſi ſon zelanti di voi, non gia à buon fine: anzi vi vogliono eſcludere, accioche voi ſiate zelanti di loro.

18 שַׁפִּיר הוּ דֵּין דְּתֶתְחַסְמוּן בְּשַׁפִּירָתָא בְּכֻל זְבַן וְלָא אֶמַּתַי דַּלְוָתְכוּן אֲנָא בַּלְחוּד׃

Ma egli è ben buono il molto amare ſempre nel bene, è non ſolo quando io ſono appreſſo di voi preſente.

19 בְּנַי אִילֵין דְּמֵן דְּרֵישׁ מְחַבֵּל אֲנָא עַדְמָא דְּיִתְתְּצִּיר בְּכוּן מְשִׁיחָא׃

Figlioleti miei, iquali di nuouo io partoriſco, infin à tanto che Chriſto ſia formato in voi.

20 צָבֵא הֲוִית גֵּיר דְּאֶהֱוֵא לְוָתְכוּן הָשָׁא וְאֶשְׁחַלֵּף בַּרַת קָלִי מֶטּוּל דְּתַמִּיהַ אֲנָא בְּכוּן׃

Io vorrei ben hora eſſerui preſente, è mutar la mia voce: percioche io ſon turbato in voi.

ד

14 וְאֶת־מַסָּתִי אֲשֶׁר הִיא בִּבְשָׂרִי לֹא בְזִיתֶם וְלֹא תִעַבְתֶּם כִּי אִם כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים קִבַּלְתּוּנִי כְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y no deſechaſtes ni menoſpreciaſtes mi tentacion que paſſaua en mi carne: antes me recebiſtes como à vn Angel de Dios, como àl miſmo Chriſto Ieſus.

15 וְאַיֵּה חַסְדֵיכֶם הָרִאשׁוֹנִים כִּי־מֵעִיד אֲנִי עֲלֵיכֶם אִם לֹא בִלְתִּי יְכֹלֶת כִּי־אֶת־עֵינֵיכֶם נִקַּרְתֶּם וּנְתַתֶּם לִי׃

Donde eſtá, pues, vueſtra bienauenturança? porque yo hos doy teſtimonio, que ſi pudiera hazerſe, vueſtros ojos ſacarades para darme.

16 וְלָכֵן אוֹיִבְכֶם נִהְיֵיתִי בְּדַבְּרִי אֱמֶת אֲלֵיכֶם׃

Heme pues hecho vueſtro enemigo diziendehos la verdad?

17 כִּי מְקַנְּאִים הֵמָּה בָּכֶם לֹא הֵיטֵב כִּי־אִם חוֹשְׁבִים לְהִתְרַפֵּס וְלִרְהַב אֶתְכֶם אֲשֶׁר תְּקַנְּאוּ בָם׃

Tienen celos de voſotros, no bien: antes hos quieren echar fuera paraque voſotros los zeleys à ellos.

18 כִּי־טוֹב לְקַנֵּא בַטּוֹב בְּכָל־עֵת וְלֹא לְבַד בִּהְיוֹתִי עִמָּכֶם׃

Bueno es ſer zeloſos, mas en bien ſiempre: y no ſolamente quando eſtoy preſente con voſotros.

19 בָּנַי אֲשֶׁר אוֹסִיף לְחוֹלֵל אֶתְכֶם עַד אֲשֶׁר יֻצַּר הַמָּשִׁיחַ בָּכֶם׃

Hijitos mios, que bueluo otra vez à eſtar de parto de voſotros, haſta que el Chriſto ſea formado en voſotros.

20 וְחָפַצְתִּי לִהְיוֹת עִמָּכֶם מֵעַתָּה וּלְשַׁנּוֹת אֶת־קוֹלִי כִּי־מִתְעַלֵּף אֲנִי עֲלֵיכֶם׃

Querria cierto eſtar aora con voſotros, y mudar mi boz: porque eſtoy vergonçoſo de voſotros:

δ'.

14. Καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε, οὐδὲ ἐξεπτύσατε. ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς χριστὸν ἰησοῦν.

Et n'auez point meſpiſé ne reietté l'eſpreuue de moi, telle qu'elle eſtoit en ma chair: ains vous m'auez receu comme vn Ange de Dieu, voire comme Ieſus Chriſt meſme.

15. Τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι.

Quel eſtoit donc le teſmognage de voſtre beatitude? car ie vous porte teſmoignage, que s'il euſt eſté poſſible, vous euſſiez arraché vos yeux, & les m'euſſiez donnez.

16. Ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν;

Suis ie donc deuenu voſtre ennemi, vous diſant la verité?

17. Ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.

Ils ſont ialoux de vous, mais non pas de bonne ſorte: ains pluſtoſt vous veulent-ils forclorre, afin que vous ſoyez ialoux d'eux.

18. Καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.

Mais il eſt bon de touſiours fort aimer en bien, & non ſeulement quand ie ſuis preſent auec vous.

19. Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ χριστὸς ἐν ὑμῖν.

Mes petis enfans, pour leſquels enfanter ie trauaille derechef, iuſqu'à tant que Chriſt ſoit formé en vous.

20. Ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου· ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

Ie voudroye maintenant eſtre auec vous & changer ma parole: car ie ſus en perplexité quant à vous.

CAP. IIII.

14. Et tentationem veſtram in carne mea, non ſpreviſtis, neque reſpuiſtis, ſed ſicut angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.

And the triall of me which was in my fleſh/ ye deſpiſed not/ neither abhorred: but ye receyued me as an Angel of God/ yea/ as Chriſt Jeſus.

15. Vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

What was then your felicitie? for I beare you record / that if it had bene poſſible / yee would haue plucked out your owne eyes / and haue giuen them to me.

16. Ergo inimicus vobis factus ſum, verum dicens vobis?

Am I therefore become your enemye/ becauſe I tell you the trueth?

17. Aemulantur vos non bene: ſed excludere vos volunt, ut illos æmulemini.

They are ielous ouer you amiſſe: yea / they would exclude you / that ye ſhould altogether loue them.

18, Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tantùm cùm præſens ſum apud vos.

But it is a good thing to loue earneſtly alwayes in a good thing/ and not onely when I am preſent with you.

19. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis.

My litle children/ of whome I trauaile in birth againe / vntill Chriſt be formed in you.

20. Vellem autẽ eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

And I woulde I were with you nowe / that I might change my voyce: for I am in doute of you.

Das IIII. Capitel.

14. Vnd meine anfechtungen/ die ich leide nach dem Fleiſch / habt jhr nicht verachtet noch verſchmähet / ſondern als einen Engel Gottes namet jr mich auff/ ja als Chriſtum Jeſum.

Oc i foractede icke oc ey forſmaade / mine freſtelſer / ſom ieg leed effter Kødet / Men i anammede mig ſom en Guds Engel/ ia lige ſom Chriſtum Jheſum.

15. Wie waret jhr dazumal ſo ſelig? Jch bin ewer Zeuge / daß / wenn es müglich geweſen were/ jhr hettet ewer Augen außgeriſſen/ vnd mir gegeben.

Hui vaare i paa den tid ſaa ſalige? Jeg er eders Vidne/ at/ haffde det vere mueligt/ de haffde i vdreffuit eders øyen/ oc giffuit mig.

16. Bin ich denn alſo ewer Feind worden / daß ich euch die warheit fürhalte?

Er ieg da ſaa bleffuen eders Fiende / fordi at ieg giffuer eder ſandhed tilkende?

17. Sie eyffern vmb euch nicht fein/ ſondern ſie wöllen euch von mir abfällig machen/ daß jr vmb ſie ſolt eyffern.

De ere icke vel nidkære for eder/ Men de ville komme eder til at falde fra mig / at i ſkulle vere nidkære for dem.

18. Eyffern iſt gut/ wens jmmerdar geſchicht vmb das gute / vnd nicht allein / wenn ich gegenwertig bey euch bin.

Det er gaat at vere nidkær / naar ſom det ſkeer ſtedze for det Gode / oc icke aleniſte naar ieg er næruerendis hoſſ eder.

19. Meine liebe Kinder / welche ich abermal mit ängſten gebere / biß daß Chriſtus in euch eine geſtalt gewinne.

Mine kære Børn/ huilcke ieg atter føder met angiſt/ indtil Chriſtus faar ſkabning i eder.

20. Jch wolt aber / daß ich jetzt bey euch were/ vnd meine ſtimme wandeln köndte/ denn ich bin jrre an euch.

Oc ieg vilde / at ieg vaare nu hoſſ eder/ oc kunde foruende min røſt/ Thi ieg er tuilraadig om eder.

Kapitola IIII.

14. A pokuſſenijm tijm na těle mēm nepohrzeli gſte / ani ge zawrhli/ ale yako Angela Božijho přiyali gſte mne / a yako Gežijſſe Kryſta.

A doświadczenia mojego ktore było w ciele moim/ nie lekceſcie ſobie ważyli/ á niſcie odrzucili/ aleſcie mie przyjeli iáko Aniolá Bożego/ iáko Kryſtuſá Jezuſá.

15. Protož kde geſt blahoſlawenſtwij waſſe? ſwědectwij zagiſtě yá wydáwám wám / že oči waſſe / by to mohlo býti wylaupijce bylibyſſte mne dali.

Ktorez thedy było przechwalánie błogoſławienſtwa waſzego? Abowiem świádcze wam/ iż ieſliby było mogło być/ dálibyſcie mi byli wyłupi wſzy oczy ſwoie.

16. Což tehdy nepřijtelem gſem wám včiněn/ prawdu wám práwě?

A thák/ tzalim ſie wam zſtál nieprzyiacielem / gdy wam prawde mowie?

17. Milugijť ginij wás/ ne dobře/ neb wás chtěgj odwrátiti od prawdy / abyſſte gich náſledowali.

Miłuiąc was nie dobrze / y owſzem chca nas wyłaczyć/ ábyſcie ie miłowáli.

18. Wy pak dobrého náſledugte w dobrém wždycky / a ne toliko tehdáž/ když gſem přijtomen wám.

A'eć cudna ieſt rzecz bárzo miłowáć w dobrey rzeczy záwżdy/ á nie tylko gdy obecnie bywam v was.

19. Synáčkowé mogi/ kteréž opěts boleſtij rodijm / dokudž zaſe mezy wás vweden nebude Kryſtus.

Dziatki moie ktore záś rodze/ ážby był Kryſtus w was wykſztałtowan.

20. Ale chtělbych ſám v wás býti nynij/ a hlas můg změniti/ neb gſem zahanben pro wás.

A chciałbym teraz być przy was/ y odmienić głos moy przeto iż wátpie w was.

ד

21 אֶמַרוּ לִי אַנְתּוּן אִילֵין
דְּצָבֵין דְּנֶהֱווֹן תְּחֵית נָמוּסָא
לֵהּ לְנָמוּסָא לָא שָׁמְעִין
אַנְתּוּן׃

Ditemi, voi che volete esser ſotto la Legge, non vdite voi la Legge?

22 כְּתִיב גֵּיר דְּלַאבְרָהָם
תְּרֵין בְּנִין הֲווּ לֵהּ חַד מֶן
אַמְתָא וְחַד מֶן חֵארְתָא׃

Percioch'egli è ſcritto che Abraam hebbe due figliuoli: vno de la ſerua, e vno de la libera.

23 אֶלָּא הָו דְּמֶן אַמְתָא
בְּבֶסַר אֶתִילֶד הָו דֵּין דְּמֶן
חֵארְתָא בְּמוּלְכָנָא הֲוָא׃

Ma quel ch'egli hebbe de la ſerua, nacque ſecondo la carne: è quel ch'egli hebbe de la libera, nacque per virtù de la promeſſa.

24 הָלֵין דֵּין דְּאִתַיְהֵין בּ
בְּפֶלָאתָא דְּתַרְתֵּין דִּיַתְקוֹס
חֲדָא דְּמֶן טוּר סִינַי יָלְדָא
לְעַבְדוּתָא בְּאִתַיְהָ הָגָר׃

Le quali coſe ſon dette per allegoria. Imperoche queſti ſono e due teſtamenti: vno dal monte Sina, che genera à ſeruitù, ilquale è Agar.

25 הָגָר גֵּיר טוּרָא הוּ
דְּסִינַי דְּבַארַבְיָא וְשָׁלְמָא
לְהָדָא אוּרִשְׁלֶם וּפָלְחָא
עַבְדוּתָא הִי וּבְנַיְהָ׃

(Percioche Sina è vn monte in Arabia, è corriſponde à quella che hora è Ieruſalem,) è ſerua co i ſuoi figliuoli.

26 הָי דֵּין אוּרִשְׁלֶם עֶלָיְתָא
חֵארְתָא הִי דְּאִיתַיְהָ
אֶמַּן׃

Ma la ſoperna Ieruſalem è libera, laquale è madre di tutti noi.

ד

21 אִמְרוּ לִי אַתֶּם אֲשֶׁר תַּחַת
הַתּוֹרָה תַּחְפְּצוּ לִהְיוֹת וְאֶת־הַתּוֹרָה
אֵינְכֶם שׁוֹמְעִים׃

Dezidme, losque quereys eſtar debaxo de la Ley, no aueys leydo la Ley?

22 כִּי נִכְתַּב כִּי־לְאַבְרָהָם שְׁנֵי
בָנִים הָיוּ לוֹ אֶחָד מִן־הָאָמָה
וְאֶחָד מִן הַגְּבִירָה׃

Porque eſcripto eſtá, Que Abraham tuuo dos hijos, vno de la criada: y vno de la libre.

23 כִּי־אֲשֶׁר מִן־הָאָמָה כַּבָּשָׂר
נוֹלַד וַאֲשֶׁר מִגְּבִירָה בַּשְּׁבוּעָה׃

Mas elque era de la criada, nació ſegun la carne: el que era de la libre, nació por la promeſſa.

24 אֲשֶׁר בְּדֶרֶךְ הַמָּשָׁל מְדֻבָּרִים
כִּי־שְׁתֵּי בְרִיתוֹת הֵנָּה אַחַת מֵהַר
סִינַי לַעֲבוֹדָה מוֹלֶדֶת וְזֹאת הִיא
הָגָר׃

Las quales coſas ſon dichas por alegoria: porque eſtos ſon los dos Conciertos. El vno, ciertamente en el monte de Sina, elqual engendra para ſeruidumbre, que es Agar.

25 כִּי־הָגָר הַר סִינַי הוּא בַּעֲרָב
וּמַגִּיעַ הַיּוֹם לִירוּשָׁלַיִם הָעוֹבְדָה
אֶת־בָּנֶיהָ׃

Porque Sina es vn monte de Arabia, elqual es conjunto à laque aora es Ieruſalem, laqual ſirue con ſus hijos.

26 וִירוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר מִלְמַעְלָה
חָפְשִׁית הִיא אֲשֶׁר הִיא אֵם
כֻּלָּנוּ׃

Mas aquella Ieruſalem que eſtá arriba, libre es: laqual es la madre de todos noſotros.

δ.

21. Λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;

Dites moi, vous qui voulez eſtre ſous la Loy, n'oyez-vous point la Loy?

22. Γέγραπται γὰρ ὅτι ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.

Car il eſt eſcrit qu'Abraham a eu deux fils: l'vn de la ſeruante, & l'autre de la franche.

23. Ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας.

Mais celui qui eſtoit de la ſeruante, naſquit ſelon la chair: & celui qui eſtoit de la franche, par la promeſſe.

24. Ἅ τινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν ἄγαρ.

Leſquelles choſes doiuent eſtre entendues par allegorie: car ce ſont les deux alliances, l'vne au mont de Sina, engendrant à ſeruitude, qui eſt Agar.

25. Τὸ γὰρ ἄγαρ σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσαλὴμ, δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Car ce nom d'Agar veut dire Sina, qui eſt vne montagne en Arabie, & correſpondante à la Ieruſalem de maintenant: laquelle ſert auec ſes enfans.

26. Ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστὶν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν.

Mais la Ieruſalem d'enhaut eſt franche, laquelle eſt mere de nous tous.

CAP. IIII.

21. Dicite mihi qui ſub lege vultis eſſe, legem non legiſtis?

Tell me / ye that will be vnder the Lawe/ doe ye not heare the Law?

22. Scriptum eſt enim, quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, & unum de libera.

For it is written / that Abraham had two ſonnes / one by a ſeruant / and one by a free woman.

23. Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem.

But he which was of the ſeruant / was borne after the fleſh: and he which was of the free woman / was borne by promes.

24. Quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Vnum quidem à monte Sina, in ſervitutem generans: quæ eſt Agar.

By the which things an other thing is meant: for theſe mothers are the two Teſtaments / the one which is Agar of mount Sina / which gendreth vnto bondage.

25. (Sina enim, mons eſt in Arabia: qui coniunctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem) & ſervit cum filiis ſuis.

(For Agar or Sina is a mountaine in Arabia / and it anſwereth to Jeruſalem which nowe is) and ſhe is in bondage with her children.

26. Illa autem quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt: quę eſt mater noſtra.

But Jeruſalem / which is aboue / is free: which is the mother of vs all.

Das IIII. Capitel.

21. Saget mir/ die jr vnter dem Geſetz ſein wolt/ habt jr das Geſetz nicht gehöret?

Siger mig/ i ſom ville vere vnder Lowen/ Haffue i icke hørt Lowen?

22. Denn es ſtehet geſchrieben/ daß Abraham zween Söhne hatte/ einen von der Magd/ den andern vonn der Freyen.

Thi det ſtaar ſcreffuit / At Abraham haffde tho Sønner/ den ene aff tienſte Quinden / den anden aff den Fri.

23. Aber der von der Magd war/ iſt nach dem Fleiſch geborn/ der aber von der Freyen / iſt durch die Verheiſſung geborn.

Men den ſom vaar aff tienſte Quinden/ hand er fød effter kødet / Oc den aff den Fri / er fød formedelſt Foriettelſen.

24. Die wort bedeuten etwas. Denn das ſind die zwey Teſtament/ eines von dem Berge Sina / das zur Knechtſchafft gebiert / welches iſt die Agar.

Diſſe ord betyde noget. Thi det ere de thu Teſtamente / Det ene aff Sinai bierg / ſom føder til Treldom/ huilcket er Agar.

25. Denn Agar heiſſet inn Arabia der Berg Sina / vnnd langet biß gen Jeruſalem/ das zu diſer zeit iſt/ vnd iſt dienſtbar mit ſeinen Kindern.

Thi Agar kaldis i Arabia Sina bierg/ oc recker indtil Jeruſalem/ ſom er paa denne tid/ oc er i treldom met ſine Børn.

26. Aber das Jeruſalem / das droben iſt / das iſt die Freye/ die iſt vnſer aller Mutter.

Men det Jeruſalem/ ſom er offuen til/ det er den Fri/ ſom er allis vor Moder.

Kapitola IIII.

21. Powězte mi kteříj pod Zákonem chcete býti/ zdali Zákona neſlýcháte?

Powiedzcie mi Kthorzy pod zakonem chcecie byc/ zakonu nie ſluchacie?

22. Nebo w něm pſáno geſt/ že Abraham měl dwa Syny: gednoho z Děwky/ a druhého z Swobodné.

Abowiem nápíſano ieſt: iż Abráám dwu ſynu miał/ iednego z ſłużebnice/ a drugiego z wolney.

23. Ten pak kterýž z Děwky byl/ podlě těla ſe narodil: ale kterýž z Swobodné ten ſkrze zaſljbenij:

Ale then ktory ſie z ſłużebnice vrodził/ ieſt wedle ciáłá / á ktory z wolney/ przez obiecnice.

24. A tok ſe duchowně mluwij y rozumij. Neb totok gſau dwa Zákonowé: Geden zagiſté na hůře Sýna wydaný kterýž w ſlužbu podrobowal/ a ten ſe wyznamenáwá ſkrze Agar.

Przecz o znácza ſie inſze rzeczy/ ábowiem thy ſą dwie vmowie/ iedná ktora ieſt Agár / od gory Syon/ rodząc plod ku niewolſtwu.

25. (Sýna zagiſté Hora geſt w Arabij/ kteráž připogena geſt té/ kteráž geſt nynij Geruzalém) a ſlaužij s Syny ſwými.

Abowiem Syná ieſt či gorá w Arábiey/ ktora ſie práwie z gadza z tą Jeruzálem ktora teraz ieſt/ y ſłuży z ſynmi ſwoiemi.

26. Onenno pak/ kterýž ſwrchu 'geſt Geruzalém ſwobodnýť geſt / kterýž geſt Matka naſſe.

Ale ona wyſoká Jeruzálem/ wolnać ieſt / kthora ieſt mátka wſzytkich nas.

ד

27 כְּתִיב גֵּיר דְּאֶתְבַּסְמִי
עֲקַרְתָּא הַי דְּלָא יָלְדָ
וְאֶתְפַּצְחִי וַגְעַי הַי דְּלָ
מְחַבְּלָא מְטוּל דַּסְגִיו בְּנַיָּה
דְּצַדִיתָ יַתִּיר מֶן בְּנַיָּה
דַּבְעִילְתָ׃

Percioch'egli è ſcritto, Rallegrati ſterile; che non partoriſci: manda fuor la Voce è grida, tu che non hai dolori da partorire: percioche molti piu ſono i figliuoli de l'abbandonata, che de quella che ha marito.

28 חָנַן דֵּין אַחַי אֵיךְ אִי
אִיסְחָק בְּנַי מוּלְכָּנָא חָנַן׃

Or noi, fratelli, ſiamo figliuoli de la promeſſa, ſicome Iſaac.

29 וַאַיךְ דְּהָיְדֵין הָו דְּאִילִיד
הֲוָא בְּבֶסְרָא רָדֵף הֲוָא לְהָו
דַּבְרוּחָא הָכַנָּא אַף הָשָׁא׃

Ma ſi come allora quel che era nato ſecondo la carne, perſeguitaua quel che era nato ſecondo lo Spirito: coſi anch'adeſſo.

30 אֶלָּא מָנָא אָמַר כְּתָבָא
אַפְּקֵיהּ לְאַמְתָא וְלַבְרָהּ
מְטוּל דְּלָ יָאַרַת בְּרָהּ
דַּאמְתָ עַם בְּרָהּ דח
דְּחֵארְתָ׃

Ma che dice la Scrittura? Scaccia Via la ſerua, è il ſuo figliuolo: perche il figliuol de la ſerua non ſarà herede inſieme col figliuol de la libera.

31 חָנַן הָכִיל אַחַי לָא הָוֵין
בְּנַי אַמְתָא אֶלָּא בְּנַי
חֵארְתָ׃

Pertanto, fratelli, noi non ſiamo figliuoli de la ſerua, ma de la libera.

ה

1 קוּמוּ הָכִיל בְּחֵארוּתָא
הָי דַּמְשִׁיחָא חַרְרַן וְלָ
תֶתְכַּדְּנוּן בְּנִירָ
דְּעַבְדוּתָ׃

Stateui dunque ne la libertà, con laquale Chriſto ci ha liberati: è non Vi legate di nuouo al giogo de la ſeruitù.

ד

27 כִּי נִכְתַּב רָנִּי עֲקָרָה לֹא
יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא חָלָה
כִּי־רַבִּים בְּנֵי שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי־
בְעוּלָה׃

Porque eſtá eſcripto Alegrate la eſteril que no pares: rompe en alabanças y clama laque no eſtás de parto: porque mas ſon los hijos de la dexada. que de la que tiene marido.

28 וַאֲנַחְנוּ אַחַי כְּיִצְחָק בְּנֵי
הַשְּׁבוּעָה הָיִינוּ׃

Anſique, Hermanos, noſotros, como Iſaac, ſomos hijos de la promeſſa.

29 אֲבָל כַּאֲשֶׁר אָז־אֲשֶׁר כַּבָּשָׂר
נוֹלָד הוּא רָדַף אוֹתוֹ אֲשֶׁר כָּרוּחַ
כָּכָה גַּם הַיּוֹם׃

Empero como entonces el que era engendrado ſegun la carne, perſeguia àlque auia nacido ſegun el Eſpiritu, anſi tambien aora.

30 אַךְ מָה אוֹמֵר הַכְּתָב גָּרֵשׁ
הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת־בְּנָהּ כִּי־לֹא
יִירַשׁ בֶּן־הָאָמָה הַזֹּאת עִם בְּנִי
עִם־יִצְחָק שֶׁהוּא בֶּן־הַגְּבִירָה׃

Mas que dize la Eſcriptura? Echa à la criada y à ſu hijo, porque no ſerá heredero el hijo de la criada con el hijo de la libre.

31 לָכֵן אַחַי לֹא הָיִינוּ בְּנֵי
הָאָמָה כִּי־אִם בְּנֵי הַגְּבִירֶת׃

De manera, Hermanos, que no ſomos hijos de la criada, mas de la libre.

ה

1 לָכֵן עִמְדוּ בְּחֵפְשָׁה אֲשֶׁר בָּהּ
חִפֵּשׁ אוֹתָנוּ הַמָּשִׁיחַ וְאַל תּוֹסִיפוּ
עוֹד לְהָבִיא אֶת צַוְּארֵיכֶם בְּעֹל־
הָעֲבוֹדָה׃

Eſtad pues firmes en la libertad en que el Chriſto nos libertó: Y no boluays otra vez à ſer preſos en el jugo de ſeruidumbre.

δ.

27. Γέγραπται γάρ, Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

Car il eſt eſcrit, Reſioui-toi, ſterile, qui n'enfantois point: efforce-toi, & t'eſcrie, toi qui n'eſtois point en trauail d'enfant: car il y a beaucoup plus d'enfans de la delaiſſee que de celle qui auoit mari.

28. Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, κατὰ ἰσαάκ, ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν.

Or quant à nous, mes freres, nous ſom̃es enfans de la promeſſe ainſi que Iſaac.

29. Ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτω καὶ νῦν.

Mais comme lors celui qui eſtoit né ſelon la chair, perſecutoit celui qui eſtoit né ſelon l'Eſprit, pareillemẽt auſſi maintenant.

30. Ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς· οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας.

Mais que dit l'Eſcriture? Iette hors la ſeruante & ſon fils: car le fils de la ſeruante ne ſera point heritier auec le fils de la franche.

31. Ἄρα, ἀδελφοί, οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας.

Or freres, nous ne ſommes point enfans de la ſeruante, mais de la franche.

ΚΕΦΑΛ. ε.

ΤΗ͂ ἐλευθερίᾳ οὖν ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε.

Tenez-vous donc fermes en la liberté de laquelle Chriſt nous a affranchis, & ne ſoyez point derechef retenus du ioug de ſeruitude.

CAP. IIII.

27. Scriptum eſt enim: Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe & clama, quæ non parturis: quia multi filii deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum.

For it is written/ Reioyce thou barren that beareſt no children: breake foorth/ and crye/ thou that trauaileſt not: for the deſolate hath many mo children/ then ſhe which hath an huſband.

28. Nos autem, fratres, ſecundùm Iſaac, promiſſionis filii ſumus.

Therefore/ brethren/ we are after the maner of Iſaac/ children of the promiſe.

29. Sed quomodo tunc is qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum qui ſecũdùm ſpiritum: ita & nunc.

But as then hee that was borne after the fleſhe/ perſecuted him that was borne after the ſpirit/ euen ſo it is now.

30 Sed quid dicit ſcriptura? Eiice ancillam & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.

But what ſayeth the Scripture? Put out the ſeruant and her ſonne: for the ſonne of the ſeruaunt ſhall not be heire with the ſonne of the free woman.

31. Itaque fratres, non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ.

Then brethren/ we are not children of the ſeruant/ but of the free woman.

CAP. V.

QVa libertate Chriſtus nos liberavit ſtate: & nolite iterum iugo ſervitutis contineri.

Stand faſt therefore in the libertie wherewith Chriſt hath made vs free/ and bee not intangled againe with the yoke of bondage.

Das IIII. Capitel.

27. Denn es ſtehet geſchrieben: Sey frölich du Vnfruchtbare/ die du nicht gebiereſt/ vnd brich herfür vnd ruffe/ die du nicht ſchwanger biſt/ denn die Einſame hat vil mehr Kinder/ denn die den Mann hat.

Thi det ſtaar ſcreffuit/ Ver glad du wfructſommelige/ du ſom icke føder/ oc vdbryd oc robe/ du ſom icke eſt fructſommelig. Thi den Enlige haffuer mange flere børn/ End den ſom haffuer Mand.

29. Wir aber/ lieben Brůder/ ſind Iſaac nach/ der Verheiſſunge Kinder.

Men wi/ kære Brødre/ ere Foriettelſens Børn/ effter Iſaac.

29. Aber gleich wie zu der zeit/ der nach dem Fleiſch geboren war/ verfolgete den/ der nach dem Geiſt geboren war/ alſo gehet es jetzt auch.

Men lige ſom paa den tid/ den ſom vaar fød effter kødet/ forfulde den/ ſom vaar fød effter Aanden/ Saa gaar der oc nu.

30. Aber was ſpricht die Schrifft: Stoß die Magd hinauß mit jhrem Sohn/ denn der Magd Sohn ſol nicht erben mit dem Sohn der Freyen.

Men huad ſiger Scrifften/ Vdſtød tienſte Quinden met hendis Søn/ Thi tienſte Quindis Søn/ ſkal icke arffue met den fri Quindis Søn.

31. So ſind wir nun/ lieben Brůder/ nicht der Magd Kinder/ ſondern der Freyen.

Saa ere wi nu/ kære Brødre/ icke tienſte Quindis Børn/ Men den fri Quindis.

Das V. Capitel.

So beſtehet nu in der Freyheit/ damit vnns Chriſtus befreyet hat/ vnd laſſet euch nicht widerumb in das Knechtiſche Joch fangen.

SAa bliffuer nu ſtadige i den Frihed/ ſom Chriſtus fride Oſſmet/ Oc lader icke fange eder igen vdi treldomſens Aag.

Kapitola IIII.

27. Neb pſáno geſt: Weſel ſe neplodná/ kteráž nerodijſs/ wykkikni weſele a zwolay/ kteraž nepracugeš ku porodu: neb wijce ſynůw má opuſſtěná/ než ta kteráž má muže.

Abowiem nápiſano ieſt: Weſel ſie niepłodna ktora nie rodziſz/ wyrwi ſie á záwolay ty ktora nie boleieſz/ ábowiem wiecey dźiatek ieſt opuſzczoney/ niż tey ktora ma meżá.

28. My pak Bratřij wedle zaſlijbenij Izákowa/ Synowé gſme.

My tedy brácia/ wedlug Izáaká ieſteſmy ſynowie obietnice.

29. Ale yakož pak tehdáž ten/ kterýž wedlé těla narozen geſt/ protiwil ſe tomu/ kterýž byl wedlé ducha/ tak geſt y nynij.

A iáko ná on czás ten ktory ſie był národził wedle ćiała/ przeſládował tego ktory ſie był národził wedle duchá/ tákże y teraz.

30 Ale co prawij pijſmo? Wywrz Děwku y Syna gegijho. Neb nebude Dědicem Syn Děwky/ s Synem Swobodné.

Ale co mowi piſmo? Wyrzuć ſłużebnice y ſyná iey/ ábowiem nie będźie dźiedźicem ſyn ſłużebnice z ſynem wolney.

31. A protož bratřij negſme my Synowé Děwky/ ale Swobodné:

A koniecznie bráćia nie ieſteſmy ſynowie ſłużebnice/ ále wolney.

Kapitola V.

PRotož Bratřj w ſwobodě kterauž Kryſtus nás wyſwobodil ſtůgte/ a newwalugte na ſebe opět gha ſlužebnoſti.

STóyćie tedy w wolnośći ktora nas Kryſtus wyzwolił/ ány badźcie znowu vwikłáni iárzmem niewoley.

ה

2 הָא אֶנָא פַּוְלוֹס אָמַר אֶנָא לְכוֹן דְּאֶן תֶּתְגַּזְרוּן מְשִׁיחָא מֶדֶּם לָא מֹהַנֵא לְכוֹן׃

Ecco, io Paulo vi dico, che se voi vi circoncidete, Christo non vi giouarà niente.

3 מַסְהֵד אֶנָא דֵּין תּוּב לְכָל בַּר נָשׁ דְּמֶתְגְּזַר דְּחַיָּב דְּכֻלֵּה נָמוֹסָא נַמְלֵא׃

E di nuouo protesto ad ogni huomo che si circoncide, ch'egli è obligato ad osseruar tutta la Legge.

4 אֶתְבַּטַּלְתּוּן לְכוֹן מֶן מְשִׁיחָא אִילֵין דַּבְנָמוֹסָא מֶזְדַּדְּקִיתוּן וּמֶן טַיְבוּתָא נְפַלְתּוּן׃

Voi tutti che volete giustificarui per la Legge, vi annullate Christo, è sete caduti da la gratia.

5 חְנַן גֵּיר בְּרוּחָא דְּמֶן הַימָנוּתָא לְסַבְרָא דְּזַדִּיקוּתָא מְקַוֵּינַן׃

Perche noi aspettiamo in spirito per fede la speranza de la giustitia.

6 בַּמְשִׁיחָא גֵּיר יֵשׁוּעַ לָא גְּזוּרְתָא מֶדֶּם אִיתַיְהָ וְלָא עוּרְלוּתָא אֶלָּא הַימָנוּתָא דְּמֶתְגַּמְרָא בְּחוּבָּא׃

Percioche in Christo IESV ne la Circoncisione, ne il Preputio è di valore alcuno, ma la fede che opera per charità.

7 שַׁפִּיר רָהֲטִין הֲוַיְתּוּן מַנּוּ דַּעֲכְּבְכוֹן דְּלַשְׁרָרָא לָא תֶּתְטְפִּיסוּן׃

Voi correuate bene, chi v'ha impediti, che non obbediate à la verità?

8 פְּיָסְכוֹן לָא הֲוָא מֶן הַו דַּקְרָכוֹן׃

Questa persuasione non è gia da colui che vi chiama.

9 חֲמִירָא קַלִּיל כֻּלָּהּ גְּבִילְתָא מַחְמַע׃

Vn poco di lieuito lieuita tutta la pasta.

ה

2 הִנְנִי פַּוּלוֹס אוֹמֵר לָכֶם אִם תִּמּוֹלוּ כִּי־אָז הַמָּשִׁיחַ לֹא יוֹעִיל לָכֶם׃

Heaqui, yo Paulo hos digo, Que ſi hos circuncidardes, el Chriſto no hos aprouechará nada.

3 וְעוֹד מֵעִיד אָנֹכִי לְכָל־אָדָם הַנִּמּוֹל כִּי חוֹב הוּא כָּל־הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹתָהּ׃

Y otra vez bueluo à proteſtar à todo hombre que ſe circuncidare, que es obligado à hazer toda la Ley.

4 כִּי־מִן־הַמָּשִׁיחַ תֻּהְבָּלוּ כֻּלְּכֶם אֲשֶׁר בַּתּוֹרָה תִּצְטַדְּקוּן וּמִתְּחִנַּת הַמָּשִׁיחַ נָבֹל נְפַלְתֶּם׃

Vazios ſoys del Chriſto losque por la ley hos juſtificays: de la gracia aueys caydo.

5 וַאֲנַחְנוּ בְּרוּחַ מֵאֱמוּנָה אֶת־תִּקְוַת הַצְּדָקָה לְקַוֵּינוּ׃

Porque noſotros por el Eſpiritu, de la fe eſperamos la eſperança de la juſticia.

6 כִּי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֵינֶנָּה מַגְבִּיר הַמּוּלָה וְאֵינֶנָּה הָעָרְלָה כִּי אִם הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר פּוֹעֶלֶת פְּעֻלָּה בְּאַהֲבָה׃

Porque en el Chriſto Ieſus ni la Circunciſion vale algo, ni el capullo: ſi no la fe que obra por la Charidad.

7 רַצְתֶּם הֵיטֵב מִי הוֹחִיד אֶתְכֶם מֵהַאֲמִין בֶּאֱמֶת׃

Corriades bien, quien hos embaraçô para no obedecer à la verdad?

8 הַמִּבְטָחָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה מֵאֲשֶׁר קְרָאֲכֶם׃

Eſta perſuaſion no es deel que hos llama.

9 מְעַט שְׂאֹר מַחְמִיץ אֶת־כָּל־עֲרִיסָה׃

Poca leuadura leuda toda la maſſa.

ε'.

2. Ἴδε ἐγὼ παῦλος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει.

Voici, moi Paul vous di que ſi vous eſtes circoncis, Chriſt ne vous profitera de rien.

3. Μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.

Et derechef, ie proteſte à tout hõme qui ſe circoncit, qu'il eſt obligé, d'accomplir toute la Loy.

4. Κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε· τῆς χάριτος ἐξεπέσατε.

Chriſt eſt aneanti à l'eſgard de vous tous qui voulez eſtre iuſtifiés par la Loy, & vous eſtes decheus de la grace.

5. Ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα.

Car nous attendons l'eſperance de iuſtice par foy en Eſprit.

6. Ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.

Car en Ieſus Chriſt ni circonciſion ni prepuce n'a aucune vertu, ains la foy ouurante par charité.

7. Ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι.

Vous couriez bien, qui vous a donné deſtourbier pour faire que n'obeiſſiez à verité.

8. Ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς.

Ceſte perſuaſion ne vient point de celui qui vous appele.

9. Μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.

Vn peu de leuain fait leuer toute la paſte.

CAP. V.

2. Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.

Behold/ I Paul ſay vnto you/ that if yee be circumciſed/ Chriſt ſhall profite you nothing.

3. Teſtificor autem rurſus omni homini circuncidenti ſe, quoniam debitor eſt univerſæ legis faciendæ.

For I teſtifie againe to every man/ which is circumciſed/ that hee is bounde to keepe the whole Law.

4. Evacuati eſtis à Chriſto, qui in lege iuſtificaminj : à gratia excidiſtis.

Ye are aboliſhed from Chriſt: whoſoever are iuſtified by the Law / ye are fallen from grace.

5. Nos enim ſpiritu, ex fide, ſpem iuſtitiæ expectamus.

For we through the Spirit waite for the hope of righteouſnes through faith.

6 Nam in Chriſto Ieſu neque circuncíſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides quę per charitatem operatur.

For in Jeſus Chriſt neither Circumciſion availeth any thing/ neither vncircumciſion/ but faith which worketh by love.

7. Currebatis bene, quis vos impedivit veritati non obedire ?

Ye did runne well: who did let you/ that yee did not obey the trueth.

8. Perſuaſio, non eſt ex eo qui vocat vos.

It is not the perſwaſion of him that calleth you.

9. (*Nemini conſenſeritis*) modicum fermentum totam maſſam corrumpit.

A litle leaven doth leaven the whole lumpe.

Das V. Capitel.

2. Sihe/ Ich Paulus ſage euch/ wo jhr euch beſchneiden laſſet/ ſo iſt euch Chriſtus kein nütze.

See/ ieg Paulus ſiger eder det/ Der ſom i lade eder omſkære/ da er Chriſtus eder inted nyttelig.

3. Ich zeuge abermal einem jederman der ſich beſchneiden leſſet/ daß er noch das gantze Geſetze ſchuldig iſt zu thun.

Jeg vidner igen faar huer mand/ ſom ſig lader omſkære/ at hand er end nu plictig til at gøre den gantſke Low.

4. Jhr habt Chriſtum verloren/ die jhr durch das Geſetz gerecht werden wolt/ vnd ſeyt von der Gnade gefallen.

I haffue miſt Chriſtum/ i ſom ville bliffue retferdige ved Lowen/ oc i ere faldne fra Naaden.

5. Wir aber warten im Geiſt/ durch den Glauben/ der Gerechtigkeit/ der man hoffen muß.

Men wi vente i Aanden/ formedelſt Troen/ den Retferdighed ſom mand ſkal haabis til.

6. Denn in Chriſto Jeſu gilt weder Beſchneidung noch Vorhaut etwas/ ſonder der Glaube/ der durch die Liebe thätig iſt.

Thi at i Chriſto Jheſu gelder huercken Omſkærelſe eller Forhud noget/ Men Troen ſom arbeyder formedelſt Kærlighed.

7. Jhr lieffet fein/ wer hat euch auffgehalten/ der Warheit nicht zu gehorchen?

I løbe vel/ Huo holt eder til bage/ at icke lyde Sandhed?

8. Solch überreden iſt nicht von dem/ der euch beruffen hat.

Saadan tilſkyndelſe er icke aff den/ ſom eder kallede.

9. Ein wenig Sawerteig verſewret den gantzen Teig.

En lyden Surdey/ gør den gantſke Dey ſur.

Kapitola V.

2. Ay yá Pawel prawiſſm wám/ budeteli ſe obřezowati/ Kryſtus wám nic ne proſpěge.

Otho ia Páwel powiedam wam/ iż ieſli bedźiecie obrzezáni/ Kryſtus wam nic nie pomoże.

3. A opět ſwědčijm každému/ kdo ſe obřezuge/ že geſt dlužnjkem aby weſſkeren Zákon naplnil.

Abowiem powtore świádcżę káżdemu cżłowiekowi ktory bywa obrzezan/ iż powinien ieſt wſzythek zakon záchowywáć.

4. Zbaweni gſte Kryſta/ kteřijž ſkrze Zákon chcete ſprawedlnoſti nabýwati/ a z miloſti gſte wypadli.

Prożnym ſie wam zſtal Kryſtus przez was ſamych/ ktorzykolwiek przez zákon bywacie vſpráwiedliwieni/ y wypádliſcie z łáſki.

5. Neb my ſkrze Ducha ſwatého/ naděge ſprawedlnoſti z wijry čekáme.

Abowiem my duchem z wiáry nádźiele ſpráwiedliwośći oczekawamy.

6. Neb w Kryſtu Gežiſſy/ ani obřezowánij/ ale Wijra/ kterážto ſkrze láſku půſobj.

Bo w Kryſtuſie Jezuſie áni obrzezanie nic nieważy/ áni nie obrzezánie/ ále wiárá przez miłość ſię ſpráwuiaca.

7. Běžali gſte dobře./ y kdo geſt wám překazyl/ abyſſte nepoſlauchali prawdy?

Bieżeliśćie nadobnie/ ktoż wam przekáźił/ abyśćie nie byli poſłuſznymi prawdźie.

8. Žádnému nepowolugte/ neb ta rada nenij z toho/ kterýž wás powolal:

Táć pewność nie ieſt z tego ktory was wzywa.

9. Malíčko kwaſu/ wſſecko těſto poruſſuge.

Trochá kwáſu wſzytko zádźiáłánie zákwaſza.

ה

10 אֶנָא תְּכִיל אֶנָא עֲלַיְכוּן בְּמָרַן דְּמֶדֶּם אַחֲרִין לָא מֶתְרַעְיִתּוּן וְאַינָא דְּדָלַח לְכוּן הוּ יְסַיְבְרוּהִי לְדִינָא מַן דְּאִיתַוְהִי׃

Io confido di voi nel Signore, che non hauerete altro ſentimento : ma chi vi diſturba, ne portarà la condannatione, qualunque egli ſi ſia.

11 אֶנָא דֵּין אַחַי אֶלוּ עַד־כִּיל בַּגְזוּרְתָּא מַכְרֶז הֲוִית לְמָנָא מֶתְרְדֵף הֲוִית דַּלְמָא אֶתְבַּטַּל לֵהּ כְּשָׁלֵהּ דַּזְקִיפָא׃

Et io, fratelli, ſe ancor predico la Circonciſione, perche ſono ancor perſeguitato? Adunque è annullato lo ſcandalo de la croce.

12 אֶשְׁתּוּף דֵּין אַף מֶפְסַק נֶפְסְקוּן הָנוּן דְּדָלְחִין לְכוּן׃

Voglia Dio che ancor ſiano tagliati via quelli che vi diſturbano.

13 אַנְתּוּן דֵּין לְחֵארוּתָא הוּ אֶתְקְרִיתּוּן אַחַי בַּלְחוּד לָא תֶּהֱוֵא חֵארוּתְכוּן ל לְעֶלַּת בֶּסְרָא אֶלָּא בְּחוּבָּא הֲוִיתוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין חַד ל לְחַד׃

Perche voi, fratelli, ſete ſtati chiamati à libertà, ſol che voi non penſiate eſſer data la libertà in occaſione à la carne: ma ſeruite l'vn à l'altro per charità.

14 כֻּלֵּהּ גֵּיר נָמוּסָא בַּחֲדָא מֶלְּתָא מֶתְמַלְּיָא בְּהָי דְּתֶחַב לְקָרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ׃

Percioche tutta la Legge s'adempie in vna parola : cioè in queſta, Ama il proſſimo tuo come te ſteſſo.

15 אֶן דֵּין חַד לְחַד מנ מְנַכְּתִיתּוּן וָאכְלִיתּוּן חֲזַו דַּלְמָא חַד מֶן חַד תְּסוּפוּן׃

Ma ſe voi vi mordete è rodete l'vn l'altro, guardate di non eſſere l'vn per l'altro conſumati.

ה

10 אֲנִי בָטַחְתִּי עֲלֵיכֶם בַּיהוָה כִּי־מְאוּמָה לֹא אַחֶרֶת תַּשְׂכִּילוּ וַאֲשֶׁר יַעְכִּרְכֶם יִסְבֹּל אֶת־מִשְׁפָּטוֹ אִישׁ מִי־יְהִי׃

Yo confio de voſotros en el Sennor, que ninguna otra coſa ſentireys : mas el que hos inquieta lleuará el juyzio-quienquiera que el ſea.

11 וַאֲנִי אַחַי אִם עוֹדֶנִּי הַמּוּלָה מְבַשֵּׂר מַה־עוֹד נִרְדָּף אָנִי אָמְנָם הוּבַל מִכְשׁוֹל הַצְּלָב׃

Yo ciertamente, Hermanos, ſi aun predico la Circunciſion, porque pues padezco perſecucion? Luego quitado es el eſcandalo de la cruz.

12 מִי־יִתֵּן וְיִגָּרְזוּ מִנֶּגֶד עֵינֵי יְהוָה כָּל־אֲשֶׁר יְסַחוּנְכֶם מֵאֱמוּנַתְכֶם׃

Oxala aun fueſſen talados los que hos alborotan.

13 כִּי אַתֶּם בְּחָפְשָׁה נִקְרָאתֶם אַחַי אַךְ לְבַדְּכֶם לֹא תִשְׂאוּ אֶת־חָפְשַׁתְכֶם לְתַאֲוַת הַבָּשָׂר כִּי אִם אִישׁ אִישׁ בְּאַהֲבָה עִבְדוּ לְרֵעֵהוּ׃

Porque voſotros, Hermanos, à libertad fueſtes llamados : ſolamente que no deys la libertad por ocaſion à la carne, mas que hos ſiruays por la charidad los vnos à los otros.

14 כִּי כָל־הַתּוֹרָה בְּדָבָר אֶחָד נִמְלְאָה אֲשֶׁר תֶּאֱהַב אֶת־רֵעֲךָ כְּמוֹ אֶת־נַפְשֶׁךָ׃

Porque toda la ley en eſta ſola palabra ſe reſume, Amaras á tu proximo como á ti miſmo.

15 וְאִם תִּשְּׁכוּ וְתֹאכְלוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ רְאוּ פֶּן כֻּלְּכֶם אִישׁ מֵרֵעֵהוּ תִּסָּפוּ׃

Y ſi los vnos à los otros hos mordeys, y hos comeys, mirad que tambien no hos conſumays los vnos à los otros.

ε.

10. Ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα, ὅστις ἂν ᾖ.

Ie m'aſſeure de vous au Seigneur, que vous n'aurez autre ſentiment: mais celui qui vous trouble en portera la cōdamnation, quiconque il ſoit.

11. Ἐγὼ δέ, ἀδελφοί, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ.

Et quant à moi, freres, ſi ie préſche encores la circonciſion, pourquoi ſouffre-ie encores perſecution? le ſcandale de la croix donc eſt aboli.

12. Ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

A la miene volonté que ceux qui vous mettēt en trouble fuſſent retranchés.

13. Ὑμεῖς γὰρ ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.

Car, freres, vous auez eſté appelés à liberté : ſeulement que vous ne preniez point vne telle liberté pour occaſion de viure ſelon la chair: mais ſeruez l'vn à l'autre par charité.

14. Ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

Car toute la Loy eſt accomplie en vne ſeule parole, aſſauoir en ceſte-ci, Tu aimeras ton prochain comme toi-meſme.

15. Εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

Que ſi vous-vous entre-mordez & entre rongez, gardez que vous ne ſoyez conſumés l'vn par l'autre.

CAP. V.

10. Ego confido in vobis in Domino, quòd nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque eſt ille.

I haue truſt in you through the Lorde/ that yee will be none otherwiſe minded: but hee that troubleth you/ ſhall beare his condemnation/ whoſoeuer he be.

11. Ego autem, fratres, ſi circunciſionem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis.

And brethren/ if I yet preach circumciſion/ why do I yet ſuffer perſecution? Then is the ſlander of the croſſe abolyſhed.

12. Vtinam & abſcindantur qui vos conturbant.

Woulde to God they were euen cut of/ which do diſquiet you.

13. Vos enim in libertatem vocati eſtis, fratres: tantum ne libertatem in occaſionē detis carnis, ſed per charitatem (ſpiritus) ſervite invicē.

For brethren/ yee haue bene called vnto libertie: onely vſe not your libertie as an occaſion vnto the fleſhe/ but by loue ſerue one another.

14. Omnis enim lex in uno ſermone impletur. Diliges proximum tuum ſicut teïpſum.

For all the Law is fulfilled in one word/ which is this/ Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelfe.

15. Quòd ſi invicem mordetis & comeditis: videte ne ab invicem conſumamini.

If ye bite and deuoure one another/ take heed leſt ye be conſumed one of another.

Das V. Capitel.

10. Ich verſehe mich zu euch in dem HERRN/ jhr werdet nichts anders geſinnet ſein. Wer euch aber jrre machet/ der wird ſein Vrtheil tragen/ er ſey wer er wölle.

Jeg formoder mig det til eder i HERREN/ at i bliffue icke anderledis til finde. Men huo ſom eder kommer i vildfarelſe/ Hand ſkal bære ſin Dom/ vere ſig huo hand vil.

11. Ich aber/ lieben Brůder/ ſo ich die Beſchneidung noch predige/ warumb leide ich denn verfolgung? So hette das ergerniß deß Creutzes auffgehöret.

Oc ieg/ kære Brødre/ der ſom ieg predicker end nu Omſkærelſen/ hui lider ieg da forfølgelſe? Da haffde Kaarſſens forargelſe affladet.

12. Wolte Gott/ daß ſie auch außgerottet würden/ die euch verſtören.

Gud giffue/ at de maatte oc oprycktis/ ſom eder forſtyre.

13. Ihr aber/ lieben Brůder/ ſeydt zur Freyheit beruffen/ allein ſehet zu/ daß jhr durch die Freyheit dem Fleiſch nicht raum gebet/ ſondern durch die liebe diene einer dem andern.

Oc i/ kære Brødre/ ere kallede til Frihed/ Seer aleniſte til/ at i icke formedelſt den Frihed giffue Kødet rum/ Men den ene tiene den anden i Kærlighed.

14. Denn alle Geſetze werden in einem wort erfüllet/ in dem: Liebe deinem Nechſten als dich ſelbs.

Thi al Lowen fuldkommis vdi it ort/ ſom er i det/ Elſk din Neſte/ lige ſom dig ſelff.

15. So jhr euch aber vntereinander beiſſet vnd freſſet/ ſo ſehet zu/ daß jhr nicht vntereinander verzehret werdet.

Men der ſom i bide oc opæde hüer andre indbyrdis/ Da ſeer til/ at i icke bliffue fortærede iblant huer andre.

Kapitola V.

10. Ják dauffánij mám o wás w Pánu/ že nic giněho nebudete ſmyſliti. Kdož pak wás zarmucuge/ trpěti bude Saud/ kdožkoli geſt ten.

Ja dufam o was w Pánie/ iż nic inſzego rozumieć nie bedźiecie/ A then kthory wámi trwoży/ odnieſie potepienie/ ktożbykolwiek był.

11. Já pak Bratřij kážili geſſtě obřezánij/ y pročež protiwenſtwij trpijm? Tehda geſt wyprázdněno pohorſſenij Křijže.

A ia bráćia ieſli ieſzcze obrzezánie powiedam/ czemuż ieſzcze prześládowánie ćirpię? Iśćie zniſzczone ieſt zgorſzenie krzyżowe.

12. O by takě odřezáni byli kteřijž mezy wámi nepokog činij.

Boże dáy to áby byli wyćieci/ ktorzy was niepokoia.

13. Nebo wy k ſwobodě powoláni gſte bratřij/ toliko abyſſte tě ſwobody k přijčině těla nepožijwali/ ale ſkrze Láſku ducha poſlužug též ſobě weſpolek.

Abowiem wy wezwáni ieſteśćie ku wolnośći/ bráćia/ tylko nie mnimayćie áby byłá wolność dána ćiáłu dla przyczyny/ owſzem przez miłość ſłużćie iedni drugim.

14. Neb weſſkeren Zákon w gednom ſlowu ſe naplňuge: Milowati budeſs bližnijho twěho yako tebe ſaměho.

Bo wſzytek zakon bywa wypełnion tym iednym ſłowem: Będźieſz miłował bliźniego twoiego iáko ſámego ſiebie.

15. Budeteli ſe pak weſpolek kauſati a hrýzti/ hleďte abyſſte weſpolek geden od druhěho zkaženi nebyli.

A ieſli ieden drugiego kaſaćie y pożyraćie/ pátrzayćież ábyśćie ieden od drugiego nie byli zniſzczeni.

ה

16 אָמַר אֲנָא דֵּין דַּבְרוּחָא הֲוַיְתוּן מְהַלְּכִין וְהֶגְּתָא דְּבֶסְרָא לָא מֶן מְתוּם תֶעְבְּדוּן׃

Hor io Vi dico, Caminate ſecondo lo Spirito, e non adempierete la concupiſcentia de la carne.

17 בֶּסְרָא גֵּיר רָאֵג מֶדֶם דְּנֶכֵא לְרוּחָא וְרוּחָא רָגָא מֶדֶם דְּנֶכֵא לְבֶסְרָא וְתַרַיְהוּן סְקוּבְלָא אִנּוּן חַד דְּחַד וְלָא מֶדֶם דְּצָבֵיתוּן תֶהְוּוּן עָבְדִין׃

Percioche la carne appetiſce contra lo Spirito, e lo Spirito contra la carne. E queſti due contraſtano inſieme tra loro, in tal modo che Voi non fate tutte le coſe che Voi Vorreſte.

18 אֶן דֵּין בְּרוּחָא מֶתְדַּבְּרִין אַנְתּוּן לָא הֲוַיְתוּן תְּחֵית נָמוּסָא׃

Doue ſe Voi ſete guidati da lo Spirito non ſete ſotto la Legge.

19 יְדִיעִין אִנּוּן גֵּיר עֲבָדַוְהִי דְּבֶסְרָא דְּאִיתַיְהוּן זָנְיוּתָא טַנְפּוּתָא צַחְנוּתָא׃

Hor le opere de la carne ſon manifeſte: lequali ſono adulterio, fornicatione, immonditia, inſolenza.

20 פּוּלְחָנָא דְּפַתַכְרֵא חַרָשׁוּתָא בְּעֶל־דְּבָבוּתָא חֶרְיָנָא טְנָנָא חֶמְתָא עֶצְיָנָא פֻּלְגּוּתָא סֶדְקָא׃

Idolatria, auuelenamento, nimicitie, litigij, emulationi, ire, conteſe, ſeditioni, ſette.

21 חֶסְמָא קְטָלָא רְוִיוּתָא זְמָרָא וְכֻל דַּלְהָלֵין דָּמְיָן וְאִילֵין דְּהָלֵין סָעֲרִין אֵיך דְּמֶן לוּקְדַם אֶמְרֵת לְכוּן אַף הָשָׁא אָמַר אֶנָא דְּמַלְכוּתֵה דַּאלָהָא לָא יָרְתִין׃

Inuidie, homicidij, ebbriachezze, mangiamenti, e coſe ſimili à queſte: delequali io Vi predico, ſi come etiandio gia Vi prediſſi, che quei che fanno coſe tali, non hereditaranno il regno di Dio.

ה

16 לָכֵן אוֹמֵר אֲנִי הִתְהַלְּכוּ אֶת רוּחַ וְאֶת תַּאֲוַת הַבָּשָׂר אַל־תְּשַׁלְמוּן׃

Digo pues, Andad en Eſpiritu: y no hagays loque deſſea la carne.

17 כִּי הַבָּשָׂר מִתְאַוֶּה עַל־הָרוּחַ וְהָרוּחַ מִתְאַוָּה עַל־הַבָּשָׂר כִּי אֵיבָה הוּשְׁתָה בֵּינֵיהֶם לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא תֹאבוּ לַעֲשׂוֹת תַּעֲשׂוּם׃

Porque la carne cudicia contra el Eſpiritu, y el Eſpiritu contra la carne porque eſtas coſas ſe opponen la vna à la otra paraque no hagays todo loque quiſierdes.

18 וְאִם תּוֹלִיךְ אֶתְכֶם הָרוּחַ אֵינְכֶם תַּחַת הַתּוֹרָה׃

Y ſi ſoys guiados del Eſpiritu, no eſtays debaxo de la Ley.

19 וְנוֹדָעִים הֵיוּ מַעֲשֵׂי הַבָּשָׂר כְּמוֹהֶם נִאוּף תַּזְנוּת טֻמְאָה פֶּשׁ׃

Manifieſtas ſon empero las obras de la carne, que ſon. (Adulterio.) Fornicacion, Immundicia, Diſſolucion.

20 עֲבוֹדָה זָרָה כְּשָׁפִים אֵיבָה מְרִיבָה קִנְאָה חֲרוֹן אַף מַצָּה פְּלַגּוֹת חֲבָרוֹת׃

Seruir à idolos, Hechizerias, Enemiſtades, Pleytos, Zelos, Yras, Contiendas, Diſſenſiones, Sectas.

21 שִׂנְאוֹת הֲרֵגוֹת שִׁכָּרוֹן מְחוֹלוֹת זוֹלְלִים וְדוֹמֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי מְדַבֵּר אֲלֵיכֶם כְּמוֹ הִקְדַּמְתִּי לְדַבֵּר כִּי כָּל־פּוֹעֲלֵי־הַדְּבָרִים כָּאֵלֶּה אֶת־מַלְכוּת אֱלֹהִים לֹא יִירָשׁוּ׃

Embidias, Homicidios, Borrachezes, Vanqueterias, y coſas ſemejantes à eſtas, la quales hos denuncio, como hos he denunciado, Que los que hazen tales coſas, No heredaran el Reyno de Dios.

ε'.

16 Λέγω δὲ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.

Or ie vous di, Cheminez ſelon l'Eſprit, & vous n'accomplirez point les conuoitiſes de la chair:

17. Ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε.

Car la chair conuoite contre l'eſprit, & l'eſprit contre la chair, & ces choſes ſont oppoſees l'vne à l'autre: tellement que vous ne faites point les choſes que vous voudriez.

18. Εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον.

Que ſi vous eſtes conduits par l'Eſprit, vous n'eſtes point ſous la Loy.

19. Φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια.

Car les œuures de la chair ſont manifeſtes, leſquelles ſont adultere, paillardiſe, ſouillure, inſolence.

20. Εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοὶ, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις.

Idolatrie, empoiſonnement, inimitiés, noiſes, deſpits, courroux, contentions, diuiſions, hereſies.

21. Φθόνοι, Φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν.

Enuies, meurtres, yurongneries gourmandiſes, & choſes ſemblables à icelles: deſquelles ie vous predi, comme auſſi i'ai predit, que ceux qui commettent telles choſes, n'heriterõt point le royaume de Dieu.

CAP. V.

16. Dico autem: Spiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis.

Then I ſay / walke in the Spirit / and ye ſhall not fulfil the luſtes of the fleſh.

17. Caro enim concupiſcit adverſus ſpiritum : ſpiritus autem adverſus carnẽ, hæc enim ſibi invicem adverſantur: ut non quæcunque vultis, illa faciatis.

For the fleſh luſteth againſt the ſpirit/and the ſpirit againſt the fleſh: and theſe are contrary one to the other / ſo that ye can not do the ſame things that ye would.

18. Quod ſi ſpiritu ducimini: non eſtis ſub lege.

And if ye be led by the Spirit / ye are not vnder the Law.

19. Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria.

Moreouer the workes of the fleſh are manifeſt / which are adulterie / fornication/vncleannes/wantonnes.

20. Idolorum ſervitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ.

Idolatrie/witchcraft/hatred/debate/emulations/wrath/contentions/ ſeditions/hereſies.

21. Invidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia, quæ prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnũ Dei non conſequentur.

Enuie/murders/drunkeneſſe/gluttonie/and ſuch like / whereof I tell you before/ as I alſo haue told you before / that they which doe ſuch thinges / ſhall not inherite yͤ kingdome of God.

Das V. Capitel.

16. Ich ſage aber/wandelt im Geiſt/ ſo werdet jhr die lůſte des fleiſches nicht vollbringen.

Fordi ſiger ieg/ Vandrer i Aanden/ da fuldkomme i icke Kødens lyſt.

17. Denn das fleiſch gelůſtet wider den Geiſt / vnd den Geiſt wider das fleiſch. Dieſelbigen ſind widereinander/ daß jhr nicht thut was jr wöllet.

Thi Kødet begærer mod Aanden / Oc Aanden mod Kødet/ De ſamme ere imod huer andre/ at i kunde icke gøre huad i ville.

18. Regieret euch aber der Geiſt/ ſo ſeyt jr nicht vnter dem Geſetze.

Regerer oc Aanden eder / Da ere i icke vnder Lowen.

19. Offenbar ſind aber die werck des fleiſches/ als da ſind: Ehebruch/Hurerey/Vnreinigkeit/Vnzucht.

Thi Kødens Gerninger ere obenbare/ ſom ere Hoer/ Skørleffnet/ Wrenlighed/ Wkyſkhed.

20. Abgötterey/Zauberey/ Feindſchafft / Hader / Neid / Zorn / Zanck/Zwytracht/Rotten.

Affguderi/ Troldom / Fiendſkaff / Kiff / Auind/ Vrede/ Trette/ Tuedract/ Parthi.

21. Haß/Mord/ Sauffen / Freſſen vnd dergleichen / von welchen ich euch hab zuvor geſagt / vnnd ſage noch zuvor/daß/die ſolches thun/werden das Reich Gottes nicht erben.

Had / Mord/ Druckenſkaff / fraadzeri/ oc ſaadant mere. Om huilcke ieg haffuer før ſagd eder / oc ſiger end nu tilforn/ At de ſom ſaadant gøre/ ſkulle icke arffue Guds Rige.

Kapitola V.

16. Prawijm pak / Duchem chodte/ a žádoſtij těleſných newykonáte.

Powiedam thedy/ duchem poſtepuycie/ á pożadliwośći ćiáłá niewykonywaycie.

17. Nebo tělo žádá proti Duchu/ a Duch proti tělu. Toto zagiſtě dwě weſpolek ſe ſobě protiwij/ abyſſte ne wſſe činili/ co byſſte chtěli.

Abowiem ćiáło pożada przećiwko duchowi/ á duch przećiwko ćiáłu/ á thy rzeczy miedzy ſoba przećiwne ſa/ ábyśćie nie czynili thego cobyśćie chćieli.

18. Gſtli pak Duchem wedeni/ giž negſte pod Zákonem.

A ieſli duchem bywaćie wiedźieni/ nie ieſteśćie pod zakonem.

19. Zgewnijť gſau zagiſtě ſkutkowé těla/ genž gſau: Cyzoložſtwo/ Smilſtwo/ Nečiſtota/ Neſtydatoſt.

Boć ſa iáwne ſpráwy ćiáłá/ ktore ty ſa: Cudzołoſtwo/ nieczyſtość/ wſzeteczeńſtwo/ niepowśćiagliwość.

20. Chlipnoſt/ Modloſlauženij/ Trávenij/ Nepřijzně/ Swárowé/ Nenáwiſti/ Hněwowé/ Wády/ Růžnice/ Roty

Bálwochwalſtwo / trućizná/ nieprzyiázni/ ſwar/ záwiśći/ gniewy/ nieſwáſki/ roſterki/ odſzczepieńſtwá.

21. Záwiſti/ Wraždy/ Opilſtwij/ Hodowánij / a těm wěcem podobné/ kteréž wám předpowijdám/ yakož gſem y prwé prawil/ že kdož takowé wěcy činij/ Královſtwij Božijho nedůgdau:

Zazdrośći/ morderſtwá/ pijáńſtwá/ bieſiády/ y tym podobne rzeczy/ ktore przepowiedam wam iákom przepowiedźiał/ iż ktorzy tákowe rzeczy czynia/ kroleſtwá Bożego dźiedźicmi nie beda.

ה

22 פֵּארֵא דֵּין דְּרוּחָת
אִיתַיְהוֹן חוּבָּא חַדוּתָת
שְׁלָמָת מַגְּרַת רוּחָת
בַּסִּימוּתָא טַיְבוּתָא ׃

Ma il frutto de lo Spirito è charità. allegrezza, pace, tolerantia, benignità, bontà, lealtà.

23 הַיְמָנוּתָא מַכִּיכוּתָא
מְסַיְבְּרָנוּתָת עַל הָלֵין
נָמוּסָא לָא סִים ׃

Fede, manſuetudine, temperantia contra tali coſe non è Legge.

24 אַלֵין דֵּין דִּמְשִׁיחָא
אֶנּוּן בֶּסְרְהוֹן זְקַפוּ עַם
כֻּלְּהוֹן כְּאַבְוֶהי וְרֶגְיָגָתֵה ׃

Hor quelli che ſon di Chriſto, hanno crociſiſſa la carne loro inſieme con gli affetti e con gli appetiti.

25 נַחֵא הָכִיל בְּרוּחָת
וַלְרוּחָא נֶשְׁלַם ׃

Se noi viuiamo con lo Spirito, caminiamo ancor con lo Spirito.

26 וְלָא נֶהוֵא סְרִיקָת
שׁוּבְחָא דְּמַקְלִין חַד עַל חַד
וְחָסְמִין חַד בְּחַד ׃

Non ſiamo vanaglorioſi, prouocandoci l'vn l'altro, portandoci inuidia l'vn al'altro.

ו

1 אַחַי אֵן אֶנָשׁ מֶנְּכוֹן י
יֶתְקַדַּם בְּסַכְלוּתָא אַנְתּוּן
אַיְלֵין דִּבְרוּחָ אַנְתּוּן את
אַתְקְנוּהי בְּרוּחָא מַכִּיכָתָא
וְהֶוַיתּוּן זְהִירִין דִּלְמָא אַף
אַנְתּוּן תֶּתְנַסּוּן ׃

Fratelli, ſe ancor vn huomo fuſſe ſoprappreſo in qualche delitto, voi che ſete ſpirituali, reſtaurate quel tale con ſpirito di manſuetudine: conſiderando te ſteſſo: che tu ancora non ſii tentato.

ה

22 כִּי־פְרִי הָרוּחַ יֵשׁ אַהֲבָה
שִׂמְחָה שָׁלוֹם אֶרֶךְ אַפַּיִם טוּב
נֹעַם ׃

Mas fruto del Eſpiritu es, Charidad, Gozo, Paz, Tolerancia, Benignidad, Bonidad, Longanimidad.

23 אֱמוּנָה עַנְוָה וַעֲנָוָה לְהִתְאַפֵּק
עַל־הַדְּבָרִים כָּאֵלֶּה לֹא יֵשׁ
הַתּוֹרָה ׃

Fe, Manſedumbre, Templança, Modeſtia, Continencia, Caſtidad. Contra los (que ſon) tales, no ay Ley.

24 וַאֲשֶׁר הָיוּ לַמָּשִׁיחַ הוֹקִיעוּ
אֶת בְּשָׂרָם אֶת־בְּעוּתֵיהֶם
וּמַאֲוַיֵּיהֶם ׃

Porque los que ſon del Chriſto, la carne crucificaron con ſus affectos y con cupiſcencias.

25 אִם נִחְיֶה בָרוּחַ גַּם בָּרוּחַ
נְהַלֵּךְ ׃

Si biuimos por Eſpiritu, andemos tambien en Eſpiritu.

26 אַל־נְהִי גֵאִים לְהִתְגָּרוֹת
בֵּינֵינוּ וּלְשַׂנֵּא אִישׁ אֶת־אָחִיו ׃

No ſeamos cudicioſos de vana honrra, irritando los vnos à los otros, embidioſos los vnos de los otros.

ו

1 אַחַי אִם שָׁגָה אָדָם בִּשְׁגִיאָה
אַחַת אַז אַתֶּם אֲשֶׁר בְּנֵי הָרוּחַ
תְּתַקְּנוּ אוֹתוֹ בְּרוּחַ עֲנָוָה וְהִשָּׁמֵר
לְךָ פֶּן גַּם אַתָּה תְּנֻסֶּה ׃

Hermanos, ſi alguno fuere tomado en alguna falta, voſotros que ſoys Eſpirituales, reſtaurad ál tal con Eſpiritu de manſedumbre, conſiderandote à ti miſmo, porque tu no ſeas tambien tentado.

ε'.

22. Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη.

Mais le fruict de l'Eſprit eſt charité, ioye, paix, eſprit patient, benignité, bonté, loyauté.

23. Πίστις, πρᾳότης, ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος.

Foi, douceur, attrempance : contre telles choſes ne s'adreſſe point la Loy.

24. Οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

Or ceux qui ſont de Chriſt, ont crucifié la chair auec les affections & conuoitiſes d'icelle.

25. Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν.

Si nous viuons par l'Eſprit, nous cheminons auſſi en Eſprit.

26. Μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

Ne ſoyons point conuoiteux de vaine gloire, prouoquans l'vn l'autre, portans enuie l'vn à l'autre.

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Ἀδελφοὶ, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρᾳότητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.

Freres, encor qu'vn home ſoit ſurprins en quelque faute, vous qui eſtes ſpirituels, redreſſez vn tel homme auec eſprit de douceur : & te conſidere toimeſme, que tu ne ſois auſſi tenté.

CAP. V.

21. Fructus autem Spiritus, eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, (longanimitas.)

But the fruite of the Spirit is loue/ioye/pace/ long ſuffering / gentleneſſe/goodnes.

23. Fides, manſuetudo, (modeſtia), cõtinẽtia, (caſtitas.) Adverſus huiuſmodi non eſt lex.

Fayth/ meekeneſſe/temperancie: againſt ſuch there is no Law.

24. Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.

For they that are Chriſts/haue crucified the fleſh, with the affections / & the luſtes.

25. Si vivimus ſpiritu: ſpiritu & ambulemus.

If we liue in the Spirit/ let vs alſo walke in the Spirit.

26. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

Let vs not bee deſirous of vaine glory/prouoking one another / enuying one another.

CAP. VI.

FRatres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tentêris.

Brethren/If a man be fallen by occaſion into any fault / ye which are ſpirituall/reſtore ſuch one with the ſpirit of meekenes / conſidering thy ſelfe / leaſt thou alſo be tempted.

Das V. Capitel.

22. Die frucht aber deß Geiſtes iſt Liebe / Freude / Friede / Gedult/ Freundligkeit/ Gütigkeit.

Men Aandens Fruct er/ Kærlighed / Glæde/ Fred/ Taalmodighed/ Venlighed/Godhed.

23. Glaube/ Sanfftmuth/ Keuſchheit/ wider ſolche iſt das Geſetz nicht.

Troen/ Sactmodighed/ Kyſkhed / Mod ſaadane er Lowen icke.

24. Welche aber Chriſtum angehören / die creutzigen jhr fleiſch ſampt den lüſten vnd begierden.

Men huilcke ſom høre Chriſtum til/ de kaarſſeſte deris Kød met lyſt oc begæring.

25. So wir im Geiſt leben/ ſo laſſet vns auch im Geiſt wandeln.

Der ſom wi leffue i Aanden / da lader oſſ oc vandre i Aanden.

26. Laſſet vns nicht eiteler Ehre geitzig ſein / vntereinander zu entrüſten vnd zu haſſen.

Lader oſſ icke vere gerige effter/ forfengelig ære/ til at miſtrøſte oc hade huer andre.

Das VI. Capitel.

LIeben Brüder / So ein Menſch etwa von einem fehl übereilet würde / ſo helffet jhm wider zu recht/ mit ſanfftmütigem Geiſt / die jhr Geiſtlich ſeydt / vnnd ſihe auff dich ſelbs / daß du auch nicht verſuchet werdeſt.

Kære Brødre / Der ſom it Menniſke offuerfaldis i nogen maade aff nogen Brøſt/ da hielper hannem til rette igen / met en ſactmodig Aand / i ſom ere aandelige / Oc ſee til dig ſelff / At du icke oc bliffuer friſtet.

Kapitola V.

22. Ale Owotce Ducha geſt Láſka/ Radoſt/ Pokog/ Trpěliwoſt/ Dobrotiwoſt / Dobrota/ Dlauhočekánij.

Ale owoc duchá ieſt: Miłość/ weſele/ pokoy/ cirpliwość/ dobrotliwość/ dobroć.

23. Wijra/ Tichoſt/ Střijdmoſt/ Zdrželiwoſt / Cžiſtota: Proti takowým wěcem nenij Zákon.

Wiárá. Cichość/ trzeźwość/ przeciwko tym ktorzy ſą tákowi/ niemáſzći zakonu.

24. Kteřijž pak gſau Kryſtowy / tik gſau tělo ſwé vkřižowali s wáſſněmi a s žádoſtmi.

Abowiem ktorzy ſą Kryſtuſowi/ ciáło vkrzyżowáli z namietnościámi/ y z pożadliwościámi.

25. Geſtli že Duchem gſme žiwi/ Duchem y choďme.

Jeſli żywiemy duchem/ duchem też poſtepuymy.

26. Nebýwayme marně chwáli žádoſtiwij/ weſpolek ſebe popauzegijce/ geden druhému záwidijce.

Nie badźmy chćiwi prożney chwały iedni drugie drażniac/ á iedni drugim zayzrzac.

Kapitola VI.

BRatřij / bylliby zachwácen člowěk w některém nedoſtatku/ wy kteřijž duchownij gſte/ naučte takowého w Duchu tichém/ prohlédage ſám k ſobě/ aby y ty nebyl pokauſſýn.

BRácia/ choćby był vwiedzion człowiek wjáki vpádek/ wy duchowni nápráwuyćie tákiego człowieká duchem ćichośći/ obaczájac ſamego ſiebie/ ábyś y ty nie był kuſzon.

ו

2 וְטַעֲנוּ יוּקְרָא דַּחְדָדֵא
דְּהָכַנָא מְמַלֵּיתוּן נָמוּסָא
דַּמְשִׁיחָא׃

Portate i peſi l'vn de l'altro : e coſi adempiete la Legge di Chriſto.

3 אֶן אֱנָשׁ גֵּיר סָבַר דא
דְּאִיתַוְהִי מֶדֶּם כַּד לָא
אִיתַוְהִי נַפְשֵׁהּ מַטְעֵא׃

Perche ſe alcuno ſi ſtima eſſer qualche coſa, eſſendo egli niente, inganna ſe ſteſſo con la ſua fantaſia.

4 אֶלָּא אֱנָשׁ עַבְדֵהּ יְהוֵא
בָּקֵא וְהָידֵין בֵּינַוְהִי לְנַפְשֵׁהּ
יְהוֵא שׁוּבְהָרֵהּ וְלָא
בַּאחְרָנָא׃

Ciaſcun proui l'opera ſua & allora hauerà da gloriarſi in ſe ſteſſo, è non in altrui.

5 כֻּל נָשׁ גֵּיר מַוּבְלָא
דְּנַפְשֵׁהּ יִשְׁקוֹל׃

Imperoche ciaſcun portarà il ſuo fardello.

6 יֶשְׁתַּוְתַף הָיֵין הַו דְּשָׁמַע
מֶלְּתָא לְהַו מַן דְּמַשְׁמַע
לֵהּ בְּכֻלְּהֵין טָבָתָא׃

Colui che è inſtrutto ne la Parola faccia partecipe di tutti i beni colui che lo inſtruiſce.

7 לָא תֶטְעוּן אֱלָהָא לָא
מֶתְבַּזַח מֶדֶּם דְּזָרַע גֵּיר בַּר
אֱנָשָׁא הָו הָו חָצֵד׃

Non v'ingannate, Iddio non ſi laſcia ſchernire : perche cio che l'huomo hauera ſeminato quello mietera ſimilmente.

8 מַן דְּבַבְסַר זָרַע מֶן בֶּסְרָא
חֲבָלָא הוּ חָצֵד וּמַן דִּבְרוּחַ
זָרַע מֶן רוּחָא חַיֵּא דַּלְעָלַם
יֶחְצוֹד׃

Imperoche chi ſemina ne la ſua carne, mietirà ettiandio de la carne corruttione : ma chi ſemina ne lo ſpirito, mieterà de lo ſpirito vita eterna.

9 וְכַד עָבְדִינַן דְּטָב לָא יֶהוֵת
מָאנָא לַן יֶהוֵא גֵּיר וּבְזַבְנָא
דְּנֶחְצוֹד וְלָא תֶאמַאן לַן׃

Non ci ſtanchiamo punto nel ben fare : perciòche al proprio tempo mieteremo ſe non ci ſtancaremo.

ו

2 סִבְלוּ אִישׁ אֶת־סִבְלוֹת רֵעֵהוּ
וְכָכָה תְּמַלְאוּ אֶת־תּוֹרַת הַמָּשִׁיחַ׃

Lleuad los vnos las cargas de los otros : y cumplid anſi la Ley del Chriſto.

3 וְאִם אִישׁ מִתְחַשֵּׁב כִּי יֵשׁ
הוּא מְאוּמָה וְהוּא מֵאַיִן זֶה הוּא
מְפַתֶּה אֶת־נַפְשׁוֹ׃

Porque elque eſtima de ſi que es algo, no ſiendo nada, à ſi miſmo ſe enganna.

4 וּמַעֲשֵׂהוּ כָּל־אִישׁ יִבְחַן בְּנַפְשׁוֹ
וְאָז בְּנַפְשׁוֹ לְבַדָּהּ יִהְיֶה לוֹ כְבוֹדוֹ
וְלֹא בְאַחֵר׃

Anſique cada vno examine ſu obra, y entonces en ſi miſmo tendra la gloria, y no en otro.

5 כִּי כָּל־אִישׁ יִסְבֹּל אֶת־
סֻבֳּלוֹ׃

Porque cada qual lleuara ſu carga.

6 וְהַשּׁוֹמֵעַ דָּבָר יַאֲצִיל מִכָּל־
טוּבָתוֹ לַאֲשֶׁר יוֹרֶנּוּ׃

Y elque es inſtituydo en la palabra communique todos los bienes àlque lo inſtituye.

7 אַל־תִּתְעוּ כִּי אֱלֹהִים לֹא
מְהֻתָּל כִּי אֲשֶׁר יִזְרַע הָאָדָם
אוֹתוֹ יִקְצֹר׃

Nohos enganneys, Dios no puede ſer eſcarnecido, que todo loque el hombre ſembràre. eſſo tambien ſegarà.

8 כִּי הַזּוֹרֵעַ בִּבְשָׂרוֹ מִבְּשָׂרוֹ יִקְצֹר
אֶת־הָאֲבֵדָה וְהַזּוֹרֵעַ בָּרוּחַ מֵרוּחַ
יִקְצֹר אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

Porque elque ſiembra, en ſu carne, de la carne ſegarà corrupcion : mas elque ſiembra en el Eſpiritu, del Eſpiritu ſegara vida eterna.

9 וְלַעֲשׂוֹת טוֹב אַל־נִיעַף כִּי
בְּעִתּוֹתֵינוּ נִקְצֹר לֹא נִיגַע וְלֹא
נִיעָף׃

Item, No faltemos de bien hazer. que à ſu tiempo ſegaremos, ſi no vuieremos faltado.

ς′.

2. Ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον τοῦ Χριστοῦ.

Portez les charges des autres, & ainſi acompliſſez la Loy de Chriſt.

3. Εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ.

Car ſi quelcun cuide eſtre quelque choſe, comme ainſi ſoit qu'il ne ſoit rien, il ſe deçoit ſoi meſme par ſa fantaſie.

4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.

Mais que chacun eſprouue ſon œuure : & alors il aura dequoi ſe glorifier en ſoi-meſme ſeulement, & non point en autrui.

5. Ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει.

Car chacun portera ſon propre fardeau.

6. Κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον, τῷ κατηχοῦντι, ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς.

Que celui qui eſt enſeigné en la parole, face participant de tous ſes biens celui qui l'enſeigne.

7. Μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.

Ne vous abuſez point, Dieu ne peut eſtre mocqué : car ce que l'homme aura ſemé, il le moiſſonnera auſſi.

8. Ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον.

Car qui ſeme à ſa chair, il moiſſonnera auſſi de la chair corruption : mais qui ſeme à l'Eſprit, il moiſſonnera de l'Eſprit vie eternelle.

9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι.

Or ne nous anonchaliſſons point en bien faiſant : car nous moiſſonnerons en la propre ſaiſon ſi nous ne deuenons point laſches.

CAP. VI.

2. Alter alterius onera portate: & ſic adimplebitis legem Chriſti.

Beare ye one anothers burden/and ſo fulfill the Law of Chriſt.

3. Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cum nihil ſit: ipſe ſe ſoducit.

For if any man ſeeme to him ſelfe/ that hee is ſome what/ when he is nothing/ hee deceiueth him ſelfe in his imagination.

4. Opus autem ſuum probet unuſquiſque & ſic in ſemetipſo tantum gloriam habebit, & non in altero.

But let euery man proue his owne worke/ and then ſhall he haue reioycing in himſelf onely and not in another.

5. Vnuſquiſque enim onus ſuum portabit.

For euery man ſhal beare his own burden.

6. Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui ſe catechizat, in omnibus bonis.

Let him that is taught in the word/ make him that hath taught him/ partaker of all his goods.

7. Nolite errare: Deus non irridetur. Quæ enim ſeminaverit homo, hæc & metet.

Be not deceiued: God is not mocked: For whatſoeuer a man ſoweth/ that ſhall he alſo reape.

8. Quoniam qui ſeminat in carne ſua: de carne & metet corruptionem, qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.

For he that ſoweth to his fleſh/ ſhall of the fleſh reape corruption: but he y ſoweth to the ſpirit/ ſhall of the ſpirit reape life euerlaſting.

9. Bonum autem facientes, non deficiamus, tempore enim ſuo metemus non deficientes.

Let vs not therefore be wearie of well doing: for in due ſeaſon we ſhall reape/if we faint not.

Das VI. Capitel.

2. Einer trage deß andern Laſt/ So werdet jr das Geſetz Chriſti erfüllen.

Den ene bære den andens Byrde/ ſaa opfylde i Chriſti Low.

3. So aber ſich jemand leſſet düncken/ er ſey etwas/ ſo er doch nichts iſt/ der betreuget ſich ſelbs.

Oc der ſom nogen lader ſig tycke/ at hand er noget/ der ſom hand dog inted er/ hand beſuiger ſig ſelff.

4. Ein jeglicher aber prüfe ſein ſelbs werck/ vnd als denn wird er an jm ſelber ruhm haben/ vnd nicht an einem andern.

Men huer prøffue ſin egen gerning/ oc da ſkal hand haffue Roſſ aff ſig ſelff/ oc icke aff en anden.

5. Denn ein jeglicher wird ſeine Laſt tragen.

Thi huer ſkal bære ſin Byrde.

6. Der aber vnterrichtet wird mit dem Wort/ der theile mit allerley gutes dem/ der jn vnterrichtet.

Oc den ſom bliffuer vnderuiſt met Ordet/ hand ſkal dele allehonde Gaat met den/ ſom hannem vnderuiſer.

7. Irret euch nicht/ Gott leſſet ſich nicht ſpotten. Denn was der Menſch ſäet/ das wird er erndten.

Farer icke vild/ Gud lader ſig icke ſpaatte. Thi huad ſom it Menniſke ſaaer/ det ſkal hand høſte.

8. Wer auff ſein fleiſch ſäet/ der wird von dem fleiſch das verderben ernden. Wer aber auff den Geiſt ſäet/ der wird von dem Geiſt das ewige Leben ernden.

Huo ſom ſaaer i ſit Kød/ hand ſkal høſte forderffuelſe aff Kødet. Men huo ſom ſaaer i Aanden/ hand ſkal høſte det euige Liff aff Aanden.

9. Laſſet vns aber gutes thun/ vnd nicht müde werden/ Denn zu ſeiner zeit werden wir auch erndten/ ohne auffhören.

Lader oſſ oc gøre Gaat/ oc icke bliffue trette/ Thi wi ſkulle oc høſte i ſin tid/ vden affladelſe.

Kapitola. VI.

2. Geden druhého břemena neſte/ a tak naplnijte Zákon Kryſtuow.

Iedni drugich brzemioná noſcie/ á ták wypełniaycie zakon Kryſtuſow.

3. Neb domnijwáli ſe kdo/ že by něco byl/ a nic negſa/ takowý ſám ſebe ſwodij.

Abowiem ieſli ſie kto ſobie zda być czym/ gdyż nic nie ieſt/ tego vmyſliego ſámego oſzukawa.

4. Ale dijla ſwého zkus gedenkaždý/ a tak ſám w ſobě toliko chwálu mijti bude/ a ne w giném.

A káżdy niech ſpráwy ſwoiey doświadcza/ tedy w ſobie ſamym przechwalánie mieć bedzie/ á nie w drugim.

5. Neb gedenkaždý břijmě ſwé poneſe.

Abowiem káżdy ſwoie brzemie ponieſie.

6. Zděluog ſe pak ten kterýž naučenij přigijmá w Slowu/ s tijm od kohož naučenij běře/ wſſijm ſwým ſtatkem.

Przytym niechay vżycza wſzytkich dobr ten ktory bywa náuczan w ſłowie/ temu ktory go náucza.

7. Nemylte ſe/ Bůhť nebude poſmijwán Neb cožkoli bude ſýti člowěk/ toť bude y žijti.

Nie błądzcie/ Bogći nie bywa pośmiewan/ ábowiem cobykolwiek ſiał człowiek/ to też żąć bedzie.

8. A kdož rozſýwá w těle ſwém/ z těla také žijti bude poruſſenij: ale kdož rozſýwá w Duchu/ z Ducha žijti bude žiwot wěčný.

Bo ktory ſieie ciáłu ſwemu/ z ciáłá żąć bedzie zginienie/ Ktory záś ſieie duchowi/ z duchá żąć bedzie żywoth wieczny.

9. A dobřé činijce/ nevſtáwayme: neb čaſem ſwým žijti budeme nevſtáwagijce.

A dobrze czyniąc nie bądźmy leniwemi/ ábowiem czáſu ſwego żąć bedziemy/ ieſli nie vſtániemy.

ו

10 הָשָׁא הָכִיל עַד זַבְנָא אִית לַן נֶפְלוּחַ טַבְתָא לְוָת כֻּל נָשׁ וְיַתִּירָאִית לְוָת בְּנַי בַּיְתָא דְּהַימָנוּתָא׃

Adunque mentre che noi habbiam tempo, facciam bene à tutti, e maſſimamente à i domeſtici de la fede.

11 חֲזַו אִילֵין כְּתִיבָן כְּתַבֵת לְכוֹן בְּאִידַי׃

Voi vedete quanto gran lettera io v'ho ſcritto di mia mano.

12 אִילֵין דְּצָבֵין דְּנֶשְׁתַּבְּהַרוּן בְּבֶסְרָא הָנוּן אָלְצִין לְכוֹן דְּתֶתְגַּזְרוּן דְּבַלְחוּד בְּזַקִיפֵה דַּמְשִׁיחָא לָא נֶתְרַדְּפוּן׃

Tutti quelli che vogliano hauer buona apparentia ne la carne, eſſi vi coſtringono à circonciderui, ſolamente à fine di non eſſer perſeguitati per la croce di Chriſto.

13 אַף לָא גֵּיר הָנוּן הָלֵין דְּגָזְרִין נָטְרִין נָמוּסָא אֶלָּא צָבֵין דְּתֶתְגַּזְרוּן דִּבְבֶסְרְכוֹן דִּילְכוֹן נֶשְׁתַּבְּהַרוּן׃

Imperoche ne ancor eſſi che ſi circoncideno, oſſeruano la Legge: ma vogliono che voi vi circoncidiate, per gloriarſi ne la voſtra carne.

14 לִי דֵּין לָא נֶהְוֵא לִי דְּאֶשְׁתַּבְּהַר אֶלָּא אֶן בַּזְקִיפֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּבֵה עָלְמָא זְקִיף לִי וְאֶנָא זְקִיף אֶנָא לְעָלְמָא׃

Ma à me non auuenga gia ch'io mi glorij, ſenon ne la croce del noſtro Signor IESV *Chriſto: per cui il mondo è crocifiſſo à me, & io al mondo.*

15 לָא גֵּיר גְּזוּרְתָא אִיתֵיה מֶדֶּם וְלָא עוּרְלוּתָא אֶלָּא בְּרִיתָא חֲדַתָא׃

Percioche in Chriſto IESV*, nè la Circonciſione nè il Preputio val niente: ma la nuoua creatura.*

ו

10 עַל־כֵּן בִּהְיוֹת לָנוּ הָעֵת נִפְעַל טוֹבָה אֶל־כֻּלָּם וְיוֹתֵר אֶל־בֵּית הָאֱמוּנָה׃

Anſique entretanto que tenemos tiempo hagamos bien á todos: y mayormente à los domeſticos de la fe.

11 רְאוּ כַּמָּה סְפָרִים כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיָדִי׃

Mirad que larga carta hos he eſcripto de mi mano,

12 כָּל־אֲשֶׁר חָפְצוּ לְהִתְהַלֵּל בְּבָשָׂר אֵלֶּה יַאַלְצוּנְכֶם לְהִמּוֹל בִּלְבַד פֶּן בְּתַמְרוּרֵי הַמָּשִׁיחַ תֵּרָדְפוּן׃

Todos losque quieren agradar en la carne, eſtos hos conſtrinnen à circuncidarhos: ſolamente por no padecer la perſecucion de la Cruz del Chriſto.

13 כִּי הַנִּמּוֹלִים אֵינָם שׁוֹמְרִים אֶת־הַתּוֹרָה כִּי־אִם חֲפֵצִים לְהִמּוֹל אֶתְכֶם אֲשֶׁר בִּבְשַׂרְכֶם יִתְהַלָּלוּן׃

Porque ni aun los miſmos que ſe circuncidan, guardan la Ley: mas quieren que hos circuncideys voſotros, por gloriarſe en vueſtra carne.

14 וַאֲנִי חָלִילָה לִּי כִּי אֶתְהַלֵּל אֶפֶס בְּתַמְרוּרֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בּוֹ הוּקַע לִי הָעוֹלָם וַאֲנִי הוּקַעְתִּי לָעוֹלָם׃

Mas lexos eſté de mi gloriarme, ſi no en la Cruz del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto: por el qual el mundo me es crucificado à mi, y yo àl mundo.

15 כִּי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֵינֶנָּה מַגְבֶּרֶת הַמּוּלָה וְגַם אֵינֶנָּה הָעָרְלָה כִּי־אִם בְּרִיאָה חֲדָשָׁה׃

Porque enel Chriſto Ieſus, ni la Circunciſion vale nada, ni el capullo: ſi no la nueua criatura.

ϛʹ.

10. Ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως.

Parquoi pendant que nous auons le temps, faiſons bien à tous: mais principalement aux domeſtiques de la foy.

11. Ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

Vous voyez quelles grandes lettres ie vous ai eſcrites de ma propre main.

12. Ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται.

Tous ceux qui cerchent belle apparence en la chair, ſont ceux qui vous contraignent d'eſtre circõcis: afin ſeulemẽt qu'ils n'endurent perſecution pour la croix de Chriſt.

13. Οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν· ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται.

Car ceux-la meſmes qui ſont circoncis, ne gardent point la Loy: mais ils veulent que vous ſoyez circoncis, afin qu'ils ſe glorifient en voſtre chair.

14. Ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ.

Mais quand à moi, ia ne m'aduiene que ie me glorifie ſinon en la croix de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, par lequel le monde m'eſt crucifié, & moi au monde.

15. Ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.

Car en Ieſus Chriſt ni circonciſion ni prepuce n'aucune vertu, mais la nouuelle creature.

CAP. VI.

10. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.

While we haue therefore time / let vs doe good vnto all men/ but ſpecially vnto them / which are of the houſholde of faith.

11. Videte qualibus literis ſcripſi vobis mea manu.

Ye ſee how large a letter I haue written vnto you with mine owne hãd.

12. Quicunque volunt placere in carne: hi cogunt vos circuncidi, tantùm ut crucis Chriſti perſecutionem non patiantur.

As many as deſire to make a faire ſhewe in the fleſh / they conſtraine you to be circumciſed / onely becauſe they woulde not ſuffer perſecution for the croſſe of Chriſt.

13. Neq; enim qui circuncidũtur, legem cuſtodiunt, ſed volunt vos circuncidi: ut in carne veſtra glorientur.

For they themſelues which are circumciſed/ keepe not the Lawe/ but deſire to haue you circumciſed / that they might reioyce in your fleſh.

14. Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti: per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.

But God forbid that I ſhoulde reioyce / but in the croſſe of our Lorde Jeſus Chriſt/ whereby the world is crucified vnto me/ & I vnto the world.

15. In Chriſto enim Ieſu neque circunciſio aliquid valet, neque præputium: ſed nova creatura.

For in Chriſt Jeſus neither circumciſion auaileth any thing/ nor vncircumciſion/ but a new creature.

Das VI. Capitel.

10. Als wir nun zeit haben/ ſo laſſet vns gutes thun an jederman/ allermeiſt aber an deß Glaubens genoſſen.

Den ſtund wi haffue nu tid/ da lader oſſ gøre Gaat imod huer mand/ oc allermeſt imod Troens tilhengere.

11. Sehet/ mit wie vilen worten habe ich euch geſchrieben mit eigener Hand.

Seer/ met huor mange ord ieg haffuer ſcreffuit eder til met min egen haand.

12. Die ſich wöllen angenem machen nach dem Fleiſch / die zwingen euch zu beſchneiden/ allein daß ſie nicht mit dem Creutz Chriſti verfolget werden.

De ſom ſig ville gøre behagelige effter Kødet / de tuinge eder til at omſkæris/ aleniſte at de ſkulle icke forfølgis met Chriſti Kaarſſ.

13. Denn auch ſie ſelbs / die ſich beſchneiden laſſen / halten das Geſetz nicht/ Sondern ſie wöllen/ daß jr euch beſchneiden laſſet/ auff daß ſie ſich von ewrem fleiſch růhmen mögen.

Thi at ocſaa de ſelff/ ſom lade ſig omſkære/ holde icke Lowen/ Men de ville / at i ſkulle lade omſkære eder/ Paa det de kunde roſe ſig aff eders Kød.

14. Es ſey aber ferne von mir růhmen / denn allein von dem Creutz vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ durch welchen mir die Welt gecreutziget iſt/ vnd ich der Welt.

Men det vere longt fra/ at ieg ſkal roſe mig/ vden aleniſte aff vor HERRIS Jheſu Chriſti Kaarſſ/ Formedelſt huilcken Verden er mig kaarſſfeſt/ oc ieg Verden.

15. Denn in Chriſto Jeſu gilt weder Beſchneidung noch Vorhaut etwas/ ſondern eine newe Creatur.

Thi at i Chriſto Jheſu gelder huercken Omſkærelſe eller Forhud noget / men it nyt Creature.

Kapitola VI.

10. Protož dokawádž čas máme/ čiňme dobře wſſem/ a zwláſſtě domácým Wijry.

Przeto tedy y okiczás mamy/ badźmy dobrotliwymi przeciwko wßytkim/ á nawiecey przeciw domownikom wiáry.

11. Wizteż yakě gſem Liſty pſal wãm rukau ſwau.

Widźicie iákom długie liſty wam piſał reką moią.

12. Neb ti kteřijž chtěgij ſe tělesně lijbiti/ nutij wás abyſte ſe obřezowali/ gedině aby protiwenſtwj Křjže Kryſtowa netrpěli.

Ktorzykolwiek chcą zdáć ſię ozdobnymi w ciele/ ci przymußáią was ábyſcie ſię obrzezáli/ thylko áby dla krzyżá Kriſtuſowego prześládowánia nie cierpieli.

13. Nebo ani ti/ kteřijž ſe obřezugij/ Zákon zachowáwagij: alechtij abyſte ſe obřezowali/ aby ſe tělem waſſým chlubili.

Abowiem y ſámi ktorzy bywáią obrzezáni/ zakonu nie záchowywáią/ ale chcą ábyſcie ſię obrzezáli/ żeby ſię z ciálá wáßego chlubili.

14. Ale odemne to odſtup/ ačbych ſe w čem chlubil/ gedině w Křijži Pãna naſſeho Gežijſſe Kryſta/ ſkrze kteréhož Swětmi vkřižowán geſt/ a yá ſwětu.

A nie day tego Boże ábym ſię chlubił/ iedno w krzyżu Páná náßego Jezu Kryſtá/ przez ktorego świát mnie ieſt vkrzyżowan/ á ia świátu.

15. Neb w Kryſtu Gežijſſy za nic neſtogij obřezowánij/ ani neobřezowánij: ale nowé Stwořenij.

Abowiem w Kryſtuſie Jezuſie/ áni obrzezánie nic nie waży/ áni nieobrzezánie/ ále nowe ſtworzenie.

ו

16 וְאַילֵין דַּלְהָנָא שְׁבִילָא
שָׁלְמִין שְׁלָמָא יֶהֱוֵא
עֲלַיְהוֹן וְרַחְמֵא וְעַל יִסְרָאֵיל
דַּאלָהָא ׃

Et tutti quelli che caminaranno ſecondo queſta regola, pace è miſericordia ſia ſopra eſſi, e ſopra l'Iſraël di Dio.

17 מֶכִּיל לִי אֱנָשׁ עַמְלָא
לָא נַרְמֵא אֱנָא גֵּיר כּו
כַּוְתְּמָתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא בְּפַגְרִי שָׁקֵיל אֱנָא׃

Quanto al reſto, niuno mi porga moleſtia, perche io porto nel corpo mio le bolle del Signor IESV.

18 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא עַם רוּחְכוֹן אַחַי
אַמִּין ׃

Fratelli, la gratia del noſtro Signor IESV *Chriſto ſia con lo Spirito voſtro, Amen.*

שְׁלַמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת
גַּלַטָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת
מִן רְהוֹמָא ׃

ו

16 וְכַמָּה בַּשְּׁבִיל הַזֶּה מְהַלְּכִים
שָׁלוֹם עֲלֵיהֶם וּתְחִנָּה וְעַל־
יִשְׂרָאֵל אֱלֹהִים ׃

Y todos losque anduuieren conforme à eſta regla, la Paz y la Miſericordia de Dios ſerá ſobre ellos, y ſobre el Iſrael de Dios.

17 וְעַל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אִישׁ
לֹא יוֹגִיעֵנִי כִּי סוֹבֵל אֲנִי אֶת־
רִשְׁמֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ בְּגוּפָתִי ׃

De aqui adelante nadie me ſeá moleſto: porque yo traygo en mi cuerpo las ſennales del Sennor Ieſus.

18 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
תְּהִי־עִם רוּחֲכֶם אַחַי אָמֵן ׃

La gracia del Sennor Ieſus el Chriſto, ſea Hermanos, con vueſtro Eſpiritu, Amen.

אֶל־גַּלָטִים נִכְתְּבָה מִן־
רְהוֹמָה ׃

ϛ'.

16. Καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ.

Et tous ceux qui marcheront ſelon ceſte reigle, paix ſoit ſur eux & miſericorde, & ſur l'Iſrael de Dieu.

17. Τοῦ λοιποῦ, κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω.

Au demeurant que nul ne me donne faſcherie: car ie porte en mon corps les fleſtriſſures du Seigneur Ieſus.

18. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί. ἀμήν.

Freres, la grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec voſtre eſprit, Amen.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

CAP. VI.

16. Et quicunque hanc regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illos, & miſericordia, & ſuper Iſraël Dei.

And as many as walke according to this rule / peace ſhalbe vpon them / and mercy/ & vpon the Iſrael of God.

17. De cætero nemo mihi moleſtus ſit, ego enim ſtigmata Domini Ieſu in corpore meo porto.

From henceforth let no man put mee to buſines: for I beare in my body the marks of the Lord Ieſus.

16. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, cum ſpiritu veſtro, fratres, Amen.

Brethren / the grace of our Lorde Ieſus Chriſt be with your ſpirit / Amen.

Ad Galatas.

Miſſa fuit è Roma.

Das VI. Capitel.

16. Vnd wie vil nach diſer Regel einher gehen/ über die ſey fride vnd barmhertzigkeit / vnd über den Iſrael Gottes.

Oc ſaa mange ſom gaa frem effter denne Regel/ offuer dem vere Fred oc Barmhertighed / oc offuer Guds Iſrael.

17. Hinfort mache mir niemand weiter mühe / denn ich trage die maalzeichen deß HERRN Jeſu an meinem Leibe.

Her effter gøre mig ingen ydermere vmage/ Thi ieg bær vor HERRIS Jheſu Mercketegen i mit Legeme.

18. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit ewrem Geiſt/ lieben Brüder / Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eders Aand/ kære Brødre / AMEN.

An die Galater geſandt
von Rom.

Kapitola VI.

16. A kteřijžkoli těto zpráwy budau náſledowati/ přijzde na ně pokog/ a miloſrdenſtwij / y na lid Izrahelſký Božij:

A ktorzykolwiek tym ſpoſobem poſtepowáć będą / pokoy będzie nád nimi / y miłoſierdzie / y nád Izráelem Bożym.

17. Giž pak potom žádný mi těžkoſti nečiň. Nebť yá gijzwy Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta na těle mém noſým.

Nápotym niechay mi żaden kłopothu nie zádawa / ábowiem ia piętná Páná Jezuſowe ná ciele moim noſzę.

18. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta budiž s Duchem waſſým Bratřj/ Amen.

Łáſká Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá/ niech będzie brácia z duchem wáſzym. Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Galatuom/
z Říjma poſlaná.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
EPHESIOS,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא · אִגֶּרֶת לְפּוֹלוֹס · Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ.

דַּלְוָת אֶפְסַיֵא ׃

קֶפַלֵאוֹן א

פּוְלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא לַאילֵין דְּאִיתַיְהוֹן בְּאֶפֶסוֹס קַדִּישֵׁא וּמְהַימְנֵא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Paulo Apoſtolo di IESV Chriſto per Volontà di Dio, à i Santi è fedeli in Chriſto IESV, che ſono in Efeſo.

2 שְׁלָמָא עַמְּכוֹן וְטַיְבוּתָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Gratia è pace à Voi da Dio Padre noſtro, e dal Signor IESV Chriſto.

3 מְבַרַךְ הוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו דְּבַרְכַן בְּכֹל בּוּרְכַן דְּרוּחַ בִּשְׁמַיָּא בַּמְשִׁיחָא ׃

Benedetto ſia Iddio è Padre del noſtro Signor IESV Chriſto, ilquale ha benedetti noi d'ogni benedittione ſpirituale, ne le coſe celeſti in Chriſto.

4 אֵיכַנָּא דְּקַדֵּם גְּבָן בֵּהּ מֵן קְדָם תַּרְמִיתֵהּ דְּעָלְמָא דְּנֶהֱוֵא קַדִּישֵׁא וַדְלָא מוּם קֳדָמוֹהִי וּבְחוּבָּא ׃

Si come ci ha eletti in eſſo innanzi à la fondation del mondo, accioche noi fuſſimo ſanti è irreprehenſibili dinanzi à lui per charità.

5 קַדֵּם רַשְׁמַן לֵהּ וְסָמַן לַבְנַיָּא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַיךְ דְּשַׁפַּר לְצֶבְיָנֵהּ ׃

Hauendoci predeſtinati ad eſſerli figliuoli per IESV Chriſto, ſecondo il beneplacito de la ſua Volontà.

6 דְּנֶשְׁתַּבַּח שׁוּבְחָא דְּטַיְבוּתֵהּ הָו דַּאשְׁפַּע עֲלַין בְּיַד חַבִּיבֵהּ ׃

In laude de la gloria de la gratia ſua, con laquale ci ha fatti à ſe grati nel ſuo diletto.

הַקָּדוֹשׁ אֶל־אֶפְסִים ׃

א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בִּרְצוֹן אֱלֹהִים לַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר הֵם בְּאֶפְסוֹס וְלַמַּאֲמִינִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por là voluntad de Dios, à (todos) los Sanctos que eſtan en Epheſo, y fieles en el Chriſto Ieſus:

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Gracia y paz ayays de Dios Padre nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 בָּרוּךְ אֱלֹהִים וַאֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בֵּרַךְ אוֹתָנוּ בְּכָל־בִּרְכַּת הָרוּחַ מִשָּׁמַיִם מִלְמַעְלָה בַּמָּשִׁיחַ ׃

Bendito el Dios y padre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, elqual nos ha bendicho en toda bendicion Eſpiritual en bienes celeſtiales en el Chriſto:

4 כַּאֲשֶׁר בָּחַר אוֹתָנוּ בּוֹ בְּטֶרֶם הָטְבַע הָעוֹלָם לִהְיוֹתֵנוּ קְדוֹשִׁים וּתְמִימִים לְפָנָיו בְּאַהֲבָה ׃

Como nos eſcogió en el antes de la fundacion del mundo, paraque fueſſemos Sanctos y ſin mancha delante deel en charidad.

5 אֲשֶׁר מִקֶּדֶם רָשַׁם לָשִׂים אוֹתָנוּ בְּמָנוֹן בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּנַפְשׁוֹ כִּרְצוֹן חֶפְצוֹ ׃

Elqual nos ſennaló antes para ſer adoptados en hijos por Ieſus el Chriſto en ſi miſmo por el buen querer de ſu voluntad.

6 לִתְהִלַּת כְּבוֹד תְּחִנָּתוֹ אֲשֶׁר בָּהּ חָנַן אוֹתָנוּ בִּידִידוֹ ׃

Para alabança de la gloria de ſu gracia con laqual nos hizo gracioſos à ſi en el amado.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt, par la volonté de Dieu, aux ſaincts & fideles en Ieſus Chriſt, qui ſont en Epheſe.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ.

Benit ſoit Dieu, qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, qui nous a benits en toute benediction ſpirituelle ès lieux celeſtes en Chriſt:

4. Καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Selon qu'il nous auoit eſleus en lui, deuant la fondation du monde, afin que nous fuſſions ſaincts & irreprehenſibles deuant lui en charité:

5. Προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ,

Nous ayant predeſtinés pour nous adopter à ſoi par Ieſus Chriſt, ſelon le bon plaiſir de ſa volonté:

6. Εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ.

A la louange de la gloire de ſa grace de laquelle il nous a rendus agreables en ſon bien-aimé:

AD EPHESIOS.

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei: omnibus ſanctis qui ſunt Epheſi, & fidelibus in Chriſto Ieſu.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the will of God/ to the Saintes/ which are at Epheſus/ and to the faithfull in Chriſt Jeſus.

2. Gratia vobis, & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/ and peace from God our Father / and from the Lorde Jeſus Chriſt.

3. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, in cæleſtibus, in Chriſto.

Bleſſed be God euen the Father of our Lorde Jeſus Chriſt / which hath bleſſed vs with all ſpirituall bleſſing in heauenlye thinges in Chriſt.

4. Sicut elegit nos in ipſo ante mundi cõſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu eius in charitate.

As hee hath choſen vs in him/ before the foundation of the worlde / that wee ſhoulde be holy / & without blame before him in loue.

5. Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum, per Ieſum Chriſtum, in ipſum: ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ.

Who hath predeſtinate vs / to be adopted through Jeſus Chriſt vnto him ſelfe / according to the good pleaſure of his will.

6. In laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto filio ſuo.

To the praiſe of the glory of his grace/ wherewith hee hath made vs accepted in his beloued.

An die Epheſer.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel / Jeſu Chriſti/ durch den willen Gottes. Den Heiligen zu Epheſo/ vnd Glaubigen an Chriſto Jeſu.

PAulus Jheſu Chriſti Apoſtel/ Formedelſt Guds vilie. De Hellige i Epheſo / oc dem ſom tro paa Chriſtum Jheſum.

2. Gnade ſey mit euch/ vnnd friede von Gott vnſerm Vatter / vnnd dem HERREN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder oc Fred / aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

3. Gelobet ſey Gott vnd der Vatter vnſers HERREN Jeſu Chriſti/ der vns geſegnet hat mit allerley geiſtlichem Segen/ in himliſchen Gütern/ durch Chriſtum.

Loffuit vere Gud oc vor HERRIS Jheſu Chriſti Fader / ſom velſignede oſſ met allehonde aandelig Velſignelſe / i det Himmelſke Gode / formedelſt Chriſtum.

4. Wie er vnns denn erwehlet hat durch denſelbigen/ ehe der Welt grund gelegt war / daß wir ſolten ſein heilig vnd vnſträfflich für jhm in der Liebe.

Lige ſom hand oc vdualde oſſ formedelſt hannem før end Verdens Grunduol bleff lagd/ at wi ſkulde vere hellige oc wſtraffelige faar hannem i kærlighed.

5. Vnd hat vns verordnet zur Kindſchafft gegen jhm ſelbs / durch Jeſum Chriſt / nach dem wolgefallen ſeines willens.

Oc hand beſkickede oſſ til Børns vdkaarelſe faar Sig ſelff/ formedelſt Jheſum Chriſtum/ effter ſin vilies vel behagelighed.

6. Zu Lob ſeiner herrlichen gnade/ durch welche er vns hat angenem gemacht in dem Geliebten.

Sin herlige Naade til loff / formedelſt huilcken hand giorde oſſ behagelige/ i ſin Elſkelige.

K Ephezſkym.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Gezu Kryſta / ſkrze wuoli Božij: Swatým wſſem kteřijž gſů w Effezu/ a wěrným w Kryſtu Gežijſſy:

PAwel Apoſtol Jezuſá Kryſtuſá/ przez wolą Bożą/ świętym ktorzy ſą w Efezie/ y wiernym w Kryſtuſie Jezuſie.

2. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho a Pána Gežijſſe Kryſta.

Láſká y pokoy niech wám będźie od Bogá Oycá náſzego / y od Páná Jezu Kryſtá.

3. Požehnaný Bůh a Otec Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ kterýž požehnal nás wſſelikým požehnánjm duchownjm w Nebeſých/ w Kryſtu:

Niech będźie pochwalon Bog y Oćiec Páná náſzego Jezu Kryſtá/ ktory nas błogoſłáwił wſzelákim błogoſłáwieńſtwem duchownym w niebie / przez Kryſtuſá.

4. Jakož geſt wywolil nás w něm/ před vſtanowenijm Swěta/ abychom byli Swatij a nepoſſkwrněnij před obličegem geho w Láſce.

Jáko nas wybrał w nim przed tym niż był záłożon świath / ábyſmy byli świethymi y nienágánionymi przed nim/ przez miłość.

5. Kterýžto předzřidil nás za zaljbené Syny ſkrze Gežijſſe Kryſta w něho/ wedlě vloženij/ dobré wuole ſwé.

Ktory przeznáczył nas/ áby nas ſpoſobił zá ſyny przez Jezuſá Kryſtuſá w ſobie/ wedle dobrowolnego vpodobánia woley ſwoiey.

6. K chwále ſláwy miloſti ſwé/ gijžto wzácné nás včinil ſobě w milém Synu ſwém.

Ku czci chwalebney łáſki ſwoiey/ ktora nas wdźięcznymi vczynił w onym namiłſzym.

א

7 דְּבֵהּ אִית לַן פּוּרְקָנָא וּבִדְמֵהּ שׁוּבְקָנָא דְּחַטָּהֵא אַיךְ עוּתְרָא דְּטַיְבוּתֵהּ׃

Per il ſangue del quale noi habbiamo la redentione, cioè, la rimeſſion de peccati, ſecondo le ricchezze de la ſua gratia.

8 הָי דְּאֶתְיַתְּרַת בַּן בְּכֻל חֶכְמָא וּבְכֻל סוּכָּל דְּרוּחָ׃

Laquale ha ſparſa abbondantemente ſopra noi in ogni ſapientia è intelligentia.

9 וְאוֹדְעַן אֲרָזָא דְּצֶבְיָנֵהּ הַו דְּקַדֵּם הֲוָא סָם דְּנֶסְעוּר בֵּהּ׃

Facendoci noto il miſterio de la volontá ſua, ſecondo il ſuo beneplacito, che egli haueua propoſto in ſe ſteſſo.

10 לַמְדַבְּרָנוּתָא דְּמוּלָיְהוֹן דְּזַבְנֵא דְּכֻל מֶדֶם מֶן דְּרֵישׁ יֶתְחַדַּת בַּמְשִׁיחָא דְּבַשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא׃

A fine che ne la diſpenſatione del compimento de i tempi ei raccoglieſſe inſieme tutte le coſe in Chriſto, coſi quelle che ſono in cielo, come quelle che ſono in terra in eſſo medeſimo.

11 וּבֵהּ חֲנַן אֶתְנְּבִין אַיךְ דְּקַדֵּם רְשַׁמַן וַצְבָא הַו דְּכֻל סָעַר אַיךְ תַּרְעִיתָא דְּצֶבְיָנֵהּ׃

Nelquale ancor ſiamo aſſortiti, predeſtinati ſecondo'l propoſito di colui, che fa tutte le coſe ſecondo il conſiglio de la ſua volontà.

12 דְּנֶהְוֵא חֲנַן אִילֵין דְּקַדְמַן סַבַּרַן בַּמְשִׁיחָא לְהַדְרָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּהּ׃

Accioche noi ſiamo in laude de la ſua gloria, noi che habbiamo prima ſperato in Chriſto.

א

7 אֲשֶׁר בּוֹ לָקַחְנוּ פְּדוּת בְּדָמוֹ אֶת־כִּפּוּר עֲוֹנִים כַּתְּחִנָּתוֹ׃

En el qual tenemos redemcion por ſu ſangre, remiſsion de peccados por las riquezas de ſu gracia.

8 אֲשֶׁר הוֹתִירָה בָּנוּ בְּכָל־חָכְמָה וּבִינָה׃

Que ſobre abundó en noſotros en toda ſabiduria y intelligencia.

9 לְהוֹדִיעֵנוּ אֶת־מִסְתַּר עֲצָתוֹ כִּרְצוֹן חֶפְצוֹ אֲשֶׁר מִקֶּדֶם שָׂם בְּנַפְשׁוֹ׃

Deſcubriendonos el miſterio de ſu voluntad por el buen querer de ſu voluntad ſegun que lo auia propueſto en ſi miſmo:

10 לְמֶשֶׁק בַּיִת בִּמְלֹאת הָעִתּוֹת לְכַלּוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ בַּמָּשִׁיחַ׃

De reſtaurar todas las coſas por el Chriſto en la diſpenſacion del cumplimiento de los tiempos, anſi las que eſtan en los cielos, como las que eſtan en la tierra.

11 אֲשֶׁר בּוֹ נִבְחַרְנוּ לַעֲמֹד לְגוֹרָלֵנוּ רְשׁוּמִים מִקֶּדֶם כְּעֵרֶךְ הַפּוֹעֵל אֶת־כֹּל כַּעֲצַת רְצוֹנוֹ׃

En el digo, en el qual tuuimos ſuerte, ſennalados antes conforme àl propoſito del que haze todas las coſas por el arbitrio de ſu voluntad.

12 לִהְיוֹתֵנוּ לִתְהִלַּת כְּבוֹדוֹ אֲשֶׁר מִלְּפָנִים שִׂבַּרְנוּ אֶל־הַמָּשִׁיחַ׃

Paraque ſeamos para alabança de ſu gloria noſotros, que antes eſperamos en el Chriſto:

α'.

7. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ.

En qui nous auons redemption par ſon ſang, aſſauoir remiſſion des offenſes, ſelon les richeſſes de ſa grace:

8. Ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει.

Laquelle il a fait largement abonder ſur nous en toute ſapience & intelligence:

9. Γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ.

Nous ayant donné à cognoiſtre le ſecret de ſa volonté, ſelon ſon bon plaiſir, lequel il auoit premierement arreſté en ſoi.

10. Εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, τά τε ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ.

Afin qu'en la diſpenſation de l'accompliſſement des temps il recueilliſt enſemble le tout en Chriſt, tant ce qui eſt és cieux, que ce qui eſt en la terre, en icelui meſme.

11. Ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ.

Et qui auſſi nous ſommes faits ſon heritage, ayans eſté predeſtinés, ſuiuant le propos arreſté de celui qui accomplit en efficace toutes choſes ſelon le cõſeil de ſa volonté:

12. Εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ.

Afin que nous ſoyons à la louange de ſa gloire, nous qui auons les premiers eſperé en Chriſt.

CAP. I.

7. In quo habemus redemptionem per ſanguinem eius (remiſſionem peccatorum) ſecundum divitias gratiæ eius.

By whome we haue redemption through his blood/ euen the forgiuenes of ſinnes/ according to his rich grace.

8. Quæ ſuperabundavit in nobis in omni ſapientia & prudentia.

Whereby he hath bene abundant towarde vs in all wiſedome and vnderſtanding.

9. Vt notum faceret nobis ſacramentũ voluntatis ſuæ, ſecundùm beneplacitum eius, quod propoſuit in eo.

And hath opened vnto vs the myſterie of his will according to his good pleaſure/ which he had purpoſed in him.

10. In diſpenſatione plenitudinis temporum, inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt, in ipſo.

That in the diſpenſation of the fulneſſe of the tymes he might gather together in one all thinges / both which are in heauen/ and which are in earth/ euen in Chriſt.

11. In quo etiam nos ſorte vocati ſumus: prædeſtinati ſecundùm propoſitum eius qui operatur omnia, ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.

In whome alſo we are choſen when wee were predeſtinate according to the purpoſe of him / which worketh all thinges after the counſell of his owne will.

12. Vt ſimus in laudem gloriæ eius nos, qui antè ſperavimus in Chriſto.

That we / which firſt truſted in Chriſt / ſhould be vnto the praiſe of his glory.

Das I. Capitel.

7. An welchem wir haben die Erlöſung/durch ſein Blut/ Nemlich / die vergebung der ſünde/nach dem Reichthumb ſeiner Gnade.

I huilcken wi haffue Forløſning / formedelſt hans Blod / ſom er Syndernis Forladelſe / Effter hans Naadis Rigdom.

8. Welche vns reichlich widerfahren iſt / durch allerley weißheit vnd klugheit.

Huilcken oſſ er rigelige vederfaren / formedelſt allehonde Viſdom oc Klogſkaff.

9. Vnnd hat vnns wiſſen laſſen das Geheimniß ſeines willens/ nach ſeinem wolgefallen / vnd hat daſſelbige herfür gebracht durch jn.

Oc hand loed oſſ vide ſin vilies Hemmelighed/ efter ſin velbehagelighed/ oc hand førde den ſamme frem formedelſt hannem.

10. Daß es geprediget würde / da die zeit erfüllet war / auff daß alle ding zuſammen verfaſſet würde / inn Chriſto / beyde das im Himmel vnnd auch auff Erden iſt / durch jn ſelbs.

At det ſkulde predickis/ der tiden vaar fuldkommen / Paa det at alle ting ſkulde befattis tilſammen i Chriſto/ baade det ſom er i Himmelen oc paa Jorden/ formedelſt hannem ſelff.

11. Durch welchen wir auch zum Erbtheil kommen ſind / die wir zuvor verordnet ſind/ nach dem fürſatz deß/ der alle ding wircket / nach dem rath ſeines willens.

Ved huilcken wi ere oc komne til Arffuedeel / wi ſom tilforn vaare beſkickede / effter hans Forſyn / ſom gør alle ting/ effter ſin vilies Raad.

12. Auff daß wir etwas ſeyen zu lob ſeiner herrligkeit / die wir zuvor auff Chriſto hoffen.

Paa det at wi kunde noget vere hans Herlighed til loff/ wi ſom tilforn haabedis til Chriſtum.

Kapitola I.

7 W němžto máme wykaupenij/ ſkrze Krew geho/ odpuſſtěnij hřijchuow wedlě bohatſtwij miloſti geho.

W ktorym mamy odkupienie przez krew iego / y odpuſzczenie grzechow/ z obfitey łáſki iego.

8. Kteráž ſe rozhognila při nás / we wſſij maudroſti a opatrnoſti.

Ktora obfitował w nas wſzeláka mądrością/ y roſtropnością.

9. Aby nám známě včinil tagemſtwij wuole ſwě / wedlě dobrě lijboſti ſwě / kterauž vložil w něm.

Obiáwiwſzy nam táiemnice woley ſwoiey / według dobrowolney życzliwości ſwoiey / ktora był poſtanowił w ſobie.

10. Wzkřijzenij plnoſti čaſuow / aby naprawil wſſecky wěcy ſkrze Kryſta / kteřě gſau na Nebi y kteřě gſau na Zemi w něm.

Aby w wypełnieniu czáſu zupełnego/ zebrał w iedno wſzytki rzeczy w Kryſtuſie/ ták ty ktore ſą w niebie/ iáko y ty ktore ná ziemi/ w tym że.

11. |W kterěmž takě y my k Loſu powoláni ſmě / předzwěděni gſauce wedlě vloženij geho/ kterýž wſſeckny wěcy činij wedlě rady wuole ſwě:

W ktorym też doſtáliſmy dźiałku/ będąc przeznáczeni wedle poſtánowienia iego/ kthory wſzytki rzeczy ſpráwnie wedle rády woley ſwoiey.

12. Abychom byli k chwále ſláwy geho/ my kteřij gſme prwě naděgi měli w Kryſtu:

Abyſmy byli ku czći chwały iego / ktorzyſmy pirwſzy nádzieię mieli w Kryſtuſie.

ב

13 דְּאַף אַנְתּוּן בֵּהּ ------
שְׁמַעְתּוּן מֶלְּתָא דְּקוּשְׁתָּא
דְּאִיתֶיהָ סְבַרְתָּא דְּחַיַּיכוּן
וּבֵהּ הַימֶנְתּוּן וְאֶתְחַתַּמְתּוּן
בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא דַּמְלִיכָא
הְוָת׃

In cui ſiete ancor Voi, hauendo Vdità la parola de la Verità, che è l'Euangelio de la Voſtra ſalute : nelquale ancor hauendo creduto, ſete ſtati ſigillati con lo Spirito ſanto de la promeſſa.

14 הָי דְּאִיתֶיהָ רַהְבוּנָא
דְּיָרְתּוּתַן לְפוּרְקָנָא דְּאַילֶין
דְּחָאַין וַלְשׁוּבְחָא דְּאִיקָרֵהּ׃

Ilquale è l'arra de la noſtra heredità, fine à la redentione de l'acquiſtata poſſeſſione, à laude de la gloria ſua.

15 מֶטוּל הָנָא אַף אֶנָא
הָא מֶן דְּשֶׁמְעֵת ה
הַימָנוּתְכוּן דְּבְמָרַן יֶשׁוּעַ
מְשִׁיחָא וְחוּבְּכוּן דַּלְוָת
כֻּלְּהוּן קַדִּישֵׁא׃

Per laqual coſa io ancora, hauendo Vdita la Voſtra fede nel Signor IESV, è la charità Verſo tutti i Santi.

16 לָא מֶשְׁתַּלֶא אֶנָא
לְמוֹדָיוּ עַל אַפַּיְכוּן —
וַלְמֶעְהַדְכוּן בַּצְלָוָתַי׃

Non ceſſo di render gratie per Voi, facendo mention di Voi ne le mie orationi.

17 דַּאלָהֵהּ דְּמָרַן יֶשׁוּעַ
מְשִׁיחָא אָבָא דְּתֶשְׁבּוּחְתָּא
יֶתֶּל לְכוּן רוּחָא דְּחֶכְמְתָא
וַדְגֶלְיָנָא בְּידַעְתֵּהּ׃

Accioche l'Iddio del noſtro Signore IESV Chriſto, il Padre dico de la gloria, Vi dia lo Spirito de la ſapientia è riuelatione, per hauere la cognition di lui.

18 וְיִנְהֲרָן עַיְנַא דְּלֶבְוָתְכוּן
דְּתֶדְעוּן מָנַו סַבְרָא ד
דְּקָרְיָנֵהּ וּמָנַו עוּתְרָא
דְּשׁוּבְחָא דְּיָרְתּוּתֵהּ ב
בְּקַדִּישֵׁא׃

Cioè, gli occhij del Voſtro intelletto illuminati : à fin che Voi ſappiate qual ſia la ſperanza de la ſua Vocatione, e quali ſiano le ricchezze de la gloria de la ſua heredità ne i Santi.

א

13 אֲשֶׁר בּוֹ גַּם אַתֶּם בְּשָׁמְעֲכֶם
אֶת־דְּבַר אֱמֶת אֶת־בְּשׂוֹרַת
יְשׁוּעַתְכֶם אֲשֶׁר בָּהּ כִּי הֶאֱמַנְתֶּם
נֶחְתַּמְתֶּם בְּרוּחַ קֹדֶשׁ אִמְרָתוֹ׃

En el qual eſperaſtes tambien voſotros en oyendo la palabra de verdad, el Enangelio de vueſtra ſalud : en el qual tambien deſque creyſtes, fueſtes ſellados con el Eſpiritu Sancto de la promeſſa.

14 אֲשֶׁר הִיא עֵרָבוֹן נַחֲלָתֵנוּ
לִפְדוּת הַסְּגֻלָּה לִתְהִלַּת כְּבוֹדוֹ׃

Que es el arra de nueſtra herencia, ganados por redemcion para alabança de ſu gloria.

15 עַל־כֵּן גַּם אֲנִי בְּשָׁמְעִי
אֶת־אֱמוּנַתְכֶם אֲשֶׁר הִיא בַּאֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ וְאֶת־אַהֲבַתְכֶם אֲשֶׁר הִיא
אֶל־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Por loqual tambien yo oyendo vueſtra fe que es en el Sennor Ieſus, y la charidad para con todos los Sanctos.

16 לֹא נָחְתִּי לְהוֹדוֹת עֲלֵיכֶם
וּלְהַזְכִּיר שִׁמְכֶם בְּכָל־תְּפִלּוֹתָי׃

No ceſſo ne hazer gracias por voſotros, haziendo memoria de voſotros en mis oraciones.

17 אֲשֶׁר אֱלֹהֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אֲבִי הַכָּבוֹד יִתֵּן לָכֶם
אֶת־רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה בְּמַדָּעוֹ׃

Que el Dios del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, Padre de gloria, hos de Eſpiritu de ſabiduria y de reuelacion por ſu conocimientos :

18 לָאוֹר אֶת־עֵינֵי לְבַבְכֶם לָדַעַת
מַה־הִיא שִׂבְרַת קְרִיאָתוֹ וּמָה
הוּא עֹשֶׁר כְּבוֹד נַחֲלָתוֹ בַּקְּדוֹשִׁים׃

Alumbrando los ojos de vueſtro entendimiento, para que ſepays qual ſea la eſperança de ſu vocacion, y quales ſean las riquezas de la gloria de ſu herencia en los Sanctos.

α'.

13. Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ.

En qui vous eſtes auſſi ayans ouï la parole de verité, aſſauoir l'Euangile de voſtre ſalut : auquel auſſi ayans creu, vous auez eſtés ſeellés du ſainct Eſprit de la promeſſe:

14. Ὅς ἐστιν ἀῤῥαβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

Lequel eſt arre de noſtre heritage iuſqu' à la redemption de ſa poſſeſſion acquiſe, à la louange de ſa gloire.

15. Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Pour ceſte cauſe moi auſſi ayant entendu la foy que vous auez au Seigneur Ieſus, & la charité que vous auez enuers tous les ſaincts.

16. Οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.

Ie ne ceſſe de rendre graces pour vous, faiſant memoire de vous en mes oraiſons:

17. Ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ.

Afin que le Dieu de noſtre Segneur Ieſus Chriſt, le Pere de gloire, vous doint l'Eſprit de ſapience & de reuelation, par la recognoiſſance d'icelui:

18. Πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς (καρδίας) ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις.

Aſſauoir les yeux de voſtre entendement illuminés : afin que vous ſachiez quelle eſt l'eſperance de ſa vocation, & quelles ſont les richeſſes de la gloire de ſon heritage és ſaincts:

CAP. I.

13. In quo & vos, cùm audiſſetis verbum veritatis, (Evangelium ſalutis veſtræ,) in quo & credentes ſignati eſtis Spiritu promiſſionis ſancto.

In whom alſo ye haue truſted after that ye heard the word of trueth, euē the Goſpell of your ſaluation / wherein alſo after that ye beleeued, yee were ſealed with the holy Spirit of promiſe.

14. Qui eſt pignus hęreditatis noſtræ, in redemptionem acquiſitionis, in laudem gloriæ ipſius.

Which is the earneſt of our inheritance / vntill the redemption of the poſſeſſion purchaſed vnto the praiſe of his glory.

15. Propterea & ego audiens fidem veſtram quæ eſt in (*Chriſto*) Domino Ieſu, & dilectionem in omnes ſanctos.

Therefore alſo / after that I heard of the faith / which ye haue in the Lord Jeſus / and loue toward all the Saintes.

16. Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis.

I ceaſe not to giue thankes for you / making mention of you in my prayers.

17. Vt Deus, Domini noſtri Ieſu Chriſti pater gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & revelationis, in agnitione eius.

That the God of our Lord Jeſus Chriſt the Father of glory / might giue vnto you the Spirit of wiſedome / and reuelation through the knowledge of him.

18. Illuminatos oculos cordis veſtri, ut ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius, & quæ divitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis.

That the eyes of your vnderſtanding may be lightened, that ye may knowe what the hope is of his calling, and what the riches of his glorious inheritance is in the Saintes.

Das I. Capitel.

13. Durch welchen auch jr gehöret habt das wort der warheit / nemlich / das Evangelium von ewer ſeligkeit / Durch welchen jhr auch / da jhr glaubetet / verſiegelt worden ſeyt mit dem heiligen Geiſt der verheiſſung.

Formedelſt huilcken i haffue oc hørt Sandheds Ord / ſom er / Euangelium om eders Salighed / formedelſt huilcken i oc ere bleffne der i trode / beſeglede met Foriettelſens hellige Aand.

14. Welcher iſt das pfand vnſers Erbes / zu vnſer Erlöſung / daß wir ſein eigenthumb würden / zu lob ſeiner Herrligkeit.

Som er vor Arffuis pant / til vor Forløſning / at wi ſkulde bliffue hans Eyedom / hans Herlighed til loff.

15. Darumb auch ich / nach dem ich gehöret habe vonn dem Glauben bey euch / an den HERRN Jeſum / vnd von ewer lieb zu allen Heiligen.

Der faare ocſaa ieg / effter at ieg hørde om den Tro hoſſ eder / til vor HERRE Jheſum / oc om eders kærlighed til alle Helligen.

16. Höre ich nicht auff zu dancken für euch / vnnd gedencke ewer in meinem Gebet.

Da lader ieg icke aff at tacke faar eder / oc ihukomme eder i mine bøner.

17. Daß der Gott vnſers HERRN Jeſu Chriſti / der Vatter der herrligkeit / gebe euch den Geiſt der weißheit vnd der offenbarung / zu ſeines ſelbs erkentniß.

At vor HERRIS Jheſu Chriſti Gud / herligheds Fader / ſkal giffue eder viſhedens oc obenbarelſens Aand / til ſin egen bekendelſe.

18. Vnd erleuchte die Augen ewers verſtendniß / daß jhr erkennen möget / welche da ſey die hoffnung ewers beruffs / vnd welcher ſey der reichthumb ſeines herrlichen erbes / an ſeinen heiligen.

Oc opliuſe eders forſtands øyen / At i kunde kende / huilcket det Haab er ſom i ere kallede til / oc huilcken hans herlige Arffuis Rigdom er / til hans Helligen.

Kapitola I.

13. W kterémžto y wy naděgi máte / když gſte vpoſlechli ſlowa prawdy (Ewangelium ſpaſenij waſſeho) vwěřiwſſe w něho znamenáni gſte Duchem Swatým zaſlijbenij.

W ktorym vfáliſcie y wy / vſlyßawßy ſlowo prawdy / to ieſt / Ewánielia zbáwienia wáßego / w ktora tez vwierzywßy / ieſteſcie zápieczetowá ni Duchem onym świetym obietnice.

14. Kterýž geſt záwdawek dědictwij naſſeho / k nabytij wykaupenij pro chwálu ſláwi geho.

Ktory ieſt zadátkiem dziedzictwá naßego / aż ku wolności bedziem przywiedzieni ku czći chwały iego.

15. Protož y yá ſlyſſe o Wijře waſſý / kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy / a milowánij ke wſſem ſwatým.

Dla tego y ia vſlyßawßy one wiáre ktora w was ieſt w Pánie Jezuſie / y miłość ku wßytkim świetym.

16. Nepřeſtáwám děkowati za wás / připomijnage wás na Modlitbách mých

Nie przeſtháwam dziekowáć zá was / przypomináiąc was w modlitwach moich.

17. Aby Bůh Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / Otec ſláwy / dal wám Ducha maudroſti a zgewenij k poznánij geho.

Aby Bog Páná náßego Jezu Kryſtá / Ociec on chwálebny / dał wam Duchá madrości y obiáwienia / przez poznánie iego.

18. Též oſwijcené Oči ſrdce waſſeho / abyſſte widěli která geſt naděge připowolánij geho / a která bohatſtwij ſláwy dědictwij geho w Swatých.

Oświeciwßy oczy vmyſłu wáßego / ábyſcie wiedzieli ktoraby byłá nádzieia oná wezwánia iego / y ktore bogáctwá chwáły dziedzictwá iego w świetych.

א

19 וּמַנָא הִי יַתִּירוּתָא דְּרַבּוּתָא דְּחַיְלֵהּ בַּן בַּאילֵין דַּמְהַימְנִינַן אַיְךְ מַעְבְּדָנוּתָא דְּתוּקְפָּא דְּחַיְלֵהּ׃

E qual ſia l'eccellente grandezza de la potentia ſua verſo noi che crediamo ſecondo l'efficacia de la ſua potente virtù.

20 דַּעְבַד בַּמְשִׁיחָא וְאַקִּימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא וְאוֹתְבֵהּ מֶן יַמִּינֵהּ בַּשְׁמַיָּא׃

Laquale egli ha adoperata in Chriſto, riſuſcitandolo da morte, & hallo fatto ſedere à la ſua deſtra ne le parti celeſti.

21 לְעֵל מֶן כֻּלְהֵין אַרְכוּס וְשׁוּלְטָנָא וְחַיְלָא וּמָרוּתָא וְלְעֵל מֶן כֻּל שֵׁם דְּמֶשְׁתַּמַּה לָא בַּלְחוּד בְּעָלְמָא הָנָא אֶלָּא אַף בְּדַעָתִיד׃

Sopra ogni principato, è poteſtà, è virtù e ſignoria, e ſopra ogni nome che ſi nomina non ſolamente in queſto ſecolo, ma etiandio nel futuro.

22 וְשַׁעְבֵּד כֻּל מֶדֶם תְּחֵית רֶגְלַוְהִי וְלֵהּ דְּאִיתַוְהִי לְעֵל מֶן כֻּל יַהְבֵהּ רִישָׁא לְעִדְתָּא׃

Et ha ſottopoſte tutte le coſe à i piedi di eſſo, & hallo dato per capo ſopra tutte le coſe à la Chieſa.

23 דְּאִיתַיְהּ גּוּשְׁמֵהּ וְשׁוּמְלָיָא דְּהָו דְּכֹל בְּכֹל מְשַׁמְלֵא׃

Laquale è il corpo di lui, è il compimento di lui, che empie il tutto in tutte le coſe.

ב

1 אַף לְכוּן דְּמִיתִין הְוַיְתוּן בַּחְטָהַיְכוּן וּבַסְכְלְוָתְכוּן׃

E voi, che erauate morti ne li voſtri delitti è peccati.

א

19 וּמַה הִיא יִתְרַת גְּדֻלַּת כֹּחוֹ אֵלֵינוּ אֲשֶׁר מַאֲמִינִים אֲנוּ כְּפֹעַל־אֱיָלוּתוֹ וּגְבֻרָתוֹ׃

Y qual ſea aquella grandeza ſobre excellente de ſu potencia en noſotros los que creemos por la operacion de la potencia de ſu fortaleza.

20 אֲשֶׁר פָּעַל בַּמָּשִׁיחַ בַּהֲקִימֵנוּ מִמֵּתִים וַיֵּשֶׁב לִימִינוֹ עַל־שְׁמֵי שָׁמַיִם׃

La qual obró en el Chriſto leuantandolo de los muertos, y colocandolo à ſu dieſtra en los cielos.

21 עַל־כָּל־מִשְׂרָה וְשִׁלְטוֹן וְחַיִל וַאֲדוֹנִים וְעַל־כָּל שֵׁם הַנִּקָּב לֹא לְבַדּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה כִּי אִם גַּם בְּעוֹלָם הַבָּא׃

Sobre todo principado y poteſtad, y potencia, y ſennorio, y todo nombre que ſe nombra no ſolo en eſte ſiglo, mas aun en el venidero:

22 וְכָבוֹד וְהָדָר עִטְּרֵהוּ הִמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו כֹּל־שָׁת תַּחַת רַגְלָיו וּנְתָנוֹ לְרֹאשׁ עַל־כָּל לַעֵדָה׃

Y ſujetandole todas las coſas debaxo de ſus pies, y poniendolo por cabeça ſobre todas las coſas à la Igleſia.

23 שֶׁהִיא גּוּפָתוֹ וּמְלוֹאוֹ אֲשֶׁר אֶת־כֹּל בַּכֹּל מְמַלֵּא הוּא׃

La qual es ſu cuerpo, y el es la plenitud della: el qual hinche todas las coſas en todos.

ב

1 וְאַתֶּם בִּהְיוֹתְכֶם מֵתִים לְעוֹלוֹת וּלְחַטֹּאת׃

Y voſotros, eſtando muertos en vueſtros delictos y peccados:

α'.

19. Καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Et quelle eſt l'excellente grandeur de ſa puiſſance enuers nous qui croyons, ſelon l'efficace de la puiſſance de ſa force:

20. Ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

Laquelle il a deſployee auec efficace en Chriſt, quand il l'a reſſuſcité des morts, & l'a fait ſeoir à ſa dextre és lieux celeſtes:

21. Ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Par deſſus toute principauté, & puiſſance, & vertu, & Seigneurie, & par deſſus tout nom qui ſe nomme, non ſeulement en ce ſiecle, mais auſſi en celui qui eſt à venir.

22. Καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ.

Et a aſſuietti toutes choſes ſous les pieds d'icelui, & l'donné ſur toutes choſés, pour eſtre chef à l'Egliſe:

23. Ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Laquelle eſt le corps d'icelui, & l'accompliſſement de celui qui accomplit tout en tous.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις.

Et lors que vous eſtiez morts en vos fautes & pechés.

CAP. I.

19. Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus ſecundùm operationem potentiæ virtutis eius.

And what is the exceeding greatneſſe of his power toward vs / which beleeue / according to yͤ working of his mighty power.

20. Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus.

Which hee wrought in Chriſt / when hee raiſed him from the dead / and ſet him at his right hand in the heauenly places.

21. Supra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro.

Farre aboue all principalitie / and power / and might / and domination / and euery name yͤ is named / not in this worlde onely / but alſo in that that is to come.

22. Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam.

And hath made all thinges ſubiect vnder his feete / and hath appointed him ouer all thinges to be the head to the Church.

23. Quæ eſt corpus ipſius, plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

Which is his body / euen the fulneſſe of him that filleth all in all thinges.

CAP. II.

ET vos cùm eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris.

And you hath he quickened / that were dead in treſpaſſes and ſinnes.

Das I. Capitel.

19. Vnd welche da ſey die überſchwengliche gröſſe ſeiner Krafft an vns / die wir glauben nach der wirckung ſeiner mechtigen ſtärcke.

Oc huilcken der er hans Krafftis offueruettis ſtorhed mod oſſ, wi ſom tro effter hans mectige ſtyrckis gerning.

20. Welche er gewirckt hat in Chriſto / da er jn von den toden aufferweckt hat / vnd geſetzt zu ſeiner Rechten im Himmel.

Huilcken hand giorde i Chriſto / der hand opuecte hannem fra de Døde / oc ſette hannem hoſſ ſin høyre Haand i Himmelen.

21. Vber alle Fürſtenthumb / Gewalt / Macht / Herrſchafft / vnd alles was genant mag werden / nicht allein in diſer Welt / ſondern auch in der zukünfftigen.

Offuer alle Førſtedøme / Vold / Mact / Herredøme / oc alt det ſom kand neffnis / icke aleniſte i denne Verden / men ocſaa i den tilkommende.

22. Vnd hat alle ding vnter ſeine Füſſe gethan / vnnd hat jhn geſetzt zum Haupt der Gemeine über alles.

Oc hand lagde alting vnder hans Føder / oc hand ſette Hannem til Menighedens Hoffuit offuer alting.

23. Welche da iſt ſein Leib / nemlich die fülle / deß der alles in allen erfüllet.

Huilcken der er hans Legeme / ſom er hans opfyldelſe / der opfylder alting i alle.

Das II. Capitel.

VNd auch euch / da jhr todt waret / durch Vbertrettung vnnd Sünde.

OC eder ocſaa / der i vaare døde / formedelſt Offuertrædelſe oc Synd.

Kapitola I.

19. A kterak geſt přewyſoka welikoſt mocy geho k nám kterijž wěřijme wedlě mocnoſti ſýly mocné geho.

A ktora ieſt zacna oná wielkość mocy iego przeciwko nam / ktorzy wierzymy według ſkutecżney mocy y śily iego.

20. Kterěž dokázal na Kryſtu / wzkřiſyw ho z mrtwých / a poſadiw na Prawicy ſwé na Nebi.

Ktorą okazał w Kryſtuſie gdy go wzbudził zmartwych / y poſadził go ná práwicy ſwoiey w niebie.

21. Nadewſſecky Princypáty / a Poteſtáty / a Wirtuty / y Dominacyony / a nad každé gméno kterěž ſe gmenuge / ne toliko w tomto wěku / ale také w budaucým.

Daleko nád wßelákie páńſtwo / y zwierzchność / y moc / y pánowánie / y nád wßelkie imie / kthore mianowáne bywa / nie tylko ná tym świecie / ále też ná przyßłym.

22. A wſſecky wěcy poddal pod nohy geho / a gey ſamého dal aby byl hlawau nadewſſý Cýrkwij.

Y wßythki rzeczy podał pod nogi iego / y poſtánowił go głową nád wßytki rzeczy Kośćiołowi.

23. Kteraž geſt tělo geho / a plnoſt toho kterýž wſſecko we wſſem doplňuge.

Ktory ieſt ciáłem iego / y wypełnieniem tego ktory wßytki rzeczy we wßytkich nápełnia.

Kapitola II.

Y Wy když gſte byli mrtwij w nedoſtatcých a w hřijſſých ſwých.

Y Was ſpołu ożywił / gdyżeśćie byli vmárli w vpadkach / y w grzechach.

ב

2 דְּהָלֵין דְּמִן קְדִים הַלֶּכְתּוּן
הֲוֵיתוּן בְּהֵין אַיְךְ עָלְמַיּוּתֵהּ
דְּעָלְמָא הָנָא וְאַיְךְ צְבְיָנֵהּ
דְּרִישׁ שׁוּלְטָנָא דְּאָאַר
דְּרוּחָא הָדָא דְּמִתְחַבְּטָא
בִּבְנַיָּא דְּלָא
מִתְטַפְּיָסָנוּתָא׃

Ne i quali gia caminaſte ſecondo il corſo di queſto mondo, ſecondo il principe che ha la poteſta de l'aere, cioè de lo ſpirito che hora opera ne i figliuoli di ribellione.

3 בְּהָנוּן עַבְדֵא דְּאַף חֲנַן
אִתְהַפַּכְן בְּהוֹן מִן קְדִים
בְּרֶגְיָגְתָא דְּבֶסְרַן וְעָבְדִין
הֲוַין צְבְיָנָא דְּבֶסְרַן וד
וְדְתַרְעִיתַן וּבְנַיָּא הֲוַין
דְּרוּגְזָא מַלְיָאִיתָא אַיְךְ
שַׁרְכָא׃

Tra iquali ancor noi tutti gia conuerſammo, ne le concupiſcenze de la noſtra carne, facendo cio che à la carne e à le cogitationi piaceua : & erauamo per natura figliuoli d'ira, come gl'altri ancora.

4 אֱלָהָא דֵּין דְּעַתִּיר
בְּרַחְמוֹהִי מֶטוּל חוּבֵּהּ ס
סַגִּיָּאָא דְּאַחְבַן׃

Ma Iddio che è ricco di miſericordia, per la ſua molta charita con laquale ci ha amati.

5 כַּד מִיתִין הֲוַין בְּחָטָהַין
אַחְיַן עַם מְשִׁיחָא
וּבְטַיְבוּתֵהּ פַּרְקַן׃

Ancor quando erauamo morti ne i peccati, ci ha viuificati inſieme con Chriſto, per la gratia delquale ſete ſaluati.

6 וַאֲקִימַן עַמֵּהּ וַאוְתְבַן
עַמֵּהּ בַּשְׁמַיָּא בְּיֵשׁוּע מ
מְשִׁיחָא׃

Et inſieme con lui ci ha riſuſcitati, & hacci fatti inſieme ſeder ne le parti celeſti, in Chriſto IESV.

7 דְּיַחְוֵא לְעָלְמֵא דְּאָתֵין
רַבּוּתָא דְּעוּתְרָא דְּטַיְבוּתֵהּ
וּבְסַיְמוּתֵהּ דַּהֲוָת עֲלַין
בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Per moſtrare ne ſecoli auuenire l'eſcellenti ricchezze de la ſua gratia per la benignita ſua verſo noi in IESV *Chriſto.*

ב

2 אֲשֶׁר בָּהֵן כָּעֵת הִתְהַלַּכְתֶּם
כְּהֶבֶל עוֹלָם הַזֶּה כְּשַׂר שִׁלְטוֹן
הָאֲוִיר הָרוּחַ אֲשֶׁר כָּעֵת הַזֶּה
פּוֹעֵל פָּעֳלוֹ בִּבְנֵי־סוֹדִים׃

En que en otro tiempo anduuieſtes conforme á la condicion deeſte mundo, conforme à la voluntad del principe de la poteſtad de eſte áyre, el eſpiritu que aora obra en los incredulos :

3 אֲשֶׁר בָּם גַּם אֲנַחְנוּ כֻּלָּנוּ
הִתְהַלַּכְנוּ כָּעֵת בְּמַאֲוַיֵּי בְשָׂרֵנוּ
לַעֲשׂוֹת אֶת־תַּאֲוַת בְּשָׂרֵנוּ וְנַפְשֵׁנוּ
וְהָיִינוּ בְּנֵי חֲרוֹן אַף יְהוָה
מִיַּלְדוּתֵנוּ כְּמוֹ גַּם הָאֲחֵרִים׃

Con los quales noſotros tambien conuerſamos otro tiempo en los deſſeos de nueſtra carne, haziendo el querer de la carne y de los penſamientos, y ſiendo nacidos hijos de yra, tambien como los de mas.

4 וֵאלֹהִים הֶעָשִׁיר בִּתְחִנָּה וְרַב
חֶסֶד וְרַחֲמִים הוּא בְּרֹב אַהֲבָתוֹ
אֲשֶׁר אָהַב אוֹתָנוּ׃

Empero Dios, que es rico en miſericordia por ſu mucha charidad conque nos amò.

5 וּבִהְיוֹתֵנוּ מֵתִים בַּחֲטָאִים
הֶחֱיָה אוֹתָנוּ עִם הַמָּשִׁיחַ (חִנָּם
נוֹשַׁעְתֶּם׃)

Aun eſtando noſotros muertos en peccados nos diô vida juntamente con el Chriſto, por cuya gracia ſoys ſaluos :

6 וְהֵקִים אוֹתָנוּ וְהוֹשִׁיב עִמּוֹ
עַל־שְׁמֵי שָׁמַיִם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y juntamente nos reſuſcitó, y anſi miſmo nos hizo aſſentar en los cielos con el Chriſto Ieſus :

7 לְהַגִּיד וּלְהַרְאוֹת בָּעוֹלָמִים
הַבָּאִים אֶת־יִתְרַת עֹשֶׁר תְּחִנָּתוֹ
בְּטוּבָתוֹ אֲשֶׁר עָלֵינוּ בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Para moſtrar en los ſiglos venideros las abundantes riquezas de ſu gracia en la bondad para con noſotros en el Chriſto Ieſus.

β'.

2. Ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας.

Eſquels autresfois vous auez cheminé ſuiuant le train de ce monde, ſelõ le prince de la puiſſance de l'air, qui eſt l'eſprit qui beſongne maintenant en efficace ès enfans de rebellion.

3. Ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν· καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί.

Entre leſquels auſſi nous tous auons conuerſé autresfois ès conuoitiſes de noſtre chair, accompliſſans les deſirs de la chair, & de nos penſees : & eſtions de nature enfans d'ire comme auſſi les autres.

4. Ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς.

Mais Dieu, qui eſt riche en miſericorde par ſa grande charité, de laquelle il nous a aimés,

5. Καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι.

Du temps meſmes que nous eſtions morts en nos fautes, nous a viuifiés enſemble auec Chriſt, par la grace duquel vous eſtes ſauués.

6. Καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Et nous a reſſuſcités enſemble, & nous a fait ſeoir enſemble, ès lieux celeſtes en Ieſus Ghriſt :

7. Ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς, ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

A fin qu'il monſtraſt ès ſiecles à venir les abondamment excellentes richeſſes de ſa grace, par ſa benignité enuers nous en Ieſus Chriſt.

CAP. II.

2. In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſeculum mundi huius: ſecundùm principem poteſtatis aëris huius, ſpiritus qui nunc operatur in filios diffidentiæ.

Wherein/ in time paſt yee walked/ according to the courſe of this worlde/ and after the prince that ruleth in the aire/ euen the ſpirit/ that nowe worketh in the children of diſobedience.

3. In quibus & nos omnes aliquando converſati ſumus in deſideriis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus naturâ filii iræ ſicut & cæteri.

Among whome wee alſo had our conuerſation in time paſt/ in the luſtes of our fleſh/ in fulfilling the will of the fleſhe/ and of the minde/ and were by nature the children of wrath/ as well as others.

4. Deus autem (qui dives eſt in miſericordia) propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos.

But God which is rich in mercy/ through his great loue where with he loued vs.

5. Et cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos Chriſto, (cuius gratia eſtis ſalvati.)

Euen when we were dead by ſinnes/ hath quickened vs together in Chriſt/ by whoſe grace ye are ſaued.

6. Et conreſuſcitavit, & conſedere fecit in cæleſtibus in Chriſto Ieſu.

And hath raiſed vs vp together/ & made vs ſit together in the heauenly places in Chriſt Jeſus.

7. Vt oſtenderet in ſeculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ ſuæ, in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu.

That hee might ſhew in the ages to come the exceeding riches of his grace/ through his kindnes toward vs in Chriſt Jeſus.

Das II. Capitel.

2. In welchen jhr weiland gewandelt habet/ nach dem lauff diſer Welt/ vnd nach dem Fürſten/ der in der Lufft herrſchet/ Nemlich/ nach dem Geiſt/ der zu dieſer zeit ſein werck hat in den Kindern deß vnglaubens.

Jhuilcke i vandrede nogen ſtund effter denne Verdens laab/ oc effter den Førſte/ ſom regnerer i lucten/ ſom er/ effter Aanden/ der i denne tid haffuer ſin gerning vdi vantroens Børn.

3. Vnter welchem wir auch alle weiland vnſern wandel gehabt haben/ in den lüſten vnſers Fleiſches/ vnd theten den willen deß Fleiſches/ vnd der Vernunfft/ vnnd waren auch Kinder deß Zorns von natur/ gleich wie auch die andern.

Iblant huilcke wi oc alle nogen ſtund haffde vor omgengelſe/ vdi vort Kødz lyſt/ oc giorde Kødens oc fornuſtens vilie/ oc wi vaare ocſaa vredens Børn aff Nature/ lige ſom ocſaa de andre.

4. Aber Gott/ der da reich iſt vonn barmhertzigkeit/ durch ſeine groſſe Liebe/ damit er vns geliebet hat.

Men Gud ſom er rig aff Barmhertighed/ formedelſt ſin ſtore kærlighed/ met huilcken hand elſkte oſſ.

5. Da wir tod waren in den ſünden/ hat er vns ſampt Chriſto lebendig gemacht (Denn auß gnade ſeyt jr ſelig worden.)

Der wi vaare døde i ſynden/ da giorde hand oſſ leffuendis i Chriſto (Thi at i ere bleffne ſalige aff naade.)

6. Vnd hat vns ſampt jhm aufferweckt/ vnd ſampt jm in das Himliſche weſen geſetzt/ in Chriſto Jeſu.

Oc hand opuecte oſſ met hannem/ oc ſette oſſ met hannem i det Himmelſke væſen/ vdi Chriſto Jheſu.

7. Auff daß er erzeigete in den zukünfftigen zeiten den überſchwenglichen Reichthumb ſeiner gnade/ durch ſeine güte über vns/ in Chriſto Jeſu.

Paa det hand vilde giffue til kende i den tilkommende tid hans Naadis offuerflødige Rigdom/ formedelſt hans godhed offuer oſſ i Chriſto Jheſu.

Kapitola II.

2. W kterýchžto někdy gſte chodili wedlé wěku Swěta tohoto/ á wedlé Knijžete mocného nad powětřijm/ ducha toho/ kterýž y nynij dijla ſwá děla w Synech nedowěry:

W ktorycheſcie niekiedy chodzili wedlug biegu świátá thego/ wedlug Kſiążęcia ktory ma zwierzchność ná powietrzu/ y duchá ktory theraz moc ſwoie okazuie w ludziach nieposluſznych.

3. Mezy kterýmižto y my wſſyckni někdy obcowali gſme w žádoſtech těla naſſeho/ činijce wuoli Těla/ a myſſlenij: a byli gſme od přirozenij Synowé hněwu/ yakožto y ginij.

Miedzy ktorymi thež y my wßyſcy obcowalichmy ſie niekiedy w pożądliwościach ciálá náßego/ czyniac thy rzeczy ktore ſie podobály ciału y myſlam/ y bylichmy z przyrodzenia ſynowie gniewu iáko y drudzy.

4. Ale Bůh kterýž geſt bohatý w Miloſrdenſtwj/ pro neſmjrnau láſku ſwau/ kterauž to zamilowal nás.

Ale Bog ktory ieſt bogáty w miloſierdziu dla wielkiey miłości ſwoiey ktora nas vmilowal.

5. A když gſme byli mrtwij w hřijſſých/ obžiwil nás/ ſkrze Kryſta (gehožto miloſtij gſte k ſpaſenij přiwedeni.)

Też gdychmy przez vpadki vmárlymi byli/ poſpolu ożywil nas przez Kryſtuſá/ kthorego láſką teſteście zbáwieni.

5. A ſpolu wzkřijſyl/ a včinil abychom ſpolu ſeděli w Nebeſých ſkrze Kryſta Gežijſſe.

Y wzbudził poſpolu/ y weſpolek poſádził w niebie w Kryſtuſie Jezuſie.

7. Aby okázal w budaucým wěku hogné zbožij miloſti ſwé/ ſkrze dobrotu nad námi w Kryſtu Gežijſſy.

Aby okazał w przyßłych czáſiech wielkie bogáctwá láſki ſwoiey/ przez dobrotliwość przeciwko nam w Kryſtuſie Jezuſie.

ב

8 בטיבותה הו גיר אתפרקן בהימנותא והדא לא הות מנכון אלא מוהבתא הי דאלהא׃

Imperoche voi per gratia ſete ſaluati per la fede: è queſto non gia da voi, è dono di Dio.

9 לא מן עבדא דלא אנש ישתבהר׃

Non per le opère: accioche niuno ſi glorij.

10 בריתא חנן גיר דילה דאתברין בישוע משיחא לעבדא טבא הגון דמן קדים טיב אלהא דבהון נהלך׃

Perche noi ſiamo ſua fattura, creati in Chriſto IESV à buone opere, lequali Iddio ha preparate, à finche noi caminiamo in eſſe.

11 מטול הדא הויתון עהדין דאנתון עממא מן קדים דבבסר הויתון ומ ומתקרין הויתון עורלותא מן הי דמתקריא גזורתא ואיתיה עבד אידיא ב בבסרא׃

Per laqual coſa, ricordateui che voi eſſendo gia Gentili in carne, erauate chiamati Preputio da quella che ſi chiama Circonciſione manualmente fatta ne la carne.

12 ואיתיכון הויתון בהו זבנא דלא משיחא ונוכריין הויתון מן דוברא דיסריל ואכסניא הויתון לדיתקא דמולכנא ודלא סבר הויתון ודלא אלהא בעלמא׃

Che voi erauate dico à quel tempo ſenza Chriſto, alienati da la Republica d'Iſraël, è ſtranieri da i teſtamenti de la promeſſa non hauendo alcuna ſperanza, & eſſendo ſenza Dio nel mondo.

13 השא דין בישוע משיחא אנתון דמן קדים רחיקין הויתון קריבא הויתון בדמה דמשיחא׃

Ma hora per Chriſto IESV, voi che gia erauate lontani, ſete fatti vicini per il ſangue di Chriſto.

14 הויו גיר שינן הו דעבד תרתיהין חדא ושרא סיגא דקאם הוא במצעתא׃

Percioch'egli è la pace noſtra, che di due ha fatti vno, & ha disfatto con la ſua carne il tramezo de la ſiepe.

ב

8 כי בתחנה נושעתם באמונה וזאת איננה ממכם כי־אם מתת אלהים היא׃

Porque por gracia ſoys ſaluos por la fey eſto no de voſotros, que don de Dios es:

9 איננה ממעשים פן־תתהלל איש׃

No por obras, para que nadie ſe glorie.

10 כי־מעשה ידיו אנחנו נבראים בישוע המשיח אל־מעשים טובים אשר מקדם הכין אלהים להתהלך בם׃

Porque hechura ſuya ſomos, criados en el Chriſto Ieſus para buenas obras, las quales Dios preparó para que anduuieſſemos en ellas.

11 על־כן זכרו כי־אתם לפנים הגוים בבשר ונקראתם הערלה בעבור מעשה ידים הנקרא המולה׃

Por tanto tened memoria que voſotros, que en otro tiempo erades Gentes en carne, que erades llamados Capullo de la que ſe llama la Circunciſion en carne la qual ſe haze con mano:

12 וכי־הייתם בעת ההיא בלי־משיח נפרדים מעמת ישראל וגרי הברית ולא היתה לכם תקות השבועה ובלי אלהים בעולם׃

Que erades en aquel tiempo ſin el Chriſto, alexados de la conuerſacion de Iſrael, y eſtrangeros de los conciertos de la promeſſa, ſin eſperança y ſin Dios en el mundo;

13 ועת בישוע המשיח אתם אשר מלפנים הייתם רחוקים קרובים נהייתם בדמי המשיח׃

Mas aora, en el Chriſto Ieſus, voſotros que en otro tiempo eſtauades lexos, aueys ſido hechos cercanos por la ſangre del Chriſto.

14 כי הוא שר שלום משרתו על־שכמו ומוסר שלומנו עליו העשה את־שתיהן לאחת ואת חומת הבינים הרס׃

Porque el es nueſtra paz-que de ambos hizo vno deshaziendo el apartamiento de la pared.

β'.

8. Τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον.

Car vous eſtes ſauués par grace par la foy: & cela non point de vous: c'eſt le don de Dieu.

9. Οὐκ ἐξ ἔργων· ἵνα μή τις καυχήσηται.

Non point par œuures, afin que nul ne ſe glorifie.

10. Αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

Car nous ſommes l'ouurage d'icelui, eſtans creés en Ieſus Chriſt à bonnes œuures que Dieu a preparees, afin que nous cheminions en icelles.

11. Διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου.

Pourtant ayez ſouuenance que vous qui eſtiez autresfois Gentils en chair, & eſtiez appelés Prepuce, par celle qui eſt appelee la Circonciſion, faite de main en la chair.

12. Ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας, ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ.

Eſtiez en ce temps-la hors de Chriſt, n'ayans rien de commun auec la republique d' Iſrael. eſtans eſtrangers des alliances de la promeſſe, n'ayans point d'eſperance ; & eſtans ſans Dieu au monde.

13. Νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ.

Mais maintenant par Ieſus Chriſt, vous qui eſtiez autresfois loin, eſtes approchés par le ſang de Chriſt.

14. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἓν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας.

Car icelui eſt noſtre paix, qui de tous les deux en a fait vn, ayant rompu la cloſture de la paroy entremoyene.

CAP. II.

8. Gratia enim eſtis ſalvati per fidem (& hoc non ex vobis, Dei enim donum eſt)

For by grace are ye ſaued through faith/ & that not of your ſelues: it is the gift of God.

9. Non ex operibus, ut nequis glorietur.

Not of workes/ leſt any man ſhould boaſt him ſelfe.

10. Ipſius enim ſumus factura, creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus ut in illis ambulemus.

For we are his workmanſhippe created in Chriſt Jeſus vnto good workes/ which God hath ordeined / that we ſhoulde walke in them.

11. Propter quod memores eſtote, quòd aliquando vos eratis Gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circumciſio in carne, manu facta.

Wherefore remember that yee being in time paſt Gentiles in the fleſhe/ and called vncircumciſion of them/ which are called circumciſion in the fleſh/made with hands.

12. Qui eratis illo in tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo.

That ye were/ I ſay/ at that time without Chriſt/ and were aliants from the common wealth of Iſraell and were ſtraungers from the couenants of promiſe / and had no hope / and were without God in the worlde.

13. Nunc autem in Chriſto Ieſu vos aliquando eratis longè, facti eſtis propè in ſanguine Chriſti.

But nowe in Chriſt Jeſus/ ye which once were farre of / are made neere by the blood of Chriſt.

14. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit utraq; unum, & medium parietem maceriæ ſolvens.

For he is our peace/which hath made of both one/and hath broken the ſtoppe of the patition wall.

Das II. Capitel.

8. Denn auß gnaden ſeydt jhr ſelig worden/ durch den Glauben/ vnd daſſelbige nicht auß euch/ Gottes gabe iſt es.

Thi at i ere bleffne ſalige aff Naade/ formedelſt Troen/ Oc det icke aff eder ſelff / Det er Guds Gaffue.

9. Nicht auß den wercken/ auff daß ſich nicht jemand rühme.

Icke aff Gerninger/ Paa det nogen ſkal icke roſe ſig.

10. Denn wir ſind ſein werck / geſchaffen in Chriſto Jeſu/ zu guten wercken/ zu welchen Gott vns zuvor bereittet hat / daß wir darinnen wandeln ſollen.

Thi at wi ere hans Gerning/ ſkabte i Chriſto Jheſu/ til gode gerninger/ til huicke Gud tilforn beredde oſſ/ at wi ſkulle vandre der vdi.

11. Darumb gedencket dran/ daß jr/ die jr weiland nach dem Fleiſch Heyden geweſen ſeyt/ vnd die Vorhaut genennet wurdet/ von denen/ die genennet ſind die Beſchneidung nach dem Fleiſch/ die mit der hand geſchicht.

Der faare tencker der paa/ at i ſom vaare vdi fordom tid Hedninge effter Kødet/ oc bleffue kallede Forhud/ aff dem/ ſom kalledis Omſkærelſe effter Kødet, ſom ſkeer met haanden.

12. Daß jhr zu derſelbigen zeit waret ohn Chriſto/ frembde/ vnd auſſer der Bürgerſchafft Iſrael/ vnd frembde von den Teſtamenten der verheiſſung/ daher jr keine hoffnung hattet/ vnd waret ohn Gott in der Welt.

At i paa denn ſamme tid vaare vden Chriſto/ fremmede oc vden Iſraels Borgerſkaff / oc fremmede fra Foriettelſens Teſtamente/ Der faare haffde i inted Haab/ oc vaare vden Gud i Verden.

13. Nun aber die jr in Chriſto Jeſu ſeyt / vnd weiland ferne geweſen / ſeyt nun nahe worden / durch das Blut Chriſti.

Men nu/ i ſom ere vdi Chriſto Jheſu/ oc vaare vdi fordom tid longt borte / i ere nu komne nær til/ formedelſt Chriſti Blod.

14. Denn er iſt vnſer Friede/ der auß beyden eines hat gemacht / vnnd hat abgebrochen den Zaun / der da zwiſchen war.

Thi hand er vor Fred/ ſom giorde It aff dem baade/ oc nedbrød det Gerde ſom der vaar emellem.

Kapitola II.

8 Neb miloſtij gſte k ſpaſenij přiwedeni ſkrze wijru / a to ne ſami z ſebe. Dar zagiſtě Božij geſt.

Abowiem łáſką ieſteſcie zbáwieni przez wiárę/ y to nie z was/ dar to Boży ieſt.

9. Ne z ſkutkůw/ aby ſe žádný nechlubil.

Nie z vczynkow / áby ſie nikth nie chlubił.

10. Neb gſme dijlo geho/ gſauce ſtwořeni ſkrze Kryſta Gežijſſe k ſkutkům dobrým/ kteréž geſt Buoh nařijdil/ abychom w nich chodili.

Abowiem ieſteſmy ſpráwą iego ſtworzeni w Kryſtuſie Jezuſie ku vczynkám dobrym/ ktore przed thym Bog nágotował/ ábyſmy w nich chodzili.

11. Protož pamatuogte/ že někdy wy gſte byli Pohané wedlé těla/ kteřijž gſte ſlauli neobřezanij/ a odděleni od těleſného obřezánij/ kteréž ſe puoſobij rukau.

A przetoż pámiętayćie/ że wy niekiedy będąc pogány w ćiele/ ktorzyſcie byli zwáni nieobrzezániem od onego ktore ieſt zwano obrzezániem w ćiele/ y ktore rękomá bywa ſprawowane.

12. A w ten čas byli gſte bez Kryſta/ wzdáleni gſauce od obcowánij lidu Izrahelſkého/ a byli gſte odcyzeni od zaſlijbenij Zákona/ nemagijce naděge/ a byli gſte bez Boha na tomto Swětě.

Iżeſcie byli ná on czas bez Kryſtuſá/ oddaleni od rzeczy poſpolitey Izráelſkiey/ y obcemi od vmow w ktorych ſie zámykáły obietnice/ nádzieie nie máiąc/ y przez Bogá będąc ná świećie.

13. Ale nynij ſkrze Kryſta Gežijſſe wy/ kteřijž gſte někdy byli daleko/ giž gſte nynij blijzko/ ſkrze Krew Kryſtowu.

Ale theraz w Kryſtuſie Jezuſie wy ktorzyſcie niekiedy byli dáleko/ zſtáliſcie ſie bliſko przez krew Kryſtuſowę.

14. Neb on geſt pokog náš/ kterýž včinil ze dwého gedno / zbořiw zed w proſtředku/ kteráž dělilana různo/

Abowiem on ieſt pokojem náſzym/ ktory oboie iednym vczynił/ y zepſował przegrodzenie śrzedniey ściany.

ב

15 ובעל דבבותא בבסרה ונמוסא דפוקדנא בפוקדנוהי בטל דלתריהון יברא בקיומה לחד בר נשא חדתא ועבד שינא:

Hauendo abolita ne la ſua carne l'inimicitia, cioè la Legge de comandamenti che è poſta ne le ordinationi per cōporre in ſe ſteſſo i due in vn nuouo huomo, facendo pace.

16 ורעי לתריהון בחד פגר עם אלהא ובזקיפה קטל בעל דבבותא:

E per riconciliare amendue in vn corpo à Dio per la croce, ammazzando con eſſa la nimicitia.

17 ואתא סבר שלמא לכון לרחיקא ולקריבא:

E venendo, ha euangelizata la pace à voi che erauate da lungi, & à quelli che erano da preſſo.

18 מטול דבה הו הואלן קורבא לתרין בחדא רוח לות אבא:

Percioche per lui habbiamo amendue l'entrata in vno Spirito al Padre.

19 מכיל לא הויתון אכסניא ולא תותבא אלא בני מדינתא דקדישא ובני ביתה דאלהא:

Voi non ſete dunque piu foreſtieri è ſtranieri, ma cittadini inſieme co i Santi, e domeſtici di Dio.

20 ואתבניתון על שתאסתא דשליחא ודנביא והו הוא ריש קרנא דבנינא ישוע משיחא:

Edificati ſopra il fondamento de gli Apoſtoli è de Profeti, la cui ſomma pietra angulare è eſſo IESV Chriſto.

21 ובה מתרכב כלה בנינא ורבא להיכלא קדישא במריא:

Nel quale tutto l'edifitio congiunto inſieme, creſce in vn tempio ſanto al Signore.

22 כד אף אנתון בה מתבנין אנתון למעמרא דאלהא ברוחא (דקודשא:)

Nel quale ancor voi ſete inſieme edificati per eſſere habitacolo di Dio per lo Spirito (ſanto.)

ב

15 את־איבה בבשרו את־תורת המצות בבשורת הניא אשר יברא את־שניהם בנפשו לאדם אחד חדש לעשות שלום:

Deshaziendo en ſu carne las enemiſtades, que eran la Ley de los mandemientos en los ritos para edificar en ſi miſmo los dos en vn nueuo hombre, haziendo la paz.

16 ויחליף ויכפר את־שניהם בגויה אחת לאלהים בתמרוריו הורג את־האיבה בנפשו:

Y reconciliar por ſu cruz con Dios à ambos en vn miſmo cuerpo, matādo en ella las enēiſtades.

17 ובא ובשר אותנו שלום לרחוקים ולקרובים:

Y vino, y annunció la paz à voſotros que eſtauades lexos, y à los que eſtauan cerca:

18 כי־בו יש לנו לשנינו ברוח אחת קרבת האב:

Que por el los vnos y los otros tenemos entrada por vn miſmo Eſpiritu al padre.

19 על־כן אינכם עוד גרים ותושבים כי־אם עירני הקדושים ובני־בית אלהים:

Anſi que ya no ſoys eſtrangeros y aduenedizos, ſino juntamente ciudadanos con los Sanctos y domeſticos de Dios:

20 נבנים על־יסוד השליחים והנביאים וישוע המשיח היה לראש פנה:

Sobre edificados ſobre el fundamento de los Apoſtoles y de los Prophetas en la ſumma (piedra) de eſquina Ieſus el Chriſto:

21 אשר בו כל־הבנין בנויה בהגינה תפרה להיכל קדוש ביהוה:

En el qual todo edificio que ſe edifica, crece para Templo Sancto al Sennor.

22 אשר בו גם אתם נבניתם למשכן אלהים ברוח (הקדש:)

En el qual voſotros tambien ſoys juntamente edificados por morada de Dios en el Eſpiritu Sancto.

β.

15. Τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην.

Ayant aboli en ſa chair l'inimitié, aſſauoir la Loy des commandemens, qui giſt en ordōnances: afin qu'il creaſt les deux en ſoi-meſme vn homme nouueau, en faiſant la paix:

16. Καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ; ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν ἑαυτῷ.

Et qu'il ralliaſt les vns & les autres en vn corps à Dieu, par la croix, ayent deſtruit en icelle l'inimitié,

17. Καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς.

Et eſtant venu il a euangelizé la paix à vous qui eſtiez loin, & à ceux qui eſtoyent prés.

18. Ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα.

Car par lui nous auons les vns & les autres en vn meſme Eſprit acces au Pere.

19. Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ.

Par ainſi vous n'eſtes plus eſtrangers ni forains, mais combourgeois des Saincts, & domeſtiques de Dieu.

20. Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Eſtans edifiés ſur le fondement des Apoſtres, & des Prophetes, Ieſus Chriſt lui-meſme eſtant la maiſtreſſe pierre du coin.

21. Ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ.

En qui tout l'edifice rapporté & adiuſté enſemble, ſe leue pour eſtre vn temple ſainct au Seigneur:

22. Ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι (ἁγίῳ.)

En qui vous auſſi eſtes enſemble edifiés pour eſtre vn tabernacle de Dieu en Eſprit (Sainct.)

CAP. II.

15. Inimicitias in carne ſua, Legem mandatorum decretis evacuans: ut duos condat in ſemetipſo in unū novum hominem, faciens pacem.

In abrogating through his fleſh the hatred / that is the Lawe of commandements which ſtandeth in ordinaunces / for to make of twaine one newe man in him ſelfe, ſo making peace.

16. Et reconciliet ambos in uno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.

And that he might reconcile both unto God in one body by his croſſe/ and ſlaye hatred thereby.

17. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longè fuiſtis, & pacē iis qui propè.

And came / and preached peace to you which were afarre of / and to them that were nere.

18. Quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in uno Spiritu ad Patrem.

For through him wee both haue an entrance unto the Father by one ſpirit.

19. Ergo iam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei.

Now therefore ye are no more ſtrangers and forreners: but citizens with ẏ Saints/ and of the houſ holde of God.

20. Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorū & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Ieſu Chriſto.

And are built upon the foundation of the Apoſtles and Prophets / Jeſus Chriſt him ſelfe being the chiefe corner ſtone.

21. In quo omnis ædificatio conſtructa, creſcit in templum ſanctum in Domino.

In whome all the building coupled together/ groweth unto an holy Temple in the Lorde.

22. In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu ſancto.

In whome ye alſo are builte together to be the habitation of God by the Spirit.

Das II. Capitel.

15. In dem/ daß er durch ſein fleiſch weg nam die Feindſchafft. Nemlich/ das Geſetz/ ſo in Gebotten fürgeſtellt was / auff daß er auß zweyen einen newen Menſchen in jm ſelber ſchaffete/ vnd fride machete.

J det/ at hand formedelſt ſit Kød borttog det Findſkaff/ ſom vaar/ Lowen/ huilcken der vaar ſticket i bud/ Paa det at hand aff Tuende vilde ſcabe it nyt Menniſke i ſig ſelff/ oc gøre fred.

16. Vnd daß er beyde verſöhnete mit GOTT in einem Leibe / durch das Creutz / vnnd hat die Feindſchafft getödtet/ durch ſich ſelbs.

Oc at hand vilde forlige dem baade met Gud i it Legeme/ formedelſt Kaarſſet/ Oc hand haffuer ihielſlaget Findſkabet / formedelſt ſig ſelff.

17. Vnd iſt kommen/ hat verkündiget im Evangelio den Fride/ euch/ die jhr ferne waret / vnnd denen die nahe waren.

Oc hand er kommen / oc haffuer forkyndet eder Fred i Euangelio / i ſom vaare longt fra / oc dem ſom vaare nær.

18. Denn durch jhn haben wir den zugang alle beyde / inn einem Geiſte/ zum Vatter.

Thi at formedelſt hannem haffue wi baade ſammen Tilgong/ vdi en Aand/ til Faderen.

19. So ſeyt jr nun nicht mehr Gäſte vñ Frembdlinge/ ſondern Bürger mit den Heiligen / vnd Gottes Haußgenoſſen.

Saa ere i icke nu mere Geſter oc Fremmede/ Men Borgere met de Hellige/ oc Guds indbyggere.

20. Erbawet auff den grund der Apoſtel vnd Propheten/ da Jeſus Chriſtus der Eckſtein iſt.

Opbygde paa Apoſtlernis oc Propheternis grunduol/ der ſom Jheſus Chriſtus er Hiørneſtenen.

21. Auff welchem der gantze Baw in einander gefügt/ wechſt zu einem heiligen Tempel / in dem HERREN.

Paa huilcken den gantſke Bygning er tilhobe ſæt/ oc voxer/ til it helligt Tempel/ vdi HERREN.

22. Auff welchem auch jr mit erbawet werdet/ zu einer behauſung Gottes/ im Geiſt.

Paa huilcken i bliffue oc bygde/ til Guds Bolig/ i Aanden.

Kapitola II.

15. A odňaw nepřijzeň tělem ſwým/ Y Zákon ſtarých přikázanij wyprázniw / aby dwogij Lid wzdělal ſkrze ſamého ſebe/ w gednoho nowého člowěka: včiniw pokog.

Z gládźiwßy przez ćiáło ſwoie nieprzyiáźni / to ieſt/ zákon przykazánia/ ktory ſie zámyka w Ceremoniach/ áby dwu ſtworzył w ſámym ſobie w iednego nowego człowieká/ czyniąc pokoy.

16. Aby ſmijřil oboge w gednom těle s Bohem ſkrze Křijž/ zřazyw nepřijzeň ſamým ſebau:

Aby theż poiednał z Bogiem oboie w iednym ćiele przez krzyż/ zborzywßy nieprzyiaźń przezeń.

17. A přijſſed zwěſtowal wám pokog/ kteřijž gſte daleko byli/ y těm kteřijž byli blijzko.

A przyßedßy opowiedźiał pokoy wam ktorzyśćie dáleko / y ktorzy bliſko byli.

18. Nebo ſkrze něho / obogij w gednom duchu máme přijſtup k Otcy.

Abowiem przezeń mamy przyſtęp oboi w iednym duchu do Oyca.

19. Protož giž negſte hoſté a přijchozý / ale gſte Měſſtiané Swatých / á domácý Božij.

Przeto tedy iuż nie ieſteśćie gośćmi y komornikami/ ále mießczány poſpołu z świętymi/ y domowniki Bożymi.

20. Wzdělání gſauce na zákład Apoſſtolſký a Prorocký / tijm ſwrchowaným vhlowým Kamenem Kryſtem Gežijſſem:

Zbudowáni ná fundámenćie Apoſtołow y Prorokow / y owßem ná ſámym Jezuśie Kryſtuśie/ ktory ieſt kámieniem węgłowym.

21. Na kterémž každé ſtawenij wzdělane / roſte w Chrám Swatý w PANU.

Ná ktorym wßytko budowánie ſłußnie ſpoione rośćie w kośćioł święty Pánu.

22. Na kterémžto y wy wzděláwáte ſe w přijbytek Božij / ſkrze ducha Swatého:

Ná ktorym też y wy poſpołu ieſteśćie zbudowáni / ábyśćie byli mießkániem Bożym w duchu.

ג

1 מְטוּל הָנָא אֶנָא פּוֹלוֹס אֲסִירָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל אַפַּיְכוּן ע עַמְמֵא׃

Per questa cagione io Paulo ſono l'incarcerato di Chriſto IESV per voi Gentili.

2 אֶן שְׁמַעְתּוּן מְדַבְּרָנוּתָא דְּטַיְבוּתֵהּ דַּאלָהָא דָא דְּאֶתְיְהִבַת לִי בְּכוּן׃

Se hauete udita la diſpenſation de la gratia di Dio, che m'e ſtata data verſo di voi.

3 דִּבְגֶלְיָנָא אֶתִּידַע לִי אָרָזָא אַיְכַנָּא דְּכֶתְבֵת לְכוּן בְּזְעוּרְיָתָא׃

Cioè che per riuelatione m'ha fatto noto il miſterio (ſi come innanzi ve ne ſcriſſi breuemente.

4 אַיְךְ מָא דְּמֶשְׁכְּחִיתוּן כַּד קָרֵין אַנְתּוּן לְמֶסְתַּכָּלוּ יִדַעְתִּי דְּבְאָרָזֵהּ דַּמְשִׁיחָא׃

Onde potete leggendo intendere qual ſia la mia intelligenza nel ſegreto di Chriſto.)

5 הָו דְּבְדָרֵא אַחְרָנֵא לָא אֶתִּידַע לִבְנַי נָשָׁא אַיְךְ דְּהָשָׁא אֶתְגְּלִי לַשְׁלִיחוֹהִי קַדִּישֵׁא וְלַנְבִיוֹהִי בְּרוּחָ׃

Ilqual ne l'altre età non fu fatto noto à i figliuoli de gli huomini. ſi come hora è ſtato riuelato à i ſuoi ſanti Apoſtoli è Profeti per i Spirito.

6 דְּנֶהְווּן עַמְמֵא בְּנַי יָרְתּוּתֵהּ וְשׁוּתָּפֵא דְּפַגְרֵהּ וּבְמוּלְכָּנֵהּ דְּאֶתְיְהֵב בֵּהּ בְּיַד אֶוַנְגֶּלְיוֹן׃

Cioè i Gentili eſſere inſieme heredi, e d'vn medeſimo corpo, & inſieme partecips de la ſua promeſſa in Chriſto, per l'Euangelio.

ג

1 עַל־כֵּן אֲנִי פּוֹלוֹס אֲסוּר יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עֲלֵיכֶם הַגּוֹיִם׃

Por cauſa de eſto yo Paulo preſo ſoy Apoſtol del Chriſto Ieſus, para voſotros los Gentiles.

2 אִם שְׁמַעְתֶּם אֶת־דְּבַר תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתָּן לִי אֲלֵיכֶם׃

Si empero aueys oydo la diſpenſacion de la gracia de Dios que me ha ſido dada en voſotros:

3 כִּי־בְחָזוֹן הוֹדִיעַנִי אֶת־הַמִּסְתָּר (כְּמוֹ בִמְעַט מִלְּפָנִים כָּתַבְתִּי׃

Es á ſaber que por reuelacion me fue declarado el Miſterio, como arriba he eſcripto en breue.

4 אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ אִם תִּקְרְאוּ תּוּכְלוּ לָדַעַת אֶת־תְּבוּנָתִי בְּסוֹד הַמָּשִׁיחַ׃)

Lo qual leyendo podeys entender qual ſea mi intelligencia enel myſterio del Chriſto.

5 אֲשֶׁר לְדוֹרוֹת אֲחֵרוֹת לֹא נוֹדַע לִבְנֵי־אֲנָשִׁים כְּמוֹ עַתָּה נִגְלָה לִשְׁלִיחָיו וְלִנְבִיאָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

El qual en los otros ſiglos no fue entendido de los hijos de los hombres como aora es reuelado à ſus Sanctos Apoſtoles y prophetas en Eſpiritu:

6 כִּי גַּם הַגּוֹיִם הָיוּ בְנֵי הַנַּחֲלָה וְעַצְמֵי הַגְּוִיָּה וְחַבְרֵי שְׁבוּעָתוֹ בַּמָּשִׁיחַ בַּבְּשׂוֹרָה׃

Que las Gentes ſean juntamente herederas, y encorporadas, y conſortes de ſu promeſſa enel Chriſto (Ieſus) por el Euangelio:

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν (τῶν ἐθνῶν.)

Pour ceſte cauſe, moi Paul ſuis le priſonnier de Ieſus Chriſt pour vous les Gentils.

2. Εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς.

Voire ſi vous auez entendu la diſpenſation de la grace de Dieu, qui m'a eſte donnee enuers vous:

3. Ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ.

Comment par reuelation m'a eſté donné à cognoiſtre le ſecret (ainſi que par ci deuant ie vous ai eſcrit en brief.

4. Πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ.

Dequoi vous pouuez en liſant apperceuoir l'intelligence que i'ai au ſecret de Chriſt)

5. Ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Lequel n'a point eſté donné à cognoiſtre aux enfans des hommes és autres aages, ainſi que maintenant il a eſté reuelé par l'Eſprit à ſes ſaincts Apoſtres & Prophetes:

6. Εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου.

Aſſauoir que les Gentils ſont coheritiers, & d'vn meſme corps, & conſors de la promeſſe d'icelui en Ieſus Chriſt, par l'Euangelie:

CAP. III.

HVius rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Ieſu, pro vobis Gentibus.

For this cauſe/ I Paul am the priſoner of Jeſus Chriſt for you Gentiles.

2. Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei quæ data eſt mihi in vobis.

If yee haue heard of the diſpenſation of the grace of God / which is giuen me to you warde.

3. Quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſupra ſcripſi in brevi.

That is / that God by reuelation hath ſhewed this myſterie vnto me (as I wrote aboue in few wordes.

4. Prout poteſtis legentes intelligere prudentiã meam in myſterio Chriſti.

Whereby when ye reade / ye may knowe mine vnderſtanding in the myſterie of Chriſt.)

5. Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius & Prophetis in Spiritu.

Which in other ages was not opened vnto the ſonnes of men / as it is nowe reueiled vnto his holy Apoſtles and Prophets by the Spirit.

6. Gentes eſſe cohæredes & concorporales, & comparticipes promiſſionis eius in Chriſto Ieſu per Evangelium.

That the Gentiles ſhould be inheriters alſo / and of the ſame body / and partakers of his promes in Chriſt by the Goſpell.

Das III. Capitel.

DErhalben ich Paulus/ der gefangner Chriſti Jeſu/ für euch Heyden.

FOr denne ſagſkyld er ieg Paulus Chriſti Jheſu fange/ for eder Hedninge.

2. Nach dem jr gehöret habt von dem Ampt der Gnade Gottes / die mir an euch gegeben iſt.

Effter ſom i haffue hørt om Guds Naadis Embede/ ſom mig er giffuit til eder.

3. Daß mir iſt kunth worden diſes Geheimniß/ durch offenbarung / wie ich droben auffs kürtzeſt geſchrieben habe.

At denne Hemmelighed er mig kundgiort/ved obenbarelſe/ lige ſom ieg tilforn haffuer ſcreffuit paa det korteſte.

4. Daran jhr / ſo jhrs leſet / mercken köndt meinen verſtand an dem Geheimniß Chriſti.

Aff huilcket i kunde/ der ſom i det læſe/mercke min forſtand i Chriſti hemmelige ting.

5. Welches nicht kunth gethan iſt/ in den vorigen zeiten / den Menſchenkindern / als es nun offenbaret iſt ſeinen heiligen Apoſteln vnd Propheten/ durch den Geiſt.

Huilcket ſom icke vaar kundgiort/ in den fremfarne tid faar Menniſkens Børn/ ſom det er nu obenbaret hans hellige Apoſtler oc Propheter/ formedelſt Aanden.

6. Nemlich/ daß die Heyden Miterben ſeyen/ vnd mit eingeleibet/ vñ Mitgenoſſen ſeiner verheiſſung inn Chriſto/ durch das Evangelium.

Som er at Hedningene ere Metarffuinge/ oc it Legeme oc delactige i hans Foriettelſe vdi Chriſto/ Formedelſt Euangelium

Kapitola. III.

PRo tu wěc yá Pawel wězeň gſem Kryſta Gežijſſe/ za wás Pohany.

DLa tego ia Páwel ieſthem wiezniem Kryſtuſá Jezuſá zá was pogány.

2. Wſſak geſtliže gſte ſlyſſeli poſluhowánij miloſti Božij/ kterážmi geſt dána v wás:

Jeſliſcie ſlyſzeli ſzáfowánie łáſki Bożey/ ktora mnie ieſt daná do was.

3. Ze wedlé zgewenij známo mi geſt včiněno tagemſtwij/ yakož gſem prwé pſal krátce:

Iż Bog przez obiáwienie oznaymił mi taiemnice (iákom wam przed tym piſal ná krotce.

4. Yakož můžete čtauce porozuměti opatrnoſti mé/ při poſluhowánij Kryſtowu.

Zkad czytáiac / możecie obáżyć wy rozumienie moie/ w táiemnicy Kryſtuſowey)

5. Kteréž giných wěkuow nenij zgeweno Synům/ lidſkým/ yakonyni zgeweno geſt Swatým Apoſſtoluom geho/ a Prorokum ſkrze Ducha.

Ktora inſzych wiekow nie byłá znáczna ſynom ludzkim/ iáko theraz oznaymioná ieſt świetym Apoſtołom iego/ y Prorokom przez Duchá.

6. Že gſau Pohané ſpolu dědicowé/ a téhož těla y ſpolu včaſtnjcy zaſlibenij geho w Kryſtu Gežijſſy/ ſkrze Ewangelium.

To ieſt / iż pogáni ſą ſpołu dziedzicmi/ y iednego ciáłá / y ſpołecznymi vczeſtniki obietnice iego w Kryſtuſie/ przez Ewánielia.

ג

1 מְטוּל הָנָא אֱנָא פַּוְלוֹס אֲסִירָא אֱנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל אַפַּיְכוּן ע עַמְמֵא׃

Per queſta cagione io Paulo ſono l'incarcerato di Chriſto IESV per voi Gentili.

2 אֵן שְׁמַעְתּוּן מְדַבְּרָנוּתָא דְּטַיְבוּתֵה דַּאלָהָא דא דְּאֶתְיְהֶבַת לִי בְּכוּן׃

Se hauete vdita la diſpenſation de la gratia di Dio, che m'e ſtata data verſo di voi.

3 דִּבְגֶלְיָנָא אֶתִּידַע לִי אָרָזָא אַיְכַנָּא דְּכֶתְבֵת לְכוּן בְּזְעוּרִיתָא׃

Cioè che per riuelatione m'ha fatto noto il miſterio (ſi come innanzi ve ne ſcriſſi breuemente.

4 אַיְךְ מָא דְּמֶשְׁכְּחִיתוּן כַּד קָרֵין אַנְתּוּן לְמֶסְתַּכָּלוּ יָדַעְתִּי דְּבַארָזֵה דַּמְשִׁיחָא׃

Onde potete leggendo intendere qual ſia la mia intelligenza nel ſegreto di Chriſto.)

5 הָו דְּבְדָרָא אַחְרָנֵא לָא אֶתִּידַע לִבְנַי נָשָׁא אַיְךְ דְּהָשָׁא אֶתְגְּלִי לַשְׁלִיחוּהִי קַדִּישֵׁא וְלַנְבִיוּהִי בְּרוּחָ׃

Ilqual ne l'altre eta non fu fatto noto à i figliuoli de gli huomini. ſi come hora è ſtato riuelato à i ſuoi ſanti Apoſtoli è Profeti per i Spirito.

6 דְּנֶהווּן עַמְמֵא בְּנַי יָרְתוּתֵה וְשׁוּתָּפָא דְּפַגְרֵה וּבְמוּלְכָּנָא דְּאֶתְיְהֵב בֵּה בְּיַד אֶוַנְגֶּלִיּוֹן׃

Cioè i Gentili eſſere inſieme heredi, e d'vn medeſimo corpo, & inſieme partecipi de la ſua promeſſa in Chriſto, per l'Euangelio.

ג

1 עַל־כֵּן אֲנִי פַּוְלוֹס אֲסִיר יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עֲלֵיכֶם הַגּוֹיִם׃

Por cauſa de eſto yo Paulo preſo ſoy Apoſtol del Chriſto Ieſus, para voſotros los Gentiles.

2 אִם שְׁמַעְתֶּם אֶת־דְּבַר תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתָּן לִי אֲלֵיכֶם׃

Si empero aueys oydo la diſpenſacion de la gracia de Dios que me ha ſido dada en voſotros:

3 כִּי־בְחָזוֹן הוֹדִיעַנִי אֶת־הַמִּסְתָּר (כְּמוֹ בִמְעַט מִלְּפָנִים כָּתַבְתִּי׃

Es á ſaber que por reuelacion me fue declarado el Miſterio, como arriba he eſcripto en breue.

4 אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ אִם תִּקְרָאוּ תוּכְלוּ לָדַעַת אֶת־תְּבוּנָתִי בְּסוֹד הַמָּשִׁיחַ׃)

Lo qual leyendo podeys entender qual ſea mi intelligencia enel myſterio del Chriſto.

5 אֲשֶׁר לְדוֹרוֹת אֲחֵרוֹת לֹא נוֹדַע לִבְנֵי־אֲנָשִׁים כְּמוֹ עַתָּה נִגְלָה לִשְׁלִיחָיו וְלִנְבִיאָיו הַקְּדוֹשִׁים בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

El qual en los otros ſiglos no fue entendido de los hijos de los hombres como aora es reuelado à ſus Sanctos Apoſtoles y prophetas en Eſpiritu:

6 כִּי גַם הַגּוֹיִם הָיוּ בְנֵי הַנַּחֲלָה וְעַצְמֵי הַגְּוִיָּה וְחַבְרֵי שְׁבוּעָתוֹ בַּמָּשִׁיחַ בַּבְּשׂוֹרָה׃

Que las Gentes ſean juntamente herederas, y encorporadas, y conſortes de ſu promeſſa enel Chriſto (Ieſus) por el Euangelio:

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν (τῶν ἐθνῶν.)

Pour ceſte cauſe, moi Paul ſuis le priſonnier de Ieſus Chriſt pour vous les Gentils.

2. Εἴ γε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς.

Voire ſi vous auez entendu la diſpenſation de la grace de Dieu, qui m'a eſte donnee enuers vous:

3. Ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ.

Comment par reuelation m'a eſté donné à cognoiſtre le ſecret (ainſi que par ci deuant ie vous ai eſcrit en brief.

4. Πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ.

Dequoi vous pouuez en liſant apperceuoir l'intelligence que i'ai au ſecret de Chriſt)

5. Ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

Lequel n'a point eſté donné à cognoiſtre aux enfans des hommes és autres aages, ainſi que maintenant il a eſté reuelé par l'Eſprit à ſes ſaincts Apoſtres & Prophetes:

6. Εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου.

Aſſauoir que les Gentils ſont coheritiers, & d'vn meſme corps, & conſors de la promeſſe d'icelui en Ieſus Chriſt, par l'Euangelie:

CAP. III.

HVius rei gratia, ego Paulus vinctus Chriſti Ieſu, pro vobis Gentibus.

For this cauſe/ I Paul am the priſoner of Jeſus Chriſt for you Gentiles.

2. Si tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei quæ data eſt mihi in vobis.

If yee haue heard of the diſpenſation of the grace of God / which is giuen me to you warde.

3. Quoniam ſecundùm revelationem notum mihi factum eſt ſacramentum, ſicut ſupra ſcripſi in brevi.

That is / that God by reuelation hath ſhewed this myſterie vnto me (as I wrote aboue in few wordes.

4. Prout poteſtis legentes intelligere prudentiā meam in myſterio Chriſti.

Whereby when ye reade / ye may knowe mine vnderſtanding in the myſterie of Chriſt.)

5. Quod aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum, ſicuti nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius & Prophetis in Spiritu.

Which in other ages was not opened vnto the ſonnes of men / as it is nowe reueiled vnto his holy Apoſtles and Prophets by the Spirit.

6. Gentes eſſe cohæredes & concorporales, & comparticipes promiſſionis eius in Chriſto Ieſu per Evangelium.

That the Gentiles ſhoulde be inheriters alſo / and of the ſame body / and partakers of his promes in Chriſt by the Goſpell.

Das III. Capitel.

Derhalben ich Paulus/ der gefangner Chriſti Jeſu/ für euch Heyden.

FOr denne ſag ſkyld er ieg Paulus Chriſti Iheſu fange/ for eder Hedninge.

2. Nach dem jr gehöret habt von dem Ampt der Gnade Gottes/ die mir an euch gegeben iſt.

Effter ſom i haffue hørt om Guds Naadis Embede/ ſom mig er giffuit til eder.

3. Daß mir iſt kunth worden diſes Geheimniß/ durch offenbarung/ wie ich droben auffs kürtzeſt geſchrieben habe.

At denne Hemmelighed er mig kundgiort/ ved obenbarelſe/ lige ſom ieg tilforn haffuer ſcreffuit paa det korteſte.

4. Daran jhr/ ſo jhrs leſet/ mercken köndt meinen verſtand an dem Geheimniß Chriſti.

Aff huilcket i kunde/ der ſom i det læſe/ mercke min forſtand i Chriſti hemmelige ting.

5. Welches nicht kunth gethan iſt/ in den vorigen zeiten/ den Menſchenkindern/ als es nun offenbaret iſt ſeinen heiligen Apoſteln vnd Propheten/ durch den Geiſt.

Huilcket ſom icke vaar kundgiort/ in den fremfarne tid faar Menniſkens Børn/ ſom det er nu obenbaret hans hellige Apoſtler oc Propheter/ formedelſt Aanden.

6. Nemlich/ daß die Heyden Miterben ſeyen/ vnd mit eingeleibet/ vñ Mitgenoſſen ſeiner verheiſſung inn Chriſto/ durch das Evangelium.

Som er at Hedningene ere Metarffuinge/ oc it Legeme oc delactige i hans Foriettelſe vdi Chriſto/ Formedelſt Euangelium

Kapitola. III.

PRo tu wěc yá Pawel wězeň gſem Kryſta Gežijſſe/ za wás Pohany.

Dla tego ia Páwel ieſtem więźniem Kryſtuſá Jezuſá zá was pogány.

2. Wſſack geſtliže gſte ſlyſſeli poſluhowánij miloſti Božij/ kteráž mi geſt dána v wás:

Jeſliſcie ſłyſzeli ſzáfowánie łáſki Bożey/ ktora mnie ieſt daná do was.

3. Že wedlé zgewenij známo mi geſt včiněno tagemſtwij/ yakož gſem prwé pſal krátce:

Iż Bog przez obiáwienie oznaymił mi táiemnice (iákom wam przed tym piſał ná krotce.

4. Yakož můžete čtauce porozuměti opatrnoſti mé/ při poſluhowánij Kryſtowu.

Zkąd czytáiąc/ możecie obázyć wy rozumienie moie/ w táiemnicy Kryſtuſowey)

5. Kteréž giných wěkuow nenij zgeweno Synům/ lidſkým/ yako nyni zgeweno geſt Swatým Apoſſtoluom geho/ a Prorokum ſkrze Ducha.

Ktora inſzych wiekow nie byłá znáczna ſynom ludzkim/ iáko theraz oznaymioná ieſt świętym Apoſtołom iego/ y Prorokom przez Duchá.

6. Že gſau Pohané ſpolu dědicowé/ a téhož těla y ſpolu včaſtnjcy zaſlibenij geho w Kryſtu Gežijſſy/ ſkrze Ewangelium.

To ieſt/ iż pogáni ſą ſpołu dziedzicmi/ y iednego ciáłá/ y ſpołecznymi vczeſtniki obietnice iego w Kryſtuſie/ przez Ewánieliá.

ג

7 הָו דְּאֶנָא הֲוִית
מְשַׁמְשָׁנֵהּ אַיךְ מַוהַבְתָּא
דְּטַיבוּתֵהּ דַּאלָהָא דא
דְּאֶתְיַהְבַת לִי מֶן מע
מַעְבְּדָנוּתָא דְּחַילֵהּ׃

Del quale io ſono ſtato fatto miniſtro, ſecondo il dono de la gratia di Dio, che m'è ſtato dato ſecondo l'efficacia de la ſua potentia.

8 לִי דִּזְעוּרָא אֲנָא דְּכֻלְּהוֹן
קַדִּישֵׁא אֶתְיַהְבַת טַיבוּתָא
הָדָא דְּאֶסַבַּר בְּעַמְמֵא
עוּתְרֵהּ דַּמְשִׁיחָא הָו דְּלָא
מֶתְעַקַּב׃

A me dico che ſono il minimo di tutti i Santi, e ſtata data queſta gratia d'annuntiar tra i Gentili le incomprenſibili richezze di Chriſto.

9 וְאַנַהַר לְכֻל נָשׁ אַיְדָא
הִי מַדְבְּרָנוּתָא דְּאָרָזָא הָו
דְּכַסֵּא הֲוָא מֶן עָלְמָא
בַּאלָהָא דְּכֹל בְּרָא׃

E far conoſcer à tutti qual ſia la communicatione del miſterio, ilqual era naſcoſto innanzi à i ſecoli in Dio, che ha create tutte le coſe per IESV Chriſto.

10 דִּבְיַד עִדְתָּא תֶתִּידַע
חֶכְמְתֵהּ דַּאלָהָא מַלְיַת
פּוּרְשָׁנָא לְאַרְכוּס ——
וְלְשׁוּלְטָנֵא דְּבַשְׁמַיָּא׃

Accioche la ſapientia di Dio, che è diuerſa in tutte le maniere, ſia hora notificata à i principati è poteſtà ne le parti celeſti per la Chieſa.

11 הַי דְּעַתִּיד הֲוָא מֶן
עָלְמָא יְעַבְדָהּ בְּיֵשׁוּעַ מָרַן׃

Secondo la determination fatta ab eterno, laquale egli ha fatta in Chriſto IESV noſtro Signore.

12 הָו דְּבֵהּ אִית לַן פַּרְהֶסְיָא
וְקֻרְיָבוּתָא בְּתוּכְלָנָא
דְּהַימָנוּתֵהּ׃

Per cui habbiamo l'ardire, e l'entrata con confidentia, per la fede in lui.

13 מֶטוּל הָנָא שָׁאֵל אֲנָא
דְּלָא תֶאמְנוּן לִי בְּאוּלְצָנַי
דְּעַל אַפַּיְכוּן דְּהָדָא הִי
תֶשְׁבּוּחְתְּכוּן׃

Per il che io domando che voi non vi ſtanchiate per le mie afflittioni, ch'io ſopporto per voi, il che è voſtra gloria.

ג

7 אֲשֶׁר נִהְיֵיתִ מְשָׁרְתוֹ כְּמַתַּת
תְּחִנַּת אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לִי כַּכֹּחַ
גְּבוּרָתוֹ׃

Del qual yo ſoy hecho Miniſtro por el don de la graeia de Dios que me ha ſido dado ſegun la operacion de ſu potencia.

8 לִי לַצָּעִיר מִכָּל־הַקְּדוֹשִׁים
נִתְּנָה הַתְּחִנָּה הַזֹּאת בַּגּוֹיִים לְבַשֵּׂר
אֶת־עֹשֶׁר הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר מִבְּלִי
חֵקֶר הוּא׃

A mi, digo, el mas pequenno de todos los Sanctos es dada eſta gracia de annunciar entre las Gentes el Euangelio de las inueſtigables riquezas del Chriſto.

9 וּלְהָאִיר אֶת־כֻּלָּם מַה־הִיא
חֶבְרַת הַסּוֹד הַנִּסְתָּר מֵעוֹלָם
בֵּאלֹהִים אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־כֹּל־
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y de alumbrar à todos qual ſea la diſpenſacion del myſterio eſcondido deſde los ſiglos en Dios, que crió todas las coſas (por Ieſus el Chriſto:)

10 אֲשֶׁר תּוּדַע מֵעַתָּה לַמְּשָׂרוֹת
לַשִּׁלְטוֹנוֹת אֲשֶׁר עַל——שְׁמֵי
שָׁמַיִם בָּעֵדָה רַב וְיֶתֶר חָכְמַת
אֱלֹהִים׃

Para que la mucha ſabiduria de Dios en los cielos ſea aora notificada por la Igleſia à los principados y poteſtades:

11 כִּגְזֵרַת הָעוֹלָמִים אֲשֶׁר עָשָׂה
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Conforme à la determinacion eterna, que hizo en el Chriſto Ieſus Sennor nueſtro.

12 אֲשֶׁר בּוֹ יֵשׁ לָנוּ בִּטָּחוֹן וְקִרְבַת
אֱלֹהִים בְּמִבְטָחָה בֶּאֱמוּנָתוֹ׃

En el qual tenemos ſeguridad y entrada con confiançe por la fe del,

13 עַל־כֵּן שׁוֹאֵל אֲנִי מִמֶּכֶם
פֶּן־תִּיעֲפוּ בִּמְצוּקוֹתַי עֲלֵיכֶם
אֲשֶׁר הִיא כְּבוֹדְכֶם׃

Portanto pido que no deſmayeys por cauſa de mis tribulaciones por voſotros, lo qual es vueſtra gloria.

γ'.

7. Οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ,

Duquel i'ai eſté fait miniſtre, ſelon le don de la grace de Dieu, lequel m'a eſté donné ſuiuant l'efficace de ſa puiſſance.

8. Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων (τῶν ἁγίων) ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ.

Voire ceſte grace m'a eſté donnee à moi, qui ſuis le moindre de tous les ſaincts pour annoncer entre les Gentils les richeſſes incomprehenſibiles de Chriſt:

9. Καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ (κοινωνία) τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Et pour metre en euidence deuant tous quelle eſt la communication du ſecret qui eſtoit caché de tout temps en Dieu qui a creé toutes choſes par Ieſus Chriſt:

10. Ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ.

Afin que la ſapience de Dieu, qui eſt diuerſe en toutes ſortes, ſoit donnee à cognoiſtre aux principautés & puiſſances, és lieux celeſtes, par l'Egliſe.

11. Κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Suiuant le propos arreſté dés les ſiecles, lequel il a eſtabli en Ieſus Chriſt noſtre Seigneur:

12. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.

Par lequel nous auons hardieſſe & acces en confiance, par la foy que nous auons en lui.

13. Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν.

Parquoi ie requier que ne vous anonchaliſſiez point à cauſe de mes tribulations que i'endure pour l'amour de vous, qui eſt voſtre gloire.

CAP. III.

7. Cuius factus ſum miniſter ſecundùm donum gratiæ Dei, quæ data eſt mihi ſecundùm operationem virtutis eius.

Whereof I am made a miniſter by the gifte of the grace of God giuen vnto mee through the working of his power.

8. Mihi omnium ſanctorum minimo, data eſt gratia hæc, In Gentibus evangelizare inveſtigabiles divitias Chriſti.

Euen vnto me the leaſt of all ſaints is this grace giuen that I ſhould preache among the Gentiles the vnſearcheable riches of Chriſt.

9. Et illuminare omnes quæ ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi à ſeculis in Deo, qui omnia creavit, *(per Ieſum Chriſtum.)*

And to make cleare vnto all men what the felowſhippe of the myſterie is/ which from the beginning of the world hath bene hid in God/ who hath created all thinges by Jeſus Chriſt.

10. Vt innoteſcat principibus & poteſtatibus, in cæleſtibus, per eccleſiam multiformis ſapientia Dei.

To the intent / that now vnto principalities and powers in heauenly places might be knowen by the Church the manyfolde wiſedome of God.

11. Secundùm præfinitionem ſeculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

According to the eternall purpoſe / which he wrought in Chriſt Jeſus our Lord.

12. In quo habemus fiduciam. & acceſſum in confidentia, per fidem eius.

By whome we haue boldenes & entrance with confidence, by faith in him.

13. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ eſt gloria veſtra.

Wherefore I deſire that ye faint not at my tribulations for your ſakes/ which is your glorie.

Das III. Capitel.

7. Deß ich ein Diener worden bin/ nach der gabe auß der gnade Gottes/ die mir nach ſeiner mechtigen krafft gegeben iſt.

Hues Tienere ieg er bleffuen / effter den Gaffue aff Guds naade/ ſom mig er giffuen effter hans mectige Krafft.

8. Mir/dem allergeringſten vnter allen Heiligen/ iſt gegeben diſe Gnade/ vnter die Heyden zuverkůndigen / den vnaußforſchlichen Reichthumb Chriſti.

Mig den aller ringeſte iblant alle Helligen / er denne naade giffuen / at ieg ſkal forkynde iblant Hedninge Chriſti vbegribelige Rigdom.

9. Vnd zu erleuchten jederman/ welche da ſey die gemeinſchafft deß Geheimniß / das von der Welt her inn Gott verborgen geweſen iſt / der alle ding geſchaffen hat / durch Jeſum Chriſt.

Oc at opliuſe huer mand/ huilcket der er Hemmelighedens Samfund/ ſom haffuer aff Verdens begyndelſe veret ſkiult i Gud/ ſom ſkabte alle ting/ formedelſt Jheſum Chriſtum.

10. Auff daß jetzt kunth wůrde / den Fůrſtenthumben / vnnd Herrſchafften in dem Himmel / an der Gemeine / die manchfaltige Weißheit Gottes.

Paa det at Guds mangfoldige viſdom / ſkulde nu bliffue kundgiort / faar Førſtedøme oc Herredøme i Himmelen/ ved Menigheden.

11. Nach dem fůrſatz von der Welt her / welche er beweiſet hat in Chriſto Jeſu vnſerm HERREN.

Effter hans Opſæt aff Verdens begyndelſe/ huilcket hand beuiſde i Chriſto Jheſu vor HERRE.

12. Durch welchen wir haben freydigkeit vnnd zugang inn aller zuverſicht/ durch den Glauben an jhn.

Formedelſt huilcken wi haffue driſtighed oc tilgang i al tillid/ ved Troen til hannem.

13. Darumb bitte ich / daß jr nicht můde werdet / vmb meiner trůbſaln willen / die ich fůr euch leide/ welche euch eine Ehre ſind.

Der faare beder ieg / at i ſkulle icke bliffue miſtrøſtige for min drøffuelſe ſkyld / ſom ieg lider for eder/ huilcken der er eder en ære.

Kapitola III.

7. Kterěhož yá včiněn gſem Služebnijkem/ wedlě daru miloſti Božij / kteráž mi geſt dána/ wedlě puoſobenij mocy geho.

Ktore iem ſie zſtał ſługa z dáru łáſki Bożey/ ktory dan ieſt mnie/ wedle ſkuteczney mocy iego.

8. Mně zagiſtě naymenſſijmu ze wſſech Swatých dána geſt miloſt tato / abych kázal mezy Pohany neſtijhlá Bohatſtwj Kryſtowa.

Mnie namnieyſzemu ze wſzytkich świetych dána ieſt łáſká tá / ábym miedzy pogany przepowiedal niedościgłe bogáctwá Kryſtuſowe.

9. A abych ſwětle wſſechněm oznamowal/ které geſt vdělenij tagemſtwij ſkrytého od wěkůw w Bohu / kterýž ſtwořil wſſecky wěcy ſkrze Gežijſſe Kryſta:

A iżbym obłáśnił wſzytkim/ ktora ieſt ſpołeczność tháiemnice ſkrytey od wiekow w Bogu/ kthory wſzytki rzeczy ſthworzył przez Jezuſá Kryſtuſá.

10. Aby zgewena byla Principátům / y Poteſtátům na Nebeſých ſkrze Cyrkew rozličná maudroſt Božij.

Aby byłá teraz przez Kośćioł oznáymiona páńſthwam y zwierzchnośćiam / ktore ná niebie ſą/ rozmáita mądrość Boża.

11. Wedlě předzwěděnij wěkůw/ kteraužgeſt včinil Buoh w Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſem.

Wedle poſtánowienia wiecznego / ktore vczynił w Kryſtuſie Jezuſie Pánie náſzym.

12. W kterémžto máme ſmělost a přijſtup s dauffánijm/ ſkrze Wijru geho.

W ktorym mamy wolność y przyſtep z vfániem przez wiárę iego.

13. Protož proſým wás/ ábyſſte nehynuli pro zámutky mé za wás / genž geſt ſláwa waſſe.

A przetoż pro[illegible]ábyſcie ſie nie zſtawáli leniwymi dla vciſkow moich zá was/ ktora ieſt chwáłá wáſzá.

ד

14 וְהָכָא אֱנָא בּוּרְכַי לְוָת אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Per queſta cagione io m'inginocchio al Padre del noſtro Signor IESV Chriſto.

15 הָו דְּמֶנֵּה מֶשְׁתַּמְּהָא כֻּלְּאַבָהוּתָא דְּבַשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא׃

(Da cui ſi nomina tutta la parentela in cielo è in terra.)

16 דְּנֶתֶּל לְכוּן אַיְךְ עוּתְרָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּה ד דְּבְחַיְלָא תֶּשְׁתַּרְרוּן בְּרוּחֵה׃

Accioche ſecondo le richezze de la ſua gloria vi dia che ſiate fortificati di fortezza per lo Spirito ſuo ne l'huomo interiore.

17 דִּבְבַר נָשְׁכוּן דַּלְגַו יַעְמַר מְשִׁיחָא בְּהַיְמָנוּתָא וּבְלֶבְּוָתְכוּן׃

Accioche Chriſto habiti per fede ne voſtri cuori, à fin che radicati & fondati in charità.

18 בְּחוּבָּא כַּד יֶהְוֵא שַׁרִיר עֶקַּרְכוּן וְשֶׁתְאַסָּתְכוּן ות וְתֶשְׁכְּחוּן לְמַדְרָכוּ עַם כֻּלְּהוּן קַדִּישֵׁא מָנַו רוּמָא וְעוּמְקָא וְאוּרְכָּא וּפְתָיָא׃

Voi poſſiate comprender con tutti i Santi qual ſia la larghezza, è la lunghezza, e la profondità, e l'altezza.

19 וְתֶדְעוּן רַבּוּתָא ד דְּחוּבֵּה דַּמְשִׁיחָא וְתֶתְמַלּוּן בְּכֻלֵּה מֻלָּיָא דַּאלָהָא׃

E conoſcere la dilettion di Chriſto, laqual ſoprauanza ogni cognitione, accioche voi ſiate riempiuti d'ogni pienezza di Dio.

20 לְהוּ דֵּין דְּמָצֵא בְּחַיְלָא יַתִּיר מִן כֹּל לְמֶעְבַּד לַן וי וְיַתִּיר מִן מָא דְּשָׁאלִינַן וְרָנֵינַן אַיְךְ חַיְלֵה דְּמֶסְתַּעַר בַּן׃

Or à colui che per la poſſanza, che adopera in noi, puo fare con ogni abondanza ſopra tutto quello che noi domandiamo, o penſiamo.

ג

14 וּבַעֲבוּר כֵּן כֹּרֵעַ אֲנִי עַל־בִּרְכַּי אֶל־אָבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Por cauſa deeſto hinco mis rodillas àl Padre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

15 (אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ כָּל־אָבוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ נִקְרָאוּ׃)

(Del qual es nombrada toda la parentela en los cielos y en la tierra,)

16 אֲשֶׁר יִתֵּן לָכֶם כַּעֹשֶׁר כְּבוֹדוֹ לְהִתְחַזֵּק וּלְהִתְאַמֵּץ בְּרוּחוֹ בָּאָדָם הַפְּנִימִי׃

Que hos de conforme à las riquezas de ſu gloria, que ſeays corroborados con potencia en el hombre interior por ſu Eſpiritu:

17 לִשְׁכּוֹן אֶת־הַמָּשִׁיחַ בֶּאֱמוּנָה בִּלְבֹותֵיכֶם בְּאַהֲבָה שָׁרְשִׁים וּמוּסָדִים אַתֶּם׃

Que habite el Chriſto por la fe en vueſtros coraçones: Para que arraygados y fundados en Charidad.

18 אֲשֶׁר תּוּכְלוּ לְהָכִיל עִם הַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם מָה הָרֹחַב וְהָאֹרֶךְ וְהָעֹמֶק וְהָרוּם׃

Podays comprehender con todos los Sanctos qual ſea la anchura, y la longura, y la profundidad, y la altura.

19 וְלָדַעַת אֶת־אַהֲבַת הַמָּשִׁיחַ שֶׁהִיא עַל־כָּל־דַּעַת אֲשֶׁר תִּמָּלְאוּ בְּכָל־מְלוֹא אֱלֹהִים׃

Y conocer la ſobre eminente charidad del Chriſto: para que ſeays cumplidos de todo cumplimiento de Dios.

20 וְלוֹ אֲשֶׁר יוּכַל עַל־כֹּל לַעֲשׂוֹת יוֹתֵר וְעַל־יֶתֶר מֵאֲשֶׁר נִשְׁאַל מִמֶּנּוּ אוֹ נָבִין כַּכֹּחַ וּגְבוּרָה אֲשֶׁר פּוֹעֲלָה בָּנוּ׃

Y à aquel que es poderoſo para hazer todas coſas mucho mas abundantemente de lo que pedimos, o entendemos, por la potencia que obra en noſotros.

γ'.

14. Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Pour laquelle cauſe ie ploye mes genoux deuãt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt:

15. Ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται.

(Duquel) toute la parenté eſt nommee és cieux & en la terre)

16. Ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον.

Afin que ſelon les richeſſes de ſa gloire, il vous doint que vous ſoyez puiſſamment fortifiés par ſon Eſprit en l'homme interieur.

17. Κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι.

Tellement que Chriſt habite en vos cœurs par foy: Afin q'eſtans enracines & fondés en charité.

18. Ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος, καὶ μῆκος, καὶ βάθος, καὶ ὕψος.

Vous puiſſiez finalement comprendre auec tous les ſaincts, quelle eſt la largeur & la longeur, la profondeur, & la hauteur:

19. Γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.

Et cognoiſtre la dilection de Chriſt, laquelle ſurpaſſe toute cognoiſſance: afin que vous ſoyez remplis en toute plenitude de Dieu.

20. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν.

Or à celui qui par la puiſſance qui beſõgne auec efficacé en nous, peut faire en toute abondance par deſſus tout ce que nous demandons & penſons:

CAP. III.

14. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

For this cauſe I bow my knees vnto the Father of our Lord Ieſus Chriſt.

15. Ex quo omnis paternitas in cælis & in terra nominatur.

(Of whome is named the whole familie in heauen and in erth.)

16. Vt det vobis ſecundum divitias gloriæ ſuæ, virtutem corroborari per Spiritum eius in interiori homine.

That hee might graunt you according to the riches of his glorie / that yee may bee ſtrengthened by his Spirit in the inner man.

17. Chriſtum habitare per fidem in cordibus veſtris, in charitate radicati & fundati.

That Chriſt may dwell in your heartes by faith / that yee / being rooted and grounded in loue.

18. Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum.

May bee able to comprehende with all Saintes / what is the breadth/and length/and depth / and height.

19. Scire etiam ſupereminentem ſcientię charitatem Chriſti, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

And to knowe the loue of Chriſt / which paſſeth knowlege / that yee may bee filled with all fulnes of God.

20. Ei autem qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus aut intelligimus, ſecundùm virtutem quæ operatur in nobis.

Vnto him therefore that is able to doe exceeding aboundly aboue all that wee aſke or thinke / according to the power that worketh in vs.

Das III. Capitel.

14. Derhalben beuge ich meine Knie/gegen dem Vater vnſers HERREN Jeſu Chriſti.

For den ſkyld bøyer ieg mine Knæ / faar for HERRIS Iheſu Chriſti Fader.

15. Der der rechte Vater iſt / über alles was da Vater heiſſet im Himmel vnd auff Erden.

Som er den rette Fader offuer alt det ſom kaldis Fader/ i Himmelen oc paa Jorden.

16. Daß er euch krafft gebe / nach dem Reichthumb ſeiner Herrligkeit / ſtarck zu werden / durch ſeinen Geiſt/ an dem inwendigen Menſchen.

At hand ſkal giffue eder Krafft/ effter ſin Herligheds Rigdom / at i kunde bliffue ſtercke formedelſt hans Aand/ i det induortis Menniſke.

17. Vnd Chriſtum zu wohnen durch den Glauben in ewren hertzen / vnnd durch die Liebe eingewurtzelt vnd gegründet werden.

Oc Chriſtum at bo formedelſt Troen i eders hierte/ oc bliffue rodfeſt oc grundfeſt formedelſt kærlighed.

18. Auff daß jr begreiffen möget mit allen Heiligen/welches da ſey die breite / vnd die lenge / vnd die tieffe / vnnd die höhe.

Paa det i kunde begribe met alle Helligen/ huilcket der er det brede / oc det longe / oc det dybe/ oc det høye.

19. Auch erkennen / daß Chriſtum lieb haben/vil beſſer iſt denn alles wiſſen/ auff daß jr erfüllet werdet mit alley Gottes fülle.

Oc kende at det er meget bedre/at elſke Chriſtum? end vide alting / At i kunde opſyldis met allehonde Guds opſyldelſe.

20. Dem aber / der überſchwenglich thun kan/ über alles / daß wir bitten oder verſtehen/ nach der Krafft/die da in vns wircket.

Men den ſom kand offuerflødelige gøre / offuer alt det / ſom wi bede eller forſtaa/ effter den Krafft/ſom arbeyder i oſſ.

Kapitola III.

14. A pro tu wěc klekám na má kolena před Otcem Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta.

Dla tego ſklániam koláná moje ku Oycu Páná naßego Jezu Kryſtá.

15. Z kterěhožto každý Otcowſtwo na Nebi y na zemi gmenuge ſe.

Od ktorego wßytek narod ná niebie y ná ziemi bywa názywan.

16. Aby wám dal wedlé bohatſtwij ſláwy ſwé moc/ abyſſte ſe poſylnili ſkrze Ducha geho na wnitřnijm člowěku.

Aby dal wam z obfitey łáſki ſwoiey/ zebyſcie byli mocnie vtwirdzeni przez Duchá tego/ w wnetrznym człowiecze.

17. Aby přebýwal Kryſtus ſkrze wijru w Srdcých waſſých/ gſauce w Láſce wkořeněni a založeni.

Aby mießkal Kryſtus przez wiáre w ſercach wáßych/ zebyſcie w miłości wkorzenieni y vgruntowáni.

18. Abyſſte mohli ſtihnauti ſe wſſemi Swatými/ která geſt ſſyrokoſt/ a dlauhoſt/ a wyſokoſt/ a hlubokoſt:

Mogli dośćignąć ze wßytkimi świetymi/ ktora ieſt ßyrokość/ y długość/ y głebokość/ y wyſokość.

19. A abyſſte také wěděli/ kterak geſt přewyſoké vměnij láſky Kryſtowy/ abyſſte naplněni byli we wſſeliké plnoſti Božij.

Y poznáć miłość Kryſtuſowe/ ktora przewyßa wßelákie wyrozumienie/ á izbyſcie byli nápełnieni wßelakim nápełnieniem Bożym.

20. Tomu pak/ kterýž mocen geſt wſſecko včiniti hogněgij/ nežli proſýme neb rozumijme/ podlé mocy kterauž puoſobij w nás:

A temu ktory może dáleko obficiey wßytko vczynić nád tho o co proſimy ábo myſlimy/ z mocy oney ktora ſie w nas okazuie.

ג

21 לֵהּ תֶּשְׁבּוּחְתָּא בְּעִדְתֵּהּ בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכֻלְּהוֹן דָּרֵא דְּעָלְמֵי עָלְמִין אָמִין ׃

Sia gloria ne la Chieſa per Chriſto Iesv, in tutte l'età del ſecolo de ſecoli, Amen.

ד

1 בָּעֵא אֱנָא הָכִיל מֶנְּכוֹן אֶנָא אֲסִירָא בְּמָרַן דְּתֶתְהַלְּכוּן אַיְכַנָּא דְּיָאֵא לְקַרְיָנָא דְּאֶתְקְרִיתוּן ׃

Io dunque imprigionato nel Signore, vi prego à caminar ſecondo che ſi conuiene à la vocatione, à laquale ſete ſtati chiamati.

2 בְּכֻלָּהּ מַכִּיכוּת רַעְיָנָא וְנִיחוּתָא וְנַגִּירוּת רוּחָא וְהֶוַיְתוּן מְסַיְבְּרִין חַד לְחַד בְּחוּבָּא ׃

Con ogni humilità e manſuetudine, con patientia, tolerandoui l'vn l'altro in charità.

3 וְהֶוַיְתוּן חְפִיטִין לְמֶטַּר אַוְיוּתָא דְּרוּחָא בְּחַוְקָא דִּשְׁלָמָא ׃

Ingegnandoui di conſeruar l'vnita de lo Spirito per il vincolo de la pace.

4 וְתֶהְווּן בְּחַד פַּגְרָא וּבְחַדָא רוּחָא אַכְמָא דְּאֶתְקְרִיתוּן בְּחַד סַבְרָא דְּקַרְיָנְכוֹן ׃

Non v'è ch'vn corpo & vno ſpirito, ſi come ancor ſete ſtati chiamati in vna ſperanza de la voſtra vocatione.

5 חַד הוּ גֵּיר מָרְיָא וְחַדָא הַיְמָנוּתָא וְחַדָא מ מַעֲמוּדִיתָא ׃

Non v'è che vn Signore, vna Fede, vn Batteſimo.

6 וְחַד אֱלָהָא אַבָּא דְּכֹל וְעַל כֹּל וּבְיַד כֹּל וּבְכֻלַּן ׃

Vn Iddio è Padre di tutti, che è ſopra tutti, è per tutti, & in tutti voi.

ג

21 לוֹ יְהִי־הַכָּבוֹד בָּעֵדָה בְּיֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ לְכָל־דּוֹרִים לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן ׃

Sea gloria en la Igleſia por el Chriſto Ieſus por todas edades del ſiglo de ſiglos, Amen.

ד

1 וּמִתְחַנֵּן לָכֶם אֲנִי אָסוּר בַּיהוָֹה כַּהוֹגֵן לְהַלֵּךְ בַּמִּקְרָא אֲשֶׁר נִקְרָאתֶם ׃

Ruego hos pues, y preſo, enel Sennor que andeys como es digno de la vocacion en que ſoys llamados, es à ſaber,

2 בְּכָל חָכְמָה בִינָה עֲנָוָה וַעֲנָוָה בְּאֹרֶךְ אַפַּיִם לָשֵׂאת אִישׁ אֶת־אָחִיו בְּאַהֲבָה ׃

Con toda humilidad y manſedumbre; con tolerancia, ſupportando los vnos à los otros en Charidad:

3 דּוֹאֲגִים לִנְצוֹר אֶת־יְחִידַת רוּחַ בְּאֵזוֹר הַשָּׁלוֹם ׃

Solicitos à guardar la vnidad del Eſpiritu en el vinculo de la paz.

4 גְּוִיָּה אַחַת וְרוּחַ אַחַת כְּמוֹ אֲשֶׁר נִקְרָאתֶם בִּיחִידַת שִׂבְרַת קְרִיאַתְכֶם ׃

Vn cuerpo, y vn eſpiritu : como ſoys tambien llamados à vna miſma eſperança de vueſtra vocacion.

5 אָדוֹן אֶחָד אֱמוּנָה אַחַת טְבִילָה אַחַת ׃

Vn Sennor, vna fe, vn Baptiſmo:

6 אֱלֹהִים אֶחָד וַאֲבִי־כֹל וְעַל־כֹּל וּבְיַד־כֹּל וּבְכֻלָּנוּ ׃

Vn Dios y padre de todos, el qual es ſobre todas las coſas, y por todas las coſas, y en todos voſotros.

γ΄.

21. Αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

A lui ſoit gloire en l'Egliſe, en Ieſus Chriſt, en tous aages du ſiecle des ſiecles, Amen

ΚΕΦΑΛ. δ΄.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε.

Ie vous prie donc, moi le priſonnier au Seigneur, que vous cheminiez dignement com̃e il eſt ſeant à la vocation à laquelle vous eſtes appeles:

2. Μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ.

Auec toute humilité & douceur, auec vn eſprit patient, ſupportans l'vn l'autre en charité.

3. Σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.

Eſtans ſoigneux de garder l'vnité d'Eſprit par le lien de paix.

4. Ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν.

Il y a vn ſeul corps & vn ſeul eſprit, comme auſſi vous eſtes appelés en vne ſeule eſperance de voſtre vocation.

5. Εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα,

Il y a vn ſeul Seigneur, vne ſeule foy, vn ſeul Bapteſme:

6. Εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν.

Vn ſeul Dieu & Pere de tous, qui eſt ſur tous, & parmi tous, & en vous tous.

CAP. III.

21. Ipſi gloria in eccleſia, & in Chriſto Ieſu in omnes generationes ſeculi ſeculorum, Amen.

Be praiſe in the Church by Chriſt Jeſus/ throughout all generations for euer/ Amen.

CAP. IIII.

OBſecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione qua vocati eſtis.

I therefore/ being priſoner in the Lord/ praye you that yee walke worthye of the vocation wherunto ye are called.

2. Cum omni humilitate & manſuetudine, cum patientia, ſupportantes invicem in charitate.

With all humblenes of minde/ and meekeneſſe/ with long ſuffring/ ſupporting one another through loue.

3. Soliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis.

Endeuouring to keepe the vnitie of the Spirit in the bond of peace.

4 Vnum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.

There is one bodye/ and one Spirit/ euen as yee are called in one hope of your vocation.

5. Vnus Dominus, una fides, unum baptiſma.

There is one Lorde/ one Faith/ one Baptiſme.

6. Vnus Deus & Pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.

6. One God and Father of all/ which is aboue all/ and through all/ and in you all.

Das III. Capitel.

21. Dem ſey ehre in der Gemeine/ die inn Chriſto Jeſu iſt/ zu aller zeit/ von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Hannem vere ære i Menigheden/ ſom er i Chriſto Iheſu/ altid/ fra euighed til euighed/ Amen.

Das IIII. Capitel.

SO ermane nun euch ich gefangener in dem HERREN/ daß jr wandelt/ wie ſichs gebůret ewrem Beruff/ darinnen jr beruffen ſeyt.

SAa formaner nu ieg eder/ ſom er fangen i HERREN/ At i ville vandre/ lige ſom det er eders Kald tilbørligt/ der i ere kallede vdi.

2. Mit aller demut vnd ſanfftmut/ mit gedult/ vnnd vertraget einer den andern in der Liebe.

Met al ydmyghed oc ſactmodighed/ met taalmodighed/ Oc den ene fordrage den anden i Kærlighed.

3. Vnd ſeydt fleiſſig zu halten die einigkeit im Geiſt/ durch deß Band deß Friedes.

Oc verer flitige til at holde enighed i Aanden/ formedelſt fredens baand.

4. Ein Leib vnnd ein Geiſt/ wie jhr auch beruffen ſeydt auff einerley hoffnung ewers beruffs.

It Legeme oc en Aand/ lige ſom i oc ere kallede/ til it Haab i eders Kald.

5. Ein HERR/ ein Glaube/ eine Tauffe.

En HERRE/ en Tro/ en Daab.

6. Ein Gott vnd Vatter (vnſer) aller/ der da iſt ůber euch alle/ vnd durch euch alle/ vnd in euch allen.

En Gud oc allis (vaare) Fader/ ſom er offuer eder alle/ oc formedelſt eder alle/ oc i eder alle.

Kapitola III.

21. Gemu Sláwa w Cyrkwi/ ſkrze Kryſta Gežjſſe po wſſecky wěky/ na wěky wěkůw/ Amen.

Niechay bedźie chwałá w kośćiele przez Kryſtuſá Jezuſá/ po wſzytki czáſy/ y na wieki wiekow/ Amen.

Kapitola IIII.

PRotož proſým wás gá wězeň w PAnu/ abyſſte hodně chodili w powolánij/ kterýmž gſte powoláni ſe wſſý pokorau.

Proſzę tedy ia więźień w Pánu ábyśćie poſtępowáli ták iáko ſię godźi w powołániu/ ktorym ieſteśćie wezwáni.

2. S tichoſtij/ s trpělivoſtij/ ſnáſſegjce ſe weſpolek w Láſce/ pilni gſauce.

Z wſzeláką ſkromnośćią/ i ćichośćią y z ćierpliwośćią/ znoſząc iedni drugich w miłośći.

3. Abyſſte zachowáwali gednotu Ducha w ſwazku pokoge.

Stáráiąc ſię ábyśćie záchowáli iedność duchá przez zwiąſkę pokoiu.

4. Gedno tělo/ a geden Duch/ yakož gſte powoláni w gedné naděgi powolánij waſſeho.

Jedno ieſt ćiáło y ieden duch/ ták iáko ieſteśćie wezwáni w iedne nádźieie powołánia wáſzego.

5. Geden PAN/ gedna Wijra/ geden Křeſt.

Jeden Pan/ iedná wiárá/ ieden krzeſt.

6. Geden Bůh a Otec wſſech/ kterýž geſt nade wſſecky wěcy/ a ſe wſſemi/ y we wſſech wás.

Jeden Bog y Oćiec wſzytkich/ ktory ieſt nad wſzytki rzeczy/ y po wſzytkich rzeczach/ y we wſzytkich was.

ד

7 לְחַד חַד מֶנַּן דֵּין אֶתִיְהֶבַת טַיְבּוּתָא אַיְךְ מְשׁוּחְתָא דְּמַוְהַבְתֵּהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Ma à ciaſcun di noi è ſtata data la gratia ſecondo la miſura de la donatione di Chriſto.

8 מֶטּוּל הָנָא אָמִיר דַּסְלֶק לִמְרוֹמָא וְשַׁבָּא שְׁבִיתָא וִיהַב מַוְהַבָתָא לִבְנַי נָשָׁא׃

Però dice, Eſſendo ſalito in alto, menò prigione la prigionia, & diede doni à gli huomini.

9 דַּסְלֶק דֵּין מָנָא הִי אֶלָּא אֶן דָּאף נְחֵת לוּקְדַם לְתַחְתָּיָתֵהּ דְּאַרְעָא׃

Hor quello ch'ei ſali, che altro è ſenon ch'egli era ancor prima diſceſo ne le parti inferiori de la terra?

10 הָו דִּנְחֵת הֻוְיוּ הָו דָּאף סְלֶק לְעֶל מֶן כֻּלְּהוֹן שְׁמַיָּא דְּנַשְׁלֶם כֹּל׃

Colui che diſceſe, è il medeſimo che ancor è ſalito ſopra tutti i cieli, per empier tutte le coſe.

11 וְהוּ יְהַב אִית דַּשְׁלִיחֵא וְאִית דַּנְבִיֵא וְאִית דַּמְסַבְּרָנֵא וְאִית דְּרָעוָתָא וְאִית דְּמַלְפָּנֵא׃

Egli dunque ne ha dati alcuni Apoſtoli, altri Profeti, altri Euangeliſti, altri Paſtori è Dottori.

12 לַגְמָרָא דְּקַדִּישֵׁא לְעַבְדָּא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא לְבֶנְיָנָא דִּמְשִׁיחָא׃

Al raunamento de Santi, per l'opera del miniſterio, in edification del corpo di Chriſto.

13 עְדַמָּא דְּנֶהְוֵא כֻּלַּן חַד מֶדֶם בְּהַימָנוּתָא וּבִידַעְתָּא דִּבְרֵהּ דַּאלָהָא וְחַד גַּבְרָא גְּמִירָא בִּמְשׁוּחְתָא דְּקוּמְתָא דְּשׁוּמְלָיֵהּ׃

Infin che noi ci ſcontriamo tutti ne l'Vnita de la fede, è ne la cognitione del Figliuol di Dio, in huomo perfetto, à la miſura de la perfetta ſtatura di Chriſto.

ד

7 וּלְאִישׁ מִמֶּנּוּ נִתְּנָה הַתְּחִנָּה כְּמִדַּת מַתַּת הַמָּשִׁיחַ׃

Empero à cada vno de noſotros es dada gracia conforme à la medida del don del Chriſto.

8 עַל־כֵּן אוֹמֵר הוּא עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶּׁבִי לָקַחַת מַתָּנוֹת בָּאָדָם׃

Por lo qual dize, Subiendo à lo alto lleuó captiua la captiuidad, y dió dones à los hombres.

9 וְכִי־עָלָה מַה הִיא כִּי אִם כִּי גַּם יָרַד בָּרִאשׁוֹנָה לְתַחְתִּיּוֹת הָאָרֶץ׃

Y que ſubió, que es ſino que tambien auia decendido primero en las partes baxas de la tierra?

10 אֲשֶׁר יָרַד זֶה גַּם הוּא אֲשֶׁר עָלָה עַל־כָּל־הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת־כֹּל׃

El que decendió, el miſmo es el que tambien ſubió ſobre todos los cielos para cumplir todas las coſas.

11 וְהוּא נָתַן אֲנָשִׁים שְׁלִיחִים וַאֲנָשִׁים נְבִיאִים וַאֲנָשִׁים מְבַשְּׂרִים וַאֲנָשִׁים רוֹעִים וַאֲנָשִׁים מְלַמְּדִים׃

Y el miſmo dió vnos ciertamente Apoſtoles; y otros, Prophetas; y otros, Euangeliſtas; y otros, Paſtores, y Doctores:

12 לְתַכְלִית הַקְּדוֹשִׁים לְמַעֲשֵׂה הַכְּהֻנָּה לְמִבְנֵה גְוִיַּת הַמָּשִׁיחַ׃

Para la conſumacion de los Sanctos en la obra del Miniſterio, para la edificacion del cuerpo del Chriſto:

13 עַד כִּי־נִכָּלֶה וְנִוָּסְדָה כֻּלָּנוּ יַחַד לִיחִידַת אֱמוּנַת וְדַעַת בֶּן־אֱלֹהִים לְאִישׁ שָׁלֵם אֶל־מִדַּת מְלֹא קוֹמַת הַמָּשִׁיחַ׃

Haſta que todos ſalgamos en vnidad de fe y de conocimiento del Hijo de Dios cada vno en varon perfecto, à la medida de la edad cumplida del Chriſto.

δ.

7. Ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ.

Mais la grace eſt donnee à vn chacun de nous ſelon la meſure du don de Chriſt.

8. Διὸ λέγει, ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις.

Pour laquelle choſe il dit, Eſtant monté en haut il à mené captiue grande multitude de captifs, & a donné dons aux hommes.

9. Τὸ δὲ, ἀνέβη, τί ἐστιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς.

Or ce qu'il eſt monté, qu'eſt ce autre choſe ſinon que premierement il eſtoit deſcendu ès parties les plus baſſes de la terre?

10. Ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

Celui qui eſt deſcendu, c'eſt le meſme qui eſt mõté ſur tous les cieux, afin qu'il rempliſt toutes choſes.

11. Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν, ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ, εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους.

Lui-meſme donc a donné les vns pour eſtre Apoſtres, & les autres pour eſtre Prophetes, & les autres pour eſtre Euangeliſtes, & les autres pour eſtre Paſteurs & Docteurs.

12. Πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ.

Pour l'aſſemblage des Saincts, pour l'œuure du miniſtere, pour l'edification du corps de Chriſt:

13. Μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ.

Iuſqu'à-ce que nous-nous rencontrions tous en l'vnité de la foy, & de la cognoiſſance du Fils de Dieu, en homme parfait, à la meſure de la parfaite ſtature de Chriſt:

CAP. IIII.

7. Vnicuique autem noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti.

But vnto euery one af vs is giuen grace/ according to the meaſure of the gifte of Chriſt.

8. Propter quod dicit, Aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus.

Wherefore he ſaith/ When he aſcended vp on hie/ he ledde captiuitie captiue/ and gaue giftes vnto men.

9. (Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ?

(Now/ in that he aſcended / what is it but that he had alſo deſcended firſt into the loweſt partes of the earth?

10. Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſupra omnes cælos, ut impleret omnia.)

He that deſcended/ is euen the ſame that aſcended/ farre aboue all heauens/ that hee might fill all thinges.)

11. Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios autem paſtores & doctores.

He therefore gaue ſome to be Apoſtles / and ſome Prophets / and ſome Euangeliſts: and ſome Paſtours / and Teachers.

12. Ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.

For the gathering together of yͤ Saints/ for the worke of the miniſterie/ and for the edification of the bodie of Chriſt.

13. Donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.

Till we all meete together (in the vnitie of faith/ and knowledge of the Sonne of God) vnto a perfite man/ and vnto the meaſure of the age of the fulnes of Chriſt.

Das IIII. Capitel.

7. Einem ieglichen aber vnter vns iſt gegeben die Gnade/ nach dem maß der gabe Chriſti.

Oc Naaden er giffuen huer iblant oſſ / effter Chriſti gaffuis maade.

8. Darumb ſpricht er: Er iſt auffgefahren in die Höhe / vnd hat das Gefengniß gefangen gefůhret / vnd hat den Menſchen gaben gegeben.

Der faare ſtiger hand/ Hand er opfaren i det Høye/ Oc førde Fengſelet fanget / Oc gaff Meniſken Gaffuer.

9. Daß er aber auffgefahren iſt/ was iſts? denn daß er zuvor iſt hinunter gefahren in die vnterſten örter der Erden?

Oc at hand opfoer/ huad er det? Vden at hand tilforn foer net til Jordens nederſte ſteder.

10. Der hinunter gefahren iſt / das iſt derſelbige/ der auffgefahren iſt über alle Him̃el/ auff daß er alles erfůllet.

Den ſom foer ned/ det er den ſamme/ ſom foer op offuer alle Himle/ at hand vilde opfylde alting.

11. Vnnd er hat etliche zu Apoſteln geſetzt / etliche aber zu Propheten / etliche zu Evangeliſten / etliche zu Hirten vnd Lehrer.

Oc hand ſette nogle til Apoſtler/ oc nogle til Propheter/ nogle til Euangeliſter/ nogle til Hyrder oc Lærere.

12. Daß die Heiligen zugerichtet werden zum werck des Ampts / dadurch der Leib Chriſti erbauet werde.

At de Hellige ſkulle bliffue beredde til Embedens gerning/ met huilcket Chriſti Legeme kand opbyggis.

13. Biß daß wir alle hinan kommen/ zu einerley Glauben vnd Erkenntniß des Sohns Gottes/ vnd ein volkommen Mann werden/ der da ſey inn der maſſe deß volkommenen Alters Chriſti.

Indtil wi komme alle ſammen/ til en Tro oc Guds Søns kyndſkaff/ oc bliffue en fuldkommen Mand/ ſom ſkal vere i Chriſti fuldkomne alders maade.

Kapitola IIII.

7. Gednomu pak každěmu z nás dána geſt miloſt wedlě mjry obdarowánj Kryſtowa.

Ale káždemu z nas dáná ieſt łáſká wedle miáry dáru Kryſtuſowego.

8 Protož prawij: Wſtaupiw na wýſoſt/ yatě wedl wězně/ dal dary Lidem.

Dla tego mowi: Gdy wſtapił ná gorę/ wiodł wiele więźniow w poimánie/ y dał dáry ludziam.

9. Ale že wſtaupil/ co geſt/ gedině že geſt y ſſtaupil nayprwě do naynižſſých Kragin Země?

A tho co wſthapił/ cóž ieſt/ iedno iž pirwey był zſthapił do nanižſzych ſtron ziemie?

10. Který pak ſſtaupil/ tenť geſt/ kterýž y wſtaupil nad wſſecka Nebeſa/ aby naplnil wſſecky wěcy.

Ktory zſtapił/ tenže ieſt ktory też wſtapił ná wſzythki niebioſa/ áby napełnił wſzytko.

11. A týž dal některě zagiſtě Apoſſtoly/ některě pak Proroky/ a gině Ewangeliſty/ gině pak Paſtýře/ a Včitele.

A tenže dał niektore Apoſtoły/ á drugie Proroki/ drugie záſie Ewánieliſty/ niektore też páſterze/ y vczyciele.

12. K doplněnij Swatých a dijla ſlužebnoſti/ a k wzdělánij tela Kryſtowa:

Ku ziednoczeniu świetych do ſpráwy poſługowánia/ y ku budowániu ciáłá Kryſtuſowego.

13. Abychǒm ſe zběhli wſſyckni w gednotu Wijry a poznánij Syna Božijho/ w dokonalěho muže/ w mijru plnoſti wěku Kryſtowa:

Aż wſzyſcy przyidziemy w iedność wiary/ y poznánia Syna Bożego/ w męża doſkonálego/ w miáre zupełnego wzroſtu Kryſtuſowego.

ד

14 ולא נהוה ילודא
המזדעזעין ומשתגין לכל
רוח דיולפנא נכילא דבני
נשא הנון דבחרעותהון
מצטנעין דיטעון׃

Acciochè noi non ſiamo piu fanciulli, che ondeggiamo, e ſiamo qua e la traſportati da ogni vento di dottrina, ſul tauoliero de gli huomini, è per la fraude loro à inſidioſamente ſedurre.

15 אלא הוין שרירין
בחובן דכל מדם דילן
ירבא במשיחא דהויו
רישא׃

Anzi à fine che ſeguendo la verità in charità, creſciamo in tutte le coſe in colui che è il capo, cioè Chriſto.

16 ומנה כלה פגרא
מתרכב ומתקטר בכל
שרין איך מוהבתא ד
דמתיהבא במשוחתא
לכל הדם לתרביתה דילה
דפגרא דבחובא ישתלם
בניניה׃

Del quale tutto il corpo inſieme congiunto, è collegato per tutte le congiunture che ſono ſomminiſtrate, per la virtù, che opera dentro, ſecondo la miſura di ciaſcuna parte, prende accreſcimento di corpo à edificatione di ſe ſteſſo per charità.

17 הדא דין אמר אנא
ומסהד אנא במריא דמן
השא לא תהוון מהלכין
איך שרכא דעממא
דמהלכין בסריקותא ד
רעיניהון׃

Queſto dunque dico, & ſcongiuroui per il Signore, che voi non caminiate piu, come caminano gli altri Gentili ne la vanita de la mente loro.

18 וחשוכין במדעיהון
ונוכריין אנון מן חייהי ד
דאלהא ומטול דלית בהון
ידעתא ומטול עוירותא
לבהון׃

Hauendo i lor penſieri oſcuri, eſſendo alienati da la vita in Dio, per l'ignorantia che è in eſſi, per l'induramento del lor cuore.

ד

14 פן עוד נהיה עוללים
המתרפסים ומשתנים לכל
רוח התלמוד בתעלולי האנשים
בתוך ומרמה אל דרך מהתלות׃

Que ya no ſeamos ninnos inconſtantes, y ſeamos traydos arredor à todo viento de doctrina per maldad de hombres que engannan con aſtutos errores.

15 ואנחנו נאמן באהבה ונרבה
בו בכל דברים כמו יש הראש
ישוע׃

Antes ſiguiendo la verdad en charidad, crezcamos en todo en el que es la cabeça, el Chriſto.

16 אשר ממנו כל הגויה נערכה
כהגן ונאספה לכל יד בכל דבק
השרת כמעשה במדת חלק אחד
אחד לסרבה הגויה למבנה
נפשה באהבה׃

De el qual todo el cuerpo compueſto y ligado junto por todas las junturas de ſu alimento ſegun la operacion cada miembro conforme à ſu medida toma augmento de cuerpo edificandoſe en Charidad.

17 וזאת אומר אני ומעיד
ביהוה פן עוד תהלכון כמו הגוים
האחרים מהלכים בהבל שכלות
נפשכם׃

Anſique eſto digo y requiero por el Sennor, que no andeys mas como las otras Gentes, que andan en la vanidad de ſu ſentido.

18 החשוכים בתבונתם המה
נזורים מחיי האלהים בשגגה
אשר היא בהם בכהות לבבם׃

Teniendo el entendimiento entenebrecido, agenos de vida de Dios por la ignorancia que en ellos ay, por la ceguedad de ſu coraçon.

δ.

14. Ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης.

Afin que nous ne ſoyons plus enfans, flottans, & eſtans demenés ça & la à tous vents de doctrine, par la pipperie des hommes, & par leur ruſe à cauteleuſement ſeduire.

15. Ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ χριστός.

Ains afin que ſuiuans verité auec charité, nous croiſſions en tout en celui qui eſt le chef, aſſauoir Chriſt.

16. Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ᾽ ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Duquel tout le corps bien adiuſté & ſerré enſemble par toutes les iointures du fourniſſement prend l'accroiſſement du corps, ſelon la vigueur qui eſt en la meſure d'vne chacune partie pour l'edification de ſoi-meſme en charité.

17. Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν.

Voici donc que ie di & atteſte de par le Segneur, que vous ne cheminiez plus comme auſſi le reſte des Gentils chemine en la vanité de leur penſee:

18. Ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν.

Ayans leur entendement obſcurci de tenebres, & eſtans eſtrangés de la vie de Dieu, à cauſe de l'ignorance qui eſt en eux par l'endurciſſement de leur cœur.

CAP. IIII.

14. Vt iam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

That we henceforth be no more children, wauering and caryed about with euerie winde of doctrine, by the deceite of men, and with craftineſſe, whereby they lay in waite to deceiue.

15. Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.

But let vs followe the trueth in loue, and in all thinges growe vp into him, which is the head, that is Chriſt.

16. Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcuiuſq; membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate

By whome all the bodie being coupled and knitte together by euery ioynt, for the furniture thereof (according to the effectuall power, which is in the meaſure of euery part) receiueth increaſe of the body, vnto the edifying of it ſelfe in loue.

17. Hoc igitur dico & teſtificor in Domino: ut iam non ambuletis ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui.

This I ſay therefore and teſtifie in the Lorde, that yee henceforth walke not as other Gentiles walke, in vanitie of their minde.

18. Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiã quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum.

Hauing their cogitation darkened, and being ſtraungers from the life of God through the ignorance that is in them, becauſe of the hardenes of their heart.

Das IIII. Capitel.

14. Auff daß wir nicht mehr Kinder ſeyen / vnd vns wegen vnd wiegen laſſen / von allerley wind der Lehre / durch ſchalckheit der Menſchen vnd teuſcherey / damit ſie vns erſchleichen zuverführen.

Paa det wi ſkulle icke mere vere Børn / oc lade oſſ røre ac vogge aff allehonde Lærdoms vær / formedelſt Menniſkens ſkalckhed oc bedrageri / met huilcket de ſledſke effter at bedrage oſſ.

15. Laſſet vns aber rechtſchaffen ſein inn der Liebe / vnd wachſen in allen ſtücken / an den / der das Haupt iſt / Chriſtus.

Men lader oſſ vere retſindige i Kærlighed / oc voxe i alle ſtycker / i den / ſom er Hoffuedet / Chriſtus.

16. Auß welchem der gantze Leib zuſammen gefüget / vnd ein Glied am andern hanget / durch alle Gelencke / dadurch eins dem andern Handreichung thut / nach dem werck eins ieglichen Gliedes / inn ſeiner maſſe / vnd machet / daß der Leib wächſet zu ſein ſelbs beſſerung / vnd das alles in der Liebe.

Aff huilcken det gantſke Legeme er tilſammen føyet / oc en Lem henger til den anden / ved alle Ledemod / i det at den ene hielper den anden / effter huer Lemmis gerning i ſin maade / oc gør / at Legemet voxer til ſin egen forbedring / oc det altſammen i Kærlighed.

17. So ſage ich nun / vnd zeuge inn dem HERRN / daß jhr nicht mehr wandelt wie die andern Heiden wandeln / in der eitelkeit jhres ſinnes.

Saa ſiger ieg nu / oc vidner i HERREN / at i ſkulle icke mere vandre ſom andre Hedninge vandre / i deris ſinds forfengelighed.

18. Welcher verſtand verfinſtert iſt / vnd ſind entfrembdet von dem Leben / das auß Gott iſt / durch die vnwiſſenheit / ſo inn jhnen iſt / durch die blindheit jhres hertzen.

Huilckis forſtand er formørcket / oc de ere fremmede fra det Leffnet / ſom er aff Gud / formedelſt den vanuittighed / ſom er i dem / ved deris hiertis Blindhed.

Kapitola IIII.

14. Abychom giž nebyli malíčcý / newſtawičnij gſauce / a ſebau točijce každým wětrem včenij w neſſlechetnoſti lidſké / a w chitroſti k oklamánij a ſwedenij w blud.

Abyſmy iuż nie byli dźiećmi chwieiącemi ſię / y nie byli miotáni thám y ſám ledá wiátrem náuki / przez chytrość ludźi / y przez omylność / ktora ieſt ná zdrádę poſtáwiona.

15. Ale prawdu činijce w Láſce / roſtime w něm wždycky / kterýž geſt hlawa / totiž Kryſtus:

Ale záchowywáiąc prawdę z miłośćią / rośćmy weń we wſzytkim / ktory ieſt głową / to ieſt Kryſtus.

16. Z kteréhožto wſſeckno Tělo ſpogené a ſwázané we wſſech klaubijch k poſluhowánij / wedlé wzdělánij w mijru gednoho každého audu / rozmnoženij těla činij k wzdělánij ſwému w Láſce.

Z ktorego wſzytko ćiáło ſłuſznie ſpoione / y ſpołu złączone / w káżdym ſpoieniu związániu mocy kthora wewnątrz ſpráwuie / według miáry káżdeᵒ członku bierze pomnożenie przyſtoyne ćiału / ku zbudowániu ſámego ſiebie przez miłość.

17. Totoť pak prawijm a ſwědčijm w PAnu / abyſſte giž wijce nechodili / yako Pohané chodij w marnoſti ſmyſla ſwého.

To thedy powiedám / y vprzeymie proſzę przez Páná / ábyśćie więcey nie poſtępowáli / iáko ini pogáni poſtępuią w prożnośći vmyſłu ſwego.

18. Magijce rozum temnoſtmi zatmělý / wzdáleni gſauce od žiwota Božijho ſkrze neznámoſt / kteráž geſt w nich / a pro ſlepotu ſrdcý gegich.

Máiąc myśl záćmioną / á będąc oddaleni od żywotá Bożego przez nieumieietność ktora w nich ieſt / z zátwárdziáłośći ſercá ich.

ד

14 וְלָא נֶהְוֵא יַלּוּדֵא דְּמִזְדַּעְזְעִין וּמִשְׁתַּגְּשִׁין לְכָל רוּחַ דְּיוּלְפָנָא נְכִילָא דַּבְנַי נָשָׁא הָנוּן דִּבְחַרְעוּתְהוֹן מְצַטַּנְעִין דְּנַטְעוּן׃

Acciochè noi non ſiamo piu fanciulli, che ondeggiamo, e ſiamo qua e la trasportati da ogni vento di dottrina, ſul tavoliero de gli huomini, è per la fraude loro à inuidioſamente ſedurre.

15 אֶלָּא הֲוַין שַׁרִירִין בְּחוּבַּן דְּכֻל מֶדֶם דִּילַן יִרְבֵּא בַּמְשִׁיחָא דְּהָוְיוּ רֵישָׁא׃

Anzi à fine che ſeguendo la verità in charità, creſciamo in tutte le coſe in colui che è il capo, cioè Chriſto.

16 וּמֶנֵּה כֻּלֵּה פַּגְרָא מְתַרְכַּב וּמְתְקַטַּר בְּכֻל שָׁרְיָן אַיְך מוֹהַבְתָּא דְּמֶתְיַהְבָא בַּמְשׁוּחְתָא לְכֻל הַדָּם לְתַרְבִּיתֵה דִּילֵה דְּפַגְרָא דַּבְחוּבָּא נֶשְׁתַּלַּם בִּנְיָנֵה׃

Del quale tutto il corpo inſieme congiunto, è collegato per tutte le congiunture che ſono ſomminiſtrate, per la virtù, che opera dentro, ſecondo la miſura di ciaſcuna parte, prende accreſcimento di corpo à edificatione di ſe ſteſſo per charità.

17 הָדָא דֵין אָמַר אֶנָא וּמַסְהֵד אֶנָא בְּמָרְיָא דְּמֶן הָשָׁא לָא תֶהְווֹן מְהַלְּכִין אַיְך שַׁרְכָא דְּעַמְמֵא דִּמְהַלְּכִין בְּסְרִיקוּתָא דְּרֶעְיָנֵיהוֹן׃

Queſto dunque dico, & ſcongiurovi per il Signore, che voi non caminiate piu, come caminano gli altri Gentili ne la vanità de la mente loro.

18 וַחֲשִׁיכִין בְּמַדְּעֵיהוֹן וְנוּכְרָיִין אֶנּוּן מֶן חַיָּוְהִי דַּאלָהָא וּמֶטּוּל דְּלַיְת בְּהוֹן יִדַּעְתָּא וּמֶטּוּל עֲוִירוּתָא דְּלִבְּהוֹן׃

Hauendo i lor penſieri oſcuri, eſſendo alienati da la vita in Dio, per l'ignorantia che è in eſſi, per l'induramento del lor cuore.

ד

14 פֶּן־עוֹד נִהְיֶה עוֹלָלִים הַמִּתְרַפְּסִים וּמִשְׁתַּנִּים לְכָל־רוּחַ הַתַּלְמוּד בְּתַעֲלוּלֵי הָאֲנָשִׁים בְּתֹךְ וּמִרְמָה אֶל־דֶּרֶךְ מַהֲתַלּוֹת׃

Que ya no ſeamos ninnos inconſtantes, y ſeamos traydos arredor à todo viento de doctrina per maldad de hombres que engannan con aſtutos errores.

15 וַאֲנַחְנוּ נֶאֱמַן בְּאַהֲבָה וְנִרְבֶּה בּוֹ בְּכָל־דְּבָרִים כְּמוֹ יֵשׁ־הָרֹאשׁ יֵשׁוּעַ׃

Antes ſiguiendo la verdad en charidad, crezcamos en todo en el que es la cabeça, el Chriſto.

16 אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ כָּל־הַגְּוִיָּה נֶעֶרְכָה כַּהֹגֶן וְנֶאֶפְדָה לְכָל־יַד בְּכָל־דֶּבֶק הַשָּׁרֵת כְּמַעֲשֵׂה בְּמִדַּת חֵלֶק חַד וְחַד לְהַרְבֵּה הַגְּוִיָּה לְמִבְנֵה נַפְשָׁהּ בְּאַהֲבָה׃

De el qual todo el cuerpo compueſto y ligado junto por todas las junturas de ſu alimento ſegun la operacion cada miembro conforme à ſu medida toma augmento de cuerpo edificandoſe en Charidad.

17 וְזֹאת אוֹמֵר אֲנִי וּמֵעִיד בַּיהוָֹה פֶּן עוֹד תְּהַלְּכוּן כְּמוֹ הַגּוֹיִם הָאֲחֵרִים מְהַלְּכִים בְּהֶבֶל שִׂכְלוּת נַפְשְׁכֶם׃

Anſique eſto digo y requiero por el Sennor, que no andeys mas como las otras Gentes, que andan en la vanidad de ſu ſentido.

18 הַחֲשׁוּכִים בִּתְבוּנָתָם הֵמָּה נְזוֹרִים מֵחַיֵּי הָאֱלֹהִים בִּשְׁגָגָה אֲשֶׁר הִיא בָּהֶם בְּכֵהוּת לְבָבָם׃

Teniendo el entendimiento entenebrecido, agenos de vida de Dios por la ignorancia que en ellos ay, por la ceguedad de ſu coraçon.

δ.

14. Ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης.

Afin que nous ne ſoyons plus enfans, flottans, & eſtans demenés ça & la à tous vents de doctrine, par la pipperie des hommes, & par leur ruſe à cauteleuſement ſeduire.

15. Ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλή, ὁ χριστός.

Ains afin que ſuiuans verité auec charité, nous croiſſions en tout en celui qui eſt le chef, aſſauoir Chriſt.

16. Ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

Duquel tout le corps bien adiuſté & ſerré enſemble par toutes les iointures du fourniſſement prend l'accroiſſement du corps, ſelon la vigueur qui eſt en la meſure d'vne chacune partie pour l'edification de ſoi-meſme en charité.

17. Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν.

Voici donc que ie di & atteſte de par le Segneur, que vous ne cheminiez plus comme auſſi le reſte des Gentils chemine en la vanité de leur penſee:

18. Ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν.

Ayans leur entendement obſcurci de tenebres, & eſtans eſtrangés de la vie de Dieu, à cauſe de l'ignorance qui eſt en eux par l'endurciſſement de leur cœur.

CAP. IIII.

14. Vt iam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

That we henceforth be no more children/wauering and caryed about with euerie winde of doctrine / by the deceite of men/ and with craftineſſe/ whereby they lay in waite to deceiue.

15. Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus.

But let vs followe the trueth in loue / and in all thinges growe vp into him/which is the head/ that is Chriſt.

16. Ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcuiuſq; membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate

By whome all the bodie being coupled and knitte together by euery ioynt / for the furniture thereof (according to the effectuall power / which is in the meaſure of euery part) receiueth increaſe of the body/ vnto the edifying of it ſelfe in loue.

17. Hoc igitur dico & teſtificor in Domino: ut iam non ambuletis ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui.

This I ſay therefore and teſtifie in the Lorde/ that yee henceforth walke not as other Gentiles walke / in vanitie of their minde.

18. Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiã quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum.

Hauing their cogitation darkened/ and being ſtraungers from the life of God through the ignorance that is in them/ becauſe of the hardenes of their heart.

Das IIII. Capitel.

14. Auff daß wir nicht mehr Kinder ſeyen / vnd vns wegen vnd wiegen laſſen / von allerley wind der Lehre/ durch ſchalckheit der Menſchen vnd teuſcherey / damit ſie vns erſchleichen zuverführen.

Paa det wi ſkulle icke mere vere Børn/ oc lade oſſ røre ac vogge aff allehonde Lærdoms vær/ formedelſt Menniſkens ſkalckhed oc bedrageri / met huilcket de ſledſke effter at bedrage oſſ.

15. Laſſet vns aber rechtſchaffen ſein inn der Liebe / vnd wachſen in allen ſtücken / an den / der das Haupt iſt/ Chriſtus.

Men lader oſſ vere retſindige i Kærlighed/ oc voxe i alle ſtycker/ i den/ ſom er Hoffuedet/ Chriſtus.

16. Auß welchem der gantze Leib zuſammen gefüget / vnd ein Glied am andern hanget / durch alle Gelencke/ dadurch eins dem andern Handreichung thut / nach dem werck eins teglichen Gliedes / inn ſeiner maſſe/ vnd machet / daß der Leib wächſet zu ſein ſelbs beſſerung / vnd das alles in der Liebe.

Aff huilcken det gantſke Legeme er tilſammen føyet/ oc en Lem henger til den anden / ved alle Ledemod/ i det at den ene hielper den anden / effter huer Lemmis gerning i ſin maade / oc gør / at Legemet voxer til ſin egen forbedring/ oc det altſammen i Kærlighed.

17. So ſage ich nun/ vnd zeuge inn dem HERRN / daß jhr nicht mehr wandelt wie die andern Heiden wandeln / in der eitelkeit jhres ſinnes.

Saa ſiger ieg nu/ oc vidner i HERREN / at i ſkulle icke mere vandre ſom andre Hedninge vandre/ i deris ſinds forfengelighed.

18. Welcher verſtand verfinſtert iſt/ vnd ſind entfrembdet von dem Leben/ das auß Gott iſt/ durch die vnwiſſenheit / ſo inn jhnen iſt / durch die blindheit jhres hertzen.

Huilckis forſtand er formørcket/ oc de ere fremmede fra det Leffnet/ ſom er aff Gud / formedelſt den vanuittighed/ ſom er i dem/ ved deris hiertis Blindhed.

Kapitola IIII.

14. Abychom giž nebyli maličcy/ nevſtawičnij gſauce/ a ſebau točiice každým wětrem včenij w neſſlechetnoſti lidſké / a w chitroſti k oklamánij a ſwedenij w blud.

Abyſmy iuż nie byli dźiećmi chwieiacemi ſie/ y nie byli miotáni thám y ſám ledá wiátrem náuki / przez chytroſć ludźi/ y przez omylnoſć/ ktora ieſt ná zdráde poſtáwiona.

15. Ale prawdu činijce w Láſce/ roſtme w něm wždycky/ kterýž geſt hlawa/ totiž Kryſtus:

Ale záchowywáiac prawde z miłoſćia / roſćmy weń we wſzytkim/ ktory ieſt głowa/ to ieſt Kryſtus.

16. Z kteréhožto wſſeckno Tělo ſpogené a ſwázané we wſſech klaubijch k poſluhowánij / wedlé wzdělánij w mijru gednoho každého audu / rozmnoženij těla činij k wzdělánij ſwému w Láſce.

Z ktorego wſzytko ćiáło ſłuſznie ſpoione / y ſpołu złączone / w káżdym ſpoieniu związániá mocy kthora wewnatrz ſpráwuie/ według miáry káżde° członku bierze pomnożenie przyſtoyne ćiału/ ku zbudowániu ſámego ſiebie przez miłość.

17. Totok pak prawijm a ſwědčijm w PAnu/ abyſſte giž wijce nechodili/ yako Pohané chodij w marnoſti ſmyſla ſwého.

To thedy powiedám / y vprzeymie proſzę przez Páná/ ábyſcie wiecey nie poſtepowáli / iáko ini pogáni poſtepuia w prożnośći vmyſłu ſwego.

18. Magijce rozum temnoſtmi zatmělý/ wzdáleni gſauce od žiwota Božijho ſkrze neznámoſt / kteráž geſt w nich/ a pro ſlepotu ſrdcý gegich.

Máiąc myſł záćmiona / á bedac oddaleni od żywotá Bożego przez nieumiejetność ktora w nich ieſt/ z zátwárdziałośći ſercá ich.

ד

19 הָנוּן דַּפְסַקוּ סַבְרְהוּן וְאַשְׁלְמוּ נַפְשְׁהוּן לְפַחֲזוּתָא וַלְפוּלְחָנָא דְכֻלָּהּ טַנְפוּתָא בְּיַעֲנוּתְהוּן׃

Iquali hauendo perduto ogni ſentimẽto, ſi ſon dati lor medeſimi à diſſolutione, ad operare ogni immonditia à gara.

20 אַנְתּוּן דֵּין לָא הָוָא הָכַנָא יַלֶפְתּוּנָיְהי לַמְשִׁיחָא׃

Ma voi non hauete gia in cotal modo imparato Chriſto.

21 אֶן שַׁרִירָאִית שְׁמַעְתּוּנָיְהי וִילֶפְתּוּן אַכְמָא דְּאִיתַוְהי קוּשְׁתָא בְּיֵשׁוּעַ׃

Se pure l'hauete ben aſcoltato, e ſete ſtati in eſſo ammaeſtrati, ſi come è verità in IESV.

22 אֶלָּא דְּתִנְחוּן מִנְּכוּן הוּפָּכַיְכוּן קַדְמָיֵא לְבַרְנָשָׁא הָו עַתִּיקָא דְּמִתְחַבַּל בַּרְגִיגָתָא דְטוּעָיֵי׃

Cioè, che voi poniate giu l'huomo vecchio quanto à la conuerſation di prima, ilqual ſi corrompe per le concupiſcentie ingannatrici.

23 וְתֶתְחַדְּתוּן בְּרוּחָא דְמַדְּעַיְכוּן׃

E che ſiate rinouati ne lo ſpirito de la voſtra mente.

24 וְתֶלְבְּשׁוּן לְבַר נָשָׁא חַדְתָּא הָו דְּבַאלָהָא אֶתְבְּרִי בְּזַדִּיקוּתָא וּבְחַסְיוּתָא דְּקוּשְׁתָא׃

E veſtiti del nuouo huomo che è creato ſecondo Dio in giuſtitia è vera ſantità.

25 מֶטוּל הָנָא אַנִּיחוּ מֶנְּכוּן כַּדְּבוּתָא וּמַלֶּלוּ קוּשְׁתָא אֱנָשׁ עַם קַרִיבֵהּ הַדָּמֵא חְנַן גֵּיר חַד דְּחַד׃

Per laqual coſa, laſciando la menzogna, parlate la verità, ciaſcuno col proſſimo ſuo: percioche noi ſiamo membri l'vn de l'altro.

ד

19 אֲשֶׁר נָבְלוּ וְחָגְרוּ מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם וְנָתְנוּ אֶת־נַפְשָׁם לְפַחֲזוּת לַעֲבוֹדַת כָּל־טֻמְאָה בְּמַאֲוַיֵּיהֶם׃

Los quales deſpues que perdieron el ſentido de la conſciencia ſe entregaron à la deſuerguença para cometer toda immundicia, (á auaricia.)

20 וְאַתֶּם לֹא כֵן לְמַדְתֶּם אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Mas voſotros no aueys aprendido anſi àl Chriſto,

21 וְאִם שְׁמַעְתֶּם אוֹתוֹ וּבוֹ לְמַדְתֶּם כְּמוֹ הִיא הָאֱמֶת בְּיֵשׁוּעַ׃

Si empero lo aueys oydo, y aueys ſido por el enſennados, como la verdad eſtá en Ieſus.

22 לָשִׂים מִמֶּכֶם כַּתַּהְפֻּכוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת אֶת־אָדָם עָתִיק הַמִּשְׁחַת בְּמַאֲוַיֵּי הַשְּׁגָגָה׃

A dexarhos quanto à la paſſada manera de biuir, es à ſaber el viejo hombre que ſe corrompe conforme à los deſſeos de error:

23 הִתְחַדְּשׁוּ בְּרוּחַ תְּבוּנַתְכֶם׃

Y à renouarhos en el eſpiritu de vueſtro entendimiento.

24 וְלִבְשׁוּ אֶת־אָדָם חָדָשׁ אֲשֶׁר הוּא כֵּאלֹהִים נִבְרָא בְּצֶדֶק בְּקֹדֶשׁ וּבֶאֱמֶת׃

Y veſtir el nueuo hombre que es criado conforme à Dios en juſticia y en ſanctidad de verdad.

25 עַל־כֵּן שִׂימוּ מִמֶּכֶם אֶת־כָּזָב דַּבְּרוּ אֱמֶת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כִּי אִישׁ אִישׁ מִמֶּנּוּ נֵתַח אָחִיו הוּא׃

Por loqual, dexando la mentira, hablad verdad cada vno con ſu proximo: por que ſomos miembros los vnos de los otros.

δ.

19. Οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ.

Leſquels ayans perdu tout ſentiment, ſe ſont abandonnés à diſſolution pour commettre toute ſouillure, à qui en feroit pis.

20. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν.

Mais vous n'auez point ainſi apprins Chriſt:

21. Εἴ γε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ ἰησοῦ.

Voire ſi vous l'auez eſcouté, & ſi vous auez eſté enſeignés de par lui, ainſi que la verité eſt en Ieſus:

22. Ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης.

Aſſauoir que vous deſpouilliez le vieil homme quant à la conuerſation precedente, lequel ſe corrompt par les conuoitiſes qui ſeduiſent:

23. Ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν.

Et que vous ſoyez renouellés en l'eſprit de voſtre entendement.

24. Καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

Et ſoyez reueſtus du nouuel homme creé ſelon Dieu en iuſtice & vraye ſaincteté.

25. Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.

Parquoi ayans deſpouillé le menſonge, parlez en verité chacun auec ſon prochain: car nous ſommes membres les vns des autres.

CAP. IIII.

19. Qui deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitię, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam.

Which being paſt feeling / haue giuen temſelues vnto wantonnes / to worke all vncleannes / euen with griedines.

20. Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum.

But ye haue not ſo learned Chriſt.

21. Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, (ſicut eſt veritas in Ieſu.)

If ſo bee yee haue heard him / and haue bene taught by him / as y trueth is in Jeſus.

22. Deponite vos, ſecundùm priſtinam converſationem, veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris.

That is / that yee caſt of concerning the conuerſation in time paſt / the olde man / which is corrupt through the deceiueable luſtes.

23. Renovamini autem ſpiritu mentis veſtræ.

And bee renewed in the ſpirit of your minde.

24. Et induite novū hominem qui ſecundum Deū creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis.

And put on the newe man / which after God is created in righteouſneſſe / & true holines.

25. Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſq; cum proximo ſuo, quoniam ſumus invicem membra.

Wherefore caſt of lying / and ſpeake euery man trueth vnto his neighbour for we are members one of another.

Das IIII. Capitel.

19. Welche ruchloß ſind / vnd ergeben ſich der vnzucht / vnd treiben allerley vnreinigkeit ſampt dem geitz.

Huilcke ſom ere Skødiſløſe / oc giffue ſig til wtuctighed / oc bedriffue allehonde wrenlighed oc der til met Gerighed.

20. Ihr aber habt Chriſtum nicht alſo gelernet.

Men i haffue icke ſaa lært Chriſtum.

21. So jhr anders von jhm gehört habt / vnd in jhm gelehret ſeyt / wie in Jeſu ein rechtſchaffen weſen iſt.

Der ſom i ellers haffue hørt om hannem / oc ere lærde i hannem / huorledis der er it retſindigt væſen i Jheſu.

22. So leget nun von euch ab / nach dem vorigen wandel / den alten Menſchen / der durch lüſte in irrtumb ſich verderbet.

Saa afflegger nu / det gamle Menniſke / effter den første omgengelſe / ſom forderffuer ſig formedelſt Lyſt i vildfarelſe.

23. Ernewert euch aber im Geiſt ewers gemüths.

Oc fornyr eder i eders ſindz Aand.

24. Vnd ziehet den newen Menſchen an / der nach Gott geſchaffen iſt / inn rechtſchaffener Gerechtigkeit vnnd Heiligkeit.

Oc fører eder i det ny Menniſke / ſom er ſkabt effter Gud / i retſindig Retferdighed oc Hellighed.

25. Darumb leget die Lügen ab / vnd redet die Warheit / ein jeglicher mit ſeinem Nechſten / ſintemal wir vntereinander Glieder ſind.

Der faare afflegger Løgn / oc taler ſandhed huer met ſin Neſte / effterdi wi ere Lemmer iblant huer andre.

Kapitola IIII.

19. Kteřijž zauffawſſe / ſami ſe wydali w neſtydatoſt / aby činili každau nečiſtotu s chtiwoſtij.

Ktorzy bez żáłośći vdáli ſámi ſiebie ná hániebna ſromothe / áby ſie z chćiwośćia wßeláktey niecżyſthośći dopußczáli.

20. Ale wy ne tak gſte ſe naučili Kryſtu.

Aleſćie wy nie ták ſie Kryſtuſá náucżyli.

21. (Ač wſſak gſte ho ſlyſſeli a gim gſte naučeni) yakož geſt to prawda w Gežijſſy.

Jeſliſćie go ſłucháli / y przezeń teſteſćie náucżeni / iáko ieſt prawdá w Jezuſie.

22. Zſložiti wedlé prwnijho obcowánij ſwého ſtarého člowěka / kterýž ſe ruſſý wedlé žádoſtij bludu.

To ieſt / ábyſćie złożyli z ſiebie co ſie dotycże pirwßego poſtepowánia ſtárego onego cżłowieká / ktory zdrádliwemi pożądliwośćiámi bywa zepſowan.

23. Obnowte ſe pak Duchem myſli waſſý.

Ażbyſćie ſie odnowili duchem vmyſłu wáßego.

24. A oblecte ſe w nowého člowěká kterýž wedlé Boha ſtwořen geſt / w Sprawedlnoſti / a w ſwatoſti prawdy.

Y przyoblekli nowego cżłowieká / ktory wedle Bogá ſtworzon ieſt ku ſprawiedliwośći / y świetobliwośći prawdziwey

25. Protož zſložijce každau lež / mluwtež prawdu gedenkaždý s Bližnjm ſwým / neb gſme weſpolek audowé.

A przetoż odłożywßy kłamſtwo / mowćie prawdę / káżdy bliżniemu ſwemu / abowiem ieſteſmy cżłonkámi iedni drugich.

ד

26 רְגַזוּ וְלָא תֶחְטוּן וְשִׁמְשָׁא עַל רוּגְזְכוּן לָא יֶעְרַב׃

Adirateui, e non peccate. Il ſole non ſi colchi ſopra la voſtra ira.

27 וְלָא תֶתְּלוּן אַתְרָא לַאכֶל־קַרְצָא׃

E non date luogo al diauolo.

28 וְאַיְנָא דְּגָנֵב הֲוָא מִכִּיל לָא יִגְנוּב אֶלָּא יִלְאֵא בְּאִידַוְהִי וְיִפְלוּחַ טָבְתָא דְּיֶהְוֵא לֵהּ לְמִתַּל לְמַן דַּסְנִיק׃

Colui che furaua, non furi piu: ma piu toſto s'affatichi operando quel che ſia buono con le ſue mani, per hauer che dare à chi ha biſogno.

29 כֻּל מֶלָּא סַנְיָא מֶן פּוּמְכוּן לָא תִפּוּק אֶלָּא אִידָא דְּשַׁפִּירָא וְחַשְׁחָא לְבֶנְיָנָא דְּתִתֶּל טַיְבוּתָא לַאילֵין דְּשָׁמְעִין׃

Niuna parola diſoneſta eſca de la voſtra bocca: ma quella che ſia buona all' vſo de la edificatione, accioche apporti gratia à quei che l'odeno.

30 וְלָא תֶהְווּן מְעִיקִין לְרוּחָא קַדִּישָׁא דַּאלָהָא דְּאֶתְחַתַּמְתּוּן בֵּהּ לְיוֹמָא דְּפוּרְקָנָא׃

E non contriſtate lo Spirito ſanto di Dio, col qual voi ſete ſigillati per il dì de la redentione.

31 כֻּלָּהּ מְרִירוּתָא וְחֶמְתָא וְרוּגְזָא וְרִיבָא וְגוּדָּפָא יֶשְׁתַּקְלוּן מֶנְּכוּן עַם כֻּלָּהּ בִּישׁוּתָא׃

Ogni amaritudine è collera. & ira, è gridamento, è maledicentia ſia rimoſſa da voi, inſieme con ogni malitia.

32 וֶהֱוַיְתוּן בְּסִימִין חַד לְוָת חַד וּמְרַחְמָנִין וֶהֱוַיְתוּן שָׁבְקִין חַד לְחַד אַיְכַנָּא דַּאלָהָא בִּמְשִׁיחָא שְׁבַק לַן׃

E ſiate l'vn verſo l'altro piaceuoli, miſericordioſi, perdonandoui l'vn à l'altro, ſi come ancor Idio per Chriſto ha perdonato à voi.

ד

26 רִגְזוּ וְאַל־תֶּחֶטְאוּ הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יָבוֹא עַל־כַּעַסְכֶם׃

Ayrahos, y no pequeys, no ſe ponga el ſol ſobre vueſtro enojo.

27 וְלֹא תִתְּנוּ מָקוֹם לַמַּבְלִים׃

Ni deys lugar al Diablo.

28 הַגַּנָּב אַל־יוֹסִיף לִגְנֹב כִּי אִם יוֹתֵר יִגַּע וּבִיגִיעַ כַּפָּיו יִפְעַל טוֹב לִהְיוֹת לוֹ לָתֵת לָאֶבְיוֹנִים׃

El que hurtaua, no hurte ya: antes trabaje obrando de ſus manos lo que es bueno: para que tenga de que de àl que padeciere neceſsidad.

29 כָּל־דָּבָר רָע מִפִּיכֶם לֹא יֵצֵא כִּי־אִם הַטּוֹב לְמִבְנֵה הַצֹּרֶךְ לָתֵת חֵן לְשׁוֹמְעָיו׃

Ninguna palabra corrupta ſalge de vueſtra boca: mas ſi la ay ſea buena, para edificacion.

30 וְאַל תַּדְאִיבוּ אֶת־רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אֶת־רוּחַ אֱלֹהִים אֲשֶׁר בָּהּ נֶחְתַּמְתֶּם לְיוֹם הַפְּדוּת׃

Y no contriſteys àl Eſpiritu Sancto de Dios por el qual eſtays ſellados para el dia de la redemcion.

31 כָּל־מְרִי וַחֲרוֹן אַף וְכַעַס וּזְעָקָה וּקְלָלָה יִנָּשֵׂא מֵהֶם עִם כָּל־רָעָה׃

Toda amarulencia, y enojo, y yra, y bozes, y maledicencia, ſea quitada de voſotros, y toda malicia.

32 וִהְיוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ טוֹבִים וּמְטִיבִים רַחֲמָנִים מְחוֹנְנִים אִישׁ אֶת־אָחִיו כְּמוֹ גַּם אֱלֹהִים בַּמָּשִׁיחַ חָנָּנוּ׃

Antes ſed los vnos con los otros benignos, miſericordioſos, perdonando hos los vnos à los otros, como tambien Dios hos perdonò en el Chriſto.

δ'.

26. Ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν.

Courroucez-vous, & ne pechez point: que le ſoleil ne ſe couche point ſur voſtre courroux.

27. Μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ.

Et ne donnez point lieu au diable.

28. Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω· μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσὶν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι.

Que celui qui deſrobboit, ne deſrobbe plus: mais pluſtoſt qu'il trauaille en beſongnant de ſes mains en ce qui eſt bon: afin qu'il ait pour departir à celui qui en a beſoin.

29. Πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω· ἀλλ᾽ εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας· ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι.

Que nul propos infect ne ſorte de voſtre bouche: mais celui qui eſt bon à l'vſage d'edification afin qu'il donne grace à ceux qui l'oyent.

30. Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως.

Et ne contriſtez point le Sainct Eſprit de Dieu, par lequel vous auez eſté ſeellés pour le iour de la redemption.

21. Πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ᾽ ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ.

Que toute amertume & colere, & ire, & crierie, & meſdiſance, ſoyent oſtees de vous, auec toute malice.

32. Γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ θεὸς ἐν χριστῷ ἐχαρίσατο ἡμῖν.

Ains ſoyez benins les vns enuers les autres pleins de compaſsion, & pardonnans les vns aux autres, ainſi auſsi que Dieu vous a pardonné par Chriſt.

CAP. IIII.

26. Iraſcimini, & nolite peccare, ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram.

Bee angrie/ but ſinne not: let not the ſunne go downe vpon your wrath.

27. Nolite locum dare diabolo.

Neither giue place to the deuill.

28. Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.

Let him that ſtole/ ſteale no more: but let him rather labour / and worke with his handes the thing which is good / that hee may haue to giue vnto him that needeth.

29. Omnis ſermo malus ex ore veſtro non procedat: ſed ſi quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus.

Let no corrupt communication proceed out of your moutes / but that which is good to the vſe of edifying / that it may miniſter grace vnto the hearers.

30. Et nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei: in quo ſignati eſtis in die redemptionis.

And grieue not the holy Spirit of God/ by whome yee are ſealed vnto the day of redemption.

31. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis cum omni malitia.

Let all bitternes / and anger / and wrath / crying / and euill ſpeaking be put away from you / with all maliciouſnes.

32. Eſtote autem invicem benigni, miſericordes, donantes invicem ſicut & Deus in Chriſto donavit vobis.

Be ye courteous one to another / & tender hearted / forgiuing one another / euen as God for Chriſtes ſake forgaue you.

Das IIII. Capitel.

26. Zürnet / vnd ſündiget nicht laſſet die Sonne nicht über ewrem zorn vntergehen.

Bliffuer vrede / oc ſynder icke / Lader Solen icke gaa ned offuer eders vrede.

27. Gebt auch nicht raum dem Läſterer.

Giffuer oc icke Laſteren rum.

28. Wer geſtolen hat / der ſtele nicht mehr / ſondern arbeite / vnd ſchaffe mit den Händen etwas guts / auff daß er habe zu geben dem dürfftigen.

Huo ſom haffuer ſtaalet / hand ſtiele icke mere / men hand ſkal arbeyde / oc gøre noget gaat met henderne / Paa det hand kand haffue at giffue den Nødtørfftige.

29. Laſſet kein faul geſchwätz auß ewrem Munde gehen / ſondern was nützlich zur beſſerung iſt / daß es noth thut / daß es holdſelig ſey zu hören.

Lader ingen ſlem Snack gaa aff eders mund / men det ſom er nytteligt til forbedring / der ſom det gøris behoff / at det kand vere yndeligt at høre.

30. Vnd betrübet nicht den heiligen Geiſt Gottes / damit jr verſiegelt ſeyt / auff den tag der erlöſung.

Oc bedrøffuer icke den hellig Aand / met huilcken i ere beſegelde / til Forløſelſens dag.

31. Alle bitterkeit vnd grimm / vnd zorn / vnd geſchrey / vnd leſterung / ſey ferne von euch / ſampt aller boßheit.

Al bitterhed oc grumhed / oc vrede / oc ſkrig / oc beſpaattelſe ſkal vere longt fra eder / oc al ondſkaff.

32. Seyt aber vntereinander freundlich / hertzlich / vnd vergebet einer dem andern / gleich wie Gott euch vergeben hat / in Chriſto.

Oc verer venlige mod huer andre / godhiertige / oc forlader den ene den anden / Lige ſom Gud haffuer forlader eder i Chriſto.

Kapitola IIII.

26. Hněwayte ſe / a nehřeſſte / Slunce nezapaday na hněwiwoſt waſſy.

Gniewayćie ſie á nie grzeſćie / ſłońce niechay nie záchodźi nad rozgniewániem wáſzym.

27. Nedáwayte mijſta Diáblu.

A nie dawáyćie mieyſcá dyabłu.

28. Kdo geſt kradl / giž nekraď: ale raděgi pracug dělage Rukama ſwýma / což dobrého geſt / aby měl odkawád vděliti tomu / kterýž nauzy trpij:

Then ktory kradł / niechay iuż nie krádnie / ále ráczey niechay robi / prácuiac rękomá coby było dobrego / áby mogł vżyczáć potrzebnemu.

29 Žádná řeč zlá newycházech vſt waſſých: Ale geſtli která dobrá k wzdělánij wijry / kterážby lijbezná byla poſluchačuom.

Niechay żadna mowá ſproſna z vſth wáſzych nie wychodźi / ále ieſli ktora ieſt dobra ku potrzebnemu zbudowániu / áby łáſkę tym ktorzy ſłucháia przynioſłá.

30 A nezarmucugte Ducha Swatého Božijho / w kterémžto gſte znamenáni / ke dni wykaupenij.

A nie zaſmucayćie Duchá onego świętego Bożego / przez ktorego ieſteśćie zápieczętowáni na dźień odkupienia.

31. Wſſeliká hořkoſt a nadýmánij / y hněw / a křik / y zlolaynctwij buď odnato od wás / y také wſſeliká zloſt.

Wſzeláka przykrość / y popędliwość / y gniew / y wołánie / y złorzeczenie / niech będźie odięte od was / z wſzeláką złośćią.

32. Ale buďte geden k druhému dobrotiwij / miloſrdnij / odpauſſtěgijce ſobě weſpolek / yakožto y Bůh w Kryſtu odpuſtil wám:

Ale bądźćie dobrotliwymi iedni przećiwko drugim / miłośierni / odpuſzczáiac ſobie / iáko y Bog w Kryſtuſie wam odpuśćił.

ה

1 הֲוַיְתוּן הָכִיל מֶתְדַּמְּיִין
בַּאלָהָא אַיךְ בְּנַיָא
חַבִּיבֵא׃

Siate dunque imitatori di Dio, come figliuoli diletti.

2 וְהַלְכוּ בְּחוּבָא אַיךְ דְּאָף
מְשִׁיחָא אַחְבַן וַאשְׁלֶם
נַפְשֵׁהּ עַל אַפַּיִן קוּרְבָּנָא
וְדִבְחְתָא לַאלָהָא לְרֵיחָא
בְּסִימָא׃

E caminate in amore, ſi come Chriſto ha amati noi, & ha dato ſe ſteſſo per noi in offerta e ſacrifitio à Dio, in odore di buono odoramento.

3 זָנְיוּתָא דֵין וְכֻלָּה —
טַנְפוּתָא וְעָלוּבוּתָא אָף
לָא מֶשְׁתַּמְּהוּ תֶּשְׁתַּמַּה ב
בֵּינָתְכוּן אַיךְ דְּיָאֵא ל
לְקַדִּישֵׁא׃

Fornicatione, e qual ſi voglia immonditia, ò auaritia, non ſia pur nominata tra voi, ſi come ſi conuiene à i Santi.

4 וְלָא צוּחְיָתָא וְלָא מֶלַּא
דְּשָׁטְיוּתָא אָו דְּבוּיָתָא אָו
דְּשְׁעְיָא הָלֵין דְּלָא מֶתְבַּעְיָן
אֶלָּא חָלָף הָלֵין תוֹדִיתָא׃

O diſoneſta, ò ſtolte parole, ò faceti detti, che non ſi conuengono: ma piu toſto rendimento di gratie.

5 הָדָא דֵין הֲוַיְתוּן יָדְעִין
דְּכֻל נָשׁ דְּאִיתַוְהִי זַנָּיָא אָו
טַנְפָא אָו עָלוּבָא אָו בְּלָח
פָּתְכְרֵא לַיתְלֵהּ יָרְתוּתָא
בְּמַלְכוּתָא דַּמְשִׁיחָא
וְדַאלָהָא׃

Perche voi ſapete queſto, che alcun fornicatore, ò immondo, ò auaro, il quale è idolatra, non ha hereditá nel regno di Chriſto e i di Dio.

6 דַּלְמָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוּן
בְּמֶלֵּא סְרִיקָתָא מֶטוּל
הָלֵין הוּ גֵיר אָתְיָא רוּגְזֵהּ
דַּאלָהָא עַל בְּנַיָא דְּלָא
מֶתְתְּפִּיסָנוּתָא׃

Niuno v'inganni con vane parole: percioche per queſte coſe viene l'ira di Dio ſopra i figliuoli rebelli.

7 לָא הָכִיל תֶּהְוּוּן לְהוּן
שׁוּתָפֵא׃

Non ſiate dunque compagni loro.

ה

1 וְלָכֵן תִּדַּמּוּ לֵאלֹהִים כְּבָנִים
אֲהוּבִים׃

Anſique ſed imitadores de Dios como hijos amados:

2 וְהַלְכוּ בְּאַהֲבָה כְּמוֹ גַּם
הַמָּשִׁיחַ אָהַב אוֹתָנוּ וַיָּשֶׂם אָשָׁם
נַפְשׁוֹ עָלֵינוּ קָרְבָּן עוֹלוֹת זֶבַח
וּמִנְחָה לֵאלֹהִים לְרֵיחַ נִיחֹחַ׃

Y andad en charidad como tambien el Chriſto nos amó, y ſe entregó à ſi miſmo por noſotros por offrenda y ſacrificio à Dios en olor ſuaue.

3 אַךְ זְנוּת וְכָל טֻמְאָה אוֹ בֶצַע
גַּם לֹא תִנָּקֵב בָּכֶם אֵיךְ שׁוֹוֶה
לַקְּדוֹשִׁים׃

Y fornicacion y toda immundicia, ô auaricia, ni aun ſe miente entre voſotros, como conuiene à Sanctos.

4 וְלֹא בָשְׁנָה וְדִבְרֵי אִוֶּלֶת שְׂחוֹק
וּמִשְׂחָק וְנִוּוּנִים אֲשֶׁר אֵינָם
יוֹעִילוּן כִּי אִם יוֹתֵר הַתּוֹדָה׃

Ni palabras torpes, ni locuras, ni truhanerias, que no conuienen: ſi no antes hazimiento de gracias.

5 וְהֵדְעוּ זֹאת כִּי־כָל־זוֹנֶה אוֹ־
טָמֵא אוֹ־בוֹצֵעַ בֶּצַע זֶה הוּא
עֶבֶד הַפְּסִילִים לֹא יֶשׁ־לוֹ. חֵלֶק
וְנַחֲלָה בְּמַלְכוּת הַמָּשִׁיחַ וֵאלֹהִים׃

Porque ya aueys entendido que ninguno fornicario, ô immundo, ó auaro, que tambien es ſeruidor de idolos, tiene herencia en el Reyno del Chriſto, y de Dios.

6 אִישׁ לֹא יְפַתֶּה אֶתְכֶם בְּדִבְרֵי
שָׁוְא כִּי עַל־הָאֵלֶּה בָּאָה חֲרוֹן
אַף יְהוָה עַל־בְּנֵי הַמַּרְדּוּת׃

Nadie hos enganne con palabras vanas: porque por eſtas coſas ha venido la yra de Dios ſobre los rebelles.

7 לָכֵן אַל־תִּהְיוּ חַבְרֵיהֶם׃

No ſeays pues aparceros deellos.

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά.

Soyez donc imitateurs de Dieu comme chers enfans.

2. Καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας.

Et cheminez en charité ainſi que Chriſt auſſi nous a aimés, & s'eſt donné ſoi-meſme pour nous, en oblation & ſacrifice à Dieu, en odeur de bonne ſenteur.

3. Πορνεία δὲ, καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις.

Que paillardiſe, & toute ſouillure, ou auarice ne ſoit point meſme nommee entre vous, ainſi qu'il appartiẽt aux ſaincts.

4. Καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία.

Ni non plus choſe vilene, ni parole folle, ni plaiſanterie: qui ſont choſes qui ne ſont pas bien ſeantes, mais pluſtos action de graces.

5. Τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρνος, ἢ ἀκάθαρτος, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ χριστοῦ καὶ θεοῦ.

Car vous ſauez ceci, que nul paillard, ou immonde, ou auaricieux, qui eſt idolatre, n'a point d'heritage au royaume de Dieu.

6. Μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.

Que nul ne vous ſeduiſe par vains propos: car pour ces choſes l'ire de Dieu vient ſur les enfans de rebellion.

7. Μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν.

Ne ſoyez point donc leurs compagnons.

CAP. V.

Eſtote ergo imitatores Dei: ſicut filii chariſſimi.

Be yee therefore followers of God/ as deere children.

2. Et ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis.

And walke in loue/ euē as Chriſt hath loued vs/ and hath giuen him ſelfe for vs/ to be an offring/ and a ſacrifice of a ſweet ſmelling ſauour to God.

3. Fornicatio autem & omnis immunditia, aut avaritia, nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos.

But fornication/ and all vncleanneſſe/ or couetouſneſſe/ let it not bee once named among you/ as it becommeth Saintes.

4. Aut turpitudo, aut ſtultiloquium, aut ſcurrilitas, quæ ad rem non pertinet: ſed magis gratiarum actio.

Neither filthineſſe/ neither fooliſh talking/ neyther ieſting/ which are thinges not comely/ but rather giuing of thankes.

5. Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut avarus (quod eſt idolorum ſervitus) non habet hæreditatem in regno Chriſti & Dei.

For this yee knowe/ that no whoremonger/ neither vncleane perſone/ nor couetous perſone/ which is an idolater/ hat any inheritance in the kingdome of Chriſt/ and of God.

6. Nemo vos ſeducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.

Let no man deceiue you with vaine wordes: for/ for ſuch thinges commeth the wrath of God vpon the children of diſobedience.

7. Nolite ergo effici participes eorum.

Bee not therefore companions with them.

Das V. Capitel.

So ſeyd nun Gottes nachfolger/ als die lieben Kinder.

SAa vere nu Guds Efterfølgere/ ſom elſkelige Børn.

2. Vnd wandelt in der liebe/ gleich wie Chriſtus vns hat geliebet/ vnnd ſich ſelbs dargegeben für vnns/ zur Gabe vnd Opfer/ Gott zu einem ſüſſen geruch.

Oc vandrer i kærlighed/ lige ſom Chriſtus elſkte oſſ/ oc gaff ſig ſelff hen for oſſ/ til en Gaffue oc Offer/ Gud til en ſød luct.

3. Hurerey aber vnd alle vnreinigkeit/ oder geitz/ laſſet nicht von euch geſagt werden/ wie den Heiligen zuſtehet.

Oc lader icke Horeri oc al Wrenlighed eller Gerighed ſigis om eder/ ſom det bør de Hellige.

4. Auch ſchandbare wort vnd narrentheiding/ oder ſchertz/ welche euch nicht ziemen/ ſondern vil mehr dancksagung.

Icke helder ſkendelige ord oc geckelig Snack/ eller Skemt/ ſom eder icke ſømer/ Men meget mere Tackſigelſe.

5. Denn das ſolt jr wiſſen/ daß kein Hurer oder Vnreiner oder Geitziger (welcher iſt ein Götzendiener) erbe hat an dem Reich Chriſti vnd Gottes.

Thi det ſkulle i vide/ at ingen Skiørleffnere/ eller Wren/ eller Gerig (huilcken der er en Affguds tienere) haffuer Arff i Chriſti oc Guds Rige.

6. Laſſet euch niemand verführen mit vergeblichen worten/ denn vmb diſer willen kompt der zorn Gottes über die Kinder deß vnglaubens.

Lader ingen forføre eder met wnyttelige ort/ Thi Guds vrede kommer for denne ſkyld offuer vantroens Børn.

7. Darumb ſeyt nicht jhre Mitgenoſſen.

Deu faare verer icke deris Tilhengeree

Kapitola V.

PRotož budte náſledownjcy Božij yakožto Synowé naymilegſſý.

BAdźcież thedy náſladowniki Bogá/ iáko ſynowie mili.

2. A chodtež w milowánij/ yakož y Kryſtus milowal nás/ a wydal ſebe ſamého za nás wijtežnau Oběť a oběťowánij Bohu/ k wuoni dobré chuti.

A chodźćie w miłośći/ iáko y Kryſtus vmiłował nas/ y wydał ſamego ſiebie zá nas ná ofiárę y ná zábicie Bogu/ ku wonnośći dobrey wonie.

3. Smilſtwo pak a každá nečiſtota neb lakomſtwj/ aniž bud' gmenowáno mezy wámi/ yakož ſluſſý na Swaté:

Grzech nieczyſty y wſzelkie plugáſtzwo ábo łákomſtwo/ niechay nie bedzie miedzy wámi áni pomieniono/ iáko świętym przyſtoi.

4. Ani mrzkoſt/ ani bláznowé mluwenij/ ani ſſprýmky oplzlé/ kteréž wěcy negſau náležité: Ale raděgij dijkůw činěnij

Nie wſtydliwość y błazeńſka mowá/ żárty/ y rzeczy ktore nie przyſtoią/ ále ráczey dźiękowánie.

5. Nebo toto wězte/ že žádný ſmilnijk/ aneb nečiſtý/ ani lakomec/ genž geſt modloſlužebnijk/ nebude mijti dědictwij w Králowſtwij Kryſtowě a Božijm.

Bo to wiećie iż wſzelki niewſtydliwy/ ábo nieczyſty/ ábo łákomy/ ktory ieſt báłwochwálcá/ nie ma dźiedźictwá w kroleſtwie Kryſtuſowym/ y Bożym.

6. Žádný wás neſwoďug ſlowy marnými/ neb pro tyto wěcy přiſſel hnew Božij na Syny nedowěry.

Niechay was nikt nie zwodźi pro znemi ſłowy/ ábowiem dla tych rzeczy przychodźi gniew Boży na ludźi nieposłuſzne.

7. Protož nebýwayte gegich včaſtnjcy.

Nie bądźćież thedy towárzyſzmi ich.

ה

8 אִיתַיְכוּן הֲוֵיתוּן גֵּיר מֶן
לוּקְדַם חֲשׁוּכָא הָשָׁא דֵּין
נוּהְרָא אַנְתּוּן בְּמָרַן אֵיךְ
בְּנַי נוּהְרָא הָכִיל
הַלֵּכוּ׃

Perche gia erauate tenebre, & hora ſete luce nel Signore: caminate come figliuoli di luce.

9 פֵּארַיְהִי גֵּיר דְּנוּהְרָא
בְּכֻלָּהּ אִנּוּן טָבוּתָא
וְזַדִּיקוּתָא וְקוּשְׁתָא׃

(Percioche il frutto de lo Spirito conſiſte in ogni bontà e giuſtitia e verità.)

10 וַהֲוַיְתוּן פָּרְשִׁין מָנָא
שַׁפִּיר קֳדָם מָרַן׃

Prouando quel che ſia grato al Signore.

11 וְלָא הֲוַיְתוּן מֶשְׁתַּוְתְּפִין
לְוָת עֲבָדֵא דַּחֲשׁוּכָא
דְּפֵאֲרֵא לַיְת בְּהוֹן אֶלָּא
הֲוַיְתוּן מְכַוְּנִין לְהוֹן׃

E non communicate à l'opere infruttuoſe de le tenebre, ma piu toſto le riprendete.

12 מֶדֶם גֵּיר דַּבְטוּשְׁיָא
עָבְדִין נְדִיד הוּ אַף
לְמֶמַלְּלוּתֵהּ׃

Imperoche le coſe che ſi fanno in ſegreto da eſſi, e diſoneſto ancora à dirle.

13 כֻּל מֶדֶם גֵּיר מֶתְכַּוַּן
מֶן נוּהְרָא וּמֶתְגְּלֵא וְכֻל
מֶדֶם דַּגְלֵא נוּהְרָא הוּ׃

Ma tutte le coſe eſſendo ſcopertè per la luce ſono reſe manifeſte: imperoche la luce è quella che manifeſta il tutto.

14 מֶטוּל הָנָא אָמִיר
דְּאֶתְתְּעִיר דָּמְכָא וְקוּם
מֶן בֵּית מִיתֵא וְנַנְהַר לָךְ
מְשִׁיחָא׃

Però dice, Suegliati tu che dormi, è riſorge da i morti, è Chriſto t'illuſtrara.

15 חָזַו הָכִיל אֵיכַנָּא
תְּהַלְּכוּן זְהִיאִית לָא אֵיךְ
סַכְלֵא אֶלָּא אֵיךְ חַכִּימֵא׃

Guardate dunque come voi caminate accuratamente, non come ſtolti, ma come ſauij.

ה

8 כִּי־הֱיִיתֶם לְפָנִים חֹשֶׁךְ
וּמֵעַתָּה אוֹר בַּיהוָה כְּמוֹ בְנֵי־הָאוֹר
הִתְהַלֵּכוּ׃

Porque otro tiempo erades tinieblas, mas aora ſoys luz en el Sennor: andad como hijos de luz.

9 כִּי־פְרִי־הָרוּחַ בְּכָל־מֵיטָב
צֶדֶק וֶאֱמֶת׃

Porque el fruto del Eſpiritu es en toda bondad, y juſticia, y verdad.

10 בַּחֲנוּ מַה טּוֹב וּמַה נָּעִים
בְּעֵינֵי יְהוָה׃

Aprouando loque es agradable àl Sennor.

11 וְאַל־תִּהְיוּ חַבְרֵי פְּעֻלּוֹת
עַוְלַת הַחֹשֶׁךְ אַךְ יוֹתֵר הוֹכִיחוּן׃

Y no communiqueys con las obras infrutuoſas de las tinieblas, mas antes las redarguyd.

12 כִּי־הַנַּעֲשׂוֹת מֵהֶם בַּחֹשֶׁךְ
תּוֹעֵבָה הִיא גַּם לְדַבֵּר׃

Porque loque eſtos hazen en occulro, torpe coſa es aun dezirlo.

13 וְכָל־דְּבָרִים הַנּוֹכָחִים בָּאוֹר
נִגְלִים הֵמָּה לָכֵן כָּל דָּבָר גָּלוּי
אוֹר הוּא׃

Mas todas las coſas quando de la luz ſon radarguydas, ſon manifeſtadas. porque loque manifieſta todo, la luz es.

14 עַל־כֵּן אוֹמֵר הוּא עוּרָה
לָמָּה תִּישַׁן הָקִיצָה מִמֵּתִים וְיִזְרַח
עָלֶיךָ הַמָּשִׁיחַ׃

Por loqual dize, Deſpiertate elque duermes y leuantate de los muertos, y alumbrartehá el Chriſto.

15 וּרְאוּ אֵיכָכָה בְּשֵׂכֶל טוֹב
וְיֹשֶׁר תִּתְהַלְּכוּ לֹא בְּסִכְלוּת
כַּכְּסִילִים כִּי־אִם אֵיךְ חֲכָמִים׃

Mirad pues (Hermanos) como andeys auiſadamente: no como locos, mas como ſabios:

έ.

8. Ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.

Car vous eſtiez autresfois tenebres: mais maintenant vous eſtes lumiere au Seigneur: cheminez comme enfans de lumiere.

9. Ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ.

(Car le fruict de l'Eſprit giſt en toute de bonnaireté, iuſtice, & verité.)

10. Δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ.

Eſprouuans ce qui eſt agreable au Seigneur.

11. Καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε.

Et ne comuniquez point aux œuures infructueuſes de tenebres, ains meſmes, redarguez-les pluſtoſt.

12. Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.

Car il eſt meſme deſhonneſte de dire les choſes qui ſont faites par eux en cachette.

13. Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστι.

Mais toutes choſes eſtans miſes en euidence par la lumiere, ſont rendues manifeſtes: car la lumiere eſt celle qui manifeſte tout.

14. Διὸ λέγει, ἔγειραι ὁ καθεύδων καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.

A cauſe de quoi il dit, Reſueille-toi, toi qui dors, & te releue des morts, & Chriſt t'eſclairera.

15. Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί.

Aduiſez done comment vous cheminerez ſongneuſement, non point comme eſtans deſnués de ſageſſe, mais comme eſtans ſages:

CAP. V.

8. Eratis enim aliquando tenebræ: nunc autem lux in Domino. Vt filii lucis ambulate.

For ye were once darkeneſſe, but are now light in the Lorde: walke as children of light.

9. (Fructus enim lucis, eſt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate.)

(For the fruite of the Spirit is in all goodnes / and righteouſnes / and trueth.)

10. Probantes quid ſit beneplacitum Deo.

Approuing that which is pleaſing to the Lord.

11. Et nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite.

And haue no fellowſhip with the vnfruitfull workes of darkenes / but euen reproue them rather.

12. Quæ enim in occulto fiunt ab ipſis, turpe eſt & dicere.

For it is ſhame euen to ſpeake of the things which are done of them in ſecret.

13. Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur: omne enim quòd manifeſtatur, lumen eſt.

But all thinges when they are reproued of the light, are manifeſt: for it is light that maketh all thinges manifeſt.

14. Propter quod dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis: & illuminabit te Chriſtus.

Wherefore he ſayeth, Awake thou that ſleepeſt, and ſtand vp from the dead, and Chriſt ſhall giue the light.

15. Videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis: non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes.

Take heede therefore that ye walke circumſpectly / not as fooles / but as wiſe.

Das V. Capitel.

8. Denn jhr waret weiland finſterniß / nun aber ſeyt jr ein Liecht in dem HERRN. Wandelt wie die Kinder deß Liechts.

Thi at i vaare nogen ſtund Mørckhed / Men nu ere i it Liuſſ vdi HERREN. Vandrer ſom Liuſens Børn.

9. Die frucht deß Geiſtes iſt allerley gůtigkeit vnnd gerechtigkeit vnnd warheit.

Aandens Fruct er allehonde godhed/ oc retferdighed oc ſandhed.

10. Vnd průfet was da ſey wolgefellig dem HERRN.

Oc prøffuer huad ſom er velbehageligt faar HERREN.

11. Vnnd habt nicht gemeinſchafft mit den vnfruchtbarn wercken der finſterniß / ſtraffet ſie aber vil mehr.

Oc haffuer icke ſamfund met mørckens wfructſommelige Gerninger / Men ſtraffer dem meget mere.

12. Denn was heimlich von jhnen geſchicht / das iſt auch ſchåndlich zu ſagen.

Thi huad ſom ſkeer lønlige aff dem det er oc ſkendeligt at ſige.

13. Das alles aber wird offenbar/ wenn es vom Liecht geſtraffet wirdt/ denn alles was offenbar wird/ das iſt Liecht.

Men det bliffuer alſammen obenbaret/ naar det bliffuer ſtraffet aff Liuſet/ Thi alt det ſom bliffuer obenbare/ det er Liuſſ.

14. Darumb ſpricht er: Wache auff der du ſchlåffeſt/ vnd ſtehe auff von den Toden/ ſo wird dich Chriſtus erleuchten.

Der faare ſiger hand/ Vaage op du ſom ſoffuer/ oc ſtat op fra de Døde / Saa ſkal Chriſtus opliuſe dig.

15. So ſehet nun zu/ wie jhr fůrſichtiglich wandelt / nicht als die Vnweiſen/ ſondern als die Weiſen.

Saa ſeer nu til/ huorledis i ſkulle vandre forſynlige/ icke ſom de wuiſe/ men ſom de Viſe.

Kapitola V.

8. Byli gſte někdy zagiſté temnoſti/ ále giž nynij gſte ſwětlo w PAnu. Jakožto Synowe ſwětla chodte.

Abowiemeſćie byli niekiedy ciemnośćiámi / á teraz świátłośćiá w Pánie/ Chodźćież thedy iáko ſynowie świátłośći.

9. (Neb Owotce ſwětla/ záležij we wſſý dobrotě a ſprawedlnoſti/ a w prawdě.)

Bo owoc duchá należy w wſzelkiey dobroći y w ſpráwiedliwośći/ y w prawdźie.

10. Dokazugijce toho coby ſe dobrě lijbilo Bohu:

Doświádczáiąc co ieſt wdźięcznego Pánu.

11. A nemějte zdijlnoſti s ſkutky neužitečnými temnoſtij/ ale raděgi ge treſtcete.

Ani mieyćie ſpołecznośći z vczynki niepożytecznemi ciemnośći/ ale ie owſzem iáwnemi czyńćie.

12. Nebo kteréž wěcy od nich taynĕ ſe děgij/ mrzko gě o nich y mluwiti.

Abowiem ty rzeczy ktore ſię táiemnie od tych dźieią / ſromotá y powiedáć.

13. A wſſecky wěcy kteréž býwagij treſtány/ od ſwětla býwagij zgeweny. Neb wſſecko co ſe wygewuge / ſwětlo geſt.

Ale wſzytki rzeczy/ gdy ſą okazáne od świátłośći/ bywáią obiáwione / gdyż świátłość ieſt to co wſzytki rzeczy obiawia.

14. Protož prawij: Probuď ſe kterýž ſpijſs/ a wſtaň z mrtwých/ a zaſwijtij ſe tobě Kryſtus.

Dla thego mowi: Ocuć ſię ktory śpiſz/ y powſtań zmartwych/ á oświeći ćię Kryſtus.

15 Protož Bratřij/ wizte kterakbyſſte opatrně chodili/ ne yako nemaudřij / ale yako maudřij.

Pátrzćież tedy iákobyśćie oſtrożnie chodźili/ nie iáko głupi/ ále iáko mądrzy.

ה

16 דְּזָבְנִין קָארְסְהוֹן מְטוּל דְּיוֹמָתָא בִּישָׁא אִנּוּן׃

Ricomprando il tempo, percioche i giorni son mali.

17 מְטוּל הָנָא לָא תֶהְווּן חַסִּירַי רֶעְיָנָא אֶלָּא אֶסְתַּכְּלוּ מָנוּ צֶבְיָנֵהּ ד דְּאַלָהָא׃

Per il che non siate imprudenti, ma intendenti qual sia la Volontà del Signore.

18 וְלָא הֲוַיְתּוּן רָוִין בח בְּחַמְרָא דְּבֵהּ אִית אָסוֹטוּתָא אֶלָּא אֶתְמְלוֹ בְּרוּחָא׃

E non V'inebriate di Vino, nelquale è dissolutione, ma siate ripieni di Spirito.

19 וּמַלְּלוּ עַם נַפְשְׁכוּן בְּמַזְמוֹרָא וּבְתֶשְׁבְּחָתָא וּבְזְמִירָתָא דְּרוּחָא הֲוַיְתּוּן זָמְרִין בְּלֶבַוָתְכוּן לְמָרְיָא׃

Parlando tra Voi stessi con salmi, & hinni, e canzoni spirituali, cantando e sonando nel cuor Vostro al Signore.

20 וַהֲוַיְתּוּן מוֹדִין בְּכֻל זְבַן עַל אַפַּי כֻּל נָשׁ בִּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ל לְאַלָהָא אַבָא׃

Rendendo sempre gratie di tutte le cose à Dio è Padre nostro nel nome del nostro Signor IESV *Christo.*

21 וַהֲוַיְתּוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין חַד לְחַד בְּחוּבֵּהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Stando soggetti l'Vn à l'altro nel timor di Dio.

22 נְשֵׁא הֲוַיְתּוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין לְבַעְלַיְכֵין אַיך דְּלְמָרַן׃

Voi mogliere, siate soggette à i Vostri proprij mariti, come al Signore.

ה

16 הַשְׂכִּילוּ בְּעִתּוֹתֵיכֶם כִּי יָמִים רָעִים הֵמָּה׃

Ganando el tiempo, porque los dias ſon trabajoſos.

17 עַל־כֵּן לֹא תִהְיוּ פְתָאִים כִּי־אִם מְבִינִים מָה הִיא רְצוֹן יְהוָה׃

Portanto no ſeays imprudentes, ſino entendidos de qual ſea la voluntad del Sennor.

18 וְלֹא תִשְׁתַּכְּרוּ בְּיַיִן אֲשֶׁר בּוֹ זְלוּת כִּי־אִם תִּמָּלְאוּ בְרוּחַ (הַקֹּדֶשׁ׃)

Y no hos emborracheys de vino, en el qual ay diſſolucion: mas ſed llenos de Eſpiritu:

19 מְדַבְּרִים בֵּינֵיכֶם בְּמִזְמוֹרִים וּתְהִלִּים וּנְגִינוֹת רוּחַ מְנַגְּנִים וּמְזַמְּרִים בִּלְבַבְכֶם לַיהוָה׃

Hablando entre voſotros con Pſalmos, y con hymnos, y canciones eſpirituales cantando y alabando àl Sennor en vueſtros coraçones.

20 מוֹדִים תָּמִיד עַל־כֹּל בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לֵאלֹהִים וְלָאָב׃

Haziendo gracias ſiempre de todo àl Dios y padre en el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

21 נִכְנָעִים אִישׁ מִלִּפְנֵי אָחִיו בְּיִרְאַת (אֱלֹהִים׃)

Sujetos los vnos à los otros en el temor de Dios.

22 הַנָּשִׁים מִלִּפְנֵי אִישֵׁיהֶן תִּכָּנַעְנָה כְּמוֹ לַאֲדוֹנֵינוּ׃

Las caſadas ſean ſujetas à ſus propios maridos, como àl Sennor:

ε΄.

16. Ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι.

Rachetans le temps : car les iours ſont mauuais.

17. Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου.

Parquoi ne ſoyez ſans prudence, ains bien entendans quelle eſt la volonté du Seigneur.

18. Καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι.

Et ne vous enyurez point de vin: auquel il y a diſſolutiõ: mais ſoyez remplis de l'Eſprit.

19. Λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ.

Parlans entre vous par Pſeaumes, louanges, & chanſons ſpirituelles : chantans & pſalmodians en voſtre cœur au Seigneur.

20. Εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ θεῷ καὶ πατρί.

Rendans touſiours graces pour toutes choſes au nõ de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, à noſtre Dieu & Pere:

21. Ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ (Θεοῦ.)

Vous ſubmettans les vns aux autres en la crainte de Dieu.

22. Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ.

Femmes ſoyez ſuiettes à võs propres maris comme au Seigneur.

CAP. V.

16. Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.

Redeeming the time: for the dayes are euill.

17. Propterea nolite fieri imprudentes: ſed intelligentes quæ ſit voluntas Dei.

Wherefore / be ye not vnwiſe / but vnderſtand what the will of the Lord is.

18. Et nolite inebriari vino in quo eſt luxuria, ſed implemini Spiritu ſ(ancto.)

And be not drunke with wine/wherein is exceſſe: but be fulfilled with the (holy) Spirit.

19. Loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino.

Speaking vnto your ſelues in pſalmes/and hymnes/and ſpirituall ſonges/ ſinging/and making melodie to the Lorde in your heartes.

20. Gratias agentes ſemper pro omnibus, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & Patri.

Giuing thankes alwayes for all thinges vnto God euen the Father / in the Name of our Lorde Jeſus Chriſt.

21. Subiecti invicem, in timore Chriſti.

Submitting your ſelues one to another in the feare of God.

22. Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino.

Wiues / ſubmit your ſelues vnto your huſbandes/as vnto the Lord.

Das V. Capitel.

16. Vnd ſchicket euch in die zeit/denn es iſt böſe zeit.

Oc ſticker eder i tiden / Thi det er ond tid.

17. Darumb werdet nicht vnverſtendig / ſondern verſtendig / was da ſey deß HERRN wille.

Der faare bliffuer icke wforſtandige / men förſtandige/ iſdet ſom er HERRENS vilie.

18. Vnd ſauffet euch nicht vol Weins/ darauß ein vnordig weſen folget / ſondern werdet vol (deß heiligen) Geiſts.

Oc dricker eder icke druckne aff Vin / aff huilcket der følger it wſkickeligt vœſen / Men bliffuer fulde aff (Helligen) Aanden.

19. Vnnd redet vntereinander von Pſalmen vnd Lobgeſängen vnd Geiſtlichen Liedern / ſinget vnd ſpielet dem HERRN in ewrem hertzen.

Oc taler met huer andre om Pſalmer oc Loffſange oc Aandelige Viſer/ ſiunger oc leger faar HERREN i eders hierte.

20. Vnd ſaget danck allzeit für alles/Gott vnd dem Vater/in dem Namen vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Oc ſiger altid Gud oc Faderen tack for alting/ i vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn.

22. Vnd ſeydt vntereinander vnterthan/ in der forcht Gottes.

Oc verer huer andre vnderdanige / i Guds frycț.

22. Die Weiber ſeyen vnterthan jren Männern/ als dem HERRN.

Quinderne ſkulle vere deris Mend vnderdanige/ ſom HERREN.

Kapitola V.

16 Wykupugijce čas / nebo dnowě zlij gſau.

Czás odkupuiac/ przeto iż dni zleſa.

17. Protož nebýwayte neopatrnij / ale rozuměgte která geſt wuole Božij.

A przeto nie badźcie glupi/ále rozumieycie ktora ieſt wola Boża.

18. A neopigeyte ſe Wijnem/ w kterěmž geſt ſmilſtwo/ ale naplněni buďte duchem (ſwatým.)

A nie vpiiaycie ſie winem/ w ktorym ieſt zbytek / ale badźcie nápelnieni duchá (świetym.)

19. Mluwijce ſami ſobě/ w Žálmijch/ w Chwalách / a w Pijſničkách Duchownijch/ zpijwagijce a chwálu wzdáwagijce w ſrdcých waſſých PAnu:

Mowiac miedzy ſoba przez pſálmy y pieśni / y śpiewánia duchowne/ śpiewáiac y gráiac w ſercu ſwoim Pánu.

20. Děkugijce wždycky ze wſſech wěcy/ we Gměnu Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ Bohu a Otcy.

Dzieki czyniac záwſze zá wſzytko Bogu y Oycu/ w imie Páná náſzego Jezu Kryſtá.

21. Poddáni gſauce ſobě weſpolek / w Bázni Kryſtowě:

Bedac poddánemi iedni drugim/ z boiáźnia Boża.

22 Manželky poddány buďte Manželům ſwým / yako PAnu:

Zony badźcie poddáne własnym mężom / iáko Pánu.

23 מִטּוּל דְּגַבְרָא רֵישָׁהּ הָו דְּאַנְתְּתָא אַיְכַנָא דְּאָף מְשִׁיחָא רֵישָׁא הוּ דְּעִדְתָּא וְהָוֵיו מַחְיָנָא דְּפַגְרָא ׃

Imperoche il marito, è capo de la moglie, ſi come Chriſto è capo de la Chieſa: & eſſo è il Saluator del corpo.

24 אֶלָּא אַיְכַנָא דְּעִדְתָּא מְשַׁתַּעְבְּדָא לַמְשִׁיחָא הָכַנָא אָף נְשֵׁא לְבַעְלַיְהֵין בְּכֻל מִדֶּם ׃

Pero ſi come la Chieſa è ſoggetta à Chriſto, coſi ancor le mogliere ſiano à i proprij mariti in ogni coſa.

25 גַּבְרֵא אַחֵבוּ נְשַׁיְכוּן אַיְךְ דְּאָף מְשִׁיחָא אַחֵב לְעִדְתֵּהּ וְנַפְשֵׁהּ אַשְׁלֶם עַל אַפַּיָהּ ׃

Voi mariti, amate le vostre mogliere, come ancor Chriſto ha amata la Chieſa, & ha dato ſe ſteſſo per lei.

26 דְּנְקַדְּשִׁיהּ וְנְדַכִּיהּ ב בְּסַחְיָא דְּמַיָּא וּבְמֶלְּתָא ׃

Per ſanti ficarla, purificandola col lauamento de l'acqua per la parola.

27 וְנַקִימִיהּ עִדְתָּא לְנַפְשֵׁהּ כַּד מְשַׁבַּחְתָּא וְלַיְת בָּהּ טוּלְשָׁא וְלָא קַמְטָא וְלָא מִדֶּם דַּלְהֵין דָּמֵא אֶלָּא תֶּהְוֵא קַדִּישָׁא דְּלָא מוּם ׃

Per conſtituirla à ſe ſteſſo Chieſa glorioſa, che non haueſſe macchia, ò ruga, ò alcuna coſa tale: ma ch'ella fuſſe ſanta & irreprenſibile.

28 הָכַנָא וָלֵא לְגַבְרֵא דְּנִתְחַבּוּן נְשַׁיְהוּן אַיְךְ דַּלְפַגְרַיְהוּן מַן דְּאַנְתְּתֵהּ גֵּיר מַחֵב נַפְשֵׁהּ הָו מַחֵב ׃

Coſi debbeno i mariti amare le lor moglij, come i lor proprij corpi. Chi ama la ſua moglie, ama ſe ſteſſo.

29 לָא גֵּיר אֱנָשׁ מֶמְּתוּם סְנָא פַּגְרֵהּ אֶלָּא מְתַרְסֵא לֵהּ וְיָצֵף דִּילֵהּ אַיְכַנָא דְּאָף מְשִׁיחָא דְּעִדְתָּא ׃

Perche niuno hebbe mai in odio la ſua propria carne: anzi la nutriſce & hanne cura, come ancora il Signor la Chieſa.

23 כִּי־הָאִישׁ יֶשׁ־רֹאשׁ הָאִשָּׁה כְּמוֹ גַם הַמָּשִׁיחַ רֹאשׁ הָעֵדָה וְהוּא יֶשׁ־מוֹשִׁיעַ הַגְּוִיָּה ׃

Porque el marido es cabeça de la muger, anſi como el Chriſto es cabeça de la Igleſia: y el es el que dá la ſalud al cuerpo.

24 כִּי־אִם כַּאֲשֶׁר הָעֵדָה נִכְנָעָה לִפְנֵי הַמָּשִׁיחַ כֵּן הַנָּשִׁים לְאִישֵׁיהֶן בַּכֹּל ׃

Anſique como la Igleſia es ſubjeta al Chriſto, anſi tambien las caſadas lo ſean à ſus maridos en todo.

25 הָאִישִׁים אֶהֱבוּ אֶת־נְשֵׁיכֶם כְּמוֹ גַם הַמָּשִׁיחַ אָהַב אֶת־הָעֵדָה וְהֵשִׂים אָשָׁם נַפְשׁוֹ מִפְּשָׁעֶיהָ ׃

Maridos, amad vueſtras mugeres, anſi como el Chriſto amó la Igleſia, y ſe entregó á ſi miſmo por ella.

26 לְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ וּלְטַהֵר בְּרַחַץ הַמַּיִם בַּדָּבָר ׃

Para ſanctificarla, limpiandola en el lauamiento del agua por la palabra:

27 לְקַיְּמָהּ לְנַפְשׁוֹ כָּל־כְּבוּדָּה אֶת־הָעֵדָה אֲשֶׁר מוּם אֵין בָּהּ אוֹ־קֶמֶט אוֹ פִּימָה אוֹ מְאוּמָה מִן־הָאֵלֶּה כִּי־אִם לִהְיוֹתָהּ קְדוֹשָׁה וּתְמִימָה ׃

Para pararla glorioſa para ſi, Igleſia que no tuuieſſe mancha ni ruga, ni coſa ſemejante: mas que fueſſe ſancta y ſin mancha.

28 וְכָכָה חוֹבִים הָאֲנָשִׁים לְאַהֲבָה אֶת־נְשֵׁיהֶם כְּמוֹ אֶת־גּוּפוֹת עַצְמוֹתָם כָּל־אֲשֶׁר אֹהֵב אֶת־אֵשֶׁת חֵיקוֹ אֹהֵב אֶת־בְּשָׂרוֹ ׃

Anſi han tambien los maridos de amar à ſus mugeres, como á ſus miſmos cuerpos. el que ama á ſu muger, à ſi miſmo ama.

29 וְאִישׁ בְּכָל עִתּוֹתָיו לֹא שָׂנֵא אֶת־בְּשָׂרוֹ כִּי־אִם אוֹמֵן וּמְחַמֵּם אוֹתוֹ כְּמוֹ הָאָדוֹן אֶת־הָעֵדָה ׃

Porque ninguno aborreció jamas ſu propria carne: antes la ſuſtenta y regala, como tambien el Sennor à ſu Igleſia:

23. Ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς καὶ ὁ χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος.

Car le mari eſt chef de la femme, ainſi que Chriſt auſſi eſt chef de l'Egliſe, & pareillement eſt le Sauueur de ſon corps.

24. Ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί.

Comme donc l'Egliſe eſt ſuiete à Chriſt, que ſembiablement auſſi les femmes le ſoyent à leurs propres maris en toutes choſes.

25. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς.

Vous maris aimez vos femmes, cōme auſſi Chriſt a aimé l'Egliſe, & s'eſt donné ſoi-meſme pour elle:

26. Ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι.

Afin qu'il la ſanctifiaſt, apres l'auoir nettoyee par le lauement d'eau par la parole.

27. Ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον, τὴν ἐκκλησίαν μὴ ἔχουσαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος.

Afin qu'il ſe la rendiſt vne Egliſe glorieuſe, n'ayant tache, ni ride, ni autre telle choſe: ains afin qu'elle fuſt ſaincte & irreprehenſibile.

28. Οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ.

Anſi les maris doiuent aimer leurs femmes comme leurs propres corps. Qui aime ſa femme il aime ſoi-meſme.

29. Οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν.

Car perſonne n'eut onques en haine ſa chair, ains la nourrit & entretient, comme auſſi fait le Seigneur l'Egliſe.

CAP. V.

23. Quoniam vir, caput eſt mulieris: ſicut Chriſtus caput eſt eccleſiæ. Ipſe, ſalvator corporis eius.

For the huſband is the wiues head/ euen as Chriſt is the head of the Church and the ſame is the ſauiour of his bodie

24. Sed ſicut eccleſia ſubiecta eſt Ghriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus.

Therefore as the Church is in ſubiection to Chriſt/ euen ſo let the wiues be to their huſbands in euery thing.

25. Viri, Diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea.

Huſbands/ loue your wiues/ euen as Chriſt loued the Church / and gaue him ſelf for it.

26. Vt illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo.

That hee might ſanctifie it/ and clenſe it by the waſhing of water through the werde.

27. Vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi, ſed ut ſit ſancta & immaculata.

That he might make it vnto him ſelfe a glorious Church/ not hauing ſpotte or wrinckle / or any ſuch thing: but that it ſhould be holy and without blame.

28. Ita & viri debent diligere uxores ſuas ut corpora ſua. Qui ſuam uxorem diligit: ſeipſum diligit.

So ought men to loue their wiues/ as their owne bodies: he that loueth his wife/ loueth him ſelfe.

29. Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit & fovet eam, ſicut & Chriſtus eccleſiam.

For no man euer yet hated his owne fleſh / but nouriſheth / and cheriſhet it/ euen as the Lord doth the Church.

Das V. Capitel.

23. Denn der Mann iſt deß Weibes Haupt/ gleich wie auch Chriſtus das Haupt iſt der Gemeine/ vnd er iſt ſeines Leibs Heiland.

Thi Manden er Quindens Hoffuit/ lige ſom Chriſtus oc er Menighedens Hoffuit/ oc hand er ſit Legemis Saliggørere.

24. Aber wie nun die Gemeine iſt Chriſto vnterthan/ alſo auch die Weiber jren Männern in allen dingen.

Men lige ſom Menigheden nu er Chriſto vnderdanig/ ſaa ſkulle oc Quinderne vere deris Mend i alle ting.

25. Jr Männer liebet ewre Weiber/ Gleich wie Chriſtus geliebet hat die Gemeine/ vnd hat ſich ſelbs für ſie gegeben.

J Mend/ elſker eders Huſtruer/ lige ſom Chriſtus elſkte Menigheden / oc gaff ſig ſelff for hende.

26. Auff daß er ſie heiliget/ vnd hat ſie gereiniget durch das Waſſerbad im Wort.

Paa det hand ſkulde hellige hende/ Oc hand renſede hende formedelſt Vandbadet i Ordet.

27. Auff daß er ſie jm ſelbs darſtellet eine Gemeine / die herrlich ſey / die nicht habe einen flecken oder runtzel/ oder deß etwas / ſondern daß ſie heilig ſey vnd vnſträfflich.

Paa det hand ſkulden beſkicke ſig ſelff hende / en Menighed ſøm er herlig / ſom icke haffuer nogen beſmittelſe eller ryncke/ eller noget ſaadant / men at hun ſkulde vere wſtraffelig.

28. Alſo ſollen auch die Männer jre Weiber lieben/ als jhre eigene Leibe. Wer ſein Weib liebet/ der liebet ſich ſelbs.

Saa ſkulde oc Mendene elſke deris Huſtruer/ ſom deris eget Legeme. Huo ſom elſker ſin Huſtru/ hand elſker ſig ſelff.

29. Denn niemand hat jemals ſein eigen fleiſch gehaſſet/ ſondern er nehret es / vnnd pfleget ſein/ gleich wie auch der HERR die Gemeine.

Thi aldri hadede nogen ſit eget Kød / men hand føder det/ oc pleyer det/ Lige ſom HERREN ocſaa Menigheden.

Kapitola V.

23. Neb muž/ geſt hlawá Ženi :/ yakožto y Kryſtus geſt hlawa Cýrkwe/ a on Spaſytel geſt těla gegijho.

Abowiem mąż ieſt głowa żony/ táko y Kryſtus ieſt głowa kośćioła/ a tenći ieſt ktory zbáwienie ćiáłu dáwa.

24. Protož yakož Cýrkew geſt poddaná Kryſtu/ tak y ženy Mužům ſwým poddány byti magij we wſſem.

Jáko thedy kośćioł poddány ieſt Kryſtuſowi / ták też żony ſwoim mężom niech będą poddáne we wſzythkim.

25. Manželé miluogte Manželky waſſe/ yakož y Kryſtus milowal Cýrkew / a wydal ſebe ſamého za ni:

Wy mężowie miłuyćie żony wáſze / iáko y Kryſtus vmiłował kośćioł / y ſámego ſiebie wydał zań.

26. Aby gi poſwětil/ vmyw gi omytijm wody ſkrze ſlowo.

Aby gi poświęćił/ oczyśćiaiąc omyćiem wody przez ſłowo.

27. Aby včinil ſobě ſlawnau Cýrkew / kterážby neměla poſſkwrny ani wráſky/ ani co takowěho/ ale aby byla ſwatá neposſkwrněna.

Aby gi ſobie ſtáwił chwálebnym / to ieſt / kośćiołem ktoryby nie miał zmázy/ abo zmárſzku/ abo czego tákowego / ále izby był święthy/ y krom przygány.

28. Tak y Mužij magij milowati Manželky ſwé/ yako těla ſwá. Neb kdo miluge Manželku ſwau / ſebeť ſamého miluge.

Tákże mężowie máią miłowáć żony ſwoie/ táko ſwoie własne ćiáłá/ Kto miłuie żonę ſwoie/ ſamego ſiebie miłuie.

29. Žádnýť zagiſté nikdá těla ſwého neměl w nenáwiſti / ale chowá ge a krmij / yakožto y Kryſtus Cýrkew.

Abowiem nigdy żaden ſwego własnego ćiáłá nie miał w nienawiśći / owſzem ie wychowywa y zágrzewa/ iáko też Pan kośćioł.

ה

30 מֶטוּל דְּהַדָּמֵא חְנַן
דְּפַגְרֵהּ וּמֶן בֶּסְרֵהּ חְנַן וּמֶן
גַּרְמַוְהִי׃

Percioche noi ſiamo membra del ſuo corpo, de la ſua carne, e de l'oſſa ſue.

31 מֶטוּל הָנָא נֶשְׁבּוּק
גַּבְרָא לַאבוּהִי וְלֶאמֵּהּ
וְנֶקַּף לַאנְתְּתֵהּ וְנֶהְווּן תר
תַּרְוַיְהוּן חַד בְּסַר׃

Per queſto l'huomo laſciarà il Padre è la Madre, & aggiugneraſſi à la ſua moglie, è i due ſaranno vna carne.

32 הָנָא אָרָזָא רַב הוּ אֶנָא
דֵּין אָמַר אֶנָא עַל מְשִׁיחָא
וְעַל עִדְתֵּהּ׃

Queſto miſterio è grande : ma io dico in Chriſto è ne la Chieſa.

32 בְּרַם אַף אַנְתּוּן כֻּל חַד
חַד מֶנְכוּן הָכַנָא נֶרְחַם
אַנְתְּתֵהּ אַיְךְ דַּלְנַפְשֵׁהּ אנ
אַנְתְּתָא דֵּין תֶּהְוֵא דָּחְלָא
מֶן בַּעְלָהּ׃

Per laqual coſa ancor voi particolarmente, ciaſcuno ami coſi la ſua moglie come ſe ſteſſo : è la moglie tema il ſuo marito.

ו

1 בְּנַיָּא אֶשְׁתַּמְעוּ לַא
לַאבָהַיְכוּן בְּמָרַן הָדָא גֵּיר
כֵּאנָא׃

Figliuoli, obbedite à i voſtri genitori nel Signore : perche coſi è giuſto.

2 וְהָנַו פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא
דַּמְלִיךְ יַקַּר לַאבוּךְ ———
וְלֶאמָּךְ׃

Honora tuo Padre è tua Madre : che è il primo comandamento in promeſſa.)

3 דְּנֶהְוֵא לָךְ דְּשַׁפִּיר
וְנֶארְכוּן חַיַּיךְ עַל אַרְעָא׃

Accioche tu habbi bene, e ſii di lunga vita ſopra la terra.

ה

30 כִּי־נְתָחֵי גְוִיָּתוֹ הָיִים אֲנַחְנוּ
בָּשָׂר מִבְּשָׂרוֹ וְעֶצֶם מֵעֲצָמָיו׃

Porque ſomos miembros de ſu cuerpo, de ſu carne, y de ſus hueſſos.

31 עַל־כֵּן יַעֲזָב־אִישׁ אֶת־
אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ
וְהָיוּ שְׁנֵיהֶם לְבָשָׂר אֶחָד׃

Por eſto dexara el hombere àl padre y à la madre, y pegarſehà à ſu muger : y ſeran dos en vna carne.

32 הַסּוֹד וּמִסְתָּר הַזֶּה גָּדוֹל הוּא
וַאֲנִי מְדַבֵּר עַל־הַמָּשִׁיחַ וְעַל־
הָעֵדָה׃

Eſte myſterio grande es, digo empero en el Chriſto y en la Igleſia.

33 אֲבָל גַּם אַתֶּם כֻּלְּכֶם אִישׁ
אִישׁ אֶת־אֵשֶׁת חֵיקוֹ כֹּה יֶאֱהַב
כָּמוֹ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְהָאִשָּׁה תִּירָא
אֶת־אִישָׁהּ׃

Anſi tambien haga cada vno de voſotros cada vno ame à ſu muger, que tenga en reuerencia à ſu marido.

ו

1 הַבָּנִים שִׁמְעוּ אֶל־יוֹלְדֵיכֶם
בַּאֲדֹנֵינוּ כִּי־זֹאת הַצְּדָקָה הִיא׃

Hijos, obedeced en el Sennor à vueſtros padres : que eſto es juſto.

2 כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ
(אֲשֶׁר הִיא הַמִּצְוָה הָרִאשֹׁנָה
בִּשְׁבוּעָה׃)

Honrra à tu padre y madre (que es el primer mandamiento con promeſſa.)

3 לְמַעַן־יִיטַב לָךְ וְיַאֲרִיכוּן
יָמֶיךָ עַל־הָאֲדָמָה׃

Paraque ayas bien : y ſeas de luenga edad ſobre la tierra.

ε′.

30. Ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.

Car nous ſommes membres de ſon corps, eſtans de ſa chair, & de ſes os.

31. Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

Pour cela l'homme delaiſſera pere & mere, & s'adioindra à ſa femme : & les deux ſeront vne meſme chair.

32. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ce ſecret eſt grand: or ie parle touchant Chriſt & l'Egliſe.

33. Πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν. ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Pourtant quant à vous auſſi qu'vn chacun en ſon endroit aime ſa femme comme ſoi-meſme, & que la femme reuere ſon mari.

ΚΕΦΑΛ. ϛ′.

ΤΑ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον.

Enfans, obeiſſez à vos peres & meres au Seigneur : car cela eſt iuſte.

2. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· ἥτις ἐστὶν ἐντολὴ πρώτη ἐν ἐπαγγελίᾳ.

Honore ton pere & ta mere:(qui eſt le premier commandement auec promeſſe.)

3. Ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

Afin que bien te ſoit, & que tu ſois de longue vie ſur la terre.

CAP. V.

30. Quia membra ſumus corporis eius, de carne eius, & de oſſibus eius.

For we are members of his body / of his fleſh/and of his bones.

31. Propter hoc relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.

For this cauſe ſhall a man leaue father and mother/and ſhall cleaue to his wife/& they twaine ſhalbe one fleſch.

32. Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in eccleſia.

This is a great ſecret/ but I ſpeake concerning Chriſt / and concerning the Church.

33. Veruntamen & vos ſinguli, unuſquiſque uxorem ſuam ſicut ſeipſum diligat: uxor autem timeat virum ſuum.

Therefore euery one of you / doe ye ſo: let euery one loue his wife / euen as him ſelfe / and let the wife ſee that ſhee feare her huſband.

CAP. VI.

FIlii, obedite parentibus veſtris in Domino, hoc enim iuſtum eſt.

Children/obey your parentes in the Lorde: for this is right.

2. Honora patrem tuum & matrem tuam, (quod eſt mandatum primum in promiſſone.)

Honour thy father and mother/ (which is the firſt commaundement with promes.)

3. Vt bene ſit tibi, & ſis longæ vus ſuper terram.

That it may be well with thee/and that thou maiſt liue long on earth.

Das V. Capitel.

30. Denn wir ſind Glieder ſeines Leibes / von ſeinem Fleiſch vnnd von ſeinem Gebeine.

Thi wi ere hans Legemis Lemmer/ aff hans Kød oc aff hans Been.

31. Vmb deß willen wird ein Menſche verlaſſen Vater vnd Mutter/ vnd ſeinem Weib anhangen/ vnd werden zwey ein Fleiſch ſein.

For den ſkyld ſkal it Menniſke forlade Fader oc Moder/ oc bliffue hoſſ ſin Huſtru / oc tho ſkulle vere it Kød.

32. Das Geheimniß iſt groß/ ich ſage aber von Chriſto vnd der Gemeine.

Denne hemmelige ting er ſtor/ Men ieg ſiger om Chriſto oc Menigheden.

33. Doch auch jhr / ja ein ieglicher habe lieb ſein Weib als ſich ſelbs/ das Weib aber förchte den Mann.

Dog i ocſaa / ia huer elſke ſin Huſtru ſom ſig ſelff/ oc Huſtruen ſkal frycte Manden.

Das VI. Capitel.

IHr Kinder ſeyt gehorſam ewren Eltern in dem HERRN/ denn das iſt billich.

I Børn/ verer eders Foreldre lydige/ i HERREN/ Thi det er tilbørligt.

2. Ehre Vater vnd Mutter / das iſt das erſte Gebot/ das verheiſſung hat.

Dere Fader oc Moder / Det er det Førſte Bud/ ſom haffuer foriettelſe.

3. Auff daß dirs wol gehe/ vnd lange lebeſt auff Erden.

Paa det/ at det ſkal gaa dig vel / oc du ſkalt leffue lenge paa Jorden.

Kapitola V.

30. Proto žegſme audowé těhož těla geho/ z geho těla a z geho koſtij.

Bo ieſteſmy członkámi ciáłá iego/ z ciáłá iego y z kości iego.

31. Protož opuſtij Člowěk Otce ſwého y Matku ſwau/ a bude ſe přiidržeti Manželky ſwé/ a budau dwá w gedno tělo.

A przeto opuści człowiek oycá y mátke/ y przyłączy ſie ku żenie ſwoiey/ y będą dwá w iednym ciele.

32. Tagemſtwij toto weliké geſt/ ale to prawijm o Kryſtu a Cýrkwi.

Táiemnicá tá ieſtći wielka/ á mowię o Kryſtuſie y Kościele.

33. Ale wſſak y wy obzwláſſtně geden každý Manželku ſwau yako ſebe ſamého milůg: a Manželka bog ſe Manžela ſwého.

A ták y z was káždy z oſobná niech miłuie żonę ſwoię táko ſiebie ſámego/ á żoná niechay ma w vczciwości męża ſwoiego.

Kapitola. VI.

Synowé poſlauchayte Rodičuow waſſých w PÁNu/ neb to ieſt za ſprawedliwé.

Dzieci ſłuchaycie rodziców wáſzych w Pánie/ boć to ieſt rzecz ſpráwiedliwa.

2. Cti Otce twého y Matku twau (kteréž geſt Přikázanij prwnij s zaſlijbenijm.)

Czći oycá twego y mátkę (ktore ieſt pirwſze przykázánie z obietnicą.)

3. Aby dobře ſtalo ſe tobě/ á byl dlauho žiw na zemi.

Abyć ſie dobrze dźiáło/ y ábyś był długo żyw ná ziemi.

ו

4 אֲבָהֵא לָא תַרְגְּזוּן
בְּנַיְכוּן אֶלָא רַבּוֹ אֶנוּן
בְּמַרְדּוּתָא וּבְיוּלְפָנָא דְמָרַן׃

E Voi padri, non prouocate ad ira i Voſtri figliuoli, ma alleuategli ne l'inſtruttione & ammonition del Signore.

5 עַבְדֵא אֶשְׁתַּמְעוּ לְמָרַיְכוּן
דְּבְבֶסַר בִּדְחֶלְתָּא וּבְרְתִיתָא
וּבְפְשִׁיטוּתָא דְלִבָּא אֵיךְ
דַּלְמְשִׁיחָא׃

Serui, obbedite à quelli che Vi ſon ſignori ſecondo la carne, con timore è tremore. in ſimplicità del cuor Voſtro come à Chriſto.

6 לָא בְּמַחֲזֵא עַיְנָא אֵיךְ
הָו דַּלְבְנַי נָשָׁא שָׁפְרִין
אַנְתּוּן אֶלָא אֵיךְ עַבְדֵא
דַּמְשִׁיחָא דְעָבְדִין צֶבְיָנֵא
דַאלָהָא׃

Non ſeruendo ad occhio, come per Voler piacere à gli huomini, ma come ſerui di Chriſto, faccendo la Volonta di Dio di cuore.

7 וְשַׁמְשׁוּ אֶנוּן מֶן כֻּלֵּה
נַפְשְׁכוּן בְּחוּבָּא אֵיךְ דַּלְמָרַן
וְלָא אֵיךְ דַּלְבְנַי נָשָׁא׃

Seruendo di buona affettione al Signore: è non à gli huomini.

8 כַּד יָדְעִיתוּן דְּהָו מֶדֶּם
דְּעָבֵד אֱנָשׁ דְּשַׁפִּיר הָו הוּ
מֶתְפְּרַע מֶן מָרַן אֶן עַבְדָּא
הוּ וְאֶן בַּר חֵארָא׃

Sapendo, che quel bene che ciaſcuno harà fatto, lo riceuera dal Signore, ò ſia ſeruo, ò ſia libero.

9 אַף אַנְתּוּן מָרַיָא הָכַנָא
הֱוַיתּוּן עָבְדִין לְעַבְדַיְכוּן ה
הֱוַיתּוּן שָׁבְקִין לְהוּן סב
סַבְלוּתָא מֶטוּל דְּיָדְעִין
אַנְתּוּן דְּאַף מָרְכוּן דִּילְכוּן
אִיתַוְהִי בַּשְׁמַיָּא וּמַסַּב
בְּאַפֵּא לַית לְוָתֵה׃

E Voi ſignori, fate il medeſimo Verſo loro, laſciando le minaccie: ſapendo ch'el Voſtro è lor Signore è in cielo: è non riguarda à l'apparenza de le perſone.

ו

4 וְהָאָבוֹת לֹא תַגְדִּפוּ וְלֹא
תַכְעִיסוּ אֶת־בְּנֵיכֶם כִּי־אִם
רַבּוּ וְנַהֲלוּ אֹתָם בְּמוּסָר וּבְתוֹרַת
יְהוָה׃

Y los padres, no prouoqueys à yra à vueſtros hijos: ſi no crialdos en diſciplina y caſtigo del Sennor.

5 הָעֲבָדִים שִׁמְעוּ לַאֲדֹנֵיכֶם
אֲשֶׁר כַּבָּשָׂר הֵמָּה בְּיִרְאָה וַחֲרָדָה
בְּתֹם לְבַבְכֶם בַּמָּשִׁיחַ׃

Sieruos, obedeced à los ſennores ſegun la carne con temor y temblor, con ſenzillez de vueſtro coraçon, como àl Chriſto.

5 לֹא תַעַבְדוּ לָעַיִן כְּמוֹ לִמְצֹא
חֵן בְּעֵינֵי הָאֲנָשִׁים כִּי־אִם
כְּעַבְדֵי הַמָּשִׁיחַ עֹשֵׂי־רְצוֹן
אֱלֹהִים מִנַּפְשָׁם׃

No ſiruiendo àl ojo, como losque agradan ſolamente à los hombres: ſi no como ſieruos del Chriſto, haziendo de animo la voluntad de Dios.

7 מִלֵּב טוֹב וּמִנֶּפֶשׁ עוֹבְדִים
לַיהוָה וְלֹא לַאֲנָשִׁים׃

Siruiendo con buena voluntad, àl Sennor, y no à los hombres.

8 יוֹדְעִים כִּי־כָל־אֲשֶׁר אִישׁ
אִישׁ יַעֲשֶׂה טוֹבָה אוֹתָהּ יִסְבּוֹל
מֵאֱלֹהִים אִם־עֶבֶד וְאִם חָפְשִׁי
הוּא׃

Eſtando ciertos que el bien que cada vno hiziere, eſto recibira del Sennor, ſea ſieruo, ó ſea libre.

9 וְהָאֲדֹנִים כְּמוֹ כֵן תַּעֲשׂוּ לָהֶם
מַרְפִּים אֶת־הַזַּעַם וְיוֹדְעִים
כִּי־גַם אֲדֹנֵיכֶם וְגַם־אֲדֹנָם
בַּשָּׁמַיִם הוּא אֲשֶׁר אֵין עִמּוֹ
מַשֹּׂא פָנִים׃

Y voſotros los ſennores, hazeldes à ellos lo miſmo, dexando las amenazas: ſabiendo que el Sennor deellos y vueſtro eſtà en los cielos: y que no ay reſpecto de perſonas acerca de Dios.

ϛ'.

4. Καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν. ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου.

Et vous peres, ne deſpitez point vos enfans: mais nourriſſez les en diſcipline & remonſtrance du Seigneur.

5. Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι τῆς καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ χριστῷ.

Seruiteurs, obeiſſez à ceux qui ſont vos maiſtres ſelon la chair, auec crainte & tremblement, en ſimplicité de voſtre cœur, comme à Chriſt.

6. Μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι· ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς.

Non point ſeruans à l'œil, comme voulans complaire aux hommes, mais comme ſerfs de Chriſt, faiſans de courage la volonté de Dieu.

7. Μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Seruans de bonne affection au Seigneur, & non point aux hommes:

8. Εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος.

Sachans qu'vn chacun receura du Seigneur le bien qu'il aura fait, ſoit ſerf, ſoit franc.

9. Καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν. εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.

Et vous maiſtres, faites enuers eux le ſemblable, relaſchans les menaces; ſachans que le Seigneur autant d'eux que de vous; eſt és cieux: & qu'enuers lui, il n'y a point d'acception de perſonne.

CAP. VI.

4. Et vos patres, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros: ſed educate illos in diſciplina & correptione Domini.

And ye/ fathers / prouoke not your children to wrath: but bring them vp in inſtruction / and information of the Lord.

5. Servi, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto.

Seruants / be obedient vnto them that are your maſters / according to the fleſh / with feare and trembling in ſinglenes of your hearts as vnto Chriſt.

6. Non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo.

Not with ſeruice to the eye/ as men pleaſers/ but as the ſeruants of Chriſt / doing the will of God from the heart.

7. Cum bona voluntate ſervientes, ſicut Domino & non hominibus.

With good will ſeruing the Lorde/ and not men.

8. Scientes quoniam unuſquiſque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, ſive ſervus, ſive liber.

And knowe yee that whatſoeuer good thing any man doeth / that ſame ſhall he receiue of the Lorde/ whether he be bonde or free.

9. Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: ſcientes quia & illorum & veſter Dominus, eſt in cælis: & perſonarum acceptio non eſt apud eum.

And ye maſters / do the ſame thinges vnto them / putting away threatening: and knowe that euen your maſter alſo is in heauen/ neither is there reſpect of perſon with him.

Das VI. Capitel.

4. Vnd jhr Väter reitzet ewre Kinder nicht zu zorn / ſondern ziehet ſie auff in der zucht vnnd vermanung zu dem HERRN.

Oc icke Fedre/ opuecker icke eders Børn til vrede Men føder dem op i tuct oc formaning til HERREN.

5. Jhr Knecht ſeyt gehorſam ewren leiblichen Herrn/ mit forcht vnd zittern inn einfeltigkeit ewers hertzen/ als Chriſto.

I Tienere/ verer eders legemlige Herrer lydige med fryct oc redzel/ i eders hiertis enfoldighed/ lige ſom Chriſto.

6. Nicht mit dienſt allein für augen/ als den Menſchen zugefallen/ ſondern als die Knechte Chriſti. Das jr ſolchen willen Gottes thut von hertzen/ mit guten willen.

Icke aleniſte met tieniſte faar øyene/ til at teckis Menniſken/ men ſom Chriſti Tienere. At i gøre denne Guds vilie aff hiertet/ met god vilie.

7. Laſſet euch düncken/ das jhr dem HERREN dienet/ vnnd nicht den Menſchen.

Lader eder tycke/ at i tiene HERREN/ oc icke Menniſken.

8. Vnd wiſſet/ was ein jeglicher gutes thun wirdt/ das wirdt er von dem HERrn empfahen/ er ſey ein Knecht oder ein Freyer.

Oc vider/ at huad gaat ſom huer gør/ det ſkal hand anamme aff HERREN / huad helder hand er en Tienere eller Fri.

9. Vnd jr Herrn thut auch daſſelbige gegen jhnen / vnd laſſet das trohen/ vnd wiſſet/ daß auch ewer HERR im Himmel iſt / vnd iſt bey jhm kein anſehen der Perſon.

Oc i Herrer/ gører ocſaa det ſamme mod dem/ oc lader eders truſel/ Oc vider/ at eders HERRE er ocſaa i Himmelen / Oc der er oſſ hannem ingen Perſonis anſeelſe.

Kapitola VI.

4. A wy Otcowé nepopauzegte k hněwu Synůw waſſých / ale chowayte ge w wyučowánij / a w treſtánij PAnie.

A wy oycowie nie pobudzaycie ku gniewowi dzieci waſzych / ale ie wychowaycie w náuce y w kárności Páńſkiey.

5. Služebnijcy buďte poſſluſſni Panůw waſſých těleſných ſe wſſý báznj a s ſtrachem / w vpřijmnoſti ſrdce waſſeho / yakožto Kryſta:

Sludzy ſluchaycie tych ktorzy ſa pány wedle ciáłá / z boiáznią y ze drżeniem / z proſtością ſercá wáſzego / iáko Kryſtuſá.

6. Ne na oko ſlaužijce / iako Lidem ſe lijbiti chtěgijce / ale yakož ſlužebnijcy Kryſtowi / činijce wůli Božij z vpřijmnoſti.

Nie ná oko ſlużąc / iáko ci ktorzy ſie chcą podobáć ludziam: Ale iáko ſludzy Kryſtuſowi / czyniąc z ſercá wolą Bożą.

7. A s dobrau wolij ſlaužijce / yako PAnu a ne Lidem.

Z życzliwością ſlużąc Pánu / á nie ludziam.

8. Wědauce že gedenkaždý cožkoli včinij dobrého / to weżme od PAna / buď ſlužebnijk neb ſwobodný.

Wiedząc iż káżdy coby vczynił dobrego / to odnieſie od Páná / choć ſługá / choć wolny.

9. A wy PAni též také čiňte gim / odpauſſtěgijce winy: wědauce že y gegich y wáš PAN geſt na Nebi / a přigijmánij oſob nenij v něho.

A wy panowie toż czyńcie przeciwko im / odpuſzczáiąc groźby / wiedząc iż też y ſamych was Pan ieſt ná niebie / á brákowánia oſob v niego niemaſz.

ו

10 מִכִּיל אַחַי אֶתְחַיְּלוּ בְּמָרַן וּבְתוּקְפָא דְּחַיְלֵהּ׃

Quanto al reſto, fratelli miei, ſiate forti nel Signore, è ne la potentia de la ſua fortezza.

11 וַלְבַשׁוּ כֻּלֵּהּ זַיְנֵהּ דַּאלָהָא אַיְכַנָא דְּתֶשְׁכְּחוּן לְמֵקָם לוּקְבַל צֶנְעָתֵהּ דְּאָכֵלקַרְצָא׃

Veſtiteui tutta l'armatura di Dio, accioche voi poſſiate ſtar ſaldi contra le inſidie del diauolo.

12 מֶטוּל דְּתַכְתּוּשְׁכוּן לָא הוָא עַם בֶּסְרָא וְדַמָא אֶלָּא עַם אַרְכוֹס וְעַם שַׁלִּיטָנֵא וְעַם אַחִידַי עָלְמָא הָנָא חֲשׁוּכָא וְעַם רוּחָא בִּישְׁתָא דִּתְחֵית שְׁמַיָּא׃

Imperoche noi non habbiam la guerra contra'l ſangue è la carne, ma contra i principati, contra le poteſta, contra i mõdani rettori de le tenebre di queſto ſecolo, contra le ſpirituali malicie ne le parti celeſti.

13 מֶטוּל הָנָא לְבַשׁוּ כֻּלֵּהּ זַיְנָא דַּאלָהָא דְּתֶשְׁכְּחוּן תְּאַרְעוּן בִּישָׁא וְכַד מְעַתְּדִין אַנְתּוּן בְּכֻל מֶדֶם תְּקוּמוּן׃

Per laqual coſa, pigliate tutta l'armatura di Dio, accioche voi poſſiate reſiſtere nel mal giorno, è reſtare in pie doppo l'hauer condutto à fine tutte le coſe.

14 קוּמוּ הָכִיל וְחַזּוּקוּ חַצַיְכוּן בְּקוּשְׁתָא וְלַבַּשׁוּ שַׁרְיָנָא דְּזַדִּיקוּתָא׃

Siate dunque ſaldi co i voſtri lombi cinti di verità, e veſtiti del pettoral di giuſtitia.

15 וְסָאנוּ בְּרֶגְלַיְכוּן טַיְבוּתֵהּ דְּאֵוַנְגֶּלִיּוֹן דִּשְׁלָמָא׃

E calzati i piedi per eſſer preparati à l'Euangelio de la pace.

16 וְעַם הָלֵין סַבוּ לְכוּן סַבְרָא דְּהַיְמָנוּתָא דְּבֵהּ תֶּתְמַצוּן חַיְלָא לְמַדְעָכוּ כֻּלְּהוּן גֵּארוֹהי יָקְדָא דְּבִישָׁא׃

In tutte le coſe pigliando lo ſcudo de la fede, con cui poſſiate ammorzare tutte le ſaette infocate del maligno.

ו

10 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי חִזְקוּ וְאִמְצוּ בַּיהוָה וּבְכֹחַ גְּבוּרָתוֹ׃

Reſta, Hermanos mios, que hos conforteys en el Sennor y en la potencia de ſu fortaleza.

11 לִבְשׁוּ אֶת־הַצֵּן וְנֶשֶׁק אֱלֹהִים אֲשֶׁר תּוּכְלוּ לַעֲמֹד עַל־עָרְמַת אָרְבוֹת הַשָּׂטָן׃

Veſtios de toda la armadura de Dios paraque podays eſtar firmes contra las aſſechanças del diablo.

12 כִּי־לֹא יֵשׁ־לָנוּ לְהֵאָבֵק עִם דָּם וּבָשָׂר כִּי־אִם עִם הַמִּשְׂרוֹת עִם הַשְּׁלְטוֹנוֹת עִם רָאשֵׁי שָׂרֵי חֹשֶׁךְ הָעוֹלָם הַזֶּה עִם־רוּחוֹת רָעוֹת תַּחַת הַשָּׁמָיִם׃

Porque no tenemos lucha contra ſangre y carne: ſi no contra principados, contra poteſtades, contra ſennores del mundo, gouernadores de eſtas tinieblas, contra malicias eſpirituales en los cielos.

13 עַל־כֵּן קְחוּ לָכֶם אֶת־הַצֵּן וְנֶשֶׁק אֱלֹהִים אֲשֶׁר תּוּכְלוּ לָקוּם בְּיוֹם רָע וּבְכָל־דְּבָרִים נְכוֹנִין לַעֲמֹד׃

Portanto tomad toda la armadura de Dios paraque podays reſiſtir en el dia malo, y eſtar firmes acabado todo.

14 וְעִמְדוּ נָא נֶאֱזָרִים בְּמָתְנֵיכֶם בֶּאֱמֶת וְנִלְבָּשִׁים בְּתַחְרָא הַצְּדָקָה׃

Eſtad pues firmes cennidos los lomos de verdad, y veſtidos de cota de juſticia.

15 וּנְעוּלִים בְּרַגְלֵיכֶם בִּמְכוֹן בְּשׂוֹרַת הַשָּׁלוֹם׃

Y calcados los pies con la preparacion del Euangelio de paz.

16 וְעַל־כֹּל תֹּאחֲזוּ אֶת־מָגֵן הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר בּוֹ תּוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־כָּל־חִצֵּי אֵשׁ הַשָּׂטָן׃

En todo caſo tomando el eſcudo de la fe, en el qual podreys apagar todos los dardos de fuego del Maligno.

ϛ'.

10. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Au reſte mes freres, fortifiez-vous au Seigneur, & en la puiſſance de la force d'icelui.

11. Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου.

Soyez reueſtus de toutes les armures de Dieu, afin que vous puiſſiez reſiſter contre les embuſches du diable.

12. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

Car nous n'auons point la luite contre le ſang & la chair, mais contre les principautés, contre les puiſſances, contre les ſeigneurs du mõde, gouuerneurs des tenebres de ce ſiecle, contre les malices ſpirituelles qui ſont ès lieux celeſtes.

13. Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.

Parquoi, prenez toutes les armures de Dieu, afin que vous puiſſiez reſiſter au mauuais iour, & ayans tout ſurmonté demeurer fermes.

14. Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφῦν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης.

Soyez donc fermes, ayans vos reins ceints de verité & eſtans reueſtus du halecret de iuſtice:

15. Καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης.

Et ayans les pieds chauſſés de la preparation de l'Euangile de paix.

16. Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι.

Prenans ſur tout le bouclier de la foy, par lequel vous puiſſiez eſteindre tous les dards enflammés du Malin.

CAP. VI.

10. De cætero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.

Finally/my brethren / be ſtrong in the Lord/and in the power of his might.

11. Induite vos armaturam Dei: ut poſſitis ſtare adverſus inſidias diaboli.

Put on the whole armour of God/ that ye may be able to ſtand againſt y aſſaultes of the deuill.

12. Quoniam non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem: ſed adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ, in cæleſtibus.

For wee wreſtle not againſt fleſhe and blood / but againſt principalities / againſt powers/ and againſt the worldly gouernours/the princes of the darkeneſſe of this worlde/againſt ſpirituall wickedneſſes / which are in the hie places.

13. Propterea accipite armaturam Dei: ut poſſitis reſiſtere in die malo, & in omnibus perfecti ſtare.

For this cauſe take vnto you the whole armour of God / that ye may bee able to reſiſt in the euill day / & hauing finiſhed all things/ſtand faſt.

14 State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ.

Stande therefore/and your loynes girde about with veritie / & hauing on the breſtplate of righteouſnes.

15. Et calceati pedes in præparationem Evangelii pacis.

And your feete ſhod with the preparation of the Goſpell of peace.

16. In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extingere.

Aboue all/take the ſhield of faith / wherewith ye may quench all the firie dartes of the wicked.

Das VI. Capitel.

10. Zu letzt/ meine Brůder/ ſeydt ſtarck in dem HERRN/ vnd in der macht ſeiner ſtärcke.

Paa det ſiſte/ mine Brødre/ Verer ſtercke i HERREN/ oc vdi hans ſtyrckis mact.

11. Ziehet an den Harniſch Gottes/ daß jhr beſtehen köndt gegen die liſtige anlauff deß Teuffels.

Fører eder i Guds Harnſk/ at i kunde bliffue ſtadige mod Dieffuelens liſtige tilløb.

12. Denn wir haben nicht mit Fleiſch vnd Blut zu kempffen / ſondern mit Fůrſten vnd gewaltigen/ nemlich/ mit den Herrn der Welt/ die in der Finſterniß diſer Welt Herrſchen/ mit den böſen Geiſtern vnter dem Himmel.

Thi wi haffue icke/ at ſtride met Kød oc Blod/ Men met Førſter oc Veldige/ ſom er/ met Verdens Herrer/ ſom regnere i denne Verdens mørck/ met de onde Aander vnder Himmelen.

13. Vmb deß willen/ ſo ergreiffet den Harniſch Gottes/ auff daß jhr/ wenn das böſe ſtůndlein kompt/ widerſtand thun/ vnd alles wol außrichten/ vnd das Feld behalten möget.

For din ſkyld/ da tager Guds Harnſk paa / paa det at i kunde ſtaa imod/naar den onde ſtund kommer/ oc vdrette alting vel/ oc beholde Marcken.

14. So ſtehet nun/ vmbgůrtet ewre Lenden mit Warheit / vnd angezogen mit dem Krebs der Gerechtigkeit.

Saa ſtaar nu/ omgiordede om eders Lender met Sandhed/ oc iførde met Retferdigheds Krefft.

15. Vnd an Beinen geſtieffelt / als fertig zu treiben das Evangelium deß Friedes/ damit jr bereitet ſeyet.

Oc haffuer ſtøffle paa Benene/ ſom de der ere ferdige til at driffue Fredens Euangelium/ met huilcket i ere beredde.

16. Vor allen dingen aber/ergreifft den Schild deß Glaubens / mit welchem jr außleſchen köndt alle fewrige Pfeile deß Böſewichtes.

Men faar alle ting/ tager Troens Skiold / met huilcken i kunde vdſlycke alle den forgifftige Fiendis gloende Pile.

Kapitola VI.

10. Dále pak Bratřij / poſylňugte ſebe w PAnu/ a ſkrze moc ſýly geho:

Náoſtátek bráćia moi badźćie vmocnieni przez Páná/ y przez moc śiły tego.

11. Oblecte ſe w oděnij Božij/ abyſſte mohli ſtáti proti aukladům Dyábelſkým.

Przyobleczćież zupełna zbroię Bożą/ ábyśćie mogli ſtać przećiwko náiázdom czártowſkim.

12. Neb nemáme Boge proti tělu a krwy: ale proti Knjžatům a mocem/ proti Zpráwcům Swěta temnoſtij těchto/ proti duchom neſſlechetným w powětřij.

Abowiem nie mamy boiu przećiwko krwi y ćiáłu/ ále przećiwko Páńſtwam/ przećiwko zwirzchnośćiam/ przećiwko panom świátá/ ſprawcam ćiemnośći wieku tego/ przećiwko duchownym złośćiam/ ktore ſą ná wyſokośći.

13. Protož wezměte na ſebe oděnij Božij/ abyſſte mohli odolati w den zlý/ a wewſſem dokonalij ſtáti.

A przeto weźmićie zupełna zbroię Bożą/ ábyśćie mogli ſprzećiwić ſię czáſu złego/ y ſpráwiwſzy wſzytki rzeczy/ mocnie ſtánąć.

14. Stuogtež tehdy magjce podpáſaná bedra waſſe Prawdau/ a oblečeni gſauce w pancýř ſprawedlnoſti

Bądźćie tedy trwáłemi opáſawſzy biodrá wáſze prawdą/ y wziąwſzy/ ná ſię przedni pleſzek ſpráwiedliwośći.

15. A obuté magijce nohy/ hotowi gſauce k Ewangelium pokoge.

Obuwſzy nogi w gotowánie Ewánieliey pokoiu.

16. Předewſſemi wěcmi wezmauce ſſtjt Wijry / wkterěmž byſſte mohli wſſecky ſſýpy ohniwé neſſlechetnijka vhaſyti.

Ktemu wźiąwſzy tharczą wiáry/ ktorąbyśćie mogli wſzytki ſtrzały ogniſte onego złego pogáſić.

17 וְסִימוּ סַנְוֵרְתָא דְּפוּרְקָנָא וַאחוּדוּ סַיְפָא דְּרוּחָא דְּאִיתַוְהי מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Prendete ancora l'elmo de la ſalute, è il coltello de lo Spirito, che è la parola di Dio.

18 וַבְכָל צְלַוָּן וַבְכָל בָּעוּן צַלּוּ בְּכָל זְבַן בְּרוּחַ וּבָהּ בַּצְלוֹתָא הֱוַיְתוּן שָׁהְרִין בְּכָל עְדָן כַּד מְצַלֵּיתוּן אַמִּינָאִית וּמֶתְכַּשְּׁפִין עַל אַפַּי כֻּלְּהוּן קַדִּישֵׁא׃

Pregando in tutte ſorte di preghiere è ſupplicationi d'ogni tempo in Spirito, e vegliando in queſto ſteſſo con ogni perſeueranza, è oratione per tutti i Santi.

19 אַף עְלַי דְּתֶתְיְהֶב לִי מֶלְּתָא בְּמַפְתַּח פּוּמִי דְּעַיְן בַּגְלֵא אַכְרֶז אֶרָזָא דְּסַבְרְתָא׃

E per me, che mi ſia data parola ne l'aprir de la mia bocca con libertà, per notificare il miſterio de l'Euangelio.

20 הָו דְּאֶנָא אִיזְגַּדֵּה בְּשֵׁשְׁלְתָא דְּבַבְרֶהסְיָא אֶמַלְּלִיוהִי אֵיךְ דְּוָלֵא לִי לְמַמַּלָּלוּתֵה׃

Per ilquale io ſono ambaſciatore in catena: à fine dico che io ne parli liberamente, come mi conuien parlare.

21 דְּתֶדְעוּן דֵּין אַף אַנְתּוּן מֶדֶּם דַּלְוָתִי וּמֶדֶּם דְּסָעַר אֶנָא הָא מַוְדַע לְכוּן טוּכִיקוֹס אַחָא חַבִיבָא וּמְשַׁמְשָׁנָא מְהַיְמְנָא בְּמָרַן׃

Et accioche ancor voi ſappiate le coſe mie, quel ch'io faccio, tutte ve le farà note Tichico amato fratello, è fedel miniſtro nel Signore.

22 דְּלֵה שַׁדְּרֵת לְוָתְכוּן עַלְיָהּ עַל הָדָא דְּתֶדְעוּן מָא דַּלְוָתִי וְנַבְיָא לְבַוָּתְכוּן׃

Ilquale io ho mandato à voi per queſto iſteſſo, accioche intendiate le coſe noſtre, e ch'egli conſoli i voſtri cuori.

17 וְאֶת־כֹּבַע הַתְּשׁוּעָה תִּקְחוּ וְאֶת־חֶרֶב הָרוּחַ שֶׁהוּא דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y el yelmo de ſalud tomad, y el cuchillo del Eſpiritu, que es la palabra de Dios.

18 בְּכָל־תְּפִלָּה וּשְׁאֵלָה מִתְפַּלְלִים בְּכָל־עֵת בְּרוּחַ וְלָזֹאת שֹׁקְדִים בְּכָל־נֶצַח וּתְפִלָּה עַל־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים׃

Por toda oracion y ruego orando todo tiempo en el Eſpiritu, y velando en ello con toda inſtancia y ſupplicacion por todos los Sanctos.

19 וְגַם עָלַי אֲשֶׁר יִנָּתֶן לִי הַדָּבָר בְּמִפְתַּח שְׂפָתַי בְּבִטָּחוֹן לְהוֹדִיעַ אֶת־מִסְתַּר הַבְּשׂוֹרָה׃

Y por mi, Que me ſea dada palabra con abrimiento de mi boca con confiança, para hazer notorio el miſterio del Euangelio.

20 אֲשֶׁר עָלֶיהָ מְצַטִּיר אֲנִי בָּאֲזִקִּים אֲשֶׁר בָּהּ אוֹפִיעַ בְּבִטָּחוֹן לְדַבֵּר כְּצָרְכִּי׃

Por el qual ſoy embaxador en eſta cadena: que oſadamente hable de el como me conuiene.

21 וַאֲשֶׁר גַּם אַתֶּם תֵּדְעוּ אֶת־כָּל־דְּבָרַי וּמַעֲשַׂי אֶת־כֻּלָּם יוֹדִיעֲכֶם טוּכִיקוֹס אָחִי יְדִידִי וּמְשָׁרֵת נֶאֱמָן בַּיהוָֹה׃

Y porque tambien voſotros ſepays mis negocios y que haga, todo es lo hará ſaber Tychico Hermano amado, y fiel ſieruo en el Sennor.

22 אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו אֲלֵיכֶם עַל־הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר תֵּדְעוּ אֶת־דְּבָרֵינוּ וִינַחֵם אֶת־לִבּוֹתֵיכֶם׃

Elqual hos he embiado para eſto miſmo, paraque entendays loque paſſa entre noſotros, y paraque conſuele vueſtros coraçones.

17. Καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ.

Prenez auſſi le heaume de ſalut, & l'eſpee de l'Eſprit, qui eſt la parole de Dieu:

18. Διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων.

Prians en toutes ſortes de priere & requeſte en tout temps en eſprit, & veillans à cela auec toute perſeuerance, & requeſte que vous preſentiez pour tous les ſaincts:

19. Καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθείη λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου.

Et pour moi, afin que parole me ſoit donnee à bouche ouuerte en hardieſſe: afin de donner à cognoiſtre le ſecret de l'Euangile.

20. Ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει· ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

Pour lequel ie ſuis ambaſſadeur en la chaine: voire afin que ie parle franchement comme il me faut parler.

21. Ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ᾽ ἐμὲ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ.

Or afin que vous auſſi entendiez mon eſtat, & que c'eſt que ie fai, Tychique noſtre frere bien-aimé, & fidele miniſtre au Seigneur vous fera ſauoir le tout:

22. Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

Lequel ie vous ai enuoyé expres pour cela, afin que vous entendiez noſtre eſtat, & qu'il conſole vos cœurs.

CAP. VI.

17. Et galeam ſalutis aſſumite: & gladium ſpiritus, (quod eſt verbum Dei.)

And take the helmet of ſaluation / and the ſword of the Spirit / which is the word of God.

18. Per omnem orationem & obſecrationem orantes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis.

And pray alwayes with all maner prayer and ſupplication in the Spirit: and watch thereunto with all perſeuerance and ſupplication for all Saintes.

19. Et pro me, ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere myſterium Evangelii.

And for me/ vtterance may be giuen vnto me / that I may open my mouth boldly to publiſh the ſecret of the Goſpell.

20. Pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipſo audeam, prout oportet me, loqui.

Whereof I am yͤ ambaſſadour in bonds/ that therein I may ſpeake boldly/ as I ought to ſpeake.

21. Vt autem & vos ſciatis quæ circa me ſunt, quid agam ? omnia vobis nota faciet Tychicus, chariſſimus frater & fidelis miniſter in Domino.

But that ye may alſo knowe mine affaires/ and what I doe/ Tychicus my deare brother & faithfull miniſter in the Lord/ ſhall ſhewe you of all thinges.

22. Quem miſi ad vos in hoc ipſum, ut cognoſcatis quæ circa nos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

Whome I haue ſent vnto you for the ſame purpoſe / that yee might knowe mine affaires/ and that yee might comfort your heartes.

Das VI. Capitel.

17. Vnd nemet den Helm deß Heils/ vnnd das Schwert deß Geiſtes/ welches iſt das Wort Gottes.

Oc tager Salighedens Hielm / oc Aandens Suerd/ ſom er Guds ord.

18. Vnd betet ſtets in allem anligen/ mit bitten vnd flehen/ im Geiſt / vnnd wachet dazu mit allem anhalten vnd flehen/ für alle Heiligen.

Oc beder ſtedze i al nødtørfftighed met bøn oc formanelſe/ i Aanden/ Oc vaager der til / met al warafftighed oc formanelſe/ for alle Helligen.

19. Vnd für mich/ auff daß mir gegeben werde das wort/ mit freydigem auffthun meines Mundes/ Daß ich möge kunth machen das geheimniß deß Evangelij.

Oc for mig/ Paa det at Ordet kand giffuis mig/ met min Mundis frimodige opladelſe/ At ieg kand kundgøre Euangelij hemmelighed.

20. Welches Botte ich bin inn der Ketten/ auff daß ich darinnen freydig handeln möge/ vnnd reden wie ſichs gebüret.

Hueſſ ſende Bud ieg er i Lencken/ paa det ieg kand handle driſtelige der vdi/ oc tale ſom det ſig bør.

21. Auff daß aber jhr auch wiſſet/ wie es vmb mich ſtehet / vnd was ich ſchaffe / wirds euch alles kunth thun Tychicus/ mein lieber Bruder vnd getrewer Diener in dem HERREN.

Oc paa det at i ocſaa kunde vide huorledis det gaar mig/ oc huad ieg gør/ da ſkal Tychicus min kære Broder oc tro tienere i HERREN/ kundgøre eder det alt ſammen.

23. Welchen ich geſand hab zu euch/ vmb deſſelbigen willen / daß jr erfahret / wie es vmb mich ſtehet / vnd daß er ewre hertzen tröſte.

Huilcken ieg ſende til eder / for den ſamme ſkyld/ at i kunde faa at vide/ huorledis det gaar mig / Oc at hand ſkal trøſte eders hierter.

Kapitola VI.

17. A Lebku Spaſenij wezmĕte/ a Meč Ducha/ kterýž geſt Slowo Božij.

Helm też zbáwienia weźmićie/ y miecz duchowny/ to ieſt/ ſłowo Boże.

18. Modlijce ſe wſſelikau Modlitbau a proſbau každého čaſu w Duchu/ a proto také bedliwij gſauce we wſſý vſtawičnoſti a s Swatau žádoſtij za wſſecky Swaté.

Z dźięka/ modlitwa/ y proſba/ modląc ſię ná káždy czás przez Duchá y w tymże czuiąc wßeláka trwałośćia/ y proſba/ zá wßytki świete.

19. Y zá mne/ aby mi dána byla řeč w otewřenij auſt mých ſmĕle a ſwobodnĕ oznamowati tagemſtwij Ewangelium.

Y zá mie/ ábymi byłá dana mowa/ ku otworzeniu vſt moich z beſpiecżeńſtwem/ ábym oznaymił táiemnice Ewánieliey.

20. Pro nĕžto poſelſtwij konám w okowách/ tak abych w nĕm ſmĕle mluwil/ yak na mnĕ ſluſſý mluwiti.

Zá ktora ieſtem poſłem w łáńcuchu/ ábym o niey beſpiecżnie mowił/ ták iáko mam mowić.

21. Abyſſte pak y wy wĕdĕli/ co ſe mne dotýče/ co činjm/ o wſſem o tom wám oznámij Tychykus/ naymilegſſý bratr a wĕrný Služebnijk w PAnu.

A izbyśćie y wy wiedźieli o moich rzeczach/ y co czynię/ wßytko wam oznaymi Tychikus miły brát/ y wierny ſługá w Pánie.

22. Gehož gſem poſlal k wám pro to ſamo/ abyſſte znáti mohli na čem naſſe wĕc geſt/ a aby potĕſſyl ſrdce waſſých.

Ktoregom poſłał do was ná tho/ ábyśćie wiedźieli o náßych rzeczach/ y áby poćießył ſerca wáße.

ו

23 שְׁלָמָא עַם אַחַיִן וְחוּבָּא עַם הַימָנוּתָא מִן אֱלָהָא אַבָא וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Pace sia à i fratelli, è charità con fede da Dio Padre è dal Signor IESV Christo.

24 טַיְבוּתָא עַם כֻּלְּהוֹן אִילֵין דְּמַחְבִין לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלָא חֲבָל אַמִּין ׃

La gratia sia con tutti quelli che amano il nostro Signor IESV Christo con sincerità. Amen.

שַׁלְמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת אֶפֶסְיָא דְּאֶתְכַּתְבַת מִן רְהוֹמָא וְאֶשְׁתַּדְּרַת בְּיַד טוּכִיקוּס ׃

ו

23 שָׁלוֹם לָאַחִים וְאַהֲבָה עִם אֱמוּנָה מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Paz ſea à los Hermanos, y Charidad y fe por Dios Padre, y el Sennor Ieſus el Chriſto.

24 הַתְּחִנָּה תְּהִי עִם כָּל הָאוֹהֲבִים אֶת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּלִי שַׁחַת אָמֵן ׃

Gracia con todos los que aman àl Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto en incorrupcion, Amen.

אֶל אֶפְסִים נִכְתְּבָה מֵרְהוֹמָה בְּיַד טוּכִיקוֹס ׃

ϛ'.

23. Εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Paix ſoit aux freres, & charité auec foy de par Dieu le Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

24. Ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Grace ſoit auec tous ceux qui aiment noſtre Seigneur Ieſus Chriſt en pureté, Amen.

Πρὸς ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ.

CAP. VI.

23. Pax fratribus & charitas cum fide à Deo Patre, & Domino Ieſu Chriſto.

Peace be with the brethren/and loue with faith from God the Father/and from the Lord Jeſus Chriſt.

24. Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in incorruptione, Amen.

Grace be with all them which loue our Lorde Jeſus Chriſt/to their immortalitie/ Amen.

Scripta fuit ex urbe Roma ad Epheſios, per Tychicum.

Das VI. Capitel.

23. Friede ſey den Brüdern/ vnd liebe mit glauben von Gott dem Vater/ vnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Fred vere met Brødrene/ oc kærlighed met Troen/ aff Gud Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

24. Gnade ſey mit allen/ die da lieb haben vnſern HERREN Jeſum Chriſt vnverruckt.

Naade vere met alle dem / ſom elſke vor HERRE Jheſum Chriſtum retſindige/ AMEN.

Geſchrieben von Rom/ an die Epheſer durch Tychicum.

Kapitola VI.

23. Pokog Bratkijm a Láſka s wěrau od Boha Otce a od Pána Gežijſſe Kryſta.

Pokoy niech bedźie bráciey/ y miłość z wiárą/ od Bogá Oycá/ y Páná Jezu Kryſtá.

24. Miloſt budiž ſe wſſemi kteřijž milugij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta w neporuſſytedlnoſti/ Amen.

Łáſká niech bedźie ze wſzytkimi ktorzy miłuią Páná náſzego Jezu Kryſtá / ku nieśmiertelnośći/ Amen.

Skonáwá ſe Liſt Swatého Pawla k Effezſkým / z Ržijma po Tychykowi poſlaný.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
PHILIPPENSES,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת פִּילִפָּסָיֵא ׃

קֶפַלָּאוֹן א

פָּוְלוֹס וְטִמָתָאוֹס עַבְדֵי דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְכֻלְּהוֹן קַדִּישֵׁא דְּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּאִית בְּפִילִיפּוֹס עַם קַשִּׁישֵׁא וַמְשַׁמְּשָׁנֵא ׃

PAVLO è Timoteo ſerui di IESV Chriſto, à tutti i Santi in Chriſto IESV, che ſono in Filippi, con li Veſcoui è Diaconi.

2 טַיְבוּתָא עַמְכוֹן וַשְׁלָמָא מֶן אֲלָהָא אָבוּן וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Gratia è pace à Voi da Dio Padre noſtro, è dal Signor IESV Chriſto.

3 מַוְדֵא אֲנָא לַאלָהִי עַל עוּהְדָּנְכוֹן אַמִּינָא ׃

Io ringratio il mio Dio ogni Volta ch' io mi ricordo di Voi.

4 דִּבְכֻל בָּעוּתִי דְּעַל אַפַּיְכוֹן וְכַד חָדֵא אֲנָא מִתְכַּשַּׁף אֲנָא ׃

Facendone ſempre oratione con allegrezza, in ogni mia oratione, per tutti Voi.

5 עַל שַׁוְתָּפוּתְכוֹן דְּבֶאוַנְגֶּלִיוֹן מֶן יַוְמָא קַדְמָיָא וַעַד מָא לְהָשָׁא ׃

Che Voi ſiate partecipi de l'Euangelio dal primo giorno inſin ad hora.

6 מֶטוּל דַּתְכִיל אֲנָא עַל הָדָא דְּהָו מֶן דְּשַׁרִי בְּכוֹן עֲבָדָא טָבָא הָו נְשַׁלֶּם עַד מָא לְיַוְמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Eſſendo aſſicurato di queſto, che colui che ha ceminciata in Voi la buona opera, la finità inſin al giorno di IESV Chriſto.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־פִּילִפִּים ׃

א

פּוֹלוּס וְטִימוֹטֵאוֹס עַבְדֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לַקְּדוֹשִׁים כֻּלָּם שֶׁהֵם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַהוֹיִם בְּפִילִפִּים עִם־פְּקִידִים וּמְשָׁרְתִים ׃

PAVLO y Thimotheo Sieruos de Ieſus el Chriſto à todos los Sanctos en el Chriſto Ieſus, que eſtan en Philippos, y à los Obiſpos, y Diaconos:

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Gracia y paz ayays de Dios nueſtro Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 אוֹדֶה לֵאלֹהַי בְּכָל־זִכְרְכֶם ׃

Hago gracias à mi Dios, en toda memoria de voſotros.

4 תָּמִיד בְּכָל־תְּפִלָּתִי עַל־כֻּלְּכֶם בַּעֲשׂוֹתִי אֶת־תְּפִלָּתִי בְשִׂמְחָה ׃

Siempre en todas mis oraciones haziendo oracion por todos voſotros con gozo.

5 עַל־חֶבְרַתְכֶם בַּבְּשׂוֹרָה מִיּוֹם רִאשׁוֹן עַד־עַתָּה ׃

De vueſtra communicacion en el Euangelio (del Chriſto) deſde el primer dia haſta aora.

6 וּבוֹטֵחַ אֲנִי עַל־זֹאת כִּי־זֶה אֲשֶׁר הֵחֵל בָּכֶם אֶת־מַעֲשֶׂה הַטּוֹב הוּא גַּם יְכַלֶּה עַד־יוֹם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Confiando de eſto, es à ſaber, que el que començó en voſotros la buena obra, la perficionarà haſta el dia de Ieſus el Chriſto.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, τοῖς οὖσιν ἐν Φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις.

PAVL & Timothee ſeruiteurs de Ieſus Chriſt, à tous les ſaincts en Ieſus Chriſt qui ſont en Philippes, auec les Eueſques & Diacres.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit, & paix de par Dieu noſtre Pere & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

3. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν.

Ie ren graces à mon Dieu toutes les fois que ie fai mention de vous.

4. Πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος.

Faiſant touſiours prieres auec ioye pour vous tous en toutes mes oraiſons.

5. Ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν.

A cauſe de la communion de l'Euangile que vous auez demonſtree, depuis le premier iour iuſqu'à maintenant:

6. Πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας ἰησοῦ χριστοῦ.

Eſtant aſſeuré de cela meſme, que celui qui à commencé ceſte bonne œuure en vous, la parfera iuſqu'à la iournee de Ieſus Chriſt:

AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

PAVLVS & Timotheus ſervi Ieſu Chriſti: omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cum epiſcopis & diaconibus.

PAul and Timotheus the ſeruaunts of Jeſus Chriſt / to all yͤ Saints in Chriſt Jeſus which are at Philippi / with the Biſhoppes / and Deacons.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you / & peace from God our Father / and from the Lord Jeſus Chriſt.

3. Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri.

I thanke my God hauing you in perfect memorie.

4. (Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens.)

(Alwayes in all my prayers for all you praying with gladnes.)

5. Super communicatione veſtra in Evangelio Chriſti à prima die uſque nunc.

Becauſe of the felowſhip which ye haue in the Goſpell / from the firſt day vnto now.

6. Confidens hoc ipſum quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti Ieſu.

And I am perſwaded of this ſame thing that he that hath begonne this good worke in you / will perfourme it vntill the daye of Jeſus Chriſt.

An die Philipper.

Das I. Capitel.

PAulus vnd Timotheus / Knechte Jeſu Chriſti. Allen Heiligen in Chriſto Jeſu zu Philippen / ſampt den Biſchoffen vnnd Dienern.

PAulus oc Timotheus / Iheſu Chriſti Tienere. Alle Helligen i Chriſto Iheſu vdi Philippen / met Biſper oc Tienere.

2. Gnade ſey mit euch / vnnd friede von Gott vnſerm Vatter / vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder oc Fred / aff Gud vor Fader / oc den HERRE Iheſu Chriſto.

3. Ich dancke meinem Gott / ſo offt ich ewer gedencke.

Jeg tacker min Gud / ſaa offte ſom ieg tencker paa eder.

4. (Welches ich allezeit thu / in alle meinem Gebet / für euch alle / vnd thu das Gebet mit frewden.)

(Huilcket ieg gør altid / i alle mine Bønner for eder alle / oc ieg gør min Bøn met glæde.)

5. Vber ewer Gemeinſchafft am Evangelio / vom erſten tage an biß her.

For eders ſamfund i Evangelio / fra den førſte dag intil nu.

6. Vnd bin deſſelbigen in guter zuverſicht / daß / der in euch angefangen hat das gute werck / der wirdts auch volführen biß an den tag Jeſu Chriſti.

Oc ieg haffuer it gaat haab der til / at / den ſom begynte den gode Gerning i eder / hand ſkal oc fuldkomme det indtil Iheſu Chriſti dag.

K Filipenſkym.

Kapitola I.

PAwel a Tymotheus Služebnijcy Gežijſſe Kryſta: Wſſem Swatým w Kryſtu Gežijſſy / kteřijž gſau w Městě Filipis s Biſkupy a s Jahny:

Páwel y Tymotheuß ſłudzy Jezu Kryſtá / wßythkim świętym w Jezuſie Kryſtuſie / ktorzy ſą w Filipiech z Biſkupy / y Dyakony.

2. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho / a od Pána Gežijſſe Kryſta.

Łáſká niech wám będźie y pokoy od Bogá Oycá náßego / y od Páná Jezu Kryſtá.

3. Děkugi Bohu mému w každém připomijnánij o wás.

Dźiękuię Bogu memu vſtáwicżnie was pámiętáiąc.

4. (Wždycky na wſſech Modlitbách mých / za wás za wſſeckny s radoſtij proſbu čině.)

(Záwżdy we wßelkiey prośbie moiey zá wßytki was z weſelem modlitwę czyniąc.)

5. Že gſte přiwati w ſpolečnoſt Ewangelium Kryſtowa / od prwnijho dne / až do tohoto čaſu.

Iżeśćie przyßli ku ſpołeczności Ewángeliey / od pierwßego dniá áż do czáſu tego.

6. Dauffánij nepochybně mage o tom / že ten kterýž začal w wás dijlo dobré / dokoná až do dne Kryſta Gežijſſe:

Pewnie to wiedząc / iż then ktory począł w was dobrą ſpráwę / dokoná áż do dniá Jezuſá Kryſtuſá.

א

7 הָכַנָּא גֵּיר זָדֵק לִי לְמֶתְרַעָיוּ עַל כֻּלְכוֹן מֶטוּל דַּבְלֶבִּי סִימִין אַנְתּוּן ובַאסוּרַי וּבְמַפַּק בְּרוּחַ ד דְּעַל שְׁרָרֵה דְּאוַנְגֶּלִיוֹן ד דְּשׁוּתָּפַי אַנְתּוּן בְּטַיְבוּתָא׃

Si come è douere ch'io habbi queſta oppinione di tutti voi : percioche io ritengo nel cuor mio come tutti voi ſete ſtati partecipi de la gratia con eſſo meco ne miei legami, e ne la difeſa è confermation de l'Euangelio.

8 סָהֵד הוּ לִי גֵּיר אֲלָהָא דְּאַיכַנָּא מַחֵב אֱנָא לְכוֹן בְּרַחֲמוֹהִי דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Imperoche Iddio m'è teſtimonio di quanto io vi deſidero tutti ne le viſcere di IESV *Chriſto.*

9 וְהָדָא מְצַלֵּא אֱנָא דְּתוּב יַסְגֵּא וְנֶתְיַתַּר חוּבְּכוֹן בִּי בִּידַעְתָּא וּבְכֻל סוּכָל דְּרוּחַ׃

E prego queſto, che la voſtra charità abbondi ancor piu con conoſcimento è con ogni intelligentia.

10 דְּתֶתְהווּן פָּרְשִׁין אַילֵין דְּעָהְנָן וְתֶהְוּוּן דְּכֵין דְּלָא תוּקָלָא בְּיַוְמֵה דַּמְשִׁיחָא׃

Accioche voi giudichiate le coſe contrarie : à fin che voi ſiate ſinceri, e ſenza inciampo inſin al giorno di Chriſto.

11 וּמַלְיִן פֵּארֵא דְּזַדִּיקוּתָא דְּבְיֵשׁוּע מְשִׁיחָא לְשׁוּבְחָא וְלְאִיקָרָא דְּאַלָהָא׃

Ripieni de frutti di giuſtitia, che ſon per IESV *Chriſto, à gloria e laude di Dio.*

12 צָבֵא אֱנָא דֵּין דְּתֵדְעוּן אַחַי דְּסוּעָרָנַי דִּילִי יַתִּירָאִית אֶתָא לְקֻדָּמוּהִי בְּאוַנְגֶּלִיוֹן׃

Hor io voglio, fratelli, che voi ſappiate che le coſe che mi ſono auuenute ſon ſucceſſe à l'auuanzamento de l'Euangelio.

13 הָכַנָּא דְּאָף אַסוּרַי אֶתְגְּלִיו בַּמְשִׁיחָא בפ פבְּרַטוֹרִין כֻּלָּה וַלְשַׁרְכָּא דְּכֻל נָשׁ׃

In modo che i miei legami ſono ſtati famoſi in Chriſto per tutto'l Pretorio, & per tutti gli altri luoghi.

א

7 אֵיכָכָה שֹׁוֶה לִּי לַחֲשׁוֹב אֶת־זֹאת עַל־כֻּלְּכֶם עַל־כִּי־הוֹיִתֶם אֹתְּכֶם בִּלְבָבִי גַּם בַּאֲסוּרַי גַּם בְּדַבַּר־אוֹדוֹתַי וּבְעַצְמַת הַבְּשׂוֹרָה חַבְרֵי תְּחִנָּתִי כֻּלְּכֶם׃

Come me es juſto ſentir de todos voſotros, porquanto hos tengo en el coraçon y en mis priſiones : y en la defenſa y confirmacion del Euangelio, que ſoys todos voſotros companneros de mi gozo.

8 וְעֵדִי הוּא הָאֱלֹהִים אֵיכָכָה מִתְאַוֶּה אֲנִי אֶת־כֻּלְּכֶם בְּרַחֲמֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque teſtigo me es Dios de como hos amó à todos voſotros en las entrannas de Ieſus el Chriſto.

9 וְזֹאת מִתְפַּלֵּל אֲנִי אֲשֶׁר אַהֲבַתְכֶם עוֹד יוֹתֵר וְעַל־יֶתֶר תּוֹתִיר בְּדֵעַ וּבְכָל־תְּבוּנָה׃

Y eſto oro, Que vueſtra charidad abunde aun mas y mas en ſciencia y en todo conocimiento.

10 לִבְחֹן אֶת־הַמּוֹעִילִים אֲשֶׁר תִּהְיוּ תְמִימִים וּבְלִי־דֹפִי בְּיוֹם הַמָּשִׁיחַ׃

Paraque aprouays lo mejor, paraque ſeays ſinceros y ſin offenſa para el dia del Chriſto.

11 נִמְלָאִים בְּמַעֲשֵׂי־הַצְּדָקָה בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִכְבוֹד וּתְהִלַּת אֱלֹהִים׃

Llenos de fruto de juſticia por Ieſus el Chriſto à gloria y loor de Dios.

12 מִי־יִתֵּן אֲשֶׁר תֵּדְעוּ אַחַי כִּי־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אִתִּי יוֹתֵר לְצַעַד הַבְּשׂוֹרָה בָּאוּ׃

Y quiero, Hermanos, que ſepays, que mis coſas han ſuccedido mas àl prouecho del Euangelio.

13 כֵּן אֲשֶׁר אֲסוּרַי בַּמָּשִׁיחַ יָדְעוּ בְּכָל בֵּית דִּין וּבַאֲחֵרִים כֻּלָּם׃

De tal manera que mis priſiones ayan ſido celebres en el Chriſto en todas las audiencias, y en todos los de mas lugares.

α'.

7. Καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας.

Comme il m'eſt raiſonnable de penſer cela de vous tous, pource que ie retien en mon cœur que vous tous auez eſté participans de la grace auec moi en mes liens, & en la defenſe & confirmation de l'Euangile :

8. Μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ χριστοῦ.

Car Dieu m'eſt teſmoin comme ie vous deſire tous ſingulierement en cordiale affection de Ieſus Chriſt.

9. Καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει.

Et ie requier ceci afin que voſtre charité abonde encore de plus en plus auec recognoiſſance & toute intelligence.

10. Εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ.

A ce que vous puiſſiez diſcerner les choſes contraires, afin que ſoyez purs & ſans achoppement iuſques à la iournee de Chriſt.

11. Πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.

Eſtans remplis de fruicts de iuſtice, qui ſont par Ieſus Chriſt, à la gloire & louange de Dieu.

12. Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν.

Or freres, ie vueil que vous ſachiez que les choſes qui me ſont aduenues, ſont aduenues à vn tant plus grand aduancement de l'Euangile.

13. Ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι.

En ſorte que mes liens en Chriſt ont eſté rendus celebres par tout le Pretoire, & pat tous autre lieux :

CAP. I.

7. Sicut eſt mihi iuſtum, hoc ſentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde, & in vinculis meis. & in defenſione & confirmatione Evangelii, ſocios gaudii mei omnes vos eſſe.

As it becommeth me ſo to iudge of you all/ becauſe I haue you in remembrance that both in my bandes/ and in my defence/ and confirmation of the Goſpell you all were partakers of my grace.

8. Teſtis enim mihi eſt Deus, quomodo cupiam omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti

For God is my record/ howe I long after you all from the very heart roote in Jeſus Chriſt.

9. Et hoc oro, ut charitas veſtra magis ac magis abundet in omni ſcientia & in omni ſenſu.

And this I pray/ that your loue may abound/ yet more and more in knowledge/ & in all iudgement.

10. Vt probetis potiora, ut ſitis ſynceri & ſine offenſa in diem Chriſti.

That yee may diſcerne thinges that differ one from another/ that ye may be pure/ & without offence/ vntill the day of Chriſt.

11. Repleti fructu iuſtitiæ, per Ieſum Chriſtum, in gloriam & laudem Dei.

Filled with the fruites of righteouſneſſe/ which are by Jeſus Chriſt vnto the glorie & praiſe of God.

12. Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Evangelii.

I would ye vnderſtood/ brethren/ that the thinges which haue come vnto me/ are turned rather to the furthering of the Goſpell.

13. Ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in cæteris omnibus.

So that my bandes in Chriſt are famous throughout all the iudgement hall/ & in all other places.

Das I. Capitel.

7. Wie es denn mir billich iſt/ daß ich dermaſſen vonn euch allen halte/ darumb daß ich euch in meinem hertzen habe/ in dieſem meinem Gefengniß/ darinn ich das Evangelium verantworte vnd bekrefftige/ als die jhr alle mit mir der gnade theilhafftig ſeydt.

Lige ſom mig oc bør/ at ieg ſkal i ſaa maade holde aff eder alle/ Fordi at ieg haffuer eder i met hierte/ i dette mit Fengſel/ i huilcket ieg forſuarer oc ſtadfeſter Euangelium/ ſom de der alle ere delactige met mig i naaden.

8. Denn Gott iſt mein Zeuge/ wie mich nach euch allen verlangt von hertzen grund in Jeſu Chriſto.

Thi Gud er mit Vidne/ huorledis mig forlengis effter eder alle i hiertens grund i Jheſu Chriſto.

9. Vnnd daſelbſt vmb bete ich/ daß ewre Liebe je mehr vnnd mehr reich werde/ in allerley erkentniß vnnd erfahrung.

Oc der om beder ieg/ at eders kærlighed kand bliffue io mere oc mere rig/ i allehonde Bekendelſe oc Forſøgelſe.

10. Daß jr prüfen möget/ was das beſte ſey/ auff daß jhr ſeyt lautter vnd vnanſtöſſig/ biß auff den tag Chriſti.

At i kunde prøffue/ huad ſom Beſt er/ at i kunde vere rene oc vden forargelſe indtil Chriſti dag.

11. Erfüllet mit früchten der gerechtigkeit/ die durch Jeſum Chriſtum geſchehen (in euch) zu ehre vnd lobe Gottes.

Opfylte met Retferdigheds Fruct/ ſom ſke ved Jheſum Chriſtum (i eder) Gud til ære oc loff.

12. Ich laſſe euch aber wiſſen/ lieben Brüder/ daß/ wie es vmb mich ſtehet/ das iſt nur mehr zur förderung deß Evangelij gerathen.

Jeg lader eder oc vide/ kære Brødre/ at huorledis det gaar mig/ det er ekon kommet mere til Euangelij forfremmelſe.

13. Alſo/ daß meine Band offenbar worden ſind in Chriſto/ in dem gantzē Richthauſe/ vnd bey den andern allen.

Saa/ at mine Baand ere obenbarede i Chriſto/ vdi det gantſke Domhuſſ/ oc hoſſ alle de andre.

Kapitola I.

7. Jakož mi geſt to za ſprawedliwé o wſſech wás ſmyſliti/ proto že wás mám w Srdcy a w okowách mých/ a w obraně/ a w vtwrzenij Ewangelium/ že gſte wy wſſyckni aučaſtnijcy radoſti mé.

Jáko ſpráwiedliwa rzecz ieſt/ ábych tho o was wſzytkich rozumiał/ dla tego iż was mam w ſerco moim wſzytki vczeſtniki łáſki zemna/ ták w moim więzieniu iáko y obronie/ y potwirdzeniu Ewánielcy.

8 Swědek mi geſt zagiſté Buoh/ kterak gſem žádoſtiw wás wſſech/ w Střewijch Gežijſſe Kryſta.

Abowiem świádkiem mi ieſt Bog/ iáko was ſerdecznie miłuie wſzytki we wnętrznoſciach Jezuſá Kryſtuſá.

9. A za to ſe modlijm/ aby láſka waſſe wjce a wjce ſe rozmáhala w vměnij a we wſſem rozumu.

Roto proſzę/ aby miłość wáſzá ieſzcze więcey á więcey obfitowáłá w vznániu/ y we wſzelkim rozſadku.

10. Abyſſte zkuſſyli lepſſých wěcý/ a abyſſte byli bez peſſkwrny a bez vrazu w den Kryſtuow.

Ná tho/ ábyſcie rozeználi ty rzeczy ktore ſie nie zgádzáia/ żebyſcie byli ſczyremi/ y bez przekázybieg wykonáli/ áż do dniá Kryſtuſowego.

11. Naplněni gſauce Owotcem Sprawedlnoſti ſkrze Gežijſſe Kryſta/ k Sláwě a k Chwále Božij:

Bedac nápelnieni owocow ſpráwiedliwoſci/ ktore ſa przez Jezuſá Kryſtuſá/ ku chwale y czci Bożey.

12. Chcyť pak Bratřij/ abyſſte wěděli/ že to což mi ſe přihodilo/ k wětſſýmu proſpěchu Ewangelium ſtalo ſe.

Zátym brácia/ chcę ábyſcie wiedzieli/ iż ty rzeczy ktore mi ſie przytrefiáły/ ku więtſzemu pomnożeniu Ewánielſkiey przyſzły.

13. Tak že wězenij mé pro Kryſta/ rozhláſſeno geſt po wſſem Rathauzu/ y wſſudy ginde.

Thák iż zwiaſki moie w Kryſtuſie znáczne ſa przy wſzytkim dworze Ceſárſkim/ y indziey wſzędzie.

א

14 וְסוּגָּאָא דַּאַחֵא דַּבְמָרַן אֶתְתְּכֵלוּ עַל אֲסוּרַי וא
וַאשְׁיחוּ יַתִּירָאִית דְּלָא
דַּחְלָא לַמְמַלָּלוּ מֶלְּתָא
דַּאלָהָא׃

E che molti de fratelli nel Signore, assicurati per li miei legami, osano con piu ardire di parlar la Parola senza timore.

15 וְאִנָּשׁ אֶנָשׁ מֶן חַסָּמָא
וְחֶרְיָנָא אֶנָשׁ אֶנָשׁ דֵּין
בְּצֶבְיָנָא טָבָא וַבְחוּבָּא
לַמְשִׁיחָא מַכְרְזִין׃

Alcuni predicano ben Christo per inuidia e per contentione: ma alcuni ancora per buona volontà.

16 הָנוּן דֵּין דַּבְחֶרְיָנָא
לַמְשִׁיחָא מַכְרְזִין לָא הָוָא
דַּכְיָאִית אֶלָּא דְּסָבְרִין
דְּמוֹסְפִין אוּלְצָנָא לַאסוּרַי׃

Alcuni dico annuntiano Christo per contentione, non gia puramente, pensandosi aggiugnere afflittione à i miei legami.

17 (וְהָנוּן בְּחוּבָּא) מֶטּוּל
דְּיָדְעִין לְמַפַּק בְּרוּחָא
דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן סִים אֶנָא׃

Et altri per charità, sapendo ch'io son constituto per la difesa de l'Euangelio.

18 וַבְהָדָא חָדֵית וְחָדֵא
אֶנָא דַּבְכֻל פְּרוּס אֶן
בְּעֶלְּתָא וְאֶן בְּקוּשְׁתָּא
מְשִׁיחָא יֶתְכְּרֶז׃

Ma che? nondimeno, in qualunque modo si sia, ò per occasione, ò con verità, Christo è annuntiato: e di questo io mi rallegro, & ancor mi rallegrarò.

19 יָדַע אֶנָא גֵּיר דְּהָלֵין
לְחַיֵּא הוּ מֶשְׁתַּכְּחָן לִי
בְּבָעוּתְכוּן וּבַמְוֻהַבְתָּא
דְּרוּחָא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Perche io so che questo mi tornarà in salute per la vostra oratione, e souuenimento de lo Spirito di IESV Christo.

א

14 וַאֲשֶׁר רַבִּים מִן הָאַחִים
בַּאֲדֹנֵינוּ יִבְטִיחוּן בַּאֲסוּרַי אֲשֶׁר
מְלָאָם לִבָּם בִּבְלִי יִרְאָה לְדַבֵּר
אֶת־הַדָּבָר׃

Que muchos de los Hermanos tomando animo con mis prisiones, osen mas atreuidamente hablar la palabra (de Dios sin temor.)

15 אֲנָשִׁים בְּשִׂנְאָה וּבִמְרִיבָה
וַאֲנָשִׁים בְּתֹם לֵבָב קוֹרְאִים
אֶת־הַמָּשִׁיחַ׃

Y aun algunos cierto por embidia y porfia predican àl Christo: mas otros tambien por buena voluntad:

16 וַאֲשֶׁר בִּמְרִיבָה מְבַשְּׂרִים אֶת־
הַמָּשִׁיחַ לֹא בְּתֹם וְיֹשֶׁר כִּי־אִם
חוֹשְׁבִים לְהִתְגּוֹלֵל וּלְהִתְנַפֵּל עָלַי
וּלְהוֹסִיף צָרָה וּמְצוּקָה עַל־
אֲסוּרַי׃

Otros digo que por contencion annuncian el Christo no sinceramente pensando que leuantan mayor apretura à mis prisiones:

17 אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר מֵאַהֲבָה
יוֹדְעִים כִּי־עַל־דְּבַר הַבְּשׂוֹרָה
עוֹמֵד אָנֹכִי׃

Otros tambien por Charidad, sabiendo que soy puesto en ellas por la defensa del Euangelio.

18 וּמַה תִּשְׁתּוֹחַח נַפְשִׁי אַךְ בְּכָל־
דֶּרֶךְ אִם בַּעֲלִילוֹת וְאִם בֶּאֱמֶת
יְבֻשַּׂר הַמָּשִׁיחַ גַּם כֵּן שׂוֹמֵחַ אָנֹכִי
וְאֶשְׂמַח׃

Que pues? Conque en todas maneras, ô por aparencia ó por verdad, sea annunciado el Christo, en esto tambien me huelgo, y aun me holgare

19 כִּי־יָדַעְתִּי כִּי זֹאת גַּם הִיא
תִּהְיֶה לִּי לִישׁוּעָתִי בִּתְפִלַּתְכֶם
וּבְמַתַּת רוּחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque sé que esto se me tornará à salud, por vuestra oracion, y por el alimento del Espiritu de Iesus el Christo.

α΄.

14. Καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λαλεῖν.

Et que plusieurs des freres au Seigneur, asseurés par mes liens, osent parler plus hardimẽt de la parole sans crainte.

15. Τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν.

Vrai est que quelques vns preschent Christ par enuie & contention, & les autres au contraire, par bonne volonté.

16. Οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου.

Voire les vns annoncent Christ par contention, non point purement, cuidans adiouster affliction à mes liens.

17. Οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι.

Mais les autres le font par charité, sachans que ie suis ordonné pour la defense de l'Euangile.

18. Τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ χριστὸς καταγγέλλεται· καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι.

Quoi donc? toutesfois en quelque maniere que ce soit, ou par feintise, ou en verité, Christ est annoncé: & en cela ie m'esiouï, & m'en esiouïrai.

19. Οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος Ἰησοῦ χριστοῦ.

Car ie sai que cela me retournera à salut par vostre priere & par la subuention de l'Esprit de Iesus Christ:

CAP. I.

14. Vt plures è fratribus in Domino, cõfidentes in vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui.

In ſo much that many of the brethren in the Lorde are boldened through my bandes / and dare more frankely ſpeake the worde.

15. Quidam quidem & propter invidiam & contentionem: quidam autem & propter bonam voluntatem Chriſti prædicant.

Some preache Chriſt euen through ennie and ſtriſe / and ſome alſo of good will.

16. Quidam ex contentione Chriſtum annuntiant nõ ſyncere: exiſtimantes preſſuram ſe ſuſcitare vinculis meis

The one parte preacheth Chriſt of contention and not purely/ſuppoſing to adde more affliction to my bands.

17. Quidam autem ex charitate: ſcientes quoniam in defenſionem Evangelii poſitus ſum.

But the others of loue / knowing that I am ſet for the defence of the Goſpell.

18. Quid enim? Dum omni modo, ſive per occaſionem, ſive per veritatem, Chriſtus annuntietur: & in hoc gaudeo, ſed & gaudebo.

What then? yet Chriſt is preached all maner wayes/whether it be vnder a pretence / or ſyncerely: and I therein ioye: yea/and will ioye.

19. Scio enim quia hoc mihi proveniet ad ſalutem, per veſtram orationem, & ſubminiſtrationem Spiritus Ieſu Chriſti.

For I knowe that this ſhall turne to my ſaluation / through your prayer / and by the helpe of the Spirit of Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

14. Vnd vil Brůder in dem HERREN / auß meinen Banden zuverſicht gewonnen / deſte důrſtiger worden ſind / das wort zu reden on ſchew.

Oc mange Brødre i HERREN / finge tillid aff mine Baand / ere bleffne deſſ mere driſtige / at tale Ordet vden redzel.

15. Etliche zwar predigen Chriſtum / auch vmb haß vnd haders willen. Etliche aber auß guter meinung.

Der predicke oc vel nogle Chriſtum / for had oc auind ſkyld / Oc nogle aff en god mening.

16. Jene verkůndigen Chriſtum auß zanck / vnd nicht lauter / denn ſie meinen / ſie wöllen ein trůbſal zuwenden meinen banden.

De andre forkynde Chriſtum aff trette oc icke renlige / Thi de mene / at de vilde vende mine baand drøffuelſe til.

17. Dieſe aber auß liebe / denn ſie wiſſen / daß ich zu verantwortung deß Evangelij hie liege.

Men diſſe aff kærlighed / Thi de vide / at ieg ligger her til at forſuare Euangelium.

18. Was iſt jm̃ aber denn? daß nur Chriſtus verkůndiget werde allerley weiſe / es geſchehe zufallens / oder rechter weiſe / ſo frewe ich mich doch darinne / vnd wil mich auch frewen.

Huad er det da? At Chriſtus ekon kand forkynnis i alle maade / huad helder det falder ſig ſaa til / eller det ſkeer i den rette maade / Saa glæder ieg mig dog der aff / oc ieg vil ocſaa glæde mig.

19. Denn ich weiß / daß mir daſſelbige gelinget zur ſeligkeit / durch ewer Gebet / vnd durch Handreichung deß Geiſtes Jeſu Chriſti.

Thi ieg veed / at det forfremmis mig til Salighed / formedelſt eders Bøn / oc ved Jheſu Chriſti Aands hielp.

Kapitola I.

14. Tak že mnozý Bratřij w PAnu / dauffagijce w okowách mých / hogněgſſý ſmělost magij bez ſtrachu mluwiti Slowo Božij

A wiele ich z bráciey w Pánie / dufáiąc więzieniu memu / więcey śmieią y beſpiecżniey ſłowo opowiedać.

15. Někteřij zagiſtě pro záwiſt a odpor: Ginij pak pro dobrau wuoli / Kryſta ohlaſſugij:

A niektorzy przez zazdrość y ſwar / niektorzy też y z dobrą wolą Kryſtuſá opowiedáią.

16. Někteřij pro Swár / Kryſta wyznáwagij / neupřijmně / magijce za to / že mi přidagij trápenij w wězenij měm.

Niektorzy z waśni Kryſtuſá opowiedáią nie ſzczyrze / mnimáiąc iż przydawáią vćiſku więzieniu memu.

17. Ginij pak láſký / wědauce to gſem vſtanowen k obráně Ewangelium.

Drudzy záſię z miłości / wiedząc iżem ieſt poſtánowion ku obronie Ewánieliey.

18. Y což pak? Yakýmžkoli zagiſtě ſpuoſobem / budto na oko / budto w prawdě / když ſe gedině Kryſtus oznamuge / y z tohoť ná ſe radugi / a geſſtě ſe radowati budu.

Ale cóż? wżdy iákimkolwiek ſpoſobem / choć pod pokrywką / choć prawdziwie Kryſtus bywa opowiedan / z tego też raduię ſię / y teſzcże rádowáć ſię będę.

19. Neb wijm / že mi přijgde k ſpaſenij / ſkrze wáſſy Modletbu / a ſkrze poſluhowánij Ducha Gežijſſe Kryſta.

Gdyż wiem iż mi ſię tho obróći ku zbawieniu przez proſbę wáſzę / y dodawánie duchá Jezuſá Kryſtuſá.

א

20 אַיכַנָּא דַּמְסַבַּר אֲנָא וּמְסַכֵּא אֲנָא דַּבְמֶדֶּם לָא אֶבְהַת אֶלָּא בְּגַלְיוּת אַפֵּא אַיךְ דַּבְכֻל זְבַן אַף הָשָׁא יִתְרוֹרַב מְשִׁיחָא בְּפַגְרִי אִן בְּחַיֵּא וְאִן בְּמוֹתָא׃

Secondo la ferma aſpettatione è la mia ſperanza che ho di non hauermi à vergognare in coſa alcuna : ma con ogni libertà, ſi come ſempre, coſi ancor adeſſo, Chriſto ſarà magnificato nel mio corpo, ò per vita, ò per morte.

21 חַיַּי גֵּיר דִּילִי מְשִׁיחָא הוּ וְאִן אֱמוּת יוּתְרָנָא הָוֵא לִי׃

Imperoche Chriſto à me, e nè la vita, e nè la morte, è guadagno.

22 אִן דֵּין אַף בְּהָלֵין חַיֵּא דִּבְסַרָא פֵּארָא אִית לִי בַּעְבָדַי לָא יָדַע אֲנָא מָנָא אֶגְבֵּא לִי׃

Or ſe il viuere in carne mi è gioueuole, io no'l ſo, ne quel ch'io mi debbi eleggere.

23 אֶלְצָן לִי גֵּיר תַּרְתֵּיהֵין לְמֶבְּסַר רָגֵג אֲנָא וְעַם מְשִׁיחָא אֶהְוֵא וְהָדָא טָב פַּקְחָא הָוַת לִי׃

Percioche io ſono ſtretto da due coſe, hauendo deſiderio d'eſſer diſciolto, & eſſer con Chriſto, il che mi è molto meglio.

24 אֶלָּא אַף דָּאקְוֵה בְּפַגְרִי אַלְצָא לִי צְבוּתָא מֶטוּלָתְכוּן׃

Ma il mio rimanere in carne, è piu neceſſario per voi.

25 וְהָדָא תְּכִילָאִית יָדַע אֲנָא דְּפָאֵשׁ אֲנָא וּמְקַוֵּא אֲנָא לְחַדּוּתָא דִּילְכוּן וַלְתַרְבִּיתָא דְּהַיְמָנוּתְכוּן׃

Et conoſco queſto confidentemente, che io rimarrò, e dimorarò con tutti voi al voſtro auuanzamento, & à la letitia de la fede voſtra.

26 דְּכַד אֵתֵא תּוּב לְוָתְכוּן נֶתְיַתַּר בִּי שׁוּבְהָרְכוּן דַּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Accioche la voſtra gloria abbondi in Chriſto IESV *per me, mediante il mio ritorno à voi.*

א

20 כְּתִקְוָתִי וּכְשִׂבְרִי כִּי־לֹא אֵבוֹשָׁה בְּכָל־דָּבָר כִּי־אִם בְּכָל־בִּטָּחוֹן כְּמוֹ תָמִיד כֹּה גַּם עַתָּה יִתְגַּדֵּל הַמָּשִׁיחַ בִּבְשָׂרִי אִם בַּחַיִּים וְאִם בַּמֵּתִים׃

Conforme à mi deſſeo y eſperança, que en nada ſeré confuſo : antes con toda confiança, como ſiempre, aora tambien ſera engrandecido el Chriſto en mi cuerpo, ó por vida ó por muerte.

21 כִּי־חַיּוֹתִי הַמָּשִׁיחַ הוּא וּמוֹתִי בִּצְעִי וְתַרְבִּיתִי׃

Porque à mi el Chriſto me es ganancia, ó biuiendo ó muriendo.

22 וְכִי־חַיּוֹתִי בַּבָּשָׂר יֶשׁ־פְּרִי הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר לִי לָכֵן אֵינֶנִּי יוֹדֵעַ מָה־אֶבְחָר׃

Porque ſi biuiere en la carne, eſto me ganancia, y (no ſé que eſcoger.

23 כִּי הֱצִיקֻנִי שְׁתֵּיהֶן בְּהִתְאַוֹּתִי לִגְוֹעַ וְלִהְיוֹת אֶת־הַמָּשִׁיחַ וְזֹאת יוֹתֵר וְעַל־יֶתֶר תּוֹעִיל לְנַפְשִׁי׃

Porque de ambas coſas eſtoy pueſto en eſtrecho) reniendo deſſeo de ſer deſatado, y eſtar con con el Chriſto mucho mejor.

24 אַךְ לְעוֹדֵד בַּבָּשָׂר צָרִיךְ בַּעֲבוּרְכֶם׃

Mas quedar en la carne es mas neceſſario por cauſa de voſotros.

25 וְזֹאת בָּטוּחַ אֲנִי יוֹדֵעַ כִּי־אוֹסִיף לָקוּם וּלְהִתְעוֹדֵד לְכֻלְּכֶם לְצַעֲדְכֶם וּלְשִׂמְחַת הָאֱמוּנָה׃

Y confiando en eſto ſé que quedaré, que aun permaneceré con todos voſotros para prouecho vueſtro y gozo de la fe.

26 לְמַעַן תְּהִלַּתְכֶם תּוֹתִיר בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בִּי בְּהוֹסִיפִי לָבוֹא אֲלֵיכֶם׃

Paraque crezca vueſtra gloriacion de mi en el Chriſto Ieſus por mi vẽida otra vez à voſotros.

α.

20. Κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ᾽ ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται Χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου.

Selon ma ferme attente & mon eſperance, que ie ne ſerai confus en rien : ains qu'en toute aſſeurance, cõme touſiours il a eſté, auſſi maintenant Chriſt ſera-il magnifié en mon corps, ſoit par vie, ſoit par mort.

21. Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῇν, Χριστὸς· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος.

Car Chriſt m'eſt gain à viure & à mourir.

22. Εἰ δὲ τὸ ζῇν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι, οὐ γνωρίζω.

Or ſi de viure en chair cela m'eſt profitable, & que c'eſt que ie doi choiſir, ie n'en ſai rien.

23. Συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο· τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον.

Car ie ſuis enſerré des deux coſtés, tendant bien mon deſir à deſloger, & eſtre auec Chriſt, ce qui m'eſt beaucoup meilleur :

24. Τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκί, ἀναγκαιότερον δι᾽ ὑμᾶς.

Mais il eſt plus neceſſaire pour vous que ie demeure en chair:

25. Καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως.

Et ie ſai cela comme tout aſſeuré, que ie demeurerai & perſeuererai auec vous tous à voſtre aduancement, & à la ioye de voſtre foy :

26. Ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐν ἐμοί, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

Afin que voſtre gloire abonde en Ieſus Chriſt par moi, au moyen de mon retour vers vous.

CAP. I.

20. Secundùm expectationem & ſpem meam, quia in nullo confundat, ſed in omni fiducia ſicut ſemper, & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore meo, ſive per vitam, ſive per mortem.

As I hartily looke for / and hope / that in nothing I ſhall be aſhamed/ but that with all confidence / as alwayes / ſo nowe Chriſt ſhall be magnified in my body/ whether it be by life or by death.

21. Mihi enim vivere Chriſtus eſt: & mori lucrum.

For Chriſt is to mee both in life/ and in death aduantage.

22. Quòd ſi vivere in carne, hic mihi fructus operis eſt, & quid eligam ignoro.

And whether to liue in the fleſhe were profitable for mee / and what to chooſe I knowe not.

23. Coarctor autem è duobus: deſiderium habens diſſolvi & eſſe cum Chriſto, multo magis melius.

For I am greatly in doubt on both ſides/ deſiring to bee looſed & to be with Chriſt/ which is beſt of all.

24. Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.

Neuertheleſſe/ to abide in the fleſhe/ is more needefull for you.

25. Et hoc confidens, ſcio quia manebo & permanebo omnibus vobis, ad profectum veſtrum & gaudium fidei.

And this am I ſure of/ that I ſhall abide / and with you all continue / for your furtherance and ioy of your faith.

26. Vt gratulatio veſtra abundet in Chriſto Ieſu in me, per meum adventum iterum ad vos.

That ye may more abundantly reioyce in Jeſus Chriſt for me/ by my comming to you againe.

Das I. Capitel.

20. Wie ich endlich warte vnd hoffe/ daß ich in keinerley ſtück zu ſchanden werde / ſondern daß mit aller freydigkeit/ gleich wie ſonſt allezeit/ alſo auch jeßt/ Chriſtus hoch gepreiſet werde an meinem Leibe / es ſey durch leben oder durch todt.

Lige ſom ieg endelige venter oc haabis/ at ieg ſkal icke beſkemmis i noget ſtycke / men at Chriſtus ſkal met al frimodighed høylige priſis i mit Legeme/ lige ſom ellers altid / ſaa ocſaa nu / vere ſig enten ved Liffuit eller ved Døden.

21. Denn Chriſtus iſt mein leben/ vnd ſterben iſt mein gewinn.

Thi Chriſtus er mit Leffnet/ oc det er mig Vinding at dø.

22. Sintemal aber im Fleiſch leben/ dienet mehr frucht zu ſchaffen/ ſo weiß ich nicht/ welchs ich erwehlen ſol.

Men efferdi at leffue i Kødet/ tien mere til at gøre Fruct/ da veed ieg icke/ huilcket ieg ſkal vduele.

23. Denn es liget mir beydes hart an/ Jch habe luſt abzuſcheiden / vnnd bey Chriſto zu ſein / welches auch viel beſſer were.

Fordi at de henge mig baade hart paa/ Jeg haffuer lyſt til at ſkilies bort/ oc at vere hoſſ Chriſtum/ huilcket oc vaare meget bedre.

24. Aber es iſt nötlicher im Fleiſch bleiben/ vmb ewren willen.

Men det er nytteligere at bliffue i kødet/ for eders ſkyld.

25. Vnd in guter zuverſicht weiß ich/ daß ich bleiben vnd bey euch allen ſein werde / euch zur förderung vnnd zur frewde deß Glaubens.

Oc ieg ved i god forhaabelſe/ at ieg ſkal bliffue oc vere hoſſ eder alle / eder til forfremmelſe / oc til Troens Glæde.

26. Auff daß jhr euch ſehr rühmen möget/ in Chriſto Jeſu/ an mir/ durch meine zukunfft wider zu euch.

Paa det i ſkulle meget kunde roſe eder/ i Chriſto Jeſu ved mig/ formedelſt min tilkommelſe til eder igen.

Kapitola I.

20. Wedlé očekáwanij a náděge mé/ Neb w ničemž nebudu zahanben/ ale ſe wſſým dauffánijm yako prwé wždyckny/ tak y nynij zweleben bude Kryſtus na mém těle/ budto ſkrze Žiwot budto ſkrze Smrt.

Według vprzeymego oczekawánia y nádziele moiey / iż w żadney rzeczy nie záwſtydzę ſię / ále z wſzelákim beſpieczenſtwem / ták o záwſze ták też y teraz zacnie będzie wywyżſzon Kryſtus w moim ciele/ choć przez żywot/ choć przez śmierć.

21. Nebo mně žiwu býti Kryſtus geſt/ a vmřjti zyſk.

Abowiem Kryſtus mnie ieſth zyſkiem / ták w żywocie iáko w śmierci.

22. A geſtliže/ žiwu býti w těle/ vžitek geſt mně ten / mé práce/ y co mám wywoliti/ newijm.

Ale niewiem ieſli mi pożytecżno ieſt żyć w ciele / á cobych ia miał obráć.

23. Vžkomi geſt zagiſté s obauſtran: neb žádoſt mám vmřijti/ a býti s Kryſtem/ což mi mnohém lépe geſt.

Abowiem ieſthem ściśnion z obudwu ſtron / żadáiac odiyść y być z Kryſtuſem / bo to dáleko lepiey.

24. Ale žiwu býti w těle/ wijce potřebij geſt pro wás.

Ale zoſtáć w ciele / potrzebniey ieſt dla was.

25. A o tom naděgi mage/ wjm že potrwám a žiw pobudu k proſpěchu wſſem wám a k radoſti wjry.

K temu vfáiac/ wiem iż zoſtáne/ y z wámi wſzyſtkimi przetrwam/ ku wáſzemu pożytkowi / y weſelu wiáry.

26. Aby potěſſenij waſſe hogné bylo w Kryſtu Gežiſſy pro mne/ ſkrze mé přijſſtij opět k wám.

Aby obfitowáło przechwalánie wáſze w Kryſtuſie Jezuſie ze mnie / gdy ſię do was powtore wrócę.

א

27 בַּלְחוֹד אֱיכַנָּא דְּיָאֵא
לְסַבְרְתֵהּ דַּמְשִׁיחָא הֲוַיְתוּן
מֶתְדַּבְּרִין דְּאֶן אֶתֵא א
אֶחֱזֵיכוֹן וְאֶן פְּרִיק אֱנָא
אֶשְׁמַע עֲלַיְכוֹן דְּקָיְמִין א
אַנְתּוּן בַּחְדָא רוּחַ וּבַחְדָא
נַפְשׁ וּמֶתְנַצְּחִיתוּן אַכְחְדָא
בְּהַיְמָנוּתָא דְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן׃

Sol che voi conuerſiate ſecondo la degnità de l'Euangelio di Chriſto: acciochè ò venendo io, e vedendoui, ò ſtando aſſente, io intenda de fatti voſtri, che voi ſtiate ſaldi in vn medeſimo ſpirito con vn medeſimo animo, combattendo vnitamente per la fede de l'Euangelio.

28 וּבְמֶדֶּם לָא מֶתְתְּזִיעִין
אַנְתּוּן מֶן הָנוּן דְּקָיְמִין ל
לְקוּבְלַן לְתַחְוִיתָא דא
דְּאַבְדָנְהוּן וַלְחַיֵּא דִּילְכוֹן
וְהָדָא מֶן אֱלָהָא הִי׃

E non vi ſpauentate in coſa alcuna per gli auuerſarij: ilche certo à loro è vna dimoſtratione di perditione: ma à voi di ſalute: è queſto è da Dio.

28 אֶתְיְהֶבַת לְכוֹן דְּלָא
בַּלְחוֹד מְהַיְמָנוּ תְּהַיְמְנוּן
בֵּהּ בַּמְשִׁיחָא אֶלָּא אַף
דְּעַל אַפּוּהִי תְּחַשּׁוּן׃

Percioche à voi è donato per Chriſto non ſolamente il credere in lui, ma etiando il patir per lui.

30 וְתֶסַיְבְּרוּן אַגּוּנָא אֵיךְ
הָו דַּחֲזַיְתּוּן בִּי וְהָשָׁא
שָׁמְעִיתּוּן עֲלַי׃

Hauendo il medeſimo combattimento, qual voi hauete veduto in me, & hora vdite in me.

א

27 אַךְ לְבַדְּכֶם כַּהֲגִינַת בְּשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ הִתְהַלְּכוּ אֲשֶׁר אִם־אָבוֹא וְאֶרְאֶה אֶתְכֶם אוֹ־אִם אֶרְחַק מִמְּכֶם אֶשְׁמַע עֲלֵיכֶם כִּי עוֹמְדִים אַתֶּם בְּרוּחַ אֶחָת וּבְנֶפֶשׁ אֶחָת עוֹזְרֵי בֶּאֱמוּנַת הַבְּשׂוֹרָה׃

Solamente que conuerſeys como es digno del Euangelio del Chriſto paraque, ò ſea que venga y hos vea, ó que eſté auſente, oyga de voſotros, que eſtays firmes en vn miſmo eſpiritu vnanimes combatiendo juntamente por la fe del Euangelio.

28 וְאַל־יִפּוֹג לִבְּכֶם בְּכָל־דָּבָר עַל־מְקוֹמְמֵיכֶם כִּי־אֲשֶׁר לָהֶם לְזוֹאת הָאֲבֵדָה הִיא לָכֶם לִתְשׁוּעָה וְזֹאת הִיא מֵאֱלֹהִים׃

Y en nada os eſpanteys de los que ſe opponen, que à ellos ciertamente es indicio de perdicion, mas á voſotros de ſalud: y eſto de Dios.

29 כִּי־לָכֶם הוּחַן לֹא־לְבַד לְהַאֲמִין בּוֹ כִּי־אִם גַּם לִסְבֹּל וְלֵעָנוֹת עָלָיו׃

Porque à voſotros es concedido por el Chriſto no ſolo que creays en el, mas aun que padezcays por el;

30 וְלִהְיוֹת לָכֶם מָדוֹן כְּמוֹ אֲשֶׁר רְאִיתֶם בִּי וְעַתָּה שְׁמַעְתֶּם עָלָי׃

Teniendo la miſma batalla que aueys viſto en mi, y aora oys de mi.

α΄.

27. Μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου.

Seulement conuerſez dignement comme il eſt ſeant ſelon l'Euangile de Chriſt: afin que ſoit que ie viene, & que ie vous voye, ſoit que ie ſoye abſent, i'entende quant á voſtre eſtat, que vous perſiſtez en vn meſme Eſprit, combatans enſemble tous d'vn courage par la foy de l'Euangile, & n'eſtans en rien eſpouuantés par les aduerſaires.

28. Καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας· καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ.

Ce qui leur eſt vne demonſtrance de perdition, mais à vous, de ſalut: & cela de par Dieu.

29. Ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν.

D'autant qu'il vous a eſté gratuitement donné pour Chriſt, nõ ſeulement de croire en lui, mais auſſi de ſouffrir pour lui.

30. Τὸν αὐτὸν ἀγῶνα. ἔχοντες οἷον ἴδετε ἐν ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

En ayant le meſme combat que vous auez veu en moi, & que maintenant vous entendez eſtre en moi.

ב

1 אֶן אִית לְכוֹן הָכִיל
בּוּיָאָא בַּמְשִׁיחָא וְאֶן
מַלְמְיָא בְּלֶבָּא בְּחוּבָּא וְאֶן
שַׁוְתָּפוּתָא דְּרוּחָא וְאֶן
רוּחָפָא וְאֶן רַחְמֵא׃

Se ci è dunque alcuna conſolatione in Chriſto, ſe alcun ſolleuamento di charità, ſe alcuna communicatione di Spirito, ſe alcune viſcere è miſericordie.

ב

1 וְאִם יֶשׁ־בָּכֶם נֶחָמָה אֶחָת בַּמָּשִׁיחַ אוֹ־תַנְחוּמוֹת אַהֲבָה אוֹ־חֶבְרַת הָרוּחַ אוֹ־חֶסֶד אוֹ־רַחֲמִים׃

Portanto ſi ay en voſotros alguna conſolacion en el Chriſto, ſi algun reffrigerio de Charidad, ſi alguna communion de eſpiritu, ſi algunas entrannas y miſeraciones.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΕἼ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τινα σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί.

Si donc il y a quelque conſolation en Chriſt, ſi quelque ſoulas de charité, ſi quelque communion d'eſprit, ſi quelques cordiales affections & miſericordes:

CAP. I.

27. Tantùm dignè Evangelio Chriſti converſamini: ut ſive cum venero, & videro vos, ſive abſens, audiam de vobis quia ſtatis in uno ſpiritu, unanimes, collaborantes fidei Evangelii.

Onely let your conuerſation be/ as it becommeth the Goſpell of Chriſt/ that whether I come and ſee you/ or els bee abſent/ I may heare of your matters that ye continue in one Spirit/ and in one minde fighting together through the fayth of the Goſpell.

28. Et in nullo terreamini ab adverſariis quæ illis eſt cauſa perditionis: vobis autem ſalutis, & hoc à Deo.

And in nothing feare your aduerſaries/ which is to them a token of perdition/ and to you of ſaluation/ and that of God.

29. Quia vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolùm ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini.

For vnto you it is giuen for Chriſt/ that not onely ye ſhould beleeue in him/ but alſo ſuffer for his ſake.

30. Idem certamen habentes, quale & vidiſtis in me, & nunc audiſtis de me.

Hauing the ſame fight/ which ye ſawe in me/ and now heare to be in me.

CAP. II.

SI qua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritus, ſi qua viſcera miſerationis.

If there be therefore any conſolation in Chriſt/ if any comforte of loue/ if any fellowſhippe of the Spirit/ if any compaſſion and mercy.

Das I. Capitel.

27. Wandelt nur wirdiglich dem Evangelio Chriſti / auff daß / ob ich komme vnd ſehe euch / oder abweſend von euch höre / daß jhr ſtehet in einem Geiſt / vnd einer Seele / vnnd ſampt vnns kempffet für den Glauben deß Evangelij.

Vandrer ekon verdelige effter Chriſti Euangelium/ paa det/ at om ieg kommer oc ſeer eder / eller hører om eder i min frauerelſe/ at i ſtaa i en Aand oc en Siel oc ſtride met oſſ for Euangelij tro.

28. Vnd euch in keinem weg erſchrecken laſſet von den Widerſachern/ welches iſt ein anzeigen jnen der verdamniß/ euch aber der ſeligkeit/ vnd daſſelbige von Gott.

Oc lader eder icke forſerde i nogen vey aff Modſtanderne / huilcket ſom er dem en vnderuiſning til Fordømelſen/ men eder til Salighed/ oc det aff Gud.

29. Denn euch iſt gegeben / vmb Chriſti willen zu thun / daß jhr nicht allein an jhn glaubet / ſondern auch vmb ſeinen willen leidet.

Thi det er eder giffuit / for Chriſti ſkyld / at gøre/ at i icke aleniſte tro paa hannem / men ocſaa lide for hans ſkyld.

30. Vnd habet denſelbigen Kampff/ welchen jhr an mir geſehen habt / vnd nun von mir höret.

Oc haffue den ſamme Strid / ſom i haffue ſeet paa mig/ oc nu høre aff mig.

Das II. Capitel.

JSt nun bey euch ermahnung in Chriſto / iſt troſt der liebe/ iſt gemeinſchafft deß Geiſtes / iſt hertzliche liebe vnd barmhertzigkeit.

ER der nu formaning hoſſ eder i Chriſto / er der kærligheds trøſt/ er der Aandens ſamfund/ Er der hiertelig kærlighed oc barmhertighed.

Kapitola I.

27. Toliko hodně w Ewangelium Kryſtowě obcowánij měgte / abych / budto že přijgdu k wám a vzřijm wás/ budto wzdálen gſa od wás / ſlyſſal bych o wás / že ſtogijte w geduom duchu/ a gſte gednomyſlnij/ ſpolu pracugijce v wijře Ewangelium.

Tylko ſię ſpráwuycie ták o ſię godźi Ewánieliey Kryſtuſowey/ áby chocbych przyſzedł, y vyzrzał was/ á choć nieobecny/ o wáſzych rzeczach vſłyſzał/ iż ſtoićie w iednym duchu/ iednoſtaynie y iednym vmyſłem boiuiąc prze wiárę Ewánieliey.

28. A w ničemž ſe neſtrachugte protiwnijkuow / genž geſt gim přijčinau gegich zahynutij/ ale wám k Spaſenij / a to od Boha.

Ani ſię trwożćie w niczym dla przećiwnikow/ co onym ieſt znák zginienia/ á nam zbáwienia/ y to od Bogá.

29. Nebo wám dáno geſt pro Kryſta/ netoliko abyſſte w něho wěřili/ ale abyſſte proň také y trpěli.

Dla tego iż wám dano ieſt w ſpráwie Kryſtuſowey/ nie tylko weń wierzyć/ ále też dla niego ćierpieć.

30. Tayž bog magijce/ yaký gſte při mně widěli / a nynij ſlyſſyte o mně.

Tenże boy máiąc iákiśćie widźieli we mnie/ y teraześćie we mnie ſłyſzeli.

Kapitola II.

PRotož geſtli které potěſſenij w Kryſtu/ Geſtli která radoſt Láſky/ geſtli která ſpolečnoſt Ducha/ gſauli která ſtřewa ſlitowánij.

JEſli tedy ktore poćieſzenie ieſt w Kryſtuſie/ ieſli ktora poćiechá miłośći/ ieſli kthora ſpołeczność duchá/ ieſli ktore wnętrznośći y zlitowánia.

ב

2 שַׁלְמוּ חַדְוֻתִי דְּחַד רֶעְיָנָא
נֶהְוֵא לְכוֹן וְחַד חוּבָּא וְחַדָא
נַפְשׁ וְחַדָא תַּרְעִיתָא ׃

Empiete la mia allegrezza, hauendo vn medeſimo ſentimento, hauendo vna medeſima charità, eſſendo d'vn medeſimo animo, hauendo vn medeſimo conſentimento.

3 וּמֶדֶם בְּחֶרְיָנָא אָו
בְּשׁוּבְחָא סְרִיקָא לָא
תֶעְבְּדוּן אֶלָּא בְמַכִּיכוּת
רֶעְיָנָא כֻל נָשׁ לְחַבְרֵהּ אַיְך
דְּמְיַתַּר מֶנֵּהּ נֶחְשׁוֹב ׃

Che niente ſi faccia per contentione, ò per vana gloria: ma per humiltà ſtimando l'vn l'altro da piu di ſe medeſimo.

4 וְלָא אְנָשׁ דְּנַפְשֵׁהּ נֶאצַף
אֶלָּא כֻל־נָשׁ אַף דְּחַבְרֵהּ ׃

Non riguardando ciaſcuno à le ſue commodità, ma ancora à quelle de gli altri.

5 וְהָדָא אֶתְרַעַו בְּנַפְשְׁכוֹן
הָי דְּאַף יֶשׁוּע מְשִׁיחָא ׃

Quel medeſimo affetto ſia in voi, che fu ancora in Chriſto IESV.

6 הָו דְּכַד אִיתַוְהִי
בַּדְמוּתָא דַּאלָהָא לָא הֲוָא
חֲטוּפְיָא חַשְׁבָהּ לְהָדָא
דְּאִיתַוְהִי בְּפַחְמָא דַּאלָהָא ׃

Ilquale eſſendo in forma di Dio, non iſtimò rapina l'eſſer eguale à Dio.

7 אֶלָּא נַפְשֵׁהּ סַרֵּק
וַדְמוּתָא דְעַבְדָּא נְסַב
וַהֲוָא בַּדְמוּתָא דַבְנַי
נָשָׁא ׃

Ma riduſſe ſe ſteſſo al niente, pigliando forma di ſeruo, fatto à la ſimiglianza de gli huomini, & in habito trouato come huomo.

8 וּבְאֶסְכֵמָא אֶשְׁתְּכַח אַיְך
בַּר־נָשָׁא וּמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ
וְאֶשְׁתַּמַע עַד־מָא לְמַוְתָא
מַוְתָא דֵין דִּזְקִיפָא ׃

Humiliò dico ſe ſteſſo, fatto obbediente in fin à la morte, et à la morte de la croce.

9 מֶטוּל הָנָא אַף אֱלָהָא
אַסְגִּי רַמְרְמֵהּ וִיַהֵב לֵהּ
שְׁמָא דְּמְיַתַּר מֶן כֻּל
שְׁמָהִין ׃

Per laqual coſa ancor Iddio l'ha ſommamente eſaltato, & hagli donato vn nome che è ſopra ogni nome.

ב

2 וּמַלְאוּ אֶת־שִׂמְחָתִי לַהֲבִינְכֶם
יַחַד לִהְיוֹת לָכֶם אַהֲבָה אֶחָת
בְּלֵב אֶחָד מְבִינִים אֶחָת ׃

Cumplid mi gozo en que ſintays lo miſmo teniendo vna miſma Charidad, vnanimes, ſintiendo vna miſma coſa.

3 וּמְאוּמָה לֹא בִמְרִיבָה אוֹ־
בְגַאֲוָה כִּי־אִם בְּשִׁפְלַת הָרוּחַ
אִישׁ אִישׁ יַחֲשׁוֹב בִּלְבּוֹ כִּי צָעִיר
וְקָטוֹן הוּא מֵרֵעֵהוּ ׃

Nada hagays por contienda, o por gloria vana: antes en humilidad eſtimando hos inferiores los vnos à los otros.

4 אִישׁ אִישׁ אַל־יְבַקֵּשׁ אֶת־
אֲשֶׁר יוֹעִיל לְנַפְשׁוֹ כִּי־אִם אֶת־
אֲשֶׁר יוֹעִיל לְרֵעֵהוּ ׃

No mirando cada vno à lo que es ſuyo, mas à lo que es de los otros.

5 וְזֹאת הָבִינוּ בֵינֵיכֶם אֲשֶׁר הִיא
בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Anſi que ſentid eſto en voſotros que fue en el Chriſto Ieſus?

6 אֲשֶׁר אַף כִּי בִדְמוּת אֱלֹהִים
הוּא אַךְ לֹא חָשַׁב לְגָזֵל לוֹ
לִהְיוֹתוֹ שָׁוֶה לֵאלֹהִים ׃

Que ſiendo en forma de Dios no tuuo por rapina ſer igual à Dios:

7 כִּי־אִם הִשְׁפִּיל אֶת־נַפְשׁוֹ
וְתוֹאַר הָעֶבֶד לָקַח לוֹ וּבִדְמוּת
הָאָדָם נִהְיָה וּבְצַלְמוֹ נִמְצָא
כָּאָדָם ׃

Mas agatoſe à ſi miſmo tomando forma de ſieruo, hecho ſemejante à los hombres:

8 הִשְׁפִּיל אֶת נַפְשׁוֹ וַיְהִי־שׁוֹמֵעַ
עַד־הַמָּוֶת גַּם עַד־מִיתָה לַתְּלִיָּה ׃

Y hallado como hombre en la condicion, ſe humillo à ſi miſmo hecho obediente haſta la muerte, y muerte de cruz.

9 עַל־כֵּן גַּם אֱלֹהִים הֵרִים
נִשָּׂא הִגְבִּיהַּ אוֹתוֹ וַיִּתֵּן לוֹ שֵׁם
אֲשֶׁר עַל־כָּל־שֵׁם ׃

Por lo qual Dios tambien lo enſalçó, y le dió nombre que es ſobre todo nombre.

β.

2. Πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες.

Rendez ma ioye accomplie, tellement que vous ayez vn meſme ſentiment, ayans vne meſme charité, eſtans d'vn meſme courage, & ſentans vne meſme choſe.

3. Μηδὲν κατὰ ἐριθείαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν.

Que rien ne ſe face par contention, ou par vaine gloire: mais en eſtimant l'vn l'autre par humilité de cœur, plus excellent que ſoimeſme.

4. Μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν ἑτέρων ἕκαστος.

Ne regardez point vn chacun à ſon particulier, mais auſſi à ce qui appartient aux autres.

5. Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Qu'il y ait donc vn meſme ſentiment en vous qui a eſté auſſi en Ieſus Chriſt:

6. Ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ.

Lequel eſtant en forme de Dieu, n'a point reputé rapine d'eſtre eſgal à Dieu:

7. Ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος.

Toutesfois il s'eſt aneanti ſoi meſme, ayant prins forme de ſeruiteur, fait à la ſemblance des hommes:

8. Καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ, σταυροῦ.

Et eſtant trouué en figure comme vn homme, il s'eſt abbaiſſé ſoi meſme, & a eſté obeiſſant iuſqu'à la mort, voire la mort de la croix.

9. Διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα.

Pour laquelle cauſe auſſi Dieu l'a ſouuerainement eſleué, & lui a donné vn nom, qui eſt ſur tout nom:

CAP. II.

2. Implete gaudium meũ, ut idem ſapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, idipſum ſentientes.

Fulfill my ioye/ that yee bee like minded/ hauing the ſame loue/ being of one accorde/ and of one iudgement.

3. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate ſuperiores ſibi invicem arbitrantes.

That nothing be done through contention or vaine glorie/ but that in meekeneſſe of minde euery man eſteeme other better then him ſelfe.

4. Non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed ea quæ aliorum.

Looke not euery man on his owne things/ but euery man alſo on the thinges of other men.

5. Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu.

Let the ſame minde be in you that was euen in Chriſt Jeſus.

6. Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.

Who being in the forme of God/ thought it no robberie to be equall with God.

7. Sed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiẽs, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.

But he made him ſelfe of no reputation/ and tooke on him the forme of a ſeruant / & was made like vnto men / and was founde in ſhape as a man.

8. Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſq; ad mortem: mortem autem crucis.

Hee humbled him ſelfe/ and became obedient vnto the death/ euen the death of the croſſe.

9. Propter quod & Deus exaltavit illum: & donavit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen.

Wherefore God hath alſo highly exalted him / and giuen him a Name aboue euery name.

Das II. Capitel.

2. So erfüllet meine frewde/ daß jr eines ſinnes ſeyt/ gleiche liebe habt/ einmütig vnd einhellig ſeydt.

Da opfylder min glæde/ at i ere ved it ſind/ haffue lige kærlighed/ ere ved en mening oc ſamdrectige.

3. Nichts thut durch zanck oder eitel ehre/ ſonder durch demut achtet euch vntereinander einer den andern höher/ denn ſich ſelbs.

Gører inted aff trette eller forfengelig ære/ Men acter eder ved ydmyghed iblant huer andre den ene den anden høyre/ end ſig ſelff.

4. Vnd ein jeglicher ſehe nicht auff das ſeine/ ſondern auff daß deß andern iſt.

Oc ingen ſee til det ſom hannem hører til/ Men til det ſom andre hører til.

5. Ein jeglicher ſey geſinnet/ wie Jeſus Chriſtus auch war.

Huer vere ved det ſind/ lige ſom oc Jheſus Chriſtus vaar.

6. Welcher/ ob er wol in Göttlicher geſtalt war/ hielt ers nicht für einen Raub/ Gott gleich ſein.

Huilcken/ alligeuel at hand vaar i Guddommelig ſtickelſe/ da holt han det icke for it Roff/ at vere Gud lig

7. Sondern euſſert ſich ſelbs/ vnd nam Knechts geſtalt an/ ward gleich wie ein ander Menſch/ vnd an geberden als ein Menſch erfunden.

Men hand fornedrede ſig ſelff/ oc tog en Tieneris ſtickelſe paa/ oc bleff lige ſom it andet Menniſke/ oc befunden ſom it Menniſke i ſin Stickelſe.

8. Er nidriget ſich ſelbs/ vnd ward gehorſam biß zum tode/ ja zum tode am Creutz.

Hand fornedrede ſig ſelff/ oc bleff lydig intil Døden/ ia til Døden paa Kaarſſet.

9. Darumb hat jn auch Gott erhöhet/ vnd hat jhm einen Namen gegeben/ der über alle Namen iſt.

Der faare haffuer oc Gud ophøyet hannem/ oc haffuer giffuit hannem it Naffn/ ſom er offuer alle Naffn.

Kapitola II.

2. Naplňete radoſt mau/ abyſſte gednoſtaynkého ſmyſlu byli/ gednoſtaynau Láſku magijce/ gednomyſlnij gſauce/ gednoſtaynĕ weſpolek ſmayſſlegijce.

Nápełńićież weſele moie/ ábyśćie to ż rozumieli/ też miłość máiąc/ iednomyſlnie y iednego rozumienia.

3. Nic nečiňte ſkrze ſwár ani marnu chwálu: ale w pokoře/ gedni druhé za wyšſſy/ nežli ſami ſebe držijce.

Nic nie czyńćie przez ſwar/ ábo przez prożną chwałe/ ále z pokory/ káżdy niech rozumie drugiego być zacnieyſzym niżli ſam.

4. Ne což geſt wlaſtnijho gedenkaždý hledayte/ ale což geſt giných.

Nie pátrzćie káżdy ſwego/ ále káżdy też co ieſt drugich.

5. To zagiſté cyťte na ſobě/ co y na Kryſtu Gežijſſy.

A niechay thá chuć bedźie w was/ ktora byłá y w Kryſtuſie Jezuſie.

6. Kterýž gſa w zpuoſobu Božijm/ ne laupežem domněl ſe býti rowen Bohu:

Ktory bedąc w kſztałćie Bożym/ nie miałby był zá drapieſt wo rownym być Bogu.

7. Ale ſamého ſebe zmařil/ ſpůſob ſlužebnjka přijmaw/ k podobenſtwij lidij včiněn/ a w způſobu nalezen yako člowěk.

Ale wyniſzczył ſamego ſiebie/ wziąwſzy kſztałt ſłużebniczy/ zſtawſzy ſie podobny ludźiam/ y oſobą náleziony iáko człowiek.

8. Ponijžil ſebe ſamého/ včiněn gſa poſluſſen až do Smrti/ a až do Smrti Křijže.

A ſam ſie vniżył ſtáwſzy ſie poſłuſznym áż do śmierći/ á śmierći krzyżowey.

9. Protož y Buoh powýſſyl ho/ a dal gemu gméno kteréž geſt nad každé gméno.

Dla tego thez Bog wywyżſzył go bárzo zacnie/ y dał mu imie/ ktore ieſt nád wſzelkie imie.

ב

10 דְּבִשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ כָּל
בֻּרְכָּא תִּכּוּף דְּבַשְׁמַיָּא ו
וּבְאַרְעָא וְדִלְתַחְת מֵן
אַרְעָא׃

Accioche nel nome di IESV ſi pieghi ogni ginocchio di quelli che ſono in cielo, e di quelli che ſono in terra, è di quelli che ſono ne l'inferno.

11 וְכָל לֶשָּׁן נַודֵּא דְּמָרְיָא
הוּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְשׁוּבְחָא
דַּאלָהָא אָבוּהי׃

Et ogni lingua confeſſi che IESV Chriſto è il Signore à gloria di Dio Padre.

12 מֶטּוּל חַבִּיבַי אַיְכַּנָּא
דַּבְכֻל זְבַן אֶשְׁתַּמַּעְתּוּן לָא
כַּד קַרִיב אֶנָא לְכוּן בַּלְחוּד
אֶלָּא הָשָׁא דְּרַחִיק אֶנָא
מֶנְכוּן יַתִּירָאִית בִּדְחֶלְתָּא
וּבִרְתִיתָא פְּלוּחוּ פּוּלְחָנָא
דְּחַיַּיכוּן׃

Per tanto, diletti mei, ſi come ſempre hauete obbedito, non ſolamente come in mia preſentia, ma molto piu hora in mia aſſentia, conducete à fine con timore è tremore la voſtra ſalute.

13 אֱלָהָא הוּ גֵּיר מְחַפֵּט
בְּכוּן אָף לְמֶצְבָּא אַף
לְמֶסְעַר הָו מֶדֶּם דְּצָבִין
אַנְתּוּן׃

Percioche Iddio è quel che opera in voi il volere, e l'operare ſecondo il ſuo beneplacito.

14 כֻּל ——— מֶדֶּם הֱוַיתּוּן
עָבְדִין דְּלָא רְטָנָא וְדְלָא
פּוּלָּג׃

Fate tutte le coſe ſenza mormorationi e diſputationi.

15 דְּתֶהְוּוּן תַּמִּימֵא וְדְלָא
מוּם אַיךְ בְּנַיָּא דַּכְיֵא
דַּאלָהָא דְּעָמְרִין בְּדָרָא
עַסְקָא וּמְעַקְמָא וְאַתְחַזוּ
בֵּינָתְהוּן אַיךְ נַהִירָא ב
בְּעָלְמָא׃

Acciochè voi ſiate irreprenſibili, e ſinceri, figliuoli dico di Dio immaculati nel mezo de la praua è peruerſa generatione: tra iquali rilucete come luminari nel mondo.

ב

10 לְמַעַן בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ תִּכְרַע
כָּל־בֶּרֶךְ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בָּאָרֶץ
וּמִתַּחַת לָאָרֶץ׃

Que àl Nombre de Ieſus toda rodilla de lo celeſtial, de lo terrenal, y de lo infernal ſe doble.

11 וְכָל־לָשׁוֹן תּוֹדֶה כִּי אֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִכְבוֹד אֱלֹהִים
הָאָב׃

Y que todo lenguaje confieſſe, Que el Sennor Ieſus el Chriſto eſtá en la gloria de Dios el Padre.

12 לָכֵן אֲהוּבַי כַּאֲשֶׁר תָּמִיד
שְׁמַעְתֶּם לֹא כְּנֶגֶד עֵינַי לְבַדְּכֶם
כִּי־אִם גַּם עַתָּה יוֹתֵר עַל־יֶתֶר
בְּרָחְקִי מֵעִמָּכֶם בְּיִרְאָה וּבִרְעָדָה
תִּפְעֲלוּ אֶת־יְשׁוּעַת נַפְשְׁכֶם׃

Portanto, Amados mios, como ſiempre aueys obedecido, no como en mi preſencia ſolamente, mas aun mucho mas aora en mi auſencia obrad vueſtra ſalud con temor y temblor

13 כִּי־אֱלֹהִים הוּא הַפּוֹעֵל בָּנוּ
אֶת־לַחְפֹּץ וּלְכַלּוֹת כִּרְצוֹנוֹ׃

Porque Dios es el que en voſotros obra anſi el querer como el hazer por ſu buena voluntad.

14 וְאֶת־כָּל־דְּבָרִים תַּעֲשׂוּ
בִּבְלִי תְלוּנָּה וּבְלִי מְרִיבָה׃

Hazed todo ſin murmuraciones o dubdas.

15 לִהְיוֹתְכֶם תְּמִימִים וִישָׁרִים
בְּנֵי אֱלֹהִים בְּלִי־מוּם בְּתוֹךְ דּוֹר
עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל דּוֹר סוֹרֵר וּמוֹרֶה
אֲשֶׁר בָּם תָּאִירוּ כִּמְאוֹרוֹת
הַשָּׁמָיִם׃

Paraque ſeays irreprehenſibles, y ſenzillos, hijos de Dios, ſin culpa en medio de la nacion maligna y peruerſa, entre los quales reſplandeceys como luminarias en el mundo.

β.

10. Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων.

Afin qu'au Nom de Ieſus tout genouil ſe ploye de ceux qui ſont ès cieux & en la terre, & deſſous la terre:

11. Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.

Et que toute langue confeſſe que Ieſus Chriſt eſt le Seigneur, à la gloire de Dieu le Pere.

12. Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.

Parquoi mes bien-aimés, ainſi que vous auez touſiours obeï, non ſeulemẽt comme en ma preſence, mais beaucoup plus maintenant en mon abſence, employez-vous à voſtre propre ſalut, auec crainte & tremblement,

13. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

Car c'eſt Dieu qui produit en vous auec efficace, & le vouloir & le parfaire, ſelon ſon bon plaiſir.

14. Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν.

Faites toutes choſes ſans murmures ni queſtions:

15. Ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ.

Afin que vous ſoyez ſans reproche, & ſimples, enfans de Dieu, irreprehenſibles au milieu de la generation tortue & peruerſe: entre leſquels vous reluiſez comme flambeaux au monde, qui portent au deuant d'eux la Parole de vie.

CAP. II.

10. Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtiũ, terreſtrium, & infernorum.

That at the Name of Jeſus ſhoulde euery knee bowe / both of thinges in heauen/and thinges in earth/ and thinges vnder the earth.

11. Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.

And that euery tongue ſhoulde cõfeſſe that Jeſus Chriſt is the Lord / vnto the glory of God the Father.

12. Itaque chariſſimi mei (ſicut ſemper obediſtis:) non ut in præſentia mea tantùm, ſed multo magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.

Wherefore my beloued/ as yee haue alwayes obeyed/ not as in my preſence onely/ but nowe much more in mine abſence/ſo make an ende of your owne ſaluation with feare and trembling.

13. Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate.

For it is God which worketh in you/ both the will and the deede / euen of his good pleaſure.

14. Omnia autem facite ſine murmurationibus & hęſitationibus.

Doe all thinges without murmuring & reaſonings.

15. Vt ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravę & perverſę, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.

That ye may be blameles / & pure/ and the ſonnes of God without rebuke in the middes of a naughtie and crooked nation / among whome ye ſhine as lights in the world.

Das II. Capitel.

10. Daß inn dem Namen Jeſu ſich beugen ſollen / alle der Knie / die im Himmel vnd auff Erden vnd vnter der Erden ſind.

At i Jheſu Naffn/ ſkulle alle deris Knæ / ſom ere i Himmelen oc paa Jorden/oc vnder Jorden/ bøye ſig.

11. Vnd alle Zungen bekennen ſollen/ daß Jeſus Chriſtus der HERR ſey/ zur ehre Gottes deß Vaters.

Oc alle Tunger ſkulle bekende / At Jheſus Chriſtus er en HERRE / til Gud Faders ære.

12. Alſo meine liebſten / wie jr allezeit ſeydt gehorſam geweſen/ nicht allein in meiner gegenwertigkeit/ Sondern auch nun vil mehr in meinem abweſen/ſchaffet/daß jr ſelig werdet mit forcht vnd zittern.

Lige ſaa/ mine Elſkelige/ ſom i haffue altid veret lydige/ Icke aleniſte i min næruerelſe / men ocſaa meget mere i min frauerelſe / ſaa beſticker at i kunde bliffue ſalige met fryct oc beffuelſe.

13. Denn Gott iſts/ der in euch wircket/beyde das wöllen vnd das (thun/ nach ſeinem wolgefallen.)

Thi Gud er den/ ſom arbeyder i eder / baade villen/ oc Gerningen/ effter ſin behagelighed.

14. Thut alles ohn murmelung vnd ohn zweifel.

Gører alting vden knur oc vden tuil.

15. Auff daß jhr ſeyt ohn tadel/ vnd lauter/ vnd Gottes Kinder/ vnſträfflich / mitten vnter dem vnſchlachtigen vnd verkehrten Geſchlecht/ vnter welchem jhr ſcheinet als Liechter inn der Welt.

Paa det at i kunde vere vden ſtraff/ oc rene/ oc Guds børn vſtraffelige/ mit iblant den vanartige oc veruordige Slect/ Iblant huilcke i ſkinne ſom Liuſſ i verden.

Kapitola II.

10. Aby we gménu Gežijſſe každé koleno klekalo/ Nebeſkých/ Zemſkých/ y Pekelnijch:

Aby w imie Jezuſowe wſzelkie kolano ſie ſkłoniło/ niebieſkich y ziemſkich/ y tych ktore ſą pod ziemia.

11. A každý yazyk aby wyznáwal/ že Pán Gežijš Kryſtus w ſláwě geſt Boha Otce.

A iżby wſzelki ięzyk wyznawał/ iż Kryſtus Jezus ieſt Pánem/ ku chwale Bogá Oycá.

12. Protož naymilegſſý mogi/ yakož gſte wždycky byli poſluſſni: ne toliko když gſem s wámi byl/ ale mnohem wijce když ſem wzdálen od wás/ s báznij a s ſtrachem pracugte o waſſe Spaſenij.

Przetoż namilſzy moi iákośćie záwſze poſłuſzni byli/ nie tylko ták to przy moiey bytnośći/ ále téż dáleko więcey w niebytnośći moiey/ z boiáźnią y z drżeniem zbáwienie wáſze ſpráwuyćie.

13. Bůh zagiſté geſt kterýž činij w wás y chtěnij y dokonánij/ wedlé dobré wuole.

Abowiem Bog ieſt ći ten ktory ſpráwuie w was to abyśćie chćieli y vczynili/ podług dobrowolnego vpodobánia iego.

14. Wſſecko pak čiňte bez reptánij a bez pochybowánij.

Wſzytko czyńćie krom ſzemránia y poſwarkow.

15. Abyſſte byli bez žaloby/ a vpřijmij ſynowé Božij/ abyſte nebyli hodni treſtánij v poſtřed pokolenij neſſlechetného a přewráceného. Mezy kterýmižto ſwěťte yako ſwětlo na Swětě.

Abyśćie byli bez przygány/ y ſzczyremi ſyny Bożymi/ nie nágánionymi w pośrzodku narodu złego y przewrotnego/ miedzy kthorymi ludźmi świećićie iáko świátłá ná świećie.

ב

10 דַבְשְׁמֵהּ דְיֵשׁוּעַ כֻּל
בֻּרוּךְ תִּכּוּף דְבַשְׁמַיָא ו
וּבַארְעָא וְדַלְתַחַת מֵן
אַרְעָא ׃

Acciochè nel nomo di IESV ſi pieghi ogni ginocchio di quelli che ſono in cielo, e di quelli che ſono in terra, è di quelli che ſono ne l'inferno.

11 וְכֻל לְשָׁן יַודֵא דְמָרְיָא
הוּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְשׁוּבְחָא
דַאלָהָא אָבוּהִי ׃

Et ogni lingua confeſſi che IESV Chriſto è il Signore à gloria di Dio Padre.

12 מֵכִיל חַבִיבַי אֵיכַנָא
דַבְכֻל זְבַן אֶשְׁתַּמַעְתּוּן לָא
כַד קַרִיב אֶנָא לְכוּן בַלְחוּד
אֶלָא הָשָׁא דְרַחִיק אֶנָא
מֶנְכוּן יַתִּירָאִית בְדֶחְלְתָא
וּבַרְתִיתָא פְלוּחוּ פוּלְחָנָא
דְחַיַיכוּן ׃

Per tanto, diletti mei, ſi come ſempre hauete obbedito, non ſolamente come in mia preſentia, ma molto piu hora in mia aſſentia, conducete à fine con timore è tremore la voſtra ſalute.

13 אֱלָהָא הוּ גֵיר מְחַפֵט
בְכוּן אַף לְמֶצְבָא אַף
לְמֶסְעַר הָו מֵדֶם דְצָבֵין
אַנְתּוּן ׃

Percioche Iddio è quel che opera in voi il volere, e l'operare ſecondo il ſuo beneplacito.

14 כֻּל-------מֵדֶם דְהָוֵיתוּן
עָבְדִין דְלָא רְטָנָא וְדְלָא
פוּלָג ׃

Fate tutte le coſe ſenza mormorationi e diſputationi.

15 דְתֶהְווּן תַמִימֵא וְדְלָא
מוּם אַיךְ בְנַיָא דְכַיָא
דַאלָהָא דְעָמְרִין בְדָרָא
עַסְקָא וּמְעַקְמָא וְאֶתְחַזַו
בֵינַתְהוֹן אַיךְ נַהִירָא ב
בְעָלְמָא ׃

Accioche voi ſiate irreprenſibili, e ſinceri, figliuoli dico di Dio immaculati nel mezo de la praua è peruerſa generatione: tra iquali rilucete come luminari nel mondo.

ב

10 לְמַעַן בְּשֵׁם יֵשׁוּעַ תִּכְרַע
כָּל־בֶּרֶךְ אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בָּאָרֶץ
וּמִתַּחַת לָאָרֶץ ׃

Que àl Nombre de Ieſus toda rodilla de lo celeſtial, de lo terrenal, y de lo infernal ſe doble.

11 וְכָל־לָשׁוֹן תּוֹדֶה כִּי אֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִכְבוֹד אֱלֹהִים
הָאָב ׃

Y que todo lenguaje confieſſe, Que el Sennor Ieſus el Chriſto está èn la gloria de Dios el Padre.

12 לָכֵן אֲהוּבַי כַּאֲשֶׁר תָּמִיד
שְׁמַעְתֶּם לֹא כְּנֶגֶד עֵינַי לְבַדְּכֶם
כִּי־אִם גַּם עַתָּה יוֹתֵר עַל־יֶתֶר
בְּרָחְקִי מֵעִמָּכֶם בְּיִרְאָה וּבִרְעָדָה
תִּפְעֲלוּ אֶת־יְשׁוּעַת נַפְשְׁכֶם ׃

Portanto, Amados mios, como ſiempre aueys obedecido, no como en mi preſencia ſolamente, mas aun mucho mas aora en mi auſencia obrad vueſtra ſalud con temor y temblor

13 כִּי־אֱלֹהִים הוּא הַפּוֹעֵל בָּנוּ
אֶת־לַחְפֹּץ וּלְכַלּוֹת כִּרְצוֹנוֹ ׃

Porque Dios es el que en voſotros obra anſi el querer como el hazer por ſu buena voluntad.

14 וְאֶת־כָּל־דְּבָרִים תַּעֲשׂוּ
בִּבְלִי תְלוּנָה וּבְלִי מְרִיבָה ׃

Hazed todo ſin murmuraciones o dubdas.

15 לִהְיוֹתְכֶם תְּמִימִים וִישָׁרִים
בְּנֵי אֱלֹהִים בְּלִי־מוּם בְּתוֹךְ דּוֹר
עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל דּוֹר סוֹרֵר וּמוֹרֶה
אֲשֶׁר בָּם תָּאִירוּ כִּמְאוֹרוֹת
הַשָּׁמַיִם ׃

Paraque ſeays irreprehenſibles, y ſenzillos, hijos de Dios, ſin culpa en medio de la nacion maligna y peruerſa, entre los quales reſplandeceys como luminarias en el mundo.

β.

10, Ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων.

Afin qu'au Nom de Ieſus tout genouil ſe ploye de ceux qui ſont ès cieux & en la terre, & deſſous la terre:

11. Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.

Et que toute langue confeſſe que Ieſus Chriſt eſt le Seigneur, à la gloire de Dieu le Pere.

12. Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.

Parquoi mes bien-aimés, ainſi que vous auez touſiours obeï, non ſeulemēt comme en ma preſence, mais beaucoup plus maintenant en mon abſence, employez-vous à voſtre propre ſalut, auec crainte & tremblement,

13. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

Car c'eſt Dieu qui produit en vous auec efficace, & le vouloir & le parfaire, ſelon ſon bon plaiſir.

14. Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν.

Faites toutes choſes ſans murmures ni queſtions:

15. Ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ,

Afin que vous ſoyez ſans reproche, & ſimples, enfans de Dieu, irreprehenſibles au milieu de la generation tortue & peruerſe: entre leſquels vous reluiſez comme flambeaux au monde, qui portent au deuant d'eux la Parole de vie.

CAP. II.

10. Vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtiū, terreſtrium, & infernorum.

That at the Name of Jeſus ſhoulde euery knee bowe / both of thinges in heauen/ and thinges in earth, and thinges vnder the earth.

11. Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.

And that euery tongue ſhoulde confeſſe that Jeſus Chriſt is the Lord / vnto the glory of God the Father.

12. Itaque chariſſimi mei (ſicut ſemper obediſtis:) non ut in præſentia mea tantùm, ſed multo magis nunc in abſentia mea, cum metu & tremore veſtram ſalutem operamini.

Wherefore my beloued/ as yee haue alwayes obeyed/ not as in my preſence onely/ but nowe much more in mine abſence/ ſo make an ende of your owne ſaluation with feare and trembling.

13. Deus eſt enim qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate.

For it is God which worketh in you/ both the will and the deede / euen of his good pleaſure.

14. Omnia autem facite ſine murmurationibus & hęſitationibus.

Doe all thinges without murmuring & reaſonings.

15. Vt ſitis ſine querela, & ſimplices filii Dei, ſine reprehenſione in medio nationis pravę & perverſę, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.

That ye may be blameles / & pure/ and the ſonnes of God without rebuke in the middes of a naughtie and crooked nation / among whome ye ſhine as lightes in the world.

Das II. Capitel.

10. Daß inn dem Nāmen Jeſu ſich beugen ſollen / alle der Knie/ die im Himmel vnd auff Erden vnd vnter der Erden ſind.

At i Jheſu Naffn/ ſkulle alle deris Knæ / ſom ere i Himmelen oc paa Jorden/ oc vnder Jorden/ bøye ſig.

11. Vnd alle Zungen bekennen ſollen/ daß Jeſus Chriſtus der HERR ſey/ zur ehre Gottes deß Vaters.

Oc alle Tunger ſkulle bekende / At Jheſus Chriſtus er en HERRE/ til Gud Faders ære.

12. Alſo meine liebſten/ wie jr allezeit ſeydt gehorſam geweſen/ nicht allein in meiner gegenwertigkeit/ Sondern auch nun vil mehr in meinem abweſen/ ſchaffet/ daß jr ſelig werdet mit forcht vnd zittern.

Lige ſaa/ mine Elſkelige/ ſom i haffue altid verit lydige/ Icke aleniſte i min næruerelſe/ men ocſaa meget mere i min frauerelſe/ ſaa beſkicker at i kunde bliffue ſalige met fryct oc beffuelſe.

13. Denn Gott iſts/ der in euch wircket/ beyde das wöllen vnd das (thun/ nach ſeinem wolgefallen.)

Thi Gud er den/ ſom arbeyder i eder / baade villen/ oc Gerningen/ effter ſin behagelighed.

14. Thut alles ohn murmelung vnd ohn zweifel.

Gører alting vden knur oc vden tuil.

15. Auff daß jhr ſeyt ohn tadel/ vnd lauter/ vnd Gottes Kinder/ vnſträfflich/ mitten vnter dem vnſchlachtigen vnd verkehrten Geſchlecht/ vnter welchem jhr ſcheinet als Liechter inn der Welt.

Paa det at i kunde vere vden ſtraff/ oc rene/ oc Guds børn vſtraffelige/ mit iblant den vanartige oc veruordige Slect/ Iblant huilcke i ſkinne ſom Liuſ i verden.

Kapitola II.

10. Aby we gménu Gežijſſe každé koleno klekalo/ Nebeſkých/ Zemſkých/ y Pekelnijch:

Aby w imie Jezuſowe wſzelkie kólano ſie ſkłoniło/ niebieſkich y ziemſkich/ y tych ktore ſą pod ziemia.

11. A každý yazyk aby wyznáwal/ že Pán Gežijſs Kryſtus w ſláwě geſt Boha Otce.

A iżby wſzelki iezyk wyznawał/ iż Kryſtus Jezus ieſt Pánem/ ku chwale Bogá Oycá.

12. Protož naymilegſſij moji/ yakož gſte wždycky byli poſluſſni: ne toliko když gſem s wámi byl/ ale mnohem wijce když ſem wzdálen od wás/ s bázníj as ſtrachem pracugte o waſſe Spaſenij.

Przetoż namilſzy moi iákośćie záwſze poſłuſzni byli/ nie tylko táto przy mo ey bytnośći/ ále teraz dáleko więcey w niebytnośći moiey/ z boiaźnią y z drżeniem zbáwienie wáſze ſpráwuyćie.

13. Bůh zagiſté geſt kterýž činij w wás y chtěnij y dokonánij/ wedlé dobré wůle.

Abowiem Bog ieſt ći ten który ſpráwuie w was to ábyśćie chćieli y vczynili/ podług dárowánego vpodobánia iego.

14. Wſſecko pak čiňte bez reptánij a bez pochybowánij.

Wſzytko czyńćie krom ſzemránia y poſzwarkow.

15. Abyſſte byli bez žaloby/ a vpřijmij ſynowé Božij/ abyſte nebyli hodni treſtánij v poſtřed pokolenij neſſlechetného a přewráceného. Mezy kterýmižto ſwěťte yako ſwětlo na Swětě.

Abyśćie byli bez przygány/ y ſzczyremi ſyny Bożymi/ nie nágánionymi w pośrzodku narodu złego y przewrotnego/ miedzy kthorymi ludźmi świećićie iáko świátłá ná świećie.

ב

16 דְּאִיתַיְכוֹן לְהוֹן בְּדוּכַת חַיָּא לְשׁוּבְהָרֵי דִּילִי בְּיוֹמֵה דַּמְשִׁיחָא דְּלָא הֲוָא אִיקִי רְהֶטֶת וְלָא סְרִיקָאִית עֶמְלֵת׃

Che portino innanzi la parola de la Vita, accioche mi ſia gloria nel giorno di Chriſto, ch'io non habbi corſo in vano, ne in vano mi ſii affaticato.

17 אֶלָּא אָפֶן מֶתְנְקֵא אֲנָא עַל דְּבַחְתָּא ו וְתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּהַיְמָנוּתְכוֹן חָדֵא אֲנָא וְרָוֵז אֲנָא עַם כֻּלְכוֹן׃

E ſe bene io ſerua d'aſpergimento ſopra il ſacrifitio & ſeruitio de la voſtra fede, me ne rallegro, e mi rallegro del bene di tutti voi.

18 הָכַנָּא וְאָף אַנְתּוּן חֲדַו וְרַוַּזוּ עַמִּי׃

Rallegrateui ancor voi di queſto medeſimo, rallegrateui del ben mio.

19 מְסַבַּר אֲנָא דֵּין בְּמָרַן יֵשׁוּעַ דְּאֶשַׁדַּר לְוָתְכוֹן לט לְטִמָתָאוֹס בַּעֲגַל דְּאָף לִי נֶהְוֵא לִי נִיחָא כַּד אֵלַף מֶטוּלָתְכוֹן׃

Io ſpero nel Signor IESV di mandare in breue Timoteo à voi: accioche ancor io ſtia di buono animo, poi che hauerò inteſo le coſe voſtre.

20 לַיְת לִי גֵּיר אַחֲרִין הָרְכָא דְּאַיךְ נַפְשִׁי הוּ דַּאכִּינָאִית יָצֵף דִּילְכוֹן׃

Perche io non ho alcuno di pari animo, che ſia per procurar ſinceramente le coſe voſtre.

21 כֻּלְּהוֹן גֵּיר דְּנַפְשְׁהוֹן הוּ בָּעֵין וְלָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Conciosia che tutti cercano le lor proprie, è non quelle di Chriſto IESV.

22 בּוּקְיָה דֵּין דְּהָנָא יָדְעִיתוּן דְּאַיךְ בְּרָא עַם אֲבוּהִי הָכַנָּא פְּלַח עַמִּי בְּסַבְּרְתָּא׃

Ma voi ſapete la proua di lui, che come figliuolo col padre, coſi ha egli ſeruito meco ne l'Euangelio.

ב

16 אֶת־דְּבַר הַחַיִּים מַחֲזִיקִים לִתְהִלָּתִי בְּיוֹם הַמָּשִׁיחַ כִּי־לֹא לַהֶבֶל רַצְתִּי וְלֹא לַשָּׁוְא יָגַעְתִּי׃

Reteniendo la palabra de vida: paraque yo pueda gloriarme en el dia del Chriſto, que no he corrido ni trabajado en vano.

17 וְאַף כִּי־אֻזְבַּח עַל־זֶבַח וְשָׁרֵת אֱמוּנַתְכֶם אֶשְׂמַח וְחָדִיתִי עַל־כֻּלְּכֶם׃

Y aun que ſea ſacrificado ſobre el ſacrificio y ſeruicio de vueſtra fe, me huelgo y me gozo por todos voſotros.

18 וְעַל־דָּבָר הַזֶּה גַּם אַתֶּם תִּשְׂמְחוּ וַחֲדִיתֶם עָלָי׃

Y anſimiſmo hos holgad tambien voſotros y hos gozad por mi.

19 וּמְשַׂבֵּר אֲנִי בַּאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ לִשְׁלֹחַ אֲלֵיכֶם בִּמְהֵרָה אֶת טִימוֹתֶאוֹס אֲשֶׁר גַּם אֲנִי אֶרְוַח בְּדַעְתִּי אֶת־דִּבְרֵיכֶם׃

Empero eſpero en el Sennor Ieſus, que hos embiaré preſto à Timotheo paraque yo tambien eſté de buen animo entendido vueſtro eſtado.

20 כִּי־אִישׁ לֹא אֶחָד יֶשׁ־לִי כְּנַפְשִׁי כָּמוֹהוּ אֲשֶׁר בְּתֹם לֵבָב יִדְאַג עֲלֵיכֶם׃

Porque à ninguno tengo tan vnanime, y que con ſincera afficion eſté ſolicito por voſotros.

21 כִּי־כֻלָּם אֶת־אֲשֶׁר לְנַפְשָׁם מְבַקְשִׁים וְאֵין אֲשֶׁר לְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque todos buſcan loque es ſuyo proprio no loque es del Chriſto Ieſus.

22 וְאֶת־שִׂכְלוֹ וּתְבוּנָתוֹ יוֹדְעִים אַתֶּם כִּי כַּאֲשֶׁר בֵּן־לְאָבִיו כָּכָה עָבַד עִמִּי בַּבְּשׂוֹרָה׃

La experiencia deel aueys conocido, que como hijo à padre ha ſeruido conmigo en el Euangelio.

β.

16. Λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα.

Pour me glorifier en la iournee de Chriſt, que ie n'ai point couru en vain, ne trauaille en vain.

17. Ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν.

Que ſi meſme ie ſers d'aſperſion ſur le ſacrifice & ſeruice de voſtre foy, i'en ſuis ioyeux: & m'en conioui auec vous tous.

18. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.

Vous auſſi pareillement ſoyez-en ioyeux, & vous conioüiſſez auec moi.

19. Ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν.

Or i'eſpere au Seigneur Ieſus de vous enuoyer bien toſt Timothee, afin que i'aye auſſi tant meilleur courage quand i'aurai cognu voſtre eſtat,

20. Οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει.

Car ie n'ai perſonne de pareil courage, qui ſoit vrayement ſoigneux de ce qui vous concerne.

21. Οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ.

Car tous cerchent ce qui eſt de leur particulier, non point ce qui eſt de Ieſus Chriſt.

22. Τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.

Mais vous cognoiſſez l'eſpreuue d'icelui qu'il a ſerui auec moi en l'Euangile, comme l'enfant ſert au Pere.

CAP. II.

16. Verbum vitæ continentes ad gloriam meam in die Chriſti, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi.

Holding forth the worde of life/that I may reioyce in yͤ day of Chriſt/that I haue not runne in vaine / neither haue laboured in vaine.

17. Sed & ſi immolor, ſupra ſacrificium & obſequium fidei veſtræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis.

Yea/and though I be offered vp vpõ the ſacrifice/and ſeruice of your faith/I am glad/and reioyce with you all.

18. Idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.

For the ſame cauſe alſo be ye glad / and reioyce with me.

19. Spero autem in Domino Ieſu, Timotheum me citò mittere ad vos: ut & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.

And I truſt in the Lorde Jeſus/to ſende Timotheus ſhortly vnto you/that I alſo may bee of good comfort / when I knowe your ſtate.

20. Neminem enim habeo tam unanimem, qui ſyncera affectione pro vobis ſolicitus ſit.

For I haue no man like minded/who will faithfully care for your matters.

21. Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt: non, quæ ſunt Ieſu Chriſti.

For all ſeeke their owne / and not that which is Jeſus Chriſts.

22. Experimentum autem eius cognoſcite, quia ſicut patri filius, mecum ſervivit in Evangelio.

But ye knowe the proofe of him/that as a ſonne with the father / he hath ſerued with me in the Goſpell.

Das II. Capitel.

16. Damit / daß jhr haltet ob dem wort deß Lebens / mir zu einem ruhm an dem tage Chriſti / als der ich nicht vergeblich gelauffen / noch vergeblich gearbeitet habe.

Der met/ at i bliffue ved Liffſens ord / Mig til en roſſ paa Chriſti dag/ ſom den der haffuer icke løbet forgeffuis oc icke arbeydet forgeffuis.

17. Vnnd ob ich geopffert werde / über dem Opffer vnnd Gottesdienſt ewers glaubens / ſo frewe ich mich / vnd frewe mich mit euch allen.

Oc der ſom ieg bliffuer offret / offuer eders Trois oc Gudstieniſte / da glæder ieg mig / oc ieg glæder mig met eder alle.

18. Deſſelbigen ſolt jhr euch auch frewen/vnd ſolt euch mit mir frewen.

Der aff ſkulle i oc glæde eder/oc i ſkulle glæde eder met mig.

19. Jch hoffe aber in dem HERRN Jeſu / daß ich Timotheum bald werde zu euch ſenden / daß ich auch erquicket werde / wenn ich erfahre / wie es vmb euch ſtehet.

Jeg haabis ocſaa i vor HERRE Jheſu / at ieg ſkal ſnart ſende Timotheum til eder / At ieg oc kand verquegis / naar ieg fornemmer / huorledis det gaar eder.

20. Denn ich habe keinen/ der ſo gar meines ſinnes ſey / der ſo hertzlich für euch ſorget.

Thi ieg haffuer ingen/ der er ſaa aldelis effter mit ſind/ der ſaa hiertelige ſørger for eder.

21. Denn ſie ſuchen alle das jre/nicht das Chriſti Jeſu iſt.

Thi at de ſøge alle deris/icke det ſom er Chriſti Jeſu.

22. Jhr aber wiſſet/daß er rechtſchaffen iſt/ denn wie ein Kind dem Vater/ hat er mit mir gedient am Evangelio.

Men i vide/at hand er retſindig/thi hand haffuer tient met mig i Euangelio / lige ſom it Barn met ſin Fader.

Kapitola II.

16. Zachowáwagijce Slowo žiwota pro ſláwu mau ke dni Kryſtowu: Nebok gſem neběžal na darmo/ ani na darmo pracowal.

Podawáiace ſłowo żywotá / ábym ſie mogł przechwaláć w dźień Kryſtuſow / iżem dármo nie biegał/ á nym dármo prácował.

17. Ale buduli obětowán za oběta za poſlauženij Wijře waſſij: radugik ſe a ſpolu ſe těſſým ſe wſſemi wámi.

Nowſzem choćby mie obfiárowano tát o ofiáre mokra ná ofierze zabitey / y ná świethym poſługowániu wiáry wáſzey/ raduie y weſele ſie z wámi wſzytkimi.

18. Též také y wy raduogte ſe/ á těſſite ſe ſpolu ſemnau:

Przeto też y wy ráduyćie ſie y weſelćie ſie ze mną.

19. Mámk pak naděgi w Pánu Gežijſſowi / že Tymothea brzo poſſli k wám / akbych y ná byl dobré myſli/ poznage kterak wy ſe máte.

Przythym ſpodźiewam ſie w Pánie Jezuśie / iż rychło Tymotheuſzá poſle do was/ abym thez y ia był dobrey myſli/ dowiedziawſzy ſie co ſie z wámi dźieie.

20. Žádného zagiſté tak gednomyſlného nemám/ kterýž by s čiſtau a vpřjmau žádoſtij měl péči o wás.

Abowiem nikogo nie mam ktoryby był ſercá tákiego/ y ktoby ſie vprzeymie o wáſzych rzeczách ſtárać miał.

21. Nebo wſſyckni ſwého hledagj / a ne toho co geſt Gežijſſe Kryſta.

Bo wſzyſcy ſwego ſzukáiá/ nie rzeczy Jezuſá Kryſtuſá.

22. Protož znayte giſté zkuſſenij geho / nebo yako Syn Otcy/ poſluhowal ſemnau w Ewangelium.

Ale wyśćie świádomi doświádczenia iego/ iż tákoż oycem ſyn ze mną poſługował w Ewángeliey.

ב

23 לְהָנָא מְסַבַּר אֶנָא דְּאֶשַׁדַּר לְוָתְכוֹן בַּעְגַל מָא דַּחְזִית מָא דִּלְוָתִי׃

Io ſpero dunque di mandarlo ſubbito che hauerò proueduto à le coſe mie.

24 וַתְכִיל אֶנָא עַל מָרִי דְּאָף אֶנָא בַּעְגַל אָתֵא אֶנָא לְוָתְכוֹן׃

E m'aſſicuro nel Signore, che io ancora verrò ben toſto.

25 הָשָׁא דֵּין אַלְצְתָנִי צְבוּתָא דְּאֶשַׁדַּר לְוָתְכוֹן לְאַפַּפְרוֹדִיטָס אָחָא דְּאִיתַוְהי מְעַדְרָנָא וּפָלְחָא דְּעַמִּי דִּילְכוֹן דֵּין שְׁלִיחָא וּמְשַׁמְשָׁנָא דַּחְשַׁחְתִּי׃

Ma ho penſato eſſer neceſſario mandarui Epafrodito fratello, & aiutator mio ne l'opera, è compagno ne la militia, è voſtro Apoſtolo, è miniſtro di quello che ho hauuto dibiſogno.

26 מְטוּל דַּסְנֵא הֲוָא לְמֶחְזֵא לְכֻלְּכוֹן וַמְעִיק הֲוָא דִּידַע דַּשְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְכְּרִה׃

Percioche egli haueua deſiderio di tutti voi, è li doleua forte, che voi haueſte vdito ch'egli ſi fuſſe ammalato.

27 אַף אֶתְכְּרִה עַד־מָא לְמַוְתָא אֶלָּא אֱלָהָא רַחֵם עֲלַוְהי לָא הֲוָא דֵּין עֲלַוְהי בַּלְחוּד אֶלָּא אַף עֲלַי דְּלָא תֶּהְוֵא לִי עָקָא עַל עָקָא׃

E certo egli è ſtato ammalato, molto vicino à morte: ma Iddio ha hauuto miſericordia di lui, è non ſol di lui, ma di me ancora: accioche io non haueſſi dolor ſopra dolore.

28 חַפִּיטָאִית הָכִיל שַׁדַּרְתֵּה לְוָתְכוֹן דְּכַד תֶּחְזוּנָיְהי תּוּב תֶּחְדוּן וְלִי קַלִּיל נֶהְוֵא נִבְאֶשָׁא׃

Io l'ho dunque mandato con tanta maggior preſtezza: à fin che vedendolo, voi vi rallegriate di nuouo, & io habbi meno di dolore.

29 קַבְּלוּהִי הָכִיל בְּמָרְיָא בְּכֻל חַדְוָא וְלַאיְלֵין דְּהָכַנָא אֶנוּן בְּאִיקָרָא אַחוּדוּ אֶנוּן׃

Riceuetelo dunque nel Signore con ogni allegrezza: è quelli che ſon tali, habbiateli in pregio.

ב

23 וְאוֹתוֹ מְשַׁבֵּר אֲנִי לִשְׁלֹחַ אֲלֵיכֶם בִּרְאוֹתִי אֵיךְ יִפְּלוּ דְּבָרַי בְּפִתְאֹם׃

Anſique a eſte eſpero embiarhos luego que viere como van mis negocios.

24 וּבָטַחְתִּי בַּיהוָֹה כִּי־גַם אֲנִי בִּמְהֵרָה אָבוֹא אֲלֵיכֶם׃

Y confio en el Sennor que yo tambien vendre preſto à voſotros.

25 וְחָשַׁבְתִּי כִּי צָרִיךְ הוּא אֶת־אֶפְּרוֹדִיטוֹס שֶׁהוּא אָחִי עוֹזְרִי חֲבֵרִי וּבַעַל בְּרִית מִלְחַמְתִּי וּמַלְאַכְכֶם וּמְשָׁרֵת צָרְכִּי לִשְׁלֹחַ אֲלֵיכֶם׃

Mas tuue por coſa neceſſaria embiarhos â Epaphrodito Hermano y compannero y conſieruo mio y vueſtro Apoſtol, y miniſtro de mi neceſſidad.

26 בַּאֲשֶׁר מִתְאַוֶּה הָיָה אֶת־כֻּלְּכֶם וְיָגֶה עַל־כִּי־שְׁמַעְתֶּם כִּי־חָלָה הוּא׃

Porque tenia deſſeo de todos voſotros: y grauemente ſe anguſtiô de que vuieſſedes oydo que auia enfermado.

27 כִּי־חָלָה כִּמְעַט לָמוּת כִּי־אִם אֱלֹהִים חֲנָנוֹ אַךְ לֹא אוֹתוֹ לְבַדּוֹ כִּי־אִם אוֹתִי פֶּן תְּהִי־לִי יָגוֹן עַל־תּוּגָה׃

Y cierto que enfermó haſta la muerte: mas Dios vuo miſericordia deel: y no ſolamente deel, mas aun de mi, que no tuuieſſe triſteza ſobre triſteza.

28 עַל־כֵּן שְׁלַחְתִּיו בִּמְהֵרָה אֲשֶׁר אִם תִּרְאוּהוּ יוֹסִיפוּן לִשְׂמֹחַ וְלִהְיוֹתִי בְּלִי־דְאָגָה׃

Anſi que embiolo mas preſto, paraque viendolo hos boluays à gozar, y yo eſté mas ſin triſteza.

29 לָכֵן קַבְּלוּהוּ בַּיהוָֹה עִם כָּל־שִׂמְחָה וְאֵלֶּה אֲשֶׁר כָּמוֹהוּ יְקָרִים יִהְיוּ בְּעֵינֵיכֶם׃

Recebirloheys pues en el Sennor con todo gozo: y tened en eſtima à los tales.

β'.

23. Τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ, ἐξαυτῆς.

I'ai donc eſperance de l'enuoyer, incontinent que i'aurai pourueu à mes affaires.

24. Πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι.

Et m'aſſeure au Seigneur que moi-meſme auſſi viendrai bien toſt.

25. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν, καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς.

Mais i'ai eſtimé qu'il eſtoit neceſſaire de vous enuoyer Epaphrodite mõ frere, compagnon d'œuure, & d'armes auec moi: qui auſſi a eſté enuoyé de voſtre part pour m'adminiſtrer ce dont i'ai eu beſoin.

26. Ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε.

Car il vous deſiroit tous ſingulierement, & eſtoit fort angoiſſe de ce que vous auiez entendu qu'il auoit eſté malade.

27. Καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ. ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ.

Et de fait il a eſté malade, voire treſprochain de la mort: mais Dieu a eu pitié de lui, & non ſeulement de lui, mais auſſi de moi: afin que ie n'euſſe triſteſſe ſur triſteſſe.

28. Σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτὸν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ.

Ie l'ai donc enuoyé tant plus ſongneuſement, afin qu'en le voyant vous vous reſiouïſſiez derechef, & que i'aye tant moins de triſteſſe.

29. Προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς· καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε.

Receuez-le donc au Seigneur auec toute ioye: & ayez en eſtime ceux qui ſont tels.

GAP. II.

23. Huncigitur ſpero me mittere ad vos, mox, ut videro quæ circa me ſunt.

Him therefore I hope to ſende aſſoone as I know how it will go with me.

24. Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.

And truſt in the Lord / that I alſo my ſelf ſhall come ſhortly.

25. Neceſſarium autem exiſtimavi, Epaphroditum fratrem & cooperatorem & commilitonem meum, veſtrum autem Apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meę, mittere ad vos.

But I ſuppoſed it neceſſarie to ſende my brother Epaphroditus vnto you / my companion in labour / and fellow ſouldier / euen your meſſenger / and he that miniſtred vnto me ſuch thinges as I wanted.

26. Quoniam quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus erat, propterea quòd audieratis illum infirmatum.

For hee longed after all you / and was all full of heauineſſe / becauſe ye had heard that hee had bene ſicke.

27 Nam & infirmatus eſt uſque ad mortem: ſed Deus miſertus eſt eius: non ſolùm autem eius, verùm etiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem.

And no doubt hee was ſicke / very neere vnto death: but God had mercy on him / & not on him onely / but on mee alſo / leſt I ſhould haue ſorowe vpon ſorowe.

28. Feſtinantiùs ergo miſi illum: ut viſo eo, iterum gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim

I ſent him therefore the more diligently / that when yee ſhoulde ſee him againe / yee might reioyce / and I might bee the leſſe ſorowfull.

29. Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino: & eiuſmodi cùm honore habetote.

Receiue him therefore in the Lorde with all gladnes / and make much of ſuch.

Das II. Capitel.

23. Denſelbigen hoffe ich / werde ich ſenden von ſtundan / wenn ich erfahren habe / wie es vmb mich ſtehet.

Den ſamme haabis ieg / at ieg ſkal ſtrax ſende / naar ieg faar at vide / huorledis det gaar eder.

24. Ich vertrawe aber in dem HERREN / daß auch ich ſelbs ſchier kommen werde.

Jeg forhaabis oc til HERREN / at ieg ocſaa ſelff met det ſnariſte ſkal komme.

25. Ich habs aber für nötig angeſehen / den Bruder Epaphroditum zu euch zu ſenden / der mein Gehülffe vnd Mitſtreiter / vnd ewer Apoſtel / vnnd meiner notturfft Diener iſt.

Men det ſyntis mig nytteligt / at ſende den Broder Epaphroditum til eder / ſom er min Hielpere oc Metſtridere / oc eders Apoſtel / oc min Nødtørfftigheds Tienere.

26. Sintemal er nach euch allen verlangen hatte / vnnd war hoch bekůmmert / darumb daß jr gehöret hattet / daß er kranck war geweſen.

Efftersi hand haffde lengelſe effter eder alle / Oc vaar ſuarlige bekumret / fordi at i haffde hørt / at hand vaar ſiug.

27. Vnd er war zwar todtkranck / aber Gott hat ſich ůber jn erbarmet / nicht allein ůber jn / ſondern auch ůber mich / auff daß ich nicht eine trawrigkeit ůber die ander hette.

Oc hand vaar ocſaa død ſiug / men Gud forbarmede ſig offuer hannem / Dog icke alene offuer hannem / men ocſaa offuer mig. Paa det ieg ſkulde icke haffue en Bedrøffuelſe offuer den anden.

28. Ich hab jn aber deſte eilender geſandt / auff daß jhr jhn ſehet / vnd wider frölich werdet / vnnd ich auch der trawrigkeit weniger habe.

Jeg ſende hannem oc diſſ ſnarere / Paa det i ſkulle ſee hannem / oc bliffue glade igen / oc ieg ſkal ocſaa haffue mindre bedrøffuelſe.

29. So nemet jhn nun auff inn dem HERRN / mit allen frewden. Vnd habt ſolche in ehren.

Saa anammer hannem nu i HERREN / met al glæde / Oc holder ſaadane i ære.

Kapitola II.

23. Protož mámť naděgi že ho k wám poſſli brzo / yakž gedině porozumijm co ſe ſemnau djti bude.

Nadziewam ſie tedy / iż tego poſłe ſkoro iedno obaczę poſtánowienie rzeczy moich.

24. Mám pak naděgi w PAnu / žeť y ſám brzo k wám přijgdu.

Dufam też w Pánie iż y ſam rychło przyidę.

25. Ale zdálo mi ſe za potřebné / abych Epafrodyta bratra a pomocnijka a ſpolu Rytijře mého / a waſſeho Apoſſtola / a ſlužebnijka w potřebě mé / poſlal k wám.

Ale zdáło mi ſie zá rzecz potrzebna poſłáć do was Epáfrodytá brátá y pomocniká / y ſpołecznego żołnierzá ze mna / á poſłá wáſzego / ktory mi to dawał czego mi potrzebá było.

26. Neb zagiſté měl žádoſt wás wſſecky widěti / a ſmuten byl proto / že gſte ſlyſſeli o něm / žeby byl nemocen.

Abowiem żadał bárzo was wſzytkich / y wielce ſie fráſował oto iżeśćie ſłyſzeli iż był niemocen.

27. A takť geſt / že geſt byl nemocen až k Smrti / ale PAn ſmilowal ſe nad nim: a ne toliko nad nim / ale také y nademnau / abych zámutku na zámutek neměl.

A iśćie chorował że był bliſko śmierći / ále Bog zmiłował ſie nád nim / á nie tylko nád nim / ále też nádemna / iżbym niemiał ſmutku ná ſmutek.

28. Protož gſem ſpěſſněgi poſlal ho k wám abyſſte widauce gey / opět ſe radowali / a yá abych byl bez zámutku.

A tákem go chutliwiey poſłał / ábyśćie go powtore vyzrawſzy vweſelili ſie / y ia też mniey ſie fráſował.

20. Protož přijgmětež ho ſe wſſij radoſtij w PAnu / a takowé w poctiwoſti měgte.

Przymićież go tedy w Pánie z wſzelákim weſelem / á tákowe wielce ſobie ważćie.

ב

30 מֶטוּל עֲבָדָא גֵּיר דַּמְשִׁיחָא עַד־מָּא לְמוֹתָא מְטָי וּבַסַּר עַל נַפְשֵׁהּ דְּנַמְלֵא מֶדֶּם דְּבַצַּרְתּוּן הֲוַיְתּוּן בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא דִּלְוָתִי׃

Percioche per l'opera di Chriſto s'è auuicinato inſin à la morte, non hauendo riſpetto à la ſua vita, per ſupplire il mancamento del ſeruitio voſtro verſo di me.

ג

1 מֶכִּיל אַחַי חַדַו בְּמָרַן הָנֵין כַּד הָנֵין דְּאֶכְתּוֹב לְכוֹן לָא מַאנָא לִי מֶטוּל דִּלְכוֹן מְזַהֲרָן׃

Quanto al reſto, fratelli miei, ſtate allegri nel Signore. Lo ſcriuerui le medeſime coſe, à me certo non è noioſo, & à voi è coſa ſicura.

2 אֶזְדַּהֲרוּ מֶן כַּלְבֵא אֶזְדַּהֲרוּ מֶן פָּעֲלֵא בִּישֵׁא אֶזְדַּהֲרוּ מֶן פְּסָק בֶּסְרָא׃

Guardateui da i cani, guardateui da i mali operari, guardateui da la Conciſione.

3 גְּזוּרְתָּא גֵּיר חְנַן אִיתַין אִילֵין דְּפָלְחִינַן לַאלָהָא בְּרוּחָא וּמֶשְׁתַּבְהֲרִינַן בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא וְלָא תְּכִילִינַן עַל בֶּסְרָא׃

Imperoche noi ſiamo la Circonciſione, noi dico che ſeruiamo à Dio con lo ſpirito, e che ci gloriamo in Chriſto IESV, e non ci confidiamo ne la carne.

4 כַּד לִי אִית הָוָא לִי תּוּכְלָנָא אַף עַל בֶּסְרָא אֶן גֵּיר אֱנָשׁ סָבַר דְּתוּכְלָנֵהּ בְּבֶסְרָא הוּ יַתִּיר מֶנֵּהּ אֶנָא׃

Benche io habbia poter hauer confidentia ancor ne la carne. Se alcun dico ſi ſtima di poter ſi confidar ne la carne, maggiormente io.

5 גְּזִירָא בַּר תְּמָנְיָא יַוְמִין מֶן טוּהְמָא דְּאִיסְרָיֵל מֶן שַׁבְטָא דְּבֶנְיָמִן עֶבְרָיָא בַּר עֶבְרָיֵא בְּנָמוּסָא פְּרִישָׁא׃

Che fui circonciſo l'ottauo giorno, che ſon de la gente d'Iſraël, de la tribu di Beniamin, Hebreo nato d'Hebrei, Fariſeo di religione.

ב

30 כִּי־בַעֲבוּר מַעֲשֵׂה הַמָּשִׁיחַ קָרַב עַד־הַמָּוֶת וְשָׂם נַפְשׁוֹ בְּיָדוֹ אֲשֶׁר יְמַלֵּא אֶת־מַחְסֹרֵיכֶם בְּשָׁרֵת אוֹתִי׃

Porque por la obra del Chriſto ha llegado haſta la muerte poniendo ſu vida para ſupplir vueſtra falta en mi ſeruicio.

ג

1 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי שִׂמְחוּ בַּיהֹוָה אֶת־אֶחָד לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם אֵינֶנָּה יְגִיעָה לִי וְלָכֶם לִמְכוֹנָה׃

Reſta Hermanos, que hos gozeys en el Sennor. Eſcreuirhos las miſmas coſas à mi no es graue, y à voſotros es neceſſario.

2 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִכְּלָבִים הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִפּוֹעֲלֵי רָעָה הִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִמַּחֲלֹקֶת׃

Guardahos de los perros, guardahos de los malos obreros, guardahos del cortamiento.

3 כִּי־אֲנַחְנוּ הַיּוֹם הַמּוּלָה אֲשֶׁר בְּרוּחַ עוֹבְדִים אֲנַחְנוּ לַיהֹוָה וּמִתְהַלְלִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְלֹא בוֹטְחִים עַל־הַבָּשָׂר׃

Porque noſotros ſomos la Circunciſion, los que ſeruimos en eſpiritu á Dios, y nos gloriamos en el Chriſto Ieſus, no teniendo confiança en carne.

4 וְאַף כִּי־יֶשׁ־לִי מִבְטָחָה בַּבָּשָׂר אִם אִישׁ אֶחָד יַחְשֹׁב לִבְטֹחַ בַּבָּשָׂר וַאֲנִי יוֹתֵר מִמֶּנּוּ׃

Aunque yo tengo tambien de que confiar en carne. Si alguno pareçe que tiene de que confiar en carne, yo mas que nadie.

5 נִמּוֹל בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֵּה בִנְיָמִין עִבְרִי מֵעִבְרִים כַּתּוֹרָה מְפָרֵשׁ׃

Circuncidado àl octauo dia, del linage de Iſrael, del tribu de Ben-iamin, Hebreo de Hebreos: quanto á la Ley, Phariſeo.

β'.

30. Ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

Car il a eſté prochain de la mort pour l'œuure de Chriſt, n'ayans eu aucun eſgard à ſa propre vie, afin qu'il ſuppleaſt au defaut de voſtre ſeruice enuers moi.

ΚΕΦΑΛ. γ.

ΤΟ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρὸν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.

Au reſte, mes freres, eſiouïſſez vous au Seigneur. Il ne m'eſt point grief, & c'eſt voſtre ſeureté, que ie vous eſcriue meſmes choſes.

2. Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν.

Prenez garde aux chiens, prenez garde aux mauuais ouuriers, prenez garde à la conciſion.

3. Ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομὴ, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες·

Car ce ſommes nous qui ſommes la Circonciſion, voire nous qui ſeruons à Dieu en eſprit, & qui nous glorifions en Ieſus Chriſt, & qui n'auons point cõfiance en la chair:

4. Καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον.

Ia-ſoit que ie pourroy' auſſi auoir confiance en la chair: voire ſi quelcun s'eſtime auoir de quoi ſe confier en la chair, i'en ai encore d'auantage:

5. Περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραὴλ, φυλῆς βενιαμὶν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος.

Qui ſuis circoncis le huitieme iour, qui ſuis de la race d'Iſrael, de la tribu de Beniamin, Hebrieu, né des Hebrieux: Phariſien de religion:

CAP. II.

30. Quoniam propter opus Chriſti, uſque ad mortem acceſſit, tradens animam ſuam, ut impleret id quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

Becauſe that for the worke of Chriſt hee was neere vnto death/ and regarded not his life/ to fulfill that ſeruice which was lacking on your part toward me.

CAP. III.

DE cætero, fratres mei, gaudete in Domino, Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.

Moreouer/my brethren/reioyce in the Lorde. It grieueth me not to write the ſame thinges to you/ and for you it is a ſure thing.

2. Videte canes, videte malos operarios, videte conciſionem.

Beware of dogges: beware of euil workers: beware of the conciſion.

3. Nos enim ſumus circũciſio, qui ſpiritu ſervimus Deo: & gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciam habentes.

For we are the circumciſion/ which worſhippe God in the Spirit/ and reioyce in Chriſt Ieſus/ and haue no confidence in the fleſh.

4. Quanquam & ego habeam confidentiam in carne. Siquis alius videtur confidere in carne: ego magis.

Though I might alſo haue confidence in the fleſh. If any other man thinketh that he hath whereof he might truſt in the fleſh/much more I.

5. Circunciſus octavo die, ex genere Iſraël, de tribu Beniamin, Hebræus ex Hebræis, ſecundùm legem Phariſæus.

Circumciſed the eight day/ of the kinred of Iſrael/ of the tribe of Beniamin/ an Ebrewe of the Ebrewes/ by the lawe a Phariſe.

Das II. Capitel.

30. Denn vmb deß wercks Chriſti willen/ iſt er dem Todt ſo nahe kommen/ Da er ſein Leben geringe bedacht/ auff daß er mir dienete an ewer ſtatt.

Thi ad for Chriſti Gerning ſkyld/ er hand kommen ſaa nær Døden/ der hand actede lidet ſit Liff/paa det hand kunde tiene mig i eders ſted.

Das III. Capitel.

WEiter/lieben Brůder/freuet euch in dem HERRN. Daß ich euch immer einerley ſchreibe/ verdreuſt mich nicht/ vnnd machet euch deſte gewiſſer.

FRembdelis/ kære Brødre/glæder eder i HERRN. Det fortryder mig icke/ at ieg ſcriffuer eder altid det ſamme til/ oc det gør eder diſſ viſſere.

2. Sehet auff die Hunde/ ſehet auff die böſen Arbeiter/ ſehet auff die zerſchneidung.

Seer til Hundene/Seer til de onde Arbeydere/Seer til Beſkærelſen.

3. Denn wir ſind die Beſchneidung/ die wir Gott im Geiſt dienen/ vnnd růhmen vns von Chriſto Jeſu/ vnnd verlaſſen vns nicht auff Fleiſch.

Thi wi ere Omſkærelſen/ wie ſom tiene Gud i Aanden/ oc roſe oſſ aff Chriſto Jheſu/oc forlade oſſ icke paa Kødet.

4. Wiewol ich auch habe/ daß ich mich Fleiſches růhmen möchte. So ein ander ſich dűncken leſſet/ er möge ſich Fleiſches růhmen/ ich vil mehr.

Alligeuel at ieg oc haffuer det/ at ieg kand roſe mig aff Kødet. Der ſom en anden lader ſig tycke/ at hand kand roſe ſig aff kødet/ Jeg meget mere.

5. Der ich am achten tag beſchnitten bin/ einer auß dem Volck von Jſrael/ deß Geſchlechts Ben Jamin/ein Ebreer auß den Ebreern/vnd nach dem Geſetz ein Phariſeer.

Jeg ſom er omſkaaren paa den ottende dag/ en aff det Folck aff Jſrael/ aff Ben Jamins Slect/ en Ebreer aff die Ebreer/oc en Phariſeer effter Lowen.

Kapitla II.

30. Nebk geſt pro djlo Kryſtowo až k ſmrti pracowal/wydaw žiwot ſwuog/ aby naplnil to/ čehož ſe wám nedoſtáwalo při měm poſluhowánij.

Abowiem dla ſpráwy Kryſthuſowey przyſzedl áž ku śmierci nie litniąc zdrowia ſwego/ áby wypelnił nie doſthátek pewinności wáſzey przećiwko mnie.

Kapitola III.

DAle pak Bratřij mogi/radugte ſe w Pánu Gednoſtaynė wěcy wám pſáti mně ſe neſtayſſiě/ ale wám geſt to vžitečno:

NA oſtátek brácia moi rádujćie ſie w Pánie tež rzeczy wam piſáć/ mnie nie ćieſzko/ á wam przeſpieczno ieſt.

2. Oſetřte ſe Pſůw/ warugte ſe zlých dělnijkuow/wyſtřijhayte ſe roztržitoſti.

Strzežćie ſie pſow/ ſtrzežćie ſie złych robotnikow/ ſtrzežćie ſie rozśćięcia.

3. My zagiſtě gſme obřezanij/ kteřijž Duchem ſlaužijme Bohu: a chlubijme ſe Kryſtem Gežiſſem/ a ne w těle dauffánij máme.

Abowiem my ieſteſmy obrzezániem ktorzy duchem ſłužymy Bogu/ y chlubimy ſie w Kryſtuśie Jezuśie/ á w ćiele nie vfamy.

4. Ačkoli y yá mohlbych mijti dauffánij w těle. Neb ač kdo giný zdá ſe dauffánij mijti w těle/ yá wijce.

Acž ia mam z czego vfáć tež w ćiele/ ieſli kto inſzy zda ſie mieć vfánie w ćiele/ ia wiecey mam.

5. Kterýž gſem obřezán oſmý den gſa z rodu Jzrahelſkého/ z pokolenj Benyaminowa/ Žid z Židůw/ wedlé Zákona Phariſeus.

Bedac obrzezány oſmego dniá/ z narodu Jzráelſkiego/ z pokolenia Beniámin/ Ebreyczyk z Ebreyczykow/ wedle zakonu Faryzeuſz.

ג

6 בַּטְנָנָא רָדוּפָא דְעִדְתָא וּבְזַדִּיקוּתָא דְנָמוּסָא דְלָא רְשִׁין הֲוֵית׃

Quanto al Zelo, perſecutor de la Chieſa, quanto à la giuſtitia che è ne la Legge, ſono ſtato irreprenſibile.

7 אֶלָּא הָלֵין דְּיוּתְרָנָא הֲוַי לִי חוּסְרָנָא חֶשְׁבֵת אֶנֵּין מֶטוּל מְשִׁיחָא׃

Ma le coſe che m'erano guadagni, l'ho riputate eſſer danno per Chriſto.

8 וְאָף חָשֵׁב אֲנָא לְהֵין כֻּלְהֵין חוּסְרָנָא מֶטוּל רַבּוּתָא דִידַעְתֵּהּ דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרִי הָו דְמֶטוּלָתֵהּ כֻּלמֶדֶם חֶסְרֵת וַאיךְ זֶבְלָא חֶשְׁבֵת דְלַמְשִׁיחָא אֶתַּר׃

Anzi tutte le coſe ſtime eſſer danno per l'eccellentia de la cognition di Chriſto IESV *mio Signore: per ilquale ho tenute per danno tutte queſte coſe, e tengole come ſterco, per guadagnar Chriſto.*

9 וְאֶשְׁתְּכַח בֵּהּ כַּד לַיְת זַדִּיקוּתָא דְנַפְשִׁי הָי דְמֶן נָמוּסָא אֶלָּא הָי דְמֶן הַימָנוּתָא דַמְשִׁיחָא דְאִיתֵיהּ זַדִּיקוּתָא דְמֶן אֱלָהָא׃

Et eſſer trouato in lui, ſenz'hauer la mia giuſtitia che è da la Legge: ma quella che e da Dio per la fede.

10 דְבָהּ אֶשְׁתַּוְדַע לְיֵשׁוּעַ וַלְחַיְלָא דַקְיָמְתֵהּ וְאֶשְׁתַּוְתַּף בְּחַשָׁוְהִי וְאֶתְדַמֵּא בְּמַוְתֵהּ׃

Per conoſcer lui, è la potentia de la ſua reſurrettione, è la participatione de le ſue afflittioni, mentre io ſon conformato à la ſua morte.

11 דַלְמָא אֶשְׁכַּח אֲמַטֵא לַקְיָמְתָא דְמֶן בֵּית מַיְתֵא׃

Prouando ſe per alcun modo io poteſſi peruenire à la reſurrettion de morti.

ג,

6 בְּקִנְאָה רוֹדֵף הָעֵדָה כַּצְּדָקָה אֲשֶׁר מֵהַתּוֹרָה הִיא הָיִיתִי תָמִים׃

Quanto àl zelo, Perſeguidor de la Igleſia: quanto à la juſticia que es en la Ley, de vida irreprehenſible.

7 אַךְ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הָיוּ לִי לְיִתְרוֹן אוֹתָם חָשַׁבְתִּי בַּעֲבוּר הַמָּשִׁיחַ לְחֶסְרוֹן וּלְעֹנֶשׁ׃

Mas las ganancias que tenia, tuue por perdida por amor del Chriſto.

8 וְגַם אֶת־כָּל־דְּבָרִים חָשַׁבְתִּי לִהְיוֹת לְחֶסְרוֹן וּלְעֹנֶשׁ בַּעֲבוּר יֶתֶר דַּעַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ אֲשֶׁר עָלָיו נֶעֱנַשְׁתִּי כָּל־דְּבָרִים וְחֹשֵׁב אֲנִי לִהְיוֹתָם לִי לַדֹּמֶן לְבַצֵּעַ אֶת הַמָּשִׁיחַ׃

Antes aun ciertamente todas las coſas tengo por perdida por el eminente conocimiento del Chriſto Ieſus Sennor mio, por amor del qual he perdido todo eſto, y lo tengo por eſtiercoles por ganar àl Chriſto.

9 וְאֶמָּצֵא בוֹ בְּלֹא הֱיוֹת לִי הַצְּדָקָה אֲשֶׁר מֵהַתּוֹרָה הִיא כִּי־אִם בֶּאֱמוּנַת הַמָּשִׁיחַ הַצְּדָקָה אֲשֶׁר מֵאֱלֹהִים בֶּאֱמוּנָה׃

Y por ſer hallado en el que no tengo mi juſticia que es por la Ley, ſino la que es por la fe del Chriſto, juſticia que es de Dios por la fe:

10 לְדַעְתּוֹ וְאֶת גְּבוּרַת תְּקוּמָתוֹ וְאֶת חֶבְרַת תַּמְרוּרָיו לְהִדַּמּוֹת לְמוֹתוֹ׃

Por conocerlo, y à la virtud de ſu Reſurrecion, y la communion de ſus paſſiones configurado à ſu muerte:

11 אוּלַי אוּכַל לְהַגִּיעַ לִתְקוּמַת הַמֵּתִים׃

Si en alguna manera llegaſſe à la reſurrecion de los muertos.

γ'.

6. Κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος.

Quant au zele perſecutant l'Egliſe: quant à la iuſtice qui eſt en la Loy, eſtant ſans reproche.

7. Ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη. ταῦτα· ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν.

Mais ce qui m'eſtoit gain, ie l'ai reputé m'eſtre dommage pour l'amour de Chriſt.

8. Ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου· δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω.

Voire certes ie repute toutes choſes m'eſtre dommage pour l'excellence de la cognoiſſance de Ieſus Chriſt mon Seigneur, pour l'amour duquel ie me ſuis priué de toutes ces choſes: & les repute comme fiente, afin que ie gagne Chriſt:

9. Καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει.

Et que ie ſoye trouué en icelui, ayant non point ma iuſtice qui eſt de la Loy, mais celle qui eſt par la foy de Chriſt, aſſauoir la iuſtice qui eſt de Dieu par la foy:

10. Τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ.

Pour le cognoiſtre, & la vertu de ſa reſurrection, & la communion de ſes afflictons, en eſtant rendu conformé à ſa mort.

11. Εἴ πως καταντήσω τὴν εἰς ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν.

Eſſayant ſi par aucune maniere ie puis paruenir à la reſurrection des morts.

CAP. III.

6. Secundùm æmulationem perſequens eccleſiam Dei, ſecundùm iuſtitiam quæ in lege eſt converſatus ſine querela.

Concerning zeale/ I perſecuted the Church: touching the righteouſnes which is in the Law/ I was vnrebukeable.

7. Sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtũ detrimenta.

But the thinges that were vantage vnto mee/ the ſame I counted loſſe for Chriſtes ſake.

8. Veruntamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaciam.

Yea/ doutles I thinke all things but loſſe for the excellent knowledge ſake of Chriſt Jeſus my Lorde/ for whome I haue counted all thinges loſſe/ and doe iudge them to be dongue/ that I might winne Chriſt.

9. Vt & inveniar in illo non habens meam iuſtitiam quę ex lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti, quæ ex Deo eſt iuſtitia in fide.

And might be founde in him/ that is/ not hauing mine owne righteouſnes which is of the Law/ but that which is through the faith of Chriſt/ euen the righteouſnes which is of God through faith.

10. Ad cognoſcendum illum, & virtutem reſurrectionis eius, & ſocietatem paſſionum illius: configuratus morti eius.

That I may knowe him/ and the vertue of his reſurrection/ and the felowſhippe of his afflictions/ and be made conformable vnto his death.

11. Si quo modo occurram ad reſurrectionem quæ eſt ex mortuis.

If by any meanes I might atteine vnto the reſurrection of the dead.

Das III. Capitel.

6. Nach dem eyffer ein Verfolger der Gemeine/ nach der Gerechtigkeit im Geſetz geweſen vnſtrefflich.

Menighedens Forfølgere effter nidkærhed/ ſom vaar wſtraffelig effter den Retferdighed i Lowen.

7. Aber was mir gewinn war/ das habe ich/ vmb Chriſti willen/ für ſchaden geachtet.

Men huad ſom vaar mig vinding/ det actede ieg for ſkade/ for Chriſti ſkyld.

8. Denn ich achte es alles für ſchaden/ gegen der überſchwenglichen erkentniß Chriſti Jeſu meines HERREN/ vmb welches willen ich alles habe für ſchaden gerechnet/ vnd achte es für dreck/ auff daß ich Chriſtum gewinne.

Thi ieg acter det altſammen for Skade/ mod den offuerflødige Chriſti Jheſu min HERRIS bekendelſe/ for hues ſkyld ieg regnede alting for Skade/ oc acter det for Skarn/ paa det ieg kand vinde Chriſtum.

9. Vnd in jhm erfunden werde/ daß ich nicht habe meine Gerechtigkeit/ die auß dem Geſetz/ ſondern die durch den Glauben an Chriſto kompt/ nemlich/ die Gerechtigkeit/ die von Gott dem Glauben zugerechnet wird.

Oc findis i hannem/ at ieg haffuer icke min Retferdighed/ ſom kommer aff Lowen/ Men den ſom kommer formedelſt Troen til Chriſtum/ ſom er/ den Retferdighed/ der bliffuer Troen tilregnet aff Gud.

10. Zu erkennen jn/ vnd die krafft ſeiner Aufferſtehung/ vnnd die gemeinſchafft ſeiner Leiden/ daß ich ſeinem Tode ehnlich werde.

Til at kende hannem oc hans Opſtandelſis krafft/ oc hans Pinis ſamfund/ at ieg kand lignis hans Død.

11. Damit ich entgegen komme/ zur aufferſtehung der Todten.

Huor met ieg ſkal møde hannem/ til de Dødis opſtandelſe.

Kapitola III.

6. Wedlé horliwoſti protiwě ſe Cýrkwi Božij/ wedlé pak ſprawedlnoſti kteráž geſt w Zákoně/ obcugijc bez auhony.

Wedlug vprzeymey chući prześláduiac Kośćiol/ wedlug ſpráwiedliwośći zakonu/ bez przygány.

7. Ale ty wěcy kteréž mi byly zyſk/ položil gſem ge ſobě pro Kryſta za ſſkodu.

Ale to co mi bylo zyſkiem/ tom rozumial dla Kryſtuſá być ſzkodą.

8. A tak naděgi ſe wſſecky wěcy býti za ſſkodu/ pro wywýſſené poznánj Gežijſſe Kryſta Pána mého/ pro kteréhož wſſecky wěcy položil gſem za ſſkodu/ a mám ge yako za layna/ abych Kryſta zýſkal.

A temu záiſte mam wſzythki rzeczy ſobie zá ſzkode dla zácnośći vznánia Jezuſá Kryſthuſá Páná mego/ dla ktorego vtráćiłem ty wſzytki rzeczy/ y mam ie ſobie zá śmieći abym Kryſtuſá zyſkal.

9. A abych w něm nalezen byl/ nemage mé Sprawedlnoſti/ kteráž geſt z Zákona/ ale tu kteraž geſt z Wijri Kryſta/ kteráž geſt z Boha/ Sprawedlnoſt v Wijře.

A iżebym byl náleziony w nim iáko nie máiac ſpráwiedliwośći moiey ktoraby byla z zakonu/ ále te ktora ieſt przez wiáre Kryſtuſowe to ieſt ſpráwiedliwość ktora ieſt z Bogá przez wiáre.

10. Abych poznal gey/ a moc wzkřijſſenij geho/ a ſpolečnoſt vtrpenij geho: když ſe připodobňugi k ſmrti geho.

Iżbym ge poznal/ y moc zmartwych wſtánia iego/ y ſpoleczność wthych ktore on ćierpiał/ gdy ſię zſthawam podobnym śmierći iego.

11. A tudy ſe přiblijžil k wzkřijſſenij z mrtwých.

Doświádczáiac ktorymbym ſpoſobem przyſzedl ku wſtániu z martwych.

ג

12 לָא הֲוָא מִן כַּדוּ נְסֶבֶת
אַו מִן כַּדוּ אֶתְגַּמְרֶת אֶלָּא
רָהֶט אֶנָא דַּלְמָא אַדְרֶךְ
לְמֶדֶם דְּמֶטֻלָּתֶה אַדְרְכַנִי
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Non che io habbia gia appreſo la nietà, o ſii perfetto: ma vo ſeguendo per veder ſe ancor io comprendeſſi: per laqual coſa ancor ſono ſtato compreſo da Chriſto IESV.

13 אַחַי אֶנָא עַל נַפְשִׁי לָא
רָנֵא אֶנָא דְּאַדְרְכֶת חֲדָא
דֵּין יָדַע אֶנָא דְּדַבְסְתַרַי
טָעֵא אֶנָא וְלַקְדָמַי מ
מִשְׁתַּוְשַׁט אֶנָא׃

Fratelli, io non mi ſtimo hauere ancor compreſo: ma vna coſa fo, cioè che dimenticandomi le coſe che ſon di dietro, e ſtendendomi à quelle che ſon dinanzi.

14 וְרָהֶט אֶנָא לְוָקְבַל
נִישָׁא דְּאֶסַּב זָכוּתָא
דְּקֶרְיָנָא דַּלְעֶל דַּאלָהָא
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Vo ſeguendo verſo il ſegno propoſto, cioe al palio de la ſuperna vocation di Dio per Chriſto IESV.

15 אַילֵין דַּגְמִירִין הָכִיל
הָלֵין נֶתְרַעוּן וְאֶן מֶדֶם
אַחְרָנָיָאִית מֶתְרַעֵין אַנְתּוּן
אָף הָדָא אֱלָהָא יְגַלֵּא
לְכוּן׃

Per ilche tutti quanti noi che ſiamo perfetti, habbiamo queſto ſentimento: e ſe pur voi ſentite qualche coſa altrimenti, Iddio vi riuelarà queſto ancora.

16 בְּרַם לְהָדָא דַּמְטִין בְּחַד
שְׁבִילָא נֶשְׁלַם וּבְחַדָא
אַוְיוּתָא׃

Nondimeno caminiamo in quello à che noi ſiamo peruenuti, con la medeſima rogola, & habbiamo vn medeſimo ſentimento.

17 אֶתְדַּמוּ בִּי אַחַי וְהוַיְתּוּן
מֶתְבַּקְּין בְּאַילֵין דְּהָכַנָא
מְהַלְּכִין אַיךְ דְּמוּתָא דְּבַן
חֲזֵיתוּן׃

Siate d'vn accordo, fratelli, miei imitatori, e conſiderate quelli che coſi caminano come voi hauete noi per eſempio.

ג

12 לֹא כִּי־מֵעַתָּה לְקַחְתִּי אוֹ־
כִּי־עַתָּה שָׁלֵם אָנֹכִי אַךְ רוֹדֵף אֲנִי
אִם גַּם אֹחַז אֶת־אֲשֶׁר בָּהּ
נֶאֱחַזְתִּי מִיֵּשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque aun non he alcançado, ni ya ſoy perfecto mas ſiglo para comprehender como tambien ſoy comprehendido del Chriſto Ieſus.

13 אַחַי אֵינֶנִּי חֹשֵׁב עַל־נַפְשִׁי
כִּי־אֲחַזְתִּיהָ וְאַחַת יָדַעְתִּי כִּי־
אֲשֶׁר אַחֲרַי אֶשְׁכָּחֵם וַאֲשֶׁר לְפָנַי
פּוֹרֵשׂ אֲנִי אֶת־יָדַי אֲלֵיהֶם׃

Hermanos, yo miſmo aun no me eſtimo auer comprehendido, Empero vna coſa haga, es à ſaber, Oluidando ciertamēte loque queda atras. Y eſtendiendome a loque eſtá delante.

14 וְרָץ אָנֹכִי לַמַּטָּרָה וְלַנֵּס
לָקַחַת אֶת־עֲטֶרֶת הַכָּבוֹד וְנֵצַח
קְרִיאַת אֱלֹהִים מִמַּעַל־בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Sigo àl blanco es à ſaber àl premio de la ſoberana vocacion de Dios enel Chriſto Ieſus.

15 וְכֻלָּנוּ אֲשֶׁר שְׁלֵמִים אֲנַחְנוּ
כָּזֹאת נֶחְכַּם וְאִם מְאוּמָה אַחֶרֶת
תֶּחְכְּמוּ וְאוֹתָהּ יְגַלֶּה אֱלֹהִים׃

Anſique todos lo, que ſomos perfectos, eſto miſmo ſintamos: y ſi otra coſa ſentis, eſto tambien hos reuelará Dios,

16 לָכֵן אֲשֶׁר נַגִּיעַ לַהֲלוֹךְ
בִּמְסִלָּה אַחַת וְלַחְכֹּם יַחַד׃

Empero à loque hemos llegado, vamos por la miſma regla; y ſintamos vna miſma coſa.

17 הִדַּמּוּ לִי הַמְשִׁלוּ אֵלַי אַחַי
וּרְאוּ הַשְׁגִּיחוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ אֲלֵיהֶם
אֲשֶׁר כֵּן מְהַלְּכִים כַּאֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
הָיִינוּ לָכֶם לְצוּרָה׃

Hermanos, ſed (todos) imitadores de mi: y mirad losque anduuieren anſi, como nos teneys por exemplo.

γ´.

12. Οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ᾽ ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Non point que i'aye deſia apprehendé ou que ie ſoye deſia rendu accompli: mais ie pourſui pour taſcher d'apprehender: pour laquelle cauſe auſſi i'ai eſté apprehende de Ieſus Chriſt.

13. Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος.

Freres, quant à moi, ie ne me repute point encore auoir apprehēdé: mais vne choſe fai-ie, c'eſt qu'en oubliant les choſes qui ſont en erriere, & m'aduançant aux choſes qui ſont en deuant.

14. Κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Ie tire vers le but, aſſauoir au prix de la ſupernelle vocation de Dieu en Ieſus Chriſt.

15. Ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει.

Parquoi nous tous qui ſommes parfaits, ayons ce ſentiment: & ſi vous ſentez quelque choſe autrement, Dieu ie vous reuelera auſſi.

16. Πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν.

Toutesfois cheminons en ce à quoi nous ſommes paruenus d'vne meſme reigle & ſentons vne meſme choſe.

17. Συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοὶ, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς.

Soyez d'vn accord mes imitateurs, freres, & conſiderez ceux qui cheminent ainſi comme vous nous auez pour patron.

CAP. III.

12. Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus ſim: ſequor autem, ſi comprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Ieſu.

Not as though I had already attained to it/ either were already perfect/ but I followe/ if that I may cõprehend that for whoſe ſake alſo I am comprehended of Chriſt Jeſus.

13. Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnum autem: quæ quidem retro ſunt obliviſcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum.

Brethren/ I count not my ſelfe/ that I haue attained to it / but one thing I do: I forget that which is behinde/ and endeuour my ſelfe vnto that which is before.

14. Ad deſtinatum perſequor, ad bravium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu.

And follow hard toward the marke for the priſe of the hie calling of God in Chriſt Jeſus.

15. Quicunque ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelavit.

Let vs therefore as many as be perfect bee thus minded: and if ye bee otherwiſe minded/ God ſhall reueile euen the ſame vnto you.

16. Veruntamen ad quod pervénimus, ut idem ſapiamus, in eadem permaneamus regula.

Neuertheleſſe / in that whereunto wee are come/ let vs proceede by one rule/ that we may minde on thing.

17. Imitatores mei eſtote fratres: & obſervate eos qui ita ambulant ſicut habetis formam noſtram.

Brethren/ be followers of mee/ and looke on them/ which walke ſo/ as ye haue vs for an enſample.

Das III. Capitel.

12. Nicht daß ichs ſchon ergriffen habe/ oder ſchon volkommen ſey/ Ich jage jm aber nach / ob ichs auch ergreiffen möchte/ nach dem ich von Chriſto Jeſu ergriffen bin.

Icke at ieg haffuer det allerede begrebet / eller er allerede fuldkommen/ Men ieg iager der effter / om ieg kand begribe / effter ſom ieg er begreben aff Chriſto Iheſu.

13. Meine Brüder / ich ſchätze mich ſelbs noch nicht / daß ichs ergriffen habe. Eines aber ſage ich/ich vergeſſe was dahinden iſt / vnd ſtrecke mich zu dem/ das davornen iſt.

Mine Brødre/ ieg acter mig icke end nu ſelff/ at ieg haffuer det begrebt. Men en ting ſiger ieg/ Jeg forglemmer det ſom er til bage / oc recker mig til det / ſom er ſaare.

14. Vnd jage nach dem fürgeſteckten ziel/ nach dem Kleinot / welches fürhelt die Himliſche beruffunge Gottes in Chriſto Jeſu.

Oc iager effter det forſette Maal / effter det Klenodie/ ſom fremholder Guds Himmelſke kald i Chriſto Iheſu.

15. Wie viel nun vnſer vollkommen ſind / die laſſet vns alſo geſinnet ſein/ vnd ſolt jhr ſonſt etwas halten / das laſſet euch Gott offenbaren.

Saa mange ſom nu ere fuldkomne aff oſſ / lader oſſ vere ſaa til ſinde/ oc ſkulle i ellers holde noget/ da lader Gud obenbare eder det.

16. Doch ſo ferrne/ daß wir nach einer Regel / darein wir kommen ſind/ wandeln/vnd gleich geſinnet ſein.

Dog ſaa longt/ at wi vandre effter en Regel/ſom wi ere komne vdi/ oc ere lige til ſinde.

17. Folget mir / lieben Brüder/ vnd ſehet auff die / die alſo wandeln / wie jr vns habt zum Fürbilde.

Følger mig/kære Brødre/ oc giffuer act paa dem/ ſom ſaa vandre/ lige ſom i haffue oſſ til it Exempel.

Kapitola III.

12. Ne žebych giž doſáhl/ aneb dokonalým byl: Ale běžijm/ mohlibych doſtihnauti/ pro čež y doſtižen gſem od Kryſta Gežijſſe.

Nie iżbym iuż przyſzedł do kreſu/ abo iuż doſkonałym był a e ścigam doświadczáiac ieſliwych też doſzedł/ dla czego thez ieſthem od Kryſtuſa przyięt.

13. Bratřij / yák nepokládám/ abych giž doſtihnauti měl: Ale gedno toto činijm/ Že na ty wěcy kteřé gſau zadnij zapomijnám / o ty pak wěcy kteřé gſau ſpředu vſyluge.

Brácia ia o ſobie nie rozumiem iżbych iuż kreſu doſzedł / ale iedne rzecz czynię/ zapámiętywáiac tych rzeczy kthore ſą za mną / á máiac ſie do tych ktore ſą przedemną.

14. K vloženému Cýli běžijm / k odplatě ſwrchowaného powolánij Božijho w Kryſtu Gežijſſy.

Bieżę ku zakladowi wezwánia Bożego / thego ktore ieſt z gory/ przez Kryſt[illegible]ſá Jezuſá.

15. Protož kteřijžkoli ſme dokonalij/ toto ſmyſlme: a pakli co gináč ſmyſlijte/ y tož wám Buoh wygewil.

Ile nas tedy ieſt doſkonáłych / to rozumiemy / á ieſli co ináczey rozumiecie / Bog też y to wam obiáwi.

16. Čehož gſme pak giž doſſli/ potřebijé geſt / abychom w tom gednoſtayné ſmyſlili/a w gednoſtayném prawidle chodili.

A wſzákoż w tym do czegoſmy przyſzli/ chodzmy tym że ſpoſobem/ y toż rozumieymy.

17. Náſledownijcy mogi buďte/ Bratřij / a ſſetřte těch kteřijž tak chodij / yakož máte přijklad na nás.

Badźcie też náſládowcámi moimi brácia/ a obáczaycie ty ktorzy ták poſtepuią / iáko nas macie zá wzór.

ג

18 אִית גֵּיר סַגִּיאֵא
דְּאָחְרָנָיָאִית מְהַלְּכִין הָנוּן
דְּזַבְנִין סַגִּיאָן אֶמְרֵת לְכוּן
עֲלַיְהוּן הָשָׁא דֵּין כַּד בָּכֵא
אֶנָא אָמַר אֶנָא הָנוּן
דַּבְעֶל־דְּבָבֵא אֶנּוּן דִּזְקִיפֵה
דִּמְשִׁיחָא׃

Percioche molti caminano, de quali v'ho piu volte detto, & anco adeſſo ve ne dico piangendo, che ſon nimici de la Croce di Chriſto.

19 הָנוּן דְּאַחֲרִיתְהוֹן אַבְדָנָא
הִי הָנוּן דַּאלָהֲהוֹן כַּרְסְהוֹן
וְתֶשְׁבּוּחְתְּהוֹן בְּהֶתְתְהוֹן
הָנוּן דְּתַרְעִיתְהוֹן בְּאַרְעָא
הִי׃

La fine de quali è la perditione, l'Iddio de quali è il ventre è la gloria in lor confuſione, iquali hanno l'animo à le coſe terrene.

20 דִּילַן דֵּין פּוּלְחָנַן בשׁ
בַּשְׁמַיָּא הוּ וּמֶן תַּמָּן מ
מְסַכֵּינַן לְמַחְיָנַן לְמָרַן י
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ma la noſtra conuerſatione è ne cieli, donde noi aſpettiamo ancora il Saluatore cioè il Signor IESV Chriſto.

21 דְּהוּ יַחְלֵף פַּגְרָא
דְּמוּכָּכַן דְּנֶהְוֵא בִּדְמוּתָא
דְּפַגְרָא דְּשׁוּבְחֵהּ אַיְךְ חַיְלֵהּ
רַבָּא הוּ דְּבֵהּ כֹּל אֶשְׁתַּעְבַּד
לֵהּ׃

Ilqual transfigurarà il noſtro corpo vile, accioche ſi faccia conforme al corpo ſuo giorioſo, ſecondo l'efficacia con che egli puo ancor ſottopporre à ſe ſteſſo tutte le coſe.

ג

18 כִּי־רַבִּים מִתְהַלְּכִם (אֲשֶׁר
עֲלֵיהֶם רַבּוֹת אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם
וְעַתָּה גַּם בְּכֹה אוֹמֵר אֲנִי)
וְאוֹיְבֵי צְלַב הַמָּשִׁיחַ הֵמָּה׃

Porque muchos andan, de los quales hos dixe muchas vezes, y aora tambien lo digo llorando, enemigos de la cruz del Chriſto:

19 אֲשֶׁר סוֹפָם הָאֲבַדּוֹן
וֵאלֹהֵיהֶם הַבֶּטֶן וּכְבוֹדָם לְבָשְׁתָּם
אֲשֶׁר אֶת־דִּבְרֵי הָאָרֶץ וְהָעוֹלָם
הַזֶּה יֶחְכָּמוּ׃

Cuyo fin ſera la perdicion: cuyo dios es el vientre, y ſu gloria ſera en confuſion: que ſientẽ lo terreno.

20 כִּי־עִיר מֶשְׁלְתֵּנוּ בַּשָּׁמַיִם
הִיא אֲשֶׁר מִשָּׁם נְקַוֶּה אֶת־
מוֹשִׁיעֵנוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas nueſtra biuienda es en los cielos: de donde tambien eſperamos el Saluador, àl Sennor Ieſus el Chriſto.

21 אֲשֶׁר יַחֲלִיף אֶת־גְּוִיַּת עָנְוָתֵנוּ
לִהְיוֹתָהּ לְהִדָּמוֹת לִגְוִיַּת כְּבוֹדוֹ
כְּכֹחַ וּגְבוּרָה אֲשֶׁר יוּכַל לָשִׁית
תַּחַת רַגְלָיו אֶת־כֹּל׃

El qual transformarâ el cuerpo de nueſtra baxeza hecho ſemejante àl cuerpo de ſu gloria por la operacion con la qual podra tambien ſujetare á ſi todas las coſas.

γ'.

18. Πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ.

Car pluſieurs cheminent, deſquels ie vous ai ſouuent dit, & maintenant le di-ie auſſi en pleurant, qu'ils ſont ennemis de la croix de Chriſt:

19. Ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια· ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες.

Deſquels la fin eſt perdition, le Dieu deſquels eſt le ventre, & la gloire en leur cõfuſion, qui ſentent les choſes terrienes.

20. Ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον ἰησοῦν χριστόν.

Mais noſtre conuerſation eſt de bourgeois des cieux, dont auſſi nous attendons le Sauueur, aſſauoir le Seigneur Ieſus Chriſt:

21. Ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Qui transformera noſtre corps vil, afin qu'il ſoit rendu conforme à ſon corps glorieux, ſelon ceſte efficace par laquelle il peut meſmes aſſuietter toutes choſes à ſoi.

ד

1 מֶטּוּל אַחַי חַבִּיבַיָא
וּרְחִימַיָא חַדוּתִי וְכַלִּילִי
הָכַנָּא קוּמוּ בְּמָרַן חַבִּיבַי׃

Per laqual coſa, fratelli diletti è deſiderati, allegrezza è corona mia, ſtateui coſi nel Signore, diletti miei.

2 מֶן אֶוֺדִיָא בָּעֵא אֶנָא
וּמֶן סוּנְטִיכֵא דְּחַד רֶעְיָנָא
נֶהְוֵא לְהֵין בְּמָרַן׃

Io prego Euodia, è prego Sintiche, che ſiano d'vn medeſimo ſentimento nel Signore.

ד

1 עַל־כֵּן אַחַי אֲהוּבַי אַנְשֵׁי
חֶמְדָּתִי שִׂמְחָתִי וַעֲטַרְתִּי כֹּה
עִמְדוּ בַיהוָה יְדִידַי׃

Anſique, Hermanos mios Amados y deſſeados, mi gozo y mi corona, eſtad anſi firmes amados enel Sennor.

2 מֵאֶוֺדְיָא שֹׁאֵל אֲנִי וְלַסּוּנְטִיכָא
מִתְחַנֵּן אָנֹכִי לַחְכֹּם יַחַד
בַּאֲדוֹנֵנוּ׃

A Euodias ruego, y à Syntyches exhorto que ſientan lo miſmo en el Sennor.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτω στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί,

Pourtant, mes freres bien-aimés & treſdeſirés, ma ioye & ma couronne, tenez vous ainſi en noſtre Seigneur, mes bien-aimés.

2. Εὐωδίαν παρακαλῶ καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ.

Ie prie Euodie, & prie Syntiche de ſentir vne meſme choſe au Seigneur.

CAP. III.

18. Multi enim ambulant quos ſæpe dicebam vobis, (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Chriſti.

For many walke / of whom I haue told you often / and nowe tell you weeping / that they are the enemies of the Croſſe of Chriſt.

19. Quorum finis, interitus: quorum Deus venter eſt: & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiũt.

Whoſe ende is damnation/ whoſe God is their bellie / and whoſe glorie is to their ſhame / which minde earthly thinges.

20. Noſtra autem converſatio in cælis eſt: unde etiam Salvatorem exſpectamus, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

But our conuerſation is in heauen/ from whence alſo wee looke for the Sauiour/ euen the Lord Jeſus Chriſt.

21. Qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori charitatis ſuæ, ſecũdùm operationem qua etiam poſſit ſubiicere ſibi omnia.

Who ſhall chaunge our vile body/ that it may bee faciond like vnto his glorious body / according to the working/ whereby hee is able euen to ſubdue all thinges vnto him ſelfe.

CAP. IIII.

Itaque fratres mei chariſſimi & deſideratiſſimi, gaudium meum & corona mea: ſic ſtate in Domino, chariſſimi.

Therefore/ my brethren/ beloued and longed for / my ioy and my crowne / ſo continue in the Lord / ye beloued.

2. Euchodiam rogo & Syntychen deprecor idipſum ſapere in Domino.

I pray Euodias/ and beſeech Syntyche / that they be of one accord in the Lord.

Das III. Capitel.

18. Denn vil wandeln/ von welchen ich euch offt geſagt habe/ nun aber ſage ich auch mit weinen/ die Feinde deß Creutzes Chriſti.

Thi mange vandre / om huilcke ieg haffuer offte ſagd eder / oc ieg ſiger ocſaa nu met grædende taare/ Chriſti Kaarſſis Fiender.

19. Welcher ende iſt das verdamniß/ welchen der Bauch jr Gott iſt/ vnd jr ehre zu ſchanden wirdt / dere / die jrdiſch geſinnet ſind.

Huilckis ende er fordømelſen / oc deris Bug er deris Gud/ oc deris ære ſkal bliffue til ſkendzel / huilcke ſom haffue Jordiſke ſind.

20. Vnſer wandel aber iſt im Himmel / Von dannen wir auch warten deß Heilands Jeſu Chriſti deß HERREN.

Men vor omgengelſe er i Himmelen / hueden wi ocſaa vente Frelſeren Jheſum Chriſtum vor HERRE.

21. Welcher vnſern nichtigen Leib verklären wird / daß er ehnlich werde ſeinem verklärten Leibe/ nach der wirckunge / da er mit kan auch alle ding jm vnterthänig machen.

Huilcken ſom ſkal forklare vort ringe Legeme / at det ſkal vorde lige ved hans forklarede Legeme / Effter den Krafft/ ſom hand oc kand gøre ſig alle ting vnderdanige.

Das IIII. Capitel.

Alſo / meine liebe vnnd gewünſchte Brüder / Meine Freude vnd meine Krone/ beſtehet alſo in dem HERREN/ jr lieben.

Ige ſaa / mine elſkelige oc ynſkelige Brødre / min Glæde oc min Krune/ bliffuer ſaa ſtadige i HERREN / i Elſkelige.

2. Die Evodian ermane ich/ vnd die Syntychen ermane ich / daß ſie eines ſinnes ſeyen in dem HERREN.

Jeg formaner Euodian/ oc ieg formaner Syntichen/ at de haffue it ſind i HERREN.

Kapitola III.

18. Nebok mnozý chodij/ o kterýchž gſem čaſtokrát oznamowal wám / a nynij y s pláčem prawijm/ že gſau nepřátelé Křijže Kryſtowa:

Abowiem wiele ich chodzi o ktorych czeſtom wam powiedal/ á teraz y z placzem powiedam / iż ſa nieprzyiaćielmi krzyżá Kryſtuſowego.

19. Kterýchžto konec geſt zahynutij / gichžto Bůh břicho geſt: a ſláwa w pohaněnij gegich/ kteřijž o zemſké wěcy pečugij.

Ktorych koniec ieſt zátrácenie/ ktorych Bog ieſt brzuch/ y chwalá z pohanbieniem ich/ ktorzy o ziemſkie rzeczy ſtáráia ſie.

20. Ale naſſe obcowánij w Nebeſých geſt: odkawadž y Spaſytele čekáme Pána naſſého Gežijſſe Kryſta.

Abowiem rzecż poſpolita wáſzá ieſt w niebie/ ſkad tez zbawićielá czekamy Páná Jezu Kryſtá.

21. Kterýž proměnij tělo ponijženij naſſeho/ připodobně ge k tělu yaſnoſti ſwé/ wedlé mocnoſti ſwé/ kteraužto může také poddati ſobě wſſecky wěcy.

Ktory przemieni ciáło náſze nikczemne/ áby ſie podobnym ſtáło chwálebnemu ćialu iego / wedlug mocy przez ktora tez może podáć ſobie wſzytki rzeczy.

Kapitola IIII.

Protož Bratřij mogi naymilegſſý a přežádaucý/ genž gſte radoſt má a Koruna má: Tak ſtuogte w PAnu naymilegſſý.

A Thák bráćia moi mili y pożądani/ weſele y korono moiá/ ták ſtoyćie w Pánie namilſzy.

2. Ewody proſým a Syntycheny žádám / aby gednoſtayně ſmyſlili w PAnu.

Proſze Ewodyiey y Synthychy/ áby toż rozumiáły w Pánie.

ד

3 אַף מֶנָךְ בָּעֵא אֲנָא בַּר
זוּגִי שַׁרִירָא דְּתֶהְוֵא מְעַדַּר
לְהֵין דְּהָנֵין לְאַי עַמִּי בא
בְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן עַם קְלִימִיס
וְעַם שַׁרְכָא דַּמְעַדְרָנַי הָנוּן
דַּשְׁמָהַיְהוֹן כְּתִיבִין בַּכְתָבָא
דְּחַיֵּא׃

E prego ancor te, mio vero compagno, aiuta loro, le quals hanno inſieme con eſſome combattuto ne l'Euangelio, con Clemente ancora, e con gli altri miei coaiutori, i nomi de quals ſono ſcritti nel libro da la vita.

4 חֲדַיו בְּמָרַן בְּכֻל זְבַן וְתוּב
אָמַר אֲנָא חֲדַיו׃

Siate ſempre allegri nel Signore, è di nuouo vi dico, ſtate allegri.

5 וּמַכִּיכוּתְכוֹן תֶּתִידַע
לְוָת כֻּל־נָשׁ מָרַן קָרִיב הוּ׃

La voſtra humanità ſia nota à tutti gli huomini, Il Signore è preſſo.

6 דְּמֶדֶם לָא תֶּאצְפּוּן
אֶלָּא בְּכֻל זְבַן בִּצְלוֹתָא
וּבְבָעוּתָא שְׁאֶלָתְכוֹן י
יֶתִידַּעַן קְדָם אֱלָהָא׃

Non vi pigliate affanno di niente: ma in ogni coſa manifeſtinſi appreſſo Iddio le voſtre domande per oratione è preghi con rendimento di gratie.

7 וּשְׁלָמֵהּ דַּאלָהָא הָו
דְּרַב מֶן כֻּל מַדַּע יְנַטַּר ל
לְלֶבָוָתְכוֹן וּמַדְּעַיְכוֹן בְּיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

E la pace di Dio che ſopravanza ogni intelletto, guardarà i voſtri cuori, è le voſtre menti in Chriſto IESV.

8 מֶכִּיל אַחַי אִילֵין ----
דְּשַׁרִירָן וְאִילֵין דְּנַכְפָן ו
וְאִילֵין דְּכָאנָן וְאִילֵין דְּדַכְיָן
וְאִילֵין דַּרְחִימִין וְאִילֵין ד
דְּשַׁבִּיחָן וְאִילֵין עֲבָדָא
דְּשׁוּבְחָא וּדְקוּלָסָא הָלֵין
אֶתְרַעַו׃

Quanto al reſto, fratelli, tutte le coſe che ſon vere, tutte le coſe honeſte, tutte le giuſte, tutte le pure, tutte le amabili, tutte quelle che ſon di buona fama: ſe ci è alcuna virtù, è ſe laude alcuna, queſto coſe penſate.

ד

3 גַּם שׁוֹאֵל אֲנִי מִמְּךָ הָאַחִי
בַּעַל־בְּרִיתִי וּבֶן־אִמִּי עֶזְרָה נָּא
אוֹתָם אֲשֶׁר בַּבְּשׂוֹרָה יָגְעוּ וְסָבְלוּ
עִמִּי וְעִם־קְלִימִיס וְעִם עוֹזְרַי
הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר שְׁמוֹתָם נִכְתְּבוּ
בְּסֵפֶר חַיִּים׃

Anſimiſmo te ruego tambien à ti, Hermano compannero, ayuda à las que trabajaron juntamente conmigo enel Euangelio, con Clemente tambien y los de mas mis ayudadores, cuyos nombres eſtan en el libro de la vida.

4 שִׂמְחוּ וְגִילוּ בַּיהוָה תָּמִיד וְעוֹד
אֹמַר שִׂמְחוּ׃

Gozahos enel Sennor ſiempre: otra vez diga que hos gozeys.

5 עֲנָוָתְכֶם תִּוָּדַע לְכָל־הָאָדָם
קָרוֹב יְהוָה׃

Vueſtra modeſtia ſea conocida de todos los hombre. El Sennor eſta cerca.

6 אַל־תִּדְאֲגוּ וְאַל תּוּגְיוּן
נַפְשְׁכֶם כִּי־אִם בְּכָל־תְּפִלָּה
וּבְכָל־שְׁאֵלָה בְּתוֹדָה מִשְׁאֲלוֹת
לְבַבְכֶם תִּוָּדַעְנָה לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

De nada eſteys ſolicitos: ſino que vueſtras peticiones ſean notorias delante de Dios con mucha oracion, y ruego, y hazimiento de gracias.

7 וּשְׁלוֹם אֱלֹהִים אֲשֶׁר גָּבַהּ
עַל־כָּל־שֵׂכֶל וּתְבוּנָה יִצּוֹר אֶת־
לְבוֹתֵיכֶם וּמַחְשְׁבוֹתֵיכֶם בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Y la paz de Dios que ſobrepuja todo entendimiento, guardara vueſtros coraçones y vueſtros entendimientos enel Chriſto Ieſus.

8 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי כָּל־אֲשֶׁר אֱמֶת
אֲשֶׁר צְדָקָה אֲשֶׁר קְדוֹשִׁים דוֹדִים
אֲשֶׁר לִבְרָכָה אוֹ־אִם־מַעֲשֵׂה
חַיִל אוֹ־תְהִלָּה אוֹתָם תַּחְשֹׁבוּ׃

Reſta, Hermanos, que todo loque es verdadero, todo lo honeſto, todo lo juſto, todo lo Sancto, todo lo amable, todo loque es de buen nombre: ſi ay virtud, ſi ay alabança, eſto penſad.

δ.

3. Καὶ ἐρωτῶ καί σε, σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

Ie te prie auſſi, mon vrai compagnon, aide leur, comme à celles qui ont bataillé auec moi en l'Euangile, auec Clement auſſi & mes autres compagnons d'œuure, deſquels les noms ſont au liure de vie.

4. Χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.

Eſiouïſſez vous touſiours au Seigneur: & derechef, vous di-ie, eſiouiſſez-vous.

5. Τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς.

Que voſtre debonnaireté ſoit cognue de tous hommes Le Seigneur eſt pres.

6. Μηδὲν μεριμνᾶτε· ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετ' εὐχαριστίας, τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν.

Ne ſoyez en ſouci de rien: ains qu'en toutes choſes vos requeſtes ſoyent notifiees à Dieu par priere & par ſupplication auec action da graces.

7. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Et la paix de Dieu laquelle ſurmonte tout entendement, gardera vos corps & vos ſens en Ieſus Chriſt.

8. Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε.

Au reſte, freres, que toutes choſes qui ſont veritables, toutes choſes qui ſont venerables, toutes choſes qui ſont iuſtes, toutes choſes qui ſont, pures toutes choſes qui ſont aimables, toutes choſes qui ſont de bonne renommee, s'il y a quelque vertu & quelque louange, penſez à ces choſes:

CAP. IIII.

3. Etiam rogo & te germane compar, adiuva illas quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

Yea, and I beſeeche thee / faithfull yokefellow / helpe thoſe women which laboured with me in the Goſpell / with Clement alſo / & with other my fellowe labourers / whoſe names are in the booke of life.

4. Gaudete in Domino ſemper: iterum dico gaudete.

Reioyce in the Lord alway / againe I ſay / reioyce.

5. Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus: Dominus propè eſt.

Let your patient minde be knowen vnto all men. The Lord is at hand.

6. Nihil ſoliciti ſitis: ſed in omni oratione & obſecratione cum gratiarum actione petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum.

Bee nothing carefull / but in all thinges let your requeſtes bee ſhewed vnto God in prayer / and ſupplication with giuing of thankes.

7. Et pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu.

And the peace of God which paſſeth all vnderſtanding / ſhall preſerue your hearts and mindes in Chriſt Jeſus.

8. De cætero, fratres, quæcunque ſunt vera, quæcunq; pudica, quæcunq; iuſta, quęcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ, ſiqua virtus, ſiqua laus diſciplinæ, hæc cogitate.

Furthermore / brethren / whatſoeuer things are true / whatſoeuer thinges are honeſt / whatſoeuer thinges are iuſt / whatſoeuer thinges are pure / whatſoeuer thinges pertaine to loue / whatſoeuer things are of good reporte / if there be any vertue / or if there be any praiſe / thinke on theſe thinges.

Das IIII. Capitel.

3. Ja ich bitte auch dich / mein trewer Geſell / ſtehe jnen bey / die ſampt mir über dem Evangelio gekämpffet haben / mit Clemen vnd den andern meinen Gehülffen / welcher namen ſind in dem Buch deß Lebens.

Ja ieg beder oc dig / min troſaſte Stalbroder / hielp dem / ſom haffue ſtridet met mig i Euangelio / met Clemen oc de andre mine Hielpere / huilicks naffn der ere i Liffſens Bog.

4. Frewet euch in dem HERRN allewege / Vnnd abermal ſage ich: Frewet euch.

Glæder eder i HERREN altid / oc atter / ſiger ieg / glæder eder.

5. Ewer lindigkeit laſſet kunth ſein allen Menſchen. Der HERR iſt nahe.

Lader eders Sactmodighed vere obenbare faar alle Menniſke. HERREN er nær.

6. Sorget nichts / ſondern in allen dingen laſſet ewer Bitte im Gebet vnnd Flehen / mit Danckſagung für Gott kunth werden.

Sørger inted / Men i alle ting lader eders Begering obenbaris i eders bøn oc formanelſe / met Tackſigelſe faar Gud.

7. Vnnd der fride Gottes / welcher höher iſt denn alle vernunfft / beware ewre Hertzen vnnd Sinne in Chriſto Jeſu.

Oc Guds Fred / ſom er høyre end al fornufft / beuare eders hierte oc ſind i Chriſto Jheſu.

8. Weiter / lieben Brüder / was warhafftig iſt / was ehrbar / was gerecht / was keuſch / was lieblich / was wol lautet / iſt etwa ein tugend / iſt etwa ein lob / dem dencket nach.

Fremdelis kære Brødre / huad ſom er ſant / huad ſom er erligt / huad ſom er retferdigt / huad ſom er kyſkt / huad ſom er elſkeligt / huad ſom lyder vel / er nogen ſted nogen dygd / er nogen loff / da giffuer der act paa.

Kapitola IIII.

3. Takéž proſým y tebe wlaſtnij Towaryſſy / aby těm pomáhal / kteréž gſau ſemnau pracowaly w Ewangelium ſpolu s Klimentem / a s ginými pomocnijky mými / gegichž to gména napſaná gſau w Knihách žiwota.

A proſzę cię też towárzyſzu wláſny / pomagay tym ktore w Ewángeliey ſpolu ze mną walczyły / z Klementem też y z inymi pomocniki moimi / ktorych imioná ſą w kſięgách żywotá.

4. Radůgte ſe w PANu wždycky: opět prawijm radugte ſe.

Weſelćie ſię záwſze w Pánie / y powtore powiedam wam weſelćie ſię.

5. Střijdmoſt waſſe známa buď wſſechněm lidem. PAN blijzko geſt.

Skromność wáſzá niech będźie wiádomá wſzytkim ludźiam / Pan ći ieſt bliſko.

6. O nic nepečugte / ale we wſſeliké Modlitbě a w ſwaté žádoſti s děkowánijm / proſby waſſe známy budte Bohu

Nie ſtárayćie ſię nicz / ále we wſzytkim przez modlitwę y proſbę z dźiękowániem niech żądánia wáſze będą znáczne v Bogá.

7. A pokog Božij kterýž přewyſſuge wſſeliký rozum / oſtřijhay ſrdcý waſſých y ſmyſluow waſſých / w Kryſtu Gežijſſy.

A pokoy Boży ktory przewyżſza wſzelki rozum / będźie obroná ſercam wáſzym / y myſlam wáſzym przez Jezuſá Kryſtuſá.

8. Dále pak Bratřij / kterékoli wěcy gſau prawé / kterékoli poctiwé / kterékoli ſprawedliwé / kterékoli ſwaté / kterékoli milé / kterékoli dobré powěſti / geſtli která ctnoſt / geſtli která chwála kázně / na ty wěcy myſlte.

Ná oſtátek bráćia / ktorekolwiek rzeczy ſą prawdźiwe / ktorekolwiek poczćiwe / ktorekolwiek czyſte / ktorekolwiek miłe / ktorekolwiek dobrey ſławy / ieſli ktora cnota / y ieſli ktora chwała / o tych myſlćie.

ד

9 הָלֵין דִּילֶפְתּוּן וְקַבֶּלְתּוּן
וַשְׁמַעְתּוּן וַחֲזַיְתּוּן בִּי הָלֵין
סְעוּרוּ וַאלָהָא דִּשְׁלָמָא
יֶהֱוֵא עַמְכוֹן׃

Lequali ancora voi hauete imparate, e riceuute, e vdite vedute in me Fate queſte coſe, e l'Iddio de la pace ſara con voi.

10 רַוְרְבָּאִית דֵּין חֲדִית
בְּמָרַן דַּאקְפְּתּוּן לְמֵאצַף
דִּילִי אַיְכַנָּא דְּאָף יָצְפִּין
הֲוַיְתּוּן אֶלָּא לָא סָפְקִין
הֲוַיְתּוּן׃

Io mi ſon grandemente rallegrato nel Signore che pur finalmente vi ſete rinuigoriti ad hauer penſiero di me: del che prendeuate penſiero, ma vi mancaua la commodità.

11 לָא הֲוָא דֵּין מְטוּל
דַּחְסַר לִי אָמַר אֶנָא אֶנָא
גֵּיר יַלְפֵת דְּנֶהֱוֵא סָפֵק לִי
הָו מֶדֶם דְּאִית לִי׃

Non gia ch'io dica queſto per biſogno: percioche io ho imperato ad eſſer contento de le coſe ch'io mi trouo.

12 יָדַע אֶנָא דְּאֶתְמַכַּךְ
יָדַע אֶנָא וְאָף דְּאֶתְיַתַּר
בְּכֻל וּבְכֻל מֶדֶם מְדַרַּשׁ
אֶנָא אָף בְּסַבְעָא אָף
בְּכַפְנָא בַּמְשַׂרְתְּחוּתָא
וּבַחְסִירוּתָא׃

Io ſo eſſere in baſſo ſtato, e ſo ancor eſſere in abbondantia: per tutto, e in tutte le coſe ſono ammaeſtrato e de l'eſſer ſatio, e de l'hauer fame, e de l'abbondare, e de l'hauer careſtia.

13 וְכֻל מֶדֶם מָצֵא אֶנָא
חַיְלָא בִּמְשִׁיחָא דְּמַחְיֵל
לִי׃

Io poſſo tutte le coſe in Chriſto che mi fortifica.

14 בְּרַם שַׁפִּיר עֲבַדְתּוּן
דְּאֶשְׁתַּוְתַּפְתּוּן לְאוּלְצָנַי׃

Nondimeno voi hauete fatto bene, comunicando à la mia afflittione.

ד

9 אֲשֶׁר גַּם לְמַדְתֶּם וְקִבַּלְתֶּם
וּשְׁמַעְתֶּם וּרְאִיתֶם בִּי אוֹתָם
תַּעֲשׂוּ וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם יִהְיֶה
עִמָּכֶם׃

Loque aprendiſtes, y recebiſtes, y oyſtes, y viſtes en mi, eſto hazed: y el Dios de paz ſerá con vóſotros.

10 וְשָׂמַחְתִּי בַּיהוָה מְאֹד מְאֹד
כִּי־מְעַט בָּעֵת הַזֶּה פְּרַחְתֶּם
וַעֲלַזְתֶּם לְהָבִין עַל־דַּלָּתִי אֲשֶׁר
עָלֶיהָ גַּם הֲבִינוֹתֶם אַךְ חָסְרָה
לָכֶם הָעֵת׃

En gran manera me gozé todauia en el Sennor de que àl fin ya reuerdeciſtes en tener cuydado de mi, de lo qual toda via eſtauades ſolicitos, empero faltauahos la oportunidad.

11 לֹא כִּי־עַל־חֶסְרוֹן אֹמֵר אָנֹכִי
כִּי־אֲנִי לָמַדְתִּי אֵיכָה הֹוֶה אָנֹכִי
לִהְיוֹת לְמַדַּי׃

No lo digo como por mi neceſſidad: porque yo he aprendido à cotentarme con lo que tengo:

12 כִּי־יָדַעְתִּי לְעַנּוֹת וְלַחְסֹר
וְיָדַעְתִּי גַּם לְהוֹתִיר בְּכָל־דְּבָרִים
מְלֻמָּד לְהַשְׂבִּיעַ וְלִרְעֹב לְהוֹתִיר
וְלַחְסֹר׃

Sé tambien eſtar humillado, y ſe tener abundanciá, donde quiera y en todas coſas ſoy inſtruydo tambien para hartura como para hambre tambien para tener abundancia como pára padecer neceſſidad:

13 אֶת־כָּל דְּבָרִים אוּכַל לְהָכִיל
בַּאֲשֶׁר נוֹתֵן לִי כֹּחַ בַּמָּשִׁיחַ׃

Todo lo puedo en el Chriſto que me fortalece.

14 לָכֵן הֵיטַבְתֶּם לַעֲשׂוֹת כִּי־
הִתְחַבַּרְתֶּם עִם מְצוּקָתִי׃

Todá vla bien heziſtes que communicaſtes juntamente à mi tribulacion.

δ.

9. Ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοὶ, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

Leſquelles auſſi vous auez apprinſes, & receuës, & entenduës, & veuës en moi. Faites ces choſes, & le Dieu de paix ſera auec vous.

10. Ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ.

Or me ſuis-ie grandement eſioui au Seigneur, qu'à la parfin vous eſtes renerdis quant au ſoin que vous auez de moi: à quoi auſſi vous penſiez, mais vous n'auiez point l'opportunité.

11. Οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι.

Non point que ie die ceci ayant eſgard à quelque indigence: car i'ai apprins d'eſtre contēt des choſes ſelon que ie me trouue.

12. Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι, καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν, καὶ ὑστερεῖσθαι.

Car ie ſai eſtre abbaiſſé, ie ſai auſſi eſtre abondant: par tout & en toutes choſes ie ſuis inſtruit tāt à eſtre raſſaſié, qu'à auoir faim: tant à abonder, qu'à auoir diſette.

13. Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ.

Ie puis toutes choſes en Chriſt qui me fortifie.

14. Πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει.

Neantmoins vous auez bien fait de communiquer à mon affliction.

CAP. IIII.

9. Quæ & didiciſtis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiſcum.

Which ye haue both learned and receiued/ and heard / and ſeene in me: thoſe thinges do/ and the God of peace ſhalbe with you.

10. Gavisus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire, ſicut & ſentiebatis: occupati autem eratis.

Now I reioyce alſo in the Lorde greatly/ that now at the laſt ye are reuiued againe to care for me/ wherein not withſtanding ye were carefull / but ye lacked opportunitie.

11. Non quaſi propter penuriam dico, ego enim didici, in quibus ſum, ſufficiens eſſe.

I ſpeake not becauſe of want: for I haue learned in whatſoeuer ſtate I am/ therewith to be content.

12. Scio & humiliari, ſcio & abundare (ubique, & in omnibus inſtitutus ſum) & ſatiari, & eſurire, & abundare, & penuriam pati.

And I can be abaſed / and I can abounde: euery where in all thinges I am inſtructed both to be full / and to be hungrie/ and to abound / and to haue want.

13. Omnia poſſum in (*Chriſto*) qui me confortat.

I am able to doe all thinges through the helpe of Chriſt/ which ſtrenghteneth me.

14. Veruntamen bene feciſtis, communicantes tribulationi meæ.

Not withſtanding ye haue well done/ that ye did communicate to mine affliction

Das IIII. Capitel.

9. Welches jr auch gelernet vnd empfangen vnd gehöret vnd geſehen habet an mir/ das thut/ So wirdt der HERR deß Friedes mit euch ſein.

Huilcket i oc haffue lært oc anammet/ oc hørt oc ſeet paa mig det gører / ſaa ſkal Fredens HERRE vere met eder.

10. Ich bin aber höchlich erfrewet/ in dem HERRN/ daß jhr wider wacker worden ſeyt / für mich zu ſorgen/ wiewol jhr allweg geſorget habt/ aber die zeit hats nicht wöllen leiden.

Jeg er oc gantſke glad/ i HERREN/ at i ere komne til eder igen/ til at ſørge for mig/ alligeuel at i altid haffue ſørget/ Men tiden vilde det icke lide.

11. Nicht ſage ich daß deß mangels halben / denn ich habe gelernet / bey welchen ich bin/ mir genügen laſſen.

Dette ſiger ieg icke for nød ſkyld / Ti ieg haffuer lært/ hoſſ huilcke ieg er/ at lade mig nøye.

12. Ich kan nidrig ſein/ vnd kan hoch ſein / Ich bin inn allen dingen vnd bey allen geſchickt / beyde ſatt ſein vnnd hungern / beyde übrig haben vnnd mangel leiden.

Jeg kand vere fornedret/ oc ieg kand vere ophøyet/ Jeg er ſtickelig i alle ting oc hoſſ alle/ baade at vere mæt oc hungre / at haffue baade offuerflødelige oc lide brøſt.

13. Ich vermag alles/ durch den/ der mich mächtig macht/ Chriſtus.

Jeg formaa alting / formedelſt den ſom gør mig mectig/ Chriſtus.

14. Doch jhr habt wolgethan/ daß jr euch meines trübſals angenommen habt.

Dog giorde i vel / at i toge eder min drøffuelſe til.

Kapitola IIII.

9. Kterýmž gſte ſe y naučili/ y ge přiyali/ a ſlyſſeli / y widěli na mně/ ty wěcy čiňte/ a Bůh pokoge bude s wámi.

Ktorycheście ſie też nauczyli/ z przyieli/ y ſłyſzeli / y widzieli we mnie/ ty czyńcie/ á Bog pokoiu bedzie z wami.

10. Zradowal gſem ſe pak w PAnu welmi z toho / že opět zaſe zkwetla o mne waſſe péče též y nynij/ yakož y prwé o mne gſte ſe ſtarali / ale neměli gſte přijhodného čaſu.

Jam ſie też vweſelił wielce w Panie/ iżeſcie iuż oświeżeli w ſwoim ſtárániu o mnie / ácżeście ſie o tym ſtáráli/ aleście cżáſu po temu nie mieli.

11. Totok pak prawijm ne ne pro nauzy mau / nebo yá naučil gſem ſe doſti mijti/ na tom což mám.

Nie żebych to mowił względem niedoſtátku iákiego/ bom ſie náuczył ná tym przeſtáwáć co mam.

12. Vmijm ſe y nijžiti: vmijm takéy powyſſowati ſe: Wſſudy a we wſſech přijhodách naučen gſem/ yak ſe mám mijti. Vmijm y naſytiti ſe/ y lačněti/ y hognoſt mijti y nauzy trpěti.

A vmiemći vniżonym być/ vmiem obfitowáć/ wſzedy y we wſzythkich rzeczách ieſtem náuczony/ y ku náſyceniu/ y ku łáknieniu/ to ieſt/ ták obfitowáć iáko y niedoſtátek cierpieć.

13. Wſſecko mohu w Kryſtu/ kterýž mne poſyluge.

Wſzytko moge w Kryſtuśie ktory mie vmacnia.

14. A wſſak dobře gſte včinili/ že gſte mi vdělali pohodlé w mém zámutku.

A wſzakże dobrzeście vczynili/ iżeście ſpołu podpomagali vciſk moy.

ד

15 ידעין אנתון דין אף
אנתון פיליפסיא דב
דבשוריא דסברתא כד
נפקת מן מקדוניא אף לא
חדא מן עדתא אשתותפי
לי בחושבן מסבא ומתלא
אלא אנתון בלחוד :

E ſapete ancor voi, Filippeſi, che nel principio de la predicatione de l'Euangelio, quando io mi partij di Macedonia, niuna Chieſa mi contribui niente in materia di dare è riceuere, ſe non voi ſoli.

16 דאף לתסלוניקי חדא
זבן ותרתין חששתי
שדרתון :

Concioſia che ancor in Teſſalonica, vna volta è due mandaſte quel che mi faceua di biſogno.

17 לו דמוהבתא בעא
אנא אלא בעא אנא
דפארא נסגון לכון :

Non gia che io ricerchi alcun dono, ma ricerco il frutto che vi ſia meſſo in cõto à voſtro auantaggio.

18 כל מדם קבלת ויתיר
ליומלא אנא ונסבת כל
דשדרתון לי ביד
אפפרודיטוס ריחא ב
בסימא ודבחתא מקבלתא
דשפר לאלהא :

Or io ho riceuuto ogni coſa, & abbondo. Io ſono dico ſtato ripieno, hauendo riceuuto da Epafrodito le coſe da voi mãdatemi, come odore di buona ſoauità, ſacrifitio acceto è grato à Dio.

19 ואלהי ימלא כלה
סניקותכון איך עותרה
בשובחא דישוע משיחא :

E il mio Iddio ſupplirà tutto il voſtro biſogno, ſecondo le ſue ricchezze con gloria, in Chriſto IESV.

20 לאלהא דין אבון
שובחא ואיקרא לעלם
עלמין אמין :

Ad eſſo Iddio è Padre noſtro ſia gloria tutti i ſecoli. Amen.

ד

15 וידעתם גם־אתם פלפים
כי־בראשית הבשורה כאשר
יצאתי מכתים עדה לא אחת
התחברה עמי בדבר מתה ומקח
כי־אם אתם לבדכם :

Y ſabeys tambien voſotros, o Philippenſes: que àl principio del Euangelio, quando fue à Macedonia, ninguna Igleſia me cummunicó en caſo de dar y recebir, ſino ſolos voſotros.

16 כי־גם בתסלוניקי פעם
אחת ושתים לצרכי שלחתם :

Porque aun à Theſſalonica me embiaſtes lo neceſſario vna y dos vezes.

17 לא כי־מבקש אני את־
המתה כי־אם מבקש אני את־
פרי אשר יותיר לחשבונכם :

No porque buſco dadiuas, mas buſco fruto abundante en vueſtra cuenta.

18 לקחתי את־כל־דברים וגם
הותרתי עד־מלאה בקחתי
מאפפרודיטוס את־אשר
שלחתם לריח ניחח לזבח נרצה
אשר בעיני יהוה :

Anſique todo lo he recebido, y tengo aſſaz: eſtoy lleno, auiendo recebido de Epaphrodito lo que embiaſtes, olor de ſuauidad, ſacrificio accepto y agradable, à Dios.

19 ואלהי ימלא את־כל צרככם
כעשרו בכבוד בישוע המשיח :

Mi Dios pues ſupplirá todo lo que hos falta conforme à ſus riquezas, con gloria en el Chriſto Ieſus.

20 ולאלהים ולאבינו הכבוד
לעולמי עולמים אמן :

Al Dios y Padre nueſtro ſea gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

δ.

15. Οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, Φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι.

Vous ſauez auſſi, vous Philippiens, qu'au cõmencement de la predication de l'Euangile, quand ie parti de Macedone nulle Egliſe ne me communiqua riẽ en matiere de bailler & de receuoir, ſinon vous ſeuls:

16. Ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε.

Car meſme moi eſtant en Theſſalonique, vous m'auez enuoyé vne fois, voire deux, ce qui m'eſtoit de beſoin.

17. Οὐχ ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν.

Non point que ie recerche des dõs, mais ie recerche le fruict abondant qui ſoit alloué en voſtre conte.

18. Ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ.

Or ai-ie receu le tout, & abonde: i'ai eſté rempli, ayant receu d'Epaphrodite ce qui m'a eſté enuoyé de par vous, cõme vne odeur de bonne ſenteur, vn ſacrifice agreable & plaiſant à Dieu.

19. Ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Auſſi mon Dieu ſuppleera tout ce dõt vous aurez beſoin, ſelon ſes richeſſes, auec gloire en Ieſus Chriſt.

20. Τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Or à noſtre Dieu & Pere, ſoit gloire aux ſiecles des ſiecles, Amen.

CAP. IIII.

15. Scitis autem & vos Philippenſes, quòd in principio Evangelii quando profectus ſum à Macedonia, nulla mihi eccleſia communicavit in ratione dati & accepti, niſi vos ſoli.

And yee Philippians knowe alſo that in the beginning of the Goſpell/ whē I departed frō Macedonia/ no Church communicated with me concerning the matter of giuing and receiuing/ but ye onely.

16. Quia & Theſſalonicam, ſemel & bis in uſum mihi miſiſti.

For euen when I was in Theſſalonica/ yee ſent once/ and afterwarde againe for my neceſſitie.

17. Non quia quæro datum: ſed requiro fructum abundantem in ratione veſtra.

Not that I deſire a gifte: but I deſire yͤ fruit which may further your reckening.

18. Habeo autem omnia, & abundo: repletus ſum, acceptis ab Epaphrodito quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo.

Now I haue receiued all/ and haue plenty: I was euen filled/ after that I had receiued of Epaphroditus that which came from you/ an odour that ſmelleth ſweete/ a ſacrifice acceptable/ and pleaſant to God.

19. Deus autem meus impleat omne deſiderium veſtrum ſecundùm divitias ſuas in gloria, in Chriſto Ieſu

And my God ſhall fulfill all your neceſſities through his riches with glorie in Jeſus Chriſt.

20. Deo autem & Patri noſtro gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Vnto God euen our Father be praiſe for euermore/ Amen.

Das IIII. Capitel.

15. Jhr aber von Philippen wiſſet/ daß von anfang deß Evangelij/ da ich außzog auß Macedonia/ keine Gemeine mit mir getheilet hat/ nach der rechnung der außgab vnd einnam/ denn jhr alleine.

Oc i aff Philippen vide/ at fra Euangelij begyndelſe/ der ieg drog vd aff Macedonia/ da haffuer ingen Menighed delet met mig/ at regne effter vdgifft oc indtect/ uden i alene.

16. Denn gen Theſſalonich ſandtet jhr zu meiner notdurfft/ ein mal/ vnd darnach aber ein mal.

Thi at i ſende til Theſſalonicam til min nødtørfftighed/ en gong/ oc atter der effter end en gong.

17. Nicht daß ich das Geſchenck ſuche/ ſondern ich ſuche die frucht/ daß ſie ůberflůſſig in ewer rechnung ſey.

Icke at ieg ſøger nogen Gaffue/ men ieg ſøger effter/ at fructen ſkal vere offuerflødig i eders Regenſkaff.

18. Denn ich habe alles/ vnd habe ůberflůſſig. Jch bin erfůllet/ da ich empfieng durch Epaphroditum/ daß von euch kam ein ſůſſer geruch/ ein angenem Opffer/ Gott gefällig.

Thi ieg haffuer alting/ oc ieg haffuer offuerflødelige. Jeg bleff opfylt/ der ieg anammede formedelſt Epaphroditum/ det ſom kom fra eder en ſød luct/ it tacknemelig Offer/ Gud behagelig.

19. Mein Gott aber erfülle alle ewre notdurfft/ nach ſeinem reichthumb/ in der Herꝛligkeit in Chriſto Jeſu.

Men min Gud opfylde al eders Nødtørfftighed/ effter ſin Rigdom/ i den Herlighed vdi Chriſto Jheſu.

20. Dem Gott aber vnnd vnſerm Vater/ ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Gud oc vor Fader/ vere ære fra euighed til euighed/ Amen.

Kapitola IIII.

15. Wijte pak wy Filipenſſtij/ že při počátku kázanij Ewangelium/ když gſem ſſel z Macedonye/ že nižádná Cyrkew nečinila mi pohodlé k dánij a wzetij/ než wy toliko ſami.

Wiećie theż y wy Filipenſowie/ iż ná poczatku Ewanteliey/ gdym wyſzedł z Macedoniey/ żaden mi Kośćioł nie vżyczał co ſie tycże dánia y wźięćia/ iedno wy ſami.

16. Neb gſte y do Theſalonyky gednau y podruhé/ čehož gſem potřebowal poſlali mně.

Abowiem y w Theſſálonice gdym był/ wyśćie mi razy powthore cżego mi potrzebá było poſłáli.

17. Ne proto abych hledal waſſeho darowánij/ ale hledám vžitku hogného/ k proſpěchu waſſemu.

Nie iżbych dátu pożadał/ ále żadam owocu obfituiącego/ ktoryby wſzedł w ráchunek wáſz.

18. Mámť pak wſſecko/ a doſtiť mám: naplněn gſem dary/ kteréž gſem wzal od Epaffrodyta gež gſte poſlali k wůni ſladkoſti/ Obět wzáctnau/ Bohu libau.

Wziąłem wſzytko y obfituię/ ieſtem nápełnion wziąwſzy od Epáfrodythá ty rzeczy ktore były od was poſłáne/ ná wonność dobrey woniey/ ofiárę Bogu przyiemna y wdźięczna.

19. Buoh pak muog naplniž wſſecku žádoſt a potřebu waſſy/ wedlé bohatſtwij ſwého w Sláwě Kryſta Gežiſſe.

A Bog moy doda zupełnie co potrzebowáć bedźiećie/ według bogactw ſwoich chwálebnie w Kryſtuſie Jezuſie.

20. Bohu pak a Otcy naſſemu/ buď ſláwa na wěky wěkuow Amen.

Przytym Bogu y Oycu náſzemu niechay bedźie chwałá ná wieki wiekow Amen.

ד

21 שַׁאֲלוּ בִּשְׁלָמָא דְּכֻלְּהוּן קַדִּישֵׁא דְּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוּן אַחֵא דְּעַמִּי׃

Salutate tutti i Santi in Christo IESV. I fratelli che son meco vi salutano.

22 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמְכוּן כֻּלְּהוּן קַדִּישֵׁא יַתִּירָאִית הָלֵין דְּמִן בַּיְתֵה דְּקֵסַר׃

Salutanui tutti i Santi, e maſſimamente quelli che ſon de la caſa di Ceſare.

23 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם כֻּלְּכוּן אַמִּין׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con tutti voi. Amen.

שְׁלֵמַת אִגַּרְתָּא דְּלְוָת
פִּילִיפָּסָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת
מִן רְהוֹמָא׃

ד

21 שַׁאֲלוּ לְכָל־קְדוֹשִׁים בִּשְׁמִי לְשָׁלוֹם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ שָׁאֲלוּ לָכֶם לְשָׁלוֹם הָאַחִים אֲשֶׁר עִמִּי׃

Saludad à todos los Sanctos en el Chriſto Ieſus: ſaludan hos los Hermanos que eſtan conmigo.

22 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְכֶם כָּל־הַקְּדֹשִׁים וְעַל־יֶתֶר אֲשֶׁר בְּבֵית הַקֵּיסָר הֵמָּה׃

Saludan hos todos los Sanctos: y mayormente los que ſon de la Caſa de Ceſar.

23 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea con todos voſotros, Amen.

אֶל־פִּילִפִּים נִכְתְּבָה מֵרוֹמָה
בִּידֵי אֶפַּפְרוֹדִיטוֹס׃

δ.

21. Ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.

Saluez vn chacun des ſaincts en Ieſus Chriſt. Les freres qui ſont auec moi vous ſaluent.

22. Ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας.

Tous les ſaincts vous ſaluent, & principalemẽt ceux qui ſont de la maiſon de Ceſar.

23. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Φιλιππησίους ἐγράφη ἀπὸ
ῥώμης δι' ἐπαφροδίτου.

CAP. IIII.

21. Salutate omnem ſanctum in Chriſto Ieſu. Salutant vos qui mecum ſunt, fratres.

Salute all Saintes in Chriſt Jeſus. The brethren/ which are with me/ greete you.

22. Salutant vos omnes ſancti, maximè autem qui de Cæſaris domo ſunt.

All the Saints ſalute you/and moſt of all they which are of Ceſars houſhold

23. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt be with you all/ Amen.

Scripta eſt ab urbe Roma per Epaphroditum.

Das IIII. Capitel.

21. Grüſſet alle Heiligen in Chriſto Jeſu. Es grüſſen euch die Brüder/ die bey mir ſind.

Hilſer alle Helligen i Chriſto Jheſu. De Brødre ſom ere hoſſ mig/ hilſe eder.

22. Es grüſſen euch alle Heiligen/ ſonderlich aber die von deß Keiſers Hauſe.

Alle Helligen hilſe eder/ men beſynderlige de aff Keyſerens Huſſ.

13. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch allen/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder alle/ AMEN.

Geſchrieben von Rom/ durch Epaphroditum.

Kapitola IIII.

21. Pozdrawtež každého Swatého w Kryſtu Gežijſſy. Pozdrawugij wás Bratřij/ kterýž gſeu ſemnau.

Pozdrowćie wßytki świethe w Kryſthuśie Jezuśie. Pozdrawiáiá was bráćia ktorzy ſam ſa zemna.

22. Pozdrawugij was wſſyckni Swatij/ a naywijce ti kteřij gſau z Čeledi Cýſařowy.

Pozdrawiáiá was wßyſcy świećći/á zwlaßczá ktorzy ſa z Ceſarſkiego domu.

23. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ budiž s wámi ſe wſſemi/ Amen.

Láſká Páná náßego Jezu Kryſtá niech bedźie z wámi wßythkimi/ Amen.

Skonáwá ſe Liſt Swatého Pawla k Filipenſkým/ w Řijmě pſán/ a po Epaffrodytowi poſlán.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
COLOSSENSES,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דַּלְוָת קוֹלַסִּיֵא ׃

קֶפַלָאוֹן א

פוְלוֹס שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא וְטִימָתֵאוֹס אַחָא ׃

PAVLO Apoſtolo di IESV Chriſto, per volontà di Dio, e Timoteo fratello.

2 לְאִילֵין דְאִית בְּקוֹלַסָּוֹס אַחֵא קַדִּישֵׁא וּמְהַימְנֵא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Ai Santi è fedeli fratelli in Chriſto, che ſono in Coloſſa.

3 שְׁלָמָא עַמְכוֹן וְטַיְבוּתָא מִן אֱלָהָא אָבוּן מַוְדֵינַן לַאלָהָא אָבוּהִי דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכֻל זְבַן וּמְצַלֵּינַן עֲלַיְכוֹן ׃

Gratia è pace à voi da Dio Padre noſtro, è dal Signor IESV Chriſto. Noi rendiamo gratie à Dio è Padre del noſtro Signor IESV Chriſto, ſempre che per voi facciamo oratione.

4 הָא מִן דַשְׁמַעַן הַי הַימָנוּתְכוֹן דַבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְחוּבְּכוֹן דַלְוָת כֻּלְּהוֹן קַדִּישֵׁא ׃

Hauendo vdita la voſtra fede in Chriſto IESV, e la voſtra charità verſo tutti i Santi.

5 מֶטוּל סַבְרָא הָו דַנְטִיר לְכוֹן בַּשְׁמַיָּא הָו דְמֶן קְדִים שְׁמַעְתּוּן בְּמֶלְּתָא דְקוּשְׁתָּא דַסְבַרְתָּא ׃

Per la ſperanza che v'è ripoſta ne cieli: de laquale hauete gia vdito per la parola de la verità de l'Euangelio.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־קוֹלָסִים ׃

א

פיְלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּחֵפֶץ אֱלֹהִים וְטִימוֹטֵאוֹס הָאָח ׃

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la voluntad de Dios, y el Hermano Thimotheo.

2 לַאֲשֶׁר בְּקוֹלָסִים קְדוֹשִׁים נֶאֱמָנִים לְאַחֵינוּ בַּמָּשִׁיחַ ׃

A los Sanctos y Hermanos fieles en el Chriſto, que eſtan en Coloſſas:

3 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נוֹדֶה לֵאלֹהִים וְלַאֲבִי אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תָּמִיד עֲלֵיכֶם מִתְפַּלְּלִים אֲנַחְנוּ ׃

Gracia y paz ayays de Dios Padre nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto. Hazemos gracias àl Dios y padre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, ſiempre orando por voſotros.

4 כִּי־שׁוֹמְעִים אֶת אֱמוּנַתְכֶם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאֶת־אַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא לְכָל־הַקְּדוֹשִׁים ׃

Oyendo vueſtra fe en el Chriſto Ieſus, y la Charidad (que teneys) para con todos los Sanctos.

5 בַּעֲבוּר הַשִּׂבְרָה אֲשֶׁר הוּשְׂמָה לָכֶם בַּשָּׁמַיִם אֲשֶׁר מִלְּפָנִים שְׁמַעְתּוּהָ בִּדְבַר אֱמֶת הַבְּשׂרָה ׃

A cauſa de la eſperança que hos es guardada en los cielos: la qual aueys oydo ya por la palabra verdadera del Euangelio.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟλοσσαεῖς ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt, par la volonté de Dieu, & le frere Timothee:

2. Τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀδελφοῖς ἐν χριστῷ.

Aux ſaincts & freres fideles en Chriſt qui ſont en Coloſſes:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt, nous rendōs touſiours graces de vous à Dieu, qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, prians touſiours pour vous: Ayans oui parler de voſtre foy en Ieſus Chriſt, & de la charité que vous auez enuers tous les ſaincts:

4. Ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Ayans ouï parler de voſtre foy en Ieſus Chriſt, & de la charité que vous auez enuers tous les ſaincts:

5. Διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου.

Pour l'eſperance qui vous eſt reſeruee ès cieux, laquelle vous auez ci deuant ouïe par la parole de verité, aſſauoir de l'Euangile.

AD COLOSSENS:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei, & Timotheus frater.

Paul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the will of God / and Timotheus our brother.

2. Iis qui ſunt Coloſſis ſanctis & fidelibus fratribus in Chriſto Ieſu.

To them/which are at Coloſſe/Saintes and faithfull brethren in Chriſt.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Dominô Ieſu Chriſto. Gratias agimus Deo, & Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſemper pro vobis orantes.

Grace be with you/and peace from God our Father/and from the Lord Jeſus Chriſt. We giue thankes to God euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt/alwayes praying for you.

4. Audientes fidem veſtram in Chriſto Ieſu, & dilectionem quam habetis in ſanctos omnes.

Since we heard of your faith in Chriſt Jeſus/and of your loue towarde all Saints.

5. Propter ſpem quæ repoſita eſt vobis in cælis, quam audiſtis in verbo veritatis Evangelii.

For the hopes ſake / which is layed vp for you in heauen / whereof yee haue heard before by the worde of trueth / which is the Goſpell.

An die Coloſſer.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti / durch den willen Gottes/vnd Bruder Timotheus.

PAulus/ Jheſu Chriſti Apoſtel/formedelſt Guds vilie/ oc Timotheus den Broder.

2. Den Heiligen zu Coloſſen / vnd den glaubigen Brüdern in Chriſto.

De Hellige i Coloſſen/ oc de tro Brødre i Chriſto.

3. Gnade ſey mit euch / vnnd friede von Gott vnſerm Vater / vnnd dem HERREN Jeſu Chriſto. Wir dancken GOtt vnnd dem Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti/vnnd beten allezeit für euch.

Naade vere met eder oc Fred aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto. Wi tacke Gud oc vor HERRIS Jeſu Chriſti Fader/ oc bede altid for eder.

4. Nach dem wir gehöret haben/ von ewrem Glauben an Chriſtum Jeſum / vnnd von der Liebe zu allen Heiligen.

Efter ſom wi haffue hørt/ aff eders Tro til Chriſtum Jheſum/ oc om eders kærlighed til alle Helligen.

5. Vmb der Hoffnung willen / die euch beygeleget iſt im Himmel / von welcher jhr zuvor gehöret habt durch das Wort der Warheit / im Evangelio.

For det Haab ſkyld/ ſom eder er bortlagd i Himmelen / Om huilcket i haffue tilforn hørt formedelſt Sandheds Ord/ vdi Euangelio.

K Kolocenſkym.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſta Gežijſſe/ſkrz wuoli Božij/ a Tymotheus Bratr:

PAwel Apoſtol Jezu Kryſthá przez wolą Bożą/ y Tymotheuß brát.

2. Tiem kteřijž gſau w Měſtě Koloſſys Swatým a wěrným Bratřijm w Kryſtu Gežijſſy.

Tym ktorzy ſą w Kolośiech świętym y wiernym brátom w Kryſtuſie.

3. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho/ a Pána Gežijſſe Kryſta. Děkugeme Bohu a Otcy Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta/ wždycky za wás modlěce ſe:

Láſká niech wam będźiey pokoy od Bogá Oycá naßego/ y od Páná Jezu Kryſtá. Dźiękujemu Bogu y Oycu Páná náßego Jezu Kryſtá záwße zá wás ſię modląc.

4. Slyſſýce o Wijře waſſý w Kryſtu Gežijſſy/ a o Milowánij/ kteréž máte ke wſſem Swatým.

Vſłyßawßy wiáre wáße w Kryſthuſie Jezuſie/ y miłość przećiwko wßem świętym.

5. Pro naděgi/ kteráž ſložena geſt wám w Nebeſých/ o kteréž gſte giž ſlyſſeli w Slowu prawdy Ewangelium.

Dla nádźieie wam odłożoney w niebie ktorąśćie przed thym ſłyßeli/ przez prawdźiwe ſłowo Ewánieliey.

א

6 הַי דְּאֶתְכַּרְזַת לְכוֹן אֵיךְ
דְּאַף לְכֻלֵּהּ עָלְמָא וְרָבְיָא
וְיָהְבָא פֵּארֵא אֵיכַנָּא דְּאַף
בְּכוֹן מֶן יַוְמָא דַּשְׁמַעְתּוֹן
וְאֶשְׁתַּוְדַּעְתּוֹן טַיְבוּתֵהּ ד
דַּאלָהָא בְּקוּשְׁתָּא׃

Che è peruenuto à Voi, ſi come ancora è per tutto'l mondo, e Va fruttificando, come fa etiandio in Voi, dal giorno che Voi Vdiſte è conoſceſte la gratia di Dio in Verità.

7 אֵיךְ מָא דְּיַלֶּפְתּוֹן מֶן
אֶפַּפְרָא כְּנָתַן חַבִּיבָא דְּהָו
אִיתַוְהִי חֲלָפַיְכוֹן
מְשַׁמְשָׁנָא מְהַיְמְנָא
דִּמְשִׁיחָא׃

Si come ancor imparaſte da Epafra noſtro diletto conſeruo, ilquale è fedel miniſtro di Chriſto per Voi.

8 וְהָו אַוְדַּעַן חוּבְּכוֹן ד
דַּבְרוּחָא׃

Et hacci ancor manifeſtata la Voſtra charità in ſpirito.

9 מֶטּוּל הָנָא אַף חְנַן מֶן
יַוְמָא דַּשְׁמַעַן לָא שָׁלַיְנַן
לַמְצַלָּיוּ עֲלַיְכוֹן וַלְמֶשְׁאַל
דְּתֶתְמְלוּן יַדַּעְתָּא דְּצֶבְיָנֵהּ
דַּאלָהָא בְּכֻל חֶכְמָא וּבְכֻל
סוּכָּל דְּרוּחַ׃

Per queſto noi ancora dal di che l'habbiamo Vdito, non ceſſiamo di pregar per Voi, e domandare à Dio che Voi ſiate ripieni de la cognitione de la ſua Volontà in ogni ſapientia e prudentia ſpirituale.

10 דְּתַהַלְכוּן אֵיךְ דְּזָדֵק
וְתֶשְׁתַּפְּרוּן לַאלָהָא בְּכֻלְּהוֹן
עֲבָדִין טָבִין וְתֶתְּלוּן פֵּארֵא
וְתֶרְבּוּן בְּיַדַּעְתָּא דַּאלָהָא׃

Accioche Voi caminiate degnamente ſecondo'l Signore, in tutto quel che gli piace, fruttificando in ogni opera buona, e creſcendo ne la cognition di Dio.

א

6 אֲשֶׁר בָּאָה אֲלֵיכֶם כְּמוֹ גַּם
בְּכָל־הָאָרֶץ וְעוֹשָׂה פְרִיָּה כְּמוֹ גַּם
בָּכֶם מִיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם
וִידַעְתֶּם אֶת תְּחִנַּת אֱלֹהִים
בֶּאֱמֶת׃

Elqual ha llegado haſta voſotros, como (eſta) por todo el mundo y fructifica, (y crece,) como tambien en voſotros, desde el dia que oyſtes y conociſtes la gracia de Dios (con verdad.)

7 כְּמוֹ אֲשֶׁר לְמַדְתֶּם מֵאֶפַּפְרָא
יְדִידֵנוּ חֲבַר עֲבוֹדָתֵנוּ אֲשֶׁר הוּא
נֶאֱמָן עֲלֵיכֶם מְשָׁרֵת הַמָּשִׁיחַ׃

Como lo aueys aprendido de Epaphra conſieruo amado nueſtro, el qual es vueſtro fiel Miniſtro del Chriſto Ieſus.

8 אֲשֶׁר גַּם הוֹדִיעָנוּ אֶת־
אַהֲבַתְכֶם בְּרוּחַ׃

Elqual tambien nos ha declarado vueſtra charidad en el Eſpiritu.

9 עַל־כֵּן גַּם אֲנַחְנוּ מִיּוֹם
אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ לֹא נִרְפִּים אֲנַחְנוּ
לְהִתְפַּלֵּל עֲלֵיכֶם וְלִשְׁאוֹל אֲשֶׁר
תִּמָּלְאוּ בְּדַעַת רְצוֹנוֹ בְּכָל־חָכְמָה
וּבִינַת הָרוּחַ׃

Por loqual tambien noſotros deſde el dia que lo oymos, no ceſſamos de orar por voſotros, y pedir à Dios que ſeays llenos de todo conocimiento de ſu voluntad, en toda ſabiduria y entendimiento eſpiritual.

10 לְהִתְהַלֵּךְ אֶת־יְהֹוָה כַּהוֹגֵן
בְּכָל חֶפְצוֹ בְּכָל מַעֲשֶׂה טוֹב
לַעֲשׂוֹת פְּרִיכֶם וּלְרַבּוֹת בְּדַעַת
אֱלֹהִים׃

Para que andeys como es digno del Sennor, agradando le en todo, fructificando en todas buenas obras, y creciendo en conocimiento de Dios.

α.

6. Τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἔστι καρποφορούμενον, καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ.

Qui eſt paruenu à vous, comme auſſi il eſt par tout le monde, & fructifie ainſi comme en vous, depuis le iour que vous auez oui & cognu la grace de Dieu en verité.

7. Καθὼς καὶ ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς, ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χριστοῦ.

Comme auſſi vous l'auez apprins d'Epaphras noſtre cher compagnon de ſeruice, qui eſt fidele miniſtre de Chriſt pour vous:

8. Ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

Lequel auſſi nous a declaré voſtre charité qu'auez en l'Eſprit:

9. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι, ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ.

Et pourtant nous auſſi dés le iour que nous auons entendu cela, ne ceſſõs de prier pour vous, & demander que vous ſoyez remplis de la cognoiſſance de la volonté d'icelui en toute ſapience & intelligence ſpirituelle:

10. Περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ.

Afin que vous cheminiez dignement comme il eſt ſeant ſelon le Seigneur, en lui plaiſant entierement, fructifians en toute bonne œuure, & croiſſans en cognoiſſance de Dieu:

CAP. I.

6. Quod pervênit ad vos, ſicut & in univerſo mundo eſt, & fructificat, & creſcit ſicut in vobis, ex ea die qua audiſtis & cognoviſtis gratiam Dei in veritate.

Which is come vnto you / euen as it is vnto all the worlde / and is frutefull / as it is alſo among you / from the day that ye heard / & truely knew the grace of God.

7. Sicut didiciſtis ab Epaphra chariſſimo conſervo noſtro, qui eſt fidelis pro vobis miniſter Chriſti Ieſu.

As ye alſo learned of Epaphras our deare fellow ſeruant / which is for you a faithfull miniſter of Chriſt.

8. Qui etiam manifeſtavit nobis dilectionem veſtram in ſpiritu.

Who hath alſo declared vnto vs your loue / which ye haue by the Spirit.

9. Ideo & nos ex qua die audivimus, non ceſſamus pro vobis orantes & poſtulantes, & impleamini agnitione voluntatis eius, in omni ſapientia & intellectu ſpirituali.

For this cauſe we alſo / ſince the day wee heard of it / ceaſe not to pray for you / and to deſire y yee might bee fulfilled with knowledge of his will / in all wiſedome / and ſpiritual vnderſtanding.

10. Vt ambuletis dignè, Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & creſcentes in ſcientia Dei.

That yee might walke worthy of the Lorde / and pleaſe him in all thinges / being fruitefull in all good workes / and increaſing in the knowledge of God.

Das I. Capitel.

6. Das zu euch kommen iſt / wie auch in alle Welt / vnd iſt fruchtbar / wie auch in euch / von dem tage an / da jrs gehöret habt / vnd erkant die gnade Gottes in der warheit.

Huilcket ſom er kommet til eder / ſom oc i den gantſke Verden / oc er fructſommeligt / lige ſom oc i eder / fra den dag / der i det hørde / oc kende Guds Naade i ſandhed.

7. Wie jhr denn gelernet habt von Epaphra vnſerm lieben Mitdiener / welcher iſt ein trewer diener Chriſti / für euch.

Lige ſom i oc lærde aff Epaphra vor kære Mettienere / huilcken der er en tro Chriſti tienere / for eder.

8. Der vns auch eröffnet hat ewer liebe im Geiſt.

Som ocſaa obenbarede oſſ eders kærlighed i Aanden.

9. Derhalben auch wir / von dem tage an / da wirs gehöret haben / hören wir nicht auff / für euch zu beten / vnnd bitten / daß jhr erfüllet werdet mit erkenntniß ſeines willens / in allerley geiſtlicher Weißheit vnd Verſtand.

Der faare lade wi icke aff / at bede for eder / fra den dag / der wi det hørde / oc wi bede / at i kunde opfyldis met hans vilies bekendelſe / i allehonde Aandelig Viſdom oc Forſtand.

10. Daß jhr wandelt wirdiglich dem HERREN / zu allen gefallen / vnd fruchtbar ſeyt in allen guten wercken / vnd wachſet in der erkentniß Gottes.

At i kunde vandre verdelige faar HERREN til al behagelighed / Oc vere fructſommelige i alle gode Gerninger / oc voxe i Guds bekendelſe.

Kapitola I.

6. Kteréž geſt přiſſlo k wám / yakož y po wſſem Swětě vžitek neſe / a roſte / yako y mezy wámi / od toho dne / w kterémž gſte ſlyſſeli a poznali miloſt Božij ſkrze prawdu.

Ktora przyßłá do was iáko y ná wßytek świát / y owoc przynoſi / iáko też v was od thego dniá iákośćie prawdźiwie vználi łáſkę Bożą.

7. Yakož gſte ſe naučili od Epaffry naymilegſſjho ſpolu ſlužebnjka naſſeho / kterýž geſt wěrný za wás ſlužebnijk Kryſta Gežijſſe.

Jákośćie śię też náuczyli od Epáfry milego kthory známi ſłużył / y ieſt wiernym ſługą Kryſthuſowym zá was.

8. Kterýž také oznámil / nám milowanij waſſe w Duchu.

Kthory thež nam oznaymi miłość wáßę ktorą maćie według duchá.

9. Protož y my od toho dne / yakž gſme to vſlyſſeli nepřeſtáwáme Modliti ſe za wás a žádati / abyſſte bylj naplněni poznánjm wůle geho / we wſſý Maudroſti a rozumu Duchownijm.

Dla tego y my od tego dniá iákochmy to vſłyßeli / nie przeſtháwamy zá was śię modlić y żądáć / ábyśćie byli nápełnieni wßelákim vznániem woley tego / z wßeláką mądrośćią y rozumieniem duchownym.

10. Abyſſte chodili hodně Bohu / we wſſem ſe lijbijce w každém ſkutku dobrém ſe množijce / a roſtauce w vměnij Božijm.

Abyśćie chodźili iáko Pánu náleży izbyśćie śię mu podobáli we wßytkim / wßelákim vczynkiem dobrym / owoc przynoßący roſthąc w vznániu Bożym.

א

11 וּבְכֻל חֵיל תֶּתְחַיְּלוּן אַיךְ
רַבּוּתָא דְּשׁוּבְחֵהּ בְּכֻל
מְסַיְבְּרָנוּ וּבְמַגְּרַת רוּחַ
וּבְחַדּוּתָא׃

Fortificati d'ogni forza ſecondo la potentia de la ſua gloria, ad ogni patientia è tolerantia con allegrezza.

12 תּוֹדוּן לַאלָהָא אַבָא
דְּאַשְׁוִין לְמָנָתָא דְּיָרְתוּתָא
דְּקַדִּישֵׁא בְּנוּהְרָא׃

Ringratiando il Padre, che ci ha fatti habili ad eſſer partecipi de la ſorte de Santi nel lume.

13 וּפַרְקָן מֶן שׁוּלְטָנֵהּ ד
דַּחֲשׁוּכָא וְאַיְתִין לְמַלְכוּתָא
דִּבְרֵהּ חַבִּיבָא׃

Che ci ha liberati da la poteſta de le tenebre, & hacci trasferiti nel regno del ſuo diletto Figliuolo.

14 הָו דְּבֵהּ אִית לַן פּ
פּוּרְקָנָא וְשׁוּבְקָנָא ד
דְּחַטָּהֵא (בַּדְמֵהּ׃)

In cui habbiam la redentione per il ſuo ſangue, cioè la rimeſſion de peccati.

15 הָו דְּהָוְיוּ דְּמוּתָא
דַּאלָהָא דְּלָא מֶתְחְזֵא
וּבוּכְרָא דְּכֻלְּהֵין בְּרִיָּתָא׃

Ilquale è l'imagine di Dio inuiſibile, primogenito innanzi ad ogni creatura.

16 וּבֵהּ אֶתְבְּרִי כֻּל מֶדֶּם
דְּבַשְׁמַיָּא וּבַאַרְעָא כֻּל
דְּמֶתְחְזֵא וְכֻל דְּלָא מֶתְחְזֵא
אֶן מַוְתְּבֵא וְאֶן מָרַוְתָא וְאֶן
אַרְכוֹס וְאֶן שׁוּלְטָנֵא כֻּל
מֶדֶּם בְּאִידֵהּ וּבֵהּ אֶתְבְּרִיו׃

Percioche in lui ſono ſtate create tutte le coſe, quelle che ſon ne cieli, e quelle che ſono in terra, le viſibili e l'inuiſibili, ò ſiano Troni, ò Dominationi, ò Principati, ò Poteſta. Tutte le coſe ſon create per lui & à lui.

17 וְהָוְיוּ דְּמֶן קְדָם כֻּל
וְכֻל מֶדֶּם בֵּהּ קָאֵם׃

Et egli è innanzi à tutte le coſe, e tutte conſiſteno in lui.

א

11 בְּכָל־כֹּחַ מְאֻמָּצִים כִּגְבוּרַת
כְּבוֹדוֹ לְכָל־דּוּמִיָּה וַעֲנָוָה עִם
שִׂמְחָה׃

Corroborados de toda fortaleza conforme à la potencia de ſu gloria con toda tolerancia y largura de animo con gozo:

12 וּמוֹדִים לֵאלֹהִים וְלָאָב־
אֲשֶׁר הִשְׁוָה אוֹתָנוּ לְחֵלֶק נַחֲלַת
הַקְּדוֹשִׁים בָּאוֹר׃

Haziendo gracias al padre que nos hizo dignos de participar en la Suerte de los Sanctos en luz:

13 אֲשֶׁר פָּדָה אוֹתָנוּ מִשִּׁלְטוֹן
הַחֹשֶׁךְ וַיְשִׁיתֵנוּ בְּמַלְכוּת בְּנוֹ
יְדִידוֹ׃

Que nos libro de la poteſtad de las tinieblas y nos traſpaſſó en el Reyno de ſu amado Hijo:

14 אֲשֶׁר בּוֹ יֶשׁ־לָנוּ הַפְּדוּת
בְּדָמוֹ וּשְׂאֵת הַחֲטָאִים׃

En el qual tenemos redemcion por ſu ſangre, remiſsion de peccados,

15 שֶׁהוּא צֶלֶם וּדְמוּת אֱלֹהִים
אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה בְּכוֹר כָּל־
הַבְּרִיאָה׃

El qual es la imagen del Dios inuiſible, Primogenito de toda criatura.

16 כִּי־בוֹ נִבְרְאוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר
בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ הַנִּרְאִים וְלֹא
נִרְאִים אִם כִּסְאִים אִם אֲדֹנִים
אִם מִשְׂרוֹת וְאִם שִׁלְטֹנוֹת כֻּלָּם
בְּיָדוֹ וְאֵלָיו נִבְרָאוּ׃

Porque por el ſon criadas todas las coſas que eſtan en los cielos y que eſtan en la tierra, viſibles y inuiſibles: ſean thronos. ſean ſennorios', ſean principandos ſean poteſtades, todo fue criado por el enel.

17 וְהוּא הָיָה מֵאָז קֹדֶם כָּל־
מִפְעָלִים מֵעוֹלָם וְכָל־דְּבָרִים
בּוֹ קָמוּ׃

Y el es antes de todas las coſas: y todas las coſas conſiſten por el.

α'.

11. Ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς.

Eſtans fortifiés en toute force ſelon la vertu de ſa gloite, en toute ſouffrance & eſprit patient auec ioye:

12. Εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ, καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα, τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί.

Rendans graces au Pere, qui nous a rendus capables de participer á l'heritage des ſaincts en la lumiere:

13. Ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

Lequel nous a deliurés de la puiſſance des tenebres, & nous a tranſportés au royaume de ſon Fils bien aimé:

14. Ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν (διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ,) τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν·

En qui nous auons deliurance par ſon ſang, aſſauoir remiſſion des pechés,

15. Ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως.

Lequel eſt l'image de Dieu inuiſible, le premier-né de toute creature.

16. Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται.

Car par lui ont eſté creées toutes choſes qui ſont ès cieux & qui ſont en la terre viſibles & inuiſibles, ſoit les Thrones, où les Dominations, ou les Principautés, ou les puiſſances: toutes choſes ſont creées par lui & pour lui.

17. Καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε.

Et icelui eſt deuant toutes choſes, & toutes ſubſiſtent par lui.

CAP. I.

11. In omni virtute confortati ſecũdùm potentiam claritatis eius, in omni patientia&longanimitate cum gaudio.

Strenghthened with all might through his glorious power / vnto all patience/and long ſuffring with ioyfulnes.

12. Gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum, in lumine.

Giuing thankes vnto the Father / which hath made vs meete to be partakers of the inheritance of the Saintes in light.

13. Qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ.

Who hath deliuered vs from the power of darkeneſſe / and hath tranſlated vs into the kingdome of his deare Sonne.

14. In quo habemus redemptionem (*per ſanguinem ipſius,*) remiſſionem peccatorum.

In whom we haue redemption through his blood/that is / the forgiueneſſe of ſinnes.

15. Qui eſt imago Dei inviſibilis, primogenitus omnis creaturæ.

Who is the image of the inuiſible God/the firſt borne of euery ercature.

16. Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cælis, & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive principatus, ſive poteſtates, omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt.

For by him were all thinges created/which are in heauen/ and which are in earth / thinges viſible and inuiſible: whether they bee Thrones / or Dominions/or principalities/or Powers/all things were created by him and for him

17. Et ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo conſtant.

And hee is before all thinges / and in him all thinges conſiſt.

Das I. Capitel.

11. Vnd geſtercket werdet mit aller krafft nach ſeiner herꝛlichen macht/ in aller gedult vnd langmůtigkeit / mit freuden.

Oc bliffue ſtercke met al Krafft effter hans herlighed mact/i al taalmodighed/oc langmodig met glæde.

12. Vnd danckſaget dem Vater/ der vns tůchtig gemacht hat zu dem Erbtheil der Heiligen im Liecht.

Oc ſige Fadren tack / ſom giorde oſſ duelig til Helligens Arffuedel i Liuſet.

13. Welcher vns errettet hat von der Oberkeit der Finſterniß/ vnd hat vns verſetzt inn das Reich ſeines lieben Sohnes.

Huilcken ſom frelſte oſſ aff mørckens Øffrighed oc ſette oſſ i ſin elſkelige Søns Rige.

14. An welchen wir haben die Erlöſung durch ſein Blut/ nemlich die vergebung der Sůnde.

J huilcken wi haffue Forløſning/ formedelſt hans Blod/ ſom er Syndernis forladelſe.

15. Welcher iſt das Ebenbilde deß vnſichtbarn Gottes/ der Erſtgeboꝛner vor allen Creaturen.

Huilken der er den wſynlige Guds lige Billede/ den Førſtfødde faar alle Creature.

16. Denn durch jn iſt alles geſchaffen/ daß im Him̃el vnd auff Erden iſt/ das ſichtbare vnd vnſichtbare / beyde die Thronen vnd Herꝛſchafften / vnd Fůrſtenthumben vnd Oberkeiten / es iſt alles durch jn vnd zu jm geſchaffen.

Thi formedelſt hannem er alting ſkabt / det ſom er i Himmelen oc paa Jorden / det ſynlige oc wſynlige/ baade Throner/oc Herredøme/oc Førſtedøme/oc Øffrighed/ Det er altſammen ſkabt formedelſt hannem oc til hannem.

17. Vnd er iſt vor allen/ vnd es beſtehet alles in jm.

Oc hand er faar alle ting / oc det er altſammen beſtandigt i hannem.

Kapitola I.

11. Wſſelikau ſylau gſauce poſylněni/ wedlé mocy yaſnoſti geho/ we wſſý trpěliwoſti a dlauhém čekánij:

Bedac vmocnieni wßeláka mocą według chwálebney możnoſći iego / ku wßelakiey cierpliwoſći/ y ćichośći z weſelem.

12. S radoſtij děkugijce Bohu a Otcy/ kterýž hodně nás včinil abychom byli včaſtni dědictwij ſwatých geho w ſwětle;

Dziekuiac Oycu ktory nas godnymi vczynil/ ábychmy byli vczeſtniki dziedzićtwá świetych w świátlośći.

13. Kterýž wytrhl nás z mocy temnoſtij/ a přeneſl do Králowſtwij Syna milého ſwého.

Ktory wybáwił nas z mocy ćiemnośći/ y przenioſł w Kroleſtwo Syná ſwego miłego.

14. W kterémžto máme wykaupenij a odpuſſtěnij hřijchuow (ſkrze Krew geho:)

W ktorym mamy odkupienie przez krew iego/ to ieſt odpußczenie grzechow.

15. Kterýž geſt obraz Boha newiditedlného/ prworozený předewſſým ſtwořenijm:

Ktory ieſt wyobráženiem Bogá niewidomego / pierworodnym przed wßytkim ſtworzeniem.

16. Nebo ſkrze něho ſtwořeny gſau wſſecky wěcy/ na Nebi y na Zemi / widitedlné y newiditedlné / budto Trůnowé neb Dominacionowé / budto Principátowé neb Poteſtátowé/ wſſeckny wěcy ſkrze něho a w něm ſtwořeny gſau.

Abowiem przezeń ſą wßytki rzeczy ſtworzone ná niebie y ná ziemi/ widome y niewidome / choć maieſtathy / choć páńſtwá / choć przełożeńſtwá / choć zwierzchnośći wßythki rzeczy przezeń / y wzgledem iego ſą ſtworzone.

17. A on geſt předewſſemi/ a wſſeckny wěcy gijm ſtogij.

A on ieſt przed wßytkimi rzeczámi/ á wßytki rzeczy przezeń ſtoią.

לות קולסיא

א

18 וְהוּיוּ רִישָׁא דְּפַגְרָא דְּעִדְתָא דְּאִיתַוְהִי רִישָׁא וּבוּכְרָא דְּמֶן בֵּית מִיתֵא דְּנֶהֱוֵא קַדְמָי בְּכֹל׃

Et egli è il capo del corpo de la Chieſa. il quale è il principio, il primogenito de morti: acciochè ſia egli quel che tenga il principato in tutte le coſe.

19 דְּבֵהּ הוּ צְבָא כֻּלֵּהּ מוּלָיָא לְמֶעְמַר׃

Perciochè il beneplacito del Padre è ſtato che in lui habitaſſe ogni pienezza.

20 וּבְאִידֵהּ לְמַרְעָיוּ לֵהּ כֹּל מֶדֶם וְשַׁיֵן בְּדְמָא דִּזְקִיפֵהּ בְּאִידַוְהִי אֶן דב דְּבְאַרְעָא וְאֶן דְּבַשְׁמַיָּא׃

E per lui ſi riconciliaſſeno tutte le coſe à ſe: pacificando per il ſangue dela ſua croce per lui medeſimo, è le coſe che ſono in terra, è quelle che ſono ne cieli.

21 אַף לְכוֹן דְּמֶן קְדִים נוּכְרָיֵא הֲוַיְתּוּן וּבְעֶלְדְּבָבֵא בְּרֶעְיָנַיְכוֹן מֶטוּל עֲבָדַיְכוֹן בִּישֵׁא שַׁיְנְכוֹן הָשָׁא׃

E Voi che gia erauate alienati, è nimici con la mente ne le male opere.

22 בְּפַגְרָא דְּבֶסְרֵהּ ו וּבְמַוְתֵהּ דַּנְקִימְכוֹן —— קֶדָמוֹהִי קַדִּישִׁין דְּלָא מוּם וְדְלָא רֶשִׁין׃

Egli V'ha hora riconciliati nel corpo de la ſua carne per la morte, per renderui Santi, & irreprenſibili, è ſenza colpa dinanzi à ſe.

23 אֶן תְּקַוּוּן בְּהַימָנוּתְכוֹן כַּד שְׁרִירָא שַׁתְאֶסְתְּכוֹן וְלָא מֶתְתְּזִיעִיתוּן מֶן סַבְרָא דְּאֶוַנְגֶּלְיוֹן הָו —— דַּשְׁמַעְתּוּן דְּאֶתְכְּרֶז בְּכֻלָּה בְּרִיתָא דִּתְחֵית שְׁמַיָּא הָו דְּאֶנָא פַּוְלוֹס הֲוִית מְשַׁמְשָׁנֵהּ׃

Se però Voi ſtate ne la fede fondati è fermi, ſenza muouerui da la ſperanza de l'Euangelio, che Voi hauete Vdito ilquale è ſtato predicato tra ogni creatura che è ſotto'l cielo: delquale io Paulo ſon fatto miniſtro.

אל קולסים

א

18 וְהוּא הוֶה רֹאשׁ גְּוִיַּת הָעֵדָה שֶׁהוּא רֵאשִׁית בְּכוֹר מִמֵּתִים לִהְיוֹתוֹ בְּכֻלָּם רִאשׁוֹן׃

Y el es la cabeça del cuerpo de la Igleſia, principio y primogenito de los muertos, para que en todo tenga el primado.

19 כִּי־בוֹ חָפֵץ לִשְׁכּוֹן כָּל־מְלֹא׃

Porquanto agradó àl padre que en el habitaſſe toda plenitud:

20 וּבְיָדוֹ לְהַחֲלִיף אֶת־כֻּלָּם אֶל־נַפְשׁוֹ מַשְׁלִים בִּדְמֵי צְלָבוֹ בּוֹ גַּם אֲשֶׁר בָּאָרֶץ וְגַם אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם׃

Y por el reconciliar todas las coſas à ſi, pacificando por la ſangre de ſu cruz anſi lo que eſtá en la tierra como lo que eſta en los cielos.

21 וְאַתֶּם בִּהְיוֹתְכֶם לְפָנִים זָרִים מוּזָרִים וְאוֹיְבִים בִּלְבַבְכֶם בְּמַעֲשִׂים רָעִים׃

Voſotros tambien ſiendo otro tiempo eſtrannos, y enemigos de animo en malas obras, aora empero hos ha reconciliado.

22 וּמֵעַתָּה הֶחֱלִיף אֶתְכֶם בִּגְוִיַּת בְּשָׂרוֹ בְּמוֹתָה לַהֲקִימְכֶם קְדוֹשִׁים תְּמִימִים וּנְקִיִּים לְעֵינֵי פָנָיו׃

En el cuerpo de ſu carne por la muerte: para hazer hos ſanctos, y ſin mancha, y irreprehenſibles delante deel.

23 אִם תַּעַמְדוּ בֶּאֱמוּנָה מְיֻסָּדִים מוּסָד הַמַּאֲמִין לֹא יָחִישׁ מִשְּׁבֹרֶת הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר שְׁמַעְתּוּהָ הַנִּקְרָאָה בְּכָל הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמַיִם לַאֲשֶׁר אֲנִי פּוֹלוֹס מְשָׁרְתָהּ׃

Si empero permanezeys fundados y firmes en la fe, y ſin mouerhos de la eſperança del Euangelio que aueys oydo, el qual es predicado à toda criatura que eſtà debaxo del cielo, del qual yo Paulo ſoy hecho miniſtro:

ΠΡΟΣ ΚΟΛΑΣΣΑΕΙΣ.

ά.

18. Καὶ αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων.

Et c'eſt lui qui eſt le chef du corps de l'Egliſe, & qui eſt le commencement & le premier ne d'entre les morts: afin qu'il tiene le premier lieu en toutes choſes.

19. Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι.

Car le bon plaiſir du Pere a eſté que toute plenitude habitaſt en lui:

20. Καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Et de reconcilier par lui toutes choſes à ſoi, ayant fait la paix par le ſang de la croix d'icelui, aſſauoir tãt les choſes qui ſont és cieux, que celles qui ſont en terre.

21. Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς.

Et vous qui eſtiez autresfois eſtrangés de lui, & qui eſtiez ſes ennemis en voſtre entendement, en mauuaiſes œuures:

22. Νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ.

Maintenant toutesfois il vous a reconciliés au corps de ſa chair, par la mort, pour vous rendre ſaincts, ſans tache, & irreprehenſibles deuant ſoi:

23. Εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

Voire ſi vous demeurez en la foy, eſtans fondés & fermes, & n'eſtes tranſportes hors de l'eſperance de l'Euangile que vous auez oui, lequel eſt preſché entre toute creature qui eſt ſous le ciel, duquel moi Paul ai eſté fait miniſtre.

CAP. I.

18. Et ipſe eſt caput corporis eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: ut ſit in omnibus ipſe primatum tenens.

And hee is the head of the body of the Church: hee is the beginning / and the firſt borne of the dead / that in all thinges he might haue the preeminence.

19. Quia in ipſo complacuit, omnem plenitudinem inhabitare.

For it pleaſed the Father / that in him / ſhould all fulnes dwell.

20. Et per eum reconciliare omnia in ipſo, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt.

And by him to reconcile all thinges vnto him ſelfe / and to ſet at peace through the blood of his croſſe both the things in earth / and the thinges in heauen.

21. Et vos cum eſſetis aliquando alienati, & inimici ſenſu, in operibus malis.

And you which were in times paſt ſtrangers & enemies / becauſe your mindes were ſet in euill workes / hath he nowe alſo reconciled.

22. Nunc autem reconciliavit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos ſanctos & immaculatos, & irreprehēſibiles, coram ipſo.

In the body of his fleſh e through death / to make you holy / and vnblameable / and without fault in his ſight.

23. Si tamen permanetis in fide fundati & ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelii quod audiſtis, quod prædicatum eſt in univerſa creatura quæ ſub cælo eſt, cuius factus ſum ego Paulus miniſter.

If ye continue / grounded and ſtabliſhed in the faith / and be not moued away from the hope of the Goſpell / whereof yee haue heard / & which hath bene preached to euery creature which is vnder heauen / whereof I Paul am a miniſter.

Das I. Capitel.

18. Vnd er iſt das Haupt deß Leibs / nemlich / der Gemeine / welcher iſt der anfang / vnd der erſtgeborner von den Todten / auff daß er inn allen dingen fürgang habe.

Oc hand er Legemens hoffuet / ſom er / Menighedens / huilcken ſom er Begyndelſen oc den Førſtfødde aff de Døde / paa det at hand ſkal haffue Fremgong i alle ting.

19. Denn es iſt das wolgefallen geweſen / daß in jm alle fülle wonen ſolte.

Thi det vaar behagelighed / at al Fuldkommelighed ſkulde bo i hannem.

20. Vnd alles durch jhn verſöhnet würde zu jm ſelbs / es ſey auff Erden oder im Himmel / damit daß er friede machet durch das Blut an ſeinem Creutz / durch ſich ſelbs.

Oc alting ſkulde forligis formedelſt hannem til hannem ſelff / vere ſig paa Jorden eller i Himmelen / Der met at hand giorde Fred formedelſt Blodet paa hans Kaarſſ / ved ſig ſelff.

21. Vnd euch / die jr weiland frembde vnd feinde waret / durch die vernunfft in böſen wercken.

Oc eder i ſom vdi fordom tid vaare Fremmede oc Fiender / formedelſt eders fornufft i onde gerninger.

22. Nun aber hat er euch verſöhnet mit dem Leibe ſeines Fleiſches / durch den Todt / auff daß er euch darſtellet heilig / vnd vnſträfflich / vnd ohn tadel für jhm ſelbs.

Nu haffuer hand oc forligt eder met ſit Køds Legeme / formedelſt Døden / paa det at hand ſkulde fremſticke oſſ hellige / oc wſtraffelige oc vden ſkyld faar hannem ſelff.

23. So jr anders bleibet im Glauben / gegründet vnd veſte vnnd vnbeweglich von der hoffnung deß Evangelij / welchs jr gehöret habt / welchs geprediget iſt vnter alle Creatur / die vnter dem Himmel iſt / welches ich Paulus Diener worden bin.

Der ſom i ellers bliffue i Troen / grundfeſte oc ſtadige / oc wrørelige fra Euangelij haab / huilcket i haffue hørt / huilcket der er predicket iblant alle Creature / ſom ere vnder Himmelen / hues Tienere ieg Paulus er bleffuen.

Kapitola I.

18. A on geſt hlawa těla Cýrkwe / kterýž geſt počátkem a prworozeným wſtaw z mrtwých / aby on mezy wſſemi prwnij mijſto držal.

A on ieſt glowa ćiáłu Kośćiołá / poczatkiem / y pierworodnym z vmárłych / áby on był wewſzythkich przodek trzymáiac.

19. Nebo zalibilo ſe Otcy / aby w něm wſſecka plnoſt Božſtwij přebýwala.

Abowiem ſpodobáło ſie Oycu / áby wſzytká doſkonałość mieſzkálá w nim.

20. A ſkrze něho ſmjřil wſſecko s ſebu / wſſecky wěcy w něm vpokogiw / ſkrze krew křijže geho / y ty které na Nebi gſau / y ty které na Zemi.

A przezeń áby ſobie poiednał wſzythki rzeczy / vſpokoiwſzy przez krew krzyża iego ty rzeczy ktore były na ziemi y ná niebie.

21. Y wás také genž gſte byli před tijm wzdáleni nepřátelé ſmyſlem w ſkutcých zlých.

A thák was ktorzyśćie niekiedy byli oddaleni y nieprzyiaćiele / vmyſłem ktory ſie bawił złemi vczynkámi / teraz zaiſte poiednał.

22. Nynij giž ſmijřil tělem ſwým / ſkrze Smrt / abyſſte byli Swatij a nepoſſkwrněnij a bez auhony před nim:

W ćiele ſwoim włáſnym przez śmierć / áby ſtáwił was świete y nienágánione / y niewinne przed obliczności a ſwoia.

23. Wſſak geſtliže trwáte w Wijře / gſauce pewnij a ſtálij / a nepohnutedlnij od naděge Ewangelium které gſte ſlyſſeli / genž geſt kázáno wſſemu ſtwořenj / kteréž geſt pod Nebem / gehož gá Pawel včiněn gſem ſlužebnijkem.

Jeſli trwaćie w wierze vgruntowániy mocni / áni bywaćie poruſzeni od nadźiele Ewanieliey ktoraśćie ſłyſzeli przepowiedána wſzelkiemu ſtworzeniu / ktore ieſt pod niebem / ktorey ia Páweł ſtałem ſie ſługa.

א

24 וְחָדֵא אֲנָא בְּחַשַּׁת
דְּעַל אַפַּיְכוּן וּמְמַלֵּא אֲנָא
חַסִּירוּתָת דְּאוּלְצָנֵהִי
דִּמְשִׁיחָת בְּבֶסְרִי חֲלָף
פַּגְרֵהּ דְּאִיתָוְהִי עִדְּתָא׃

Io hora mi rallegro ne le mie afflittioni per vos, è adempio le coſe che mancano de le afflittioni di Chriſto ne la mia carne, per il ſuo corpo, che è la Chieſa.

25 הַי דְּאֶנָת הֲוִית
מְשַׁמְשָׁנָהּ אַיךְ מְדַבְּרָנוּתָא
דַּאלָהָא דְּאֶתְיְהַבַת לִי בְּכוֹן
דְּאַשְׁמְלֵא מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא׃

De laquale io ſon fatto miniſtro ſecondo la diſpenſation di Dio, che m'è ſtata data verſo voi, per adempier la parola di Dio.

26 אָרָזָא הָו דַּמְכַסַּי הֲוָא
מֶן עָלְמָא וּמֶן דָּרֵא הָשָׁא
דֵּין אֶתְגְּלִי לְקַדִּישׁוֹהִי׃

Cioè il miniſterio che già fu naſcoſto fin da tutti i ſecoli è da le generationi, & hora è ſtato manifeſtato à i ſuoi ſanti.

27 לַאִילֵין דִּצְבָא אֲלָהָא
דְּיוֹדַע מָנוּ עוּתְרָת ד
דְּשׁוּבְחֵהּ דְּאָרָזָא הָנָת
בְּעַמְמֵא דְּהָוְיוּ מְשִׁיחָא
דַּבְכוֹן סַבְרָא דְּשׁוּבְחָן׃

A iquali Iddio ha voluto far conoſcere quali ſiano le ricchezze de la gloria di queſto miſterio tra i Gentili, che è Chriſto in voi, ſperanza de la gloria.

28 הָו דַּחְנַן מַכְרְזִינַן ו
וּמַלְּפִינַן וּמַסְכְּלִינַן לְכֻל
בַּר־נָשׁ בְּכֻל חָכְמָת
דְּנְקִים לְכֻל בַּר־נָשׁ כַּד
גְּמִיר בְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Ilqual noi annuntiamo, ammonendo ogni huomo, & inſegnando ad ogni huomo in ogni ſapientia: per rendere ogni huomo perfetto in Chriſto I E S V.

29 בְּהָדָא הוּ גֵּיר אַף עָמֵל
אֶנָת וּמֶתְכַּשַּׁף אֶנָת
בְּמַעַדְרָנוּתָת דְּחַיְלָת
דְּמֶתְיְהֵב לִי׃

Nelche ancor m'affatico, combattendo ſecondo la ſua efficacia, laquale opera potentemente in me.

א

24 וְעַתָּה שׂוֹמֵחַ אֲנִי בְּעָנְיִי עֲלֵיכֶם
וּמְמַלֵּא אֲנִי אֶת־חֶסְרוֹנֵי מְצוּקוֹת
הַמָּשִׁיחַ בִּבְשָׂרִי עַל־גְּוִיָּתוֹ אֲשֶׁר
הִיא הָעֵדָה׃

Que aora me gozo en lo que padezco por voſotros, y cumplo en mi carne lo que falta de las affliciones del Chriſto por ſu cuerpo, que es la Igleſia:

25 אֲשֶׁר לָהּ אֲנִי מְשָׁרֵת כְּמַתַּת
אֱלֹהִים הַנִּתְּנָה לִי אֲלֵיכֶם
לְמַלֹּאת אֶת דְּבַר אֱלֹהִים׃

De la qual ſoy hecho Miniſtro por la diſpenſacion de Dios, la qual me es dada en voſotros para que cumpla la palabra de Dios.

26 אֶת סוֹד וּמִסְתָּר הַנִּסְתַּר
מֵעוֹלָם וּמִדּוֹרוֹת וּמֵעַתָּה נִגְלָה
לִקְדוֹשָׁיו׃

Es à ſaber el miſterio oculto deſde los ſiglos y edades: mas que aora ha ſido manifeſtado à ſus Sanctos.

27 לַאֲשֶׁר חָפֵץ אֱלֹהִים לְהוֹדִיעַ
מַה־הָעֹשֶׁר כְּבוֹד הַמִּסְתָּר הַזֶּה
בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר הוּא הַמָּשִׁיחַ בָּנוּ
שִׂבְרַת הַכָּבוֹד׃

A los quales quiſo Dios hazer notorias las riquezas glorioſas de eſte myſterio en las Gentes que es el Chriſto en voſotros, eſperança glorioſa.

28 אוֹתוֹ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ מְבַשְּׂרִים
מְיַסְּרִים אֶת כָּל־בְּנֵי אָדָם
וּמְלַמְּדִים אֶת־כָּל־בְּנֵי אָדָם
בְּכָל־חָכְמָה אֲשֶׁר נָקִים אֶת־
כָּל־הָאָדָם שָׁלֵם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

El qual noſotros annunciamos amoneſtando à todo hombre, y enſennando en toda ſabiduria, para hazer à todo hombre perfecto en el Chriſto Ieſus.

29 וְאֶל־זֹאת יוֹגֵעַ אֲנִי לְהֵאָבֵק
כְּפָעֳלוֹ אֲשֶׁר פָּעַל בִּי בְּכֹחַ
וּגְבוּרָה׃

En lo qual aun trabajo combatiendo por la operacion del, la qual el obra en mi poderoſamente.

ά.

24. Νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία.

Dont ie m'eſiouï maintenant en mes ſouffrences pour vous, & accompli le reſte des afflictions de Chriſt en ma chair pour ſon corps, qui eſt l'Egliſe:

25. Ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

De laquelle i'ai eſté fait miniſtre, ſelon la diſpenſation de Dieu qui m'a eſté donnee enuers vous, pour accomplir la parole de Dieu:

26. Τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.

Aſſauoir le ſecret qui auoit eſté caché dés tous les ſiecles & aages: mais maintenant eſt manifeſté à ſes ſaincts:

27. Οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης.

Auſquels Dieu a voulu donner à cognoiſtre quelles ſont les richeſſes de la gloire de ce ſecret entre les Gentils, qui eſt Chriſt en vous, l'eſperance de gloire:

28. Ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον (τέλειον) ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Lequel nous annonçons admoneſtans tout homme, & enſeignans tout hom̃e en toute ſapience: afin que nous rendions tout homme parfait en Ieſus Chriſt.

29. Εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

A quoy auſſi ie trauaille, combatant ſelon ſon efficace, laquelle beſongne puiſſamment en moi.

CAP. I.

24. Qui nunc gaudeo in paſſionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore eius, quod eſt eccleſia.

Now reioyce I in my ſuffringes for you / and fulfill the reſt of the afflictions of Chriſt in my fleſh/ for his bodies ſake/ which is the Church.

25. Cuius factus ſum ego miniſter ſecundùm diſpenſationem Dei, quæ data eſt mihi in vobis, ut impleam verbum Dei.

Whereof I am a miniſter/ according to the diſpenſation of God / which is giuen me vnto youwarde / to fulfill the worde of God.

26. Myſterium quod abſconditum fuit à ſeculis & generationibus, nunc autem manifeſtatum eſt ſanctis eius.

Which is the myſterie hid ſince the world began / and from all ages / bu now is made manifeſt to his Saintes.

27. Quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ ſacramenti huius in Gentibus, quod eſt Chriſtus, in vobis ſpes gloriæ.

To whome God woulde make knowen what is the riches of this glorious myſtery among the Gentiles / which riches is Chriſt in you/ the hope of glory.

28. Quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni ſapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Chriſto Ieſu.

Whem we preach / admoniſhing euery man / and teaching euery man in all wiſedome/ that we may preſent euery man perfect in Chriſt Ieſus.

29. In quo & laboro, certando ſecundùm operationem eius, quam operatur in me in virtute.

Whereunto I alſo labour and ſtriue / according to his working which worketh in me mightily.

Das I. Capitel.

24. Nun frewe ich mich in meinem leiden/ daß ich für euch leide / vnnd erſtatte an meinem fleiſch / was noch mangelt an trůbſaln inn Chriſto / für ſeinen Leib/ welcher iſt die Gemeine.

Nu glæder ieg mig i min Pine/ ſom ieg lider faar eder/ oc ieg opfylder i mit Kød/ den drøffuelſe ſom end nu fattis i Chriſto / for hans Legeme / ſom er Menigheden.

25. Welcher ich ein Diener worden bin / nach dem Göttlichen Predigampt/ das mir gegeben iſt vnter euch/ daß ich das Wort Gottes reichlich predigen ſol.

Hueſſ Tienere ieg er bleffuen/ effter det Guddommelige Predicke Embede / ſom mig er giffuit iblant eder/ at ieg ſkal predicke Guds Ord rigelige.

26. Nemlich/ daß Geheimniß/ daß verborgen geweſen iſt von der Welt her/ vnd von den zeiten her/ Nun aber offenbart iſt ſeinen Heiligen.

Som er/ den Hemmelighed / der haffuer vereſkiult aff Verdens begyndelſe/ oc tid fra tid / Oc nu er det obenbaret hans Helligen.

27. Welchen Gott gewolt hat kund thun/ welcher da ſey der herrliche reichthumb diſes geheimniß vnter den Heiden (welches iſt Chriſtus in euch) der da iſt die hoffnung der Herrligkeit.

Huilcke Gud vilde kundgøre/ denne Hemmeligheds herlige rigdom/ iblant Hedningene (ſom er Chriſtus i eder) ſom er herlighedens Haab.

28. Denn wir verkündigen vnd vermanen alle Menſchen/ vnd lehren alle menſchen mit aller weißheit/ auff daß wir darſtellen einen jeglichen Menſchen volkommen in Chriſto Jeſu.

Der wi forkynde/ oc wi formane alle Menniſke/ oc lære alle Menniſke met al Viſdom / at wi beſkicke huert Menniſke fuldkommet i Chriſto Jheſu.

29. Daran ich auch arbeite vnd ringe/ nach der wirckung deß / der in mir krefftiglich wircket.

Paa huilcket ieg oc arbeyder oc ſtrider / effter hans Krafft/ ſom arbeyder krafftelige i mig.

Kapitola I.

24. Kterýž nynij radugi ſe/ trpě pro wás/ a wyplňugi na měm těle ta vtrpenij (kterýchž ſe nedoſtáwá) Kryſtowa/ za geho tělo genž geſt Cýrkew Swatá.

Teraz ráduie ſie z tych rzeczy ktore ćierpie dla waś / y oſtatki vćiſkow Kryſthuſowych wypelniam w ciele moim/ zá ćiálo iego kthore ieſt Kośćiol.

25. Kterěžtó včiněn gſem ná ſlužebnjkem/ wedlě nařijzenij Božijho/ kterěž mi geſt dáno mezy wámi/ abych wyplnil Slowo Božij.

Kthorego Kośćiolá ſtalem ſie ſluga wedle ßáfowánia Bożego/ ktore mi ieſt dáne v was/ ábych wypelnil ſlowo Boże.

26. A tagemſtwij kterěž geſt bylo ſkrytě od wěkůw a Národůw/ Ale nynij geſt zgeweno Swatým geho.

To ieſt taiemnice/ kthora byłá ſkrytha od wiekow y od rodzáow/ á theraz obiáwiona ieſt świethym iego.

27. Kterýmž to Buoh ráčil známo včiniti bohatſtwij ſláwy tagemſtwij tohoto mezy Pohany/ genž geſt Kryſtus mezy wámi/ naděge ſláwy.

Ktorym chćiał Bog oznáymić co ſa zá Bogáctwá tey chwálebney taiemnice miedzy pogány y tho ieſt Kryſtuſá miedzy wámi / kthory ieſt nádzieia chwaly.

28 Kterěhož my zwěſtugeme/ treſtice a napomijnagijce wſſecky lidi/ a včijce ge wſſelikě maudroſti/ abychom včinili každěho Člowěka dokonalěho w Kryſtu Gežijſſy.

Ktorego my przepowiedamy/ vpominátac káżdego człowieká/ y vcząc káżdego człowieká wßelákiey madrośći/ ábychmy ſthawili káżdego człowieká doſkonálym w Kryſtuſie Jezuſie.

29. Pro též tákě/ boyugi wedlě mocy toho kterýž dělá we mně ſwě dijlo mocně?

Na co też prácuie boiuiac wedle możnośći iego/ kthora ſie mocnie we mnie okázuie.

ב

1 צָבֵא אֲנָא דֵּין דְּתֵדְעוּן אַיְנָא אַגּוּנָא אִית לִי חֲלָפַיְכוּן וַחֲלָף הָנוּן דִּבְלָדִיקִיָּא וַחֲלָף שַׁרְכָא אַילֵין דְּפַרְצוּפַי לָא חָזַו בְּבֶסַר׃

Perche io voglio che voi ſappiate quanto gran combattimento io habbi per voi, e per quelli che ſono in Laodicea, e per tutti quelli che non hanno veduta la perſona mia in carne.

2 דְּנֶתְבַּיְאוּן לֶבָּוָתְהוֹן ו״ וְנֶתְקַרְבוּן בְּחוּבָּא לְכֻלֵּהּ עוּתְרָא דְּפִיָּסָא וְלְסוּכָּלָא דִּידַעְתֵּהּ דְּאָרָזָא דְּאַלָּהָא אַבָּא וְדַמְשִׁיחָא׃

Accioche i lor cuori ſi conſolino, eſſendo inſieme congiunti in charita, & in tutte le ricchezze de la piena certezza de l'intelligentia, à la cognition del miſterio di Dio e Padre di Chriſto.

3 הוּ דְּבֵהּ כַּסְיָן כֻּלְּהֵין ס סִימָתָא דְּחֶכְמְתָא וְדִידַעְתָּא׃

Nelquale ſon naſcoſti tutti i teſori de la ſapientia e de la ſcientia.

4 הָדָא דֵּין אָמַר אֲנָא דְּלָא אְנָשׁ נֶהְוֵא מַטְעֵא לְכוּן בְּפִיָּסָא דְּמֶלְּא׃

E queſto dico, accioche alcun non v'inganni con perſuaſione di parole.

5 אֶפֶן גֵּיר בְּבֶסַר פְּרִיק אֲנָא מֶנְּכוּן אֶלָּא בְּרוּחַ עַמְּכוּן אֲנָא וְחָדֵא אֲנָא דְּחָזֵא אֲנָא מְתַכְּסוּתְכוּן וְשַׁרִירוּתָא דְּהַיְמָנוּתְכוּן דְּבַמְשִׁיחָא׃

Perche, ſe bene io ſono aſſente con la carne, nondimeno io ſon con voi con lo ſpirito, rallegrandomi, e vedendo il voſtro ordine, é la fermezza de la voſtra fede, laquale hauete in Chriſto.

6 אַיְכַנָּא הָכִיל דְּקַבֶּלְתּוּן לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן בֵּהּ הַלֶּכוּ׃

Come dunque hauete riceuuto il Signor IESV Chriſto, coſi caminate in lui.

ב

1 וְחָפַצְתִּי לְדַעְתְּכֶם כַּמָּה דְאָגָה הִיא לִי עֲלֵיכֶם וְעַל־אֲשֶׁר בְּלוֹדִיקִיָּא וַאֲשֶׁר לֹא רָאוּ פָּנַי בַּבָּשָׂר׃

Porque quiero que ſepays quan ſolicito eſtoy por voſotros, y por los que eſtan en Laodicea: y por todos los que nunca vieron mi faz en carne:

2 אֲשֶׁר יְנֻחֲמוּ לִבְבֵיהֶם הַנֶּאֱגָדִים בְּאַהֲבָה וּלְכָל־עֹשֶׁר הַבִּטָּחוֹן מְלֹא חָכְמָה וּתְבוּנָה לָדַעַת מִסְתַּר הָאֱלֹהִים וְהָאָב וְהַמָּשִׁיחַ׃

Para que tomen conſolacion ſus coraçones aunados en charidad, y en todas riquezas de cumplido entendimiento para conocer el myſterio del Dios y padre, y del Chriſto (Ieſus:)

3 אֲשֶׁר בּוֹ כָּל־אוֹצְרוֹת חָכְמָה וְדֵעָה נִסְתָּרוּ׃

Enel qual eſtan todos los theſoros de ſabiduria, y de conocimiento ocultos.

4 וְזֹאת אֹמֵר אֲנִי פֶּן אִישׁ יְפַתֶּכֶם בַּעֲלִילוֹת הַדְּבָרִים׃

Y eſto digo paraque nadie hos enganne con palabras perſuaſorias.

5 וְאַף כִּי־אֲנִי בַּבָּשָׂר רָחוֹק מֵעִמָּכֶם אַךְ בְּרוּחַ עִמָּכֶם אָנֹכִי שָׂמֵחַ וְרוֹאֶה אֶת־מַעַרְכְתְּכֶם וְאֶת יְסוֹד אֱמוּנַתְכֶם בַּמָּשִׁיחַ׃

Porque aunque eſtoy auſente con el cuerpo, con el Eſpiritu eſtoy con voſotros gozandome, y mirando vueſtro concierto, y la firmeza de vueſtra fe en el Chriſto.

6 וְכַאֲשֶׁר קִבַּלְתֶּם אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ כֵּן בּוֹ הִתְהַלֵּכוּ׃

Portanto de la manera que aueys recebido el Sennor Ieſus, el Chriſto andad enel:

ΚΕΦΑΛ. β.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί.

Car ie veuil que vous ſachiez combien grand combat i'ai pour vous & pour ceux qui ſont en Laodicee, & pour tous ceux qui n'ont point veu ma preſence en chair:

2. Ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πάντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ χριστοῦ.

Afin que leurs cœurs ſoyent conſolés, eux eſtans ioints enſemble en charité, & en toutes richeſſes de pleine certitude d'intelligence, à la cognoiſſance du ſecret de noſtre Dieu & Pere & de Chriſt.

3. Ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι.

En qui ſont cachés tous lés threſors de ſapience & de ſcience.

4. Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μή τις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πιθανολογίᾳ.

Or ie di ceci, afin que nul ne vous abuſe par paroles de perſuaſion.

5. Εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν.

Car combien que ie ſoye abſent de corps, toutesfois d'eſprit ſuis ie auec vous, en m'eſiouiſſant & voyant voſtre ordre, & la fermeté de voſtre foy que vous auez en Chriſt.

6. Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν χριστὸν ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε.

Ainſi donc que vous auez receu le Seigneur Ieſus Chriſt, cheminez en icelui.

CAP. II.

VOlo enim vos ſcire qualem ſolicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & quicunq; non viderunt faciem meam in carne.

For I would ye knew what great fighting I haue for your ſakes / and for them of Laodicea/and for as many as haue not ſeene my perſon in the fleſh.

2. Vt conſolentur corda ipſorum, inſtructi in charitate, & in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem myſterii Dei Patris Chriſti Ieſu.

That their heartes might bee comforted/and they knitte together in loue / and in all riches of the full aſſurance of vnderſtanding / to know the myſtery of God euen the Father/and of Chriſt.

3. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

In whome are hid all the treaſures of wiſedome and knowledge.

4. Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in ſublimitate ſermonum.

And this I ſay/leſt any man ſhould beguile you with entiſing words.

5. Nam etſi corpore abſens ſum, ſed ſpiritu vobiſcum ſum: gaudens, & videns ordinem veſtrum, & firmamentum eius quæ in Chriſto eſt, fidei veſtræ.

For though I bee abſent in the fleſh/yet am I with you in the Spirit reioycing/and beholding your order / and your ſtedfaſt faith in Chriſt.

6. Sicut ergo accepiſtis Ieſum Chriſtum Dominum, in ipſo ambulate.

As ye haue therefore receyued Chriſt Ieſus the Lord/ſo walke in him.

Das II. Capitel.

Ich laſſe euch aber wiſſen/ welch einen kampff ich habe vmb euch vnd vmb die zu Laodicea / vnd alle die meine Perſon im fleiſch nicht geſehen haben.

IEg lader eder oc vide/huordan en Strid ieg haffuer for eder oc for dem i Laodicea / oc alle ſom icke haffue ſeet min Perſone i Kødet.

2. Auff daß jre hertzen ermanet vnd zuſammen gefaſſet werden/ in der liebe/ zu allen reichthumb deß gewiſſen verſtandes / zu erkennen das geheimnis Gottes vnnd deß Vaters vnnd Chriſti.

Paa det deris Hierte maatte formanis oc bebindis til ſammen / i kærlighed / til al viſt forſtandis Rigdom / til at kende Guds oc Faderens oc Chriſti hemmelighed.

3. In welchem verborgen ligen alle Schätze der weißheit vnd deß erkenntniß.

I huilcken alle viſdoms oc bekendelſis Liggendefæ ligge ſkiulte.

4. Ich ſage aber darvon / daß euch niemand betriege mit vernünfftigen reden.

Jeg ſiger oc der om / at ingen ſkal beſuige eder met fornumſtig Tale.

5. Denn ob ich wol nach dem fleiſch nicht da bin / ſo bin ich aber im Geiſt bey euch / frewe mich vnnd ſehe ewre ordnung / vnd ewren veſten Glauben an Chriſtum.

Thi alligeuel at ieg icke end er der effter Kødet/ ſaa er ieg dog hoſſ eder i Aanden / iez glæder mig / oc ſeer eders ſtickelſe/ oc eders faſte tro til Chriſtum.

6. Wie jhr nun angenommen habt den HERRN Chriſtum Jeſum/ ſo wandelt in jhm.

Lige ſom i nu haffue anammet den HERRE Chriſtum Ihеſum/ ſaa vandrer i hannem.

Kapitola II.

CHcyť zagiſté abyſſté wieděli/ yak welikau ſtaroſt mám o wás/ y o ty kteřijž gſau w Laodycij/ a kteřijžkoli newiděli twáři mé w těle.

PRzythym chcę ábyśćie wiedźieli iáko wielkie boiowánie mam dla wás / y dlá thych ktorzy ſą w Laodycey / y dla tych ktorzykolwiek nie widźieli oblicża mego wedle ćiálá.

2. Aby byla potěſſena Srdce gegich/ gſauce naučeni w Láſce/ a we wſſem Zbožij doſtatečnoſti rozumu/ w poznánij tagemſtwij Boha a Otce/ y Kryſta Gežijſſe.

Aby poćieſzenie miáły ſercá ich/ gdy będą ſpołecznie złączeni miłośćią/ á to ná wſzelkie bogactwo pewnego wyrozumienia / tho ieſt ku vznániu thaiemnice Bogá y Oycá/ y Kryſtuſá.

3. W němž gſau wſſyckni Pokladowé maudroſti a vměnij ſkryti.

W ktorym ſkryte ſą wſzytki ſkárby mądrośći y vmieiętnośći.

4. Ale totoť prawijm/ aby wás žádný neoklamáwal podobnau k prawdě řečij.

A toć powiedam iżby nikt wás nie oſzukawał łágodnymi ſłowy.

5. Neb yá ačkoli wzdálen gſem od wás tělem/ wſſak Duchem s wámi gſem raduge ſe/ a wida řád wáſs/ a vtwrzenij té Wijry waſſý kteráž geſt w Kryſtu.

Bo áczkolwiek nie ieſthem obecny wedle ćiáła / á wſzákże vmyſłem ieſtem z wámi/ weſeląc ſię y widząc porządek wáſz/ y ſtateczność wiáry waſzey w Kryſtuſie.

6. Protož yakož gſte přiyali Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho/ tak w něm y choďte.

Jákośćie tedy przyięli Kryſtuſá Jezuſá Páná/ ták w nim poſtępuyćie.

ב

7 כד משררין עקריכון
ומתבנין אנתון בה
ומתקימין אנתון
בהימנותא הי דילפתון
דבה תתיתרון בתודיתא:

Stando radicati & edificati in eſſo, e confermati ne la fede, ſi come v'è ſtato inſegnato, abbondando in eſſa con rendimento di gratie.

8 אזדהרו דלמא אנש
יחלצכון בפילוסופותא
ובטעיותא סריקתא איך
יולפנא דבני נשא ואיך
אסטוכסוהי דעלמא ולא
איך משיחא:

Auuertite che non ſia alcun che faccia preda di voi per Filoſofia è vano ingannamento, ſecondo la traditione de gli huomini, ſecondo gli elementi del mondo, è non ſecondo Chriſto.

9 דבה עמר כלה מוליא
דאלהותא גושמנאית:

Percioche in lui habita tutta la pienezza de la Diuinità corporalmente.

10 ובה אף אנתון
משתמליתון דהו איתוהי
רישא דכלהין ארכוס
ושולטנא:

E ſete compiuti in lui, che è il capo d'ogni Principato è poteſtà.

11 ובה אתגזרתון גזורתא
דלא באידין בשלח בסרא
דחטהא בגזורתה ד
דמשיחא:

Per ilquale ſete ancora circonciſi d'vna circonciſione fatta ſenza mano, per lo ſpogliamento del corpo de peccati de la carne, cioè per la circonciſion di Chriſto.

12 ואתקברתון עמה ב
במעמודיתא ובה קמתון
עמה דהימנותון בחילא
דאלהא דאקימה מן בית
מיתא:

Eſſendo ſepolti inſieme con lui per il Batteſimo: nelquale ancor ſete inſieme riſuſcitati per la fede de l'operatione efficace di Dio che lo riſuſcitò da morte.

ב

7 משרשים ונבנים בו סעודים
ומוקדים באמונה כמו למדתם
מותירים בה בתודה:

Arraygados y ſobre edificados en el, y confirmados en la fe, anſi como lo aueys aprendido, creciendo en ella con hazimiento de gracias.

8 ראו והשמרו לכם פן איש
יבלק ויגזול אתכם בעלילות
הדברים ובפתיות שוא ומרמה
כתלמוד האנשים כיסודות
העולם הזה ולא כמשיח:

Mirad que ninguno hos ſaltée por philoſophias y vanos engannos, por tradiciones, por elementos del mundo, y no ſegun el Chriſto.

9 כי בו שוכן כל־מלא אלהות
גופנית:

Porque en el habita toda plenitud de diuinidad corporalmente:

10 ובו הייתם ממלאים שהוא
ראש כל־משרה ושלטון:

Y en el eſtays cumplidos, el qual es cabeça de todo principado y poteſtad:

11 אשר בו נמלתם במולה
אשר מבלי ידים היא
בהעדותכם גוית החטאים בשר
במולת המשיח:

En el qual tambien ſoys circuncidados de circunciſion no hecha con manos, con el deſpojamento del cuerpo de la carne en la circunciſion del Chriſto.

12 בהקברכם עמו בטבילה אשר
בו גם קמתם עמו באמונת
גבורת אלהים אשר הקימנו
ממתים:

Sepultados juntamente con el en el Baptiſmo, en el qual tambien reſuſcitaſtes con el por la fe de la operacion de Dios que lo leuanto de los muertos.

β.

7. Ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

Eſtans enracinés & edifiés en lui, & confermes en la foy, comme vous auez eſté enſeignés, abondans en icelle auec action de graces.

8. Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ Χριστόν.

Prenez garde que nul ne vous butine par la philoſophie & vaine deception ſelon la tradition des hommes, ſelon les rudimens du monde, & non point ſelon Chriſt.

9. Ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς.

Car en lui habite corporellement toute plenitude de Deité.

10. Καί ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας.

Et eſtes rendus accomplis en lui, qui eſt le chef de toute principauté & puiſſance:

11. Ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ.

En qui auſſi vous eſtes circoncis d'vne circonciſion faite ſans main, par le deſpouillement du corps des pechés de la chair, aſſauoir par la circonciſion de Chriſt:

12. Συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν.

Eſtans enſeuelis auec lui par le Bapteſme: en qui auſſi vous eſtes enſemble reſſuſcités, par la foy de l'efficace de Dieu qui l'a reſſuſcité des morts.

CAP. II.

7. Radicati & ſuperædificati in ipſo, & confirmati fide, ſicut & didiciſtis, abundántes in illo in gratiarum actione.

Rooted and built in him / and ſtabliſhed in the fayth / as ye haue bene taught / abounding therein with thankes giuing.

8. Videte ne quis vos decipiat per philoſophiam, & inanem fallaciam: ſecúdùm traditionem hominum, ſecundùm elementa mundi, & non ſecundùm Chriſtum.

Beware leſt there be any man that ſpoile you through philoſophie/and vaine deceyt/through the traditions of mē/ according to the rudiments of the worlde/and not after Chriſt.

9. Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.

For in him dwelleth all the fulnes of the Godhead bodily.

10. Et eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus & poteſtatis.

And ye are compleate in him/which is the head of all principalitie and Power.

11. In quo & circunciſi eſtis circunciſione non manu facta in expoliatione corporis carnis, in circunciſione Chriſti.

In whome alſo yee are circumciſed with circumciſion made without handes / by putting of the ſinfull body of y fleſh/through the circumciſion of Chriſt.

12. Conſepulti ei in baptiſmo: in quo & reſurrexiſtis per fidem operationis Dei, qui ſuſcitavit illum à mortuis.

In that ye are buried with him through baptiſme/ in whome ye are alſo rayſed vp together through the fayth of the operation of God which rayſed him from the dead.

Das II. Capitel.

7. Vnd ſeyt gewurtzelt vnd erbawet in jhm/ vnd ſeydt veſte im Glauben/ wie jr geleret ſeyt/ vnd ſeyt in demſelbigen reichlich danckbar.

Oc verer rodfeſte oc opbygde i hannem/ oc verer faſte i troen / lige ſom i ere lærde / oc verer rigelige tacknemmelige i hende.

8. Sehet zu / daß euch niemand beraube durch die Philoſophia vnd loſe verführung/nach der Menſchenlehre/ vnd nach der Welt Satzungen / vnd nicht nach Chriſto.

Seer til/at ingen berøffuer eder met Philoſophia oc løſſ beſuigelſe / effter Menniſkens Lærdom / oc effter Verdens Stickelſe/ oc icke effter Chriſtum.

9. Denn in jhm wohnet die gantze fülle der Gottheit leibhafftig.

Fordi at den gantſke Guddommeligheds fuldkommelighed boer i hannem legemlige.

10. Vnd jhr ſeyt volkommen in jm/ welcher iſt das Haupt aller Fürſtenthumb vnd Oberkeit.

Oc i ere fuldkomne i hannem / huilcken ſom er Hoffuedet faar alle Førſtedøme oc Øffrighed.

11. In welchem jhr auch beſchnitten ſeyt/ mit der Beſchneidung oñ hände/ durch ablegung deß ſündlichen Leibs im Fleiſch/nemlich/mit der Beſchneidung Chriſti.

I huilcken i oc ere omſkaarne/ met den Omſkærelſe vden hender / ved det ſyndelige Legemis affleggelſe i Kødet/ ſom er/ met Chriſti omſkærelſe.

12. In dem/ daß jr mit jm begraben ſeyt durch die Tauffe. In welchen jhr auch ſeydt aufferſtanden / durch den Glauben den Gott wircket/ welcher jn aufferweckt hat von den Todten.

I det/ at i ere begraffne met hannem formedelſt Daaben. I huilcken i ere oc opſtandne/ formedelſt Troen/ ſom Gud forarbeyder/ huilcken hannem opuecte fra de Døde.

Kapitola II.

7. Gſauce w kořeněni a wzdělāni ná něm a vtwrzenij ſkrze Wijru/ yakož gſte y naučeni/ hogně roſtauce w tom s dijkůow činěnijm.

Bedac vkorzenieni y zbudowáni ná nim / y vtwierdzeni w áka/ iákoście ſie náuczyli / obfituiac w niey z dziekowaniem.

8. Hleďtež ať wás žádný neoklamá maudroſtij ſwětſkau a marným zklamánijm/ podlě vſtanowenij lidſkého / a podlě žiwluow Swěta / a ne wedlě Kryſta.

Báczćie tedy iżby żaden nie był kthoryby wás złupić miał przez madrość ludzka y prożna zdráde/ vczac wedle vſtaw ludzkich / podług nauk świetſkich / á nie według Kryſtuſá.

9. Neb w něm přebýwá wſſeckna plnoſt Božſtwij tělesně:

Dla tego iż w nim mieſzka wſzytká pełność Boſtwá iſtotnie.

10. A wy gſte w něm doplněni/ kterýž geſt hlawau wſſech Principátůw/ a Poteſtátůw.

Nieſteſćie w nim nápełnieni / ktory ieſt głową wſzelkiego páńſtwá y przełożenſtwá.

11. Skrze kteréhož y obřezāni gſte/ obřezānijm ne rukau včiněným/ k ſwlečenij těla/ ale obřezānijm Kryſtowým:

Przez ktorego też obrzezáni ieſteſćie obrzezániem nie rękomá vczynionym / gdyśćie ciało wáſze grzechowi poddáne zwlekli przez obrzezánie Kryſtuſowe.

12. Neb pohřbeni gſte s nim na Křtu/ w kterémžto y wſtali gſte zmrtwých ſkrze Wijru mocnoſti Božij/ kterýž wzkřijſyl gey z mrtwých.

Pogrzebieni z nim przez krzeſt/ przez ktory też wyśćie z nim powſtali przez wiáre możney ſpráwy Bożey/ ktory go wzbudził z martwych.

ב

13 וַלְכוּן דְּמִיתִין הֲוַיְתוּן
בְּחַטָהַיְכוּן וּבְעוּרְלוּת ב
בֶּסְרְכוּן אַחְיְכוּן עַמֵּהּ ז
וַשְׁבַק לַן כֻּלְהוּן חַטָהַין ׃

È Voi che erauate morti ne i delitti, e nel preputio de le Voſtra carne, Vi ha Viuificati inſieme con lui, hauendoui perdonati tutti i peccati.

14 וַעְטָא בְּפוּקְדָנַוְהי שְׁטָר
חַוְבַין הָו דְּאִיתַוְהי הֲוָא
סְקוּבְלַן וַשְׁקַלֵהּ מֶן —
מְצַעְתָא וְקַבְעֵהּ בַּזְקִיפֵהּ ׃

Et hauendo cancellato lo ſcritto che era contra di noi, ne decreti, ilqual dico ci era contrario : & hallo tolto del mezo, conficcandolo ne la croce.

15 וּבַשְׁלַח בַּגְרֵהּ פַּרְסֵי ל
לַאַרְכָּוס וַלְשַׁלִיטָנֵא וַאַבְהֵת
אֶנּוּן גַּלְיָאִית בַּקְיוּמֵהּ ׃

Et hauendo ſpogliati i principati è le poteſtà, gli ha meſſi publicamente in ſpettacolo trionfando di loro in eſſa.

16 לָא הָכִיל אֱנָשׁ נְדוּנְכוּן
בְּמֵאכָלָא וּבְמַשְׁתְּיָא אָו
בְּפוּלָגָא דְּעֵאדָא וַדְרִישַׁי
יַרְחָא וַדְשַׁבְּאָ ׃

Niuno dunque Vi condanni nel mangiare, ò nel bere, ò in diſtintion di giorno di feſta, ò di nuoua luna, ò di ſabbati.

17 הָלֵין דְּאִיתַיְהוּן —
טֶלָנְיָתָא דְּאִילֵין דַּעְתִידָן
פַּגְרָא דֵּין מְשִׁיחָא הוּ ׃

Lequali coſe ſono ombra di quelle che doueuano Venire, ma il corpo è di Chriſto.

18 נָלְמָא אֱנָשׁ יִצְבֵּא
בַּמְכִּיכוּת רַעְיָנָא ל
לַמְחַיָּבוּתְכוּן דְּתֶשְׁתַּעְבְּדוּן
לְפוּלְחָנָא דְּמַלָאכֵא כַּד
סָיֵא עַל מֵדֵם דְּלָא חָזָא
וַסְרִיקָאִית מֶתְחַתַּר ב
בְּרַעְיָנָא דְּבֶסְרֵהּ ׃

Niuno Vi comandi à ſuo piacere, per humiltà e religione d'angeli, ingerendoſi arrogantemente in quelle coſe ch'ei non ha Vedute, temerariamente gonfiato dal ſenſo de la ſua carne.

ב

13 וְאַתֶּם הַמֵּתִים הֱיִיתֶם בַּעֲוֹנוֹת
וּבְעָרְלַת בְּשַׂרְכֶם הֶחֱיָה אֶתְכֶם
עִמּוֹ חִנָּם לִסְלוֹחַ וְלָשֵׂאת לָכֶם
אֶת־כָּל־חֲטָאִים ׃

Viuificando hos tambien à voſotros juntamente conel, perdonando hos todos los peccados, eſtando voſotros muertos en peccados y en el capullo de vueſtra carne.

14 לִמְחוֹת אֶת־שְׁטַר חוֹבוֹתֵינוּ
אֲשֶׁר הוּא עָלֵינוּ בַּחֻקִּים בַּתּוֹרוֹת
וּבַמִּשְׁפָּטִים וַיְחַיֵּב רֹאשֵׁנוּ
לֵאלֹהִים וַיִּשָּׂא וַיִּסַּח אוֹתוֹ
וַיֹּאחֲזֵהוּ בַּצְּלָב ׃

Rayendo la cedula de los ritos que nos era contraria, que era contra noſotros quitandola de en medio y enclauandola en la cruz :

15 בְּהִתְפַּשֵּׁט הָעֵטָה בּוֹשָׁה עַל־
הַמִּשְׂרוֹת וְשִׁלְטוֹנוֹת בְּבִטָּחוֹן
לְהִתְרוֹעֵעַ עֲלֵיהֶם בְּנַפְשׁוֹ ׃

Y deſpojando los principados y las poteſtades, y ſacandolos à la verguença en publico confiadamente triumphando deellos en ella.

16 לָכֵן אִישׁ לֹא יִשְׁפּוֹט אֶתְכֶם
בְּאֹכֶל אוֹ־בִשְׁתִי אוֹ־בְיָמִים
אוֹ־בְמוֹעֲדִים אוֹ־בִירָחִים אוֹ־
בְשַׁבָּתוֹת ׃

Portanto nadie hos juzgue en comida, ò en beuida, ó en parte de dia de fieſta, ó de nueua luna ó de Sabbados.

17 אֲשֶׁר הֵם צֵל־הָעֲתִידִים אַךְ
הַגְּוִיָּה לַמָּשִׁיחַ הִיא ׃

Lóqual el la ſombra de lo que eſtaua por venir : mas el cuerpo es del Chriſto.

18 וְאִישׁ לֹא יָזוּם לְהַשִּׁיא וּלְחַיֵּב
אֶת־נַפְשְׁכֶם חָפֵץ לַהֲלֹךְ בַּעֲנָוָה
וּבַעֲבוֹדַת הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר לֹא
רָאָם שָׁוְא מִתְנַפֵּחַ בִּתְבוּנַת לִבּוֹ ׃

Nadie hos gouierne à ſu voluntad con pretexto de humilidad y religion de Angeles que nunca vido, andando hinchado en el vano ſentido de ſu carne.

β.

13. Καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ· χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα.

Et lors que vous eſtiez morts en offenſes & au prepuce de voſtre chair, il vous viuifiés enſemble auec lui, vous ayant gratuitement pardonné toutes vos offenſes.

14. Ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ.

En ayant effacé l'obligation qui eſtoit contre nous, laquelle giſoit ès ordonnances, & nous eſtoit contraire : & laquelle il a entierement abolie, l'ayant fichee en la croix.

15. Ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

Ayant deſpouillé les Principautés & puiſſances, leſquelles il a publiquement menees en monſtre, triomphant d'elles en icelle.

16. Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς, ἢ νουμηνίας, ἢ σαββάτων.

Que nul donc ne vous condamne en manger ou en boire, ou en diſtinction d'vn iour de feſte, ou de nouuelle lune, ou de ſabbats.

17. Ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

Leſquelles choſes ſont ombre de celles qui eſtoyent à venir, mais le corps en eſt en Chriſt.

18. Μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.

Que nul de vous maiſtriſe à ſon plaiſir par humilité d'eſprit, & ſeruice des Anges, s'ingerant ès choſes qu'il n'a point veuës, eſtant temerairement enflé du ſens de ſa chair :

CAP. II.

13. Et vos cum mortui eſſetis in delictis & præputio carnis veſtræ, convivificavit cum illo: donans vobis omnia delicta.

And yee which were dead in ſinnes/ and in the vncircumciſion of your fleſh/ hath hee quickened together with him/ forgiuing you all your treſpaces.

14. Delens quod adverſus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci.

And putting out the hand writing of ordinances that was agaynſt vs/ which was contrarie to vs/ he euen tooke it out of the way/ and faſtened it vpon the croſſe.

15. Et expolians principatus & poteſtates, traduxit confidenter palàm, triumphans illos in ſemetipſo.

And hath ſpoyled the principalities/ and Powers/ and hath made a ſhew of them openly/ and hath triumphed ouer them in the ſame croſſe.

16. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbathorum.

Let no man therfore condemne you in meate and drinke/ or in reſpect of an holy day/ or of the newe moone/ or of the Sabbath dayes.

17. Quæ ſunt umbra futurorum, corpus autē Chriſti.

Which are but a ſhadowe of thinges to come: but the bodie is in Chriſt.

18. Nemo vos ſeducat, volens in humilitate & religione angelorum, quæ non vidit ambulans, fruſtra inflatus ſenſu carnis ſuæ.

Let no man at his pleaſure beare rule ouer you by humblenes of minde/ and worſhipping of Angels/ aduauncing him ſelfe in thoſe things which he neuer ſawe/ raſhly puft vp with his fleſhly minde.

Das II. Capitel.

13. Vnd hat euch auch mit jm lebendig gemacht/ da jhr todt waret in den Sünden/ vnd in der Vorhaut ewers Fleiſches/ vnd hat vns geſchenckt alle Sünde.

Oc hand giorde eder oc ſaa leffuende met hannem/ der i vaare døde i Synden/ oc vdi eders Kødz Forhud/ oc hand forlod oſſ alle Synder.

14. Vnd außgetilget die Handſchrifft ſo wider vnns war/ welche durch ſatzung entſtund/ vnnd vns entgegen war/ vnd hat ſie auß dem mittel gethan/ vnd an das Creutz geheſſtet.

Oc vdſlette den Haandſcrifft/ ſom vaar imod oſſ/ huilcken der bleff ved Stickelſer/ oc vaar oſſ imod/ oc hand tog hende bort/ oc ſlo hende til Kaarſſet.

15. Vnd hat außgezogen die Fürſtenthumb vnd die Gewaltigen/ vnnd ſie ſchaw getragen öffentlich/ vnd einen Triumph auß jhnen gemacht/ durch ſich ſelbs.

Oc hand røffuede Førſtedøme oc de Veldige/ oc bar dem obenbarlige til ſyne/ Oc giorde en Seyer aff dem/ formedelſt ſig ſelff.

16. So laſſet nun niemand euch Gewiſſen machen über Speiſe oder über Tranck/ oder über beſtimpten Feyertagen oder Newmonden/ oder Sabbather.

Saa lader nu ingen gære eder ſamuittighed i Mad eller vdi Dricke eller i beſtickede Hellige dage/ eller ny Maane/ eller Sabbather.

17. Welchs iſt der ſchatten von dem das zukünfftig war/ aber der Cörper ſelbs iſt in Chriſto.

Huilcket er en Skugge om det ſom tilkommende vaar/ Men Legemet ſelff er i Chriſto.

18. Laſſet euch niemand das ziel verrucken/ der nach eigener wahl einher gehet/ in Demut vnd Geiſtligkeit der Engel/ deß er nie keines geſehen hat/ vnd iſt ohne ſache auffgeblaſen in ſeinem fleiſchlichen Sinn.

Lader ingen vndrycke Maalet faar eder/ ſom gaar effter ſin egen vduelelſe/ vdi ydmyghed oc Englis aandelighed/ huilcket ſom hand aldri haffuer ſeet/ oc er vden ſag opblæſd i ſit kødelige ſind.

Kapitola II.

13. A wás/ když gſte byli mrtwij w hřijſſých/ a w neobřezánij těla waſſeho/ ſpolu obživil s nim/ odpuſtiw nám wſſecky hřijchy.

Y was też gdyſcie byli vmárli w grzechách y w nieobrzezce ćiáłá wáßego/ ożywił z nim poſpołu/ odpuśćiwßy wam wßytki grzechy.

14. Smazaw Zápis kterýž byl proti nám vložen/ a ten byl odporný nám: y wyzdwjhl gey z poſtředka/ a přibil gey na Křijž:

Y wymázawßy Cyrográf vſtaw ktory był przećiwko nam/ y był nam przećiwny/ á on gi precz odiał z pośrzodku/ przybiwßy ku kryżowi.

15. A oblaupeně byti Pryncypáty a Poteſtáty okázal zgewně/ wijtězſtwij obdežaw nad nimi/ ſkrze ſebe ſamého.

Y zewlokßy páńſtwá y przełożeńſtwá/ iawnie ie wywodł ná podziw/ zacnie ie zwyćiężywßy przezeń.

16. Protož žádný wás neſuď w pokrmu a w nápogi/ neb w Swěcenij Swátku/ aneb prwnijho dne nowého Měſýce/ aneb Soboth:

Niechay tedy was nikt nie oſadza dla pokármu ábo pićia/ ábo względem świętá/ ábo náſtánia mieſiacá/ ábo Sábáthow.

17. Neb tu wěcy byly ſtijnem budaucých/ tělo pak Kryſtowo.

Ktore rzeczy ſą ćieniem rzeczy przyßłych/ ále ćiáło ieſt Kryſtuſowe.

18. Nižádný wás neſwoď ſkrze pokoru a náboženſtwij pokrytě Angelſké/ w tom čehož newiděl/ chodě pyſſně/ a nadarmo nadut gſa ſmyſlem těla ſwého:

Żaden ſię niech nie waży ſthánowić czego około was/ z poddáńſtwá y chwały Aniołow/ w ty ſię rzeczy wtrącáiąc ktorych nie widział/ á prożno ſię nadymáiąc z vmyſłu ćiáłá ſwego.

ב

19 וְלָא אָחִיד רֵישָׁא
דְּמֶנֵּה כֻּלֵּה פַּגְרָא מְתְרַכַּב
וּמֶתְתַקַּן בְּשֶׁרְיָנֵא וּבְהַדָּמֵא
וְרָבֵא תַּרְבִּיתָא דַּאלָהָא ׃

E non ritenendo il capo, da cui essendo tutt'l corpo sostentato, e congiunto insieme per le congiunture e legamenti, cresce d'accrescimento di dio.

20 אֶן גֵּיר מִיתְתוּן עַם
מְשִׁיחָא מֶן אֶסְטוּכְסֵוְהִי
דְּעָלְמָא לְמָנָא אַיךְ הָו
דְּחַיִּיתוּן בְּעָלְמָא מֶת
מֶתְתְּדִינִין אַנְתּוּן ׃

Se voi dunque sete morti con Christo à gli erudimenti del mondo, perche vi lasciate voi caricare di decreti, come se voi viueste nel mondo?

21 לָא לַם תֶּקְרוּב וְלָא
תֶטְעַם וְלָא תֶתַּקֵף ׃

Cioè, Non toccare, non gustare, non maneggiare.

22 דְּאִיתֵיהֵין הָלֵין חַשְׁחָתָא
דְּמֶתְחַבְּלָא וּפוּקְדָנֵא אֶנֵּין
וְיוּלְפָּנָא דַּבְנַי־נָשָׁא ׃

Lequali tutte cose ordinate secondo i precetti e dottrine de gli huomini, se ne vanno in corruttione per l'vso.

23 וּמֶתְחַוְיָן דְּאִית בְּהֵין
מֶלְתָא דְּחֶכְמְתָא בְּפַרְצוּף
מְכִיכוּתָא וְדַחְלַת אֱלָהָא
וְדְלָא חָיְסִין עַל פַּגְרָא לָא
בְּמֶדֶם דַּמְיַקַּר אֶלָּא
בְּאִילֵין דַּחֲשַׁחְתָא אֶנֵּין
דְּבֶסְרָא ׃

Lequali hanno ben forma di sapientia in deuotione volontaria, & humilità d'animo, & in questo che non risparmiamo il corpo, e non hanno riguardo alcuno à satiar la carne.

ג

1 אֶן הָכִיל קָמְתוּן עַם
מְשִׁיחָא דַּלְעֵל בְּעַו אֲתַר
דַּמְשִׁיחָא יָתֵב עַל יַמִּינָא
דַּאלָהָא ׃

Se adunque voi sete risuscitati con Christo, cercate le cose che sono in alto, doue Christo è à sedere à la destra di Dio.

ב

19 וְלֹא לֶאֱחוֹז אֶת־רֹאשׁ אֲשֶׁר
מִמֶּנּוּ כָּל־הַגְּוִיָּה בְּדֶבֶק נִתְחַיָּה
מְרֻכָּבָה וְנֶאֱפָדָה הִיא לִפְרוֹת
לְמַרְבֵּה אֱלֹהִים ׃

Y no teniendo la cabeça, de la qual todo el cuerpo alimentado y conjuncto por sus ligaduras y conjunturas crece en augmento de Dios.

20 וְאִם מַתֶּם עִם הַמָּשִׁיחַ
מִיסוֹדוֹת הָעוֹלָם וּמַה־עוֹד כְּמוֹ
חַיּוֹתְכֶם בָּעוֹלָם תִּשָּׁפְטוּן ׃

Pues si soys muertos con el Christo de los elementos del mundo, porque aun, como que biuiessedes enel mundo, seguis ritos.

21 לֹא תְמַשֵּׁשׁ וְלֹא תִטְעַם וְלֹא
תִגַּע ׃

No toques, No gustes, No trates?

22 אֲשֶׁר כֻּלָּם לַאֲבֵדָה בְּבִצְעָם
כְּמִצְוֹת וְלִמּוּדֵי הָאֲנָשִׁים ׃

Las quales cosas perecen en el mismo vso por mandamientos y doctrinas de hombres:

32 הַנִּרְאוּ לִהְיוֹת לָהֶם דְּבַר
חָכְמָה בִּדְמוּת עֲנָוָה וְיִרְאַת
אֱלֹהִים וּלְעַנּוֹת אֶת־בָּשָׂר לֹא
בִיקָרָה אַחַת לְשָׂבְעַת הַבָּשָׂר ׃

Las quales cosas tienen á la verdad palabras de sabiduria en religion voluntaria, y en humilidad: y no para regalar àl cuerpo, ni para àlguna honrra, ó para hartura de la carne:

ג

1 וְאִם קַמְתֶּם מִמֵּתִים עִם
הַמָּשִׁיחַ גַּם אֶת־אֲשֶׁר לְמַעְלָה
תְּבַקְּשׁוּ אֲשֶׁר שָׁם הַמָּשִׁיחַ הוּא
יוֹשֵׁב לִימִין אֱלֹהִים ׃

Mas si aueys resuscitado con el Christo, lo que es de arriba buscad, donde esta el Christo sentado à la diestra de Dios.

β.

19. Καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλὴν ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβιβαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ.

Et ne retenant point le chef, duquel tout le corps estant fourni & adiusté ensemble par iointures & liaisons, croist en accroissement de Dieu.

20. Εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ, δογματίζεσθε.

Si donc vous estes morts auec Christ quant aux rudimens du monde pour quoi vous charge-on d'ordonnances, comme si vous viuiez au monde?

21. Μὴ ἅψῃ, μηδὲ γεύσῃ, μηδὲ θίγῃς;

Assauoir, Ne mange, Ne gouste, Ne touche point.

22. Ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων.

Qui sont toutes choses perissables par l'vsage, estant establies suiuant les commandemens & les doctrines des hommes:

23. Ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας, ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

Lesquelles ont toutesfois quelque apparence de sapience en deuotion volontaire & humilité d'esprit, & en ce qu'elles n'espargnent nullemẽt le corps & n'ont aucun esgard au rassasiement de la chair.

ΚΕΦΑΛ. γ′.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ χριστὸς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος.

Si donc vous estes ressuscités auec Christ, cerchez les choses qui sont en haut, là où Christ est assis à la dextre de Dieu.

CAP. II.

19. Et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones ſubminiſtratum & conſtructum, creſcit in augmentum Dei.

And holdeth not the head/ whereof all the body furniſhed and knit together by ioynts and bandes/ increaſeth with the increaſing of God.

20. Si ergo mortui eſtis cum Chriſto, ab elementis huius mundi: quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis.

Wherefore if ye be dead with Chriſt from the ordinances of the world/ why/ as though ye liued in the worlde/ are ye burdened with traditions?

21. Ne tetigeritis, neque guſtaveritis, neque contrectaveritis.

As/ Touch not/ Taſte not/ Handle not.

22. Quæ ſunt omnia in interitum ipſo uſu, ſecundùm præcepta & doctrinas hominum.

Which all periſh with the vſing/ and are after the commandements and doctrines of men.

23. Quæ ſunt rationem quidem habentia ſapientiæ in ſuperſtitione & humilitate, & non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad ſaturitatem carnis.

Which thinges haue in deede a ſhewe of wiſedome/ in voluntarie religion/ and humblenes of mynde/ and in not ſparing the bodie: neither haue they it in any eſtimation to ſatisfie the fleſh.

CAP. III.

Igitur ſi conſurrexiſtis cũ Chriſto: quæ ſurſum ſunt, quærite: ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens.

If yee then bee riſen with Chriſt/ ſeeke thoſe thinges which are aboue/ where Chriſt ſitteth at the right hand of God.

Das II. Capitel.

19. Vnnd helt ſich nicht an dem Haupt/ auß welchem der gantze Leib/ durch gelenck vnd fugen handreichung empfehet/ vnnd an einander ſich enthelt/ vnd alſo wächſt zur Göttlichen gröſſe.

Oc hand holder ſig icke til Hoffuedet/ aff huilcket det gantſke Legeme faar hielp/ formedelſt Leder oc ſamkomme/ oc holder ſig tilſammen/ oc voxer ſaa til Guddommelig ſtorlighed.

20. So jr denn nun abgeſtorben ſeyt mit Chriſto den Satzungen der Welt/ was laſſet jr euch denn fangen mit ſatzungen/ als lebetet jhr noch inn der Welt?

Der ſom i nu da ere aff døde/ met Chriſto fra Verdens Stickelſer/ hui lade i da fange eder met Stickelſer/ lige ſom i leffuede end nu i Verden?

21. (Die da ſagen.) Du ſolt das nicht angreiffen/ du ſolt das nicht koſten/ du ſolt das nicht anrühren.

(Huilcke ſom ſige) Du ſkalt icke tage paa det/ du ſkalt icke ſmage det/ du ſkalt icke røre ved det.

22. Welches ſich doch alles vnter handen verzehret/ vnd iſt menſchengebott vnd lehre.

Huilcket ſig dog fortærer vnder henderne/ oc er Menniſkens Bud oc Lærdom.

23. Welche haben einen ſchein der Weißheit/ durch ſelberwehlte Geiſtligkeit vnd Demuth/ vnd dadurch/ daß ſie deß Leibes nicht verſchonen/ vnd dem Fleiſch nicht ſeine ehre thun/ zu ſeiner notdurfft.

Som haffue Viſdoms ſkin/ formedelſt egen vdualt Aandelighed oc Ydmyghed/ oc der met/ at de icke ſpare Legemet/ oc icke gøre Kødet ſin ære/ til ſin nødtørfftighed.

Das III. Capitel.

Seyt ihr nun mit Chriſto aufferſtanden/ ſo ſuchet was droben iſt/ da Chriſtus iſt/ ſitzend zu der Rechten Gottes.

ERe i nu opſtandne met Chriſto/ da ſøger det ſom er offuen til/ der ſom Chriſtus er/ ſidendis hoſſ Guds høyre haand.

Kapitola II.

19. A nedrže ſe hlawy/ kteraužto wſſecko tělo ſkrze rozličné ſpogenij a ſwazky Láſky y ſwornoſtij zprawené a wzdělané/ roſte w rozmnoženij Božijm.

Nie trzymáiac ſie głowy/ z ktorey wßytko ćiáło przez ſpoienia y złaczenia zwiazáne y ściagnione rośćie/ z pomnożenia Bożego.

20. Protož geſtliže gſte zemřeli s Kryſtem od žiwlůw toho Swěta/ pročež geſſtě yakobyſſte byli Swětu žiwi vſtanowugete:

Przeto ieſli bedac vmárłymi z Kryſthuſem/ wolni ieſteśćie od vſthaw świeckich/ przecżże iákoby żywiac ná świećie/ vſtáwámi obćiażeni bywaćie?

21. Nedotýkay ſe/ ani okuſſug/ ani ſe s tijmto obijray:

Nie dotykay ſie/ nie koßtuy/ nie mácay.

22 Neb ty wſſecky wěcy pomijegij/ když ſe gich vžijwá wedlé přikázanij a včenij lidſkého.

Ktore rzeczy wßytki ſámym vżywániem giną/ bedac vſtáwione z roſkazánia y náuk ludzkich.

23. Kteréžto wěcy zdagij ſe žeby měly zpuoſob maudroſti w powěře/ a w ponijženij/ a w vblížowánij tělu/ a w nečiněnij gemu pohodlij k ſytoſti těla.

A máia nieiákie podobieńſtwo mádrośći/ w dobrowolney chwale y w pokorze/ y w tym iż ćiáłu nie folguia/ ále ni zacz nie ſtoia/ gdyż ſie ku thym rzeczam ściagáia/ ktorymi ćiáło bywa náſycone.

Kapitola III.

PROtož powſtalili gſte s Kryſtem kteréž wěcy ſwrchu gſau/ těch hledayte/ kdež Kryſtus na prawicy Božij ſedij.

A Ták ieſliśćie wſtáli z Kryſtuſem/ rzeczy tych ktore wzgorze ſa ßukayćie/ gdźie Kryſtus ná práwicy Bożey ſiedźi.

ג

2 דַּלְעֵל אֶתְרְעַו וְלָא
דְּבַארְעָא ׃

Habbiate affettione á le coſe che ſon ſu alto, e non á quelle che ſon ſopra la terra.

3 מִיתְתּוּן לְכוּן גֵּיר וְחַיַּיכוּן
כְּסִין עַם מְשִׁיחָא בַּאלָהָא ׃

Imperoche voi ſiete morti, e la voſtra vita e naſcoſta con Chriſto in Dio.

4 וְאֶמַתַי דַּמְשִׁיחָא
מֶתְגְּלֵא דְּהוּיוּ חַיַּין דִּידַן
אַף אַנְתּוּן תֶּתְגַּלּוּן עַמֵּהּ
בְּשׁוּבְחָא ׃

Quando Chriſto, che e la noſtra vita, apparirá, allora apparirete ancor voi con eſſolui in gloria.

5 אַמִּיתוּ הָכִיל הַדָּמַיכוּן
דְּבַארְעָא זָנְיוּתָא טַנְפוּתָא
וְכַאבֵא וְרֶגְתָא בִּישְׁתָא
וְעַלוּבוּתָא דְּהָי הִי דַּחְלַת
פַּתְכְּרֵא ׃

Mortificate dunque le voſtre membra che ſon ſopra la terra, la fornicatione, l'immonditia, la diſſolutione, la mala concupiſcentia, e l'auaritia, che e vn'idolatria.

6 מֶטּוּל הָלֵין גֵּיר אָתֵא
רוּגְזֵהּ דַּאלָהָא עַל בְּנַיָּא
דְּלָא מֶתְטְפִּיסָנוּתָא ׃

Per lequali coſe l'ira di Dio viene ſopra i figliuoli de l'infedeltá.

7 בְּהָלֵין אַף אַנְתּוּן
הַלֶּכְתּוּן מֶן קְדִים כַּד
מֶתְהַפְּכִין הֲוַיתּוּן בְּהֵין ׃

Ne lequali ancora voi gia caminaſte, quando viueuate in eſſe.

8 הָשָׁא דֵּין אַנִּיחוּ מֶנְכוּן
כֻּלְהֵין הָלֵין רוּגְזָא חֶמְתָא
בִּישׁוּתָא גּוּדָּפָא מַמְלְלָא
טַנְפָּא ׃

Ma hora ponete giu ancor voi tutte le coſe, l'ira, lo ſdegno, la malitia, la maladicentia, il diſhoneſto parlare da la voſtra bocca.

ג

2 וְאֶת־אֲשֶׁר לְמַעְלָה תֶּחְכָּמוּ
וְלֹא אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הֵמָּה ׃

Loque es de arriba curad no loque ſobre la tierra.

3 כִּי־מֵתֶּם וְחַיֵּיכֶם נִסְתָּרִים
אֶת־הַמָּשִׁיחַ בֵּאלֹהִים ׃

Porque muertos ſoys, y vueſtra vida eſta eſcondida con el Chriſto en Diós.

4 אִם הַמָּשִׁיחַ יִגָּלֶה שֶׁהוּא חַיֵּינוּ
אָז גַּם אַתֶּם עִמּוֹ תִּגָּלוּ בְּכָבוֹד ׃

Quando ſe manifeſtare el Chriſto, vueſtra vida, entonces voſotros tambien ſereys manifeſtados en gloria.

5 עַל־כֵּן הָמִיתוּ אֶת־נְתָחֵיכֶם
אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ אֶת־הַזְּנוּת
טֻמְאָה עֲכִירוּת תַּאֲוַת הָרָעוֹת
בֶּצַע כֶּסֶף אֲשֶׁר יֶשׁ־עֲבוֹדַת
הָאֱלִילִים ׃

Mortificad pues vueſtros miembros que eſtan ſobre la tierra: fornicacion, immundicia, deleytę carnal mala concupiſcencia, y auaricia laqual es ſeruicio de idolos.

6 עַל־הָאֵלֶּה בָּאָה חֲרוֹן אַף
יְהוָה עַל־בְּנֵי סוֹרִים ׃

Por las quales coſas la yra de Dios viene en los rebelles.

7 אֲשֶׁר בָּם גַּם אַתֶּם הֲלַכְתֶּם
כָּעֵת בַּחֲיוֹתְכֶם בָּהֶם ׃

En las quales voſotros tambien andauades en ótro tiempo biuiendo en ellas.

8 וְעַתָּה שִׂימוּ גַּם אַתֶּם מֵעִמָּכֶם
אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶת
חֲרוֹן אַף רֹעַ עֲלִילוֹת גִּדּוּפִים
דִּבְרֵי בֹשְׁנָה מִפִּיכֶם ׃

Mas aora dexad tambien voſotros todas eſtas coſas, yra, enojo, malicia, maledicencia, torpes palabras de vueſtra boca.

γ′.

2. Τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

Penſez aux choſes qui ſont en haut, non point a celles qui ſont ſur la terre.

3. Ἀπεθάνετε γὰρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χριστῷ ἐν τῷ θεῷ.

Car vous eſtes morts, & voſtre vie eſt cachee auec Chriſt en Dieu.

4. Ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

Quand Chriſt, qui eſt voſtre vie, apparoiſtra, lors vous auſſi apparoiſtrez auec lui en gloire.

5. Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία.

Mortifiez donc vos membres qui ſont ſur la terre, paillardiſe, ſouillure, appetit deſordonné, mauuaiſe connoitiſe, & auarice, qui eſt idolatrie.

6. Δι᾽ ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας.

Pour leſquelles choſes vient l'ire de Dieu ſur les enfans de rebellion.

7. Ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐτοῖς.

Eſquelles auſſi vous auez cheminé autresfois quand vous viuiez en icelles.

8. Νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν.

Mais maintenant vous auſſi deſpouillez toutes ces choſes, ire, colere, mauuaiſtié meſdiſance parole deshonneſte hors de voſtre bouche.

CAP. III.

2. Quæ ſurſum ſunt ſapite: non quæ ſuper terram.

Set your affections on things which are aboue/and not on thinges/which are on the earth.

3. Mortui enim eſtis: & vita veſtra eſt abſcondita cum Chriſto in Deo.

For ye are dead/and your life is hid with Chriſt in God.

4. Cum Chriſtus apparuerit, vita veſtra: tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.

When Chriſt which is our life/ ſhall appeare/then ſhall ye alſo appeare with him in glorie.

5. Mortificate ergo membra veſtra quę ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiſcentiam malam, & avaritiam, quæ eſt ſimulachrorum ſervitus.

Mortifie therefore your members which are on the earth/fornication/ vncleannes / the inordinate affection / euill concupiſcence / and couetouſnes which is idolatrie.

6. Propter quæ venit ira Dei ſuper filios incredulitatis.

For the which thinges ſakes the wrath of God commeth on the children diſobedience.

7. In quibus & vos ambulaſtis aliquando cum viveretis in illis.

Wherein ye alſo walked once / when ye liued in them.

8 Nunc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, turpem ſermonem de ore veſtro.

But nowe put yee awaye euen all theſe things / wrath/ anger / maliciouſnes/curſed ſpeaking/ filthie ſpeaking/out of your mouth.

Das III. Capitel.

2. Trachtet nach dem das droben iſt/ nicht nach dem das auff Erden iſt.

Tracter effter det ſom er offuen til/ icke effter det ſom er paa Jorden.

3. Denn jr ſeyt geſtorben/ vnd ewer leben iſt verborgen mit Chriſto inn Gott.

Thi at i ere døde/ oc eders Legeme ere ſkiulte met Chriſto/ i Gud.

4. Wenn aber Chriſtus euer Leben ſich offenbaren wirdt/ denn werdet jhr auch offenbar werden mit jhm/ inn der Herrligkeit.

Men naar Chriſtus ſom er eders Liff / obenbarer ſig/ da ſkulle ocſaa i obenbaris met hannem / vdi Herlighed.

5. So tödtet nun euer Glieder/ die auff Erden ſind/ hurerey/ vnreinigkeit/ ſchändliche brunſt/ böſe lůſt/ vnd den Geitz (welcher iſt Abgötterey.)

Saa dræber nu eders Lemmer/ ſom ere paa Jorden/ horeri/ wrenlighed/ ſkendelig brynde/ond Lyſt/ oc Gerighed (ſom er Affguderi.

6. Vmb welcher willen kompt der zorn Gottes über die Kinder deß vnglaubens.

For hues ſkyld Guds vrede kommer offuer vantroens Børn.

7. In welchen auch jhr weiland gewandelt habt/ da jr darinnen lebetet.

Iblant huilcke i ocſaa vandrede vdi fordom tid/ der i vandrede der vdi.

8. Nun aber leget alles ab von euch/ den zorn / grim / boßheit / läſterung/ ſchandbare wort auß ewrem munde.

Men legger nu alting aff eder / Vrede / Grumhed / Ondſkaff/ Bander/ Skendzels ord aff eders mund.

Kapitola. III.

2. Kterě wěcy ſwrchu gſau/ o ty pečugte/ a ne o zemſkě.

Stáraycie ſie o rzeczách kthore ſa wzgore / nie ktore ſa ná ziemi.

3. Nebo wy zemřeli gſte/a žiwot wáſs ſkryt geſt s Kryſtem w Bohů.

Abowiem ieſteſcie vmárli/ á żywot wáſs ſkryty ieſt z Kryſthuſem w Bogu.

4. Ale když ſe koli okáže Kryſtus / Žiwot wáſs / tehdy y wy okážete ſe s nim w Sláwě.

Gdy Kryſtus on żywot náſz ſie okaze/ tedy y wy z nim okázecie ſie chwálebnymi.

5. Protož mrtwěte audy waſſe/ ktekijž gſau zemſſtij / yako Smilſtwo/ Nečiſtotu / Chlipnoſt / Žádoſt zlau/ a Lakomſtwij/ genž geſt Modlám ſlauženij :

Wmartwiaycież tedy członki wáſze ziemſkie / grzech nieczyſthy/ plugáſtwo/ ſproſna roſkoſz/ zla pozadliwość/ y lákomſtwo/ ktore ieſt bálwochwálſtwem.

6. Neb pro ty wěcy hněw Božij přicházý na Syny nedowěry.

Dla kthoryck rzeczy przychodzi gniew Bozy ná ſyny nieposluſzne.

7. Mezy kterýmižto y wy někdy chodili gſte/ když gſie žiwi byli w těch hřijſſých.

W ktorycheſcie y wy niekiedy chodzili gdyſcie zyli w nich.

8. Ale wy nynij ſložte s ſebe wſſecky wěcy/ hněw/ prchliwoſt/ zloſt/ zlolaynoſt/ y nepoctiwau řeč z auſt waſſých.

Ale teraz odłożćie y wy ty wſzytki rzeczy / gniew / popedliwość / złość / złorzeczeńſtwo / plugáwe ſłowá z vſt wáſzych.

ג

9 וְלָא תֶהְווּן מְדַגְּלִין חַד בְּחַד אֶלָּא שְׁלַחוּהִי לְבַרנָשָׁא עַתִּיקָא עַם כֻּלְּהוּן הַוְפָּכוּהִי׃

Non mentire l'vno à l'altro, eſſendoui ſpogliati de l'huomo vecchio con le ſue attioni.

10 וְלַבְשׁוּ חַדְתָּא דְּמֶתְחַדְּתָא בִּידַעְתָּא בַּדְמוּתָא דְּבָרְיֵהּ׃

Et eſſendoui veſtiti de l'nuouo, ilqual ſi rinnoua ne la cognitione, ſecõdo l'imagine di colui che l'ha creato.

11 כַּד דְּלַיְת יְהוּדָיָא וַאֲרָמָיָא וְלָא גְּזוּרְתָּא וְעוּרְלוּתָא וְלָא יוֹנָיָא וּבַרְבְּרָיָא וְלָא עַבְדָּא וּבַר חֵארָא אֶלָּא כֹּל וּבְכֹל נָשׁ מְשִׁיחָא הוּ׃

Doue non e Greco ne Giudeo, Circoncisione, ne preputio, Barbaro, Scita, ſeruo, libero: ma Chriſto e il tutto in tutte le coſe.

12 לְבַשׁוּ הָכִיל אַיְךְ גְּבַיָּא דְּאַלָהָא קַדִּישֵׁא וַחֲבִיבֵא רַחֲמֵא וְרוּחָפָא וּבְסִימוּתָא וּמַכִּיכוּת רַעְיָנָא וְנִיחוּתָא וְנַגִּירוּת רוּחָא׃

Siate dunque (come eletti di Dio, ſanti e diletti) veſtiti di viſcere di miſericordia, di benignità, d'humilta, di manſuetudine, di patientia.

13 וֶהֱוַיְתוּן מְסַיְבְּרִין חַד לְחַד וְשָׁבְקִין חַד לְחַד וְאֶן אִית לְאֶנָשׁ עַל חַבְרֵהּ רוּעְמָא אַיְכַנָּא דִּמְשִׁיחָא שְׁבַק לְכוּן הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן שְׁבוּקוּ׃

Sopportandoui l'vn l'altro, e perdonandoui l'vno à l'altro, ſe alcun ha querela contr'alcuno: ſicome ancor Chriſto ha perdonato à voi, coſi fate voi parimente.

14 וְעַם הָלֵין כֻּלְּהֵין חוּבָּא דְּהָוְיוּ חוּזְקָא דִּגְמִירוּתָא׃

E ſopra tutte queſte coſe ſiate veſtiti di charita, che è il legame de la perfettione.

ג

9 לֹא תְכַזְּבוּ בֵּינֵיכֶם הַפְשִׁיטוּ אֶת־אָדָם יָשָׁן אֶת־פְּעָלָיו׃

No mintays los vnos à los otros: deſpojandohos del viejo hombre con ſus hechos.

10 וְלִבְשׁוּ אֶת־חָדָשׁ הַמְחֻדָּשׁ לְדַעַת אֱלֹהִים כְּצֶלֶם וְכִדְמוּת בֹּרְאָיו׃

Y viſtiendohos del nueuo, el qual por el conocimiento es renouado conforme à la imagen del que lo crió:

11 אֵיכֹה אֵינֶנּוּ יְוָנִי אוֹ יְהוּדִי מוּלָה וְעָרְלָה לֹעֵז מֵשֶׁךְ עֶבֶד חָפְשִׁי כִּי אִם כֹּל בְּכֻלָּם הַמָּשִׁיחַ׃

Donde no ay Griego y Iudio, Circunciſion y Capullo, barbaro, Scytha, ſieruo, libre: ſino todo eſto: y en todo, el Chriſto.

12 לָכֵן לִבְשׁוּ כִּבְחִירֵי אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים וַאֲהוּבִים אֶת־רַחֲמֵי־חֶסֶד טוּבָה עֲנָוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Veſtihos, pues, (como Eſcogidos de Dios, Sanctos, y Amados) de entrannas de miſericordia, de benignidad, de humildad, de manſedumbre, de toleraneia.

13 הִתְאַפְּקוּ בֵּינֵיכֶם וּשְׂאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אִם יֶשׁ־לוֹ עָלָיו רִיב כְּמוֹ גַּם הַמָּשִׁיחַ נָשָׂא לָכֶם כָּכָה גַּם אַתֶּם׃

Supportando los vnos à los otros, y perdonandohos los vnos à los otros, ſi alguno tuuiere quexa del otro: de la manera que el Chriſto hos perdonó à voſotros, anſi tambien voſotros.

14 וְעַל־כָּל־הָאֵלֶּה תְּהִי־לָכֶם הָאַהֲבָה שֶׁהִיא עֲבוֹת תֻּמָּה׃

Y ſobre todas eſtas coſas, Charidad, la qual es la vinculo de la perfecion.

γ'.

9. Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ.

Ne mentez point l'vn à l'autre, ayans deſueſtu le vieil homme auec ſes actes:

10. Καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν.

Et ayans reueſtu le nouuel homme, lequel ſe renouuelle en cognoiſſance ſelon l'image de celui qui l'a creé.

11. Ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία· βάρβαρος, σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι χριστός.

Là où il n'y a ni Grec ni Iuif, ni Circonciſion ni Prepuce, ni Barbare ni Scythe, ni ſerf ni franc: mais Chriſt y eſt tout & en tous.

12. Ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι, καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν.

Soyez donc (comme eſleus de Dieu, ſaincts & bien-aimés) reueſtus des entrailles de miſericorde, de benignité, d'humilité, de douceur, d'eſprit patient:

13. Ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς.

Supportans l'vn l'autre, & pardonnans les vns aux autres, ſi l'vn a querelle contre l'autre, comme Chriſt vous à pardonné, vous auſſi faites le ſemblable.

14. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος.

Et outre tout cela, ſoyez reueſtus de charité, qui eſt le lien de perfection.

CAP. III.

9. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis.

Lie not one to another / ſeeing that ye haue put of the olde man with his workes.

10. Et induentes novum eum qui renovatur in agnitionem, ſecundùm imaginem eius qui creavit illum.

And haue put on the newe / which is renewed in knowledge after the image of him that created him.

11. Vbi non eſt (*maſculus & femina*) Gentilis & Iudæus, circumciſio & præputium, Barbarus & Scytha, ſervus & liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.

Where is neither Grecian nor Iewe/ circumciſion nor vncircumciſion / Barbarian/ Scythian/ bonde/ free: but Chriſt is all and in all things.

12. Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti & dilecti, viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiam, patientiam.

Now therefore/ as the elect of God holy and beloued / put on tender mercy/ kindnes/ humblenes of minde / meekenes/ long ſuffring.

13. Supportantes invicem: & donantes vobiſmetipſis ſi quis adverſus aliquem habet querelam, ſicut & Dominus donavit vobis: ita & vos.

For bearing one another / and forgiuing one another / if any man haue a quarell to another: euen as Chriſt forgaue you/ euen ſo do ye.

14. Super omnia autem hæc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis.

And aboue all theſe thinges put on loue/ which is the bond of perfectnes.

Das III. Capitel.

9. Lieget nicht vntereinander. Ziehet den alten Menſchen mit ſeinen wercken auß.

Luger icke at huer andre. Affører det gamle Menniſke met ſine gerninger.

10. Vnnd ziehet den newen an/ der da vernewret wird zu der erkenntniß/ nach dem Ebenbilde / deß / der jhn geſchaffen hat.

Oc iſører det Ny / ſom ſkal fornyſſ til bekendelſe, effter hans rette Billede/ ſom hannem ſkabte.

11. Da nicht iſt Grieche/ Jüde/ Beſchneidung / Vorhaut / Vngrieche/ Schyta/ Knecht/ Freyer/ ſondern alles vnd in allen Chriſtus.

Der ſom icke er Grecke/ Jøde/ Omſkærelſe/ Forhud/ Wgrecke/ Schyta / Fri/ Men Chriſtus er alting oc i alle.

12. So ziehet nun an / als die außerwehlten Gottes Heiligen vnd Geliebten/ hertzliches erbarmen/ freundligkeit/ demut/ ſanfftmut/ gedult.

Saa iſører eder nu/ ſom Guds vdualde Helligen oc Elſkelige / hiertelig Barmhertighed / Venlighed/ Ydmyghed/ Sactmodighed/ Taalmodighed.

13. Vnd vertrage einer den andern/ vnd vergebet euch vntereinander / ſo jemandt klage hat wider den andern. Gleich wie Chriſtus euch vergeben hat/ alſo auch jhr.

Oc den ene fordrage den anden/ oc forlader huer andre/ der ſom nogen haffuer Klaagemaal mod den anden/ Lige ſom Chriſtus forlod eder/ ſaa ſkulle oc i.

14. Vber alles aber ziehet an die Liebe / die da iſt das band der volkommenheit.

Oc offuer alting da fører eder i kærlighed/ ſom er fuldkommenheds Baand.

Kapitola III.

9. Nelžete gedni druhým / ponewadž gſte ſwlekli s ſebe ſtarého Czlowěka y ſkutky geho.

Nie kłamaycie ieden przeciw drugiemu/ gdyśćie zwlekli onego ſtárego człowieká z vczynkámi iego.

10. A oblekli gſte ſe w nowého/ toho kterýž ſe obnowuge k poznánij podlé obrazu toho/ kterýž ſtwořil gey:

A oblekli nowego/ kthory ſie odnawia ku vznániu / podług wyobráženia tego ktory go ſtworzył.

11. Kdežto nenij rozdijlu mezy (Mužem a Ženau/) Řekem a Židem/ mezy obřezaným a neobřezaným/ mezy gednijm a druhým Národem/ mezy Služebnijkem a Swobodným/ ale wſſecko a we wſſech geſtiť Kryſtus.

Gdźie nie máß Greká/ y Zydá/ obrzezánia y nie obrzezki/ człowieká proſtego/ Tátharzyna / niewolniká/ wolnego / ále wßytko y we wßech Kryſtus.

12. Protož oblecte ſe yako wywolenij Božij/ Swatij a milij / w ſtřewa Milosrdenſtwij/ w dobrotu / w pokoru/ roſkijdmoſt/ w trpěliwoſt.

Przyobleczćież ſie tedy (iáko wybrani Boży/ święći/ y vmiłowáni) w wnętrzności miłośierdzia/ w dobrotliwość / w pokore/ w ćichość/ w ćierpliwość.

13. Snáſſegijce geden druhého/ a odpauſſtěgijce ſobě weſpolek/ máli kdo proti někomu žalobu: Yakož y Kryſtus odpuſtil wám/ ták y wy.

Folguiac ieden drugiemu/ y odpußczáiac ſobie ieſliby kto miał ſkárge przećiwko drugiemu / iáko też Kryſtus odpuśćił wam/ tak też y wy.

14. Ale nadewſſecko toto/ měgte Láſku/ kteráž geſt ſwazek dokonaloſti.

A nád tho wßytko záchowayćie miłość/ ktora ieſt zwiazka doſkonáłośći.

ג

15 וּשְׁלָמֵהּ דַּמְשִׁיחָא יְדַבַּר
לְבַוָתְכוֹן דְּלֵהּ אֶתְקְרִיתוּן
בְּחַד פַּגַר וַהְוַיְתוּן מוֹדֵין
לַמְשִׁיחָא׃

E la pace di Dio gouerni ne i voſtri cuori, à laquale ancor ſete chiamati in vn corpo: è ſiate grati.

16 דְּמֶלְּתֵהּ תְּעַמַּרי בְּכוֹן
עַתִּירָאִית בְּכֻל חֶכְמָא
וַהְוַיְתוּן מַלְפִין וְרָדִין
נַפְשְׁכוֹן בְּמַזְמוֹרֵא
וּבְתֶשְׁבְּחָתָא וּבְזְמִירָתָא
דְּרוּחָא וּבְטַיְבוּתָא הֲוַיְתוּן
זָמְרִין בְּלֶבַוָתְכוֹן לַאלָהָא׃

La parola di Chriſto habiti in voi abbondantemente in ogni ſapientia: inſegnandoui et ammonendoui voi ſteſſi l'vn l'altro con ſalmi, e laudi, e canzoni ſpirituals, cantando con gratia nel cuor voſtro al Signore.

17 וְכֻל מֶדֶם דְּסָעְרִין
אַנְתּוּן בְּמֶלְּתָא וּבַעְבָדָא
בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּע
מְשִׁיחָא הֲוַיְתוּן עָבְדִין
וַהְוַיְתוּן מוֹדֵין בְּאִידֵהּ
לַאלָהָא אַבָּא׃

E qualunque coſa voi facciate, ò in detto in fatto, fate tutto nel nome del Signore IESV*, rendendo per lui gratie à Dio Padre.*

18 נְשֵׁא אֶשְׁתַּעְבַּדֵין
לְבַעְלַיְכֵין אַיְךְ דְּוָהֵק
בַּמְשִׁיחָא׃

Voi moglij, ſiate ſoggette à i voſtri mariti, come ſi conuiene nel Signore.

19 גַּבְרֵא אֱחַבּוּ נְשַׁיְכוֹן
וְלָא תְּהְווֹן מַרִירִין
עֲלַיְהֵין׃

Voi mariti, amate le voſtre moglij, e non ſiate amari verſo eſſe.

20 בְּנַיָּא אֶשְׁתַּמְעוּ
לַאבָהַיְכוֹן בְּכֻל מֶדֶם הָכַנָּא
גֵּיר שַׁפִּיר קֳדָם מָרַן׃

Voi figliuoli, obbedite à i voſtri padri è madri in tutte le coſe: percioche queſto è grato al Signore.

ג

15 וּשְׁלוֹם אֱלֹהִים יְנַצֵּחַ
בִּלְבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר בּוֹ גַּם נִקְרָאתֶם
בִּגְוִיָּה אַחַת וְהוֹדוּ לַיהוָה׃

Y la paz de Dios gouierne en vueſtros coraçones: en la qual anſimiſmo ſoys llamados en vn cuerpo: y ſed agradecidos.

16 דְּבַר הַמָּשִׁיחַ יִשְׁכּוֹן בָּכֶם
בְּעֹשֶׁר בְּכָל־חָכְמָה לְלַמֵּד
וּלְיַסֵּר אֶת־נַפְשְׁכֶם בְּמִזְמוֹרִים
תְּהִלִּים וּנְגִינוֹת רוּחַ בְּחֵן פֹּצְחִים
בְּלִבַבְכֶם לַיהוָה׃

La palabra del Chriſto habite en voſotros en abundancia en toda ſabiduria, enſennandohos y exhortandohos los vnos à los otros con pſalmos y hymnos, y canciones eſpiriauales con gracia cantando en vueſtros coraçones àl Señor.

17 וְכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בְּדָבָר
וּבְפֹעַל כֻּלָּם בְּשֵׁם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ עֲשׂוּ וְהוֹדוּ לֵאלֹהִים
וְלָאָב בְּיָדוֹ׃

Y todo loque hizierdes, en palabra, ó en hecho, todo ſea en el nombre del Sennor Ieſus el Chriſto, haziendo gracias àl Dios y padre por el.

18 הַנָּשִׁים תִּכָּנַעְנָה תַּחַת אִישֵׁיהֶן
כַּנָּאוֶה בַּיהוָה׃

Las caſadas, ſed ſujetas à vueſtros proprios maridos, como conuiene en el Sennor.

19 הָאִישִׁים אֶהֱבוּ אֶת־נְשֵׁיכֶם
וְלֹא תִּתְמָרְדוּ אֲלֵיהֶן׃

Los maridos, amad vueſtras mugeres, (y no les ſeays deſſabridos.

20 הַבָּנִים שִׁמְעוּ לְיוֹלְדֵיכֶם בְּכָל־
דְּבָרִים כִּי־זֹאת יְשָׁרָה הִיא בְּעֵינֵי
יְהוָה׃

Los hijos, obedeced à vueſtros padres en todo; porque eſto agrada àl Sennor.

γ'.

15. Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν· εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.

Et que la paix de Dieu tiene le principal lieu en vos cœurs, à laquelle vous eſtes appelés en vn corps, & ne ſoyez point ingrats.

16. Ὁ λόγος τοῦ χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ.

Que la parole de Chriſt habite en vous plantureuſement en toute ſapience, en vous enſeignant & admonneſtāt l'vn l'autre par pſeaumes, louanges, & chaſons ſpirituelles, auec grace, chantans de voſtre cœur au Seigneur.

17. Καὶ πᾶν ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ (χριστοῦ ποιεῖτε,) εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

Et quelque choſe que vous faciez, ſoit par parole ou par œuure, faites le tout au nom du Seigneur Ieſus, rendās graces par lui à noſtre Dieu, & Pere.

18. Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς (ἰδίοις) ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ.

Femmes, ſoyez ſuiettes à vos propres maris, ainſi qu'il appartient ſelon le Seigneur.

19. Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς.

Maris, aimez vos femmes, & ne vous enaigriſſez point contre elles.

20. Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα· τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ.

Enfans obeiſſez à peres & meres en toutes choſes: car cela eſt plaiſant au Seigneur.

CAP. III.

15. Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris: in qua & vocati eſtis in uno corpore: & grati eſtote.

And let the peace of God rule in your hearts/to the which ye are called in one bodie/and be ye amiable.

16. Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia: docentes & commonentes voſmetipſos, pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo.

Let the word of Chriſt dwell in you plenteouſly in all wiſdome / teaching and admoniſhing your owne ſelues / in pſalmes / and hymnes / and ſpirituall ſongs / ſinging with a grace in your hearts to the Lord.

17. Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Ieſu Chriſti (*facite*) gratias agentes Deo & Patri per ipſum.

And whatſoeuer ye ſhall do / in worde or deed / do all in the Name of the Lord Jeſus giuing thankes to God euen the Father by him.

18. Mulieres, ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet in Domino.

Wiues / ſubmit your ſelues vnto your huſbandes / as it is comely in the Lorde.

19. Viri, diligite uxores (*veſtras*) & nolite amari eſſe ad illas.

Huſbandes / loue your wiues / and be not bitter vnto them.

20. Filii, obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum eſt in Domino.

Children / obey your parentes in all things: for that is well pleaſing vnto the Lorde.

Das III. Capitel.

15. Vnd der Fride Gottes regiere in ewren hertzen / zu welchem jr auch beruffen ſeyt / in einem Leibe / vnd ſeydt danckbar.

Oc Guds fred regnere i eders hierte / til huilcken i oc ere kallede / i it Legeme / oc verer tacknemelige.

16. Laſſet das Wort Chriſti reichlich vnter euch wohnen / in aller Weißheit. Lehret vnd vermanet euch ſelbs / mit Pſalmen vnd Lobgeſängen / vnd Geiſtlichen lieblichen Liedern / vnd ſinget dem HERRN in ewrem hertzen.

Lader Chriſti ord bo rigelige iblant eder / i al Viſdom / Lærer oc formaner eder ſelff / met Pſalmer oc Loffſange / oc aandelige deylige Viſer / oc ſiunger faar HERREN i eders hierte.

17. Vnd alles was jr thut / mit worten oder mit wercken / das thut alles in dem Namen deß HERRN Jeſu / vnnd dancket Gott vnnd dem Vater durch jhn.

Oc alt det ſom i gøre / met ord eller met gerninger Det gører altſammen i vor HERRIS Jheſu Naffn / oc tacker Gud oc Faderen formedelſt hannem.

18. Jhr Weiber ſeydt vnterthan ewren Männern in dem HERRN / wie ſichs gebürt.

J Huſtruer / verer eders Mend vnderdanige i HERREN / lige ſom det ſig bør.

19. Jr Männer liebet ewre Weiber / vnd ſeyt nicht bitter gegen ſie.

J Mend / elſker eders Huſtruer / oc verer icke bittere mod dem.

20. Jhr Kinder ſeydt gehorſam den Eltern in allen dingen / Denn das iſt dem HERRN gefällig.

J Børn / vere Foreldrene lydige i alle ting / Thi det er HERREN behageligt.

Kapitola III.

15. A pokog Kryſtuow / ať panuge w Srdcých waſſých / k kterěmužto powolanij gſte w gednom těle / a budtež toho wděčni.

A pokóy Boży niech rozſądza w ſercách wáſzych / ku ktoremu też wezwáni ieſteśćie w iedno ćiáło á badźćie wdźięczni.

16. Slowo Kryſtowo přebýwayž hogně w wás / we wſſý maudroſti / včijce a napomijnagijce ſebe weſpolek w Zalmijch / a w chwalách / a Pijſničkách duchownijch / s miloſtij zpijwagijce w ſrdcých waſſých Pánu.

Słowo Kryſtuſowe niechay mieſzka w was obfićie / z wſzeláką mądrośćią vcząc / y ſpolecznie ſámi śiebie nápominájac / przez Pſálmy / pieśni / y ſpiewánia duchowne / z láſką ſpiewáiac w ſercu wáſzym Pánu.

17. Wſſecko cožkoli činijte / w ſlowu anebo w ſkutku / wſſeckni wěcy čiňte we gménu Pána Gežijſſe Kryſta / děkugijce Bohu a Otcy ſkrze něho.

A cokolwiek czynićie mową ábo ſkutkiem / czyńcie w imię Jezuſowo / dźiękuiąc Bogu y Oycu przezeń.

18. Manželky poddány buďte Manželům ſwým / yakož ſluſſý w Pánu.

Żony bądźćie poddáne ſwoim mężom iáko przyſtoi w Pánu.

19. Manželé milugte Manželky waſſe / a neměgte ſe přijſně k nim.

Mężowie miłuyćie żony / áni ſie ſrożćie przećiwko nim.

30. Synowé / poſlauchayte Rodičuow ſwých we wſſem / neb ſe to lijbij Pánu.

Synowie ſłuchayćie rodźicow we wſzytkim / ábowiem to Pánu miło.

ג

21 אבהא לב—ת תרגזון בניכון דלא יתתעיקון :

Voi padri, non irritate i voſtri figliuoli, accioche non ſi perdano d'animo.

22 עבדא אשתמעו בכל מדם למריכון דבסרא לא במחזא עינ—ת איך הנון דשפרין לבני נשא אלא—ת בלבא פשיטא ובדחלתה דמר—ת :

Voi ſerui obbedite in tutte le coſe a i voſtri padroni carnali, non ſeruendo ad occhio, come per voler piacere à gli huomini: ma con ſemplicita di cuore, temendo Iddio.

23 וכל דעבדין אנתון מן כלה נפשכון עבדו איך דלמרן ולא איך דלבני— נש—ת :

E qualunque coſa voi facciate, fatela di cuore come al Signore, è non come à gli huomini.

24 ודעו דמן מרן — מקבליתון פורענ—ת ב בירתותא למרי—ת גיר משיחא פלחיתון :

Sapendo che voi ne riceuerete dal Signore la ricompenſa de l'heredità: percioche voi ſeruite al Signor Chriſto.

25 מסכלנא דין מתפרע איך מדם דאסכל ולי—ת מסב באפא :

Ma chi opera ingiuſtamente, riportarà quello ch'egli hauerà ingiuſtamente operato: è non ſ'ha riſpetto alcuno di perſone.

ד

1 מריא עבדו שויות—ת וכאנותא לות—ת עבדיכון והויתון ידעין דאף לכון אית הו מרא בשמיא :

Voi ſignori rendete quel che è giuſto è ragioneuole à i voſtri ſerui: ſapendo che voi ancora hauete vn Signore ne cieli.

2 בצלות—ת אתאמנו והויתון עירין אנתון בה ומודין :

Siate aſſidui à l'oratione, vegliando in eſſa con rendimento di gratie.

ג

21 האבות אל־תרגיזו את־ בניכם פן ירגזון :

Los padres, no irriteys à vueſtros hijos, porque no ſe hagan de poco animo.

22 העבדים שמעו בכל־דברים לאדניכם אשר כבשר המה לעבוד לעיניהם כמו להיטיב בעיני האנשים כי־אם בתם לבב יראו את־אלהים :

Los ſieruos, obedeced en todo à vueſtros ſennores carnales, no ſeruiendo âl ojo, como los que agradan ſolamente à los hombres, ſino con ſenzillez de coraçon, temiendo à Dios.

23 וכל—אשר תעשו מנפש פעלו כמו ליהוה ולא לאנשים :

Y todo loque hizierdes hazeldo de animo, como àl Sennor, y no à los hombres:

24 יודעים כי־מיהוה תקחו את־שלומת הנחלה כי־לאדנינו למשיח עובדים אתם :

Eſtando ciertos que del Sennor recibireys el ſalario de herencia porque àl Sennor Chriſto ſeruis.

25 כי־הפעל עולה יקח כפעל כפיו ואין עם יהוה משא פנים :

Mas elque haze injuria, recibira la injuria que hiziere; que no ay reſpecto de perſonas.

ד

1 האדנים את־צדקה וישרה לעבדיכם תעשו יודעים כי־ גם לכם יש־אדון בשמים :

Los ſennores, hazed loque es juſto y derecho con vueſtros ſieruos, eſtando ciertos que tambien voſotros teneys Sennor en los cielos.

2 בתפלה תעודדו שוקדים בה בתודה :

Perſeuerad en oracion velando en ella con hazimiento de gracias:

γ.

21. Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.

Peres, n'irritez point vos enfans, afin qu'ils ne perdent courage.

22. Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν.

Seruiteurs, obeiſſez en toutes choſes à ceux qui ſont vos maiſtres ſelon la chaïr, ne ſeruans point à l'œil, comme voulans complairé aux hommes, mais en ſimplicité de cœur, craignans Dieu.

23. Καὶ πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις.

Et quelque choſe que vous faciez, faites le tout de courage, comme au Seigneur, & non comme aux hommes:

24. Εἰδότες ὅτι ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ χριστῷ δουλεύετε.

Sachans que vous receurez du Seigneur le guerdon de l'heritage: car vous ſeruez à Chriſt le Seigneur.

25. Ὁ δὲ ἀδικῶν, κομιεῖται ὃ ἠδίκησε· καὶ οὐκ ἔστι προσωποληψία.

Mais qui fait iniuſtement, receura ce qu'il aura fait iniuſtement: & n'y a point d'eſgard à l'apparence des perſonnes.

ΚΕΦΑΛ. δ.

ΟἹ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχεσθε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

Maiſtres rendez le droict & l'equité à vos ſeruiteurs, ſachans que vous auſſi auez vn Seigneur és cieux.

2. Τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

Perſeuerez en priere, veillans en icelle auec actions de graces:

CAP. III.

21. Patres, nolite ad indignationem próvocare filios veſtros: ut non puſillo animo fiant.

Fathers/ prouoke not your children to anger/leſt they be diſcouraged.

22. Servi, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum.

Seruantes/bee obedient vnto them that are your maſters according to the fleſh in all things / not with eye ſeruice as men pleaſers/ but in ſinglenes of heart/ fearing God.

23. Quodcunque facitis, ex animo operamini ſicut Domino, & non hominibus.

And whatſoeuer ye do/ doe it heartily/as to the Lord / and not vnto men.

24. Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Chriſto ſervite.

Knowing that of the Lord ye ſhall receiue the rewarde of the inheritance: for ye ſerue the Lorde Chriſt.

25. Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod iniquè geſſit: & non eſt perſonarum acceptio apud Deum.

But he that doeth wrong/ ſhall receiue for the wrong that he hath done / and there is no reſpect of perſons.

CAP. IIII.

DOmini, quod iuſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes quòd & vos Dominum habetis in cælo.

Ye maſters/ do vnto your ſeruants/ that which is iuſt/and equal / knowing that ye alſo haue a maſter in heauen.

2. Orationi inſtate: vigilántes in ea in gratiarum actione.

Continue in prayer/ and watche in the ſame with thankes giuing.

Das III. Capitel.

21. Ihr Väter erbittert ewer Kinder nicht/ auff daß ſie nicht ſchew werden.

I Fedre/ Vecker icke eders Børn op til trette/ paa det de ſkulle icke bliffue miſtrøſtige.

22. Ihr Knechte ſeyt gehorſam inn allen dingen ewren leiblichen Herrn/ nicht mit dienſt für augen / als den Menſchen zu gefallen / ſondern mit einfeltigkeit deß hertzen/ vnd mit Gottes forcht.

I Tienere / verer eders legemlige Herrer lydige i alle ting/ Icke met Tienſte faar øyen / ſom at behage Menniſken / men met hiertens enfoldighed / oc met Guds frycte.

23. Alles was jr thut/ das thut von hertzen / als dem HERREN / vnd nicht den Menſchen.

Alt det ſom i gøre / det gører aff hiertet / ſom faar HERREN / oc icke faar Menniſken.

24. Vnnd wiſſet / daß jhr von dem HERRN empfahen werdet die vergeltung deß Erbes/ denn jr dienet dem HERREN Chriſto.

Oc vider/ at i ſkulle faa Arffuens betalning aff HERREN/ thi at i tiene den HERRE Chriſto.

25. Wer aber vnrecht thut/ der wird empfahen/ was er vnrecht gethan hat/ vnd gilt kein anſehen der Perſon.

Men huo ſom gør wret / hand ſkal faa / den wret ſom hand giorde / Oc der gelder ingen Perſonis anseelſe.

Das IIII. Capitel.

IHr Herrn/ was recht vnnd gleich iſt/ das beweiſet den Knechten/ vnd wiſſet/ daß jr auch einen HERREN im Himmel habt.

I Herrer / beuiſer Tienere/ det ſom ret oc lige er/ oc vider/ at i haffue oc en HERRE i Himmelen.

2. Haltet an am Gebet / vnd wachet in demſelbigen mit Danckſagung.

Bliffuer varafftige at bede / oc vaager der vdi met tackſigelſe.

Kapitola III.

21. Otcowé nepopauzegtež k hněwiwoſti Synuow waſſých/ aby ſobě nezauffali.

Oycowie nie drażnicie dźiatek wáſzych / iżby w roſpácz nie przyßly.

22. Služebnijcy/ poſluſſni budte we wſſem Panuow ſwých tělesných ne na oko tolliko ſlaužijce/ a yako Lidem ſe lijbijce/ ale w přijmnoſti Srdce/ bogijce ſe Boha.

Sludzy ſłuchaycie we wßem tych ktorzy ſą páni według ćiáłá/ nie ſłużąc ná oko/ iáko ći ktorzy ſię chcą ludźiam podobáć: ále z ßczyrośćią sercá Bogá ſię boiąc.

23. Cožkoli činijte/ vpřijmně čiňte/ yako PAnu a ne Lidem.

A coſkolwiek vczynicie / z sercá czyńcie/ iáko Pánu á nie ludźiam.

24. Wědauce že od Pána wezmete odplatu dědictwij. Pánu Kryſtu zagiſtě ſlaužijte.

Wiedząc iż od Páná weźmiecie zapłátę dźiedźictwá ; ábowiem Pánu Kryſtuſowi ſłużyćie.

25. Neb kdožby křiwdu včinil/ wezme za to odplatu / což geſt neprawě včinil. A neniť přigijmánij oſob v Boha.

A kthoby krzywdy vczynił ; odnieſie krzywdę ktorą vczynił/ á nie máßći brákowánia oſob.

Kapitola IIII.

PAni což geſt ſprawedliwého a ſluſſného/ ſlužebnijkům ſwým dáwayte/ wědauce že y wy PAna máte na Nebi.

WY pánowie zachowaycie ſie ſpráwiedliwie y miernie przećiw ſługam/ wiedząc iż y wy macie Páná w niebie.

2. Budtež vſtawičnij na Modlitbě/ bdijce w nij s děkowánijm.

W modlitwách trwaycie/ czuiąc w nich z dźiękowániem.

ד

3 וּמְצַלִּין וְאַף עֲלַין דְּאַלָהָא יִפְתַּח לַן תַּרְעָא דְּמֶלְתָא לְמַמַלָּלוּ אָרָזָא דִּמְשִׁיחָא דְּמֶטֻּלָתֵהּ אֲסִיר אֶנָא׃

Pregando inſieme ancor per noi, acciòche Iddio ci apra la porta de la parola, per annuntiare il miſterio di Chriſto:(per ilquale io ſono etiandio legato.)

4 דְּאַגְלִיוּהִי וַאמַלְלִיוּהִי אַיְכַנָּא דְּוָלֵא לִי׃

Acciòche io il manifeſti nel modo che mi conuien parlare.

5 בְּחֶכְמְתָא הַלֶכוּ לְוָת בָּרָיֵא וְזַבְנוּ קַארְסְכוּן׃

Caminate ſauiamente Verſo quelli che ſon di fuore, ricuperando il tempo.

6 וּמֶלַּתְכוּן בְּכֻל־זְבַן בְּטַיְבוּתָא אַיְךְ דְּבְמֶלְחָא תֶּהְוֵא מְמַדְּכָא וְתֶהְוְיוּן יָדְעִין לְאנָשׁ אֶנָשׁ אַיְכַנָּא וָלֵא לְכוּן לְמֶתְּבוּ פת פִּתְגָּמָא׃

Il Voſtro parlare ſia ſempre con gratia condito di ſale, per ſapere come Vi biſogna riſpondere à ciaſcuno.

7 מֶדֶם דִּלְוָתִי הָוִין יַוְדְּעֻכוּן טוּכִיקוֹס אַחָא חַבִּיבָא וּמְשַׁמְשָׁנָא מְהַיְמְנָא דְּכַנָּתַן בְּמָרְיָא׃

Tichico noſtro amato fratello, è fedel miniſtro, è conſeruo nel Signore Vi farà intendere tutte le coſe mie.

8 דְּשַׁדְרֵת לְוָתְכוּן עֲלֵיהּ עַל הָדָא דְּיִדַע מֶדֶם דִּלְוָתְכוּן וְנַבְּיָא לֶבַּוָתְכוּן׃

Ilquale io hò mandato à Voi à queſto proprio effetto, ch'egli intenda de l'eſſer Voſtro, è conſoli i Voſtri cuori.

9 עַם אֳנִיסִמוֹס אַחָא מְהַיְמְנָא וְחַבִּיבָא הָו דְּאִיתַוְהִי מֶנְכוּן הָנוּן יַוְדְּעוּנָכוּן מֶדֶם דִּלְוָתַן׃

Inſieme con Oneſimo fedele è diletto fratello, che è de Voſtri: eſſi Vi daranno notitia di tutte le coſe di qui.

ד

3 וְהִתְפַּלְלוּ יַחְדָּו גַּם עָלֵינוּ אֲשֶׁר יִפְתַּח לָנוּ שַׁעַר הַדָּבָר לְדַבֵּר אֶת־מִסְתַּר הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר עָלָיו גַּם נֶאֱסַרְתִּי׃

Orando tambien juntamente por noſotros que el Sennor nos abra la puerta de la palabra paraque hablemos el miſterio del Chriſto, (por el qual aun eſtoy preſo.)

4 לְגַלּוֹתִי אוֹתוֹ כַּשֹּׁוֶה לִי לְדַבֵּר׃

Paraque lo manifieſte, como me conuiene hablar.

5 בְּחָכְמָה הִתְהַלְּכוּ אֲלֵיהֶם אֲשֶׁר בַּחוּץ לִקְנוֹת אֶת־הָעֵת׃

Andad con ſabiduria con los eſtrannos ganando la occaſion.

6 דִּבְרְכֶם יְהִי־תָמִיד בְּחֵן בַּמֶּלַח נִמְלָח לָדַעַת אֵיכָכָה יָשְׁוֶה לָכֶם לַעֲנוֹת דָּבָר לְכָל אִישׁ וָאִישׁ׃

Vueſtra palabra ſiempre con gracia, adobada con ſal: que ſepays como hos conuiene reſponder à cada vno.

7 אֶת־דְּבָרַי וּמַעֲשַׂי כֻּלָּם יוֹדִיעֲכֶם טוּכִיקוֹס אָחִי אֲהוּבִי וּמְשָׁרֵת נֶאֱמָן כְּעֶרֶךְ עֲבוֹדָתִי בַּיהוָה׃

Mis negocios todos hos harà ſaber Tychico Hermano amado y fiel Miniſtro y conſieruo en el Sennor.

8 אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו אֲלֵיכֶם עַל־אוֹתוֹ הַדָּבָר אֲשֶׁר יֵדַע אֶת־דִּבְרֵיכֶם וִינַחֵם אֶת־לִבּוֹתֵיכֶם׃

El qual hos he embiado à eſto miſmo, à ſaber paraque entienda vueſtros negocios, y vueſtros coraçones ſean conſolados:

9 אֶת־אֳנֵסִימוֹס אִישׁ אֱמוּנִים וְאָחִי יְדִידִי אֲשֶׁר הוּא מִמֶּכֶם אֶת־כָּל־דְּבָרִים יוֹדִיעֻנְכֶם הַנַּעֲשׂוּ פֹּה עִמָּנוּ׃

Con Oneſimo amado y fiel Hermano, el qual es de voſotros, todo lo que acà paſſa hos haran ſaber.

δ.

3. Προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ καὶ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι.

Prians enſemble auſſi pour nous, afin que Dieu nous ouure la porte de la parole, pour anoncer le ſecret de Chriſt, pour lequel auſſi ie ſuis priſonnier:

4. Ἵνα φανερώσω αὐτὸ, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

Afin que ie le manifeſte comme il faut que ie parle.

5. Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.

Cheminez ſagement enuers ceux de dehors, rachetans le temps.

6. Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

Que voſtre parole ſoit touſiours confite en ſel auec grace, afin que vous ſachiez comment vous auez à reſpondre à vn chacun.

7. Τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ.

Tychique noſtre bien-aimé frere, & fidele miniſtre, & compagnon de ſeruice au Seigneur, vous fera ſauoir tout mon eſtat:

8. Ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

Lequel i'ai enuoyé vers vous expreſſément, afin qu'il cognoiſſe de voſtre eſtat, & qu'il conſole vos cœurs:

9. Σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε.

Auec Oneſime noſtre fidele & bien aimé frere, qui eſt des voſtres: ceux vous aduertiront de tous les affaires de par deça.

CAP. IIII.

3. Orantes ſimul & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſteriũ Chriſti (propter quod etiam vinctus ſum.)

Praying alſo for vs/that God may open vnto vs the doore of vtterance/ to ſpeake the myſterie of Chriſt: wherefore I am alſo in bondes.

4. Vt manifeſtem illud ita ut oportet me loqui.

That I may vtter it/ as it becommeth me to ſpeake.

5. In ſapientia ambulate ad eos qui foris ſunt: tempus redimentes.

Walke wiſely toward them that are without/and redeeme the time.

6. Sermo veſter ſemper in gratia, ſale ſit conditus: ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere.

Let your ſpeach be gracious alwayes/ and powdred with ſalt/ that yee may knowe how to anſwere euery man.

7. Quæ circa me ſunt, omnia vobis nota faciet Tychicus chariſſimus frater, & fidelis miniſter, & conſervus in Domino.

Tychicus our beloued brother/ and faithfull miniſter/ and fellow ſeruant in the Lorde/ ſhall declare vnto you my whole ſtate.

8. Quem miſi ad vos ad hoc ipſum ut cognoſcat quę circa vos ſunt, & conſoletur corda veſtra.

Whom I haue ſent vnto you for the ſame purpoſe that he might knowe your ſtate/& might comfort your heartes.

9. Cum Oneſimo chariſſimo, & fideli fratre qui ex vobis eſt. Omnia quæ hîc aguntur, nota facient vobis.

With Oneſimus a faithfull and a beloued brother/ who is one of you. They ſhall ſhew you of all things here.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd betet zugleich auch für vns/ auff daß GOTT vns die Thür deß Worts auffthue/ zu reden das geheimniß Chriſti/ darumb ich auch gebunden bin.

Oc beder ocſaa til lige for oſſ/ paa det at Gud ſkal oplade oſſ Ordens dør/ til at tale Chriſti hemmelighed/ Der faare er ieg oc bunden.

4. Auff daß ich daſſelbige offenbare/ wie ich ſol reden.

At ieg ſkal obenbare det/ ſom mig bør at tale.

5. Wandelt weißlich gegen die drauſſen ſind/ vnd ſchicket euch in die zeit.

Vandrer viſlige imod dem ſom ere vden faare/ oc ſkicker eder effter tiden.

6. Ewer rede ſey allezeit lieblich/ vnd mit Saltz gewürtzet/ daß jr wiſſet/ wie jr einem jeglichen antworten ſollet.

Eders tale ſkal altid vere venlig/ oc offuerſtrød met ſalt/ at i kunde vide/ huorledis i ſkulle ſuare huer beſynderlige.

7. Wie es vmb mich ſtehet/ wirdt euch alles kunth thun Tychicus/ der liebe Bruder vnnd getrewe Diener vnd Mitknecht in dem HERRN.

Huorledis det gaar met mig/ ſkal Tychicus kundgøre eder altſammen/ min elſkelige Broder oc tro Tienere oc Mettienere i HERREN.

8. Welchen ich habe darumb zu euch geſand/ daß er erfahre/ wie es ſich mit euch helt/ vnnd daß er ewre hertzen ermahne.

Huilcken ieg ſende der faare til eder/ at hand ſkal forfare/ huorledis det haffuer ſig met eder/ oc hand ſkal formane eders hierte.

9. Sampt Oneſimo dem getrewen vnd lieben Bruder/ welcher von den ewren iſt. Als wie es hie zuſtehet/ werden ſie euch kunth thun.

Met Oneſimo/ den tro oc elſkelige Broder/ ſom er aff eders/ huorledis det haffuer ſig her met alting/ ſkulle de kundgøre eder.

Kapitola IIII.

3. Modlijce ſe také y za nás/ aby Buoh otewřel nám dwěřke kteřij k mluwenij o tagemſtwij Kryſtowu (pro kteřž y wězněm gſem) abych zgewowal ge tak yakož mi ſluſſý mluwiti.

Spolecznie ſię y zá nas modlac/ áby Bog nam otworzyl drzwi ku mowie/ żebyſmy mowili táiemnice Kryſtuſowe/ dla ktorey też ieſtem w więzieniu.

4. Abych zgewowal ge tak yakož mi ſluſſý mluwiti.

Abych ia ták obiáwil/ iáko mnie ſię godzi mowić.

5. Chodtež w Maudroſti před těmi kteřijž gſau wně/ čas wykupugijce.

Madrze ſię obchodzcie z obcymi/ czás odkupuiac.

6. Řeč waſſe wždycky w miloſti budiž přijgemná/ abyſſte wěděli kterak máte gednomu každěmu od powijdati.

Mowá wáſſá niechay bedzie záwſſe z łáſka ozdobioná ſola/ ábyſcie wiedzieli iáko macie każdemu od powiedzieć.

7. Kterak ſe pak děge při mně/ toť wám wſſeckno oznámij Tychykus Bratr naymilegſſý/ a werný Služebnijk/ a ſpolu ſlužebnijk w PAnu:

Wſſytki ſpráwy moie wám oznaymi Tychikus/ mily brát y wierny ſługá/ ktory zemna ſłużył w Pánie.

8. Kterěhož gſem poſlal k wám/ proto/ aby zwěděl co ſe puoſobij při wás/ a aby potěſſyl Srdcý waſſých.

Kthóregom poſlal do was vmyſlnie/ ná to áby ſię wywiedział o ſpráwách wáſſych/ y pocieſſyl ſercá wáſſe.

9. S Onezymem naymilegſſým a wěrným Bratrem/ kterýžto z wás geſt: kteřijž wſſeckno co ſe v nás děge/ známo včinij wám.

Z Oneſymem wiernym á miłym brátem ktory ieſt z wás/ wſſytko tedy wam oznáymia co ſię tu dzieie.

ד

10 וְשָׁאֵל בִּשְׁלָמְכוֹן אַר
אַרִסְטַרְכוֹס שְׁבְיָא דְּעַמִּי
וּמַרְקוֹס בַּר דָּדֵהּ דְּבַר
נַבָּא הָו דְּאֶתְפַּקַּדְתּוּן
עֲלַוְהִי דְּאֶן אָתָא לְוָתְכוֹן
תְּקַבְּלוּנָיְהִי׃

Ariſtarco, che è prigione inſieme con meco, vi ſaluta, è coſi fa Marco cugino di Barnaba (di cui hauete riceuuta commeſſione: s'egli viene à voi riceuetelo.)

11 וְיֵשׁוּעַ הָו דְּמֶתְקְרֵא
יוּסְטוֹס הָלֵין דְּאִיתַיְהוֹן מֶן
גְּזוּרְתָּא וְהָנוּן בַּלְחוֹד
עַדְרוּנִי בְּמַלְכוּתֵהּ דְּאַלָהָא
וְהָנוּן הֲוַו לִי בוּיָאָא׃

E IESV che ſi chiama Iuſto: i quali ſono de la Circonciſione. Queſti ſoli s'adoperano con meco per il regno di Dio, i quali mi ſono ſtati di conſolatione.

12 שָׁאֵל בִּשְׁלָמְכוֹן אֶפַּפְרָא
הָו דְּמֶנְכוֹן עַבְדָּא דַּמְשִׁיחָא
כַּד בְּכֻל זְבַן עָמֵל חָלָפַיְכוֹן
בַּצְלוֹתָא דְּתְקוּמוּן גְּמִירֵא
וּמְשַׁמְלָיֵא בְּכֻלֵּהּ צֶבְיָנֵהּ
דְּאַלָהָא׃

Vi ſaluta Epafra ſeruo di Chriſto, il quale è de voſtri: che combatte ſempre per voi ne l'orationi, accioche voi ſtiate perfetti e compiuti in ogni volontà di Dio.

13 סָהֵד אֲנָא גֵיר עֲלַוְהִי
דְּטְנָנָא סַגִּיָאָא אִית לֵהּ
חָלָפַיְכוֹן דְּבְלָדִיקִיא ו
וַדְבְאִירָוְפּוֹלִיס׃

Certo io rendo teſtimonianza di lui ch'egli ha molto zelo per voi, e per quei che ſono in Laodicea, e per quei che ſono in Hierapoli.

14 שָׁאֵל בִּשְׁלָמְכוֹן לוּקָא
אַסְיָא חַבִיבַן וְדִאמָא׃

Salutaui Luca medico, diletto, è Dema.

15 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דַּאחֵא
דְּבְלַדִיקִיא וַדְנוּמְפָא
וַדְעִדְתָא דְּבְבַיְתֵהּ׃

Salutate i fratelli che ſono in Laodicea, è Ninfa, è la Chieſa che è in caſa ſua.

ד

10 שׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמְכֶם אֲרִיסְטַרְכוֹס
הַנִּשְׁבָּה עִמִּי וּמַרְקוֹס בֶּן־דּוֹד
בַּרְנַבָּא אֲשֶׁר עָלָיו לְקַחְתֶּם
מִצְוֹת אִם יָבוֹא אֲלֵיכֶם לָקַחַת
אוֹתוֹ׃

Saludahos Ariſtarcho mi compannero en la priſion, y Marcos el ſobrino de Barnabas (acerca del qual aueys recebido mandamientos, ſi viniere à voſotros, recebirloheys:)

11 וְיֵשׁוּעַ הַנֶּאֱמַר יוּסְטוֹס אֲשֶׁר
הֵם מִמּוּלָה הָאֵלֶּה לְבַדָּם חַבְרֵי
לְמַלְכוּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם הָיוּ
לִי נֶחָמָה׃

Y Ieſus elque ſe llama el Iuſto: los quales ſon de la Circunciſión: eſtos ſolos ſon losque me ayudan en el Reyno de Dios: han me ſido conſuelo.

12 שׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמְכֶם אֶפַּפְרָא
אֲשֶׁר מִכֶּם הוּא עֶבֶד הַמָּשִׁיחַ
תָּמִיד מְחַלֶּה אֶת־פְּנֵי אֱלֹהִים
בַּעֲבוּרְכֶם בִּתְפִלּוֹתָיו אֲשֶׁר
תַּעַמְדוּ תְמִימִים וּשְׁלֵמִים בְּכָל־
רְצוֹן אֱלֹהִים׃

Saludahos Epaphras, el qual es de voſotros ſieruo del Chriſto, ſiempre, ſolicito por voſotros en oraciones, que eſteys firmes, perfectos y cumplidos en todo loque Dios quiere.

13 כִּי־מֵעִיד לוֹ אָנֹכִי כִּי־יֵשׁ־
לוֹ קִנְאָה רַבָּה עֲלֵיכֶם וְעַל־
אֲשֶׁר בְּלָאוֹדִיקְיָא וַאֲשֶׁר
בְּהִירוֹפּוֹלִיס הֵמָּה׃

Que yo le doy teſtimonio que tiene gran zelo por voſotros y por losque eſtan en Laodicea, y losque en Hierapolis.

14 שׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמְכֶם לוּקָס
הָרוֹפֵא אִישׁ חֲמֻדוֹת וְדִימָס׃

Saludahos Lucas el medico amado, y Demas.

15 שַׁאֲלוּ בִּשְׁלוֹם לְאַחֵינוּ אֲשֶׁר
בְּלָאוֹדִיקְיָא וּלְנוּמְפָא וְלִקְהִלָּה
אֲשֶׁר הִיא בְּבֵיתוֹ׃

Saludad à los Hermanos que eſtan en Laodicea, y à Nympha, y à la Igleſia, que eſtá en ſu caſa.

δ.

10. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς. ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν.

Ariſtarque, qui eſt priſonnier auec moi, vous ſalue, & Marc le couſin de Barnabas: (touchant lequel vous auez receu mandement, s'il vient à vous, recueillez-le.)

11. Καὶ ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία.

Et Ieſus qui eſt appelé Iuſte: leſquels ſont de la Circonciſion: ceux-ci ſeuls ſont mes compagnons d'œuure au royaume de Dieu, leſquels m'ont eſté en conſolation.

12. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ.

Epaphras qui eſt des voſtres, ſeruiteur de Chriſt vous ſalue, combatant touſiours pour vous en priere, afin que vous demeuriez parfaits & accomplis en toute le volonté de Dieu.

13. Μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ, ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει.

Car ie lui porte teſmoignage qu'il a vn grand zele pour vous, & pour ceux qui ſont en Laodicee, & pour ceux qui ſont en Hierapolis.

14. Ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ δημᾶς.

Luc le medecin bien-aimé vous ſalue, & Demas auſſi.

15. Ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικεία ἀδελφοὺς, καὶ νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ᾽ οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν.

Saluez les freres qui ſont en Laodicee, & Nymphas, & l'Egliſe qui eſt en ſa maiſon.

CAP. IIII.

10. Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, (de quo accepiſtis mandata. Si venerit ad vos, excipite illum.)

Ariſtarchus my priſon fellow ſaluteth you/ and Marcus/ Barnabas ſiſters ſonne (touching whom ye receyued commandements/ If he come vnto you/ receyue him.)

11. Et Ieſus qui dicitur Iuſtus: qui ſunt ex circunciſione, hi ſoli ſunt adiutores mei in regno Dei: qui mihi fuerunt ſolatio.

And Jeſus which is called Juſtus/ which are of the circumciſion. Theſe onely are my workfellowes vnto the kingdome of God/ which haue bene vnto my conſolation.

12. Salutat vos Epaphras qui ex vobis eſt, ſervus Chriſti Ieſu, ſemper ſolicitus pro vobis in orationibus, ut ſtetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei.

Epaphras the ſeruant of Chriſt/ which is one of you/ ſaluteth you/ and alwayes ſtriueth for you in prayers/ that ye may ſtande perfect/ and full in all the will of God.

13. Teſtimonium enim illi perhibeo, quòd habet multum laborem pro vobis, & pro iis qui ſunt Laodiciæ, & qui Hierapoli.

For J beare him recorde/ that hee hath a great zeale for you/ and for them of Laodicea/ and them of Hierapolis.

14. Salutat vos Lucas medicus chariſſimus: & Demas.

Luke the beloued phyſition greeteth you/ and Demas.

15. Salutate fratres qui ſunt Laodiciæ: & Nympham, & quæ in domo eius eſt Eccleſiam.

Salute the brethren which are of Laodicea/ and Nymphas/ and the Church which is in his houſe.

Das IIII. Capitel.

10. Es grüſſet euch Ariſtarchus mein Mitgefangener/ vnd Marcus der Nef Barnabe/ von welchem jr etliche befelch empfangen habt. So er zu euch kompt/ nemet jhn auff.

Ariſtarchus min Metfangne hilſer eder/ oc Marcus Barnabe ſøſken barn/ om huilcken i finge nogen Befalning. Der ſom hand kommer til eder/ da anammer hannem.

11. Vnd Jeſus der da heiſſet Juſt/ die auß der Beſchneidung ſind. Diſe ſind allein meine gehülffen am Reich Gottes/ die mir ein troſt worden ſind.

Oc Jeſus ſom kaldis Juſt/ ſom ere aff Omſkærelſen. Diſſe ere aleniſte mine Methielpere i Guds Rige/ ſom ere bleffne mig en trøſt.

12. Es grüſſet euch Epaphras/ der von den ewren iſt/ ein Knecht Chriſti/ vnd allezeit ringet für euch mit Gebeten/ auff daß jr beſtehet volkommen/ vnd erfüllet mit allem willen Gottes.

Epaphras hilſer eder/ ſom er aff eders/ Chriſti Tienere/ oc ſtrider altid for eder met ſin Bøn/ at i kunde bliffue ſtadige/ fuldkomne oc opfylte met al Guds vilie.

13. Jch gebe jm zeugniß/ daß er groſſen fleiß hat vmb euch/ vnd vmb die zu Laodicea vnd Hierapoli.

Jeg giffuer hannem vidniſbyrd/ at hand haffuer ſtor flid for eder/ oc for dem i Laodicea oc vdi Hierapoli.

14. Es grüſſet euch Lucas der Artzt der geliebte/ vnd Demas.

Lucas den Læge min elſkelige hilſer eder/ oc Demas.

15. Grüſſet die Brüder zu Laodicea/ vnd den Nymphan/ vnnd die Gemeine in ſeinem Hauſe.

Hilſer Brødrene i Laodicea/ oc Nymphan/ oc den Menighed i hans Huſſ.

Kapitola IIII.

10. Pozdrawuge wás Aryſtarchus/ ſpolu wězeň můg/ a Marek Seſtřenec Barnabáſſůw (o kterémž gſem wám přikázal/ Přijgdeli k wám přijgměte gey.)

Pozdrawia was Aryſtharchus ktory ieſt ze mną w więzieniu/ y Márek ſtryieczny brát Barnabaßow/ o ktorym macie roſkazánie/ ieſliby przyßedł ábyśćie go przyięli.

11. A Gežiš kterýž ſlowe Sprawedliwý/ kteřijž gſau z Obřezaných. Ti ſami gſau pomocnijcy mogi/ w kázanij Králowſtwij Božijho/ kteřijž mi byli k potěſſenij.

A Jezus przezwiſkiem Sprawiedliwy/ ktorzy ſą z obrzezánia/ ći tylko pomocniki w Kroleſtwie Bożym byli mnie ku pocieße.

12. Pozdrawuge wás Epaffras/ kterýž geſt z wás/ ſlužebnijk Kryſta Gežijſſe/ kterýž pečuge wždycky o wás na Modlitbách/ abyſſte zůſtali dokonalij a plnij we wſſý wůli Božij.

Pozdrawia was Epáfrás/ ktory z was ieſt ſługá Kryſthuſow/ záwße kołuiac zá was w modlitwách/ ábyśćie ſię ſtáli doſkonáłymi y zupełnymi w wßeláckiey woley Bożey.

13. Nebo ſwědectwj gemu wydáwám/ že welikau péči ma o wás/ y o ty kteřijž gſau w Laodycij/ a kteřij w Hyerapoli.

Abowiemći mu świádczę/ iż vprzeyma chuć ma przećiwko wam/ y tym ktorzy ſą w Láodycei/ y w Hierápolim.

14. Pozdrawuge wás Lukáſs Lékař naymilegſſý/ a Demas.

Pozdrawia was Lukaß lekarz miły/ y Demás.

15. Pozdrawtež Bratřij kteřijž gſau w Laodycij: y Nymffy/ y té kteráž w domě gegijm geſt Cýrkwe.

Pozdrawiayćie bráćia ktora ieſt w Láodycyey/ y Nymfasá/ y Kośćioł ktory ieſt w domu iego.

ד

16 וּמָא דְּאֶתְקַרְיַת אִגַּרְתָּא הָדָא לְוָתְכוֹן עֲבֶדוּ דְּאָף בְּעִדְתָּא דְּלָדִיקָיֵא תֶּתְקְרֵא וְהָי דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן לָדִיקָיֵא קְרַאוּהָ אַנְתּוּן׃

E poi che queſta epiſtola ſarà ſtata letta da voi, fate ch'ell'a ſia letta ancor ne la chieſa de Laodiceſi, è che ancor voi leggiate quella che viene da Laodicea.

17 וְאֶמַרוּ לַאַרְכִיפּוֹס דְּאִזְדַּהַר בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָי דְּקַבֶּלְת בְּמָרַן דְּתֶהְוֵא מְשַׁמְלֵא לָהּ׃

E dite ad Archippo, Guarda l'amminiſtratione che tu hai riceuuta nel Signore, accioche tu l'adempi.

18 שְׁלָמָא הָנָא בְּאִידָא דִּילִי דְּפָוְלוֹס הֲוַיְתוּן עָהְדִין לַאסוּרַי טַיְבוּתָא עַמְכוֹן אָמִין׃

La ſalutatione è di mano di Paulo. Ricordateui de miei legami. La gratia ſia con voi. Amen.

שְׁלַמַת אִגַּרְתָּא דִּלְוָת קוֹלָסָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן רְהוֹמָא׃

ד

16 וְכַאֲשֶׁר נִקְרְאָה אִתְּכֶם הָאִגֶּרֶת הַזֹּאת עֲשׂוּ אֲשֶׁר גַּם בַּעֲדַת לְאוֹדִיקְיָא תִּקָּרֵא וַאֲשֶׁר אֶל־לְאוֹדִיקְיָא הִיא גַּם בָּכֶם תִּקָּרֵא׃

Y quando eſta carta fuere leyda entre voſotros, hazed que tambien ſea leyda en la Igleſia de los Laodicenſes: y la que es eſcripta de Laodicea que la leays tambien voſotros.

17 וְאִמְרוּ לְאַרְכִיפּוֹס רְאֵה אֶל־הַכְּהֻנָּה אֲשֶׁר קִבַּלְתָּה בַּיהוָה לְמַלְּאוֹתָהּ׃

Y dezid à Archippo, Mira que cumplas el miniſterio que has recebido del Sennor.

18 שָׁלוֹם לָכֶם בְּיָדִי בְּיַד־פּוֹלוֹס זִכְרוּנִי אֲסוּרַי הַתְּחִנָּה עִמָּכֶם אָמֵן׃

Salud de mi mano, de Paulo, Acordaos de mis priſiones. La gracia (del Sennor nueſtro ſea) con voſotros, Amen.

אֶל־קוֹלָסִים נִכְתְּבָה מֵרֹהוֹמָה בְּטוּכִיקוֹס וְאוֹנֵסִימוֹס

δ.

16. Καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολή, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

Et quand ceſte Epiſtre aura eſté leuë entre vous, faites qu'elle ſoit auſſi leuë en l'Egliſe des Laodiciens, & que vous liſiez auſſi celle qui eſt venue de Laodicee.

17. Καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

Et dites à Archippe, Regarde l'adminiſtration que tu as receuë au Seigneur, afin que tu l'accompliſſes.

18. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν· ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

La Salutation de la propre main de moi Paul. Ayez ſouuenance de mes liens. Grace ſoit auec vous, Amen.

Πρὸς κολοσσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

CAP. IIII.

16. Et cum lecta fuerit apud vos epiſtola, facite ut & in Laodicenſium eccleſia legatur: & eam quæ Laodicenſium eſt, vos legatis.

And when this Epiſtle is read of you / cauſe that it be read in the Church of the Laodiceans alſo/ and that ye likewiſe reade the Epiſtle written from Laodicea.

17. Et dicite Archippo, Vide miniſterium quod accepiſti in Domino, ut illud impleas.

And ſay to Archippus/ Take heede to the miniſterie / that thou haſt receyued in the Lord/ that thou fulfill it.

18. Salutatio mea manu Pauli. Memores eſtote vinculorum meorum. Gratia (*Domini noſtri Ieſu Chriſti*) vobiſcum, Amen.

The ſalutation by the hande of me Paul. Remember my bandes. Grace be with you / Amen.

Scripta ab urbe Roma, per Tychicum & Oneſimum.

Das IIII. Capitel.

17. Vnd wenn die Epiſtel bey euch geleſen iſt/ ſo ſchaffet / daß ſie auch in der Gemeine zu Laodicea geleſen werde/ vnd daß jr die/ an die von Laodicea leſet.

Oc naar denne Epiſtel er læſt hoſſ eder / da beſkicker / at den bliffuer oc læſt faar menigheden i Laodicea/ oc at i læſe den til dem aff Laodicea.

17. Vnd ſaget dem Archippo / ſihe auff das Ampt / das du empfangen haſt / in dem HERRN / daß du daſſelbige außrichteſt.

Oc ſiger til Archippum / Tag vare paa det Embede / ſom du haffuer anammet / i HERREN/ at du vdretter det.

18. Mein gruß mit meiner Paulus hand. Gedencket meiner bande. Die gnade ſey mit euch/ Amen.

Min hilſen met min Pauli haand. Tencker paa mine Baand. Naade vere met eder alle/ AMEN.

Geſchrieben von Rom / durch
Tychicum vnd Oneſimum.

Kapitola IIII.

16. A když bude přečten v wás List tento / rozkažte ať y w Laodycenſké Cyrkwi čten geſt/ a ten kterýž geſt k Laodycenſkým/ wy také přečtěte.

A gdy v was przeczytan będźie ten liſt/ ſtáraycie ſie áby gi też przeczytano w kośćiele Laodyceńſkim / a iżbyśćie wi też przeczytáli ten ktory ieſt nápiſan z Laodycyey.

17. A řekte Archyppowi/ hleď ſlužby kterauž gſy přiyal w PAnu/ aby gi wyplnil.

A powiedźćie Archippowi/ Pátrzay ábyś wypełnil vrząd ktoryś przyiął w Pánie.

18. Pozdrawenij mau rukau Pawlowau. Pamatugte na mé wězenj. Milost (Pána naſſeho Gežjſſe Kryſta/) budiž s námi/ Amen.

Pozdrowienie ręką moią Páwłowa/ Pámiętaycie związánie moie. Láſká niech będźie z wámi/ Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Kolocenſkým.

S. PAVLI.
AD
LAODICENSES
EPISTOLA.

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא
אִגֶּרֶת לְפַוְלוֹס
Ἡ ΤΟΥ ἉΓΙΟΥ

דְּפַוְלוֹס שְׁלִיחָא דִּלְוָת לַוְדִיקָיֵא ׃

קַפִּיטוּלָא א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחָא לָא מִן בְּנַי נָשָׁא וְלָא בְּיַד בַּרְנָשָׁא אֶלָּא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְאַחָא דְּאִיתַיְהוֹן בְּלַוְדִיקְיָא ׃

PAVLO Apoſtolo, non gia da huomini, ne per huomo, ma per IESV Chriſto, à i fratelli che ſono in Laodicea.

2 טַיְבוּתָא לְכוֹן וּשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבָא וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Gratia è pace à voi da Dio Padre noſtro, è dal Signor IESV Chriſto.

3 מַוְדֵא אֲנָא לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכֻל זְבַן בְּכֻל בָּעוּתַי מֶטוּל דַּמְקַוֵּין אַנְתּוּן וַאמִינִין בַּעְבָדֵא שַׁפִּירֵא וּמְסַכֵּין אַנְתּוּן לְמוּלְכָנָא בְּיוֹמָא דְּדִינָא ׃

Io ringratio il mio Dio ſempre in ogni mia oratione che voi ſiate ſtate fermi ne le buone opere aſpettando l'apparition, nel di del giuditio.

4 וְלָא יְדַהְלוּנְכוֹן מִלֵּא סְרִיקָתָא דַּאנָשָׁא דְּמִתְדַּמֵּין בְּקוּשְׁתָּא מֶטוּל דְּנַעְקְמוּנְכוֹן מִן שְׁרָרֵה דְּאֶוַנְגֶּלְיוֹן דְּסַבַּרְתְּכוֹן ׃

Non ſi turbi il cuor voſtro con parole d'alcuni vani e profani che fingeuano d'eſſer giuſti per ſouuertir gli animi voſtri da la verità de l'Euangelio il quale da me ſia annonciato.

5 וּמִן הָשָׁא נֶעְבֵּד אֱלָהָא דְּהָנוּן דְּמֶנִּי אִנּוּן לְגְמִירוּתָא דִּשְׁרָרֵה דְּאֶוַנְגֶּלְיוֹן וְאַתוּן וְיַעְבְּדוּן לְבַסִּימוּתָא דְּעַבָדָא אַיְכַנָא דְּיָאֵא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם ׃

Ma hora farà il Signor che quelli chi ſono da me paſſino oltre à la perfettione de la verità de l'Euangelio, per fare la benignità delle buone opere, che ſon conuenienti à la ſalute de la vita eterna.

הַשְּׁלִיחַ אֶל־לָאוֹדִיקִים ׃

א

פַּוְלוֹס הַשָּׁלִיחַ לֹא מִבְּנֵי אָדָם וְלֹא בְּיַד אֱנוֹשׁ כִּי־אִם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לָאַחִים שֶׁהֵם בְּלָאוֹדִיקְיָא ׃

PAVLO Apoſtolo no de los hombres, ni por hombre, mas por Ieſus el Chriſto, alos Hermanos que eſtan en Laodicea.

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Gracia y paz ayays de Padre nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 מוֹדֶה אָנֹכִי לֵאלֹהַי לַמָּשִׁיחַ תָּמִיד בְּכָל תְּפִלּוֹתַי כִּי־מְעוֹדְדִים אַתֶּם בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים וּמְשַׁבְּרִים אַתֶּם אֶל־הַשְּׁבוּעָה לְהִגָּלוֹת לְיוֹם דִּין ׃

Hago gracias á mio Dios ſiempre en todas mis oraciones paraque voſotros, perſeuerad permaneciereys en las buenas obras, eſperando là venida glorioſa, el dia del juyzio.

4 וְלֹא יַבְהִלוּנְכֶם דִּבְרֵי שָׁוְא אַנְשֵׁי בְלִיַּעַל הַמִּתְדַּמִּים כְּאַנְשֵׁי אֱמוּנִים הֵמָּה לְהַטּוֹת אֶתְכֶם מֵאֱמֶת הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר בִּשַּׂרְתִּיהָ אֶתְכֶם ׃

No turbays vueſtro coraçon con palabras de algunos vanos y profanos que ſe ſimulaſſen juſtos tranſtornando vueſtras animas de la verdad del Euangelio que hos ha ſido annunciado por mi.

5 וּמֵעַתָּה יִתֵּן יְהוָה אֲשֶׁר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הֵ״ מִמֶּנִּי תִּנָּשְׂאוּ לְתַכְלִית אֱמֶת הַבְּשׂוֹרָה לַעֲשׂוֹת אֶת־טוּבַת הַמַּעֲשִׂים הַנָּאוִים לִישׁוּעַת חַיֵּי עוֹלָם ׃

Mas aora el Sennor hara que aquellos que ayva adelante à la perfecion verdadera del Euangelio paraque todas obras buenas que habla conuiene à la ſalud de la vida eterna.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΛΑΟΔΙΚΕΊΣ ἘΠΙΣΤΟΛΉ.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοῖς.

PAVL Apoſtré non point de par les hommes, ni par homme, mais par Ieſus Chriſt, aux freres qui ſont en Laodicee.

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre pere & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

3. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου τῷ χριστῷ πάντοτε ἐν ταῖς προσευχαῖς μου, ὅτι ἐμμένοντες, καὶ προσκαρτεροῦντες ὑμεῖς ἐστὲ ἐν ἔργων καλῶν, προσδεχόμενοι τὴν ἐπαγγελίαν ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ie ren graces a mon Dieu par toutes mes oraiſons que vous ſoyez demeurez en bonnes œuures conſtans, attendans l'apparition du iour du iugement.

4. Καὶ μὴ ταράξωσιν ὑμᾶς ματαιολογίαι τινων τῶν ὑποκρινομένων τὴν ἀλήθειαν, τοῦ διαστρέψαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ εὐαγγελισθέντος ἀπ' ἐμοῦ.

Voſtre cœur ne ſoit point trouble par propos d'aucuns vaines & profanes qui inſimulent la verité renuerſans vos ames de la verite de l'Euangile qui a eſte annonce par moi.

5. Νῦν δὲ ποιήσει ὁ θεὸς, ἵνα πάντες οἱ ἐξ ἐμοῦ εἰσιν ἐπὶ τὴν τελειότητα τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου φέρωνται, τοῦ ποιῆσαι τὴν χρηστότητα τῶν ἔργων, ἃ πρέπει τῇ σωτηρίᾳ τῆς ζωῆς αἰωνίου.

Mais maintenant faira le Seigneur qu'ils qui ſont de par moi paſſent a la perfection de la verité de l'Euangile, pour faire la benignité des œuures le quelle ſi conuenent alla ſalut della vie eternelle.

EPISTOLA

AD LAODICENS:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem; ſed per Ieſum Chriſtum. Fratribus qui eſtis Laodiceæ.

PAul and Apoſtle not of men/ neyther by man/ but by Jeſus Chriſt/ to them brethren which are at Laodicea.

2. Gratia vobis, & pax à Deo patre noſtro, & Domino noſtro Ieſu Chriſto.

Grace be mith you/and peace from God our Father/and from the Lord Jeſus Chriſt.

3. Gratias ago Chriſto per omnem orationem meam, quod permanentes eſtis, & perſeverantes in operibus bonis, promiſſionem expectantes in die iudicii.

Jthanke my Chriſt in all may prayers that ye continue abide in the good workes /looking for the appearing of the glory at the day of iudgement.

4. Neque diſturbant vos quorundam vaniloquia in ſimulantium veritatem: ut vos avertant à veritate Evangelii, quod à me prædicatur.

Let not your heard betroubled/with which vaine/ & prophane words which faine them:elues iuſt men / & combred your mindes from the truethof the Goſpell which was preached of me.

5. Et nunc faciet Deus, ut, qui ſunt ex me, ad perfectū veritatis Evangelii ſint deſervientes & benignitatem operum facientes, quæ ſunt ſalutis vitæ æternæ.

But nowe the Lord will make/that led be led forwarde into perfection of trueth which is the Goſpell to doe all good workes/and the thinges whole ſaluation of eternall life which become.

Epiſtel S. Pauli

An die Laodiceer.

Das erſte Capitel.

PAulus ein Apoſtel/ nicht von Menſchen/ noch durch einen Menſchen/ ſondern durch Jeſum Chriſtum/ den Brůdern zu Laodicea.

PAulus en Apoſtel / icke aff Menniſkene / oc icke formedelſt Menniſken / men ved Jeſum Chriſtum/ de Brødre i Laodicea.

2. Gnade ſey mit euch / vnd Friede von Gott dem Vater / vnnd vnſerm HERREN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder / oc Fred aff Gud vor Fader / oc den Herre Jheſu Chriſto.

3. Jch dancke dem HERREN Chriſto in all meinem Gebet / daß jr ſtandthafftig ſeyt/ vnd beharret in guten Wercken/ vnd erwarttet der verheiſſung am Tag des gerichts.

Jeg tacker min Gud ſaa offte ſom ieg tencker paa eder i all min bøn/ at i bliffuer i gode gerninger/ oc vare paa den Herligheds Obenbarelſe paa den yderſte Dom.

4. Laſſet euch nicht erſchrecken etlicher vnnůtz Geſchwetz / die ſich vnter dem ſchein der Warheit vnderſtehen/ euch abwendig zu machen von der Warhrit des Euangelij/ welches von mir gepredigt wird.

Eders hierte forferdis icke / met nogle waandelige løſe ſnack / ſom ſkike ſig/ lige ſom de haffde verit fromme/ oc miſtrøſtet eders Siele/ fra Sandeds Evangelij ſom er predicket aff mig.

5. Nun aber wird Gott geben / das die jenigen / ſo auß mir ſind / zur volkommenheit der Euangeliſchen warheit recht dienen mögen / vnd thun die beſten Werck die der ewigen Seligkeit gebůhren.

Men nu Herren ſkal gøre at fare til fuld kommenhed Sandheds vdi Evangelio til at gøre all gode gerninger / ſom tilbørlige er effter den Saltghedſens det euige liff.

Epiſſtola

K Laodycenſkym.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol/ ne od Lidij/ ani ſkrze Cžlowěka/ ale od Gežijſſe Kryſta: Bratřijm kteřijž gſu w Laodicij.

PAwel Apoſtol nie od ludzi/ á nie przez człowieka/ ále przez Jezuſá Kryſtuſá tym Brátom ktorzy ſą w Laodycey.

2. Miloſt wám a Pokog od Boha Otce naſſeho/ a od Pána Geziſſe Kryſta.

Łáſká niech wám będźie y pokoy od Bogá Oycá naſzego/ y od Paná Jezu Kryſtá.

3. Děkugi Bohu na každě Modlitbě ſwé/ že trwáte w něm/ a ſtogijte w ſkutcých geho/ čekagijce zaſlijbenij do dne ſaudného.

Dźiekuie Bogu memu vſtáwicżnie was pámiętáiąc/ że trwáć będźiecie w dobrych vczynkow oczekawáiąc zacnego przyśćia chwały/ w dźień ſądny.

4. Hleďtež ať wás nepřewrátij marná mluwenij některých/ kteřij mluwij/ aby wás odwrátili od prawdy Ewangelium/ kteréž ſe káže odemne.

Niechay ſię nie fráſuie ſerce wáſze z niectorſy prożna mowę/ ktorſy by ſię zmyſlali być ſprawiedliwemi poſłabiaiąc duſze wáſze/ od prawd y Ewánieltey przepowiedáią odemnie

5. A nynijž učinij Buoh to/ aby ti kteřijž gſau ze mne/ ſláužili Bohu/ k proſpěchu prawdy Evangelium/ a aby činili dobrotiwoſt ſkutkuow/ kteřijž gſau ſpaſenij wěčného žiwota.

A theraz vczyni Pan aby mley ſię kudoſkonáłości prawdźiwe Ewánieltey/ ku czyteniu wſzeláke vczynki dobre theraz przyſtan zbawieny żywota wieżnego.

א

6 וּמֶן הָשָׁא אֶתְגַּלִּיו אֲסוּרַי דַּבְהוֹן אֲסִירָא אֲנָא בַּמְשִׁיחָא וּבְהָדָא חָדֵית וְחָדֵא אֲנָא׃

Et hora i miei legami ſono manifeſti in Chriſto, ne iquali io mi rallegro, & ancor mi rallegrarò.

7 יָדַע אֲנָא גֵּיר דְּהָלֵין לְחַיֵּא דַּלְעָלַם הוּ מֶשְׁתַּכְחִין לִי בְּבָעוּתְכוֹן וּבְמַוְהַבְתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

Perche io ſo che queſto mi tornarà in ſalute eterna che à ſtato fatto, per la voſtra oratione, mediante l'aiuto del Spirito ſanto.

8 אֶן בְּחַיֵּא וְאֶן בְּמַוְתָא חַיַּי גֵּיר דִּילִי מְשִׁיחָא הוּ וְאֶן אָמוּת חַדּוּתָא לִי׃

O per vita, O per morte, imperoche viuer in Chriſto à me e la vita, & di morire allegrezza.

9 הוּ דֵּין מָרַן בְּכוֹן יַעְבֵּד חֶנָּנֵהּ עַמְּכוֹן דְּחַד חוּבָּא וְחָדָא נַפְשׁ וְחָדָא תַרְעִיתָא וְחַד רֶעְיָנָא יֶהֱוֵא לְכוֹן׃

Et eſſo noſtro Signor fara in voi la ſua miſericordia, accioche habbiate vna medeſima charità hauendo vn medeſimo conſentimento.

10 מֶטּוּל הָנָא חַבִּיבַי אֵיכַנָּא דַּשְׁמַעְתּוֹן לְמֵאתִיתֵהּ ד דְּמָרַן הָכַנָּא אֶתְרַעוּ וַעְבַדוּ בַּדְחֶלְתָא דַּאלָהָא וְנֶהֱוֹן לְכוֹן חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Per la qual coſa fratelli miei cariſſimi, come vdiſte, da la venuta del Signore coſi ſentite, e coſi fate, nel timor del Dio e voi hauerete, la vita eterna.

11 אֱלָהָא גֵּיר אִיתַוְהִי דְּעָבֵד בְּכוֹן׃

Percioche Iddio è quel che opera in voi.

12 וַעְבַדוּ דְּלָא חֶטְהָא כֹּל מָא דְּעָבְדִין אַנְתּוּן׃

Et fate tutte le coſe ſenza mormorationi e diſputationi.

13 וּמֶכִּיל חַבִּיבַי חֲדַו בְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא וְאֶזְדַּהֲרוּ מֶן כֻּלֵּהּ יַעֲנוּתָא וְיוּתְרָנָא טַנְפָא׃

E quanto al reſto, fratelli miei cariſſimi, ſtate allegri nel Signore IESV Chriſto: & vedete di guardarui da tutta l'auaritia de diſoneſto guadagno.

א

6 וּמֵעַתָּה נִגְלִים הָיוּ אֲסוּרַי אֲשֶׁר בָּם אָסוּר אֲנִי בַּמָּשִׁיחַ וּבְזֹאת שָׂמַח לִבִּי וְיָגֵל כְּבוֹדִי׃

De tal manera que mis priſiones ayan ſido celebres en el Chriſto y en eſto tambien me huelgo, y aun me holgare.

7 כִּי יָדַעְתִּי כִּי־זֹאת הִיא לִישׁוּעַת נַפְשִׁי לְעוֹלָם הַנַּעֲשָׂה בִּתְפִלּוֹתֵיכֶם בְּמַתַּת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Porque ſe que eſto me tornará à ſalud eterna por vueſtra oracion, y por el alimento del Eſpiritu ſancto.

8 אִם בַּחַיִּים וְאִם בַּמָּוֶת כִּי חַיֵּי הַמָּשִׁיחַ הוּא וּבְמוֹתִי שִׂמְחָה לִי׃

O por vida, o por muerte: porque à mi el Chriſto me es gozo ó biuiendo ó muriendo.

9 וְהוּא אֲדֹנֵינוּ בָּכֶם יַעֲשֶׂה אֶת תְּחִנָּתוֹ עִמָּכֶם אֲשֶׁר תִּהְיֶה לָכֶם אַהֲבָה אַחַת וְנֶפֶשׁ אַחַת וְרוּחַ אַחַת וְלֵב אֶחָד׃

Y el miſmo Sennor nueſtro Dios haga en vos miſericordia enque teniendo vna miſma charidad, vnanimes, ſintiendo vna miſma coſa.

10 עַל־כֵּן אֲהוּבַי אֵיכָכָה שְׁמַעְתֶּם אֶת בִּיאַת אֲדֹנֵינוּ כֵּן הָבִינוּ וַעֲשׂוּ בְּיִרְאַת יְהוָה וְיִהְיוּ לָכֶם חַיֵּי עוֹלָם׃

Por loqual Hermanos mios muy amados, como voſotros auays oydo de la venida del Sennor, anſi hablad, y anſi obrad, en el temor del Sennor, y aurays la vida eterna.

11 כִּי־אֱלֹהִים הוּא הַפּוֹעֵל בָּכֶם׃

Porque Dios es elque en voſotros obra.

12 וְכָל־אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ עֲשׂוּ בִּלְתִּי חֲטָאָה׃

Hazed todo ſin murmuraciones ó dubdas.

13 וּמַה טּוֹב מִכֹּל וּמַה נָּעִים אֲהוּבַי שִׂמְחוּ בַּאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְהִשָּׁמְרוּ לָכֶם מִטֻּמְאַת כָּל בָּצַע׃

Y reſta, Hermanos mios muy amados, que hos gozeys en el Sennor Ieſus Chriſto: y mirad, y guardaoz de toda auaricia, del turpe ganancia.

ά.

6. Καὶ νῦν φανεροὶ ἐγένοντο οἱ δεσμοί μου ἐν οἷς δέσμιός εἰμι ἐν χριστῷ, καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι.

Et hormais que mes liens en Chriſt ont eſté rendus celebres: & en cela ie m'eſiouï & m'en eſiouïrai.

7. Οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν αἰώνιον, ὃ ἐγένετο διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἁγίου.

Car ie ſai que cela me tournera à ſalut eternelle par voſtre priere & par la ſubuention du ſaint Eſprit.

8. Εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου; ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν χαρά.

Soit par vie, ſoit par mort, car Chriſt m'eſt ioye à viure & à mourir.

9. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν, ἐν ὑμῖν ποιήσει τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' ὑμῶν, ἵνα τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες σύμψυχοι τὸ αὐτὸ φρονῆτε.

Or icelui meſme noſtre Seigneur faira miſericorde en vous que vous ayez vne meſme charité, eſtans d'vn meſme courage, & ſentans vne meſme choſe.

10. Διὰ τοῦτο ἀγαπητοὶ, καθὼς ἠκούσατε τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου οὕτως φρονεῖτε, καὶ ποιεῖτε ἐν φόβῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἔσται ὑμῖν ζωὴ αἰώνιος.

Pour laquelle cauſe mes freres bien aimes, ſelon que vous auez entendu de la venue du Seigneur, ainſi ſenties & faiſies en la crainte de Dieu, & vous aurez la vie eternelle.

11. Ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν.

Car c'eſt Dieu qui ouure en vous.

12. Πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν, καὶ διαλογισμῶν.

Et faites toutes les choſes ſans murmures & queſtions.

13. Καὶ τὸ λοιπὸν, ἀγαπητοὶ, χαίρετε ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ, καὶ ὁρᾶτε, καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ πάσης αἰσχροῦ κέρδους πλεονεξίας.

Et au reſte, mes freres, biẽ aimes, eſiouiſſez vous en le Seigneur Ieſus Chriſt: & gardes vous d'auarice, du gain deshoneſte.

CAP. I.

6. Et nunc palam ſunt vincula mea quę patior in Chriſto: in quibus lætor & gaudeo.

So that my bandes in Chriſt are famous / And I therein ioye yea / an will ioye.

7. Scio enim quod hoc mihi eſt ad ſalutem perpetuam quod factum eſt orationibus veſtris, adminiſtrante Spiritu ſancto.

For I knowe that this ſhall turne to my ſaluation / through your prayer / and by the helpe of the holy Ghoſt.

8. Sive per vitam, ſive per mortem; eſt mihi vivere vita in Chriſto & mori gaudium.

Wheter the be by life or by death / for Chriſt is to me both in life / and in death ioye.

9. Et ipſe Dominus noſter in vobis faciet miſericordiã ſuam, ut eandẽ dilectionem habeatis, & ſitis unanimes.

Now the ſame our Lord giue mercie vnto you/that yee bee hauing the ſame loue / being of one accorde at of one iudgement.

10. Ergo dilectiſſimi, ut audiſtis præſentiam Domini, ita ſentite, & facite in timore Domini; & erit vobis vita in æternum.

Wherefore mi deare brethren/that as ye haue heard from the comming of the Lord/ ſo ſpeake ye/ and ſo do/ in the feare of the Lorde/an ye ſhall haue eternall life.

11. Eſt enim Deus qui operatur in vobis.

For it is God which worket in you.

12. Et facite ſine peccato, quæcunque facitis.

Doe all things without murmuring & reaſonings.

13. Et quod optimum eſt dilectiſſimi: gaudete in Domino Ieſu Chriſto, & cavete omnes ſordes in omni lucro.

And moreouer / my deare brethren/ reioyce in the Lord Chriſt Jeſus / and take heed / and of all couetouſnes of the filthy lucres.

Das I. Capitel.

6. Von nun aber ſindt meine Bande offenbar / welche ich leide in Chriſto/derer ich mich von hertzen frewe.

Saa/at mine Baand ere obenbarede i Chriſto ſaa glæder ieg mig dog der aff/oc ieg vil oc ſaa glæde mig.

7. Denn ich weiß das mir ſolches gereichet zum ewigen Heil / welches geſchicht/durch ewer gebet vnd durch hilff vnd beyſtandt des Heiligen Geiſtes.

Thi ieg veed/at det for fremmis mig til Salighed/formedelſt eders Bøn/oc ved hellig Aands hielp.

8. Es ſey im Leben oder im Todte/ ſo iſt Chriſtus mein leben/ vnd Sterben meine frewde.

Vere ſig enten ved liffuit eller ved Døden/Thi Chriſtus er mit leffuet/oc glæde det er mig at dø.

9. Vnd der Herr ſelbſt in euch/wird euch gnade verleihen/daß jhr einerley liebe vndereinander habt/vñ in einem Sinn einmütig bleibet.

Men vor Herre / giffue eder barmhertighed / at i ere ved it ſind haffue lige kærlighed/ere ved en mening oc ſamdrectige.

10. Derwegen aller liebſten/wie jr des HERREN zukunfft gehört habt/alſo denckt/vnd thut auch in der furcht Gottes/ſo werdet jr das ewige Leben vberkommen.

Der faare/kære brødre/lige ſom i hørde aff Herrens til kommelſe/ taler ſaa / oc gører ſaa/i Herrens fryct/ſaa haffue i det euige liff.

11. Denn Gott iſts der/der in euch wircket.

Thi Gud er den/ſom arbeyder i eder.

12. Vnd alles was jr thut/das thut ohne Sünde.

Gører alting vden knur oc vden tuil.

13. Vnd das daß beſte vnd fürnembſte iſt/jhr aller liebſten frewet euch im Herren Jeſu Chriſto/vnd hüttet euch vor aller vnreinigkeit des Geitzes.

Fremdelis / kære brødre / glæder eder i Herrn Chriſto Jeſu/ oc ſeer til oc vocter eder for all ſkendeling finding gerighed.

Kapitola I.

6. A nynij zgewenij gſau okowowé mogi / kteréž trpijm pro Kryſta / w kterých ſe weſelijm a radugi.

Thak iż zwiaſki moie w Kryſtu ſie znaczne ſą/z kterego tez raduie ſie/ y teſſcze rádowáć ſie bede.

7. Neb wijm že mi toť přijgde k ſpaſenij wěčnému / když wy waſſými Modlitbami budete mi pomáhati / a Duch Swatý k tomu poſlaužij.

Gdyż wiem iż mi ſie tho obróćiku zbawieniu przez proſbe waſſe/ y dodawánie ducha swietego.

8. Budto ſkrze žiwot/ aneb ſkrze žiwot/ aneb ſkrze Smrt: Nebo mně žiwu býti / geſt žiwot w Kryſtu/ a vmřijti zyſk:

Choć przez żywot / choć przez śmierć/ ábowiem Kryſtus imie teſth wſzie tak w żywocie iáko w śmierći.

9. A on pak Pán náš w wás včinij miloſrdenſtwij ſwé/ abyſſte též milowánij měli/ a abyſſte byli gednomyſlnij.

A ſam Pan naſz okaże miłoſierzie ſwoie nád wam / ábyſćie to zrozumieli/ też miłość mając/iedno myſlaie/ y iednego ozrozumienia.

10. Protož Bratřij mogi naymilegſſý/ yakž gſte ſlýchali když gſem byl přijtomen wám/ tak ſe zachowawayte/ a tak čiñte w Bázni Božij / a budete mijti žiwot na wěky.

Dla tego Bráćia namilſzy/ táko ſćie ſlyſzeli/od przyśćiá Páńſkiego: ták mowćie / y ták czyńćie / w bojazni Bożey / y mieć bendziećie wieczny żywot.

11. Nebo geſtiť Buoh/ kterýž w wás dijlo činij.

Abowiem Bog ieſtći ten ktory ſpráwuie w was.

12. Y wy čiñte bes rozpázenij to cožkoli činjte.

Wſzytho czyńćie krom ſzemrániá y poſzwarkow.

13. A což gt nayleplſſého. Naymilegſſý/ radugte ſe w Pánu Gežijſſý Kryſtu / a warugte ſe těch kteřij gſau ohyzdnij w ſwém zyſku.

Na oſtatek/ bráćia moi namilſzy / ráduyćie ſie w Pánie Jezuśie Kryſtuśie / y báczćie a ſtrzeżcie ſie zyſku nie poczć wego lakombſtwa.

א

14 כל שאלתכון עין בגלא יתידען קדם אלהא והוו דין שרדין ברעינה דמשיחא :

Tutte le vostre petitione ſian manifeſtate à Dio. E dio guardi i vostri cuori è le vostre menti in Chriſto.

15 מכיל אחי אילין דשרירן ואילין דנכפן ואילין דזדקן ואילין דכאנן ואילין דרחימן הלין סעורו :

Quanto al reſto, fratelli, tutte le coſe che ſon vere, honeſte, tutte le giuſte, tutte le pure, tutte le amabili queſte coſe fate.

16 ואילין דשמעתון וקבלתון בלבבתא אחדו ויהוא לכון שלמא :

Lequali ancora voi hauete udite, e receuute, ritenete queſte coſe ne vostri cuori, e ſarà con voi la pace.

17 שאלו בשלמא דאחין כלהון בנושקתא קדישתא :

Salutate tutti i fratelli col ſanto bacio.

18 שאלין בשלמכון כל כלהון קדישא :

Salutanui tutti i Santi.

19 טיבותא דמרן ישוע משיחא עם רוחכון אמין :

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con lo Spiritu vostro. Amen.

20 עבדו דאף אגרתא הדא תתקרא בעדתא דקולסיא והי דאתכתבת מן קולסוס קראוה אנתון :

E fate che queſta Epiſtola ſia letta ancor ne la chieſa de Coloſſa e che ancor voi leggiate quella che e venuta da Coloſſa.

שלמת אגרתא דלות לודיקיא דאתכתבת מן רהומא ואשתדרת באידי טוכיקוס ואגיסימוס :

א

14 כל־משאלותיכם בבטחון תודענה לפני יהוה חזקו ואמצו לעמוד בשכל המשיח :

Que vueſtras peticiones ſean notorias delante de Dios con mucha oracion, y Dios guardara vueſtros coraçones, y vueſtros entendimientos en el Chriſto.

15 והנשאר אחי כל־אשר נאמנים ישרים ונאוים וקדושים וצדיקים הדודים וטובים ונעימים אתם תעשו :

Reſta, Hermanos, que todo loque es verdadero todo lo honeſto, todo lo juſto, todo lo ſancto, todo lo amoreuole, eſto hazed.

16 ואלה אשר שמעתם וקבלתם נצרום בלבותיכם ויהיה לכם שלום :

Loque oyſtes, y recebiſtes eſto reteneys en vueſtros coraçones, y la par ſera con voſotros.

17 שאלו בשלום לאחים כלם בנשיקת הקדש :

Saludad á todos los Hermanos con beſo ſancto.

18 שאלו לשלומכם הקדושים כלם :

Saludan hos todos los ſanctos.

19 תחנת אדנינו ישוע המשיח תהי את רוחכם אמן :

La gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea con vueſtro eſpiritu, Amen.

20 עשו אשר תקרא אגרת הזאת בעדת קולסים ואשר אל קולסים תקראוה גם אתם :

Y hazed que tambien ſea leyda en la Igleſia de los Coloſſas, y la que es eſcripta de Coloſſa que la leays tambien voſotros.

נשלמה אגרת שהיא אל לאודיקיא נכתבה מרהומא ונשלחה בידי טוכיקוס ואונסימוס :

α'.

14. Πάντα τὰ αἰτήματα ὑμῶν παρρησίᾳ γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν, καὶ βέβαιοι γίνεσθε ἐν νοῒ τοῦ χριστοῦ.

En toutes choſes vos requeſtes ſoyent notifiees a Dieu par priere, & Dieu garde vos corps & vos ſens en Chriſt.

15. Καὶ τὸ λοιπὸν, ἀδελφοὶ, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνὰ, ὅσα ἁγνὰ, ὅσα δίκαια, ὅσα προσφιλῆ, ταῦτα πράσσετε.

Du reſte, freres, qui toutes choſes qui ſont veritables, toutes choſes qui ſont honeſtes, toutes choſes qui ſont luſtes, toutes choſes qui ſont pures, toutes choſes qui ſont amables faites la ces choſes.

16. Καὶ ἃ ἠκούσατε, καὶ παρελάβετε ἐν καρδίαις ὑμῶν κατέχετε, καὶ ἔσται ὑμῖν εἰρήνη.

Leſquelles auſſi vous aurez entendues & receuës gardez ces choſes en vos cœurs, & la paix ſera auec vous.

17. Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Saluez tous les freres par le ſainct baiſer.

18. Ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

Tous les ſaincts vous saluent.

19. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πνεύματος ὑμῶν, ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec voſtre eſprit. Amen.

20. Ποιήσατε ἵνα ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἐν τῇ κολοσσάων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ ἐκ κολοσσῶν, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

Faites qu'elle ſoit auſſi leuë en l'egliſe des Coloſſes & que vous liſiez auſſi celle qui eſt venue de Coloſſe.

Πρὸς Λαοδικέας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

CAP. I.

14. Omnes petitiones veſtræ, ſint palam apud Deum, eſtote firmi in ſenſu Chriſti.

In all thinges let your requeſtes bee ſhewed vnto God in prayer / and God ſhall preſerue your hearts/and mindes in Chriſt.

15. Et quæ integra, & vera, & pudica, & caſta, & iuſta, & amabilia ſunt facite.

Furthermore brethren/ whatſoeuer thinges are true/whatſoeuer things are honeſt / whatſoeuer things are iuſt / whatſoeuer things are pure / whatſoeuer things perteine to loue / do on theſe things.

16. Et quæ audiſtis, & accepiſtis, in corde retinete : & erit vobis pax.

And which ye haue both heard/and receiued / theſe things keepe in your hearts.

17. Salutate omnes fratres in oſculo ſancto.

Greete all the brethren with an holy kiſſe.

18. Salutant vos omnes ſancti.

All the Saints ſalute you.

19. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, Amen.

The grace of our Lord Jeſus Chriſt be with your Ghoſt/ Amen.

20. Hanc facite legi Coloſſenſibus, & eam quæ eſt Coloſſenſium vobis.

And cauſe that it be read in the Church of the Coloſſen alſo / and that ye likewiſe reade the Epiſtle written from Coloſſe.

Ad Laodicenſes ſcripta fuit è Roma per Tychicum & Oneſimum.

Das I. Capitel.

14. All ewer bitten vnd anligen laſſet vor Gott kundt werden/ vnd ſtehet veſt in dem Sinn vnd meinung Chriſti.

J alle ting lader eders begering obenbaris faar Gud / oc Gud beware eders hierte oc ſind i Chriſto.

15. Aller dinge aber was warhafftig/ erbar / keuſch / züchtig / gerecht/ vnd jederman lieb vnd angenemb iſt/ das thut.

Fremdelis kære brødre huad ſom er ſant / huad ſom er erligt / huad ſom er retferdigt / huad ſom er kyſke/huad ſom er elſkelige/ da giffuer der act paa oc gører det.

16. Vnd was jr gehört vnd empfangen habt/das behaltet in ewerm Hertzen/ ſo werdet jr friede haben.

Huilcket i oc haffue hørt oc anammet/ det holde i eders hierter.

17. Grüſſet alle Brüder mit dem heiligen Kuß.

Hilſer alle Brødre met den hellige kyß.

18. Es grüſſen euch alle Heiligen.

Alle Helligen hilſe eder.

19. Die Gnade vnſers HErren Jeſu Chriſti/ ſey mit ewerm Geiſt/ Amen.

Vor Herris Jheſu Chriſti Naade vere met eder Aand / Amen.

20. Schaffet daß dieſe Epiſtel auch in der Gemeine zu Coloſſen geleſen werde/ vnnd daß jhr die/ an die Coloſſer auch leſet.

Oc beſticker/ at der bliffuer oc læſt faar menigheden i Coloſſen/ oc at i læſe til dem aff Coloſſen.

Geſchrieben von Rom / durch Tychicum vnd Oneſimum.

Kapitola I.

14. Wſſecky proſby waſſe budte zgewné před Bohem / a budte pewni w rozumu Kryſtowu:

We wſzytkim niech żadánia waſze bedą znaczne w Boga / A pan Bog bedźie obrona ſercam wáſzym / y myſlam wáſſym przez Kryſtuſa.

15. A kinte to což geſt prawého / a dokonalého / a ſtydliwého / a čiſtého / a ſprawedliwého / a miloſti hodného.

Ná oſtátek Bracia ktorekolwiek rzeczy ſą prawdziwe / ktorekolwiek poczćiwe / ktorekolwiek czyſte / ktorekolwiek mile / o tych myſlćie y toż czyńćie.

16. A což gſte ſlyſſeli a přijali držte to wſrdcy / a budeť wám pokog.

Kthorychśćie ſie też ſłyſzeli/ y przyieli ty trzymácie w ſercách wáſzych.

17. Pozdrawte wſſech bratřij / w polijbenij Swatém.

Pozdrowćie Bráćiá wſzytke zpecáłowániem świetym.

18. Pozdrawugij wás wſſyckni Swatij

Pozdrawiáią was wſzyſcy świeći.

19. Miloſt Pána naſſeho Gežjiſſe Kryſta / budiž s duchem waſſym / Amen.

Láſká Páná naſzego Jezu Kryſta niech bedźie / Amen.

20. A rozkažte tento Liſt čijſti Kolocenſkým / a gegich Liſt ſobě také přečtěte.

A ſtáraycie ſie aby też przeczytano w Kośćiele w Koloſsiech / á iżbyśćie wy też przeczytáli ten ktory liſt napiſan z Koloſsiech.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Laodycenſkým.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
THESSALONICENSES PRIMA,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת תֶּסַלוֹנִיקָיֵא קַדְמָיְתָא׃

קֶפַלָאוֹן א

פָּוְלוֹס וְסִילְוָאנוֹס וְטִימָתָאוֹס לְעִדְתָּא דְתֶסַלוֹנִיקָיֵא דְּבַאלָהָא אַבָּא וּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא טַיְבוּתָא עַמְכוֹן וַשְׁלָמָא (מֶאֱלָהָא אַבוּן וּמֶמָּרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃)

PAVLO è Siluano è Timoteo, à la Chieſa de Teſſalonicesi, in Dio Padre è nel Signor IESV Chriſto: gratia è pace à voi da Dio Padre noſtro, è dal Signor IESV Chriſto.

2 מוֹדֵינַן לַאלָהָא בְּכֻל זְבַן עַל כֻּלְכוֹן וּמֶתְדַּכְּרִינַן לְכוֹן בִּצְלוֹתַן׃

Noi rendiamo ſempre gratie à Dio di tutti voi, facendo mentione de voi ne le noſtre orationi.

3 אַמִינָאִית וְעָהְדִינַן קְדָם אֱלָהָא אַבָּא עֲבָדָא דְהַימָנוּתְכוֹן וְעַמְלָא דְחוּבְּכוֹן וּמְסַיְבְּרָנוּתָא דְסַבְרְכוֹן דְּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ricordandoci continuamente di voi per l'opera de la voſtra fede, è per la fatica de la voſtra charità, è per la patientia de la ſperanza che hauete nel noſtro Signor IESV Chriſto, dinanzi al noſtro Iddio Padre.

4 יָדְעִינַן גֵּיר גְּבִיוּתְכוֹן אַחַי חַבִּיבַוְהִי דַאלָהָא׃

Sapendo, fratelli cariſſimi, la voſtra elettione eſſer da Dio.

הַשָּׁלִיחַ אֶל״הַתֶּסָלוֹנִיקִים הָרִאשׁוֹנָה׃

א

פּוֹלוֹס וְסִילְוָנוֹס וְטִימוֹתֵאוֹס לַעֲדַת הַתֶּסָלוֹנִיקִים בֵּאלֹהִים הָאָב וּבַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַחֲנִינָה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

PAVLO, Syluano, y Thimotheo, à la Igleſia de los Theſſalonicenſes, congregada en Dios el Padre, y en el Sennor Ieſus el Chriſto. Gracia y paz ayays de Dios Padre nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

2 מוֹדִים אֲנַחְנוּ לֵאלֹהִים תָּמִיד עַל־כֻּלְּכֶם בְּהַזְכִּירֵנוּ אֶת שְׁמוֹתֵכֶם בִּתְפִלּוֹתֵינוּ לָנֶצַח׃

Hazemos ſiempre gracias à Dios por todos voſotros, haziendo memoria de voſotros en nueſtras oraciones.

3 מַזְכִּירִים אֶת מַעֲשֵׂה אֱמוּנַתְכֶם וְאֶת יְגִיעַת הָאַהֲבָה וְאֶת־דְּמִיַּת שִׂבְרַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ׃

Sin ceſſar, acordandonos de la obra de vueſtra fe, y del trabajo y charidad: y de la tolerancia de la eſperança del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, delante del Dios y padre nueſtro.

4 וְיוֹדְעִים אֲנַחְנוּ אַחֵינוּ אֲהוּבֵי אֱלֹהִים אֶת־מִבְחַרְכֶם׃

Eſtando ciertos, Hermanos, amados, de que ſoys eſcogidos de Dios.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΣσαλονικεῖς ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ· χάρις ὑμῖν, καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

PAVL & Siluain & Timothee à l'Egliſe des Theſſaloniciens, qui eſt en Dieu le Pere & au Seigneur Ieſus Chriſt: Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

2. Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν.

Nous rendons touſiours graces à Dieu de vous tous, faiſans mention de vous en nos prieres:

3. Ἀδιαλείπτως μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν.

Nous ramenteuans ſans ceſſe l'œuure de voſtre foy, & le trauail de voſtre charité, & la patience de voſtre eſperance que vous auez en noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, deuant noſtre Dieu & Pere:

4. Εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι, ὑπὸ θεοῦ, τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν.

Sachans, freres bien-aimés de Dieu, voſtre election.

I. AD THESSALON.

CAP. I.

PAVLVS & Silvanus & Timotheus eccleſiæ| Theſſalonicenſium in Deo Patre, & Domino Ieſu Chriſto. Gratia vobis & pax (*à Deo Patre noſtro, |& Domino Ieſu Chriſto.*)

Paul and Siluanus/ & Timotheus/ vnto the Church of the Theſſalonians/ which is in God the Father/ & in yͤ Lorde Jeſus Chriſt: Grace be with you/ & peace from God our Father/ and from the Lord Jeſus Chriſt.

2. Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione,

We giue God thankes alwayes for you all/ making mention of you in our prayers/ without ceaſing.

3. Memores operis fidei veſtræ & laboris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei Domini noſtri Ieſu Chriſti, ante Deũ & patrem noſtrum.

Remembring your effectuall fayth/ and diligent loue/ and the pacience of your hope in our Lorde Jeſus Chriſt/ in the ſight of God euen our Father.

4. Scientes fratres dilecti à Deo, electionem veſtram.

Knowing/ beloued brethren/ that ye are elect of God.

I. An die Theſſalonicher.

Das I. Capitel.

PAulus vnd Silvanus vnd Timotheus. Der Gemeine zu Theſſalonich/ in Gott dem Vater vnd dem HErrn Jeſu Chriſto. Gnade ſey mit euch/ vnd friede von Gott vnſerm Vater/ vnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

PAulus oc Siluanus oc Timotheus. Menigheden i Theſſalonicha/ i Gud Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto. Naade vere met eder/ oc Fred aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

2. Wir dancken GOtt allezeit für euch alle/ vnd gedencken ewer in vnſerm Gebet/ ohn vnterlaß.

Wi tacke Gud altid oc for eder alle/ oc tencke paa eder i vore Bøner/ vden affladelſe.

3. Vnnd dencken an ewre werck im Glauben/ vnd an ewer arbeit in der liebe/ vnd ewer gedult in der hoffnung/ welche iſt vnſer HERR Jeſus Chriſtus für Gott vnd vnſerm Vater.

Oc wi tencke paa eders gerning i Troen/ oc paa eders arbeyde i kærlighed/ oc paa eders taalmodighed i Haabet/ huilcket er vor HERRE Jheſus Chriſtus faar Gud oc vor Fader.

4. Denn lieben Brüder/ von Gott geliebet/ wir wiſſen/ wie jr außerwehlet ſeydt.

Thi kære Brødre/ elſkelige aff Gud/ wi vide/ huorledis i ere vdualde.

I. K Theſalonycen.

Kapitola I.

PAwel a Sylwánus/ a Tymotheus/ Cýrkwi Theſalonycenſké w Bohu Otcy/ a w Pánu Gežiſſy Kryſtu: Miloſt wám a pokog/ od Boha Otce naſſeho/ a Pána Gezu Kryſta.

PAwel y Sylwan/ y Thymotheuſz/ Kośćiołowi Theſſalonicenſkiemu/ ktory ieſt w Bogu Oycu y w Pánie Jezuſie Kryſtuſie/ Láſká y pokoy niech wam będźie od Bogá Oycá náſzego/ y od Páná Jezu Kryſtá.

2. Děkugeme Bohu wždycky za wás za wſſecky/ připomijnagijce wás na Modlitbách naſſých bez přeſtánij.

Dźiękuiemy Bogu záwſze za was/ wſpominaiąc was w modlitwách náſzych.

3. Pamatugjce na ſkutek wijry waſſý/ a na prácy/ a Láſku/ a ſnáſſenij zármutkuow w naděgi Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ před Bohem a Otcem naſſým.

Bez przeſtánku wſpomináiąc ſkuteczną wiárę waſzę/ y prácowitą miłość/ y ćierpliwą onę nádźieię w Pánie náſzym Jezuſie Kryſtuſie/ przed Bogiem y Oycem náſzym.

4. Wědauce Bratřij naymilegſſij od Boha býti wywolenij waſſe:

Wiedząc bráćia mili iż ieſteśćie wybráni od Bogá.

א

5 מֶטוּל דַּמְסַבְּרָנוּתַן לָא
הֲוָא בְּמֶלֵּא בַּלְחוּד הֲוָת
לְוָתְכוּן אֶלָּא אַף בְּחַיְלָא
וּבְרוּחָא דְקוּדְשָׁא וּבְפַיָּסָא
שַׁרִירָא אַף אַנְתּוּן יָדְעִין
אַנְתּוּן אַיְכַנָּא הֲוַין בַּיְנָתְכוּן
מֶטוּלָתְכוּן׃

Conciosia che il noſtro Euangelio non è ſtato verſo di voi ſolamente in parole, ma etiandio in virtù, & in Spirito ſanto, & in molta certezza: ſi come voi ſapete quali noi ſiamo ſtati tra voi, per amor voſtro.

6 וַאנְתּוּן בַּן אֶתְדַּמִּיתוּן
וּבְמָרַן דְּקַבֶּלְתּוּן מֶלְּתָא
בְּאוּלְצָנָא רַבָּא וּבַחְדוּתָא
דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

E voi ſete ſtati imitatori noſtri è del Signore: hauendo riceuuta la parola in molta tribulatione, con allegrezza de Spirito ſanto.

7 וַהֲוֵיתוּן דְּמוּתָא לְכֻלְּהוּן
מְהַיְמְנֵא דְּאִית בְּמַקְדּוּנִיַא
וּבְאַכַאיַא׃

In tal modo che voi ſete ſtati eſemplari à tutti credenti che ſon ne la Macedonia e ne l' Acaia.

8 מֶנְּכוּן גֵּיר אֶשְׁתַּמְעַת
מֶלְּתֵהּ דְּמָרַן לָא בַּלְחוּד
בְּמַקְדּוּנִיַא וּבְאַכַאיַא אֶלָּא
בְּכֻל אֲתַר הַיְמָנוּתְכוּן ד
דְּבַאלָהָא אֶשְׁתַּמְעַת
אַיְכַנָּא דְּלָא נֶסְתְּנֵק דְּנֵאמַר
עֲלַיְכוּן מֶדֶם׃

Percioche da voi e riſonata la parola del Signore non ſolamente ne la Macedonia & Acaia, ma ancor in ogni luogo s'e ſparſa la fede voſtra che e verſo Iddio: in modo che non ci e neceſſario dirne alcuna coſa.

9 הֶנּוּן גֵּיר מְשַׁתְּעִין אַיְנָא
מַעֲלָנָא הֲוָא לַן לְוָתְכוּן —
וְאַיְכַנָּא אֶתְפְּנִיתוּן לְוָת
אֱלָהָא מֶן דַּחֲלַת פַּתְכְּרֵא
דְתֶתְפַּלְחוּן לַאלָהָא חַיָּא
וְשַׁרִירָא׃

Percioche eſſi raccontano di voi, quale entrata noi habbiamo hauuta à voi, e come voi vi ſete conuertiti da gl'idoli à Dio, per ſeruire à l'Iddio viuente e vero.

א

5 כִּי־בְשׂוֹרָתֵנוּ לֹא נִהְיְתָה
אֲלֵיכֶם בְּדָבָר לְבַדָּהּ כִּי־אִם
גַּם בִּגְבוּרָה וּבְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
וּבְבִטָּחוֹן רַבָּה כְּמוֹ אֲשֶׁר יוֹדְעִים
אַתֶּם כַּמָּה הָיִינוּ בָּכֶם עֲלֵיכֶם׃

Porquanto nueſtro Euangelio no fue entre voſotros en palabra ſolamente, mas tambien en potencia, y en Eſpiritu ſancto, y en gran plenitud como ſabeys quales fuemos entre voſotros por cauſa de voſotros.

6 וְאַתֶּם דּוֹמִים לָנוּ הֱיִיתֶם
וְלַאֲדֹנֵינוּ בְּקַחְתְּכֶם אֶת־הַדָּבָר
בִּמְצוּקָה רַבָּה אֶת־שִׂמְחַת רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ׃

Y voſotros fueſtes hechos imitadores de noſotros y del Sennor, recibiendo lo palabra con mucha tribulacion, con gozo del Eſpiritu Sancto.

7 כֵּן אֲשֶׁר הָיִינוּ צוּרָה וּדְמוּת
לְכָל־מַאֲמִינִים בְּכִתִּים וּבַאֲכָאיָה׃

En tal manera que ayays ſido exemplo á todos losque han creydo en Macedonia y en Achaia·

8 וּמִמְּכֶם נִשְׁמַע דְּבַר יְהוָה
לֹא לְבַדּוֹ בְּכִתִּים וַאֲכָאיָה כִּי־
אִם גַּם בְּכָל מָקוֹם אֱמוּנַתְכֶם
אֲשֶׁר הִיא אֶל־אֱלֹהִים הִגִּיעָה
כֵּן אֲשֶׁר לֹא נִצְטָרֵךְ לְדַבֵּר
מְאוּמָה׃

Porque por voſotros ha ſido diuulgada la palabra del Sennor no ſolo en Macedonia y en Achaia, mas aun en todo lugar vueſtra fe, que es en Dios, ſe ha eſtendido, De tal manera que no tengamos neceſſidad de hablar nada.

9 כִּי־הֵמָּה עָלֵינוּ יַגִּידוּ כַּמָּה
מְבוֹאָה הָיְתָה לָנוּ אֲלֵיכֶם וְאֵיכָכָה
שַׁבְתֶּם אֶל־אֱלֹהִים מֵאֱלִילִים
לַעֲבֹד לְאֵל חַי וְנֶאֱמָן׃

Porque ellos cuentá de noſotros qual entrada tuuimos à voſotros: y de que manera fueſtes conuertidos à Dios dexando los idolos para ſeruir àl Dios biuo y verdadero.

α'.

5. Ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ, καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς·

Car noſtre predication de l'Euangile n'a point eſté en voſtre endroit ſeulement en parole, mais auſſi en vertu, & en ſainct Eſprit, & en grande certitude, ainſi que vous ſauez quels nous auons eſté entre vous pour l'amour de vous.

6. Καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε, καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου.

Auſſi auez vous eſté imitateurs de nous, & du Seigneur: ayans receu auec ioye du ſainct Eſprit la Parole acompagnee de grande affliction:

7. Ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ τῇ ἀχαΐᾳ.

Tellement que vous auez eſté pour patron à tous les croyans en la Macedone & Achaïe.

8. Ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ἐξελήλυθεν· ὥστε μὴ χρείαν ἡμᾶς ἔχειν λαλεῖν τι.

Car la Parole du Seigneur a retenti de par vous non ſeulement en la Macedone & Achaïe, mais auſſi en tous lieux: & voſtre foy enuers Dieu eſt diuulgue, tellement qu'il ne nous eſt point beſoin d'en rien dire:

9. Αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ.

Car ceux-meſmes racontẽt de nous, quelle entree nous auons euë vers vous, & comment vous auez eſté conuertis des idoles á Dieu, pour ſeruir au Dieu viuant & vrai:

CAP. I.

5. Quia Evangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantùm, ſed in virtute & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.

For our Goſpell was not vnto you in worde onely / but alſo in power / and in the holy Ghoſt / and in much aſſurance / as yee knowe after what maner we were among you for your ſakes.

6. Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini: excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti.

And ye became followers of vs / and of the Lord / and receiued the word in much affliction / with ioy of the holy Ghoſt.

7. Ita ut facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia.

So that ye were as enſamples to all that beleeue in Macedonia and Achaia.

8. A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini: non ſolùm in Macedonia & in Achaia, ſed in omni loco, fides veſtra quæ eſt ad Deum, profecta eſt, ita ut non ſit nobis neceſſe quicquam loqui.

For from you ſounded out the word of the Lorde not in Macedonia and in Achaia onely, but your fayth alſo which is toward God / ſpread abroade in all quarters /, that we need not to ſpeake any thing.

9. Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo cõverſi eſtis ad Deum à ſimulachris, ſervire Deo vivo & vero.

For they themſelues ſhewe of you what maner of entring in we had vnto you / and howe ye turned to God from idoles / to ſerue the liuing and true God.

Das I. Capitel.

5. Daß vnſer Evangelium iſt bey euch geweſen / nicht allein im wort / ſondern beyde in der Krafft vnd in dem heiligen Geiſt / vnd in groſſer gewißheit / wie jr wiſſet / welcherley wir geweſen ſind vnter euch / vmb ewrent willen.

At vort Euangelium haffuer veret hoſſ eder / icke aleniſte i ord / men baade i Krafft oc vdi den hellig Aand / oc i ſtor viſhed / lige ſom i vide / huorledis wi haffue veret iblant eder / for eders ſkyld.

6. Vnd jhr ſeydt vnſer Nachfolger worden / vnd deß HERREN / vnd habt das wort auffgenommen vnter vilen trůbſaln / mit freuden im heiligen Geiſt.

Oc i ere bleffne vore Efftérfølgere oc HERRENS / oc haffue anammet Ordet i megen drøffuelſe met glæde vdi den hellig Aand.

7. Alſo daß jr worden ſeyt ein Fürbild allen glaubigen in Macedonia vnd Achaia.

Saa / at i ere bleffne it Exempel faar alle dem ſom trô i Macedonia oc Achaia.

8. Denn von euch iſt erſchollen das wort deß HERRN / nicht allein in Macedonia vnd Achaia / ſondern an allen orten iſt auch ewer Glaube an Gott außgebrochen / alſo / daß nicht noth iſt / euch etwas zu ſagen.

Thi HRRENS Ord er vdrobt aff eder / icke aleniſte i Macedonia oc Achaia / men eders Tro til Gud er ocſaa vdkommen i alle Stæder / ſaa / at det gøris icke behoff / at ſige eder noget.

9. Denn ſie ſelbs verkündigen von euch / was für einen eingang wir zu euch gehabt haben / vnd wie jhr bekehret ſeyt zu Gott / von den Abgöttern / zu dienen dem lebendigen vnd waren Gott.

Thi de forkynde ſelff om eder / huordan Indgong wi haffde til eder / oc huorledis i ere omuende til Gud fra Affguder / at tiene den leffuende oc ſande Gud.

Kapitola I.

5. Nebo Ewangelium naſſe neſtalo ſe k wám toliko w řeči / ale w mocy / a w Duchu Swatém a w giſtotě mnohé / yakož wijte yacý gſme byli v wás / a to pro wás.

Przeto iż Ewánielia náſzá byłá v was nie powieſcia tylko / ále też y moca w Duchu świethym / y prawdziwym vpewnieniu / iáko wiecie iákowym ichmy byli miedzy wámi dla was.

6. A wy včiněni gſte náſledownijcy naſſy y Pána / přijawſſe ſlowo we mnohém zámutku s radoſtij Ducha Swatého

A wyſcie ſie ſtáli náſládowcámi náſzymi y Páńſkimi / przyiawſzy ſłowo z vćiſkiem wielkim / z weſelem Duchá świętego.

7. Tak že gſte včiněni přijkladem wſſem wěrným w Macedonij a Achaij.

Ták iżeſcie byli wzormi wſzythkim wierzacym w Mácedoniey / y w Acháiey.

8. Neb od wás rozhláſyla ſe řeč PANJE: ne toliko w Macedonij a w Achaij / ale y na každém mijſtě Wijra waſſe / kteráž geſt k Bohu roznesla ſe / tak že nenij nám potřebij nic mluwiti.

Abowiem od was nie tylko brzmiáło ſłowo w Mácedoniey y w Acháiey / ále też ná wſzytkim mieyſcu wiárá waſzá ktora ieſt w Bogá ták ſlynelá / iż nam nie potrzebá nic mowić.

9. Oni ſami zagiſté ó nás wyznáwagij / yaký gſme přijchod měli k wám: A kterak gſte ſe obrátili ku Bohu od Modloſlauženij / abyſſte ſlaužili Bohu žiwému a prawému.

Gdyż oni o was powiedálá / cochmy zá przyſtęp do was mieli / á iákoſcie náwroceni byli do Bogá opuſciwſzy bálwany / ábyſcie ſłużyli Bogu żywemu y prawdziwemu.

א

10 כַּד מְסַכֵּיתוּן לַבְרֵהּ מֶן שְׁמַיָּא לְיֵשׁוּעַ הָו דַּאקִים מֶן בֵּית מִיתֵא דְּהוּ מְפַצֵּא לַן מֶן רוּגְזָא דְּאָתֵא׃

E per aſpettar da i cieli il ſuo Figliuolo, ilquale egli ha riſuſcitato da morte, cioè IESV, che ci libera da l'ira futura.

ב

1 וְאַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן אַחַי דְּמַעֲלַן דַּלְוָתְכוּן לָא הֲוָא סְרִיקָאִית הֲוָא׃

Imperoche voi ſteſſi ſapete bene, ò fratelli, che la noſtra entrata à voi non fu vana.

2 אֶלָּא לוּקְדָם חַשַּׁן וְאֶצְטַעַרְן אַיךְ דִּידַעְתּוּן בְּפִילִיפּוּס וַהְוֵין בַּאגוּנָא רַבָּא מַלֶּלְן עַמְכוּן בְּפַרְהֶסְיָא דַּאלָהַן סְבַרְתֵּהּ דִּמְשִׁיחָא׃

Ma che eſſendo noi prima ſtati afflitti & oltraggiati in Filippi, come voi ſapete, preſemo ardire nel noſtro Iddio, d'annuntiare appreſſo di voi l'Euangelio di Dio con molto combattimento.

3 בּוּיָאאַן גֵּיר לָא הֲוָא מֶן טָעִיוּתָא אַף לָא מֶן טַנְפוּתָא אַף לָא בְּנֶכְלָא׃

Perche la noſtra eſortatione non fu da inganno, ne da immonditia, ne con fraude.

4 אֶלָּא אַיךְ דַּבְקִינַן ל לַאלָהָא דְּנֶתְהַיְמַן סְבַרְתֵּהּ הָכַנָּא מְמַלְּלִינַן לָא אַיךְ דְּלַבְנַי אֲנָשָׁא נֶשְׁפַּר אֶלָּא לַאלָהָא הָו דְּבָקֵא לְבַוָּתַן׃

Ma ſecondo che noi ſiamo ſtati approuati da Dio, per eſſerci commeſſo l'Euangelio, coſi parliamo: non come per piacere à gli huomini, ma à Dio, che approua i noſtri cuori.

5 אַף לָא גֵּיר מֶמְּתוּם אֶתְחַשַּׁחַן בְּמַמְלְלָא שַׁדְלָא אַיךְ דְּיָדְעִין אַנְתּוּן וְלָא בְּעֶלְתָא דְּיַעְנוּתָא אֱלָהָא סָהֵד׃

Concioſia che ne anco ſiamo mai ſtati in parole d'adulatione, come voi ſapete, ne con occaſion d'auaritia, Iddio n'è teſtimonio.

א

10 וּלְקַוּוֹת אֶל־בְּנוֹ מֵאֵת הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר הֱקִימוֹ מִמֵּתִים אֶת־יֵשׁוּעַ אֲשֶׁר פָּדָה אוֹתָנוּ מֵאַף הַבָּא׃

Y eſperar à ſu Hijo de los cielos, àl qual leuantó de los muertos; Ieſus el qual nos libró de la yra que ha de venir.

ב

1 וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אַחַי אֶת־מְבוֹאֵנוּ אֲשֶׁר אֲלֵיכֶם כִּי־לֹא לַשָּׁוְא הָיָה׃

Porque Hermanos, voſotros ſabeys que nueſtra entrada à voſotros ne fue vana.

2 כִּי־אִם נְגוּעִים מֻכִּים וּמְעֻנִּים וּמְגֻדָּפִים אֲנַחְנוּ לְפָנִים כְּמוֹ יְדֻעִים אַתֶּם בְּפִילִפִּים בְּבִטָּחוֹן הוֹפַעְנוּ בֵּאלֹהֵינוּ לְדַבֵּר אֲלֵיכֶם אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים בְּכָל־קֶרֶב׃

Antes aun, auiendo padecido, y ſido affrentados en Philippos, como ſabeys, tuuimos oſadia en el Dios nueſtro para annunciarhos el Euangelio de Dios con mucha ſolicitud.

3 כִּי־תַנְחוּמֵינוּ אֵינָם הֶבֶל וּמַעֲשֵׂה תַעְתֻּעִים וְלֹא מִטֻּמְאָה וְלֹא בְּתֹךְ וּמִרְמָה׃

Porque nueſtra exhortacion no fue de error ni de immundicia, ni por enganno.

4 כִּי־אִם כְּמוֹ נִבְחַנּוּ מֵאֱלֹהִים לְהֵאָמֵן הַבְּשׂוֹרָה כֵּן מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ לֹא כְמוֹהֶם אֲשֶׁר יְבַקְשׁוּ לִמְצוֹא חֵן בְּעֵינֵי הָאָדָם כִּי־אִם לְהִתְרַצּוֹת אֶל־אֱלֹהִים הַבֹּחֵן אֶת־לִבּוֹתֵינוּ׃

Sino por auer ſido aprouados de Dios para que ſe nos encargaſſe el Euangelio; anſi hablamos, no como los que agradan à los hombres, ſino á Dios, el qual prueua nueſtros coraçones,

5 וְלֹא בְּכָל־עֵת בִּדְבַר חֲנֻפָּה הָיִינוּ כְּמוֹ יְדַעְתֶּם וְלֹא בַּעֲלִילַת הַבֶּצַע אֱלֹהִים מֵעִיד הוּא׃

Porque nunca fuemos liſongeros en la palabra, como ſabeys, ni tocados de auaricia: Dios es teſtigo.

α′.

10. Καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

Et pour attendre des cieux ſon Fils Ieſus, qu'il a reſſuſcité des morts, lequel nous deliure de l'ira à venir.

ΚΕΦΑΛ. β′.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν.

Car, freres, vous-meſmes ſauez que noſtre entree vers vous, n'a point eſté vaine:

2. Ἀλλὰ καὶ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν Φιλίπποις, ἐπαῤῥησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι.

Ains encores qu'auparauant nous euſſions eſté affligés & outragés en Philippes, cõme vous ſauez, nous auons prins hardieſſe en noſtre Dieu de vous annoncer l'Euangile de Dieu auec grãd combat.

3. Ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὔτε ἐν δόλῳ.

Car noſtre exhortation n'a point eſté par abuſion, ni par vilenie, ni en fraude.

4. Ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.

Mais comme nous auons eſté approuués de Dieu, a ce que la predication de l'Euangile nous fuſt cõmiſe, ainſi parlons-nous, non point comme voulans complaire aux hommes, mais à Dieu qui approuue nos cœurs:

5. Οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας· θεὸς μάρτυς.

Car auſſi ne nous ſommes-nous iamais trouués en paroles de flatterie, ainſi que vous le ſauez: ni en pretexte d'auarice Dieu en eſt teſmoin.

CAP. I.

10. Et expectare Filium eius de cælis (quem ſuſcitavit ex mortuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

And to looke for his ſonne from heauen/ whom he raiſed from the dead/ euẽ Jeſus which deliuereth vs from the wrath to come.

CAP. II.

NAm ipſi ſcitis, fratres, introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit.

For ye your ſelues know/ brethren/ that our entrance in vnto you was not in vaine.

2. Sed antè paſſi, & cõtumeliis affecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo noſtro, loqui ad vos Evangelium Dei in multa ſolicitudine.

But euen after that we had ſuffred before/ and were ſhamefully entreated at Philippi (as ye knowe) we were bolde in our God / to ſpeake vnto you the Goſpell of God with much ſtriuing.

3. Exhortatio enim noſtra, non de errore, neque de immunditia, neque in dolo.

For our exhortation was not by deceit/ nor by vncleannes/ nor by guile.

4. Sed ſicut probati ſumus à Deo, ut crederetur nobis Evangelium, ita loquimur: non quaſi hominibus placentes, ſed Deo qui probat corda noſtra.

But as we were allowed of God/ that the Goſpell ſhould be committed vnto vs/ ſo we ſpeake/ not as they that pleaſe men/ but God / which trieth our hearts.

5. Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione avaritiæ, Deus teſtis eſt.

Neither yet did wee euer vſe flattering wordes/ as ye know/ nor coloured couetouſnes/ God is recorde.

Das I. Capitel.

10. Vnnd zu warten ſeines Sohns vom Himmel/ welchen er aufferwecket hat von den Todten/ Jeſum / der vns von dem zukünfftigen zorn erlöſet hat.

Oc at vente hans Søn aff Himmelen/ huilcken hand opuecte fra de Døde/ Jheſum/ ſom oſſ forløſde fra den tilkommende Vrede.

Das II. Capitel.

DEnn auch jhr wiſſet/ lieben Brüder / vonn vnſerm eingang zu euch / daß er nicht vergeblich geweſen iſt.

FOrdi at i oc vide/ kære Brødre / aff vor indgong til eder/ at hand haffuer icke veret forgeffuis.

2. Sondern als wir zuvor gelidten hatten / vnd geſchmächt geweſen waren zu Philippen (wie jr wiſſet) waren wir dennoch freudig inn vnſerm Gott/ bey euch zu ſagen das Evangelium Gottes/ mit groſſem kampff.

Men ſom wi haffde tilforn ledet/ oc vaare foractede i Philippen (ſom i vide) da vaare wi alligeuel frimodige i vor Gud/ at ſige Guds Euangelium hoſſ eder/ met ſtor ſtrid.

3. Denn vnſer ermahnung iſt nicht geweſen zu jrrthumb / noch zu vnreinigkeit/ noch mit liſt.

Thi vor formanelſe haffuer icke veret til vildfarelſe/ oc icke til wrenlighed/ oc ey til liſtighed.

4. Sondern wie wir von Gott beweret ſind/ daß vns das Evangelium vertrawet iſt zu predigen / alſo reden wir / nicht als wolten wir den Menſchen gefallen/ ſondern Gotte/ der vnſer hertz prüfet.

Men lige ſom wi ere prøffuede aff Gud/ at Euangelium er oſſ befalet at predicke / ſaa tale wi / icke ſom wi vilde behagis Menniſken/ men Gud/ ſom prøffuer vore hierter.

5. Denn wir nie mit ſchmeichelworten ſind vmbgangen (wie jhr wiſſet) noch dem Geitz geſtellet / Gott iſt deß zeuge.

Thi wi omgingis aldri met ſmigrinde ord (ſom i vide (oc ey lagde oſſ effter Gerighed / Gud er Vidne der til.

Kapitola I.

10. A očekáwali Syna gehož z Nebe (kteréhož wzkřijſyl z mrtwých) Gežijſſe/ kterýž wyſwobodil nás od hněwu budaucýho.

Roczekawáli Syná tego z niebá/ ktorego wzbudził z martwych/ to ieſt Jezuſá/ ktory wybáwia nas od onego gniewu przyſzłego.

Kapitola II.

NEbo y wy ſami Bratřij wijte náſs přijchod k wám/ že geſt nebyl daremnij:

GDyż ſámi wiecie bracia! iż przyſtep naſz do was nie był prożny.

2 Ale prwé trpěli gſme/ y haněnij ſneſli (yakož wijte) w Měſtě/ Filippis/ magijce dauffánij y ſmělost w Bohu naſſem/ k mluwenij wám Ewangelium Božijho s welikým vſylowánjm

Ale chociaż my przed tym ćierpieli/ y zelżeni byli w Filipiech iáko wiećie/ á wſzákże śmieleſmy ſobie poczęli w Bogu náſzym/ ku przepowiedániu v was Ewánieliey bołowániem.

3. Napomijnánij zagiſté naſſe nebylo z omylu a podwodu/ ani w nečiſtotě/ ani w lſti:

Abowiem nápominánie náſze nie było z zdrády áni z nieczyſtośći/ áni z chytrośćia.

4. Ale yakož gſme zkuſſeni od Boha / aby nám ſwěřeno bylo Ewangelium/ takť mluwijme/ ne yako lidem ſe lijbijce/ ale Bohu / kterýž zkuſſinge srdcý naſſých.

Ale iákoſmy ſie Bogu podobáli aby nam byłá zwierzoná Ewánielia / ták mowiemy nie iáko ſie ludziam podobáiac/ ale Bogu ktory doświádcza ſerc náſzych.

5. Aniž gſme zagiſté kdy vžijwali řeči pochlebné/ yakož wijte: aniž gſme ſtáli o lakomſtwij/ Buoh ſwědek geſt:

Abowiem nigdyſmy nie vżywáli powieśći pochlebney/ iáko wiećie/ aniſmy dla lákomſtwá nie zmyſláli/ Bog świádkiem ieſt.

ב

6 וְלָא בְּעַין שׁוּבְחָא מֶן בְּנַי נָשָׁא לָא מֶנְּכוֹן וְלָא מֶן אַחְרָנֵא כַּד מָשְׁכְּחִין הֲוַין יַקִּירֵא לְמֶהְוָא אַיךְ שְׁלִיחֵא דַּמְשִׁיחָא׃

Ne cercando gloria dagli huomini, ne da voi, ne da altri: Ancor che noi potessimo essere di grauezza, come Apostoli di Christo.

7 אֶלָּא הֲוַין בַּיְנָתְכוֹן מ מַכִּיכֵא וַאיךְ מְרַבְּיָנִיתָא דַּמְחַבְּבָא בְּנַיְהָ׃

Ma siamo stati mansueti nel mezo di voi, come se vna nutrice nutricasse i suoi proprij figliuoli.

8 הָכַנָּא אַף חְנַן מְחַבְּבִינַן וּמְסַוְחִינַן לְמֶתַּל לְכוֹן לָא בַּלְחוֹד סְבַרְתֵּה דַּאלָהָא אֶלָּא אַף נַפְשַׁן מֶטוּל דְּחַבִּיבִין אַנְתּוֹן׃

Essendoui cosi affettionati, desiderauamo di cuore farui partecipi non solamente de l'Euangelio di Dio, ma ancor de le nostre proprie anime: percioche voi ci erauate carissimi.

9 עָהְדִין אַנְתּוֹן גֵּיר אַחַין דַּלְאַין הֲוַין וְעַמְלִין בַּעְבָד אִידַין בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא דְּעַל חַד מֶנְּכוֹן לָא נֵאקַר׃

Imperoche voi vi ricordate, fratelli, de la nostra fatica è sudore: conciosia che lauorando notte è giorno, per non grauare alcun di voi, habbiam predicato appresso di voi l'Euangelio di Dio.

10 אַנְתּוֹן סָהֲדִין וַאלָהָא אֵיכַנָּא אַכְרֵזְן לְכוֹן סְבַרְתֵּה דַּאלָהָא דַּכְיָאִית וְכֵאנָאִית וַדְלָא רֶשְׁיָן הֲוַין לְוָת כֻּלְהוֹן מְהַיְמְנֵא׃

Voi sete testimonij, è Iddio ancora, di quanto santamente è giustamente, & irreprensibilmente habbiam conuersato tra voi che hauete creduto.

11 אֵיכַנָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוֹן דְּמֶן חַד חַד מֶנְּכוֹן אַיךְ אַבָּא מֶן בְּנַוְהי׃

Si come voi sapete, che noi habbiamo ciascun di voi (come il padre i suoi proprij figliuoli.)

ב

6 וְלֹא מְבַקְשִׁים מִבְּנֵי אָדָם אֶת־כָּבוֹד וְלֹא מִכֶּם וְלֹא מֵאֲחֵרִים בִּהְיוֹת לָנוּ יְכֹלֶת לְהִכָּבֵד אֶת־עֲלֵיכֶם כְּמוֹ שְׁלִיחֵי הַמָּשִׁיחַ׃

Ni buſcando de los hombres gloria, ni de voſotros ni de otros, aunque podiamos ſerhos carga, como Apoſtoles del Chriſto.

7 כִּי־אִם נִהְיִינוּ עֲנָוִים בְּתוֹכְכֶם כְּמוֹ אוֹמֶנֶת הַסֹּכֶנֶת לִבְנֵי־בִטְנָהּ׃

Antes fuemos blandos entre voſotros, como la que cria que regala ſus hijos:

8 גַּם כֵּן בְּרַחֲמֵנוּ אֶתְכֶם חָפַצְנוּ לָתֵת לָכֶם לֹא לְבַד אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים כִּי־אִם גַּם אֶת־נַפְשׁוֹתֵינוּ בַּעֲבוּר כֵּן אֲהוּבֵינוּ נִהְיֵיתֶם לָנוּ׃

Tan amadores de voſotros, que quiſieramos entregarhos no ſolo el Euangelio de Dios, mas aun nueſtras proprias almas: por que nos erades chariſſimos.

9 כִּי־זְכַרְתֶּם אַחַי אֶת־עֲמָלֵנוּ וִיגִיעַ כַּפֵּינוּ כִּי־יוֹמָם וָלַיְלָה פָּעַלְנוּ פֶּן נַכְבֵּד אִישׁ מִמֶּכֶם וּבִשַּׂרְנוּ אֶתְכֶם אֶת־בְּשׂוֹרַת אֱלֹהִים׃

Porque ya, Hermanos, hos acordays de nueſtro trabajo y fatiga, que obrando de noche y de dia por no ſer graues à ninguno de voſotros, predicamos entre voſotros el Euangelio de Dios.

10 עֵדִים אַתֶּם וֵאלֹהִים אֵיכָכָה קְדוֹשִׁים וְצַדִּיקִים וּתְמִימִים אִתְּכֶם הַמַּאֲמִינִים הָיִינוּ׃

Voſotros ſoys teſtigos, y Dios, de quan Sanctos, y juſtos, y irreprehenſibles hos fuemos à los que creyſtes.

11 כְּמוֹכֶם יְדַעְתֶּם כִּי־אֶת־כָּל־אִישׁ מִמֶּכֶם כְּאָב אֶת־בָּנָיו׃

Como ſabeys, à cada vno de voſotros, como el padre à ſus hijos.

β.

6. Οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν, οὔτε ἀπ᾽ ἄλλων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι.

Et n'auons point cerché gloire des hommes ne de par vous, ne par autres: iaçoit que nous euſſions peu monſtrer authorité comme apoſtres de Chriſt:

7. Ἀλλ᾽ ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν· ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα.

Mais nous auons eſté doux au milieu de vous comme ſi vne nourrice nourriſſoit tendrement ſes enfans.

8. Οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γεγένησθε.

Eſtans donc ainſi affectionés enuers vous, ſouhaitions de vous eſlargir, non ſeulement l'Euangile de Dieu, mais auſſi nos propres ames, pource que vous eſtiez bien-aimés de nous.

9. Μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον. νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.

Car, freres, vous auez ſouuenance de noſtre labeur & trauail: veu que nous vous auous preſché l'Euangile de Dieu, beſongnans nuict & iour, afin de ne charger aucun de vous.

10. Ὑμεῖς μάρτυρες, καὶ ὁ θεός, ὡς ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν.

Vous eſtes teſmoins, & Dieu auſſi, comment nous-nous ſommes portés ſainctement & iuſtement, & ſans reproche enuers vous qui croyez:

11. Καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ.

Ainſi que vous ſauez que nous vn chacun de vous (comme vn pere ſes enfans.

CAP. II.

6. Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis.

Neither ſought we prayſe of men/ neither of you/ nor of others.

7. Cùm poſſemus vobis oneri eſſe, ut Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus parvuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix foveat filios ſuos.

When we might haue bene chargeable/ as the Apoſtles of Chriſt: but we were gentle among you/ euen as a nourſe cheriſheth her children.

8. Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolum Evangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis.

Thus being affectioned towarde you/ our good will was to haue dealt vnto you/ not the Goſpell of God onely/ but alſo our owne ſoules/ becauſe ye were deare vnto vs.

9. Memores enim eſtis fratres laboris noſtri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei.

For ye remember/ brethren/ our labour and trauaile: for we laboured day & night/ becauſe we woulde not be chargeable vnto any of you/ and preached vnto you the Goſpell of God.

10. Vos teſtes eſtis & Deus, quam ſanctè, & iuſtè, & ſine querela, vobis, qui credidiſtis, fuimus.

Ye are witneſſes/ and God alſo/ how holily/ and iuſtly/ and vnblameably we behaued our ſelues among you that beleeue.

11. Sicut ſcitis qualiter unumquemque veſtrum (ſicut pater filios ſuos.)

As ye knowe howe that we euery one of you (as a father his children.)

Das II. Capitel.

6. Haben auch nicht ehre geſucht von den Leuten/ weder von euch/ noch von andern.

Wi ſøgte oc icke ære aff Menniſken/ huercken aff eder/ oc icke aff andre.

7. Hetten euch auch mögen ſchwer ſein als Chriſti Apoſtel/ ſondern wir ſind Mütterlich geweſen bey euch. Gleich wie eine Amme jhrer Kinder pfleget.

Wi maatte oc veret eder til beſuarelſe/ ſom Chriſti Apoſtler. Men wi vaare moderlige hoſſ eder/ Lige ſom en Amme røcter ſine Børn.

8. Alſo hatten wir hertzenluſt an euch/ vnnd waren willig euch mit zutheilen/ nicht allein das Evangelium Gottes/ ſondern auch vnſer leben/ darumb/ daß wir euch lieb haben gewonnen.

Saa haffde wi oc hiertens Lyſt aff eder/ oc vaare villige til at dele met eder/ icke aleniſte Guds Euangelium/ men ocſaa vore Liff/ fordi/ at wi finge kærlighed til eder.

9. Ihr ſeyt wol eindächtig/ lieben Brüder/ vnſer arbeit/ vnd vnſer mühe/ denn tag vnd nacht arbeiten wir/ daß wir niemand vnter euch beſchwerlich weren/ vnnd predigten vnter euch das Evangelium Gottes.

I komme vel ihu/ kære Brødre/ vort arbeyde oc vor wmage/ Thi wi arbeydede dag oc nat/ at wi ſkulde ingen vere til beſuarelſe iblant eder/ oc predickede Guds Euangelium iblant eder.

10. Das ſeyt jr zeuge vnd Gott/ wie heilig vnd gerecht vnd vnſträfflich wir bey euch (die jr glaubig waret) geweſen ſind.

Der ere i Vidne til oc Gud/ met huad hellighed oc huor retferdelige oc wſtraffelige wi vaare hoſſ eder (i ſom trode.)

11. Wie jr denn wiſſet/ daß wir/ als ein Vater ſeine Kinder/ einen jeglichen vnter euch.

Lige ſom i oc vide/ at wi huer beſynderlige iblant eder/ lige ſom en Fader ſine Børn.

Kapitla II.

6. Ani gſme hledali od Lidij chwáli/ ani od wás/ ani od giných.

Ani ſzukáiąc chwały z ludźi/ áni od was/ áni od inſzych.

7. Ač gſme mohli wás obtěžowati/ yako Kryſtowi Apoſſtolé: ale byli gſme tak pokognij mezy wámi/ yako když Matka krmij Syny ſwé.

Mogąc was obćiążáć iáko Apoſtołowie Kryſtuſowi/ ále byliſmy ćichemi w poſrzodku was/ iákoby mámká ogrzewáiąc dźiatki ſwoie.

8. Takowé náchylnoſti gſauce k wám/ chtěli gſme z Srdce wydati wám/ netoliko Ewangelium Božij/ ale také y žiwoty naſſe: nebo gſte nám včiněni naymilegſſij.

Ták tedy chutliwi przećiw wam będąc/ żądáliſmy wam vżyczyć nie tylko Ewánieliey Bożey/ ale też y duſz náſzych/ dla te° iżeśćie nam miłemi byli.

9. Pamatugete zagiſté Bratřij na prácy naſſy/ a kterak gſme vſtáwali we dne y w nocy pracugijce/ abychom žádného z wás neobtěžowali/ kážijce wám Ewangelium Božij.

Abowiem bráćia pámiętaćie pracą náſzę y kłopoty/ gdyż w nocy y we dnie robiąc/ ábyſmy żadnego z was nie obćiążyli/ przepowiedáliſmy v was Ewánielią Bożą.

10. Wy ſami gſte ſwědkowé toho y Buoh/ kterak gſme ſwatě a ſprawedliwě/ y bez auhony obcowali mezy wámi/ kteřij gſte vwěřili:

Wy świádkowie ieſteśćie y Bog/ iákoſmy świątobliwie y ſpráwiedliwie/ y bez nágánienia żyli miedzy wámi ktorzyśćie vwierzyli.

11. Jakož wijte/ kterak gednoho každého z wás (yako Otec Synuow ſwých.)

Jáko wiećie ktorymeſmy ſpoſobem káżdego z was (iákoby oćiec dźiatki ſwoie.)

ב

12 בעין הוין ומלין הוין בלבכון ומסהדינן לכון דתהלכון איך דיאא לאלהא הו דקרכון למלכותה ולשובחה:

Esortato, è conſolato, è proteſtatoui che caminaſte degnamente ſecondo Iddio, che v'hachiamati al ſuo regno & à la ſua gloria.

13 מטול הנא אף חנן מודינן אמינאית לאלהא דמלתא דאלהא דקבלתון מנן לא הוא איך מלתא דבני־נשא קבלתונה אלא איכנא דאיתיה שריראית מלתא דאלהא והי בעבדא מסתערא בכון ובאילין דמהימנין:

Per queſto ancor noi rendiamo continuamente gratie à Dio, che quando voi riceueſte la parola di Dio, che hauete vdita da noi, riceueſte non parola d'huomo, ma parola di Dio (come veramente è) laquale ancora opera in voi che credete.

14 אנתון דין אחי אתדמיתון לעדתא דאלהא דביהוד הלין דבישוע משיחא דהכן סיברתון אף אנתון מן בני שרבתכון איכנא דאף הנון מן יהודיא:

Imperoche voi, fratelli, ſete fatti imitatori de le Chieſe di Dio che ſono ne la Giudea in Chriſto IESV: percioche ancor voi hauete patito le medeſime coſe da quelli de la voſtra propria gente, ſi come ancor noi da i Giudei.

15 הנון דלמרן ישוע משיחא קטלו ולנביא דמנהון ולן רדפו ולאלהא לא שפרין ועבדין סקובלא לכלהון בני אנשא:

Iquali hanno ſimilmente occiſo il Signor IESV, è i lor proprij Profeti, & hanno perſeguitato ancor noi, è non piacciono à Dio, è ſon contrarij à tutti gli huomini.

ב

12 התחננו לכם ונחמנוכם והעד להתהלך ולהיות תמימים לפני אלהים אשר קרא לכם אל־מלכות כבודו:

Exhortauamos y conſolauamos, y hos proteſtauamos que anduuieſſedes como es digno de Dios que hos llamó à ſn Reyno y gloria.

13 על־כן גם אנחנו מודים לאלהים לנצח כי־בקחתכם ממנו את־דבר שמועת אלהים לקחתם לא דבר האנשים כי־אם כמוהו באמת דבר אלהים אשר גם פועל בכם המאמינים:

Por lo qual tambien noſotros hezemos gracias à Dios ſin ceſſar, de que auiendo recebido de noſotros la palabra de la doctrina de Dios, la recebiſtes no como palabra de hombres, mas (como à la verdad lo es) como palabra de Dios el qual obra en voſotros los que creyſtes.

14 כי־אתם מדמים נהייתם אחי לעדות אלהים אשר ביהודה בישוע המשיח כי־ככה עניתם גם אתם מחברי מטיכם כמו גם המה מיהודים:

Porque voſotros, Hermanos, aueys ſido imitadores en el Chriſto Ieſus de las Igleſias de Dios que eſtan en Iudea, que aueys padecido tambien voſotros las miſmas coſas de los de vueſtra propria nacion, como tambien ellos de los Iudios.

15 אשר גם את־אדנינו ישוע המשיח המיתו ונביאיהם ורדפונו ואינם טובים בעיני אלהים ויהי־בהם הפך מכל־בני אדם:

Que tambien mataron àl Sennor Ieſus, y à ſus proprios Prophetas: y à noſotros nos han perſeguido. y no ſon agradables à Dios, y a todos los hombres ſon enemigos:

β'.

12. Παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρούμενοι, εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

Auons exhorté & conſolé, & adiuré, que vous cheminiſſiez dignement, cõme il eſt ſeant ſelon Dieu qui vous appele à ſon royaume & gloire.

13. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν, τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλά, καθώς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον θεοῦ· ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν.

Pour ceſte cauſe auſſi, rendons-nous graces à Dieu ſans ceſſe, de ce que quãd vous auez receu de nous la parole de la predication de Dieu, vous l'auez receuë, non point comme parole des hommes, mais (ainſi qu'elle eſt veritablement,) comme parole de Dieu, laquelle auſſi beſongne auec efficace en vous qui croyez.

14. Ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων.

Car, freres, vous eſtes faits imitateurs des Egliſes de Dieu qui ſont en Iudee en Ieſus Chriſt, par ce que vous auez auſſi ſouffert les meſmes choſes de par ceux de voſtre propre nation, comme auſſi iceux par les Iuifs:

15. Τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων.

Leſquels ont meſme mis à mort le Seigneur Ieſus, & leurs propres prophetes, & nous ont dechaſſés & ne plaiſent point à Dieu, & ſont aduerſaires à tous hommes:

CAP. II.

12. Deprecantes vos & cõſolantes, teſtificati ſumus ut ambularetis dignè Deo, qui vocavit vos in ſuum regnum & gloriam.

Exhorted you/and cõforted/and beſought that ye woulde walke worthie of God/who hath called you vnto his kingdome and glorie.

13. Ideo & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm accepiſſetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non ut verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidiſtis.

For this cauſe alſo thanke we God without ceaſing / that when yee receyued of vs the worde of the preaching of God/ ye receyued it not as the worde of men/but as it is indeede the worde of God / which alſo worketh in you that beleeue.

14. Vos enim imitatores facti eſtis fratres eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudæa in Chriſto Ieſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis.

For Brethren/ ye are become followers of the Churches of God/ which in Judea are in Chriſt Jeſus / becauſe ye haue alſo ſuffered the ſame thinges of your owne countreymen / euen as they haue of the Jewes.

15. Qui & Dominum occiderunt Ieſum & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus adverſantur.

Who both killed the Lorde Jeſus/ & their owne Prophetes/and haue perſecuted vs / and God they pleaſe not / and are contrarie to all men.

Das II. Capitel.

12. Ermahnet vnd getröſtet vnd bezeugt haben / daß jhr wandeln ſoltet wirdiglich für Gott / der euch beruffen hat zu ſeinem reich vnd zu ſeiner herrligkeit.

Formanede/ oc trøſtede/ oc vidnede/ At i ſkulde vandre verdelige faar Gud/ ſom kalede eder til ſit Rige oc til ſin Herlighed.

13. Darumb auch wir ohn vnterlaß Gott dancken/ daß jr / da jr empfienget von vnns das Wort Göttlicher Predig / namet jhrs auff / nicht als Menſchenwort/ ſondern (wie es denn warhafftig iſt) als Gottes Wort/ welcher auch wircket inn euch / die jhr glaubet.

Der faare tacke wi oc Gud vden affladelſe / at i/ der i finge den guddommelige predickens Ord aff oſſ/ da anammede i det/ icke ſom Menniſkens ord/ men lige ſom Guds Ord (ſom det oc ſandelige er) huilcken ſom oc arbeyder vdi eder/ i ſom tro.

14. Denn jhr ſeyt Nachfolger worden / Lieben Brüder / der Gemeine Gottes in Judea / inn Chriſto Jeſu/ daß jhr eben daſſelbige erlidten habt von ewren Blutfreunden / das jene von den Jüden.

Thi at i/ kære Brødre/ er bleffne Guds Menigheds Effterfølgere/ ſom er i Judea / vdi Chriſto Jeſu/ At i lige haffue ledet det ſamme aff eders Frender/ ſom de aff Jøderne.

15. Welche auch den HERREN Jeſum getödtet haben/ vnd jhre eigene Propheten / vnd haben vns verfolget/ vnd gefallen Gott nicht/ vnd ſind allen Menſchen wider.

Huilcke der oc ihielſloge den HERRE Jheſum/ oc deris egne Propheter/ oc forfulde oſſ / oc de behage Gud icke/ oc ere alle Menniſke imod.

Kapitóla II.

12. Proſýce a těſſýce y ſnažně napomijnagijce wás / abyſſte hodně chodili Bohu / kterýž powolal wás k ſwému Králowſtwij a k Slávě.

Napominali y cieſzyli / y bárzo proſili ábyſcie poſtepowáli táko należy Bogu kthory was wezwał do ſwe° krolestwá y chwały.

13. Pretož y my děkugeme Bohu bez přeſtánij z toho / že když gſte přijali od nás kázanij Slowa Božijho / přijali gſte ge ne yako ſlowo lidſké / ale (yakož geſt w prawdě) Slowo Božij / kteréžto dílo ſwé puoſobij w wás / kteřij gſte uwěřili.

A przeto też dziekujemy Bogu vſtawicznie / iż wy przyiawſzy ſlowo Boże ktoreście ſłyſzeli od nas / przyięliſcie nie zá ſlowo ludzkie / ále (iáko było prawdziwie) zá ſlowo Boże / kthory i thez ſkutecznie ſie okázuie w was ktorzy wierzycie.

14. Wy zagiſté Bratřij / učiněni gſte náſledownijcy Cýrkwj Božijch / kteréž gſau w Židowſtwu / w Kryſtu Gežijſſy: Neb gſte takowéž wěcy trpěli od waſſeho Pokolenij /. yako y oni od Židuow.

A wſzem bráćia ſtáliſćie ſie náſláwdocámi Kośćiołow Bożych / ktore ſą w Zydowſkiey ziemi w Kryſtuſie Jezuſie / iżeſćie y wy ty rzeczy ćierpieli od ſwoich przyrodnych / iáko y oni od Zydow.

15. Kteřijž gſau y Pána Gežijſſe zabili y ſwé Proroky / a nám ſe protiwili / a Bohu ſe nelijbij.

Ktorzy też Páná Jezuſa zábili / y właſne Proroki / y nas wygnáli / áni ſie Bogu podobáia / y wſzythkim ſie ludziam przeciwiaią.

ב

16 הָכְלִין לַן דִּנְמַלֵּל עַם עַמְמֵא דְּיִאחוּן לַמְשַׁלָמוּ חַטָהַיְהוּן בְּכֻל־זְבַן מְטָא דֵין עֲלַיְהוּן רוּגְזָא עַד־מָא לְחַרְתָּא׃

Proibendoci il parlare à i Gentili, accioche ſi ſaluino, per colmare ſempre i lor peccati: perche l'ira è venuta ſopra eſſi infin à l'eſtremo.

17 חֲנַן דֵּין אַחַי הֲוֵין יַתְמֵא מֶנְּכוֹן זַבְנָא דְּשָׁעְתָּא בְּאַפִּין וְלָא בְּלֶבֶּן וְיַתִּירָאִית אֶתְחַפַּטְן לְמֶחְזָא אַפַּיְכוֹן בְּחוּבָּא סַגִּיָאתָא׃

Hor noi, fratelli, eſſendo priui di voi per vn poco di tempo con la preſentia, non gia col cuore, tanto maggiormente ci ſiamo ingegnati con molto deſiderio di veder la voſtra faccia.

18 וְצַבִּין דְּנֵאתֵא לְוָתְכוֹן אֶנָא פַּוְלוֹס חֲדָא זְבַן וְתַרְתֵּין וְעַוְּקַנִי סָטָנָא׃

Per ilche ſiamo voluti venire à voi (certamente io Paulo) & vna volta è due: ma ſatana ci ha impediti.

19 אַיְנָא גֵּיר סַבְרַן וְחַדּוּתַן וְכְלִילָא דְּשׁוּבְהָרַן אֶלָּא אַן אַנְתּוּן קְדָם מָרַן יֵשׁוּעַ בְּמֵאתִיתֵהּ׃

Perche quale è la noſtra ſperanza, ò allegrezza, ò corona di gloria? non ſete ancor voi nel conſpetto del noſtro Signor IESV Chriſto, ne la ſua venuta?

20 אַנְתּוּן אֶנּוּן גֵּיר תֶּשְׁבּוּחְתַּן וְחַדּוּתַן׃

Certamente voi ſete la noſtra gloria & allegrezza.

ג

1 וּמֶטוּל דְּלָא חַמְסִנַן צְבִין לַן לְמִפַּשׁ בְּאַתִינָאוֹס ב בַּלְחוֹדַין׃

Per laqual coſa, non potendo noi piu ſoſtenere, ci parue bene d'eſſer laſciati ſoli in Atene.

ב

16 הַכֹּלְאִים אֹתָנוּ מִדַּבֵּר אֶל־הַגּוֹיִם לְהִוָּשֵׁעַ עַד־אֲשֶׁר תְּמַלְּאוּן עֲוֺנוֹתָם תָּמִיד וַתַּקְדִּים אוֹתָם חֲרוֹן אַף יְהוָה וַתִּתַּךְ עֲלֵיהֶם עַד־כָּלָה וְנֶחֱרָצָה לָנֶצַח׃

Defendiendonos que no hablemos à las Gentes para que ſe ſaluen: para que hincha la medida de ſus peccados ſiempre: porque la yra (de Dios) los ha alçancado haſta el cabo.

17 וַאֲנַחְנוּ אַחֵינוּ כִּי־שֻׁכַּלְנוּכֶם לְעֵת־הַשָּׁעָה בְּפָנִים אַךְ לֹא בַלֵּב עַל־יֶתֶר מִהַרְנוּ לִרְאוֹת אֶת־פְּנֵיכֶם בְּרֹב חֶמְדָּה׃

Mas Hermanos, noſotros priuados de voſotros por vn poco de tiempo, de la viſta no del coraçon, por tanto nos apreſſuramos mas con mucho deſſeo para ver vueſtro roſtro.

18 עַל־כֵּן נִכְסֹף נִכְסַפְנוּ לָבוֹא אֲלֵיכֶם (אֲנִי פַּוְלוֹס) גַּם אַחַת פַּעַם וְגַם פַּעֲמַיִם וַיְכַלְאֵנוּ הַשָּׂטָן׃

Por loqual queſimos venir à voſotros, yo Paulo à la verdad, vna vez y otra: mas embaracónos Satanas.

19 וּמִי־תִקְוָתֵנוּ אוֹ־שִׂמְחָה אוֹ־עֲטֶרֶת תְּהִלּוֹת הֲלֹא גַּם אַתֶּם לִפְנֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּבֹאוֹ׃

Porque que es nueſtra eſperança, o gozo, o corona de que me glorie? no ſoys voſotros delante del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto en ſu venida?

20 כִּי־אַתֶּם הוֹיִם כְּבוֹדֵנוּ וְשִׂמְחָתֵנוּ׃

Que voſotros ſoy nueſtra gloria y gozo.

ג

1 עַל־כֵּן בְּלָאִינוּ לְהָכִיל וַנִּתְאַפֵּק וַנֵּעָזֵב לָנוּ לְבַדֵּנוּ בְּאַטִינָאוֹס׃

Por lo qual no eſperando mas acordamos de quedarnos ſolos en Athenas.

ϐ.

16. Κωλυόντων ὑμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε· ἔφθασε δὲ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

Nous empeſchans de parler aux Gentils à ce qu'ils ſoyent ſauués, afin qu'ils comblent touſiors leurs pechés: car l'ire eſt paruenue ſur eux iuſqu'au bout.

17. Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέντες ἀφ᾽ ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.

Or, freres, entant que nous auions eſté priués de vous pour vn moment de temps, de veuë, nõ point de cœur, nous nous ſommes employés auec grand deſir de voir voſtre face.

18. Διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δὶς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.

Pourtant auons-nous voulu venir vers vous (au moins moi Paul) vne fois, voire deux: mais Satan nous y a mis deſtourbier.

19. Τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ.

Car quelle eſt noſtre eſperance, ou ioye, ou couronne de gloire? n'eſt-ce pas vous auſſi deuant noſtre Seigneur Ieſus Chriſt à ſa venue?

20. Ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ ἡ χαρά.

Certes vous eſtes noſtre gloire & ioye.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν ἀθήναις μόνοι.

Parquoi ne pouuans plus endurer, il nous a ſemblé bon d'eſtre laiſſés ſeuls en Athenes.

CAP. II.

16. Prohibentes nos Gentibus loqui ut ſalvæ fiant, ut impleant peccata ſua ſemper, prævênit enim ira Dei ſuper illos uſque in finem.

And forbid vs to preach vnto the Gentiles/ that they might bee ſaued / to fulfill theyr ſinnes alwayes : for the wrath of God is come on them / to the vtmoſt.

17. Nos autem fratres deſolati à vobis ad tempus horæ, aſpectu, non corde: abundantiùs feſtinavimus faciem veſtram videre cum multo deſiderio.

Foraſmuch/ Brethren/ as wee were kept from you for a ſeaſon/ concerning ſight / but not in the heart / we enforced the more to ſee your face with great deſire.

18. Quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, & ſemel & iterum: ſed impedivit nos Satanas.

Therefore we would haue come vnto you (I Paul at leaſt once or twiſe) but Satan hindred vs.

19. Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium aut corona gloriæ? Nónne vos ante Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum eſtis, in adventu eius?

For what is our hope or ioy or crowne of reioycing? are not euen you it in the preſence of our Lorde Jeſus Chriſt at his comming?

20. Vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.

Yes/ ye are our glorie and ioy.

CAP. III.

PRopter quod non ſuſtinentes ampliùs, placuit nobis remanere Athenis, ſolis.

Wherefore ſince we could no longer forbeare / we thought it good to remaine at Athens alone.

Das II. Capitel.

16. Wehren vns zuſagen den Heyden/ damit ſie ſelig würden/ auff daß ſie jhre ſünde erfüllen allewege / denn der zorn iſt ſchon endlich über ſie kommen.

Oc formene oſſ at tale til Hedningene/ met huilcket de maatte bliffue ſalige / paa det de kunde opfylde deris ſynder alleuegne / Thi Vreden er allerede endelige kommen offuer dem.

17. Wir aber/ lieben Brüder/ nach dem wir ewer eine weile beraubet geweſen ſind/ nach dem angeſichte/ nicht nach dem hertzen / Haben wir deſto mehr geeilet / ewer angeſicht zu ſehen/ mit groſſem verlangen.

Men wi/ kære Brødre/ effter at wi haffue nogen tid veret røffuede fra eder/ effter anſictet/ icke effter hiertet/ da haſtede wi diſſ mere / at ſee eders anſict met ſtort forlengelſe.

18. Darumb haben wir wöllen zu euch kommen (ich Paulus) zweymal/ vnd Sathanas hat vns verhindert.

Der faare vilde wi komme til eder (ieg Paulus) tho gonge/ oc Satanas forhindrede oſſ.

19. Denn wer iſt vnſer hoffnung oder freude / oder Kron deß ruhms? Seyt nicht jrs für vnſerm HERRN Jeſu Chriſto/ zu ſeiner zukunfft?

Thi huo er vort Haab eller Glæde/ eller roſis Krune? Ere icke oc i det faar vor HERRE Jheſu Chriſto/ i hans tilkommelſe?

20. Ihr ſeyt ja vnſer ehre vnd freude.

I ere io vor ære oc glæde.

Das III. Capitel.

DArumb haben wirs nicht weiter wöllen vertragen / vnd haben vnns laſſen wolgefallen/ daß wir zu Athen alleine gelaſſen würden.

DEr faare vilde wi det icke ydermere fordrage/ oc wi lode vere oſſ behageligt/ at bliffue alene i Athene.

Kapitola II.

16. Bránijce nám abychom nemluwili Pohanuom / aby ſpaſeni býti mohli/ aby tak wždy wyplnili hřijchy ſwé. Nebo geſt přiſſel hněw Božij na ně až do konce.

Broniac nam zebyſmy nie mowili poganom czymby byli zbáwieni/ áby záwße wypelniali grzechy ſwe / ábowiem ogárnal ie gniew áż do końcá.

17. My pak Bratřij gſauce zbaweni wás na čas nedlauhý obličegem / ale ne ſrdcem: welmi gſme chtiwij byli widěti twář waſſy s mnohau žádoſtij.

A my bráćia bedac oſierociálymi bez was ná krotki czás oblicznośćia nie ſercem / vprzeymieſmy ſie ſtáráli widzieć oblicze wáße z wielka chucia.

18. Neb chtěli gſme přigijti k wám / yá zagiſté Pawel gednau y podruhé / ale překazyl nám Sſathanáſs.

Dla tegoſmy chcieli przyść do was/ (zwlaßczá ia Páwel) razy powtore/ ále przekazil nam ßátan.

19. Neb zagiſté která naſſe geſt naděge/ aneb radoſt/ aneb Koruna Sláwy? Wſſak wy před Pánem naſſym Gežijſſem Kryſtem gſte / w přijſſtij geho:

Abowiem ktoraż ieſt nádzieiá naßá / ábo weſele / ábo koroná z ktoreybym ſie ia chwalil? Izali nie wy przed oblicznośćia Páná náßego Jezu Kryſtá w przyśćie iego?

20. Wy zagiſté gſte ſláwa naſſe y radoſt.

Záiſtec wy ieſteſćie chwala náßa y weſelem.

Kapitola III.

PRotož neprodlěwagijce wijce / lijbilo ſe nám / abychom ſami zuoſtali w Athenách:

A Ták gdyſmy iuż wſtrzymáć ſie nie mogli / zdálo ſie nam zá rzecz nalepßa ábyſmy ſámi w Athenách zoſtali.

ג

2 וְנֶשַׁדַּר לְוָתְכוֹן לְטִימָתָאוֹס אָחוּן מְשַׁמְשָׁנָא דַּאלָהָא וּמְעַדְרָנַן בַּסְבַרְתֵּה דִּמְשִׁיחָא דְּיִשַׁרְרְכוֹן וְנִבְעֵא מֶנְּכוֹן עַל הַיְמָנוּתְכוֹן ׃

E mandammo Timoteo noſtro fratello, è miniſtro di Dio, è noſtro coaiutore ne l'Euangelio di Chriſto, à confermarui & eſortarui intorno la voſtra fede.

3 דְּלָא אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן תֶּתְקַטַּע לֵהּ בְּאוּלְצָנֵא הָלֵין אַנְתּוּן גֵּיר יָדְעִין אַנְתּוּן דַּלְהָדָא הוּ סִימִינַן ׃

Talmente che alcun non ſi turbaſſe per queſte tribulationi: perche voi medeſimi ſapete che noi ſiamo deputati à queſto.

4 אַף כַּד לְוָתְכוֹן הֲוַין גֵּיר קְדַם אֲמַרַן לְכוֹן דַּעֲתִידִינַן לְמֶתְאַלָּצוּ אֵיכַנָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן דַּהֲוָא ׃

Percioche quando noi erauamo appreſſo di voi, vi predicemmo che noi doueuamo patir de l'afflittioni, come è auuenuto, e voi lo ſapete.

5 מֶטּוּל הָנָא אַף אֶנָא לָא חַמְסְנֵת עַד מָא דְּשַׁדְּרֵת דְּאֶדַע הַיְמָנוּתְכוֹן דַּלְמָא יְנַסִּיכוֹן מְנַסְיָנָא וְנֶהְוֵא עַמְלַן סְרִיקָא ׃

Per queſta cagione ancor io non potendo piu ſoſtenere, mandai per conoſcer la voſtra fede: accioche il tentatore non v'haueſſe in qualche modo tentati, è la noſtra fatica fuſſe diuenuta vana.

6 הָשָׁא דֵּין מֶן דְּאֶתָא לְוָתַן טִימָתָאוֹס מֶן צְאידַיְכוֹן וְסַבְּרַן עַל הַיְמָנוּתְכוֹן וְעַל חוּבְּכוֹן וְדְאִית לְוָתְכוֹן עוּהְדָּנַן טָבָא בְּכָל עֶדָּן וְסָוְיָן אַנְתּוּן לְמֶחְזַין אֵיכַנָּא דְּאַף חֲנַן לְכוֹן ׃

Et eſſendo poco fa venuto Timoteo da voi à noi, & hauendoci annuntiata la fede è charità voſtra, è che hauete ſempre buona memoria di noi, deſiderando vederci, come ancor noi voi.

ג

2 וְשָׁלַחְנוּ אֶת־טִימוֹתֵאוֹס אָחִינוּ וּמְשָׁרֵת אֱלֹהִים וְעוֹזְרֵנוּ בִּבְשׂוֹרַת הַמָּשִׁיחַ לְסַעֶדְכֶם וּלְנַחֶמְכֶם עַל־אֱמוּנַתְכֶם ׃

Y embiamos à Timotheo nueſtro Hermano y miniſtro de Dios (y ayudador nueſtro) en el Euangelio del Chriſto, à confirmarhos y exhortar hos en vueſtra fe:

3 פֶּן יֶחֱרַד לְבַבְכֶם עַל־צָרוֹתַי וּמְצוּקוֹתַי הָאֵלֶּה כִּי־אַתֶּם יוֹדְעִים כִּי־לְזֹאת הוּשַׂמְנוּ ׃

Paraque nadie ſe mueua en eſtas tribulaciones: porque voſotros ſabeys que noſotros ſomos pueſtos para eſto.

4 וְכִי־עוֹדֶנּוּ הָיִינוּ עִמָּכֶם נִבֵּאנוּ לָכֶם כִּי־עֲתִידִים הָיִינוּ לְעֻנּוֹת אֵיכָכָה גַּם נִהְיָה וְיוֹדְעִים אַתֶּם ׃

Que aun eſtando con voſotros hos predicauamos que auiamos de paſſar tribulaciones, como ha acontecido y lo ſabeys.

5 עַל־כֵּן גַּם־אֲנִי לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק וְשָׁלַחְתִּי לָדַעַת אֶת־אֱמוּנַתְכֶם פֶּן יְנַסֶּה אֶתְכֶם הַמְנַסֶּה וְלַשָּׁוְא תְּהִי־יְגִיעָתֵנוּ ׃

Por loqual tambien yo no eſperando mas, he embiado à reconocer vueſtra fe, que por ventura no hos aya tentado el Tentador, y que nueſtro trabajo aya ſido en vano.

6 וּמֵעַתָּה בְּבוֹא טִימוֹתֵאוֹס אֵלֵינוּ מִמְּכֶם וַיְבַשֵּׂר אוֹתָנוּ אֶת־אֱמוּנַתְכֶם וְאֶת־אַהֲבַתְכֶם וְכִי־תִזְכְּרוּ לָנוּ בְּטוֹב תָּמִיד וְכִי־תִתְאַוּוּ לִרְאוֹת אוֹתָנוּ כָּמוֹנוּ גַּם אֶתְכֶם ׃

Empero boluiendo de voſotros à noſotros Timotheo, y haziendo nos ſaber vueſtra fe y charidad: y que ſiempre teneys buena memoria de noſotros, deſſeando vernos como tambien noſotros à voſotros.

γ.

2. Καὶ ἐπέμψαμεν τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν.

Et auons enuoyé Timothee noſtre frere, & miniſtre de Dieu, & noſtre compagnõ d'œuure en l'Euangile de Chriſt, pour vous affermir, & pour vous exhorter touchant voſtre foy:

3. Τῷ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα.

Tellement que nul ne fuſt troublé en ces afflictiõs: car vous meſmes vous ſauez que nous ſommes ordonnés à cela.

4. Καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ οἴδατε.

Car quand nous eſtions auec vous nous vous prediſions que nous aurions à ſouffrir afflictions: comme auſſi il eſt aduenu, & vous le ſauez.

5. Διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.

Et pourtant auſſi ne pouuans plus endurer, ie l'ai enuoyé pour cognoiſtre de l'eſtat de voſtre foy: de peur que celui qui tẽte, ne vous euſt tentés en quelque ſorte, & que noſtre labeur ne fuſt tourné à neant.

6. Ἄρτι δὲ ἐλθόντος τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς.

Or n'agueres Timothee eſtant venu vers nous de deuers vous, & nous ayant apporté ioyeuſes nouuelles touchant voſtre foy & charité, & comme vous auez touſiours bonne ſouuenance de nous, deſirans grandement nous voir comme nous auſſi vous.

CAP. III.

2. Et miſimus Timotheum fratrem noſtrum, & miniſtrum Dei in Evangelio Chriſti, ad confirmandos vos & exhortandos pro fide veſtra.

And haue ſent Timotheus our brother and miniſter of God / and our labour fellow in the Goſpell of Chriſt / to ſtabliſh you / and to comfort you touching your fayth.

3. Vt nemo moveatur in tribulationibus iſtis : ipſi enim ſcitis, quod in hoc poſiti ſumus.

That no man ſhould be moued with theſe afflictions : for ye your ſelues knowe / that we are appointed thereunto.

4. Nam & cum apud vos eſſemus, prædicabamus vobis paſſuros nos tribulationes, ſicut & factum eſt, & ſcitis.

For verely when we were with you / wee tolde you before that wee ſhoulde ſuffer tribulations / euen as it came to paſſe, and yee knowe it.

5. Propterea & ego ampliùs non ſuſtinens, niſi ad cognoſcendum fidem veſtram: ne fortè tentaverit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noſter.

Euen for this cauſe, when I coulde no longer forbeare / I ſent him that I might knowe of your fayth, leſt the tempter had tempted you in any ſort / and that our labour had bene in vaine.

6. Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante à nobis fidem & charitatem veſtram, & quia memoriam noſtri habetis bonam ſemper, deſiderantes nos videre, ſicut nos quoque vos.

But nowe lately when Timotheus came from you vnto vs / and brought vs good tydings of your fayth and loue, and that yee haue good remembrance of vs alwayes, deſiring to ſee vs / as we alſo do you.

Das III. Capitel.

2. Vnnd haben Timotheum geſand / vnſern Bruder vnd Diener Gottes / vnd vnſern Gehülffen / im Evangelio Chriſti / euch zuſtercken vnd zu ermanen in ewrem Glauben.

Oc wi ſende Timotheum / vor Broder oc Guds Tienere / oc vor Methielpere i Chriſti Euangelio / at ſtyrcke oc at formane eder i eders Tro.

3. Daß nicht jemandt weych würde in diſen trůbſaln. Denn jr wiſſet / daß wir darzu geſetzt ſind.

At der ſkulde icke nogen bliffue miſtrøſtig i denne drøffuelſe. Thi i vide / at wi er der til ſette.

4. Vnd da wir bey euch waren / ſagten wirs euch zuvor / wir wůrden trůbſal haben můſſen / wie denn auch geſchehen iſt / vnd jhr wiſſet.

Oc der wi vaare hoſſ eder / da ſagde wi eder det tilforn / at wi ſkulde haffue drøffuelſe / ſom oc er ſkeet / oc i vide.

5. Darumb ichs auch nicht länger vertragen / habe ich außgeſandt / daß ich erfůhre ewren Glauben / auff daß nicht euch vielleicht verſucht hette der Verſucher / vnd vnſer arbeit vergeblich wůrde.

Oc fordi at ieg kunde det icke lenger fordrage / da vdſende ieg / at ieg kunde forfare eders tro / at Forſøgeren icke ſkulde maa vel ſkee haffue forſøct eder / oc vort arbeyde ſkulde bliffue forgeffuis.

6. Nun aber / ſo Timotheus zu vns von euch kommen iſt / vnd vns verkůndiget hat ewren Glauben vnd Liebe / vnd daß jr vnſer gedenckt allezeit zum beſten / vnd verlanget nach vns zu ſehen / wie denn auch vns nach euch.

Men nu / der Timotheus er kommen til oſſ fra eder / oc forkyndede oſſ eders Tro oc Kærlighed / oc at i betencke oſſ altid til det beſte / oc forlengis effter at ſee oſſ / lige ſom oſſ ocſaa effter eder.

Kapitola III.

2 A poſlali gſme Tymothea Bratra naſſeho a Služebnijka Božijho / a pomocnjka naſſeho w Ewangelium Kryſtowu / aby potwrdil wás a napomenul k Wijře waſſý.

A poſłaliſmy Tymotheuſzá bratá náſzego y ſługe Bożego / y pomocniká náſzego w Ewánieliey Kryſtuſowey / áby was potwierdził y nápominał okolo wiáry wáſzey.

3. Aby ſe žádný nepohnul odnij pro zámutky tyto. Neb y ſami wijte / že gſme na to poſtawenij.

Thák áby żaden nie poruſzył ſie w tych vćiſkách / ábowiem ſámi wiećie żeſmy ná to wyſadzeni.

4. A když geſſtě gſme v wás byli / předpowijdali gſme wám / že máme zámutky trpěti / yakož ſe tak ſtalo / a o tom wijte.

Bo gdyſmy byli v was / przedtymechmy tho wam opowiedáli żeſmy mieli być vćiśnieni / co ſie theż ſtáło / y wiećieto.

5. Protož y yá nemoha déle čekati / poſlal gſem / abych poznal Wijru waſſy / aby ſnad nepokauſſel wás ten / kterýž pokauſſý / a tak aby nebyla daremnij práce naſſe.

Przeto też ia iuż nie mogąc ſie wſtrzymáć / poſłałem go ábym ſie dowiedźiał o wierze wáſzey / iżby was ſnadź był nie kuśił on kuśićiel / á iżby ſie prożna nie ſtała praca náſzá.

6. Nynij pak když přiſſel Tymotheus k nám od wás / a zwěſtowal nám Wijru a Láſku waſſy / a že připomijnáte dobře nás wždycky / žádagijce nás widěti / yako také y my wás.

Niedawno tedy Tymotheuſz od was przyſzedſzy do nas / oznaymił nam wiárę y miłość wáſzę / á iż nas maćie w dobrey pámięći / záwſze nas żądáiąc widźieć / iáko y my też was.

ג

7 מְטוּל הָנָא אֶתְבַּיַאן בְּכוּן אַחַין עַל כֻּלְהֵין עָקָתַן וְאוּלְצָנַין מְטוּל הַימָנוּתְכוּן׃

Per queſto, fratelli, noi habbiam riceuuta conſolatione in voi, in ogni noſtra tribulatione è neceſſità, per la voſtra fede.

8 וְהָשָׁא הוּ חַיִּינַן אֶן אַנְתּוּן תִּתְקַיְּמוּן בְּמָרַן׃

Perche noi hora viuiamo, ſe voi ſtate ſaldi nel Signore.

9 אַיְדָא גֵּיר תַּוְדִּיתָא מֶשְׁכְּחִינַן לְמֶפְרַע חֲלָפַיְכוּן לַאלָהָא עַל כֻּל חַדוּתָא דְּחָדֵינַן מְטוּלָתְכוּן׃

Imperoche qual ringratiamento poſſiam noi rendere à Dio di voi, per tutta l'allegrezza di che noi ci rallegriamo per conto voſtro nel conſpetto del noſtro Iddio.

10 אֶלָּא דְּקֳדָם אֱלָהָא יַתִּירָאִית נֶתְכַּשַּׁף בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא דְּנֶחְזֵא אַפַּיְכוּן וְנֶגְמוּר מָא דַּחְסִירָא הַימָנוּתְכוּן׃

Pregando ſopra modo notte è giorno di veder la voſtra faccia, è ſupplir le coſe che mancano à la voſtra fede?

11 הוּ דֵּין אֱלָהָא אֲבוּן וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא יַתְרוּץ אוּרְחַן לְוָתְכוּן׃

Hor eſſo Iddio è Padre noſtro, & il noſtro Signor IESV *Chriſto, drizzi il noſtro camino à voi.*

12 וְיַסְגֵּא וְיַיְתַּר חוּבְּכוּן דְּחַד לְוָת חַד וּלְוָת כֻּל נָשׁ אַיְכַנָּא דְּחָנַן מְחַבְּבִינַן לְכוּן׃

Et il Signor vi riempia è faccia abbondar di charità l'un verſo l'altro, è verſo tutti, ſi come ancor noi verſo voi.

ג

7 עַל־כֵּן הִתְנַחַמְנוּ אַחַי עֲלֵיכֶם בְּכָל־צָרַתְכֶם וּמְצוּקַתְכֶם בֶּאֱמוּנַתְכֶם׃

En ello, Hermanos, recebimos conſolacion de voſotros en toda nueſtra neceſſidad y afflicion por cauſa de vueſtra fe.

8 כִּי־עַתָּה חַיִּים אֲנַחְנוּ אִם אַתֶּם עוֹמְדִים בַּיהוָה׃

Porque aora biuimos noſotros, ſi voſotros eſtays firmes en el Sennor.

9 כִּי־מַה תּוֹדָה נוּכַל לְשַׁלֵּם לֵאלֹהֵינוּ עֲלֵיכֶם בְּכָל־שִׂמְחָה אֲשֶׁר נִשְׂמַח עֲלֵיכֶם לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ׃

Por lo qual que hazimiento de gracias podremos dar à Dios por voſotros por todo el gozo con que nos gozamos à cauſa de voſotros delante de nueſtro Dios.

10 יוֹמָם וָלַיְלָה עַל־יֶתֶר מִתְפַּלְּלִים לִרְאוֹת אֶת־פְּנֵיכֶם אַל־פָּנִים לְשַׁלֵּם וּלְכַלּוֹת אֶת־מַחְסוֹרֵי אֱמוּנַתְכֶם׃

Orando de noche y de dia con grande inſtancia, que veamos vueſtro roſtro, y que cumplamos lo que falta à vueſtra fe?

11 וְהוּא הָאֱלֹהִים וְאָבִינוּ וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ יְיַשֵּׁר אֶת־דַּרְכֵּנוּ אֲלֵיכֶם׃

Mas el miſmo Dios y padre nueſtro, y el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto encamine nueſtro viaje à voſotros.

12 וַיהוָה יַרְבְּכֶם וְיוֹתִירְכֶם בְּאַהֲבָה לַעֲצְמוֹתֵיכֶם וּלְכֻלָּם כְּמוֹ גַּם אֲנַחְנוּ אֲלֵיכֶם׃

Y à noſotros multiplique el Sennor, y haga abundar la charidad entre voſotros y para con todos, como es tambien de noſotros para con voſotros.

γ'.

7. Διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοὶ, ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ τῆς ὑμῶν πίστεως.

Pour ceſte cauſe, freres, nous auons eſté cõſolés en vous en toute noſtre affliction & neceſſité, par voſtre foy.

8. Ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ.

Car maintenant viuons-nous, ſi vous-vous tenez fermes au Seigneur,

9. Τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Car quelle action de graces pouuõs-nons rendre à Dieu touchant vous, pour toute la ioye de laquelle nous-nous eſiouiſſons à cauſe de vous deuant noſtre Dieu:

10. Νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν.

Prians iour & nuict de plus en plus de reuoir voſtre face, afin de ſuppleer à ce qui defaut à voſtre foy.

11. Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς.

Or noſtre Dieu & Pere, & noſtre Seigneur Ieſus vueille adreſſer noſtre chemin vers vous.

12. Ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς.

Et le Seigneur vous accroiſſe, & vous face abonder tant & plus en charité les vns enuers les autres, & enuers tous, comme nous auſſi abondons enuers vous:

CAP. III.

7. Ideo conſolati ſumus, fratres, in vobis, in omni neceſſitate & tribulatione noſtra per fidem veſtram.

Therefore/ brethren/ we had conſolation in you/ in all our affliction / and neceſſitie through your fayth.

8. Quoniam nunc vivimus, ſi vos ſtatis in Domino.

For nowe are we aliue/ if ye ſtande faſt in the Lord.

9. Quam enim gratiarum actionem poſſumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante Deum noſtrũ.

For what thankes can we recompence to God againe for you for all the ioye wherewith we reioyce for your ſakes before our God.

10. Nocte ac die abundantius orantes ut videamus faciem veſtram, & compleamus ea quæ deſunt fidei veſtræ?

Night and daye praying exceedingly that wee might ſee your face / and might accompliſh that which is lacking in your fayth?

11. Ipſe autem Deus & Pater noſter, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus, dirigat viam noſtram ad vos.

Now God himſelfe/ euen our Father/ and our Lord Jeſus Chriſt / guide our iourney vnto you.

12. Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem in invicem, & in omnes: quemadmodum & nos in vobis.

And the Lord encreaſe you / and make you abunde in loue one towarde another/ and toward all men / euen as we do toward you.

Das III. Capitel.

7. Da ſind wir/ lieben Brüder/ getröſtet worden an euch / inn allem vnſerm trübſal vnd noth/ durch ewren Glauben.

Da ere wi/ kære Brødre/ bleffne trøſtede aff eder/ i al vor drøffuelſe oc nød/ formedelſt eders Tro.

8. Denn nun ſind wir lebendig/ dieweil jr ſtehet in dem HERRN.

Thi nu ere wi leffuende/ efterdi at i ſtaa i HERREN.

9. Denn was für einen danck können wir Gott vergelten vmb euch/ für alle dieſe freude/ die wir haben vonn euch für vnſerm Gott?

Thi huad tack kunde wi betale Gud for eder/ for al denne glæde/ ſom wi haffue aff eder faar vor Gud?

10. Wir bitten tag vnnd nacht faſt ſehr/ daß wir ſehen mögen ewer angeſichte/ vnd erſtatten/ ſo etwas mangelt an ewrem Glauben.

Wi bede dag oc nat gantſke meget / at wi maatte ſee eders anſict/ oc opfylde / om der fattis noget i eders Tro.

11. Er aber/ Gott vnſer Vater/ vnd vnſer HERR Jeſus Chriſtus/ ſchicke vnſern weg zu euch.

Men Gud vor Fader/ oc vor HERRE Jheſus Chriſtus/ ſticke vor vey til eder.

12. Euch aber vermehre der HERR/ vnd laſſe die Liebe völlig werden vntereinander / vnnd gegen jederman (wie denn auch wir ſind gegen euch.)

Oc HERREN formere eder / oc lade kærlighed bliffue fulkommen til huer andre/ oc mod huer mand (lige ſom wi oc ere mod eder.)

Kapitola. III.

7. Protož gſme ſe y potěſſyli Bratřij z wás we wſſý nauzy a zámutku naſſem/ ſkrze Wijru waſſy.

A przetoż bracia ieſteſmy pocießeni z was w káżdym utrápieniu y potrzebie náßey przez wiárę waße.

8. Nebo my nynij žiwi gſme/ geſtli že wy ſtogijte w PAnu.

Abowiem theraz żywiemy ieſliwy ſtoicie w Pánie.

9. Nebo které děkowánij muožeme wzdáti Bohu za wás we wſſý radoſti/ kterauž radugeme ſe pro wás před Bohem naſſym.

Bo ktorez dźiękowánie możemy oddáć Bogu zá was z wßelkiego weſela ktorym ſie weſelemy dlá was przed Bogiem náßym?

10. We dne y w noci ſnažně ſe modlijce/ abychom widěli twář waſſy/ a doplnili to/ čehož ſe nedoſtáwá wijře waſſý?

W nocy y we dnie bárzo pilno proßąc ábyſmy widźieli oblicze waße / y ábychmy wypełnili czego ießcze w wierze waßey nie doſtawa

11. Sám pak Buoh a Otec náſs/ a Pán náſs Gežus Kryſtus/ račiž zprawiti Ceſtu naſſy k wám.

Ale ſam Bog y Ociec náß / y Pan náß Jezus Kryſtus niech wyproſtuie droge náßę do was.

12. A wás PAN račiž rozmnožiti/ a rozhogniti w Láſce waſſy weſpolek / y ke wſſem ginym: yakož my máme Láſku k wám.

A pan niechay was pomnoży / y obfitimi uczyni ſpołeczną miłośćia miedzy wámi y przeciw wßythkim / iáko y my przeciwko wam.

ג

13 וַיְקִים לְבָוָתְכוֹן דְּלָא רְשִׁין בְּקַדִּישׁוּתָא קְדָם אֱלָהָא אַבוּן בְּמֵאתִיתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּעַם כֻּלְהוֹן קַדִּישַׁוְהִי׃

Per confermare i Voſtri cuori ſenza riprenſione in Santità dinanzi al noſtro Iddio è Padre, à la Venuta del noſtro Signor IESV *Chriſto, con tutti i ſuoi Santi.*

ד

1 מֵכִּיל אַחַי בָּעֵינַן מֶנְּכוֹן וּמֶתְכַּשְׁפִינַן לְכוֹן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ דְּאֵיךְ דְּקַבֶּלְתּוּן מֶנַּן אֵיכַנָּא וָלֵא לְכוֹן דְּתֶתְהַלְכוּן וְתֶשְׁפְּרוּן לַאלָהָא דְּיַתִּירָאִית תֶּוְסְפוּן׃

Quanto al reſto dunque, noi Vi preghiamo, fratelli, & eſortiamo per Signor IESV*, che ſecondo hauete riceuuto da noi, come Vi biſogna caminare è piacere à Dio, coſi andiate auanti maggiormente.*

2 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר אַילֵין פּוּקְדָנֵא יְהַבְן לְכוֹן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Voi ſapete bene quai precetti V'habbiam dati per il Signor IESV.

3 הָנַו גֵּיר צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא קַדִּישׁוּתְכוֹן וַדְתֶהְוֹון פְּרִיקִין מִן כֻּל זָנְיוּתָא׃

Percioche queſta è la Volontà di Dio, cioè la Voſtra ſantificatione: che Voi V'aſtenìate da la fornicatione.

4 וְיֶהְוֵא יָדַע אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן לְמֶקְנָא מָאנֵהּ בְּקַדִּישׁוּתָא וּבְאִיקָרָא׃

Che ciaſcun di Voi ſappia poſſedere il ſuo Vaſo con ſantificatione & honore.

5 וְלָא בְּחֶשָּׁא דְּרֶגְתָּא אַיךְ שַׁרְכָא דְּעַמְמֵא הָנוּן דְּלָא יָדְעִין לַאלָהָא׃

Non con affetto di concupiſcentia, come le genti che non conoſcono Iddio.

ג

13 לְקַיֵּם אֶת־לְבוֹתֵיכֶם בִּבְלִי־מוּם בְּקֹדֶשׁ לִפְנֵי אֱלֹהִים וְאָבִינוּ בְּבִיאַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כָּל־קְדוֹשָׁיו׃

Para que ſean confirmados vueſtros coraçones en la ſanctidad irreprehenſibles delante del Dios y padre nueſtro, para la venida del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto con todos ſus Sanctos.

ד

1 וְהַנִּשְׁאָר אַחַי נִשְׁאַל מִמֶּכֶם וְנִתְחַנֵּן בַּאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ כַּאֲשֶׁר לְקַחְתֶּם מִמֶּנּוּ וְכַשָּׁוֶה לָכֶם לְהַלֵּךְ וּלְהִתְהַלֵּךְ אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר תּוֹתִירוּ בִּמְאֹד מְאֹד׃

Reſta pues, Hermanos, que hos roguemos y exhortemos en el Sennor Ieſus, que de la manera que fueſtes enſennados de noſotros de como hos conuiene andar, y agradar à Dios, vays creciendo.

2 כִּי־יְדַעְתֶּם כַּמָּה מִצְוֹת נְתַנּוּ לָכֶם בַּאדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ׃

Porque ya ſabeys que mandamientos hos dimos por el Sennor Ieſus.

3 כִּי־זֹאת הִיא רְצוֹן אֱלֹהִים קְדֻשֵׁיכֶם לְהִתְאַפֵּק מִתַּזְנוּת׃

Porque la voluntad de Dios es, vueſtra ſanctificacion: es à ſaber que hos aparteys de forni. cacion:

4 לָדַעְתְּכֶם אִישׁ אִישׁ מִמֶּכֶם אֶת־כְּלִי נַפְשׁוֹ לִקְנוֹת בְּקֹדֶשׁ וּבְכָבוֹד׃

Que cada vno de voſotros ſepa tener ſu vaſo en ſanctificacion y honeſtidad.

5 לֹא בְּתַאֲוֹת הַמַּחְמַדִּים כְּמוֹ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֱלֹהִים׃

No con affecto da concupiſcencia, como las Gentes que no conocen à Dios.

γ'.

13. Εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ὑμῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

Pour affermir vos cœurs ſans reproche en ſaincteté, deuant Dieu qui eſt noſtre Pere, à la venüe de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, auec tous ſes ſaincts.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Τὸ λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν, καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον.

Au reſte donc freres, nous vous prions & requerons par le Seigneur Ieſus, qu'ainſi que vous auez receu de nous, comme il faut conuerſer & plaire à Dieu, vous abondiez de plus en plus.

2. Οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Car vous ſauez quels commandemens nous vous auons donnés de par le Seigneur Ieſus.

3. Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας.

Car ceſte eſt la volonté de Dieu, aſſauoir voſtre ſanctification, c'eſt que vous-vous abſteniez de paillardiſe.

4. Εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ.

A ce qu'vn'chacun de vous ſache poſſeder ſon vaiſſeau en ſanctification & honneur:

5. Μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν.

Non point auec paſſion de conuoitiſe, comme les Gentils qui ne cognoiſſent point Dieu.

CAP. III.

13. Ad confirmanda corda veſtra, ſine querela, in ſanctitate, ante Deum & Patrem noſtrum, in adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus ſanctis eius, Amen.

To make your heartes ſtable and vnblameable in holines before God euen our Father / at the comming of our Lord Jeſus Chriſt with all his ſaintes.

CAP. IIII.

DE cætero ergo, fratres, rogamus vos, & obſecramus in Domino Ieſu, ut quemadmodum accepiſtis à nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, ſicut & ambulatis, ut abundetis magis.

And furthermore we beſeech you / Brethren / and exhort you in the Lord Jeſus / that ye increaſe more and more / as ye haue receiued of vs / how ye ought to walke / and to pleaſe God.

2. Scitis enim quæ præcepta dederim vobis per Dominum Ieſum.

For ye knowe what cõmandements we gaue you by the Lord Jeſus.

3. Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra: ut abſtineatis vos à fornicatione.

For this the will of God euen your ſanctification / and / that ye ſhould abſteine from fornication.

4. Vt ſciat unuſquiſque veſtrum vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore.

That euery one of you ſhould know / how to poſſeſſe his veſſel in holines and honor.

5. Non in paſſione deſiderii, ſicut & Gentes quæ ignorant Deum.

And not in the luſt of concupiſcence / euen as the Gentiles which know not God.

Das III. Capitel.

13. Daß ewre hertzen geſtercket vnd vnſträfflich ſeyen / in der heiligkeit für Gott vnd vnſerm Vatter / auff die zukunfft vnſers HERRN Jeſu Chriſti / ſampt allen ſeinen Heiligen.

At eders hierter kunde bliffue ſtercke oc wſtraffelige / i hellighed faar Gud oc vor Fader / til vor HERRIS Jheſu Chriſti tilkommelſe / met alle hans Helligen.

Das IIII. Capitel.

WEiter / lieben Brüder / bitten wir euch / vnnd ermanen inn dem HERREN Jeſu / nach dem jr von vns empfangen habt / wie jhr ſollet wandeln vnd Gott gefallen / daß jhr jmmer völliger werdet.

FRemdelis / kære Brædre / bede wi eder / oc formane i den HERRE Jheſu / effterdi i haffue nu anammet aff oſſ / huorledis i ſkulle vandre oc vere Gud behagelige / at i kunde ſtedze bliffue fuldkommeligere.

2. Denn jhr wiſſet / welche Gebot wir euch gegeben haben / durch den HERREN Jeſum.

Thi at i vide / huordane Bud wi gaffue eder / formedelſt den HERRE Jheſum.

3. Denn das iſt der wille Gottes / euer heiligung / daß jr meidet die Hurerey.

Thi det er Guds villie / eders Helliggørelſe / at i ſkulle fly Horeri.

4. Vnd ein jeglicher vnter euch wiſſe ſein Vaß zubehalten / inn heiligung vnd ehren.

Oc huer iblant eder ſkal vide at beholde ſit Kar / i Helliggørelſe oc ære,

5. Nicht inn der luſtſeuche / wie die Heyden / die von Gott nichts wiſſen.

Icke i begerelig attraa / ſom Hedninge / der icke vide aff Gud.

Kapitola III.

13. K potwrzenij Srdcý waſſých / aby byla bez auhony w Swatoſti před Bohem a Otcem waſſým / ku přijſſtij Pana naſſeho Gežijſſe Kryſta / ſe wſſemi Swatými geho / Amen.

Aby ſercá wáſze nienágánione vtwierdźił w świątobliwośći przed bogiem y Oycem náſzym / ná przyśćie Páná náſzego Jezu Kryſthá ze wſzytkimi świętymi iego.

Kapitola IIII.

DAle pak Bratřij / proſýme wás a žádáme pro Pána Gežijſſe / yakož gſte přiyali od nás / kterak mate choditi a lijbiti ſe Bohu / tak y choditi / abyſſte ſe rozmáhali wijce.

NA oſtáthek tedy brácia prośimy was y nápominamy przez Pana Jezuſá / iákośćie wźięli od nas / kthorym ſpoſobem maćie chodźić y Bogu ſie podobáć / ábyśćie więcey przewyżſzáli.

2. Wijte zagiſté která Přikázanij dal gſem wám / ſkrze Pána Gežijſſe.

Gdyż wiećie ktore roſkazánia wźiąwſzy dálichmy wam od Páná Jezu Kryſtá.

3. Neb tato geſt wuole Božij / Poſwěcenij waſſe: abyſſte ſe zdržowali od ſmilſtwa.

Abowiem tác ieſt wola Boża / toć ieſt poświęcenie wáſze / żebyśćie ſię powśćiągáli od nieczyſtoty.

4. A aby vměl geden každý ſwým tělem wládnauti w ſwatoſti a w poctiwoſti:

A áby vmiał káżdy z was náczynie ſwe trzymáć w świątobliwośći y vczćiwośći.

5. Ne w liboſti teleſných žádoſtij / yako Pohané kteřijž Boha neznagij.

Nie bedacźięći pożadliwoſćia iáko pogáni ktorzy nie znáia Bogá.

ד

6 וְלָא תֶהְווֹן מְשִׁיחִין
לְמֶעְבַּר וְלְמַעֲלַב אֱנָשׁ ל
לַאחוּהִי בְּהָדָא צְבוּתָא
מְטוּל דְּמָרַן הוּ תָבוּעָא עַל
הָלֵין כֻּלְהֵין אַיכַּנָא דְּאָף
מֶן קְדָם יַבְנָא אֲמַרַן לְכוֹן
וְסַהֶדְן׃

Che niuno opprima, ò inganni il ſuo fratello in alcuno affare: percioche il Signor fa vendetta di tutte queſte coſe, ſi come ancor da prima vi dicemmo è teſtificammo.

7 לָא גֵּיר קְרָכוֹן אֱלָהָא
לְטַנְפוּתָא אֶלָּא לק
לְקַדִּישׁוּתָא׃

Imperoche Iddio non ci ha chiamati à l'immonditia, ma à la ſantificatione.

8 מְכִיל מַן דְּטָלֵם לָא
הוּא לְבַר־נָשָׁא טָלֵם אֶלָּא
לַאלָהָא הוּ דְּיַהֵב בְּכוֹן
רוּחֵהּ קַדִּישְׁתָּא׃

Pertanto chi ciò diſprezza, non diſprezza vn huomo, ma Iddio, che ha poſto il ſuo Spirito ſanto in voi.

9 עַל חוּבָּא דֵּין דְּאַחֵא לָא
סְנִיקִיתוּן לְמֶכְתַּב לְכוֹן
אַנְתּוּן גֵּיר קְיוּמְכוֹן מַלְפֵּא
אַנְתּוּן דַּאלָהָא דְּתֶחְבּוּן חַד
לְחַד׃

Quanto poi à la charità fraterna, voi non hauete gia biſogno ch'io ve ne ſcriui, percioche voi ſteſſi ſete ſtati ammaeſtrati da Dio de l'amarui l'vn l'altro.

10 אַף עָבְדִין אַנְתּוּן הָכַנָא
לְכֻלְהוֹן אַחָא דַּבְכֻלָּהּ
מַקְדּוּנִיַא בָּעֵא אֲנַחְנַן דֵּין
מֶנְכוֹן אַחַי דְּתִתְיַתְּרוּן׃

Conciosia coſa che voi fate il medeſimo ancor verſo tutti i fratelli che ſono in tutta la Macedonia. Ma pur vi preghiamo, fratelli, che abbondiate maggiormente.

11 וְתֶתְחַפְּטוּן דְּתֶהְווֹן ש
שְׁלִין וְעָנֵין בְּסוּעָרָנַיְכוֹן ו
וְהָוֵיתוּן פָּלְחִין בְּאִידַיְכוֹן
אַיכַּנָא דְּפַקֶּדְנָכוֹן׃

E vi sforzate con ogni ſtudio di ſtar quieti, è di far le voſtre facende, è lauorar con le voſtre proprie mani, ſi come noi v'habbiamo ordinato.

ד

6 פֶּן יַעֲבוֹר אִישׁ וִיבַצַּע אֶת־
אָחִיו בָּעֵשֶׁק כִּי־נֹקֵם נֹקֵם יְהוָֹה
עַל־כָּל הָאֵלֶּה כַּאֲשֶׁר הִקְדַּמְנוּ
לְדַבֵּר לָכֶם וַנָּעַד׃

Que ninguno opprima ni calumnie en nada à ſu Hermano: porque el Sennor es vengador de todo eſto, como ya hos auemos dicho y proteſtado.

7 כִּי־לֹא קְרָאָנוּ אֱלֹהִים לְטֻמְאָה
כִּי־אִם לְקֹדֶשׁ׃

Porque no nos ha llamado Dios à immundicia, ſino à ſanctificacion.

8 עַל־כֵּן הַבּוֹזֶה אֵינֶנּוּ בוֹזֶה
אָדָם כִּי־אִם אֱלֹהִים וְאוֹתוֹ
אֲשֶׁר נָתַן בָּנוּ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ׃

Anſique el que nos menoſprecia, no menoſprecia à hombre: ſino à Dios el qual tambien nos dio ſu eſpiritu Sancto.

9 וְעַל־הָאַחֲוָה לֹא צָרִיךְ לָכֶם
לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם כִּי־אַתֶּם לִמּוּדֵי
אֱלֹהִים הַיּוֹם לֶאֱהֹב אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ׃

Item, acerca de la Charidad de los Hermanos no aueys meneſter que hos eſcriua: porque voſotros aueys aprendido de Dios que hos ameys los vnos a los otros.

10 וְכִי־תַעֲשׂוּ זֹאת בְּכָל־הָאַחִים
אֲשֶׁר בְּכָל־כִּתִּים וְשׁוֹאֲלִים
אֲנַחְנוּ מִמְּכֶם אַחֵינוּ לְהוֹתִירְכֶם
מְאֹד מְאֹד׃

Y tambien lo hazeys anſi con todo los Hermanos que eſtan por toda Macedonia, rogamos hos empero, Hermanos, que vays creciendo:

11 וְהַגְבִּירוּ לִשְׁלוֹת וְלַעֲשׂוֹת אֶת
דִּבְרֵי־נַפְשְׁכֶם וְלִפְעוֹל בִּידֵיכֶם
כַּאֲשֶׁר צִוִּינוּ אֶתְכֶם׃

Y que procureys de tener quietud, y hazer vueſtros negocios: y que obreys de vueſtras manos de la manera que hos auemos mandado.

δ.

6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπαμεν ὑμῖν, καὶ διεμαρτυράμεθα.

Que perſonne ne foule ou face ſon profit au dommage de ſon frere en aucun affaire: d'autant que le Seigneur, eſt le vengeur de toutes ces choſes, cõme auſſi nous vous l'auons auparauant dit & teſtifié.

7. Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ.

Car Dieu ne nous a point appellés a ordure, mais à ſanctification.

8. Τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ· ἀλλὰ τὸν θεὸν, τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ὑμᾶς.

Parquoi qui reiette ceci, ne reiette point vn homme, mais Dieu, qui a auſſi mis ſon ſainct Eſprit en nous.

9. Περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν· αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους.

Quant à la dilection fraternelle, vous n'auez point de beſoin que ie vous en eſcriue: car vous meſmes eſtes enſeignés de Dieu, à ce que vous aimiez l'vn l'autre.

10. Καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, περισσεύειν μᾶλλον.

Car auſſi le faites-vous enuers tous les freres qui ſont en toute la Macedone: mais freres, nous vous prions que vous abondiez de plus en plus.

11. Καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν.

Et que vous-vous eſuertuïez à viure paiſiblement, & à faire vos propres affaires, & que vous beſongniez de vos propres mains, comme nous vous l'auons commandé.

CAP. IIII.

6. Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem ſuum: quoniam vindex eſt Dominus de his omnibus, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus.

That no man oppreſſe or defraude his brother in any matter: for the Lorde is avenger of all ſuch things / as we alſo have tolde you before time / and teſtified.

7. Non enim vocavit nos Deus in immunditiam: ſed in ſanctificationem.

For God hath not called vs vnto vncleannes / but vnto holines.

8. Itaque qui hæc ſpernit, non hominem ſpernit, ſed Deum, qui etiam dedit ſpiritum ſuum ſanctum in nobis.

He therefore that deſpiſeth theſe things / deſpiſeth not man / but God who hath even given you his holy Spirit.

9. De charitate autem fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis: ipſi enim vos à Deo didiciſtis ut diligatis invicem.

But as touching brotherly love / ye neede not ẏ I write vnto you: for ye are taught of God to love one another.

10. Etenim illud facitis in omnes fratres in univerſa Macedonia Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis.

Yea / and that thing verely ye do vnto all the brethren / which are throughout al Macedonia: but we beſeech you / Brethren / that ye increaſe more and more.

11. Et operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus vobis.

And that ye ſtudy to be quiet / & to medle with your owne buſines / & to worke with your owne hands / as we commanded you.

Das IIII. Capitel.

6. Vnd das niemand zu weit greiffe / noch vervortheile ſeinen Bruder im Handel / denn der HERR iſt der Rächer über das alles / wie wir euch zuvor geſagt vnd bezeuget haben.

Oc at ingen ſkal tage formeget / ey heller tage fordelen fra ſin Broder i handel / Thi HERREN er Heffnere offuer alt dette / ſom wi tilforn haffue ſagd oc vidnet faar eder.

7. Denn Gott hat vns nicht beruffen zur vnreinigkeit / ſondern zur heiligung.

Fordi at Gud kallede oſſ icke til wrenlighed / men til hellighed.

8. Wer nun verachtet / der verachtet nicht Menſchen / ſondern Gott / der ſeinen heiligen Geiſt gegeben hat inn euch.

Huo ſom nu foracter / hand foracter icke Menniſken / men Gud / ſom gaff ſin hellig Aand i eder.

9. Von der Brüderlichen liebe aber / iſt nicht noth euch zu ſchreiben. Denn jhr ſeyt ſelbs von Gott gelehret / euch vntereinander zu lieben.

Men om Brøderlig kærlighed gøriſſ det icke behoff at ſcriffue eder til. Thi at i ere ſelff lærde aff Gud / at elſke huer andre.

10. Vnd das thut jhr auch an allen Brüdern / die inn gantz Macedonia ſind. Wir ermahnen euch aber lieben Brüder / daß jr noch völliger werdet.

Oc det gøre i ocſaa mod alle Brødrene / ſom ere i al Macedonia. Oc wi formane eder / kære Brødre / at i bliffue end nu fuldkommeligere.

11. Vnd ringet darnach / daß jr ſtille ſeyt / vnd das ewre ſchaffet / vnd arbeitet mit ewren eigen händen / wie wir euch gebotten haben.

Oc ſtaar der effter / at i mue bliffue rolige / oc tage vare paa eders ting / oc arbeyder met eders egne hender / ſom wi haffue budet eder.

Kapitola IIII.

6. A aby žádný nevtiiſkal a předſtiihal / ani oklamáwal w gednánij Bratra ſwého: neb mſtitel geſt PAN toho wſſeho / yakož gſme předpowěděli wám a ſwědčili.

Niechay żaden nie vćiſka / ábo podchodźi w żadney ſpráwie brátha ſwego / ábowiemći Pan ieſt ktory ſie mści wſzytkich tych rzeczy / tákochmy to y przed thym powiedźieli wam / y oświadczyli ſie.

7. Neb ieſt nás Buoh nepowolal k nečiſtotě / ale k poſwěcenij.

Bo nie wezwał nas Bog ku nieczyſtośći / ále ku świątobliwośći.

8. A tak kdo tijmto pohrzý / ne Člowěkem pohrzý / ale Bohem / kterýž také dal Ducha ſwého Swatého w nás.

A przeto ktory to odrzuca / nie odrzuca człowieká / ále Bogá / kthory wam dał Duchá ſwego świętego.

9. O Láſce pak Bratrſké / nenij potřebij pſáti wám: nebo gſte wy ſe ſami od Boha naučili / abyſſte ſe milowali weſpolek.

Przytym co ſie tycze braterſkiey miłośći / nie potrzebá wam thego ábym do was piſał / ábowiem ſámi od Bogá ieſteśćie náuczeni / ábyśćie iedni drugie miłowáli.

10. A zagiſté to činijte ke wſſem Bratřijm we wſſý Macedonij. Ale proſýme wás Bratřij / abyſſte ſe rozmahali wijce.

Bo też y to czynićie przećiwko wſzytkim brátom / ktorzy ſą we wſzytkiey Mácedoniey / A prośimy was bráćia izbyśćie wiecey przewyżſzáli.

11. A pilnoſt přičinili abyſſte pokognij byli / a abyſſte ſwuog ſluſſný obchod wedli / a pracowali rukama waſſýma / yakož gſme přikázali wám.

Y ſtáráli ſie ábyśćie byli ſpokoynymi / y pilnowáli rzeczy ſwoich / á robili włáſnymi rękámi wáſzymi / iákośmy wam opowiedźieli.

ד

12 דְּתֶהֱוּוֹן מְהַלְּכִין ——— בְּאֶסְכֵּמָא לְוָת בָּרָיֵא וְעַל אֱנָשׁ לָא תֶּסְתַּנְקוּן ׃

Accioche vi portiate honeſtamente verſo quelli che ſon di fuore, è non habbiate biſogno di coſa alcuna.

13 צָבֵא אֱנָא דֵּין דְּתֶדְעוּן אַחַי דְּעַל אִילֵין דְּדָמְכִין לָא תֶהְוֵא כָּרְיָא לְכוֹן אַיךְ שַׁרְכָּא דְּאֱנָשָׁא דְּסַבְרָא לַיְת לְהוֹן ׃

Ne voglio, fratelli, che voi ſiate ignoranti quanto à quelli che ſi ſono addormiti, accioche voi non ven'atriſtate, come fanno gli altri che non hanno alcuna ſperanza.

14 אֶן גֵּיר מְהַיְמְנִינַן דְּיֵשׁוּעַ מִית וְקָם הָכַנָא אַף אֱלָהָא לְאִילֵין דְּדָמְכוּ בְּיֵשׁוּעַ מַיְתֵא עַמֵּה ׃

Perche ſe noi crediamo che IESV ſia morto è riſuſcitato, coſi ancor quelli che dormeno in IESV, Iddio gli addurrà con eſſolui.

15 הָדָא דֵּין אָמְרִינַן לְכוֹן בְּמֶלְּתֵה דְּמָרַן דַּחְנַן אִילֵין דְּמֶשְׁתַּחְרִינַן בְּמֵאתִיתֵה דְּמָרַן דְּחַיִּינַן לָא נָדְרֵךְ לְאִילֵין דְּדָמְכוּ ׃

Imperoche noi vi diciamo queſto per la parola del Signore, che noi che viueremo, iquali ſaremo reſtati infino à la venuta del Signore, non andaremo innanzi à quelli che dormeno.

16 מְטוּל דְּהוּ מָרַן ——— בְּפוּקְדָנָא וּבְקָלָא דְּרִישׁ מַלְאַכֵא וּבְקַרְנָא דַּאלָהָא נָחֵת מֶן שְׁמַיָּא וּמַיְתֵא דְּבַמְשִׁיחָא יְקוּמוּן לוּקְדַם ׃

Percioche eſſo Signore, con grido di eſortatione, con voce d'Arcangelo, è con la tromba di Dio, ſcenderà di cielo, è quelli che ſon morti in Chriſto, riſuſcitaranno in prima.

17 וְהָיְדֵין חֲנַן אִילֵין ——— דְּמֶשְׁתַּחְרִינַן דְּחַיִּינַן ——— נֶתְחַטֵף עַמְּהוֹן אַכְחְדָא בַּעֲנָנֵא לְאוּרְעֵה דְּמָרַן בָּאאַר וְהָכַנָא בְּכֻל־זְבַן עַם מָרַן נֶהְוֵא ׃

Dipoi noi che viueremo, che ſaremo reſtati, ſaremo inſieme con eſſi rapiti ne le nuuole incontro al Signore ne l'aria: è coſi ſaremo ſempre col Signore.

ד

12 אֲשֶׁר תְּהַלְּכוּ בַּהֲגִינָה אֶל־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִחוּץ וְאִישׁ לֹא תִצְטָרְכוּ בְּכָל דָּבָר ׃

Y que andeys honeſtamente para con los eſtrannos; y que nada de ninguno deſſeeys.

13 וְלֹא אֲכַחֵד מִכֶּם אַחַי עַל־הַיְשֵׁנִים פֶּן תָּרִידוּ בְּשִׂיחָם וְתֶהֱמוּן כְּמוֹ הַשְּׁאָרִים לַאֲשֶׁר לֹא יֶשׁ־לָהֶם הַשְׂבָּרָה ׃

Tampoco, Hermanos, queremos que ignoreys acerca de losque duermen, Que no hos entriſtezcays como los otros que no tienen eſperança.

14 כִּי־אִם נַאֲמִין כִּי־יֵשׁוּעַ מֵת וְקָם כָּכָה גַּם הָאֱלֹהִים אוֹתָם אֲשֶׁר יְשֵׁנוּ בְּיֵשׁוּעַ יוֹלִיךְ עִמּוֹ ׃

Porque ſi creemos que Ieſus murió y reſuſcito, anſi tambien traerà Dios con el à losque durmieron en Ieſus.

15 וְזֹאת אוֹמְרִים אֲנַחְנוּ לָכֶם בִּדְבַר יְהוָה כִּי־אֲנַחְנוּ הַחַיִּים הַנִּשְׁאָרִים בְּבִיאַת אֲדֹנֵינוּ לֹא נַקְדִּים אֶת־הַיְשֵׁנִים ׃

Por loqual hos dezimos eſto en palabra del Sennor, Que noſotros que biuimos, que auemos quedado, en la venida del Sennor no ſeremos delanteros à losque durmieron ya.

16 כִּי־יְהוָה הוּא בְּהֵידָד בְּקוֹל מַלְאַךְ הָרֹאשׁ בְּשׁוֹפַר תְּרוּעַת אֱלֹהִים יֵרֵד מִשָּׁמַיִם וְהַמֵּתִים בַּמָּשִׁיחַ יָקוּמוּ בָּרִאשׁוֹנָה ׃

Porque el miſmo Sennor con algazara y con boz de Archangel, y con trompeta de Dios decendirá del cielo, y los que ſon muertos reſuſcitaran primero.

17 וְאַחֲרֵי כֵן אֲנַחְנוּ הַחַיִּים הַנִּשְׁאָרִים יַחְדָּו עִמּוֹ נֵחָטֵף וְנִלָּקַח בַּעֲנָנִים לִקְרַאת אֲדֹנֵינוּ יְהוָה בָּאֲוִיר וְכָכָה תָּמִיד נִהְיֶה עִם יְהוָה ׃

Luego noſotros losque biuimos, losque quedamos: y juntamente con ellos ſeremos arrebatados en las nuues à recebir àl Sennor; y anſi eſtaremos ſiempre con el Sennor.

δ.

12. Ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

Afin que vous-vous portiez honneſtement enuers ceux qui ſont de dehors, & que vous n'ayez faute de rien:

13. Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.

Or frere, ie ne vueil point que vous ſoyez ignorans touchant ceux qui dorment, afin que ne ſoyez contriſtés cõme les autres auſſi qui n'ont point d'eſperance.

14. Εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι ἰησοῦς ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.

Car ſi nous croyons que Ieſus eſt mort & eſt reſſuſcité: pareillement auſſi ceux qui dorment en Ieſus, Dieu les ramenera auec lui.

15. Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας.

Car nous vous diſons ceci par la parole du Seigneur, c'eſt que nous qui viurons & reſteros en la venue du Seigneur, ne preuiendrons point ceux qui dorment.

16. Ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ· καὶ οἱ νεκροὶ ἐν χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον.

Car le Seigneur lui meſme auec cri d'exhortation, & voix d'Archange, & auec la trompette de Dieu, deſcendra du ciel: & ceux qui ſont morts en Chriſt reſſuſciteront premierement.

17. Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

Puis apres nous qui viurons & reſterons, ſeront rauis enſemble auec eux és nuees deuant du Seigneur en l'air: & ainſi ſerons touſiours auec le Seigneur.

CAP. IIII.

12. Et ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt: & nullius aliquid deſideretis.

That ye may behaue your ſelues honeſtly toward them that are without and that nothing be lacking vnto you.

13. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, ut non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent.

I would not / brethren / haue you ignorant concerning them which are a ſleepe, that yee ſorowe not euen as other which haue no hope.

14. Si enim credimus quòd Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum adducet cum eo.

For if we beleeue that Jeſus is dead/ and is riſen / euen ſo them which ſleepe in Jeſus/ will God bring with him.

15. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui reſidui ſumus in adventu Domini non præveniemus eos qui dormierunt.

For this ſay wee vnto you by the worde of the Lorde/ that we which liue/ and are remaining in the comming of the Lord/ ſhall not preuent them which ſleepe.

16. Quoniam ipſe Dominus in iuſſu, & in voce archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.

For the Lord him ſelfe ſhall deſcende from heauen with a ſhowte / and with the voyce of the Archangell / and with the trumpet of God: and the dead in Chriſt ſhall riſe firſt.

17. Deinde nos qui vivimus, qui relinquimur: ſimul rapiemur cum illis in nubibus obviam Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus.

Then ſhall we which liue and remaine/ be caught vp with them alſo in the clouds/ to meete the Lorde in the aire: and ſo ſhall we euer be with the Lord.

Das IIII. Capitel.

12. Auff daß jhr ehrbarlich wandelt gegen die/ die drauſſen ſind/ vnd jhrer keines bedörffet.

At i kunde vandre erlige mod dem / ſom ere vden faare/ oc inted haffue behoff aff dem.

13. Wir wöllen euch aber / lieben Brüder / nicht verhalten / von denen die da ſchlaffen / auff daß jhr nicht trawrig ſeyt / wie die andern / die keine hoffnung haben.

Wi ville oc icke/ kære Brødre/ dølie faar eder om dem ſom ſoffue/ paa det i ſkulle icke ſørge/ ſom de andre/ der haffue inted Haab.

14. Denn ſo wir glauben / daß Jeſus geſtorben vnd aufferſtanden iſt/ alſo wird Gott auch/ die da entſchlaffen ſind durch Jeſum/ mit jm führen.

Thi der ſom wi tro / at Jheſus er død oc opſtanden, Saa ſkal oc Gud / føre dem frem met hannem/ ſom ſoffue ved Chriſtum.

15. Denn das ſagen wir euch / als ein wort deß HERREN/ daß wir/ die wir leben vnd überbleiben in der zukunfft deß HERREN / werden denen nicht vorkommen die da ſchlaffen.

Thi dette ſige wi eder / ſom HERRENS Ord / At wi ſom leffue oc offuerbliffue i HERRENS tilkommelſe, wi ſkulle icke komme før end de der ſoffue.

16. Denn er ſelbs der HERR wird mit einem Feldgeſchrey/ vnd ſtimme deß Ertzengels/ vnd mit der Poſaunen Gottes ernieder kommen vom Himmel/ vnd die Todten inn Chriſto werden aufferſtehen zu erſt.

Thi at HERREN ſelff ſkal komme ned aff Himmelen / met it Anſkrig oc offuer Engilſſ røſt / Oc met Guds Baſune / Oc de Døde i Chriſto ſkulle førſt opſtaa.

17. Darnach wir/ die wir leben vnd überbleiben/ werden zugleich mit denſelbigen hingezuckt werden inn den Wolcken / dem HERRN entgegen in der Lufft / vnd werden alſo bey dem HERREN ſein allezeit.

Der effter ſkulle wi ſom leffue oc offuerbliffue/ ryckis til lige bort met dem i Skyerne/ mod HERREN i lucten/ oc wi ſkulle altid bliffue hoſſ HERREN.

Kapitola IIII.

12. A abyſſte poctiwě chodili před těmi/ kteřijž gſau wně/ a cyzýho nic nežádalj.

Abyſcie ſie poczciwie záchowáli obcym/ y áby niczego wam potrzebánie było.

13. Chcemeť pak Bratřij abyſſte wěděli o těch/ kteřij gſau zeſnuli: abyſſte ſe nermautili. yako y ginij kteřijž naděge nemagij.

A nie chce brácia ábyſcie wiedźieć nie mieli/ co ſie tycze tych ktorzy záſnęli/ iżbyſcie ſie nie ſmućili iáko y drudzy ktorzy nádźieie nie máią.

14. Neb poněwádž wěřijme/ že Gežijš vmřel a z mrtwých wſtal: tak y Buoh ty/ kteřij zeſnuli w Gežijſſy/ přiwede s nim.

Abowiem ieſli wierzymy iż Jezus vmárł y powſtał/ ták też Bog ty ktorzy záſnęli w Jezuśie/ przywiedźie z nim,

15. Nebo wám toto prawijme w ſlowu PANJE/ že my kteřij žiwi gſme/ a pozůſtaneme w přijchodu PANJE/ nepředegdeme těch kteřijž prwě zeſnuli.

Bo tho wam powiedamy ſłowy Páńſkimi/ Iż my żywi ktorzy pozoſtániemy áż do przyśćia Páńſkiego nie vprzedźiemy tych ktorzy záſnęli.

16. Neb on PAN w rozkazu a w hlaſu Archangela a w traubě Božij ſſtupij s Nebe: A mrtwij/ kteřijž gſau w Kryſtu/ wſtanau předkem:

Gdyż ſam Pan z krzykiem/ y z głoſem Anielſkim/ y z trąbą Bożą zſtąpi z niebá/ á ktorzy byli vmárli w Kryſtuśie/ powſtáną pierwey.

17. Potom pak my kteřijž žiwi budeme/ a kteřijž zuoſtaneme/ ſpolu zachwáceni budeme s nimi do Oblakuow/ w ſtřijc Kryſtu w powětřij/ a tak wždycky s PAnem budeme.

Potym my żywi ktorzy pozoſtániemy/ záchwyceni będźiemy ſpolu z nimi ná obłoki/ żebychmy záſzli Pánu ná powietrze/ A ták záwſze z Pánem będźiemy.

ד

18 הָנַו הָכִיל מְבַיְאִין חַד לְחַד בְּמֶלֵּא הָלֵין׃

Conſolateui dunque l'vn l'altro con queſte parole.

ה

1 עַל זַבְנֵא דֵין וְעִדָּנֵא אַחַי לַית סְנִיקִיתוּן לְמֶכְתַּב לְכוּן׃

Quanto à i tempi è momenti de tempi, voi non hauete biſogno, fratelli, che vi ſene ſcriua.

2 אַנְתּוּן גֵּיר שַׁרִירָאִית יָדְעִין אַנְתּוּן דְּיוֹמֵה דְּמָרַן אֵיךְ גַּנָּבָא בְּלִלְיָא הָכַנָּא אָתֵא׃

Concioſia che voi ſteſſi ſapete beniſſimo che il giorno del Signore verrà come il ladro di notte.

3 כַּד יַאמְרוּן דַּשְׁלָמָא וְשַׁיְנָא וְהָיְדֵין מֶן שֶׁלְיָא יְקוּם עֲלַיְהוּן אַבְדָּנָא אֵיךְ חֶבְלָא עַל בַּטִּנְתָּא וְלָא נֵמְדוּן׃

Perche quando diranno, Pace, e ſicurezza, allor ſoprauuerrà loro vna ſubbita ruina, come il dolor del parto à la donna grauida, e non la ſcamparanno.

4 אַנְתּוּן דֵּין אַחַי לָא הֲוֵיתּוּן בַּחְשׁוּכָא דְּהָו יוֹמָא אֵיךְ גַּנָּבָא נַדְרְכְכוּן׃

Ma voi, fratelli, non ſete in tenebre, ſi che quel giorno vi ſopprapprenda come vn ladro.

5 כֻּלְכוּן גֵּיר בְּנַי נוּהְרָא אַנְתּוּן וּבְנַי אִימָמָא וְלָא הֲוֵיתּוּן בְּנַי לִלְיָא וְלָא בְּנַי חֶשׁוּכָא׃

Tutti voi ſete figliuoli de la luce, e figliuoli del giorno: noi non ſiamo de la notte, ne de le tenebre.

6 לָא נֶדְמַךְ הָכִיל אֵיךְ שַׁרְכָּא אֶלָּא הֲוַין עִירִין וְמַהְוְגִין׃

Non dormiamo dunque come gli altri, ma vegliamo e ſiamo ſobrij.

ד

18 לָכֵן הִתְנַחֲמוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Portanto conſolaos los vnos à los otros en eſtas palabras.

ה

1 וְעַל־הָעִתּוֹת וּמוֹעֲדִים אַחַי אֵין צָרִיךְ לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם׃

Empero acerca de los tiempos y de los momentos, no teneys, Hermanos, neceſſidad deque yo hos eſcriua:

2 כִּי־אַתֶּם הֵיטֵב תֵּדְעוּ כִּי־יוֹם יְהוָה כַּגַּנָּב בַּלַּיְלָה כֵּן יָבוֹא׃

Porque voſotros ſabeys à ſaz, que el dia del Sennor, como ladron de noche, anſi vendrá.

3 כִּי־כַאֲשֶׁר יֹאמְרוּ כִּי־שָׁלוֹם וְשַׁלְוָה אָז־בְּרֶגַע תָּבוֹא עֲלֵיהֶם הָאֲבֵדָה וְנִבְהֲלוּ צִירִים וַחֲבָלִים יֹאחֲזוּן כַּיּוֹלֵדָה יְחִילוּן וְלֹא יִבְרָחוּ׃

Que quando dirân, Paz y ſeguridad: entonces vendrá ſobre ellos deſtruycion de repente, como los dolores à la muger prennada: y no eſcaparán.

4 וְאַתֶּם אַחֵינוּ אֵינְכֶם בַּחֹשֶׁךְ אֲשֶׁר יֹאחֲזְכֶם הַיּוֹם כַּגַּנָּב וְיַחְטְפְכֶם׃

Mas voſotros, Hermanos, no eſtays en tinieblas paraque aquel dia hos tome como ladron.

5 כֻּלְּכֶם בְּנֵי־אוֹר אַתֶּם וּבְנֵי יוֹם לֹא הוֹיִם אֲנַחְנוּ בְּנֵי לַיְלָה וְלֹא בְנֵי־חֹשֶׁךְ׃

Porque todos voſotros ſoys hijos de luz, y hijos de dia: no ſomos de la noche, ni de las tinieblas.

6 עַל־כֵּן לֹא נִישַׁן כְּמוֹ גַּם הָאֲחֵרִים כִּי־אִם נִתְעוֹרֵר וְנִשְׁקֹד לָנֶצַח׃

Portanto pues, no durmamos como los demas: antes velemos y eſtemos templados.

δ′.

18. Ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

Parquoi conſolez-vous l'vn l'autre par ces paroles.

ΚΕΦΑΛ. ε′.

Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοὶ, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι.

Or touchant les temps & momens, freres, vous n'auez point beſoin qu'on vous en eſcriue.

2. Αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε, ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται.

Car vous meſmes ſauez tresbien que le iour du Seigneur viendra comme le larron en la nuict.

3. Ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν.

Car quand ils diront, Paix & ſeureté, adonc il leur ſuruiendra ſoudaine deſtruction, comme le trauail à celle qui eſt enceinte, & n'eſchapperont point,

4. Ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ.

Mais quant à vous, freres, vous n'eſtes point en tenebres, de ſorte que ce iour-là vous ſurprene comme le larron.

5. Πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους.

Vous eſtes tous enfans de lumiere, & enfans du iour: nous ne ſomes point de la nuict, ni des tenebres.

6. Ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ· ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.

Ainſi donc ne dormons point comme font les autres, mais veillons & ſoyons ſobres.

CAP. IIII.

18. Itaque conſolamini invicem in verbis iſtis.

Wherefore/comfort your ſelues one another with theſe wordes.

CAP. V.

DE temporibus autem & momentis, fratres, non indigetis ut ſcribamus vobis.

But of the times and ſeaſons/ brethren / yee haue no neede that I write vnto you.

2. Ipſi enim diligenter ſcitis quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet.

For ye your ſelues know perfectly / that the day of the Lord ſhall come/ euē as a thiefe in the night.

3. Cùm enim dixerint, pax & ſecuritas: tunc repentinus eis ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habenti, & non effugient.

For when they ſhall ſay/ Peace/ and ſafetie/ then ſhall come vpon them ſudden deſtruction/ as the trauaile vpon a woman with childe / and they ſhall not eſcape.

4 Vos autem fratres, non eſtis in tenebris: ut vos dies illa tanquam fur comprehendat.

But yee/ brethren/ are not in darkeneſſe/ that that day ſhould come on you/ as it were a thiefe.

5. Omnes enim vos, filii lucis eſtis, & filii diei: non ſumus noctis neque tenebrarum.

Ye are all the children of light/ and the children of the day: we are not of the night/ neither of darkenes.

6. Igitur non dormiamus ſicut & cęteri: ſed vigilemus & ſobrii ſimus.

Therefore let vs not ſleepe as doe other/ but let vs watch and be ſober.

Das IIII. Capitel.

18. So tröſtet euch mit diſen worten vntereinander.

Saa trøſter eder met diſſe ord iblant huer andre.

Das V. Capitel.

VOn den zeiten aber vnnd ſtunden/ lieben Brůder/ iſt nicht noth euch zuſchreiben.

MEn om den tid oc ſtund / kære Brødre / gøris det icke behoff at ſcriffue eder til.

2. Denn jr ſelbs wiſſet gewiß / daß der tag deß HERRN wird kommen/ wie ein Dieb in der nacht.

Thi at i vide ſelff viſſelige / at HERRENS dag ſkal komme/ lige ſom en Tyff om natten.

3. Denn wenn ſie werden ſagen/ es iſt friede / es hat keine fahr / ſo wird ſie das verderben ſchnell überfallen/ gleich wie der ſchmertz ein ſchwanger Weib/ vnd werden nicht entfliehen.

Thi naar ſom de ſige/ det er fred / her er ingen fare/ da ſkal fordeffuelſen haſtelige falde dem offuer/ lige ſom pinen en fructſommelig Quinde / oc de ſkulle icke vndfly.

4. Jhr aber / lieben Brůder / ſeydt nicht inn der finſterniß / daß euch der tag wie ein Dieb ergreiffe.

Men i / kære Brødre/ ere icke i mørcket/ at den dag ſkal gribe eder ſom en Tyff.

5. Jhr ſeydt allzumal Kinder deß Liechts vnd Kinder deß Tages/ Wir ſind nicht von der Nacht/ noch von der Finſterniß.

I ere alle ſammen Liuſſens Børn oc Dagens Børn. Wie ere icke aff natten oc ey aff mørcket.

6. So laſſet vns nun nicht ſchlaffen wie die andern/ ſondern laſſet vns wachen vnd nůchtern ſein.

Thi lader oſſ nu icke ſoffue/ ſom de andre/ men lader oſſ vaage oc vere ædrue.

Kapitola IIII.

18. Protož těſſte ſe weſpolek těmito ſlowy.

A przetoż pocieſzayćie iedni drugie tymi ſlowy.

Kapitola V.

O Cžaſých pak a chwilech Bratřij / nepotřebugete abychom wám pſali.

ZAtym co ſie tycze czáſow y chwil zámierzonych bráćia / nie potrzebuiećie ábym wam piſał.

2. Nebo wy ſami ſkrze ſwu pilnoſt to wijte / že den PAnie / yako zloděg w nocy / tak přijgde.

Abowiem ſami doſtátecznie wiećie / iż on dźień Páńſki ták przyydźie iáko złodźiej wnocy.

3. Neb když děgij / Pokog a bezpečnoſt / tehda rychle přijgde na ně zahynutij: Rowně yako boleſt Ženy Těhotně / a neugdauť toho.

Bo gdy rzeką / Pokoy y beśpieczeńſtwo / tedy nagle zginienie przyydźie ná nie / iáko bol niewiáſty brzemienney / á nie vydą.

4 Ale wy Břatřij negſte w temnoſtech / aby wás ten den zaſtihl yako Zloděg.

Ale wy bráćia nie ieſteśćie w ćiemnośći / áby on dźień was miał iáko złodźiey záſtáć.

5. Nebo wy wſſyckni Synowé gſte ſwětla / a Synowé dne. A negſme Synowé nocy ani temnoſtij.

Wſzyſcy wy ieſteśćie ſynowie świátłośći y ſynowie dniá / nie ieſteſmy nocy áni ćiemnośći.

6. Protož neſpěmež yako y ginij / ale bděme a ſtřijzliwij budme.

Przeto tedy nie ſpimy iáko inſzy / ále czuymy y bądźmy trzeźwiemi.

ה

7 אִילֵין גֵּיר דְּדָמְכִין —
בְּלֵלְיָא הוּ דָּמְכִין וְאִילֵין
דְּרָוֵין בְּלֵלְיָא הוּ רָוֵין׃

Percioche quei che dormeno, dormeno di notte: è quei che s'inebriano, ſono ebbri di notte.

8 חְנַן דֵּין דִּבְנַי אִימָמָא
חְנַן הָוֵין עִירִין בְּרֶעְיָנַן
וַלְבִישִׁין שִׁרְיָנָא דְּהַימָנוּתָא
וַדְחוּבָּא וְנָסִים סַנְוַרְתָּא
דְּסַבְרָא דְּחַיֵּא׃

Ma noi che ſiamo del giorno, ſiamo ſobrij veſtiti del pettoral de la fede è de la charità, & habbiamo per elmo, la ſperanza de la ſalute.

9 מֶטוּל דְּלָא סָמָן אֲלָהָא
לְרוּגְזָא אֶלָּא לְקֶנְיָנָא
דְּחַיֵּא בְּמָרַן יֵשׁוּע מ
מְשִׁיחָא׃

Perche Iddio non ci ha ordinati à l'ira, ma à l'acquiſto de la ſalute, per il noſtro Signor IESV Chriſto.

10 הָו דְּמִית עַל אַפַּין דְּאֶן
עִירִינַן וְאֶן דָּמְכִינַן אַכְחְדָא
עַמֵּהּ נִחֵא׃

Ilquale è morto per noi, accioche, è ſe noi vegliamo, è ſe noi dormiamo, viviamo inſieme con lui.

11 מֶטוּל הָנָא בַּיְאוּ חַד
לְחַד וּבְנַו חַד לְחַד אַיכַנָּא
דְּאָף עָבְדִיתוּן׃

Per laqual coſa eſortatevi l'un l'altro, & edificatevi l'un l'altro, ſi come ancor voi fate.

12 בָּעֵינַן דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי
דְּתֶהְוַיְתּוּן יָדְעִין לְאִילֵין דל
דַּלְאֵין בְּכוֹן וְקָיְמִין ——
בְּאַפַּיְכוֹן וּמַלְּפִין לְכוֹן׃

E vi preghiamo, fratelli, che conoſciate quei che s'affaticano tra voi, è ſon conſtituiti ſopra voi nel Signore, & ammoniſconvi.

13 דְּתֶהְווּן חָשִׁיבִין לְכוֹן ב
בְּחוּבָּא יַתִּירָא וּמֶטוּל
עַבְדְּהוֹן אַשְׁתַּיְנוּ עַמְּהוֹן׃

E che gli habbiate in ſuppremo amore, per charità, per cagion de l'opera che fanno: è ſtate in pace fra voi.

ה

7 כִּי־הַיְשֵׁנִים בַּלַּיְלָה יִישָׁנוּ
וְהַשִּׁכּוֹרִים גַּם בַּלַּיְלָה יִשְׁתַּכָּרוּ׃

Porque los que duermen, de noche duermen y losque eſtan borrachos, de noche eſtan borrachos.

8 וַאֲנַחְנוּ כִּי־בְנֵי יוֹם הָיִינוּ לֹא
נִשְׁתַּכֵּר כִּי אִם לְנַצֵּחַ נִלְבַּשׁ אֶת־
שִׁרְיוֹן אֱמוּנָה וְאַהֲבָה וְאֶת־כּוֹבַע
שִׁבְרַת הַיְשׁוּעָה׃

Mas noſotros que ſomos hijos del dia, eſtemos ſobrios, veſtidos de cota de fey de charidad: y la eſperança de ſalud por almete.

9 כִּי־לֹא שָׂמָנוּ אֱלֹהִים לַחֲרוֹן
אַפּוֹ כִּי־אִם לְמִקְנַת הַיְשׁוּעָה
בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque no nos ha ordenado Dios para yra, ſino para alcançar ſalud por el Sennor nueſtro Ieſue el Chriſto:

10 הַמֵּת עָלֵינוּ אֲשֶׁר אִם נִשְׁקֹד
אוֹ־נִישַׁן יַחְדָּו עִמּוֹ נִחְיֶה׃

Elqual murió por noſotros, paraque, ó que velemos, ò que durmamos, biuamos juntamente con el.

11 עַל־כֵּן הִתְנַחֲמוּ בֵּינֵיכֶם
וּבְנוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ כְּמוֹ גַם
תַּעֲשׂוּן׃

Por loqual conſolahos los vnos à los otros: y edificahos los vnos à los otros, an ſi como la hazeys.

12 וְשׁוֹאֲלִים אֲנַחְנוּ מִמְּכֶם
אַחֵינוּ לָדַעְתְּכֶם אֶת־הַיּוֹגְעִים
בָּכֶם וְהַמֻּצָּבִים עֲלֵיכֶם בַּיהוָה
וּמְלַמְּדִים אֶתְכֶם׃

Item, rogamos hos, Hermanos, que reconozcays à los que trabajan entre voſotros, y hos preſiden en el Sennor, y hos amoneſtan:

13 וְהֵמָּה יִהְיוּ לָכֶם עַל־יֶתֶר
אֲהוּבִים וַחֲבוּבִים בַּעֲבוּר פָּעֳלָם
הַשְׁלִימוּ בֵּינֵיכֶם׃

Y que los tengays en mayor charidad por amor de ſu obra: tened paz los vnos con los otros.

ε.

7. Οἱ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι· καὶ οἱ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν.

Car ceux qui dorment, dorment de nuict: & ceux qui s'euyurent, s'enyurent de nuict.

8. Ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες υἱοὶ, νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας.

Mais nous qui ſommes de iour, ſoyons ſobres eſtans reueſtus du halecret de foy & de charité, & pour heaume, de l'eſperance de ſalut.

9. Ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ᾽ εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Car Dieu ne nous a point ordonnés à ire, mais pour acquiſition de ſalut par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

10. Τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν.

Qui eſt mort pour nous, afin que ſoit que nous veillions, ſoit que nous dormions, nous viuions auec lui:

11. Διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

Parquoi exhortez l'vn l'autre, & edifiez vn chacun l'vn l'autre, comme auſſi vous faites.

12. Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς.

Or, freres, nous vous prions que vous recognoiſſiez ceux qui trauaillent entre vous, & qui preſidẽt ſur vous au Seigneur, & qui vous admoneſtent:

13. Καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. Εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

Et que vous les ayez en ſouueraine amour pour l'œuure qu'ils font. Soyez en paix entre vous.

CAP. V.

7. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt.

For they that ſleepe / ſleepe in the night / and they that bee drunken / are drunken in the night.

8. Nos autem qui diei ſumus, ſobrii ſimus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis.

But let vs which are of the day/be ſober/putting on the breaſtplate of faith & loue/and the hope of ſaluation for an helmet.

9. Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionem ſalutis per Dominum Ieſum Chriſtum.

For God hath not appoynted vs vnto wrath/ but to obteine ſaluation by y meanes of our Lord Jeſus Chriſt.

10. Qui mortuus eſt pro nobis: ut ſive vigilemus, ſive dormiamus, ſimul cum illo vivamus.

Which died for vs / that whether we wake or ſleepe / wee ſhoulde liue together with him.

11. Propter quod conſolamini invicem: & ædificate alterutrum, ſicut & facitis.

Wherefore exhort one another/ and edifie one another/ euen as ye do.

12. Rogamus autem vos fratres, ut noveritis eos qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos.

Nowe we beſeech you brethren/that yee know them / which labour among you/and are ouer you in the Lorde/and admoniſhe you.

13. Vt habeatis illos abundantiùs in charitate propter opus illorum, pacem habete cum eis.

That yee haue them in ſingular loue for their workes ſake. Be at peace among your ſelues.

Das V. Capitel.

7. Denn die da ſchlaffen/die ſchlaffen deß nachts / vnd die da truncken ſind/ die ſind deß nachts truncken.

Thi de ſom ſoffue/ de ſoffue om natten/ om de ſom ere druckne / de ere druckne om natten.

8. Wir aber/ die wir deß tages ſind/ ſollen nůchtern ſein / angethan mit dem Krebs deß Glaubens vnnd der Liebe / vnnd mit dem Helm der hoffnung zur ſeligkeit.

Men wi ſom høre dagen til / ſkulle vere ædrue/ Jførde met troens oc kærligheds Krefft / oc met Haabens Hielm til Salighed.

9. Denn Gott hat vns nicht geſetzt zum zorn / ſondern die ſeligkeit zu beſitzen/durch vnſern HERRN Jeſum Chriſt.

Thi Gud ſette oſſ icke til vrede/men at beſide Salighed/ formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum.

10. Der fůr vns geſtorben iſt / auff daß / wir wachen oder ſchlaffen / zugleich mit jhm leben ſollen.

Som døde for oſſ/paa det/ at huad helder wi vaage eller ſoffue/ ſkulle til lige leffue met hannem.

11. Darumb ermahnet euch vntereinander / vnnd bawet einer den andern/wie jhr denn thut.

Der faare formaner eder indbyrdis/oc opbygger den ene den anden/ lige ſom i oc gøre.

12. Wir bitten aber euch lieben Brůder / daß jhr erkennet / die an euch arbeiten / vnd euch fůrſtehen inn dem HERRN/vnd euch vermanen.

Oc wi bede eder/ kære Brødre/ at i ville kende dem ſom arbeyde iblant eder / oc ere eders Forſtandere i HERREN / oc formane eder.

31. Habt ſie deſte lieber / vmb jhres wercks willen / vnd ſeit friedſam mit jhnen.

Elſker dem diſſ mere / for deris gerning ſkyld/ oc verer fredſommelige met dem.

Kapitola V.

7. Neb ti kteřijž ſpij / w nocy ſpij: a kteřij ſe opigegij/ w nocy bywagij opilij.

Abowiemći ktorzy ſpią / w nocy ſpią / á ktorzy ſię vpiiáią / w nocy ſię vpiiáią.

8. Ale my kteřij gſme Synowé dne / ſtřijzliwij budme / oblečeni gſauce w Pancýř Wijry a Láſky/a w Lebku naděgi ſpaſenij.

Ale my ktorzy ieſtechmy dniowi / badźmy trzezwi / oblokſzy przedny pleſzek wiáry y miloſći / á za helm nádzieie zbáwienia.

9. Neb nepoſtawil nás Bůh k hněwu/ ale k nabytij Spaſenij / ſkrze Pána naſſeho Gežiſſe Kryſtá.

Abowiem Bog nie poſthánowil nas ná / gniew / ále ná otrzymánie zbawienia przez Páná naſzego Jezu Kryſtá.

10. Kterýž vmřel za nás / abychom budto že bdijme / budto že ſpijme/ s polu s nim žiwi byli.

Ktory vmárl zá nas / áby choćbyſmy czuli choć ſpáli ábychmy ſpolu z nimi zyli.

11. Protož těſſte ſe weſpolek/ a wzdělawayte geden druhého/ yakož y činijte.

A przetoż nápominayćie ieden drugiego / y buduyćie iedni drugich / iáko też czynicie.

12 Proſýmeť pak wás Bratřij/ abyſſte znali ty/ kteřijž pracugij mezy wámi / a wladnau wámi w PAnu / a napomijnagij wás.

A proſimy was bráćia ábyśćie poználi ty ktorzy prácuia miedzy wámi / y ktorzy ſa przelożonymi waſzymi w Pánie / y nápominaia was.

13. A abyſſte ge welice milowali/ pro prácy gegich. Měgte pokog s nimi.

A iżbyśćie ie wielce milowáli dla ſpráwy ich / pokoy záchowayćie ſpolecznie miedzy ſoba.

ה

14 בעינן דין מנכון אחי רדו למסכלנא ולבבו לזעורי נפשא וסבו טענא דמחילא ואגרו רוחכון לות כל נש :

Noi Vi preghiamo ancora, fratelli, Ammonite quelli che ſon diſordinati, cōſolate quelli che ſon di poco animo: ſostenete i debili, ſiate patienti Verſo tutti.

15 ואזדהרו דלמא אנש מנכון בישתא חלף בישתא יפרוע אלא בכל זבן הרטו בתר טבתא לות חדדא ולות כל נש :

Vedete che niuno renda mal per male ad alcuno, ma ſeguitate ſempre il bene, è l'Vn Verſo l'altro fra Voi, e Verſo tutti.

16 נהוו חדין בכל זבן :

State ſempre allegri.

17 ומצלין דלא שליא :

Fate continuamente oratione.

18 ובכל מדם הוו מודין הנו גיר צביניה דאלהא בישוע משיחא בכון :

Rendete gratie in ogni coſa: percioche queſta e la Volonta di Dio per Chriſto IESV Verſo Voi.

19 רוחא לא תדעכון :

Non eſtinguete lo Spirito.

20 נביותא לא תשלון :

Non diſprezzate le Profetie.

21 כל מדם בקו ודשפיר אחודו :

Prouate tutte le coſe, ritenete quel che e buono.

22 ומן כל צבו בישתא ערוקו :

Aſteneteui da ogni ſorte di male.

23 הו דין אלהא דשלמא יקדשכון גמיראית לכלכון וכלה רוחכון ונפשכון ופגרכון ינטר דלא רשין למאתיתה דמרן ישוע משיחא :

Et eſſo Iddio de la pace Vi ſantifichi del tutto: è tutto lo ſpirito Voſtro e l'anima, e'l corpo ſi conſerui intiero ſenza riprenſione ne la Venuta del noſtro Signor IESV Chriſto.

ה

14 ומתחננים אנחנו לכם אחינו למדו ויסרו את־הפתיים וכסילים נחמו אותם אשר להם רוח נשברה לב נשבר ונדכה קבלו את החולים והאריכו אפכם אל־כל־בני אדם :

Item rogamos hos, Hermanos, que corrijays à los que andan deſordenadamente, que conſoleys à los de poco animo, que ſupporteys á los flacos, que ſeays ſuffridos para con todos.

15 ראו והשמרו לכם פן איש רעה תחת הרעה לאיש ישלם כי־אם תמיד סורו מרע ועשו טוב בקשו שלום ורדפוהו גם ביניכם וגם לכלם :

Mirad que ninguno de à otro mal por mal: antes ſeguid lo bueno ſiempre los vnos para con los otros, y para con todos.

16 שמחו תמיד :

Siempre eſtad gozoſos.

17 התפללו לנצח :

Orad ſin ceſſar.

18 בכל־דבר הודו ליהוה כי־זאת היא רצון אלהים בישוע המשיח בכם :

En todo hazed gracias: porque eſta es la voluntad de Dios para con voſotros (todos) en el Chriſto Ieſus.

19 את־רוח לא תכבו :

No apagueys el Eſpiritu:

20 את־הנבואות לא תניאו :

No menoſprecieys las prophecias.

21 את־כל־דברים בחנו והטוב אחזו :

Exſaminaldo todo: retened lo que fuere bueno.

22 מכל־מין רע השמרו לכם :

Apartahos de toda apparencia de mal.

23 ואלהי השלום הוא יקדיש אתכם לכלילת־יופי ורוחכם כלה ונפשכם וגויתכם בבלי־מום לביאת אדנינו ישוע המשיח הנצר :

Y el Dios de paz hos ſanctifique en todo, para que vueſtro eſpiritu y anima, y cuerpo, ſea guardado entero ſin reprehenſion para la venida del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

ε.

14. Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας.

Pareillement nous vous prions, freres, que vous admōeſtiez les deſreiglés: que vous conſoliez ceux qui ſont de petit courage: que vous ſoulagiez les foibles: que vous ſoyez d'eſprit patient enuers tous.

15. Ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ· ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε, καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας.

Aduiſez que nul ne rende à aucun mal pour mal: mais pourchaſſez touſiours ce qui eſt bon, tant les vns enuers les autres, comme enuers tous.

16. Πάντοτε χαίρετε.

Soyez touſiours ioyeux.

17. Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε.

Priez ſans ceſſe.

18. Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

Rendez graces en toutes choſes: car telle eſt la volonté de Dieu par Ieſus Chriſt enuers vous.

19. Τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε.

N'eſteignez point l'Eſprit.

20. Προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε.

Ne meſpriſez point les propheties.

21. Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε.

Eſprouuez toutes choſes: retenez ce qui eſt bon.

22. Ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.

Abſtenez-vous de toute apparence de mal.

23. Αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ ὁλόκληρον ἡμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχή, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη.

Or le Dieu de paix vous vueille ſanctifier entierement, & voſtre eſprit entier, & l'ame, & le corps ſoit conſerué ſans reproche à la venue de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

CAP. V.

14. Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos; conſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes.

We deſire you/ brethren/ admoniſh them that are vnruly: comfort the feeble minded: beare with the weake: be pacient towarde all men.

15. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: ſed ſemper quod bonum eſt ſectamini invicẽ, & in omnes.

See that none recompence euill for euill vnto any man: but euer follow that which is good / both towarde your ſelues/ and towarde all men.

16. Semper gaudete.

Reioyce euermore.

17. Sine intermiſſione orate.

Pray continually

18. In omnibus gratias agite, hæc eſt enim voluntas Dei in Chriſto Ieſu in omnibus vobis.

In all things giue thankes: for this is the will of God in Chriſt Jeſus toward you.

19. Spiritum nolite extinguere.

Quench not the Spirit.

20. Prophetias nolite ſpernere.

Deſpiſe not propheciyng.

21. Omnia autem probate: quòd bonum eſt tenete.

Trie all thinges / and keepe that which is good.

22. Ab omni ſpecie mala abſtinete vos.

Abſteine from all appearance of euill.

23. Ipſe autem Deus pacis ſanctificet vos per omnia: ut integer ſpiritus veſter, & anima & corpus ſine querela, in adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti ſervetur.

Nowe the verie God of peace ſanctifie you throughout: and I pray God that your whole ſpirit/ and ſoule and bodie / may be kept blameleſſe vnto the comming of our Lord Jeſus Chriſt.

Das V. Capitel.

14. Wir ermahnen aber euch/ lieben Brüder/ vermahnet die vngezognen/ tröſtet die kleinmütigen/ traget die ſchwachen/ ſeyt gedultig gegen jederman.

Wi formane oc eder/ kære Brødre/ at i ville formane de Wtuctige/ Trøſter de Miſtrøſtige/ Fordrager de ſkrøbelige/ verer taalmodige mod huer mand.

15. Sehet zu/ daß niemand böſes mit böſem jemandt vergelte/ ſondern allezeit jaget dem gutem nach/ beyde vntereinander vnd gegen jederman.

Seer til/ at ingen betaler nogen ont met ont/ men legger eder altid effter det gode/ baade indbyrdis oc imod huer mand.

16. Seit allzeit frölich.

Verer altid glade.

17. Betet ohn vnderlaß.

Beder vden affladelſe.

18. Seyt danckbar in allen dingen/ Denn daß iſt der wille Gottes/ inn Chriſto Jeſu an euch.

Verer tacknemmelige i alle ting/ Thi det er Guds vilie/ i Chriſto Jheſu til eder.

19. Den Geiſt dempffet nicht.

Vdſlycker icke Aanden.

20. Die weiſſagung verachtet nicht.

Foracker icke Propheceier.

21. Prüffet aber alles/ vnd das gute behaltet.

Men prøffuer alting/ oc beholder det Gode.

22. Meidet allen böſen ſchein.

Skyr alt det ſom haffuer en ond ſkin.

23. Er aber der Gott des frides/ heilige euch durch vnnd durch/ vnd ewer Geiſt gantz ſampt der Seele vnd Leib/ müſſe behalten werden vnſträfflich auff die zukunfft vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Oc hand ſom er fredens Gud/ hellige eder i alle maade/ oc eders gantſke Aand met ſiel oc Legeme/ ſkal beuaaris vſtraffelig til vor HERRIS Jheſu Chriſti tilkommelſe.

Kapitola V.

14. A proſýme wás Bratřij/ treſtete nepokogne/ těſſte lekawé/ přigijmayte nemocné/ měgte ſe trpěliwě a ſneſytedlně kē wſſem.

A proſimy was bracia napominaycie nierzadne/ cieſcie mdle/ wſpomagaycie niemocne/ badzcie cierpliwymi przeciwko wßytkim.

15 Wiz te aby zadný zadnému zlého za zlé neodplacowal: ale wzdycky coz dobrého geſt činte ſobě weſpolek/ y wſſem.

Báczcie áby zaden zlem zá zle nikomu nie oddawal/ záwße dobrotliwoſci naſládnycie/ ták miedzy wámi ſpolecznie/ ták o y przeciwko wßytkim.

16. Wzdyckny ſe raduogte:

Záwße ſie weſelcie.

17. Bez přeſtánij ſe modlete.

Bez przeſtánku ſie modlcie.

18. Ze wſſeho Bohu děkůgte: Neb ta geſt wuole Božij/ w Kryſtu Gežijſſy při wſſech wás.

We wßythkim dziekuycie/ ábowiem tác ieſt wola Boza przez Jezuſá Kryſtuſá przeciwko wym.

19. Ducha newhaſſuogte.

Duchá nie zágáßaycie.

20. Prorocťwijm ne pohrzegte.

Proroctwá nie wzgárdzaycie.

21. Ale wſſeho zkuſte / a coz dobrého geſt/ toho ſe drzte.

Wßytkich rzeczy doſwiádczaycie/ á co ieſt dobrego tego ſie trzymaycie.

22. Od každé wěcy/ která geſt ke zlému podobná / zdrzugte ſe.

Od wßelákiego podobienſtwá zloſci wſtrzymáwaycie ſie.

23. On pak Bůh Pokoge poſwětiž wás we wſſem / áby celý Duch wáſs/ y Duſſe/ y Tělo zachowáno bylo bez auhony k přijſſtij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

A ſam Bog pokoiu niech poświeci was zupełne / á duch wáß caly y duβa/ y ciálo bez náganienia w przyſcie Páná náßego Jezu Kryſtá niechay beda záchowáne.

ה

24 מְהַיְמַן הוּ מַן דַּקְרָכוּן דְּהוּ יֶעְבֵּד׃

Fedele e colui che v'ha chiamati, ilquale ancor lo farà.

25 אַחַי צַלַּו עֲלַין׃

Fratelli, pregate per noi.

26 שַׁאלוּ בִּשְׁלָמָא דַּאחַין כֻּלְּהוּן בְּנוּשְׁקָתָא קד קַדִּישְׁתָּא׃

Salutate tutti i fratelli col ſanto bacio.

27 מוֹמֵא אֲנָא לְכוּן בְּמָרַן דְּתֶתְקְרֵא אִגַּרְתָּא הָדָא לְכֻלְּהוּן אַחָא קַדִּישֵׁא׃

Io vi ſcongiuro per il Signore, che queſta epiſtola ſi legga à tutti i ſanti fratelli.

28 טַיְבוּתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַמְּכוּן אַמִּין׃

La gratia del noſtro Signor IESV Chriſto ſia con eſſouoi. Amen.

שְׁלַמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת
תֶּסַלוּנִיקָיֵא קַדְמֵיתָא׃

ה

24 וְנֶאֱמָן הוּא הַקּוֹרֵא לָכֶם אֲשֶׁר גַּם יַעֲשֶׂה׃

Fiel es elque hos ha llamado, elqual tambien harà.

25 אַחַי הִתְפַּלְלוּ עָלֵינוּ׃

Hermanos, orad por noſotros.

26 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם לָאַחִים כֻּלָּם בִּנְשִׁיקַת הַקֹּדֶשׁ׃

Saludad à todos los Hermanos en beſo Sancto.

27 אַשְׁבִּיעֲכֶם בַּיהוָֹה אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֶת־אִגֶּרֶת הַזֹּאת בְּאָזְנֵי כָּל־אַחִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Conjurohos por el Sennor, que eſta carta ſea leyda à todos los Sanctos Hermanos.

28 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea çon voſotros, Amen.

אֶל־תְּסָלוֹנִיקִים רִאשׁוֹנָה
כְּתוּבָה מֵאַתִּינוֹס׃

έ.

24. Πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει τὴν ἐλπίδα ὑμῶν βεβαίαν.

Celui qui vous appele, eſt fidele, qui auſſi le fera.

25. Ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν.

Freres, priez pour nous.

26. Ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Saluez tous les freres par vn ſainct baiſer.

23. Ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς.

Ie vous adiure par le Seigneur que ceſte Epiſtre ſoit leuë à tous les ſaincts freres.

24. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous, Amen.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη
ἀπὸ ἀθηνῶν.

CAP. V.

24. Fidelis eſt qui vocavit vos, qui etiam faciet.

Faithfull is he which calleth you / which will alſo do it.

25. Fratres orate pro nobis.

Brethren/pray for vs.

26. Salutate fratres omnes in oſculo ſancto.

Greete all the brethren with an holy kiſſe.

27. Adiuro vos per Dominum ut legatur epiſtola hæc omnibus ſanctis fratribus.

I charge you in the Lorde/ that this Epiſtle bee read vnto all the brethren the Saintes.

28. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti vobiſcum, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt bee with you/ Amen.

Ad Theſſalonicenſes prima,
ſcripta fuit ex Athenis.

Das V. Capitel.

24. Getrew iſt er / der euch ruffet/ welcher wirdts auch thun.

Hand er trofaſt/ ſom eder kallede / huilcken ſom det oc ſkal gøre.

25. Lieben Brüder/betet für vns.

Kære Brødre/ beder for oſſ.

29. Grüſſet alle Brüder mit dem heiligen Kuß.

Hilſer alle Brødre met den hellige Kyſſ.

27. Ich beſchwere euch bey dem HERREN/ daß jr die Epiſtel leſen laſſet allen heiligen Brüdern.

Jeg beſuer eder ved HERREN/ at i lade læſe denne Epiſtel faar alle hellige Brødre.

28. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder/ AMEN.

An die Theſſalonicher die erſte/ geſchrieben von Athene.

Kapitola V.

24. Wěrnýť geſt kterýž powolal wás/ kterýž také y dokoná.

Wiernyć ieſt ktory was wezwał/ ktory też to vczyni.

25. Bratřij/ modlte ſe za nás.

Bráćia modlćie ſię zá nas.

26. Pozdrawte wſſech Bratřij w polijbenij Swatěm.

Pozdrowćie bráćia wſzytkie z pocáłowániem świętym.

27. Zawazugi wás ſkrze Pána/ aby čten byl Liſt tento wſſech něm Bratřijm Swatým.

Poprzyſiegam was przez Páná/ áby ten liſt przeczytan był wſzytkiey świętey bráćiey.

28. Miloſt Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta budiž ſ wámi/ Amen.

Láſká Páná náſzego Jezu Kryſtá niech będźie z wámi/ Amen.

Skonáwá ſe prwnij Liſt Swatého Pawla k Teſalonycenſkým / pſaný z Athen.

D. PAVLI EPISTOLA AD THESSALONICENSES SECVNDA,

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE. GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE. DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione
ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת תֶּסַּלוֹנִיקָיֵא דְּתַרְתֵּין׃

קֶפָּלֵאוֹן א

פַּוְלוֹס וְסִילְוָאנוֹס וְטִימָתֵאוֹס לְעִדְתָּא דְּתֶסַּלוֹנִיקָיֵא דְּבַאלָהָא אַבָא וּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מ מְשִׁיחָא׃

PAVLO è Siluano è Timoteo à la Chieſa de Teſſaloniceſi ch'è in Dio Padre noſtro, è nel Signor IESV Chriſto.

2 טַיְבוּתָא עַמְכוֹן וַשְׁלָמָא מֶן אַלָהָא אַבוּן וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Gratia è pace à voi da Dio Padre noſtro è dal Signor IESV Chriſto.

3 לְמַוְדָיוּ חַיָּבִינַן לַאלָהָא בְּכֻל־זְבַן עַלַיְכוֹן אַחַי אֵיךְ מָא דְּוָלֵא דְּיַתִּירָאִית רָבְיָא הַיְמָנוּתְכוֹן וְסָגֵא חוּבָּא דְּכֻלְכוֹן דְּכֻל נָשׁ לְוָת ח חַבְרֵהּ׃

Noi debbiamo, fratelli, render ſempre gratie à Dio per voi, come è giuſto, perche la voſtra fede creſce grandemente, è la charità di ciaſcun di voi tutti abbonda de l'vn verſo l'altro.

4 אַיְךְ דְּאָף חֲנַן בְּכוֹן נֶהְוֵא מְשַׁתַּבְּהֲרִין בְּעִדְתָּא ד דַּאלָהָא עַל הַיְמָנוּתְכוֹן וְעַל מְסַיְבְּרָנוּתְכוֹן דִּבְכֻלָּה רְדִיפוּתְכוֹן וְאוּלְצָנַיְכוֹן ד דַּמְסַיְבְּרִין אַנְתּוּן׃

In tal modo che noi medeſimi ci gloriamo di voi ne le Chieſe di Dio, per la voſtra patientia è fede in tutte le voſtre perſecutioni è tribulationi, lequali voi ſoſtenete.

5 לְתַחְוִיתָא דְּדִינָא כֵּאנָא דַּאלָהָא דְּתֶשְׁוּוֹן לְמַלְכוּתֵהּ הַי דְּעַל אַפַּיָּה חָשִׁיתוּן׃

Che ſono vna manifeſta dimoſtratione del giuſto giuditio di Dio, à queſto che voi ſiate tenuti degni del regno di Dio, per ilquale ancor patite.

שְׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ אֶל־תֶּסָּלוֹנִיקִים הַשֵּׁנִית׃

א

פּוּלוֹס וְסִלְוָנוֹס וְטִימוֹתֵאוֹס לַעֲדַת הַתֶּסָּלוֹנִיקִים בֵּאלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

PAVLO, y Syluano, y Timotheo; à la Igleſia de los Theſſalonicenſes congregada en Dios el Padre nueſtro, y en el Sennor Ieſus el Chriſto:

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Gracia y paz ayays de Dios nueſtro Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

3 חוֹבִים אֲנַחְנוּ לְהוֹדוֹת לֵאלֹהִים תָּמִיד עֲלֵיכֶם אַחֵינוּ כַּהֹגֶן כִּי־פָרָה וְרָבָה אֱמוּנַתְכֶם עַל־יֶתֶר וּמְהוֹתִירָה עַד־מְאֹד אַהֲבַת אִישׁ אִישׁ בְּכֻלְּכֶם אֶל־רֵעֵהוּ׃

Deuemos hazer ſiempre gracias à Dios de voſotros, Hermanos, como es digno, de que vueſtra fe va creciendo, y la charidad de cada vno de todos voſotros abunda entre voſotros.

4 כֵּן אֲשֶׁר גַּם אֲנַחְנוּ נִתְהַלֵּל עֲלֵיכֶם בַּעֲדוֹת אֱלֹהִים עַל־תּוֹחַלְתְּכֶם וְעַל־אֱמוּנַתְכֶם בְּכָל־צָרוֹתֵיכֶם וּבִמְצוּקוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר כִּלְכַּלְתֶּם׃

Tanto, que noſotros miſmos nos gloriemos de voſotros en las Igleſias de Dios. da vueſtra paciencia y fe en todas vueſtras perſecuciones y tribulaciones que ſuffris.

5 לִרְאָיַת צִדְקַת וּמִשְׁפַּט אֱלֹהִים לְהַשְׁוֹתְכֶם לְמַלְכוּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ גַּם תְּעֻנּוּן׃

En teſtimonio del juſto juyzio de Dios, paraque ſeays auidos por dignos del Reyno de Dios, por elqual anſimiſmo padeceys:

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΘΕΣσαλονικεῖς ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Παῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ.

PAVL, & Siluain, & Timothee à l'Egliſe des Theſſaloniciens, qui eſt en Dieu noſtre Pere, & au Seigneur Ieſus Chriſt:

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit, & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

3. Εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους.

Freres, nous deuons touſiours rendre graces à Dieu de vous, comme c'eſt bien raiſon, d'autant que noſtre foy croiſt grandement, & que la charité d'vn chacun de vous abonde, de l'vn enuers l'autre:

4. Ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε.

Tellement que nous-meſmes nous glorifions de vous és Egliſes de Dieu, à cauſe de voſtre patience & foy en toutes vos perſecutions & afflictions que vous ſouſtenez.

5. Ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ· εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε.

Leſquelles ſont vne manifeſte demonſtrance du iuſte iugement he Dieu: à ce que vous ſoyez reputés dignes du royaume de Dieu: pour lequel auſſi vous ſouffrez.

CAP. I.

PAVLVS & Sylvanus & Timotheus: eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

PAul and Siluanus / and Timotheus vnto the Churche of the Theſſalonians/which is in God our Father / and in the Lorde Jeſus Chriſt.

2. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Grace be with you/ and peace from God our Father / and from the Lord Jeſus Chriſt.

3. Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis fratres, ita ut dignum eſt, quoniam ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas uniuſcuiuſque veſtrûm in invicem.

Wee ought to thanke God alwayes for you/brethren/as it is meete/becauſe that your fayth groweth exceedingly / and the loue of euerie one of you towarde another aboundeth.

4. Ita ut & nos ipſi in vobis gloriemur in eccleſiis Dei, pro patientia veſtra, & fide in omnibus perſecutionibus veſtris & tribulationibus, quas ſuſtinetis.

So that wee our ſelues reioyce of you in the Churches of God /becauſe of your pacience and fayth in all your perſecutions and tribulations that yee ſuffer.

5. In exemplum iuſti iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini.

Which is a token of the righteous iudgement of God that ye may be counted worthie of the kingdome of God/for the which ye alſo ſuffer.

Das I. Capitel.

PAulus vnd Silvanus vnd Timotheus. Der Gemeinen zu Theſſalonich / in Gott vnſerm Vater vnd dem HErrn Jeſu Chriſto.

PAulus oc Siluanus oc Timotheus. Menigheden i Theſſalonica/ vdi Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

2. Gnade ſey mit euch / vnd friede von Gott vnſerm Vater / vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder/ oc Fred aff Gud vor Fader/ oc den HERRE Jheſu Chriſto.

3. Wir ſollen Gott dancken allezeit vmb euch / lieben Brůder / wie es billich iſt / denn ewer Glaube wächſet ſehr / vnd die Liebe eines ieglichen vnter euch allen/nimpt zu gegenander.

Wi ſkulle altid tacke Gud for eder/kære Brødre/ ſom det er tilbørligt/Thi eders Tro voxer meget/ oc den Kærlighed ſom huer haffuer til den anden / formeris iblant eder alle.

4. Alſo / daß wir vns euer růhmen vnter den Gemeinen Gottes / von euer gedult / vnd glauben / inn allen euren verfolgungen vnd trůbſaln/ die jr duldet.

Saa/at wi roſe oſſ aff eder iblant Guds Menighed/ aff eders taalmodighed oc tro/i al eders forfølgelſe oc drøffuelſe/ ſom i lide.

5. Welches anzeiget/daß Gott recht richten wirdt / vnd jhr wirdig werdet zum Reich Gottes / ůber welchem jr auch leidet.

Huilcket der giffuer til kende / at Gud ſkal døme rettelige/oc at i bliffue verdige til Guds Rige/for huilcket i oc lide.

Kapitola I.

PAwel a Sylwánus y Tymotheus: Cyrkwi Theſalonicenſké w Bohu Otcy naſſem/a w Pánu Gežijſſy Kryſtu:

PAwel y Sylwanus / y Thymotheuß Kośćiołowi Theſſalonićeńſkiemu/ ktory ieſt w Bogu Oycu náßym/ y w Pánie Jezuſie Kryſtuſie.

2. Miloſt wám a Pokog od Boha Otce naſſeho/ a od Pána Gežijſſe Kryſta.

Láſká niech wam bedźie y pokoy od Bogá Oycá náßego y Páná Jezu Kryſtá.

3. Dékowati máme Bohu wždycky za wás Bratřij/ tak yakž hodné geſt / proto / že wijra waſſe welmi roſte/ a rozmáhá/ ſe Láſka gednohokaždého wás k ſobé weſpolek:

Bráćia mamy Bogu záwße dźiekowáć zá was iáko ſie godźi/ przeto iż bárzo ſie pomnaża wiárá wáßá/ y obfituie ſpołeczna miłośći káżdego z was wßytkich.

4. Tak že my chlubijme ſe wámi w Cyrkwijch Božijch/ pro waſſy trpėliwoſt a Wijru / kterauž máte we wſſech protiwenſtwijch ſwých a w zámutcých/kteréž trpijte.

Ták iż my ſie z was przechwalamy v Kośćiołow Bożych/tho ieſt z ćierpliwośći wáßey/ y wiáry w wßelkim prześládowániu wáßym/ y w vćiſkách ktore nośićie.

5. Ku příjkladu ſprawedliwého Saudu Božijho / abyſſte hodni gmijni byli Králowſtwij Božijho / pro kteréžto y trpijte:

Ktora rzecz ieſt iáwnym okazániem ſpráwiedliwego ſadu Bożego/ ná to áby was miano zá godne Kroleſtwá Bożego/ dla ktorego też thy rzeczy ćierpićie.

א

6 וְאִן כֵּאנָא קְדָם אֱלָהָא דְּיִתְפְּרַע אוּלְצָנָא לְאָלוּצַיְכוֹן׃

Percioch'egli è giuſto appreſſo Iddio, rendere afflittioni a quelli che v'affliggono.

7 וַלְכוֹן דְּמֶתְאַלְּצִתּוּן יִתֵּא עַמַּן בְּגֶלְיָנֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ (מְשִׁיחָא) דְּמֶן שְׁמַיָּא עַם חַיְלָא דְּמַלְאַכַוְהי׃

Et à voi che ſete afflitti, ripoſo inſieme con noi, quādo il Signor IESV (Christo) ſi manifeſtarà dal cielo con gli Angeli de la ſua potentia.

8 מָא דְּעָבֵד תְּבַעְתָּא בְּגוּזָלָא דְּנוּרָא מֶן הָנוּן דְּלָא יָדַעוּ לַאלָהָא וּמֶן הָנוּן דְּלָא אֶשְׁתַּוְדַּעוּ לְסַבְרְתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

In fuoco fiammeggiante: facendo vendetta di coloro che non conoſcono Iddio, e non obbediſcono à l'Euangelio del noſtro Signor IESV Chriſto.

9 דְּהָנוּן בְּדִינָא יֶתְפַּרְעוּן אַבְדָּנָא דַּלְעָלַם מֶן פַּרְצוּפֵה דְּמָרַן וּמֶן שׁוּבְחָא דְּחַיְלֵה׃

Iquali ne pagaranno la pena, con là morte eterna dannati da la faccia del Signore, è da la gloria de la ſua potentia.

10 מָא דְּאָתֵא דְּיִשְׁתַּבַּח בְּקַדִּישׁוֹהי וְיִתְחֲזֵא תֶּדְמֻרְתֵּה בְּמְהַיְמְנוֹהי דְּאֶתְהַיְמַן ס סָהֲדוּתַן דַּעֲלַיְכוֹן בְּהָו יוֹמָא׃

Quando egli verra per eſſer glorificato ne ſuoi Santi, & eſſer fatto ammirabile in tutti i credenti (perche il noſtro teſtimonio verſo di voi è ſtato creduto) in quel giorno.

11 מֶטּוּל הָנָא בְּכֻל זְבַן מְצַלֵּינַן עֲלַיְכוֹן דְּיִשְׁוְיכוֹן אֱלָהָא לְקֻרְיָנְכוֹן וְיֶמְלֵיכוֹן כֻּלֵּה צְבְיָנָא דְּטָבוּתָא וְעַבְדָּא דְּהַיְמָנוּתָא בְּחַיְלָא׃

Alqual fine, ancora noi preghiamo ſempre per voi, accioche il noſtro Iddio vi faccia degni de la ſua vocatione, & adempia tutto il beneplacito de la ſua bonta, e l'opera de la fede potentemente.

א

6 כְּמוֹ אֲשֶׁר צְדָקָה הִיא לִפְנֵי אֱלֹהִים לְשַׁלֵּם לְצוֹרְרֵיכֶם שְׁלוּמַת הָרְשָׁעִים׃

Si, que es juſto acerca de Dios, pagar con tribulacion à losque hos atribûlan:

7 וְלָכֶם הַנְּצוּרִים וּמוּצָּקִים אֵת סְלִיחָה עִמָּנוּ בְּהִגָּלוֹת אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ (הַמָּשִׁיחַ) מִשָּׁמַיִם אֶת־מַלְאֲכֵי כֹּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ׃

Y à voſotros, que ſoys atribulados, y à noſotros, dar repoſo quando ſe manifeſtará el Sennor Ieſus (el Chriſto) del cielo con los Angeles de ſu potencia.

8 בְּלַהֶבֶת אֵשׁ לַעֲשׂוֹת נְקָמָה בַּגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֱלֹהִים וּבָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ לִבְשׂוֹרַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Con llama de fuego, para dar el pago á los que no conocieron à Dios, ni obedecen àl Euangelio del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto:

9 אֲשֶׁר לְמִשְׁפָּטָם תִּשָּׂאוּ אֶת־אֲבַדּוֹן לַחֲרָפוֹת לְדִרְאוֹן עוֹלָם מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים וּמִכְּבוֹד גְּבוּרָתוֹ׃

Los quales ſerán caſtigados de eterna perdicion por la preſencia del Sennor, y por la gloria de ſu potencia:

10 כַּאֲשֶׁר יָבוֹא לְהִכָּבֵד בִּקְדוֹשָׁיו וּלְהִתְפַּלֵּא בְּכָל־חוֹסֵי בוֹ כִּי תֵּאָמֵן עֵדוּתֵנוּ עֲלֵיכֶם בַּיּוֹם הַהוּא׃

Quando viniêre para ſer glorificado en ſus Sanctos, y à hazerſe admirable, en aquel dia en todos losque creyeron: porquanro nueſtro teſtimonio ha ſido creydo entre voſotros.

11 בְּזֹאת מִתְפַּלְלִים אֲנַחְנוּ תָמִיד עֲלֵיכֶם אֲשֶׁר יְשַׁוְּכֶם אֱלֹהֵינוּ לִקְרִיאַתְכֶם וִימַלֵּא אֶת־כָּל־רְצוֹן טוּבָתוֹ וּמַעֲשֵׂה אֱמוּנָה בִּגְבוּרָה׃

Por loqual anſimiſmo oramos ſiempre por voſotros que el Dios nueſtro hos tenga por dignos de ſu vocacion, y hincha de bondad à toda voluntad y à toda obra de fe con potencia.

α'.

6. Εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν.

Comme ainſi ſoit que c'eſt choſe iuſte enuers Dieu, qu'il rende affliction à ceux qui vous affligent.

7. Καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ (χριστοῦ) ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ.

Et à vous qui eſtes affligés relaſche auec nous, lors que le Seigneur Ieſus (Chriſt) ſera reuelé du ciel auec les Anges de ſa puiſſance.

8. Ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Auec flamme de feu, exerçant vengeance contre ceux qui ne cognoiſſent point Dieu, & qui n'obeiſſent point à l'Euangile de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

9. Οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ.

Leſquels ſeront punis de perdition eternelle, de par la face du Seigneur, & de par la gloire de ſa force.

10. Ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

Quand il viendra pour eſtre glorifié en ſes Saincts, & eſtre rendu admirable en tous les croyans (pource que noſtre teſmoignage enuers vous a eſté creu) en ce iour la.

11. Εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει.

Pour laquelle cauſe auſſi nous prions touſiours pour vous, que noſtre Dieu vous rende dignes de ſa vocation, & accompliſſe en vous tout le bon plaiſir de ſa bonté, & l'œuure de foy puiſſamment:

CAP. I.

6. Si tamen iuſtum eſt apud Deum retribuere tribulationem, iis qui vos tribulant.

For it is a righteous thing with God/to recompence tribulatiõ to them that trouble you.

7. Et vobis qui tribulamini requiem nobiſcum, in revelatione Domini Ieſu de cælo cum angelis virtutis eius.

And to you which are troubled reſt with vs when the Lord Jeſus ſhal ſhew him ſelfe from heauen with his mightie Angels.

8. In flamma ignis dantis vindictam iis qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini noſtri Ieſu Chriſti.

In flamming fire rendring vengeance vnto them that do not knowe God / and which obey not vnto the Goſpell of our Lord Jeſus Chriſt.

9. Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini, & à gloria virtutis eius.

Which ſhalbe puniſhed with euerlaſting perdition / from the preſence of the Lorde / and from the glorie of his power.

10. Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.

When hee ſhall come to be glorified in his Saintes / and to be made marueylous in all them that beleeue (becauſe our teſtimonie towarde you was beleeued) in that day.

11. In quo etiam oramus ſemper pro vobis: ut dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatem bonitatis & opus fidei in virtute.

Wherefore/wee alſo praye alwayes for you / that our God may make you worthie of his calling/and fulfill all the good pleaſure of his goodnes / and the worke of fayth with power.

Das I. Capitel.

6. Nach dem es recht iſt bey Gott/ zu vergelten trůbſal/ denen/ die euch trůbſal anlegen.

Efterdi det er ret hoſſ Gud at betale dem drøffuelſom legge eder drøffuelſe paa.

7. Euch aber / die jr trůbſal leidet/ ruhe mit vns / wenn nun der HERR JEſus wirdt offenbart werden von Himmel / ſampt den Engeln ſeiner krafft.

Men eder ſom lide drøffuelſe / rolighed met oſſ/ Naar den HERRE Jheſus bliffuer nu obenbaret aff Himmelen/ met ſin Kraffts Engle.

8. Vnd mit feuerflammen/ Rach zu geben ůber die ſo Gott nicht erkennen/ vnd ůber die / ſo nicht gehorſam ſind dem Evangelio vnſers HERREN Jeſu Chriſti.

Oc met Ildlue/at giffue heffn offuer dem/ſom icke kende Gud/ oc offuer dem / ſom icke haffue veret vor HERRIS Jheſu Chriſti Euangelio lydige.

9. Welche werden pein leiden / das ewige verderben/ von dem Angeſichte des HERRN /vnd von ſeiner herrlichen Macht.

Hulicke der ſkulle lide Pine/den euige forderffuelſe fra HERRENS Anſict / oc fra hans herligheds Mact.

10. Wenn er kommen wird / daß er herrlich erſcheine mit ſeinen Heiligen/ vnd wunderbar mit allen Glaubigen denn vnſer zeugnuß an euch von demſelbigen tage habt jr geglaubet.

Naar hand ſkal komme/ at obenbaris herlige met ſine Helligen/ oc vnderlige met alle dem ſom tro / Thi i trode vort Vidniſbyrde til eder om denne ſamme dag.

11. Vnnd derhalben beten wir auch allezeit fůr euch/ daß vnſer Gott euch wirdig mache deß beruffs/ vnd erfůlle alles wolgefallen der gůte / vnnd das werck deß Glaubens in der krafft.

Der faare bede wi ocſaa altid for eder/ at vor Gud ſkal gøre eder verdige til det Kald / oc opfylde al godheds behagelighed oc Troens gerning i Krafft.

Kapitola I.

6. Nebo ſprawedliwé geſt v Boha dáti odplatu těm/ kteřijž wás rmautij.

Abowiemci ſpráwiedliwa rzecz jeſt v Bogá / záſię tym vtrapienie oddác ktorzy was trapia.

7. A wám kteřijž ſe rmautijte odpočinutij s námi / při zgewenij Pána Gežijſſe z Nebe/ s Angely mocy geho.

A wam ktorzy bywaćie vtrapieni, vlżenie z nami/ gdy ſię obiáwi Pan Jezus z niebá z Anioly możności ſwoiey.

8. W plameni Ohně/ kterýž dá pomſtu těm/ kteřijž neznágij Boha / a kteřij neposlauchagij Ewangelium Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta:

Płomieniſthym zápaleniem ſię mśczàc nád tymi ktorzy Bogá nie znáią / y áni ſłucháią Ewánieliey Páná náſzego Jezu Kryſta.

9. Kteřijžto trpěti budau mauku/ wěčného zahynutij od twáři PAně/ a od Sláwy mocy geho.

Ktorzy karáni będą wiecznym zátráceniem/ ſkazáni od oblicznoſći Páńſkiey / y od możney chwały iego.

10. Když přijgde aby byl zweleben w Swatých ſwých / a aby ſe okázal předivný mezy wſſemi wěřijcými (že gſte vwěřili ſwědectwij naſſemu) w ten den.

Gdy przyidzie áby był vwielbion w świętych ſwoich / y áby ſię dziwnym okázał we wſzythkich wiernych w on dzień / przetho iż vwierzono świádectwu náſzemu v was.

11. Prokež ſe také modlijme wždycky za wás / aby hodné včinil wás powolánij ſwého Buoh náš/ a aby naplnil wſſecku wuoli dobroty ſwé/ y ſkutek wijry w mocy.

Dla czego też modlimy ſię záwſze zá was, áby Bog náſz was godnymi czynił wezwánia tego / y wypełnił wſzytkę [illegible] życzliwość dobroći ſwoiey / y ſprawę wiáry w mocnie.

א

12 דישתבח בכון שמה
דמרן ישוע משיחא אף
אנתון בה איך טיבותה ד
דאלהן ומרן ישוע משיחא׃

A fine ch'el Nome del noſtro Signor IESV Chriſto ſia glorificato in voi, e voi in lui, ſecondo la gratia del noſtro Iddio, è del Signor IESV Chriſto.

12 אשר יכבד שם אדנינו ישוע
המשיח בכם ואתם בו כתחנת
אלהינו ואדנינו ישוע המשיח׃

Paraque el nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea clarificado en voſotros, y voſotros en el por la grácia del Dios nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

α΄.

12. Ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que le Nom de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit glorifié en vous, & & vous en lui, ſelon la grace de noſtre Dieu, & du Seigneur Ieſus Chriſt.

ב

1 בעינן דין מנכון אחי על
מאתיתה דמרן ישוע מ
משיחא ועל כנושיא דילן
דלותה׃

Hor noi vi preghiamo, fratelli, per la venuta del noſtro Signor IESV Chriſto, è per il noſtro raccoglimento in lui.

1 ושואלים אנחנו ממכם אחינו
בביאת אדנינו ישוע המשיח
ובקהלתנו אליו׃

Rogamos hos pues, Hermanos por la venida del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y de nueſtro recogimiento à el.

ΚΕΦΑΛ. ϐ΄.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ᾽ αὐτόν.

Or freres, nous vous prions par l'aduenement de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & par noſtre recueil en lui:

2 דלא עגל תתזיעון
ברעינכון ולא תתוהון לא
מן מלתא ולא מן רוחא
ולא מן אגרתא דאיך דמן
לותן הי דהא לם מטי לה
יומה דמרן׃

Che non ſiate traſportati leggiermente d'intendimento, è non ſiate turbati, ne per ſpirito, ne per parola, ne per epiſtola, come da noi mandata, come ſe il giorno di Chriſto foſſe vicino.

2 פן־במהרה תמוטו מאמונתכם
ולא תחרדו לא ברוח ולא בדבר
ולא באגרת איככה ממנו כי־
בוא יבוא יום המשיח׃

Que no hos mouays facilmente de vueſtro ſentimiento, ni ſeays eſpantados ni por eſpiritu, ni por palabra, ni por carta como nueſtra, comó que el dia del Sennor eſté cerca.

2. Εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι᾽ ἐπιστολῆς ὡς δι᾽ ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ.

Que vous ne ſoyez point toſt eſbranles d'entendement, ni troublés par eſprit, ni par parole, ni par Epiſtre, com̃e de par nous, comme ſi la iournee de Chriſt eſtoit prochaine.

3 למא אנש יטעיכון בחד
מן אסכימין מטול דאן לא
תאתא לוקדם מרדותא
ויתגלא בר־נשא דחטיתא
ברה דאבדנא׃

Niuno v'inganni per modo alcuno: percioche il giorno del Signore non verrà ſe prima non ſia venuta la ribellione, è ſia riuelato l'huomo del peccato, il figliuol dico, de la perditione.

3 איש לא יפתכם בכל־דרך
אם לא תבוא למען המרדות
בראשונה ויגלה אנוש החטאת
בן־האבדון׃

No hos enganne nadie en ninguna manera, porque no vendra que no venga antes la apoſtaſia, y ſe manifieſte el hombre de peccado, el hijo de perdicion.

3. Μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον. ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας.

Que nul ne vous ſeduiſe en ſorte que ce ſoit: car ce iour-la ne viendra point que premierement ne ſoit aduenue la reuolte, & que l'homme de peché ne ſoit reuelé, le fils de perdition.

4 הו דלקובלא הו ו
ומשתעלא על כל מן
דמתקרא אלהא ודחלא
איכנא דאף בהיכלא
דאלהא איך אלהא יתב
ויחוא על נפשה איך ד
דאלהא הו׃

Il quale è auuerſario, & inalzaſi ſopra tutto quel che ſi dice Iddio, ò che s'adora: in modo ch'egli ſi ſtà à ſedere nel tempio di Dio, come Iddio, moſtrandoſi d'eſſere Iddio.

4 המתקומם והתרומם על־
כל הנקרא אלהים או־יראת
אלהים כן אשר יושיב את־
נפשו בהיכל אלהים כמוהו
אלהים להגיד את־נפשו כי־הוא
אלהים׃

Opponiendoſe, y leuantandoſe contra todo loque ſe llama Dios, ó diuinidad: tanto que ſe aſsiente en el templo de Dios como Dios, haziendoſe parecer Dios.

4. Ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός.

Qui s'oppoſe, & s'eſleue contre tout ce qui eſt nommé Dieu, ou qu'on adore, iuſqu'à eſtre aſſis comme Dieu au temple de Dieu ſe portant com̃e s'il eſtoit Dieu.

CAP. I.

12. Vt clarificetur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundum gratiam Dei noſtri, & Domini Ieſu Chriſti.

That the Name of our Lord Jeſus Chriſt may be glorified in you/ and ye in him/ according to the grace of our God/ and of the Lord Jeſus Chriſt.

CAP. II.

ROgamus autem vos, fratres, per adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum.

Nowe wee beſeech you/ brethren/ by the comming of our Lorde Jeſus Chriſt/ and by our aſſembling vnto him.

2. Vt non cito moveamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neq; per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tanquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

That yee bee not ſuddenly moued from your minde/ nor troubled neyther by ſpirit/ nor by worde: nor by letter/ as it were from vs/ as though the day of Chriſt were at hande.

3. Nequis vos ſeducat ullo modo: quoniam niſi venerit diſceſſio primùm, & revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis.

Let no man deceiue you by any meanes: for that day ſhall not come/ except there come a departing firſt/ and that that man of ſinne bee diſcloſed/ euen the ſonne of perdition.

4. Qui adverſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in tẽplo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus.

Which is an aduerſarie/ and exalteth him ſelfe agaynſt all that is called God/ or that is worſhipped: ſo that he doeth ſit as God in the Temple of God/ ſhewing him ſelfe that he is God.

Das I. Capitel.

12. Auff daß an euch gepreiſet werde der Name vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd jr an jhm/ nach der gnade vnſers Gottes/ vnd deß HERRN Jeſu Chriſti.

Paa det/ at vor HERRJS Jheſu Chriſti Naffn ſkal priſis i eder/ oc i vdi hannem/ effter Guds Naade/ oc den HERRJS Jheſu Chriſti.

Das II. Capitel.

ABer der Zukunfft halben vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd vnſer verſamlung zu jhm/ bitten wir euch lieben Brůder.

MEn paa vor HERRJS Jheſu Chriſti tilkommelſis vegne/ oc vor Forſamling til hannem/ bede wi eder/ kære Brødre.

2. Daß jr euch nicht bald bewegen laſſet von ewrem Sinn/ noch erſchrecken/ weder durch Geiſt/ noch durch Wort/ noch durch Brieffe/ als von vns geſand/ daß der tag Chriſti fürhanden ſey.

At i icke lade ſnarlige omuende eder fra eders ſind/ oc ey forferde/ huercken ved Aand/ eller ved Ord/ eller ved Breff/ ſom de vaare vdſende fra oſſ/ at Chriſti dag ſkal vere næruerendis.

3. Laſſet euch niemand verführen in keinerley weiſe. Denn er kompt nicht/ es ſey denn/ daß zuvor der Abfall komme/ vnnd offenbaret werde der Menſch der Sünden/ vnd das Kind deß Verderbens.

Lader ingen bedrage eder i nogen maade/ thi hand kommer icke/ vden ſaa er/ at der kommer tilforn Affald/ oc ſyndens Menniſke bliffuer obenbaret/ oc forderffuelſens Barn.

4. Der da iſt ein Widerwertiger/ vnnd ſich überhebet über alles das Gott oder Gottesdienſt heiſſet/ alſo/ daß er ſich ſetzt in den Tempel Gottes/ als ein Gott/ vnd gibt ſich für/ er ſey Gott.

Som er en Modſtandere/ oc ophøyer ſig offuer alt det ſom kaldis Gud eller Guds tienſte/ ſaa/ at hand ſetter ſig i Guds Tempel/ ſom en Gud/ oc giffuer ſig vd/ at hand er Gud.

Kapitola I.

12. Aby yaſně oznámeno bylo Gměno Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta mezy wámi/ a wy w něm/ wedlé miloſti Boha naſſeho a Pána Gežijſſe Kryſta.

Aby było chwalone imię Páná náßego Jezu Krysthá w was/ a wy w nim/ z łáſki Bogá náßego/ y Páná Jezu Kryſtá.

Kapitola II.

PRoſýme pak wás Bratřij/ ſkrze přijſſtij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ a ſkrze naſſe ſhromaždění w něho:

Zatym proſimy was brácia przez przyſćie Páná náßego Jezu Krysthá/ y naße zgromadzenie do niego.

2. Abyſſte nebrzo dali ſebau hnauti od waſſeho ſmyſlu/ ani ſe ſtrachowali/ ani ſkrze Ducha/ ani ſkrze řeč/ ani ſkrze Liſt/ yakožto od nás poſlaný/ yakoby naſtáwal den PANJE:

Abyśćie ſie rychło nie poruſzyli od vmyſłu waßego/ áni ſobá trwożyli/ áni przez ducha/ áni przez powieść/ áni przez liſt rzkomo od nas piſany/ iákoby iuż bliſko był dzień Kryſtuſow.

3. Ať wás neſwodij žádný nižádným obyčegem: Nebť nepřijgde PAN/ leč prwé přijgde odſtaupenij/ a leč prwé zgewen bude Člowěk hřijchu/ Syn zatracenij.

Niech was żaden nie zwodzi żadną miarą/ ábowiem nie przyidzie dzień Kryſtuſow/ ażby pierwey przyßło odſtąpienie/ á był obiáwion człowiek on złośćiwy/ ktory ieſt ſyn zatrácenia.

4. Kterýž ſe protiwij a pozdwihuge nadewſſeckno což ſlowe Bůh/ ane čemu ſe děge pocta/ tak že w Chrámě Božijm ſedne/ okazugijc ſe yakoby on byl Bohem.

Ktory ſie ſprzećiwia y wynośi przećiwko wßelkiemu ktorego zową Bogiem/ ábo ktoremu chwałá bywa wyrządzana/ ták iż śiedzi w kośćiele Bożym iáko Bog/ okazuiąc ſie iákoby był Bogiem.

ב

5 לָא עָהֲדִיתּוּן דְּכַד לְוָתְכוּן הֲוֵית הָלֵין אָמְרֵת הֲוֵית לְכוּן׃

Non vi ricordate, che quando io ero ancora appreſſo di voi, vi diceuo queſte coſe?

6 וְהָשָׁא יָדְעִין אַנְתּוּן מָא דְּאָחֵיד דְּיִתְגְּלֵא הָו בְּזַבְנֵהּ׃

Et hora voi ſapete quel che ritiene, cioè, à fin ch'egli ſia riuelato al ſuo tempo.

7 אֶרָזָא גֵּיר דְּעַוְלָא מֶן כַּדּוּ שָׁרִי לְמֶתְחַבָּשׁוּ בַּלְחוּד אֶן הָו מָא דְּהָשָׁא אָחֵיד יֶשְׁתְּקֵל מֶן מְצַעָתָא׃

Perche gia ſi fa il miſterio de l'iniquità: ſolamente colui che tiene hora il principato, lo terrà infin à tanto che ſia tolto via di mezo.

8 וְהָידֵין יִתְגְּלֵא עַוָּלָא הָו דְּמָרַן יֵשׁוּעַ יְשִׁיפִּיוהִי בְּרוּחַ פּוּמֵהּ וַיְבַטְלִיוהִי בְּגֶלְיָנָא דְּמֵאתִיתֵהּ׃

Et allor ſarà riuelato l'iniquo, ilquale il Signor diſtruggerà con lo Spirito de la ſua bocca, & annichilarallo con lo ſplendor de la ſua venuta.

9 מֵאתִיתֵהּ גֵּיר דְּהָו מִן מַעְבְּדָנוּתָא הִי דְּסָטָנָא בְּכֻל חֵיל וְאָתְוָתָא וְתֶדְמְרָתָא דְּדַגָּלוּתָא׃

La venuta delquale iniquo, è ſecondo l'operatione di Satana, con ogni potentia, è ſegni, è miracoli falſi.

10 וּבְכֻלָּהּ טוּעָיָא דְּעַוְלָא דְּהָוְיָא בַּאבִידֵא עַל דְּלָא קַבֵּלוּ חוּבָּא דְּקוּשְׁתָּא דְּבֵהּ יְחוּן׃

E con ogni inganno d'ingiuſtitia, in quelli che periſcono, per non hauer riceuuto l'amor de la vita, onde ſi foſſen ſaluati.

11 מְטוּל הָנָא יְשַׁדַּר לְהוּן אַלָהָא מַעְבְּדָנוּתָא דְּטוּעַה דְּיְהַיְמְנוּן לְשׁוּקְרָא׃

E per queſto Iddio mandarà loro vn' efficacia d'inganno, acciòche eſſi credano à la bugia.

ב

5 הֲלֹא תִזְכְּרוּ בִּהְיוֹתִי עוֹדֶנִּי עִמָּכֶם כִּי־אֶת־הָאֵלֶּה דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם׃

No hos acordays que quando eſtaua con voſotros hos dezia eſto?

6 וְעַתָּה מַה־מֵּאַחֵז יְדַעְתֶּם לְהִגָּלוֹתוֹ בְּעִתּוֹ׃

Y voſotros ſabeys que es loque lo impide aora, paraque à ſu tiempo ſe manifieſte.

7 כִּי־גַם עַתָּה סוֹד הַחַטָּאת פּוֹעֵל פָּעֳלוֹ לְבַדּוֹ הַמְּאַחֵז עַתָּה עַד מִתּוֹךְ יִנָּשֵׂא׃

Porque ya ſe obra el myſterio de iniquidad: ſolamente que elque aora domina, domine haſta que ſea quitado:

8 וְאָז יִגָּלֶה הָעַוָּל אֲשֶׁר אוֹתוֹ אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ יַהֲרֹג בְּרוּחַ פִּיו וְיָסִית בְּגִלּוּי בּוֹאוֹ׃

Y entonces ſera manifeſtado aquel iniquo, àlqual el Sennor matará con el Eſpiritu de ſu boca, y con la claridad de ſú venida lo quitará,

9 אוֹתוֹ אֲשֶׁר בּוֹאוֹ כְּגֶרֶשׁ הַשָּׂטָן בְּכָל־גְּבוּרָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתֵי שָׁקֶר׃

A aquel iniquo elqual vendrá por operacion de Satanas, con grande potencia, y ſennales, y milagros mentiroſos.

10 וּבְכָל פִּתְיוֹת רִשְׁעָה לָאוֹבְדִים עַל־אֲשֶׁר אֶת־אַהֲבַת אֱמֶת לֹא קִבְּלוּ לְהִוָּשְׁעָם׃

Y con todo enganno de iniquidad obrando en losque perecen: porquanto no recibieron la charidad de la verdad para ſer ſaluos.

11 וְעַל־כֵּן יִשְׁלַח לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־גֶּרֶשׁ הַפְּתָיוֹת אֲשֶׁר יַאֲמִינוּ לַכָּזָב׃

Portando pues, embiará Dios en ellos operacion de error, paraque crean à la mentira;

β.

5. Οὐ μνημονεύετε, ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν;

Ne vous ſouuient-il point que quād i'eſtoye encore auec vous, ie vous diſoye ces choſes?

6. Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ.

Et maintenant vous ſauez que c'eſt qui le retient, afin qu'il ſoit reuelé en ſon temps.

7. Τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται.

Car deſia le ſecret d'iniquité ſe met en train: ſeulement celui qui obtient maintenant, obtiendra iuſqu'à ce qu'il ſoit aboli.

8. Καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ.

Et lors ſera le meſchant reuelé, lequel le Seigneur deſconfira par l'Eſprit de ſa bouche, & abolira par la clarté de ſon aduenement:

9. Οὗ ἐστιν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει, καὶ σημείοις, καὶ τέρασι ψεύδους.

Duquel meſchant l'aduenement eſt ſelon l'efficace de Satan, en toute puiſſance, & ſignes, & miracles de menſonge.

10. Καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς.

Et en toute ſeduction d'iniquité, en ceux qui periſſent: d'autant qu'ils n'ont point receu la dilection de verité, pour eſtre ſauués.

11. Καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει.

Et pourtant Dieu leur enuoyera efficace d'erreur, à ce qu'ils croyent à menſonge.

CAP. II.

5. Num retinetis quòd cum adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis?

Remember ye not/ that when I was yet with you/ I tolde you theſe things?

6. Et nunc quid detineat ſcitis: ut reveletur in ſuo tempore.

And nowe ye knowe what withholdeth that he might be reueiled in his time.

7. (Nam myſterium iam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.)

For the myſterie of iniquitie doeth alreadie worke: onely hee which nowe withholdeth/ ſhall let till he be taken out of the way.

8. Et tunc revelabitur ille iniquus: quem Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui: & deſtruet illuſtratione adventus ſui eum.

And then ſhall the wicked man bee reuiled/ whom the Lorde ſhall conſume with the Spirit of his mouth/ and ſhall aboliſhe with the brightnes of his comming.

9 Cuius eſt adventus ſecundùm operationem Satanæ. in omni virtute, & ſignis & prodigiis mendacibus.

Euen him whoſe comming is by the working of Satan/ with all power and ſignes/ and lying wonders.

10. Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis non receperunt ut ſalvi fierent.

And in all deceyuableneſſe of vnrigtheouſnes/ among them that periſh/ becauſe they receyued not the loue of the trueth/ that they might be ſaued.

11. Ideò mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.

And therefore God ſhall ſend them ſtrong deluſion/ that they ſhould beleeue lyes.

Das II. Capitel.

5. Gedencket jr nicht daran/ daß ich euch ſolches ſagte/ da ich noch bey euch war?

Tencke i der icke paa/ at ieg ſagde eder dette/ der ieg end vaar hoſſ eder?

6. Vnnd was es noch auffhelt wiſſet jr/ daß er offenbaret werde zu ſeiner zeit.

Oc huad ſom det end nu forholder/ vide i/ at hand ſkal obenbaris i ſin tid.

7. Denn es reget ſich ſchon bereit die boßheit heimlich/ ohn daß der es jetzt auffhelt/ muß hinweg gethan werden.

Thi ondſkaff ophefſuer ſig allerede hemmelige/ Uden at den ſom det nu forholder/ ſkal tagis bort.

8. Vnd als denn wird der Boßhafftige offenbart werden/ Welchen der HERR vmbbringen wird mit dem Geiſt ſeines Mundes. Vnd wird ſein ende machen/ durch die erſcheinung ſeiner zukunfft.

Oc da ſkal den Vanartige obenbaris/ Huilcken HERREN ſkal dræbe met ſin Munds Aand/ Oc hand ſkal gøre hans endeligt/ formedelſt ſin Tilkommelſis obenbarelſe.

9. Deß/ welches zukunfft geſchicht nach der wirckung deß Sathans/ mit allerley lügenhafftigen Kräfften vnd Zeichen vnd Wundern.

Hues tilkommelſe der ſkeer effter Satans krafft/ met allehonde løgnactig Krafft oc Tegen oc vnderlige Gerninger.

10. Vnd mit allerley verführung zur vngerechtigkeit/ vnter denen die verlorn werden/ dafür/ daß ſie die liebe zur warheit nicht haben angenommen/ daß ſie ſelig würden.

Oc met allehonde forførelſe til vretferdighed/ iblant dem ſom bliffue fortabte. Fordi/ at de anammede icke kærlighed til ſandhed/ at de maatte bliffue ſalige.

11. Darumb wird jnen Gott kräfftige jrrthumb ſenden/ daß ſie glauben der lügen.

Der faare ſkal Gud ſende dem krafftelige vildfarelſe/ at de ſkulle tro Løgen.

Kapitla II.

5. Nepomnijteli/ že když gſem byl geſſtě v wás/ toto gſem mluwijwal wám?

Izali nie pámietacie iż ieſzcze przy was będąc tom wam powiedział?

6. A nynij co meſſká přijſſtijm geho wijte/ totižto aby ſe on zgewil čaſem ſwým.

A teraz wiecie co przeßkadzá/ áby on był obiawion czaſu ſwego.

7. Nebo giž tagemſtwij půſobij neprawoſti/ toliko aby kdo držij nynij/ aby držel/ dokawádž z proſtředka nebude wywržen:

Abowiem ſie iuż ſpráwuie taiemnicá nieprawośći/ tylko iż ten ktory teraz záwádza/ będźie záwadzał aż odięt będźie pośrzodku.

8. A tehdáž ſe zgewij ten neſſlechetnjk/ kteréhož Pan Gežijš zabige Duchem auſt ſwých/ a zkážy bleſkem přijſſtij ſwého.

A tedy obiáwion będźie on złośćzyńcá/ ktorego Pan zniszczy Duchem vſt ſwoich/ y znacznym przyśćiem ſwoim zgładźi.

9. Toho kteréhož geſt přijſſtij wedlé dijla Satanáſſowa/ we wſſij mocy a w diwijch/ a w zázracých lžiwých.

Tego mówię/ ktorego przyśćie ieſt z mocy ſzátáńſkiey z wßeláką możnośćią/ y znaki/ y cudámi kłamliwemi.

10. A w wſſelikém ſwedenij neprawoſti/ a to těm/ kteřijž magij zahynauti/ proto/ že Láſky prawdy nepřijali/ aby ſpaſeni byli.

A z wßeláką zdrádą nieſpráwiedliwośći w tych ktorzy giną/ przeto iż miłośći prawdy nie przyięli/ aby byli zbawieni.

11. A protož poſſle gim Buoh mocného činitele bludu/ aby wěřili lži.

Przeto tedy przyßle im Bog ſkuteczną moc błędu/ aby kłamſtwu wierzyli.

ב

12 וְיִתְתְּדִינוּן כֻּלְּהוֹן אִילֵין דְּלָא הַיְמִנוּ בְּקוּשְׁתָּא אֶלָּא אֶצְטְבִיו בְּעַוְלָא׃

A fin che ſiano giudicati tutti quelli che non hanno creduto à la verità, ma ſi ſon compiaciuti ne l'iniquità.

13 חְנַן דֵּין חַיָּבִינַן לְמוֹדָיוּ לַאלָהָא בְּכֻל זְבַן עַל אַפַּיְכוֹן אַחַין חַבִיבַוְהי דְּמָרַן דַּגְבָכוֹן אַלָהָא מֶן רִישִׁית לְחַיֵּא בְּקַדִּישׁוּתָא דְּרוּחָא וּבְהַיְמָנוּתָא דְּשָׁרָרָא׃

Ma noi debbiamo render ſempre gratie à Dio di voi, fratelli amati dal Signore, che Iddio v'ha eletti fin da principio à la ſalute, per la ſantificatione de lo Spirito, è fede de la verità.

14 לְהָלֵין הוּ גֵּיר קְרָכוֹן אַלָהָא בַּמְסַבְּרָנוּתָא דִּילַן דְּתֶהְווֹן תֶּשְׁבּוּחְתָּא לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Al che egli v'ha chiamati per mezo del noſtro Euangelio, à l'acquiſto de la gloria del noſtro Signor IESV *Chriſto.*

15 מֶכִּיל אַחַי אֶתְקַיְּמוּ וְאַחְמְסֵנוּ בְּפוּקְדָנֵא דִּי דִּילֶפְתּוּן אֶן בְּמֶלְּתָא וְאֶן בְּאֶגַּרְתָּא דִּילַן׃

State dunque ſaldi, fratelli, è ritenete le traditioni che hauete imparate, ò per parola, ò per epiſtola noſtra.

16 הָוּ דֵּין מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וַאלָהָא אָבוּן הָו דְּאַחְבַן וְיַהֵב לַן בּוּיָאָא דִּלְעָלַם וְסַבְרָא טָבָא בְּטַיְבוּתֵהּ׃

Et eſſo noſtro Signor IESV *Chriſto, ò il noſtro Iddio e Padre, ilquale ci ha amati, & hacci data eterna conſolatione, è buona ſperanza per gratia.*

17 יְבַיֵּא לְבַוָּתְכוֹן וְיַקִּים בְּכֻל מֶלָּא וּבְכֻל עְבָד טָב׃

Conſoli i voſtri cuori, è confermiui in ogni parola & opera buona.

ב

12 אֲשֶׁר יִשָּׁפְטוּ כֻּלָּם שֶׁאֵינָם מַאֲמִינִים בֶּאֱמֶת כִּי־אִם חֲפֵצִים בְּעַוְלָתָה׃

Paraque ſean condennados todos los que no creyeron à la verdad, antes conſintieron à la iniquidad.

13 וְחוֹבִים אֲנַחְנוּ לְהוֹדוֹת לֵאלֹהֵינוּ תָּמִיד עֲלֵיכֶם אַחֵינוּ אֲהוּבֵי אֱלֹהִים כִּי־בָחַר בָּכֶם אֱלֹהִים מֵרֵאשִׁית לִישׁוּעָה בְּמִקְדַּשׁ הָרוּחַ בֶּאֱמוּנַת הָאֱמֶת׃

Mas noſotros deuemos hazer ſiempre gracias à Dios por voſotros, Hermanos amados del Sennor, deque Dios hos aya eſcogido por primicias de ſalud, por la ſanctificacion del eſpiritu y la fe verdadera:

14 אֲשֶׁר בָּהּ קָרָא לָכֶם בִּבְשׂוֹרָתֵנוּ לְמִקְנַת כְּבוֹד אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

A loqual hos llamó por nueſtro Euangelio para alcançar la gloria de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

15 עַל־כֵּן אַחֵינוּ עִמְדוּ וְאֶחֱזוּ לָכֶם אֶת־הַתּוֹדוֹת אֲשֶׁר לְמַדְתֶּם וְאִם בְּדָבָר אוֹ־בְאִגַּרְתֵּנוּ׃

Anſique, Hermanos, eſtad firmes y retened la doctrina que aueys aprendido, ſea por palabra, ò por carta nueſtra.

16 וְהוּא אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וֵאלֹהִים וְאָבִינוּ הָאוֹהֵב אֶתְכֶם וְנוֹתֵן אֶת תַּנְחוּמוֹת עוֹלָם וְאֶת־שִׂבְרָה טוֹבָה בִּתְחִנָּה׃

Y el miſmo Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y Dios y Padre nueſtro, elqual nos amó, y nos dió la conſolacion eterna y la buena eſperança por gracia.

17 הוּא יְנַחֵם אֶת־לְבוֹתֵיכֶם וִיחַזֵּק וִיאַמֵּץ אֶתְכֶם בְּכָל־דָּבָר וּמַעֲשֶׂה טוֹב׃

Conſuele vueſtros coraçones, y hos confirme en toda buena palabra y obra.

β.

12. Ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.

Afin que ſoyent iugés tous ceux qui n'ont point creu à la verité, ains ont prins plaiſir à iniquité.

13. Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας.

Mais, ô freres bien-aimés du Seigneur, nous deuons touſiours rendre graces à Dieu quant à vous, de ce que Dieu vous a eſleus dés le commencement à ſalut, & en ſanctification d'Eſprit, & par la foy de verité.

14. Εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

A quoi il vous a appelés par noſtre Euangile en l'acquiſition de la gloire de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt

15. Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.

Parquoi, freres, demeurez fermes, & retenez les enſeignemẽs qu'auez apprins, ſoit par noſtre parole, ou par noſtre epiſtre,

16. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστός, καὶ ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι.

Or icelui meſme Ieſus Chriſt, noſtre Seigneur, & noſtre Dieu & Pere, qui nous a aimés, & nous a donné conſolation eternelle, & bonne eſperance en grace:

17. Παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

Vueille conſoler vos cœurs, & vous affermir en toute bonne parole & bõne œuure.

CAP. II.

12. Vt iudicentur omnes qui nõ crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

That all they might be damned which beleeued not the trueth / but had pleaſure in vnrighteouſnes.

13. Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus & fide veritatis.

But we ought to giue thankes alwaye to God for you / brethren beloued of the Lord / becauſe that God hath frõ the beginnig choſen you to ſaluation / through ſanctification of the ſpirit / and the faith of trueth.

14. In quam & vocavit vos per Evangelium noſtrum, in acquiſitionem glorię Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Whereunto hee called you by our Goſpell/ to obteine the glorie of our Lorde Jeſus Chriſt.

15. Itaque fratres ſtate: & tenete traditiones quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram.

Therefore/ brethren/ ſtandfaſt and keepe the inſtructions / which yee haue bene taught/ eyther by worde / or by our Epiſtle.

16. Ipſe autem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus, & pater noſter qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia.

Now the ſame Jeſus Chriſt our Lord and our God / euen the Father which hath loued vs/ and hath giuen vs euerlaſting conſolation / and good hope through grace.

17. Exhortetur corda veſtra, & confirmet in omni opere & ſermone bono.

Comfort your hearts/ and ſtabliſh you in euery worde and good worke.

Das II. Capitel.

12. Auff daß gerichtet werden alle die der Warheit nicht glauben / ſondern haben luſt an der vngerechtigkeit.

Paa det de ſkulle alle bliffue / dømde ſom icke tro ſandhed/ men haffue lyſt til wretferdighed.

13. Wir aber ſollen Gott dancken allezeit vmb euch/ geliebte Brüder/ von dem HERREN/ daß euch Gott erwehlet hat von anfang zur Seligkeit/ in der Heiligung deß Geiſtes/ vnd im Glauben der Warheit.

Men wi ſkulle altid tacke Gud for eder / elſkelige Brødre aff HERREN / at Gud haffuer vdualt eder aff begyndelſen til ſalighed/ i Aandens helliggørelſe/ oc vdi Sandheds tro.

14. Darein er euch beruffen hat / durch vnſer Evangelium/ zum herrlichen eigenthumb vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Huor vdi hand kallede eder / formedelſt vort Euangelium/ til vor HERRIS Jheſu Chriſti herlige eyedom.

15. So ſtehet nun / lieben Brüder/ vnd haltet an den Satzungen / die jhr gelehret ſeyt/ es ſey durch vnſer Wort oder Epiſtel.

Saa ſtaar nu/ kære Brødre/ oc holder ved den ſtickelſe / ſom i ere lærde vdi / vere ſig enten formedelſt vort ord eller Epiſtel.

16. Er aber vnſer HERR Jeſus Chriſtus/ vnd Gott / vnd vnſer Vater/ der vns hat geliebet/ vnd gegeben einen ewigen troſt / vnd eine gute hoffnung/ durch gnade.

Men vor HERRE Jheſus Chriſtus/ oc Gud/ oc vor Fader / ſom oſ elſkte / oc gaff en euig Trøſt oc it gaat Haab.

17. Der ermane ewer hertzen/ vnnd ſtercke euch inn allerley Lehre vnd gutem Werck.

Hand formane eders hierte / oc ſtyrcke eder i allehonde Lærdom oc gode Gerninger.

Kapitola II.

12. A odſauzeni byli wſſyckni/ kteřijž newěřili prawdě/ ale powolowali neprawoſti.

Izby były potępieni wſzyscy ktorzy nie vwierzyli prawdźie/ ale przeſtáli ná nieſpráwiedliwośći.

13. Ale myť máme děkowati Bohu wždyckny z wás Bratřij milij od Boha/ že wywolil wás Bůh prwotiny k ſpaſenij w poſwěcenij Ducha a v wijře prawdy.

Ale my powinniſmy Bogu dźiękowáć záwſze zá wás brácia vmiłowáni od Páná/ iż wybrał was Bog od początku ku zbawieniu/ przez poświęcenie Ducha/ y wiarę prawdy.

14. W kterauž to wywolil wás ſkrze Ewangelium naſſe/ abyſſte doſſli ſláwy Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Ná co was wezwał przez Ewánielia náſze/ ku otrzymániu chwały Páná naſzego Jezu Kryſtá.

15. Protož Bratřij ſtuogte a zachowáwayte vſtanowenij kterýmž gſte ſe naučili/ buďto ſkrze řeč/ anebo ſkrze Liſt náſs.

Przeto tedy brácia bądźcie ſtáteczni/ a trzymayćie podána nauke ktoreśćie ſię nauczyli/ choć przez powieść choć przez liſt naſz.

16. On pak Pán náſs Gežijſs Kryſtus/ a Buoh y Otec náſs kterýž milowal nás/ a dal nám potěſſenij wěčné/ a naděgi dobrau w miloſti.

A ſam Pan náſz Jezus Kryſtus/ y Bog á Oćiec náſz/ ktory vmiłował nas/ y dał poćieſzenie wieczne/ y nadźieię dobrą przez łáſkę.

17. On potěſſug Srdcý waſſých/ a vtwrď wás w každém ſkutku dobrém y w řeči dobré.

Niechćieſzy ſercá náſze/ y twierdźi nas we wſzelákiey mowie/ y ſprawie dobrey.

ג

1 מֵן הָשָׁא אַחַין צַלַּו עֲלַין
דְּמֶלְּתֵה דְּמָרַן תֶּהְוֵא
רָהְטָא וּמֶשְׁתַּבְּחָא בְּכֻל
דּוּכָא אַיְךְ דַּלְוָתְכוּן׃

Quanto al reſto, fratelli, pregate per noi, che la parola del Signore corra, è ſia glorificata come ancora appreſſo di Voi.

2 וַדְנֶתְפַּצֵּא מֵן בְּנַי נָשָׁא
בִּישֵׁא וְעַנָּתָא לַו גֵּיר דְּכֻל
נָשׁ הִי הַיְמָנוּתָא׃

E che noi ſiamo liberati da gli huomini inſolenti e maluagi: percioche la fede non è di tutti.

3 מְהַיְמַן הוּ גֵּין מָרַיָא
דְּהוּ נְשַׁרְרְכוּן וְנַשְׁוְזְבְכוּן מֵן
בִּישָׁא׃

Ma il Signore è fedele, che Vi confermarà, guardarà dal maligno.

4 מְתַכְּלִינַן גֵּין עֲלַיְכוּן ב
בְּמָרַן דְּמֶדֶם דִּמְפַקְּדִינַן
לְכוּן עֲבַדְתּוּן אָף עָבְדִיתוּן׃

E noi ci confidiamo di Voi per il Signore, che Voi fate è farete le coſe che Vi denuntiamo.

5 וּמָרַן נְתָרוּץ לֶבָּוָתְכוּן
לְחוּבֵּה דַּאלָהָא ——
וְלַמְסַבְּרָנוּתֵה דַּמְשִׁיחָא׃

E il Signor dirizzi i Voſtri cuori à l'amor di Dio, & à l'aſpettatione di Chriſto.

6 מְפַקְּדִינַן לְכוּן דֵּין אַחַי
בַּשְׁמֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ ——
מְשִׁיחָא דְּתֶהְוֹוּן פְּרִיקִין
מֵן כֻּל אַחָא אֵינָא דְּבִישׁ
בִּישׁ מְהַלֵּךְ וְלָא אַיְךְ ——
פּוּקְדָנָא דְּקַבֵּל מֶנַּן׃

Hor noi Vi denuntiamo, fratelli, nel nome del noſtro Signor IESV Chriſto, che Voi Vi ſepartate da ogni fratello che ſi porta diſordinatamente, è non ſecondo l'inſtruttione ch'egli ha riceuuta da noi.

7 אַנְתּוּן גֵּיר יָדְעִין אַנְתּוּן
אַיְכַנָּא וָלֵא לְמֶתְדַּמָּיוּ בַּן
דְּלָא הַלֵּכַן בִּישׁ בִּישׁ ב
בַּיְנָתְכוּן׃

Perche Voi medeſimi ſapete in che modo biſogna che noi ſiamo imitati: con coſia coſa che noi non ci ſian portati diſordinatamente fra Voi.

ג

1 וְהַנִּשְׁאָר הִתְפַּלְּלוּ נָא אַחֵינוּ
עָלֵינוּ אֲשֶׁר דְּבַר יְהוָה יָרוּץ עַד־
מְהֵרָה וְיִכָּבֵד כְּמוֹ גַּם אֲלֵיכֶם׃

Reſta, Hermanos, que oreys por noſotros, que la palabra del Sennor corra y ſea hecha illuſtre aſsi como entre voſotros:

2 וַאֲשֶׁר נִמָּלֵט מֵאַנְשֵׁי בְלִיַּעַל
הָרָעִים כִּי־אֵינֶנָּה לְכֻלָּם
הָאֱמוּנָה׃

Y que ſeamos librados de hombres importunos y malos, porque no es de todos la fe.

3 וְנֶאֱמָן הוּא יְהוָה אֲשֶׁר יְסַעֶדְכֶם
וְיִצָּרְכֶם מֵרָעָה׃

Mas fiel es el Sennor que hos confirmarà y guardarà de mal.

4 וּבָטַחְנוּ בַּיהוָה עֲלֵיכֶם כִּי־
אֵת־אֲשֶׁר צִוִּינוּ לָכֶם גַּם עוֹשִׂים
אַתֶּם וְגַם תַּעֲשׂוּן׃

Y tenemos confiança de voſotros en el Sennor, que hazeys y hareys lo que hos auemos mandado.

5 וַיהוָה יָכִין אֶת־לְבוֹתֵיכֶם
לְאַהֲבַת אֱלֹהִים וּלְתִקְוַת הַמָּשִׁיחַ׃

El Sennor enderece vueſtros coraçones en la charidad de Dios y en la eſperança del Chriſto.

6 וּמְצַוִּים אֲנַחְנוּ אֶתְכֶם אַחֵינוּ
בְּשֵׁם־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
לְסוּרְכֶם מִכָּל־אָח אֲשֶׁר לֹא
יִתְהַלֵּךְ כַּהֹגֶן וְלֹא כַּמָּסֹרֶת אֲשֶׁר
לְקָחֻהוּ מִמֶּנּוּ׃

Denunciamos hos empero, Hermanos, en el Nombre del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, que hos aparteys de todo Hermano que anduuiere fuera de orden, y no conforme à la doctrina que recibieron de noſotros.

7 כִּי־אַתֶּם יְדַעְתֶּם אֵיךְ צָרִיךְ
לְהִדַּמּוֹת לָנוּ כִּי־לֹא הִתְהַלַּכְנוּ
אִתְּכֶם לְהָרַע׃

Porque voſotros ſabeys de que manera es meneſter imitarnos: porque no nos vuimos deſordenadamente entre voſotros.

ΚΕΦΑΛ. γʹ.

Τὸ λοιπὸν, προσεύχεσθε, ἀδελφοὶ, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ, καὶ δοξάζηται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς.

Au reſte, freres, priez pour nous, afin que la Parole du Seigneur ait ſon cours, & ſoit glorifiee ainſi qu'entre vous:

2. Καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις.

Et que nous ſoyōs deliurés des gens deſordonnés & meſchans, car la foy n'eſt point de tous.

3. Πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

Or le Seigneur eſt fidele, qui vous affermira & gradera du malin.

4. Πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ᾽ ὑμᾶς ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.

Auſſi nous aſſeurons nous de vous par le Seigneur, que vous faites & ferez toutes les choſes que nous vous commandons.

5. Ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ.

Or le Seigneur vueille adreſſer vos cœurs à l'amour Dieu, & à l'attente de Chriſt.

6. Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοὶ, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ᾽ ἡμῶν.

Freres, nous vous denonçons auſſi au Nō de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, que vous vous retiriez d'auec tout frere cheminant deſordonnēment, & non point ſelon l'enſeignemēt qu'il a receu de nous.

7. Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν.

Car vous meſmes ſauez commēt il faut que vous nous enſuiuiez: car nous ne nous ſommes point portés deſordōnément entre vous:

CAP. III.

DE cætero, fratres, orate pro nobis, ut ſermo Dei currat & clarificetur, ſicut & apud vos.

Furthermore / brethren / praye for vs / that the worde of the Lorde may haue free paſſage / and be glorified / euen as it is with you.

2. Et ut liberemur ab importunis & malis hominibus, non enim omnium eſt fides.

And that we may bee deliuered from vnreaſonable and euill men: for all men haue not fayth.

3. Fidelis autem Dominus eſt, qui confirmabit vos & cuſtodiet à malo.

But the Lorde is faythfull / which will ſtabliſh you / and keepe you from euill.

4. Confidimus autem de vobis in Domino, quoniam quæ præcepimus, & facitis, & facietis.

And wee are perſwaded of you through the Lorde / that ye both do / and will doe the things which we commande you.

5. Dominus autem dirigat corda veſtra in charitate Dei, & patientia Chriſti.

And the Lord guide your heartes to the loue of God / and the wayting for of Chriſt.

6. Denuntiamus autem vobis, fratres, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, ut ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundùm traditionem quam acceperunt à nobis.

We commaunde you / brethren / in the Name of our Lorde Jeſus Chriſte / that ye withdraw your ſelues from euery brother that walketh inordinately / and not after the inſtruction / which he receyued of vs.

7. Ipſi enim ſcitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos.

For ye your ſelues knowe how ye ought to folow vs: for we behaued not our ſelues inordinately among you.

Das III. Capitel.

Weiter lieben Brůder / betet für vns / daß das Wort deß HErrn lauffe / vnd gepreiſet werde / wie bey euch.

FRemdelis kære Brødre / beder for oſſ / at HERRENS ord maa løbe / oc priſis / lige ſom hoſſ eder.

2. Vnd daß wir erlöſet werden von dem vnartigen vnd argen Menſchen. Denn der Glaub iſt nicht jedermans ding.

Oc at wi maae forløſis fra vanartige oc arge Menniſke. Thi troen er icke huer mands ting.

3. Aber der HERR iſt trew / der wird euch ſtercken vnnd bewaren für dem argen.

Men HERREN er trofaſt / hand ſkal ſtyrcke oc beuare eder fra den onde.

4. Wir verſehen vns aber zu euch / in dem HERREN / daß jhr thut vnd thun werdet / was wir euch gebieten.

Wi forſee oſſ oc til eder i HERREN / at i gøre oc ſkulle gøre / huad ſom wi biude eder.

5. Der HERR aber richte ewre hertzen zu der liebe Gottes / vnd zu der gedult Chriſti.

Oc HERREN ſtyre eders hierte til Guds kærlighed / oc til Chriſti taalmodighed.

6. Wir gebieten euch aber / lieben Brůder / inn dem Namen vnſers HERREN Jeſu Chriſti / daß jhr euch entziehet von allem Bruder / der da vnordig wandelt / vnnd nicht nach der Satzung / die er von vns empfangen hat.

Wi biude eder ocſaa / kære Brødre / i vor HERRIS Jheſu Chriſti Naffn / at i holde eder fra huer Broder / ſom vandrer wſkickelige / oc icke effter den Skickelſe / ſom i anammede aff oſſ.

7. Denn jhr wiſſet / wie jr vns ſolt nachfolgen / denn wir ſind nicht vnordig vnter euch geweſen.

Thi at i vide / huorledis i ſkulle efterfølge oſſ / fordi at wi vaare icke wſkickelige iblant eder.

Kapitola III.

DAle pak Bratřij / modlte ſe za nás / aby řeč Božij průchod měla / a ſwětle ohlaſſowána byla / yako y v wás.

NA oſtátek brácia modlcie ſie zá nas áby ſłowo Boże ßło / y było chwalone táko też v was.

2. A abychom byli wyſwobozeni od nezbedných / a zlých Lidij / neboť nenij Wijry we wſſech:

Abyſmy byli wybáwieni od ſproſnych y złych ludźi / abowiem nie wßytkich ieſt wiárá.

3. Ale wěrnýť geſt PAN / kterýž vtwrdij wás / a oſtřijhati bude od zlého.

Ale wiernyć ieſt Pan / kthory vtwierdźi was / y zachowa od złego.

4. Dauffánijť pák máme o wás w PAnu / že to co gſme koli přikazowali wám činijte / a činiti budete:

A dufamy przez Páná o was / iż ty rzeczy ktore opowiedamy wám czynićie / y czynić bedźiećie.

5. A PAN zprawuogž Srdze waſſe w Láſce Božij / a w trpěliwoſti Kryſtowě.

Zatym Pan niechay ſpráwuie ſercá wáße ku miłośći Bożey / y ku oczekawániu Kryſtuſowemu.

6. Přikazugemť pak wám Bratřij / we Gměnu Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / abyſſte ſe odděłowali od každého Bratra / kterýž ſe chowá neřádně / a ne wedlé toho naučenij / kteréž přijal od nás.

A opowiedam y wam brácia przez imie Páná naßego Jezu Kryſtá / iżbyśćie ſie odłączyli od każdego brátá kthory ſie nie rządnie ſpráwuie / á nie według nauki podáney kthorą wźiął od nas.

7. Neb wy wijte / kterak máte náſledowati nás: Neb nebyli gſme mezy wámi nepokognij.

Abowiem ſámi wiećie táko nas maćie náſládowáć / gdyżeſmy ſie nie rządnie nieſpráwowali miedzy wami.

ג

8 אַף לָא לַחְמָא דְמַגָּן אֲכַלְן מִן אֱנָשׁ מֶנְכוֹן אֶלָּא בְּעַמְלָא וּבְלַאוּתָא בְּלֶלְיָא וּבְאִימָמָא פָּלְחִין הְוַין דְּעַל אֱנָשׁ מֶנְכוֹן לָא נֵאקַר׃

Ne habbiam mangiato il pane di perſona in dono: ma con fatica è ſudore, lauorando notte è giorno per non grauare alcun di voi.

9 לָא הְוָא מֶטוּל דְּלָא שַׁלִּיט לַן אֶלָּא דְּבְנַפְשַׁן נֶתֶּל לְכוֹן טוּפְסָא דְּהָכַן תֶּתְדַּמּוּן׃

Non gia che noi non n'habbiam poteſtà: ma per darci noi ſteſſi in eſempio à voi, à fin che voi c'imitaſte.

10 אַף כַּד לְוָתְכוֹן הְוַין גֵּיר הָדָא מְפַקְּדִין הְוַין לְכוֹן דְּכֻל דְּלָא צָבֵא דְּנֶפְלוּחַ אַף לָא נֵלְעַס׃

Imperoche ancor quando noi erauamo appreſſo de voi, vi denuntiamo queſto, che ſe alcun non voleua lauorare, ne ancor mangiaſſe.

11 שָׁמְעִינַן גֵּיר דְּאִית בְּכוֹן אֱנָשָׁא דְּבִישׁ בִּישׁ מְהַלְּכִין וּמֶדֶּם לָא פָּלְחִין אֶלָּא אֶן סְרִיקָתָא׃

Percioche noi vdiamo che alcuni fra voi ſi portano diſordinatamente, ſenza punto lauorare, ma curioſamente eſercitandoſi.

12 לְהוֹן דֵּין לְהָלֵין —
מְפַקְּדִינַן וּבָעֵינַן מֶנְּהוֹן ב
בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ד
דְּבַשְׁלְיָא יֶהְווֹן פָּלְחִין ו
וְאָכְלִין לַחְמְהוֹן׃

Onde noi denuntiamo à queſti tali, & eſortiamoli per il noſtro Signor IESV Chriſto, che mangino il lor proprio pane, operando quietamente.

13 אַנְתּוֹן דֵּין אַחַי לָא תֶּמְאוּן לְכוֹן לְמֶעְבַּד דְּשַׁפִּיר׃

E voi, fratelli, non vi ſtancate di far bene.

14 וְאֶן אֱנָשׁ לָא מֶשְׁתַּמַּע
לְמֶלַּיְן הָלֵין דְּבְאַגַּרְתָּא
יֶתְפָּרַשׁ לְכוֹן הָנָא וְלָא
הְוַיתּוֹן מֶתְחַלְטִין עַמֵּהּ ד
דִּיבְהֵת׃

Doue ſe alcun non abbediſce à le noſtre parole, notatelo per epiſtola, è non cõuerſate con eſſolui, accioche ſi vergogni.

ג

8 כִּי־לֹא חִנָּם אָכַלְנוּ לֶחֶם מֵאִישׁ מִכֶּם כִּי־אִם בְּעָמָל וִיגִיעָה יוֹמָם וָלַיְלָה פָּעַלְנוּ פֶּן־נַכְבֵּד עֲלֵכֶם׃

Ni cominos el pan de balde de ninguno, antes obrando con trabajo y fatiga de noche y de dia, por no ſer graues à ninguno de voſotros.

9 לֹא כִּי־לֹא יֵשׁ לָנוּ שִׁלְטוֹן כִּי־אִם אֲשֶׁר נָשִׂים אֶת נַפְשֵׁנוּ לִדְמוּת לָכֶם לְהִדַּמּוֹתְכֶם לָנוּ׃

No porque no tuuieſſemos poteſtad, mas por darnos hos por dechado, paraque nos imitaſſedes.

10 וְגַם בִּהְיוֹתֵנוּ עִמָּכֶם אוֹתָהּ צִוִּינוּ לָכֶם כִּי־אִם אִישׁ לֹא יֹאבֶה לִפְעוֹל גַּם לֹא יֹאכַל׃

Porque aun eſtando con voſotros hos denunciauamos eſto, Que ſi alguno no quiſiere obrar, no coma.

11 כִּי־שָׁמַעְנוּ כִּי־אֲנָשִׁים מִתְהַלְּכִים בָּכֶם לֹא כַהֹגֶן וְכִי־אֵינָם פּוֹעֲלִים כִּי־אִם מִתְרָאִים וּמִתְרַפִּים׃

Porque oymos que andan algunos entre voſotros fuera de orden, no entendiendo en nada, ſino tratando con curioſidad.

12 וְלַאֲשֶׁר כָּאֵלֶּה מַגִּידִים וּמִתְחַנְּנִים אֲנַחְנוּ בַּאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בְּדֻמִיָּה יִפְעֲלוּן וְאֶת־לַחְמָם יֹאכֵלוּן׃

Y à los que ſon tales, denunciamosles y rogamosles en el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto que obrando con repoſo coman ſu pan.

13 וְאַתֶּם אַחֵינוּ אַל־תֵּלְאוּ לַעֲשֹׂת טוֹב׃

Y voſotros, hermanos, no deſmayeys de bien hazer.

14 וְאִם אִישׁ אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ לִדְבָרֵנוּ בְּאִגֶּרֶת הַזֹּאת אוֹתוֹ הִתְווּ וְלֹא הִתְהַלְּכוּ אִתּוֹ אֲשֶׁר יֵבוֹשׁ׃

Y ſi alguno no obedeciere à nueſtra Palabra por carta, notad al tal: y no hos emboluays con el paraque ſe auerguence.

γ'.

8. Οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν.

Et n'auons point mangé le pain d'aucun pour neant: mais en labeur & en trauail, beſongnans nuict & iour, afin de ne charger aucun de vous.

9. Οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς.

Non point que nous n'en ayons bien la puiſſance, mais afin de nous donner nous meſmes pour patron en voſtre endroit, afin que vous nous en ſuiuiſſiez.

10. Καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω.

Car auſſi quand nous eſtions auec vous, nous vous denoncions cela meſme, que ſi quelcun ne veut beſongner, qu'il ne mange point auſſi.

11. Ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους.

Car nous entendons qu'il y en a quelques vns entre vous qui cheminent deſordonnément, ne faiſans rien, mais viuans curieuſement.

12. Τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.

Parquoi nous denonçons à ceux qui ſont tels, & les exhortons par noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, qu'en beſongnãt ils mangent leur pain paiſiblement.

13. Ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες.

Mais quant à vous, freres, ne vous anonchaliſſez point en bien faiſant.

14. Εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ.

Et ſi quelcun n'obeit à noſtre parole marquez-le par lettres, & ne conuerſez point auec lui, afin qu'il ait honte.

CAP. III.

8. Neque gratis panem manducavimus ab aliquo, ſed in labore & in fatigatione nocte & die operantes, ne quem veſtrûm gravaremus.

Neither tooke wee bread of any man for nought; but we wrought with labour and trauaile night and day / becauſe we woulde not be chargeable to any of you.

9. Non quaſi non habuerimus poteſtatem: ſed ut noſmetipſos formam daremus vobis ad imitandū nos.

Not but that we had authoritie / but that we might make our ſelues an enſample vnto you to follow vs.

10. Nam & cum eſſemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam ſiquis non vult operari, nec manducet.

For euen when wee were with you / this we warned you of / that if there were anie / which would not worke / that he ſhoulde not eate.

11. Audivimus enim inter vos quoſdam ambulantes inquietè, nihil operantes, ſed curioſè agentes.

For wee heard / that there are ſome which walke among you inordinately / and worke not at all / but are buſie bodies.

12. Iis autem qui eiuſmodi ſunt, denuntiamus, & obſecramus in Domino Ieſu Chriſto, ut cum ſilentio operantes, ſuum panem manducent.

Therefore them that are ſuch / wee commande & exhort by our Lorde Jeſus Chriſt / that they worke with quietneſſe / and eate their owne bread.

13. Vos autem fratres, nolite deficere benefacientes.

And ye / brethren / be not wearie in well doing.

14. Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate: & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur.

If any man obey not our ſayings / note him by a letter / and haue no companie with him / that he may be aſhamed.

Das III. Capitel.

8. Haben auch nicht vmb ſonſt das Brod genommen von jemand / Sondern mit arbeit vnnd mühe / tag vnd nacht haben wir gewircket / daß wir nicht jemandt vnter euch beſchwerlich weren.

Wi haffue oc icke forgeffuis taget Brød aff nogen / men wi giorde gerning met arbeyde oc møye dag oc nat / at wi vilde icke beſuare nogen iblant eder.

9. Nicht darumb / daß wir deß nicht macht haben / ſondern daß wir vns ſelbs zum Fürbilde euch geben / vns nachzůfolgen.

Icke fordi / at wi haffde ey mact der til / men at wi vilde giffue eder oſſ ſelff til it Exempel / at efftertfølge oſſ.

10. Vnd da wir bey euch waren / gebotten wir euch ſolchs / daß / ſo jemand nicht wil arbeiten / der ſoll auch nicht eſſen.

Oc der wi vaare hoſſ eder / da bøde wi eder ſaadant at / der ſom nogen icke vil arbeyde / hand ſkal oc icke æde.

11. Denn wir hören / daß etliche vnter euch wandeln vnordig / vnd arbeiten nichts / ſondern treiben fürwitz.

Thi wi høre / at nogle vandre vſkickelige iblant eder / oc arbeyde icke / men driffue vnyttig handel.

12. Solchen aber gebieten wir / vnd ermanen ſie / durch vnſern HERRN Jeſum Chriſt / daß ſie mit ſtillem weſen arbeiten / vnd jr eigen Brot eſſen.

Thi binde wi ſaadane / oc formane dem / formedelſt vor HERRE Jheſum Chriſtum / at de arbeyde met roligt væſen / oc æde deris eget Brød.

13. Jhr aber / lieben Brüder / werdet nicht verdroſſen guts zu thun.

Men i / kære Brødre / kediſſ icke ved at gøre maat.

14. So aber jemand nicht gehorſam iſt vnſerm wort / den zeiget an durch einen Brief / vnd habt nichts mit jm zuſchaffen / auff daß er ſchamrot werde.

Men der ſom nogen icke er vort ord lydig / den tenger op formedelſt it Breff / oc haffuer inted at ſkaffe met hannem / paa det hand kant bliffue beſkemmet.

Kapitola III.

8. Ani gſme gijdali chlebá darmo od kého / ále byli gſme w prácy a w vſtáwanij / we dne y w nocy pracugijce / proto / abychom žádněho z wás neobtijžili.

Aniſmy od żadneᵒ biorac chleb darmo iedli / ale z praca y z klopotem / wednie y w nocy robiac / dla tego ábyſmy żadnego z was nie obrazali.

9. Ne yakoby nám nenáleželo toho činiti / ale abychom ſe wydali wám za příklad / abyſſte nás w tom náſledowali.

Nie ábyſmy tego práwa nie mieli ále ábyſmy ſie wam ſami ſtawili záwzor / ábyſćie nas naſladowali.

10. Neb y když gſme byli v wás / to gſme wám přikazowali / že kdož nechce dělati aby také negedl.

Abowiem gdychmy byli v was / tochmy wam opowiedali / iż ieſliby kto nie chćiał robić / ten áby nie iadł.

11. Slyſſeli gſme zagiſtě / že mezy wámi někteřij obcugij nepokogně / nic nedělagijce / ale wſſetečně wěcy činijce.

Bo ſłyſzemy iż niektorzy nierzadnie ſie ſpráwuia miedzy wami nic nie robiac / ale niepotrzebnych rzeczy pátrzáiac.

12. Protož těch kteřijž takowij gſau / napomijnáme a proſſýmě / pro Pána Gežiſſe Kryſta / aby pokogně pracugijce / ſwuog chleb gedli.

A tym ktorzy ſa tákowi opowiedamy / y proſimy ich przez Páná náſzego Jezu Kryſthá / áby z pokoiem robiac vżywáli chlebá ſwego.

13. Wy pak Bratřij nevſtáwayte dobře činijce.

A wy bráćia nie oſłábiaycie dobrze czyniac.

14. Pakli kdo nevpoſlechne řeči naſſý po Liſtu / toho oznamte / a neobcugte s nim / ať ſe ſtydij:

A ieſli kto nie ſłucha powieśći naſzey / tego przez liſt oznaymićie / áni z nim obcuyćie / áby ſie záwſtydził.

ג

15 וְלָא אֵיךְ בְּעֶל דְּבָבָא תֶּאחְדוּנֵהּ אֶלָּא הֲוַיְתוּן מַרְתִּין לֵהּ אֵיךְ דְּלַאחָא׃

Ne lo tenete però come nimico, ma ammonitelo come fratello.

16 הוּ דֵּין מָרֵהּ דַּשְׁלָמָא נֶתֶּל לְכוֹן שְׁלָמָא בְּכֻל זְבַן בְּכֻל מִדֶּם מָרַן עַם כֻּלְּכוֹן׃

Et esso Signor de la pace vi dia sempre la pace in tutti i modi. Il Signor sia con tutti voi.

18 שְׁלָמָא בַּכְּתָבַת אִידַי אֶנָא פַּולוֹס דְּאִיתַיְהּ אָתָא דְּבְכֻלְּהוֹן אֶגְּרָתַי הָכַנָא כָּתֵב אֶנָא׃

La salutatione di propria mano di me Paulo, che è il mio segno in ogni epistola: così scriuo.

10 טַיְבּוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם כֻּלְּכוֹן (אַחַי) אַמִּין׃

La gratia del nostro Signor Iesu Christo sia con tutti voi. Amen.

שַׁלְמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת
תֶּסַלוּנִיקָיֵא דְּתַרְתֵּין
דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן לַדִיקִיָא
דְּפְּסִירְיָא׃

ג

15 אַךְ־לֹא יִהְיֶה לָכֶם כְּאוֹיֵב כִּי־אִם יְסַרוּהוּ כְּאָח׃

Y no lo tengays como à enemigo: si no amonestaldo como à Hermano.

16 וַאֲדֹנֵי הַשָּׁלוֹם הוּא יִתֵּן לָכֶם אֶת־שְׁלוֹמוֹ בְּכָל־מָקוֹם וּבְכָל דֶּרֶךְ יְהוָה עִם כֻּלְּכֶם׃

Y el mismo Sennor de paz hos de siempre paz en toda manera. El Sennor sea con todos vosotros.

17 שְׁאֵלָתִי לִשְׁלוֹמְכֶם בְּיָדִי בְּיַד־פּוֹלוֹס אֲשֶׁר הִיא אוֹת מִכְתָּבִי בְּכָל־אִגְּרוֹתַי כָּכָה מְכַתֵּב אָנֹכִי׃

Salud. De mi mano, de Paulo que es mi signo en todas mis cartas, ansi escriuo.

18 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia del Sennor nuestro Iesus el Christo sea con todos vosotros, Amen.

אֶל־תֶּסָּלוֹנִיקִים שֵׁנִית כְּתוּבָה
מֵאַטִינוּס׃

γ.

15. Καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.

Toutesfois ne le tenes point comme ennemi, ains admonestez-le comme frere.

16. Αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

Or le Seigneur de paix vous doint tousiours paix en toute maniere, Le Seigneur soit auec vous tous.

17. Ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω,

La salutation de la propre main de moi Paul, qui est vn signe en toutes mes Epistres: i'escri ainsi.

18. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de nostre Seigneur Iesus Christ soit auec vous tous, Amen.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

CAP. III.

15. Et nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.

Yet count him not as an enemie / but admoniſh him as a brother.

16. Ipſe autem Dominus pacis det vobis pacem ſempiternam in omni loco. Dominus ſit cum omnibus vobis.

Nowe the Lorde of peace giue you peace alwayes by all meanes. The Lord be with you all.

17. Salutatio, mea manu Pauli: quod eſt ſignum in omni epiſtola, ita ſcribo.

The ſalutation of me Paul / with mine owne hande / which is the token in euerie Epiſtle: ſo I write.

18. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus vobis, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt bee with you all / Amen.

Miſſa fuit ex Athenis.

Das III. Capitel.

15. Doch haltet jn nicht als einen Feind / ſondern vermanet jhn als einen Bruder.

Dog ſkulle i icke holde hannem ſom en Fiende / men formaner hannem ſom en Broder.

16. Er aber / der HERR des Friedes / gebe euch Friede allenthalben / vnd auff allerley weiſe. Der HERR ſey mit euch allen.

Men Fredens HERRE / giffue eder Fred allelegne / oc i alle maade. HERREN vere met eder alle.

17. Der gruß mit meiner Hand Pauli / Das iſt das zeichen iñ allen Brieffen / alſo ſchreibe ich.

Hilſen met min Pauli haand / dette er tegnet i alle Breff / ſaa ſcriffuer ieg.

18. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch allen / Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti naade vere met eder alle / Amen.

Geſchrieben von Athen.

Kapitola. III.

15. A nepokládayte ho yako za nepřijtele / ale třeſtcete yako Bratra.

Ani go mieyćie zá nieprzyiacielá / ále vpominayćie iáko brátá.

16 Sám pak PAN pokoge / dayž wám pokog vſtawičný na každém mijſtě. PAN buď ſe wſſemi wámi

A ſam Pan pokoiu / niech wam dá pokoy záwße wßelákim obyczáiem / Pan niech bedźie z wámi wßytkimi.

17. Pozdrawenij mau rukau Pawlowau / kteréž geſt znamenij na každém Liſtu / neb yá tak pijſy.

Pozdrowienie reká moiá Páwłowá ktory ieſt znák w káżdym liſćie ták piße.

18. Miloſt Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta / budiž ſe wſſemi wámi / Amen.

Láſká Páná náßego Jezu Kryſtá niechay bedźie z wámi wßythkimi / Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola druhá Swatého Pawla k Teſalonycenſkým / odeſlaná z Athěn.

D. PAULI EPISTOLA AD TIMOTHEUM, PRIMA,

SYRIACE. - ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE. GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HUTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת טִימָתֵאוֹס קַדְמָיְתָא׃

קֶפַלָאוֹן א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּפוּקְדָנָא דַאלָהָא מַחְיָנַן וְדַמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ סַבְרַן׃

PAVLO Apoſtolo di IESV Chriſto per commeſſione di Dio Saluator noſtro, e del Signor IESV Chriſto noſtra ſperanza.

2 לְטִימָתֵאוֹס בְּרָא שַׁרִירָא בְּהַימָנוּתָא טַיְבוּתָא וְרַחְמֵא וְשְׁלָמָא מֵן אֱלָהָא אֲבוּן וּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ מָרַן׃

A Timoteo mio vero figliuolo ne la fede: gratia, miſericordia, e pace da Dio Padre noſtro, e da Christo IESV noſtro Signore.

3 בְּעִית הֲוִית מֶנָּךְ כַּד אָזֵל אֲנָא לְמַקְדּוּנִיָא דְּתִקְוֵא בְּאֶפֶסוֹס וְתַפְקֵד לְאֱנָשׁ אֱנָשׁ דְּלָא נַלְפוּן יוּלְפָּנֵא מְשַׁחְלְפֵא׃

Si come io ti pregai, quando andauo in Macedonia che tu rimaneſſi in Efeſo, coſi fa: per far intendere ad alcuni che non inſegnino altra dottrina.

4 וְלָא נִתְרְמוּן לְשׁוּעְיָתָא וְלַתְשְׁעִיָתָא דְּשַׁרְבָתָא דְּסָכָא לַיִת לְהֵין לְהָלֵין דְּחֶרְיָנֵא הוּ עָבְדָן יַתִּירָאִית וְלָא בֶּנְיָנָא בְּהַימָנוּתָא דַאלָהָא׃

Ne attendano à fauole e genealogie che non hanno fine: lequali generano piu toſto queſtioni, che l'edificatione di Dio, che è per la fede.

5 סָכֵה דֵּין דְּפוּקְדָנָא אִיתַוְהִי חוּבָּא דְּמֵן לֶבָּא דַּכְיָא וּמֵן תַּארְתָא טָבְתָא וּמֵן הַימָנוּתָא שַׁרִירְתָא׃

Hor la fine del comandamento è la charità che procede da puro cuore, e da buona conſcientia, e da fede non finta.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־טִימוֹתָאוֹס הָרִאשׁוֹנָה׃

א

פָּוְלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כְּמִצְוַת אֱלֹהִים (הָאָב״) וּמוֹשִׁיעֵנוּ אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ שִׂבְרֵנוּ׃

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la ordenacion del Dios Saluador nueſtro, y del Sennor Ieſus el Chriſto, eſperança nueſtra.

2 לְטִימוֹתֵאוֹס לִבְנוֹ״ יְדִידוֹ בֶּאֱמוּנָה חֲנִינָה רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים אָבִינוּ וְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

A Timotheo verdadero hijo en la fe gracia, miſericordia, y paz de Dios nueſtro Padre, y del Chriſto Ieſus Sennor nueſtro.

3 כַּאֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי מִמְּךָ לְעוֹדֵד בְּאֶפְסוֹס בְּלֶכְתִּי לְכִתִּים אֲשֶׁר תְּצַוֶּה אוֹתָם פֶּן אִישׁ מֵאוּמָה לֹא אַחֶרֶת יְלַמֵּד׃

Harás como te rogué, que te quedaſſes en Epheſo, quando me parti para Macedonia paraque denunciaſſes à algunos que no enſennen diuerſa doctrina:

4 וְלֹא לְהַקְשִׁיב לִשְׁנִינוֹת וּלְסִפְרֵי תוֹלְדוֹת אֵין סוֹף אֲשֶׁר קוּשְׁיוֹת יוֹלִידוּ יוֹתֵר מִמִּבְנֵה אֱלֹהִים אֲשֶׁר בֶּאֱמוּנָה׃

Ni eſcuchē à fabulas y genealogias ſin termino, que antes engendran quiſtiones que la edificacion de Dios que es por la fe.

5 וְסוֹף הַבְּשׂוֹרָה הִיא אַהֲבָה מִבַּר לֵבָב וּמַדָּע טוֹב וֶאֱמוּנָה בִּלְתִּי חֲנֻפָּה׃

El fin del mandamiento es la charidad nacida de coraçon limpio, o de buena conſciencia, y de fe no fingida.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙμόθεον ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ (πατρὸς) καὶ σωτῆρος ἡμῶν, (κυρίου) ἰησοῦ χριστοῦ, τῆς ἐλπίδος ἡμῶν.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt par le mandement de Dieu noſtre Sauueur, & du Seigneur Ieſus Chriſt noſtre eſperance:

2. Τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

A Timothee mon vrai fils en la foy: grace, & miſericorde, & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

3. Καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν.

Suiuant ce dont ie t'ai prié, que tu demeuraſſes en Epheſe, quand i'alloye en Macedone, ie t'aduerti que tu denonces à certains qu'ils n'enſeignent point diuerſe doctrine.

4. Μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει.

Et qu'ils ne s'adonnent point aux fables & genealogies qui ſont ſans fin, leſquelles engendrent pluſtoſt queſtiõs qu'edification de Dieu laquelle giſt en foy.

5. Τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου.

Or la fin du commandement, c'eſt charité procedante d'vn cœur pur, & d'vne bonne conſcience, & d'vne foy non feinte:

I. AD TIMOTH:

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Christi ſecundùm imperiũ Dei ſalvatoris noſtri, & Chriſti Ieſu ſpei noſtræ.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt/ by the commandement of God our ſauiour/ & of our Lord Jeſus Chriſte our hope.

2. Timotheo dilecto filiò in fide. Gratia, & miſericordia, & pax, à Deo Patre, & Chriſto Ieſu Domino noſtro.

Unto Timotheus my naturall ſonne in the faith: Grace/ mercie/ and peace from God our Father/ & from Chriſt Jeſus our Lord.

3. Sicut rogavi te ut remàneres Epheſi cùm irem in Macedoniam, ut denuntiares quibuſdam ne aliter docerent.

As I beſought thee to abide ſtill in Epheſus/ when I departed into Macedonia/ ſo do/ that thou mayſt commaunde ſome/ that they teach none other doctrine.

4. Neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis: quæ quæſtiones præſtant magis quàm ædificationem Dei quæ eſt in fide.

Neither that they giue heede to fables and genealogies/ which are endles/ which breede queſtions rather then godly edifying which is by faith.

5. Finis autem præcepti eſt charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

For the ende of the commaundement is loue out of a pure heart/ and of a good conſcience/ and of fayth vnfayned.

I. An Thimotheum.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti/ Nach dem befelch Gottes vnſers Heylandes/ vnd deß HERREN Jeſu Chriſti/ der vnſer Hoffnung iſt.

PAulus/ Jeſu Chriſti Apoſtel/ effter Guds vor Frelſeris/ oc den HERRIS Jheſu Chriſti befalning/ ſom er vort haab.

2. Timotheo meinem rechtſchaffen Son im Glauben. Gnade/ Barmhertzigkeit/ Friede von Gott vnſerm Vater/ vnnd vnſerm HERREN Jeſu Chriſto.

Timotheo/ min retſindige Søn in Troen. Naade/ Barmhertighed/ Fred aff Gud vor Fader/ oc vor HERRE Jheſu Chriſto.

3. Wie ich dich ermahnet habe/ daß du zu Epheſo bliebeſt/ da ich in Macedoniam zoch/ vnd geböttest etlichen/ daß ſie nicht anders lehreten.

Som ieg formanede dig/ at du ſkulde bliffue i Epheſo/ der ieg drog til Macedoniam/ oc biude nogle/ At de ſkulde icke lære anderledis.

4. Auch nicht acht hetten auff die Fabeln vnd der Geſchlecht Regiſter/ die kein ende haben/ vnd bringen Fragen auff/ mehr denn beſſerung zu Gott im Glauben.

Oc icke giffue act paa Fabel oc Slecters regiſter/ ſom icke haffue ende/ oc komme Spørſmaal op/ mere end forbedring til Gud i Troen.

5. Denn die Hauptſumma deß Gebottes iſt: Liebe von reinem Hertzen/ vnnd von gutem Gewiſſen/ vnd von vngefärbtem Glauben.

Thi Hoffuitſummen paa Budet er/ Kærlighed aff it rent hierte/ oc aff en god ſamuittighed/ oc aff en vforfalſket trö.

I. K Tymotheowi.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſtá Gežiſſe podlé poručenij Boha Spaſytele náſſeho/ á Kryſta Gežiſſe naděge naſſý:

PAwel Apoſtoł Jezuſá Kryſtuſá z zrzadzenia Bogá zbáwcielá náßego/ y Páná náßego Jezu Kryſtá/ ktory ieſt nádźieiá náßá.

2. Timotheowi milému á prawému Synu a Wijře: Miloſt/ Miloſrdenſtwij/ á Pokog od Boha Otce a od Kryſta Gežiſſe Pána naſſeho.

Tymotheußowi włáſnemu ſynowi w wierze/ łaſká niech tobie będźie/ miłośierdźie/ pokoy od Bogá Oycá náßego/ y od Jezuſá Kryſtuſá Páná náßego.

3. Jakož gſem proſyl tebe aby pozuoſtal w Effezu/ když gſem ſſel do Macedonye/ a přikázal některým aby ginák neučili.

Jákomćie proſił ábyś zoſtał w Efezie gdym ßedł do Mácedoniey/ zoſtańże ábyś opowiedział niektorym żeby rożney náuki nie vczyli

4. Ani poſlauchali báſnij/ ani wyprawowánij rodůw koncenemagijcých: kteréž wijce hádky a ſwády činij/ nežli wzdělánij Božij/ kteréž geſt ſkrze Wijru.

A iżby ſie nie báwili báśniámi/ y rodzáymi nieſkończonymi/ ktore rádßey gádki przynoßa niż budowánie Boże/ ktore ieſt przez wiáre.

5 Konec pak přikázanij/ geſtiť Láſka z ſrdce čiſtého/ a z ſwědomij dobrého/ á z Wijry neoſſemetné.

A koniec roſkazánia ieſtći miłość z ßczyrego ſercá y ſumnienia dobrego/ y wiáry nie obłudney.

א

6 וּמִנְּהֵין מֵן הָלֵין טְעַו
אֱנָשָׁא וּסְטַו לְמֶלֵא
סְרִיקָתָא׃

Da lequali coſe alcuni eſſendoſi diſuiati, ſi ſon riuoltati à vano parlare.

7 בְּדַבְעַו לְמֶהוָא מַלְפָנֵא
דְּנָמוּסָא כַּד לָא מֶסְתַּכְּלִין
מֵדֶם דְּמְמַלְּלִין וְלָא מֵדֶם
דַּעֲלַוְהִי מֶתְחַרִין׃

Volendo eſſer dottori de la Legge, non intendendo nè le coſe che dicono, nè di quali affermano.

8 יָדְעִינַן דֵּין דְּנָמוּסָא
שַׁפִּיר הוּ אֵן אֱנָשׁ אַכְוָתֵה
דְּנָמוּסָא יֶתְדַּבַּר בֵּה׃

Noi ſappiam bene che la Legge è buona, ſe altri l'vſa legittimamente.

9 כַּד יָדַע דַּלְכֵאנָא נָמוּסָא
לָא סִים אֶלָּא לְעַוָּלֵא
וַלְמַרָדֵא וַלְרַשִׁיעֵא ו
וַלְחַטָּיֵא וַלְעַנְתָא וַלְאַילֵין
דְּלָא דַּכְיָן וַלְאַילֵין דְּמָחֵין
לְאַבָהַיְהוֹן וַלְאַילֵין דְּמָחֵין
לְאֶמָּהָתְהוֹן וַלְקַטּוּלֵא׃

Sapendo queſto, che la Legge non è poſta al giuſto, ma à gl'ingiuſti e diſobbedienti, à gl'impij è peccatori, à gli irreligioſi è profani, à quei che ammazzano il padre e la madre, à gli homicidiali.

10 וַלְזָנַיָּא וַלְשָׁכְבַי עַם
דַּכְרֵא וַלְגַנָּבַי בְּנַי חֵארֵא
וַלְדַגָּלֵא וַלְעָבְרַי עַל מ
מוּמָתָא וַלְכֻל מֵדֶם ד
דְּאִיתַיְהִי סְקוּבְלָא די
דְּיוּלְפָנָא חַלִּימָא׃

A i fornicatori, à i ſodomiti, à quei che furano i ſerui altrui, à i mentitori, à gli ſpergiuratori, e ſe alcun'altra coſa ci è, che ſia contraria à la ſana dottrina.

11 דְּאֶוַנְגֶּלִיּוֹן דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּה
דַּאֲלָהָא מְבַרְכָא הָו דְּאֶנָא
אֶתְהַיְמְנֵת׃

Che è ſecondo l'Euangelio de la gloria di Dio beato, ilqual m'è ſtato commeſſo.

12 וּמַוְדֵא אֶנָא לֵה דְּחַיְלַנִי
לְמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא ד
דְּחַשְׁבַנִי מְהַיְמְנָא וְסָמַנִי
לְתֶשְׁמֶשְׁתֵּה׃

E rendone gratie à colui che m'ha fortificato, cioè, à Chriſto IESV *noſtro Signore, inquãto che m'ha giudicato fedele, hauendomi meſſo à queſto miniſterio.*

א

6 אֲשֶׁר מֵהֶם תָּעוּ אֲנָשִׁים
וַיִּטּוּ אַחֲרֵי דִּבְרֵי שָׁוְא׃

De loqual apartandoſe algunos, ſe diuertieron à vanidad de palabras.

7 וְכִי־חֶפְצָם לִהְיוֹת מְלַמְּדֵי
הַתּוֹרָה אֵינָם מְבִינִים מָה־
מְדַבְּרִים אוֹ עַל־מָה מִתְוַכְּחִים׃

Queriendo ſer doctores de la Ley, y no entendiendo ni loque hablan, ni loque affirman.

8 וְיָדַעְנוּ כִּי־טוֹבָה הַתּוֹרָה אִם
אִישׁ יִתְהַלֵּךְ כַּתּוֹרָה׃

Sabemos que la ley es buena, ſi ſe vſa deella legitimamente.

9 וְנוֹדְעָה זֹאת כִּי־לַצַּדִּיק לֹא
נִתְּנָה תּוֹרָה כִּי־אִם לַעֲוָלִים
וְלַסּוֹרְרִים לָרְשָׁעִים לַחַטָּאִים
לַמְחַסְּדִים וְלַמְחַלְּלִים לְמַכֵּי
אָבוֹת וּלְמַכֵּי אִמּוֹת לְהוֹרְגֵי אָדָם׃

Sabiendo que la Ley no es pueſta para el juſto, ſi no para los injuſtos, y para los deſobedientes: para los impios y peccadores, para los malos y contaminados: para los matadores de padres y madres para los homicidas.

10 לַזּוֹנִים לַקְּדֵשִׁים לְגַנָּבֵי בְנֵי
חוֹרִים לַכּוֹזְבִים לַשֹּׁטִים וּמָה
דָּבָר אַחֵר אֲשֶׁר קָם עַל־תּוֹרַת
הָרְפוּאָה׃

Para los fornicarios, para los que ſe echan con machos, para los ladrones de hombres, para los mentiroſos y perjuros: y ſi ay alguna otra coſa contraria à la ſana doctrina.

11 כִּבְשׂוֹרַת כְּבוֹד אֱלֹהִים הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא הָהָפְקְדָה לִי׃

Conforme àl Euangelio de la gloria del Dios bienauenturado, elqual à mi me ha ſido encargado.

12 וּמוֹדֶה אֲנִי לַמְּאַזְּרֵנִי חַיִל
לְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדוֹנֵינוּ כִּי־
חֲשָׁבַנִי נֶאֱמָן לָשׂוּם בִּכְהֻנָּתוֹ׃

Gracias hago alque me fortificó, àl Chriſto Ieſus Sennor nueſtro: deque me tuuo por fiel poniendome en el miniſterio:

α'.

6. Ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν,

Deſquelles choſes quelques vns s'eſtãs deſuoyés, ſe ſont deſtournés à vain babil.

7. Θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.

Voulans eſtre docteurs de la Loy, n'entendans point les choſes qu'ils diſent, ni deſquelles ils aſſeurent.

8. Οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται.

Or nous ſauons que la Loy eſt bonne ſi quelcun en vſe legitimement:

9. Εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις.

Sachant cela, que la Loy n'eſt point miſe pour le iuſte, mais pour les iniques, & qui ne ſe peuuent ranger: pour ceux qui ſont ſans pieté, & les mal viuans, pour les gens ſans religion, & profanes, pour les meurtriers de pere & de mere, & homicides:

10. Πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται.

Pour les paillards, bougres, larrons d'hommes, menteurs, periures: & s'il y a quelque autre choſe qui ſoit contraire à la ſaine doctrine:

11. Κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.

Suiuant l'Euangile de la gloire de Dieu bien heureux, lequel Euangile m'eſt commis.

12. Καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με χριστῷ (ἰησοῦ) τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν.

Et ie ren graces à celui qui m'a fortifié, aſſauoir à Ieſus Chriſt noſtre Seigneur de ce qu'il m'a eſtimé feal, m'ayant eſtabli au miniſtere:

CAP. I.

6. A quibus quidam aberrantes, converſi ſunt in vaniloquium.

From the which things ſome haue erred/and haue turned vnto vaine iangling.

7. Volentes eſſe legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

They would be doctours of the Law/ and yet vnderſtand not what they ſpeake/neyther whereof they affirme.

8. Scimus autem quia bona eſt lex, ſi quis ea legitimè utatur.

And we know / that the Law is good/if a man vſe it lawfully.

9. Sciens hoc quia lex iuſto non eſt poſita, ſed iniuſtis, & non ſubditis, impiis & & peccatoribus, ſceleratis & contaminatis, parricidis & matricidis, homicidis.

Knowing this/that the Law is not giuen vnto a righteous man / but vnto the lawleſſe and diſobedient / to the vngodly/and to ſinners/to the vnholy and to the prophane/to murthers of fathers and mothers/to manſlayers.

10. Fornicariis, maſculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, & ſi quid aliud ſanæ doctrinæ adverſatur.

To whoremongers/ to buggerers / to menſtealers/to liars/to the periured/ and if there be any other thing / that is contrary to wholſome doctrine.

11. Quæ eſt ſecundùm Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum eſt mihi.

Which is according to the glorius Goſpell of the bleſſed God / which is committed vnto me.

12. Gratias ago ei qui me confortavit in Chriſto Ieſu Domino noſtro, quia fidelem me exiſtimavit, ponens in miniſterio.

Therefore I thanke him / which hath made me ſtrong / that is / Chriſt Jeſus our Lorde: for he couted me faithfull / and put men in his ſeruice.

Das I. Capitel.

6. Welcher haben etliche gefehlet/ vnd ſind vmbgewand zu vnnůtzem geſchwätz.

Huilcket der feylde nogle / oc de ere omuende til wnyttigt Squaler.

7. Wöllen der Schrifft Meiſter ſein/ vnd verſtehen nicht was ſie ſagen / oder was ſie ſetzen.

De ville vere Scrifftens Meſtere / oc forſtaa icke huad de ſige/eller huad de ſtadfeſte.

8. Wir wiſſen aber/ daß das Geſetz gut iſt / ſo ſein iemand recht brauchet.

Men wi vide at Lowen er god / der ſom nogen bruger hende rettelige.

9. Vnd weiß ſolchs / daß dem Gerechten kein geſetz gegeben iſt/ ſondern den Vngerechten vnd Vngehorſamen/ den Gottloſen vnd Sůndern/ den Vnheiligen vnd Vngeiſtlichen/ den Vatermördern/ Muttermördern/ den Todtſchlägern.

Oc veed ſaadant/ at der er ingen Low ſæt den Retferdige/ men de Wretferdige oc Wlydige/ de Wgudelige oc Syndere/ de Whellige oc Waandelige/ Fadermyrdere oc Modermyrdere/ Manddrabere.

10. Den Hurern/ den Knabenſchändern/ den Menſchendieben/ den Lůgenern/ den Meineidigen/ vnd ſo etwas mehr der heilſamen Lehre wider iſt.

Skiørleffnere / Syndere imod naturen/ Folketyffue/Løgnere / Menedere/oc der ſom noget andet er den ſalige Lærdom imod.

11. Nach dem herꝛlichen Evangelio deß ſeligen Gottes / welches mir vertrawet iſt.

Effter den hellige Guds herlige Euangelium/ſom mig er befalet.

12. Vnd ich dancke vnſerm HERREN Chriſto Jeſu / der mich ſtarck gemacht vnd trew geachtet hat. Vnd geſetzt in das Ampt.

Oc ieg tacker vor HERRE Jeſu Chriſto / ſom giorde mig ſterck/ oc actede mig at vere tro/oc ſette mig i dette Embede.

Kapitola I.

6. Od kterýchžto wěcý někteřij poblaudiwſſe/ odwrátili ſe k marněmu mluwenij.

Od ktorych rzeczy niektorzy vbłądziwſzy/ vdáli ſię ná prożną mowę.

7. Chtijce býti Včitelé/ Zákona/ nerozuměgijce ani co mluwij/ anj co zaſtáwagij:

Chcąc być náuczycielmi zakonu/ nie rozumieią co mowią/ áni o ktorych rzeczách twierdzą.

8. Wijme pak že dobrý geſt Zákon/ kdyžho kdo řádně požijwá:

Jśćie wiemy że dobry ieſt zakon/ ieſliby go kto ſłuſznie vżywał.

9 To znage/ že Sprawedliwěmu Zákon nenij vložen/ ale neſprawedliwým a neopoddaným/ bezbožným a hřijſſným/ neſtydatým a nečiſtým/ mordéřům Otcůw ſwých a Matek/ Wražedlnijkuom.

Wiedząc iż zakon nie ieſt położon ſpráwiedliwemu/ ále tym ktorzy zakonem gárdzą/ nie chcąc mu być poddánymi/ niepobożnym y grzeſznym/ złoczyńcam/ y ſproſnym/ tym ktorzy zábiiáią oyca y mátkę/ mężoboycam.

10. A Smilnijkům/ Sodomſkým hřijſſnijkuom/ těm kteřijž cyzý Čeled odluzugij/ lhářuom/ a křiwým přijſežnijkuom/ a geſtli co giného/ což zdrawému včenij ná odpor geſt.

Nieczyſtym/ Sodomczykom/ tym ktorzy ludźi krádną/ kłamcam/ krzywoprzyſiężcam/ y ieſli co inego ieſth przeciwnego zdrowey náuce.

11. Kteréž geſt wedlé Ewangelium Sláwy blahoſlaweného Boha/ genž mně geſt ſwěřeno.

Ktora ieſt wedle chwalebney Ewánieliey błogoſłáwionego Bogá/ ktora mnie ieſt zwierzona.

12. Děkugi tomu/ kterýž mne poſylnil/ Kryſtu Gežijſſy Pánu naſſemu/ že mne vſaudil wěrného/ poſtawiw mne w ſlužbě.

Dźiękuię tedy temu ktory mię vmocnił/ tho ieſt Kryſtuſowi Jezuſowi/ Pánu memu iż mię zá wiernego miał/ aby mię wyſádził ná poſługę.

א

13 לִי דְּמֶן קְדִים מְגַדְּפָן הֲוִית וְרָדוֹף וּמְצַעֲרָן אֶלָּא אֶתְחַנְּנֶת מְטוּל דְּכַד לָא יָדַע הֲוִית עֶבְדֵּת דְּלָא הַיְמָנוּתָא׃

Che prima ero vn bastemmiatore, & vn persecutore, è pieno di violentia: ma mi è stata vsata misericordia, perche io l'ho fatto ignorantemente per incredulità.

14 סַגִּיַת בִּי דֵּין טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן וְהַיְמָנוּתָא וְחוּבָּא דְּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

E la gratia del nostro Signore è sopra modo abbondata con fede e charità, laquale è in Christo Iesv.

15 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא וְשָׁוְיָא הִי לַמְקַבָּלוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתָא לְעָלְמָא לְמַחָיוּ לְחַטָּיֵא דְּקַדְמָיְהוֹן אֶנָא אֶנָא׃

Questa è parola certa, e degna d'essere in tutti i modi riceuuta, che Christo Iesv è venuto nel mondo per saluare i peccatori, de quali io sono il primo.

16 אֶלָּא מְטוּל הָנָא רַחֵם עֲלַי דְּבִי קַדְמָיָא נְחַוֵּא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא כֻּלֵּהּ מַגְּרַת רוּחֵהּ לְתַחְוִיתָא דְּאַילֵין דַּעֲתִידִין דְּנְהַיְמְנוּן בֵּהּ לְחַיֵּא ד דְּלְעָלַם׃

Ma per questo m'è stata vsata misericordia, accioche Iesv Christo mostrasse in me primo ogni clementia, per vn chiaro esempio à coloro che doueuan credere in lui à vita eterna.

17 לְמַלְכָּא דֵּין דְּעָלְמֵא הָו דְּלָא מֶתְחַבַּל וְלָא מֶתְחְזֵא דְּהָוְיוּ חַד אֱלָהָא אִיקָרָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Onde al Re de secoli immortale, inuisibile, al solo sapiente Iddio sia honore è gloria in sempiterno. Amen.

א

13 בִּהְיוֹתִי מִלְּפָנִים מְחָרֵף מְגַדֵּף וּמְרַדֵּף אַךְ רֻחָמְתִּי כִּי־בִשְׁגָגָה עָשִׂיתִי בִּבְלִי־דַעַת הָאֱמוּנָה׃

Auiendo ſido antes blaſphemo, y perſeguidor, y injuriador: mas fue recebido à miſericordia: porque lo hize con ignorancia no teniendo fe.

14 וְהוֹתִירָה תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ בֶּאֱמוּנָה וְאַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas la gracia del Sennor nueſtro fue mas abundante con la fe y amor que es en el Chriſto Ieſus.

15 כִּי־נֶאֱמָן הַדָּבָר וְרָחוֹק מִפְּנִינִים וּמִכֹּל לֶקַח מִכְרוֹ כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בָּא בְעוֹלָם לְהוֹשִׁיעַ אֶת־הַחַטָּאִים אֲשֶׁר מֵהֶם הָרִאשׁוֹן הוֶֹה אָנֹכִי׃

Palabra fiel, y digna de ſer recebida de todos Que el Chriſto Ieſus vino àl mundo para ſaluar los peccadores, de los quales yo ſoy el primero.

16 כִּי־אִם עַל־זֹאת רֻחָמְתִּי אֲשֶׁר בִּי בָרִאשׁוֹנָה יוֹדַע כָּל־אֶרֶךְ אַפַּיִם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִדְמוּת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עֲתִידִים לְהַאֲמִין בּוֹ לְחַיֵּי עוֹלָם׃

Mas por eſto fue recebido à miſericordia es à ſaber para que el Chriſto Ieſus moſtraſſe en mi el primero toda ſu clemencia para exemplo de los que auian de creer en el para vida eterna.

17 וּלְמֶלֶךְ כָּל־עוֹלָמִים אֲשֶׁר מִבְּלִי שַׁחַת מִבְּלִי־דִמְיוֹן מִבְּלִי מַחֲשָׁבָה מִבְּלִי חֵקֶר אֲשֶׁר לְבַדּוֹ חָכָם לֵאלֹהִים כָּבוֹד הָדָר וָהוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Al Rey de ſiglos, immortal, inuiſible, àl ſolo ſabio Dios ſea honor y gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

α'.

13. Τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώκτην, καὶ ὑβριστήν. ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ.

Voire moi qui auparauant eſtoye vn blaſphemateur, & perſecuteur, & oppreſſeur, mais miſericorde m'a eſté faite entant que ie l'ai fait par ignorance, eſtant en infidelité.

14. Ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Mais la grace de noſtre Seigneur a d'autant plus abondé auec foy & dilection, laquelle eſt en Ieſus Chriſt,

15. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ.

Ceſte parole eſt certaine, & digne d'eſtre entierement receüe, c'eſt que Ieſus Chriſt eſt venu au monde pour ſauuer les pecheurs, deſquels ie ſuis le premier.

16. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν, πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Mais pour ceſte cauſe miſericorde m'a eſté faite afin que Ieſus Chriſt mõſtraſt en moi la premier toute clemence pour en vn exemplaire a ceux qui viendront à croire en lui à vie eternelle,

17. Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Or au Roy des ſiecles, immortel, inuiſible, à Dieu ſeul ſage ſoit honneur & gloire ès ſiecles des ſiecles, Amen.

CAP. I.

13. Qui priùs blaſphemus fui, & perſecutor, & contumelioſus, ſed miſericordiam Dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.

When before I was a as blaſphemer, and a perſecuter, and an oppreſſer: but I was receyued to mercy: for I did it ignorantly through vnbeliefe.

14. Superabundavit autem gratia Domini noſtri cum fide & dilectione, quæ eſt in Chriſto Ieſu.

But the grace of our Lord was exceeding abundant with faith and loue, which is in Chriſt Jeſus.

15. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quòd Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere: quorum primus ego ſum.

This is a true ſaying, and by all meanes worthie to be receyued, that Chriſt Jeſus came into the worlde to ſaue ſinners, of whome I am chiefe.

16. Sed ideo miſericordiam conſecutus ſum, ut in me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnē patientiam, ad informationem eorum qui crediturì ſunt illi in vitam æternam.

Not withſtanding, for this cauſe was I receyued to mercy, that Jeſus Chriſt ſhould firſt ſhewe on me all long ſuffering vnto the enſample of thē, which ſhall in time to come beleeue in him vnto eternal life.

17. Regi autem ſeculorum immortali, inviſibili, ſoli Deo honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Now vnto the King euerlaſting, immortall, inuiſible, vnto God onely wiſe, be honour and glorie for euer, and euer, Amen.

Das I. Capitel.

13 Der ich zuvor war ein Läſterer vnd ein Verfolger/ vnd ein ſchmäher/ aber mir iſt barmhertzigkeit widerfaren/ denn ich habs vnwiſſend gethan/ im vnglauben.

Jeg ſom tilforn vaar en Beſpaattere/en Forfølgere oc en Forhaanere/ Men mig er Barmhertighed vederfaren/ Thi ieg giorde det uwitterlige/i vantro.

14. Es iſt aber deſto reicher geweſen die Gnade vnſers HERRN/ ſampt dem Glauben vnd der Liebe/ die inn Chriſto Jeſu iſt.

Men vor HERRJS Naade vaar diſſ rigere/ met Tro oc Kærlighed/ſom er i Chriſto Jheſu.

15. Denn das iſt je gewißlich war/ vnd ein thewer werthes wort/ Daß Chriſtus Jeſus kommen iſt inn die Welt/ die Sünder ſelig zu machen/ vnter welchen ich der fürnemſt bin.

Thi det er io viſſelige ſant/ oc it dyrt verdigt ord/ at Jheſus Chriſtus kom til Verden/ at gøre Syndere ſalige/iblant huilcke ieg er den Største.

16. Aber darumb iſt mir Barmhertzigkeit widerfahren/ auff daß an mir fürnemlich Jeſus Chriſtus erzeigete alle gedult/ zum Exempel denen/ die an jhn glauben ſolten/ zum ewigen Leben.

Men der faare er mig Barmhertighed vederfaren/ Paa det at Jheſus Chriſtus vilde beviſe i mig al taalmodighed/ dem til it Exempel/ ſom ſkulde tro paa hannem/ til det evige liff.

17. Aber Gott dem ewigen Könige/dem vnvergänglichen vnd vnſichtbarn/ vnd allein weiſen/ ſey ehr vnd preiß in ewigkeit/ Amen.

Men Gud den evige Konge/ ſom er uforgengelig oc uſynlig och alene viſſ/vere ære oc priſſ i evighed/ Amen.

Kapitola I.

13. Kterýž ſem prwě byl ruhačem / a protiwnijkem / á vkrutnijkem: Ale miloſrdenſtwij Božijho gſem doſſel / nebo gſem z newědomij to činil ſkrze newěru.

Ktorym pierwey był bluznierzem y przeſłádowcą / y gwałtownikiem/ále ſie nádemną zmiłował/ ábowiem nie wiedząc/ tom cżynił przez niedowiárſtwo.

14. Rozhognila ſe pak welmi Miloſt PANA naſſeho s wěrau a s milowánijm/ kterěž geſt w Krýſtu Gežijſſy.

Ale bárzo obfitowáłá łáſká Páná náſzego z wiárą y z miłośćią/ ktora ieſt w Kryſtuśie Jezuſie.

15. Wěrná řeč a wſſý wzácnoſti hodná/ že Kryſtus Gežus přiſſel na tento Swět/aby hřijſſnē ſpaſeny včinil/ z nichž to yá prwnij gſem.

Wiernać ieſt tá mowá y wſzelákim obyczáiem godna/ abyſmy ią przyięli/ iż Kryſtus Jezus przyſzedł ná ſwiát áby grzeſzniki zachował/ z ktorych ia ieſt pierwſzym.

16. Ale proto miloſrdenſtwij gſem doſſel/ aby na mně naypr wě dokázal Kryſtus Gežus wſſelikē dobroty/ k přijkladu těm kteřijž magij vwěřiti w něho/ k žiwotu wěčněmu.

Ale ſie dla tego nademną zmiłował/ áby we mnie pierwſzym okazał Jezus Kryſtus wſzeláka litość żebym był wzorem tym ktorzyby wierzyli weń ku żywotowi wiecznemu.

17. Protož Králi wěkuow neſmrtedlněmu/newiditedlněmu / ſaměmu Maudrěmu Bohu čeſt a ſláwa na wěky wěkuow/ Amen.

A Krolowi wiecznemu/ nieśmiertelnemu/ niewidomemu/ ſamemu madremu Bogu/ cżeść niech będźie y chwałá ná wieki wiekuow/ Amen.

א

18 הָדָא פּוּקְדָנָא מַגְעֶל אֲנָא לָךְ בְּרִי טִימָתָאוֹס אֵיךְ נְבִיּוּתָא קַדְמָיְתָא דַּהֲוַי עֲלַיךְ דְּתֶתְפְּלוּחַ בְּהֵין פָּלְחוּתָא הָדָא שַׁפִּירְתָּא׃

Queſto precetto ti raccomando, figliuol mio Timoteo, che ſecondo le Profetie, che ſon prima ſtate di te, eſerciti in eſſe buona militia.

19 בְּהַיְמָנוּתָא וּבְתֶארְתָּא טָבְתָּא אִילֵין גֵּיר דַּלְהָדָא דְּחַקוּ מְנַהוֹן מֶן הַיְמָנוּתָא אֶסְתַּרְקוּ׃

Hauendo fede e buona conſcientia, laquale alcuni hauendo rifiutata, hanno fatto naufragio ne la fede.

20 אֵיךְ הוּמַנָּאוֹס וַאלֶכְּסַנְדְּרוֹס הָלֵין דְּאַשְׁלְמֵת לְסָטָנָא דְּלָא נֶהֱווֹן מְגַדְּפִין׃

De iquali e Himeneo & Aleſſandro, iquali io ho dati à ſatana, accioche imparino à non baſtemmiare.

ב

1 בָּעֵא אֲנָא הָכִיל מֶנָּךְ דְּמֶן קְדָם כֻּל מֶדֶם בָּעוּתָא תֶּהְוֵא מְקַרְבָא לַאלָהָא וּצְלוֹתָא וְתַחֲנָנְתָא וְתַוְדִּיתָא חֲלָף כֻּלְּהוֹן בְּנַי נָשָׁא׃

Io eſorto dunque che innanzi à tutte le coſe ſi facciano preghi, orationi, interceſſioni, è ringratiamenti per tutti gli huomini.

2 חֲלָף מַלְכֵא וְרַוְרְבָנֵא דְּעוּמְרָא שַׁלְיָא וְנִיחָא נֶעְמַר בְּכֻלָּה דַּחְלַת אֱלָהָא וְדַכְיוּתָא׃

Per li Re, è per tutti quelli che ſon in dignità: accioche noi viuiamo vita quieta è tranquilla, in ogni pietà & honeſtà.

3 הָדָא גֵּיר שַׁפִּירָא וּמְקַבְּלָא קְדָם אֱלָהָא מַחְיָנַן׃

Percioche queſto è buono & accetto dinanzi à Dio Saluator noſtro.

א

18 אֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת אַפְקִיד בְּיָדְךָ בְּנִי טִימוֹתֵאָה כַּנְּבוּאוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁהֵן עָלֶיךָ אֲשֶׁר תִּלָּחֵם בָּהֵן אֶת־מִלְחָמָה טוֹבָה׃

Eſte mandamiento, hijo Timotheo, te encargo, para que conforme à las profecias paſſadas de ti, milites por ellas buena milicia:

19 וּתְהִי־לְךָ אֱמוּנָה וּמַדָּע טוֹב אֲשֶׁר אֲנָשִׁים הֲדָפוּהוּ וַיִּגְּעוּ בְּדֵי רִיק׃

Reteniendo la fe y buena conſciencia, la qual echando de ſi algunos hizieron naufragio en la fe.

20 כְּמוֹ הוּמְנֵאוֹס וַאֲלֶכְסַנְדְּרוֹס אֲשֶׁר נְתַתִּים לַשָּׂטָן אֲשֶׁר יִלְמְדוּ לֹא לְגַדֵּף׃

De los quales fueron Hymeneo y Alexandre, que yo entregué à Satanas para que aprendan à no blaſphemar.

ב

1 וּמִתְחַנֵּן אֲנִי מִקַּדְמַת כָּל־דְּבָרִים לְהֵעָשׂוֹת תַּחֲנוּנִים תְּפִלּוֹת שְׁאֵלוֹת תּוֹדוֹת עַל־כָּל־בְּנֵי־אָדָם׃

Amoneſto, pues, ante todas coſas, que ſe hagan rogatiuas, oraciones, peticiones, hazimientos de gracias, por todos los hombres.

2 עַל־הַמְּלָכִים וְעַל־כֻּלָּם אֲשֶׁר בְּגֵאוּת נִצָּבִים אֲשֶׁר נֵלֵךְ לְאִטֵּנוּ וְשַׁלְוֵי עוֹלָם נַשְׂגֶּה חַיִל בְּכָל יִרְאַת יְהוָה וּבְתָם־לֵבָב׃

Por los reyes, y por todos los que eſtan en eminencia: que biuamos quieta y repoſadamente en toda piedad y honeſtidad.

3 כִּי־זֹאת טוֹבָה וְנִרְצָה בְּעֵינֵי אֱלֹהֵי יְשׁוּעָתֵנוּ׃

Porque eſto es lo bueno y agradable delante del Dios ſaluador nueſtro.

α΄.

18. Ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν.

Fils Timothee, ie te recommande ce commandement que ſelon les propheties qui auparauant ont eſté de toi, par icelles tu faces deuoir de guerroyer en ceſte bonne guerre:

19. Ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν.

Ayant foy & bonne conſcience: laquelle quelques vns ayans reiettee, ont fait naufrage quant à la foy:

20. Ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

D'entre leſquels ſont Himenee, & Alexandre, que i'ai liurés à Satan, afin qu'ils apprenēt par ce chaſtiment de ne plus blaſphemer.

ΚΕΦΑΛ. β.

ΠΑρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων, ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων.

I'admonneſte donc qu'auant toutes choſes on face requeſtes, prieres, ſupplications, & actions de graces pour tous hommes:

2. Ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Pour les rois, pour tous ceux qui ſont cōſtitués en dignité, afin que nous puiſſions mener vie paiſible & tranquille, en toute pieté & honneſteté.

3. Τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Car cela eſt bon & agreable deuant Dieu noſtre Sauueur:

CAP. I.

18. Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, ſecundùm præcedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam.

This commandement committe I vnto thee/ ſonne Timotheus/ according to the prophecies/ which went before vpon thee / y thou by them ſhouldeſt fight a good fight.

19. Habens fidem & bonam conſcientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt.

Hauing fayth and a goood conſcience/ which ſome haue put away / and as concerning fayth / haue made ſhipwracke.

20. Ex quibus eſt Hymenæus & Alexander, quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare.

Of whom is Hymeneus / and Alexander/ whome I haue deliuered vnto Satan / that they might learne not to blaſpheme.

CAP. II.

OBſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus.

I exhorte therefore / that firſt of all ſupplications / prayers / interceſſions / and giuing of thankes be made for all men.

2. Pro regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt: ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & caſtitate.

For Kings/ and for all that are in authoritie / that we may lead a quiet / and a peace able life/ in al godlines and honeſtie.

3. Hoc enim bonum eſt & acceptum coram ſalvatore noſtro Deo.

For this is good and acceptable in the ſight of God our Sauiour.

Das I. Capitel.

18. Diß Gebot befehl ich dir/ mein Sohn Timothee/ nach den vorigen Weiſſagungen über dir/ daß du inn denſelbigen eine gute Ritterſchafft übeſt.

Dette Bud befaler ieg dig/ min Søn Timothee/ effter den fremfarne Prophecie offuer dig/ at du ſtrider en God Strid i dem.

19. Vnd habeſt den Glauben vnd gut Gewiſſen/ welche etliche von ſich geſtoſſen/ vnd am Glauben Schiffbruch erlitten haben.

Oc haffuer Troen oc en god Samuittighed/ huilcken nogle haffue kaſt fra ſig/ oc haffue ledet Skibbrud i Troen.

20. Vnter welchen iſt Hymeneus vnnd Alexander/ welche ich habe dem Sathana gegeben/ daß ſie gezüchtiget werden/ nicht mehr zu läſtern.

Iblant huilcke er Hymeneus oc Alexander/ huilcke ieg haffuer giffuit Satan/ at de ſkulle lære/ at de icke mere beſpaatte.

Das II. Capitel.

SO ermahne ich nun/ daß man für allen dingen zu erſt thue/ Bitte/ Gebet/ Fürbit vnd Danckſagung/ für alle Menſchen.

SAa formaner ieg nu/ at mand faar alle ting ſkal førſt gøre Bøn/ Formaning/ Forbedelſe oc Tackſigelſe/ for alle Menniſke.

2. Für die Könige vnd für alle Oberkeit/ auff daß wir ein gerühlich vnnd ſtilles leben führen mögen/ inn aller Gottſeligkeit vnd Ehrbarkeit.

For Konger oc for al Offrighed/ at wi kunde leffue it rolige oc ſtille Leffnet/ i al Gudelighed oc Erlighed.

3. Denn ſolches iſt gut/ darzu auch angenem für Gott vnſerm Heyland.

Thi det er gaat/ der til oc ſaa behageligt faar Gud vor Frelſere.

Kapitola I.

18. Toto pak přikazugi a poraučijm tobě Synu Thymothee/ wedlé předpowědě-ných o tobě Proroctwijch/ aby wedl w nich dobrý bog.

To roſkazánie zálecam ci ſynu Tymotheuſzu/ to ieſt/ ábyś wedle proroctw ktore przeſzły o tobie/ walczył przez nie onym dobrym woiowániem.

19. Mage wjru a dobré ſwědomij/ kterěžto někteřij opuſtiwſſe/ pohynuli při Wijře.

Trzymáiąc wiárę y dobre ſumnienie/ ktore odrzućiwſzy niektorzy/ poginęli od wiáry.

20. Z kterýchžto počtu gſau Hymeneus a Alexander/ kterěž gſem poručil Satanáſſowi/ aby ſe naučili nerauhati.

Z ktorych ieſt Hymeneus y Alexánder/ ktorem podał ſzátánowi/ áby ſię náuczyli nie bluźnić.

Kapitola II.

PRoſým pak/ aby naypr-wé předewſſemi wěcmi býwaly proſby/ modlitby/ Swaté žádoſti/ a děkowánij/ za wſſecky Lidi.

NApominam tedy przed wſzytkimi rzeczámi/ áby były czynione prośby/ modlitwy/ żadánia/ y dziekowánia/ zá wſzytki ludzie.

2 Za Krále y za wſſecky kteřijž gſau w auřadech poſtaweni/ abychom tichý a pokogný žiwot wedli/ we wſſý pobožnoſti a čiſtotě:

Zá Krole/ y zá wſzytki przełożone/ ábyśmy cichy y ſpokoyny żywot wiedli z wſzeláką pobożnośćią/ y z oczćiwośćią.

3. Neb to dobré geſt a wzáctné před Spaſytelem naſſým Bohem.

Abowiemći tho ieſt rzecz dobra/ y przyiemna przed Bogiem zbáwićielem náſzym.

ב

4 הו דצבא דכלהון בני נשא ייחון ונתפנון לידעתא דשררא׃

Ilquale vuole che tutti gli huomini ſi ſaluino, è vengano à la cognitione de la verità.

5 חד הו גיר אלהא וחד הו מצעיא דאלהא ודבני נשא בר נשא ישוע משיחא׃

Imperoche egli è vn ſolo Iddio, & vn ſolo Mediator di Dio è de gli huomini, cioè, Chriſto IESV huomo.

6 הו דיהב נפשה פורקנא חלף כל אנש סהדותא דאתת בזבנה׃

Ilquale ha dato ſe ſteſſo in prezzo di redentione per tutti, rendendone il teſtimonio à i ſuoi tempi.

7 הי דאנא אתתסימת כרוזה ושליחה קושתא אמר אנא ולא מדגל אנא דהוית מלפנא דעממא בהימנותא דשררא׃

Delqual teſtimonio ſono ſtato poſto io Banditore & Apoſtolo (io dico la verità in Chriſto, è non mento) Dottor de Gentili in fede è verità.

8 צבא אנא הכיל דהוו מצלין גברא בכל דוכא כד מרימין אידיהון דכיאית דלא רוגזא ודלא מחשבתא׃

Io voglio dunque che gli huomini facciano oratione in ogni luogo, alzando ſu le mani pure, ſenza ira è contentione.

9 הכנא אף נשא באסכימא נכפא דלבושא בתחמצתא ובנכפותא יהוא תצביתהין לא בגדולא ובדהבא או במרגניתא או בנחתא שפירא׃

Similmente ancora, che le donne s'adornino in habito honeſto, con vergogna è modeſtia, non in treccie, ò in oro, ò perle, ò veſte ſontuoſe.

ב

4 אֲשֶׁר חָפֵץ לְהוֹשַׁע אֶת־כָּל בְּנֵי אָדָם וְלָבוֹא אֶל־דַּעַת הָאֱמֶת׃

El qual quiere que todos los hombres ſean ſaluos, y que vengan al conocimiento de la verdad:

5 כִּי־אֱלֹהִים אֶחָד הוּא וְאִישׁ בֵּינַיִם אֶחָד בֵּין אֱלֹהִים וּבֵין בְּנֵי־אָדָם בֶּן־הָאָדָם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Que ay vn Dios, anſi miſmo vn Mediador entre Dios y los hombres hombre, el Chriſto Ieſus;

6 אֲשֶׁר שָׂם אָשָׁם נַפְשׁוֹ עַל־כֻּלָּם אֶת־עֵדוּת בְּעִתּוֹתֶיהָ׃

El qual ſe dió à ſi miſmo en redemcion por todos: el teſtimonio de qual (ſue confirmado) en ſu tiempo:

7 אֲשֶׁר אֵלֶיהָ שָׂמַנִי אֱלֹהִים לַקּוֹרֵא וְלַשָּׁלִיחַ (אֶת־אֱמֶת מְדַבֵּר אֲנִי בַּמָּשִׁיחַ אֵינֶנִּי כוֹזֵב) לִמְלַמֵּד הַגּוֹיִם בֶּאֱמוּנָה וֶאֱמֶת׃

Del qual yo ſoy puesto por predicador y Apoſtol (digo verdad en el Chriſto, no miento) Doctor de las Gentes en fidelidad y verdad.

8 וְחָפֵץ אֲנִי לְהִתְפַּלֵּל הָאֲנָשִׁים בְּכָל מָקוֹם מְרִימִם אֶת־יְדֵיהֶם מִבְּלִי חָרוֹן וּמְרִיבָה׃

Quiero, pues, que los varones oren en todo lugar leuantando manos limpias, ſin yra ni contienda.

9 וְכָכָה גַּם הַנָּשִׁים בְּבִגְדֵי הֲדָרַת קֹדֶשׁ וּבְטָהֳרָה לְהִתְהַדֵּר לֹא בְּמַעֲשֵׂה עֲבוֹת אוֹ קְשָׁרִים אוֹ־זָהָב אוֹ־פְּנִינִים אוֹ־בִּלְבוּשִׁים יוֹפִים׃

Anſi miſmo tambien las mugeres, en habito honeſto, atauiendoſe de verguença y modeſtia: no con cabellos encreſpados, o ora, o perlas, o veſtidos coſtoſos:

β.

4. Ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν·

Lequel veut que tous hommes ſoyent ſauués, & vienent à la cognoiſſance de verité.

5. Εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος χριστὸς ἰησοῦς·

Car il y a vn ſeul Dieu, & y a vn ſeul Moyenneur entre Dieu & les hommes, aſſauoir Ieſus Chriſt homme:

6. Ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις.

Qui s'eſt donné ſoi-meſme pour rançon pour tous, afin d'eſtre en teſmoignage en ſon propre temps.

7. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος· ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι· διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

A quoi i'ai eſté eſtabli Heraut & Apoſtre (ie di verité en Chriſt, ie ne men point) docteur des Gentils en foy & verite.

8. Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

Ie vueil donc que les hommes facent priere en tout lieu, leuans leurs mains pures, ſans ire & ſans queſtion.

9. Ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἀργυρίῳ, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ.

Pareillement auſſi que les femmes ſe parent d'vn accouſtrement honneſte auec vergongne & modeſtie, non point auec treſſes, ni or, ni perles, ni habillemens ſomptueux:

CAP. II.

4. Qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

Who will that all men ſhalbe ſaued/ & come vnto the knowledge of the trueth.

5. Vnus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus.

For there is one God/ and one Mediatour betweene God and man/ which is the man Chriſt Jeſus.

6. Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus: cuius teſtimonium temporibus ſuis confirmatum eſt.

Who gaue himſelfe a raunſome for all men/ to be a teſtimonie in due time.

7. In quo poſitus ſum ego prædicator & apoſtolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide & veritate.

Whereunto I am ordeyned a preacher & an Apoſtle (I ſpeake the trueth in Chriſt/ and lie not) euen a teacher of the Gentiles in fayth and veritie.

8. Volo ergo viros orare in omni loco: levantes puras manus, ſine ira & diſceptatione.

I will therefore that the men pray/ euerie where lifting vp pure handes without wrath/ or douting.

9. Similiter & mulieres in habitu ornato: cùm verecundia & ſobrietate ornantes ſe, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa.

Likewiſe alſo the women/ that they aray them ſelues in comely apparel/ with ſhamefaſtnes & modeſtie/ not with broided heare/ or golde/ or pearles/ or coſtly apparell.

Das II. Capitel.

4. Welcher wil/ daß allen Menſchen geholffen werde/ vnd zu erkentniß der Warheit kommen.

Huilcken der vil/ at alle Menniſke ſkulle hielpis/ oc komme til Sandheds bekendelſe.

5. Denn es iſt ein Gott vnd ein Mittler zwiſchen Gott vnd den Menſchen/ nemlich/ der Menſch Chriſtus Jeſus.

Thi der er en Gud oc en Meglere mellem Gud oc Menniſken/ ſom er/ det Menniſke Chriſtus Jheſus.

6. Der ſich ſelbs gegeben hat für alle/ zur Erlöſung/ daß ſolchs zu ſeiner zeit geprediget würde.

Som gaff ſig ſelff for alle/ til Forløſning/ at ſaadant ſkulde predickis i ſin tid.

7. Dazu ich geſetzt bin ein Prediger vnd Apoſtel (ich ſage die warheit inn Chriſto/ vnnd liege nicht) ein Lehrer der Heyden/ im Glauben vnd in der Warheit.

Thi huilcket ieg er ſæt en Predickere oc Apoſtel (Jeg ſiger ſandhed i Chriſto/ oc liuger icke) Hedningenis Lærere/ i Troen oc vdi Sandhed.

8. So wil ich nun/ daß die Männer beten an allen orten/ vnd auffheben heilige hände/ ohn zorn vnd zweifel.

Saa vil ieg nu/ at Mendene ſkulle bede i alle ſteder/ oc opløffte hellige hender/ vden vrede oc tuil.

9. Deſſelbigen gleichen die Weiber/ daß ſie in zierlichem Kleide/ mit ſcham vnd zucht ſich ſchmücken/ nicht mit Zöpffen oder Gold/ oder Perlen/ oder köſtlichem Gewand.

Diſligeſt Quinderne/ at de ſkulle pryde ſig i høffuiſke klæder/ met bluſel oc tuct/ icke met folder flettelſe eller guld/ eller perler/ eller kaaſteligt klæde.

Kapitola II.

4. Kterýž chce aby wſſyckni Lidé ſpaſeni byli/ a k poznánij prawdy přiſſli.

Ktory chce áby wßyſcy ludzie byli zbáwieni/ y áby przyßli ku vznániu prawdy.

5. Geden geſt zagiſté Buoh/ geden také y Smijrce Božij a lidſký/ Cžlowěk Kryſtus Gežijš:

Boć ieden ieſt BOG/ ieden thež POSRZEDNIK Bogá y ludzi/ CZLOVVIEK Kryſtus Jezus.

6. Kterýžto dal ſebe ſamého mzdu na wykaupenij za wſſeckny/ o němž ſwědectwij to čaſy ſwými vtwrzeno geſt.

Ktory ſamego ſiebie wydał zapłátą odkupienia zá wßytki/ kthory ieſt onym świádectwem náznáczonym czáſom ſwoim.

7. W kterémžto poſtawen gſem gá za Kazatele a Apoſſtola (Prawdu prawijm a neklamám) y za Včitele Pohanůw w Wijře a w Prawdě.

Ktorego ieſtem poſtánowion woźnym y Apoſtolem (prawdę mowię przez Kryſtuſá/ nie kłámam) náuczycielem pogánow z wiárą prawdą.

8. Protož chcy/ aby Mužij/ ſe modlili na každém mijſtě/ pozdwihugijce čiſtých rukau bez hněwu a bez ſwárůw.

Chcę tedy áby mężowie ſię modlili ná káždym mieyſcu/ thák iżby czyſte podnośili ręce bez gniewu y zwątpienia.

9. Též y ženy w oděwu ſluſſném/ s ſtydliwoſtij a s ſtřijzliwoſtij okraſſlugijce ſe/ neſtrogijce a netočijce ſobě wlaſuow/ a ne w Zlatě/ ani w Perlách/ ani w drahém rauſſe;

Tákže y niewiáſty áby ſię przychędożáły vbiorem poczćiwym z wſtydem y ſkromnośćią/ nie ſplećionymi włoſy/ ábo złotem/ ábo perlámi/ ábo vbiorem koſztownym.

ב

10 אלא בעבדא טבא איכנא דיאא לנשא דמשתודין דחלת אלהא :

Ma (quel che è conuuenience à donne che fanno professione di pietà) per buone opere.

11 אנתתא בשליא הות ילפא בכל שועבד :

La donna impari in silentio con ogni ſoggettione.

12 לאנתתא גיר למלפו לא מפס אנא ולא למַמרחו על גברא אלא תהוא בשליא :

Imperoche io non permetto che la donna inſegni, ne ch'ell' habbia autorità ſopra l'huomo, ma ch'ella ſtia in ſilentio.

13 אדם גיר אתגבל לוקדם והידין חוא :

Imperoche Adamo fu formato il primo, e poi Eua.

14 ואדם לא טעא אנתתא דין טעת ועברת על פוקדנא :

Et Adamo non fu ſedutto, ma la donna eſſendo ſedotta, fu rea de la traſgreſſione.

15 חיא דין ביד ילדיה אן נקוון בהימנותא ובחובא ובקדישותא ובנכפותא :

Nondimeno ella ſarà ſaluata generando de figliuoli, s'ella ſtarà ſalda ne la fede, è charità, è ſantificatione, con modeſtia.

ג

1 מהימנא הי מלתא דאן אנש ראג קשישותא עבדא שפירא ראג :

Parola certa è queſta: ſe alcuno appetiſce di eſſer Veſcouo, deſidera vn'opera eccellente.

2 ולא דין דנהוא קשישא איכנא דמומא לית משתכח בה ונהוא בעלא דחדא אנתתא אינא דעיר רעינה ונכף ומטכס ורחם אכסניא ומלפן :

Biſogna dunque ch'el Veſcouo ſia irreprenſibile, marito d'vna ſola moglie, vigilante, ſobrio, modeſto, ricettator di foreſtieri, atto ad inſegnare.

ב

10 כי־אם כנאוה לנשים המאמידות יראת יהוה במעשים טובים :

Mas de buenas obras, como conuiene à mugeres que profeſſan piedad.

11 אשה בדמיה תלמד בכל־ענוה ודממה :

La muger aprenda callando con toda ſujecion

12 ולאשה אינני מניח ללמד ולא להגביר על־אשה כי־אם להיותה בדמיה :

Porque no permitto à la muger enſennar, ni tomar autoridad ſobre el varon, ſino eſtar en ſilencio.

13 כי־אדם בראשונה נוצר ואחריו חוה :

Porque Adam fue formado el primero: luego Eua.

14 ואדם לא נשא כי־אם האשה כאשר השא אותה הנחש עברה את־המצוה :

Item, Adam no fue engannado, ſino la muger fue engannada en la rebellion.

15 ותושע בלדת בנים אם יעמדו באמונה ובאהבה ובקדש עם טהרתה :

Empero ſaluarſeha engendrando hijos, ſi permaneciere en la fe y charidad, y en la ſanctificacion, y modeſtia.

ג

1 נאמן הדבר הזה אם ישוה איש לבו לכהנה ולפקדה הוא מעשה טוב מתאוה :

Palabra fiel, Si alguno deſſea Obiſpado, obra inſigne deſſea.

2 וישוה לכהן להיותו בלי כל־מום בעל אשה אחת שקד חכם ונבון נהדר ואהב הגרים מלמד ומורה :

Conuiene, pues, que el Obiſpo ſea irreprehenſible, marido de vna ſola muger, ſolicito, templado, compueſto, hoſpedador, apto para enſennar:

β΄.

10. Ἀλλ᾽ ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν, δι᾽ ἔργων ἀγαθῶν.

Ains (comme il eſt ſeant à femmes qui font profeſſion de ſeruir à Dieu) de bonnes œuures.

11. Γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ.

Que la femme aprene en ſilence, en toute ſuiection:

12. Γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρὸς, ἀλλ᾽ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ

Car ie ne permets point que la femme enſeigne, ni qu'elle vſe d'authorité ſur le mari, mais qu'elle ſoit en ſilence.

13. Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὔα.

Car Adam a eſté formé le premier, & puis apres Eue.

14. Καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε.

Et ce n'a point eſté Adam qui a eſté ſeduit: mais la femme ayant eſté ſeduite, a eſté, en tranſgreſſion.

15. Σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει, καὶ ἀγάπῃ, καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Or ſera-elle ſauuee en engendrant des enfans, ſi elle demeure en foy, & dilection, & ſanctification, auec modeſtie.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Πιστὸς ὁ λόγος, εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ.

Ceſte parole eſt certaine: Si quelcun a affection d'eſtre eueſque, il deſire vne œuure excellente.

2. Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν.

Mais il faut que l'Eueſque ſoit irreprehenſible, mari d'vne ſeule femme, vigilant, attrempé, honorable, hoſpitalier, propre à enſeigner:

CAP. II.

10. Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.

But (as becommeth women that professe the feare of God) with good workes.

11. Mulier in ſilentio diſcat, cum omni ſubiectione.

Let the woman learne in ſilence with all ſubiection.

12. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, ſed eſſe in ſilentio.

I permit not a woman to teach/ neither to vſurpe authoritie ouer the man/ but to be in ſilence.

13. Adam enim primus formatus eſt, deinde Heva.

For Adam was firſt formed/ then Eue.

14. Et Adam non eſt ſeductus: mulier autem ſeducta, in prævaricatione fuit.

And Adam was not deceyued/ but the woman was deceyued/ and was in the tranſgreſſion.

15 Salvabitur autem per filiorum generationem: ſi permanſerint in fide & dilectione & ſanctificatione cum ſobrietate.

Not withſtanding/ through bearing/ of children ſhee ſhalbe ſaued if they continue in fayth/ and loue/ and holines with modeſtie.

CAP. III.

Fidelis ſermo. Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.

This is a true ſaying/ If any man deſire the office of a Biſhop/ he deſireth a worthie worke.

2. Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem.

A Biſhop therefore muſt be vnreprouable/ the huſband of one wife/ watching/ ſober/ modeſt/ harberous/ apt to teache.

Das II. Capitel.

10. Sondern wie ſichs ziemet den Weibern/ die da Gottſeligkeit beweiſen/ durch gute werck.

Men ſom Quinder bør/ der beuiſe gudelighed/ formedelſt gode Gerninger.

11. Ein Weib lerne in der ſtille/ mit aller vnterthänigkeit.

En Quinde ſkal lære i ſtilhed/ met al vnderdanighed.

12. Einem Weibe aber geſtatte ich nicht daß ſie lehre/ auch nicht daß ſie deß Mannes herr ſey/ ſondern ſtille ſey.

Oc ieg ſteder icke en Quinde til at lære/ oc icke helder/ at hun ſkal vere herre offuer Manden/ men hun ſkal vere ſtille.

13. Denn Adam iſt am erſten gemacht/ darnach Heva.

Thi Adam bleff førſt ſkabt/ ſiden Eua.

14. Vnd Adam ward nicht verführet/ das Weib aber ward verführet/ vnd hat die übertrettung eingeführet.

Oc Adam bleff icke beſuegen/ men Quinden bleff beſuegen/ oc indførde Offuertrædelſen.

15. Sie wird aber ſelig werden durch Kinderzeugen/ ſo ſie bleibet im Glauben/ vnd in der Liebe/ vnd in der Heiligung/ ſampt der zucht.

Men hun ſkal bliffue ſalig formedelſt Børnefødzel/ der ſom hun bliffuer i Troen/ oc vdi Kærlighed/ oc i Hellighed/ met tuct.

Das III. Capitel.

DAs iſt je gewißlich war. So jemandt ein Biſchoffsampt begert/ der begeret ein köſtlich werck.

DEt er io viſſelige ſant. Der ſom nogen begærer it Biſcops Embede/ hand begærer en kaaſtelig gerning.

2. Es ſol aber ein Biſchoff vnſträfflich ſein/ eines Weibes Mann/ nüchtern/ mäſſig/ ſittig/ gaſtfrey/ lehrhafftig.

En Biſcop ſkal vere wſtraffelig/ En Quindis Mand/ ædru/ retfindig/ tuctig/ gerne lene Huſſ/ duelig til at lære.

Kapitola II.

10. Ale yakož ſluſſý na Ženy/ kteréž vkazugij na ſobě pobožnoſt/ ſkrze dobré ſkutky.

Ale dobremi vczynkámi/ co przyſtoi niewiaſtam/ ktore ſlubuia być pobożnemi.

11. Žena ať ſe včij mlčijc we wſſeliké poddanoſti.

Niewiáſtá niech ſie vczy w milczeniu z wſzelákim poddáńſtwem.

12. Neb včiti Ženě nedopauſſtijm/ ani Panowati nad mužem: ale aby byla w mlčenij.

Abowiem nie dopuſzczam niewieście vczyć/ áni bráć zwierzchności nád mężem/ ále być w milczeniu.

13. Adam zagiſté prwé geſt ſtworen/ a potom Ewa:

Bo Adám pirwſzy ſpráwion ieſt/ potym Ewá.

14. A Adam nenij ſweden/ ale Žena gſauc ſwedena/ byla přjčinau přeſtaupenij.

Adam też nie był zwiedzion/ ale niewiaſtá zwiedzioná/ zſtálá ſie winna przeſtepſtwá.

15. Wſſak ſpaſena bude/ ſkrze rozenij Dětij/ budauli trwati w Wijře/ a w milowánij/ a w Swatoſti/ s ſtřijzliwoſtij.

A wſzákże będzie zbáwioná dzieci rodząc/ ieſliby trwálá w wierze/ y w miłości/ y w świethobliwości/ z mierności.

Kapitola III.

WJerná geſt řeč. Žádáli kdo Biſkupſtwij/ dobré práce žádá.

WJernać ieſt tá mowa/ ieſli ktho vrzedu Biſkupiego żada/ zacney ſpráwy żada.

2. Ale muſý Biſkup býti bez auhony/ gediné Manželky Muž/ bedliwý/ ſtřijzliwý/ ſtřijdmý/ maudrý/ ozdobený ctnoſtmi/ ſtýdliwý/ přijwětiwý/ zpuoſobný k včenij.

Ma tedy być Biſkup bez nagánienia/ mąż iedney żony/ czuyny/ trzezwi/ ſkromny/ rad goście przyimuiacy/ godny ku vczeniu.

ג

3 וְלָא עָבַר עַל חַמְרָא
וְלָא רָהֲטָא אִידֵהּ לְמַמְחָא
אֶלָּא יְהֱוָא מַכִּיךְ וְלָא
נַצְיָא וְלָא רָחֵם כַּסְפָּא׃

Non dedito al vino, non battitore, non deſideroſo del diſoneſto guadagno : ma manſueto, ſenza riſſe, ſenz'auaritia.

4 וַמְדַבַּר בַּיְתֵהּ שַׁפִּיר
וַאחִיד בְּנַוְהִי בְּשׁוּעְבָּדָא
בְּכֻלָּהּ דַּכְיוּתָא׃

Che gouerni bene la ſua propria famiglia, che habbia i ſuoi figliuoli in ſoggettione, con ogni riuerentia.

5 אֶן גֵּיר בַּיְתָא דְנַפְשֵׁהּ
לָא יָדַע דַּנְדַבַּר שַׁפִּיר א
אֵיכַנָא מֶשְׁכַּח עִדְתֵּהּ
דַּאלָהָא דַּנְדַבַּר׃

Imperoche ſe vn non ſa gouernar la ſua propria famiglia, come hauerà egli cura de la Chieſa di Dio?

6 וְלָא יְהֱוֵא טְלָא תוּלְמָדֵהּ
דְּלָא נֶתְתְּרִים וְנִפֵּל בְּדִינֵהּ
דְּסָטָנָא׃

Non ſia nouitio, accioche gonfiato di ſuperbia, non caſchi ne la condannation del diauolo.

7 וָלֵא דֵּין דְּסָהֲדוּתָא
שַׁפִּירְתָּא אִית לֵהּ מֶן בָּרָיֵא
דְּלָא נֵפֵּל בְּחֶסְדָּא וּבְפַחָא
דְּסָטָנָא׃

Biſogna ch'egli habbia etiandio buon teſtimonio da quelli che ſon di fuore : accioche non caſchi in vituperio, e nel laccio del diauolo.

8 וְאַף מְשַׁמְשָׁנָא הָכַנָא
יֶהֱווּן דְּכֵין וְלָא נֶמַלְּלוּן
תַּרְתֵּין וְלָא יֶהֱווּן צָלֵין
לְחַמְרָא סַגִּיָּאָא וְלָא
נֶרְחֲמוּן יוּתְרָנֵא טַנְפֵּא׃

Similmente i Diaconi biſogna che ſiano di grauita, non doppij nel parlare, non dediti à molto vino, non intenti à diſoneſto guadagno.

9 אֶלָּא נֶאחְדוּן אָרָזָא
דְּהַימָנוּתָא בְּתֶארְתָּא
דְּכִיתָא׃

Ritenendo il miſterio de la fede in pura conſcientia.

10 וְהָנוּן הָלֵין נֶתְבַּקּוּן ל
לוּקְדַם וְהָיְדֵין נְשַׁמְשׁוּן כַּד
אִיתַיְהוּן דְּלָא רָשְׁיָן׃

E queſti ancora ſiano primamente prouati, e poi miniſtrino, eſſendo eſſi irreprenſibili.

ג

3 לֹא זוֹלֵל וְסוֹבֵא לֹא אִישׁ רִיב וּמַצָּה לֹא בֹצֵעַ בֶּצַע כִּי־אִם עָנָו מַצְנִיעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים לֹא מַכֶּה בְּאֶגְרוֹף רֶשַׁע לֹא אוֹהֵב כֶּסֶף וְזָהָב׃

No amador del vino, no heridor, no cudicioſo de ganancias torpes, mas moderado, no litigioſo, ageno de auaricia :

4 נֹהֵג בֵּיתוֹ בְּחָכְמָה וְיֵשׁ לוֹ בָנִים וְיִכָּנְעוּ תַחְתָּיו בְּכָל־תֹּם לְבַב וּבֹר יָדָיִם׃

Que gouierne bien ſu caſa, que tenga ſus hijos en ſujecion con toda honeſtidad.

5 וְאִם אִישׁ לֹא יֵדַע לִנְהֹג בֵּיתוֹ אֵיכָכָה לַעֲדַת אֱלֹהִים יִדְאָג׃

Porque el que no ſabe gouernar ſu caſa, como curara de la Igleſia de Dios?

6 לֹא־נַעַר הַלִּמּוּד פֶּן רָם לִבּוֹ וְיִפּוֹל בְּמִשְׁפַּט הַשָּׂטָן׃

No nouicio. porque hinchandoſe no cayga en juyzio del diablo.

7 כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ עֵידָה טוֹבָה מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ פֶּן בִּגְדוּפָה יִפּוֹל וּבְמוֹקֵשׁ הַשָּׂטָן׃

Item, conuiene que tambien tenga teſtimonio de los eſtrannos : porque no cayga en verguença y en lazo del diablo.

8 הַמְשָׁרְתִים גַּם־כֵּן זַכִּים לֹא מְלוּשָׁנִים בְּלֵב וָלֵב מְדַבְּרִים לֹא זוֹלְלִם אוֹ סוֹבְאִים אוֹ שִׁכּוֹרִים מֵרֹב יַיִן וָשֵׁכָר לֹא בוֹצְעֵי־בָצַע׃

Los Diaconos anſi miſmo honeſtos, no de dos lenguas : no dados àl mucho vino, no amadores de torpes ganancias.

9 וִיהִי־לָהֶם סוֹד הָאֱמוּנָה בְּמַדָּע טָהוֹר׃

Que tengan el myſterio de la fe juntamente con limpia conſciencia.

10 וְהָאֵלֶּה יִבָּחֲנוּ בָרִאשׁוֹנָה וְאַחַר יְשָׁרְתוּ בְּלִי־כָל־מוּם וְחוֹבָה׃

Y eſtos aun tambien ſean antes prouados, y anſi miniſtren, ſi fueren ſin crimen.

γ'.

3. Μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ᾽ ἐπιεικῆ, ἄμαχον ἀφιλάργυρον.

Non point adonné au vin, non bateur, non conuoiteux de gain deshonneſte : mais benin, non quereleux, non auaricieux :

4. Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος.

Conduiſant honneſtement ſa propre maiſon, ayant ſes enfans ſuiets en toute reuerence,

5. Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;

(Car ſi quelcun ne ſait conduire ſa propre maiſon, comment pourra-il gouuerner l'Egliſe de Dieu?)

6. Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.

Non point nouuel apprenti depeur qu'eſtant enflé d'orgueil il ne tombe en la condamnation du calomniateur.

7. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

Il faut auſſi qu'il ait bon teſmoignage de ceux qui ſont de dehors : afin qu'il ne tombe en reproche, & au piege du diable.

8. Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς.

Semblablement il faut que les diacres ſoyent graues, non point doubles en parole, conuoiteux de gain deshonneſte.

9. Ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.

Retenans le ſecret de la foy en vne conſcience pure.

10. Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.

Et que ceux-ci auſſi ſoyent premierement eſprouués, puis qu'ils ſeruent, eſtans trouués irreprehenſibles.

CAP. III.

3. Non violentum, non percuſſorem, ſed modeſtū: non litigioſum, non cupidum.

Not giuen to wine / no ſtriker / not giuen to filthie lucre / but gentle / no fighter / not couetous.

4. Suæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.

One that can rule his owne houſe honeſtly / hauing children vnder obedience with all honeſtie.

5. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit: quomodo eccleſiæ Dei diligentiam habebit?

For if any can not rule his owne houſe / how ſhall he care for the Church of God?

6. Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat diaboli.

He may not be a yong ſcholar / leſt he being puffed vp fall into the condemnation of the deuill.

7. Oportet autem illum & teſtimonium habere bonū ab iis qui foris ſunt: ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli.

He muſt alſo be well reported of / euen of them which are without / leaſt he fall into rebuke / and the ſnare of the deuill.

8. Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes.

Likewiſe muſt Deacons be honeſt / not double tongued / not giuen vnto much wine / neither to filthie lucre.

9. Habentes myſterium fidei in conſcientia pura.

Hauing the myſterie of the fayth in pure conſcience.

10. Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.

And let them firſt be proued: then let them miniſter / if they be found blameles.

Das III. Capitel.

3. Nicht ein Weinſauffer / nicht bochen / nicht vnehrliche handthierung treiben / ſondern gelinde / nicht haderhafftig / nicht geitzig.

Icke en Vindranckere / icke en offuerfuſere / icke den ſom ſtaar effter ſlem Vinding / Men metlidig / icke tretactig / icke gerig.

4. Der ſeinem eigen Hauſe wol fürſtehe / der gehorſame Kinder habe mit aller ehrbarkeit.

Som kand vel faareſtaa ſit eget Huſſ / ſom haffuer lydige Børn met al erlighed.

5. So aber jemandt ſeinem eigen Hauſe nicht weiß fürzuſtehen / wie wird er die Gemeine Gottes verſorgen?

Thi der ſom nogen icke veed at faareſtaa ſit eget Huſſ / huorledis ſkal hand beſørge Guds Menighed?

6. Nicht ein newling / auff daß er ſich nicht auffblaſe / vnd dem Läſterer ins vrtheil falle.

Icke Nyplanter / at hand ſkal icke opblæſe ſig / oc falde i Laſterens Dom.

7. Er muß aber auch ein gut zeugniß haben / von denen die drauſſen ſind / auff daß er nicht falle dem Läſterer in die ſchmach vnd ſtrick.

Hand ſkal oc haffue it gaat vidniſbyrd / aff dem ſom ere vden faare / paa det hand ſkal icke falde i Laſterens forſmædelſe oc ſnare.

8. Deſſelbigen gleichen die Diener ſollen ehrbar ſein / nicht zweyzüngig / nicht Weinſäuffer / nicht vnehrliche handthierung treiben.

Diſligeſt ſkulle Tienere vere erlige / icke Tuetungede / icke Vindranckere / icke bruge werlig handel.

9. Die das geheimniß deß Glaubens in reinem Gewiſſen haben.

Som haffue Troens hemmelighed i en reen Samuittighed.

10. Vnd dieſelbigen laſſe man zuvor verſuchen / darnach laſſe man ſie dienen / wenn ſie vnſträfflich ſind.

Oc mand ſkal først forſøge dem / der effter ſkal mand lade dem tiene / om de ere wſtraffelige.

Kapitola III.

3. Neopilec Wijna / ani bitec ginẏch: ani zyſku ſſeredného žádoſtiwẏ / ale ſprawedliwẏ / neſwárliwẏ / a nelakomẏ.

Nie pijanicá / nie tárgáiac ſię rękami nikogo / nie ſzukáiacy zyſku niepoczćiwego / ále mierny / nie zwadliwy / nie łakomy.

4. Kterẏžby čeled ſwau dobře zprawowal / a Synẏby měl poddané we wſſij vctiwoſti.

Ktoryby dom ſwoy dobrze ſpráwowal, ktoryby dźiatki miał w kárnośći / z wſzeláką vczćiwośćia.

5. Pakli kdo čeledi ſwé newmij zprawowati / y kterak Cẏrkew Božij řediti bude?

Abowiem ieſliby ktho nie vmiał właſnego ſwego domu ſpráwowáć / iákoż pieczá mieć będźie o kośćiele Bożym?

6. Ne wnowěk Wijře přiſſlẏ / aby pozdwijhna ſe w paychu / newpadl w Saud ďábluow.

Nie nowotny / áby będąc nádęthy nie wpadł w obwinowánie czártowſkie.

7. A takě má mijti ſwědectwij dobré od těch / kteřijž gſau wně / aby newpadl w pohaněnij a w oſydlo Ďáblowo.

Abowiem potrzebá ieſt áby miał dobre świádectwo od obcych / áby nie wpadł w pohánbienie / y w śidło dyabelſkie.

8. Též Jahnowé magij býti mrawnij / ne dwogijho yazyku ne mnoho Wijna pigijce / nežádagijce mrzkého zyſku.

Dyakonowie też máiá być vczćiwie dwoiákiego słowá / nie vdawáiacy ſię zá wielkim pićiem winá / nie żądáiac zyſku niepoczćiwego.

9. Magijce tagemſtwij wijry w ſwědomij čiſtém.

Trzymáiac táiemnice wiáry / z ſzczyrym ſumnieniem.

10. A ti ať gſau naypřw zkuſſeni / a tak ať poſluhugij aby žádnẏ gich haněti nemohl.

A ći też niechay pirwey będą doświadczeni / zátym niech ſłużą / ieſliby byli przez nagánienia.

ג

3 וְלָא עָבַר עַל חַמְרָא
וְלָא רָהֳטָא אִידֵהּ לְמַמְחָא
אֶלָּא יֶהֱוֵא מַכִּיךְ וְלָא
נַצְיָא וְלָא רָחֵם כַּסְפָּא׃

Non dedito al vino, non battitore, non deſideroſo del diſoneſto guadagno : ma manſueto, ſenza riſſe, ſenz'auaritia.

4 וַמְדַבַּר בַּיְתֵהּ שַׁפִּיר
וַאחִיד בְּנַוְהִי בְּשׁוּעְבָּדָא
בְּכֻלָּהּ דַּכְיוּתָא׃

Che gouerni bene la ſua propria famiglia, che habbia i ſuoi figliuoli in ſoggettione, con ogni riuerentia.

5 אֶן גֵּיר בַּיְתָא דְנַפְשֵׁהּ
לָא יָדַע דַּנְדַבַּר שַׁפִּיר א
אֵיכַנָּא מֶשְׁכַּח עִדְתֵהּ
דַּאלָהָא דַּנְדַבַּר׃

Imperoche ſe vn non ſa gouernar la ſua propria famiglia, come hauerà egli cura de la Chieſa di Dio?

6 וְלָא יֶהֱוֵא טַלְיָא תּוּלְמָדֵהּ
דְּלָא נֶתְתְּרִים וְנֵפֵּל בְּדִינֵהּ
דְּסָטָנָא׃

Non ſia nouitio, accioche gonfiato di ſuperbia, non caſchi ne la condannation del diauolo.

7 וָלֵא דֵין דְּסָהֲדוּתָא
שַׁפִּירְתָּא אִית לֵהּ מֶן בָּרָיֵא
דְּלָא נֵפֵּל בַּחְסָדָא וּבְפַחָא
דְּסָטָנָא׃

Biſogna ch'egli habbia etiandio buon teſtimonio da quelli che ſon di fuore : accioche non caſchi in vituperio, e nel laccio del diauolo.

8 וָאַף מְשַׁמְּשָׁנָא הָכַנָּא
יֶהֱווּן דְּכֵין וְלָא יְמַלְּלוּן
תַּרְתֵּין וְלָא יֶהֱווּן צָלֵין
לְחַמְרָא סַגִּיָּאָא וְלָא
יֶרְחֲמוּן יוּתְרָנָא טַנְפָּא׃

Similmente i Diaconi biſogna che ſiano di grauita, non doppij nel parlare, non dediti à molto vino, non intenti à diſoneſto guadagno.

9 אֶלָּא יֶאחְדוּן אָרָזָא
דְהַיְמָנוּתָא בְּתַארְתָּא
דְכִיתָא׃

Ritenendo il miſterio de la fede in pura conſcientia.

10 וְהָנוּן הָלֵין יֶתְבַּקּוּן ל
לוּקְדַם וְהָידֵין יְשַׁמְּשׁוּן כַּד
אִיתַיְהוּן דְּלָא רְשִׁין׃

E queſti ancora ſiano primamente prouati, e poi miniſtrino, eſſendo eſſi irreprenſibili.

ג

3 לֹא זוֹלֵל וְסוֹבֵא לֹא אִישׁ רִיב
וּמַצָּה לֹא בֹצֵעַ בֶּצַע כִּי־אִם
עָנָו מַצְנִיעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהִים
וַאֲנָשִׁים לֹא מַכֶּה בְּאֶגְרוֹף רֶשַׁע
לֹא אוֹהֵב כֶּסֶף וְזָהָב׃

No amador del vino, no heridor, no cudicioſo de ganancias torpes, mas moderado, no litigioſo, ageno de auaricia:

4 נֹהֵג בֵּיתוֹ בְּחָכְמָה וְיֵשׁ לוֹ
בָנִים וְיִכָּנְעוּ תַחְתָּיו בְּכָל־תֹּם
לֵבָב וּבֹר יָדַיִם׃

Que gouierne bien ſu caſa, que tenga ſus hijos en ſujecion con toda honeſtidad.

5 וְאִם אִישׁ לֹא יֵדַע לִנְהֹג בֵּיתוֹ
אֵיכָכָה לַעֲדַת אֱלֹהִים יִדְאָג׃

Porque el que no ſabe gouernar ſu caſa, como curará de la Igleſia de Dios?

6 לֹא־נַעַר הַלִּמּוּד פֶּן רָם
לִבּוֹ וְיִפּוֹל בְּמִשְׁפַּט הַשָּׂטָן׃

No nouicio. porque hinchandoſe no cayga en juyzio del diablo.

7 כִּי־צָרִיךְ לִהְיוֹת לוֹ עֵדָה טוֹבָה
מֵאֵלֶּה אֲשֶׁר בַּחוּץ פֶּן בִּגְדוּפָה
יִפּוֹל וּבְמוֹקֵשׁ הַשָּׂטָן׃

Item, conuiene que tambien tenga teſtimonio de los eſtrannos : porque no cayga en verguença y en lazo del diablo.

8 הַמְשָׁרְתִים גַּם־כֵּן זַכִּים לֹא
מְלוּשָׁנִים בְּלֵב וָלֵב מְדַבְּרִים לֹא
זוֹלְלִם אוֹ סוֹבְאִים אוֹ שִׁכּוֹרִים
מֵרֹב יַיִן וְשֵׁכָר לֹא בוֹצְעֵי־בָצַע׃

Los Diaconos anſi miſmo honeſtos, no de dos lenguas : no dados àl mucho vino, no amadores de torpes ganancias.

9 וִיהִי־לָהֶם סוֹד הָאֱמוּנָה
בְּמַדָּע טָהוֹר׃

Que tengan el myſterio de la fe juntamente con limpia conſciencia.

10 וְהָאֵלֶּה יִבָּחֲנוּ בָּרִאשׁוֹנָה וְאַחַר
יְשָׁרְתוּ בְּלִי־כָל־מוּם וְחוֹבָה׃

Y eſtos aun tambien ſean antes prouados, y anſi miniſtren, ſi fueren ſin crimen.

γ'.

3. Μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον ἀφιλάργυρον.

Non point adonné au vin, non bateur, non conuoiteux de gain deshonneſte : mais benin, non quereleux, non auaricieux :

4. Τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος.

Conduiſant honneſtement ſa propre maiſon, ayant ſes enfans ſuiets en toute reuerence,

5. Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;

(Car ſi quelcun ne ſait conduire ſa propre maiſon, comment pourra-il gouuerner l'Egliſe de Dieu?)

6. Μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.

Non point nouuel apprenti de peur qu'eſtant enflé d'orgueil il ne tombe en la condamnation du calomniateur.

7. Δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

Il faut auſſi qu'il ait bon teſmoignage de ceux qui ſont de dehors : afin qu'il ne tombe en reproche, & au piege du diable.

8. Διακόνους ὡσαύτως σεμνοὺς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς.

Semblablement il faut que les diacres ſoyent graues, non point doubles en parole, conuoiteux de gain deshonneſte.

9. Ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.

Retenans le ſecret de la foy en vne conſcience pure.

10. Καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.

Et que ceux-ci auſſi ſoyent premierement eſprouués, puis qu'ils ſeruent, eſtans trouués irreprehenſibles.

CAP. III.

3. Non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtũ: non litigioſum, non cupidum.

Not giuen to wine / no ſtriker / not giuen to filthie lucre/but gentle/no fighter/not couetous.

4. Suæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate.

One that can rule his owne houſe honeſtly/hauing children vnder obedience with all honeſtie.

5. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit: quomodo eccleſiæ Dei diligentiam habebit?

For if any can not rule his owne houſe / how ſhall he care for the Church of God?

6. Non neophytum: ne in ſuperbiam elatus, in iudicium incidat diaboli.

He may not be a yong ſcholar / leſt he being puffed vp fall into the condemnation of the deuill.

7. Oportet autem illum & teſtimonium habere bonũ ab iis qui foris ſunt: ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli.

He muſt alſo be well reported of/euen of them which are without / leaſt he fall into rebuke / and the ſnare of the deuill.

8. Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes.

Likewiſe muſt Deacons be honeſt / not double tongued / not giuen vnto much wine/neither to filthie lucre.

9. Habentes myſterium fidei in conſcientia pura.

Hauing the myſterie of the fayth in pure conſcience.

10. Et hi autem probentur primùm: & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes.

And let them firſt be proued: then let them miniſter / if they be found blameles.

Das III. Capitel.

3. Nicht ein Weinſauffer/ nicht bochen / nicht vnehrliche handthierung treiben/ ſondern gelinde/ nicht haderhafftig/ nicht geitzig.

Icke en Vindranckere / icke en offuerfuſere / icke den ſom ſtaar effter ſlem Vinding/Men metlidig/ icke tretactig/ icke gerig.

4. Der ſeinem eigen Hauſe wol fürſtehe/ der gehorſame Kinder habe mit aller ehrbarkeit.

Som kand vel faareſtaa ſit eget Huſſ / ſom haffuer lydige Børn met al erlighed.

5. So aber jemandt ſeinem eigen Hauſe nicht weiß fürzuſtehen / wie wird er die Gemeine Gottes verſorgen?

Thi der ſom nogen icke veed at faareſtaa ſit eget Huſſ/huorledis ſkal hand beſørge Guds Menighed?

6. Nicht ein newling / auff daß er ſich nicht auffblaſe / vnd dem Läſterer ins vrtheil falle.

Icke Nyplanter/ at hand ſkal icke opblæſe ſig/ oc falde i Laſterens Dom.

7. Er muß aber auch ein gut zeugniß haben / von denen die drauſſen ſind/ auff daß er nicht falle dem Läſterer in die ſchmach vnd ſtrick.

Hand ſkal oc haffue it gaat vidniſbyrd / aff dem ſom ere vden faare / paa det hand ſkal icke falde i Laſterens forſmædelſe oc ſnare.

8. Deſſelbigen gleichen die Diener ſollen ehrbar ſein / nicht zweyzüngig/ nicht Weinſäuffer / nicht vnehrliche handthierung treiben.

Diſligeſt ſkulle Tienere vere erlige / icke Tuetungede/ icke Vindranckere/ icke bruge werlig handel.

9. Die das geheimniß deß Glaubens in reinem Gewiſſen haben.

Som haffue Troens hemmelighed i en reen Samuittighed.

10. Vnd dieſelbigen laſſe man zuvor verſuchen / darnach laſſe man ſie dienen/ wenn ſie vnſträfflich ſind.

Oc mand ſkal førſt forſøge dem/ der effter ſkal mand lade dem tiene/ om de ere vſtraffelige.

Kapitola III.

3. Neopilec Wijna / ani bitec giných: ani zyſku ſſeredného žádoſtiwý/ ale ſprawedliwý/ neſwárliwý/ a nelakomý.

Nie pijanicá/ nie tárgáiac ſie rękami nákogo/ nie ßukáiacy zyſku niepoczćiwego/ ále mierny/ nie zwadliwy/ nie łakomy.

4. Kterýžby čeled ſwau dobře zprawowal/ a Synyby měl poddané we wſſý vctiwoſti.

Ktoryby dom ſwoy dobrze ſpráwował, ktoryby dźiatki miał w kárności/ z wßeláką vczćiwośćią.

5. Pakli kdo čeledi ſwé newmij zprawowati/ y kterak Cýrkew Božij řediti bude?

Abowiem ieſliby ktho nie vmiał własnego ſwego domu ſpráwowáć/ iákož pieczą mieć będźie o kośćiele Bożym?

6. Ne wnowěk Wijře přiſſlý/ aby pozdwijhna ſe w paychu/ newpadl w Saud ďáblůw.

Nie nowotny/ áby będąc nádęthy nie wpadł w obwinowánie czártowſkie.

7. A takéť má mijti ſwědectwij dobré od těch/ kteřijž gſau wně/ aby newpadl w pohaněnij a w oſýdlo Ďáblowo.

Abowiem potrzebá ieſt áby miał dobre świádectwo od obcych/ áby nie wpadł w pohańbienie/ y w śidło dyabelſkie.

8. Též Jáhnowé magij býti mrawnij / ne dwogijho yazyku ne mnoho Wijna pigijce/ nežádagijce mrzkého zyſku.

Dyakonowie też máia być vczćiwie dwoiákiego słowá/ nie vdawáiacy ſie zá wielkim pićiem winá/ nie żądáiac zyſku niepoczćiwego.

9. Magijce tagemſtwij wijry w ſwědomij čiſtém.

Trzymáiac taiemnice wiáry/ z ßczyrym ſumnieniem.

10. A ti ať gſau naypřw zkuſſeni / a tak ať poſluhugij aby žádný gich haněti nemohl.

A ći też niechay pirwey będą doświádczeni/ zátym niech ſłużą/ ieśliby byli przez nagánienia.

ג

11 הָכַנָּא אַף נְשַׁא יְהוְין נְכֵפָן וְיֶהוְין עִיר דְעַיְנֵהֵין וְיֶהוְין מְהַיְמְנָן בְּכֻל מֶדֶם וְלָא יֶהוְין אָכְלָן קַרְצָא׃

Similmente biſogna che le lor mogliere ſiano modeſte, non calunniatrici, ſobrie, fedeli in tutte le coſe.

12 מְשַׁמְּשָׁנֵא יֶהווֹן אַינָא דַּחְדָא אַנְתְּתָא הֲוָת לֵה וְדַבַּר בְּנַוְהי וּבַיְתֵה שַׁפִּיר׃

I Diaconi ſiano mariti d'vna ſola moglie, che gouernino bene i lor figliuoli e le lor proprie famiglie.

13 אַילֵין גֵּיר דְּשַׁמְּשׁוּ שַׁפִּיר דַּרְגָּא טָבָא קָנְיָן לְנַפְשְׁהוֹן וּמַגְלְיָא אַפָּא סַגִּיאָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Perche quelli che haueranno ben miniſtrato, s'acquiſtano vn buon grado, e molta libertà ne la fede che è in Chriſto Iesv.

14 הָלֵין כָּתֵב אֱנָא לָךְ כַּד מְסַבַּר אֱנָא דִּבְעַגַּל אָתֵא אֱנָא לְוָתָךְ׃

Io ti ſcriuo queſte coſe, ſperando di venire ben preſto à te.

15 וְאֶן הַו דֵּין דְּמַוחַר א אֱנָא דְּתֵדַע אַיכַנָּא וָלֵא לָךְ לְמֶתְהַפָּכוּ בְּבַיְתֵה דַּאלָהָא דְּאִיתֵיהּ עִדְּתָא דַּאלָהָא חַיָּא עַמּוּדָא וְשֶׁתְאַסְּתָא דְּשָׁרָרָא׃

Ma ſe io tardaſſi, acciòche tu ſappia come biſogna conuerſare ne la Caſa di Dio, che è la Chieſa di Dio viuente, colonna o ſoſtenimento de la verità.

16 וּשְׁרִירָאִית רַב הוּ אָרָזָא הָנָא דְּכֵאנוּתָא דְּאֶתְגְּלִי (אֱלָהָא) בְּבֶסַר וְאֶזְדַּדַּק בְּרוּחַ וְאֶתְחְזִי לְמַלְאַכֵא וְאֶתְכְּרֶז בֵּית עַמְמֵא וְאֶתְהַיְמַן בְּעָלְמָא וְאֶסְתַּלַּק בְּשׁוּבְחָא׃

E ſenza dubbio alcuno, grande è il miſterio de la pietà, cioè che Iddio s'è manifeſtato in carne, giuſtificato in Spirito, veduto da gli Angeli, predicato à le Genti, creduto nel mondo, & eleuato in gloria.

ג

11 הַנָּשִׁים גַּם כֵּן תִּהְיֶינָה נְכוֹת לֹא מַכְלִימוֹת שׁוֹקְדוֹת נֶאֱמָנוֹת בְּכָל־דָּבָר׃

Las mugeres anſi miſmo honeſtas, no detractoras: templadas, fieles en todo.

12 לַמְשָׁרְתִים לְאִישׁ אִישׁ תְּהִי־לוֹ אִשָּׁה אַחַת לְאֵשֶׁת חֵיקוֹ הֵיטֵב נוֹהֲגִים בְּנֵיהֶם וּבָתֵּיהֶם׃

Los Diaconos ſean maridos de vna ſola muger, que gouiernen bien ſus hijos y ſus caſas.

13 כִּי־אֲשֶׁר מֵיטִיבִים לְשָׁרֵת מַעֲלָה טוֹב יִקְנוּ לְנַפְשָׁם וּבִטָּחוֹן רַבָּה בֶּאֱמוּנָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Porque los que bien miniſtrâren, ganan para ſi buen grado, y mucha confiança en la fe que es en el Chriſto Ieſus.

14 אֶת־הָאֵלֶּה כָּתַבְתִּי אֵלֶיךָ וּמְשַׂבֵּר אֲנִי לָבוֹא אֵלֶיךָ בִּמְהֵרָה׃

Eſto te eſcriuo con eſperança que vendré preſto à ti:

15 וְאִם מְאַחֵר אֲנִי אֲשֶׁר תֵּדַע אֵיכָכָה יִשְׁוֶה לְךָ לְהִתְהַפֵּךְ בְּבֵית אֱלֹהִים אֲשֶׁר הִיא קְהַל אֵל חַי עַמּוּד וִיסוֹד הָאֱמֶת׃

Y ſi no viniere tan preſto, paraque ſepas como (te) conuenga conuerſar en la Caſa de Dios que es la Igleſia del Dios biuo, coluna y poſte de verdad.

16 וּבֶאֱמֶת גָּדוֹל הוּא סוֹד יִרְאַת יְהוָה כִּי־אֱלֹהִים נִגְלָה בְּבָשָׂר נִצְדַּק בְּרוּחַ נִרְאָה אֶל־מַלְאָכִים נִקְרָא בַּגּוֹיִם נֶאֱמַן בְּעוֹלָם הַזֶּה לֻקַּח בְּכָבוֹד׃

Y ſin falta grande es el myſterio de la piedad: Dios ſe ha manifeſtado en carne, Ha ſido juſtificado con el Eſpiritu, Ha ſido viſto de los Angeles, Ha ſido predicado à las Gentes, Ha ſido creydo en el mundo, Ha ſido recebido en gloria.

γ'.

11. Γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι.

Semblablement il faut que leurs femmes ſoyēt honneſtes, non meſdiſantes, ſobres, fideles en toutes choſes.

12. Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.

Que les Diacres ſoyent maris d'vne ſeule femme, conduiſans honneſtement leurs enfans, & leurs propres maiſons.

13. Οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Car ceux qui auront bien ſerui acquierent vn bon degré pour eux, & vne grande liberté en la foy, laquelle eſt en Ieſus Chriſt.

14. Ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρὸς σὲ τάχιον.

Ie t'eſcri ces choſes eſperant que ie viendrai bien toſt vers toi:

15. Ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.

Que ſi ie tarde, c'eſt afin que tu ſaches comment il faut conuerſer en la maiſon de Dieu, qui eſt l'Egliſe de Dieu viuant, la colomne & appuy de verité.

16. Καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Et ſans contredit, le ſecret de pieté eſt grand, aſſauoir que Dieu a eſté manifeſté en chair, iuſtifié en Eſprit, veu des Anges, preſché aux Gentils, creu au monde & enleué en gloire.

CAP. III.

11. Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahẽtes, ſobrias, fideles in omnibus.

Likewiſe their wiues muſt be honeſt, not euill ſpeakers/but ſober / and faythfull in all things.

12. Diaconi ſint unius uxoris viri: qui filiis ſuis bene præſint, & ſuis domibus.

Let the Deacons be the huſbandes of one wiſe / and ſuch as can rule their children well / and their owne houſholdes.

13. Qui enim bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & multam fiduciam in fide quæ eſt in Chriſto Ieſu.

For they that haue miniſtred well / get themſelues a good degree / and great libertie in the fayth, which is in Chriſte Jeſus.

14. Hæc tibi ſcribo (*fili Timothee*) ſperans me ad te venire citò.

Theſe things write I vnto thee/truſting to come very ſhortly vnto thee.

15. Si autem tardavero: ut ſcias quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quę eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.

But if I tarie long/that thou mayeſt yet knowe howe thou oughteſt to behaue thy ſelfe in the houſe of God/which is the Church of the liuing God / the piller and ground of trueth.

16. Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt Gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria.

And without controuerſie/ great is the myſterie of godlines/ which is/God is manifeſted in the fleſhe / iuſtified in the Spirite/ ſeene of Angels / preached vnto the Gentiles / beleeued on in the worlde/and receyued vp in glorie.

Das III. Capitel.

11. Deſſelbigen gleichen jre Weiber ſollen ehrbar ſein / nicht Läſterinne/ nüchtern/ trew in allen dingen.

Diſligeſt ſkulle deris Huſtruer vere erlige/ icke laſtere/ ædrue/ tro i alle ting.

12. Die Diener laß einen jeglichen ſein eines Weibes Mann / die jhren Kindern wol fürſtehen/vnd jren eigen Häuſern.

Lad Tienerne vere huer en Huſtruis Mand/ſom vel faareſtaa deris Børn/oc deris egne Huſſ.

13. Welche aber wol dienen / die erwerben jnen ſelbs ein gute ſtuffen/vnd eine groſſe freydigkeit im Glauben / in Chriſto Jeſu.

Men huilcke ſom tiene vel/ de forhuerffue dem ſelff en god trappe/ oc en ſtor frimodighed i Troen vdi Chriſto Jheſu.

14. Solchs ſchreibe ich dir/vnd hoffe auffs ſchierſte zu dir zu kommen.

Dette ſcriffuer ieg dig til / oc haabis at komme ſnart til tig.

15. So ich aber verzöge/ daß du wiſſeſt / wie du wandeln ſolt in dem hauſe Gottes/welchs iſt die Gemeine deß lebendigen Gottes / ein Pfeiler vnnd Grundveſte der Warheit.

Men der ſom ieg tøffuer/ at du ſkalt vide/huorledis du ſkalt vandre i Guds Huſſ/ ſom er den leffuende Guds Menighed/ Sandheds Pillere oc Grunduol.

16. Vnd künthlich groß iſt das gottſelige Geheimniß/ Gott iſt offenbaret im Fleiſch/ gerechtfertigt im Geiſt/ erſchienen den Engeln/geprediget den Heyden/geglaubet von der Welt/aufgenommen in die Herrligkeit.

Oc det Gudelige hemmelighed er obenbarlig ſtor/ Gud er obenbaret i Kødet/retferdiget i Aanden/ obenbaret Englene/ predicket faar Hedningene/ troet aff Verden/ anammet i Herlighed.

Kapitola III.

11. Těž y Manželky gegich magij býti ſtydliwě / newtrhawě / ſtřijzliwě / we wſſech wěcech wěrně.

Tákże żony ich niech beda vczćiwe/ nie potwarne/ trzezwie/ wierne we wſzytkim.

12. Jahnowě buďtež gedně Manželky mužij / kteřijžby ſwými Syny dobře wládli / y ſwau čeledij.

Dyakonowie niech beda mężowie iedney żony/ ktorzyby dziatki dobrze rzadźili/ y właſne domy.

13. Neb kteřij budau dobře poſluhowati dobrého ſtupně k auřadu ſobě dobudau / a mnohého dauffánij y ſwobody w Wijře kteráž geſt w Kryſtu Gežiſſy.

Abowiem ći ktorzyby dobrze ſłużyli/ doſtępuia ſámi ſobie mieyſcá dobrego/ y wielkiey wolnośći przez wiárę/ ktorá ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

14. Totoť pijſſy tobě ſynu Tymothee / mage náděgi že brzo přijgdu k tobě:

Ty rzeczy tobie piſzę / nadziewáiąc ſię iż przyidę do ćiebie bárzo rychło.

15. Pakliť tijm prodlijm/aby wěděl kterak máſs w Domu Božijm obcowati / kterýž geſt Cýrkew Boha žiwého / ſlaup a vtwrzenij Prawdy:

A ieſlibym omieſkał/ abyś wiedźiał iáko ſię maſz w domu Bożym ſpráwowáć/ ktory ieſt Kośćioł Bogá żywego/ ſłup y potwierdzenie prawdy.

16. A w prawdě weliké geſt tagemſtwij pobožnoſti / kteréž zgeweno geſt w těle / ſprawedliwě včiněno w Duchu / vkázalo ſe Angeluom / kázáno geſt Pohanuom / vwěřili mu na Swětě / přiyato geſt w Sláwě.

A bez wątpienia wielka ieſt táiemnicá pobożnośći/ iż BOG ſtał ſię widomym w ćiele/ vſprawiedliwiony w duchu/ widźian ieſt od Aniołow/ przepowiedźian ieſt pogánom/ vwierzono mu ná świećie/ y ieſt wzgorę/ wźięt do chwały.

ד

1 רוּחָא דֵּין פְּשִׁיקָאִית
אָמְרָא דִּבְזַבְנָא אַחֲרָיֵא
יִפְרְקוּן אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶן הַי
הַיְמָנוּתָא וְיֵאזְלוּן בָּתַר
רוּחָא טָעְיָתָא וּבָתַר
יוּלְפָנָא דְּשֵׁאדֵא׃

Lo Spirito dice eſpreſſamente che ne ſeguenti tempi alcuni ſi ribellaranno da la fede, attendendo à gli ſpiriti ingannatori, & à le dottrine de demonij.

2 הָלֵין דְּבֵאסְכֵּמָא דַּגָּלָא
מַטְעִין וּמְמַלְּלִין כַּדְּבוּתָא
נְכִוִין בְּתֵארְתְהוֹן׃

Di quelli che con hipocriſia parlano il falſo, hauendo la lor conſcientia cauterizata.

3 וְכָלֵין לְמִזְדַּוָּגוּ וּמְפַרְקִין
מֶן מֵאכְלָתָא אִילֵין דא
דַּאלָהָא בְּרָא אֶנֵין לְחוּשָּׁחָא
וַלְתַוְדִּיתָא לְאַילֵין דמ
דַּמְהַימְנִין וְיָדְעִין שְׁרָרָא׃

Prohibendo il maritarſi: comandando l'aſtenerſi da i cibi, che Iddio ha creati ad eſſer riceuuti con rendimento di gratie da i fedeli e da quelli che hanno conoſciuta la Verità.

4 מֶטוּל דְּכֻל דַּבְרִיתָא
לַאלָהָא שַׁפִּיר הוּ וְלַיְת
מֶדֶּם דְּמֶסְתְּלֵא אֶן בְּתַוְדִּיתָא
יֶתְנְסֵב׃

Imperoche ogni creatura di Dio è buona, e niente è da rifiutare quando ſi pigli con rendimento di gratie.

5 מְקַדַּשׁ הוּ גֵּיר בְּמֶלְּתָא
דַּאלָהָא וּבַצְלוֹתָא׃

Percioche è ſantificato per la parola di Dio e per l'oratione.

6 הָלֵין אֶן תְּהֵוֵית מַלֵּף
לַאחַיךְ מְשַׁמְשָׁנָא טָבָא
תְּהֵוֵא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
כַּד מֶתְרַבֵּא אַנְתְּ בְּמֶלֵּא
דְּהַימָנוּתָא וּבְיוּלְפָנָא
טָבָא דְּיַלִּיף אַנְתְּ׃

Se tu proporrai queſte coſe à i fratelli, ſarai buon miniſtro di IESV Chriſto, nutrito ne le parole de la fede e de la buona dottrina che tu hai ſeguitata.

ד

1 וְהָרוּחַ אָמְנָם אוֹמְרָה כִּי
בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יָסוּרוּ אֲנָשִׁים
מֵאֱמוּנָה וְיַקְשִׁיבוּ לְרוּחוֹת
הַתַּעְתֻּעִים וְאֶל־לִמּוּדֵי הַשֵּׁדִים׃

Empero el Eſpiritu dize manifieſtamente, Que en los poſtreros tiempos algunos apoſtatarán de la fe, eſcuchando à eſpiritus de error, y à doctrinas de demonios.

2 לְדַבֵּר כְּזָבִים בַּחֹנֶף לְהַכְוֹת
אֶת־מַדַּע נַפְשָׁם׃

Que con hypocriſia hablarán mentira teniendo cauterizada la conſciencia:

3 אֲשֶׁר יְכַלְּאוּ מִקַּחַת אִשָּׁה וִיצַוּוּ
לְהִשָּׁמֵר מֵאֹכֶל אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים
לְקַחְתָּם הַמַּאֲמִינִים וְיוֹדְעֵי אֱמֶת
עִם תּוֹדָה׃

Que defenderán el matrimonio, Apartarſe lós hombres de las viandas que Dios crió para que con hazimiento de gracias participaſſen de ellas los fieles, y los que han conocido la verdad.

4 כִּי־כָל־בְּרִיאַת אֱלֹהִים
טוֹבָה הִיא וּמְאוּמָה לֹא לִמְאֹס
אֲשֶׁר עִם תּוֹדָה תִּלָּקַח׃

Porque todo lo que Dios crió, es bueno y nada ay que deſechar, tomandoſe con hazimiento de gracias.

5 כִּי־נִקְדָּשָׁה בִּדְבַר אֱלֹהִים
וּבִבְרָכָה׃

Porque por la palabra de Dios, y por la oracion es ſanctificado.

6 אֶת־הָאֵלֶּה אִם תּוֹרֶה אֶת־
הָאַחִים טוֹב תִּהְיֶה מְשָׁרֵת יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אָמוּן בְּדִבְרֵי הָאֱמוּנָה
וְלִמּוּד טוֹב אֲשֶׁר לָמַדְתָּ׃

Si eſto propuſieres à los Hermanos, ſeras buen Miniſtro de Ieſus el Chriſto, criado en las palabras de la fe y de la buena doctrina, la qual has alcançado.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει, ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύματι πλάνης, καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων.

Or l'Eſprit dit notamment qu'ès derniers temps, quelques vns ſe reuolteront de la foy, s'adonnans aux eſprits abuſeurs, & aux doctrines des diables:

2. Ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν.

Enſeignans menſonges par hypocriſie, eſtans cauterizés en leur propre conſcience:

3. Κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν.

Defendans de ſe marier, commandans de s'abſtenir des viandes que Dieu a creées pour les fideles, & pour ceux qui ont cognu la verité, pour en vſer auec action de graces.

4. Ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον.

Car toute creature de Dieu eſt bonne, & rien n'eſt à reietter, eſtant prins auec action de graces.

5. Ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

Car elle eſt ſanctifiee par la Parole de Dieu, & par la priere.

6. Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως, καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας.

Si tu propoſes ces choſes aux freres, tu ſeras bō miniſtre de IeſusChriſt, nourri ès paroles de foy & de la bonne doctrine que tu as ſoigneuſement ſuiuie.

CAP. IIII.

SPiritus autem manifeſtè dicit quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum.

Nowe the Spirit ſpeaketh euidently, that in the latter times ſome ſhall depart from the fayth/ and ſhall giue heede vnto ſpirits of errour/ and doctrines of deuils.

2. In hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam.

Which ſpeake lyes through hypocriſie / and haue their conſciences burned with an hote yron.

3. Prohibentium nubere, abſtinere à cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognoverunt veritatem.

Forbidding to marrie/ and commaunding to abſteine from meates which God hath created to be receyued with giuing thankes of them which beleeue/ and knowe the trueth.

4. Quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.

For euery creature of God is good/ and nothing ought to be refuſed/ if it bee receyued with thankeſgiuing.

5. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

For it is ſanctified by the worde of God/ and prayer.

6. Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter Chriſti Ieſu, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quam aſſecutus es.

If thou put the brethren in remembrance of theſe thinges / thou ſhalt bee a good miniſter of Jeſus Chriſt / which haſt bene nouriſhed vp in the wordes of fayth/ and of good doctrine/ which thou haſt continually followed.

Das IIII. Capitel.

DEr Geiſt aber ſaget deutlich / daß in den letzten zeiten werden etliche von dem Glauben abtretten/ vnd anhangen den verführiſchen Geiſtern/ vnd lehrn der Teufel.

AAnden ſiger klarlige At der ſkulle nogle træde fra Troen / i de ſiſte Tider/ oc henge ved de bedragelige Aander/ oc Dieffuelens lærdom.

2. Durch die/ ſo in gleißnerey Lůgenredner ſind / vnd Brandmal inn jrem Gewiſſen haben.

Formedelſt dem / ſom i vduortis hellighed tale Løgn/ oc haffue Brendemercke i deris Samuittighed.

3. Vnd verbieten Ehelich zu werden/ vnd zu meiden die Speiſe / die GOtt geſchaffen hat/ zu nemen mit danckſagung den Glaubigen / vnd denen die die Warheit erkennen.

Oc forbiude at gifftis / oc biude at ſky den Mad/ ſom Gud haffuer ſkabt/ at de ſkulle anamme met Tackſigelſe/ ſom tro oc kende ſandhed.

4. Denn alle Creatur Gottes iſt gut/ vnd nichts verwerfflich/ das mit danckſagung empfangen wird.

Thi alle Guds Creature ere gode/ oc inted ſkal forſkiudis/ ſom anammis met tackſigelſe.

5. Denn es wirdt geheiliget durch das Wort Gottes vnd Gebet.

Thi det bliffuer helliget formedelſt Guds ord oc bønen.

6. Wenn du den Brůdern ſolchs fůrhelteſt / ſo wirſt du ein guter Diener Jeſu Chriſti ſein / aufferzogen in den worten deß Glaubens/ vnd der guten Lehre/ bey welcher du jmmerdar geweſen biſt.

Der ſom du giffuer Brødrene dette til kende / da bliffuer du en god Jheſu Chriſti Tienere/ opfød i Troens Ord oc god Lærdom/ hoſſ hvilcken du haffuer ſtedze veret.

Kapitola IIII.

DUch pak zgewně prawij / že w poſlednijch čaſých odſtaupij někteřij od Wijry / poſlauchagijce duchůw ſwodných/ a včenij Dyábelſkých.

A Duch iáwnie opowieda / iż oſtátecznych czáſow odſtapia niektorzy od wiáry/ ſłuchaiac duchow zdrádliwych y náuk czártowſtich.

2. W pokrytſtwij lež mluwijcých / a caychowané magijce ſwědomij ſwé.

Przez obłudność kłamcow/ kthorych ſumnienie gorącym żelázem ieſt odcięte.

3. Bránijce Manželſtwij/ welijce zdržowati ſe od pokrmuow/ kteréž geſt Buoh ſtwořil/ aby byli přigijmáni s děkowánijm od wěrných/ a od těch/ kteřijž gſau poznali prawdu.

Ktorzy zákázuia małżeńſtwá/ każą ſię powściągać od pokarmow/ ktore Bog ſtworzył ku vżywániu wiernym z dziekowániem/ y tym ktorzy poznali prawdę.

4. Neb každé ſtwořenij Božij dobré geſt/ a nic nemá býti zamijtáno což s děkowánijm ſe přigijmá:

Abowiem cokolwiek Bog ſtworzył/ dobre ieſt/ á nic nie ma być odrzucono/ ieſliby z dziekowániem przyimowano było.

5. Poſwěcuge ſe zagiſté ſkrze ſlowo Božij a Modlitbu.

Gdyż poświęcono bywa przez ſłowo Boże/ y modlitwę.

6. To budeſſli předkládati Bratřijm/ budeſs dobrým Služebnijkem Kryſta Gežijſſe/ wykrmen gſa ſlowy Wijry a dobrého naučenij / kteréhož gſy doſſel.

Jeſli to podaſz bráciey/ dobrym będzieſz ſługą Jezu Kryſtá/ wychowanym w ſłowiech wiáry / y náuki dobrey/ ktoreteś ſtatecznie naſládował.

ד

7 מֶן שׂוּעְיָתָא דֵּין ע
פַּכַּיְהָתָא דְּסָבָתָא אֶשְׁתַּאַל
וְדַרֶּשׁ נַפְשָׁךְ בְּכֵאנוּתָא ׃

E fuggi le fauole profane, e da donne vecchie: & eſercita te ſteſſo ne la pietà.

8 דּוּרָשָׁא גֵּיר דְּפַגְרָא
זַבְנָא זְעוּרָא מוֹתַר כֵּאנוּתָא
דֵּין בְּכֻל מֶדֶּם מוֹתְרָא
וְאִית לָהּ שׁוּודָיָא דְּחַיֵּא
דְּזַבְנָא הָנָא וְדַעְתִּיד ׃

Percioche l'eſercitation corporale à poca coſa è vtile: ma la pietà è vtile à tutte le coſe, hauendo le promeſſe de la vita preſente e de la futura.

9 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא
וְשָׁוְיָא הִי לַמְקַבָּלוּתָהּ ׃

Queſta è parola certa, e degna d'eſſere in tutto riceuuta.

10 מֶטּוּל הָדָא הוּ גֵּיר
לָאֵינַן וּמֶתְחַסְּדִינַן
דַּמְסַבְּרִינַן בַּאלָהָא חַיָּא
דְּאִיתַוְהִי מַחְיָנָא דַּבְנַי
נָשָׁא כֻּלְּהוֹן יַתִּירָאִית
דַּמְהַיְמְנֵא ׃

Imperoche noi per queſto ſoſteniam de le fatiche, e ſiamo vituperati, percioche habbiam poſta la ſperanza in Dio viuente, ilquale è Saluator di tutti gli huomini, e maſſimamente de fedeli.

11 הָלֵין אַלֵּף וּפַקֵּד ׃

Annuntia queſte coſe, & inſegnale.

12 וְלָא אְנָשׁ נְבַסֵּא עַל
טַלְיוּתָךְ אֶלָּא הֱוַי דְּמוּתָא
לַמְהַיְמְנֵא בְּמֶלְּתָא
וּבְהוּפָכָא וּבְחוּבָּא
וּבְהַיְמָנוּתָא וּבְדַכְיוּתָא ׃

Niun diſprezzi la tua giouenezza: ma ſii eſempio à i fedeli ne le parole, ne la conuerſatione, ne la charità, ne lo ſpirito, ne la fede, ne la purità.

13 עַד אָתֵא אֲנָא אֶתְחַפַּט
בְּקֶרְיָנָא וּבְבָעוּתָא ו
וּבְיוּלְפָנָא ׃

Attendi à la lettione, à l'eſortatione, à la dottrina, infin à tanto ch'io venga.

14 וְלָא תַּבְסֵא בְּמַוְהַבְתָא
דְּאִית בָּךְ הָי דְּאֶתְיַהְבַת
לָךְ בַּנְבִיוּתָא וּבְסִימְדָא
דְּקַשִּׁישׁוּתָא ׃

Non far poca ſtima del dono che è in te, ilqual t'è ſtato dato per profetia con l'impoſition de le mani del collegio di Seniori.

ד

7 וְהִשָּׁמֶר לְךָ מֵחֹל שְׁנִינוֹת
הַזְּקֵנוֹת אַךְ תּוֹגִיעַ אֶת־בְּשָׂרְךָ
לְיִרְאַת יְהוָה ׃

Mas las fabulas profanas y de viejas deſecha ſino exercitate para la piedad.

8 כִּי־יְגִיעַת הַבָּשָׂר לִמְעַט
מוֹעִילָה אֲבָל יִרְאַת יְהוָה אֶל־
כֹּל־מוֹעִילָה וְיֶשׁ־לָהּ שְׁבוּעָה
בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא ׃

Porque el corporal exercicio para poco es prouechoſo: mas la piedad à todo aprouecha, porque tiene promeſſa de eſta vida preſente y de la venidera.

9 נֶאֱמָן הַדָּבָר הַזֶּה וְשָׁוֶה לְכָל־
לֶקַח ׃

Palabra fiel, y digna de ſer recebida de todos:

10 כִּי־בְזֹאת יָגַעְנוּ וְנֶחְרַף כִּי־
שִׂבַּרְנוּ בְּאֵל חַי אֲשֶׁר הוּא מוֹשִׁיעַ
כָּל־בְּנֵי אָדָם וְיוֹתֵר הַנֶּאֱמָנִים ׃

Que por eſto aun trabajamos, y ſomos mal dichos, porque eſperamos en el Dios biuiente, el qual es ſaluador de todos los hombres, y mayormente de los que creen.

11 צַוֵּה אֶת־הָאֵלֶּה וְלַמְּדֵמוֹ ׃

Eſto manda y enſenna.

12 אִישׁ לֹא יָבוּז אֶת־נְעוּרֶיךָ
כִּי־אִם הֱיֵה דְמוּת הַנֶּאֱמָנִים
בְּדָבָר בַּהֲלִיכָה בְּאַהֲבָה בְּרוּחַ
בֶּאֱמוּנָה בְּבֹר תֹּם וְיֹשֶׁר ׃

Ninguno tenga en poco tu mocedad: mas ſe exemplo de los fieles en palabra en conuerſacion, en charidad, en eſpiritu, en fe, en limpieza.

13 עַד־אָבוֹא תְּנַצֵּחַ בַּמִּקְרָא
בַּנֶּחָמָה וּבַלִּמּוּד ׃

Entre tanto que vengo, ocupate en leer, exhortar, enſennar.

14 אַל־תִּמְאַס אֶת־מַתַּת אֱלֹהִים
אֲשֶׁר בְּךָ הַנִּתְּנָה לְךָ בִּנְבוּאָה
בִּשִׂימַת יָדַיִם בִּכְהֻנָּה ׃

No menoſprecies el donque eſtá en ti, que te es dado para prophetizar con la impoſicion de las manos de la Anciania.

δ.

7. Τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ· γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν.

Mais reiette les fables profanes, & ſemblables à celles des vielles: & t'exerce en pieté.

8. Ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς μελλούσης.

Car l'exercice corporel eſt profitable à peu de choſe, mais la pieté eſt profitable à toutes choſes, ayant les promeſſes de la vie preſente, & de celle qui eſt à venir.

9. Πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.

Ceſte parole eſt certaine, & digne d'eſtre entierement receuë.

10. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

Car pour cela auſſi trauaillons-nous, & ſommes en opprobre, pource que nous eſperons au Dieu viuant: qui eſt le conſeruateur de tous hommes, mais principalement des fideles.

11. Παράγγελλε ταῦτα, καὶ δίδασκε.

Annonce ces choſes, & les enſeigne.

12. Μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

Que nul ne meſpriſe ta ieuneſſe: mais ſois patron des fideles en paroles, en conuerſation, en dilection, en eſprit, en foy, en pureté.

13. Ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.

Sois attentif à la lecture, à l'exhortation, & à l'endoctrinement iuſqu'à ce que te viene.

14. Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

Ne mets point point à nonchaloir le don qui eſt en toi, lequel t'a eſté donné par prophetie par l'impoſition des mains de la compagnie des Anciens.

CAP. IIII.

7. Ineptas autem & aniles fabulas devita: exerce autem teipſum ad pietatem.

But caſt away prophane/ and old wiues fables/ and exerciſe thy ſelfe vnto godlines.

8. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt: pietas autem ad omnia utilis eſt: promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ.

For bodily exerciſe profiteth litle: but godlineſſe is profitable vnto all thinges/ which hath the promes of the life preſent/ and of that that is to come.

9. Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus.

This is a true ſaying/ and by all meanes worthy to be receyued.

10. In hoc enim laboramus & maledicimur, quia ſperamus in Deum vivum, qui eſt ſalvator omnium hominum maximè fidelium.

For therefore we labour and are rebuked/ becauſe we truſt in the liuing God/ which is the Sauiour of all men/ ſpecially of thoſe that beleeue.

11. Præcipe hæc & doce.

Theſe things command and teache.

12. Nemo adoleſcentiam tuam cõtemnat: ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in charitate, in fide, in caſtitate.

Let no man deſpiſe thy youth/ but be vnto them that beleeue/ an enſample in worde/ in conuerſation/ in loue/ in ſpirit/ in faith/ and in pureneſſe.

13. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ.

Till I come/ giue attendance to reading/ to exhortation/ and to doctrine.

14. Noli negligere gratiam quæ in te eſt: quæ data eſt tibi per prophetiam, cum impoſitione manuum presbyterii.

Deſpiſe not the gift that is in thee/ which was giuẽ thee by prophecie with the laying on of the handes of the companie of the Elderſhip.

Das IIII. Capitel.

7. Der vngeiſtlichen aber vnd altvetteliſchen Fabeln/ entſchlage dich. Vbe dich ſelbs aber an der Gottſeligkeit.

Oc holt dig fra de waandelige oc kærlinge Fabel/ oc øffue dig ſelff i Gudelighed.

8. Denn die leibliche ůbung iſt wenig nůtz/ aber die Gottſeligkeit iſt zu allen dingen nůtz/ vnd hat die verheiſſung dieſes vnd deß zukůnfftigen Lebens.

Thi den Legemlige øffuelſe er lidet nyttelig Men Gudelighed er nyttelig til alting/ oc haffuer Foriettelſe/ paa dette oc det tilkommende Liff.

9. Das iſt je gewißlich war/ vnnd ein thewer werthes wort.

Det er io viſſelige ſant/ oc it dyrt verdigt Ord.

10. Denn dahin arbeiten wir auch/ vnd werden geſchmächt/ daß wir auff den Lebendigen Gott gehoffet haben/ welcher iſt der Heiland aller Menſchen/ ſonderlich aber der Glaubigen.

Thi der paa arbeyde oc wi/ oc bliffue forhaanede/ at wi haabis til den leffuende Gud/ ſom er alle Menniſkis Frelſere/ men beſynderlige deris ſom tro.

11. Solches gebeut vnd lehre.

Saadant ſkalt du biude oc lære.

12. Niemand verachte deine Jugend/ ſondern ſey ein Fůrbilde den Glaubigen im Wort/ im Wandel/ in der Liebe/ im Geiſt/ im Glauben/ inn der Keuſchheit.

Der ſkal ingen foracte din Vngdom/ Men vær it Exempel faar dem ſom tro paa Ordet/ i Omgengelſe/ i Kærlighed/ i Aanden/ i Troen/ i Kyſkhed.

13. Halt an mit leſen/ mit ermanen/ mit lehren/ biß ich komme.

Bliff hart ved met leſning/ met formanelſe/ met Lærdom/ indtil ieg kommer.

14. Laß nicht auß der acht die gabe/ die dir gegeben iſt durch die Weiſſagung/ mit Hand aufflegung der Elteſten.

Foracte icke den Gaffue/ ſom dig er giffuen formedelſt Prophecie/ met Hendernis paaleggelſe aff de Eldſte.

Kapitola IIII.

7. Neſluſſných pak a Babſkých báſnij waruog ſe: ale cwič ſebe ſamého k pobožnoſti.

Zátym odrzuć báſni ſproſne y bábie/ á ćwicz ſię ku pobożnośći.

8. Neb tělesné cwičenij k málu vžitečné geſt: Ale pobožnoſt ke wſſem wěcem vžitečná geſt/ magic zaſljbenij y nyněgſſjho žiwota/ y budaucýho.

Abowiemći ćielesne ćwiczenie máło pomoże/ ále pobożność ku wſzem rzeczam ieſt pożyteczna/ á ma obietnice żywota teráźnieyſze° y przyſzłe°.

9. Wěrná řeč/ a wſſý wzácnoſti hodná.

Wiernać ieſt tá powieść/ y godna áby byłá wſzelákim obyczáiem przyimowana.

10. Proto zagiſté pracugeme a hanijni býwáme/ že máme naděgi w Boha žiwého/ kterýž geſt Spaſytel wſſech Lidij/ a zwláſſtě wěrných.

Abowiem przeto też prácuiemy/ y zelżeni bywamy/ iż nadzieię pewną mamy w Bogu żywym/ ktory zachowywa wſzythki ludźi/ á nawięcey wierne.

11. Přikazug to a vč:

Ty rzeczy opowiaday/ y náuczay.

12. Nižádný mladoſtij twau nepohrdey/ ale buď příkladem wěrných w řeči/ w obcowánij/ w láſce/ w duchu/ w wijře/ w čiſtotě.

Żaden niech młodości thwoiey nie wzgardza/ ale bądź wzorem wiernych w mowie/ w obcowániu/ w miłości/ w duchu/ w wierze/ w czyſtości.

13. Dokud k tobě nepřijdu/ buď pilen čijtánij/ a napomijnánij/ y včenij.

Aż przyidę/ pilny czytánia/ nápominánia/ y náuki.

14. Nezanedbáwey miloſti/ kteráž geſt w tobě/ kteráž dána tobě ſkrze Proroctwij/ s wzkládanijm rukau Kněžſkých na tě.

Nieważ lekce dáru ktory ieſt w tobie/ ktory tobie dan ieſt ku prorokowániu/ z włożeniem rąk ſtárſzych.

ד

15 בְּהָלֵין אֶתְהַגָּא וּבְהֵין
הֱוַי דְּתֶתְיְדַע לְכֻל נָשׁ
דַּלְקֻדָּמַיךְ אָתֵא אַנְתְּ׃

Pratica queſte coſe, ſta in queſte coſe: accioche il tuo profitto ſia manifeſto à tutti.

16 וְאִזְדְּהַר בְּנַפְשָׁךְ
וּבְיוּלְפָּנָךְ וְהַימֵן בְּהוֹן כַּד
הָלֵין גֵּיר תֶּעְבֵּד נַפְשָׁךְ תַּחֵא
וְלַאיְלֵין דְּשָׁמְעִין לָךְ׃

Attendi à te ſteſſo, e à la dottrina: perſeuera in queſte coſe: perche ciò facendo ſaluarai te ſteſſo, e quei che t'aſcoltano.

ה

1 בְּקַשִּׁישָׁא לָא תֶּגְעוֹר
אֶלָּא אַפִּיסֵיהי אַיךְ ד
דְּלַאבָא וְלַאיְלֵין דְּטַלְיָן אַיךְ
דְּלַאחַיךְ׃

Non riprendere aſpramente vn huomo vecchio, ma eſortalo come padre: i gioueni, come fratelli.

2 וְלַקַשִּׁישָׁתָא אַיךְ אֶמְּהָתָא
וְלַאיְלֵין דְּטַלְיָן אַיךְ
דְּלַאחְוָתָךְ בְּכֻלָּה דְּכַיוּתָא׃

Le donne vecchie come madri: le gioueni, come ſorelle, con ogni caſtità.

3 לַאַרְמְלָתָא יַקַּר לַאיְלֵין
דְּאַרְמְלָתָא אִנֵּין בַּשְׁרָרָא׃

Honora le vedoue che ſon veramente vedoue.

4 וְאֶן אִית אַרְמַלְתָּא
דְּאִית לָהּ בְּנַיָּא אוֹ בְּנַי
בְנַיָּא יַאלְפוּן לוּקְדַם דְּבַבְנַי
בַּיְתְהוֹן יִזְדַּדְקוּן וְיִפְרְעוּן
חוּבָלָא לַאבָהַיְהוֹן הָדָא גֵּיר
מְקַבְּלָא קֳדָם אֱלָהָא׃

E ſe alcuna vedoua ha de figliuoli, ò de nepoti, imparino prima à moſtrar la lor carità verſo la lor propria caſa, e tendere il cambio à i lor predeceſſori: perche queſto è honeſto, & accetto dinanzi à Dio.

ד

15 בְּאֵלֶּה תֶּהְגֶּה וְתִהְיֶה אֲשֶׁר
יִוָּדֵעַ לְכֻלָּם צַעֲדֶךָ׃

Eneſtas coſas te ocupa con cuydado, en eſtas eſtá todo, de manera que tu aprouechamiento ſea manifieſto à todos.

16 הִתְבּוֹנֵן עַל־נַפְשְׁךָ וְעַל־
הַלִּמּוּד וַעֲמֹד בָּהֶם כִּי־בַעֲשׂוֹתְךָ
זֹאת תּוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשְׁךָ וְאֶת־
שׁוֹמְעֶיךָ׃

Ten cuydado de ti miſmo y de la doctrina: ſe diligente en eſto: Porque ſi anſi lo hizieres, à ti miſmo ſaluarás y à los que te oyen.

ה

1 אִישׁ זָקֵן לֹא תִגְעַר בּוֹ כִּי־
אִם תְּנַחֲמֵהוּ כְּאָב אֶת־הַנְּעָרִים
כְּאַחִים׃

Al mas viejo no rinnas, mas exhortalo como à padre: à los mas moços, como à hermanos:

2 אֶת־זְקֵנוֹת כְּאִמּוֹת אֶת־נְעָרוֹת
כַּאֲחוֹת בְּכָל־תֹּם לֵבָב׃

A las viejas, como à madres: à las mas moças, como à hermanas con toda limpieza.

3 אֶת־אַלְמָנוֹת כַּבֵּד אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת
אַלְמָנוֹת הֵנָּה׃

A las biudas honrra, las que de verdad ſon biudas.

4 וְאִם לְאִשָּׁה אַלְמָנָה הָיוּ
לָהּ בָּנִים אוֹ־בְנֵי בָנִים תִּלְמַדְנָה
בָּרִאשׁוֹנָה לִנְהֹג בְּבָתֵּיהֶן בְּחָכְמָה
וּבְיִרְאַת יְהוָה וּלְשַׁלֵּם שִׁלּוּמִים
לְיוֹלְדֵיהֶן כִּי־זֹאת טוֹבָה הִיא
וְנִרְצָה לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y ſi alguna biuda tuuiere hijos o nietos, aprendan primero à gouernar ſu caſa piamente, y à recompenſar à ſus padres: porque eſto es lo honeſto y agradable delante de Dios.

δ.

15. Ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.

Pratique ces choſes, & y ſois attentif: afin qu'il ſoit cognu à tous que tu profites.

16. Ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ· ἐπίμενε αὐτοῖς· τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Enten à toi & à l'endoctrinement: ſois perſeuerant en ces choſes: car en ce faiſant tu te ſauueras & toi, & ceux qui t'eſcoutent.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς.

Ne repren pas rudement l'homme ancien: mais admonneſte le comme pere: les ieunes, comme freres:

2. Πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.

Les femmes ancienes, comme meres: les ieunes comme ſœurs, en toute pureté.

3. Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας.

Honore les vefues qui ſont vrayement vefues.

4. Εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Mais ſi quelque vefue a des enfans ou des enfans de ſes enfans, qu'ils apprenent premieremẽt à monſtrer leur pieté enuers leur propre maiſon, & à rendre la pareille à leurs deuanciers: car cela eſt bon & agreable deuant Dieu.

CAP. IIII.

15. Hæc meditare, in his eſto, ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus.

These thinges exerciſe/and giue thy ſelfe vnto them/ that it may be ſeene howe thou profiteſt among all men.

16. Attende tibi & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.

Take heede vnto thy ſelfe/ and vnto learning: continue therein: for in doing this thou ſhalt both ſaue thy ſelfe/ and them that heare thee.

GAP. V.

SEniorem ne increpaveris: ſed obſecra ut patrē: iuvenes, ut fratres.

Rebuke not an Elder/ but exhort him as a father/and the yonger men as brethren.

2. Anus, ut matres: iuvenculas, ut ſorores, in omni caſtitate.

The elder women as mothers/ the yonger as ſiſters/with all pureneſſe.

3. Viduas honora: quæ verè viduæ ſunt.

Honour widowes/ which are widowes in deede.

4. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet: diſcat primùm domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus, hoc enim acceptum eſt coram Deo.

But if any widowe haue children or nephewes/ let them learne firſt to ſhew godlines toward their owne houſe/ and to recompence their kinred: for that is an honeſt thing and acceptable before God.

Das IIII. Capitel.

15. Solches warte/ damit gehe vmb/ auff daß dein zunemen in allen dingen offenbar ſey.

Tag vare paa dette/haff din omgengelſe der met/ paa det din forbedrelſe ſkal bliffue obenbaro i alle ting.

16. Hab acht auff dich ſelbeſt/ vnd auff die Lehre/ beharre inn dieſen ſtücken. Denn wo du ſolches thuſt/ wirſt du dich ſelbs ſelig machen/ vnnd die dich hören.

Giff act paa dig ſelff/ oc paa din Lærdom/ bliff ſtadig i diſſe ſtycker. Thi at gør du det/ da gør du dig ſelff ſalig/ oc dem ſom dig høre.

Das V. Capitel.

EJnen alten ſchelte nicht/ ſondern ermane jhn als einen Vater/ die Jungen als die Brůder.

STraffe icke nogen Gammel/ Men formane hannem ſom en Fader/oc de Vnge ſom Brødre.

2 Die alten Weiber/ als die Můtter/ die Jungen als die Schweſtern/ mit aller keuſchheit.

De gamle Qvinder ſom Modre/ de Vnge ſom Søſtere/ met al kyſkhed.

3. Ehre die Witwen/ welche rechte Witwen ſind.

Gør de Viduer ære/ ſom ere rette Viduer.

4. So aber eine Witwe Kinder oder Nefen hat/ ſolche laß zuvor lernen jre eigene Häuſer Göttlich regieren/ vnd den Eltern gleiches vergelten/ denn das iſt wolgethan/ vnd angenem für Gott.

Men haffuer nogen Vidue børn eller børne Børn/ Da lad hende tilforn lære/ at regere gudelige ſit eget Huſſ/ oc rettelige betale ſine Foreldre/ Thi det er vel giort oc tacknemmeliget faar Gud.

Kapitola IIII.

15 Myſliž na to/ a w ſkutku toho dowoď/ aby proſpěch twůg zgewen byl wſſem.

Ty rzeczy miey ná pieczy/ w tych zoſtań/ áby poſtepek twoy byt znáczny miedzy wßytkimi.

16. Budiž pilen ſebe ſamého y včenij: a w tom ſtůg vſtawičně. Nebo to včině/ ſám ſebe k ſpaſenij přiwedeſs/ y ty kteřijž tebe poſlauchagij.

Pilnuy ſamego śiebie y náuki/ trway w tych rzeczach/ bo ieśli to wczyniß/ y ſámego śiebie záchowaß/ y tych ktorzyby ćie ſłuchali.

Kapitola V.

STarſſýho zuokřiwě netreſtcy/ ale napomijnay yako Otce: Mládencůw yako Bratřij:

SThárßego nie fukay/ ale go táko oycá nápominay/ á młodße iáko brácia.

2. Starých Zen yako Matek: Mladic yako Seſter/ we wſſý čiſtotě.

Niewiásty ſtárße iáko máthki/ á młodße iáko śioſtry/ z wßeláką czyſtośćią.

3. Wdowy měg w poctiwoſti/ kteréž prawé Wdowy gſau.

Wdowy miey w vczćiwośći/ ktore prawdźiwie wdowy ſą.

4. Paklit která Wdowa Syny aneb Wnuky má/ ať ſe včij nayprwé Duom ſwůg ſprawowati/ a Rodičům odměnnau ſlužbu činiti: neb to wzáctné geſt před Bohem.

A ieſli kthora wdowa dźieći ábo wnuczętá ma/ niech ſie pirwey vczą być pobożnymi przećiwko domowi ſwemu/ y oddáć dobrodźieyſtwo rodzicom/ ábowiem to poczćiwa rzecz ieſt/ y przyiemna przed Bogiem.

ה

5 אידא דין דשריראית ארמלתא הי ומשוהדתא הדא סברה על אלהא הוא ואמינא בצלותא ובבעותא בלליא ובאיממא :

Quella che è veramente vedoua, & abbandonata, ſpera in Dio, e perſeuera ne le preghiere & orationi notte e giorno.

6 אידא דין דפלחא אסטרניא מיתתא הי כד חיא :

Ma quella che ſta in delitie, viuendo è morta.

7 הלין הוית מפקד להין דדלא רשין יהוין :

E tu fa intender queſte coſe, accioch' elle ſiano irreprenſibili.

8 און אנש גיר האילין דדילה אנון ויתיראית האילין דאיתיהון בני ביתא דהימנותא לא יצף הנא כפר לה בהימנותא וביש הו מן אילין דלא מהימנין :

Doue ſe alcuna non ha cura de ſuoi, e maſſimamente de familiari, ha negata la fede, & è peggiore ch'vna infedele.

9 הוית הכיל גבא ארמלתא אידא דלא בצירא מן שתין שנין אידא דלחד הו גברא הות :

La vedoua eleggaſi che non habbia meno di ſeſſanta anni, che ſia ſtata moglie d'vn ſol marito.

10 ואית לה סהדותא דעבדא שפירא און רבית בניא און קבלת אכסניא און אשיגת רגליהון דקדישא און ארוחת לאליצא און הלכת בכל עבד טב :

Che habbia teſtimonianza ne le buone opere, ſ'ella ha alleuati i ſuoi figliuoli, ſe ha ricettati i foreſtieri, ſe ha lauati i piedi de Santi, ſe ha ſouuenuto à gli afflitti, ſe ha perſeuerato in ogni buona opera.

11 מן ארמלתא דין אילין דטלין אשתאל מצטרין להין גיר על משיחא ובעין למהוא לגברא :

Ma le vedoue piu gioueni, rifiutale: perche come elle ſi ſon date à le laſciuie contra Chriſto, vogliono maritarſi.

ה

5 ואשר באמת אלמנה היא ויחידה תיחל אל־אלהים ותעודד בתפלות ותהלות יומם ולילה :

Mas la que de verdad es biuda, y ſola, eſpera en Dios, y es diligente en ſupplicaciones y oraciones noche y dia.

6 כי־אשר מפנקה היא אף כי־חיה מתה היא :

Porque la que biue en delicias, biuiendo eſtá muerta.

7 וזאת צוה אותן אשר בלי־מום תהיינה :

Manda, pues, eſto, para que ſean ſin reprehenſion.

8 ואם איש לאשר לו ויותר לבני־ביתו לא ידאג הניא את־אמונה והרע לעשות מכל אשר לא מאמינים :

Y ſi alguno no tiene cuydado de los ſuyos, y mayormente de los de ſu caſa, la fe negó, y es peor que el que no creyó.

9 האלמנה אשר לא תהיה בת ששים שנה והיתה אשת איש אחד לא תבחר :

La biuda ſea puesta en officio no menos que de ſeſenta annos, la qual aya ſido muger de vn varon.

10 ותהי־לה עדה במעשים טבים כי־גדלה בנים כי־קבל את־הגרים כי־רחצה רגלי הקדושים כי־עזרה לעשוקים כי־רדפה אחרי כל־מעשה טוב :

Que tenga teſtimonio en buenas obras, *Si* crió bien ſus hijos, *Si* ha hoſpedado, *Si* ha lauado los pies de los Sanctos, *Si* ha ſocorrido á los que han padecido afflicion, *Si* ha ſeguido toda buena obra.

11 ומאלמנות הנערות השמר לך: כי־כאשר צהלו על־המשיח אז־תבקשנה להבעל :

Mas las biudas mas moças no admitas: que deſque han biuido diſſolutamente contra el Chriſto, quierenſe caſar:

έ:

5. Ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι, καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Or celle qui eſt vrayement vefue & delaiſſee ſeulette, eſpere en Dieu, & perſeuere en prieres & oraiſons nuict & iour.

6. Ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.

Mais celle qui vit en delices, eſt morte en viuant.

7. Καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν.

Denonce donc ces choſes, afin qu'elles ſoyent irreprehenſibles.

8. Εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

Que ſi quelcun n'a ſoin des ſiens, & principalement de ceux de ſa famille, il a renié la foy, & eſt pire qu'vn infidele.

9. Χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή.

Que la vefue ſoit enrollee n'ayant pas moins, de ſoixante ans, & qui ait eſté femme d'vn ſeul mari:

10. Ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε.

Ayant teſmoignage d'auoir fait bonnes œuures, ſi elle a nourri ſes propres enfans, ſi elle a logé les eſtrangers, ſi elle a laué les pieds des ſaincts, ſi elle a ſubuenu aux affligés, ſi elle a ſoigneuſement ſuiui toute bonne œuure:

11. Νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ· ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ Χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν.

Mais refuſe les vefues qui ſont plus ieunes: car quand elles ſont deuenues laſciues contre Chriſt, elles ſe veulent marier:

CAP. V.

5. Quæ autem verè vidua eſt & deſolata: ſperet in Deū, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte & die.

And ſhe that is a widow in deed / and left alone / truſteth in God / and continueth in ſupplications and prayers night and day.

6. Nam quæ in deliciis eſt: vivens mortua eſt.

But ſhe that liueth in pleaſure / is dead / while ſhe liueth.

7. Et hoc præcipe ut irreprehenſibiles ſint.

Theſe things therefore commaund, that they may be blameleſſe.

8. Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet: fidem negavit, & eſt infideli deterior

If there be any that prouideth not for his owne / and namely for them of his houſehold / he denieth the faith / and is worſe then an infidell.

9. Vidua eligatur non minùs ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor.

Let not a widowe be taken into the nomber vnder threeſcore yeere olde, that hath bene the wife of one huſband.

10. In operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.

And well reported of for good workes: if ſhee haue nouriſhed her children / if ſhee haue lodged the ſtraungers / if ſhee haue waſhed the Saints feete / if ſhe haue miniſtred vnto them which were in aduerſitie / if ſhee were continually giuen vnto euery good worke.

11. Adoleſcentiores autem viduas devita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt.

But refuſe the yonger widowes: for when they haue begun to waxe wanton againſt Chriſt, they will marrie.

Das V. Capitel.

5. Das iſt aber eine rechte Witwe / die einſam iſt / die ihre hoffnung auff GOTT ſtellet / vnnd bleibet am Gebet vnd flehen tag vnd nacht.

Men det er en ret Vidue / ſom er enlig den ſom ſetter ſit Haab til Gud / oc bliffuer i ſin Bøn oc formanelſe dag oc nat

6. Welche aber in wollüſten lebet / die iſt lebendig todt.

Men den ſom leffuer i vellyſt / Hun er leffuendis død.

7. Solchs gebeut / auff daß ſie vntadelich ſeyen.

Biud ſaadant / at de kunde bliffue vſtraffelige.

8. So aber jemand die ſeinen / ſonderlich ſeine Haußgenoſſen / nicht verſorget / der hat den Glauben verläugnet / vnd iſt erger denn ein Heyde.

Men der ſom nogen icke beſørger ſine / beſynderlige ſine Huſfolck / hand haffuer nectet Troen / oc er verre end en Hedning.

9. Laß keine Witwe erwehlet werden vnter ſechtzig Jaren / vnnd die da geweſen ſey eines Mannes Weib.

Lad ingen Vitue bliffue vdvald yngre end tryſinds tiue aar / oc den ſom haffuer veret en Mands Huſtru.

10. Vnd die ein zeugniß habe guter werck / ſo ſie Kinder aufferzogen hat / ſo ſie gaſtfrey geweſen iſt / ſo ſie der Heiligen füſſe gewaſchen hat / ſo ſie den trübſeligen handreichung gethan hat / ſo ſie allem guten werck nachkommen iſt.

Oc den ſom haffuer Vidniſbyrd for gode gerninger / Der ſom hun haffuer opfød børn / Der ſom hun haffuer gerne lent Huſ / der ſom hun haffuer toet Helgens Føder / Der ſom hun haffuer hulpet de Bedrøffnede / Der ſom hun haffuer giffuit ſig effter alle gode gerninger.

11. Der jungen Witwen aber entſchlage dich / den wenn ſie gayl worden ſind wider Chriſtum / ſo wöllen ſie freyen.

Men holt dig fra de vnge Vidver / Thi at naar de bliffue kaade imod Chriſtum / da ville de giffris.

Kapitola V.

5 Kteráž pak prawá Wdowá geſt a oſamělá / ať má naděgi w Bohu / a geſt pilna proſeb a Modliteb we dne y w nocy.

A ktora prawdziwie wdowá ieſt / y oſirociála / ma nádzieie w Bogu / y trwa w prośbach / y w modlitwach w nocy y we dnie.

6. Neb která w rozkoſſy geſt / ta žiwa gſaucy / mrtwá geſt.

Ale ktora ieſt w roſkoſzach / tá żywiac vmárla ieſt.

7. A to gim přikaž / aby byly bez auhony.

Ty tedy rzeczy opowiaday / aby bez nágánienia byly.

8. Pakli která o ſwých a naywijce o domácých pěče nemá / zapřelať geſt Wijry / a geſt horſſý nežli newěrná.

A ieſli ktora nie opátruie ſwych / á zwlaſzczá domowych / záprzálá ſie wiáry / y ieſt gorſza niżli niewierny.

9. Wdowa pak buď wolená / nayměně magijcý Šſedeſáte Leth / kterážby byla gednoho Muže Manželka.

Wdowá niech bedzie obraná ku poſlugowániu / nie mlodſza ſześciidzieſiat lat / ktoraby byla żoná iednego męża.

10. W ſkutcých dobrých ſwědectwij magijcý / geſtli že geſt Syny wychowala / a do domu poceſtně přigijmala / geſtliže nohy Swatým vmýwala / zarmauceným poſluhowala / geſtliže každěho ſkutku pilna byla.

Máiac świadectwo w dobrych vczynkach / ieſli dzieci wychowálá / ieſli goście rádá przyimowálá / ieſli świetych nogi vmywálá / ieſli vtrapionym pomagálá / y ieſli w kazdym vczynku dobrym vſtawiczna byla.

11. Mladých pak Wdow nepřigijmay Neb když nedbagijce na Kryſta / w chlipnoſt ſe wydagij.

Ale mlodſzych wdow nie przyimuy / bo gdyby poczely być buyne przeciw Kryſtuſowi / chca zá mąż idź.

ה

12 וְדִינְהֵין קָיֵם הוּ דַּסְלַמִי הַימָנוּתְהֵין קַדְמָיְתָא׃

Eſſendo condannate,per hauer rinuntiata la prima fede.

13 יָלְפָן דֵּין אַף חַבְנוּתָא כַּד מִתְכַּרְכָן בֵּית בָּיְתָתָא וְלָא בַּלְחוּד חַבְנָנוּתָא אֶלָּא אַף דַּיְסָנְיָן מְמַלְּלָא וַיְפִירָקָן סְרִיקָתָא וַיְמַלְּלָן מֶדֶם דְּלָא וָלֵא׃

Et inſieme eſſendo elle ancora otioſe, imparano a ire à torno per le caſe : e non ſolamente otioſe, ma etiandio ciancìatrici e curioſe, parlando di coſe che non conuengono.

14 צָבֵא אֲנָא הָכִיל דְּאִילֵין דְּטַלְיָן נֶזְדַּוְגָן וְיֵלְדָן בְּנַיָּא וְיֵדַבְּרָן בָּתַיְהֵין וְלָא נֶתְּלָן לְבְעֶלְדְּבָבָא אַף לָא חֲדָא עֶלְּתָא דְּצֶוְחִיתָא׃

Io voglio dunque che le piu giouani ſi maritino, ch'elle generino de figliuoli, ch' elle gouernino la caſa, ne diano à l'auuerſario alcuna occaſion di dir male.

15 עַל דְּהָשָׁא גֵּיר שַׁרְיוּ אֱנָשׁ אֱנָשׁ לְמִסְטָא בָּתַר סָטָנָא׃

Perche gia alcune ſi ſono ſuiate dietro à ſatana.

16 אֶן אֱנָשׁ מְהַיְמְנָא אָו מְהַיְמַנְתָּא אִית לְהוֹן אַרְמְלָתָא נֶתְרַסּוּן אֶנֵּין וְלָא נֵאקְרָן עַל עִדְתָּא דְּלַאְיִלֵין דְּאַרְמְלָתָא אֶנֵּין דְּשָׁרָרָא תֶּסְפַּקי׃

Se alcun fedele, ò alcuna fedele ha de le vedoue, ſouuenga loro, e non ſi graui la Chieſa : acciochella habbia aſſai per quelle che ſon veramente vedoue.

17 קַשִּׁישֵׁא אַיְלֵין דְּשַׁפִּיר מְתַדַּבְּרִין לְאִיקָרָא עֲפִיפָא נֶשְׁוּוּן יַתִּירָאִית לְאַיְלֵין דְּלָאֵין בְּמֶלְּתָא וּבְיוּלְפָנָא׃

I Seniori che gouernano bene, ſiano tenuti degni di doppio honore, maſſimamente quelli che s'affaticano ne la parola e ne la dottrina.

18 אָמַר גֵּיר כְּתָבָא דְּלָא תֶּבְלוֹם תּוֹרָא בַּדְרָכְתָּא וְשָׁוֵא הוּ פָעֲלָא אַגְרֵהּ׃

Imperoche la Scrittura dice, Non legar la bocca al bue che trita il grano. E piu, L'operaro è degno de la ſua mercede.

ה

12 וְיֶשׁ־לָהֶן מִשְׁפָּטָן כִּי־עַל־אֱמוּנָתָן הָרִאשׁוֹנָה בָּגָדוּ׃

Condemnadas ya, por auer falſado la primera fe.

13 יַחַד בְּמַתְמָה וּבְשִׁפְלוּת יָדַיִם לוֹמְדוֹת לְהִתְהַלֵּךְ מִבַּיְתָה לְבֵיתָה לֹא לְבַד בְּשִׁפְלוּת יָדַיִם כִּי־אִם גַּם מְרִיבוֹת עוֹשׂוֹת וּמְדַבְּרוֹת חֲלָקוֹת וּמַהֲתַלּוֹת אֲשֶׁר לֹא שָׁווֹת׃

Item, anſimiſmo tambien las ocioſas enſenadas à andar de caſa en caſa : y no ſolamente ocioſas, mas aun parleras, y curioſas, parlando loque no conuiene.

14 וְחָפֵץ אֲנִי אֲשֶׁר תִּבָּעַלְנָה הַנְּעָרוֹת תֵּלַדְנָה בָּנִים תְּנַהֵגְנָה בַּיִת וְסִבָּה לֹא אַחַת לְהִתְגּוֹלֵל אֲשֶׁר עָלֶיהָ יוּכַל הַשָּׂטָן לְגַדֵּף וּלְחָרֵף׃

Quiero, pues, que las mas moças ſe caſen, crien hijos, gouiernen caſa : que ninguna ocaſion den àl aduerſario para mal dezir.

15 כִּי־מְעַט נָשִׁים מֵהֵנָּה סָרוּ אַחֲרֵי הַשָּׂטָן׃

Porque ya algunas han buelto atràs en pos de Satanas.

16 אִם לְאִישׁ נֶאֱמָן אוֹ־לְאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת יֶשׁ־לָהֶם אַלְמָנוֹת הוּא יְכַלְכֵּל אוֹתָנָה וְלֹא יִכְבַּד עַל־הָעֵדָה וּמָצָא לָהֶן אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַלְמָנוֹת הֵנָּה׃

Y ſi algun fiel (ò alguna fiel) tiene biudas, mantengalas, y no ſea cargada la Igleſia : paraque aya loque es meneſter para las que de verdad ſon biudas.

17 זִקְנֵי־הָעֵדָה אֲשֶׁר מֵיטִיבִים לִנְהֹג כִּפְלַיִם יָשׁוּוּ לְהַכָּבֵד וְעַל־הַיּוֹגְעִים בְּדָבָר וּבְלִמּוּד׃

Los Ancianos que gouiernan bien, ſean auidos por dignos de doblada honrra : y mayormente losque trabajan en predicar y enſennar.

18 כִּי־אָמַר הַכָּתוּב לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר׃

Que la Eſcriptura dize, No atarás la boca àl buey que trilla. Item, Digno es el obrero, de ſu jornal.

ε.

12. Ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.

Ayans leur condamnation, entant qu'elles ont fauſſé leur premiere foy.

13. Ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

Et auec cela auſſi eſtans oiſeuſes, elles apprenant d'aller de maiſon en maiſon : & ſont non ſeulement oiſeuſes, mais auſſi babillardes, & curieuſes, en babillant de choſes mal ſeantes.

14. Βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.

Ie vueil donc que les ieunes vefues ſe marient, qu'elles procreent lignee, qu'elles gouuernẽt le meſnage : & qu'elles ne donnent aucune occaſion à l'aduerſaire de meſdire.

15. Ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ.

Car deſia ſe ſont deſuoyees quelques vnes apres Satan.

16. Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

Que ſi quelque homme ou femme fidele a des vefues, qu'il leur ſubuiene, & que l'Egliſe n'en ſoit chargee, afin qu'il y ait aſſez pour celles qui ſont vrayement vefues.

17. Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.

Que les anciens qui preſident deuëment, ſoyent reputés dignes de double honneur : principalement ceux qui trauaillent en la Parole & en endoctrinement.

18. Λέγει γὰρ ἡ γραφή, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις· καί, Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

Car l'Eſcriture dit, Tu n'emmuſeleras point le bœuf qui foule le grain : item, L'ouurier eſt digne de ſon ſalaire.

CAP. V.

12. Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Hauing damnation / becauſe they haue broken the firſt fayth.

13. Simul autem & otioſæ diſcunt circumire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

And likewiſe alſo being ydle they learne to go about from houſe to houſe: yea / they are not onely ydle / but alſo pratlers and buſibodies / ſpeaking things which are not comely.

14. Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matres familiâs eſſe: nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

I will therefore that the yonger women marie / and beare children / and gouerne the houſe / and giue none occaſion to the aduerſarie to ſpeake euill.

15. Iam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.

For certaine are alreadie turned backe after Satan.

16. Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur eccleſia: ut iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

If any faythfull mā / or faythfull woman haue widowes / let them miniſter vnto them / and let not the Church bee charged / that there may be ſufficient for them that are widowes in deede.

17. Qui bene præſunt preſbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

The Elders that rule well / are worthy of double honour / ſpecially they which labour in the worde and doctrine

18. Dicit enim ſcriptura: Non infrænabis os bovi trituranti, &, Dignus eſt operarius mercede ſua.

For the Scripture ſayth / Thou ſhalt not mouſell the mouth of the oxe that treadeth out the corne: and / The labourer is worthie of his wages.

Das V. Capitel.

12. Vnd haben jr vrtheil / daß ſie den erſten glauben verbrochen haben.

Oc haffue deris Dom / at de haffue forbrudet den Førſte Tro.

13. Darneben ſeind ſie faul / vnd lernen vmblauffen durch die Häuſer / nicht allein aber ſind ſie faul / ſondern auch ſchwätzig vnd fürwitzig / vnd reden daß nicht ſein ſoll.

Der til met ere de oc lade / oc lære at løbe omkring i Huſene / oc de ere icke alſomeniſte lade / men ocſaa fulde aff ſqualder oc wnyttig handel / oc tale det ſom icke ſkal vere.

14. So will ich nun / daß die jungen Witwen freyen / Kinder zeugen / haußhalten / dem Widerſacher keine vrſach geben zu ſchelten.

Sa vil ieg nu / at de vnge Viduer ſkulle giftis / føde børn / holde huſſ / icke giffue Modſtanderen nogen aarſaage til fortalelſe.

15. Denn es ſind ſchon etliche vmbgewand / dem Sathan nach.

Thi der ere allerede nogle omuende / effter Satan.

16. So aber ein glaubiger oder glaubiginne Witwen hat / der verſorge dieſelbigen / vnd laſſe die Gemeine nicht beſchweret werden / auff daß die / ſo rechte Witwen ſind / mögen gnug haben.

Der ſom nogen tro Mand eller tro Quinde haffue Viduer / da ſkulle de beſørge dem / oc lade icke Menigheden beſuaris. Paa det at de ſom ere rette Viduer / kunde haffue nock.

17. Die Elteſten / die wol fürſtehen die halt man zwyfacher ehren werth / ſonderlich die da arbeiten im Wort / vnd in der Lehre.

De Eldſte ſom ere gode Forſtandere / dem holder mand at vere dubbelt ære verde / beſynderlige dem / ſom arbeyde i Ordet / oc vdi Lærdom.

18. Denn es ſpricht die ſchrifft: Du ſolt nicht dem Ochſen das Maul verbinden / der da dreſchet. Vnd ein arbeiter iſt ſeines lohns werth.

Thi Scrifften ſiger / du ſkalt icke binde munden til paa den Oxe ſom terſker. Oc en Arbeydere er ſin løn verd.

Kapitola V.

12. Tehdy teprw ſe wdáwati chtegij / gſauce giž w potupenij / pro to / neb gſau prwnij wjru zruſſyly:

W tym godne przygány / iż pirwßa wiáre odrzućily.

13. A také y prážnijce učij ſe choditi po domijch / a ne toliko zahálegijce / ale také ſſtěbetně y wſſetečně mluwjce / což neſluſſý.

A ktemu theż y próżnuiące / uczą ſię chodżić dom od domu / á nie tylko prożnuią / ále też ſą świegotliwe / niepotrzebnemi rzeczami ſię bawiące / plotąc to co nie przyſtoi.

14. Protož chcy aby ſe mladſſý wdáwaly / Syny rodily / a Hoſpodyně byly / aby žádně přijčiny nedaly protiwnijku / aby o nich mohl zle mluwiti.

Chcę tedy áby młodße ßły zá mąż / y dżieci rodżiły / dom rżądżiły / przećiwnikowi żadney przyczyny nie dawały ku złorzeczeniu.

15. Neb někteřé gſau ſe obrátily zpět po Satanáſſowi.

Abowiem iuż niektore odſtąpiły / y zá ßatánem ßły.

16. Protož geſtliže kdo wěrný má Wdowy / pomoc čiň gim / aby nebyla obtijžena Cýrkew / aby těm kteréž prawé Wdowy gſau / ſtačilo.

A ieſli ktory wierny / ábo ktora wierna ma wdowy / niech ie wſpomaga / a niechay kośćioł nie będżie obćiążony / áby wſpomagał ty ktore ſą prawdżiwe wdowy.

17. Kněžij kteřijž dobře zprawugij / dwogij cti hodni gmijni buďte: a zwláſſtě ti kteřijž pracugij w Slowu / a w učenij.

Stárße kthorzy ſię dobrze w vrzędzie ſwym ſprawuią niech máią godnymi dwoiakiey cżći / á zwłaßczá ty ktorzy pracuią w ſłowie y w nauce.

18. Neb prawij Pijſmo: Nezawijžeſs uſt Wolu / kterýž mlátij. A opět. Hoden geſt dělnijk ſwé mzdy.

Abowiem mowi piſmo: Wołowi wymłacáiącemu zboże nie záwiążeß gęby. Y Godnyć ieſt robotnik zapłáty ſwoiey.

ה

12 וְדִינָהֵין קָיָּם הוּ דַּסְלֵמִי הַיְמָנוּתְהֵין קַדְמָיְתָא׃

Eſſendo condannate, per hauer rinuntiata la prima fede.

13 יָלְפָן דֵּין אַף חַבְנוּתָא כַּד מְתַכַּרְכָן בֵּית בָּתֵּת וְלָא בַּלְחוּד חַבְנָנוּתָת אֶלָּא אַף דְּיַסְגְּיָן מַמְלָלֵא וַיְפִירְקָן סְרִיקָתָא וַיְמַלְלָן מֵדֵם דְּלָא וָלֵא׃

Et inſieme eſſendo elle ancora otioſe, imparano a ire à torno per le caſe: e non ſolamente otioſe, ma etiandio cianciatrici e curioſe, parlando di coſe che non conuengono.

14 צָבֵא אֲנָא הָכִיל דָּאִילֵין דְּטַלְיָן יֶזְדַּוְּגָן וְיֵלְדָן בְּנַיָּת וְיַדַּבְּרָן בָּתֵּיהֵין וְלָא נֶתְּלָן לִבְעֵל דְּבָבָא אַף לָא חֲדָא עֶלְּתָא דְּצֶוְחִיתָא׃

Io voglio dunque che le piu gioueni ſi maritino, ch'elle generino de figliuoli, ch'elle gouernino la caſa, ne diano à l'auerſario alcuna occaſion di dir male.

15 עַל דְּהָשָׁת גֵּיר שַׁרִיו אֱנָשׁ אֱנָשׁ לְמֶסְטָא בָּתַר סָטָנָת׃

Perche gia alcune ſi ſono ſuiate dietro à ſatana.

16 אֶן אֱנָשׁ מְהַיְמְנָא אָו מְהַיְמַנְתָּת אִית לְהוֹן אַרְמְלָתָת נֶתְרַסּוּן אֶנֵּין וְלָא נֵאקְרָן עַל עִדְתָת דְּלָאִילֵין דְּאַרְמְלָתָא אֶנֵּין דַּשְׁרָרָא תְּסַפֵּק׃

Se alcun fedele, ò alcuna fedele ha de le vedoue, ſouuenga loro, e non ſi graui la Chieſa: accioch'ella habbia aſſai per quelle che ſon veramente vedoue.

17 קַשִּׁישֵׁא אִילֵין דְּשַׁפִּיר מְתַדַּבְּרִין לְאִיקָרָא עַפִּיפָא נֶשְׁווֹן יַתִּירָאִית לְאִילֵין דְּלָאֵין בְּמֶלְּתָא וּבְיוּלְפָנָא׃

I Seniori che gouernano bene, ſiano tenuti degni di doppio honore, maſſimamente quelli che s'affaticano ne la parola e ne la dottrina.

18 אָמַר גֵּיר כְּתָבָא דְּלָא תֶבְלוֹם תּוֹרָא בַּדְרַכְתָּת וְשָׁוֵא הוּ פָּעֳלָא אַגְרֵהּ׃

Imperoche la Scrittura dice, Non legar la bocca al bue che trita il grano. E piu, L'operaro è degno de la ſua mercede.

ה

12 וְיֶשׁ־לָהֶן מִשְׁפָּטָן כִּי־עַל־אֱמוּנָתָן הָרִאשׁוֹנָה בָּגָדוּ׃

Condemnadas ya, por auer falſado la primera fe.

13 יַחַד בְּמִרְמָה וּבְשִׁפְלוּת יָדַיִם לוֹמְדוֹת לְהִתְהַלֵּךְ מִבַּיְתָה לְבֵיתָה לֹא לְבַד בְּשִׁפְלוּת יָדַיִם כִּי־אִם גַּם מְרִיבוֹת עוֹשׂוֹת וּמְדַבְּרוֹת חֲלָקוֹת וּמְהַתַּלּוֹת אֲשֶׁר לֹא שָׁווֹת׃

Item, anſimiſmo tambien las ocioſas enſennadas à andar de caſa en caſa: y no ſolamente ocioſas, mas aun parleras, y curioſas, parlando loque no conuiene.

14 וְחָפֵץ אֲנִי אֲשֶׁר תִּבָּעַלְנָה הַנְּעָרוֹת תֵּלַדְנָה בָנִים תְּנַהֵגְנָה בַּיִת וְסִבָּה לֹא אַחַת לְהִתְגּוֹלֵל אֲשֶׁר עָלֶיהָ יוּכַל הַשָּׂטָן לְגַדֵּף וּלְחָרֵף׃

Quiero, pues, que las mas moças ſe caſen, crien hijos, gouiernen caſa: que ninguna ocaſion den àl aduerſario para mal dezir.

15 כִּי־מְעַט נָשִׁים מֵהֵנָּה סָרוּ אַחֲרֵי הַשָּׂטָן׃

Porque ya algunas han buelto atràs en pos de Satanas.

16 אִם לְאִישׁ נֶאֱמָן אוֹ־לְאִשָּׁה נֶאֱמֶנֶת יֵשׁ־לָהֶם אַלְמָנוֹת הוּא יְכַלְכֵּל אוֹתָנָה וְלֹא יִכְבַּד עַל־הָעֵדָה וּמָצָא לָהֵן אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אַלְמָנוֹת הֵנָּה׃

Y ſi algun fiel (ô alguna fiel) tiene biudas, mantengalas, y no ſea cargada la Igleſia: paraque aya loque es meneſter para las que de verdad ſon biudas.

17 זִקְנֵי־הָעֵדָה אֲשֶׁר מֵיטִיבִים לִנְהֹג כִּפְלַיִם יֵשׁוּ לְהִכָּבֵד וְעַל־הַיּוֹגְעִים בְּדָבָר וּבְלִמּוּד׃

Los Ancianos que gouiernan bien, ſean auidos por dignos de doblada honrra: y mayormente losque trabajan en predicar y enſennar.

18 כִּי־אָמַר הַכְּתָב לֹא תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד־בֹּקֶר׃

Que la Eſcriptura dize, No atarás la boca àl buey que trilla. Item, Digno es el obrero, de ſu jornal.

ε´.

12. Ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν.

Ayans leur condamnation, entant qu'elles ont fauſſé leur premiere foy.

13. Ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

Et auec cela auſſi eſtans oiſeuſes, elles apprenant d'aller de maiſon en maiſon: & ſont non ſeulement oiſeuſes, mais auſſi babillardes, & curieuſes, en babillant de choſes mal ſeantes.

14. Βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.

Ie vueil donc que les ieunes vefues ſe marient, qu'elles procreent lignee, qu'elles gouuernēt le meſnage: & qu'elles ne donnent aucune occaſion à l'aduerſaire de meſdire.

15. Ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ.

Car deſia ſe ſont deſuoyees quelques vnes apres Satan.

16. Εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

Que ſi quelque homme ou femme fidele a des vefues, qu'il leur ſubuiene, & que l'Egliſe n'en ſoit chargee, afin qu'il y ait aſſez pour celles qui ſont vrayement vefues.

17. Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.

Que les anciens qui preſident deuëment, ſoyent reputés dignes de double honneur: principalement ceux qui trauaillent en la Parole & en endoctrinement.

18. Λέγει γὰρ ἡ γραφή, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις· καί, Ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

Car l'Eſcriture dit, Tu n'enmuſeleras point le bœuf qui foule le grain: item, L'ouurier eſt digne de ſon ſalaire.

CAP. V.

12. Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Hauing damnation / becauſe they haue broken the firſt fayth.

13. Simul autem & otioſæ diſcunt circumire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes quæ non oportet.

And likewiſe alſo being ydle they learne to go about from houſe to houſe: yea / they are not onely ydle / but alſo prattelers and buſibodies / ſpeaking things which are not comely.

14. Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matres familiâs eſſe: nullam occaſionem dare adverſario maledicti gratia.

I will therefore that the yonger women marie / and beare children / and gouerne the houſe / and giue none occaſion to the aduerſarie to ſpeake euill.

15. Iam enim quædam converſæ ſunt retro ſatanam.

For certaine are alreadie turned backe after Satan.

16. Si quis fidelis habet viduas, ſubminiſtret illis, & non gravetur eccleſia: ut iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat.

If any faythfull man / or faythfull woman haue widowes / let them miniſter vnto them / and let not the Church bee charged / that there may be ſufficient for them that are widowes in deede.

17. Qui bene præſunt preſbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.

The Elders that rule well / are worthy of double honour / ſpecially they which labour in the worde and doctrine

18. Dicit enim ſcriptura: Non infrænabis os bovi trituranti, &, Dignus eſt operarius mercede ſua.

For the Scripture ſayth / Thou ſhalt not mouſell the mouth of the oxe that treadeth out the corne: and / The labourer is worthie of his wages.

Das V. Capitel.

12. Vnd haben jr vrtheil / daß ſie den erſten glauben verbrochen haben.

Oc haffue deris Dom / at de haffue forbrudet den Førſte Tro.

13. Darneben ſeind ſie faul / vnd lernen vmblauffen durch die Häuſer / nicht allein aber ſind ſie faul / ſondern auch ſchwätzig vnd fürwitzig / vnd reden daß nicht ſein ſoll.

Der til met ere de oc lade / oc lære at løbe omkring i Huſene / oc de ere icke alſomeniſte lade / men ocſaa fulde aff ſqualder oc wnyttig handel / oc tale det ſom icke ſkal vere.

14. So will ich nun / daß die jungen Witwen freyen / Kinder zeugen / haußhalten / dem Widerſacher keine vrſach geben zu ſchelten.

Sa vil ieg nu / at de vnge Viduer ſkulle gifftis / føde børn / holde huſſ / icke giffue Modſtanderen nogen aarſaage til fortalelſe.

15. Denn es ſind ſchon etliche vmbgewand / dem Sathan nach.

Thi der ere allerede nogle omuende / effter Satan.

16. So aber ein glaubiger oder glaubiginne Witwen hat / der verſorge dieſelbigen / vnd laſſe die Gemeine nicht beſchweret werden / auff daß die / ſo rechte Witwen ſind / mögen gnug haben.

Der ſom nogen tro Mand eller tro Quinde haffue Viduer / da ſkulle de beſørge dem / oc lade icke Menigheden beſuaris. Paa det at de ſom ere rette Viduer / kunde haffue nock.

17. Die Elteſten / die wol fürſtehen die halt man zwyfacher ehren werth / ſonderlich die da arbeiten im Wort / vnd in der Lehre.

De Eldſte ſom ere gode Forſtandere / dem holder mand at vere dubbelt ære verde / beſynderlige dem / ſom arbeyde i Ordet / oc vdi Lærdom.

18. Denn es ſpricht die ſchrifft: Du ſolt nicht dem Ochſen das Maul verbinden / der da dreſchet. Vnd ein arbeiter iſt ſeines lohns werth.

Thi Scrifften ſiger / du ſkalt icke binde munden til paa den Oxe ſom terſker. Oc en Arbeydere er ſin løn verd.

Kapitola V.

12. Tehdy teprw ſe wdáwati chtegij / gſauce giž w potupenij / pro to / neb gſau prwnij wjru zruſſyly:

W tym godne przygány / iž pirwßą wiárę odrzucily.

13. A také y práznijce včij ſe choditi po domijch / a ne toliko zahálegijce / ale také ſſtěbetně y wſſetečně mluwjce / což neſluſſý.

A k temu thež y prožnuiące / vczą ſię chodzić dom od domu / á nie tylko prožnuią / ále tež ſą świegotliwe / niepotrzebnemi rzeczami ſię bawiące / plotąc to co nie przyſtoi.

14. Protož chcy aby ſe mladſſý wdáwaly / Syny rodily / a Hoſpodyně byly / aby žádné přjčiny nedaly protiwnijku / aby o nich mohl zle mluwiti.

Chce tedy áby młodße ßły zá mąż / y dzieci rodziły / domu rządziły przeciwnikowi żadney przyczyny nie dawały ku złorzeczeniu.

15. Neb někteřé gſau ſe obrátily zpět po Satanáſſowi.

Abowiem iuž niektore odſtąpiły / y zá ßatánem ßły.

16. Protož geſtliže kdo wěrný má Wdowy / pomoc čiň gim / aby nebyla obtijžena Cýrkew / aby těm kteréž prawé Wdowy gſau / ſtačilo.

A ieſli ktory wierny / ábo ktora wierna ma wdowy / niech ie wſpomaga / a niechay kośćioł nie będzie obćiążony / áby wſpomagał ty ktore ſą prawdziwe wdowy.

17. Kněžij kteřijž dobře zprawugij / dwogij cti hodni gmijni buďte: a zwláſſtě ti kteřijž pracugij w Slowu / a w včenij.

Stárße kthorzy ſię dobrze w vrzędzie ſwym ſprawuią niech máia godnymi dwoiakiey czći / á zwłaßczá ty ktorzy pracuią w ſłowie y w nauce.

18. Neb prawij Pijſmo: Nezawijžeſs vſt Wolu / kterýž mlátij. A opět Hoden geſt dělnijk ſwé mzdy.

Abowiem mowi piſmo: Wołowi wymłacáiącemu zboże nie záwiążeß gęby. Y Godnyć ieſt robotnik zapłáty ſwoiey.

ה

19 עַל קַשִּׁישָׁא קַטִּיגְרְנוּתָא
לָא תְקַבֵּל אֶלָּא עַל פּוּם
תְּרֵין וַתְלָת סָהֲדִין׃

Contra vn Seniore non riceuere accuſatione, ſenon ſotto due ò tre teſtimonij.

20 לַאִילֵין דְּחָטֵין קְדָם
כֻּל־־־נָשׁ כַּוֵן דְּאָף שַׁרְכָא
דְּאֶנָשָׁא יֶדְחֲלוּן׃

Quelli che peccano, riprendili in preſentia di tutti: acciochè gli altri ancora habbiano timore.

21 מַסְהֵד אֲנָא לָךְ קְדָם
אַלָהָא וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
וּמַלְאַכוֹהִי גְּבַיָּא דְּהָלֵין
תִּטַּר וְלָא יִתְקַדַּם רֶעְיָנָךְ
לְמֶדֶם וְלָא תֶּסְעוּר מֶדֶם
בְּמַסַּב בְּאַפֵּא׃

Io ti ſcongiuro dinanzi à Dio, & al Signor IESV Chriſto, e gli Angeli eletti, che tu oſſerui queſte coſe ſenza preferir l'vno à l'altro, niente facendo per inclinatione verſo alcuna parte.

22 אִידָא בַּעְגַל עַל אֱנָשׁ
לָא תְסִים וְלָא תֶשְׁתַּוְתַּף
בְּחַטָהֵא נוּכְרָיֵא נַפְשָׁךְ טַר
בְּדַכְיוּתָא׃

Non porre di leggiero le mani ſopra alcuno, e non partecipar de peccati altrui. Conſerua te ſteſſo puro.

23 וּמֶכִּיל מַיָּא לָא תִשְׁתֵּא
אֶלָּא חַמְרָא קַלִּיל הְוַית
שָׁתֵא מֶטוּל אֶסְטוּמָכָךְ
וּמֶטוּל כּוּרְהָנָךְ אַמִּינֵא׃

Da hora innanzi non beuere acqua, ma vſa vn poco di vino, per cagion del tuo ſtomaco, e de le tue ſpeſſe infermità.

24 אִית בְּנַי־־־־נָשָׁא
דְּחַטָהַיְהוּן יְדִיעִין אֶנּוּן וּמ
וּמַקְדְּמִין לְהוֹן לְבֵית דִּינָא
וְאִית דְּבָתְרֵהוֹן אָזְלִין׃

I peccati d'alcuni huomini ſon manifeſti prima: e vengono auanti in condannatione: ma ad alcuni ancora ſeguitano da poi.

25 הָכַנָא אַף עַבְדָא טָבָא
יְדִיעִין אֶנּוּן וַאִילֵין ------
דְּאַחֲרְנָאִית אֶנּוּן לְמֶטְשָׁא
לָא מֶשְׁכְּחִין׃

Similmente ancor le buone opere ſon manifeſte auanti: e quelle che ſono altrimenti, non poſſon eſſer naſcoſte.

ה

19 עַל־זָקֵן הָעֵדָה שִׂטְנָה וּדְבַר־
חוֹבָה לֹא תְקַבֵּל מִלְּבַד אִם־לֹא
בְּפִי־שְׁנַיִם אוֹ־בְּפִי־שְׁלוֹשָׁה
עֵדִים׃

Contra el Anciano no recibas accuſacion ſino con dos o tres teſtigos.

20 אֶת־הַחֹטְאִים לְעֵינֵי כֻלָּם
הוֹכִיעַ אֲשֶׁר הָאֲחֵרִים יִרָאוּן׃

A los que peccáren, redarguyelos delante de todos, paraque los otros tambien ayan temor:

21 וּמֵעִיד אָנֹכִי לִפְנֵי אֱלֹהִים
וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּמַלְאָכִים
הַבְּחִירִים אֲשֶׁר תִּשְׁמֹר אֶת־
הָאֵלֶּה בִּלְתִּי הַכָּרַת פָּנִים בְּמִשְׁפָּט
וְלֹא לִנְטוֹת יָמִין אוֹ־שְׂמֹאול׃

Requiero te delante de Dios y del Sennor Ieſus el Chriſto, y de ſus Angeles eſcogidos, que guardes eſtas coſas: ſin per juyzio de nadie, que nada hagas acoſtandote à la vna parte.

22 אֶת־יָדַיִם מְהֵרָה עַל־אִישׁ
לֹא תָשִׂים וְלֹא אָרְחָתְּ בְּחֶבְרָה
עִם־פּוֹעֲלֵי עָוֶן לָלֶכֶת עִם אַנְשֵׁי
רֶשַׁע הִשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֹנְךָ וְתָם וְיָשָׁר
יִצְּרוּךָ׃

No facilmente impongas las manos à alguno, ni communiques en peccados agenos. conſeruate en limpieza.

23 לֹא תְעוֹדֵד לִשְׁתּוֹת מַיִם כִּי־
אִם תִּשְׁתֶּה מְעַט יַיִן בַּעֲבוּר
מַחֲלֵה מֵעֶיךָ וְחָלָיִים רַבִּים׃

No beuas de aqui adelante agua, ſi no vſa de vn poco de vino por cauſa del eſtomago y de tus continas enfermedades.

24 הָיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁחַטֹּאתָם
נוֹדָעוֹת וּמַקְדִּימוֹת לַמִּשְׁפָּט וְהָיוּ
חַטֹּאת אֲחֵרוֹת הַמְּאַחֲרוֹת לָבוֹא
בַּמִּשְׁפָּט׃

Los peccados de algunos hombres antes que venga à juyzio, ſon manifieſtos: à otros les vienen deſpues:

25 וּכְמוֹ כֵן הָיוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים
הַנּוֹדָעִים וְהָיוּ אֲשֶׁר לְהֵפֶךְ לֹא
נוֹדָעִים אַךְ לֹא יוּכְלוּ לְהֵחָבֵא׃

Anſimiſmo las buenas obras antes ſon manifieſtas: y las que ſon de otra manera, no ſe pueden eſconder.

ε΄.

19. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

Ne reçoi point d'accuſation contre l'Ancien, ſinon ſous deux ou trois teſmoins.

20. Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

Repren publiquement ceux qui pechent, afin que les autres auſſi en ayent crainte.

21. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

Ie t'adiure deuant Dieu & le Seigneur Ieſus Chriſt, & les Anges eſleus, que tu gardes ces choſes ſans preferer l'vn à l'autre, ne faiſant rien en panchât d'vn coſté.

22. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.

N'impoſe point haſtiuement les mains ſur aucun, & ne communique point aux pechés d'autrui: garde toi pur toi meſme.

23. Μηκέτι ὑδροπότει· ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.

Ne boi plus d'eau, mais vſe d'vn peu de vin à cauſe de ton eſtomach, & à cauſe des maladies que tu as ſouuent.

24. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.

Les pechés de quelques vns ſe manifeſtent deuant, & vienent en auant en leur condamnation: mais en d'autres ils ſuiuent apres.

25. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύναται.

Semblablement auſſi les bonnes œuures ſe manifeſtent deuant, & celles qui ſont autrement ne peuuent eſtre cachees.

CAP. V.

19. Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere: niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

Againſt an Elder receyue none accuſation/ but vnder two or three witneſſes.

20. Peccantes, coram omnibus argue: ut & cæteri timorem habeant.

Them that ſinne/ rebuke openly/ that the reſt alſo may feare.

21. Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & electis angelis, ut hęc cuſtodias ſine præiudicio, nihil faciẽs in aliam partem declinando.

I charge thee before God and the Lorde Jeſus Chriſt/ and the elect Angels/ that thou obſerue theſe thinges without preferring one to another/ and do nothing partially.

22. Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

Lay handes ſuddenly on no man/ neyther bee partaker of other mens ſinnes: keepe thy ſelfe pure.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

Drinke no longer water/ but vſe a litle wine for thy ſtomaks ſake/ and thine often infirmities.

24. Quorundam hominũ peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdam autem ſubſequuntur.

Some mens ſinnes are open before hand/ and goe before vnto iudgement: but ſome mens followe after.

25. Similiter & facta bona, manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

Likewiſe alſo the good workes are manifeſt before hande/ and they that are otherwiſe/ cannot be hid.

Das V. Capitel.

19. Wider einen Elteſten nim̃ keine klage auff/ auſſer zweyen oder dreyen Zeugen.

Anamme icke noget Klagemaal mod en aff de Eldſte/ Vden thu eller try Vidne.

20. Die da ſündigen/ die ſtraffe für allen/ auff daß ſich auch die andern förchten.

De ſom ſynde/ dem ſtraffe faar alle/ Paa det de andre oc ſkulle frycte ſig.

21. Ich bezeuge für Gott/ vnd dem HERREN JEſu CHriſto/ vnd den außerwehlten Engeln/ daß du ſolches halteſt/ Ohn eigen Gutdünckel/ vnd nichts thuſt nach gunſt.

Jeg vidner faar Gud/ oc den HERRE Jheſu Chriſto oc de vdualde Engle/ at du holder dette/ vden dit eget gode tycke/ oc gør inted for gunſt.

22. Die Hende lege niemand bald auff. Mache dich auch nicht theilhafftig frembder ſünden. Halt dich ſelber keuſch.

Du ſkalt icke legge Henderne ſnart paa nogen/ gør dig oc icke delactig i fremmede ſynder. Holt dig ſelff kyſt.

23. Trinck nicht mehr Waſſer/ ſondern brauche ein wenig Weins/ vmb deines Magens willen/ vnd daß du offt kranck biſt.

Drick icke mere vand/ men bruge føye Vin/ for din Maffue ſkylt/ oc for du eſt offte ſiug.

24. Etlicher Menſchen ſünde ſind offenbar/ daß man ſie vorhin richten kan. Etlicher aber werden hernach offenbar.

Nogle Menniſkis ſynder ere obenbare/ at mand kand tilforne døm dem. Oc nogle ſkulle obenbaris her effter.

25. Deſſelbigen gleichen auch etlicher gute werck ſind zuvor offenbar/ vnd die andern bleiben auch nicht verborgen.

Diſligeſt ere oc noglis gode gerninger obenbare tilforn/ oc de andre bliffue ocſaa icke ſtiulte.

Kapitola V.

19. Proti Kněžy žáloby nepřigijmay/ gedině pod dwěma nebo pod třmi ſwědky.

Przećiwko ſtárßemu nie przyimuy ſkargi/ wyiąwßy na dwu abo trzech świádkách.

20. Ty pak kteřij hřeſſij/ předewſſemi treſtcy/ ať ſe y ginij bogij.

A thy ktorzy grzeßą/ karz przed wßytkimi/ aby ſię y drudzy bali.

21. Oſwědčugiť před Bohem y Kryſtem Gežijſſem/ y před wywolenými Angely geho/ aby těchto wěcý oſtřijhal bez vmenſſenij/ nic nečině na ginau ſtranu ſe vchyluge.

Oświadczam ſię przed Bogiem/ y Pánem Jezu Kryſtem/ y Anioły wybránymi ábyścy rzeczy záchował/ nie przekładaiąc iednego nad drugiego/ nie czyniąc nic przychyláiąc ſię ku ktorey ſtronie.

22. Newzkláday rukau rychle na nižádného/ ani měg ſpolku s cyzými hřijchy. Tebe ſamého oſtřijhay w čiſtotě.

Ręku ni ná kogo nie wkláday rychło/ áni bądź vczeſtnikiem grzechow cudzych/ ſamego ſiebie czyſtym záchoway.

23. Nepij již Wody/ ale požijway ſkrowně Wijna pro twůg žaludek/ y pro čaſté twé nemocy.

Już dáley wody nie piy/ ale vżyway potrośze winá dla żołądká twego/ y częſtych chorob twoich.

24. Některých Lidij hřijchowé gſau zgewnij/ kteřijž předcházegij Saud/ některých pak ſaudem zgeweni budau.

Niektorych ludźi grzechy przed tym bywáią iáwne/ w przod idąc ná potępienie/ á zá niektorymi idą pozad.

25. Též y Skutkowé dobřij gſau zgeweni/ a kteřijž ginák gſau/ také ſkryti býti nemohau.

Tákże też dobre vczynki przed tym iáwne bywáią/ á ty ktore ſię ináczey máią/ nie mogą być táyne.

ה

19 על קשישא קטיגרנותא
לא תקבל אלא על פום
תרין ותלת סהדין :

Contra vn Seniore non riceuere accuſatione, ſenon ſotto due ò tre teſtimonij.

20 לאילין דחטין קדם
כל־־־נש כון דאף שרכא
דאנשא ידחלון :

Quelli che peccano, riprendili in preſentia di tutti: accioche gli altri ancora habbiano timore.

21 מסהד אנא לך קדם
אלהא ומרן ישוע משיחא
ומלאכוהי גביא דהלין
תטר ולא יתקדם רעינך
למדם ולא תסעור מדם
במסב באפא :

Io ti ſcongiuro dinanzi à Dio, & al Signor IESV Chriſto, e gli Angeli eletti, che tu oſſerui queſte coſe ſenza preferir l'vno à l'altro, niente facendo per inclinatione verſo alcuna parte.

22 אידא בעגל על אנש
לא תסים ולא תשתותף
בחטהא נוכריא נפשך טר
בדכיותא :

Non porre di leggiero le mani ſopra alcuno, e non partecipar de peccati altrui. Conſerua te ſteſſo puro.

23 ומכיל מיא לא תשתא
אלא חמרא קליל הוית
שתא מטול אסטומכך
ומטול כורהנך אמינא :

Da hora innanzi non beuere acqua, ma vſa vn poco di vino, per cagion del tuo ſtomaco, e de le tue ſpeſſe infermità.

24 אית בני־־־נשא
דחטהיהון ידיעין אנון ומן
ומקדמין להון לבית דינא
ואית דבתרהון אזלין :

I peccati d'alcuni huomini ſon manifeſti prima: e vengono auanti in condannatione: ma ad alcuni ancora ſeguitano da poi.

25 הכנא אף עבדא טבא
ידיעין אנון ואילין ———
דאחרניאית אנון למטשא
לא משכחין :

Similmente ancor le buone opere ſon manifeſte auanti: e quelle che ſono altrimenti, non poſſon eſſer naſcoſte.

ה

19 על־זקן העדה שטנה ודבר
חובה לא תקבל מלבד אם־לא
בפי־שנים או־בפי־שלושה
עדים :

Contra el Anciano no recibas accuſacion ſino con dos otres teſtigos.

20 את־החטאים לעיני כלם
הוכיע אשר האחרים יראון :

A los que peccáren, redarguyelos delante de todos, paraque los otros tambien ayan temor:

21 ומעיד אנכי לפני אלהים
ואדנינו ישוע המשיח ומלאכים
הבחירים אשר תשמר את־
האלה בלתי הכרת פנים במשפט
ולא לנטות ימין או־שמאול :

Requiero te delante de Dios y del Sennor Ieſus el Chriſto, y de ſus Angeles eſcogidos, que guardes eſtas coſas: ſin per juyzio de nadie, que nada hagas acoſtandote à la vna parte.

22 את־ידים מהרה על־איש
לא תשים ולא ארחת בחברה
עם־פועלי עון ללכת עם אנשי
רשע השתמר מעונך ותם וישר
יצרוך :

No facilmente impongas las manos à alguno, ni communiques en peccados agenos. conſeruate en limpieza.

23 לא תעודד לשתות מים כי־
אם תשתה מעט יין בעבור
מחלה מעיך וחליים רבים :

No beuas de aqui adelante agua, ſi no vſa de vn poco de vino por cauſa del eſtomago y de tus continas enfermedades.

24 היו בני אדם שחטאתם
נודעות ומקדימות למשפט והיו
חטאת אחרות המאחרות לבוא
במשפט :

Los peccados de algunos hombres antes que vengá à juyzio, ſon manifieſtos: à otros les vienen deſpues:

25 וכמו כן היו מעשים טובים
הנודעים והיו אשר להפך לא
נודעים אך לא יוכלו להחבא :

Anſimiſmo las buenas obras antes ſon manifieſtas: y las que ſon de otra manera, no ſe pueden eſconder.

ε'.

19. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

Ne reçoi point d'accuſation contre l'Ancien, ſinon ſous deux ou trois teſmoins.

20. Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

Repren publiquement ceux qui pechent, afin que les autres auſſi en ayent crainte.

21. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

Ie t'adiure deuant Dieu & le Seigneur Ieſus Chriſt, & les Anges eſleus, que tu gardes ces choſes ſans preferer l'vn à l'autre, ne faiſant rien an panchât d'vn coſté.

22. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.

N'impoſe point haſtiuement les mains ſur aucun, & ne communique point aux pechés d'autrui: garde toi pur toi meſme.

23. Μηκέτι ὑδροπότει· ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.

Ne boi plus d'eau, mais vſe d'vn peu de vin à cauſe de ton eſtomach, & à cauſe des maladies que tu as ſouuent.

24. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.

Les pechés de quelques vns ſe manifeſtent deuant, & vienent en auant en leur condamnation: mais en d'autres ils ſuiuent apres.

25. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύναται.

Semblablement auſſi les bonnes œuures ſe manifeſtent deuant, & celles qui ſont autrement ne peuuent eſtre cachees.

CAP. V.

19. Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere: niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

Againſt an Elder receyue none accuſation / but vnder two or three witneſſes.

20. Peccantes,coram omnibus argue: ut & cæteri timorem habeant.

Them that ſinne/rebuke openly/that the reſt alſo may feare.

21. Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & electis angelis,ut hęc cuſtodias ſine præiudicio, nihil faciẽs in aliam partem declinando.

I charge thee before God and the Lorde Jeſus Chriſt / and the elect Angels / that thou obſerue theſe thinges without preferring one to another/ and do nothing partially.

22. Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi,

Lay handes ſuddenly on no man/ neyther bee partaker of other mens ſinnes: keepe thy ſelfe pure.

23 Noli adhuc aquam bibere,ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

Drinke no longer water / but vſe a litle wine for thy ſtomaks ſake/ and thine often infirmities.

24. Quorundam hominũ peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdam autem ſubſequuntur.

Some mens ſinnes are open before hand/ and goe before vnto iudgemẽt: but ſome mens followe after.

25. Similiter & facta bona, manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

Likewiſe alſo the good workes are manifeſt before hande/ and they that are otherwiſe/cannot be hid.

Das V. Capitel.

19. Wider einen Elteſten nim̃ keine klage auff / auſſer zweyen oder dreyen Zeugen.

Anamme icke noget Klagemaal mod en aff de Eldſte/ Vden thu eller try Vidne.

20. Die da ſündigen/ die ſtraffe für allen / auff daß ſich auch die andern förchten.

De ſom ſynde/ dem ſtraffe faar alle / Paa det de andre oc ſkulle frycte ſig.

21. Ich bezeuge für Gott / vnd dem HERREN JEſu CHriſto / vnd den außerwehlten Engeln/ daß du ſolches halteſt / Ohn eigen Gutdünckel / vnd nichts thuſt nach gunſt.

Jeg vidner faar Gud/ oc den HERRE Jheſu Chriſto oc de vdualde Engle/ at du holder dette / vden dit eget gode tycke/ oc gør inted for gunſt.

22. Die Hende lege niemand bald auff. Mache dich auch nicht theilhafftig frembder ſünden. Halt dich ſelber keuſch.

Du ſkalt icke legge Henderne ſnart paa nogen / gør dig oc icke delactig i fremmede ſynder. Holt dig ſelff kyſt.

23. Trinck nicht mehr Waſſer / ſondern brauche ein wenig Weins / vmb deines Magens willen / vnd daß du offt kranck biſt.

Drick icke mere vand / men bruge føye Vin / for din Maffue ſkylt/ oc for du eſt offte ſiug.

24. Etlicher Menſchen ſünde ſind offenbar / daß man ſie vorhin richten kan. Etlicher aber werden hernach offenbar.

Nogle Menniſkis ſynder ere obenbare / at mand kand tilforne døm dem. Oc nogle ſkulle obenbaris her effter.

25. Deſſelbigen gleichen auch etlicher gute werck ſind zuvor offenbar / vnd die andern bleiben auch nicht verborgen.

Diſligeſt ere oc noglis gode gerninger obenbare tilforn/ oc de andre bliffue ocſaa icke ſkiulte.

Kapitola V.

19. Proti Kněžy žáloby nepřigijmay/ gedině pod dwěma nebo pod třmi ſwědky.

Przećiwko ſtárſzemu nie przyimuy ſkargi/ wyiawſzy na dwu abo trzech świádkách.

20. Ty pak kteřij hřeſſij/ předewſſemi treſtey/ ať ſe y ginij bogij.

A thy ktorzy grzeſzą/ karz przed wſzytkimi/ aby ſię y drudzy bali.

21. Oſwědčugiť před Bohem y Kryſtem Gežiſſem/ y před wywolenými Angely geho/ aby těchto wěcý oſtřijhal bez vmenſſenij/ nic nečině na ginau ſtranu ſe vchyluge.

Oświadczam ſię przed Bogiem/ y Pánem Jezu Kryſtem/ y Anioly wybránymi ábyśćy rzeczy záchował/ nie przekładaiąc iednego nad drugiego/ nie czyniąc nic przychyláiąc ſię ku ktorey ſtronie.

22. Newzkláday rukau rychle na nižádněho/ ani měg ſpolku s cyzými hřijchy. Tebe ſamého oſtřijhay w čiſtotě.

Ręku ni ná kogo nie wkładay rychło/ áni bądź vczeſtnikiem grzechow cudzych/ ſamego ſiebie czyſtym záchoway.

23. Nepij giž Wody/ ale požijway ſkrowně Wijna pro twůg žaludek/ y pro čaſtě twě nemocy.

Już daley wody nie piy/ ale vżyway potroſze winá dla żołądká twego/ y częſtych chorob twoich.

24. Některých Lidij hřijchowě gſau zgewnij/ kteřijž předcházegij Saud/ některých pak ſaudem zgeweni budau.

Niektorych ludźi grzechy przed tym bywaią iawne/ w przod idąc ná potępienie/ á za niektorymi idą pozad.

25. Též y Skutkowě dobřij gſau zgeweni/ a kteřijž ginák gſau/ také ſkryti býti nemohau.

Tákże też dobre vczynki przed tym iawne bywaią/ á ty ktore ſię ináczey máią/ nie mogą być táyne.

ה

19 עַל קַשִּׁישָׁא קַטִיגְרְנוּתָא לָא תְּקַבֵּל אֶלָּא עַל פּוּם תְּרֵין וַתְלָת סָהֲדִין׃

Contra vn Seniore non ricevere accusatione, senon sotto due ò tre testimonij.

20 לַאִילֵין דְּחָטֵין קְדָם כֻּלְּנָשׁ כַּוֵן דְּאַף שַׁרְכָא דְּאֶנָשָׁא יֶדְחֲלוּן׃

Quelli che peccano, riprendili in presentia di tutti: acciochè gli altri ancora habbiano timore.

21 מַסְהֵד אֶנָא לָךְ קְדָם אֱלָהָא וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּמַלְאַכוּהִי גְּבִיָּא דְּהָלֵין תִּטַר וְלָא יִתְקַדַּם רֶעיָנָךְ לְמִדֶּם וְלָא תֶּסְעוּר מֶדֶּם בְּמַסַּב בְּאַפֵּא׃

Io ti scongiuro dinanzi à Dio, & al Signor IESV Christo, e gli Angeli eletti, che tu osserui queste cose senza preferir l'vno à l'altro, niente facendo per inclinatione verso alcuna parte.

22 אִידָא בְּעַגַל עַל אֱנָשׁ לָא תְּסִים וְלָא תֶּשְׁתַּוְתַּף בְּחֶטָהֵא נוּכְרָיֵא נַפְשָׁךְ טַר בְּדַכְיוּתָא׃

Non porre di leggiero le mani sopra alcuno, e non partecipar de peccati altrui. Conserua te stesso puro.

23 וּמֵכִּיל מַיָּא לָא תֶּשְׁתֵּא אֶלָּא חַמְרָא קַלִיל הֲוַית שָׁתֵא מֶטוּל אֶסְטוּמָכָךְ וּמֶטוּל כּוּרְהָנָךְ אֲמִינֵא׃

Da hora innanzi non beuere acqua, ma vsa vn poco di vino, per cagion del tuo stomaco, e de le tue spesse infermità.

24 אִית בְּנַי נָשָׁא דְּחֶטָהַיְהוֹן יְדִיעִין אֶנּוּן וּמַקַדְּמִין לְהוֹן לְבֵית דִּינָא וְאִית דְּבָתְרְהוֹן אָזְלִין׃

I peccati d'alcuni huomini son manifesti prima: e vengono auanti in condannatione: ma ad alcuni ancora seguitano da poi.

25 הָכַנָּא אַף עַבְדֵא טָבָא יְדִיעִין אֶנּוּן וְאִילֵין דְּאַחְרָנָיאִית אֶנּוּן לְמֶטְשָׁא לָא מֶשְׁכְּחִין׃

Similmente ancor le buone opere son manifeste auanti: e quelle che sono altrimenti, non posson esser nascoste.

ה

19 עַל־זָקֵן הָעֵדָה שִׂטְנָה וְדִבַּר־חוֹבָה לֹא תְקַבֵּל מִלְּבַד אִם־לֹא בְּפִי־שְׁנַיִם אוֹ־בְּפִי־שְׁלוֹשָׁה עֵדִים׃

Contra el Anciano no recibas accusacion si no con dos ò tres testigos.

20 אֶת־הַחֹטְאִים לְעֵינֵי כֻלָּם תּוֹכִיחַ אֲשֶׁר הָאֲחֵרִים יִירָאוּן׃

A los que peccaren, redarguyelos delante de todos, paraque los otros tambien ayan temor:

21 וּמֵעִיד אָנֹכִי לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּמַלְאָכִים הַבְּחִירִים אֲשֶׁר תִּשְׁמֹר אֶת־הָאֵלֶּה בִּלְתִּי הַכָּרַת פָּנִים בְּמִשְׁפָּט וְלֹא לִנְטוֹת יָמִין אוֹ־שְׂמֹאול׃

Requiero te delante de Dios y del Sennor Iesus el Christo, y de sus Angeles escogidos, que guardes estas cosas: sin per juyzio de nadie, que nada hagas acostandote à la vna parte.

22 אֶת־יָדַיִם מְהֵרָה עַל־אִישׁ לֹא תָשִׂים וְלֹא אֹרַחַת בְּחֶבְרָה עִם־פֹּעֲלֵי עָוֶן לָלֶכֶת עִם אַנְשֵׁי רֶשַׁע הִשְׁתַּמֵּר מֵעֲוֹנָךְ וְתָם וְיָשָׁר יִצָּרוּךְ׃

No facilmente impongas las manos à alguno, ni communiques en peccados agenos, conseruate en limpieza.

23 לֹא תְעוֹדֵד לִשְׁתּוֹת מַיִם כִּי־אִם תִּשְׁתֶּה מְעַט יַיִן בַּעֲבוּר מַחֲלֵה מֵעֶיךָ וְחָלָיִים רַבִּים׃

No beuas de aqui adelante agua, si no vsa de vn poco de vino por causa del estomago y de tus continas enfermedades.

24 הָיוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁחַטֹּאתָם נוֹדָעוֹת וּמַקְדִּימוֹת לַמִּשְׁפָּט וְהָיוּ חַטֹּאת אֲחֵרוֹת הַמְאַחֲרוֹת לָבוֹא בַּמִּשְׁפָּט׃

Los peccados de algunos hombres antes que venga à juyzio, son manifiestos: à otros les vienen despues:

25 וּכְמוֹ כֵן הָיוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים הַנּוֹדָעִים וְהָיוּ אֲשֶׁר לְהֵפֶךְ לֹא נוֹדָעִים אַךְ לֹא יוּכְלוּ לְהֵחָבֵא׃

Ansimismo las buenas obras antes son manifiestas: y las que son de otra manera, no se pueden esconder.

έ.

19. Κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

Ne reçoi point d'accusation contre l'Ancien, sinon sous deux ou trois tesmoins.

20. Τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

Repren publiquement ceux qui pechent, afin que les autres aussi en ayent crainte.

21. Διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν.

Ie t'adiure deuant Dieu & le Seigneur Iesus Christ, & les Anges esleus, que tu gardes ces choses sans preferer l'vn à l'autre, ne faisant rien en panchãt d'vn costé.

22. Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.

N'impose point hastiuement les mains sur aucun, & ne communique point aux pechés d'autrui: garde toi pur toi mesme.

23. Μηκέτι ὑδροπότει· ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου, καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.

Ne boi plus d'eau, mais vse d'vn peu de vin à cause de ton estomach, & à cause des maladies que tu as souuent.

24. Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.

Les pechés de quelques vns se manifestent deuant, & vienent en auant en leur condamnation: mais en d'autres ils suiuent apres.

25. Ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα, κρυβῆναι οὐ δύναται.

Semblablement aussi les bonnes œuures se manifestent deuant, & celles qui sont autrement ne peuuent estre cachees.

CAP. V.

19. Adverſus presbyterum accuſationem noli recipere: niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.

Againſt an Elder receyue none accuſation / but vnder two or three witneſſes.

20. Peccantes, coram omnibus argue: ut & cæteri timorem habeant.

Them that ſinne/rebuke openly/that the reſt alſo may feare.

21. Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu & electis angelis, ut hęc cuſtodias ſine præiudicio, nihil faciẽs in aliam partem declinando.

I charge thee before God and the Lorde Jeſus Chriſt / and the elect Angels / that thou obſerue theſe thinges without preferring one to another/ and do nothing partially.

22. Manus citò nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. Teipſum caſtum cuſtodi.

Lay handes ſuddenly on no man/ neyther bee partaker of other mens ſinnes: keepe thy ſelfe pure.

23 Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino utere propter ſtomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.

Drinke no longer water / but vſe a litle wine for thy ſtomaks ſake/ and thine often infirmities.

24. Quorundam hominũ peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quoſdam autem ſubſequuntur.

Some mens ſinnes are open before hand/ and goe before vnto iudgemẽt: but ſome mens followe after.

25. Similiter & facta bona, manifeſta ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt.

Likewiſe alſo the good workes are manifeſt before hande/ and they that are otherwiſe/cannot be hid.

Das V. Capitel.

19. Wider einen Elteſten nim̃ keine klage auff / auſſer zweyen oder dreyen Zeugen.

Anamme icke noget Klagemaal mod en aff de Eldſte/ Vden thu eller try Vidne.

20. Die da ſündigen/ die ſtraffe für allen / auff daß ſich auch die andern förchten.

De ſom ſynde/ dem ſtraffe faar alle / Paa det de andre oc ſkulle frycte ſig.

21. Ich bezeuge für Gott / vnd dem HERREN JEſu CHriſto / vnd den außerwehlten Engeln/ daß du ſolches halteſt / Ohn eigen Gutdůnckel / vnd nichts thuſt nach gunſt.

Jeg vidner faar Gud/ oc den HERRE Jheſu Chriſto oc de vdualde Engle/ at du holder dette / vden dit eget gode tycke/ oc gør inted for gunſt.

22. Die Hende lege niemand bald auff. Mache dich auch nicht theilhafftig frembder ſünden. Halt dich ſelber keuſch.

Du ſkalt icke legge Henderne ſnart paa nogen / gør dig oc icke delactig i fremmede ſynder. Holt dig ſelff kyſt.

23. Trinck nicht mehr Waſſer / ſondern brauche ein wenig Weins / vmb deines Magens willen / vnd daß du offt kranck biſt.

Drick icke mere vand / men bruge føye Vin / for din Maffue ſkylt/ oc for du eſt offte ſiug.

24. Etlicher Menſchen ſünde ſind offenbar / daß man ſie vorhin richten kan. Etlicher aber werden hernach offenbar.

Nogle Menniſkis ſynder ere obenbare / at mand kand tilforne døm dem. Oc nogle ſkulle obenbaris her effter.

25. Deſſelbigen gleichen auch etlicher gute werck ſind zuvor offenbar / vnd die andern bleiben auch nicht verborgen.

Diſligeſt ere oc noglis gode gerninger obenbare tilforn/ oc de andre bliffue ocſaa icke ſkiulte.

Kapitola V.

19. Proti Kněžy žáloby nepřigijmay/ gedině pod dwěma nebo pod třmi ſwědky.

Przeciwko ſtárßemu nie przyimuy ſkargi/ wyiawßy na dwu abo trzech świádkách.

20. Ty pak kteřij hřeſſý/ předewſſemi treſtey/ ať ſe y ginij bogij.

A thy ktorzy grzeßą/ karz przed wßytkimi/ aby ſie y drudzy bali.

21. Oſwědčugiť před Bohem y Kryſtem Gežijſſem/ y před wywolenými Angely geho/ aby těchto wěcý oſtřijhal bez vmenſſenij/ nic nečině na ginau ſtranu ſe vchyluge.

Oświadczam ſie przed Bogkem/ y Pánem Jezu Kryſtem/ y Anioly wybránymi ábyścy rzeczy záchował/ nie przekładaiac iednego nad drugiego/ nie czyniac nic przychyláiac ſie ku ktorey ſtronie.

22. Newzkládey rukau rychle na nižádněho/ ani měg ſpolku s cyzými hřijchy. Tebe ſaměho oſtřijhay w čiſtotě.

Reku ni ná kogo nie wkláday rychło/ áni badz vczeſtnikiem grzechow cudzych/ ſamego ſiebie czyſtym záchoway.

23. Nepij giž Wody/ ale požijway ſkrowně Wijna pro twůg žaludek/ y pro čaſté twé nemocy.

Już daley wody nie piy/ ale vżyway potroße winá dla żoladká twego/ y częſtych chorob twoich.

24. Některých Lidij hřijchowé gſau zgewnij / kteřijž předcházegij Saud / některých pak ſaudem zgeweni budau.

Niektorych ludzi grzechy przed tym bywaia iawne/ w przod idac ná potepienie/ á za niektorymi ida pozad.

25. Též y Skutkowé dobřij gſau zgeweni/ a kteřijž ginák gſau / také ſkryti býti nemohau.

Tákże też dobre vczynki przed tym iawne bywaia / á ty ktore ſie ináczey maia/ nie moga być táyne.

ו

1 אִילֵין דְּאִיתַיְהוֹן תְּחֵית נִירָא דְּעַבְדוּתָא לְמָרַיְהוֹן בְּכֻל אִיקַר יֵאחֲדוּן דְּלָא יֶהְוֵא שְׁמֵהּ דַּאלָהָא וְיוּלְפָּנֵהּ מְתְגַּדַּף׃

Tutti i ſerui che ſon ſotto'l giogo, ſtimino i lor ſignori degni d'ogni honore: accioche il nome di Dio e la ſua dottrina nõ ſia baſtemmiata.

2 אִילֵין דֵּין דְּאִית לְהוֹן מָרַיָא מְהַיְמְנֵא לָא יֶבְסוּן בְּהוֹן עַל דְּאַחַיְהוֹן אֶנּוּן אֶלָּא יַתִּירָאִית יְשַׁמְּשׁוּן אֶנּוּן עַל דִּמְהַיְמְנֵא אֶנּוּן וַחֲבִיבֵא הָלֵין דְּמֶתְתַּנְיחִין בְּתֶשְׁמֶשְׁתְּהוֹן הָלֵין אַלֵּף וּבְעִי מֶנְּהוֹן׃

E quelli che hanno i padroni fedeli, non gli diſprezzino, inquanto che ſon fratelli, anzi maggiormente li ſeruano, percioche ſon fedeli e diletti, come quelli che ſon partecipi del benefitio. Inſegna queſte coſe, & eſortane.

3 אֶן דֵּין אִית אֶנָשׁ דְּמַלֵּף יוּלְפָּנָא אַחְרָנָא וְלָא מֶתְקַרַב לְמֶלֵּא חַלִּימָתָא דְּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא ו וְליוּלְפָּנָא דְּדַחֲלַת אַלָהָא׃

Se alcuno inſegna altrimenti, e non s'accoſta a le ſane parole del noſtro Signor Iesv Chriſto, e a la dottrina che è ſecondo la pietà.

4 הָנָא דְּמֶתְתְּרִים כַּד מֶדֶּם לָא יָדַע אֶלָּא כְּרִיהּ בְּדְרָשָׁא וּבְבַעְתָּא דְּמֶלֵּא דְּמֶנְּהוֹן הָוֵא חֶסְמָא וְחֶרְיָנָא וְגוּדָּפָא וּמָסָם בִּרְעִינָא בִּישָׁא׃

Coſtui è gonfiato di ſuperbia non ſapendo nulla, ma eſſendo ſtolto intorno à le queſtioni, e combattimenti di parole: da lequali naſce inuidia, contentione, baſtemmie, male ſoſpettioni.

5 וַשְׁחָקָא דִּבְנַי־נָשָׁא אִילֵין דַּמְחַבַּל רֶעְיָנְהוֹן וּגְלִיזִין מֶן קוּשְׁתָּא וַסְבִירִין דְּתֶאגּוּרְתָא הִי דַּחֲלַת אַלָהָא אַנְתְּ דֵּין אֶתְרַחַק מֶן הָלֵין׃

Diſpute inutili d'huomini, corrotti di mente, e priuati de la verità, che ſtimano la pietà eſſere vn guadagno. Separati da queſti tali.

6 תֶּאגּוּרְתָּן גֵּיר דִּילַן רַבָּא הִי דְּאִיתַיהּ דַּחֲלַת אַלָהָא בְּחֻשַּׁחְתָּא דְּמֶסְתַּן׃

Egli è bene vn gran guadagno la pietà col contentarſi di cio che altri ſi troua.

ו

1 כָּל־הָעֲבָדִים אֲשֶׁר הָיוּ תַּחַת הָעֹל יְיַקְּרוּ אֲדֹנֵיהֶם בְּעֵינֵיהֶם וִיכַבְּדוּם וַיֶּאֱהָבוּם פֶּן יְחָרֵף שֵׁם אֱלֹהִים וְתוֹרַת הַבְּשׂוֹרָה׃

Todos losque eſtan debaxo de yugo de ſeruidumbre, tengan à ſus ſennores por dignos de toda honrra, porque no ſea blaſphemado el nombre del Sennor y ſu doctrina.

2 וַאֲשֶׁר יֵשׁ־לָהֶם אֲדֹנִים נֶאֱמָנִים בַּל יָבוּזוּ לָהֶם כִּי־אַחִים הֵמָּה כִּי־אִם יוֹתֵר יַעַבְדוּם כִּי־מַאֲמִינִים הֵמָּה וַאֲהוּבִים וְכִי־חַבְרֵי טוּב יְהוָה בְּאֶרֶץ חַיִּים אֶת־הָאֵלֶּה לַמֵּד וְנַחֵם׃

Y losque tienen ſennores fieles, no los tengan en menos por ſer ſus hermanos: antes los ſiruan mejor, porquanto ſon fieles y amados, y participes del beneficio. Eſto enſenna y exhorta.

3 אִם אִישׁ יְלַמֵּד דְּבָרִים אֲחֵרִים וְלֹא יָבוֹא לָנוּחַ בְּטוּב וֶאֱמֶת דִּבְרֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וּבַתּוֹרָה אֲשֶׁר כְּיִרְאַת יְהוָה׃

El que enſenna otra coſa, y no ſe allega à las ſanas palabras del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto, y à la doctrina que es conforme à la piedad.

4 הוּא מִתְרוֹמֵם וּמְאוּמָה לֹא מֵבִין כִּי־אִם חֹלֶה בִּשְׁאֵלוֹת וּבְרִיבוֹת הַדְּבָרִים מֵאֲשֶׁר תִּהְיֶה שִׂנְאָה מְרִיבָה גְּדוּפָה מַחֲשָׁבוֹת מְזִמּוֹת רָעוֹת׃

Hinchado es, nade ſabe, enloquece acerca de quiſtiones y contiendas de palabras de las quales nacen embidias, pleytos, maledicencias, malas ſoſpechas.

5 מַצּוֹת הָעֵדוּת רַק בְּזָדוֹן אֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִבְעַר יִכְסַל שִׂכְלָם וְחָסְרוּ אֱמֶת וְחוֹשְׁבִים כִּי־יִרְאַת יְהוָה תְּהִי־לְמַדְהֵבָה אוֹ־לְבֶצַע לָכֵן סוּרָה מֵאֲשֶׁר כָּאֵלֶּה׃

Combates de hombres corruptos de entendimiento, y priuados de la verdad, y que tienen la piedad por grangeria.

6 כִּי־יִרְאַת יְהוָה אֶת־דַּיָּהּ מַדְהֵבָה גְּדוֹלָה הִיא׃

Grande grangeria empero es la piedad con loque baſta.

ΚΕΦΑΛ. ϛʹ.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται.

Que tous ſerfs qui ſont ſous le ioug, reputent leurs propres maiſtres dignes de tout honneur: afin que le Nom de Dieu & ſa doctrine ne ſoit blaſphemée.

2. Οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι, καὶ ἀγαπητοὶ, οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.

Et ceux qui ont des maiſtres fideles, qu'ils ne les meſpriſent point à cauſe qu'ils ſont freres, ains pluſtoſt qu'ils les ſeruent, à cauſe qu'ils ſont fideles & bien aimés, eſtans participans du benefice. Enſeigne ces choſes & exhorte.

3. Εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ κατ᾽ εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,

Si quelcun enſeigne autrement, & ne conſent aux ſaines paroles de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, & à la doctrine qui eſt ſelon pieté:

4. Τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας· ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί.

Icelui eſt enflé, ne ſachant rien, ains eſtant fol apres des queſtions & debats de paroles, deſquelles s'engendrent enuies, noiſes, meſdiſances, mauuais ſoupçons.

5. Διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.

Vaines diſputes d'hommes qui ſont corrompus d'entendement, & deſtitués de verité, reputans pieté eſtre gain: retiretoi de ceux qui ſont tels.

6. Ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας.

Or la pieté auec contentement d'eſprit eſt vn grand gain.

CAP. VI.

QVicunque ſunt ſub iugo ſervi, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur: ne nomen Domini & doctrina blaſphemetur.

Let as many ſeruants as are vnder the yoke / count their maſters worthy of all honor/that name of God/and his doctrine be not euill ſpoken of.

2. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres ſunt, ſed magis ſerviant, quia fideles ſunt & dilecti, qui beneficii participes ſunt Hæc doce, & exhortare.

And they which haue beleeuing maſters/let them not deſpiſe them/ becauſe they are brethren / but rather doe ſeruice/becauſe they are faythfull / and beloued/and partakers of the benefite. Theſe things teach and exhort.

3. Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ei quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ.

If any man teach otherwiſe / and cōſenteth not to the wholſome woordes of our Lord Jeſus Chriſt / & to the doctrine/which is according to godlines.

4. Superbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiæ, cōtentiones blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ.

He is puft vp/and knoweth nothing/ but doteth about queſtions / & ſtrife of words/whereof commeth enuie/ſtrife/ raylings/euill ſurmiſings.

5. Conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt, exiſtimantium quæſtum eſſe pietatem. (*Seiungere ab iis qui eius modi ſunt.*)

Vaine diſputations of men of corrupt mindes/and deſtitute of the trueth hwich thinke that gaine is godlineſſe: from ſuch ſeparate thy ſelfe.

6. Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia

But godlines is great gaine / if a man be content with that he hath.

Das VI. Capitel.

DJe Knechte / ſo vnter dem joch ſind/ſollen jre Herren aller ehren werth halten/ auff daß nicht der Name Gottes vnnd die Lehre verläſtert werde.

DE Tienere/ ſom ere vnder Aaget/ſkulle holde deris Herrer i al ære/ oc verdighed / Paa det at Guds Naffn oc Lærdom ſkal icke beſpaattis.

2. Welche aber glaubige Herrn haben/ ſollen diſelbigen nicht verachten/ mit dem ſchein / daß ſie Brüder ſind/ ſondern ſollen vil mehr dienſtbar ſein/ dieweil ſie glaubig vnnd geliebt / vnd der wolthat theilhafftig ſind. Solchs lehre vnd ermahne.

Oc de der haffue Herrer ſom tro/ ſkulle icke foracte dem/met det ſkin/at de ere Brødre/men de ſkulle meget mere vere tienſtactige/ effterdi de tro oc ere elſkte oc delactige i velgerningen. Dette ſkalt du lære oc formane.

3. So jemandt anders lehret / vnd bleibet nicht bey den heilſamen Worten vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ vnd bey der Lehre von der Gottſeligkeit.

Der ſom nogen lærer anderledis/ oc bliffuer icke hoſſ vor HERRIS Jheſu Chriſti ſalige ord / oc hoſſ den Lærdom om Gudelighed.

4. Der iſt verdüſtert/ vnnd weiß nichts ſondern iſt ſeuchtig in Fragen vnnd Wortkriegen/ auß welchen entſpringet neid / hader / läſterung / böſe argwohn.

Hand er formørcket/ oc veed inted / men er ſiug i Spørſſmaal/ oc Ordkrieg / aff huilcke der vdſpringer/ Had/Trette/ Skendzel/ ond Miſtanck.

5. Schulgezäncke / Solcher Menſchen/die zurütte ſinne haben/ vnd der warheit beraubt ſind/ die da meinen/ Gottſeligkeit ſey ein Gewerbe. Thu dich von ſolchen.

Vnyttige trette/ ſaadane Menniſke/ſom haffue forderffuede ſind/oc ſandhed er røffuit fra/ de ſom mene/ at Gudelighed er en handel. Holt dig fra ſaadane.

6. Es iſt aber ein groſſer gewin/wer Gottſelig iſt/ vnd leſſet jm genügen.

Men det er en ſtor vindig / huo ſom er Gudelig/ oc lader ſig nøye.

Kapitola VI.

KTeřijkoli Služebnijch pod ghem gſau / ať magij Páný ſwé we wſſý poctiwoſti/ aby gměno Božij a včenij nebylo rauháno.

KTorzykolwiek ſludzy ſą pod iárzmem / niech rozumieią pany ſwe godne być wſzelákiey czći/ áby imie Bożey náuká nie byla bluźniona.

2. Kteřij pak magij wěrné Pány / nepotupůgtež gich/ že gſau Bratřij: ale raděgi ſlužte/ proto že gſau wěrnij a milij/ yako kteřijž dobrodinij včaſtni gſau. Včiž tomu a napomijnay.

A ktorzy máią pany wierne/ niech ich nie wzgardzaią/ iż ſą bráćia/ ále radſzey niech ſłużą/ iż ſą wierni vmiłowáni/ y vczeſtniki dobrodzieyſtwa Bożego/ tych rzeczy nauczay/ y napominay.

3. Pakli kdo ginák včij / a nepowoluge zdrawým řečem Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ a tomu včenij / kteréž geſt podlé pobožnoſti.

Jeſli ktho rozney náuki vczy/ á nie przyſtawa ku zdrowym powieściam Pana náſzego Jezu Kryſtá/ y ku tey nauce ktora ieſt wedle pobożności.

4. Takowýť geſt pyſſný nic neuměge/ ale geſt nemaudrý při otázkách a hádanijch w řeči: z kterýchžto pocházegij/ záwiſt/ ſwár / rauhánij / zlá domnijwánij.

Tenći ieſt nadety nic nie vmieiąc/ ále ſzaleie okolo gadek y ſporow o ſłowiech/ z ktorych rośćie zazdrość/ ſwar/ złorzeczeńſtwa/ złe podeyzrzenia.

5. Daremná hádanij Lidij na myſli poruſſených/ a kteřij gſau zbaweni prawdy/ domnijwagijce ſe žeby tělesný zyſk byla pobožnoſt. (Takowých ſe warůg.)

Przewrotne ćwiczenia ludźi rozumu ſkażonego/ y ktorym odięta ieſt prawdá máiąc pobożność zá zyſk/ odłączże/ ſie od tych ktorzy ſą takowi.

6. Geſtiť pak zyſk weliký/ pobožnoſt s doſtatečnoſtij.

A yeſtći wielki zyſk pobożność z vmyſłem/ ktory przeſtawa ná tym co ma.

ו

7 מֶדֶּם גֵּיר לָא אַעֵלְן לְעָלְמָא וִידִיעָא דְּאָף לָא דְּנַפֵּק מֶנֵּה מֶשְׁכְּחִינַן׃

Imperoche niente habbiam portato nel mondo, certo è che niente ancora ne possiam riportare.

8 מֶטּוּל הָנָא סָפְקָא לַן מֶאכוּלְתָא וְתֶכְסִיתָא׃

Ma hauendo noi gli alimenti, e da poterci coprire, ci contentaremo di questo.

9 אִילֵין דֵּין דְּצָבֵין לְמֶעְתַּר נָפְלִין בְּנֶסְיוֹנָא וּבְפַחָא וּבְרֶגְיָגָתָא סַגִּיאָתָא דְּסַכְלָן וּמַסְגְּפָן וּמְטַבְּעָן לַבְנַי־נָשָׁא בְּחַבָּלָא וּבְאַבְדָּנָא׃

La doue quelli che vogliono arrichire, cascano ne la tentatione, e nel laccio, & in molte cupidità stolte e nociue, lequali sommergono gli huomini ne la morte e perditione.

10 עֶקָּרָא גֵּיר דְּכֻלְּהֵין בִּישָׁתָא אִיתֵיהּ רַחְמַת כַּסְפָּא דְּאִית אֲנָשָׁא דְּאֶתְרַגְרַגוּ לֵהּ וּמֶן הַיְמָנוּתָא טְעוּ וְנַפְשְׁהוֹן אַעֵלוּ לְדַוָנֵא סַגִּיאֵא׃

Percioche il desiderio de le richezze è radice di tutti i mali: ilquale alcuni appetendo, hanno deuiato da la fede, e sonosi inuiluppati se stessi in molti dolori.

11 אַנְתְּ דֵּין אוֹ בַּר־נָשָׁא דְּאַלָהָא מֶן הָלֵין עֲרוֹק וַהֲרֵט בָּתַר זַדִּיקוּתָא וּבָתַר כֵּאנוּתָא וּבָתַר הַיְמָנוּתָא וּבָתַר חוּבָּא וּבָתַר מְסַיְבְּרָנוּתָא וּבָתַר מַכִּיכוּתָא׃

Ma tu, ò huomo di Dio, fuggi queste cose, e seguita la giustitia, la pietà, la fede, la charità, la patientia, la mansuetudine.

12 וְאֶתְכַּתַּשׁ בַּאגוֹנָא טָבָא דְּהַיְמָנוּתָא וַאדְרֵךְ חַיֵּא דַּלְעָלַם דַּלְהוֹן אֶתְקְרִית וַאוֹדִית תַּוְדִיתָא טָבְתָא קְדָם סָהֲדֵא סַגִּיאֵא׃

Combatti il buon combattimento de la fede, prendi la vita eterna, a laquale ancora tu sei chiamato, e n'hai fatta buona confessione in presentia di molti testimonij.

ו

7 כִּי־מְאוּמָה לֹא הֵאתִינוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה לָכֵן בְּגָלוּי כִּי־מְאוּמָה לֹא נוּכַל לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ׃

Porque nada metimos en este mundo, y sin duda nada podremos sacar.

8 וְאִם לָנוּ אֹכֶל לֶאֱכֹל וּבְגָדִים לִלְבּוֹשׁ בְּאֵלֶּה נְכַלְכֵּל׃

Ansique teniendo sustento y conque cubrirnos, seamos contentos con esto.

9 כִּי־אֲשֶׁר תִּגְעוּ לְהַעֲשִׁיר יִפְּלוּ בְּמַסָּה וּבְמוֹקֵשׁ וּבְמַאֲוַיִּים רַבִּים כְּסִילִים וְהַבָלִים אֲשֶׁר יַשְׁלִיכוּ אֶת־בְּנֵי־אָדָם בִּמְצֻלוֹת יָם שׁוֹאָה וַאֲבַדּוֹן׃

Porque losque quieren enrriquecerse, caen en tentacion y en lazo, y en muchas cudicias locas y dannosas, que anegan à los hombres en perdicion y muerte.

10 כִּי־שֹׁרֶשׁ כָּל־רָעוֹת אֱהוֹב כֶּסֶף אֲשֶׁר הִתְאַוּוּ אֲנָשִׁים וְנִתְעוּ מֵאֱמוּנָה וְהֶעֱלוּ עַל־נַפְשָׁם חֲבָלִים רַבִּים׃

Porque la cudicia es rayz de todos los males: laqual teniendo muchos se descaminaron de la fe, y fueron traspassados de muchos dolores.

11 וְאַתְּ אִישׁ הָאֱלֹהִים בְּרַח לְךָ מִפְּנֵיהֶם רְדֹף אַחֲרֵי הַצְּדָקָה יִרְאַת יְהוָה אֱמוּנָה אַהֲבָה דְּמִיָּה עֲנָוָה׃

Mas tu, ò hombre de Dios, huye de estas cosas: y sigue la justicia, la piedad, la fe, la charidad, la tolerancia, la mansedumbre.

12 הֱיֵה לִי לְבֶן־חַיִל וְהִלָּחֵם מִלְחֲמוֹת יְהוָה טוֹבוֹת מִלְחֲמוֹת אֱמוּנָה וֶאֱחֹז לְךָ חַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר אֱלֵיהֶם נִקְרֵאתָ בְּהִתְוַדּוֹתְךָ תּוֹדָה טוֹבָה לִפְנֵי מְעִידִים רַבִּים׃

Trae buena milicia de fe: echamano de la vida eterna à laqual ansi mismo eres llamado auiendo hecho buena profession delante de muchos testigos.

ϛʹ.

7. Οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.

Car nous n'auons rien apporté au monde: aussi est-il euident que nous n'en pouuons rien emporter:

8. Ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.

Mais ayans la nourriture, & dequoi puissions estre couuers, cela nous suffira.

9. Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν, καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς· αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

Or ceux qui veulent deuenir riches, tombent en tentation, & au piege, & en plusieurs desirs fols & nuisibles, qui plongent les hommes en destruction & perdition.

10. Ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φυλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

Car la racine de tous maux c'est la conuoitise des richesses: de laquelle quelques vns ayans enuie se sont desuoyés de la foy, & se sont eux-mesmes enferrés en plusieurs douleurs.

11. Σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· [illegible]ωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, [illegible], ἀγάπην, ὑπομονὴν, πρᾳότητα.

Mais toi, ô homme de Dieu, fui ces choses, & pourchasse iustice, pieté, foy, charité, patience, debonaireté.

12. Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

Comba le bon combat de la foy, apprehende la vie eternelle, à laquelle aussi tu es appelé, & en as fait bonne profession deuant beaucoup de tesmoins.

CAP. VI.

7. Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubiũ, quòd nec auferre quid poſſumus.

For we brought nothing into the world / and it is certaine / that we can carie nothing out.

8. Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.

Therefore when wee haue foode and rayment / let vs therewith be content.

9. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

For they that will be rich / fall into tentation and ſnares / and into many fooliſh and noyſome luſtes / which drowne men in perdition and deſtruction.

10. Radix enim omnium malorũ eſt cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.

For the deſire of money is the roote of all euill / which while ſome luſted after / they erred from the fayth / and perced themſelues through with many ſorowes.

11. Tu autem, ô homo Dei, hæc fuge; ſectare verò iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem.

But thou / O man of God / flee theſe things / and followe after righteouſnes / godlines / fayth / loue / pacience / and meekenes.

12. Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & confeſſus bonam confeſſionem coram multis teſtibus.

Fight the good fight of fayth: lay holde of eternal life / whereunto thou art alſo called / and haſt profeſſed a good profeſſion before many witneſſes.

Das VI. Capitel.

7. Denn wir haben nichts inn die Welt bracht / darumb offenbar iſt / wir werden auch nichts hinauß bringen.

Thi wi førde inted i Verden / der faare er det obenbare / at wi ſkulle oc inted føre vd aff.

8. Wenn wir aber Nahrung vnd Kleider haben / ſo laſſet vns benůgen.

Oc naar wi haffue Nering oc Klæder / da ſkulle wi lade oſſ nøye.

9. Denn die die da reich werden wöllen / die fallen in verſuchung vnd ſtricke / vnd vil thörichter vnd ſchädlicher lůſte / welche verſencken die Menſchen ins verderben vnd verdamniß.

Fordi at de ſom ville bliffue Rige / de falde i friſtelſer oc ſnarer / oc i mange daarlige oc ſkadelige begærelſer huilcke ſom nedſencke Menniſken i forderffuelſe oc fordømelſe.

10. Denn Geitz iſt ein wurtzel alles ůbels / Welches hat etliche gelůſtet / vnnd ſind vom Glauben jrre gegangen / vnd machen jnen ſelbs vil ſchmertzen.

Thi Gerighed er en rod til alt ont / Til huilcken nogle haffde lyſt / oc fore vild fra Troen / oc gøre ſig ſelff megen Pine.

11. Aber du Gottes Menſch fleuch ſolches / jage aber nach der Gerechtigkeit / der Gottſeligkeit / dem Glauben / der Liebe / der Gedult / der Sanfftmuth.

Men du Guds Menniſke fly ſaadant / oc giff dig effter Retferdighed / Gudelighed / Troen / Kærlighed / Taalmodighed / Sactmodighed.

12. Kämpffe den guten Kampff deß Glaubens / ergreiff das ewige Leben / darzu du auch beruffen biſt / vnnd bekant haſt ein gut bekentniß / für vilen Zeugen.

Stride en god Strid i Troen / fatte det euige Liff / til huilcket du eſt oc kaldet / oc haffuer bekent en god bekendelſe / for mange Vidne.

Kapitola VI.

7. Neb nic gſme nepřineſli na tento ſwět / a bez pochybenij že také nic nemůžeme odneſti.

Abowiem nie przynieśliſmy nic ná świat / zaiſte ani też wynieść nic nie możemy.

8. Ale magijce pokrm / a čijm bychom ſe odijwali / měgmež na tom doſti.

Ale maiąc żywność y odzienie / ná tym przeſtaniemy.

9. Nebo ti kteřijž chtěgij Bohati býti / vpadagij w pokuſſenj a w oſydlo ďáblowo / w žádoſti mnohé a nevžitečné y ſkodliwé / kteréž pohřižugij lidi na zahynutij a na zatracenij.

Lecz ktorzy chcą być bogátymi / wpadáią w pokuſzenie / y w śidło y w pożądliwośći wiele ſzalonych y ſzkodliwych / ktore ponurzáią ludźi ná zátracenie / y ná zginienie.

10. Kořen zagiſté wſſeho zlého / geſtiť lakomá žádoſt: kteréžto někteřij žádagijce / poblaudili gſau od Wijry / a vwedli ſe w boleſti mnohé.

Abowiem korzeń wſzech złych rzeczy ieſt chćiwość ku pieniądzam / ktorych niektorzy pożądaiąc / obłądźili śię od wiáry / y ſámi śiebie ſprzebijáli wielą boleśći.

11. Ale ty o Člowěče Božij / warůg ſe toho: a náſledug ſprawedlnoſti / pobožnoſti / Wijry / Láſky / Trpěliwoſti / Tichoſti.

Ale ty męzu Boży chroń śię tych rzeczy / á náśláduy ſprawiedliwośći / pobożnośći / wiáry / miłośći / ćierpliwośći / ćichośći.

12. Bojug dobrý boj Wijry / doſáhni žiwota wěčného / k kterémuž gſy powolán / a wyznal gſy dobré wyznánij před mnohými / ſwědky.

Wiedź zacną bytwę wiáry / chwyć śię żywotá wiecznego / do ktorego ieſteś wezwan / y vczyniłeś zacne wyznánie przed wielą świádkow.

ו

13 מְסַהֵד אֲנָא לָךְ קְדָם
אֲלָהָא הָו דְּמַחֵא כֻּל וְיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא הָו דַּאסְהֵד קְדָם
פּוּנְטִיָוס פִּילָטוֹס סָהֲדוּתָא
שַׁפִּירְתָּא ׃

Io ti comando dinanzi a Dio, che vivifica tutte le coſe, & à IESV Chriſto, il qual teſtificò ſotto Pontio Pilato buona confeſſione.

14 דְּתַטְּרִיוּהִי פּוּקְדָנָא
דְּלָא טוּלְשָׁא וַדְּלָא מוּם
עַד מָא לְגֶלְיָנֵה דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Che tu oſſerui il comandamento ſenza macula e ſenza riprenſione, infin à l' apparition del noſtre Signor IESV Chriſto.

15 הָו דַּעֲתִיד בְּזַבְנֵה יח
יְחִידָיוּהִי אֲלָהָא מְבַרְכָת
וְחַילְתָנָא בַּלְחוּדַוְהִי מַלְכָּא
דְּמַלְכֵא וּמָרָא דְּמָרַוָתָא ׃

Laquale ne ſuoi tempi moſtrarà quel beato e ſolo Principe, Re di quei che regnano, e Signor di quelli che ſigno reggiano.

16 הָו דְּהָו בַּלְחוּדַוְהִי לָא
מִתְחַבַּל וְעָמֵר בְּנוּהְרָת
דְּאנָשׁ לָא מֶשְׁכַּח דְּיֶתְקְרַב
וְאנָשׁ מֶן בְּנַי נָשָׁא לָת
חֲזָיֵהּ אַף לָא מֶצֵת ל
לְמֶחְזָיֵהּ דְּלֵה אִיקָרָת
וְשׁוּלְטָנָא לְעָלַם עָלְמִין
אָמִין ׃

Ilquale ſolo ha immortalità, & habbita vna luce inacceſſibile: ilqual niuno huomo ha mai veduto, ne puo vederlo: à cui ſia honore & forza eterna, Amen.

17 לְעַתִּירֵא דְּעָלְמָא הָנָא
פַּקֵּד דְּלָא יֶתְרִימוּן ב
בְּרֵעְיָנַיְהוּן וְלָא יֶתְתַּכְּלוּן
עַל עוּתְרָא דְּלַיְת עָלַוְהִי
תּוּכְלָנָא אֶלָּא עַל אֲלָהָא
חַיָּא הָו דְּיָהֵב לַן כֻּל
עַתִּירָאִית לְנַיָּחַן ׃

A quei che ſon ricchi ne la vita preſente, comanda che non ſiano d' animo altierone pongano la ſperanza loro ne l' incertezza de le richezze, ma in Dio viuente, ilqual ci dà tutte le coſe abbondantemente à godorle.

ו

13 וּמְצַוֶּה אֲנִי אוֹתְךָ לִפְנֵי
אֱלֹהִים הַמְחַיֶּה אֶת־כֹּל בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר הֵעִיד תַּחַת
פּוֹנְטִיאוֹס פִּילָטוֹס אֶת־הַתּוֹדָה
טוֹבָה ׃

Mandote delante del Dios que dá vida à todas las coſas, y de Ieſus el Chriſto, que teſtificó la buena profeſſion delante de Poncio Pilato.

14 לִשְׁמָרְךָ אֶת־הַמִּצְוָה בִּלְתִּי
חוֹבָה וּבִבְלִי־כָל מוּם עַד־הִגָּלוֹת
אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Que guardes eſtos mandamientos ſin macula ni reprehenſion, haſta que aparezca el Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto:

15 אֲשֶׁר אוֹתוֹ בְּעִתּוֹתָיו יַגִּיד
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וַאֲשֶׁר לְבַדּוֹ
וְכָל־יוּכַל הַמֶּלֶךְ מְלָכִים וַאֲדוֹן
אֲדֹנִים ׃

Al qual à ſu tiempo moſtrará el Bienauenturado y ſolo poderoſo, Rey de reyes, y Sennor de ſennores:

16 אֲשֶׁר עִמּוֹ לְבַדּוֹ יֵשׁ־מְקוֹר
חַיִּים וְשׁוֹכֵן אוֹר אִישׁ לֹא יִקְרַב
אֵלָיו וּמְאוֹרוֹ נִרְאֶה אוֹר אֲשֶׁר
כָּל־אִישׁ מִבְּנֵי אָדָם לֹא רָאָה
אוֹתוֹ וְלֹא יוּכַל לִרְאוֹת אֲשֶׁר לוֹ
כָּבוֹד וּגְבוּרָה לָנֶצַח אָמֵן ׃

Que ſolo tiene immortalidad, que habita en luz donde no ſe puede llegar: à quien ninguno de los hombres vido ni puede ver: àlqual ſea la honrra y el imperio ſempiterno. Amen.

17 לַעֲשִׁירֵי עַם בָּעוֹלָם הַזֶּה
תְּצַוֶּה פֶּן יַגְבִּיהוּ לַחְכֹּם וְלֹא
יִבְטְחוּ בְּהֶבֶל עָשְׁרָם כִּי־אִם
בְּאֵל־חַי הַנּוֹתֵן לָנוּ יִתְרַת הַכֹּל
לְכַלְכֵּל וּלְהִתְעַלֵּס ׃

A los ricos deeſte ſiglo manda que no ſean altiuos, ni pongan la eſperança en las riquezas inciertas, ſi no en el Dios biuo que nos da todas las coſas en abundancia de que gozemos.

ϛ'.

13. Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν.

Ie t'enioin deuant Dieu qui viuifie toutes choſes, & deuant Ieſus Chriſt qui a fait ceſte belle confeſſion deuant Ponce Pilate:

14. Τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Que tu gardes ce commandement eſtant ſans macule, & ſans reprehenſion, iuſqu'à l'apparition de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt:

15. Ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων.

Laquelle le bien-heureux & ſeul Prince, Roy des Rois, & Seigneur des Seigneurs, monſtrera en ſa propre ſaiſon.

16. Ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ καὶ κράτος αἰώνιον. ἀμήν.

Lequel ſeul a immortalité, & habite en vne lumiere inacceſſible: lequel nul des hommes n'a veu, & ne peut voir: auquel ſoit honneur & force eternelle, Amen.

17. Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν.

Denonce à ceux qui ſont riches en ce monde, qu'ils ne ſoyent point hautains: qu'ils ne mettent point leur confiance en l'incertitude des richeſſes, ains au Dieu viuant, qui nous baille toutes choſes abondamment pour en iouir.

CAP. VI.

13. Præcipio tibi coram Deo qui vivificat omnia, & Chriſto Ieſu qui teſtimoniũ reddidit ſub Pontio Pilato bonam confeſſionem.

I charge thee in the ſight of God / who quickeneth all things / & before Jeſus Chriſt which vnder Pontius Pilate witneſſed a good confeſſion.

14. Vt ſerves mandatum ſine macula, irreprehenſibile uſq; in adventum Domini noſtri Ieſu Chriſti.

That thou keepe this commaundement without ſpot / and vnrebukeable / vntill the appearing of our Lord Jeſus Chriſt.

15. Quem ſuis temporibus oſtendet beatus & ſolus potens, Rex regum, & Dominus dominantium.

Which in due time hee ſhall ſhewe / that is bleſſed and prince onely / the king of kings / and Lord of Lordes.

16. Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inacceſſibilẽ, quem nullus hominum vidit, ſed nec videre poteſt, cui honor & imperium ſempiternum, Amen.

Who onely hath immortalitie / and dwelleth in the light that none can attaine vnto / whom neuer man ſawe / neither can ſee / vnto whome be honour and power euerlaſting / Amen.

17. Divitibus huius ſeculi pręcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo vivo, (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum.)

Charge them that are rich in this world / that they be not high minded / and that they truſt not in vncertaine riches / but in the liuing God / (which giueth vs abundantly all things to enioy.)

Das VI. Capitel.

13. Jch gebiete dir für Gott/ der alle ding lebendig machet/ vnd für Chriſto Jeſu/ der vnter Pontio Pilato bezeuget hat ein gut bekentniß.

Jeg biuder dig faar Gud/ ſom gør alle ting leffuende/ oc faar Chriſto Jheſu/ ſom vidnede en god bekendelſe vnder Pontio Pilato.

14. Daß du halteſt das Gebot ohn flecken/ vnvertadelich/ biß auff die erſcheinung vnſers HERREN Jeſu Chriſti.

At du holder dette Bud vden Beſmittelſe/ wſtraffelige/ indtil vor HERRIS Jheſu Chriſti Obenbarelſe.

15. Welche wirdt zeigen zu ſeiner zeit / der Selige vnd allein Gewaltige / der König aller Könige / vnnd HERR aller Herrn.

Huilcken hand ſkal bete i ſin tid / ſom er den ſalige oc alene veldige / en Konge offuer alle Konger / oc en HERRE offuer alle Herren.

16. Der allein vnſterbligkeit hat / der da wohnet in einem Liecht / da niemandt zu kommen kan / welchen kein Menſch geſehen hat / noch ſehen kan/ Dem ſey Ehre vnnd ewiges Reich/ Amen.

Som haffuer alene wdødelighed. Huilcken der boer i it Liuſ / ſom ingen kand komme til / huilcken inted Menniſke haffuer ſeet / oc icke kand ſee / Hannem vere ære oc it euigt Rige/ Amen.

17. Den Reichen von dieſer Welt gebeut/ daß ſie nicht ſtoltz ſeyen / auch nicht hoffen auff den vngewiſſen reichthumb / ſondern auff den lebendigen Gott/ der vns dargibt reichlich allerley zugenieſſen.

Biud de Rige aff denne Verden / at de icke hoffmode dem/ oc ey heller ſette haab til den wuiſſe rigdom/ men til den leffuende Gud/ ſom giffuer oſſ rigelige allehonde at bruge.

Kapitola. VI.

13. Přikazugi tobě před Bohem / kterýž obžiwuge wſſecky wěcy / a před Kryſtem Gežijſſem/ kterýž ſwědectwij wydal před Pontſkým Pilátem wyznáwage dobré wyznánj.

Opowiedamći przed Bogiem ktory ożywia wßytki rzeczy/ y Jezuſem Kryſtuſem ktory świadczył przed Poncyuſem Pilatem dobre wyznánie.

14. Aby zachowáwal přikázanij/ gſa bez poſſkwrny / a bez auhony / až do přijſſtij PAna naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Abyś záchował ty roſkazánia bedac bez zmázy y nágánienia / áż do onego znácznego przyśćia Páná náßego Jezuſá Kryſtuſá.

15. Kteréhož čaſem ſwým okáže Blahoſlawený a ſám mocný Král nád Králi/ a PAN nad PANY.

Ktorego czáſow ſwoich okaże on błogoſławiony y ſam mocarz/ Krol nad kroimi / y Pan nad Pány.

16. Kterýž ſám má neſmrtedlnoſt / a přebýwá w ſwětle nepřiſtupitedlném / kteréhož geſt žádný z Lidij newiděl/ aniž také muože widěti : kterémuž geſt čeſta Cýſařſtwij wěčné/ Amen.

Ktory ſam ma nieśmiertelnośći mieſzkáiac w świátłośći / do ktorey przyſtępu niemáß / ktorego żaden z ludźi nie widźiał / áni widźieć może / iemu niech będźie cześć/ y moc / ná wieki. Amen.

17. Boháčům tohoto Swěta přikazůg/ ať negſau pyſſnij/ ani pokládagij ſobě naděge w negiſtém zbožij/ ale w žiwém Bohu kterýž dáwá nám wſſeckny wěcy hogně k požijwánij.

Bogátym ná tym świećie opowiaday/ áby ſię ſercem nie wynośili / áni nádźieie pokłádáli w bogáctwiech niepewnych / ale w Bogu żywym/ ktory dáie nam wßytky rzeczy hoynie ku vżywániu.

ו

18 וְנֶעְבְּדוּן עֲבָדָא טָבָ֫א
וְנֶעְתְּרוּן בְּסוּעָרָנֵא שַׁפִּירֵא
וְנֶהְוּוּן דְּלִילִין לְמֶתַּל ו
נְלֶמֶשְׁתַּוְתָּפוּ׃

Che facciam bene, che siano ricchi in buone opere, che siano facili à donare, e trattabili.

19 וְנַסִּימוּן לְנַפְשְׁהוּן ש
שִׂימְתָא שַׁבְתָּא לְמֶדֶם
דַעְתִיד דְּנֶדְרְכוּן חַיֵּ֫ת
שְׁרִירֵת׃

Riponendo à se stessi vn tesoro di buon fondamento per l'auuenire, acciochè prendino la vita eterna.

20 אוֹ טִימָתֵאוֹס אִזְדַהַר
בְּמֶדֶם דְאֶתְגַּעַל לָךְ וַעֲרוּק
מֶן בְּנָת קָלֵא סְרִיקָתָא וּמֶן
הֶפְּכָתָא דִידַעְתָּא דַגָּלְתָא׃

O Timoteo, conserua il deposito, schifando i gridi profani e vani, e l'oppositioni di quella che è falsamente nominata scientia.

21 אִילֵין גֵּיר דְּמִשְׁתַּוְדְּיִן
לָהּ טְעַו לְהוֹן מֶן הַיְמָנוּתָא
טַיְבוּתָא עַמָּךְ אַמִּין׃

De laquale alcuni facendo professione, hanno deuiato da la fede, La gratia sia con teco, Amen.

שְׁלֵמַת אִגַּרְתָּא דַלְוָת
טִימָתָאוֹס קַדְמַיְתָא
דְאֶתְכַּתְבַּת מֶן
לָדִיקִיָּא׃

ו

18 לַעֲשׂוֹת טוֹב לְהַעֲשִׁיר
בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֲשֶׁר נָדַב
אוֹתָם לִבָּם לְהָבִיא׃

Mas, encomiendales el bien hazer, el hazerse ricos en buenas obras, el dar con facilidad. communicar facilmente:

19 לְהַאֲצִר וּלְהַחְסִין לָהֶם אוֹצָר
יְסוֹד טוֹב לְיוֹם עָתִיד לָבוֹא
אֲשֶׁר יֹאחֲזוּ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם׃

El athesorar para si buen fundamento para en lo por venir, que echen mano à la vida eterna.

20 הוֹי טִימוֹתֵאָה שְׁמוֹר אֶת־
הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתָּךְ נְצוֹר
לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר
מִרְמָה דִּבְרֵי שָׁוְא וְהִתְהַפְּכוּת
בִּדְמוּת דַּעַת שֶׁקֶר׃

O Timotheo, guarda loque se te ha encomendado, y aparta de ti las bozes profanas de vanas cosas, y los argumentos del vano nombre de sciencia?

21 אֲשֶׁר הֶאֱמִירוּהָ הָאֲנָשִׁים נָפְלוּ
מֵאֱמוּנָתָם הַתְּחִנָּה עִמְּךָ אָמֵן׃

La qual pretendiendo muchos, fueron descaminados acerca de la fe. La Gracia sea contigo, Amen.

אֶל־טִימוֹתֵאוֹס הָרִאשׁוֹנָה נִכְתְּבָה
מִלָּאוֹדִיקִיָּא שֶׁהִיא עִיר וָאֵם
בִּפְרוּגִיָּא הַפְּקֻדּוֹת׃

ς′.

18. Ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς.

Qu'ils facent du bien, qu'ils ſoyent riches en bonnes œuures, qu'ils ſoyent faciles à diſtribuer, communicatifs:

19. Ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Se faiſans threſor d'vn bon fondement pour l'aduenir afin qu'ils apprehendent la vie eternelle.

20. Ὦ τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως.

O Timothee, garde le depoſt fuyāt ces crieries vaines & profanes, & contradictions d'vne ſcience, fauſſement ainſi nommee.

21. Ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

De laquelle quelques vns faiſans profeſſion, ſe ſont deſuoyés de la foy. Grace ſoit auec toi, Amen.

Πρὸς τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ
λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπο-
λις Φρυγίας τῆς πακα-
τιανῆς.

CAP. VI.

18. Bene agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare.

That they doe good/ and be riche in good workes/ and readie to diſtribute/ and communicate.

19. Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam,

Laying vp in ſtore for them ſelues a good foundation againſt the time to come/ that they may obteyne eternall life.

20. O Timothee, depoſitum cuſtodi: devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ.

O Timotheus/ keepe that which is committed vnto thee/ and auoyde prophane and vaine babblings/ and oppoſitions of ſcience falſely ſo called.

21. Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum, Amen.

Which while ſome profeſſe/ they haue erred concerning the fayth. Grace be with thee/ Amen.

Scripta fuit ex Laodicea, quæ
eſt metropolis Phrygiæ
Pacatianæ.

Das VI. Capitel.

18. Daß ſie gutes thun/ reich werden an guten wercken/ gerne geben/ behülfflich ſeyen.

At de gøre gaat/ bliffue rige i gode Gerninger/ gerne giffue/ ere behielpelige.

19. Schätz ſamlen jhnen ſelbs einen grund auffs zukünfftige/ daß ſie ergreiffen das ewige Leben.

Samle dem ſelff Eigendeſæ til en god grunduol paa det tilkommende/ at de kunde fatte det euige Liff.

20. O Thimothee/ beware das dir vertrawet iſt/ vnd meide die vngeiſtliche loſe geſchwätz/ vnd das gezänck der falſch berühmbten kunſt.

O Thimothee/ beuare det ſom dig er befalet/ oc fly den waandelige løſe ſnack/ oc den falſke roſede Konſtis Trette.

21. Welche etliche fürgeben/ vnnd fehlen deß Glaubens. Die Gnade ſey mit dir/ Amen.

Huilcken nogle holde meget aff/ oc feyle i Troen. Naade vere met dig/ Amen.

Geſchrieben von Laodicea/ die da
iſt ein Hauptſtad deß Lands Phrygia
Pacatiana.

Kapitola VI.

18. Ať dobrě činij/ ať gſau Bohatj w dobrých ſkutcých: a ať ſnadně vdělugij/ a s jinými ſe rádi zdělugij.

Aby dobrze czynili/ y byli bogátymi w vczynkach dobrych/ vzythymi/ y ſkłonnymi.

19. A ať ſobě za Poklad dělagij základ dobrý k čaſu budaucýmu/ aby doſáhli žiwota wěčného.

Skárbiac ſámym ſobie grunt dobry nápotym/ aby doſtapili zywota wiecznego.

20. O Tymothee/ ſwěřených wěcý ſobě oſtřijhay/ warugijc ſe nepobožných marných řečij/ a hádanij/ genž ffaleſſně ſlowau Vměnij.

O Tymotheuſzu ſtrzez rzeczy zwierzoney/ vchodzac ſproſnego wolánia okolo rzeczy nikczemnych/ y ſprzeczánia náuki falſzywie mianowaney.

21. Kteréž někteřij včijce od Wijry wypadli. Miloſt s tebau/ Amen.

Z ktorey ſie niektorzy chlubiac odſtrzelili ſie od wiáry. Láſká niech bedzie z toba/ Amen.

Skonáwáſe prwnij Epiſſtola
Swatého Pawla k Tymotheo
wi/ pſána z Laodycye Měſta
hlawnijho w Phrygij
Pakacianſké.

ו

18 וְנֶעְבְּדוּן עֲבָדֵא טָבֵא
וְנֶעְתְּרוּן בְּסוּעְרָנֵא שַׁפִּירֵא
וְנֶהְווּן דְּלִילִין לְמֶתַּל ו
נְלַמְשַׁתְּוָתָפוּ ׃

Che facciam bene, che ſiano ricchi in buone opere, che ſiano facili à donare, e trattabili.

19 וְנִסִּימוּן לְנַפְשְׁהוֹן ש
שֵׁתְאַסָּתָא שַׁבְתָּא לְמֶדֶם
דַּעְתִיד דְּנִדְרְכוּן חַיֵּא
שַׁרִירֵא ׃

Riponendo à ſe ſteſſi vn teſoro di buon fondamento per l'auuenire, accioche prendino la vita eterna.

20 אוֹ טִימָתֵאוֹס אוֹרְהַר
בְּמֶדֶם דְּאֶתְגְּעֵל לָךְ וַעֲרוֹק
מֶן בְּנָת קָלֵא סְרִיקָתָא וּמֶן
הַפְּכָתָא דִּידַעְתָּא דַּגָּלְתָּא ׃

O Timoteo, conſerua il depoſito, ſchifando i gridi profani e vani, e l'oppoſitioni di quella che è falſamente nominata ſcientia.

21 אִילֵין גֵּיר דְּמֶשְׁתַּוְדִּין
לָהּ טְעַו לְהוֹן מֶן הַימָנוּתָא
טַיְבוּתָא עַמָּךְ אָמִין ׃

De laquale alcuni facendo profeſſione, hanno deuiato da la fede, La gratia ſia con teco, Amen.

שְׁלֶמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת
טִימָתֵאוֹס קַדְמָיְתָא
דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן
לָדִיקִיַא ׃

ו

18 לַעֲשׂוֹת טוֹב לְהַעֲשִׁיר
בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֲשֶׁר נָדָב
אוֹתָם לִבָּם לְהָבִיא ׃

Mas, encomiendales el bien hazer, el haverſe ricos en buenas obras, el dar con facilidad. communicar facilmente:

19 לְהָאֵצָר וּלְהַחְסֵן לָהֶם אוֹצַר
יְסוֹד טוֹב לַיּוֹם עָתִיד לָבוֹא
אֲשֶׁר יֹאחֲזוּ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם ׃

El atheſorar para ſi buen fundamento para en lo por venir, que echen mano à la vida eterna.

20 הוֹי טִימוֹתֵאָה שְׁמוֹר אֶת־
הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתְּךָ נְצוֹר
לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר
מִרְמָה דִּבְרֵי שָׁוְא וְהִתְהַפְּכוּת
בְּדִמּוּת דַּעַת שֶׁקֶר ׃

O Timotheo, guarda loque ſe teha encomendado, y aparta de ti las bozes profanas de vanas coſas, y los argumentos del vano nombre de ſciencia?

21 אֲשֶׁר הֶאֱמִירוּהָ הָאֲנָשִׁים נָפְלוּ
מֵאֱמוּנָתָם הַתְּחִנָּה עִמְּךָ אָמֵן ׃

Laqual pretendiendo muchos, fueron deſcaminados acerca de la fe. La Gracia ſea contigo, Amen.

אֶל־טִימוֹתֵאוֹס הָרִאשׁוֹנָה נִכְתְּבָה
מִלָּאוֹדִיקִיָּא שֶׁהִיא עִיר וָאֵם
בְּפְרוּגִיָּא הַפְּקֻדּוֹת ׃

ϛ'.

18. Ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς.

Qu'ils facent du bien, qu'ils ſoyent riches en bonnes œuures, qu'ils ſoyent faciles à diſtribuer, communicatifs:

19. Ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Se faiſans threſor d'vn bon fondement pour l'aduenir afin qu'ils apprehendent la vie eternelle.

20. Ὦ τιμόθεε, τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως.

O Timothee, garde le depoſt fuyãt ces crieries vaines & profanes, & contradictions d'vne ſcience, faulſement ainſi nommee.

21. Ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

De laquelle quelques vns faiſans profeſſion, ſe ſont deſuoyés de la foy. Grace ſoit auec toi, Amen.

Πρὸς τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ
λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπο-
λις Φρυγίας τῆς πακα-
πανῆς.

CAP. VI.

18. Bene agere, divites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare.

That they doe good/ and be riche in good workes/ and readie to diſtribute/ and communicate.

19. Theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam,

Laying vp in ſtore for them ſelues a good foundation againſt the time to come/ that they may obteyne eternall life.

20. O Timothee, depoſitum cuſtodi: devitans profanas vocum novitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ.

O Timotheus/ keepe that which is committed vnto thee/ and auoyde prophane and vaine babblings/ and oppoſitions of ſcience falſely ſo called.

21. Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum, Amen.

Which while ſome profeſſe/ they haue erred concerning the fayth. Grace be with thee/ Amen.

Scripta fuit ex Laodicea, quæ eſt metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

Das VI. Kapitel.

18. Daß ſie gutes thun/ reich werden an guten wercken/ gerne geben/ behülfflich ſeyen.

At de gøre gaat/ bliffue rige i gode Gerninger/ gerne giffue/ ere behielpelige.

19. Schätz ſamlen jhnen ſelbs einen grund auffs zukünfftige/ daß ſie ergreiffen das ewige Leben.

Samle dem ſelff Ligendeſæ til en god grunduol paa det tilkommende/ at de kunde fatte det euige Liff.

20. O Thimothee/ beware das dir vertrawet iſt/ vnd meide die vngeiſtliche loſe geſchwätz/ vnd das gezänck der falſch berůhmbten kunſt.

O Thimothee/ beuare det ſom dig er befalet/ oc fly den waandelige løſe ſnack/ oc den falſke roſede Konſtis Trette.

21. Welche etliche fürgeben/ vnnd fehlen deß Glaubens. Die Gnade ſey mit dir/ Amen.

Huilcken nogle holde meget aff/ oc feyle i Troen. Naade vere met dig/ Amen.

Geſchrieben von Laodicea/ die da
iſt ein Hauptſtad deß Lands Phrygia
Pacatiana.

Kapitola VI.

18. Ať dobré činij/ ať gſau Bohatj w dobrých ſkutcých: a ať ſnadně vdělugij/ a s ginými ſe rádi zdělugij.

Aby dobrze cżynili/ y byli bogátymi w vczynkach dobrych/ vżythymi/ y ſklonnymi.

19. A ať ſobě za Pòklad dělagij základ dobrý k čaſu budaucýmu/ aby doſáhli žiwota wěčného.

Skárbiac ſámym ſobie grunt dobry nápotym/ aby doſtapili żywota wiecżnego.

20. O Tymothee/ ſwěřených wěcý ſobě oſtříjhay/ warugijc ſe nepobožných marných řečij/ a hádanij/ genž ffaleſſně ſlowau Vměnij.

O Tymotheuſzu ſtrzeż rzecży zwierzoney/ vchodząc ſproſnego wolánia około rzecży nikczemnych/ y ſprzecżánia náuki fałſzywie mianowaney.

21. Kteréž někteřij vřijce od Wijry wypadli. Miloſt s tebau/ Amen.

Z ktorey ſie niektorzy chlubiac odſtrzelili ſie od wiáry. Láſká niech będzie z toba/ Amen.

Skonáwá ſe prwnij Epiſſtola
Swatého Pawla k Tymotheo
wi/ pſána z Laodyce Města
hlawnijho w Phrygij
Pakacianſké.

D. PAVLI EPISTOLA AD TIMOTHEVM, SECVNDA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דַּלְוָת טִימָתֵאוֹס דְּתַרְתֵּין ׃

קֶפַלְאוֹן א

פַוְלוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא וּבְמוּלְכָּנָא דְּחַיֵּא דִּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

PAVLO Apoſtolo di IESV Chriſto, per Volontà di Dio, ſecondo la promeſſa de la Vita, che è in Chriſto IESV.

2 לְטִימָתֵאוֹס בְּרָא חַבִּיבָא טַיְבוּתָא וְרַחְמֵא וּשְׁלָמָא מֵן אֱלָהָא אַבָּא וּמֵן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

A Timoteo mio diletto figliuolo: gratia, miſericordia, e pace da Dio Padre, e da IESV Chriſto noſtro Signore.

3 מַוְדֵא אֲנָא לַאלָהָא הָו דְּלֵהּ מְשַׁמֵּשׁ אֲנָא מֵן אֲבָהַתַי בְּתֵארְתָּא דְּכִיתָא דַּאמִינָאִית מֶתְדְּכַר אֲנָא לָךְ בִּצְלַוָתַי דְּלֵלְיָא וד וְדַאִימָמָא ׃

Io rendo gratie à Dio à cui ſeruo fin da i miei predeceſſori in pura conſcientia, che del continuo ho memoria di te ne le mie orationi notte e giorno.

4 וַסְּוֵא אֲנָא לְמֶחְזְיָךְ וּמֶתְדְּכַר אֲנָא דְּמַעַיךְ דְּאֶתְמְלֵא חַדוּתָא ׃

Deſiderando Vederti, ricordandomi de le tue lagrime, per riempiermi d'allegrezza.

5 בְּעוּהְדָנָא דְּהָוֵית לָךְ בְּהַיְמָנוּתָךְ שַׁרִירָאתָא הָי דְּשְׁרָת לְוּקְדַם בֵּאמָא דְּאֶמָּךְ לוֹאַס וּבְאֶמָּךְ אַוּנִיקָא מְפַס אֲנָא דֵּין דָּאף בָּךְ ׃

Riducendomi in memoria la ſincera fede che è in te, laquale habitò primo in Loide tua auola & in Eunice tua madre: e ſon certo ch'ella habbita ancor in te.

הַשְּׁלִיחַ אֶל־טִימוֹתֵאוֹס הַשֵּׁנִית ׃

א

פַּוְלוֹס שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בִּרְצוֹן אֱלֹהִים כִּבְשׂוֹרַת הַחַיִּים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

PAVLO Apoſtol de Ieſus el Chriſto por la voluntad de Dios ſegun la promeſſa de la vida, que as por el Chriſto Ieſus.

2 לְטִימוֹתֵאוֹס לִבְנוֹ יְדִידוֹ תְּחִנָּה רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמִן יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ ׃

A Timotheo amado hijo gracia, miſericordia, y paz de Dios el Padre, y de Ieſus el Chriſto Sennor nueſtro.

3 מוֹדֶה אֲנִי לֵאלֹהִים אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיו בְּמַדָּע טָהוֹר בְּהַזְכִּירִי שִׁמְךָ בִּתְפִלּוֹתַי לָנֶצַח יוֹמָם וָלָיְלָה ׃

Hago gracias à Dios àl qual ſiruo deſde mis mayores con limpia conſciencia, de que ſin ceſſar tengo memoria de ti en mis oraciones noche y dia.

4 וּמִתְאַוֶּה אֲנִי לִרְאוֹת אוֹתְךָ בְּזָכְרִי לְדִמְעוֹתֶיךָ אֲשֶׁר תְּמַלֵּא שִׂמְחָתִי ׃

Deſſeando verte, acordandome de tus lagrimas) para ſer lleno de gozo.

5 זָכוֹר זָכוֹר לֶאֱמוּנָה אֲשֶׁר הִיא בִּלְתִּי חֲנֻפָּה שָׁכְנָה בָּרִאשׁוֹנָה בְּאֵם אִמְּךָ בְּלוֹאִיס וּבְאִמְּךָ בְּאֶוְנִיקְיָא וְחָשַׁבְתִּי כִּי־גַם בָּךְ ׃

Trayendo à la memoria la fe no fingida que eſta en ti, que tambien eſtuuo primero en tu abuela Loyda, y en tu madre Eunica: y eſtoy cierto que eſta en ti tambien.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙμόθεον ἐπιστολὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

PAVL Apoſtre de Ieſus Chriſt par la volonté de Dieu, ſelon le promeſſe de la vie qui giſt en Ieſus Chriſt.

2. Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

A Timothee mon fils bien-aimé, grace, miſericorde, & paix de par Dieu le Pere, & de par Ieſus Chriſt noſtre Seigneur.

3. Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Ie ren graces à Dieu auquel ie ſers dés mes anceſtres en pure conſcience, de ce que ſans ceſſe ie fai mention de toi en mes prieres nuict & iour:

4. Ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ.

Deſirant grandement de te voir, ayant ſouuenance de tes larmes, afin que ie ſoy rempli de ioye:

5. Ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως· ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου εὐνείκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

Me reduiſant en memoire la foy non feinte qui eſt en toi, laquelle a premierement habité en Loïs ta mere grand', & en Eunice ta mere: & ſuis perſuadé qu'elle habite auſſi en lui.

CAP. I.

PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei, ſecundùm promiſſionem vitæ quæ eſt in Chriſto Ieſu.

PAul an Apoſtle of Jeſus Chriſt / by the will of God / according to ẏ promes of life / which is in Chriſt Jeſus.

2. Timotheo chariſſimo filio, gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, Chriſto Ieſu Domino noſtro.

To Timotheus my beloued ſonne Grace / mercie and peace from God the Father / and from Jeſus Chriſt our Lorde.

3. Gratias ago Deo, cui ſervio à progenitoribus in conſcientia pura, quod ſine intermiſſione habeam tui memoriã in orationibus meis, nocte ac die.

I thanke God / whom I ſerue from mine elders with pure conſcience / that without ceaſing I haue remembrance of thee in my prayers night and day.

4. Deſiderans te videre, memor lachrymarum tuarum, ut gaudio implear.

Deſiring to ſee thee / mindful of thy teares / that I may be filled with ioy.

5. Recordationem accipiens eius fidei quæ eſt in te non ficta, quæ & habitavit primùm in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te.

When I call to remembrance the vnfayned fayth that is in thee / which dwelt firſt in thy grandmother Lois / and in thy mother Eunice / and am aſſured that it dwellet in thee alſo.

Das I. Capitel.

PAulus ein Apoſtel Jeſu Chriſti / durch den willen Gottes / nach der verheiſſung deß Lebens / in Chriſto Jeſu.

PAulus Jheſu Chriſti Apoſtel / formedelſt Guds ville / effter Liffſens Foriettelſe / i Chriſto Jheſu.

2. Meinem lieben Sohn Timotheo. Gnade / Barmhertzigkeit / Friede von Gott dem Vater / vnd Chriſto Jeſu vnſerm HERRN.

Min elſkelige Søn Timotheo. Naade / Barmhertighed / Fred aff Gud Fader / oc Chriſto Jheſu vor HERRE.

3. Jch dancke Gott / dem ich diene von meinem Voreltern her / in reinem Gewiſſen / daß ich ohn vnterlaß dein gedencke in meinẽ Gebet / tag vnd nacht.

Jeg tacker Gud / huilcken ieg tien fra mine Foreldre / vdi en reen Samuittighed / at ieg vden affladelſe tencker paa dig i min Bøn / dag oc nat.

4. Vnd mich verlanget dich zu ſehen / wenn ich dencke an deine threnen / auff daß ich mit freuden erfüllet würde.

Oc mig lengis effter at ſee dig / naar ieg tencker paa dine Taare / at ieg kand bliffue opfyldet met glæde.

5. Vnd erinnere mich deß vngefärbten Glaubens in dir / welcher zuvor gewohnet hat in deiner Großmutter Loide / vnd in deiner Mutter Eunike / bin aber gewiß / daß auch in dir.

Oc ihukomme den wfarffuede Tro i dig / huilcken ſom tilforn bode i din Oldemoder Loide / oc i din Moder Eunicke / Jeg er oc vis der paa at dig ocſaa.

Kapitola I.

PAwel Apoſſtol Kryſta Gežijſſe / Skrze wuoli Božij / podle zaſlijběnij žiwota / kteryž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

PAwel Apoſtol Jezuſá Kryſtuſá / przez wola Boża / według obietnice żywotá / ktory ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

2. Tymotheowi Naymilegſſýmu ſynu / Miloſt a miloſrdenſtwij / y pokog od Boha Otce / a Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho.

Tymotheuſzowi miłemu ſynowi / łáſká / miłoſierdzie / pokoy od Bogá Oyca / y Kryſtuſá Jezuſá Páná náßego.

3. Děkugi Bohu / gemuž ſlaužijm od mých předkuow w ſwědomij čiſtém / z toho že bez přeſtánj mám tebe w paměti na mých Modlitbách we dne y w nocy.

Dziękuie Bogu / kthoremu ſłużę od przodkow ſwoich z czyſtym ſumnieniem / iż bez przeſtánku ciebie wſpominam w prośbach moich / w nocy y we dnie.

4. Žádage tebe widěti / zpomijnage na twě ſlzy / abych radoſtij byl naplněn.

Zadáiac ciebie widźieć pámietáiac ná twoie łzy / ábym był rádości nápełnion.

5. Rozpomijnage ſe na tu Wijru / kteráž geſt w tobě neomylná / kteráž byla nayprw w Bábě twě Loydě á w Matce twě Eunyce / giſt gſem pak že také y w tobě.

Przywodząc ſobie ná pámięć one wiárę ktora ieſt w tobie nie obłudna / á pirwey mießkałá w bábce twey Loidzie / y w mathce twoiey Eunicy / y mam zápewne iż y w tobie.

א

6 מֶטוּל הָנָא מַעְהֶד אֶנָא לָךְ דְּתַתְעִיר מַוְהַבְתָּא דַּאלָהָא הָי דְּאִית בָּךְ בְּסִיָּם אִידַי׃

Per laqual coſa io t'ammoniſco che riſuegli il dono di Dio che è in te per l'impoſition de le mie mani.

7 לָא גֵּיר יַהֵב לַן אַלָהָא רוּחָא דַּדְחִלְתָּא אֶלָּא דְּחַיְלָא וְדַחוּבָּא וְדַמְרַתְּיָנוּתָא׃

Perche Iddio non ci ha dato lo Spirito de la timidità, ma de la fortezza, e de la charità, e di ſenſo ſano.

8 לָא הָכִיל תֵּבְהַת בְּסָהֲדוּתֵה דְּמָרַן אָף לָא בִּי בַּאסִירֵה אֶלָּא שְׁקוֹל בִּישָׁתָא עַם אֶוַנְגֶּלִיוֹן בְּחַיְלָא דַּאלָהָא׃

Non ti vergognare adunque de teſtimonio del noſtro Signore, ne di me che ſon ſuo prigione: ma ſii partecipe de le afflittioni de l'Euangelio, ſecondo la potentia di Dio.

9 הוּ דְּאַחְיַן וַקְרַן בִּקְרִיָּנָא קַדִּישָׁא לַו אַיְךְ עֲבָדַין אֶלָּא אַיְךְ צֶבְיָנֵה וְטַיְבוּתֵה הָי דְּאֶתְיַהְבַת לַן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מֶן קְדָם זַבְנָא דְּעָלְמֵא׃

Che ci ha ſaluati, e chiamati con ſanta vocatione: non gia ſecondo le noſtre opere, ma ſecondo il ſuo propoſito e gratia, laqual ci è ſtata data per Chriſto IESV innanzi à i tempi eterni.

10 וְאֶתְגְּלִיַת הָשָׁא בְּגַלְיָנֵה דְּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּבַטֵּל לְמַוְתָּא וְחַוִּי חַיֵּא וְלָא מֶתְחַבְּלָנוּתָא בְּאֶוַנְגֶּלִיוֹן׃

E manifeſtatarci hora per l'appariſion del noſtro Saluator IESV Chriſto, che ha eſtinta la morte, e tirata in luce la vita e l'immortalità per l'Euangelio.

א

6 וּבַעֲבוּר כֵּן מַזְכִּיר אֲנִי לְךָ לְהָעִירְךָ אֶת־מַתַּת אֱלֹהִים אֲשֶׁר יֶשׁ־בְּךָ בְּשִׂימַת יָדָי׃

Por loqual te aconſejo, que deſpiertes el don de Dios que eſta en ti por la impoſicion de mis manos.

7 כִּי־לֹא נָתַן לָנוּ אֱלֹהִים אֶת רוּחַ יִרְאָה וּרְעָדָה כִּי־אִם אֶת־רוּחַ כֹּחַ וּגְבוּרָה וְאַהֲבָה וְחָכְמָה וּבִינָה׃

Porque no nos ha dado Dios el Eſpiritu de temor, ſi no el de fortaleza, y de amor, y de templança.

8 לָכֵן אַל־תִּתְבּוֹשֵׁשׁ עַל־עֵדוּת אֲדֹנֵינוּ וְלֹא עָלַי אֲשֶׁר אֲנִי אֲסוּרוֹ כִּי־אִם תְּהִי־נָגוּעַ מֻכֵּה אֱלֹהִים וּמְעֻנֶּה בַּבְּשׂוֹרָה בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים׃

Portanto no te auergucnces de dar teſtimonio del Sennor nueſtro, ni de mi que eſtoy preſo por el: antes ſe participante de los trabajos del Euangelio por la virtud del Dios.

9 אֲשֶׁר הוֹשִׁיעָנוּ וּקְרָאָנוּ בְּמִקְרָא קֹדֶשׁ לֹא כְּמַעֲשֵׂינוּ וְצִדְקוֹתֵינוּ כִּי־אִם כְּמִבְחַר גְּזֵרָתוֹ וּבְמַתַּת רַחֲמִים הָרַבִּים הַנִּתְּנָה לָנוּ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מֵעִתּוֹת עוֹלָמִים׃

Que nos ha librado, y nos llamó à la ſancta vocacion: no por nueſtras obras, mas ſegun el intento ſuyo, y por la gracia, laqual nos es dada en el Chriſto Ieſus, antes de los tiempos de los ſiglos.

10 הַנִּגְלֵתָה עַתָּה בְּהִגָּלוֹת מוֹשִׁיעֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר הֶהְבִּיל אֶת־הַמָּוֶת וְהֵאִיר אֶת־חַיֵּי עוֹלָם בִּבְלִי שַׁחַת בַּבְּשׂוֹרָה׃

Mas aora es manifeſtada por la venida de nueſtro ſaluador Ieſus el Chriſto, elqual anſi miſmo quitó la muerte, y ſacó à luz la vida y la incorrupcion por el Euangelio:

ά.

6. Δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

Pour laquelle cauſe ie t'admonneſte que tu rallumes le don de Dieu qui eſt en toi par l'impoſitiõ de mes mains.

7. Οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

Car Dieu ne nous a point donné vn eſprit de timidité: mais de force, de dilection, & de ſens raſſis.

8. Μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ.

Ne pren donc point à honte le teſmoignage de noſtre Seigneur, ni moi qui ſuis ſon priſonnier: mais ſois participant des afflictions de l'Euangile, ſelon la puiſſance de Dieu:

9. Τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων.

Qui nous a ſauués & appelés par vne ſaincte vocation: non point ſelon nos œuures, mais ſelon ſon propos arreſté & la grace, laquelle nous a eſté donee en Ieſus Chriſt deuant les temps eternels:

10. Φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου.

Et eſt maintenant manifeſtee par l'apparition de noſtre Sauueur Ieſus Chriſt, qui a deſtruit la mort, & a mis en lumiere la vie & immortalité par l'Euangile:

CAP. I.

6. Propter quam cauſam admoneo te ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.

Wherefore/I put thee in remembrãce/that thou ſtirre vp the gift of God which is in thee / by the putting on of mine handes.

7. Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris: ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis.

For God hath not giuen to vs the Spirit of feare/but of power/and of loue/and of a ſounde minde.

8. Noli itaque erubeſcere teſtimonium Domini noſtri, neque me vinctum eius: ſed collabora Evangelio ſecundùm virtutem Dei.

Be not therefore aſhamed of the teſtimonie of our Lord/neither of me his priſoner: but be partaker of ỹ afflictions of the Goſpell / according to the power of God.

9. Qui nos liberavit & vocavit vocatione ſua ſancta, non ſecũdùm opera noſtra, ſed ſecundùm propoſitum ſuum & gratiam, quæ data eſt nobis in Chriſto Ieſu ante tempora ſecularia.

Who hath ſaued vs/and called vs with an holy calling / not according to our worke / but according to his owne purpoſe & grace / which was giuen to vs through Chriſt Jeſus before the worlde was.

10 Manifeſtata eſt autem nunc per illuminationem ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, & incorruptionem per Evangelium.

But is nowe made manifeſt by the appearing of our ſauiour Jeſus Chriſt/ who hath aboliſhed death / and hath brought life / and immortality vnto light through the Goſpell.

Das I. Kapitel.

6. Vmb welcher ſache willen ich dich erinnere / daß du erweckeſt die Gabe Gottes/ die in dir iſt / durch die aufflegung meiner Hände.

For huilcken ſag ſkyld ieg paaminder dig / at du opuecker Guds gaffue / ſom er i dig / formedelſt mine Henders paaleggelſe.

7. Denn Gott hat vns nicht gegeben den Geiſt der forcht / ſondern der krafft/ vnd der liebe/vnd der zucht.

Thi Gud haffuer icke giffuit oſſ fryctelſens Aand/ men krafftens/ oc kærligheds oc tuctens.

8. Darumb ſo ſchäme dich nicht deß zeugniß vnſers HERREN / noch meiner / der ich ſein Gebundener bin/ ſondern leide dich mit dem Evangelio/ wie ich/ nach der krafft Gottes.

Der faare ſkamme dig icke ved vor HERRIS Vidniſbyrd/ oc ey ved mig/ſom er hans Bundne/men haff metlidelſe met Euangelio / lige ſom ieg/ effter Guds Krafft.

9. Der vns hat ſelig gemacht / vnd beruffen mit einem heiligen Ruff/ nicht nach vnſerm wercken / ſonder nach ſeinem fürſatz vnd gnade/die vns gegeben iſt inn Chriſto Jeſu / vor der zeit der Welt.

Huilcken oſſ giorde ſalige/ oc kallede met it helligt Kald/icke effter vore Gerninger/ men effter ſin Forſyn oc Naade/ ſom oſſ er giffuen i Chriſto Jheſu/ faar Verdens tid.

10. Jetzt aber offenbaret durch die erſcheinung vnſers Heilands Jeſu Chriſti/ der dem Todt die macht hatt genommen/ vnd das Leben/ vnd ein vnvergänglich weſen ans Liecht bracht/ durch das Evangelium.

Oc er nu obenbaret formedelſt vor Frelſeris Jeſu Chriſti obenbarelſe/ ſom tog Macten fra Døden / oc førde Liffuet oc it wforgengeligt væſen / til Liuſet / formedelſt Euangelium.

Kapitola I.

6. Pro kterauž to přijcinu napomijnám tebe/ aby wzbuzowal miloſt Božij/ kteráž geſt w tobě ſkrze wzkládanij Rumých.

Dla ktorey przyczyny nápominamćie/ ábyś wzbudźił dar Boży ktory w tobie ieſt/ pezez wkłádánie rak moich.

7 Neb nedal nám Buoh Ducha bázně/ ale mocy/ a milowanij/ a ſtřijdmoſti.

Abowiemći Bog nie dał nam Duchá boiáźni / ále mocy / y miłośći/ y zdrowego rozumu.

8. Protož neſtyď ſe za ſwědectwij Pána naſſeho/ ani za mne Wězně geho: ale ſpolu pracug při Swatém Ewangelium wedlě mocy Božij.

Nie wſtyday ſię tedy świádectwá Páná náſzego / áni ſię wſtyday mnie ktory ieſtem więźniem iego/ ale badź vczeſtnikiem vciſkow Ewánieliey z mocy Bożey.

9. Kterýž ſpaſyl nás / a powolal powoláníjm ſwým Swatým/ ne wedlě ſkutkuow naſſých/ ale wedlě vloženij ſwého a miloſti/ kteráž dána geſt nám w Kryſtu Gežijſſy předčaſy wěkůw:

Ktory záchował nas / y wezwał wezwániem świętym / nie z vczynkow náſzych / ale z ſwego przeyźrzenia y łáſki / ktora nam ieſt dána w Kryſtuſie Jezuſie/ przed czáſy wiekuiſtemi.

10. Ale zgewena geſt ninij ſkrze přijſſtij Spaſytele naſſeho Gežijſſe Kryſta: Kterýž zagiſté zkazyl Smrt/ žiwot pak na ſwětlo wywedl y neſmrtedlnoſt ſkrze Ewangelium.

Ale obiáwiona ieſt teraz przez ono znáczne przyśćie zbáwićielá náſzego Jezuſá Kryſtuſá/ ktory thez śmierć zgłádźił/ y żywot ná świátłość wywiodł/ y nieśmierthelność przez Ewánieliá.

א

11 דְהוּ דְאֶתְתְּסִימֶת בֵּהּ אֶנָא כָּרוֹזָא וַשְׁלִיחָא וּמַלְפָנָא דְעַמְמֵא׃

Nelquale io ſono ſtato conſtituito banditore & Apoſtolo, e Dottor de Gentili.

12 מֶטוּל הָנָא מֶסַיְבַר אֶנָא הָלֵין וְלָא בָהֵת אֶנָא יָדַע אֶנָא בְּמַן הַיְמֶנֶת וּמְפַיַּס אֶנָא דְּמָטְיָא בְאִידַוְהִי גוּעָלָנַי לְמֶטַר לִי לְיוֹמָא הָו׃

Per laqual cagione io patiſco ancor queſti mali: ma non mene vergogno: perche io ſo à cui ho creduto, e ſon certo ch'egli è potente a conſeruare il mio depoſito infin à quel giorno.

13 נֶהֶוְיָן לָךְ חוּרָא מְלָא חַלִימָתָא דְּשְׁמַעְתְּ מֶנַּי בְּהַיְמָנוּתָא וּבְחוּבָּא דְּבְיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Habbi la forma eſpreſſa de le ſane parole, che hai vdite da me con la fede e charità che è in Chriſto IESV.

14 גוּעָלָנָא טָבָא טַר בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא הָי ר דְּעַמְרַת בַּן׃

Conſerua il buon depoſito, per lo Spirito ſanto che habbita in noi.

15 יָדַע אַנְתְּ הָדָא דְהֶפַּכוּ מֶנַּי כֻּלְּהוֹן הָלֵין דְּבַאסִיַא דְאִיתַיְהוֹן מֶנְּהוֹן פוּגֶלּוֹס וְהֶרְמָגְנִיס׃

Tu ſai che tutti quelli che ſono in Aſia ſi ſon ritirati da me: de iquali è Figello & Hermogene.

16 נֶתֶּל מָרַן רַחְמֵא לְבַיְתֵהּ דְאַנְסִיפָרוֹס דְזַבְנִין סַגִּיאָן אַנִּיחַנִי וּבְשִׁשְׁלְתָא דַאסוּרַי לָא בְּהֵת׃

Il Signor faccia miſericordia a la caſa d'Oneſiforo: percioche ſpeſſe volte m'ha ricreato, e non s'è vergognato de la mia catena.

17 אֶלָּא אָף כַּד אֶתָא לְרְהוֹמִי בְּחְפִיטוּתָא בְּעָנִי וְאֶשְׁכְּחָנִי׃

Anzi quando egli è ſtato in Roma, m'ha diligentemente cercato, & hammi trouato.

א

11 אֲשֶׁר אֵלֶיהָ הָפְקַדְתִּי קוֹרֵא וְשָׁלִיחַ וּמְלַמֵּד הַגּוֹיִם׃

Delqual yo ſoy pueſto predicador, y Apoſtol, y maeſtro de las Gentes.

12 וְעַל־אוֹדוֹת הָאֵלֶּה גַּם אֲנִי נָגוּעַ מֻכֶּה וּמְעֻנֶּה אַךְ לֹא אֵבוֹשָׁה כִּי־יָדַעְתִּי לְמִי הֶאֱמַנְתִּי וּבָטַחְתִּי כִּי־יָכוֹל הוּא לִנְצוֹר אֶת־פְּקֻדָּתִי לְיוֹם הַהוּא׃

Por loqual anſimiſmo padezco eſto: mas no me auerguenço: porque yo ſé aquien he creydo: Y eſtoy cierto que es poderoſo para guardar mi depoſito para aquel dia.

13 תְּהִי־לְךָ צוּרַת דְּבָרִים טוֹבִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּה מִמֶּנִּי בֶּאֱמוּנָה וְאַהֲבָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Reten la forma de las ſanas palabras que de mi oyſte, en la fe y charidad que es en el Chriſto Ieſus.

14 אֶת־פִּקָּדוֹן טוֹבָה נְצֹר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַשּׁוֹכְנָה בָּנוּ׃

Guarda el buen depoſito por el Eſpiritu Sancto que habita en noſotros.

15 יָדַעְתָּה זֹאת כִּי־שָׁבוּ מֵאַחֲרַי כֻּלָּם אֲשֶׁר בְּאַסְיָה כְּמוֹ פוּגֶלּוֹס וְהֶרְמוֹגֶנִים׃

Ya ſabes eſto, que me han ſido contrarios todos losque ſon en la Aſia: de los quales es Phygello, y Hermogenes.

16 יִתֵּן יְהוָה אֶת־חַסְדּוֹ לְבֵית אוֹנֵסִיפוֹרוֹס כִּי־בְּרַבִּים הֵרְוָה נַפְשִׁי וְעַל־אֲסוּרַי לֹא הִתְבּוֹשֵׁשׁ׃

Dé el Sennor miſericordia à la caſa de Oneſiphoro, que muchas vezes me refrigeró y no ſe auergonçó de mi cadena:

17 כִּי־אִם בְּבוֹאוֹ בִּרְהוֹמָה בִּדְאָגָה בִּקְשַׁנִי וַיִּמְצָאֵנִי׃

Antes eſtando el en Roma, me buſcó ſolicitamente y me halló.

α'.

11. Εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ, καὶ ἀπόστολος, καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν.

A quoi ie ſuis eſtabli Heraut & Apoſtre, & docteur des Gentils.

12. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν (παραθήκην) μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

Pour laquelle cauſe auſſi i'endure ces choſes: toutesfois ie ne les prẽ point à honte: car ie ſai à qui i'ai creu, & ſuis perſuadé qu'il eſt puiſſant pour garder mon depoſt iuſqu'à ceſte iournee-la.

13. Ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

Retien le vrai patron des ſaines paroles que tu as ouïes de moi en foy, & charité qui eſt en Ieſus Chriſt.

14. Τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

Garde le bon depoſt par le ſainct Eſprit qui habite en nous.

15. Οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστι Φύγελλος καὶ ἑρμογένης.

Tu ſais cela que tous ceux qui ſont en Aſie, ſe ſont deſtournés de moi: d'entre leſquels ſont Phygelle & Hermogene.

16. Δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπῃσχύνθη.

Le Seigneur doint miſericorde à la maiſon d'Oneſiphore: car ſouuentes fois il m'a recreé, & n'a point prins à honte ma chaine:

17. Ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε.

Ains quand il a eſté à Rome, il m'a cerché treſſoigneuſement, & m'a troué.

CAP. I.

11. In quo poſitus ſum ego prædicator & Apoſtolus & magiſter Gentium.

Wherevnto I am appointed a preacher/ and Apoſtle/ and a teacher of the Gentiles.

12. Ob quam cauſam etiam hæc patior: ſed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem.

For the which cauſe I alſo ſuffer theſe things/ but I am not aſhamed: for I know whom I haue beleeued / an I am perſwaded that thee is able to keepe that which I haue committed to him againſt that day.

13. Formam habe ſanorum verborum, quæ à me audiſti in fide & in dilectione in Ieſu Chriſto.

Keepe the true paterne of the wholeſome wordes/ which thou haſt heard of mee in fayth / and loue which is in Chriſt Jeſus.

14. Bonum depoſitum cuſtodi per Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis.

That worthy thing / which was committed to thee/keepe through the holy Ghoſt which dwelleth in vs.

15. Scis enim hoc, quòd averſi ſunt à me omnes qui in Aſia ſunt: ex quibus eſt Phigellus, & Hermogenes.

This thou knoweſt/that al they which are in Aſia / bee turned from me: of which ſort are Phygellus and Hermogenes.

16. Det miſericordiam Dominus Oneſiphori domui: quia ſæpè me refrigeravit, & catenam meam non erubuit

The Lorde giue mercie vnto the houſe of Oneſipherus: for hee oft refreſhed me/and was not aſhamed of my chaine

17. Sed cùm Romam veniſſet: ſolicitè me quæſivit, & invenit.

But when hee was at Rome / hee ſought me out very diligently / and found me.

Das I. Capitel.

11. Zu welchem ich geſetzt bin ein Prediger vnd Apoſtel vnd Lehrer der Heyden.

Til huilcket ieg er ſæt en Predickere oc Apoſtel/ oc Hedningenis Lærere.

12. Vmb welcher ſache willen ich ſolches leide/ aber ich ſcheme michs nicht. Denn ich weiß / an welchen ich glaube/ vnd bin gewiß/ daß er kan mir meine beylage bewaren/ biß an jenen tag.

For huilcken ſag ſkyld ieg lider ſaadant/ men ieg bluiſſ icke der ved. Thi ieg veed / Paa huilcken ieg tror/ oc er vis der paa / at hand kand beuare mig / det ſom er mig antuordet indtil paa den dag.

13. Halt an dem Fürbilde der heilſamen wort/ die du von mir gehört haſt/ vom Glauben vnd von der Liebe inn Chriſto Jeſu.

Bliff ved de ſalige Ords Exempel / ſom du haffuer hørt aff mig / om Troen oc om Kærlighed i Chriſto Jheſu.

14. Diſen guten beylag beware durch den heiligen Geiſt/ der in vns wohnet.

Beuare det gode ſom dig er antuordet formedelſt den hellig Aand/ ſom boer i oſſ.

15. Das weiſſeſt du/ daß ſich verkehrt haben von mir alle die inn Aſia ſind/ vnter welchen iſt Phygellus vnd Hermogenes.

Du vedſt det/ at alle de ſom ere i Aſia/ haffue vent dem fra mig / iblant huilcke Phigellus er oc Hermogenes.

16. Der HERR gebe Barmhertzigkeit dem Hauſe Oneſiphori / denn er hatt mich offt erquicket / vnnd hat ſich meiner Ketten nicht geſchämet.

HERREN giffue Oneſiphori Huſſ barmhertighed/ Thi hand haffuer offte verqueget mig/ oc hand bluedis icke ved mine Lencker.

17. Sondern da er zu Rom war / ſucht er mich auffs fleiſſigſt/ vnd fand mich.

Men der hand vaar i Rom/ da ſøgte hand flitelige effter mig / oc fant mig.

Kapitola I.

11. W němžto yá vſtanowen gſem Kazatelem / a Apoſſtolem/ y Včitelem Pohanůw.

Ktorey ieſtem poſtánowion woznym/ y Apoſtolem / y nauczyćielem Pogánow.

12. A pro tu přijčinu tyto wěcy trpijm / ale neſtydijm ſe. Neb wijm komu gſem vwěřil/ a giſt gſem že mocen geſt odplatu mau zachowati až do onoho dne.

Dla ktorey przyczyny theż ty rzeczy ćierpię/ áni ſię wſtydam/ przetho iż wiem komum vwierzył/ y mam zápewne/ iż on może zwierzoną rzecz moię ná/ on dźień chowáć.

13. Měgž přijklad zdrawých řečij/ kteréž gſy ſlyſſal odemne v Wijře/ a w milowánij w Kryſtu Gežijſſy.

Trzymay ſię wzoru zdrowych powieśći/ ktoreś odemnie ſłyſzał/ z wiárą y miłośćią/ ktora ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

14. Dobrého cožť geſt ſwěřeno oſtřijhay/ ſkrze Ducha Swatého kterýž přebýwá w nás.

Zacną rzecz zwierzoną záchoway przez Duchá s. ktory w nas mieſzka.

15. Wijſs zagiſte to/ že odemne odſtaupili wſſyckni/ kteřijž gſau w Azij: z nijchžto geſt Phygellus/ a Hermogenes.

Wieſz to iż odſtąpili mię wſzyſcy ktorzy ſą w Azyey/ z ktorych ieſt Figelius/ y Hermogenes.

16. Dayž Pán Bůh čeledi Onezyforowě Miloſrdenſtwj/ nebť mi geſt čaſto činil pohodlj/ anižſe geſt za wězenij a řetěz muog ſtyděl:

Niech Pan okaże miłoſierdźie ſwoie nád domem Oneſyforowym/ ábowiem cżęſto mię ochłodźił/ y łáńcuchá ſię mego nie wſtydźił.

17. Ale když přiſſel do Řijma/ pilně mne hledal/ a nalezl.

Rowſzem gdym był w Rzymie/ bárzo mię pilno ſzukał/ y ználazł.

א

18 יִתֵּל לֵהּ מָרַן דְּנֶשְׁכַּח רַחֲמֵא לְוָת מָרַן בְּיוֹמָא הָו וְכַמָּא דְּשַׁמְשַׁנִי בְּאֶפֶסוֹס יַתִּירָאִית יָדַע אַנְתְּ׃

Il Signor li conceda che troui misericordia appresso il Signore in quel giorno: in quante cose ancora egli m'habbia seruito in Efeso, tu meglio il sai.

ב

1 אַנְתְּ הָכִיל בְּרִי אֶתְחַיַּל בְּטַיְבוּתָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Tu dunque, figliuol mio, fortificati ne la gratia che è in Christo IESV.

2 וַאיְלֵין דִּשְׁמַעְתְּ מֶנִּי בְּיַד סָהֲדֵא סַגִּיאֵא הָלֵין אַגְעֶל לַאנָשָׁא מְהַימְנֵא אִילֵין דְּמַטְיָא בְּאִידַיְהוֹן אָף לַאחְרָנֵא לְמַלָּפוּ׃

E quelle cose che hai vdite da me per molti testimonij, commettile ad huomini fedeli, che siano suffitienti ad insegnarle ancor à gli altri.

3 וְסַיְבַר בִּישָׁתָא אַיְךְ פָּלְחָא טָבָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Tu dunque sopporta le afflittioni, come buon soldato di IESV Christo.

4 לָא אֱנָשׁ פָּלַח וּמִתְחַבַּר בְּצֶבְוָתָא דְּעָלְמָא דְּנֶשְׁפַּר לְהוּ מַן דַּגְבָּיְהִי׃

Niuno che eserciti la militia, s'impaccia ne gli affari de la vita: à fin di piacere a colui che l'ha eletto per soldato.

5 וְאֶן מֶתְכַּתַּשׁ אֱנָשׁ לָא מֶתְכַּלַּל אֶן בְּנָמוֹסֵהּ לָא מֶתְכַּתַּשׁ׃

E se ancora alcun combatte, non è incoronato, se non ha legittimamente combattuto.

6 לְאַכָּרָא דְּלָאֵא וָלֵא לֵהּ דְּקַדְמָא מֶן פֵּארְוָהִי יֶסְתַּיְבַר׃

Bisogna che l'agricoltore s'affatichi prima che pigli de frutti.

7 אֶסְתַּכַּל מֶדֶּם דָּאמַר אֶנָא יִתֵּל לָךְ מָרַן חֶכְמְתָא בְּכֻל מֶדֶּם׃

Intendi le cose ch'io dico: e il Signore ti dia in tutte le cose intelletto.

א

18 יִתֵּן לוֹ יְהוָה לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וְכַמָּה שֵׁרֵת בְּאֶפְסוֹס אַתָּה הֵיטֵב יָדָעְתָּ׃

De le el Sennor que halle misericordia acerca del Sennor en aquel dia. Y quanto nos ayudó en Epheso, tu lo sabes mejor.

ב

1 וְאַתָּה בְּנִי חֲזַק וֶאֱמַץ בְּתְחִנַּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Tu pues, hijo mio, es fuerçate en la gracia que es en el Christo Iesus.

2 וְאֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ מִמֶּנִּי בְּעֵדוּת רַבּוֹת אוֹתָם הַפְקֵד בְּלֵב לַאֲנָשִׁים נֶאֱמָנִים אֲשֶׁר יֶשְׁנוֹ לָהֶם לְלַמֵּד אֲחֵרִים׃

Y lo que has oydo de mi entre muchos testigos, esto encarga à los hombres fieles que seran idoneos para ensennar tambien à otros.

3 וְאַתָּה תִּיגַע וְלֹא תִיעַף כְּמוֹ אִישׁ חַיִל הַנִּלְחָם מִלְחֲמוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y tu trabaja como fiel soldado de Iesus el Christo.

4 אִישׁ מִלְחָמָה יֹצֵא צָבָא אֵינֶנּוּ מִתְעָרֵב בְּמַעֲשֵׂי חַיָּיו לִמְצֹא חֵן בְּעֵינֵי סְגָנוֹ׃

Ninguno que milita, se embaraça en negocios del siglo por agradar à aquel que lo tomó por soldado.

5 וְכַאֲשֶׁר נֶאֱבַק אִישׁ אֵינֶנּוּ יִקַּח נִצְחוֹ אִם־לֹא כַחֹק יֵאָבֵק׃

Y aun tambien el que pelea, no es coronado, si no vuiere peleado legitimamente.

6 אִישׁ הָאֲדָמָה יִשְׁוֶה לֹא בָרִאשׁוֹנָה לָקַחַת מִפִּרְיוֹ׃

El labrador para recebir los frutos, es menester que trabaje primero.

7 הָבִין מָה מְדַבֵּר אֲנִי כִּי־יִתֵּן לְךָ יְהוָה תְּבוּנָה בְּכָל דְּבָרִים׃

Entiende lo que digo, que el Sennor te darà entendimiento en todo.

α´.

18. Δώη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

Le Seigneur lui doint trouuer misericorde vers le Seigneur en ceste iourneela: & tout ce en quoi il m'a serui en Ephese, tu le cognois tresbien.

ΚΕΦΑΛ. β´.

Σὺ οὖν τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Toi donc, mon fils, sois fortifié en la grace laquelle est en Iesus Christ,

2. Καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι.

Et les choses que tu as entendues de moi entre plusieurs tesmoins commets-les à gens fideles, qui seront suffisans pour enseigner aussi les autres.

3. Σὺ οὖν κακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ.

Toi donc endure trauaux comme bon soldat de Iesus Christ.

4. Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.

Nul qui va à la guerre ne s'empesche des affaires de ceste vie: afin qu'il plaise à celui qui l'a enrollé pour la guerre.

5. Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

Pareillement si quelcun combat en lice, il n'est point courõné, s'il n'a combatu deuëment.

6. Τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.

Il faut que le laboureur en trauaillant premierement, recueille puis apres les fruicts.

7. Νόει ἃ λέγω. δώῃ γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι.

Considere ce que ie di: & le Seigneur te doint entendement en toutes choses.

CAP. I.

18. Det illi Dominus invenire miſericordiam à Domino in illa die. Et quanta Epheſi miniſtravit, tu meliùs noſti.

The Lord graunt vnto him/that he may finde mercie with the Lord at that day / and in how many things he hath miniſtred vnto me at Epheſus / thou knoweſt very well.

CAP. II.

TV ergo fili mi, confortare in gratia, quæ eſt in Chriſto Ieſu.

Thou therefore/my ſonne/ be ſtrong in the grace that is in Chriſt Ieſus.

2. Et quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.

And what things thou haſt heard of me/ by many witneſſes / the ſame deliuer to faythful men/ which ſhalbe able to teach other alſo.

3. Labora ſicut bonus miles Chriſti Ieſu.

Thou therefore ſuffer affliction as a good ſouldier of Ieſus Chriſt.

4. Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus: ut ei placeat cui ſe probavit.

No man that warreth/ entangleth himſelfe with the affaires of this life/ becauſe he woulde pleaſe him that hath choſen him to be a ſouldier.

5. Nam & qui certat in agóne: non coronatur niſi legitimè certaverit.

And if any man alſo ſtriue for a maſterie/he is not crowned/except he ſtriue as hee ought to do.

6. Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.

The huſbandman muſt labour before he receyue the fruites.

7. Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

Conſider what I ſay: and the Lorde giue thee vnderſtanding in al things

Das I. Capitel.

18. Der HERR gebe jm / daß er finde barmhertzigkeit bey dem HERREN / an jenem tage. Vnd wie vil er mir zu Epheſo gedienet hat / weiſſeſt du am beſten.

HERREN giffue/ at hand kand finde barmhertighed hoſſ HERREN/ paa den dag. Oc huor meget hand tiente mig i Epheſo/ det vedſt du beſt.

Das II. Capitel.

SO ſey nun ſtarck / mein Sohn / durch die gnade inn Chriſto Jeſu.

SAa ver nu ſterck min Søn / formedelſt den Naade i Chriſto Jheſu.

2. Vnnd was du von mir gehöret haſt durch vil Zeugen / das befihl treuen Menſchen / die da tůchtig ſind auch andere zu lehren.

Oc huad ſom du haffuer hørt aff mig formedelſt mange Vidne / det befale tro Menniſke / ſom ere duelige til at ocſaa lære andre.

3. Leide dich als ein guter Streitter Jeſu Chriſti.

Haff medlidelſe ſom en god Jheſu Chriſti Stridzmand.

4. Kein Kriegsman flicht ſich inn händel der nahrung / auff daß er gefalle dem / der jn angenommen hat.

Ingen Stridzmand befatter ſig met nogen handel om ſin næring / at hand kand behage den / ſom hannem anammede.

5. Vnd ſo jemandt auch kämpffet / wird er doch nicht gekrönet / er kämpffe denn recht.

Oc der ſom nogen oc ſtrider / ſaa bliffuer hand icke dog krunet / vden hand ſtrider rettelige.

6. Es ſoll aber der Ackerman / der den Acker bawet / der frůchte am erſten genieſſen.

Den Plowmand / ſom forarbeyder ageren / hand ſkal først nyde Fructen.

7. Mercke was ich ſage. Der HErr aber wirdt dir inn allen dingen verſtand geben.

Merck / huad ieg ſiger / Oc HERREN ſkal giffue dig forſtand i alle ting.

Kapitola I.

18. Dayž gemu Pán naleznauti Miloſrdenſtwj od Pána w ten den. A kterak mnoho poſluhowal mně w Effezu / ty lépe wjſs.

Niech mu to Pan date / áby nálazł miłoſierdźie v Páná w on dźień / á ty lepiey wieß iáko mi wiele vſługował w Efeźie.

Kapitola II.

PRotož ty Synu můg / poſylniž ſebe w miloſti kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy:

TY tedy ſynu moy badź vmocnion przez łáſce / ktora ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

2. A což gſy ſlýchal odemne ſkrze mnohé ſwědky / poručiž to Lidem wěrným / kteřijž hodni budau y giné včiti.

A ty rzeczy ktoreś ſłyßał odemnie miedzy wiela świádkow / porucżay wiernym ludźiam / ktorzy też będą godni ku náucżaniu inßych.

3. Pracugž yako dobrý Rytijř Kryſta Gežijſſe.

A ták ty cierp vciſk iáko dobry żołnierz Jezu Kryſtuſow.

4. Žádný kdož Bohu Rytěřuge / neplete ſe w ſwětſké žiwnoſti a obchody / aby ſe líbil tomu / komu ſe w ſlužbu oddal.

Żaden ktory walczy nie wikle ſie ſpráwámi żywotá / áby ſie temu podobał ktory go obrał ná rycerſtwo.

5. Neb kdož boyuge w boji / nebýwá Korunowán / leč bude ſtatečně boyowati.

A ieſliby kto też walczył / nie bywa koronowan / ieſliby przyſtoynie nie walczył.

6. Pracowitý worák / muſý nayprw z ſwých aurod gijſti.

Muśi oracz pirwey robić / niż owocow pożywać.

7. Rozuměg což prawijm / dáť zagiſté tobě Buoh we wſſem rozum.

Obaczay ty rzeczy ktore mowie / á Pan niech tobie dawa we wßem wy rozumienie.

ב

8 אֶתְדַּכַּר לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
דְּקָם מֶן בֵּית מִיתֵא הָו
דְּאִיתַוְהִי מֶן זַרְעָא דְּדָוִיד
אַיךְ אֶוַנְגֶּלִיּוֹן דִּילִי׃

Ricordati che IESV Chriſto è riſuſcitato da morte,fatto del ſeme di Dauid,ſecondo il mio Euangelio.

9 דְּבֵהּ סָבֵל אֶנָא בִּישָׁתָא
עַד־מָא לְאַסּוּרָא אַיךְ עָבֵד
בִּישָׁתָא אֶלָּא מֶלְּתֵהּ
דַּאלָהָא לָא אֲסִירָא׃

Nelquale io patiſco de mali infin ad eſſer legato, come malfattore : ma la parola di Dio non è gia legata.

10 מֶטּוּל הָנָא כֻּל מֶדֶּם
מְסַיְּבַר אֶנָא מֶטּוּל גְּבַיָּא
דְּאָף הֶנּוּן יֶשְׁכְּחוּן חַיֵּא
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם שׁוּבְחָא
דַּלְעָלַם׃

Per queſto io ſopporto tutte le coſe per amor de gli eletti accioche ancora eſſi conſeguano la ſalute che è in Chriſto IESV, con gloria eterna.

11 מְהַיְמְנָא הִי מֶלְּתָא
אֶן גֵּיר מִיתָן עַמֵּהּ אַף ע
עַמֵּהּ נִחֵא׃

Queſta è parola certa, che ſe noi ſiamo morti con lui, viueremo etiandio con lui.

12 וְאֶן נְסַיְּבַר אַף נַמְלֶךְ
עַמֵּהּ אֶן דֵּין נֶכְפּוּר בֵּהּ אַף
הָו יֶכְפּוּר בַּן׃

Se noi ſofferiamo, ancor con lui regnaremo : ſe noi lo neghiamo, egli ancora negarà noi.

13 וְאֶן לָא נְהַיְמֶן בֵּהּ הָו
בְּהַיְמָנוּתֵהּ מְקַוֵּא דְּנֶכְפּוּר
גֵּיר בְּנַפְשֵׁהּ לָא מֶשְׁכַּח׃

Se noi ſiamo increduli, egli rimane fedele : negar non puo ſe ſteſſo.

14 הָלֵין הָוֵית מַעְהֶד לְהוֹן
וּמַסְהֶד קְדָם מָרַן דְּלָא
יֶהְווֹן מֶתְחָרִין בְּמֶלֵּא דְּלָא
יוּתְרָן לְסוּחָפָא דַּאיְלֵין
דְּשָׁמְעִין לְהוֹן׃

Ricorda queſte coſe, proteſtando dinanzi al Signore, che non combattano di parole, ilche à niente è vtile, ma è à ſouuertimento di quelli che odeno.

ב

8 זְכֹרָה כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ קָם
מִמֵּתִים מִזֶּרַע דָּוִד כַּבְשׂוֹרָתִי׃

Acuerdate que Ieſus el Chriſto reſuſcitó de los muertos,elqual fue de la ſimiente de Dauid, conforme à mi Euangelio :

9 אֲשֶׁר בָּהּ יוֹגֵעַ אֲנִי עַד־
הָאֲסוּרִים כְּפֹעֵל אָוֶן אַךְ דְּבַר
אֱלֹהִים לֹא אָסוּר הוּא׃

Por loqual ſoy fatigado haſta las priſiones como mal hechor : mas la palabra de Dios no eſtá preſa.

10 עַל־כֵּן סוֹבֵל אֲנִי כֹּל בַּעֲבוּר
הַבְּחִירִים אֲשֶׁר גַּם הֵמָּה יֹאחֲזוּ
אֶת־יְשׁוּעָה אֲשֶׁר הִיא בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ בְּכָבוֹד לְעוֹלָם׃

Portanto todo lo ſuffro por amor de los eſcogidos, paraque ellos tambien conſigan la ſalud que es en el Chriſto Ieſus con gloria eterna.

11 נֶאֱמָן הַדָּבָר אִם מַתְנוּ עִמּוֹ
כִּי־גַם נִחְיֶה עִמּוֹ׃

Palabra fiel, Que ſi ſomos muertos con el, tambien biuiremos con el.

12 אִם נִתְעוֹדֵד גַּם נִמְלֹךְ אִם
נְכַחֵשׁ גַּם הוּא יְכַחֲשֵׁנוּ׃

Si ſuffrimos,tambien reynaremos con el. Si negaremos,el tambien nos negará.

13 אִם לֹא נַאֲמִין הוּא נֶאֱמָן
לְעוֹלָם כִּי־לֹא יוּכַל לְכַחֵשׁ אֶת־
נַפְשׁוֹ׃

Si fueremos infieles,el ſe queda ſiempre fiel: no ſe puede negar à ſi miſmo.

14 אֶת־הָאֵלֶּה הַזְכֵּר וְהָעֵד לְעֵינֵי
יְהוָה אֱלֹהִים לֹא לָרִיב בַּעֲלִילַת
הַדְּבָרִים לִמְאוּמָה לֹא יוֹעִיל
כִּי־אִם לַהֲפֵכַת הַשּׁוֹמְעִים׃

Eſto aconſeja proteſtando delante del Sennor. No tengas contienda en palabras, que para nada aprouecha,antes traſtorna à los oyentes.

β'.

8. Μνημόνευε ἰησοῦν χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος δαυὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου.

Aye ſouuenance que Ieſus Chriſt eſt reſſuſcité des morts, eſtant de la ſemẽce de Dauid, ſelon mon Euangile.

9. Ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.

Auquel i'endure trauaux iuſqu'aux liens, comme mal-faiteur : mais la parole de Dieu n'eſt point liee.

10. Διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου.

Pour ceſte cauſe ſouffre-ie toutes choſes pour l'amour des eſleus, afin qu'eux auſſi obtienent le ſalut qui eſt en Ieſus Chriſt, auec gloire eternelle.

11. Πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν.

Ceſte parole eſt certaine: que ſi nous mourons auec lui, nous viurons auſſi auec lui :

12. Εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς.

Si nous ſouffrons auec lui, nous regnerons auſſi auec lui: Si nous le renions, il nous reniera auſſi :

13. Εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται.

Si nous ſommes deſloyaux, il demeure fidele: il ne ſe peut renier ſoimeſme.

14. Ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.

Ramentoi ces choſes, proteſtant deuant le Seigneur qu'on ne debate point de paroles : qui eſt vne choſe qui ne reuient à aucun profit, ains à la ruine des auditeurs.

CAP. II.

8. Memor eſto Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis, ex ſemine David, ſecundùm Evangelium meum.

Remember that Jeſus Chriſt made of the ſeede of Dauid / was raiſed againe from the dead according to my Goſpell.

9. In quo laboro uſque ad vincula, quaſi malè operans: ſed verbum Dei non eſt alligatum.

Wherein I ſuffer trouble as an euill doer / euen vnto bondes: but the worde of God is not bounde.

10. Ideo omnia ſuſtineo propter electos: ut & ipſi ſalutem conſequantur, quæ eſt in Chriſto Ieſu, cum gloria cæleſti.

Therefore I ſuffer all thinges / for the electes ſake / that they might alſo obtaine the ſaluation which is in Chriſt Jeſus / with eternall glorie.

11. Fidelis ſermo. Nam ſi commortui ſumus: & convivemus.

It is a true ſaying / For if we be dead wit him / we alſo ſhall liue with him.

12. Si ſuſtinebimus: & conregnabimus, ſi negaverimus: & ille negabit nos.

If we ſuffer / we ſhall alſo reigne with him: if we denie him / he alſo will denie vs.

13. Si non credimus: ille fidelis permanet, negare ſeipſum non poteſt.

If we beleeue not / yet abideth he faythfull: he cannot denie himſelfe.

14. Hæc commone: teſtificans coram Domino, Noli contendere verbis, ad nihil enim utile eſt, niſi ad ſubverſionem audientium.

Of theſe thinges put them in remembrance / and proteſt before the Lorde / that they ſtriue not about wordes / which is to no profite / but to the peruerting of the hearers.

Das II. Capitel.

8. Halt in gedechtniß Jeſum Chriſtum / der aufferſtanden iſt von den Todten / auß dem Samen David / nach meinem Evangelio.

Holt Jheſum Chriſtum i hukommelſe / ſom opſtod fra de Døde / aff Dauids Sæd / effter / mit Euangelium.

9. Vber welchem ich mich leide / biß an die bande / als ein übelthäter / aber Gottes Wort iſt nicht gebunden.

For huilcket ieg lider / indtil Baandene / ſom en Miſdedere / men Guds ord er icke bundet.

10. Darumb dulde ichs alles vmb der Außerwehlten willen / auff daß auch ſie die ſeligkeit erlangen in Chriſto Jeſu / mit ewiger Herrligkeit.

Der faare lider ieg alting for de Vdualdis ſkyld / paa det at de ſkulle oc faa ſalighed i Chriſto Jheſu / met euig Herlighed.

11. Das iſt je gewißlich war / ſterben wir mit / ſo werden wir mit leben.

Det er io viſſelige ſant / Dø wi met / da ſkulle wi leffue met.

12. Dulden wir / ſo werden wir mit herrſchen / verläugnen wir / ſo wird er vns anch verläugnen.

Lide wi / da ſkulle wi met regnere / Necte wi / da ſkal hand oc necte oſſ.

13. Glauben wir nicht / ſo bleibet er trewe / Er kan ſich ſelbs nicht läugnen.

Tro wi icke / da bliffuer hand tro / hand kand icke necte ſig ſelff.

14. Solchs erinnere ſie / vnd bezeuge für dem HERRN / daß ſie nicht vmb wort zancken welches nichts nütze iſt / denn zuverkehren die da zuhören.

Minde dem paa ſaadant / oc Vidne faar HERREN / at de icke kiffuis om ord / ſom icke ere nyttelige / vden at foruende dem der høre til.

Kapitola II.

8. Pamatůg na to / že Pán Gežijš Kryſtus wſtal z mrtwých z Semene Dawidowa / wedlé Ewangelium mého.

Pámiętay iż Jezus Kryſtus wſtał zmartwych / ktory ieſt z plemienia Dáwidowego wedle Ewánieliey moiey.

9. W kterémžto pracugi až do wězenij / yako zločinec: a wſſak proto ſlowo Božij nenij wězněm.

W ktorey ćierpię vtrapienie iákoby złoczyńca aż do zwiazánia / ále ſłowo Boże nie ieſtći zwiazáne.

10. Protož wſſecky wěcy trpijm pro wywolené aby y oni ſpaſenij doſſli / kteréž geſt w Kryſtu Gežijſſy / s ſláwau Nebeſkau.

A przetoż wſzytki rzeczy ćierpię dla wybránych / áby y oni zbáwienia doſtapili / ktore ieſt w Kryſtuſie Jezuſie z chwałą wieczną.

11. Wěrná geſt řeč / že geſtli ſpolu s nim gſme zemřeli / ſpolu s nim y žiwi budeme:

Wiernać ieſt powieść / ábowiem ieſliſmy z nim vmárli / z nim theż żyć będziemy.

12. A budemeli ſpolu trpěti / také budem y ſpolu kralowati: Pakli ho zapijráme / y onť nás zapřij:

Jeſli ćierplemy / z nim też krolowáć będziemy ieſli ſię go przemy / y on ſię nas záprzy.

13. A newěřijmeli / onť zuoſtáwá wěrný: ſám ſebe zapřijti nemuože.

Jeſli ieſteſmy niewiernymi / wſzákoż on trwa wiernym / záprzeć ſamego ſiebie nie może.

14. K tomu napomijnay / ſwědectwij wydáwage před Pánem. Newaď ſe ſlowy / nebo to k ničemuž nenij vžitečné / gediné k převrácenij poſluchačuom.

Ty rzeczy przypominay / oświadczáiąc przed Pánem / áby ſię nie wdawáli w ſpory około ſłow bez żadnogu pożytku / owſzem ku podwrocenia tych ktorzy ſłucháią.

ב

15 וְיִתְבַּטַּל לָךְ דַּתְקִים נַפְשָׁךְ גְּמִירָאִית קֳדָם אֱלָהָא פָּלְחָא דְּלָא בְּהֶתְתָא דְּמַכְרֵז תְּרִיצָאִית מֶלְּתָא דְּשָׁרָרָת׃

Studiati di eſſer te ſteſſo approuato à Dio, operaro da non hauer vergogna, che partiſca rettamente la parola de la verità.

16 מִן מֶלֵּא סְרִיקָתָא דְּלַית בְּהֵין הַשְׁחוּ אֶשְׁתַּאַלי יַתִּירָאִית גֵּיר יַוְסְפוּן עַל רוּשַׁעְהוּן הָלֵין דְּעָנֵין בְּהֵין׃

E raffrena i gridi profani e vani: perche profittaranno à maggior impietà.

17 וּמֶלַּתְהוּן אֵיךְ חַלְדִיתָא נוּמְא תֵּאחוּדִי בְּסַגִּיאָת אִיתַוְהִי דֵּין חַד מֶנְּהוּן ה הוּמֵנָאוֹס וַאֲחרְנָת — פִּילִיטוֹס׃

E il lor parlare mangiarà come vna gangrena: de iquali è Himeneo è Fileto.

18 הָלֵין דַּטְעוּ מִן שָׁרָרָא כַּד אָמְרִין דַּקְיָמְתָא דְּמִיתֵא הֲוָת לָהּ וְהַיְמָנוּתָא דְּאֱנָשׁ אֱנָשׁ מַהַפְּכִין׃

Iquali hanno deuiato da la verità, dicendo la reſurrettione eſſer gia fatta, e ſouertiſcono la fede d'alcuni.

19 שֵׁתְאַסְתָת דֵּין שׁ שְׁרִירְתָּא דַּאלָהָא קַיָּמָא הִי וְאִית לָהּ חָתְמָא הָנָא וִידַע מָרְיָא לַאְילֵין דְּדִילֵהּ אֶנּוּן וְנֶפְרוּק מֶן עַוְלָא כֹּל דְּקָרֵא לַשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

Nondimeno il fondamènto di Dio ſta fermo, che ha queſto ſigillo: il Signore ha conoſciuti quei che ſon ſuoi, e partaſi da l'iniquità chiunque inuoca il nome di Chriſto.

20 בְּבַיְתָא דֵּין רַבָּא לָבת הֲוָא מָאנֵא דְּדַהְבָא בַּלְחוּד אֶו דְּסֵאמָא אִית בֵּהּ אֶלָּא אַף דְּקַיְסָא אַף דְּפַחָרָת מֶנְּהוּן לְאִיקָרָת וּמֶנְּהוּן לְצַעֲרָת׃

Hor in vna gran caſa non vi ſono ſolamente de vaſi d'oro & d'argento, ma ancor di legno e di terra: & altri vene ſono ad honore, & altri à diſonore.

ב

15 וְדָאַגְתָּ לְיַסֵּד אֶת־נַפְשְׁךָ לְאֶבֶן בֹּחַן לֵאלֹהִים לַפּוֹעֵל לֹא יֵבוֹשׁ לְיַשֵּׁר אֶת־דְּבַר אֱמֶת׃

Procura con diligencia preſentarte à Dios aprouado como obrero que no tiene deque auergonçarſe, que traça bien la palabra de verdad.

16 מֵהֶבֶל וְשָׁוְא עֲלִילוֹת הַדְּבָרִים הִשָּׁמֶר לָךְ כִּי־רַבַּת יֹגְפוּ בְּיִרְאַת יְהוָה׃

Mas los profanos y vanos clamores euita, porque muy adelante yran en la impiedad.

17 וּדְבָרָם פְּחֶתֶת הִיא אֲשֶׁר פָּשְׂתָה חֲמַת עַכְשׁוּב תַּחַת שְׂפָתֵימוֹ כְּמוֹהֶם הוּמְנָאוֹס וּפִילִיטוֹס׃

Y la palabra de ellos cunde como cancer: de los quales es Hymeneo y Phileto:

18 אֲשֶׁר תָּעוּ מִדֶּרֶךְ אֱמֶת לֵאמֹר כִּי־גַם עַתָּה הָיְתָה הַתְּקוּמָה וְדָחֹה דָּחוּ רַבִּים לִנְפֹּל מֵאֱמוּנָה׃

Que ſe han deſcaminado de la verdad, diziendo, Que la reſurrecion es ya hecha y traſtornaron la fe de algunos.

19 אַךְ יְסוֹד מוּסָד אֱלֹהִים הַמַּאֲמִין לֹא יָחִישׁ וְיֶשׁ־לוֹ חוֹתָם הַזֶּה יוֹדֵעַ יְהוָה אֶת־יְרֵאָיו וְיָסוּר מֵעָוֹן כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם הַמָּשִׁיחַ׃

Mas el fundamento de Dios eſtá firme, elqual tiene eſte ſello, Conoce el Sennor losque ſon ſuyos, Aparteſe de iniquidad todo aquel que inuoca el nombre del Chriſto.

20 וּבְבַיִת גָּדוֹל לֹא יֵשׁ־לְבַדּוֹ כְּלֵי זָהָב אוֹ־כֶסֶף כִּי־אִם גַּם כְּלֵי עֵץ וּכְלֵי יוֹצֵר וַאֲחָדִים לְכָבוֹד וַאֲחֵרִים לְבשְׁנָה׃

Empero en la grande caſa, no ſolamente ay vaſos de oro y de plata, mas aun de madera y de barro: Y anſimiſmo vnos para honrra, y otros para deshonrra.

β´.

15. Σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Eſtudie toi de te rendre approuué à Dieu, ouurier ſans reproche, detaillãt droitement la Parole de verité,

16. Τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο· ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας.

Mais reprime les vaines & profanes crieries: car elles paſſeront plus auant en impieté:

17. Καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει, ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός.

Et leur parole rongera comme gangrene, d'entre leſquels ſont Hymenee & Philete:

18. Οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τήν τινων πίστιν.

Qui ſe ſont deſuoyés de la verité, en diſant que la reſurrection eſt deſia aduenue, & renuerſent la foy de quelques vns.

19. Ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην· ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα (χριστοῦ.)

Toutesfois le fondement de Dieu, demeure ferme, ayant ce ſeau, Le Seigneur cognoiſt ceux qui ſont ſiens: &, Quiconque inuoque le Nom de Chriſt, qu'il ſe retire d'iniquite.

20. Ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν.

Or en vne grande maiſon il n'y a pas ſeulement des vaiſſeaux d'or & d'argent, mais auſſi de bois, & de terre, les vns a honneur & les autres à deshonneur.

CAP. II.

15. Solicitè cura teipſum probabilem exhibere Deo, operarium inconfuſibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

Studie to ſhewe thy ſelfe approued vnto God / a workeman that needeth not to bee aſhamed/diuiding the worde of trueth aright.

16. Profana autem & inaniloquia devita, multum enim proficiunt ad impietatem.

Stay prophane/& vaine babblings: for they ſhall increaſe vnto more vngodlyneſſe.

17. Et ſermo eorum ut cancer ſerpit: ex quibus eſt Hymenæus & Philetus.

And their worde ſhall fret as a canker: of which ſort is Hymeneus and Philetus.

18. Qui à veritate exciderunt, dicentes reſurrectionem eſſe iam factam, & ſubverterunt quorundam fidē.

Which as concerning the trueth haue erred/ſaying that the reſurrection is paſt alreadie / and doe deſtroye the fayth of certaine.

19. Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc. Cognovit Dominus qui ſunt eius, & diſcedat ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini.

But the foundation of God remayneth ſure/and hath this ſeale / The Lord knoweth who are his / and / Let euery one that calleth on the Name of Chriſt/depart from iniquitie.

20. In magna autem domo, non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & lignea & fictilia : & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

Not withſtanding in a great houſe are not onely veſſels of gold and of ſiluer/ but alſo of wood and of earth/ and ſome for honor / and ſome vnto diſhonour.

Das II. Capitel.

15. Befleiſſige dich Gott zu erzeigen einen rechtſchaffen vnd vnſträfflichen Arbeiter / der da recht theile das Wort der warheit.

Ver flitig til at beviſe dig en retſindig oc vſtraffelig Arbeydere faar Gud / ſom rettelige deler ſandheds ord.

16. Deß vngeiſtlichen loſen geſchwätzs entſchlage dich/ deñ es hilfft vil zum vngöttlichen weſen.

Holt dig fra den waandelige løſe ſnack/thi hand hielper meget til it vgudeligt væſen.

17. Vnd jr wort friſſet vmb ſich wie der Krebs / vnter welchem iſt Hymeneus vnd Philetus.

Oc deris ord æder omkring ſig lige ſom en krefft/ iblant huilcke Hymeneus er/ oc Philetus.

18. Welche der warheit gefehlet haben / vnd ſagen : Die Aufferſtehung ſey ſchon geſchehen/ vnd haben etlicher glaubē verkehret.

Huilcke der feylde i Sandhed/oc ſige/ at Opſtandelſen er allerede ſkeet / Oc haffue foruent nogle fra Troen.

19. Aber der veſte grund Gottes beſtehet / vnd hat dieſen Sigel / Der HERR kennet die ſeinen/ vnd es trette ab von vngerechtigkeit/wer den Namen Chriſti nennet.

Men Guds faſte grunduol er ſtadig/ oc haffuer denne Beſeilning/ HERREN kender ſine/ oc huo ſom neffner Chriſti Naffn/ hand ſkal traade fra vretferdighed.

20. Jnn einem groſſen Hauſe aber ſind nicht allein güldene vnd ſilberne gefäſſe / ſondern auch hültzerne vnnd jrrdiſche / vnd etliche zu ehren / etliche aber zu vnehren.

Der ere icke aleniſte kar aff Guld oc Sølff i it ſtort huſſ/ men ocſaa aff træ oc iord/ oc nogle til ære/ oc nogle til vanære.

Kapitola II.

15. Pilně ſam o ſobě měg pěti/ aby ſe wydal Bohu zkuſſeného dělnijka/ tak aby nebyl hanby hoden/ prawě ſe obijrage s Slowem prawdy.

Pilnuy tego ábyś ſie ſtáwił doświádczonym Bogu robotnikiem/ ktoryby ſie niewſtydził/ y ktoryby práwie ſzáfował ſłowo prawdy.

16. Mrzkých pak a marných řečij waruog ſe/ nebo welmi poſluhugij k bezbožnoſti.

A ſproſnego wołánia o rzeczach nikczemnych powściągay/ bo dáley poydzie ku więtſzey niepobożności.

17. A řeč gegich yako Rak ten neduh rozgijdá ſe: z kterýchžto geſt Hymeneus/ a Filetus.

A mowa ich wada ſie iákoby piekielny ogień/ z ktorych ieſt Himeneus y Filetus.

18. Kteřijž gſau od Prawdy wypadli/ prawijce/ žeby ſe giž z mrtwých wſtánij ſtalo / a přewrátili některých Wijru.

Ktorzy od prawdy odſtrzelili ſie/ powiedáiąc iż iuż zſtáło ſie zmartwych wſtánie/ y podwrácáią wiárę niektorych.

19 Ale základ Božij tenk pewně ſtogij mage za znamenij toto/ Znát Pán kteřijž gſau geho. A Odſtup od neprawoſti každý/ kdož wzýwá Gméno Páně.

A wſzákże mocny ſtoi grunt Boży máiąc tę pieczęć: Znać Pan ktorzy ſą iego. A/ Niech odſtąpi od nieſpráwiedliwości wſzelki ktory wzywa imienia Kryſtuſowego.

20. W domu pak welikém/ ne toliko gſu nádoby Zlaté a Stříbrné/ ale také Hliněné a dřewěné: a některé zagiſté ke cti/ a některé k potupě.

Przytym w wielkim domu nie tylko ſą naczynia złote y ſrebrne/ ale też drewniáne y gliniáne/ A niektore ku uczciwości/ drugie záſię ku zelżywości.

ב

21 אֶן אֱנָשׁ הָכִיל יְדַכֵּא נַפְשֵׁה מֶן הָלֵין הָוָא מָאנָא דַכְיָא לְאִיקָרָא דְעָהֵן לְחוּשְׁחָא דְמָרֵה וּמְטַיַּב לְכֻל עֲבָד טָב׃

Se alcuno dunque ſi purgarà da queſte coſe, ſarà vaſo ſantificato ad honore, & vtile al Signore, preparato ad ogni buona opera.

22 מֶן כֻּלְהֵין רְגִיגָתָא דְטַלְיוּתָא עֲרוּק וְהַרֵט בָּתַר כֵּאנוּתָא וְהַימָנוּתָא וְחוּבָּא וַשְׁלָמָא עַם אִילֵין דְקָרֵין לְמָרַן בְּלֶבָּא דַכְיָא׃

Fuggi ancora i deſiderij giouenili, e ſeguita la giuſtitia, la fede, la charità, la pace con tutti quelli che inuocano il Signore con puro cuore.

23 חֶרְיָנֵא סַכְלָתָא אִילֵין דַּדְּלָא מַרְדּוּ אִנּוּן אֶשְׁתַּאַל מֶנְּהוֹן יָדַע אַנְתְּ גֵּיר דְתַכְתָּשֵׁא מַוְלְדִין׃

Eſchifa le ſtolte queſtioni che ſon ſenza inſtruttione: ſapendo ch'elle generano combattimenti.

24 עַבְדֵה דֵין דְמָרַן לָא חַיָּב לְמֶתְכַתְּשׁוּ אֶלָּא דְנֶהֱוֵא מַכִּיךְ לְוָת כֻּל נָשׁ וּמַלְפָן וְנַגִּירָא רוּחֵה׃

E il ſeruo del Signore non dee combattere, ma eſſer manſueto verſo tutti, atto ad inſegnare, che ſopporti patientemenmente i maluagij.

25 דְנֶהֱוֵא רָדֵא לְאִילֵין דְמֶתְחַרִין לְקוּבְלֵה בְּמַכִּיכוּתָא דַלְמָא יִתֵּל לְהוֹן אֱלָהָא תְיָבוּתָא וְיִדְעוּן שְׁרָרָא׃

Inſtruendo con manſuetudine quelli che hanno altro ſentimento per vedere, ſe mai Iddio concedeſſe loro che ſi rauueggano, per conoſcer la verità.

26 דְנֶעֶהֲדוּן נַפְשְׁהוֹן וְנֶפְרְקוּן מֶן פַּחֵה דְסָטָנָא דְבֵה אֶתְתְּצִידוּ לִצְבְיָנֵה׃

E che ſcappati del laccio del diauolo, eſſendo da lui tenuti preſi s'amendino per fare la volontà di quello.

ג

1 הָדָא דֵין הָוִית יָדַע דַבְיוֹמָתָא אַחְרָיֵא נֵאתוּן זַבְנֵא קַשְׁיָא׃

Hor ſappi queſto, che ne gli vltimi giorni ſoprauuerranno tempi pericoloſi.

ב

21 וְאִם אִישׁ יְטַהֵר אֶת־נַפְשׁוֹ מֵאֵלֶּה יִהְיֶה כְּלִי לְכָבוֹד נִקְדָּשׁ וּמוֹעִיל לְבַעַל הַבַּיִת לְכָל־מַעֲשֶׂה טוֹב נָכוֹן׃

Anſique elque ſe limpiare de eſtas coſas, ſerà vaſo para honrta ſanctificado y vtil para los vſos del Sennor, y aparejado para toda buena obra.

22 מִפְּנֵי מַאֲוַיֵּי הַנְּעוּרִים בְּרַח לְךָ וְרָדְפָה אַחֲרֵי צְדָקָה אֱמוּנָה אַהֲבָה שָׁלוֹם עִם אֲשֶׁר קוֹרְאִים אֶת־יְהוָה בְּלֵב טָהוֹר׃

Item huye los deſſeos juueniles, y ſigue la juſticia, la fe, la charidad, la paz, con losque inuocan àl Sennor con limpio coraçon.

23 קוּשְׁיוֹת וּבַקָּרוֹת כְּסִילוּת אֲשֶׁר בְּלִי מוּסָר סוּר מֵהֵן יוֹדֵעַ כִּי־מוֹלִידוֹת מְרִיבוֹת הֵנָּה׃

Empero las queſtiones locas y ſin ſabiduria deſecha, ſabiendo que engendran contiendas:

24 וּלְעֶבֶד אֲדֹנָיו לֹא יִשְׁוֶה לוֹ לְהִלָּחֵם כִּי־אִם לִהְיוֹתוֹ עָנָו אֶל־כֻּלָּם אִישׁ לִמּוּדִים וְאֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Que el ſieruo del Sennor no es meneſter que ſea litigioſo, ſino manſo para con todos, apto para enſennar, ſuffrido:

25 בַּעֲנָוָה מְיַסֵּר אֶת־מִתְקוֹמְמָיו אִם יִתֵּן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־תְּשׁוּבָה לָדַעַת אֱמֶת׃

Que con manſedumbre enſenne à losque reſiſté: ſi por ventura Dios les de que ſe arrepientan y conozcan la verdad:

26 וְלָשׁוּב לְהָקִיץ אֶל־נַפְשָׁם מִמּוֹקְשֵׁי הַשָּׂטָן אֲשֶׁר בָּם נוֹקְשׁוּ כִּרְצוֹן נַפְשׁוֹ׃

Y ſe conuiertã del lazo del diablo en que eſtan captiuos, à hazer ſu voluntad.

ג

1 וְזֹאת תֵּדַע כִּי־בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תְּבוֹאֶינָה רָעוֹת עִתִּים׃

Eſto empero ſepas que en los poſtreros dias, vendrán tiempos peligoſos.

ϐ.

21. Ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.

Si quelcun donc ſe purifie, s'eſtant ſeparé de ces choſes, il ſera vn vaiſſeau ſanctifié à honneur, & duiſant au Seigneur, & appareillé à toute bonne œuure.

22. Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας.

Fui auſſi les deſirs de ieuneſſe, & pourchaſſe iuſtice, foy, charité, & paix auec ceux qui inuoquent de cœur pur le Seigneur.

23. Τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας.

Et reiette les queſtions folles, & qui ſont ſans inſtruction, ſachans qu'elles engendrent debats.

24. Δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ᾽ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον.

Or ne faut-il point que le ſeruiteur du Seigneur ſoit debateur : ains qu'il ſoit doux enuers tous, propre à endoctriner, ſupportant patiemment les mauuais.

25. Ἐν πραότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας.

Enſeignant auec douceur ceux qui ont ſentiment contraire, pour eſſayer, ſi quelquesfois Dieu leur donnera repentance pour recognoiſtre la verite:

26. Καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Et qu'ils ſe reſueillent en ſortant du piege du diable. par lequel ils ont eſté prins pour faite ſa volonté.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί.

Or ſache ceci, qu'és derniers iours il ſuruiendra des temps faſcheux.

CAP. II.

21. Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis : erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

If any man therefore purge himſelfe from theſe / he ſhall be a veſſell vnto honour / ſanctified / and meete for the Lord / and prepared vnto euery good worke.

22. Iuvenilia autem deſideria fuge: ſectare verò iuſtitiam, fidem, charitatem, & pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro.

Flee alſo from the luſts of youth/and followe after righteouſneſſe/fayth/loue/ and peace /with them that call on the Lorde with pure heart.

23. Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones devita: ſciens quia generant lites.

And put away fooliſh/and vnlearned queſtions/knowing that they ingender ſtrife.

24. Servum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem.

But yͤ ſeruant of the Lord muſt not ſtriue / but muſt be gentle towarde all men/ apt to teach/ſuffring the euill men patiently.

25. Cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem.

Inſtructing them with meeknes that are contrarie minded / prouing if God at anie time will giue them repentance/ that they may know the trueth.

26. Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

And that they may come to amendment out of the nare of the deuill/which are taken of him at his will.

CAP. III.

HOc autem ſcito, quòd in noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa.

This knowe alſo / that in the laſt dayes ſhall come perilous times.

Das II. Capitel.

21. So nun jemandt ſich reiniget von ſolchen Leuten/der wird ein geheiliget Faß ſein / zu den ehren / dem Haußherrn bräuchlich / vnd zu allem guten werck bereitet.

Der ſom nogen nu renſer ſig fra ſaadant Folck/ hand bliffuer it helligt Kar / til ære / ſom Hoſoonden kand bruge/ oc er bered til alle gode gerninger.

22. Fleuch die lüſte der jugend/ jage aber nach der gerechtigkeit/ dem glauben/ der liebe/ dem fride/ mit allen die den HERRN anruffen von reinem hertzen.

Fly vngdommens bering/ Giff dig effter Retferdighed/ Troen / Kærlighed / Fred / met alle dem/ ſom kalde paa HERREN met it rent hierte.

23. Aber der thörichten vnd vnnützen Fragen entſchlage dich/ denn du weiſſeſt/ daß ſie nur zanck geberen.

Men holt dig fra daarlige oc wnyttelige Spørſſmaal/ thi du vedſt/ at de føde ekon trette.

24. Ein Knecht aber deß HERRN ſol nit zänckiſch ſein/ſondern freundlich gegen jederman/ lehrhafftig. Der die böſen tragen kan.

Oc HERRENS Tienere ſkal icke vere trettactig/ men venlig imod huer mand/ redebon til at lære. Som kand fordrage de Onde.

25. Mit ſanfftmut/ vnd ſtraffet die widerſpenſtigen/ob jnen Gott dermal eins buſſe gebe/ die Warheit zuerkennen.

Met ſactmodighed / oc ſtraffe de Genſtridige/ om Gud vilde en gong giffue dem penitentze / til at bekende Sandhed.

26. Vnd wider nüchtern würden/ auß deß Teufels ſtrick/von dem ſie gefangen ſind/ zu ſeinem willen.

Oc at bliffue ædru igen aff Dieffuelens ſnare/ aff huilcken de ere fangne / effter hans vilie.

Das III. Capitel.

Das ſolt du aber wiſſen/ daß in den letzten tagen werden grewliche zeit kommen.

Det ſkalt du oc vide/at der ſkal i de ſiſte dage komme gruſelig tid.

Kapitola II.

21. Protož budeli ſe kdo očiſſtowati od těchto wěcý / bude nádobau ke cti poſwěcenau a vžitečnau PAnu / k každému ſkutku dobrému hotowau.

Jeſliby kto tedy oczyśćił ſie od tych / bedzie naczyniem ku vczćiwośći poświeconym y godnym Panu/ gotowym na wſzelka ſpráwe dobra.

22. Mládenčijch pak žádoſtij/ waruog ſe: ale náſleduog Sprawedlnoſti/ Wijry / Láſky/ Pokoge / s těmi kteřijž wzýwagij PANA z ſrdce čiſtého.

A chroń ſie pożadliwośći młodzieńſkich ále naſladuy ſpráwiedliwośći/ miłośći/ wiáry/ pokoiu/ z tymi ktorzy wzywáią Páná z czyſtego ſercá.

23. Bláznivých pak a nevmělých otázek / kteréž gſu bez aužitku / warůg ſe/ wěda že plodij toliko ſwáry.

A temu odrzuć precz głupie gadki/ y w ktorych nauki niemáß/ wiedząc iż oni rodzą zwady.

24. Na ſlužebnijka pak Božijho neſluſſý ſe waditi/ale aby byl krotký ke wſſem / zpuoſobný k včenij / trpěliwý.

A ſługá Páńſki nie ma ſie wádzić/ ále vkładnym być przećiwko kazdemu/ godnym ku nauczániu/ ćierpiącym złe ludzi.

25. A kterýžby včil a treſtal s ſtklijdmoſtij / ty kteříž ſe protiwj prawdě/ zdaby ſnad někdy dal gim Bůh pokánij k poznánij prawdy.

Z ćichośćią/ vcząc ty ktorzy ſie ſprzećiwiáią/ ázaby im kiedy Bog dał vpámiętánie ku poznániu prawdy.

26. Aby vſſli oſydel ďáblowých/ od kteréhož gſauce zgijmanij / gſau w wězenij k geho wuoli.

Aby wybawieni będąc z śidła czártowſkiego / w ktorym ſą poymáni/ obaczyli ſie ku czynieniu woley iego.

Kapitola III.

TOto pak wěz že w poſlednjch dnech naſtanau čaſowé nebezpečnij:

A Wiedz to/ iż oſtátecznych czáſow náſtáną chwile niebeſpieczne.

ב

21 אֶן אֱנָשׁ הָכִיל יְדַכֵּא נַפְשֵׁהּ מֶן הָלֵין הָוֵא מָאנָא דַּכְיָא לְאִיקָרָא דְּעָהֵן לְחוּשְׁחָא דְּמָרֵהּ וּמְטַיֵּב לְכֻל עֲבָד טָב׃

Se alcuno dunque ſi purgarà da queſte coſe, ſarà vaſo ſantificato ad honore, & vtile al Signore, preparato ad ogni buona opera.

22 מֶן כֻּלְּהֵין רְגִיגָתָא דְּטַלְיוּתָא עֲרוּק וְהַרֵט בָּתַר כֵּאנוּתָא וְהַיְמָנוּתָא וְחוּבָּא וַשְׁלָמָא עַם אִילֵין דְּקָרֵין לְמָרַן בְּלֶבָּא דַּכְיָא׃

Fuggi ancora i deſiderij giouenili, e ſeguita la giuſtitia, la fede, la charità, la pace con tutti quelli che inuocano il Signore con puro cuore.

23 חֶרְיָנֵא סַכְלֵא אִילֵין דְּלָא מַרְדוּ אֶנּוּן אֶשְׁתַּאַל מֶנְּהוֹן יָדַע אַנְתְּ גֵּיר דְּתַכְתּוּשֵׁא מוֹלְדִין׃

Eſchifa le ſtolte queſtioni che ſon ſenza inſtruttione: ſapendo ch'elle generano combattimenti.

24 עַבְדֵהּ דֵּין דְּמָרַן לָא חַיָּב לְמֶתְכַּתָּשׁוּ אֶלָּא דְּיֶהְוֵא מַכִּיךְ לְוָת כֻּל נָשׁ וּמַלְפָן וְנַגִּירָא רוּחֵהּ׃

E il ſeruo del Signore non dee combattere, ma eſſer manſueto verſo tutti, atto ad inſegnare, che ſopporti patientemenmente i maluagij.

25 דְּיֶהְוֵא רָדֵא לְאִילֵין דְּמֶתְחַרְיִן לְקוּבְלֵהּ בְּמַכִּיכוּתָא דַּלְמָא יָתֵל לְהוֹן אֱלָהָא תְּיָבוּתָא וְיִדְעוּן שְׁרָרָא׃

Inſtruendo con manſuetudine quelli che hanno altro ſentimento per vedere, ſe mai Iddio concedeſſe loro che ſi rauueggano, per conoſcer la verità.

26 דְּיֶעְהֲדוּן נַפְשְׁהוֹן וְיִתְפַּרְקוּן מֶן פַּחֵהּ דְּסָטָנָא דְּבֵהּ אֶתְתְּצִידוּ לְצֶבְיָנֵהּ׃

E che ſcappati del laccio del diauolo, eſſendo da lui tenuti preſi s'amendino per fare la volontà di quello.

ג

1 הָדָא דֵּין הֱוַית יָדַע דְּבְיַוְמָתָא אַחְרָיֵא נֵאתוּן זַבְנֵא קַשְׁיָא׃

Hor ſappi queſto, che ne gli vltimi giorni ſopr auuerranno tempi pericoloſi.

ב

21 וְאִם אִישׁ יְטַהֵר אֶת־נַפְשׁוֹ מֵאֵלֶּה יִהְיֶה כְלִי לְכָבוֹד נִקְדָּשׁ וּמוֹעִיל לְבַעַל הַבַּיִת לְכָל־מַעֲשֶׂה טוֹב נָכוֹן׃

Anſique elque ſe limpiare de eſtas coſas, ſerà vaſo para honrta ſanctificado y vtil para los vſos del Sennor, y aparejado para toda buena obra.

22 מִפְּנֵי מַאֲוַיֵּי הַנְּעָרִים בְּרַח לְךָ וְרְדֹפָה אַחֲרֵי צְדָקָה אֱמוּנָה אַהֲבָה שָׁלוֹם עִם אֲשֶׁר קוֹרְאִים אֶת־יְהוָֹה בְּלֵב טָהוֹר׃

Item huye los deſſeos juueniles, y ſigue la juſticia, la fe, la charidad, la paz, con losque inuocan àl Sennor con limpio coraçon.

23 קוּשְׁיוֹת וּבַקָּרוֹת כְּסִילוּת אֲשֶׁר בְּלִי מוּסָר סוּר מֵהֶן יוֹדֵעַ כִּי־מוֹלִידוֹת מְרִיבוֹת הֵנָּה׃

Empero las queſtiones locas y ſin ſabiduria deſecha, ſabiendo que engendran contiendas:

24 וּלְעֶבֶד אֲדֹנָיו לֹא יִשְׁוֶה לוֹ לְהִלָּחֵם כִּי־אִם לִהְיוֹתוֹ עָנָו אֶל־כֻּלָּם אִישׁ לִמּוּדִים וְאֶרֶךְ אַפַּיִם׃

Que el ſieruo del Sennor no es meneſter que ſea litigioſo, ſi no manſo para con todos, apto para enſennar, ſuffrido:

25 בַּעֲנָוָה מְיַסֵּר אֶת־מִתְקוֹמְמָיו אִם יִתֵּן לָהֶם אֱלֹהִים אֶת־תְּשׁוּבָה לָדַעַת אֱמֶת׃

Que con manſedumbre enſenne à losque reſiſté: ſi por ventura Dios les de que ſe arrepientan y conozcan la verdad:

26 וְלָשׁוּב לְהָקִיץ אֶל־נַפְשָׁם מִמּוֹקְשֵׁי הַשָּׂטָן אֲשֶׁר בָּם נוֹקְשׁוּ כִּרְצוֹן נַפְשׁוֹ׃

Y ſe conuiertã del lazo del diablo en que eſtan captiuos, à hazer ſu voluntad.

ג

1 וְזֹאת תֵּדַע כִּי־בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תְּבוֹאֶינָה רָעוֹת עִתִּים׃

Eſto empero ſepas que en los poſtreros dias, vendrán tiempos peligoſos.

β.

21. Ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.

Si quelcun donc ſe purifie, s'eſtant ſeparé de ces choſes, il ſera vn vaiſſeau ſanctifié à honneur, & duiſant au Seigneur, & appareillé à toute bonne œuure.

22. Τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας.

Fui auſſi les deſirs de ieuneſſe, & pourchaſſe iuſtice, foy, charité, & paix auec ceux qui inuoquent de cœur pur le Seigneur.

23. Τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας.

Et reiette les queſtions folles, & qui ſont ſans inſtruction, ſachans qu'elles engendrent debats.

24. Δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ᾽ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον.

Or ne faut-il point que le ſeruiteur du Seigneur ſoit debateur; ains qu'il ſoit doux enuers tous, propre á endoctriner, ſupportant patiemment les mauuais.

25. Ἐν πρᾳότητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας.

Enſeignant auec douceur ceux qui ont ſentiment contraire, pour eſſayer, ſi quelquesfois Dieu leur donnera repentance pour recognoiſtre la verite:

26. Καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Et qu'ils ſe reſueillent en ſortant du piege du diable. par lequel ils ont eſté prins pour faite ſa volonté.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί.

Or ſache ceci, qu'és derniers iours il ſuruiendra des temps faſcheux.

CAP. II.

21. Si quis ergo emundaverit ſe ab iſtis: erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino, ad omne opus bonum paratum.

If any man therefore purge himſelfe from theſe / he ſhall be a veſſell vnto honour / ſanctified / and meete for the Lord / and prepared vnto euery good worke.

22. Iuvenilia autem deſideria fuge: ſectare verò iuſtitiam, fidem, charitatem, & pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro.

Flee alſo from the luſts of youth/and followe after righteouſneſſe/fayth/loue/and peace/with them that call on the Lorde with pure heart.

23. Stultas autem & ſine diſciplina quæſtiones devita: ſciens quia generant lites.

And put away fooliſh/and vnlearned queſtions/knowing that they ingender ſtrife.

24. Servum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem.

But yͤ ſeruant of the Lord muſt not ſtriue / but muſt be gentle towarde all men/ apt to teach/ſuffring the euill men patiently.

25. Cum modeſtia corripientem eos qui reſiſtunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem.

Inſtructing them with meeknes that are contrarie minded / prouing if God at anie time will giue them repentance/ that they may know the trueth.

26. Et reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem.

And that they may come to amendment out of the nare of the deuill/which are taken of hym at his will.

CAP. III.

HOc autem ſcito, quòd in noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa.

This knowe alſo / that in the laſt dayes ſhall come perilous times.

Das II. Capitel.

21. So nun jemandt ſich reiniget von ſolchen Leuten/der wird ein geheiliget Faß ſein / zu den ehren / dem Haußherrn bräuchlich / vnd zu allem guten werck bereitet.

Der ſom nogen nu renſer ſig fra ſaadant Folck/ hand bliffuer it helligt Kar / til ære / ſom Hoſoonden kand bruge/ oc er bered til alle gode gerninger.

22. Fleuch die lüſte der jugend/ jage aber nach der gerechtigkeit/ dem glauben/ der liebe/ dem fride/ mit allen die den HERRN anruffen von reinem hertzen.

Fly vngdommens bering/Giff dig effter Retferdighed/ Troen / Kærlighed / Fred / met alle dem/ ſom kalde paa HERREN met it rent hierte.

23. Aber der thörichten vnd vnnützen Fragen entſchlage dich/ denn du weiſſeſt/ daß ſie nur zanck geberen.

Men holt dig fra daarlige oc wnyttelige Spørſſmaal/ thi du vedſt/ at de føde ekon trette.

24. Ein Knecht aber deß HERRN ſol nit zänckiſch ſein/ſondern freundlich gegen jederman/ lehrhafftig. Der die böſen tragen kan.

Oc HERRENS Tienere ſkal icke vere tretactig/ men venlig imod huer mand/ redebon til at lære. Som kand fordrage de Onde.

25. Mit ſanfftmut/ vnd ſtraffet die widerſpenſtigen/ ob jnen Gott dermal eins buſſe gebe/ die Warheit zuerkennen.

Met ſactmodighed / oc ſtraffe de Genſtridige/om Gud vilde en gong giffue dem penitentze / til at bekende Sandhed.

26. Vnd wider nüchtern würden/ auß deß Teufels ſtrick/von dem ſie gefangen ſind/ zu ſeinem willen.

Oc at bliffue ædru igen aff Dieffuelens ſnare/ aff huilcken de ere fangne / effter hans vilie.

Das III. Capitel.

DAs ſolt du aber wiſſen/ daß in den letzten tagen werden grewliche zeit kommen.

DEt ſkalt du oc vide/at der ſkal i de ſiſte dage komme gruſelig tid.

Kapitola II.

21. Protož budeli ſe kdo očiſſtowati od těchto wěcý / bude nádobau ke cti poſwěcenau a vžitečnau PAnu / k každému ſkutku dobrému hotowau.

Jeſliby kto tedy oczyśćił ſie od tych / bedźie naczyniem ku vczćiwośći poświeconym y godnym Panu/ gotowym na wſzelka ſpráwe dobra.

22. Mládenčijch pak žádoſtij/waruog ſe: ale náſleduog Sprawedlnoſti/ Wijry/ Láſky/ Pokoge/ s těmi kteřijž wzýwagij PANA z ſrdce čiſtého.

A chroń ſie pożadliwośći młodźieńſkich ále naſladuy ſpráwiedliwośći/ miłośći/ wiáry/ pokoiu/ z tymi ktorzy wzywáią Páná z czyſtego ſercá.

23. Bláznіwých pak a nevmělých otázek / kterež gſu bez aužitku / warůg ſe/ wěda že plodij toliko ſwáry.

A temu odrzuć precz głupie gadki/ y w ktorych nauki niemaſz/ wiedząc iż oni rodzą zwady.

24. Na ſlužebnijka pak Božijho neſluſſý ſe waditi/ale aby byl krotký ke wſſem / zpuoſobný k včenij / trpěliwý.

A ſługá Páńſki nie ma ſie wádźić / ále vkładnym być przećiwko każdemu/ godnym ku nauczániu/ ćierpiącym złe ludźi.

25. A kterýžby včil a treſtal s ſtkijdmoſtij / ty kteřijž ſe protiwj prawdě/ zdaby ſnad někdy dal gim Bůh pokánij k poznánij prawdy.

Z ćichośćią/ vcząc ty ktorzy ſie ſprzećiwiáią/ ázaby im kiedy Bog dał vpámietá nie ku poznániu prawdy.

26. Aby vſſli oſydel ďáblowých/ od kterěhož gſauce zgijmanij / gſau w wězenij k geho wuoli.

Aby wybawieni bedąc z śidła czártowſkiego / w ktorym ſą poymáni / obaczyli ſie ku czynieniu woley iego.

Kapitola III.

TOto pak wěz že w poſlednjch dnech naſtanau čaſowé nebezpečnij:

A Wiedz to/ iż oſtátecznych czáſow náſtáną chwile niebeſpieczne.

ג

2 וְיֶהְווּן בְּנַי־נָשָׁא רָחְמַי
נַפְשְׁהוּן וְרָחְמַא כַּסְפָּא
שַׁבְהָרָנֵא רָמֵא מְגַדְּפָנָא
דְּלָאנָשַׁיְהוּן לָא מֶתְטַפִּיסִין
כָּפְרַי בְּטַיְבוּתָא רְשִׁיעֵא ׃

Perciochegli huomini ſaranno amatori di ſe ſteſſi, auari, arroganti, ſuperbi, baſtemmiatori, diſobbedienti à i padri e madri, ingrati, impij.

3 אַכְלַי קַרְצָא מְשַׁעְבְּדֵי
לְרֶגְתָא בַּעֲרִירָיֵא סָנְיֵי
טָבְתָא ׃

Senz'affettione, mancatori di fede, calunniatori, ſenza temperanza, crudeli, odiatori del bene.

4 מַשְׁלְמָנֵא מְסַרְהֲבֵא
חֲתִירֵא רָחְמַי רְגִיגָתָא
טָב מֶן חוּבֵּה דַּאלָהָא ׃

Traditori, temerari, altieri, amatori de le voluttà, piu che amatori di Dio.

5 דְּאִית לְהוֹן אֶסְכֵּמָא
דְּדַחְלַת אֱלָהָא וּמֶן חַיְלֵהּ
דַּאלָהָא רַחִיקִין דְּהָכְנָא
אִנּוּן דְּרַחֵק אִנּוּן מֶנָּךְ ׃

Hauendo apparenza di pieta, ma negando la virtù di eſſa. Ritirati dunque da queſti tali.

6 מֶנְּהוֹן אִנּוּן גֵּיר הָנוּן ד
דַמְחַלְּדִין בְּיָתְבָתָא וְשָׁבֵין
נֶשֵׁא דְּטַמִירָן בַּחְטָהֵא
וּמֶתְדַּבְרָן לַרְגִיגָתָא מ
מְשַׁחְלְפָתָא ׃

Perche di queſti ſon coloro che ſen'entrano per le caſe, e fanno prigioni le donnicciuole, cariche di peccati, che ſon menate da varie concupiſcentie.

7 דַּבְכֻל זְבַן יָלְפָן מֶמְתוֹם
לְיִדַעְתָא דַּשְׁרָרָא לְמֵאתָא
לָא מֶשְׁכְּחָן ׃

Che ſempre imparano, ne mai poſſon venire à la cognitione de la verità.

8 אֵיכַנָא דֵין דְּיָנִיס וְיַנְבְּרֵס
קָמוּ לוּקְבַל מוּשֵׁא הָכַנָא
אַף הָנוּן קָיְמִין לוּקְבַל
שְׁרָרָא אֲנָשָׁא דַּמְחַבַּל
רֶעְיָנְהוֹן וַסְלִין מֶן
הַיְמָנוּתָא ׃

E nel modo che Ianne e Iambre fecero reſiſtenza à Moiſe, coſi ancor queſti reſiſteno à la verità: huomini corrotti di mente, riprouati quanto à la fede.

ג

2 כִּי־יִהְיוּ הָאֲנָשִׁים אֹהֲבֵי־
נַפְשָׁם אֹהֲבֵי־כֶסֶף גֵּאִים הוֹלְלִים
מְחָרְפִים וּמְגַדְּפִים אֲשֶׁר יִלְעֲגוּ
לְאָב וְיִבוּזוּ לִיקְהַת אֵם לְהָשִׁיב
רָעָה תַּחַת טוֹבָה רְשָׁעִים ׃

Que aurá hombres amadores de ſi, auaros, (cudicioſos,) glorioſos, ſoberuios, maldizientes, de ſobedecedores de ſus padres, ingratos, impuros.

3 אֵימִים אֲשֶׁר יְשַׁלְּחוּ יְדֵיהֶם
בִּשְׁלוֹמֵיהֶם וַיְחַלְּלוּ בְּרִיתָם
מַכְלִימִים בְּעֵטִים אַכְזָרִים אַנְשֵׁי
בְלִיַּעַל ׃

Sin affecto, deſſeales, calumniadores, deſtemplados, ſin manſedumbre, ſin bondad.

4 מְגַלִּים סוֹד פּוֹשְׁקִים מְפִיחִים
כָּל־דָּבָר חֲפֵצִים בְּחֶפְצָם יוֹתֵר
מֵחֲפוֹץ בֵּאלֹהִים ׃

Traydores, arrebatados, hinchados amadores de los deleytes mas que de Dios.

5 אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם דְּמוּת יִרְאַת
אֱלֹהִים אַךְ אֶת־גְּבוּרָתָהּ מְכַחֲשִׁים
וַאֲשֶׁר כָּאֵלֶּה סוּר מֵהֶם ׃

Teniendo el apparencia de piedad, mas negando la efficacia deella: y à eſtos euita:

6 וּמֵאֵלֶּה הָיוּ אֲשֶׁר הוֹלְכִים מִבַּיִת
הַבַּיְתָה וְשׁוֹבִים אֶת־הַנָּשִׁים
הַמְסֻבָּלוֹת בַּחֲטָאִים הַנִּשְׁבּוֹת
בְּתַאֲווֹת חֲלִיפוֹת רַבּוֹת ׃

Porque deeſtos ſon losque ſe entran por las caſas, y lleuan captiuas las mugercillas, cargadas de peccados, lleuadas de diuerſas concupiſcencias:

7 תָּמִיד לוֹמְדוֹת וּבְכָל־עֵת לֹא
יְכֹלוֹת לָבוֹא אֶל־דַּעַת אֱמֶת ׃

Que ſiempre aprenden, y nunca pueden acabar de llegar àl conocimiento de la verdad.

8 וְכַאֲשֶׁר דָּתָן וַאֲבִירָם קָמוּ עַל־
מֹשֶׁה כֵּן גַּם הָאֵלֶּה מִתְקוֹמְמִים
עַל־הָאֱמֶת אֲנָשִׁים חַסְרֵי לֵב
סְטִים סוֹרְרִים מֵאֱמוּנָה ׃

Y de la manera que Iannes y Mambres reſiſtieron à Moyſen, anſi tambien eſtos reſiſten à la verdad: hombres corruptos de entendimiento, reprobos acerca de la fe.

γ'.

2. Ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι.

Car les hommes ſeront amateurs d'eux meſmes, auaricieux, vanteurs, orgueilleux, diffamateurs, deſobeiſſans à peres & meres, ingrats, profanes.

3. Ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι.

Sans affection naturelle, ſans loyauté, calomniateurs, incontinens, cruels, haïſſans les bons:

4. Προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι.

Traiſtres, temeraires, enflés, amateurs de voluptés pluſtoſt que de Dieu:

5. Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου.

Ayans l'apparence de pieté, mais ayans renié la force d'icelle: deſtourne-toi auſſi de telles gens.

6. Ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτεύοντες τὰ γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις.

Car d'entre ceux-ci ſont ceux qui ſe fourrent és maiſons, & qui tienent captiues les femmelettes chargees de pechés, tranſportees par diuerſes conuoitiſes.

7. Πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.

Leſquelles apprenent touſiours, & iamais ne peuuēt paruenir à la cognoiſſance de verité.

8. Ὃν τρόπον δὲ ἰαννῆς καὶ ἰαμβρῆς ἀντέστησαν μωϋσεῖ, οὕτως καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν.

Et comme Iannes & Iambres ont reſiſté à Moyſe, ceux ci pareillement reſiſtent à la verité: gens du tout corrompus d'entendemēt, reprouués quāt à la foy.

CAP. III.

2. Et erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obedientes, ingrati, ſceleſti.

For men ſhalbe louers of their owne ſelues/ couetous/ boaſters/ proude/ curſed ſpeakers/ diſobedient to parents/ vnthankefull/ vnholy.

3. Sine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate.

Without naturall affection/ trucebreakers/ falſe accuſers/ intemperate/ fierce/ deſpiſers of them which are good.

4. Proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quam Dei.

Traitours/ headie/ high minded/ louers of pleaſures more then louers of God.

5. Habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autẽ eius abnegantes. Et hos devita.

Hauing a ſhew of godlines/ but haue denied the power thereof: turne away therefore from ſuch.

6. Ex his enim ſunt qui penetrant domos: & captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis deſideriis.

For of this ſorte are they which creepe into houſes/ and leade captiue ſimple women laden with ſinnes/ and led with diuers luſtes.

7. Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes.

Which women are euer learning/ and are neuer able to come to the knowledge of the trueth.

8. Quemadmodum autem Iannes & Mambres reſtiterunt Moyſi ita & hi reſiſtunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.

And as Jannes and Jambres withſtood Môſes/ ſo do theſe alſo reſiſt the trueth/ men of corrupt mindes/ reprobate concerning the fayth.

Das III. Capitel.

2. Denn es werden Menſchen ſein/ die von ſich ſelbs halten/ geitzig/ ruhmrätig/ hoffertig/ läſterer/ den Eltern vngehorſam/ vndanckbar/ vngeiſtlich.

Thi der ſkulle vere Menniſke/ ſom holde aff ſig ſelff/ Gerige/ Stortalende/ Hofferdige/ Beſpaattere/ Foreldrene wlydige/ Wtacknemmelige/ Waandelige.

3. Störrig/ vnverſöhnlich/ ſchänder/ vnkeuſch/ wilde/ vngůtig.

Wkærlige/ Wforligelige/ Skendere/ Wkyſke/ Vilde/ Vanartige.

4. Verräther/ frefeler/ auffgeblaſen/ die mehr lieben wolluſt denn Gott.

Forredere/ Fortredelige/ Opblæſde/ Som mere elſke vellyſt end Gud.

5. Die da haben den ſchein eines Gottſeligen weſens/ aber ſeine krafft verlaugnen ſie. Vnd ſolche meide.

Som haffue it Gudeligt væſens anſeelſe/ men de necte krafften der aff/ Fly ocſaa ſaadane.

6. Auß denſelbigen ſind/ die hin vnd her in die Häuſer ſchleuchen/ vnd füren die Weiblein gefangen/ die mit ſünden beladen ſind/ vnd mit mancherley lüſten fahren.

Aff de ſamme ere/ de ſom løbe her oc der i Hnſene/ oc føre Quinderne fangne/ Som ere beſuarede met Synd/ oc fare met allehonde lyſt.

7. Lernen immerdar/ vnnd können nimmer zur erkenntniß der warheit kommen.

De lære altid/ oc kunde aldri komme til Sandheds bekendelſe.

8. Gleicher weiſe aber/ wie Jannes vnnd Jambres Moſi widerſtunden/ alſo widerſtehen auch dieſe der Warheit. Es ſind Menſchen von zerrůtten ſinnen/ vntůchtig zum glauben.

Oc lige ſom Jannes oc Jambres ſtode mod Moſe/ ſaa ſtaa oc diſſe mod Sandhed/ det ere Menniſke met forderffuede ſind/ oc wduelige til Troen.

Kapitola III.

2. A budau lidé ſami ſebe milugijce/ lakomij/ hrdij/ pyſſnij/ ruhači/ rodičuow ſwých neposluſſnij/ newděčnij/ bezbožnij.

Abowiem beda ludźie ſámi ſiebie miłuiacy/ łákomi/ chłubni/ pyſzni/ złorzecziacy/ rodźicom niepoſluſzni/ niewdźięczni/ niepobożni.

3. Bez dobré žádoſti/ aumluw nezdrželiwij/ hánce/ neſtřijdmij/ nepokognij/ bez dobrotiwoſti.

Bez miłości/ nie trzymáiacy przymierza/ potwárce/ niepowściagliwi/ okrutni/ dobrych nie miłuiacy.

4. Zrádcy/ zpurnij/ wſſetečnij/ nadutij a rozkoſſe milugijce/ wijce nežli Boha:

Zdrayce/ ſkwápliwi/ nádeći/ w roſkoſzach ſie kocháiacy rádſzey niż Bogá miłuiacy.

5. Magijce zagiſté zpuoſob pobožnoſti/ ale mocy gegij zapijragijce. Y těch ſe warug:

Máiacy podobieńſtwo pobożności/ ále ktorzy ſie mocy iey zaprzeli/ tych ſie tedy ſtrzeż.

6. Nebo někteřij z těch gſau/ kteřijž ſe taulagij po domijch/ a gijmagijce ženy po ſobě táhnau/ obtijžené hřijchy/ genž býwagij wedeny rozličnými žádoſtmi:

Abowiem z tych ſa ći ktorzy wkradáia ſie w domy/ pojmáne wodza niewiaſtki/ obciażone grzechy/ vwodzac ſie zá rozmaithemi pożadliwośćiámi.

7. Wždycky ſe včijce/ a nikdý k poznánij prawdy nepřicházegijce.

Ktore ſie záwzdy vcza/ á nigdy ku vznaniu prawdy przyiydz nie moga.

8. Nebo yako Jannes a Mambres protiwili ſe Moyžijſſowi/ tak y tito protiwij ſe Prawdě/ Lidé zmámeni na myſli/ a bludnij při Wijře.

A iako Jánnes y Jambres záſtáwowáli ſie Moizeſzowi/ tak też ći przećiwiáia ſie prawdźie/ ludźie rozumu ſkáżonego/ odrzuceni co ſie wiáry tycże.

ג

9 אֶלָּא לָא נֵאתוּן ———
לְקֻדָּמַיְהוֹן שַׁטְיוּתְהוֹן גֵּיר
מֶתְיַדְעָא הִי לְכֻל נָשׁ אַיְכַנָא
דָּאַף דְּהָנוּן אֶתְיְדַעַת :

Ma non faranno piu profitto: percioche la loro stoltitia sarà manifesta à tutti, come fu ancor quella di coloro.

10 אַנְתְּ דֵּין אֶתַּיְתְּ בָּתַר י
יוּלְפָּנַי וּבָתַר הוּבָּרַי וּבָתַר
צֶבְיָנַי וּבָתַר הַיְמָנוּתִי וּבָתַר
נַגִּירוּת רוּחִי וּבָתַר חוּבַּי
וּבָתַר מְסַיְבַּרְנוּתִי :

Hor tu hai ben compresa la mia dottrina, il mio modo del viuere, il proposito, la fede, la patientia, la charità, la sofferenza.

11 וּבָתַר רְדִיפוּתִי וּבָתַר
חַשַּׁי וְיָדַע אַנְתְּ אַיְלֵין סַיְבַּרֵת
בַּאנְטִיכִיַת וּבְאִיקָנָון ו
וּבְלוּסְטְרָא אֱידָא רְדִיפוּתָא
סַיְבְּרֵת וּמֶן כֻּלְהֵין פַּצְיַנִי
מָרִי :

Le persecutioni, le afflittioni, de la sorte che mi sono auuenute in Antiochia, in Iconio, in Listra: quali persecutioni io habbi sostenute, e di tutte il Signore m'ha liberato.

12 וְכֻלְּהוֹן דֵּין אַיְלֵין דְּצָבֵין
בְּדֶחְלַת אֱלָהָא דְּנֵחוּן
בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מֶתְרַדְפִין :

E tutti quelli ancora, che vogliono viuer piamente in Christo Iesv saranno i perseguitati.

13 בְּנַי־נָשָׁא דֵּין בִּישָׁא
וּמַטְעיָנֵא נֵוסְפּוּן עַל ב
בִּישׁוּתְהוֹן כַּד טָעֵין וּמַטְעִין :

Ma gli huomini maluagij & ingannatori profittaranno in peggio, ingannando altrui, & essendo ingannati essi.

14 אַנְתְּ דֵּין קוּא בְּאַיְלֵין
דֵּילֶפְתְּ וְאֶשְׁתַּרְרַתְּ יָדַע א
אַנְתְּ גֵּיר מֶן מַנוּ יֵלֶפְתְּ :

Ma tu sta saldo ne le cose che hai imparate, e che ti sono state commesse, sapiendo da chi tu l'hai imparate.

15 וְדֶמֶן טַלְיוּתָךְ סֶפְרַיָּא
קַדִּישֵׁא יָדַע אַנְתְּ דְּמֶשְׁכְּחִין
דְּנַחְכְּמוּנָךְ לְחַיֵּא ———
בְּהַיְמָנוּתָא דְּבְיֵשׁוּעַ מ
מְשִׁיחָא :

E che da fanciullo hai hauuta cognitione de le sacre lettere, lequali ti posson far dotto à salute, per la fede che è in Christo Iesv.

ג

9 כִּי־אִם לֹא יִפְרוּ וְלֹא יִרְבּוּ
כִּי־נַבְלֻתָם תִּגָּלֶה לְעֵינֵי כָּל־בְּנֵי
אָדָם כְּמוֹ גַּם נַבְלֻתָם נִגְלָתָה :

Mas no ſeran encimados: porque ſu locura ſera manifieſta à todos, como tambien lo fue la de aquellos.

10 וְאַתָּה בָּאתָ אַחֲרֵי לִמּוּדִי
הֲלִיכוֹתַי רְצוֹנִי אֱמוּנָתִי אֹרֶךְ אַפַּיִם
אַהֲבָה שִׁבְרָה תִּקְוָה וְדֻמִּיָּה :

Tu empero has alcançado mi doctrina, inſtitucion, intento, fe, largura de animo, charidad paciencia.

11 בִּרְדוּפַי וּבְעָנְיִי כַּמָּה בָּאוּ עָלַי
בְּאַנְטְיוֹכְיָא בְּאִיקוֹן בְּלוּסְטְרָא
כַּמָּה יִרְדְּפוּנִי וְיָכָלְתִּי כִּי־מִכֻּלָּם
הִצִּילַנִי יְהוָה :

Perſecuciones, afflıciones, quales me fueron hechas en Antiochia, Iconio, Lyſtras· quales perſecuciones he ſuffrido, y de todas me ha librado el Sennor.

12 וְכָל־אֲשֶׁר יֹאבוּ בְּיִרְאַת
יְהוָה לִחְיוֹת בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
יִרָּדְפוּן :

Y aun todos losque quieren biuir piamente en el Chriſto, padeceran perſecucion.

13 וְאַנְשֵׁי בְלִיַּעַל אַנְשֵׁי תֹךְ
וּמִרְמָה יִפְרוּ וְיִרְבּוּ עַל־הָרָעָה
מַתְעִים וּמִתְעַתְּעִים הֵמָּה :

Mas los malos hombres, y los engannadores, yran de mal en peor engannados, y engannando à otros.

14 וְאַתָּה עִמְדָה נָא בַּאֲשֶׁר לָמַדְתָּה
וְהָפְקַדְתָּ יוֹדֵעַ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר
לָמַדְתָּ מִמֶּנּוּ :

Anſique tu eſtá firme en loque has aprendido, y te ha ſido encargado, ſabiendo de quien has aprendido.

15 וְכִי־מִנְּעוּרִים יָדַעְתָּ אֶת־
סְפָרִים קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר יוּכְלוּ
לְחַכֶּמְךָ לִישׁוּעָה בֶּאֱמוּנָה אֲשֶׁר
הִיא בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ :

Y que ſabes las ſagradas letras deſde la ninnez, las quales te pueden hazer ſabio para la ſalud por la fe que es en el Chriſto Ieſus.

γ.

9. Ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον· ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

Mais ils n'auanceront pas plus outre: car leur folie ſera manifeſtee a tous, comme auſſi a eſté celle de ceux-la.

10. Σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

Mais toi, tu as pleinement comprins ma doctrine, conduite, intention, foy, douceur, charite, patiance.

11. Τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν. οἷά μοι ἐγένοντο ἐν ἀντιοχείᾳ, ἐν ἰκονίῳ, ἐν λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.

Mes perſecutions, & afflictions, telles qu'elles me ſont aduenues en Antioche, & Iconie, & en Lyſtre: voire quelles perſecutions i'ai ſouſtenues, & comment le Seigneur m'a deliuré de toutes.

12. Καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, διωχθήσονται.

Or tous ceux auſſi qui veulent viure ſelon pieté en Ieſus Chriſt, ſouffriront perſecution.

13. Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

Mais les hommes mauuais, & abuſeurs, s'auancernot en empirant, ſeduiſans & eſtant ſeduits.

14. Σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης· εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες.

Or toi, demeure ès choſes que tu as apprinſes, & qui t'ont eſté commiſes, ſachant de qui tu les as apprinſes:

15. Καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Et que dés ton enfance tu as cognoiſſance des ſainctes lettres, leſquelles te peuuent rendre ſage à ſalut par la foy qui eſt en Ieſus Chriſt.

CAP. III.

9. Sed ultrà non proficient: inſipientia enim eorum manifeſta erit omnibus, ſicut & illorum fuit.

But thev ſhall preuaille no longer: for their madnes ſhall bee euident vnto all men, as theirs alſo was.

10. Tu autem aſſecutus es meam doctrinam, inſtitutionem, propoſitum, fidem, lõganimitatem, dilectionem, patientiam.

But thou haſt fully knowen my doctrine/ maner of liuing/ purpoſe/ faythe/ long ſuffering/ loue/ pacience.

11 Perſecutiones, paſſiones: qualia mihi facta ſunt Antiochiæ, Iconii, Lyſtris: quales perſecutiones ſuſtinui, & ex omnibus eripuit me Dominus.

Perſecutions/ and afflictions which came vnto me at Antiochia/ at Iconium/ and at Lyſtri/ which perſecutions I ſuffered: but from them all the Lord deliuered me.

12. Et omnes qui piè volunt vivere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur.

Yea/ and all that will liue godly in Chriſt Jeſus/ ſhall ſuffer perſecution.

13. Mali autem homines & ſeductores proficient in peius: errantes, & in errorem mittentes.

But the euill men & deceyuers/ ſhal waxe worſe and worſe/ deceyuing/ and being deceyued.

14. Tu verò permane in iis quæ didiciſti, & credita ſunt tibi: ſciens à quo didiceris.

But continue thou in the thinges which thou haſt learned/ and art perſwaded thereof knowing of whom thou haſt learned them.

15. Et quia ab infantia ſacras literas noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in Chriſto Ieſu.

And that thou haſt knowen the holy Scriptures of a childe/ which are able to make the wiſe vnto ſaluation through the fayth which is in Chriſt Jeſus.

Das III. Capitel.

9. Aber ſie werdens die länge nicht treiben/ den jre thorheit wirdt offenbar werden jederman/ gleich wie auch jener war.

Men de ſkulle icke bedriffue det lenge/ Thi deris daarlighed ſkal bliffue obenbare for huer mand/ Lig ſom de andris ocſaa vaar.

10. Du aber haſt erfahren meine lehre/ meine weiſe/ meine meinung/ meinen glauben/ meine langmuth/ meine liebe/ meine gedult.

Men du haffuer forfaret/ min ſkick/ min mening min Tro/ min Langmodighed/ min kærlighed/ min taalmodighed.

11. Meine verfolgung/ meine leiden/ welche mir widerfahren ſind zu Antiochia/ zu Iconio/ zu Liſtran/ welche verfolgung ich da ertrug. Vnd auß allen hat mich der HERR erlöſet.

Min forfølgelſe/ min pine/ ſom mig er viderfaren i Antiochia/ i Iconio/ i Lyſtran/ huilcken forfølgelſe ieg leed der/ Oc HERREN frelſte mig/ aff alle ſammen.

12. Vnnd alle/ die Gottſelig leben wöllen in Chriſto Jeſu/ müſſen verfolgung leiden.

Oc alle/ ſom ville leffue Gudelige i Chriſto Jheſu/ de ſkulle lide forfølgelſe.

13. Mit den böſen Menſchen aber vnnd verfüriſchen/ wirds je länger je ärger/ verführen vnnd werden verführet.

Men met de onde oc ſuigefulde Menniſke/ bliffuer det io lenger io verre/ de bedrage oc bliffue bedragne.

14. Du aber bleibe in dem/ das du gelernet haſt/ vnnd dir vertrawet iſt/ Sintemal du weiſſeſt/ von wem du gelernet habſt.

Men bliff du i det ſom du haffuer lært/ oc dig er befalet/ Effterdi du vedſt/ aff huem du haffuer lært.

15. Vnnd weil du von kindt auff die heilige Schrifft weiſſeſt/ kan dich dieſelbige vnterweiſen zur Seligkeit/ durch den Glauben an Chriſto Jeſu.

Oc effterdi du vedſt den hellige Scrifft op aff Barndom/ da kand hun vnderuiſe dig til ſalighed/ formedelſt Troen i Chriſto Jheſu.

Kapitola III.

9. Ale wijceť nebudau proſpijwati/ Neb nemaudroſt gegich zgewná bude wſſechněm/ yako y oněchno byla.

Ale ſie im dáley nie rozßerześći/ ábowiem ßaleńſtwo tych iáwne będzie wßytkim/ iáko y onych było.

10. Ale ty gſy doſſel mého včenij/ vſtanowenij/ vmyſlu/ Wijry dlauhočekánij/ milowánij trpěliwoſti.

A thyś świádomes nauki moiey y ſpoſobu żywotá mego/ vmyſlu wiáry/ ćichośći/ miłośći/ y ćierpliwośći

11. Protiwenſtwij/ vtrpenij kteráž ſe mně přihodila w Antyochij/ w Ykonij/ a w Liſtře/ která gſem protiwenſtwij trpěl: a že wſſech mne wyſwobodil PAN.

Prześladowánia/ vćiſkow ktore ná mie przychodźiły w Antyochiey/ w Ikonium/ w Liſtrzech/ ktorem prześladowánia ćierpiał/ ale ze wßytkich wybawił mie Pan.

12. Ale y wſſyckni ti kteřijž chtěgij pobožně žiwi býti w Kryſtu Gežijſſy/ protiwenſtwij trpěti budau.

A owßem wßyſcy ktorzy chcą pobożnie żyć w Kryſtuſie Jezuſie/ prześládowánia ćierpieć będą.

13. Zlij pak Lidé a Swuodcowé/ půgdau ze zlého w horſſý: blaudijce/ a giné w blud vwodijce.

A źli ludźiey zwodzce popráwią ſie ku gorßemu/ zwodząc ine/ á ſámi będąc zwiedzieni.

14. Ale ty pewně trway w těch wěcech kterýmž gſy ſe naučil/ a které ſwěřeny gſau tobě wěda od koho gſy ſe naučil:

Ale ty trway w tych rzeczach ktorycheś ſie náuczył/ y ktore tobie ſą zwierzone/ wiedząc od kogoś ſie náuczył.

15. Neb hned od mladoſti Swatá Pijſma znáš/ kteráž mohau tebe naučiti k Spaſenij/ ſkrze Wijru/ kteráž geſt w Kryſtu Gežijſſy.

A iż od dźiećińſtwá świádomeś piſm świętych/ ktore ćie mogą vczynić vczonym ku zbawieniu przez wiárę/ ktora ieſt w Kryſtuſie Jezuſie.

ג

16 כֻל כְּתָב גֵּיר דַּבְרוּחָא אֶתְכְּתֶב מוֹתְרָנָת הוּ לְיוּלְפָנָא וַלְכוּוָנָא וַלְתוּרָצָא וַלְמַרְדוּתָא דַּבְכֵאנוּתָא׃

Tutta la Scrittura è diuinamente inſpirata, & è vtile per la dottrina, per la riprenſione, per la correttione, per la inſtruttione, che è ne la giuſtitia.

17 דְּיֶהֱוֵא גְּמִיר בַּר־נָשָׁא דַּאלָהָא לְכֻל עֲבָד טָב וַמְשַׁלְמָן׃

Acciochel'huomo di Dio ſia integro, preparato ad ogni buona opera.

ד

1 מְסַהֵד אֲנָא לָךְ קֳדָם אֱלָהָא וּמָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא הַו דַּעְתִיד לַמְדָן חַיֵּא וּמִיתֵא בְּגֶלְיָנָא דְּמַלְכוּתֵה׃

Io ti ſcongiuro dunque dinanzi à Dio & al Signor IESV Chriſto, che dee giudicare i viui e i morti ne la ſua apparitione, e nel regno ſuo.

2 אַכְרֵז מֶלְּתָא וְקוּם בַּחְפִּיטוּתָא בְּזַבְנָא וַדְלָא זַבְנָא אַכֵּס וְכַיֵּן בְּכֻלָּה מַגַּרַת רוּחָא וְיוּלְפָנָא׃

Predica la parola; attendi con diligentia in tempo & fuor di tempo, riprendi, minaccia, eſorta con ogni patientia e dottrina.

3 יֶהְוֵא גֵּיר זַבְנָא דַּלְיוּלְפָנָא חַלִּימָא לָא יֶשְׁתַּמְעוּן אֶלָּא אַיְךְ רַגְיָגָתְהוּן יַסְגּוּן לְנַפְשְׁהוּן מַלְפָנָא בְּחוּתְחָתָא דְּמַשְׁמַעְתְהוּן׃

Imperoche verrà vn tempo che non ſoſterranno la ſana dottrina: ma come quello à cui pruderanno l'orecchie, s'accumularanno de dottori, ſecondo i lor proprij appetiti.

4 וּמֶן שַׁרְרָא יְהַפְכוּן אֶדְנַיְהוּן לְשׁוּעְיָתָא דֵּין יִסְטוּן׃

E ritrarranno l'orecchie da la verità, e riuoltarannoſi à le fauole.

ג

16 כָּל־מִכְתָּב אֲשֶׁר מֵרוּחַ אֱלֹהִים הוּא מוֹעִיל אֶל־לִמּוּד אֶל־תּוֹכַחַת אֶל־מוּסָר וּמֵישָׁרִים אֲשֶׁר בִּצְדָקָה׃

Toda Eſcriptura inſpirada diuinamente es vtil para enſennar, para redarguyr, para corregir para inſtituyr en juſticia.

17 אֲשֶׁר יְשֻׁלַּם יוּכַן וִיכֻלֶּה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב׃

Paraque el hombre de Dios ſea perfecto, perfectamente inſtruydo para toda buena obra.

ד

1 וּמֵעִיד אָנֹכִי לִפְנֵי אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר עָתִיד לִשְׁפֹּט אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים כְּהִגָּלוֹתוֹ וּכְהִגָּלוֹת מַלְכוּתוֹ׃

Requiero pues yo delante de Dios, y del Sennor Ieſus el Chriſto, que ha de juzgar los biuos y los muertos en ſu manifeſtacion y en ſu Reyno:

2 קְרָא אֶת־הַדָּבָר הֱיֵה־מְנַצֵּחַ בְּכָל־עֵת וָעֵת הוֹכֵחַ שְׁאַל מֵהֶם נַחֵם בְּכָל־אֶרֶךְ אַפַּיִם וּבְלִמּוּד׃

Que prediques la palabra; que apreſſures à tiempo y fuera de tiempo: redarguye, reprehende duramente: exhorta con toda blandura y doctrina.

3 כִּי־יָמִים בָּאִים אֲשֶׁר לֹא יְכִילוּ אֶת־בְּשׂוֹרַת הַיְשׁוּעָה כִּי־אִם כְּמַחְמַדֵּיהֶם וּכְתַאֲוַת נַפְשָׁם יִתְעוֹלְלוּ עֲלִילוֹת בְּרֶשַׁע אֶת־אִישִׁים פּוֹעֲלֵי אָוֶן לָשִׂים לְאָזְנֵיהֶם עֲלִילוֹת דְּבָרִים׃

Porque vendrá tiempo quando no ſuffrirán la ſana doctrina: antes teniendo las orejas ſarnoſas ſe amontonarán maeſtros que les hablen conforme à ſus concupiſcencias.

4 וְיַהַפְכוּ אֶת־אָזְנֵיהֶם מִשְּׁמוֹעַ דְּבַר אֱמֶת וְיִתְהַפְּכוּ אֶל־שְׁנִינוֹת הֶבֶל׃

Y anſi apartarán de la verdad el oydo, y boluerſehan à las fabulas.

γ'.

16. Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ.

Toute l'Eſcriture eſt diuinement inſpiree, & profitable à endoctriner, à conuaincre, à corriger, & inſtruire ſelon iuſtice:

17. Ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος.

Afin que l'homme de Dieu ſoit accompli, & parfaitement inſtruit à toute bonne œuure.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Ie te ſomme donc deuant Dieu, & deuant le Seigneur Ieſus Chriſt, qui doit iuger les viuans & les morts, en ſon apparition, en ſon regne:

2. Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ, καὶ διδαχῇ.

Preſche la Parole inſiſte en temps & hors temps: argue, tanſe, exhorte en toute douceur d'eſprit & doctrine.

3. Ἔσται γὰρ καιρὸς, ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν.

Car vn temps viendra qu'ils ne ſouffriront point la ſaine doctrine: ains ayans les oreilles chatouilleuſes, ils s'aſſembleront des docteurs ſelon leurs deſirs:

4. Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.

Et deſtourneront leurs oreilles de la verité: & ſe tourneront aux fables.

CAP. III.

16. Omnis ſcriptura divinitus inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiẽdum in iuſtitia.

For the whole Scripture is giuen by inſpiration of God/and is profitable to teach/ to improoue/ to correct and to inſtruct in righteouſnes.

17. Vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

That the man of God maye bee abſolute/ beeing made perfect vnto all good workes.

CAP. IIII.

TEſtificor coram Deo & Ieſu Chriſto, qui iudicaturus eſt vivos & mortuos, & per adventum ipſius, & regnum eius.

I charge thee therefore before God/ and before the Lord Jeſus Chriſt/ which ſhall iudge the quicke/ and dead at his appearing/and in his kingdome.

2. Prædica verbum, inſta oportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.

Preach the worde: bee inſtant/ in ſeaſon and out of ſeaſon: improoue/rebuke/ exhorte with all long ſuffring and doctrine.

3. Erit enim tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coacervabunt ſibi magiſtros, prurientes auribus.

For the time will come/ when they will not ſuffer wholeſome doctrine: but hauing their eares itching/ ſhall after their owne luſtes get them an heape of teachers.

4. Et à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.

And ſhall turne their eares from the trueth/ and ſhall be giuen vnto fables.

Das III. Capitel.

16. Denn alle Schrifft von Gott eingegeben/ iſt nütz zur lehre/ zur ſtraffe/ zur beſſerung/ zur züchtigung in der Gerechtikeit.

Thi al den Scrifft/ ſom er indgiffuen aff Gud/ hun er nyttelig til Lærdom/ til ſtraff/ til forbedring/til vnteruiſning i Retferdighed.

17. Das ein menſch Gottes ſey volkommen/ zu allem guten werck geſchickt.

At it Guds Menniſke/ ſkal vere fuldkommet/ oc ſtickeligt til alle gode Gerninger.

Das IIII. Capitel.

So bezeuge ich nun für Gott vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto/ der da zukünfftig iſt zu richten die lebendigen vnd die Todten/ mit ſeiner erſcheinung vnd mit ſeinem Reich.

SAa vidner ieg nu faar Gud/ oc den HERRE Jheſu Chriſto/ ſom ſkal komme at dømme de Leffuendis oc de Døde/ met ſin obenbarelſe oc met ſit rige.

2. Predige das wort/ halt an/ es ſey zu rechter zeit/ oder zur vnzeit/ ſtraffe/drohe/ermane/mit aller gedult vnnd lehre.

Predicke Ordet/ holt ved/ huad helder det er i ret tid/ eller i vtid/ ſtraffe/ true/ formane/ met al taalmodighed oc lærdom.

3. Denn es wird eine zeit ſein/da ſie die heilſame Lehre nicht leiden werden/ ſondern nach jhren eigen lüſten werden ſie jnen ſelbs Lehrer aufladen/ nach dem jnen die Ohren jucken.

Thi det ſkal vere en tid/i huilcken de ſkulle icke kunde lide den ſalige lærdom/ Men de ſkulle tage ſig ſelff Lærere/effter deris egen lyſt/ſom deris Øren klø effter.

4. Vnnd werden die Ohren von der Warheit wenden/ vnd ſich zu den Fabeln kehren.

Oc de ſkulle vende deris øren fra Sandhed/ oc vende ſig til Fabel.

Kapitola. III.

16. Nebo wſſeliké Pijſmo od Boha wdechnuté/ vžitečné geſt k včenij k treſtánij/k naprawowánij a k wyvčenij/w ſprawedlnoſti.

Wßytko piſmo od Bogá nadchnione ieſt/ y pożyteczne ku nauce/ ku ſtrofowániu/ ku karániu/ y ku ćwiczeniu/ ktore ieſt w ſpráwiedliwośći.

17. Aby byl dokonalý Člowěk Božij/ gſa hotow k každému ſkutku dobrému.

Aby człowiek Boży był doſkonáłym ku wßelkiey ſpráwie dobrey/ doſtátecznie náuczony.

Kapitola IIII.

OSwědčugi yá před Bohema před Kryſtem Gežijſſem/ kterýžto má ſauditi žiwé y mrtwé/ ſkrze přijchod ſwůg y Králowſtwj ſwé.

Zá thedy oświadczam ſię przed Bogiem y Pánem Jezu Kryſtem/ ktory ſądźić będźie żywe y vmárłe wono zacne ſwe przyśćie/ y w kroleſtwie ſwoim.

2. Kaž ſlowo/ nabijzeg vſtawičně/ buď wděk neb newděk/ treſcy/ pros a napomijnay we wſſý trpěliwoſti a včenij.

Przepowieday ſłowo/ przynaglay w czás niewczas/ kárz/ ſtrofuy/ nápominay z wßeláką ćichośćią y náuką.

3. Nebo naſtane čas/ kdyžto zdrawého naučenij nebudau přigijmati a ſnáſſeti/ ale wedlé ſwé žádoſti ſhromážďowati budau ſobě Miſtry/ ti gežto ge vſſy ſwrběgij.

Abowiem będźie czás gdy zdrowey náuki nie ścierpią/ ale máiąc świerzbiące vßy/ wedle ſwoich pożądliwośći ſámi ſobie náuczyćiele zgromádzą.

4. A od prawdy zagiſté vſſy odwrátij/ a k báſnijm ſe obrátij.

I odwrocą vßy ſwe od prawdy/ y obrocą ſię do baśni.

ד

5 אַנְתְּ דֵּין הֲוַיְתְּ עִיר בְּכֹל מִדֶּם וְסַיְבַר בִּישָׁתָא וַעְבַדָּא עֲבֵד דִּמְסַבְרָנָא וְתֶשְׁמֶשְׁתָּךְ שַׁלֶּם ׃

Ma tu veglia in tutte le coſe, ſopporta le afflittioni, fa opere d'Euangeliſta: rendi pienamente approuata la tua amminiſtratione.

6 אֶנָא דֵּין מֶתְנַקֵּא אֶנָא וְזַבְנָא דְּאֶשְׁתְּרָא מְטָא ׃

Perche io ſon gia per eſſer ſacrificato, e il tempo del mio diſcioglimento è preſſo.

7 אֲגוֹנָא שַׁפִּירָא אֶתְכַּתְּשֵׁת וְרֶהְטִי שַׁלְמֵת וְהַיְמָנוּתִי נַטְרֵת ׃

Io ho combattuto buon combattimento, ho finito il corſo, ho oſſeruata la fede.

8 וּמֶן הָשָׁא נְטִיר לִי כְּלִילָא דְּכֵאנוּתָא ד
דְּיִפְרְעִיוּהִי לִי מָרִי בְּיוֹמָא הַו דְּהָוֵיו דַּיָּנָא כֵּאנָא לָא דֵּין בַּלְחוֹד לִי אֶלָּא אָף לַאיְלֵין דְּאַחֶבוּ לְגֶלְיָנֵהּ ׃

Quanto al reſto m'è riposta la corona de la giuſtitia, laquale il Signor che è giuſto giudice, mi renderà in quel giorno: e non ſolo à me, ma etiandio à tutti quelli che haueranno amata la ſua venuta.

9 אֶתְכַּבַּשׁ לָךְ דְּתֵאתֵא לְוָתִי בַּעֲגַל ׃

Ingegnati di venir preſto à me.

10 דֵּאמָא גֵּיר שַׁבְקַנִי וְאַחֵב עָלְמָא הָנָא וֶאזַל לֵהּ לְתֶסָּלוֹנִיקֵא קְרִיסְקָפוֹס לְגַלַּטְיָא טִיטוֹס לְדַלְמַטְיָא ׃

Percioche Dema m'ha laſciato, amando il ſecolo preſente, & eſſene andato à Teſſalonica, Creſcente in Galatia, Tito in Dalmatia.

11 לוּקָא הוּ בַּלְחוֹד עַמִּי לְמַרְקוֹס דְּבַר וַאיְתָיְהִי ע
עַמָּךְ עַהֵן לִי גֵּיר לְתֶשְׁמֶשְׁתָּא ׃

Luca ſolo è con meco. Piglia Marco, e menalo teco: percioche m'è vtile al miniſterio.

12 לְטוּכִיקוֹס דֵּין שַׁדְרֵת לְאֶפֶסוֹס ׃

Tichico l'ho mandato in Efeſo.

ד

5 וְאַתָּה הִתְעוֹרֵר בַּכֹּל הָכֵל רָעוֹה עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה הַמְבַשֵּׂר אֶת־פְּקֻדָּתְךָ שַׁלֵּם בְּבִטָּחוֹן ׃

Tu portanto vela en todo, trabaja, haz obra de Euangeliſta, cumple tu miniſterio:

6 כִּי־אֲנִי מֵעַתָּה כַּשֶּׂה לַטֶּבַח יוּבַל וְעִתִּי לִגְוֹעַ בָּאָה ׃

Porque yo ya me ſacrifican, y el tiempo de mi deſatamiento eſtá cercano.

7 אֶת־מִלְחָמָה טוֹבָה נִלְחַמְתִּי אֶת־מֵרוֹץ רַצְתִּי אֶת־אֱמוּנָה נָצַרְתִּי ׃

Buena milicia he militado, acabado he la carrera, guardado he la fe.

8 וְהַנִּשְׁאָר נֶאֱצַר לִי כֶּתֶר הַצְּדָקָה אֲשֶׁר יִתֶּן לִי יְהוָה בְּיוֹם הַהוּא הַשֹּׁפֵט צַדִּיק אַךְ לֹא לְבַד לִי כִּי־אִם גַּם לְכֻלָּם אֲשֶׁר אָהֲבוּ לְהִגָּלוֹתוֹ ׃

En lo de mas, la corona de juſticia me eſta guardada, la qual me dará el Sennor, juez juſto, en aquel dia: y no ſolo à mi, mas aun à todos losque deſſean ſu venida.

9 מַהֵר לָבוֹא אֵלַי בִּמְהֵרָה ׃

Procura de venir preſto à mi.

10 כִּי־דֵימָא עֲזָבַנִי אוֹהֵב אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה וַיֵּלֶךְ לוֹ לְתֶסָּלוֹנִיקָא קְרֶסְקֵס לְגָלַטְיָא טִיטוֹס לְדַלְמַטְיָא

Porque Demas me ha deſamparado amando eſte ſiglo, y es ydo à Theſſalonica: Creſeente, à Galacia: Tito à Dalmacia.

11 לוּקָס הוּא לְבַדּוֹ עִמִּי אֶת־מַרְקוֹס תִּקַּח וְתוֹבִיל אִתְּךָ כִּי־יֵשׁ לִי מוֹעִיל לְשָׁרֵת ׃

Lucas ſolo eſta conmigo. Toma à Marcos y traelo contigo, porque me es vtil para el miniſterio.

12 אֶת טוּכִיקוֹס שְׁלַחְתִּי לְאֶפְסוֹס ׃

A Tychico embié à Epheſo.

δ.

5. Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

Mais toi veille en toutes choſes, & endure les afflictions, fai l'œuure d'vn Euangeliſte: ren ton miniſtere pleinement approuué.

6. Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε.

Car de moi, ie m'en vai maintenant eſtre mis pour aſperſion du ſacrifice, & le temps de mon deſlogement eſt prochain.

7. Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα.

I'ai combatu le bon combat, i'ai paracheué la courſe, i'ai gardé la foy.

8. Λοιπὸν, ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής· οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.

Quant au reſte, la couronne de iuſtice m'eſt reſeruee, laquelle me rendra le Seigneur, iuſte iuge, en ceſte iournee la & non ſeulement à moi, mais auſſi à ceux qui auront aime ſon apparition.

9. Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως.

Diligente-toi de venir bien toſt à moi.

10. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην, Κρήσκης εἰς Γαλατίαν, Τίτος εἰς Δαλματίαν.

Car Demas m'a abandonné, ayant aimé ce preſent ſiecle, & s'en eſt allé en Theſſalonique: Creſcens en Galatie, Tite en Dalmatie.

11. Λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν, ἄγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν.

Luc eſt ſeul auec moi. Pren Marc & l'amene auec toi: car il m'eſt bien vtile pour le miniſtere.

12. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον.

I'ai auſſi enuoyé Tychique à Epheſe.

CAP. IIII.

5. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangeliſtæ, miniſterium tuum imple, Sobrius eſto.

But watch thou in all things: ſuffer aduerſitie: doe the worke of an Euangeliſt: make thy miniſterie fully knowne.

6. Ego enim iam delibor: & tempus reſolutionis meæ inſtat.

For I am now readie to be offered/ and the time of my departing is at hande.

7. Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi.

I haue fought a good fight/ and haue finiſhed my courſe: I haue kept the fayth.

8. In reliquo, repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die, iuſtus iudex: non ſolùm autem mihi, ſed & iis qui diligunt adventum eius.

For henceforth is layde vp for mee the crowne of the righteouſnes/ which the Lorde the righteous iudge ſhall giue mee at that day: and not to me onely/ but vnto all them alſo that loue his appearing.

9. Feſtina ad me venire citò.

Make ſpeede to come vnto me at once.

10. Demas enim me reliquit, diligens hoc ſeculum, & abiit Theſſalonicam: Creſcens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

For Demas hath forſaken mee/ and hath embraced this preſent world/ and is departed vnto Theſſalonica. Creſcēs is gone to Galatia/ Titus vnto Dalmatia.

11. Lucas eſt mecum ſolus: Marcum aſſume, & adduc tecum: eſt enim mihi utilis in miniſterium.

Onely Luke is with me. Take Marke and bring him with thee: for he is profitable vnto me to miniſter.

12. Tychicum autem miſi Epheſum.

And Tychicus haue I ſent to Epheſus.

Das IIII. Capitel.

5. Du aber ſey nüchtern allenthalben/ leide dich/ thue das werck eines Evangeliſchen Predigers/ richte dein Ampt redlich auß.

Men ver du ædru alleuegne/ haff metlidelſe/ gør en Euangeliſke Predickeris gerning/ vdret dit Embede redelige.

6. Denn ich werde ſchon geopffert/ vnd die zeit meines abſcheidens iſt für handen.

Thi ieg offriſſ allerede/ oc min fraſkillelſis tid er nærverendis.

7. Ich habe einen guten kampff gekämpffet/ ich hab den lauff vollendet/ ich hab glauben gehalten.

Jeg haffuer ſtridet en god ſtrid/ ieg fuldkommede laabet/ ieg holt troen.

8. Hinfort iſt mir beygelegt die Kron der Gerechtigkeit/ welche mir der HERR an jenem tage/ der gerechte Richter geben wird/ nicht aber mir allein/ ſondern auch allen die ſeine erſcheinung lieb haben.

Fremdelis er Retferdigheds Krune bort lagd til mig/ Huilcken HERREN/ den retferdige Dommere/ ſkal giffue mig paa den dag/ dog icke mig alene/ men ocſaa alle dem/ ſom elſke hans Obenbarelſe.

9. Fleiſſige dich/ daß du bald zu mir kommeſt.

Gør din flid/ at du kommer ſnart til mig.

10. Denn Demas hat mich verlaſſen/ vnd diſe Welt lieb gewonnen/ vnd iſt gen Theſſalonich gezogen/ Creſcens inn Galatiam/ Titus in Dalmatiam.

Thi Demas forlod mig/ oc fick kærlighed til denne Verden/ oc drog til Theſſalonicam/ Creſcens til Galatiam/ Titus til Dalmaciam.

11. Lucas iſt allein bey mir. Marcum nimb zu dir/ vnd bringe jhn mit dir/ denn er iſt mir nützlich zum dienſt.

Lucas er alene hoſſ mig. Tag Marcum til dig/ oc føer hannem met dig/ thi hand er mig nyttelig til tieniſten.

12. Tychicum habe ich gen Epheſum geſandt.

Jeg ſende Tychicum til Epheſum.

Kapitola IIII.

5. Protož ty we wſſech wěcech bdi pracugjc/ zámutky ſnáſſeg/ dijlo kazatele konay/ a wyplňug vřad twuog. A buď ſtřijzliwý.

Ale thy czuy we wſzytkim/ á badź cierpliwym/ wykonyway ſpráwe Ewánieliſty/ a okaż ſię doſkonálym w vrzędźie ſwoim.

6. Nebť yá ſe giž k ſmrti chyſtám/ a čas rozdělenij mého naſtáwá.

Abowiem iuż ia bywam ofiárowan/ á iuż nádchodźi czás rozſtánia moiego.

7. Dobrý gſem bog boyowal/ běh gſem dokonal/ Wjru gſem zachowal.

Walczylem one zacna walke/ bieg wykonalem/ záchowalem wiáre.

8. Napoſledy pak ſložena mi geſt Koruna Sprawedlnoſti/ kteruž dá mi Pán w ten den/ ſprawedliwý Saudce: a ne toliko mně/ ale y těm wſſem kteřijž milugj přijſſtij geho.

Ná oſtátek odłożona mi ieſt Kokoroná ſpráwiedliwośći/ ktora mi odda Pan ſędźia ſprawiedliwy w on dźień/ á nie tylko mnie/ ále y wſzytkim ktorzyby pożądáli zacnego przyśćia iego.

9. Poſpěš ke mně přigijti brzo.

Stáray ſię ábyś do mnie przyſzedł rychło.

10. Neb mně Demas opuſtil/ zamilowaw tento Swět/ a ſſel do Theſalonyky: Kreſcens do Galacye/ Tytus do Dalmacye.

Abowiem Demás mię opuśćił/ vmiłowawſzy theraźnieyſzy wiek/ y ſzedł do Theſsáloniki/ Kreſcens do Galacyiey/ Tytus do Dálmacyiey.

11. Lukáš toliko ſám ſemnau geſt. Marka pogmi a přiweď ho s ſebau/ nebť mi geſt w poſluhowánij vžitečný.

Lukaſz ſam ieſt zemną. Wziąwſzy Márka przywiedź go z ſobą/ bo mi ieſt bárzo pożyteczny ku poſłudze.

12. Tychyka pak poſlal gſem do Effezu.

Tychiká poſłałem do Efezu.

ד

13 בֵּית כְּתָבֵא דֵין דְּשֶׁבְקֵת
בַּטְרָוָאס לְוָת קַרְפּוֹס מָא
דְּאָתֵת אַנְתְּ אַיְתִיהִי ו
וַכְתָבֵא וְיַתִּירָאִית כַּרְכָא
דַּמְגַלָּת ׃

Quando tu verrai, portami il mantelletto ch'io laſciai in Troade appreſſo di Carpo, e i libri, maſſimamente le carte pergamene.

14 אַלֶכְסַנְדְּרוֹס קֵינָיָא
בִּישָׁתָא סַגִּיאָתָא חַוְיַנִי
נִפְרַע לֵהּ מָרַן אַיךְ ——
עֲבָדַוְהִי ׃

Aleſſandro fabro m'ha fatti di molti mali: il Signor li renda ſecondo le ſue opere.

15 אַף אַנְתְּ דֵּין אִזְדַּהַר
מֶנֵּהּ טָב גֵּיר זְקִיף לוּקְבַל
מֶלַּין ׃

Dalquale guardati ancor tu: percioche egli ha fatta gran reſiſtenza à le noſtre parole.

16 בְּמַפַּק בְּרוּחַ קַדְמָיָא
לָא אֱנָשׁ הֲוָא עַמִּי אֶלָּא
כֻּלְהוֹן שַׁבְקוּנִי לָא תֶּתְחְשֵׁב
לְהוֹן הָדָא ׃

Ne la mia prima difeſa niuno mi fu in aiuto, ma tutti m'abbandonerono: non ſia loro imputato.

17 מָרִי דֵּין קָם לִי וְחַיְלַנִי
דְּבִי כָּרוֹזוּתָא תֶּשְׁתַּלַּם
וְנִשְׁמְעוּן עַמְמֵא כֻּלְהוֹן
וְאֶתְפַּצִּית מִן פּוּמָא
דְּאַרְיָא ׃

Nondimeno il Signor mi ſtette appreſſo, e fortificommi, accioche per me la predicatione fuſſe reſa approuata, e che tutti i Gentili l'udiſſeno: e coſi fui liberato da la bocca del leone.

18 וְנִפְצֵינִי מָרִי מֶן כֻּל
עְבָד בִּישׁ וְנַחְיַנִי בְּמַלְכוּתֵהּ
דְּבַשְׁמַיָּא דְּלֵהּ שׁוּבְחָא
לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין ׃

Et il Signor mi liberarà da ogni mala opera, e ſaluarammi nel ſuo celeſte regno: à lui ſia gloria per infiniti ſecoli, Amen.

19 הַב שְׁלָמָא לְפְּרִיסְקִלָּא
וַלְאַקִילוֹס וַלְבַיְתָא דְּא
דְּאָנֵסִיפָרוֹס ׃

Saluta Priſca & Aquila, e la famiglia d'Oneſiforo.

ד

13 אֶת־קֶסֶת הַסּוֹפֵר אֲשֶׁר עָזַבְתִּי
בִּטְרוֹאָס עִם קַרְפּוֹס בְּבוֹאֲךָ הָבִיא
אִתְּךָ וְאֶת־הַסְּפָרִים וְעַל־כָּל־
דְּבָרִים אֶת־מְגִלַּת סֵפֶר ׃

La mala que dexé en Troas en caſa de Carpo, trae contigo quando vinieres: y los libros, mayormente los pargaminos.

14 אֲלֶכְסַנְדְּרוֹס חָרָשׁ נְחֹשֶׁת
רָעוֹת רַבּוֹת הֶרְאַנִי יְשַׁלֶּם לוֹ
יְהוָֹה כְּמַעֲשָׂיו ׃

Alexandre el metalero me ha deſennado muchos males: Diós le pague conforme à ſus hechos

15 אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ הִשָּׁמֶר לְךָ כִּי־
בִמְאֹד קָם עַל־דְּבָרֵינוּ ׃

Del qual tu tambien te guarda: que en grande manera ha reſiſtido á nueſtras palabras:

16 בְּמַעֲנֶה הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר עַל־
אוֹדוֹתַי אִישׁ לֹא הָיָה עִמִּי כִּי־
אִם כֻּלָּם עֲזָבוּנִי לֹא יֵחָשֵׁב
לָהֶם ׃

En mi primera defenſa ninguno me ayudó; antes me deſamparon todos: no les ſea imputado.

17 וַיהוָֹה עָמַד עִמִּי וַיְחַזְּקֵנִי
אֲשֶׁר בְּפִי הוֹפִיעָה הַקְּרִיאָה
וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־הַגּוֹיִם וְנִמְלַטְתִּי
מִפִּי־אַרְיֵה ׃

Mas el Sennor me ayudó, y me esforçó paraque por mi fueſſe cumplida la predicacion, y todas las Gentes la oyeſſen: y fue librado, de la boca del leon.

18 וַיְפַלְטֵנִי יְהוָֹה מִכָּל־מַעֲשֶׂה
רָע וְיוֹשִׁיעֵנִי לְמַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר
בַּשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לוֹ כָבוֹד לְעוֹלְמֵי
עוֹלָמִים אָמֵן ׃

Y el Sennor me librara de toda obra mala, y me ſaluará para ſu Reyno celeſtial: àl qual ſea gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

19 שְׁאַל לִשְׁלוֹם לְפְרִסְקִלָּא
וְלַאֲקִילָס וּלְבֵית אוֹנֵסִיפוֹרוֹס ׃

Saluda à Priſca y à aquila, y à la caſa de Oneſiphoro.

δ.

13. Τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.

Quand tu viendras, apporte auec toi la mâteline, que i'ai laiſſee en Troas chez Carpe, & les liures, mais principalement les parchemins.

14. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδῴη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Alexandre le forgeron m'a fait ſentir beaucoup de maux: le Seigneur lui rende ſelon ſes œuures.

15. Ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις.

Duquel auſſi donne-toi garde: car il a grandement reſiſté à nos paroles.

16. Ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη.

Nul ne m'a aſſiſté en ma premiere defenſe, ains tous m'ont abandonné: point ne leur ſoit il imputé.

17. Ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἐῤῥύσθην ἐκ στόματος λέοντος.

Mais le Seigneur m'a aſſiſté, & m'a fortifié, afin que fuſt rendue la predication pleinement par moi approuuee, & que tous les Gentils l'ouïſſent: & ai eſté deliuré de la gueule du lion.

18. Καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Le Seigneur auſſi me deliurera de toute mauuaiſe œuure, & me ſauuera en ſon royaume celeſte: à luï ſoit gloire és ſiecles, Amen.

19. Ἄσπασαι πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν, καὶ τὸν ὀνησιφόρου οἶκον.

Salue Priſce & Aquile, & la famille d'Oneſiphore.

CAP. IIII.

13. Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maximè autem membranas

The cloke that I left at Troas with Carpus / when thou commeſt / bring with thee/ and the bookes / but ſpecially the parchements.

14. Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, reddet illi Dominus ſecundùm opera eius.

Alexander the copperſmith hat done me much euill : the Lord rewarde him according to his werkes.

15. Quem & tu devita: valde enim reſtitit verbis noſtris.

Of whom be thou ware alſo : for he withſtoode our preaching ſore.

16. In prima mea defenſione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur.

At my firſt anſwering no man aſſiſted me/ but all forſoke me: I pray God/ that it may not be layde to their charge.

17. Dominus autem mihi aſtitit, & confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, & audiant omnes Gentes, & liberatus ſum de ore leonis.

Not withſtanding the Lorde aſſiſted me/ and ſtrẽghtened me / that by me the preaching might be fully knowne / and that all the Gentiles ſhould heare/ and I was deliuered out of the mouth of the lion.

18. Liberavit me Dominus ab omni opere malo: & ſalvum faciet in regnum ſuum cæleſte, cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

And the Lord will deliuer me from euery euill worke / and will preſerue me vnto his heauenly kingdome : to whom be praiſe for euer and euer/ Amen.

19. Saluta Priſcam & Aquilam, & Oneſiphori domum.

Salute Priſca/ and Aquila/ and the houſholde of Oneſiphorus.

Das IIII. Capitel.

13. Den Mantel / den ich zu Troada ließ bey Carpo / bringe mit/ wenn du kommeſt / vnd die Bůcher / ſonderlich aber das Pergament.

Naar du kommer / da føer min kaabe hid met dig/ ſom ieg loed bliffue i Troada hoſſ Carpum/ oc Bøgerne / men beſynderlige det Permen.

14. Alexander der Schmidt hat mir vil böſes beweiſet / der HERR bezale jhm nach ſeinem wercken.

Alexander den Smid beuiſde mig meget ont/ HERREN betale hannem effter hans gerninger.

15. Für welchem hůte dich auch / denn er hat vnſern worten ſehr widerſtanden.

For huilcken du ocſaa vocte dig/ thi hand ſtod vore ord meget imod.

16. In meiner erſten verantwortung ſtund niemand bey mir / ſondern ſie verlieſſen mich alle / es ſey jhnen nicht zugerechnet.

I min førſte forſuarelſe ſtod der ingen met mig/ men de forlode mig alle/ det ſkal icke tilregnis dem.

17. Der HERR aber ſtund mir bey/ vnd ſtercket mich/ auff daß durch mich die Predig beſtettigt wůrde/ vnd alle Heyden höreten/ vnd ich bin erlöſet von deß Löwens Rachen.

Men HERREN ſtod met mig/ oc ſtyrckede mig / paa det at Predicken ſkulde ſtadfeſtis formedelſt mig / Oc alle Hedninge høre det/ oc ieg er frelſt aff Løuens ſtrube.

18. Der HERR aber wird mich erlöſen von allem ůbel / vnd außhelffen zu ſeinem himliſchen Reich / welchem ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Oc HERREN ſkal frelſe mig fra alt Ont/ oc vdhielpe mig til ſit Himmelſke Rige/ huilcken vere ære fra euighed til euighed/ Amen.

19. Grůſſet Priſcan vnd Aquilan/ vnd das Hauß Oneſiphori.

Hilſe Priſcam oc Aquilam/ oc Oneſiphori huſſ.

Kapitola IIII.

13. Pláſſť kteréhož gſem nechal w Troadě v Karpa/ když puogdeſs přines s ſebau y Knijhy / a zwláſſtě Liſty nepſané.

Opończa ktoram zoſtáwil w Troádzie v Kárpuſá/ gdy przydzieſz z ſoba przynieś/ y kſiegi/ á zwlaſzcza pargaminowe.

14 Alexander kterýž modly ſlijwal/ mnoho mi zlého včinil/ zaplatijž gemu PAN wedlé ſkutkůow geho.

Alexánder rodgleſer wiele mi zlego wyrzadzil/ niech mu odda Pan wedlug vczynkow tego.

15. Kteréhožy ty ſe waruog: welmi zagiſté protiwil ſe řečem.

Ktorego y ty ſie ſtrzeż/ ábowiem bárzo ſie ſprzeciwil ſlowam náſzym.

16. Při prwnijm mém odpowijdánij/ nebylo ſemnau žádného/ ale wſſyckni mne opuſtili/ neměgme gim za zlé:

W pierwſzey obronie moiey zaden przy mnie nie ſtal / ale mie wſzyſcy opuſcili/ niechay im nie bedzie przyczytano.

17. PAn pak byl ſemnau/ a poſylňowal mne/ aby ſkrze mne doplněno bylo kázanj/ a aby ſlyſſali wſſyckni národowé: a wyſwobozen gſem z vſt Lwowých.

Ale Pan byl przy mnie/ y vmocnil mie/ áby ſie przez mie pewne okazálo przepowiedánie/ ktorego ſluchác mieli wſzyſcy poganie/ y ieſtem wyrwan z geby Lwiey.

18. Y wyſwobodijž mne Pán Buoh od každého ſkutku zlého/ a zachowá k Králowſtwj ſwému Nebeſkému / gemuž Sláwa na wěky wěkuow / Amen.

Y wybáwi mie Pan od kázdego vczynku zlego/ á záchowa do kroleſtwa ſwego niebieſkie°/ ktoremu chwalá ná wieki wiekow/ Amen.

19. Pozdraw Pryſſky a Aquily/ y Oneſyforowy čeledi.

Pozdrow Pryſzke y Akille/ y dom Oneſyforow

ד

20 אֶרַסְטוֹס פַּשׁ לֵהּ ---- בְּקוֹרִנְתוֹס טְרוֹפִימוֹס דֵין שַׁבְקְתֵהּ כַּד כְּרִיהּ בְּמִילֵטוֹס מְדִינְתָּא :

Eraſto rimaſe in Corinto, e Trofimo il laſciai in Meleto infermo.

21 יֶתְבַּטַּל לָךְ דַּקְדָם סִתְוָא תֵּאתֵא שָׁאֵל בַּשְׁלָמָךְ אֶבוּלוֹס וּפוּדִיס וְלִינוֹס וְקְלַוְדִיָא וְאַחֵא כֻּלְהוֹן :

Ingegnati di venire innanzi à l'inuerno. Eubolo ti ſaluta, e Pudente, e Lino, e Claudia, e tutti i fratelli.

22 מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם רוּחָךְ טַיְבוּתָא עַמָּךְ. אַמִּין :

Il Signor IESV Chriſto ſia col tuo ſpirito La gratia ſia con eſſouoi. Amen.

שְׁלְמַת אִגַּרְתָּא דַּלְוָת טִימָתֵאוֹס דְּתַרְתֵּין דְּאֶתְכַּתְבַת מֶן רְהוֹמָא :

ד

20 אֱרַסְתּוֹס אָרַךְ לוֹ בְּקוֹרִנְתוֹס וְאֶת־טְרוֹפִימוֹס עֲזַבְתִּיו חוֹלֶה בְּמִילֵטוֹס :

Eraſto ſe quedó en Corintho: y à Trophimo dexé en Mileto enfermo.

21 מַהֵר לְךָ לָבוֹא אֵלַי לִפְנֵי הַסְּתָו שׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמְךָ אֶבוּלוֹס וּפוּדֵיס וְלִינוֹס וְקַלַוְדְיָא וְאַחִים כֻּלָּם :

Procura de venir antes del inuierno. Eubulo te ſaluda, y Pudente, y Lino, y Claudia, y todos los Hermanos.

22 אֲדוֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם רוּחֲךָ תְּחִנָּה עִמָּכֶם אָמֵן :

El Sennor Ieſus el Chriſto ſea con tu Eſpiritu. La Gracia ſea con voſotros, Amen.

אֶל־טִימוֹתְאוֹס כֹּהֵן רִאשׁוֹן עֲדַת אֶפְסוֹס בְּמִשְׁלַח אֶצְבַּע נִכְתְּבָה שֵׁנִית מֵרְהוֹמָה כַּאֲשֶׁר שֵׁנִית הָעֳמַד פּוֹלוֹס לִפְנֵי נֵרוֹא הַקֵּיסָר :

δ.

20. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν κορίνθῳ· τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.

Eraſte eſt demeuré à Corinthe, & i'ai laiſſé Trophime malade à Milet.

21. Σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε εὔβουλος, καὶ πούδης, καὶ λῖνος καὶ κλαυδία, καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες.

Diligente-toi de venir deuant l'hyuer. Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & tous les freres te ſaluent.

22. Ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Le Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec ton eſprit Grace ſoit auec vous, Amen.

Πρὸς τιμόθεον δευτέρα, τῆς ἐφεσίων ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη παῦλος τῷ καίσαρι νέρωνι.

CAP. IIII.

20. Eraſtus remanſit Corinthi, Trophimum autem reliqui infirmum Mileti.

Eraſtus abode at Corinthus: Trophimus I left at Miletum ſicke.

21. Feſtina ante hyemem venire. Salutant te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fratres omnes.

Make ſpeede to come before winter. Eubulus greeteth thee/ & Pudence/ & Linus/ and Claudia/ and all the brethren.

22. Dominus Ieſus Chriſtus cum ſpiritu tuo. Gratia vobiſcum, Amen.

The Lord Jeſus Chriſt be with they ſpirit. Grace be with you/ Amen.

Scripta è Roma, ad Timotheum ſecunda, cum Paulus iterum ſiſteretur Cæſari Neroni.

Das IIII. Capitel.

20. **Eraſtus blieb zu Corintho. Trophimum aber liß ich zu Mileto kranck.**

Eraſtus bleff i Corintho. Oc ieg loed Trophimum ſiug effter mig i Mileto.

21. **Thue fleiß / daß du vor dem Winter kommeſt. Es grůſſet dich Eubulus vnnd Pudens/ vnd Linus vnd alle Brůder.**

Gør din flid / at du kant komme hid før Vinter. Eubulus oc Pudens hilſe dig/ oc Linus oc Claudia/ oc alle Brødre.

22. **Der HERR Jeſus Chriſtus ſey mit deinem Geiſte. Die gnade ſey mit euch/ Amen.**

Den HERRE Jheſus Chriſtus vere met din Aand. Naade vere met eder/ Amen.

Geſchrieben von Rom/ die ander Epiſtel an Timotheum / da Paulus zum andern mal für den Keyſer Nero ward dargeſtellet.

Kapitola IIII.

20. Eraſtus oſtal w Korynthu A Trofima nechal gſem nemocného w Miletu.

Eráſtus oſtał w Korynćie/ á Trofimám zoſtáwił w Milećie niemocnego.

31. Poſpěš před zymau přigjti. Pozdrawuge tebe Eubulus/ a Pudens / a Claudya/ a Linius/ y Bratřij wſſyckni.

Stáray ſie ábyś przyſzedł przed zimą. Pozdrawiá ćię Eubulus / y Pudens / y Linus / y Klaudyá / y bráćia wſzyſcy.

22. Pán Gežijš Kryſtus budiž s Duchem twým. Miloſt geho s wámi/ Amen.

Pan Jezus Kryſtus niech bedźie z duchem twoim. Láſká iego niech bedźie z wámi. Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Druhá Swatého Pawla k Tymotheowi/ poslaná z Ržijma.

D. PAVLI EPISTOLA
AD TITVM,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione
ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּלְוָת טְטוֹס׃

קֶפָלָאוֹן א

פַּוְלוֹס עַבְדָּא דַּאלָהָא וַשְׁלִיחֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּהַיְמָנוּתָא דַּגְבַיָּא דַּאלָהָא דִּידַעְתָּא דַּשְׁרָרָא דַּבְדַחְלַת אֱלָהָא׃

PAVLO ſeruo di Dio, & Apoſtolo di IESV Chriſto, ſecondo la fede de gli eletti di Dio, e cognition de la verità, che è ſecondo la pietà.

2 עַל סַבְרָא דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם דַּמְלַךְ אֱלָהָא שָׁרִירָא׃ קְדָם זַבְנַיְהֵי ד דְּעָלְמֵא׃

Ne la ſperanza de la vita eterna, laquale Iddio, che mai non mente, haueua promeſſa, innanzi a i tempi eterni.

3 וַגְלָא מֶלְתֵהּ בְּזַבְנָהּ בְּיַד כָּרוֹזוּתָן הָי דְּאֶתְהַיְמְנֵת אֶנָא בְּפוּקְדָנָא דַּאלָהָא מַחְיָנַן׃

Et ha manifeſtata ne ſuoi tempi la ſua parola per la predicatione, laqual m'è ſtata commeſſa per comandamento di Dio Saluator noſtro.

4 לְטְטוֹס בְּרָא שַׁרִירָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּגַוָּא טַיְבוּתָא וַשְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא אַבָּא וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מַחְיָנַן׃

A Tito mio vero figliuolo, ſecondo la comune fede, Gratia, miſericordia, e pace da Dio Padre, e da IESV Chriſto Saluator noſtro.

5 מֶטוּל הָנָא הוּ שְׁבַקְתָּךְ הֲוִית בַּקְרֵטָא דְּאִילֵין דח דְּחַסִּירִן תְּתַקֵּן וְתַקִּים קַשִּׁישֵׁא בַּמְדִינָא מְדִינָא אַיכַנָּא דְּפַקֶּדְתָּךְ׃

Per queſta cagione t'ho io laſciato in Creta, accioche tu ſeguiti di corregger le coſe che mancano, e che tu conſtituiſca de Seniori per ogni citta, ſi come io t'ho ordinato.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־טִיטוּס׃

א

פּוֹלוֹס עֶבֶד אֱלֹהִים וּשְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כֶּאֱמוּנַת בְּחִירֵי אֱלֹהִים וּכְדַעַת אֱמֶת אֲשֶׁר הִיא כְּיִרְאַת אֱלֹהִים׃

PAVLO Sieruo de Dios, y Apoſtol de Ieſus el Chriſto ſegun la fe de los Eſcogidos de Dios y el conocimiento de la verdad, que es ſegún la piedad:

2 אֶל־שֵׁבֶר חַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר הִגִּיד אֱלֹהֵי אֱמֶת מֵעִתּוֹת מֵעוֹלָם׃

Para la eſperança de la vida eterna, la qual prometió el Dios que no puede mentir, antes de los tiempos de los ſiglos:

3 וְגִלָּה בְּעִתּוֹ אֶת־דְּבָרוֹ בִּקְרִיאָה אֲשֶׁר הָפְקְדָה בְּיָדִי כְּמִצְוַת מוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים׃

Y la manifeſtó à ſus tiempos: Es à ſaber ſu palabra por la predicacion que me es à mi encomendada por mandamienro de nueſtro ſaluador Dios.

4 לְטִיטוּס לִבְנִי נֶאֱמָן כֶּאֱמוּנַת חָבֵר חֶסֶד רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַמּוֹשִׁיעֵנוּ׃

Y à Tito verdadero hijo en la comun fe: Gracia, miſericordia, y paz del Dios Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto ſaluador nueſtro.

5 עַל־כֵּן עֲזַבְתִּיךָ בִּקְרֵיטָא לְיַשֵּׁר מַה־נִּשְׁאַר וּלְהָקִים מֵעִיר הָעִירָה אֶת־זִקְנֵי הָעֵדָה כְּמוֹנִי צִוִּיתִיךָ׃

Por eſta cauſa te dexé en Creta es à ſaber para que corrigieſſes loque falta, y puſieſſes Ancianos por las villas, anſi como yo te mandé.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν.

PAVL ſeruiteur de Dieu, & Apoſtre de Ieſus Chriſt, ſelon la foy des eſleus de Dieu, & la cognoiſſance de verité, qui eſt ſelon pieté:

2. Ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων.

(Sous eſperance de vie eternelle, laquelle Dieu qui ne peut mentir a promiſe deuant les temps eternels:

3. Ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις, τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Mais il l'a manifeſtee en ſon propre temps, aſſauoir ſa Parole, par la predication qui m'eſt commiſe, par le mandement de Dieu noſtre Sauueur.)

4. Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

A Tite mon vrai fils, ſelon la foy commune entre nous: grace, miſericorde & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt noſtre Sauueur.

5. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.

La cauſe pour laquelle ie t'ai laiſſé en Crete, c'eſt afin que tu pourſuiues de dreſſer en bon ordre les choſes qui reſtent, & que tu eſtabliſſes des Anciens de ville en ville, ſuiuant ce que ie t'ai ordonné.

AD TITVM.

CAP. I.

PAVLVS ſervus Dei, Apoſtolus autem Ieſu Chriſti, ſecundum fidem electorum Dei & agnitionem veritatis: quæ ſecundum pietatem eſt.

PAul a ſeruant of God / and an Apoſtle of Jeſus Chriſt / according to the fayth of Gods elect / & the knowledge of the trueth / which is according to godlineſſe.

2. In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui nō mentitur, Deus, ante tempora ſecularia.

Vnder the hope of eternall life which God that can not lie/hat promiſed before the world began.

3. Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecundùm præceptum ſalvatoris noſtri Dei.

But hath made his worde manifeſt in due time through the preaching / which is committed vnto mee / according to the commandement of God our Sauiour.

4. Tito dilecto filio ſecundum communem fidem, gratia & pax à Deo Patre, & Chriſto Ieſu ſalvatore noſtro.

To Titus my naturall ſonne according/to the common fayth/grace/mercy & peace from God the father/and from the Lorde Jeſus Chriſt our Sauiour.

5. Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.

For this cauſe left J thee in Creta / that thou ſhouldeſt continue to redreſſe y things that remaine / and ſhouldeſt ordeine Elders in euery citie/ as J appointed thee.

An Titum.

Das I. Capitel.

PAulus ein knecht Gottes / aber ein Apoſtel JEſu Chriſti / nach den Glauben der Außerwehlten Gottes / vnd der erkentniß der Warheit zur Gottſeligkeit.

PAulus Guds Tienere/ men Jheſu Chriſti Apoſtel/ effter Guds vdualdis tro/ oc Sandheds bekendelſe til Gudelighed.

2. In der hoffnung deß ewigen Lebens/ welches verheiſſen hat/ der nicht leuget/ Gott/ vor den zeiten der Welt.

J haabet til det euige Liff / huilcket den loffuede/ ſom icke liuger/ Gud/ før Verdens tid.

3. Hat aber offenbaret zu ſeiner zeit/ ſein Wort durch die Predig / die mir vertrawet iſt / nach dem befelch Gottes vnſers Heilandes.

Oc hand obenbarede ſit Ord/ i ſin tid/ formedelſt den Predicken / ſom mig er befalet/ effter Guds vor Frelſeris befalning.

4. Tito meinem rechtſchaffenen Sohn / nach vnſer beyder Glauben. Gnade / Barmhertzigkeit/ Fride von Gott dem Vater / vnd dem HERREN Jeſu Chriſto / vnſerm Heiland.

Tito min retſindige Søn / effter beggis vor tro. Naade / Barmhertighed / Fred aff Gud Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto/ vor Frelſere.

5. Derhalben ließ ich dich in Creta / daß du ſolteſt vollend anrichten / da ichs gelaſſen habe / vnnd beſetzen die Stätte hin vnd her mit Elteſten / wie ich dir befohlen habe.

Der faare loed ieg dig bliffue i Creta / at du ſkulde det fuldkommelige beſkicke/ der ſom ieg afflod/ oc beſette Stæderne alleuegne met Eldſte / lige ſom ieg befalede dig.

K Tytowi

Kapitola I.

PAwel ſlužebnijk Božij/ a Apoſſtol Kryſta Gežijſſe/ wedlě wijry wolenych Božijch a poznánj prawdy kteráž geſt wedlě pobožnoſti.

PAwel ſługá boży/ Apoſtoł Jezu Kryſtuſow według wiary przebránych Bożych/ y vznánia prawdy/ kthora ſię ściaga ku pobożnośći.

2. K naděgi wěčného žiwota/ kterauž zaſlijbil ten/ kterýž neklamá/ Buoh/ před čaſy wěkůw.

Ku nádziei żywotá wiecznego/ ktory Bog on co nie klámá obiecał przed czaſy wiekuiſtemi.

3. Ale zgewil čaſy ſwými ſlowo ſwé ſkrze kázanij/ kteréžto ſwěřeno geſt mně wedlě poručenij Spaſytele naſſeho Boha.

Y obiáwił czáſow ſwoich ono ſłowo ſwoie przez przepowiedánie/ ktore mi ieſt zwierzone/ według rozrządzenia zbáwićielá naſzego Bogá.

4. Tytowi milému a prawému Synu wedlě obecné Wijri/ Miloſt/ Miloſrdenſtwij a pokog od Boha Otce a Kryſta Gežijſſe Spaſytele naſſeho.

Tytuſowi właſnemu ſynowi/ w ſpołeczney wierze/ łáſká niech thobie będzie/ miłoſierdzie/ y pokoy od Bogá Oycá/ y Páná Jezu Kryſtá zbáwićiela náſzego.

5. Pro tu wěc nechal gſem tebe w Krétě/ aby ty wěcy kterýchž ſe nedoſtáwá/ naprawowal/ a aby vſtanowil po Městech Kněžij/ yakož y yá tobě gſem zřijdil:

Dla tegom ćię zoſtáwił w Krećie/ ábyś do końcá popráwił czego nie doſtawa/ y poſtánowił ſtárſze po miáſtach/ iákom ia tobie był przykazał.

דַּלְוָת טָטוֹס׃

קֶפַלָאוֹן א

פָּוְלוֹס עַבְדָּ דַּאלָהָא וַשְׁלִיחֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּהַימָנוּתָא דַּגְבַיָּא דַּאלָהָא דְּיִדַעְתָּא דִּשְׁרָרָא דַּבְדַחְלַת אֱלָהָ׃

PAVLO ſeruo di Dio, & Apoſtolo di IESV Chriſto, ſecondo la fede de gli eletti di Dio, e cognition de la verità, che è ſecondo la pietà.

2 עַל סַבְרָ דְּחַיֵּ דַּלְעָלַם דַּמְלַךְ אֱלָהָ שַׁרִירָ׃ קְדָם זַבְנַיְהֵי דְּעָלְמָ׃

Ne la ſperanza de la vita eterna, laquale Iddio, che mai non mente, haueua promeſſa, innanzi a i tempi eterni.

3 וַגְלָא מֶלְתֵהּ בְּזַבְנֵהּ בְּיַד כָּרוֹזוּתָן הַי דְּאֶתְהַיְמְנֵת אֶנָא בְּפוּקְדָנָא דַּאלָהָ מַחְיָנַן׃

Et ha manifeſtata ne ſuoi tempi la ſua parola per la predicatione, laqual m'è ſtata commeſſa per comandamento di Dio Saluator noſtro.

4 לְטָטוֹס בְּרָא שַׁרִירָ בְּהַימָנוּתָא דְּגַוָּא טַיְבוּתָא וַשְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא אַבָּא וּמֶן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מַחְיָנַן׃

A Tito mio vero figliuolo, ſecondo la comune fede, Gratia, miſericordia, e pace da Dio Padre, e da IESV Chriſto Saluator noſtro.

5 מֶטוּל הָנָא הוּ שְׁבַקְתָּךְ הֲוֵית בַּקְרֵטָא דַּאילֵין דְּחַסִּירָן תְּתַקֵּן וַתְקִים קַשִּׁישֵׁא בַּמְדִינָא מְדִינָא אַיְכַנָּא דְּפַקְדָתָךְ׃

Per queſta cagione t'ho io laſciato in Creta, accioche tu ſeguiti di correggere le coſe che mancano, e che tu conſtituiſca de Seniori per ogni città, ſi come io t'ho ordinato.

הַשָּׁלִיחַ אֶל־טִיטוֹס׃

א

פָּוְלוֹס עֶבֶד אֱלֹהִים וּשְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כֶּאֱמוּנַת בְּחִירֵי אֱלֹהִים וּכְדַעַת אֱמֶת אֲשֶׁר הִיא כְּיִרְאַת אֱלֹהִים׃

PAVLO Sieruo de Dios, y Apoſtol de Ieſus el Chriſto ſegun la fe de los Eſcogidos de Dios y el conocimiento de la verdad, que es ſegún la piedad:

2 אֶל־שֶׁבֶר חַיֵּי עוֹלָם אֲשֶׁר הִגִּיד אֱלֹהֵי אֱמֶת מֵעִתּוֹת מֵעוֹלָם׃

Para la eſperança de la vida eterna, la qual prometió el Dios que no puede mentir, antes de los tiempos de los ſiglos:

3 וְגִלָּה בְּעִתּוֹ אֶת־דְּבָרוֹ בַּקְּרִיאָה אֲשֶׁר הָפְקְדָה בְּיָדִי כְּמִצְוַת מוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים׃

Y la manifiestó à ſus tiempos: Es à ſaber ſu palabra por la predicacion que me es à mi encomendada por mandamienro de nueſtro ſaluador Dios.

4 לְטִיטוֹס לִבְנִי נֶאֱמָן כֶּאֱמוּנַת חָבֵר חֶסֶד רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַמּוֹשִׁיעֵנוּ׃

Y à Tito verdadero hijo en la comun fe: Gracia, miſericordia, y paz del Dios Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto ſaluador nueſtro.

5 עַל־כֵּן עֲזַבְתִּיךָ בִּקְרִיטָא לְיַשֵּׁר מַה־נִּשְׁאַר וּלְקַיֵּם מֵעִיר הָעִירָה אֶת־זִקְנֵי הָעֵדָה כָּמוֹנִי צִוִּיתִיךָ׃

Por eſta cauſa te dexé en Creta es à ſaber para que corrigieſſes lo que falta, y puſieſſes Ancianos por las villas, anſi como yo te mandé.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α.

ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν.

PAVL ſeruiteur de Dieu, & Apoſtre de Ieſus Chriſt, ſelon la foy des eſleus de Dieu, & la cognoiſſance de verité, qui eſt ſelon pieté:

2. Ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων.

(Sous eſperance de vie eternelle, laquelle Dieu qui ne peut mentir a promiſe deuant les temps eternels:

3. Ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις, τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Mais il l'a manifeſtee en ſon propre temps, aſſauoir ſa Parole, par la predication qui m'eſt commiſe, par le mandement de Dieu noſtre Sauueur.)

4. Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

A Tite mon vrai fils, ſelon la foy commune entre nous: grace, miſericorde & paix de par Dieu noſtre Pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt noſtre Sauueur.

5. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτη, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.

La cauſe pour laquelle ie t'ai laiſſé en Crete, c'eſt afin que tu pourſuiues de dreſſer en bon ordre les choſes qui reſtent, & que tu eſtabliſſes des Anciens de ville en ville, ſuiuant ce que ie t'ai ordonné.

AD TITVM.

CAP. I.

PAVLVS ſervus Dei, Apoſtolus autem Ieſu Chriſti, ſecundum fidem electorum Dei & agnitionem veritatis: quæ ſecundum pietatem eſt.

PAul a ſeruant of God / and an Apoſtle of Jeſus Chriſt / according to the fayth of Gods elect / & the knowledge of the trueth / which is according to godlineſſe.

2. In ſpem vitæ æternæ, quam promiſit qui nõ mentitur, Deus, ante tempora ſecularia.

Vnder the hope of eternall life which God that can not lie, hat promiſed before the world began.

3. Manifeſtavit autem temporibus ſuis verbum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi ſecundùm præceptum ſalvatoris noſtri Dei.

But hath made his worde maniſeſt in due time through the preaching / which is committed vnto mee / according to the commandement of God our Sauiour.

4. Tito dilecto filio ſecundum communem fidem, gratia & pax à Deo Patre, & Chriſto Ieſu ſalvatore noſtro.

To Titus my naturall ſonne according/to the common fayth/grace/mercy & peace from God the father/and from the Lorde Jeſus Chriſt our Sauiour.

5. Huius rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut & ego diſpoſui tibi.

For this cauſe left J thee in Creta / that thou ſhouldeſt continue to redreſſe y things that remaine / and ſhouldeſt ordeine Elders in euery citie/ as J appointed thee.

An Titum.

Das I. Capitel.

PAulus ein knecht Gottes / aber ein Apoſtel JEſu Chriſti / nach den Glauben der Außerwehlten Gottes / vnd der erkentniß der Warheit zur Gottſeligkeit.

PAulus Guds Tienere/ men Jheſu Chriſti Apoſtel/ effter Guds vdualdis tro, oc Sandheds bekendelſe til Gudelighed.

2. In der hoffnung deß ewigen Lebens/ welches verheiſſen hat/ der nicht leuget/ Gott/ vor den zeiten der Welt.

J haabet til det ewige Liff / huilcket den loffuede/ ſom icke liuger/ Gud/ før Verdens tid.

3. Hat aber offenbaret zu ſeiner zeit/ ſein Wort durch die Predig / die mir vertrawet iſt / nach dem befelch Gottes vnſers Heilandes.

Oc hand obenbarede ſit Ord/ i ſin tid/ formedelſt den Predicken / ſom mig er befalet / effter Guds vor Frelſeris befalning.

4. Tito meinem rechtſchaffenen Sohn / nach vnſer beyder Glauben. Gnade / Barmhertzigkeit/ Fride von Gott dem Vater / vnd dem HERREN Jeſu Chriſto/ vnſerm Heiland.

Tito min retſindige Søn / effter beggis vor tro. Naade / Barmhertighed / Fred aff Gud Fader / oc den HERRE Jheſu Chriſto/ vor Frelſere.

5. Derhalben ließ ich dich in Creta/ daß du ſolteſt vollend anrichten/ da ichs gelaſſen habe / vnnd beſetzen die Stätte hin vnd her mit Elteſten / wie ich dir befohlen habe.

Der faare loed ieg dig bliffue i Creta / at du ſkulde det fuldkommelige beſkicke/ der ſom ieg afflod/ oc beſette Stæderne alleuegne met Eldſte / lige ſom ieg befalede dig.

K Tytowi

Kapitola I.

PAwel ſlužebnijk Božij/ a Apoſſtol Kryſta Gežijſſe/ wedlě wijry wolených Božijch a poznánj prawdy kteráž geſt wedlě pobožnoſti.

PAwel ſługá boży/ Apoſtoł Jezu Kryſtuſow według wiary przebránych Bożych/ y vznánia prawdy/ ktora ſię ściaga ku pobożności.

2. K naděgi wěčného žiwota/ kterauž zaſlijbil ten/ kterýž neklamá/ Buoh/ před čaſy wěkůw.

Ku nádziei żywotá wiecznego/ ktory Bog on co nie kłáma obiecał przed czaſy wiekuiſtemi.

3. Ale zgewil čaſy ſwými ſlowo ſwé ſkrze kázanij/ kteréžto ſwěřeno geſt mně wedlě poručenij Spaſytele naſſeho Boha.

A obiáwił czáſow ſwoich ono ſłowo ſwoie przez przez owiedánie/ ktore mi ieſt zwierzone/ według rozrzadzenia zbáwiciela naſzego Bogá.

4. Týtowi milému a prawému Synu wedlě obecné Wjri/ Miloſt/ Miloſrdenſtwij a pokog od Boha Otce a Kryſta Gežijſſe Spaſytele naſſeho.

Tytuſowi właſnemu ſynowi/ w ſpołeczney wierze/ łáſká niech tobie bedzie/ miłoſierdzie/ y pokoy od Bogá Oycá/ y Páná Jezu Kryſtá zbáwiciela náſzego.

5. Pro tu wěc nechal gſem tebe w Krétě/ aby ty wěcy kterýchž ſe nedoſtáwá/ naprawowal/ a aby vſtanowil po Městech Kněžij/ yakož y yá tobě gſem zřijdil:

Dla tegom cię zoſtáwił w Krecie/ ábyś do końcá popráwił czego nie doſtawa/ y poſtánowił ſtárſze po miaſtach/ iákom ia tobie był przykazał.

א

6 אינא דדלא רשין הו ויהוא בעלא דחדא אנתתא ואית לה בניא מהימנא דלא מצחין ולא איתיהון דלא שועבד באסוטותא :

Se alcuno vi è che ſia irreprenſibile, marito d'vna ſola moglie, che habbia i figliuoli fedeli, non accuſati d'intemperanzia, e che non ſiano diſobbedienti.

7 חיב הו גיר קשישא דיהוא דלא רשין איך רב ביתא דאלהא ולא יהוא מתדבר ברעין נפשה ולא יהוא חמתן ולא יהוא עבר על חמרא ולא תהוא רהטא אידיה למחחא ולא יהוא רחם יותרנא טנפא :

Imperoche biſogna ch'el Veſcouo ſia ſenza colpa, come diſpenſator di Dio, non pertinace, non iracondo, non dedito al vino, non battitore, non deſideroſo diſoneſto guadagno:

8 אלא יהוא רחם אכסניא ויהוא רחם טבתא ויהוא נכף ויהוא כאין ויהוא חסיא ולביך נפשה מן רגיגתא :

Ma ricettator de foreſtieri; amator del bene, prudente, giuſto, pio, temperato.

9 ונכטיל לה על יולפנא דמלתא דהימנותא דנשכח אף למביאו ביולפנה ח חלימא ולמכסו לאילין דמתחרין :

Tenace poſſeditore de la parola fedele, che è ſecondo la dottrina: accioch'ei poſſa etiandio eſortar con la ſana dottrina, e conuincere i contradicenti.

10 אית גיר סגיאא דלא משתעבדין נסריקין מל מליהון ומטעין רעינא דבני־נשא יתיראית אילין דמן גזורתא אנון :

Perche ne ſono molti che non vogliono ſtare à regola, diſputatori di coſe vane, e ſeduttori de gli animi, maſſimamente quelli che ſon de la circonciſione.

11 הנון דולא הוא למסכרו פומהון בתא סגיאא מחבלין ומלפין מדם דלא ולא מטול יותרנא טנפא :

A iquali biſogna chiuder la bocca: che vanno ſouuertendo tutte le caſe, inſegnando, per diſoneſto guadagno, coſe che non conuengono.

א

6 אם יש־בלתי חובה איש אשה אחת ויהיו לו בנים נאמנים לא בחיוב הוללים או סורר ומורה :

El que fuere ſin crimen, marido de vna muger, que tenga hijos fieles, no que puedan ſer accuſados de diſſolucion, ò contumaces.

7 כי־שוה לכהן להיותו בלי־מום כבן־משק בית אלהים לא עז פנים לא כעס ומכעיס לא זולל וסבא לא מכה באגרוף לא בוצע בצע :

Porque es meneſter que el Obiſpo ſea ſin crimen, como diſpenſador de Dios: no ſoberuio, no yracundo, no amador del vino, no heridor, no cudicioſo de torpe ganancia;

8 כי־אם אוהב הגרים אוהב טוב נבון צדיק קדוש מתאפק :

Mas hoſpedador, amador de los buenos, templado, juſto, ſancto, continente.

9 אוחז באמת הדבר אשר היא כלקח אשר יוכל לנחם בתורת הרפואה. להשיב דבר ולהוכח את־מתקוממיו :

Retenedor de la fiel palabra que es conforme à la doctrina, para que tambien pueda exhortar con ſana doctrina, y conuencer à los que contra dixeren.

10 כי־רבים היו בני־נעות מרדות אשר בשפתי שקר דוברים על־צדיק עתק בגאוה ובוז מתעי־העם ועל־יתר ממולה המה :

Porque ay tambien muchos contumaces, y habladores de vanidades, y engannadores (de las almas) mayormente algunos que ſon de la Circunciſion.

11 אשר ישוה להם לחסם פימו אשר גם בתים כלילים הופכים מלמדים אשר לא שוה למו לבצע בצע :

A los quales conuiene tapar la boca: que traſtornan las caſas enteras enſennando lo que no conuiene por torpe ganancia.

ά.

6. Εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστὰ, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

Aſſauoir s'il y a quelcun qui ſoit irreprehenſible, mari d'vne ſeule femme, ayant enfans fideles, non accuſés de diſſolution, ou qui ne ſe puiſſent ranger.

7. Δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ.

Car il faut que l'Eueſque ſoit irreprehenſible, comme diſpenſateur de la maiſon de Dieu, non adonné à ſon ſens, non colere, non ſuiet au vin, nõ bateur, non conuoiteux de gain deshoneſte:

8. Ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ.

Mais hoſpitalier, amateur des gens de bien, ſage, iuſte ſainct, continent:

9. Ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

Retenant ferme la Parole fidele qui eſt ſelon inſtruction, afin qu'il ſoit ſuffiſant, tant pour admonneſter par ſaine doctrine, que pour conuaincre les contrediſans.

10. Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς.

Car il y en a pluſieurs qui ne ſe peuuent ranger, iaſeurs & ſeducteurs d'eſprits: principalement ceux qui ſont de la Circonciſion: auſquels il faut fermer la bouche:

11. Οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

Qui renuerſent les maiſons toutes entieres, enſeignans pour gain deshoneſte ce qui n'appartient point.

CAP. I.

6. Si quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos.

If any be vnreproueable / the huſband of one wife/ hauing faythfull children/which are not ſlandred of riot/neither are diſobedient.

7. Oportet enim epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem: non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum.

For a biſhop muſt be vnreproueable/as Gods ſteward/not froward / not angry/not giuen to wine/not ſtriker/not giuen to filthie lucre.

8. Sed hoſpitalem, benignum, ſobrium, iuſtum, ſanctum, continentem.

But harberous / one that loueth goodnes / wiſe / righteous / holy/ temperate.

9. Amplectentem eum qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt, arguere.

Holding faſt the faithfull word according to doctrine/ that he alſo may be able to exhort with wholeſome doctrine/ & improue them that ſay againſt.

10. Sunt enim multi inobedientes, vaniloqui & ſeductores, maximè qui de circuncisione ſunt.

For there are many diſobedient and vaine talkers and deceiuers of mindes/ chiefly they of the Circumciſion.

11. Quos oportet redargui, qui univerſas domos ſubvertunt docentes quæ non oportet, turpis lucri gratia.

Whoſe mouthes muſt bee ſtopped/ which ſubuert whole houſes / teaching thinges which they ought not / for filthy lucres ſake.

Das I. Capitel.

6. Wo einer iſt vntadelich / eines Weibes Mann/ der glaubige Kinder hab/nicht berüchtiget/daß ſie ſchwelger vnd vngehorſam ſind.

Der ſom nogen er wſtraffelig/en Quindis Mand/ ſom haffuer tro Børn/ icke berøctede/at de ere dranckere oc wlydige.

7. Denn ein Biſchoff ſol vntadelich ſein / als ein Haußhalter Gottes / nicht eigenſinnig / nicht zornig / nicht ein Weinſäuffer / nicht bochen / nicht vnehrlich handthierung treiben.

Thi at en Biſcop ſkal vere wſtraffelig/ ſom Guds Huſſholdere / icke egenſindet / icke vredactig / icke en Vindranckere/icke en offuerfuſere/ſom icke ſtaar effter ſlem vinding.

8. Sondern gaſtfrey / gütig / züchtig/ gerecht/ heilig/ keuſch.

Men lener gerne Huſſ / er goduillig / tuctig / retferdig/ hellig/ kyſk.

9. Vnd halt ob dem Wort / das gewiß iſt / vnnd lehren kan / auff daß er mechtig ſey zu ermahnen / durch die heilſame Lehre / vnnd zu ſtraffen die Widerſprecher.

Oc bliffuer faſt ved det Ord/ ſom viſt er/ oc kand lære/ at hand kand vere mectig til at formane / formedelſt den ſalige Lærdom / oc at ſtraffe dem ſom ſige imod.

10. Denn es ſind vil freche/vnd vnnütze ſchwätzer vnd verführer/ſonderlich die auß der Beſchneidung.

Thi der ere mänge fortredelige/ oc wnyttige ſqualdrere oc bedragere/ beſynderlige de aff Omſkærelſen.

11. Welchen man muß das Maul ſtopffen / die da gantze Häuſer verkeren / vnd lehren das nicht taug / vmb ſchändliches gewins willen.

Paa huilcke mand ſkal ſtoppe munden / Thi de forvende gantſke Huſſ / oc lære det ſom icke duer / for ſkendelig Vinding ſkyld.

Kapitola I.

6. Geſtli kdo bez auhony/ gedné Manželky Muž/ mage Synny wěrné/ kteřijžby nebyli z ſmilſtwa obžalowáni/ aneb nepoddanij.

Jeſli kto ieſt krom náganienia/ mąż iedney żony/ dźieci wierne máiąc/ nie obwinowáne w zbytku/ ábo nieposłuſzne.

7. Nebo Biſkup má býti bez auhony/ yako Božij Sſaffář: ne ſwýmyſlný/ ne hněwiwý/ ne opilec Wijna/ ne ten kterýžby giné bil / ne žádoſtiwý mrzkého zyſku:

Abowiem ma być Biſkup bez przygány/ iáko ſzáfarz Boży / nie hárdzie ſię inym ſtáwiacy/ nie gniewliwy/ nie pijánicá/ nie thargáiac ſię ręká ni ná kogo/ nie ſzukáiac zyſku niepoczćiwe°.

8. Ale přijwětiwý/ dobrého žádoſtiwý / ſtřijzliwý/ ſprawedliwý/ Swatý / zdrželiwý:

Ale rad goście przyimuiácy / dobre miłuiacy / opátrzny/ ſpráwiedliwy/ pobożny/ ſkromny.

9. A ten kterýžby ſe pilně přijdržel wěrné řeči/aby mohl napomijnati včenijm zdrawým/ a ty/ kteřijž odpijragij přemáhati.

Mocnie trzymáiac wierne ono ſłowo / ktore ku náuce należy/ áby mogł też nápominác przez zdrowa náukę / y odeprzeć thym ktorzy ſię ſprzećiwiáiá.

10. Neb geſt mnoho nepoddaných / a marnomluwných/ a ſwůdcý/ naywijce těch/ kteřijž gſau z Židůw.

Abowiemći ieſt wiele nieposłuſznych / y prożnomownych / y zwodzićielow duſz / á zwłaſzczá ći ktorzy ſą z obrzezánia.

11. Genž magij treſtáni býti: Kteřijž celé domy přewracugj/ včijce tomu což neſluſſý/ a to pro mrzký zyſk.

Ktorym trzebá vſtá zámknać / ktorzy cáłe domy wywrácáia / vcząc co ſię nie godźi/ dla zyſku niepoczćiwego.

א

12 אֱמַר אֱנָשׁ מֶנְהוֹן נְבִיָא דִּילְהוֹן דִּבְנַי קְרֵטָא בְּכֻל זְבַן דַּגָּלִין אֶנּוּן חַיְוָתָא בִּישָׁתָא וְכַרְסָתָא בַּטִּילָתָא׃

Vno di eſſi, lor proprie profeta, diſſe, I Creteſi ſon ſempre bugiardi, male beſtie, ventri pigri.

13 וְשָׁרִירָאִית אִיתֵיהּ סָהֲדוּתָא הָדָא מֶטּוּל הָנָא קַשְׁיָאִית הֲוַית מַכֵּס לְהוֹן דִּנְהוֹון חַלִּימִין בְּהַימָנוּתָא׃

Queſto teſtimonio è vero. Per laqual coſa riprendili viuamente, accioche ſiano ſani ne la fede.

14 וְלָא נֶתְרַמּוֹן לְשׁוּעְיָתָא דִּיהוּדָיֵא וְלְפוּקְדָנָא דִּבְנַי־נָשָׁא דְּסָנֵין שְׁרָרָא׃

E non attendano à fauole Giudaiche. & à comandamenti d'huomini, che ſi ritranno da la verità.

15 כֻּל מֶדֶּם גֵּיר דְּכֵא הוּ לַדְכַיָא לְאַילֵין דֵּין דַּמְסַיְבִין וְלָא מְהַיְמְנִין מֶדֶּם דַּדְכֵא לַית לְהוֹן אֶלָּא מְסַיַּב הוּ רֶעְיָנְהוֹן וְתֵארְתְּהוֹן׃

Certamente tutte le coſe ſon pure a i puri: ma à quei che ſon macchiati & infedeli niuna coſa è pura: anzi e la mente e la conſcientia loro ſon macchiate.

16 וּמוֹדֵין דְּיָדְעִין לְאַלָהָא בַּעֲבָדַיְהוֹן דֵּין כָּפְרִין בֵּהּ וְאִיתַיְהוֹן סְנַיָא וַדְלָא פְּיָס וּמְסַלְיָא לְכֻל עְבָד טָב׃

Confeſſano di conoſcere Iddio, e co i fatti il negano, eſſendo abbomineuoli, & increduli e riprouati ad ogni opera buona.

ב

1 אַנְתְּ דֵּין מַלֵּל מֶדֶּם דְּיָאֵא לְיוּלְפָנָא חַלִּימָא׃

Ma tu parla le coſe che ſon conuenienti a la ſana dottrina.

א

12 אָמַר אִישׁ פַּלְמוֹנִי מֵהֶם וּנְבִיאָמוֹ קְרֵטִים תָּמִיד כּוֹזְבִים בְּהֵמוֹת רָעוֹת בִּטְנֵי־הֶבֶל׃

Dixo vno deellos, proprio propheta deellos, Los Cretenſes, ſiempre mentiroſos, malas beſtias, vientres perezoſos.

13 הָעֵדָה הַזֹּאת אֱמֶת הִיא וּבַעֲבוּר כֵּן הוֹכִיחֵמוֹ בְּקֹשִׁי לִהְיוֹתָם שְׁלֵמִים בֶּאֱמוּנָה׃

Eſte teſtimonio es verdadero: portanto redarguyelos duramente, paraque ſean ſanos en la fe:

14 פֶּן־יַבִּיטוּ אֶל־שְׁנִינוֹת הַיְּהוּדִים וְאֶל־מִצְוֹת הָאֲנָשִׁים הַשּׁוֹנִים דְּבַר אֱמֶת׃

No eſcuchando à fabulas Iudaicas, ya mandamientos de hombres que ſe diuierten de la verdad.

15 כָּל־דְּבָרִים טְהוֹרִים לַטְּהוֹרִים וְלַטְּמֵאִים וְלֹא מַאֲמִינִים אֶחָד לֹא טָהוֹר כִּי־אִם טְמֵאִים גַּם שִׂכְלָם גַּם מַדָּעָם׃

Porque todas las coſas ſon limpias à los limpios: mas à los contaminados y infieles nada es limpio: antes ſu anima y conſciencia ſon contaminadas.

16 מוֹדִים כִּי־יוֹדְעֵי אֱלֹהִים הֵמָּה אַךְ בְּמַעֲשָׂיו יְכַחֲשׁוּהוּ שְׁנוּאִים הֵמָּה סוֹרְרִים וּמוֹרִים וְנֶאֱלָחִים אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה טוֹב׃

Profeſſan ſe conocer à Dios, mas con los hechos lo niegan, ſiendo abominables y rebelles, y reprouados para toda buena obra.

ב

1 וְאַתָּה תְּמַלֵּל מַה־יָּשְׁוֶה לַתּוֹרָה שְׁלֵמָה׃

Tu empero habla loque conuiene à la ſana doctrina.

α'.

12. Εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης· Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

Quelcun d'entr'eux, eſtant leur propre prophete, a dit, Les Creteins ſont touſiours menteurs, mauuaiſes beſtes, ventres pareſſeux.

13. Ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει.

Ce teſmoignage eſt veritable: pour ceſte, cauſe redargue-les viuement: afin qu'ils ſoyent ſains en la foy:

14. Μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

Ne s'adonnans point aux fables Iudaïques & aux commandemens des hômes qui ſe deſtournent de la verité.

15. Πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρὸν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.

Toutes choſes ſont biẽ pures à ceux qui ſont purs: mais rien n'eſt pur aux ſouillés & aux infideles, ains leur entendement & conſcience ſont ſouillees.

16. Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

Ils ſont profeſſion de cognoiſtre Dieu, mais par œuures ils le renient: veu qu'ils ſont abominables, & rebelles, & reprouués à toute bonne œuure.

ΚΕΦΑΛ. β'.

ΣΥ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ.

Mais toi, propoſe les choſes qui conuienent à ſaine doctrine:

CAP. I.

12. Dixit quidam ex illis, proprius ipſorum propheta, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

One of them ſelues / euen one of their own prophets ſaid / The Cretians are alwayes liars / euill beaſtes / ſlow bellies.

13. Teſtimonium hoc verum eſt. Quam ob cauſam increpa illos durè, ut ſani ſint in fide.

This witnes is true: wherefore rebuke them ſharply / that they may be ſound in the fayth.

14. Non intendentes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum averſantium ſe à veritate.

And not taking heede to Jewiſh fables and commaundements of men / that turne from the trueth.

15. Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum: ſed inquinatæ ſunt eorum & mens & conſcientia.

Vnto the pure are all thinges pure / but vnto them that are defiled / & vnbeleeuing / is nothing pure / but euen their mindes & conſciences are defiled.

16. Confitentur ſe noſſe Deum: factis autem negant, cùm ſint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

They profeſſe that they knowe God / but by workes they denie him / and are abominable and diſobedient / and vnto euery good worke reprobate.

CAP. II.

TV autem loquere quæ decent ſanam doctrinam.

But ſpeake thou the thinges which become wholeſome doctrine.

Das I. Capitel.

12. Es hat einer auß jhnen geſagt / jhrer eigen Prophet: Die Creter ſind immer Lügner / böſe Thier / vnd faule Bäuche.

Der haffuer en aff dem ſagd / deris egen Prophete / de Creter ere ſtedze Løgnere / onde Diur / oc lade Buge.

13. Diß zeugniß iſt war. Vmb der ſache willen ſtraffe ſie ſcharpff / auff daß ſie geſund ſeyen im Glauben.

Dette vidniſbyrd er ſant. For den ſag ſkyld ſtraffe dem ſkarpelige / paa det de kunde vere karſke i Troen.

14. Vnd nicht achten auff die Jüdiſchen Fabeln / vnd Menſchen gebott / welche ſich von der Warheit abwenden.

Oc icke giffue act paa Jødiſke Fabel / oc Menniſkens Bud / ſom affuende dem fra ſandhed.

15. Den Reinen iſts alles rein / den Vnreinen aber vnd Vnglaubigen iſt nichts rein / ſondern vnrein iſt beyde jr Sinn vnd Gewiſſen.

De rene er alting rent / men de vrene oc vantro er inted rent / men baade deris Sind oc Samuittighed ere vrene.

15. Sie ſagen / ſie erkennen Gott / aber mit den wercken verläugnen ſie es / ſintemal ſie ſind / an welchen Gott grewel hat / vnd gehorchen nicht / vnd ſind zu allem gutem werck vntüchtig.

De ſige / at de kende Gud / men de neete det met deris gerninger / effterdi at Gud haffuer verſtyggelighed til dem / oc de ere vduelige til alle gode gerninger.

Das II. Capitel.

DV aber rede / wie ſichs ziemet / nach der heilſamen Lehre.

MEn tale du / ſom tilbørlige er effter den ſalige Lærdom.

Kapitola I.

12. Rzekl geden z nich wlaſtnij gegich Prorok: Ze Kretenſſtij wždycky gſau lháři / zlá howada / břicha lěniwá.

Powiedział niektory z nich / włáſny ich Prorok: Krethenſowie záwżdy kłamcy / złe beſtye / brzuchowie leniwi.

13. Swědectwij to prawé geſt. A protož treſcy ge přijſně / ať gſau zdrawj w Wijře.

To świádectwo ieſt prawdziwe / á dla tey przyczyny karz ie ſrodze / áby zdrowi byli w wierze.

14. Neſſetřijce Židowſkých báſnij / a přikázanij Lidij odwracugijcých ſe od Prawdy.

Nie báwiac ſie Zydowſkiemi báśniámi / y mándaty ludzkiemi / ktorzy ſie od prawdy odwracáia.

15. Nebť gſau wſſecky wěcy čiſté čiſtým: Nečiſtým pak a newěrným nic nenij čiſtého / ale poſſkwrněné geſt gegich ſwědomj y myſl.

Wſzytkie rzeczy czyſte ſa czyſtym / lecz y pokalánym y niewiernym nic nie ieſt czyſtego / ále pokalány ieſt ich vmyſł y ſumnienie.

16. Prawj ſe Boha znáti / ale ſkutky zápjragij gſauce ohawnij a nepoddanij / ať každému ſkutku dobrému nezpůſobnij:

Wyznawáiac iż Bogá znáia / ále prza ſie go vczynkámi / gdyż ſa obrzydłymi y nieposłuſznymi / y ktorzy ſie ná żaden vczynek dobry nie godza.

Kapitola II.

TY pak mluw / což ſluſſý na zdrawé včenij.

ALe ty mow co przyſtoi zdrowey náuce.

ב

2 (ואלף) דְּנֶהֱוּוֹן קַשִּׁישֵׁא
ב עִירִין בְּרֶעְיָנֵיהוֹן וְנֶהֱווֹן
נַכְפִין וְנֶהֱווֹן. דְּכֵין וְנֶהֱווֹן
ו חֲלִימִין בְּהַימָנוּתָא
וּבְחוּבָּא וּבַמְסַיְבְּרָנוּתָא׃

Che i vecchij ſiano ſobrij, graui, moderati, ſani di fede, di charità, di patientia.

3 וְאָף קַשִּׁישָׁתָא הָכַנָּא
דְּנֶהֱוְיָן בְּאֶסְכֵּמָא דְּיָאֵא
לְדַחְלַת אֲלָהָא וְלָא נֶהֱוְיָן
אָכְלָן קַרְצָא וְלָא נֶהֱוְיָן
מְשַׁעְבְּדָן לְחַמְרָא סַגִּיָּאָא
וְנֶהֱוְיָן מַלְּפָן שַׁפִּירָתָא׃

Similmente che le vecchie ſiano in habito conueniente à perſone pie, non calunniatrici, non dedite à molto vino, inſegnando le coſe honeſte.

4 וּמְנַכְּפָן לְאַילֵין דְּטַלְיָן
דְּנֶרְחֲמָן בַּעֲלַיְהֵין וּבְנַיְהֵין׃

Accioch'elle ammaeſtrino prudentemente le gioueni, che amino il lor mariti, che amino i lor figliuoli.

5 ו וְנֶהֱוְיָן נַכְפָן וְקַדִּישָׁן
וְנֶהֱוְיָן יָצְפָן שַׁפִּיר דְּבָתַּיְהֵין
וּמֶשְׁתַּעְבְּדָן לְבַעֲלַיְהֵין דְּלָא
אֱנָשׁ מְגַדֵּף עַל מֶלְּתֵה
דַּאלָהָא׃

Che ſiano modeſte, caſte, guardiane di caſa, buone, ſoggette a i lor mariti: accioche la parola di Dio non ſia biaſimata.

6 וּמֶן אַילֵין דַּטְלַיִן הָכַנָּא
בְּעִי דְּנֶהֱווֹן נַכְפִין׃

Eſorta ſimilmente i gioueni, che ſiano prudenti.

7 בְּכֹל מֶדֶם הֲוִין דְּמוּתָא
בְּנַפְשָׁךְ חַוָּא בְּכֹל עֲבָדָא
טָבָא וּבְמַלְּפָנוּתָךְ תֶּהֱוֵא
לָךְ מֶלְּתָא חֲלִימְתָא׃

Dando te ſteſſo in tutte le coſe per eſempio di buone opere, oſſeruando ne la dottrina integrità, grauità.

8 דְּנַכְפָא וְלָא מְחַבְּלָא וְלָא
אֱנָשׁ בָּסֵר לָהּ דַּאֵינָא
דְּקָאֵם לְקוּבְלָן נֶבְהֵת כַּד
לָא נֶשְׁכַּח דְּנֵאמַר עֲלַין
מֶדֶם דְּסַנְיָא׃

Sane parole, irreprenſibili: accioche chi ripugna, reſti confuſo, non hauendo da poter dire alcun male di voi.

ב

2 הַזְּקֵנִים לִהְיוֹתָם מִתְעוֹרְרִים
לִשְׁקֹד תְּמִימִים נְבוֹנִים שְׁלֵמִים
בֶּאֱמוּנָה בְּאַהֲבָה בְּדֻמִיָּה׃

Los viejos, que ſean templados, venerables, prudentes, ſanos en la fe, en la charidad, en la tolerancia.

3 זְקֵנוֹת כָּמוֹכֵן לִהְיוֹתָם בְּהַדְרַת
קֹדֶשׁ לֹא מַכְלִימוֹת לֹא זוֹלְלוֹת
וְסוֹבְאוֹת כִּי־אִם מְלַמְּדוֹת טוֹבוֹת׃

Las viejas anſimiſmo, que anden en habito ſancto, no calumniadoras. no dadas àl mucho vino, maeſtras de honeſtidad.

4 אֲשֶׁר תְּלַמֵּדְנָה אֶת־הַנְּעָרוֹת
חָכְמָה וּבִינָה לֶאֱהֹב אֶת אִישֵׁיהֶן
וּבְנֵיהֶן׃

Que à las moçuelas enſennen à ſer prudentes, à que amen à ſus hijos.

5 לִהְיוֹת נְבוֹנוֹת קְדוֹשׁוֹת נְשֵׁי חַיִל
בְּבָתֵּיהֶן טוֹבוֹת וּנְעִימוֹת וְלִהְיוֹת
אֶל־אִישֵׁיהֶן תְּשׁוּקָתָן וְהֵמָּה
יִמְשְׁלוּ בָהֶן פֶּן יְנֹאַץ דְּבַר אֱלֹהִים׃

A que ſeán templadas, caſtas, que tengá cuydado de la caſa, buenas, ſujetas à ſus maridos, porque la palabra de Dios no ſea blaſphemada.

6 אֶת־הַנְּעָרוֹת כָּמוֹ כֵן תְּנַחֵם
לְלַמֵּד וּלְהָבִין חָכְמָה׃

Exhorta anſimiſmo à los mancebos que ſean templados:

7 וּבְכָל־דְּבָרִים אֶת־נַפְשְׁךָ תָּשִׂים
לִדְמוּת מַעֲשִׂים טוֹבִים בְּלִמּוּד
בְּלִי שַׁחַת בְּתֹם וָיֹשֶׁר וּבִלְתִּי
שְׁחִיתָה׃

En todo te da por exemplo de buenas obras en la doctrina, integridad, grauedad.

8 דָּבָר שָׁלֵם בִּלְתִּי חוֹבָה אֲשֶׁר
יִכָּלֵם הַמִּתְקוֹמֵם וְלֹא יִהְיֶה לוֹ
נְבוּכָה מְאוּמָה לְדַבֵּר עָלֵינוּ׃

Palabra ſana, irreprehenſible: que el aduerſario de auerguence no teniendo mal ninguno que dezir de voſotros.

β.

2. Πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

Que les hommes anciens ſoyent ſobres, graues, bien raſſis, ſains en la foy, en charité, & en patience.

3. Πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους,

Pareillement que les femmes ancienes ſoyent d'vne contenance conuenable à ſainctcté, non meſdiſantes, non ſuiettes à beaucoup de vin, enſeignans ce qui eſt bon:

4. Ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους.

Afin qu'elles inſtruiſent les ieunes femmes à eſtre modeſtes, à aimer leurs maris, à aimer leurs enfans.

5. Σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.

A eſtre ſages, pures gardans la maiſon, bonnes, ſuiettes à leurs propres maris: afin que la Parole de Dieu ne ſoit blaſmee.

6. Τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν.

Semblablement exhorte les ieunes hommes, qu'ils ſoyent attrempés.

7. Περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν.

Te monſtrant toi-meſme en toutes choſes pour patron des bonnes œuures, monſtrant incorruption en doctrine, grauité, intregrité:

8. Λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ὑμῶν λέγειν φαῦλον.

Parole ſaine, & qu'on ne puiſſe condamner: afin que celui qui eſt contraire, ſoit rendu confus, n'ayant rien à dire mal de vous.

CAP. II.

2. Senes, ut ſobrii ſint, pudici, prudentes, ſani in fide, in dilectione, in patientia.

That the elder men be ſober/honeſt/ diſcrete/ſound in the fayth/ in loue/ and n patience.

3. Anus ſimiliter, in habitu ſancto, non criminatrices, non multo vino ſervientes: bene docentes.

The elder women likewiſe/that they bee in ſuch behauiour as becommeth holineſſe/not falſe accuſers/not giuen to much wine/but teachers of honeſt thinges.

4. Vt prudentiam doceant adoleſcentulas, ut viros ſuos ament, filios ſuos diligant.

That they may inſtruct the yong women to be ſober minded/that they loue their huſ bandes / that they loue their children.

5. Prudentes, caſtas, ſobrias, domus curam habentes, benignas, ſubditas viris ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei.

That they be diſcrete/chaſte/keeping at home / good and ſubiect unto their huſbandes / that the worde of God be not euill ſpoken of.

6. Iuvenes ſimiliter hortare ut ſobrii ſint.

Exhorte young men likewiſe/ that they be ſober minded.

7. In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, in integritate, in gravitate.

Aboue all things ſhew thy ſelfe an enſample of good works w̃ uncorrupt doctrine/with grauitie/integritie.

8. Verbum ſanum, irreprehenſibile: ut is qui ex adverſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

And with the wholeſome worde/ which cã not be reproued/ that he which withſtandeth/may be aſhamed/hauing nothing concerning you to ſpeake euil of

Das II. Capitel.

2. Den Alten/daß ſie nüchtern ſeyen/ erbar / züchtig / geſund im Glauben/ in der Liebe/ in der gedult.

De Gamle/ at de ſkulle vere ædru/erlige/tuctige/ karſte i Troen/ i Kærlighed/ i Taalmodighed.

3. Den alten Weibern deſſelbigen gleichen / daß ſie ſich ſtellen / wie den Heiligen ziemet / nicht Läſterin ſeyen/ nicht Weinſäufferin/gute Lehrerin.

Diſligeſt de gamle Quinder/ at de ſkicke ſig / lige ſom Helligen bør/at de icke ſkulle vere Fortalerſker/icke Vindranckerſker/ oc giffue god Lærdom.

4. Daß ſie die jungen Weiber lehren züchtig ſein/jhre Männer lieben/ Kinder lieben.

At de ſkulle lære unge Quinder at vere tuctige/at elſke deris Mend/ at elſke deris Børn.

5. Sittig ſein/keuſch/häußlich/gütig / jhren Männern unterthan/ auff daß nicht das wort Gottes verläſtert werde.

Oc vere Høffuiſke/ kyſke/ huſſraadige/goduillige/ deris Mend underdanige/ at Guds ord ſkal icke beſpaattis.

6. Deſſelbigen gleichen die jungen Männer ermane/daß ſie züchtig ſein.

Formane lige ſaa de unge Mend / at de ſkulle vere tuctige.

7. Allenthalben aber ſtelle dich ſelbs zum Fürbilde guter werck/mit unverfelſchter Lehre/ mit erbarkeit.

Men ſkicke dig ſelff i alle maade til it gaat Exempel i gode gerninger / met uforfalſket Lærdom / met erlighed.

8. Mit heilſamen und untadelichem wort/auff daß der Widerwertige ſich ſchäme/und nichts hab / daß er von uns möge böſes ſagen.

Met ſalige oc uſtraffelige ord/paa det at den Genſtridige kand ſkamme ſig / oc inted haffue / ſom hand ſkal kunde ſige ont om oſſ.

Kapitola II.

2. Stárcy/ak gſau ſtřijzliwii wážnij / opatrnij / zdrawij w Wijře / w milowáni / w trpěliwoſti.

Aby ſtárſzy byli trzeźwi/ poważni / opátrzni / zdrowi w wierze/ w miłośći/ w ćierpliwośći.

3. Těž také Baby ak chodij w oděwu poctiwěm / nehánliwě/ ne mnoho Wijna pigijce: dobrěmu včijce.

A ſtáre niewiáſty thez áby w ſwo dźy ſtan ktoryby należał ku świętobliwości / nie potwarliwe / nie kochájace ſie w wielu winá / ktoreby poczćiwych rzeczy vczyły.

4. Aby ſtřjdmoſti mohly naučiti mladice/ aby Muže ſwě milowali/ na Syny laſkawy byly.

Aby mogły wyćwiczyć młodźe / żeby męże ſwoie milowały/ y dźiatki.

5. Ak gſau opatrně/ čiſtě/ ſtřijzliwě/ o čeled ſwau pěči magijce/dobrotiwě/ Mužuom ſwým poddaně/ aby nebylo dáno w rauhánij Slowo Božij.

Iżby były poczćiwe / czyſte / domá mieſzkáiace/dobre / poddáne mężom ſwoim / aby ſłowo Boże nie było bluźnione.

6. Těž y Mládence napomijnay/ ak gſau ſtřijzliwij.

Młodźieńce też nápomináy áby byli ſkromni.

7. We wſſech wěcech tebe ſaměho wydáway za příjklad dobrých ſkutkůw / w včenij / w celoſti/ w wážnoſti:

Samego ſiebie ſtháwiac wzorem dobrych vczynkow / w náuce záchowiwáiac doſkonáłość / y powagę.

8. Slowo měg zdrawě bez auhony: akby ten kterýž ſe protiwij / zaſtyděl ſe/ nemage nic zlěho co mluwiti o wás.

Słowo zdrowe/ nie nágánione/ aby ſie przećiwnik záwſtydźił / nie máiac nic coby o was miał mowić złego.

ב

9 עַבְדֵא לְמָרַיְהוּן — יֶשְׁתַּעְבְּדוּן בְּכֹל מֶדֶם וְיֶשְׁתַּפְּרוּן וְלָא הֲווּ מ מְעַצְּיִן ׃

E ſorta i ſerui che ſiano ſoggetti a i lor ſignori, che ſi ſtudino di piacer loro in tutte le coſe, non contradicendo.

10 וְלָא הֲווּ גָּנְבִין אֶלָּא נְחַוּוּן שְׁרָרְהוּן טָבָא בְּכֹל מֶדֶם דַּנְצַבְּתוּן בְּכֹל מֶדֶם יוּלְפָּנֵה דַּאלָהָא מַחְיָנַן ׃

Non furando, ma moſtrando ogni buona lealtà: acciochè in tutte le coſe adornino La dottrina di Dio Saluator noſtro.

11 אֶתְגְּלִיַת גֵּיר טַיְבוּתֵה דַּאלָהָא מַחְיָנִית כֹּל לִבְנַי־נָשָׁא כֻּלְּהוּן ׃

Imperoche la gratia di Dio ſalutifera à tutti gli huomini s'è manifeſtata.

12 וְרָדְיָא לַן דְּנֶכְפּוּר בְּרוּשְׁעָא וּבְרֶגְיָגָתָא דְּעָלְמָא וְנֵחֵא בְּעָלְמָא הָנָא בְּנַכְפּוּתָא וּבְכֵאנוּתָא וּבְדַחְלַת אֱלָהָא ׃

Inſegnandoci che rinuntiando l'impietà, e le mondane concupiſcentie, noi viuiamo nel preſente ſecolo moderata e giuſta e piamente.

13 כַּד מְסַכֵּינַן לְסַבְרָא בְּרִיכָא וּלְגֶלְיָנָא — דְּתֶשְׁבּוּחְתֵה דַּאלָהָא רַבָּא וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Aſpettando la beata ſperanza, e l'apparition de la gloria del grande Iddio e Saluator noſtro IESV *Chriſto.*

14 דְּהָו יַהֵב נַפְשֵׁה חֲלָפַין דְּנֶפְרְקַן מֶן כֹּל עַוְלָא וְנַדְכֵּין לְנַפְשֵׁה עַמָּא חַדְתָּא דְּחָסֵם בְּעַבְדָא טָבָא ׃

Ilquale ha dato ſe ſteſſo per noi, per riſcattarci da ogni iniquità, e purificarci à ſe vn popolo peculiare ſeguitatore di buone opere.

15 הָלֵין מַלֵּל וּבְעִי וְכַוֵּן בְּכֹל פּוּקְדָן וְלָא אֱנָשׁ נְבַסֵּא בָּךְ ׃

Annuntia queſte coſe, & eſorta, e riprendi con ogni imperio. Niuno ti diſprezzi.

ב

9 הָעֲבָדִים יִכָּנְעוּ תַּחַת יְדֵי אֲדֹנֵיהֶם בְּכָל־דְּבָרִים יִמְצְאוּ חֵן בְּעֵינֵיהֶם לֹא יַמְרוּ ׃

A los ſieruos, que ſean ſujetos à ſus ſennores que agraden en todo, no reſpondones :

10 וְלֹא יִגְנְבוּ כִּי־אִם כָּל־אֱמוּנָה טוֹבָה יַגִּידוּ אֲשֶׁר יַאְדִּירוּ אֶת־בְּשׂרַת מוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־דְּבָרִים ׃

En nada defraudando, antes moſtrandó toda buena lealtad: paraque adornen en toda la doctrina de nueſtro ſaluador Dios.

11 כִּי־נִגְלְתָה תְּחִנַּת אֱלֹהִים לְהוֹשִׁיעַ כָּל־בְּנֵי־אָדָם ׃

Porque la gracia de nueſtro Saluador Dios ſe manifeſtó à todos los hombres.

12 הַמְלַמְּדָה אוֹתָנוּ לְכַחֵשׁ בְּרִשְׁעָה וּמַאֲוַיֵּי הָעוֹלָם וְלִחְיוֹת בִּתְבוּנָה בִּצְדָקָה וּבְיִרְאַת יְהוָה בְּעוֹלָם הַזֶּה ׃

Enſennando nos que renunciando à la impiedad y à los deſſeos del ſiglo, biuamos en eſte ſiglo templada, y juſta, y piamente :

13 לְקַוּוֹת אֶל־אֲשֶׁר הַשֶּׂבֶר וּלְהִגָּלוֹת כְּבוֹד אֱלֹהִים הַגָּדוֹל וּמוֹשִׁיעֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

Eſperando aquella eſperança bienauenturada, y la venida glorioſa del gran Dios, y Saluador nueſtro Ieſus el Chriſto.

14 אֲשֶׁר נָתַן אֶת־נַפְשׁוֹ עָלֵינוּ לְהוֹשִׁיעֵנוּ מִכָּל־חַטֹּאתֵינוּ וִיטַהֵר לְנַפְשׁוֹ עַם חָדָשׁ מְקַנֵּא לְמַעֲשִׂים טוֹבִים ׃

Que ſe dió à ſi miſmo por noſotros, para redemirnos de toda iniquidad, y limpiar para ſi vn pueblo proprio, ſeguidor de buenas obras.

15 אֶת־הָאֵלֶּה דַּבֵּר וְנַחֵם וְהוֹכַח בְּכָל־כֹּחַ וּגְבוּרָה וְאִישׁ לֹא יִבְזֶה אוֹתָךְ ׃

Eſto habla y exhorta : y redarguye con toda authoridad. nadie te tenga en poco.

β.

9. Δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας.

Que les ſeruiteurs ſoyent ſuiets à leurs maiſtres, leur complaiſans en toutes choſes non contrediſans :

10. Μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν· ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

Ne ſouſtrayans rien, mais monſtrãs toute bonne loyauté : afin qu'ils rendẽt honorable en toutes choſes la doctrine de Dieu noſtre Sauueur.

11. Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις.

Car la grace de Dieu ſalutaire à tous hommes, eſt clairement apparue :

12. Παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως, καὶ δικαίως, καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι.

Nous enſeignant qu'en renonçant à impieté & aux mondaines conuoitiſes, nous viuions en ce preſent ſiecle, ſobrement, iuſtement, & religieuſement :

13. Προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Attendans la bien-heureuſe eſperance & l'apparition de la gloire du grand Dieu, qui eſt noſtre Sauueur Ieſus Chriſt :

14. Ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

Lequel s'eſt donné ſoi-meſme pour nous, afin qu'il nous rachetaſt de toute iniquité, & nous purifiaſt pour lui eſtre vn peuple peculier, adonné à bonnes œuures.

15. Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω.

Propoſe ces choſes, & admonneſte, & redargue auec toute authorité de commander: que perſonne ne te meſpriſe.

CAP. II.

9. Servos dominis ſuis ſubditos eſſe, in omnibus placentes, non contradicentes.

Let ſeruaunts bee ſubiect to their maſters/ and pleaſe them in all things/ not anſwering againe.

10. Non fraudantes, ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes, ut doctrinam Salvatoris noſtri Dei ornent in omnibus.

Neyther pykers/ but that they ſhewe all good faithfulneſſe/ that they may adorne the doctrine of God our Sauiour in all thinges.

11. Apparuit enim gratia Dei ſalvatoris noſtri omnibus hominibus.

For the grace of God/ that bringeth ſaluation vnto all men/ hath appeared.

12. Erudiens nos ut abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè vivamus in hoc ſeculo.

And teacheth vs that we ſhould deny vngodlines/ and worldly luſtes/ and that wee ſhoulde liue ſoberly and righteouſly/ and godly in this preſent world

13. Expectantes beatam ſpem & adventũ gloriæ magni Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti.

Looking for the bleſſed hope/ & appearing of the glory of the mighty God/ and of our Sauiour Jeſus Chriſt.

14. Qui dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum.

Who gaue him ſelfe for vs/ that he might redeeme vs from all iniquitie/ and purge vs to be a peculiar people vnto him ſelfe/ zealous of good workes.

15. Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

Theſe thinges ſpeake/ and exhorte/ and rebuke with all authoritie. See that no man deſpiſe thee.

Das II. Capitel.

9. Den Knechten/ daß ſie jren Herren vnterthänig ſeyen/ in allen dingen zu gefallen thun/ nicht widerbellen.

Tienere/ at de ſkulle vere deris Herrer vnderdanige/ gøre det ſom dem er hehageligt i alle ting/ Icke knurre imod dem.

10. Nicht veruntrewen/ ſondern alle gute trew erzeigen/ auff daß ſie die Lehre Gottes vnſers Heilandes zieren in allen ſtücken.

Ick vere vtro/ men beuiſe dem al god troſkaff/ paa det at de kunde pryde Guds for Frelſeris Lærdom i alle ſtycker.

11. Denn es iſt erſchienen die heilſame gnade Gottes allen Menſchen.

Thi Guds ſalige naade er obenbaret faar alle Menniſke.

12. Vnd züchtiget vns/ daß wir ſöllen verläugnen das vngöttliche weſen/ vnnd die weltliche lüſten/ vnnd züchtig/ gerecht vnd Gottſelig leben in diſer Welt.

Oc tucter oſſ/ at wi ſkulle forſage det Vgudelige væſen/ oc den verdzlige lyſt/ oc leffue tuctelige/ retferdelige oc Gudelige i denne Verden.

13. Vnd warten auff die ſelige hoffnung vnd erſcheinung der herꝛligkeit deß groſſen Gottes/ vnd vnſers Heilandes Jeſu Chriſti.

Oc vare paa den ſtore Guds/ oc vor Frelſeris Jeſu Chriſti herligheds/ ſalige Haab oc obenbarelſ.

14. Der ſich ſelbs für vns gegeben hat/ auff daß er vns erlöſete von aller vngerechtigkeit/ vnd reiniget jhm ſelbs ein Volck zum eigenthumb/ das fleiſſig were zu guten wercken.

Som gaff ſig ſelff for oſſ/ Paa det hand ſkulde frelſe oſſ fra al Vretferdighed/ oc renſe ſig ſelff it Folck til Eyedom/ ſom ſkulde vere flitigt til Gode gerninger.

15. Solches rede vnd ermane/ vnd ſtraffe mit gantzem ernſt. Laß dich niemand verachten.

Tale ſaadant oc formane/ oc ſtraffe met al aluorlighed. Lad ingen foracte dig.

Kapitla II.

9. Služebnjky vč a napomijnay/ ať gſau poddáni Panům ſwým/ we wſſem ſluſſněm ſe lijbijce/ neodmlauwagijce.

Nápominay ſlugi áby ſie pánom ſwoim poddáli/ żeby ſie im we wßytkim vpodobáli/ nie mrucżąc przećiw nim.

10. Neokrádagijce/ ale we wſſem dobrau Wjru okazugijce/ aby včenj Spaſytele Boha naſſeho ozdobowali we wſſech wěcech.

Nicżego nie korzyßcżąc/ ále náwßem dobrą wierność okazując/ aby náukę zbawićielá náßego Bogá we wßem ochędożyli.

11. Okázala ſe zagiſtě miloſt Boha Spaſytele naſſeho wſſem lidem.

Abowiem oświećiłá ſie oná łáſká Boża zbawienna wßytkim ludźiam.

12. Včijch nás/ abychom odřeknauce ſe wſſý bezbožnoſti a ſwětſkých žádoſtij/ ſtřijzliwě/ Sprawedliwě/ a pobožně žiwi byli na tomto Swětě.

Ktora nas naucza ábyſmy záprzawßy ſie niepobożnośći/ y świetſkich pożądliwośći/ ſtromnie/ y ſprawiedliwie/ y pobożnie żyli w teráznieyßym wieku.

13. Cekagijce blahoſlawené naděge a přijſſtij ſláwy welikého Boha a Spaſytele naſſeho Gežijſſe Kryſta:

Oczekawáiąc oney nádźieie błogoſłáwioney/ y zacnego przyśćia chwały wielkiego Bogá y zbáwićielá náßego Jezuſá Kryſtuſá.

14 Kterýžto dal ſebe ſamého za nás/ aby nás wykaupil od každé neprawoſti/ a očiſtil ſobě Lid wzáctný/ kterýžby náſledowal dobrých ſkutkuow.

Ktory wydał ſámego ſiebie zá nas/ áby nas wykupił od wßelákiey nieprawośći/ y oczyśćił ſobie ſámemu lud oſobny/ náſládujący dobrych vczynkow.

15. Toto mluw a napomijnay/ a treſcy ſe wſſým přikazowánijm. Žadný tebau nepohrzeg.

Thy rzeczy mow y nápominay/ á karz z wßeláką zwierzchnośćią/ á żaden tobą niech nie gárdzi.

ג

1 וַהֲוַיְת מַעְהֵד לְהוֹן ד
דַלְרֵישָׁוָתָא וַלְשַׁלִּיטָנוּתָא
יִשְׁתַּמְעוּן וְנֶשְׁתַּעְבְּדוּן —
וַדְנֶהֱוּוֹן עֲתִידִין לְכֻל עְבַד
טָב ׃

Ammoniſcili che ſiano ſoggetti ai Principati e poteſtà, che obbediſcano ai Magiſtrati, e ſiano apparecchiati ad ogni buona opera.

2 וְעַל אֱנָשׁ לָא נְגַדְּפוּן
וְלָא נֶהֱוּוֹן מְתַכְּתְּשִׁין אֶלָּא
נֶהֱוּוֹן מַכִּיכִין וּבְכֻל מֶדֶּם
נְחַוּוֹן בַּסְיָמוּתְהוֹן לְוָת
כֻּלְהוֹן בְּנַי־נָשָׁא ׃

Che non dicano mal di perſona, che non ſiano contentioſi, ma humani, moſtrando ogni manſuetudine inuerſo tutti gli huomini.

3 אַף חְנַן גֵּיר מֶן קְדִים
דְלָא רַעְיָנָא הֲוַין וַדְלָא
פְּיָסָא וְטָעְיָן הֲוַין —
וַמְשַׁעַבְדִין הֲוַין לְרֶגְיָגָתָא
מְשַׁחְלְפָתָא וַבְבִישׁוּתָא
וּבְחֶסְמָא מְתַהַפְּכִין הֲוַין
וַסְנַיְאִין הֲוַין אַף חַד לְחַד
סָנְיִין הֲוַין ׃

Perche ancor noi erauamo già ſtolti, diſobbedienti, erranti, che ſeruiuamo a le concupiſcentie & à varie voluttà, dimorando ne la malitia & inuidia, eſſendo odioſi, & hauendo in odio l'vn l'altro.

4 כַּד דֵּין אֶתְגְּלִיַּת ב
בַּסִימוּתֵה וַמְרַחְמָנוּתֵה
דַאלָהָא מַחְיָנַן ׃

Ma quando la benignità di Dio Saluator noſtro, e l'amor ſuo verſo gli huomini è apparſo, egli ci ha ſaluati.

5 לָא בַעְבָדֵא דְזַדִּיקוּתָא
דַעֲבַדַן אֶלָּא בְּרַחֲמוֹהִי
דִילֵה אַחְיַן בַּסְחָתָא ד
דְמוֹלָדָא דְמֶן דְּרִישׁ ב
בְּחוּדְתָא דְרוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃

Non già per opere di giuſtitia, che noi habbiam fatte, ma ſecondo la ſua miſericordia per il lauamento de la rigeneratione e rinouation de lo Spirito ſanto.

6 הָי דְאַשַׁד עֲלַין —
עַתִּירָאִית בְּיַד יֵשׁוּע מ
מְשִׁיחָא מַחְיָנַן ׃

Ilquale egli ha ſparſo abbondantemente ſopra di noi per IESV Chriſto noſtro Saluatore.

ג

1 הַזְהֵר אוֹתָם לְהִכָּנַע תַּחַת
שְׁלָטוֹנוֹת וּמֶמְשָׁלוֹת לְיִקְהָתָם
לִהְיוֹתָם נְכוֹנִים אֶל־כָּל־מַעֲשֶׂה
טוֹב ׃

Amoneſtales que ſe ſujeten à los principes y poteſtades, que obedezcan, que eſten aparejados à toda buena obra:

2 לְאִישׁ לֹא לְגַדֵּף לֹא לָרִיב
וְלֹא לְהַלּוֹת בְּאֶגְרוֹף כִּי־אִם
הֱיוֹת עֲנָוִים לַעֲשׂוֹת כָּל־חֶסֶד
וְרַחֲמִים לְכָל־בְּנֵי אָדָם ׃

Que à nadie infamen, que no ſean pendencieros, mas modeſtos, moſtrando toda manſedumbre para con todos los hombres.

3 כִּי־הָיִינוּ כָעֵת גַּם אֲנַחְנוּ
בִּלְתִּי תְבוּנָה לֹא מַאֲמִינִים
תּוֹעִים עוֹבְדֵי תַאֲווֹת וּמַחֲמַדִּים
רַבִּים בְּרָעָה בְשִׂנְאָה מִתְעוֹדְדִים
שְׂנוּאִים וְשׂוֹנְאִים אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ ׃

Porque tambien eramos noſotros locos en otro tiempo, rebelles, errados, ſiruiendo à concupiſcencias y deleytes diuerſos, biuiendo en malicia y en embidia, aborrecibles, aborreciendo los vnos à los otros.

4 וְכַאֲשֶׁר נִגְלָה טוּב וְנֹעַם
מוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהִים ׃

Mas quando ſe manifeſtó la bondad del Saluador nueſtro Dios, y ſu amor para con los hombres.

5 לֹא מִמַּעֲשֵׂי הַצְּדָקָה אֲשֶׁר
עָשִׂינוּ אֲנַחְנוּ כִּי־אִם בִּתְחִנָּתוֹ
הוֹשִׁיעָנוּ בְּרַחְצַת חֲלִיפַת וְחִדֻּשַׁת
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ ׃

No por las obras de juſticia que noſotros auiamos hecho, mas por ſu miſericordia, nos ſaluó por el lauamiento de la regeneracion, y de la renouacion del Eſpiritu Sancto.

6 אֲשֶׁר אוֹתָהּ שָׁפַךְ עָלֵינוּ עַל־
יֶתֶר בְּיֵשׁוּעַ מָשִׁיחַ הַמּוֹשִׁיעֵנוּ ׃

El qual derramó en noſotros abundantemente por Ieſus el Chriſto Saluador nueſtro:

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι.

Admonneſte-les qu'ils ſoyent ſuiets aux principautés & puiſſances, qu'ils obeiſſent aux Gouuerneurs, qu'ils ſoyent preſts à toute bonne œuure:

2. Μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πρᾳότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

Qu'ils ne meſdiſent de perſonne, qu'ils ne ſoyent point quereleux, mais benins, & monſtrans toute debonnaireté enuers tous hommes.

3. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους.

Car nous auſſi eſtions autresfois inſenſés, rebelles, abuſés, ſeruans à diuerſes conuoitiſes & voluptés, viuans en malice & enuie, dignes d'eſtre haïs, & haïſſans l'vn l'autre.

4. Ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ.

Mais quand la benignité & l'amour de Dieu noſtre Sauueur enuers les hommes, eſt clairement apparue, il nous a ſauués.

5. Οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου.

Non point par œuures de iuſtice que nous euſſions faites, mais ſelon ſa miſericorde, par le lauement, & renouellement du ſainct Eſprit:

6. Οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

Lequel il a eſpandu abondamment en nous par Ieſus Chriſt noſtre Sauueur:

CAP. III.

ADmone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe.

Put them in remembrance that they be ſubiect to the principalities / and powers/ and that they bee obedient/ & ready to euery good worke.

2. Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos: omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines.

That they ſpeake euill of no man / that they bee no fighters/ but ſoft / ſhewing all meekeneſſe vnto all men.

3. Eramus enim aliquando & nos inſipientes, increduli, errantes, ſervientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & in invidia agentes, odibiles, odientes invicem.

For wee our ſelues alſo were in times paſt vnwiſe/ diſobedient/ deceiued/ ſeruing the luſtes / and diuers pleaſures/ liuing in maliciouſneſſe and enuie/ hateſull/ and hating one another.

4. Cùm autem benignitas & humanitas apparuit ſalvatoris noſtri Dei.

But when the bountifulnes and loue of God our Sauiour toward man appeared.

5. Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, per lavacrũ regenerationis & renovationis Spiritus ſancti.

Not by the workes of righteouſneſſe/ which we had done/ but according to his mercy hee ſaued vs/ by the waſhing of the newe birth / and the renewing of the holye Ghoſt.

6. Quem effudit in nos abundè per Ieſum Chriſtum ſalvatorem noſtrum.

Which he ſhed on vs abundantly through Jeſus Chriſt our Sauiour.

Das III. Capitel.

ERinnere ſie / daß ſie den Fürſten vnd der Oberkeit vnterthan vnnd gehorſam ſein / zu allem gutem werck bereitet ſeyen.

PAamind dem/ at de ere Førſterne oc Øffrighed vnderdanige oc lydige / at de ere redebone til alle gode Gerninger.

2. Niemand läſtern / nicht hadern/ gelinde ſeyen/ alle ſanfftmütigkeit beweiſen/ gegen allen Menſchen.

At de icke ſkendis paa nogen/ icke ere kiffactige/ at de ere metlidige / beuiſe al ſactmodighed / mod alle Menniſke.

3. Denn wir waren auch weiland vnweiſe/ vngehorſam/ jrrige/ dienend den lüſten vnd mancherley wollüſten/ vnd wandelten in boßheit vnnd neid/ vnd haſſeten vns vntereinander.

Thi wi vaare oc wuiſe i fordom tid/ wlydige/ vildfarende/ oc tiente begering oc atſkillig vellyſt / oc vandrede i ondſkaff oc auind/ oc hadede huer anden.

4. Da aber erſchien die freundligkeit vnnd leutſeligkeit Gottes vnſers Heilandes.

Men der Guds vor Frelſeris Venlighed oc Kærlighed mod Menniſken obenbaredis.

5. Nicht vmb der Werck willen der Gerechtigkeit/ die wir gethan hatten/ ſondern nach ſeiner Barmhertzigkeit/ machet er vns ſelig / durch das Bad der Widergeburt / vnnd ernewerung deß heiligen Geiſtes.

Icke for de Retferdigheds gerninger ſkyld / ſom wi giorde / Men effter ſin barmhertighed giorde hand oſſ ſalige/ formedelſt igen fødelſens Bad/ oc den hellig Aands fornyelſe.

6. Welchen er außgegoſſen hat über vns reichlich/ durch Jeſum Chriſt vnſern Heiland.

Huilcken hand haffuer vdgydet rigelige offuer oſſ/ formedelſt Jheſum Chriſtum vor Frelſere.

Kapitola III.

NApomijnayž ge/ ať gſau poddáni/ Knijžatuom a Mocnoſtem/ a ať gich poſlauchagij/ gſauce hotowi k každēmu ſkutku dobrēmu:

PRzypominay im/ aby zwierzchnośćiam y przełożeńſtwam poddány mi byli/ żeby ſłuchali/ y ná wßelki dobry vczynek gotowymi byli.

2. Ať ſe žádnēmu neporauhagij / a nezlořečij/ ať negſau ſwárliwij / ale přijwētiwij: okazugijce wſſelikau tichoſt ke wſſem Lidem.

Niechay od żadnym źle nie mowią/ niech nie będą zwádliwi/ ále mierni / okázuiac wßelaką vkłádność przeciw wßem ludźiam.

3. Nebo byli gſme y my někdy nemaudřij/ newěřijcý/ blaudijcý/ ſlaužijce žádoſtem a rozličnýmrozkoſſem / we zloſti a w nenáwiſti bydlegijce/ ohyzdnij/ weſpolek ſe nenáwidijce.

Abowiem y my byliſmy niekiedy ßaleni/ nieposłußni/ błądzacy/ ſłużacy pożądliwośćiam y roſkoßam rozmáitym / w złośći y w zazdrośći mießkáiac/ obrzydłemi/ iedni drugich máiąc w nienawiśći.

4. Ale když ſe vkázala dobrota a Láſka k lidem Spaſytele naſſeho Boho:

Ale gdy ſie okazálá zbáwićielá naßego dobroć y miłość przećiw ludźiam.

5. Ne z ſkutkuow ſprawedlnoſti/ kterē gſme my činili/ ale wedlē ſwēho miloſrdenſtwj ſpaſeny nás včinil ſkrze obmytij druhēho rozenij/ a obnowenij Ducha Swatēho.

Ale z vczynkow ſpráwiedliwych kthorebyſmy vczynili / ále z miłoſierdźia ſwego záchował nas przez omyćie odrodzenia / y odnowienia Duchá świetego.

6. Kterěhož wylil na nás hogně ſkrze Gežijſſe Kryſta Spaſytele naſſeho.

Ktorego wylał ná nas hoynie przez Jezuſá Kryſtuſá zbáwićielá náßeᵒ.

ג

7 דְּבְטַיבוּתֵהּ נֶזְדַּדַּק וְנֶהֱוֵא
יָרְתָא בְּסַבְרָא דְּחַיֵּא
דְּלְעָלַם׃

Accioche noi giuſtificati per la ſua gratia, ſiamo heredi ſecondo la ſperanza de la vita eterna.

8 מְהַימְנָא הִי מֶלְּתָא
וְבְהָלֵין צָבֵא אֶנָא דְּאַף
אַנְתְּ הֲוֵית מְשַׁרַר לְהוֹן
דְּנֶתְבַּטֵּל לְהוֹן לְמֶפְלַח עֶבָדָא
טָבָא אִילֵין דְּהֵימֶנוּ בַּאלָהָא
הָלֵין אִנֵּין דְּטָבָן וּמְוַתְּרָן ל
לְבְנַי־נָשָׁא׃

Queſta è parola certa. Io voglio che tu affermi queſte coſe, accioche quelli che hanno creduto à Dio, procurino di conſeruarſi ne le buone opere. Queſte coſe ſon buone & vtili a gli huomini.

9 מֶן בְּעָתָא דֵּין סַכְלָתָא
וּמֶן תַּשְׁעְיָתָא דְּשַׁרְבָתָא
וּמֶן חֶרְיָנָא וּמֶן תַּכְתּוֹשָׁא
דְּסָפְרָא אֶשְׁתַּאַל יוּתְרָן
גֵּיר לַית בְּהֵין וְסַרִיקָן אֶנֵין׃

E laſcia andar le ſtolte queſtioni, e genealogie, e contentioni, e combattimenti de la Legge: percioch'elle ſono inutili e vane.

10 מֶן גַּבְרָא הֶרְסִיוֹטָא מֶן
בָּתַר חְדָא זְבַן וְתַרְתֵּין ד
דְּמַרְתְּיָא אַנְתְּ לֵהּ אֶשְׁתַּאַל׃

L'huomo heretico, doppo la prima e ſeconda ammonitione, rigettalo.

11 וְהָוֵית יָדַע דְּמַן דְּהָכַנָא
הוּ מְעַקַּם הוּ וְחָטֵא וְהֻו
חַיַּב נַפְשֵׁהּ׃

Sapendo che chi è tale, e ſouuertito, e pecca, eſſendo condannato da ſe ſteſſo.

12 מָא דְּשַׁדְּרֵת לְוָתָךְ
לַאְרְטֶמָא אוֹ לְטוּכִיקוֹס
יְתְבַּטַּל לָךְ דְּתֵאתֵא לְוָתִי
לְנִיקוֹפוֹלִיס תַּמָן גֵּיר סָמֵת
בְּרֶעְיָנַי דְּאֶסְתֵּא׃

Quando io mandarò à te Arteman, ò Tichico, ſtudiati di venire à me à Nicopoli: perche ho deliberato di fare iui l'inuerno.

13 עַל זֵינָא דֵּין סָפְרָא
וְעַל אֶפָּלוֹ יְתְבַּטַּל לָךְ דַּת
דְּתְלָוֵא אִנּוּן שַׁפִּיר וּמֶדֶּם
לָא נֶחְסַר לְהוֹן׃

Manda innanzi con diligentia Zena dottor de la Legge, & Apollo, in modo che non manchi loro coſa alcuna.

ג

7 לְמַעַן נִצְדָּקִים בְּחִנָּתוֹ נִהְיֶה
יוֹרְשִׁים כְּשֶׁבֶר חַיֵּי עוֹלָם׃

Para que juſtificados con ſu gracia, ſeamos hechos herederos ſegun la eſperança de la vida eterna.

8 נֶאֱמָן הַדָּבָר וְעַל־הָאֵלֶּה
חָפַצְתִּי לְהוֹכִינָךְ אֲשֶׁר יָבִינוּ
לִרְדּוֹת בָּהֶם בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים
הַמַּאֲמִינִים בֵּאלֹהִים וְאֵלֶּה הֵן
טוֹבוֹת וּמוֹעִילוֹת לִבְנֵי אָדָם׃

Palabra fiel es, y eſto quiero que affirmes, Que los que creen à Dios, procuren gouernarſe en buenas obras, eſto es lo bueno y lo vtil à los hombres.

9 קוּשִׁיוֹת וּבַקָּרוֹת כְּסִילוּת וְדִבְרֵי
תוֹלְדוֹת וּמְרִיבוֹת וּמַכּוֹת עַל־
הַתּוֹרָה הִשָּׁמֵר לְךָ מֵהֶן כִּי־מֵהֶבֶל
הֵן וּמְאוּמָה לֹא תוֹעַלְנָה׃

Mas las queſtiones locas, y las genealogias, y contenciones y debates de la Ley euita: porque ſon ſin prouecho y vanas.

10 אִישׁ כּוֹפֵר בְּעִקָּר אַחֲרֵי
מוּסָר אֶחָד אוֹ שְׁנֵי הִשָּׁמֵר לְךָ
מִמֶּנּוּ׃

El hombre herege, deſpues de vna y otra correcion, deſechalo:

11 וְתֵדַע כִּי־נֶהְפַּךְ אִישׁ כָּזֶה
וְחוֹטֵא וּבְנַפְשׁוֹ נִשְׁפָּט הוּא׃

Eſtando cierto que el tal es traſtornado, y pecca, condenado de ſu proprio juyzio.

12 כַּאֲשֶׁר אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ אֶת־
אַרְטֵמָא אוֹ־טוּכִיקוֹס מַהֵר מָהֹר
לָבוֹא אֵלַי בְּנִיקוֹפוֹלִיס כִּי־שָׁמָּה
חָשַׁבְתִּי לַחֲרֹף׃

Quando embiare à ti à Artemas, o à Tychico procura de venir à mi à Nicopolis: porque alli he determinado de inuernar.

13 אֶת־זֵינָא מְלַמֵּד הַתּוֹרָה
וְאַפָּלֹא בִּדְאָגָה שַׁלַּח פֶּן יֶחְסְרוּ
כָּל־דָּבָר׃

A Zenas doctor de la Ley y à Apollo embia delante procurando que nada les falte.

γʹ.

7. Ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.

Afin qu'eſtans iuſtifies par la grace d'icelui, nous ſoyons heritiers ſelon l'eſperance de vie eternelle.

8. Πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες τῷ θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.

Ceſte parole eſt certaine, & ie vueil que tu affermes ces choſes, afin que ceux qui ont creu à Dieu, ayent ſoin de s'appliquer principalement à bonnes œuures: voila les choſes qui ſont bonnes & vtiles aux hommes.

9. Μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.

Mais reprime les folles queſtions & genealogies, & cõtentions, & debats de la Loy: car elles ſont inutiles & vaines.

10. Αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ.

Reiette l'homme heretique, apres la premire & ſeconde admonition:

11. Εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

Sachant que celui qui eſt tel, eſt renuerſé, & il peche, eſtant condamné par ſoi-meſme.

12. Ὅταν πέμψω ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ τυχικὸν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.

Quand l'enuoyerai vers toi Artemas, ou Tychique, diligente-toi de venir vers moi à Nicopolis: car i'ai deliberé de faire là mon hyuer.

13. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ ἀπολλῶ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ.

Conuoye ſoigneuſement Zenas Docteur de la Loy, & Apollos, que rien ne leur defaille.

CAP. III.

7. Vt iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.

That wee/ being iuſtified by his grace/ ſhoulde bee made heires according to the hope of eternall life.

8. Fidelis ſermo eſt: & de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus præeſſe qui credunt Deo. Hæc ſunt bona & utilia hominibus.

This is a true ſaying/ & theſe things I will thou ſhouldeſt affirme/ that they which haue beleeued in God/ might bee carefull to ſhewe foorth good workes. Theſe thinges are good and profitable vnto men.

9. Stultas autem quæſtiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis devita, ſunt enim inutiles & vanæ.

But ſtay fooliſh queſtions/ and genealogies/ and contentions/ and brawlings about the Lawe: for they are vnprofitable and vaine.

10. Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita.

Reiect him that is an heretike/after once or twiſe admonition.

11. Sciens quia ſubverſus eſt qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus.

Knowing that he that is ſuch/ is peruerted/and ſinneth being damned of his owne ſelfe.

12. Cùm miſero ad te Arteman aut Tychicum, feſtina ad me venire Nicopolim, ibi enim ſtatui hyemare.

When I ſhall ſend Artemas vnto thee/or Tychicus/be diligent to come to mee vnto Nicopolis: for I haue determined there to winter.

13. Zenam legiſperitum & Apollo ſolicitè præmitte, ut nihil illis deſit.

Bring Zenas the expounder of the law/and Apollos on their iourney diligently/that they lacke nothing.

Das III. Capitel.

7. Auff daß wir durch deſſelbigen gnade gerecht vnd Erben ſeyen/ deß ewigen Lebens/ nach der hoffnung.

Paa det at wi ſkulde formedelſt hans Naade/vere retferdige oc Arffuinge til der euige Liff/ effter Haabet.

8. Das iſt je gewißlich war. Solches wil ich/ daß du feſt lehreſt/ auff daß die/ ſo an Gott glaubig ſind worden/ inn einem ſtand guter werck funden werden. Solches iſt gut vnd nütz den Menſchen.

Det er io viſſelige ſant. Saadant vil ieg/ at du ſkalt lære faſt/ Paa det at de ſom tro paa Gud/ kunde findis i en Stat til gode Gerninger. Dette er Menniſken gaat oc nytteligt.

9. Der thörichten fragen aber/ der Geſchlecht Regiſter/ deß zanckes vnd ſtreites über dem Geſetz entſchlage dich/ denn ſie ſind vnnütz vnd eitel.

Men holt dig fra de daarlige Spørſſmal/ om Fødzel regiſter/fra trette oc ſtrid om Lowen/ thi de ere wnyttelige oc forfengelige.

10. Einen ketzeriſchen Menſchen meide/ wenn er ein mal vnd abermal ermahnet iſt.

Fly it Ketterſke Menniſke/ naar hand er en gong oc anden gong paamint.

11. Vnd wiſſe/ daß ein ſolcher verkeret iſt/ vnd ſündiget/ als der ſich ſelbs verurtheilet hat.

Oc vid/ at ſaadan en er foruent/ oc ſynder/ ſom den der haffuer fordømt ſig ſelff.

12. Wenn ich zu dir ſenden werde Arteman oder Tychicum/ ſo kom̃ eilend zu mir gen Nicopolin/ Denn daſelbs habe ich beſchloſſen/ den Winter zu bleiben.

Naar ieg ſender Arteman eller Tychicum til dig/ da kom ſtrax til mig til Nicopolin/ thi ieg acter/ at bliffue der i Vinter.

13. Zenam den Schrifftgelerten vnd Apollon fertige ab mit fleiß/ auff daß jnen nichts gebreche.

Sticke Zenan den Scrifftkloge oc Apollon fliteli ge fra dig/ ſaa at dem fattis inted.

Kapitola III.

7. Abychom gſauce Sprawedliwij včiněni miloſtij geho/ byli Dědicowé wedlé naděge žiwota wěčného.

Abyſmy vſpráwiedliwieni łáſką iego/ zſtali ſię dźiedźicmi według nadźieie żywota wiecznego.

8. Wěrnáť geſt řeč: A chcy aby ty giné w tom potwrzowal/ aby dobrými ſkutky před čili kteřijž wěřij Bohu. Nebo tyto wěcy gſau dobré lidem a vžitečné.

Wiernać ieſt tá powieść/ á chcę ábyś twierdźił ty rzeczy/ iżby ſię ſtáráli iákoby dobre vczynki záchowáli ktorzy w wierzyli Bogu/ á thy rzeczy poczciwe ſą y pożyteczne ludźiam.

9. Nerozumných pak otázek/ a wyčijtánij Roduow/ a ſwářuow/ a hádanij při Zákonu warůg ſe/ nebť gſau marné a nevžitečné.

Ale záwściągay głupich gádek/ y rodzáiow/ y ſwarow/ y ſporow zakonnych/ ábowiem ſą niepożyteczne y prożne.

10. Člowěka Kacýře/ po prwnijm a druhém treſtánij warůg ſe.

Człowieká odſzczepieńcá po iednym y drugim vpominániu odrzuć.

11. Wěda že geſt přewrácený kdož geſt takowý/ a hřeſſý/ ſwým wlaſtnijm ſaudem gſa odſauzen.

Wiedząc iż tákowy ieſt wywrocony/ y grzeſzy będąc ſam od ſiebie oſądzonym.

12 Když tobě poſſli Artemana nebo Tychyka/ poſpěš přigijti ke mně do Nykopoli/ neb gſem vmijnil tu přes zymu pobýti.

Gdy poſlę do ćiebie Arthemaná ábo Tychiká/ ſtáray ſię ábyś do mnie przyſzedł do Nikopolim/ ábowiem thamem vmyſlił zimowáć.

13. Zěna w Zákoně doſpělého a Apollo ſpilnoſtij wyprowoď/ a ať w ničemž nemagij nedoſtatku.

Zenaſá vczonego w zakonie y Apollá pilnie odprowadź/ áby im ni naczym nie ſchodźiło.

ג

14 ויאלפון אף אילין ד
דילן אנון דיהוון פלחין
עבדת טבא בצבות
דאלצן דלא יהוון דלת
פארת ׃

Et imparino ancora i noſtri d conſermarſi ne le buone opere per gli vſi neceſſarij : accioche non ſiano infruttuoſi.

15 שאלין בשלמך כלהון
אילין דעמי אנון שאל
בשלמת דכלהון אילין
דרחמין לן בהימנותת
טיבותא עם כלכון אמין ׃

Tutti quelli che ſon meco ti ſalutano. Saluta tu quelli che ci amano ne la fede. La gratia ſia con tutti voi, Amen.

שלמת אגרתא דלות טטוס
דאתכתבת מן
ניקופולים ׃

ג

14 וילמדו גם אשר ממנו
לרדות בהם במעשים טובים
לצרכם במצוקה פן־יהיו בבלי־
פרי ׃

Aprendan anſi miſmo los nueſtros à gouernarſe en buenas obras para los vſos neceſſarios, porque no ſean inutiles.

15 שאלו לשלומך כלם אשר
אתי שאל——לשלום לאשר
אהבינו באמונה תחנה עם
כלכם אמן ׃

Todo losque eſtan conmigo te ſaludan. Saluda à los que nos aman en la fe. La gracia ſea con todos voſotros, Amen.

אל־טיטוס כהן ראשון עדת
קראתא במשלח אצבע
נכתבה מניקותולים עיר־
הכתים ׃

γʹ.

14. Μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.

Et que les noſtres auſſi apprenent de s'appliquer principalement aux bonnes œuures, pour les vſages neceſſaires, afin qu'ils ne ſoyent point ſans fruict.

15. Ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Tous ceux qui ſont auec moi te ſaluent. Salue ceux qui nous aiment en foy. Graces ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς Τίτον, τῆς κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ νικοπόλεως τῆς μακεδονίας.

CAP. III.

14. Diſcant autem & noſtri bonis operibus præeſſe ad uſus neceſſarios : ut non ſint infructuoſi.

And let ours alſo learne to ſhewe foorth good workes for neceſſary vſes that they be not vnfruitefull.

15. Salutant te qui mecum ſunt omnes : ſaluta eos qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis, Amen.

All that are with mee / ſalute thee. Greete them that loue vs in the fayth. Grace be with you all / Amen.

Scripta ex Nicopoli Macedoniæ.

Das III. Kapitel.

14. Laſſe aber auch die vnſern lernen / daß ſie im ſtand guter werck ſich finden laſſen / wo man jr bedarff / auff daß ſie nicht vnfruchtbar ſeyen.

Lad oc vore Lære / at de lade dem finde i gode gerningers Stat / huor ſom mand haffuer dem behoff / at de ſkulle icke vere vfructſommelige.

15. Es grüſſen dich alle die mit mir ſind. Grüſſe alle die vnns lieben im Glauben. Die gnade ſey mit euch allen / Amen.

Alle ſom ere hoſſ mig / hilſe dig. Hilſe alle dem ſom oſſ elſke i Troen. Naade vere met eder alle / Amen.

Geſchrieben von Nicopoli in Macedonia.

Kapitola. III.

14. Ať ſe včj také y naſſy dobrými ſkutky předčiti k wěcem potřebným / aby nebyli nevžitečnj.

A niech ſię vczą y náſzy dobrych vczynkow záchowáć ná pilne potrzeby / izby nie byli nieużytecznymi.

15. Pozdrawugijť tebe / kteřijž gſau ſemnau / wſſyckni. Pozdrawtež těch kteřijž nás milugij w wijře. Miloſt Božij ſe wſſemi wámi / Amen.

Pozdrawiáiąć cię ktorzy ſą ze mną wſzyſcy / Pozdrow ty ktorzy miłują nas w wierze. Łáſká Boża niech będźie ze wſzytkimi wámi / Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Tytowi / pſaná w Nykopoli Městě Macedonſkém.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
PHILEMONEM,

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דלות פילימון ׃

קפלאון א

פולוס אסירה דישוע משיחא וטימתאוס אחא לפילימון חביבא פלחא דעמן ׃

PAVLO prigione di Chriſto IESV, e Timoteo noſtro fratello, à Filemone amico & aiutatore noſtro.

2 ולאפיא חביבתן ולארכפוס פלחא דעמן ולעדתא דבביתך ׃

Et ad Aphia cariſſima, e ad Archippo noſtro compagno di guerra, & à la Chieſa che è in caſa tua.

3 טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא ׃

Gratia e pace à Voi da Dio Padre noſtro, e dal Signor IESV Chriſto.

4 מודא אנא לאלהי בכל זבן ומתדכר אנא לך בצלותי ׃

Io rendo gratie al mio Dio, facendo ſempre mentione di te ne le mie orationi.

5 הא מן דשמעת הימנותך וחובא דאית לך לות מרן ישוע ולות כלהון קדישא ׃

Vedendo la tua charità e fede che tu hai verſo il Signor IESV, e verſo tutti i Santi.

6 דתהוא שותפותא דהימנותך יהבא פארא בעבדא ובידעתא דכל טבן דאית לכון בישוע משיחא ׃

Acciochè la communication de la tua fede ſia efficace per la cognition di tutto il bene che è in voi verſo Chriſto IESV.

שליח הקדוש אל־פילמון ׃

א

פולוס אסור ישוע המשיח וטימותיאוס האח לפילמון לידידנו ועוזרנו ׃

PAVLO preſo por cauſa del Chriſto Ieſus, y el Hermano Timotheo, à Philemon amado y ayudador nueſtro.

2 ולאפיא לידידתנו ולארכפוס שהוא כערכנו במלחמתנו ולעדה אשר היא בביתך ׃

Y à Appia amada (Hermana,) y à Archippo companniero de nueſtra milicia, y à la Igleſia que eſtá en tu caſa:

3 תחנה לכם ושלום מאלהים אבינו ואדנינו ישוע המשיח ׃

Gracia y paz ayays del Dios nueſtro Padre, y del Sennor Ieſus el Chriſto.

4 אודה לאלהי בכל עת בזכרי לך בתפלותי ׃

Hago gracias à mi Dios haziendo ſiempre memoria de ti en mis oraciones.

5 בשמעי את־אהבתך ואמונתך אשר יש לך אל־אדנינו ישוע ואל־כל־הקדושים ׃

Oyendo tu charidad, y la fe que tienes en el Sennor Ieſus, y para con todos los Sanctos.

6 אשר חברת אמונתך תגביר בדעת כל־מעשה טוב שהוא בכם בישוע המשיח ׃

Que la communicacion de tu fe ſea efficaz para conocimiento de todo el bien que eſtá en voſotros por el Chriſto Ieſus.

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ Φιλήμονα ἐπιστολή.

ΚΕΦΑΛ. α´.

ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ, καὶ συνεργῷ ἡμῶν.

PAVL priſonnier de Ieſus Chriſt, & le frere Timothee, a Philemon noſtre bien-aimé & compagnon d'œuure.

2. Καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ.

Et à Apphie noſtre bien-aimee, & à Archippe noſtre compagnon d'armes, & à l'Egliſe qui eſt en ta maiſon:

3. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Grace vous ſoit & paix de par Dieu noſtre pere, & de par le Seigneur Ieſus Chriſt.

4. Εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου.

Ie ren graces à mon Dieu, faiſant touſiours mention de toi en mes prieres.

5. Ἀκούων σου τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους.

Entendant ta charité & la foy que tu as enuers le Seigneur Ieſus, & enuers tous les ſaincts:

6. Ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς (ἔργου) ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ὑμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν.

Afin que la communication de ta foy monſtre ſon efficace, en ſe faiſant recognoiſtre par tout le bien qui eſt en vous par Ieſus Chriſt.

AD PHILEMON:

CAP. I.

PAVLVS vinctus Ieſu Chriſti, & Timotheus frater: Philémoni dilecto & adiutori noſtro.

Paul a priſoner of Jeſus Chriſt/& our brother Timotheus / unto Philemon our deere friende and fellow helper.

2. Et Appiæ ſorori chariſſimæ, & Archippo commilitoni noſtro, & eccleſiæ quæ in domo tua eſt.

And to our deere ſiſter Apphia/ and to Archippus our fellowe ſouldier/ and to the Church that is in thine houſe.

3. Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro, & Domino Ieſu Chriſto.

Grace bee with you/ and peace from God our Father / and from the Lorde Jeſus Chriſt.

4. Gratias ago Deo meo, ſemper memoriam tui faciens in orationibus meis.

I giue thankes to my God/making mention alwayes of thee in my prayers.

5. Audiens charitatem tuam, & fidem quam habes in Domino Ieſu, & in omnes ſanctos.

(When I heare of thy loue and fayth/which thou haſt towarde the Lorde Jeſus/ and toward all Saintes.

6. Vt communicatio fidei tuæ evidens fiat in agnitione omnis boni quod eſt in vobis in Chriſto Ieſu.

That the felowſhip of thy faythmay bee made fruitefull / and that whatſoeuer good thing is in you through Chriſt Jeſus/may be knowen.

An Philemon.

Das I. Capitel.

PAulus der Gebundene Chriſti Jeſu/vnd Timotheus der Bruder. Philemoni dem lieben vnd vnſerm Gehülffen.

PAulus Chriſti Jheſu bundne / oc den Broder Timotheus. Philemoni den Elſkelige oc vor Methielpere.

2. Vnd Appia der lieben / vnd Archippo vnſerm Streitgenoſſen / vnnd der Gemeine in deinem Hauſe.

Oc Appia den Elſkelige / oc Archippo vor Metſtridere/ oc den Menighed i dit Huſſ.

3. Gnade ſey mit euch vnnd Fride/ von Gott vnſerm Vater / vnnd dem HERRN Jeſu Chriſto.

Naade vere met eder oc Fred/ aff Gud vor Fader. oc den HERRE Jheſu Chriſto.

4. Jch dancke meinem Gott/ vnd gedencke dein allezeit in meinem Gebet.

Jeg tacker min Gud / oc tencker altid paa dig i min Bøn.

5. Nach dem ich höre von der Liebe vnd dem Glauben/welchen du haſt an den HERRN Jeſum/vnd gegen alle Heiligen.

Effter at ieg hører om den Kærlighed oc den tro/ ſom du haffuer til den HERRE Jheſum/ oc til alle Helligen.

6. Daß dein Glaube/ den wir mit einander haben/in dir kräfftig werde/ durch erkentniß alle deß guten/ daß jr habt in Chriſto Jeſu.

At din Tro ſom wi haffue met huer andre / kand bliffue krafftig i dig / formedelſt al godheds bekendelſe/ ſom i haffue i Chriſto Jheſu.

K Filemonowi.

Kapitola I.

PAwel wězeň Kryſta Gežijſſe / a Tymotheus Bratr: Filemonowi milému a pomocnijku naſſemu.

PAwel wiezień Kryſtuſá Jezuſá/ y Tymotheus bráth/Filemonowi miłemu / á pomocnikowi náſzemu.

2. A Apffie Seſtře/ naymilegſſý / a Archypowi Spolu Rytijři naſſemu / y Cýrkwi / kteráž geſt w Domu twém.

A Afijey miley/ y Archipowi ſpołecznemu znami bojownikowi. y kośćiołowi ktory ieſt w domu twoim.

3. Miloſt wám a pokog od Boha Otce naſſeho / a Pána Gežijſſe Kryſta.

Łaſká y pokoy niech wam będźie od Bogá Oycá náſzego/ y Páná Jezuſá Kryſtuſá.

4. Děkugi Bohu mému / wždycky wzpomijnage na tebe na mých modlitbách.

Dźiekuie Bogu memu záwſze/ wſpominájąc ćie w modlitwach moich.

5. Slyſſe Láſku twau a Wijru / kterauž máſs k Pánu Gežijſſy y ke wſſem Swatým.

Słyſząc twoie miłość y wiárę ktora maſz przećiwko Pánu Jezuſowi/ y przećiw wſzem świętym.

6. Aby zdilnoſt wijry twé mocná byla w poznánij wſſelikého ſkutku dobrého mezy wámi w Kryſtu Gežijſſy.

Aby ſpołeczność wiáry twey byłá ſkuteczna/ iżby znácżno było wſzytko dobre cokolwiek w was ieſt/ przez Jezuſá Kryſtuſá.

א

7 חַדוּתָא גֵּיר סַגִּיאָתָא אִית לַן וּבוּיָאָא בְּכִיד חוּבָּךְ אֶתְתְּנִיחוּ רַחֲמֵא דק דְקַדִּישֵׁא׃

Certo noi habbiamo grande allegrezza e conſolatione de la tua charità, che per te, fratello, ſono ſtate ricreate le viſcere de Santi.

8 מֶטוּל הָדָא פַּרְהֶסְיָא סַגִּיאָתָא אִית לִי בַּמְשִׁיחָא דְאֶפְקוּד לָךְ אַילֵין דְוָדְקָן׃

Per laqual coſa, benche io habbi molta libertà in Chriſto di comandarti quello che è il debito tuo.

9 מֶטוּל חוּבָּא דֵין מֶבְעָא הוּ בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ אֲנָא פָּוְלוֹס דְאִיתַי סָבָא אַיךְ דְיָדַע אַנְתְּ הָשָׁא דֵין אַף אֲסִירָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Nondimeno ti prego piu toſto per la charità, ancor ch'io ſii tale qual'io ſono, cioè, Paulo vecchio, & al preſente ancor prigione di IESV Chriſto.

10 וּבָעֵא אֲנָא מֶנָּךְ עַל בְּרִי אֵינָא דְיֶלְדֶת בַּאסוּרַי אֲנֵסִימוֹס׃

Io ti prego (dico) per il mio figliuolo Oneſimo, ilquale io ho generato ne miei legami.

11 הָו דְבַזְבַן לַית הֲוָא לָךְ בֵּה חָשְׁחוּ הָשָׁא דֵין אַף לָךְ אַף לִי טָב חָשַׁח וְשַׁדַּרְתֵּה לָךְ׃

Quello che gia t'è ſtato inutile, ma hora à te & à me vtiliſſimo.

12 אַנְתְּ דֵין אַיךְ דְלִילְדָא דִילִי הָכַנָּא קַבְּלָיְהִי׃

Ilquale io t'ho rimandato. Riceui tu dunque lui, cioè le mie viſcere.

13 צָבֵא הֲוִית גֵּיר דְּלְוָתִי אַחֲדִיוּהִי דְּיֶהְוֵא מְשַׁמֵּשׁ לִי חֲלָפַיךְ בַּאסוּרָא ד דְאֶוַנְגֶּלִיוֹן׃

Io voleuo ritenerlo appreſſo di me, accioch'egli mi ſeruiſſe in tuo luogo ne i legami de l'Euangelio.

14 בַּלְעַד מֶלְכָּךְ דֵין לָא צְבִית מֶדֶם לְמֶעְבַּד דְלָא אַיךְ דְבַקְטִירָא תֶּהְוֵא טָבְתָךְ אֶלָּא בְּצֶבְיָנָךְ׃

Ma non ho voluto far nienti ſenz'al tuo parere, accioche il tuo bene non foſſe come per forza, ma volontario.

א

7 כִּי־יֵשׁ לָנוּ שִׂמְחָה גְדוֹלָה וְנֶחָמָה עַל־אַהֲבָתֶךָ כִּי־רַחֲמֵי הַקְּדוֹשִׁים בָּאוּ לִמְנוּחָה בְּאַהֲבָתְךָ אָחִינוּ׃

Porque tenemos gran gozo y conſolacion de tu charidad, de que por ti, o Hermano, han ſido recreadas las entrannas de los Sanctos.

8 עַל־כֵּן יֵשׁ לִי בַּמָּשִׁיחַ בִּטָּחוֹן רַבָּה לְצַוּוֹת אוֹתְךָ מַה־נָּאוָה׃

Por loqual aunque tengo mucho atreuimiento en el Chriſto de mandarte lo que te conuiene.

9 וּבַעֲבוּר אַהֲבָה יוֹתֵר אֶתְחַנֵּן לְךָ לִהְיוֹתְךָ כָּמוֹנִי פּוֹלוֹס עַתִּיק יָמִים וְעַתָּה גַּם אָסוּר יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Ruego antes por la charidad, porque ſoy tal, es à ſaber, Paulo viejo, y aun aora preſo por amor de Ieſus el Chriſto.

10 מִתְחַנֵּן אֲנִי לְךָ עַל־בְּנִי אֲשֶׁר הוֹלַדְתִּי בַּאֲסוּרַי עַל־אוֹנֵסִימוֹס׃

Lo que ruego es por mi hijo Oneſimo que he engendrado en mi priſion:

11 אֲשֶׁר בָּעֵת לֹא הוֹעִיל לָךְ׃ וְעַתָּה גַּם לְךָ גַּם לִי מוֹעִיל מְאֹד׃

El qual en otro tiempo te fue inutil, mas aora à ti y à mi à ſaz vtil.

12 אֲשֶׁר שְׁלַחְתִּיו אֵלֶיךָ וְאַתָּה אוֹתוֹ זֶה הוּא אֶת־רַחֲמַי תְּקַבְּלֶנּוּ׃

Boluîlo à embiar, mas recibelo tu como à mis entrannas.

13 אֲשֶׁר אוֹתוֹ חָפַצְתִּי לַעֲזֹב עִמִּי אֲשֶׁר תַּחְתֶּיךָ יְשָׁרְתֵנִי בַּאֲסוּרֵי הַבְּשׂוֹרָה׃

Yo quiſiera detenerlo con migo, para que en lugar de ti me ſiruiera en la ptiſion del Euangelio.

14 אַךְ בִּלְתִּי עֲצָתְךָ מְאוּמָה לֹא חָפַצְתִּי לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר טוֹבָתְךָ בַּל־תְּהִי מִמְּצוּקָה כִּי־אִם בְּרוּחַ נְדָבָה׃

Mas nada quiſe hazer ſin tu conſejo, porque tu beneficio no fueſſe como de neceſſidad, mas voluntario.

α΄.

7. Χαρὰν γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ, ἀδελφέ.

Car frère, nous auons grande ioye & cõſolation de ta charité, en ce que les entrailles des ſaincts ont eſté recreées par toi.

8. Διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παῤῥησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον.

Parquoi, combien que i'aye grande liberté en Chriſt de te commander ce qui eſt de ton deuoir:

9. Διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὤν, ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ.

Toutesfois ie te prie pluſtoſt par charité, encore que ie ſoy' tel, aſſauoir Paul ancien, & meſmes maintenant priſonnier de Ieſus Criſt.

10. Παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον.

Ie te prie donc pour mon fils Oneſime, lequel i'ai engendré en mes liens.

11. Τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον.

Qui t'a autresfois eſté inutile, mais maintenant eſt bien vtile, à toi & à moi: & lequel ie te renuoye.

12. Ὃν ἀνέπεμψα· σὺ δὲ αὐτόν, τουτέστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ.

Reçoi le donc, c'eſt aſſauoir, mes propres entrailles.

13. Ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου.

Lequel ie vouloy' retenir par deuers moi, afin qu'il me ſeruiſt au lieu de toi, aux liens de l'Euangile.

14. Χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι· ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον.

Mais ie n'ai rien voulu faire ſans tõ aduis, afin que ton bien ne fuſt point comme par contrainte, mais comme volontaire.

CAP. I.

7. Gaudium enim magnum habui & conſolationem in charitate tua; quia viſcera ſanctorum requieverunt per te frater.

For wee haue great ioye and conſolation in thy loue, becauſe by thee, brother, the Saintes heartes are comforted.

8. Propter quod multam fiduciam habens in Chriſto Ieſu imperandi tibi quod ad rem pertinet.

Wherefore, though I bee very bolde in Chriſt to commaunde thee that which is conuenient.

9. Propter charitatem magis obſecro, cùm ſis talis, ut Paulus ſenex, nunc autem & vinctus Ieſu Chriſti.

Yet for loues ſake I rather beſeech thee, though I be as I am, euen Paul aged, and euen now a priſoner for Ieſus Chriſt.

10. Obſecro te pro meo filio quem genui in vinculis, Oneſimo.

I beſeech thee for my ſonne Oneſimus, whome I haue begotten in my bondes.

11. Qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi utilis.

Which in time paſt was to thee vnprofitable, but nowe profitable both to thee and to me.

12. Quem remiſi tibi. Tu autem illum ut mea viſcera, ſuſcipe.

Whome I haue ſent againe: thou therefore, receiue him, that is mine owne bowels.

13. Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi miniſtraret in vinculis Evangelii.

Whome I would haue retained with me, that in thy ſtead he might haue miniſtred vnto me in the bondes of the Goſpell.

14. Sine conſilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex neceſſitate bonum tuum eſſet, ſed voluntarium

But without thy minde would I do nothing, that thy benefit ſhoulde not be as it were of neceſſitie, but willingly.

Das I. Capitel.

7. Wir haben aber groſſe freude vnd troſt an deiner liebe/ denn die hertzen der Heiligen ſind erquicket durch dich lieber Bruder.

Wi haffue oc ſtor glæde oc trøſt aff din kærlighed/ thi at de Helligis hierte ere verquegede formedelſt dig/ kære Broder.

8. Darumb/ wiewol ich habe groſſe freudigkeit/ inn Chriſto/ dir zu gebieten/ was dir ziemet.

Der faare/ alligeuel at ieg haffuer ſtor driſtighed/ til at biude dig/ huad ſom dig er tilbørligt.

9. So wil ich doch vmb der Liebe willen nur vermanen/ der ich ein ſolcher bin/ nemlich/ ein alter Paulus/ nun aber auch ein gebundener Jeſu Chriſti.

Saa vil ieg dog for kærligheds ſkyld ekon formane/ ieg ſom er ſaadan en/ ſom er/ en gammel Paulus/ oc nu Jheſu Chriſti Bundne.

10. So ermane ich dich vmb meines Sohns willen Oneſimi/ den ich gezeuget habe in meinen Banden.

Saa formaner ieg dig for min Søns Oneſimi ſkyld/ ſom ieg fødde i mine Baand.

11. Welcher weiland dir vnnůtze/ nun aber mir vnd dir wol nůtze iſt.

Huilcken der tilforn vaar dig wnyttelig/ Men nu er baade mig oc dig vel nyttelig.

12. Den habe ich wider geſand. Du aber wölleſt jhn/ das iſt/ mein eigen hertz annemen.

Den ſende ieg til dig igen. At du vilt anamme hannem/ det er/ min eget Hierte.

13. Denn ich wolte jn bey mir behalten/ daß er mir an deiner ſtatt dienet/ in den Banden deß Evangelij.

Thi ieg vilde behuldet hannem hoſſ mig/ at hand ſkulde tient mig i din ſted/ vdi Euangelij Baand.

14. Aber ohn deinen willen wolte ich nichts thun/ auff daß dein gutes nicht were genötiget/ ſondern freywillig.

Men vden din vilie vilde ieg inted gøre/ paa det at du ſkulde icke nødis til at gøre mig til gode/ men velvillige.

Kapitola I.

7. Radoſt zagiſtě welkau y potěſſenij máme z láſky twě/ že ſtřewa Swatých občerſtwena gſau ſkrze tebe Bratře.

Abowiem weſele wielkie mamy/ y pocieſzenie w miłośći twey bráćie/ iż wnetrznośći świetych ochłodzone ſą przez ćie.

8. Protož ačkoli mnohau ſměloſt máme w Kryſtu Gežijſſy rozkazowati to/ což tobě náležij.

A przetho choć mam wielka wolność w Kryſtuſie tobie roſkázáć cona ćie należy.

9. Ale wſſak pro Láſku raděgij tebe proſým/ poněwadž gſem takowý/ yako Pawel ſtarý/ á nynij y Wězeň Gežijſſe Kryſta.

A wſzakże dla miłośći rádſzey proſzę/ tákowym będąc ia Páwel ſtáry/ á teraz też więźień Jezu Kryſtuſow.

10. Proſým tebe za Syna měho/ kterěhož gſem zplodil w wězenij/ Onezyma.

Proſzę tedy zá ſynem moim Oneſymem/ ktoregom vrodził w więźieniu moim.

11. Kterýž byl někdy tobě newžitečný/ ale giž y tobě y mně vžitečný.

Niekiedy tobie niepożytecznym/ ále teraz tobie y mnie bárzo vżytecznym.

12. Gehož gſem zaſe poſlal k tobě. Protož ty přijgmi gey/ totiž ſtřewa má:

Ktoregom odeſłał/ á ty przyimi goto ieſt wnetrznośći moie.

13. Kterěhožto yá chtěl gſem při ſobě nechati/ aby mně mijſto tebe poſluhowal w wězenij/ kterěž trpijm pro Ewangelium.

Ktoregom iá chćiał przy ſobie zátrzymać/ áby zá ćie ſłużył mnie w więźieniu Ewánieliey.

14. Ale bez wědomij twěho nechtěl ſem nic včiniti/ aby dobrě twě nebylo yako bezděky/ ale z dobrě wůle.

Ale bez twego zdánia niechćiałem nyc czynić/ áby dobrodzieyſtwo twoie nie było iáko z przymuſzenia/ ale z dobrey woley.

א

15 דְּבַר דֵּין אַף מֶטוּל הָדָא שַׁנִי דְּשָׁעְתָא דַּלְעָלַם תְּאחְדִּיוְהִי׃

Che forſe per queſto ſi partì egli da te perqualche tempo, accioche tu lo riceueſſi perpetuo.

16 לָא מֶכִּיל אַיךְ עַבְדָּא אֶלָּא יַתִּיר מֶן עַבְדָּא אַחָא חַבִּיבָא דִּילִי חַד כְּמָא דִּילָךְ וּבְבֶסַר וּבְמָרַן׃

Non gia piu come ſeruo, ma in miglior conditione che ſeruo, cioè, fratello cariſſimo, maſſimamente a me: hor quanto piu à te, e ne la carne, e nel Signore?

17 אֶן הָכִיל אִיתַיךְ לִי שׁוּתָּפָא קַבְּלָיְהִי אַיךְ דִּילִי׃

Sè tu penſi le noſtre coſe eſſer communi, riceui lui come me.

18 וְאֶן מֶדֶּם חַסְּרָךְ אַו חַיָּב הָדָא עָלַי חַשּׁוֹב׃

E s'egli t'ha fatto torto alcuno, ouero t'è debitore, mettilo in conto à me.

19 אֶנָא פַּוְלוֹס כְּתֶבֶת בְּאִידַי אֶנָא פָּרַע אֶנָא דְּלָא אֶמַר לָךְ דְּאַף נַפְשָׁךְ חַיָּב אַנְתְּ לִי׃

Io Paulo ho ſcritto queſto di mia mano, io pagarò: per non dirti che tu mi ſei debitore ancor di te ſteſſo.

20 אִין אָחִי אֶנָא אֶתְתְּנִיחַ בָּךְ בְּמָרַן אַנִיחַ רַחֲמַי בַּמְשִׁיחָא׃

Si, fratello, fa che io goda di te nel Signore: ricrea le mie viſcere nel Signore.

21 מֶטוּל דְּתָכִיל אֶנָא דְּשָׁמַע אַנְתְּ לִי כְּתֶבֶת לָךְ וְיָדַע אֶנָא דְּיַתִּיר מֶן מָא דְּאָמַר אֶנָא עָבֵד אַנְתְּ׃

Io t'ho ſcritto confidandomi ne la tua obbedientia, ſapendo che tu farai ancor piu di quello che io ti dico.

א

15 אוּלַי עַל־זֹאת בָּרַח מִמְּךָ לְעֵת אֲשֶׁר תִּקָּחֵהוּ לְעוֹלָם׃

Porque ſera marauilla, ſino ſe ha apartado de ti por algun tiempo, para que lo boluieſſes à tener pora ſiempre.

16 לֹא עוֹד כְּמוֹ עֶבֶד כִּי־אִם תַּחַת הָעֶבֶד כְּרֵעַ כְּאָח יָדִיד לִי בִּמְאֹד כַּמָּה יוֹתֵר לָךְ גַּם בַּבָּשָׂר וְגַם בַּאֲדֹנֵינוּ׃

Ya no como ſieruo, antes mas que ſieruo, à ſaber como hermano amado, mayormente de mi y quanto mas de ti, en la carne y en el Sennor?

17 וְאִם אַתָּה אֱנוֹשׁ כְּעֶרְכִּי קַבְּלֵנוּ כָּמוֹנִי׃

Anſi que, ſi me tienes por compannero, recibelo como á mi.

18 וְאִם בִּמְאוּמָה הֶעֱוָה עָלֶיךָ אוֹ־אִם נַחְבֹּל לָךְ אוֹתָהּ לִי תַּחְשְׁבֶהָ׃

Y ſi en algo te dannó o te deue, ponlo à mi cuenta.

19 אֲנִי־פּוּלוֹס כָּתַבְתִּי בְּיָדִי אֲנִי אֲשַׁלֵּם פֶּן אֹמַר כִּי־נַפְשְׁךָ נַחְבָּלָה לִי׃

Yo Paulo lo eſcreui de mi mano, yo lo pagaré: por no dezirte que aun à ti miſmo te me deues de mas.

20 כֵּן־אָחִי אֲנִי הִדַּנֵּיתִי אֶת־נַפְשִׁי בַּאֲדֹנֵינוּ הַנִּיחָה נָא אֶת־רַחֲמַי בַּמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ׃

Anſi hermano, yo goze de ti (en el Sennor) que recrees mis entrannas en el Sennor.

21 בְּבִטְחִי עַל־יִקְהָתְךָ כָּתַבְתִּי אֵלֶיךָ וְיוֹדֵעַ אֲנִי כִּי־מֵאֲשֶׁר אֹמַר אֲנִי יוֹתֵר תַּעֲשֶׂה׃

He te eſcripto confiando en tu obediencia, ſabiendo que aun harás mas de loque digo.

ά.

15. Τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς.

Car pour ceſte cauſe peut eſtre a-il eſté ſeparé de toi pour vn temps, afin que tu le recouuraſſes pour iamais:

16. Οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητὸν, μάλιστα ἐμοὶ, πόσῳ δὲ μᾶλλόν σοι, καὶ ἐν σαρκὶ, καὶ ἐν κυρίῳ;

Non plus comme ſerf, mais au deſſus de ſerf, c'eſt aſſauoir comme frere bien-aimé, principalement de moi, & combien plus de toi, & ſelon la chair, & ſelon le Seigneur.

17. Εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ.

Si donc tu me tiens pour compagnõ, reçoi-le comme moi meſme.

18. Εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει.

Que s'il t'a fait quelque tort, ou s'il te doit, mets-le moi en conte.

19. Ἐγὼ παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι, ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις.

Moi Paul ai eſcrit de ma propre main, ie le payerai: afin que ie ne te die point que meſme tu te dois toi-meſme à moi.

20. Ναὶ ἀδελφέ. ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ. ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.

Voire frere, que ie reçoiue ce plaiſir de toi au Seigneur: recree mes entrailles an Seigneur.

21. Πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις.

Ie t'ai eſcrit, aſſeurant de ton obeiſſance, ſachant que tu feras meſme plus que ie ne di.

CAP. I.

15. Forſitan enim ideo diſceſſit ad horam à te, ut in æternum illum reciperes.

It may be that he therefore departed for a ſeaſon/ that thou ſhouldeſt receiue him for euer.

16. Iam non ut ſervum, ſed pro ſervo chariſſimum fratrem, maximè mihi; quando autem magis tibi & in carne & in Domino?

Not nowe as a ſeruant/ but aboue a ſeruant/ euen as a brother beloued/ ſpecially to me: how much more then vnto thee/ both in the fleſh/ and in the Lord?

17. Si ergo habes me ſocium: ſuſcipe illum ſicut me.

If therefore thou count our things common/ receiue him as my ſelfe.

18. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet: hoc mihi imputa.

If he hath hurt thee/ or oweth thee ought/ that put on mine accounts.

19. Ego Paulus ſcripſi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quòd & teipſum mihi debes.

I Paul haue written this with mine owne hand: I will recompence it/ albeit I do not ſay to thee/ that thou oweſt vnto me euen thine owne ſelfe.

20. Ita frater, Ego te fruar in Domino. Refice viſcera mea in Domino.

Yea/ brother/ let me obteine this pleaſure of thee in the Lorde: comfort my bowels in the Lord.

21. Confidens in obedientia tua ſcripſi tibi: ſciens quoniam & ſuper id quod dico, facies.

Truſting in thine obedience/ I wrote vnto thee/ knowing that thou wilt do euen more then I ſay.

Das I. Capitel.

15. Villeicht aber iſt er darumb ein zeitlang von dir kommen/ daß du jhn ewig wider hetteſt.

Hand er maa vel ſkee/ der faare kommen fra dig til en tid/ at du ſkulde haffue hannem euindelige igen.

16. Nun nicht mehr als einen knecht/ ſondern mehr denn einen Knecht/ einen lieben Bruder/ ſonderlich mir/ wie vil mehr aber dir/ beyde nach dem Fleiſch/ vnd in dem HERRN?

Nu icke mere ſom en Tienere/ men mere end en Tienere/ en elſkelig Brøder/ beſynderlige mig/ huor meget mere dig/ baade effter Kødet oc i HERREN.

17. So du nun mich helteſt für deinen Geſellen/ ſo wolteſt du jhn/ als mich ſelbs/ annemen.

Der ſom du nu holder mig for din Staalbroder/ da anamme hannem/ lige ſom mig ſelff.

18. So er aber dir etwas ſchaden gethan hat/ oder ſchuldig iſt/ das rechne mir zu.

Haffuer hand oc giort dig nogen ſkade/ eller er dig noget ſkyldig/ da regne mig det til.

19. Ich Paulus hab es geſchrieben mit meiner Hand/ ich wils bezahlen/ Ich ſchweige/ daß du dich ſelbs mir ſchuldig biſt.

Jeg Paulus ſcreff det met min Haand/ ieg vil betale det/ Jeg tier/ at du eſt mig dig ſelff ſkyldig.

20. Ja lieber Bruder/ gönne mir/ Daß ich mich an dir ergetze inn dem HERRN/ Erquicke mein hertz in dem HERRN.

Ja kære Brøder/ vnde mig/ at ieg maa forlyſte mig hoſſ dig/ i HERREN/ Verquege mit hierte i HERREN.

21. Ich hab auß zuverſicht deines gehorſams dir geſchrieben/ denn ich weiß du wirſt mehr thun/ denn ich ſage.

Jeg ſcreff dig til aff den tillid ſom ieg haffuer til din lydelſe/ thi ieg veed at du gør mere/ end ieg ſiger.

Kapitola I.

15. Neb geſt ſnad proto odſſel na chwijli od tebe/ aby ho na wěky přiyal:

Albowiem ſnadź vſtąpił na chwilę/ ábyś go przyiął wiecżnie.

16. Giž ne yako ſlužebnijka/ ale wijce než ſlužebnijka/ ano bratra naymilegſſyho/ zwláſſtě mně/ a mnohem wijce tobě y podlé těla y w PAnu.

Nie iuż iáko ſługę/ ále zacnieyſzego niż ſługę/ to ieſt/ brátá miłego/ á zwłaſzcżá mnie/ á iákoż dáleko więcey tobie według ćiáłá/ y według Páná.

17. Protož máſſli mne za towaryſſe/ přijgmiž ho yako mne.

Jeſli tedy ze mną maſz ſpołecżność/ przyimi go iáko mnie.

18. Pakliť geſt co proti tobě zawinil/ aneb geſtliť něco dlužen/ to mně připiſſ.

A ieſlići w cżym obráźił/ áboć co winien/ to mnie przycżytay.

19. Já Páwel pſal gſem mau rukau/ Jáť zaplatijm: Ať nedijm tobě/ že y ty ſám ſebe gſy mi dlužen.

Jam Páweł nápiſał ręką moią/ ia nágrodzę/ chcęći nie powiedam iż też nád to y ſámegoś mi ſiebie winien.

20. Tak včiň Bratře/ ať yá požiwu tebe w Pánu/ občerſtwiž ſtřewa má w Kryſtu.

Tak brácie niech to mam zá dobrodzieyſtwo od ćiebie/ ochłodź wnętrzności moie w Pánie.

21. Giſtau naděgi maje o poſluſſenſtwij twém pſal gſem tobě/ wěda že y nad to což prawijm včinijš.

Piſałem ći dufáiąc poſłuſzeńſtwu twemu/ wiedząc iż też więcey niż powiedam vczyniſz.

א

22 כַּחְדָא דֵין אַף טַיֵּב לִי בֵּית מַשְׁרְיָא מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר דְּבַצְלַוָתְכוֹן מֶתְיְהֵב אֲנָא לְכוֹן׃

Et insieme apparecchiami ancora vn alloggiamento : percioche io ſpero che per mezo de le voſtre orationi vi ſarò donato.

23 שָׁאֵל בִּשְׁלָמָךְ אֶפַפְרָא שַׁבְיָא דְּעַמִּי בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Epafra che è prigione inſieme con me in Chriſto Iesv.

24 וּמַרְקוֹס וַאֲרִסְטַרְכוֹס וְדָאמָא וְלוּקָא מְעַדְּרָנַי׃

Marco, Ariſtarco, Dema, e Luca miei aiutatori, ti ſalutano.

25 טַיְבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם רוּחְכוֹן אַחַי אָמֵין׃

La gratia del noſtro Signor Iesv Chriſto ſia con lo ſpirito voſtro, Amen.

שְׁלֶמַת אִגַּרְתָּא דִּלְוָת פִּילִימוֹן דְּאֶתְכַּתְבַת מִן רְהוֹמָא׃

א

22 וּבְאַחַד תָּכִין לִי אֶת־הַמָּלוֹן כִּי־שִׂבַּרְתִּי כִּי־בִתְפִלּוֹתֵיכֶם אוּחַן לָכֶם׃

Y anſi miſmo tambien apareja de hoſpedarme: porque eſpero que por vueſtras oraciones hos tengo de ſer concedido.

23 שְׁאָלוּ לִשְׁלוֹמְךָ אֶפַפְרָא חַנִּשְׁבָּה אִתִּי בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Saludante Epaphras mi compannero en la priſion por el Chriſto Ieſus.

24 וּמַרְקוֹס אֲרִיסְטַרְכוֹס דֵּאמָא לוּקָס עוֹזְרָי׃

Marcos, Ariſtarcho, Demas, Lucas, mis, ayudadores.

25 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם רוּחֲכֶם אָמֵן׃

La Gracia del Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto ſea con vueſtro eſpiritu, Amen.

אֶל־פִּילֵמוֹן נִכְתְּבָה מֵרְהוֹמָה
בִּידֵי אוֹנֵסִימוֹס
הָעֶבֶד׃

α΄.

22. Ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν. ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.

Mais auſſi quand & quand prepare moi logis : car i'eſpere que ie vous ſerai donné par vos prieres.

23. Ἀσπάζονταί σε ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

Epaphras priſonnier auec moi en Ieſus Chriſt te ſaluë.

24. Μάρκος, ἀρίσταρχος, δημᾶς, λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.

Enſemble Marc, Ariſtarque, Demas, & Luc, mes compagnons d'œuure.

25. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec voſtre eſprit, Amen.

Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ ὀνησίμου οἰκέτου.

CAP. I.

22. Simul autem & para mihi hoſpitium: nam ſpero per orationes veſtras donari me vobis.

Moreouer alſo prepare me lodging: for I truſt through your prayers I ſhal be giuen vnto you.

23. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto Ieſu.

There ſalut: thee Epaphras my felowe priſoner in Chriſt Jeſus.

24. Marcus, Ariſtarchus, Demas & Lucas adiutores mei.

Marcus / Ariſtarchus / Demas & Luke my fellow helpers.

25. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum ſpiritu veſtro, Amen.

The grace of our Lorde Jeſus Chriſt be with your ſpirit / Amen.

Scripta è Roma per Oneſimum.

Das I. Capitel.

22. Darneben bereite mir die Herberge / denn ich hoffe / daß ich durch euer Gebet euch geſchenckt werde.

Der til met / da beſkicke mig mit Herbere / thi ieg haabis / at ieg ſkal formedelſt eders Bøn giffuis eder.

23. Es grüſſet dich Epaphras mein Mitgefangener in Chriſto Jeſu.

Epaphras min Metfange i Chriſto Jheſu / hilſer dig.

24. Marcus / Ariſtarchus / Demas / Lucas / meine gehülffen.

De Marcus / Ariſtarchus / Demas / Lucas / mine methielpere.

25. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit ewrem Geiſt / Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eders Aand / Amen.

Geſchrieben von Rom durch Oneſimum.

Kapitola I.

22. Připrawiž mi také hoſpodu / neb naděgi mám / že ſkrze Modlitby waſſe nawrácen budu wám.

Zaraz też zgotuy mi goſpodę / ábowiem nadziewam ſie iż przez modlitwy wáſze będęwam darowan.

23. Pozdrawuge tebe Epaffras ſpolu wězeň můg w Kryſtu Gežiſſy.

Pozdrawiáia ćie / Epáfrás ktory ieſt więźniem zemną / dla Kryſtuſá Jezuſá.

24. Marek Aryſtarchus / Demas a Lukáſs pomocnjcy mogi.

Marek Aryſtarchus / Demas / y Lukaſz / pomocnicy moi.

25. Miloſt Pána naſſeho Gežiſſe Kryſta s Duchem waſſým / Amen.

Láſká Páná náſzego Jezu Kryſtá niech będźie z duchem wáſzym / Amen.

Skonáwá ſe Epiſſtola Swatého Pawla k Filemonowi.

D. PAVLI EPISTOLA
AD
HEBRAEOS,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא אִגֶּרֶת לְפוֹלוֹס Ἡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דַּלְוָת עֶבְרָיֵא׃

קֵפָלָאוֹן א

בְּכֻל מְנָוָן וּבְכֻל דְּמוּיָן מַלֵּל אַלָהָא עַם אַבָהַין בִּנְבִיֵא מִן קְדִים וּבְהָלֵין יַוְמָתָא אַחרָיֵא מַלֵּל עַמַּן בִּבְרֵה׃

Hauendo gia Iddio in varie maniere e in molti modi parlato à i Padri per li Profeti. Ha in queſti vltimi giorni parlato a noi per il ſuo Figliuolo.

2 דְּלֵה סָם יָרְתָא דְּכֻל מֶדֶם וּבֵה עֲבַד לְעָלְמֵא׃

Ilquale egli ha conſtituito herede di tutte le coſe, e perilquale ha fatti ancora i ſecoli.

3 דְּהָוְיוּ צֶמְחָא דְּשׁוּבְחֵה וְצַלְמָא דְּאִיתוּתֵה וַאחִיד כֻּל בְּחַילָא דְּמֶלְתֵה וְהוּ בַּקְיוּמֵה עֲבַד דּוּכָיָא דְּחַטָהֵא וִיתֵב עַל יַמִינָא דְּרַבּוּתָא בַּמְרַוְמָא׃

Ilquale eſſendo lo ſplendor de la gloria e la forma ſculpita de la perſona di eſſo, e ſoſtentando tutte le coſe con la ſua potente parola, hauendo fatta per ſe ſteſſo la purgation de noſtri peccati, s'è poſto à ſedere a la deſtra de la maeſta ne luoghi eccelſi.

4 וְהָנָא כֻּלֵּה יַרִּב מֶן מַלְאַכֵא אַיְךְ מָא דַּמְיַתַּר שְׁמָא דִּירֶת מֶן דִּילְהוֹן׃

Fatto da tanto piu che gli Angeli, quanto piu eccellente nome ha conſeguito, che non han fatto eſſi.

5 לַאיְנָא גֵּיר מֶן מַלְאַכֵא מֶן מְתוּם אֲמַר אַלָהָא דִּבְרִי אַנְתְּ אֶנָא יַוְמָנָא יִלֶדְתָּךְ וְתוּב דְּאֶנָא אֶהְוֵא לֵה לַאבָא וְהוּ נֶהְוֵא לִי לַבְרָא׃

Perche à qual de gli angeli diſſe mai, Tu ſei il mio figliuolo, io hoggi t'ho generato? E piu, Io gli ſarò padre & egli mi ſara figliuolo?

הַקָּדוֹשׁ אֶל־הָעִבְרִים׃

א

פְּעָמִים רַבּוֹת וּבִדְבָרִים רַבִּים מֵעוֹלָם דִּבֶּר אֱלֹהִים אֶל־אֲבוֹתֵינוּ בְּפִי הַנְּבִיאִים וּכְבָר בְּאַחֲרִית הַיָּמִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר אֵלֵינוּ בִּבְנוֹ׃

AVIENDO Dios hablado muchas vezes y en muchas maneras en otro tiempo à los Padres por los Prophetas, à la poſtre en eſtos tiempos nos ha hablado por el Hijo.

2 אֲשֶׁר שָׂמוֹ לְיוֹרֵשׁ כֹּל אֲשֶׁר בּוֹ בָּרָא אֶת הָעוֹלָמִים׃

Al qual conſtituyó por heredero de todo, por el qual anſimiſmo hizo los ſiglos:

3 שֶׁהוּא זֹהַר כְּבוֹדוֹ וּדְמוּתוֹ וְצֶלֶם הֲקִימוֹ הַנֹּשֵׂא אֶת־כֹּל בִּדְבַר גְּבוּרָתוֹ בְּנַפְשׁוֹ עָשָׂה טָהֳרַת חַטֹּאתֵינוּ יוֹשֵׁב לִימִין הַגְּדֻלָּה בַּמְּרוֹמִים׃

El qual ſiendo el reſplandor de ſu gloria, y la imagen de ſu ſuſtancia, y ſuſtentando todas las coſas con la palabra de ſu potencia, auiendo hecho la purgacion de nueſtros peccados por ſimiſmo, ſe aſſentó à la dieſtra de la mageſtad en las alturas.

4 בַּכֹּל מְאֹד יוֹתֵר וְטוֹב נִהְיָה מִמַּלְאָכִים כַּמָּה יוֹתֵר הִגְדִּיל שְׁמוֹ עַל־שְׁמוֹתָם בְּנַחֲלָתוֹ׃

Hecho tanto mas excelente que los Angeles quanto alcançó mas excellente nombre que ellos.

5 כִּי־לְמִי־הַמַּלְאָכִים בְּכָל־עִתּוֹת אָמַר יְהוָֹה בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ וְעוֹד אֲנִי אֶהְיֶה לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן׃

Porque à qual de los angeles dixo Dios jamas, Mi Hijo eres tu, yo te he engendrado oy? Y otra vez, Yo ſeré à el Padre, y el me ſerá à mi Hijo?

ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ἐπιστολή

ΚΕΦΑΛ. α´.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ.

DIEV ayant iadis, à pluſieurs fois & en pluſieurs maniere, parlé aux Peres par les Prophetes. A parlé à nous en ces derniers iours par ſon Fils

2 Ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν.

Lequel il a eſtabli heritier de toutes choſes: par lequel auſſi il a fait les ſiecles.

3. Ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς.

Lequel Fils eſtant la reſplendeur de la gloire, & la marque engrauee de la perſonne d'icelui, & souſtenant toutes choſes par ſa parole puiſſante, ayãt fait par ſoi-meſme la purgation de nos pechés, s'eſt aſſis à la dextre de la maieſté es lieux treshauts:

4. Τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

Eſtant fait d'autant plus excellent que les Anges, qu'il a herité vn nom plus excellent par deſſus eux.

5. Τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;

Car auquel des Anges a-il onques dit C'eſt toi qui es mon Fils, ie t'ai auiourd'hui engendré? Et derechef, Ie lui ſerai Pere, & il me ſera Fils.

AD HEBRÆOS.

CAP. I.

MVLTIFARIAM multiſque modis olim DEVS loquens patribus in prophetis. Noviſſimè diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio.

AT ſundrie times & in diuers manners God ſpake in the olde time to our Fathers/ by the Prophets. In theſe laſt dayes hee hath ſpoken vnto vs by his Sonne.

2. Quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſecula.

Whome hee hath made heire of all thinges / by whome alſo he made the worldes.

3. Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ eius, portanſque omnia verbo virtutis ſuę, purgationem peccatorum faciens, ſedet ad dexteram maieſtatis in excelſis.

Who beeing the brightnes of the glory / and the ingraued forme of his perſon/ and bearing vp all things by his mighty word / hath by him ſelfe purged our ſinnes/ and ſitteth at the right hand of the maieſtie in the higheſt places.

4. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit,

And is made ſo much more excellent then the Angels in as much as hee hath obteined a more excellent name then they.

5. Cui enim dixit aliquando angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rurſum: Ego ero illi in Patrem: & ipſe erit mihi in Filium?

For vnto which of the Angels ſaid hee at any time? Thou art my Sonne/ this day begate I thee? and againe / I will be his Father / and he ſhall be my Sonne?

An die Ebreer.

Das I. Capitel.

NAch dem vor zeiten GOtt manchmal/ vnd mancherley weiſe geredt hat zu den Vätern/ durch die Propheten. Hat er am letzten in dieſen tagen zu vns geredt/ durch den Sohn.

EFter at Gud i fordom tid talede mange gonge oc i mange maade til Fedrene formedelſt Propheterne/ Da talede hand paa det ſiſte i diſſe dage til oſſ/ formedelſt Sønnen.

2. Welchen er geſetzt hat zum Erben über alles/ durch welchen er auch die Welt gemacht hat.

Huilcken hand ſette til en Arffuing offuer alting/ formedelſt huilcken hand giorde/ oc Verden.

3. Welcher/ ſintemal er iſt der glantz ſeiner Herrligkeit/ vnd das Ebenbild ſeines weſens/ vnd tregt alle ding mit ſeinem kräfftigen Wort/ vnd hat gemacht die reinigung vnſer Sünde/ durch ſich ſelbſt/ hat er ſich geſetzt zu der rechten der Majeſtät/ in der höhe.

Huilcken/ efſterdi hand er hans Herligheds ſkin/ oc hans verelſis rette Billede/ oc bær alle ting met ſit krafftige Ord/ oc giorde vore ſynders Renſelſe/ formedelſt ſig ſelff/ da ſette hand ſig hoſſ Maieſtatens høyre Haand/ i det høye.

4. So vil beſſer worden denn die Engel/ ſo gar vil einen höhern Namen er für jnen ererbet hat.

Oc hand er bleffuen ſaa meget bedre end Englene/ ſom hand aldelis meget arffuede i høyre Naffn for dem.

5. Denn zu welchem Engel hat er jemals geſagt: Du biſt mein Sohn/ heute hab ich dich gezeuget? Vnd abermal/ Ich werde ſein Vater ſein/ vnd er wird mein Sohn ſein.

Thi at huilcken Engel ſagde hand nogen tid til/ Du eſt min Søn/ Jeg fødde dig i dag? Oc atter igen Jeg ſkal vere hans Fader/ oc hand ſkal vere min Søn.

K Ziduom.

Kapitola I.

ROzličně a mnohými ſpuoſoby někdy Bůh mluwil Otcům ſkrze Proroky: Nayposlēze pak těchto dnj mluwil nám ſkrze Syna ſwého.

BOg częſtokroć y rozmaitym obyczájem niekiedy mowił oycom náſzym przez Proroki. A w ty dni oſtáteczne mowił nam przez Syná.

2. Kteréhož vſtanowil Dědicem wſſech wěcý/ ſkrze kteréhož včinil y wěky:

Kthorego poſtánowił dźiedźicem wſzytkich rzeczy/ przez ktorego też świát ſtworzył.

3. Kterýžto gſa bleſkem ſláwy/ a obrazem podſtaty geho/ zdržuge wſſecky wěcy ſlowem mocy ſwé/ očiſſtění hříjchuow naſſých ſkrze ſebe ſamého včiniw/ ſedij na Prawicy welebnoſti na wýſoſtech:

Ktory będąc iáſnośćią chwały/ y wyráżonym obrázem podſtáći iego/ y zátrzymawáiąc wſzythki rzeczy onym ſwoim mocnym ſłowem/ ſpráwiwſzy oczyśćienie grzechow náſzych przez ſámego śiebie/ vſiadł ná práwicy onego máieſtátu nawyżſzego.

4. Tijm důſtognějſſý nad Angely včiněn/ čijm rozdijlněgi nad ně gméno dědičné obdržal.

Tym ſię zacnieyſzym zſtał nád Anioły/ im oſobliwſzego imienia przed nimi doſtał.

5. Neb kterému geſt kdy z Angelůw řekl: Syn můg gſy ty/ yá gſem dnes zplodil tebe? A opět: Já budu gemu za Otce/ a on bude mi za Syna.

Abowiem kthoremu kiedy z Aniołow rzekł: Tyś ieſt Syn moy/ iam ćiebie dźiś vrodźił? Y záſię: Będę mu Oycem/ á on mi będźie Synem?

א

6 תּוּב דֵּין אֶמַתַי דְּמַעֵל
בּוּכְרָא לְעָלְמָא אָמַר דְּלֵה
יִסְגְּדוּן כֻּלְּהוּן מַלְאֲכֵא
דַּאלָהָא׃

Et ancora, quando egli introduce il Primogenito nel mondo, dice, E tutti gli Angeli di Dio l'adorino.

7 עַל מַלְאֲכֵא דֵּין הָכַנָּא
אָמַר דַּעֲבַד מַלְאֲכַוְהי רוּחָא
וּמְשַׁמְּשָׁנַוְהי נוּר יָקְדָּא׃

E quanto à gli Angeli, dice, Ilqual fa i Venti ſuoi Angeli, e ſuoi miniſtri la fiamma del fuoco.

8 עַל בְּרָא דֵּין אָמַר ד
דְּכוּרְסַיָךְ דִּילָךְ אֱלָהָא
לְעָלַם עָלְמִין שַׁבְטָא
פְּשִׁיטָא שַׁבְטָא דְּמַלְכוּתָךְ׃

Ma del Figliuolo, dice, Il tuo Trono, o Dio, e per ſempremai, lo ſcettro del tuo regno è ſcettro d'equità.

9 רְחֵמְתְּ כֵּאנוּתָא ו
וַסְנֵית עַוְלָא מֶטוּל הָנָא
מְשַׁחָךְ אֱלָהָא אֱלָהָךְ מ
מְשְׁחָא דְּחַדוּתָא יַתִּיר מֶן
חַבְרַיךְ׃

Tu hai amata la giuſtitia, & hai odiata l'iniquita: per queſta cagione Iddio, l'Iddio tuo t'ha Vnto con olio di letitia ſopra i tuoi compagni.

10 וְתוּב אַנְתְּ מֶן בְּרֵישִׁית
סָמְתְּ שֶׁתָאסֵיהּ דְּאַרְעָא
וַשְׁמַיָּא עֲבָד אַיְדַיךְ אֶנּוּן׃

E tu Signore fondaſti dal principio la terra: e i cieli ſono opere de le tue mani.

11 הָנוּן עָבְרִין וְאַנְתְּ קַיָּם
אַנְתְּ וְכֻלְּהוּן אַיךְ נַחְתָּא
יִבְלוּן׃

Eſſi periranno, ma tu ſei ſtabile: e tutti come Veſtimenti inuecchiaranno.

12 וְאַיךְ תַּכְסִיתָא תֶּעוּף
אֶנּוּן הָנוּן יִתְחַלְּפוּן וְאַנְתְּ
אַיךְ דְּאִיתַיךְ אַנְתְּ וְשַׁנַּיךְ
לָא יִגְמְרָן׃

Egli rauuolgerai come Vna Veſte, e mutarannoſi: ma tu ſei il medeſimo, e gli anni tuoi non mancaranno.

א

6 וְכַאֲשֶׁר עוֹד הוֹבִיל אֶת־
בְּכִירוֹ אֶל־הַתֵּבֵל אָמַר וְיִשְׁתַּחֲווּ
לוֹ כָּל־מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים׃

Y otra vez, metiendo àl Primogenito en la redondez de las tierras, dize, Y adorenlo todos los Angeles de Dios.

7 וְאֶל־מַלְאָכִים אָמַר עֹשֶׂה
מַלְאָכָיו רוּחוֹת מְשָׁרְתָיו אֵשׁ לֹהֵט׃

Y ciertamente de los Angeles dize, El que haze ſus Angeles eſpiritus, y à ſus miniſtros, llama de fuego:

8 אַךְ אֶל־בְּנוֹ כִּסְאֲךָ אֱלֹהִים
עוֹלָם וָעֶד שֵׁבֶט מִישׁוֹר שֵׁבֶט
מַלְכוּתֶךָ׃

Mas àl Hijo, Tu throno, o Dios; por ſiglo del ſiglo: vara de equidad la vara de tu Reyno,

9 אָהַבְתָּ צֶּדֶק וַתִּשְׂנָא רֶשַׁע
עַל־כֵּן מְשָׁחֲךָ אֱלֹהִים אֱלֹהֶיךָ
שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן מֵחֲבֵרֶיךָ׃

Amaſte juſticia, y aborreciſte la maldad: por loqual te vngió Dios, el Dios tuyo, con olio de alegria mas que à tus companneros.

10 וְגַם אַתְּ לְפָנִים יְהוָה הָאָרֶץ
יָסַדְתָּ וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שָׁמָיִם׃

Item, tu, ò Sennor, en el principio fundaſte la tierra; y los cielos ſon obras de tus manos:

11 הֵמָּה יֹאבֵדוּ וְאַתָּ תַעֲמֹד
וְכֻלָּם כַּבֶּגֶד יִבְלוּ׃

Los quales perecerán, mas tu eres permanente: y todos ellos ſe enuejecerán como vna ropa;

12 כַּלְּבוּשׁ תַּחֲלִיפֵם וְיַחֲלֹפוּ
וְאַתָּ הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ׃

Y como vn veſtido los emboluerás y ſeran mudados: tu empero éres el miſmo, y tus annos nunca ſe acabarán.

α.

6. Ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.

Et encore, quant il introduit ſon Fils premier-né au monde, il dit, Et que tous les Anges de Dieu l'adorent,

7. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα.

Et quant aux Anges, il dit, Faiſant les vents ſes Anges, & la flamme de feu ſes miniſtres.

8. Πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου, ὁ θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.

Mais il dit quant au Fils, O Dieu, tõ throne demeure ès ſiecles des ſiecles, & le ſceptre de ton royaume eſt vn ſceptre de droiture.

9. Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεός, ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.

Tu as aimé iuſtice, & as haï iniquité: pour ceſte cauſe, ô Dieu, ton Dieu t'a oinct d'huile de lieſſe par deſſus tes conſors.

10. Καί, σὺ κατ' ἀρχάς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί.

Item, Toy Seigneur, as fondé la terre dès le commencement, & les cieux ſont les œuures de tes mains.

11. Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται,

Iceux periront, mais tu es permanent: & tous s'enuieilliront comme vn veſtement.

12. Καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.

Et tu les ployeras en rouleau comme vn habit, & ils ſeront changés: mais toi tu es le meſme, & tes ans ne defaudront point.

CAP. I.

6. Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit, Et adorent eum omnes angeli Dei.

And againe when he bringeth in his firſt begotten Sonne into the worlde / he ſayth / And let all the Angels of God worſhippe him.

7. Et ad angelos quidem dicit, Qui facit angelos ſuos, ſpiritus: & miniſtros ſuos, flammam ignis.

And of the Angels he ſaith / Hee maketh the Spirits his meſſengers / and his miniſters a flame of fire.

8. Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in ſeculum ſeculi: virga æquitatis, virga regni tui.

But vnto the ſonne he ſayth / O God / thy throne is for euer and euer: the ſcepter of thy kingdome is a ſcepter of righteouſneſſe.

9. Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatē: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis.

Thou haſt loued righteouſnes and hated iniquitie. Wherefore God / euen thy God / hath anointed thee with the oyle of gladnes aboue thy felowes.

10. Et, Tu in principio Domine terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.

And / Thou Lord / in the beginning haſt eſtabliſhed the earth / and the heauens are the workes of thine handes.

11. Ipſi peribunt, tu autem permanebis: & omnes ut veſtimentum veteraſcent.

They ſhall periſhe / but thou doeſt remaine: and they all ſhall waxe old as doth a garment.

12. Et velut amictum mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.

And as a veſture ſhalt thou folde them vp / and they ſhalbe changed: but thou art the ſame and thy yeeres ſhall not faile.

Das I. Capitel.

6. Vnnd abermal / da er einfůhret den Erſtgebornen in die Welt / ſpricht er: Vnd es ſollen jhn alle Gottes Engel anbeten.

Oc atter igen / der hand indfører den Førſtfødde i Verden / ſiger hand / oc alle Guds Engle ſkulle tilbede hannem.

7. Von den Engeln ſpricht er zwar: Er macht ſeine Engel Geiſter / vnd ſeine Diener Fewerflammen.

Men hand ſiger om Englene / Hand gør ſine Engle Aander / oc ſine Tiener ildlue.

8. Aber von dem Sohn: Gott / dein Stul weret von ewigkeit zu ewigkeit / das Scepter deines Reichs iſt ein richtiges Scepter.

Men om Sønnen / Gud / din ſtol varer fra euighed til euighed / dit Rigis Spir er en oprettet Spir.

9. Du haſt geliebet die Gerechtigkeit / vnd gehaſſet die Vngerechtigkeit / darumb hat dich / O Gott / geſalbet dein Gott / mit dem Oele der Freuden / ůber deine Genoſſen.

Du elſkte Retferdighed oc hadede wretferdighed der faare / O Gud / ſaluede din Gud dig / met glædens Olie / offuer dine Metdelere.

10. Vnd du HERR haſt von anfang die Erde gegrůndet / vnd die Himmel ſind deiner Hånde werck.

Oc du HERRE grundfeſte Jorden aff begyndelſen / oc Himlene ere dine henders gerning.

11. Dieſelbigen werden vergehen / du aber wirſt bleiben / vnd ſie werden alle veralten / wie ein Kleid.

De ſkulle forgaa / men du ſkalt bliffue / oc de ſkulle gøris gamle / ſom it Klædebon.

12. Vnd wie ein Gewandt wirſt du ſie wandeln / vnd ſie werden ſich verwandeln. Du aber biſt derſelbige / vnd deine Jar werden nicht auffhören.

Oc du ſkalt foruende dem ſom it Klæde / Oc de ſkulle foruende ſig. Men du eſt den ſamme / oc dine aar ſkulle icke afflade.

Kapitola I.

6. A opět / Když vwodij prworozeného na okrſſlek země / dij Ať klaněgij ſe gemu wſſyckni Angelé Božij.

A zaſię gdy wwodźi pirworodnego ná świat / powieda: Aniech ſię mu kłániáią wßyſcy Aniołowie Boży.

7. A o Angelijch zagiſté dij: Kterýž činij Angely ſwé Duchy / a ſlužebnjky ſwé plamenem ohně.

A o Anielech mowi: Ktory roſły ſwe czyni duchy / á ſługi ſwoie płomieniem ogniá.

8. Ale k Synu prawij: Stolicě twá Bože na wěky wěkůw / prut prawoſti / prut Králowſtwij twého.

Ale ku Synowi: Stolicá twoiá / Boże / na wieki wiekow / ſceptrum ſpráwiedliwe / ieſtći ſceptrum kroleſtwá twoiego.

9. Milowal gſy ſprawedlnoſt / a w nenáwiſti měl gſy neprawoſt: Protož pomazal tebe Buoh / Bůh twuog Olegem potěſſenij a weſſelij / nad ſpoluaučaſtnijky twé.

Vmiłowałeś ſpráwiedliwość á nie nawidźiałeś nieprawości / dla tegoż pomázał ćie Bog / Bog twoy / oleykiem radości / nád thowárzyßé twoie.

10. A Ty PAne na počátku založil gſy grunty Země / a dijla rukau twých gſau Nebeſa.

R: Tyś Pánie na poczatku vgruntował ziemie / á niebioſa ſą ſpráwy rąk twoich.

11. Onať pominau / ale ty zůſtaneſs: a wſſecka yako raucho zwetſſegij:

Onyć poginą / ale ty zoſtawaß / á wßytki iáko ßátá zwiotßeią.

12. A yako oděw změnijſs ge / a změněna budau: Ale ty ſám týž gſy / a Létha twá nezhynau.

A iáko odzienie zwinießie / y odmienia ſie / ale ty tenże ieſteś / y látá twoie nie vſtáną.

א

13 לְמַן דֵּין מֶן מַלְאֲכֵא מֶמְתוּם אֶמַר דְּתִב מֶן יַמִינַי עַדַמָא דַּאסִים בְּעֶל דְּבָבַיךְ כּוּבְשָׁא תְּחֵית רַגְלַיךְ׃

Et a qual de gli Angeli diſſe egli mai, Siedi à la mia deſtra, infin a tanto ch'io ponga i tuoi nimici per iſcabello de piedi tuoi?

14 לָא הָא כֻּלְהוֹן אִיתַיְהוֹן רוּחֵא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא דְּמֶשְׁתַּדְּרִין בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא מֶטוּל אִילֵין דַּעֲתִידִין לְמֵארַת חַיֵּא׃

Non ſono eglino tutti ſpiriti amminiſtratori, mandati à ſeruire per conto di quelli che conſeguiranno l'heredità de la ſalute?

א

13 אֶל־מִי־מִן הַמַּלְאָכִים אָמַר בְּכָל עֵת שֵׁב לִימִינִי עַד־אָשִׁית אֹיְבֶיךָ הֲדֹם לְרַגְלֶיךָ׃

Item à qual de los Angeles dixo jamàs Aſſientate à mis dieſtras, haſta que ponga à tus enemigos por eſtrado de tus pies?

14 הֲלֹא כֻּלָּם הָיוּ רוּחוֹת מְשָׁרְתוֹת שְׁלוּחוֹת לְשָׁרֵת בַּעֲבוּר הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עֲתִידִים לִנְחֹל אֶת הַיְשׁוּעָה׃

No ſon todos eſpiritus ſeruidores embiados en ſeruicio por amor de losque ſon los herederos de la ſalud?

α'.

13 Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

Et auquel des Anges a-il onques dit, Sieds-toi à ma dextre, iuſqu'à tant que i'aye mis tes ennemis pour le marchepied de tes pieds?

14. Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν.

Ne ſont-ils par tous eſprits admiſtrateurs, enuoyes pour ſeruir, pour l'amour de ceux qui doiuẽt receuoir l'heritage de ſalut?

ב

1 מֶטוּל הָנָא חַיָּבִינַן דְּיַתִּירָאִית נֶהְוֵא זָהִירִין בְּמֶדֶּם דַּשְׁמַעַן דְּלָא נֶפֶּל׃

Per queſto, ci biſogna ben piu accuratamente attendere a le coſe vdite, accioche talora noi non iſcoliamo.

2 אֶן גֵּיר מֶלְּתָא דָא דְּאֶתְמַלְּלַת בְּיַד מַלְאֲכֵא אֶשְׁתַּרְרַת וְכֻל דַּשְׁמַעָה וַעֲבַד עֲלַיָּה קַבֶּל פּוּרְעָנָא בְּכֵאנוּתָא׃

Imperoche ſe la parola pronuntiata per gli Angeli, fu ferma: & ogni trasgreſſione e diſobbedientia riceuè giuſta ricompenſa.

3 אֵיכַנָּא חֲנַן נֶעְרוּק אֶן נֶבְסֵא עַל אִילֵין דְּהָבוֹן אֶנּוּן חַיֵּין הָנוֹן דְּשַׁרִיו מֶן מָרַן לְמֶתְמַלָּלוּ וּמֶן אִילֵין דְּמֶנֵּה שְׁמַעוּ בַּן אֶשְׁתַּרְרוּ׃

Come ſcamparemo noi non facendo ſtima d'vna coſi gran ſalute? laquale eſſendo primamente ſtata narrata da eſſo Signore, e ſtata poi confermata à noi da quelli che l'haueuano vdita.

ב

1 עַל־כֵּן שׁוֶּה לָנוּ הֵיטֵב וְעַל־יֶתֶר לְהַקְשִׁיב לַאֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ פֶּן נִלּוֹז בְּמַעְגְּלוֹתֵינוּ׃

Por loqual es meneſter que tanto con mas diligencia guardemos las coſas que auemos oydo, porque no nos eſcurramos.

2 וְאִם הַדָּבָר אֲשֶׁר מְדֻבָּר בְּמַלְאָכִים הָיָה נָכוֹן וּלְכָל־בֶּגֶד וְסָרָה בָּאָה שִׁלֻּמַת צֶדֶק׃

Porque ſi la palabra dicha por el miniſterio de los Angeles, fue firme, y toda rebellion, y deſobediencia recibió juſta paga de ſu galardon.

3 אֵיכָכָה אֲנַחְנוּ נוּס נָנוּס אִם נָבוּז אֶת הַיְשׁוּעָה כָּזֹאת אֲשֶׁר הֵחֵלָּה לְדַבֵּר בַּאֲדֹנֵינוּ וּמֵאֲשֶׁר שָׁמְעוּ מִמֶּנּוּ אֵלֵינוּ נְכוֹנָה׃

Como eſcaparemos noſotros, ſi tuuieremos poco vna ſalud tan grande? la qual auiendo començado, à ſer publicada por el Sennor, ha ſido confirmada haſta noſotros por los que lo oyeron à el miſmo:

ΚΕΦΑΛ. β'.

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μή ποτε παραῤῥυῶμεν.

Pour ceſte cauſe nous faut-il prendre de plus pres garde aux choſes que nous auons ouïes, afin que ne venions à nous eſcouler.

2. Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις, καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν.

Car ſi la parole prononcee par les Anges, a eſté ferme: & toute tranſgreſſion & deſobeiſſance a receu iuſte retribution:

3. Πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα, τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη.

Comment eſchapperons-nous, ſi nous mettons à nonchaloir vn ſi grand ſalut, lequel ayant premierement commencé d'eſtre declaré par le Seigneur, nous a eſté confermé par ceux qui l'auoyent oui?

AD HEBRÆOS.	An die Ebreer.	K Židuom.
CAP. I.	Das I. Capitel.	Kapitola I.
13. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede à dextris meis, quoaduſque ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum? Vnto which alſo of the Angels ſaid hee at any time/ Sit at my right hand/ til I make thine enemies thy footeſtoole?	13. Zu welchem Engel aber hat er jemals geſaget : Setze dich zu meiner Rechter/ biß ich lege deine Feinde zum Schemel deiner Füſſe? Til huilcken Engel ſagde hand oc nogen tid/ Sæt dig hoſſ min høyre Haand/ indtil ieg legger dine Fiender til en ſkammel vnder dine føder?	13. Ak kterěmu kdy z Angeluow/ řekl: Seď na Prawicy mě/ dokawádž nepoložijm nepřátel twých podnož noh twých? A ktoremuż z Aniołow kiedy rzekł? Siedź ná práwicy moiey/ áż położe nieprzyiaciele thwoie podnożkiem nog twoich.
14. Nónne omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capient ſalutis? Are they not all miniſtrings Spirits/ ſent forth to miniſter/ for their ſakes which ſhall be heires of ſaluation?	14. Sind ſie nicht alle zu mal dienſtbare Geiſter/ außgeſand zum dienſt/ vmb der willen/ die ererben ſollen die Seligkeit. Ere de icke alle ſammen tienſtactige Aander/ vdſende til Tienſte/ for deris ſkyld/ ſom ſkulle arffue Salighed?	14. Wſſack wſſyckni gſau ſlužebnij duchowé/ poſláni k ſlužbě pro ty/ kteřijž dědičné obdržij Spaſenij. Izali wſzyſcy nie ſa duchowie poſługuiacy/ kthorzy na poſługe bywáia poſłáni dla tych/ ktorzy dziedzicmi beda zbáwieniá?
CAP. II.	Das II. Capitel.	Kapitola II.
PRopterea abundantiùs oportet obſervare nos ea quæ audivimus: ne fortè pereffluamus. Wherefore wee ought diligently to giue heed to the things which we haue heard/ leaſt at any time we ſhould let them ſlippe.	DArumb ſollen wir deſte mehr warnemen deß worts/ daß wir hören/ daß wir nicht dahin fahren. DEr faare ſkulle wi diſſ mere tage vare/ paa Ordet/ ſom wi høre/ at wi ſkulle icke fare der hen.	PRotož muſýme my zachowáwati ſnažněgij to/ což gſme ſlýchali/ aby z nás to newypadlo A Przeto mamy na wiecey pilnowác tych rzeczy ktoreſmy ſłyſzeli/ iżbyſmy ſie kiedy nierozſtapili.
2. Si enim qui per angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio, & inobedientia accepit iuſtam mercedis retributionem. For if the worde ſpoken by Angels was ſtedfaſt/ and euery tranſgreſſion/ and diſobedience receiued a iuſt recompence of rewarde.	2. Denn ſo das Wort feſt worden iſt/ das durch die Engel geredt iſt/ vnd ein jegliche übertrettung vnnd vngehorſam hat empfangen ſeinen rechten lohn. Thi at er det Ord bleffuet faſt/ ſom er talet formedelſt Englene/ oc huer offuertredelſe/ oc wlydighed fick ſin rette Løn.	2. Neb poněwádž ta řeč/ kteráž ſkrze Angely powědijna/ byla pewná/ a každé přeſtaupenij a nepoſluſſenſtwij wzalo ſprawedliwau odměnu odplaty. Abowiem ieſli ſłowo powiedziáne przez Anioły/ było trwále/ á káżde przeſtepſtwo y nieposłuſzenſthwo ſpráwiedliwa zapláte odnioſło.
3. Quomodo nos effugiemus ſi tantam neglexerimus ſalutem: quæ cum initium accepiſſet enarrari per Dominum, ab eis qui audierũt, in nos confirmata eſt. Howe ſhall wee eſcape/ if wee neglect ſo great ſaluation/ which at the firſt began to be preached by the Lorde/ and afterwarde was confirmed vnto vs by them that heard him.	3. Wie wöllen wir entfliehen/ ſo wir eine ſolche ſeligkeit nicht achten? Welche/ nach dem ſie erſtlich geprediget iſt durch den HERREN/ iſt ſie auff vns kommen/ durch die/ ſo es gehöret haben. Huorledis ville wi vndfly/ der ſom wi icke acte ſaadan en Salighed? Huilcken/ effter at hun bleff først predicket ved HERREN/ da er hun kommen til oſſ formedelſt dem/ ſom det hørde.	3. Kterakž my pak vwarugeme ſe pomſty/ zameſſkámeli tak weliké Spaſenij? Kteréž když ſe nayprwé začalo wyprawowati ſkrze PAna: od těch kteřijž gſau ſlýchali/ na nás vtwrzeno geſt. Jákoż my vydziemy. ieſlibyſmy tákowego zbáwienia zániedbáli/ ktore gdy przez ſámego Páná napirwey opowiedziáne było/ od tych ktorzy ieſłyſzeli było nam potwirdzone?

ב

4 כד סהד עליהון אלהא באתותא ובתדמרתא ובחילא משחלפא ובפולגא דרוחא דקודשא דאתיהבו איך צביניה׃

Rendendole teſtimonianza Iddio con ſegni e miracoli, e con varie virtù e diſtributioni de lo Spirito ſanto ſecondo la ſua volontà.

5 לא הוא גיר למלאכא שעבד עלמא דעתיד דעליהי ממללינן׃

Imperoche ei non ha ſottopoſto à gli Angeli il mondo a venire, delqual noi parliamo.

6 אלא איך דמסהד כתבא ואמר מנו גברא דעהדתיהי וברה דאנשא דסערתיהי׃

Et vn Profeta n'ha renduto teſtimonianza in vn luogo, dicendo, Che coſa è l'huomo, che tu lo viſiti?

7 אמכתיהי קליל מן מלאכא תשבוחתא ואיקרא סמת ברישה ואשלטתיהי בעבדא ד דאידיך׃

Tu l'hai fatto alquanto minor che gli Angeli, tu l' hai incoronato di gloria e d' honore, e l'hai conſtituito ſopra l'opere de le tue mani.

8 וכל מדם שעבדת תחית רגלוהי בהי דין דכל מדם שעבד לה לא שבק מדם דלא משעבד השא דין לא עד־כיל חזינן דכל מדם משעבד לה׃

Tu hai ſottopoſte tutte le coſe ſotto i ſuoi piedi, Certo ne l'hauergli ſottopoſte tutte le coſe, niente ha laſciato che non gli ſia ſotto poſto. Ma noi al preſente non vediamo ancora eſſerli ſottopoſte tutte le coſe.

9 הו דין דמך קליל מן מלאכא חזינן דהויו ישוע מטול חשא דמותה ותשבוחתא ואיקרא סים ברישה הו גיר סתר מן א אלהא בטיבותה חלף כל־נש טעם מותא׃

Ma vediamo colui che era ſtato fatto alquanto minor che gli Angeli, cioè Gieſu per la paſſion de la morte eſſere incoronato di gloria e d' honore: accioche per la gratia di Dio guſtaſſe la morte per tutti.

ב

4 ואלהים העיד באותות ובמופתים וגבורות רבות ובמתנות רוח הקדש כרצונו׃

Teſtificando juntamente con ellos Dios con ſennales y milagros y diuerſas marauillas, y con dones del Eſpiritu Sancto repartiendolos ſegun ſu voluntad.

5 כי־לא שת תחת רגלי המלאכים את־עולם הבא אשר דברנו עליו׃

Porque no ſujetó à los angeles el mundo venidero, de loqual hablamos.

6 כי־העיד איש במקום פלמוני לאמר מה אנוש כי־תזכרנו ובן־אדם כי־תפקדנו׃

Teſtificó empero vno encierto lugar, diziendo, Que es el hombre que te acuerdas deel, ò el hijo del hombre que lo viſitas?

7 ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר תעטרהו תמשילהו במעשי ידיך׃

Heziſtelo vn poco menor que los Angeles, coronaſtelo de gloria y de honrra, y puſiſtelo ſobre las obras de tus manos.

8 כל שתה תחת רגליו ובאשר כי־כל שת תחתיו אחד לא השאיר אשר לא הושת תחתיו ומעת עודנו לא רואים אנחנו כי־כל־דברים הושתו תחתיו׃

Todas las coſas ſujetaſte debaxo de ſus pies Ponque en quanto le ſujetó todas las coſas, nada dexó que no ſea ſujeto à el. Mas aun no vemos que todas las coſas le ſon ſujetas.

9 כי־אותו אשר מעט מאלהים מחסר ראים אנחנו את־ישוע בעבור עני המות וכבוד והדר מעטר אשר בחנת אלהים על־כלם יטעם את־המות׃

Empero vemos à aquel Ieſus coronado de gloria y de honrra, que es hecho vn poco menor que los Angeles por paſsion de muerte, paraque por gracia de Dios guſtaſſe la muerte por todos.

ϐ.

4. Συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν;

Dieu en outre leur rendant enſemble teſmoignage par ſignes & miracles, & diuerſes vertus, & diſtributions du ſainct Eſprit, ſelon ſa volonté.

5. Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν.

Car il n'a point aſſuietti aux Anges le monde à venir, duquel nous parlons.

6. Διεμαρτύρατο δέ που τις, λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;

Et quelcun a teſmoigné en quelque lieu, diſant, Qu eſt ce que de l'homme, que tu ayes ſouuenance de lui? ou du fils de l'homme que tu le viſites?

7. Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου.

Tu l'as fait vn petit moindre que les Anges, tu l'as couronné de gloire & d'honneur, & l'as eſtabli ſur les œuures de tes mains.

8. Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα.

Tu as aſſuietti toutes choſes, ſous ſes pieds. Or en ce qu'il lui a aſſuietti toutes choſes, il n'a rien laiſſé qui ne lui ſoit aſſuietti. Si ne voyons-nous point encore maintenant toutes choſes lui eſtre aſſuietties.

9. Τὸν δὲ βραχύ τι παρ᾽ ἀγγέλους ἠλαττωμένον, βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον· ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου.

Mais nous voyons couronné de gloire & d'honneur celui qui auoit eſté fait vn petit moindre que les Anges, aſſauoir Ieſus, par la paſſion de ſa mort, afin que par la grace de Dieu, il gouſtaſt la mort pour tous.

CAP. II.

4. Conteſtante Deo ſignis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus ſecundùm ſuam voluntatem.

God bearing witnes thereto / both with ſignes and wonders/ and with diuers miracles / and giftes of the holy Ghoſt/ according to his owne will?

5. Non enim angelis ſubiecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur.

For hee hath not put in ſubiection vnto the Angels the worlde to come/ whereof we ſpeake.

6. Teſtatus eſt autem in quodam loco quis, dicens, Quid eſt homo quòd memor es eius: aut filius hominis quoniam viſitas eum?

But one in a certaine place witneſſed/ ſaying/ What is man/ that thou ſhouldeſt be mindefull of him: or the ſonne of man that thou wouldeſt conſider him.

7. Minuiſti eum paulominus ab angelis: gloria & honore coronaſti eum, & conſtituiſti eum ſuper opera manuum tuarum.

Thou madeſt him a litle inferiour to the Angels: thou crownedſt him with glorie and honour/ and haſt ſet him aboue the workes of thine handes.

8. Omnia ſubieciſti ſub pedibus eius, In eo enim quòd omnia ei ſubiecit: nihil dimiſit non ſubiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia ſubiecta ei.

Thou haſt put all things in ſubiection vnder his feete. And in that hee hath put all thinges in ſubiection vnder him / hee left nothing that ſhoulde not bee ſubiect vnto him. But wee yet ſee not all thinges ſubdued vnto him.

10. Eum autem qui modico quàm angeli, minoratus eſt, videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem.

But we ſee Jeſus crowned with glorie & honour/ which was made a litle inferiour to the Angels / through the ſuffering of death / that by Gods grace hee might taſte death for all men.

Das II. Capitel.

4. Vnd Gott hat jhr zeugniß gegeben/ mit zeichen / wunder vnnd mancherley kräfften/ vnd mit außtheilung deß heiligen Geiſtes / nach ſeinem willen.

Oc Gud gaff dem Vidniſbyrd/ met tegen/ vnderlige Gerninger / oc mangfoldig krafft / oc met den hellig Aands vddelelſe/ effter hans vilie.

5. Denn er hat nicht den Engeln vnterthan die zukünfftige Welt / davon wir reden.

Thi hand giorde icke Englene den tilkommende Verden vnderdanig/ om huilcken wi tale.

6. Es bezeuget aber einer an einem ort/ vnd ſpricht: Was iſt der Menſch/ daß du ſein gedenckeſt? Vnd deß Menſchen Son/ daß du jhn heimſucheſt?

Der vidner en paa en ſted/ oc ſiger/ hvad er Menniſken/ at du tencker paa hannem? Oc Menniſkens Søn/ at du hiemſøger hannem?

7. Du haſt jhn eine kleine zeit der Engel mangeln laſſen/ Mit preiß vnd ehren haſt du jn gekrönet / vnd haſt jn geſetzt über die Werck deiner hände.

Du lodſt hannem fattis Engle en liden tid / Du krunede hannem met priſſ oc ære/ oc ſette hannem offuer dine henders gerninger.

8. Alles haſt du vnterthan zu ſeinen füſſen. In dem / daß er jhm alles hat vnterthan/ hat er nichts gelaſſen/ daß jm nicht vnterthan ſey. Jetzt aber ſehen wir noch nicht / daß jhm alles vnterthan ſey.

Du lagde alting vnder hans føder. J det at hand vnderlagde hannem alting / da forlod hand inted / at det ey er hannem vndergiffuet. Men wi ſee icke end nu/ at alting er hannem vndergiffuen.

9. Den aber / der ein kleine zeit der Engel gemangelt hat/ ſehen wir/ daß es Jeſus iſt / durchs leiden deß Todts gekrönet mit preiß vnnd ehren/ auff daß er von Gottes Gnaden für alle den Tod ſchmecket.

Men wi ſee den/ ſom en liden tid fattedis Engle/ at det er Jheſus / ſom er formedelſt Dødens pine kruner met priſſ oc ære / Paa det hand ſkulde aff Guds naade ſmage Døden for alle.

Kapitla II.

4. Wyſwědčenijm Božijm ſkrze znamenij / a zázraky / a rozličné mocy/ y vdělowánijm daruow Ducha Swatého/ podlé wuole geho.

A Bog weſpol świádczył / y przez znáki/ przez cudá/ y rozmaite mocy / y przez vdzielenie Duchá świętego, według ſwey woley.

5. Nebo Buoh nepoddal Angeluom buducýho okrſſlka zemſkého / o kterémžto mluwijme:

Abowiemći Aniołom nie poddał onego świátá przyſzłego/ o ktorym mowimy.

6. Ale ſwědčil na gednom mijſtě geden/ řka: Co geſt Człowěk/ že pomnijš na něho/ aneb Syn člowěka / že nawſſtěwuješ gey.

A niektory świádczył ná niektorym mieyſcu mowiąc: Coż ieſt człowiek iż go pámiętaſz / ábo ſyn człowieczy iż náń wglądaſz?

7. Maličkos ho menſſýho včinil než Angely/ ſláwau a ctij korunowal gſy ho / a vſtanowil gſy gey nad dijlem rukau twých.

Vczyniłeś go mało co niżſzym nád Anioły/ vkoronowałeś go chwałą y czcią/ y poſtanowiłeś go nad wſzytkimi ſprawámi rąk twoich.

8. Wſſeckny wěcy poddal gſy pod nohy geho. Že geſt pak wſſecky wěcy poddal gemu / tedy zagiſté nic nepozuoſtawil/ cožby nebylo poddáno gemu. Ale nynij geſſtě newidijme/ aby gemu wſſecky wěcy poddány byly.

Poddałeś wſzytki rzeczy pod nogi iego / A záiſte przez to iż mu wſzytki rzeczy poddał/ nic nie opuścił coby iemu poddanego nie było / iednák teraz ieſzcze nie widzimy wſzytkich rzeczy być mu poddánych.

9. Toho pak kterýž málo menſſý včiněn geſt než Angely/ widijme Gežijſſe pro vtrpnau Smrt ctij ſláwau korunowaného / aby ſkrze miloſt Božij za wſſecky okuſyl Smrti.

Ale Jezuſá onego obaczamy vkoronowánego chwałą y czcią / ktory ſie mało co zſtał niżſzym nad Anioły/ dlá męki śmierci/ áby z łáſki Bożey zá wſzytki śmierci ſkoſztował.

ב

10 יאא הוא גיר להו דכל
באידה וכל מטולתה ובניא
סגיאא אעל לתשבוחתה
דלרישא דחייהון בחשא
יגמריוהי :

Perciochè egli era conueniente che colui, per cagion delquale ſon tutte le coſe, e per opera del quale ſon tutte le coſe, conducendo egli molti figliuoli a la gloria, conſacraſſe con afflittioni il principe de la lor ſalute.

11 הו גיר דקדש והנון ד
דאתקדשו מן חד אנון כ
כלהון מטול הנא לא בהת
דיקרא אנון אחוהי :

Imperochè e quel che ſantifica, e quei che ſon ſantificati, tutti ſon da vno: per laqual coſa non ſi vergogna di chiamarli fratelli.

12 כד אמר אסבר שמך
לאחי ובגוה דעדתא א
אשבחך :

Dicendo, Io annuntiarò il tuo nome a i miei fratelli, e laudarotti nel mezo de la Congregatione.

13 ותוב דאנא אהוא תכיל
עלוהי ותוב הא אנא ובניא
דיהבת לי אלהא :

E più, Io mi confidarò in lui. Et ancora, Ecco me e i fanciulli, che Iddio m'ha dati.

14 מטול גיר דבניא
אשתותפו בבסרא ובדמא
אף הו בה בדמותא א
אשתותף בהין בהלין דב
דבמותה יבטל למן דאחיד
שולטנא דמותא דאיתוהי
סטנא :

Adunque poi che i fanciulli ſon partecipi de la carne e del ſangue, ancor egli n'ha ſimilmente partecipato: acciochè per mezo de la morte diſtruggeſſe colui che haueua l'Imperio de la morte, cioè il diauolo.

15 וישרא להנון אילין ד
דבדחלתא דמותא בכלהון
חייהון משעבדין הוו ----
לעבדותא :

E liberaſſe tutti quelli che per timor de la morte erano per tutta la vita loro ſoggetti à ſeruitù.

ב

10 כי־שוה לו אשר בעבורו
כל־דברים ואשר בו כל־דברים
ואשר מביא בנים רבים לכבוד
להשלים את־נשיא ישועתמו
בענוי :

Porque conuenia que à aquel por amor del qual ſon todas las coſas, y por el qual ſon todas las coſas, auiendo de traer en ſu gloria à muchos hijos, hizieſſe conſumado por afliciones àl author de la ſalud deellos.

11 כי־המקדיש והנקדשים
מאחד כלמו על־כן לא
התבושש לקרא להם אחים :

Porque el que ſanctifica y losque ſon ſanctificados de vno ſon todos: por loqual no ſe auerguença de llamarlos Hermanos.

12 לאמר אספרה שמך לאחי
בתוך קהל אהללך :

Diziendo, Annunciaré á mis Hermanos tu nombre, èn medio de congregacion te alabaré.

13 ועוד אני אחסה בו ועוד
הנה אנכי והילדים אשר נתן לי
יהוה :

Y otra vez, Yo confiaré en el. Y otra vez, He aqui yo y mis hijos que me dió Dios.

14 וכי־הילדים חברי בשר
ודם המה גם הוא כמו כן
חברם נהיה אשר במות יהבל
אותו לאשר יש לו כח וגבורת
המות זה הוא השטן :

Anſique porquanto los hijos communicaron à carne y à ſangre, el tambien anſi participó de lo miſmo, para deſtruyr por lo muerte àlque tenia el imperio de la muerte, es à ſaber, el diablo.

15 ויפלטמו כלם אשר ביראת
המות בכל־חייהם נשבים היו
לעבודה :

Y librar à losque por el temor de la muerte eſtauan por toda la vida ſujetos à ſeruidumbre.

ϐʹ.

10. Ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, διὰ παθημάτων τελειῶσαι.

Car il eſtoit conuenable que celui, pour lequel ſont toutes choſes, & par lequel ſont toutes choſes, puis qu'il amenoit pluſieurs enfans à gloire, conſacraſt le prince de leur ſalut par afflictions.

11. Ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν.

Car & celui qui ſanctifie, & ceux qui ſont ſanctifiés, ſont tous d'vn: pour laquelle cauſe il ne prend point à honte de les appeler freres.

12. Λέγων, ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.

Diſant, I'annoncerai ton Nom à mes freres, & te louerai au milieu de l'aſſemblee.

13. Καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.

Et derechef, Ie me confierai en lui, Et encore, Me voici, moi & les enfans que Dieu m'a donnés.

14. Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι, τὸν διάβολον.

Depuis donc que les enfant participent à la chair & au ſang, lui auſſi ſemblablement a participé aux meſmes choſes, afin que par la mort il deſtruiſiſt celui qui auoit l'empire de mort, c'eſt aſſauoir le diable:

15. Καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.

Et qu'il en deliuraſt tous ceux qui pour crainte de mort eſtoyent toute leur vie aſſuiettis à ſeruitude.

CAP. II.

10. Decebát enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam addúxerat, authorem ſalutis eorum per paſſionem conſummare.

For it became him / for whome are all thinges/and by whome are all thinges/ ſeeing that hee brought many children vnto glorie/that hee ſhoulde conſecrate the Prince of their ſaluation through afflictions.

11. Qui enim ſanctificat, & qui ſanctificantur: ex uno omnes. Propter quam cauſam non contunditur fratres eos vocare.

For he that ſanctifieth / and they which are ſanctified/are all of one: wherefore he is not aſhamed to call them brethren.

12. Dicens, Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio eccleſiæ laudabo te.

Saying/ I will declare thy Name vnto my brethren: in yͤ mids of the Curch will I ſing praiſes to thee.

13. Et iterum, Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus.

And againe/ I will put my truſt in him. And againe/ Behold/ here am I/ and the children / which God hath giuen me.

14. Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini: & ipſe ſimiliter participavit eiſdem: ut per mortem deſtrúeret eum qui habebat mortis imperium, id eſt, diabolum.

Foraſmuch then as the children were partakers of fleſhe and blood/hee alſo him ſelfe likewiſe tooke part with them/ that he might deſtroy through death/ him that had the power of death/that is the deuill.

15. Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant ſervituti.

And that he might deliuer all them/ which for feare of death were all their life time ſubiect to bondage.

Das II. Capitel.

10. Denn es ziemet dem/ vmb deß willen alle ding ſind/ vnd durch den alle ding ſind/ der da vil Kinder hat zur Herrligkeit geführet/ daß er den Hertzogen jhrer ſeligkeit durch leiden volkommen machte.

Thi det ſømede hannem/ for hues ſkyld alle ting ere/ oc formedelſt huilcken alle ting ere / den ſom førde mange Børn til Herlighed / at hand ſkulde gøre Førſten til deris ſalighed fuldkommen formedelſt pine.

11. Sintemal ſie alle von einem kommen/ beyde der da heiliget / vnd die da geheiliget werden. Darumb ſchämet er ſich auch nicht / ſie Brůder zu heiſſen.

Efterdi de komme alle aff en / baade den ſom helliger / oc de ſom bliffue helligede. Der faare ſkammer hand ſig oc icke/ at kalde dem Brødre.

12. Vnd ſpricht: Jch wil verkündigen deinen Namen meinen Brůdern/ vnd mitten inn der Gemeine dir lobſingen.

Oc ſiger/ ieg vil forkynde mine Brødre dit Naffn/ oc ſiunge dig Loff met iblant Menigheden.

13. Vnd abermal: Jch wil mein vertrawen auff jn ſetzen. Vnd abermal: Sihe da/ Jch vnd die Kinder/ welche mir Gott gegeben hat.

Oc atter igen/ Jeg vil forlade mig paa hannem. Oc atter igen/ ſee der/ ieg oc de Børn/ ſom Gud gaff mig.

14. Nach dem nun die Kinder fleiſch vnd blut haben / iſt ers gleicher maſſen theilhafftig worden / Auff daß er durch den Todt die macht neme dem/ der deß Todtes gewalt hatte/ das iſt/ dem Teuffel.

Efterdi at Børnene haffue nu kød oc blod/da er hand i lige maade bleffuen delactig der vdi / Paa det hand ſkulde formedelſt Døden tage macten fra den/ ſom haffde vold offuer Døden/ det er/ Dieffuelen.

15. Vnd erlöſete die / ſo durch forcht deß Todtes im gantzen leben Knechte ſein muſten.

Oc frelſte dem / ſom formedelſt Dødens fryct/ ſkulde veret Tienere i al deris Liffs tid.

Kapitola II.

10. Neb geſt ſluſſalo na toho/ ſkrze kteréhož gſau wſſecky wěcy/ a pro kteréhož geſt wſſecko/ aby mnohé Syny přiweda k ſláwě/ rozmnožitele a puowoda gegich Spaſenij/ ſkrze vmučenij dokonalé včinil:

Abowiem godźiło ſię áby ten dla ktorego ſą wſzytki rzeczy/ y przez ktorego ſą wſzytki rzeczy/ wiele ſynow do chwały przywodząc/ kśiążę zbáwienia ich przez męki poświęćił.

11. Nebo y ten/ kterýž poſwěcuge/ y ti kteřijž poſwěceni býwagij/ z gednoho wſſyckni gſau. Pro kteraužto příčinu neſtydij ſe gmenowati gebratřijmi.

Bo y ten ktory poświęca/ y ći ktorzy bywáią poświęceni/ z iednego ſą wſzyſcy/ dla ktorey przyczyny nie wſtyda ſię brácią ich nazywáć.

12. Řka: Zwěſtugi gméno twé Bratřijm mým/ a v proſtřed Cyrkwe tebe chwáliti budu.

Mowiąc: Opowiem imię twoie bráciey moiey/ w poſrzodku kośćiołá pieśni tobie záſpiewam.

13. A opět: Já budu vffati w něho. A opět ginde Ay já a děti mé/ kteréž dal mi Buoh.

Y záſię: Będę ſiemu dufał. A záſię: Oto ia y dźieći ktore mi dał Bog.

14. Protož tehda/ když děti včaſtenſtwij měli s tělem a krwij/ y on také w těmž včaſtenſtwij měl/ aby ſkrze ſmrt zkazyl toho/ kterýž měl wládařſtwij nad ſmrtij/ to geſt ďábla:

Iż tedy dźieći vczeſtniki ſą ciáłá y krwie/ tákże też y on zſtał ſię vczeſtnikiem tych rzeczy/ aby przez śmierć zniszczył tego ktory miał páńſtwo śmierći/ to ieſt czártá.

15. A áby wyſwobodil ty/ kteřijžto ſtrachem ſmrti/ po wſſecek čas žiwota ſwého byli zawázáni k ſlužbě.

A iżby wyzwolił ty/ ktorzykolwiek prze boiaźń śmierći/ przez wſzytek żywot poddáni byli pod niewola.

ב

16 לָת הֲוָת גֵּיר מֶן
מַלַאכֵא נְסַב אֶלָת מֶן
זַרְעֵהּ דַּאבְרָהָם נְסַב׃

Percioch'egli certo non ha preſo gli Angels, ma ha preſo il ſeme d'Abraam.

17 מֶטוּל הָנָא וָדֶק הֲוָת
דַּבְכֻל מֶדֶּם נֶתְדַּמֵּת ל
לַאחוֹהִי דְּנֶהֱוֵא מְרַחְמָנָא
וְרַב כּוּמְרֵא מְהַימְנָת
בְּדַאלָהָא וְנֶהֱוֵא מְחַסֵּת
עַל חַטָהוֹהִי דְּעַמָּא׃

Però l'è biſognato in tutte le coſe eſſer ſimile a i fratelli: accioche foſſe miſericordioſo e fedel pontefice ne le coſe da farſi Verſo Iddio, per ſatiſfar per i peccati del popolo.

18 בְּהָי גֵּיר דְּהוּ חַשׁ וא
וְאֶתְנַסִּי מֶשְׁכַּח דְּנֶעְדַּר ל
לְאַילֵין דְּמֶתְנַסֵּין׃

Perche da quel ch'egli ha patito, eſſendo tentato, può ſoccorrer à quelli che ſon tentati.

ג

1 מֶכִּיל אַחַי קַדִּישֵׁת
דְּאֶתְקְרִיתוּן בִּקְרִינָא דְּמֶן
שְׁמַיָּא חֲזַאוּהִי לְהָנָת
שְׁלִיחָת וְרַב כּוּמְרֵת
דְּתַוְדִּיתַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Per laqualcoſa, fratelli ſanti, che ſete partecipi de la celeſte Vocatione, conſiderate l'Apoſtolo e Pontefice de la noſtra confeſſione, Chriſto IESV.

2 דִּמְהַימַן לְמַן דַּעְבְּדֵהּ
אַיךְ מוּשֵׁא בְּכֻלֵּהּ בַּיְתֵהּ׃

Che è fedele à colui che l'ha conſtituito (come fu ancor Moiſe) fedele, dico, in tutta la caſa di eſſo.

3 סַגִּיאָא הִי תֶּשְׁבּוּחְתֵהּ
דְּהָנָת טַב מֶן דְּמוּשֵׁת
אַיכַּנָת דְּסַגִּי אַיקָרָת
דְּבָנְיֵהּ דְּבַיְתָת טַב מֶן ב
בֶּנְיָנֵהּ׃

Percioche coſtui è ſtato tenuto degno di tanto maggior gloria che Moiſe, quanto maggior honore ha colui che ha edificata la caſa, che non ha eſſa caſa.

ב

16 כִּי־לֹא בְּכָל דָּבָר לָקַח אֶת־הַמַּלְאָכִים כִּי־אִם אֶת־זֶרַע אַבְרָהָם לָקָח׃

Que no tomó à los Angeles, mas à la ſimiente de Abraham tomó.

17 וְלָכֵן שָׁוָה לוֹ בְּכָל דְּבָרִים לְהִדַּמּוֹת לְאֶחָיו לִהְיוֹתוֹ חַנּוּן וְרַחוּם וְכֹהֵן גָּדוֹל נֶאֱמָן לִפְנֵי אֱלֹהִים לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנוֹת הָעָם׃

Por loqual deuia hazerſe en todo ſemejante à los hermanos, para ſer hecho miſericordioſo y fiel pontifice en loque es para con Dios es à ſaber para expiar los peccados del pueblo:

18 כִּי־בַאֲשֶׁר נָגוֹעַ מֻכֶּה מְעֻנֶּה וּמְנֻסֶּה הוּא יוּכַל לַעֲזוֹר לַמְנֻסִּים׃

Porque en quanto el miſmo padeció y fué tentado, es poderoſo para tambien ſocorrer à losque ſon tentados.

ג

1 לָכֵן אַחַי הַקְּדוֹשִׁים וְחַבְרֵי קְרִיאַת הַשָּׁמַיִם הַבִּיטוּ אֶת־שְׁלִיחַ וְכֹהֵן רֹאשׁ תּוֹדָתֵנוּ אֶת־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Portanto, Hermanos, Sanctos, Participantes de la vocacion celeſtial, conſiderad el Apoſtol y Pontifice de nueſtra profeſſion el Chriſto Ieſus:

2 אֲשֶׁר נֶאֱמָן הוּא לְעֹשֵׂהוּ כְּמוֹ גַּם מֹשֶׁה בְּכָל־בֵּיתוֹ׃

Fiel àlque lo conſtituyó ſobre toda ſu caſa como tambien Moyſen.

3 כִּי־כָבוֹד גָּדוֹל יֵשׁ לָזֶה מִמֹּשֶׁה כַּמָּה יוֹתֵר יֶשׁ־כָּבוֹד לַבּוֹנֶה בַיִת מִן הַבָּיִת׃

Porque de tanto mayor gloria que Moyſen eſte es eſtimado digno, quanto tiene mayor dignidad que la caſa, elque la fabricô.

β'.

16. Οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται.

Car certes il n'a nullement prins les Anges, mais a prins la ſemence d'Abraham.

17. Ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ.

Parquoi il a falu qu'il fuſt ſouuerain Sacrificateur, miſericordieux & fidele ès choſes qui doiuent eſtre faites enuers Dieu, afin de faire propitiation pour les pechés du peuple.

18. Ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

Car par ce qu'il a ſouffert en eſtant tenté, il eſt auſſi puiſſant pour ſecourir ceux qui ſont tentés.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

Parquoi, freres ſaincts, qui eſtes participans de la vocation celeſte, conſiderez l'Apoſtre & ſouuerain Sacrificateur de noſtre profeſſion, aſſauoir Ieſus Chriſt.

2. Πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ Μωσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

Qui eſt fidele à celui qui l'a eſtabli, ainſi que Moyſe auſſi eſtoit fidele en toute la maiſon d'icelui.

3. Πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ Μωσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν.

Car ceſtui-ci eſt reputé digne d'vne plus grande gloire que Moyſe, entant que celui qui a edifié la maiſon, eſt en plus grande dignité que la maiſon meſme.

CAP. II.

16. Nuſquam enim angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit.

For hee in no ſort tooke the Angels/ but he tooke the ſeede of Abraham.

17. Vnde debuit per omnia fratribus ſimilari: ut miſericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi.

Wherefore in all thinges it became him to be made like vnto his brethren/ that hee might bee mercifull / and a faithfull high Prieſt in thinges concerning God / that hee might make reconciliation for the ſinnes of the people

18. In eo enim in quo paſſus eſt ipſe & tentatus: potens eſt & eis qui tentantur auxiliari.

For in that he ſuffered/& was tempted/he is able to ſuccour them that are tempted.

CAP. III.

VNde fratres ſancti, vocationis cæleſtis participes, conſiderate Apoſtolum, & pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum (*Chriſtum.*)

Therefore holy brethren/partakers of the heauenly vocation / conſider the Apoſtle and high Prieſt of our profeſſion/Chriſt Jeſus.

2. Qui fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo eius.

Who was faithfull to him that hath appointed him / euen as Moſes was in all his houſe.

3. Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam.

For this man is counted worthy of more glorie then Moſes/ in as much as he which hath builded the houſe / hath more honour then the houſe.

Das II. Capitel.

16. Denn er nimpt nirgend die Engel an ſich/ſondern den Samen Abrahe nimpt er an ſich.

Thi hand tager ingen ſted Engle til ſig/ men Abrahams Sæd tager hand til ſig.

17. Daher muſt er aller ding ſeinen Brüdern gleich werden / auff daß er barmhertzig würde / vnnd ein trewer Hoherprieſter für Gott/ zuverſöhnen die ſünde deß Volcks.

Der faare ſkulde hand vere ſine Brødre lig i alle ting/ paa det hand ſkulde bliffue barmhertig/ oc en trofaſt ypperſte Preſt faar Gud / oc forlige Folckens ſynder.

18. Denn darinnen er gelitten hat vnnd verſucht iſt/ kan er helffen denen die verſucht werden.

Thi der vdi ſom hand leed oc bleff friſtet / kand hand hielpe dem/ ſo bliffue friſtede.

Das III. Capitel.

DErhalben/jr heiligen Brüder/ die jr mit beruffen ſeyt/ durch den himliſchen beruf/nemet war deß Apoſtels vnd Hohenprieſters/den wir bekennen/ Chriſti Jeſu.

DEr faare/ i hellige Brødre/ i ſom oc ere kallede/ formedelſt det Himmelſke Kald/ trager vare paa den Apoſtel oc ypperſte Preſt / ſom wi bekende Chriſtum Jheſum.

2. Der da trew iſt/dem/ der jhn gemacht hat / wie auch Moſes / inn ſeinem gantzen Hauſe.

Der er hannem tro / ſom giorde hannem / lige ſom oc Moſe/ i hans gantſke Huſſ.

3. Diſer aber iſt gröſſer ehren werth denn Moſes / nach dem er eine gröſſere ehre am Hauſe hat / der es bereittet/ denn das Hauß.

Men denne er ſtørre ære verd/ end Moſe/ efftherdi at den haffuer ſtørre ære aff Huſet / ſom det bereder/ end Huſet.

Kapitola II.

16 Neb nikdý přirozenj Angelſkého nepřiyal/ ale ſýmě Abrahamowo přiyal.

Bo záiſte nie przyimowal Aniołow/ale plemię Abráamowe przyimowal.

17. A tak we wſſem měl podoben býti Bratřijm/ aby milosrdný byl a wěrný Biſkup/ w gednánij wěcý náležitých před Bohem/ kterýžby miloſtiwě odpuſtil hřijchy lidſké.

Zkad miał we wßytkim być podobnym bráciey/ áby był miłoſiernym/ y wiernym Kápłanem w tych rzeczach/ ktore ſię v Bogá dziać miáły/ ku vbłagániu grzechow ludzkich.

18. Protož zagiſté/ že geſt trpěl a pokauſſýn/ mocen geſt těm/ kteřij pokauſſeni býwagij/ také ſpomáhati.

Abowiem z tego co cirpiał gdy był kuſzon/ może y tym ktorzy kuſzeni bywáią podpomoc.

Kapitola. III.

PRotož Bratřij Swatij/ powolánij Nebeſkého vczaſtni/ patřte na Apoſſtola a Biſkupa wyznánij naſſeho Geziſſe:

A Przetoż brácia świeci/ vczęſtnicy wezwánia niebieſkiego/ obaczcie Apoſtolá y nawyzßego Kapłana wyznania náßego Kryſtuſá Jezuſá.

2. Kterýžto wěrný geſt tomu/ kdož gey vſtanowil/ yako y Moyžiſs we wſſem domu geho.

Wiernego temu ktory go poſtánowił/ iáko y Mojżeß we wßytkim domu iego.

3. Wětſſý zagiſté tento nad Moyžiſſe cti hoden geſt/ čijm hognějſſý čeſt má nad Dům ten kdož gey wyſtawě.

Bo tym więcey chwały był godzien nád Mojżeſá/ im więcßą cześć ma then ktory zbudował dom/ niż dom ſam.

ג

4 כֻּל בַּיְתָא גֵּיר מֶן אְנָשָׁא הו מֶתְבְּנֵא הָו דֵּין דְּבָנָא כֻּל אַלָהָא הו׃

Perche ogni caſa è edificata da qualcuno : e colui che ha fabbricato tutte queſte coſe, è Iddio.

5 וּמוּשֶׁא אַיךְ עַבְדָּא אֶתְהַיְמַן בְּבַיְתָא כֻּלֵּה לְסָהֲדוּתָא דְּאִילֵין דַּעְתִידָן הֲוַי לְמֶתְמַלָּלוּ בְּאִידֵה׃

E Moiſe fu ben fedele in tutta la caſa di lui, come famiglio, in teſtimonio de le coſe che s'haueuano à dire.

6 מְשִׁיחָא דֵּין אַיךְ בְּרָא עַל בַּיְתֵה וְאִיתַוְהי בַּיְתֵה חְנַן אֶן עַדְמָא לְחַרְתָא נֶאחוּד גַּלְיוּת אַפָּא וְשׁוּבְהָרָא דְּסַבְרֵה׃

Ma Chriſto come Figliuolo è ſopra la caſa ſua, la cui caſa ſiamo noi, ſe terremo ferma la confidentia e la gloria de la ſperanza in fin al fine.

7 מֶטוּל דְּאָמְרָא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּיוֹמָנָא אֶן בְּקָלֵה תֶּשְׁמְעוּן׃

Perilche, come dice lo Spirito ſanto, Se Voi hoggi Vdirete la Voce ſua.

8 לָא תַקְשׁוּן לֶבַּוָתְכוּן לְמַרְגָּזוּתֵה אַיךְ כְּמַרְמְרָנָא וְאַיךְ יוֹמָא דְּנֶסְיוֹנָא דְּבְמַדְבְּרָא׃

Non indurate i Voſtri cuori, ſi come ne l'irritamento nel dì de la tentatione nel diſerto.

9 דְּנַסִּיוּנִי אֲבָהַיְכוּן וּבַקִּיו חֲזוֹ עֲבָדַי אַרְבְּעִין שְׁנִין׃

Doue i Padri Voſtri mi tentorono, mi prouorono, e Viddero l'opere mie, per quaranta anni.

10 מֶטוּל הָנָא מְאַנַת לִי בְּדָרָא הָו וְאֶמְרֵת דְּעַמָּא הו דְּטָעֵא לְבְּהוֹן וְהֶנוּן לָא יַדַעוּ אוּרְחָתַי׃

Laonde io mi faſtidij di quella generatione, e diſſi, Eſſi ſempre errano col cuore : ne hanno conoſciute le mie Vie.

ג

4 כִּי־כָל־בַּיִת נִבְנָה מֵאִישׁ וַאֲשֶׁר בָּנָה אֶת־כֹּל אֱלֹהִים הוּא׃

Porque toda caſa es edificada de alguno : y elque crió todas las coſas, Dios es.

5 וּמשֶׁה נֶאֱמָן הָיָה בְּכָל בֵּיתוֹ כִּמְשָׁרֵת לְעֵדוּת הַמְדֻבָּרִים׃

Item, Moyſen à la verdad fue fiel ſobre toda ſu caſa, como criado empero para teſtificar loque ſe auia de dezir.

6 וְהַמָּשִׁיחַ כְּמוֹ בֵן בְּבֵיתוֹ וּבֵיתוֹ הוֹוִים אֲנַחְנוּ אִם אֶת־בִּטָּחוֹן וּתְהִלַּת הַשֶּׂבֶר עַד־הַקֵּץ בְּעֹז נֶאֱחֹז׃

Mas el Chriſto, como el hijo ſobre ſu caſa, la qual caſa ſomos noſotros, ſi haſta el cabo retuuieremos firme la confiança, y la eſperança glorioſa.

7 עַל־כֵּן כְּמוֹ אוֹמְרָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ׃

Por loqual, como dize el Eſpiritu Sancto, Si oyerdes oy ſu boz.

8 אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה כְּיוֹם מַסָּה בַּמִּדְבָּר׃

No endurezcays vueſtros coraçones, como en la irritacion, en el dia de la tentacion enel deſierto.

9 אֲשֶׁר נִסּוּנִי אֲבוֹתֵיכֶם בְּחָנוּנִי גַּם רָאוּ פוֹעֳלִי אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

Donde me tentaron vueſtros padres ; me prouaron, y vieron mis obras, quarenta annos.

10 לָכֵן אָקוּט בְּדוֹר וָאֹמַר עַם תּוֹעֵי לֵבָב הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכָי׃

A cauſa de lo qual me enemiſté con eſta generacion, y dixe, Perpetuamente yerran de coraçon, ni ellos han conocido mis caminos :

γ.

4. Πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός.

Car toute maiſon eſt baſtie par quelcun : or celui qui a baſti toutes ces choſes, c'eſt Dieu.

5. Καὶ μωσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων.

Et quant à Moyſe il a bien eſté fidele en toute la maiſon d'icelui comme ſeruiteur, pour teſmoigner les choſes qui deuoyent eſtre dites :

6. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάνπερ τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

Mais Chriſt comme Fils eſt ſur la maiſon d'icelui, duquel nous ſommes la maiſon, voire ſi nous retenons ferme iuſques à la fin l'aſſeurance & la gloire de l'eſperance.

7. Διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε.

Partant ainſi que dit le ſainct Eſprit, Au iourd'hui, ſi vous oyez ſa voix.

8. Μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

N'endurciſſez point vos cœurs, ainſi qu'en l'irritation, au iour de la tentation au deſert :

9. Οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη.

Là où vous peres m'ont tenté, & m'ont eſprouué, & ont veu mes œuures par quarante ans.

10. Διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου.

Parquoi i'ai eſté ennuyé de ceſte generation, & ai dit, Ils errent touſiours en leurs cœurs, & n'ont point cognu mes voyes.

CAP. III.

4. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo, qui autem omnia creavit, Deus eſt.

For euery houſe is builded of ſome man/ and he that hath built all thinges/ is God.

5. Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tanquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant.

Nowe Moſes verely was faithfull in all his houſe/ as a ſeruant/ for a witneſſe of the thinges which ſhould be ſpoken after.

6. Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei uſque ad finem, firmam retineamus.

But Chriſt is as the Sonne/ ouer his own houſe/ whoſe houſe we are/ if we holde faſt the confidence and the reioycing of the hope vnto the ende.

7. Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus, Hodie ſi vocem eius audieritis.

Wherefore/ as the holy Ghoſt ſaith/ To day if ye ſhall heare his voyce.

8. Nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſecundùm diem tentationis in deſerto.

Harden not your heartes/ as in the prouocation/ according to the day of the tentation in the wildernes.

9. Vbi tentaverunt me patres veſtri: probaverunt & viderunt opera mea, quadraginta annis.

Where your fathers tempted me/ proued me/ and ſaw my workes fourty yeres long.

10. Propter quod infenſus fui generationi huic, & dixi, Semper errant corde. Ipſi autem non cognoverunt vias meas.

Wherefore I was grieued with that generation/ and ſayde/ They erre euer in their heart/ neither haue they knowen my wayes.

Das III. Capitel.

4. Denn ein jeglich Hauß wird von jemand bereittet/ der aber alles bereittet/ das iſt Gott.

Thi at huert Huſſ beredis aff nogen/ men den ſom bereder alting/ det er Gud.

5. Vnd Moſes zwar war trew inn ſeinem gantzen Hauſe/ als ein Knecht/ zum zeugniß deß/ das geſagt ſolt werden.

Oc Moſe ſandelige vaar trofaſt i hans gantſke Huſſ/ ſom en Tienere/ at bære vidniſbyrd om det/ ſom ſkulde ſigis.

6. Chriſtus aber als ein Sohn über ſein Hauß/ welches Hauß ſind wir/ ſo wir anders das vertrawen vnd den rühm der hoffnung/ biß ans ende veſt behalten.

Men Chriſtus ſom en Søn offuer ſit Huſſ/ hueſſ Huſſ wi ere/ der ſom wi ellers faſt beholde Troens tillid oc roſſ/ indtil enden.

7. Darumb wie der heilige Geiſt ſpricht: Heute/ ſo jr hören werdet ſeine Stimme.

Der faare ſom den hellig Aand ſiger/ der ſom i høre hans røſt/ I dag:

8. So verſtockt ewre hertzen nicht/ als geſchach in der verbitterung/ am tage der verſuchung/ in der Wüſten.

Da forherder icke eders hierte/ ſom det ſkede i fortørnelſen/ paa friſtelſens dag/ vdi Ørcken.

9. Da mich ewer Väter verſuchten/ ſie prüfeten mich/ vnnd ſahen meine werck/ viertzig Jar lang.

Der ſom eders Fedre friſtede mig/ de prøffuede mig oc ſaae mine gerninger/ i fyrtiue aar.

10. Darumb ich entrüſtet ward über diß Geſchlechte/ vnd ſprach: Immerdar jrren ſie mit dem Hertzen/ aber ſie wuſten meine Wege nicht.

Der faare bleff ieg vred paa denne Slect/ oc ſagde/ de fare altid vild met hiertet/ men de viſte icke mine veye.

Kapitola III.

4. Každý zagiſtě dům býwá od někoho wyſtawen. Kdo pak wſſecky wěcy ſtwořil/ Bůh geſt:

Abowiem káždy dom bywa zbudowan od kogo/ a ten ktory ty wßytki rzeczy ſtworzył/ Bogci ieſt.

5. A Moyžijš zagiſtě wěrný byl w celém domu geho yako ſlužebnjk/ aby ſwědčil o těch wěcech/ kteréž měly prawený býti:

A byłci Moiżeß wiernym wa wßytkim domu iego iáko ſługá/ ná świádectwo tych rzeczy/ ktore potym miáły być powiedane.

6. Ale Kryſtus yakožto Syn wládne w Domu geho/ kterýžto dům my gſme/ geſtliže dauffánij a ſláwu naděge až do konce pewnau zachowáme.

Ale Kryſtus iáko Syn/ ktory rzadzi dom ſwoy/ ktorego domem ieſteſmy my/ ieſli vfánie y nádzieie one/ z kthorey ſie chlubimy/ áż do końcá trwáła zdzierżymy.

7. A protož/ yakož prawij duch Swatý: Dnes vſlyſſyteli hlas geho.

Dla tegoż/ iáko mowi Duch świety: Dziś ieſlibyſcie glos iego vſłyßeli.

8. Nezatwrzuogtež ſrdcý waſſých/ yako při onom popuzenij w den pokuſſenij na pauſſti.

Nie zátwárdzáycież ſerc wáßych/ iáko w zaiątrzeniu/ w dzień pokußenia onego na pußczy.

9. Kdežtó pokauſſeli mne Otcowé waſſý: zkauſſeli mne a widěli ſkutky mé/ za čtyřidceti let.

Gdzie kuſili mie oycowie wáßy/ doświadczyli mię/ y widzieli ſpráwy moie przez czterdzieści lat.

10. Protož ſem ſe hněwal na pokolenj toto/ y řekl gſem: Tito wždycky blaudij Srdcem: Oni pak nechtěli znáti ceſt mých.

Dla tegom ſie rozgniewał ná then narod/ y rzekłem: Záwße błądzą ſercem/ á nie poználi drog moich.

ג

11 אַיְךְ דְּיִמִית בְּרוּגְזִי דְּלָא נֵעלוּן לְנְיָחְתִי׃

Onde io giurai ne la mia ira, Se giamai eſſi entrino nel mio ripoſo.

12 אִזְדַּהֲרוּ הָכִיל אַחַי דְּלְמָא נֶהֱוֵא בְּאֶנָשׁ מֶנְכוֹן לֶבָּא בִּישָׁת דְּלָא מְהַיְמַן וְנֶתְפְּרְקוּן מֶן אֱלָהָא חַיָּא׃

Guardate, fratelli, che non ſia mai in alcun di voi cuor maluagio & infedele, ribellandoſi da Dio viuente.

13 אֶלָּא בְּעוּ מֶן נַפְשְׁכוֹן כֻּלְהוֹן יוֹמָתָא עַד מָטת לְיוֹמָא דְּמֶתְקְרֵא יַוְמָנָא וְלָא נֶתְקַשֵּׁת אֱנָשׁ מֶנְכוֹן בְּטַעְיוּתָא דְּחֲטִיתָא׃

Ma eſortateui l'vn l'altro ogni giorno, infin che queſt' Hoggi ſi chiama: accioche alcun di voi non s'induri per inganno di peccato.

14 אֶתְחַלַּטְן גֵּיר עַם מְשִׁיחָא אֶן מֶן רֵישִׁיתָת וְעַד מָא לַאֲחַרְיְתָת בֵּהּ בְּקְיָמְת הָנָא שְׁרִירָת נֶחְמְסֵן׃

Imperoche noi ſiamo fatti partecipi di Chriſto: ſe però noi terremo fermo il principio de la ſuſtantia infin al fine.

15 אֵיכַּנָּא דְּאֶמִיר דְּיַוְמָנָא אֶן בְּרַת קָלֵהּ תֶּשְׁמְעוּן לָא תַּקְשׁוּן לְבְוָתְכוֹן לַמַרְגָּזוּתֵהּ׃

Mentre che ſi dice, Se voi vdirete hoggi la ſua voce, non indurate i voſtri cuori, ſi come ne l'irritamento.

16 מַן אֶנּוּן גֵּיר הָנוּן דְּשְׁמַעוּ וְאַרְגְּזוּהִי לָת כֻּלְהוֹן דְּנְפַקוּ מֶן מֶצְרֵין בְּיַד מוּשֶׁת׃

Percioche alcuni hauendolo vdito, il prouocorono ad ira: ma non gia tutti quelli che erano vſciti d'Egitto per mezo di Moiſe.

17 וּבַאִילֵין מֵאגַרת לֵהּ אַרְבְּעִין שְׁנִין אֶלָּא בְּהָנוּן דְּחְטוֹ וְגֶרְמַיְהוֹן נְפַלוּ בְּמַדְבְּרָת׃

Ma da quali fu egli infaſtidito per quaranta anni? non fu contra quelli che peccorono, i corpi de quali caddero nel diſerto?

ג

11 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבוֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי׃

Y juréles en mi yra, No entrarán en mi repoſo.

12 רְאוּ אַחַי פֶּן־יִהְיֶה בָכֶם לֵב רַע סוֹרֵר וּמוֹרֶה לָסוּר מֵאֵל חָי׃

Mirad, Hermanos, que en ninguno de voſotros aya coraçon malo de infidelidad para apartarſe del Dios biuo.

13 כִּי־הִתְנַחֲמוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בְּכָל־יוֹם בְּעוֹדֶנּוּ נִקְרָא הַיּוֹם פֶּן תִּקָּשֶׁה אִישׁ מִכֶּם בְּתוֹעַת הַחַטָּאָה׃

Antes hos exhortad los vnos à los otros cada dia entretanto que ſe dize Oy: porque ninguno de voſotros ſe endurezca con enganno de peccado.

14 כִּי־חַבְרֵי הַמָּשִׁיחַ הָיִינוּ אִם רֵאשִׁית הַיְקוּם עַד־הַקֵּץ בְּעֹז נֶאֱחֹז׃

(Porque participantes del Chriſto ſomos hechos, ſi empero retuuieremos firme haſta el cabo el principio de ſu ſuſtancia:)

15 כַּנֶּאֱמַר הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם כִּמְרִיבָה׃

Entretanto que ſe dize, Si oyerdes oy ſu boz, no endurezcays vueſtros coraçones, como en la irritacion.

16 כִּי־אֲנָשִׁים בְּשָׁמְעָם הִמְרוּ אַךְ לֹא כֻלָּם אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד־מֹשֶׁה׃

Porque algunos de los que auian ſalido de Egypto con Moyſen auiendo oydo, irritaron: aunque no todos.

17 וּבְמִי־קוּט בְּאַרְבָּעִים שָׁנָה הֲלֹא בַאֲשֶׁר חָטְאוּ אֲשֶׁר פִּגְרֵיהֶם נָפְלוּ בַּמִּדְבָּר׃

Mas con quales ſe enemiſtó por quarenta annos? no fue con los que peccaron, cuyos cuerpos cayeron en el deſierto?

γ'.

11. Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

Dont i'ai iuré en mon ire, Si iamais ils entrent en mon repos.

12. Βλέπετε, ἀδελφοὶ, μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος.

Freres, prenez garde qu'il n'y ait en quelcun de vous vn mauuais cœur d'incredulité pour ſe reuolter du Dieu viuant:

13. Ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται· ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ἐξ ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας.

Mais enhortez-vous l'vn l'autre par chacun iour, tandis que ce iourd'hui eſt nommé: afin que quelcun d'entre vous ne s'endurciſſe par ſeduction de peché:

14. Μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐάν περ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

Car nous auons eſté faits participans de Chriſt, voire ſi nous retenons ferme le commencement de noſtre ſouſtenance iuſqu'à la fin.

15. Ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.

Cependant qu'il nous eſt dit, Auiourd'hui ſi vous oyez ſa voix, n'endurciſſez point vos cœurs, ainſi qu'en l'irritation.

16. Τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωσέως.

Car quelques vns l'ayans ouïe, le prouoquerent à ire: mais non pas tous ceux qui ſortirent hors d'Egypte par Moyſe.

17. Τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Mais deſquels a-il eſté ennuyé par quarante ans? n'a-ce pas eſté de ceux qui pecherent, deſquels les corps tomberent au deſert?

CAP. III.

11. Quibus iuravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

Therefore I ſware in my wrath/ If they ſhall enter into my reſt.

12. Videte, fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrûm cor malum, incredulitatis, diſcedendi à Deo vivo.

Take heede/ brethren/ leaſt at any time there bee in any of you an euill heart and vnfaithfull/ to departe away from the liuing God.

13. Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

But exhorte one another daily/ while it is called To day/ leaſt any of you be hardened through the deceitfulnes of ſinne.

14. Participes enim Chriſti effecti ſumus : ſi tamen initium ſubſtantiæ eius uſq; ad finem firmum retineamus.

For wee are made partakers of Chriſt/ if we keepe ſure vnto the end the beginning/ wherewith we are vpholden.

15. Dum dicitur; Hodie ſi vocem eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra, quemadmodum in illa exacerbatione.

So long as it is ſaide/ To day if yee heare his voyce/ harden not your heartes/ as in the prouocation.

16. Quidam enim audientes exacerbaverunt: ſed non univerſi qui profecti ſunt ex Aegypto per Moyſen.

For ſome when they heard/ prouoked him to anger: howbeit/ not all that came out of Egypt by Moſes.

17. Quibus autem infenſus eſt quadraginta annis? Nónne illis qui peccaverũt, quorum cadavera proſtrata ſunt in deſerto?

But with whom was he diſpleaſed fourty yeeres? Was hee not diſpleaſed with them that ſinned/ whoſe carkeiſes fell in the wilderneſ?

Das III. Capitel.

11. Daß ich auch ſchwur in meinem zorn/ ſie ſolten zu meiner ruhe nicht kommen.

At ieg oc ſoer i min vrede/ at de ſkulde icke komme til min rolighed.

12. Sehet zu/ lieben Brüder/ daß nicht jemand vnter euch ein arges vnglaubiges Hertz habe/ das da abtrette von dem lebendigen Gotte.

Seer til/ kære Brødre/ at der haffuer icke nogen iblant eder it ont vantrot hierte/ ſom afftræder fra den leffuende Gud.

13. Sondern ermahnet euch ſelbs alle tage/ ſo lange es heute heiſſet/ daß nicht jemandt vnter euch verſtocket werde/ durch betrug der Sünde.

Men formaner eder ſelff/ alle dage/ ſaa lenge ſom det kaldis i dag/ at der bliffuer icke nogen forherdet iblant eder/ formedelſt ſyndens bedragelſe.

14. Denn wir ſind Chriſti theilhafftig worden/ ſo wir anders das angefangen weſen biß ans ende veſt behalten.

Thi wi ere bleffne delactige i Chriſto/ der ſom wi ellers faſt beholde det begynte væſen/ indtil enden.

15. So lange geſagt wird/ heute/ ſo jr ſeine Stimme hören werdet/ ſo verſtocket ewre Hertzen nicht/ wie inn der verbitterung geſchach.

Saa lenge ſom der ſigis/ J dag/ om i ville høre hans røſt/ da forherder icke eders hierte/ ſom det ſkede i fortørnelſen.

16. Denn etliche/ die ſie höreten/ richteten eine verbitterung an/ aber nicht alle/ die von Egypten außgingen durch Moſen.

Thi nogle der de hørde/ da begynte de en fortørnelſe/ men icke alle de/ ſom ginge aff Egypten formedelſt Moſe.

17. Vber welche aber ward er entrüſtet viertzig Jar lang? Jſts nicht alſo/ daß über die/ so da ſündigeten/ derer Leibe in der Wüſten verfielen?

Men huilcke bleff hand vred paa i fyretiue aar? Er det icke ſaa? at offuer dem/ ſom ſyndede/ huilckis Legeme der fulde bort i Ørcken?

Kapitola III.

11. Kterýmžto přiſáhl gſem w hněwu mém/ že neweygdau do odpočinutij mého.

A przetho przyſiągłem w gniewie ſwoim/ iż nie wnidą do odpoczynienia mojego.

12. Wiztež Bratřij/ aby ſnad w někom z wás nebylo ſrdce zlé a newěrné/ kteréžby odſtupowalo od Boha žiwého:

Patżćie bráćia/ iżby kiedy nie było w ktorym z was ſerce złe y niewierne/ ku odſtąpieniu od Bogá żywego.

13. Ale napomijnaytež ſe weſpolek po wſſecky dni/ dokawádž ſe dnes gmenuge/ aby nebyl žádný z wás za twrzen oklamánij hřijcha.

Ale nápominayćie iedni drugie ná káżdy dźień/ poki dźiśieyſzy dźień by wa náżwan/ iżby ktory z was nie był záthwárdzon zwiedźieniem grzechu.

14. Včaſtnjcy zagiſté Kryſta včiněni gſme/ ač wſſak počátek podſtaty geho pewný až do konce zachowáme w tom.

Abowiemći zſtáliſchmy ſię vczeſtniki Kryſtuſá/ ieſli mocnie zdźierżymy áż do końcá grunt on/ kthorym ſię podpieramy.

15. Že ſe prawij: Dnes vſlyſſýtéli hlas geho/ nezatwrzugte ſrdcý waſſých/ yako při onom zgitřenij.

Poki bywa rzeczono: Dźiś ieſliby ſćie głoſu tego ſłuchali/ nie zatwárdzayćież ſerc wáſzych/ iáko w záłatrzeniu.

16. Neb někteřij ſlyſſýce hněwali ho/ ale ne wſſyckni kteřijž gſu wywedeni z Egipta ſkrze Moyžiſſe.

Abowiem niektorzy vſłyſzawſzy/ ziatrzyli Páná á wſzákże nie wſzyſcy oni ktorzy byli wyſzli z Egipthu przez Mojżeſzá.

17. Na kteréž ſe pak hněwal čtyřidceti Let? zdali ne na ty kteřijž hřeſſyli/ gegichžto těla padla na pauſſti?

A na kthore ſię wżdy rozgniewał przez cżterdźieśći lat? Izali nie náty ktorzy byli zgrzeſzyli/ ktorych ćiáłá poległy ná puſzczy?

ג

18 וְעַל אַילֵין יַמָא דְּלָא נֵעלוּן לְנִיחָתֵהּ אֶלָּא עַל הָנוּן דְּלָא אֶתְטַפִּיסוּ׃

Et à quali giurò egli che non entrarebbeno nel ſuo ripoſo, ſenon à quelli che furon ribelli?

19 וְחָזֵינַן דְּלָא אֶשְׁכַּחוּ לְמֵעַל מֶטוּל דְּלָא הַימֶנוּ׃

E coſi noi vediamo che non vi poterono entrare per la loro incredulità.

ד

1 נֶדְחַל הָכִיל דַּלְמָא כַּד קַיָם מוּלְכָנָא דְּמֵעַלְתָּא דְּלְנִיחָתֵהּ נֶשְׁתְּכַח אְנָשׁ ב בְּכוֹן דְּפָאֵשׁ מֶן דְּלְמֵעַל׃

Temiamo dunque che talora alcun di voi, abbandonata la promeſſa d'entrar nel ſuo ripoſo, non ſi veda eſſerne reſtato priuo.

2 אַף חְנַן גֵּיר אֶסְתַּבַּרַן אַיךְ דְּאַף הָנוּן אֶלָּא לָא אַוְתְרַת אְנוּן לְהָנוּן מֶלְתָא דְּשְׁמַעוּ מֶטוּל דְּלָא מְמַזְגָא הָוָת בְּהַימָנוּתָא לְהָנוּן דְּשְׁמַעוּהָ׃

Percioch'egli è ſtato euangelizato coſi à noi, come anco à loro : ma non giouò lor nulla la parola vdita, nõ eſſendo ſtata meſcolata con la fede in quei che l'vdirono.

3 עָאלִינַן דֵּין לְנִיחָתָא חְנַן אַילֵין דְּהַימֶנַן אַיכַּנָא דֵּין אָמַר אַיךְ דְּימִית בְּרוּגְזִי דְּלָא נֵעלוּן לְנִיחָתִי דְּהָא עְבָדוֹהִי דְּאַלָהָא מֶן שׁוּרָיֵהּ דְּעָלְמָא הְווֹ׃

Imperoche entriamo nel ripoſo noi che habbiam creduto, ſecondo ch'ei diſſe, Pertanto io giurai ne la mia ira, Se giamai eſſi entraranno nel mio riſpoſo: benche gia fuſſeno finite l'opere ſue fin da la fondatione del mondo.

4 אַיךְ דְּאָמַר עַל שַׁבְּתָא דְּאֶתְתְּנִיח אַלָהָא בְּיוֹמָא שְׁבִיעָיָא מֶן עְבָדוֹהִי כ כֻּלְּהוֹן׃

Perche coſi ha detto in vn certo luogo, parlando del ſettimo giorno, E ripoſoſſi Iddio nel ſettimo giorno da tutte le opere ſue.

ג

18 וּלְמִי נִשְׁבַּע לֹא לָבוֹא לִמְנוּחָתוֹ כִּי־אִם לַמַּלִּינִים׃

Y à quales jurò que no entrarian en ſu Repoſo, ſino à aquellos que no obedecieron?

19 וְרֹאִים אֲנַחְנוּ כִּי־לֹא יָכְלוּ לָבוֹא לִמְנוּחָתוֹ עַל־כִּי־לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Y vemos que no pudieron entrar à cauſa de la incredulidad.

ד

1 עַל־כֵּן נִירָא פֶּן נַעֲזֹב אֶת־הַשְּׁבוּעָה לָבוֹא אֶל־מְנוּחָתוֹ וְלֹא יִמָּצֵא מִמֶּנּוּ אִישׁ חָסֵר׃

Temamos, pues, que alguna vez, dexando la promeſſa de la entrada en ſu repoſo, parezca alguno de noſotros auer ſe apartado.

2 כִּי־הֻגַּד לָנוּ כְּמוֹהֶם אַךְ לֹא הוֹעִיל לָהֶם דְּבַר הַשְּׁמוּעָה כִּי־לֹא עָרְבוּ בֶּאֱמוּנָה לַשְּׁמוּעוֹת׃

Porque tambien à noſotros nos ha ſido annunciado como à ellos : mas no les aprouechó el oyr la palabra à los que la oyeron ſin mezclar fe.

3 כִּי־נָבוֹא בִמְנוּחָה אִם־נַאֲמִין אֵיךְ אָמַר אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְּאַפִּי אִם יְבוֹאוּן אֶל־מְנוּחָתִי וְאַף־כִּי מַעֲשָׂיו מֵרֵאשִׁית הַבְּרִיאָה נַעֲשִׂים׃

Entramos empero en el Repoſo losque auemos creydo, de la manera que dixo, Anſique jureles en mi yra, no entrarán en mi Repoſo : aun acabadas las obras desde el principio del mundo.

4 אַךְ כֹּה אָמַר בִּמְקוֹמוֹ עַל־יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁבֹּת אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִכָּל־מַעֲשָׂיו׃

Porque en vn cierto lugar dixo anſi del Septimo dia, Y repoſò Dios de todas ſus obras en el Septimo dia.

γ΄.

18. Τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι;

Et auſquels iura-il qu'ils n'entreroyent point en ſon repos, ſinon à ceux qui furent rebelles?

19. Καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν.

Ainſi voyons-nous qu'ils n'y peurent entrer à cauſe de leur incredulité.

ΚΕΦΑΛ. δ΄.

Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ (ἡμῶν) ὑστερηκέναι.

Craignons donc qu'il n'aduiene que quelcun d'entre vous ayant delaiſſé la promeſſe d'entrer au repos d'icelui, ne s'en trouue priué :

2. Καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκραμένος τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν.

Car il nous a eſté euangelizé comme auſſi à ceux-la : mais la parole de la predication ne leur a de rien profité, pource qu'elle n'eſtoit point meſlee auec la foy en ceux qui l'ouïrent.

3. Εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου· εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου· καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων.

Car nous qui auons creu, entrerons au repos, ſuiuant ce qui a eſté dit, Pourtant ai-ie iuré en mon ire, Si iamais ils entrent en mon repos: combien que les ouurages d'icelui fuſſent deſia paracheués dés la fondation du monde:

4. Εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως, καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ.

Car il a dit ainſi en quelque lieu, touchant le ſeptieme iour, Et Dieu ſe repoſa de tous ſes ouurages au ſeptieme iour.

GAP. III.

18. Quibus autem iuravit non introire in requiem ipſius: niſi illis qui increduli fuerunt?

And to whom ſware he that they ſhould not enter into his reſt/ but vnto them that obeyed not?

19. Et videmus quia non potuerunt introire (*in requiem ipſius*) propter incredulitatem.

So wee ſee that they could not enter in/ becauſe of vnbeliefe.

Das III. Capitel.

18. Welchen ſchwur er aber/ daß ſie nicht zu ſeiner ruhe kommen ſolten/ denn den vnglaubigen?

Huilcke ſoer hand da/ at de ſkullde icke komme ti hans Rolighed/ vden de Vantro?

19. Vnd wir ſehen/ daß ſie nicht haben können hinein kommen/ vmb deß vnglaubens willen.

Oc wie ſee/ at de kunde icke komme der ind/ for deris Vantro ſkyld.

Kapitola III.

18. Kterýmž pak zapřiſáhl/ že newegdau do geho odpočinutij? wſſak těm kteřijž gſau newěřili gemu.

A kthorym przyſiagł iż nie nieli wnidź do odpoczynienia iego/ iedno tym ktorzy nie byli poſłuſznymi?

19. A widjmť/ že nemohli wgjti do geho odpočinutij/ pro newěru?

A widzimy iż nie mogli tám wnidź dla niedowiárſtwa.

GAP. IIII.

Timeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, exiſtimetur aliquis ex vobis deeſſe.

Let vs feare therefore/ leaſt at any time by forſaking the promes of entring into his reſt any of you ſhould ſeeme to bee depriued.

2. Etenim & nobis nuntiatum eſt, quemadmodum & illis, ſed non profuit illis ſermo auditus, non admiſtus fidei ex iis quæ audierunt.

For vnto vs was the Goſpell preached as alſo vnto them: but the worde that they heard/ profited not them/ becauſe it was not mixed with faith in thoſe that heard it.

3. Ingrediemur enim in requiem qui credimus: quemadmodum dixit, Sicut iuravi in ira mea, ſi introibunt in requiem meam: & quidem operibus ab inſtitutione mundi perfectis.

For we which haue beleeued/ to enter into reſt/ as hee ſayd to the other/ as I haue ſworne in my wrath/ If they ſhall enter into my reſt: although the workes were finiſhed from the foundation of the worlde.

4. Dixit enim quodam loco de die ſeptima ſic, Et requievit Deus die ſeptima ab omnibus operibus ſuis.

For hee ſpake in a certaine place of the ſeuenth day on this wiſe/ And God did reſt the ſeuenth day from all his workes.

Das IIII. Capitel.

So laſſet vns nun förchten/ daß wir die verheiſſung/ einzukomen zu ſeiner ruhe/ nicht verſåumen/ vnd vnſer keiner dahinden bleibe.

SAa lader oſſ nu frycte/ at wi icke forſome den Foriettelſe/ at indkomme til hans rolighed/ oc at ingen aff oſſ bliffuer til bage.

2. Denn es iſt vns auch verkündiget/ gleich wie jenen. Aber daß Wort der Prediger halff jene nichts/ da nicht glaubeten die/ ſo es höreten.

Thi det er oc oſſ forkyndet/ lige ſom dem. Men Predickerens ord halp dem inted/ der icke trode dem/ ſom det hørde.

3. Denn wir/ die wir glauben/ gehen in die ruhe/ wie er ſpricht: Daß ich ſchwur in meinem Zorn/ ſie ſolten zu meiner ruhe nicht kommen. Vnd zwar/ da die werck von anbegin der Welt waren gemacht.

Thi at wi ſom tro/ gaa i rolighed/ lige ſom hand ſiger/ At ieg ſoer i min vrede/ De ſkulde icke komme til min Rolighed. Oc ſandelige/ der de gerninger aff Verdens begyndelſe vaare giorde.

4. Sprach er an einem ort/ von dem ſiebenden tag alſo: Vnd Gott ruhet am ſiebenden Tage vonn allen ſeinen wercken.

Da ſagde hand paa en ſted/ om den ſiuende dag ſaa/ Oc Gud huilte paa den ſiuende dag aff alle ſine gerninger.

Kapitola IIII.

Bogme ſe tehda/ aby ſnad/ opuſtijce zaſljbenij o wgitij do odpočinutij geho/ neobmeſſkal ſe někdo z wás/ žeby tam newſſel.

PRzethoż ſie boimy/ áby kiedy opuśćiwſzy obietnice wśćia do odpoczynienia iego/ nie zdał ſie ktory z was być omylonym.

2. Neb zagiſtě y nám zwěſtowáno geſt/ yako y oněmno: Ale neproſpělo gim že tu řeč ſlyſſeli/ poněwadž newěřilj tomu/ což ſlyſſeli.

Abowiem opowiedziána ieſt nam Ewánielia/ iáko y onym/ ále nie pomogło im ſłowo ktore ſłyſzeli/ przeto iż nie było złączone z wiárą tym ktorzy ſłyſzeli.

3. Protož wegdeme do odpočinutij/ kteřijž aſme vwěřili: Jakož řekl: přiſahl gſem gim w rozhněwánj měm/ že newegdau do odpočinutij mého: a zagiſtě když dijla ſwá Bůh při ſtwořenij Swěta dokonal.

Abowiem wchodziemy do odpoczynienia/ ktorzy vwierzyliſmy/ iáko rzekł: A przetom przyſiagł w gniewie moim/ iż nie wnidą do odpoczynienia moiego/ choćiaż od záłożenia świátá ſpráwy było dokończone.

4. Powědijno geſt takto w gednom mjſtě o ſedmém dni: Y odpočinul Bůh dne ſedmého od každého dijla ſwého.

Abowiem rzekł ná niektorym mieyſcu o ſiodmym dniu/ tym ſpoſobem: Y odpoczynał Bog dniá ſiodmego od wſzytkich ſpraw ſwoich.

ד

5 וְהָרְכָא תּוּב אָמַר דְּלָא נֵעְלוּן לְנְיָחְתִי׃

Et in queſt' altro ancora, Eſſi non entraranno nel mio ripoſo.

6 מְטוּל הָכִיל דְּאִית הֲוָא אַתְרָא דְּאְנָשׁ אְנָשׁ נֵעוּל לֵהּ וְהָנוּן דְּאֶסְתַּבַּרוּ קַדְמָיֵא לָא עַלוּ בַּדְלָא אֶתְטְפִּיסוּ׃

Poi che reſta dunque che alcuni vi entrino, e che quelli, a iquali fu prima annuntiato, non v'entrorono per la loro rebellione.

7 תּוּב יַוְמָא אַחְרָנָא סָאֶם מֶן בָּתַר זַבְנָא סַגִּיָּאָא אַיְכַנָא דְּמֶן לְעֵל כְּתִיב דְּאֶמַר דַּוִיד דְּיַוְמָנָא אֶן בְּקָלֵהּ תֶּשְׁמְעוּן לָא תַּקְשׁוּן לֶבְּוָתְכוּן׃

Egli dinuouo determina vn certo giorno, dicendo per Dauid doppo tanto tempo, Hoggi, ſi com'è ſtato detto, Se hoggi voi vdirete la ſua voce, non indurate i voſtri cuori.

8 אֶלּוּ גֵּיר יֵשׁוּעַ בַּר נוּן אַנִיחַ הֲוָא אֶנּוּן לָא אָמַר הֲוָא מֶן בָּתַרְכֵּן עַל יַוְמָא אַחְרָנָא׃

Perche ſe Ioſue haueſſe dato loro ripoſo, egli nõ hauerebbe mai piu dipoi parlato d'altro giorno.

9 מָדֵין קַיָּם הוּ לְמֶשְׁבְּתוּ לְעַמֵּהּ דַּאלָהָא׃

Adunque è laſciato al popol di Dio vn ripoſamento.

10 אֵינָא גֵּיר דְּעַל לַנְיָחְתֵהּ אֶתְתְּנִיחַ אַף הָו מֶן עְבָדַוְהִי אַיְךְ דַּאלָהָא מֶן דִּילֵהּ׃

Imperoche chi è entrato nel ripoſo di eſſo, s'e ancor egli ripoſato da le ſue opere, ſi come Iddio da le ſue.

11 נֶתְחַפַּט הָכִיל דְּנֵעוּל לְהָי נְיָחְתָא דְּלָא נֵפֵּל בִּדְמוּתָא דְּהָנוּן דְּלָא אֶתְטְפִּיסוּ׃

Studiamoci dunque d'entrare in quel ripoſo, accioche alcun non cada col medeſimo eſempio di rebellione.

ד

5 וְעוֹד בָּזֶה אִם יְבוֹאוּ אֶל־מְנוּחָתִי׃

Y otra vez aqui, No entrarán en mi Repoſo.

6 וְכִי־עוֹד נִשְׁאַר לָבוֹא אֲנָשִׁים אֵלֶיהָ וַאֲשֶׁר בָּרִאשׁוֹנָה הִתְבַּשְּׂרוּ לֹא בָאוּ כִּי־לֹא הֶאֱמִינוּ׃

Anſique pues que reſta que algunos han de entrar en el, y que aquellos à quien primero fue annunciado, no entraron por cauſa de la incredulidad.

7 עוֹדֶנּוּ אָסַר יוֹם אֶחָד הַיּוֹם בְּדָוִד לֵאמֹר אַחֲרֵי עֵת כָּמוֹהָ כַּאֲשֶׁר נֶאֱמַר הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמָעוּ אַל־תַּקְשׁוּ לְבַבְכֶם׃

Determina otra vez vn cierto dia diziendo, oy por Dauid tanto tiempo deſpues, como eſtá dicho, Si oyerdes oy ſu boz, no endurezcays vueſtros coraçones.

8 וְאִם יְהוֹשֻׁעַ הֱבִיאָם בִּמְנוּחָתוֹ לֹא יְדַבֵּר עַל־יוֹם אֶחָד שֶׁהוּא עָתִיד אַחֲרָיו׃

Porque ſi Ieſus les vuiera dado el Repoſo, no hablâra deſpues de otro dia.

9 לָכֵן נֶעֱזַב שַׁבָּתוֹן לְעַם אֱלֹהִים׃

Anſique queda el Sabbatiſmo para el pueblo de Dios.

10 כִּי־אֲשֶׁר בָּא אֶל־מְנוּחָתוֹ גַּם הוּא שָׁבַת מִמַּעֲשָׂיו כְּמוֹ אֱלֹהִים שָׁבַת מִמַּעֲשָׂיו׃

Porque el que ha entrado en ſu Repoſo, tambien el ha repoſado de ſus obras, como Dios de las ſuyas.

11 לָכֵן נְמַהֵר לָבוֹא אֶל־מְנוּחָה הַזֹּאת פֶּן־אִישׁ יִשְׁוֶה לַאֲשֶׁר יִפֹּל בְּחֵטְא הַסֹּטִים׃

Apreſſuremos nos, pues, à entrar en Aquel Repoſo, que ninguno cayga en ſemejante exemplo de incredulidad.

δ.

5. Καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

Et derechef en ce paſſage, s'ils entrent en mon repos.

6. Ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεταί τινας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν.

Depuis donc qu'il reſte que quelques vns y entrent, & que ceux auſquels premierement il a eſté euangelizé, n'y ſont point entrés à cauſe de leur rebellion:

7. Πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν δαυὶδ, λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον, καθὼς εἴρηται, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.

Il determine derechef vn certain iour, diſant par Dauid ſi long temps apres, Auiourd'hui, ſi vous oyez ſa voix: n'endurciſſez point vos cœurs.

8. Εἰ γὰρ αὐτοὺς ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας.

Car ſi Ioſué les eut introduits au repos, iamais apres cela n'euſt-il parlé d'vn autre iour.

9. Ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ.

Parquoi il reſte vn repos pour le peuple de Dieu.

10. Ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

Car celui qui eſt entré au repos d'icelui, s'eſt repoſé auſſi de ſes œuures, comme a fait Dieu des ſienes.

11. Σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας.

Eſtudions-nous donc d'entrer en ce repos-la, afin que quelcun ne tombe par vn meſme exemple de rebellion.

CAP. IIII.

5. Et in iſto rurſum, Si introibunt in requiem meam.

And in this place againe / If they ſhall enter into my reſt.

6. Quoniam ergo ſupereſt introire quoſdam in illam, & ii quibus prioribus annuntiatum eſt, non introierunt propter incredulitatem.

Seeing therefore it remaineth that ſome muſt enter thereinto / and they to whome it was firſt preached / entred not therein for vnbeliefes ſake.

7. Iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo, poſt tantum temporis, ſicut ſuprà dictum eſt, Hodie ſi vocem eius audieritis: nolite obdurare corda veſtra.

Againe he appointed in Dauid a certain day by To day / after ſo long a time / ſaying / as it is ſayde / This day if ye heare his voyce / harden not your heartes.

8. Nam ſi eis Ieſus requiem præſtitiſſet: nunquam de alia loqueretur poſt hac die.

For if Jeſus had giuen them reſt / then would he not after this day haue ſpoken of another.

9. Itaque relinquitur ſabbathiſmus populo Dei.

There remaineth therefore a reſt to the people of God.

10. Qui enim ingreſſus eſt in requiem eius: etiam ipſe requievit ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus.

For he that is entred into his reſt / hath alſo ceaſed from his owne workes / as God did from his.

11. Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipſum quis incidat incredulitatis exemplum.

Let vs ſtudie therefore to enter into that reſt / leaſt any man fall after the ſame enſample of diſobedience.

Das IIII. Capitel.

5. Vnnd hie an diſem ort abermal: Sie ſollen nicht kommen zu meiner ruhe:

Oc her paa denne ſted atter igen / de ſkulle icke komme til min Rolighed.

6. Nach dem es nun noch fürhanden iſt / daß etliche ſollen zu derſelbigen kommen / vnd die / denen es zu erſt verkündiget iſt / ſind nicht darzu komen / vmb deß vnglaubens willen.

Efftersdi det ſtaar end nu til / at nogle ſkulle komme der til / Oc de ſom det vaar førſt forkyndet / ere icke komne der til / for deris vantro ſkyld.

7. Beſtimpt er abermal einen tag / nach ſolcher langer zeit / vnnd ſaget durch Dauid: Heute / wie geſaget iſt / Heute / ſo jhr ſeine ſtimme hören werdet / ſo verſtocket ewre hertzen nicht.

Da beſkickede hand atter en dag / efſter ſaadan lang tid / oc ſiger / formedelſt Dauid / J dag / lige ſom ſagd er / J dag / der ſom i høre hans røſt / da forherder icke eders hierte.

8. Denn ſo Joſua ſie hette zu ruhe bracht / würde er nicht hernach von einem andern tage geſagt haben.

Thi at haffde Joſue ført dem til Rolighed / da haffde hand icke der effter ſagd om en anden dag.

9. Darumb iſt noch eine ruhe fürhanden dem Volck Gottes.

Der faare tilſtaar Guds Folck end nu en rolighed.

10. Denn wer zu ſeiner ruhe kommen iſt / der ruhet auch von ſeinen wercken / gleich wie Gott von ſeinen.

Thi at huo ſom er kommen til hans rolighed / hand huiler oc aff ſine gerninger / lige ſom Gud aff ſine.

11. So laſſet vns nun fleiß thun / einzukommen zu dieſer ruhe / auff daß nicht jemand falle in daſſelbige Exempel deß vnglaubens.

Saa lader oſſ nu legge vind paa / at komme ind til denne rolighed / paa det der ſkal icke nogen falde i ſamme vantroes Exempel.

Kapitola IIII.

5. A tuto opět: Že newegdau do odpočinutj mého.

A tu záſie: Nie wnidą do odpoczynienia moiego.

6. Ale že wždy někteřij magij wgjti do toho odpočinutj / a ti kterýmž prwé zwěſtowáno geſt / neweſſli pro newěru:

Iż tedy tho zoſtawa áby niektorzy weſzli do niego / á ktorym pirwey opowiedziano było / nie weſzli dla niedowiarſtwá.

7. Opět wkládá den yakýſy / Dnes / prawě ſkrze Dawida po mnohém čaſu / yakož napřed powědjno / řka: Dnes vſlyſſýteli hlas geho / nezatwrzůgte Srdcý waſſých.

Záſie náznácza dźień niektory DZIS, ták długo potym v Dawidá mowiąc iáko ieſt rzeczono Dziś ieſli byśćie głos iego vſłyſzeli / nie zátwárdzayćież ſerc ſwoich.

8. Nebo byť byl Jozue dal gim odpočinutij / nikdýby o giném potom dni nemluwil.

Abowiem ieſliby był im Jozue dał odpoczynienie / nie mowiłby był potym żadnym obyczáiem o inſzym dniu.

9. Protož zůſtáwáť odpočinutij Lidu Božijmu.

A ták zoſtáło iákieś odpoczynienie ludowi Bożemu.

10. Nebo kdo geſt wſſel do odpočinutij geho / takéť ten odpočinul od dijla ſwého / yako y Buoh od ſwého.

Abowiem ten ktory wſzedł do odpoczynienia iego / odpoczywał też ſam od ſpraw ſwoich / iáko y Bog od ſwoich.

11. Protož ſnažme ſe wgjti do onoho odpočinutij / aby někdo newpadl w týž příklad nedowěry.

Stáraymy ſie tedy ábychmy weſzli do tego odpoczynienia / iżby ktho w on przykład nieposłuſzeńſthwá nie wpadł.

ד

12 חַיָּא הִי גֵּיר מֶלְּתֵהּ דַּאלָהָא וְכֻל סָעֳרָא וְחַרִיפָא טָב מֶן סַפְסִירָא דְּתַרֵין פּוּמֵיהּ וְעָאלָא עַדְמָא לְפוּרְשָׁנָא דְּנַפְשָׁא דְּרוּחָא וְדַשְׁרְיָתָא וְדַמוּחָא וְגַרְמֵא וְדַיָּנָא מַחְשְׁבָתָא וְתַרְעִיתָא דְּלִבָּא׃

Percioche la parola di Dio è viua, & efficace, e piu penetrante ch'ogni coltello che habbia due tagli, e paſſa dentro infin à la diuiſion de l'anima e de la ſpirito, e de le giunture e de le medolle, & è giudicatrice de penſieri & intentioni del cuore.

13 וְלַית בְּרִיתָא דְּטַשְׁיָא מֶן קְדָמַיהּ אֶלָּא כֻּל מֶדֶּם עַרְטַל וְגַלֵא קְדָם עַיְנַוְהִי דְּלֵהּ יָהְבִין פִּתְגָּמָא׃

Ne alcuna creatura è naſcoſta dinanzi à lui: ma tutte le coſe ſon nude e ſcoperte à gli occhi di colui con cui noi habbiamo a fare.

14 מְטוּל דְּאִית לַן הָכִיל רַב כּוּמְרָא רַבָּא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא דַּסְלֵק לַשְׁמַיָּא נְחַמְּסֵן בְּתַוְדִיתֵהּ׃

Hauendo noi dunque il gran Pontefice IESV Figliuol di Dio, che è entrato ne cieli, teniamo la confeſſione.

15 לָא גֵּיר אִית לַן רַב כּוּמְרָא דְּלָא מֶצֵא דְּנֶחַשׁ עַם כְּרִיהוּתַן אֶלָּא דַּמְנַסַּי בְּכֻל מֶדֶּם אַכְוָתַן סְטַר מֶן חַטִּיתָא׃

Percioche noi non habbiamo vn Pontefice, che non poſſa hauere compaſſione de le noſtre infermità: ma vno che ſimilmente è ſtato tentato in tutte le coſe, fuori che'l peccato.

16 נֶתְקְרֵב הָכִיל בְּגֶלְיָא עִין לְכוּרְסְיָא דְּטַיְבוּתֵהּ וְנֶסַּב רַחְמֵא וְנֶשְׁכַּח טַיְבוּתָא לְעוּדְרָנָא בְּזַבְנָא דְּאוּלְצָנָא׃

Andiamo dunque con ſicurezza al Trono de la gratia, per ottener miſericordia, e trouar gratia d'eſſere aiutati à tempo.

ד

12 כִּי־חַי דְּבַר אֱלֹהִים וְרַב־כֹּחַ וּגְבוּרָה הוּחַד מִכָּל־חֶרֶב פִּיפִיּוֹת וּמַגִּיעַ עַד־הַבְדֵּל נֶפֶשׁ וְרוּחַ דֶּבֶק בָּשָׂר וּמוֹחַ עַצְמוֹתָיו חוֹקֵר וְיוֹדֵעַ תַּעֲלֻמוֹת לֵב וּבֹחֵן כְּלָיוֹת לָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכוֹ כִּפְרִי מַעֲלָלָיו׃

Porque la palabra de Dios es biua y efficaz, y mas penetrante que todo cuchillo de dos filos: y que alcança haſta partir el alma, y aun el eſpiritu, y las coyunturas, y tutanos; y que diſcierne los penſamientos y las intenciones del coraçon.

13 וּבְרִיאָה לֹא אַחַת נֶעְלָמָה מֵעֵינָיו הַכֹּל עֲרֻמִּים וּגְלוּיִם בְּעֵינָיו אֲשֶׁר עָלָיו מְדַבְּרִים אֲנַחְנוּ׃

Y no ay coſa criada que no ſea manifieſta en ſu preſencia: antes todas las coſas eſtan deſnudas y abiertas à ſus ojos, del qual hablamos.

14 וְיֶשׁ־לָנוּ כֹּהֵן רֹאשׁ וְגָדוֹל אֲשֶׁר עָבַר אֶת־הַשָּׁמַיִם יֵשׁוּעַ בֶּן אֱלֹהִים נֶאֱחֹז אֶת־הַהוֹדָה׃

Portanto teniendo vn tan gran Pontifice, que penetrô los cielos, Ieſus el hijo de Dios, retengamos la profeſſion (de nueſtra eſperança.

15 כִּי־לֹא יֶשׁ־לָנוּ כֹּהֵן־גָּדוֹל אֲשֶׁר לֹא יוּכַל לַעֲנוֹת בְּעָנְיֵנוּ כִּי־נִסָּה בְּכָל מַסּוֹת בְּצַלְמֵנוּ כִּדְמוּתֵנוּ בִּבְלִי חַטָּאָה׃

Que no tenemos Pontifice que no ſe pueda reſſentir de nueſtras flaquezas, mas tentado en todo ſegun nueſtra ſemejança, ſacado el peccado.

16 לָכֵן נִקְרַב בְּכָל בִּטָּחוֹן אֶל־כִּסֵּא תְּחִנָּתוֹ אֲשֶׁר נִקַּח חֶסֶד וְרַחֲמִים וְנִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו וְעֶזְרַת תְּשׁוּעָתוֹ בְּעֵת רָצוֹן׃

Lleguemos nos pues confiadamente àl throno de ſu gracia, para alcançar miſericordia, y hallar gracia para el ayuda opportuna,

δ.

12. Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας.

Car la parole de Dieu eſt viuante & d'efficace, & plus penetrante que nulle eſpee à deux trenchans, & atteint iuſques à la diuiſion de l'ame & de l'eſprit & des iointures & des mouëlles, & eſt iuge des penſees & intentions du cœur:

13. Καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

Et n'y a creature aucune qui qui ſoit cachee deuant lui: ains toutes choſes ſont nues & entierement ouuertes aux yeux de celui auquel nous auons à faire,

14. Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανοὺς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας.

Puis donc que nous auons vn ſouuerain & grand Sacrificateur, Ieſus fils de Dieu qui eſt entré és cieux, tenons ferme la profeſſion.

15. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ᾽ ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας.

Car nous n'auons point vn ſouuerain Sacrificateur, qui ne puiſſe auoir compaſſion de nos infirmités: ains nous auons celui qui a eſté tenté de meſme que nous en toutes choſes, hormis peché.

16. Προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

Allons donc auec aſſeurancs au throne de grace: afin que nous obtenions miſericorde, & trouuions grace pour eſtre aidés en temps oportun.

CAP. IIII.

12. Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens uſque ad diviſionem animę ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum & intentionum cordis.

For the word of God is liuely / & mightie in operation / and ſharper then any two edged ſword / and entreth through / euen vnto the diuiding aſunder of the ſoule and the ſpirit / and of the ioyntes / and the marow / and is a diſcerner of the thoughtes / and the intents of the heart.

13. Et non eſt ulla creatura inviſibilis in conſpectu eius, omnia autem nuda & aperta ſunt oculis eius, ad quem nobis ſermo.

Neither is there any creature / which is not manifeſt in his ſight: but all things are naked and open vnto his eyes / with whom we haue to doe.

14. Habentes ergo pontificem magnum qui penetravit cælos Ieſum filium Dei, teneamus confeſſionem.

Seeing then that we haue a great high Prieſt / which is entred into heauen / euen Jeſus the Sonne of God / let vs holde faſt our profeſſion.

15. Non enim habemus pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris: tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.

For we haue not an hie Prieſt / which can not be touched with the feeling of our infirmities / but was in all thinges tempted in like ſort / yet without ſinne.

16. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Let vs therefore goe boldely vnto the throne of grace / that wee may receiue mercie / and finde grace to helpe in time of need.

Das IIII. Capitel.

12. Denn das Wort Gottes iſt lebendig vnnd kräfftig / vnnd ſchärpffer denn kein zweyſchneydig Schwerdt / vnd durchdringet / biß daß ſcheidet Seele vnd Geiſt / auch Marck vnnd Bein / vnd iſt ein Richter der Gedancken vnd Sinnen deß Hertzen.

Thi Guds ord er leffuendis oc krafftigt / oc ſkarpere end noget tveegget Sverd, oc det trenger igennem indtil det atſkil Sielen oc Aanden / Oc Marffuen oc Benene / oc hand er en Dommere offuer hiertens tancker oc ſind.

13. Vnd iſt keine Creatur für jm vnſichtbar. Es iſt aber alles bloß vnd entdecket für ſeinen Augen. Von dem reden wir.

Oc der er inted Creature vſynligt faar hannem men det er altſamen blot oc obenbare faar hans øyen om hannem tale wi.

14. Dieweil wir denn einen groſſen Hohenprieſter haben / Jeſum / den Sohn Gottes / der gen Himmel gefahren iſt / ſo laſſet vns halten an dem bekentniß.

Effterdi wi da haffue den ypperſte Preſt ſom er ſtør / Jheſum Guds Søn / ſom opfor til Himmelen da lader oſſ holde ved bekendelſen.

15. Denn wir haben nicht einen Hohenprieſter / der nicht köndte mitleiden haben mit vnſer ſchwachheit / ſondern der verſucht iſt allenthalben / gleichwie wir / doch ohn ſünde.

Thi at wi haffue icke den ypperſte Preſt / ſom icke kand haffue metlidelſe met vor ſkrøbelighid / Men den ſom er forſøgt i alle maade / lige ſom wi / dog / vden ſynd.

16. Darumb laſſet vns hinzu tretten / mit freudigkeit zu dem Gnadenſtul / auff daß wir barmhertzigkeit empfahen / vnnd gnade finden / auff die zeit / wenn vns hülffe noth ſein wird.

Der faare lader oſſ traade frem / met frimodighed til Naadeſtolen / Paa det wi kunde faa barmhertighed / oc finde naade / paa den tid / ſom oſſ gøris hielp behoff.

Kapitola IIII.

12. Ziwáť geſt zagiſtě řeč Božij a mocná / a pronikawěgſſý než žádný Meč s obau ſtranau oſtrý / a doſahuge až do rozdělenij duſſe / a Ducha / y klaubůw / y mozkuow / kteráž rozeznáwá myſlenij y mijněnij Srdcý.

Bo żywe ieſt ſłowo Boże / y ſkuteczne / y więcey przerażáiące nád káżdy miecz po obuſtron oſtry / y doſięga áż do rozdzielenia duſze / y duchá / y ſtáwow / y ſzpikow / y rozeznawcá ieſt myſli y vmyſłow ſercá.

13. A nenij žádné ſtwořenij neviditedlné před očima geho: neb wſſecky wěcy gſau obnaženij a odkryty očima geho / k němužto máme mluwiti.

A niemáſz żadnego ſthworzenia / ktoreby przed nim iáwne nie było / ále wſzytki rzeczy ſą gołe y otworzyſte przed oczyma tego / z ktorym ſpráwę mamy.

14. Protož magijce Biſkupa welikého kterýžto pronikl Nebeſa Gežijſſe Syna Božijho / zachowayme wyznánj naděge naſſý.

Máiąc / thedy Biſkupá wielkiego / ktory przeniknął niebá / Jezuſá Syná Bożego / trzymaymy to wyznánie.

15. Neb nemáme Biſkupa / kterýžby nemohl lijtoſti mijti nad nemocmi naſſými / ale zkuſſeného we wſſem / a nám podobného / kromě hřijchu.

Abowiem nie mamy Kápłáná ktoryby nie mogł czuć z námi krewkośći náſzych / ále kuſzonego we wſzytkich rzeczach tákież / oprocz grzechu.

16. Protož přiſtupme s dauffánijm k Stolicy miloſti geho / abychom miloſrdenſtwij doſſli / a miloſt nalezli w čas přijhodné pomocy.

Przyſtąpmyſz thedy z vfániem ku ſtolicy chwały / ábyſmy doſtąpili miłoſierdzia / y łáſkę nalezli ku pomocy czáſu potrzebnego.

ה

1 כָּל רַב כּוּמְרָא גֵּיר דְּמֶן בְּנַי נָשָׁא הוּ חֲלָף בְּנַי נָשָׁא קָאֵם עַל אִילֵין דְּדַאלָהָא אַיְךְ דְּנַקְרֵב קוּרְבָּנָא וְדִבְחֵא חֲלָף חֲטָהֵא׃

Or ogni Pontefice ſi prende del numero de gl' huomini, & è conſtituito per gli huomini ne le coſe che ſi fanno verſo Iddio accioch' egli offeriſca doni e ſacrificij per li peccati.

2 וְאִינָא מְשַׁכַּח דְּיִמַךְ נַפְשֵׁהּ וְיֵחַשׁ עַם אִילֵין דְּלָא יָדְעִין וְטָעִין מְטוּל דְּאָף הוּ כְּרִיהוּתָא לְבִישׁ׃

Che ſia proprio ad hauere à ſuffitientia compaſſione de gl'ignoranti & erranti, eſſendo che ancor egli è circondato d'infermità.

3 וּמְטוּלָתֵהּ חַיָּב הוּ דא דְּאַיְכַּנָא דַּחֲלָף עַמָּא הָכַנָא חֲלָף נַפְשֵׁהּ יְקַרֵב עַל חֲטָהוּהִי׃

E per cagion di queſta infermità debbe, come per il popolo, coſi ancor per ſe ſteſſo, offerir per li peccati.

4 וְלָא הֲוָא לְנַפְשֵׁהּ אֱנָשׁ נָסֵב אַיְקָרָא אֶלָּא אֵינָא דְּמֶתְקְרֵא מֶן אֱלָהָא אַיְכַּנָא דְּאַהֲרוֹן׃

Ne alcuno ſi piglia l'honore à ſe ſteſſo, ma colui l'ha ch'è chiamato da Dio, come Aaron.

5 הָכַנָא אָף מְשִׁיחָא לָא הֲוָא נַפְשֵׁהּ שַׁבַּח דְּנֶהֱוֵא רַב כּוּמְרָא אֶלָּא הוּ דְּאָמַר לֵהּ בְּרִי אַנְתְּ אֶנָא יַוְמָנָא יְלֶדְתָּךְ׃

Coſi ancor Chriſto non glorificò ſe ſteſſo, per farſi Pontefice: ma colui l'ha glorificato che gli diſſe, Tu ſei il mio Figliuolo, io hoggi t'ho generato.

6 אַיְךְ דְּאָף בְּדוּכְתָּא אַחְרִיתָא אָמַר אַנְתְּ הוּ כּוּמְרָא לְעָלַם בִּדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק׃

Si come ancor in vn'altro luogo dice, Tu ſei Sacerdote in eterno, ne la maniera di Melchiſedec.

ה

1 כִּי־כָל־כֹּהֵן רֹאשׁ הַנִּקָּח מִבְּנֵי אָדָם עַל־בְּנֵי אָדָם נִצָּב לִפְנֵי אֱלֹהִים אֲשֶׁר יַקְרִיב מִנְחוֹת וּזְבָחִים עַל־הַחֲטָאִים׃

Porque todo pontifice es tomado de los hombres, conſtituydo en lugar de los hombres en lo que à Dios toca, para que offrezca Preſentes y ſacrificios por los peccados:

2 אֲשֶׁר יוּכַל לְעַנּוֹת אֶת נַפְשׁוֹ לְהָבִין וְלָחוּס עַל־דַּל וְאֶבְיוֹן וּלְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹת הָאֶבְיוֹנִים עַל־כִּי גַּם הוּא נֶעֱזָב בְּמַחֲלָיִים רַבִּים׃

Que ſe pueda compadecer de los ignorantes y errados, porque el tambien eſtá rodeado de flaqueza:

3 וְעַל־כֵּן יֵשׁ צָרְכוֹ כַּאֲשֶׁר עַל־הָעָם כֵּן גַּם עַל־נַפְשׁוֹ לְהַקְרִיב עַל־חֲטָאִים׃

Por cauſa de la qual deua, anſi tambien por ſi como por el pueblo, offrecer por los peccados.

4 וְאִישׁ לֹא יִקַּח לְנַפְשׁוֹ אֶת־הַכָּבוֹד כִּי־אִם אֲשֶׁר נִקְרָא מֵאֱלֹהִים כְּמוֹ אַהֲרוֹן׃

Ni nadie toma para ſi la honrra, ſino el que es llamado de Dios, como Aaron.

5 וְכָכָה גַּם הַמָּשִׁיחַ לֹא הִתְכַּבֵּד וְלֹא הִתְהַלֵּל בְּנַפְשׁוֹ לִהְיוֹתוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל כִּי־אִם אֲשֶׁר דִּבֵּר אֵלָיו בְּנִי אַתָּ אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ׃

Anſi tambien el Chriſto no ſe clarificó à ſi miſmo haziendoſe Pontifice mas el que le dixo, Tu eres mi Hijo, yo te hé engendrado oy:

6 וּכְמוֹ כֵן בְּמָקוֹם אַחֵר אוֹמֵר אַתָּ כֹּהֵן לְעוֹלָם עַל־דִּבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃

Como tambien dize en otro lugar, Tu eres Sacerdote eternalmente ſegun la orden de Melchiſedec.

ΚΕΦΑΛ. ε'.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

Or tout ſouuerain Sacrificateur ſe prenant d'entre les hommes, eſt eſtabli pour les hommes és choſes qui ſe font enuers Dieu, afin qu'il offre dons & ſacrifices pour les pechés.

2. Μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν.

Eſtant propre à auoir competemment pitié des ignorans & errans : depuis que lui-meſme auſſi eſt enuironné d'infirmité.

3. Καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει, καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

Tellement qu'à cauſe de ceſte infirmité il doit offrir pour les pechés, non ſeulement pour le peuple, mais auſſi pour ſoi-meſme.

4. Καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλὰ ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ ὁ ἀαρών.

Or nul ne s'attribue ceſt honneur, ains celui en iouït, qui eſt appelé de Dieu, comme Aaron.

5. Οὕτω καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

Pareillement auſſi Chriſt ne s'eſt point glorifié ſoi-meſme pour eſtre fait ſouuerain Sacrificateur : mais celui l'a glorifié, qui lui a dit, C'eſt toi qui es mon Fils, au-iourd'hui ie t'ai engendré.

6. Καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Comme auſſi en vn autre lieu il dit, Tu es Sacrificateur eternellement à la façon de Melchi-ſedec.

CAP. V.

OMnis namque Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis quæ ſunt ad Deum: ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis.

For euery hie Prieſt is taken from among men/ & is ordeined for men / in thinges pertaining to God / that he may offer both giftes and ſacrifices for ſinnes.

2. Qui condolere poſſit iis qui ignorant & errant: quoniam & ipſe circundatus eſt infirmitate.

Which is able ſufficiently to haue compaſſion on them that are ignorant/ and that are out of the way / becauſe that hee alſo is compaſſed with infirmitie.

3. Et propterea debet, quēadmodum pro populo, ita etiam pro ſemetipſo offerre pro peccatis.

And for the ſames ſake hee is bounde to offer for ſinnes / as well for his owne part/as for the peoples.

4. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron

And no man taketh this honour vnto him ſelfe / but he that is called of God/as was Aaron.

5. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificavit ut pōtifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu: ego hodie genui te.

So likewiſe Chriſt toke not to him ſelfe this honour / to be made the hie Prieſt / but hee that ſayde vnto him / Thou art my Sonne / this day begate I thee/gaue it him.

6. Quemadmodum & in alio loco dicit, Tu es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchiſedec.

As hee alſo in an other place ſpeaketh / Thou art a Prieſt for euer after the order of Melchiſedec.

Das V. Capitel.

DEnn ein jeglicher Hoherprieſter/der auß den menſchen genommen wirdt/ der wirdt geſetzt für die Menſchen gegen GOTT/ auff daß er opffere Gaben vnd Opffer für die Sünde.

THi at huer ypperſte Preſt/ ſom anammis aff Menniſken/ hand ſettis for Menniſkene imod Gud / At hand ſkal offre Gaffuer oc Offer for ſynderne.

2. Der da köndte mitleiden über die da vnwiſſend ſindt vnnd jrren / nach dem er auch ſelbſt vmbgeben iſt mit ſchwachheit.

Den ſom kand haffue metlidelſe met dem ſom ere vanuittige oc fare vild / effter ſom hand er oc ſelff omgiffuen met ſkrøbelighed.

3. Darumb muß er auch/gleich wie für daß Volck/ alſo auch für ſich ſelbſt opffern/ für die ſünde.

Der faare ſkal hand oc offre for ſig ſelff / for ſynderne/ lige ſom for Folcket.

4. Vnd niemand nimpt im ſelbs die Ehre / ſondern der auch beruffen ſey von Gott/ gleich wie der Aaron.

Oc ingen tager ſig ſelff den ære til/ men den ſom oc er kaldet aff Gud/ lige ſom Aaron.

5. Alſo auch Chriſtus hat ſich nicht ſelbs in die Ehre geſetzt / daß er Hoherprieſter würde / ſondern der zu im geſagt hat: Du biſt mein Son/ heut habe ich dich gezeuget.

Saa haffuer oc Chriſtus icke ſelff ſæt ſig i den ære/ at hand ſkulde bliffue den ypperſte Preſt/ men den ſom ſagde til hannem/du eſt min Søn/ieg fødde dig i dag

6. Wie er auch am andern ort ſpricht: Du biſt ein Prieſter in ewigkeit/nach der Ordnung Melchiſedech.

Lige ſom hand oc ſiger en anden ſted / du eſt en Preſt til euig tid/effter Melchiſedechs ſtick.

Kapitola V.

KAždý zagiſtě Biſkup z Lidij wywolený/ za Lidi býwá poſtawen w těch wěcech/ kteřě gſau Boži / aby obětowal dary a Oběti za hřijchy.

ZAiſteć káżdy Kápłan z ludźi bywa wźięt / y za ludźi bywa poſtánowion w tych rzeczach ktore máia być ſpráwowáne v Bogá / áby ofiárował dáry / y zábithe ofiáry zá grzechy.

2. Kterýžby mohl lijtoſt mijti nad těmi / kteřijž neznagij a blaudij: neb y on ſam obklijčen geſt nemocý:

Ktoryby mogł ſie potrzebá ieſt zmiłowáć ſie nad tymi ktorzy nieumieia y błądza / gdyż y on był ogárnion krewkośćia.

3. A protož powinen geſt yakž za Lid / tak y za ſebi ſamého Oběti obětowati za hřijchy.

Y dla teyże / iáko y zá lud / ták też záſie ma ofiarowáć zá grzechy.

4. A nižkdo také přigijmá k ſobě té cti: Než kdož powolán býwá od Boha / yako y Aron.

A żaden ſobie tey godnośći nie bierze / ale ktory bywa wezwan od Bogá / iáko y Aaron.

5. Tak y Kryſtus ne ſamého ſebe oſlawil aby bil Biſkupem / ale ten kterýž mluwil k němu: Ty gſy Syn můg / yá dnes zplodil gſem tebe.

Tháky Kryſtus nie przywłaſzczył ſobie tey chwały / áby ſie zſtał Kápłanem / ále then ktory mu rzekł: Tyś ieſt Syn moy / iam ćiebie dźiś vrodził.

6. Jakož y na giném mijſtě prawij: Ty gſy Kněz na wěky / wedlé řádu Melchyſedechowa

Jako y indźiey powieda: Tyś ieſt Kápłanem ná wieki / wedle porzadku Melkiſedekowego.

ה

7 אַף כַּד בְּסַרֵה לְבִישׁ הֲוָא בָּעוּתָא וְתֶכְשְׁפְּתָא בַּקְעָתָא חַיְלְתָנִיתָא וּבְדֶמְעֶא קָרֵב הֲוָא לְמַן דְּמֶשְׁכַּח הֲוָא מַן מַוְתָא דְּיַחְיוּהִי וְאֶשְׁתְּמַע׃

Ilquale nei giorni de la ſua carne, hauendo con gran grido e lagrime offerti preghi e ſupplicationi à colui che poteua liberarlo da morte, & eſſendo ſtato eſaudito di ciò ch'egli temeua.

8 וְכַד טָב בְּרָא אִיתַוְהִי מֶן דְּחֶלְתָא וְחַשָּׁא דַּסְבַל יַלְפֵּה לְמֶשְׁתַּמְעָנוּתָא׃

Ancor ch'ei fuſſe figliuolo, (di Dio) nondimeno per le coſe ch'ei ſofferſe imparò obbedientia.

9 וְהָכַנָא אֶתְגַּמַּר וַהֲוָא לְכֻלְּהוֹן אַילֵין דְּמֶשְׁתַּמְעִין לֵה עֶלְּתָא דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Et eſſendo conſacrato, è ſtato autore d'eterna ſalute à quelli che gli obbediſcono.

10 וְאֶשְׁתַּמִּהּ מֶן אֲלָהָא רַב כּוּמְרֶא בִּדְמוּתֵה דְּמַלְכִּיזֶדֶק׃

Eſſendo egli ſtato chiamato da Dio Ponteſice ne la maniera di Melchiſedec.

11 עַלַוְהִי דֵּין עַל הָנָא מַלְכִּיזֶדֶק סַגִּיָּא הִי לַן מֶלְּתָא לְמֵאמְרָהּ וְעַסְקָא לְמֶפְשָׁקוּתָהּ מֶטּוּל דַּהֲוַיְתּוּן לְכוֹן כְּרִיהֵא בְּמֶשְׁמַעְתְּכוֹן׃

Del qual noi habbiamo à far vn lungo ragionamento, e difficile ad eſplicare: concioſia che voi ſete ſtanchi d'vdire.

12 חַיָּבִין הֲוַיְתּוּן גֵּיר מַלְפָּנֵא לְמֶהְוֵא מֶטּוּל זַבְנָא לְכוֹן בְּיוּלְפָּנָא הָשָׁא דֵּין תּוּב סְנִיקִין אַנְתּוּן דְּתֶתְאַלְפוּן אַילֵין אֶנֵין כְּתִיבָתָא קַדְמָיָתָא דְּרִישׁ מֶלַּוְהִי דַּאלָהָא וַהֲוַיְתּוּן לְכוֹן סְנִיקָא עַל חַלְבָּא וְלָא עַל מֵאכוּלְתָּא שַׁרִירְתָּא׃

Percioche doue voi doureſte quanto al tempo eſſer maeſtri, di nuouo hauete biſogno che vi ſia inſegnato quali ſiano i primi principij de le parole di Dio: e ſete diuenuti tali, che hauete biſogno di latte, e non di cibo ſolido.

ה

7 אֲשֶׁר בִּימֵי חַיֵּי בְשָׂרוֹ תַּחֲנוּנוֹת וּתְפִלּוֹת אֶל־אֲשֶׁר יָכֹל לְהוֹשִׁיעוֹ מִמָּוֶת בְּקוֹל גָּדוֹל וּבִדְמָעוֹת הִקְרִיב וְנִשְׁמַע בְּיִרְאַת יְהוָה׃

El qual en los dias de ſu carne offreciendo ruegos y ſupplicacion con gran clamor y lagrimas àl que lo podia librar de la muerte, fue oydo por ſu reuerencia.

8 וְאַף כִּי־בֶן־אֱלֹהִים הוּא אַךְ בְּעִנּוּתוֹ לָמַד אֶת־דְּמִיָּה׃

Y aunque era el Hijo (de Dios,) por loque padezió aprendió la obediencia:

9 וְנִשְׁלַם הָיָה לְשׁוֹמְעָיו לְכֻלָּם דֶּרֶךְ וַעֲלִילַת תְּשׁוּעַת עוֹלָם׃

En laqual conſumado, fue hecho cauſa de eterna ſalud à todos losque le obedecen:

10 וְנִקְרָא שְׁמוֹ מֵאֱלֹהִים כֹּהֵן עַל־דִּבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃

Nombrado de Dios Pontifice ſegun la orden de Melchiſedec.

11 אֲשֶׁר עָלָיו יֶשׁ־לָנוּ דְּבָרִים רַבִּים לְסַפֵּר וּלְדַבֵּר אִם לֹא תִהְיוּ אֲמוּלִים לִשְׁמוֹעַ׃

Del qual tenemos mucho que dezir, y difficultoſo de declarar, porquanto ſoys flacos para oyr.

12 אַף־כִּי־יֶשְׁנָה לָכֶם לִהְיוֹתְכֶם מְלַמְּדִים בַּעֲבוּר עִתּוֹתֵיכֶם אַךְ עוֹדְכֶם תִּצְטָרְכוּ לִלְמֹד מַה הֵן יְסוֹדוֹת רֵאשִׁית דִּבְרֵי־אֱלֹהִים וִהְיִיתֶם כְּעוֹלְלִים אֲשֶׁר צָרְכְּכֶם חָלָב וְלֹא אֹכֶל חָזָק׃

Porque auiendo de ſer ya maeſtros de otros ſi miramos àl tiempo, teneys neceſſidad de boluer à ſer enſennados, de quales ſean los primeros elementos de las palabras de Dios, y ſoys hechos tales que tengays neceſſidad de leche: no de mantenimiento firme,

έ.

7. Ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς, καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας.

Lequel ès iours de ſa chair, ayant offert auec grand cri & larmes, prieres & ſupplications, à celui qui le pouuoit ſauuer de mort, & ayant eſté exaucé de ce qu'il craignoit:

8. Καίπερ ὢν υἱὸς (τοῦ θεοῦ), ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν.

Iaçoit qu'il fuſt Fils (de Dieu): toutesfois ſi a-il apprins obeiſſāce par les choſes qu'il a ſouffertes:

9. Καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου.

Et eſtant conſacré, a eſté autheur de ſalut eternel à tous ceux qui lui obeiſſent:

10. Προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Eſtant appelé de Dieu, ſouuerain Sacrificateur à la façon de Melchi-ſedec.

11. Περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς.

Duquel nous auons long propos à dire, & difficile à declarer: attendu que vous eſtes deuenus laſches à ouïr.

12. Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς.

Pource que là où vous deuriez eſtre maiſtres, veu le temps, vous auez derechef beſoin qu'on vous enſeigne quels ſont les rudimens du commencement des paroles de Dieu: & eſtes deuenus tels que vous auez encores beſoin de laict, & non point de viande ferme.

CAP. V.

7. Qui in diebus carnis ſuæ, preces ſupplicationeſq́; ad eum qui poſſit illum ſalvum facere à morte cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus eſt pro ſua reverentia.

Which in the dayes of his fleſh did offer vp prayers and ſupplications / with ſtrong crying and teares vnto him / that was able to ſaue him from death / and was alſo heard in that which he feared.

8. Et quidem cùm eſſet filius, didicit ex iis quæ paſſus eſt, obedientiam.

And though he were the Sonne / yet learned he obedience / by the thinges which hee ſuffered.

9. Et conſummatus, factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ.

And being conſecrate / was made the authour of eternall ſaluation vnto all them that obey him.

10. Appellatus à Deo pontifex iuxta ordinem Melchiſedec.

And is called of God an hie Prieſt after the order of Melchi-ſedec.

11. De quo nobis grandis ſermo & interpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendū.

Of whome we haue many things to ſay / which are hard to be vttered / becauſe ye are dull of hearing.

11. Etenim cùm deberetis magiſtri eſſe propter tempus: rurſum indigetis ut vos doceamini quę ſint elementa exordii ſermonum Dei: & facti eſtis quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.

For when as concerning the time ye ought to be teachers / yet haue ye neede againe that we teach you the firſt principles of the worde of God: and are become ſuch as haue neede of milke / and not of ſtrong meate.

Das V. Capitel.

7. Vnd er hat am tage ſeines Fleiſches Gebet vnd flehen mit ſtarckem geſchrey vnnd Threnen geopffert / zu dem / der jm von dem Tode konte außhelffen / vnd iſt auch erhöret / darumb daß er Gott in Ehren hatte.

Oc hand offrede paa ſit Køds dag Bøner oc formanelſe met it ſtercke ſkrig oc graad / til den / ſom kunde vdhielpe hannem fra Døden / oc hand bleff oc ſaa bønhørt / fordi at hand haffde Gud i ære.

8. Vnnd wiewol er Gottes Sohn war / hat er doch an dem / daß er leide / gehorſam gelernet.

Oc alligeuel at hand vaar Guds Søn / ſaa lærde hand dog lydighed / i det ſom hand leed.

9. Vnd da er iſt vollendet / iſt er worden allen / die im gehorſam ſind / eine vrſach zur ewigen Seligkeit.

Oc der hand bleff fuldkommen / da bleff hand alle dem ſom ere hannem lydige / en aarſage til den euige Saligh ed.

10. Genant von Gott ein Hoherprieſter / nach der Ordnung Melchiſedech.

Kaldet aff Gud den ypperſte Preſt / effter Meluchiſedechs ſkick.

11. Davon hetten wir wol vil zu reden / aber es iſt ſchwer / weil jhr ſo vnverſtendig ſeyt.

Der om haffde wi vel meget at tale / Men det er ſuart / efſterdi at i ere ſaa wforſtandige.

12. Vnd die jr ſöltet lengeſt Meiſter ſein / bedürffet jr widerumb / daß man euch die erſten Buchſtaben der Göttlichen Wort lehre / vnnd daß man euch Milch gebe / vnd nicht ſtarcke Speiſe.

Oc i ſom ſkulde lenge ſiden veret Meſtere / i haffue behoff igen / at mand ſkal lære eder de førſte Bogſtaue aff det Guddommelige Ord / oc at mand ſkal giffue eder Milck / oc icke ſterck Mad.

Kapitola V.

7. Kterýžto za dnůw ſmrtedlnoſti ſwé / Proſby a Modlitby obětuge tomu / kterýž mohl ho wyſwoboditi od Smrti / s křikem welikým a s pláčem vſlyſſán geſt pro ſwau poctiwoſt.

Ktory zá dniow ciáłá ſwego / gdy modlitwy y proſby z wielkim wołániem y płaczem ofiárował v tego ktory mogł go záchowáć od śmierći / y był wyſłuchan z boiáźni.

8. A zagiſté gſa Synem Božijm / naučil ſe poſluſſenſtwij z toho co geſt trpěl:

Choć był Syn / á wſzakże ſie náuczył poſłuſzeńſtwá z tych rzeczy ktore ćirpiał.

9. A k dokonaloſti gſa přiweden / včiněn geſt přjčinau Spaſenj wěčného těm / kteřijž to poſlauchagij geho.

A bedac poświecony / zſtał ſie powodem zbáwienia wiecznego / wſzytkim ktorzy go ſłucháiá.

10. Nazwán gſa od Boha Biſkupem / wedlé řádu Melchyſedechowa.

Przezwány od Bogá Kápłánem nawyżſzym / wedle porządku Melkiſedekowego.

11. O kterémžto mnoho máme mluwiti / a nemůžem ſnadné wyprawiti / poněwadž wy leniwij gſte k ſlyſſenij.

O ktorym wielebyſmy mieli mowić / y trudno ku wykłádániu / przeto iżeśćie ſie zſtáli gnuśni ku ſłuchániu.

12. A zagiſté kdyžbyſſte giž měli býti Miſtřij / podlé dlauhoſti čaſu / opět potřebugete abychom wás včili prwnijm počátkuom řečij Božijch: a včiněni gſte yako ti kteřijž mléka potřebugj / a ne pokrmu hrubſſého.

Abowiem wy ktorzybyśćie mieli wedle czáſu być náuczyćielmi / záſię potrzebuiećie áby was vczono / iáko ſie poczynáią powieśći Boże / y zſtaliśćie ſie iáko ći ktorzy mleká potrzebuią / á nie twárdego pokármu.

ה

13 כֻּל נָשׁ דֵּין דְּמֵאכוּלְתֵּהּ
חַלְבָּא הוּא לָא מַפֵּס בְּמֶלְּתָא
דְּכֵאנוּתָא מָטוּל דְּשַׁבְרָת
הוּ׃

Perche chiunque vſa ancora del latte è ineſperto del parlare de la giuſtitia: percioch'egli è fanciullo.

14 דִּגְמִירֵת הִי דֵּין מ
מֵאכוּלְתָא שַׁרִירְתָא אִילֵין
דְּמָטוּל דַּמְדַרְשִׁין אֶתְנַפְּקוּ
רֶגְשַׁיְהוּן לְמֶפְרַשׁ טָבְתָא
וּבִישְׁתָא׃

Ma il cibo ſolido è de perfetti, cioè di quelli che per l'habito hanno i ſentimenti eſercitati à diſcernere il bene è'l male.

ה

13 כִּי־כָל־הַמְחֻבָּר בְּחָלָב תָּפֵל
לִדְבַר הַצְּדָקָה כִּי־עוֹלָל הוּא׃

Que qualquiera que participa de la leche, es inhabil para la palabra de la juſticia, porque es ninno:

14 כִּי־אֹכֶל חָזָק יֵשׁ לַשְּׁלֵמִים
לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לָהֶם שֵׂכֶל וּתְבוּנָה
לְהַבְדִּיל בֵּין טוֹב וָרָע׃

Mas de los perfectos es la vianda firme, es à ſaber de los que por la coſtumbre tienen ya los ſentidos exercitados à la diſcrecion del bien y del mal.

έ.

13. Πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γάρ ἐστι.

Car quiconque vſe de laict, ne ſait que c'eſt de la parole de iuſtice: car il eſt enfant:

14. Τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

Mais la viande ferme eſt pour ceux qui ſont deſia hommes faits, aſſauoir pour ceux qui pour y eſtre habitués, ont les ſens exercités a diſcerner le bien & le mal.

ו

1 מָטוּל הָנָא נֶשְׁבּוֹק
שׁוּרָיָא מֶלְּתֵהּ דַּמְשִׁיחָא
וְנֵאתֵא לַגְמִירוּתָא אָו
לְמָא תוּב שֶׁתָאסְתָא
אַחֲרִיתָא מַרְמֵיתוּן ל
לַתְיָבוּתָא מֵן עֲבָדֵא מִיתֵא
וַלְהַיְמָנוּתָא דְּבַאלָהָא׃

Per laqual coſa, laſciato da parte il parlare che è de principij de le coſe di Chriſto, paſſiamo oltre à la perfettione: ſenza gittar di nuovo il fondamento del pentirſi de l'opere morte, e de la fede che ſi debbe hauere in Dio.

2 וַלְיוּלְפָּנָא דְּמַעֲמוּדִיתָא
וְדַסְיָם אִידָא וְלַקְיָמְתָא
דְּמֵן בֵּית מִיתֵא וַלְדִינָא
דַּלְעָלַם׃

De la dottrina de batteſimi, e de l'impoſition de le mani, e de la reſurrettion de morti, e del giuditio eterno.

3 אֵן מָרְיָא מַפֵּס נֶעְבֵּד
הָדָא׃

E queſto faremo, ſe Iddio il permetterà.

4 אֶלָּא לָא מֶשְׁכְּחִין הָנוּן
דְּחֲדָא זְבַן לְמַעֲמוּדִיתָא
נְחֶתוּ וַטְעֵמוּ מַוְהַבְתָא
דְּמֵן שְׁמַיָּא וְנַסְבוּ רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא׃

Imperoch'egli è impoſſibile che quelli che ſono stati vna volta illuminati, & hanno guſtato il dono celeſte, e ſono ſtati fatti partecipi de lo Spirito ſanto.

ו

1 עַל־כֵּן נַעֲזֹב אֶת־דְּבַר רֵאשִׁית
הַמָּשִׁיחַ וְנָבוֹא אֶל־הַתַּכְלִית וְנַשְׁמַע
סוֹף דְּבַר הַכֹּל עוֹד לֹא נָשִׂים
יְסוֹד הַתְּשׁוּבָה מִמַּעֲשֵׂי מָוֶת
וְלָאֱמוּנָה אֶל־אֱלֹהִים׃

Por lo qual dexando ya la palabra del comienço en la inſtitucion del Chriſto, vamos adelante à la perfecion, no echando otra vez el fundamento de penitencia de las obras de muerte, y de la fe à Dios.

2 לְלִמּוּד הַטְּבִילָה לְשִׂימַת יָדַיִם
לִתְקוּמַת הַמֵּתִים וּלְמִשְׁפַּט
הָעוֹלָם׃

De la doctrina de los Baptiſmos, y de la impoſicion de manos, y de la reſurreccion de los muertos, y Del juyzio eterno:

3 וְזֹאת נַעֲשֶׂה אִם יִרְצֶה
אֱלֹהִים׃

Y eſto haremos, à la verdad ſi Dios lo permitiere.

4 כִּי־בִלְתִּי יְכֹלֶת אֲשֶׁר בְּפַעַם
אַחַת נָאוֹרוּ וְטָעֲמוּ אֶת־מַתְּנוֹת
הַשָּׁמַיִם וְהָיוּ חַבְרֵי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Porque es impoſſible que los que vna vez recibieron la luz, y que guſtaron à quel don celeſtial, y que fueron hechos participes del Eſpiritu Sancto:

ΚΕΦΑΛ. ϛ'.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ Χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα· μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν.

Parquoi delaiſſans la parole, qui donne commencement de Chriſt, tendons à la perfection, ne mettans point derechef le fondement de repentance des œuures mortes, & de la foy qu'on doit auoir en Dieu.

2. Βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου.

De la doctrine des bapteſmes, & de l'impoſition des mains, de la reſurrection des morts, & du iugement eternel.

3. Καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός.

Et cela ferons-nous, voire ſi Dieu le permet:

4. Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου.

Car il eſt impoſſible que ceux qui ont vne fois eſté illuminés, & ont gouſté le don celeſte, & ont eſté faits participans du ſainct Eſprit.

CAP. V.

13. Omnis enim qui lactis eſt particeps, expers eſt ſermonis iuſtitiæ, parvulus enim eſt.

For euery one that vſeth milke / is inexperience in the worde of righteouſnes: for he is a babe.

14. Perfectorum eſt ſolidus cibus: eorum qui pro conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.

But ſtrong meat belongeth to them that are of age / which through long cuſtome haue their wits exerciſed / to diſcerne both good and euill.

CAP. VI.

QVapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem ad perfectionem feramur, non rurſum iacientes fundamẽtum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum.

Therefore / leauing the doctrine of the beginning of Chriſt / let vs be led forwarde vnto perfection / not laying againe the foundation of repentance from dead workes / and of faith toward God.

2. Baptiſmatum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, ac reſurrectionis mortuorũ, & iudicii æterni.

Of the doctrine of baptiſmes / & laying on of handes / and of the reſurrection from the dead / and of eternall iudgment.

3. Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus.

And this will we do if God permit.

4. Impoſſibile enim eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, guſtaverunt etiam donum cæleſte, & participes facti ſunt Spiritus ſancti.

For it is impoſſible that they / which were once lightened / and haue taſted of the heauenly gifte / and were made partakers of the holy Ghoſt.

Das V. Capitel.

13. Denn wem man noch Milch geben muß / der iſt vnerfahren inn dem Wort der Gerechtigkeit / denn er iſt ein junges Kind.

Thi huilken mand ſkal end nu giffue milck / hand er wforfaren i Retferdigheds ord / thi hand er it vnge Barn.

14. Den vollkommen aber gehöret ſtarcke Speiſe / die durch gewonheit haben geůbte ſinnen / zum vnterſcheid deß guten vnd deß böſen.

De fuldkomne bør ſterck Mad / ſom aff ſeduanlighed haffue forſøcte ſind / til at gøre forſkel mellem gaat oc ont.

Das VI. Capitel.

DArumb wöllen wir die Lere vom anfang Chriſtliches lebens jetzt laſſen / vnd zur volkommenheit fahren / Nicht abermal grund legen von Buſſe der todten Wercke / vom Glauben an Gott.

DEr faare ville wi nu lade den Lærdom om it Chriſteligt leffnis begyndelſe bliffue / oc fare til fuldkommenhed / icke atter legge grunduolligen om de døde gerningers Penitenꝛe / om Troen til Gud.

2. Von der Tauffe / von der Lehre / von Händen aufflegen / von der Todten aufferſtehung / vnd von dem ewigen Gerichte.

Om Daaben / om Lærdom / om henders paaleggelſe / om de Dødis opſtandelſe / oc om den euige Dom.

3. Vnd das wöllen wir thun / ſo es Gott anders zuleſſet.

Oc det ville wi gøre / der ſom Gud det ellers tilſteder.

4. Denn es iſt vnmüglich / daß die / ſo ein mal erleuchtet ſind / vnnd geſchmeckt haben die himliſche Gaben / vnd theilhafftig worden ſind deß heiligen Geiſtes.

Thi det er vmueligt / at de / ſom ere en gong oplyſde / oc haffue ſmaget de himmelſke gaffuer / oc ere bleffne delactige i den hellig Aand.

Kapitla V.

13. Neb každý kdož mléka požijwá / ten geſt hlaupý w řeči Sprawedlnoſti: neb nemluwňátko geſt.

Bo ten ktori ſie mlekiem báwi / nie vmie ſłowá ſpráwiedliwości / gdyż ieſt dzieciątkiem.

14. Ale dokonalých geſt hrubý pokrm / těch kteřijžto podlé zwyklosti wycwičené magij ſmyſly / k rozeznánij dobrého a zlého.

Aleć twárdy pokarm ieſt doroſłych / tych mianowicie / ktorzy dla nałogu ſmyſły máią ćwiczone ku rozeznániu dobrego y złego.

Kapitola VI.

PRotož opuſtijce řeč / kteráž ſkrze počátky přiwozuge k Kryſtu / k dokonaloſti gěho přiſtupme / nezakladagijce opět základu pokánij z ſkutkuow mrtwých a od Wijry w Boha.

A Przetoż opuściwſzy ſłowo / ktore w Kryſtuſie dawá początek nauki pierwſzey / niesmy ſie ku doſkonáłości / nie z nowu zákłádáiąc gruntu pokuty od vczynkow martwych / y wiáry w Bogá.

2. Křtu včenij / a wzkládanij rukau / a wzkřijſſenij Mrtwých y ſaudu wěčného.

Krztow nauki y rąk wkładánia / y wſtánia zmartwych / y ſądu wiecznego.

3. A to zagiſté včinijme / pomůžli nám Buoh.

A to vczynimy ieſli Bog dopuści.

4. Nebo nemožné geſt těm / kteřijž gſau gednau oſwijceni / a zakuſyli daru Nebeſkého / y včaſtnijcy gſau včiněni Ducha Swatého.

Abowiem być nie może / áby ci ktorzyby raz byli oświeceni y ſkoſztowáli dáru niebieſkiego / y vczeſtnikámi ſie ſtáli Duchá świetego.

ו

5 וַטְעֵמוּ מֶלְּתָא שָׁבְתָא דַּאלָהָא וְחַילָא דְעָלְמָא דַּעֲתִיד ׃

Et hanno guſtata la buona parola di Dio, e la virtù del ſecolo auuenire.

6 דְּתוּב יֶחְטוּן דְּמֶן דְּרֵישׁ יֶתְחַדְּתוּן לַתְיָבוּתָא וּמֶן דְּרֵישׁ יִזְקְפּוּן לַבְרֵהּ דַּאלָהָא וַיְצַעֲרוּן ׃

E ſon ricaduti, di nuouo ſi rinuouino à pentimento, ricrocifiggendo à ſe ſteſſi il Figliuol di Dio, e proponendolo ad obbrobrio.

7 אַרְעָא גֵּיר דַּאשְׁתִּיַת מִטְרָא דַּאתְיָא לָהּ זְבַנִּין סַגִּיָּאן וַאוֹעִית עֶסְבָּא דְּחָשַׁח לְהָנוּן דְּמִטּוּלָתְהוֹן מִתְפַּלְחָא מְקַבְּלָא בּוּרְכְתָא מֶן אֱלָהָא ׃

Perche la terra che bene ſpeſſo la pioggia che le vien ſopra, e produce herba vtile à quelli da iquali è coltiuata, riceue la benedittione da Dio.

8 אַו—הָו דֵּין דְּתַבְּשִׁי קוּרְטְבָא וְדַרְדְּרָא הָוְיָא לָהּ מְסַלָּיְתָא וְלָא רְחִיקָא מֶן לְוָטְתָא אֶלָּא חַרְתָהּ ־ קְדָנָא הוּ ׃

Ma quella che produce ſpine e triboli, è riprouata, e vicina a la maledittione- il cui fine va ad eſſere arſa.

9 מְפִיסִינַן דֵּין עֲלַיְכוֹן א אַחַי אִילֵין דְּשַׁפִּירִין —— וְקַרִיבָן לְחַיֵּא אָפֶן הָכַנָא מְמַלְּלִינַן ׃

Benche di voi diletti miei ci perſuadiamo coſe migliori, e vicine à la ſalute, ſe ben noi parliamo coſi.

10 לָא הֲוָא גֵּיר עַוָּלָא אֱלָהָא דְּיִטְעֵא עֲבָדַיְכוֹן וְחוּבְּכוֹן הָו דְּחַוִּיתוּן —— בִּשְׁמֵהּ דְּשַׁמֶּשְׁתּוּן לְקַדִּישֵׁא וַמְשַׁמְּשִׁיתוּן ׃

Percioche Iddio non è ingiuſto che ſi dimentichi de l'opera voſtra e de la fatica de la charità, laquale hauete dimoſtrata verſo il ſuo nome, mentre hauete ſouuenuto ai Santi & ancor ſouuenite.

ו

5 וְטָעֲמוּ אֶת־טוּבַת דְּבַר אֱלֹהִים וּגְבוּרוֹת עוֹלָם הַבָּא ׃

Y que anſi miſmo guſtaron la buena palabra de Dios, y las virtudes del ſiglo venidero.

6 וְנָפְלוּ מִמְּצוּדָתָם כִּי עוֹד יוּכְלוּ לְהִתְחַדֵּשׁ אֶל־הַתְּשׁוּבָה כִּי־מוֹקִיעִים לְנַפְשָׁם וּמַכְלִימִים אֶת־בֶּן־הָאֱלֹהִים ׃

Y recayeron, ſer renouados de nueuo por penitencia crucificando otra vez para ſi miſmos àl Hijo de Dios, y exponiendolo à vituperio.

7 כִּי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּקַּח אֶת־הַגֶּשֶׁם אֲשֶׁר פְּעָמִים רַבּוֹת בָּא עָלֶיהָ גַּם תּוֹלִיד וְתַדְשֵׁא דֶּשֶׁא וְעֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לָאֵלֶּה אֲשֶׁר תֵּעָבֵד בָּהֶם וְתִשָּׂא בְרָכָה מֵאֱלֹהִים ׃

Porque la tierra que embeue el agua que muchas vezes vino ſobre ella, y que engendra yerua à ſu tiempo à aquellos de los quales es labrada, recibe bendicion de Dios.

8 וַאֲשֶׁר תִּתֵּן קוֹץ וְדַרְדַּר נִגְאָלָה הִיא וּקְרוֹבָה לַמְּאֵרָה וְסוֹפָהּ לִשְׂרֵפָה ׃

Mas la que produze eſpinas y abrojos, es reprouada, y cercana de maldicion, y ſu fin ſera por fuego.

9 וְנִבְטַח עֲלֵיכֶם אֲהוּבַי טוֹבוֹת מֵהֵנָּה הַקְּרוֹבוֹת לִישׁוּעָה אַף כִּי־כָזֹאת נְדַבֵּר ׃

Pero de voſotros. ó Amados, eſperamos mejores coſas que eſtas y mas cercanas à ſalud, aunque hablamos anſi.

10 כִּי־לֹא רָשָׁע אֱלֹהִים לִנְשֹׁא אֶת־מַעֲשֵׂיכֶם וִיגִיעַת אַהֲבַתְכֶם אֲשֶׁר הִגַּדְתֶּם בִּשְׁמוֹ בְּשָׁרֶתְכֶם לַקְּדוֹשִׁים כָּעֵתָּה כַּלְּפָנִים ׃

Porque Dios no es injuſto que ſe oluide de vueſtra obra y del trabajo de la charidad que aueys moſtrado en ſu nombre, auiendo ayudado à los Sanctos, y ayudandoles.

ϛ'.

5. Καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος.

Et ont gouſté la bonne Parole de Dieu, & les puiſſances du ſiecle à venir:

6. Καὶ παραπεσόντας πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ παραδειγματίζοντας.

S'ils retombent, ſoyent renouuellés à repentance, veu qu'il crucifient derechef le Fils de Dieu quant à eux, & l'expoſent à opprobre.

7. Γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Car la terre qui boit ſouuent la pluye qui vient ſur elle, & produit herbage propre à ceux deſquels elle eſt labouree, reçoit la benediction de Dieu.

8. Ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

Mais celle qui produit eſpines & chardons, eſt reiettee, & prochaine de malediction: de laquelle la fin tend à eſtre bruſlee.

9. Πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοὶ, τὰ κρείττονα, καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.

Or nous-nous ſommes perſuadés quant à vous, bien,aimés, choſes meilleures & conuenables à ſalut, iaçoit que parlions ainſi.

10. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς, ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες.

Car Dieu n'eſt point iniuſte, pour mettre en oubli voſtre œuure, & le trauail de charité que vous auez monſtree enuers ſon Nom, entant que vous auez ſubuenu aux ſaincts, & y ſubuenez.

CAP. VI.

5. Guſtaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtuteſq; ſeculi venturi.

And haue taſted of the good worde of God/ and of the powers of the worlde to come.

6. Et prolapſi ſunt: rurſus renovari ad pœnitentiam, rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, & oſtentui habentes.

If they fall away/ ſhoulde be renewed againe by repentance: ſeeing they crucifie againe to themſelues the Sonne of God & make a mocke of him.

7. Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur: accipit benedictionem à Deo.

For the earth which drinketh in the raine that commeth oft vpon it/ & bringeth foorth herbes meete for them by whome it is dreſſed/ receiued bleſſing of God.

8. Proferens autem ſpinas ac tribulos: reproba eſt, & maledicto proxima, cuius conſummatio in combuſtionem.

But that which beareth thornes & briars/ is reproued/ & is neere vnto curſing/ whoſe ende is to be burned.

9. Confidimus autem de vobis, dilectiſſimi, meliora & viciniora ſaluti: tametſi ita loquimur.

But beloued/ wee haue perſwaded our ſelues better things of you/ and ſuch as accompanie ſaluation/ though we thus ſpeake.

10. Non enim iniuſtus Deus, ut obliviſcatur operis veſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius, qui miniſtraſtis ſanctis & miniſtratis.

For God is not vnrighteous/ that hee ſhoulde forget your worke/ and labour of loue/ which ye ſhewed toward his Name/ in that ye haue miniſtred vnto the Saints/ and yet miniſter.

Das VI. Capitel.

5. Vnd geſchmeckt haben daß gütige Wort Gottes/ vnnd die kräffte der zukünfftigen Welt.

Oc haffue ſmaget Guds gode Ord/ oc den tilkommende Verdens krafft.

6. Wo ſie abfallen/ vnd wiederumb jhnen ſelbs den Sohn Gottes creutzigen vnd für ſpott halten/ daß ſie ſolten widerumb ernewert werden zur Buſſe.

Om de affalde/ oc kaarsfeſte dem ſelff Guds Søn igen/ oc holde hannem for ſpaat/ at de ſkulde kunde fornyſſigen til penitentze.

7. Denn die Erden/ die den Regen trincket/ der offt über ſie kompt/ vnnd bequeme Kraut treget/ denen/ die ſie bawen/ empfehet ſegen von Gott.

Thi Jorden ſom dricker Regnen/ der offte kommer offuer hende/ oc bær dem bequemme Vrter/ ſom hende forarbeyde/ hun faar velſignelſen aff Gud.

8. Welche aber Dornen vnd Diſteln treget/ die iſt vntüchtig/ vnd dem Fluch nahe/ welche man zu letzt verbrennet.

Men den ſom bær torn oc tidzel/ hun er wduelig/ oc nær Forbandelſe/ huilcken mand paa det ſiſte opbrender.

9. Wir verſehen vns aber/ jhr liebſten/ beſſers zu euch/ vnd daß die Seligkeit näher ſey/ ob wir wol alſo reden.

Men wi forſee oſſ/ i elſkelige/ bedre til eder/ oc at Saligheđ er nærmer/ alligeuel at wi ſaa tale.

10. Denn Gott iſt nicht vngerecht/ daß er vergeſſe ewers wercks vnd arbeit der Liebe/ die jr beweiſet habt an ſeinem Namen/ da jhr den Heiligen dienetet/ vnd noch dienet.

Thi Gud er icke wretferdig/ at hand forglemmer eders gerning oc kærligheds arbeyde/ ſom i beuiſde i hans Naffn/ der i tiente de Hellige/ oc tiene end nu.

Kapitola. VI.

5. Okuſyli také dobrého ſlowa Božijho/ a mocy wěku budaucýho.

Y ſkoſztowáli dobrego ſłowá Bozego/ y mocy przyſzłego wieku.

6. Kdyby opět padli/ aby ſe obnowili ſkrze pokánij/ znowu křižugijce ſobě Syna Božijho/ a w poſměch wydáwagijce.

Jeſliby vpádli/ áby powthore byli odnowieni przez pokutę/ przetho iż z nowu krzyżuią ſámym ſobie ſyná Bozego y iawnie go ſromocą.

7. Země zagiſté kteráž to čaſto děſſť do ſebe běře/ rodijli bylinu dobrau těm od kterých býwá děláná/ býwá požehnána od Boha:

Abowiem ziemiá/ ktoraby deżdż ná nię czeſtho przychodzacy w ſie wpiłáy zrodziła ziele vżyteczne tym przez ktore bywa ſpráwowána/ bierze blogoſłáwieńſtwo od Bogá.

8. Ale wydáwagijcý trnij a hložij/ zawržená geſt a blijzká od zlořečenij/ gegijžto konec býwá ſpálenj.

Lecz tha kthora podawa ćiernie y oſty/ odrzuconać ieſt y bliſko przeklecińſtwá/ kthorey koniec idzie ku ſpaleniu.

9. Naděgeme ſe pak o wás naymilegſſý lepſſých wěcý a blijžſſých k ſpaſenij/ ačkoli tak mluwijme.

Ale namilſzy pewnie o was ſobie lepſzey thuſzymy niż to/ y co z zbawieniem ieſt złaczono/ choć tak mowimy.

10. Neb něnij neſprawedliwý Bůh/ aby ſe zapomenul nad waſſý prácý/ a nad milowánijm které gſte okazowali ke gměnu geho/ kteřijž gſte poſluhowali ſwatým/ a geſſtě poſluhugete.

Abowiemći nie ieſt Bog nieſpráwiedliwy/ aby zápámiethał ſpráwy waſzey y prácowitey miłośći ktoreśćie okázali przećiw imieniu iego/ przeto iżeśćie ſłużyli świetym y ſłużyćie.

ו

11 צָבֵינַן דֵּין דְּאנָשׁ אֱנָשׁ
מֶנְכוֹן הָי הָדָא חֲפִיטוּתָא
יַחֲוֵא לְשׁוּמְלָיָא דְּסַבְרְכוֹן
עַד־מָא לְחַרְתָּא׃

Ma noi deſideriamo che ciaſcun di voi moſtri la medeſima cura per la piena certezza de la ſperanza infin al fine.

12 וְדָלָא תֶּתְקַטְעֵי לְכוֹן
אֶלָּא דְּתֶהְווֹן מְדַמְּיָנֵא
לְהָנוֹן דְּבְהַיְמָנוּתָא —
וּבְנַגִּירוּת רוּחָא הָווּ יָרְתָא
דְּמוּלְכָּנָא׃

Accioche voi non diueniate pigri, ma ſiate imitatori di coloro che per fede e patientia hereditano le promeſſioni.

13 לַאבְרָהָם גֵּיר כַּד מְּלַךְ
לֵהּ אֱלָהָא מֶטּוּל דְּלַיְת
הֲוָא לֵהּ דְּרַב מֶנֵּהּ דְּנֵאמֵא
בֵּהּ יָמָא בְּנַפְשֵׁהּ׃

Perche quando Iddio promeſſe ad Abraam, non hauendo egli alcun maggiore per cui giuraſſe, giurò per ſe ſteſſo.

14 וֶאמַר דְּמְבַרָכוּ אֲבָרְכָךְ
וּמַסְגָּיוּ אַסְגְּיָךְ׃

Dicendo, Se benedicendoti non ti benedirò, e moltiplicandoti non ti moltiplicarò.

15 וְהָכַנָּא אֲגַר רוּחֵהּ
וְקַבֵּל מוּלְכָּנָא׃

E coſi hauendo egli patientemente aſpettato, conſeguì la promeſſa.

16 בְּנַי נָשָׁא גֵּיר בְּדְרַב
מֶנְהוֹן יָמֵין וְעַל כֻּל חֲרְיָנָא
דְּהָוֵא בֵּינָתְהוֹן שׁוּלָמָא
שַׁרִירָא בְּמוּמָתָא הָוֵא לֵהּ׃

Perche gli huomini giurano per vno che ſia maggior di loro: & il giuramento fatto in confermatione, è fine d'ogni lor controuerſia.

17 מֶטּוּל הָנָא יַתִּירָאִית
צְבָא אֱלָהָא דְּנַחֲוֵא לְיָרְתָא
דְּמוּלְכָּנָא דְּשׁוּדָיֵהּ לָא
מֶשְׁתַּחְלַף וְחַבְשֵׁהּ
בְּמוּמָתָא׃

Nelche volendo Iddio piu ampiamẽte di moſtrare à gli heredi de la promeſſa l'immutabil fermezza del ſuo conſiglio, interpoſe il giuramento.

ו

11 וְחָפַצְנוּ אֲשֶׁר כָּלְּכֶם תַּגִּידוּ
אוֹתָהּ הַדְּאָגָה בְּבִטָּחוֹן הַשֶּׂבֶר
עַד־עֵת קֵץ׃

Mas deſſeamos que cada vno de voſotros mueſtre la miſma ſolicitud haſta el cabo para cumplimiento de ſu eſperança.

12 פֶּן תִּהְיוּ אֲמֵלָלִים כִּי־אִם
הִשְׁתַּוּוּ לַאֲשֶׁר בֶּאֱמוּנָה וְדִמִּיָּה
הִתְנַחֲלוּ אֶת־הַמַּאֲמָר׃

Que no hos hagays perezoſos, mas imitadores de aquellos que por la fe y la paciencia heredarán las promeſſas.

13 כִּי־בְּהַגִּיד אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם
כִּי־לֹא הָיָה לוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ נִשְׁבַּע
בְּנַפְשׁוֹ׃

Porque prometiendo Dios à Abraham, no pudiendo jurar por otro major, juró por ſi miſmo.

14 לֵאמֹר כִּי־בָרֵךְ אֲבָרֶכְךָ
וְהַרְבָּה אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֶךָ׃

Diziendo Que te bendiziré bendiziendo, y multiplicando te multiplicaré.

15 וְכָכָה מַאֲרִיךְ בֶּאֱמוּנָתוֹ
הֶחֱזִיק בַּמַּאֲמָר׃

Y anſi eſperando con largura de animo alcançó la promeſſa.

16 כִּי־בְנֵי־אָדָם אִם בְּגָדוֹל
מֵהֶם נִשְׁבָּעִים אָז יָקוּם סוֹף
כָּל מְרִיבָתָם בַּשְּׁבוּעָה׃

Porque los hombres ciertamente por el mayor que ellos juran: y el fin de todas ſus controuerſias es el juramento para confirmacion.

17 אֲשֶׁר בּוֹ עַל־יֶתֶר חָפֵץ
אֱלֹהִים לְהַגִּיד לְיוֹרְשֵׁי הַמַּאֲמָר
אֶת־אֲמִתַּת רְצוֹנוֹ קִיֵּם בַּשְּׁבוּעָה׃

En lo qual queriendo Dios moſtrar mas abundantemente à los herederos de la promeſſa la immutabilidad de ſu conſejo, interpuſo juramento:

ϛ'.

11. Ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους.

Mais nous deſirons qu'vn chacun de vous monſtre le meſme ſoin, pour la pleine certitude d'eſperance iuſqu'à la parfin:

12. Ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας.

Afin que vous ne deueniez laſches, mais qu'enſuiuiez ceux qui par foy & patience reçoiuent les promeſſes en heritage.

13. Τῷ γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ.

Car quand Dieu fit promeſſe à Abraham, pource qu'il ne pouuoit iurer par vn plus grãd, il iura par ſoi meſme.

14. Λέγων, ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε.

Diſant, certes ie te benirai abondamment, & te multiplierai merueilleuſement.

15. Καὶ οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελιας.

Et ainſi Abraham ayant attendu patiemment, obtint la promeſſe.

16. Ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι· καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας, εἰς βεβαίωσιν, ὁ ὅρκος.

Car les hommes iurent par vn plus grand qu'eux: & le ſerment fait pour confirmation, leur eſt la fin de tout different.

17. Ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ.

En quoi Dieu voulant monſtrer d'abondant l'immuable fermeté de ſon conſeil aux heritiers de la promeſſe, s'eſt entrepoſé par ſerment:

CAP. VI.

11. Cupimus autem unumquenque veſtrûm eandem oſtentare ſolicitudinem ad expletionem ſpei uſque in finem.

And we deſire that euery one of you ſhew the ſame diligence, to the full aſſurance of hope vnto the ende.

12. Vt non ſegnes efficiamini, verùm imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabunt promiſſiones.

That yee be not ſlouthfull / but followers of them / which through faith & pacience / inherite the promiſes.

13. Abrahæ nanque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iuravit per ſemetipſum.

For when God made the promes to Abraham, becauſe hee had no greater to ſweare by, he ſware by him ſelfe.

14. Dicens, Niſi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.

Saying / Surely I will abundantly bleſſe thee and multiplie thee marueilouſly.

15. Et ſic longanimiter ferens, adeptus eſt repromiſſionem.

And ſo after that he had taried paciently, he enioyed the promes.

16. Homines enim per maiorem ſui iurant: & omnis controverſiæ eorum finis, ad confirmationem, eſt iuramentum.

For men verely ſweare by him that is greater then them ſelues, and an othe for confirmation is among them an ende of all ſtriſe.

17. In quo abundantius volens Deus oſtendere pollicitationis hęredibus immobilitatem conſilii ſui, interpoſuit iuſiurandum.

So God willing more aboundantly to ſhewe vnto the heires of promes the ſtableneſſe of his counſell / bounde him ſelfe by an othe.

Das VI. Capitel.

11. **Wir begeren aber/ daß euer jeglicher denſelbigen fleiß beweiſe / die hoffnung veſte zuhalten biß ans ende.**

Oc wi begære/ at huer aff eder kand beuiſe den ſamme fiid/ til at holde Haabet faſt indtil enden.

12. **Daß jhr nicht wanckel werdet/ ſondern Nachfolger dere / die durch den Glauben vnd Gedult ererben die verheiſſungen.**

At i ſkulle icke bliffue wſtadige/ men vere deris Efterfølgere/ ſom formedelſt Troen oc Taalmodighed arffue Foriettelſen.

13. **Denn als Gott Abraham verhieß / da er bey keinem gröſſern zu ſchweren hatte / ſchwur er bey ſich ſelbs.**

Thi ſom Gud tilſagde Abraham / der hand haffde ingen Større at ſuerie ved / da ſoer hand ved ſig ſelff.

14. **Vnnd ſprach: Warlich/ ich wil dich ſegnen vnd vermehren.**

Oc ſagde/ Saandelige/ ieg vil velſigne oc formere dig.

15. **Vnd alſo trug er gedult/ vnd erlanget die verheiſſung.**

Oc hand haffde ſaa taalmodighed/ oc fick Foriettelſen.

16. **Die Menſchen ſchwern wol bey einem gröſſern denn ſie ſind/ vnd der Eid macht ein ende alles haders/ dabey es veſte bleibet vnter jnen.**

Menniſkene ſuerie vel ved en Større/ end de ere ſelff/ oc den Eed gør en ende paa al tretten/ huor ved det bliffuer faſt iblant dem.

17. **Aber Gott/ da er wolte den Erbē der verheiſſung überſchwenglich beweiſen/ daß ſein Rath nicht wancket/ hat er einen Eid dazu gethan.**

Men Gud/ der hand vilde offuerflødelige beuiſe foriettelſens Arffuinge/ at hans Raad er icke wſtadigt/ da ſette hand en Eed der hoſſ.

Kapitola VI.

11. Protož wždy žádáme gednoho každého z wás/ abyſſte tauž pěči okazowali k wyplněnij giſté naděge až do konce.

A żądamy aby każdy z was toż ſtáránie okazał ku zupełney wiadomości nádziete áż do końcá.

12. Abyſſte nebyli leniwij/ ale náſledownijcy těch/ kteřijž to ſkrze wijru a trpělliwoſt dědictwij obdržij zaſljbenij.

Abyście nie byli gnuśnemi/ ále náſládowcámi tych ktorzy przez wiárę y cierpliwość otrzymáwáią obiecáne dziedzictwo.

13. Abrahamowi zagiſté zaſlibugjc Bůh/ neb žádného neměl wětſſýho/ ſkrze kohožby přiſáhl Přiſáhl ſkrze ſebe ſamého.

Abowiem Bog obiecawſzy Abráhamowi/ gdy nie mogł przez kogo więtſzego przyſięgáć/ przyſiągł przez ſiebie ſámego.

14. Řka: Giſtě požehnánj dáwage požehnám tebe/ a rozmnožuge rozmnožijm tebe.

Mowiąc/ Iście błogosławiąc błogosławić tobie będę/ y rozmnażáiąc rozmnożęcię.

15. A tak trpěliwě dlauho čekal/ až doſáhl zaſljbenij.

A gdy ták cierpliwie czekał/ doſtąpił obietnice.

16. Lidé zagiſté ſkrze wětſſýho nežgſau ſami přijſahagj/ a k potwrzenij wſſeliké neſnáze gegich konec geſt přijſaha.

Gdyż ludzie przez tego przyſięgáią ktory ieſt więtſzy/ y w ktorych koniec każdego wſporu ieſtći przyſięga ku podtwierdzeniu przydána.

17. A tak Bůh chtěge vkázati hogněgij Dědicům zaſljbenj / nepohnutedlnoſt raddy ſwé/ mezy ſwé ſliby wložil přijſahu:

W ktorey rzeczy chcąc Bog dziedzicom obietnice obficiey okázáć nie odmienność rády ſwey/ obiecał przyſięgą.

ו

18 דַבְתַרְתֵּין צְבְוָן דְּלָא
מֶשְׁתַּחְלְפָן דְּלָא מֶשְׁכַּח
אֱלָהָא דַּנְדַגֵּל בְּהֵין בוּיָאָא
רַבָּא נֶהֱוֵא לַן דְאֶתְגַּוַּסְן בֵּהּ
וְנֶאחוּד סַבְרָא דַמְלִיךְ
לַן׃

Accioche per due coſe immutabili (ne lequali era impoſſibile che Iddio mentiſſe) noi haueſſimo vna potente conſolatione, noi dico, che rifuggiamo ad ottener la ſperanza propoſtaci.

19 הַו דְאִיתַוְהי לַן אַיְךְ
אוּקִינָא דַלְבִיךְ בְּנַפְשָׁן דְּלָא
תֶתְזִיעַ. וְעָאֵל לְגַו מֶן אַפַּי
תַּרְעָא׃

Laqual noi habbiamo come vn'ancora de l'anima, ſicura e ferma, e penetrãte infin à quel ch'è dentro al velo.

20 כַּד דְּקַדֵּם עַל חֲלָפַין
יֵשׁוּעַ וַהֲוָא כוּמְרָא לְעָלַם
בַּדְמוּתֵהּ דְמַלְכִּי זֶדֶק׃

Là doue è entrato come precorſore per noi IESV, fatto Pontefice in eterno, a la maniera di Melchiſedec.

ז

1 הָנָא דֵין מַלְכִּי־זֶדֶק
אִיתַוְהי מַלְךְ שָׁלִים —
כוּמְרָא דַאלָהָא מְרִימָא
וְהוּ אַרְעֵהּ לְאַבְרָהָם כַּד
הֲפַךְ מֶן תַּרְבָא דְמַלְכֵא
וּבַרְכֵהּ׃

Perche queſto Melchiſedec era Re di Salem, Sacerdote de l'altiſſimo Iddio, (il quale andò incontro ad Abraam quando egli ritornaua da l'occiſione de i Re, e benediſſelo.

2 וְלֵהּ פְּרַשׁ אַבְרָהָם
מַעַסְרָא מֶן כֻּל־מֶדֶם
דְאִית הֲוָא עַמֵּהּ מֶתְפַּשַּׁק
דֵּין שְׁמֵהּ מַלְכָּא דְכֵאנוּתָא
וְתוּב מַלְךְ שָׁלִים דְאִיתַוְהי
מַלְכָּא דַשְׁלָמָא׃

A cui Abraam partì ancor la decima di tutte le coſe) e primamente è interpretato Re di giuſtitia : e poi ancora Re di Salem, cioè Re di pace.

ו

18 לְמַעַן בִּשְׁנֵי דְּבָרִים עֲזוּזִים
אֲשֶׁר בָּם אֱלֹהִים לֹא יוּכַל לְכַזֵּב
יֵשׁ לָנוּ נֶחָמָה עַזָּה אֲשֶׁר נָרוּץ
לֶאֱחוֹז אֶת־שֶׂבֶר הַשָּׂם לְפָנֵינוּ׃

Para que por dos coſas immutables en las quales es impoſsible que Dios mienta, tengamos vn fortiſsimo conſuelo, losque nos acogemos a trauarnos de la eſperança propueſta.

19 אֲשֶׁר יֵשׁ לָנוּ כַּעֲגַת נֶפֶשׁ
נְכוֹנָה לֹא תָמוּט לְקִרְבָּה אֶל־
פָּרֹכֶת הַפְּנִימִית׃

La qual tenemos como por ſegura y firme ancla del alma, y que entra haſta loque eſtá del velo adentro :

20 אֲשֶׁר בָּהּ הִקְדִּים לָבוֹא עֶלְיוֹנֵנוּ
יֵשׁוּעַ כְּדִבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק וַיְהִי
כֹּהֵן גָּדוֹל לְעוֹלָם׃

Donde entró por noſotros nueſtro Precurſor Ieſus. hecho Pontifice eternalmente ſegun la orden de Melchiſedec.

ז

1 כִּי־מַלְכִּי־צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם
הוּא כֹּהֵן אֵל־עֶלְיוֹן אֲשֶׁר יָצָא
לִקְרַאת אַבְרָהָם בְּשׁוּבוֹ מֵהַכּוֹתוֹ
אֶת־הַמְּלָכִים וַיְבָרְכֵהוּ׃

Porque eſte Melchiſedec, Rey de Salen Sacerdote del Dios Altiſsîmo, el qual ſalió à recebir à Abraham que boluia de la matança de los reyes, y lo bendixo :

2 וַיִּתֶּן לוֹ אַבְרָהָם מַעֲשֵׂר מִכֹּל
אֲשֶׁר לוֹ וּבָרִאשׁוֹנָה מְתֻרְגָּם הוּא
מֶלֶךְ־הַצְּדָקָה וְאַחַר גַּם מֶלֶךְ
שָׁלֵם זֶה הוּא מֶלֶךְ הַשָּׁלוֹם׃

Alqual anſimiſmo repartió Abraham los diezmos de todo, primeramente el ſe interpreta Rey de juſticia : y luego tambien Rey de Salem, que es Rey de paz.

ϛʹ.

18. Ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεὸν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος.

Afin que par deux choſes immuables (eſquelles il eſt impoſsible que Dieu mente) nous ayons ferme conſolation : voire nous, qui auons noſtre refuge à obtenir l'eſperance qui nous eſt propoſee :

19. Ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος.

Laquelle nous tenons comme vn ancre ſeure & ferme de l'ame, & penetrant iuſqu'au dedans du voile :

20. Ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

Où Ieſus eſt entré comme auantcoureur pour nous, eſtant fait ſouuerain Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-ſedec.

ΚΕΦΑΛ. ζʹ.

Οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδὲκ, βασιλεὺς σαλὴμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν.

Car ce Melchi-ſedec, eſtoit roy de Salem, Sacrificateur du Dieu ſouuerain, lequel vint au deuant d'Abraham comme il retournoit de la desfaite des rois, & le benit.

2. Ὧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραάμ. πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλὴμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης.

Auquel auſsi Abraham departit la diſme de tout, & premierement eſt interpreté Roy de iuſtice, & puis auſsi Roy de Salem, c'eſt à dire, Roy de paix :

CAP. VI.

18. Vt per duas res immobiles, quibus impoſſibile eſt mentiri Deum, fortiſſimum ſolatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem.

That by two immutable things / wherein it is vnpoſſible that God ſhould lie / wee might haue ſtrong conſolation / which haue our refuge to holde faſt the hope that is ſet before vs.

19. Quam ſicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis.

Which we haue / as an ancre of the ſoule / both ſure and ſtedfaſt / and it entreth into that which is within the vaile.

20. Vbi præcurſor pro nobis introiit Ieſus, ſecundùm ordinem Melchi-ſedec pontifex factus in æternum.

Whither the forerunner is for vs entred in / euen Jeſus that is made an hie Prieſt for euer after the order of Melchi-ſedec.

CAP. VII.

HIc enim Melchi-ſedec, rex Salem, ſacerdos Dei ſummi, qui obviavit Abrahæ regreſſo à cæde regum, & benedixit ei.

For this Melchi-ſedec was King of Salem / the Prieſt of the moſt high God / who met Abraham / as hee returned from the ſlaughter of the Kinges / and bleſſed him.

2. Cui & decimas omnium diviſit Abraham: primùm quidem qui interpretatur rex iuſtitiæ: deinde autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis.

To whome alſo Abraham gaue the tithe of all things: who firſt is by interpretation King of righteouſnes: after that / he is alſo King of Salem / that is / King of peace.

Das VI. Capitel.

18. Auff daß wir durch zwey ſtück / die nicht wancken / denn es iſt vnmüglich / daß Gott liege / einen ſtarcken troſt haben / die wir zuflucht haben / vnd halten an der angebotten hoffnung.

Paa det at wi ſkulde formedelſt tho ſtycker / ſom icke ere wſtadige / thi det er wmueligt at Gud kand liue / haffue en ſterck Trøſt / wi ſom haffue tilflyct / oc bliffue ved det tilbudne Haab.

19. Welche wir haben als einen ſichern vnd veſten Ancker vnſer Seele / der auch hinein gehet inn daß inwendige des Vorhangs.

Huilcket wi haffue / ſom vor Siels trygge oc faſte Ackere / ſom oc gaar ind inden faar Forhenget.

20. Dahin der vorlauffer für vns eingegangen / Jeſus ein Hoherprieſter worden inn ewigkeit / nach der ordnung Melchiſedech.

Der ſom Forløberen gick for oſſ / Jheſus / ſom er bleffuen den ypperſte Preſt til euig tid / effter Melchiſedechs ſkick.

Das VII. Capitel.

DJeſer Melchiſedech aber war ein König zu Salem / ein Prieſter Gottes deß allerhöchſten / der Abraham entgegen gieng / da er von der Könige Schlacht wider kam / vnd ſegnet ihn.

OC denne Melchiſedech vaar en Konge i Salem / den alderhøyſte Guds Preſt / ſom gick imod Abraham / der hand kom igen fra Kongernis ſlag / oc velſignede hannem.

2. Welchem auch Abraham gab den zehenden aller güter. Auffs erſte / wird er verdolmetſcht / ein König der Gerechtigkeit. Darnach aber / iſt er auch ein König Salem / daß iſt / ein König deß Friedes.

Huilcken Abraham oc gaff tiende aff alt ſit godz. Førſt bliffuer hand vdlagd / Retferdigheds Konge / der effter er hand oc Salems Konge / det er / Fredens Konge.

Kapitola VI.

18. Abychom ſkrze ty dwě wěcy nepohnutedlné pro kteréž nemožné geſt aby Bůh lhal pře pewné měli potěſſenij / kteřijžto vtijkáme ſe abychom vžijwali naděge nám dané.

Abyſmy przez dwie rzeczy nie odmienne / w ktorych być nie może / żeby Bog kłamał / mocne pocieſzenie mieli / ku temu vćiekáiąc abyſmy záłożoną nádźieię otrzymali.

19. Kteréž to máme yako bezpečnau a pewnau Kotwu duſſe / a wcházegijcý až do wnitřnoſſtij záſſtěry.

Która mamy iáko kotwicę duſze beſpieczną y mocną / y ktora wchodzi áż do tych rzeczy / ktore ſą zá záſłoną.

20. Kdežto předchůdce pro nás wſſel Gežijš / včiněn gſa Biſkupem na wěky wedlé řádu Melchyſedechowa.

Gdźie Gezus bieżawszy wprzod przed námi / wſzedł zá nas według porządku Melchiſedekowego / zoſtawszy kápłanem ná wieki.

Kapitola VII.

TEntoť geſt zagiſté Melchyſedech / Král Sálem / Kněz Boha nawyžſſýho / kterýž wyſſel w ceſtu Abrahamowi / když ſe nawracowal od pobitij Králůw / a dal gemu požehnánij.

Albowiem ten Melchiſedek był Krol Salem / kápłan Bogá nawyżſzego / ktory záſzedł Abráhamowi / gdy ſię wrácał od porażki Krolow / y błogoſłáwił iemu

2. Kterémužto Abraham dal deſátek ze wſſeho: A ten zagiſté naypřwé wykládá ſe Král ſprawedlnoſti / potom pak Král Sálem / to geſt Král pokoge.

Ktoremu też dźieſięćinę z káżdey rzeczy vdźielił Abráham / Ktory naprzod wedle wykłádánia rzeczon ieſt Krol ſpráwiedliwośći / Przytym też Krol Salem / to ieſt Krol pokoiu.

ז

3 דְּלָא אֲבוּהִי וְלָא אֶמֵּה אֶתְכְּתֶבוּ בְּשַׁרְבָתָא וְלָא רִישִׁיתָא דְּיַוְמַוְהִי וְלָא שׁוּלָמָא דְּחַיַּוְהִי אֶלָּא בַּדְמוּתָא דַּבְרֵה דַּאלָהָא מְקַוֵּא כּוּמָרוּתֵה לְעָלַם׃

Senza padre, ſenza madre, ſenza genealogia, che non ha ne principio di giorni, ne fine di vita: ma fatto ſimile al Figliuol di Dio, rimane Sacerdote in perpetuo.

4 חֲזַו דֵּין כְּמָא רַב הָנָא דְּאַבְרָהָם רֵישׁ אַבָהָתָא לֵהּ יַהַב מַעְסְרָא וְרִישִׁיתָא׃

Hor conſiderate quanto coſtui foſſe grande, à cui Abraam Patriarca dette ancor la decima de le ſpoglie.

5 אִילֵין גֵּיר מֶן בְּנַי לֵוִי ד
דְּמְקַבְּלִין הֲווֹ כּוּמָרוּתָא
פּוּקְדָנָא אִית הֲוָא לְהוֹן
דְּנָמוּסָא דְּנִסְבוּן מַעְסְרָא
מֶן עַמָּא הָנוֹן מֶן אַחַיְהוֹן
כַּד אַף הָנוֹן מֶן חַצֵּה דא
דְּאַבְרָהָם נְפַקוּ׃

Percioche quelli che tra i figliuoli di Leui riceueno l'offitio del Sacerdotio, hãno comandamento di pigliar le decime dal popolo ſecondo la Legge (cioè da i lor fratelli) benche ſiano vſciti de lombi d'Abraam.

6 הָנָא דֵּין דְּלָא כְּתִיב בְּשַׁרְבָתְהוֹן מַעְסְרָא. שְׁקַל מֶן אַבְרָהָם וּבַרְכֵהּ לְהוּ דְּקַבֵּל מוּלְכָּנָא׃

Ma coſtui che non diſcendeua dal lor legnaggio, preſe la decima da Abraam, e benediſſe colui che haueua le promeſſe.

7 דְּלָא חֶרְיָנָא דֵּין הֲוּ
דִּבְצִיר מֶתְבַּרַךְ מֶן הֲוּ ד
דַּמְיַתַּר מֶנֵּה׃

Or ſenza contradittione alcuna quel che è minore è benedetto dal maggiore.

8 וְהָרְכָא בְּנַי נָשָׁא דְּמָיְתִין נָסְבִין מַעְסְרָא לְהַל דֵּין הֲוּ דְּאַסְהֶד עֲלַוְהִי כְּתָבָא דְּחַי הוּ׃

E qui gli huomini che ſon mortali pigliano le decime: ma tui le prende colui, de cui è renduta teſtimonianza ch'ei viue.

ז

3 בְּלִי אָב בִּלְתִּי אֵם בְּלִי תוֹלְדוֹת לֹא יֵשׁ לוֹ רֵאשִׁית הַיָּמִים וְלֹא קֵץ הַחַיִּים וְנִדְמֶה לְבֶן־אֱלֹהִים הָעוֹמֵד כֹּהֵן לְעוֹלָם׃

Sin padre, ſin madre, ſin linage: que ni tiene principio de dias, ni fin de vida: mas hecho ſemejante àl Hijo de Dios ſe queda Sacerdote eternalmente.

4 וּרְאוּ מַה־אַדִּיר הַזֶּה לַאֲשֶׁר גַּם אַבְרָהָם רֹאשׁ אֲבוֹתֵינוּ נָתַן לוֹ מַעֲשֵׂר מִכֹּל׃

Mirad pues quan grande ſea eſte, àl qual aun Abraham el Patriarcha aya dado diezmos de los deſpojos.

5 וּמִבְּנֵי לֵוִי אֲשֶׁר אֶת־הַכְּהֻנָּה יִקְחוּ יֵשׁ־לָהֶם מִצְוָה לְעַשֵּׂר אֶת־הָעָם כַּתּוֹרָה זֶה־הוּא אֶת־אֲחֵיהֶם אַף כִּי־גַם הֵמָּה יוֹצְאֵי יֶרֶךְ אַבְרָהָם׃

Que ciertamente losque de los hijos de Leui toman el Sacerdocio, tienen mandamiento de tomar del pueblo los diezmos ſegun la Ley, es à ſaber, de ſus hermanos, aunque tambien ellos ayan ſalido de los lomos de Abraham.

6 וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ מִתּוֹלְדוֹתָם עִשֵּׂר אֶת־אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אוֹתוֹ אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ אִמְרֵי הַשְּׁבוּעָה׃

Mas aquel cuya genealogia no es contada en ellos tomó de Abraham los diezmos, y bendixo àlque tenia las promeſſas.

7 וּבְלִי כָּל־סָפֵק הַקָּטוֹן מְבֹרָךְ מֵאֲשֶׁר טוֹב מִמֶּנּוּ׃

Que ſin contra dicion alguna loque es menos es bendicho de loque es mas.

8 וּפֹה לוֹקְחִים אֶת־מַעֲשֵׂר אַנְשֵׁי מָוֶת וְשָׁם מוּעָד עָלָיו כִּי־חָי׃

Item, aqui ciertamente los hombres mortales toman los diezmos: mas alli, aquel del qual eſtá dado teſtimonio, que biue.

ζ'.

3. Ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος· μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.

Sans pere, ſans mere, ſans genealogie, n'ayant commencement de iours ne fin de vie: mais eſtant fait ſemblable au Fils de Dieu, il demeure Sacrificateur à touſiours.

4. Θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης.

Or conſiderez cõbien grand a eſté ceſtui-ci, auquel meſmes Abraham le Patriarche donna la diſme du butin.

5. Καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευῒ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ.

Et quant à ceux d'entre les enfans de Leui qui reçoiuent la charge de Sacrificature, ils ont bien ordonnance de diſmer le peuple ſelon la Loy, (c'eſt à dire leurs freres) combien qu'ils ſoyent ſortis des reins d'Abraham.

6. Ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε.

Mais celui qui n'eſt point conté d'vne meſme race qu'eux, a diſme Abraham, & a benit celui qui auoit les promeſſes.

7. Χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.

Or ſans contredit quelconque, ce qui eſt moindre, eſt benit par ce qui eſt plus grand.

8. Καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος, ὅτι ζῇ.

Et ici les hommes qui ſont mortels, prenent les diſmes: mais là, celui les prend duquel il eſt teſmoigné qu'il eſt viuant,

CAP. VII.

3. Sine patre, ſine matre, ſine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens, aſſimulatus autem filio Deï, manet ſacerdos in perpetuum.

Without father/ without mother/ without kinred/ and hath neither beginning of his dayes/ neither ende of life: but is likened vnto the Sonne of God/ and continueth a Prieſt for euer.

4. Intuemini autem quantus ſit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.

Now conſider howe great this man was/ vnto whome euen the Patriarke Abraham gaue the tithe of the ſpoiles.

5. Et quidem de filiis Levi ſacerdotium accipientes, mandatum habent decimas ſumere à populo ſecundùm legem, id eſt, à fratribus ſuis: quanquam & ipſi exierint de lumbis Abrahæ.

For verely they which are the children of Leui/ which receiue the office of the Prieſthoode/ haue a commaundement to take/ according to the Lawe/ tythes of the people/ (that is/ of their brethren) though they came out of the loynes of Abraham.

6. Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas ſumpſit ab Abraham, & hunc qui habebat repromiſſiones, benedixit.

But hee whoſe kinred is not counted among them/ receiued tithes of Abraham/ and bleſſed him that had the promiſes.

7. Sine ulla autem contradictione, quod minus eſt, à meliore benedicitur.

And without all contradiction the leſſe is bleſſed of the greater.

8. Et hîc quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem conteſtatur, quia vivit.

And here men that die/ receiue tythes: but there he receiueth them/ of whome it is witneſſed/ that he liueth.

Das VII. Capitel.

3. Ohn Vater/ ohn Mutter/ ohn Geſchlecht/ vnnd hatt weder anfang noch tage/ noch ende deß lebens/ Er iſt aber vergleicht dem Sohn Gottes/ vnd bleibet Prieſter in ewigkeit.

Vden Fader/ vden Moder/ vden Slect/ oc hand haffuer huercken begyndelſe paa dagene oc ey ende paa Liffuet/ oc hand lignis ved Guds Søn/ oc bliffuer Preſt euindelige.

4. Schawet aber/ wie groß iſt der/ dem auch Abraham der Patriarch den Zehenden gibt von der eröberten Beute.

Men ſeer/ huor ſtor er den/ ſom Abraham den Patriarcha oc giffuet Tiende aff der Bytte hand fick.

5. Zwar die Kinder Levi/ da ſie das Prieſterthumb empfangen/ haben ſie ein Gebot/ den Zehenden vom Volck/ das iſt/ von jren Brůdern/ zu nemen/ nach dem Geſetze/ wiewol auch dieſelbigen auß den Lenden Abrahe kommen ſind.

Sandelige Leui Børn/ der de anammede Preſtedømet/ da haffue de it Bud/ at tage Tiende aff Folcket/ det er/ aff deris Brødre/ effter Lowen/ alligeuel at ocſaa de ere komne aff Abrahams Lender.

6. Aber der/ deß Geſchlecht nicht genennet wird vnter jhnen/ der nam den Zehenden von Abraham/ vnd ſegnete den/ der die verheiſſung hatte.

Men den/ hues Slect der icke neffnis iblant dem/ hand tog Tiende aff Abraham/ oc velſignede den/ ſom haffde Foriettelſerne.

7. Nun iſt es on alles widerſprechen alſo/ daß das geringer von dem beſſern geſegnet wird.

Nu er det ſaa vden al genſigelſe/ at det ſom ringere er/ velſignis aff det ſom bedre er.

8. Vnd hie nemen den Zehenden die ſterbenden Menſchen/ aber dort bezeuget er/ daß er lebe.

Oc her tage de dødelige Menniſke Tiende/ Men der vidner hand/ at hand leffuer.

Kapitola VII.

3. Bez Otce/ bez Matky/ bez rodu/ ani počatku dnůw/ ani ſkonánij žiwota mage/ a připodobněn gſa Synu Božijmu/ zůſtáwá Kněžem wěčně.

Bez Oycá/ bez mátki/ bez rodu/ áni poczatku dniow/ áni końcá żywotá maiac/ ale przypodobány ſynowi Bożemu/ trwa kápłanem ná wieki.

4. Protož pohleďte/ kteraký geſt tento byl/ kterěmuž y deſátky dal/ z přednijch kořiſtij/ Abraham Patryarcha.

Obáczcie tedy/ iáko wielki ten był/ kthoremu thez dzieſiecinę z łupow dał Abráham Pátryárchá.

5. A zagiſté Synowé Lewi Kněžſtwij přigijmagijce/ přikázanij magij Deſátki bráti od Lidu podlé Zákona/ to geſt od Bratřij ſwých/ ačkoli y oni poſſli z bedr Abrahamowých.

A ci ktorzy ſą z ſynow Lewi/ ſpráwuiąc kápłáńſtwo roſkazánie máią áby bráli dzieſięcinę od ludu wedle zakonu/ to ieſt/ od bráciey ſwoiey choć wyſzli z biodr Abráhámowych.

6. Ale tento/ gehožto rod nenij počten mezy nimi/ Deſátky wzal od Abrahama/ a tomu kterýž měl zaſlijbenij dal požehnánij.

Ale ten kthorego narod nie bywá poczythan z nich/ dzieſięcinę brał od Abráhámá/ y temu ktory miał obietnice błogoſławił.

7. Bezewſſeho pak odporu/ to což menſſýho geſt/ od wětſſýho přigijmá požehnánij.

A bez wſzelákiego ſporu mnieyſze od więtſzego bywa błogoſłáwione.

8. Ale tuto/ Deſátky berau ſmrtedlnij lidé: Ale tamto ten/ o němž ſe wyſwědčuge/ že žiw geſt.

A tuć ludzie ktorzy vmieráią/ dzieſięcini biorą/ Aleć tám ten o ktorym świádczono/ iż żywie.

ז

9 וְאַיךְ אֱנָשׁ נֵאמַר בְּיַד אַבְרָהָם אַף לֵוִי הָו דְּמַעְסְרָא נָסֵב הֲוָא אַף הָו אֶתְעַסַּר׃

E per modo di dire, ancor eſſo Leui che piglia le decime, dette la decima in Abraam.

10 עַד כִּיל גֵּיר בְּחַצֵּה הֲוָא דַּאבוּהִי כַּד אַרְעֵה לְמַלְכִּי זֶדֶק׃

Percioch'egli era ancor ne lombi del padre, quando Melchiſedec gli andò incontro.

11 אִלּוּ הָכִיל גְּמִירוּתָא בְּיַד כּוּמָרוּתָא דַּלְוָיֵא אִיתֵיהּ הֲוָת דְּבָהּ סִים נָמוּסָא לְעַמָּא לְמָנָא מִתְבְּעֵא הֲוָא כּוּמָרָא אַחֲרָנָא דְּנֵקוּם בַּדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּי זֶדֶק אָמַר דֵּין בַּדְמוּתֵהּ דְּאַהֲרוֹן נֶהֱוֵא׃

Se adunque la perfettione fuſſe ſtata nel Sacerdotio Leuitico (perche ſotto eſſo il popolo haueua riceuuta la Legge) che ci era piu di biſogno che veniſſe ſu vnaltro Sacerdote à la maniera di Melchiſedec, e non ſi diceſſe à la maniera d'Aaron?

12 אֶלָּא אֵיכַנָּא דְּהֲוָת שׁוּחְלָפָא בְּכוּמָרוּתָא הָכַנָּא הֲוָא שׁוּחְלָפָּא אַף בְּנָמוּסָא׃

Perche traſferendoſi il Sacerdotio, di neceſſità ſi viene à traſferire ancor la Legge.

13 הָו גֵּיר דְּאֶתְאַמְרִי עֲלוֹהִי הָלֵין מֶן שַׁרְבְּתָא הִי אַחְרִתָא אֶתִילֵד דְּאֶנָשׁ מֶן מוּמָתוּם מֶנַּהּ לָא שַׁמֶּשׁ בְּמַדְבְּחָא׃

Percioche colui, del quale ſi dicono queſte coſe, appartiene ad vnaltra tribu, de laqual niſſuno ha atteſo à l'altare.

14 גַּלְיָא הִי גֵּיר דְּמֶן יְהוּדָא דְּנַח מָרַן מֶן שַׁרְבְּתָא דְּלָא אֱמַר עֲלַיהָ מוּשֶׁא מֶדֶם עַל כּוּמָרוּתָא׃

Concioſia ch'egli è manifeſto, che il noſtro Signore è nato di Iuda: de laqual tibu Moiſe non parlò niente quanto al Sacerdotio.

15 וְיַתִּירָאִית תּוּב יְדִיעָא בְּהָי דְּאֶמַר דְּבַדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּי זֶדֶק קָאֵם כּוּמָרָא אַחֲרָנָא׃

E queſto è ancor piu manifeſto, concioſia che è meſſo innanzi vn'altro Sacerdote, ſecondo la ſimilitudine di Melchiſedec.

ז

9 וּבְאַבְרָהָם (כְּמוֹ אִישׁ יוּכַל לֵאמֹר) גַּם לֵוִי הַלּוֹקֵחַ אֶת־מַעֲשֵׂר מְעֻשָּׂר הוּא׃

Y (por dezir, anſi) en Abraham fue dezmado tambien el miſmo Leui que recibe los diezmos:

10 כִּי־עוֹדֶנּוּ הָיָה בְּיֶרֶךְ אָבִיו כַּאֲשֶׁר יָצָא מַלְכִּי־צֶדֶק לִקְרָאתוֹ׃

Porque aun Leui eſtaua en los lomos de ſu padre, quando Melchiſedec ſalió à recebir à Abraham.

11 וְאִם הַתַּכְלִית בָּאָה בִּכְהֻנַּת הַלְוִיִּם (כִּי הָעָם תַּחְתֶּיהָ קִבֵּל אֶת־הַתּוֹרָה) מַה צָּרִיךְ עוֹד כְּדִבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק לְקַיֵּם כֹּהֵן אַחֵר וְלֹא כְּדִבְרָתִי אַהֲרוֹן לְהִקָּרֵא׃

Pues ſi la perfecion era por el Sacerdocio Leuitico (porque debaxo deel recibió el Pueblo la Ley) que neceſſidad auia aun deque ſe leuantaſſe otro ſacerdote ſegun la orden de Melchiſedec, y que no fueſſe llamado ſegun la orden de Aaron?

12 כִּי־בְהִנָּשֵׂא הַכְּהֻנָּה צָרִיךְ לְהִנָּשֵׂא אֶת־הַתּוֹרָה׃

Luego traſpaſſado el Sacerdocio, neceſſario es que ſe haga tambien traſpaſſamiento de la Ley.

13 כִּי־זֶה אֲשֶׁר עָלָיו מְדַבְּרִים הָאֵלֶּה מִשֵּׁבֶט אַחֵר הָיָה אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ אִישׁ לֹא שֵׁרֵת לַמִּזְבֵּחַ׃

Porque aquel del qual eſto ſe dize, de otro tribu es, del qual nadie preſidiò àl altar.

14 לָכֵן בְּגָלוּי כִּי־מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה צָמַח אִישׁ צֶמַח אֲדֹנֵינוּ מִשֵּׁבֶט אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ דָּבָר לֹא אֶחָד דִּבֵּר מֹשֶׁה עַל־הַכְּהֻנָּה׃

Porque manifieſto es que el Sennor nueſtro naciò del tribu de Iuda, en el qual tribu nada habló Moyſen tocante àl Sacerdocio.

15 וְעוֹד עַל־יֶתֶר גָּלוּי וְרָאוּי הוּא אִם כִּדְמוּת מַלְכִּי־צֶדֶק יָקוּם כֹּהֵן אַחֵר׃

Y aun mas manifieſto es ſi ſe leuante otro Sacerdote que ſea ſemejante à Melchiſedec.

ζ'.

9. Καὶ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευῒ, ὁ δεκάτας λαμβάνων, δεδεκάτωται.

Et par maniere de parler, Leui meſme, qui prend les diſmes, a eſté diſmé en Abraham.

10. Ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ.

Car il eſtoit encores ès reins de ſon pere, quand Melchi-ſedec lui vint au deuant.

11. Εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευϊτικῆς ἱερωσύνης ἦν· ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο· τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι;

Si donc la perfection euſt eſté en la Sacrificature Leuitique (car le peuple a receu la Loy ſous icelle) quel beſoin eſtoit-il d'auantage qu'vn autre Sacrificateur ſe leuaſt à la façon de Melchi-ſedec, & qui ne fuſt point dit à la façon d'Aaron?

12. Μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται.

Car la Sacrificature eſtant changee, il eſt neceſſaire qu'il y ait auſſi changement de Loy.

13. Ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ.

Car celui au regard duquel ces choſes ſont dites, appartiẽt à vne autre tribu, de laquelle nul n'a aſſiſté à l'autel.

14. Πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης μωσῆς ἐλάλησε.

Veu qu'il eſt notoire que noſtre Seigneur eſt iſſu de Iuda, au regard de laquelle tribu Moyſe n'a rien dit de la Sacrificature.

15. Καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος.

Et d'abondant ceci eſt encore plus manifeſte, d'autant qu'vn autre Sacrificateur à la ſimilitude de Melchi-ſedec eſt mis en auant:

CAP. VII.

9. Et (ut ita dictum ſit) per Abraham, & Levi, qui decimas accepit, decimatus eſt

And to ſay as the thing is / Levi alſo which receiueth tythes / payed tythes in Abraham.

10. Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchi-ſedec.

For he was yet in the loynes of his father Abraham / when Melchi-ſedec met him.

11. Si ergo conſummatio per ſacerdotium Leviticum erat (populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecundùm ordinem Melchi ſedec, alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici?

If therefore perfection had bene by the Prieſthoode of the Leuites (for vnder it the Lawe was eſtabliſhed to the people) what needed it furthermore / that another Prieſt ſhould riſe after the order of Melchi-ſedec / and not to be called after the order of Aaron?

12 Tranſlato enim ſacerdotio, neceſſe eſt ut & legis tranſlatio fiat.

For if the Prieſthoode bee changed / then of neceſſitie muſt there bee a change of the Lawe.

13. In quo enim hæc dicuntur: de alia tribu eſt, de qua nullus altario præſtò fuit.

For he of whom theſe thinges are ſpoken / perteineth vnto another tribe / whereof no man ſerued at the altar.

14. Manifeſtum eſt enim quod ex Iuda ortus ſit Dominus noſter: in qua tribu nihil de ſacerdotibus Moyſes locutus eſt.

For it is euident / that our Lorde ſprong out of Iuda / concerning the which tribe Moſes ſpake nothing / touching the Prieſthoode.

15. Et amplius adhuc manifeſtum eſt: ſi ſecundùm ſimilitudinem Melchi-ſedec exurgat alius ſacerdos.

And it is yet a more euident thing / becauſe that after the ſimilitude of Melchi-ſedec / there is riſen vp another Prieſt.

Das VII. Capitel.

9. Vnd daß ich alſo ſage / es iſt auch Levi / der den Zehenden nimpt / verzehendet durch Abraham.

Oc at ieg ſaa ſiger / det er oc Levi / ſom tager den Tiende / der bleff tindet aff Abraham.

10. Denn er war je noch in den Lenden deß Vaters / da jhn Melchiſedech entgegen gieng.

Thi hand vaar io end nu i Faderens Lender / der Melchiſedech gick imod hannem.

11. Iſt nun die Vollkommenheit durch das Levitiſche Prieſterthumb geſchehen / Denn vnter demſelbigen hat das Volck das Geſetz empfangen / was iſt denn weiter not zu ſagen / daß ein ander Prieſter auffkommen ſolle / nach der ordnung Melchiſedech / vnd nicht nach der Ordnung Aaron?

Er nu fuldkommenhed ſkeet formedelſt det Levitiſke Preſtedøme / Thi Folcket anammede Loben vnder det ſamme / Huad gøris det da ydermere behoff at ſige / at der ſkulde komme en anden Preſt op / effter Melchiſedechs ſkick / oc icke effter Aarons ſkick?

12. Denn wo das Prieſterthumb verendert wird / da muß auch das Geſetz verendert werden.

The huor ſom Preſtedømet bliffuer foruent / der ſkal oc Lowen foruendis.

13. Denn von dem ſolchs geſagt iſt / der iſt von einem andern Geſchlecht / auß welchem nie keiner deß Altars gepfleget hat.

Thi den ſom dette ſigis om / hand er aff en anden Slect / aff huilcken aldri nogen haffuer tient Alteret.

14. Denn es iſt ia offenbar / daß von Juda auffgangen iſt vnſer HERR / zu welchem Geſchlecht Moſes nicht geredt hat vom Prieſterthumb.

Thi det er io obenbare / at vor HERRE er opgangen aff Juda / Til huilcken Slect Moſe talede inted om Preſtedømet.

15. Vnd es iſt noch klärlicher / ſo nach der weiſe Melchiſedech ein ander Prieſter auffkompt.

Oc det er end klarere / Der ſom der kommer en anden Preſt op effter Melchiſedechs ſkick.

Kapitola VII.

9. A tak ak dijm / y on Lewij / kterýž Deſátky bral / w Abrahamowi Deſátky dal:

A temu / ábych ták rzekł / w Abráhamie brano dzieſieciny od ſámego Lewi ktory zwykł bráć dzieſieciny.

10. Nebo geſſtě w bedrách Otce byl když ſe byl ſeſſel Abraham s Melchiſedechem.

Abowiem on teſzcze był w biodrách oycowſkich / gdy Melchiſedek záſzedł Abráhámowi.

11. Protož bylali geſt thedáž w Kněžſtwj Lěwitſkěm dokonaloſt (neb lid pod nim wzal Zákon) což geſt tedy bylo potřebij podlě řádu Melchyſedechowa / aby giný Kněz powſtal / a neraděgij podlě řádu Aronowa gmenowán byl?

A ieſli doſkonáłość byłá przez kápłáńſtwo Lewi / gdyż zá thego dan ieſt zakon ludowi / coż więcey było potrzebá / áby náſtał inſzy kápłan wedle porzadku Melchiſedekowego / ktoryby nie był rzeczon wedle porzadku Aaronowego?

12. A tak poněwadž geſt Kněžſtwij přeneſeno / muſý to býti / aby y Zákon byl přeneſen.

Abowiem gdy ſie odmienia kápłáńſtwo / muſi ſie ſtacy odmiana zákonu.

13. Nebo ten o kterěmž ſe toto prawij / z giněho geſt pokolenij / z kterěhožto žádný při Oltáři w ſlužbě nebýwal.

Bo ten o kthorym ty rzeczy bywáia powiedane / należy na ine pokolenie z kthorego żaden nie pilnuie olthárzá.

14. Zgewně geſt zagiſtě / že z Pokolenij Judowa poſſel Pan náš / o kterěmžto pokolenij aby k Kněžſtwj náleželo / Moyžijš nic nemluwil.

Gdyż iáwna rzecz ieſt / iż z pokolenia Juda poſzedł Pan náſz / ktorego pokolenia względem nic o kapłáńſtwie nie mowił Moizeſz.

15. A geſtě wijce toto zgewně geſt / že wedlě řádu Melchyſedechowa / giný powſtal Kněz.

A teſzcze iáwniey to ſie okázuie / iż ná podobieńſthwo Melchiſedekowe náſtawa kápłan inſzy.

ז

17 הָו דְּלָא הֲוָא בְּנָמוּסָא דְּפוּקְדָנָא פַּגְרָנָיָא הֲוָא אֶלָּא בְּחַיְלָא דְּחַיֵּא דְּלָא מֶשְׁתַּרְיָן׃

Ilqual non è ſtato fatto Sacerdote ſecondo la Legge del precetto carnale, ma ſecondo la potẽtia de la vita indiſſolubile

17 מַסְהֶד גֵּיר עֲלַוְהִי ד דַּאנְתְּ הוּ כּוּמְרָא לְעָלַם בַּדְמוּתֵה דְּמַלְכִּי־זֶדֶק׃

Imperoch'egli teſtifica coſi, Tu ſei Sacerdote in eterno à la maniera di Melchiſedec.

18 שׁוּחְלָפָא דֵּין דַּהֲוָא לְפוּקְדָנָא קַדְמָיָא מֶטוּל מַחְיְלוּתֵה וַדְיוּתְרָן לֵית הֲוָא בֵּה׃

Percioche s'annulla il precedente comandamento per la ſua impotentia et inutilità.

19 מֶדֶּם גֵּיר לָא גַּמַּר נָמוּסָא עַל דֵּין חֲלָפַוְהִי סַבְרָא דַּמְיַתַּר מֶנֵּה דְּבֵה מֶתְקַרְבִינַן לַאלָהָא׃

Percioche la Legge non ha condotto niente à perfettione, ma e ſtata vn'introduttione d'vna migliore ſperanza, per laquale noi ci appreſſiamo à Dio.

20 וְשַׁרְרֵה לַן בְּמוּמָתָא הָנוּן גֵּיר דְּלָא מוּמָתָא הֲווּ כּוּמְרֵא׃

Et inquanto che ciò non è ſenza giuramento imperoche quelli ſono ſtati fatti Sacerdoti ſenza giuramento.

21 הָנָא דֵּין בְּמוּמָתָא אַיךְ דְּאֶמַר לֵה בְּיַד דַּוִיד דְּיַמִּא מָרְיָא וְלָא יְדַגֵּל דַּאנְתְּ הוּ כּוּמְרָא לְעָלַם בַּדְמוּתֵה דְּמַלְכִּי־זֶדֶק׃

Ma coſtui congiuramento, per colui che gli diſſe, Il Signore ha giurato, e non ſi pentirà. Tu ſei Sacerdote in eterno à la maniera di Melchiſedec.

22 הָנָא כֻּלֵּה מְיַתְּרָא דְּיַתִּיקְתָא הָדָא דַּהֲוָא בָּהּ עַרְבָּא יֵשׁוּעַ׃

Di tanto miglior Teſtamento è ſtato IESV *fatto ſicurtà.*

23 וְהָנוּן הֲווּ כּוּמְרֵא סַגִּיאֵא מֶטוּל דְּמָיְתִין הֲווּ וְלָא מֶשְׁתַּבְקִין הֲווּ דְּיִקְווּן׃

Quelli ancora furon fatti piu Sacerdoti, percioche per la morte non erano laſciati durare.

ז

16 אֲשֶׁר לֹא כְתוֹרַת מִצְוַת הַבָּשָׂר נִהְיָה כִּי־אִם כִּגְבוּרַת חַיֵּי עוֹלָם׃

Elqual no es hecho conforme à la Ley del mandamiento carnal, mas por virtud de vida ſin muerte.

17 כִּי־מֵעִיד הוּא כִּי־אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם כְּדִבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃

Porque el teſtimonio es deeſta manera, Que tu eres Sacerdote para ſiempre ſegun la orden de Melchiſedec.

18 וּתְנוּאַת הַמִּצְוָה הָרִאשׁוֹנָה נִהְיָה עַל־כִּי נַחְלָה יְשׁוּעָתָהּ וְלֹא לְהוֹעִיל׃

El mandamiento precedente cierto ſe abrróga por ſu flaqueza y inutilidad.

19 כִּי־דָבָר לֹא אֶחָד כִּלְּתָה הַתּוֹרָה וּבָאָה בִּמְקוֹמָהּ הָאֱמוּנָה הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה אֲשֶׁר בָּהּ נִקְרַב אֶל־אֱלֹהִים׃

Porque nada perficionó la ley, ſi no la introducion de mejor eſperança, por laqual nos acercamos de Dios.

20 וְכַאֲשֶׁר לֹא בִלְתִּי הַשְּׁבוּעָה (כִּי־הֵמָּה בִלְתִּי שְׁבוּעָה נַעֲשׂוּ כֹהֲנִים׃

Y tanto mas en quanto no es ſin juramento. Porque los otros cierto ſin juramento fueron hechos Sacerdotes:

21 וְהוּא עִם הַשְּׁבוּעָה בַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו נִשְׁבַּע יְהוָה וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה כֹהֵן לְעוֹלָם כְּדִבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃)

Mas eſte, con juramento por elque le dixo. Iuró el Sennor, y no ſe arrepentirá, que tu eres Sacerdote eternalmente ſegun la orden de Melchiſedec.

22 כֵּן עֹרֵב בְּרִית טוֹבָה נַעֲשָׂה יֵשׁוּעַ׃

Tanto de mejor Teſtamento es hecho prometedor Ieſus:

23 וּמֵאֵלֶּה רַבִּים נַעֲשׂוּ כֹהֲנִים עַל־כִּי־בְמוֹתָם נִכְלְאוּ לַעֲמֹד׃

Item, los otros cierto fueron muchos ſacerdotes enquanto por la muerte no podian permanecer.

ζ.

16. Ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου.

Lequel n'a point eſté fait Sacrificateur ſelon la Loy du commandement charnel, mais ſelon la puiſſance de la vie non periſſable.

17. Μαρτυρεῖ γὰρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Car il teſmoigne ainſi, Tu es Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-ſedec.

18. Ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς, διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές.

Car il ſe fait abolition du mandement precedent à cauſe de la foibleſſe d'icelui, & qu'il ne pouuoit profiter.

19. Οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ.

Car la Loy n'a rien amené à perfection: mais ce qui a eſté introduit par deſſus, aſſauoir vne meilleure eſperance, par laquelle nous approchons de Dieu.

20. Καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας· οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες.

Et meſmes entant que ce n'a point eſté ſans ferment: car ceux-la ont eſté faits Sacrificateurs ſans ferment:

21. Ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας, διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτὸν, ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

Mais ceſtui-ci auec ferment par celui qui lui a dit, Le Seigneur a iuré, & ne s'en repentira point, Tu es Sacrificateur eternellement, à la façon de Melchi-ſedec.

22. Κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς.

De tant plus excellent Teſtament a eſté fait pleige Ieſus.

23. Καὶ οἱ μὲν, πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν.

D'auantage, quãt aux Sacrificateurs, il en a eſté fait pluſieurs, pource que la mort les empeſchoit de durer:

CAP. VII.

16. Qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis.

Which is not made Prieſt after the Lawe of the carnall commaundement / but after the power of the endles liſe.

17. Cõteſtatur enim, Quòniam tu es ſacerdos in æternum, ſecundùm ordinem Melchi ſedec.

For he teſtifieth thus / Thou art a Prieſt for euer/after the order of Melchi-ſedec.

18. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati: propter infirmitatem eius & inutilitatem.

For the commandement that went afore/is diſanulled/becauſe of the weakeneſſe thereof/and vnprofitablenes.

19. Nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio verò melioris ſpei, per quã proximamus ad Deum.

For the Lawe made nothing perfite/but the bringing in of a better hope made perfite / were by we drawe neere vnto God.

20. Et quantum eſt non ſine iureiurando, alii quidem, ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt.

And foraſmuch as it is not without an othe for theſe are made Prieſts without an othe.

21. Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum, Iuravit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum *(ſecundum ordinem Melchi-ſedec.)*

But this/hee is made with an othe by him that ſayde vnto him/The Lorde hath ſworne/and will not repent / Thou art a Prieſt for euer / after the order of Melchi-ſedec.

22. In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus.

By ſo much is Jeſus made a ſuretie of/a better Teſtament.

23. Et alii quidem plures facti ſunt ſacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere.

And among them many were made Prieſtes/becauſe they were not ſuffered to endure/by the reaſon of death.

Das VII. Capitel.

16. Welcher nicht nach dem Geſetz deß fleiſchlichen Gebots gemacht iſt/ ſondern nach der krafft deß vnendlichen Lebens.

Som icke er giort effter det Kødelige Buds Low/ men effter det wendelige liffs Krafft.

17. Denn er bezeuget / Du biſt ein Prieſter ewiglich / nach der Ordnung Melchiſedech.

Thi hand vidner/Du eſt en Preſt euindelige/effter Melchiſedechs ſtick.

18. Denn damit wirdt das vorige Geſetze auffgehaben / darumb daß es zu ſchwach vnd nicht nůtz war.

Thi der met bliffuer den første Low borttagen/fordi at hun vaar for ſkrøbelig oc icke nyttelig.

19. Denn das Geſetz kondt nicht volkommen machen / vnd wird eingefůret eine beſſere hoffnung/durch welche wir zu Gott nahen.

Thi at Lowen kunde icke gøre oſſ fuldkomne / Oc der indføris it bedre Haab / ved huilcket wi komme til Gud.

20. Vnd dazu/das vil iſt/nicht ohn Eid / denn jene ſind ohn Eid Prieſter worden.

Oc der til / det meget er / icke vden Eed / Thi de andre bleffue Preſter vden Eed.

21. Diſer aber mit dem Eid / durch den/ der zu jm ſpricht: Der HERR hat geſchworen/ vnd wird jn nicht gerewen/du biſt ein Prieſter in ewigkeit/ nach der Ordnung Melchiſedech.

Men denne met Eed/ formedelſt den ſom ſiger til hannem / HERREN haffuer ſoret/ oc det ſkal icke angre hannem/ du eſt en Preſt til euig tid / effter Melchiſedechs ſtick.

22. Alſo gar vil eines beſſern Teſtaments Anrichter iſt Jeſus worden.

Saa er Jheſus faſt ydermere bleffuen it bedre Teſtamentis Beſkickere.

23. Vnd jener ſind viel/ die Prieſter wurden/darumb/daß ſie der Tod nicht bleiben ließ.

Oc de andre ere mange/ſom bleffue Preſter/fordi at Døden loed dem icke bliffue.

Kapitola VII.

16. Kterýžto včiněn geſt Knězem / ne podlé tělesného přikázanij Zákona / ale wedlé mocy žiwota neporuſſytedlného.

Ktory ſię nie ſtał kápłanem z zákonu ktorego roſkazánie ieſt cieleſne / ále z mocy żywotá kthory zepſowan być nie może.

17. Nebo ſwědčij Pijſmo: Ty gſy Knězem na wěky/podlé řádu Melchyſedechowa.

Abowiem ták świádczy / Iż ty ieſteś kápłanem ná wieki wedle porządku Melchiſedekowego.

18. A tak wyzdwiženij ſtalo ſe onoho prwnijho přikázanij/ pro geho nepewnoſt a nevžitečnoſt.

Bo róſkazánie przeſzłe bywa zniſzczone dla tego / iż żadney mocy nie ma / á ieſt niepożyteczne.

19. Nep ničehkhož k dokonaloſti nepřiwedl Zákon: Ale byl vwedenij klepſſý naděgi / ſkrze niž ſe přiblijžugem k Bohu.

Gdyż zakon nic nie poświęcił / ále nadeſzłá lepſza nádzieiá przez ktora przybliżamy ſię ku Bogu.

20. A to tijm klepſſý / že tento včiněn geſt Knězem / ne bez přiſahy. Ginij zagiſté býwali včiněni Kněžijmi bez přiſahy.

A to iż nie bez przyſiegi / Boć oni bez przyſiegi ſię kapłany ſtali.

21. Ale tento s přijſahau/ſkrze toho kterýž řekl k němu: Přiſahl PAn/a nebudeť toho litowati/Ty gſy Knězem na wěky (podlé řádu Melchyſedechowa.)

Ale ten z przyſięgą / przez tegó / ktory mu rzekł / Przyſiągł Pan á nie będzie żałowat / Tyś ieſt kápłanem ná wieki wedle porządku Melchiſedekowego.

22. Tijm lepſſýho Zákona Rukogmě včiněn geſt Gežijš.

Tym lepſzego przymierza záſtępcą ſtał ſię Jezus.

23. A oni zagiſté předeſſlij mnozý býwali Kněžij/proto/že Smrt bránila gim trwati dlauho:

A onych wiele ſię kápłany ſtało / dla thego iż im śmierć nie dopuściła przetrwáć.

ז

24 הָנָא דֵּין מֶטוּל דַּלְעָלַם קָיֵם לָא עָבְרָא כּוּמָרוּתֵהּ׃

Ma coſtui, perche dura in eterno, ha vn perpetuo Sacerdotio.

25 וּמֶשְׁכַּח לְמַאחָיוּ לְעָלַם לְאִילֵין דְּמֶתְקַרְבִין בְּאִידֵהּ לְאַלָהָא חַי הוּ גֵּיר בְּכֻל זְבַן וּמַפֵּק צְלוֹתָא חֲלָפַיְהוֹן׃

Onde puo ancor ſaluare à pieno quelli che per lui vanno à Dio, viuendo egli ſempre, ad intercedere per loro.

26 דַּאיךְ הָנָא גֵּיר כּוּמָרָא אַף זָדֵק הֲוָא לַן דַּכְיָא וְדְלָא בִּישׁוּ וַדְלָא טוּלְשָׁא דַּפְרִיק מֶן חַטָּיֵא וַמְרַיַם לְעֵל מֶן שְׁמַיָּא׃

Perche vn tal Pontefice ci biſognaua, cioè ſanto, innocente, immaculato, ſeparato da i peccatori, e inalzato ſopra i cieli.

27 וְלֵית לֵהּ אוּלְצָנָא כֻּל יוֹם אַיךְ רַב כּוּמָרֵא דְּלוּקְדַם חֲלָף חַטָהַוְהִי נַקְרֵב דְּבְחֵא וְהָידֵין חֲלָף עַמָּא הָדָא גֵּיר עַבְדָהּ חֲדָא זְבַן בְּנַפְשֵׁהּ דְּקַרֵב׃

Ilqual non haueſſe ogni dì biſogno, come quegli altri Pontefici, d'offerir ſacrifitij, prima per li ſuoi peccati, e poi per quelli del popolo : percioche queſto ha fatto egli vna volta, quando ha offerto ſe ſteſſo.

28 נָמוּסָא גֵּיר בְּנַי נָשָׁא הוּ כְּרִיהֵא מְקִים כּוּמָרֵא מֶלְתָא דֵּין דְּמוּמָתָא דַּהֲוָת בָּתַר נָמוּסָא בְּרָא גְּמִירָא לְעָלַם׃

Perche la Legge conſtituiſce Pontefici, gli huomini che hanno infermità : ma la parola del giuramento, che è doppo la Legge, conſtituiſce il Figliuolo, che è conſecrato in eterno.

ח

1 רִישָׁא דֵּין דְּכֻלְהֵין אִית לַן רַב כּוּמָרָא אַיְנָא דִּיתֵב מֶן יַמִּינָא דְּכוּרְסְיָא דְּרַבּוּתָא בַּשְׁמַיָּא׃

Hor la ſomma del propoſito noſtro, è, che noi habbiamo vn tal Pontefice, che ſiede a la deſtra del trono de la maeſta di Dio ne cieli.

ז

24 וְזֶה הוּא כִּי־יַעֲמֹד לְעוֹלָם עַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ כְּהֻנַּת כָּל־עוֹלָמִים׃

Mas eſte, porquanto permanece eternalmente, tiene el ſacerdocio eterno.

25 וּבַעֲבוּר זֹאת גַּם לְעוֹלָם יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת־הַקְּרֵבִים בּוֹ אֶל־אֱלֹהִים חַי לְעוֹלָם לְהַעְתִּיר עֲלֵיהֶם׃

Por loqual puede tambien ſaluar eternalmente à los que por el ſe allegan à Dios, biuiendo ſiempre para rogar por ellos.

26 כִּי־כָמוֹהוּ שָׁוָה לַכֹּהֵן לִהְיוֹתוֹ קָדוֹשׁ תָּמִים נְקִי־כַפַּיִם בְּלִי־מוּם נִפְרָד מֵחַטָּאִים וְרָם מִכָּל הַשָּׁמָיִם׃

Porque tal Pontifice nos conuenia tener Sancto, innocente, limpio, apartado de los peccadores, y hecho mas ſublime que los cielos.

27 לַאֲשֶׁר לֹא יֵשׁ צָרְכּוֹ בְּכָל יוֹם כְּמוֹ לַכֹּהֲנִים בָּרִאשׁוֹנָה עַל־חַטֹּאתָיו לְהַקְרִיב זֶבַח וְאַחֲרֵי כֵן עַל־חַטֹּאת הָעָם כִּי־זֹאת עָשָׂה פַּעַם אֶחָת בְּהַעֲלוֹתוֹ אֶת־נַפְשׁוֹ׃

Que no tuuieſſe neceſſidad cadadia, como los otros Sacerdotes, de offrecer primero ſacrificios por ſus peccados, y luego por los del pueblo : porque eſto hizo vna vez offreciendoſe à ſi miſmo.

28 כִּי־הַתּוֹרָה מְקַיְּמָה אֲנָשִׁים לַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר יֵשׁ־לָהֶם מַחֲלָה וּדְבַר הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר אַחַר הַתּוֹרָה הוּא אֶת־הַבֵּן לְעוֹלָם נִשְׁלָם׃

Porque la ley conſtituye Sacerdotes hombres flacos : mas la palabra del juramento deſpues de la ley, àl Hijo perfecto eternalmente.

ח

1 וְרֹאשׁ כָּל־דְּבָרִים זֶה הוּא יֵשׁ־לָנוּ כֹּהֵן רֹאשׁ כָּזֶה אֲשֶׁר יָשַׁב לִימִין כִּסֵּא הַגְּדֻלָּה בַּשָּׁמָיִם׃

Anſi que la ſumma acerca de lo dicho es, que tenemos tal Pontifice que ſe aſſentó à la dieſtra del throno de la Mageſtad en los cielos.

ζ΄.

24. Ὁ δὲ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην.

Mais ceſtui-ci pource qu'il demeure eternellement, a vne Sacrificature perpetuelle.

25. Ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι᾽ αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν.

Et pourtant auſſi peut-il ſauuer à plein ceux qui s'approchent de Dieu par lui, eſtant touſiours viuant pour interceder pour eux.

26. Τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος.

Car il nous conuenoit d'auoir vn tel ſouuerain Sacrificateur, qui fuſt ſainct, innocent, ſans macule, ſeparé des pecheurs, & exalte, par deſſus les cieux :

27. Ὃς οὐκ ἔχει καθ᾽ ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας.

Qui n'euſt point neceſſité, comme les ſouuerains Sacrificateurs, d'offrir tous les iours ſacrifices, premierement pour ſes pechés, puis apres pour ceux du peuple : car il a fait ceci vne fois, s'eſtāt offert ſoi-meſme.

28. Ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

Car la Loy ordonne pour ſouuerains Sacrificateurs, les hommes eſtans infirmes: mais la parole du ſerment, qui eſt apres la Loy, ordonne le Fils qui eſt conſacré à iamais.

ΚΕΦΑΛ. η΄.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Or la ſomme de noſtre propos c'eſt que nous auons vn tel ſouuerain Sacrificateur, qui eſt aſſis à la dextre du throne de la maieſté de Dieu és cieux.

CAP. VII.

24. Hic autem eo quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.

But this man/becauſe he endureth euer/hath an euerlaſting Prieſthoode.

25. Vnde & ſalvare perpetuum poteſt accedens per ſemetipſum ad Deum: ſemper vivens ad interpellandum pro nobis.

Wherefore/ hee is able alſo perfectly to ſaue them that come vnto God by him/ſeeing he euer liueth/ to make interceſſion for them.

26. Talis enim decebat ut nobis eſſet pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus.

For ſuch an high Prieſt it became vs to haue / which is holy / harmeleſſe/ vndefiled / ſeparate from ſinners/ and made hier then the heauens.

27. Qui non habet neceſſitatem quotidie (quemadmodum ſacerdotes) priùs pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi, hoc enim fecit ſemel, ſe offerendo.

Which needed not daily as thoſe high Prieſtes to offer vp ſacrifice / firſt for his owne ſinnes / and then for the peoples: for that did hee once/when hee offered vp him ſelfe.

28. Lex enim homines conſtituit ſacerdotes infirmitatem habentes, ſermo autem iuriſiurandi qui poſt legem eſt, Filium in æternum perfectum.

For the Lawe maketh men hie Prieſtes / which haue infirmitie: but the word of the oth that was ſince the Lawe/maketh the Sonne / who is conſecrated for euermore.

CAP. VIII.

Capitulum autem ſuper ea quę dicuntur, Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cælis.

Nowe of the thinges which wee haue ſpoken/this is the ſumme / that wee haue ſuch an hie Prieſt / that ſitteth at the right hand of the throne of the maieſtie in heauens.

Das VII. Capitel.

24. Diſer aber/darumb daß er bleibet ewiglich / hat er ein vnvergänglich Prieſterthumb.

Men denne haffuer it wforgengeligt Preſterdøme/ fordi at hand bliffuer euindelige.

25. Daher er auch ſelig machen kan jmmerdar/die durch jn zu Gott kommen vnd lebet jmmerdar / vnd bittet für ſie.

Der faare kand hand oc altid gøre dem ſalige/ſom komme til Gud formedelſt hannem/oc hand leffuer altid/ oc beder for dem.

26. Denn einen ſolchen Hohenprieſter ſolten wir haben / der da wer heilig / vnſchuldig / vnbefleckt / von den Sündern abgeſondert / vnnd höher denn der Himmel iſt.

Thi wi ſkulde haffue den ypperſte Preſt / ſom ſkulde vere hellig/ wſkyldig/ wbeſmittet/ affſkyld fra Syndere/ oc ſom er høyre end Himmelen.

27. Dem nicht täglich noth were / wie jenen Hohenprieſtern / zu erſt für eigene Sünde Opffer zu thun / darnach für des Volcks Sünde / Denn daß hat er gethan ein mal / da er ſich ſelbs opffert.

Som icke daglige ſkulde haffue behoff/ ſom de andre ypperſte Preſter/ at gøre førſt Offer for ſine egne ſynder/ der effter for Folckenis ſynder/thi hand giorde det en gong/ der hand offrede ſig ſelff.

28. Denn daß Geſetz macht Menſchen zu Hohenprieſtern / die da ſchwachheit haben / Diß wort aber deß Eids/das nach dem Geſetz geſagt iſt / ſetzet den Sohn ewig vnnd vollkommen.

Thi Lowen gør Menniſken til ypperſte Preſter/ſom haffue ſkrøbelighed/men dette Eedens ord/ſom er ſagd effter Lowen/ ſetter Sønnen euindelige oc fuldkom̃en.

Das VIII. Capitel.

DAs iſt nun die ſumma / davon wir reden / wir haben einen ſolchen Hohenprieſter / der da ſitzt zu der rechten auff dem Stul der Maieſtät im Himmel.

DEtte er nu ſummen/ paa det wi tale om/ wi haffue denne ypperſte Preſt / ſom ſider hoſſ den høyre Haand paa Maieſtatis ſtol i Himmelen.

Kapitola VII.

24. Ale tento proto / že trwá na wěky / wěčný má Kněžſtwij.

Ale ten/ iż na wieki trwa/wieczne ma kápláńſtwo.

25. A tak y ſpaſyti muož wěčně/ ty kteřijž přiſtupugj ſkrze něho k Bohu / žiw gſa wždycky/ a by prodowal za nás.

Z kad y záchowáć doſtáteczńie może ty/Kthorzy przezeń przyſtępuią do Bogá/ zawße żywiac/áby ſię przyczyniał zá nimi.

26. Nebo takowého ſluſſelo nám mijti Biſkupa ſwatého / newinného / nepoſſkwrněného/ odděleného od hřijſſnijkůw/ a toho kterýž geſt včiněn wyšſſý nežli Nebeſa.

Abowiem godził ſię nam káplan tákowy pobożny / niewinny / niepokalány/ odłączony od grzeßnikow / y kthory ſię ſthał wyżßy nád niebioſá.

27. Kteremuž nenij potřebij na každý den/ yako Kněžijm oněm/ nayprw za ſwé hřijchy Oběti obětowati/ a potom za lidſké: neb to včinil gednau / ſamého ſebe obětowaw.

Kthoryby nie potrzebował ná káżdy dzień iáko oni kápláni/pierwey zá grzechy włáſne/ zábithych ofiár ſpráwowáć/ potym zá ludzkie. Bo to vczynił raz gdy ſamego ſiebie ofiárował.

28. Zákon zagiſté Lidi wyſtawowal za Kněžij / kteřijž y w nedoſtatcých bývali/ ale řeč prawá přijſežného/ kterážto ſtala ſe po Zákonu / vſtanowila Syna Božijho na wěky dokonalého ;

Abowiemći zakon poſtánawia kápłany ludzie mdłe/ Ale ſłowo przyſięgi po zakonie / ſyná kthory ieſt náwieki poświęcony.

Kpitola VIII.

ALe těchto wěcý kteréž mluwijme/ tato geſt Summa/ že takowého máme Biſkupa/ kterýžto poſadil ſe na prawicý Stolice welebnoſti w Nebeſých.

DWa tych rzeczy ktore powiedamy/ toć ieſt zámknienie/ iż tákiego mamy kápłana/ ktory vſiadł ná práwicy ſtolice máieſtatu niebieſkiego.

ח

2 וְהוּא מְשַׁמְשָׁנָא דְּבֵית קוּדְשָׁא וְדַמְשְׁכְּנָא דְּשָׁרָרָא הַו דְּקַבַע אַלָהָא וְלָא בַּר נָשָׁא׃

Miniſtro del Santuario, e del vero tabernacolo, che'l Signore ha piantato, e non l'huomo.

3 כֻּל רַב כּוּמְרָא גֵּיר דְּקָאֵם דְּיקַרֵב קוּרְבָּנָא וְדֶבְחָא מֶטוּל הָנָא וָדְקָא הֲוָת אָף לְהָנָא דְּנֶהְוֵא לֵהּ מֶדֶם דְּיקַרֵב׃

Perche ogni Pontefice ſi conſtituiſce per offerir doni e ſacrifitij: peron è neceſſario che queſto ancora habbia qualche coſa da offerire.

4 וְאֶלוּ בְּאַרְעָא הֲוָא אָף לָא כּוּמְרָא הֲוָא הֲוָא מֶטוּל דְּאִיתַיְהוּן הֲווּ כּוּמְרֵא דְּמְקַרְבִין הֲווּ קוּרְבָּנָא אַיךְ דְּבְנָמוּסָא׃

Perche s'egli foſſe in terra, non ſarebbe pur Sacerdote, eſſendoci i Sacerdoti che offeriſcono i doni ſecondo la Legge.

5 הָנוּן דְּמְשַׁמְשִׁין לִדְמוּתָא וְלְטֶלָנִיתָא דְּהָלֵין דְּבַשְׁמַיָּא אַיךְ דְּאֶתְאַמְרַת לְמוּשֵׁא כַּד עָבֵד הֲוָא מַשְׁכְּנָא דְּחְזִי וַעְבֵד כֻּל־מֵדֵם בַּדְמוּתָא הָי דְּאֶתְחְזִיַת לָךְ בְּטוּרָא׃

I quali ſeruono à l'eſempio & à l'ombra de le coſe celeſti, ſi come fu riſpoſto à Moiſe, allor ch'ei doueua finire il tabernacolo, Guarda (diſſe) di far tutte le coſe ſecondo la forma che t'è ſtata moſtrata nel monte.

6 הָשָׁא דֵּין תֶּשְׁמֶשְׁתָּא דְּמְיַתְּרָא מֶן הָי קַבֵּל (יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא) אַכְּמָא דְּמְיַתְּרָא וָאף דְּיַתְקָא הָי דְּעָבִיד בֵּה מְצַעְיָא וַבְשׁוּוּדָיֵא דְּמְיַתְּרִין מֶן דְּהָי אֶתִיהֶבַת׃

Ma hora il noſtro Pontefice (IESV Chriſto) ha conſeguito tanto piu eccellente offitio, quanto ch'egli è Mediatore d'vn miglior teſtamento, il quale è ſtato ſtabilito ſopra migliori promeſſe.

7 אֶלוּ גֵּיר אִיתַיְהָ הֲוָת קְדַמְיְתָא דְּלָא רְשִׁין לֵית הֲוָא אַתְרָא לְהָדָא דְּתְרֵיתֵין׃

Percioche ſe quel primo foſſe ſtato tale che non gli mancaſſe niente, non ſi ſarebbe giamai cercato luogo al ſecondo.

ח

2 וְהוּא מְשָׁרֵת הַקְּדוֹשִׁים וּמִשְׁכַּן הָאֱמֶת אֲשֶׁר אֹהֶל יְהוָה וְלֹא אָדָם׃

Miniſtro del Sanctuario, y de aquel verdadero Tabernaculo que el Seannor aſſentó, y no hombre.

3 כִּי־כָל־כֹּהֵן גָּדוֹל מוּקָם לְהַקְרִיב מִנְחָה וּזְבָחִים וְיֵשׁ לְצָרְכוֹ אֲשֶׁר גַּם הוּא יַקְרִיב מְאוּמָה׃

Porque todo Pontifice es pueſto para offrecer Preſentes y ſacrificios: por loqual es neceſſario que tambien tuuieſſe algo que offrecer.

4 וְאִם יְהִי־בָאָרֶץ לֹא יִהְיֶה כֹהֵן בִּהְיוֹת כֹּהֲנִים הַמַּקְרִיבִים אֶת־הַמִּנְחוֹת כַּתּוֹרָה׃

Anſique ſi eſtuuieſſe ſobre la tierra, ni aun ſeria ſacerdote, auiendo aun los otros ſacerdotes que offrecen los Preſentes ſegun la Ley.

5 אֲשֶׁר בְּתַבְנִית וּבְצֵל הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מֵעַל־הַשָּׁמַיִם יַעַבְדוּ כְּמוֹ דִּבֵּר לְמֹשֶׁה בְּכַלּוֹתוֹ אֶת־הַמִּשְׁכָּן רְאֵה אוֹמֵר וְעָשָׂה כֹּל בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָהָר׃

Los quales ſiruen por dechado y ſombra de las coſas celeſtiales, como fue reſpondido à Moyſen quando auia de acabar el Tabernaculo, Mira dize, has todas las coſas conforme àl dechado que te ha ſido moſtrado en el monte.

6 וּמֵעַתָּה כַּאֲשֶׁר כְּהֻנָּה גְּדוֹלָה מֵהֶם לָקַח (יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ) בְּגוֹדְלוֹ כֵּן יֶשׁ־לוֹ בְּרִית טוֹבָה אֲשֶׁר בַּאֲמָרוֹת טוֹבוֹת נִתְּנָה׃

Mas aora tanto mejor miniſterio es el ſuyo (Ieſus el Chriſto) quanto de mejor Teſtamento es mediador elqual es hecho de mejores promeſſas.

7 וְאִם הָרִאשׁוֹנָה הָיְתָה בְלִי מוּם לֹא יְבֻקַּשׁ מָקוֹם הַשֵּׁנִית׃

Porque ſi en aquel primero no vuiera falta, cierto no ſe vuiera procurado lugar de Segundo.

η'.

2. Τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

Miniſtre du Sanctuaire & vrai Tabernacle, lequel le Seigneur a fiché, & non point l'homme:

3. Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκη.

Car tout ſouuerain Sacrificateur eſt ordonné pour offrir dons & ſacrifices: parquoi il eſt neceſſaire que ceſtui-ci auſſi ait quelque choſe pour offrir.

4. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα.

Car s'il eſtoit ſur terre, il ne ſeroit pas meſmes Sacrificateur, pendant qu'il y auroit Sacrificateurs offrans les dons ſelon la Loy:

5. Οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν, ὅρα γάρ, φησι, ποιήσῃς πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει.

Leſquels ſeruent au patron & à l'ombre des choſes celeſtes, ſelõ qu'il fut reſpondu de par Dieu à Moyſe, quand il deuoit acheuer la Tabernacle, Or aduiſe dit-il que tu faces toutes choſes ſelon le patron qui t'a eſté mõſtré en la montagne.

6. Νυνὶ δὲ διαφορωτέρας (τετύχηκε) λειτουργίας (ἰησοῦς χριστὸς,) ὅσῳ καὶ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται.

Mais maintenant noſtre ſouuerain Sacrificateur (Ieſus Chriſt) a obtenu vn tant plus excellent miniſtere, d'autant qu'il eſt Mediateur d'vn plus excellent Teſtament, qui eſt eſtabli ſous meilleures promeſſes.

7. Εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος.

Car s'il n'y euſt eu que redire en ce premier-là, il n'euſt iamais eſté cerché lieu à vn ſecond.

GAP. VIII.

2. Sanctorum miniſter & tabernaculi veri, quod fixit Dominus & non homo.

And is a miniſter of the Sanctuarie/ and of the true Tabernacle which the Lorde pight/ and not man.

3. Omnis enim pontifex, ad offerendum munera & hoſtias conſtituitur, unde neceſſe eſt & hunc habere aliquid quod offerat.

For euery hie Prieſt is ordained to offer both giftes and ſacrifices: wherefore it was of neceſſitie/ that this man ſhoulde haue ſome what alſo to offer.

4. Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet ſacerdos: cum eſſent qui offerrent ſecundùm legem munera.

For he were not a Prieſt/ if hee were on the earth/ ſeeing there are Prieſtes that according to the Law offer giftes.

5. Qui exemplari & umbræ deſerviunt cæleſtium. Sicut reſponſum eſt Moyſi, cùm conſummaret tabernaculũ, (Vide (inquit) omnia facito ſecundùm exemplar quod tibi oſtenſum eſt in monte.

Who ſerue vnto the paterne and ſhadowe of heauenly thinges/ as Moſes was warned by God/ when he was about to finiſhe the Tabernacle. See/ ſaid he/ that thou make all things according to the paterne/ ſhewed to thee in the mount.

6. Nunc autem melius ſortitus eſt miniſterium (*Ieſus Chriſtus*,) quanto & melioris teſtamenti mediator eſt, quod in melioribus repromiſſionibus ſancitum eſt.

But nowe our hie Prieſt (Jeſus Chriſt) hath obtained a more excellent office/ in as much as he is the Mediatour of a better Teſtament/ which is eſtabliſhed vpon better promiſes.

7. Nam ſi illud prius culpa vacaſſet: non utique ſecundi locus inquireretur.

For if that firſt Teſtament had bene fauteleſſe/ no place ſhould haue bene ſought for ẏ ſecond.

Das VIII. Capitel.

2. Vnnd iſt ein Pfleger der heiligen Gütter/ vnd der waarhafftigen Hütten/ welche Gott auffgerichtet hat/ vnnd kein Menſch.

Oc er en Forſtandere til de hellige gode Ting/ oc det ſande Tabernackel/ huilcket Gud oprette/ oc icke noget Menniſke.

3. Denn ein jeglicher Hoherprieſter wird eingeſetzt zu opffern Gaben vnd Opffer/ darumb muß auch diſer etwas haben/ daß er opffere.

Thi huer ypperſte Preſt bliffuer indſæt/ at offre Gaffuer oc Offer/ der faare bør oc denne at haffue noget ſom hand ſkal offre.

4. Wenn er nun auff Erden were/ ſo were er nicht Prieſter/ dieweil da Prieſter ſind/ die nach dem Geſetze die gaben opffern.

Der ſom hand nu vaare paa Jorden/ da vaare hand icke Preſt/ Efferdi der ere Preſter/ ſom offre gaffuer effter Lowen.

5. Welche dienen dem Fürbilde/ vnd dem Schatten der Himliſchen Güter/ Wie das Göttliche antwort zu Moſe ſprach/ da er ſolte die Hütten vollenden. Schawe zu/ ſprach er/ daß du macheſt alles nach dem Bilde/ das dir auff dem Berge gezeiget iſt.

Huilcke der tiene Exempel oc Skugge til det himmelſke Gode/ Lige ſom det Guddommelige genſuar ſagde til Moſe/ der hand ſkulde fuldkomme Tabernackelet/ See til/ ſagde hand/ At du gør alting effter den Lignelſe/ ſom dig bleff viiſt paa Birget.

6. Nun aber hat er (Jeſus Chriſtus) ein beſſer Ampt erlanget/ als der eines beſſern Teſtaments Mitler iſt/ welches auch auff beſſern verheiſungen ſtehet.

Men nu haffuer hand (Jheſus Chriſtus) faaet it bedre Embede/ ſom den der er it bedre Teſtamentis Meglere/ huilcket oc ſtaar paa bedre Forjettelſer.

7. Denn ſo jenes/ das erſte vntadelich geweſen were/ würde nicht raum zu einem andern geſucht.

Thi der ſom det Første haffde veret wſtraffeligt/ da haffde der icke bleffuit ſøgt effter rum til it andet.

Kapitolo VIII.

2. Gſa ſluzebnijkem Swatynk/ a Stánku prawého/ kterýž poſtawil PAn a ne člowěk.

Sługa mieyſca naświętſzego á prawdziwego namiotu onego/ ktory rozbił Pan a nie człowiek.

3. Káždý zagiſté Biſkup k obětowánij darůw a obětij býwá vſtanowen/ a tak potřebij geſt tomuto také aby měl něco coby obětowal:

Abowiem káżdy kápłan bywa poſtánowion ku ofiarowániu dátowy ofiar zábitych/ z kąd potrzebá było áby ten też miał coby ofiárował.

4. Nebo kdyby byl na zemi/ aniž by Kněžem byl/ poněwadž by byli Kněžij/ kteřijž by obětowali dary podlé Zákona.

Bo ieſliby był ná ziemi/ nie był by kápłanem/ gdzie trwáia oni kápłani ktorzy wedle zakonu dary ofiaruia.

5. Kteřijžto ſlaužij ſtijnu a podobenſtwij Nebeſkých wěcý. Jakož geſt napomenut Moyžijš když dokonáwal Stánek: Hlediž aby vdělal wſſeckno ku podobenſtwij/ kteréž geſt vkázáno tobě na huoře.

Jáko ći ktorzy ſłużą kſztháltowy y ćieniowi rzeczy niebieſkich/ iáko od Bogá powiedziano ieſth Moizeſzowi/ gdy miał dokończyć przybytku/ mowiąc: Obácz tedy ábyś vczynił wſzytki rzeczy według kſztáłtu ktory ieſt tobie okazan na gorze.

6. Nynij pak doſſel tijm lepſſýho vřadu/ (Gežijš Kryſtus) čijm lepſſýho Zákona proſtředníjkem geſt/ kterýžto/ Zákon/ w zaſlibowánij lepſſých wěcý vtwrzen geſt.

Ale teraz náſz kápłan (Jezus Kryſtus) doſtał thym zacnieyſzego poſługowánia/ im ieſt pośrzednikiem lepſzego przymierza/ ktore w lepſzych obietnicach ieſt vſtáwione.

7. Nebo kdyby onen prwnij byl bez auhony/ nebylo by zagiſté potřebj hledati mjſta/ Zákonu/ druhému.

Abowiem ieſliby ono przymierze było tákowe/ áby w nim nie było co gánić/ nie trzebá było ſzukáć mieyſca wtoremu.

ח

8 רָשֵׁא לְהוֹן גֵּיר וָאמַר הָא יוֹמָתָא אָתֵין אָמַר מָרְיָא וָאגְמוֹר עַל בַּיְתָא דְּבֵית יִסְרָיֵל וְעַל בַּיְתָא דְּבֵית יְהוּדָא דְּיַתִּיקָא חַדַּתָּא׃

Conciosia che riprendendoli, dice loro, Ecco, vengono i giorni, dice il Signore, ch'io adempierò ſopra la caſa d'Iſraël, e ſopra la caſa di Iuda vn nuouo Teſtamẽto.

9 לָא אַיךְ הָי דְּיַתִּיקָא דִּיהַבֵת לַאֲבָהַיְהוֹן בְּיוֹמָא דְּאַחְדֵת בְּאִידְהוֹן וְאַפְּקֵת אֶנּוּן מֶן אַרְעָא דְּמֶצְרֵין מֶטוּל דְּהֶנּוּן לָא קַוִּיו בַּדְיַתִּיקָא דִּילִי אָף אֶנָא בְּסִית בְּהוֹן אָמַר מָרְיָא׃

Non ſecondo il Teſtamento ch'io feci ai Padri loro nel giorno ch'io preſi lor la mano, per cauargli fuore de la terra d'Egitto: percioche eſſi non ſono ſtati fermi nel mio Teſtamento, & io non mi ſon curato di loro, dice il Signore.

10 הָדָא הִין דְּיַתִּיקָא דְּאָתֵל לְבַיְתָא דְּבֵית יִסְרָיֵל בָּתַר יוֹמָתָא הָנוּן אָמַר מָרְיָא אֶתְלִיוֹהִי לְנָמוּסַי בְּמַדְּעַיְהוֹן וְעַל לֶבָּוָתְהוֹן אֶכְתְּבִיוֹהִי וְאֶהְוֵא לְהוֹן אֲנָא אֱלָהָא וְהֶנּוּן יְהוּוֹן לִי עַמָּא׃

Conciosia che queſto è il Teſtamento ch'io diſporrò a la caſa d'Iſrael doppo quei giorni, dice il Signore: cioè che io porrò le mie leggi ne la mente loro, e ſcriuerolle nel lor cuore, e ſarò loro Iddio & eſſi mi ſaranno popolo.

11 וְלָא יַאלְפוּן אֱנָשׁ לְבַר מְדִינְתֵּה אָף לָא לַאחוּהִי דְּיֵאמַר דַּע לְמָרְיָא מֶטוּל דְּכֻלְּהוֹן יָדְעוּנַּנִי מֶן זְעוּרְהוֹן וְעַדְמָא לְקַשִּׁישְׁהוֹן׃

E non inſegnaranno ciaſcuno al ſuo proſſimo, e ciaſcuno al ſuo fratello, dicendo, Conoſci il Signore: perche tutti mi conoſceranno, dal minor di loro infin al maggiore.

12 וְאֶחְסֵא אֶנּוּן מֶן עַוְלְהוֹן וְחַטָהַיְהוֹן תּוּב לָא אֶתְדְּכַר לְהוֹן׃

Percioche io ſarò placato verſo le loro ingiuſtitie, e non mi ricordarò piu de i lor peccati e de le loro iniquità.

ח

8 כִּי־מַרְשִׁיעַ לָהֶם לֵאמֹר הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְכָרַתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה בְּרִית חֲדָשָׁה׃

Porque reprehendiendo los dize, Heaqui, vienen dias, dize el Sennor, y conſumaré para con la caſa de Iſrael y para con la caſa de Iuda vn nueuo teſtamento:

9 לֹא כַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת־אֲבוֹתָם בְּיוֹם הֶחֱזִיקִי בְיָדָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר הֵמָּה הֵפֵרוּ אֶת־בְּרִיתִי וְאָנֹכִי בָּעַלְתִּי בָם נְאֻם יְהוָה׃

No como el teſtamento que hize á vueſtros padres el dia que los tomé por la mano que los ſacaria de la tierra de Egypto: porque ellos no permanecieron en mi Teſtamento, y yo los menoſpreciè a ellos, dize el Sennor:

10 כִּי־זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרֹת אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם יְהוָה נָתַתִּי אֶת־תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל־לִבָּם אֶכְתֲּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם׃

Por loqual eſte es el Teſtamento que ordenaré à la Caſa de Iſrael deſpues de aquellos dias, dize el Sennor, Daré mis leyes en el anima deellos, y ſobre el coraçon deellos las eſcriuiré: y ſeré à ellos por Dios, y ellos me ſeran à mi por pueblo.

11 וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת־אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת־יְהוָה כִּי־כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְּטַנָּם וְעַד־גְּדוֹלָם׃

Y ninguno enſennará à ſu proximo, ni ninguno à ſu hermano diziendo, Conoce àl Sennor: porque todos me conocerán deſde el menor deellos haſta el mayor.

12 כִּי־אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטֹּאתָם (וְלַעֲוֹנוֹתָם) לֹא אֶזְכָּר עוֹד׃

Porque ſeré propicio à ſus iniquidades, y à ſus peccados: y de ſus iniquidades no me acordare mas.

η΄.

8. Μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα διαθήκην καινήν.

Car en les reprenant, il leur dit, Voici, les iours viendront, (dit le Seigneur) que i'accomplirai ſur la maiſon d'Iſrael & ſur la maiſon de Iuda vn nouueau Teſtament:

9. Οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος.

Non point ſelon le Teſtament que ie diſpoſai enuers leurs peres, au iour que ie les prin par la main, pour les tirer hors du païs d'Egypte: pource qu'ils n'ont point perſiſté en mon Teſtament, & ie les ai meſpriſés, dit le Seigneur.

10. Ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς. καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν.

Car voici le Teſtament que ie diſpoſerai enuers la maiſon d'Iſrael apres ces iours-la, dit le Seigneur: c'eſt que ie mettrai mes loix en leur entendemẽt, & les eſcrirai en leur cœur, & leur ſerai Dieu, & ils me ſeront peuple.

11. Καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν.

Et chacun n'enſeignera point ſon prochain, ni vn chacun ſon frere, diſant, Cognoi le Seigneur: car tous me cognoiſtront depuis le plus petit iuſqu'au plus grand d'entr'eux.

12. Ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

Car ie ſerai appaiſé quant à leurs iniuſtices, & n'aurai plus ſouuenance de leurs pechés ni de leurs iniquite.

CAP. VIII.

8. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: & conſummabo ſuper domum Iſraël, & ſuper domum Iuda teſtamentum novum.

For in rebuking them he ſaith / Beholde / the dayes will come / ſaith the Lord / when I ſhall make with yͤ houſe of Iſrael / and wͭ the houſe of Iuda a newe Teſtament.

9. Non ſecundùm teſtamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de Terra-Aegypti: quoniam ipſi non permanſerunt in teſtamento meo: & ego neglexi eos, dicit Dominus.

Not like the Teſtament that I made with their fathers / in the day that I tooke them by the hand / to leade them out of the land of Egypt: for they continued not in my Teſtament / and I regarded them not / ſayeth the Lord.

10. Quia hoc eſt teſtamentum quod diſponam domui Iſraël poſt dies illos, dicit Dominus: dando leges meas in mentem eorum, & in corde eorum ſuperſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum.

For this is the Teſtament that I will make with the houſe of Iſrael / After thoſe dayes / ſaith the Lord / I will put my lawes in their minde / and in their heart I will write them / and I will be their God / and they ſhall be my people.

11. Et non docebit unuſquiſque proximum ſuum, & unuſquiſq; fratrem ſuum, dicens, Cognoſce Dominum: quoniā omnes ſcient me, à minore uſque ad maiorem eorum.

And they ſhall not teach euery man his neighbour / and euery man his brother / ſaying / Knowe the Lorde: for all ſhal knowe me / from the leaſt of them to the greateſt of them.

12. Quia propitius ero iniquitatibus eorum: & peccatorum eorum iam non memorabor.

For I will be mercifull to their vnrighteouſnes / and I will remember their ſinnes & their iniquities no more.

Das VIII. Capitel.

8. Denn er tadelt ſie vnd ſagt: Sihe / es kommen die tage / ſpricht der HErr / daß ich ůber das Hauß Jſrael / vnd ůber daß Hauß Juda / ein new Teſtament machen will.

Thi hand ſtraffer dem / oc ſiger / See / de dage ſkulle komme / ſiger HERREN / at ieg vil gøre it nyt Teſtamente / offuer Jſraels Huſſ / oc offuer Juda Huſſ.

9. Nicht nach dem Teſtament / daß ich gemacht hab mit jhren Vätern an dem tage / da ich jre hand ergreiff / ſie außzufůhren auß Egyptenlande / denn ſie ſindt nicht blieben in meinem Teſtament / ſo habe ich jhr auch nicht wöllen achten / ſpricht der HERR.

Icke effter det Teſtamente / ſom ieg giorde met deris Fedre paa den dag / der ieg tog fat paa deris haand / at vdføre dem aff Egypti Land / Thi de bleffue icke i mit Teſtamente / Saa vilde ieg oc icke acte dem / ſiger HERREN.

10. Denn das iſt das Teſtament / das ich machen will dem Hauſe Jſrael nach diſen tagen / ſpricht der HErr: Jch wil geben mein Geſetz in jren ſinn / vnd inn jhr hertz wil ich es ſchreiben / vnd will jr Gott ſein / vnd ſie ſollen mein Volck ſein.

Thi dette er det Teſtamente ſom ieg vil gøre Jſraels Huſſ effter diſſe dage / ſiger HERREN / Jeg vil giffue min Low i deris Sind / oc ieg vil ſcriffue hende i deris Hierte / Oc ieg vil vere deris Gud / oc de ſkulle vere mit Folck.

11. Vnd ſoll nicht lehren jemand ſeinen Nechſten / noch jemand ſeinen Bruder / vnd ſagen: Erkenne den HERRN. Denn ſie ſollen mich alle kennen / von dem kleinſten an biß zu dem gröſten.

Oc der ſkal icke nogen lære ſin Neſte / eller ſin Broder / oc ſige / Kende HERREN / Thi de ſkulle alene kende mig / fra den minſte indtil den ſtørſte.

12. Denn ich will gnedig ſein jrer vntugend vnnd jren Sůnden / vnnd jhrer vngerechtigkeit wil ich nicht mehr gedencken.

Thi ieg vil vere deris ondſkaff oc ſynder naadig / oc ieg vil icke mere tencke paa deris wretferdighed.

Kapitola VIII.

8. Nebo tupěge / dij: Ay dnowé gdau / prawij Pan: A wykonám nad Domem Izrahelowým a nad Domem Judowým Vmluwu nowau.

Abowiem winuiac ie powiedá: Oto dni przychodza mowi Pan: gdy vczynie z domem Izráelſkim / y z domem Judá przymierze nowe.

9. Ne wedlé Vmluwy / kteraužgſem včinil s Otcy gegich w ten den w kterýžto vyal gſem ge za Ruku / abych ge wywedl z Země Egiptſké: Ale když oni nezuoſtali w vmluwě mé / y já opuſtil gſem ge / prawij PAn.

Nie według przymierza kthorem vczynił z oycy ich / w dzień / w ktorym vchwycił reke ich / ábym ie wywiodł z Egipthu / Abowiem oni nie wytrwáli w onym moim przymierzu / á iam ie wzgárdził / mowi Pan.

10. Nebo tato geſt vmluwa / kterauž já zřijdijm čeledi Izrahelſké po těch dnech / prawij PAn: Dáwage Zákony mé w myſli gegich / a na ſrdcých gegich napijſſy ge / a budu gim za Boha / a oni budau mi za Lid:

Bo thoć ieſt przymierze ktore vczynie z domem Izráelſkim po onych dniách / mowi Pan / Podam práwa moie w myſli ich / y w ſercá ich / nápiſzę ie / á bede im Bogiem / á oni mnie beda ludem.

11. A nebude žádný včiti bližnijho ſwého / ani kdo bude včiti Bratra ſwého řijkage: Poznay PAna. Neb wſſyckni mne znáti budau / od naywětſſýho až do naymenſſýho z nich:

Y nie beda vczyć żaden bliźniego ſwego / áni żadny brátá ſwego / mowiac: Poznay Páná / Abowiem wſzyſcy mie poznáia od namnieyſzego áż do nawietſzego miedzy nimi.

12. Nebo miloſtiw budu neprawoſtem gegich / a na hřijchy gegich giž neſpomenu wijce.

Abowiemći ia bede miłoſciw niepráwoſciam y grzechom ich / á złośći ich iuż dáley pámietać nie bede.

ח

13 בְּהָי דְּאֶמַר חַדְתָּא לְקַדְמָיְתָא אַעְתְּקָהּ וְאַיְנָא דְּעָתֶיק וְאָסֶאב קְרִיב הוּ לְחֻבָּלָא׃

Nel dire vn Nuouo, ha fatto vecchio il primo: e quello che ſi fa vecchio & antico, è vicino a eſſer abolito.

ט

1 בְּקַדְמָיְתָא דֵּין אִית הֲוָא בָּהּ פּוּקְדָנָא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא וּבֵית קוּדְשָׁא עָלְמָנָיָא׃

Haueua dunque ancor il primo Teſtamento le ordinationi del ſeruitio diuino, e il Santuario mondano.

2 בְּמַשְׁכְּנָא גֵּיר קַדְמָיָא דְּאֶתְעֲבֶד אִית הֲוָא בָּהּ מְנָרְתָא וּפָתוּרָא וְלַחֶם אַפֵּי וּמֶתְקְרֵא הֲוָא קוּדְשָׁא׃

Percioche fu fabbricato il Tabernacolo cioè primo, nel quale era il candeliere, e la menſa, e la propoſition de pani, che ſi chiama luoghi Santi.

3 מַשְׁכְּנָא דֵּין גַּוָּיָא דַּלְגַו מֶן אַפֵּי תַּרְעָא דְּתַרְתֵּין מֶתְקְרֵא הֲוָא קְדוּשׁ ק קוּדְשֵׁא׃

Doppo il velo di mezo era il Tabernacolo che ſi chiama Santaſantorum.

4 וְאִית הֲוָא בָּהּ בֵּית בֶּסְמֵא דְּדַהְבָא וְקֶבוּתָא דְּדְיָתֵקָא דְּקַרְמָא כֻּלָּהּ בְּדַהְבָא וְאִית הֲוָא בָּהּ קֶסְטָא דְּדַהְבָא הָי דְּאִית הֲוָא בָּהּ מַנְנָא וְשַׁבְטָא דְּאַהֲרוֹן הוּ דְּאַפְרַע וְלוּחֵא דְּדְיָתֵקָא׃

Che haueua vn turibulo d'oro, e l'arca del Teſtamento, coperta intorno d'oro da ogni parte, preſſo a laquale era vn'vrna d'oro: che haueua la Manna, & erau i la verga d'Aron che haueua germinato, e le tauole del Teſtamento.

5 וְלְעֶל מֶנָּהּ כְּרוּבֵא דְּשׁוּבְחָא דְּמַטְלְלִין עַל חוּסָיָא לָא הֲוָא דֵּין זַבְנָא הוּ דְּנֵאמַר עַל חֲדָא חֲדָא מֶן הָלֵין׃

E ſopra eſſa erano i Cherubini de la gloria, che adombrauano il Propitiatorio: de le quai coſe non è hora neceſſario dirne per il minuto.

ח

13 וּבְאָמְרוֹ חֲדָשָׁה בִּלָּה אֶת־הָרִאשׁוֹנָה וַאֲשֶׁר בָּלְתָה וְנוֹשָׁנָה קְרוֹבָה הִיא לִכְלָה׃

Diziendo Nueuo, dió por viejo àl primero: y loque es dado por viejo y ſe enuejece, cerca está de deſuanecerſe.

ט

1 וְגַם לַמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן הָיוּ לוֹ חֻקּוֹת הָעֲבוֹדָה וְהַדְרַת הָעוֹלָם׃

Tenia empero tambien el primerò ſus juſtificaciones del culto, y ſu Sanctuario mundano.

2 כִּי־כַאֲשֶׁר הוּקַם הַמִּשְׁכָּן הָרִאשׁוֹן הָיוּ בוֹ מְנוֹרוֹת וְהַשֻּׁלְחָן וְלֶחֶם הַפָּנִים הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ׃

Porque el Tabernaculo fue hecho: el primero en que eſtauan las lamparas, y la meſa, y los panes de la propoſicion, loque llaman el Sanctuario.

3 וְאַחֲרֵי פָּרֹכֶת הַשֵּׁנִית הָיָה אֹהֶל הַנִּקְרָא קֹדֶשׁ קָדָשִׁים׃

Tras el ſegundo velo eſtaua el Tabernaculo que llaman el Lugar ſanctiſſimo.

4 אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ הָיְתָה מַחְתַּת הַזָּהָב וַאֲרוֹן הַבְּרִית מְצֻפֶּה מִבַּיִת וּמִחוּץ זָהָב טָהוֹר אֲשֶׁר בּוֹ צִנְצֶנֶת זָהָב אֲשֶׁר בָּהּ הַמָּן וּמַטֵּה אַהֲרֹן אֲשֶׁר פָּרַח וְלוּחוֹת הַבְּרִית׃

Que tenia vn encenſario de oro, y el Arca del Concierto cubierta de todas partes arredor de oro: enque eſtaua vna vrna de oro que tenia el Manna, y la vara de Aaron que reuerdeció, y las Tablas del Teſtamento.

5 וּמֵעָלָיו כְּרוּבֵי הַכָּבוֹד פֹּרְשֵׂי כְנָפַיִם עַל־הַכַּפֹּרֶת אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם עַתָּה לֹא יֵשׁ־לָנוּ לְדַבֵּר בִּפְרָט׃

Y ſobre ella los Cherubines de la gloria que cubrian la Cubierta, de las quales coſas no ſe puede aora dezir en eſpecial.

η΄.

13. Ἐν τῷ λέγειν καινὴν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον, καὶ γηράσκον ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

En diſant vn nouueau, il enuieillit le premier: or ce qui deuient vieil & ancien, eſt pres d'eſtre aboli.

ΚΕΦΑΛ. θ΄.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν.

Le premier Teſtament donc auoit auſſi des ordonnances du ſeruice diuin, & le Sanctuaire mondain.

2. Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἁγία.

Car le Tabernacle a eſté conſtruit, aſſauoir le premier où eſtoit le chandelier, & la table, & les pains de propoſition: qui eſt appelé, Les lieux ſaincts.

3. Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ, ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων.

Et apres le ſecond voile eſtoit le Tabernacle, qui eſt appelé, Le lieu treſſainct.

4. Χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης.

Ayant vn encenſoir d'or, & l'arche du Teſtament entierement couuerte d'or à l'entour: en laquelle eſtoit vne cruche d'or, où eſtoit la Mâne & la verge d'Aaron qui auoit fleuti, & les tables du Teſtament.

5. Ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος.

Et ſur icelle arche eſtoyent les Cherubins de gloire, faiſans ombre au Propitiatoire, deſquelles choſes il n'eſt beſoin maintenant de parler par le menu.

CAP. VIII.

13. Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod autem antiquatur & ſeneſcit, prope interitum eſt.

In that hee ſayeth a newe Teſtament/hee hath abrogate the olde: nowe that which is diſanulled and waxed olde/is ready to vaniſh away.

CAP. IX.

Habuit quidem & prius, iuſtificationes culturæ, & ſanctum ſeculare.

Then the firſt Teſtament had alſo ordinances of religion / and worldly Sanctuarie.

2. Tabernaculum enim factum eſt, primum, in quo erant candelabra, & menſa, & propoſitio panum, quæ dicitur Sancta.

For the firſt Tabernacle was made/wherein was the candleſticke / and the table/and the ſhewbread/which Tabernacle is called the Holy places.

3. Poſt velamentum autem ſecundum tabernaculum, quod dicitur Sancta ſanctorum.

And after the ſecond vaile was the Tabernacle /which is called the Holieſt of all.

4. Aureum habens thuribulum, & arcam teſtamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ teſtamenti.

Which had the golden cenſer / and the Arke of the Teſtament ouerlayed rounde about with golde / wherein the golden pot which had Manna/was/& Aarons roddde that had budded / and the tables of the Teſtament.

5. Superq; eam erant Cherubim gloriæ, obumbrantia propitiatorium, de quibus non eſt modo dicendum per ſingula.

And ouer the Arke were the glorious Cherubims/ ſhadowing the mercy ſeate: of which things we will not nowe ſpeake particularly.

Das VIII. Capitel.

13. Inn dem er ſaget / ein newes / machet er das erſte alt / was aber alt vnnd ůberjaret iſt / das iſt nahe bey ſeinem ende.

I det hand ſiger/ It nyt/ da giorde hand det førſte gammelt. Men det ſom er gammelt oc alderne / det er nær hoſſ ſin ende.

Das IX. Capitel

Es hatte zwar auch das erſte ſeine Rechte vnnd Gottesdienſt / vnd euſſerliche Heiligkeit.

Sandelige / det førſte haffde oc ſin Rettighed oc Gudstienſte/ oc vduortis hellighed.

2. Denn es war da auffgericht das vorder theil der Hůtten / darinnen war der Leuchter/ vnd der Tiſch/ vnd die Schaubrot / vnd diſe heiſſet die Heilige

Thi den fremmerſte del vaar der opret aff Tabernackelet / der vdi vaare Liuſſeſtagene / oc Bordet/ oc Skuebrødene/ Oc dette kaldis det Hellige.

3. Hinder dem andern Fůrhang aber war die Hůtte/ die da heiſſet die Allerheiligſte.

Men bag det andet Forhenge vaar Tabernackelet / ſom kaldis det Allerhelligſte.

4. Die hatte das gůlden Reuchfaß/ vnd die lade des Teſtaments/ allenthalben mit Gold ůberzogen / in welcher war die gůldene Gelte / die das Himmelbrot hatte / vnd die Ruthe Aaron/die gegrůnet hatte/vnd die Tafeln des Teſtaments.

Dette haffde det gyldene Røgelſe kar/ oc Teſtamentens Arck/ſom vaar alleuegne beſlagen med guld/ i huilcken der vaar den gyldene Spand ſom haffde det Himmelſke Brød / oc Arons kæp / ſom haffde blomſtret/oc Teſtamentens taffler.

5. Oben aber drůber waren die Cherubim der Herrligkeit / die ůberſchatteten den Gnadenſtul / von welchem jetzt nicht zuſagen iſt in ſonderheit.

Men der offuen offuer vaare Herlighedens Cherubim/ ſom offuerſkuggede Naadeſtolen / om huilcke nu inted er at ſige beſynderlige.

Kapitola VIII.

13. A tak mluwě o tomto nowěm / okázal že onen prwnij geſt ſtarý. A což geſt dáwnijho a ſtará ſe/ blijzko geſt od zahynutij.

Gdy o Nowym powieda / pierwſze wiotchem vczynił/ á to co wiotſzeie y z ſtárzeie ſie bliſkie ieſt zniſzczenia.

Kapitola IX.

Měl zagiſtě y prwnij Zákon o ſpráwedlňowánij/ ſlužby / a Swatyni ſwětſkau.

Miálo thedy y pierwſze przymierze vſtháwy okolo ſlużby Bożey / y świete mieyſce świeckie.

2. Neb byl prwnij Stánek vdělán/ w kterémžto byl Swijcen a Stůl/ a poſwátnij chlebowě: a ten ſlaul Swatyně.

Abowiem był pierwſzy przybytek ſpráwion w kthorym były lámpy/ y ſthoł/ y pokládne chleby/ ktory zową Mieyſce Swięte.

3. Za oponau pak druhau byl Stánek/ a ten ſlaul Swatyně ſwatých.

A zá wtora zaſłona był przybythek/ ktory zową Mieyſcem naświętſzym.

4. Zlatau mage Kadidlnici/ a Archu ſwědectwj/ obloženau ſe wſſech ſtran Zlatem/ w nijž bylo Wěderce zlaté/ mage w ſobě Mannu/a hůl Aronowu/ kteráž byla zkwetla/ a Dſky Zákona.

Máiac złota kádzidlnice / y ſkrzynie przymierza / zewſząd złotem powleczona / w ktorey byłá czáſza złota/ máiaca manne/ y Láſká Aaronowá ktora kwitnełá y tablice przymierza.

5. Nad tau pak byli dwa Cherubinowé ſláwy/ zaſtěňugijcý Modlitebnijcy: o kterýchžto wěcech nenij potřeba wyprawowati/ o gedně každé zwláſſtě.

A ná they byli Cherubini chwálebni záćmiáiacy wieko miłoſierdzia/ o ktorych rzeczách nie mamy teraz o káżdey zoſobná powiedáć.

ט

6 דְהָכַנָּא מְתַקְנָן הֲוַי
וְלַמַשְׁכְּנָא בָּרָיָא בְּכֻל
זְבַן עָאלִין הֲווֹ כּוּמָרֵא
וּמְשַׁלְמִין הֲווֹ תֶּשְׁמְשָׁתְהוֹן׃

Hor eſſendo queſte coſe coſi ordinate, nel primo Tabernacolo entrauano ſempre i Sacerdoti che eſequiuano i culti de ſacrificij.

7 לְמַשְׁכְּנָא דֵּין דַּלְגַו מְנֵה
חְדָא הוּ בְּשַׁנְתָא בַּלְחוּדַוְהִי
עָאֵל הֲוָא רַב כּוּמָרֵא
בַּדְמָא הָו דַּמְקַרֵב הֲוָא
חְלָף נַפְשֵׁה וַחְלָף סַכְלוּתֵה
דְּעַמָא׃

Ma nel ſecondo entraua il Pontefice ſolo vna volta l'anno, non ſenza ſangue. il quale offeriua per ſe ſteſſo, e per i mancamenti del popolo.

8 בְּהָדָא דֵּין מְוַדְעָא הֲוָת
רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְּלָא
אֶתְגַּלְיַת עַד־כִּיל אוּרְחָא
דְּקַדִּישֵׁא כְּמָא זַבְנָא דְּאִית
הֲוָא קַיָּמָא לְמַשְׁכְּנָא
קַדְמָיְתָא׃

Significando lo Spirito ſanto queſto, cioè la via de luoghi Santi non eſſer ancor manifeſtata, ſtando ancor in pie il primo Tabernaculo: ch'era figura per il tempo preſente.

9 וְאִיתַוְהִי הֲוָא מַתְלָא
הָנָא לְזַבְנָא הָו דְּבֵה
קוּרְבָּנֵא וְדֶבְחֵא מֶתְקַרְבִין
הֲווֹ אִילֵין דְּלָא מֶשְׁכְּחִין
הֲווֹ לְמֶגְמַר תֶּארְתֵה דְמַן
דַּמְקַרֵב לְהוֹן׃

Nelqual Tabernacolo s'offeriuano doni e ſacrificij che non poteuano, quanto a la conſcientia, ſantificare chi faceua quei culti.

10 אֶלָּא בְּמֵאכָלָא ו
וּבְמַשְׁתְּיָא בַּלְחוּד
וּבְמַעֲמוּדִיתָא דַּזְנַיִן זְנַיִן
דְּאִיתַיְהוֹן פּוּקְדָנֵא דְּבֶסְרָא
דְּסִימִין עַד־מָא לְזַבְנָא
דְּתוּרָצָא׃

Eſſendo eſſi poſti ſolamente in cibi e beuenda, e in diuerſi lauamenti, e ceremonie carnali inſin al tempo che ciò ſarebbe corretto.

11 מְשִׁיחָא דֵּין דְּאֶתָא הֲוָא
רַב כּוּמָרָא דְּטָבָתָא דַּסְעַר
וְעַל לְמַשְׁכְּנָא רַבָּא ומ
וּמְשַׁלְמָנָא דְּלָא עֲבִיד
בְּאִידַיָּא וְלָא הֲוָא מֶן הָלֵין
בְּרִיָּתָא׃

Ma Chriſto eſſendo venuto Pontefice de futuri beni, per vn maggiore e piu perfetto Tabernacolo, non fatto à mano, cioè non di queſta fabricatura.

ט

6 וְכַאֲשֶׁר הוּכְנוּ הָאֵלֶּה בְּמִשְׁכָּן
הָרִאשׁוֹן בְּכָל עֵת הָלְכוּ הַכֹּהֲנִים
לְכַלּוֹת אֶת־עֲבוֹדָתָם׃

Y eſtas coſas anſi ordenadas, en el primer apartamiento del Tabernaculo ſiempre entrauan los Sacerdotes para hazer los officios de los ſacrificios.

7 וּבְמִשְׁכָּן הַשֵּׁנִי פַּעַם־אַחַת
בַּשָּׁנָה רֹאשׁ הַכֹּהֵן לְבַדּוֹ וְלֹא
בִּבְלִי דָם אֲשֶׁר הִקְרִיב עַל־
נַפְשׁוֹ וְעַל־שִׁגְגוֹת הָעָם׃

Mas en el ſegundo, ſolo el Pontifice vna vez en el anno, no ſin ſangre, laqual offrece por ſu ignorancia y la del pueblo.

8 וּבְזֹאת בְּגִלּוּי מַגִּידָה רוּחַ
הַקֹּדֶשׁ כִּי־לֹא נִגְלְתָה דֶּרֶךְ
הַקְּדוֹשִׁים בְּעוֹדֶנּוּ עֹמֵד אֹהֶל
הָרִאשׁוֹן בִּמְקוֹמוֹ׃

Dando en eſto à entender el Eſpiritu Sancto, que aun no eſtaua deſcubierto camino para el verdadero Sanctuario entre tanto que el primer Tabernaculo eſtuuieſſe en pie.

9 שֶׁהוּא מָשָׁל בָּעֵת הַהִיא אֲשֶׁר
בָּהּ גַּם קָרְבָּנִים גַּם זְבָחִים
הִקְרָבוּ אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ לְשַׁלֵּם
אֶת־מַדַּע הַמַּקְרִיב׃

Loqual era figura de aquel tiempo preſente en el qual ſe offrecian Preſentes y ſacrificios que no podian hazer perfecto àl que ſeruia con ellos.

10 כִּי־אִם־בִּלְבַד בְּאֹכֶל וּבִשְׁתִי
וּבַחֲלֻקַּת הַטְּבִילוֹת וְצִדְקוֹת
הַבָּשָׂר עַד־עֵת מִשְׁרִים הוּשְׂמוּ
עֲלֵיהֶם׃

Si no en viandas y en beuidas, y en diuerſos lauamientos y juſticias de la carne impueſtas haſta el tiempo de la correcion.

11 וְהַמָּשִׁיחַ בָּא לִהְיוֹתוֹ כֹּהֵן רֹאשׁ
עַל־טוֹבוֹת הָעֲתִידוֹת בְּמִשְׁכָּן
גָּדוֹל וְשָׁלֵם מִמֶּנּוּ אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ
מַעֲשֵׂה יָדַיִם זֶה הוּא לֹא מִבְּרִיאָה
הַזֹּאת׃

Mas eſtando ya preſente el Chriſto, Pontifice de los bienes que auian de venir, por otro mas amplo y mas perfecto tabernaculo, no hecho de manos, es à ſaber, no de eſta creacion.

θ'.

6. Τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διὰ παντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες.

Or ces choſes eſtans ainſi ordonnees, les Sacrificateurs entrēt bien touſiours au premier Tabernacle pour accomplir le ſeruice.

7. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων.

Mais le ſeul ſouuerain Sacrificateur entre au ſecond vne fois l'an: & ce non point ſans ſang, lequel il offre pour ſoi-meſme, & pour les fautes du peuple:

8. Τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν.

Le ſainct Eſprit declarant cela, que le chemin des lieux Saincts n'eſt point encores manifeſté, tādis que le premier Tabernacle eſt encores debout, qui eſtoit figure pour le temps d'alors:

9. Ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται, μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα.

Durant lequel dons & ſacrifices eſtoyent offerts, qui ne pouuoyent ſanctifier quant à la conſcience celui qui faiſoit le ſeruice.

10. Μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.

Seulement ordonnés en viandes, & bruuages, & diuers lauemens, & ceremonies charnelles, iuſqu'au temps que cela ſoit redreſſé.

11. Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης τῆς κτίσεως.

Mais Chriſt eſtant venu pour eſtre le ſouuerain Sacrificateur des biens à venir, par vn plus grand & plus parfait Tabernacle, non point fait de main, c'eſt à dire, non point de ceſte ſtructure:

CAP. IX.

6. His verò ita compoſitis, in priori quidem tabernaculo ſemper introibant Sacerdotes, ſacrificiorum officia conſummantes.

Nowe when theſe thinges were thus ordained / the Prieſt went alwayes into the firſt Tabernacle / and accompliſhed the ſeruice.

7. In ſecundo autem, ſemel in anno ſolus pontifex: non ſine ſanguine quem offert pro ſua & populi ignorantia.

But into the ſecond went the hie Prieſt alone / once euery yeere / not without blood which he offered for him ſelfe / and for the ignorances of the people.

8. Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe ſanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum.

Whereby the holy Ghoſt this ſignified / that the way into the Holieſt of all was not yet opened / while as yet y firſt Tabernacle was ſtanding.

9. Quæ parabola eſt temporis inſtantis: iuxta quam munera & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt iuxta conſcientiam perfectum facere ſervientem.

Which was a figure for the time preſent / wherein were offered giftes and ſacrifices that could not make holy / concerning the conſcience / him that did the ſeruice.

10. Solummodo in cibis & in potibus, & variis baptiſmatibus, & iuſtitiis carnis uſque ad tempus correctionis impoſitis.

Which only ſtood in meates and drinkes / and diuers waſhings / and carnall rites / vntill the time of reformation.

11. Christus autem aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum nō manufactum, id eſt, non huius creationis.

But Chriſt being come an hie Prieſt of good thinges to come / by a greater / and a more perfect Tabernacle / not made with hands / that is / not of this building.

Das IX. Capitel.

6. Da nun ſolches alles zugericht war / giengen die Prieſter allezeit in die vörderſten Hütten / vnd richteten auß den Gottesdienſt.

Der dette vaar nu ſaa bered / da ginge Preſterne altid i det fremmerſte Tabernackel / oc fuldkommede Gudstienſten.

7. In die ander aber gieng nur / einmal im Jar / allein der Hoheprieſter / nicht ohn Blut / daß er opfferte für ſein ſelbſt vnd des Volcks vnwiſſenheit.

Men i det andet / gick ekon den ypperſte Preſt / en gong om aaret / icke foruden Blod / at hand ſkulde offre for ſin egen / oc for Folckens vanuittighed.

8. Damit der heilige Geiſt deutet / daß noch nicht offenbar were der weg zur Heiligkeit / ſo lang die erſte Hütte ſtunde.

Met huilcket den hellig Aand betegnede / At veyen til hellighed vaar icke end nu obenbare / saa lenge ſøm det førſte Tabernackel ſtode.

9. Welche muſte zur ſelbigen zeit ein Fürbilde ſein / in welcher gaben vnnd opffer geopffert wurden / vnd kondten nicht volkommen machen nach dem gewiſſen / den / der da Gottesdienſt thut.

Huilcket der ſkulde paa den tid vere en Lignelſe / I huilcket Gaffuer oc Offer offredis / oc kunde icke gøre den fuldkommen effter Samuittigheden / ſom gør Gudstienſte.

10. Alleine mit ſpeiſe vnd tranck / vnd mancherley Tauffe vnd eüſſerlicher Heiligkeit / die biß auff die zeit der beſſerung ſind auffgelegt.

Alene met Mad oc Dricke / oc allehonde Daab oc vduortis Hellighed / Som ere paa lagde indtil forbedrelſens tid.

11. Chriſtus aber iſt kommen / daß er ſey ein Hoherprieſter der zukünfftigen Güter / durch eine gröſſere vnnd volkommenere Hütten / die nicht mit der hand gemacht iſt / das iſt / die nicht alſo gebawet iſt.

Men Chriſtus er kommen / at hand ſkal vere den ypperſte Preſt offuer det tilkommende Gode / formedelſt it ſtørre oc fuldkommeligere Tabernackel / huilcket icke er giort met haand / der er / ſom icke er ſaa bygd.

Kapitola IX

6. A když ty wěcy tak zpraweny byly / do přednijho Stánku na každý den wcházeli Kněžij / oběti podlě vřadu konagjce:

Gdy tedy ty rzeczy thak poſtánowiono / kápłani kthorzy ſłużby Boże ſpráwuia do pierwſzego przybytku záwſze wchodza.

7. Do druhého pak Stánku gedinau w Rok ſám Biſkup wcházel s krwij / kterauž obětowati měl za ſebe y za lidſkau newědomoſt.

Ale do wthorego raz ná káżdy rok ſam kápłan nawyżſzy / nie bez krwie / ktora ofiáruie zá ſię y zá obłedliwości ludu.

8 To geſt bylo znamenáno Duchem Swatým / že geſſtě nebyla zgewena ceſta k Swatyni / dokudž prwnij Stánek trwal.

Gdźie thym oznáymuie Duch S: iż ieſzcze nie ieſth obiawiona drogá do mieyſcá świethego / poki ieſzcze trwa pierwſzy przybytek.

9. Kteréž bylo podobenſtwij toho přijtomného čaſu / podlě kteréhož darowé a Oběti obětugi ſe / kteréž nemohau ſwědomij dokonalého včiniti / toho kdož podnim ſlaužij.

Kthory był kſztałtem ná on czás / gdy dáry y zábite ofiáry bywáia ſpráwowáne / ktore nie moga w ſumnieniu poświęcić chwalce Bożego.

10. Toliko w pokrmijch a w nápogijch / a w rozličných vmýwánijch / a w ſprawedlnoſtech tělesných / až do čaſu naprawenij vložených.

W pokármiech tylko / y w piciu / y wrozmáitym omyciu / y w obchodźiech ćieleſnych / áż do czáſu nápráwienia záłożone.

11. Ale Kryſtus přiſtogjcý Biſkup buducýho dobrého / ſkrze ſſyrſſý a dokonalegſſý Stánek / ne rukau vdělaný / to geſt ne tohoto ſtawenij.

Ale Kryſtus przyſtapiwſzy kápłan dobr przyſzłych / przez wietſzy y doſkonálſzy przybythek / nie reká ſpráwiony / tho ieſt / nie tego budowánia.

ט

12 וְלָא עַל בַּדְמָא דַּצְפִּרֵיָא
וְדַעְגְּלֵא אֶלָּא בַּדְמָה ד
דְּנַפְשֵׁהּ עַל חֲדָא זְבַן לְבֵית
מַקְדְּשָׁא וְאַשְׁכַּח פּוּרְקָנָא
דַּלְעָלַם ׃

Ne per ſangue de becchi e di vitelli, ma per il ſuo proprio ſangue, è entrato vna ſola volta ne luoghi Santi, & ha impetrata l'eterna rendettione.

13 אִן גֵּיר דְּמָא דַּצְפִּרֵיָא
וְדַעְגְּלֵא וְקִטְמָא דַּעְגַּלְתָא
מְתְרַסַּס הֲוָא עַל אִילֵין
דַּמְתְטַמְאִין הֲוו וּמְקַדֵּשׁ
לְהוֹן לְדוּכְיָא דַּבְסַרְהוֹן ׃

Perche ſe il ſangue de tori e de becchi, e la cenere de la giouenca ſparſa ſopra quei che ſon macchiati, li ſantifica quanto à la purità de la carne.

14 כְּמָא הָכִיל יַתִּירָאִית
דְּמֵה דַּמְשִׁיחָא דַּבְרוּחָא
(דַּלְעָלַם) נַפְשֵׁהּ קַרֵב דְּלָא
מוּמָא לַאלָהָא יְדַכֵּא
תְּאֹרְתַן מִן עֲבָדֵא מִיתֵא
דְּנֶשַׁמֵּשׁ לַאלָהָא חַיָּא ׃

Quanto maggiormente il ſangue di Chriſto, ilqual per lo Spirito (eterno) ha offerto ſe ſteſſo immaculato è Dio, purgarà la voſtra conſcientia da l'opere morte, per ſeruire à Dio viuente?

15 מֶטּוּל הָנָא הָו הֲוָא
מְצַעְיָא דִּדְיַתְּקָא חֲדַתָּא
דִּבְמַוְתֵהּ הָו הֲוָא פּוּרְקָנָא
לְאִילֵין דַּעֲבַרו עַל דְּיַתְּקָא
קַדְמָיְתָא דְּיִסַּבוּן מוּלְכָּנָא
אִילֵין דְּאֶתְקְרִיו לְיָרְתוּתָא
דַּלְעָלַם ׃

E per queſto è egli Mediatore del nuouo Teſtamento, acciochè interuenendo la morte per redemtion de le traſgreſſions che erano ſotto'l primo Teſtamento, quelli che ſon chiamati riceuano la promeſſa de l'eterna heredità.

16 אַיְכָּא גֵּיר דְּאִית
דְּיַתְּקָא מַוְתָא הוּ מְתַחְוְיָא
דְּהָו דַּעְבְדָהּ ׃

Imperoche doue è teſtamento, è neceſſario che v'interuenga la morte del teſtatore.

ט

12 וְלֹא בְדַם עַתּוּדִים וַעֲגָלִים
כִּי־אִם בְּדַם נַפְשׁוֹ בָּא בְּפַעַם
אַחַת אֶל־הַקֹּדֶשׁ וַיִּמְצָא פְּדוּת
עוֹלָם ׃

Y no por ſangre de cabrones ni de bezerros, mas por ſu propria ſangre entró vna vez en el Sanctuario inuentado para eterna redemcion.

13 וְאִם דַּם הַפָּרִים וְעַתּוּדִים
וְאֵפֶר הַפָּרָה זָרוּק מַקְדִּישׁ וּמְטַהֵר
אֶת־הַטְּמֵאִים מִטֻּמְאַת הַבָּשָׂר ׃

Porque ſi la ſangre de los toros y de los cabrones, y la ceniza eſparzida de la bezerra, ſanctifica à los immundos para alimpiamento de la carne,

14 כַּמָּה יוֹתֵר דַּם הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר
בְּרוּחַ (הַקֹּדֶשׁ) הִקְרִיב אֶת־נַפְשׁוֹ
בְּלִי מוּם לֵאלֹהִים יְטַהֵר אֶת־
מַדָּעֵנוּ מִמַּעֲשֵׂי מָוֶת לַעֲבוֹד
לְאֵל חָי ׃

Quanto mas la ſangre del Chriſto, el qual por el Eſpiritu (Sancto) ſe offreció à ſi miſmo ſin mancha à Dios, alimpiará vueſtras conſciencias de las obras de muerte paraque ſiruays àl Dios biuo?

15 וְעַל־כֵּן בִּבְרִית הַחֲדָשָׁה
אִישׁ בֵּינַיִם הוּא אֲשֶׁר אִם
הָעֵדָה לָמוּת נַפְשׁוֹ לְכִפּוּר עֲוֹנִים
אֲשֶׁר הָיוּ בַּבְּרִית הָרִאשׁוֹנָה
הַקְּרוּאִים יִקְחוּ אֶת־שְׁבוּעַת
נַחֲלַת עוֹלָמִים ׃

Anſique por eſſo es mediador del nueuo Teſtamento, paraque entreuiniendo muerte para la remiſſion de las rebelliones que auia debaxo del primer Teſtamento, los que ſon llamados recibá la promeſſa de la herencia eterna.

16 כִּי־אַיֵּה הַבְּרִית שָׁם צָרִיךְ
לָבוֹא מוֹתוֹ אֲשֶׁר מְקַיְּמָהּ ׃

Porque donde el Teſtamento es, neceſſario es que entreuenga muerte del teſtador.

θ'.

12. Οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.

Et non point par ſang de boucs ou de veaux, mais par ſon propre ſang eſt entré vne fois és lieux ſaincts, ayãt obtenu vne redemption eternelle.

13. Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα.

Car ſi le ſang des taureaux & des boucs, & la cendre de la genice, dont on fait aſperſion, ſanctifie les ſouillés quãt à la chair;

14. Πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος (αἰωνίου) ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ὑμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;

Combien plus le ſang de Chriſt, qui par l'Eſprit (eternel) s'eſt offert à Dieu ſoi meſme ſans nulle tache, purifiera il voſtre conſcience des œuures mortes, pour ſeruir au Dieu viuant?

15. Καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας.

Et pourtant eſt-il Mediateur du Nouueau Teſtament, afin que la mort entreuenant pour la rançon des tranſgreſſions, leſquelles eſtoyent ſous le premier Teſtament, ceux qui ſont appelés reçoiuent la promeſſe de l'heritage eternel.

16. Ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διαθεμένου.

Car où il y a teſtament, il eſt neceſſaire que la mort du teſtateur entreuiene,

CAP. IX.

12. Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in Sancta, æterna redemptione inventa.

Neither by the blood of goates & calues: but by his owne blood entred hee in once vnto the Holy place/ and obtained eternall redemption for vs.

13. Si enim ſanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aſperſus, inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis.

For if the blood of bulles & of goates & the aſhes of an heifer/ ſprinkling them that are vncleane / ſanctifieth as touching the purifying of the fleſh.

14. Quanto magis ſanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, emundavit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi?

Howe much more ſhall the bloude of Chriſt which through the eternall ſpirit offred him ſelfe without ſpot to God/ purge your conſcience from dead workes/ to ſerue the liuing God?

15. Et ideo novi teſtamenti mediator eſt: ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationũ quæ erant ſub priori teſtamento, repromiſſionem accipiant qui vocati ſunt, æternæ hæreditatis.

And for this cauſe is he the Mediatour of the newe Teſtament / that through death which was for the redemption of the tranſgreſſions that were in the former Teſtament / they which were called / might receiue the promiſe of eternall inheritance.

16. Vbi enim teſtamentum eſt: mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris.

For where a Teſtament is / there muſt be the death of him that made the Teſtament.

Das IX. Capitel.

12. Auch nicht durch der Böcke oder Kälber blut/ ſondern er iſt durch ſein eigen Blut einmal in das heilige eingegangen/ vnd hat eine ewige Erlöſung erworben.

Oc icke helder formedelſt Bucke eller Kalffue blod/ Men hand gick formedelſt ſit eget Blod/ en gong ind i det Hellige/ oc fant en euig Forløſning.

13. Denn ſo der Ochſen vnd der Böcke blut/ vnd die aſchen von der Kue geſprenget/ heiliget die vnreinen/ zu der leiblichen reinigkeit.

Thi der ſom Oxe oc Bucke blod / oc aſken aff en Ko / ſom vdſtrøff/ helliger de vrene / til den legemlige renlighed.

14. Wie vil mehr wird das blut Chriſti/ der ſich ſelbſt ohn allen wandel/ durch den heiligen Geiſt / Gotte geopfferet hat / vnſer gewiſſen reinigen von den todten wercken/ zu dienen dem lebendigen GOTT.

Huor meger mere ſkal Chriſti Blod / ſom offrede Sig ſelff Gud vbeſmittet / formedelſt den hellig Aand / renſe vor Samuittighed aff døde gerninger / til at tiene den leffuende Gud.

15. Vnd darumb iſt er auch ein Mitler des newen Teſtaments / auff daß durch den tod / ſo geſchehen iſt zur erlöſung von den übertrettungen/ die vnter dem erſten Teſtament waren/ die/ ſo beruffen ſind / das verheiſſen ewige Erbe empfahen

Oc der faare er hand ocſaa det Ny Teſtamentis Meglere/ Paa det/ at de ſom ere kallede/ ſkulle faa den foriette euige Arffue/ formedelſt den Død/ ſom ſkede til Forløſning/ aff de offuertrædelſer/ ſom vaare vnder det førſte Teſtamente.

16. Denn wo ein Teſtament iſt/ da muß der Tod geſchehen/ deß / der das Teſtament machet.

Thi huor it Teſtamente er / der ſkal hans Død ſke/ ſom gør Teſtamentet.

Kapitola IX.

12. Ani ſkrze krew kozlowau aneb tele cý/ ale ſkrze wlaſtnij krew wſſel gednau do Swatyně/ wěčné wykaupenij nalezw.

Ani przez krew kózlow y cielat/ ále przez wlaſna krew ſwoie/ wßedl raz do mieyſcá świętego/ doſtawßy wiecznego odkupienia.

13. Neb geſtliže krew Kozlowá a Býkowá / a popel Jalowice ſkropugijc poſſkwrněných / poſwěcuge gich k wyčiſtěnij teleſnému :

Abowiem ieſli krew cielcow y kozlcw/ y popiol iálowice/ pokrápiáiac nieczyſthe poświąca ku czyſthości cieleſney.

14. Mnohem wijce Krew Kryſtowa/ kterýžto ſkrze Ducha Swatého ſám ſebe obětowal nepoſſkwrněného Bohu/ wyčiſtij ſwědomij naſſe od ſkutkuow mrtwých / abychom ſlaužili Bohu žiwému.

Jáko dáleko wiecey krew Kryſtuſowá ktory przez duchá wiecznego/ ſámego ſiebie ofiárowal nienágánionym Bogu/ oczyści ſumnienie wáße od mártwych vczynkow ku ſluzbie Bogu zywemu?

15. A protož nowé vmluwy Smiřcý geſt / aby ſkrze ſmrt mezy to wkročjcý / k zaplacenj těch přeſtaupenij / kteráž byla pod prwnijm Zákonem / zaſlijbenj přijali wěčného dědictwij/ ti kteřijž gſau powoláni.

A przetóż dla thego ieſt Nowego przymierza Pośrzedniktem/ áby przez śmierć/ na odkupienie onych wyſtepkow ktore byly pod pierwßym Teſtamentem / ci ktorzy wezwáni ſa wzielt obiethnice wiecznego dziedzictwá.

16. Neb kdež ſe děge Kſſafft/ potřebij geſt aby ſmrt přiſſla/ toho kdož činij Kſſafft.

Abowiem gdzie Teſtáment ieſth/ tam zeć muśi być śmierć tego ktory teſtáment czyni.

ט

17 עַל מִיתֵא הוּ דֵּין כְּלָחוּד מֶשְׁתַּרְרָא מְטוּל דַּכְּמָא חַי הָו דַּעֲבְדָהּ לַית בָּהּ חַשְׁחוּ׃

Percioche il teſtamento è confermato in quelli che ſon morti : conciosia che non ha mai valore alcuno fin che viue il teſtatore.

18 מְטוּל הָנָא אַף לָא קַדְמָיְתָא דְּלָא דְּמָא אֶשְׁתַּרְרַת׃

Onde ne anco il primo fu dedicato ſenza ſangue.

19 כַּד אֶתְפַּקַּד גֵּיר כֻּלֵּהּ פּוּקְדָנָא מֶן מוּשֶׁא לְעַמָּא כֻּלֵּהּ בְּנָמוּסָא נְסַב הָוָא מוּשֶׁא דְּמָא דַּעְגְלָתָא וּמַיָּא בְּעַמְרָא דִּזְחוּרִיתָא וְזוּפָא וְרַס עַל סֶפְרָא וְעַל עַמָּא כֻּלֵּהּ׃

Imperoche poi che da Moiſe fu eſpoſto ogni comandamento ſecondo la Legge à tutto'l popolo, egli, preſo il ſangue de vitelli è de becchi, con acqua e lana roſſa & hiſopo, aſperſe il libro e tutto'l popolo.

20 וְאֶמַר לְהוֹן דְּהָנָא הוּ דְּמָא דְּדִיַתִּקָא הָי דְּאֶתְפַּקְּדַת מֶן אֱלָהָא׃

Dicendo, Queſto è il ſangue del Teſtamento ilquale Iddio v'ha ordinato.

21 אַף עַל מַשְׁכְּנָא וְעַל כֻּלְּהוֹן מָאנַא דְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא מְנָהּ מֶן דְּמָא רַס׃

E il Tabernacolo ancora, e tutti i vaſi del miniſterio aſperſe ſimilmente con ſangue.

22 מְטוּל דְּכֻל מֶדֶם בַּדְמָא הוּ מֶתְדַּכֵּא בב בְּנָמוּסָא וְדְלָא שׁוּפָע דְּמָא לַית שׁוּבְקָנָא׃

E quaſi tutte le coſe ſecondo la Legge ſi purificauano con ſangue : e ſenza effuſion di ſangue non ſi fa rimeſſione.

23 אֲנַנְקָא הִי גֵּיר דְּהָלֵין דַּדְמוּתָא אִנֵּין דַּשְׁמַיָּנָיָתָא בְּהָלֵין מֶתְדַּכְיָן הָלֵין דֵּין שְׁמַיָּנָיָתָא בְּדֶבְחָתָא ד דַּמְיַתְּרִין מֶן הָלֵין׃

Egli è dunque biſognato che le figure de le coſe che ſon ne cieli, ſi purificaſſero con queſte coſe : ma che eſſe coſe celeſti ſi purghino con migliori ſacrificij, che queſti non ſono.

ט

17 כִּי־כָל־בְּרִית נְכוֹנָה הִיא בְּמֵתִים וּבְעוֹדֶנּוּ חַי הַמֵּקִים אֶת־בְּרִית אֵינֶנָּה עַל־מְכוֹנָתָהּ׃

Porque el Teſtamento con la muerte es confirmado : otramente no es valido entretanto que el teſtador biue.

18 לָכֵן גַּם הָרִאשׁוֹנָה בְּלִי דָם אֵינֶנָּה הַחֲנֻכָּה׃

De donde vino que ni aun el primero fue conſagrado ſin ſangre.

19 כִּי־כַּאֲשֶׁר סִפֵּר מֹשֶׁה לָעָם אֶת־כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה וְאֶת־כָּל־הַמִּשְׁפָּטִים וַיִּקַּח אֶת־דַּם הַפָּרִים וְהָעַתּוּדִים וְאַרְגָּמָן וְאֵזוֹב וְסֵפֶר הַבְּרִית וַיִּזְרֹק עַל־כָּל־הָעָם׃

Porque auiendo leydo Moyſen todos los mandamientos de la Ley à todo el pueblo, tomando la ſangre de los bezerros y de los cabrones con agua, y lana de grana, y hiſſopo, aſpergió à todo el pueblo, y juntamente àl miſmo libro.

20 וַיֹּאמֶר הִנֵּה דַם הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִמָּכֶם׃

Diziendo, Eſta es la ſangre del Teſtamento que Dios hos ha mandado.

21 וְאֶת הָאֹהֶל וְכָל־כְּלֵי הַשָּׁרֵת כָּמוֹ כֵן זָרַק בַּדָּם׃

Y aliende deeſto, el Tabernaculo tambien, y todos los vaſos ſacros aſpergió con la ſangre.

22 וְכִמְעַט כָּל־דְּבָרִים כַּתּוֹרָה יְטֹהֲרוּ בַדָּם וּבִלְתִּי שְׁפִיכַת הַדָּם לֹא יִהְיוּ כִפּוּרִים׃

Y caſi todo es purificado ſegun la Ley con ſangre : y ſin derramamiento de ſangre no ſe haze remiſſion.

23 לָכֵן צָרִיךְ אֲשֶׁר גַּם הָעִנְיָנִים אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בִּדְבָרִים כָּאֵלֶּה יְטֹהֲרוּן כִּי־אֲשֶׁר הָיוּ בַּשָּׁמַיִם בִּזְבָחִים טוֹבִים מֵהֵמָּה׃

Anſique neceſſario fue que las figuras de las coſas celeſtiales fueſſen purificadas con eſtas coſas : empero las miſmas coſas celeſtiales, con mejores ſacrificios que eſtos.

θ'.

17. Διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία· ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος.

Car és morts le teſtament eſt conformé : veu qu'il n'a point encore vertu durant que le teſtateur eſt en vie.

18. Ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται.

Parquoi auſſi le premier meſme n'a point eſté ſans ſang.

19. Λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ μωϋσέως παντὶ τῷ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος, καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐρράντισε.

Car apres que Moyſe eut recité à tout le peuple tous les commandemens ſelon la Loy, ayant prins le ſang des veaux & des boucs, auec de l'eau & de la laine teinte en pourpre, & de l'hyſſope, il en fit aſperſion ſur le liure & ſur tout le peuple.

20. Λέγων, τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.

Diſant, C'eſt ici le ſang du Teſtament, lequel Dieu vous a ordonné.

21. Καὶ τὴν σκηνὴν δὲ, καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας, τῷ αἵματι ὁμοίως ἐρράντισε.

Puis auſſi il fit aſperſion du ſang ſemblablement ſur le Tabernacle & ſur tous les vaiſſeaux du ſeruice.

22. Καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις.

Et preſque toutes choſes ſelon la Loy ſont purifiees par ſang, & ſans effuſion de ſang ne ſe fait point de remiſſion,

23. Ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι· αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας.

Il a donc falu que les choſes qui repreſentoyent celles qui ſont és cieux, fuſſent purifiees par telles choſes : mais que les celeſtes ſoyent purifiees par plus excellens ſacrifices que ceux-la.

CAP. IX.

17. Teſtamentum enim, in mortuis confirmatum eſt: alioquin nõdum valet, dum vivit qui teſtatus eſt.

For the Teſtament is confirmed when men are dead: for it is yet of no force as long as he that made it / is aliue.

18. Vnde nec primum quidem ſine ſanguine dedicatum eſt.

Wherefore neither was the firſt ordeined without blood.

19. Lecto enim omni mandato legis à Moyſe univerſo populo: accipiens ſanguinem vitulorum & hircorum cum aqua & lana coccinea & hyſſopo: ipſum quoq; librum & omnem populum aſperſit.

For when Moſes had ſpoken euery precept to the people / according to the Lawe, he tooke the blood of calues and of goates, with water and purple wolle and hyſſope, and ſprinkled both the booke, and all the people.

20. Dicens, Hic ſanguis teſtamenti, quod mandavit ad vos Deus.

Saying / This is the blood of the Teſtament which God hath appointed vnto you.

21. Etiam tabernaculum & omnia vaſa miniſterii, ſanguine ſimiliter aſperſit.

Moreouer, he ſprinkled likewiſe the Tabernacle with blood alſo, and all the miniſtring veſſels.

22. Et omnia penè in ſanguine ſecundùm legem mũdantur: & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio.

And all moſt all thinges are by the Lawe purged with blood, and without ſheading of blood is no remiſſion.

23. Neceſſe eſt ergo exemplaria quidem cęleſtium, his mundari: ipſa autem cæleſtia, melioribus hoſtiis quàm iſtis.

It was then neceſſary, that yͤ ſimilitudes of heauenly things ſhould be purified with ſuch thinges: but the heauenly thinges them ſelues are purified with better ſacrifices then are theſe.

Das IX. Capitel.

17. Denn ein Teſtament wird veſt durch den Tod / anders hat es noch nicht macht / wenn der noch lebet / der es gemacht hat.

Thi at it Teſtamente ſtadfeſtis formedelſt Døden / Ellers haffuer det end nu icke mact / den ſtund hand end leffuer / ſom det giorde.

18. Daher auch das erſte / nicht ohn blut geſtifftet ward.

Der faare bleff oc det førſte / icke ſticket vden Blod.

19. Denn als Moſes außgeredt hatte / von allen Gebotten / nach dem Geſetz / zu allem Volck / Nam er Kälber vnd Bocksblut / mit Waſſer vnd Purpurwolle / vnd Jſopen / vnd beſprengt daß Buch vnd alles Volck.

Thi ſom Moſe haffde vdtalet / om alle budene / effter Lowen / til alt Folcket / da tog hand Kalffue oc Bucke blod / met Vand oc Purpur vld oc Jſop / oc ſtenckte paa Bogen oc paa alt Folcket.

20. Vnd ſprach: Das iſt das Blut des Teſtaments / das Gott euch gebotten hat.

Oc ſagde / Dette er Teſtamentens blod / ſom Gud haffuer budet eder.

21. Vnd die Hütten / vnd alles gerethe des Gottesdienſts / beſprengt er deſſelbigen gleichen mit Blut.

Oc hand ſtenckte lige ſaa met Blod paa Tabernackelet oc alt den Redſkaff ſom hørde til Gudstienſte.

22. Vnd wird faſt alles mit Blut gereiniget / nach dem Geſetz / vnd ohn Blutvergieſſen geſchicht keine Vergebung.

Oc det bliffuer paa det neſte altſammen renſet met Blod / effter Lowen / oc vden Blodz vdgydelſe ſkeer ingen forladelſe.

23. So muſten nun der Himmliſchen dingen Fürbilder mit ſolchem gereiniget werden / aber ſie ſelbs die Himmeliſchen müſſen beſſer Opffer haben / denn jene waren.

Saa ſkulle nu da Lignelſer til de Himmelſke ting / i ſaa maade renſis / Men de Himmelſke ſelff / ſkulle haffue bedre Offer / end de andre vaare.

Kapitola IX.

17. A tak Kſſafft ſmrtj býwá potwrzen / ginák nenij platný a pewný / dokudž žiw geſt ten kterýž Kſſafft včinil.

Bo teſtáment w vmárłych mocny ieſth / gdyż ieſzcze nie ieſth ważny zá żywota tego co gi vczynił.

18. Protož y Zákon ſtarý bez krwe nebyl potwrzen.

Zkad y on pierwßy bez krwie nie był vtwierdzon.

19. Neb když oznamowáná byla wſſecka Přikázánij Zákona ſkrze Moyžijſſe wſſemu lidu wzaw Krew Telecý a Kozlowau / s wodau a s wlnau ſſarlatnau a Jzopem / těch Knihy wſſeho lidu pokropil.

Abowiem gdy Moiżeß wßythko przykazánie według zakonu oznaymił wßemu ludowi / wziawßy krew z cielath y kozłow / z woda y welna czerwona y hizopem poſpołu / y ſamy kſięgi / y lud wßythek pokropił.

20. Řka: Tatok geſt krew Zákona / kterýž wydal wám Bůh.

Mowiac / Thać ieſt krew Teſtámentu / ktory do was Bog roſkazał.

21. Též také Stánku y wſſech Nádob / kteréž k ſlužbě přiſluſſely / Krwj pokropil.

Ktemu też y przybytek y wßythko naczynie ſłużby świetey krwia takież pokropił.

22. A wſſecky wěcy těměř krwij podlé Zákona čiſtij ſe / a bez krwe wylitij nebywá odpuſſtěnij.

A wßythki rzeczy niemal według zakonu bywáia oczyściáne / á bez rozlánia krwie nie ſthawa ſie odpußczenie.

23. Protož zagiſté muſyli přijkladowé Nebeſkých wěcý / těmito wěcmi čiſſtěni býti. Ale ſamy Nebeſké wěcy lepſſými obětmi / nežli těmito očiſſtugi ſe.

A ták potrzebá było / áby kßtałthy onych rzeczy ktore ſa ná niebie / tymi rzeczámi były oczyścione / á ſamy rzeczy niebieſkie lepßymi ofiárámi niżli thy.

ט

24 לָא הֲוָא גֵּיר לְבֵית מַקְדְּשָׁא הַעֲבִיד בְּאִידַיָּא עַל מְשִׁיחָא דְּאִיתַוְהִי דְמוּתָא דְהָו שַׁרִירָא אֶלָּא לֵה לִשְׁמַיָּא עַל דְּנִתְחְזֵא קְדָם בַּרְצוּפֵה דַּאלָהָא חֲלָפַין :

Percioche Chriſto non è entrato ne luoghi Santi fatti à mano, che ſon figure corriſpondenti à i veri: ma ne l'iſteſſo cielo, per apparire hora nel conſpetto di Dio per noi.

25 אַף לָא דַּנְקַרֶב נַפְשֵׁה זַבְנָתָא סַגִּיָתָא אַיְךְ דְּעָבֵד הָוָא רַב כּוּמְרֵא וְעָאֵל בְּכֻל שְׁנָא לְבֵית מַקְדְּשָׁא בַּדְמָא דְּלָא דִּילֵה :

Non gia per offerir ſe ſteſſo piu volte, come il Pontefice entra ogni anno ne luoghi Santi col ſangue altrui.

26 וְאֶן לָא חַיָּב הֲוָא דְּזַבְנָתָא סַגִּיאָתָא נֶחַשׁ מֶן שׁוּרָיֵה דְּעָלְמָא הָשָׁא דֵּין בְּחַרְתֵּה דְּעָלְמָא חֲדָא הוּ זְבַן קַרֶב נַפְשֵׁה בְּדַבְחֵיוּתֵה דְּנְבַטְלֵיהּ לַחְטִיתָא :

Altrimenti gli ſarebbe biſognato patire ſpeſſe volte da la fondation del mondo, Ma hora è apparſo vna ſola volta ne la conſumation de ſecoli à la deſtruttion del peccato, per il ſacrificio di ſe ſteſſo.

27 וַאֲיכַנָּא דְּסִים לַבְנַי נָשָׁא דַּחְדָא זְבַן נְמוּתוּן וּמֶן בָּתַר מַוְתְּהוּן דִּינָא :

E ſi come à gli huomini è ordinato il morire vna volta, e doppo queſto ſegue il giuditio.

28 הָכַנָּא אַף מְשִׁיחָא חֲדָא זְבַן אֶתְקְרֶב וְבַקְיוּמֵה דְּבַח חַטָהֵא דְּסַגִּיאֵא דְּתַרְתֵּין דֵּין זַבְנִין דְּלָא חַטָהֵין מֶתְחְזֵא לְחַיַּיְהוּן דְּאִילֵין דִּמְסַכִּין לֵה :

Coſi Chriſto ancora, eſſendoſi vna volta offerto per toglier via i peccati di molti, apparirà la ſeconda volta ſenza peccato à quelli che l'aſpettano in ſalute.

ט

24 כִּי־לֹא בְקָדְשֵׁי מַעֲשֵׂי יָדַיִם בָּא הַמָּשִׁיחַ שֶׁהֵם תַּבְנִית הָאֱמוּנִים כִּי־אִם עָלָה בַּשָּׁמַיִם לְהֵרָאוֹת מֵעַתָּה וּלְהַעְתִּיר לִפְנֵי אֱלֹהִים עָלֵינוּ :

Por loqual no entró Ieſus en el Sanctuario hecho de mano (que es figura del verdadero,) mas en el miſmo cielo para preſentarſe aora por noſotros en la preſencia de Dios.

25 לֹא כִּי־פְּעָמִים רַבּוֹת מַקְרִיב אֶת־נַפְשׁוֹ כַּכֹּהֵן הַגָּדוֹל בָּא אֶל־קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים כְּשָׁנָה בְּשָׁנָה בְּדַם אַחֵר :

Y no para offrecerſe muchas vezes à ſi miſmo, (como entra el Pontifice en el Sanctuario cada vn anno por la ſangre agena.)

26 (וְאִם־כֵּן יְהִי־צָרְכוֹ פְּעָמִים רַבּוֹת לְעַנּוֹתוֹ מֵרֵאשִׁית הָעוֹלָם) וְעַתָּה פַּעַם אַחַת בְּתַכְלִית הָעוֹלָמִים לְכַפֵּר עָוֹן בְּזֶבַח נַפְשׁוֹ נִגְלָה :

Otramente fuera neceſſario que ouiera padecido muchas vezes deſde el principio del mundo: mas aora vna vez en la conſumacion de los ſiglos, para deshazimiento del peccado ſe preſentó por el ſacrificio de ſi miſmo.

27 וְכַאֲשֶׁר נִגְזַר עַל־בְּנֵי־אָדָם לָמוּת פַּעַם אַחַת וְאַחֲרֵי כֵן הַמִּשְׁפָּט :

Y de la manera que eſtá eſtablecido à los hombres, Que mueran vna vez: y deſpues, el juyzio.

28 כֵּן הַמָּשִׁיחַ פַּעַם אַחַת הֻעֲלָה לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנוֹת רַבִּים וְשֵׁנִית בִּלְתִּי חֵטְאָה יֵרָאֶה לַאֲשֶׁר יְקַוּוּ בוֹ לִישׁוּעָה :

Anſi tambien el Chriſto es offrecido vna vez para agotar los peccados de muchos: la ſegunda vez ſe manifeſtará para ſalud à los que ſin peccado lo eſperan.

θʹ.

24. Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν.

Car Chriſt n'eſt point entré és lieux ſaincts faits de main, qui eſtoyent figures correſpondantes aux vrais, ains eſt entré au ciel meſme, pour maintenant comparoir pour nous deuant la face de Dieu.

25. Οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ.

Mais non point qu'il s'offre ſouuentesfois ſoi meſme, ainſi que le ſouuerain Sacrificateur entre és lieux ſaincts chacun an auec autre ſang:

26. Ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.

Autrement lui euſt-il falu ſouuentesfois ſouffrir depuis la fondation du monde, mais maintenant en la conſommation des ſiecles, il eſt comparu vne fois pour l'abolition de peché, par le ſacrifice de ſoimeſme.

27. Καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις.

Et tout ainſi qu'il eſt ordonné aux hommes de mourir vne fois, & apres cela s'enſuit le iugement:

28. Οὕτω καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις, εἰς σωτηρίαν.

Pareillement auſſi Chriſt ayant eſté offert vne fois pour oſter les pechés de pluſieurs, apparoiſtra pour la ſeconde fois ſans peché à ceux qui l'attendent à ſalut.

CAP. IX.	Das IX. Capitel.	Kapitola IX.
24. Non enim in manufacta Sancta Ieſus introivit, exemplaria verorum, ſed in ipſum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis.	24. Denn Chriſtus iſt nicht eingegangen / in das Heilige / ſo mit händen gemacht iſt / welches iſt ein gegenbilde der rechtſchaffenen / ſondern in dem Himmel ſelbſt / nun zuerſcheinen für dem Angeſicht Gottes für vns.	24. Neb ne wſſel Gežijſs do Swatyně rukau vdělané / kterážby byla přjklad prawých / ale w ſamé Nebe / aby ſtál nynij před obličegem Božijm za nás:
For Chriſt is not entred into the holy places that are made with handes / which are ſimilitudes of the true Sanctuarie: but is entred into very heauen / to appeare nowe in the ſight of God for vs.	Thi Chriſtus gick icke ind i det Hellige / ſom er giort met hender / huilcket der er det retſkaffnis rette Billede / men i Himmeln ſelff / at nu obenbaris faar Guds anſict / for oſſ.	Abowiem Kryſtus nie wßedł do mieyſca świethego / ręką vczynionego / ktoreby było kßtałtem prawdziwego / Ale do ſámego niebá / áby ſie theraz okázował przed oblicznośćią Bożą zá námi.
25. Neque ut ſæpe offerat ſemetipſum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta, per ſingulos annos in ſanguine alieno.	25. Auch nicht / daß er ſich offtmals opffere / Gleich wie der Hoheprieſter gehet alle jar in das Heilige / mit frembden Blut.	25. Ani také aby čaſtokrát obětowal ſebe ſamého / yako Biſkup wcházel do Swatyně ſwatých každý rok w cyzý Krwi:
Not that he ſhould offer him ſelfe often / as the hie Prieſt entred into the Holie place euery yere with other blood.	Icke helder at hand vil mange gonge offre ſig / lige ſom den ypperſte Preſt gaar huert aar i det Hellige met fremmet Blod.	A nie izby cżeſto ofiárował ſámego ſiebie / iáko kápłan wchodzi do mieyſcá świetego káżdy rok ze krwią cudzą.
26. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem ſemel in conſummatione ſeculorum, ad deſtitutionem peccati, per hoſtiam ſuam apparuit.	26. Sonſt hette er offt müſſen leiden von anfang der Welt her. Nun aber am ende der Welt / iſt er einmal erſchinen durch ſein eigen opffer / die ſünde auffzuheben.	26. Neb Kryſtus muſylby čaſtokrát od počátku Swěta trpěti. Ale nynij při ſkonánij Swěta gednau obětowán geſt / aby ſkrze ſwé obětowánij zkazyl a zapudil hřjch.
(For then muſt hee haue often ſuffered ſince the foundation of the world) but now in the ende of the worlde hath he appeared once to put away ſinne / by the ſacrifice of him ſelfe.	Ellers ſkulde hand offte ledet pine fra Verdens begyndelſe. Men nu i Verdens ende / er hand en gong obenbaret formedelſt ſit eget Offer / at borttage ſynden.	Boć by był muſiał cżeſto ćierpieć od záłożenia świátha / Ale terazći ſię raz ná dokończeniu wiekow okazał / ku zgłádzeniu grzechu przez ofiárowánie ſámego ſiebie.
27. Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus ſemel mori, poſt hoc autem iudicium.	27. Vnd wie dem Menſchen iſt geſetzt / einmal zu ſterben / darnach aber das Gerichte.	27. A yakož vloženo geſt Lidem / aby gednau mřeli / ale potom ſaud bude.
And as it is appointed vnto men that they ſhall once die / and after that commeth the iudgement.	Oc lige ſom det er ſkicket for alle Menniſke / at de ſkulle en gong dø / oc der affter Dommen.	A iáko to trwa / iż ludźie raz vmrzeć mußą / á potym ſąd będźie.
28. Sic & Ghriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata, ſecundò ſine peccato apparebit omnibus expectantibis ſe, in ſalutem.	28. Alſo iſt Chriſtus einmal geopffert / weg zunemen viler ſünde / Zum andern mal aber wird er ohn ſünde / erſcheinen / denen die auf jn warten / zur ſeligkeit.	28. Tak y Kryſtus gednau obětowán k ſhlazenij mnohých hřijchuow / potom pak podruhé bez hřijchu vkáže ſe těm / kteřijž ho čekagij k ſpaſenij.
So Chriſt was once offered to take away the ſinnes of many / and vnto them that looke for him / ſhall hee appeare the ſecond time without ſinne vnto ſaluation.	Saa er Chriſtus en gong offret / at borttage mangis ſynder / Men anden gong ſkal hand obenbaris vden ſynd / faar dem / ſom vente hannem / til Salighed.	Thák y Kryſtus raz ieſt ofiárowan / áby zgłádził grzechy wiela ich / drugi raz záſie krom grzechu okáże ſie tym ktorzy go oczekawáia ná zbawienie.

י

1 נָמוּסָא גֵּיד טְלָנִיתָא אִית הֲוָא בֵּהּ דְּטָבָתָא דַּעֲתִידָן לָא הֲוָא קְיוּמָא דִּילְהֵין דְּצֶבְוָתָא מֶטוּל הָנָא כַּד בְּכָל שְׁנָא הָנוּן כַּד הָנוּן דְּבְחֵא מֶתְקַרְבִין הָוַו לָא מֶמְתוּם אֶשְׁכַּחוּ דְּנֶגְמְרוּן לְאִילֵין דְּמְקַרְבִין לְהוּן׃

Perche la Legge hauendo l'ombra de futuri beni, e non la propria imagine de le coſe, non puote mai con quei ſacrificij che ogni anno del continuo s'offeriuano, far perfetti quelli che vi veniuano.

2 אִלּוּ גֵּיר גָּמְרִין הָוַו כְּבַר דֵּין אֶתְתְּנִיחוּ מֶן קוּרְבָּנַיְהוּן מֶטוּל דְּלָא מֵכִיל טָרְיָא הֲוָת לְהוּן תֶּארְתְּהוּן בַּחְטָהֵא לְאִילֵין דַּחְדָא זְבַן אֶתְדַּכִּיו לְהוּן׃

Altrimenti non ſi ſarebbe ceſſato d' offerir gli, atteſo che i ſacrificanti, eſſendo ſtati vna volta purgati, non hauerebbeno hauuto piu alcuna conſcientia di peccati.

3 אֶלָּא בְּהוּן בְּדֶבְחֵא מַדְכְּרִין חֲטָהַיְהוּן בְּכָל שְׁנָא׃

Ma in quei ſacrifitij v'era reiterata la commemoration de peccati d'anno in anno.

4 לָא גֵּיר מֶשְׁכַּח דְּמָא דְּתוֹרֵא וְדְצַפִּירֵא לַמְדַכָּיוּ חֲטָהֵא׃

Perch'egli era impoſſibile che'l ſangue de tori e de becchi togliеſſe via i peccati.

5 מֶטוּל הָנָא כַּד עָאֵל לְעָלְמָא אָמַר בְּדֶבְחֵא וּבְקוּרְבָּנֵא לָא צְבַיְת פַּגְרָא דֵּין אַלְבֶּשְׁתָּנִי׃

Per laqual coſa entrando egli nel mondo dice, Tu non hai voluto ſacrifitio ne offerta, ma tu mi hai appropriato vn corpo.

6 וַיְקָדֵא שְׁלָמֵא דְּחָלָף חֲטָהֵא לָא שְׁאֶלְתְּ׃

Tu non ti ſei dilettato d'holocauſti, ne di ſacrifitij per il peccato.

7 הָידֵין אֶמְרֵת דְּהָא אֲנָא אָתֵא אֲנָא דִּבְרִישׁ כְּתָבָא כְּתִיב עֲלַי דְּאֶעְבֵּד צֶבְיָנָךְ אֱלָהָא׃

Allora io diſſi, Ecco io vengo, (nel principio del libro è ſcritto di me) per fare, ò Dio, la tua volontà.

י

1 וְהַתּוֹרָה כִּי־יֶשׁ־לָהּ צֵל טוֹבִים הָעֲתִידִים וְלֹא לָבוֹא עֶצֶם צֶלֶם הַמַּעֲשִׂים בְּשָׁנָה וְשָׁנָה בְּזִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר מְזַבְּחִים תָּמִיד בְּכָל־עֵת לֹא יוּכְלוּ לְשַׁלֵּם אֶת־הַמַּקְרִיבִים׃

Por loqual la ley teniendo la ſombra de los bienes venideros, no la repreſentacion miſma de las coſas, nunca puede hazer perfectos à los que ſe allegan por los miſmos ſacrificios que offrecen continamente cada vn anno.

2 וְאִם כֵּן אָמְנָם חָדְלוּ מֵהַקְרִיב כִּי־לֹא הָיְתָה דַּעַת הַחֲטָאִים לָעוֹבְדִים אֲשֶׁר בְּפַעַם אַחַת טָהֲרוּ׃

De otra manera ceſſarian de offrecerſe: porque losque ſacrificaſſen, limpios de vna vez no tendrian mas conſciencia de peccado.

3 כִּי־אִם בְּשָׁנָה וְשָׁנָה יֵשׁ־בָּהֶם זִכְרוֹן הַחֲטָאִים׃

Empero en eſtos cada anno ſe haze la miſma commemoracion de los peccados.

4 עַל־כֵּן דַּם־פָּרִים וְעַתּוּדִים לֹא יוּכַל לְכַפֵּר עַל־עֲוֹנִים׃

Porque la ſangre de los toros y de los cabrones no puede quitar los peccados.

5 לָכֵן אֲשֶׁר בָּא אֶל־הָעוֹלָם אוֹמֵר זֶבַח וּמִנְחָה לֹא חָפַצְתָּ (אָזְנַיִם כָּרִיתָ לִּי׃)

Por loqual entrando en el mundo dize, Sacrificio y Preſente no queſiſte, mas appropriaſteme el cuerpo.

6 עוֹלָה וְחַטָּאָה לֹא שָׁאָלְתָּ׃

Holocauſtos y expiaciones por el peccado no te agradáron:

7 אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ׃

Entonces dixe, Hemeaqui (en la cabecera del libro eſtá eſcripto de mi) paraque haga, ò Dios, tu voluntad.

ΚΕΦΑΛ. ί.

Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, καθ᾽ ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι.

Car la Loy ayant l'ombre des biens à venir, nõ point la viue image des choſes, ne peut iamais par les meſmes ſacrifices, leſquels on offre chacun an cõtinuellement, ſanctifier ceux qui s'y adreſſent.

2. Ἐπεὶ ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους.

Autrement n'euſſent-ils pas ceſſé d'eſtre offerts, veu que les ſacrifians purifiés vne fois, n'euſſent plus eu aucune conſcience de peché?

3. Ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν καθ᾽ ἐνιαυτόν.

Or y a-il en iceux ſacrifices vne reiteree commemoration des pechés d'an en an.

4. Ἀδύνατον γὰρ, αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.

Car il eſt impoſſible que le ſang des taureaux & des boucs oſte les pechés.

5. Διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει, θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι.

A raiſon dequoi, entrant au monde, il dit, Tu n'as point voulu ſacrifice ni offrande: mais tu m'as approprié vn corps:

6. Ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας.

Tu n'as point prins plaiſir ès holocauſtes, ni en l'oblation pour le peché.

7. Τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεὸς, τὸ θέλημά σου.

Adonc ai ie dit, Me voici, ie vien: au commencement du liure il eſt eſcrit de moi: que ie face, ô Dieu, ta volonté.

CAP. X.

VMbram enim habens, futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerũ: per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere

For the Law hauing the ſhadowe of good thinges to come/ & not the very image of the thinges / can neuer with thoſe ſacrifices / which their offer yeere by yeere continually/ ſanctifie the commers thereunto.

2. Alioquin ceſſaſſent offerri, ideo quòd nullam haberent ultrà conſcientiam peccati, cultores ſemel mundati.

For would they not then haue reaſed to haue bene offered/ becauſe that the offerers once purged / ſhould haue had no more conſcience of ſinnes?

3. Sed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit.

But in thoſe ſacrifices there is a remembrance againe of ſinnes euery yeere.

4. Impoſſibile enim eſt, ſanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

For it is vnpoſſible that ỹ blood of bulles and goates ſhould take away ſinnes.

5. Ideo ingrediens mundum dicit: Hoſtiam & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi.

Wherefore when he commeth into the worlde/ he ſayeth/ Sacrifice and offring thou wouldeſt not: but a body haſt thou ordeined me.

6. Holocautomata, & pro peccato, non tibi placuerunt.

In burnt offringes / and ſinne offringes thou haſt had no pleaſure.

7. Tunc dixi, Ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt de me: Vt faciam Deus voluntatem tuam.

Then I ſaid/ Lo/ I come (in the beginning of the booke it is writtẽ of me) that I ſhould do thy will/ O God.

Das X. Capitel.

DEnn das Geſetz hat den ſchatten von den zukünfftigen Güttern / nit das weſen der Gütter ſelbſt. Alle jar muß man opffern immer einerley opffer/ vnd kan nicht/ die da opffern / volkommen machen.

THi Lowen haffuer ſkuggen om det Tilkommende Gode ting/ oc icke det væſen affſamme gode ting/ Huert aar ſkal mand offre ſtedze enhonde Offer/ oc det kand icke gøre dem fuldkomne/ ſom offre.

2. Sonſt hette das opffern auffgehört/ wo die/ ſo am Gottesdienſt ſind/ kein gewiſſen mehr hetten von den ſünden / wenn ſie einmal gereiniget weren.

Ellers haffde de affladet at offre / der ſom de / der ere i Gudstienſte / haffde icke mere hafft ſamuittighed aff ſynden/ naar de vaare en gong renſede.

3. Sondern es geſchicht nur durch dieſelbigen ein gedächtniß der ſünden alle jar.

Men der ſkeer econ ſyndernis Amindelſe huert aar formedelſt dem.

4. Dennes iſt vnmüglich / durch Ochſen vnnd Bocksblut ſünde wegnemen.

Thi det er vmueligt at borttage ſynden/ formedelſt Oxe oc Bucke blod.

5. Darumb da er in die Welt kombt/ ſpricht er: Opffer vnd Gaben haſt du nicht gewolt / Den Leib aber haſt du mir zubereit.

Der faare/ der hand kommer i Verden/ ſiger hand/ Offer oc gaffuer vilde du icke/ men Legemet beredde du mig.

6. Brandopffer vnd Sündopffer gefallen dir nicht.

Brendoffer oc Syndoffer behage dig icke.

7. Da ſprach ich: Sihe ich komme/ im Buch ſtehet fürnemlich von mir geſchrieben / daß ich thun ſol Gott deinen willen.

Da ſagde ieg/ See/ ieg kommer/ der ſtaar beſynderlige ſcreffuit om mig i Bogen/ at ieg ſkal gøre Gud din vilie.

Kapitola X.

ZAkon zagiſtě mage ſtijn budaucýho dobrého/ ale ne Obraz prawý těch wěcý: poněwadž po wſſeckna lětha těmi oběťmi / kteréž ſe obětugij bez přeſtánij / nemuož nikdý přiſtupugijcých dokonalých včiniti.

Abowiem zakon máiac cień dobr przyſzłych / á nie ſam obraz rzeczy/ nigdy nie może tymi ofiárámi ktore ná káżdy rok vſtháwicznie ofiáruia poświęcić tych / ktorzy k nim przyſthepuią.

2. Ginák zdaliby nepřeſtaly Oběti / proto/ žeby nižádného potom neměli ſwědomij hřijcha/ ti genž obětugij/ gſauce gednau wyčiſſtěni.

Bo gdżteby inácżey / ázażby nie przeſtháły być ofiárowáne / dla tego iż ci ktorzyby ofiárowali / żadnego by ſumnienia grzechow iuż nie mieli/ będąc raz oczyśćieni.

3. Ale ſkrze ty oběti na každé Lětho připomijnanij hřijchuow děge ſe:

Ale w thych bywa przypominánie grzechow ná káżdy rok.

4. Neb ô nemožné geſt/ aby Krew Býkowá neb Kozlowá ſhladiti mohla hřijchy.

Abowiem nie może krew ćielcow y kozłow odiąć grzechow.

5 Protož wcházege na Swět prawij: Obětij a obětowánij nechtěl gſy: ale tělo ſpů ſobilo mi.

Przetoż wchodząc ná świát / powieda / Nie chćiałeś żábytey ofiáry / y dáru ofiárowanego / aleś mi ćiáło ſpráwił.

6. Zápalné Oběti / též za hřijch/ nelijbily ſe tobě.

W paloney ofiárze / y w ofiárze zá grzech nie kocháłeś ſię.

7. Tehdy řekl gſem: Aj teď gſem: Na počátku Kněh pſáno geſt o mně/ abych činil Bože wůli twau.

Tedym rzekł / Oto idę ná počzatku kśiąg nápiſano ieſt o mnie abym czynił o Boże wolą twoię.

י

8 מֶן לְעֶל אֶמַר דְּדִבְחָא וְקוּרְבָּנָא וְיַקְדָּא שַׁלְמָא דְּחָלָף חַטָּהֵא לָא צְבַיְתְּ הָנוּן דְּמֶתְקַרְבִין הֲווּ בְּנָמוּסָא׃

Hauendo egli detto di ſopra, Tu non hai voluto ſacrifitio, ne offerta, ne holocauſti, ne vittime per il peccato, (lequali coſe s'offeriſcono ſecondo la Legge.)

9 וּבָתְרֵה אֶמַר דְּהָא אָתֵא אֶנָא דְּאֶעְבֵּד צֶבְיָנָךְ אֱלָהָא בְּהָדָא בַּטֵּל לְקַדְמָיְתָא דְּיְקִים לְדַתְרֵיתָין׃

Allor diſſe, Ecco io vengo, per fare, ò Dio, la tua volontà. Toglie via il primo, per iſtatuire il ſecondo.

10 בְּהָנָא גֵּיר צֶבְיָנֵה אֶתְקַדַּשְׁן בְּקוּרְבָּנָא דְּפַגְרֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דַּחְדָא זְבַן׃

Per laqual volontà, noi ſiamo ſantificati, cioè per l'offerta del corpo di IESV Chriſto fatta vna volta.

11 כֻּל רַב כּוּמְרָא גֵּיר דְּקָאֵם הֲוָא וּמְשַׁמֵּשׁ כֻּלְיוֹם הָנוּן כַּד הָנוּן דְּבְחָא מְקַרֵּב הֲוָא אִילֵין דְּמֶן מְתוּם לָא מְשַׁכְּחִין הֲווּ דַּיְדַכּוּן חַטָּהֵא׃

Ogni Sacerdote dunque ſi trouaua là ogni giorno à miniſtrare, & offerire ſpeſſo i medeſimi ſacrifitij, iquali non poteuano giamai leuar via i peccati.

12 הָנָא דֵּין חַד דְּבְחָא קָרֵב חֲלָף חַטָּהֵא וִיתֵב עַל יַמִינָא דַּאלָהָא לְעָלַם׃

Ma coſtui hauendo offerto vn ſol ſacrifitio per li peccati, ſi ſiede in perpetuo a la deſtra di Dio.

13 וּמְקַוֵּא מְכִיל עַד־מָא דְּיֶתְתַּסִימוּן בְּעֶל־דְּבָבַיְהִי כּוּבְשָׁא תְּחֵית רַגְלַוְהִי׃

Aſpettando il reſto, in fin che i ſuoi nimici ſiano poſti per iſcabello de ſuoi piedi.

14 בְּחַד גֵּיר קוּרְבָּנָא גַּמַּר לְאִילֵין דְּמֶתְקַדְּשִׁין בֵּה ל לְעָלַם׃

Perche con vna ſola offerta ha ſantificati in perpetuo quelli che ſi ſantificano.

י

8 וְכַאֲשֶׁר אָמַר לְמַעְלָה כִּי־זֶבַח וּמִנְחָה וְעוֹלוֹת וְחַטָּאָה לֹא חָפַצְתָּ וְלֹא שָׁאַלְתָּ הַנִּקְרָבִים כַּתּוֹרָה׃

Diziendo arriba, Sacrificio, y preſente, y holocauſtos, y expiaciones por el peccado, no queſiſte, ni te agradaron; las quales coſas ſe offrecen ſegun la Ley.

9 אָז אָמַר הִנֵּה בָאתִי אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ וְכֵן מְנִיא אֶת־רִאשׁוֹן לְקַיֵּם אֶת־אַחֲרוֹן׃

Entonces, dixo, Hemeaqui paraque haga, ò Dios, tu voluntad Quita el primero, para eſtablecer el poſtrero

10 בָּהּ בִּרְצוֹן נִקְדַּשְׁנוּ בְּמִנְחַת גְּוִיַּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּפַעַם אֶחָת׃

En laqual voluntad ſomos ſanctificados por la offrenda del cuerpo de Ieſus el Chriſto hechá vna vez.

11 וְכָל כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד יוֹם יוֹם לְשָׁרֵת וּלְהַקְרִיב זְבָחִים בְּמִין אֶחָד אֲשֶׁר לְעוֹלָם לֹא יוּכְלוּ לְכַפֵּר עֲוֹנִים׃

Anſique todo Sacerdote ſe preſenta cadadiá miniſtrando y offreciendo muchas vezes los miſmos ſacrificios que nunca pueden quitar los peccados:

12 וְזֶה הוּא בְּהַקְרִיבֵנוּ אֶת־זֶבַח אֶחָד עַל־הַחֲטָאִים לְעוֹלָם יֵשֵׁב לִימִין אֱלֹהִים׃

Pero eſte, auiendo offrecido por los peccados vn ſolo ſacrificio eſtá aſſentado à la dieſtra de Dios:

13 וְהַנִּשְׁאָר מְקַוֶּה הוּא עַד־יוּשְׁתוּ אוֹיְבָיו הֲדֹם לְרַגְלָיו׃

Eſperando loque reſta, es à ſaber, haſta que ſus enemigos ſean pueſtos por eſtrado de ſus pies:

14 כִּי־בְקָרְבָּן אֶחָת שִׁלֵּם לְעוֹלָם אֶת־הַנִּקְדָּשִׁים׃

Porque con vna ſola offrenda hizo conſumados para ſiempre à los ſanctificados.

ί.

8. Ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας· αἵτινες κατὰ τὸν νόμον προσφέρονται.

Ayant dit auparauant, Tu n'as point voulu ſacrifice, ni offrande, ni oblation pour le peché, & n'y as point prins plaiſir: leſquelles choſes ſont offertes ſelon la Loy:

9. Τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, μου, τὸ θέλημά σου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ.

Adonc a-il dit, Me voici, ie vien, afin de faire, ô Dieu, ta volonté: Il oſte donc le premier, afin qu'il eſtabliſſe le ſecõd,

10. Ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, οἱ διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ.

Par laquelle volonté nous ſommes ſanctifiés, aſſauoir par l'oblation vne ſeule fois faite du corps de Ieſus Chriſt,

11. Καὶ πᾶς μὲν (ἀρχιερεὺς) ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας.

Tout Sacrificateur donc aſſiſte chacũn iour adminiſtrant & offrant ſouuẽtes fois les meſmes ſacrifices, leſquels ne peuuent iamais oſter les pechés:

12. Αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ.

Mais ceſtui-ci ayant offert vn ſeul ſacrifice pour les pechés, eſt aſſis pour touſiours à la dextre de Dieu:

13. Τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Attendant ce qui reſte, aſſauoir iuſques à ce que ſes ennemis ſoyent mis pour le marche pied de ſes pieds.

14. Μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους.

Car par vne ſeule oblation a-il conſacré pour touſiours ceux qui ſont ſanctifiés.

CAP. X.

8. Superiùs dicens, Quia hoſtias & oblationes, & holocautomata, & pro peccato noluiſti, nec placita ſunt tibi, quæ ſecundùm legem offeruntur.

Aboue/when he ſaid / Sacrifice & offring and burnt offringes / & ſinne offringes thou wouldeſt not haue / neither hadſt pleaſure therein / which are offred by the Law.

9. Tunc dixi, Ecce venio, ut faciam Deus voluntatem tuam: aufert primùm, ut ſequens ſtatuat.

Then ſaid he/Lo/I come to doe thy will/O God/he taketh awaye the firſt / that he may eſtabliſh the ſeconde.

10. In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Ieſu Chriſti ſemel.

By yͤ which will we are ſanctified/ euen by the offering of the bodie of Jeſus Chriſt once made.

11. Et omnis quidem ſacerdos præſtò eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpe offerens hoſtias, quæ nũquam poſſunt auferre peccata.

And euery Prieſt appeareth daily miniſtring / and oft times offereth one maner of offring / which can neuer take away ſinnes.

12. Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei.

But this man after hee had offred one ſacrifice for ſinnes / ſitteth for euer at the right hand of God.

13. De cætero expectans, donec ponantur inimici eius ſcabellum pedum eius.

And from hence forth taryeth / till his enemies be made his footeſtoole.

14. Vna enim oblatione, conſummavit in ſempiternum ſanctificatos.

For with one offring hath he conſecrated for euer them that are ſanctified.

Das X. Capitel.

8. Droben als er geſagt hatte/ Opffer vnd Gaben / Brandopffer / vnnd Sündopffer haſt du nicht gewolt / ſie gefallen dir auch nicht / welche nach dem Geſetz geopffert werden.

Tilforn ſom hand ſagde/Offer oc Gaffuer/Brendoffer oc Syndoffer vilde du icke/ de behage dig oc icke/ huilcke ſom offris effter Lowen.

9. Da ſprach er: Sihe/ ich komme zu thun/ Gott/ deinen willen. Da hebet er das erſte auff/ daß er das ander einſetze.

Da ſagde hand/ See/ Jeg kommer at gøre Gud din vilie/ der tager hand det førſte bort / at hand vil indſette det andet.

10. Inn welchem willen wir ſind geheiliget/ ein mal geſchehen/ durch das opffer deß Leibs Jeſu Chriſti.

J huilcken vilie wi ere helligede/ ſom ſkede en gong/ formedelſt Jheſu Chriſti Legemis Offer.

11. Vnd ein jeglicher Prieſter iſt eingeſetzt / daß er alle tage Gottesdienſt pflege / vnd offtmals einerley Opffer thue/ welche nimmermehr köndten die ſünde abnemen.

Oc huer Preſt er ſkicket/ at hand ſkal daglige tage vare paa Gudstienſte / oc gøre mange gonge enhonde Offer/ huilcke der aldri kunde tage ſynden bort.

12. Dieſer aber/ da er hat ein Opffer für die Sünde geopffert/ das ewiglich gilt/ ſitzt er nun zur Rechten Gottes.

Men denne / der hand haffde offret it Offer for ſynden / ſom gelder euindelige / da ſider hand nu hoſſ Guds høyre haand.

13. Vnd wartet hinfort/ biß daß ſeine Feinde zum ſchemel ſeiner Füſſe gelegt werden.

Oc venter fremdelis/ indtil hans Fiender bliffue lagde til en ſkammel vnder hans Føder.

14. Denn mit einem Opffer hat er inn ewigkeit vollendet die geheiliget werden.

Thi met it Offer fuldkommede hand til euig tid dem/ ſom bliffue hellige.

Kapitla X.

8. Swrchu powěděw/ že oběti/ a oběťowánij/ a zápalných obětij a za hřijch nechtěl gſy/ aniž ſe tobě lijbj to což ſe podlé Zákona obětuge.

Gdy wyzſzey powiedział / Nie chciales anis ſię kochał w zabithey ofiárze / y w dárze ofiárowánym/ y w paloney ofiárze / y zá grzech kthore wedle zákonu bywała ofiárowáne.

9. Protož řekl gſem: Ay přijtomen gſem/ abych činil Bože wůlitwu: Odgijmá prwnij/ aby poſlednějſſý vſtanowil.

Tedy rzekł / Otoż idę/ abym czynił o Boże wola twoię/ Odeymuie pierwſze aby wtore poſtánowił.

10. W kterěžto wůli poſwěceni gſme ſkrze oběťowánij těla Gežijſſe Kryſta gednau.

Prze ktora wolą ieſteſmy poświęceni/ przez ofiárę ciáłá Jezuſá Kryſtuſá raz vczynioną.

11. A každý zagiſté Kněz přijſtogij/ na každý děn přiſluhuge/ a gednoſtayné obětj čaſto obětuge/ kteréž nikdý nemohau odgjti hřijchuow:

Wſzelki tedy kápłan ſtoi ná káżdy dźień poſługuiąc/ y też ofiáry zabithe cżęſtokroć ofiáruiąc / ktore nigdy nie mogą z gładźić grzechu.

12. Ale tento za hřijchy gednau oběťowaw oběť/ ſedij na wěky na Prawicy Božij.

Ale then ſprawiwſzy iedne ofiáre zá grzechy/ wiecznie ſiedźi na prawicy Bożey.

13. Giž giného nečekage/ než aby položeni byli nepřátelé geho za podnožij noh geho.

Oczekawáiąc oſtátká / ážby nie przyiaciele iego ſtáli ſię podnożkiem nog iego.

14. Neb gednau obětij / dokonalé včinil na wěky ty/ kterých poſwěcuge.

Gdy iedna ofiára poświęcił ná wieki ty kthorzy bywáią poświęceni.

י

15 סַהֲדָא לַן דֵּין רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאֶמְרַת ׃

E lo Spirito ſanto ancor cel teſtifica, percioche poi ch' hauer detto primamente.

16 הָדָא הִי דְּיַתְקָא דְּאֶתֵּל לְהוֹן מֶן בָּתַר יַוְמָתָא הָנוֹן אֶמַר מָרְיָא אֶתְּלִיוּהִי לְנָמוֹסַי בְּמַדְּעַיְהוֹן וְעַל לֶבְוָתְהוֹן אֶכְתְּבִיוּהִי ׃

Queſto è il Teſtamento, che io diſporrò loro doppo quei giorni (dice il Signore) Io porrò le mie Leggi nel lor cuore, e ſcriuerolle ne le lor menti.

17 וְעַוְלְהוֹן וַחְטָהַיְהוֹן לָא אֶתְדְּכַר לְהוֹן ׃

E non mi ricordarò piu de i lor peccati, e de le loro iniquità.

18 אַיְכָא דֵּין דְּאִית שׁוּבְקָנָא דְּחַטָּהֵא לָא מֶתְבְּעֵא קוּרְבָּנָא דַּחְלָף חַטָּהֵא ׃

Hor doue è la rimeſſione di queſti, non v'è piu alcuna offerta per il peccato.

19 אִית לַן הָכִיל אַחַי גַּלְיוּת אַפֵּא בְּמַעֲלָנָא דְּבֵית קוּדְשָׁא בַּדְמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ ׃

Hauendo dunque noi, fratelli, libertà d'entrare ne luoghi Santi per il ſangue di IESV.

20 וְאוּרְחָא דְּחַיָּא דְּחַדְּתַת לַן הָשָׁא בַּאפַּי תַּרְעָא דְּאִיתַוְהִי בֶּסְרֵהּ ׃

Per quella via, laquale egli ci ha dedicata freſca e viua per il velo, cioè per la ſua carne.

21 וְאִית לַן כּוּמְרָא רַבָּא עַל בַּיְתֵהּ דַּאלָהָא ׃

Et hauendo noi vn gran Sacerdote conſtitutto ſopra la caſa di Dio.

22 נֶקְרוּב הָכִיל בְּלֶבָּא שַׁרִירָא וּבְתוּכְלָנָא דְּהַימָנוּתָא כַּד רְסִיסִין לֶבַּוָתַן וַדְכֵין מֶן תֶּארְתָּא בִּישְׁתָּא וּמַסְחֵי פַּגְרַן בְּמַיָּא דְּכַיָּא ׃

Andiamo con vero cuore in certezza di fede, & hauendo gli animi purgati da la mala conſcientia, e il corpo lauato con l'acqua pura.

י

15 וּמְעִידָה לָנוּ גַּם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ לֵאמֹר ׃

Item contéſtanos lo miſmo el Eſpiritu Sancto que deſpues que dixo.

16 כִּי־זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרֹת אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם יְהוָה נָתַתִּי אֶת־תּוֹרֹתַי בְּקִרְבָּם וְעַל־לִבָּם אֶכְתְּבֶנָּה ׃

Y eſte es el Teſtamento que teſtaré à ellos deſpues de aquellos dias, dize el Sennor, daré mis leyes en ſus coraçones: y en ſus animas las eſcriuiré.

17 כִּי־אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטֹּאתָם לֹא אֶזְכֹּר עוֹד ׃

Y nunca mas ya me acordaré de ſus peccados y iniquidades.

18 וְאַיֵּה סְלִיחַת הָאֵלֶּה אֵינֶנָּה עוֹד מִנְחָה עַל־הַחֲטָאִים ׃

Pues donde ay remiſſion de eſtos, no ay mas offrenda por peccado.

19 וְכִי־יֵשׁ לָנוּ אַחַי בִּטָּחוֹן לָבִיאַת הַקֹּדֶשׁ בְּדַם יֵשׁוּעַ ׃

Anſique, Hermanos, teniendo atreuimiento para entrar en el Sanctuario por la ſangre de Ieſus el Chriſto.

20 שֶׁהִיא דֶּרֶךְ הַחַיִּים הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אוֹתָהּ חִדֵּשׁ לָנוּ בַּפָּרֹכֶת זֹאת הִיא בִּבְשָׂרוֹ ׃

Por el camino que el nos conſagró nueuo, y biuo: por el velo, es à ſaber, por ſu carne.

21 וְכִי־יֵשׁ־לָנוּ כֹּהֵן גָּדוֹל עַל־בֵּית יְהוָה ׃

Y teniendo aquel Gran Sacerdote, ſobre la caſa de Dios:

22 נִקְרַב בְּלֵב נֶאֱמָן בְּמִבְטַח הָאֱמוּנָה מְטֹהָרִים בִּלְבּוֹתֵינוּ מִמַּדַּע רָע וּמְרֻחָצִים בִּבְשָׂרֵנוּ בְּמֵי נִדָּה ׃

Lleguemos nos con coraçon verdadero y con fe llena purificados los coraçones de mala conſciencia, y lauados los cuerpos con agua limpia.

ι.

15. Μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι.

Et auſſi le ſainct Eſprit le nous teſmoigne: car apres auoir dit en premier lieu.

16. Αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς.

C'eſt ici le Teſtament que ie diſpoſerai enuers eux apres ces iours-la, dit le Seigneur, Ie mettrai mes loix en leur cœur, & les eſcrirai en leurs entendemens.

17. Καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

Et n'aurai plus ſouuenance de leurs pechés, ni de leurs iniquités.

18. Ὅπου δὲ ἄφεσις αὐτῶν, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

Or là où il y a remiſſion de ces choſes, il n'y a plus d'oblation pour le peché.

19. Ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ.

Veu donc, freres, que nous auons liberté d'entrer aux lieux ſaincts par le ſang de Ieſus.

20. Ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.

Par le chemin lequel il nous a dedié nouueau & viuant, par le voile, c'eſt à dire, par ſa propre chair:

21. Καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ.

Et que nous auons vn grand Sacrificateur commis ſur la maiſon de Dieu.

22. Προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐρραντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ.

Allons auec vrai cœur en pleine certitude de foy, ayans les cœurs purifiés de mauuaiſe conſcience, & le corps laué d'eau nette.

CAP. X.

15. Conteſtatur autem nos & ſpiritus ſanctus, poſtquam enim dixit:

For the holy Ghoſt alſo beareth vs recorde/ for after that he had ſaid before:

16. Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Dominus, Dando leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribã eas.

This is the Teſtament that I will make vnto them after thoſe dayes/ ſaith ẏ Lorde/ I will put my Lawes in their heart/ and in their mindes I will write them.

17. Et peccatorum & iniquitatum eorum iam non recordabor ampliùs.

And their ſinnes and iniquities will I remember no more.

18. Vbi autem horum remiſſio: iam non eſt oblatio pro peccato.

Nowe where remiſſion of theſe thinges is/ there is no more offring for ſiñe.

19. Habentes itaque fratres fiduciam, in introitu ſanctorum in ſanguine Chriſti.

Seeing therefore/ Brethren/ that by the blood of Jeſus we may bee bolde to enter into the Holy place.

20. Quam initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen, id eſt, carnem ſuam.

By the new and liuing way/ which hee hath prepared for vs/ through the vaile/ that is/ his fleſh.

21. Et ſacerdotem magnum ſuper domum Dei.

And ſeing we haue an high Prieſt/ which is ouer the houſe of God.

22. Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda.

Let vs drawe neere with a true heart in aſſurance of faith/ ſprinkled in our hearts from an euill conſcience/ and waſhed in our bodies with pure water.

Das X. Capitel.

15. Es bezeuget vns aber deß auch der heilige Geiſt/ Denn nach dem er zuvor geſagt hatte.

Det beviſer oſſ ocſaa den Hellig Aand/ Thi effter at hand haffde ſagd tilforn.

16. Das iſt das Teſtament/ das ich jhnen machen will/ nach diſen tagen/ ſpricht der HERR: Ich wil mein Geſetz in jhr hertz geben/ vnd in jre ſinne wil ich es ſchreiben.

Dette er det Teſtamente/ ſom ieg vil gøre dem/ effter diſſe tage/ ſiger HERREN/ Jeg vil giffue min Low i deris Hierte/ oc vdi deris Sind vil ieg ſcriffue hende.

17. Vnd jrer ſünde/ vnd jrer vngerechtigkeit wil ich nicht mehr gedencken.

Oc ieg vil icke mere ihukomme deris ſynder oc deris wretferdighed.

18. Wo aber derſelbigen vergebung iſt/ da iſt nicht mehr Opffer für die Sünde.

Oc huor den ſamme forladelſe er/ der er icke mere Offer for ſynden.

19. So wir denn nun haben/ lieben Brüder/ die freydigkeit zum eingang in das Heilige/ durch daß Blut Jeſu.

Efferdi wi da nu haffue/ kære Brødre/ driſtighed til den indgong/ i det Hellige formedelſt Jheſu Blod.

20. Welchen er vns zubereitet hat/ zum neuen vnnd lebendigen wege/ durch den Vorhang/ das iſt/ durch ſein Fleiſch.

Huilcken hand beredde oſſ/ til en ny oc leffuende vey/ formedelſt Forhenget/ det er/ formedelſt hans Kød.

21. Vnd haben einen Hohenprieſter über das hauß Gottes.

Oc wi haffue en ypperſte Preſt offuer Guds Huſſ.

22. So laſſet vns hinzugehen/ mit warhafftigen hertzen/ inn völligem Glauben/ beſprengt inn vnſern hertzen/ vnd loß von dem böſen gewiſſen/ vnd gewaſchen am Leibe/ mit reinem Waſſer.

Da lader oſſ gaa frem/ met it ſant hierte/ vdi en fuldkommen Tro/ beſtenckte i vore hierte/ oc løſe fra en ond Samuittighed/ oc tode paa Legemet/ met rent Vand.

Kapitola X.

15. Máme pak za ſwědka Ducha ſwatého. Že geſt řekl:

A ſam Duch Swiethy świádczy nam/ Bo gdy przepowiedział.

16. Tatoť geſt Vmluwa/ kteruž vdělám s njmi po těch dnech prawij PAN: Dáwage Zákony mé w Srdce gegich/ a na gegich myſli ge nápijſſy.

Toć ieſt przymierze ktore vczynię z nimi po onych dnioch/ mowi Pan/ Podam práwá moie w ſercá ich/ á nápiße ie wmyſlách ich.

17. A hřijchůw y neprawoſtij gegich nebudu zpomijnati wijce.

A dáley pámiethác nie bede grzechow y nieprawośći ich.

18. A kdež geſt hřijchůw odpuſſtěnj/ giž nenij potřebij Oběti za hřijchy:

Przytym gdzie ieſth odpußczenie tych/ iużci ofiáry niemaß zá grzech.

19. Protož magijce dauffánij Bratřij/ že wegdem do Swatyně ſkrze Krew Kryſtowu:

Máiac tedy brácia wolność wchodźić do mieyſcá świetego przez krew Jezuſowe.

20. Zaťal nám k Nebi ceſtu nowau a žiwau ſkrze zakrytij/ to ieſt/ tělo ſwé:

Tha droga ktora nam poświećił świeża y żywa przez zaſlone/ tho ieſt/ przez ćiálo ſwoie.

21. Kterauž Kryſtus weliký Kněz domu Božijho.

Máiac też kápłaná wielkiego/ przełożonego w domu Bożym.

22. Přiſtupmež tehdy s prawým ſrdcem/ a s celau wěrau/ ſkropená magijce ſrdce/ a wyčiſſtěné zlé ſwědomij/ a vmyté tělo wodau čiſtau.

Przyſthapmyż z práwdźiwym ſercem/ y z vpewnieniem wiáry/ máiac ſercá oczyśćione od ſumnienia złego/ y ćiáło omyte czyſta woda.

23 ונחמסן בתודיתא
דסברן ולא נצטלא מהימן
הו גיר מן דמלך לן׃

Teniamo ſalda la confeſſion de la ſperanza, (perche fedele è colui che ha promeſſo.)

24 ונחור חד בחד. בגורגא
דחובא ודעבדא טבא׃

Et habbiam conſideratione l'vn de l'altro per prouocarci a la charità & a le buone opere.

25 ולא נהוא שבקין כ
כנושין איך דאית עידא
לאנש אלא בעו חד
מן חד יתיראית כמא
דחזיתון דקרב יומא הו׃

Non abbandonnando la noſtra congregatione, com'è vſanza d'alcuni: ma eſortando l'vn l'altro, e tanto maggiormente, quanto che voi vedete che'l giorno s'appreſſa.

26 אן גיר בצביננה יחטא
אנש מן בתר דקבל ידעתא
דשררא לית מכיל דבחתא
דתתקרב חלף חטהא׃

Imperoche ſe noi volontariamente peccaremo doppo l'hauer riceuuta la cognition de la verita, non ci reſta piu ſacrifitio alcuno per li peccati.

27 אלא עתיד הו דינא
דחילא ושננא דנורא
דאכל לבעל־דבבא׃

Ma vna terribile aſpettation di giuditio, e vn ardor di fuoco, che diuorarà gli auuerſarij.

28 אן גיר אינא דעבר על
נמוסא דמושא על פום
תרין ותלתא סהדין דלא
רחמין מאת׃

Se vno che habbia diſprezzato la Legge di Moiſe, muore ſenza miſericordia veruna ſotto due ò tre teſtimonij.

23 ונחזיק את־תודת תקותנו
ולא נמוט כי־נאמן הוא
המאמיר׃

Retengamos firme la profeſſion de nueſtra eſperança, que fiel es el que prometió.

24 ונביט בינינו להגרת אהבה
ומעשים טובים׃

Y conſideremos nos los vnos à los otros para prouocarnos à la charidad, y à las buenas obras.

25 ולא נעזב את־קהלת נפשנו
כתעודת האנשים כי־אם
נחם איש את־אחיו ולכה יותר
כאשר תראו לקרב את־היום׃

No dexando nueſtra congregacion, como algunos tienen por coſtumbre, mas exhortandonos: y tanto mas, quanto veys que aquel dia ſe acerca.

26 ואם בנדבות נחטא מאחר
לקחנו את־דעת אמת עודנו לא
נאצל לנו זבח׃

Porque ſi peccaremos voluntariamente deſpues de auer recebido la noticia de la verdad, ya no queda ſacrificio por el peccado.

27 כי־אם חרפות לדראון
עולם וקנאת אש תבער ותכלה
את־אויבים׃

Si no vna horrenda eſperança de juyzio, y heruor de fuego que ha de tragar à los aduerſarios.

28 אם יניא איש את־תורת
משה בלי רחמים על־פי שנים
עדים או שלשה עדים יומת׃

El que menoſpreciare la ley de Moyſen, por el teſtimonio de dos ò de tres teſtigos muere ſin ninguna miſericordia.

23. Κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ· πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος.

Retenons la profeſſion de noſtre eſperance ſans varier: car celui qui l'a promis, eſt fidele.

24. Καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων.

Et prenons garde l'vn à l'autre, afin de nous inciter a charité, & à bonnes œuures:

25. Μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν.

Ne delaiſſans point noſtre mutuelle aſſemblee, comme quelques vns ont de couſtume: ains admonneſtans l'vn l'autre: & ce d'autãt plus que vous voyez approcher le iour.

26. Ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκ ἔτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία.

Car ſi nous pechons volontairemẽt apres auoir receu la cognoiſſãce de verité, il ne reſte plus ſacrifice pour les pechés:

27. Φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.

Mais vne attente terrible de iugement, vne ferueur de feu qui doit deuorer les aduerſaires.

28. Ἀθετήσας τις νόμον Μωσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει.

Si quelcun auoit meſpriſé la Loy de Moyſe, il mouroit ſans aucune miſericorde, ſur le teſmoignage de deux, ou de trois.

CAP. X.

23. Teneamus ſpei noſtræ confeſſionem indeclinabilem, fidelis enim eſt qui repromiſit.

Let vs keepe the profeſſion of our hope/without wauering/for he is faithfull that promiſed.

24. Et conſideremus invicem in provocationem charitatis & bonorum operum.

And let vs conſider one another/to prouoke vnto loue/and to good workes.

25. Non deſerentes collectionem noſtram, ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, & tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

Not forſaking the felowſhippe that wee haue among our ſelues/as the maner of ſome is: but let vs exhorte one another/ and that ſo much the more/ becauſe yee ſee that the day draweth neere

26. Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptã notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia.

For if we ſinne willingly after that we haue receiued the knowledge of the trueth/there remaineth no more ſacrifice for ſinnes.

27. Terribilis autem quædam expectatio iudicii, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt adverſarios.

But a fearefull looking for of iudgement/and violent fire/which ſhall deuoure the aduerſaries.

28. Irritam quis faciens legem Moyſi: ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur.

He that deſpiſeth Moſes law/dieth without mercy vnder two/or three witneſſes.

Das X. Capitel.

23. Vnd laſſet vns halten an der bekentniß der Hoffnung / vnnd nicht wancken / denn er iſt trew / der ſie verheiſſen hat.

Oc lader oſſ bliffue ved Haabens Bekendelſe/ oc icke verewſtadige/ Thi hand er trofaſt ſom det loffuede.

24. Vnd laſſet vns vntereinander vnſer ſelbs warnemen/mit reitzen zur Liebe vnd guten wercken.

Oc lader oſſ tage vare paa oſſ ſelff indbyrdis/met tilſkyndelſe til kærlighed oc gode Gerninger.

25. Vnnd nicht verlaſſen vnſer verſamlung/wie etliche pflegen/ ſondern vntereinander ermahnen / vnd das ſo vil mehr / ſo vil jhr ſehet / daß ſich der tag nahet.

Oc icke forlade vor Forſamling/ ſom nogle vlege/ men formane huer andre / oc det ſaa meget diſſ mere/ ſom i ſee/ at dagen er nær hoſſ.

26. Denn ſo wir mutwillig ſündigen / nach dem wir die erkentniß der Warheit empfangen haben / haben wir förder kein ander Opffer mehr für die Sünde.

Thi at ſynde wi fortredelige / effter wi haffue anammet Sandheds bekendelſe/da haffue wi fremdelis icke andet Offer mere for ſynden.

27. Sondern ein ſchrecklich warten des Gerichtes vnd des Feuereyffers/ der die Widerwertigen verzehren wirdt.

Men en gruſelig foruentelſe effter Dommen oc den nidkære ild/ ſom ſkal fortære de Genſtridige.

28. Wenn jemand das Geſetz Moſi bricht / der muß ſterben ohn Barmhertzigkeit / durch zween oder drey Zeugen.

Naar nogen bryder Moſe Low / da ſkal hand do vden Barmhertighed / formedelſt thu eller try Vidne.

Kapitola X.

23. A držme naděge naſſý wyznánij nepochybně neb geſt wěrný kterýž nám zaſljbil.

Trzymaymy wyznánie nádzieie nie chwieiac ſie boć wierny ieſt ten ktory obiecał.

24. A pilni buďme ſebe/ ponaukagijce gedni druhých k Láſce a k dobrým ſkutkuom.

A przypátrzaymy ſie iedni drugim ku pobudzániu miłości y dobrych vczynkow.

25. Neopauſſtěgijce ſhromážděnij naſſeho/ yakož obyčeg magij někteřij/ ale těſſijce ſebe/ a tijm wijce čijm den Saudný blijže geſt.

Nie opuſzczáiac ſpołecznego zgromádzenia náſzego/ iáko máia obyczay niektorzy/ y owſzem vpominaymy iedni drugich/ á to tym więcey/ iż widźicie że ſie on dzień przybliża.

26. Neb dobrowolně hřeſſijcým nám po přigetij známoſti prawdy/ giž nenij pozůſtawena za hřijchy oběť:

Abowiem ieſliby ſmy dobrowolnie grzeſzyli po wźięciu vznánia prawdy/ iużci dáley nie zoſtawá ofiárá zá grzech.

27. Ale očekáwánij yakés hrozné Saudu/ a ohně prudkoſti/ kterýž ſpálij protiwnijky.

Ale ſtráſzliwe niejákie oczekáwánie ſądu/ y zápalenia ogniá/ ktory pożrze przeciwniki.

28. A přeſtaupilliby kdo Zákon Moyžijſſůw/ bezewſſý lijtoſti pod dwěma neb třmi ſwědky vmijrá:

Ktho by odrzucił zakon Moizeſzow/ bez miłoſierdźia ná świádectwo dwu abo trzech vmiera.

י

29 כְּמָא סַבְרִין אַנְתּוּן
יַתִּירָאִית מְסַס בְּרִישָׁא
יְקַבֵּל אֵינָא דְּדָשֵׁהּ לַבְרֵהּ
דַּאלָהָא וְחַשֵּׁב דְּמָא ד
דְּדִיַתֵּקָא דִּילֵהּ אַיךְ דְּכֻל—
נָשׁ דְּבֵהּ אֶתְקַדַּשׁ וְצַעַר ל
לְרוּחָא דְּטַיְבוּתָא ׃

Di quanto peggior ſupplitio penſate voi che ſarà degno colui che ſi ſarà meſſo il Figliuol di Dio ſotto i piedi, & harà tenuto il ſangue del Teſtamento, par il quale era ſtato ſantificato, come coſa profana, & harà ingiuriato lo Spirito de la gratia?

30 יָדְעִינַן לְהָו דְּאָמַר ד
דְּדִילִי הִי תְּבַעְתָּא וְאֶנָא
אֶפְרוּעַ וְתוּב דַּיְדוּן מָרְיָא
לְעַמֵּהּ ׃

Perche noi ſappiamo chi è colui che ha detto, A me s'appartien la vendetta, & io la renderò, dice il Signore. E di piu, il Signor giudicarà il ſuo popolo.

31 דְּחֶלְתָּא הִי רַבְּתָא
לְמֶפַּל בְּאִידָוְהִי דַּאלָהָא
חַיָּא ׃

Horribil coſa è il cader ne le mani di Dio viuente.

32 אֶתְדַּכְּרוּ הָכִיל לְיוֹמָתָא
קַדְמָיֵא הָנוּן דִּבְהוּן קַבֶּלְתּוּן
מַעְמוּדִיתָא וְאַגּוּנָא רַבָּא
סַיְבַּרְתּוּן דְּחַשָּׁא ׃

Ricordateui de primi giorni, ne i quali voi eſſendo ſtati illuminati, ſoſteneſte vn gran combattimento d'afflittioni.

33 בְּחֶסְדָּא וּבְאוּלְצָנָא
וּדְהֱוַיְתּוּן חֲזוּנָא וְאָף א
אֶשְׁתַּוְתַּפְתּוּן לְאֶנָשָׁא דְּהָלֵין
סַיְבַּרוּ ׃

Parte che con obbrobrij & oppreſſioni fuſte fatti publico ſpettacolo, e parte fuſte fatti compagni di quelli che ſi trouauano in tale ſtato.

34 וְכָאֵב לְכוֹן עַל אִילֵין
דְּאַסִּירִין וַחֲטוּפְיָא —
דְּנֶכְסַיְכוֹן בְּחַדוּתָא סי
סַיְבַּרְתּוּן מֶטוּל דְּיָדְעִין א
אַנְתּוּן דְּאִית לְכוֹן קֶנְיָנָא
בַּשְׁמַיָּא דְּמִיַּתַּר וְלָא עָבַר ׃

Percioche voi fuſte ancor partecipi de l'afflittioni de miei legami, e riceueſte con allegrezza la rapina de le facultà voſtre, conoſcendoui hauere in voi ſteſſi vna miglior ſoſtantia ne cieli, e durabile.

י

29 כַּמָּה יוֹתֵר חוֹשְׁבִים אַתֶּם
כִּי־גָדוֹל יִהְיֶה אֵידָם וְחָשׁ עֲתִידוֹת
לוֹ אֲשֶׁר מְבוֹסֵס אֶת־בֶּן אֱלֹהִים
וְאֶת־דַּם בְּרִיתוֹ טָמֵא חוֹשֵׁב
אֲשֶׁר בּוֹ נִקְדַּשׁ וְאֶת־רוּחַ חֵן
מְגַדֵּף הוּא ׃

Quanto penſays que ſera mas digno de mayor caſtigo, el que hollâre àl Hijo de Dios, y tuuiere por immunda la ſangre del Teſtamento en la qual fue ſanctificado, y hiziere affrenta àl Eſpiritu de la gracia?

30 כִּי־יְדַעְנוּ אוֹתוֹ אֲשֶׁר אָמַר
לִי נָקָם וְשִׁלֵּם נְאֻם יְהֹוָה וְעוֹד
כִּי יָדִין יְהֹוָה עַמּוֹ ׃

Sabemos quien es elque dixo, Mia es la vengança, yo daré el pago, dize el Sennor, Y otra vez, El Sennor juzgará ſu pueblo.

31 כִּי־בֶהָלָה הִיא לִנְפֹּל בִּידֵי
אֵל־חָי ׃

Horrenda coſa es caer en las manos del Dios biuo.

32 וְזִכְרוּ יָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר
הֵאוֹרוּ וְנִלְחַמְתֶּם מִלְחַם יְהֹוָה
גָּדוֹל נַחֲזַקְתֶּם וַאֲמַצְתֶּם בְּעָנְיְכֶם ׃

Traed empero à la memoria los dias paſſados en los quales deſpues de auer recibido la luz, ſuffriſtes gran combate de afficiones.

33 כִּי־בָרִאשׁוֹנָה הֱיִיתֶם לְחֶרְפָּה
בִּמְצוּקוֹת וּלְמָשָׁל בְּעֵינֵי כָל־
הָאֲנָשִׁים וְשֵׁנִית הֱיִיתֶם כְּמוֹהֶם
אֲשֶׁר עָשׂוּ כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה ׃

De vna parte ciertamente con vituperios y tribulaciones ſacados en theatro: y de otra parte hechos companneros de losque eſtauan en tal eſtado.

34 וְגַם עֲנִיתֶם בַּאֲסוּרַי וְאֶת־
בִּזַּת רְכוּשְׁכֶם בְּשִׂמְחָה לְקַחְתֶּם
עֲלֵיכֶם כִּי יְדַעְתֶּם כִּי־יֵשׁ לָכֶם
בְּנַפְשְׁכֶם יְקוּם טוֹב מִמֶּנּוּ
בַּשָּׁמַיִם מְעוֹדֵד לָעַד ׃

Porque de mis priſiones tambien hos reſentiſtes conmigo, y el robo de vueſtros bienes padeciſtes con gozo conociendo que teniades en voſotros vna mejor ſuſtancia en los cielos, y que permanece.

ι.

29. Πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος, ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας;

Combien pires tormens cuidez-vous que deſeruira celui qui aura foulé aux pieds le Fils de Dieu, & tenu pour choſe profane le ſang de l'alliance, par lequel il auoit eſté ſanctifié: & qui aura outragé l'Eſprit de grace.

30. Οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος· καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

Car nous cognoiſſons celui qui a dit, A moi eſt la vengeance, & ie le rendrai, dit le Seigneur. Et dereche, Le Seigneur iugera ſon peuple.

31. Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

C'eſt choſe terrible de tomber ès mains du Dieu viuant.

32. Ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες, πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων·

Ramenteuez-vous les iours precedens, eſquels apres auoir eſté illuminés, vous auez ſouſtenu grand combat de ſouffrances:

33. Τοῦτο μὲν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι· τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.

Quand d'vne part vous auez eſté eſchaffaudés deuant tous par opprobres & tribulations: & quand d'autre part vous auez eſté faits compagnons de ceux qui eſtoyent ainſi haraſſés.

34. Καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν.

Car vous auez auſſi eſté participans de l'affliction de mes liens, & auez receu en ioye le rauiſſement de vos biens: cognoiſſans en vous-meſmes que vous auez vne meilleure cheuance ès cieux, & qui eſt permanente.

CAP. X.

29. Quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia qui filium Dei conculcaverit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratię contumeliam fecerit?

Of how much ſorer puniſhment ſuppoſe yee ſhall he be worthy / which treadeth vnder foote the ſonne of God / and counteth the bloud of the Teſtament as an vnholy thing / wherewith he was ſanctified / and doeth deſpite the Spirite of grace?

30. Scimus enim qui dixit, Mihi vindictã, ego retribuã. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum ſuum.

For we knowe him that hath ſaid/ Vengeance belongeth vnto me: I will recompence/ſayeth the Lorde. And againe/The Lord ſhall iudge his people.

31. Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.

It is a fearefull thing to fall into the hands of the liuing God.

32 Rememoramini autem priſtinos dies: in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.

Nowe call to remembrance the dayes that are paſſed/in the which/ after yee had receiued light / ye endured a great fight in afflictions.

33. Et in altero quidem opprobriis, & tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autem ſocii taliter converſantium effecti.

Partly while you were made a gazing ſtocke both by reproches /and afflictions / & partly while ye became companions of them which were ſo toſſed to and fro.

34. Nam & vinctis compaſſi eſtis: & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcẽtes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.

For both yee ſorowed with mee for my bondes / and ſuffred with ioy the ſpoiling of your goods/knowing in your ſelues howe that ye haue in heauen a better/and an enduring ſubſtance.

Das X. Capitel.

29. Wie vil meinet jhr/ ärger ſtraff wirdt der verdienen/ der den Sohn Gottes mit füſſen tritt / vnnd das Blut des Teſtaments vnrein achtet/ durch welches er geheiliget iſt / vnd den Geiſt der Gnaden ſchmähet?

Huor meget verre ſtraff mene i/ at den ſkal fortiene/ ſom traader Guds Søn met føder / oc acter Teſtamentens blod at vere vrent/formedelſt huilcket hand er helliget/ oc beſkemmer Naadens Aand ?

30. Denn wir wiſſen den / der da ſaget: Die Rache iſt mein/ ich will vergelten/ ſpricht der HERR. Vnd abermal / Der HERR wird ſein Volck richten.

Thi wi vide den/ ſom ſiger/ Heffnen er min/ Jeg vil betale/ ſiger HERREN. Oc atter igen HERREN ſkal døme ſit Folck.

31. Schrecklich iſts / in die Hände des lebendigen Gottes zufallen.

Det er forferdeligt/ at falde i den leffuende Guds hender.

32. Gedencket aber an die vorigen tage/ in welchen jhr erleuchtet / erduldet habt einen groſſen Kampff des leidens.

Tencker oc paa de fremfarne dage/i huilcke/ i vaare opliuſde/ oc lede en ſtor pinactelig Strid.

33. Zum theil ſelbs durch ſchmach vnd trübſal ein Schawſpil worden. Zum theil/ gemeinſchafft gehabt mit denen / den es alſo gehet.

En part ſelff/forſmedelſe oc drøffuelſe/oc ere bleffne it Vidunder/ En part/ at i haffde ſamſund met dem/ der det ſaa gick.

34. Denn jr habt mit meinen Banden mitleiden gehabt / vnd den raub ewer gütter mit freuden erduldet/als die jhr wiſſet/ daß jr bey euch ſelbſt eine beſſere vnd bleibende Haabe im Himmel habt.

Thi at i haffde metlidelſe met mine Baand / oc lede met glæde at de røffuede eders Godz/ſom i der vide/ at i haffue hoſſ eder ſelff en bedre oc varafftig Boſkaff i Himmelen.

Kapitola X.

29. Mnohěm wijce za to držte/ že wětſſých muk ſobě zaſluhuge ten kdož by Syna Božijho potlačowal/ a krew Zákona za poſſkwrněnau měl/ w kterěžto poſwěcen geſt/ a Duchu miloſti včinil potupu.

Jakož mnimacie/ iż dáleko ſrożſze karánie záſłuży ten ktoryby Syná Bożego podeptał/ y krew przymierza/ przez ktora był poświecony/ pokalána być rozumiał/ y Duchá łáſki zelżył?

30. Známě zagiſtě toho který řekl: Mně pomſta/ a yáť zaplatijm. A opět: Sauditi bude PAn Lid ſwůg.

Abowiem znamy tego kthory powiedział/ Mnieć należy pomſthá/ iać oddam/ mowi Pan/ Y záſie/ Pan ſadzic bedzie lud ſwoy.

31. Hrozněť geſt vpadnauti w ruce Boha žiwěho.

Stráſzliwać rzecz ieſth wpáść w rece Bogá żywego.

32. A protož zpomijnayte na dny prwnij/ w kterýchžto oſwijceni gſauce/ weliký bog ſnáſſeli gſte vtrpenij:

Rozpomnicież ná dni pierwſze/ w ktorych bedac oświeceni podieliście wielkie bojowánie vciſkow.

33. A gednák zagiſtě pro pohaněnij a zámutky/ diwadlem gſte včiněni: gednák zaſe včiněni gſte Towaryſſy/ těch kteřijž w těmž trápenij byli.

Częścia gdy łekkościami y vciſki ieſteście wyſtáwieni ná podziw/ częścia też gdyście ſie ſtáli towárzyſzmi tych z ktoremi ſie ták obchodzono.

34. Neb y k wězňům lijtoſtiwě gſte ſe okazowali: A když wám waſſe ſtatky brali/ s radoſtij gſte to přigijmali/ wědauce že lepſſý a trwánliwěgſſý zbožij máte w Nebeſých.

Abowiemeście z więzienia mego zemna żáłość mieli y pobránie máietnośći wáſzych przyeliście z weſelem/ wiedzac iż lepſza á trwáła máietność macie w niebie.

י

35 לָא הָכִיל תּוּבְדוּן גַּלְיוּת אַפֵּא דְּאִית לְכוּן דַּעְתִיד לֵהּ אַגְרָא סַגִּיָּאָא׃

Non gittate dunque via la voſtra confidentia, laquale ha gran rimuneratione.

36 מְסַיבַּרְנוּתָא הוּ גֵּיר מִתְבַּעְיָא לְכוּן דְּתֶעְבְּדוּן צֶבְיָנָא דַּאלָהָא וְתֶסְבוּן מוּלְכָּנָא׃

Perche voi hauete biſogno di patientia: accioche come hauerete fatta la volontà di Dio, ne riportiate la promeſſa.

37 מֶטוּל דְּקַלִיל הוּ זְבַנָא וְטַב זְעוּר דְּאָתֵא הָו דְּאָתֵא וְלָא יְוַחַר׃

Imperoche ancor fra vn pochetto di tempo colui che dee venire, verrà, e non tardarà.

38 כְּאנָא דֵּין מֶן הַימָנוּתָא דִּילִי נִחֵא וְאֶן מֶתְקַטְעָא לֵה לָא צָבְיָא בֵּה נַפְשִׁי׃

E il giuſto viuerà per fede: Ma ſe qualcuno ſi ſottrae, non piace à l'anima mia.

39 חֲנַן דֵּין לָא הֲוַין דְּקוּטָעָא דְּמוּבְלָא לַאבְדָנָא אֶלָּא דְּהַימָנוּתָא דְּמַקְנְיָא לַן נַפְשַׁן׃

Ma noi non ſiamo di quelli che ſi ſottraggono à perditione: anzi ſeguitiamo la feda à la conſeruatione dell'anima.

יא

1 אִיתֶיהָ דֵּין הַימָנוּתָא פְּיָסָא עַל אִילֵין דְּאִיתַיְהוֹן בְּסַבְרָא אַיְךְ הָו דַּהֲוַי לְהֵין בְּסוּעְרָנָא וְגַלְיָנָא דְּאִילֵין דְּלָא מֶתְחַזְיָן׃

Hor la fede è vna ſubſiſtentia de le coſe che ſi ſperano, vna dimonſtratione di quelle che non ſi veggono.

2 וּבְהָדָא הֲוָת סָהֲדוּתָא עַל קַשִּׁישֵׁא׃

E per queſta gli Antichi hanno riceuuta teſtimonianza.

3 בְּהַימָנוּתָא גֵּיר מֶסְתַּכְּלִינַן דְּאֶתְתַּקַּנוּ עָלְמֵא בְּמֶלְּתָא דַּאלָהָא וְהָלֵין דְּמֶתְחַזְיָן הֲוַי מֶן אִילֵין דְּלָא מֶתְחַזְיָן׃

Per fede noi intendiamo eſſere ſtati compoſti i ſecoli per la parola di Dio, a fin che delle coſe che non appariuano ſi faceſſen quelle che ſi veggono.

י

35 לָכֵן אַל תַּשְׁלִיכוּ אַחֲרֵיכֶם אֶת מִבְטַחֲכֶם לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ גְּמוּלָה רַבָּה׃

No perdays pues eſta vueſtra confiança, que tiene grande remuneracion de galardon.

36 כִּי־דְמִיָּה צְרִיכָה וְתִשְׁוֶה לָכֶם לַעֲשׂוֹת אֶת־רְצוֹן אֱלֹהִים וּלְקַבֵּל אֶת־הַמַּאֲמָר׃

Porque la paciencia hos es neceſſaria, paraque auiendo hecho la voluntad de Dios ayays la promeſſa.

37 כִּי־עוֹד מְעַט מְעַט קָטוֹן וּבוֹא יָבוֹא וְלֹא יְאַחֵר׃

Porque aun vn poquito, vn poquito, y el que ha de venir vendrá, y no tardará.

38 וְצַדִּיק בֶּאֱמוּנָתוֹ יִחְיֶה וְאִם עֻפְּלָה לֹא יָשְׁרָה נַפְשׁוֹ בּוֹ׃

Mas el juſto biuirá por la fe: mas el que ſe retiráre, no agradará à mi alma.

39 וַאֲנַחְנוּ לֹא הָיִינוּ בְּנֵי־הָעֹפֶל לַאֲבֵדָה כִּי־אִם בְּנֵי־אֱמוּנָה לִקְנוֹת אֶת־הַנֶּפֶשׁ׃

Pero noſotros no ſomos tales que nos retiremos para perdicion, ſi no fieles para ganancia del alma.

יא

1 וְהִנֵּה אֱמוּנָה יְקוּם הַמְקֻוִּים הִיא וְתוֹכַחַת אֱמֶת הַדְּבָרִים לֹא נִרְאִים׃

Es pues la Fe, la ſuſtancia de las coſas que ſe eſperan, la demonſtracion de las coſas que no ſe veen.

2 וּבָהּ הוּעֲדוּ הַקַּדְמוֹנִים׃

Porque por eſta alcançaron teſtimonio los viejos.

3 בֶּאֱמוּנָה מְבִינִים אֲנַחְנוּ כִּי־נָכוֹן הָעוֹלָם בִּדְבַר אֱלֹהִים כִּי־מִבְּלִי־מָה נִרְאָה נַעֲשׂוּ כָּל־אֲשֶׁר נִרְאִים׃

Por la Fe entendemos auer ſido compueſtos los ſiglos por la palabra de Dios ſiendo hecho lo que ſe vee de lo que no ſe via.

ί.

35. Μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην.

Ne reiettez donc point au loin voſtre confiance, laquelle a grande remuneration.

36. Ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν.

Car vous auez beſoin de patience, afin qu'ayans fait la volonté de Dieu, vous en rapportiez la promeſſe.

37. Ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ.

Car encore tant ſoit peu de temps, & celui qui doit venir, viendra, & ne tardera point.

38. Ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.

Or le iuſte viura de foy: mais ſi quelcun ſe ſouſtrait, mō ame ne prend point plaiſir en lui.

39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν ψυχῆς.

Mais nous ne ſommes point pour nous ſouſtraire à perdition, ains pour ſuiure la foy pour la conſeruation de l'ame,

ΚΕΦΑΛ. ιά.

Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.

Or la foy eſt vne ſubſiſtence des choſes qu'on eſpere, & demonſtrance des choſes qu'on ne voit point.

2. Ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.

Car par icelle ont les anciens obtenu teſmoignage.

3. Πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι.

Par foy entendons-nous que les ſiecles ont eſté ordonnés par la Parole de Dieu, de ſorte que les choſes qui ſe voyent, n'ont point eſté faites de choſes qui apparuſſent.

CAP. X.

35. Nolite itaque amittere confidentiam veſtram, quæ magnam habet remunerationem.

Caſt not away therefore your confidence which hath great recompence of reward.

36. Patientia enim vobis neceſſaria eſt: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.

For ye haue neede of patience / that after yee haue done the will of God / yee might receiue the promes.

37. Adhuc enim modicum, aliquantulumq́ue, qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.

For yet a very litle while / and he that ſhall come / will come / and will not tary.

38. Iuſtus autem meus ex fide vivit, quòd ſi ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ.

Nowe the iuſt ſhall liue by faith: but if any withdraw him ſelfe / my ſoule ſhall haue no pleaſure in him.

39. Nos autem non ſumus ſubtractionis filii in perditionem: ſed fidei in acquiſitionem animæ.

But wee are not they which withdrawe our ſelues vnto perdition / but followe faith vnto the conſeruation of the ſoule.

CAP. XI.

EST autem fides, ſperandarum ſubſtãtia rerum, argumentum non apparentium.

Nowe faith is the grounde of thinges / which are hoped for / and the euidence of thinges which are not ſeene.

2. In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.

For by it our Elders were well reported of.

3. Fide intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei: ut ex inviſibilibus viſibilia fierent.

Through faith wee vnderſtand that the world was ordained by the worde of God / ſo that the thinges which wee ſee / are not made of thinges / which did appeare.

Das X. Capitel.

35. Werffet ewer vertrawen nicht weg / welches ein groſſe belohnung hat.

Kaſter eders forhaabelſe icke bort / huilcken ſom haffuer en ſtor Betalning.

36. Gedult aber iſt euch noth / auff daß jr den willen Gottes thut / vnd die verheiſſung empfahet.

I haffue oc taalmodighed behoff / at i kunde gøre Guds vilie / oc anamme Foriettelſen.

37. Denn noch ůber eine kleine weile. So wirdt kommen der da kommen ſoll / vnd nicht verziehen.

Thi end nu om en liden ſtund / da kommer den / ſom komme ſkal / oc icke tøffue.

38. Der Gerechte aber wirdt deß Glaubens leben. Wer aber weichen wirdt / an dem wird meine Seele kein gefallen haben.

Oc den Retferdige ſkal leffue aff Troen. Men huo ſom viger / til hannem ſkal min Siel icke haffue behagelighed.

39. Wir aber ſind nicht von denen die da weichen / vnnd verdampt werden / ſondern von denen / die da glauben vnd die Seele erretten.

Oc wi ere icke aff dem / ſom vige oc bliffue fordømde / men aff dem / ſom tro / oc redde deris Siele.

Das XI. Capitel.

Es iſt aber der Glaube eine gewiſſe zuverſicht deß / das man hoffet / vnd nicht zweifeln an dem / das man nicht ſihet.

OC Troen er / en vis tillid / til det / ſom mand haabis / oc icke tuile paa det / ſom mand icke ſeer.

2. Durch den haben die Alten Zeugniß ůberkommen.

Formedelſt hende finge de Gamle vidniſbryd.

3. Durch den Glauben mercken wir / daß die Welt durch Gottes Wort fertig iſt / daß alles / das man ſihet / auß nichte worden iſt.

Formedelſt Troen mercke wi / at Verden er bered ved Guds ord / at alt det ſom mand ſeer / er bleffuet aff inted.

Kapitola X.

35. Protož nevpauſſtěgte od dauffánij waſſeho / kteréž má welikau odplatu.

Nie odrzucayćież tedy vfánia wáſzego ktore ma wielka zaplate.

36. Trpěliwoſti zagiſtě wám potřebij geſt / abyſſte wůli Božij činijce / doſáhli zaſljbenij.

Abowiem ćierpliwośći potrzebuiećie / ábyśćie vczyniwſzy wolą Bożą / otrzymali obietnice.

37. Neboť geſſtě po malém čaſu ten kterýž má přigijti přigde / a nebudeť meſſkati.

Boć ieſzcze barzo máluczki czás ieſt / á ten ktory ma przyść / przyidzie á nie omieſzka.

38. Sprawedliwý pak můž z Wijry žiw geſt. Pakli ſe odtrhne / nebude ſe líbiti duſſy mé.

A ſpráwiedliwy z wiáry żyć bedzie / ále ieſliby ſie kto ſtrádal / nie i ocha ſie w nim duſzá moia.

39. Ale my negſme Synowé odtrženij k zatracenij / ale Wijry k nabytij žiwota.

Ale my nie ieſteſmy tá kiemi / ábyſmy ſie ſtradáli ná zginienie / ale ktorzy wierzymy na zbáwienie duſze.

Kapitola XI.

Wira pak / geſt podſtata těch wěcý o kterýchž geſt naděge / důwod newiditedlných.

A Wiárać ieſt grunth rzeczy ktorych ſie nádziewamy y okázánie nie widomych.

2. Wěk zagiſtě / ſwědectwij doſſli Stařij Otcowé.

Abowiem ći przez nie świádectwo otrzymáli przodkowie.

3. Wjrau porozumijwáme / že včiněni gſau wěkowé ſlowem Božijm / aby z newiditedlných wěcý byly widitedlné.

Wiárą rozumiemy / iż świáth ſpráwion ieſt ſlowem Bożym / ták iż rzeczy ktore widzimy ſtháły ſie z rzeczy nie widomych.

יא

4 בְּהַיְמָנוּתָא קַרֵב הָבֵיל דְּבַחְתָא דַּמְיַתְּרָא טָב מֶן דְּקָאיִן לַאלָהָא וּמֶטּוּלָתֵה הָוָת עֲלַוְהי סָהֲדוּתָא דְּכֵאנָא הו וַסְהֵד עַל קוּרְבָּנֵה אֱלָהָא וּמֶטּוּלָתֵה אַף כַּד מִית מְמַלֵּל׃

Per fede Abel offerſe à Dio piu ampio ſacrifitio, che Cain, per laquale hebbe teſtimonianza d'eſſer giuſto, rendendo Iddio teſtimonio de ſuoi doni: e per eſſa parla ancora eſſendo morto.

5 בְּהַיְמָנוּתָא אֶשְׁתַּנִּי חֲנוּךְ וּמַוְתָא לָא טְעֵם וְלָא אֶשְׁתְּכַח מֶטוּל דְּשַׁנְיֵה אֱלָהָא וּמֶן קְדָם דְּנֶשַׁנְיוּהי גֵּיר הָוָת עֲלַוְהי סָהֲדוּתָא דְּשַׁפַּר לַאלָהָא׃

Per fede Enoc fu traſportato, accioche non vedeſſe la morte: non ſi trouò piu, percioche Iddio l'haueua traſportato. Perche prima ch'ei fuſſe traſportato hebbe teſtimonianza d'eſſer piaciuto à Dio.

6 דְּלָא הַיְמָנוּתָא הֵין לָא מֶשְׁכַּח אֱנָשׁ דְּנֶשְׁפַּר לַאלָהָא חַיָּב הו גֵּיר מַן דְּמֶתְקַרַב לְוָת אֱלָהָא דְּנְהַיְמֶן דְּאִיתוֹהי וַלְאַילֵין דְּבָעֵין לֵה נֶהְוֵא פָּרוּעָא׃

E ſenza fede è impoſſibile piacerli: imperoche biſogna che chi viene à Dio, creda che Iddio ſia, e ch'egli ſia rimuneratore di quelli ch'l cercano.

7 בְּהַיְמָנוּתָא נוּחַ כַּד אֶתְמַלַּל עַמֵּה עַל אַילֵין דְּלָא מֶתְחַזְיָן הֲוַי דְּחֶל וַעְבַד לֵה קֵבוּתָא לְחַיֵּא דִּבְנַי בַּיְתֵה דְּבָה חַיְּבֵה לְעָלְמָא וַהֲוָא יָרְתָא דְּכֵאנוּתָא דְּבְהַיְמָנוּתָא׃

Per fede Noè, eſſendo ſtato per diuina riuelatione auuiſato di quelle coſe che ancor non ſi vedeuano, temendo, apparecchiò l'arca per ſaluamento de la ſua famiglia: per laquale arca condannò il mondo, e fu fatto herede de la giuſtitia, che è ſecondo la fede.

8 בְּהַיְמָנוּתָא אַבְרָהָם כַּד אֶתְקְרִי אֶשְׁתַּמַּע דְּנֶפּוּק לַאתְרָא הו דַּעֲתִיד הֲוָא דְּנֶסַּב לְיָרְתוּתָא וּנְפַק כַּד לָא יָדַע הֲוָא לְאַיְנָא אָזֵל׃

Per fede Abraam, eſſendo chiamato, obbedì, andando al luogo ch'ei doueua riceuere in heredità, e partiſſi ſenza ſapere doue s'andaſſe.

יא

4 בֶּאֱמוּנָה מִנְחָה גְדוֹלָה הֶבֶל מִקַּיִן הֵבִיא לֵאלֹהִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ הוּעַד כִּי־צַדִּיק הוּא וֵאלֹהִים הוּא הֵעִיד עַל־מִנְחָתוֹ וְכִי־בַעֲבוּרָהּ מֵת עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר׃

Por la Fe Abel offreció à Dios mayor ſacrificio que Cain: por la qual alcançó teſtimonio de que era juſto, dando Dios Teſtimonio à ſus Preſentes. y defuncto aun habla por ella.

5 בֶּאֱמוּנָה נִקַּח חֲנוֹךְ וְלֹא רָאָה אֶת־הַמָּוֶת וְאֵינֶנּוּ כִּי־לָקַח אוֹתוֹ אֱלֹהִים וּבְטֶרֶם נִקַּח הוּעַד כִּי־הִתְהַלֵּךְ אֶת־אֱלֹהִים׃

Por la Fe Enoch fue traſpueſto para no ver muerte, Y no fue hallado, porque lo traſpuſo Dios. Y antes que fueſſe traſpueſto tuuo teſtimonio de auer agradado à Dios.

6 כִּי־בִלְתִּי יְכֹלֶת הִיא בִּלְתִּי אֱמוּנָה לְהִתְהַלֵּךְ אֶת־אֱלֹהִים כִּי־צָרִיךְ לוֹ אֲשֶׁר יִקְרַב אֶל־אֱלֹהִים לְהַאֲמִין כִּי־יְהוָה הוּא וְכִי־גוֹמֵל עַל־אֲשֶׁר יְבַקְשׁוּהוּ׃

Sin Fe empero es impoſſible agradar à Dios: porque meneſter es que el que à Dios ſe allega, crea Que lo ay: y Que es galardonador de los que lo buſcan.

7 בֶּאֱמוּנָה נֹחַ לָקַח מַעֲנֶה מֵאֱלֹהִים עַל־אֲשֶׁר לֹא נִרְאִים וְכִי־יָרֵא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂה אֶת־הַתֵּיבָה לְשׁוּעַת בֵּיתוֹ אֲשֶׁר בָּהּ שָׁפַט אֶת־הָעוֹלָם וַיְהִי־יוֹרֵשׁ הַצְּדָקָה אֲשֶׁר הִיא כֶּאֱמוּנָה׃

Por la Fe Noe auiendo recebido reſpueſta de coſas que aun no ſe vian, aparejó el arca en que ſu caſa ſe ſaluaſſe: por la qual (arca) condenó àl mundo, y fue hecho heredero de la juſticia que es por la Fe.

8 בֶּאֱמוּנָה נִקְרָא אַבְרָהָם שָׁמַע בְּקוֹל יְהוָה בְּצֵאתוֹ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָתִיד הָיָה לָקַחַת לְנַחֲלָתוֹ וַיֵּצֵא גַּם לוֹא יוֹדֵעַ אֵיכֹה יָבוֹא׃

Por la Fe Abraham ſiendo llamado, obedeció para ſalir àl lugar que auia de recebir por heredad: y ſalió ſin ſaber donde yua.

ιά.

4. Πίστει πλείονα θυσίαν ἄβελ παρὰ κάϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται.

Par foy a offert Abel plus excellent ſacrifice à Dieu que Cain: par laquelle il a optenu teſmoignage d'eſtre iuſte, d'autant que Dieu rendoit teſmoignage de ſes dons: & lui eſtant mort, parle encore par icelle.

5. Πίστει ἐνὼχ μετετέθη τοῦ μὴ ἰδεῖν θάνατον· καὶ οὐχ εὑρίσκετο, διότι μετέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ.

Par foy Enoch a eſté emporté, pour ne point voir la mort: & ne fut point trouué, pource que Dieu l'auoit emporté. Car deuant qu'il fuſt emporté, il a obtenu teſmoignage d'auoir eſté agreable à Dieu.

6. Χωρὶς δὲ πίστεως ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστί, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.

Or eſt-il impoſſible de lui eſtre agreable ſans foy: car il faut que celui qui vient à Dieu, croye que Dieu eſt, & qu'il eſt remunerateur à ceux qui le requierent.

7. Πίστει χρηματισθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τῆς κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.

Par foy Noé, ayant eſté diuinement aduerti des choſes, leſquelles ne ſe voyent point encore, craignit, & baſtit l'arche pour la ſauueté de ſa famille: par laquelle arche il condamna le monde, & fut fait heritier de la iuſtice qui eſt ſelon la foy.

8. Πίστει καλούμενος ἀβραὰμ ὑπήκουσεν, ἐξελθὼν εἰς τὸν τόπον ὃν ἔμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται.

Par foy Abraham eſtant appelé, obeit, pour venir au lieu qu'il deuoit receuoir en heritage, & ſe partit ne ſachât où il alloit.

CAP. XI.

4. Fide, plurimam hoſtiam Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

By faith Abel offred vnto God a greater ſacrifice then Cain/ by the which he obtained witnes that he was righteous/ God teſtifying of his giftes: by the which faith alſo he being dead/ yet ſpeaketh.

5. Fide, Henoch translatus eſt, ne videret mortem, & nõ inveniebatur: quia tranſtulit illum Deus: ante tranſlationem enim teſtimonium habuit placuiſſe Deo.

Be faith was Enoch taken away/ that hee ſhoulde not ſee death: neither was hee found: for God had taken him away: for before he was taken away/ hee was reported of/ that he had pleaſed God.

6. Sine fide autem impoſſibile eſt placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.

But without faith it is vnpoſſible to pleaſe him: for hee that commeth to God/ muſt beleeue that God is/ and that hee is a rewarder of them that ſeeke him.

7. Fide, Noë reſponſo accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens, aptavit arcam in ſalutem domus ſuæ, per quam damnavit mundum: & iuſtitiæ quæ per fidem eſt, hæres eſt inſtitutus.

By faith Noe being warned of God of the thinges which were as yet not ſeene moued with reuerence/ prepared the Arke to the ſauing of his houſholde/ through the which Arke he condemned the worlde/ and was made heire of the righteouſnes/ which is by faith.

8. Fide, qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus erat in hæreditatem: & exiit neſciens quò iret.

By faith Abraham/ when hee was called/ obeyed God/ to goe out into a place/ which hee ſhoulde afterwarde receiue for inheritance/ and he went out/ not knowing whither he went.

Das XI. Capitel.

4. Durch den Glauben hat Abel Gott ein gröſſer Opffer gethan denn Cain/ durch welchen er zeugniß überkommen hat/ daß er gerecht ſey/ da GOTT zeugete von ſeiner Gabe/ vnd durch denſelbigen redet er noch/ wiewol er geſtorben iſt.

Formedelſt Troen offrede Abel Gud it ſtørre Offer/ end Kain/ formedelſt huilcket hand fick vidniſbyrd at hand er retferdig/ der Gud vidnede om hans Gaffue/ oc ved hannem taler hand end nu/ alligeuel hand er død.

5. Durch den Glauben ward Enoch weggenommen/ daß er den Tod nicht ſehe/ vnd ward nicht erfunden/ darumb daß jn GOTT wegnam. Denn vor ſeinem wegnemen hat er Zeugniß gehabt/ daß er Gott gefallen habe.

Formedelſt Troen bleff Enoch borttagen/ at hand ſkulde icke ſee Døden/ oc hand bleff icke funden/ fordi at Gud tog hannem bort. Thi før hand bleff borttagen/ da haffde hand vidniſbyrd/ at hand behagde Gud.

6. Aber ohne Glauben iſts vnmüglich GOTT gefallen/ Denn wer zu Gott kommen wil/ der muß glauben daß er ſey/ vnd denen/ die jn ſuchen/ ein Vergelter ſein werde.

Men vden Troen er det vmueligt/ at behagis Gud/ thi huo ſom vil komme til Gud/ hand ſkal tro at hand er/ oc at hand vil vere deris betalere/ ſom hannem ſøge.

7. Durch den Glauben hat Noe Gott geehret vnd die Archa zubereitet/ zum Heil ſeines Hauſes/ da er ein Göttlichen befelch empfieng von dem das man nicht ſahe/ durch welchen er verdampt die Welt/ vnd hat ererbet die Gerechtigkeit/ die durch den Glauben kompt.

Formedelſt Troen ærede Noe Gud/ oc beredde Arcken/ ſit Huſſ til Salighed/ der hand fick en Guddemelig befalning om det/ ſom mand icke end kunde/ formedelſt huilcken hand fordømde Verden/ oc arffuede den retferdighed/ ſom kommer ved Troen.

8. Durch den Glauben ward gehorſam Abraham/ da er beruffen ward/ außzugehen in das Land/ das er ererben ſolte/ vnd gieng auß/ vnd wuſte nicht wo er hin keme.

Formedelſt Troen bleff Abraham lydig/ der hand bleff kaldet/ til at vdgaa til det Land ſom hand ſkulde arffue/ oc hand gick vd/ oc viſte icke huort hand ſkulde komme.

Kapitola XI.

4. Wěrau/ lepſſý Obět obětowal Abel nežli Kayn Bohu/ ſkrze kteraužto wyſwědčeno geſt že byl ſprawedliwý/ neb ſam Buoh wydáwal ſwědectwij obětem geho/ a ſkrze Wijru giž vmřew/ geſſtě mluwij.

Wiára Abel więthßą ofiárę ſpráwił Bogu niż Kain/ przez ktorą świádecthwo otrzymał/ iż był ſpráwiedliwy/ á Bog świádectwo dał o darzech iego/ y vmárßy przez nię ießcze mowi.

5. Wěrau/ Enoch přeneſen gt aby newiděl Smrti/ a nenij nalezen/ neb gey Bůh přeneſl. Prwé zagiſté nežli geſt přeneſen/ měl ſwědectwij že ſe lijbil Bohu. Bez wijry pak nelze ſe lijbiti Bohu.

Wiára Enoch był przenieſion áby śmierci nie oglądał/ áni był naleziony/ przetho iż go przenioſł Bog: ábowiem przed thym niż był przenieſion/ otrzymał świádecthwo iż ſię Bogu vpodobał.

6. Muſyť teda kdo chce mijti přiſtup k Bohu/ wěřiti že geſt Bůh/ a těm kteřij ho hledagj/ že geſt odplátce.

A bez wiáry nie może być/ áby ſię mu kto podobał/ ábowiem ktho przyſtępuie do Bogá/ muśi then wierzyć iż ieſt Bog/ á iż zapłáte oddáie tym ktorzy go ßukáią

7. Wěrau/ Noe wzaw odpowěd o těch wěcech které geſſtě nebyly widjny/ boge ſe připrawowal Koráb k zachowánij čeledi ſwé/ ſkrze kterýžto potupil Swět/ a vſtanowen geſt dědicem te ſprawedlnoſti kteráž geſt ſkrze Wijru.

Wiára Noe od Bogá nápomniony/ o thych rzeczach ktore ießcze nie były widome/ vczćiwośćią przywiedziony/ zgotował árchę ku zachowániu domu ſwego/ przez ktorą árchę oſądził świát/ y ſtał ſię dziedzicem ſpráwiedliwośći they ktora ieſt z wiáry.

8. Wěrau kterýž ſlowe Abraham/ vpoſlechl Boha/ aby ſſel na mijſto/ kteréž měl wzijti za dědictwij/ y ſſel newěda kam gde.

Wiára wezwány Abráhám/ vſłuchał Bogá/ áby poßedł ná mieyſce ktore dziedzicznie wziąć miał/ y wyßedł nie wiedząc gdźie przydź miał.

יא

9 בְּהַיְמָנוּתָא הְוָא
תּוֹתָבָא בְּאַרְעָא הָי
דְּאֶתְמַלְכַּת לֵהּ אֵיךְ ד
דִּבְנוּכְרָיוּתָא וּבְמַשְׁכְּנָא
עֲמַר עַם אִיסְחָק וְיַעְקוּב
בְּנַי יָרְתוּתָא דִּילֵהּ ד
דְּמוּלְכָּנָא׃

Per fede andò peregrino ne la terra promeſſa, come in terra aliena, habitando ne padiglioni con Iſaac e Iacob coheredi de la medeſima promeſſa.

10 מְסַכֵּא הְוָא גֵּיר
לַמְדִינְתָּא דְּשֶׁתְאַסָּתָא
אִית לָהּ דְּאוּמָּנָהּ וְעָבוּדָהּ
אֱלָהָא הוּ׃

Percioch'egli aſpettaua la città che haueua i fondamenti, l'artefice e fabricator de laquale, è Iddio.

11 בְּהַיְמָנוּתָא סָרָא
דְּעַקַּרְתָּא הֲוַת נֶסְבַּת חַיְלָא
דְּתֶתְקַבְּלִי זַרְעָא וַדְּלָא
בְּזַבְנָא דְּשַׁנַּיָּה יֶלְדַּת עַל
דְּאַשְׁרַרַת דִּמְהַיְמַן הוּ הָו
דַּמְלֶךְ לָהּ׃

Per fede ancor eſſa Sara riceuè forza a la concettion del ſeme, e partorì fuor d'età: percioch'ella ſtimò fedele colui che l'haueua promeſſo.

12 מֶטוּל הָנָא מֶן חַד דְּבְטֵל
בְּסִיבוּתָא אֶתִילְדוּ סַגִּיאֵא
אֵיךְ כּוֹכְבֵא דְּבַשְׁמַיָּא וְאֵיךְ
חָלָא דְּעַל סֶפְתֵהּ דְּיַמָּא
דְּמֶנְיָן לֵית לֵהּ׃

Per laqual coſa ancor d'vn ſolo, e quello gia mortificato per l'età, ne nacquero in ſi gran moltudine come ſon le ſtelle del cielo, e come l'arena che è lungo il litto del mare, la quale è innumerabile.

13 בְּהַיְמָנוּתָא מִיתוּ הָלֵין
כֻּלְּהוֹן וְלָא נְסַבוּ מוּלְכָּנְהוֹן
אֶלָּא מֶן רוּחְקָא חֲזַאוּהִי
וַחְדִיו בֵּהּ וַאוֹדִיו דְּאַכְסְנָיֵא
אֶנּוּן וְתַוְתָבֵא בְּאַרְעָא׃

Tutti queſti ſon morti ſecondo la fede, ſenz'hauer riceuute le premeſſe, ma hauendole vedute di lontano, e credutele, e ſalutatele, & hauendo confeſſato d'eſſer foreſtieri e peregrini ne la terra.

14 אִילֵין דֵּין דְּהָלֵין אָמְרִין
מְחַוֵּין דְּלַמְדִינַתְהוֹן בָּעֵין׃

Perche quelli che dicono tali coſe, dimoſtrano che cercano la patria.

יא

9 בֶּאֱמוּנָה גָּר הָיָה בְּאֶרֶץ הַשְּׁבוּעָה
הַנָּכְרִיָּה יוֹשֵׁב בְּאֹהָלִים אֶת יִצְחָק
וְיַעֲקֹב בְּנֵי נַחֲלַת הַשְּׁבוּעָתוֹ׃

Por Fe habitó en la tierra Prometida como en tierra agena: morando en cabannas con Iſaac, y Iacob herederos juntamente de la miſma promeſſa:

10 כִּי־קִוָּה אֶל־עִיר אֲשֶׁר לָהּ
יְסוֹד מוּסָד וְעוֹשֶׂהָ אֱלֹהִים׃

Porque eſperaua ciudad con fundamentos, él artifice y hazedor de la qual es Dios.

11 בֶּאֱמוּנָה שָׂרָה גַּם הִיא לָקְחָה
כֹּחַ לְהַרוֹת אֶת־הַזֶּרַע וְעַל־עֵת
קוֹמָתָהּ יָלְדָה כִּי־הֶאֱמִינָה כִּי־
נֶאֱמָן הוּא הַמַּאֲמִיר׃

Por la Fe tambien la miſma Sara, ſiendo eſteril, recibió fuerça para concebir generacion: y parió aun fuera del tiempo de la edad, porque creyó ſer fiel el que lo auia prometido.

12 עַל־כֵּן גַּם מֵאֶחָד יָלְדוּ
(אַף־כִּי־כַמֵּת הוּא) כְּכוֹכְבֵי
הַשָּׁמַיִם לָרֹב וְכַחוֹל אֲשֶׁר עַל־
שְׂפַת הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִסָּפֵר מֵרֹב׃

Por lo qual tambien de vno, y eſſe ya muerto, ſalieron como las eſtrellas del cielo en multitud, y como la arena innumerable que eſtá à la orilla de la mar.

13 בֶּאֱמוּנָה מֵתוּ כֻּלָּם אֲשֶׁר לֹא
לָקְחוּ אֶת־דִּבְרֵי הַשְּׁבוּעָה כִּי־
אִם מֵרָחוֹק רוֹאִים אוֹתָם
(וּמַאֲמִינִים) וּשְׂמֵחִים וּמוֹדִים
לַיהוָה כִּי־גֵרִים הֵמָּה עַל־הָאָרֶץ׃

Conforme à la Fe murieron todos eſtos ſin auer recebido las promeſſas: ſino mirandolas de lexos, y creyendolas, y ſaludandolas: y confeſſando que eran peregrinos y aduenedizos ſobre la tierra.

14 כִּי־אֲשֶׁר אוֹמְרִים כַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה מַגִּידִים כִּי־יְבַקְשׁוּ בֵית
אֲבוֹתָם׃

Porque los que eſto dizen, claramente dan à entender que buſcan la patria.

ιά.

9. Πίστει παρῴκησεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετὰ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τῆς ἐπαγγελίας τῆς αὐτῆς.

Par foy il demeura comme eſtranger en la terre promiſe, comme ſi elle ne lui euſt point appartenu, habitant en des tentes auec Iſaac & Iacob, heritiers auec lui de la meſme promeſſe.

10. Ἐξεδέχετο γὰρ τὴν τοὺς θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.

Car il attendoit la cité qui a fondement, & de laquelle Dieu eſt l'architecte & baſtiſſeur.

11. Πίστει καὶ αὐτὴ Σάῤῥα στεῖρα οὖσα, δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον.

Par foy auſſi receut Sara vertu à cõceuoir ſemence, & enfanta hors d'aage, pource qu'elle eſtima que celui qui le lui auoit promis, eſtoit fidele.

12. Διὸ καὶ ἀφ᾽ ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος.

Pourtant auſſi d'vn ſeul, voire meſme amorti, ſont nés des gens en multitude comme les eſtoiles du ciel, & comme le ſablõ qui eſt au riuage de la mer, lequel ne ſe peut nombrer.

13. Κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόῤῥωθεν αὐτὰς ἰδόντες, (καὶ πεισθέντες,) καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

En foy ſont tous ceux-ci treſpaſſés, n'ayans point receu les promeſſes: mais les ayãs veuës de loin, creuës & ſaluees: & ayans fait profeſſion qu'ils eſtoyent eſtrangers & pelerins ſur la terre.

14. Οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι.

Car ceux qui tienent ces propos demonſtrent qu'ils cerchent encore leur païs.

CAP. XI.

9. Fide, demoratus eſt in Terra repromiſſionis, tanquam in aliena, in caſulis habitando cum Iſaac & Iacob cohæredibus repromiſſionis eiuſdem.

By faith he abode in the land of promes/ as in a ſtrange countrey/ as one that dwelt in tents with Jſaac & Jacob heires with him of the ſame promes.

10. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem: cuius artifex & conditor Deus.

For hee looked for a citie hauing a foundation/ whoſe builder and maker is God.

11. Fide, & ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptione ſeminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit eſſe eum qui repromiſerat.

Through faith Sara alſo receiued ſtrength to conceiue ſeede/ and was deliuered of a childe when ſhee was paſt age/ becauſe ſhe iudged him faithfull which had promiſed.

12. Propter quod & ab uno orti ſunt, & hoc emortuo, tanquam ſidera cæli in multitudine, & ſicut arena quæ eſt ad oram maris, innumerabilis.

And therefore ſprang there of one/ euen of one which was dead/ ſo many as the ſtarres of the ſkie in multitude/ and as the ſande of the ſea ſhore which is innumerable.

13. Iuxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes, & confitentes quia peregrini & hoſpites ſunt ſuper terram.

All theſe dyed in faith/ and receiued not the promiſes/ but ſawe them afarre of/ & beleeued them/ and receiued them thankefully/ and confeſſed that they were ſtrangers and pilgrimes on the earth

14. Qui enim hæc dicunt: ſignificant ſe patriam inquirere.

For they that ſay ſuch thinges/ declare plainely that they ſeeke a countrey.

Das XI. Capitel.

9. Durch den Glauben iſt er ein Frembdling geweſen in dem verheiſſen Lande/ als inn einem frembden/ vnd wohnet in hütten mit Jſaac vnd Jacob den Miterben derſelbigen verheiſſunge.

Formedelſt troen vaar hand fremmet i det foriette Land/ lige ſom vdi it Fremmet/ oc hand bode i Paulun met Jſaac oc Jacob/ ſom vaare Metarffuinge i ſamme Foriettelſe.

10. Denn er wartet auff eine Statt die einen Grund hat/ welcher Bawmeiſter vnd Schöpffer Gott iſt.

Thi hand varede paa en ſtad/ſom haffuer en grunduol/ hueſſ Byggemeſtere oc Stabere Gud er.

11. Durch den Glauben empfieng auch Sara krafft/ daß ſie ſchwanger ward/ vnd gebar über die zeit jhres alters/ Denn ſie achtet jhn trew/ der es verheiſſen hatt.

Formedelſt Troen fick oc Sara krafft/ at hun bleff fructſommelig/ oc fødde offuer hendis Alders tid/ thi hun actede hannem at vere trofaſt/ ſom det loffuide.

12. Darumb ſind auch von einem/ wiewol erſtorbens Leibs/ vil geborn/ wie die Stern am Himmel/ vnd wie der Sand am Randt des Meers der vnzehlich iſt.

Der faare føddis der oc mange aff en/ alligeuel hun vaar vdleffuit/ lige ſom Stierner paa Himmelen/ oc lige ſom Sand i Haffs bredden ſom er vtallig.

13. Diſe alle ſind geſtorben im glauben/ vnd haben die Verheiſſung nicht empfangen/ ſondern ſie von fern geſehen/ vnd ſich der vertröſtet/ vnd wol benügen laſſen/ vnd bekant/ daß ſie Gäſte vnd Frembdlinge auff Erden ſind.

Alle diſſe ere døde i Troen/ oc finge icke Foriettelſerne/ Men de ſaae dem longtbortte/ oc fortrøſtede ſig/ oc vaare vel til freds/ oc bekende/ at de ere Geſter oc Vdlendinge paa Jorden.

14 Denn die ſolches ſagen/ die geben zuverſtehen/ daß ſie ein Vatterland ſuchen.

Oc de ſom ſaa ſige/ de giffue til kende/ at de søge it Federne Land

Kapitola XI.

9. Wěrau bydlil w zemi zaſljbenj yako w cyzý/ w chalaupkách přebýwage s Jzákem a Jakobem/ kterjž byli ſpolu Dědjcowé těhož zaſljbenj.

Wiara pomieſzkał w ziemi obiecáney iáko w cudzey/ mieſzkáiac wnamieciech z Izáákiem y z Jakobem/ ktorzy byli ſpołecżni dziedzicy teyże obietnice.

10 Nebo očekáwal Měſta základy magjcýho/ kteréhožto Řemeſlnjka ſtwořitel geſt Buoh.

Abowiem oczekawał miáſtá máiacego grunty/ ktorego ſprawca y ſtworzycielem ieſt Bog.

11. Wěrau také Sára neplodná moc ſemene k počeťij přijala/ a to mimo čas wěku/ nebo wěřila/ že geſt wěrný ten kterýž gij zaſljbil.

Wiára y ſámá Sará wzielá moc ku przyieciu naſieniá/ y nád látá ſwe porodziłá/ przeto iż thego miała za wiernego ktory vył obiecał.

12. A protož od gednoho/ a to° yako téměř mrtwého/ množſtwj weliké poſſlo/ yako hwězdy Nebeſké/ a yako Pjſek kterýž gt na břehu Mořſkém/ bez počtu.

Dla tego też z iednego/ y to ieſzcże iuż obumárlego/ zrodziło ſie pothomkow thaká wielkość iáko gwiazd niebieſkich/ y iákoby piaſek niezliczony ktory ieſt ná vrzegu morſkim.

13. Podlé wijry zemřeli tito wſſyckni/ newzawſſe zaſljbenij: ale zdaleka k němu wěrau prohlédagijce a s radoſtij ho čekagijce/ a wyznáwagijce/ že gſau Pautnijcy a hoſté na Zemi.

Wedle wiáry vmárli ci wſzyſcy/ gdy niedoſthapili obiecánych rzeczy/ ále z daleká ie widzieli/ y vwierzyli/ á z dziekowániem przyimowáli/ wyznawſzy ſie być goſćmi y przychodniámi ná ziemi.

14. Neb kteřij toto prawij/ oznamugij že wlaſti ſwé hledagij.

Bo ktorzy táke we rzeczy powiedáia/ iawnie okázuia/ iż ſzukáia oyczyzny.

יא

15 וְאִילוּ לַמְדִינְתָּא הָי דְּנִפְקוּ מְנָהּ בָּעֵין הֲווֹ אִית הֲוָא לְהוֹן זַבְנָא דְּתוּב נֶהְפְּכוּן וְאָזְלוּן לָהּ׃

E certo ſe ſi fuſſen ricordati di quella donde ſ'erano partiti, haueuano ben tẽpo di ritornarui.

16 הָשָׁא דֵּין יְדִיעָא דְּלַדְטָבָא מְנָהּ רָאגִין הֲווֹ לְהִי דְּאִיתֵיהּ בַּשְׁמַיָּא מֵטוּל הָנָא לָא נָכֵף אֱלָהָא דְּאַלָהָהוֹן נֶתְקְרֵא טַיֵּב לְהוֹן גֵּיר מְדִינְתָּא׃

Ma hora ne deſiderano vna migliore, cioè la celeſte. Per laqual coſa eſſo Iddio non ſi vergogna d'eſſer chiamato loro Iddio: perciochè egli haueua apparecchiato loro vna città.

17 בְּהַיְמָנוּתָא קַרֵּב אַבְרָהָם לְאִיסְחָק בְּנֶסְיוֹנֵהּ וְלִיחִידָיֵהּ אַסֵּק לְמַדְבְּחָא הָו דְּקַבֵּל הֲוָא בְּמוּלְכָּנָא׃

Per fede Abraam offerſe Iſaac, quando fu tentato, & colui che haueua riceuute le promeſſe offerſe il figliuolo vnigenito.

18 אֶתְאֲמַר הֲוָא לֵהּ גֵּיר דְּבְאִיסְחָק נֶתְקְרֵא לָךְ זַרְעָא׃

(A cui era ſtato detto, In Iſaac ti ſarà chiamato il Seme.)

19 וְאֶתְרַעִי הֲוָא בְּנַפְשֵׁהּ דְּמָטְיָא בְּאִידַוְהִי דַּאלָהָא אַף מֶן מִיתָא לְמַקָּמוּ וּמֶטוּל הָנָא בְּמַתְלָא אֶתְיְהֶב לֵהּ׃

Hauendo conſiderato che Iddio poteua riſuſcitarlo ancora da morte, onde ancor per vna certa ſimilitudine il ricuperò.

20 בְּהַיְמָנוּתָא דְּמֶדֶם דַּעֲתִיד הֲוָא בָּרֶךְ אִסְחָק לְיַעֲקוֹב וְלְעֵסוּ׃

Per fede Iſaac benediſſe in coſe future Iacob & Eſau.

21 בְּהַיְמָנוּתָא כַּד מָאֵת יַעֲקוֹב בָּרֶךְ לְכָל חַד מֶן בְּנַוְהִי דְּיוֹסֵף וְסְגֵד עַל רִישׁ חוּטְרֵהּ׃

Per fede Iacob morendo benediſſe l'vn e l'altro figliuolo di Ioſef, & adorò appoggiato ſopra il ſuo baſtone.

יא

15 וְאִם הִזְכִּירוּהָ אֲשֶׁר יָצְאוּ מִמֶּנָּה גַּם הָיְתָה לָהֶם עֵת, שׁוּב לָבוֹא אֵלֶיהָ׃

Que ſi ſe acordâran de aquella de donde ſalieron, cierto tenian tiempo para boluerſe:

16 וּמֵעַתָּה מִתְאַוִּים עִיר טוֹבָה מִמֶּנָּה זֹאת הִיא עִיר הַשָּׁמַיִם לָכֵן לֹא מִתְבּוֹשֵׁשׁ בָּהֶם אֱלֹהִים לְהִקָּרֵא אֱלֹהֵיהֶם כִּי־הֵכִין לָהֶם אֶת־הָעִיר׃

Mas empero deſſeauan la mejor, es à ſaber, la celeſtial: por lo qual Dios no ſe auerguença de llamarſe Dios deellos: porque les auia aparejado ciudad.

17 בֶּאֱמוּנָה הֶעֱלָה אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אוֹתוֹ וְאֶת־בְּנוֹ יְחִידוֹ הֶעֱלָה אֲשֶׁר לָקַח אֶת־הַשְּׁבוּעוֹת׃

Por Fe offrecia Abraham à Iſaac, quando fue tentado: y offrecia àl vnigenito en el qual auia recebido las promeſſas:

18 אֲשֶׁר אֵלָיו נֶאֱמַר כִּי־בְיִצְחָק יִקָּרֵא לְךָ הַזָּרַע׃

Auiendole ſido dicho, En Iſaac de ſerá llamada ſimiente:

19 וְחָשַׁב כִּי־גַם מִמֵּתִים לְהָקִים יָכֹל אֱלֹהִים הוּא וְלָכֵן בְּמָשָׁל לָקַח אוֹתוֹ׃

Penſando dentro de ſi que aun de los muertos es Dios poderoſo para leuantar. por lo qual tambien lo boluió à recebir por figura.

20 בֶּאֱמוּנָה עַל־עֲתִידִים בֵּרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־עֵשָׂו׃

Por Fe tambien bendixo Iſaac à Iacob y à Eſau de lo que auia de ſer.

21 בֶּאֱמוּנָה יַעֲקֹב בְּמוֹתוֹ בֵּרַךְ לְכָל אִישׁ מִבְּנֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ (הַמִּטָּה׃)

Por Fe Iacob muriendoſe bendixo à cada vno de los hijos de Ioſeph: y adoró ſobre la punta de ſu vara.

ιαʹ.

15. Καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι.

Et certes s'ils ſe fuſſent ramenteu celui, dont ils eſtoyent ſortis, ils auoyẽt temps pour y retourner.

16. Νυνὶ δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου· διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν.

Mais maintenant ils en deſirent vn meillour, c'eſt à dire, le celeſte. Parquoi Dieu meſme ne prend point à honte d'eſtre appelé leur Dieu, car il leur auoit preparé vne cité.

17. Πίστει προσενήνοχεν ἀβραὰμ τὸν ἰσαὰκ, πειραζόμενος· καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος.

Par foy Abraham offrit Iſaac quand il fut eſprouué, voire celui qui auoit receu les promeſſes, offrit ſon fils vnique.

18. Πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα.

Au regard duquel auoit eſté dit, En Iſaac te ſera appelee ſemence.

19. Λογισάμενος, ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγείρειν δυνατὸς ὁ θεὸς, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο.

Ayant eſtimé que Dieu le pouuoit meſme reſſuſciter des morts: dont auſſi par quelque ſemblance il le recouura.

20. Πίστει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ, καὶ τὸν ἡσαῦ.

Par foy Iſaac donna benediction touchant les choſes à venir à Iacob, & à Eſau.

21. Πίστει ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν ἰωσὴφ εὐλόγησε· καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.

Par foy Iacob en mourant benit chacun des fils de Ioſeph: & adora ſur le bout de ſon baſton.

CAP. XI.

15. Et ſi quidem ipſius meminiſſent de qua exierunt: habebant utique tempus revertendi.

And if they had bene mindefull of that countrey / from whence they came out / they had leaſure to haue returned.

16. Nunc autem meliorem appetunt, id eſt, cæleſtem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum, paravit enim illis civitatem.

But nowe they deſire a better/ that is an heauenly: wherefore God is not aſhamed of them to bee called their God: for hee hath prepared for them a citie.

17. Fide, obtulit Abraham Iſaac, cùm tentaretur: & unigenitum offerebat, qui ſuſceperat repromiſſiones.

By faith Abraham offered vp Iſaac/ when he was tried/ & hee that had receiued the promiſes/ offered his onely begotten ſonne.

18. Ad quem dictum eſt, Quia in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

To whome it was ſaid/ In Iſaac ſhall thy ſeede be called.

19. Arbitrans quia & à mortuis ſuſcitare potens eſt Deus, unde eum & in parabolam accepit.

For hee conſidered that God was able to raiſe him vp euen from the dead: from whence he receiued him alſo after a ſorte.

20 Fide, & de futuris, benedixit Iſaac, Iacob, & Eſau.

By faith Iſaac bleſſed Iacob and Eſau/ concerning thinges to come.

21. Fide, Iacob moriens, ſingulos filiorum Ioſeph benedixit: & adoravit faſtigium virgæ eius.

By faith Iacob when he was a dying/ bleſſed both the ſonnes of Ioſeph/ and leaning on the ende of his ſtaffe/ worſhipped God.

Das XI. Capitel.

15. Vnd zwar/ wo ſie das gemeinet hetten/ von welchem ſie waren außgezogen/ hatten ſie ja zeit wider vmbzu kehren.

Oc ſandelige/ der ſom de haffde ment det/ der de vaare dragne vd aff/ da haffde de vel hafft tid at vende til bage igen.

16. Nun aber begeren ſie eines beſſern/ nemlich/ eines Himliſchen. Darumb ſchämet ſich GOtt jhr nicht/ zu heiſſen jr Gott/ denn er hat jhnen eine Statt zubereitt.

Men nu begære de it bedre/ ſom er/ det Himmelſke. Der faare bluſſ Gud icke ved dem/ at kaldes ſig deris Gud/ thi hand haffuer bered dem en Stad.

17. Durch den Glauben opfferte Abraham den Iſaac/ da er verſucht ward/ vnnd gab dahin den eingebornen/ da er ſchon die verheiſſung empfangen hatte.

Formedelſt Troen offrede Abraham Iſaac/ der hand friſtedis/ oc gaff ſin Enbaarne der hen/ der hand haffde nu annammet Foriettelſen.

18. Von welchem geſaget war: In Iſaac wird dir dein Same geheiſſen werden.

Om huilcken der ſagdis/ I Iſaac ſkal din Sæd kaldis dig.

19. Vnd dachte/ Gott kan auch wol von den toden erwecken/ daher er auch jn zum Fürbilde wider nam.

Oc hand tenckte/ Gud kand oc vel opuecke fra de Døde/ Der faare tog hand hannem oc igen til it Exempel.

20. Durch den Glauben ſegnete Iſaac von den zukunfftigen dingen den Jacob vnd Eſau.

Formedelſt Troen velſignede Iſaac Iacob oc Eſau om de tilkommende ting.

21. Durch den Glauben ſegnete Jacob/ da er ſtarb/ beyde Söne Joſephs/ vnd neiget ſich gegen ſeines Scepters ſpitzen.

Formedelſt Troen velſignede Iacob baade Joſephs ſønner/ der hand døde/ oc neyede ſig mod hans Spiris ſpitze.

Kapitola. XI.

15. A kdyžby ſe zagiſté byli na onu rozpomijnali z kteréž wyſſlj/ měli giſté čas do nij zaſe ſe nawrátiti.

A ieſliby byli pámietáli z kthorey byli wyſſli/ mieli cżás áby ſie záś wrócili.

16. Ale nynij lepſſij/ Wlaſti/ žádagij/ to geſt Nebeſké. Protož neſtydij ſe Buoh ſlauti gegich Bohem/ neb geſt gim připrawil Měſto.

Ale teraz lepſſey żadáia/ tho ieſt niebieſkiey/ á przeto nie wſtydá ſie Bog ſam być zwan Bogiem ich/ gdyż im miáſto zgotował.

17. Wěrau/ obětowal Abraham Izáka když byl zkuſſen/ a Gednorozeného obětowal/ w kterémžto byl přigal zaſlijbenij.

Wiárá Abráhám gdy był doświádczon/ ofiárował Izáaka/ y owſſem iednorodzonego ofiárował tenże ktory był wziął obietnice.

18. K němuž bylo powědijno: Že w Izákowi ſlauti bude tobě Sýmě.

Do ktorego rzeczono/ W Izáaku tobie będzie wezwano plemię.

19. Mage za to/ že mocen geſt Buoh y z mrtwých wzkřijſyti ho: Protož také y za podobenſtwij gey přigal.

Tho v ſiebie obaczywſſy/ iż Bog może y z vmárłych wzbudźić/ ſkąd go też nie iákiem podobienſtwem zá ſię otrzymał.

20. Wěrau/ o budaucých wěcech dal požehnánij Izák Jákobowi a Ezau.

Wiárá około przyſſłych rzeczy błogoſłáwił Izáak Jákobá y Ezau.

21. Z wijry Jákob mage vmřijti/ každému z ſynůw Jozeffowých dáwal požehnánij/ A pokłonil ſe wrchu prutu geho.

Wiárá Jákob vmieráiac káżdego z ſynow Jozefowych błogoſłáwił/ y dał chwałę Bogu/ podpárſſy ſię końcem láſki ſwey.

יא

22 בְּהַימָנוּתָא יוֹסֵף כַּד
מָאֵת עֲהַד לְמַפַּקְתָא דִּבְנַי
יִסְרָיֵל וּפַקֵּד עַל גַּרְמוֹהִי׃

Per fede Ioſef morendo, fece mentione de l'Vſcita de figliuoli d'Iſrael, e dette commiſſione de le ſue oſſa.

23 בְּהַימָנוּתָא אֲבָהוֹהִי
דְּמוּשֶׁא טַשִּׁיוּהִי כַּד אֶתִילֵד
יַרְחֵא תְּלָתָא דְּחָזַו דְּשַׁפִּיר
הֲוָא טַלְיָא וְלָא דְּחֵלוּ מֶן
פּוּקְדָנָא דְּמַלְכָּא׃

Per fede Moiſe eſſendo nato, fu da i ſuoi genitori tenuto tre meſi occulto, percioche lo vedeuano bel fanciulletto, e non temerono l'editto del Re.

24 בְּהַימָנוּתָא מוּשֶׁא
כַּד הֲוָא גַּבְרָא כְּפַר דְּלָא
יֶתְקְרֵא בְּרָא לְבַרְתֵהּ
דְּפִרְעוֹן׃

Per fede Moiſe fatto gia grande, ricusò d'eſſer chiamato figliuolo de la figliuola di Faraone.

25 וַגְּבָא לֵהּ דַּבְאוּלְצָנָא
עַם עַמֵּהּ דַּאלָהָא יֶהֱוֵא
וְלָא דַּזְבַן זְעוּר יֶתְבַּסַּם
בַּחְטִיתָא׃

Eleggendo piu toſto d'eſſere afflitto inſieme col popolo di Dio, che hauere vn diletto temporal di peccato.

26 וְאֶתְרַעִי דַּמְיַתַּר הוּ
עוּתְרָא דְּחֶסְדֵהּ דַּמְשִׁיחָא
טָב מֶן סִימָתָה דְּמֶצְרֵין
חָאֵר הֲוָא גֵּיר בְּפוּרְעָן א
אַגְרָא׃

Stimando per maggior ricchezza l'obbrobrio di Chriſto, che i teſori de l'Egitto: percioch'egli haueua l'occhio a la rimuneratione.

27 בְּהַימָנוּתָא שַׁבְקָהּ
לְמֶצְרֵין וְלָא דְּחֵל מֶן
חֶמְתֵהּ דְּמַלְכָּא וְסַבַּר אַיךְ
הָו דְּחָזֵא הֲוָא לַאלָהָא
דְּלָא מֶתְחְזֵא׃

Per fede laſciò l'Egitto, non temendo l'ira del Re: perche egli ſtette forte, come quello che è inuiſibile.

28 בְּהַימָנוּתָא עֲבַד פֶּצְחָא
וַרְסֵס דְּמָא דְּלָא יֶתְקַרַב
לְהוֹן הָו דַּמְחַבֵּל הֲוָא
בוּכְרֵא׃

Per fede fece la Paſqua e l'effuſion del ſangue: accioche colui che ſterminaua i primogeniti, non li toccaſſe.

יא

22 בֶּאֱמוּנָה יוֹסֵף בְּמוֹתוֹ הִזְכִּיר
עַל־צֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם
וְעַל־עַצְמֹתָיו צִוָּה אוֹתָם׃

Por Fe muriendoſe ſe acordó de la partida de los hijos de Iſrael: y dió mandamiento acerca de ſus hueſſos.

23 בֶּאֱמוּנָה מֹשֶׁה בְּהִוָּלְדוֹ נִצְפַּן
שְׁלֹשָׁה יְרָחִים מִיּוֹלְדָיו עַל־כִּי
רָאוּ כִּי־טוֹב הַיֶּלֶד וְלֹא יָרְאוּ
אֶת־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃

Por Fe Moyſen nacido fue eſcondido de ſus padres por tres meſes, porque lo vieron hermoſo ninno: y no temieron el mandamiento del rey.

24 בֶּאֱמוּנָה מֹשֶׁה בְּגָדְלוֹ כִּחֵשׁ
לְהִקָּרֵא בֶן־בַּת פַּרְעֹה׃

Por Fe Moyſen hecho ya grande, refuſó de ſer hijo de la hija de Pharaon:

25 יוֹתֵר בָּחַר לְעֻנּוֹת עִם עַם
אֱלֹהִים מֵהִתְעַלֵּס לְעֵת בַּחֲטָאִים׃

Eſcogiendo antes ſer affligido con el pueblo de Dios, que gozar de commodidades temporales de peccado:

26 מְחַשֵּׁב כִּי־חֶרְפַּת הַמָּשִׁיחַ
גְּדוֹלָה הִיא מֵאוֹצְרוֹת מִצְרַיִם
כִּי־הִבִּיט אֶל־הַגְּמוּלָה׃

Teniendo por mayores riquezas el vituperio del Chriſto que los theſoros de los Egypcios: porque miraua à la remuneracion.

27 בֶּאֱמוּנָה עָזַב אֶת־אֶרֶץ
מִצְרַיִם וְלֹא יָרֵא אֶת־חֲרוֹן
הַמֶּלֶךְ כִּי־אֲשֶׁר לֹא נִרְאֶה
כִּרְאוֹתוֹ פָּנָיו קִוָּה אֵלָיו׃

Por Fe dexó à Egypto no temiendo la yra del rey: porque como aquel que via àl inuiſible, ſe es forçó.

28 בֶּאֱמוּנָה עָשָׂה הַפֶּסַח וּשְׁפִיכַת
הַדָּם פֶּן יְהוָה הַמַּכֶּה אֶת־כָּל־
בְּכוֹר יִגָּעֵמוֹ׃

Por Fe celebró la paſcua, y el derramamiento de la ſangre, para que el que mataua los primogenitos no los tocaſſe.

ιά.

22. Πίστει ἰωσὴφ τελευτῶν, περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.

Par foy Ioſeph treſpaſſant fit mention de l'iſſue des enfans d'Iſrael, & dõna charge touchant ſes os.

23. Πίστει μωσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.

Par foy Moyſé eſtant né, fut caché trois mois par ſes pere & mere, pource qu'ils le voyoyent beau petit enfant, & ne craignirent point l'edit du Roy,

24. Πίστει μωσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ.

Par foy, Moyſe eſtant ia grand, refuſa d'eſtre nommé fils de la fille de Pharao:

25. Μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν.

Choiſiſſant pluſtoſt d'eſtre affligé auec le peuple de Dieu, que de iouir pour vn peu de temps des delices de peché.

26. Μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν αἰγύπτῳ θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν.

Ayant eſtimé plus grandes richeſſes l'opprobre de Chriſt, que les threſors qui eſtoyent en Egypte. car il regardoit à la remuneration.

27. Πίστει κατέλιπεν αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε.

Par foy il quitta l'Egypte, n'ayant point craint la fureur du Roy: car il tint ferme, comme voyant celui qui eſt inuiſible.

28. Πίστει πεποίηκε πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν.

Par foy il celebra la la Paſque & l'effuſion du ſang: afin que celui qui deſtruiſoit les premier-nés, ne les touchaſt.

CAP. XI.

22. Fide, Ioſeph moriens, de profectione filiorum Iſraël memoratus eſt: & de oſſibus ſuis mandavit.

By faith Joſeph when hee died, made mention of the departing of the children of Iſrael, and gaue commandement of his bones.

23. Fide, Moyſes natus, occultatus eſt menſibus tribus à parentibus ſuis: eo quod vidiſſent elegantem infantem & non timuerunt regis edictum.

By faith Moſes when hee was borne, was hid three moneths of his parents, becauſe they ſawe hee was a proper chi.de, neither feared they Kinges commandement.

24. Fide, Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis.

By faith Moſes when he was come to age, refuſed to be called the ſonne of Pharaos daughter.

25. Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.

And choſe rather to ſuffer aduerſitie with the people of God, then to enioye the pleaſures of ſinnes for a ſeaſon.

26. Maiores divitias æſtimans theſauro Aegyptiorũ, improperium Chriſti, aſpiciebat enim in remunerationem.

Eſteeming the rebuke of Chriſte greater riches then the treaſures of Egypt: for he had reſpecte vnto the recompence of the rewarde.

27. Fide, reliquit Aegyptũ: non veritus animoſitatem regis, inviſibilem enim tanquam videns ſuſtinuit.

By faith he forſooke Egypt, & feared not the fierceneſſe of the king: for he endured, as he that ſawe him which is inuiſible.

28. Fide, celebravit paſcha, & ſanguinis effuſionem: ne qui vaſtabat primitiva, tangeret eos.

Through faith he ordayned the Paſſeouer and the effuſion of bloude, leaſt hee that deſtroyed the firſt borne, ſhoulde touch them.

Das XI. Capitel.

22. Durch den Glauben redet Joſeph vom außzug der Kinder Jſrael/ da er ſtarb/ vnnd thet befelch von ſeinen Gebeinen.

Formedelſt Troen talede Joſeph/ om Jſraels Børns vdgong/ der hand døde/ oc gaff befalning om ſine Been.

23. Durch den Glauben ward Moſes/ da er geborn war/ drey Monden verborgen von ſeinen Eltern/ darumb daß ſie ſahen/ wie er ein ſchön Kind war/ vnnd forchten ſich nicht für deß Königes gebot.

Formedelſt Troen bleff Moſe ſkiult i tre maanede/ aff ſine Foreldre/ der hand vaar fød/ fordi de ſaae/ at hand vaar it deyligt Barn/ oc de fryctede ſig icke faar Kongens Bud.

24. Durch den Glauben wolt Moſes da er groß ward/ nicht mehr ein Sohn heiſſen der Tochter Pharao.

Formedelſt Troen vilde Moſe icke mere kaldis Pharao daatters Søn/ der hand bleff ſtor.

25. Vnd erwehlet vil lieber mit dem Volck Gottes vngemach zuleiden/ denn die zeitliche ergetzung der ſünden zuhaben.

Oc hand vdualde meget mere at lide vmage met Guds Folck/ end at haffue ſyndens timelige glæde.

26. Vnd achtet die ſchmach Chriſti für gröſſer Reichthumb/ denn die ſchätze Egypti/ denn er ſahe an die belohnung.

Oc hand actede Chriſti forſmedelſe for ſtører Rigdom/ end Egypti Liggendeſæ/ thi hand ſaa til Betalningen.

27. Durch den glauben verließ er Egypten/ vnd forchte nicht des Königs grim̃/ denn er hielt ſich an den/ den er nicht ſahe/ als ſehe er jn.

Formedelſt Troen forlod hand Egypten/ oc fryctede icke Kongens grumhed/ thi hand holt ſig til den/ der hand icke ſaa/ lige ſom hand haffde ſeet hannem.

28. Durch den Glauben hielt er die Oſtern vnnd das Blutgieſſen/ auff daß der die Erſtengeburten würgete/ ſie nicht treffe.

Formedelſt Troen holt hand Paaſke oc Blodſtyrening/ paa det/ at den ſom myrde de Førſtfødde/ ſkulde icke finde paa dem.

Kapitola XI.

22. Z wjry Jozeff mage vmřijti/ zmijnku čině/ že Synowě Jzrahelſſtij magij wygijti z Země Egiptſſké/ y poručil o koſtech ſwých.

Wiára Jozef vmieráiac o wyśćiu ſynow Jzraelſkich wſpomionał/ y około kośći ſwoich roſkazał.

23. Wěrau/ Moyžijš když ſe byl narodil/ taynė chowán geſt od Rodičuow ſwých za tři Měſýce/ ykoto/ že widěli pěkně Nemluwňátko/ a nebáli ſe wapowědy Králowſſké:

Wiára gdy ſię národźił Moyżeß ieſt ſkryt przez trzy mieśiące od rodźicow ſwoich/ przeto iż go widźieli nadobnym dźiećiątkiem áni ſię bali roſkazánia Krolewſkiego.

24. Wěrau/ Moyžijš weliký m gſa včiněn/ zapřel ſe býti ſynem Dcery Faraonowy:

Wiára Mojżeß iuż doroſłym nie chćiał być zwan ſynem corki Fáraonowey.

25. Wy woliw ſobě raděgi/ aby trápen byl s Lidem Božijm/ nežby měl vžjſſenj čaſného hřijchu.

Rádßey tho obrawßy áby był vtrapionym weſpoł z ludem Bożym/ niżli vżywac docżeśnych pożytkow grzechu.

26. Mage za to/ že pohaněnij Kryſtowo geſt Bohatſtwj lepſſý a wětſſý/ nežli pokladowě Egiptſſtij/ neb prohledal k odplatě.

Rozumieiac być więtßym bogáctwem ſromocenie Kryſthuſowe/ niżli ſkarby Egipthczánow/ bo ſię oglądał ná odplatę.

27. Z wijry opuſtil Egypt/ neobáwáge ſe vkrutnoſti Králowy/ neb newiditedlného Boha čekal/ ták yakoby gey widěl.

Wiára opuśćił Egipt/ nic ſię nie boiac gniewu Krolewſkiego/ ábowiem iákoby widźiał tego ktory ieſt niewidomi/ ták był y ſtátheczńego ſercá.

28. Wěrau Slawně gedl Beránka/ a ſlawil wylijtij krwe/ aby ten kterýž hubil prworozené/ nedotekl ſe gich.

Wiára obchodźił Wielkanoc y wylanie krwie/ aby then ktory pierworodne trácił ich ſię nie dotknał.

יא

29 בְּהַימָנוּתָא עֲבַרו יַמָּא דְסוּף אַיךְ דְּעַל אַרְעָא יַבִּישְׁתָּא וּבֵהּ אֶתְבַּלַעו מֶצְרָיֵא כַּד אַמְרַחו עֲלָוְהי׃

Per fede paſſorono il mar roſſo, come per il ſecco: di che gli Egittij volendo far proua, furono inghiottiti.

30 בְּהַימָנוּתָא שׁוּרַיָּה דְאִירִיחוֹ נְפַלו מֶן דְּאֶתְכַּרְכוּ שַׁבְעָא יוֹמִין׃

Per fede le mura di Ierico, eſſendo circondate per ſette giorni, caddero à terra.

31 בְּהַימָנוּתָא רָחָב זָנִיתָא לָא אַבְדַת עַם הָנוּן דְּלָא אֶשְׁתַּמְעו דְּקַבְּלַת לַגָּשׁוּשֵׁא בַּשְׁלָמָא׃

Per fede Raab meretrice non perì inſieme con gl'increduli, hauendo ella con pace riceuute le ſpie.

32 מָנָא תוּב אֵמַר זְעוּר הוּ לִי זַבְנָא דְּאֶשְׁתַּעֵא עַל גֶּדְעוּן וְעַל בָּרָק וְעַל שֶׁמְשׁוּן וְעַל יִפְתַּח וְעַל דַּוִיד וְעַל שְׁמוּאִיל וְעַל שַׁרְכָּא דַּנְבִיֵא׃

E che dico io piu? perche mi mancarebbe il tempo, à raccontar di Gedenne, e di Barac, e di Sanſone, e di Ieſte, e di Dauid, e di Samuel, e de Profeti.

33 אִילֵין דַּבְהַימָנוּתָא זְכו לְמַלְכְּוָתָא וְפַלַחו כֵּאנוּתָא וְקַבֵּלו מוּלְכָּנֵא וְסַכְרו פּוּמָא דְּאַרְיָוָתָא׃

I quali per fede eſpugnerono i regni, operorono la giuſtitia, ottennero le promeſſe, chiuſero le bocche de leoni.

34 וְדַעֵכו חַיְלָא דְנוּרָא וְאֶתְפַּצִּיו מֶן פּוּמָא דְסַיְפָא וְאֶתְחַיַּלו מֶן כּוּרְהָנָא וַהְווּ חַיְלְתָנֵא בַקְרָבָא וְסַחְפו מַשְׁרְיָתָא דְּבְעֶלדְּבָבֵא׃

Eſtinſero la forza del fuoco, ſcamporono dal taglio de le ſpade, ſi riebbero da l'infermita, diuennoro forti ne la guerra, meſſero in rotta gli eſerciti de li ſtranieri.

35 וִיהַבו לְנָשֵׁא בְּנַיְהֵין מֶן קְיָמְתָּא דְּמִיתֵא וְאַחְרָנֵא בְּשֶׁנְדֵּא מִיתוּ וְלָא סְבִיו לְמֶתְפַּצָּיו דִּקְיָמְתָּא מְיַתַּרְתָּא תֶהְוֵא לְהוּן׃

Le donne riceuerono i lor morti per reſurrettione. Altri ancora furono ſtirati, non curandoſi d'eſſer liberati, per ottenere vna miglior reſurrettione.

יא

29 בֶּאֱמוּנָה הָלְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ יַם סוּף כְּמוֹ בַיַּבָּשָׁה וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אַחֲרֵיהֶם וַיִּטָּבְעוּ׃

Por Fe paſſaron el mar Bermejo como por la tierra ſeca, lo qual prouando los Egypcios fueron conſumidos.

30 בֶּאֱמוּנָה נָפְלָה חוֹמַת יְרִיחוֹ תַּחְתֶּיהָ כַּאֲשֶׁר סָבְבוּ אֶת־הָעִיר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי׃

Por Fe cayeron los muros de Iericho con rodearlos ſiete dias.

31 בֶּאֱמוּנָה רָחָב אִשָּׁה זוֹנָה לֹא אָבְדָה אֶת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקַחְתָּהּ אֶת־הַמְרַגְּלִים בְּשָׁלוֹם׃

Por la Fe Raab la ramera no pereció juntamente con los incredulos auiendo recebido las eſpias con paz.

32 וּמָה עוֹד אֹמַר אֶחְסַר עֵת אִם עַל־גִּדְעוֹן וְעַל־בָּרָק וְשִׁמְשׁוֹן וְיִפְתָּח וְדָוִד וּשְׁמוּאֵל וְהַנְּבִיאִים׃

Y que aun diré? porque el tiempo me faltará contando de Gedeon, de Barac, de Samſon, de Iepte, de Dauid, de Samuel, y de los prophetas:

33 אֲשֶׁר בֶּאֱמוּנָה כָּבְשׁוּ מַמְלָכוֹת פָּעֲלוּ צְדָקָה הֶחֱזִיקוּ בַשְּׁבוּעָה שָׁתְמוּ פִּי־הָאֲרָיִים׃

Que por Fe ganaron reynos, obraron juſticia, alcançaron promeſſas, taparon las bocas à leones.

34 דָּעֲכוּ אֶת־כֹּחַ הָאֵשׁ נִמְלְטוּ מִפִּי הַחֶרֶב נִרְפְּאוּ מֵחֳלִי הָיוּ גִבּוֹרֵי חַיִל בַּמִּלְחָמָה מַחֲנוֹת הַנָּכְרִים הָפְכוּ׃

Apagaron fuegos impetuoſos, euitaron filo de cuchillo, conualecieron de enfermedades, furon hechos fuertes en batallas, traſtornaron campos de enemigos eſtrannos:

35 הַנָּשִׁים לָקְחוּ מִתְּקוּמָה אֶת־מֵתֵיהֶן וַאֲחֵרִים הוּקְעוּ וְלֹא בִקְשׁוּ אֶת־הַפְּלֵטָה לִמְצֹא אֶת־תְּקוּמָה טוֹבָה מֵהֵן׃

Las mugeres recibieron ſus muertos por reſurrecion, vnos fueron eſtirados, menoſpreciando la vida para ganar mejor reſurrecion.

ια´.

29. Πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς· ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι κατεπόθησαν.

Par foy ils trauerſerent la mer rouge, comme par le ſec: ce que les Egyptiens voulans experimenter, ils furent engloutis.

30. Πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας.

Par foy tomberent les murs de Ierico, apres qu'ils eurent eſté circuis par ſept iours.

31. Πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ᾽ εἰρήνης.

Par foy Rahab la paillarde ne perit point auec les incredules, ayant recueilli les eſpies en paix.

32. Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος, περὶ γεδεὼν, βαράκ τε, καὶ σαμψὼν, καὶ ἰεφθάε, δαυίδ τε καὶ σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν.

Et que dirai-ie plus? car le temps me defaudra, ſi ie vueil raconter de Gedeõ, & de Barac, & de Samſon, & de Iephté, & de Dauid, & de Samuel, & des Prophetes.

33. Οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων.

Leſquels par foy ont combatu les royaumes, ont exercé iuſtice, ont obtenu les promeſſes, ont fermé les guelions:

34. Ἔσβεσαν δύναμιν πυρὸς, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων.

Ont eſteint la force du feu, ſont eſchappés des trenchans des eſpees, de malades ſont deuenus vigoureux, ſe ſõt monſtrés forts en bataille, ont tourné en fuite les armees des eſtrangers.

35. Ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν· ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν.

Les femmes ont par reſurrection receu leurs morts: mais d'autres ont eſté eſtendus au torment, ne tenans conte d'eſtre deliurés, afin qu'ils obtinſſent vne meilleure reſurrection.

CAP. XI.

29. Fide, tranſierunt Mare-rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Aegyptii, devorati ſunt.

By faith they paſſed through the red ſea as by drie land / which when the Egyptians had aſſayed to doe/ they were drowned.

30. Fide, muri Iericho corruerunt, circuitu dierum ſeptem.

By faith the walles of Jericho fell down after they were compaſſed about ſeuen dayes.

31. Fide, Rahab meretrix non periit cum incredulis: excipiens exploratores cum pace.

By faith the harlot Rahab periſhed not with them which obeyed not / when ſhee had receiued the ſpies peaceably.

32. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sampſon, Iephte, David, Samuel, & Prophetis.

And what ſhall I more ſay? for the time would be to ſhort for me to tell of Gedeon/ of Barac/ and of Sompſon/ & of Jephte/ alſo of Dauid/ and Samuel/ and of the Prophets.

33. Qui per fidem, devicerunt regna, operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt repromiſſiones, obturaverunt ora leonum.

Which through faith ſubdued kingdoms/ wrought righteouſnes/ obteined the promiſes / ſtopped the mouthes of Lions.

34. Extinxerunt impetum ignis, effugaverunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti ſunt in bello, caſtra verterunt exterorum.

Quenched the violence of fire/ eſcaped the edge of the ſworde/ of weake were made ſtrong / waxed valiant in battell / turned to flight the armies of the aliants.

35. Acceperunt mulieres de reſurrectione mortuos ſuos, alii autem diſtenti ſunt non ſuſcipientes redemptionem, ut meliorem invenirent reſurrectionem.

The women receiued their dead raiſed to life: other alſo were racked / and would not be deliuered/ that they might receiue a better reſurrection.

Das XI. Capitel.

29. **Durch den Glauben giengen ſie durchs rote Meer/ als durchs trucken Land/ welches die Egypter auch verſuchten/ vnd erſoffen.**

Formedelſt Troen ginge de igennem det røde Haff/ ige ſom igennem tiurt Land/ Huilcket de Egypter oc forſøcte/ oc drucknede.

30. **Durch den Glauben fielen die Mawren Jericho/ da ſie ſieben tage vmbher gangen waren.**

Formedelſt Troen Jericho Mure/ der de haffde ganget omkring i ſiu dage.

31. **Durch den Glauben ward die Hur Rahab nicht verlorn mit den vnglaubigen/ da ſie die Kundtſchaffer freundlich auffnam.**

Formedelſt Troen bleff den Skøge Rahab icke fortabet met de vantro/ der hun anammede Speyderne venlige.

32. **Vnnd was ſoll ich mehr ſagen? Die zeit würde mir zu kurtz/ wenn ich ſolte erzehlen von Gedeon/ vnd Barac/ vnd Samſon/ vnd Jephthe/ vnd David/ vnd Samuel/ vnd den Propheten.**

Oc huad ſkal ieg mere ſige? Tiden bleffue mig for ſtacket/ der ſom ieg ſkulde fortelie om Gedeon/ oc Barac/ oc Samſon/ oc Jephthe/ oc Dauid/ oc Samuel/ oc Propheterne.

33. **Welche haben durch den glauben Königreiche bezwungen/ Gerechtigkeit gewircket/ die verheiſſung erlanget/ der Löwen Rachen verſtopffet.**

Huilcke der formedelſt troen tuingde Kongerige/ giorde Retferdighed/ finge Forie:telſer/ tilſtoppede Leuers ſtruber.

34. **Deß fewers krafft außgeleſcht/ deß Schwerdts ſchärpffe entrunnen/ ſind kräfftig worden auß der ſchwachheit/ ſind ſtarck worden im ſtreitt/ haben der frembden Heer darnieder geleget.**

Vdſlucte Ildenskrafft/ vndflyde Suerdens ſkarpe/ de bleffue krafftige aff ſkrøbelighed/ de bleffue i ſtrid de nedlagde de fremmedis Hær.

35. **Die Weiber haben jre Todten von der aufferſtehung wider genommen. Die andern aber ſind zurſchlagen/ vnnd haben keine erlöſung angenommen/ auff daß ſie die aufferſtehung/ die beſſer iſt/ erlangeten.**

Quinderne toge deris Døde aff Opſtandelſen igen. Men de andre ere nedſlagne/ oc anammede ingen Forløſning/ At de maatte faa den Opſtandelſe/ ſom er bedre.

Kapitola XI.

29. Wěrau přeſſli Moře čerwené/ yako po ſuché Zemi/ čehož chtijce doweſti Egiptſſtij/ y ztonuli.

Wiára przeßli przez morze czerwone iáko po ſuchey ziemi/ ktorego chcac kuśić Egiptcyánie/ za topieni ſa.

30. Skrze Wijru zdi Měſta Gerycho padly/ když za ſedm dnij ge obcházeli.

Wiára mury Jerychá vpádly bedac obtoczone przez ſiedm̃ dni.

31. Wěrau Ráhab Newěſtka ne zahynula s newěrnými/ neb přiyala ſſpehéře w pokogi.

Wiára Rahab wßetecznicá oná nie zginelá weſpol z tymi ktorzy nie byli poſlußnymi przyiawßy wdzięcznie do goſpody ßpiegi.

32. A což geſſtě powijm? Neſtačijť mi zagiſté čaſ k wyprawowánij o Gedeonowi/ o Bárachowi/ o Samſonowi/ o Gephte/ o Dawidowi/ o Samuelowi/ y o Prorocých:

A coż dáley mowię? boć mi czáſu nie zſtánie gdybych powiedał o Gedeonie/ o Báráku/ o Sámſonie/ o Jefthe/ o Dawidzie/ o Samuelu/ y o Prorocech.

33. Kteřijžto ſkrze Wijru přemáhali Králowſtwij/ činili ſprawedlnoſt/ docházeli zaſlijbenj/ zacpáwali vſta Lwům.

Ktorzy wiárą zwalczyli kroleſtwá/ czynili ſpráwiedliwość/ doſtapili obiethnic/ y záwárli geby lwow.

34. Vhaſſowali prud koſt ohně/ zapuzowali oſtroſt Meče/ powſtáwali z nemocý/ ſylnij včiněni gſau w bogi/ wogſka zaháněli cyzozemcuow.

Zágáſili moc ogniá vßli oſtrych mieczow/ mocnymi ſie ſthali z niemocy/ śil doſthapili na woynie/ y wayſká obcych tył im podawáli.

35. Přigijmaly ženy wzkřijſſené mrtwé ſwé. Ginij pak roztahowáni gſau/ nepřigijmagijce wyſwobozenij/ aby lepſſý nalezli wzkřijſſenj.

Niewiáſty wzięły ſwoie vmarłe z zmartwych vſtánia/ á drudzy ſą rozciągnieni/ niedbáiąc aby byli wybáwieni/ á ku themu áby lepßego zmartwych wſtánia doſtapili.

יא

36 אחרנא דין לבוזחא
ולנגדא עלו אחרנא ל
לאסורא ולחבושיא
אשתלמו :

Altri furon prouati con iſcherni e batiture,& ancor con legami e con prigione.

37 אחרנא אתרגמו א
אחרנא אתנסרו אחרנא
בפומא דסיפא מיתו א
אחרנא אתכרכו כד ---
לבישין משכא דאמרא
ודעזא וסניקין ואליצין
ומשרפין :

Furon lapidati, furon ſegati, furon tentati, morirono per occiſion di coltello, andoron vagando, veſtiti di pelli di pecore e di capre, biſognoſi, oppreſſi, afflitti.

38 אנשא דלא שוא הוא
להון עלמא והוו איך טעיא
בחורבא ובטורא ובמערא
ובפעריא דארעא :

De quali il mondo non era degno, errando per li diſerti, e per li monti, e per le ſpelonche, e per le cauerne de la terra.

39 והלין כלהון דהות
עליהון סהדותא ---
בהימנותהון לא קבלו
מולכנא :

E tutti queſti hauendo riceuuta teſtimonianza per la fede, non hanno gia riceuuta la promeſſa.

40 מטול דאלהא קדם
חר בעודרנן הילן דלא
בלעדין יתגמרון :

Prouedendo Iddio di noi qualche coſa migliore, accioche non diueniſſen perfetti ſenza noi.

יב

1 מטול הנא אף חנן אית
לן הלין כלהון סהדא דאך
ענגא חדירין לן נשרא מנן
כל יוקרין אף חטיתא דבכל
זבן מטיבא הי לן וב
ובמסיברנותא נרהטיוהי
לאגונא הנא דסים לן :

Noi dunque ancora eſſendo circondati da vna ſi gran nuuola di teſtimonij, poniamo giu ogni peſo, e il peccato che ci inuiluppa coſi facilmente, & corriamo coſtantemente nel corſo che ci è propoſto.

יא

36 ואחרים מסת קלון לצון
ומוסר השוטים לקחו ועוד
אזקים אסורים ומטרות :

Otros, experimentaron vituperios, y açotes; y aliende de eſto priſiones y carceles.

37 נסקלו באבנים נגזרו לגזרים
נסו בפי־חרב מתו התהלכו
אנה ואנה בעורות שעירי צאן
ועזים במחסור כל־דבר בצרה
ומצוקה מעונים :

Otros fueron apedreados, otros cortados en pieças, otros tentados, otros muertos à cuchillo: otros anduuieron perdidos cubiertos de pieles de ouejas y de cabras, pobres, anguſtiados, maltratados,

38 אשר לא שוה להם העולם
תועים בציי המדבר בהרים
במערות בנקרות הסלעים :

De los quales el mundo no era digno: perdidos por los deſiertos, por los montes, por las cueuas y por las cauernas de la tierra.

39 וכל־האלה את־כי־הועדו
באמונה לא קבלו את־השבועה :

Y todos eſtos aprouados por teſtimonio de la Fe, no recibieron la promeſſa:

40 על־כי־אלהים ראה עלינו
מקדם לטובה פן יכלו בלעדינו :

Proueyendo Dios alguna coſa mejor para noſotros, que no fueſſen perficionados ſin noſotros.

יב

1 על־כן כי־יש־לנו סביבותינו
ענן העדים נשים מעלינו את־
כל־משא וגם את־החטאה
אשר בכל עת דבקה בנו
ובדמיה נרוץ אל־המלחמה
אשר ערוכה לנו :

Portanto noſotros tambien teniendo pueſta ſobre noſotros vna tam grande nuue de teſtigos, dexando todo el peſo de peccado que nos rodea, corramos por paciencia la carrera que nos es propueſta.

ιαʹ.

36. Ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς.

Et les autres ont eſté eſprouués par moqueries & batures: d'auantage auſſi par liens & priſon.

37. Ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι·

Ils ont eſté lapidés, ils ont eſté ſciés, ils ont eſté tētés, ils ont eſté mis à mort par occiſion d'eſpee ils ont cheminé ça & là veſtus de peaux de brebis & de cheures, deſtitués, affligés, tormentés:

38. Ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.

Deſquels le monde n'eſtoit pas digne: errans ès deſerts, & montagnes, & cauernes, & pertuis de la terre.

39. Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν.

Et tous ceux-la ayans obtenu teſmoignage par la foy, n'ont point receu la promeſſe:

40. Τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.

Dieu ayant pourueu quelque choſe de meilleur pour nous, afin qu'ils ne vinſſent à perfection ſans nous.

ΚΕΦΑΛ. ιβʹ.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα.

Nous donc auſſi, veu que nous ſommes enuironnés d'vne ſi grande nuee de teſmoins, reiettans tout fardeau, & le peché qui nous enueloppe tant aiſément, pourſuiuons conſtamment la courſe qui nous eſt propoſee.

CAP. XI.

36. Alii verò ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres.

And others haue bene tried by mockings and ſcourgings / yea / moreouer by bondes & priſonment.

37. Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt, circuierunt in melótis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti.

They were ſtoned / they were hewen aſunder / they were tempted / they were ſlaine with the ſworde / they wandered vp and downe in ſheepes ſkinnes / & in goates ſkinnes / being deſtitute / afflicted / and tormented.

38. Quibus dignus non erat mundus, in ſolitudinibus errantes, in montibus & ſpeluncis, & in cavernis terræ.

Whome the world was not worthie of: they wandered in wildernesſes and mountaines / and dennes / and caues of the earth.

39. Et hi omnes teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionem.

And theſe all through faith obteined good report / and receiued not the promes.

40 Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non ſine nobis cōſummarentur.

God prouiding a better thing for vs / that they without vs ſhoulde not bee made perfite.

CAP. XII.

IDeoq́ue & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium: deponentes omne pondus & circumſtans nos peccatum, per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen.

Wherefore let vs alſo / ſeeing that wee are compaſſed with ſo great a cleude of witneſſes / caſt away euery thing that preſſeth downe / and the ſinne that hangeth ſo faſt on: let vs runne with patience the race that is ſet before vs.

Das XI. Capitel.

36. Etliche haben ſpott vnd geiſſeln erlidten / darzu band vnd gefengniß.

Negle lede beſpaattelſe oc hudſtrygelſe / der til met baand oc fengſel.

37. Sie ſind geſteiniget / zuhackt / zuſtochen / durchs ſchwert getödtet. Sie ſind vmbher gegangen in Peltzen vnd Ziegenfellen / mit mangel / mit trübſal / mit vngemach.

De ere ſtenede / ſønderreffne / forſøgte / dræbte met Suerd. De ginge omkring i ſkindkiortle oc gede ſkind / met fattigdom / met drøffuelſe / met wmage.

38. Der die Welt nicht werth war / vnd ſind im elend gangen / in den Wüſten / auff den Bergen / in den klüfften vnd löchern der Erden.

Huilcke Verden icke vaar verd / oc de ginge i elendighed / i Ørcken / paa Bierge / i Jordens Kløffter oc Hul.

39. Diſe alle haben durch den glauben zeugniß überkommen / vnnd nicht empfangen die verheiſſung.

Diſſe haffde alle vidniſbyrd / formedelſt troen / oc de finge icke Forietteliſen.

40. Darumb daß Gott etwas beſſers für vnns zuvor erſehen hat / daß ſie nicht ohn vns vollendet würden.

Fordi at Gud haffuer tilforn forſeet noget bedre for oſſ / at de ſkulde icke fuldkommis vden oſſ.

Das XII. Capitel.

DArumb auch wir / dieweil wir ſolchen hauffen zeugen vmb vns haben / laſſet vns ablegen die ſünde / ſo vns jmmer anklebt / vnd träge machet / vnd laſſet vns lauffen durch gedult / inn den kampff / der vns verordnet iſt.

DEr faare ocſaa wi / efftersdi wi haffue ſaadan en hob vidne om oſſ / da lader oſſ afflegge ſynden / ſom henger ſtedze ved oſſ oc gør oſſ lade / oc lader oſſ løbe formedelſt taalmodighed / i den ſtrid / ſom oſſ er beſticket.

Kapitola X.

36. Ginij pak trpěli / poſmjwánij a bitij / také y wězenij / y zalakowánij:

A drudzy zaſie doználi poſmiewiſk y biczowania / nád to y zwiazek y więzienia.

37. Kamenowáni gſau / ſekáni / pokauſſeni / Mečem zmordowáni: W haunijch chodijwali / a w kozech Kozelčijch / chudobu trpijce / ſſužowánj a trápeni gſauce.

Vkámionowáni ſa / przecieráni ſa / doświadczeni ſa mieczem zábici polegli / błakali ſie w owczych y w kozich ſkorach / opuſzczeni / vciśnieni / vtrapieni.

38. Kterýchžto Swět nebyl hoden: po pauſſtijch blaudili / y po horách / y w Geſkynijch / y w daupatech zemſkých.

Ktorych nie był godzien świát / tułáiac ſie po puſzczach / y gorach y iamách / y iaſkiniach ziemie.

39. A ti wſſyckni ſwědectwijm Wijry zkuſſeni gſauce / nedoſſli zaſlijbenij.

A ci wſzyſcy świadectwo otrzymawſzy przez wiárę / obietnice nie doſtąpili.

40. A to Božſkým gednánijm / pro naſſe lepſſý / aby bez nás dokonánij ſwého nepřiyali

Iż Bog ná nas coś lepſzego przeyźrzał / aby bez nas nie byli poświeceni.

Kapitola XII.

A Protož y my magijce za přijklad tak weliké množſtwij yako Oblak ſwědkuow / složijce s ſebe každé břijmě y hřijch / kterýž nas obkličuge / ſkrze trpělíwoſt běžme k vloženému nám bogi.

A Ták y my bedac ogarnieni ták wielkim obłokiem świadkow / od czućiwſzy wſzelakie brzemie y grzech / ktory nas snadnie może ze wſzad vwikláć / ſtátecznie bieżmy w zawodźie ktory nam ieſt założony.

יב

2 וְנִחוּר בְּיֵשׁוּעַ דְּהוּ הֲוָא רִישָׁא וְגָמוּרָא לְהַיְמָנוּתַן דַּחֲלָף חַדּוּתָא דְּאִית הֲוָא לֵהּ סַיְבַּר צְלִיבָא וְעַל בְּהֶתְתָּא אַמְסַר וְעַל יַמִּינָא דְּכוּרְסְיֵהּ דַּאלָהָא יְתֵב׃

Riguardando nel capo e conſumatore de la fede, Iesv, ilquale in cambio de la gioia che haueua in mano ſofferſe la croce, ſprezzando l'ignominia, & eſſi poſto à ſedere a la deſtra del trono di Dio.

3 חֲזַו הָכִיל כְּמָא סַיְבַּר מֶן חַטָּיֵא הָנוּן דְּהָנוּן הֲווּ סַקוּבְלָא לְנַפְשְׁהוּן דְּלָא תֶּאמַן לְכוּן וְלָא תֶּתְרַפֵּא נַפְשְׁכוּן׃

Perilche conſiderate bene ch'egli ſofferſe da i peccatori contra di ſe tali contradittioni, acciòche voi non vi ſtanchiate, mancando ne gli animi voſtri.

4 לָא עַד־־כִּיל מַטִּיתוּן עַד־־מָא לַדְמָא בַּאגוֹנָא דְּלוּקְבַל חֲטִיתָא׃

Voi non hauete ancor fatto reſiſtentia infin al ſangue, combattendo contra il peccato.

5 וַטְעִיתוּנָיְהִי לְיוּלְפָּנָא אֵינָא דְּאֵיךְ דַּלְבְנַיָא אָמַר לְכוּן בְּרִי לָא תֶּהְמֵא מֶן מַרְדּוּתֵהּ דְּמָרְיָא וְלָא תֶּתְרַפֵּא נַפְשָׁךְ אֶמַתַי דְּמֶנֵּהּ מֶתְכַּסַּן אַנְתְּ׃

E ſeteui dimenticati de l'eſortatione, laqual vi parla come a figliuoli, dicendo, Figliuol mio, non diſprezzare la correttion del Signore, e non ti ſgomentare quando da lui ſei ripreſo.

6 לְמַן דְּרָחֵם לֵהּ גֵּיר מָרְיָא רָדֵא לֵהּ וּמְנַגֵּד לַבְנַיָא אַיְלֵין דְּהָו צָבֵא בְּהוּן׃

Percioche il Signor caſtiga colui ch'egli ama, e batte ogni figliuolo ch'ei riceue.

7 סַיְבַּרוּ הָכִיל מַרְדּוּתָא מֶטּוּל דְּאֵיךְ דַּלְוָת בְּנַיָא סָעֵר צֵאידְכוּן אֱלָהָא אֵינַו גֵּיר בְּרָא דְּלָא רָדֵא לֵהּ אֲבוּהִי׃

Se voi tolerate il caſtigamento, Iddio s'offeriſce à voi come à figliuoli. Perche quale è quel figliuolo che il padre no'l caſtighi?

יב

2 וְנַבִּיט אֶל־שַׂר הָאֱמוּנָה וְאֶל־אִישׁ שָׁלֵם אֶל־יֵשׁוּעַ שֶׁהוּא בַּעֲבוּר שִׂמְחָה אֲשֶׁר שָׂם בְּנַפְשׁוֹ סָבַל אֶת־צְלִיבוֹ וּבָזָה אֶת־בּוּשָׁה וַיֵּשֶׁב לִימִין כִּסֵּא אֱלֹהִים׃

Pueſtos los ojos en el Author y Conſumador de la Fe Ieſus: el qual auiendole ſido propueſto gozo, ſuffrió la cruz, menoſpreciando la verguença, y fue aſſentado à la dieſtra de Dios.

3 חַשְּׁבוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ בְּנַפְשְׁכֶם בְּכַמָּה נָגוּעַ מֻכֶּה וּמְעֻנֶּה וּמֻמְרֶה הוּא בְּרוּחוֹ מֵחַטָּאִים פֶּן תִּיעֲפוּ בְנַפְשְׁכֶם וְתִגָּעוּ׃

Reduzid pues muchas vezes à vueſtro penſamiento à aquel que ſuffrió tal contradicion de peccadores contra ſi miſmo, porque no hos fatigueys en vueſtros animos deſmayando:

4 כִּי־עַד הַדָּם לֹא עֲמַדְתֶּם לְהִלָּחֵם עַל־הַחַטָּאָה׃

Que aun no aueys reſiſtido haſta la ſangre combatiendo contra el peccado.

5 וְנָשׁוֹא נְשִׁיתֶם אֶת־הַנֶּחָמָה הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם כְּבָנִים מוּסַר יְהוָה בְּנִי אַל־תִּמְאַס וְאַל תָּקוֹץ בְּתוֹכַחְתּוֹ׃

Y eſtays ya oluidados de la conſolacion que como con hijos habla con voſotros (diziendo) Hijo mio no menoſprecies el caſtigo del Sennor, ni deſmayes quando eres deel redarguydo:

6 כִּי־אֶת־אֲשֶׁר יֶאֱהַב יְהוָה יוֹכִיחַ וּכְאָב אֶת בֵּן יִרְצֶה׃

Porque el Sennor al que ama caſtiga, y açota a qualquiera que recibe por hijo.

7 לָכֵן תְּעוֹדְדוּ בַּמּוּסָר כִּי־כְּבָנִים מַקְרִיב לָכֶם אֱלֹהִים אֶת־נַפְשׁוֹ וּמִי־הַבֵּן אֲשֶׁר לֹא יוֹכִיחֶנּוּ אָבִיו׃

Si ſuffris el caſtigo, Dios ſe hos preſenta como à hijos: porque que hijo es aquel a quien el padre no caſtiga?

ιβʹ.

2. Ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας· ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ (ἐκάθισεν.)

Regardans à Ieſus chef & conſommateur de la foy : lequel en lieu de la ioye qu'il auoit en main, a ſouffert la croix, ayant meſpriſé la honte, & s'eſt aſſis à la dextre du throne de Dieu.

3. Ἀναλογίσασθε (γὰρ) τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

Parquoi conſiderez diligemment celui qui a ſouffert vne telle contradiction des pecheurs à l'encontre de ſoi: afin que vous ne deueniez laſches en defaillant en vos courages.

4. Οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

Vous n'auez point encore reſiſté iuſqu'au au ſang en combatant contre le peché :

5. Καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται· υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου, ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐλεγχόμενος.

Et auez oublié l'exhortation, laquelle parle à vous comme aux enfans, diſant, Mon enfant, ne mets point à nonchaloir la diſcipline du Seigneur, & ne perd point courage quand tu es reprins de lui.

6. Ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.

Car le Seigneur chaſtie celui qu'il aime, & fouëtte tout enfant qu'il aduouë.

7. Εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;

Si vous endurez la diſcipline, Dieu ſe preſente à vous comme à ſes enfans : car qui eſt l'enfant que le pere ne chaſtie point ?

CAP. XII.

2. Aſpicientes in authorem fidei & conſummatorem Ieſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta, atq; in dextera ſedis Dei ſedet.

Looking vnto Jeſus the author and finiſher of our faith/ who for yͤ ioye that was ſet before him / endured the croſſe / and deſpiſed the ſhame/and is ſet at the right hand of the throne of God.

3. Recogitate enim eum qui talē ſuſtinuit à peccatoribus adverſum ſemetipſum contradictionem: ut ne fatigemini, animis veſtris deficientes.

Conſider therefore him that endured ſuch ſpeaking againſt of ſinners / leaſt yee ſhoulde bee wearied and faint in your mindes.

4. Nondum enim uſque ad ſanguinem reſtitiſtis, adverſus peccatum repugnantes.

Yee haue not yet reſiſted vnto blood/ ſtriuing againſt ſinne.

5. Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis, tanquam filiis loquitur, dicens, Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini, neque fatigêris dum ab eo argueris.

And yee haue forgotten the conſolation / which ſpeaketh vnto you as vnto children / My ſonne / deſpiſe not the chaſtening of the Lord/neither faint when thou art rebuked of him.

6. Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.

For whome the Lorde loueth / hee chaſteneth: and he ſcourgeth euery ſonne that he receiueth.

7. In diſciplina perſeverate. Tanquam filiis, vobis offert ſe Deus, quis enim filius, quem non corripit pater?

If ye endure chaſtening/ God offreth him ſelfe vnto you as vnto ſonnes: for what ſonne is it whom the father chaſteneth not?

Das XII. Capitel.

2. Vnd auffſehen auff Jeſum/ den anfenger vnd vollender deß Glaubens/ welcher/ da er wol hette mügen freude haben/ erduldet er das Creutz/ vnd achtet der ſchande nicht/ vnd iſt geſeſſen zur Rechten auff dem Stul Gottes.

Oc ſee til Jheſum / ſom er Troens Begyndere oc Fuldkommere / huilcken der hand maatte vel hafft glæde/ da leed hand Kaarſſet/ oc actede icke den ſkendzel/ oc ſider hoſſ den høyre haand paa Guds Stol.

3. Gedencket an den/ der ein ſolches widerſprechen von den Sündern wider ſich erduldet hat / daß jr nicht in ewrem mut matt werdet vnnd ablaſſet.

Tencker paa den / ſom leed ſaadan en genſigelſe mod ſig aff Syndere/ at i icke bliffue trette i eders ſind/ oc afflade.

4. Denn jhr habt noch nicht biß auffs blut widerſtanden / über dem kempffen wider die Sünde.

Thi at i ſtode icke end nu imod indtil Blod/ i den ſtrid mod Synden.

5. Vnd habt bereit vergeſſen des troſtes / der zu euch redet / als zu den kindern: Mein Sohn/ achte nicht geringe die züchtigung des HERRN / vnd verzage nicht / wenn du von jm geſtrafft wirſt.

Oc i haffue allerede forglemt den Trøſt/ der taler til eder/ ſom til Børn. Min ſøn/ foracte icke HERRENS ſtraff / oc miſtrøſte icke naar du ſtraffis aff hannem.

6. Denn welchen der HERR lieb hat/ den züchtiget er / er ſteupet aber einen jeglichen Sohn / den er auffnimpt.

Thi at huilcken HERREN elſker / den tucter hand / oc hand hudſtryger huer den Søn / ſom hand anammer.

7. So jr die züchtigung erduldet/ ſo erbeut ſich euch GOtt als Kindern. Denn wo iſt ein Sohn den der Vater nicht züchtiget?

Derſom i lide ſtraff/ da tilbiuder Gud ſig eder ſom Børn. Thi huor er en Søn / ſom Faderen icke tucter?

Kapitola XII.

2. Patřijce na rozmnožitele Wijry/ a dokonawatele Gežiſſe: kterýžto předložiw ſobě radoſt / podſtaupil Smrt Křijže/ a opowážiw ſe hanby/ ſedij na prawicy Božij.

O gládaycież ſię ná Jezuſá Hetmáná/ y tego ktory dokonał wiáry/ ktory miáſto weſela iemu wyſtáwionego/ ćierpiał krzyż wzgardziwſzy ſromotę/ y uſiadł ná prawicy ſtolice Bożey.

3. Protož čaſto ſe naň rozpomjnayte/ kterýžto takowé proti ſobě ſamému od hřijſſných trpěl domlauwánij/ abyſſte neuſtáwali na ſwých myſlijch hynauce.

A ták obáczćie ktory tho ieſt co thákowe przećiwieńſtwo ćierpiał od grzeſznikow przećiwko ſobie/ ábyśćie mdleiąc na ſercách wáſzych nie uſtáli.

4. Wſſak gſte pak geſſtě než protiwili ſe do krwe wylitij / proti hřjchu bojugijce:

Jeſzcześćie ſię do krwie nie záſtáwili/ walcząc przećiwko grzechowi.

5. A zápomněli gſte na potěſſenij/ kteréž yako Synuom mluwij wám/ řka: Synu můg/ nezamijtay kázně PAně/ aniž odſtupůg když od něho treſtán budeſs.

Zápámiętaliśćie nápomnánia kthore wam iáko synom mowi/ Synu moy/ nie wzgárdzay karánia Pańſkiego/ ani vſtháway ná ſercu/ gdy od niego bywaſz karan.

6. Nebo kohož Bůh miluge/ toho treſtce/ a mrſká každého Syna kteréhož přigijmá.

Abowiem kogo miłuie Pan/ tego karze á bije każdego ſyna ktorego przyimuie.

7. Trwayteż w kázni. Neboť Buoh wám yáko Synuom ſe okazuge: Nebo který geſt Syn gehožby netreſtal Otec?

Jeſli ćierpićie karánie/ ſtáwić ſię wam Bog iáko ſynom/ ábowiem ktoryż ieſt ſyn kthoregoby oćiec nie karał?

יב

8 וְאֶן דְּלָא מַרְדּוּתָא אַנְתּוּן הָי דְּבָהּ מֶתְרְדֶא כֻּל נָשׁ הָוַיְתּוּן לְכוּן נוּכְרָיֵא וְלָא־בְנַיָּא׃

Ma ſe Voi ſete ſenza caſtigamento, del quale tutti ſono ſtati partecipi. Voi ſete dunque baſtardi, e non Veri figliuoli.

9 וְאֶן אַבָהַין דְּבֶסְרָא רָדִין הָווּ לַן וּבָהְתִין הָוַין מֶנְהוּן כְּמָא הָכִיל חַיָּבִינַן דְּנֶשְׁתַּעְבַּד לַאבָהַין דְּרוּחָתָא וְנִחֵא׃

Di poi noi habbiam pur hauuti per caſtigatori i padri de la noſtra carne, & habbiangli riueriti: non ci ſottometteremo noi molto piu al padre degli ſpiriti, e Viueremo?

10 הָנוּן גֵּיר לְזַבְנָן הוּ זְעוּר אַיְךְ דְּצָבֵין הָווּ רָדִין הָווּ לַן אַלָהָא דֵּין לְעוּדְרָנַן דב דְּנֶשְׁתַּוְתַּף לְקַדִּישׁוּתֵהּ׃

Quelli certo per pochi giorni, ſecondo che pareua loro ci caſtigauano: ma queſto ci caſtiga in quel che ci è Vtile, accioche noi ſiamo partecipi de la ſua ſantità.

11 כֻּל מַרְדּוּתָא דֵּין בְּזַבְנָהּ לָא מֶסְתַּבְּרָא דְּחַדוּתָא הִי אֶלָּא דְּכַרְיוּתָא לְחַרְתָא דֵּין פֵּארָא דַּשְׁלָמָא וְדַזַדִּיקוּתָא יָהְבָא לַאילֵין דְּבָהּ אֶתְדַּרַשׁוּ׃

Ogni caſtigamento al preſente non pargia che ſia d'allegrezza, ma di triſtezza: nondimeno rende poi Vn frutto pacifico di giuſtitia à quelli che per eſſo ſono eſercitati.

12 מֶטוּל הָנָא אִידַיְכוּן מְשַׁרְיָתָא וּבוּרְכַּיְכוּן דע רְעֶלָתָא שַׁרָרוּ׃

Per laqual coſa leuate ſu le mani languide e le ginocchia diſciolte.

13 וְשְׁבִילֵא תְּרִיצֵא עֲבֶדוּ לְרַגְלַיְכוּן דְּהַדְמָא דַּחֲגִיר לָא נֶטְעֵשׁ אֶלָּא נֶתְאַסֵא׃

E fate i paſſi dritti a i Voſtri piedi: accioche quel che è zoppo non eſca di Via, ma piu toſto ſi riſani.

יב

8 וְאִם בְּלִי מוּסָר אַתֶּם לַאֲשֶׁר חֻבְּרוּ כֻלָּם אֱמֶנָם מַמְזֵרִים אַתֶּם וְלֹא בָנִים׃

Mas ſi eſtays fuera del caſtigo del qual todos los hijos han ſido hechos participantes, luego adulterinos ſoys que no hijos.

9 וְאִם הָיוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ כַּבָּשָׂר לִמְיַסְּרִים וַנְּכַבְּדֵם כַּמָּה יוֹתֵר נִכָּנַע תַּחַת אֲבִי הָרוּחוֹת וְנִחְיֶה׃

Item, tuuimos à la verdad por caſtigadores à los padres de nueſtra carne, y reuerenciauamos los: porque no obedeceremos mucho mejor àl Padre de los eſpiritus, y biuiremos?

10 וְהֵמָּה בְּיָמִים מְעַטִּים כְּמַחְשְׁבוֹתָם יִסְּרוּנוּ וְהוּא אֶל־ אֲשֶׁר מוֹעִיל לְקַבֵּל אֶת־קָדְשׁוֹ׃

Y aquellos à la verdad por pocos dias nos caſtigauan como à ellos les parecia: mas eſte para lo que nos es prouechoſo, es à ſaber, para que recibamos ſu ſanctificacion.

11 וְכָל־מוּסָר בְּעֵת קָמָה לֹא נִרְאָה לִהְיוֹת שִׂמְחָה כִּי־אִם יָגוֹן וּבְאַחֲרִית יִתֵּן פְּרִי־שָׁלוֹם וּצְדָקָה לַאֲשֶׁר יָגְעוּ בוֹ׃

Es verdad que ningun caſtigo àl preſente parece ſer cauſa de gozo, ſino de triſteza: mas deſpues fruto quietiſſimo de juſticia dá à los que en el ſon exercitados.

12 לָכֵן חַזְּקוּ יָדַיִם רָפוֹת וּבִרְכַּיִם כְּשְׁלוֹת אַמֵּצוּ׃

Por lo qual en heſtad las manos canſadas y las rodillas deſcoyuntadas.

13 פַּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יַשְּׁרוּ בָּעֲרָבָה מְסִלָּה לְרַגְלֵיכֶם פֶּן יַעֲטֶה וְיִתְעֶה הַפִּסֵּחַ כִּי־אִם יֵרָפֵא יוֹתֵר׃

Y hazed derechos paſſos à vueſtros pies: porque la coxera no ſalga fuera de camino, antes ſea ſanada.

ιβ'.

8. Εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί.

Mais ſi vous eſtes ſans diſcipline, dont tous ſont participans, vous eſtes donc enfans ſuppoſés, & non point legitimes.

9. Εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν.

Et puis nous auõs bien eu pour chaſtieurs les peres de noſtre chair, & les auons eus en reuerence: ne ſerons nous point donc beaucoup plus ſuiets au Pere des eſprits, & viurons?

10. Οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ, ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.

Car quant à ceux-la ils nous chaſtioyent pour peu de temps comme bon leur ſembloit, mais ceſtui-ci nous chaſtie pour noſtre profit, afin que nous ſoyons participans de ſa ſaincteté.

11. Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Or toute diſcipline ſur l'heure ne ſemble point eſtre de ioye, ains de triſteſſe: mais puis apres elle rend vn fruict paiſible de iuſtice à ceux qui ſont exercés par icelle.

12. Διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε.

Releuez donc vos mains qui ſont laſches, & vos genoux qui ſont deſioints.

13. Καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον.

Et faites les ſentiers droits à vos pieds: afin que ce qui cloche ne ſe deſuoye point, mais que pluſtoſt il ſoit remis en ſon entier.

CAP. XII.

8. Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filii eſtis.

If therefore yee bee without correction/ whereof all are partakers / then are yee baſtardes/ and not ſonnes.

9. Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reverebamur eos, num multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & vivemus?

Moreouer wee haue had the fathers of our bodyes which corrected vs / and wee gaue them reuerence: ſhould we not much rather bee in ſubiection vnto the father of ſpirits/ that we might liue?

10. Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundum voluntatem ſuam erudiebant nos: hic autem ad id quod utile eſt in recipiendo ſanctificationem eius.

For they verely for a fewe dayes chaſtened vs after their owne pleaſure: but hee chaſteneth vs for our profite / that we might be partakers of his holines.

11. Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudii, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam, reddet iuſtitiæ.

Nowe no chaſtiſing for the preſent ſeemeth to be ioyous/ but grieuous: but afterward/ it bringeth the quiet fruite of righteouſnes/ vnto them which are thereby exerciſed.

12 Propter quod remiſſas manus & ſoluta genua erigite.

Wherefore lift vp your hands which hang downe/ and your weake knees.

13. Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: ut non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

And make ſtraight ſteppes vnto your feete/ leſt that which is halting / be turned out of the way / but let it rather be healed.

Das XII. Capitel.

8. Seyt jr aber on zůchtigung/ welcher ſie alle ſind theilhafftig worden/ ſo ſeyt jr Baſtarte vnd nicht Kinder.

Oc ere i vden refſſelſe/ i huilcken de ere alle delactige/ da ere i Wecte oc icke børn.

9. Auch ſo wir haben vnſere leiblich Våter zu Zůchtigern gehabt/ vnd ſie geſchewet/ ſolten wir denn nit vil mehr vnterthan ſein dem geiſtlichen Vater/ daß wir leben?

Oc haffde wi vore legemlige Fedre til Tuctere/ oc fryctede dem/ ſkulde wi icke da meget mere vere vor den aandelige Fader vnderdanige/ at wi kunde leffue?

10. Vnd jene zwar haben vns gezüchtiget wenig tag/ nach jrem důncken/ diſer aber zu nutze/ auff daß wir ſeine Heiligung erlangen.

Oc ſandelige de andre tuctede oſſ i faa dage/ effter deris tycke/ men denne til nytte/ paa det wi ſkulle faa hans helliggørelſe.

11. Alle zůchtigung aber/ wenn ſie da iſt/ důncket ſie vnns nicht freude/ ſondern traurigkeit ſein. Aber darnach wirdt ſie geben eine friedſame frucht der Gerechtigkeit/ denen die da durch geůbet ſind.

Oc al ſtraff/ naar hand kommer/ da ſynis hand oſſ icke at vere glæde/ men bedrøffuelſe. Men der effter ſkal hand giffue den retferdigheds fredſomelige fruct/ ſom ere øffuede der vdi.

12. Darumb richtet wider auff die låſſigen Hånde/ vnd die můden Knie.

Der faare opretter igen de lade Hender/ oc de trette Knæ.

13. Vnd thut gewiſſen tritt mit ewren fůſſen/ daß nicht jemand ſtrauchle wie ein Lahmer/ ſondern vil mehr geſund werde.

Oc gører viſſe trin met eders føder/ at ingen ſkal ſnuble ſom den halte/ men bliffue mere helbrede.

Kapitola XII.

8. Těž y wy negſteli w kázni/ kterěžto wſſyckni/ ſynowé/ včaſtni gſau/ teda gſte z cyzoložſtwa zrozeni/ a negſte Synowé.

A ieſli ieſteśćie bez karánia/ ktorego wßyſcy ſą vczeſtnikámi/ iuż złego łoża dźiećmi ieſteśćie á nie ſynmi.

9. Potom zagiſté Rodiče těleſné měli gſme/ kteřijž nás treſtali/ a w poctiwoſti gſme ge měli: Zdaliž mnohem wijce poſſluſſni nemáme býti Otce Duchuow/ abychom žiwi byli?

Przytym/ mieliſmy oyce kthorzy karáli ćiáła naſze/ y bálichmy ſie/ á zá ż nie dáleko więcey poddáni będźiemy oycowi duchow/ á żyć będźiemy?

10. A onino zagiſté zakrátký čas wedlé wuole ſwé treſtali nás: ale tento tomu což geſt vžitečného/ abychom na ſebe přigijmali poſwěcenij geho.

Abowiem oni ná máło dni tákko ſie im widźiało nás karáli/ á tenći nas karze ku pozytkowi naſzemu/ ná to ábyſmy byli vczeſtniki świątobliwośći iego.

11 Každé pak treſtánij čaſu nyněgſſijho/ nezdá ſe by bylo přijčinau radoſti/ než zámutku: ale po tomto čaſu přineſe vžitek welmi pokogný ſprawedlnoſti/ těm kteřijž w něm zkuſſeni budau?

A wßelkie karánie teráźnieyßego czáſu nie zda ſię być weſela y owßem ſmutku/ ale potym ſpokoyny owoc ſpráwiedliwośći oddáie tym ktorzy by przez nie były ćwiczeni.

12. Protož lěniwých rukau a zemdlených kolen pozdwijhněte.

A przetoż ręce oſłábione/ koláná zemdlone podnieśćie.

13. A vpřijme kroky čiňte ſwýma nohama/ aby žádný z wás kulhage nebloudil/ ale raděgij byl vzdrawen.

A czyńćie koleie proſthe nogámi wáßemi/ izby tho co ieſt chrochromego nie było odwiedźione z drogi/ ale raczey było vzdrowione.

יב

14 הַרְטוּ בָּתַר שְׁלָמָא עַם
כֻּל אֱנָשׁ וּבָתַר קַדִּישׁוּתָא
דְבַלְעָדֶיהָ אֱנָשׁ לְמָרַן לָא
חָזֵא ׃

Seguitate la pace con tutti, e la ſantità ſenza laquale niuno vedrà il Signore.

15 וֶהֱוַיתוּן זְהִירִין דַלְמָא
אֱנָשׁ יֶשְׁתְּכַח בְּכוּן דְּחַסִּיר
מֶן טַיְבוּתָא דַאלָהָא אַו
דַלְמָא עֶקָּרָא דַמְרָרָא יִפַּק
עוּפְיָא וְיַהְרְכוּן וּבֵה סַגִּיאֵא
יִסְתַּיְבוּן ׃

Procurando che non ſia veruno che manchi da la gratia di Dio: che radice alcuna d'amaritudine germinando ſu, non vi diſturbi, e che per eſſa non ſi macchiino molti.

16 אַו לְמָא אֱנָשׁ מֶשְׁתְּכַח
בְּכוּן זָנְיָ וַרְפֵא אַיְך עֵסוּ
דַבְחָדָא מֵאכוּלְתָא זַבֵּן
בּוּכְרוּתֵה ׃

Che alcun non ſia fornicatore ò profano, come Eſau, che per vn cibo vendè la ſua primogenitura.

17 יָדְעִין אַנְתּוּן גֵּיר דָאף
מֶן בָּתַר־כֵּן צְבָא הֲוָא
דְנֵארַת בּוּרְכְּתָא וֶאסְתְּלִי
אַתְרָא גֵּיר לַתְיָבוּתָא לָא
אֶשְׁכַּח כַּד בְּדֶמְעֵא בְּעָה ׃

Perche voi ſapete come poi volendo egli hereditar la benedittione, fu riprouato: conciosia che non trouò luogo di penitentia, quantunque con lagrime la ricercaſſe.

18 לָא גֵּיר אֶתְקַרַבְתּוּן
לְטוּרָא דְיָקְדָא וּמֶתְגַּשְׁשָׁא
אַף־לָא לַחֲשׁוּכָא וּלְעַרְפֶּלָא
וְלַעַלְעוּלָא ׃

Perche voi non ſete venuti ad vn monte che ſi tocchi con mano & al fuoco ardente, & a la nebbia, & a le tenebre, & a la tempeſta.

19 וְלָא לְקָלָא דְקַרְנָא
וְלְקָלָא דְמֶלֵּא הַו דְהָנוּן
דְשַׁמְעוּהי אֶשְׁתְּאלוּ דְלָא
נֶתְתּוֹסַף יֶתְמַלַּל עַמְהוּן ׃

Et al ſuon de la tromba, & a la voce de le parole, laqual coloro che l'vdirono pregauano che non fuſſe aggiunta loro parola alcuna.

יב

14 בַּקְשׁוּ שָׁלוֹם וְרִדְפוּהוּ עִם
כֻּלָּם וְאֶת־קֹדֶשׁ אֲשֶׁר בִּלְעָדוֹ
אִישׁ לֹא יִרְאֶה אֶת־יְהוָה ׃

Seguid la paz con todos; y la ſanctidad, ſin la qual nadie verá àl Sennor:

15 וְהִזָּהֲרוּ פֶּן יֶחְסַר לְאִישׁ תְחִנַּת
אֱלֹהִים פֶּן יֵשׁ בָּכֶם שֹׁרֶשׁ פּוֹרֶה
רֹאשׁ וְלַעֲנָה וּבוֹ יִטַּמְּאוּ רַבִּים ׃

Mirando bien que ninguno ſe aparte de la gracia de Dios: que ninguna rayz de amargura brotando hos impida, y por ella muchos ſean contaminados.

16 פֶּן אִישׁ מְנָאֵף אוֹ־אִישׁ
מְחַלֵּל כְּמוֹ עֵשָׂו אֲשֶׁר מָכַר
בְּלֶחֶם וּנְזִיד עֲדָשִׁים אֶת־בְּכוֹרָתוֹ ׃

Que ninguno ſea fornicario o prophano, como Eſau, que por vna vianda vendió ſu primogenitura.

17 וְיוֹדְעִים אַתֶּם כִּי־כַּאֲשֶׁר
אָבָה לִנְחוֹל אֶת־הַבְּרָכָה נִמְאַס
כִּי־מְקוֹם הַתְּשׁוּבָה לֹא מָצָא
אַף כִּי־בִּדְמָעוֹת יְבַקְשֶׁנָּה ׃

Porque ya ſabeys que aun deſpues deſſeando heredar la bendicion, fue reprouado. que no halló lugar de arrepentimiento, aun que lo procuró con lagrimas.

18 כִּי־לֹא קְרַבְתֶּם לַעֲלוֹת בָּהָר
וְנָגוֹעַ בְּקָצֵהוּ וַיַּעַל־עֲשָׁנוֹ כְּעֶשֶׁן
הַכִּבְשָׁן וּבְרָקִים וְעָנָן כָּבֵד ׃

Porque no hos aueys llegado àl monte que ſe podia tocar y àl fuego encendido, y àl turuion, y à la eſcuridad, y à la tempeſtad.

19 וְלֹא אֶל־קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ
וְחָזֵק מְאֹד וְקוֹל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר
יָנֻעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחוֹק הַשֹּׁמְעִים
וַיֹּאמְרוּ אַל־יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים
פֶּן נָמוּת ׃

Y àl ſonido de la trompeta, y à la boz de las palabras. la qual los que oyeron ſe eſcuſaron que no ſe les hablaſſe mas:

ιϐ'.

14. Εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον;

Pourchaſſez paix auec tous, & la ſanctification, ſans laquelle nul ne verra le Seigneur.

15. Ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ· μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί.

Prenans garde que nul ne ſoit defaillant de la grace de Dieu: que quelque racine d'amertume bourgeonnant en haut ne vous deſtourbe, & que pluſieurs ne ſoyent ſouillés par icelle.

16. Μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ.

Que nul ne ſoit paillard, ou profane, comme Eſau, qui pour vne viande vendit ſon droict d'aineſſe.

17. Ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

Car vous ſauez que meſme puis apres deſirant d'heriter la benediction, il fut reiecté: car il ne trouua point lieu de repentance, iaçoit qu'il l'euſt demandee auec larmes.

18. Οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρί, καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ,

Car vous n'eſtes point venus à vne montagne qui ſe puiſſe toucher à la main, ni au feu bruſlant, ni au tourbillon, ni à l'obſcurité & tempeſte.

19. Καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον.

Ni au retentiſſement de la trompette, ni à la voix des paroles: laquelle ceux qui l'oyoyent requirent que la parole ne leur fuſt plus longuement adreſſee:

14. Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam: ſine qua nemo videbit Deũ.

Followe peace with all men/ and holines/ without the which no man ſhall ſee the Lord.

15. Contemplantes ne quis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.

Take heede/ that no man fall away from the grace of God: let no roote of bitternes ſpring vp and trouble you: leaſt thereby many be defiled.

16. Ne quis fornicator aut profanus ut Eſau: qũi propter unam eſcam vendidit primitiva ſua.

Let there bee no fornicator/ or prophane perſon as Eſau/ which for a portion of meate ſolde his birthright.

17. Scitote enim quoniam & poſtea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus eſt: non enim invênit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquiſiſſet eam.

For ye knowe how that afterward alſo when he woulde haue inherited the bleſſing/ he was reiected: for he found no place to repẽtance/ though he ſought the bleſſing with teares.

18. Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem, & acceſſibilem ignem, & turbinem, & caliginem, & procellam.

For yee are not come vnto the mount that might be touched/ nor vnto burning fire/ nor to blackneſſe and darkeneſſe/ and tempeſt.

19. Et tubæ ſonum, & vocem verborum, quam qui audierunt, excuſaverunt ſe, ne eis fieret verbum.

Neither vnto the ſounde of a trumpet/ and the voyce of wordes/ which they that heard it/ excuſed themſelues/ that the word ſhould not be ſpoken to them any more.

14. Jaget nach dem fride gegen jederman/ vnd der Heiligung/ ohn welche wirdt niemandt den HERRN ſehen.

Staar effter Fred mod huer mand/ oc Hellighed/ vden huilcke ingen ſkal ſee HERREN.

15. Vnd ſehet darauff/ daß nicht jemand Gottes gnade verſäume. Daß nicht etwa eine bittere wurtzel auffwachſe/ vnd vnfriede anrichte/ vnd viel durch dieſelbigen verunreiniget werden.

Oc ſeer til/ at icke nogen forſømer Guds naade. At der ſkal icke nogen ſted opuoxe en bitter roed/ oc begynde vfred/ oc mange ſkulle der aff beſmittis.

16. Daß nicht jemand ſey ein Hurer/ oder ein Gottloſer wie Eſau/ der vmb einer Speiſe willen ſeine Erſtgeburt verkauffet.

At der ſkal icke nogen vere en Bolere eller en Vgudelig ſom Eſau/ der for it ſtycke Mad ſtyld/ ſolde ſin Førſtfødzel.

17. Wiſſet aber/ daß er hernach da er den ſegen ererben wolte/ verworffen iſt/ denn er fand keinen raum zur buſſe/ wiewol er ſie mit threnen ſuchte.

Oc vider/ at hand der effter bleff forſkuden/ der hand vilde arffue Velſignelſen/ Thi hand fant inted/ rum til Penitentze/ alligeuel at hand ſøcte hende met graad.

18. Denn jhr ſeyt nicht kommen zu dem Berge/ den man anrühren konte/ vnd mit Fewer brandte/ noch zu dem dunckel vñ finſterniß vnd vngewitter.

Thi at i komme icke til Bierget/ ſom mand kunde røre ved/ oc brende met Ild/ icke helder til taag oc mørckhed oc ſtorm.

19. Noch zu dem hall der Poſaunen/ vnd zur ſtimme der wort/ welcher ſich wegerten/ die ſie höreten/ daß jnen das wort ja nicht geſagt würde.

Oc ey til Baſunens liud/ oc til ordens røſt/ huilcken de forſagede/ ſom hende hørde/ at ordet io icke ſkulde ſigis dem.

14. Pokog mĕgte ſe wſſemi/ a ſwatoſti naſleduogte/ bez kteréžto žádný neuzřij Boha.

Naſláduyćie pokoiu ze wſzytkimi y świątobliwośći bez kthorey żaden nie oglada Paná.

15. Prohledagijce/ aby žádný newypadl od miloſti Božij: aby žádný kořen hořký na horu roſta nepřekážel/ a ſkrze něg byliby poſſkwrněni mnozý.

Pátrząc pilnie żeby ktho nie odſtał od łáſki Bożey/ izby ktory korzeń gorzki podrástáiąc nie zátrfáiał/ y przez ceń wiele ich nie było pokalanych.

16. A aby žádný nebýwal ſmilnijkem/ ani ohyzdným yako Ezau/ kterýžto za gednu krmi prodal práwo ſwé prworozené.

Niechay nikth nie będzie nieczyſtym/ abo ſproſnym iáko Ezau/ kthory zá potrawę iedne przedał práwo ſwoie pierworodztwá.

17. A wězte/ že potom žádage dědičně wladnauti požehnánijm/ y zawržen geſt/ neb nenalezl mijſta k pokánij/ ačkoli s pláčem ho hledal.

Abowiem wiećie/ iż y potym gdy chćiał dziedzicnym prawem otrzymáć błogoſłáwieńſthwo był odrzucon: bo nie znalazł mieyſcá pokutowánia/ choć onego błogosłáwieńſtwá ze łzámi pożądał.

18. Neb nepřiſtaupili gſte k makawé Hoře a zapálenému ohni/ a k wichru/ a k mrákotě/ k bauři.

Gdyżeśćie nie przyſthapili do gory ktoreyby ſie mozono dotknąć/ y do ognia rozpalonego/ y do wichru/ y do ćiemnośći/ y gwałtowney nie pogody.

19. A k zwuku trauby/ a k hlaſu Slow/ kteréž kdož ſlyſſeli/ proſyli aby k nim nebylo mluweno ſlowo.

Y brzmienia trąby y głoſu ſłow/ ktoryći co ſłyſzeli/ prosili áby im daley nie mowiono.

יב

20 לָא גֵּיר מְשַׁכְּחִין הֲווֹ לְמֶסַיְבָּרוּ מֶדֶּם דְּאֶתְפַּקַּד דְּאָפֶן חַיוּתָא תֶּתְקְרֵב לְוָת טוּרָא תֶּתְרְגֵם׃

(Percioche non poteuan tolerare quel che ſi comandaua, cioè, Se vna beſtia toccarà il monte, ſarà lapidata ò ver trafitta con vn dardo.

21 וְהָכַנָּא דְּחִיל הֲוָא חֶזְוָא דְּמוּשֶׁא אֱמַר דְּדָחֵיל אֶנָא וְרָתֵית אֶנָא׃

E coſi terribil coſa era quella che appariua, che Moiſe diſſe, Io ſono ſpauentato e tremebondo.)

22 אֶנְתּוּן דֵּין אֶתְקַרַבְתּוּן לְטוּרָא דַּצְהְיוּן וְלַמְדִינְתָּא דַּאלָהָא חַיָּא לְאוּרִשְׁלֶם דְּבַשְׁמַיָּא וַלְכֶנְשָׁא דְּרֶבּוּתָא דְּמַלְאֲכֶא׃

Ma ſete venuti al monte di Sion, & a la Città di Dio viuente, Ieruſalem celeſte, & a la congregatione d'innumerabili Angeli.

23 וַלְעִדְתָּא דְּבוּכְרֶא דְּמֶתְכַּתְבִין בַּשְׁמַיָּא ו וְלַאלָהָא דַּיָנָא דְּכֹל וַלְרוּחָתָא דְּכָאנֵא ד דְּאֶתְגַּמַּרוּ׃

Et a la Chieſa de primogeniti, che ſono ſcritti ne cieli, & à Dio giudice di tutti, & a gli ſpiriti de giuſti perfetti.

24 וַלְיֵשׁוּעַ מֶצְעָיָא דְּדִיַתִּקָא חַדְתָּא וְלַרְסָס דְּמֵה דַּמְמַלֵּל טָב מֶן הָו דְּהָבֵיל׃

Et à IESV Mediator del nuouo Teſtamento, & al ſangue ſparſo, ilqual parla migliori coſe che quelle d'Abel.

25 אֶזְדַּהֲרוּ הָכִיל דַּלְמָא תֶשְׁתַּאלוּן מֶן מַן דְּמַלֵּל עַמְכוּן אֶן גֵּיר הָנוּן לָא אֶתְפַּצִּיו דְּאֶשְׁתַּאלוּ מֶן דְּמַלֵּל עַמְהוּן בַּאַרְעָא חַד כְּמָא חָנַן אֶן נֶשְׁתַּאל מֶן מַן דְּמַלֵּל עַמַּן מֶן שְׁמַיָּא׃

Guardate di non diſprezzar colui che parla: perche ſe quelli che diſprezzoron colui che parlaua in terra, non iſcamporono, molto maggiormente noi voltando le ſpalle à colui che parla dal cielo.

יב

20 כִּי־לֹא יָכְלוּ לְהָכִיל מַה מְּצֻוָּה אִם־בְּהֵמָה אִם־אִישׁ תִּגַּע בְּהַר יַד סָקוֹל יִסָּקֵל (אוֹ־יָרֹה יִיָּרֶה׃)

Porque no podian tolerar loque ſe dezia, Item, Si beſtia tocâre àl monte, ſera apedreada, o paſſada con tardo:

21 וְכִי־חֲרָדָה הִיא הַמַּרְאֶה וַיֹּאמֶר גַּם מֹשֶׁה מָלֵא אֲנִי חֲרָדָה וָרַעַד׃

Y tan tan terrible coſa era loque ſe via, que Moyſen dixo, Eſtoy aſſumbrado y temblando.

22 כִּי־אִם קְרַבְתֶּם אֶל־בֵּית צִיּוֹן וְאֶל־עִיר אֵל־חַי אֶל־יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר מֵעַל־הַשָּׁמַיִם אֶל־עֲדַת רִבְבוֹת הַמַּלְאָכִים׃

Mas aueys hos llegado àl monte de Sion, y à la ciudad del Dios Biuo Ieruſalem la celeſtial, y à la compannia de muchos millares de Angeles.

23 וּקְהַל הַבְּכוֹרִים הַכְּתוּבִים בַּשָּׁמַיִם אֶל־אֱלֹהִים הַשּׁוֹפֵט כֻּלָּם וְאֶל־רוּחוֹת הַצַּדִּיקִים וּתְמִימִים׃

Y la cõgregacion de los Primogenitos que eſtan tomados por liſta en los cielos, y al juez de todos Dios, y à los Eſpiritus de los juſtos ya perfectos.

24 וְאֶל־אִישׁ בֵּינַיִם וּבַעַל בְּרִית הַחֲדָשָׁה יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְאֶל־דְּמֵי נִדָּה הַצּוֹעֲקִים טוֹב מִקּוֹל דְּמֵי הָבֶל׃

Y àl Mediador del nueuo Teſtamento, Ieſus: y à la ſangre del eſpaizimiento que habla mejor: que la de Abel.

25 וּרְאוּ וְהִשָּׁמְרוּ פֶּן תִּמְרְדוּ עַל־אֲשֶׁר מְדַבֵּר עִמָּכֶם וְאִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מָרְדוּ עַל־הַמְדַבֵּר אִתָּם בָּאָרֶץ לֹא יָכְלוּ לָנוּס כַּמָּה יוֹתֵר אֲנַחְנוּ אִם נִמְרֹד עַל־אֲשֶׁר מִשָּׁמַיִם מְדַבֵּר אֵלֵינוּ׃

Mirad que no recuſeys àlque habla. Porque ſi aquellos no eſcaparon que recuſaron àlque hablaua en la tierra en el nombre de Dios, mucho menos eſcaparemos noſotros, ſi deſecharemos àlque nos habla de los cielos.

ιβ'.

20. Οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται, (ἢ βολίδι κατατοξευθήσεται.)

Car ils ne pouuoyent porter ce qui eſtoit enioint, aſſauoir, Si meſmes vne beſte attouche la montagne, elle ſera lapidee, ou percee d'vn dard.

21. Καὶ, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, μωσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος.

Et Moyſe tant eſtoit terrible ce qui apparoiſſoit dit, Ie ſuis eſpouuanté, & en tremble tout.

22. Ἀλλὰ προσεληλύθατε σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει.

Ains vous eſtes venus à la montagne de Sion, & à la cité du Dieu viuant, à la Ieruſalem celeſte, & a l'aſſemblee aux milliers d'Anges.

23. Καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων.

Et à l'Egliſe des premiernés qui ſont eſcrits és cieux, & à Dieu qui eſt iuge de tous, & aux eſprits des iuſtes ſanctifiés:

24. Καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν ἄβελ.

Et à Ieſus Mediateur de la nouuelle alliance, & au ſang de l'aſperſion, prononçant meilleures choſes que celui d'Abel.

25. Βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ τὸν ἀπ' οὐρανῶν ἀποστρεφόμενοι.

Voyez que ne l'meſpriſies celui qui parle: car ſi ceux-la qui meſpriſoyent celui qui parloit ſur la terre, ne ſont point eſchappés, nous ſerons punis beaucoup plus, ſi nous-nous deſtournons de celui qui parle de cieux?

CAP. XII.

20. Non enim portabant quod dicebatur, Et ſi beſtia tetigerit montem, lapidabitur (*vel confodietur iaculis.*)

For they were not able to abide that which was commanded/ Yea/ though a beaſt tough the mountaine/ it ſhal bee stoned/ or thruſt through with a dart.

21. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyſes dixit: Exterritus ſum & tremebundus.

And ſo terrible was the ſight which appeared/ that Moſes ſaide/ I feare & quake.

22. Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, Ieruſalem cæleſtem, & multorum millium angelorum frequentiam.

But ye are come vnto the mount Sion/ and to the citie of the liuing God/ the celeſtiall Jeruſalem/ and to the company of innumerable Angels.

23. Et eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cælis, & iudicem omniū Deum, & ſpiritus iuſtorum perfectorum.

And to the congregation of the firſt borne/ which are written in heauen/ and to God the iudge of all / and to the ſpirits of iuſt and perfect men.

24 Et teſtamenti novi mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionem meliùs loquentem quàm Abel.

And to Jeſus the Mediatour of the new Teſtament/ and to the blood of ſprinckling that ſpeaketh better thinges then that of Abel.

25. Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recuſantes eum qui ſuper terram loquebatur: multo magis nos, qui de cælis loquentem nobis, avertimus.

See that ye deſpiſe not him that ſpeaketh: for if they eſcaped not that refuſed him / that ſpake on earth: much more ſhall wee not eſcape/ if wee turne away from him/ that ſpeaketh from heauen.

Das XII. Capitel.

20. Denn ſie mochtens nicht ertragen was da geſagt ward. Vnd wenn ein Thier den Berg anrürete / ſolte es geſteiniget / oder mit einem Geſchoß erſchoſſen werden.

Thi de kunde icke fordrage/ det ſom bleff ſagd. Oc naar ſom it Diur rørde ved Bierget / da ſkulde det ſtenis/ eller ſkiudis met it Skud.

21. Vnd alſo erſchrecklich war das Geſichte/ das Moſes ſprach: Jch bin erſchrocken/ vnd zittere.

Oc den Syn vaar ſaa forferdelig/ at Moſe ſagde Jeg er forferdet oc beſfrer.

22. Sondern jr ſeyt kommen zu dem Berge Zion/ vnd zu der Statt des lebendigen Gottes/ zu dem himliſchen Jeruſalem / vnd zu der menge viler tauſend Engel.

Men i ere komne til Zions Bierg / oc til den leffuende Guds Stad/ til det himmelſke Jeruſalem/ oc .il mange tuſinde Englis mangfoldighed.

23. Vnd zu der gemeine der Erſtgebornen/ die im Himmel angeſchriben ſind / vnd zu Gott dem Richter über alle/ vnd zu den Geiſtern der volkommenen Gerechten.

Oc til de Førſtføddis menighed/ ſom ere beſcreffne i Himmelen/ oc til Gud ſom er en Dommere offuer alle/ oc til de fuldkomne Retferdigis Aander.

24. Vnd zu dem Mitler des newen Teſtaments Jeſu / vnd zu dem Blut vnd der Beſprengung / das da beſſer redet denn Habels.

Oc til det ny Teſtamentis Meglere Jeſum/ oc til det blod oc den beſtenckelſe/ ſom taler bedre/ end Abels.

25. Sehet zu/ daß jhr euch deß nicht wegert / der da redet. Denn ſo jene nicht entflohen ſind / die ſich wegerten/ da er auff Erden redet/ vil weniger wir/ ſo wir vns deß wegern / der vom Himmel redet.

Seer til/ at i forſage icke/ den ſom taler. Thi at vndflyde icke de andre/ ſom ſtode imod/ der hand talede paa Jorden / Da ſkulle wi meget mindre/ om wi ſtaa imod hannem/ ſom taler aff Himmelen.

Kapitola XII.

20. Neb nemohli ſneſti toho co bylo praweno/ a dotkneli ſe howado hory/ budeť vkamenowáno.

Abowiem nie mogli znieść thego co im roſkázowano / ieſliby ſię bydlę gory dotknelo / bedzie vkámionowáno / ábo pociſkiem przebito.

21. A tak hrozné bylo to což widěli/ že y Moyžiš řekl: Lekl gſem ſe až ſe y třeſu.

A Moizeſz/ przeto iż ták ſtráſzne bylo widzenie ktore ſię okázowálo/ rzekl/ Zlękłem ſię y zádrzálem.

22. Ale přiſtaupili gſte k hoře Syonu/ a k Měſtu Boha žiwého Geruzalému Nebeſkému/ a k přijtomnoſti mnoho Tiſýcuow Angelůw.

Aleście przyſzli do gory Syon/ y do miáſtá Bogá żywego/ do Jeruzalem niebieſkiego/ y do zgromádzenia niezliczonych Aniołow.

23. A k Cýrkwi prworozených kteřijž zapſáni gſau w Nebeſých/ a k Bohu Saudcy wſſech Lidij/ a k Duchuom ſprawedliwých a dokonalých.

Y do zboru pierworodnych ktorzy ſą ſpiſani w niebie/ y do Bogá ſędziego wſzythkich / y do duchow ſpráwiedliwych y doſkonáłych.

24. A k Smijřcy nowého Zákona Gežijſſowi/ a k wylitij Krwe geho/ kteráž lépe mluwij nežli Krew Abelowa.

Y do Jezuſá pośrzednika nowego Teſtámentu / y do krwie pokropienia/ ktora zacnieyſze rzeczy mowi / niżli mowiłá krew Ablowá.

25. Wizte abyſſte neodpijrali tomu kterýž wám mluwij. Neb poněwádž onino nevſſli/ pomſty/ kteřijž odpijrali tomu kterýž na Zemi mluwijwal k nim: mnohem wijce my nevpoſlechnemeli toho kterýž s Nebe mluwil k nám.

Pátrzaycie ábyście tym nie wzgárdzili ktory mowi/ abowiem ieſli ći nie vſzli ktorzy odrzucáli tego ktory mowił ná ziemi/ dáleko wiecey my ieſli ſię odwrácamy od iego ktory z niebá ieſt.

י ב

26 אֵינָא דְּקָלֵהּ אַרְעָא אֲזִיעַ הָשָׁא דֵּין מְלַךְ וֶאֱמַר דְּתוּב חֲדָא זְבַן אֶנָא אָזִיעַ לָא בַּלְחוּד אַרְעָא אֶלָּא אַף שְׁמַיָּא׃

La cui Voce allora commoſſe la terra, ma hora ci ha fatto intendere, dicendo: Ancor Vna Volta io commouerò non ſolamente la terra, ma ancora il cielo.

27 הָדָא דֵּין דְּאֶמַר חֲדָא זְבַן מְחַוְיָא שׁוּחְלָפָא דְּהָנוּן דְּמֶתְתַּזִיעִין מֶטוּל דע דַּעֲבִידָא אִנּוּן דַּנְקַוּוּן הָנוּן דְּלָא מֶתְתַּזִיעִין׃

Hor queſto ch'ei dice, Ancor Vna Volta, ſignifica l'abolitione dele coſe che ſono inſtabili come di quelle che ſono ſtate fatte: accioche reſtino quelle che ſono immutabili.

28 וּמֶטוּל הָכִיל דְּקַבֶּלְן מַלְכוּתָא לָא מֶתְתַּזִיעָא נֵאחוּד טַיְבוּתָא דְּבָהּ נְשַׁמֵּשׁ וְנֶשְׁפַּר לַאלָהָא בְּתֶחְמֶצְתָּא וּבְדֶחְלְתָא׃

Per laqual coſa pigliando il regno, che non puo eſſerſi moſſo, riteniamo la gratia per laqual noi ſeruiamo à Dio in modo che li ſiamo grati con ogni riuerentia e timore.

29 אֱלָהַן גֵּיר נוּרָא הוּ אָכְלָתָא׃

Perche il noſtro Iddio è Vn fuoco che conſuma.

י ב

26 אֲשֶׁר קוֹלוֹ אָז הִרְעִישׁ אֶת־הָאָרֶץ וּמֵעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר עוֹד אַחַת מְעַט הִיא וַאֲנִי מַרְעִישׁ לֹא לְבַד אֶת־הָאָרֶץ כִּי־אִם גַּם אֶת־הַשָּׁמַיִם׃

La boz delqual entonces commouió la tierra: mas aora ha denunciado diziendo, Aun vna vez, y yo commoueré no ſolamente la tierra mas aun el cielo.

27 וְכִי־אָמַר עוֹד אַחַת מְחַוֶּה אֶת־חֲלִיפַת הַנָּעִים וְנָדִים הַמִּשְׁתַּנִּים כְּמוֹ הָעֲשׂוּיִים אֲשֶׁר יַעַמְדוּ הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לֹא יָמוּטוּ לְעוֹלָם׃

Y loque dize, Aun vna vez, declara el quitamiento de las çoſas mouibles como de coſas hechizas, paraque queden las que ſon firmes.

28 עַל־כֵּן בְּקַחְתֵּנוּ מַלְכוּת אֲשֶׁר לֹא תִמּוֹט יֶשׁ־לָנוּ תְּחִנָּה אֲשֶׁר בָּהּ נַעֲבוֹד אֶת־אֱלֹהִים בְּיִרְאָה וְגִיל בִּרְעָדָה׃

Anſique tomando el Reyno immobil, retengamos la gracia por laqual ſiruamos à Dios agradandole con temor y reuerencia.

29 כִּי־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא אֵל קַנָּא׃

(Porque Iehoua nueſtro Dios es fuego que conſume:)

ιϐʹ.

26. Οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων, Ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.

Duquel la voix eſmeut lors la terre: mais maintenant il a denoncé, diſant, Encore vne fois, i'eſmouuerai non ſeulement la terre, mais auſſi le ciel.

27. Τὸ δὲ, ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.

Or ce mot, Encores vne fois, ſignifie l'abolition des choſes qui ſont inſtables, comme de celles qui ont eſté faites de main, afin que celles qui ſont immuables, demeurent:

28. Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

Parquoi apprehendans le royaume qui ne peut eſtre eſbranlé, retenons la grace par laquelle nous ſeruiõs à Dieu, tellement que nous lui ſoyons agreables auec reuerence & crainte.

29. Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

Car auſſi noſtre Dieu eſt vn feu conſumant:

י ג

1 חוּבָּא דְּאַחֵא יְכַתַּר בְּכוֹן׃

La charita fraterna ſtia ſalda tra Voi.

2 וְרֶחְמְתָא דְּאַכְסְנָיֵא לָא תֶּטְעוֹן בְּהָדָא גֵּיר שַׁוִּיו אֲנָשָׁא דְּכַל לָא רְגִישִׁין יַקַּבְּלוּן מַלְאַכֵא׃

Non Vi dimenticate de l'hoſpitalità, percioche per queſto alcuni, non ſapendolo, hanno riceuuti in albergo gli Angeli.

3 עֲהַדוּ לַאיְלֵין דְּאַסִירִין אֵיךְ הוּ דְּעַמְּהוֹן אֲסִירִין אַנְתּוּן אֶתְדַּכְרוּ לַאיְלֵין ד דְּאַלִיצִין אֵיךְ אֱנָשָׁא ד דְּבֶסְרָא לְבִישִׁין אַנְתּוּן׃

Ricordateui de prigioni, come ſe Voi foſſe prigioni inſieme con loro: e di quei che ſono afflitti, come quelli che ſete ancor Voi nel corpo.

י ג

1 הָאַחֲוָה אֲשֶׁר בֵּינֵיכֶם לֹא יוּפָר׃

La Charidad de la hermandad permanezca.

2 אַל־תִּשְׁכְּחוּ לָלוּן אֶת־הָאֹרְחִים בְּרוּחַ נְדָבָה כִּי־בְדָבָר הַזֶּה אֲנָשִׁים בִּבְלִי דַעַת הֵלִינוּ אֶת־הַמַּלְאָכִים׃

De la hoſpitalidad no hos oluideys: porque por eſta algunos auiendo hoſpedado Angeles, fueron guardados.

3 זִכְרוּ אֶת־הָאֲסוּרִים כְּמוֹכֶם אֲסוּרִים וְאֶת־הַמְעֻנִּים כְּמוֹכֶם הוֹוִים בְּבָשָׂר׃

Acordaos de los preſos como preſos juntamente con ellos: y de los trabajados, como tambien voſotros miſmos ſoys del cuerpo.

ΚΕΦΑΛ. ιγʹ.

Ἡ φιλαδελφία μενέτω.

Que l'amour fraternelle demeure.

2. Τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες, ξενίσαντες ἀγγέλους.

N'oubliez point l'hoſpitalité. Car icelle quelques vns ont logé des Anges, n'en ſachans rien.

3. Μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

Ayez ſouuenance des priſonniers, come ſi vous eſtiez empriſonnés, auec eux: & de ceux qui ſont tormentés, cõme vous-meſmes auſſi eſtans du meſme corps.

CAP. XII.

26. Cuius vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens, Adhuc ſemel: & ego movebo non ſolum terram, ſed & cælum.

Whoſe voyce then ſhooke the earth/ and nowe hath declared/ ſaying/ Yet once more will I ſhake/not the earth onely/but alſo heauen.

27. Quod autem adhuc ſemel dicit: declarat mobilium translationem tanquã factorum, ut maneant ea quæ ſunt immobilia.

And this word/Yet once more/ ſignifieth the remouing of thoſe thinges/ which are ſhakẽ/as of thinges which are made with handes/ that the thinges which are not ſhaken/ may remaine.

28. Itaque regnum immobile ſuſcipientes, habemus gratiam: per quam ſerviamus placentes Deo, cum metu & reverentia.

Wherefore ſeeing we receiue a kingdom/which cannot be ſhaken/let vs haue grace/ whereby wee may ſo ſerue God/ that wee may pleaſe him with reuerence and feare.

29. Etenim Deus noſter ignis conſumens eſt.

For euen our God is a conſuming fire.

CAP. XIII.

CHaritas fraternitatis maneat in vobis.

Let brotherly loue continue.

2. Et hoſpitalitatem nolite obliviſci, per hanc enim placuerunt quidam, angelis hoſpitio receptis.

Bee not forgetfull to lodge ſtrangers: for thereby ſome haue receiued Angels into their houſes vnwares.

3. Mementote vinctorum, tanquam ſimul vincti: & laborantium, tanquam & ipſi in corpore morantes.

Remember them that are in bondes/as though ye were bound with thẽ: & them that are in affliction/ as if ye were alſo afflicted in the body.

Das XII. Capitel.

26. Welches ſtimme zu der zeit die Erde bewegt. Nun aber verheiſſet er vnd ſpricht: Noch einmal wil ich bewegen/nicht allein die Erden/ſondern auch den Himmel.

Huiſſ røſt paa den tid rørde Jorden. Men nu loffuer hand/ oc ſiger/ Jeg vil end gong røre/icke aleniſte Jorden/ men ocſaa Himmelen.

27. Aber ſolchs noch einmal/zeiget an/ daß das bewegliche ſoll verendert werden/als das gemacht iſt/auff daß da bleibe das vnbewegliche.

Men ſaadant/ end en gong/ giffuer til kende/ At det rørelige ſkal foruendis/ ſom det giort er/ Paa det at det vrørelige ſkal bliffue.

28. Darumb/ dieweil wir empfahen ein vnbeweglich Reich/haben wir gnade/ durch welche wir ſollen Gott dienen/ jhm zugefallen/mit zucht vnd forcht.

Efftердi wi faa da it vrøreligt Rige/da haffue wi naade/formedelſt huilcken wi ſkulle tiene Gud/ vere hannem behagelige met tuct oc fryct.

29. Denn vnſer Gott iſt ein verzehrend Fewr.

Thi vor Gud er en forterende Ild.

Das XIII. Capitel.

BLeibt veſt in der Brůderlichen Liebe.

Bliffuer ſtadige i broderlig kærlighed.

2. Gaſtfrey zu ſein vergeſſet nicht/ denn durch das ſelbige haben etliche/ ohn jr wiſſen Engel beherberget.

Forglemmer icke at lene gerne Huſſ/ thi der met haffue nogle lent Engle Huſſ/oc viſte det icke.

3. Gedencket der Gebundenen/ als die mitgebundene/ vnnd dere die trůbſal leiden/als die jr auch noch im Leibe lebet.

Tencker paa de Bundne/ ſom de Metbundne/ oc paa dem/ ſom lide drøffuelſe/ Som de der oc end nu leffue i Legemet.

Kapitola XII.

26. Gehož hlas tehdáž hýbal Zemij: Ale nynij zaſlibugekra/ Geſſtě gednau/ a yák pohnu ně toliko Zemij/ ale y Nebem.

Ktorego głoś zátrzaſnał ziemia/ ale theraz opowiedział mowiac/ ieſzcze ia raz zátrzaſnę nie thylko ziemia ále też y niebem.

27. W tom pak že prawj/ Geſſtě gednau/ okazuge že má býti něyaké změněnij wěcý pohnutedlných/ yakožto včiněných/ aby zuoſtaly ty wěcy/ kteréž gſau nepohnutedlné.

A ono ſłowo/ ieſzcze raz/ znáczy odiecie rzeczy chwiejacych ſie/ ták o tych ktore ſa vczynione/aby zoſtały ty ktore ſa trwále.

28. A tak my Králowſtwij nepohnutedlné přigmauce/ máme miloſt/ ſkrze kteraužto lijbijce ſe Bohu/ ſlužme gemu s bážnij a s poctiwoſtij.

A przeto przyimuiac kroleſtwo ktore nie może być poruſzone/ trzymaymy łáſke przez ktora ták ſłużmy Bogu/ ábyſmy ſie iemu podobáli z vcciwościa y z bogoboynościa.

29. Neb zagiſté Bůh náš oheň ſpalugijcý geſt:

Abowiemći Bog náſz ieſt ogniem trawiacym.

Kapitola XIII.

LAſka Bratrſká budiž mezy wámi.

NIechay miłość bráterſka trwa.

2. A na přijwětiwoſt k poceſtným nezapomijnayte/ ſkrze ni zagiſté někteřij newědauce Angely do hoſpody přigijmali.

Nie zápominaycie przymowánia gości/ ábowiem przez tho niektorzy nie wiedzac przyieli Anioły.

3. Pamatugte na wězně/ yakobyſſte ſpolu wězňowé byli: a na pracowité/ yakožto y ſami w těle bydljce.

Pamietaycie ná więźnie ták obyście byli wepol z nimi więźniámi/ y ná ty ktorzy bywáia vtrapieni/ ták obyście ná ciele vtrapieni byli.

יג

4 מְיַקְרוּ זוּוָגָא בְּכֻל וְעַרְסְהוֹן דַּכְיָא הִי לְזָנְיֵא דֵּין וְלַגָּיָרֵא דָּאֵן אֱלָהָא׃

Il matrimonio è honoreuole in tutti, e il letto immaculato: ma Iddio giudicarà i fornicatori e gli adulteri.

5 לָא הֱוָא רָחֵם כְּסְפָּא רֶעְיָנְכוֹן אֶלָּא יְסַפֵּק לְכוֹן מֶדֶם דְּאִית לְכוֹן הָו גֵּיר מָרְיָא אֱמַר דְּלָא אֶשְׁבְּקָךְ וְלָא אֶרְפֵּא בָּךְ אִידַיָא׃

I voſtri coſtumi ſiano ſenza auaritia, contentandoui de le coſe preſenti: percioche eſſo Signore ha detto. Io non ti laſciarò, ne t'abbandonarò.

6 וְאִית לַן דְּנֵאמַר תְּכִילָאִית מָרִי מְעַדְרָנִי לָא אֶדְחַל מְנָא עָבֵד לִי בַּר נָשָׁא׃

In modo che noi poſſiamo dir ſecuramente, Il Signore m'è in aiuto, onde non temerò coſa che l'huomo mi faccia.

7 הֱוַיְתוֹן עָהֲדִין לִמְדַבְּרָנַיְכוֹן אִילֵין דְּמַלֵּלוּ עַמְכוֹן מֶלְּתָא דַּאלָהָא אֶתְבַּקוּ בְּשׁוּלָמָא דְּדוּבָרַיְהוֹן וּמַרוּ בְּהַיְמָנוּתְהוֹן׃

Ricordateui di quelli che ſon propoſti al voſtro gouerno, iquali v'hanno parlata la parola di Dio: dequali imitate la fede, conſiderando qual ſia ſtato l'eſito de la lor conuerſatione.

8 יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתְמָל וְיוּמָנָא וְהוּיוּ וְלַעָלַם׃

IESV Chriſto che fu hieri & hoggi, è il medeſimo ancor ne ſecoli.

9 לְיוּלְפָנָא נוּכְרָיָא וּמְשַׁחְלְפָא לָא תֶתְהַדְּרוּן שַׁפִּיר הוּ גֵּיר דְּבַטַיְבוּתָא נֶשְׁרַר לְבוֹתַן וְלָא בְּמֵאכֻלָתָא מְטוּל דְּלָא אֶתְעַדַּרוּ אִילֵין דְּהַלֶכוּ ב בְּהֵין׃

Non vi andate aggirando con varie e ſtraniere dottrine. E buona coſa è che il cuor ſi confermi con la gratia, e non con cibi, iquali non hanno punto giouato à quelli che vi ſi ſono occupati.

יג

4 מִטַּת הַמִּשְׁכָּב תְּהִי־בִיקָר בְּכֻלָּם וְהָעוֹנָה בְּלִי־מוּם כִּי־אֶת־קְדֵשִׁים וּמְנָאֲפִים יִשְׁפֹּט יְהוָה׃

Venerable es en todos el Matrimonio, y la cama ſin mancha: mas à los fornicarios y adulteros juzgará Dios.

5 בְּדַרְכְּכֶם לֹא תְבַקְשׁוּ כֶּסֶף יְהִי־דַיְכֶם בַּקָּמִים לִפְנֵיכֶם כִּי־הוּא אָמַר לֹא אַרְפְּךָ וְלֹא אֶעֱזְבֶךָ׃

Sean las coſtumbres ſin auaricia, contentos de lo preſente: porque el dixo, No te deſampararé, ni te dexaré:

6 כֵּן אֲשֶׁר בְּבִטָּחוֹן נוּכַל לְדַבֵּר יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי לֹא אִירָא מַה־יַּעֲשֶׂה לִי אָדָם׃

De tal manera que digamos confiadamente, El Sennor es mi ayudador: no temeré loque me hará hombre.

7 זִכְרוּ לַפְּקִידֵיכֶם אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֲלֵיכֶם אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְהַבִּיטוּ בְּדֶרֶךְ הֲלִיכוֹתָם וּלְכוּ בְּעִקְּבוֹת אֱמוּנָתָם׃

Acordahos de vueſtros Paſtores, que hos hablaron la palabre de Dios: la fe de los quales imitad conſiderando qual aya ſido la ſalida de ſu conuerſacion.

8 כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּמוֹל וְהַיּוֹם הוּא לְעוֹלָם׃

Ieſus el Chriſto ayer, y oy: el miſmo tambien es por ſiglos.

9 בְּלִמּוּדִים מִתְחַלְּפִים וַחֲדָשִׁים לֹא תִתְעָתְעוּ כִּי־טוֹב בְּחִנָּה לִסְעֹד לִבְּכֶם וְלֹא בְּמַאֲכָלִים אֲשֶׁר לֹא הוֹעִילוּ לַהוֹלְכִים בָּם׃

Nó ſeays ſacados del camino por doctrinas diuerſas y eſtrannas: porque buena coſa es affirmar el coraçon en la gracia, no en viandas, que nunca aprouecharon à loſque anduuieron en ellas.

ιγʹ.

4. Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.

Honorable eſt le marige entre tous, & la couche ſans macule: mais Dieu iugera les paillards & les adulteres.

5. Ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλίπω.

Que vos mœurs ſoyant ſans auarice, eſtans contens de ce que vous auez preſentement: car lui meſme a dit, Ie ne te delaiſſerai point, ni ne t'abandonnerai point:

6. Ὥστε θαῤῥοῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.

Tellement que nous pouuons dire en aſſeurance, Le Seigneur m'eſt en aide: dont ie ne craindrai choſe que l'hõme me puiſſe faire.

7. Μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς. μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

Ayez ſouuenãce de vos conducteurs, qui vous ont porté la parole de Dieu: deſquels enſuiuez la foy, conſiderans quelle a eſté l'iſſui de leur conuerſation.

8. Ἰησοῦς χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτός, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ieſus Chriſt a eſté le meſme hier & auiourd'hui, & l'eſt auſſi eternellement.

9. Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες.

Ne ſoyez point emportés ça & là par doctrines diuerſes & eſtranges: car il eſt bon que le cœur ſoit affermi par grace, non point par viandes, leſquelles n'ont de rien profité à ceux qui s'y ſont occupés.

CAP. XIII.

4. Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus.

Marriage is honourable among all / and the bed vndefiled: but whoremongers and adulterers God will iudge.

5. Sint mores ſine avaritia: contenti præſentibus, ipſe enim dixit: Non te deſeram, neque derelinquam.

Let your conuerſation bee without couetouſnes/ and be content with thoſe thinges that ye haue: for he hath ſaid/ I wil not faile thee/ neither forſake thee.

6. Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi homo.

So that we may boldely ſay / The Lord is mine helper/ neither will I feare what man can do vnto me.

7. Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei: quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.

Remember them which haue the ouerſight of you / which haue declared vnto you the worde of God: whoſe faith folow / conſidering what hath bene the ende of their conuerſation.

8. Ieſus Chriſtus heri & hodie: ipſe & in ſecula.

Ieſus Chriſt yeſterday/ and to daye/ the ſame alſo is for euer.

9. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci Optimum eſt enim, gratia ſtabiliri cor, non eſcis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis.

Bee not caryed about with diuers and ſtrange doctrines: for it is a good thing that the heart bee ſtabliſhed with grace/ and not with meates / which haue not profited them that haue bene occupied therein.

Das XIII. Capitel.

4. Die Ehe ſoll ehrlich gehalten werden bey allen/ vnd das Ehebett vnbefleckt. Die Hurer aber vnd die Ehebrecher wird Gott richten.

Ecteſkaſt ſkal holdis erligt hoſſ alle / oc den ecte Seng vbeſmittet. Men Bolere oc Haarkarle ſkal Gud dømme.

5. Der wandel ſey ohn Geitz / vnd laſſet euch benügen an dem/ das da iſt/ denn er hat geſagt: Ich will dich nicht verlaſſen noch verſäumen.

Eders omgengelſe ſkal vere vden Gerighed/ oc lader eder nøye met det ſom der er/ thi hand haffuer ſagd/ ieg vil icke forlade / oc ey forſøme dig.

6. Alſo/ daß wir dörffen ſagen: Der HERR iſt mein Helffer / vnd wil mich nicht fůrchten / was ſolt mir ein Menſch thun?

Saa / at wi driſtis til at ſige/ HERREN er min Hielpere / oc ieg vil icke frycte mig / huad ſkulde it Menniſke gøre mig?

7. Gedencket an ewer Lehrer / die euch das wort Gottes geſagt haben / welcher ende ſchauet an/ vnd folget jhrem Glauben nach.

Tencker paa eders Lærere/ ſom haffue ſagd eder Guds ord / huilckis endeligt i ſkulle ſee til / oc éffterfølger deris Tro.

8. Jeſus Chriſtus/ geſtern vnd heute/ vnd derſelbige auch in ewigkeit.

Chriſtus Jheſus / i gaar oc i dag / oc den ſamme ocſaa til euig tid.

9. Laſſet euch nicht mit mancherley vnnd frembden Lehren vmbtreiben. Denn es iſt kőſtlich ding / daß das hertz veſte werde / welches geſchicht durch Gnade/ nit durch Speiſen/ davon keinen nutz haben/ ſo damit vmbgehen.

Lader eder icke omdriffue met mangehonde oc fremmet Lærdom. Thi det er kaaſtelig ting/at hiertet bliffuer ſtadigt / huilcket der ſkeer formedelſt Naade / icke ved Mad / Huor aff de haffue ingen nytte / ſom der met omgaaſſ.

Kapitola XIII.

4. Budiž mezy wſſemi wámi poctiwé Manželſtwo/ á Lože nepoſſkwrněné. Neb Smilnijky a cyzoložnijky ſauditi bude Buoh.

Poczćiwe ieſt małżeńſtwo miedzy wßytkimi / y łoże nie pokálane/ á nieczyſthey y cudzołożniki oſadzi Bog.

5. Budtež mrawnij bez lakomſtwij/ doſti magijce na tom což máte: Onť zagiſté řekl: Nenechám tebe ani opuſtijm.

Obyczáie niech beda oddálone od łákomſtwá: Przeſtáwaycie ná teráznieyßych rzeczách bo on rzekł Nie opußczę ćię ani ćię zoſtáwię.

6. Tak abychom s dauffánijm řijkali: PAN mi ſpomocnijk geſt/ nebudu ſe báti aby mi co mohl včiniti člowěk.

Ták iż śmiele mowimy / Pan mi ieſt pomocnikiem/ áni ſię bać bedę coby mi vczynił człowiek.

7. Pamatugtež na Zpráwce waſſe kteřijž mluwili wám Slowo Božij: na gigichžto patřjce konec a obcowánij žiwota / náſledugtež Wijry.

Pámiethaycie ná wodze waße ktorzy wám mowili ſłowo Boże / á wiáry ich náſláduiećie / obaczáiac co zá koniec był obcowánia ich.

8. Gežijš Kryſtus geſt wčerá y dnes/ on též y na wěky.

Jezus Kryſtus wczorá y dziś/ tenże też ieſt na wieki.

9. Včenijm rozličným á hoſtinſkým nedayte ſe ſwoditi. Wýborněť geſt zagiſté/ miloſtij vpewniti Srdce/ a ne pokrmy/ kteřijž neproſpěli těm kteřijž w nich chodili.

Náukam rozmáithym y cudzym nie daycie ſię vnośić: ábowiem dobra rzecz ieſt / áby ſerce było vtwierdzone łáſką / nie pokármy/ kthore nie pomogły thym co ſię imi báwili.

יג

10 אית לן דין מדבחא דלא שליט למאכל מנה להנון דבמשכנא משמשין׃

Noi habbiamo vn altare, delqual non hanno poteſtà di mangiare quelli che ſeruono al tabernacolo.

11 חיותא גיר הלין דמעל הוא דמהין רב כומרא לבית מקדשא חלף חטהא בסריהין יקד הוא לבר מן משריתא׃

Imperoche i corpi degli animali, il ſangue dequali ſi porta dal Pontefice dentro a i luoghi Santi per il peccato ſi abbruciauano fuor de le tende.

12 מטול הנא ישוע דיקדש לעמה בדמה לבר מן מדינתא חש׃

Per laqual coſa IESV ancora, per ſantificare il popolo col ſuo proprio ſangue, patì fuor de la porta.

13 ואף חנן הכיל נפוק לותה לבר מן משריתא כד לבישין חסדה׃

Vſciamo dunque à lui fuor de le tende, portando il ſuo obbrobrio.

14 ליתלן גיר מדינתא המקויתא הרכא אלא לאידא דעתידא מסכינן׃

Percioche noi non habbiamo quì città che ſia durabile: ma cerchiam quella che ha à venire.

15 ובאידה נסק דבחתא דתשבוחתא בכל זבן לאלהא דאיתיה בארא דספותא דמודין לשמה׃

Per lui dunque offeriamo ſempre à Dio ſacrifitio di laude, cioè il frutto de le labra che confeſſano il ſuo Nome.

16 ולא תטעון מרחמנותא ושותפותא דמסכנא בהלין דבחתא שפר אנש לאלהא׃

Non vi dimenticate de la beneficentia, e de la communicatione, perche Iddio ſi diletta diletta di tali ſacrifitij.

יג

10 כי יש לנו מזבח אשר לא יש להם שלטון לאכל ממנו המשרתים באהל׃

Tenemos altar, delqual no tienen facultad de comer losque ſiruen àl Tabernaculo.

11 כי־החיות אשר דמהן יורם על־החטאה בקדש בידי כהן גדול פגריהן נשרפו מחוץ למחנה׃

Porque los animales la ſangre de los quales es metida por el peccado en el Sanctuario por el Pontifice, los cuerpos de eſtos ſon quemados fuera del real.

12 על־כן גם ישוע אשר יקדיש את־העם בדם נפשו מחוץ שער העיר ענה׃

Por loqual tambien Ieſus, para ſanctificar el pueblo por ſu propria ſangre, padeció fuera de la puerta.

13 לכן מעתה נצא אליו חוצה למחנה ונסבל את־חרפתו׃

Salgamos pues à el fuera del real lleuando ſu vituperio.

14 כי־לא יש־לנו פה עיר עומדת כי־אם מבקשים אנחנו את־עתידה׃

Porque no tenemos aqui ciudad permaneciente, mas buſcamos la por venir.

15 לכן בידו נעלה זבח תודה בכל עת לאלהינו זה הוא את־פרי שפתים להודות לשמו׃

Anſique offrezcamos por medio de el à Dios ſiempre ſacrificio de alabança, es à ſaber, fruto de labios que confieſſen à ſu Nombre.

16 אך לעשות טובה וצדקה לא תשכחו כי־בזבחים כאלה רוצה אלהים׃

Item, del bien hazer y de la communicacion no hos oluideys: porque de tales ſacrificios ſe agrada Dios.

ιγ'.

10. Ἔχομεν θυσιαστήριον ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν οἱ ἐξουσίαν τῇ σκηνῇ λατρεύοντες.

Nous auons vn autel duquel n'ont point puiſſance de manger ceux qui ſeruent au Tabernacle.

11. Ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

Car les corps des beſtes des deſquelles le ſang eſt apporté pour le peché par le ſouuerain Sacrificateur dedans ſe ſanctuaire, ſont bruſlés hors du camp.

12. Διὸ καὶ ἰησοῦς ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε.

Pourtant auſſi Ieſus, afin qu'il ſainctifiaſt le peuple par ſon propre ſang, a ſouffert hors la porte.

13. Τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες.

Par ainſi ſortons vers lui hors du camp, portans ſon opprobre.

14. Οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

Car nous n'auons point ici de cité permanente: mais nous recerchons celle qui eſt à venir.

15. Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι, καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Offrons donc par icelui ſacrifice de louange à touſiours à Dieu, c'eſt à dire, le fruict des leures confeſſans ſon Nom.

16. Τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

Or ne mettez en oubli la beneficence & communication: car Dieu prend plaiſir à tels ſacrifices.

CAP. XIII.

10. Habemus altare: de quo edere non habent poteſtatem qui tabernaculo deſerviunt.

We haue an altar whereof they haue no authoritie to eate which ſerue in the tabernacle.

11. Quorum enim animalium infertur ſanguis pro peccato in ſancta per pontificem, horum corpora cremantur extra caſtra.

For the bodies of thoſe beaſtes whoſe blood is brought into the Holie place by the high Prieſt for ſinne / are burnt without the campe.

12. Propter quod & Ieſus, ut ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt.

Therefore euen Jeſus/ that hee might ſanctifie ye people with his owne blood/ ſuffred without the gate.

13. Exeamus igitur ad eum extra caſtra: improperium eius portantes.

Let vs go forth therefore out of the campe, bearing his reproch.

14. Non enim habemus hîc manentem civitatem: ſed futuram inquirimus.

For here haue we no continuing citie: but we ſeeke one to come.

15. Per ipſum ergo offeramus hoſtiam laudis ſemper Deo, id eſt, fructum labiorum confitentium nomini eius.

Let vs therefore by him offer the ſacrifice of praiſe alwayes to God / that is, the fruite of the lippes/ which confeſſe his Name.

16. Beneficentiæ autem & communionis nolite oblivisci, talibus enim hoſtiis promeretur Deus.

To do good / and to diſtribute forget not: for with ſuch ſacrifices God is pleaſed.

Das XIII. Capitel.

10. Wir haben einen Altar/ davon nicht macht haben zu eſſen/ die der Hütten pflegen.

Wi haffue i Altere/ aff huilcket de haffue icke mact at æde/ ſom tiene Tabernackelet.

11. Denn welcher Thier Blut getragen wirdt/ durch den Hohenprieſter in das Heilige für die Sünde/ derſelbigen Leichnam werden verbrandt auſſer dem Lager.

Thi huilcke Diurs blod der bæris/ formedelſt den ypperſte Preſt i det Hellige for ſynderne deris Kroppe bliffue opbrende vden faare Læyren.

12. Darumb auch Jeſus/ auff das er heiligte das Volck durch ſein eigen Blut/ hat er gelidten auſſen für dem thor.

Der faare leed oc Jheſus vden faare porten/ paa det hand vilde hellige Folcket met ſit eget Blod.

13. So laſſet vns nun zu jm hinauß gehen/ auſſer dem Lager/ vnnd ſeine ſchmach tragen.

Saa lader oſſ nu gaa vd til hannem/ vden faare Læyren/ oc bære hans forſmædelſe.

14. Denn wir haben hie keine bleibende ſtatt/ ſondern die zukünftige ſuchen wir.

Thi wi haffue her ingen bliffuende Stad/ men wi søge effter den tilkommende.

15. So laſſet vns nun opffern durch jhn/ das Lobopffer/ Gott allezeit/ das iſt/ die Frucht der Lippen/ die ſeinen Namen bekennen.

Saa lader oſſ nu altid offre Gud/ Loffoffer/ formedelſt hannem/ det er/ Læbernis fruct/ ſom bekende hans Naffn.

16. Wol zu thun vnd mitzutheilen vergeſſet nicht/ denn ſolche Opffer gefallen Gott wol.

Forglemmer icke at gøre vel oc at meddele/ thi ſaadane Offer behage Gud vel.

Kapitola XIII.

10. Máme zagiſtě Oltář/ z kteréhož nemagij moci gijſti ti kteříž Stánku ſlaužij.

Mámy oltarz z ktorego nie godzi ſię tym ieść ktorzy przybytkowi ſluzą.

11. Neb kterých howad Krew wnáſſýna býwala do Swatyně od Biſkupa za hříjch/ těch těla pálena býwala wně za Stany.

Abowiem bydlat ktorych krew bywá wnoſzona do mieyſcá świethego przez kápłaná/ tych ciałá bywáłá palone przed obozem.

12. A protož Gežijš/ aby poſwětil Lidu krwij ſwau/ wně za branau trpěl.

Dla tego y Jezus áby poświęcił lud przez włáſną krew/ przed braną cierpiał.

13. Protož wygděme k němu wen z Stanuow/ pohaněnij geho neſauce.

Wynidźmyż tedy do niego przed obóz/ noſząc poſtomocenie iego.

14. Neb nemáme zde Měſta zuoſtáwagijcýho/ ale budaucýho hledáme.

Abowiem niemámy tu miáſtá trwáiącego/ ále przyſzłego ſzukamy.

15. Protož ſkrze něho obětugme Oběť chwály wždycky Bohu/ to geſt/ owotce auſt wyznáwagijcých gměno geho.

Przez niego tedy uſtháwicznie ofiárujemy Bogu ofiárę chwały/ tho ieſth/ owoc warg náſzych wyznawáiących imieniowi iego.

16. Na Almužny dáwanij a na zdijlnoſt nezapomijnayte/ neb takowými Oběťmi zaſlužewán býwá Buoh.

Ani zápámietawayćie dobrotliwośći y udźielánia/ ábowiem ſię Bog w tákowych ofiárách kochá.

יג

17 אֶתְטַפִּיסוּ לַמְדַבְּרָנַיְכוֹן וְאֶשְׁתַּמְּעוּ לְהוֹן הָנוֹן גֵּיר שָׁהְרִין חָלָף נַפְשָׁתְכוֹן אַיְךְ אֱנָשָׁא דְּיָהְבִין חוּשְׁבָּנְכוֹן דַּבְחַדוּתָא נֶהְווּן עָבְדִין הָדָא וְלָא בְּתֶנְחָתָא מֶטוּל דְּלָא פָּקְחָא לְכוֹן׃

Obbedite a i Voſtri Gouernatori, e cedete loro: percioch'eſſi Vegliano per l'anime Voſtre, come quelli che n'hanno à render conto: accioche eſſi il facciano allegramente, e non gemendo: percioche queſto Vi ſarebbe inutile.

18 צַלַּו עֲלַין תְּכִילִינַן גֵּיר דְּתֵאוּרְתָא טָבְתָא אִית לַן דַּבְכֻל מֶדֶם צָבֵינַן דְּשַׁפִּיר נֶתְדַּבַּר׃

Pregate per noi: perche noi ci aſſicuriamo d'hauer buona conſcientia, deſiderando di conuerſare honeſtamente tra tutti.

19 יַתִּירָאִית בָּעֵא אֲנָא מֶנְּכוֹן דְּתֶעְבְּדוּן הָדָא דְּבַעְגַל אֶתְפְּנֵא לְכוֹן׃

E maggiormente Vi prego che cio facciate, à fine ch'io Vi ſii reſtituito piu preſto.

20 אֱלָהָא דֵּין דַּשְׁלָמָא הָו דַּאסֵק מֶן בֵּית מִיתֵא לְרָעְיָא רַבָּא דְּמַרְעִיתָא בַּדְמָא דְּדִיַתִקָא דַּלְעָלַם דְּאִיתַוְהִי יֶשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן׃

E l'Iddio de la pace, che ha ridotto da morte il gran Paſtor de le pecore, il noſtro Signor IESV per il ſangue del Teſtamento eterno.

21 הָו נְגַמּוּרְכוֹן בְּכֻל עֲבָד טָב דְּתֶעְבְּדוּן צֶבְיָנֵה וְהָו נֶסְעוּר בַּן מֶדֶם דְּשַׁפִּיר קְדָמוֹהִי בְּיַד יֶשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלֵה שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

Vi faccia perfetti in ogni buona opera, à far la ſua Volontà: facendo in Voi quel che ſia accetto dinanzi à lui per IESV Chriſto, à cui ſia gloria in ſempiterno. Amen.

22 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מֶנְּכוֹן אַחַי דְּתַגְּרוּן רוּחְכוֹן בְּמֶלְּתָא דְּבוּיָאָא מֶטוּל דְּבַזְעוּרָיתָא הוּ כֶּתְבֵת לְכוֹן׃

Io Vi prego, fratelli, che ſopportiate la parola de l'eſortatione: perche io V'ho ſcritto con poche parole.

יג

17 שִׁמְעוּ לַפְּקִידֵיכֶם וְהִכָּנְעוּ לִפְנֵיהֶם כִּי־הֵמָּה שׁוֹקְדִים עַל־נַפְשׁוֹתֵיכֶם כְּמוֹהֶם מְשִׁיבִים דָּבָר אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ בְשִׂמְחָה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא בַּאֲנָחָה כִּי־זֹאת אֵינֶנָּה תוֹעִיל לָכֶם׃

Obedeced à vueſtros Paſtores, y ſujetahos á ellos: porque ellos velan por vueſtras almas, como aquellos que han de dar la cuenta: paraque lo hagan con alegria, y no gimiendo: porque eſto no hos es vtil.

18 הִתְפַּלְלוּ עָלֵינוּ כִּי־בָטַחְנוּ כִּי־יֵשׁ לָנוּ מַדָּע טוֹב בְּכָל־דְּבָרִים מִתְאַוִּים הֵיטֵב לְהִתְהַלֵּךְ׃

Orad por noſotros: porque confio que tenemos buena conſciencia, deſſeando de conuerſar bien en todo.

19 וְעַל־יֶתֶר מִתְחַנֵּן אָנֹכִי לָכֶם לַעֲשׂוֹת זֹאת לְמַעַן בִּמְהֵרָה אָשׁוּב אֲלֵיכֶם׃

Y mas hos ruego que lo hagays anſi paraque yo hos ſea mas preſto reſtituydo.

20 וֵאלֹהֵי הַשָּׁלוֹם אֲשֶׁר הֶעֱלָה מִמֵּתִים אֶת־רוֹעֵה צֹאן הַגָּדוֹל בִּדְמֵי בְּרִית עוֹלָם אֶת־אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Y el Dios de paz que ſacó de los muertos àl Gran Paſtor por la ſangre del Teſtamento eterno, àl Sennor nueſtro Ieſus el Chriſto.

21 יָכִין אֶתְכֶם בְּכָל־מַעֲשֶׂה טוֹב לַעֲשׂוֹת אֶת־רְצוֹנוֹ הָעוֹשֶׂה בָכֶם מַה רוֹצֶה לְפָנָיו בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לוֹ הַכָּבוֹד לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Hos haga aptos en toda obra buena para que hagays ſu voluntad, haziendo el en voſotros lo que es agradable delante deel por Ieſus el Chriſto, àl qual es gloria por ſiglos de ſiglos, Amen.

22 וְשׁוֹאֵל אֲנִי מִכֶּם אַחַי הַכִּילוּ אֶת־דְּבַר הַנֶּחָמָה כִּי־בִזְעִירִים כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם׃

Ruego hos empero, Hermanos, que ſupporteys eſta palabra de exhortacion, que hos hé eſcripto en breue.

ιγ´.

17. Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.

Obeiſſez à vos conducteurs, & vous y ſoumettez: car ils veillent pour vos ames, comme ceux qui en doiuent rendre conte: afin que ce qu'ils en font, ils le facent ioyeuſement, & non point à regret: car cela ne vous viendroit pas à profit.

18. Προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.

Priez pour nous: car nous nous aſſeurons que nous auons bonne conſcience, deſirans de conuerſer honneſtement entre tous.

19. Περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

Et ie vous prie de ce faire d'autant plus grandement, afin que ie vous ſoye tant pluſtoſt rendu.

20. Ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν, ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν.

Or le Dieu de paix qui a ramené des morts le grand Paſteur des brebis, par le ſang de l'alliance eternelle, aſſauoir noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

21. Καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Vous rende accomplis en toute bône œuure, pour faire ſa volonté, faiſant en vous ce qui eſt agreable deuant lui, par Ieſus Chriſt, auquel ſoit gloire au ſiecle des ſiecles, Amen.

22. Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν.

Auſſi, freres, ie vous prie ſupporter la parole d'admonition: car ie vous ai eſcrit en peu de paroles.

CAP. XIII.

17. Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri: ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes, hoc enim non expedit vobis.

Obey them that haue the ouerſight of you/and ſubmit your ſelues: for they watch for your ſoules as/they that muſt giue accountes / that they may doe it with ioye/and not with grieue: for that is vnprofitable for you.

18. Orate pro nobis, confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus: in omnibus bene volentes converſari.

Pray for vs: for we are aſſured that wee haue a good conſcience in all thinges/deſiring to liue honeſtly.

19. Ampliùs autem deprecor vos hoc facere, quo celeriùs reſtituar vobis.

And I deſire you ſome what the more earneſtly/that ye ſo do/that I may be reſtored to you more quickely.

20. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ovium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

The God of peace that brought againe from the dead our Lorde Jeſus / the great ſhepheard of the ſheepe / through the blood of the euerlaſting Couenant.

21. Aptet vos in omni bono, ut faciatis eius voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Make you perfect in all good workes/to doe his will/working in you that which is pleaſant in his ſight through Jeſus Chriſt/to whome be praiſe for euer and euer / Amen.

22. Rogo autem vos fratres ut ſufferatis verbum ſolatii. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

I beſeeche you alſo/brethren/ ſuffer the wordes of exhortation: for I haue written vnto you in fewe wordes.

Das XIII. Capitel.

17. Gehorchet euren Lehrern / vnd folget jnen/denn ſie wachen über ewre Seelen/ als die da rechenſchafft dafür geben ſollen / auff daß ſie das mit freuden thun/ vnd nicht mit ſeufftzen/ denn das iſt euch nicht gut.

Lyder eders Lærere / oc følger dem / Thi de vaage offuer eders Siele/lige ſom de der ſkulle gøre regenſkaff faare dem / at de kunde det gøre met glæde / oc icke met ſuck/ thi det er eder icke gaat.

18 Betet für vns. Vnſer troſt iſt der/ daß wir ein gut Gewiſſen haben/vnd fleiſſigen vns guten wandel zu führen bey allen.

Beder for oſſ. Det er vor troſt / at wi haffue en god Samuittighed / oc gøre vor flid til / at haffue god omgengelſe hoſſ alle.

19. Jch ermane aber zum überfluß/ ſolches zu thun / auff daß ich auffs ſchierſt wider zu euch komme.

Jeg formaner eder offuerflødelige/til at gøre dette/ at ieg met det ſnariſte kand komme til eder igen.

20. Gott aber deß Fridens/der von den Todten außgeführet hat den groſen Hirten der Schafe / durch das Blut des ewigen Teſtaments/vnſern HERREN Jeſum.

Men Fredens Gud/ ſom vdførde den ſtore faare Hyrde/ vor HERRE Jheſum Chriſtum/fra de Døde/ formedelſt det euige Teſtamentis Blod.

21. Der mache euch fertig in allem guten werck / zuthun ſeinen willen / vnd ſchaffe in euch was für jm gefellig iſt/ durch Jeſum Chriſt / welchem ſey ehre von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Hand gøre eder redebone til at gøre ſin vilie/ i alle gode gerninger/ oc hand gøre i eder/det ſom behageligt er faar hannem/ formedelſt Jheſum Chriſtum / huilcken vere ære fra euighed til euighed/ Amen.

22. Jch ermahne euch aber lieben Brüder / haltet das wort der ermahnung zu gute / denn ich hab euch kurtz geſchriben.

Jeg formaner eder oc/ kære Brødre/at i holde den formanelſis ord til gode / ſom ieg ſcreff eder til paa det kortiſte.

Kapitola XIII.

17. Poſluſſni buďte zpráwcuow waſſých/ a poddáni buďte gim. Onit zagiſtě pilně bděgij/ yako počet magijce wydati za Duſſe waſſe/ aby s radoſtij to činili/ a ne yako plačijce/ neb to nenij vžitečně wám.

Badźćie poſłußni przełożonym wáßym/ y badźćie im poddáni/ ábowiem oni czuią/ o duſzach wáßych/ táko ći ktorzy liczbę oddác máią/ áby tho z weſelem czynili/ á nie wzdycháiąc: boć tho wam iest nie pożyteczno.

18. Modlte ſe za nás/ daufáme zagiſtě že dobré ſwědomij máme/ niezy wſſemi žádagijce ſwatě obcowati.

Modlćie ſię zá námi: ábowiem dufamy iż mamy dobre ſumnienie/ we wßythkim żadáiąc poććiwie ſię záchowác.

19. A tijm pilněgij proſým wás abyſſte to činili: abych ſe brzo nawrátil k wám.

Jeſzcze więcey was proſzę/ ábyśćie tho czynili/ iżbym wam rychley był przywrocon.

20. Buoh pak pokoge/ kterýž to wzkřijſyl z mrtwých welikého Paſtýře Owcý/ we krwi Swědectwij wěčného/ Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

A Bog pokoiu ktory onego wielkiego przez krew przymierza wiecznego páſterzá owiec Páná náßego Jezuſa od vmarłych wywiodł.

21. On wás způſob ke wſſemu dobrému/ abyſſte plnili wuoli gého/ konage w wás to což ſe lijbij gemu ſkrze Gežijſſe Kryſta/ gemuž geſt Sláwa na wěky wěkuow/ Amen.

Niechay was doſkonálemi vczyniwe wßelakim vczynku dobrym/ ku czynieniu woley iego/ ſpráwuiąc w was to co by było wdzięcznego przed nim/ przez Jezuſá Kryſtuſá/ ktoremu niech będźie chwałá ná wieki wiekow. Amen.

22. Proſýmť wás také Bratřij/ abyſſte trpěliwě přijmali Slowo potěſſenij/ neb zagiſtě krátce ſem napſal wám.

Zátym proßę was bráćia/ znoſzćie ſłowo nápominánia/ bomći do was krotko piſał.

יג

23 דְּעוּ דֵּין לַאחוּן טִימָתָאוֹס דְּאֶשְׁתְּרִי וְאֶן בַּעֲגַל יָאתֵא עַמֵּהּ א
אֶחְזֵיכוּן׃

Voi ſapete il noſtro fratello Timoteo eſſer liberato, col quale, s'egli verrà preſto, io vi vedrò.

24 שְׁאַלוּ בִּשְׁלָמָא דְּכֻלְּהוֹן מְדַבְּרָנַיְכוֹן וְדִכְלְהוֹן קד
קַדִּישֵׁא שָׁאלִין בִּשְׁלָמְכוֹן כֻּלְּהוֹן הָמֵן אִיטַלְיָא׃

Salutate tutti i voſtri Gouernatori, e tutti i Santi. Queſti d'Italia vi ſalutano.

25 טַיְבוּתָא עַם כֻּלְּכוֹן אָמֵין׃

La gratia ſia con tutti voi. Amen.

שְׁלִמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת עִבְרָיֵא דְּאֶתְכַּתְבַת מִן אִטַלְיָא דְּרְהוֹמִי וְאֶשְׁתַּדְּרַת בְּאִידַי טִימָתֵאוֹס׃

יג

23 דְּעוּ אֶת־אָחִינוּ אֶת־טִימוֹתֵאוֹס הֻשְׁלַח וְעִמּוֹ אִם בִּמְהֵרָה יָשׁוּב אֶרְאֶה אֶת פְּנֵיכֶם׃

Sabed que nueſtro hermano Timotheo es ſuelto, con el qual ſi viniere mas preſto hos vendré à ver.

24 שַׁאֲלוּ בִשְׁלוֹם אֶת־כָּל־פְּקִידֵיכֶם וְאֶת־כָּל־הַקְּדוֹשִׁים שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְכֶם אֲשֶׁר הֵמָּה בְּאִיטַלְיָא׃

Saludad à todos vueſtros Paſtores, y à todos los Sanctos. Los Italianos Hermanos hos ſaludan.

25 הַתְּחִנָּה עִם כֻּלְּכֶם אָמֵן׃

La gracia ſea con todos voſotros, Amen.

אֶל־הָעִבְרִים נִכְתְּבָה מֵאִיטַלְיָא בִּידֵי טִימוֹתֵאוֹס׃

שְׁלַם לְמִכְתַּב בְּעוּדְרָן מָרַן כְּתָבָא דְּפוּלוֹס אַרְבַּת עֲסַר אִגְּרָן דִּילֵהּ׃

ιγ'.

23. Γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν τιμόθεον ἀπολελυμένον· μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς.

Vous ſauez que le frere Timothee eſt deliuré, auec lequel ie vous verrai, s'il vient bien toſt.

24. Ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς ἰταλίας.

Saluez tous vos conducteurs, & tous les ſaincts. Ceux qui ſont d'Italie vous ſaluent:

25. Ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν, ἀμήν.

Grace ſoit auec vous tous, Amen.

Πρὸς ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τῆς ἰταλίας διὰ τιμοθέου.

CAP. XIII.

23. Cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum dimiſſum: cum quo, ſi celeriùs venerit, videbo vos.

Know that our brother Timotheus is deliuered / with whome / if he come ſhortly/I will ſee you.

24. Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

Salute all them that haue the ouerſight of you, and all the Saintes. They of Italie ſalute you.

25. Gratia cum omnibus vobis, Amen.

Grace be with you all/Amen.

Scripta ab Italia per Timotheum.

Das XIII. Capitel.

23. Wiſſet daß der Bruder Timotheus wider ledig iſt/ mit welchem/ ſo er bald kompt/ will ich euch ſehen.

Vider/ at den Broder Timotheus er leſſigen/ met huilcken ieg vil ſee eder/ om hand kommer ſnarlige.

24. Grüſſet alle ewre Lehrer/ vnd alle Heiligen. Es grüſſen euch die Brüder auß Italia.

Hilſer alle eders Lærere/ oc alle Helligen. De Brødre aff Italia hilſe eder.

25. Die gnade ſey mit euch allen/ Amen.

Naade vere met eder alle/ AMEN.

Geſchrieben auß Italia durch Timotheum.

Kapitola XIII.

23. Wěztež také Bratra naſſeho Tymothea propuſſtěného býti/ s kterýmžto/ přijdeli brzo/ vzřijm wás

Wiećie iż brát náß Tymoteuß wypußczon ieſt / z kthorym ieſlibych rychley przyßedl / náwiedze was.

24. Pozdrawtež wſſech z práwcuow ſwých/ y wſſech Swatých. Pozdrawugij wás wſſyckni Bratřij we Wlaſſých.

Pozdrowćie wßytki wodze wáße/ y wßythki świethe: Pozdrawiaia was Włoßy.

25. Milost Božij Budiž ſe wſſemi wámi/ Amen.

Láſká niech bedźie z wámi wßytkimi/ Amen.

K Zidum pſan geſt z wlach po Tymoteowi.

EPISTOLA
S. IACOBI,
CATHOLICA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא | אִגֶּרֶת לְיַעֲקוֹב | Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דִּיַעֲקוֹב שְׁלִיחָא ׃

קֵפָלְאוֹן א

יעֲקוֹב עַבְדֵה ד
דַּאלָהָא וְדָמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
לַתְרַתְעֶסְרֵא שַׁרְבָן דַּזְרִיָן
בְּעַמְמֵא שְׁלָם ׃

IACOPO ſeruo di Dio e del Signor IESV Chriſto, à le dodeci tribu che ſono in diſperſione, ſalute.

2 כֻּל חַדְוָא תֶּהְוֵא לְכוֹן
אַחַי כַּד תֶּעֱלוֹן לְנֶסְיוֹנֵא
סַגִּיאֵא וּמְשַׁחְלְפֵא ׃

Stimate, fratelli miei, vna ſomma allegrezza, quando voi incorrete in varie tentationi.

3 יָדְעִין אַנְתּוֹן גֵּיר דְּבוּקְיָא
דְּהַימָנוּתָא מַקְנֵא לְכוֹן
מְסַיְבְּרָנוּתָא ׃

Sapendo che la proua de la voſtra fede genera patientia.

4 לָהּ דֵּין לַמְסַיְבְּרָנוּתָא
יֶהְוֵא לָהּ עַבְדָּא מְשַׁמְלְיָא
דְּתֶהְווֹן גְּמִירִין וּמְשַׁלְמָנִין
וּבְמֶדֶם לָא הֲוִיתוֹן
חַסִּירִין ׃

Ma vedete che la patientia habbia perfettm opera, accioche voi ſiate perfetti & interi, di ſorte che non vi manchi coſa veruna.

5 אֵן אֱנָשׁ דֵּין מֶנְּכוֹן חַסִּיר
מֶן חֶכְמְתָא יִשְׁאַל מֶן
אֱלָהָא הוּ דְּיָהֵב לְכֻל
בְּפַשִׁיטָאִית וְלָא מְחַסֵּד
וּמֶתְיַהֲבָא לֵהּ ׃

E ſe alcun di voi ha mancamento di ſapientia, domandila à Dio, che la dà benignamente a tutti, e non rimprouera: e ſaragli data.

6 יִשְׁאַל דֵּין בְּהַימָנוּתָא
כַּד לָא מֶתְפַּלַּג הָו ד
דְּמֶתְפַּלַּג דָּמֵא לְגַלְּלָא
דְּיַמָּא דְּשַׁגְשָׁא לְהוֹן
רוּחָא ׃

Ma domandila con fede ſenza dubbitar punto: perche chi dubbita, è ſimile à l'onda del mare, agitata dal vento e combattuta.

הַקָּדוֹשׁ הַכְּלִילָה ׃

א

יעֲקוֹב עֶבֶד אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִשְׁנֵי עָשָׂר
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בַּתְּפוּצָה
שָׁלוֹם ׃

IACOBO ſieruo de Dios y del Sennor Ieſus el Chriſto à los doze tribus que eſtan eſparzidos, ſalud.

2 לְשִׂמְחָה גְדוֹלָה תַּחְשְׁבוּ לָכֶם
אַחַי אִם תִּפְּלוּ בְּמַסּוֹת
מִתְחַלְּפוֹת ׃

Hermanos mios, tened por ſummo gozo quando cayerdes en diuerſas tentaciones:

3 וִידַעְתֶּם כִּי־בֹחַן אֱמוּנַתְכֶם
פּוֹעֵל אֶת־דְּמִיָּה ׃

Sabiendo que la prueua de vueſtra fe obrá paciencia,

4 וְלַדְּמִיָּה יְהִיֶה לָהּ מַעֲשֶׂה שָׁלֵם
וְתָמִים אֲשֶׁר תִּהְיוּ תְמִימִים
וִישָׁרִים לֹא חֲסֵרִים כָּל־דָּבָר ׃

Y la paciencia conſuma la obra, paraque ſeays perfectos y enteros, ſin faltar en alguna coſa.

5 אִם אִישׁ מִכֶּם חָסֵר חָכְמָה
יִשְׁאַל מֵאֱלֹהִים הַנּוֹתֵן לַכֹּל
בְּיֹשֶׁר וְלֹא מְחָרֵף הוּא וְתִנָּתֶן לוֹ ׃

Y ſi alguno de voſotros tiene falta de ſabiduria, demandela à Dios, elqual la da à todos abundantemente, y no çahiere y ſer le ha dada.

6 וְיִשְׁאַל בֶּאֱמוּנָה וְלֹא יִנָּכֵר
לְמָרוֹת כִּי־הַמִּנָּכֵר דּוֹמֶה לְגַלֵּי
הַיָּם הַנִּדָּפִים בָּרוּחַ וּמִתְרַפְּסִים ׃

Pero demande en fe, no dudando nada: porque el que duda, es ſemejante à la onda de la mar, que es mouida del viento, y es echada de vna parte à otra.

ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛὴ Καθολική.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.

IAQVES ſeruiteur de Dieu, & du Seigneur Ieſus Chriſt, aux douze lignees qui eſtes eſparſes, ſalut.

2. Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις.

Mes freres, tenez pour vne parfaite ioye, quand vous cherrez en diuerſes tentations:

3. Γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν.

Sachans que l'eſpreuue de voſtre foy engendre patience.

4. Ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

Or faut il que la patience ait vne œuure parfaite, afin que vous ſoyez parfaits & entiers: de ſorte que rien ne vous defaille.

5. Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος· καὶ δοθήσεται αὐτῷ.

Que ſi quelcun d'entre vous a faute de ſapience, qu'il la demande à Dieu, qui la donne à tous benignement, & ne la reproche point, & elle lui ſera donnee

6. Αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ.

Mais qu'il la demande en foy, ne doutant nullement: car celui qui doute eſt ſemblable au flot de la mer, agité de vent & demené.

EPISTOLA · Die Epiſtel · Epiſſtola

S. IACOBI.

CAP. I.

Iacobus Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti ſervus, duodecim tribubus quæ in diſperſione, ſalutem.

James a ſeruaunt of God/ and of the Lorde Jeſus Chriſt / to the twelue Tribes which are ſcattered abroad: ſalutation.

2. Omne gaudium exiſtimate fratres mei, cum in tentationes varias incideretis.

My brethren / count it exceeding ioye / when ye fall into diuers tentations.

3. Scientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur.

Knowing that the trying of your faith bringeth forth patience.

4. Patientia autem opus perfectum habeat: ut ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

And let patience haue her perfect worke/ that ye may be perfect and entier lacking nothing.

5. Si quis autem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei.

If any of you lacke wiſedome / let him aſke of God / which giueth to all men liberally/ & reprocheth no man / & it ſhalbe giuen him.

6. Poſtulet autem in fide, nihil hæſitans, qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento movetur & circunfertur.

But let him aſke in faith/ & wauer not: for he that wauereth/ is like a waue of the ſea/ toſt of the winde/ and caried away.

S. Jacobi.

Das I. Capitel.

Jacobus ein knecht Gottes / vnnd deß HERRN Jeſu Chriſti. Den zwölff Geſchlechten / die da ſind hin vnnd her / freude zuvor.

Jacobus Guds Tienere/ oc den HERRIS Jheſu Chriſti. De tolff Slecte ſom ere alleuegne/ Glæde tilforn.

2. Meine lieben Brüder / achtet es eitel freude / wenn jhr in mancherley anfechtung fallet.

Mine kære Brødre/ acter det for idel glæde/ naar i falde vdi atſkillige friſtelſer.

3. Vnd wiſſet daß ewer Glaube / ſo er rechtſchaffen iſt / gedult wircket.

Oc vider at eders Tro gør taalmodighed/ om hun er retſindig.

4. Die gedult aber ſol veſte bleiben/ biß ans ende / auff daß jhr ſeyt volkommen vnd gantz / vnd keinen mangel habet.

Oc taalmodighed ſkal bliffue faſt indtil enden/ paa det i ſkulle vere aldelis fuldkomne/ oc ingen brøſt haffue.

5. So aber jemand vnder euch weißheit mangelt/ der bitte von Gott / der da gibt einfeltiglich jederman/ vnd rückets niemand auff/ ſo wird ſie jm gegeben werden.

Er det ſaa at nogen iblant eder fattis Viſdom/ hand bede aff Gud/ ſom giffuer huer mand enfoldelige/ oc breyder det ingen/ ſaa ſkal hun giffuis hannem.

6. Er bitte aber im Glauben/ vnd zweiffel nicht / denn wer da zweiffelt/ der iſt gleich wie ein Meerswoge / die vom Winde getrieben vnnd gewebt wirdt.

Men hand ſkal bede i Troen/ oc icke tuile/ thi den ſom tuiler/ hand er lige ſom Haffſensbølge/ ſom røris oc driffuis bort aff været.

S. Jakuba.

Kapitola I.

Jakub Božij a Pána naſſeho Gezu Kryſta ſlužebnijk. Dwanácteru Pokolenij / kteréž geſt w rozptýlenij / wzkazuge pozdrawenij.

Jakub ſługá Boży y Páná Jezuſá Kryſtuſá/ dwiemánaſcie pokoleniam rozproſzonym zdrowia życzy.

2. Za naywětſſý radoſt měgte to Bratřij mogi/ kolikrátžkoli w rozličná pokuſſenij vpadnete:

Brácia moi miewcie zá nawiętſzą radość/ ilekroć wpádniecie w rozmáite pokuſy.

3. Wědauce to/ že zkuſſenij Wijry waſſý trpěliwoſt činij:

Wiedząc tho iż doświádczenie wiáry waſzey ſpráwnie ćierpliwość.

4. Trpěliwoſt pak ať ſkutek dokonalý má / abyſſte byli dokonalij / a celij / negſauce w ničemž zmenſſeni.

Ale potrzebá ieſt áby ćierpliwość doſkonáły vczynek miáłá / żebyśćie byli doſkonali y zupełni/ thák iżby wam w niczym nie ſchodziło.

5. Geſtliže pak kdo z wás potrebuge maudroſti / žádayž gi od Boha / kterýžto dáwá wſſechněm hogně / a neomlauwa: a budeť gemu dána.

Jeſli ktory z was potrzebuie mądrości/ niech o nie Bogá prośi ktory ia da wſzytkim hoynie ánie wymawia/ y będzie iemu dana.

6. Ale wſſak nechť žádá s duowěrnoſtij/ nic nepochybuge. Neb kdo pochybuge / tenť geſt podoben wlnám Mořſkým / kteréž ſe wětrem ženau a prudkoſtij geho zmijtagij:

Ale niech prośi z wiárą/ nic nie wątpiąc: ábowiem ktory wątpi/ ieſt podobny wáłu morſkiemu/ ktory bywa poruſzon y miotan od wiátru.

ב

7 וְלָא יִסְבַּר הָו בַּר־נָשָׁא
דְּנָסֵב מֶדֶּם מֶן מָרְיָא׃

Certo non penſi quel tal'huomo d'hauere à riceuer coſa alcuna dal Signore.

8 אֶינָשָׁא דַּפְּלִיג בְּרֶעְיָנֵהּ
וַשְׁגִישׁ בְּכֻלְהֵין אוּרְחָתֵהּ׃

L'huomo d'animo doppio, è inconſtante in tutte le ſue vie.

9 יִשְׁתַּבְהַר דֵּין אַחָא
מַכִּיכָא בְּרוּמְרָמֵהּ׃

Il fratello che è di baſſa conditione glorijſi ne la ſua altezza.

10 וְעַתִּירָא בְּמוּכָּכֵהּ
מֶטוּל דְּאַיךְ הַבָּבָא דְעֶסְבָּא
הָכַנָא עָבַר׃

E il ricco ne la ſua baſſezza: perche paſſarà via com'vn fior d'herba.

11 דָּנַח גֵּיר שִׁמְשָׁא בְּחוּמֵּהּ
וַמוֹבֵשׁ לֵהּ לְעֶסְבָּא וְהַבָּבֵהּ
נָפֵל וְשׁוּפְרָא דְּחֶזְוֵהּ אֶבַד
הָכַנָא אַף עַתִּירָא חָמֵא
בְּהוּפָּכַוְהִי׃

Imperoche che ſicome non prima l'ardente ſole s'è leuato che l'herba è ſeccata, e il ſuo fiore è caduto, e la bellezza del ſuo aſpetto è perita: coſi ancora il ricco marcirà ne le ſue vie.

12 טוּבַוְהִי לְגַבְרָא דִּמְסַיְבַר
נֶסְיוּנָא דְּמָא דְּאֶתְבְּחַר
נָסֵב כְּלִילָא דְּחַיָּא הָו
דַּמְלַךְ אֱלָהָא לַאילֵין
דְּרָחְמִין לֵהּ׃

Bato l'huomo che ſopporta la tentatione: percioche quando ſarà ſtato prouato, riceuerà la corona de la vita, laquale il Signore ha promeſſa à quei che l'amano.

13 לָא יֵאמַר אֱנָשׁ כַּד
מֶתְנַסֵּא דְּמֶן אֱלָהָא
מֶתְנַסֵּא אֱנָא אֱלָהָא גֵּיר
לָא מְנַסֵּי בְּבִישָׁתָא וְהָו
לֶאנָשׁ לָא מְנַסֵּא׃

Niuno quando è tentato, dica, Io ſon tentato da Dio: imperoche ne Iddio puo eſſer tentato da mali, ne tenta egli alcuno.

14 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ מֶן
רֶגְּתֵהּ הָו מֶתְנַסֵּא ----
וּמֶתְרַגְּרַג וּמֶתְנְגֵד׃

Ma ciaſcuno è tentato, quando è tirato e adeſcato da la propria concupiſcentia.

א

7 לָכֵן לֹא יַחְשֹׁב אָדָם הַהוּא
כִּי־יִקַּח מְאוּמָה מֵיהוָֹה׃

Ciertamente no pienſe el tal hombre que recibirá ninguna coſa del Sennor.

8 אִישׁ מְנֻכָּר וּמְרָתַּיִם נָע וָנָד
הוּא בְּכָל דְּרָכָיו׃

El hombre de doblado animo, es inconſtante en todos ſus caminos.

9 וְיִתְהַלֵּל אָח־עָנִי בְּרוּם נַפְשׁוֹ׃

El Hermano que es debaxa ſuerte, glorieſe en ſu altezâ,

10 וְהֶעָשִׁיר בְּשֵׁפֶל נַפְשׁוֹ כִּי־
כְּצִיץ חָצִיר יָבֵשׁ וְנָבֵל׃

Mas elque es rico, en ſu baxeza: porque el ſe paſſará como la flor de la yerua.

11 כִּי־זָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וְרוּחַ יְהוָֹה
נָשְׁבָה בוֹ וַיָּבֵשׁ חָצִיר וְנָבֵל צִיצוֹ
וְיֹפִי פָּנָיו אָבַד כֵּן הֶעָשִׁיר
בַּהֲלִיכוֹתָיו יִיבַשׁ וְיִבֹּל׃

Que ſalido el ſol con ardor, la yerua ſe ſecó, y ſu flor ſe cayó, y ſu hermoſa aparencia pereció: anſi tambien ſe marchitará el rico en todos ſus caminos.

12 אַשְׁרֵי הָאִישׁ מְעוֹדֵד בְּמַסָּה
כִּי־כַאֲשֶׁר יִבָּחֵן יִקַּח אֶת־עֲטֶרֶת
הַחַיִּים אֲשֶׁר הֶאֱמִיר יְהוָֹה לְאֹהֲבָיו׃

Bienauenturado el varon que ſuffre la tentacion: porque quando fuere prouado, recibira la corona de vida, que dios ha prometido à los que lo aman.

13 אִישׁ אִם בְּמַסָּה לֹא יֹאמַר
כִּי־נִסָּה אוֹתוֹ אֱלֹהִים כִּי־
הָאֱלֹהִים אֵינֶנּוּ מְנַסֶּה אֶת־הָרָעִים
כִּי־אֶת־אִישׁ לֹא אֶחָד מְנַסֶּה
הוּא׃

Quando alguno es tentado, no diga que es tentado de Dios porque no puede ſer tentado de los males, ni el tienta à alguno.

14 כִּי־כָל־אִישׁ אֲשֶׁר יֵשׁ
בְּמַסָּה אוֹתוֹ מוֹשְׁכָה וּמְסִיתָה
תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ׃

Pero cada vno es tentado, quando de ſu propria concupiſcencia es atraydo, y çeuado.

α΄.

7. Μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου.

Or que ceſt homme-la ne s'attende point de receuoir choſe aucune du Seigneur.

8. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

L'homme double de cœur eſt inconſtant en toutes ſes voyes.

9. Καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ.

Or que le frere qui eſt de baſſe condition ſe glorifie en ſa hauteſſe.

10. Ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ· ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται.

Que le riche au contraire, ſe glorifie en la baſſe condition: car il paſſera comme la fleur de l'herbe.

11. Ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται.

Car comme le ſoleil ardent n'eſt pas pluſtoſt leué que l'herbe eſt bruſlee, & ſa fleur eſt cheute, & la belle apparence eſt perie: tout ainſi auſſi fleſtrira le riche auec ſes entrepriſes.

12. Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δόκιμος γενόμενος, λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Bien-heureux eſt l'homme qui endure tentation: car quand il aura eſté rendu eſprouué, il receura la couronne de vie, que Dieu à promiſe à ceux qui l'aiment.

13. Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Quand quelcun eſt tenté, qu'il ne die point, Ie ſuis tenté de Dieu: car Dieu ne peut eſtre tenté de maux, & auſſi ne tente-il perſonne.

14. Ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος.

Mais vn chacun eſt tenté, quand il eſt attiré & amorſé par ſa propre conuoitiſe.

CAP. I.

7. Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

Neither let that man thinke that he ſhall receiue any thing of the Lord.

8. Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus viis ſuis.

A wauering minded man is vnſtable in all his wayes.

9. Glorietur autem frater humilis, in exaltatione ſua.

Let the brother of lowe degree reioyce in that he is exalted.

10. Dives autem, in humilitate ſua, quoniam ſicut flos fœni tranſibit.

Againe he that is rich / in that hee is made lowe: for as the flower of the graſſe/ ſhall he vaniſh away.

11. Exortus eſt enim ſol cum ardore, & arefecit fœnũ, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperiit: ita & dives in itineribus ſuis marceſcet.

For as when the ſunne riſeth with heate/ then the graſſe withereth/ and his flower falleth away / & the beautie of the faſhion of it periſheth: euen ſo ſhall the rich mã fade away in all his wayes

12. Beatus vir qui ſuffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe

Bleſſed is the man / that endureth tentation: for when he is tried/ he ſhall receiue the crowne of life / which the Lorde hath promiſed to them that loue him.

13. Nemo cùm tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat.

Let no man ſay when he is tempted/ I am tempted of God: for God cannot be tempted with euill/ neither tempteth he any man.

14. Vnuſquiſque verò tentatur, à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus.

But euery man is tempted / when hee is drawen away by his owne concupiſcence/ and is entiſed.

Das I. Capitel.

7. Solcher Menſch dencke nicht/ daß er etwas von dem HERREN empfahen werde.

Saadant i Menniſke tencker icke/ at hand ſkal faa noget aff HERREN.

8. Ein Zweiffeler iſt vnbeſtändig in allen ſeinen wegen.

En Tuilactig er wſtadig i alle ſine veye.

9. Ein Bruder aber/ der nidrig iſt rühme ſich ſeiner höhe.

Oc en Broder ſom er fornedret/ hand ſkal roſe ſig aff ſin høyhed.

10. Vnd der da reich iſt / rühme ſich ſeiner nidrigkeit / Denn wie ein Blumen des Graſes wird er vergehen.

Oc den ſom riger/ ſkal roſe ſig aff ſin fornedrelſe/ thi hand ſkal forgaa lige ſom Greſſens Blomſter.

11. Die Sonne geht auff mit der hitz/ vnd das Graß verwelcket / vnnd die Blume fellt abe / vnd ſeine ſchöne geſtalt verdirbet / Alſo wirdt der Reiche in ſeiner haabe verwelcken.

Solen gaar op met hede / oc Greſſet viſner / oc Blomſteret falder aff / oc den deylige ſtickelſe forderffuis/ lige ſaa ſkal den Rige viſne i ſin Boſkaff.

12. Selig iſt der Man / der die anfechtung erduldet / Denn nach dem er bewerth iſt / wird er die Kron des Lebens empfahen/ welche Gott verheiſſen hat / denen/ die jn lieb haben.

Salig er den Mand/ ſom lider friſtelſe/ thi effter hand er prøffuit/ da ſkal hand faa Liffſens Krune/ huilcken Gud haffuer loffuit dem / ſom hannem elſke.

13. Niemandt ſage / wenn er verſuchet wirdt/ daß er von Gott verſucht werde/ deñ Gott iſt nicht ein verſucher zum böſen/ er verſuchet niemand.

Ingen ſkal ſige/ naar hand friſtes/ at hand friſtes aff Gud / thi Gud er ingen Friſtere til det onde / hand friſter ingen.

14. Sondern ein jeglicher wird verſucht/ wenn er von ſeiner eigen luſt gereitzet vnd gelocket wird.

Men huer friſtis / naar hand dragis oc laackis til aff ſin egen lyſt.

Kapitola I.

7. Protož nedomnijway ſe Cžlowěk ten/ aby co wzýti měl od PANA.

Abowiem niech then człowiek nie mniema/ áby co miał wźiąc od Páná.

8. Muž dwogij myſli/ neuſtawičný geſt we wſſech ceſtach ſwých.

Człowiek dwoiákiego ſercá nieſtáteczny ieſt we wſzech drogách ſwoich.

9. Chlubiž ſe pak Bratr ten kterýž geſt pokorný/ w powyſſenoſti ſwé:

A brát niſkiego ſtánu niech ſie chluby w wywyżſzeniu ſwoim.

10. Zaſe který geſt bohatý/ ſwau ponijženoſtij/ neb yako kwět byliny/ tak pomine:

Záſie/ bogáti niech ſie chlubi w vniżeniu ſwoim/ ábowiem iáko kwiátżiołká przeminie.

11. Wzeſſlo zagiſté Slunce s horkoſtij/ a vwadla bylina/ y kwět gegij ſpadl/ a kráſa vſſlechtila barwy gegij zhynula. Tak y Bohatý na ſwých ceſtách vſwadne.

Abowiem iáko gdy ſłońce wzeſzło z gorącością/ tedy ziele vwiedło/ y kwiát iego vpadł/ y známienitá piękność iego zginęłá/ ták też bogáty w drogach ſwoich vwiędnie.

12. Blahoſlawený geſt ten Muž/ kterýž ſnáſſý pokuſſenij/ neb když bude zkuſſen/ wezme Korunu žiwota/ kterauž zaſlijbil Buoh těm/ kteřijž ho milugij.

Błogoſłáwiony człowiek ktory cierpi pokuſę/ bo gdy będzie doświádczony/ weźmie koronę żywota/ ktorą obiecał Pan tym ktorzy go miłuią.

13. Žádný když býwá pokauſſýn/ neřijkay aby od Boha byl pokauſſýn. Neb Bůh nenij pokuſſytelem/ wezlém / on pak žádného nepokauſſý.

Żaden gdy bywa kuſzon/ niech nie mowi/ iż ieſt kuſzon od Boga ábowiem Bog złemi rzeczámi kuſzon być niemoże/ á ſam żadnego nie kuśi.

14. Nébrž geden každý pokauſſýn býwá/ když ſwau wlaſtnij žádoſtij odtrhuge ſe od dobrého/ a přichycuge ſe zlého.

Ale káżdy bywa kuſzon/ gdy od właſney pożądliwośći bywa odwodzon y przynęcon.

א

15 וְהָדָא רֶגְתָא בָּטְנָא
וְיָלְדָא חֲטִיתָא חֲטִיתָא דֵּין
מָא דְּאִתְגַּמְרַת יָלְדָא
מַוְתָא׃

Poi quando la concupiſcentia ha conceputo, partoriſce il peccato. e il peccato quando è del tutto finito, genera la morte.

16 לָא תֶטְעוֹן אַחַי ח
חַבִּיבֵא׃

Non v'ingannate, fratelli miei cariſſimi.

17 כֻּל מַוְהַבְתָּא טָבְתָא
וּמְשַׁמְלַיְתָא מֶן לְעֵל ב
נָחְתָא מֶן אַבָּא דְּנַהִירָא הָו
דְּלַית לְוָתֵה שׁוּחְלָפָא
מֵדֶם אַף לָא טְלָנִיתָא
דְּשׁוּגְנָיָא׃

Ogni buona donatione, & ogni perfetto dono è di ſopra, ſcendendo dal Padre de lumi: appreſſo ilquale non è mutatione alcuna, ne ombra di riuolgimento.

18 הָוֵיו צְבָא וְיַלְדַן ב
בְּמֶלְתָא דְּקוּשְׁתָא דְּנֶהְוֵא
רֵישִׁיתָא דִּבְרְיָתֵה׃

Egli di ſua propria volonta ci ha generati con la parola de la verità: accioche noi fuſſimo come primitie de le ſue creature.

19 וַאנְתּוּן אַחַי חַבִּיבֵא
כֻּל־נָשׁ מֶנְּכוּן יֶהְוֵא
מְסַרְהַב לְמֶשְׁמַע וּמַוְחַר
לְמַמַלָלוּ וּמַוְחַר לְמֶרְגַּז׃

Pertanto diletti fratelli miei, ogni huomo ſia preſto ad vdire, tardo à parlare, e tardo à l'ira.

20 רוּגְזֵה גֵּיר דְּגַבְרָא
זַדִּיקוּתָא דַּאלָהָא לָא
עָבֶד׃

Percioche l'ira de l'huomo non eſequiſce la giuſtitia di Dio.

21 מֶטּוּל הָנָא אַרְחֵקוּ
מֶנְּכוּן כֻּלָּה טַנְפּוּתָא
וְסוּגָאָא דְּבִישׁוּתָא
וּבְמַכִּיכוּתָא קַבֶּלוּ מֶלְתָא
דַּנְצִיבָא בַּכְיָנַן דְּהָי מ
מֶשְׁכְּחָא דְּתַחֵא אַנֵּין
לְנַפְשָׁתְכוּן׃

Per laqual coſa ponendo giu ogni immonditia e ſuperfluità di malitia, riceuete con manſuetudine la parola piantata in voi, laqual puo ſaluare l'anime voſtre.

א

15 וּמֵאַחַד הָרָה הַתַּאֲוָה יוֹלֶדֶת
חֲטָאָה וְהַחֲטָאָה אִם מְכֻלָּה
מוֹלִידָה אֶת־מָוֶת׃

Y la concupiſcencia deſpues que ha concebido, pare àl peccado; y el peccado, ſiendo cumplido, engendra muerte.

16 אַל־תִּתְעוּ אַחַי יְדִידַי׃

Hermanos mios muy amados, no erreys.

17 כָּל־מַתָּת טוֹבָה וְכָל־מַתָּן
שְׁלֵמָה מִמַּעַל הִיא יוֹרֶדֶת מֵאֲבִי
הָאוֹרוֹת אֲשֶׁר עִמּוֹ אֵינֶנָּה חֲלִיפָה
אוֹ צֵל־הַחֲלִיפוֹת׃

Toda buena dadiua, y todo don perfecto es de lo alto, que deciende del padre de las lumbres en el qual no ay mudança, ni ſombra de variació.

18 כִּי־הוּא אָבָה וְהוֹלִיד אוֹתָנוּ
בִּדְבַר אֱמֶת לִהְיוֹתֵנוּ רֵאשִׁית
בְּרִיאוֹתָיו׃

El de ſu voluntad nos ha engendrado por la Palabra de verdad: paraque ſeamos primicias de ſus criaturas.

19 לָכֵן אַחַי אֲהוּבַי יְהִי־כָל־
הָאָדָם מְמַהֵר לִשְׁמוֹעַ מְאַחֵר
לְדַבֵּר וְאֶרֶךְ אַפִּים׃

Por eſto hermanos mios amados, todo hombre ſea prompto para oyr, tardió para hablar, tardio para ayrarſe:

20 כִּי־חֲרוֹן אִישׁ אֶת־צִדְקַת
אֱלֹהִים לֹא תִפְעַל׃

Porque la yra del hombre no obra la juſticia de Dios.

21 עַל־כֵּן שִׂימוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־
כָּל־טֻמְאָה וְיִתְרוֹן הָרָעָה וּבַעֲנָוָה
קַבְּלוּ אֶת־דָּבָר נָטוּעַ אֲשֶׁר יוּכַל
לְהוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם׃

Por loqual dexando toda immundicia, y ſuderfluydad de malicia, recebid con manſedumbre la palabra enxerida en voſotros, laqual puede hazer ſaluas vueſtras animas.

ά.

15. Εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον.

Puis apres quand la conuoitiſe a conceu, elle enfante peché, & le peché eſtant amené à ſa fin engendre la mort.

16. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.

Mes freres bien-aimés, ne vous abuſez point,

17. Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων· παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.

Toute bonne donation, & tout don parfait eſt d'enhaut deſcendant du Pere des lumieres: par deuers lequel il n'y a point de variation, ni d'ombrage de changement,

18. Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

Il nous a de ſon propre vouloir engendres par la parole de verité: afin que nous fuſſions comme premices de ſes creatures.

19. Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν.

Par ainſi, mes freres bien-aimés, que tout homme ſoit prompt à ouïr, tardif à parler & tardif a courroux·

20. Ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται.

Car le courroux de l'homme n'accomplit point la iuſtice de Dieu.

21. Διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραότητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον, τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Parquoi reiettans toute vilenie & ſuperfluité de malice, receuez en douceur la parole plantee en vous, laquelle peut ſauuer vos ames:

CAP. I.

15. Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatum, peccatum verò cum conſummatum fuerit, generat mortem.

Then when luſt hath conceiued / it bringeth foorth ſinne / and ſinne when it is finiſhed/bringeth forth death.

16. Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.

Erre not/my deare brethren.

17. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem non eſt tranſmuratio, nec viciſſitudinis obumbratio.

Euery good giuing/ and euery perfect gift is from aboue/& cōmeth downe from the Father of lightes / with whom is no variableneſs / neither ſhadowing by turning.

18. Voluntariè genuit nos verbo veritatis, ut ſimus initium aliquando creaturæ eius.

Of his owne wil begate he vs with the worde of trueth/that wee ſhould be as the firſt fruites of his creatures.

19. Scitis fratres mei dilectiſſimi, Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendū, & tardus ad iram.

Wherefore my deare brethren / let euery man be ſwift to heare / ſlowe to ſpeake/ and ſlowe to wrath.

20. Ira enim viri, iuſtitiam Dei non operatur.

For the wrath of man doeth not accompliſh the righteouſnes of God.

21 Propter quod abiicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſalvare animas veſtras.

Wherefore lay apart all filthineſſe/ and ſuperfluitie of maliciouſnes / & receiue with meekeneſſe the worde that is graffed in you / which is able to ſaue your ſoules.

Das I. Capitel.

15. Darnach wenn die luſt empfangen hat / gebirt ſie die ſünde / die ſünde aber / wenn ſie vollendet iſt / gebirt ſie den Todt.

Der effter naar lyſten haffuer vndfanget / da føder hun Synd / Men naar Synden er fuldkommen / da føder hun Døden.

16. Irret nicht lieben Brůder.

Farer icke vild/ kære Brødere.

17. Alle gute gabe/vnd alle volkommene gabe / kompt von oben herab / von dem Vater deß Liechts / bey welchem iſt keine verenderung noch wechſel des Liechts vnd der Finſterniß.

Alle gode Gaffuer / oc alle fuldkomne Gaffuer komme offuen ned / aff Liuſens Fader / hoſſ huilcken der er ingen omſkifftelſe eller foruendelſe met Liuſſ oc Mørck.

18. Er hat vns gezeuget nach ſeinem willen / durch das wort der warheit/ auff daß wir weren Erſtlinge ſeiner Creaturen.

Hand fødde oſſ effter ſin vilie/formedelſt Sandheds ord / At wi ſkulde vere den førſte grøde aff hans Creature.

19. Darumb lieben Brůder/ein jeglicher menſch ſey ſchnel zu hören/langſam aber zu reden / vnd langſam zum zorn.

Der faare/kære Brødre/ſkal huert Menniſke vere ſnar til at høre/ Oc langſam til at tale/ oc langſam til vrede.

20. Denn deß Menſchen zorn thut nicht was für Gott recht iſt.

Thi Menniſkens vred gøre icke det ſom ret er faar Gud.

21. Darumb ſo leget ab alle vnſauberkeit/ vnd alle boßheit/ vnnd nemet das Wort an mit ſanfftmuth/ daß in euch gepflantzet iſt / welches kan ewer Seele ſelig machen.

Der faare da afflegger al wrenlighed oc al ondſkaff / oc anammer Ordet met ſactmodighed / ſom er plantet i eder/huilcket der kand gøre eders Siele ſalige.

Kapitola i.

15. Potom žádoſt když počne vrodij hřijch: hřijch pak když geſt wykonaný / zplozuge Smrt.

Zátym pożadliwość poczawſzy rodźi grzech/á grzech bedac dokonány/przynośi śmierć.

16. Nebluďtež tedy Bratřij mogi naymilegſſij.

Bráćia namilſzy/ nie myłćież ſie.

17. Wſſeliké dánij dobré/ a každý dar dokonalý/ s hůry geſt/ ſſtupugijcý od Otce ſwětloſti: v kteréhožto nenij proměněnij/ ani kaźného zaſtijněnij:

Wſzelkie dárowánie dobre / y wſzelaki dar doſkonały/ ieſt z gory/ zſtepuiac od Oycá świátłośći / v ktorego niemaſz odmiány/ áni záćmienia wrácáiacego ſie.

18. On zagiſté dobrowolně nás zplodil řečij prawdy / abychom byli prwotiny něyaké Stwořenij geho.

Thenże iż chćiał/ porodźił nas ſłowem prawdy/ ábyſmy byli iáko niektore pierworodztwá ſtworzenia iego.

19. Protož Bratřij mogi naymilegſſij / budiž každý člowěk rychlý k ſlyſſenij / ale zpozdijý k mluwenij/ a zpozdilý k hněwu.

A ták bráćia moi mili / niech wſzelki człowiek będźie predki ku ſłuchániu/ á nie rychły ku mowieniu/ y leniwy ku gniewowi.

20. Neb hněw muže/ ſprawedlnoſti Božij nečinij.

Abowiem gniew człowieczy nie/ czyni doſyć ſprawiedliwośći Bożey.

21. A protož ſložijce s ſebe wſſelikau nečiſtotu a rozhogněnij zloſti/ s tichoſtij přigijmayte wſaté Slowo kteréž muože ſpaſyti Duſſe waſſe.

A tháko odrzućiwſzy wſzelaka ſproſność y omiećiny złośći/przyimćie z ćichośćia ſłowo ktore bywa wſzczepione w was/ á może záchowáć duſze wáſze.

א

22 הֱווּ דֵּין עָבוֹדֵא דְּמֶלְתָא וְלָא שָׁמוּעֵא בַּלְחוּד וְלָא תַּטְעוּן נַפְשָׁתְכוֹן :

E ſiate facitori de la parola, e non ſolamente aſcoltatori, ingannando voi ſteſſi.

23 אֶן אֱנָשׁ גֵּיר יֶהְוֵא שָׁמוּעָה דְּמֶלְתָא וְלָא עָבוּדָהּ הָנָא דָּמֵא לְהוּ דַּחְזָא אַפּוְהִי בְּמַחְזִיתָא :

Percioche ſe alcuno ode la parola, e non la mette in effetto, coſtui è ſimile à l'huomo che contempla la faccia ſua naturale in vno ſpecchio.

24 חֲזָא גֵּיר נַפְשֵׁהּ וְעֵבַר וְטְעָא דְּאַיכַנָּא הֲוָא :

Perche poi ch'egli ha contemplato ſe ſteſſo & eſſene andato via, incontinente s'è dimenticato quale egli era.

25 כֹּל דֵּין דְּחָר בְּנָמוּסָא מְשַׁלְמָנָא דְּחֵארוּתָא וְקָוֵי בֵּהּ לָא הֲוָא שָׁמוּעָא דְּשֶׁמְעָא דְּמֶתְטְעֵא אֶלָּא עָבוּדָא דְּעַבְדֵא וְהָנָא טוּבָנָא יֶהְוֵא בַּעֲבָדֵהּ :

Ma chi riguardarà ne la Legge perfetta, che è de la libertà, e coſi ſtarà ſaldo: coſtui non eſſendo dimentico aſcoltatore, ma facitor de l'opera, ſarà beato nel fatto ſuo.

26 וְאֶן אֱנָשׁ סָבַר דַּמְשַׁמֵּשׁ לַאלָהָא וְלָא אָחֵד לֶשָּׁנֵהּ אֶלָּא מַטְעֵא לֵהּ לְבֵהּ דְּהָנָא סְרִיקָא הִי תֶּשְׁמֶשְׁתֵּהּ :

Se alcuno fra voi ſi penſa eſſer religioſo, e non raffrena la ſua lingua, ma diſuia il ſuo cuore, la religion di coſtui è vana.

27 תֶּשְׁמֶשְׁתָּא גֵּיר דְּכִיתָא וְקַדִּישְׁתָּא קְדָם אֱלָהָא אַבָּא הָדָא הִי לְמֶסְעַר יַתְמֵא וַארְמְלָתָא בְּאוּלְצָנַיְהוּן וַלְמֶטַר אֱנָשׁ נַפְשֵׁהּ מֶן עָלְמָא דְּלָא טוּלְשָׁא :

La religion pura & immaculata appreſſo Iddio e Padre, è queſta: viſitare i pupilli e le vedoue ne le loro tribulationi, e conſeruar ſe ſteſſo immaculato dal mondo.

א

22 וִהְיוּ עוֹשֵׂי הַדָּבָר וְלֹא לְבַדְּכֶם שׁוֹמְעִים לְהָתֵל אֶת־נַפְשְׁכֶם :

Mas ſed hazedores de la palabra, y no tan ſolamente oydores, engannando os à voſotros miſmos.

23 כִּי־אִישׁ שׁוֹמֵעַ אֶת־הַדָּבָר וְלֹא עוֹשֵׂהוּ דּוֹמֶה לְאִישׁ אֲשֶׁר מַבִּיט אֶת־פְּנֵי מוֹלַדְתּוֹ בִּרְאִי :

Porque ſi alguno oye la Palabra, y no la pone por obra: eſte tal es ſemejante al hombre que conſidera en vn eſpejo ſu roſtro natural.

24 כִּי־מַבִּיט וּמִתְבּוֹנֵן אֶת־נַפְשׁוֹ וְהוֹלֵךְ וּבִמְהֵרָה שׁוֹכֵחַ מִי־וּמָה־הָיָה :

Porque el ſe conſyderó à ſi miſmo, y fueſe: y à la hora ſe oluidó que tal era.

25 וַאֲשֶׁר מַבִּיט בְּמִכְלוֹל תּוֹרַת הַחָפְשָׁה וְעוֹמֵד בּוֹ הוּא אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵעַ שֶׁכַח נִהְיֶה כִּי־אִם עוֹשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה וְאַשְׁרֵי הָאִישׁ הַוֹּה בְּמַעֲשֵׂהוּ :

Mas es que vuiere mirado attentamente en la Ley de perfecta libertad, y vuiere perſeuerado en ella, no ſiendo oydor oluidadizo, ſi no hazedor de la obra, eſte tal ſera bienauenturado en ſu hecho.

26 וְאִם אִישׁ מְחַשֵּׁב כִּי־עֶבֶד אֱלֹהִים הוּא בָּכֶם וְלֹא יוּכַל לִבְלוֹם אֶת־לְשׁוֹנוֹ כִּי־אִם מְתַעֶה אֶת־לִבּוֹ אוֹ־מֵהֶבֶל הִיא עֲבוֹדָתוֹ :

Si alguno pienſa ſer religioſo entre voſotros, y no refrena ſu lengua, ſi no engannando ſu miſmo coraçon, la religion del tal es vana.

27 עֲבוֹדָה טְהוֹרָה וּבְלִי־מוּם לִפְנֵי אֱלֹהִים וְאָבִינוּ זֹאת הִיא לִפְקֹד אֶת־יְתוֹמִים וְאַלְמָנוֹת בְּצָרָתָם וְלִנְצֹר אֶת־נַפְשׁוֹ בְּתֹם יָשָׁר מִן־הָעוֹלָם :

La religion pura y ſin macula delante de Dios y Padre es viſitar los huerfanos y las biudas en ſus tribulaciones, y guardarſe ſin mancha deſte mundo.

ά.

22. Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς.

Et mettez en effect la parole, & ne l'eſcoutes point ſeulement, en vous deceuãt vous-meſmes par vains diſcours.

23. Ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ, καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ.

Car ſi quelcun eſcoute la parole, & ne la met point en effect, il eſt ſemblable à l'homme qui conſidere en vn miroir ſa face naturelle.

24. Κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν.

Car s'eſtant conſideré ſoi-meſme, & s'en eſtant allé, il a auſſi toſt oublié quel il eſtoit.

25. Ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται.

Mais celui qui aura regardé au dedans de la Loy parfaite qui eſt de liberté, & aura perſeueré, n'eſtãt point eſcouteur oublieux, mais mettant en effect l'œuure: ceſtui-la ſera bien heureux en ce qu'il aura fait.

26. Εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία.

Si quelcun cuide eſtre religieux entre vous: ne tenant point en bride ſa langue, ains ſeduiſant ſon cœur, la religion d'vn tel perſonnage eſt vaine.

27. Θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν ἀπὸ τηρεῖν τοῦ κόσμου.

La religion pure & ſans macule enuers noſtre Dieu & Pere, c'eſt de viſiter les orphelins & les veſues en leurs tribulations; & ſe contregarder ſans eſtre entaché de ce monde.

CAP. I.

22. Eſtote autem factores verbi, & non auditores tantùm: fallentes voſmetipſos.

And be ye doers of the worde / and not hearers onely/ deceiuing your owne ſelues.

23. Quia ſi quis auditor eſt verbi, & non factor: hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo.

For if any heare the worde / and do it not/ he is like vnto a man / that beholdeth his naturall face in glaſſe.

24. Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.

For when he hath conſideredd him ſelfe/ he goeth his way / and forgetteth immediately what maner of one he was.

25. Qui autem perſpexerit in lege perfectæ libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliviosſus factus, ſed factor operis: hic beatus in facto ſuo erit.

But who ſo looketh in the perfect Law of libertie/ and continueth therein hee not being a forgetfull hearer / but a doer of the worke/ ſhall be bleſſed in his deede.

26. Si quis autem putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuam, ſed ſeducens cor ſuum: huius vana eſt religio.

If any man among you ſeemeth religious/ and refraineth not his tongue / but deceiueth his owne heart/ this mãs religion is vaine.

27. Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc eſt, Viſitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſeculo.

Pure religion and vndefiled before God/ euen the Father / is this/ to viſite ỹ fatherles/ & widowes in their aduerſitie/ and to keepe him ſelfe vnſpotted of the world.

Das I. Capitel.

22. Seyt aber Thäter des Worts/ vnd nicht Hörer allein/ damit jhr euch ſelbs betrieget.

I ſkulle gøre effter/ Ordet/ oc icke aleniſte høre det/ met huilcket i bedrage eder ſelff.

23. Denn ſo jemand iſt ein Hörer deß Worts/ vnd nicht ein Thäter / der iſt gleich einem Mann / der ſein Leiblich Angeſichte im Spiegel beſchawet.

Thi der ſom nogen hører Ordet/ oc gør der icke effter/ Hand er lige ſom en Mand/ der beſkuer ſit Legemlige Anſict i en Spegel.

24. Denn nach dem er ſich beſchawet hat/ gehet er von ſtundan davon/ vnd vergiſſet wie er geſtalt war.

Thi der hand haffde beſeet ſig/ da gaar hand ſtrax bort/ oc glemmer huorledis hand vaar ſkicket.

25. Wer aber durchſchawet in das vollkommen Geſetz der freyheit / vnd darinnen beharret / vnnd iſt nicht ein vergeßlicher Hörer/ ſondern ein Thäter / derſelbige wird ſelig ſein in ſeiner that.

Men huo ſom ſeer igennem til frihedſens fuldkomne Low/ oc bliffuer der vdi/ oc er icke en forglemmelig Tilhørere / men gør der effter / hand bliffuer ſalig i ſin gerning.

26. So aber jemand vnter euch ſich läſſet düncken/ er diene Gott/ vnd helt ſeine Zunge nicht im Zaum / ſondern verführet ſein hertz/ des Gottesdienſt iſt eitel.

Der ſom nogen iblant eder lader ſig tycke/ at hand tien Gud / oc ſpæger icke ſin Tunge/ men forfører ſit Hierte/ hans Gudstienſte er forfengelig.

27. Ein reiner vnd vnbefleckter Gottesdienſt für Gott dem Vatter / iſt der / die Waiſen vnd Witwen in jrem trübſal beſuchen / vnnd ſich von der Welt vnbefleckt behalten.

En reen oc wbeſmittet Gudstienſte faar Gud Fader/ er / at beſøge de Faderløſe oc Viduer i deris bedrøffuelſe/ oc holde ſig wbeſmittet fra Verden.

Kapitola I.

22. Budtež pak činitele Slowa/ a neposluchači toliko/ zklamáwagjce ſámi ſebe.

A ſkuthecznie ſlowo pełnćie/ ány badźcie tylko ſluchaczmi oſzukawáiac ſámi ſiebie.

23. Nebo geſtli kdo poſlauchá Slowa a nečinij ho ſkutkem: ten přirownán bude Mužij ſpatkugijcymu oblijčeg narozenij ſwého w Zrcadle:

Abowiem ieſliby kto ſluchał ſlowá/ á nie pełnił by go / ten podobny ieſt mezowi ktory przyrodzone oblicze ſwoie w zwierćiedle oglada.

24. Wzhlédl ſe zagiſté y odſſel/ a hned zapomenul yakým by byl.

Bo ſámego ſiebie ogladawſzy/ gdy odeydźie wnet zápomni iáki tim był.

25. Ale kdožby ſe wzhledl w Zákon dokonalé ſwobody/ a züſtalby w něm/ ten gſa včiněn poſluchačem ne zapomenutedlným/ ale činitelem ſkutku/ Blahoſlawený bude w ſwém ſkutku.

Ale ktoby pilnie weyzrzał w on doſkonály zakon wolnośći/ y trwałby w nim/ ten nie bedac ſłucháczem zápámietáłym/ ále ſpráwcá vczynku/ błogoſláwiony bedźie w ſpráwie ſwey.

26. Zdáli ſe pak někdo mezy wámi žeby byl nábožným/ a ten nemá na vzdě Jazyku ſwého/ ale blauditi dopauſſtij Srdcy ſwému/ takowého geſt marné náboženſtwij.

Jeſli kto ſie zda być nabożnym miedzy wámi/ ktoryby nie powśćiagał iezyká ſwe°/ álebo ſerce ſwe zwodźił/ tegoć nabożeńſtwo prozne ieſt.

27. Neb náboženſtwj čiſté a neopſſkwrněné před Bohem a Otcem toto geſt: Nawſſtěwowati Syrotky a Wdowy w zámutcých gegich/ a nepoſſkwrněného ſebe ſamého chowati od tohoto Swěta:

Nabożeńſthwo ſczyre y bez zmázy v Bogá y Oycá/ to ieſt/ náwiedzáć ſieroty y wdowy w vćiſku ich/ y záchowáć ſámego ſiebie niepokalánym od ſwiátá.

ב

1 אַחַי לָא בְּמַסַּב בְּאַפֵּא תְּהוֹון אֲחִידִין לְהַימָנוּתָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Fratelli miei, non habbiate la fede del noſtro Signor IESV *Chriſto glorioſo con riguardare à l'apparenza de le perſone.*

2 אֶן גֵּיר יֵעוֹל לְכְנוּשְׁתְּכוֹן אֶנָשׁ דְּעֶזְקָתֵה דְּדַהְבָא אַו דְּמָאנַוְהי שַׁפִּירֵא וְנֵעוֹל מְסַכְּנָא בְּמָאנֵא צְאָא׃

Perche ſe ne la voſtra congregatione entra vn huomo con anel d'oro, e con ſplẽdido veſtimento: & entraui ancora vn pouero con triſta veſta.

3 וַתְחוּרוּן בְּהַו דַּלְבִישׁ מָאנֵא שַׁפִּירֵא וְתֵאמְרוּן לֵהּ אַנְתְּ הָרְכָא תִּב שַׁפִּיר וְלַמְסַכְּנָא תֵּאמְרוּן לֵהּ אַנְתְּ קוּם לְהַל אַו תִּב לָךְ הָרְכָא קְדָם כּוּבְשָׁא דְּרַגְלַין׃

E voi habbiate riſpetto à colui che porta il veſtimento ſplendido, e diciateli, Siedi tu quì commodamente: & al pouere diciate, Tu ſta la in piedi: o vero, Siedi quà ſotto'l mio ſcabello.

4 לָא הָא אֶתְפַּלַּגְתּוּן לְכוֹן בְּנַפְשְׁכוֹן וַהְוַיְתּוּן מְפַרְשָׁנֵא דְּמַחְשְׁבָתָא בִּישָׁתָא׃

Non ſete voi giudicati in voi ſteſſi, e ſete fatti giudici di maluagij penſieri?

5 שְׁמַעוּ אַחַי חַבִּיבֵא לָא הֻוָא לְמְסַכְּנֵא דְּעָלְמָא עַתִּירֵא דֵּין בְּהַימָנוּתָא גְּבָא אֱלָהָא דְּנֶהְווֹן יָרְתָא בְּמַלְכוּתָא הַי דְּמַלֵּךְ אֱלָהָא לְאַילֵין דְּרָחְמִין לֵהּ׃

Vdite, fratelli miei diletti, Non ha Iddio eletti i poueri di queſto mondo, ricchi di fede, & heredi del regno, ilquale egli ha promeſſo à quelli che l'amano?

6 אַנְתּוּן דֵּין שַׁטְתּוּנָיְהי לְמְסַכְּנָא לָא הָא עַתִּירֵא מְשַׁתַּעְלִין עֲלַיְכוֹן וְהֶנוֹן ב נָגְדִין לְכוֹן לְבֵית דִּינָא׃

E voi hauete diſhonorato il pouero. I ricchi non vi tirannizano eglino, & vi tirano a i tribunali?

ב

1 אַחַי אַל־בְּמַשֹּׂא־פָנִים תְּהִי לָכֶם אֱמוּנַת כְּבוֹד אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Hermanos mios, no tengays la fe de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto glorioſo en acepcion de perſonas.

2 כִּי־אִם יָבוֹא בַּעֲדַתְכֶם אִישׁ בְּחֹתַם זָהָב וּבְהַדְרַת קֹדֶשׁ וְגַם יָבוֹא אִישׁ מִסְכֵּן בִּבְלוֹאִים וּמְטֻלָּאוֹת׃

Porque ſi en vueſtro ayuntamiento entra algun varon que trae anillo de oro, veſtido de precioſa ropa: y tambien entra vn pobre veſtido de veſtidura vil.

3 אִם־תַּבִּיטוּ אֶל־אֲשֶׁר לוֹ לְבוּשׁ אַדֶּרֶת וְתֹאמְרוּ אֵלָיו אַתָּה שְׁבָה פֹּה הֵיטֵב וְאֶל־הַמִּסְכֵּן תֹּאמְרוּ אַתָּה עֲמֹדָה שָׁם אוֹ־שֵׁב פֹּה הֲדֹם לְרַגְלָי׃

Y tuuierdes reſpecto al que trae la veſtidura precioſa, y le dixerdes: Tu aſientate aqui bien: y dixerdes àl pobre: eſtate tu alli en pie, o ſientate aqui debaxo de mi eſtrado:

4 וְלֹא תִנָּכְרוּ בְּנַפְשְׁכֶם וִהְיִיתֶם שֹׁפְטֵי מַחֲשָׁבוֹת רָעוֹת׃

Voſotros no juzgays en voſotros miſmos, y ſoys hechos juezes de penſamientos malos?

5 שִׁמְעוּ נָא אַחַי אֲהוּבַי הֲלֹא בָחַר אֱלֹהִים אֶת־מִסְכְּנֵי הָעוֹלָם הַזֶּה הָעֲשִׁירִים בֶּאֱמוּנָה הֵמָּה לִבְנֵי נַחֲלַת הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר הֶאֱמִיר לְאֹהֲבָיו׃

Hermanos mios amados, oyd: Dios no ha elegido los pobres de eſte mundo, que ſean ricos en fe, y herederos del Reyno que prometió à los que lo aman?

6 וְאַתֶּם הִכְלַמְתֶּם אֶת־הַמִּסְכֵּן הֲלֹא הָעֲשִׁירִים מוֹנֵיכֶם וְהֵמָּה מוֹשְׁכִים אֶתְכֶם לַמִּשְׁפָּט׃

Mas voſotros aueys afrentado àl pobre. Los ricos no hos opprimen con tyrania? y ellos os lleuan con violencia à los juzgados?

ΚΕΦΑΛ. ϐ'.

Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωποληψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τῆς δόξης.

Mes freres, n'ayez point la foy de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt glorieux en ayant eſgard à l'apparence des perſonnes.

2. Ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι.

Car s'il entre en voſtre aſſemblee vn homme qui porte vn aneau d'or, veſtu de quelque precieux veſtement, & qu'il y entre auſſi quelque poure veſtu de quelque meſchant habit:

3. Καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς· καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου.

Et que vous ayez eſgard à celui qui porte le precieux veſtement, & lui diſiez, Toi, aſſieds-toi ici honorablemẽt: & que vous diſiez au poure, Toi, tien-toi là debout: ou aſſieds-toi ſous mon marchepied:

4. Καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν;

N'auez-vous pas fait difference en vous meſmes, & eſtes deuenus iuges de mauuaiſes penſees?

5. Ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου τούτου πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;

Eſcoutez, mes freres bien-aimés, Dieu n'a-il point choiſi les poures de ce monde, qui ſont riches en foy, & heritiers du royaume qu'il a promis à ceux qui l'aiment?

6. Ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια;

Mais vous auez deſhonoré le poure. Or les riches ne vous maiſtriſent ils pas, & vous tirent-ils pas au plaidoyer?

CAP. II.

FRatres mei, nolite in perſonarum acceptione habere fidem Domini noſtri Ieſu Chriſti gloriæ.

My brethren, haue not the faith of our glorious Lord Jeſus Chriſt in reſpect of perſons.

2. Etenim ſi introierit in conventum veſtrum vir aureum annulum habens, in veſte candida, introierit autem & pauper in ſordido habitu.

For if there come into your companie a man wͭ a golde ring / & in goodly apparel / & there come in alſo a poore man in vile raiment.

3. Et intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei, Tu ſede hîc bene; pauperi autem dicatis, Tu ſta illic; aut ſede ſub ſcabello pedum meorum.

And ye haue a reſpect to him ẏ weareth the gay clothing / & ſay vnto him / Sit thou here in a good place / & ſay vnto ẏ poore / Stande thou there / or ſit here vnder my footeſtoole.

4. Nónne iudicatis apud voſmetipſos, & facti eſtis iudices cogitationum iniquarum?

Are ye not partial in your ſelues / and are become iudges of euill thoughtes.

5. Audite fratres mei dilectiſſimi: nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & hæredes regni quod repromiſit Deus diligentibus ſe?

Hearken my beloued brethren / hath not God choſen the poore of this world / that they ſhoulde be rich in faith / and heyres of the kingdome which hee promiſed to them that loue him?

6. Vos autem exhonoraſtis pauperem. Nónne divites per potentiam opprimunt vos: & ipſi trahunt vos ad iudicia?

But yee haue deſpiſed the poore. Doe not the rich oppreſſe you by tyrannie / and doe not they drawe you before the iudgement ſeates?

Das II. Capitel.

LIeben Brüder / halts nicht dafür / daß der Glaube an Jeſum Chriſt vnſern HERREN der Herrligkeit / anſehung der Perſon leide.

KOere Brødre / Tencker icke at Troen til Jheſum Chriſtum vor ærefulde HERRE / kand lide Perſoners anſeelſe.

2. Denn ſo inn ewer verſamlunge keme ein Mann mit einem gülden Ringe / vnd mit einem herrlichen Kleide / es keme aber auch ein Armer in einem vnſaubern Kleide.

Thi der ſom en mand komme i eders forſamling met en Guldring / oc met it herligt Klædebon / oc der komme ocſaa en Fattig i wrene Klæder.

3. Vnd jhr ſehet auff den / der das herrliche Kleid träget / vnd ſprechet zu jm: Setze du dich her auffs beſte / vnd ſprechet zu dem Armen: Stehe du dort / oder ſetz dich her zu meinen füſſen.

Oc i ſee til den / ſom bær det herlige klædebon / oc ſige til hannem / ſæt du dig her paa det beſte / Oc i ſige til den Fattige / Stat du der bort / eller ſæt dig her hoſſ mine Føder.

4. Vnd bedenckt es nicht recht / ſondern jr werdet Richter / vnd macht böſen vnterſcheid.

Oc i betencke det icke rettelige / men i bliffue Dommere / oc gøre ont forſkel.

5. Höret zu meine lieben Brüder / hat nicht Gott erwehlt die armen auf dieſer Welt / die am glauben reich ſind vnd Erben des Reichs / welchs er verheiſſen hat / denen die jn lieb haben?

Hører til mine kære Brødre / haffuer Gud icke vdualt de fattige i denne Verden / ſom ere rige i troen / oc Rigens Arffuinge / huilcket hand loffuede dem / ſom hannem elſke?

6. Jhr aber habt dem Armen vnehre gethan. Sind nicht die Reichen die / die gewalt an euch üben / vnnd zihen euch für Gerichte?

Men i haffue giort den Fattige vanære. Ere det icke de Rige / ſom bruge vold mod eder / oc drage eder faar dom.

Kapitola II.

BRatřij mogi / neměgte Wijry Pána naſſeho Geziſſe Kryſta ſlawného w přigimánij oſob.

BRácia moi / nie mieycie wiáry Páná náſzego Jezu Krystá chwalebne° zbrákowániem oſob.

2. Neb přigdeli do ſhromáždění waſſeho muž mage prſten zlatý w kráſném Rauſſe / a wegdeli také chudý w chatrném oděwu.

Abowiem ieſliby wſzedł do zgromádzenia wáſzego mąż z złotym pierśćieniem / wſzácie ſlicżney / á wſzedłby też vbogi w plugáwym odźieniu.

3. A pohledijteli na toho kterýž geſt obleẽen wdrahé Raucho / a řeklibyſſte gemu: Ty ſeď tuto dobře. Chudému pak dijte: Ty ſtůg tamto / aneb ſedni na podnoži noh mých.

A wybyśćie weyzrawſzy ná thego ktory ma ná ſobie ſzáte ſlicżna / rzekli mu / Thy ſiedź tu pocżćiwie: á rzeklybyśćie vbogiemu / Ty ſtoy tám / ábo ſiedź tu pod podnożkiem moim.

4. Zdaliž ne ſaudijte mezy ſebau / a včiněni gſte Saudcowé myſſlenij neſſlechetných.

A zażeśćie nie vczynili roznośći v ſiebie / y ſtáliśćie ſie ſędźmi przewrotnie rozważáiacemi?

5. Slyſſte Bratřij mogi naymilegſſý: Zdaliž Buoh newywolil chudých na tomto Swětě / ale Bohatých w Wijře / a Dědicůw Králowſtwij / kteréž geſt zaſlijbil Bůh těm / kteřijž gey milugij?

Słuchayćież bráćia moi mili / Azaż Bog nie obrał vbogich świátá tego aby ſie ſtáli bogátymi wiárą / y dźiedźicmi kroleſtwá / ktore obiecał tym ktorzy go miłuia?

6. Ale wy gſte newctili chudého. Zdaliž Bohatij ſkrze moc newtiſkagij wás / a oni wás y k ſauduom táhnau.

Alesćie wy vbogiego zełżyli / Izáli Bogáći okrutnie was nie vćiſkáia? y ćiagna was do ſadow?

ב

7 לָא הָא הֵנּוּן מְגַדְּפִין עַל
שְׁמָא טָבָא דְּאֶתְקְרִי
עֲלַיְכוּן׃

Non baſtemmiano eſſi il buon Nome che è ſtato inuocato ſopra voi?

8 וְאֶן נָמוּסָא דַּאלָהָא
בְּהָדָא מְשַׁלְמִיתוּן אֵיךְ
דַּכְתִיב דְּתִרְחַם לְקַרִיבָךְ
אֵיךְ נַפְשָׁךְ שַׁפִּיר עָבְדִין
אַנְתּוּן׃

Con tutto ciò ſe voi adempiete la Legge reale, ſecondo la Scrittura, cioè. Ama il tuo proſſimo come te ſteſſo, voi fate bene.

9 אֶן דֵּין בְּאַפֵּא נָסְבִין
אַנְתּוּן חֲטִיתָא עָבְדִין אנ
אַנְתּוּן וּמְתְכַּוְּנִין אַנְתּוּן מִן
נָמוּסָא אֵיךְ עָבְרֵי עַל
נָמוּסָא׃

Ma ſe voi hauete riſpetto à l'apparenza de le perſone, commettete peccato, e ſete ripreſi da la Legge come traſgreſſori.

10 אֶינָא גֵּיר דְּכֻלֵּהּ נָמוּסָא
נָטַר וּבְחָדָא שָׁרַע לְכֻלֵּהּ
נָמוּסָא אֶתְחַיַּב׃

Perche chiunque oſſeruarà tutta la Legge, e fallirà in vn punto, è fatto colpeuole di tutte.

11 הָו גֵּיר דְּאֶמַר דְּלָא
תְגוּר הָו אֶמַר דְּלָא תִקְטוּל
אֶן דֵּין לָא גָּאַר אַנְתְּ אֶלָּא
קָטֵל אַנְתְּ הֲוַיתְ לָךְ עָבַר
עַל נָמוּסָא׃

Imperoche chi diſſe, Non adulterare, diſſe ancora, Non occidere. Hor ſe tu non adulteraras, e nondimeno occideras, ſei fatto traſgreſſor de la Legge.

12 הָכַנָּא הֲוַיְתוּן מְמַלְּלִין
וְהָכַנָּא הֲוַיְתוּן סָעֲרִין אֵיךְ
אֱנָשָׁא דַּבְנָמוּסָא ד
דְּחִיארוּתָא עֲתִידִין אַנְתּוּן
לְמֶתְתְּדָנוּ׃

Coſi parlate, e coſi fate, come debben far quelli che hanno ad eſſer giudicati per la Legge de la libertà.

13 דִּינָא גֵּיר הֻוָא דְּלָא
רַחֲמָא עַל הָו דְּלָא עָבֵד
רַחֲמָא מְשְׁתַּעֲלִין אַנְתּוּן
בְּרַחֲמָא עַל דִּינָא׃

Perciochè ſarà condannatione ſenza miſericordia à chi non harà fatto miſericordia, e la miſericordia ſi gloria contra la condannatione.

ב

7 הֲלֹא הֵמָּה מְחָרְפִים אֶת־
שֵׁם טוֹב הַנִּקְרָא עֲלֵיכֶם׃

No blaſpheman ellos el buen nombre que es inuocado ſobre voſotros?

8 לָכֵן אִם תְּמַלְאוּ אֶת־תּוֹרַת
הַמֶּלֶךְ כַּכְּתָב וְאָהַבְתָּ אֶת־רֵעֲךָ
כָּמוֹךָ הֵיטֵב תַּעֲשׂוּ׃

Si ciertamente voſotros cumplis la ley real conforme à la Eſcriptura es à ſaber Amarás à tu proximo como à ti miſmo: bien hazeys:

9 וְאִם תִּשְׂאוּ פָנִים תִּפְעֲלוּ עָוֶל
וְהוּכַחְתֶּם מִתּוֹרָה כְּעוֹבְרֵי־
הַתּוֹרָה׃

Mas ſi hazeys acepcion de perſonas, cometeys peccado, y ſoys acuſados de la Ley como rebelles.

10 וַאֲשֶׁר יִשְׁמֹר אֶת־כָּל הַתּוֹרָה
וְיִגּוֹף בְּמִצְוָה אַחַת חוֹב כָּל
הַמִּצְוֹת נִהְיָה׃

Porque qualquiera que vuiere guardado toda la Ley, y offendiere en vno, es hecho culpado de todos.

11 כִּי־הָאוֹמֵר לֹא־תִנְאָף גַּם־הוּא
לֹא אָמַר תַּהֲרֹג וְאִם לֹא תִנְאַף
אַךְ־תַּהֲרֹג הָיִיתָ עוֹבֵר הַתּוֹרָה׃

Porque el que dixo, No cometerás adulterio: tambien hà dicho, No matarás. Y ſi no vuieres cometido adulterio, empero vuieres muerto, ya eres hecho tranſgreſſor de la Ley.

12 כֹּה דַבְּרוּ וְכֹה עֲשׂוּ כְּמוֹכֶם
בְּתוֹרַת הַחָפְשָׁה עֲתִידִים לִשְׁפּוֹט׃

Anſi hablad, y anſi obrad como losque aueys de ſer juzgados por la Ley de libertad.

13 כִּי־מִשְׁפָּט בְּלִי חֶסֶד לַאֲשֶׁר
לֹא עָשָׂה חֶסֶד וּמִתְהַלֵּל הַחֶסֶד
עַל־הַמִּשְׁפָּט׃

Porque juyzio ſin miſericordia ſera hecho con aquel que no hiziere miſericordia: y la miſericordia ſe gloria contra el juyzio.

β.

7. Οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ᾽ ὑμᾶς;

Eux-meſmes ne blaſphement-ils pas le bon Nom que a eſté inuoqué ſur vous?

8. Εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν, κατὰ τὴν γραφὴν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν, καλῶς ποιεῖτε.

Toutesfois ſi vous accompliſſez la Loy royale ſelon l'Eſcriture, aſſauoir, Tu aimeras ton prochain comme toi meſme: vous faites bien.

9. Εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβάται.

Mais ſi vous aues eſgard à l'apparence des perſonnes, vous commettez peché, & eſtes redargués par la Loy comme tranſgreſſeurs.

10. Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος.

Car quiconque aura gardé toute la Loy, s'il vient à faillir en vn ſeul poinct, il eſt coulpable de tous,

11. Ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ, μὴ φονεύσῃς. εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου.

Car celui qui a dit, Tu ne commettras point adultere, à dit auſſi, Tu ne tueras point Si donc tu ne commets point adultere, mais tu tues, tu es tranſgreſſeur de la Loy.

12. Οὕτω λαλεῖτε, καὶ οὕτω ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι.

Parlez & faites comme ceux qui doiuent eſtre iugés par la Loy de liberté.

13. Ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· καὶ κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

Car condamnation ſans miſericorde ſera ſur celui qui n'aura point vſé de miſericorde: & miſericorde ſe glorifie à l'encontre de condamnation.

CAP. II.

7. Nónne ipſi blaſphemant bonum nomen quod invocatum eſt ſuper vos?

Doe not they blaſpheme the worthie Name after which ye be named?

8. Si tamen legem perficitis regalem ſecundum ſcripturas, Diliges proximum tuum ſicut teipſum: benefacitis.

But if yee fulfill the royall Lawe according to the ſcripture / which ſaith / Thou ſhalt loue thy neighbour as thy ſelf / ye do wel.

9. Si autem perſonas accipitis, peccatum operamini, redargutì à lege quaſi tranſgreſſores.

But if ye regarde the perſons / yee commit ſinne / and are rebuked of the Lawe / as tranſgreſſiours.

10. Quicunque autem totam legem ſervaverit, offendat autem in uno: factus eſt omnium reus.

For whoſoeuer ſhall keepe the whole Lawe / and yet fayleth in one point / he is giltie of all.

11. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quòd ſi non mœchaberis, occides autem: factus es tranſgreſſor legis.

For he that ſayde / Thou ſhalt not commit adulterie / ſayde alſo / Thou ſhalt not kill. Nowe though thou doeſt none adulterie / yet if thou killeſt / thou art a tranſgreſſour of the Law.

12. Sic loquimini, & ſic facite, ſicut per legem libertatis incipientes iudicari.

So ſpeake ye / and ſo do / as they that ſhall be iudged by the Law of libertie.

13. Iudicium enim ſine miſericordia illi qui non facit miſericordiam. Superexaltat autem miſericordia iudicium.

For there ſhall be iudgement merciles to him that ſheweth no mercy / and mercy reioyceth agaynſt iudgement.

Das II. Capitel.

7. Verläſtern ſie nicht den guten Namen / davon jhr genennet ſeyt?

Beſpatte de icke det gode Naffn / ſom i ere neffnede effter?

8. So jhr das Königliche Geſetz vollendet / nach der Schrifft / Liebe deinen Nechſten als dich ſelbs / ſo thut jhr wol.

Der ſom i fuldkomme den Kongelige Low / effter Scrifften / Elſk din Neſte / ſom dig ſelff / da gøre i vel.

9. So jhr aber die Perſon anſehet / thut jhr ſünde / vnd werdet geſtrafft vom Geſetz / als die übertretter.

Men der ſom i anſee Perſoner / da gøre i ſynd / oc bliffue ſtraffede aff Lowen / ſom Offuertrædere.

10. Denn ſo jemand das gantze Geſetz helt / vnd ſündigt an einem / der iſts gantz ſchuldig.

Thi at holder nogen den gantſke Low / oc ſynder i it / hand er ſkyldig i dem alle.

11. Denn der da geſagt hat: Du ſolt nicht Ehebrechen / der hat auch geſagt / Du ſolt nicht tödten. So du nun nicht Ehebrichſt / tödteſt aber / biſt du ein übertretter deß Geſetzes.

Thi den om ſagde / Du ſkalt icke bedriffue Hoer / hand ſagde ocſaa / Du ſkalt icke Ihielſla. Der ſom du icke bedriffuer Hoer / oc Ihielſlar dog / da eſt du Lowens offuertrædere.

12. Alſo redet vnd alſo thut / als die da ſollen durchs Geſetz der Freyheit gerichtet werden.

Taler ſaa oc gører ſaa / ſom de der ſkulle dømis / formedelſt frifieds Low.

13. Es wird aber ein vnbarmhertzig Gericht über den gehen / der nicht Barmhertzigkeit gethan hat. Vnd die Barmhertzigkeit rhümet ſich wider das Gerichte.

Men der ſkal gaa en wbarmhertig Dom offuer dem / ſom icke giorde Barmhertighed. Oc Barmhertighed roſer ſig mod dommen.

Kapitola II.

7. Zdaliž onj nerauhagij ſe Gménu dobrému / kteréž geſt wzýwáno nad wámi.

Izali nie bluźnia onego zacnego imienia ktorym ſię ozywacie?

8. Geſtli že pak plnite Zákon Králowſký wedlé Pijſem: Milowati budeſs Bližnijho twého yako ſebe ſamého / dobřē činijte:

A wßákże / ieſli zakon Krolewſki pełnicie wedle piſmá / Będzieß miłował bliźniego twego iáko ſamego ſiebie / dobrze czynicie.

9. Pakli oſoby přigijmáte / hřijch činijte / treſtáni gſauce od Zákona yako přeſtupnijcy.

Ale ieſli oſoba brákuiecie / grzechu ſię dopußczacie / y bywacie karáni od zakonu iáko przeſtępce.

10. Kdoby pak koli wſſecek Zákon naplnil / a přeſtaupil wgedinkém / včiněn geſt wſſemi winen.

Abowiem ktoby záchował wßytek zakon / á w iednymby vpadł / ieſth winien wßytkiego.

11. Nebo kdo geſt řekl: Neſeſmilnijſs / Tenž geſt řekl y Nezabigeſs. Geſtliže pak nebudeſs ſmilniti / ale zabigeſſli / včiněn gſy přeſtupnijkem Zákona.

Bo ten ktory rzekł Nie będzieß cudzołożył / powiedział thież / Nie będzieß zábiiał / A ieſli nie będzieß cudzołożył / ále będzieß zábiiał / ſtałeś ſię przeſtępcą zakonu.

12. Tak mluwte a tak čiňte / yakožto počijnagijce ſauzeni býti ſkrze Zakon ſwobody.

Ták mowćie y ták czyńćie / iáko ći ktorzy máią być ſądzeni przez zakon wolnośći.

13. Neb Saud bez Miloſrdenſtwij ſtane ſe nad tijm / kdož nečinij Miloſrdenſtwij. Ale Miloſrdenſtwij přewyſſuge Saud.

Abowiem ſąd bez miłoſierdzia czynion będźie z tym ktoryby miłoſierdzia nie czynił / á miłoſierdzie chlubi ſię przećiwko potępieniu.

ב

14 מָנָא הֶנְיָנָא אַחַי אֶן אֱנָשׁ אָמַר דְּאִית לִי הַימָנוּתָא וַעְבָדֵא לַית לֵהּ דַּלְמָא מֶשְׁכְּחָא הַימָנוּתֵהּ דְּתַחֲיוּהִי׃

Che gioua egli, fratelli miei, ſe alcun dice d'hauer fede, e non ha le opere? la fede puo ella ſaluarlo?

15 וְאֶן אַחָא אָו אַחָתָא נְהֶוּוֹן עַרְטְלָיִין וְחַסִּירִין סִיבַרְתָּא דְּיוֹמָא׃

E ſe il fratello ò la ſorella ſono ignudi, & hanno biſogno del vitto cotidiano.

16 וְנֵאמַר לְהוֹן אֱנָשׁ מֶנְּכוֹן זֶלוּ בַּשְׁלָמָא שְׁחַנוּ וְסַבַעוּ וְלָא תֶתְּלוּן לְהוֹן סְנִיקוּתֵהּ דְּפַגְרָא מָנָא הֶנְיָנָא׃

Et alcun di voi dica loro, Andate in pace, ſcaldateui, e ſatiateui: e non diate loro le coſe neceſſarie al corpo, che giouarà egli?

17 הָכַנָא אַף הַימָנוּתָא דְּלָא עֲבָדֵא מִיתָא הִי בַּלְחוּדֵיהָ׃

Coſi ancor la fede, s'ella non ha le opere, è morta per ſe ſteſſa.

18 אָמַר גֵּיר אֱנָשׁ לָךְ אִית לָךְ הַימָנוּתָא וְלִי אִית לִי עֲבָדֵא חַוַּנִי הַימָנוּתָךְ דְּלָא עֲבָדֵא וְאֶנָא מְחַוֵּא אֶנָא לָךְ הַימָנוּתִי מֶן עֲבָדַי׃

Onde qualcun dirà, Tu hai la fede, & io ho le opere, moſtrami la tua fede per le tue opere, & io ti moſtrarò per le mie opere la mia fede.

19 מְהַימֶן אַנְתְּ דְּחַד הוּ אֱלָהָא שַׁפִּיר עָבֵד אַנְתְּ אַף שֵׁאדֵא מְהַימְנִין וְרָעְלִין׃

Tu credi che ſia vno Iddio? Ben fai: i demonij ancora il credeno, e ne tremano.

20 צָבֵא אַנְתְּ דְּתֵדַע אָו בַּר נָשָׁא חַלָּשָׁא דְּהַימָנוּתָא דְּלָא עֲבָדֵא מִיתָא הִי׃

Ma vuoi tu ſapere, ò huomo vano, che la fede ſenza le opere è morta?

ב

14 מַה־יּוֹעִיל אַחַי אִם יֹאמַר אִישׁ כִּי יֶשׁ לוֹ אֱמוּנָה וְלֹא הָיוּ לֹא הַמַּעֲשִׂים הָאֱמוּנָה כָּזֹאת לֹא תוּכַל לְהוֹשִׁיעוֹ׃

Hermanos mios, que aprouechará ſi alguno dize que tiene fe, y no tiene las obras? prouentura eſta tal fe potrá le ſaluar?

15 וְאִם אָחִיךָ אוֹ אֲחוֹתְךָ עֲרֻמִּים הָיוּ וְנֶחְסְרוּ לֶחֶם דְּבַר־יוֹם׃

Y ſi el Hermano, ò la Hermana eſtan deſnudos, y tienen neceſſidad del mantenimiento de cada dia.

16 וְאִישׁ מִכֶּם יֹאמַר אֲלֵיהֶם לְכוּ לָכֶם בְּשָׁלוֹם הִתְחַמְּמוּ שְׂבָעוּ וְלֹא תִתְּנוּ לָהֶם צָרְכֵי גְוִיֹּתָם מַה יּוֹעִיל לָהֶם׃

Y alguno de voſotros les dize: Yd en paz, callentaos, y hartaos, pero no les dierdes las coſas que ſon neceſſarias para el cuerpo: que les à prouechará.

17 כָּכָה גַּם הָאֱמוּנָה אִם לֹא יִהְיוּ לָהּ מַעֲשִׂים מֵתָה הִיא בְנַפְשָׁהּ׃

Anſi tambien la fe ſi no tuuiere las obras, es muerta en ſi miſma.

18 אַךְ יֹאמַר אִישׁ אַתָּה יֶשׁ־לְךָ אֱמוּנָה וַאֲנִי הָיוּ לִי הַמַּעֲשִׂים הַרְאֵנִי אֶת־אֱמוּנָתְךָ בִּלְבַד מַעֲשֶׂיךָ וַאֲנִי אַרְאֶךָ אֱמוּנָתִי מִמַּעֲשָׂי׃

Mas alguno dirá: Tu tienes la fe, y yo tengo las obras: mueſtrame tu fe ſin tus obras: y yo te moſtraré mi fe por mis obras.

19 אַתָּה מַאֲמִין כִּי־יְהוָה אֱלֹהִים יְהוָה אֶחָד מֵיטִיב אַתָּה לַעֲשׂוֹת וְגַם הַשֵּׁדִים מַאֲמִינִים וְשׁוֹעֲרִים שָׂעַר׃

Tu crees que Dios es vno: bien hazes Tambien los demonios creen, y tiemblan

20 וְאִם תֹּאבֶה לָדַעַת הָאֱנוֹשׁ שָׁוְא כִּי־הָאֱמוּנָה בְּלִי מַעֲשֶׂיהָ מֵתָה הִיא׃

Mas, ò hombre vano, quieres ſaber que la fe ſin las obras es muerta?

β'.

14. Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;

Mes freres, que profitera-il ſi quelcun dit qu'il a la foy, & qu'il n'ait point les œuures? la foy le pourra elle ſauuer?

15. Ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς.

Et ſi le frere ou la ſœur ſont nuds, & ont faute du viure quotidien:

16. Εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε· μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;

Et que quelcun d'entre vous leur die Allez en paix, chauffez-vous, & vous raſſaſiez, & vous ne leur donnez point les choſes neceſſaires pour le corps, que leur profitera-il?

17. Οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ᾽ ἑαυτήν.

Pareillement auſſi la foy, ſi elle n'a les œuures, elle eſt morte en elle meſme.

18. Ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγὼ δείξω σοι ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου.

Meſmes quelcun dira, Tu as la foy, & moi i'ai les œuures: monſtre-moi donc ta foy ſans tes œuures: & ie te monſtrerai ma foy par mes œuures.

19. Σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς. καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι.

Tu crois qu'il eſt vn ſeul Dieu, tu fais bien: les diables le croyent auſſi, & en ont horreur.

20. Θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν;

Mais, ô homme vain, veux-tu ſauoir que la foy qui eſt ſans œuures eſt morte?

CAP. II.

14. Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere: opĕra autem non habeat? Nunquid poterit fides ſalvare eum?

What auaileth it / my brethren / though a man ſayth he hath faith/ when he hath no workes? can the fayth ſaue him?

15. Si autem frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano.

For if a brother or a ſiſter bee naked and deſtitute of dayly foode.

16. Dicat autem aliquis ex vobis, illis; Ite in pace, calefacimini & ſaturamini: non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori: quid proderit?

And one of you ſay vnto them/ Depart in peace/ warme your ſelues/ and fill your bellies/ not withſtanding ye giue them not thoſe thinges which are needefull to the bodie/ what helpeth it?

17. *Sic* & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.

Euen ſo the faith/ if it haue no workes/ is dead in it ſelfe.

18. Sed dicit quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo, oſtende mihi fidem tuam ſine operibus: & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.

But ſome man might ſay/ Thou haſt the faith/ and I haue works: ſhew me thy faith out of thy workes/ and I will ſhew thee my faith by my workes.

19. Tu credis quoniam unus eſt Deus. Bene facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.

Thou beleeueſt that there is one God: thou doeſt well: the deuils alſo beleeue it/ and tremble.

20. Vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus otioſa eſt?

But wilt thou vnderſtand/ O thou vaine mā/ that the faith which is without works/ is dead?

Das II. Capitel.

14. Was hilffts lieben Brůder/ ſo jemand ſaget/ er habe den Glauben/ vnd hat doch die Werck nicht? Kan auch der Glaube jn ſelig machen?

Huad hielper det/ kære Brødre/ om nogen ſiger/ at hand haffuer Troen/ oc hand haffuer dog icke Gerninger? Kand oc Troen gøre hannem ſalig?

15. So aber ein Bruder oder Schweſter bloß were/ vnd mangel hette der tåglichen nahrung.

Der ſom en Broder oder Søſter vaare nøgen/ oc haffde drang for den daglige nering.

16. Vnd jemand vnter euch ſpreche zu jnen? Gott berathe euch/ wårmet euch/ vnd ſåttiget euch/ gebet jnen aber nichts/ was das Leibes notdurfft iſt/ Was hůlffe ſie das?

Oc nogen aff eder ſiger til dem/ Farer vel/ vermer eder oc mætter eder/ oc giffuer dem inted/ til deris Legemis nødtørfftighed/ huad hielper dem det?

17. Alſo auch der Glaube/ wenn er nicht werck hat/ iſt er todt an jm ſelber.

Lige ſaa er det met Troen/ naar hun haffuer icke Gerninger/ da er hun død i ſig ſelff.

18. Aber es möchte jemand ſagen: Du haſt den Glauben/ vnd ich habe die Werck/ zeige mir deinen Glauben/ mit deinem wercken/ ſo wil ich auch meinen Glauben dir zeigen mit meinen wercken.

Men der maatte nogen ſige/ Du haffuer Troen/ oc ieg haffuer Gerninger/ Viſſ mig din Tro met dine gerninger/ da vil ieg oc viſe dig min Tro met mine gerninger.

19. Du glaubeſt/ daß ein einiger Gott iſt? Du thuſt wol daran/ die Teufel glaubens auch/ vnd zittern.

Du troer/ at der er en eniſte Gud? Du gør vel der vdi/ Diefflene tro det ocſaa oc beffue.

20 Wilt du aber wiſſen du eiteler Menſche/ daß der Glaube ohn werck todt ſey?

Men vilt du vide/ du forfengelige Menniſcke/ at Troen er død vden gerninger?

Kapitola II.

14. A co proſpěge Bratřij mogi/ prawijli kdo o ſobě že Wijru má/ a nemáli ſkutkůw? Zdaliž bude mocy Wijra ſpaſyti gey?

Brácia moi/ Coż zá pożytek/ ieſliby kto rzekł iż ma wiárę/ á vczynkow by nie miał? Izali go może wiárá oná zbáwić?

15. Budauliť pák mezy wámi Bratr aneb Seſtra neoděnij/ a kteřij potřebugij žiwnoſti wezdayſſý.

A ieſliby brát ábo ſioſtrá byli nádzy y potrzebowáli powſzedniey żywnoſći.

16. A řekneli gim kdo z wás: Gděte w pokogi a ſhřegte ſe a pogezte: a nedáteli gim potřeby tělesné/ co platno bude?

Rzekłby im kthory z was/ Idźcie z pokoiem/ zgrzeycie ſie y náſyććie ſie/ A przedſie niedalibyśćie im rzeczy potrzebnych ćiáłu/ coż zá pożythek bedźie?

17. Takéž y wijra nemáli ſkutkůw/ mrtwá gt ſama w ſobě.

Tákżeć teź wiárá ieſliby nie miáłá vczynkow/ martwá ieſt w ſobie.

18. Ale muož někdo řijcy: Ty máš wijru/ a yá mám Skutky: okažiž ty mi Wijru twau bez ſkutkuow/ a yať tobě okáži z ſkutkuow Wijru mau.

Rowſzem rzecze kto/ Thy wiárę máſz/ á ia mam vczynki/ Okáż mi wiárę z vczynkow twoich/ á ia tobie okáżę wiárę moię z vczynkow moich.

19. Ty wěřijš/ že geden geſt Bůh: Dobře činijš/ y Diáblowé wěřij/ a třeſau ſe.

Ty wierzyſz iż ieſth ieden Bog dobrze czyniſz/ Y diabli wierzą y drzą.

20. Chceſſli pak wěděti o Člowěče marný/ že Wijra bez ſkutkuow geſt mrtwá?

A chceſz wiedźieć o człowiecze prożny/ iż wiárá bez vczynkow martwa ieſt?

ב

21 אֲבוּן אַבְרָהָם לָא הֲוָא מֶן עֲבָדֶא אֶזְדַּדַּק דַּאסֶק לְאִיסְחָק בְּרֵהּ עַל מַדְבְּחָא׃

Il noſtro padre Abraam non fu egli giuſtificato per le opere, quando egli offerſe il ſuo proprio figliuolo Iſaac ſopra l'altare?

22 חָזֵא אַנְתְּ דְּהַימָנוּתֵהּ סַיְעַת לַעֲבָדַוְהִי וּמֶן עֲבָדֶא הַימָנוּתֵהּ אֶתְגַּמְרַת׃

Vedi tu come la fede operaua inſieme con l'opere di eſſo, e per le opere la fede ſi fece perfetta?

23 וַשְׁלֶם כְּתָבָא דָּאמַר דְּהַימֶן אַבְרָהָם בַּאלָהָא וְאֶתְחַשְׁבַת לֵהּ לְזַדִּיקוּ וְרָחְמָא דַּאלָהָא אֶתְקְרִי׃

E coſi fu adempiuta la Scrittura che dice, Abraam credette à Dio, e fugli imputato à giuſtitia, e fu chiamato amico di Dio.

24 חָזֵא אַנְתְּ דְּמֶן עֲבָדֶא מֶזְדַּדַּק בַּר נָשָׁא וְלָא הֲוָא מֶן הַימָנוּתָא בַּלְחוּד׃

Voi vedete dunque che l'huomo è giuſtificato per l'opere, e non per la fede ſolamente.

25 הָכַנָּא אַף רָחָב זָנִיתָא לָאו הֲוָא מֶן עֲבָדֶא אֶזְדַּדְּקַת דְּקַבְּלַת לְגָשׁוּשֵׁא וּבְאוּרְחָא אַחְרִתָא אַפְּקַת אֶנּוּן׃

Similmente ancor Raab meretrice, non fu ella giuſtificata per le opere, quando ella riceuè i meſſaggieri, e rimandolli per altra via?

26 אַיְכַנָּא דְּפַגְרָא דְּלָא רוּחָא מִית הוּ הָכַנָּא אַף הַימָנוּתָא דְּלָא עֲבָדֶא מִיתָא הִי׃

Imperoche ſi come il corpo ſenza ſpirito è morto, coſi la ſede ſenza le opere è morta.

ג

1 לָא סַגִּיאֵא מַלְפָּנֵא נֶהְווֹן בְּכוֹן אַחַי אֶלָּא הֲוַיְתוֹן יָדְעִין דְּדִינָא יַתִּירָא חָיְבִינַן׃

Fratelli miei, non ſiate molti maeſtri: ſapendo che noi riceueremo maggior condannatione.

ב

21 אַבְרָהָם אָבִינוּ הֲלֹא מִמַּעֲשִׂים נִצְדַּק בְּהַעֲלוֹתוֹ אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃

Abraham nueſtro Padre no fue juſtificado por las obras, quando offreció à ſu hijo Iſaac ſobre el Altar?

22 וְרוֹאֶה אַתָּה כִּי־הָאֱמוּנָה עוֹזְרָה לְמַעֲשָׂיו וּמִמַּעֲשִׂים נִשְׁלְמָה הָאֱמוּנָה׃

No vees que la fe obró con ſus obras, y que la fe fué perfecta por las obras:

23 וַיִּמָּלֵא הַכָּתוּב לֵאמֹר אַבְרָהָם הֶאֱמִין לֵאלֹהִים וַיֵּחָשְׁבָה לוֹ צְדָקָה וְרֵעֵה אֱלֹהִים נִקְרָא׃

Y que la Eſcriptura fué cumplida, que dize: Abraham creyó à Dios, y fuele imputado à juſticia, y fué llamado amigo de Dios?

24 וְרוֹאִים אַתֶּם מֵעַתָּה כִּי־מִמַּעֲשִׂים נִצְדַּק הָאָדָם וְלֹא מֵאֱמוּנָה לְבַד׃

Voſotros pues veys, que el hombre es juſtificado por las obras, y no ſolamente por la fe.

25 וּכְמוֹ כֵן גַּם רָחָב אִשָּׁה זוֹנָה הֲלֹא מִמַּעֲשִׂים נִצְדְּקָה הַמְקַבְּלָה אֶת־הַמַּלְאָכִים וּבְדֶרֶךְ אַחֵר מְשַׁלְּחָה׃

Semejantemente tambien Raab ramera no fue juſtificada por obras, quando recibió los menſajeros, y los echó fuera por otro camino?

26 כִּי־כַּאֲשֶׁר הַגְּוִיָּה בִּלְתִּי רוּחַ מֵתָה הִיא כֵּן גַּם הָאֱמוּנָה בְּלִי מַעֲשִׂים מֵתָה הִיא׃

Porque como el cuerpo ſin eſpiritu eſtá muerto, anſi tambien la fe ſin obras es muerta.

ג

1 אַל־יִהְיוּ מְלַמְּדִים רַבִּים בָּכֶם יוֹדְעִים כִּי־מִשְׁפָּט גָּדוֹל מֵאֲחֵרִים נִשָּׂא׃

Hermanos mios no hos hagays muchos maeſtros: ſabiendo que recebiremos mayor condenacion:

β.

21. Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον;

Abraham noſtre pere n'a-il point eſté iuſtifié par les œuures, quand il offrit Iſaac ſon fils ſur l'autel?

22. Βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;

Vois tu pas que la foy beſongnoit auec les œuures d'icelui; & que par les œuures la foy a eſté rendue accomplie?

23. Καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη.

Et que l'Eſcriture a eſté accomplie, diſant, Abraham a creu à Dieu, & il lui a eſté alloué à iuſtice, & il a eſté appelé ami de Dieu.

24. Ὁρᾶτε τοίνυν, ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον;

Voyez-vous pas donc que l'homme eſt iuſtifié par les œuures, & non ſeulement par la foy.

25. Ὁμοίως δὲ καὶ ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα;

Semblablement Rahab la paillarde n'a-elle point eſté iuſtifiee par œuures, quand elle eut recueilli les meſſagers, & les eut mis dehors par vn autre chemin:

26. Ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

Car ainſi que le corps ſans eſprit eſt mort, auſſi la foy qui eſt ſans œuures eſt morte.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

ΜΗ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρίμα ληψόμεθα.

Mes freres, ne ſoyez point pluſieurs maiſtres: ſachans que nous en receurõs plus grande condamnation.

CAP. II.

21. Abraham pater noſter nónne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?

Was not Abraham our Father iuſtified through workes/ when he offred Iſaac his ſonne vpon the altar?

22. Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt?

Seeſt thou not that the fayth wrought with his workes? and through the workes was the faith made perfect.

23. Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicens, Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.

And the Scripture was fulfilled which ſaith/ Abraham beleeued God/ and it was imputed vnto him for righteouſnes: and he was called the friend of God.

24. Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo, & non ex fide tantùm?

Ye ſee then how that of workes a man is iuſtified/ and not of faith onely.

25. Similiter autem & Rahab meretrix, nónne ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via eiiciens?

Likewiſe alſo was not Rahab the harlot iuſtified through workes/ when ſhe had receyued the meſſengers/ and ſent them out another way?

26. Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt: ita & fides ſine operibus mortua eſt.

For as the bodie without the ſpirit is dead/ euen ſo the faith without workes is dead.

CAP III.

NOlite plures magiſtri fieri, fratres mei, ſcientes quoniam maius iudicium ſumitis.

My brethren/ be not many maſters/ knowing that we ſhall receiue the greater condemnation.

Das II. Capitel.

21. Iſt nicht Abraham vnſer Vater durch die werck gerecht worden/ da er ſeinen Sohn Iſaac/ auff dem Altar opffert?

Er icke vor Fader Abraham bleffuen retferdig/ der hand offrede ſin Søn Iſaac paa Alteret?

22. Da ſiheſt du/ daß der Glaube mit gewircket hat an ſeinen wercken/ vnnd durch die werck iſt der Glaube volkommen worden.

Der ſeer du/ at Troen arbeydede met i hans gerninger/ oc Troen bleff fuldkommen ved gerninger.

23. Vnd iſt die Schrifft erfüllet/ die da ſpricht: Abraham hat Gott geglaubet/ vnd iſt jhm zur Gerechtigkeit gerechnet/ vnd iſt ein Freund Gottes geheiſſen.

Oc Scrifften er opfylt/ ſom ſiger/ Abraham trode Gud/ oc det regnedis hannem til Retferdighed/ oc hand kalledis Guds Ven.

24. So ſehet jr nun/ daß der Menſch durch die werck gerecht wirdt/ nicht durch den Glauben allein.

Saa ſee i nu/ at Menniſken bliffuer retferdig formedelſt gerninger/ oc icke ved Troen alene.

25. Deſſelbigen gleichen auch die Hure Rahab/ Iſt ſie nicht durch die werck gerecht worden/ da ſie die Botten auffnam/ vnd ließ ſie einen andern weg hinauß?

Diſligeſt den Skøge Rahab/ bleff hun icke retferdig formedelſt gerninger/ der hun anammede Sendebudene/ oc loed dem vd at en anden vey?

26. Denn gleich wie der leib on geiſt todt iſt/ alſo auch der Glaube ohn werck iſt todt.

Thi at lige ſom kærlighed er død vden Aanden/ lige ſaa er oc Troen død vden Gerninger.

Das III. Capitel.

LIeben Brüder/ vnterwinde ſich nicht jederman Lehrer zu ſein/ vnd wiſſet/ daß wir deſte mehr vrtheil empfahen werden.

KIere Brødre/ huer mand tage ſig icke til at vere Lærere/ oc vider/ at wi ſkulle faa diſſ større dom.

Kapitola II.

21. Abraham Otec náſs/ zdaliž neníj z ſkutkůw ſprawedliw včiněn/ obětuge Syna ſwého Izaka na Oltář?

Abráhám ociec náſz/ izali nie z vczynkow vſpráwiedliwion ieſth? gdy ofiárowal Izááka ſyná ſwego ná oltarzu?

22. Widiſs tehda/ že geſt Wijra ſpomáhala ſkutkuom geho/ a z ſkutkuow Wijra dokonána geſt?

Widziſz iż wiára ſpráwowálá vczynki iego/ á iż z vczynkow wiára doſkonála byłá?

23. A naplněno geſt Pijſmo/ kteréž dij: Vwěřil Abraham Bohu/ a počteno geſt gemu k ſprawedlnoſti/ a přijtelem Božijm nazwán geſt.

Y wypełniło ſie piſmo/ ktore mowi/ Vwierzył Abráhám Bogu/ y poczythano mu ieſt ku ſpráwiedliwości/ y názwan ieſth przyiacielem Bozym.

24. Widijte/ že z ſkutkuow ſprawedliw včiněn býwá Člowěk/ a ne z Wijry toliko?

Widzicież tedy/ iż z vczynkow bywa vſpráwiedliwion człowiek/ á nie z wiáry tylko?

25. Též také y Ráhab Newěſtka/ wſſak geſt z ſkutkuow ſprawedliwá včiněna/ když přijala Poſly/ a ginau ge Ceſtau preč wypuſtila.

Tákże też y Ráháb wſzetecznicá/ izali z vczynkow nie ieſt vſpráwiedliwiona/ gdy przyiełá poſły/ y inſzą drogą wypuściłá?

26. Jakož zagiſté tělo bez Duſſe mrtwé geſt/ tak y Wijra bez ſkutkůw mrtwá geſt.

Abowiem iáko ciáło bez duchá ieſt martwe/ ták y wiárá oná ktora ieſth bez vczynkow/ martwa ieſt.

Kapitola III.

NEbýwayte mnozý Miſtři Bratřij mogi/ wědauce že těžſſý odſauzenij wezmete.

NIechay z was nie będzie wiele miſtrzow bráćia moi/ wiedząc/ iż ſrożſzy ſąd odnieſiemy.

ג

2 סגיאתא גיר משתרעינן כלין כל דבמלתא לא משתרע הנא איתוהי גברא גמירא דמשכח משעבד אף לכלה פגרה :

Percioche tutti erriamo in molte coſe. Se alcun non erra nel parlare, coſtui è huomo perfetto, che puo tener à freno etiandio tutto'l corpo.

3 הא גיר פגודא בפומא דרכשא רמינן איך דישתעבדון לן וכלה גושמהון מהפכינן :

Ecco, noi mettiamo i freni in bocca a i caualli, accioche ci obbediſcano: e maneggiamo tutto il lor corpo.

4 אף אלפא עשינתא כד דביהן להין רוחא קשיתא מן קיסא זעורא מתנתפן לאתר דתאר צביניה דהו דמדבר :

Ecco le naui ancora, che eſſendo ſi grandi, e da impetuoſi venti ſoſpinte, ſon voltate da vn piccol timone douunque vorra l'appetito di colui che gouerna.

5 הכנא אף לשנא הדמא הו זעורא ומשתעלא אף נורא זעורתא עבא סגיאא מוקדא :

Coſi ancor la lingua è vn piccol membro, e vantaſi di gran coſe, Ecco, vn piccol fuoco quanto gran boſco accende?

6 ולשנא נורא הו ועלמא דחטיתא איך עבא הו והו לשנא כד איתוהי בהדמין מכתם לה לכלה פגרן ומוקד יובלא דשרבתן דרהטין איך גיגלא ויקד אף הו בנורא :

La lingua ancora è vn fuoco, & lo mōdo de iniquita (è lo boſco.) Coſi dico la lingua è poſta tra i noſtri membri, laqual macchia tutto il corpo, & infiamma la ruota de la noſtra natiuità, & ella è infiammata da la geenna.

ג

2 כי־רבים נגפים כלנו ואם איש לא יגוף בדבר זה הוא איש תמים כי־יכל לבלום את־כל גויתו :

Porque todos offendemos en muchas coſas. Si alguno no offende en palabra, eſte es varon perfecto que tambien puede con freno gouernar todo el cuerpo.

3 הנה שולחים אנחנו את־מתג ורסן בפי־סוס ופרד בל־קרוב אלינו ואת־כל־פגרם מוליכים אנחנו :

Heaqui, noſotros ponemos à los cauallos frenos en las bocas paraque nos obedezcan, y gouernamos todo ſu cuerpo.

4 והנה גם האניות אף כי־גדולות ומרוחות גדולות ועזות תחגינה אך בעץ קטון תסבינה שמה אשר יתאוה המלח :

Heaqui tambien las naos, ſiendo tan grandes, y ſiendo lleuadas de impetuoſos vientos, ſon gouernadas con vn muy pequenno gouernalle por donde quiera que quiſiere la gana del que gouierna:

5 ככה גם הלשון נתח קטון היא ומתהלל הנה אש מעט כמה יער מבער :

Semejantemente tambien la lengua es vn pequennito miembro, y ſe gloria de grandes coſas. Heaqui, vn pequenno fuego quan grande boſque enciende?

6 והלשון אש היא ועולם החטאה היער כן הלשון אשר יש בנתחינו מטמאה את־גויה ומבער את־גלגל תולדותינו ותבער גם היא מאש גיא הנום :

Y la lengua es vn fuego digo, e lo mundo de maldad (es el boſque.) Anſi la lengua eſta pueſta entre nueſtros miembros, laqual contamina todo el cuerpo, y inflama la rueda de nueſtro nacimiento, y es inflamada del infierno.

γʹ.

2. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα.

Car nous chopons tous en pluſieurs choſes. Si quelcun ne chope point en parole il eſt homme parfait, & peut meſme tenir en bride tout le corps.

3. Ἰδοὺ τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν.

Voila, nous mettons aux cheuaux des morts en leurs bouches, afin qu'ils nous obeiſſent, & menons ça & là tout leur corps.

4. Ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα. μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου, ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται.

Voila auſſi les nauires, ia-çoit qu'ils ſoyent ſi grands, & qu'ils ſoyent agités de rudes vents, ſi ſont-ils menés ça & là auec vn petit gouuernail, par tout où voudra la volonté de celui qui gouuerne.

5. Οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει.

Ainſi eſt la langue vn petit membre, & ſe vante de grandes choſes: voila vn petit feu, combien grand bois allume-il?

6. Καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας (ὕλη·) οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως. καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης.

La langue auſſi eſt vn feu, & le mōde de iniquité (eſt vng bois:) ainſi eſt poſee la langue entre nos mẽbres, laquelle ſouille, tout le corps, & enflamme tout le monde qui a eſté creé, & eſt enflamme de la gehenne.

CAP. III.

2. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir: poteſt etiam freno circumducere totum corpus.

For in many things we ſinne all. If any man ſinne not in worde/ he is a perfect man / and able to bridle all the body.

3. Si autem equis frena in ora mittimus ad conſentiendum nobis, etiam omne corpus illorum circumferimus.

Beholde/we put bittes into the horſes mouthes that they ſhould obey vs / and we turne about all their bodie.

4. Et ecce naves, cum magnæ ſint, & à ventis validis minentur: circumferuntur autem à modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit.

Beholde alſo the ſhippes / which though they bee ſo great/ and are dryuē of fierce windes / yet are they turned about with a very ſmall rudder/whither ſoeuer the gouernour liſteth.

5. Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam ſylvam incendit.

Euen ſo the tongue is a litle member/and boaſteth of great thinges: beholde / howe great a thing a litle fire kindleth.

6 Et lingua, ignis eſt, univerſitas iniquitatis (*Sylva.*) Lingua cōſtituitur in membris noſtris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis noſtræ inflammata à gehenna.

And the tongue is fire /yea/a worlde of wickednes (is a thing :) ſo is the tongue ſet among our members/ that it defileth the whole bodie / and ſetteth on fire the courſe of nature/ and it is ſet on fire of hell.

Das III. Capitel.

2. Denn wir fehlen alle manchfeltiglich. Wer aber auch in keinem wort fehlet/der iſt ein volkommener Mañ/ vnnd kan auch den gantzen Leib im zaum halten.

Thi at wi haffue alle brøſt mangfoldelige. Oc huo ſom icke haffuer feil i noget ord / hand er en fuldkommen Mand/ oc kand ocſaa holde det gantſke Legeme i Bidzel.

3. Sihe die Pferd halten wir in zäumen/ daß ſie vns gehorchen / vnd lencken den gantzen Leib.

See wi holde Heſte i bidzel/ at de ſkulle lyde oſſ/oc wi ſtyre det gantſke Legeme.

4. Sihe/die Schiffe/ob ſie wol ſo groß ſind / vnd von ſtarcken Winden getrieben werden / werden ſie doch gelencket mit einem kleinen Ruder / wo der hin wil/ der es regiret.

See/alligeuel at Skibene ere ſtore/oc driffuis aff ſtercke vær / ſaa ſtyris de dog met it lidet Roer/ did ſom hand vil/ der dem ſtyrer.

5. Alſo iſt auch die Zunge ein klein Glied/ vnd richtet groß ding an. Sihe ein klein Fewer / welch ein Wald zündets an?

Saa er oc Tungen en liden Lem/ oc kommer ſtor ting aff ſted. See/ en liden Ild/ huilcken en Skou tender hand op?

6. Vnd die Zunge iſt auch ein Fewer (die ſündhafftige Welt iſt der Wald) Alſo iſt die Zunge vnter vnſern Gliedern/ vnnd beflecket den gantzen Leib/ vnd zündet an allen vnſern wandel/ wenn ſie von der Helle entzündet iſt.

Oc tungen er ocſaa en Ild (oc vanartige Verden er en Skou) ſaa er Tungen iblant vore Lemmer/oc beſmitter det gantſke Legeme / oc optender al vor omgengelſe/ naar ſom hun er optent aff Helffuede.

Kapitola III.

2. W mnohem gſme zagiſté přeſtaupili wſſyckni. Pakli kdo nezhřeſſý w ſlowu / tenk geſt dokonalým Mužem/ moha také vzdau zprawowati wſſecko tělo.

Abowiem w wielu rzeczach vpádamy wſzyſcy: Jeſli kto w mowie nie vpádá/ ten ieſt mąż doſkonáły/ ktory też może powśćiągáć wſzytkiego ćiáłá.

3. A hle y Koně w vzdu pogijmáme/ aby nám po wolnij byli/ a tak wſſecko tělo gegich zprawugeme.

Oto koniom wędzidłá w gęby wpráwuiemy/ áby nam poſłuſzne były / y wſzytko ich ćiáło obrácamy.

4 A hle Lodij ač weliké býwagij/ a welikým wětrem hnány býwagij / a wſſak malým weſlem býwagj obracowány/ tu kdež bude chtijti vmyſl toho kdož ge zprawuge.

Oto też okręty/ choć ták wielkie ſą/ y od wiátrow gwałtownych pędzone bywáia / máluczki rudel obráca gdźiekolwiek chce chuć ſprawce.

5. Též také y Jazyk geſt malý aud/ a weliké wěcy mluwij. Hle/ malý Oheň/ kterak weliký Les zapálij.

Ták też iezyk ieſtći członek máluczki á wielce ſie chlubi/oto ogień máły tako wielka materya zápala?

6. A yazyk náſs geſt Oheň/ a wrch neprawoſti (Les.) Jazyk poſtawen býwá w audech naſſých / kterýž maže celé tělo/ a rozpaluge kolo přirozenij naſſeho/ gſa roznijcen od ohně pekelnijho.

Jezyk też ieſt płomień y świát nieprawośći (materyá.) ktemu iezyk ieſt ták poſtanowiony miedzy członkámi náſzemi/ oſzpecáiac wſzytko ćiáło/ y zapala okrąg tego świátá/ y bywa zá palon od ogniá piekielnego.

ג

7 כֻּלְהוּן גֵּיר כְּיָנָא דְּחַיּוָתָא וּדְפָרַחְתָא וּדְרַחְשָׁא דְּיַמָּא וּדְיַבְּשָׁא מֶשְׁתַּעְבְּדִין לְכְיָנָא דְּאֲנָשׁוּתָא׃

Perche ogni natura e di fiere, e d'vccelli, e di ſerpenti, e d'animali marittimi ſi doma, & e ſtata domata da la natura humana,

8 לְשָׁנָא דֵּין אְנָשׁ לָא אַשְׁכַּח דִּיכְבְּשִׁיוּהִי בִּישְׁתָא הִי הָדָא דְּלָא מֶתְתַּכְסָא מְלֵא הִי סַמָּא דְּמַוְתָּא׃

Ma la lingua niuno huomo la puo domare. ell'è vn male che non puo raffrenarſi, piena di mortifero veleno.

9 בֵּהּ גֵּיר מְבַרְכִינַן לְמָרְיָא וְאַבָּא וּבֵהּ לָיְטִינַן לִבְנַיְנָשָׁא דְּבִדְמוּתָא דְּאַלָהָא עֲבִידִין׃

Con eſſa benediciamo Iddio e Padre, e con eſſa maladiciamo gli huomini, che ſon fatti a la ſimilitudine di Dio.

10 וּמֶנֵּהּ מֵן פּוּמָא נָפְקִין לְוָטְתָא וּבוּרְכְתָא לָא וָלֵא אַחַי דְּהָלֵין הָכַנָא יֶסְתַּעְרָן׃

Da vna medeſima bocca procede benedittione e maladittione. Non biſogna, fratelli miei, che queſte coſe ſi facciano coſi.

11 דַּלְמָא מֶשְׁכְּחָא מֵן חַד מַבּוּעָא יִפְּקוּן מַיָּא חַלְיָא וּמְרִירָא׃

Vna fontana gitta ella da vn medeſimo pertugio acqua dolce & amarà?

12 אָו דַּלְמָא מֶשְׁכְּחָא תְּתָא אַחַי דְּזַיְתָא תֶּעְבֵּדִי אָו גֻּפְּתָא תְּאֶנֵא הָכַנָא אַף לָא מַיָּא מַלְחָיָא מֶשְׁכְּחִין דְּיִתְעַבְדוּן חֲלָיָא׃

Vn fico, fratelli miei, puo egli produrre de l'oliue, o vero vna vite de fichi? Coſi niuna fontana puo fare acqua ſalſa e dolce.

13 מַנוּ מֶנְכוּן דְּחַכִּים וְיָדַע נְחַוֵּא עֲבָדַוְהִי בְּהוּפָכָא שַׁפִּירָא בְּחֶכְמְתָא מֵן מַכִּיכוּתָא׃

Chi è fra voi ſauio e ſcientiato? queſto tale moſtri da la buona conuerſatione l'opere ſue con manſuetudine di ſapientia.

ג

7 כִּי־כָל־מִין הַבְּהֵמָה וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וָרֶמֶשׂ וַאֲשֶׁר בַּיַּמִּים נִדְמִים וְנִדְמוּ בִּיגִיעַת בְּנֵי אָדָם׃

Porque toda naturaleza de beſtias fieras, y de aues, y de ſerpientes, y de peſcados de la mar, ſe doma, y es domada de la naturaleza humana:

8 אַךְ אֶת־הַלָּשׁוֹן כָּל־אִישׁ מִבְּנֵי אָדָם לֹא יוּכַל לְדוֹמֵם כִּי־רָעָה לֹא לִבְלוֹם מְלֵאָה בְּרֹאשׁ פְּתָנִים אַכְזָר׃

Pero ningun hombre puede domar la lengua, que es vn mal que no puede ſer refrenado, y eſtá llena de veneno mortal.

9 בָּהּ נְבָרֵךְ אֶת־אֱלֹהִים אָבִינוּ וּבָהּ נְקַלֵּל אֶת־בְּנֵי אָדָם אֲשֶׁר בְּצֶלֶם וְכִדְמוּת אֱלֹהִים נַעֲשׂוּ׃

Con ella bendezimos àl Dios, y Padre, y con ella maldezimos à los hombres, los quales ſon hechos à la ſemejança de Dios.

10 מִפִּי־אֶחָד יוֹצְאָה בְּרָכָה וּקְלָלָה לֹא שָׁוֶה אַחַי לִהְיוֹת כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

De vna miſma boca procede bendicion y maldicion. Hermanos mios, no conuiene que eſtas coſas ſean anſi hechas.

11 הֲתוּכַל בְּאֵר מַיִם לְהַזִּיל מִתּוֹכָהּ מָתֹק וּמְרוֹרָה׃

Poruentura alguna fuente echa por vn miſmo canno agua dulçe y amarga?

12 הֲתוּכַל אַחַי הַתְּאֵנָה לַעֲשׂוֹת זֵיתִים אוֹ־הַגֶּפֶן תְּאֵנִים כָּכָה בְּאֵר לֹא אַחַת תַּעֲשֶׂה מֵי־הַמֶּלַח וּמֵי־הַמָּתֶק׃

Hermanos mios, puede poruentura la higuera produzir azeytunas, ò la vid, higos? Anſi ninguna fuente puede hazer agua ſalada y dulçe.

13 מִי־הָאִישׁ חָכָם וּמֵבִין בָּכֶם יַגִּיד מֵהֲלִיכָה טוֹבָה אֶת־מַעֲשָׂיו בְּעַנְוַת חָכְמָה׃

Quien es ſabio y auiſado entre voſotros? mueſtre por buena conuerſacion ſus obras en manſedumbre de ſabiduria.

γ'.

7. Πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ.

Car toute nature de beſtes, & d'oiſeaux: & de reptiles, & de poiſſons de mer, ſe domte, & a eſtè domtee par la nature humaine.

8. Τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατάσχετον κακόν· μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου.

Mais nul homme ne peut domter la langue, entant que c'eſt vn mal qui ne ſe peut reprimer, & elle eſt pleine de venin mortel.

9. Ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας.

Par elle nous beniſſons noſtre Dieu & Pere · & par elle nous maudiſſons les hommes faits à la ſemblance de Dieu.

10. Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία, καὶ κατάρα. οὐ χρή, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι.

D'vne meſme bouche procede benediction & malediction. Mes freres, il ne faut point que ces choſes aillent ainſi.

11. Μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ, καὶ τὸ πικρόν;

Vne fontaine iette elle d'vn meſme pertuis le doux & l'amer?

12. Μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

Mes freres, vn figuier peut-il produire des oliues, ou vne vigne des figues? ainſi nulle fontaine ne peut ietter eau ſalee & douce.

13. Εἴ τις σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν; δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας.

Qui eſt-ce qui eſt ſage & entendu parmi vous? qu'il monſtre par bonne conuerſation ſes œuures en douceur de ſapience.

CAP. III.

7. Omnis enim natura beſtiarum, & volucrum, & ſerpentium, & cæterorum domantur, & domita ſunt à natura humana.

For the whole nature of beaſtes/and of birdes/and of creeping things/and things of the ſea is tamed/and hath ben: tamed of the nature of man.

8. Linguam autem nullus hominum domare poteſt, inquietum malum, plena veneno mortifero.

But the tongue can no man tame. It is an vnruly euill/full of deadly poyſon.

9. In ipſa benedicimus Deum & Patrem: & in ipſa maledicimus homines qui ad ſimilitudinem Dei facti ſunt.

Therewith bleſſe we God euen the Father/and therewith curſe we men/which are made after the ſimilitude of God.

10. Ex ipſo ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri.

Out of one mouth proceedeth bleſſing and curſing: my brethren/theſe things ought not ſo to be.

11 Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam?

Doeth a fountaine ſend forth at one place ſweete water and bitter?

12. Nunquid poteſt, fratres mei, ficus (*oleas*) facere, aut vitis ficus? Sic neque ſalſa dulcem poteſt facere aquã.

Can the figge tree/my brethren/bring forth oliues/either a vine figges? ſo can no fountaine make both ſalt water an ſweete.

13. Quis ſapiens & diſciplinatus inter vos? Oſtendat ex bona converſatione operationem ſuam in manſuetudine ſapientiæ.

Who is a wiſe man & endued with knowledge among you? let him ſhewe by good conuerſation his workes in meekeneſſe of wiſdome.

Das III. Capitel.

7. Denn alle Natur der Thier/vnd der Vögel/vnd der Schlangen/vnd der Meerwunder/werden gezämet/vnnd ſind gezämet von der Menſchlichen Natur.

Thi al Naturen/Diur oc Fule/oc Hugorme oc vnderlige ting i Haffuit/bliffue temde/oc ere temde aff Menniſkelig Nature.

8. Aber die Zunge kan kein Menſch zämen/das vnruhige übel/vol tödtlicher gifft.

Men Tungen kand inted Menniſke temme/det wrolige onde/fuld aff dødelig forgifftelſe.

9. Durch ſie loben wir Gott den Vater/vnd durch ſie fluchen wir den Menſchen nach dem Bilde Gottes gemacht.

Met hende loffue wi Gud Fader/oc met hende bande wi Menniſken/ſom ere giorde effter Guds billede.

10. Auß einem munde gehet loben vnd fluchen. Es ſol nicht/lieben Brüder/alſo ſein.

Aff en mund gaar loff oc bander. Det ſkal icke/kære Brødre/ſaa vere.

11. Quillet auch ein Brunn auß einem loch/ſůſſe vnd bitter?

Flyder oc en Kilde aff it Hul/met ſøt oc beſkt?

12. Kan auch lieben Brüder/ein Feigenbaum (Oliven) oder ein Weinſtock Feigen tragen? Alſo kan auch ein Brunn nicht ſaltzig vnd ſůſſe Waſſer geben.

Kand oc kære Brødre/it Figen træ bære (Oliebær) eller it Vintræ Figen? Saa kand oc icke en Kilde giffue ſalt oc ſøt Vand.

13. Wer iſt weiſe vnd kluge vnter euch? Der erzeige mit ſeinem guten wandel ſeine werck/in der ſanfftmut vnd weißheit.

Huo er viſſ oc forſtandig iblant eder? hand beviſe ſine gerninger met ſin gode omgengelſe/i ſactmodighed oc Viſdom.

Kapitola. III.

7. Wſſelikě zagiſtě přirozenij howad/Ptactwa/zeměplazuow/y Mořſkých Potwor býwa od Lidij ſkroceno/a pitomě včiněno:

Abowiem wſzelkie przyrodzenie y zwierzat y ptakow/y gadzin/y morſkich rzeczy bywa ſkrocone/y ieſt okrocone od ludzkiego przyrodzenia.

8. Ale yazyka žádný z Lidij ſkrotiti nemůž/neb geſt nezbedné zlé/pln gſa gedu ſmrtedlného.

Ale iezyká żaden człowiek nie może okrocić/gdyż ieſth zlosć nie pohamowána/y pełny ieſt iádu śmiertelnego.

9. Gim chwálijme Boha a Otce/a gim zlořečijme Lidi/kteřijž gſau k podobenſtwij Božijmu včiněni.

Przezeń blogoſláwimy Bogá y Oycá/y przezeń zlorzeczymy ludziam ktorzy ná podobieńſtwo Boże ſtworzeni ſa.

10. Z gedněch vſt pocházý dobrořečenſtwij y zlořečenſtwij. Nemáť to tak býti Bratřij mogi.

Z tychże vſth wychodzi blogoſláwieńſthwo y przeklectwo: Brácia moi/nie máiąc być ty rzeczy thák czynione.

11. Zdaliž Studnice gedníjm pramenem wydáwá ſladkau y hořkau wodu?

Izali ſtok z iednego zrzodlá wypuſzcza ſlodka y gorzka wode?

12. Zdaliž může Bratřij mogi Fijkowý Strom néſti oliwky/aneb winný kořen Fijky? Též ani Studnice ſpolu ſlané a ſladké wody wydáwati nemuože.

Izali może brácia moi/figowe drzewo oliwy rodzić/ábo winna macicá figi? Ták żaden ſtok ſloney y ſlodkiey wody podáwáć nie może.

13. Kdo geſt maudrý a včený mezy wámi? Okažiž dobrým obcowáníjm ſkutek ſwuog w tichoſti/maudroſti.

Ktoryż ieſt mádry y vmieietny miedzy wámi? Niechay pokaże z dobrego obcowánia vczynki ſwe/z cichośćia mádrości.

ג

14 אֵן דֵּין חֶסְמָא מְרִירָא אִית בְּכוּן אַו חֶרְיָנָא בְּלֶבַּיְכוּן לָא תֶּתְחַתְּרוּן עַל קוּשְׁתָּא וְתֶדַּגְּלוּן׃

Ma ſe voi hauete inuidia amara, e irritatione nel voſtro cuore, non vi gloriate, ne mentite contra la verità.

15 מֶטוּל דְּהָדָא חֶכְמְתָא מֶן לְעֶל לָא נְחִתַת אֶלָּא אִיתֶיהְ אַרְעָנָיְתָא מֶן חוּשָׁבָא דְנַפְשָׁא וּמֶן שֵׁאדָא׃

Queſta non è ſapientia che ſcenda di ſopra: ma è terrena, animale, diabolica.

16 אַיְכָא גֵּיר דְּאִית חֶסְמָא וְחֶרְיָנָא תַּמָּן אַף דֻּלּוּחְיָא וְכֻל מֶדֶּם דְּבִישׁ׃

Percioche dou'è inuidia e irritatione, iui è inconſtantia, & ogni mala opera.

17 חֶכְמְתָא דֵּין דְּמֶן לְעֶל דַּכְיָא הִי וּמַלְיָא שְׁלָמָא וּמַכִּיכָא וּמֶשְׁתַּמְעָנִיתָא וּמַלְיָא רַחְמֵא וּפֵארֵא טָבֵא וּדְלָא פֻּלְגוּתָא הִי וּבְאַפֵּא לָא נָסְבָא׃

Ma la ſapientia che è di ſopra, primamente è caſta, poi è pacifica, modeſta, trattabile, piena di miſericordia, e di buoni frutti, ſenza diſtintione, ſenza hipocriſia.

18 פֵּארָא דֵּין דְּזַדִּיקוּתָא בַּשְׁיָנָא מֶזְדַּרְעִין לַאִילֵין דְּעָבְדִין שְׁלָמָא׃

E il frutto de la giuſtitia ſi ſemina in pace à quelli che fanno pace.

ג

14 וְאִם יֵשׁ לָכֶם קִנְאַת מְרִי וּמְרִיבָה בִּלְבַבְכֶם אַל־תִּתְהַלְלוּ וְאַל תְּכַזְּבוּ עַל־אֱמֶת׃

Pero ſi teneys inuidia amarga, y contencion en vueſtros coraçones: no hos glorieys, ni ſeays mentiroſos contra la verdad.

15 כִּי־הַחָכְמָה הַזֹּאת אֵינֶנָּה בָּאָה מִמַּעַל כִּי־מֵאֶרֶץ הִיא מִנַּפְשְׁכֶם מִן־הַשָּׂטָן׃

Porque eſta ſabiduria no es la que deciende de lo alto, pero es terrena, animal, y diabolica.

16 כִּי־אַיֵּה קִנְאָה וּמְרִיבָה שָׁם הֶדְחִי וְכָל־מַעֲשֶׂה שָׁוְא׃

Porque donde ay embidia y contencion, alli ay perturbacion, y toda obra peruerſa.

17 וְהַחָכְמָה אֲשֶׁר מִלְמַעְלָה בָּרִאשׁוֹנָה זַכָּה הִיא וְאַחֲרֵי־כֵן תְּבַקֵּשׁ שָׁלוֹם וְתִרְדְּפֵהוּ סַלָּחָה שׁוֹמְעָה לִיקָּהָה מְלֵאָה חֶסֶד וְרַחֲמִים וּמְלֵאָה מַעֲשִׂים טוֹבִים לֹא מִתְנַכֶּרֶת וּבְלִי־תֹךְ וּמִרְמָה׃

Mas la ſabiduria que es de lo alto, primeramente es pura, deſpues pacifica, modeſta, begnina, llena de miſericordia y de buenos frutos, no juzgadora, no fingida.

18 וּפְרִי־הַצְּדָקָה בְּשָׁלוֹם נִזְרָע לְעֹשֵׂה שָׁלוֹם׃

Y el fruto de juſticia ſe ſiembra en paz para aquellos que hazen paz.

γʹ.

14. Εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐρίθειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας.

Mais ſi vous auez enuie amere, & irritation en vos cœurs, ne vous glorifiez point & ne mentez point contre la verité.

15. Οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης.

Car ce n'eſt point là la ſapience qui deſcend d'enhaut: mais icelle eſt terriene, ſenſuelle & diabolique.

16. Ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.

Car où il y a enuie & irritation, là eſt trouble, & toute œuure meſchante.

17. Ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος.

Mais la ſapience qui eſt d'enhaut, premierement eſt pure, puis paiſible, moderee, traittable, pleine de miſericorde, & de bons fruicts, ſans faire beaucoup de difficultés, & ſaus hypocriſie.

18. Καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

Or le fruict de iuſtice ſe ſeme en paix pour ceux qui s'adonnent à paix.

ד

1 מֶן אַיְכָא דְּאִית בְּכוּן קְרָבֵא וּמַצּוּתָא לָא הֲוָא מֶן רֶגְיָגָתָא דְּמַקְרְבָן בְּהַדָּמַיְכוּן׃

Donde vengono le guerre e i combattimenti fra voi? Non vengono elle di qui, cioè, da le voſtre concupiſcentie, lequali fanno guerra ne i voſtri membri?

2 מֶתְרַגְרְגִין אַנְתּוּן וְלַיְת לְכוּן וְקָטְלִין אַנְתּוּן וְטָנְיִן אַנְתּוּן וְלָא אָתְיָא בְּאִידַיְכוּן וְנָצֵין אַנְתּוּן וְקָרָבֵא עָבְדִין אַנְתּוּן וְלַיְת לְכוּן מֶטוּל דְּלָא שָׁאֱלִין אַנְתּוּן׃

Voi deſiderate, e non hauete: portate inuidia, e ſtate in gare, e non potete ottenere: voi combattete e guerreggiate, e non hauete quel che deſiderate, percioche voi non domandate.

ד

1 וְאֵי־מִזֶּה הַמִּלְחָמוֹת וּמַכּוֹת בֵּינֵיכֶם הֲלֹא מִפֹּה מִתַּאֲוֹת נַפְשְׁכֶם הַנִּלְחָמוֹת בְּנִתְחֵיכֶם׃

De donde vienen las guerras, y los pleytos entre voſotros? de aqui, es à ſaber de vueſtras concupiſcencias, las quales batallan en vueſtros miembros.

2 אַתְּ־כִּי־תִתְאַוּוּ בְּנַפְשְׁכֶם וְאֵין תַּהַרְגוּ וּתְקַנְּאוּ וְלֹא תוּכְלוּ לְהַחֲזִיק רוֹב תָּרִיבוּ וְתִלָּחֲמוּ וְלֹא יִהְיֶה לָכֶם עַל־כִּי־לֹא שׁוֹאֲלִים אַתֶּם׃

Cudiciays, y no teneys: teneys inuidia y odio, y no podeys alcançar: combatis y guerreays, y no teneys lo que deſſeays, porque no pedis.

ΚΕΦΑΛ. δʹ.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;

D'Où vienent les combats & quereles entre vous n'eſt-ce point d'ici? aſſauoir de vos voluptés, leſquelles guerroyent en vos membres.

2. Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε, καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν· μάχεσθε καὶ πολεμεῖτε· καὶ οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς.

Vous convoitez, & ne l'auez point: vous eſtes enuieux & ialoux, & ne pouuez obtenir: vous querelez, & combatez, & n'auez point ce que vous deſirez, pource que vous ne le demandez point.

CAP. III.

14. Quòd ſi zelum amarum habetis, & contentiones ſint in cordibus veſtris, nolite gloriari & mendaces eſſe adverſus veritatem.

But if ye haue bitter enuying/ and ſtriſe in your heartes / reioyce not / neither be lyers againſt the trueth.

15. Non eſt enim iſta ſapientia deſurſum deſcendens: ſed terrena, animalis, diabolica.

This wiſedome deſcendeth not from aboue/ but is earthly / ſenſuall/ and deuiliſh.

16. Vbi enim zelus & contentio: ibi inconſtantia, & omne opus pravum.

For were enuying and ſtrife is/ there is ſedition / and all maner of euill workes.

17. Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt: deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia & fructibus bonis, non iudicans, ſine ſimulatione.

But the wiſedome that is from aboue/ is firſt pure/ then peaceable/ gentle/ eaſie to be entreated / full of mercy & good fruites without iudging / and without hypocriſie.

18. Fructus autem iuſtitiæ, in pace ſeminatur, facientibus pacem.

And the fruite of righteouſnes is ſowen in peace/ of them that make peace

CAP. IIII.

VNde bella & lites in vobis? Nónne hinc? ex concupiſcentiis veſtris quæ militant in membris veſtris?

From whence are warres and contentions among you? are they not hence/ euen of your luſtes/ that fight in your members?

2. Concupiſcitis: & non habetis, occiditis, & zelatis: & non poteſtis adipiſci, litigatis & belligeratis: & non habetis, propter quod non poſtulatis.

Ye luſt/ and haue not: ye enuie/ and haue indignation/ and cannot obteyne: ye fight and warre / and get nothing/ becauſe yee aſke not.

Das III. Capitel.

14. Habt jhr aber bittern neid vnd zanck in euerm hertzen/ ſo rhůmet euch nicht/ vnd lieget nicht wider die Warheit.

Men haffue i bitter had oc trette i eders hierte/ Da roſer eder icke/ oc liuger icke mod Sandhed.

15. Denn das iſt nicht die weißheit/ die von oben herab kompt/ ſondern irdiſch/ Menſchlich vnd Teufliſch.

Thi det er icke den viſdom/ ſom kommer her offuen ned/ Men Jorderiſk/ Menniſkelig Dieffuelſk.

16. Denn wo neid vnd zanck iſt/ da iſt vnordnung vnd eitel böſe ding.

Thi huor had oc trette er/ der er wſkickelighed oc idel onde ting.

17. Die Weißheit aber von oben her/ iſt auffs erſt keuſch/ darnach fridſam/ gelinde/ leſſet jr ſagen/ vol Barmhertzigkeit vnd guter frůchte/ vnpartheyiſch/ ohn heucheley.

Men den Viſdom her offuen ned / er førſt kyſk/ der neſt fredſommelig/ metlidig/ lader ſig ſige/ fuld aff barmhertighed oc god fruct/ wpartieſk/ vden øyenſtalckeri.

18. Die frucht aber der Gerechtigkeit wird geſäet jm friede/ denen/ die den friden halten.

Men Retferdigheds frucktt bliffuer Saat i fred/ for dem/ ſom holde fred.

Das IIII. Capitel.

Woher kompt ſtreit vnnd Krieg vnter euch? Kompts nicht daher/ auß ewren wollůſten/ die da ſtreitten in ewren Gliedern?

HVor aff kommer ſtrid oc krig iblant eder? Komme de icke aff eders vellyſt/ ſom ſtrider i eders Lemmer?

2. Jhr ſeyt begirig/ vnd erlangets damit nicht/ Jhr haſſet vnd neidet/ vnd gewinnet damit nichts/ jhr ſtreittet vnd krieget/ jr habt nicht/ darumb daß jr nicht bittet.

J begære/ oc faa inted der met/ J bære had oc auind / oc vinde inted der met/ J føre ſtrid oc krig/ i haffue inted/ fordi at i icke bede.

Kapitola III.

14. Pakli máte mezy ſebau záwiſt/ a ſwárowé gſauli w ſrdcých waſſých/ nechlubte ſe/ a nebywayte lháři proti prawdě.

A ieſli zazdrość gorzka maćie/ y ſpor w ſercách waßych/ nie chlubćież ſię/ ánt kłámaycie przećiwko prawdzie.

15. Nebť nenij ta Maudroſt s huory ſſtupugijcý: ale geſt zemſká/ howadná/ a ďábelſká.

Abowiem tá madrość z gory nie zſtępuie/ owßem ieſt ziemſka/ ludzka/ y dyabelſka.

16. Neb kde geſt záwiſt a ſwár/ tu geſt neuſtawičnoſt/ y wſſeliký ſkutek zlý.

Bo gdźie ieſt zazdrość y ſpor/ tam roſterk y wßeláka zła ſpráwá.

17. Ale která geſt Maudroſt s huory/ Nayprwé zagiſté geſt ſtydliwá a potom pokogná/ ſkřijzliwá/ radu přigijmágijcí/ dobrým wěcem powolná/ plná miloſrdenſtwij a ſkutků dobrých/ neſaudkey/ bez Pokrytſtwij.

Ale madrość ktora ieſt z gory/ na przodći ieſt czyſta/ potym ſpokoyna/ mierna/ powolna/ pełna miłoſierdźia y owocow dobrych/ nie ſadzaca/ áni obłudna.

18. Vžitek pak Sprawedlnoſti w pokogi ſe rozſýwá/ těm kteřijž činij pokog.

A owoc ſprawiedliwośći zpokotem bywa ſiany ſpokoynym.

Kapitola IIII.

Odkawádž gſau Boyowé a ſwárowé mezý wámi? Wſſak ze zlých žádoſtij waſſých/ kteréž panugij w audech waſſých.

SKadźe przychodza walki y bythwy miedzy wámi? Izali nie z tad? To ieſt z roſkoßy wáßych ktore walcza w czlonkach wáßych?

2. Žádáte/ a nemáte: zabigijte y záwidijte ſobě/ a nemůžete dogijti žadoſti ſwé: wadijte ſe a ſpolu boyugete/ a nemáte/ proto že neproſýte.

Pożadaćie/ á nie maćie/ zayzrćie y z chućia żadaćie/ á nie możećie otrzymáć/ biićie ſię y walczyćie/ á wżdy nie otrzymawaćie/ dla thego iż nie proſićie.

ד

3 שָׁאֲלִין אַנְתּוּן וְלָא
נָסְבִין אַנְתּוּן מֶטוּל
דְּבִישָׁאִית שָׁאֲלִין אַנְתּוּן
אַיְךְ דְּתִתְרְסוּן רְגִיגָתְכוּן ׃

Voi domandate, e non riceuete: percioche malamente domandate, per iſpender ne voſtri diſoneſti piaceri.

4 גָּיָּרֵא לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּרַחְמוּתֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא
בְּעֶל דְּבָבוּתָא הִילוּת אֱלָהָא
אֵינָא הָכִיל דְּצָבֵא דְּנֶהְוֵא
רָחְמָא דְּעָלְמָא הָנָא בְּעֶל־
דְּבָבָא הָוֵא לַאלָהָא ׃

Adulteri e adultere, non ſapete voi che l'amicitia di queſto mondo è nimicitia contra Dio? Chi vorrà dunque eſſere amico del mondo, ſi conſtituiſce nimico di Dio.

5 אָו דִּלְמָא סְרִיקָאִית
סָבְרִין אַנְתּוּן דְּאָמַר כְּתָבָא
דִּבְטְנָנָא רָגָא רוּחָא דְּעָ
דְּעָמְרָא בַּן ׃

Penſate voi che la Scrittura dica in vano, Lo Spirito che habbita in noi, deſidera ad inuidia?

6 טַיְבוּתָא דֵּין יַתִּירְתָּא
יָהֵב לַן מָרַן מֶטוּל הָדָא
אָמַר דַּאלָהָא מְמַכֵּךְ לְרָמֵא
וְלַמְכִּיכֵא יָהֵב טַיְבוּתָא ׃

Anzi egli dà maggior gratia. Però dice, Iddio reſiſte ai ſuperbi, e dà gratia agli humili.

7 אֶשְׁתַּעְבַּדוּ הָכִיל
לַאלָהָא וְקוּמוּ לוּקְבַל
סָטָנָא וְעָרֵק מֶנְּכוּן ׃

Siate dunque ſoggetti à Dio, fate reſiſtentia al diauolo, & egli ſi fuggirà da voi.

8 וַקְרוּבוּ לְוָת אֱלָהָא
וְיִתְקָרַב לְכוּן דַּכַּו אִידַיכוּן
חַטָּיֵא קַדֵּשׁוּ לֶבַּוָתְכוּן פַּלִּיגַי
נַפְשָׁא ׃

Appreſſateui à Dio, & egli s'appreſſarà à voi. Peccatori, nettateui le mani: e voi che hauete l'animo doppio, purificate i voſtri cuori.

9 אֶתְמַכַּכוּ וְאֶתְאַבַּלוּ
וְגוּחָכְכוּן לְאֶבְלָא נֶתְהַפֵּךְ
וְחַדוּתְכוּן לְעָקְתָא ׃

Affliggeteui e lamentateui, e piangete: il voſtro riſo ſi conuerta in lutto, e l'allegrezza voſtra in meſtitia.

ד

3 וְאִם שׁוֹאֲלִים אַתֶּם לֹא תִקָּחוּ
כִּי־בְרָעָה שׁוֹאֲלִים אַתֶּם אֲשֶׁר
בְּתַאֲוֹת נַפְשְׁכֶם תְּבַלְּעוּ ׃

Pedis, y no recebis: porque pedis mal, para gaſtar en vueſtros deleytes.

3 הַמְנָאֲפִים וְהַמְנָאֲפוֹת הֲלֹא
יְדַעְתֶּם כִּי־אַהֲבַת הָעוֹלָם
אֹיֶבֶת אֱלֹהִים הִיא לָכֵן כָּל־
אֲשֶׁר יֹאבֶה לִהְיוֹת רֵעֶה הָעוֹלָם
אֹיֵב אֱלֹהִים הוּא ׃

Adulteros, y adulteras, no ſabeys que la amiſtad del mundo es enemiſtad con Dios? Qualquiera pues que quiſiere ſer amigo del mundo, ſe conſtituye enemigo de Dios.

5 הֲתַחְשְׁבוּ כִּי־שָׁוְא אוֹמֵר הַכְּתָב
לְשִׂנְאָה מִתְאַוָּה הָרוּחַ אֲשֶׁר שָׁכְנָה
בָּכֶם ׃

Penſays que la Eſcriptura lo dize ſin cauſa El Eſpiritu que mora en voſotros, cudicia para inuidia?

6 וּתְחִנָּה יְתֵרָה נוֹתֵן לָנוּ יְהוָה
עַל־כֵּן אָמַר אֱלֹהִים לַלֵּצִים
הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן ׃

Mas el dá mayor gracia. Por eſto el dize: Dios reſiſte à los ſoberuios, y da la gracia à los hūildes.

7 לָכֵן הִכָּנְעוּ לִפְנֵי־אֱלֹהִים
הִתְקוֹמְמוּ עַל־הַשָּׂטָן וְיִבְרַח
מִמְּכֶם ׃

Sed pues ſujetos à Dios reſiſtid àl diablo: y huyra de voſotros;

8 קִרְבוּ אֶל־אֱלֹהִים וְיִקְרַב
אֲלֵיכֶם טַהֲרוּ יְדֵיכֶם הַחַטָּאִים
וְקַדְּשׁוּ אֶת־לִבּוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר לָכֶם
רוּחַ מְרֻתַּיִם ׃

Allegaos à Dios, y el ſe allegará à voſotros. Pecadores, limpiad las manos: y voſotros de doblado animo, purificad los coraçones.

9 חִגְרוּ שַׂקִּים הִתְאַבְּלוּ בְּכֹה בְכוּ
סִפְדוּ וְהֵילִילוּ שְׂחֹקְכֶם יֵהָפֵךְ
לְאֵבֶל וְשִׂמְחַתְכֶם לְיָגוֹן ׃

Affligios, y lamentad y llorad. Vueſtra riſa ſe conuierta en lloro, y vueſtro gozo en triſteza.

δ.

3. Αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.

Vous demandez, & ne receuez point: pource que vous demandez mal, afin que vous le deſpendiez en vos voluptés.

4. Μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται.

Adulteres & adultereſſes, ne ſauez-vous pas que l'amitié du monde eſt inimitié contre Dieu? qui voudra donc eſtre ami du monde, il ſe rend ennemi de Dieu.

5. Ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν;

Cuidez-vous que l'Eſcriture die en vain, l'Eſprit qui a habité en vous, conuoite à enuie?

6. Μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει, ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

Ains il donne plus grande grace, & pourtant il dit, Dieu reſiſte aux orgueilleux, mais il fait grace aux humbles.

7. Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ· ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.

Aſſuiettiſſez-vous donc à Dieu, reſiſtez au diable, & il s'enfuira de vous.

8. Ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι.

Approchez-vous de Dieu, & il s'approchera de vous: pecheurs, nettoyez vos mains: & vous qui eſtes doubles de cœur, purifiez vos cœurs.

9. Ταλαιπωρήσατε καὶ πενθήσατε, καὶ κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν.

Sentez vos miſeres, & lamentez, & pleurez: voſtre ris ſoit conuerti en pleur, & voſtre ioye en triſteſſe.

CAP. IIII.

3. Petitis, & non accipitis: eo quòd male petatis: ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis.

Ye aſke/ and receiue not becauſe ye aſke amiſſe/ that yee might conſume it on your luſtes.

4. Adulteri (*& adulteræ*,) neſcitis quia amicitia huius mundi, inimica eſt Dei? Quicunque ergo voluerit amicus eſſe ſeculi huius: inimicus Dei conſtituitur.

Ye adulterers and adultereſſes/ know ye not that the amitie of the worlde is the enimitie of God? Whoſoeuer therefore will be a friend of the worlde/ maketh him ſelfe the enemie of God.

5. An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad invidiam concupiſcit ſpiritus qui habitat in vobis.

Do ye thinke that the Scripture ſayth in vaine / the ſpirit that dwelleth in vs/ luſteth after enuie?

6. Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit, Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

But the Scripture offreth more grace/ and therefore ſayth/ God reſiſteth the proude / and giueth grace to the humble.

7. Subditi ergo eſtote Deo: reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis.

Submit your ſelues to God: reſiſt the deuill/ and he will flee from you.

8. Appropinquate Deo: & appropinquabit vobis, Emundate manus peccatores: & purificate corda, duplices animo.

Draw nere to God / and he will draw nere to you. Clenſe your handes ye ſinners / and purge your hearts / ye wauering minded.

9. Miſeri eſtote, & lugete, & plorate, riſus veſter in luctum convertatur, & gaudium in mœrorem.

Suffer afflictions / & ſorow ye/ & weepe let your laughter be turned into mourning/ and your ioy into heauines.

Das IIII. Capitel.

3. Jhr bittet vnd krieget nicht/ darumb daß jhr übel bittet / nemlich dahin/ daß jhrs mit eweren wollüſten verzehret.

J bede/ oc faa inted/ fordi at i bede ilde/ ſom er derhen / at i det fortære met eders vellyſt.

4. Jr Ehebrecher vnd Ehebrecherin/ wiſſet jhr nicht/ daß der Welt freundſchafft Gottes feindſchafft iſt? Wer der Welt Freund ſein wil/ der wirdt Gottes Feind ſein.

J Horkarle oc Horkoner/ vide i icke/ at Verdens venſkaff er Guds fiendſkaff? Huo ſom vil vere Verdens Ven/ hand bliffuer Guds fiende.

5. Oder laſſet jhr euch düncken/ die ſchrifft ſage vmb ſonſt / den Geiſt/ der in euch wonet/ gelüſtet wider den haß.

Eller lade i eder tycke / at Scrifften ſiger forgeffuis/ Den Aand ſom boer i eder/ begærer mod Auind.

6. (Aber der HERR gibt vns reichlich ſeine gnade/ darumb ſagt er/ Gott widerſtehet den hoffertigen/ den demütigen aber gibt er Gnade.)

(Men HERREN giffuer rigelige hans naade/ der faare ſiger hand/ Gud ſtaar de hofferdige imod/ men de ydmyge giffuer hans Naade.)

7. So ſeyt nun Gott vnterthänig/ widerſtehet dem Teufel/ ſo fleucht er von euch.

Saa verer nu Gud vnderdanige/ ſtaar mod Dieffuelen/ ſaa flyr hand fra eder.

8. Nahet euch zu Gott/ ſo nahet er ſich zu euch. Reiniget die hände jhr Sünder/ vnnd macht ewer Hertzen keuſch jhr wanckelmütigen.

Holder eder nær til Gud ſaa holder hand ſig nær til eder. Renſer henderne i ſyndere/ oc gører eders hierter kyſke i Tuilraadige.

9. Seyt elend/ vnnd traget leide/ vnnd weinet/ ewer lachen verkere ſich in weinen/ vnd ewer frewde in traurigkeit.

Verer elendige/ oc ſørger/ oc græder/ eders lader ſkal omuende ſig til graad/ oc eders glæde til ſorg.

Kapitola IIII.

3. Proſýte a nebeřete/ proto neb zle proſýte/ abyſſte na ſwé zlé žadoſti wynakládali?

Proſićie/ á nie bierzećie/ przeto iż źle proſićie / ábyśćie to trawili ná roſkoſzach wáſzych.

4. Cyzoložnijcy a Cyzoložnijce/ zdali newjte/ že přijzeň tohoto Swěta geſt nepřijtelkyně Božijí? Protož kdožby koli chtěl býti přijtelem tohoto Swěta/ Nepřijtelem Božijm včiněn býwá.

Cudzołożnicy y cudzołożnice niewiećie/ iż przyiaźń świátá teſt nieprzyiáźnią z Bogiem? ktobykolwiek tedy chćiał być przyiaćielem świátu/ nieprzyiaćielem Bożym zoſtawa.

5. Co mnijte že nadarmo dij Pijſmo? K záwiſti táhne Duch kterýž přebýwá w nás.

A zaż mnimaćie/ iż prożno piſmo mowi/ Duch ktory mieſzka w nas/ izali pożada ku zazdrośći?

6. Wſſak wětſſý miloſt dáwá. Protož prawij: Bůh ſe pyſſným protiwij/ ale pokorným dáwá miloſt.

Ale więtſzą łáſkę okázuie w thym co mowi/ Bog pyſznym ſie ſprzećiwia/ á pokornym łáſkę dawa.

7. Buďtež tehda poddáni Bohu/ a odpijrayte ďáblu/ y vtečeť od wás.

Poddayćie ſie tedy Bogu/ przećiwćie ſie diabłu/ á on vćiecze od was.

8. Přibližuogte ſe k Bohu/ a přibližijť ſe k wám. Hřijſſnijcy/ vmywante ruce waſſe/ a kteřijž gſte dwogijho vmyſlu/ očiſſťugte Srdce.

Przybliżaycie ſie ku Bogu/ á on ſie do was przybliży/ Oczyśććie ręce grzeſznicy/ y oczyśćiayćie ſercá wáſze/ wy vmyſłu dwotakiego.

9. Znayte bijdu waſſý / a kwělte plačjce. Smjch wáš w plač ſe obrať/ a radoſt w zámutek.

Bywayćie vtrapieni/ y żáłuyćie/ y płáczćie: śmiech wáſz niech ſie obraca w ſmutek/ á weſele w żáłość.

ד

10 אֶתְמַכַּכוּ קֳדָם מָרְיָא
וְיַרְמְרְמְכוּן׃

Humiliateui dinanzi al Signore, & egli v'inalzarà.

11 לָא תֶּהְוּוּן מְמַלְלִין עַל
חַדְדֵא אַחַי הָו גֵּיר דִּמְמַלֵּל
עַל אֲחוּהִי אַו דָּאֵן לַאחוּהִי
מְמַלֵּל עַל נָמוּסָא וְדָאֵן
לְנָמוּסָא וְאֵן לְנָמוּסָא דָאֵן
אַנְתְּ לָא הָוֵית עָבוֹדֵה
דְּנָמוּסָא אֶלָּא דַּיָּנֵה׃

Fratelli, non dite male l'vn de l'altro: chi dice male del ſuo fratello, e chi giudica il ſuo fratello, dice male de la Legge, e giudica la Legge: doue ſe tu giudichi la Legge, non ſei gia oſſeruator de la Legge, ma ne ſei giudice.

12 חַד הוּ גֵּיר סָאֵם נָמוּסָא
וְדַיָּנָא דְּהוּ מֶשְׁכַּח דְּנַחֵא
וְנוֹבֵד אַנְתְּ דֵּין מַן אַנְתְּ ד
דְּדָאֵן אַנְתְּ לֵה לְקַרִיבָךְ׃

Vn ſolo è il Legiſſatore, che puo ſaluare e mandare in perditione. Tu chi ſei che giudichi altrui?

13 מָנָא דֵּין נָאמַר עַל
אִילֵין דְּאָמְרִין דְּיוֹמָנָא אַו
מָחָר אָזְלִינַן לִמְדִינְתָּא
אִידָא דְּהִי וְעָבְדִינַן תַּמָּן
שַׁנְתָּא חֲדָא וּמֶתְתַּגְּרִינַן
וְיָתְרִינַן׃

Hor ſu, voi che dite, Andiamo hoggi e domane in queſta città, e ſtiamocene là vn anno, e facciam mercantia, e guadagniamo.

14 וְלָא יָדְעִין מָנָא הוּא
מָחַר מָנָא אֲנוּן גֵּיר חַיַּין
אֶלָּא אֵן לְהַגָּא דְּקָלִיל
מֶתְחֲזֵא וְטָלֵק וּמוֹבְדָא׃

I quali non ſapete quel che ſarà poſdomane, perche quale è la voſtra vita? certo ella è vn vapore, che per vn poco appare, e poi ſuaniſce.

15 חֲלָף דְּאָמְרוּן דְּאֵן מ
מָרְיָא יִצְבֵּא וְנַחֵא עָבְדִינַן
הָדָא אַו הָי׃

Douendo voi dire, Se il Signor vorrà, e ſe noi viueremo, noi faremo queſto e quello.

16 מֶשְׁתַּבְּהְרִין בְּחֵתִירוּתְהוּן
כֻּל שׁוּבְהָרָא דְּאַיךְ הָנָא מִן
בִּישָׁא הוּ׃

Et hora voi vi gloriate de la voſtra arroganza: ogni tale gloria è mala.

ד

10 הִתְעַנּוּ לִפְנֵי יְהוָה וְיָרִים אֶת־
קַרְנְכֶם׃

Humillaos delante de la preſencia del Sennor, y el hos enſalçará.

11 אַל־תְּלַשְׁנוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ
אַחַי כִּי־מְלוֹשְׁנִי בַסֵּתֶר אָחִיו
וְשׁוֹפֵט אֶת־אָחִיו מְלוֹשְׁנִי תוֹרָה
וְשׁוֹפֵט אֶת־הַתּוֹרָה וְאִם תִּשְׁפֹּט
אֶת הַתּוֹרָה אֵינְךָ עוֹשֵׂה הַתּוֹרָה
כִּי־אִם שׁוֹפֵט׃

Hermanos, no murmureys los vnos de los otros: el que murmûra de ſu hermano, y juzga à ſu hermano: eſte tal murmûra de la Ley, y juzga à la Ley; y ſi tu juzgas à la Ley, no eres guardador de la Ley, ſino juez.

12 כִּי־אֶחָד הוּא מְחוֹקֵק אֲשֶׁר
יָכֹל לְהוֹשִׁיעַ וּלְאַבֵּד וּמִי־אַתָּה
אֲשֶׁר תִּשְׁפֹּט אֶת־אַחֵר׃

Vno es el dador de la Ley, que puede ſaluar, y perder. Quien eres tu que juzgas à otro?

13 אוֹי לָכֶם הָאוֹמְרִים הַיּוֹם
אוֹ מָחָר נֵלֵךְ אֶל־אַחַת הֶעָרִים
וְנַאֲרִךְ לָנוּ שָׁם שָׁנָה אַחַת וְנִסְחַר
וְנִבְצַע בָּצַע׃

Ea aora los que dezis: Vamos oy y mannana à tal ciudad, y eſtaremos allà vn anno y compraremos mercaderia, y gannaremos.

14 אֲשֶׁר לֹא יוֹדְעִים אַתֶּם מַה
יִהְיֶה לְמָחָר וּמַה חַיֵּיכֶם הֲלֹא
אֵד הַנִּרְאֶה מְעַט וּבֶעָנָן בֹּקֶר
וְכַטַּל מַשְׁכִּים הוֹלֵךְ׃

Y no ſabeys lo que ſera mannana. Porque que es vueſtra vida? Ciertamente es vn vapor que ſe aparece por vn poco de tiempo, y deſpues ſe deſuanece.

15 אֲשֶׁר תַּחְתֶּנָּה יֶשְׁנֶה לָכֶם
לֵאמֹר אִם יִרְצֶה יְהוָה אוֹ־אִם
נִחְיֶה וְנַעֲשֶׂה זֹאת וָזֹאת׃

En lugar de lo qual deuriades dezir: Si el Sennor quiſiere, y ſi biuiremos, haremos eſto, ò aquello.

16 וְעַתָּה מִתְהַלְלִים בִּגְאוֹנֵיכֶם
כָּל־תְּהִלָּה כָּזֹאת רָעָה הִיא׃

Mas aora triumphays en vueſtras ſoberuias Toda gloria ſemejante es mala.

δ.

10. Ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

Humiliez vous deuant la preſence du Seigneur, & il vous eſleuera.

11. Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής.

Freres, ne detractez point les vns des autres: qui detracte de ſon frere, & qui iuge ſon frere, il detracte de la Loy, & iuge la Loy: or ſi tu iuges la Loy, tu n'es point faiſeur de la Loy, mais iuge.

12. Εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;

Il y a vn ſeul Legiſlateur, qui peut ſauuer & deſtruire, toy qui es-tu, qui iuges autrui?

13. Ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν.

Or ça maintenant, vous qui dites, Allons auiourd'hui & demain en vne telle ville, & demeurons là vn an, & y trafiquons, & gagnons:

14. Οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

Qui toutesfois ne ſauez ce qui aduiendra le lendemain: car qu'eſt ce de voſtre vie? ce n'eſt certes qu'vne vapeur qui apparoit pour vn peu, & puis s'eſuanouit.

15. Ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσομεν, καὶ ποιήσομεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο.

Au lieu que vous deuiez dire, Si le Seigneur le veut, & ſi nous viuons, nous ferons ceci ou cela.

16. Νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν.

Mais maintenant vous-vous ventez en vos fiertés: toute telle vanterie eſt mauuaiſe.

CAP. IIII.

10. Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos.

Caſt downe your ſelues before the Lord/and he will lift you vp.

11. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem ſuum: detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, ſed iudex.

Speake not euill one of another/brethren. He that ſpeaketh euill of his brother / or hee that condemneth his brother/ſpeaketh euill of the Lawe/ and cōdemneth the Law: and if thou condemneſt the Lawe/ thou art not an obſeruer of the Law/but a iudge.

12. Vnus eſt enim legislator, & iudex qui poteſt perdere & liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum tuum?

There is one Lawgiuer which is able to ſaue / and to deſtroy Who art thou that iudgeſt another man?

13. Ecce nunc qui dicitis, Hodie aut craſtino ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem annum, & mercabimur & lucrum faciemus.

Go to now ye that ſay/To day or to morowe we will go into ſuch a citie / and continue there a yeere/and buy and ſel/and get gaine.

14. Qui ignoratis quid erit in craſtino, Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor eſt, ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.

And yet ye can not tell what ſhall be to morow. For what is your life? It is euen a vapour that appeareth for a litle time/& afterward vaniſheth away.

15. Pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit: &, Si vixerimus, faciēmus hoc aut illud.

For that ye ought to ſay/ If the Lorde will/and/ If we liue/ we will do this or that.

16. Nunc autem exultatis in ſuperbiis veſtris. Omnis exultatio talis, maligna eſt.

But now ye reioyce in your boaſtings: all ſuch reioycing is euill.

Das IIII. Capitel.

10. Demütiget euch für GOTT ſo wird er euch erhöhen.

Ydmyger eder faar Gud / ſaa ſkal hand ophøye eder.

11. Affterredet nicht vnter einander lieben Brüder. Wer ſeinem Bruder affterredet/vnd vrtheilet ſeinen Bruder/der affterredet dem Geſetz vnd vrtheilet das Geſetz. Vrtheilſt du aber das Geſetz/ſo biſt du nicht ein Thäter des Geſetzes/ ſondern ein Richter.

Bagtaler icke huer andre/ kære Brødre/ huo ſom bagtaler ſin Broder/ oc dømer ſin Broder/ hand bagtaler Lowen/ oc dømer Lowen. Men dømer du Lowen/ da eſt du icke den ſom gør effter Lowen / men en Dommere.

12. Es iſt ein einiger Geſetzgeber/ der kan ſelig machen / vnnd verdammen. Wer biſt du / der du einen andern vrtheileſt?

Der er en eniſte Lougiffuere / ſom kand gøre ſalige oc fordøme. Huo eſt du/ ſom dømer en anden?

13. Wolan/ die jhr nun ſaget: Heute oder morgen wöllen wir gehen inn die oder die Statt/vnd wöllen ein Jar da ligen/vnd handthieren vnd gewinnen.

Nu vel/ i ſom nu ſige/ Vdi dag eller i morgen ville wi gaa/ til den eller den Stad / oc wi ville ligge der it aar oc købſla oc vinde.

14. Die jr nicht wiſſet/was morgen ſein wird/ Denn was iſt ewer leben? Ein dampff iſts / der eine kleine zeit weret/ darnach aber verſchwindet er.

I ſom icke vide/ huad i morgen ſke ſkal / thi huad er eders Leffnet? Det er en damp / ſom varer en liden tid/ men der effter forſuinder det.

15. Dafür jr ſagen ſoltet: So der HERR will / vnd wir leben/ wöllen wir diß oder das thun.

For huilcket i ſkulde ſige/ Der ſom HERREN vil/ oc wi leffue / da ville wi gøre dette eller det.

16. Nun aber rühmet jr euch in ewrem hochmut / aller ſolcher ruhm iſt böſe.

Men nu roſe i eder i eders hoffmodighed / al ſaadan roſſ er ond.

Kapitola IIII.

10. Pokořte ſe před twářij Božij/ a powýſſýť wás.

Vpokorzćie ſię przed oblicznoſćią Páńſką/ á on was podwyżſze.

11. Nevtrhayte geden druhému Bratřij mogij. Neb kdo vtrhá Bratru/ aneb ſaudij Bratra ſwého/ vtrhá Zákonu a ſaudij Zákon. Saudijſſli pak Zákon/ giž negſy plnitelem Zákona/ ale Saudcý.

Bráćia/ Nie mowćie iedni przećiw drugim: Ktory mowi przećiw brátu/ y ktory oſadza brátá ſwego/ mowi przećiwko zakonowi y zakon oſadza: A ieſli oſadzaſz zakon/ iuż nie ieſteś thym kthory záchowywa zakon/ ále ſedźia.

12. Geden geſt zagiſté dárce Zákona y Saudce/ kterýž muož zatratiti y wyſwoboditi. Ale ty kdož gſy / kterýž ſaudijš Bližnijho ſwého?

Jeden ći ieſt ktory dał zakon/ y może záchowáć y zágubić/ Thy ktożeś ieſt ktory drugiego ſądziſz?

13. Hle nynij někteřij řijkáte: Dnes neb zýtra puogdeme do onoho Měſta / a pobudem tam rock/ a budem kupčiti/ a nětco zayſſtěme.

Nuż teraz wy kthorzy mowićie/ dźiś ábo iutro poydźiem do thego miaſtá/ y zmieſzkamy tám rok ieden/ á bedźiem hándlowáć y zyſzczemy.

14. Kteřijž newijte co ſe přihodij do zaytřij: Nebo co geſt žiwot wáš? než pára / kteráž ſe na malau chwijli okazuge/ a tudijž ſe kams děge.

Ktorzy nie wiećie co ma być názáiutrz: ábowiem iákiż ieſth zywoth wáſz? bo párá ieſt ktora ſie ná mały czás okazuie/ á potym niſzczeie.

15. Protož abyſſte řijkali: Budeli Bůh chtijti/ a budemeli my žiwi/ včinijme toto nebo onono.

Miaſto tego cobyśćie mieli mowić/ Jeſli Pan bedźie raczył / y bedźiemli żywi/ vczynimy to ábo owo.

16. Wy pak nynj weſelijte ſe w pýſſe ſwé. Každé weſelij takowé/ zlé geſt.

A teraz chlubićie ſie w pychach waſzych/ wſzelákie chlubienie tákowe ieſtći złe.

ד

17 וְאַינָא דְיָדַע טָבְתָא וְלָא עָבֶד לָה חַטָהָא הָוָא לֵה׃

Chi adunque ſa fare il bene, e non lo fa, gli è peccato.

ה

1 אָו עַתִירֵא אִילֶלוּ וּבְכוּ עַל דַוָוָיֵא דָאתֵין עֲלַיכוּן׃

Hor ſu, ricchi, piangete, vrlando per le voſtre miſerie, lequali vi auuerranno.

2 עוּתְרְכוּן גֵיר אֶתְחַבַּל וְסַדְּי וּמָאנַיכוּן אֶתְאַכֵלוּ מֶן סָסָא׃

Le voſtre richezze ſi ſon putrefatte, e i voſtri veſtiments ſon roſi da le tignuole.

3 וְדַהְבְּכוּן וְסָאמְכוּן א אַשְׁחֵת לֵה וְשׁוּחְתְּהוּן הָוְיָא לְסָהֲדוּתָא עֲלַיכוּן וְהָי עֲתִידָא דְתֵאכוּל בְּסַרְכוּן גּוּרָא כַּנֶשְׁתּוּן לְכוּן לְיוֹמָתָא אַחְרָיָתָא׃

Il voſtro oro & argento è arrugginito: e la ruggine loro vi ſarà in teſtimonio, e mangiarà le voſtre carni come il fuoco. Voi hauete raccolto vn teſoro ne gli vltimi giorni.

4 הָא אַגְרָא דְפָעֲלֵא דְחַצְדוּ אַרְעָתְכוּן הָו דַטְלַמְתּוּן קָעֵא וַעְיָתָא דְחַצָּדֵא לְאֶדְנַוְהי דְמָרְיָא צְבָאוֹת עַלַת׃

Ecco, la mercè de voſtri operari che hanno mietuto le voſtre campagne, laquale, è ſtata ritenuta da voi grida: e le voci di quelli che hanno mietuto, ſono entrate ne le orecchie del Signor de gli eſerciti.

5 בְּסֶמְתּוּן גֵיר עַל אַרְעָא וְאֶתְלַעְבְּתּוּן וְתַרְסִיתּוּן פג פַּגְרַיכוּן אַיךְ דְלְיוֹמָא דְנֶכְסְתָא׃

Voi ſete viuuti in delitie ſopra la terra, e ſtati ſuntuoſi: hauete nutriti i voſtri cuori come nel giorno del ſacrifitio.

9 חַיֶּבְתּוּן וְקַטַלְתּוּן לְזַדִּיקָא וְלָא קָם לְוּקְבַלְכוּן׃

Voi hauete condannato, & occiſo il giuſto, che non vi fa reſiſtentia,

ד

17 כִּי־אֲשֶׁר יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת טוֹב וְלֹא עֲשָׂהוּ חֲטָאָה לֹא דָמוֹ בְּרֹאשׁוֹ׃

El peccado pues eſta en aquel que ſabe hazer lo bueno, y no lo haze.

ה

1 אוֹי לָכֶם הָעֲשִׁירִים בְּכוּ וְהֵילִילוּ עַל־הַשּׁוֹאָה הַבָּאָה עֲלֵיכֶם׃

Ea ya aorą ricos, llorad aullando por vueſtras miſerias que hos vendran.

2 עָשְׁרְכֶם נָמַק וּבִגְדֵיכֶם יְבַלּוּ עָשׁ יֹאכְלֵם׃

Vueſtras riquezas eſtan podridas: vueſtras ropas eſtan comidas de polilla:

3 זְהַבְכֶם וְכַסְפְּכֶם עָשְׁשׁוּ וְעֶשְׁשָׁם יִהְיֶה לָהֶם לְעֵדוּת וְיֹאכַל אֶת־בְּשַׂרְכֶם כְּמוֹ אֵשׁ אֲשֶׁר אֲצַרְתֶּם לָכֶם לְאַחֲרִית הַיָּמִים׃

Vueſtro oro, y plata eſtà corrompido de orîn, y ſu orin hos ſerà en teſtimonio, y comerá del todo vueſtras carnes como fuego aueys allegado theſoro para en los poſtreros dias.

4 הִנֵּה שְׂכַר הַפּוֹעֲלִים אֲשֶׁר קָצְרוּ אֶת־אַרְצֵיכֶם הַשָּׁכוּל מִמְּכֶם קוֹרֵא וְזוֹעֵק וְזַעֲקַת הַקּוֹצְרִים בָּאָה אֶל־אָזְנֵי יְהוָה צְבָאוֹת׃

Heaqui, el jornal de los obreros que han ſegado vueſtras tierras el qual por enganno no les ha ſido pagado de voſotros clama, y los clamores de los que auian ſegado, han entrado en las orejas del Sennor de los exercitos.

5 וְהִתְעַדַּנְתֶּם עַל־הָאָרֶץ וְהִתְעַנַּגְתֶּם הֶאֱכַלְתֶּם אֶת־לִבּוֹתֵיכֶם כְּמוֹ בְּיוֹם זִבְחָה׃

Aueys biuido en deleytes ſobre la tierra, y ſido diſſolutos, y aueys recreado vueſtros coraçones çomo en dia de ſacrificios.

6 חִיַּבְתֶּם וַהֲרַגְתֶּם אֶת־הַצַּדִּיק אֲשֶׁר לֹא הִתְקוֹמֵם עֲלֵיכֶם׃

Aueys condennado y muerto àl juſto, y el no os reſiſte.

δ´.

17. Εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.

Il y a donc peché à celui qui ſait faire bien & ne le fait point,

ΚΕΦΑΛ. ε´.

Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις.

Or ſus maintenant, vous riches plurez, heurlans pour vos miſeres leſquelles s'en vont tomber ſur vous.

2. Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν.

Vos richeſſes ſont pourries: vos veſtemens ſont deuenus tout rongés de tignes:

3. Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις.

Voſtre or & voſtre argent eſt enrouillé, & leur rouillure vous ſera en teſmoignage, & mangera voſtre chair comme le feu Vous auez amaſſé vn threſor pour les derniers iours.

4. Ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ὑφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν.

Voici le loyer des ouuriers qui ont moiſſonné vos champs (duquel ils ont eſté fruſtrés par vous) crie: & les cris de ceux qui ont moiſſonné eſt entré aux oreilles du Seigneur des armees.

5. Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς.

Vous auez veſcu en delices ſur la terre, & vous eſtes desbordés, & auez raſſaſié vos cœurs comme au iour des ſacrifices.

6. Κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

Vous auez condamné, & auez mis à mort le iuſte, lequel ne vous reſiſte point,

CAP. IIII.

17. Scienti igitur bonum facere, & non facienti: peccatum eſt illi.

Therefore,to him that knoweth how to do well/and doeth it not / to him it is ſinne.

CAP. V.

AGite nunc divites, plorate, ululantes in miſeriis veſtris quæ advenient vobis.

Go to nowe/ ye rich men ! weepe / and howle for your miſeries that ſhall come vpon you.

2. Divitiæ veſtræ putrefactæ ſunt: & veſtimenta veſtra à tineis comeſta ſunt.

Your riches are corrupt: and your garments are motheaten.

3. Aurum & argentum veſtrum æruginavit: & ærugo eorum in teſtimonium vobis erit, & manducabit carnes veſtras ſicut ignis. Theſaurizaſtis vobis iram in noviſſimis diebus.

Your gold and ſiluer is cankred / and the ruſt of them ſhalbe a witnes againſt you/and ſhall eate your fleſh as it were fire. Ye haue heaped vp treaſure for the laſt dayes.

4. Ecce merces operariorum qui meſſuerunt regiones veſtras, quæ fraudata eſt à vobis, clamat: & clamor eorum, in aures Domini ſabbaoth introivit.

Beholde/the hire of the labourers / which haue reaped your fieldes / which is of you kept backe by fraude crieth / and the cryes of them which haue reaped are entred into the eares of the Lord of hoſtes.

5. Epulati eſtis ſuper terram: & in luxuriis enutriſtis corda veſtra in die occiſionis.

Ye haue liued in pleaſure on the earth & in wantonneſſe. Ye haue nouriſhed your hearts / as in a day of ſlaughter.

6. Adduxiſtis & occidiſtis iuſtum, & non reſtitit vobis.

Ye haue condemned and haue killed the iuſt/and he hath not reſiſted you.

Das IIII. Capitel.

17. Denn wer da weiß guts zuthun/vnd thuts nicht/dem iſts ſünde.

Thi huo ſom veed ad gøre gaat / oc gør det icke/ hannem er det ſynd.

Das V. Capitel.

Wolan nun jhr Reichen/ weinet vnd heulet über ewer Elend/ das über euch kommen wird.

NV vel/nu i Rige/ græder oc hyler offuer eders elendighed/ ſom ſkal komme offuer eder.

2. Ewer Reichthumb iſt verfaulet/ ewer Kleider ſind mottenfreſſig worden.

Eders Rigdom er raadnet/eders Klæder ere meledne.

3. Ewer Gold vnd Silber iſt verroſtet / vnd jhr roſt wirdt euch zum zeugniß ſein/ vnd wird ewer Fleiſch freſſen/wie ein Fewer. Jhr habt euch ſchätze geſamblet an den letzten tagen.

Eders Guld oc Sølff er forruſtet/ oc deris ruſt ſkal vere eder til it vidniſbyrd / oc ſkal æde deris Kød / ſom en Ild. J haffue ſamlet eder Liggendefæ i de ſiſte dage.

4. Sihe/ der Arbeiter lohn/die ewer Land eingeerndtet haben / vnd von euch abgebrochen iſt / das ſchreyet/ vnnd das ruffen der Erndter iſt kommen für die ohren des HERRN Zebaoth?

See / Arbeydernis løn / ſom indhøſtede eders Land / oc bleff indehulden aff eder / hun ſkriger / oc Høſtfolckenis rob er kommet faar den HERRE Zebaoths øren?

5. Jr habt wol gelebet auff Erden/ vnd ewer wolluſt gehabt / vnnd ewer Hertzen gewendet / als auff einen ſchlachttag.

J leffuede vel paa Jorden/ oc haffde eders vellyſt/ oc fødde eders hierte/ ſom paa en ſlacte dag.

6. Jhr habt verurtheilet den Gerechten/vnd getödtet/ vnd er hat euch nicht widerſtanden.

J dømde oc dræbte den Retferdige/ oc hand ſtod eder icke imod.

Kapitola IIII.

17. Tomu zagiſtě kdo vmij dobře činiti a nečinij/ hřijch geſt gemu;

Athák ktory vmie dobrze czynić/ á nie czyni/ ten ieſt winien grzechu.

Kapitola V.

NVže nynij Boháči/ plačte kwijlijce/ pro bijdy waſſe/ kteréž magij přigijti na nás.

NVż teraz bogacze płáczcie nárzekáiac nád nędzámi wáſzemi ktore przyidą.

2. Zbožij waſſe ſhnilo/ a raucho waſſe od molůw geſt pokaženo.

Bogáctwa wáſze zgniły/ wſzáthy wáſze mole ſie wrzućiły.

3. Zlato waſſe a Střijbro zerzawělo/ a rez gegich bude na ſwědectwij proti wám/ a žráti bude těla waſſe yako oheň Shromáždili gſte ſobě hněw k poſledníjm dnům.

Złoto wáſze y ſrebro wáſze pordzewiáło / á rdzá ich będzie wam ná świádectwo/ y zie ćiáłá wáſze iáko ogień/ wyśćie ſobie ſkarb zbieráli ná oſtátnie dni.

4. Hle mzda dělnijkůw kteřijž gſau žali kraginy waſſe/ kteru gſte gim zadržali/ křičij: a křik gegij wſſel w vſſý Pána záſtupůw.

Oto zápłátá robotnikow ktorzy żeli polá wáſze/ od was zátrzymána/ wołá/ y wołánia żeńcow weſzły do vſzu Páná zaſtępow.

5. Hodowali gſte na zemi/ a w Smilſtwij gſte wykrmili Srdce ſwé w den zabitij

Wyśćie żyli w roſkoſzách ná ziemi/ y bujáliśćie/ nákarmiliśćie ſercá wáſze iáko w dzień ofiáry.

6. Potupili gſte a zabili ſprawedliwého/ a neodepřel wám.

Wyśćie oſadzili y zámordowáli ſpráwiedliwego ktory ſie wam nie ſprzećiwia.

ה

7 אַנְתּוּן דֵּין אַחַי אַגַּרוּ רוּחְכוּן עַד מָא לְמֵאתִיתֵהּ דְּמָרַיָא אַיךְ אַכָּרָא דַּמְסַכֵּא לְפֵארָא יַקִּירָא דְּאַרְעֵהּ וּמַגַּר רוּחֵהּ עֲלַיְהוֹן עַד מָא דְּנִסַּב מְטְרָא בְּכִירָיָא וַלְקִישָׁיָא׃

Siate dunque, fratelli, patienti infin a la venuta del Signore. Ecco, l'agricoltore aſpettandolo patientemente infin à tanto ch'egli riceua la pioggia de la mattina e de la ſera.

8 הָכַנָא אַף אַנְתּוּן אַגַּרוּ רוּחְכוּן וַלְבַוָתְכוּן שַׁרַרוּ ק קְרֵבַת לָהּ גֵּיר מֵאתִיתֵהּ דְּמָרַן׃

Siate dunque ancor voi patienti, e confermate i voſtri cuori: percioche la venuta del Signore s'auuicina.

9 לָא תֶּתְחַנְּחוּן חַד עַל חַד אַחַי דְּלָא תֶּתְדִּינוּן הָא גֵּיר דַּיָּנָא קְדָם תַּרְעָא קָאֵם׃

Fratelli, non vi querelate l'un contra l'altro, accioche voi non ſiate condannati. Ecco, il giudice ſta a la porta.

10 דְּמוּתָא לַנְבִיֵא סַבוּ לְכוּן אַחַי לְמַגְּרַת רוּחָא דְּאוּלְצָנַיְכוּן הָנוּן דְּמַלֵּלוּ בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַיָא׃

Pigliate, fratelli miei, per eſempio d'afflittione e di patientia i Profeti, i quali hanno parlato nel nome del Signore.

11 הָא גֵּיר יָהֳבִינַן טוּבָא לַאילֵין דְּסַיְבַּרוּ שְׁמַעְתּוּן מַסַיְבְּרָנוּתֵהּ דְּאִיּוֹב וְחַרְתָא דַּעֲבַד לֵהּ מָרְיָא חֲזַיְתּוּן מֶטֻּל דַּמְרַחְמָן הוּ מָרְיָא וּמְרַחְפָן׃

Ecco, noi teniamo beati quelli che ſopportano. Voi hauete vdita la patientia di Iob, & hauete veduta la fine del Signore, perche il Signore è molto pietoſo e miſericordioſo.

12 קְדָם כֻּל מֶדֶּם דֵּין אַחַי לָא הֱוַיתוּן יָמֵין לָא בַּשְׁמַיָא וְלָא בְּאַרְעָא אַף לָא בְּמוֹמָתָא אַחְרִתָא אֶלָּא תֶּהְוֵא מֶלַּתְכוּן אִין אִין וְלָא לָא דְּלָא ת תֶּתְחַיְּבוּן תְּחֵית דִּינָא׃

Sopra tutto, fratelli miei, non giurate, ne per il cielo, ne per la terra, ne per alcuno altro giuramento: ma il voſtro Sì, ſia Sì, e il Nò, ſia Nò: accioche voi non cadiate in condennatione.

ה

7 לָכֵן דֹּמּוּ לַיהוָה אַחַי עַד־בּוֹא אֲדֹנֵינוּ הִנֵּה הָאִכָּר מְקַוֶּה אֶל־יְקַר פְּרִי הָאֲדָמָה וְדֹמֵיהָ לּוֹ עָלָיו עַד־יִקַּח גֶּשֶׁם יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ׃

Pues hermanos, ſed pacientes haſta la venida del Sennor. Mirad que el labrador eſpera el precioſo fruto de la tierra, eſperando pacientemente, haſta que reciba la luuia de la mannana y de la tarde.

8 וְדֹמּוּ לָכֶם חִזְקוּ וְאַמְּצוּ אֶת־לְבוֹתֵיכֶם כִּי־בִיאַת יְהוָה קְרוֹבָה הִיא׃

Sed pues tambien voſotros pacientes, y confirmad vueſtros coraçones: porque la venida del Sennor ſe açerca.

9 אַל־תִּתְאוֹנְנוּ בֵּינֵיכֶם אַחַי פֶּן־תִּשָּׁפֵטוּ הִנֵּה הַשֹּׁפֵט קָם לִפְנֵי הַשָּׁעַר׃

Hermanos, no gimays vnos contra otros porque no ſeays condemnados. Heaqui, el juez eſtá delante de la puerta.

10 אַחַי קְחוּ לָכֶם אֶת־הַנְּבִיאִים לִדְמוּת עֱנוּת וְדֹמִיָּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ בְּשֵׁם יְהוָה׃

Hermanos mios, tomad por exemplo de aflicion, y de paciencia, à los Prophetas que hablaron en nombre del Sennor.

11 הִנֵּה מְאַשְּׁרִים אֲנַחְנוּ אוֹתָם כִּי־הֶכִילוּ יְכָלוּ אֶת־דֻּמִיַּת אִיּוֹב שְׁמַעְתֶּם וְאֶת־אַחֲרִיתוֹ אֲשֶׁר נָתַן לוֹ יְהוָה רְאִיתֶם כִּי־רַב חֶסֶד וְרַחֲמִים יְהוָה׃

Heaqui tenemos por bienauenturados à los que ſufren. Voſotros aueys oydo la paciencia de Iob, y aueys viſto el fin del Sennor, que el Sennor es muy miſericordioſo y piadoſo.

12 וְעַל־כָּל־דְּבָרִים אַחַי אַל־תִּשָּׁבְעוּ לֹא בַשָּׁמַיִם וְלֹא בָאָרֶץ וְלֹא בְּאָלָה אַחֶרֶת וִיהִי־דְבַרְכֶם כֵּן כֵּן וְאֵין אֵין פֶּן תִּפְּלוּ בְּמִשְׁפָּט׃

Tambien hermanos mios, ante todas coſas no jureys, ni por el cielo, ni por la tierra, ni por otro qualquier juramento: mas vueſtro ſi, ſea ſi y vueſtro no, no; porque no caygays en condemnacion.

έ.

7. Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοὶ, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτὸν, ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον.

Or donc freres, attendez patiemment iuſqu'à la venuë du Seigneur: voici, le laboureur attend le fruit precieux de la terre, vſant de patience, iuſqu'à tant qu'il reçoiue la pluye de la derniere ſaiſon.

8. Μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε.

Vous donc auſſi attendez patiemment, & affermiſſez vos cœurs: car la venuë du Seigneur eſt prochaine.

9. Μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοὶ, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν.

Freres, ne vous plaignez point les vns des autres, afin que vous ne ſoyez condamnés: voici, le iuge ſe tient à la porte.

10. Ὑπόδειγμα λάβετε τῆς κακοπαθείας, ἀδελφοί μου, καὶ τῆς μακροθυμίας, τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου.

Mes freres, prenez pour exemple d'affliction & de patience les Prophetes qui ont parlé au Nom du Seigneur.

11. Ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος καὶ οἰκτίρμων.

Voici, nous tenons pour bien-heureux ceux qui ont enduré: vous auez entendu la patience de Iob: & auez veu la fin du Seigneur: car le Seigneur eſt plein de compaſſion & pitoyable.

12. Πρὸ πάντων δὲ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον· ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὒ, οὔ· ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε.

Or ſur toutes choſes, mes freres, ne iurez point par le ciel, ne par la terre, ne par quelque autre ſerment: mais voſtre ouï, ſoit Ouï, & voſtre non, Non: afin que ne tombiez en comdamnation.

CAP. V.

7. Patientes igitur eſtote fratres, uſque ad adventum Domini. Ecce, agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum & ſerotinum.

Be pacient therefore/ brethren/ vnto the comming of the Lorde. Beholde/ the huſbandman wayteth for the precious fruite of the earth/ and hath long pacience for it/ vntill hee receyue the former/ and the latter raine.

8. Patientes eſtote & vos, & confirmate corda veſtra: quoniam adventus Domini appropinquavit.

Bee yee alſo pacient therefore and ſettle your heartes: for the comming of the Lord draweth nere.

9. Nolite ingemiſcere fratres in alterutrum: ut non iudicemini. Ecce, iudex ante ianuam aſſiſtit.

Grudge not one agaynſt another/ brethren/ leaſt ye bee condemned/ beholde the iudge ſtandeth before the doore.

10. Exemplum, accipite, fratres, laboris & patientiæ, Prophetas qui locuti ſunt in nomine Domini.

Take/ my brethren/ the Prophetes for an enſample of ſuffering aduerſitie/ and of long pacience/ which haue ſpoken in the Name of the Lorde.

11. Ecce beatificamus eos qui ſuſtinuerunt. Sufferentiam Iob audiſtis, & finem Domini vidiſtis, quoniam miſericors Dominus eſt & miſerator.

Beholde/ wee count them bleſſed which endure. Ye haue heard of the pacience of Job/ and haue knowen what end the Lord made. For the Lord is very pitiful/ and mercifull.

12. Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcunque iuramētum. Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt, non, non: ut non ſub iudicio decidatis.

But before all thinges/ my brethren/ ſweare not/ neyther by heauen/ nor by earth/ nor by any other othe: but let your yea/ be yea/ and your nay/ nay/ leaſt ye fall into condemnation.

Das V. Capitel.

7. So ſeydt nun gedultig lieben Brůder/ biß auff die zukunfft deß HERRN. Sihe ein Ackerman wartet auff die köſtliche frucht der Erden/ vnnd iſt gedultig darůber/ biß er empfahe den Morgenregen vnd Abendregen.

Saa verer nu taalmodige/ kære Brødre/ indtil HERRENS tilkommelſe. See/ en Bonde tager vaare paa Jordens kaaſtelige fruct/ oc er taalmodig der met/ indtil hand faar morgen Regn oc afften Regen.

8. Seydt jr auch gedultig/ vnd ſtercket ewre hertzen/ denn die Zukunfft deß HERRN iſt nahe.

Vere i ocſaa taalmodige/ oc ſtyrcker eders hierte/ thi HERRENS tilkommelſe er nær.

9. Seufftzet nicht widereinander/ lieben Brůder/ auff daß jhr nicht verdampt werdet. Sihe/ der Richter iſt für der Thür.

Sucker icke mod huer andre/ kære Brødre/ at I ſkulle icke bliffue fordømde. See/ Dommeren er faar Dørren.

10. Nemet/ meine lieben Brůder/ zum Exempel deß leidens vnd der gedult/ die Propheten/ die zu euch geredt haben in dem Namen deß HERRN.

Mine kære Brødre/ tager Propheternis pine oc taalmodighed til it Exempel/ huilcke der talede til eder i HERRENS Naffn.

11. Sihe/ wir preiſen ſelig/ die erduldet haben. Die gedult Hiob habt jhr gehört/ vnd das ende deß HERREN habt jhr geſehen/ Denn der HERR iſt barmhertzig/ vnd ein Erbarmer.

See/ wi priſe dem ſalige/ ſom haffue ledet. I haffue hørt Jobs taalmodighed/ Oc ſeet HERRENS endeligt/ Thi HERREN er barmhertig oc en Forbarmere.

12. Für allen dingen aber/ meine Brůder/ ſchweret nicht weder bey dem Hiñel/ noch bey der Erden/ noch mit keinem andern Eyd. Es ſey aber ewer wort Ja/ das ja iſt/ vnd Nein/ das nein iſt/ auff daß jr nicht in heucheley fallet.

Men faar alle ting/ mine Brødre/ da ſuerler icke/ huercken ved Himmelen/ eller ved Jorden/ oc ey met nogen anden Eed. Oc eders ord ſkal vere/ Ja/ det ſom ia er/ oc Ney/ det ſom ney er/ paa det i ſkulle icke falde i Oyenſkalckeri.

Kapitla V.

7. Protož Bratřij/ budtež trpěliwij až do přijchodu Páně: Hle kterak worač očekawá drahého aužitku zemſkého/ trpěliwě ſnáſſege/ dokawadž by nepřijal přijhodného a wečernijho děſſtě.

Badźćie thedy ćierpliwi bráćia áż do przyśćia Páńſkiego. Otho oracz oczekiwa drogiego owocu ziemie/ ćierpliwie go czekáiac/ áż by otrzymał deżdż záranny y odwieczorny.

8. Protož y wy budte trpěliwj/ a potwrzugte ſrdcý waſſý/ nebo ſe přibližuge přijſſtij PAně:

Wy thedy badźćie ćierpliwi/ y potwierdzáyćie ſercá wáſze/ ábowiem przyśćie Páńſkie przybliża ſię.

9. Neplačte geden na druhého Bratřij/ abyſſte nebyli odſauzeni. Hle Saudce ſtogij před dweřmi.

Bráćia nie wzdychayćie jeden przećiw drugiemu/ ábyśćie nie byli oſadzeni: a otho ſędźia ſthoi przede drzwiámi.

10. Bratřij/ wezměteż ſobě za přijklad dlauhého čekánij/ práce/ a trpěliwoſti: Proroky kteřijž mluwijwali we Gménu PAnie.

Bierzćie bráćia moi zá wzor uciſku y ćierpliwośći/ Proroki ktorzy mowili w imie Páńſkie.

11. Hle Blahoſlawenými prawijme býti/ ty kteřijž gſau trpěli. O trpěliwoſti Jobowě gſte ſlýchali/ a konec PAnie gſte widěli/ nebo geſt Miloſrdný PAN a lijtoſtiwý.

Oto mamy zá błogosłáwione ty ktorzy ćierpią/ Słyſzeliśćie o ćierpliwośći Jobowey/ y widźieliśćie koniec Páńſki: ábowiem bárzo miłoſierny ieſt Pan y litośćiwy.

12. Předewſſemi pak wěcmi Bratřij mogi nepřiſahayte/ ani ſkrze Nebe/ ani ſkrze Zemi/ ani kteraukoli ginau přijſahau. Ale bud řeč waſſe: Geſt/ geſt: a Nenij/ nenij: abyſſte na odſauzenij neupadli.

A naprzod bráćia moi/ nie przyſięgayćie áni ná niebo áni ná ziemię/ áni żadną inſzą przyſięgą: ale niech będźie ſłowo wáſze/ Jeſt/ ieſt/ y nie nie/ ábyśćie nie wpádli w potępienie.

ה

13 וְאֶן אֱנָשׁ מֶנְכוֹן יֶהֱוֵא
בְּאוּלְצָנָא יֶהֱוֵא מְצַלֵּא
וְאֶן חָדֵא יֶהֱוֵא מְזַמַּר ׃

Tra voi è qualcuno afflitto? faccia oratione. Evvi qualcuno allegro? canti.

14 וְאֶן כְּרִיהּ יִקְרָא ל
לְקַשִּׁישֵׁא דְעִדְתָּא וְנַצְלוֹן
עֲלַוְהִי וְנֶמְשְׁחוּנֵהּ מְשַׁחָא
בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן ׃

Tra voi è alcuno ammalato? chiami a ſe i Seniori de la Chieſa, che preghino per lui, vngendolo con olio nel Nome del Signore.

15 וַצְלוֹתָא דְהַימָנוּתָא
מַחְלְמָא לֵהּ לְהַו דַּכְּרִיהּ
וַמְקִים לֵהּ מָרַן וְאֶן חַטָהֵא
עֲבִידִין לֵהּ מֶשְׁתַּבְקִין לֵהּ ׃

E l'oration de la fede ſaluarà l'ammalato, e il Signor lo ſolleuarà: e s'egli hauerà commeſſi de peccati, gli ſaranno perdonati.

16 הֲוַיְתּוֹן דֵּין מַוְדִין כ
סַכְלָוָתְכוֹן חַד לְחַד וַהֲוַיְתּוֹן
מְצַלִּין חַד עַל חַד
דְּתֶתְאַסּוֹן רַב הוּ גֵּיר ת
חַילָהּ דַּצְלוֹתָא אַידָא
דְּזַדִּיקָא מְצַלֵּא לָהּ ׃

Confeſſate l'vno à l'altro i voſtri errori, e pregate l'vn per l'altro, accioche voi ſiate ſanati. Percioche l'efficace oratione del giuſto, è di molto valore.

17 אַף אֵלִיָּא בַּר־נָשָׁא
הֲוָא חַשּׁוֹשָׁא אַכְוָתַן וְצַלִּי
דְּלָא יֵחוֹת מִטְרָא עַל
אַרְעָא וְלָא נְחֵת תְּלָת שְׁנִין
וְשֶׁתָּא יַרְחִין ׃

Elia era huomo ſottopoſto à ſimili paſſioni che noi, e pregando domandò che non pioueſſe: e coſi non pioue ſopra la terra per tre anni e ſei meſi.

18 וְתוּב צַלִּי וַשְׁמַיָּא
יַהְבוּ מִטְרָא וַאַרְעָא יַהְבַת
פֵּארֶיהָ ׃

Di nuouo poi pregò, e il cielo dettè la pioggia, e la terra produſſe il ſuo frutto.

ה

13 אִם מְעֻנֶּה אִישׁ בָּכֶם יִתְפַּלֵּל
אִם טוֹב לֵב הוּא יְזַמֵּר ׃

Eſtá alguno entre voſotros afligido? haga oracion. Eſta alguno alegre entre voſotros cante

14 אִם חוֹלֶה אִישׁ בָּכֶם יִקְרָא אֶת־
זִקְנֵי הָעֵדָה וְיִתְפַּלְלוּ עָלָיו
יִמְשְׁחוּהוּ בְּשֶׁמֶן בְּשֵׁם יְהוָה ׃

Eſtá alguno enfermo entre voſotros? llamé à los Ancianos de la Ygleſia, y oren por el, vngiendolo con azeyte en el Nombre del Sennor:

15 וּתְפִלַּת הָאֱמוּנָה תּוֹשִׁיעַ אֶת־
הַחוֹלֶה וִיקִימֶנּוּ יְהוָה וְאִם עָשָׂה
חֲטָאִים יִנָּשְׂאוּ לוֹ ׃

Y la oracion de fe hará ſaluo àl enfermo, y el Sennor lo aliuiará: y ſi eſtuuiere en pecados, ſeranle perdonados.

16 הִתְוַדּוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶת־
חַטֹּאתֵיכֶם וְהִתְפַּלְלוּ אִישׁ עַל־
אָחִיו אֲשֶׁר תִּוָּשֵׁעוּ כִּי־רַב כֹּחַ
בִּתְפִלַּת הַצַּדִּיק שֶׁהִיא לָנֶצַח ׃

Confeſſaos vueſtras faltas vnos à otros, y rogad los vnos por los otros, paraque ſeays ſanos. Porque la oracion efficaz del juſto, puede mucho.

17 אֵלִיָּהוּ הָיָה אִישׁ בְּעֵנָיו כָּמוֹנוּ
וּבִתְפִלָּתוֹ הִתְפַּלֵּל מֵהְיוֹת טַל
וּמָטָר וּמָטָר לֹא הָיָה עַל־הָאָרֶץ
בְּשָׁלוֹשׁ שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים ׃

Elias era hombre ſujecto à ſemejantes paſſiones que noſotros, y rogó con oracion que no llouieſſe, y no llouió ſobre la tierra tres annos, y ſeys meſes.

18 וְעוֹד הִתְפַּלֵּל וְהַשָּׁמַיִם נָתְנוּ
אֶת־הַגֶּשֶׁם וְהָאָרֶץ נָתְנָה אֶת־
יְבוּלָהּ ׃

Y otra vez oró, y el cielo dió lluuia, y la tierra produxo ſu fruto.

ε.

13. Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω.

Y a-il quelcũ qui ſouffre entre vous? qu'il prie. Y a-il quelcun d'entre vous qui ſoit en repos d'eſprit? qu'il pſalmodie.

14. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάτω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου.

Y a-il quelcun d'entre vous malade? qu'il appele les Anciens de l'Egliſe, & qu'ils prient pour lui, & qu'ils l'oignent de huile au Nom du Seigneur.

15. Καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος. κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκὼς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.

Et la priere de foy ſauuera le malade, & le Seigneur le releuera: & s'il a commis des pechés, ils lui ſeront pardonnés.

16. Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.

Confeſſez vos fautes l'vn enuers l'autre, & priez l'vn pour l'autre: afin que vous en ſoyez gueris: car la priere du iuſte faite auec vehemence eſt de grande efficace.

17. Ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ.

Elie eſtoit homme ſuiet à ſemblables affections que nous, & neantmoins il requit en priant qu'il ne pleuſt point, & il ne pleut point ſur la terre par trois ans & ſix mois.

18. Καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς.

Et derechef il pria, & le ciel donna de la pluye, & la terre produiſit ſon fruict.

CAP. V.

13. Triſtatur aliquis veſtrûm? oret. Aequo animo eſt? pſallat.

Is any among you afflicted? Let him pray. Is any mery? Let him ſing.

14. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.

Is any ſicke among you? Let him call for the Elders of the Church / and let them pray for him / and anoynt him with oyle in the Name of the Lord.

15. Et oratio fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei.

And the prayer of faith ſhall ſaue the ſicke / and the Lord ſhall rayſe him vp: and if he haue committed ſinne / it ſhalbe forgiuen him.

16. Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini, multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua.

Acknowledge your faultes one to another / and pray one for another / that ye may be healed: for the prayer of a rigtheous man auayleth much / if it be feruent.

17. Elias, homo erat ſimilis nobis paſſibilis, & oratione oravit ut non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres & menſes ſex.

Helias was a man ſubiect to like paſſions as wee are / and he prayed earneſtly that it might not raine / and it rained not on the earth for three yeeres and ſixe moneths.

18. Et rurſum oravit: & cælum dedit pluviam, & terra dedit fructum ſuum.

And hee prayed againe / and the heauen gaue raine / and the earth brought forth her fruite.

Das V. Capitel.

13. Leidet jemand vnter euch / der bete. Iſt jemand gutes muts / der ſinge Pſalmen.

Lider nogen iblant eder / hand ſkal bede. Er nogen frimodig / hand ſkal ſiunge Pſalmer.

14. Iſt jemand kranck / der ruffe zu ſich die Elteſten von der Gemeine / vnd laſſe ſie über ſich beten vnd ſalben mit Oele / in dem Namen des HERREN.

Er nogen Siug / hand kalde de Eldſte tilſig aff Menigheden / oc lade dem bede offuer ſig oc ſalue met Olie / i HERRENS Naffn.

15. Vnd das Gebet des Glaubens wirdt dem Krancken helffen / vnd der HERR wird jhn auffrichten / vnnd ſo er hat Sünde gethan / werden ſie jm vergeben ſein.

Oc Troens bøn ſkal hielpe den Siuge / oc HERREN ſkal oprette hannem / oc offuer hand giort ſynd / da ſkulle de forladis hannem.

16. Bekenne einer dem andern ſeine ſünde / vnd betet für einander daß jhr geſund werdet. Des Gerechten Gebet vermag vil / wenn es ernſtlich iſt.

Den ene bekende ſine ſynder faar den anden / oc beder for huer andre. Den Retferdigis Bøn formaa meget / naar hun er aluorlig.

17. Elias war ein Menſch / gleich wie wir / vnd er betet ein Gebet / daß es nicht regen ſolte / vnnd es regenet nicht auff Erden drey Jar vnd ſechs Monden.

Elias vaar it Menniſke lige ſom wi / oc hand bad en Bøn / at det ſkulde icke regne / oc det regnde icke paa Jorden / i try Aar oc ſex Maanede.

18. Vnd er betet abermal / vnd der Himmel gab den Regen / vnd die Erde bracht jre Frucht.

Oc hand bad atter igen / oc Himmelen gaff Regen / oc Jorden bar ſin fruct.

Kapitola V.

13. Geſtli pak kdo z wás w zamutku? modliž ſe. Pakli w dobrě myſli? proſpěwugijc chwal Boha.

Bywa kto miedzy wámi vtrapiony? niechay ſie modli / bywa ktho dobrey myſli? niechay ſpiewa.

14. A pakli kdo z wás gſt nemocen? vwediž k ſobě Kněžj Cyrkwě / ať ſe modlij nad nim / mažijce gey Olegem we Gměnu Páně.

Jeſt ktho niemocny miedzy wámi? niechay wzowie ſtárſzych kościołá á niech ſie zá nim modlą / pomázuiąc go oleykiem w imie Páńſkie.

15. A Modlitba Wijry vzdrawij nemocného / a pohlehčjž gemu Pán: a budeli w hřijſſých / budau gemu odpuſſtěni.

A modlitwá wiáry záchowá niemocnego / y podnieſie go Pan / á ieſliby ſie grzechow dopuſcił / będą mu odpuſzczone.

16. Wyznáwaytež ſe pak geden druhému hřijchuow ſwých / a modlte ſe za ſebe weſpolek abyſſte ſpaſenij byli: Mnohoť zagiſtě může Modlitba ſprawedliwého vſtawičná.

Wyznawayćie ieden drugiemu przeſtępſtwá / á modlćie ſie ieden zá drugiego / ábyſćie byli vzdrowieni / ábowiem wiele waży ſkuteczna modlitwá ſpráwiedliwego.

17. Eliáš byl Člowěk nám podobný vtrpenij poddaný / a Modlitbau ſe modlil / aby neprſſal děſſť na zemi / y neprſſal za tři létha a za ſſeſt Měſýcuow.

Eliaſz był człowiek tymże niedoſtatkom poddány takowymi / y nábożnie ſie modlił áby deżdż nie ſzedł / y nie ſzedł deżdż ná ziemię pułczwártá látá.

18. A opět ſe modlil / y wydalo Nebe děſſť / a Země dala aurodu ſwau.

Zaſię ſie modlił / á niebo podáło deżdż / y ziemiá wydáłá owoc ſwoy.

ה

19 אַחַי אֶן אֶנָשׁ מֶנְכוֹן יֶטְעֶא מֶן אוּרְחָא דְקוּשְׁתָּא וְיֶפְנְיוּהִי אֶנָשׁ מֶן טָעְיוּתֵהּ׃

Fratelli, ſe alcuno intra voi ſi ſuiarà da la verità, e qualcuno il conuertirà.

20 יִדַע דְּהָו דְּמַהְפֵּךְ לַחֲטָיָא מֶן טָעְיוּתָא דְאוּרְחֵהּ מַחֵא נַפְשֵׁהּ מֶן מַוְתָּא וְעָטֵא סוּגָּאָא דְחַטָּהַיְהִי׃

Sappia che chi hauerà conuertito vn peccatore dal ſuo ſuiamento, ſaluarà vn'anima da la morte, e coprirà vna moltitudine di peccati.

שְׁלְמַת אִגַּרְתָּא דְיַעְקוֹב שְׁלִיחָא׃

ה

19 אַחַי אִם־אִישׁ בָּכֶם יִתְעֶה מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת וְאִישׁ יְשׁוֹבְבֶנּוּ׃

Hermanos, ſi alguno de entre voſotros ha errado de la verdad, y alguno lo conuirtiere.

20 יֵדַע כִּי־כָל אֲשֶׁר מְשׁוֹבֵב אֶת־הַחֹטֶא מִתּוֹעַת דַּרְכּוֹ יוֹשִׁיעַ אֶת־נַפְשׁוֹ מִמָּוֶת וִיכַסֶּה רֹב־הַחֲטָאִים׃

Sepa eſte tal que el que vuiere hecho conuertir àl pecador del error de ſu camino, ſaluará vn anima de muerte, y cubrirá la multitud de los pecados.

נִשְׁלְמָה אִגֶּרֶת הַכְּלִילָה לְיַעֲקוֹב שְׁלִיחַ הַקָּדוֹשׁ׃

έ.

19. Ἀδελφοὶ, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν.

Freres, ſi quelcun d'entre vous ſe fouruoye de la verité, & que quelcun le radreſſe:

20. Γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Il doit ſauoir que celui qui aura radreſſé vn pecheur de ce qu'il s'eſtoit fouruoyé, ſauuera vne ame de mort, & couurira vne multitude de pechés.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

CAP. IIII.

19. Fratres mei, ſi quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum.

Brethren / if any of you hath erred from the trueth/ and ſome man hath cõuerted him.

20. Scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Let him knowe that he which hath conuerted the ſinner from going aſtray out of his way/ ſhall ſaue a ſoule from death / and ſhall hide a multitude of ſinnes.

FINIS.

Das V. Capitel.

19. Lieben Brůder/ ſo jemand vnter euch irren wůrde von der Warheit/ vnd jemand bekehret jn.

Kære Brødre / der ſom nogen iblant eder far vild fra ſandhed/ oc nogen omuender hannem.

20. Der ſoll wiſſen / daß wer den Sůnder bekehret hat vonn dem jrrthumb ſeines Weges / der hat einer Seele vom Todt geholffen / vnd wird bedecken die menge der Sůnden.

Den ſkal vide/ at / huo ſom omuende ſynderen fra ſin veyis vildfarelſe / hand halp en Siel fra Døden/ oc ſkal ſkiule Syndernis mangfoldighed.

Ende der Epiſtel S. Jacobi.

Kapitola V.

19. Bratřij mogi/ poblaudij=li kdo z wás od prawdy / a někdo gey obratij:

Bráćia ieſliby ſię ktho obładził od prawdy / y náwróciłby go kto.

20. Mák wěděti/ že kdo odwratij Hřijſſnijka od bludu ceſty geho / wyſwobodij Duſſy geho od ſmrti/ a přikryge množſtwij hřijchuow.

Niechże wie/ iż ktoby náwróćił grzeſznika od błędney drogi iego/ záchowá duſzę od śmierći/ y zákrye wielkość grzechow.

Skonáwá ſe Knijžka S° Jakuba.

EPISTOLA
S. PETRI,
PRIMA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא שֶׁמְעוֹן כֵּאפָא ׃

קֶפַלְאוֹן א

פֶּטְרוֹס שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לַגְבַיָּא וְתוֹתָבֵא דְּזָרִיעִין בְּפֻנְטוֹס וּבְגַלַטְיָא וּבְקַפַּדוּקִיָא וּבְאַסְיָא וּבְבֵיתוּנִיָא ׃

PIETRO Apoſtolo di IESV Chriſto, a i foreſtieri ſparſi per Ponto, per Galatia, Cappodocia, Aſia, e Bitinia.

2 אִילֵין דְּאֶתְגְּבִיו בְּמַקְדְּמוּת יִדַּעְתֵּה ד דַּאלָהָא אַבָא בְּקַדִּישׁוּתָא דְּרוּחָא דְּנֶהֱווֹן לְמַשְׁמַעְתָּא וְלַרְסָס דְּמֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא טַיְבוּתָא וּשְׁלָמָא יִסְגֵּא לְוָתְכוֹן ׃

Eletti ſecondo la prouidentia di Dio Padre, à la ſantificatione de lo Spirito per obbedire & eſſere aſperſi col ſangue di IESV Chriſto. La gratia e la pace vi ſia moltiplicata.

3 מְבָרְכוּ אַלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו דְּבְרַחְמָוהי סַגִּיאָא אוֹלְדַן מִן דְּרֵישׁ בַּקְיָמְתֵּה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְסַבְרָא דְּחַיֵּא ׃

Laudato ſia Iddio che è il Padre del noſtro Signor IESV Chriſto, che ſecondo la ſua molta miſericordia ci ha rigenerati in vna viua ſperanza, per la reſurrettione di IESV Chriſto da morte.

4 וְלְיָרְתוּתָא דְּלָא מִתְחַבְּלָא וְלָא מִתְטַנְּפָא וְלָא חָמְיָא הִי דַּמְטַיְבָא לְכוֹן בַּשְׁמַיָּא ׃

A l'heredità immortale, incontaminata & incorruttibile, conſeruata ne cieli à voi.

5 כַּד נְטִירִין אַנְתּוּן בְּחַיְלָא דַּאלָהָא וּבְהַימָנוּתָא לְחַיֵּא דַּמְטַיְבִין דְּנֶתְגַּלּוּן לְזַבְנָא אַחְרָיָא ׃

Che per virtù di Dio mediante la fede, ſete guardati a la ſalute, che è apparecchiata à ſcoprirſi ne l'vltimo tempo.

הַשְּׁלִיחַ כְּלִילָה הָרִאשׁוֹנָה ׃

א

כֵּיפָה שְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לִבְחִירֵי הַגֵּרִים הַנְּפוֹצִים בְּפָנְטוֹס גַּלַטְיָא כַּפְתּוֹר אַסְיָה וּבִיתוּנְיָה ׃

PEDRO Apoſtol de Ieſus el Chriſto à los eſtrangeros que eſtan eſparzidos en Ponto, en Galacia, en Capadocia, en Aſia, y en Bithynia.

2 כְּדַעַת אֱלֹהִים הָאָב מִקֶּדֶם בְּקֹדֶשׁ הָרוּחַ לְיִקְהַת וּלְנִדַּת דְּמֵי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם לְהַרְבֵּה ׃

Elegidos, ſegun la preſciencia de Dios Padre, en ſanctificacion del Eſpiritu, para obedecer y ſer rociados con la ſangre de Ieſus el Chriſto, Gracia y paz os ſea multiplicada.

3 בָּרוּךְ יְהוָֹה אֲבִי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר כְּרֹב חַסְדּוֹ הֶחֱלִיף אוֹתָנוּ לְתִקְוַת הַחַיִּים בִּתְקוּמַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מִמֵּתִים ׃

Alabado ſea el Dios y Padre de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto, que ſegun ſu grande miſericordia nos ha regenerado en eſperança biua, por la reſurrecion de Ieſus el Chriſto de los muertos.

4 לְנַחֲלָה שֶׁהִיא בִּלְתִּי שַׁחַת בְּלִי מוּם וּבְלִי מַדְוֶה הַנִּשְׁמְרָה בַּשָּׁמַיִם אֲלֵיכֶם ׃

Para la herencia incorruptible, y que no puede contaminarſe, y marchitarſe, conſeruada en los cielos.

5 אֲשֶׁר בִּגְבוּרַת אֱלֹהִים תִּנָּצְרוּ בֶּאֱמוּנָה אֶל־הַיְשׁוּעָה הַנְּכוֹנָה לְהִגָּלוֹת בְּעֵת קֵץ ׃

Para voſotros, que ſoys guardados en la virtud de Dios por fe, para alçancar la ſalud que eſtá aparejada para ſer manifeſtada en el poſtrimero tiempo:

ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗ
ἐπιστολὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας, ἀσίας, καὶ βιθυνίας.

PIERRE Apoſtre de Ieſus Chriſt aux eſtrangers qui eſtes eſpars en Ponte, en Galatie, en Cappadoce, en Aſie, & en Bithynie.

2. Κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.

Eſleus ſelon la prouidence de Dieu le Pere, en ſanctification d'Eſprit, à l'obeiſſance & aſperſion du ſang de Ieſus Chriſt: Grace & paix vous ſoit multipliee.

3. Εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι᾽ ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν.

Benit ſoit Dieu qui eſt le Pere de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, qui par ſa grande miſericorde nous a regeneres en eſperance viue, par la reſurrection de Ieſus, Chriſt d'entre les morts:

4. Εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς.

Pour obtenir l'heritage incorruptible qui ne ſe peut cõtaminer, ni fleſtrir, conſerué és cieux pour nous:

5. Τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ.

Qui ſommes gardes en la vertu de Dieu par la foy pour auoir le ſalut preſt d'eſtre reuele au dernier temps:

I. PETRI.

CAP. I.

PETRVS Apoſtolus Ieſu Chriſti, electis advenis diſperſionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Aſiæ, & Bithyniæ.

PEter an Apoſtle of Jeſus Chriſte/ to the ſtrangers yͤ dwell here and there throughout Pontus/ Galatia/ Cappadocia/ Aſia and Bithynia.

2. Secundùm præſcientiã Dei Patris, in ſanctificationem Spiritus, in obedientiam & aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti. Gratia vobis & pax multiplicetur.

Elect according to the foreknowledge of God the Father vnto ſanctification of the ſpirit/ through obedience & ſprinkling of yͤ blood of Jeſus Chriſt: Grace and peace be multiplied vnto you.

3. Benedictus Deus & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſecundùm miſericordiam ſuam magnam regeneravit nos in ſpem vivam, per reſurrectionem Ieſu Chriſti ex mortuis.

Bleſſed be God euen the Father of our Lord Jeſus Chriſt / which according to his aboundant mercy hath begotten vs againe vnto a liuely hope by the reſurrection of Jeſus Chriſt from the dead.

4. In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarceſſibilem, conſervatam in cælis in vobis.

To an inheritance immortall and vndefiled/ and that fadeth not away/ reſerued in heauen for you.

5. Qui in virtute Dei cuſtodimini: per fidem in ſalutem, paratam revelari in tempore noſtro.

Which are kept by the power of God through faith vnto ſaluation / which is prepared to be ſhewed in the laſt time.

I. S. Petri.

Das I. Capitel.

PEtrus ein Apoſtel Jeſu Chriſti. Den erwehlten Fremddlingen hin vnd her/ in Ponto/ Galatia/ Capadocia/ Aſia/ vnd Bythinia.

PEder Jheſu Chriſti Apoſtel. De vdualde Fremmede alleuegne/ i Ponto/ Galatia/ Capadocia/ Aſia/ oc Bythinia.

2. Nach der verſehung Gottes deß Vaters/ durch die heiligung deß Geiſtes/ zum gehorſam vnd zur beſprengung deß Bluts Jeſu Chriſti. Gott gebe euch vil Gnade vnd Fride.

Effter Gud Faders forſyn/ formedelſt Aandens helligørelſe/ til lydighed oc til Jheſu Chriſti Blods beſtenckelſe. Gud giffue eder megen Naade oc Fred.

3. Gelobet ſey Gott vnnd der Vater vnſers HERRN Jeſu Chriſti/ der vns nach ſeiner groſſen Barmhertzigkeit wider geborn hat/ zu einer lebendigen hoffnung/ durch die aufferſtehung Jeſu Chriſti von den Todten.

Loffuet vere Gud vor HERRIS Jheſu Chriſti Fader/ ſom haffuer igenfød oſſ effter ſin ſtore barmhertighed/ til it leffuende haab/ formedelſt Jheſu Chriſti opſtandelſe/ fra de Døde.

4. Zu einem vnvergänglichem vnd vnbeflecktem vnnd vnverwelcklichem Erbe/ das behalten wirdt im Himmel.

Til en wforgengelig oc wbeſmittelig oc wforuiſnelig Arffue/ ſom beholdis i Himmelen til eder.

5. Euch/ die jr auß Gottes macht/ durch den Glauben bewaret werdet zur ſeligkeit/ welche zubereitet iſt/ daß ſie offenbar werde zu der letzten zeit.

J ſom aff Guds mact bliffue beuarede formedelſt Troen/ til Salighed/ huilcken der er bered/ at hun ſkal obenbaris i den ſiſte tid.

I S. Petra.

Kapitola I.

PEtr Apoſſtol Gežijſſe Kryſta/ přijchozým rozptýleným w Pontu/ w Galacij/ w Kapadocij/ w Azij/ a w Bithynij.

PIotr Apoſtol Jezu Kryſthuſow przychodniom roſproſzonym po Poncie/ po Gálácyey/ Kappádocyey/ Aſyiey/ y Bythyniiey.

2. Wywoleným wedlé předzwěděnij Boha Otce/ ſkrze poſwěcenij Ducha Swatého/ k poſluſſenſtwij a ſkropenij Krwé Gežijſſe Kryſta: Miloſt wám a pokog buď rozmnožen.

Wybránym z przeyrzenia Bogá Oycá/ ku świątobliwośći duchá przez poſłuſzeńſtwo y pokropienie krwie Jezuſá Kryſtuſá. Láſká niech wam będźie y pokoy rozmnożony.

3. Požehnaný Bůh a Otec Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta/ kterýžto podlé welikého Miloſrdenſtwj ſwého znowa nás zrodil k naděgi žiwé/ ſkrze wzkřijſſenj z mrtwých Gežijſſe Kryſta.

Błogoſławiony Bog y Oćiec Páná náſzego Jezu Kryſtá/ ktory z wielkiego miłoſierdźia ſwoiego odrodźił nas ku nádźiei żywey/ przez zmartwych wſtánie Jezuſá Kryſtuſá.

4. K dědictwij neporuſſytedlnému/ a nepoſſkwrněnému/ a neſwadnaucýmu/ kteréž ſe chowá w Nebeſých wám.

Ku dźiedźictwu ktore zginąć niemoże/ áni być pomazáne/ áni zepſowane/ á ieſt nam záchowáne ná niebie.

5. Kteřijžto mocý Božij oſtřijháte ſe ſkrze Wijru k ſpaſenij/ kteréž připraweno geſt/ aby ſe zgewilo w čas poſlednij.

Ktorzy ieſtheſmy záchowáni mocą Bożą przez wiárę ku zbáwieniu/ ktore gotowe ieſt áby było obiáwione czáſu oſtátniego.

6 דְּבְהוֹן תֶּחְדּוּן לְעָלַם אֶפֶן בְּהָנָא זַבְנָא קַלִּיל מֶתְעִיקִין אַנְתּוּן בְּנֶסְיוֹנֵא מְשַׁחְלְפֵא׃

Nel che voi vi rallegrate, eſſendo hora per vn poco de tempo contriſtati per di- diuerſe tentationi, s'egli è di biſogno.

7 דְּעַדִין עֲלַיְכוֹן אֵיכַנָּא דְּבוּחְרָנָא דְּהַיְמָנוּתְכוֹן יַתִּירָא דַּמְיַתַּר מֶן דַּהְבָא סְגִינָא דְּאֶתְבְּקִי בְּנוּרָא לְתֶשְׁבּוּחְתָּא וְלָאִיקָרָא וַלְקוּלָּסָא בְּגֶלְיָנֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Accioche la proua de la voſtra fede molto piu pretioſa che quella de l'oro, il qual periſce e nondimeno ſi proua nel fuoco, vi ſia trouata in laude, & honore e gloria, quando IESV Chriſto ſi reuelarà.

8 הַו דְּלָא חֲזַיְתּוּנָיְהי וּמְחַבִּין אַנְתּוּן לֵה וּבְהַיְמָנוּתֵה רָוְזִין אַנְתּוּן בְּחַדוּתָא מְשַׁבַּחְתָּא דְּלָא מֶתְמַלְּלָא׃

Ilqual voi amate, ancor che non l'habbiate veduto: nelquale hora credete, ſenza vederlo: & eſultate d'vn'allegrezza inenarrabile e glorioſa.

9 דְּתֶתְקַבְּלוּן פּוּרְעָנָא דְּהַיְמָנוּתְכוֹן חַיָּא דְּנַפְשָׁתְכוֹן׃

Portando il fine de la voſtra fede, cioè, la ſalute de le anime.

10 הָנוֹן חַיֵּא דְּעַקְּבוּ הֲווּ עֲלַיְהוֹן נְבִיֵּא כַּד אֶתְנַבִּיו עַל טַיְבוּתָא דַּעֲתִידָא הֲוָת דְּתֶתְיְהֵב לְכוֹן׃

De laqual ſalute ricercorono e fecero inquiſitione i Profeti, che hanno profetizato de la gratia che doueua venire in voi.

11 וּבְצוֹ דְּבְאַינָא זַבְנָא מַחְוְיָא וּמַסְהֲדָא רוּחֵה דַּמְשִׁיחָא דְּעָמְרָא בְּהוֹן דַּעֲתִידִין חַשּׁוֹהִי דַּמְשִׁיחָא וְתֶשְׁבּוּחְתֵּה דְּמֶן בָּתַר־כֵּן׃

Ricercando in che, ò in qual punto lo Spirito profetico di Chriſto che era in loro ſignificaſſe le afflittioni che doueuano venir ſopra Chriſto, e le glorie che ne ſeguirebbono.

6 אֲשֶׁר בָּהּ תַּעַלְזוּ אַתֶּם־כִּי עַתָּה מְעַט (אִם צָרִיךְ) נוּגִים אַתֶּם בְּמַסּוֹת מִתְחַלְּפוֹת׃

En loqual voſotros hos alegrays, eſtando àl preſente vn poco de tiempo affligidos en diuerſas tentaciones, ſi es neceſſario:

7 אֲשֶׁר בֹּחַן אֱמוּנַתְכֶם יְקַר יוֹתֵר מִזָּהָב צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ מְזֻקָּק שִׁבְעָתַיִם יִמָּצֵא לִתְהִלָּה לִיקָר וְלִכְבוֹד בְּהִגָּלוֹת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Para que la prueua de vueſtra fe muy mas precioſa que el oro, el qual perece mas empero es prouado con fuego) ſea hallada en alabança, gloria, y honrra, quando Ieſus el Chriſto fuere manifeſtado.

8 אֲשֶׁר אוֹהֲבִים אַתֶּם וְלֹא רְאִיתוּהוּ אֲשֶׁר בּוֹ מַאֲמִינִים אַתֶּם וּשְׂמֵחִים בְּשִׂמְחָה נֶהֱדֶרֶת לֹא לְסַפֵּר וְלֹא רוֹאִים׃

Al qual no auiendo viſto, lo amays: en el qual creyendo, aunque al preſente no lo veays, hos alegrays con gozo inefable y glorificado.

9 לָשֵׂאת אֶת־סוֹף אֱמוּנַתְכֶם אֶת־יְשׁוּעַת נַפְשְׁכֶם׃

Ganando el fin de vueſtra fe que es la ſalud de las animas.

10 אֶת־יְשׁוּעָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ בִקְּשׁוּ וְחָקְרוּ הַנְּבִיאִים שֶׁהֵם עַל־הַתְּחִנָּה אֲשֶׁר אֲלֵיכֶם נִבְּאוּ׃

De laqual ſalud los Prophetas, que prophetizaron de la gracia que auia de venir en voſotros, han iniquirido, y diligentemente buſcado.

11 מְחַקְּרִים בַּמֶּה אוֹ בְּכַמָּה עֵת־תְּחַוֶּה רוּחַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר בָּהֶם הַמְעִידָה מִקֶּדֶם אֶת־עֱנוּת הַמָּשִׁיחַ וְאַחֲרֵי־כֵן אֶת־הַכָּבוֹד׃

Eſcudrinnando, quando y enque punto de tiempo ſignificaua el Eſpiritu de Chriſto que eſtaua enellos: el qual antes anunciaua las afliciones que auian de venir al Chriſto , y las glorias deſpues deellas.

6. Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς.

En quoi vous-vous eſgayez, eſtans maintenant vn peu de temps cõtriſtés en diuerſes tentations, s'il eſt conuenable:

7. Ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ.

Afin que l'eſpreuue de voſtre foy, beaucoup plus precieuſe que l'or, qui perit, & toutesfois eſt eſprouué par le feu, vous tourne à louange, & honneur & gloire, quand IeſusChriſt ſera reuelé:

8. Ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ.

Lequel, quoi que ne l'ayez veu, vous aimez: auquel, quoi que maintenant ne le voyez, vous croyez, & vous eſgayez d'vne ioye inenarrable & glorieuſe.

9. Κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν.

Rapportans la fin de voſtre foy, aſſauoir ſalut des ames.

10. Περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες.

Duquel ſalut les Prophetes (qui ont prophetizé de la grace qui eſtoit reſeruée pour vous) ſe ſont enquis, & l'ont diligemment recerché.

11. Ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας.

Recerchans ſoigneuſement quand & en quel temps l'Eſprit prophetique de Chriſt qui eſtoit en eux, rendant teſmoignage auparauãt, declaroit les ſouffrances qui deuoyent aduenir à Chriſt, & les gloires qui s'en deuoyent enſuiure.

CAP. I.

6. In quo exultabitis, modicum, nunc, ſi oportet contriſtari in variis tentationibus.

Wherein ye reioyce / though nowe for a ſeaſon/ if neede require/ yee are in heauines/ through manifold tentations

7. Vt probatio veſtræ fidei multo pretioſior auro, quod per ignem probatur inveniatur in laudem & gloriam & honorem in revelatione Ieſu Chriſti.

That the triall of your faith / being much more precious then golde that periſheth/ though it bee tried with fire/ might bee founde vnto your prayſe and honour and glorie / at the appearing of Jeſus Chriſt.

8. Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultatis lætitia inenarrabili & glorificata.

Whome ye haue not ſeene/ and yet loue him / in whome nowe / though yee ſee him not/ yet do you beleeue/ and reioyce with ioy vnſpeakeable and glorious.

9. Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum.

Receiuing the end of your faith / euen the ſaluation of your ſoules.

10. De qua ſalute exquiſierunt atque ſcrutati ſunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverũt.

Of the which ſaluation the Prophets haue inquired and ſearched / which propheſied of the grace that ſhould come vnto you.

11. Scrutantes in quod vel quale tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti, prænuntians eas quæ in Chriſto ſunt paſſiones & poſteriores glorias.

Searching when or what time the Spirit which teſtified before of Chriſt which was in them/ ſhoulde declare the ſuffringes that ſhould come vnto Chriſt and the glorie that ſhould follow.

Das I. Capitel.

6. In welcher jr euch frewen werdet/ die jhr jetzt eine kleine zeit/ wo es ſein ſol/ traurig ſeyt in mancherley anfechtungen.

I huilcken i ſkulle glæde eder/ i ſom nu en liden tid/ om det en ſkal vere/ ere bedrøffuede i mangehonde friſtelſer.

7. Auff daß ewer Glaube rechtſchaffen vnnd vil köſtlicher erfunden werde/ denn daß vergängliche Gold/ das durchs Fewer beweret wird/ Zu lobe/ preiß vnd ehre/ wenn nun offenbaret wirdt Jeſus Chriſtus.

Paa det at eders Tro ſkal befindis retſindig oc meget kaaſteligere/ eng det forgengelige Guld ſom prøffuis i ilden) t l loff/ priſſ oc ære/ naa ſom Jeſus Chriſtus nu bliffuer obenbaret.

8. Welchen jr nicht geſehen/ vnd doch lieb habt/ vnnd nun an jhn glaubet/ wiewol jr jhn nicht ſehet/ So werdet jr euch frewen mit vnaußſprechlicher vnd herrlicher frewden.

Huilcken i haffue icke ſeet/ oc dog elſke hannem/ oc i nu tro paa hannem/ alligeuel at i icke ſee hannem/ ſaa ſkulle i glæde eder met vſigelig oc herlig glæde.

9. Vnd das ende ewers Glaubens darvon bringen/ nemlich der Seelen Seligkeit.

Oc føre eder Trois ende der fra/ ſom er ſielens Salighed.

10. Nach welcher ſeligkeit haben geſucht vnnd geforſchet die Propheten/ die von der zukünfftigen Gnade auff euch geweiſſaget haben.

Effter huilcken ſalighed Propheterne ſøgte oc randſagede/ ſom propheterede om den tilkommende naade i eder.

11. Vnd haben geforſchet/ auff welche vnnd welcherley zeit deutet der Geiſt Chriſti/ der in jhnen war/ vnd zuvor bezeuget hat die Leiden/ die in Chriſto ſind/ vnd die Herrligkeit darnach/ welchen es offenbaret iſt.

Oc de randſagede/ paa huilcken oc huordan tid Chriſti Aand/ ſom vaar i dem/ gaff til kende/ oc vidnede tilforn om den pine/ ſom er i Chriſto/ oc den Herlighed der effter.

Kapitola I.

6. W kterémžto radowati ſe budete/ ač nynij maličko muſýte ſe pormautiti w rozličných zámutcých:

W ktorey rzeczy rádujećie ſie/ theraz maluczko zaſmuceni rozmáitemi pokuſámi/ ieſli potrzeba ieſt.

7. Aby zkuſſenij wijry waſſý mnohém dražſſý než Zlato/ kteréž ſe wohni/ zkuſſuge nalezeno bylo/ k chwále a ſláwě a k cti při zgewenj Gežiſſe Kryſta.

Aby doświádczenie wiáry wáſzey dáleko droższe niż doświádczenie złotá ktore ginie/ á wżdy przez ogień bywa doświádczone/ było znalezione być wam ku czći y chwale/ y ku poczćiwośći/ gdy ſie okaże Jezus Kryſtus.

8. Kteréhožto newidewſſe milugete/ w kteréhožto také nynij newidauce ho/ wěřijte: a wěřijce radugete ſe radoſtí newymluwnau/ a oſláwenau.

Ktorego nie widziawſzy miłujećie/ ktorego nie widząc przedſię mu wierzyćie/ rádując ſię weſelem niewymownym y chwalebnym.

9. Dochbzegijce konce wijry waſſý/ Spaſenij Duſſý waſſých.

Odnoſząc zapłátę wiáry wáſzey/ to ieſt/ zbáwienie duſz.

10. Kteréhožto ſpaſenij hledali a po něm ſe ptali Proroci/ kteřijž gſau prorokowali o budaucý Miloſti/ kteráž geſt mezy wámi.

O ktorym zbáwieniu dowiádowáli ſię y bádáli Prorocy/ ktorzy o przyſzłey ná nas łáſce prorokowáli.

11. Ptagijce ſe/ který aneb naký to čas bude/ o kterémž prawil gim Duch Kryſtůw/ předpowijdage ta která gſau na Kryſtu vtrpenij/ a budaucý ſláwy:

Pilnie ſzukáiąc ná ktory bo ná táki czas Duch Kryſtuſow w nich wprzod świádcząc oznaymił utrapienia ktore miáły przyiść ná Kryſtuſá y chwałę ktora po nich przyiść miáłá.

א

12 וְאִתְגְּלִי לְהוֹן כֹּל ד
דְּבָעֵין הֲווּ מֶטוּל דְּלָו
לְנַפְשְׁהוֹן בָּעֵין הֲווּ אֶלָּא
לַן דִּילַן מְתַנְבִּין הֲווּ אִילֵין
דְּהָשָׁא אֶתְגְּלִי לְכוֹן בְּיַד
אִילֵין דְּסַבַּרְנָכוֹן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא דְּאֶשְׁתַּדַּר מֶן
שְׁמַיָּא דַּבְּהֵין בְּהָלֵין מת
מְתַרְגְּרְגִין אַף מַלְאַכֵא
דַּיְדַיְקוּן׃

A iquali fu riuelato che non per ſe ſteſſi, ma per noi amminiſtrauano le coſe che hora vi ſono ſtate annuntiate per quelli che vi hanno predicato l'Euangelio per lo Spirito ſanto mandato dal cielo: ne lequali gli Angeli deſiderano riguardare.

13 מֶטוּל הָנָא חֲזוּקוּ חַצָּא
דְּתַרְעִיָּתְכוֹן וְאִתְתְּעִירוּ
גְּמִירָאִית וְסַבַּרוּ עַל חַדוּתָא
דְּאָתְיָא לְכוֹן בְּגֶלְיָנֵהּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Per laqual coſa tenendo cinti i lombi de la voſtra mente, ſtando ſobrij, ſperate perfettamente ne la gratia che vi è preſentata, fin a tãto che ſia manifeſtato IESV Chriſto.

14 אֵיךְ בְּנַיָּא מֶשְׁתַּמְעָנֵא
וְלָא תֶּשְׁתַּוְּתְפוּן תּוּב לר
לְרְגִיגָתָא קַדְמָיָתָא אִילֵין
דְּרָגִין הֲוַיְתוּן דְּלָא בְּיָדַעְתָּא
אֶלָּא הֲווּ קַדִּישִׁין בְּכֻלְּהוֹן
הוּפָּכַיְכוֹן׃

Come figliuoli obbedienti, non accomodandoui à le concupiſcentie di prima, quando erauate ne la voſtra ignorantia.

15 אֵיךְ דְּקַדִּישׁ הוּ הָו מַן
דַּקְרָכוֹן׃

Ma ſicome colui che v'ha chiamati è ſanto, coſi ancora voi ſiate ſanti in ogni conuerſatione.

16 מֶטוּל דִּכְתִיב דַּהֲוַיְתוּן
קַדִּישִׁין אַיְכַנָּא דְּאַף אֶנָא
קַדִּישׁ אֶנָא׃

Percioch'egli è ſcritto, Siate ſanti, percioch'io ſon ſanto.

א

12 לַאֲשֶׁר נִגְלָה הַדָּבָר כִּי־לֹא
לְנַפְשָׁם כִּי־אִם לָנוּ שֵׁרְתוּ אֵלֶּה
אֲשֶׁר מֵעַתָּה הֻגְּדוּ לָכֶם בַּאֲשֶׁר
מְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ
הַנִּשְׁלָחָה מִשָּׁמַיִם אֲשֶׁר בָּם
הַמַּלְאָכִים מִתְאַוִּים לְהַשְׁקִיף׃

A los quales fue reuelado, que no para ſi miſmos, ſino para noſotros adminiſtrauan las coſas que aora hos ſon anunciadas de losque hos han predicado el Euangelio por el Eſpiritu ſancto embiado del cielo, en las quales deſſean mirar los Angeles.

13 לָכֵן חִגְרוּ אֶת־מָתְנֵי שִׂכְלְכֶם
הִתְעוֹרְרוּ בְּתֹם וְיֹשֶׁר שַׂבְּרוּ אֶל־
הַתְּחִנָּה אֲשֶׁר תּוּבָא לָכֶם בְּהִגָּלוֹת
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Por loqual teniendo los llomos de vueſtro entendimiento çennidos, con templança, eſperad perfectamente en la gracia que os es preſentada quando Ieſus el Chriſto os es manifeſtado:

14 כִּבְנֵי הַיִּקָּהָה לֹא־תִדַּמּוּ
לַמַּאֲוַיִּים הָרִאשׁוֹנִים שֶׁהֵם
בְּשִׁגְגַתְכֶם׃

Como hijos obedientes, no conformando hos con los deſeos que antes teniades eſtando en vueſtra ignorancia:

15 כִּי־אִם כַּקָּדוֹשׁ אֲשֶׁר קָרָא
אֶתְכֶם גַּם אַתֶּם הֱיוּ קְדוֹשִׁים
בְּכָל־דֶּרֶךְ׃

Mas como aquel que os ha llamado es Sancto, ſemejantemente tambien voſotros ſed Sanctos en toda conuerſacion:

16 כִּי־כָתוּב הִתְקַדִּשְׁתֶּם וִהְיִיתֶם
קְדשִׁים כִּי־קָדוֹשׁ אָנִי׃

Porque eſcripto eſtà: Sed Sanctos, porque yo ſoy Sancto.

α'.

12. Οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

Auſquels il a eſtè reuelè que ce n'eſtoit point pour eux-meſmes, mais pour nous qu'ils adminiſtroyent ces choſes, leſquelles maintenant vous ont eſtè annoncees par ceux qui vous ont preſché l'Euangile, par le ſainct Eſprit enuoyé du ciel: eſquelles choſes les Anges deſirent regarder iuſqu'au fonds.

13. Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Vous donques, en ayant les reins de voſtre entendement ceints, auec ſobriete, eſperez parfaitement en la grace qui vous y eſt preſentee, iuſques à ce que Ieſus Chriſt ſoit reuele.

14. Ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις.

Et ce comme enfans obeiſſans, ne vous conformans point à vos conuoitiſes par ci deuant en voſtre ignorance.

15. Ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε.

Mais comme celui qui vous a appeles eſt ſainct, vous auſsi pareillement ſoyez ſaincts en tutte voſtre conuerſation.

16. Διότι γέγραπται, ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.

D'autant qu'il eſt eſcrit, Soyez ſaincts, car ie ſuis ſainct.

CAP. I.

12. Quibus revelatum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea quæ nunc nũtiata ſunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in quem deſiderant angeli proſpicere.

Vnto whom it was reueiled/ yͤ not vnto thẽſelues/ but vnto vs they ſhould miniſter yͤ things which are nowe ſhewed vnto you by them which haue preached vnto you the Goſpell by yͤ holy ghoſt ſent down from heauen/ the which things yͤ Angels deſire to behold.

13. Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrii, perfectè ſperare in eam quæ offertur vobis gratiam, in revelatione Ieſu Chriſti.

Wherefore/ girde vp the loynes of your minde/ be ſober/ and truſt perfectly on the grace that is brought vnto you/ by the reuelation of Jeſus Chriſt.

14. Quaſi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtrę deſideriis.

As obedient children/ not faſhioning your ſelues vnto the former luſtes of your ignorance.

15. Sed ſecundùm eum qui vocavit vos, Sanctum, & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis.

But as he which hath called you/ is holy/ ſo be ye holy in all maner of conuerſation.

16. Quoniam ſcriptum eſt: Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.

Becauſe it is written/ Be ye holy/ for I am holy.

Das I. Capitel.

12. Welches jhnen offenbaret iſt/ Denn ſie habens nicht jnen ſelbs/ ſondern vns dargethan/ welches euch nun verkůndiget iſt/ durch die/ ſo euch das Evangelium verkůndiget haben/ durch den heiligen Geiſt vom Himmel geſandt/ welches auch die Engel gelůſtet zu ſchawen.

Huilcket det er obenbare/ Thi at de giorde det icke for dem ſelff/ men for oſſ/ Som eder nu er kundgiort aff dem/ ſom forkyndede eder Euangelium/ formedelſt den hellig Aand/ ſom bleff ſent aff Himmelen/ huilcket oc Englene begære at ſee.

13. Darumb ſo begůrtet die Lenden ewers gemůts/ ſeyt nůchtern/ vnnd ſetzet ewer Hoffnung gantz auff die gnade/ die euch angeboten wird/ durch die offenbarung Jeſu Chriſti.

Der faare da omgiorder eders ſinds Lender/ verer ædrue/ oc ſetter eders Haab aldelis til den Naade/ ſom eder tilbiudis/ formedelſt Jheſu Chriſti obenbarelſe.

14. Als gehorſame Kinder/ vnd ſtellet euch nicht gleich wie vorhin/ da jr inn vnwiſſenheit nach den lůſten lebetet.

Lige ſom lydige Børn/ Oc ſticker eder icke/ lige ſom tilforn/ der i leffde i vanuittighed effter Begæringer.

15. Sondern nach dem/ der euch beruffen hat/ vnd heilig iſt/ ſeyt auch jhr heilig/ in allem ewrem wandel.

Men effter den/ ſom eder kallede oc er Hellig/ Vere oc i hellige/ i al eders omgengelſe.

16. Denn es ſtehet geſchrieben: Jhr ſolt heilig ſein/ denn ich bin heilig.

Thi det ſtaar ſcreffuit/ I ſkulle vere Hellige/ thi ieg er Hellig.

Kapitola I.

12. Kterýmžto zgeweno geſt: že ne ſamým ſobě/ ale nám poſluhowali těmi wěcmi/ kteréž nynij gſau wám zwěſtowány/ ſkrze ty kteřijž wám kázali Ewangelium Duhem Swatým ſeſla nýms Nebe/ na kterěhož žádagij Angelé patřiti.

Ktorym y to było oznáymiono/ iż nie ſobie/ ále nam tymi rzeczámi poſługowáli/ ktore teraz ſą opowiedziáne przez ty ktorzy wam przepowiedáli Ewánielia/ przez zeſłánego z niebá Duchá świętego/ ná ktore rzeczy żądáła Aniołowie pátrząć.

13. Protož přepáſſtyc bedra myſli waſſý/ ſtřjzliwij gſauce/ dokonalau měgte Naděgi/ w té milosti kteraž ſe wám dáwá/ při zgewenij Geziſſe Kryſta.

A przetoż przepáſawſzy biodrá wmyſłu wáſzego trzeźwośćią/ doſkonála nádzieie mieyćie w łáſce ktora wam ieſt przynieſioná/ áż ſie okaże Kryſtus.

14. Jakožto Synowé poſluſſenſtwij/ neſrownáwagijce ſes prwnijmi žádoſtmi hlaupoſti waſſý:

Jáko ſynowie poſłuſzni ktorzy ſie nie przypodobniacie przeſzłym pożądliwośćiam/ gdyśćie byli w nieumieiętnośći wáſzey.

15. Ale wedle toho kterýž geſt powolal wás Swatého/ abyſſte y wy Swatij byli we wſſem waſſem obcowánij:

Ale iáko ten ktory was wezwał/ święty ieſt/ ábyśćie też wy byli świętymi/ we wſzelákim obcowániu.

16. Nebť geſt napſáno/ Swatij budte/ neb yá Swatý gſem.

Dla tego nápiſano ieſt Badzie świętymi/ ábowiem iá święty ieſtem.

א

12 ואתגלי להון כד דבצין הוו מטול דלו לנפשהון בעין הוו אלא לן דילן מתנבין הוו אילין דהשא אתגלי לכון ביד אילין דסברנכון ברוחא דקודשא דאשתדר מן שמיא דבהין בהלין מת מתרגרגין אף מלאכא דנדיקון׃

A iquali fu riuelato che non per ſe ſteſſi, ma per noi amminiſtrauano le coſe che hora vi ſono ſtate annuntiate per quelli che v' hanno predicato l' Euangelio per lo Spirito ſanto mandato dal cielo: ne lequali gli Angeli deſiderano riguardare.

13 מטול הנא חזוקו חצא דתרעיתכון ואתתעירו גמראית וסברו על חדותא דאתיא לכון בגליניה דמרן ישוע משיחא׃

Per laqual coſa tenendo cinti i lombi de la voſtra mente, ſtando ſobrij, ſperate perfettamente ne la gratia che v' è preſentata, fin a tāto che ſia manifeſtato IESV Chriſto.

14 איך בניא משתמענא ולא תשתותפון תוב לר לרגיגתא קדמיתא אילין דרגין הויתון דלא בידעתא אלא הוו קדישין בכלהון הופכיכון׃

Come figliuoli obbedienti, non accomodandoui à le concupiſcentie di prima, quando erauate ne la voſtra ignorantia.

15 איך דקדיש הו הו מן דקרכון׃

Ma ſicome colui che v'ha chiamati è ſanto, coſi ancora voi ſiate ſanti in ogni conuerſatione.

16 מטול דכתיב דהויתון קדישין איכנא דאף אנא קדיש אנא׃

Percioch' egli è ſcritto, Siate ſanti, percioch' io ſon ſanto.

א

12 לאשר נגלה הדבר כי־לא לנפשם כי־אם לנו שרתו אלה אשר מעתה הגדו לכם באשר מבשרים אתכם ברוח הקדש הנשלחה משמים אשר בם המלאכים מתאוים להשקיף׃

A los quales fue reuelado, que no para ſi miſmos, ſino para noſotros adminiſtrauan las coſas que aora hos ſon anunciadas de losque hos han predicado el Euangelio por el Eſpiritu ſancto embiado del cielo, en las quales deſſean mirar los Angeles.

13 לכן חגרו את־מתני שכלכם התעוררו בתם וישר שברו אל־התחנה אשר תובא לכם בהגלות ישוע המשיח׃

Por loqual teniendo los llomos de vueſtro entendimiento çennidos, con templança, eſperad perfectamente en la gracia que os es preſentada quando Ieſus el Chriſto os es manifeſtado:

14 כבני היקהה לא־תדמו למאוים הראשונים שהם בשגגתכם׃

Como hijos obedientes, no conformando hos con los deſeos que antes teniades eſtando en vueſtra ignorancia:

15 כי־אם כקדוש אשר קרא אתכם גם אתם היו קדושים בכל־דרך׃

Mas como aquel que os ha llamado es Sancto, ſemejantemente tambien voſotros ſed Sanctos en toda conuerſacion:

16 כי־כתוב התקדשתם והייתם קדשים כי־קדוש אני׃

Porque eſcripto eſtà: Sed Sanctos, porque yo ſoy Sancto.

α΄.

12. Οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

Auſquels il a eſté reuelé que ce n'eſtoit point pour eux-meſmes, mais pour nous qu'ils adminiſtroyent ces choſes, leſquelles maintenant vous ont eſté annoncees par ceux qui vous ont preſché l'Euangile, par le ſainct Eſprit enuoyé du ciel: eſquelles choſes les Anges deſirent regarder iuſqu'au fonds.

13. Διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ.

Vous donques, en ayant les reins de voſtre entendement ceints, auec ſobriete, eſperez parfaitement en la grace qui vous y eſt preſentee, iuſques à ce que Ieſus Chriſt ſoit reuele.

14. Ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις.

Et ce comme enfans obeiſſans, ne vous conformans point à vos conuoitiſes par ci deuant en voſtre ignorance.

15. Ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε.

Mais comme celui qui vous a appelés eſt ſainct, vous auſsi pareillement ſoyez ſaincts en tutte voſtre conuerſation.

16. Διότι γέγραπται, ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.

D'autant qu'il eſt eſcrit, Soyez ſaincts, car ie ſuis ſainct.

CAP. I.

12. Quibus revelatum eſt, quia non ſibimetipſis, vobis autem miniſtrabant ea quæ nunc nũtiata ſunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu ſancto miſſo de cælo, in quem deſiderant angeli proſpicere.

Vnto whom it was reueiled/ yͤ not vnto themſelues/ but vnto vs they ſhould miniſter yͤ things which are nowe ſhewed vnto you by them which haue preached vnto you the Goſpell by yͤ holy ghoſt ſent down from heauen/ the which things yͤ Angels deſire to behold.

13. Propter quod ſuccincti lumbos mentis veſtræ, ſobrii, perfectè ſperare in eam quæ offertur vobis gratiam, in revelatione Ieſu Chriſti.

Wherefore/ girde vp the loynes of your minde/ be ſober/ and truſt perfectly on the grace that is brought vnto you/ by the reuelation of Jeſus Chriſt.

14. Quaſi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ veſtrę deſideriis.

As obedient children / not faſhioning your ſelues vnto the former luſtes of your ignorance.

15. Sed ſecundùm eum qui vocavit vos, Sanctum, & ipſi in omni converſatione ſancti ſitis.

But as he which hath called you/ is holy/ ſo be ye holy in all maner of conuerſation.

16. Quoniam ſcriptum eſt: Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum.

Becauſe it is written/ Be ye holy/ for J am holy.

Das I. Capitel.

12. Welches jhnen offenbaret iſt/ Denn ſie habens nicht jnen ſelbs/ ſondern vns dargethan/ welches euch nun verkůndiget iſt/ durch die/ ſo euch das Evangelium verkůndiget haben/ durch den heiligen Geiſt vom Himmel geſandt/ welches auch die Engel gelůſtet zu ſchawen.

Huilcket det er obenbare / Thi at de giorde det icke for dem ſelff / men for oſſ / Som eder nu er kundgiort aff dem/ ſom forkyndede eder Euangelium/ formedelſt den hellig Aand/ ſom bleff ſent aff Himmelen/ huilcket oc Englene begære at ſee.

13. Darumb ſo begůrtet die Lenden ewers gemůts/ ſeyt nůchtern/ vnnd ſetzet ewer Hoffnung gantz auff die gnade/ die euch angeboten wird/ durch die offenbarung Jeſu Chriſti.

Der faare da omgiorder eders ſindz Lender/ verer ædrue/ oc ſetter eders Haab aldelis til den Naade/ ſom eder tilbiudis/ formedelſt Jheſu Chriſti obenbarelſe.

14. Als gehorſame Kinder/ vnd ſtellet euch nicht gleich wie vorhin/ da jr inn vnwiſſenheit nach den lůſten lebetet.

Lige ſom lydige Børn / Oc ſticker eder icke / lige ſom tilforn / der i leffde i vaunittighed effter Begæringer.

15. Sondern nach dem/ der euch beruffen hat/ vnd heilig iſt/ ſeyt auch jhr heilig/ in allem ewrem wandel.

Men effter den/ ſom eder kallede oc er Hellig/ Vere oc i hellige/ i al eders omgengelſe.

16. Denn es ſtehet geſchrieben: Jhr ſolt heilig ſein/ denn ich bin heilig.

Thi det ſtaar ſcreffuit/ J ſkulle vere Hellige/ thi ieg er Hellig.

Kapitola I.

12. Kterýmžto zgeweno geſt: že ne ſamým ſobě / ale nám poſlužowali těmi wěcmi/ kteréž nynij gſau wám zwěſtowány/ ſkrze ty kteřijž wám kázali Ewangelium Duchem Swatým ſeſlaným s Nebe/ na kteréhož žádagij Angelé patřiti.

Którym y to było oznáymiono/ iż nie ſobie/ ále nam thymi rzeczámi poſługowáli / ktore teraz ſą opowiedziáne przez ty ktorzy wam przepowiedáli Ewánielią / przez zeſłánego z niebá Duchá świętego/ ná ktore rzeczy żądáli Aniołowie pátrząc.

13. Protož přepáſſawſſe bedra myſli waſſý/ ſtřjzliwij gſauce/ dokonalau měgte Naděgi/ w té miloſti kteráž ſe wám dáwá/ při zgewenij Gežijſſe Kryſta.

A przetoż przepáſawſzy biodrá wmyſłu wáſzego trzeźwośćią/ doſkonálą nádzieię mieyćie w łáſce ktora wam ieſt przynieśioná / áż ſie okaże Kryſtus.

14. Jakožto Synowé poſluſſenſtwij/ neſrownáwagijce ſe s prwnijmi žádoſtmi hlaupoſti waſſý:

Jáko ſynowie poſłuſzni ktorzy ſie nie przypodobniaćie przeſzłym pożądliwośćiam/ gdyśćie byli w nieumieiętności wáſzey.

15. Ale wedle toho kterýž geſt powolal wás Swatého / abyſſte y wy Swatij byli we wſſem waſſem obcowánij:

Ale iáko ten ktory was wezwał/ święti ieſt/ ábyśćie też wy byli świętymi/ we wſzelákim obcowániu.

16. Nebť geſt napſáno/ Swatij budte/ neb yá Swatý gſem.

Dla tego nápiſano ieſt Bądźie świętymi/ ábowiem ia święty ieſtem.

א

17 וְאֶן הוּ דְּאַבָּא קָרֵין אַנְתּוּן הָו דְּלַיְת קְדָמוֹהִי מַסַּב בְּאַפֵּא וְדָאֶן לְכֻל נָשׁ אַיְךְ עְבָדוֹהִי בִּדְחֶלְתָּא אֶתְדַּבַּרוּ בְּזַבְנָא הָנָא דְּתוֹתָבוּתְכוּן׃

E ſe voi inuocate per Padre colui che ſenza hauer riguardo à l'apparenza de le perſone giudica ſecondo l'opera di ciaſcuno, attendete à conuerſare in timore tutto il tempo de la voſtra peregrinatione.

18 כַּד יָדְעִין אַנְתּוּן דְּלָא בְּכַסְפָּא דְּבָלֵא וְלָא בְּדַהְבָּא אֶתְפְּרֶקְתּוּן מֶן עְבָדַיְכוּן סְרִיקֵא הָנוּן דְּקַבֶּלְתּוּן מֶן אֲבָהַיְכוּן׃

Sapendo che voi non ſete ſtati riſcattati da la voſtra vana conuerſatione, inſegnataui da i voſtri padri, con coſe corruttibili, come oro, ò argento.

19 אֶלָּא בַּדְמָא יַקִּירָא דְּאֶמְּרָא דְּמוּמָא וְטוּלְשָׁא לַיְת בֵּהּ דְּאִיתַוְהִי מְשִׁיחָא׃

Ma col pretioſo ſangue di Chriſto, come d'agnello immaculato & incontaminato.

20 הָו דַּמְקַדַּם הָוָא פְּרִישׁ לֵהּ לְהָדָא מֶן קְדָם תַּרְמִיתֵהּ דְּעָלְמָא וְאֶתְגְּלִי בְּחַרְתְהוּן דְּזַבְנָא מֶטוּלָתְכוּן׃

Ordinato gia innanzi à la fondation del mondo, e manifeſtato ne gli vltimi tempi per amor di voi.

21 אַיְלֵין דְּבְאִידֵהּ הַיְמֶנְתּוּן בַּאלָהָא הָו דַּאֲקִימֵהּ מֶן בֵּית מִיתֵא דִּיהַב לֵהּ שׁוּבְחָא דְּהַיְמָנוּתְכוּן וס וְסַבְרְכוּן נֶהְוֵא עַל אֱלָהָא׃

I quali per lui credete in Dio che l'ha riſuſcitato da morte, & hagli dato gloria, accioche la voſtra fede e ſperanza fuſſe in Dio.

22 כַּד יַהְוֵין קַדִּישָׁן נַפְשָׁתְכוּן בְּמֶשְׁתַּמְעָנוּתֵהּ דְּשָׁרָרָא וְיֶהְוֵין מַלְיָן חוּבָּא דְּלָא מַסַּב בַּאפֵּא דְּמֶן לֶבָּא דַּכְיָא וַגְמִירָא תֶּהְוּוֹן מַחְבִּין חַד לְחַד׃

Hor voi purificando l'anime voſtre ne l'obbedientia de la verità, per lo Spirito, in vn amor fraterno non ſimulato, amateui l'vn l'altro intenſamente di puro cuore.

א

17 וְאִם־תִּקְרְאוּהוּ אָב אֲשֶׁר בְּלִי מַשֹּׂא פָנִים שׁוֹפֵט אֶת־כָּל־אִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ בְּיִרְאָה הִתְהַלְּכוּ אֶת־יְמֵי־חַיֵּיכֶם׃

Y, ſi inuocays por Padre à aquel que ſin accepcion de perſonas juzga ſegun la obra de cada vno: conuerſad en temor todo el tiempo de vueſtra habitacion:

18 וִידַעְתֶּם כִּי־לֹא בְשִׁחִיתַת כֶּסֶף וְזָהָב נִפְדֵּיתֶם מֵהֶבֶל הֲלִיכַת מָסֹרֶת אֲבוֹתֵיכֶם׃

Sabiendo, que aueys ſido reſcatados de vueſtra vana conuerſacion, la qual recebiſtes de vueſtros padres, no con coſas corruptibles, como oro, o plata.

19 כִּי־אִם בִּיקַר דַּם שֶׂה תָמִים וּבְלִי מוּם הַמָּשִׁיחַ׃

Mas con la ſangre precioſa del Chriſto, como de vn Cordero ſin mancha y ſin contaminacion:

20 הַנּוֹדָע מִקֶּדֶם מִבְּרִיאַת הָעוֹלָם וְנִגְלָה בְּעִתּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת בַּעֲבוּרְכֶם׃

Ya ordenado deantes de la fundacion del mundo, pero manifeſtado en los poſtrimeros tiempos por amor de voſotros.

21 אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מַאֲמִינִים בֵּאלֹהִים הַמֵּקִים מִמֵּתִים וַאֲשֶׁר נָתַן לוֹ הַכָּבוֹד אֲשֶׁר תְּהִי־אֱמוּנַתְכֶם וְשִׁבְרְכֶם בֵּאלֹהִים׃

Que por el creeys à Dios, el qual lo reſuſcitó de los muertos, y le há dado gloria, para que vueſtra fe, y eſperança ſea en Dios.

22 קַדְּשׁוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם בִּיקְהַת אֱמֶת בְּרוּחַ בְּאַחֲוָה בִּלְתִּי חֲנֻפָּה מִלֵּב טָהוֹר אֶהֱבוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ בִּמְאֹד׃

Auiendo purificado vueſtras animas en la obediencia de la verdad, por el Eſpiritu, en charidad hermanable, ſin fingimiento amaos vnos á otros entramnablemente de coraçon puro.

ά.

17. Καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε:

Et ſi vous inuoquez pour Pere celui qui ſans auoir eſgard à l'apparence des perſonnes iuge ſelon l'œuure d'vn chacun, conuerſez en crainte durant le temps de voſtre ſeiour temporel:

18. Εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου:

Sachans que vous auez eſté rachetés de voſtre vaine conuerſation, qui vous auoit eſté enſeignee par vos peres: nõ point par choſes corruptibles, comme par argent, ou par or:

19. Ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου, Χριστοῦ.

Mais par le precieux ſang de Chriſt, comme de l'agneau ſans macule & ſans tache:

20. Προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς.

Deſia ordonné deuant la fondation du monde, mais manifeſte ès derniers temps pour vous.

21. Τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν.

Qui par lui croyez en Dieu qui l'a reſſuſcite des morts, & lui a donné gloire, afin que voſtre foy & eſperance fuſt en Dieu.

22. Τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς.

Ayans donc purifie vos ames en obeiſſance à verite par l'Eſprit, pour vous adonner à charite fraternelle, ſans feintiſe, aimez l'vn l'autre affectueuſement d'vn cœur pur:

CAP. I.

17. Et ſi Patrem invocatis eum, qui ſine acceptione perſonarum iudicat ſecundùm uniuſcuiuſque opus: in timore, incolatus veſtri tempore converſamini.

And if ye call him Father / which without reſpect of perſon iudgeth according to euerie mans worke/ paſſe the time of your dwelling here in feare.

18. Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis.

Knowing that ye were not redemed with corruptible things / as ſiluer and golde / from your vaine conuerſation / receiued by the traditions of the fathers

19. *Sed* pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati Chriſti & incontaminati.

But with the precious bloud of Chriſt / as of a lambe vndefiled / and without ſpot.

20. Præcogniti quidem ante mundi conſtitutionem manifeſtati autem noviſſimis temporibus propter vos

Which was ordeyned before the foundation of the worlde / but was declared in the laſt times for your ſakes.

21. Qui per ipſum fideles eſtis in Deo qui ſuſcitavit à mortuis, & dedit ei gloriã, ut fides veſtra, & ſpes eſſet in Deo.

Which by his meanes do beleeue in God that raiſed him from the dead/and gaue him glorie/that your faith and hope might be in God.

22. Animas veſtras caſtificantes in obedientia charitatis amore ſimplici, ex corde invicem diligite attẽtiùs.

Seeing your ſoules are purified in obeying the trueth through the ſpirite/to loue brotherly with a pure heart feruently.

Das I. Capitel.

17. Vnd ſintemal jr den zum Vater anruffet / der ohn anſehen der Perſon richtet/ nach eines jeglichen werck / ſo führet ewren wandel / ſo lange jhr hie wallet/ mit förchten.

Oc effterdi at i kalde paa den Fader / ſom dømer vden perſoners anſeelſe / huer effter ſin gerning / Da bruger eders omgengelſe met fryct/ ſaa lenge ſom i her vandre.

18. Vnd wiſſet/ daß jr nicht mit vergenglichem Silber oder Gold erlöſet ſeyt / von ewerm eiteln wandel / noch Väterlicher weiſe.

Oc vider / at i ere icke förløſde met forgengelig Sølff eller Guld / fra eders forfengelige omgengelſe/ effter Faderlig ſkick.

19. Sondern mit dem theuren Blut Chriſti/ als eines vnſchuldigen vnnd vnbefleckten Lammes.

Men met Chriſti dyrebar Blod/ ſom met it wſkyldigt oc wbeſmittet Lamſſ.

20. Der zwar zuvor verſehen iſt/ehe der Welt grund gelegt ward/ aber offenbaret zu den letzten zeiten/vmb ewret willen.

Som tilforn vaar vorſkicket/ for Verdens grunduol bleff lagd / Men obenbaret i de ſiſte tider/ for eders ſkyld.

21. Die jr durch jn glaubet an Gott/ der jn aufferwecket hat / von den Todten/ vnd jhm die Herzligkeit gegeben/ auff daß jhr Glauben vnd Hoffnung zu Gott haben möchtet.

I ſom formedelſt hannem tro paa Gud / huilcken hannem opuecte fra de Døde/oc gaff hannem Herlighed/ paa det i ſkulde haffue Tro oc Haab til Gud.

22. Vnd machet keuſch ewre Seelen im gehorſam der Warheit / durch den Geiſt/ zu vngefärbter Brüderliebe/vnd habt euch vntereinander brünſtig lieb/ auß reinem hertzen.

Oc gører eders Siele kyſke i ſandheds lydighed/ formedelſt Aanden/til wfarffuet Broderlig kærlighed / oc elſker huer andre met brendendis kærlighed / aff i rent hierte.

Kapitola I.

17. A poněwádž Otcem názýwate/ toho kterýž bez přigijmánij oſob ſaudij wedlé ſkutkuow gednohokaždého: mějtež tehdy obcowánij waſſe w bázni/ za čaſu žiwota nyněgſſýho.

A ieſli wy Oycem ná ywaćie tego kthory przez vráku oſob ſądźi wedle vczynku káżdego/ pátrzćie ábyśćie w bojáźni chodząc i okonáli czáſu mieſzkánia wáſzego rozceśnego.

18. Wiedauce/ že negſte wykaupeni poruſſytedlnými wěcmi/ Zlatem/ ani Střijbrem/ z marného waſſeho obcowánij Otcowſkého vſtanowenij.

Wiedząc iż nie ſkáżonymi rzecżámi/ śrebrem ábo złotem ieſteśćie wybáwieni od prożnego obcowánia wáſzego/ ktoreśćie podáne wźięli od oycow.

19. Ale drahau Krwj/ yako Beránka newinného a nepoſſkwrněného Gežiſſe Kryſta.

Ale drogą krwią iáko báránká niepomazánego y niepokalánego, to ieſt Kryſtuſá.

20. Předzwěděného zagiſté před vſtanowenijm Swěta/ zgeweněho pak w čaſých poſlednijch pro wás.

Ktory był przeyźran przed záłożeniem świátá/ y był ocitwion cżáſow oſtátecżnych dla was.

21. Kteřížto ſkrze něho wěřijte w Boha kterýž gey wzkřiſyl z mrtwých/a dal gemu Slávu/ aby Wijra waſſe a naděge byla w PANV Bohu.

Ktorzy przezeń wierzyćie Bogu/ ktory go wzbudźił zmartwych/ y dał mu chwałę/ áby wiárá y nádźieiá wáſzá w Bogu byłá.

22. Duſſe waſſe očiſſtiugte w poſluſſenſtwij Láſky/ a w bratrſkém milowánij/ z vpřjmého ſrdce weſpolek ſemilugjce ſnažně.

Oczyśćiwſzy duſze wáſze/ poſłuſznymi bedąc prawdźie przez duchá/ z miłośćią bráterſką nie obłudną/ z ſzczyrego ſercá iedni drugie miłuyćie vprzeymie.

א

23 אַיךְ אֱנָשָׁא דְּמֶן דְּרִישׁ
אֶתִילִדְתּוּן לָא מֶן זַרְעָא
דְּבָלֵא אֶלָּא מֶן הָנָא דְּלָא
בָּלֵא בְּמֶלְּתָא חַיְּתָא
דַּאלָהָא דְּקַיָּמָא לְעָלַם׃

Come quelli che ſete rigenerati non di ſeme corruttibile, ma incorruttibile, per la parola di Dio che viue e dura in eterno.

24 מֶטוּל דְּכֻל בְּסַר ע
עֶמִּירָא וְכֻלֵּה יַאִיוּתֵה אַיךְ
עוּפְיָא דְּחַקְלָא יְבֵשׁ ע
עֶמִּירָא וְחֶמַּא עוּפְיָא׃

Percioche ogni carne è come vn'herba, & ogni gloria d'huomo è come il fior de l'herba: l'herba s'è ſecca, e il fiore è caduto.

25 וּמֶלְּתֵה דַּאלָהַן קַיָּמָא
לְעָלְמִין וְהָדָא הִי מֶלְּתָא
הָי דְּאֶסְתַּבְּרַתּוּן׃

Ma la parola del Signore dura in eterno. E queſta parola è quella che v'è ſtata euangelizata.

א

23 שׁוּב נוֹלָדִים לֹא מִזֶּרַע
הַשְּׁחִיתָה כִּי־אִם אֲשֶׁר בְּלִי שַׁחַת
בִּדְבַר אֵל חַי וְקָם לְעוֹלָם׃

Siendo renacidos, no de ſimiente corruptible, ſino de incorruptible, por la palabra del Dios biuiente, y que permanece para ſiempre.

24 כִּי־כָל־הַבָּשָׂר חָצִיר וְכָל־
כְּבוֹד הָאָדָם צִיץ הֶחָצִיר יָבֵשׁ
חָצִיר נָבֵל צִיצוֹ׃

Porque toda carne es como la yerua, y toda la gloria del hombre, como la flor de la yerua: la yerua ſe ſecó, y la flor ſe cayó.

25 כִּי־דְבַר יְהֹוָה יָקוּם לְעוֹלָם
זֶה הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר בֻּשַּׂרְנוּ
אֶתְכֶם׃

Mas la palabra del Sennor permanece perpetuamente: y eſta es la palabra que por el Euangelio os ha ſido annunciada.

α'.

23. Ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου διὰ λόγου ζῶντος θεοῦ καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα.

Eſtans regenerés, non point par ſemence corruptible, mais incorruptible, aſſauoir la parole de Dieu viuante & demeurante à touſiours.

24. Διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε.

Pource que toute chair eſt comme l'herbe, & toute la gloire de l'homme comme la fleur de l'herbe, l'herbe, eſt ſechee, & ſa fleur eſt cheute:

25. Τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

Mais la Parole du Seigneur demeure eternellement: & ceſte eſt la Parole qui vous a eſté euangelizee.

ב

1 אֱנִיחוּ הָכִיל מֶנְכוּן
כֻּלָּה בִּישׁוּתָא וְכֻלֵּה נֶכְלָא
וּמַסַּב בְּאַפֵּא וְחֶסְמָא
וּמֵאכַל קַרְצָא׃

Ponendo dunque giu ogni malitia & ogni inganno, e le ſimulationi, e l'inuidie, e tutte le detrattioni.

2 וֶהֱווּ אַיךְ יַלּוּדֵא שַׂבְרֵא
וְאֶתְרַגְרַגוּ לָה לְמֶלְּתָא
אַיךְ דַּלְחַלְבָּא נַקְדָא
וְרוּחָנָא דְּבָה תֶתְרַבּוּן
לְחַיֵּא׃

Come fanciulli pur hora nati, appetite il latte che è ſecondo la ragione, e ſenza inganno: accioche per eſſo voi creſciate.

3 אֶן טְעֶמְתּוּן וַחֲזַיְתּוּן
דְּטָב הוּ מָרְיָא׃

Concioſia che hauete guſtato che il Signore è benigno.

4 הָו דְּלֵה מֶתְקַרְבִין אנ
אַנְתּוּן דְּאִיתַוְהִי כֵּאפָא
חַיָּא דְּאַסְלִיוּהִי בְּנַי אֱנָשָׁא
וַגְבֵא וּמִיַּקַּר לְוָת אֱלָהָא׃

Alquale accoſtandoui, che è la pietra viua, riprouata ben da gli huomini, ma eletta e pretioſa appreſſo Iddio.

ב

1 לָכֵן שִׂימוּ מֵעֲלֵיכֶם אֶת־כָּל
רָעָה וְכָל מִרְמָה וַחֲנֻפּוֹת וְשִׂנְאוֹת
וְכָל־מַלְוֹשְׁנוֹת׃

Auiendo pues dexado toda malicia y todo enganno, y fingimientos, y embidias, y todas murmuraciones:

2 כַּעוֹלָלִים וְיוֹנְקִים בְּשִׂכְלְכֶם
חָלָב בְּלִי מִרְמָה הִתְאַוּוּ אֲשֶׁר בּוֹ
תִּפְרוּ וְתִרְבּוּ׃

Deſſead, como ninnos rezien nacidos, la leche racional, y que es ſin enganno: para que por ella crezcays en ſalud.

3 אִם תִּטְעֲמוּ וְתִרְאוּ כִּי־טוֹב
יְהֹוָה׃

Si empero aueys guſtado que el Sennor es benigno.

4 אֲשֶׁר אֵלָיו תִּקְרְבוּ כִּי־הוּא
אֶבֶן־הַחַיָּה הַנִּמְאָסָה מֵאֲנָשִׁים
וְלִפְנֵי אֱלֹהִים בְּחִירָה וִיקָרָה׃

Alqual allegando os, que es la Piedra biua, reprouada cierto de los hombres, empero elegida y precioſa acerca de Dios.

ΚΕΦΑΛ. β'.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς.

Ayans donc deſpouillé toute malice & toute fraude, & feintiſes, & enuies, & toutes detractions.

2. Ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν, ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε.

Deſirez affectueuſement comme enfans n'agueres nes, le laict d'intelligence, & qui eſt ſans fraude, afin que vous croiſſiez par icelui.

3. Εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος.

Voire pourueu que vous ayez gouſté que le Seigneur eſt benin,

4. Πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον.

Duquel vous approchans, voire de lui qui eſt la pierre viue, qui a eſté reiettee des hommes, mais qui eſt eſleuë & precieuſe enuers Dieu:

CAP. I.

23. Renati non ex ſemine corruptibili, ſed incorruptibili per verbum Dei vivi & permanentis in æternum.

Being borne anew / not of mortall ſeede/but of immortall / by the worde of God/who liueth and endureth for euer.

24. Quia omnis caro ut fœnum: & omnis gloria eius tanquam flos fœni, exaruit fœnum, & flos eius decidit.

For all fleſh is as graſſe/and all the glory of man is as the flower of graſſe. The graſſe withereth / and the flower falleth away.

25. Verbum autem Domini manet in æternum, hoc eſt autem verbum quod evangelizatum eſt in vobis.

But the worde of the Lorde endureth for euer: & this is the worde which is preached among you.

CAP. II.

DEponentes igitur omnem malitiam, & omnem dolum, & ſimulationes, & invidias, & omnes detractiones.

Wherefore / laying aſide all maliciouſnes & all guile / & diſſimulation/ and enuie/and all euill ſpeaking.

2. Sicut modò geniti infantes, & rationabiles, & ſine dolo lac concupiſcite: ut in eo creſcatis in ſalutem.

As newe borne babes deſire the ſincere milke of the worde / that ye may growe thereby.

3. Si tamen guſtaſtis quoniam dulcis eſt Dominus.

If ſo be that ye haue taſted how bountifull the Lord is.

4. Ad quem accedentes, lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum.

To whom ye come as vnto a liuing ſtone diſalowed of men / but choſen of God and precious.

Das I. Capitel.

23. Als die da widerumb geborn ſind / Nicht auß vergänglichen / ſondern auß vnvergänglichen Samen / nemlich / auß dem lebendigen Wort Gottes / das ewiglich bleibet.

Som de der ere igen fødde. icke aff forgengelig/men aff vforgengelig Sæd/ſom er aff Guds leffuende ord/ ſom bliffuer euindelige.

24. Denn alles Fleiſch iſt wie Graß / vnd alle herrligkeit der Menſchen / wie deß Graſes Blumen / das Graß iſt verdorret / vnd die Blume abgefallen.

Thi alt Kød er lige ſom Græſ/ oc al Menniſkens Herlighed/ lige ſom Græſſens blomſter/Græſſet viſnede/ oc blomſteret falt aff.

25. Aber deß HERREN Wort bleibet in ewigkeit / das iſt aber das wort / welches vnter euch verkündigt iſt.

Men HERRENS Ord bliffuer euindelige/ oc det er det Ord/ ſom er forkyndet iblant eder.

Das II. Capitel.

SO leget nun ab alle boßheit vnd allen betrug / vnd heucheley vnd neid vnd alles affterreden.

SAa afflegger nu al ondſkaff oc al beſuigelſe / oc hyklerj oc auind/ oc al bagtalelſe.

2. Vnd ſeyt begierig nach der vernünfftigen lauttern Milch / als die jetzt gebornen Kindlein / auff daß jhr durch dieſelbigen zunemet.

Oc verer gerige effter den fornumſtige rene Milck/ ſom nyfødde Børn/ At i kunde voxe i hende.

3. So jhr anders geſchmeckt habt / daß der HERR freundlich iſt.

Der ſom i ellers ſmagede/at HERREN er venlig.

4. Zu welchem jr kommen ſeyt / als zu dem lebendigen Stein / der von den Menſchen verworffen / aber bey Gott iſt er außerwehlt vnd köſtlich.

Til huilcken i ere komne / ſom til den leffuende Steen/ der er bortkaſt aff Menniſken/ men hand er vdvald oc kaaſtelig hoſſ Gud.

Kapitola I.

23. Gſauce podruhé zrozeni / ne z ſemene poruſſytedlného / ale z neporuſſytedlného / ſkrze Slowo Boha žiwého a zuoſtáwagijcyho na wěky:

Bedac odrodzeni nie z plemienia ſmiertelnego / ale z nieſmiertelnego przez ſłowo Boga żywego y trwaiacego ná wieki.

24. Neb každé tělo geſt yako tráwa / a wſſeckna ſláwa geho yako kwět tráwy: Vwadla tráwa / a kwět gegij ſprchl:

Abowiem wſzelkie ciáło ieſt iáko trawá / y wſzelka chwalá człowiecza iáko kwiát z zieła / vſchłá tráwá / á kwiát iey vpadł.

25. Slowo pak Božij zůſtáwá na wěky. A tok geſt to Slowo / kteréž geſt wám kázáno:

Ale ſłowo Boże trwa ná wieki / á to ieſt ſłowo ktore ieſt wam przepowiedáne.

Kapitola II.

PRotož zſložijce wſſelikau zloſt / a každau leſt / a oſſemetnoſti / záwiſti a wſſeckna vtrhánij.

A Przetho złożywſzy wſzelką złość / y wſzelką zdrádę / y obłudnośći / y zazdrośći / y wſzelkie odmowiſká.

2. Yakožto znowa zrozená mláďátka / rozumného a bezelſtného mléka žádayte / abyſſte gim roſtli k Spaſenij.

Jáko dopierko národzone dzieći / ſzczyrego mleká ſłowá żadaćie / ábyśćie przez nie vroſłe.

3. Geſtliže wſſak okuſyli gſte kterak ſladký geſt PAN.

Jeſliśćie ſkoſzthowáli iż Pan ieſt dobrotliwy.

4. K kterémužto přiſtaupijce Kamenu žiwému / od lidij zagiſté zawrženému / ale od Boha wywolenému / a vctěnému:

Do ktorego przyſtępuiąc / ktory ieſt kámieniem żywym / odrzuconym od ludzi / ále v Bogá wybránym y koſztownym.

ב

5 וְאַף אַנְתּוּן אַיְךְ כֵּאפֵא
חַיָּתָא אֶתְבְּנַו וַהְווֹ הַיְכְלָא
רוּחָנָא וְכַהֲנֵא קַדִּישֵׁא
לְמַסָּקוּ דִּבְחָתָא דַּמְקַבְּלִין
קְדָם אַלָהָא בְּיַד יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Voi ancora come viue pietre ſete edificati vna caſa ſpirituale , vn Sacerdotio ſanto per offerir ſacrifitij ſpirituali,accetti à Dio per IESV Chriſto.

6 אֶמִּיר הוּ גֵּיר בִּכְתָבָא
דְּהָא סָאֶם אֶנָא בְּצֶהְיוּן
כֵּאפָא בְּחִירְתָא וְיַקִּירְתָא
בְּרִישׁ זָוִיתָא מַן דַּמְהַיְמֶן
בֵּהּ לָא יֶבְהַת׃

Per laqual coſa, ancor ne la Scrittura ſi contiene, Ecco,io pongo in Sion la pietra del ſommo angolo, eletta e pretioſa : e chi crederà in eſſa,non n'harà vergogna.

7 לְכוֹן הָכִיל אֶתִיהֵב
הָנָא אִיקָרָא לַאִילֵין דמ
דַּמְהַיְמְנִין לְהָנוּן הֵין דְּלָא
מֶתְטַפְּיְסִין כֵּאפָא הוּ
דְּתוּקָלְתָא וְאַבְנָא ד
דְּכֶשְׁלָא׃

A voi dunque che credete ella è honore : ma a i rebelli, è la pietra che gli edificatori hanno riprouata , queſta è ſtata poſta per capo d'angolo.

8 וּמֶתְתַּקְלִין בֵּהּ בְּדְלָא
מֶתְטַפְּיְסִין לְמֶלְתָא ד
דַּלְהָדָא סִימִין׃

E ſaſſo d'vrtamento, e pietra d'incìampamento à coloro iquali vrtano ne la parola, e ſon rebelli a che ſono ancora ſtati ordinati.

9 אַנְתּוּן דֵּין שַׁרְבְתָא
אַנְתּוּן גְּבִיתָא דַּמְכַהֲנָא
לְמַלְכוּתָא עַמָּא קַדִּישָׁא
כְּנֻשָׁא פְּרִיקָא דְּתֶסַבְּרוּן
תֶּשְׁבּוּחְתֵהּ דְּהַו דַּקְרָכוּן מֶן
חֶשׁוּכָא לְנוּהְרֵהּ מְיַתְּרָא׃

Ma voi ſete la generatione eletta , il Sacerdotio regale, la gente ſanta, il popolo acquiſtato: accioche annuntiate le virtù di colui , che da le tenebre v'ha chiamati a la ſua marauiglioſa luce.

ב

5 וְאַתֶּם כַּאֲבָנִים חַיּוֹת תִּבָּנוּ לְבֵית
רוּחַ לִכְהֻנַּת הַקֹּדֶשׁ לִזְבּוֹחַ זִבְחֵי
רוּחַ הַנִּרְצִים לֵאלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃

Voſotros tambien como piedras biuas , edificados vna caſa eſpiritual , y vn ſacerdocio ſancto,para ofrecer ſacrificios eſpirituales,agradables à Dios por Ieſus el Chriſto.

6 עַל־כֵּן נֶאֱמַר בַּכְּתָב הִנְנִי
יִסַּד בְּצִיּוֹן אֶבֶן אֶבֶן בֹּחַן פִּנַּת
יִקְרַת מוּסָד הַמַּאֲמִין בּוֹ
לֹא יָחִישׁ׃

Por loqual tambien contiene la Eſcritura : Heaqui,pongo en Sion la principal Piedra , del eſquina, eſcogida,precioſa : Y elque creyere en ella no ſera confundido.

7 וְלָכֶם הַכָּבוֹד הַמַּאֲמִינִים
אַתֶּם וְלַאֲשֶׁר אֵינָם מַאֲמִינִים
אֶבֶן מָאֲסוּ הַבּוֹנִים הִיא הָיְתָה
לְרֹאשׁ פִּנָּה׃

Ella es pues honor à voſotros que creeys : mas para los que no creen, la piedra que los edificadores reprouaron, eſta fue hecha la cabeça del eſquina.

8 וּלְאֶבֶן נֶגֶף וּלְצוּר מִכְשׁוֹל
אֲשֶׁר נִגְפִים בַּדָּבָר וְלֹא מַאֲמִינִים
בַּאֲשֶׁר הוּסָדוּ׃

Y piedra de eſtropieço,y piedra de eſcandalo a aquellos que eſtropieçan en la palabra, y no creen en aquello para lo qual fueron ordenados.

9 וְאַתֶּם בְּחִירֵי בָנִים כְּהֻנַּת
מֶלֶךְ גּוֹי קָדוֹשׁ עַם־לִסְגֻלָּה
אֲשֶׁר תְּבַשְּׂרוּ אֶת־גְּבוּרוֹת יְהוָה
אֲשֶׁר קְרָאֲכֶם מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹרוֹ
שֶׁהוּא פֶּלֶא׃

Mas voſotros ſoys el linage elegido , el real Sacerdocio, gente ſancta , pueblo ganado , para que anuncieys las virtudes de aquel que os ha llamado de las tinieblas à ſu Luz admirable.

β.

5. Καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι θυσίας πνευματικὰς, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

Vous auſſi comme pierres viues, eſtes edifiés pour eſtre vne maiſon ſpirituelle, & vne ſaincte Sacrificature, pour offrir ſacrifices ſpirituels agreables à Dieu par Ieſus Chriſt.

6. Διὸ καὶ περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ.

A raiſon de quoi auſſi il eſt contenu en l'Eſcriture, Voici, ie mets en Siõ la maiſtreſſe pierre du coin , eſleuë & precieuſe : & qui croira en elle, ne ſera point confus.

7. Ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσι δὲ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας.

Elle eſt donc honneur à vous qui croyez : mais quant aux rebelles , La pierre que les edifians ont reiettee, a eſté faite la maiſtreſſe pierre du coin.

8. Καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου· οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν.

Et pierre d'achoppement, & pierre de trebuſchement : leſquels s'aheurtent contre la parole, & ſont rebelles: à quoi auſſi ils ont eſté ordonnés.

9. Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς.

Mais vous eſtes la generation eſleuë, la Sacrificature royale, la natiõ ſaincte, le peuple acquis, afin que vous annonciez les vertus de celui qui vous a appelés des tenebres à ſa merueilleuſe lumiere.

CAP. II.

5. Et ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini, domos ſpirituales ſacerdotium ſanctum, offerre ſpirituales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtum.

And ye as liuely ſtones/ be made a ſpirituall houſe/and holy Prieſthood to offer vp ſpirituall ſacrifices acceptable to God by Jeſus Chriſt.

6. Propter quod continet ſcriptura, Ecce pono in Sion lapidem ſummum angularem, electum, pretioſum, & qui crediderit in eum, non confundetur.

Wherefore it is conteyned in the Scripture / Behold / I put in Sion a chiefe corner ſtone / elect and precious: and he that beleueth therein / ſhall not be aſhamed.

7. Vobis igitur honor credentibus, non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.

Vnto you therefore which beleeue it is precious: but vnto them which be diſobediēt /the ſtone which the buylders diſalowed the ſame is made the heade of the corner.

8. Et lapis offenſionis, & petra ſcandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in quo & poſiti ſunt.

And a ſtone to ſtumble at/and a rocke of offence /euen to them which ſtumble at the word being diſobedient / vnto ỹ which thing they were euen ordeyned.

9. Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis ut virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen ſuum.

But ye are a choſen generation / a royall Prieſthoode / an holy nation / a peculiar people / that ye ſhoulde ſhewe forth the vertues of him that hath called you out of darknes into his marueylous light.

Das II. Capitel.

5. Vnnd auch jr / als die lebendige Steine / bawet euch zum geiſtlichen Hauſe / vnd zum Heiligen Prieſterthumb / zu opffern geiſtliche Opffer / die Gott angenem ſind / durch Jeſum Chriſtum.

Oc bygge i ocſaa eder/ſom de leffuende Stene til it aandeligt Huſſ/ oc til it helligt Preſtedom/til at offre aandelige Offer/ ſom ere Gud tacknemelige/ formedelſt Jheſum Chriſtum.

6. Darumb ſtehet in der Schrifft: Sihe da / ich lege einen außerwehleten köſtlichen Eckſtein in Zion / vnnd wer an jhn glaubet / der ſoll nicht zu ſchanden werden.

Der faare ſtaar der i Scrifften/ See der/ieg legger en vduald kaaſtelig hiørne Sten i Zion / Oc huo ſom tro paa hannem/ hand ſkal icke beſkemmis.

7. Euch nun / die jr glaubet/iſt er köſtlich / Den Vnglaubigen aber / iſt der Stein/den die Bawleut verworffen haben vnnd zum Eckſtein worden iſt.

Eder ſom nu tro / er hand kaaſtelig/ men de vantro/ er den Sten / ſom Bygningsmendene kaſte bort/ oc er bleffuen til en hiørne Sten.

8. Ein Stein deß anſtoſſens/ vnnd ein Felß deß ergerniß / die ſich ſtoſſen an dem Wort / vnnd glauben nicht daran/ darauff ſie geſetzt ſindt.

Paaløbelſens Sten oc forargelſens Klippe / de ſig ſtøde paa Ordet/ oc tro icke der paa / ſom de ere ſette til.

9. Jhr aber ſeyt das außerwehlte Geſchlecht / das Königliche Prieſterthumb/ das heilige Volck / das Volck deß Eigenthumbs/Daß jr verkündigen ſolt die tugend/deß/der euch beruffen hat von der finſterniß zu ſeinem wunderbarn Liecht.

Men i ere den vdualde Slect/ det Kongelige Preſtedom / det hellige Folck / Eyedomens Folck/ at i ſkulle forkynde hans Dygd / ſom kallede eder fra mørcket/ til ſit vnderlige Liuſſ.

5. Y wy takě yako Kamenij žiwě / wzdělawayte ſe Domy Duchownij/a Kněžſtwo Swatě/ obětugijce Duchownij oběti/ wzáctně Bohu/ſkrze Gežiſſe Kryſta.

Abyśćie y wy iáko żywe kámienie byli zbudowáni dom duchowny/ kápláńſtwo świethe ku ſprawowániu duchownych ofiar wdźięcznych Bogu przez Jezuſá Kryſtuſá.

6 Protož prawij piſmo/Hlě zakládam na Syonu Kámen ſwrchnij vhelnij zkuſſený / wýborný / a drahý: kdož vwěřij weñ/ ne bude zahanben.

Przeto też zámyká ſie piſmie/ Oto kłádę w Syonie kámień ktory ma byc położon w naprzednieyſzym wegle / wybrány y koſztowny/ ktoremu kto vwierzy nie bedźie zawſtydzon.

7. Protož wám kteřij wěřijte / čeſt bude/ ale těm kdož newěřij / Kámen kterýž gſau zawrhli dělnijcy / ten včiněn geſt w hlawu vhelnij.

Wam tedy ieſt poczćiwośćia ktorzy wierzyćie / á nie poſłuſznym kámień ktory odrzućili budulacy/ then zſtał ſie przednieyſzym v węglu.

8. A Kámen aurazu/a ſkala pohorſſenij / totižtěm kteřijž ſe vrážegij ſlowem a newěřij/ a gſauce w něm poſtaweni.

A kámieniem obráżenia y kámieniem zgorſzenia/ to ieſt / thym niepoſłuſznym ktorzy ſię obrażáia ſłowem/ ku czemu też ſa poſtanowieni.

9. Ale wy gſte rod wywolený/ Králowſke Kněžſtwo/ Národ Swatý/ Lid dobytý/ abyſſte oznamowali moc toho/ kterýž z temnoſtij wás powolal w přediwně ſwětlo ſwě.

Ale wy ieſteśćie rodzáiem wybránym Krolewſkiem kápłańſtwem/ narodem świętym / ludem ktory ſobie Bog zá właſny poczytá/ abyśćie przepowiedáli cnoty thego ktory z ćiemnośći was wezwał ku dźiwney świátłośći ſwoiey.

ב

10 אַילֵין דְּמִן קְדָם לָא
חֲשִׁיבִין הֲוַיְתוּן עַמָּא הָשָׁא
דֵּין עַמָּא דַּאלָהָא אַף לָא
רַחְמֵא הֲוָה עֲלַיְכוּן הָשָׁא
דֵּין אֶשְׁתַּפַּעוּ עֲלַיְכוּן ——
רַחְמֵא׃

Iquali gia non erauate popolo, & hora ſete popolo di Dio: iquali gia nõ haueuate conſeguito miſericordia, & hora hauete conſeguito miſericordia.

11 חַבִּיבַי בָּעֵא אֶנָא מֶנְכוּן
אַיךְ עַרְצָא וְאַיךְ תּוֹתָבָא
אֶתְפַּרְקוּ מֶן כֻּלְהֵין רֶגְיָתֵה
דְּפַגְרָא הָלֵין דְּעָבְדָן קְרָבָא
לוּקְבַל נַפְשָׁא׃

Cariſſimi, io vi prego come foreſtieri e peregrini, che v'aſteniate da le concupiſcentie carnali, lequali fanno guerra contra l'anima.

12 וִיהוֹן שַׁפִּירִין הוּפָּכַיְכוּן
קְדָם כֻּלְהוֹן בְּנַי אֱנָשָׁא
וְאַילֵין דַּמְמַלְּלִין עֲלַיְכוּן
מֶלָּא בִּישְׁתָא יֶחְזוּן עב
עֲבָדַיְכוּן שַׁפִּירֵא וְנֶשַׁבְּחוּן
לַאלָהָא בְּיוֹמָא דְּבוּחְרָנָא׃

Tenendo la voſtra conuerſatione honeſta fra i Gentili, accioche in quello che dicono mal di voi come di malfattori, ſtimandoui da le buone opere, glorifichino Iddio nel giorno de la viſitatione.

13 וֶהְוַיְתוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין ל
לְכֻלְהוֹן בְּנַי־אֱנָשָׁא מֶטּוּל
אַלָהָא לְמַלְכָּא מֶטּוּל
שׁוּלְטָנֵהוֹן׃

Pertanto ſiate ſoggetti ad ogni ordinatione humana per amor del Signore: o à Re, come a ſuperiore.

14 וְלַדַּיָּנֵא מֶטּוּל דַּמְנֵה
מֶשְׁתַּדְּרִין לְתֶבְעָתָא ד
דַּמְסַכְּלָנָא וְלַתְשְׁבּוּחְתָּא
דְּעָבְדַי טָבָתָא׃

O à Preſidenti come à quelli che ſon mandati da lui, a la vendetta de malfattori, & a la laude di quelli che fanno bene.

15 דְּהָכַנָא הוּ צֶבְיָנָא
דַּאלָהָא דְּבַעְבָדַיְכוּן שַׁפִּירֵא
תֶּסְכְּרוּן פּוּמָא דְּסַכְלֵא
הָנוֹן דְּלָא יָדְעִין לַאלָהָא׃

Percioche coſi è la volontà di Dio, che facendo bene voi rendiate muta l'ignorantia de gli huomini ſtolti.

ב

10 אֲשֶׁר מִלְּפָנִים לֹא־עָם
וְעַתָּה עַם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא רֻחָמִים
וְעַתָּה רֻחָמִים׃

Voſotros, que en el tiempo paſſado no erades pueblo, mas aora ſoys pueblo de Dios: que en el tiempo paſſado no auiades alcançado miſericordia, mas aora aueys ya alcançado miſericordia.

11 אֲהוּבַי מִתְחַנֵּן אֲנִי לָכֶם כְּמוֹ־
גֵרִים וְתוֹשָׁבִים לָסוּר מִתַּאֲוֹת
הַבָּשָׂר הַנִּלְחָמוֹת עַל־הַנֶּפֶשׁ׃

Amados, yo os ruego, como eſtrangeros y caminantes, os abſtened de los deſſeos carnales, que batallan contra el anima.

12 הֲלִיכַתְכֶם בַּגּוֹיִם תְּהִי־טוֹבָה
אֲשֶׁר אִם יַלְשִׁינוּ אֶתְכֶם כְּפוֹעֲלֵי
עָוֶל יִרְאוּ אֶת־מַעֲשֵׂיכֶם הַטּוֹבִים
יְכַבְּדוּ אֶת־אֱלֹהִים בְּיוֹם הַפְּקֻדָּה׃

Y tened vueſtra conuerſacion honeſta entre los Gentiles: para que en lo que ellos murmuran de voſotros como de malhechores glorifiquẽ à Dios enel dia de la viſitacion, eſtimando os por las buenas obras.

13 לָכֵן הִכָּנְעוּ לִפְנֵי־כָל־בְּרִיאַת
הָאָדָם בַּעֲבוּר יְהוָה אִם לַמֶּלֶךְ
כְּמוֹ לַשַּׁלִּיט׃

Sed pues ſubjetos à toda ordenacion humana por Dios: aora ſea à Rey, como à ſuperior.

14 אִם לַנָּשִׂיא כְּמוֹ לַאֲשֶׁר
נִשְׁלָחִים מִמֶּנּוּ לִנְקָמַת פּוֹעֲלֵי
עָוֶל וְלִתְהִלַּת עוֹשֵׂי טוֹב׃

Aora à los Gouernadores, como del embiados, para vengança de los malhechores, y para loor de los que hazen bien.

15 כִּי־זֹאת הִיא רְצוֹן אֱלֹהִים
אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ טוֹבָה וְתַחְסְמוּ אֶת־
שְׁגִיגַת הָאֲנָשִׁים כְּסִילִים׃

Porque eſtâ es la voluntad de Dios, que haziendo bien, hagays callar la ignorancia de los hombres vanos.

β.

10. Οἵ ποτε οὐ λαός, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

Qui iadis n'eſtiez point peuple, mais maintenant eſtes le peuple de Dieu: qui iadis n'auiez point obtenu miſericorde, mais maintenant auez obtenu miſericorde.

11. Ἀγαπητοί, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς.

Bien-aimés, ie vous exhorte, que comme eſtrangers & voyagers vous vous abſteniez des conuoitiſes charnelles qui guerroyent contre l'ame:

12. Τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔχοντες καλήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες, δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.

Ayans voſtre conuerſation honneſte enuers les Gentils, afin qu'en ce qu'ils detractent de vous comme de malfaiteurs ils glorifient Dieu au iour de la viſitation pour vos bonnes œuures qu'ils auront veuës.

13. Ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει, διὰ τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι.

Rendez vous donc ſuiets à tout ordre humain pour l'amour de Dieu: ſoit au Roy comme à celui qui eſt par deſſus les autres:

14. Εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν.

Soit aux Gouuerneurs, comme à ceux qui ſont enuoyés de par lui, pour exercer vengeance ſur les mal-faiteurs, & à la louange de ceux qui ſont bien.

15. Ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν.

Car telle eſt la volonté de Dieu, qu'en faiſant bien, vous fermiez la bouche à l'ignorance des hommes fols:

CAP. II.

10. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei, qui non conſecuti miſericordiam: nunc autem miſericordiam conſecuti.

Which in time paſt were not a people/ yet are nowe the people of God: which in time paſt were not vnder mercie/ but nowe haue obteyned mercy.

11. Chariſſimi obſecro vos tanquam advenas & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis quæ militant adverſus animam.

Dearely beloued/ I beſeech you/ as ſtrangers and pilgrims/ abſteyne from fleſhly luſtes/ which fight againſt the ſoule.

12. Converſationem veſtram inter Gentes habentes bonam: ut in eo quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos conſiderantes, glorificent Deum in die viſitationis.

And haue your conuerſation honeſt among the Gentiles/ that they which ſpeake euill of you as of euill doers/ may by your good workes which they ſhall ſee/ glorifie God in the day of the viſitation.

13. Subiecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: ſive regi, quaſi præcellenti.

Submit your ſelues vnto all maner ordinance of man for the Lordes ſake: whether it bee vnto the king/ as vnto the ſuperiour.

14. Sive ducibus, tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum.

Or vnto gouernours/ as vnto them that are ſent of him/ for the puniſhment of euill doers/ and for the prayſe of them that doe well.

15. Quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.

For ſo is the will of God/ that by well doing ye maye put to ſilence the ignorance of the fooliſh men.

Das II. Capitel.

10. Die jhr weiland nicht ein Volck waret/ Nun aber Gottes Volck ſeyt/ vnnd weiland nicht in gnaden waret/ nun aber in gnaden ſeyt.

I ſom i fordom tid icke vaare it Folck/ Oc ere nu Guds Folck/ oc i fordom tid icke vaare i Naade/ men ere nu i Naade.

11. Lieben Brüder/ ich ermahne euch/ als die Frembdlingen vnd Bilgerin/ enthaltet euch von fleiſchlichen lüſten/ welche wider die ſeelen ſtreiten.

Kære Brødre/ ieg formaner eder/ ſom Fremmede oc Vdlendinge/ at i holde eder fra kødelig begæring/ ſom ſtride mod Sielen.

12. Vnd führet einen guten wandel vnter den Heiden/ auff daß die/ ſo von euch affterreden/ als von übelthätern/ ewre gute werck ſehen/ vnnd Gott preiſen/ wenns nun an den tag kommen wirdt.

Oc haffuer en god omgengelſe iblant Hedningene/ paa det/ at de ſom tale ilde paa eder/ lige ſom om Miſdedere/ kunde ſee eders gode Gerninger/ oc priſe Gud/ naar det kommer nu til dagen.

13. Seydt vnterthan aller Menſchlicher ordnung/ vmb deß HERRN willen/ es ſey dem Könige als dem Oberſten.

Verer al Menniſkelig ſtick vnderdanige/ for HERRENS ſkyld/ Vere ſig Kongen ſom den Øffuerſte.

14. Oder den Hauptleuten als den Geſandten von jm/ Zur Rache über die übelthäter/ vnd zu lobe den frommen.

Eller Hoffuitzmend ſom de der vdſendis aff hannem/ til Heffn offuer Miſdedere/ oc de fromme til loff.

15. Denn das iſt der wille Gottes/ daß jr mit wolthun verſtopffet die vnwiſſenheit der thörichten Menſchen.

Thi det er Guds vilie/ at i ſkulle met velgerninger tilſtoppe de daarlige Menniſkis vanuittighed.

Kapitola II.

10. Kteřijž gſte někdy nebyli Lidem Božijm/ ale giž gſte Lid Božij: a kteřijž někdy nedoſſedſſe Miloſrdenſtwij/ giž nynij doſſli gſte Miloſrdenſtwij.

Ktorzyście niekiedy byli nie ludem/ á teraz ieſteście ludem Bożym/ ktorzyście niekiedy miłoſierdzia nie doſtąpili/ á terazeście miłoſierdzie otrzymáli.

11. Naymilegſſý/ Proſſým wás/ yako přijchozý a pohoſtinných/ abyſſte ſe zdržowali od žádoſtij těleſných/ kteréž bogugij proti Duſſy:

Namileyſzy proſzę/ iáko przychodniowie y cudzoziemcy powściągayćie ſię od pożądliwości cieleſnych/ ktore walczą przećiwko duſzy.

12. Obcowánij waſſe mezy Pohany měgtež dobré/ aby z toho/ geſſto wám vtrhagj yako zločincům/ když dobré ſkutky na wás ſhlednau/ welebili Boha w den nawſſtijwenij

A niech będźie obcowánie wáſze poczćiwe miedzy pogány/ áby w tym co mowią przećiwko wam iáko złoczyńcam z dobrych vczynkow ktore by obaczyli/ chwalili Boga w dźień nawiedzenia ſwego.

13. Protož poddáni buďte wſſelikému Lidſkému Stwořenij pro Boha: Buďto Králi/ yako naywyſſſýmu.

Bądźcie tedy poddáni káżdemu vrzędowi ludzkiemu dla Paná/ choć áż Krolowi iáko przednieyſzemu.

14. Buďto Wýwodám/ yako od něho poſlaným/ k pomſtě zlých a k chwále dobrých:

Choć przełożonym/ iáko tym ktorzy o niego poſłáni bywáią/ ták ná pomſtę złoczyńcow/ iáko ku chwale tych ktorzy dobrze czynią.

15. Nebo tak gt wůle Božij/ abyſſte dobře činice/ k mlčenij přiwedli hlaupoſt nemaudrých Lidij.

Abowiem tákieſt wola Boża/ ábyście dobrze czyniąc záhamowáli nieumieiętność ſzalonych ludźi.

ב

16 אֵיךְ בְּנַי חֵארֵא וְלָא
אֵיךְ אְנָשָׁא דַּעְבִידָא לְהוֹן
חֵארוּתְהוֹן תַּחְפִּיתָא ל
לְבִישׁוּתְהוֹן אֶלָּא אֵיךְ
עַבְדָוְהי דַּאלָהָא׃

Come liberi, e non come ſe haueſte la libertà per vna coperta di malitia: ma come ſerui di Dio.

17 לְכֻל־נָשׁ יַקְּרוּ לַאחַיְכוֹן
אַחֵבּוּ וּמֶן אֱלָהָא דְּחֵלוּ
וְלְמַלְכָּא יַקְּרוּ׃

Honorate tutti: amate la fratellanza: temete Iddio: honorate il Re.

18 וַאילֵין עַבְדֵא דְּאִית
בְּכוֹן אֶשְׁתַּעְבְּדוּ לְמָרַיְכוֹן
בְּדֶחְלְתָא לָא בַּלְחוּד לְטָבֵא
וְלַמְכִּיכֵא אֶלָּא אַף לְקַשְׁיָא
וְלַעְסִקָא׃

I ſeruitori ſiano ſoggetti con ogni timore ai patroni, non ſolo ai buoni & humani, ma ai peruerſi ancora.

19 לְהָלֵין גֵּיר אִית לְהוֹן
טַיְבוּתָא קְדָם אֱלָהָא לַאילֵין
דְּמֶטּוּל תְּארְתָא שַׁפִּירְתָא
מְסַיבְּרִין עָקָתָא דְּאָתְיָן
עֲלַיְהוֹן בְּעַוְלָא׃

Percioche queſta è coſa grata ſe alcuno per la conſcientia di Dio, ſopporta de le moleſtie, patendo ingiuſtamente.

20 אֵילֵין דֵּין דְּמֶטּוּל
סַכְלוּתְהוֹן מְסַיבְּרִין ----
אוּלְצָנָא אֵידָא תֶּשְׁבּוּחְתָא
הָוְיָא לְהוֹן אֶלָּא מָא ד
דְּעָבְדִין אַנְתּוּן דְּשַׁפִּיר וא
וָאלְצִין לְכוֹן וּמְסַיבְּרִין א
אַנְתּוּן הָידֵין יַרְבָּא תש
תֶּשְׁבּוּחְתְכוֹן לְוָת אֱלָהָא׃

Perche qual gloria è, ſe voi peccando & eſſendone battuti, lo tolerate? ma ſe facendo voi bene, & eſſendo afflitti, ſopportate, queſta è ben gratia appreſſo Iddio.

21 לְהָדָא גֵּיר אֶתְקְרִיתוּן
דְּאָף מְשִׁיחָא מִית חֲלָפַין
וְשַׁבַק לַן הָנָא טוּפְסָא
דְּאַנְתּוּן בְּעֶקְבָתֵהּ תְּהַלְכוּן׃

Percioche voi ſete chiamati à queſto: concioſia che Chriſto ancora ha patito per noi, laſciandoci eſempio, accioche voi ſeguitiate i ſuoi veſtigij.

ב

16 כִּבְנֵי־הַחוֹרִים וְלֹא כַּאֲשֶׁר
יֶשׁ־לָהֶם הַחֻפְשָׁה לִכְסוּת הָרָעָה
כִּי־אִם כְּעַבְדֵי אֱלֹהִים׃

Como eſtando en libertad, y no como teniendo la libertad por cobertura de malicia: ſino como ſieruos de Dios.

17 כַּבְּדוּ אֶת־כֻּלָּם אֶהֱבוּ אֶת־
הָאַחֲוָה יְראוּ אֶת־יְהוָֹה כַּבְּדוּ
אֶת־הַמֶּלֶךְ׃

Honrrad à todos. Amad fraternidad. Temed à Dios. Honrrad àl Rey.

18 הָעֲבָדִים הִכָּנְעוּ בְּכָל־יִרְאָה
לִפְנֵי אֲדֹנֵיכֶם לֹא לְבַד לִפְנֵי־
טוֹבִים וַעֲנָוִים כִּי־אִם גַּם
לִפְנֵי עַזֵּי פָנִים׃

Voſotros ſieruos, ſed ſujetos con todo temor à vueſtros ſennores, no ſolamente à los buenos y humanos, mas aun tambien à los riguroſos.

19 כִּי־תְחִנָּה זֹאת הִיא אִם אִישׁ
תִשָּׂא יָגוֹן בַּעֲבוּר דַּעַת אֱלֹהִים
בְּעַנּוֹתוֹ בְּתֻמּוֹ׃

Porque eſto es agradable, ſi alguno à cauſa de la conſciencia que tiene delante de Dios, ſufre moleſtia, padeciendo injuſtamente,

20 וּמַה תְּהִלָּה לָכֶם אִם תֶּחֶטְאוּ
וְתֻכּוּ בְּאֶגְרֹף בִּפְנֵיכֶם וְתִעוֹדְדוּ
אַךְ אִם תֵּיטִיבוּ לַעֲשׂוֹת וְתֵעָנוּ
וְתִעוֹדְדוּ זֹאת הִיא תְחִנָּה לִפְנֵי
אֱלֹהִים׃

Porque que gloria es, ſi peccando voſotros ſoys abofeteados, y lo ſufris? mas ſi haziendo bien: ſoys afligidos, y lo ſufris. eſto es cierto agradable delante de Dios.

21 כִּי־לְזֹאת נִקְרָאתֶם כִּי־
הַמָּשִׁיחַ עֻנָּה עָלֵינוּ וְהִשְׁאִיר לָנוּ
דְּמוּת אֲשֶׁר נְהַלֵּךְ בְּעִקְּבוֹתָיו׃

Porque para eſto ſoys llamados, pues que tambien el Chriſto fue afligido por noſotros, dexandonos exemplo, para que voſotros ſigays ſus piſadas.

β.

16. Ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι τοῦ θεοῦ.

Comme libres, & non point comme ayans la liberté pour couuerture de malice, ains comme ſeruiteurs de Dieu.

17. Πάντας τιμήσατε, τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε, τὸν θεὸν φοβεῖσθε, τὸν βασιλέα τιμᾶτε.

Portez honneur à tous. Aimez fraternité. Craignez Dieu. Honorez le Roy.

18. Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς.

Vous ſeruiteurs, ſoyez ſuiets en toute crainte à vos maiſtres, non ſeulemẽt aux bons & equitables, mais auſſi aux faſcheux.

19. Τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρει τις λύπας, πάσχων ἀδίκως.

Car cela eſt agreable, ſi quelcun à cauſe de la conſcience qu'il a enuers Dieu, endure faſcherie ſouffrant iniuſtement.

20. Ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ᾽ εἰ ἀγαθοποιοῦντες καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ.

Autrement quel honneur vous eſt-ce, ſi eſtans ſoufflettés pour auoir forfait, vous l'endurez? mais ſi en bien faiſant, eſtans toutesfois affligés, vous endurez, voila où Dieu prend plaiſir,

21. Εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ Χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμὸν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ.

Car à cela auſſi eſtes-vous appelés: auſſi que Chriſt a ſouffert pour nous, nous laiſſant vn patron, afin que vous enſuiuiez ſes traces.

CAP. II.

16. Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem, ſed ſicut ſervi Dei.

As free / and not as hauing the libertie for a cloke of maliciouſnes / but as the ſeruants of God.

17. Omnes honorate. Fraternitatem diligite. Deum timete, Regem honorificate.

Honour all men: loue brotherly fellowſhip: feare God: honour the King.

18. Servi, ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis.

Seruants / bee ſubiect to your maſters with al feare / not onely to the good and courteous / but alſo to the froward.

19. Hæc eſt enim gratia, ſi propter Dei conſcientiam ſuſtinet quis triſtitias, patiens iniuſtè.

For this is thanke worthie / if a man for conſcience towarde God endure griefe ſuffring wrongfully.

20. Quæ enim eſt gloria: ſi peccantes, & colaphizati ſuffertis? Sed ſi bene facientes patienter ſuſtinetis: hæc eſt gratia apud Deum.

For what praiſe is it / if when ye be buffeted for your faultes / ye take it paciently? but and if when ye do well / ye ſuffer wrong and take it paciently / this is acceptable to God.

21. In hoc enim vocati eſtis: quia & Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia eius.

For herunto ye are called: for Chriſt alſo ſuffered for vs / leauing vs an enſample that ye ſhould follow his ſteppes.

Das II. Capitel.

16. Als die Freyen / vnnd nicht als hettet jhr die Freyheit zum deckel der Boßheit / ſondern als die Knechte Gottes.

Som de der ere Fry / Oc icke ſom i haffde Friheden til ondſkaffs ſkiul / men ſom Guds tienere.

17. Thut ehre jederman. Habt die Brůder lieb. Fȯrchtet Gott. Ehret den Kȯnig.

Gører huer mand ære. Elſker Brødrene. Frycter Gud / ærer Kongen.

18. Jhr Knecht ſeyt vnterthan mit aller forcht den Herren / nicht allein den gůtigen vnnd gelinden / ſondern auch den wůnderlichen.

J Tienere / verer Herrene vnderdanige met al Fryct / icke aleniſte de gode oc milde / men ocſaa de vnderlige.

19. Denn das iſt genade / ſo jemand vmb des gewiſſens willen zu Gott das ůbel vertregt / vnnd leidet das vnrecht.

Thi det er Naade / der ſom nogen fordrager ont / oc lider wred for ſin Samuittigheds ſkyld til Gud.

20. Denn was iſt das fůr ein ruhm / ſo jr vmb miſſethat willen ſtreiche leidet? Aber wenn jr vmb wolthat willen leidet vnd erduldet / das iſt gnade bey Gott.

Thi huad er det for en Roſſ / der ſom i lide hug for eders miſgerninger ſkyld? Men naar i lide oc taale for Velgerninger ſkylt / det er Naade hoſſ Gud.

21. Denn dazu ſeyt jhr beruffen / Sintemal auch Chriſtus gelidten hat fůr vns / vnd vns ein Fůrbilde gelaſſen / daß jr ſolt nachfolgen ſeinen fußſtapffen.

Thi at i ere der til kallede / Effterdi at Chriſtus haffuer oc ledet for oſſ / oc ladet oſſ it Exempel / At i ſkulle efftertølge hans fodſpor.

Kapitola II.

16. Budtež yako ſwobodnij / ale nemagijce ſwobody yako za záſtěru zloſti / ale yako Služebnijcy Božij.

Jáko wolni / á nie máiac wolnośći iáko záſłony złośći / ále iáko ſłudzy Boży.

17. Wſſecky ctěte / Bratrſtwo milugte / Boha ſe bogte / Krále w poctiwoſti měgte.

Cżćićie wſzytki / bráterſtwo miłuyćie / Bogá ſię boyćie / Krolá w vcżiwośći mieyćie.

18. Služebnijcy / budte poddáni we wſſj bázni Panuom / ne toliko dobrým a přjwětiwým / ale takě y zlým.

Słudzy niech bedą poddáni pánom z wſzelką boiáźnią / nie tylko dobrym y ludzkim / ále też ſrogim.

19. Neb tato geſt miloſt wzácná před Bohem / geſtliže kdo pro ſwědomij Božij ſnáſſý zármutky / trpě neſprawedliwě.

Abowiem to ieſt rzecż wdzięcżna ieſli kto dla ſumnienia Bożego ćierpi fráſunki / będąc nie ſłuſznie vtrapiony.

20. Nebo yaká geſt chwála / geſtliže hřeſſýce zaſſygky biti gſauce trpijte. Ale geſtliže dobře činijce / protiwenſtwij trpěliwě ſnáſſýte / tak geſt miloſt před Bohem.

Bo co zá chwałá ieſt ieſliżbyśćie ćierpieli gdy grzeſząc bywaćie policżkowáni? ále ieśli dobrze cżyniąc przedſię ćięſzkośći ćierpićie / toć ieſt wdzięcżna rzecż v Bogá.

21. Giſtě ktomu gſte powolánij? Nebo y Kryſtus trpěl za wás / wám oſtawiw přijklad / abyſſte náſledowali ſſlepěgij geho.

Gdyż ná to ieśćie wezwáni / boć y Kryſtus ćierpiał zá nas / zoſtáwuiąc nam náukę abychmy náſládowali ſtop tego.

ב

22 חוּ דְּלָא עֲבַד חֲטִיתָא
אַף לָא נֶכְלָא אֶשְׁתְּכַח
בְּפוּמֵהּ ׃

Ilqual non fece mai peccato, ne fu mai trouato inganno ne la ſua bocca.

23 הָו דְּמֶצְטַחֵא הֲוָא
וְלָא מְצַחֵא וְחָאֵשׁ הֲוָא
וְלָא מֶתְלַחֵם אֶלָּא מַשְׁלֵם
הֲוָא דִּינֵהּ לְדַיָּנָא ד
דְּבְכֵאנוּתָא ׃

Ilquale, quando era detto mal di lui, non ridiceua male: quando patiua, non minacciaua, ma rimetteua la cauſa à colui che giudica giuſtamente.

24 וְשַׁקַל חֲטָהַין כֻּלְהוֹן
וְאַסֶּק אֶנּוּן בְּפַגְרֵהּ
לַצְלִיבָא דְּכַד מִיתִינַן
לַחֲטִיתָא בְּזַדִּיקוּתָא דִּילֵהּ
נִחֵא בְּשׁוּמָתֵהּ גֵּיר א
אֶתְאַסִּיתוּן ׃

Ilquale ha portati eſſo i noſtri peccati nel ſuo corpo ſopra il legno: accioche noi morendo al peccato, viuiamo a la giuſtitia: per il liuidor delquale voi ſete ſtati ſanati.

25 דְּטָעֵין הֲוַיתוּן אֵיךְ
עֶרְבָּא וְאֶתְפְּנִיתוּן הָשָׁא
לְוָת רָעְיָא וְסָעוֹרָא
דְּנַפְשָׁתְכוּן ׃

Imperoche voi erauate come pecore erranti, ma hora vi ſete conuertiti al Paſtore e Veſcouo de l'anime voſtre.

ג

1 הָכַנָּא אַף אַנְתִּין נְשֵׁא
אֶשְׁתַּעְבַּדְין לְבַעְלַיְכֵין דא
דְּאִילֵין דְּלָא מֶתְטַפְּיסִין
לְמֶלְתָא בְּדוּבָּרַיְכֵין שַׁפִּירָא
דְּלָא עֶמְלָא תִּקְנְיָן אֶנּוּן ׃

Similmente voi mogliere, ſiate ſoggette a i voſtri mariti: accioche quelli ancora, iquali non obbediſcono a la parola, ſi guadagnino ſenza parola per la conuerſation de le mogliere.

2 כַּד חָזֵין דְּבְדֶחְלְתָא
וּבְנַכְפּוּתָא מֶתְדַּבְּרָן א
אַנְתֵּין ׃

Poi ch'haranno veduta la voſtra caſta conuerſatione congiunta con timore.

ב

22 אֲשֶׁר לֹא עָשָׂה חָמָס וְלֹא
נִמְצְאָה מִרְמָה בְּפִיו ׃

El qual no hizo pecado, ni fue hallado enganno en ſu boca.

23 אֲשֶׁר כִּי נִגְעַר שׁוּב לֹא גָעַר
וּבְעַנּוֹתוֹ לֹא זָעַם כִּי־נָתַן לַשּׁוֹפֵט
צֶדֶק ׃

El qual maldiziendole, no tornaua à maldezir, y quando padezia, no amenazaua, ſino remitia la cauſa al que juzga juſtamente.

24 כִּי־אֶת־חַטֹּאתֵינוּ הוּא
סָבַל בִּבְשָׂרוֹ עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר
נָמוּת לַחֲטָאִים וְנִחְיֶה לִצְדָקָה
וּבַחֲבֻרָתוֹ נִרְפָּא לָנוּ ׃

Elqual miſmo lleuó nueſtros peccados en ſu cuerpo ſobre el madero, paraque noſotros ſiendo muertos à los pecados, biuamos à la juſticia. Por la herida del qual aueys ſido ſanados.

25 כִּי־הֱיִיתֶם כַּצֹּאן תּוֹעֶה
וּמֵעַתָּה הוּשַׁבְתֶּם אֶל־הָרוֹעֶה
וּפְקִיד נַפְשׁוֹתֵיכֶם ׃

Porque voſotros erades como ouejas deſcarriadas, mas aora ſoys ya conuertidos àl Paſtor y Obiſpo de vueſtras animas.

ג

1 וְכָמוֹ כֵן הַנָּשִׁים תִּכָּנַעְנָה
לִפְנֵי־אִישֵׁיהֶן אֲשֶׁר אִם גַּם
אֲנָשִׁים אֵינָם מַאֲמִינִים בַּדָּבָר
בַּהֲלִיכַת הַנָּשִׁים בְּלִי דָבָר
יִבָּצְעוּ ׃

Semejantemente voſotras mugeres, ſed ſubjetas à vueſtros maridos: para que tambien los que no creen á la palabra, ſean ganados ſin palabra por la conuerſacion de ſus mugeres.

2 בִּרְאוֹתָם אֶת הֲלִיכַתְכֶן אֲשֶׁר
בְּיִרְאַת אֱלֹהִים קְדוֹשָׁה ׃

Conſiderando vueſtra caſta conuerſacion, que es en temor.

β΄.

22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.

Lequel n'a point commis de peché, ni fraude aucune n'a eſte trouuee en ſa bouche:

23. Ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει· παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως.

Lequel, quand on lui diſoit outrages, n'en rendoit point: & quand on lui faiſoit mal, n'vſoit point de menaces: mais ſe remettoit à celui qui iuge iuſtement.

24. Ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον· ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε.

Lequel meſme a porté nos pechés en ſon corps ſur le bois: afin qu'eſtans morts à peché, nous viuions à iuſtice: par la bature duquel meſme vous auez eſté gueris.

25. Ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα· ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Car vous eſtiez comme brebis errantes, mais maintenant vous eſtes cõuertis au Paſteur & Eueſque de vos ames.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Ὁμοίως αἱ γυναῖκες ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν· ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσωνται.

Semblablement que les fẽmes ſe rendent ſuiettes à leurs propres maris, afin que meſmes s'il y en a qui n'obeiſſent point à la Parole, ils ſoyent gagnés ſans parole, par la conuerſation des femmes:

2. Ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν.

Ayans veu voſtre chaſte conuerſation, qui eſt auec crainte.

CAP. II.

22. Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore eius.

Who did no ſinne/neither was there guile found in his mouth.

23. Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti (*ſc in*)iuſtè.

Who when he was reuiled/reuiled not againe: when he ſuffered / he threatned not/but committed it to him that iudgeth rigtheouſly.

24. Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum: ut peccatis mortui, iuſtitiæ vivamus, cuius livore ſanati eſtis.

Who his owne ſelfe bare our ſinnes in his bodie on the tree / that we being deliuered from ſinne / ſhould liue in righteouſnes: by whoſe ſtripes ye were healed.

25. Eratis enim ſicut oves errantes: ſed converſi eſtis nunc ad paſtorem & epiſcopum animarum veſtrarum.

For ye were as ſheepe going aſtrayt but are, nowe returned vnto the ſhepherd and biſhop of your ſoules.

CAP. III.

SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis: ut & ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifianr.

Likewiſe let the wiues bee ſubiect to their huſbandes that eue͂ they which obey not the worde / may without the worde be woune by the conuerſation of the wiues.

2. Conſiderantes in timore caſtam converſationem veſtram.

While they behold e your pure conuerſation/which is with feare.

Das II. Capitel.

22. Welcher keine ſünde gethan hat/ iſt auch kein betrug in ſeinem Munde erfunden.

Huilcken ſom giorde ingen ſynd / Der er oc icke funden ſuig i hans Mund.

23. Welcher nicht widerſchalt/ da er geſcholten ward / nicht drohet / da er leid/er ſtellet es aber dem heim/ der da recht richtet.

Huilcken der icke bandede igen / der hand bleff bandet/ icke truede/ der hand leed / Men hand ſette det ind til den/ ſom dømer rettelige.

24. Welcher vnſer ſünde ſelbs geopffert hat/ an ſeinem Leibe / auff dem Holtz/auff daß wir der ſünde abgeſtorben / der Gerechtigkeit leben / durch welches Wunden jr ſeyt heil worden.

Huilcken ſom ſelff offrede vore Synder / paa ſit Legeme / paa Træet / Paa det wi ſkulde vere døde fra Synden / oc leffue i Retferdighed / Formedelſt hues Saar i ere bleffne helbrede.

25. Denn jhr waret wie die jrrende Schaffe / aber jr ſeyt nun bekehret zu dem Hirten vñ Biſchoffe ewer Seelen.

Thi at i vaare lige ſom vildfarende Faar / Men ere nu omuende til eders Siels Hyrde oc Biſcop.

Das III. Capitel.

Deſſelbigen gleichen ſollen die Weiber jren Männern vnterthan ſein/ auff daß auch die/ſo nicht Glauben an das wort / durch der Weiber wandel/ ohn wort gewonnen werden.

DIſligeſt ſkulle Quinderne vere deris Mend vnderdantige / Paa det/ at ocſaa de / ſom icke tro paa Ordet / kunde vindis formedelſt Quindernis omgengelſe/ vden Ordet.

2. Wenn ſie anſehen ewren keuſchen Wandel/in der forcht.

Naar de ſee til eders kyſke Omgengelſe/vdi fryct.

Kapitola II.

22. Kterýž hřijchu neučinil/ aniž geſt leſt nalezena w vſtech geho.

Ktory grzechu nie vczynił/áni ieſt náleziona zdráda w vſćiech iego.

23. Kterýžto když mu zlořečili / zaſe nezlořečil: když trpěl/ nehrozyl/ ale poraučel tomu genž ſprawedliwě ſaudij.

Ktoremu gdy złorzeczono/nie oddawał złorzeczeńſtwá / gdy ćierpiał / nie groził / ale poruczył pomſtę temu ktory ſpráwiedliwie ſądzi.

24 A on hřjchy naſſe na ſwém těle wneſl na dřewo / abychom hřjchům zemrauce/ ſprawedliwoſti žiwi byli: gehož zſynaloſtij vzdraweni gſte.

Ktory grzechy náße noſił w ćiele ſwoim na drzewie / ábyſmy bedac vmarłymi grzechom / w ſpráwiedliwośći żyli / kthorego śinikámi rázy vzdrowieni ieſteśćie.

25. Byli gſte zagiſté někdy yako Owce blaudijce / ale giž gſte nynij obráceni k Paſtýři a Biſkupu duſſý waſſých.

Abowiemeśćie byli iáko owce błakáiace ſię/ ale teraz ieſteśćie náwroceni do paſterzá y dozorce duß wáßych.

Kapitola III.

TEž Zeny poddány buďte Mužům ſwým: aby geſtliže kteřij neweřij Slowu / aſpoň ſkrze obcowánij Zenſké bez Slowa obráceni byli k Wijře.

Także żony niech beda poddáne mężom ſwoim / aby y ći ktorzy nie ſą poſłußni ſłowu / przez obcowánie zon bez ſłowá byli pozyſkáni.

2. Kdyžby ſpatřili w báznj ſwaté obcowánij waſſe.

Gdy vyzrą vczćiwe á czyſte obcowánie waße.

ג

3 ולא תצטבתין בצבתא
בריא דגדולא דסעריכין
או דחשלתא דדהבא או
דלבושא מיתרא :

L'ornamento de lequali non ſia eſteriore, con intrecciamento di capelli, & auolgimento d'oro intorno, ò con acconciamento di Veſte.

4 אלא אצטבתין בבר־
נשא כסיא דלבא ברותא
מכיכתא דלא מתחבלא
צבתא דמיתר קדם
אלהא :

Ma ſia l' huomo interno, cioè quello del cuore, che conſiſte nel incorruttione d'Vn manſueto e quieto ſpirito, ilquale è di gran prezzo dinanzi à Dio.

5 הכנא גיר אף מן קדים
נשא קדישתא אילין
דמסברן הוי באלהא
מצבתן הוי נפשתהין ומ
ומשתעבדן הוי לבעליהין :

Perche coſi s'ornauano gia ancor le ſante donne che ſperauano in Dio, ſtando ſoggette ai lor proprij mariti.

6 איכנא דסרא
משתעבדא הות לאברהם
וקריא הות לה מרי הי
דהוין אנתין לה בנתא
בעבדא טבא כד לא
מתתזיען אנתון מן כל
דחלא :

Si come Sara obbedì ad Abraam, chiamandolo ſignore: de laquale ſete fatte figliuole. facendo Voi bene, ancor che non temendo d'alcuno ſpauento.

7 ואנתון גברא הכנא
עמרו עם נשיכון בידעתא
ואיך דלמאנא מחילא
באיקרא אחודו אנין
מטול דאף הנין עמכון
ירתן מוהבתא דחיא
דלעלם ולא תהוון
מתתקלין בצלותכון :

Voi mariti ſimilmente portateui diſcretamente con eſſe, come à Vaſi piu fragili, cioè, feminili portando loro honore, è come inſieme heredi de la gratia di Vita: accioche le Voſtre orationi non ſiano interrotte.

ג

3 לאשר לא תהי־אשר מחוץ
במעשה עבות או קשורי זהב
או־בלבושים יופים אדרתם :

La compoſtura de las quales, ſea no exterior con encreſpamiento de cabellos, y atauio de oro, ni en compoſicion de ropas:

4 כי־אם האדם אשר
בתעלמות לב יהדר בהדרת רוח
ענוה וענוה לא נשחתה אשר
לפני אלהים עשירה היא :

Mas el hombre del coraçon que eſtà encubierto, ſea ſin toda corrupcion, y de eſpiritu agradable, y pacifico, lo qual es de grande eſtima delante de Dios.

5 כי־ככה מלפנים הנשים
הקדושות המשברות אל־אלהים
הדרו את־נפשם להכנע לפני
אישיהן :

Porque anſi tambien ſe atauiauan en el tiempo antiguo aquellas ſanctas mugeres que eſperauan en Dios, ſiendo ſubjetas à ſus maridos:

6 כמו שרה שמעה ליקהת
אברהם וקראתו אדון אשר
הייתן בנותיה היטב לעשות
ולא־ליראה במחתה אחת :

Como Sara obedecia à Abraham, llamando le Sennor, de la qual voſotras ſoys hechas hijas, haziendo bien, y no ſoys eſpantadas de ningun pauor.

7 האישים כמו כן ישכנו עמהן
בדעה כמו לכלי חלושה
לנשים לתת כבוד יקר וגם כמו
לבנות נחלת תחנת החיים פן־
תחלשנה תפלותיכם :

Voſotros maridos ſemejantemente habitad con ellas ſegun ſciencia, dando honor à la muger, como à vaſo mas fragil, y como à herederas juntamente de la grcaia de vida: paraque vueſtras oraciones no ſean impedidas.

γʹ.

3. Ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν, ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος.

Deſquelles le parement ne ſoit point ceſtui-la de dehors, qui giſt en entortillement de cheueux, ou parure d'or, ou en accouſtremens d'habits:

4. Ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές.

Ains l'homme qui eſt caché aſſauoir celui du cœur, qui giſt en l'incorruptiõ d'vn eſprit doux & paiſible: qui eſt de grand paix deuant Dieu.

5. Οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμουν ἑαυτὰς ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν:

Car ainſi auſſi autresfois ſe paroyent les ſainctes femmes eſperantes en Dieu, eſtans ſuiettes à leurs propres maris.

6. Ὡς σάῤῥα ὑπήκουσε τῷ ἀβραὰμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

Comme Sara obeiſſoit à Abraham, l'appelant Seigneur, de laquelle vous eſtes fillles en bien faiſant, quand meſmes vous ne craignez point aucun eſpouuantement.

7. Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐκκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν:

Vous maris, ſemblablement comportez-vous diſcretement auec icelles comme auec vn vaiſſeau plus fragile, c'eſt aſſauoir feminin, leur portant reſpect, comme ceux qui auſſi eſtes enſemble heritiers de la grace de vie: afin que vos prieres ne ſoyent point entrerompues.

CAP. III.

3. Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus.

Whoſe apparelling let it not be outward/ as with broyded heare/ and gold but about/ or in putting on of apparell.

4. Sed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples.

But let te hid man of the heart be vncorrupt / with a meeke and quiet ſpirit/ which is before God a thing much ſet by.

5. Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres ſperantes in Deo, ornabant ſe, ſubiectæ propriis viris.

For euen after this maner in time paſt did the holy women / which truſted in God/ tier them ſelues / and were ſubiect to their huſ bands.

6. Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cuius eſtis filiæ, benefacientes, & non pertimentes ullam perturbationem,

As Sarra obeyed Abraham / and called him Syr: whoſe daughters ye are/ whiles ye do well/ not being afraid of any terrour.

7. Viri ſimiliter, cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tanquam & cohæredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes veſtræ.

Likewiſe ye huſbands / dwell with them as men of knowledge / giuing honor vnto the woman / as vnto the weaker veſſell/ euen as they which are heires together of the grace of life / that your prayers bee not interrupted.

Das III. Capitel.

3. Welcher Geſchmuck ſol nicht außwendig ſein / mit Haarflechten vnd Gold vmbhengen / oder kleider anlegen.

Huilckis prydelſe der ſkal icke vere vduortis/ met haarflettelſe oc gulds omhengelſe/eller at tage Klæder paa.

4. Sondern der verborgen Menſch deß hertzen vnverruckt / mit ſanfftem vnd ſtillem Geiſte / das iſt köſtlich für Gott.

Men hiertens lønlige Menniſke wforkrencket/ met en ſactmodig oc ſtille Aand/ Det er kaaſteligt faar Gud.

5. Denn alſo haben ſich auch vor zeiten die heiligen weiber geſchmückt/ die jr hoffnung auff Gott ſatzten/ vnd jhren Männern vnterthan waren.

Thi at ſaa prydede oc de hellige Quinder ſig i fordom tid / ſom ſette deris haab til Gud / oc vaare deris Mend vnderdanige.

6. Wie die Sara Abraham gehorſam war/ vnd hieß jhn Herr / welcher Töchter jr worden ſeyt / ſo jr wolthut/ vnd nicht ſo ſchüchter ſeyt.

Lige ſom Sara vaar Abraham lydig / oc kallede hannem Herre / hueſſ Døtter i ere bleffne/ Der ſom i gøre vel/ oc ere icke ſaa fryctactige.

7. Deſſelbigen gleichen jr Männer/ wohnet bey jhnen mit vernunfft/ vnd gebt dem weibiſchen/ als dem ſchwechſten Werckzeug ſeine Ehre / alß auch miterben der gnade deß lebens / auff daß ewre Gebet nicht verhindert werden.

Diſligeſt ſkulle i Mend bo hoſſ dem met fornumſtighed/ Oc giffuer det quindelige/ ſom det ſkrøbeligſte Redſkaff/ ſin ære/ ſom ocſaa ere naadens Metarffuinge til Liffuet/ paa det at eders Bøn ſkal icke forhindris.

Kapitola III.

3. Kterěžto ať zewnitřnij okraſy wlaſuowne vkazugij/ ani Zlatem ozdobugij/ ani w ſſperkowném rauſſe chodij:

Których ochędoſtwo niechay nie będzie owo zwierzchowne w ſpleceniu włoſow/ z okładka złota/ abo w obleczeniu ßat.

4. Ale o to ať pečugij / aby ten člowěk ſrdečný / kterýž geſt ſkrytý w neporuſſytedlnoſti pokogného a ſtkijzliwého Duchu/ byl Bohatý před oblijčegem Božijm

Ale ono ſkryte / to ieſt człowiek ſerdeczny w nieſkażonym ochędoſtwie/ cichego y ſpokoynego ducha/ ktory ieſt przed Bogiem koßtowny.

5. Tak gſau zagiſté někdy y Swaté Ženy / naděgi magijce w Bohu/ ozdobowaly ſe / poddány gſauce Manželům ſwým:

Abowiem tak niekiedy y święte ony niewiáſty / mátac nádzieie w Bogu vbieráły ſię / będąc poddáne mężom ſwoim.

6. Jako Sára poſlauchala Abrahama / Pánem gey nazýwagijc: gegijžto wy Dcery gſte / dobře činijce/ a nebogijce ſe nižádného zarmaucenij

Jáko Sará byłá poſłußná Abráhamowi/ nazywáiąc go Pánem/ ktoreieſćie ſię ſtáły corkami/ gdy dobrze czynićie / á nie będąc vſtraßone żadnym vlęknieniem.

7. Též také Mužij ſpolu s nimi přebýwagijce wedlé vmění/ yakožto mdlegſſý nádobě ženſké cti gim vdělugijce/ a yako ſpoludědičkám miloſti žiwota: a aby nebyla překážka Modlitbám waſſým.

Także mężowie niech z nimi mießkáią iáko należy rozumnym wyrzadzáiąc cześć niewieśćie iáko naczyniu mdleyßemu / y iáko społeczni dziedzicy łáſki żywota / aby modlitwy waße nie były przekázane.

ג

8 שׁוּלָמָא דֵין דְּתֶהְווּן כֻּלְכוּן בְּאוּיוּתָא וַהֲוַיתוּן חָשִׁין עַם אִילֵין דְּחָשִׁין וְרָחֲמִין חַד לְחַד וַהֲוַיתוּן רַחְמְתָנִין וּמַכִּיכִין׃

In ſomma ſiate tutti d'Vn medeſimo animo, e d'Vn medeſimo affetto, pieni d'amor fraterno, miſericordioſi, piaceuoli.

9 וְלָאנָשׁ בִּישְׁתָא חֲלָף בִּישְׁתָא לָא תְפַרְעוּן וָאַף לָא צוּחִיתָא חֲלָף צוּחִיתָא אֶלָּא דִּלְקוּבְלָא דְּהָלֵין הֲוַיתוּן מְבָרְכִין לְהָדָא גֵּיר אֶתְקְרִיתוּן דְּבוּרְכְּתָא תֵּארְתוּן׃

Non rendendo mal per male, ò parola ingiurioſa per parola ingiurioſa: ma per il contrario, benedicendo: ſapendo che Voi ſete chiamati à queſto, à fin che poſſediate la benedittione per heredita.

10 מַן דְּצָבֵא הָכִיל חַיֵּא
וְרָחֵם יַוְמָתָא טָבֵא לְמֶחְזָא
יְשַׁר לְשָׁנֵה מִן בִּישְׁתָא
וְסֶפְוָתֵה דְּלָא נְמַלְּלָן ג
נֶכְלָא׃

Perche chi Vuole amar la Vita, e Veder felici i ſuoi giorni, ritenga la ſua lingua dal male, e le ſue labbra non parlino inganno.

11 נֶעְבַּר מִן בִּישְׁתָא וְנֶעְבֵּד טָבְתָא וְנֶבְעֵא שְׁלָמָא וְנֶרְהַט בָּתְרֵה׃

Ritraggaſi dal male, e faccia bene, cerchi la pace, e ſeguitila.

12 מֶטוּל דְּעַיְנַוְהי דְּמָרְיָא
עַל זַדִּיקֵא וְאֶדְנַוְהי
לְמֶשְׁמַע אֶנּוּן וְאַפּוְהי ד
דְּמָרְיָא עַל בִּישֵׁא׃

Percioche gli occhij del Signore ſon ſopra i giuſti, e le ſue orecchie ſono aperte a i preghi loro: ma la faccia del Signore è ſopra quelli che fanno i mali.

13 וּמַנוּ דְּנֶעְבֵּד לְכוּן בִּי בִּישְׁתָא אֶן תֶּהְווּן טָנָנֵא דְּטָבְתָא׃

E chi è quello che ſia per affliggerui, ſe Voi ſarete imitatori del bene?

14 וָאֶן הוּ דְּתֶחְשׁוּן עַל אַפֵּי כֵּאנוּתָא טוּבַיְכוּן וְלָא תֶדְחֲלוּן מֶן אִילֵין דְּמַדְחֲלִין לְכוּן וְלָא תֶשְׁתַּגְשׁוּן׃

Ma ancor che Voi patiſte qualche coſa per far bene, ſete beati. Hor non temete per la paura di loro, ne Vi turbate.

ג

8 וְסוֹף דְּבַר הַכֹּל לִהְיוֹת כֻּלְּכֶם נוֹסָדִים בְּרוּחַ אֶחָת חַבְרֵי עֳנִי אֹהֲבֵי הָאַחֲוָה אַנְשֵׁי חֶסֶד וְרַחֲמִים אֹהֲבֵי עֲנָוָה׃

Y finalmente ſed todos de vn conſentimiento, de vna affecion, amando os hermanablemente, miſericordioſos, amigables.

9 לֹא לְשַׁלֵּם רָעָה תַּחַת רָעָה אוֹ־גְעָרָה תַּחַת גְּעָרָה וּלְהֶפֶךְ מְבָרְכִים וְלֹא מְאָרְרִים וְתֵדְעוּ כִּי־לְזֹאת נִקְרָאתֶם אֲשֶׁר תַּנְחִילוּ אֶת־הַבְּרָכָה׃

No boluiendo mal por mal, ni maldicion por maldicion: ſino antes por èl contrario, bendiziendo: ſabiendo que voſotros ſoys llamados a que poſſeays en herencia bendicion.

10 כִּי־מִי־הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב נְצֹר לְשׁוֹנוֹ מֵרָע וּשְׂפָתָיו מִדַּבֵּר מִרְמָה׃

Porque el que quiere amar la vida, y ver los dias buenos, refrene ſu lengua de mal, y ſus labios no hablen enganno.

11 יָסוּר מֵרָע וְיַעֲשֶׂה טוֹב יְבַקֵּשׁ שָׁלוֹם וְיִרְדְּפֵהוּ׃

Aparteſe del mal, y haga bien: buſque la paz y ſigala.

12 כִּי־עֵינֵי יְהֹוָה אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל־שַׁוְעָתָם פְּנֵי יְהֹוָה בְּעֹשֵׂי רָע׃

Porque los ojos del Sennor eſtan ſobre los juſtos, y ſus orejas atentas à ſus oraciones: El roſtro del Sennor eſtà ſobre aquellos que hazen males.

13 וּמִי־יְרֵעֲכֶם אִם־תִּדַּמּוּ לַטּוֹבָה׃

Y quien es aquel que os podra empeçer, ſi voſotros ſeguis el bien?

14 וְאִם תְּעֻנּוּ בַּעֲבוּר הַצְּדָקָה אַשְׁרֵיכֶם וְאַתֶּם לֹא תִירְאוּ וְלֹא תֵחַתּוּ׃

Mas tambien ſi alguna coſa padeceys por hazer bien, ſoys bienauenturados. Por tanto no temays por el temor de àquellos, y no ſeays turbados:

γ'.

8. Τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες.

Et finalement ſoyez tous d'vn conſentement, & adonnés à mutuelle compaſſion, vous entr'aimans fraternellement, miſericordieux, gracieux:

9. Μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας· τοὐναντίον δὲ, εὐλογοῦντες· εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε.

Ne rendans point mal peur mal, ni outrage pour outrage: ains au contraire, beniſſans: ſachans que vous eſtes appelés à cela, afin que vous obteniez l'heritage de benediction.

10. Ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾷν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ, τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Car qui veut aimer la vie, & voir ſes iours bien heureux, qu il garde ſa langue de mal, & ſes leures qu'elles ne prononcent fraude:

11. Ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.

Qu'il ſe deſtourne du mal, & qu'il face bien: qu'il cerche la paix, & qu'il la pourchaſſe.

12. Ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.

Car les yeux du Seigneur ſont ſur les iuſtes, & ſes oreilles ſont enclines à leurs prieres: mais la face du Seigneur eſt ſur ceux qui font les maux.

13. Καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε;

Et qui eſt-ce qui vous fera du mal, ſi vous enſuiuez le bien?

14. Ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε.

Meſmement encore que vous enduriez quelque choſe pour iuſtice, vous eſtes bien-heureux, mais ne craignez point pour la crainte d'eux, & n'en ſoyez point troubles:

CAP. III.

8. In fine autem, omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles.

Finally/be ye all of one minde: one ſuffer with another: loue as brethren: be pitifull & be courteous.

9. Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto: ſed econtrario, benedicentes, quia in hoc vocati eſtis, ut benedictionem hæreditate poſſideatis.

Not rendring euill for euill/neither rebuke for rebuke: but contrariwiſe bleſſe/knowing that ye are thereunto called/that ye ſhould be heires of bleſſing.

10. Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos: Coërceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.

For if any man long after life/and to ſee good dayes/let him refrayne his tongue from euill/and his lippes that they ſpeake not guile.

11. Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam.

Let him eſchewe euill and doe good: let him ſeeke peace/and follow after it.

12. Quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum: Vultus autem Domini ſuper facientes mala.

For the eyes of the Lord are ouer the righteous/and his eares are open vnto their prayers: and the face of the Lorde is vpon them that do euill.

13. Et quis eſt qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis?

And who is it that will harme you/if ye follow that which is good?

14. Sed & ſi quid patimini propter iuſtitiam: beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.

Not withſtanding bleſſed are ye/if ye ſuffer for righteouſnes ſake. Yea/feare/not their feare/neither be troubled.

Das III. Capitel.

8. Endlich aber/ſeyt alleſampt gleich geſinnet/mitleidig/brůderlich/barmhertzig/freundlich.

Men endelige/da verer alle ſammen ved it ſind/ metlidige/ brøderlige/ barmhertige/ venlige.

9. Vergeltet nicht böſes mit böſem/ oder ſcheltwort mit ſcheltwort/ ſondern dagegen ſegnet/ vnnd wiſſet daß jr dazu beruffen ſeyt/ daß jhr den Segen beerbet.

Betaler icke ont met ont/ eller ſkendzord/ met ſkendzord men velſigner der imod/ oc vider at i ere kallede der til/at i ſkulle arffue Velſignelſe.

10. Denn wer leben will vnnd gute tage ſehen/ der ſchweige ſeine zunge/ daß ſie nicht böſes rede/ vnnd ſeine Lippen/ daß ſie nicht triegen.

Thi at huo ſom vil leffue oc ſee gode dage/ Hand ſkal ſtille ſin Tunge/ at hun taler inted ont/ oc ſine læbe/ at de icke beſuige.

11. Er wende ſich vom böſen/ vnnd thue guts/ er ſuche friede vnnd jage jm nach.

Hand ſkal vende ſig fra ont/ oc gøre gaat/ Hand ſkal ſøge Fred/ oc effterfølge hannem.

12. Denn die Augen deß HERREN ſehen auff die Gerechten/ vnnd ſeine Ohren auff jr gebet. Das angeſichte aber deß HERRN ſihet auff die da böſes thun.

Thi at HERRENS øyen ſee til de Retferdige/ oc hans øren til deris Bøn. Oc HERRENS Anſict ſeer til dem ſom gøre ont.

13. Vnnd wer iſt/ der euch ſchaden köndte/ ſo jr dem guten nachkommet?

Oc huo er den/ſom eder kand ſkade/der ſom i efterfølge det gode?

14. Vnnd ob jr auch leidet vmb Gerechtigkeit willen/ ſo ſeyt jr doch ſelig. Förchtet euch aber für jhren trotzen nicht/ vnd erſchrecket nicht.

Oc der ſom i oc lide for Retferdigheds ſkyld/ ſaa ere i dog ſalige. Oc frycter icke for deris truſel/ oc forderis icke.

Kapitola. III.

8. A tak ſummau: budtež wſſyckni gedno mýſlnij / litoſtiwij / Bratrſtwa milownijcy / Miloſrdnij/ ſtkijzliwij/ pokornij.

Ná koniec bądźćie wßyſcy z godliwemi/ y czuyćie doległośći iedni drugich/ máiąc w ſobie brátherſką miłość/ miłośierni y łáſkáwi.

9. Neodplacugijce zlého za zlé / ani zlořečenſtwij za zlořečenſtwij: ale radčgij dobrořečijce/ nebo gſte k tomu powoláni/ abyſſte požehnánijm dědičně wládli.

Nie oddawáiąc złem zá złe/ ábo złorzeczeńſtwá zá złorzeczeńſtwo/ y owßem błogosłáwiąc/ wiedząc iż ieſteśćie ná to wezwáni/ ábyśćie błogosłáwieńſtwo dziedziczne otrzymali.

10. Nebo kdo chce milowati žiwot a widěti dny dobré: ſkrotiž yazyk ſwůg od zlého/ a vſta geho ať nemluwij lſti.

Abowiem ktho chce żywot miłowáć/ y ogladáć dni dni dobre/ niech powśćiąga ięzyká ſwe° od złego/ y warg ſwoich áby zdrády nie mowiły.

11. Vchylůg ſe od zlého a čiň dobré/ hledaj pokoge/ a ſtihay gey:

Niech odſtąpi od złego á czyni dobrze/ niech ßuka pokoiu y náſládnie go.

12. Nebo oči Páně na ſprawedliwé/a vſſy geho k proſbám gegich. Ale žůřiwoſt Božij/na ty kteřijž činij zlé wěcy.

Abowiem oczy Páńſkie pátrzáia ná ſpráwiedliwe/ y vßy iego ſłucháia proſby ich/ á oblicze Páńſkie przećiwko tym ktorzy złe czynia.

13. A kdo ieſt kdoby wám vſſkodil/ budeteli milownijcy dobrého.

A ktoż ieſt coby miał trapić wás ieſlibyśćie dobroći náſládowcámi byli?

14. Ale y trpijteli co pro Sprawedlnoſt / blaze wám. Strachu pak gegich nebogte ſe/ ani ſe rmuťte:

Ale też ieſlibyśćie co ćierpieli dla ſpráwiedliwośći/ przedſie błogosłáwieni ieſteśćie. A wßákże nie lękayćie ſię ſtráchu ich/ áni trwożćie ſobą.

ג

15 אֶלָּא קַדִּשׁוּ בְּלֶבְוָתְכוֹן לְמָרְיָא מְשִׁיחָא וַהְוַיתוֹן מְטַיְּבִין לְמַפַּק בְּרוּחָא לְכֻל דְּתָבַע לְכוֹן מֶלְתָא עַל סַבְרָא דְּהַיְמָנוּתָא בְּמַכִּיכוּתָא וּבְדֶחְלְתָא ׃

Ma ſantificate il Signor Iddio (Chriſto) ne voſtri cuori. E ſiate ſempre apparecchiati à riſpondere à chiunque vi domanda ragione de la ſperanza che è in voi.

16 כַּד אִית לְכוֹן תְּארְתָּא טָבְתָא אַיְכַּנָּא דְּהָנוֹן דִּמְמַלְּלִין עֲלַיְכוֹן אַיךְ דְּעַל אֲנָשָׁא בִּישָׁא יִבְהֲתוּן אַיךְ אֲנָשָׁא דְּסָלְמִין לְדוּבָרַיְכוֹן שַׁפִּירָא דְּבַמְשִׁיחָא ׃

Con manſuetudine e riuerentia, hauendo buona conſcientia: accioche in quel che dicono mal di voi, come di malfattori, ſi vergognino eſſi che biaſimano la voſtra buona conuerſatione in Chriſto.

17 עַדְרָא הִי לְכוֹן גֵּיר כַּד עָבְדִין אַנְתּוּן עֲבָדָא טָבָא תֶּסַּבְּלוּן בִּישָׁתָא אֶן הָכִיל הָכַנָּא הוּ צֶבְיָנָא דַּאלָהָא וְלָא כַּד עָבְדִין אַנְתּוּן בבִּישָׁתָא ׃

Imperoch'egli è meglio patire facendo bene, ſe la volontà di Dio il vuole, che facendo male.

18 מֶטוּל דְּאָף מְשִׁיחָא חְדָא זְבַן מִית חֲלָף חַטָּהַיְן זַדִּיקָא חֲלָף חַטָּיָא דְּנְקַרְבְכוֹן לַאלָהָא וּמִית בַּפְגַר וְחַיָּא בְּרוּחַ ׃

Concioſia coſa che Chriſto ancora ha patito vna volta per li peccati, egli giuſto per gl'ingiuſti, per condurci a Dio, mortificato ben ne la carne, ma viuificato per lo Spirito.

19 וַאכְרֶז לְנַפְשָׁתָא אִילֵין דַּאחִידָן הֲוַי בַּשְׁיוּל ׃

Per il quale ancora venendo, predicò à gli ſpiriti, che erano in carcere.

ג

15 וְאֶת־יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הַמָּשִׁיחַ קַדְּשׁוּ בִּלְבָבוֹתֵיכֶם וִהְיִיתֶם נְכוֹנִים תָּמִיד לְהָשִׁיב דָּבָר לְכָל־אֲשֶׁר יִשְׁאַל מִמֶּכֶם טַעַם עַל־אֱמוּנַתְכֶם ׃

Pero ſanctificad àl Sennor Dios (Chriſto) en vueſtros coraçones: y eſtad ſiempre aparejados para reſponder acada vno que os demanda razon de la eſperança que eſtá en voſotros:

16 בַּעֲנָוָה וְיִרְאָה יְהִי־לָכֶם מַדָּע טוֹב אֲשֶׁר אִם יַלְשִׁינוּ אֶתְכֶם כְּמוֹהֶם עוֹשֵׂי רָעָה יִכָּלְמוּן הֵמָּה הַמַּכְלִימֵי עִקְבוֹתֵיכֶם טוֹבוֹת בַּמָּשִׁיחַ ׃

Y eſto con manſedumbre y reuerencia: teniendo buena conſciencia, paraque en lo que murmuran de voſotros como de malhechores, ſean confundidos losque blaſpheman vueſtra buena conuerſacion enel Chriſto.

17 כִּי־טוֹב לָכֶם בַּעֲשׂוֹתְכֶם טוֹבָה (אִם רָצֹה יִרְצֶה אֱלֹהִים) לְעֻנּוֹת מֵעֲשׂוֹתְכֶם רָעָה ׃

Porque mejor es que ſeays afligidos haziendo bien, ſi la voluntad de Dios anſi lo quiere, que no haziendo mal.

18 כִּי־גַם הַמָּשִׁיחַ הוּא פַּעַם אַחַת מְחוֹלָל מִפְּשָׁעֵינוּ מְדֻכָּא מֵעֲוֹנֹתֵינוּ צַדִּיק בִּרְשָׁעִים אֲשֶׁר תַּקְרִיב אוֹתָנוּ לֵאלֹהִים מוּמָת בְּבָשָׂר חַי בָּרוּחַ ׃

Porque tambien el Chriſto padecio vna vez por los pecados: el juſto por los injuſtos: para lleuarnos à Dios mortificado à la verdad en la carne, pero viuificado en eſpiritu.

19 אֲשֶׁר בָּהּ גַּם־אֶת־רוּחוֹת שֶׁהֵן בַּמַּטָּרָה הָלוֹךְ יְבַשֵּׂר ׃

Enel qual tambien fue y predicó à los eſpiritus que eſtauan en carcel:

γ'.

15. Κύριον δὲ τὸν θεὸν (Χριστὸν) ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος, μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου.

Ains ſanctifiez le Seigneur (Dieu Chriſt) en vos cœurs, & ſoyez touſiours appareillés à reſpondre auec douceur & reuerence à chacun qui vous demande raiſon de l'eſperance qui eſt en vous.

16. Συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν Χριστῷ ἀναστροφήν.

Ayans bonne conſcience: afin que ceux qui blaſment voſtre bonne conuerſation en Chriſt, ſoyent confus, en ce qu'ils detractent de vous comme de mal-faiteurs.

17. Κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλει τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας.

Car il vaut mieux que vous ſouffriez en bien-faiſant, ſi telle eſt la volonté de Dieu qu'en mal-faiſant.

18. Ὅτι καὶ Χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων· ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκί, ζωοποιηθεὶς δὲ τῷ πνεύματι.

Car auſſi Chriſt a ſouffert vne fois pour les pechés, lui iuſte pour les iniuſtes: afin qu'il nous amenaſt à Dieu, ayant eſté mortifié en chair, mais viuifié par l'Eſprit:

19. Ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν.

Par lequel auſſi eſtant allé il a preſche aux eſprits en chartre:

CAP. III.

15. Dominum autem Chriſtum ſanctificate in cordibus veſtris, parati ſemper ad ſatisfactionem omni poſcenti vos rationem de ea, quæ in vobis eſt, ſpe.

But ſanctifie the Lorde God in your hearts: and be readie alwayes to giue an anſwere to euerie man that aſketh you a reaſon of the hope that is in you.

16. Sed cum modeſtia & timore, conſcientiam habentes bonã: ut in eo quod detrahunt vobis, confundantur qui calumniantur veſtram bonam in Chriſto converſationem.

And that with meeknes and reuerence/ hauing a good conſcience / that when they ſpeake euill of you as of euill doers/ they may be aſhamed/ which blame your good conuerſation in Chriſt.

17. Melius eſt enim ut benefacientes, ſi voluntas Dei velit, pati, quàm malè facientes.

For it is better / if the will of God bee ſo/ that ye ſuffer for well doing/ then for euill doing.

18. Quia & Chriſtus ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem ſpiritu.

For Chriſt alſo hath once ſuffered for ſinnes / the iuſt for the vniuſt / that he might bring vs to God / and was put to death concerning the fleſh / but was quickened in the ſpirite.

19. In quo & his qui in carcere erant (*Spiritibus*) ſpiritu veniens prædicavit.

By the which he alſo went/ and preached vnto the ſpirits that are in priſon.

Das III. Kapitel.

15. Heiliget aber Gott den HERRN in ewrem hertzen. Seyt aber allezeit bereit zur verantworttung jederman/ der grund fodert der hoffnung/ die inn euch iſt.

Men helliger den HERRE Gud i eders hierte. Verer oc altid rede til at ſuare huermand/ ſom vdkreffuer grunden om Haabet/ ſom er i eder.

16. Vnnd das mit ſanfftmütigkeit vnd forcht/ vnd habt ein gut gewiſſen/ auff daß die/ ſo von euch affterreden/ als von vbelthätern/ zu ſchanden werden/ daß ſie geſchmächt haben ewern guten wandel in Chriſto.

Oc det met ſactmodighed oc fryct/ Oc haffuer en god Samuittighed/ paa det at de/ ſom tale ilde paa eder/ ſom om Miſdedere/ kunde bliffue beſkemmede/ for de beſpaattede eders gode omgengelſe i Chriſto.

17. Denn es iſt beſſer / ſo es Gottes wille iſt / das jhr von wolthat wegen leidet/ denn von vbelthat wegen.

Thi det er bedre/ om det er Guds vilie/ at i lide for Velgerninger ſkyld/ end for onde gerninger ſkyld.

18. Sintemal auch Chriſtus einmal für vnſere ſünde gelidten hat / der Gerechte für die Vngerechten / auff das er vns Gott opfferte/ vnnd iſt getödtet nach dem Fleiſch/ aber lebendig gemacht nach dem Geiſt.

Efferdi at Chriſtus oc leed en gong for vore ſynder/ den Retferdige for de Vretferdige/ Paa det at hand ſkulde offre Gud oſſ/ Oc hand er død giort effter Kødet/ Men leffuende giort effter Aanden.

19. In dem ſelbigen iſt er auch hingegangen/ vnd hat geprediget den geiſtern jm Gefengniß.

I den ſamme/ gick hand oc bort/ oc predickede faar Aanderne i Fengzelet.

Kapitola III.

15. Ale Pána Kryſta poſwěcuogte w ſrdcých waſſých. Hotowi gſauce wždycky k doſti včiněnij každému kdo od wás požádá/ abyſſte wydali počet z tě Wijry a naděge kteráž geſt w wás.

Ale Paná Bogá poświęćcie w ſercach wáſzych/ á bądźcie záwſze gotowi odpowiedz dáć kázdemu pytáiącemu ſię o ſpráwie nádzieie oney ktora w nas ieſt.

16. A to s ſtkijdmóſtij a s báznij/ magijce dobré ſwědomij: aby w tom w čemž wám vtrhagij/ zahanbeni byli ti kteřijž haněgij waſſe dobré w Kryſtu obcowánij.

Z pokora y veźciwośćią/ máiąc ſumnienie dobre/ áby thym co źle mowią przećiwko wam iáko złoczyńcam/ zawſtydźili ſię ktorzy ſię tárgáią ná wáſze dobre obcowanie w Kryſtuſie.

17. Lépe geſt zagiſté abyſſte dobře činijce/ budeli wuole Božij/ trpěli/ nežli zle činijce.

Abowiem lepiey ábyśćie dobrze czyniąc ieſliby ták chćiáłá wola Boża/ ćierpieli/ niżli źle czyniąc.

18. Nebo y Kryſtus gedinau za hřijchy naſſe vmřel/ Sprawedliwý za neſprawedliwé/ aby nás obětowal Bohu: Vmrtwený zagiſté podlé Těla/ ale obžiwený Duchem.

Bo y Kryſtus ćierpiał raz zá grzechy/ ſpráwiedliwy zá nieſpráwiedliwe/ aby nas przywiodł do Boga/ vmartwionyćći ćiałem/ álec ożywiony duchem.

19. W kteremžto Duchu přiſſed/ y těm Duchuom kteřijž byli zawřijni w žaláři/ kázal:

Przez ktorego też ſzedſzy/ przepowiedał duchom ktorzy ſą w ćiemniey.

ג

20 הָלֵין דְּמֶן קְדִים לָא אֶתְטְפִּיסִי הֲוַי בְּיַוְמָתֵה ד דְנוּחַ כַּד מַגְּרָא רוּחֵה דַּאלָהָא פְּקִדַת דְּתֶהְוֵא קִיבוּתָא עַל סַבְרָא ד דְּתִיבוּתְהוֹן וַתְמָנֵא נַפְשָׁן כְּלְחוּד עַלִין לָהּ וַחְיַי בְּמַיָּא׃

Iquali gia furono increduli, quando vna volta la patientia di Dio aſpettaua ne giorni di Noe, allor che s'apparecchiaua l'arca, ne laquale poche anime, cioè otto, furon ſaluate per l'acqua.

21 דָּאף אַנְתּוּן בֵּה בְּהָו טוּפְסָא חָאיִן אַנְתּוּן ב בְּמַעֲמוֹדִיתָא לַו כַּד פַּגְרָא מְשִׁיגִין אַנְתּוּן מֶן צַאתָא אֶלָּא כַּד מַוְדֵין אַנְתּוּן בַּאלָהָא בְּתַארְתָא דַּכְיָתָא וּבַקְיָמְתֵה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Alche corriſponde hora la figura che ci ſalua, cioè, il Batteſimo, non gia quello che leua via le lordure de la carne, ma la teſtimonianza de la buona conſcientia inuerſo Iddio, per la reſurrettion di IESV Chriſto.

22 הָו דְּאֶתְעַלִּי לַשְׁמַיָּא וְאִיתַוְהִי עַל יַמִּינָא ד דַּאלָהָא וְאֶשְׁתַּעְבַּדוּ לֵהּ מַלְאֲכֵא וְשַׁלִּיטָנֵא וְחַיְלָוָתָא׃

Ilquale è a la deſtra di Dio, eſſendoſene andato in cielo, & eſſendoſi à lui ſottopoſti gli Angeli, e le Poteſtà, e le virtù.

א: לכיפה

ג

20 אֲשֶׁר לֹא הֶאֱמִינוּ מִלְּפָנִים כַּאֲשֶׁר הֶאֱרִיךְ אֱלֹהִים אֶת־אַפּוֹ בִּימֵי נֹחַ בְּהֵעָשׂוֹת הַתֵּבָה אֲשֶׁר בָּהּ מְעַטּוֹת וְזֶה־הוּא אַךְ שְׁמוֹנֶה נְפָשׁוֹת נִמְלְטוּ בַּמָּיִם׃

Los quales enel tiempo paſſado fueron deſobedientes, quando vna vez ſe eſperaua la paciencia de Dios, en los dias de Noe, quando ſe aparejaua el arca en laqual pocas, es à ſaber, ocho perſonas fueron ſaluas por agua.

21 וּבָהּ בִּדְמוּת עַת גַּם אוֹתָנוּ מוֹשִׁיעָה הַטְּבִילָה לֹא לָשִׂים מֵעָלֵינוּ אֶת־טֻמְאַת הַבָּשָׂר כִּי־אִם לַעֲרֻבַּת מַדָּע טוֹב לֵאלֹהִים בִּתְקוּמַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

A la figura de la qual el Babtiſmo que aora correſponde, nos ſalua, no quitando las immundicias de la carne, mas dando teſtimonio de buena conſciencia delante de Dios, por la reſurrecion de Ieſus el Chriſto.

22 וּבַעֲלוֹתוֹ אֶל־הַשָּׁמַיִם יוֹשֵׁב הוּא לִימִין יְהוָה וְנִכְנְעוּ לְפָנָיו הַמַּלְאָכִים וְשִׁלְטוֹנוֹת / וּגְבוּרוֹת׃

El qual eſtà à la dieſtra de Dios, ſiendo ſubido àl cielo: aquien eſtan ſubjetos los Angeles, y las podeſtades, y Virtudes.

ΠΕΤΡΟΥ. Α.

γ΄.

20. Ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ· εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτὼ, ψυχαὶ διεσώθησαν δι᾽ ὕδατος.

Ayans eſté iadis deſobeïſſans, quand la patience de Dieu attendoit vne fois és iours de Noé, lors que l'arche s'appareilloit, en laquelle petit nombre, aſſauoir huit perſonnes furent ſauuees par l'eau.

21. Ὧ καὶ ἡμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεὸν, δι᾽ ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ.

A quoi auſſi maintenant reſpond à l'oppoſite la figure qui nous ſauue, aſſauoir le Bapteſme: non point celui par lequel les ordures de la chair ſont nettoyees, ains l'atteſtation de bonne conſciēce deuant Dieu, par la reſurrection de Ieſus Chriſt.

22. Ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

Qui eſt à la dextre de Dieu, eſtant allé au ciel: auquel ſont aſſuiettis les Anges, & puiſſances, & vertus.

ד

1 אֶן מְשִׁיחָא הָכִיל חַשׁ חֲלָפַיְכוּן בַּבְסַר וָאף אַנְתּוּן בֵּה בְּהָנָא רַעְיָנָא אֶזְדַּיְנוּ כָּל מַן דְּמָאֵת גֵּיר בְּפַגְרֵהּ שְׁלֵי לֵהּ מֶן כֻּלְּהוֹן חֲטָהֵא׃

Hauendo dunque Chriſto patito per noi ne la carne, armateui ancor voi del medeſimo penſiero, cioè, che chi ha patito ne la carne, ha ceſſato dal peccato.

2 דְּלָא מֶכִּיל לַרְגִיגָתָא דִּבְנַי־נָשָׁא יְחֵא כְּמָא וּבְיָנָא דְּאִיתַוְהִי בְּפַגְרָא אֶלָּא לְצֶבְיָנָא דַּאלָהָא׃

Per non viuer piu, quel tempo che vi reſta in carne, ſecondo le concupiſcentie de gli huomini, ma ſecondo la volontà di Dio.

ד

1 וְאִם עָנָה הַמָּשִׁיחַ עָלֵינוּ בַּבָּשָׂר גַּם אַתֶּם תַּחְגְּרוּ בַּמַּחֲשָׁבָה כַּזֹּאת כִּי־אֲשֶׁר מְעֻנֶּה הָעֻנָּה אָפֵס בַּבָּשָׂר מֵחַטָּאָה׃

Pues que el Chriſto ha padecido por noſotros en la carne, voſotros tambien eſtad armados del miſmo penſamiento; que el que ha padecido en la carne, ceſſó de pecado:

2 עוֹד לֹא לִחְיוֹת לְתַאֲווֹת בְּנֵי אָדָם כִּי־אִם לִרְצוֹן אֱלֹהִים בְּכָל־עֵת מְגוּרוֹתָיו בַּבָּשָׂר׃

Paraque ya el tiempo que queda en carne, biua, no à las concupiſcencias de los hombres, ſino à la voluntad de Dios.

ΚΕΦΑΛ. δ΄.

Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ πέπαυται ἁμαρτίας.

Or donc puis que Chriſt a ſouffert pour nous en la chair, vous auſſi ſoyez armés de ceſte meſme penſee, c'eſt aſſauoir, que celui qui a ſouffert en chair, a deſiſté de peché:

2. Εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον.

Afin que le temps qui reſte en chair, vous ne viuiez plus ſelon les conuoitiſes des hommes, ains ſelon la volonté de Dieu.

CAP. III.

20. Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca, in qua pauci, id eſt, octo animæ ſalvæ factæ ſunt per aquam.

Which were in time paſſed diſobedient/ when once the long ſuffering of God abode in the dayes of Noe/ while the arke was preparing/ wherein fewe/ that is/ eight ſoules were ſaued in the water.

21. Quod & vos nunc ſimilis formæ ſalvos facit baptiſma: non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum per reſurrectionem Ieſu Chriſti.

To the which alſo the figure that nowe ſaueth vs/ euen baptiſme agreeth/ not the putting away of the filth of the fleſhe/ but in that a good conſcience maketh requeſt to God/ by the reſurrection of Ieſus Chriſt.

22. Qui eſt in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cælum, ſubiectis ſibi angelis & poteſtatibus & virtutibus.

Which is at the right hand of God/ gone into heauen/ to whome the Angels and Powers/ and might are ſubiect.

CAP. IIII.

CHriſto igitur paſſo in carne, & vos eâdem cogitatione armamini: quia qui paſſus eſt in carne, deſiit à peccatis.

Foraſmuch then as Chriſt hath ſuffred for vs in the fleſh/ arme your ſelues likewiſe with the ſame minde/ which is that he which hath ſuffred in the fleſh/ hath ceaſed from ſinne.

2. Vt iam non deſideriis hominum, ſed voluntati Dei quod reliquum eſt in carne vivat temporis.

That he henceforwarde ſhoulde liue as much time as remaineth in the fleſh/ not after the luſtes of men/ but after the will of God.

Das III. Capitel.

20. Die etwa nicht glaubten/ daß Gott einsmals harret/ vnnd gedult hatte zu den zeiten Noe/ da man die Archa zurůſtet/ in welcher wenig/ daß iſt acht Seelen/ behalten wurden/ durchs Waſſer.

Som nogen ſtund icke trode/ der Gud tøffuede en gong/ oc haffde taalmodighed i Noe tid/ der mand beredde Arcken/ i huilcken faa/ det er/ otte ſiele bleffue beuarede/ formedelſt vand.

21. Welchs nun auch vns ſelig machet/ in der Tauffe/ die durch jenes bedeutet iſt/ nicht das abthun deß vnflats am Fleiſch/ ſondern der Bund eines guten gewiſſens mit GOTT/ durch die Aufferſtehung Jeſu Chriſti.

Huilcket oc nu gør oſſ ſalige/ vdi Daaben/ ſom betydes der met/ Icke den wrenligheds borttagelſe paa Kødet/ Men en god Samuittigheds Pact met Gud/ formedelſt Jeſu Chriſti opſtandelſe.

22. Welcher iſt zur rechten Gottes in den Himmel gefahren/ vnd ſind jm vnterthan die Engel/ vnd die Gewaltigen/ vnd die Kräfften.

Som er opfaren i Himmeln til Guds høyre haand/ oc Englene/ oc de Veldige/ oc Kraffterne ere hannem vnderdanige.

Das IIII. Capitel.

Weil nu Chriſtus im fleiſch für vns gelidten hat/ ſo wapnet euch auch mit demſelbigen ſinn/ denn wer am Fleiſch leidet/ der höret auff von Sünden.

EFterdi at Chriſtus nu leed faar oſſ i Kødet/ Da vebner eder oc met det ſamme ſind/ Thi at huo ſom lider paa Kødet/ hand lader aff at ſynde.

2. Daß er hinfort/ was noch hinderſtelliger zeit im fleiſch iſt/ nicht der Menſchen lůſten/ ſondern dem willen Gottes lebe.

At hand fremdelis/ ſkal icke leffue den tid ſom end nu igen er i Kødet/ effter Menniſkelig begæring/ men effter Guds vilie.

Kapitola III.

20. Kteřijž byli někdy newěřijcý/ kdyžto očekáwala ſe trpěliwoſt Božij za dnuow Noe/ když dělán byl Koráb/ w kterémžto málo/ to geſt oſmero Lidij zachowáno geſt od potopy.

Ktorzy niekiedy nieposłuſznymi byli/ gdy raz oczekawała Boża cierpliwość zá dni Noego/ kiedy Archę gotowano/ w ktorey máło tho ieſt/ ośm duſz záchowáne ſą ná wodzie.

21. Kterýmž přijkladem y wás nynij nápodobně ſpaſeny činij Křeſt: neſloženij tělesných/ poſkwrn/ ale dokázanij dobrého Swědomij před Bohem/ ſkrze wzkřijſſenij Gežijſſe Kryſta.

Ktorey teraz krzeſt rownáiąc ſię záchowywa nas też/ nie zdeymuiąc plugáwośći ćiáła/ ále ſprawuiąc to/ iż dobre ſumnienie wzywa Bogá przez zmartwych wſtánie Jezuſá Kryſtuſá.

22. Kterýž geſt na Prawicy Božij: Zkazyw Smrt/ abychom my učiněni byli dědicowé wěčného žiwota/ ſſel do Nebe/ poddaw ſobě Angely/ y Poteſtáty/ y Wirtuty.

Ktory ieſt ná práwicy Bożey/ zſzedſzy do niebá/ ktoremu poddáni ſą ſámi Aniołowie/ y zwierzchnośći/ y mocy.

Kapitola IIII.

PONěwádž geſt tehdy Kryſtus na těle trpěl/ y wy také týmž myſſlenijm ohraženi buďte: Neb kdo na těle trpij/ ten geſt přeſtal od hřijchuow.

GDyż thedy Kryſthus ćierpiał zá nas w ćiele/ wy też tąż myſlą bądźćie uzbroieni/ to ieſt iż ten ktory ćierpiał w ćiele/ przeſtał od grzechu.

2. Aby giž ne lidſkým žádoſtem/ ale wůli Božij žiw byl w těle čaſu pozuoſtáwagijcýho.

Ku themu áby iuż nie pożądliwośćiam ludzkim/ ále woley Bożey oſtátek czáſu w ćiele żył.

ד

3 סָפֵק גֵּיר זַבְנָא הָו דַּעֲבַד
דַּבְלַחְתּוּן בֵּהּ צִבְיָנָא
דְּחַנְפֵא בְּאַסוּטוּתָא
וּבְרַוָיוּתָא וּבְצַחְנוּתָא
וּבְזָמָרָא וּבְפוּלְחָנָא
דְּשֵׁאדֵא׃

Imperoche egli è bene aſſai ch'el tempo paſſato de la noſtra vita noi habbiam fatta la volontà de le Genti, conuerſando ne le inſolenze, ne le concupiſcentie, ne l'ebbriachezze, ne i mangiamenti, ne i beuimenti, e ne le nefande idolatrie.

4 וְהָא הָשָׁא מֶתְדַּמְּרִין
וּמְגַדְּפִין עֲלַיְכוּן בַּדְלָא
מֶשְׁתַּרְהֲטִיתוּן עַמְּהוּן בְּהָי
אַסוּטוּתָא קַדְמָיְתָא׃

Il che par loro ſtrano biaſimandoui, per che voi non correte con eſſoloro nel medeſimo traboccamento d'intemperantia.

5 הָנוּן דְּיָהֲבִין פֶּתְגָמָא
לַאלָהָא הָו דַּעֲתִיד לַמְדָן
מִיתֵא וְחַיֵּא׃

Quelli che ne renderanno ragione à colui che è apparecchiato a giudicare i viui e i morti.

6 מֶטוּל הָנָא גֵּיר אֶסְתַּבַּר
אַף לְמִיתֵא דְּנֶתְתְּדִינוּן
אַיְךְ בְּנַי נָשָׁא בַּבְסַר וְנִחוּן
בַּאלָהָא בְּרוּחַ׃

Percioche per queſto egli è ſtato euangelizato ancora a i morti, accioche ſiano condannati ſecondo gli huomini in carne, ma viuano ſecondo Iddio ne lo ſpirito.

7 מַטְיַת לָהּ דֵּין חַרְתָּא
דְּכֹל מֶטוּל הָנָא אֶתְנַכְּפוּ
וֶאתְתְּעִירוּ לַצְלוֹתָא׃

Hor la fine di tutte le coſe s'appreſſa. Siate dunque ſobrij, e vegliate ne le orationi.

8 וַקְדָם כֹּל מֶדֶם חוּבָּא
חַרִיפָא לְוָת חַדָּדֵא נֶהְוֵא
לְכוּן חוּבָּא גֵּיר מְחַפֵּא
סוּגָאָא דַּחְטָהֵא׃

E ſopra tutte le coſe habbiate intenſa charità fra voi: percioche la charità coprira gran moltitudine di peccati.

ד

3 רַבָּה לָנוּ עֵת־חַיֵּינוּ עָבְרָה
לַעֲשׂוֹת חֵפֶץ־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָלְכוּ
בַּבֹּשֶׁת בְּתַאֲוֺת נַפְשָׁם בְּזוֹלְלִים
וְסוֹבְאִים בְּשִׁכָּרוֹן בְּמִשְׁתּוֹת
וּבַעֲבוֹדוֹת הַזָּרֹת לֹא לְהֵעָשׂוֹת׃

Por que nos deue baſtar que el tiempo paſſado de nueſtra vida ayamos hecho la voluntad de los Gentiles, quando conuerſauamos en diſſoluciones, en concupiſcencias, en embriaguezes, en glotonerias, en beueres, y en abominables idolatrias.

4 אֲשֶׁר בּוֹ מִתְמַהִים וְכִי־לֹא
תָרוּצוּ אִתָּם אֶל־תֶּבֶל זִלּוּתָם
מְקַלְלִים אֶתְכֶם׃

Y eſto parece coſa eſtranna à los que os vituperan, que voſotros no corrays conellos enel miſmo deſenfrenamiento de diſſolucion:

5 אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ דָּבָר לַאֲשֶׁר עָתִיד
לִשְׁפֹּט אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים׃

Los quales darán cuenta àl que eſtá aparejado para juzgar los biuos y los muertos.

6 וּבַעֲבוּר זֹאת גַּם אֶת־מֵתִים
בְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר יִשָּׁפְטוּ כַּאֲנָשִׁים
בַּבָּשָׂר וְיִחְיוּ כֵּאלֹהִים בָּרוּחַ׃

Porque por eſto tambien ha ſido predicado el Euangelio à los muertos: paraque ſean juzgados en carne ſegun los hombres, y biuan en eſpiritu ſegun Dios.

7 וְסוֹף דְּבַר הַכֹּל קָרַב לָכֵן
הִתְבּוֹנְנוּ וְהִתְעוֹרְרוּ לַתְּפִלּוֹת׃

Mas el fin de todas las coſas ſe açerca. Sed pues templados, y velad en oracion.

8 וּמִכָּל־דָּבָר הַחֲזִיקוּ אֶת־
אַהֲבַת אַחֲוַתְכֶם כִּי־הָאַחֲוָה
תְּכַסֶּה אֶת־רֹב הַחֲטָאִים׃

Y ſobre todo tened entre voſotros feruiente charidad: porque la charidad cubrirá la multitud de pecados.

δ.

3. Ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγίαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις.

Car le temps paſſé nous doit auoir ſuffi pour auoir accompli la volonté des Gentils, quand nous conuerſions en inſolences, conuoitiſes, yurongneries, gourmandiſes, beuueries, & idolatries abominables.

4. Ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες.

En quoi ſe trouuent eſtranges, en vous blaſmant, quand vous ne courez point auec eux en vn meſme abandon de diſſolution.

5. Οἳ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

Ceux qui rendront conte à celui qui eſt pres de iuger les viuans & les morts.

6. Εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

Car pource auſſi a il eſté euangelizé aux morts, afin qu'ils fuſſent iugés ſelon les hommes en chair, & qu'ils veſcuſſent ſelon Dieu en Eſprit.

7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν, καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς.

Or la fin de toutes choſes eſt prochaine. Soyez donc ſobres & veillans à prier.

8. Πρὸ πάντων δὲ τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Et ſur tout ayez entre vous vehemente charité: car charité couurira vne multitude de pechés.

CAP. IIII.

3. Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium conſummandam, his qui ambulaverunt in luxuriis, deſideriis, vinolentiis, comeſationibus, potationibus, & illicitis idolorum cultibus.

For it is ſufficient for vs that wee haue ſpent the time paſt of the life/ after the luſt of the Gentiles/ walking in wantonneſſe/ luſtes/ drunkennes/ in gluttonie/ drinkings/ and in abominable idolatries.

4. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes.

Wherein it ſeemeth to them ſtrange/ that yee runne not with them vnto the ſame exceſſe of ryote: therefore ſpeake they euill of you.

5. Qui reddent rationem ei, qui paratus eſt iudicare vivos & mortuos.

Which ſhall giue accountes to him/ that is readie to iudge quicke and dead.

6. Propter hoc enim & mortuis evangelizatum eſt; ut iudicentur quidem ſecundùm homines in carne, vivant autem ſecundùm Deum in Spiritu.

For vnto this purpoſe was the Goſpell preached alſo vnto the deade/ that they might be condemned/ according to men/ in the fleſh/ but might liue according to God/ in the Spirite

7. Omnium autem finis appropinquabit. Eſtote itaque prudentes: & vigilate in orationibus.

Now the end of all things is at hand. Be ye therefore ſober/ and watching in prayer.

8. Ante omnia autem, mutuam in vobiſmetipſis charitatem continuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.

But aboue all things haue feruent loue among you: for loue couereth the multitude of ſinnes.

Das IIII. Capitel.

3. Denn es iſt gnug/ daß/ wir die vergangen zeit deß lebens zubracht haben nach Heidniſchen willen/ da wir wandelten in vnzucht/ lüſten/ trunckenheit/ freſſerey/ ſeufferey vnd greulichen abgöttereyen.

Thi det er nock/ at wi haffue leffuit vort Liff i den fremfarne tid effter Hedningernis vilie/ der wi vandrede i wtuct/ lyſt/ druckenſkaff/ fraadzeri/ drick/ oc gruſeligt Affguderi.

4. Das befrembdet ſie daß jr nicht mit jnen lauffet/ inn daſſelbige wůſte vnordig weſen/ vnd läſtern.

Der giorde dem fremmede/ at i løbe icke met dem/ i det ſamme vilde wſkickelige væſen/ oc beſpaattelſe.

5. Welche werden rechenſchafft geben dem der bereitet iſt/ zu richten die Lebendigen vnd die Todten.

Huilcke der ſkulle gøre hannem regenſkaff/ ſom er rede til at døme de leffuende oc de døde.

6. Denn dazu iſt auch den Toden das Evangelium verkündigt/ auff daß ſie gerichtet werden nach dem Menſchen am fleiſch/ aber im Geiſt Gott leben.

Thi der til er oc Euangelium kundgiort faar de Døde/ at de ſkulle dømis effter Menniſke i Kødet/ men leffue faar Gud i Aanden.

7. Es iſt aber nahe kommen das ende aller dinge. So ſeyt nun mäſſig vnd nůchtern zum Gebet.

Oc enden paa alle ting er kommen nær til. Saa verer nu ſtickelige oc edrue til Bønen.

8. Für allen dingen aber habt vntereinander eine brůnſtige Lieb/ denn die Liebe decket auch der Sünden menge.

Oc haffuer for alle ting en brendende Kærlighed indbyrdis/ thi at Kærlighed ſkiuler ocſaa Syndernis mangfoldighed.

Kapitola IIII.

3. Doſtiť geſt zagiſté/ že gſme onen minulý čás podlé wůole Pohanuow wykonali/ těch kteřijž gſau chodili w ſmilſtwijch/ w žádoſtech a w zbytečném pitij Wijna/ w hodowánij/ w opilſtwij a w nekadném Modlám ſlaužennij:

Abowiem doſyć nam/ iżeſmy przeßłego czáſu z wola cżynili wola pogánow: chodząc w nieczyſthoſciách/ pożądliwoſciách/ w opilſtwách/ bieſiádach/ pijanſtwach/ y brzydliwych bálwochwálſtwách.

4. Protož diwij ſe/ že ſe nynij neſrownáwáte s nimi w též rozkoſſy ſmilſtwa/ rauhagijce ſe:

A tho ſie im zda coś obcego/ iż wy nie biegácie z nimi ku temuż niemiernemu zbytkowi/ y bluzniac.

5. A tiť wydagij počet tomu kterýž hotow geſt ſauditi žiwé y mrtwé.

Alec liczbe dádza temu ktory gotowy ieſt ſadzic żywe y zmárle.

6. Proto geſt zagiſté y mrtwým Ewangelium kázáno/ aby byli ſauzeni podlé Lidij w těle/ ale žiwi byli podlé Boha w duchu.

Bo też dla tego vmárłym przepowiedaná ieſt Ewánielia/ áby byli oſadzeni wedle ludzi w ćiele/ y żyli duchem wedle Bogá.

7. Wſſech zagiſté wěcy konec ſe blijžij. Protož buďte opatrnij/ a bděte na Modlitbách.

Przytym koniec wßytkich rzeczy bliſko ieſt: Badźcież thedy trzezwi y czuyni ku modlitwie.

8. Předewſſemi pak wěcmi ſpolečnau mezy ſebau Láſku vſtawičnau měgte/ nebo Láſka přikrýwá množſtwij hřijchuow.

Przed wßytkimi rzeczámi miey ćie vprzeyma miłoſć iedni ku drugim/ ábowiem miłość zákryte wielkość grzechow.

ד

9 וֶהְוַיתוּן רָחְמִין אַכְסְנָיָא דְּלָא רֶטְנָא׃

Siate albergatori l'vn de l'altro ſenza murmurationi.

10 וְכֻל־נָשׁ מֶנְכוֹן מַוְהַבְתָּא דְּקַבֵּל מֶן אֱלָהָא יְשַׁמֶּשׁ בָּהּ לְחַבְרַוְהִי אַיְךְ רַבַּי בָּתָּא טָבֵא דְּטַיְבוּתָא מְפַרַשְׁתָּא דַּאלָהָא׃

Secondo che ciaſcuno ha riceuuto di dono, amminiſtratelo l'vn à l'altro, come buoni diſpenſatori de le varie gratie di Dio.

11 כֻּל מַן דִּמְמַלֵּל אַיְךְ מֶלְּתָא דַּאלָהָא יְמַלֵּל וְכֻל מַן דִּמְשַׁמֶּשׁ אַיְךְ דְּמֶן ח
חַיְלָא הוּ דַּאלָהָא יָהֵב לֵהּ דִּבְכֻל דְּעָבְדִין אַנְתּוּן
יֶשְׁתַּבַּח אֱלָהָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָו דְּדִילֵהּ הִי ת
תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Se alcuno parla, parli come parole di Dio: ſe alcuno miniſtra, miniſtri come per la virtù, laquale Iddio amminiſtra: accioche in tutte le coſe ſia glorificato Iddio per IESV Chriſto, à cui è la gloria l'imperio per infiniti ſecoli. Amen.

12 חַבִּיבַי לָא תֶּתְדַּמְּרוּן בְּנֶסְיוֹנָא דְּהָוֵין לְכוֹן אַיְךְ דִּמְדֶם נוּכְרָי גָּדֵשׁ לְכוֹן מֶטּוּל דַּלְבוּחָרָנְכוֹן הוּ ה
הָוֵין׃

Cariſſimi, non vi para ſtrano, come ſe v'accadeſſe qualche nuoua coſa, quando voi ſete come per fuoco eſaminati, per far proua di voi.

13 אֶלָּא חֲדַו דְּמֶשְׁתַּוְתְּפִין אַנְתּוּן לְחַשַׁוְהִי דַּמְשִׁיחָא דְּהָכַנָא אַף בְּגֶלְיָנָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּהּ תֶּחְדּוּן וְתִרְוזוּן׃

Ma rallegrateui, inquanto che voi ſete partecipi de le paſſioni di Chriſto, accioche ancor ne la riuelatione de la ſua gloria, voi vi rallegriate giubilando.

ד

9 אֶהֱבוּ לְהָלִין אִישׁ אֶת־גֵּרוֹ בִּלְתִּי־תְלוּנָה׃

Hoſpedaos amoroſamente los vnos à los otros ſin murmuraciones.

10 אִישׁ אִישׁ כַּאֲשֶׁר לָקַח אֶת־תְּחִנָּתוֹ יְשָׁרֵת אֶת־אָחִיו כְּבַעֲלֵי־בָתִּים טוֹבִים עַל־רֹב תְּחִנַּת אֱלֹהִים׃

Cada vno ſegun el don que ha recebido, adminiſtrelo à los otros, como buenos diſpenſadores de las differentes gracias de Dios.

11 אִם־מְדַבֵּר אִישׁ יְדַבֵּר כְּדִבְרֵי אֱלֹהִים אִם־מְשָׁרֵת אִישׁ כְּמוֹ בִגְבוּרָה אֲשֶׁר מְכַלְכֵּל אֱלֹהִים אֲשֶׁר בְּכָל־דְּבָרִים יְכֻבַּד אֱלֹהִים בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לוֹ הַכָּבוֹד וְהַגְּבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Si alguno habla, hable conforme à las palabras de Dios. Si alguno miniſtra, miniſtre conforme à la virtud que Dios, adminiſtra paraque en todas coſas ſea Dios glorificado por Ieſus el Chriſto, àl qual es gloria, y imperio para ſiempre jamas, Amen.

12 אֲהוּבַי אַל־תִּתְמְהוּ עַל־הַשְּׂרֵפוֹן אֲשֶׁר בָּכֶם (אֲשֶׁר אֶל־מַסָּה הָיְתָה לָכֶם) כִּי־כְדָבָר חָדָשׁ קָרָאֲכֶם׃

Chariſsimos, no os marauilleys quando ſoys examinados por fuego, loqual ſe haze para vueſtra prueua, como ſi alguna coſa peregrina os aconteciesſe:

13 כִּי־אִם כְּהִתְחַבֶּרְכֶם עִם עֲנוֹת הַמָּשִׁיחַ כֵּן שִׂמְחוּ אֲשֶׁר גַּם בְּהִגָּלוֹת כְּבוֹדוֹ תִּשְׂמְחוּ לַעֲלוֹז׃

Mas antes enque ſoys participantes de las afliciones del Chriſto, hos gozad: paraque tambien en la reuelacion de ſu gloria hos gozeys en triumpho.

δ.

9. Φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμῶν.

Soyez hoſpitaliers les vns enuers les autres ſans murmures.

10. Ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ.

Que chacun, ſelon qu'il a receu le don, l'adminiſtre enuers les autres, cōme bōs diſpenſateurs de la diuerſe grace de Dieu.

11. Εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴ τις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος, ὡς χορηγεῖ ὁ θεός, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Si quelcun parle, qu'il parle comme les paroles de Dieu: ſi quelcun adminiſtre, qu'il adminiſtre comme par la puiſſance laquelle Dieu fournit: afin qu'en toutes choſes Dieu ſoit glorifié par Ieſus Chriſt, auquel appertiēt gloire & force au ſiecle des ſiecles, Amen.

12. Ἀγαπητοὶ μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος.

Bien aimés ne trouuez point eſtrange quand vous eſtes cōme en la fournaiſe pour voſtre eſpreuue, comme ſi quelque choſe eſtrange vous aduenoit:

13. Ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.

Ains entant que vous cōmuniquez aux ſouffrances de Chriſt, eſiouiſſez vous afin qu'auſſi à la reuelation de la gloire d'icelui vous-vous eſiouiſſiez en vous eſgayant.

CAP. IIII.

9. Hoſpitales invicem ſine murmuratione.

Be ye harberous one to another/ without grudging.

10. Vnuſquiſque ſicut accepit gratiam, in alterutrum illam adminiſtrantes: ſicut boni diſpenſatores multiformis gratiæ Dei.

Let euerie man as he hath receyued the gift/ miniſter the ſame one to another/ as good diſpoſers of the manifolde grace of God.

11. Si quis loquitur, quaſi ſermones Dei: ſi quis miniſtrat tanquam ex virtute, quam adminiſtrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

If any man ſpeake/ let him talke as the words of God. If any man miniſter/ let him do it as of the abilitie which God miniſtreth/ that God in all things may be glorified through Jeſus Chriſt/ to whome is prayſe and dominion for euer/ and euer/ Amen.

12. Chariſſimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quaſi novi aliquid vobis contingat.

Dearely beloued/ thinke it not ſtrãge concerning the firie triall/ which is among you to proue you/ as though ſome ſtrange thing were come vnto you.

13. Sed communicantes Chriſti paſſionibus, gaudete, ut & in revelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.

But reioyce/ in aſmuch as yee are partakers of Chriſtes ſufferings/ that when his glorie ſhall appeare/ ye may be glad and reioyce.

Das IIII. Capitel.

9. Seit gaſtfrey vntereinander ohn murmeln.

Lener huer andre gerne huſſ vden knur.

10. Vnd dienet einander/ ein jeglicher nach der gabe/ die er empfangen hat/ als die guten Haußhalter der mancherley Gnaden Gottes.

Oc tiener huer andre/ huer met den gaffue/ som hand haffuer anammet/ ſom gode Huſſholdere offuer Guds mangfoldige gaffuer.

11. So jemand redet/ daß ers rede als Gottes Wort. So jemand ein Ampt hat/ daß ers thue als auß dem vermögen/ das Gott darreichet/ auff daß inn allen dingen Gott gepreiſet werde/ durch Jeſum Chriſtum/ welchem ſey ehre vnd gewalt von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Der ſom nogen taler/ at hand ſkal tale det ſom Guds ord. Der ſom nogen haffuer it Embede/ at hand det ſkal gøre aff den formue/ ſom Gud giffuer/ paa det at Gud kand priſis i alle ting/ formedelſt Jheſum Chriſtum/ Huilcken vere ære oc vold fra euighed til euighed/ Amen.

12. Jr lieben/ laſſet euch die hitze/ ſo euch begegnet/ nicht befrembden/ die euch widerfehret/ daß jhr verſuchet werdet/ als widerführe euch etwas ſeltzams.

J elſkelige/ lader den hede ſom eder tilſlaaſſ icke gøre eder fremmede/ huilcken eder vederfaris/ at i ſkulle prøffuis/ lige ſom eder ſkede noget vnderligt.

13. Sondern frewet euch/ daß jhr mit Chriſto leidet/ auff das jhr auch zur zeit der offenbarung ſeiner Herrligkeit frewde vnnd wonne haben möget.

Men glæder eder/ at i lide met Chriſto/ Paa det/ at i oc ſkulle haffue glæde oc frygd i hans Herligheds obenbarelſis tid.

Kapitola IIII.

9. Buď též přijwětiwij k ſobě weſpolek/ bez reptánij.

Rádźi przyimuyćie goſćie ſpolecznie bez ſemrania.

10. Gedenkaždý yakž wzal miloſt/ zaſe weſpolek gij ſobě poſluhugte/ yako dobřij Sſaffáři rozličné miloſti Božij.

Jako káždy wźiał dar/ ták go ieden drugiemu vżyczáiac/ iáko dobrzy ſáfárze rozmáitey łáſki Bożey.

11. Mluwili kdo/ mluwiž yako řeči Božij. Pakli kdo poſluhuge/ činiž to yako z mocy/ kteréž gemu Buoh dodáwá/ aby we wſſech wěcech Buoh byl ctěn ſkrze Gezu Kryſta/ kterémuž geſt Sláwa a Cýſařſtwij na wěky wěkůw/ Amen.

Jeſli kto mowi/ niechay mowi iáko powieśći Boże/ ieſli kto poſługuie/ niech to czyni iáko z mocy ktorey Bog do dawa áby we wſzem był Bog chwalon przez Jezuſá Kryſtuſá/ ktoremu ieſt chwałá y moc ná wieki wiekow/ Amen.

12. Naymilegſſý/ nediwte ſe/ geſtliže ſkrze trápenij zkuſſeni býwáte/ yakoby ſe wám nětco nowého přihodilo:

Namileyſzy nie trwożćie ſobą dla onego doświádczenia ktore ſie w was przez ogień dźieie ku doznániu wáſzemu/ iákoby ſie wam co dźiwnego przydawało.

13. Ale magiſce včaſtenſtwij s vtrpenijm Kryſtowým raduogte ſe/ abyſſte při zgewenij ſláwy geho radowali ſe weſelijce ſe.

Owſzem w tym iż ieſteśćie vczeſtniki vćiſków Kryſtuſowych/ weſelćie ſie ábyśćie też gdy ſie okaże chwałá iego vweſelili ſie z rádośćią.

ד

14 וְאִן מֶתְחַסְדִין אַנְתּוּן
עַל אַפֵּי שְׁמֵה דַמְשִׁיחָא
טוּבַיְכוּן דְּרוּחָא מְשַׁבַּחְתָּא
דַאלָהָא מֶתְתְּנִיחָא
עֲלַיְכוּן (בְּאִילֵין גֵּיר
מֶתְחַסַּד וּבְכוּן מֶשְׁתַּבַּח)

Se voi ſete ingiuriati per cagione del nome di Chriſto, voi ſete beati: percioche lo Spirito de la gloria, e di Dio ripoſa ſopra di voi, ilquale quanto a loro è ben baſtemmiato: ma quanto à voi è glorificato.

15 בַּלְחוּד לָא אֱנָשׁ מֶנְכוּן
אֵיךְ קָטוּלָא אַו אֵיךְ גַּנָּבָא
אַו אֵיךְ עָבֵד בִּישָׁתָא (אַו
אֵיךְ דְּרָאֵג קְשִׁישׁוּתָא
דַאחֲרִינָא) נֶהֱוֵא חָאֵשׁ׃

Niſſun di voi patiſca come homicidiale, ò ladro, ò malfattore, ò appetitore de le coſe altrui.

16 אִן דֵּין חָאֵשׁ אֵיךְ כ
כְּרִיסְטִיָנָא לָא יֶבְהַת אֶלָּא
יְשַׁבַּח לַאלָהָא בֵּהּ בְּהָנָא
שְׁמָא׃

Ma ſe alcuno è afflitto come Chriſtiano, non ſene vergogni, anzi glorifichi Iddio in queſta parte.

17 מֶטוּל דְּזַבְנָא הוּ
דַיְשַׁרֵא דִינָא מֶן בַּיְתֵה ד
דַאלָהָא אֶן דֵּין מֶנַּן מְשַׁרֵא
אִידָא הִי חַרְתָּא דַאילֵין
דְּלָא מֶתְתַּפִּיסִין לַסְבַרְתֵּה
דַאלָהָא׃

Conciosſia coſa ch'egli è il tempo ch'el giuditio cominci da la caſa di dio: e ſe primamente incomincia da uoi, qual ſarà la fine di coloro, che ſon rebelli à l'Euangelio di Dio?

18 וְאֶן זַדִּיקָא לְמֶחְסַן
חַיָא רַשִׁיעָא וְחַטָּיָא אֵיכָא
מֶשְׁתְּכַח׃

E ſe il giuſto a gran pena ſi ſalua, doue comparirà l'impio e il peccatore?

19 מֶטוּל הָנָא אִילֵין דְּחָשִׁין
אֵיךְ צֶבְיָנֵה דַאלָהָא נַגְעְלוּן
לֵה נַפְשָׁתְהוּן בַּעְבָדָא
שַׁפִּירָא אֵיךְ דַּלְבָרוּיָא
מְהַימְנָא׃

Per tanto quelli che patiſcono per la volontà di Dio, raccomandingli l'anime loro, come à quello che n'è fedel creatore, col ben fare.

ד

14 אִם תְּחָרְפוּ עַל־שֵׁם הַמָּשִׁיחַ
אַשְׁרֵיכֶם כִּי־רוּחַ הַכָּבוֹד וְרוּחַ
אֱלֹהִים נָחָה עֲלֵיכֶם כִּי־כָאֵלֶּה
נֶחֱרָף וּבָכֶם מְכֻבָּד הוּא׃

Si ſoys vituperados en Nombre del Chriſto, ſoys bienauenturados: porque la gloria, y el Eſpiritu de Dios repoſa ſobre voſotros. Cierto ſegun ellos el es blaſphemado, mas ſegun voſotros es glorificado.

15 וְאַל יְעֻנֶּה אִישׁ מִכֶּם כְּמוֹ
רוֹצֵחַ אוֹ גַנָּב אוֹ־פוֹעֵל עָוֶל אוֹ־
כִּמְבַקֵּשׁ כְּהֻנַּת אַחֵר לְהִתְרוֹמֵם
עַל־אֲדֹנָיו בְּצָדוֹן׃

Anſi que no ſea ninguno de voſotros afligido como homicida, ò ladron, ò malhechor, ò cobdicioſo de los bienes agenos.

16 וְאִם יְעֻנֶּה כְּנָצְרִי לֹא־יֵבוֹשׁ
כִּי־אִם יְכַבֵּד אֶת־אֱלֹהִים
בְּחֵלֶק הַזֶּה׃

Pero ſi alguno es afligido como Chriſtiano, no ſe auerguence: antes glorifique à Dios en eſta parte.

17 כִּי־יֶשׁ־עֵת־לְהָחֵל מִשְׁפָּט
מִבֵּית אֱלֹהִים וְאִם בָּרִאשׁוֹנָה
מִמֶּנּוּ מַה יִּהְיֶה סוֹפָם אֲשֶׁר לֹא
מַאֲמִינִים בִּבְשׂוֹרַת אֱלֹהִים׃

Porque tambien ya es tiempo que el juyzio comiençe de la caſa de Dios, y ſi primero comiença de noſotros, que fin ſera el de aquellos que no obedecen àl Euangelio de Dios.

18 הֵן צַדִּיק בָּאָרֶץ יְשֻׁלָּם אַף־
כִּי־רָשָׁע וְחוֹטֵא׃

Y ſi el juſto es difficultoſamente ſaluo, adonde parecerá el infiel y el pecador?

19 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר מְעֻנִּים כִּרְצוֹן
אֱלֹהִים אֵיךְ לַבּוֹרֵא נֶאֱמָן יַפְקִידוּ
אֶת־נַפְשָׁם בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים׃

Y por eſſo losque ſon afligidos ſegun la voluntad de Dios, encomiendenle ſus animas; como à fiel poſſeſſor, haziendo bien.

δ.

14. Εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται. κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται.

Si on vous dit iniures au nom de Chriſt vous eſtes bien-heureux: car l'Eſprit de gloire & de Dieu repoſe ſur vous, lequel quant à eux eſt blaſphemé, mais quant à vous eſt glorifié.

15. Μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος.

Et de fait, que nul de vous ne ſouffre comme meurtier, ou larron, ou malfaiteur, ou curieux des affaires d'autrui.

16. Εἰ δὲ ὡς χριστιανὸς, μὴ αἰσχυνέσθω· δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ.

Mais ſi quelcun ſouffre comme Chreſtien, qu'il ne le prene point à honte, ains qu'il glorifie Dieu en ceſt endroit.

17. Ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ;

Car il eſt temps auſſi que le iugement comence par la maiſon de Dieu: & s'il commence premierement par nous, quelle ſera la fin de ceux qui n'obeiſſent point à l'Euangile de Dieu?

18. Καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται;

Et ſi le iuſte eſt difficilement ſauué, où comparoiſtra le meſchant & le pecheur?

19. Ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

Que ceux-la donc auſſi qui ſouffrẽt par la volonté de Dieu, lui recommandent leurs ames, comme au fidele Createur, en bien faiſant.

CAP. IIII.

14. Si exprobramini in nomine Chriſti, beati eritis: quoniam quod eſt honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui eſt eius Spiritus: ſuper vos requieſcet (*Iuxta ipſos quidem maledictis afficitur, iuxta vos autem glorificatur.*)

If ye bee rayled vpon for the Name of Chriſt/ bleſſed are ye: for the Spirit of glorie/ and of God reſteth vpon you: which on their part is euill ſpoken of: but on your part is glorified.

15. Nemo autem veſtrûm patiatur ut homicida, aut fur aut maledicus, aut alienorum appetitor.

But let none of you ſuffer as a murtherer/ or as a thiefe/ or an euill doer/ or as a buſie bodie in other mens matters

16. Si autem ut Chriſtianus: non erubeſcat, glorificet autem Deum in iſto nomine.

But if any man ſuffer as a Chriſtian/ let him not bee aſhamed: but let him glorifie God in this behalfe.

17. Quoniam tempus eſt, ut incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis: quis finis eorum qui non credunt Dei Evangelio?

For the time is come/ that iudgement muſt beginne at the houſe of God. If it firſt begin at vs/ what ſhal the end be of them which obey not the Goſpell of God?

18. Et ſi iuſtus vix ſalvabitur: impius & peccator ubi parebunt?

And if the righteous ſcarcely be ſaued/ where ſhal the vngodly and the ſinner appeare?

19 Itaque & hi qui patiuntur ſecundùm voluntatem Dei: fideli creatori commendent animas ſuas in benefactis.

Wherefore let them that ſuffer according to the will of God/ commit their ſoules to him in well doing/ as vnto a faithfull Creator.

Das IIII. Capitel.

14. Selig ſeydt jhr/ wenn jhr geſchmächt werdet über dem Namen Chriſti/ denn der Geiſt/ der ein Geiſt der Herrligkeit vnd Gottes iſt/ ruhet auff euch. Bey jhnen iſt er verläſtert/ aber bey euch iſt er gepreiſet.

Salige ere i/ naar ſom i beſpaattis for Chriſti naffn/ Thi den Aand/ ſom er Herligheds oc Guds Aand/ huilis paa eder. Hand beſpaattis hoſſ dem/ men hand priſis hoſſ eder.

15. Niemand aber vnter euch leide als ein Mörder oder Dieb/ oder übelthäter/ oder der inn ein frembd Ampt greiffet.

Ingen iblant eder lide ſom en Mordere eller Tyff/ eller Miſdedere/ eller ſom den der trenger ſig i it fremmet Embede.

16. Leidet er aber als ein Chriſt/ ſo ſchäme er ſich nicht/ er ehre aber Gott in ſolchem fall.

Men lider hand ſom en Chriſten/ da ſkal hand icke ſkamme ſig/ men hand ſkal ære Gud i den maade.

17. Denn es iſt zeit/ daß anfahe das gerichte an dem Hauſe Gottes. So aber zu erſt an vns/ was wils für ein ende werden mit denen/ die dem Evangelio Gottes nicht glauben?

Thi det er tid/ at Dommen ſkal begynde paa Guds huſſ. Men begyndis hand førſt paa oſſ/ Huad ende vil det da faa met dem/ ſom icke tro Guds Euangelio?

18. Vnnd ſo der Gerechte kaum erhalten wirdt/ wo wil der Gottloſe vnd Sünder erſcheinen.

Oc der ſom den Retferdige neppelige bliffuer beuaret/ Huor vil den vgudelige oc Syndere obenbaris.

19. Darumb welche da leiden nach Gottes willen/ die ſollen jm jre ſeelen befehlen/ als dem trewen Schöpffer in guten wercken.

Der faare/ huilcke ſom lide effter Guds vilie/ de ſkulle befale hannem deris Siele/ ſom den trofaſte Skabere i gode Gerninger.

Kapitola IIII.

14. Trpijteli pohaněnij pro Gméno Pána Gežu Kryſta/ Blahoſlawenij budete: Neb to co geſt cti/ a ſláwy/ y mocy Božij/ a ten kterýž geſt Duch geho/ nad wámi odpočijwá. (z ſtrany gich zagiſté rauháni ſe gemu děge/ ale z ſtrany waſſi oſlowán býwá.)

Jeſli bywaćie ſromoceni w imie Kryſtuſowe/ blogoſławieni ieſteſćie/ ábowiem duch chwały y Boży odpoczywa nád wami/ ktory wedle nich bywa bluznion/ ále wedle was ieſt vwielbion.

15. Žádný pak z wás netrp yako wražedlnijk aneb Zloděg/ aneb yako zlolayce/ aneb ten kterýž geſt žádoſtiwý cyzých wěcý.

Zátym niech żaden z was nie ćierpi iáko mężobojcá abo złodźiey/ ábo złoczyncá/ álbo iáko ten ktory ſie wtraca w cudze rzeczy.

16. Pakli kdo trpij yako Křeſtian/ neſtydiž ſe/ ale wělebiž Boha z toho.

Ale ieſli iáko Krześćiánin/ niech ſie nie ſromá/ owſzem niech chwali Bogá w tey mierze.

17. Nebok geſt čas aby ſe ſaud začal od Domu Božijho. A poněwadž naypřw od nás/ kterýž pak bude konec těch kteřijž newěřij Ewangelium Božijmu?

Abowiem czás ieſt aby ſie ſąd począł od domu Bożego/ a ieſli naprzod poczyna ſie od nas/ ktoryż koniec będźie tych co nie ſą poſłuſznymi Ewánieliey Bożey?

18. A poněwádž zagiſté Sprawedliwý ledwa ſpaſen bude/ bezbožný pak a hřijſſný kde ſe/ okaže

A ieſli ſprawiedliwy ledwie bywa záchowan/ niepobożny y grzeſzny gdźież ſie okaże?

19. A protož y ti kteřijž trpij wedle wuoie Božij/ wěrnému Stwořiteli ať poraučegij Duſſe ſwé w dobrých činech?

A ták ći ktorzy ćierpią wedle woley Bożey/ niech dobrze czyniąc iemu poruczą duſze ſwe/ iáko ſtworzyćielowi wiernemu.

ה

1 בָּעֵא אֶנָא הָדֵין מֵן ק
קַשִּׁישֵׁא דְאִית בְּכוֹן אֶנָא
קַשִּׁישָׁא חַבְרְכוֹן וְסָהֲדָא
דְחַשַּׁוְהִי דַמְשִׁיחָא וְשׁ
וְשׁוּתָּפָא דְשׁוּבְחֵהּ הָו
דַעֲתִיד דְּנֶתְגְּלֵא ׃

Io prego i Seniori che ſon tra voi, come quello che ſono Seniore inſieme con loro, e teſtimonio de l'afflittioni di Chriſto, e partecipe de la gloria che ſi dee riuelare.

2 רְעַו מַרְעִיתָא דַאלָהָא
דְמַשְׁלְמָא לְכוֹן וַסְעוּרוּ
רוּחָנָאִית לָא בַקְטִירָא
אֶלָּא בְּצֶבְיָנָא לָא בְיוּתְרָנָא
טַנְפָא אֶלָּא מֵן כֻּלֵּהּ ל
לֶבְּכוֹן ׃

Paſcete il gregge di Chriſto quanto per voi ſi può, hauendone cura, non gia sforzatamente, ma volontariamente: non per dishoneſto guadagno, ma con pronto animo.

3 לָא אַיְךְ מָרַיָּא דמ
דְמַרְעִיתָא אֶלָּא אַיְךְ
דְתֶהְווּן לְהוֹן דְמוּתָא
שַׁפִּירְתָא ׃

Non come ſignoreggiando ſopra l'heredità del Signore, ma in modo che voi ſiate eſempij del gregge.

4 וְכַד יֶתְגְּלֵא רַב רַעֲוָתָא
תְקַבְּלוּן מֶנֵּהּ כְּלִילָא ד
דְשׁוּבְחָא דְלָא חָמֵא ׃

E quando il Paſtor principale apparirà, ne riportarete la corona incorruttibile de la gloria.

5 וְאַנְתּוּן עֲלַיְמֵא א
אֶשְׁתַּעְבְּדוּ לְקַשִּׁישַׁיְכוֹן ו
וְאֶתְעַטְפוּ חַיְצָאִירוּת מ
מְכִיכוּת רֵעְיָנָא לְוָת
חַדָּדֵא מְטוּל דַּאלָהָא
סָקוּבְלָא הוּ דָאִילֵין ד
דְמֶתְתְּרִימִין וְלַמְכִּיכֵא
יָהֵב טַיְבוּתָא ׃

Similmente voi gioueni ſtate ſoggetti a i piu vecchij, ſtando però tutti ſoggetti l'vno à l'altro. Veſtiteui d'humilità: percioche Iddio reſiſte ai ſuperbi, e dà la gratia à gli humili.

ה

1 לַזְּקֵנִים אֲשֶׁר בָּכֶם מִתְחַנֵּן
אֲנִי זָקֵן כְּעֶרְכְּכֶם וְעֵד תַּמְרוּרֵי
הַמָּשִׁיחַ וְחָבֵר לַכָּבוֹד אֲשֶׁר עָתִיד
לְהִגָּלוֹת ׃

Yo ruego à los Ancianos que eſtan entre voſotros, yo Anciano tābien con ellos, y teſtigo de las afliciones de Chriſto, que ſoy tambien participante de la gloria que ha de ſer reuelada.

2 רְעוּ אֶת־עֵדֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
בָּכֶם לְהַבִּיט לִרְאוֹת וְלִפְקֹד לֹא
בְּיָגוֹן כִּי־אִם בְּרוּחַ נְדִיבָה לֹא
לִבְצוֹעַ בֶּצַע כִּי־אִם מִכָּל—
לְבַבְכֶם ׃

Apaçentad la manada del Chriſto quanto en voſotros es teniendo cuydado deella, no por fuerça: mas voluntariamente: no por ganancia deshoneſta; ſino de vn animo prompto.

3 וְלֹא כְּמוֹשְׁלִים עַל־הַגּוֹרָלוֹת
כִּי־אִם הֱיוּ לָעֵדֶר לְצוּרוֹת ׃

Y no como teniendo ſennorio ſobre las heredades del Sennor: ſino detalmanera que ſeays dechados de la manada.

4 וְכַאֲשֶׁר יִגָּלֶה רֹאשׁ הָרוֹעִים
תְּקַבְּלוּ אֶת־עֲטֶרֶת הַכָּבוֹד לֹא
תֵיבֵשׁ ׃

Y quando apareciere el gran Principe de los paſtores, voſotros recebireys la corona incorruptible de gloria.

5 וּכְמוֹ־כֵן הַנְּעָרִים הִכָּנְעוּ לִפְנֵי
הַזְּקֵנִים אַךְ כֻּלְּכֶם תִּכָּנְעוּ אִישׁ
לִפְנֵי רֵעֵהוּ וְתִלְבְּשׁוּ אֶת עֲנָוָה
כִּי־אִם הָאֱלֹהִים לַלֵּצִים הוּא
יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֵּן חֵן ׃

Semejantemente los mancebos, ſed ſubjectos à los Ancianos, de tal manera que ſeays todos ſubjetos vno à otro. Veſtios de humildad de animo, porque Dios reſiſte à los ſoberuios, y da la gracia à los humildes.

ΚΕΦΑΛ. έ.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὡς συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός.

Ie prie les Anciens qui ſont entre vous, moi qui ſuis Ancien auec eux, & teſmoin des ſouffrances de Chriſt: & qui ſuis auſsi participant de la gloire laquelle doit eſtre reuelee:

2. Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως.

Paiſſez le troupeau de Chriſt qui vous eſt commis, en prenant grade ſur icelui, non point par contrainte, mais volontairement: non point pour gain deſhonneſte, mais d'vn prompt courage.

3. Μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.

Et non point comme ayans domination ſur les heritages du Seigneur, mais tellement que vous ſoyez pour patron du troupeau.

4. Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

Et quand le ſouuerain Paſteur apparoiſtra, vous receurez la couronne incorruptible de gloire.

5. Ὁμοίως νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες δὲ ἀλλήλοις, ὑποτασσόμενοι τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομπώσασθε, ὅτι ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

Semblablement vous ieunes gens, aſſuiettiſſez-vous aux anciens, tellement que vous ſoyez tous ſuiets l'vn à l'autre: ſoyez parés par dedans d'humilité: pource que Dieu reſiſte aux orgueilleux, mais il fait grace aux humbles.

CAP. V.

SEniores ergo qui in vobis ſunt obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum, qui & eius quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator.

The elders which are among you / I beſeech which am alſo an Elder / and a witnes of the ſuffrings of Chriſt / and alſo a partaker of the glorie that ſhall be reueiled.

2. Paſcite qui in vobis eſt gregẽ Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum, neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè.

Feede the flocke of God / which dependeth vpon you / caring for it not by conſtraint / but willingly: not for filthie lucre / but of a readie minde.

3. Neque ut dominantes in cleris, ſed formæ facti gregis ex animo.

Not as though ye were Lords ouer Gods heritage / but that ye may be enſamples to the flocke.

4. Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem gloriȩ coronam.

And when the chiefe ſhepherd ſhall appeare / yee ſhall receyue an incorruptible crowne of glorie.

5. Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus. Omnes autem invicem humilitatem inſinuate: quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Likewiſe ye yonger / ſubmit your ſelues vnto the elders / and ſubmit your ſelues euery man / one to another: decke your ſelues inwardly in lowlineſſe of mynde: for God reſiſteth the proude / and giueth grace to the humble.

Das V. Capitel.

DJe Elteſten / ſo vnter euch ſind / ermahne ich / der mit Elteſte vnd Zeuge der Leiden die in Chriſto ſind / vnd theilhafftig der Herrligkeit / die offenbaret werden ſoll.

DE Eldſte / ſom ere iblant eder / formaner ieg / ſom er en aff de eldſte oc it Vidne til den pine ſom er i Chriſto / oc delactig i den Herlighed / ſom ſkal obenbaris.

2. Weidet die Herde Chriſti / ſo euch befohlen iſt / vnnd ſehet wol zu / nicht gezwungen / ſondern williglich / nicht vmb ſchåndliches gewinns willen / ſondern von hertzen grund.

Føder Chriſti Hiord / ſom eder er befalet / oc ſeer vel til / Icke tuingede til / men veluillige / Icke for ſlem Vinding ſkyld / men aff hiertens grund.

3. Nicht als die übers Volck herrſchen / ſondern werdet Fürbilde der Herde.

Icke ſom de der haffue Herredøme offuer Folcket / men verer Hiordens Exempel.

4. So werdet jhr / wenn erſcheinen wirdt der Ertzhirte / die vnverwelckliche Krone der ehren empfahen.

Da ſkulle i / naar den ypperſte Hyrde obenbaris / anamme ærens Krune ſom icke ſkal viſne.

5. Deſſelbigen gleichen / jr Jungen ſeyt Vnterthan den Elteſten. Allesampt ſeyt vntereinander vnterthan / vnd haltet veſt an der Demut / denn Gott widerſtehet den Hochfertigen / aber den Demütigen gibt er Gnade.

Diſligeſt / i ſom ere Vnge / verer dem ſom Eldre ere / vnderdaniſſe. Verer alle ſammen huer andre vnderdanige / oc holder faſt ved Ydmyghed / Thi Gud ſtaar de Hofferdige imod / Men de Ydmyge giffuer hand Naade.

Kapitola V.

STarſſých pak kteřij gſau mezy wámi proſým / yá ſpolu Starſſý a ſwědek Kryſtowých vtrpenij / kterýž gſem y včaſtnijkem ſláwy / tě která ſe má w čaſu budaucým zgewiti.

PRoſzę ſtárſzych ktorzy ſa miedzy wámi / ktorym tez y ia ieſtem ſtárſzym / y świádkiem vćiſkow Kryſtuſowych / y vczeſtnikiem chwaly ktora ma byc obiáwiona.

2. Abyſſte páſli ſtado Božij kteréž mezy wámi geſt / opatrugijce ge ne bezděky / ale s dobrau myſlij wedlé Boha: ani pro mrzký zyſk / ale dobrowolně:

Paśćie trzodę ktora przy was ieſt / máiac ia ná pieczy / nie z przymuſzenia ále dobrowolnie / nie ſromothnie zyſku ſzukaiac / ále vprzeymem ſercem.

3. Ani také yako panugijce nad lidem oddaným Bohu / ale gſauce včiněni přijkladem ſtádu z vpřijmného vmyſla.

Ani iáko pánuiac nád dźiedźictwem Bożym / ále iáko bedac przykłády trzodźie.

4. A když ſe okáže Knijže paſtýřuow / wezmete Korunu Slawy neporuſſytedlnau.

A gdy ſię okaże ono Kſiaże páſterzow / odnieśiećie korone chwaly ktora nie wiednieie.

5. Též také Mládency / buďte poddáni Starſſým / a tak wſſyckni pokoru wespolek vkazugte / neb Buoh pyſſným ſe protiwij / ale pokorným dáwá Miloſt.

Thakże młodſzy bądźćie poſłuſzni ſtárſzym / áby wſzyſcy iedni drugim byli poddáni / pokorą bądźćie we wnatrz ochędożeni / ábowiem Bog pyſznym ſię ſprzećiwia / á pokornym dáwá łáſkę.

ה

1 בָּעֵא אֲנָא הָדֵין מֵן ק
קַשִּׁישֵׁא דְאִית בְּכוּן אֱנָא
קַשִּׁישָׁא חַבְרְכוּן וְסָהֲדָא
דְחַשַׁוְהִי דַמְשִׁיחָא וש
וְשׁוּתָּפָא דְשׁוּבְחֵה הָו
דַעֲתִיד דְנֶתְגְּלֵא ׃

Io prego i Seniori che ſon tra voi, come quello che ſono Seniore inſieme con loro, e teſtimonio de l'afflittioni di Chriſto, e partecipe de la gloria che ſi dee riuelare.

2 רְעַו מַרְעִיתָא דַאלָהָא
דְמַשְׁלְמָא לְכוּן וַסְעוּרוּ
רוּחָנָאִית לָא בַקְטִירָא
אֶלָּא בְּצֶבְיָנָא לָא בְיוּתְרָנֵא
טַנְפָא אֶלָּא מֵן כֻּלֵּהּ ל
לֶבְכוּן ׃

Paſcete il gregge di Chriſto quanto per voi ſi puo, hauendone cura, non gia sforzatamente, ma volontariamente: non per dishoneſto guadagno, ma con pronto animo.

3 לָא אַיךְ מָרַיָּא דמ
דְמַרְעִיתָא אֶלָּא אַיךְ
דְתֶהְווּן לְהוֹן דְמוּתָא
שַׁפִּירְתָא ׃

Non come ſignoreggiando ſopra l'heredità del Signore, ma in modo che voi ſiate eſempij del gregge.

4 דְכַד יֶתְגְּלֵא רַב רַעְוָתָא
תְקַבְּלוּן מֶנֵּהּ כְּלִילָא ד
דְשׁוּבְחָא דְלָא חָמֵא ׃

E quando il Paſtor principale apparirà, ne riportarete la corona incorruttibile de la gloria.

5 וַאנְתּוּן עַלַיְמֵא א
אֶשְׁתַּעְבְּדוּ לְקַשִּׁישַׁיְכוּן ו
וְאֶתְעַטְפוּ חִיצָאִית מ
מַכִּיכוּת רַעְיָנָא לְוָת
חֲדָדֵא מֶטוּל דַאלָהָא
סַקוּבְלָא הוּ דַאיְלֵין ד
דְמֶתְתְּרִימִין וַלְמַכִּיכֵא
יָהֵב טַיְבוּתָא ׃

Similmente voi giouani ſtate ſoggetti a i piu vecchij, ſtando però tutti ſoggetti l'vno à l'altro. Veſtiteui d'humiltà: perciochè Iddio reſiſte a i ſuperbi, e dà la gratia à gli humili.

ה

1 לַזְּקֵנִים אֲשֶׁר בָּכֶם מִתְחַנֵּן
אֲנִי זָקֵן כְּעֶרְכְּכֶם וְעֵד תַּמְרוּרֵי
הַמָּשִׁיחַ וְחָבֵר לַכָּבוֹד אֲשֶׁר עָתִיד
לְהִגָּלוֹת ׃

Yo ruego à los Ancianos que eſtan entre voſotros, yo Anciano tābien con ellos, y teſtigo de las afliciones de Chriſto, que ſoy tambien participante de la gloria que ha de ſer reuelada.

2 רְעוּ אֶת־עֵדֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
בָּכֶם לְהַבִּיט לִרְאוֹת וְלִפְקֹד לֹא
בְיָגוֹן כִּי־אִם בְּרוּחַ נְדִיבָה לֹא
לִבְצוֹעַ בֶּצַע כִּי־אִם מִכָּל
לְבַבְכֶם ׃

Apaçentad la manada del Chriſto quanto en voſotros es teniendo cuydado de ella, no por fuerça: mas voluntariamente: no por ganancia deshoneſta; ſino de vn animo prompto.

3 וְלֹא כְּמוֹשְׁלִים עַל־הַגּוֹרָלוֹת
כִּי־אִם הֱיוּ לָעֵדֶר לְצוּרוֹת ׃

Y no como teniendo ſennorio ſobre las heredades del Sennor: ſino de tal manera que ſeays dechados de la manada.

4 וְכַאֲשֶׁר יִגָּלֶה רֹאשׁ הָרוֹעִים
תְּקַבְּלוּ אֶת־עֲטֶרֶת הַכָּבוֹד לֹא
תִיבַשׁ ׃

Y quando apareciere el gran Principe de los paſtores, voſotros recebireys la corona incorruptible de gloria.

5 וּכְמוֹ־כֵן הַנְּעָרִים הִכָּנְעוּ לִפְנֵי
הַזְּקֵנִים אַךְ כֻּלְּכֶם תִּכָּנְעוּ אִישׁ
לִפְנֵי רֵעֵהוּ וְהַלְבִּישׁוּ אֶת עֲנָוָה
כִּי־אִם הָאֱלֹהִים לַלֵּצִים הוּא
יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן ׃

Semejantemente los mancebos, ſed ſubjectos à los Ancianos, de tal manera que ſeays todos ſubjetos vno à otro. Veſtios de humildad de animo, porque Dios reſiſte à los ſoberuios, y da la gracia à los humildes.

ΚΕΦΑΛ. ε΄.

Πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὡς συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός.

Ie prie les Anciens qui ſont entre vous, moi qui ſuis Ancien auec eux, & teſmoin des ſouffrances de Chriſt: & qui ſuis auſsi participant de la gloire laquelle doit eſtre reuelee:

2. Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἑκουσίως, μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως.

Paiſſez le troupeau de Chriſt qui vous eſt commis, en prenant garde ſur icelui, non point par contrainte, mais volontairement: non point pour gain deſhonneſte, mais d'vn prompt courage.

3. Μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου.

Et non point comme ayans domination ſur les heritages du Seigneur, mais tellement que vous ſoyez pour patron du troupeau.

4. Καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

Et quand le ſouuerain Paſteur apparoiſtra, vous receurez la couronne incorruptible de gloire.

5. Ὁμοίως νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες δὲ ἀλλήλοις, ὑποτασσόμενοι τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομβώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

Semblablement vous ieunes gens, aſſuiettiſſez-vous aux anciens, tellement que vous ſoyez tous ſuiets l'vn à l'autre: ſoyez parés par dedans d'humilité: pource que Dieu reſiſte aux orguilleux, mais il fait grace aux humbles.

CAP. V.

SEniores ergo qui in vobis ſunt obſecro, conſenior & teſtis Chriſti paſſionum, qui & eius quæ in futuro revelanda eſt, gloriæ communicator.

The elders which are among you / I beſeech which am alſo an Elder / and a witnes of the ſufferings of Chriſt / and alſo a partaker of the glorie that ſhall be reueiled.

2. Paſcite qui in vobis eſt gregē Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundùm Deum, neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè.

Feede the flocke of God / which dependeth vpon you / caring for it not by conſtraint, but willingly: not for filthie lucre, but of a readie minde.

3. Neque ut dominantes in cleris, ſed formæ facti gregis ex animo.

Not as though ye were Lords ouer Gods heritage /, but that ye may be enſamples to the flocke.

4. Et cùm apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſcibilem glorię coronam.

And when the chiefe ſhepherd ſhall appeare / yee ſhall receyue an incorruptible crowne of glorie.

5. Similiter adoleſcentes ſubditi eſtote ſenioribus. Omnes autem invicem humilitatem inſinuate: quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Likewiſe ye younger / ſubmit your ſelues vnto the elders / and ſubmit your ſelues euery man / one to another: decke your ſelues inwardly in lowlineſſe of mynde: for God reſiſteth the proude / and giueth grace to the humble.

Das V. Capitel.

DJe Elteſten / ſo vnter euch ſind / ermahne ich / der mit Elteſte vnd Zeuge der Leiden die in Chriſto ſind / vnd theilhafftig der Herꝛligkeit / die offenbaret werden ſoll.

DE Eldſte / ſom ere iblant eder / formaner ieg / ſom er en aff de eldſte oc it Vidne til den pine ſom er i Chriſto / oc delactig i den Herlighed / ſom ſkal obenbaris.

2. Weidet die Herde Chriſti / ſo euch befohlen iſt / vnnd ſehet wol zu / nicht gezwungen / ſondern williglich / nicht vmb ſchändliches gewinns willen / ſondern von hertzen grund.

Føder Chriſti Hiord / ſom eder er befalet / oc ſeer vel til / Icke tuingede til / men veluillige / Icke for ſlem Vinding ſkyld / men aff hiertens grund.

3. Nicht als die übers Volck herꝛſchen / ſondern werdet Fürbilde der Herde.

Icke ſom de der haffue Herredøme offuer Folcket / men verer Hiordens Exempel.

4. So werdet jhr / wenn erſcheinen wirdt der Ertzhirte / die vnverwelckliche Krone der ehren empfahen.

Da ſkulle i / naar den ypperſte Hyree obenbaris, anamme ærens Krune ſom icke ſkal viſne.

5. Deſſelbigen gleichen / jr Jungen ſeyt Vnterthan den Elteſten. Alleſampt ſeyt vntereinander vnterthan / vnd haltet veſt an der Demut / denn Gott widerſtehet den Hochfertigen / aber den Demütigen gibt er Gnade.

Diſligeſt / i ſom ere Vnge / verer dem ſom Eldre ere / vnderdaniſſe. Verer alle ſammen hyer andre vnderdanige / oc holder faſt ved Ydmyghed / Thi Gud ſtaar de Hofferdige imod / Men de Ydmyge giffuer hand Naade.

Kapitola V.

STarſſých pak kteřij gſau mezy wámi proſým / gá ſpolu Starſſý a ſwědek Kryſtowých vtrpenij / kterýž gſem y včaſtnijkem ſláwy / tě která ſe má w čaſu budaucým zgewiti.

PRoſzę ſtárſzych ktorzy ſą miedzy wámi / ktorym tez y ia ieſtem ſtárſzym / y świádkiem vćiſkow Kryſtuſowych / y vczeſtnikiem chwały ktora ma być obiáwioná.

2. Abyſſte páſli ſtado Božij kteréž mezy wámi geſt / opatrugijce ge ne bezděky / ale s dobrau myſlj wedlé Boha: ani pro mrzký zyſk / ale dobrowolně:

Paśćie trzodę ktora przy was ieſt / máiac ia ná pieczy / nie z przymuſzenia ále dobrowolnie / nieſromothnie zyſku ſzukaiac / ále vprzeymem ſercem.

3. Ani také yako panugijce nad lidem oddaným Bohu / ale gſauce včiněni přijkladem ſtádu z vpřijmného vmyſla.

Ani iáko pánuiac nád dziedzictwem Bożym / ále iáko będąc przykłády trzodzie.

4. A když ſe okáže Knijže paſtýřuow / wezmete Korunu Slawy neporuſſytedlnau.

A gdy ſię okaże ono Kſiążę páſterzow / odnieśiećie koronę chwały ktora nie więdnieie.

5. Též také Mládency / buďte poddáni Starſſým / a tak wſſyckni pokoru weſpolek vkazugte / neb Buoh pyſſným ſe protiwij / ale pokorným dáwá Miloſt.

Tákże młodſzy bądźćie poſłuſzni ſtárſzym / áby wſzyſcy iedni drugim byli poddáni / pokorą bądźćie we wnątrz ochędożeni / ábowiem Bog pyſznym ſię ſprzećiwia / á pokornym dáwá łáſkę.

ה

6 אִתְמַכַּכוּ הָכִיל תְּחֵית אִידֵה תַּקִּיפְתָא דַּאלָהָא דְּהִי תְּרִימְכוּן בְּזַבְנָא דְּזָדֵק׃

Humiliateui dunque ſotto la potente mano di Dio, accioch'egli vi eſalti quando ſia tempo.

7 וְצֶפַּתְכוּן כֻּלָּה שְׁדוֹ עַל אֲלָהָא דְּהֻלֵה בְּטִיל לֵה עֲלַיְכוּן׃

Rimettendo ogni voſtra cura in lui, percioch'egli ha cura di voi.

8 אֶתְתְּעִירוּ וְעִהַדוּ מֶטוּל דִּבְעֶל דְּבָבְכוּן סָטָנָא אַיְךְ אַרְיָא נָהֵם וּמְהַלֵּךְ וּבָעֵא דְּלַמְנוּ יִבְלַע׃

Siate ſobrij e vigilanti, percioche il diauolo voſtro auuerſario, come vn leone ruggente, vi camina intorno, cercando di deuorar qualcuno.

9 קוּמוּ הָכִיל לְקוּבְלֵה כַּד מְשַׁרְרִין אַנְתּוּן בְּהַימָנוּתָא וְדַעוּ דְּהָאף עַל אַחַיְכוּן דְּבַעֲלְמָא הָנוּן הָלֵין חַשָּׁא עָרְצִין׃

A cui fate reſiſtentia ſtando fermi ne la fede: ſapendo che le medeſime afflittioni s'adempieno ne la compagnia de voſtri fratelli che è nel mondo.

10 אֱלָהָא דֵין דְּטַיְבוּתָא הוּ דְּקַרְיָן לְשׁוּבְחֵה דְּלְעָלַם בְּיַד יֵשׁוּע מְשִׁיחָא הוּ דְּיִהַב לָן כַּד נְסַיְבַר הָלֵין אוּלְצָנֵא וְעוּרָא דְּנֶתְתַּחַיַל וְנֶשְׁתַּרַר וְנֶתְקַיַּם בֵּה לְעָלַם׃

Hor l'Iddio d'ogni gratia, ilqual ci ha chiamati à la ſua eterna gloria in Chriſto IESV, poi ch'hauerete alquanto patito, eſſo vi faccia perfetti, vi confermi, fortifichi, e ſtabiliſca.

11 דְּלֵה שׁוּבְחָא וְאוּחְדָנָא וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃

A lui ſia gloria & imperio in tutti i ſecoli, Amen.

ה

6 לָכֵן הִכָּנְעוּ תַּחַת גְּבוּרַת יַד־אֱלֹהִים לְמַעַן־יַגְבִּיהַּ אֶתְכֶם בְּעִתּוֹ׃

Humillaos pues debaxo de la poderoſa mano de Dios: paraque el hos enſalce quando fuere tiempo:

7 הַשְׁלִיכוּ אֶת־יְהָבְכֶם עַל־יְהוָה וְהוּא יְכַלְכֶּלְכֶם׃

Echando toda vueſtra ſolicitud enel: porque el tiene cuydado de voſotros.

8 הִתְעוֹרְרוּ שִׁקְדוּ כִּי־אוֹיִבְכֶם הַשָּׂטָן מִתְהַלֵּךְ כְּאַרְיֵה שׁוֹאֵג וּמְבַקֵּשׁ אֶת־מִי־יְבַלֵּעַ׃

Sed templados y velad: porque vueſtro aduerſario el Diablo anda como leon bramando enderredor de voſotros, buſcando alguno que trague:

9 אֲשֶׁר עָלָיו קוּמוּ נוֹעָזִים בֶּאֱמוּנָה וִידַעְתֶּם כִּי־חֲרוֹנֵי יְהוָה וּבִעוּתָיו כָּאֵלֶּה עָבְרוּ עַל־חֶבְרֵי אַחְוַתְכֶם אֲשֶׁר בָּאָרֶץ וְצִמְּתוּתוּם לְכַלּוֹת׃

Alqual reſiſtid firmes en la fe, ſabiendo que las miſmas aflicciones han de ſer cumplidas en la compannia de vueſtros hermanos que eſtan enel mundo.

10 וֵאלֹהֵי־כָּל־חֶסֶד וְרַחֲמִים אֲשֶׁר קְרָאֲכֶם לִכְבוֹד עוֹלָם בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּעַנּוֹתְכֶם מְעַט מְעַט הוּא יְכוֹנֶנְכֶם לִסְעֹד לְחַזֵּק לְאַמֵּץ לִיסוֹד׃

Mas el Dios de toda gracia que nos ha llamado à ſu gloria eterna por Ieſus el Chriſto, deſpues que vuierdes vn poco de tiempo padecido, el miſmo hos perficione, confirme, corrobôre, y eſtablezca.

11 וְלוֹ הַכָּבוֹד וְהַגְּבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

A el ſea gloria, y imperio para ſiempre, Amen.

έ.

6. Ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ.

Humiliez vous donc ſous la puiſſante main de Dieu, afin qu'il vous eſleué quand il ſera temps:

7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτόν, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.

Deſchargeans tout voſtre ſouci ſur lui: car il a ſoin de vous.

8. Νήψατε, γρηγορήσατε· ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ ζητῶν τίνα καταπίῃ.

Soyez ſobres, & veillez: d'autant que voſtre aduerſaire de diabse chemine comme vn lion rugiſſant à l'entour de vous cerchant qui il pourra engloutir.

9. ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

Auquel il vous faut reſiſter, eſtans fermes en la foy, ſachans que les meſmes ſouffrances s'accompliſſent en la compagnie de vos freres qui eſt par le monde.

10. Ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμας εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι.

Or le Dieu de toute grace qui nous a appelés à ſa gloire eternelle en Ieſus Chriſt, apres que nous aurons vn peu ſouffert, vous parface, affermiſſe, fortifie, & eſtabliſſe.

11. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

A lui ſoit gloire & force au ſiecle des ſiecles, Amen.

CAP. V.

6. Humiliamini igitur ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore viſitationis.

Humble your ſelues therefore vnder the mightie hande of God / that hee may exalt you in due time.

7. Omnem ſolicitudinem veſtram proiicientes in eum quoniam ipſi cura eſt de vobis.

Caſt all your care on him : for he careth for you.

8. Sobrii eſtote & vigilate: quia adverſarius veſter diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret.

Be ſober and watch : for your aduerſarie the deuill as a roaring lyon walketh about / ſeeking whom he may deuoure.

9. Cui reſiſtite fortes in fide: ſcientes eandem paſſionem ei quæ in mundo eſt, veſtræ fraternitati fieri.

Whome reſiſt ſtedfaſt in the faith/knowing that the ſame afflictions are accompliſhed in your brethren / which are in the worlde.

10. Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Ieſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque.

And the God of all grace / which hath called vs vnto his eternall glorie by Chriſt Jeſus/ after that yee haue ſuffered a litle/make you perfect/confirme/ ſtrenghten and ſtabliſh you.

11. Ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

To him be glorie and dominion for euer and euer / Amen.

Das V. Capitel.

6. So demütiget euch nun vnter die gewaltige hand Gottes / daß er euch erhöhe zu ſeiner zeit.

Saa ydmyger eder nu/onder Guds veldige haand/ at hand ſkal ophøye eder i ſin tid.

7. Alle euer ſorge werffet auff jhn/ denn er ſorget für euch.

Kaſter al eders ſorg paa hannem/thi hand ſørger for eder.

8. Seyt nüchtern vnd wachet/denn ewer Widerſacher der Teufel gehet vmbher/wie ein brüllender Löwe/vnd ſuchet/ welchen er verſchlinge.

Verer ædru oc vaager / thi eders Modſtandere Dieffuelen gaar omkring/ lige ſom en brølende Løwe/ oc ſøger effter den hand kand opſluge.

9. Dem widerſtehet veſt im glauben / vnd wiſſet / daß eben dieſelbigen Leiden über euer Brüder in der Welt gehen.

Staar hannem imod/ oc verer faſte i Troen/ Oc vider/ at lige den ſamme pine gaar eders Brødre offuer i Verden.

10. Der Gott aber aller Gnade/der vnns beruffen hat zu ſeiner ewigen Herrligkeit/in Chriſto Jeſu/ derſelbige wird euch / die jr eine kleine zeit leidet/ vollbereiten/ ſtercken / krefftigen/ gründen.

Men al Naadis Gud / ſom kallede oſſ til ſin euige Herlighed/ i Chriſto Jheſu / hand ſkal fuldkommelige berege / ſtyrcke / bekreffte / oc grundfeſte eder / ſom lide en liden tid.

11. Demſelbigen ſey ehre vnd macht/ von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Den ſamme vere ære oc Mact fra euighed til euighed / Amen.

Kapitola V.

6. A protož ſe kokte pad mocnau Ruku Božij/ ať wás powýſſý w den nawſſtijwenij.

Badźćie thedy vpokorzeni pod mocna reka Boża / áby was czáſu ſwego wywyżſzył.

7. Wſſecko pečowánij waſſe wzložijce na něho / neboť on má péči o wás.

Wſzytko ſtáránie wáſze nań kłádąc / abowiem ſie on o was ſtára.

8. Budtež ſtřijzliwij a bděte/ neb protiwnjjk wáš Diábel yako Lew řewa obcházý / hledage kohoby ſežral.

Badźćie trzeźwi / czuyćie / ábowiem przećiwnik wáſz dyábeł iáko lew ryczac ſzuka kogoby pożarł.

9. Kterémužto odpijrayte ſylnij gſauce w Wijře: wědauce to / že též trápenij ſnáſſegij Bratřij waſſy / kteřijž po wſſem Swětě gſau.

Ktoremu ſię ſprzećiwiaycie mocni przez wiárę / wiedząc iż thyż vćiſki bywáia wypełnione od bráciey wáſzey ktorzy ſą ná świećie.

10. Buoh pak wſſeliké miloſti / kterýž geſt powolal nás k wěčné Slávě ſwé w Kryſtu Gežijſſy / ať malićko nětco potrpijme / onť dokoná / vtwrdij y vpewnij.

Ale Bog weſzeláckiey łáſki / ktory wezwał nas ku wieczney ſwey chwale w Kryſthuśie Jezuśie máluczko vtrapione / ten niech nas vczyni doſkonałymi / niech vtwierdza / vmacnia / y vgruntuie.

11. Gemuž buď Sláwa a Cýſařſtwij na wěky wěkuow / Amen.

Jemu chwałá y moc ná wieki wiekow / Amen.

ה

12 הָלֵין זְעוּרְיָתָא אַיךְ
דְסָבַר אֶנָא כְּתְבֵת לְכוֹן בְּיַד
סִילְוָנוֹס אַחָא מְהַימְנָא
וּמְבַיֵּס אֶנָא וְסָהֵד אֶנָא
דְהָדָא הִי טַיְבוּתָא שְׁרִירְתָא
דַאלָהָא הָדָא דְקָיְמִין
אַנְתּוּן בָּהּ׃

Per Siluano che v'è, ſecondo ch'io ſtimo, fedel fratello, v'ho ſcritto breuemente, eſortandoui, e teſtificandoui queſta eſſer la vera gratia di Dio, ne laqual voi ſtate,

13 שְׁאֵלָא שְׁלָמְכוֹן עִדְתָּא
גְּבִיתָא דְּבְבָבֵיל וּמַרְקוֹס
בְּרִי׃

La Chieſa che è in Babilonia, inſieme con voi eletta, vi ſaluta, e Marco mio figliuolo.

14 שְׁאֵלוּ שְׁלָמָא חַד דְּחַד
בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָא שְׁלָמָא
עַם כֻּלְכוֹן אַילֵין דְּבַמְשִׁיחָא
אִנּוּן אַמִין׃

Salutateui l'vn l'altro col bacio de la charità. Pace ſia à tutti quanti voi che ſete in Chriſto IESV. Amen.

שְׁלַמַת אֶגַּרְתָּא דְּפֶטְרוֹס
שְׁלִיחָא׃

ה

12 בְּיַד־סִלְוָנוֹס אָחִינוּ נֶאֱמָן
כְּמוֹ חוֹשֵׁב אָנֹכִי בִּמְעַט כָּתַבְתִּי
אֲלֵיכֶם מִתְחַנֵּן מֵעִיד וּמִתְוַדֶּה
אֲנִי כִּי־זֹאת הִיא תְּחִנַּת אֱמֶת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר קַמְתֶּם בָּהּ׃

Por Syluano que hos es, ſegun yo pienſo, hermano fiel, hos he eſcripto breuemente, amoneſtandohos, y teſtificando hos que eſta es la verdadera gracia de Dios, en la qual eſtàys.

13 שְׁאֵלָה לִשְׁלוֹמְכֶם עֲדַת
הַבְּחִירִים אֲשֶׁר בְּבָבֶל וּמַרְקוֹס
בְּנִי׃

La Yglеſia que eſta en Babylonia, juntamente elegida con voſotros, ſe hos encomienda, y Marco mi hijo.

14 שַׁאֲלוּ לִשְׁלוֹם אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ בִּנְשִׁיקַת הָאַהֲבָה שָׁלוֹם
לָכֶם כֻּלְּכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם בְּיֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ אָמֵן׃

Saludâhos vnos à otros con beſo de charidad. Paz ſea con todos voſotros losque eſtays en Ieſus el Chriſto, Amen.

תם ונשלם

έ.

12. Διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν ἑστήκατε.

Ie vous ai eſcrit brieuement par Siluain noſtre frere, qui vous eſt fidele, comme i'eſtime, vous exhortant, & teſmoignant, que c'eſt la vraye grace de Dieu, en laquelle vous eſtes.

13. Ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν Βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου.

L'Egliſe qui eſt en Babylone, eſleuë enſemble auec vous, & Marc mon fils vous ſaluent.

14. Ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἀγάπης. εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἀμήν.

Saluez l'vn l'autre d'vn baiſer de charité. Paix ſoit à vous tous qui eſtes en Ieſus Chriſt, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. V.

12. Per Sylvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter ſcripſi: obſecrans & conteſtans hanc eſſe veram gratiam Dei, in qua ſtatis.

By Sylvanus a faythfull brother vnto you, as I ſuppoſe, haue I written briefly / exhorting and teſtifying how that this is the true grace of God, wherein ye ſtand.

13. Salutat vos eccleſia, quæ eſt in Babylone, coëlecta, & Marcus filius meus.

The Church that is at Babylon elected together with you, ſaluteth you, & Marcus my ſonne.

14. Salutate invicem in oſculo ſancto. Gratia vobis omnibus qui eſtis in Chriſto Ieſu, Amen.

Greete ye one another with the kiſſe of loue. Peace be with you all which are in Chriſt Jeſus / Amen.

F I N I S.

Das V. Capitel.

12. Durch ewren trewen Bruder Silvanum/ als ich achte/ hab ich euch ein wenig geſchrieben/ zu ermanen vnd zu bezeugen/ daß das die rechte Gnade Gottes iſt/ darinnen jr ſtehet.

Formedelſt eders trofaſte broder Silvanum/ ſom ieg acter/ ſcreff ieg eder lidet til/ at formane oc at vidne/ At det er den rette Guds Naade/ ſom i ſtaa vdi.

13. Es grüſſen euch die/ die ſampt euch außerwehlet ſind zu Babylonia/ vnd mein Sohn Marcus.

De hilſe eder / ſom ere vdualde met eder i Babylonia/ oc min ſøn Marcus.

10. Grüſſet euch vntereinander mit dem Kuß der Liebe. Fride ſey mit allen/ die in Chriſto Jeſu ſind/ Amen.

Hilſer eder indbyrdis met kærligheds kyſſ. Fred vere met alle dem/ ſom er i Chriſto Jheſu. AMEN.

Ende der erſten Epiſtel S. Petri.

Kapitola V.

12. Po Sylwanowi wěrnêm Bratru pſal gſem wâm/ wâm za to/ krâtce/ s proſbau napomijnage a ſwědectwij wydâwage/ že tato geſt prawá miloſt Božij/ w kterêž ſtogite.

Piſalem wam ná krotce przez Sylwaná wiernego bráthá / iáko rozumiem / nápominálac was y świádczac / iz tá ieſt prawdziwa láſká Boza w ktorey ſtoicie.

13. Pozdrawuge wâs Cýrkew kteraž geſt w Babilonĕ/ aukaſtnice wywolenij waſſeho:

Kościoł kthory ieſt w Bábilonie ſpołecznie wybrány z wámi pozdrawia was/ y Marek ſyn moy.

14. A Marek Syn muog. Pozdrawuogtež ſebe weſpolek polijbenijm Swatým Miloſt wâm wſſem ktekij gſte w Kryſtu Gežijſſy/ Amen.

Pozdrawiaycie ieden drugiego / pocáłowániem miłości. Pokoy wam wſzytkim ktorzy ieſteście w Krystusie Iezusie/ Amen.

Skonâwá ſe Prwni Kanonyka S° Petra.

EPISTOLA
S. PETRI,
SECVNDA.

SYRIACE, ITALICE.
EBRAICE, HISPANICE.
GRÆCE, GALLICE.
LATINE, ANGLICE.
GERMANICE, DANICE.
BOHEMICE, POLONICE.

Ex
Diſpoſitione & Adornatione
ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא
דְּתַרְתֵּין ׃

קֶפָלָאוֹן א

שְׁמְעוֹן כֵּיפָא עַבְדָּא וַשְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְהָנוּן דְּהָכְוָת לַן קַבְּלוּ הַיְמָנוּתָא בְּזַדִּיקוּתָא דַּאלָהַן וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

SIMON Pietro seruo & Apostolo di IESV Christo, à quelli che hanno conseguita fede d'vn egual pregio con esso noi, per la giustitia del nostro Iddio e Saluator IESV Christo.

2 טַיְבוּתָא וַשְׁלָמָא נֶסְגֵּא לְוָתְכוּן בִּידַעְתָּא דַּאלָהָא וְיֵשׁוּעַ מָרַן ׃

La gratia e la pace vi sia moltiplicata ne la cognition di Dio e del nostro Signor IESV.

3 אֵיךְ דְּכֻל מֶדֶּם עַם חַיְלֵהּ דַּאלָהוּתֵהּ לְחַיֵּא דַּאלָהָא וּדְחַלְתָּא נֶתֶל לַן בִּידַעְתֵּהּ דְּקָרַן בְּשׁוּבְחָא וּבְחַיְלָא ׃

Si come la sua Diuina potentia ci ha donate tutte le cose che appartengono a la vita & a la pietà, per la cognition di colui che ci ha chiamati per la sua gloria e virtù.

4 דְּבֵהּ מוֹהַבְתָּא טָבְתָא וּמְשַׁמְּלִיתָא מֶן אֱלָהָא אֶתְיְהֶבְי לַן דְּבְהוֹן תֶּהֱווֹן שׁוּתָּפֵא לַכְיָנָא דַּאלָהָא לְמֶעְרַק מֶן־עַבְדּוּתָא דְּחַבָּלָא דְּבְרֶגְתָּא בִּישְׁתָּא בְּעָלְמָא ׃

Per lequali ci sono state donate le grandissime e pretiose promesse acciochè per queste voi suste fatti partecipi de la natura diuina, ritraendoui voi da la corruttione che è nel mondo per la concupiscentia.

5 וּבְהָדָא בְּעַמְלָא וּבְלָאוּתָא בְּלַלְיָא וּבִימָמָא תָּלְאוּן דְּתִתַחְווֹן בְּאֶמוּנַתְכוּן חַיְלָא בְּחַיְלָא מַדְּעָא ׃

E voi mettendo in questo istesso ogni diligentia, aggiungete con la vostra fe e virtù, e con la virtù, scientia.

הַשָּׁלִיחַ כְּלִילָה שֵׁנִית ׃

א

שִׁמְעוֹן כֵּיפָה עֶבֶד וּשְׁלִיחַ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לַאֲשֶׁר לָקְחוּ כְּיָקָר גּוֹרָלֵנוּ אֶת־אֱמוּנָה בְּצִדְקַת אֱלֹהֵינוּ וּמוֹשִׁיעֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ ׃

SIMON Pedro sieruo y Apostol de Iesus el Christo, à losque aueys alcançado fe igualmente preciosa con nosotros en la justicia de nuestro Dios y Saluador Iesus el Christo.

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם לְמַרְבֶּה בְּדַעַת אֱלֹהִים וְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲדֹנֵינוּ ׃

Gracia y paz hos sea multiplicada enel conocimiento de Dios y de nuestro Sennor Iesus:

3 כַּאֲשֶׁר חָנַן אוֹתָנוּ אֱלֹהִים בְּכֹחוֹ כָּל־צְרָכֵנוּ לַחֲיוֹת וּלְיִרְאָה אֶת־אֱלֹהִים בְּדַעַת הַקּוֹרֵא אוֹתָנוּ בְּכָבוֹד וּגְבוּרָה ׃

Como todas las cosas que pertenecen à la vida y à la piedad, nos son dadas de su diuina potencia, por el conocimiento de alquel que nos ha llamado por su gloria y virtud.

4 אֲשֶׁר בָּם נִתְּנוּ לָנוּ בַּתְּחִנָּה אֶת־גְּדוֹלוֹת וִיקָרוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר בָּאֵלֶּה תִּהְיוּ חַבְרֵי טֶבַע אֱלֹהִים לָנוּס מִפְּנֵי שְׁחִיתוֹת הַתַּאֲוָה אֲשֶׁר בָּעוֹלָם ׃

Por las quales nos son dadas preciosas y grandissimas Promessas: paraque por ellas fuessedes hechos participantes de la naturaleza diuina, auiendo huydo de la corrupcion que està en el mundo por concupiscencia.

5 וּבְזֹאת תַּגִּיעוּ בְּכָל־כֹּחֲכֶם וּבְכָל־מְאֹדְכֶם רְעוּ וְכַלְכְּלוּ חַיִל וּגְבוּרָה בֶּאֱמוּנַתְכֶם וּבְחַיִל וּגְבוּרָה אֶת־דֵּעָה ׃

Vosotros tambien poniendo toda diligencia enesto mismo, mostrad en vuestra fe virtud y en la virtud sciencia.

ΠΕΤΡΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
καθολικὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

ΣΥΜΕΩΝ πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ.

SIMEON Pierre seruiteur & Apostre de Iesus Christ, à vous qui auez obtenu foy de pareill prix auec nous par la iustice de nostre Dieu & Sauueur Iesus Christ:

2. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ὑμῶν.

Grace & paix vous soit multipliee en la cognoissance de Dieu, & de nostre Seigneur Iesus.

3. Ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς.

Comme ainsi soit que sa diuine puissance nous ait donné tout ce qui appartient à la vie & pieté par sa propre gloire & vertu:

4. Δι' ὧν τὰ μέγιστα ἡμῖν καὶ τίμια ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς.

Par lesquelles nous sont donnees les grandes & precieuses promesses, afin que par icelles vous soyez faits participans de la nature diuine, estãs eschappés de la corruption qui est au monde en conuoitise.

5. Καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες, ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν.

Vous donc aussi de mesme y apportans toute diligence, adioustez vertu par dessus auec vostre foy: & auec vertu science:

II. PETRI.

CAP. I.

SIMON Petrus, ſervus & Apoſtolus Ieſu Chriſti, iis qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri, & Salvatoris Ieſu Chriſti.

SImon Peter a ſeruant & an Apoſtle of Jeſus Chriſt / to you which haue obteyned like precious fayth with vs by the righteouſneſſe of our God and Sauiour Jeſus Chriſt.

2. Gratias vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei Chriſti Ieſu Domini noſtri.

Grace & peace be multiplied to you / by the knowledge of God and of Jeſus our Lord.

3. Quomodo omnia nobis divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam & pietatem, donata ſunt, per cognitionem eius, qui vocavit nos propria gloria & virtute.

According as his godly power hath giuen vnto vs all things that perteine vnto life & godlines / through the knowledge of him that hath called vs vnto glory and vertue.

4. Per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ conſortes naturæ, fugientes eius quæ in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem.

Whereby moſt great / and precious promiſes are giuen vnto vs / that by them ye ſhould be partakers of the godly nature / in that ye flee the corruption / which is in the world through luſt.

5. Vos autem curam omnem ſubinferentes: miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam.

Therefore giue euen all diligence thereunto: ioyne moreouer vertue with your faith: and with vertue / knowledge.

2. S. Petri.

Das I. Capitel.

SImon Petrus ein Knecht vnnd Apoſtel Jeſu Chriſti. Denen die mit vns eben denſelbigen theuren Glauben überkommen haben / in der Gerechtigkeit / die vnſer GOTT gibt / vnnd der Heyland Jeſus Chriſtus.

SImon Petrus / Jheſu Chriſti Tienere oc Apoſtel. Dem / ſom haffue lige den ſamme dyrebar Tro met oſſ / J den Retferdighed / ſom vor Gud giffuer / oc den Frelſere Jheſus Chriſtus.

2. Gott gebe euch vil gnade vnd friede / Durch daß erkenntniß GOttes vnd Jeſu Chriſti vnſers HERRN.

Gud giffue eder megen Naade oc Fred / formedelſt Guds oc Jheſu Chriſti vor HERRIS bekendelſe.

2. Nach dem allerley ſeiner Göttlichen krafft / was zum leben vnd Göttlichem wandel dienet / vns geſchenckt iſt / durch die erkenntniß / deß / der vns beruffen hat / durch ſeine herrligkeit vnd tugend.

Efterdi at hans Guddommelige Krafft / huad ſom hører til Liffuit oc Gudelig omgengelſe / er oſſ giffuen i alle maade / formedelſt hans Bekendelſe / ſom oſſ kallede / ved ſin Herrlighed oc Dygd.

4. Durch welche vns die theure vnd allergröſſeſten Verheiſſung geſchencket ſind / nemlich / daß jr durch daſſelbige theilhafftig werdet der Göttlichen Natur / ſo jr flihet die vergengliche luſt der Welt.

Formedelſt huilcke de dyrebare oc aller ſtørſte Forjettelſer ere oſſ giffne / ſom er / At i der ved bliffue delactige i den Guddomelige Nature / der ſom i fly Verdens forgengelige lyſt.

5. So wendet allen ewren fleiß daran / vnd reichet dar inn ewrem Glauben tugend / vnd in der tugend beſcheidenheit.

Saa gører al eders flid der til / oc beviſer Dygdelighed i eders Tro / oc i dygdelighed Beſkedelighed.

II. S. Petra.

Kapitola I

SYmon Petr Služebnjk a Apoſſtol Gežijſſe Kryſta: Těm kteřij ſpolu s námi rowně doſáhli wijry w ſprawedlnoſti Boha naſſeho / a Spaſytele Gežijſſe Kryſta.

SYmeon Piotr ſługá y Apoſtol Jezuſow Kryſtuſow / tym ktorzy otrzymáli wiárę ták koſztowną iáko y my / przez ſpráwiedliwość Bogá naſzego / y zbáwiciela Jezu Kryſtá.

2. Day wám Buoh miloſt a pokog / ſkrze poznánij Boha a Kryſta Gežijſſe Pána naſſeho:

Łaſká y pokoy niechay ſie wam rozmnoży przez vznánie Bogá y Jezuſá Páná náſzego.

3. Jakž dány gſau nám wſſecky wěcy Božſké mocy geho k žiwotu a k pobožnoſti / ſkrze poznánj toho / kterýž powolal nás ſwau wlaſtnij ſláwau a mocý.

Gdyż Boſka moc iego wſzytki rzeczy nam dálá / ktore należą ku żywotowi y ku pobożnośći / przez vznánie tego ktory wezwał nas ku chwale y cnoćie.

4. Skrze kterauž welmi weliké wěcy a drahé nám zaſlijbené dal / abyſſte ſkrze to byli včiněni Božſkého přirozenj aučaſtnijcy / warugijce ſe poruſſenij té žádoſti / kteráž geſt na Swětě.

Z thego iż nawiętſze y nakoſztowniejſze obietnice nam ſą dárowáne / ábyśćie ſie przez thy ſtáli vczeſtniki Boſkiego przyrodzenia / vſzedſzy ſkáżenia ktore jeſt na świećie przez pożądliwość.

5. Protož wy wſſyckni péči přiložijce / poſluhugte ſobě w waſſý Wijře ctnoſtij / a w ctnoſti vměnijm:

A ku themu ſámemu przyłożywſzy wſzelákiey pilnośći / przyłączćie cnotę z wiárą waſzą / á z cnotą vmiejętność.

א

6 בְּמַדְּעָא מַכִּיכוּתָא
וּבְמַכִּיכוּתָא מְסַיְבְּרָנוּתָא
וּבִמְסַיְבְּרָנוּתָא דְּחֶלְתָּא
דַּאלָהָא ׃

E con la ſcientia, temperantiâ, è con la temperantia, patientia, e con la patientia, pietà.

7 וּבַדְחֶלְתָּא דַּאלָהָא
נֶהְוְיָן מַלְיַן חוּבָּא דְּלָוַת
מַסַּב בַּאפֵּא דְּמֶן לֶבָּא
דַּכְיָא וַגְמִירָא תֶּהְווּן מ
מַחְבִּין חַד לְחַד ׃

E con la pieta, amor fraterno, e con l'amor fraterno, charità.

8 הָלֵין דֵּין אִין נֶהֶוְיָן ע
עַמְּכוֹן וְתֶתְיַתְּרוּן בְּהוֹן לָא
סְרִיקָאֵא וַדְלָא פֵּארֵא
נְקִימוּן לְכוֹן לְגֶלְיָנֵהּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

Imperoche eſſendo queſte coſe in voi, & abbondandovi, elle non vi terranno otioſi, ne infruttuoſi ne la cagnition del noſtro Signor IESV Chriſto.

9 וְכַל — מַן דְּהָלֵין לָא
נְקוּמוּן לֵהּ וַסְמְיָא וְחָלֵיד
בְּעַיְנוֹהִי וְלָא מֶתְחְזֵא לֵהּ
מֶדֶם חָזָא גֵּיר נַפְשֵׁהּ וַעֲבַר
וְטָעָא דְּאֵיכַנָא הֲוָה דּוּכְיָא
דְּחַטָהֵא עַתִּיקָאֵא ׃

Ma chi non ha queſte coſe, è cieco, e non vede da lungi, eſſendoſi dimenticato de la purgatione de ſuoi vecchij peccati.

10 מֶטֻּל הָנָא יַתִּירָאִית
אַחַי תְּלָאוּן דְּתֶתְחַיְּלוּן קר
קָרְיָנְכוֹן וַגְבִיוּתְכוֹן הָלֵין
גֵּיר אֶן עֲבַדְתּוּן אָף עב
עַבְדִיתוּן תְּאַרְתָּא דְּכִיתָא
תֶּהְוֵא לְכוֹן קֳדָם אֱלָהָא
וַקְדָם בְּנַי נָשָׁא אַמִּינָאִית ׃

Per laqual coſa, fratelli, ſtudiate piu toſto di far ferma la voſtra vocatione & elettione: perche facendo voi queſte coſe, non cadrete giamai.

11 הָכַנָא גֵּיר תֶּהְוֵה לְכוֹן
מַטְיְבָא מַעֲלָנָא לְמַלְכוּתָא
דְּמָרַן וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשׁ
מְשִׁיחָא דַּלְעָלַם ׃

Percioche coſi vi ſarà largamente data l'entrata nel regno del noſtro Signore e Saluator IESV Chriſto.

א

6 וּבְדֵעָה לְהִתְאַפֵּק וּבְהִתְאַפֵּק
אֶת־דֻּמִּיָּה וּבְדֻמִּיָּה אֶת־יִרְאַת
יְהוָה ׃

Y en la ſciencia templança, y en la templança paciencia, y en la paciencia temor de Dios.

7 וּבְיִרְאַת יְהוָה אֶת־אַחֲוָה
וּבְאַחֲוָה אֶת־אַהֲבָה ׃

Y en el temor de Dios amor hermanable, y en el amor hermanable charidad.

8 וְהָאֵלֶּה אִם יִהְיוּ לָכֶם וְיוֹתִירוּן
לֹא יַצִּיבוּנְכֶם נֶאֱלָחִים וְלֹא
בְלִי־פְרִי בְּהִגָּלוֹת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ ׃

Porque ſi en voſotros ay eſtas coſas, y abundan, no hos dexaran eſtar ocioſos, ni eſterilles en el conocimiento de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

9 וַאֲשֶׁר לֹא יַעַמְדוּ עִמּוֹ הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה עִוֵּר הוּא וּתְבַלֵּל אֲשֶׁר
שָׁכַח אֶת־טָהֳרַת חַטֹּאתָיו
הָרִאשֹׁנוֹת ׃

Empero el que no tiene eſtas coſas, es ciego, y anda tentando el camino con la mano, eſtando oluidado de la purgacion de ſus antiguos pecados.

10 לָכֵן אַחַי בִּמְאֹדְכֶם תִּיגְעוּ
לְהָעִיז וּלְהָבִין אֶת־קְרִיאַתְכֶם
וּמִבְחַרְכֶם (בְּמַעֲשִׂים טוֹבִים)
וְאִם תַּעֲשׂוּ זֹאת־לְעוֹלָם לֹא
תִגּוֹפוּ ׃

Por loqual hermanos, tanto mas trabajad de hazer, por buenas obras, firme vueſtra vocacion y elecion: porque haziendo eſtas coſas, no caereys jamas.

11 כִּי־כָכָה בְּעֹשֶׁר יִכּוֹן לָכֶם
מָבוֹא לְמַלְכוּת אֲדֹנֵינוּ מוֹשִׁיעֵנוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְעוֹלָם ׃

Porque deſtamanera hos ſera abundantemente adminiſtrada la entrada enel Reyno eterno de nueſtro Sennor y Saluador Ieſus el Chriſto.

α′.

6. Ἐν δὲ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν δὲ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν.

Et auec ſcience, attrempance: & auec attrempance, patience: & auec patience, pieté:

7. Ἐν δὲ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην.

Et auec pieté, amour fraternelle: & auec amour fraternelle, charité.

8. Ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπάρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν.

Car ſi ces choſes ſont en vous, & y abondent, elles ne vous laiſſeront point oiſeux, ne ſteriles en la cognoiſſance de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

9. Ὧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λήθην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν.

Car celui en qui ces choſes ne ſe trouuent point, eſt aueugle, & ne voit goutte de loin, ayant oublié la purification de ſes vieux pechés.

10. Διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε.

Pourtant, freres, eſtudiez-vous pluſtoſt à affermir voſtre vocation & election: car en ce faiſant vous ne chopperez iamais.

11. Οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ (σωτῆρος) ἰησοῦ χριστοῦ.

Car par ce moyen l'entree au royaume eternel de noſtre Seigneur & Sauueur Ieſus Chriſt vous ſera abondamment fornie.

CAP. I.

6. In ſcientia autem abſtinentiam, in abſtinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem.

And with knowledge/temperance: and with temperance / pacience: and with pacience/godlineſſe.

7. In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.

And with godlines/brotherly kindnes: and with brotherly kindnes / loue.

8. Hæc enim ſi vobiſcum adſint, & ſuperent: non vacuos, nec ſine fructu vos cōſtituent in Domini noſtri Ieſu Chriſti cognitione.

For if theſe things be among you / and abounde / they will make you that ye neither ſhall be ydle / nor vnfruitfull in the knowledge of our Lord Jeſus Chriſt.

9. Cui enim non præſtò ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum.

For he that hath not theſe things / is blind / and cannot ſee farre of / & hath forgotten that he was purged from his olde ſinnes.

10. Quapropter fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.

Wherefore / brethren / giue rather diligence to make your calling and election ſure: for if ye doe theſe things / ye ſhall neuer fall.

11. Sic enim abundanter miniſtrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini noſtri & ſalvatoris Ieſu Chriſti.

For by this meanes an entring ſhalbe miniſtred vnto you abundantly into the euerlaſting kingdome of our Lorde and Sauiour Jeſus Chriſt.

Das I. Capitel.

6. Vnd in der beſcheidenheit måſſigkeit / vnd in der måſſigkeit gedult / vnd in der gedult Gottſeligkeit.

Oc i Beſkedelighed Maadelighed / oc i maadelighed Taalmodighed / oc i taalmodighed Gudelighed.

7. Vnd in der Gottſeligkeit Brůderliche liebe / vnd inn der Brůderlichen liebe gemeine liebe.

Oc i Gudelighed Broderlig kærlighed / oc i Broderlig kærlighed almindelig kærlighed.

8. Denn wo ſolchs reichlich bey euch iſt / wirds euch nicht faul noch vnfruchtbar ſein laſſen / in der erkentniß vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Thi at naar ſaa dant er rigelige hoſſ eder / da lader det eder icke bliffue lade eller vfructſommelige i vor HERRIS Jheſu Chriſti bekendelſe.

9. Welcher aber ſolches nicht hat / der iſt blind vnd tappet mit der Hand / vnd vergiſſet der reinigung ſeiner vorigen Sünde.

Men huo ſom dette icke haffuer / hand er Blind oc treffuer met haanden / oc forglemmer ſine fremfarne ſynders Renſelſe.

10. Darumb lieben Brůder / thut deſto mehr fleiß / ewren beruff vnnd erwehlung feſt zu machen. Denn wo jr ſolchs thut / werdet jr nicht ſtraucheln.

Der faar / kære Brødre / gører diſſ mere flid / at ſtadfeſte eders kald oc Vduelelſe. Thi at gøre i dette / da ſkulle i icke ſnuble.

11. Vnd alſo wird euch reichlich dargereichet werden / der eingang zu dem ewigen Reich vnſers HERREN vnd Heilands Jeſu Chriſti.

Oc eder ſkal ſaa rigelige giffuis / den Indgong til vor HERRIS oc Frelſeris Jheſu Chriſti euige Rige.

Kapitola I.

6. W vměnij pak ſtřijdmoſti: a w ſtřijdmoſti trpělivoſtij: w trpělivoſti pobožnoſtij:

A z vmiejethnośćią ſkromność / z ſkromnośćią ćierpliwość / zaſie z ćierpliwośćią pobożność.

7. W pobožnoſti pak Bratrſkým milowánijm: a w bratrſkým milowánij poſluhugte Láſkau.

A z pobożnośćią vprzeymość ku bráćiey / y z vprzeymośćią ku bráćiey miłość.

8. Nebo budaulik s wámi ty to wěcy / budaulik v wás přewyſſowati / ne prázdnij ani bez vžitku poſtaweni budete w poznánij Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta.

Abowiem gdy ty rzeczy w was ſą y obfituią / nie czynią was prożnymi áni niepożythecznymi ku poznániu Páná náßego Jezu Kryſta.

9. Kdož pak koli těch wěcy nemá / ſlepý geſt / a rukau makage / a nemage w paměti očiſſtěnij ſwých ſtarých hřijchuow.

Bo ktory tych rzeczy nie ma / then ieſt ſlepy z daleka nic nie widząc / zápámiętawßy iż ieſt oczyśćion od ſtárych grzechow ſwoich.

10. A protož Bratřij ſnažte ſe na to / abyſte dobrými ſkutky / potwrdili a dokazowali giſtého waſſeho powolánij y wywolenij / neb to činijce / nebudete hřeſſyti nikdá.

A przetoż bráćia rádßey ſie ſtáraycie abyśćie mocne czynili wezwánie y wybránie wáße / bo ieślibyśćie thy rzeczy czynili / nigdy ſie nie powálićie.

11. A tudy ſpuoſobij ſe wám hogný přiſtup k wěčnému Králowſtwij / Pána naſſeho a Spaſytele Gežu Kryſta.

Abowiem thym ſpoſobem hoynie wam będzie dane wśćie do wiecznego Krolestwá Páná náßego y zbáwićielá Jezuſá Kryſtuſá.

א

12 מֶטֻל הָנָא לָא אֶשְׁתַּלֶא אֶמִינָאִית לְמַעְהָדוּתְכוּן עֲלַיְהוּן דְּיָדְעִין אַנְתּוּן וד— וְדַמְשַׁרְרִין עֲקָרֵיכוּן — וּמֶתְקַיְמִין אַנְתּוּן — בְּהַיְמָנוּתָא הָי דִילַפְתּוּן׃

Per ilche io non laſciarò d'ammonirui ſempre di queſte coſe, ancor che voi le ſappiate, e ſiate confermati ne la preſente verità.

13 הָדָא גֵּיר כְּאָנָא סָבַר אֶנָא בְּמָא דְאָנָא אֶנָא בְּמַשְׁכְּנָא הָדָא לַמְעָרוּתְכוּן בְּעוּהְדָנָא׃

Perche io ſtimo eſſer coſa giuſta, fin ch'io ſono in queſto tabernacolo, ſuegliarui con ammonitione.

14 מֶפַס אֶנָא גֵּיר דְּהָשָׁא הוּא אֶתְקַרַב לִי לְמַנָּחוּ מַ פְנַי לְמַשְׁכְּנִי וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא גְּלָא לִי׃

Sapendo che in breue ho à metter giu il mio tabernacolo, ſicome il noſtro Signor IESV *Chriſto m'ha ſignificato.*

15 אֶלָּא אֱוֵין דַּבְכָל זְבַן אִית־לְכוּן בָּתַר שׁוּלָמְתִי לְמֶתְדַּכְּרוּתְכוּן בְּמֶלַּי׃

E m'ingegnarò che ancor doppo la mia morte voi poſſiate ſempre ricordarui di queſte coſe.

16 לוֹא גֵּיר בְּשׁוּעְיָתָא בַּגִּיהָתָא דְּסַבְתָא שְׁלַמַן אֶלָּא אוֹדַעַן לְכוּן לְחַיְלָא וּמֵאתִיתֵה דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא חָזֵין גֵּיר רַבּוּתֵה׃

Perche noi non v'habbiam notificata la potentia e la venuta del noſtro Signor IESV *Chriſto, andando dietro à fauole ſofiſtiche: ma come quelli che habbiamo co i noſtri proprij occhij veduta la ſua maeſta.*

17 כַּד־מְקַבֵּל גֵּיר מֶן־אֱלָהָא אָבוּן אִיקָרָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא קָלָא הֲוָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר הָנַו בְּרִי חַבִּיבָא דְּבֵה אֶצְטְבִית לֵה׃

Perch'egli riceuè da Dio Padre honore e gloria, eſſendoli mandata da la magnifica gloria vna tal voce, Queſto è il mio Figliuol diletto, nel quale io mi ſon compiaciuto.

א

12 עַל־כֵּן לֹא אָנוּחַ לְהַזְהִיר אֶתְכֶם תָּמִיד עַל־הָאֵלֶּה אַף כִּי־יוֹדְעִים אַתֶּם וּמִסְתַּפְּחִים בֶּאֱמֶת הַקָּמָה לִפְנֵיכֶם׃

Por eſto yo no dexaré ſiempre de amoneſtaros deeſtas coſas, aunque voſotros las ſepays, y eſteys confirmados en la verdad preſente.

13 וּמְחַשֵּׁב אֲנִי כִּי־צְדָקָה הִיא בִּהְיוֹתִי בְּמִשְׁכָּן הַזֶּה לְעוֹרֵר אֶתְכֶם בְּזִכָּרוֹן׃

Porque tengo por juſto, en tanto que eſtoy en eſte tabernaculo, de incitaros con amoneſtacion.

14 בְּדַעְתִּי כִּי־מְמַהֵר אֲנִי לָשִׂים אֶת־מִשְׁכָּנִי מֵעָלַי אֵיכָכָה גַּם אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הִגִּיד לִי׃

Sabiendo que breuemente tengo de dexar eſte mi tabernaculo como nueſtro Seannor Ieſus el Chriſto me ha declarado.

15 וְאֶיגַּע אֲשֶׁר תְּהִי־לָכֶם סִבָּה אַחֲרֵי צֵאתִי לְהַזְכִּירְכֶם אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

Tambien yo procurare ſiempre con diligencia que deſpues de mi fallecimiento voſotros podays tener memoria deeſtas coſas.

16 כִּי־לֹא בָאנוּ אַחֲרֵי שְׁנִינוֹת מֵחָכְמוֹת כִּי־אִם הוֹדַעְנוּכֶם אֶת־כֹּחַ וּבִיאַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כִּי־בְעֵינֵינוּ רָאִינוּ אֶת־גְּדֻלָּתוֹ׃

Porque noſotros no hos auemos dado á conocer la potencia, y la venida de nueſtro Seannor Ieſus el Chriſto, ſiguiendo fabulas por arte compueſtas, ſino como auiendo con nueſtros propios ojos viſto ſu Mageſtad.

17 בְּלָקְחוֹ מֵאֱלֹהִים אָבִיו אֶת־כָּבוֹד וְהָדָר בְּבוֹא עָלָיו מִלְמַעְלָה קוֹל כָּזֶה מִגְּדֻלַּת כְּבוֹדוֹ זֶה הוּא בְּנִי יְדִידִי אֲשֶׁר בּוֹ רָצִיתִי׃

Porque el auia recebido de Dios el Padre honrra y gloria, quando vna tal boz fue à el embiada de la manifica gloria: eſté es el amado Hijo mio, enel qual yo me he agradado.

α'.

12. Διὸ οὐκ ἀμελήσω ὑμᾶς ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ.

Parquoi ie ne ferai pareſſeux de vous ramenteuoir touſiours ces choſes, iaçoit que vous ſoyez cognoiſſans & fondés en la verité preſente.

13. Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώματι διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει.

Car i'eſtime que c'eſt choſe iuſte, tādis que ie ſuis en ce tabernacle, de vous eſueiller par aduertiſſement.

14. Εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι.

Sachant que de brief i'ai à deſloger de ce mien tabernacle, comme noſtre Seigneur Ieſus Chriſt meſme le m'a declaré.

15. Σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι,

Mais ie mettrai peine qu'apres mon departement auſſi vous puiſſiez continuellement vous ramenteuoir ces choſes.

16. Οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος.

Car nous ne vous auons point donné à cognoiſtre la puiſſance & la venue de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt, en enſuiuant des fables artificiellement cōpoſees: mais comme ayans veu de nos propres yeux la maieſté d'icelui.

17. Λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα.

Car il auoit receu de Dieu le Pere honneur & gloire, quand vne telle voix lui fut enuoyee de la gloire magnifique, Ceſtui-ci eſt mon Fils bien-aimé, auquel i'ai prins mon bon plaiſir.

CAP. I.

12. Propter quod incipiam vos ſemper commonere de his : & quidem ſcientes & confirmatos vos in præſenti veritate.

Wherefore/ I will not be negligent to put you alwayes in remembrance of theſe things/ though that ye haue knowledge / and be ſtabliſhed in the preſent trueth.

13. Iuſtum autem arbitror quamdiu ſum in hoc tabernaculo ſuſcitare vos in commonitione.

For I thinke it meete as long as I am in this tabernacle / to ſtirre you vp by putting you in remembrance.

14. Certos quòd velox eſt depoſitio tabernaculi mei ſecundùm quod & Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſignificavit mihi.

Seeing I know that the time is at hand that I muſt lay downe this my tabernacle / euen as our Lorde Jeſus Chriſt hath ſhewed me.

15. Dabo autem operam & frequenter habere vos poſt obitum meum, ut horum omniũ memoriam faciatis.

I will endeuour therefore alwayes/ that ye alſo may be able to haue remembrance of theſe things after my departing.

16. Non enim indoctas fabulas ſecuti, notam fecimus vobis Domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem & præſciẽtiam : ſed ſpeculatores facti: illius magnitudinis.

For we folowed not deceyueable fables when we opened vnto you the power/ and comming of our Lorde Jeſus Chriſt / but with our eyes we ſawe his maieſtie.

17. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapſa ad eum huiuſcemodi à magnifica gloria, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi cõplacui, ipſum audite.

For he receyued of God the Father honour and glorie/ whẽ there came ſuch a voyce to him from the excellent glorie/ This is my beloued Sonne/ in whom I am well pleaſed.

Das I. Capitel.

12. Darumb wil ichs nicht laſſen/ euch allezeit ſolches zuerinnern/ wiewol jrs wiſſet / vnd geſtercket ſeyt/ in der gegenwertigen Warheit.

Der faare vil ieg det icke lade/ at minde eder altid paa ſaadant / Alligeuel at i vide oc ere ſtyrckede / i den næruerendis ſandhed.

13. Denn ich achte es billich ſein/ ſo lange ich inn diſer Hütten bin/ euch zu erwecken/ vnd erinnern.

Thi ieg acter det at vere tilbørlige / at opuecke oc paaminde eder/ ſaa lenge ſom ieg er i denne Bolig.

14. Denn ich weiß / daß ich meine Hütten bald ablegen muß / wie mir denn auch vnſer HERR Jeſus Chriſtus eröffnet hat.

Thi ieg veed/ at ieg ſkal ſnarllige afflegge mi Bolig/ lige ſom oc vor HERRE Jheſus Chriſtus haffuer obenbaret mig.

15. Jch wil aber fleiß thun/ daß jhr allenthalben habt nach meinem abſcheid / ſolchs in gedechtniß zu halten.

Oc ieg vil gøre min flid/ at i alleuegne ſkulle haffue dette i hukommelſe effter min Død.

16. Denn wir haben nicht den klugen Fabeln gefolgt/ da wir euch kunth gethan haben / die krafft vnd zukunfft vnſers HErꝛn Jeſu Chriſti/ ſondern wir haben ſeine Herrligkeit ſelber geſehen.

Thi wi effterfulde icke kloge Fabel / der wi kundgiorde eder vor HERRIS Jheſu Chriſti krafft oc tilkommelſe. Men wi haffue ſelff ſeet hans Herlighed.

17. Da er empfieng von Gott dem Vater ehre vnd preiß/ durch eine ſtimme / die zu jhm geſchach von der groſſen Herrligkeit / der maſſen: Diß iſt mein lieber Sohn an dem ich wolgefallen habe.

Der hand fick ære oc priſſ aff Gud Fader / formedelſt en røſt / ſom ſkede til hannem aff den ſtore herlighed/ i ſaa maade/ Denne er min elſkelige Søn / i huilcken ieg haffuer behagelighed.

Kapitola I.

12. A protož budu wás wždyckny napomijnati k těm wěcem/ a to zagiſté vmělé y ſtwrzené w přítomné prawdě.

A ták nie zá niedbam was záwſze vpomináć około tych rzeczy / choć vmieietni y potwierdzeni ieſtheſcie w teráznieyſzey prawdzie.

13. Nebo to mám za ſprawedliwé dokawád gſem w tomto Stánku/ abych wás zbuzowal napomijnánijm;

Abowiem mniemam iż ieſt ſpráwiedliwa rzecz/ poki ieſt w tym przybytku pobudzáć was przez nápominánie.

14. Giſt gſa / že brzké geſt ſloženij Stánku mého / yakož y Pán náſs Gežijſs Kryſtus oznámil mně.

Wiedząc iż rychło złożę then moy przybythek / iako y Pan náſz Jezus Kryſtus mnie oznaymił.

15. Y buduk toho pilen / abyſſte y wy po mé ſmrti čaſto na tyto wěcy zpomijnati mohli.

Ale też poſtáram ſię ábyſcie po wyśćiu moim tych rzeczy wzmiankę czynić mogli.

16. Nebo nenáſledugijce wtipných báſnij / známu gſme wám včinili Pána naſſeho Gežu Kryſta moc a příjtomnoſt / ale ſpatřiwſſe příjtomnau welebnoſt ſláwy geho.

Abowiem nie oznaymiliſmy wam mocy y przyśćia Páná naſzego Jezu Kryſtá / bawiąc ſię báśniámi zmyſłonymi / ále oglądawſzy oczymá náſzymi maieſtat iego.

17. Wzalk geſt zagiſté od Boha Otce Cžeſt y Slawu / když ſe ſtal k němu hlas takowý od welebné Sláwy: Tenť geſt Syn můg milý/ w kterémž mi ſe zaljbilo/ geho poſlauchayte:

Bo był wziął od Bogá Oycá cześć y chwałę / gdy mu był przynieſion głos tákowy od wielmożney chwały: Tenći ieſt Syn moy miły ná którym ia przeſtawam.

א

18 וְקָלָא הָדֵא שְׁמַעַן דְּהָוָא מֶן־שְׁמַיָּא כַּד הָוֵינַן עַמֵּהּ בְּטוּרָא קַדִּישָׁא׃

E noi vdimo questa voce mandata dal cielo, essendo insieme con lui nel santo monte.

19 וְאִית לַן מֶלְּתָא דַּנְבִיּוּתָא מְשַׁרְרָא וְעָבְדִין אַנְתּוּן שַׁפִּיר כַּד תֶּשְׁמְעוּן לָהּ אֵיךְ שְׁרָגָא דְּדָלֵק ו וּמַנְהַר בְּאַתְרָא עַמְטָנָא וַחֲשׁוּכָא עַד־מָא דְּיֶהְוֵה יוֹמָא וְיִדְנַח כּוֹכְבָא דְּנוּהְרָא בְּלֶבָּוָתְכוּן׃

Noi habbiamo etiandio la parola de Profeti piu ferma: a laquale voi fate bene di stare attenti, come ad vna lucerna che luce in luogo oscuro, infin à tanto ch'el giorno risplenda, e che la stella mattutina si leui ne vostri cuori.

20 הָדָא הֵין תֶּדְעוּן מֶן־קְדָם כֹּל מֵדֶם דְּכֹל נְבִיּוּתָא דַּכְתָבָא לָא הֲוָת מֶן פּוּשָּׁקָא דִּבְנַי־נָשָׁא׃

Intendendo primamente questo, che niuna Profetia de la Scrittura è di priuata interpretatione.

21 לַית גֵּיר בְּכֹל זְבַן בְּצֶבְיָנָא דִּבְנַי־נָשָׁא אֶתַת נְבִיּוּתָא אֶלָּא מֶן־רוּחָא דְּקוּדְשָׁא מֶתְדַּבְּרִין מַלֶּלוּ קַדִּישִׁין בְּנַי נָשָׁא דַּאלָהָא׃

Imperoche la Profetia non fu giamai introdotta per humana volontà: ma i santi huomini di Dio hanno parlato sospinti da lo Spirito santo.

18 וְאוֹתוֹ הַקּוֹל אֲנַחְנוּ שָׁמַעְנוּ כִּי־בָא מִשָּׁמַיִם בִּהְיוֹתֵנוּ עִמּוֹ בְּהַר קָדוֹשׁ׃

Y noſotros oymos eſta boz embiada del cielo, quando eſtauamos juntamente conel enel monte ſancto.

19 וְיֵשׁ לָנוּ דְּבַר הַנְּבִיאִים רָד עִם אֵל אֲשֶׁר תֵּיטִיבוּ לַעֲשׂוֹת אִם תַּקְשִׁיבוּ לוֹ כְּמוֹ לַנֵּר הַמּוֹפִיעַ בִּמְקוֹם חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת עַד־אֲשֶׁר יָהֵל הַיּוֹם וְיִגַּהּ הַנֹּגַהּ בִּלְבוֹתֵיכֶם׃

Tenemos tambien la palabra de los Prophetas mas firme: àla qual hazeys bien de eſtar atentos como à vna candela que alumbra en lugar obſcuro, haſtaqne el dia eſclarezca, y el luzero de la mannana ſalga en vueſtros coraçones.

20 וְזֹאת בָּרִאשׁוֹנָה תֵּדְעוּ כִּי־כָל־דְּבַר הַנְּבוּאָה מֵעֲצַת בְּנֵי אָדָם לֹא נִהְיָה׃

Entendiendo primero eſto, que ninguna Propheçia de la Eſcriptura es de particular interpretacion.

21 כִּי־בִרְצוֹן אָדָם לְעוֹלָם לֹא יָרְדָה נְבוּאָה כִּי־אִם בְּצָלְחַ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם דִּבְּרוּ אַנְשֵׁי־אֱלֹהִים הַקְּדוֹשִׁים׃

Porque la Prophecia no fue en los tiempos paſſados trayda por voluntad humana, mas los ſanctos hombres de Dios hablaron ſiendo inſpirados del Eſpititu ſancto.

α´.

18. Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ.

Et nous ouïſmes ceſte voix enuoyee du ciel, eſtãs auec lui en la ſaincte montagne.

19. Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον· ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Nous auons auſſi la parole des Prophetes tres-ferme, à laquelle vous faites bien d'entendre, comme à vne chandelle qui eſclaire en lieu obſcur, iuſqu'à ce que le iour commence à luire, & que l'eſtoile du matin ſe leue en vos cœurs.

20. Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες ὅτι πᾶσα προφητεία γραφῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνεται.

Si vous entendez premierement cela, que nulle prophetie de l'Eſcriture n'eſt de particuliere declaration.

21. Οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι.

Car la prophetie n'a point eſté iadis apportee par la volonté humaine: mais les ſaincts hommes de Dieu eſtans pouſſes du ſainct Eſprit ont parlé.

ב

1 וַהֲווֹ הֵין נְבִיֵּא דַּגָּלֵא בְּעַמָּא אֵיכַנָּא דְּבָכוּן יֶהֱווּן מַלְפָּנֵא דַּגָּלָא דְּיַעֲלוּן יוּלְפָּנָא הֶרְיָנֵא פַּלְגוּתָא וְסַדְקָא דַּאבְדָנָא וְיַכְפְּרוּן לְמָרְיָא דְּפַרְקָהוּן וְיַעְלוּן עַל־נַפְשְׁהוֹן חֲבָלָא וְאַבְדָנָא׃

Nondimeno nel popolo vi furono ancor de falsi profeti, si come ancor tra voi saranno de falsi dottori, che introdurranno copertamente de le sette di perditione, e rinegaranno il Signor che gli ha ricomprati, tirandosi addosso vna presta ruina.

1 וְגַם הָיוּ נְבִיאֵי שְׁקָרִים בָּעָם כְּמוֹ גַּם בָּכֶם יִהְיוּ מְלַמְּדֵי־שְׁקָרִים אֲשֶׁר יָבִיאוּ כְּפִירוֹת הָאֲבַדּוֹן וִיכַחֲשׁוּ אֶת־הָאָדוֹן אֲשֶׁר פָּדָה אוֹתָם וִימַהֲרוּ לְהָבִיא עַל־נַפְשָׁם אֶת־אָבְדָן׃

Empero vuo tambien falſos Prophetas enel pueblo, como aurà entre voſotros falſos doctores, que introduziran encubiertamente ſectas de perdicion, y negarân àl Sennor que los reſcató, trayendo ſobre ſi meſmos acelerada perdicion.

ΚΕΦΑΛ. β´.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι· οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι, ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν.

Mais il y a eu auſſi des faux prophetes entre le peuple, comme il y aura pareillemẽt entre vous des faux docteurs, qui introduiront couuertement des ſectes de perdition, & renieront le Seigneur qui les a rachetés, amenans ſur eux-meſmes ſoudaine perdition.

CAP. I.

18. Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cùm eſſemus cum ipſo in monte ſancto.

And this voyce wee heard when it came from heauen / being with him in the holy mount.

19. Et habemus firmiorem propheticum ſermonem: cui bene facitis attendentes quaſi lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies elucecſcat, & lucifer oriatur in cordibus veſtris.

We haue alſo a moſt ſure worde of the Prophetes / to the which ye do well that ye take heede / as vnto a light that ſhineth in a darke place / vntill the day dawne / & the day ſtarre ariſe in your hearts.

20. Hoc primùm intelligentes quòd omnis prophetia ſcripturæ propria interpretatione non fit.

So that ye firſt know this / that no prophecie in the Scripture is of any priuate motion.

21. Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.

For the prophetie came not in olde time by the will of man: but holy men of God ſpake as they were moued by the holie Ghoſt.

CAP. II.

FVerunt verò & pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant: ſuperducentes ſibi celerem perditionem.

But there were falſe prophetes alſo among the people / euen as there ſhall be falſe teachers among you: which priuily ſhall bring in damnable hereſies / euẽ denying the Lorde / that hath bought them / & bring vpon them ſelues ſwift damnation.

Das I. Capitel.

18. Vnd diſe Stimme haben wir gehört vom Himmel bracht / da wir mit jhm waren / auff dem heiligen Berge.

Oc wi hørde denne røſt komme aff Himmelen/ der wi vaare met hannem/ paa det hellige Bierg.

19. Wir haben ein veſtes Prophetiſch wort/ vnd jr thut wol/ daß jr darauff achtet / als auff ein Liecht / das da ſcheinet in einem tunckeln ort / biß der Tag anbreche / vnd der Morgenſtern auffgehe in ewren hertzen.

Wie haffue it faſt Propheteligt ord / Oc i gøre vel/ at i giffue act der paa/ lige ſom paa it Liuſ/ der ſkin i en mørck ſted / Indtil Dagen kommer / oc Morgenſtiernen opgaar i eders hierte.

20. Vnd das ſolt jhr für das erſte wiſſen/ das keine Weiſſagung inn der Schrifft geſchicht auß eigener Außlegung.

Oc det ſkulle i vide for det første/ At der ſkeer ingen Prophecie i Scrifften aff egen vdlegelſe.

21. Denn es iſt noch nie keine weiſſagung auß Menſchlichem willen herfürbracht / ſondern die heiligen Menſchen Gottes haben geredt/ getrieben von dem heiligen Geiſt.

Thi der er icke end nu nogen Prophecie kommen frem aff Menniſkelig vilie / Men Guds hellige Menniſke/ bleffue trengde til aff den hellig Aand at tale.

Das II. Capitel.

Es waren aber auch falſche Propheten vnter dem Volck/ wie auch vnter euch ſein werden falſche Lehrer/ die neben einführen werden verderbliche Secten / vnnd verläugnen den HERREN der ſie erkaufft hat/ vnd werden über ſich ſelbs führen ein ſchnell Verdammniß.

DEr vaare oc falſke Propheter iblant Folcket/ Lige ſom der ſkulle oc vere falſke Lærere iblant eder/ ſom der hoſſ ſkulle indføre forderffuelige Parti oc necte den HERRE ſom dem købte / oc de ſkulle føre offuer dem ſelff en haſtig fordømelſe.

Kapitola I.

18. A ten hlas my gſme ſlyſſeli poſſlý s Nebe / když gſme byli s nim na Huoře Swaté.

A myſmy ten głos ſłyſzeli kthory był z niebá przynieſion / będąc z nim ná gorze świętey.

19. A máme pewněgſſý Prorockau řeč / kteréžto poſlauchagjce / dobře činijte / yako Swijce / která ſwijtij w temném mijſtě / až ſe y den zaſwijtij / a Dennice wzegde w Srdcých waſſich.

K temu mamy namocnieyſze ſłowo prorockie / kthorego pilnuiąc dobrze czynicie / iáko kágáńcá świecące go na ciemnym mieyſcu / aż ſię dźień oświeći / á iutrzenká wzeydźie w ſercách wáſzych.

20. Tomu nayprwé rozuměgjce / že každé Proroctwij pijſma / nebýwá wyloženijm rozumu lidſkého.

To naprzód wiedząc iż żadne proroctwo piſma nie ieſt z właſnego przynieśienia.

21. Nebo nikdá nenij přineſeno Proroctwij Lidſkau wolij / ale Duchem Swatým gſauce nadchnuti / mluwijwali Swatij Božij Lidé.

Abowiem nie wolą ludzką przynieśione ieſt niekiedy proroctwo / ale święći ludźie Boży pobudzeni od Duchá świętego mowili.

Kapitola II.

BYwali pak y ffaleſſnj Proroci mezy lidem / yakož y mezy wámi budau Včitelé křiwij / kteřijž budau uwozowati Roty zatracenij / a toho Pána kterýž ge kaupil zapjragjce / přiwozugjce ſobě rychlé zahynutj.

BYli też y fálſzywi Prorocy miedzy ludem / iáko też miedzy wámi będą fálſzywi náuczyćielowie / kthorzy potáiemnie wwiodą kácerſtwá zaráźliwe / y Páná ſię też przac ktory ie kupił / ſámi ná ſię przywodząc prętkie zginienie.

ב

2 איתיהון גיר סגיאא
דאחרניאית מהלכין ד
דעליהון יתגדף אורחא
דשררא ׃

E molti ſeguiranno le loro perditioni: per liquali la via de la verità ſarà biaſmata.

3 ובעינותא במלא נכלאא
יקנון יתכון דדינהון כבר
לא שלא ואבדנהון לא
ידמך ׃

E per auaritia faranno mercantia di voi con finte parole: la condannation de quali gia lungo tempo non tarda, e la lor perditione non dorme.

4 אן אלהא גיר על
מלאכא דחטו לא חס
אלא בסוטמא דחשוכא
אסרהון וערמא לשיול
תחתנון וארמנון למתנטרו
ליומא דדינא ׃

Perche come la ſcamparebbeno eſſi ſe Iddio non perdonò à gli Angels che peccorono? ma precipitandoli ne l'inferno con catene d'oſcurità, gli dette ad eſſer riſerbati al giudittio.

5 ועל־עלמא קדמיא
לא חס אלא נטר לנוח
כרוזה דכאנותא כד איתי
טופנא על עלמא ד
דרשיעא ותמניא נפשן
בלחוד חיי במיא ׃

E non perdonò à l'antico mondo, ma conſeruò Noe, ottauo banditor di giuſtitia, quando fece venire il diluuio nel mõdo de gl'impij.

6 ומדינתא דסדום
ודעמורא עבדהון לקטמא
וחיב להון בחורבא וסם
דמותא לאלין דעתידין
למעבד רושעא ׃

E condannò à diſtruttione le città di Sodoma e Gomorra, riducendo le in cenere, e ponendo le in eſempio à quelli che doueuano impiamente operare.

ב

2 ורבים הלכו אחרי זלותם
אשר בם דרך אמת מנאץ ׃

Y muchos ſeguiran ſus perdiciones: por los quales el camino de la verdad ſera blaſphemado;

3 ובבצעם בעלילות הדברים
יסחרוכם כי־תולעתם לא
תמות ואשם לא תכבה ׃

Y por auaricia haran mercaderia de voſotros con palabras fingidas. ſobre los quales la condenacion ya de largo tiempo no ſe tarda, y ſu perdicion no ſe duerme.

4 ואם אלהים לא חס על־
המלאכים החוטאים כי־אם
באזקי־החשך הפילם שאולה
ויתנם לשמור אל־יום דין ׃

Porque como eſcaparon ellos, pues no perdonó Dios à los Angeles que auian peccado: mas antes auiendolos deſpennado en el infierno con cadenas de obſcuridad, los entregó para ſer reſeruados àl juyzio:

5 ועל־עולם הראשון לא חס
כי־אם נצר את־נח קורא צדק
השמיני בהביאו את־המבול
מים על־ארץ הרשעים ׃

Y pues no perdonó àl mundo viejo mas antes guardó à Noe octauo, pregonero de juſticia: y truxo el diluuio àl mundo de maluados:

6 ואת־ערי סדום ועמרה
בהפכה בהפך את־הערים שפט
להכלים ולהזהיר. אותם אשר
עתידים לחטאת ׃

Y ſi condenó por deſtruycion las ciudades de Sodoma, y de Gomorrha, tornando las en zeniza, y poniendolas por exemplo à los que auian de biuir ſin temor y reuerencia de Dios.

β.

2. Καὶ πολλοὶ ἐξακολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀληθείας βλασφημηθήσεται·

Et pluſieurs enſuiuront leurs perditions: par leſquels la voye de verite ſera blaſphemee:

3. Καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λόγοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει.

De ſorte que par auarice ils feront trafique de vous par paroles deſguiſees, ſur leſquels dés pieça la condamnation ne tarde point, & leur perditiõ ne ſommeille point.

4. Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους.

Car ſi Dieu n'a point eſpargnè les Anges qui ont peché: ains les ayant abiſmés auec chaines d'obſcurité, il les a liurés pour eſtre reſerués au iugement:

5. Καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὄγδοον νῶε, δικαιοσύνης κήρυκα ἐφύλαξε, κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας.

Et n'a point eſpargnè le monde ancien, mais a gardè Noë, lui huitieme, heraut de iuſtice, & a amenè le deluge ſur le monde des meſchans:

6. Καὶ πόλεις σοδόμων καὶ γομόῤῥας τεφρώσας καταστροφῇ κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων ἀσεβεῖν τεθεικώς.

Et a condamnè à ſubuerſion les villes de Sodome & Gomorrhe, les reduiſant en cendre, & les mettant pour exemple à ceux qui viuroyent en impieté.

CAP. II.

2. Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur.

And many ſhall followe their damnable wayes/ by whom the way of truet ſhalbe euill ſpoken of.

3. Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur, quibus iudicium iam olim non ceſſat: & perditio eorum non dormitat.

And through couetouſneſſe ſhall they with fayned wordes make marchandiſe of you / whoſe iudgement long agone is no farre of / and their damnation ſleepeth not.

4. Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit; ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reſervari.

For if God ſpared not the Angels/ that hat ſinned / but caſt them downe into hell and deliuered them into chaines of darkenes/ to be kept vnto damnation.

5. Et originali mundo non pepercit, ſed octavum Noë iuſtitiæ præconem cuſtodivit, diluvium mundo impiorum inducens.

Neither hath ſpared the olde worlde / but ſaued Noe the eight perſon a preacher of righteouſneſſe/ and brought in the floud vpon the world of the vngodly.

6. Et civitates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redigens, everſione damnavit, exemplum eorum qui impiè acturi ſunt ponens.

And turned the cities of Sodom & Gomorrhe into aſhes / condemned them and ouerthrewe them / and made them an enſample vnto them that after ſhould liue vngodly:

Das II. Capitel.

2. Vnnd viel werden nachfolgen jhrem verderben / durch welche wirdt der weg der Warheit verläſtert werden.

Oc der ſkulle mange efterfølge deris forderffuelſe. Formedelſt huilcke Sandheds vey ſkal beſpaattis.

3. Vnd durch Geitz / mit erdichten worten/ werden ſie an euch handthiren/ von welchem das vrtheil von langes her nicht ſäumig iſt / vnd jhr verdamniß ſchlefft nicht.

Oc de ſkulle handle met eder formedelſt Gerighed oc optenckte ord / Fra huilcke Dommen ſkal icke lenge tøffue/ oc deris fordømelſe ſoffuer icke.

4. Denn ſo Gott der Engel/ die geſündiget haben/ nicht verſchonet hat/ ſondern hat ſie mit Ketten der Finſterniß zur Helle verſtoſſen / vnd übergeben / daß ſie zum Gerichte behalten werden.

Thi at ſparde Gud icke Englene/ ſom ſyndede/ Men ſtøtte dem til Helffuede met mørckens Lencker/ oc antuordede dem hen/ at de ſkulle beuaris til Dommen.

5. Vnd hat nicht verſchonet der vorigen Welt / ſondern bewarete Noe den Prediger der Gerechtigkeit ſelb achte/ vnd führete die Sündflut über die Welt der Gottloſen.

Oc ſparde hand icke den fremſarne Verden/ Men beuarede Noe retferdigheds Predickere ſelff ottende/ Oc hand førde, Syndfloden offuer de Wgudeligis Verden.

6. Vnnd hat die Stätte Sodoma vnnd Gomorra zu aſchen gemacht/ vmbkehrt/ vnd verdampt/ Damit ein Exempel geſetzet den Gottloſen/ die hernach kommen würden.

Oc hand giorde de Stæder Sodoma oc Gomorra til aſke/ omuende/ oc fordømde dem/ Oc hand ſette de Wgudelige der met it Exempel/ ſom ſkulde komme der effter.

Kapitola II.

2. A mnozý gegich zawedenij náſledowati budau/ ſkrze kterěž ceſta prawdy rauhánij bude poddána:

A wiele náſládowáć będa zginienia ich/ przez ktore drogá prawdy będźie bluźnioná.

3. A w lakomſtwj ſwěm ſlowy pokrytými o wás kupčiti budau. Kterýchžto odſauzenij giž dáwno nemeſſká/ a zatracenij gegich neſpij.

Y przez łákomſtwo zmyſlonymi ſłowy wámi kupczyć będa/ ktorym potępienie iuż zdawná nie omieſzkawa/ y ktorych zátrácenie nie drzemie.

4. Neb poněwadž geſt Bůh Angeluom když zhřeſſyli neodpuſtil/ ale prowazy Pekelnými ſtrhl ge do Pekla/ a wydal na odſauzenij/ aby byli chowáni k mučenij:

Abowiem ieſli Bog Aniołom ktorzy byli zgrzeſzyli nie przepuścił/ ale łáncuchámi ćiemnośći ſtráćiwſzy ie do piekłá/ podał ie záchowáne ku potępieniu.

5. A onomu prwnijmu Swětu také neodpuſtil/ krom ſama oſmého Noe hláſatele Sprawedlnoſti zachowal/ když Potopu vwedl na neſſlechetný Swět.

Y ſtáremu świáthu nie przepuścił/ ále Noego ſamo oſmego opowiedáczá ſpráwiedliwośći záchował/ przywiodſzy pothop ná świát nie pobożnych.

6. A též Měſta Sodomſkých a Gomorſkých w prach obrátiw/ dopuſtil aby ſe propadla/ daw na nich příklad těm/ kteřijž budau neſſlechetně činiti.

Y miáſthá Sodomczykow y Gomoreyczykow obroćiwſzy w popioł wywroceniem pothępił/ y vczynił ie przykłádem tych ktorzy niepobożnie żyć będa.

ודוט 7

ב

7 וְלוּט צַדִּיקָא דְּאֶתְנְכִי מֶן רַשִׁיעָא בַּצְנִיעֵה מֶן הוּפָּכָא דְּאַסוּטוּתָא׃

E liberonne il giuſto Lot, ch'era oppreſſo da la conuerſatione impudica de gli abbomineuoli.

8 בַּאְפִּין גֵּיר וַבְּשָׁמְעָא צַדִּיקָא כַּד אָעֵין בְּהוֹן כֻּל יוֹם שָׁנֵקוּ נַפְשֵׁה דְּצַדִּיקָא׃

Perche queſto giuſto habitando fra eſſi, vdendo, e vedendo, affliggeua ogni giorno il giuſto animo ſuo per le loro inique opere.

9 יָדַע מָרְיָא לְמֶפְרַק לְכָאנֵא מֶן נֶסְיוֹנָא לְעַוָּלֵא דֵּין לְמֶטַּר לְיוֹמָא דְּדִינָא לְמֶשְׁתַּנָּק׃

Il Signore ſa liberare i pij da la tentatione, e riſerbare gl'ingiuſti ad eſſer puniti nel dì del giuditio.

10 יַתִּירָאִית דֵּין דְּבַבְּסַר בְּרֶגְּתָא דְּטַנְפוּתָא מְהַלְכִין דְּבָסִין לְמָרְיָא מַמְרְחִין וְשָׁפְרִין לְהוֹן בְּנַפְשְׁהוֹן וְלָא רָעֲלִין דְּיֵהוֹן מְגַדְּפִין לת לְתוּשְׁבְּחָתָא דְּמֶלְתָּא דְּקוּשְׁתָא׃

E maſſiamamente quelli che ſeguitando la carne, caminano ne l'immonda concupiſcentia e diſprezzano la ſignoria, liquali ſono audaci, e piacciono a ſe ſteſſi, ne temeno di dir male de le maeſtà de ſuperiori.

11 אֵיכָא מַלְאַכֵא חַילְתָנֵא וְתַקִּיפֵא מֶנְּהוֹן לָא יָסְבוּן עַל נַפְשְׁהוֹן דִּינָא דְּגוּדָּפָא׃

Quando che gli Angeli, che pur ſon maggiori di forza e di potentia, non danno contra eſſe dinanzi al Signore ingiurioſa ſententia.

12 הָנוּן דֵּין אֵיךְ חַיוָתָא דְּכִינָא דַּהֲוַו לְפַחָא וַלְקוּטָעָא דְּמוּבְלָא ל לְאַבְדָּנָא בַּדְּלָא יָדְעִין מְגַדְּפִין וּבְחַבָּלָא דב דְּנַפְשְׁהוֹן יֵאבְדוּן׃

Ma coſtoro come animali bruti, traſportati da l'impeto naturale, fatti per eſſer preda & perditione, dicendo male de le coſe che non intendeno, periranno ne la lor corruttione.

ב

7 וְאֶת־לוֹט הַצַּדִּיק הַמְּעֻנֶּה מֵהֲלִיכַת צְלּוֹת הַקְּדֵשִׁים יְמַלְּטֵהוּ׃

Y libró àl juſto Lot, el qual era perſeguido de los abominables por la nefanda conuerſacion deellos.

8 וְכִי־שָׁכַן הַצַּדִּיק בֵּינֵיהֶם לִרְאוֹת וְלִשְׁמוֹעַ אֶת־רָעָתָם מִיָּמִים יָמִימָה הֶשְׁמוּ אֶת־נֶפֶשׁ הַצַּדִּיק בְּמַעֲשֵׂי רִשְׁעָה׃

Porque eſte juſto de viſta y de oydos, morando entre ellos, afligîa cada dia ſu anima juſta con los hechos de aquellos injuſtos.

9 וְיוֹדֵעַ יְהוָה לְמַלֵּט אֶת־יְרֵאָיו מִמַּסֹּתָם וְלִנְצוֹר אֶת־רְשָׁעִים לְיוֹם דִּין לְהוּתָם דֵּרָאוֹן׃

Sabe el Sennor librar de tentacion à los pios, y reſeruar à los injuſtos para ſer atormentados en el dia del juyzio:

10 וְעַל־יֶתֶר אוֹתָם אֲשֶׁר הוֹלְכִים בְּתַאֲוֹתָם אַחֲרֵי טֻמְאַת הַבָּשָׂר בּוֹזֵי שִׁלְטוֹנוֹת מְלֵאֵי־לֵבָב עַזֵּי־פָנִים וְלֹא יִרְעֲדוּ לְקַלֵּל לִכְבוֹד אֱלֹהִים׃

Y principalmente aquellos que ſiguiendo la carne, andan en concupiſcencia de immundicia, y menoſprecian la poteſtad, atreuidos, contumaces, que no temende dezir mal de las poteſtades ſuperiores.

11 אַף־כִּי־הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר בְּכֹחַ וּגְבוּרָה גְּדוֹלִים מֵהֵמָּה לֹא יִשְׂאוּ מֵיְהוָה אֶת־מִשְׁפַּט הַקְּלָלָה אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם׃

Como quiera que los miſmos Angeles que ſón mayores en fuerça y en potencia, no pronuncian juyzio de maldicion contra ellas delante del Sennor.

12 וְהָאֵלֶּה כְּבַהֲמוֹת הָאָרֶץ הַבְּעִירוֹת אֲשֶׁר נִבְרְאוּ לִטְרֹף וּלְאַבֵּד וּבְקַלְּלָם אֶת־אֲשֶׁר לֹא יוֹדְעִים בְּשַׁחַת נַפְשָׁם יִשָּׁחֵתוּ׃

Mas eſtos diziendo mal de las coſas que no entienden, comó beſtias brutas, que naturalmente ſon hechas para preſa y deſtruycion, perecerán en ſu perdicion.

β.

7. Καὶ δίκαιον λὼτ καταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστροφῆς, ἐῤῥύσατο.

Et en a deliuré le iuſte Lot, qui eſtoit oppreſſe des abominables par leur infame conuerſation.

8. Βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοικῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις ἔργοις ἐβασάνιζεν.

Car ce iuſte la habitant entr'eux, par ce qu'il oyoit & voyoit, tormentoit de iour en iour ſon ame iuſte, à cauſe de leurs meſchans actes,

9. Οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν.

Le Seigneur ſait deliurer de tentation ceux qui l'honorent, & reſeruer les iniuſtes pour eſtre punis au iour du iugement:

10. Μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ πορευομένους, καὶ κυριότητας καταφρονοῦντας· τολμηταὶ, αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι, βλασφημοῦντες.

Et principalement ceux qui cheminẽt apres la chair, en conuoitiſe de pollution, & meſpriſant les ſeigneuries, audacieux, adonnés à leur ſens, qui n'ont point horreur de blaſmer les dignités.

11. Ὅπου ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ᾽ αὐτῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν.

Comme ainſi ſoit que les Anges, qui ſont plus grans en force & en puiſſance, ne donnent point ſentence de blaſme à l'en contre d'icelles deuant le Seigneur.

12. Οὗτοι δὲ, ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγενημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθορὰν, ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρήσονται.

Mais ceux-ci comme beſtes brutes, qui ſuiuent leur ſenſualité, eſtans faites pour eſtre prinſes & deſtruites, blaſmás ce qu'ils n'entendent point, periront par leur propre corruption:

CAP. II.

7. Et iuſtum Lot oppreſſum à nefandorum iniuria ac luxurioſa converſatione eripuit.

And deliuered iuſt Loth vexed with the vncleanly conuerſation of the wicked.

8. Aſpectu enim & auditu iuſtus erat: habitans apud eos qui de die in diem animam iuſtam iniquis operibus cruciabant.

For he being righteous / and dwelling among them/in ſeeing and hearing/ vexed his righteous ſoule from day to day with their vnlawfull deedes.

9. Novit Dominus pios de tentatione eripere: iniquos verò in diem iudicii reſervare cruciandos.

The Lorde knoweth to deliuer the godly out of tentation / and to reſerue the vniuſt vnto the daye of iudgement to bee puniſhed.

10. Magis autem eos qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemq; contemnunt, audaces, ſibi placentes: ſectas non metuunt introducere blaſphemantes.

And chiefely them that walke after the fleſh / in the luſt of vncleannes / and deſpiſe the gouernement / which are preſumptuous / and ſtand in their owne cōceite / and feare not to ſpeake euil of them that are in dignitie.

11. Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm ſint maiores, non portant adverſum ſe (*à Domino*) execrabile iudiciū.

Where as the Angels which are greater both in power and might / giue not rayling iudgement agaynſt them before the Lord.

12. Hi verò velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem & in perniciem, in his quæ ignorant blaſphemantes in corruptione ſua peribunt.

But theſe / as brute beaſtes / led with ſenſualitie and made to be taken / & deſtroyed / ſpeake euill of thoſe thinges which they knowe not / and ſhall periſhe through theyr owne corruption.

Das II. Capitel.

7. Vnnd hat erlöſet den Gerechten Loth / welchem die ſchendlichen Leute alles leid theten / mit jhrem vnzůchtigen wandel.

Oc hand frelſte den retferdige Lot / huilcken de ſkendelige Folck giorde alt ont / met deris vtuctelige omgengelſe.

8. Denn dieweil er gerecht war / vnnd vnter jhnen wohnet / daß ers ſehen vnd hören muſte / queleten ſie die gerechte Seele von tag zu tage / mit jhren vnrechten wercken.

Oc efftherdi hand vaar retferdig / oc bode iblant dem / at hand nøddis til at ſee oc høre det / da pinte de den retferdige Siel dag fra dag / met deris vretferdige gerninger.

9. Der HERR weiß die Gottſeligen auß der verſuchung zu erlöſen / die Vngerechten aber behalten zum tage deß Gerichts zu peinigen.

HERREN veed at frelſe de Gudelige aff friſtelſe / Oc at beuare de Vretferdige til Domme dag at pine.

10. Allermeiſt aber die / ſo da wandeln nach dem fleiſch inn der vnreinen luſt / vnd die Herrſchafften verachten / dürſtig / eigenſinnig / nicht erzittern die Majeſtäten zu läſtern.

Oc aller meſt dem / ſom vandre effter Kødet / i vrenlig begering / oc foracte Herſkaff / driſtige / egenſindede / icke beffue ved at beſpaatte Maieſtaten.

11. So doch die Engel / die gröſſer ſtärcke vnd macht haben / nicht ertragen das läſterliche Gericht wider ſich vom HERREN.

Der ſom dog Englene / ſom haffue ſtørre ſtyrcke oc mact / icke kunde lide den laſtelige Dom mod ſig aff HERREN.

12. Aber ſie ſind wie die vnvernünfftigen Thier / die von Natur dazu geborn ſind / daß ſie gefangen vnnd geſchlacht werden / läſtern da ſie nichts von wiſſen / vnd werden in jrem verderblichen weſen vmbkommen.

Men de ere ſom vfornumſtige Diur / ſom aff Naturen ere fødde der til / at de ſkulle gribis oc ſlactis / De laſte det ſom de vide inted aff / oc ſkulle omkomme i deris forderffuelige væſen.

Kapitola II.

7. A ſprawedliwého Lotha obklijčeného bezpráwijm neſſlechetných / od ſmilného gegich obcowánj wyſwobodil.

A ſpráwiedliwego Lotá ſpracowánego bezecnym obcowániem ha niecnych ludzi wybáwił.

8. Zrakem zagiſté y ſluchem ſprawedliwý byl přebýwage mezy nimi / kteřijžto den ode dne ſprawedliwau Duſſy ſkutky neſſlechetnými trápili.

Abowiem on ſpráwiedliwy mieſzkáiac miedzy nimi / ná kázdy dzień nie pobożnymi ich ſpráwami widząc ie y ſłyſząc duſze ſpráwiedliwą dręczył.

9. Vmijť Pán Bůh ſprawedliwé z pokuſſenj wyſwoboditi / ale neſſlechetné zachowati ke dni Saudnému k mučenij.

Vmieć Pan pobożne ludzi z pokuſzenia wybawić / á nieſpráwiedliwe ná ſądny dzień ku karániu záchowác.

10. A naywijce ty / kteřijžto po wůli těla ſwého w žádoſti nečiſtoty chodij / a Panſtwij potupugij / zauffalij gſauce / ſami ſobě ſe lijbijce / nebogijce ſe bludůw vwoditi / rauhagijce ſe.

A zwłaſzczá ty ktorzy zá ciáłem idąc w nieczyſtey pożadliwości chodzą / y páńſtwem gardzą ſwowolni / y w ſobie ſie kocháiący / nie lękáią ſie bluźnić przełożeńſtwá.

11. Kdežto Angelé gſauce wětſſý w ſýle y w mocy nežli Lidé / ledwa trpij proti ſobě ten proklatý Saud (ode Pána.)

Gdyż ſámi Anjołowie kthorzy śiłą y mocą więczſzy ſą / nie czynią bluźnierſkiego ſądu przećiwko im v Páná.

12. Tyto pak iako ne rozumná howada / od přirozenij gdau do wězenij a k zahynutij w těch wěcech kterýchž neznagij / rauhagijce ſe w poruſſenij ſwém zahynau.

Ale ći iáko nie rozumne bydlęthá kthore zá przyrodzeniem ſwoim idą / vczyniona ku temu koncowi / áby poimáne zginęły / ty rzeczy gániąc ktorych nie wiedzą / w ſkáżeniu ſwoim zágíną.

ב

13 וִיקַבְּלוּן פּוּרְעָנָא בְּכַאנוּתָא בְּרֶגִיגָּתֵהּ ד
דְעָלְמָא מִתְחַנְּבִין שׁוּלָמֵא וְקָמוּתָא דְפָלְחִין אֶסְטְרַגְיָא בַּחֲשָׁמִיָּתָא דְנַפְשְׁהוֹן מ
מִצְטַבְּיִן לְהוֹן עֲלַיְכוֹן׃

Riportando la mercè de l'ingiuſtitia: come quelli che ſi danno buon tempo ne le loro ordinarie delitie, ſporcitie e macchie, che ſi pigliano paſſa tempo ne i loro ingãni, banchettando inſieme con voi.

14 עַיְנַיְהוֹן מְלִין זַנְיוּתָא וְחַטָּהִין דְלָא יָשְׁתְּקִין מַטְעִין נַפְשָׁן דְּבֵית קְיָמָא לַיְת לְהֵין לְבוּתְהוֹן מְלֵא עֲלוּבוּתָא בְּנַי לְוָטְתָא׃

Che hanno gli occhij pieni d'adulterio, inſatiabili del peccato, ineſcando le anime inſtabili, hauendo il cuore eſercitato ne le rapine, eſſendo figliuoli di maladittione.

15 שָׁבְקִין אוּרְחָתֵהּ —
תְרִיצָתָא דְּמָרְיָא טְעוֹ מִן הַיְמָנוּתָא וּמְהַלְּכִין בא
בְּאוּרְחֵהּ דְּבַלְעָם בַּר בְּעוֹר דְּאַחֵב לְאַגְרָא דַחֲטִיתָא׃

Che laſciata la dritta via, vanno errando, ſeguendo la via de Balaam figliuol di Boſor, ilquale amò la mercede iniqua.

16 מַרְדּוּתָא דֵּין קַבֵּל עַל־מַסְטִינוּתָא נַפְשֵׁהּ כַּד חֲמָרָא חַרְשָׁא מְמַלְּלָא בְּקָלָא בַּר נָשָׁא וּכְלָא שְׁטְיוּתָא דִנְבִיָּא׃

Et fu conuinto de la ſua iniquità: perche vn aſinella muta, parlando in voce humana, raffrenò la pazzia del Profeta.

17 אִילֵין הֲנוּן מַעְיָנָא דְּלָא מַיָּא עֲנָנָא דְּמִן עַרְעוּרָא מִתְתְּזִיעִין ו
וְדַעֲמְטְנָא דַחֲשׁוּכָה מ
מִתְנְטַר לְהוֹן׃

Queſti ſon fonti ſenz'acqua, e nuuole agitate da furia di vento: ai quali è riſerbata in eterno l'oſcurità de le tenebre.

ב

13 לָקַחַת אֶת־שְׂכַר רִשְׁעָה אֲשֶׁר לְחֶפְצָם חוֹשְׁבִים אֶת־עֶדְנַת יְמֵיהֶם מוּמִים וּמְאוּמִים הַמִּתְעַנְּגִים בְּמִרְמוֹת נַפְשָׁם בְּאָכְלָם עִמָּכֶם לֶחֶם בְּבֵית מַרְזֵחַ׃

Recibiendo el galardon de ſu injuſticia reputando por deleyte poder gozar de deleytes cada dia: eſtos ſon ſuziedades y manchas: los quales comiendo con voſotros, juntamente ſe recrean en ſus errores.

14 עֵינֵיהֶם מָלְאוּ נְאָפִים וְחַטָּאָה לֹא תָנוּחַ בַּעֲלִלוֹתָם מְהַתְּלִים אֶת־נַפְשׁוֹת נָעוֹת וְנָדוֹת וְיֶשׁ־לָהֶם לֵב בּוֹצֵעַ בֶּצַע וּבְנֵי־מְאֵרָה הֵמָּה׃

Teniendo los ojos llenos de adulterio, y no ſaben ceſſar de pecar, ceuando las anîmas inconſtantes, teniendo el coraçon exercitado en cudicias, ſiendo hijos de maldicion,

15 בְּעָזְבָם אֶת־דֶּרֶךְ יְשָׁרָה תָּעוּ וְהִתְעוּ הָלְכוּ אַחֲרֵי־דֶרֶךְ בִּלְעָם בֶּן־בְּעוֹר אֲשֶׁר אָהַב אֶת־שְׂכַר רִשְׁעָה׃

Que dexando el camino derecho han errado, auiendo ſeguido el camino de Balaam hijo de Boſor, el qual amó el premio de la maldad.

16 וַיִּקַּח תּוֹכַחַת רִשְׁעַת נַפְשׁוֹ בְּהַבִּיעַ הָאָתוֹן הַבְּעִירָה בְּקוֹל אָדָם לְכַלֵּא אֶת־כִּסְלוּת הַנָּבִיא׃

Y fue reprehendido de ſu maldad: vn animal mudo à coſtumbrado à yugo, ſobre que yua ſentado, hablando en boz de hombre refrenó la locura del Propheta.

17 אֵלֶּה הֵם בְּאֵרוֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא יָכִלוּ מַיִם עֲנָנִים גְּנֻבָתָם סוּפָה לַאֲשֶׁר עֵיפָה וְאֹפֶל צַלְמָוֶת נִצָּר לְעוֹלָם׃

Eſtos ſon fuentes ſin agua, y nuues traydas de toruellino de viento: para los quales eſtá guardada eternalmente la obſcuridad de las tinieblas.

β'.

13. Κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν.

Rapportans le ſalaire d'iniquité, & prenans leur plaiſir en leurs delices ordinaires, taches, ſouillures, prenans leur eſbat en leurs tromperies, en banquetãt auec vous:

14. Ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκαταπαύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλεονεξίαις ἔχοντες· κατάρας τέκνα.

Ayans les ieux pleins d'adultere, & qui ne ceſſent iamais de pecher, amorſans les ames mal aſſeurees, ayans le cœur exercé en rapinés, enfans de malediction:

15. Καταλιπόντες τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ· ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν.

Leſquels ayans delaiſſé le droit chemin. ſe ſont fouruoyés, ayans enſuiui le train de Balaam fils de Boſor, qui aima le ſalaire d'iniquité, mais il fut redargué de ſon iniuſtice.

16. Ἔλεγξιν δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν.

Car vne aſneſſe muette parlant en voix d'homme, reprima la folie du Prophete.

17. Οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλαπος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.

Ce ſont fontaines ſans eau, & nuees demenees par le tourbillon: auſquels l'obſcurité des tenebres eſt reſeruee eternellement.

CAP. II.

13. Percipientes mercedem iniuſtitię, voluptatem exiſtimantes diei delicias, coinquinationis, & maculæ, deliciis affluentes, in conviviis ſuis luxuriantes vobiſcum.

And ſhall receyue the wages of vnrighteouſnes / as they which count it pleaſure to liue delicioufly for a ſeaſon. Spottes they are & blottes / deliting themſelues in their deceyuings / in feaſting with you.

14. Oculos habentes plenos adulterii & inceſſabilis delicti. Pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum in avaritia habentes, maledictionis filii.

Hauing eyes full of adulterie / and that can not ceaſe to ſinne / beguiling vnſtable ſoules: they haue heartes exerciſed with couetouſnes / curſed children.

15. Derelinquentes rectam viam erraverunt, ſecuti viam Balaam ex Boſor, qui mercedem iniquitatis amavit.

Which forſaking the right way / haue gone aſtray / following the way of Balaam / the ſonne of Boſor / which loued the wages of vnrighteouſnes.

16. Correptionem verò habuit ſuæ veſaniæ, ſubiugale mutum animal hominis voce loquens, prohibuit prophetæ inſipientiam.

But hee was rebuked for his iniquitie: for the domme aſſe ſpeaking with mans voyce / for bade the fooliſhnes of the Prophet.

17. Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reſervatur.

Theſe are welles without water / and cloudes caryed about with a tempeſt / to whom the blacke darkenes is reſerued for euer.

Das II. Capitel.

13. Vnd den lohn der vngerechtigkeit davon bringen. Sie achtens für wolluſt / das zeitliche wolleben / Sie ſind ſchande vnnd laſter / prangen von ewren Allmoſen / praſſen mit dem ewren.

De faa wretferdighedens Løn der aff. De acte det for vellæſt / at leffue daglige vel / de ere ſkam oc laſt / de bramme aff eders Almiſſe / de braſke met eders.

14. Haben Augen voll Ehebruchs / laſſen jhnen die Sünde nicht wehren / locken an ſich die leichtfertigen Seelen / haben ein Hertz durchtrieben mit Geitz / verfluchte Leute.

De haffue øyen fulde aff Horeri / de lade icke formene dem ſynden / de locke til ſig de letferdige Siele / haffue it hierte ſom er beſlaget met gerighed / forbandede Folck.

15. Verlaſſen den richtigen Weg / vnd gehen jrre / vnd folgen nach dem wege Balaam deß Sons Boſor / welchem geliebte der lohn der vngerechtigkeit.

De forlade den rette vey / oc gaa vild / oc følge effter Balaams Boſor ſøns vey / huilcken der elſkte wretferdighedens Løn.

16. Hatte aber eine ſtraffe ſeiner übertrettung / nemlich / das ſtumme laſtbare Thier redet mit Menſchenſtimme / vnd wehret deß Propheten thorheit.

Oc hand fick ſtraff for ſin offuertredelſe ſom vaar / Det ſtumme trelbaarne Diur talede met Menniſkis røſt / oc formente Propheten ſin daarlighed.

17. Das ſind Brunnen ohn Waſſer / vnd Wolcken vom Windwirbel vmbgetrieben / welchen behalten iſt ein tunckel Finſterniß in ewigkeit.

Diſſe ere Kilder vden vand / oc Skyer ſom omdriffuis aff huerluind / huilcke mørckens dumhed er beuaret til euig tid.

Kapitola II.

13. Wezmauce odplatu neſprawedlnoſti ſwé. Za rozkoſs magij každého dne kochánij / gſauce poſſkwrna a mrzkoſti: Rozkoſs plodijce na Hodech ſwých s wámi ſmilnijce.

J odnoſząc zapláte nieſpráwiedliwośći / przetho iż zá wdzięczna rzecz ſobie máia powſzedne roſkoſzy / plugáſtwem ſa y zmázámi ktorzy kocháia ſie w zdrádach ſwoich gdy z wámi bieſiáduia.

14. Oči magijce plné cyzoložſtwa / a nepřeſtáwagij hřeſſyti / laudijce Duſſe neuſtawičné / ſrdce magijce obwyklé lakomſtwij / Synowé zlořečenſtwij:

Oczy máia pełne cudzołoſtwá / y ktorzy nie vmieia przeſtáć od grzechu / wyłudzáiac duſze nieſtáteczne / ſerce máiac wyćwiczone ku wydzierániu / ludźie przeklęći.

15. Kteřijž opuſtiwſſe ceſtu prawau / y zblaudili vhodiwſſe na ceſtu Balámowu z Bozor / kterýž mzdu neprawoſti milowal.

Ktorzy opuśćiwſzy proſta droge / obładźili ſie / y vdáli ſie droga Báláámá ſyná Boſorowego / ktory zapłáthy nieſpráwiedliwośći vmiłował.

16. Protož treſtánij měl za ſwau nemaudroſt. Když němé pod Gho dané howado člowěčijm hlaſem mluwilo / a bránilo Proroku geho nemaudroſti.

Ale ſztrofowánie przeſtepſtwá ſwego ćierpiał / ábowiem niema oſlicá iarzmo noſząca ludzkim głoſem mowiac / zahámowáła ſzaleńſthwo prorockie.

17. Tiť gſau yako Studnice bez wody / a mlhy wichry zbauřené / kterýmžto mrákota temnoſtij ſe chowá.

Ci ſa ſtokámi bez wody / obłoki od wichru pedzone / ktorym nagęſtſze ćiemnośći ná wieki ſa záchowáne.

ב

18 בַּחְתִירוּתְהוֹן גֵּיר סַר סְרִיקוּת רֶעְיָנְהוֹן מְמַלְּלִין וּמַטְעִין בְּרֶגְיָתָא דְּבֶסְרָא בַּאסוֹטוּתָא וּבְדַוְיוּתָא וּבְצַחֲנוּתָא לְאִילֵין דְּקַלִיל אֶתְפַּצִּיו דַּבְטָעְיוּתָא ד דְּאוּרְחְהוֹן מְהַלְּכִין׃

Perciochе parlando parole di vanità piu che arroganti, smeſcano con le concupiſcentie de la carne & le laſciuie coloro, che s'erano del tutto ritratti da quelli che conuerſano ne l'errore.

19 לְחֵארוּתָא גֵּיר מְמַלְּכִין לְהוֹן וְאִילֵין אִיתַיְהוֹן עַבְדֵּא דְּחַבָּלָא כָּל־מַן גֵּיר דִּמְזַדְּכֵא מֶן אֱנָשׁ עַבְדֵּה הוּ אֶתְעֲבַד׃

Promettendo loro la libertà, eſſendo eſſi ſerui di corruttione: conciosia che da cui l'huomo è ſuperato, à colui è ſottopoſto in ſeruitù.

20 אֶן גֵּיר אֶתְפַּצִּיו מֶן־טַמְאוּתָא דְּעָלְמָא בִּידַעְתָּא דְּמָרַן וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וַבְאָנּוּן תּוּב מֶתְחַבְּכִין וּמֶזְדַּכִּין וָהְוְיָא חַרְתְּהוֹן בִּישָׁא מֶן קַדְמַיְתְהוֹן׃

Perche ſe poi che ſono vſciti fuor de l'immonditie del mondo, per la cognition del Signore e Saluator IESV *Chriſto, di nuouo inuolgendoſi in eſſe, ne ſon ſuperati, la loro vltima conditione è diuenuta peggior che la prima.*

21 פַּקַּח גֵּיר טַב לְוָית לְמַדָּעוּתְהוֹן לְאוּרְחָא דְּכֵאנוּ מֶן־דַּלְמַדָּעוּ וְתוּב לְמֶתְהַפָּכוּ מֶן־פּוּקְדָנָא קַדִּישָׁא דְּמֶתְיַהֲבָא לְהוֹן׃

Imporeche ſarebbe ſtato loro il meglio non hauer conoſciuta la via de la giuſtitia, che doppo l'hauerla conoſciuta, ritornarſene à dietro dal ſanto precetto che era ſtato dato loro.

22 הֲוָא דֵּין לְהוֹן הָדָא פַּלְאתָא דְּקוּשְׁתָּא הָדָא כַּלְבָּא תָב לְקֵיבְסֵהּ וַחְזִירְתָא מְשַׁתְּיְגָא לְכַעְקָא דְּזֶבְלָא׃

Et è loro auuenuto quello che ſi dice per vero prouerbio, Cane ritornato al ſuo proprio vomito: e porca lauata ritornata à trauolgerſi nel fango.

ב

18 כִּי־הֶבֶל גַּאֲוָתָם יַבִּיעוּן בְּתַאֲוֹת זָלוּת הַבָּשָׂר יְהַתֵּלוּ אוֹתָם אֲשֶׁר כִּמְעַט סָרוּ מֵרֵעֲתָם אַךְ עוֹד בִּשְׁגָגָה הָלְכוּ׃

Porque hablando, arrogantes palabras de vanidad, ceuan con las concupiſcencias de la carne en diſſoluciones à los que verdaderamente auian huydo de los que conuerſan en error.

19 מְבַשְּׂרִים אוֹתָם אֶת־חֻפְשָׁה בִּהְיוֹתָם עַבְדֵי־הַשְּׁחִיתָה ׀ כִּי־הָאִישׁ אֲשֶׁר נִלְאָה מִפְּנֵי אֶחָד עַבְדּוֹ נַעֲשָׂה׃

Prometiendoles libertad, ſiendo ellos miſmos ſieruos de corrupcion. Porque el que es de alguno vencido, es ſubjecto à la ſeruidumbre del que lo vencio.

20 כִּי־אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־גֹּאַל הָעוֹלָם בְּדַעַת אֲדֹנֵינוּ וְגֹאֲלֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְעוֹד נְבוֹכִים יֵחַתּוּ הָיוּ לָהֶם הָאַחֲרוֹנוֹת רָעוֹת מֵרִאשׁוֹנוֹת׃

Ciertamente ſi auiendoſe ellos apartado de las contaminaciones del mundo, por el conocimiento del Sennor y Saluador Ieſus el Chriſto, y otra vez enboluiendoſe en ellas, ſon vencidos, ſus poſtrimerias les ſon hechas peores que los principios.

21 כִּי־טוֹב הָיָה לָהֶם לֹא לָדַעַת אֶת־דֶּרֶךְ הַצְּדָקָה מִדַּעַת וְלָשׁוּב מֵאַחֲרֵי־מִצְוָה הַקְּדוֹשָׁה הַנְּתוּנָה לָהֶם׃

Porque mejor les vuiera ſido no auer conocido el camino de la juſticia, que deſpues de auerlo conocido, tornarſe àtràs del ſancto mandamiento que les fue dado.

22 כִּי־קָרָה לָהֶם דְּבַר־מָשָׁל הָאֱמֶת כְּכֶלֶב שָׁב עַל־קֵאוֹ וַחֲזִיר רָחַץ אֶל־גִּלְלֵי צֹאָתוֹ׃

Pero hales acontecido lo que por vn verdadero prouerbio ſe ſuele dezir: El perro es buelto à ſu vomito, y la puerca lauada es tornada àl rebolcadero del cieno.

ϐ.

18. Ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι, δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις τοὺς (ὀλίγον) ἀποφυγόντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους.

Car en prononçant propos fort enflés de vanité, ils amorſent par les conuoitiſes de la chair, & par inſolences, ceux qui eſtoyent à bon eſcient eſchappés d'entre ceux qui conuerſent en erreur:

19. Ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.

Leur promettans liberté: comme ainſi ſoit qu'eux-meſmes ſoyent ſerfs de corruption: car on eſt reduit en la ſeruitude de celui par lequel on eſt ſurmonté.

20. Εἰ γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου, ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων.

Car ſi apres eſtre eſchappes des ſouillures du monde, par la cognoiſſance du Seigneur & Sauueur Ieſus Chriſt: toutesfois derechef eſtâs entortillés en icelles, ils en ſont ſurmontés, leur derniere condition leur eſt deuenue pire que la premiere.

21. Κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς.

Car il leur euſt mieux valu n'auoir point cognu la voye de iuſtice qu'apres l'auoir cognuë, ſe deſtourner arriere du ſainct commandement qui leur auoit eſté baillé.

22. Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα· καὶ, ὗς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου.

Mais ce qu'on dit par vn vrai prouerbe, leur eſt aduenu, Le chien eſt retourné à ſon propre vomiſſement: & la truye lauee eſt retournee à ſe veautrer au bourbier.

CAP. II.

18. Superbia enim vanitatis loquentes, pelliciunt in deſideriis carnis luxurię, eos qui paululum effugiunt, qui in errore converſantur.

For in ſpeaking ſwelling wordes of vanitie / they beguile with wantonnes through the luſtes of the fleſh them that were cleane eſcaped from them which are wrapped in errour.

19. Libertatem illis promittentes, cum ipſi ſervi ſint corruptionis, à quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſervus eſt.

Promiſing vnto them libertie / & are them ſelues the ſeruants of corruption: for of whomſoeuer a man is ouercome / euen vnto the ſame is he in bondage.

20. Si enim refugientes coinquinationes mundi, in cognitione Domini noſtri & ſalvatoris Ieſu Chriſti, his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus.

For if they / after they haue eſcaped frō the filthineſſe of the worlde / through the knowledge of the Lord / and of the Sauiour Jeſus Chriſt / are yet tangled againe therein / and ouercome / the latter ende is worſe with them then the beginning.

21. Melius enim erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ, quam poſt agnitionem, retrorſum converti ab eo quod illis traditum eſt ſancto mandato.

For it had bene better for them / not to haue knowne the waye of righteouſneſſe / then after they haue knowen it / to turne from the holy commandement giuen vnto them.

22. Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reverſus ad ſuum vomitum: &, Sus lota in volutabro luti.

But it is come vnto them / according to the true prouerbe / The dogge is returned to his owne vomit: and / The ſow that was waſhed / to the wallowing in the myer.

Das II. Capitel.

18. Denn ſie reden ſtoltze wort / da nichts hinder iſt / vnd reitzen durch vnzucht zur fleiſchlichen luſt / die jenigen / die recht entrunnen waren / vnnd nun im irrthumb wandeln.

Thi de tale ſtolte ord / ſom inted er hoſſ / oc locke dem formedelſt wtuctighed til kødelig lyſt / ſom rettelige vaare vndkomne / oc vandre nu i vild farelſe.

19. Vnd verheiſſen jnen Freyheit / ſo ſie ſelbs Knecht deß Verderbens ſind. Denn von welchem jemand überwunden iſt / deß Knecht iſt er worden.

Oc de loffue dem Frihed / alligeuel at de ere ſelff forderffuelſens Tienere. Thi aff huilcken nogen er offueruunden / hans Tienere er hand bliffuen.

20. Denn ſo ſie entflohen ſind dem vnflat der Welt / durch die erkentniß deß HERRN vnd Heilandes Jeſu Chriſti / werden aber widerumb inn dieſelbigen geflochten vnnd überwunden / iſt mit jnen das letzte ärger worden denn das erſte.

Thi at vnflyde de Verdens wrenlighed / formedelſt vor HERRIS oc Frelſeris Jheſu Chriſti bekendelſe / oc bliffue beſuerede oc offueruundne igen der vdi / da er det ſiſte bleffuit verre met dem end det førſte.

21. Denn es were jnen beſſer / daß ſie den weg der Gerechtigkeit nicht erkennet hetten / denn daß ſie jhn erkennen / vnd ſich kehren von dem heiligen Gebot / das jnen gegeben iſt.

Thi det vaare dem bedre / at de haffde icke kent retferdighedens vey / end at de kende hannem / oc vende ſig fra det hellige Bud / ſom dem er giffuit.

22. Es iſt jnen widerfaren das ware Sprichwort: Der Hund friſſet wider was er geſpeiet hat. Vnd die Sau wältzet ſich nach der ſchwemme wider im kot.

Det ſande Ordſprock er dem vederfaret / Hunden æder igen det ſom hand ſpyde. Oc Soen velter ſig i Skarnet igen effter hun er toen.

Kapitola II.

18. Nebo pyſſné marnoſti mluwijce / laudij w rozkoſſy těleſného ſmilſtwa / ty kteřijž nedokonale warugij ſe hřijchuow / a w bludu bydlijce.

Abowiem nádęta próżność mowiąc / przyłudzáią przez pożądliwość ciáła proſtoty ty ktorzy prawdziwie vciekli byli od onych ktorzy w błędzie przemieszkawáią.

19. Swobodu gim ſlibugij / a gſauce ſami ſlužebnjcy poruſſenij. Neb od koho kdo geſt přemožen / toho y ſlužebnijkem geſt.

Wolność im obiecuiąc gdyż ſámi ſą ſłudzy ſkáżenia / ábowiem kto ieſt od kogo przezwyciężon / temu też ieſt zniewolony.

20. A když pak ti kteřijž vteſſkagij poſſkwrn ſwěta tohoto / ſkrze známoſt Pána naſſeho a Spaſytele Gežu Kryſta / opět zaſe gimi bywagij přemoženi a w ně vwaleni / tehdy včiněny gſau gim poſlednij wěcy horſſý nežli prwnij.

Bo ieſliby vſzedſzy plugáwośći świátá przez vznánie Páná y zbáwićielá Jezu Kryſtá / tymi ſię vmotawſzy byli zwyciężeni; tedy oſtátni ſtan ich ſtał ſię gorſzy niż pierwſzy.

21. Neb geſt bylo gim lépe ceſty Sprawedlnoſti nepoznáwati / nežli poznánij zaſe zpět odwrátiti / od toho Přikázanij Swatého / kteréž geſt gim bylo prwé wydano.

A lepieyby im było nie vznáć drogi ſpráwiedliwośći / niżli poznawſzy cofnąć ſię ná zad od świętey nauki im podáney.

22. Treffij ſe zagiſté na ně ono prawé Přijſlowij: Pes nawrátil ſe k ſwému wývratu. A toto: Swině vmytá / zaſe ſe vwalila do Kaliſſtě bláta.

Ale ſię im przydáło / co prawdziwa przypowieśćia poſpolićie mawiáią / Pies wroćił ſię do zmiećiſká ſwego / y świniá vmytá do káłuże błotá.

ג

1 לְהָדָא הָשָׁא אֲנָא חֲבִיבַי
דְּתַרְתֵּין כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן
אֶגַּרְתָּא דְּבְהֵין מְקִים אֲנָא
בְּעוּהָדָנָא לְדַכְיָא
דְּרֶעְיָנְכוֹן׃

Cariſſimi, io vi ſcriuo gia queſta ſeconda epiſtola, per amendue lequali ſueglio con ammonitione la ſincera voſtra mente.

2 דְּתֶהֱווֹן עָהֲדִין לְמֶלֵּא
דְּמֶן קְדָם מֶתְאַמְרִין מֶן
נְבִיֵּא קַדִּישֵׁא וַלְפוּקְדָנַן
דְּחְנַן שְׁלִיחֵא מָרַן וּמַחְיָנַן
אִנּוּן׃

Accioche voi vi ricordiate de le parole che gia ſono ſtate dette da i ſanti Profeti, e de la Dottrina di noi Apoſtoli del Signore e Saluatore.

3 הָדָא דֵּין לוּקְדַם תֵּדְעוּן
דִּבְיוּמָתָא חֲרָיֵא יֵאתוּן
אֶנָשָׁא דְּבַרְנְיָא וְטוּעְיֵי דע
דְּעָלְמָא הָנָא בְּרֶגְיָגָתָא
דְּנַפְשְׁהוֹן יְהַלְכוּן׃

Sapendo in prima queſto che ne gli vltimi giorni verrano de beffatori, che caminaranno ſecondo le lor proprie concupiſcentie.

4 וְאָמְרִין אַיְכוּ הָבִיל
מוּלְכָנָא דְּמֵאתִיתֵהּ מֶן־
בָּתַר דֵּין דְּמֵכוּ אֲבָהָתַן כֹּל־
מֶדֶם הָכַנָא מְקַיְּמִין מֶן
רִישִׁיתֵהּ דְּעָלְמָא׃

E diranno; Doue è la promeſſa de la ſua venuta? conciosia che da che i Padri s'addormirono, tutte le coſe vanno perſeuerando coſi fin dal principio de la creatione.

5 מֶטוּל דְּחֲרָא מֶן־הָלֵין
מֶלֶּא לָא טָעֵין לְהוֹן ד
דְּשְׁמַיָּא הֲווּ מֶן־קְדִים
וְאַרְעָא מֶן מַיָּא וּבַאְיָדָא
דְּמַיָּא מֶתְקַיְּמִין מֶטוּל
בְּמֶלְּתָא דְּאַלָּהָא׃

Certo eſſi ſono volontariamente ignoranti di queſto che i cieli erano gia gran tempo, e la terra, conſiſtendo dentro à l'acque, e per mezo l'acque, per la parola di Dio.

6 מֶטוּל הָנוּן גֵּיר דְּמֶן
קְדִים עָלְמָא כַּד הֲוָא
מְלֵאָא אֲבַד׃

Per lequali coſe il mondo che era allora innondato d'acqua, peri.

ג

1 וּמֵעַתָּה אֲהוּבַי שֵׁנִית כּוֹתֵב אֲנִי
לָכֶם אֶת־אִגֶּרֶת הַזֹּאת לְהִתְעוֹרֵר
בְּזִכָּרוֹן אֶת־תֻּמַּת רוּחֲכֶם׃

Chariſſimos, yo os eſcriuo aora eſta ſegunda carta, por la qual deſpierto con exhortacion vueſtro limpio entendimiento.

2 לִזְכֹּר דְּבָרִים אֲשֶׁר מִקֶּדֶם
מְדֻבָּרִים בְּפִי־הַנְּבִיאִים הַקְּדוֹשִׁים
וּמִצְוֹתֵינוּ אֲשֶׁר הוֹיִם אֲנַחְנוּ
שְׁלִיחֵי־אֲדֹנֵינוּ וּמוֹשִׁיעֵנוּ׃

Para que tengays memoria de las palabras que antes han ſido dichas de los ſanctos Prophetas, y de nueſtro mandamiento, que ſomos Apoſtoles del Sennor y Saluador.

3 וְזֹאת בָּרִאשׁוֹנָה תֵּדְעוּ כִּי־
יָבוֹאוּ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים תַּעֲלוּלִים
הַהוֹלְכִים כְּתַאֲווֹת נַפְשׁוֹתָם׃

Sabiendo primero eſto, que en los poſtrimeros dias vendrán Burladores, andando ſegun ſus proprias concupiſcencias.

4 לֵאמֹר אַיּוֹ מַאֲמַר בּוֹאוֹ כִּי־
מֵאֲשֶׁר יָשְׁנוּ אֲבוֹתֵינוּ כָּל־דְּבָרִים
עַל־כַּנָּם עוֹמְדִים מֵרֵאשִׁית
הַבְּרִיאָה׃

Y diziendo: Adonde eſta la Promeſſa de ſu aduenimiento? Porque deſde el dia en que los Padres durmieron, rodas las coſas perſeueran anſi como deſde el principio de la creacion.

5 אַךְ בְּסֶלֶף וְהַחֵפֶץ נִכְחַד מֵהֶם
כִּי־הַשָּׁמַיִם הָיוּ מִקֶּדֶם וְהָאָרֶץ
מִמַּיִם וּבַמַּיִם קָמָה בִּדְבַר
אֱלֹהִים׃

Cierto ellos ignoran voluntariamente, que los cielos fueron enel tiempo antiguo: y la tierra que por agua y en agua eſtá eſſentada por la palabra de Dios:

6 אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם מִקֶּדֶם הָאָרֶץ
בְּמֵי הַמַּבּוּל נִשְׁחָתָה׃

Por loqual el mundo de entonces pereció anegado por agua.

ΚΕΦΑΛ. γ΄.

Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν.

Bien aimés, ie vous eſcri deſia ceſte ſeconde epiſtre, par laquelle ie reueille par aduertiſſemens voſtre pur entendement:

2. Μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος.

Afin qu'ayez ſouuenance des paroles qui au parauant ont eſté dites par les ſaincts Prophetes, & de noſtre ſainct commandement, qui ſommes Apoſtres du Seigneur & Sauueur.

3. Τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι.

Sachans tout premierement cela, qu'il viendra es derniers iours des mocqueurs, cheminans ſelon leurs propres conuoitiſes:

4. Καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως.

Et diſans, Où eſt la promeſſe de ſon aduenement? car depuis que les Peres ſont endormis, toutes choſes perſeuerent ainſi dés le commencement de la creation.

5. Λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ, ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα, τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ.

Car ils ignorent volontairement ce poinct, que dés iadis les cieux ont eu leur eſtre, & la terre conſiſtant dedans l'eau, & parmi l'eau, par la parole de Dieu.

6. Δι' ὧν ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο.

Par leſquelles choſes le monde d'alors eſt peri, eſtant couuert d'vn deluge d'eaux.

CAP. III.

HAnc ecce vobis chariſſimi ſecundam ſcribo epiſtolam, in quibus, veſtram excito in commonitione ſinceram mentem.

This ſecond Epiſtle I now write vnto you/ beloued / where with I ſturre vp/and warne your pure mindes.

2. Vt memores ſitis eorum quæ prædixi verborum à ſanctis Prophetis, & Apoſtolorum veſtrorum, præceptorum Domini & Salvatoris.

To call to remembrance the words / which were tolde before of the holy Prophets/ and alſo the cōmandement of vs the Apoſtles of the Lord and Sauiour.

3. Hoc primùm ſcientes, quòd venient in noviſſimis diebus in deceptione illuſores, iuxta proprias concupiſcentias ambulantes.

This firſt vnderſtande / that there ſhall come in the laſt dayes / mockers / which will walke after their luſtes.

4. Dicentes, Vbi eſt promiſſio aut adventus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic perſeverant ab initio creaturæ.

And ſay/ Where is the promes of his cōming? for ſince the fathers died / all things continue a like from the beginning of the creation.

5. Latet enim eos hoc volentes, quòd cæli erant priùs & terra, de aqua, & per aquam, conſiſtens Dei verbo.

For this they willingly knowe not / that the heauens were of old / and the earth that was of the water and by the water / by the worde of God.

6. Per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit.

Wherefore the world that then was/ periſhed/ouerflowed with the water.

Das III. Capitel.

DJß iſt die ander Epiſtel/ die ich euch ſchreibe jr lieben/ inn welcher ich erwecke vnnd erinnere ewren lautern ſinn.

DEtte er den anden Epiſtel/ ſom ieg ſcriffuer til eder/ i elſkelige/ i huilcket ieg opuecker oc paaminder eders rene ſind.

2. Daß jr gedencket an die wort/ die euch zuvor geſagt ſind von den heiligen Propheten/ vnd an vnſer gebot/ die wir ſind Apoſtel deß HERRN vnd Heilands.

At i ſkulle tencke paa de ord / ſom eder ere tilforn ſagde aff de hellige Propheter / oc paa vort Bud / vi ſom ere vor HERRIS oc Frelſeris Apoſtle.

3. Vnd wiſſet das auffs erſt/ daß in den letzten tagen kommen werden Spötter die nach jren eigenen lüſten wandeln.

Oc i ſkulle det førſt vide/ at der ſkulle komme i de ſiſte dage/ Beſpaattere / ſom vandre effter deris egen Lyſt.

4. Vnd ſagen: Wo iſt die Verheiſſung ſeiner zukunfft? Denn nach dem die Väter entſchlaffen ſind/ bleibet es alles/ wie es von anfang der Creaturen geweſen iſt.

Oc ſige/ huor er hans Tilkommelſis Løffte? Thi effter at Fedrene ſoffuede hen / da bliffuer alting / lige ſom det vaar aff Creaturens begyndelſe.

5. Aber mutwillens wöllen ſie nicht wiſſen / daß der Himmel vor zeiten auch war / darzu die Erde auß Waſſer vnd im Waſſer beſtanden / durch Gottes Wort.

Men aff fortredelighed ville de icke vide/ at Himmelen oc vaar i fordom tid / der til met Jorden ſtadig aff vand oc vdi vand/ formedelſt Guds Ord.

6. Dennoch ward zu der zeit/ die Welt durch diſelbigen mit der Sündflut verderbet.

Dog pleff paa den tid/ Verden forderffuit formedelſt de ſamme met Syndfloden.

Kapitola III.

NAymilegſſý/ hle tentoť wám giž druhý Liſt pijſy/ kterýmž wzbuzugi w napomjnánj waſſý čiſtau myſl.

NAmileyßy iuż then wthory liſt do was piße/ w kthorym ßczyra myſl wáße przez nápominánie wzbudzam.

2. Abyſſte pamatowali na ſlowa/ ktorá gſau wám předpowěděná od ſwatých Proroků/ a na naſſe Přikázanj kteřjž gſme Apoſſtolé Pána a Spaſytele naſſeho.

Abyſćie pámiętáli ſlowá przepowiedziáne od świętych Prorokow/ y nauke náße/ ktorzy ieſteſmy Apoſtołowie Páná y zbáwićiela.

3. Toto naypřwé wědauce/ že přigdau w poſlednijch dnech s oklamáwanijm/ poſměwači/ podlé ſwých žádoſtij chodijce.

Tho naprzod wiedząc/ iż o ſtátnich dni przyidą ßyderze/ ktorzy chodźić będą w ſwoich wláſnych roſkoßách.

4. A řijkagjce: Kde geſt zaſlijbenij nebo přijchod geho? Neb yak gſau Otcowé naſſy zemřeli wſſecky wěcy tak trwagj od počátku ſtwořenij.

Y mowiąc gdźież ieſt obietnicá przyśćia tego? Abowiem od thego czáſu iako/ oycowie záſneli/ wßythki rzeczy ták trwáią od poczatku ſtworzenia.

5. A kteřijž tomu tak chtij/ ſkryto geſt před nimi toto/ že gſau Nebeſa byla prwé též y Země z wody/ a ſkrz wodu to trwalo ſlowem Božijm

Bo dobrowolnie tego nie wiedzą/ iż niebá iuż zdawná ſthaly ſie przez ſlowo Boże/ y ziemiá z wody/ y w wodzie poſtáwiona.

6. Skrze kteréžto onen prwnij Swět wodau gſa potopen zhynul.

Przetho świát ktory byl ná then czas/ zátopiony wodą zginał.

ג

7 מֵן הָשָׁא דֵּין שְׁמַיָּא
וְאַרְעָא בְּמֶלְּתֵהּ נְטִירִין
וּמֶתְנַטְרִין לְנוּרָא לְיוֹמָא
דְּדִינָא וַלְאוּבְדָנָא דְּאֶנָשָׁא
רַשִׁיעֵא׃

E i cieli che ſono al preſente, e la terra, ſon ripoſti per la medeſima ſua parola, riſerbandoſi al fuoco nel di del giuditio e de la perditione de gli huomini impii.

8 כְּהָדָא דֵּין תֶּדְעוּן חֲבִיבַי
דְּיוֹמָא חַד לְוָת מָרְיָא
אֵיךְ אֶלֶף שְׁנִין וְאֶלֶף שְׁנִין
אֵיךְ יוֹמָא חַד׃

Hor ſiaui nota chariſſimi, vna coſa, cioè che vn giorno appreſſo il Signore è come mille anni, e mille anni ſono come vn giorno.

9 לָא גֵּיר מְאַחַר מָרְיָא
לְמוּלְכָּנָא (אֵיךְ דְּסָבְרִין
אֱנָשָׁא וְתָמְהִין עַל——
תּוּחָרְתֵּהּ) אֶלָּא בְּמַגְּרַת
רוּחֵהּ דְּכַן לָא צָבֵא דְּאֶנָשׁ
יֵאבַד אֶלָּא דְּנֵיתֵא לְכֻל בְּנַי
נָשָׁא לַתְיָבוּתָא׃

Il Signor che ha promeſſo, non tarda, ſi come alcuni la ſtimano tardanza: ma è patiente inuerſo di noi, non volendo che alcun periſca, ma che tutti vengano à penitentia.

10 וְנֵיתֵא יוֹמָא דְּמָרְיָא אֵיךְ
גַּנָּבָא בְּלֵלְיָא דְּבֵהּ יֶעְבְּרוּן
שְׁמַיָּא בְּחַיְלָא רַבְּתָא
אֶסְטוּכְסַוהי דְּעָלְמָא מֵן
רַתְחָא דְּנוּרָא נֶשְׁתְּרוּן
וְאַרְעָא וְכֻלעְבָדַוהי דְּבָהּ
יֶוקְדוּן בְּנוּרָא׃

Ma il giorno del Signor verrà come vn ladro di notte, nelquale i cieli paſſarano con grande impeto, e gli elementi ardendo ſi riſolueranno: e la terra, e le opere che ſono in eſſa, ſiano abbruſciate.

11 אִין דֵּין כֻּל הָאֵלֵין ——
נֶשְׁתְּרוּן אֵיךְ וָלֵא לְכוּן
דְּתֶהֱווּן קַדִּישִׁין בְּכֻלְהוּן
הוּפָּכַיְכוּן וַבְכֻלָּה דְּחֶלְתּ
אֱלָהָא וְדַכְיוּתָא׃

Douendoſi dunque tutte queſte coſe diſfare, quali vi biſogna egli eſſere in ſante conuerſationi e pietà.

ג

7 וְהַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ מֵעַתָּה בְּאוֹתוֹ
הַדָּבָר נֶאֱצָרִים הֵמָּה לָאֵשׁ נְצֻרִים
לְיוֹם דִּין לְאָבְדַן אֲנָשִׁים רְשָׁעִים׃

Mas los cielos que ſon aora, y la tierra, ſon conſeruados por la miſma palabra, guardados para el fuego en el dia del juyzio, y de la perdicion de los hombres impios.

8 וְאַחַת הַזּוֹאת לֹא תְכֻחַד מִכֶּם
אֲהוּבַי כִּי־יוֹם אֶחָד בְּעֵינֵי יְהוָה
כְּאֶלֶף שָׁנִים וְאֶלֶף שָׁנִים כְּיוֹם
אֶחָד׃

Mas, o amados, no ignoreys vne coſa, y es que vn dia delante del Sennor es como mil annos y mil annos ſon como vn dia.

9 לֹא־מְאַחֵר יְהוָה אֶת־הַמַּאֲמָר
(כְּמוֹ חָשְׁבוּ אֲנָשִׁים כִּי־מְאַחֵר)
כִּי־אִם מַאֲרִיךְ אַפּוֹ עָלֵינוּ וְלֹא
יֹאבֶה לַאֲבֹד כָּל־אִישׁ כִּי־אִם
לָשׁוּב כֻּלָּם לִתְשׁוּבָה׃

El Sennor no tarda ſu promeſſa, como algunos la tienen por tardança: empero es paciente para con noſotros, no queriendo que ninguno perezca, ſino que todos ſean recibidos à penitencia.

10 כִּי־בוֹא יָבוֹא יוֹם יְהוָה כַּגַּנָּב
בַּלָּיְלָה אֲשֶׁר בּוֹ הַשָּׁמַיִם בְּסַעַר
גָּדוֹל יַעֲבֹרוּ הַיְסוֹדוֹת הֶהָרִים
וְהָעֲמָקִים יִמַּסּוּ וְיִתְבַּקְּעוּ כַּדּוֹנָג
מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְהָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר
בָּהּ יִשָּׂרֵפוּן׃

Mas el dia del Sennor vendrá como ladró en la noche en el qual los cielos paſſaron con grande eſtruendo, y los elementos ardiendo, ſeran deshechos, y la tierra, y las obras que en ella eſtan, ſeran quemadas.

11 וְכִי־כָל־הָאֵלֶּה יִמַּסּוּ מִפְּנֵי
הָאֵשׁ אֵיכָכָה יָשְׁוֶה לָכֶם לִהְיוֹת
בַּהֲלִיכוֹת קֹדֶשׁ וְיִרְאַת יְהוָה׃

Pues como ſea anſi que todas eſtas coſas han de ſer deshechas, que tales conuiene que voſotros ſeays en ſanctas y pias conuerſaciones.

γʹ.

7. Οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσί, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων.

Mais les cieux qui ſont maintenant & la terre, ſont reſerués par la meſme parole, eſtans gardés pour le feu au iour du iugement, & de la deſtruction des meſchans hommes.

8. Ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέρα μία.

Mais, ô vous bien-aimés, n'ignorez point vne choſe, c'eſt qu'vn iour eſt enuers le Seigneur cõme mille ans & mille ans ſont comme vn iour.

9. Οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χωρῆσαι.

Le Seigneur ne retarde point ſa promeſſe, comme quelques vns eſtiment retardement, mais il eſt patient enuers nous, ne voulant point qu'aucun periſſe, ains que tous vienent à repentance.

10. Ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται.

Mais le iour du Seigneur viendra comme le larron en la nuict, auquel les cieux paſſeront auec vn bruit ſifflant de tempeſte, & les elemens ſeront diſſouts par chaleur, & la terre, & toutes les œuures qui ſont en elle, bruſleront entierement.

11. Τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις.

Comme ainſi ſoit donc que toutes ces choſes ſe doiuent diſſoudre, quels vous faut il eſtre en ſainctes conuerſations, & œuures de pieté?

CAP. III.

7. Cæli autem qui nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſiti ſunt, igni reſervati in diem iudicii & perditionis impiorum hominum.

But the heauens and earth/ which are nowe/ are kept by the ſame worde in ſtore/ and reſerued vnto fire agaynſt the daye of iudgement / and of the deſtruction of vngodly men.

8. Vnum verò hoc non lateat vos chariſſimi, quia unus dies apud Dominum ſicut mille anni, & mille anni ſicut dies unus.

Dearely beloued / be not ignorant of this one thing / that one day is with the Lorde / as a thouſande yeeres / & a thouſand yeeres/ as one day.

9. Non tardat Dominus promiſſionem ſuam, ſicut quidam exiſtimant: ſed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti

The Lord is not ſlacke concerning his promes / as ſome men counte ſlackeneſſe/ but is pacient towarde vs/ and woulde haue no man to periſhe / but woulde all men to come to repentance.

10. Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cæli magno impetu tranſient, elementa verò calore ſolventur, terra autem & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur.

But the day of the Lorde will come as a thiefe in the night / in the which the heauens ſhall paſſe away with a noyſe/ and the elements ſhall melt with heate/ and the earth with the workes / that are therein/ ſhalbe burnt vp.

11. Cùm igitur hæc omnia diſſolvenda ſint: quales oportet vos eſſe in ſanctis converſationibus & pietatibus.

Seeing therefore that all theſe thinges muſt be diſſolued / what maner perſons ought ye to be in holy conuerſation and godlines.

Das III. Capitel.

7. Alſo auch der Himmel jetzund vnd die Erde/ werden durch ſeine Wort geſparet/ daß ſie zum Fewer behalten werden/ am tage deß Gerichts / vnd Verdamniß der Gottloſen Menſchen.

Lige ſaa ſparis oc nu Himmelen oc Jorden/ formedelſt hans Ord / at de ſkulle beuaris til Ilden / paa Dome dag/ naar de vgudelige Menniſke ſkulle fordømis.

8. Eines aber ſey euch vnverhalten/ jr Lieben/ das ein tag für dem HERREN iſt wie tauſent jar/ vnd tauſend jar wie ein tag.

Men en ting ſkal icke dølies faar eder / at en dag er faar HERREN lige ſom tuſinde aar / oc tuſinde aar lige ſom en dag.

9. Der HERR verzeucht nicht die verheiſſung/ wie es etliche für einen verzug achten/ Sondern er hat gedult mit vns/ vnd will nicht / daß jemand verloren werde / ſondern daß ſich jederman zur buſſe kehre.

HERREN tøffuer icke met ſin Forjettelſe/ ſom nogle acte det for en fortøffuelſe / men hand haffuer taalmodighed met oſſ/ oc vil icke/ at nogen ſkal fortabis / men at huer mand ſkal vende ſig til Penitentze.

10. Es wird aber deß HERREN tag kommen / alß ein Dieb in der nacht/ in welchem die Him̃el zergehen werden/ mit groſſem krachen/ die Element aber werden für hitze ſchmeltzen/ vnd die Erde vnd die Werck/ die darinnen ſind/ werden verbrennen.

Oc HERRENS dag ſkal komme / ſom en Tyff om natten/ i huilcken Himlene ſkulle forgaa/ met ſtort bulder/ oc Elementerne ſkulle ſmeltis aff hede / oc Jorden oc den gerning ſom der er vdi/ ſkal opbrendis.

11. So nun das alles ſoll zergehen/ wie ſolt jr denn geſchickt ſein/ mit heiligem wandel vnnd Gottſeligem weſen?

Efferdi at det ſkal nu altſammen forgaa/ huorledis ſkulle i da vere ſtickede/ met hellig omgengelſe oc Gudeligt væſen?

Kapitola. III.

7. Ale Nebeſa kteráž gſau nynij y Země/ týmž Slowem Božijm odložena gſau / a zachowána/ k ohni ke dni Saudnému/ a k zatracenij neſſlechetných Lidij.

A niebioſá y ziemiá ktore teráz ſa / thym że ſlowem ſchowáne ku ogniowi ná dźiń pothepienia y zginienia niepobożnych ludźi bywáia zachowane.

8. Gedno pak toto nebuď wás tayno naymilegſſý/ že geden den v Pána Boha gt/ yako Tiſýc Leth: a Tiſýc Leth/ yako gediný den.

Przythym namileyſzy niech wam to nie bedźie thayno/ iż ieden dźień v Paná ieſt iáko tyſiac lat/ á thyſiac lat iáko ieden dźień.

9. Nemeſſká Bůh ſliby ſwými/ yako někteřij za to magij: ale trpěliwě čeká pro wás/ nechtě by kdo zahynul/ alě aby ſe wſſyckni obrátili k pokánij.

Nie omieſzkawa Pan ktory obiecał/ iáko niektorzy to máia za omieſzkanie / ále cierpliwy ieſt przećiwko nam/ nie chcac áby ktorzy zgineli/ ále żeby wſzyſcy ku vznániu przyſzli.

10. Přigdeť zagiſté den Páně yako zloděg: w kterémžto Nebeſa welikau prudkoſtij změnij ſe/ a žiwlowé ohněm ſe rozplynau: Země pak y ty wěcy které na nij gſau ſpáleny budau.

A on dźień Páńſki przyidźie w nocy iáko złodźiey/ gdy niebá z ſzumem przemina/ y żywioły ſie zapaliwſzy rozſthapia/ á ziemiá y ſpráwy ktore ná niey ſa/ zgorála.

11. A ponkwadž to wſſecko tak ſe má zruſſyti/ y gacý pak wy máte býti w ſwatém obcowánij a w miloſtiwoſtech.

Gdy theby wſzytki rzeczy rozſtapia ſie/ iákiemi być maćie w świętym obcowániu y w pobożnych ſpráwách.

ג

12 מְקַוֵּין וּמְמַהֲרִין לְמֵאתִיתֵהּ דְּיוֹמָא דַּאלָהָא דְּבֵהּ שְׁמַיָּא בְּנוּרָא יֶשְׁתְּרוּן וְאֶסְטוּכְסוּהִי יַוְקְדוּן וּבְרַתְחָא דְּנוּרָא יֶעְדוּן׃

Aſpettando, & affrettando à la venuta del giorno di Dio, per ilquale i cieli acceſi in fuoco ſi riſolueranno, e gli elementi ardendo ſi liquefaranno?

13 שְׁמַיָּא דֵּין חֲדָתֵא וְאַרְעָא חַדְתָּא אַיְךְ מוּלְכָּנָא דְּאֶתְיְהֵב בֵּהּ בְּיַד אֶוַנְגֶּלִיוֹן מְקַוֵּינַן דַּבְהוֹן תְּעַמְרִי כְּאֵנוּתָא׃

Ma noi aſpettiamo nuoui cieli e nuoua terra, ſecondo la ſua promeſſa, ne i quali habita la giuſtitia.

14 מֶטוּל הָנָא חֲבִיבַי אֶן מְקַוֵּין אַנְתּוּן לְהָלֵין עְנַיִן הֱוַו בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא סַגִּיאָתָא דְּקַדִּישִׁין דְּלָא מוּם וְדְלָא רֶשְׁיָן תֶּשְׁתַּכְחוּן בִּשְׁלָמָא׃

Per laqual coſa, cariſſimi, aſpettando voi queſte coſe, ingegnateui d'eſſer trouati da eſſo immaculati & irreprenſibili in pace.

15 וּלְמַגְּרַת רוּחֵהּ דַּאלָהַן תֶּדְעוּן דַּלְטִיבוּתָא אַיְכַנָּא אַף פַּוְלוֹס אַחוּן חֲבִיבַן אַיְךְ חֶכְמְתָא דְּמֶתְיַהְבָא לֵהּ כְּתַב לְכוֹן׃

E riputateui à ſalute la lunga patientia del noſtro Signore: ſi come ancor v'ha ſcritto il noſtro fratello Paulo, ſecondo la ſapientia à lui data.

16 אַיְכַנָּא אַף בְּכֻל אֶגַּרְתָּא מְמַלֵּל בְּהֵין עַל הָלֵין דְּבְהֵין אִיתַיְהוֹן מֶלֵּא קַשְׁיָן לְמֶשְׁתַּכָּלוּ דְּהָנוּן דְּשַׁטְיָן וְדַבְּיִת קִיָּמָא לַית לְהוֹן מְהַפְּכִין אַיְכַנָּא אַף לְכְתָבֵא שַׁרְכָּא לְאַבְדָנָא דְּנַפְשְׁהוֹן׃

Come quello che in tutte le ſue epiſtole, parla di queſte coſe: tra lequali ne ſono alcune difficili ad intenderſi che gl'indotti & inſtabili ſtorceno, come ancora l'altre Scritture, à lor propria perditione.

ג

12 לְקַוּוֹת וּלְמַהֵר אֶל־בּוֹא יוֹם יְהוָה אֲשֶׁר בּוֹ הַשָּׁמַיִם מִפְּנֵי אֵשׁ יִמַּסּוּ וִיסוֹדוֹת שְׂרוּפוֹת תִּמַּסּוּ׃

Eſperando y apreſſurando hos para el aduenimiento del dia de Dios, en el qual los cielos ſiendo encendidos, ſeran deshechos, y los elementos ſiendo abraſados, ſe fundiran?

13 כִּי־שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ חֲדָשָׁה כִּדְבָרוֹ מְקַוִּים אֲנַחְנוּ בַּאֲשֶׁר תִּשְׁכֹּן צְדָקָה׃

Pero eſperamos cielos nueuos y tierra nueua, ſegun ſus Promeſſas, en los quales morá la juſticia.

14 עַל־כֵּן אֲהוּבַי בְּקַוֺּתְכֶם אֶל־הָאֵלֶּה תִּיגְעוּן לְהִמָּצֵא לְפָנָיו תְּמִימִים וּבְלִי מוּם בְּשָׁלוֹם׃

Por loqual, o amados, eſtando en eſperança de eſtas coſas, procurad con diligencia que ſeays del hallados ſin macula, y ſin reprehenſion en paz.

15 וְאֶת־אֹרֶךְ אַפֵּי אֲדֹנֵנוּ לִתְשׁוּעָה תַּחְשֹׁבוּ כְּמוֹ גַם פַּוְלוֹס אָחִינוּ אֲהוּבֵנוּ כְּחָכְמָתוֹ אֲשֶׁר נִתְּנָה לוֹ כָּתַב אֲלֵיכֶם׃

Y tened por ſalud la paciencia de nueſtro Sennor, como tambien nueſtro amado hermano Paulo, ſegun la ſabiduria que le ha ſido dada, os ha eſcripto tambien.

16 כַּאֲשֶׁר גַּם בְּכָל־אִגְּרוֹתָיו מְדַבֵּר עַל־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בָּהֵן יֵשׁ דְּבָרִים קָשִׁים אֲשֶׁר יְפַתְּלוּ הַבְּעָרִים שׂוֹנְאֵי מוּסָר וְתוֹכַחַת נָעִים וְנָדִים כְּמוֹ גַם אֶת־כְּתָבִים אֲחֵרִים לְאָבְדַן נַפְשׁוֹתָם׃

Caſi en todas ſus epiſtolas hablando deſtas coſas; entre las quales ay algunas difficiles de entender, las quales los indoctos y inconſtantes tuercen, como tambien las otras Eſcrituras, para perdicion de ſi miſmos.

γʹ.

12. Προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται;

En attendant, & vous haſtans à la venuë du iour de Dieu, par laquel les cieux eſtans enflambés ſeront diſſouts, & les elemens ſe fondront de chaleur.

13. Καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ.

Or attendons-nous ſelon la promeſſe d'icelui nouueaux cieux & nouuelle terre, eſquelles iuſtice habite.

14. Διό, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ.

Parquoi, bien-aimés, en attendant ces choſes, eſtudiez-vous à ce que ſoyez trouués de lui ſans tache & ſans reproche en paix.

15. Καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε· καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦλος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν.

Et tenez pour ſalut la longue attente de noſtre Seigneur: comme auſſi noſtre bien-aimé frere Paul vous en eſcrit ſelon la ſapience qui lui a eſté donnee:

16. Ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν.

Comme celui qui en toutes ſes Epiſtres parle de ces poincts: entre leſquels il y a des choſes difficiles à entendre, que les ignorans & mal aſſeurés tordét, comme auſſi les autres Eſcritures, à leur propre perdition.

CAP. III.

12. Expectantes & properantes in adventum diei Domini, per quem cæli ardentes ſolventur, & elementa ignis ardore tabeſcent?

Looking for / and haſting vnto the comming of the day of God / by the which the heauens being on fire / ſhalbe diſſolued / and the elements ſhall mele with heat?

13. Novos verò cælos & novam terram ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in quibus iuſtitia habitat.

But we looke for newe heauens / a new earth / according to his promes / wherein dwelleth righteouſnes.

14. Propter quod, chariſſimi, hæc expectantes, ſatagite, immaculati & inviolati ei inveniri in pace.

Wherefore / beloued ſeeing that yee looke for ſuch things / be diligent that ye may bee founde of him in peace / without ſpot and blameles.

15. Et Domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini, ſicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſecundùm datam ſibi ſapientiam ſcripſit vobis.

And ſuppoſe that the long ſuffering of our Lorde is ſaluation / euen as our beloued brother Paul according to the wiſedome giuen vnto him wrote to you.

16. Sicut & in omnibus epiſtolis, loquens in eis de his in quibus ſunt quædā difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem.

As one / that in all his Epiſtles ſpeaketh of theſe things: among the which ſome things are hard to bee vnderſtande / which they that are vnlearned and vnſtable / peruert / as they do alſo other Scriptures vnto their owne deſtruction.

Das III. Capitel.

12. Daß jr wartet vnd eilet zu der zukunfft deß tages deß HERRN / in welchem die Himmel vom Fewer zurgehen / vnd die Element für hitze zerſchmeltzen werden.

At i kunde vente oc haſte til HERRENS dagis tilkommelſe / Paa huilcken Himlene ſkulle forgaa aff Jld / oc Elementerne ſmeltis aff hede.

13. Wir warten aber eines newen Himmels / vnnd einer newen Erden / nach ſeiner verheiſſung / in welchen Gerechtigkeit wohnet.

Men wi vente en ny Himmel / oc en ny Jord / effter hans Forjettelſer / J huilcke Retferdighed boer.

14. Darumb / meine lieben / dieweil jr darauff warten ſollet / ſo thut fleiß / daß jr für jm vnbefleckt vnd vnſträfflich im Fride erfunden werdet.

Der faare mine elſkelige / affter di at i ſkulle der tage vaare paa / Da verer flitige / at i kunde findis wbeſmittede oc wſtraffelige faar hannem i Fred.

15. Vnd die gedult vnſers HERREN / achtet für ewer Seligkeit. Als auch vnſer lieber Bruder Paulus / nach der Weißheit / die jm gegeben iſt / euch geſchrieben hat.

Oc acter vor HERRJS taalmodighed / for eders Salighed. Som oc vor elſkelige Broder Paulus / ſcreff eder til / effter den Viſdom / ſom hannem er giffuen.

16. Wie er auch in allen Briefen davon redet. In welchen ſind etliche ding ſchwer zuverſtehen / welche verwirren die vngelehrigen vnd leichtfertigen / wie auch die andern Schrifften / zu jhren eigen verdammniß.

Lige ſom hand oc taler der om i alle Breff / J huilcke der ere nogle ting ſuare at for ſtaa / huilcke de wlærde oc Letfertige foruende / lige ſom oc de andre Scriffter / til deris egen fordømelſe.

Kapitola III.

12. Čekagjce a poſpjchagjce ku přijſſtij dne Páně / ſkrze kteréhož Nebeſa hořjce rozplynau ſe / a Ziwlowé horkoſtij ohně wadnauti budau?

Oczekywáiac y ſpieſzac ſie ná przyście dnia Bożego / w ktory niebá goráiac rozſtapia ſie / y żywioły zápalone roſpuſzcza ſie.

13. Nowého pak Nebe a nowé země / wedlé ſlibůw geho / čekáme / w kterýchžto Sprawedlnoſt přebýwá.

Ale nowych niebios y nowey ziemie wedle obietnice oczekawamy / w ktorych ſpráwiedliwość mieſzka.

14. Protož naymilegſſý / tohoto čekagjce / ſnažte ſe / abyſſte nepoſſkwrněnij a neporuſſenij před nim nalezeni byli w pokogi:

Przeto namileyſzy tych rzeczy oczekywaiac / ſtáraycie ſie abyście bez zmázy / y bez ná ganienia od niego z pokoiem byli znalezieni.

15. A Pána naſſeho Gezu Kryſta dlauho čekanij za ſpaſenij měgte / Jakož y naymilegſſý Bratr náſs Pawel / podlé daně ſobě maudroſti pſal wám.

A cierpliwość Páná náſzego rozumieycie być zbáwienie / Jáko y miły brát náſz Páwel wedle daney iemu madrości piſal wam.

16. Těmiž we wſſech Epiſſtolach ſwých / mluwě o těch wěcech / w nichž někteřé wěcy gſau neſnadné k ſrozuměnij / gež hlaupij a newſtawičnij přewracugij / yako y giná Pjſma k ſwému wlaſtnjmu zatracenj.

Jáko ten ktory niemal we wſzytkich liściech mowi o thych rzeczach miedzy ktorymi ſa niektore trudne ku wyrozumieniu / ktore nieumieietni y nieſtátheczni / wykrácáia iáko ine piſma ku zátráceniu ſámych siebie.

ג

17 אַנְתּוּן חֲבִיבַי דְּמִן קְדָם יָדְעִיתּוּן אֶזְדַּהֲרוּ דְּלָא אֱנָשׁ יַטְעֵיכוּן בְּטוּעַי דְּחַסִּירַי רַעְיָנָא וְתֶתְפְּלוּן מֶן פְּשִׁיטוּתָא דְּהַיְמָנוּתָא ׃

Voi dunque, diletti, poi che gia n'hauete notitia, guardate, che tirati insieme con gli altri dal l'error di questi nefandi, non cadiate da la vostra stabilità.

18 רְבַו דֵּין בְּתַרְבִירת טַיְבוּתָא וּבִידַעְתָּא דְּמָרַן וּמַחְיָנַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלֵהּ תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא וְקוּלָסָא אֵיךְ דְּבְכֻל זְבַן אַף הָשָׁא וְלְעָלַם עָלְמִין אַמִּין ׃

Ma crescete ne la gratia è cognitione del nostro Signore e Saluatore IESV Christo. A lui sia gloria, & hora e nel dì de l'eternità.

שְׁלְמַת אֶגַּרְתָּא דְּפֶטְרוֹס
שְׁלִיחָא דְּתַרְתֵּין ׃

ג

17 וְאַתֶּם אַחַי אֲהוּבַי כִּי יוֹדְעִים מִלְּפָנִים הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יַשִּׁיאוּנְכֶם הַפּוֹשְׁעִים בְּתוֹעָתָם לִנְפּוֹל מִמִּסְעַד נַפְשְׁכֶם ׃

Anſi que voſotros, o amados, pues eſtays amoneſtados, guardaos que por el error de los abominables no ſeays juntamente con los otros engannados, y caygays de vueſtra firmeza.

18 פְּרוּ וּרְבוּ בְּתְחִנָּה וּבְדַעַת אֲדֹנֵינוּ וְגוֹאֲלֵנוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר לוֹ הַכָּבוֹד מֵעַתָּה וְעַד יוֹם עוֹלָם אָמֵן ׃

Mas creced en la gracia, y conocimiento de nueſtro Sennor y Saluador Ieſus el Chriſto. A el ſea gloria aora, y haſta el dia de la eternidad, Amen.

תם ונשלם

γ'.

17. Ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοὶ, προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ.

Vous donc, bien-aimés, puis que vous en eſtes deſia aduertis, gardez qu'eſtans emportés auec les autres pat la ſeduction des abominables, vous ne dechez de voſtre fermeté.

18. Αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν καὶ εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

Ains croiſſez en grace & en cognoiſſance de noſtre Seigneur & Sauueur Ieſus Chriſt. A lui ſoit gloire & maintenant, & iuſqu'au iour d'eternité, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. III.

17. Vos igitur fratres præſcientes, cuſtodite, ne inſipientium errore traducti excidatis à propria firmitate.

Ye therefore beloued/ſeeing ye knowe theſe things before/beware/ leaſt ye be alſo plucked away with the errour of the wicked / and fall from your owne ſtedfaſtnes.

18. Creſcite verò in gratia & in cognitione Domini noſtri & ſalvatoris Ieſu Chriſti. Ipſi gloria & nunc in diem æternitatis, Amen.

But growe in grace / and in the knowledge of our Lorde and Sauiour Jeſus Chriſt: to him be glorie both nowe and for euermore / Amen.

FINIS.

Das III. Capitel.

17. Jhr aber meine Lieben/ weil jr das zuvor wiſſet/ ſo verwaret euch/ daß jr nicht durch jrrthumb der ruchloſen Leute/ ſampt jnen verfüret werdet/ vnd entfallet auß ewer eigen Veſtung.

Men i/ mine Elſkelige/ efterdi i vide det tilforn/ da foruarer eder/ at i icke formedelſt ſkødeloſe Folckis vildfareiſe/ bliffue forførde met dem/ oc falde aff eders egen Befeſtning.

18. Wachſet aber in der gnade vnd erkentniß vnſers HERRN vnd Heilands Jeſu Chriſti. Demſelbigen ſey ehre/ nun vnnd zu ewigen zeiten/ Amen.

Men voxer i vor HERRJS oc Frelſeris Jheſu Chriſti naade oc bekendelſe. Den ſamme vere ære/ nu oc til euig tid/ AMEN.

Ende der andern Epiſtel S. Petri.

Kapitola III.

17. Protož wy bratřij wědauce toto/ ſami ſebe oſtřjhante/ a byſſte bludem nemaudrých gſauce wedeni/ newypadli od ſwého vtwrzenij.

Wy tedy namileyſzy ktorzy ty rzeczy przed tym wiećie/ ſtrzeżćie ſie/ ábyśćie bedac zwiedzieni ná niebacznym bledem ich/ nie wypadli z własney ſtałośći.

18. Ale roſttež w miloſti a w poznánj Pána naſſeho a Spaſytele Gežiſſe Kryſta. Kterémuž bud Sláwa nynj/ y w den wěčnoſti/ Amen.

Ale rośććie w łáſce y w uznániu Páná náſzego Jezu Kryſtá/ ktoremu niech bedźie chwałá y teraz/ y ná wieczne czaſy/ Amen.

Skončawá ſe Druhá Kanonyka S° Petra.

EPISTOLA
S. IOHANNIS,
PRIMA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא — אִגֶּרֶת לְיוֹחָנָן — Ἡ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

דְּיוֹחַנָּן שְׁלִיחָא קַדְמָיְתָא׃

קֶפָלָאוֹן א

מְ סַבְּרִינַן לְכוֹן לְהָו
דְּאִיתַוְהִי הֲוָא מֶן
בְּרֵישִׁית הָו ה
דְּשְׁמַעַן וַחֲזַיְנָיְהִי בְּעַיְנַין ח
חֲזַין וְגַשַּׁן בְּאַידַין הָו
דְּאִיתַוְהִי מֶלְּתָא דְּחַיֵּא׃

QVELLO che era da principio, quello che noi habbiamo Vdito, quello che noi habbiamo Veduto co i noſtri occhij, quello che noi habbiam contemplato, e le noſtre mani hanno tocco, de la parola de la Vita.

2 וְחַיֵּא אֶתְגְּלִיו וַחֲזַין
וְסָהֲדִינַן וּמַכְרְזִינַן לְכוֹן ח
חַיֵּא דַּלְעָלַם הָנוֹן דְּאִיתַיְהוֹן
הֲוַו לְוָת אַבָּא וְאֶתְגְּלִיו לַן׃

Percioche la Vita s'è manifeſtata, e l'habbiam Veduta: e noi ancora il teſtifichiamo, & annuntiamoui la Vita eterna, laquale era appreſſo il Padre, & eſſi manifeſtata à noi.

3 וּמֶדֶּם דַּחֲזַין וּשְׁמַעַן
מוֹדְעִינַן אַף לְכוֹן דְּתֶהְוֵא
לְכוֹן שׁוּתָּפוּתָא עַמַּן ו
וְשׁוּתָּפוּתַן דֵּין דִּילַן אִיתַיְהּ
עַם אַבָּא וְעַם בְּרֵהּ יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃

Noi dico Vi annuntiamo quello che habbiam Veduto e Vdito: accioche ancor Voi habbiate communione con eſſo noi, e che la communione noſtra ſia col Padre e col ſuo Figliuol IESV Chriſto.

4 וְהָלֵין כָּתְבִינַן לְכוֹן ד
דְּחַדוּתַן דְּבְכוֹן תֶּהְוֵא
מְשַׁמְלְיָא׃

E queſte coſe Vi ſcriuiamo, accioche la Voſtra allegrezza ſia compiuta.

5 וְהָדָא הִי סַבַּרְתָּא
דִּשְׁמַעַן מֶנֵּהּ וּמְסַבְּרִינַן ל
לְכוֹן דַּאלָהָא נוּהְרָא הוּ
וְחֶשׁוּכָא כֹּל אַף חֲדָא לַיְת
בֵּהּ׃

E queſta è la promeſſa che noi habbiamo Vdita da lui, & annuntiamo à Voi, Che Iddio è luce, & in eſſo non ſon tenebre alcune.

הַשָּׁלִיחַ כְּלִילָה הָרִאשׁוֹנָה׃

א

אֲ שֶׁר הָיָה מֵרֵאשִׁית אֲשֶׁר
שָׁמַעְנוּ וְרָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ
אֲשֶׁר הִבַּטְנוּ וְיָדֵינוּ הֵמִישׁוּ עַל־
דְּבַר הַחַיִּים׃

LOque era deſde el principio, loque auemos oydo, loque auemos viſto con nueſtros ojos, loque auemos bien mirado, y nueſtras manos han tocado, de la palabra de vida.

2 וְהַחַיִּים נִגְלְתָה וְרָאִינוּ וּמְעִידִים
אֲנַחְנוּ וּמְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם אֶת־
חַיַּת עוֹלָם אֲשֶׁר הָיְתָה אֶת־הָאָב
וְנִגְלְתָה לָנוּ׃

Porque la vida es manifeſtada: y tambien lo vimos y teſtificamos y hos annunciamos la vida eterna, la qual eſtaua con el Padre, y nos ha aparecîdo.

3 אֲשֶׁר רָאִינוּ וְשָׁמַעְנוּ מְבַשְּׂרִים
אֲנַחְנוּ אֶתְכֶם אֲשֶׁר גַּם לָכֶם
תְּהִי־חֶבְרָה עִמָּנוּ וְחֶבְרָתֵנוּ עִם
הָאָב וְעִם בְּנוֹ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Loque auemos viſto y oydo, eſſo hos annunciamos paraque tambien voſotros tengays communion con noſotros, y que nueſtra communion ſea con el padre, y con ſu Hijo Ieſus el Chriſto.

4 וְאֶת־הָאֵלֶּה כּוֹתְבִים אֲנַחְנוּ
אֲלֵיכֶם אֲשֶׁר תְּמַלֵּא שִׂמְחַתְכֶם׃

Y eſtas coſas hos eſcriuimos, paraque vueſtro gozo ſea cumplido.

5 וְזֹאת הִיא הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר
שָׁמַעְנוּ מִמֶּנּוּ וּמְבַשְּׂרִים אֶתְכֶם
כִּי־אֱלֹהִים אוֹר הוּא וְחֹשֶׁךְ לֹא
יֶשׁ־בּוֹ גַּם אֶחָד׃

Y eſta es la Promeſſa que oymos del miſmo, y hos la annunciamos, Que Dios es luz, y no ay ningunas tinieblas en el.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ καθολικὴ πρώτη.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ο ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς.

CEQVI eſtoit dês le commencement, ce que nous auons ouï, ce que nous auons veu de nos propres yeux, ce que nous auons contemplé, & que nos propres mains ont touché, de la Parole de vie:

2. Καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν.

Car la vie a eſté manifeſtee, & nous l'auõs veuë, & nous auſſi le teſmoignõs, & vous annonçons la vie eternelle, laquelle eſtoit auec le Pere, & qui nous a eſté manifeſtee.

3. Ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν· ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ.

Cela donc que nous auons veu & ouï, nous le vous annonçons: afin que vous ayez communion auec nous, & que noſtre communion ſoit auec le Pere & auec ſon Fils Ieſus Chriſt.

4. Καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Et vous eſcriuons ces choſes, afin que voſtre ioye ſoit accomplie:

5. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία.

Or c'eſt ici la promeſſe que nous auons ouïe de lui, & que nous vous annonçons, c'eſt aſſauoir, Que Dieu eſt lumiere, & qu'en lui n'y a tenebres quelconques.

EPISTOLA

I. IOHANNIS.

CAP. I.

QVOD fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ.

THat which was frem yͤ beginning/ which we haue heard/ which we haue ſeene wͭ our eyes/ which we haue looked vpon/ & our hands haue handled of the Worde of life.

2. Et vita manifeſtata eſt: & vidimus, & teſtamur, & annuntiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.

For the life appeared/ and we haue ſeene it/ and beare witnes/ and ſhew vnto you the eternall life/ which was with the Father/ and appeared vnto vs.

3. Quod vidimus & audivimus, annuntiamus vobis, ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre & cum Filio eius Ieſu Chriſto.

That/ I ſay/ which we haue ſeene & heard/ declare we vnto you/ that ye may alſo haue fellowſhip with vs/ and that our fellowſhip alſo may be with the Father/ and with his ſonne Jeſus Chriſt.

4. Et hæc ſcribimus vobis ut gaudeatis, & gaudium veſtrum ſit plenum.

And theſe things write we vnto you/ that your ioy may be full.

5. Et hæc eſt annuntiatio quam audivimus ab eo, & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux eſt: & tenebræ in eo non ſunt ullæ.

This then is the meſſage/ which we haue heard of him/ and declare vnto you/ that God is light/ and in him is no darknes.

Die Epiſtel

I. S. Johannis.

Das I. Capitel.

DAs da von anfang war/ daß wir gehört haben/ daß wir geſehen haben mit vnſern Augen/ daß wir beſchawet haben/ vnd vnſere hände betaſtet haben/ vom Wort deß Lebens.

DEt ſom vaar aff begyndelſen/ det wi hørde/ det wi ſaae met vore øyen/ det wi beſkudde/ oc vore Hender toge paa/ om Liffuens ord.

2. Vnd das Leben iſt erſchinen/ vnd wir haben geſehen/ vnd zeugen vnd verkündigen euch das Leben/ das ewig iſt/ welches war bey dem Vater/ vnd iſt vns erſchienen.

Oc Liffuet er obenbaret/ oc wi ſaae det/ oc wi vidne/ oc forkyndede eder Liffuet/ ſom er euigt/ huilcket vaar hoſſ Faderen/ oc er obenbaret faar oſſ.

3. Was wir geſehen vnd gehöret haben/ das verkündigen wir euch/ auff das auch ihr mit vns Gemeinſchafft habt/ vnd vnſer gemeinſchafft ſey mit dem Vater/ vnnd mit ſeinem Sohn Jeſu Chriſto.

Det ſom wi haffue ſeet oc hørt/ forkyndede wi eder/ at it oc ſkulle haffue Samfund met oſſ/ oc vort Samfund ſkal vere met Faderen oc met hans Søn Jheſu Chriſto.

4. Vnd ſolches ſchreiben wir euch/ auff daß ewer frewde völlig ſey.

Oc wi ſcriffue eder dette til/ paa det at eders glæde ſkal vere fuldkommen.

5. Vnd das iſt die verkündigung/ die wir von jhm gehöret haben/ vnd euch verkündigen/ daß GOTT ein Liecht iſt/ vnd in jm iſt kein Finſterniß.

Oc denne er den kundgørelſe/ ſom wi hørde aff hannem/ oc forkynde eder/ at Gud er it Liuſſ/ oc der er icke Mørck i hannem.

Epiſſtola

I. S. Jana.

Kapitola I.

COž bylo od Počatku/ cožgſme ſlýchali/ a cožgſme widěli naſſýma očima/ a což gſme pilně ſhlědli/ a čehož ſe ruce naſſe dotýkaly/ o ſlowu žiwota.

Co bylo od początku/ cochmy my ſlyſzeli/ cochmy widzieli oczymá náſzymi cochmy ogladali/ y rece náſze mácáły o ſłowie żywotá.

2. A ten žiwot zgewen geſt: a my gſme widěli gey/ y ſwědčijme//a zwěſtugeme wám žiwot wěčný/ kterýž byl v Otce a okázal ſe nám.

Abowiemći żywot obiáwion ieſt/ y widzieliſmy/ y świádczemy/ y opowiedamy wam on żywoth wieczny kthory byl v Oycá/ y obiáwion ieſt nam.

3. Cožgſme ſlyſſeli a widěli/ tok wám zwěſtugeme/ ábyſſte y wy s námi towaryſſtwij měli/ a towaryſſtwij naſſe aby bylo s Otcem y s Synem geho Gežu Kryſtem.

Coſmy widzieli y ſlyſzeli/ to wam oznaymuiemy ábyśćie też y wy ſpołeczność mieli z nami/ á iżby ſpołeczność náſzá byłá z Oycem y z Synem iego Jezuſem Krzyſtuſem.

4. A totok pijſſeme wám abyſſte ſe radowali/ a radoſt waſſe aby dokonalá byla.

A ty rzeczy pyſzemy wam/ áby weſele waſze bylo zupelne.

5. Totok pak geſt zwěſtowánij kteréž ſme ſlýchali od něho/ a zwěſtugeme wám/ že Bůh geſt ſwětlo/ a temnoſtij w něm nenij žadných.

Toć tedy ieſt poſelſtwo ktoreſmy ſlyſzeli od niego/ y oznaymuiemy wam/ iż Bog ieſt świátłośćia/ á iż żadney ćiemnośći w nim nie máſz.

א

6 וְאֶן אָמְרִינַן דְּשׁוּתָּפוּתָא אִית לַן עַמֵּהּ וַמְהַלְּכִינַן בַּחְשׁוּכָא דַּגָּלֵא חָנַן וְלָא בַּשְׁרָרָא רָדִינַן׃

Se noi diciamo d'hauer compagnia con lui, e intanto caminiamo ne le tenebre, noi mentiamo, e non facciamo ſinceramente.

7 אֶן דֵּין בְּנוּהְרָא מְהַלְּכִינַן אַיְךְ דְּהָו אִיתַוְהִי בְּנוּהְרָא אִית לַן שׁוּתָּפוּתָא עַם חָדָדֵא וַדְמָא דְּיֵשׁוּעַ בְּרֵהּ מְדַכֵּא לַן מֶן כֻּלְּהוֹן חְטָהַיִן׃

Ma ſe noi caminiamo ne la luce, ſi come egli è ne la luce, noi habbiamo communione l'Vn con l'altro: e il ſangue del ſuo Figliuol IESV Chriſto ci purga da ogni peccato.

8 וְאֶן נֵאמַר דְּלַיְת לַן חְטִיתָא נַפְשַׁן מַטְעֵינַן וְשָׁרָרָא לַיְת בַּן׃

Se noi diciamo che non habbiamo peccato alcuno, c'inganniamo noi ſteſſi, e la Verità non è in noi.

9 אֶן דֵּין מַוְדֵינַן בַּחְטָהַיִן מְהַיְמַן הוּ וְזַדִּיק דְּנֶשְׁבּוֹק לַן חְטָהַיִן וַנְדַכֵּין מֶן כֻּלָּהּ עַוְלָן׃

Se noi confeſſiamo i noſtri peccati, egli è fedele e giuſto, da perdonarci i peccati noſtri, e purgarci da ogni iniquità.

10 וְאֶן אָמְרִינַן דְּלָא חְטַין עְבַדִינַן לֵהּ דַּגָּלָא וּמֶלְּתֵהּ לַיְת לְוָתַן׃

Se noi diciamo che non habbiam commeſſo peccato noi facciam lui bugiardo, e la ſua parola non è in noi.

ב

1 בְּנַיָּא הָלֵין כָּתֵב אֶנָא לְכוֹן דְּלָא תֶחְטוּן וְאֶן אֱנָשׁ יֶחְטָא אִית לַן פָּרַקְלִיטָא לְוָת אַבָּא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא זַדִּיקָא׃

Figliuoletti miei, io Vi ſcriuo queſte coſe, accioche Voi non pecchiate: e ſe pur alcun peccarà, noi habbiamo Vn' Auuocato appreſſo il padre, cioè IESV Chriſto il giuſto.

א

6 אִם נֹאמַר כִּי־חֶבְרָה לָנוּ עִמּוֹ וּבַחֹשֶׁךְ נִתְהַלֵּךְ נְכַזֵּב וְלֹא נַעֲשֶׂה אֱמֶת׃

Si noſotros dixeremos que tenemos compannia conel, y andamos en tinieblas: mentîmos, y no hazemos verdad.

7 וְאִם נִתְהַלֵּךְ בָּאוֹר כָּמוֹהוּ יֶשׁ־בָּאוֹר אָז יֶשׁ־לָנוּ חֶבְרָה בֵּינֵינוּ וְדַם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בְּנוֹ יְטַהֲרֵנוּ מִכֹּל חַטָּאָה׃

Mas ſi andamos en luz, como el eſtá en luz, tenemos communion, con el, entre noſotros, y la ſangre de Ieſus el Chriſto ſu Hijo nos limpiá de todo pecado.

8 אִם נֹאמַר כִּי־לֹא יֶשׁ־לָנוּ חַטָּאָה נַתְעֶה אֶת־נַפְשֵׁנוּ וֶאֱמֶת אֵינֶנָּה בָּנוּ׃

Si dixeremos que no tenemos pecado: engannamonos à noſotros miſmos, y no ay verdad en noſotros.

9 אִם נִתְוַדֶּה אֶת־חַטֹּאתֵינוּ נֶאֱמָן וְצַדִּיק הוּא לָשֵׂאת לָנוּ אֶת־הַחֲטָאִים וִיטַהֲרֵנוּ מִכָּל־רִשְׁעָה׃

Si confeſſamos nueſtros pecados, el es fiel y juſto paraque nos perdône nueſtros pecados, y nos limpie de toda maldad.

10 אִם נֹאמַר כִּי־לֹא חָטָאנוּ נַעֲשֶׂה אוֹתוֹ לְכֹזֵב וּדְבָרוֹ אֵינֶנּוּ בָּנוּ׃

Si dixeremos que no auemos pecado, hazemos lo à el mentiroſo, y ſu palabra no eſtà en noſotros.

ב

1 בָּנַי אֶת־הָאֵלֶּה כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם פֶּן תֶּחֶטְאוּ וְאִם תֶּחֱטָא אִישׁ יֶשׁ־לָנוּ מְנַחֵם לִפְנֵי הָאָב יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הַצַּדִּיק׃

Hijros mios, eſtas coſas hos eſcriuo, paraque no pequeys: y ſi alguno vuiere pecado, Abogado tenemos delante del padre, à Ieſus el Chriſto Iuſto.

α΄.

6. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν.

Si nous diſons que nous auons communion auec lui, & nous cheminons en tenebres, nous mentons, & ne nous portons en verité.

7. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ᾽ ἀλλήλων· καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.

Mais ſi nous cheminons en lumiere, comme lui eſt en lumiere, nous auõs communion l'vn auec l'autre, & le ſang de ſon Fils Ieſus Chriſt nous nettoye de tout peché.

8. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Si nous diſons que nous n'auons point de peché, nous nous ſeduiſons nous-meſmes, & verité n'eſt point en nous.

9. Ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

Si nous confeſſons nos pechés, il eſt fidele & iuſte pour nous pardonner nos pechés, & nous nettoyer de toute iniquite.

10. Ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

Si nous diſons que nous n'auons point peché, nous le faiſons menteur, & ſa parole n'eſt point en nous.

ΚΕΦΑΛ. β΄.

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον.

Mes petis enfans, ie vous eſcri ces choſes afin que ne pechiez point: que ſi quelcun a peché, nous auons vn aduocat enuers le Pere, aſſauoir Ieſus Chriſt le iuſte.

CAP. I.

6. Si dixerimus quoniam ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur & veritatem non facimus.

If we ſay that we haue fellowſhip with him/& walke in darknes/ we lie/& do not truly.

7. Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe eſt in luce: ſocietatem habemus ad invicem, & ſanguis Ieſu Chriſti filii eius emundat nos ab omni peccato.

But if we walke in the light as he is in the light / we haue fellowſhip one with another / and the bloud of Jeſus Chriſt / his Sonne clenſeth vs from all ſinne.

8. Si dixerimus quoniam peccatum nō habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.

If we ſay that we haue no ſinne / we deceyue our ſelues / and trueth is not in vs.

9. Si confiteamur peccata noſtra: fidelis eſt & iuſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate.

If we acknowledge our ſinnes / he is faithfull & iuſt/ to forgiue vs our ſinnes / and to clenſe vs from all vnrighteouſnes.

10. Si dixerimus quoniam non peccavimus: mendacem facimus eum, & verbum eius non eſt in nobis.

If we ſay we haue not ſinned / we make him a lier / and his word is not in vs.

CAP. II.

Filioli mei, hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum.

My babes / theſe thinges write I vnto you / that ye ſinne not: & if any man ſinne / we haue an Aduocate with the Father/ Jeſus Chriſt/ the Juſt.

Das I. Capitel.

6. So wir ſagen/ daß wir Gemeinſchafft mit jhm haben/ vnd wandeln im Finſterniß/ ſo liegen wir/ vnd thun nicht die Warheit.

Der ſom wi ſige / at wi haffue Samfund met hannem/ oc vandre i mørcket/ da liuge wi/ oc gøre icke Sandhed.

7. So wir aber im Liecht wandeln/ wie er im Liecht iſt / ſo haben wir Gemeinſchafft vntereinander / vnd das Blut Jeſu Chriſti ſeines Sohns / machet vns rein von aller Sünde.

Men der ſom wi vandre i Liuſet / lige ſom hand er i Liuſet / da haffue wi ſamfund met huer andre / Oc Jheſu Chriſti hans Søns Blod / gør oſſ rene aff alle Synder.

8. So wir ſagen / wir haben keine Sünde / ſo verführen wir vns ſelbſt/ vnd die Warheit iſt nicht in vns.

Der ſom wi ſige/ at wi haffue ingen ſynd/ da forføre wi oſſ ſelff / oc Sandhed er icke i oſſ.

9. So wir aber vnſere Sünde bekennen/ ſo iſt er trew vnd gerecht/ daß er vns die Sünde vergibt / vnd reiniget vns von aller vntugend.

Men der ſom wi bekende vore ſynder/ da er hand tro oc retferdig / at hand forlader oſſ vore ſynder / oc renſer oſſ aff al wdygd.

10. So wir ſagen / wir haben nicht geſündigt/ ſo machen wir jn zum Lügner/ vnd ſein Wort iſt nicht in vns.

Der ſom wi ſige/ at wi haffue icke ſyndet/ da gøre wi hannem til en Løgnere/ oc hans Ord er icke i oſſ.

Das II. Capitel.

MEine Kindlein / ſolches ſchreibe ich euch/ auff daß jr nicht ſündiget. Vnd ob jemand ſündiget/ ſo haben wir einen Fürſprecher bey dem Vatter/ Jeſum Chriſt/ der gerecht iſt.

MJne Børn / dette ſcriffuer ieg eder til / At i ſkulle icke ſynde. Oc der ſom nogen ſynder/ Da haffue wi en Talſmand hoſſ Faderen/ Jeſum Chriſtum/ ſom er retferdig.

Kapitola I.

6. Prawijmeli o ſobě/ že s nim towaryšſtwij máme/ a w temnoſtech chodijme/ lžeme/ a nečinijme prawdy.

Jeſlibychmy rzekli/ Iż ſpołeczność mamy z nim / a w ciemnośći chodzimy/ kłamamy / á ſzczyrze ſie nie obchodzimy.

7. Pakli chodijme w ſwětle/ yakož y on geſt w ſwětle/ tehdy máme weſpolek s nim towaryšſtwij/ a Krew Gežijſſe Kryſta Syna geho očiſſtuge nás od každého hřijchu.

A ieſli w świátłośći chodzimy/ iáko on ieſt w świátłośći/ ſpołeczność mamy z nim zobopolna/ á krew Jezu Krysthá Syná tego oczyśći nas od wſzelkiego grzechu.

8. Prawijmeli že hřijchu nemáme/ ſami ſebe ſwodijme/ a prawdy w nás nenij.

Jeſlibychmy rzekli iż grzechu nie mamy/ ſami śiebie oſzukawamy/ á prawdy w nas nie máſz.

9. Pakli budeme ſe wyznáwati hřijchuow naſſých/ wěrnýť geſt Bůh a ſprawedliwý/ žeť nám odpuſtij hřijchy naſſe/ a očiſtij nás ode wſſý neprawoſti.

Jeſliby ſmy wyznawali grzechy náſze/ wiernyć ieſt y ſpráwiedliwy/ áby nam odpuśćił grzechy náſze/ y oczyśćił nas od wſzelakiey nieprawośći.

10. Prawijmeli pak že gſme nehřeſſyli/ činijme gey lhářem/ a nenijť w nás ſlowa geho.

Jeſlibyſmi rzekli iżeſmy nie zgrzeſzyli/ kłamcą go czyniemy/ á ſłowá tego w nas nie máſz.

Kapitola II.

SYnáčkowé mogi/ totoť wám pijſſi/ abyſſte nehřeſſyli. Pakliby kdo y zhřeſſyl/ Přijmluwcy máme v Otce/ Kryſta Gežijſſe ſprawedliwého.

DZiatki moie thy rzeczy piſze wam ábyśćie nie grzeſzyli/ á ieſliby ktho zgrzeſzył/ przyczyńce mamy v Oycá Jezuſá Kryſtuſá ſpráwiedliwego.

ב

2 הָוְיוּ גֵּיר חוּסָיָא דְעַל
אַפַּי חְטָהַין וְלָו חְלָפַין דִילַן
בַּלְחוּד אֶלָּא אַף חְלָף
כֻּלֵּה עָלְמָא ׃

Et eſſo è la riconciliatione per li noſtri peccati: e non ſol per li noſtri, ma ancor per quelli di tutto'l mondo.

3 וַבְהָדָא מַרְגְּשִׁינַן
דִידַעְנָיְהִי אֶן נָטְרִינַן
פּוּקְדָנַוְהִי ׃

E da queſto ſappiamo che noi l'habbiam conoſciuto, cioè ſe noi oſſeruiamo i ſuoi comandamenti.

4 הָו גֵּיר דָאמַר דִיְדַעְתֵּהּ
וּפוּקְדָנַוְהִי לָא נָטַר דַגָּלָא
הוּ וַשְׁרָרָא לַית בֵּהּ ׃

Chi dice, Io l'ho conoſciuto, e non oſſerua i ſuoi comandamenti, è bugiardo, e la verità non è in lui.

5 הָו דֵין דְנָטַר מֶלְּתֵהּ ב
בְּהָנָא מְשַׁלַּם שַׁרִירָאִית
חוּבֵּהּ דַאלָהָא בְּהָדָא גֵּיר
יָדְעִינַן דְבֵהּ חְנַן ׃

Ma chi oſſerua la ſua parola, veramente in coſtui la charità di Dio è perfetta. Da queſto conoſciamo che noi ſiamo in lui.

6 הָו דָאמַר דְבֵהּ אִיתַי
וָלֵא לֵהּ דַאיךְ הַלְכָתֵהּ
דִילֵהּ יְהַלֵּךְ ׃

Chi dice di ſtare in lui, debbe anch'eſſo caminare coſi com'egli ha caminato.

7 חַבִיבַי לָו פּוּקְדָנָא
חַדְתָא כָּתֵב אֶנָא לְכוֹן אֶלָּא
פּוּקְדָנָא עַתִיקָא הָו דְאִית
הֲוָא לְכוֹן מֶן בְּרִישִׁית
פּוּקְדָנָא דֵין עַתִיקָא
אִיתַוְהִי מֶלְּתָא דַשְׁמַעְתּוּן ׃

Fratelli, io non vi ſcriuo vn comandamento nuouo, ma il comandamento antico, ilquale voi haueſte da principio. Il comandamento antico è la parola che voi fin da principio vdiſte.

ב

2 וְהוּא הוֶֹה כֹּפֶר עַל־חַטֹּאתֵינוּ
וְלֹא לְבַד עַל־חַטֹּאתֵינוּ כִּי־אִם
עַל־חַטֹּאת כָּל־הָעוֹלָם ׃

Y eſte miſmo es la aplacacion por nueſtros pecados: y no ſolamente por los nueſtros, mas tambiên por los de todo el mundo.

3 וּבְזֹאת יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־
יְדַעְנוּהוּ אִם נִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו ׃

Y por eſto ſabemos que noſotros lo auemos conocido, ſi guardamos ſus mandamientos.

4 הָאוֹמֵר יְדַעְתִּיו וְאֶת־מִצְוֹתָיו
אֵינֶנּוּ שׁוֹמֵר כֹּזֵב הוּא וּבְאִישׁ
הַהוּא לֹא יֶשׁ־אֱמֶת ׃

Elque dize: Y lo he conocido, y no guarda ſus mandamientos, el tal es mentiroſo, y no ay verdad en el.

5 וַאֲשֶׁר יִשְׁמֹר אֶת־דְּבָרוֹ
בֶּאֱמֶת בּוֹ בְּאִישׁ אַהֲבַת אֱלֹהִים
נִשְׁלָמָה הִיא בְּזֹאת יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ
כִּי־בוֹ הוֹיִם אֲנַחְנוּ ׃

Mas elque guarda ſu palabra, la charidad de Dios eſtá verdaderamente perfecta en el, por eſto ſabemos que eſtamos en el.

6 הָאוֹמֵר לְעוֹדֵד בּוֹ יִשְׁוֶה לוֹ
לְהִתְהַלֵּךְ כַּהֲלִיכוֹתָיו בִּדְרָכָיו
בִּמְסִלּוֹתָיו בְּעִקְּבוֹתָיו ׃

El que dize que eſta en el, deue andar como el andûuo.

7 אַחַי אֵינֶנִּי כּוֹתֵב אֲלֵיכֶם אֶת
מִצְוָה חֲדָשָׁה כִּי־אִם מִצְוָה
יְשָׁנָה אֲשֶׁר הָיְתָה לָכֶם מֵרֵאשִׁית
הַמִּצְוָה הַיְשָׁנָה יֶשׁ־הַדָּבָר אֲשֶׁר
שְׁמַעְתֶּם מֵרֵאשִׁית ׃

Hermanos, no os eſcriuo mandamiento nueuo, ſi no el mandamiẽto antiguo, que aueys tenido deſde el principio; el mandamiento antiguo es la palabra que aueys oydo deſde el principio.

β.

2. Καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

Car c'eſt lui qui eſt la propitiation pour nos pechés, & non ſeulement pour les noſtres, mais auſſi pour ceux de tout le monde.

3. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

Et par cela ſauons nous que nous l'auons cognu, aſſauoir ſi nous gardons ſes commandemens.

4. Ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν.

Qui dit, Ie l'ai cognu, & ne garde point ſes commandemens, il eſt menteur, & verité n'eſt point en icelui.

5. Ὃς δ᾽ ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται· ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν.

Mais qui garde ſa parole, l'amour de Dieu eſt vrayement accomplie en icelui: & par cela ſauons-nous que nous ſommes en lui.

6. Ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.

Qui dit qu'il demeure en lui, doit auſſi cheminer comme icelui a cheminé.

7. Ἀδελφοὶ, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ᾽ ἀρχῆς. ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς.

Freres, ie ne vous eſcri point vn commandement nouueau, mais le commandement ancien que vous auez eu dés le commencement: l'ancien commandement c'eſt la parole que vous auez entendue dés le commencement.

CAP. II.

2. Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.

And he is the reconciliation for our ſinnes: and not for ours onely/ but alſo for the ſinnes of the whole world.

3. Et in hoc ſcimus quoniam cognovimus eum, ſi mandata eius obſervemus.

And hereby we are ſure that we knowe him / if we keepe his commandements.

4. Qui dicit ſe noſſe eum, & mandata eius non cuſtodit, mendax eſt, & in hoc veritas non eſt.

He that ſayth/ I knowe him/ and keepeth not his commandements/ is a lier/ and the trueth is not in him.

5. Qui autem ſervat verbum eius: verè in hoc charitas Dei perfecta eſt, in hoc ſcimus quoniam in ipſo ſumus.

But he that keepeth his worde / in him is the loue of God perfect in deede: hereby we knowe that we are in him.

6. Qui dicit ſe in ipſo manere, debet ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare.

He that ſayeth he remaineth in him/ ought euen ſo to walke / as he hath walked.

7. Chariſſimi, non mandatum novum ſcribo vobis, ſed mandatum vetus quod habuiſtis ab initio. Mandatum vetus eſt verbum quod audiſtis.

Brethren / I write no newe commandement vnto you: but an olde commaundement/ which ye haue had from the beginning: the olde commaundement is the worde / which yee haue heard from the beginning.

Das II. Capitel.

2. Vnd derſelbige iſt die Verſönung für vnſer Sünde/ nicht allein aber für die vnſere / ſondern auch für der gantzen Welt.

Oc den ſamme er forligelſen for vore ſynder/ dog icke aleniſte for vore / men ocſaa for den gantſke Verdens.

3. Vnd an dem mercken wir/ daß wir jhn kennen/ ſo wir ſeine Gebot halten.

Oc der paa mercke wi/ at wi kende hannem / om wi holde hans Bud.

4. Wer da ſaget/ ich kenne jhn / vnd helt ſeine Gebot nicht / der iſt ein Lügener / vnd inn ſolchem iſt keine Warheit.

Huo ſom ſiger / Jeg kender hannem / oc holder icke hans Bud / hand er en Løgnere / oc i ſaadan en er ingen ſandhed.

5. Wer aber ſein Wort helt / in ſolchem iſt warlich die Liebe Gottes volkommen. Daran erkennen wir/ daß wir in jm ſind.

Men huo ſom holder hans Ord/ i hannem er ſandelige Guds Kærlighed fuldkommelige/ der paa kende wi / at wi ere i hannem.

6. Wer da ſaget / daß er in jm bleibet / der ſoll auch wandeln / gleich wie er gewandelt hat.

Huo ſom ſiger / at hand bliffuer i hannem/ hand ſkal oc vandre/ lige ſom hand vandrede.

7. Brüder / Jch ſchreibe euch nicht ein new Gebot / ſondern das alte Gebot / daß jr habt von anfang gehabt. Das alte Gebot iſt das Wort/ daß jr von anfang gehöret habt.

Brødre/ Jeg ſcriffuer eder icke i nyt Bud / men det gamle Bud / ſom i haffde aff begyndelſen. Det gamle Bud er Ordet/ ſom i hørde aff begyndelſen.

Kapitola II.

2. A onť geſt lijtoſtiwá Oběť za hřjchy naſſe: a ne toliko za naſſe/ ale y za hřijchy wſſeho ſwěta.

A on ci ieſt vblagánĭem zá grzechy náße/ á nie tylko zá náße/ ále tez zá grzechy wßytkiego ſwiátá.

3. A po tomko wjme že gey známe/ geſtliže Přikázanij geho zachowáwame.

A przez to wiemy iżechmy go poználi / ieſli przykazánia iego záchowywamy.

4. Kdo prawij že zná Boha/ a přikázanij geho nezachowáwá/ lhář gt/ a prawdy w něm nenij.

Kthory mowi znam go/ á przykazania iego nie záchowywa/ kłamca ieſt/ y prawdy w nim nie máß.

5. Ale kdo zachowáwá ſlowa geho/ w prawdě Láſka Boží w tom geſt dokonalá: Po tomť známe že w něm gſme.

A ktory záchowywa ſlowo iego/ prawdziwie w nim miłość Boża ieſt wypełnioná / przez to wiemy iż w nim ieſteſmy.

6. Kdo prawj že w něm přebýwá / máť yakž geſt on chodil/ y ten choditi též.

Ktory mowi iż w nim mießka/ ma táko on chodził / ták y ſam chodzić.

7. Naymilegſſý/ nepijſſyť wám přikázanj nowého/ ale přikázanij ſtaré/ kteréž gſte měli od počátku. Přikáznij ſtaré/ geſtiť ſlowo které gſte ſlyſſeli.

Bracia nie piße wam nowey náuki/ ale nauke ſtara/ kthoraście mieli iuż od poczatku/ ta ſtára náuka ieſt ono ſlowo kthoreście ſlyßeli od poczatku.

ב

8 תּוּב פּוּקְדָנָא חַדְתָּא
כָּתֵב אֶנָא לְכוֹן הָו דא
דְּאִיתַוְהִי שַׁרִירָא בֵּהּ וּבְכוֹן
דְּחֶשׁוּכָא עֲבַר לֵהּ וְנוּהְרָא
שַׁרִירָא שָׁרִי מֶתְחְזֵא׃

A l'incontro io vi ſcriuo vn nuouo comandamento, il che è vero in eſſo & in voi : percioche le tenebre ſon paſſate via, e gia luce il vero lume.

9 מַן דְּאָמַר הָכִיל ד
דְּאִיתַוְהִי בְּנוּהְרָא וְסָנֵא
לְאַחוּהִי בְּחֶשׁוּכָא אִיתַוְהִי
עַד־מָא לְהָשָׁא׃

Chi dice d'eſſer ne la luce, & odia il ſuo fratello, è infin ad hora ne le tenebre.

10 הָו דְּמַחֵב לְאַחוּהִי ב
בְּנוּהְרָא מְכַתַּר וְכֻשָׁלָא
לַית בֵּהּ׃

Chi ama il ſuo fratello, ſta ne la luce, e non inciampa.

11 הַו דֵּין דְּסָנֵא לְאַחוּהִי
בְּחֶשׁוּכָא אִיתַוְהִי
וּבְחֶשׁוּכָא מְהַלֵּךְ וְלָא יָדַע
לְאַיכָא אָזֵל מֶטּוּל דְּחֶשׁוּכָא
סַמִּי אֶיִן עַיְנוּהִי׃

Ma chi ha in odio il ſuo fratello, è ne le tenebre, e camina ne le tenebre, ne ſa doue vada : perche le tenebre gli hanno accecati gli occhi.

12 כָּתֵב אֶנָא לְכוֹן בְּנַיָּא
דְּאֶשְׁתַּבְקוּ לְכוֹן חַטָהַיְכוֹן
מֶטּוּל שְׁמֵהּ׃

Figliuoletti, io vi ſcriuo che i peccati vi ſon perdonati per il ſuo Nome.

13 כָּתֵב אֶנָא לְכוֹן אֲבָהֵא
הִידַעְתּוּנָיְהִי לְהָו דְּאִיתַוְהִי
הָוָא מִן בְּרֵישִׁית כָּתֵב אֶנָא
לְכוֹן עַלִּימֵא דְּזְכִי יְתוּנָיְהִי
לְבִישָׁא׃

Padri, io vi ſcriuo che voi hauete conoſciuto colui che è da principio. Gioueni io vi ſcriuo che voi hauete vinto il maligno.

ב

8 וְעוֹד מִצְוָה חֲדָשָׁה כּוֹתֵב אֲנִי
אֲלֵיכֶם שֶׁהִיא אֱמֶת בּוֹ וּבָכֶם
כִּי־הַחֹשֶׁךְ עָבַר וְהָאוֹר נֶאֱמָן
עַתָּה נֹגַהּ׃

Otra vez os eſcriuo vn mandamiento nueuo, Que es la verdad en el, y en voſotros : porque las tinieblas ſon paſſadas, y la verdadera luz ya alumbra.

9 הָאוֹמֵר כִּי־הוּא בָאוֹר וְשׂוֹנֵא
אֶת־אָחִיו בַּחֹשֶׁךְ הוּא עַד־עַתָּה׃

Elque dize que eſtá en luz : y aborrece à ſu Hermano, el tal aun eſtá en tinieblas toda via.

10 הָאֹהֵב אֶת אָחִיו מְעוֹדֵד בָּאוֹר
וּמִכְשׁוֹל אֵינֶנּוּ בּוֹ׃

Elque ama à ſu hermano, eſta en luz, y no ay trompeçon en el.

11 וַאֲשֶׁר שׂוֹנֵא אֶת־אָחִיו בַּחֹשֶׁךְ
הוּא וּבַחֹשֶׁךְ מִתְהַלֵּךְ וְלֹא יוֹדֵעַ
אֵיכֹה הוֹלֵךְ כִּי־הַחֹשֶׁךְ עִוֵּר אֶת־
עֵינָיו׃

Mas elque aborrece à ſu Hermano, eſtá en tinieblas, y anda en tinieblas, y no ſabe donde ſe vá : porque las tinieblas le han cegado los ojos.

12 כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם הַבָּנִים כִּי־
נִשְּׂאוּ לָכֶם הַחֲטָאִים בִּשְׁמוֹ׃

Hijitos, eſcriuo hos, que vueſtros peccados os ſon perdonados por ſu Nombre.

13 כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם הָאָבוֹת
כִּי־יְדַעְתֶּם אוֹתוֹ אֲשֶׁר הָיָה
מִבְּרֵאשִׁית כּוֹתֵב אֲנִי אֲלֵיכֶם
הַבַּחוּרִים כִּי־גְבַרְתֶּם מֵרָע

Padres, eſcriuo hos que aueys conocida àquel que es deſde el principio. Mancebos, eſcriuo hos, que aueys vencido al Maligno.

β.

8. Πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν ὑμῖν· ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει.

Derechef, ie vous eſcri vn comãdement nouueau, ce qui eſt veritable en lui & en vous : pource que les tenebres ſont paſſees, & la vraye lumiere luit deſia.

9. Ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι.

Qui dit qu'il eſt en lumiere, & hait ſon frere, il eſt en tenebres iuſqu'à ceſte heure.

10. Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

Qui aime ſon frere, il demeure en lumiere, & n'y a point d'achoppement en lui.

11. Ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστί, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει· ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

Mais qui hait ſon frere il eſt en tenebres, & chemine en tenebres, & ne ſait où il va : car les tenebres lui ont aueuglé les yeux.

12. Γράφω ὑμῖν, τεκνία· ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Mes petis enfans, ie vous eſcri, pource que vos pechés vous ſont pardonnés par ſon Nom.

13. Γράφω ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν.

Peres, ie vous eſcri pource que vous auez cognu celui qui eſt dés le commẽcement. Ieunes gens, ie vous eſcri, pource que vous auez ſurmonté le malin.

CAP. II.

8. Iterum mandatum novum ſcribo vobis, quod verum eſt & in ipſo, & in vobis: quia tenebræ tranſierunt, & verum lumen iam lucet.

Againe/ a newe commandement I write unto you / that which is true in him/ and alſo in you: for the darkeneſſe is paſt/ and the true light nowe ſhineth.

9. Qui dicit ſe in luce eſſe, & fratrem ſuum odit: in tenebris eſt uſque adhuc.

He that ſayeth that hee is in the light/ and hateth his brother/ is in darkeneſſe untill this time.

10. Qui diligit fratrem ſuum, in lumine manet, & ſcandalum in eo non eſt.

Hee that loueth his brother / abideth in the light/ and there is none occaſion of euill in him.

11. Qui autem odit fratrem ſuum: in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos eius.

But he that hateth his brother / is in darkenes / and walketh in darkenes/ and knoweth not whither hee goeth / becauſe that darkeneſſe hath blinded his eyes.

12. Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius.

Litle children / I write unto you/ becauſe your ſinnes are forgiuen you for his Names ſake.

13. Scribo vobis patres, quoniam cognoviſtis eum qui ab initio eſt: Scribo vobis adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum.

I write unto you/ fathers/ becauſe ye haue knowne him that is from the beginning. I write unto you / yong men / becauſe ye haue ouercome the wicked.

Das II. Capitel.

8. Widerumb/ ein new Gebot ſchreibe ich euch/ daß da warhafftig iſt bey jm vnd bey euch/ denn die Finſterniß iſt vergangen/ vnnd das ware Liecht ſcheinet jetzt.

Jeg ſcriffuer eder igen it nyt Bud/ ſom er ſant hoſſ hannem oc hoſſ eder/ Thi mørcket er fremganget/ oc der ſande Liuſſ ſkin nu.

9. Wer da ſaget/ er ſey im Liecht/ vnd haſſet ſeinen Bruder/ der iſt noch im Finſterniß.

Huo ſom ſiger/ at hand er i Liuſet/ oc hader ſin Broder/ hand er end nu i mørcket.

10. Wer ſeinen Bruder liebet/ der bleibet im Liecht/ vnd iſt kein ergerniß bey jhm.

Huo ſom elſker ſin Broder/ hand bliffuer i Liuſet/ oc der er ingen Forargelſe hoſſ hannem.

11. Wer aber ſeinen Bruder haſſet/ der iſt im Finſterniß/ vnd wandelt im Finſterniß/ vnd weiß nicht wo er hin gehet/ denn die Finſterniß haben ſeine augen verblendet.

Men huo ſom hader ſin Broder/ hand er i mørcket/ oc vandrer i mørcket/ oc veed icke huort hand gaar hen/ thi mørcket haffuer forblindet hans øyen.

12. Lieben Kindlein/ ich ſchreibe euch/ daß euch die ſünde vergeben werden/ durch ſeinen Namen.

Kære Børn/ ieg ſcriffuer eder til/ at eders ſynder ſkulle forladis eder/ formedelſt hans Naffn.

13. Jch ſchreibe euch Vätern/ denn jr kennet den/ der von anfang iſt. Jch ſchreibe euch Jünglingen/ denn jhr habt den Bößwicht überwunden.

Jeg ſcriffuer eder Fedre til/ thi i kende den/ ſom er aff begyndelſen. Jeg ſcriffuer eder vnge Folck til/ thi i haffue offueruundet den arge Skalck.

Kapitola II.

8. Opět Přikázanij nowé pijšſy wám/ kteréž gẽ prawé/ y w něm y w wás: neb temnoſti pominuly/ a prawé ſwětlo giž ſwijtij.

Záſię náukę nowa piſzę wam/ ktora rzecz ieſt prawdziwa w nim y w was/ ábowiem ćiemnośći przemiiáłá/ á prawdziwa oná świátłość iuż świeći.

9. Kdo prawij žeby byl w ſwětle/ a Bratra ſwého nenáwidij/ geſſtěť geſt w těm noſtech.

Ktory mowi iż ieſt w świátłośći/ á brátá ſwoiego nie nawidzi/ ieſzcze do tąd ieſt w ćiemnośćiach.

10. Kdož miluge bratra ſwého/ w ſwětle přebýwa/ a pohorſſenij w něm nenij.

Ktory miłuie brátá ſwego/ w świátłośći trwa/ y zgorſzenia w nim nie máſz.

11. Ale kdo nenáwidj Bratra ſwého/ w temnoſtech geſt/ a w temnoſtech chodij/ a newj kam gde/ neb temnoſti oſlepily oči geho.

A ktory nie nawidzi brátá ſwego/ w ćiemnośćiách ieſt/ y w ćiemnośćiách chodzi/ á nie wie gdzie idzie/ bo ćiemnośći záſlepiły oczy iego.

12. Pijšſy wám Synáčkowé/ že ſe wám odpauſſtěgij hřjchowé/ pro gméno geho.

Piſzę wam dźiatki/ iż grzechy ſą wam odpuſzczone dla imienia iego.

13. Pijšſy wám Otcowé/ že gſte poznali toho kterýž geſt od počátku. Pijšſy wám Mládency/ že gſte přemohli zloſtnjka.

Piſzę wam oycowie iż znaćie tego ktory ieſt od początku/ piſzę wam młodźieńcy/ iżeśćie złego onego zwyćiężyli.

ב

14 כְּתַבֵת לְכוֹן טַלְיָא
דִידַעְתּוּן לְאַבָּא כְּתֵבֵת
לְכוֹן אֲבָהָא דִידַעְתּוּן לְהַו
דְּמִן בְּרִישִׁית כְּתֵבֵת לְכוֹן
עֲלַימֵא דְּחַילְתָנִין אַנְתּוּן
וּמֶלְּתֵה דַּאלָהָא שָׁרְיָא
בְּכוֹן וְזַכִּיתוּהִי לְבִישָׁא׃

Fanciulli, io v'ho ſcritto che voi hauete conoſciuto il Padre. Padri, io v'ho ſcritto che voi hauete conoſciuto colui che è da principio, Giouani, io v'ho ſcritto che voi ſete forti, e la parola di Dio dimora in voi, & hauete vinto il maligno.

15 לָא תְרַחֲמוּן עָלְמָא
וְלָא מֶדֶּם דְּאִית בֵּהּ מַן גֵּיר
דְּרָחֶם לְעָלְמָא חוּבֵּהּ דְּאַבָּא
לַיִת בֵּהּ׃

Non amate il mondo, ne le coſe che ſon nel mondo. Se alcuno ama il mondo, l'amor del Padre non è in lui.

16 כֻּל מֶדֶּם גֵּיר דְּאִית בֵּהּ
בְּעָלְמָא רַגְתָא הוּ דְּפַגְרָא
וְרַגְתָא הוּ דְּעַיְנָא וְשׁוּבְהָרָא
דְּעָלְמָא הָלֵין דְּלָא הָוֵי מֶן
אַבָּא אֶלָּא מֶנֵּהּ אֶנֵּין מֶן
עָלְמָא׃

Percioche tutto quello che è nel mondo, cioè la concupiſcentia de la carne, e la concupiſcentia de gli occhij, e la ſuperbia de la vita) non è dal Padre, ma è dal mondo.

17 וְעָבַר עָלְמָא הוּ וְרַגְתֵהּ
הוּ דֵּין דְּעָבֵד צְבְיָנֵהּ
דַּאלָהָא מְקַוֵּא לְעָלַם׃

Et il mondo paſſa via, e la ſua concupiſcentia, ma chi fa la volonta di Dio, reſta in eterno.

18 בְּנַי זַבְנָא הוּ אַחֲרָיָא
וְאַיְךְ מֶדֶּם דַּשְׁמַעְתּוּן ד
דְּאָתֵא מְשִׁיחָא דַּגָּלָא
וְהָשָׁא הָווּ סַגִּיאֵא מְשִׁיחֵא
דַּגָּלֵא וּמֶן הָדָא יָדְעִינַן
דְּזַבְנָא הוּ אַחֲרָיָא׃

Figliuoli, egli è l'vltimo tempo: e ſi come voi hauete vdito che l'Antichriſto debbe venire, ancor hora molti ſon diuenuti Antichriſti: onde noi ſappiamo ch' egli è l'vltimo tempo.

ב

14 כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם הָעוֹלָלִים
כִּי־יְדַעְתֶּם אֶת־הָאָב כָּתַבְתִּי
אֲלֵיכֶם הָאָבוֹת כִּי־יְדַעְתֶּם אוֹתוֹ
אֲשֶׁר מֵרֵאשִׁית כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם
הַבַּחוּרִים כִּי־גִבּוֹרִים אַתֶּם
וּדְבַר אֱלֹהִים יָקוּם בָּכֶם
וְהִגְבַּרְתֶּם עַל־הַשָּׂטָן׃

Hijitos eſcripto os he que aueys conocido àl padre. Padres eſcripto os he, que aueys conocido al que es deſde el principio. Mancebos, yo os eſcreui, que ſoys fuertes, y que la palabra de Dios mora en voſotros: y que aueys vencido àl Maligno.

15 אַל־תֶּאֶהֱבוּ אֶת־הָעוֹלָם וְלֹא
אֶת־דִּבְרֵי־הָעוֹלָם אִם יֶאֱהַב
אִישׁ אֶת־הָעוֹלָם אַהֲבַת הָאָב
אֵינֶנָּה בּוֹ׃

No ameys àl mundo, ni las coſas que eſtan en el mundo: Si alguno ama àl mundo, la charidad del Padre no eſtá en el.

16 כִּי־כֹל אֲשֶׁר בָּעוֹלָם תַּאֲוַת
הַבָּשָׂר הוּא וְתַאֲוַת עֵינַיִם וּגְאוֹן
הַחַיִּים אֵינֶנָּה מִן־הָאָב כִּי־אִם
מִן הָעוֹלָם׃

Porque todo loque ay en el mundo que es concupiſcencia de carne, y concupiſcencia de ojos, y ſoberuia de vida, no es del padre, mas es del mundo.

17 וְהָעוֹלָם עֹבֵר וְתַאֲוָתוֹ וְהָעוֹשֶׂה
אֶת רְצוֹן אֱלֹהִים יָקוּם לְעוֹלָם׃

Y el mundo ſe paſſa, y ſu concupiſcencia: mas el que haze la voluntad de Dios, Permanece para ſiempre.

18 בָּנַי עֵת קֵץ הִיא וְכַאֲשֶׁר
שְׁמַעְתֶּם כִּי־יָבוֹא מְשִׁיחַ שֶׁקֶר
וּמֵעַתָּה מְשִׁיחֵי שְׁקָרִים רַבִּים הָיוּ
מֵאֵיזֹא יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־עֵת
קֵץ הִיא׃

Hijitos, ya es la poſtrera hora y como voſotros aueys oydo que el Antichriſto ha de venir, anſi tambien àl preſente han començado á ſer muchos Antichriſtos: por loqual ſabemos que ya es el poſtrimero tiempo.

ϐ.

14. Ἔγραψα ὑμῖν, παιδία· ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. (ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς.) ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν.

Ieunes enfans, ie vous ai eſcrit pource que vous auez cognu le Pere. Peres, ie vous ai eſcrit, pource que auez cognu celui qui eſt des le commencemẽt. Ieunes gens ie vous ai eſcrit, pource que vous eſtes forts, & que la parole de Dieu demeure en vous, & que vous auez ſurmonté le malin.

15. Μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ.

N'aimez point le monde, ni les choſes qui ſont au monde: ſi quelcun aime le monde, l'amour du Pare n'eſt point en lui.

16. Ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί.

Car tout ce qui eſt au monde, aſſauoir la conuoitiſe de la chair, & la conuoitiſe des yeux, & l'outrecuidance de la vie n'eſt point du Pere, mais eſt du monde.

17. Καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Et le monde paſſe, & ſa conuoitiſe: mais qui fait la volonté de Dieu demeure eternellement.

18. Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστί· καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν.

Ieunes enfans, le dernier temps eſt: & cōme vous auez entendu, que l'Antechriſt viendra: dés maintenant meſmes il y a pluſieurs Antechriſts: dont nous cognoiſſons que c'eſt le dernier temps.

CAP. II.

14. Scripſi vobis infantes, quoniam cognoviſtis Patrem. (*Scripſi vobis patres, quoniam cognoviſtis eũ qui ab initio eſt.*) Scripſi vobis iuvenes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei manet in vobis, & viciſtis malignum.

I haue written vnto you/ babes/ becauſe ye haue knowen the Father. I haue writtē vnto you/ Fathers/ becauſe ye haue knowen him / that is from the beginning. I haue written vnto you / yong men / becauſe ye are ſtrong / and the worde of God abideth in you / and ye haue ouercome the wicked.

15. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Si quis diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo.

Loue not the worlde / neither the things that are in the worlde. If any man loue the worlde/ the loue of the Fathers is not in him.

16. Quoniam omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & cõcupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo eſt.

For all that is in the worlde as the luſt of the fleſh/ the luſt of the eyes/ and the pride of life is not of the Father/ but is of the worlde.

17. Et mundus tranſit, & concupiſcentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

And the world paſſeth away / and the luſt thereof: but hee that fulfilleth the will of God/ abideth euer.

18. Filioli, noviſſima hora eſt, & ſicut audiſtis, quia Antichriſtus venit: nunc Antichriſti multi facti ſunt, unde ſcimus, quia noviſſima hora eſt.

Babes/ it is the laſt time / and as ye haue heard that Antichriſt ſhall come/ euen now are there many Antichriſtes: whereby we knowe that it is the laſt time.

Das II. Capitel.

14. Ich (hab) euch Kindern geſchriebē/ denn jr kennet den Vater. Ich hab euch Vätern geſchrieben/ daß jhr den kennet/ der von anfang iſt. Ich habe euch Jünglingen geſchrieben/ daß jr ſtarck ſeyt/ vnd das Wort Gottes bey euch bleibet/ vnd den Böſewicht überwunden habt.

Jeg (haffuer ſcriffuet) eder Børn til/ thi at i kende Faderen. Jeg haffuer ſcreffuet eder Fedre til/ at i kende den/ ſom er aff begyndelſen. Jeg haffuer ſcreffuet eder vnge Folck til / at i ſkulle vere ſtercke/ oc Guds ord bliffuer hoſſ eder/ oc i offuerwunde den arge Skalck.

15. Habt nicht lieb die Welt/ noch was in der Welt iſt. So jemand die Welt lieb hat/ in dem iſt nicht die Liebe deß Vaters.

Elſker icke Verden/ icke helder det ſom i Verden. Der ſom nogen elſker Verden/ i hannem er icke Faderens Kærlighed.

16. Denn alles was in der Welt iſt/ nemlich deß Fleiſches luſt/ vnd der Augen luſt/ vnd hochfertiges leben/ iſt nicht vom Vater/ Sondern von der Welt.

Thi alt det ſom er i Verden/ ſom er Kødens lyſt/ oc Øyenis lyſt/ oc it hofferdigt Leffnet/ er icke aff Faderen/ men aff Verden.

17. Vnd die Welt vergehet mit jrer luſt. Wer aber den willen Gottes thut/ der bleibt inn ewigkeit.

Oc Verden forgaar met hendis lyſt. Men huo ſom gør Guds vilie/ hand bliffuer i euighed.

18. Kinder/ es iſt die letzte ſtund vnd wie jhr gehöret habt/ daß der Widerchriſt kommet/ vnd nun ſind vil Widerchriſten worden/ daher erkennen wir/ daß die letzte ſtunde iſt.

Børn/ det er den ſiſte time/ oc ſom i haffue hørt/ at Antichriſten kommer / oc nu ere bleffne mange Antichriſter/ Der paa kende wi / at den ſiſte time er.

Kapitola II.

14. Pſal wám Nemluwňátka/ že gſte poznali Otce. Pſal wám Stařij/ že gſte poznali toho kterýž gt od počátku. Pſal wám mladij/ že gſte ſylnij včiněni/ a ſlowo Božij přebýwá w wás/ a přemohli gſte zloſtnijka.

Piſałem wam dziateczki iż znaćie oycá/ piſałem wam oycowie iż znaćie tego ktory ieſt od początku/ piſałem wam młodzieńcy iż ieſteśćie mocni/ á ſłowo Boże mieſzka w was/ y onego złego zwyćiężyliśćie.

15. Nemilugte Swěta/ ani těch wěcý které gſau na Swětě. Nebo kdož miluge Swět/ nenijť láſky Otcowy w něm.

Nie miłuyćie świátá/ áni tych rzeczy ktore ſą ná świećie/ ieſli kto miłuie świát/ miłośći oycowſkiey w nim nie máſz.

16. Nebo wſſecko což geſt na Swětě/ gť žádoſt těla/ a žádoſt očij/ a pýcha žiwota/ a tytoť wěcy negſau z Otce/ ale z Swěta.

Abowiem wſzytko co ieſt ná świećie/ pożądliwość ćiáłá/ y żądza oczu/ y pychá żywotá/ nie ieſtći z oycá/ ale z świátá.

17. A Swět zahyne/ y žádoſt geho. Ale kdož činij wůli Božij/ ten trwá na wěky.

A świátći przemija y pożądliwość iego/ ále ktory czyni wolą Bożą/ trwa na wieki.

18. Synáčkowé mogi/ poſlednij geſt hodina/ a yakož gſte ſlyſſely že Antykryſt přigijti má: y prawijmť wám/ že giž nynij Antykryſtowé mnozý gſau včiněni/ a po tom známe/ že geſt giž poſlednij hodina.

Dziateczki iuż ći ieſt oſtátni czás/ á iákośćie ſłyſzeli iż Anthykryſt ma przyidź/ y teraz wiele Anthykryſtow náſtało/ z kąd wiemy iż ieſt oſtátni czas.

ב

19 מֶנַּן נְפַקוּ אֶלָּא לַו מֶנַּן הֲוַו אֶלָּא נְפַקוּ מֶנַּן ה דְּתֶתִידַע דְּלַו מֶנַּן הֲוַו׃

Eſſi ſono vſciti da noi, ma non erano de noſtri: perche ſe fuſſeno ſtati de noſtri, ſarebben reſtati con eſſonoi: ma queſto è à fine che ſi manifeſtaſſeno che non ſon tutti de noſtri.

20 וַאַנְתּוּן מְשִׁיחוּתָא אִית לְכוּן מֶן קַדִּישָׁא וּפָרְשִׁין אַנְתּוּן הוּ לְכֻל אֱנָשׁ׃

Ma voi hauete l'vntione dal Santo, e conoſcete tutte le coſe.

21 לָא כֶּתְבֶת לְכוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן לָהּ לַשְׁרָרָא אֶלָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן לָהּ וְדְכֻלָּהּ דַּגָּלוּתָא לָא הֲוָת מֶנָּהּ מֶן שְׁרָרָא׃

Io non v'ho gia ſcritto, come ſe voi non conoſceſte la verità, ma come à quelli che la conoſcete, e ſapete che niſſun mendacio è de la verità.

22 מַנוּ דַּגָּלָא אֶלָּא אֶן אֵינָא דְּכָפַר דְּיֵשׁוּעַ לָא הֲוָא מְשִׁיחָא וְהָנָא הוּ מְשִׁיחָא דַּגָּלָא הָו דְּכָפַר בַּאבָא כָּפַר אָף בַּבְרָא׃

Chi e mendace, ſenon colui che niega IESV eſſer Chriſto? coſtui è Antichriſto, che niega il Padre & il Figliuolo.

23 וְהָו דְּכָפַר בַּבְרָא אַף לָא בַּאבָא מְהַיְמֶן מַן דְּמוֹדֵא בַּבְרָא וְאַף בַּאבָא מוֹדֵא׃

Chiunque niega il Figliuolo, coſtui ne anco ha il Padre: e chi confeſſa il Figliuolo, ha etiandio il Padre.

24 וַאַנְתּוּן מֶדֶּם דַּשְׁמַעְתּוּן מֶן קְדִים יְקַוֵּא לְוָתְכוּן אֶן גֵּיר מְקַוֵּא לְוָתְכוּן מֶדֶּם דַּשְׁמַעְתּוּן מֶן קְדִים אַף אַנְתּוּן מְקַוִּין אַנְתּוּן בַּאבָא וּבַבְרָא׃

Reſti adunque in voi quello che vdiſte da principio. Se quello che voi vdiſte da principio reſtarà in voi, ancor voi reſtarete nel Figliuolo e nel Padre.

ב

19 מֵעִמָּנוּ יָצְאוּ אַךְ לֹא הָיוּ מִמֶּנּוּ וְאִם הָיוּ מִמֶּנּוּ בֶּאֱמֶת קָמוּ עִמָּנוּ כִּי־אִם אֲשֶׁר יִגָּלוּ כִּי־כֻלָּם לֹא הָיוּ מִמֶּנּוּ׃

Ellos ſalieron de noſotros, mas no eran de noſotros, porque ſi fueran de noſotros, vuieran cierto permanecido con noſotros: pero eſto es paraque ſe manifeſtaſſe que todos no ſon de noſotros.

20 וְאַתֶּם לְקַחְתֶּם אֶת הַמִּשְׁחָה מִקָּדֹשׁ וִידַעְתֶּם כֹּל׃

Mas voſotros teneys la Vncion del Sancto, y conoceys todas las coſas.

21 לֹא־כָתַבְתִּי אֲלֵיכֶם כִּי־לֹא יְדַעְתֶּם אֶת־אֱמֶת כִּי־אִם כִּי־יְדַעְתּוּהָ וְכִי־כָל־כָּזָב מֵאֱמֶת אֵינֶנּוּ׃

No os he eſcripto, como ſi ignoraſſedes la verdad mas como à los que la conoceys, y que ninguna mentira es de la verdad.

22 וּמִי־הוּא הַכּוֹזֵב הֲלֹא הַמְכַחֵשׁ כִּי־יֵשׁוּעַ אֵינֶנּוּ הַמָּשִׁיחַ זֶה הוּא אוֹיֵב הַמָּשִׁיחַ הַמְכַחֵשׁ אֶת־הָאָב וְאֶת־הַבֵּן׃

Quien es mentiroſo, ſino el que niega que Ieſus es el Chriſto: eſte es Antichriſto que niega àl padre y àl Hijo.

23 כָּל־אֲשֶׁר מְכַחֵשׁ אֶת־הַבֵּן לֹא יֶשׁ־לוֹ הָאָב (וְהַמִּתְוַדֶּה אֶת הַבֵּן גַּם יֶשׁ לוֹ הָאָב׃)

Qualquiera que niega àl Hijo, eſte tal tampoco tiene àl padre: Qualquiera que confieſſa àl Hijo, tiene tambien àl padre.

24 וּמָה שְׁמַעְתֶּם מֵרֵאשִׁית יְעוֹדֵד בָּכֶם אִם יְעוֹדֵד בָּכֶם אֲשֶׁר מֵרֵאשִׁית שְׁמַעְתֶּם גַּם אַתֶּם בַּבֵּן וּבָאָב תְּעוֹדֵדוּ׃

Pues lo que aueys oydo deſde el principio, ſea permaneciente en voſotros: porque ſi lo que aueys oydo deſde el principio fuere permaneciente en voſotros, tambien voſotros permaneciereys en el Hijo y en el padre.

β.

19. Ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ᾽ οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ᾽ ἡμῶν. ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν.

Ils ſont ſortis d'entre nous, mais ils n'eſtoyent point d'entre nous: car s'ils euſſent eſté d'entre nous ils fuſſent demeures auec nous: mais c'eſt afin qu'il fuſt manifeſté que tous ne ſont point d'entre nous.

20. Καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα.

Mais vous auez l'onction de par le Sainct, & cognoiſſez toutes choſes.

21. Οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ᾽ ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστι.

Ie ne vous ai pas eſcrit comme ſi vous ne cognoiſſiez point la verité, ains pour ce que vous la cognoiſſez, & que menterie aucune n'eſt point de verité.

22. Τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

Qui eſt menteur ſinon celui qui nie Ieſus eſtre le Chriſt? ceſtui-la eſt l'Antechriſt qui nie le Pere & le Fils.

23. Πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει· ὁ (ὁμολογῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἔχει.)

Quiconque nie le Fils, n'a non plus le Pere: quiconque confeſſe le Fils, a auſſi le Pere.

24. Ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε.

Ce donc que vous auez entendu dés le commencement ſoit permanent en vous: car ſi ce que vous auez entendu dés le commencement, eſt permanent en vous vous auſſi demeurerez au Fils & au Pere.

CAP. II.

19. Ex nobis prodierunt: ſed non erant ex nobis, nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum, ſed manifeſti ſint quoniam non ſunt omnes ex nobis.

They went out from vs / but they were not of vs: for if they had beene of vs / they would haue continued with vs. But this commeth to paſſe / that it might appeare / that they are not all of vs.

20 Sed vos unctionem habetis à Sancto, & noſtis omnia.

But yee haue an oyntment from him, that is Holy, and yee haue knowen all things.

21. Non ſcripſi vobis quaſi ignorantibus veritatem, ſed quaſi ſcientibus eam, & quoniam omne mendacium ex veritate non eſt.

I haue not written vnto you / becauſe ye know not the trueth: but becauſe ye know it / and that no lie is of the trueth.

22. Quis eſt mendax, niſi is qui negat quoniam Ieſus non eſt Chriſtus? Hic eſt Antichriſtus qui negat Patrem & Filium.

Who is a lier / but he that denieth that Jeſus is Chriſt? The ſame is the Antichriſt that denieth the Father and the Sonne.

23. Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, & Patrem habet.

Whoſoeuer denieth the Sonne / the ſame hath not the Father. (But he that confeſſeth the Sonne / hath alſo the Father.)

24. Vos quod audiſtis ab initio, in vobis permaneat: Si in vobis permãſerit quod audiſtis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis.

Let therefore abide in you that ſame which ye haue heard from the beginning. If that which yee haue heard from the beginning / ſhall remaine in you / ye alſo ſhall continue in the Sonne / and in the Father.

Das II. Capitel.

19. Sie ſind von vns außgegangen / Aber ſie waren nicht von vns / Denn wo ſie von vns geweſen weren / ſo weren ſie ja bey vns blieben / Aber auff daß ſie offenbar würden / daß ſie nicht alle von vns ſind.

De ere vdgongne fra oſſ / men de vaare icke aff eſſ thi at haffde de veret aff oſſ / da haffde de io bleffuet hoſſ oſſ / Men at de ſkulde obenbaris / At de ere icke alle aff oſſ.

20. Vnd jhr habt die Salbung von dem der heilig iſt / vnd wiſſet alles.

Oc i haffue Saluen aff den ſom er hellig / oc vide alting.

21. Ich hab euch nicht geſchrieben / als wiſſet jhr die Warheit nicht / ſondern jr wiſſet ſie / vnd wiſſet / daß keine lügen auß der Warheit kompt.

Jeg ſcreff eder icke til / ſom i viſte icke Sandhed / men i vide den / oc vide / at der kommer ingen Løgn aff Sandhed.

22. Wer iſt ein Lügner / ohn der da läugnet / daß Jeſus der Chriſt ſey? Das iſt der Widerchriſt / der den Vater vnd den Sohn läugnet.

Huo er en Løgnere vden den ſom necter / at Jheſus er Chriſtus? Det er den Antichriſt / ſom necter Faderen oc Sønnen.

23. Wer den Sohn läugnet / der hat auch den Vater nicht. (Wer den Son bekennet / der hat auch den Vater.)

Huo ſom necter Sønnen / Hand haffuer oc icke Faderen. (Huoſom Sønnen bekender / hand haffuer oc Faderen.)

24. Was jr nun gehöret habt von anfang / das bleibe bey euch. So bey euch bleibet / was jhr von anfang gehöret habt / ſo werdet jr auch bey dem Sohn vnd Vater bleiben.

Huad ſom i nu haffue hørt aff begyndelſen / det lader bliffue hoſſ eder. Der ſom det bliffuer hoſſ eder ſom i hørde aff begyndelſen / da ſkulle oc i bliffue hoſſ Sønnen oc Faderen.

Kapitola II.

19. Z nás gſau wyſſli / ale nebyli z nás. Neb byk byli z nás / zuoſtalikby byli zagiſtě s námi ale aby ſe zgewili / že negſau wſſyckni z nás.

Z naſcí wyßli / ále nie byli z nas / ábowiem jeſliby z nas byli / iſćieby byli z námi trwáli / A to ſie ſtalo áby ſie okazáli iż nie wßyſcy z nas ſą.

20. Wy pak pomazánij máte od Swatěho / a znáte wſſecky wěcy.

Ale wy pomázánie mácie od onego świete° / y wßytki rzeczy wiecie.

21. Nepſal gſem wám yako těm kteřijž neznagij prawdy / ale yako těm kteřijž neznagij prawdy / ale yako těm kteřijž gi znagij: a že každá lež nenij z prawdy.

Nie piſałcem wam áby ſcie prawdy nie vmieli / áleſz wy ią znacie a iż żadne kłamſtwo nie ieſt z prawdy.

22. Kdo geſt tehdá lhář / nežli ten kdož zapijrá že Gežijš nenij Kryſtus? A ten geſt Antykryſt / kterýž zapjrá Otce y Syna.

Ktoż ieſt kłamcą iedno then kthory przy iż Jezus nie ieſt Kryſtus? tenći eſt Anthykryſtem przac ſie Oycá y Syná.

23. Nebo každý kdo zapijrá Syna / nemá ani Otce: A kdo wyznáwá Syna / má y Otce.

A ktokolwiek Syná przy / ten áni Oycá ma (ktobykolwiek wyznal Syná ten Oycá ma.

24. Wy co gſte ſlýchali od počátku / zůſtaniž w wás: to co gſte ſlýchali od počátku / y wy w Synu a w Otcy trwati budete.

Coście tedy ſłyßeli od początku / tho niechay w was trwa / ieſliby w was trwało coście ſłyßeli od początku / wy też w Oycu y w Synie trwáć bedźiecie.

ב

25 וְהָנַו שׁוּדָיָא דְּאֶשְׁתַּוְדִי לַן חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

E queſta è la promeſſa, laquale egli ci ha promeſſo, cioè la vita eterna.

26 הָלֵין דֵּין כְּתֶבֵת לְכוֹן מֶטוּל אִילֵין דְּמַטְעִין לְכוֹן׃

Io v'ho ſcritto queſte coſe di coloro che v'ingannano.

27 וְאַף אַנְתּוּן אֶן תְּקַוֵּא לְוָתְכוֹן מְשִׁיחוּתָא דְּקַבֶּלְתּוּן מֶנֵּה לָא סְנִיקִין אַנְתּוּן דְּאֱנָשׁ נַלְפְּכוֹן אֶלָּא אַיְךְ מְשִׁיחוּתָא דְּאִיתֵיהּ מֶן אֱלָהָא הָו מַלְפָא לְכוֹן עַל כֻּל מֶדֶם וְשַׁרִירָא הִי וְלַיִת בָּהּ דַּגָּלוּתָא וַאיְךְ דְּאַלְפְכוֹן קַוַּו בֵּהּ׃

Ma l'Vntione, laqual voi hauete riceuuta da lui, dimora in voi, e non hauete biſogno che alcuno v'inſegni: ma ſi come eſſa Vntione v'inſegna tutte le coſe; laquale è verace, e non è bugiarda. E ſecondo ch'ella v'ha inſegnato, ſtarete in eſſa.

28 וְהָשָׁא בְּנַי קַוַּו בֵּהּ דְּמָא דְּמֶתְגְּלֵא לָא נֶבְהַת מֶנֵּהּ אֶלָּא תֶּהְוֵא לַן גַּלְיוּת אַפֵּא בְּמֵאתִיתֵהּ׃

Et hora figliuoli, ſtate in lui, accioche quando egli apparirà, noi habbiam confidanza, e non ſiamo ſuergognati da eſſo ne la ſua venuta.

29 אֶן יָדְעִתּוּן דְּזַדִּיק הוּ דְּעוּ דְּאַף כֻּל דְּעָבֵד זַדִּיקוּתָא מֶנֵּהּ אִיתַוְהִי׃

Se voi ſapete ch'egli è giuſto, ſappiate che chiunque fa la giuſtitia è nato di lui.

ב

25 וְזֹאת הִיא הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר הוּא בִשֵּׂר אוֹתָנוּ חַיֵּי עוֹלָם׃

Y eſta es la promeſſa laqual el nos prometio que es vida eterna.

26 אֶת־הָאֵלֶּה כָּתַבְתִּי אֲלֵיכֶם עַל־מַתְעֵיכֶם׃

Eſto os hé eſcripto de los que os engannan:

27 וְהַמִּשְׁחָה אֲשֶׁר לְקַחְתֶּם מִמֶּנּוּ תְּעוֹדֵד בָּכֶם וְלֹא תִצְטָרְכוּ אֲשֶׁר אִישׁ יְלַמֶּדְכֶם כִּי־אִם אֵיךְ הַמִּשְׁחָה הַזֹּאת מְלַמְּדָה אֶתְכֶם עַל־כֹּל וֶאֱמֶת הִיא וְאֵינֶנָּה כָזָב וְכַמוֹ לִמַּדְתֶּכֶם עִמְדוּ בָהּ׃

Y la Vncion que voſotros aueys recebido del, mora en voſotros: y no teneys neceſſidad que ninguno os enſenne: mas como la Vncion miſma os enſenna de todas coſas, y es verdadera, y no es mentira anſi como os ha enſennado, perſeuerad en el.

28 וְעַתָּה בָּנַי עִמְדוּ בָהּ אֲשֶׁר אִם יִגָּלֶה תְּהִי לָנוּ בִטָּחוֹן וְלֹא נֵבוֹשׁ מִמֶּנּוּ בְּבוֹאוֹ׃

Y aora hijtos, perſeuerad en el: paraque quando apareciere, tengamos confiança, y no ſeamos confundidos del en ſu venida.

29 אִם תֵּדְעוּ כִּי־צַדִּיק הוּא דְּעוּ כִּי־כָל־הָעוֹשֶׂה אֶת־צְדָקָה נוֹלַד מִמֶּנּוּ׃

Si ſabeys que el es juſto, ſabed tambien que qualquiera que haze juſticia, es nacido del.

β'.

25. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Et c'eſt ici la promeſſe, laquelle il vous a annoncee, aſſauoir la vie eternelle.

26. Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς.

Ie vous ai eſcrit ces choſes touchant ceux qui vous ſeduiſent.

27. Καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ.

Mais l'onction que vous auez receuë de lui demeure en vous, & vous n'auez point beſoin qu'on vous enſeigne: ains cõme la meſme onction vous enſeigne toutes choſes, & eſt veritable, & n'eſt point menterie: & cõme elle vous a enſeignés, vous demeurerez en lui.

28. Καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

Maintenant donc, mes petis enfans, demeurez en lui: afin que quand il apparoiſtra nous ayons aſſeurance, & que ne ſoyons confus de ſa preſence à ſa venue.

29. Ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

Si vous ſauez qu'il eſt iuſte, ſachez que quiconque fait iuſtice, eſt né de lui.

ג

1 וַחְזַו דַּכְמָא סַגִּי חוּבֵּהּ דְּאַבָּא לְוָתַן דִּבְנַיָּא קְרַן אַף עַבְדַן מֶטוּל הָנָא עָלְמָא לָא יָדַע לַן מֶטוּל דְּאַף לָא לֵהּ יָדַע׃

Vedete qual charità ci ha data il Padre, che noi ſiamo chiamati figliuoli di Dio: per queſto il mondo non vi conoſce, percioch'ei non ha conoſciuto lui.

ג

1 חֲזוּ כַּמָּה אַהֲבָה נָתַן לָנוּ הָאָב אֲשֶׁר בְּנֵי אֱלֹהִים נִקְרָא בַּעֲבוּר זֹאת הָעוֹלָם אֵינֶנּוּ יוֹדֵעַ אוֹתָנוּ כִּי־לֹא יְדָעוֹ׃

Mirad qual charidad nos ha dado el padre, que ſeamos llamadoz hijos de Dios: por eſto el mundo no nos conoce porque no lo conoce à el.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατὴρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. Διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.

Voyez quelle charité nous a donnee, le Pere que nous ſoyons nommés enfãs de Dieu: pource le monde ne vous cognoiſt point, d'autant qu'il ne l'a point cognu.

CAP. II.

25. Et hæc eſt repromiſſio quam ipſe pollicitus eſt nobis, vitam æternam.

And this is the promes that he hath promiſed vs, euen eternall life.

26. Hæc ſcripſi vobis de his qui ſeducunt vos.

Theſe things haue I written vnto you, concerning them that deceyue you.

27. Et vos unctionem quam accepiſtis ab eo, maneat in vobis. Et non neceſſe habetis ut aliquis doceat vos, ſed ſicut unctio eius docet vos de omnibus, & verum eſt, & non eſt mendaciũ. Et ſicut docuit vos, manete in eo.

But the anoynting which ye receyued of him, dwelleth in you: and yee neede not that any man teache you: but as the ſame Anoynting teacheth you of all things, and it is true, and is not lying, and as it taught you, ye ſhall abide in him.

28. Et nunc filioli manete in eo, ut cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in adventu eius.

And nowe, litle children, abide in him, that when he ſhall appeare, we may be bold, and not be aſhamed before him at his comming.

29. Si ſcitis quoniam iuſtus eſt, ſcitote quoniam & omnis qui facit iuſtitiam, ex ipſo natus eſt.

If ye knowe that he is righteous, knowe ye that he which doeth righteouſnes, is borne of him.

CAP. III.

VIdete qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum.

Beholde, what loue the Father hath ſhewed on vs, that we ſhoulde be called the ſonnes of God: for this cauſe the worlde knoweth you not, becauſe it knoweth not him.

Das II. Capitel.

25. Vnd das iſt die Verheiſſung/ die er vns verheiſſen hat/ das ewige Leben.

Oc det er Forjettelſe/ ſom hand loffuede oſſ/ det euige Liff.

26. Solches hab ich euch geſchrieben von denen/ die euch verführen.

Dette ſcreff ieg eder til om dem/ ſom eder forføre.

27. Vnd die Salbung/ die jhr von jm empfangen habt/ bleibet bey euch. Vnd dörffet nicht/ daß euch jemand lehre/ ſondern wie euch die Salbung allerley lehret/ ſo iſts war/ vnd iſt keine lügen. Vnd wie ſie euch gelehrt hat/ ſo bleibet bey demſelbigen.

Oc den Salue ſom i anammede aff hannem bliffuer hoſſ eder/ oc i behøffue icke/ at nogen ſkal lære eder/ men lige ſom den Salue lærer eder allehonde/ ſaa er det ſant/ oc er ingen løgn. Oc lige ſom hun lærde eder/ ſaa bliffuer ved det ſamme.

28. Vnd nun Kindlein/ bleibet bey jm/ auff daß/ wenn er offenbaret wird/ daß wir freydigkeit haben/ vnd nicht zu ſchanden werden für jm/ in ſeiner zukunfft.

Oc nu Børn/ bliffuer hoſſ hannem/ Paa det at naar hand obenbaris/ at wi ſkulle haffue Driſtighed/ oc icke beſkemmis faar hannem/ i hans tilkommelſe.

29. So jhr wiſſet/ daß er gerecht iſt/ ſo erkennet auch/ daß/ wer recht thut/ der iſt von jm geborn.

Der ſom i vide at hand er retferdig/ da kende i oc/ at huo ſom gør retferdighed/ hand er fød aff hannem.

Das III. Capitel.

Sehet/ welche eine liebe hat vns der Vater erzeigt/ daß wir Gottes Kinder ſollen heiſſen. Darumb kennet euch die Welt nicht/ denn ſie kennet jn nicht.

SEer/ huilcken kærlighed Faderen beuiſde oſſ/ at wi ſkulde kaldis Guds Børn. Der faare kender Verden eder icke/ thi de kende hannem icke.

Kapitola II.

25. A totoť geſt zaſlijbenij kteréž geſt wám on zaſlijbil/ wěčný žiwot.

A táć ieſt oná obietnica ktorą obiecał nam/ to ieſt żywot wiecżny.

26. Toto gſem pſal wám/ o těch kteřij wás ſwozugij.

Ty rzeczy piſałem wam o tych ktorzy was zwodzą.

27. A wy pomazánij kteréž gſte wzali od něho/ ať zuoſtáwá w wás. A nenij wám potřebij/ aby wás kdo včil: ale yakož pomazánij geho včij wás o wſſech wěcech/ a prawda geſt/ a nenij lež. A yakož geſt naučil wás/ w tom trwayte.

Ale pomazánie ktoreśćie wźięli od niego/ trwa w was/ á nie potrzebuiećie áby was kto nauczył/ Ale iako też pomazánie vczy was o wszytkich rzeczách/ ktore też prawdźiwe ieſt á nie kłamliwe/ á iáko náucżyło was/ w nim trwáć będźiećie.

28 A nynij Synáčkowé zuoſtañtež w něm/ abychom když ſe okáže dauffánij měli/ a nebyli pohaněni od něho při geho přijchodu.

Teraz tedy dźiateczki trwayćie w nim/ ábyśmy gdy ſie okaże vfánie mieli/ ány ſie wſtydali przed nim w przyśćiu iego.

29. Wijteli to že geſt on ſprawedliwý/ wěztež také že každý kdo činij ſprawedlnoſt/ z něho ſe narodil.

Jeſli wiećie iż ſpráwiedliwy ieſt/ wiećie iż ktokolwiek czyni ſpráwiedliwość/ z niego ſie narodził.

Kapitola III.

Wizte kterakau láſku vkázal nám Buoh Otec/ abychom Synowé Božij ſlauli y byli. A protož ſwět neznáᵃ nás/ neb geho neznáᵃ.

OBácżćie iáka miłość dał nam Oćiec/ tho ieſt/ ábyśmy byli názwani ſyny Bożymi/ dla tego świath nas nie zna/ iż też nie zna iego.

ג

2 חַבִּיבַי הָשָׁא בְּנַוְהִי חֲנַן דַּאלָהָא וְלָא אֶתְגְּלִי עַד מָא לְהָשָׁא מָנָא עֲתִידִינַן דְּנֶהְוֵא יָדְעִינַן דֵּין דְּמָא דְאֶתְגְּלִי בַּדְמוּתֵהּ הָוֵינַן ו וְחָזֵינַן לֵהּ אֵיךְ מֵדֵם ד דְּאִיתַוְהִי׃

Cariſſimi, noi ſiamo hora figliuoli di Dio, & ancor non è apparſo quel che noi ſaremo: ma ben ſappiamo che quãdo egli apparirà, ſaremo ſimili à lui: percioche noi lo vedremo coſi com'egli è.

3 וְכֻל אֶנָשׁ דְּאִית לֵהּ עֲלַוְהִי הָדָא סַבְרָא מְדַכֵּא נַפְשֵׁהּ אַיךְ דְּהָו דְּכֵא הוּ׃

E chiunque ha queſta ſperanza in lui, purifica ſe ſteſſo, ſi come ancor egli è purò.

4 מַן דֵּין דְּעָבֵד חַטִיתָא עַוְלָא סָעַר חַטִיתָא גֵּיר כֻּלָּהּ עַוְלָא הִי׃

Chiunque commette il peccato, tranſgrediſce ancora la Legge, & il peccato è tranſgreſſione de la Legge.

5 וְיָדְעִין אַנְתּוּן דְּהָו דְּאֶתְגְּלִי דְּיִסַּב חַטָהַיְן ות וְחַטִיתָא בֵּהּ לַית׃

E voi ſapete ch'egli è apparſo per togliervia i noſtri peccati: e peccato in lui non è.

6 וְכֻל דְּבֵהּ מְקַוֵּא לָא חָטֵא וְכֻל דְּחָטֵא לָא חֲזָיְהִי וְלָא יִדְעֵהּ׃

Chiunque ſta in lui, non pecca: chiunque pecca, non l'ha veduto non conoſciuto.

7 בְּנַי לָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוּן הָו דְּעָבֵד זַדִּיקוּתָא זַדִּיקָא הוּ אַיךְ דְּאַף הָו (מְשִׁיחָא) אִיתַוְהִי זַדִּיקָא׃

Figliuoli, niuno v'inganni, chi fa la giuſtitia, è giuſto, ſi come ancor egli è giuſto.

8 וְהָו דְּסָעַר חַטִיתָא מֵן סָטָנָא הוּ מֶטוּל דְּמֵן רִישִׁיתָא הָו סָטָנָא חָטֵא הוּ וּמֶטוּל הָנָא אֶתְחְזִי בְּרֵהּ דַּאלָהָא דְּנֶשְׁרֵא עֲבָדַוְהִי דְּסָטָנָא׃

Chi commette il peccato, è dal diauolo: percio che il diauolo pecca fin da principio. A queſto fine è apparſo il Figliuol di Dio, per diſtruggere l' opere del diauolo.

ג

2 אֲהוּבַי עַתָּה הוֹיִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אֱלֹהִים וְעַד־הֵנָּה לֹא נִגְלָה מַה נִּהְיֶה וְיָדַעְנוּ אִם יִגָּלֶה כִּי־דוֹמִים לוֹ נִהְיֶה כִּי־נַבִּיטֵהוּ מִפָּנִים אֶל־פָּנִים כְּמוֹהוּ׃

Muy amados, aora ſomos hijos de Dios, y aun no es manifeſtado loque auemos de ſer: pero ſabemos que quando el apareciere, ſeremos ſemejantes à el, porque lo veremos como el es.

3 וְכָל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ הַתִּקְוָה כַּזֹּאת אֵלָיו מַקְדִּישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ כְּמוֹ אֲשֶׁר קָדוֹשׁ הוּא׃

Y qualquiera que tiene eſta eſperança en el ſe purifica, como el tambien es limpio.

4 כָּל־אֲשֶׁר עוֹשֶׂה אֶת־חֲטָאָה גַּם עוֹשֶׂה אֶת־עַוְלָה וְהַחֲטָאָה עַוְלָה הִיא׃

Qualquiera que haze peccado, traſpaſſa tambien la Ley: y el peccado es transgreſſion de la ley

5 וִידַעְתֶּם כִּי־הוּא נִגְלָה לָשֵׂאת אֶת־חַטֹּאתֵינוּ וַחֲטָאָה אֵינֶנָּה בּוֹ׃

Y ſabeys que el aparecio para quitar nueſtros peccados, y no ay peccado en el.

6 כָּל־אֲשֶׁר עוֹמֵד בּוֹ אֵינֶנּוּ חוֹטֵא וְכָל־אֲשֶׁר חוֹטֵא לֹא רָאָה אוֹתוֹ וְלֹא יְדָעוֹ׃

Qualquiera que permanece en el, no pecca, qualquiera que pecca, no lo ha viſto, y no lo ha conocido.

7 בָּנַי אִישׁ לֹא יַתְעֶה אֶתְכֶם אֲשֶׁר עוֹשֶׂה צְדָקָה צַדִּיק הוּא כְּמוֹ צַדִּיק הוּא׃

Hijitos, ninguno os enganne: el que haze juſticia, es juſto, como el tambien es juſto.

8 הָעוֹשֶׂה חֲטָאָה מִשָּׂטָן הוּא כִּי־מֵרֵאשִׁית חָטָא הַשָּׂטָן לָזֹאת נִגְלָה בֶּן־אֱלֹהִים אֲשֶׁר יְשַׁחֵת אֶת־מַעֲשֵׂי הַשָּׂטָן׃

Elque haze peccados, es del diablo porque el diablo pecca deſde el principio Para eſto apareció el Hijo de Dios, paraque deshaga las obras del diablo.

γ'.

2. Ἀγαπητοὶ, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμὲν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.

Bien aimés, nous ſommes maintenant enfans de Dieu, mais ce que nous ſerons, n'eſt point encores apparu: or ſauons-nous qu'apres qu'icelui ſera apparu nous ſerons ſemblables à lui: car nous le verrons ainſi comme il eſt.

3. Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι.

Et quiconque a ceſte eſperance en lui, ſe purifie comme auſſi icelui eſt pur.

4. Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ· καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.

Quiconque fait peché, fait auſſi contre la Loy: & peché eſt ce qui eſt contre la Loy.

5. Καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι.

Or vous ſauez qu'il eſt apparu, afin qu'il oſtaſt nos pechés: & il n'y a point de peché en lui.

6. Πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει. πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν, οὐδὲν ἔγνωκεν αὐτόν.

Quiconque demeure en lui, ne peche point: quiconque peche, ne l'a point veu, ni ne l'a point cognu.

7. Τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν

Mes petis enfans que nul ne vous ſeduiſe: qui fait iuſtice, eſt iuſte comme icelui eſt iuſte.

8. Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

Qui fait peché, il eſt du diable: car le diable peche dés le commencement. Or le Fils de Dieu eſt apparu, afin qu'il deffiſt les œuures du diable.

CAP. III.

2. Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.

Dearely beloued/ nowe are we the ſonnes of God / but yet it doeth not appeare what we ſhalbe: and we knowe that when hee ſhall appeare/ wee ſhalbe like him: for wee ſhall ſee him as he is.

3. Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.

And euery man that hath this hope in him/ purgeth himſelſe/ euen as he is pure.

4. Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas.

Whoſoeuer committeth ſinne/ transgreſſeth alſo the Lawe: for ſinnes is the tranſgreſſion of the Lawe.

5. Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata noſtra tolleret: & peccatum in eo non eſt.

And ye knowe that he appeared that hee might take away our ſinnes/ and in him is no ſinne.

6. Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

Whoſoeuer abideth in him/ ſinneth not: whoſoeuer ſinneth/ hath not ſeene him/ neither hath knowen him.

7. Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt: ſicut & ille iuſtus eſt.

Litle children/ let no man deceyue you: he that doeth righteouſnes/ is righteous/ as he is righteous.

8. Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.

He that committeth ſinne/ is of the deuill: for the deuill ſinneth from the beginning: for this purpoſe appeared the Sonne of God/ that he might looſe the workes of the deuill.

Das III. Capitel.

2. Meine lieben wir ſind nun Gottes Kinder / vnd iſt noch nicht erſchienen / was wir ſein werden. Wir wiſſen aber / wenn es erſcheinen wirdt/ daß wir jhm gleich ſein werden / denn wir werden jn ſehen/ wie er iſt.

Mine elſkelige/ wie ere nu Guds Børn/ oc det er icke end nu obenbaret / huad wi ſkulle vere. Oc wi vide naar det bliffuer obenbare/ at wi ſkulle vere hannem lige/ thi wi ſkulle ſee hannem/ lige ſom hand er.

3. Vnd ein jeglicher / der ſolche hoffnung hat zu jhm / der reiniget ſich / gleich wie er auch rein iſt.

Oc huer ſom haffuer ſaadant haab til hannem/ hand renſer ſig/ lige ſom hand oc er ren.

4. Wer Sünde thut/ der thut auch vnrecht / vnnd die Sünde iſt das vnrecht.

Huo ſom gør ſynd/ hand gør oc wret/ oc ſynden er den wret.

5. Vnd jhr wiſſet/ daß er iſt erſchienen/ auff daß er vnſere Sünde wegneme/ vnd iſt keine Sünde in jhm.

Oc i vide/ at hand er obenbaret / paa det hand ſkulde borttage vore ſynder/ oc der er ingen ſynd i hannem.

6. Wer in jm bleibet / der ſündiget nicht / Wer da ſündiget / der hat jn nicht geſehen noch erkant.

Huo ſom bliffuer i hannem/ hand ſynder icke/ huo ſom ſynder/ hand haffuer icke ſeet oc ey kent hannem.

7. Kindlein/ laſſet euch niemand verfüren. Wer recht thut/ der iſt gerecht/ gleich wie er gerecht iſt.

Børn/ lader ingen forføre eder. Huo ſom gør Retferdighed/ den er Retferdig/ lige ſom hand er Retferdig.

8. Wer Sünde thut / der iſt vom Teufel/ den der Teufel ſündiget von anfang. Darzu iſt erſchinen der Son Gottes/ daß er die werck deß Teufels zerſtöre.

Huo ſom gør ſynd/ hand er aff Dieffuelen / Thi Dieffuelen ſynder aff begyndelſen. Der til er Guds Søn obenbaret / at hand ſkulde forſtyre Dieffuelens gerninger.

Kapitola III.

2. Naymilegſſý/ giž nynij Synowé Božij gſme/ a geſſtě ſe neokázalo co budeme. Wijme zagiſtě že když okáže/ podobnij gemu budeme/ neb gey vzřijme tak yakož geſt.

Namileyſzy theraz ſynmi Bożymi ieſteſmy/ ále ſię teſzcze nie okazálo co będźiemy / lecz wiemy iż gdy on ſię okaże/ temu podobni będźiemy/ abowiem vyzrymy go iáko ieſt.

3. A každý kdož má w něm tuto naděgi/ poſwěcuge ſebe/ yakož y on Swatý geſt.

A ktokolwiek ma tę nádźieię w nim/ oczyſćia ſię iáko y on czyſty ieſt.

4. Každý kdož činij hřijch/ činijť y neprawoſt: a hřijch geſt neprawoſt.

Ktokolwiek popełnia grzech/ pogotowiu zakon przeſtępuie / gdyż grzech ieſt przeſtępſtwo zakonu.

5. A wijte že on ſe okázal proto/ aby hřijchy naſſe shladil/ a hřijchu na něm nenij.

Przytym wiećie iż on ſię okazał aby grzechy naſze zgładźił/ á grzechu w nim nie maſz.

6. Každý kdož w něm přebýwá/ nehřeſſý: a každý kdož hřeſſij/ newiděl ho aniž ho poznal.

Ktokolwiek w nim mieſzka/ nie grzeſzy/ ktho kolwiek grzeſzy/ nie widźiał go/ ani go zna.

7. Synáčkowé/ nižádný wás neſwoď. Kdož činij ſprawedlnoſt/ tenť geſt ſprawedliwý/ yakož y on geſt Sprawedliwý.

Synaczkowie niechay was żaden nie zwodźi/ ktokolwiek czyni ſprawiedliwość/ ſprawiedliwy ieſt iáko y on ieſt ſprawiedliwy.

8. Kdož činij hřijch/ z Diábla geſt/ neb Diábel od počátku hřeſſý. Protož ſe okázal Syn Božij/ aby kazyl ſkutky Diáblowy.

Ktory grzech popełnia/ ze dyabłá ieſt/ gdyż od początku dyabeł grzeſzy/ ku temu ſię okazał Syn Boży/ áby zepſował vczynki diabłowe.

ג

2 חַבִּיבַי הַשָּׁא בְּנַוְהִי חְנַן
דְּאַלָהָא וְלָא אֶתְגְּלִי עַד
מָא לְהָשָׁא מָנָא עֲתִידִינַן
דְּנֶהְוֵא יָדְעִינַן דֵּין דְּמָא
דְּאֶתְגְּלִי בִּדְמוּתֵהּ הָוֵינַן ו
וְחָזֵינַן לֵהּ אַיךְ מֵדֶם ד
דְּאִיתַוְהִי׃

Cariſſimi, noi ſiamo hora figliuoli di Dio, & ancor non è apparſo quel che noi ſaremo: ma ben ſappiamo che quādo egli apparirà, ſaremo ſimili à lui: percioche noi lo vedremo coſi com'egli è.

3 וְכֻל אֱינָא דְּאִית לֵהּ
עֲלַוְהִי הָנָא סַבְרָא מְדַכֵּא
נַפְשֵׁהּ אַיךְ דְּהָו דְּכֵא הוּ׃

E chiunque ha queſta ſperanza in lui, purifica ſe ſteſſo, ſi come ancor egli è purò.

4 מַן דֵּין דְּעָבֵד חַטִּיתָא
עַוְלָא סָעַר חַטִּיתָא גֵּיר
כֻּלָּהּ עַוְלָא הִי׃

Chiunque commette il peccato, transgrediſce ancora la Legge, & il peccato è transgreſſione de la Legge.

5 וְיָדְעִין אַנְתּוּן דְּהָו ———
דְּאֶתְגְּלִי דְּנֶסַּב חַטָהַין ות
וְחַטִּיתָא בֵּהּ לַיְת׃

E voi ſapete ch'egli è apparſo per togliere via i noſtri peccati: e peccato in lui non è.

6 וְכֻל דְּבֵהּ מְקַוֵּא לָא
חָטֵא וְכֻל דְּחָטֵא לָא
חֲזָיְהִי וְלָא יַדְעֵהּ׃

Chiunque ſta in lui, non pecca: chiunque pecca, non l'ha veduto non conoſciuto.

7 בְּנַי לָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוּן
הָו דְּעָבֵד זַדִּיקוּתָא זַדִּיקָא
הוּ אַיךְ דְּאַף הָו (מְשִׁיחָא)
אִיתַוְהִי זַדִּיקָא׃

Figliuoli, niuno v'inganni, chi fa la giuſtitia, è giuſto, ſi come ancor egli è giuſto.

8 וְהָו דְּסָעַר חַטִּיתָא מֶן
סָטָנָא הוּ מֶטוּל דְּמֶן
רִישִׁיתָא הָו סָטָנָא חָטֵא
הוּ וּמֶטוּל הָנָא אֶתְחְזִי
בְּרֵהּ דַּאלָהָא דְּנֶשְׁרֵא
עֲבָדַוְהִי דְּסָטָנָא׃

Chi commette il peccato, è dal diauolo: percio che il diauolo pecca fin da principio. A queſto fine è apparſo il Figliuol di Dio, per diſtruggere l' opere del diauolo.

ג

2 אֲהוּבַי עַתָּה הוֹיִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי
אֱלֹהִים וְעַד־הֵנָּה לֹא נִגְלָה מַה
נִּהְיֶה וְיָדַעְנוּ אִם יִגָּלֶה כִּי־דוֹמִים
לוֹ נִהְיֶה כִּי־נַבִּיטֵהוּ מִפָּנִים אֶל־
פָּנִים כָּמוֹהוּ׃

Muy amados, aora ſomos hijos de Dios,y aun no es manifeſtado loque auemos de ſer: pero ſabemos que quando el apareciere, ſeremos ſemejantes à el,porque lo veremos como el es.

3 וְכָל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ הַתִּקְוָה
כָּזֹאת אֵלָיו מְקַדֵּשׁ אֶת־נַפְשׁוֹ
כָּמוֹ אֲשֶׁר קָדוֹשׁ הוּא׃

Y qualquiera que tiene eſta eſperança en el ſe purifica,como el tambien es limpio.

4 כָּל־אֲשֶׁר עוֹשֶׂה אֶת־חַטָּאָה
גַּם עוֹשֶׂה אֶת־עַוְלָה וְהַחַטָּאָה
עַוְלָה הִיא׃

Qualquiera que haze peccado,traſpaſſa tambien la Ley: y el peccado es transgreſſion de la ley

5 וִידַעְתֶּם כִּי־הוּא נִגְלָה לָשֵׂאת
אֶת־חַטֹּאתֵינוּ וְחַטָּאָה אֵינֶנָּה בּוֹ׃

Y ſabeys que el aparecio para quitar nueſtros peccados,y no ay peccado en el.

6 כָּל־אֲשֶׁר עוֹמֵד בּוֹ אֵינֶנּוּ
חוֹטֵא וְכָל־אֲשֶׁר חוֹטֵא לֹא רָאָה
אוֹתוֹ וְלֹא יְדָעוֹ׃

Qualquiera que permanece en el, no pecca, qualquiera que pecca,no lo ha viſto,y no lo ha conocido.

7 בָּנַי אִישׁ לֹא יַתְעֶה אֶתְכֶם
אֲשֶׁר עוֹשֶׂה צְדָקָה צַדִּיק הוּא
כָּמוֹ צַדִּיק הוּא׃

Hijitos,ninguno os enganne: el que haze juſticia,es juſto,como el tambien es juſto.

8 הָעוֹשֶׂה חַטָּאָה מִשָּׂטָן הוּא
כִּי־מֵרֵאשִׁית חָטָא הַשָּׂטָן לָזֹאת
נִגְלָה בֶּן־אֱלֹהִים אֲשֶׁר יְשָׁרֵה
אֶת־מַעֲשֵׂי הַשָּׂטָן׃

Elque haze peccados, es del diablo porque el diablo pecca deſde el principio Para eſto apareció el Hijo de Dios,paraque deshaga las obras del diablo.

γ.

2. Ἀγαπητοὶ, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.

Bien aimés, nous ſommes maintenant enfans de Dieu, mais ce que nous ſerons, n'eſt point encores apparu: or ſauons-nous qu'apres qu'icelui ſera apparu nous ſerons ſemblables à lui: car nous le verrons ainſi comme il eſt.

3. Καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι.

Et quiconque a ceſte eſperance en lui, ſe purifie comme auſſi icelui eſt pur.

4. Πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ· καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.

Quiconque fait peché, fait auſſi contre la Loy: & peché eſt ce qui eſt contre la Loy.

5. Καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι.

Or vous ſauez qu'il eſt apparu, afin qu'il oſtaſt nos pechés: & il n'y a point de peché en lui.

6. Πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει. πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν.

Quiconque demeure en lui, ne peche point: quiconque peche, ne l'a point veu, ni ne l'a point cognu.

7. Τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν

Mes petis enfans que nul ne vous ſeduiſe: qui fait iuſtice, eſt iuſte comme icelui eſt iuſte.

8. Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

Qui fait peché, il eſt du diable: car le diablé peche dês le commencement. Or le Fils de Dieu eſt apparu, afin qu'il deſfiſt les œuures du diable.

CAP. III.

2. Chariſſimi, nunc filii Dei ſumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.

Dearely beloued/ nowe are we the ſonnes of God / but yet it doeth not appeare what we ſhalbe: and we knowe that when hee ſhall appeare/ wee ſhalbe like him: for wee ſhall ſee him as he is.

3. Et omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt.

And euery man that hath this hope in him/ purgeth himſelfe/ euen as he is pure.

4. Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit, & peccatum eſt iniquitas.

Whoſoeuer committeth ſinne/ transgreſſeth alſo the Lawe: for ſinnes is the tranſgreſſion of the Lawe.

5. Et ſcitis quia ille apparuit ut peccata noſtra telleret: & peccatum in eo non eſt.

And ye knowe that he appeared that hee might take away our ſinnes/ and in him is no ſinne.

6. Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.

Whoſoeuer abideth in him/ ſinneth not: whoſoeuer ſinneth/ hath not ſeene him/ neither hath knowen him.

7. Filioli, nemo vos ſeducat. Qui facit iuſtitiam, iuſtus eſt: ſicut & ille iuſtus eſt.

Litle children/ let no man deceyue you: he that doeth righteouſnes/ is righteous/ as he is righteous.

8. Qui facit peccatum, ex diabolo eſt: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.

He that committeth ſinne/ is of the deuill: for the deuill ſinneth from the beginning: for this purpoſe appeared the Sonne of God/ that he might looſe the workes of the deuill.

Das III. Capitel.

2. Meine lieben wir ſind nun Gottes Kinder / vnd iſt noch nicht erſchienen / was wir ſein werden. Wir wiſſen aber / wenn es erſcheinen wirdt/ daß wir jhm gleich ſein werden / denn wir werden jn ſehen/ wie er iſt.

Mine elſkelige/ wie ere nu Guds Børn/ oc det er icke end nu obenbaret / huad wi ſkulle vere. Oc wi vide naar det bliffuer obenbare/ at wi ſkulle vere hannem lige/ thi wi ſkulle ſee hannem/ lige ſom hand er.

3. Vnd ein jeglicher / der ſolche hoffnung hat zu jhm / der reiniget ſich / gleich wie er auch rein iſt.

Oc huer ſom haffuer ſaadant haab til hannem/ hand renſer ſig/ lige ſom hand oc er ren.

4. Wer Sünde thut/ der thut auch vnrecht / vnnd die Sünde iſt das vnrecht.

Huo ſom gør ſynd/ hand gør oc wret/ oc ſynden er den wret.

5. Vnd jhr wiſſet/ daß er iſt erſchienen/ auff daß er vnſere Sünde wegneme/ vnd iſt keine Sünde in jhm.

Oc i vide/ at hand er obenbaret / paa det hand ſkulde borttage vore ſynder/ oc der er ingen ſynd i hannem.

6. Wer in jm bleibet / der ſündiget nicht / Wer da ſündiget / der hat jn nicht geſehen noch erkant.

Huo ſom bliffuer i hannem/ hand ſynder icke/ huo ſom ſynder/ hand haffuer icke ſeet oc ey kent hannem.

7. Kindlein/ laſſet euch niemand verfüren. Wer recht thut/ der iſt gerecht/ gleich wie er gerecht iſt.

Børn/ lader ingen forføre eder. Huo ſom gør Retferdighed/ den er Retferdig/ lige ſom hand er Retferdig.

8. Wer Sünde thut / der iſt vom Teufel/ den der Teufel ſündiget von anfang. Darzu iſt erſchinen der Son Gottes/ daß er die werck deß Teufels zerſtöre.

Huo ſom gør ſynd/ hand er aff Dieffuelen / Thi Dieffuelen ſynder aff begyndelſen. Der til er Guds Søn obenbaret / at hand ſkulde forſtyre Dieffuelens gerninger.

Kapitola III.

2. Naymilegſſý/ giž nynij Synowé Božij gſme/ a gešſtě ſe neokázalo co budeme. Wijme zagiſtě že když okáže/ podobnij gemu budeme/ neb gey vzřijme tak yakož geſt.

Namileyſzy theraz ſynmi Bożymi ieſteſmy/ ále ſię teſzcze nie okázálo co bedziemy / lecz wiemy iż gdy on ſię okaże/ temu podobni będziemy/ abowiem vyzrymy go iáko ieſt.

3. A každý kdož ma w něm tuto naděgi/ poſwěcuge ſebe/ yakož y on Swatý geſt.

A ktokolwiek ma tę nádzieię w nim/ oczyſcia ſię iáko y on czyſty ieſt.

4. Každý kdož činij hřijch/ činijť y neprawoſt: a hřijch geſt neprawoſt.

Ktokolwiek popełnia grzech/ pogo towiu zakon przeſtępuie / gdyż grzech ieſt przeſtępſtwo zakonu.

5. A wijte že on ſe okázal proto/ aby hřijchy naſſe shladil/ a hřijchu na něm nenij.

Przytym wiecie iż on ſię okazal aby grzechy naſze zgładził/ á grzechu w nim nie maſz.

6. Každý kdož w něm přebýwá/ nehřeſſý: a kážđý kdož hřeſſj/ newiděl ho aniž ho poznal.

Ktokolwiek w nim mieſzka/ nie grzeſzy/ kthokolwiek grzeſzy/ nie widział go/ ani go zna.

7. Synáčkowé/ nižádný wás neſwoď. Kdož činij ſprawedlnoſt/ tenť geſt ſprawedliwý/ yakož y on geſt Sprawedliwý.

Synaczkowie niechay was żaden nie zwodzi/ ktokolwiek czyni ſprawiedliwość/ ſprawiedliwy ieſt iako y on ieſt ſpráwiedliwy.

8. Kdož činij hřijch/ z Diábla geſt/ neb Diábel od počátku hřeſſý. Protoť ſe okázal Syn Božij/ aby kazyl ſkutky Diáblowy.

Ktory grzech popełnia/ ze dyabłá ieſt/ gdyż od początku dyabeł grzeſzy/ ku temu ſię okazał Syn Boży/ áby zepſował vczynki diabłowe.

ג

9 כָּל דְּאֶתִילֵד מֶן אֱלָהָא חֲטִיתָא לָא עָבֵד מֶטוּל דְּזַרְעֵהּ בֵּהּ אִיתַוְהִי וְלָא מֶשְׁכַּח לְמֶחְטָא דְּמֶן אֱלָהָא אֶתִילֵד׃

Chiunque è nato di Dio, non commette peccato: percioche il ſeme di eſſo Iddio ſta in lui: e non puo peccare, perche egli è nato di Dio.

10 בְּהָדָא מֶתְפַּרְשִׁין בְּנַוְהִי דַּאלָהָא מֶן בְּנַוְהִי דְּסָטָנָא כֻּל דְּלָא עָבֵד זַדִּיקוּתָא וְלָא מַחֵב לַאחוּהִי לַיְתַוְהִי מֶן אֱלָהָא׃

In queſto ſono manifeſti i figliuoli di Dio e i figliuoli del diauolo. Chiunque non fa giuſtitia, non è da Dio: & ancora chi non ama il ſuo fratello.

11 דְּהָנַו פּוּקְדָנָא דַּשְׁמַעְתּוּן מֶן קְדִים ד
דְּתֶתְחַבּוּן חַד לְחַד׃

Percioche queſta è l'ambaſciata che voi vdiſte da principio, Che noi amiamo l'vn l'altro.

12 לַו אַיְךְ קָאִין הָו דְּאִיתַוְהִי הֲוָא מֶן בִּישָׁא וְקַטֵל לַאחוּהִי וּמֶטוּל מָנָא קַטְלֵהּ אֶלָּא מֶטוּל דְּבִישִׁין הֲוַו עֲבָדַוְהִי וְדַאחוּהִי זַדִּיקִין׃

Non come Cain che era dal maligno, & ammazzò il ſuo fratello. E perche cagione l'ammazzò egli? percioche le ſue opere eranno male, e quelle del ſuo fratello erano giuſte.

13 וְלָא תֶתְדַּמְּרוּן אַחַי אֶן סָנֵא לְכוֹן עָלְמָא׃

Non vi marauigliate fratelli miei, ſe il mondo v'ha in odio.

14 חְנַן יָדְעִינַן דַּשְׁנִינַן מֶן מַוְתָּא לְחַיֵּא בְּהָדָא דִּמְחַבִּינַן לַאחִין הָו דְּלָא מַחֵב לַאחוּהִי בְּמַוְתָּא מְקַוֵּא׃

Noi ſappiamo che noi ſiam trapaſſati da la morte a la vita, percioche amiamo i fratelli.

15 כָּל גֵּיר דְּסָנֵא לַאחוּהִי קָטֵל אֱנָשָׁא הוּ וְיָדְעִין א
אַנְתּוּן דְּכֻל דְּקָטֵל אֱנָשָׁא לָא מֶשְׁכְּחִין מְקַוִּין בֵּהּ חַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Chi non ama il fratello, reſta ne la morte: e Chiunque odia il ſuo fratello, è homicida: e voi ſapete che niuno homicida ha la vita eterna dimorante in eſſo.

ג

9 כָּל־אֲשֶׁר נוֹלַד מֵאֱלֹהִים אֶת־חַטָּאת לֹא עוֹשֶׂה כִּי־זַרְעוֹ מְעוֹדֵד בּוֹ וְלֹא יוּכַל לַחֲטוֹא כִּי־מֵאֱלֹהִים נוֹלַד הוּא׃

Qualquiera que es nacido de Dios, no haze peccado: porque ſu ſimiente eſtá en el: y no puede peccar, porque es nacido de Dios.

10 בְּזֹאת נִבְדָּלִים בְּנֵי־אֱלֹהִים מִבְּנֵי הַשָּׂטָן כָּל־אֲשֶׁר לֹא עוֹשֶׂה צְדָקָה אֵינֶנּוּ מֵאֱלֹהִים וַאֲשֶׁר לֹא אוֹהֵב אֶת־אָחִיו׃

En eſto ſon manifieſtos los hijos de Dios, y los hijos del diablo: qualquiera que no haze juſticia, y que no ama à ſu Hermano, no es de Dios.

11 כִּי־זֹאת הִיא הַבְּשׂוֹרָה אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם מֵרֵאשִׁית אֲשֶׁר נֶאֱהַב אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Porque eſta es la annunciacion que aueys oydo deſde el principio, Que nos amemos vnos à otros.

12 לֹא כְּמוֹ קַיִן אֲשֶׁר מֵרָע הָיָה וְהָרַג אֶת־אָחִיו וְעַל־מָה הֲרָגוֹ עַל־כִּי־מַעֲשָׂיו רָעִים הָיוּ וּמַעֲשֵׂי אָחִיו צַדִּיקִים׃

No como Cain que erá del Maligno, y mató à ſu hermano. Y porque cauſa lo matô? Porque ſus obras eran malas, y las de ſu Hermano eran juſtas.

13 אַל־תִּתַּמְּהוּ אַחַי אִם יִשְׂנָאֲכֶם הָעוֹלָם׃

Hermanos mios, no os marauilleys ſi el mundo os aborrece.

14 אֲנַחְנוּ יָדַעְנוּ כִּי־הָלַכְנוּ מִמָּוֶת אֶל־הַחַיִּים כִּי־אוֹהֲבִים אֲנַחְנוּ אֶת־אַחֵינוּ אֲשֶׁר לֹא אוֹהֵב אֶת־אָחִיו מְעוֹדֵד בַּמָּוֶת׃

Noſotros ſabemos que ſomos paſſados de muerte à vida en que amamos à los Hermanos. El que no ama à ſu Hermano, eſtá en muerte.

15 כָּל־שׂוֹנֵא אָחִיו מְרַצֵּחַ הוּא וִידַעְתֶּם כִּי־כָל־מְרַצֵּחַ לֹא יֶשׁ־לוֹ חַיֵּי עוֹלָם לְהִתְעוֹדֵד בְּנַפְשׁוֹ׃

Qualquiera que aborrece à ſu Hermano, es homicida: y ſabeys que ningun homicida tiene vida eterna permaneciente en ſi:

γ'.

9. Πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει. καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν· ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται.

Quiconque eſt nè de Dieu, ne fait point de peche: car la ſemence d'icelui demeure en lui, & ne peut pecher, pource qu'il eſt nè de Dieu.

10. Ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Par ceci ſont manifeſtes les enfans de Dieu, & les enfans du diable: quicõque ne fait point iuſtice, & qui n'aime point ſon frere, n'eſt point de Dieu.

11. Ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Car c'eſt ici ce que vous auez ouï annoncer dés le commencement, aſſauoit, Que nous aimions l'vn l'autre:

12. Οὐ καθὼς κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.

Non point comme Cain qui eſtoit du malin, & tua ſon frere. Et pour quelle cauſe le tua-il? pource que ſes œuures eſtoyent mauuaiſes, & celles de ſon frere eſtoyent iuſtes.

13. Μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

Mes freres, ne vous eſmerueillez point ſi le monde vous hait.

14. Ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ.

En ce que nous aimons les freres, nous ſauõs que nous ſommes transferés de la mort à la vie: qui n'aime point ſon frere, il demeure en la mort.

15. Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν.

Quiconque hait ſon frere, eſt meurtrier: & vous ſavez que nul meurtrier n'a la vie eternelle demeurante en ſoi.

CAP. III.

9. Omnis qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit: quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus eſt.

Whoſoeuer is borne of God / ſinneth not: for his ſeede remayneth in him/neyther can he ſinne / becauſe he is borne of God.

10. In hoc manifeſti ſunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis qui non eſt iuſtus, non eſt ex Deo, & qui non diligit fratrem ſuum.

In this are the children of God knowen / and the children of the deuill: whoſoeuer doeth not righteouſnes / is not of God) neyther he that loueth not his brother.

11. Quoniam hæc eſt annuntiatio, quam audiſtis ab initio. Vt diligatis alterutrum.

For this is the meſſage that ye heard from the beginning/that we ſhoulde loue one another.

12. Non ſicut Cain qui ex maligno erat: & occîdit fratrem ſuum. Et propter quid occîdit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius, iuſta.

Not as Cain which was of the wicked/and ſlew his brother: and wherefore ſlew he him? becauſe his owne workes were euill/and his brothers good.

13. Nolite mirari fratres, ſi odit vos mundus.

Marueile not my brethren/through the worlde hate you.

14. Nos ſcimus quoniam tranſlati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit: manet in morte.

We knowe that we are tranſlated frō death vnto life / becauſe we loue the brethren:he that loueth not his brother/ abideth in death.

15. Omnis qui odit fratrem ſuum: homicida eſt. Et ſcitis quoniam omnis homicida nō habet vitam æternam in ſemetipſo manentem.

Whoſoeuer hateth his brother / is a manſlayer: and yee knowe that no manſlayer hath eternall life abiding in him.

Das III. Capitel.

9. Wer auß Gott geborn iſt/ der thut nicht ſünde/denn ſein Same bleibet bey jhm / vnd kan nicht ſündigen/ denn er iſt von Gott geborn.

Huor ſom er fød aff Gud/hand gør icke ſynd/thi hans Sæd bliffuer hoſſ hannem / oc hand kand icke ſynde/ thi hand er fød aff Gud.

10. Daran wirds offenbar / welche die Kinder Gottes / vnd die Kinder deß Teuffels ſind. Wer nicht recht thut / der iſt nicht von Gott / vnd wer nicht ſeinen Bruder lieb hat.

Der aff bliffuer det obenbare / huilcke ſom ere Guds Børn/ oc Dieffuelens børn. Huo ſom icke gør Retferdighed / hand er icke aff Gud / oc huo ſom icke elſker ſin Broder.

11. Denn das iſt die Bottſchafft/ die jhr gehöret habt von anfang/ daß wir vns vntereinander lieben ſollen.

Thi dette er det Budſkaff/ ſom i hørde aff begyndelſen/ at wi ſkulle elſke huer andre.

12. Nicht wie Cain/ der von dem argen war / vnd erwürget ſeinen Bruder. Vnd warumb erwürget er jhn? Daß ſeine werck böſe waren / vnd ſeines Bruders gerecht.

Icke ſom Cain/ der vaar aff den Onde / oc myrde ſin Broder. Oc huor faare myrde hand hannem? For hans Gerninger vaare onde / oc hans Broders retferdige.

13. Verwundert euch nicht / meine Brůder/ob euch die Welt haſſet.

Forundrer eder icke / mine Brødre / om Verden hader eder.

14. Wir wiſſen / daß wir auß dem Tode in das Leben kommen ſind/ denn wir lieben die Brůder. Wer den Bruder nicht liebet/ der bleibet im Tode.

Wi vide / at wi ere komne fra Døden til Liffuet/ thi wi elſke vore Brødre. Huo ſom icke elſker ſin Broder/ hand bliffuer i Døden.

15. Wer ſeinen Bruder haſſet / der iſt ein Todtſchläger. Vnd jhr wiſſet/ daß ein Todtſchläger hat nicht das ewige Leben bey jm bleibend.

Huo ſom haber ſin Broder/ hand er en Mandrabere/ Oc i vide/ at en Mandrabere haffuer icke det euige Liff bliffuende hoſſ ſig.

Kapitola. III

9. Každý kdož ſe narodil z Boha/ hřjchu nečinij: neb ſýmě geho w něm zůſtáwá/ a nemuože hřeſſyti/ neb ſe z Boha narodil.

Ktokolwiek ſię narodził z Bogá/ grzechu nie popełnia/ gdyż naśie nie iego w nim trwa/ áni może grzeßyć przetoiż z Bogá ſię narodził.

10. A potom poznáni mohau býti Synowé Božj/ á Synowé Diáblowi. Každý kdož nenij Sprawedliwý/ nenijſt/ z Boha/ y ten kdož nemiluge Bratra ſwého.

Thym znáczni ſą ſynowie Boży y ſynowie dyabłowi/ Ktokolwiek nie záchowywa ſpráwiedliwośći/ nie ieſt z Bogá/ y kto nie miłuie brátá ſwego.

11. Neb toto geſt zwěſtowánij kteréž gſte ſlýchali od počátku/ abyſſte ſe weſpolek milowali.

Abowiem toć ieſt poſelſtwo reſcie ſłyßeli od początku/ abyśmy ſię społecznie miłowali.

12. Ne yako Kayn kterýž z Diabla byl/ a kterýž zabil Bratra ſwého A proč gey zabil? Proto/ Nebo ſkutkowé geho byli zlij/ Bratra pak geho ſprawedliwij.

Nie iáko Káin ktory był z onego Złego/ y brátá ſwego zabił/ dla ktoreyże go przyczyny zabił? iż vczynki iego złe były/ á brátá iego ſpráwiedliwe.

13. Nediwtež ſe Bratřij/ geſtliže wás ſwět nenáwidij.

Nie dziwuyćie ſię brácia moi ieſli was nienawidzi świat.

14. Myť wijme/ že gſme přeneſeni z ſmrti do žiwota/ neb milugeme bratřj. Kdo nemiluge ten zůſtáwá w Smrti.

My wiemy iż ieſteśmy przenieſieni z śmierći do żywothá/ iż miłuiemy brácia/ Kto nie miłuie brátá/ trwa w śmierći.

15. Každý kdož nenáwidij Bratra ſwého/ wražedlnijk geſt. A wijte/ že žádný Wražedlnijk nemá žiwota wěčného w ſobě zuoſtáwagijcýho.

Ktokolwiek nie nawidzi brátá ſwego/ mężoboycá ieſt/ A wiećie iż wßelki mężoboycá nie má żywotá wiecznego w ſobie trwáiacego.

ד

16 בְּהָדָא יָדְעִינַן חוּבֵּהּ
דַּלְוָתַן דְּהוּ יְהַב נַפְשֵׁהּ
חֲלָפַין וְאָף חְנַן זָדֵק לַן דְּעַל
אַפַּי אַחַין נְתֵל נַפְשָׁתַן׃

In questo habbiam conosciuta la charità che egli ha posta la sua vita per noi: e così noi debbiam porre le vite nostre per li fratelli.

17 וְאַינָא דְּאִית לֵהּ קֶנְיָנָא
דְּעָלְמָא וְנֶחְזֵא לַאחוּהי
דַּסְנִיק וְנֵאחוֹד רַחְמַוְהי
מֶנֵּהּ אַיכַּנָא אִית בֵּהּ חוּבֵּהּ
דַּאלָהָא׃

Hor chi hauerà de beni di questo mondo, e vedrà il suo fratello hauer necessità, e chiuderà le sue viscere da esso, come dimora la charità di Dio in lui?

18 בְּנַי לָא נְחַב חַד לְחַד
בְּמֶלְתָא וּבְלֶשָׁנָא אֶלָּא
בַּעְבָדָא וּבַשְׁרָרָא׃

Figliuoli miei, non amiamo con le parole, ne con la lingua: ma con le opere e con la verità.

19 וּבְהָדָא מֶשְׁתַּוְדְעִינַן
דְּמֶן שְׁרָרָא אִיתַין וְקֳדָם
דְּאָתֵא הוּ מְפַיְסִינַן לֶבַּן׃

Perche à questo conosciamo che noi siamo da la verità, & assicuraremo i nostri cuori dinanzi à lui.

20 וְאֶן הוּ דְּלֶבַּן בָּסַר לַן
כְּמָא אֱלָהָא דְּרַב מֶן לֶבַּן
וְיָדַע כֻּל מֶדֶּם׃

Doue se il cuor nostro ci condanna, Iddio è maggior che'l nostro cuore, e conosce tutte le cose.

21 חַבִּיבַי אֶן לֶבַּן לָא בָּסַר
לַן גַּלְיָן אִנֵּין אַפַּין קֳדָם
אֱלָהָא׃

Carissimi, se il cuor nostro non ci condanna, noi habbiam sicurezza verso Iddio.

22 וְכֻל מֶדֶּם דְּשָׁאֶלִינַן
נָסְבִינַן מֶנֵּהּ מֶטוּל דְּנָטְרִינַן
פּוּקְדָנַוְהי וְשַׁפִּירָתָא ס
סָעְרִינַן קֳדָמַוְהי׃

E cio che noi gli domandiamo, riceuiamo da lui: perche osseruiamo i suoi comandamenti, e facciamo le cose che piacciono nel suo conspetto.

ג

16 בְּזֹאת יָדַעְנוּ אֶת־הָאַהֲבָה
כִּי־הוּא שָׂם עָלֵינוּ אֶת־נַפְשׁוֹ
וְחוֹבִים אֲנַחְנוּ לָשִׂים אֶת־
נַפְשׁוֹתֵינוּ עַל־אַחֵינוּ׃

En esto auemos conocido la charidad, en que el puso su vida por nosotros, tambien nosotros deuemos poner nuestras vidas por los Hermanos.

17 וַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ קִנְיַן הָעוֹלָם
וְיִרְאֶה אֶת־אָחִיו כִּי־חָסֵר הוּא
וְיִסְגּוֹר אֶת־רַחֲמָיו מִמֶּנּוּ אֵיכָכָה
עוֹמֶדֶת אַהֲבַת אֱלֹהִים בּוֹ׃

Mas el que tuuiere bienes deste mundo, y viere à su hermano tener necessidad, y le cerrare sus entrannas, como esta la charidad de Dios en el?

18 בָּנַי אַל־נֶאֱהַב בְּדָבָר וְלֹא
בְּלָשׁוֹן כִּי־אִם בְּמַעֲשֶׂה וּבֶאֱמֶת׃

Hijitos mios, no amenos de palabra, ni de lengua: si no con obra y de verdad.

19 וּבְזֹאת יוֹדְעִים אָנוּ כִּי־
מֵאֱמֶת הוֹוִים אֲנַחְנוּ וּלְפָנָיו
נַבְטִיחַ אֶת לְבוֹתֵינוּ׃

Y en esto conocemos que nosotros somos de la verdad, y tenemos nuestros coraçones certificados delante del.

20 וְאִם לְבָבֵנוּ יְחַיֵּב אוֹתָנוּ כַּמָּה
גָּדוֹל הָאֱלֹהִים מִלְּבָבֵנוּ וְיוֹדֵעַ
אֶת־כָּל דְּבָרִים׃

Y si nuestro coraçon nos reprehende, mayor es Dios que nuestro coraçon, y conoce todas las cosas:

21 אֲהוּבַי אִם לִבֵּנוּ לֹא יְחַיֵּב
אוֹתָנוּ בְּבִטָּחוֹן נִבְטַח אֶל־
אֱלֹהִים׃

Charissimos, si nuestro coraçon no nos reprehende, confiança tenemos en Dios:

23 וְכָל־אֲשֶׁר נִשְׁאַל נִקַּח מִמֶּנּוּ
כִּי־אֶת־מִצְוֹתָיו שׁוֹמְרִים וְהַנִּרְצוּ
לְפָנָיו פּוֹעֲלִים אֲנַחְנוּ׃

Y qualquier cosa que pidieremos, la recebiremos del: porque guardamos sus mandamientos, y hazemos las cosas que son agradables delante del.

γ'.

16. Ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι.

A ceci auons-nous cognu la charité, c'est qu'il a mis sa vie pour nous: nous deuons donc aussi mettre nos vies pour nos freres.

17. Ὃς δ᾽ ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ἀπ᾽ αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;

Or qui aura des biens de ce monde, & verra son frere auoir necessité, & lui fermera ses entrailles, coment demeure la charité de Dieu en lui?

18. Τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ᾽ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.

Mes petis enfans, n'aimons point de parole, ne de langue, mais d'œuure & de verité.

19. Καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμὲν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν.

Car à ceci cognoissons-nous que nous sommes de verité, & asseurerons nos cœurs deuant deuant lui.

20. Ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα.

Que si nostre cœur nous condamne, Dieu certes est plus grand que nostre cœur, & cognoist toutes choses.

21. Ἀγαπητοὶ, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν.

Bien aimés, si nostre cœur ne nous condamne point, nous auons asseurance enuers Dieu.

22. Καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ᾽ αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.

Et quoi que nous demandions, nous le receuons de lui: car nous gardons ses commandemens, & faisons les choses qui lui sont agreables.

CAP. III.

16. In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.

Hereby haue we perceyued loue/ that he layde downe his life for vs: therefore wee ought alſo to laye downe our liues for the brethren.

17. Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſe habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo.

And whoſoeuer hath this worlds good/ and ſeeth his brother haue neede/ and ſhutteth vp his compaſſion from him/ how dwelleth the loue of God in him?

18. Filioli mei, non diligamus verbo neq; lingua, ſed opere & veritate.

My litle children/ let vs not loue in word/ neither in tongue onely/ but in deede and in trueth.

19. In hoc cognoſcimus quoniam ex veritate ſumus: & in conſpectu eius ſuadebimus corda noſtra.

For thereby we knowe that we are of the trueth/ and ſhall before him aſſure our hearts.

10. Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum: maior eſt Deus corde noſtro, & novit omnia.

For if our heart condemne vs/ God is greater then our heart/ and knoweth all things.

21. Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos: fiduciam habemus ad Deum.

Beloued/ if our heart condemne vs not/ then haue we boldnes toward God.

22. Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius cuſtodimus, & ea quæ ſunt placita coram eo, facimus.

And whatſoeuer we aſke/ we receyue of him/ becauſe wee keepe his commaundements/ and to thoſe things which are pleaſing in his ſight.

Das III. Capitel.

16. Daran haben wir erkannt die Liebe/ daß er ſein Leben für vns gelaſſen hat/ vnd wir ſollen auch das Leben für die Brüder laſſen.

Der paa kende wi hans kærlighed/ at hand loed ſit Liff for oſſ/ oc wi ſkulle ocſaa lade vort Liff for vore Brødre.

17. Wenn aber jemand dieſer Welt güter hat/ vnnd ſihet ſeinen Bruder darben/ vnd ſchleuſſt ſein hertz für jm zu/ wie bleibet die Liebe Gottes bey jhm?

Oc naar ſom nogen haffuer denne Verdens Godz/ oc ſeer ſin Broder lide nød/ oc lycker ſit Hierte til for hannem/ huorledis bliffuer Guds kærlighed hoſſ hannem?

18. Meine Kindlein/ laſſet vns nicht lieben mit Worten/ noch mit der Zungen/ ſondern mit der That vnd in der Warheit.

Mine Børn/ lader oſſ icke elſke met Ord/ eller met Tungen/ men met Gerningen oc met Sandhed.

19. Daran erkennen wir/ daß wir auß der Warheit ſind/ vnd kennen vnſer hertz für jm ſtillen.

Der paa kende wi/ at wi ere aff Sandhed/ oc kunde ſtille vore Hierte faar hannem.

20. Daß/ ſo vns vnſer hertz verdampt/ das Gott gröſſer iſt denn vnſer hertz/ vnd erkennet alle ding.

At der ſom vort hierte fordømer oſſ/ at Gud er ſtørre/ end vort hierte/ oc kender alle ting.

21. Jhr lieben/ ſo vns vnſer Hertz nicht verdampt/ ſo haben wir eine freydigkeit zu Gott.

J elſkelige/ der ſom vort Hierte icke fordømer oſſ/ da haffue wi en driſtighed til Gud.

22. Vnd was wir bitten/ werden wir von jhm nemen/ denn wir halten ſeine Gebot/ vnd thun was für jhm gefällig iſt.

Oc huad wi bede om/ det ſkulle wi anamme aff hannem/ thi wi holde hans Bud/ oc gøre det ſom behageligt er faar hannem.

Kapitola III.

16. Po tomto gſme poznali Láſku Božij/ že on žiwot ſwuog za nás položil/ y my také máme za Bratkij žiwoty naſſe kláſti.

W tymeſmy poznali miłość/ iż on duſze ſwą zá nas położył/ A ták mamy zá brácia duſze kłáść.

17. Kdo mage ſtatek tohoto Swěta/ widělby bratra ſweo ano nauzy trpj/ y zawřelby ſtřewa ſwá před nim/ kterak Láſka Božij trwá w něm?

A ktoby miał máiętność świetſkie/ y vyzrał brata ſwego potrzebuiącego/ á záwarłbi wnętrznośći ſwe przed nim/ iákoż w nim trwa miłość Boża?

18. Synáčkowé mogi/ nemilůgmež toliko ſlowem ani yazykem/ ale ſkutkem a prawdau.

Dziatki moie nie miłuymy ſłowem áni ięzykiem tylko/ ále vczynkiem y prawdą.

19 Po tomto známe že gſme z prawdy/ a před twářj geho budeme mocy s dauffánijm poſtawiti ſpokogená ſrdce ſwá.

Po tym znamy iż z prawdy ieſteśmy/ y przed nim beſpiecżne ſercá náſze mamy.

20. Neb budeli nás treſtati ſrdce naſſe/ wětſſyt geſt Bůh nežli ſrdce naſſe/ a zná wſſecky wěcy.

Abowiem ieſliby nas oſądziło ſerce naſze/ mocnieyſzyć ieſt Bog niż ſerce naſze/ y wie wſzytki rzeczy.

21. Naymilegſſý/ pakli ſrdce naſſe nebude nás mijti z čeho treſtati/ máme dauffanij k Bohu.

Namileyſzy ieſli ſerce náſze nás nie oſądza/ my vfánie mamy v Bogá.

22. A za cožkoli poproſýme/ wezmeme od něho: nebo Přikázanij geho oſtřjháme/ a to což geſt gemu lijbezného činijme.

A cżkolwiek prośimy bierzemy od niego/ ábowiem roſkazánia iego záchowywamy/ á rzecży wdzięcżne przed oblicżnośćia iego czyniemy.

ג

23 וְהָנָא הוּ פּוּקְדָנֵהּ דְּנְהַיְמֵן בַּשְׁמָא דִּבְרֵהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְנֶחֱב חַד לְחַד אַיךְ דְּפַקְדָן׃

E queſto è il ſuo comandamento, che noi crediamo al nome del ſuo Figliuolo IESV Chriſto, & amiamoci l'Vn l'altro, ſi come egli ce n'ha dato comandamento.

24 וְאַיְנָא דְּנָטַר פּוּקְדָנַוְהִי בֵּהּ מִתְנַטַּר וְהוּ שָׁרֵא בֵּהּ וּבְהָדָא מֶשְׁתַּכְלִינַן דְּשָׁרֵא בַן מִן רוּחָא הָו דִּיהַב לַן׃

E chi oſſerua i ſuoi comandamenti, ſta in lui, & egli in eſſo. E da queſto conoſciamo ch'egli ſta in noi, cioè da lo Spirito ch'egli ci ha dato.

ג

23 וְזֹאת הִיא מִצְוָתוֹ אֲשֶׁר נַאֲמִין בְּשֵׁם בְּנוֹ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ וְנֶאֱהַב אִישׁ אֶת־אָחִיו כַּאֲשֶׁר צִוָּה אוֹתָנוּ׃

Y eſte es ſu mandamiento, Que creamos en el Nombre de ſu Hijo Ieſus el Chriſto, y nos amemos vnos á otros, como nos lo ha mandado.

24 וְהַשּׁוֹמֵר אֶת־מִצְוֹתָיו מְעוֹדֵד בּוֹ וְהוּא בּוֹ וּבְזֹאת יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ כִּי־מְעוֹדֵד בָּנוּ מֵרוּחוֹ אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ׃

Y el que guarda ſus mandamientos, eſtá en el, y el en el. Y en eſto ſabemos que el eſtá en noſotros, por el Eſpiritu que nos ha dado.

γ'.

23. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολὴν (ἡμῖν.(

Et c'eſt ici ſon commandement, Que nous croyions au nom de ſon Fils Ieſus Chriſt, & que nous aimions l'vn l'autre commme il nous en a donné le commandement.

24. Καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

Et celui qui garde ſes commandemens demeure en lui, & lui en icelui: & par ceci cognoiſſans nous qu'il demeure en nous, aſſauoir par l'Eſprit qu'il nous a donné.

ד

1 חַבִּיבַי לָא לְכֻל רוּחִין תְּהַיְמְנוּן אֶלָּא הֲוַיְתּוּן פָּרְשִׁין רוּחֵא אֶן מִן אֱלָהָא אִיתֵיהוֹן מְטוּל דִּסְגִּיאֵא נְבִיֵּא דַּגָּלֵא נְפַקוּ בֵּהּ בְּעָלְמָא׃

Cariſſimi, non crediate ad ogni ſpirito, ma prouate gli ſpiriti ſe ſono da Dio: percioche molti falſi profeti ſono venuti al mondo.

2 בְּהָדָא מֶתְיַדְעָא רוּחֵהּ דַּאלָהָא כֻּל רוּחָא דְּמַוְדְיָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתָא בַּבְסַר מִן אֱלָהָא הִי׃

Conoſcete lo Spirito di Dio da queſto. Ogni ſpirito che confeſſa IESV Chriſto eſſer venuto in carne, è da Dio.

3 וְכֻל רוּחָא דְּלָא מַוְדְיָא דְּיֵשׁוּעַ אֶתָא בַּבְסַר לַיְתֵיהּ מִן אֱלָהָא אֶלָּא הָדֵא מִן מְשִׁיחָא הִי דַּגָּלָא הָו דִּשְׁמַעְתּוּן דְּאָתֵא וְהָשָׁא בְּעָלְמָא אִיתֵיהִי מִן כַּדוּ׃

Et ogni ſpirito che non confeſſa IESV Chriſto eſſer venuto in carne, non è da Dio: e queſto quel d'Antichriſto, del qual voi hauete vdito che dee venire, & hora è gia nel mondo.

ד

1 אֲהוּבַי אַל־תַּאֲמִינוּ לְכָל־רוּחַ כִּי־אִם בַּחֲנוּ אֶת־רוּחוֹת אִם מֵאֱלֹהִים הֵנָּה כִּי־נְבִיאֵי שְׁקָרִים רַבִּים בָּאוּ בָעוֹלָם׃

Amados, no creays à todo Eſpiritu: ſino prouad los Eſpiritus ſi ſon de Dios. Porque muchos falſos prophetas ſon ſalidos en el mundo.

2 בְּזֹאת נוֹדַעַת רוּחַ אֱלֹהִים כָּל־רוּחַ הַמּוֹדָה כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בָּא בַבָּשָׂר מֵאֱלֹהִים הִיא׃

En eſto conoced el Eſpiritu de Dios: Todo eſpiritu que confieſſa que Ieſus el Chriſto es venido en carne, es de Dios.

3 וְכָל־רוּחַ אֲשֶׁר אֵינֶנָּה מוֹדָה כִּי־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לֹא בָא בַבָּשָׂר אֵינֶנָּה מֵאֱלֹהִים וְזֹאת הִיא רוּחַ מְשִׁיחַ שֶׁקֶר אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם כִּי־תָבוֹא וּמֵעַתָּה בָּעוֹלָם הִיא׃

Y todo eſpiritu que no confieſſa que Ieſus el Chriſto es venido en carne, no es de Dios. y eſte tal eſpiritu es eſpiritu del Antichriſto, del qual voſotros aueys oydo que ha de venir, y que aora ya eſtá en el mundo.

ΚΕΦΑΛ. δ'.

Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε· ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.

Bien-aimez, ne croyez point à tout eſprit, mais eſprouuez les eſprits s'ils ſont de Dieu: car pluſieurs faux prophetes ſont venus au monde.

2. Ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι.

Cognoiſſez par ceci l'Eſprit de Dieu, Tout eſprit qui cōfeſſe que Ieſus Chriſt eſt venu en chair, eſt de Dieu.

3. Καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ τὸν ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ τοῦ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται· καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.

Et tout eſprit qui ne confeſſe point que Ieſus Chriſt eſt venu en chair, n'eſt point de Dieu: & tel eſt l'eſprit de l'Antechriſt, duquel vous auez ouï parler qu'il viendra, & eſt deſia maintenant au monde.

CAP. III.

23. Et hoc eſt mandatũ eius, ut credamus in nomine Filii eius Ieſu Chriſti: & diligamus alterutrum, ſicut dedit mandatum nobis.

This is then his commandement / That we beleeue in the Name of his Sonne Jeſus Chriſt / and loue one another / as he gaue commandement.

24. Et qui ſervat mandata eius: in illo manet, & ipſe in eo, & in hoc ſcimus quoniã manet in nobis, de Spiritu quem dedit nobis.

For hee that keepeth his commaundements / dwelleth in him / and he in him: and hereby we knowe that he abideth in vs / euen by the Spirit which he hath giuen vs.

CAP. IIII.

CHariſſimi, nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint: quoniam multi pſeudoprophetæ exierunt in mundum

Dearely beloued / beleeue not euerie ſpirite but trie the ſpirites whether they are of God: for many falſe Prophets are gone out into the world.

2. In hoc cognoſcitur ſpiritus Dei, omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt.

Hereby ſhall ye knowe the Spirit of God / Euerie ſpirite that confeſſeth that Jeſus Chriſt is come in the fleſh / is of God.

3. Et omnis ſpiritus qui ſolvit Ieſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis quoniam venit, & nunc iam in mundo eſt.

And euerie ſpirit which confeſſeth not that Jeſus Chriſt is come in the fleſhe / is not of God: but this is the ſpirit of Antichriſt / of whome yee haue heard / howe that hee ſhould come / and now alreadie he is in the worlde.

Das III. Capitel.

23. Vnd das iſt ſein Gebot / daß wir glauben an den Namen ſeines Sons Jeſu Chriſti / vnd lieben vns vntereinander / wie er vns ein Gebot gegeben hat.

Oc det er hans Bud / At wi ſkulle tro paa hans Søns Jheſu Chriſti Naffn / oc elſke huer andre / lige ſom hand haff oſſ it Bud.

24. Vnd wer ſeine Gebot helt / der bleibet in jm / vnd er in jm. Vnd daran erkennen wir / daß er in vns bleibt / an dem Geiſt / den er vns gegeben hat.

Oc huo ſom holder hans Bud / den bliffuer i hannem / oc hand i hannem. Oc der paa kende wi / at hand bliffuer i oſſ / paa Aanden / ſom hand haffuer giffuit oſſ.

Das IIII. Capitel.

JR lieben / glaubet nicht einem jeglichen Geiſt / ſondern prüfet die Geiſter / ob ſie von Gott ſind / denn es ſind viel falſcher Propheten außgegangen in die Welt.

I Elſkelige / tror icke huer Aand / men prøffuer Aanderne / om de ere aff Gud / thi der ere mange falſke Propheter vdgongne i Verden.

2. Daran ſolt jr den Geiſt Gottes erkennen. Ein jeglicher Geiſt / der da bekennet / daß Jeſus Chriſtus iſt inn das Fleiſch kommen / der iſt von Gott.

Der paa ſkulle i kende Guds Aand. Huer Aand ſom bekender / at Jheſus Chriſtus er kommen i Kødet / den er aff Gud.

3. Vnd ein jeglicher Geiſt / der da nicht bekennet / daß Jeſus Chriſtus iſt in das Fleiſch kommen / der iſt nicht von Gott. Vnd das iſt der Geiſt deß Widerchriſts / von welchem ihr habt gehöret / daß er kommen werde / vnd iſt ſchon jetzt in der Welt.

Oc huer Aand / ſom icke bekender / at Jheſus Chriſtus er kommen i Kødet / den er icke aff Gud / oc det er Antichriſtens Aand / om huilcken i hørder / at hand ſkal komme / oc hand er nu allerede i Verden.

Kapitola. III.

23. A totoť geſt Přikázanj geho / abychom wěřili we Gméno Syna geho Gežjſſe Kryſta / a milowali geden druhého / yakož nám dal Přikázanj.

Táć ieſt tedy nauká iego / ábyſmy wierzyli imieniowi Syná iego Jezu Kryſtá / y miłowáli iedni drugich táko nam przykazánie dal.

24. A kdo zachowáwá přikázanj geho / w němť přebýwá / a on také w něm. A po tomto známe že on přebýwá w nás totiž z Ducha kteréhož dal nám.

Abowiem ktory chowa przykazánia iego / w nim mieſzka / á on w nim / á po tym wiemy iż mieſzka w naś / to ieſt z Duchá ktorego nam dal.

Kapitola IIII.

NAymilegſſj newěřte každému Duchu / ale zkuſſugte Duchůw / gſauli z Boha: neb gſau mnozý ffaleſſnij Prorocy wyſſli na Swět.

NAmileyſzy nie wierzćie ledá duchowi / ále doświadczayćie duchow ieſli z Bogá ſą / ábowiem wiele fálſzywych prorokow wyſzło na świát.

2. A po tomto duch Božij poznán býwá: Každý Duch kterýž wyznáwá / že Gežjſs Kryſtus přiſſel w těle / ten z Boha geſt:

Po tym poznawayćie Duchá Bożego / wſzelki duch ktory wyznawa iż Jezus Kryſthus przyſzedł w ćiele z Bogá ieſt.

3. A každý Duch kterýž děliž Gežjſſe / nenjť z Boha a toť geſt Antykryſt / o kterémž gſte ſlyſſeli že má přigjti / a giž geſt nynj na Swětě.

Ale ktorykolwiek duch nie wyznawa iż Jezus Kryſtus przyſzedł w ćiele, ten z Bogá nie ieſt / ále ten ieſt duch on Antykryſtow o ktorymeśćie ſłyſzeli / iż przyidźie y iuż ieſt ná świećie.

ד

4 אַנְתּוּן דֵּין מֶן אֱלָהָא
אִיתַיְכוּן בְּנַיָּא וַזְכַיְתוּן אֶנּוּן
מֶטּוּל דְּרַב הוּ הָו דְּבְכוּן מֶן
הָו דְּבְעָלְמָא׃

Voi, figliuoletti ſete da Dio, & hauete vinti quelli: perche colui che e in voi, e maggior di colui che e nel mondo.

5 וְהָלֵין מֶן עָלְמָא אֶנּוּן
מֶטּוּל הָנָא מֶן עָלְמָא
מְמַלְּלִין וְעָלְמָא לְהוֹן
שָׁמַע׃

Eſſi ſono del mondo, però parlano del mondo: & il mondo gli aſcolta.

6 חְנַן דֵּין מֶן אֱלָהָא חְנַן
וְהָו דְּיָדַע לַאלָהָא שָׁמַע לַן
וְהָו דְּלָא אִיתַוְהִי מֶן אֱלָהָא
לָא שָׁמַע לַן בְּהָדָא
מֶסְתַּכְּלִינַן לְרוּחָא דְּשָׁרָרָא
וַלְרוּחָא דְּמַטְעְיָנוּתָא׃

Noi ſiamo da Dio, chi conoſce Iddio, aſcolta noi: chi non e da Dio, non ci aſcolta. Da queſto conoſciamo noi lo Spirito de la verità, e lo ſpirito de l'errore.

7 חַבִּיבַי נֶחַב חַד לְחַד מ
מֶטּוּל דְּחוּבָּא מֶן אֱלָהָא
הוּ וְכֻל מַן דְּמַחֶב מֶן אֱלָהָא
יְלִיד וְיָדַע לַאלָהָא׃

Cariſſimi, amiamoci inſieme l'vn laltro, perche la charità e da Dio: e ciaſcun che ama, e nato di Dio, e conoſce Iddio.

8 מֶטּוּל דַּאלָהָא הוּ וְכֻל
דְּלָא מַחֶב לָא יָדַע לַאלָהָא׃

Chi non ama, non conoſce Iddio: perche Iddio e charità.

9 בְּהָדָא אֶתְיְדַע חוּבֵּהּ
דַּאלָהָא דַּלְוָתַן דְּלַבְרֵהּ
יְחִידָיָא שַׁדַּר אֱלָהָא
לְעָלְמָא דְּנִחֶא בְּאִידֵהּ׃

In queſto s'e manifeſtata la charità di Dio in noi, che Iddio ha mandato il ſuo vnigenito Figliuolo nel mondo, accioche noi viuiamo per lui.

10 בְּהָדָא אִיתַוְהִי חוּבָּא
לָא הָוָא דְּחְנַן אַחֶבַן לַאלָהָא
אֶלָּא דְּהוּ אֱלָהָא אַחְבַּן
וְשַׁדַּר לַבְרֵהּ חוּסָיָא עַל
אַפַּי חְטָהַין׃

In queſto e la charità, non che noi habbiamo amato Iddio, ma che egli ha amati noi, & ha mandato il ſuo Figliuolo ad eſſer riconciliatione per li noſtri peccati.

ד

4 אַתֶּם מֵאֱלֹהִים הוֹיִים בָּנַי
וּגְבַרְתֶּם עֲלֵיהֶם כִּי־גָדוֹל הוּא
אֲשֶׁר בָּכֶם מֵאֲשֶׁר בָּעוֹלָם׃

Hijitos, voſotros ſoys de Dios, y los aueys vencido? porque elque en voſotros eſtá, es mayor que elque eſtâ en el mundo.

5 אֵלֶּה מֵעוֹלָם הֵמָּה עַל־כֵּן
מֵעוֹלָם מְדַבְּרִים וְהָעוֹלָם שׁוֹמֵעַ
בְּקוֹלָם׃

Ellos ſon del mundo, por eſſo hablan del mundo, y el mundo los oye,

6 אֲנַחְנוּ מֵאֱלֹהִים הוֹיִים אֲשֶׁר
יוֹדֵעַ אֶת־אֱלֹהִים שׁוֹמֵעַ לָנוּ אֲשֶׁר
אֵינֶנּוּ מֵאֱלֹהִים לֹא שׁוֹמֵעַ לָכֶם
בְּזֹאת יוֹדְעִים אֲנַחְנוּ אֶת־רוּחַ
אֱמֶת וְאֶת־רוּחַ תַּעְתֻּעִים׃

Noſotros ſomos de Dios, elque conoce à Dios nos oye: elque no es de Dios, no nos oye. Por eſto conocemos el Eſpiritu de verdad, y el Eſpiritu de error.

7 אֲהוּבַי נֶאֱהַב נָא אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ כִּי־הָאַהֲבָה מֵאֱלֹהִים הִיא
וְכָל אֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת רֵעֵהוּ
מֵאֱלֹהִים נוֹלָד וְיוֹדֵעַ אֶת־אֱלֹהִים׃

Chariſſimos, amemos nos vnos à otros: Porque la charidad es de Dios. Qualquiera que ama es nacido de Dios, y conoce à Dios.

8 אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ אוֹהֵב אֶת רֵעֵהוּ
לֹא יָדַע אֶת־אֱלֹהִים כִּי־
אֱלֹהִים הוּא הָאַהֲבָה׃

Elque no ama, no conoce à Dios: porque Dios es charidad.

9 בְּזֹאת נִגְלְתָה אַהֲבַת אֱלֹהִים בָּנוּ
כִּי־שָׁלַח אֱלֹהִים אֶת־בְּנוֹ יְחִידוֹ
אֶל־הָעוֹלָם אֲשֶׁר נִחְיֶה בְּיָדוֹ׃

En eſto ſe moſtró la charidad de Dios en noſotros, enque Dios embió ſu Hijo vnigenito àl mundo: paraque biuamos por el.

10 בְּזֹאת יֵשׁ הָאַהֲבָה לֹא כִּי־
אֲנַחְנוּ אָהַבְנוּ אֶת־אֱלֹהִים כִּי־
אִם כִּי־הוּא אֲהֵבָנוּ וְשָׁלַח אֶת־
בְּנוֹ לְכַפֵּר עַל־חַטֹּאתֵינוּ׃

En eſto conſiſte la charidad, no porque noſotros ayamos amado à Dios, mas porque el nos amó à noſotros, y hà embiado à ſu Hijo para ſer aplacacion por nueſtros peccados.

δ.

4. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς· ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ.

Mes petis enfans, vous eſtes de Dieu, & les auez ſurmontés: car celui qui eſt en vous eſt plus grand que celui qui eſt au monde.

5. Αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει.

Ils ſont du monde, pource parlent-ils du monde, & le monde les eſcoute.

6. Ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν· ὁ γινώσκων τὸν θεόν, ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

Nous ſommes de Dieu: qui cognoiſt Dieu nous eſcoute, qui n'eſt point de Dieu, ne nous eſcoute point: à ceci cognoiſſons-nous l'eſprit de verité & l'eſprit d'erreur.

7. Ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους· ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν.

Bien-aimés, aimons l'vn l'autre: car charité eſt de Dieu, & quiconque aime, eſt né de Dieu, & cognoiſt Dieu.

8. Ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν. ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν.

Qui n'aime point n'a point cognu Dieu: car Dieu eſt charité.

9. Ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. τὸν μονογενῆ ἀπέσταλκεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ.

En cela eſt manifeſtee la charité de Dieu enuers nous, que Dieu a enuoyé ſon Fils vnique au monde, afin que nous viuions par lui.

10. Ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

Et ceci eſt la charité, non point que nous ayons aime Dieu, mais pource que lui nous a aimés, & a enuoyé ſon Fils pour eſtre propitiation pour nos pechés.

CAP. IIII.	Das IIII. Capitel.	Kapitola IIII.
4. Vos ex Deo eſtis filioli, & viciſtis eum, quoniam maior eſt qui in vobis eſt, quàm qui in mundo. Litle children/ ye are of God/ an haue ouercome them: for greater is hee that is in you/ then he that is in the worlde.	4. Kindlein/ jhr ſeyt von Gott/ vnd habt jene überwunden/ denn der inn euch iſt/ iſt gröſſer denn der inn der Welt iſt. Børn/ i ere aff Gud/ oc haffue offuerwundet dem/ Thi den ſom er i eder/ hand er ſtørre/ end den der er i Verden.	4. Wy pak Synáčkowé gſte z Boha/ a přemohli gſte ge: Nebo wětſſý geſt ten kterýž geſt w wás/ nežli ten kterýž geſt na ſwětě. Wy ieſteśćie z Bogá ſynaczkowie/ y zwyćiężyliśćie ie/ bo mocnieyſzy ieſt ten ktory w was ieſt/ niż kthory na świećie.
5. Ipſi de mundo ſunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit. They are of the worlde/ therefore ſpeake they of the worlde/ and the worlde heareth them.	5. Sie ſind von der Welt/ darumb reden ſie von der Welt/ vnd die Welt höret ſie. De ere aff Verden/ derfaare tale de om Verden/ oc Verden hører dem.	5. Oni z Swěta gſau/ a protož o Swětu mluwij/ a Swět gich poſlauchá. Oni ſą z świátha przeto świetſkie rzeczy mowią/ á świat ich ſłucha.
6. Nos ex Deo ſumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non eſt ex Deo, non audit nos: in hoc cognoſcimus ſpiritum veritatis, & ſpiritum erroris. We are of God/ he that knoweth God/ heareth vs: he that is not of God/ heareth vs not. Hereby knowe we the ſpirite of trueth/ and the ſpirit of errour.	6. Wir ſind von Gott/ vnd wer Gott erkennet/ der höret vns. Welcher nicht von Gott iſt/ der höret vnns nicht. Daran erkennen wir den Geiſt der Warheit/ vnd den Geiſt deß jrrthumbs. Wi ere aff Gud/ oc huo ſom kender Gud/ hand hører oſſ. Huilcken icke er aff Gud/ hand hører oſſ icke/ der paa kende wi Sandheds Aand/ oc vildfarelſens Aand.	6. My ſme z Boha. Kdo zná Boha/ tenť nás poſlauchá: kdo pak nenj z Boha/ neſlyſſí nás. A po tom poznáwáme Ducha prawdy/ a ducha bludu. My z Bogá ieſteſmy/ ktory zna Bogá/ ſłucha nas/ ktory nie ieſt z Bogá/ nie ſłucha nas/ á z tąd znamy Duchá prawdy y duchá błędu.
7. Chariſſimi, diligamus nos invicem: quia charitas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum. Beloued/ let vs loue one another: for loue commeth of God: & euery one that loueth/ is borne of God/ and knoweth God.	7. Jhr lieben/ laſſet vns vntereinander lieb haben/ denn die Liebe iſt von GOtt/ vnd wer lieb hat/ der iſt von Gott geboren/ vnd kennet Gott. J elſkelige/ Lader oſſ elſke huer andre/ thi kærlighed er aff Gud/ oc huo ſom elſker/ hand er fød aff Gud oc kender Gud.	7. Naymilegſſý/ milugme ſe weſpolek/ neb Láſka z Boha geſt. A každý kdož miluge Bratra ſwého/ z Boha ſe narodil/ a zná Boha. Namileyſzy miłuymy iedni drugie/ ábowiem miłość ieſt z Bogá/ ktokolwiek miłuie/ z Bogá ſię národził/ y zna Bogá.
8. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas eſt. He that loueth not/ knoweth not God: for God is loue.	8. Wer nicht lieb hat/ der kennet Gott nicht/ denn Gott iſt die Liebe. Huo ſom icke elſker/ hand kender icke Gud/ Thi Gud er Kærlighed.	8 Kdo nemiluge/ nezná Boha/ neb Bůh Láſka geſt. Kto nie miłuie/ nie zna Bogá/ ábowiem Bog ieſt miłość.
9. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum. In this appeared the loue of God toward vs/ becauſe God ſent his onely begotten Sonne into the worlde/ that we might liue through him.	9. Daran iſt erſchienen die Liebe Gottes gegen vns/ daß Gott ſeinen eingebornen Sohn geſand hat inn die Welt/ daß wir durch jn leben ſollen. Der vdi er Guds kærlighed obenbaret mod oſſ at Gud ſende ſin Enbaarne Søn til Verden/ at wi ſkulle leffue formedelſt hannem.	9. W tom ſe okázala Láſka Božij při nás/ že gednorozeného Syna ſwého poſlal Bůh na tento Swět/ abychom žiwi byli ſkrze něho. W tym ſię okazałá miłość Boża w nas/ iż Syná ſwego iednorodzonego zeſłał Bog ná świát/ ábychmy żyli przezeń.
10. In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deũ, ſed quoniam ipſe dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris. Herein is loue/ not that we loued God/ but that he loued vs and ſent his Sonne to be a reconciliation for our ſinnes.	10. Darinnen ſtehet die Liebe/ nicht daß wir Gott geliebet haben/ ſondern daß er vns geliebet hat/ vnd geſandt ſeinen Sohn zur verſöhnung für vnſer ſünde. Der vdi ſtaar kærlighed/ Icke at wi haffue elſt Gud/ men at hand elſke oſſ/ oc ſende ſin Søn til forligelſe for vore ſynder.	10. W tomto geſt Láſka/ ne žebychom my prwé Boha milowali/ ale že on prwé milowal nás/ a poſlal Syna ſwého miloſtiwau Oběť za hřijchý naſſe. W tymći ieſt miłość/ nie iżbyſmy my vmiłowáli Bogá/ ále iż on vmiłował nas/ y poſłał Syná ſwego áby był vbłagániem za grzechy náſze.

ד

11 חַבִּיבַי אֶן הָכַן אַחְבַן
אֱלָהָא וָאַף חְנַן חַיָּבִינַן חַד
לְחַד לְמַחָבוּ׃

Cariſſimi, ſe Iddio hà coſi amati noi, ancor noi debbiamo amarci l'vn l'altro.

12 לַאלָהָא מֶמְתּוֹם אֱנָשׁ
לָא חֲזָיְהִי אֶן הָין נַחֵב חַד
לְחַד אֱלָהָא בַּן מְקַוֵּא
וְחוּבֵּהּ מֶשַׁתְמְלֵא בַּן׃

Niuno ha mai veduto Iddio. Se noi ci amiamo l'vn l'altro, Iddio ſta in noi: e la ſua charità è in noi accompita.

13 וּבְהָדָא יָדְעִינַן דְּבֵהּ
מְקַוֵּינַן וְהוּ מְקַוֵּא בַּן דְּמֶן
רוּחֵהּ יַהֵב לַן׃

Da queſto conoſciamo che noi ſtiamo in lui, & egli in noi, che egli ci ha dato del ſuo Spirito.

14 וַחְנַן חֲזַין וּמַסְהֲדִינַן
דַּאבָא שַׁדַּר לַבְרֵהּ פָּרוּקָא
לְעָלְמָא׃

E noi l'habbiam veduto, e teſtifichiamo che il Padre ha mandato il Figliuolo per eſſer Saluator del mondo.

15 כָּל דְּמַוְדֵא בְּיֵשׁוּעַ דְּהֻוְיוּ
בְּרֵהּ דַּאלָהָא אֱלָהָא בֵּהּ
מְקַוֵּא וְהוּ מְקַוֵּא בַּאלָהָא׃

Chiunque confeſſarà che IESV è il Figliuol di Dio: Iddio ſta in lui, & egli in Dio.

16 וַחְנַן הַיְמֶנַן וִידַעַן חוּבָּא
דְּאִית לֵהּ לַאלָהָא צֶאידַין
אֱלָהָא גֵּיר חוּבָּא הוּ וְכֻל
דַּמְקַוֵּא בְּחוּבָּא בַּאלָהָא
מְקַוֵּא׃

E noi habbiam conoſciuta e creduta la charità, che Iddio ha verſo di noi, Iddio è charità: e chi ſta ne la charità, ſta in Dio, e Iddio in lui.

17 וּבְהָדָא מֶשַׁתְלַם
חוּבֵּהּ עַמַּן דְּגַלְיוּת אַפֵּא
תֶּהוֵא לַן בְּיוֹמָא דְדִינָא
מֶטוּל דְּאַיךְ דְּהָו הָוָא
הָכַנָּא אַף חְנַן אִיתַין בְּהָנָא
עָלְמָא׃

In queſto è accompita la charità con eſſonoi, acciochè noi habbiam confidanza nel dì del giuditio, che quale è egli, tali ſiamo noi in queſto mondo.

ד

11 אֲהוּבַי אִם כֹּה אֲהֵבָנוּ
אֱלֹהִים גַּם־אֲנַחְנוּ חוֹבִים
לֶאֱהֹב אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ׃

Amados, ſi Dios nos ha anſi amado, deuemos tambien noſotros amarnos vnos á otros.

12 אֶת־אֱלֹהִים אִישׁ בְּכָל־עֵת
לֹא רָאָה אִם נֶאֱהַב אִישׁ אֶת־
רֵעֵהוּ אָז־מְעוֹדֵד אֱלֹהִים בָּנוּ
וְאַהֲבָתוֹ שְׁלֵמָה הִיא בָנוּ׃

Ninguno vido jamas à Dios. Si nos amamos vnos à otros, Dios eſtá en noſotros, y ſu charidad es perfecta en noſotros.

13 בְּזֹאת יָדַעְנוּ כִּי־נֶעוֹדֵד בּוֹ
וְהוּא בָּנוּ כִּי־מֵרוּחוֹ נָתַן לָנוּ׃

En eſto conocemos que eſtamos en el, y el en noſotros, en que nos há dado de ſu Eſpiritu.

14 וַאֲנַחְנוּ רָאִינוּ וּמְעִידִים כִּי־
הָאָב שָׁלַח אֶת־בְּנוֹ לְמוֹשִׁיעַ
הָעוֹלָם׃

Y noſotros hemos viſto, y teſtificamos que el Padre hà embiado â ſu hijo para ſer Saluador del mundo.

15 לָכֵן כָּל־אֲשֶׁר יְתוֹדֶה כִּי־
יֵשׁוּעַ הוּא בֶן־אֱלֹהִים בּוֹ מְעוֹדֵד
אֱלֹהִים וְהוּא בֵּאלֹהִים׃

Qualquiera que confeſſare que Ieſus es el Hijo de Dios, Dios eſtà en el, y el en Dios.

16 וַאֲנַחְנוּ הֶאֱמַנּוּ וְיָדַעְנוּ אֶת־
אַהֲבָה אֲשֶׁר יֶשׁ־לֵאלֹהִים אֵלֵינוּ
הָאֱלֹהִים הוּא אַהֲבָה וְהָעוֹמֵד
בְּאַהֲבָה עוֹמֵד בֵּאלֹהִים וֵאלֹהִים
בּוֹ׃

Y noſotros auemos conocido, y creydo la charidad que Dios tiene en noſotros. Dios es charidad: y el que eſtà en charidad, eſtá en Dios, y Dios en el.

17 בְּזֹאת נִשְׁלְמָה הָאַהֲבָה עִמָּנוּ
אֲשֶׁר תְּהִי־לָנוּ בִטָּחוֹן בְּיוֹם דִּין
כִּי־כְמוֹהוּ הוּא גַּם הוֹיִים אֲנַחְנוּ
בְּעוֹלָם הַזֶּה׃

En eſto es perfecta la charidad con noſotros paraque tengamos confiança en el dia del juyzio; que qual el es, tales ſomos noſotros en eſte mundo.

δ.

11. Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν.

Bien-aimés, ſi Dieu nous a ainſi aimés nous-nous deuons auſſi aimer l'vn l'autre.

12. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν.

Nul ne vid onc Dieu: ſi nous aimõs l'vn l'autre Dieu demeure en nous, & ſa charité eſt accomplie en nous.

13. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.

Par ceci cognoiſſons nous que nous demeurons en lui, & lui en nous, pource qu'il nous a donné de ſon Eſprit.

14. Καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Et nous l'auons veu, & teſmoignons que le Pere a enuoyé le Fils pour eſtre Sauueur du monde.

15. Ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.

Quiconque confeſſera que Ieſus eſt le Fils de Dieu, Dieu demeure en lui, & lui en Dieu.

16. Καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί· καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει.

Et nous auons cognu & creu la charité que Dieu a enuers nous. Dieu eſt charité: & qui demeure en charité, demeure en Dieu, & Dieu en lui.

17. Ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

En ceci eſt accomplie la charité entiers nous, & afin que pour le iour du iugement nous ayons aſſeurance que tel qu'il eſt tels ſommes-nous en ce monde.

GAP. IIII.

11. Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere.

Beloued/ if God ſo loued vs / we ought alſo to loue one another.

12. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem: Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta eſt.

No man hath ſeene God at any time. If we loue one another/ God dwelleth in vs/ and his loue is perfect in vs.

13. Iu hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis.

Hereby knowe we that we dwell in him/ and he in vs: becauſe he hath giuen vs of his Spirit.

14. Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum Salvatorem mundi.

And we haue ſeene / and doe teſtifie/ that the Father ſent the Sonne to be the Sauiour of the world.

15. Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Ieſus eſt filius Dei: Deus in eo manet, & ipſe in Deo.

Whoſoeuer confeſſeth that Jeſus is the Sonne of God / in him dwelleth God/ and he in God.

16. Et nos cognovimus, & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.

And we haue knowen/ and beleeued the loue that God hath in vs. God is loue/ and he that dwelleth in loue/ dwelleth in God/ and God in him.

17. In hoc perfecta eſt charitas nobiſcum, ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo.

Herein is the loue perfect in vs/ that we ſhoulde haue boldenes is the day of iudgement: for as he is/ euen ſo are we in this world.

Das IIII. Capitel.

11. Jr lieben/ hat vns Gott alſo geliebet/ ſo ſollen wir vns auch vntereinander lieben.

J elſkelige/ haffuer Gud ſaa elſkt oſſ/ da ſkulle wi oc elſke huer andre.

12. Niemand hat Gott jemals geſehen. So wir vns vnter einander lieben/ ſo bleibet Gott in vns / vnd ſeine Liebe iſt völlig in vns.

Jngen haffuer nogen tid ſeet Gud. Der ſom wi elſke huer andre/ da bliffuer Gud i oſſ/ oc hans kærlighed er fuldkommen i oſſ.

13. Daran erkennen wir / daß wir in jhm bleiben / vnd er in vns / daß er vns von ſeinem Geiſt gegeben hat.

Der paa kende wi/ at wi bliffue i hannem/ oc hand i oſſ/ at hand gaff oſſ aff ſin Aand.

14. Vnd wir haben geſehen vnd zeugen/ daß der Vater den Sohn geſand hat/ zum Heiland der Welt.

Oc wi haffue ſeet oc vidne/ at Faderen vdſende Sønnen til Verdens Frelſere.

15. Welcher nun bekennet/ daß Jeſus Gottes Sohn iſt / in dem bleibet Gott/ vnd er in Gott.

Huilcken ſom nu bekender/ at Jheſus er Guds Søn/ i hannem bliffuer Gud/ oc hand i Gud.

16. Vnd wir haben erkannt vnd geglaubet die Liebe/ die Gott zu vns hat. Gott iſt die Liebe / vnd wer in der Liebe bleibet / der bleibet in GOtt / vnd Gott in jhm.

Oc wi kende oc trode den kærlighed/ ſom Gud haffuer til oſſ. Gud er Kærlighed / oc huo ſom bliffuer i Kærlighed/ hand bliffuer i Gud/ oc Gud i hannem.

17. Daran iſt die Liebe völlig bey vns / auff daß wir eine freydigkeit haben am tage deß Gerichts/ denn gleich wie er iſt / ſo ſind auch wir inn dieſer Welt.

Der met er Kærlighed fuldkommen hoſ oſſ/ paa det wi ſkulle haffue driſtighed paa Domme dag / Thi lige ſom hand er/ ſaa ere oc wi i denne Verden.

Kapitola IIII.

11. Naymilegſſij/ poněwadž Buoh milowal nás/ y my máme ſe weſpolek milowati

Namileyſzy ieſli nas ták Bog vmiłował/ mamy też my iedni drugie miłowáć.

12. Boha žádný newiděl nikdá. Budemeli ſe weſpolek milowati/ Bůh w nás bude přebýwati/ a Láſka geho w nás dokonalá bude.

Bogá żaden nigdy nie widźiał/ Jeſli miłuiem iedni drugie/ Bog w nas mieſzka/ á miłość iego wypełniłá ſię w nas.

13. A po tomto známe že w něm přebýwáme/ a on w nás/ neb Ducha ſwého dal nám.

Po tym znamy iż my w nim mieſzkamy/ á on w nas/ iż z Duchá ſwego nam dał.

14. A my gſme widěli a ſwědčijme/ že Otec poſlal Syna ſwého Spaſytele Swěta.

A myſmy widźieli y świádczemy iż Oćiec poſłał Syná áby był zbáwićielem świátá.

15. Kdožkoli wyznáwá/ že Gežijš geſt Syn Božij: Buoh w něm přebýwá/ a on w Bohu.

Ktobykolwiek wyznał iż Jezus ieſt Syn Boży/ Bog w nim mieſzka á on w Bogu.

16. A myť gſme poznali/ a vwěřili Láſce/ kterauž to Buoh k nám má. Buoh Láſka geſt: a kdož přebýwá w Láſce/ w Bohu přebýwá/ a Bůh w něm.

Myſmy poználi y vwierzyli miłości ktorą Bog ma w nas/ Bog ći ieſt miłość/ á kto trwa w miłości/ w Bogu trwa/ á Bog w nim.

17. A w tomtoť gt dokonalá Láſka Boží s námi/ abychom dauffánij měli w den Saudný: že yakož on geſt/ tak y my gſme na tomto ſwětě.

Tymći ſię wypełniłá miłość w nas/ ábyſmy vfánie mieli w dźień ſądny/ iż táki on ieſt/ tácy y my ieſtechmy ná tym świećie.

ד

18 דְּחִלְתָא בְּחוּבָּא לַיְת
אֶלָּא חוּבָּא מְשַׁמְלְיָא לְבַר
שָׁדְיָא לָהּ לִדְחִלְתָא מֶטּוּל
דִּדְחִלְתָא בְּקֶנְטָא אִיתֵיהּ
הָו דֵּין דְּדָחֵל לָא מְשַׁמְלַי
בְּחוּבָּא׃

Il timore non è nella charità: ma la charità compiuta scaccia fuore il timore: percioche il timore ha pena: onde chi teme non è compiuta ne la charità.

19 חְנַן הָכִיל נְחַב לַאלָהָא
מֶטּוּל דְּהוּ קַדְמָאִית אַחְבַּן׃

Noi amiamo lui percioch'egli ha prima amati noi.

20 אֶן דֵּין אֶנָשׁ נֵאמַר ד
דְּמַחֵב אֶנָא לַאלָהָא
וְלַאחוּהי סָנֵא דַּגָּלָא הוּ
הָו גֵּיר דְּלַאחוּהי דְּמֶתְחְזֵא
לָא מַחֵב לַאלָהָא הָו דְּלָא
מֶתְחְזֵא אַיְכַנָא מֶשְׁכַּח
דְּנַחֵב׃

Se alcuno dice, Io amo Iddio, e intanto habbia in odio il suo fratello, è mendace: perche chi non ama il suo fratello, ch'egli n'a veduto, come puo egli amare Iddio ch'ei non ha veduto?

21 וְהָנָא פּוּקְדָנָא קַבֶּלַן
מֶנֵּהּ דְּכֻל דְּמַחֵב לַאלָהָא
נַחֵב אַף לַאחוּהי׃

E questo comandamento habbiam da lui, che chi ama Iddio, ami ancora il suo fratello.

ה

1 כֻּל מַן דַּמְהַימֶן דְּיֵשׁוּע
אִיתַוְהִי מְשִׁיחָא מֶן אֱלָהָא
יְלִיד וְכֻל דְּמַחֵב לְיָלוּדָא
מַחֵב אַף לְהָו דְּאֶתִילֶד מ
מֶנֵּהּ׃

Chiunque crede che IESV è il Christo, è nato di Dio: e chiunque ama colui che l'ha generato, ama ancor quello che è nato di lui.

2 וּבְהָדָא יָדְעִינַן דְּמַחְבִּינַן
לִבְנַוְהִי דַּאלָהָא מָא
דְּלַאלָהָא מַחְבִּינַן וְעָבְדִינַן
פּוּקְדָנַוְהִי׃

Da questo conosciamo che noi amiamo i figliuoli di Dio, quando noi amiamo Iddio & osserviamo i suoi comandamenti.

ד

18 יִרְאָה אֵינֶנָּה בְּאַהֲבָה כִּי־אִם
אַהֲבָה שְׁלֵמָה מַדִּיחָה אֶת־יִרְאָה
כִּי־הַיִּרְאָה יֶשׁ־לָהּ מִכְשׁוֹל וַאֲשֶׁר
יָרֵא אֵינֶנּוּ שָׁלֵם בָּאַהֲבָה׃

En la charidad no ay temor: mas la perfecta charidad echa fuera el temor: por que el temor tiene pena: De donde el que teme, no esta perfecto en la charidad.

19 אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים אוֹתוֹ כִּי־
הוּא בָּרִאשׁוֹנָה אָהַב אוֹתָנוּ׃

Nosotros lo amamos à el porque el primero nos amó.

20 אִם אִישׁ יֹאמַר כִּי־אוֹהֵב
אֲנִי אֶת־אֱלֹהִים וְשׂוֹנֵא אֶת־
אָחִיו כֹּזֵב הוּא כִּי־אֲשֶׁר לֹא אוֹהֵב
אֶת־אָחִיו אֲשֶׁר רָאָה אֵיכָכָה יוּכַל
לֶאֱהֹב אֶת־אֱלֹהִים, אֲשֶׁר לֹא
רָאָה אוֹתוֹ׃

Si alguno dize: Yo amo à Dios: y aborrece à su Hermano, es mentiroso. Porque el que no ama à su Hermano àl qual ha visto, como puede amar à Dios que no ha visto.

21 וְאֶת־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לָקַחְנוּ
מִמֶּנּוּ כָּל־אֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת־
אֱלֹהִים גַּם יֶאֱהַב אֶת־אָחִיו׃

Y nosotros tenemos este mandamiento del Que el que ama à Dios, ame tambien à su Hermano.

ה

1 כָּל־אֲשֶׁר מַאֲמִין כִּי־יֵשׁוּעַ
הוּא הַמָּשִׁיחַ נוֹלַד מֵאֱלֹהִים
וְכָל־אֲשֶׁר אוֹהֵב אֶת־יוֹלֵד גַּם
אוֹהֵב אוֹתוֹ הַנּוֹלָד מִמֶּנּוּ׃

Todo aquel que cree que Iesus es el Christo, es nacido de Dios: y qualquiera que ama al que ha engendrado, ama tambien al que es nacido del.

2 בְּזֹאת יָדַעְנוּ כִּי־נֶאֱהַב אֶת־
בְּנֵי אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר נֶאֱהַב אֶת־
אֱלֹהִים וְאֶת־מִצְוֹתָיו נִשְׁמוֹר׃

En esto conocemos que amamos à los hijos de Dios, quando amamos à Dios, y guardamos sus mandamientos.

δ.

18. Φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ· ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον. ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει· ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Il n'y a point de peur en la charité, ains la parfaite charité chasse dehors la peur: car la peur apporte peine, & celui qui a peur n'est point accompli en charité.

19. Ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτὸν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς.

Nous l'aimons, d'autant que lui premier nous a aimés.

20. Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεὸν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;

Si quelcun dit, I'aime Dieu, & il hait son frere, il est menteur. Car qui n'aime point son frere, lequel il voit, commēt peut-il aimer Dieu lequel il ne voit, point.

21. Καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Et nous auons ce commandement de par lui, que celui qui aime Dieu aime aussi son frere.

ΚΕΦΑΛ. ε.

Πας ὁ πιστεύων ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ.

Quiconque croit que Iesus est le Christ, il est né de Dieu: & quiconque aime celui qui l'a engendré, aime aussi celui qui est né de lui.

2. Ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

Par ceci cognoissons nous que nous aimons les enfans de Dieu, quand nous aimons Dieu, & gardons ses commandémens.

CAP. IIII.

18. Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas, foràs mittit timorem, quoniam timor pœnam habet, qui autem timet: non eſt perfectus in charitate.

There is no feare in loue/ but perfect loue caſteth out feare: for feare hath painfulnes: and he that feareth/ is not perfect in loue.

19. Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos.

We loue him/ becauſe he loued vs firſt.

20. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum: & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim non diligit fratrem ſuum quem videt: Deum quem nō videt, quomodò poteſt diligere?

If any man ſaye/ I loue God/ and hate his brother/ hee is a liar: for howe can he that loueth not his brother whome he hath ſeene/ loue God whom he hath not ſeene?

21. Et hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum.

And this commaundement haue we of him/ that he which loueth God/ ſhould loue his brother alſo.

CAP. V.

OMnis qui credit quoniam Ieſûs eſt Chriſtus, ex Deo natûs eſt. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit & eum qui natus eſt ex eo.

Whoſoeuer beleeueth that Jeſus is the Chriſt/ is borne of God/ and euery one that loueth him which begate/ loueth him alſo which is begotten of him.

2. In hoc cognoſcimus quòniam diligamus natos Dei: cùm Deum diligamus, & mandata eius faciamus.

In this we knowe that we loue the children of God/ when we loue God/ & keepe his commaundements.

Das IIII. Capitel.

18. Forcht iſt nicht in der Liebe/ ſondern die völlige Liebe treibet die forcht auß. Denn die forcht hat pein. Wer ſich aber förchtet/ der iſt nicht völlig in der Liebe.

Frycter icke i Kærlighed/ men den fuldkomne Kærlighed vddriffuer frycten/ thi frycten haffuer pine/ Oc huo ſig frycter hand er icke fuldkommen i Kærlighed.

19. Laſſet vns jn lieben/ denn er hat vns erſt geliebet.

Lader oſſ elſke/ thi hand elſkte oſſ førſt.

20. So jemandt ſpricht/ ich liebe Gott/ vnd haſſet ſeinen Bruder/ der iſt ein Lügner. Denn wer ſeinen Bruder nicht liebet/ den er ſihet/ wie kan er Gott lieben/ den er nicht ſihet?

Der ſom nogen ſiger/ Jeg elſker Gud/ oc hand hader ſin Broder/ hand er en Løgnere. Thi hwilcken icke elſker ſin Broder/ ſom hand ſeer/ huorledis kand hand elſke Gud/ ſom hand icke ſeer?

21. Vnd diß Gebot haben wir von jm/ daß/ wer Gott liebet/ daß er auch ſeinen Bruder liebe.

Oc dette Bud haffue wi aff hannem/ at huo ſom elſker Gud/ hand ſkal oc elſke ſin Broder.

Das V. Capitel.

Wer da glaubet/ daß Jeſus ſey der Chriſt/ der iſt von Gott geboren. Vnd wer da liebet den/ der jn geborn hat/ der liebet auch den/ der von jm geborn iſt.

HVo ſom troer/ At Jheſus er Chriſtus/ hand er fød aff Gud. Oc huo ſom elſker den/ der hannem fødde/ hand elſker oc den/ ſom er fød aff hannem.

2. Daran erkennen wir/ daß wir Gottes Kinder lieben/ wenn wir Gott lieben/ vnd ſeine Gebot halten.

Der paa kende wi/ at wi elſke Guds Børn/ naar wi elſke Gud/ oc holde hans Bud.

Kapitola IIII.

18 Bázně neníj w Láſce/ ale dokonalá Láſka wen wyháníj Bázeň/ neb Bázeň trápeníj má: tak kdo ſe bogj/ neníj dokonalý w láſce.

Nie máſſći boiáźni w miłości/ zupełna miłość precz wyrzuca boiaźń/ ábowiem boiaźń ma vdręczenie/ A kto ſie boi/ nie ieſt ći zupełny w miłości.

19. Protož my milugeme Boha/ nebo on prwé milowal nás.

My go miłuiemy/ ábowiem on nas pierwſzy vmiłował.

20. Prawijli pak kdo/ Žé miluge Boha/ a Bratra ſwého nenáwidij/ lhář geſt. Neb kdo miluge Bratra ſwého kteréhož widij/ y kterak muože Boha milowati/ kteréhož newidij?

Ieſliby kto rzekł/ Miłuię Bogá/ á brátá ſwego nie náwidźiał/ kłamcá ieſt/ Abowiem kto nie miłuie brátá ſwego którego widźiał/ Bogá którego nie widźiał iáko może miłowáć?

21. A totoť Přikázaníj máme od Boha/ aby kdož miluge Boha/ milowal y Bratra ſwého.

A to roſkazánie mamy od niego/ áby ten który Bogá miłuie/ miłowałby y brata ſwego.

Kapitola V.

KAždý kdož wěřij/ že Geſus gſt Kryſtus/ tenť ſe z Boha narodil. A každý kdo miluge toho kterýž geg zplodil/ tenť miluge y toho kdo ſe narodil z něho.

KTokolwiek wierzy Iezuſá być Kryſtuſem/ z Bogá ſie národźił/ á ktokolwiek miłuie tego który vrodźił/ miłuie też tego który z niego národzon.

2. Po tom známe že milugeme ſyny Božij/ když milugeme Boha/ a Přikázaníj geho zachowáwáme.

W tym poznamy iż miłuiemy Syny Boże/ gdy Bogá miłuiemy/ y przykazánia iego chowamy.

ה

3 הָדָא הִי גֵּיר חוּבֵּה דַאלָהָא דְּנֶטַּר פּוּקְדָנַוְהִי וּפוּקְדָנַוְהִי לָא יַקִּירִין׃

Imperoche la charità di Dio è queſta, che noi oſſeruiamo i ſuoi comandamenti: e i comandamenti ſuoi non ſon graui.

4 מֶטּוּל דְּכֹל דְּאִילִיד מֶן אֱלָהָא זָכֵא לְעָלְמָא וְהָדָא הִי זָכוּתָא דְּזָכְתֵהּ לְעָלְמָא הַימָנוּתַן׃

Perciochè tutto quello che è nato di Dio, vince il mondo: e queſta è la vittoria che ha vinto il mondo, cioe la noſtra fede.

5 מַנוּ גֵּיר דְּזָכֵא לֵהּ לְעָלְמָא אֶלָּא הָו דִּמְהַימֶן דְּיֵשׁוּע בְּרֵהּ הָו דַּאלָהָא׃

Chi è colui che vince il mondo, ſe non chi crede che IESV è il Figliuol di Dio?

6 הָנַו דְּאֶתָא בְּיַד (מַיָּא וְרוּחָא וַדְמָא) יֵשׁוּע מְשִׁיחָא לָא הֲוָא בְּמַיָּא בַּלְחוּד אֶלָּא בְּמַיָּא וַדְמָא וְרוּחָא מַסְהֲדָא דְּהָי (מְשִׁיחָא) אִיתַיְהָ שְׁרָרָא׃

Queſto è quel IESV Chriſto che è venuto per acqua e ſangue: non per l'acqua ſolamente, ma per l'acqua e pe'l ſangue. E lo Spirito è quello che'l teſtifica: conciosia che lo Spirito è la verità.

7 (דִּתְלָתָא אִנּוּן דְּסָהֲדִין בִּשְׁמַיָּא אַבָּא מֶלְּתָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וּתְלָתְהוֹן חַד אִנּוּן׃)

Perciochè tre ſono che rendeno teſtimonianza in cielo, il Padre, la Parola, e lo Spirito ſanto: e queſti tre ſono vno.

8 וְאִיתַיְהוֹן תְּלָתָא דְּסָהֲדִין (בְּאַרְעָא) רוּחָא וּמַיָּא וַדְמָא וּתְלָתְהוֹן בְּחַד אִנּוּן׃

Tre ſono ancora che rendeno teſtimonianza in terra, lo Spirito, e l'acqua, e'l ſangue: e queſti tre ſono vno.

ה

3 כִּי־זֹאת הִיא אַהֲבַת אֱלֹהִים אֲשֶׁר נִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו וּמִצְוֹתָיו אֵין כְּבֵדוֹת הֵנָּה׃

Porque eſta es la charidad de Dios, que guardemos ſus mandamientos, y ſus mandamientos no ſon graues.

4 כִּי־כָּל־אֲשֶׁר נוֹלַד מֵאֱלֹהִים גָּבַר עַל־הָעוֹלָם וְהַנֵּצַח הַגּוֹבֵר עַל־הָעוֹלָם הִיא אֱמוּנָתֵנוּ׃

Porque todo aquello que es nacido de Dios vence àl mundo: y eſta es la victoria que vence àl mundo, es à ſaber nueſtra fe.

5 מִי־זֶה הוּא הַגּוֹבֵר עַל־הָעוֹלָם הֲלֹא הַמַּאֲמִין כִּי־יֵשׁוּעַ בֶּן־אֱלֹהִים הוּא׃

Quien es elque vence àl mundo, ſi no elque cree que Ieſus es el hijo de Dios?

6 זֶה הוּא הַבָּא בְּמַיִם (וְרוּחַ) וָדָם יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֵינֶנּוּ בַּמַּיִם לְבַדּוֹ כִּי־בַמַּיִם וּבַדָּם וְהָרוּחַ מְעִידָה (כִּי־הַמָּשִׁיחַ) אֱמֶת הוּא׃

Eſte es Ieſus el Chriſto, que vino por agua y ſangre: no por agua ſolamente, ſi no por agua y ſangre. Y el eſpiritu es el que dia teſtimonio: porque el eſpiritu es la verdad.

7 (כִּי־שְׁלוֹשָׁה הוֹיִם הַמְּעִידִים בַּשָּׁמַיִם הָאָב הַדָּבָר וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ וּשְׁלוֹשָׁה הָאֵלֶּה אַחַת הֵמָּה׃)

Porque tres ſon loſque dan teſtimonio en el cielo, el Padre la palabra y el eſpiritu ſancto, y eſtos tres ſon vno.

8 וּשְׁלוֹשׁ הוֹוֹת הַמְּעִידוֹת בָּאָרֶץ הָרוּחַ וְהַמַּיִם וְהַדָּם וּשְׁלוֹשׁ הָאֵלֶּה לְאַחַת הֵנָּה׃

Tambien ſon tres loſque dan teſtimonio en la tierra, el Eſpiritu, el agua, y la ſangre: y eſtos tres ſon vno.

έ.

3. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν.

Car c'eſt ici l'amour de Dieu, que nous gardions ſes commandemens: & ſes commandemens ne ſont point griefs.

4. Ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίστις ἡμῶν.

Car tout ce qui eſt nè de Dieu, ſurmonte le monde: & ceſte eſt la victoire qui a ſurmonté le monde, aſſauoir noſtre foy.

5. Τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;

Qui eſt celui qui ſurmonte le monde, ſinon celui qui croit que Ieſus eſt le Fils de Dieu?

6. Οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι᾽ ὕδατος (καὶ πνεύματος) καὶ αἵματος, ἰησοῦς ὁ χριστός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὕδατι καὶ τῷ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι (ὁ χριστός) ἐστιν ἡ ἀλήθεια.

C'eſt ceſtui Ieſus qui eſt venu par eau (l'Eſprit) & par ſang: non pas ſeulement par eau, mais par eau & par ſang: & c'eſt l'Eſprit qui en teſmoigne: veu que (Chriſt) eſt la verité.

7. Ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οὗτοι οἱ τρεῖς ἕν εἰσι.

Car il y en a trois qui donnent teſmoignage au ciel, le Pere, la parole, & le ſainct Eſprit: & ces trois la ſont vn.

8. Καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῇ γῇ, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν.

Auſſi y en-a il trois qui donnent teſmoignage en la terre, aſſauoir l'Eſprit, eau, & le ſang: & ces trois-la ſe rapportent en vn.

CAP. V.

3. Hæc eſt enim charitas Dei, ut mandata eius cuſtodiamus: & mandata eius gravia non ſunt.

For this is the loue of God that we keepe his commandements: and his commandements are not grieuous.

4. Quoniam omne quod natum eſt ex Deo: vincit mundum, & hæc eſt victoria quæ vincit mundum: fides noſtra.

For all that is borne of God/ ouercommeth the worlde: and this is the victorie that ouercommeth the worlde/ euen our fayth.

5. Quis eſt, qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Ieſus eſt filius Dei?

Who is it that ouercommeth the world/ but he which beleeueth that Jeſus is the Sonne of God?

6. Hic eſt qui venit per aquam, (*Spiritum*,) & ſanguinem Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. Et Spiritus eſt qui teſtificatur, quoniam (*Chriſtus*) eſt veritas.

This is that Jeſus Chriſt that came by water (Ghoſt) and bloud/ not by water onely/ but by water and bloud: and it is the ſpirite/ that beareth witneſſe: for the (Chriſt) is trueth.

7. Quoniam tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus: & hi tres unum ſunt.

For there are three/ which beare recorde in heauen/ the Father/ the Worde/ and the holy Ghoſt: and theſe three are one.

8. Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, aqua, & ſanguis: & hi tres, unum ſunt.

And there are three/ which beare recorde in the earth/ the ſpirite & the water and the bloud: and theſe three agree in one.

Das V. Capitel.

3. Denn das iſt die Liebe zu Gott/ daß wir ſeine Gebot halten/ vnd ſeine Gebot ſind nicht ſchwer.

(Thi det er Guds Kærlighed/ at wi ſkulle holde hans Bud) oc hans Bud ere icke ſuare.

4. Denn alles was von GOtt geborn iſt/ überwindet die Welt/ vnnd vnſer Glaube iſt der ſieg/ der die Welt überwunden hat.

Thi alt det ſom er fød aff Gud/ offueruinder Verden/ oc vor tro er den Seyer/ ſom haffuer offueruundet Verden.

5. Wer iſt aber der die Welt überwindet/ ohn der da glaubet/ daß Jeſus Gottes Sohn iſt?

Oc huo er den ſom offueruinder Verden/ vden den ſom tror/ at Jheſus er Guds Søn?

6. Diſer iſts/ der da kompt mit Waſſer (Geiſt) vnd Blut/ Jeſus Chriſtus/ nicht mit Waſſer alleine/ ſondern mit Waſſer vnd Blut. Vnd der Geiſt iſts/ der da zeuget/ daß (Chriſtus) Warheit iſt.

Denne er den/ ſom kommer/ met Vand (Aand) oc Blod/ Jeſus Chriſtus/ icke met Vand alene/ men met Vand oc Blod. Oc det er Aanden/ ſom vidner/ at (Chriſtus) er ſandhed.

7. (Denn dreye ſind die da zeugen im Himmel/ der Vater/ das Wort/ vnd der heilige Geiſt/ vnd dieſe dreye ſind eins.)

(Thi de ere tre ſom vidne paa Himmelen/ Faderen/ oc Ord/ oc hellige Aand/ oc de tre ere tilſammen.)

8. Vnnd dreye ſind die da zeugen auff Erden/ der Geiſt/ vnd das Waſſer/ vnd das Blut. Vnd die drey ſind beyſammen.

Oc thi tre ere ſom vidnede paa Jorden/ Aanden oc Vand/ oc Blod/ Oc de tre ere it tilſammen.

Kapitola V.

3. Neb tato geſt Láſka Božij/ abychom Přikázanij geho oſtřijhali/ a přikázanij geho negſau těžká.

Abowiem táć ieſt miłość Boża ábyſmy przykázánia iego chowáli/ á przykázánia iego nie ſą ćiężkie.

4. Neb wſſeckno co ſe narodilo z Boha/ přemáhá Swět: a totoť geſt wijtězſtwij kteréž přemáhá Swět wijra naſſe.

Bo wſzytko co ſię narodźiło z Bogá/ zwyćięża świát/ á wiárá náſzá ieſt to zwyćięſtwo które zwyćięża świát.

5. Kdo geſt pak kterýž přemáhá Swět/ gedinké ten kdož wěřij že Gežijš geſt Syn Božij?

Ktoż ieſt ten który zwyćięża świát/ iedno ten który wierzy iż Jezus ieſt Synem Bożym?

6. A tenť geſt kterýž přiſſel ſkrze (duch) Wodu a Krew/ Gezus Kryſtus/ ne w wodě toliko/ ale/ w wodě a we Krwi. A duch geſt kterýž ſwědectwij wydáwá/ že (Kryſtus) geſt prawda

Tenći ieſt on Jezus Kryſtus który przyſzedł przez wodę (duch) y krew/ nie przez wodę thylko/ ále przez wodę y krew/ á duch ten ieſt który świádczy/ iż (Kryſtus) ieſt prawdá.

7. Nebo tři gſau kteřijž ſwědectwij wydáwagij na Nebi/ Otec/ Slowo/ a Duch ſwatý: a ti tři gedno gſau.

Abowiem trzey ſą którzy świádczą ná niebie/ Oćiec/ Słowo/ y Duch święty/ á ći trzey iednoć ſą.

8. A tři gſau kteřijž ſwědectwij wydáwagij na Zem Duch/ woda/ a Krew/ a ti tři gedno gſau.

A trzey ſą którzy świádczą ná ziemi/ duch/ y wodá/ y krew/ á ći trzey ná iedno ſię zgadzáią.

ה

9 אֶן סָהֲדוּתָא דִּבְנַי־
נָשָׁא מְקַבְּלִין חַד כְּמָא
סָהֲדוּתֵה דַּאלָהָא דְּרַבָּא
הִי וְהָדָא הִי סָהֲדוּתֵה
דַּאלָהָא דְּאַסְהֵד עַל בְּרֵה׃

Se noi accettiamo la teſtimonianza de gli huomini, la teſtimonianza di Dio è maggiore : e queſta è la teſtimonianza di Dio ch'egli ha renduta del ſuo Figliuolo.

10 כָּל־מַן דִּמְהַימֶן בִּבְרֵה
דַּאלָהָא אִית לֵה הָדָא
סָהֲדוּתָא בְּנַפְשֵׁה כָּל דְּלָא
מְהַימֶן לַאלָהָא דַּגָּלָא
עַבְדֵה בְּדַלָּא הַימֶן לס
לְסָהֲדוּתָא דְּאַסְהֵד אֱלָהָא
עַל בְּרֵה׃

Chi crede nel Figliuolo di Dio, ha la teſtimonianza di Dio, in ſe ſteſſo. Chi non crede à Dio, l'ha fatto bugiardo : percioche non ha creduto ne la teſtimonianza, che Iddio ha renduta del ſuo Figliuolo.

11 וְהָדָא הִי סָהֲדוּתָא
דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם יְהַב לַן אֱלָהָא
וְהָנוּן חַיֵּא בִּבְרֵה אִיתַיְהוּן׃

E la teſtimonianza è queſta, che Iddio ci ha data la vita eterna : e queſta vita è nel ſuo Figliuolo.

12 כָּל דְּאָחִיד לִבְרָא אָחִיד
אַף לְחַיֵּא וְכָל דְּלָא אָחִיד
לִבְרֵה דַּאלָהָא לַיְת לֵה
חַיֵּא׃

Chi ha il Figliuolo di Dio, ha la vita, chi non ha il Figliuol di Dio, non ha la vita.

13 הָלֵין כֶּתְבֵת לְכוֹן ד
דְּתֶדְעוּן דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם אִית
לְכוֹן לַאילֵין דְּהַימֶנְתּוּן ב
בִּשְׁמֵה דִּבְרֵה דַּאלָהָא׃

Io ho ſcritto queſte coſe à voi che credete nel Nome del Figliuol di Dio: accioche ſappiate che voi havete la vita eterna, & accioche voi crediate nel Nome del Figliuol di Dio.

14 וְהָדָא פַּרְהֶסְיָא אִית לַן
לְוָתֵה דְּכֻל דְּשָׁאֲלִינַן לֵה
אַיךְ צֶבְיָנֵה שָׁמַע לַן׃

E queſta è la confidanza che noi habbiamo appreſſo Iddio, che ſe noi domandiam qualche coſa ſecondo la ſua volontà, egli ci ode.

ה

9 אִם אֶת־עֵדוּת בְּנֵי אָדָם
נִקַּח עֵדוּת אֱלֹהִים גְּדוֹלָה הִיא
מִמֶּנָּה כִּי־זֹאת הִיא עֵדוּת
אֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵעִידָהּ עַל־בְּנוֹ׃

Si recebimos el teſtimonio de los hombres, el teſtimonio de Dios es mayor : porque eſte es el teſtimonio de Dios, que ha teſtificado de ſu hijo.

10 הַמַּאֲמִין בְּבֶן־אֱלֹהִים יֶשׁ־
לוֹ עֵדוּת בְּנַפְשׁוֹ וַאֲשֶׁר אֵינֶנּוּ
מַאֲמִין לֵאלֹהִים עָשָׂהוּ לְכוֹזֵב
כִּי־לֹא הֶאֱמִין בְּעֵדוּת אֲשֶׁר
הֵעִיד הָאֱלֹהִים עַל־בְּנוֹ׃

E'l que cree en el Hijo de Dios, tiene el teſtimonio de Dios en ſi miſmo : El que no cree à Dios, hà hecho mentiroſo à Dios : porque no hà creydo en el teſtimonio que Dios hà teſtificado de ſu Hijo.

11 וְזֹאת הִיא הָעֵדוּת כִּי־אֱלֹהִים
נָתַן לָנוּ אֶת־חַיֵּי עוֹלָם וְהַחַיִּים
הָאֵלֶּה הוֹוִים בִּבְנוֹ׃

Y eſte es el teſtimonio, es à ſaber, Que Dios nos ha dado vida eterna : y eſta vida eſtà en ſu Hijo.

12 אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ הַבֵּן יִהְיוּ לוֹ
הַחַיִּים וַאֲשֶׁר לֹא יֶשׁ לוֹ בֶּן־
אֱלֹהִים גַּם לֹא יִהְיוּ לוֹ הַחַיִּים׃

El que tiene àl Hijo, tiene la vida : El que no tiene àl Hijo de Dios, no tiene vida.

13 אֶת־הָאֵלֶּה כָּתַבְתִּי לַמַּאֲמִינִים
בְּשֵׁם בֶּן־אֱלֹהִים אֲשֶׁר תֵּדְעוּ
כִּי־יֶשׁ לָכֶם חַיֵּי עוֹלָם וַאֲשֶׁר
תַּאֲמִינוּ בְּשֵׁם בֶּן־אֱלֹהִים׃

Yo he eſcripto eſtas coſas à voſotros que creeys en el Nombre del Hijo de Dios : paraque ſepays que teneys vida eterna, y paraque creays en el Nombre del Hijo de Dios.

14 וְזֹאת הִיא הַבִּטָּחוֹן אֲשֶׁר יֶשׁ־
לָנוּ אֵלָיו וְאִם מְאוּמָה נִשְׁאַל
מִמֶּנּוּ כִּרְצוֹנוֹ שׁוֹמֵעַ אֵלֵינוּ׃

Y eſta es la confiança que tenemos en Dios, que ſi demandaremos alguna coſa conforme à ſu voluntad, el nos oye.

ε'.

9. Εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν· ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Si nous receuons le teſmoignage des hommes, le teſmoignage de Dieu eſt plus graud : car c'eſt là le teſmoignage de Dieu, lequel il a teſmoigné de ſon Fils.

10. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν ἑαυτῷ· ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν· ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Qui croit au Fils de Dieu, il a le teſmoignage de Dieu en ſoi-meſme : qui ne croit point à Dieu, il l'a fait menteur : car il n'a point creu au teſmoignage que Dieu a teſmoigné de ſon propre Fils.

11. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστιν.

Et c'eſt ici le teſmoignage, aſſauoir que Dieu nous a donné la vie eternelle : & ceſte vie eſt en ſon Fils.

12. Ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

Qui a le Fils, a la vie : qui n'a point le Fils de Dieu, n'a point la vie.

13. Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν ἔχετε αἰώνιον, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

Ie vous ai eſcrit ces choſes, à vous qui croyez au nom du Fils de Dieu : afin que vous ſachiez que vous auez la vie eternelle, & afin que vous croyiez au nom du Fils de Dieu.

14. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν.

Et c'eſt ici l'aſſeurance que nous auons enuers Dieu : aſſauoir que ſi nous demandons quelque choſe ſelon ſa volonté, il nous exauce.

CAP. V.

9. Si teſtimonium hominum accipimus: teſtimonium Dei maius eſt, quoniã hoc eſt teſtimonium Dei quod maius eſt, quoniam teſtificatus eſt de Filio ſuo.

If we receyue the witneſſe of men/ the witneſſe of God is greater: for this is the witneſſe of God / which he teſtifyed of his Sonne.

10. Qui credit in Filium Dei, habet teſtimonium Dei in ſe. Qui non credit Filio, mendacem facit eum, quia non credit in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus de Filio ſuo.

Hee that beleeueth in the Sonne of God/ hath the witnes (of God) in him ſelfe: he that beleeueth not God / hath made him a lyer / becauſe he beleeued not the recorde: that God witneſſed of his Sonne.

11. Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam ęternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio eius eſt.

And this is the recorde / that God hath giuẽ vnto vs eternall life/ and this life is in his Sonne.

12. Qui habet Filium: habet vitam, qui non habet filium Dei: vitam non habet.

He that hath the Sonne/ hath lyfe: and he that hath not the ſonne of God / hath not life.

13. Hæc (*ſcripſi*) vobis (*credentibus in nomen Filii Dei:*) ut ſciatis quoniam vitam habetis æternam, & ut credatis in nomine Filii Dei.

Theſe thinges haue I written vnto you / that beleeue in the Name of the Sonne of God/ that ye may knowe that ye haue eternall life / and that ye may beleeue in the Name of the Sonne of God.

14. Et hæc eſt fiducia quam habemus ad eũ; Quia quodcunque petierimus ſecundùm voluntatem eius, audit nos.

And this is the aſſurance/ that wee haue in him/ that if wee aske any thing according to his will/ he heareth vs.

Das V. Capitel.

9. So wir der Menſchen zeugniß annemen/ ſo iſt Gottes zeugniß gröſſer/ denn Gottes zeugniß iſt das/ daß er gezeugt hat von ſeinem Sohn.

Er det ſaa/ at wi anamme Menniſkens vidniſbyrd/ Da er Guds vidniſbyrd ſtørre/ Thi det er Guds vidniſbyrd/ ſom hand vidnede om ſin Søn.

10. Wer da glaubet an den Sohn Gottes/ der hat ſolches zeugniß bey jhm. Wer GOtt nicht glaubet/ der macht jn zum Lügner/ denn er glaubet nicht dem zeugniß/ daß Gott zeuget von ſeinem Sohn.

Huo ſom tror paa Guds Søn/ hand haffuer dette vidniſbyrd hoſſ ſig. Huo ſom icke tror Gud/ hand gør hannem til en Løgnere/ thi hand tror icke det vidniſbyrd/ ſom Gud vidner om ſin Søn.

11. Vnd das iſt daß zeugniß/ daß vns GOtt das ewige Leben hat gegeben/ vnd ſolches leben iſt in ſeinem Sohn.

Oc dette er det vidniſbyrd/ at Gud haffuer giffuit oſſ det euige Liff/ oc dette Liff er i hans Søn.

12. Wer den Sohn Gottes hat/ der hat das Leben/ wer den Sohn Gottes nicht hat/ der hat das Leben nicht.

Huo ſom haffuer Guds Søn/ hand haffuer Liffuet/ Huo ſom icke haffuer Guds Søn/ Hand haffuer icke Liffuit.

13. Solchs hab ich euch geſchrieben/ die jhr glaubet an den Namen deß Sons Gottes/ auffs daß jhr wiſſet/ daß jr das ewige Leben habt/ vnd daß jr glaubet an den Namen deß Sohns Gottes.

Dette haffuer ieg ſcriffuit eder til/ i ſom tro paa Guds Søns naffn/ at i ſkulle vide/ at i haffue det euige Liff/ oc at i ſkulle tro paa Gud Søns naffn.

14. Vnd das iſt die freydigkeit/ die wir haben zu jhm/ daß ſo wir etwas bitten/ nach ſeinem willen/ ſo höret er vns.

Oc det er den driſtighed/ ſom wi haffue til hannem/ at/ der ſom wi bede om noget/ effter hans vilie/ da hører hand oſſ.

Kapitola V.

9. Poněwadž ſwědectwj lidſké přigijmáme/ ſwědectwj Božij wětſſý geſt: A toto geſt ſwědectwj Božij kteréž geſt wětſſý/ že on wyſwědčil o Synu ſwém.

Jeſli świádectwo ludzkie przyimuiemy/ świádecthwo Boże wiecſzé ieſt/ ábowiem thoć ieſt świádectwo Boże ktore świádczył o ſynie ſwym.

10. Kdo wěřij w Syna Božijho/ má ſwědectwj Božij w ſobě. Kdo newěřij Synu/ má ho za lháře/ neb newěřij Swědectwij/ kterýmž ſwědčil Buoh o Synu ſwém.

Ktory wierzy w Syná Bożego/ ma świádectwo ſam w ſobie/ Ktory nie wierzy Bogu/ czyni go kłamcą/ gdyż nie wierzył świádectwu ktore Bog świádczył o Synie ſwoim.

11. A totoť geſt ſwědectwij/ že žiwot wěčný dal nám Buoh/ a ten žiwot w Synu geho geſt.

A thoć ieſt świádectwo/ iż żywot wieczny dał nam Bog/ á then żywot ieſt w Synie iego.

12. Kdo má Syna Božijho/ máť y žiwot: a kdo nemá Syna Božijho/ nemáť ani žiwota.

Ktory ma Syná/ ma żywot/ ktory nie má Syná Boże°/ nie ma żywotá.

13. Toto pſal wám/ (wěřijcým we Gméno Syna Božijho/) abyſſte wěděli/ že žiwot wěčný máte/ a abyſſte wěřili we Gméno Syna Božijho.

Ty rzeczy piſałem wam ktorzy wierzycie w imie Syna Boże°/ żebyście wiedzieli iż żywot wieczny macie/ y ábyście wierzyli w imie Syna Bożego.

14. A totoť geſt dauffánij kteréž máme k Bohu/ že za kež koli poproſýme wedlé wůle geho/ vſlyſſýť nás.

A toć ieſt vfánie ktore mamy v Bogá/ iż ieſliby ſmy/ o co proſili wedle woley iego/ ſłucha nas.

ה

15 וְאִן מְהַימְנִינַן דְּשָׁמַע לַן כֻּל מֶדֶּם דְּשָׁאלִין מֶנֵּהּ תְּכִילִינַן דְּקַבְּלַן מֶן כַּדּוּ שֶׁאלָתַן דְּשָׁאלַן מֶנֵּהּ׃

E ſe noi ſappiamo ch'egli ci ode in qualunque coſa noi gli domandiamo, ſappiamo che noi ottenamo le domande, lequali gli habbiam domandate.

16 אִן אֱנָשׁ נֶחֱזֵא לַאחוּהִי דְּחָטֵא חֶטְהָא דְּלָא מְחַיֵּב לְמוֹתָא יִשְׁאַל וּמֶתְיְהֵב לֵהּ חַיֵּא לְאַילֶין דְּלָא הְוָא אַיךְ דַּלְמוֹתָא חָטֵין אִית גֵּיר חֶטְהָא דְּמוֹתָא לָו הָוָא עַל הָנָא אָמַר אֶנָא דְּנִבְעֵא אֱנָשׁ׃

Se alcuno vedrà peccare il ſuo fratello di peccato che non ſia à morte, domandarà à Dio, & egli li darà vita: à quelli (dico) che peccano non à morte. Et ci è il peccato à morte: per quello non dico che alcun preghi.

17 כֻּל עַוְלָא גֵּיר חַטִּיתָא הוּ וְאִית חֶטְהָא דְּלָא הְוָא דְּמוֹתָא הוּ׃

Ogni iniquità è peccato: & eccivi peccato non à morte.

18 וְיָדְעִינַן דְּכֻל דִּילִיד מֶן אֱלָהָא לָא חָטֵא הוּ גֵּיר דִּילִיד מֶן אֱלָהָא נָטַר נַפְשֵׁהּ וּבִישָׁא לָא מֶתְקַרַב לֵהּ׃

Noi ſappiamo che chiunque è nato di Dio, non pecca: ma chi è nato di Dio, conſerua ſe ſteſſo, e il Maligno no'l tocca.

19 וְיָדְעִינַן דְּמֶן אֱלָהָא חְנַן וְעָלְמָא כֻּלֵּהּ בְּבִישָׁא הוּ סִים׃

Noi ſappiamo che noi ſiamo da Dio, e tutto il mondo è poſto nel male.

ה

15 וְאִם יָדַעְנוּ כִּי־שֹׁמֵעַ אֵלֵינוּ בְּכָל־אֲשֶׁר נִשְׁאַל מִמֶּנּוּ גַּם יָדַעְנוּ כִּי־נִקַּח מִמֶּנּוּ אֶת־כָּל־מִשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ׃

Y ſi ſabemoz que el nos oye en qualquiera coſa que demandaremos, tambien ſabemos que tenemos las peticiones que le vuieremos demandado.

16 אִם אִישׁ יוֹדֵעַ כִּי־אָחִיו חוֹטֵא אֶת־חֲטָאָה לֹא לַמָּוֶת יִשְׁאַל וְיִתֵּן לוֹ אֶת־הַחַיִּים אֶת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר חוֹטְאִים לֹא לַמָּוֶת יֵשׁ־חֲטָאָה לַמָּוֶת וְעָלֶיהָ אֵינֶנִּי אוֹמֵר לִשְׁאוֹל׃

Si alguno viere peccar à ſu hermano peccado que no es de muerte, demandara à Dios, y el le dara vida: digo à los que peccanno de muerte: Ay peccado de muerte: por el qual yo no digo que ruegues.

17 כָּל־עַוְלָה חֲטָאָה הִיא וְיֵשׁ חֲטָאָה לֹא לַמָּוֶת׃

Toda maldad es peccado: mas ay peccado que no es de muerte.

18 יָדַעְנוּ כִּי־כָל־הַנּוֹלָד מֵאֱלֹהִים לֹא יֶחֱטָא כִּי־הַנּוֹלָד מֵאֱלֹהִים נֹצֵר אֶת־נַפְשׁוֹ וְהַשָּׂטָן הָרָע אֵינֶנּוּ מַגִּיעַ בּוֹ׃

Bien ſabemos que qualquiera que es nacido de Dios, no pecca: mas el que es engendrado de Dios, ſe guarda à ſi miſmo, y el Maligno no le toca.

19 יָדַעְנוּ כִּי־מֵאֱלֹהִים אֲנַחְנוּ וְהָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּרָע הוּשָּׂם׃

Sabido tenemos que ſomos de Dios, y todo el mundo eſta pueſto en maldad.

ε.

15. Καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ' αὐτοῦ.

Et ſi nous ſauons qu'il nous exauce quoi que nous demandions, nous ſauōs que nous obtenōs les requeſtes leſquelles nous lui auons demandees.

16. Ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ.

Si quelcun voit ſon frere pechet du peché qui n'eſt point à mort, il requerra à Dieu & il lui donnera la vie: voire à ceux qui ne pechent point à mort. Il y a vn peché à mort: ie ne di point que tu pries pour ce peché la.

17. Πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.

Toute iniquite eſt peché: mais il y a quelque peché qui n'eſt point à mort.

18. Οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει· ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ.

Nous ſauons que quiconque eſt né de Dieu, ne peche point: mais qui eſt engendré de Dieu, ſe contregarde ſoimeſme, & le malin ne le touche point.

19. Οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.

Nous ſauons que nous ſommes de Dieu, & tout le monde giſt en manuaiſtié.

CAP. V.

15. Et ſcimus quia audit nos quicquid petierimus: ſcimus quoniam habemus petitiones quas poſtulamus ab eo.

And if wee knowe that hee heareth vs / whatſoeuer we aſke / wee knowe that wee haue petitions that we haue deſired of him.

16. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis.

If any man ſee his brother ſinne a ſinne that is not vnto death / let him aſke / and hee ſhall giue him life for them that ſinne not vnto death. There is a ſinne vnto death: I ſay not that thou ſhouldeſt pray for it.

17. Omnis iniquitas, peccatum eſt: & eſt peccatum (*non*) ad mortem.

All vnrighteouſnes is ſinne / but there is a ſinne not vnto death.

18. Scimus, quia omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: ſed generatio Dei conſervat eum, & malignus non tangit eum.

Wee knowe that whoſoeuer is borne of God / ſinneth not: but he that is begotten of God / keepeth himſelfe / and the wicked toucheth him not.

19. Scimus quoniam ex Deo ſumus: & mundus totus in maligno poſitus eſt.

We knowe that we are of God / and the whole world lieth in wickednes.

Das V. Capitel.

15. Vnd ſo wir wiſſen / daß er vns höret / was wir bitten / ſo wiſſen wir das wir die Bitte haben / die wir von im gebeten haben.

Oc der ſom wi vide / at hand hører oſſ / huad wi bede om / Da vide wi / at wi haffue den Bøn / ſom wi bade hannem om.

16. So jemand ſihet ſeinen Bruder ſündigen eine ſünde nicht zum Todte / der mag bitten / ſo wirdt er geben das Leben / denen / die da ſündigen nicht zum Todte. Es iſt eine Sünde zum Todte / dafür ſage ich nicht / daß jemand bitte.

Der ſom nogen ſeer ſin Broder ſynde en ſynd / icke til Døden / den maa bede / ſaa ſkal hand giffue dem Liffuit / ſom ſynde / icke til Døden. Der er en Synd til Døden / for den ſiger ieg icke / at nogen ſkal bede.

17. Alle vntugend iſt Sünde / es iſt aber (ſünde nicht) zum Todte.

Al wdygd er ſynd / Oc der er nogen Synd icke til Døden.

18. Wir wiſſen / daß / wer von Gott geborn iſt / der ſündiget nicht / ſondern / wer von Gott geborn iſt / der bewaret ſich / vnd der arge wirdt jhn nicht antaſten.

Wi vide / at huo ſom er fød aff Gud / hand ſynder icke / men huo ſom er fød aff Gud / hand beuarer ſig / oc den Onde ſkal icke røre hannem.

19. Wir wiſſen / daß wir von Gott ſind / vnd die gantze Welt ligt im argen.

Wi vide / at wi ere aff Gud / Oc den gantſke Verden ligger i det Onde.

Kapitla V.

15. A wijme že nás ſlyſſý / začež ho koli proſýme / a wijme takže docházýme těch wěcý za kteréž my ho žádáme.

A ieſli wiemy iż ſłucha nas czego byſmy kolwiek żadali / wiemy iż otrzymawamy proſby kthorycheſmy od niego proſili.

16. Kdo wij o Bratru ſwém an zhřeſſyl hřijchem ne k Smrti / modliž ſe zaň / a budeť gemu dán žiwot / tomu kterýž zhřeſſyl ne k ſmrti. Geſt zagiſté hřijch k ſmrti: neprawjm aby kdo ſe za ten modlil.

Jeſliby kto widźiał brátá ſwego á on grzeſzy grzechem ktory nie ieſt ná śmierć proſić będźie / y da mu żywot / grzeſzącym / mowię / nie ná śmierć / ieſtći grzech ná śmierć / nie mowię áby zań proſił.

17. Každá neprawoſt / geſtiť hřijch: a geſt hřijch (ne) k ſmrti.

Wſzelka niepráwość ieſtći grzech / ále ieſtći grzech nie ná śmierć:;

18. Wijme že každý kdo ſe narodil z Boha nehřeſſý: neb zrozenij Božij gey zachowáwá / a Diábel ſe ho nedotkne.

Wiemy iż ktokolwiek národźił ſię z Bogá / nie grzeſzy ále ktory ſię národźił z Bogá / záchowywa ſámego śiebie / á on zły nie dotyka ſię go.

19. Wijme že z Boha gſme / a weſſkeren Swět we zlém geſt poſtawen.

Wiemy iż z Bogá ieſteſmy / á świát wſzytek we złem położon ieſt.

ת

20 וְיָדְעִינַן דַּבְרֵהּ דַּאלָהָא אֶתָא וִיהַב לַן מַדְּעָא דְּנֵדַע לַשְׁרִירָא וְנֶהְוֵא בֵּהּ בַּשְׁרִירָא בַּבְרֵהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנָא הוּ אַלָהָא שְׁרִירָא וְחַיֵּא דַּלְעָלַם׃

Ma noi ſappiamo, che il Figliuol di Dio è venuto, & hacci dato intelletto per conoſcer colui che è verace: e ſiamo nel verace, cioè nel ſuo Figliuol IESV Chriſto. Queſto è il vero Iddio, e la vita eterna.

21 בְּנַי טַרוּ נַפְשְׁכוּן מֶן דַּחֲלַת פַּתְכְרֵא׃

Figliuoli, guardatevi da gl'idoli, Amen.

שְׁלְמַת אִגַּרְתָּה דְּיוֹחַנָן שְׁלִיחָא קַדְמָיְתָא׃

ה

20 יָדַעְנוּ כִּי־בֶן־אֱלֹהִים בָּא וְנָתַן לָנוּ אֶת־תְּבוּנָה אֲשֶׁר נֵדַע אֶת אֱלֹהֵי אֱמֶת וְהוֹוִים אֲנַחְנוּ בַּנֶּאֱמָן בִּבְנוֹ בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ זֶה הוּא אֱלֹהֵי אֱמֶת וְחַיֵּי עוֹלָם׃

Empero ſabemos que el Hijo de Dios es venido, y nos ha dado entendimiento: para conocer àl que es verdadero, en ſu Hijo Ieſus el Chriſto: eſte es el verdadero Dios, y la vida eterna.

21 בָּנַי שִׁמְרוּ נַפְשְׁכֶם מֵאֱלִילִים אָמֵן׃

Hijitos, guardaos dé los idolos. Amen.

תם ונשלם

έ.

20. Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν θεόν, καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεός, καὶ ἡ ζωὴ αἰώνιος.

Mais nous ſauons que le Fils de Dieu eſt venu, & nous a donné entendement pour cognoiſtre celui qui eſt le veritable, & ſommes au veritable, aſſauoir en ſon Fils Ieſus Chriſt: icelui eſt le vrai Dieu, & la vie eternelle.

21. Τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων, ἀμήν.

Mes petis enfans, gardez-vous des idoles, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. V.

20. Et ſcimus quoniam filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum ut cognoſcamus verum Deum: & ſimus in vero Filio eius. Hic eſt verus Deus: & vita æterna.

But wee knowe that the Sonne of God is come/ and hath giuen vs a minde to knowe him/ which is true: and wee are in him that is true/ that is/ in his Sonne Jeſus Chriſt: this ſame is very God/ and eternall life.

21. Filioli, cuſtodite vos à ſimulachris, Amen.

Babes/ keepe your ſelues from idols/ Amen.

FINIS.

Das V. Capitel.

20. Wir wiſſen aber/ daß der Sohn Gottes kommen iſt/ vnd hat vns einen ſinn gegeben/ daß wir erkennen den Warhafftigen/ in ſeinem Sohn Jeſu Chriſto. Diſer iſt der warhafftige Gott/ vnd das ewige Leben.

Men wi vide/ at Guds Søn er kommen/ oc haffuer giffuit oſſ it ſind/ at wi ſkulle kende den Sande/ oc wi ere i den Sande/ i hans Søn Jeſu Chriſto. Denne er den ſande Gud/ oc det euige Liff.

21. Kindlein/ hütet euch für den Abgöttern/ Amen.

Børn/ vocter eder for Affguder/ AMEN.

Ende der erſten Epiſtel S. Johannis.

Kapitola V.

0. A wijme/ že Syn Božij přiſſel/ a dal nám ſmyſl/ abychom poznali prawého Boha a byli w prawém Synu geho. Tenť geſt prawý Bůh a žiwot wěčný.

Ale wiemy iż Syn Boży przyſzedł/ y dał nam myśl ábyśmy poználi onego ktory ieſt prawdziwy/ á ieſteśmy w onym prawdziwym/ to ieſt w Synie iego Jezuſie Kryſtuſie. Tenći ieſt prawdziwy y żywot wieczny.

21. Synáčkowé/ wyſtřijhayte ſe Modloſlužebenſtwij.

Dziatecżki ſtrzeżcie ſię bálwanow/ Amen.

Skonáwá ſe Prwnij Kanonik Sᵒ Jana.

EPISTOLA
S. IOHANNIS,
SECVNDA,

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְּיוֹחַנָּן שְׁלִיחָא דְּתַרְתֵּין׃

קֶפַלְאוֹן א

קַשִּׁישׁ לְמָרְא גְּבִיָּא וְלִבְנַיְּה דְּמַחֵיב א אֲנָא לְהוֹן בַּשְׁרָרָא וְלָא אֲנָא בַּלְחוּד אֶלָּא אַף כֻּלְהוֹן דְּיָדְעִין לַשְׁרָרָא׃

IL Seniore à l'eletta Donna, & a i suoi figliuoli, i quali io amo in Verità: e non io solo, ma ancor tutti quelli che hanno conosciuta la Verità.

2 מֶטוּל שְׁרָרָא דַּמְקַוְיָא בַּן וְתֶהְוֵא עַמַּן לְעָלַם׃

Per la Verità che sta in noi, e sarà con noi in eterno.

3 תֶּהְוֵא עַמְכוֹן טַיְבוּתָא רַחְמֵא שְׁלָמָא מֶן אֱלָהָא אַבָּא וּמֶן מָרַן יֵשׁוּע מְשִׁיחָא בְּרֵה דְּאַבָּא בַּשְׁרָרָא וּבְחוּבָּא׃

Sia con Voi la gratia, la misericordia, e la pace da Dio Padre, e dal Signor IESV Christo Figliuol del Padre in Verità e charità.

4 דַּחְדִּית טָבְאִית דְּאֶשְׁכְּחֵת מֶן בְּנַיְּכִי דַּמְהַלְּכִין בַּשְׁרָרָא אַיְכַנָּא קַבֶּלְן פּוּקְדָּנָא מֶן אַבָּא׃

Io mi son grandemente rallegrato d' hauer trouati de tuoi figliuoli che caminano ne la Verità, si come noi n' habbiam riceuuto camandamento dal Padre.

5 וּמֶן הָשָׁא בָּעֵא אֲנָא מֶנֵּכִי מָרְא לָא אַיְךְ דְּכָתֵב אֲנָא לֵכִי פּוּקְדָּנָא חַדְתָּא אֶלָּא דַּהְוָת לַן מֶן רִישִׁית דְּנֶחַבּ חַד לְחַד לְמַחְבּוּ׃

Et hora io ti prego, Donna, non come scriuendoti Vn nuouo comandamēto, ma quello che noi habbiamo hauuto da principio, che noi ci amiamo l'Vn l'altro.

כְּלִילָה הַשֵּׁנִית׃

א

הַזָּקֵן לַגְּבִירָה בְּחִירָה וּלְבָנֶיהָ אֲשֶׁר אֲנִי אוֹהֲבֵם בֶּאֱמֶת וְלֹא אֲנִי לְבַדִּי כִּי־אִם כָּל־יוֹדְעֵי אֱמֶת׃

EL Anciano à la Sennora elegida, y à sus hijos, à los quales yo amo en verdad. y no solo yo, pero tābien todos los que han conocido la verdad.

2 בַּעֲבוּר אֱמֶת אֲשֶׁר עוֹמֶדֶת בָּנוּ וְתִהְיֶה עִמָּנוּ לְעוֹלָם׃

Por la verdad que está en nosotros, y será perpetuamente con nosotros.

3 תְּהִי־עִמָּכֶם חֶסֶד רַחֲמִים שָׁלוֹם מֵאֱלֹהִים הָאָב וּמֵאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ בֶּן־הָאָב בֶּאֱמֶת וְאַהֲבָה׃

Gracia, misericordia, y paz de Dios padre y del Sennor Iesus el Christo Hijo del padre en verdad, y charidad, sea con nosotros.

4 שָׂמַחְתִּי מְאוֹד כִּי־מָצָאתִי מִבָּנַיִךְ כִּי־מִתְהַלְּכִים בֶּאֱמֶת כָּמוֹנוּ לָקַחְנוּ אֶת־הַמִּצְוָה מִן־הָאָב׃

He me gozado mucho, porque he hallado de tus hijos que andan en la verdad, como nosotros auemos recebido el mandamiento del padre

5 וּמֵעַתָּה שׁוֹאֵל אֲנִי מִמֵּךְ הַגְּבִירָה לֹא־כְּמוֹ לִכְתֹּב אֵלַיִךְ אֶת־מִצְוָה חֲדָשָׁה כִּי־אִם אוֹתָהּ שֶׁהָיְתָה לָּנוּ מֵרֵאשִׁית אֲשֶׁר נֶאֱהַב אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ׃

Y àl presente Sennora, yo te ruego, no como escriuiendote nueuo mandamiento, mas aquel que nosotros hemos tenido desde el principio, que nos auemos vnos à otros.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

καθολικὴ δευτέρα.

ΚΕΦΑΛ. α'.

Ὁ Πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ· καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν.

L'ANCIEN à la dame esleuë, & à ses enfans, lesquels i'aime en verité; & nō point moi seul, mais aussi tous ceux qui ont cognu la verité.

2. Διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα.

A cause de la verité qui demeure en nous, & qui sera auec nous à iamais.

3. Ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη παρὰ θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

Grace, misericorde, & paix de par Dieu le Pere, & de par le Seigneur Iesus Christ le Fils du Pere, soit auec vous en verité & charité.

4. Ἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός.

I'ai esté fort esiouï de ce que i'ai troué de tes enfans cheminans en verité: selon que nous auons receu le commandement du Pere.

5. Καὶ νῦν ἐρωτῶ σε, κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς· ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Et maintenant, dame, ie te prie non point comme t'escriuant vn nouueau commandement, mais celui que nous auons eu dès le cōmencement que nous aimions l'vn l'autre.

II. IOHANNIS.

CAP. I.

SEnior, Electæ dominæ, & natis eius, quos ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed & omnes qui cognoverunt veritatem.

The Elder to the elect Lady/ and her children/ whome I loue in the trueth: and not I onely/ but alſo all that haue knowen the trueth.

2. Propter veritatem quæ permanet in nobis, & nobiſcum erit in æternum.

For the trueths ſake which dwelleth in vs/and ſhalbe with vs for euer.

3. Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & à Chriſto Ieſu Filio Patris in veritate, & charitate.

Grace be with you/ mercie and peace from God the Father/ and from the Lord Jeſus Chriſt the Sonne of the Father/with trueth and loue.

4. Gaviſus ſum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum accepimus à Patre.

I reioyced greatly/ that I founde of thy children walking in trueth/ as wee haue receyued a commaundement of the Father.

5. Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum novum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum

And now beſeech I thee/ Ladie/ not as writting a newe commaundement vnto thee/but that ſame which we had from the beginning that we loue one another.

II. S. Johannis.

Das I. Capitel.

DEr Elteſter. Der außerwehlten Frawen vnd jhren Kindern/ die ich lieb habe/ in der Warheit/ vnd nicht alleine ich/ ſondern auch alle/ die die Warheit erkant haben.

DEn Eldſte. Den vdualde Quinde oc hendis Børn huilcke ieg elſker/ i ſandhed/ Oc icke ieg alene/ men oc alle/ ſom kende Sandhed.

2. Vmb der Warheit willen/ die in vns bleibt/ vnd bey vns ſein wirdt in ewigkeit.

For den ſandheds ſkyld/ ſom bliffuer i oſſ/ oc ſkal vere hoſſ oſſ til euig tid.

3. Gnade/ Barmhertzigkeit/ Fride/ von GOtt dem Vater vnd von dem HERREN Jheſu Chriſto/ dem Son deß Vaters/ inn der Warheit/ vnd in der Liebe/ ſey mit vns.

Naade/ Barmhertighed/ Fred/ aff Gud Fader/ oc aff den HERRE Jeſu Chriſto/ Faderens Søn/ i Sandhed/ oc vdi Kærlighed/ vere met oſſ.

4. Jch bin ſehr erfrewet/ daß ich funden habe vnter deinen Kindern/ die in der Warheit wandeln: wie denn wir ein Gebot vom Vater empfangen haben.

Jeg er ganſke glad / at ieg haffuer funder iblant dine Børn/ dem ſom vandre i Sandhed/ lige ſom wi oc haffue anammet i Bud aff Faderen.

5. Vnnd nun bitte ich dich/ Fraw/ nicht als ein new Gebot ſchreibe ich dir/ ſondern daß wir gehabt haben von anfang/ daß wir vns vntereinander lieben.

Oc nu beder ieg dig/ Quinde/ ieg ſcriffuer dig icke til ſom i et nyt Bud / Men det ſom wi haffde aff begyndelſen/ At wi ſkullle elſke huer andre,

II. S. Jana.

Kapitola I.

STarſſij/ Elektě Panij y Synům gegim/ kteréž gá miluji w prawdě/ a ne ſám gá/ ale y ti wſſyckni kteřijž Prawdu poznali.

STárſzy zacney pániey/ y ſynom iey ktore ia prawdziwie miłuie/ á nie ia tylko / ále y wſzyſcy ktorzy poználi prawdę.

2. Pro tu prawdu kteráž w wás trwá/ a s wámi bude na wěky.

Dla prawdy ktora trwa w nas/ y z námi bedzie ná wieki.

3. Budiž s wámi miloſt/ Miloſrdenſtwij a pokog od Boha Otce/ a od Kryſta Gežijſſe Syna Otcowa w prawdě/ y w láſce.

Niech bedzie z wámi łáſká / miłoſierdzie / pokoy od Bogá Oycá y od Páná Jezu Kryſtá Syná oycowego z prawda y miłoscia.

4. Radoſten gſem welmi z toho/ že gſem shledal Syny twé ani chodij w prawdě/ yakož gſme přikázanij wzali od Otce.

V weſeliłem ſie bárzo / iżem náłazł z ſynow twoich ktorzy chodzą w prawdzie/ tákoſmy roſkazánie wzięli od Oycá.

5. A geſſtě nynij proſým tebe Panij/ ne yako nowé přikázanij tobě pijſſe/ ale kteréž gſme měli od počátku/ abychom ſe weſpolek milowali.

A teraz proſſę cię pánij/ nie táko przykázánie nowe piſząc tobie / ále ktoreſmy mieli od początku / ábyſmy iedni drugie miłowáli.

א

6 וְהָדָא הִי חוּבָּא דְּנְהַלֵּךְ כְּפוּקְדָנַוְהִי הִי הָוְיָת פּ פּוּקְדָנָא אַיךְ דְּשְׁמַעְתּוּן מֶן רֵישִׁית דְּבָהּ תְּהַלְּכוּן׃

E queſta è la charità, che noi caminiamo ſecondo il ſuo comandaméto, queſto è il comandamento come da principio vdiſte, che voi caminiate in eſſo.

7 מֶטוּל דְּסַגִּיאֵא מַטְעְיָנֵא אֵתוּ בְּעָלְמָא דְּלָא מַוְדֵין דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתָא בְּבְסַרָא הָדָא הַו מַטְעְיָנָא וּמְשִׁיחָא דַּגָּלָא׃

Percioche molti ſeduttori ſono entrati nel mondo, iquali non confeſſano IESV Chriſto eſſer venuto in carne: queſto tale è ſeduttore & Antichriſto.

8 טְרוּ נַפְשְׁכוּן דְּלָמָא נַוְבֵּד דַּפְלַחְן אֶלָּא דְּאַגְרָא סַגִּי נֵסַב׃

Habbiate cura à voi ſteſſi, accioche noi non perdiamo l'opere che habbiam fatte: ma ne riceuiamo piena mercede.

9 כָּלמַן דְּמֶתְכַּשַּׁל וְלָא מְקַוֵּא בְּיוּלְפָנֵה דַּמְשִׁיחָא לָא אִית לֵה אֱלָהָא וְדַמְקַוֵּא בְּיוּלְפָנֵה דַּמְשִׁיחָא לְהַו אִית לֵה אַף אַבָא וְאַף בְּרֵה׃

Chiunque traſgrediſce, e non ſta ſaldo ne la dottrina di Chriſto, non ha Iddio. Chi ſta fermo ne la dottrina di Chriſto, queſto tale ha il Padre e il Figliuolo.

10 אֶן אְנָשׁ יָאתֵא לְוָתְכוּן וְלְיוּלְפָנָא הָדָא יַיְתֵי עַמֵּה לָא תְּקַבְּלוּנָוְהִי בְּבַיְתְכוּן וְלָא תְּשְׁאֲלוּן שְׁלָמְהוּן׃

Se alcun viene à voi, e non apporta queſta dottrina, non lo riceuete in caſa, ne lo ſalutate.

11 מֶטוּל דְּכֹל מַן דְּיְשְׁאֵל שְׁלָמֵה מֶשְׁתַּוְתַּף לְוָת עֲבָדַוְהִי בִּישֵׁא (הָא קְדֵמַת אֶמְרֵת לְכוּן דְּלָא תֶבְהְתוּן מֶנֵּה בְּיוֹמָא דְּמָרְיָא׃)

Perche chi lo ſaluta, ſi fa partecipe de le ſue male opere. (Ecco io vel'ho predetto que nel dia del Signor non ſiate ſvergognati.)

א

6 וְזֹאת הִיא הָאַהֲבָה אֲשֶׁר נִתְהַלֵּךְ בְּמִצְוֹתָיו כִּי־זֹאת הִיא הַמִּצְוָה כְּמוֹכֶם שְׁמַעְתֶּם מֵרֵאשִׁית אֲשֶׁר בָּהּ תִּתְהַלֵּכוּן׃

Y eſtâ es la charidad, que andemos ſegun ſu mandamiento: y el mandamiento es, como voſotros aueys oydo deſde el principio, que andeys en el.

7 כִּי־מַתְעִים רַבִּים יָצְאוּ בָּעוֹלָם אֲשֶׁר לֹא מַתְוַדִּים אֶת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כִּי־בָא בַבָּשָׂר זֶה הוּא הַמַּתְעֶה וְאוֹיֵב הַמָּשִׁיחַ׃

Porque muchos engannadores ſon entrados en el mundo, los quales no confieſſan Ieſus el Chriſto ſer venido en carne. Eſte tal engannador es y Antichriſto.

8 הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־נֹאבַד מַה פָּעַלְנוּ כִּי־אִם שָׂכָר מָלֵא נִקַּח׃

Mirad por voſotros miſmos, porque no perdamos las coſas que auemos obrado, mas recibamos el galardon cumplido.

9 כָּל־אֲשֶׁר עוֹבֵר וְלֹא מְעוֹדֵד בְּתוֹרַת הַמָּשִׁיחַ לֹא יֶשׁ־לוֹ אֱלֹהִים הַמְעוֹדֵד בְּתוֹרַת הַמָּשִׁיחַ גַּם הוּא יֶשׁ־לוֹ הָאָב וְגַם הַבֵּן׃

Qualqurera que rebella, y no perſeuera en la doctrina del Chriſto, no tiene á Dios: el que perſeuera en la doctrina del Chtiſto, el tal tiene àl padre y àl Hijo.

10 אִם־יָבוֹא אִישׁ אֲלֵיכֶם וְלֹא יָבִיא אֲלֵיכֶם אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֹא תִקָּחוּהוּ הַבַּיְתָה וְלִשְׁלוֹמוֹ לֹא שְׁאָלוּ׃

Si alguno viene â voſotros, y no trae eſta doctrina, no lo recibays en vueſtra caſa, ni au lo ſaludeys.

11 כִּי־הַשּׁוֹאֵל לִשְׁלוֹמוֹ מִתְחַבֵּר עִם מַעֲשָׂיו הָרָעִים (הִנֵּה אָמַרְתִּי לָכֶם מִקֶּדֶם פֶּן תֵּבוֹשׁוּ בְּיוֹם יְהוָה׃)

Porque el que lo ſalûdà, communîca con ſus malas obras. (Heaqui os lo ho dicho antes que el dia de Dios non ſeays confundidos.)

α'.

6. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ᾽ ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε,

Et ceſte eſt la charité, que nous cheminions ſelon ſes commandemens: & le commandemẽt eſt, ſelon que vous auez entendu des le commencement, que vous cheminiez en icelui.

7. Ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες ἰησοῦν χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί. οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος.

Car pluſieurs ſeducteurs ſont entrés au monde, leſquels ne confeſſent point Ieſus Chriſt eſtre venu en chair; vn tel eſt ſeducteur & Antechriſt.

8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα καλὰ, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν.

Prenez garde à vous meſmes: afin que nous ne perdions ce que nous auons fait: ains que nous receuions plein ſalaire.

9. Πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει.

Quiconque tranſgreſſe, & ne demeure point en la doctrine de Chriſt, n'a point Dieu: qui demeure en la doctrine de Chriſt, a & le Pere & le Fils.

10. Εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε.

Si quelcun vient vers vous, & n'apporte point ceſte doctrine, ne le receuez point en voſtre maiſon, & ne le ſaluez point.

11. Ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς, (ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἡμέρᾳ κυρίου μὴ αἰσχυνθῆτε.)

Car qui le ſaluë, communique à ſes œuures mauuaiſes. (Or ie vous l'ai predit que au iour du Seigneur ne ſoyes confuz.)

CAP. I.

6. Et hæc eſt charitas, ut ambulemus ſecundùm mãdata eius. Hoc eſt enim mandatum, ut quemadmodum audiſtis ab initio, in eo ambuletis.

And this is the loue, that we ſhould walke after his commaundementes. This commaundement is / that as ye haue heard frõ the beginning, ye ſhould walke in it.

7. Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum qui non confitentur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnē: hic eſt ſeductor, & antichriſtus.

For many deceyuers are entred into the world, which confeſſe not that Jeſus Chriſtus is come in the fleſh. He that is ſuch one / is a deceyuer and an Antichriſt.

8. Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed ut mercedem plenam accipiatis.

Looke to your ſelues / that wee loſe not the thinges which we haue done / but that we may receyue a ful rewarde.

9. Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti: Deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic & Patrem, & Filium habet.

Whoſoeuer tranſgreſſeth, and abideth not in the doctrine of Chriſt / hath not God. Hee that continueth in the doctrine of Chriſt, hee hath both the Father and the Sonne.

10 Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis.

If there come any vnto you / and bring not this doctrine, receyue him not to houſe, neither bid him, God ſpeede.

11. Qui enim dicit illi Ave: communicat operibus eius malignus. *(Ecce prædixi vobis, ut in die Domini non confundamini.)*

For he that biddeth him, God ſpeede, is partaker of his euill deedes. (Behold I haue told you / before that ye may not be aſhamed agaynſt the daye of the Lorde.)

Das I. Capitel.

6. Vnnd das iſt die Liebe / daß wir wandeln nach ſeinem Gebot. Das iſt das Gebot / wie jhr gehöret habt von anfang / auff daß jr daſelbs innen wandelt.

Oc det er Kærlighed / at wi ſkulle vandre effter hans Bud. Det er Budet / lige ſom i hørde aff begyndelſen / at i ſkulle vandre der vdi.

7. Denn vil Verführer ſind in die Welt kommen / die nicht bekennen Jeſum Chriſt / daß er in das Fleiſch kommen iſt. Diſer iſt der Verführer vnd der Widerchriſt.

Thi der ere mange Forførere komne i Verden ſom icke bekende Jheſum Chriſtum / at hand er kommen i Kødet / Denne er den Forførere oc Antichriſt.

8. Sehet euch für / daß wir nicht verlieren / was wir erarbeitet haben / ſondern vollen lohn empfahen.

Seer eder faare / at wi icke tabe / det wi haffue arbeydet / men at wi kunde anamme fuldkommelig Løn.

9. Wer übertritt / vnd bleibet nicht in der Lehre Chriſti / der hat keinen Gott. Wer in der Lehre Chriſti bleibet / der hat beyde den Vater vnd den Sohn.

Huo ſom offuertræder / oc bliffuer icke i Chriſti Lærdom / hand haffuer ingen Gud. Huo ſom bliffuer i Chriſti Lærdom / Hand haffuer baade Faderen oc Sønnen.

10. So jemand zu euch kompt / vnd bringet diſe Lehre nicht / den nemet nicht zu hauſe / vnd grüſſet jhn auch nicht.

Der ſom nogen kommer til eder / oc fører icke denne Lærdom met ſig / den anammer icke i eders huſſ / oc hilſer hannem ocſaa icke.

11. Denn wer jn grüſſet / der macht ſich theilhafftig ſeiner böſen wercke. (Sehet ich habs euch zuvor geſagt daß jhr nicht zuſchanden werdet am tage deß HERREN.)

Thi huo hannem hilſer / hand gør ſig delactig i hans onde gerninger. (See leg haffuer nu tilforn ſagd eder det / at i icke ſkulle bekemmis paa HERRENS dag.

Kapitola I.

6. A tatoť geſt Láſka / abychom chodili wedlé přikázanij geho. To zagiſté geſt to přikázanij / abyſſte yakž gſte ſlýchali od počátku / w něm chodili:

A ták ieſt miłość / ábychmy chodźili wedle náuki iego / A táć ieſt náuká ábyśćie iáko od początku ták w nim chodźili.

7. Nebo mnozý Swůdcowé wyſſli na Swět / kteřijž newyznáwagij / aby Gežijš Kryſtus přiſſel w těle: ten a takowý každý geſt Swůdce a Antykryſt.

Abowiem wiele zwodźićielow wyſzło ná świát / ktorzy nie wyznawáią iż Jezus Kryſtus przyſzedł w ćiele / A ktory ieſt takowy / ieſt zwodźićielem y Antykryſtem.

8. Pilni buďte ſebe / abyſſte neſtratili toho co gſte činili dobrého / ale abyſſte odplatu plnau wzali.

Strzeżćie ſámych śiebie / żebyſmy nie traćili tych rzeczy ktorechmy ſpráwowáli / owſzem ábyſmy zupełną zapłátę wźieli.

9. Každý kterýž odſtupuge a netrwá w včenij Kryſtowě / nemáť Boha. Ale kdož trwá w včenij geho / ten y Syna y Otcemá.

Ktokolwiek przeſtępuie á nie trwa w náuce Kryſtuſowey / Bogá nie ma / ktory trwa w náuce Kryſtuſowey / ten y Oycá y Syná ma.

10. Přicházý li kdo k wám / a tohoto včenij nepřináſſý / nepřigjmayte ho do Domu: ani gemu pozdrawenj dáwayte.

Jeśli kto przychodźi do was / á tey náuki nie przynośi / nie przyymuyćie go w dom / áni go pozdrawiayćie.

11. Neb kdo takowého pozdrawuge / máť ſpolek s geho ſkutky zlými. (Hle předpowěděl gſem wám tyto wěcy / abyſſte w den Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta nebyli zahanbeni.)

Abowiem kto go pozdrawia / vczeſtnikiem ieſt złych iego vczynkow. (O tomći wam opowiedźiał ábyśmi áni ſię wſtydáli ná dźień Páńſki.

א

12 סַגִּיאָא הֲוַו לִי לְמֶכְתַּב לְכוֹן וְלָא צְבִית בְּדַפָּא וּבִדְיוּתָא אֶלָּא מְסַבַּר אֲנָא אוֹ מָרְיָא צָבֵא אָתֵא אֲנָא לְוָתְכוֹן וּמֶן פּוּמָא לְפוּמָא אֲמַלֵּל מֶטוּל הָנָא דְּתֶשְׁתַּמְלֵא חַדְוַתְכוֹן ׃

Ancor che io hauerei molte coſe da ſcriuerui, non ho voluto farlo per carta & inchioſtro: ma ſpero di venire à voi, e parlarui bocca à bocca: accioche la noſtra allegrezza ſia compiuta.

13 שָׁאֲלִין בִּשְׁלָמֵכִי בְּנַיָּה דַּאחוּךְ דְּגַבְיָא אַמִּין ׃

I figliuoli de la tua ſorella eletta ti ſalutano, Amen.

שְׁלֶמַת אִגַּרְתָּא דְּיוּחַנָּן
שְׁלִיחָא דְּתַרְתֵּין ׃

א

12 רַבּוֹת הָיוּ לִי לִכְתֹּב אֲלֵיכֶם אַךְ לֹא אֶכְתֹּב בִּמְגִלָּה וּבִדְיוֹ כִּי אִם מְשַׁבֵּר אֲנִי לָבוֹא אֲלֵיכֶם וּמִפֶּה אֶל־פֶּה לְדַבֵּר אֲשֶׁר תִּמָּלֵא שִׂמְחָתֵנוּ ׃

Aunque tengo muchas coſas que os eſcreuir no las he querido eſcreuir por papel y tinta: mas yo eſpero de venir à voſotros: y bablar cara à cara con voſotros: para que nueſtro gozo ſea cumplido.

13 שָׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמֵךְ בְּנֵי אֲחוֹתֵךְ הַבְּחִירָה אָמֵן ׃

Los hijos de tu hermana elegida te ſalûdan, Amen.

תם ונשלם

α'.

12. Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος· ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Combien que i'euſſe pluſieurs choſes à vous eſcrire: ie ne les ai point voulu eſcrire auec papier & encre: mais i'eſpere de venir vers vous, & parler bouche à bouche, afin que noſtre ioye ſoit accomplie.

13. Ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς ἐκλεκτῆς, ἀμήν.

Les enfans de ta ſœur eſleuë te ſaluent, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. I.

12. Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartam & atramentum, ſpero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: ut gaudium veſtrum plenum ſit.

Although I had many things to write vnto you / yet I would not write wit paper and ynke: but I truſt to come vnto you / and ſpeake mouth to mouth / that our ioy may be full.

13. Salutant te filii ſororis tuæ electæ, Amen.

The ſonnes of thine elect ſiſter greet thee/ Amen.

FINIS.

Das I. Capitel.

12. Ich hatte euch vil zu ſchreiben/ aber ich wolte nicht mit Brieffen vnd Dinten. Sondern ich hoffe zu euch zu kommen / vnd mündlich mit euch zu reden/ auff daß vnſer frewde vollkommen ſey.

Jeg haffuer meget at ſcriffue eder til/ men ieg vilde icke met Breff oc Bleck / men ieg haabis at komme til eder/ oc at tale mundelige met eder/ Paa det ver glæde ſkal vere fuldkommen.

13. Es grüſſen dich die Kinder deiner Schweſter der Außerwehleten/ AMEN.

Din vdualde Søſters Børn/ hilſe dig/ Amen.

Ende der andern Epiſtel S. Johannis

Kapitola I.

12. Mage wám geſſtě wijce pſáti / nechtěl gſem ſkrze Liſt a černidlo: nebo mám naděgi že k wám ſám přigdu/ a vſty k vſtuom mluwiti budu/ aby radoſt waſſe plná byla.

Máiac wam wiele piſác / nie chćiałem ná pápierze ánt inkauſthem/ ále nádziewam ſie przyidz do was/ y obecnie mowić/ áby weſele náſſe było zupełne.

13. Pozdrawugijť tebe Synowé Seſtry twé Elekty. Miloſt Božij budiž s tebau/ Amen.

Pozdrawiáia ćie ſynowie śioſtry twoiey zacney/ Amen

Skonáwá ſe Druha Kanonyka S° Jana.

EPISTOLA
S. IOHANNIS,
TERTIA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

אִגַּרְתָּא

דְיוּחַנָּן דַּתְלָתָא׃

קֶפַלְאוֹן א

קַשִּׁישׁ לְגָיוּס לַחֲבִיבֵהּ דְּמַחֵב אֱנָא לֵהּ בַּשְׁרָרָא׃

IL Seniore a Gaio diletto, ilquale io amo in verità.

2 חֲבִיבִי קְדָם כֹּל מֶדֶּם בָּעֵא אֱנָא מֶן אֱלָהָא דְּתֶתְפַּתַּח לָךְ אוּרְחָא וְדַשְׁפִּיר תֶּהְוֵא אֵיכַנָּא דַּשְׁרִירָא הִי נַפְשָׁךְ׃

Cariſſimo, io deſidero che tu proſperi in tutte le coſe, e che ſtij ſano come l'anima tua è in proſperità.

3 רַוְרְבָאִית הֲוֵין חֲדִית כַּד אֲתַו אַחַי וְאַסְהֶדוּ עַל־שְׁרָרָךְ אֵיכַנָּא אַנְתְּ מְהַלֵּךְ בַּשְׁרָרָא׃

Imperoche io mi ſon grandemente rallegrato, quando ſon venuti i fratelli, & hanno renduta teſtimonianza de la tua ſincerità come tu camini in verità.

4 חַדְוְתָא סַגִּיאָא לַית לִי מֶלְמֶשְׁמַע דִּבְנַי מְהַלְּכִין בַּשְׁרָרָא׃

Io non ho maggiore allegrezza che di queſte coſe, cioè d'vdire che i miei figliuoli caminino in ſincerità.

5 חֲבִיבִי אֵיךְ עַבְדָּא מְהַיְמַן עָבֵד אַנְתְּ כֹּל מֶדֶּם דְּתֶפְלַח בְּאַחַין וּבְאַכְסְנָיֵא׃

Cariſſimo, tu fai fedelmente cio che tu operi verſo i fratelli, e verſo i foreſtieri.

6 דְּמַסְהֲדִין עַל־רַחְמוּתָךְ קְדָם עִדְתָּא וְשַׁפִּיר עָבְדַת דְּאַחֶדְתְּ לְהוֹן אֵיךְ יָלֵא לַאלָהָא׃

Iquali hanno renduta teſtimonianza de la tua charità in preſentia de la Chieſa: iquali ſe tu cōdurras degnamente ſecondo Dio, faras bene.

אִגֶּרֶת לְיוֹחָנָן

הַשְּׁלִישִׁית׃

א

הַזָּקֵן לְגָאיוֹס לִידִידִי אֲשֶׁר אֲהַבְתִּיו בֶּאֱמֶת׃

AL Anciano àl amado Gaio, àl qual yo amo en verdad.

2 אֲהוּבִי עַל־כָּל־דְּבָרִים מְחַמֵּד אֲנִי אֲשֶׁר תַּצְלִיחַ וְתִשְׁלֶה כְּהַצְלִיחַ נַפְשֶׁךָ׃

Mi amado, yo deſeo que tu ſeas proſperado en todas coſas, y que tengas ſalud, anſi como tu anima eſtà en proſperidad.

3 כִּי־שָׂמַחְתִּי מְאֹד כַּאֲשֶׁר בָּאוּ הָאַחִים וְהֵעִידוּ עַל־אֲמִתְּךָ אֵיךְ אַתְּ בֶּאֱמֶת מִתְהַלֵּךְ׃

Ciertamente me gozé mucho, quando vinieron los hermanos, y dieron teſtimonio de tu verdad, como tu andas en la verdad.

4 שִׂמְחָה גְדוֹלָה אֵינֶנָּה לִי מִשָּׁמְעִי כִּי־בָנַי בֶּאֱמֶת מִתְהַלְּכִים׃

Yo no tengo mayor gozo que eſtas coſas, y es de oyr que mis hijos andan en la verdad.

5 אֲהוּבִי נֶאֱמָן אַתְּ לַעֲשׂוֹת בְּדָבָר אִם תִּפְעַל גַּם בָּאַחִים וְגַם בַּגֵּרִים׃

Amado fielmente hazes todo lo que hazes para con los hermanos, y con los eſtrangeros.

6 אֲשֶׁר הֵעִידוּ עַל־אַהֲבָתְךָ לִפְנֵי הָעֵדָה וְהֵיטַבְתָּ לַעֲשׂוֹת כִּי־שִׁלַּחְתָּם כַּהֹגֶן לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Los quales han dado teſtimonio de tu charidad en preſencia de la Ygleſia: à los quales ſi ayudáres como conuiene ſegun Dios, haras bien.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ὁ πρεσβύτερος Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ.

L'ANCIEN à Gaius le bien-aimé, lequel i'aime en verité.

2. Ἀγαπητὲ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Bien-aimé, ie deſire que tu proſperes en toutes choſes, & que tu ſois en ſanté, ſelon que ton ame eſt en proſperité.

3. Ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς.

Car i'ai eſté fort eſiouï quand les freres ſont venus, & ont rendu teſmoignage de ta ſincerité, comme tu chemines en verité.

4. Μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαρὰν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.

Ie n'ai point plus grande ioye que ceſteci, qui eſt d'entendre que mes enfans cheminent en verité.

5. Ἀγαπητὲ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους.

Bien aimé, tu fais fidelement en tout ce que tu fais enuers les freres, & enuers les eſtrangers:

6. Οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ.

Leſquels ont rendu teſmoignage de ta charité en la preſence de l'Egliſe: leſquels tu feras bien ſi tu cõuoyes dignement comme il eſt ſeant ſelon Dieu.

III. IOHANNIS

CAP. I.

SENIOR Gaio chariſſimo, quem ego diligo in veritate.

The Elder vnto the beloued Gaius / whom I loue in the trueth.

2. Chariſſime de omnibus orationem facio proſperè te ingredi & valere, ſicut proſperè agit anima tua

Beloued / I wiſh chiefly that thou proſperedſt and faredſt wel / as thy ſoule proſpereth.

3 Gaviſus ſum valde venientibus fratribus, & teſtimonium perhibentibus veritati tuę, ſicut tu in veritate ambulas.

For I reioyced greatly when the brethren came / and teſtified of the trueth that is in thee / how thou walkeſt in the trueth.

4. Maiorem horum, non habeo gratiam, quàm ut audiam filios meos in veritate ambulare.

I haue no greater ioy then this / that is to heare that my Sonnes walke in veritie.

5. Chariſſime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos.

Beloued / thou doeſt faythfully whatſoeuer thou doeſt to the brethren / & to ſtrangers.

6. Qui teſtimonium reddiderunt charitati tuæ in conſpectu eccleſiæ: quos, benefacies, deducens dignè Deo.

Which bare witnes of thy loue before the Churches. Whom if thou bringeſt on their iorney as it beſeemeth according to God / thou ſhalt do well.

III. S. Johannis.

Das I. Capitel.

DEr Elteſter / Gaio dem lieben / den ich lieb habe in der Warheit.

DEN Eldſte / Gaio den elſkelige / ſom ieg elſker i ſandhed.

2. Mein lieber / ich wünſche in allen ſtücken / daß dirs wolgehe vnd geſund ſeyeſt / wie es denn deiner Seele wolgehet.

Min elſkelige / ieg yndſker at det maa gaa dig vel i alle maade / oc du maat vere karſk / lige ſom det oc gaar din Siel vel.

3. Jch bin aber ſehr erfrewet / da die Brůder kamen / vnd zeugeten von deiner Warheit / wie denn du wandelſt in der Warheit.

Jeg bleff oc gantſke glad / der Brødrene komme / oc vidnede om din ſandhed / ſom du oc vandrer i ſandhed.

4. Jch habe keine gröſſere frewde / denn die / daß ich höre meine Kinder in der Warheit wandeln.

Jeg haffuer ingen ſtørre glæde / end den / at ieg hører mine Børn vandre i ſandhed.

5. Mein Lieber / du thuſt trewlich / was du thuſt an den Brůdern vnnd Gäſten.

Mine elſkelige / du gør trolige / det ſom du gør mod Brødrene oc Geſterne.

6. Die von deiner Liebe gezeuget haben / für der Gemeine / vnd du haſt wolgethan / daß du ſie abgefertiget haſt wirdiglich für Gott.

Huilcke ſom haffue vidnet om din kærlighed / faar Menigheden / oc du giorde vel / at du ſkickede dem verdelige fra dig / faar Gud.

III. S. Jana.

Kapitola I

STARſſý / Káyowi naymilegſſýmu / kteréhož yá milugi w prawdě.

STárſzy Gáiowi miłemu / ktorego ia prawdźiwie miłuię.

2. Naymilegſſý / we wſſech wěcech modlijm ſe za tebe / aby ſſtiaſtně chodil a dobře ſe měl / tak yakž ſe ſſtiaſtně wede duſſy twé.

Namilſzy naprzod żądam áby ſie tobie ſzczeſliwie wodźiło / y ábyś był zdrow / iáko duſzá twoiá ſzczeſliwie ſie ſpráwuie.

3. Zradowal gſem ſe welice / když přiſſli Bratřij a Swědectwij wydáwali o twé prawdě / kterak ty w prawdě chodijſs.

Abowiemem ſie bárzo vrádował gdy przyſzli bráćia / y świádczyli o ſzczerośći twoiey / iáko ty ſzczyrze poſtępuieſz.

4 Nebť yá potěſſenij wětſſýho nemám / nežli abych ſlyſſel o mých Synech / že chodij w prawdě.

Nád ty rzeczy więczego weſela nie mam / gdy ſłyſzę iż ſynowie moi ſzczyrze poſtępuią.

5. Náymilegſſý wěrně činijſs cožkolj dělaſs Bratřijm / a to Hoſtem.

Namilſzy / wiernie czyniſz cokolwiek czyniſz przećiwko bráciey y przećiw gośćiam.

6. Kteřijžto ſwědectwij wydáwagij o Láſce twé před Cýrkwij: dobře včinijſs / geſtliže gim pruowoddáſs ſluſſný pro Čeſt Božij.

Ktorzy świádczyli o miłośći twey przed Zborem / dobrze vczyniſz teſz ie odprowádziſz / iáko przyſtoi Bogu.

א

ז מֶטוּל דְעַל——שְׁמֵה
דַאלָהָא נְפַקוּ וּמֶדֶם לָא
נְסַבוּ מֶן־עַמְמֵא׃

Percioche ſi ſono partiti per il ſuo Nome, ſenza pigliar nulla da i Gentili.

8 חֲנַן גֵיר חַיָבִינַן חֲנַן ל
לְמַקַבָּלוּ דְאַיךְ הָנוּן דְנֶהֱוֵא
לָאיִן וְמַעַדְרִין עַמְהוּן ב
בַשְׁרָרָא׃

Noi dunque debbiam riceuer quelli che ſon tali, accioche noi ſiamo aiutatori de la verità.

9 כְּתַבֵת לְעִדְתָּא אֶלָא
(דִיוֹטְרֵפִּים) דְמַחֵב דְנֶהֱוֵא
קַדְמָי בְהוּן לָא יְקַבֵּל לְכוּן׃

Io ſcriſſi a la Chieſa. ma Diotrefe, che ama d'hauere il primato fra loro, non ci riceuè.

10 מֶטוּל הָנָא אֶן אֶתֵא
אַעְהֵד לַעְבָדוֹהִי דְעָבֵד ב
בְמֶלֵא בִישָׁתָא מְבַסֵא
עֲלַין וְלָא כַרוּ לֵה בְהָנוּן
וְהוּ לָא מְקַבֵל לַאחַיְן —
וְדְצָבֵין כָלֵא וּמֶן עִדְתָּא
מַפֵּקִבוּן׃

Per tanto ſe io verrò, raccontarò l'opere ch'ei fa, che va mormorando contra di noi con maligne parole: e non contento di queſte coſe, non ſolamente non riceue eſſo i fratelli, ma ancor proibiſce quelli che vogliono riceuerli, e ſcaccial de la Chieſa.

11 חֲבִיבַי לָא תֶתְדַמֵא
בְבִישָׁא אֶלָא בְטָבָא דְעָבֵד
טָבָא מֶן אֱלָהָא הוּ וַדְעָבֵד
בִישָׁא לָא חֲזָא לַאלָהָא׃

Cariſſimo, non imitare il male, ma il bene chi fa bene è da Dio, e chi fa male, non ha veduto Iddio.

12 עַל——דְמֶטְרִיאוּס
מֶסְתַהֵד מֶן כֻלְהוּן וְאַף מֶן
שְׁרָרָא הִי וְחְנַן מַסְהֲדִין
וְיָדְעִין אַנְתּוּן דְסָהֲדוּתַן
שְׁרָרָא הִי׃

Di Demetrio è ſtata renduta teſtimonianza da tutti, e da l'iſteſſa verità: e noi ancora ne rendiamo teſtimonianza, e voi ſapete che la teſtimonianza noſtra è vera.

א

ז כִּי־בַעֲבוּר שְׁמוֹ יָצְאוּ וּמְאוּמָה לֹא לָקְחוּ מִן־הַגּוֹיִם׃

Porque ellos ſon partidos, por ſu Nombre no tamando nada de los Gentiles.

8 וְחוֹבִים אֲנַחְנוּ לְקַחְתָּם אֲשֶׁר כָּאֵלֶּה לִהְיוֹתֵנוּ עוֹזְרֵי־אֱמֶת׃

Noſotros pues deuemos recebir à los que ſon tales: para que ſeamos coadjutores de la verdad.

9 כָּתַבְתִּי אֶל־הָעֵדָה כִּי־אִם הַמִּתְאַוֶּה לִהְיוֹת רֹאשָׁהּ דִיוֹטְרֵפִּיס אֵינֶנּוּ מְקַבֵּל אוֹתָנוּ׃

Yo he eſcripto à la Ygleſia, mas Diotrephes que ama tener el primado entre ellos, no nos recibe.

10 עַל־כֵּן אִם אָבוֹא אַזְכִּיר אֶת־מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בִּדְבָרִים רָעִים מַלְשִׁין אוֹתָנוּ וְלֹא יֶשׁ־לוֹ דַּיּוֹ בָּאֵלֶּה וְהוּא לֹא מְקַבֵּל אֶת־הָאַחִים וַאֲשֶׁר מִתְאַוִּים מְכַלְּאָם וּמֵעֲדָתָם מַשְׁלִיכָם׃

Por eſta cauſa ſi yo viniere, daré à entender las obras que haze, como parla con palabras malicioſas contra noſotros, y ni aun contento con eſtas coſas, no ſolo no recibe à los Hermanos, pero aun prohibe à los que los quieren recebir, y los echa de la Ygleſia.

11 אֲהוּבִי אַל־תִּרְדֹּף אַחֲרֵי רָעָה כִּי־אִם אַחֲרֵי טוֹבָה עוֹשֵׂה טוֹב מֵאֱלֹהִים הוּא וְעוֹשֵׂה רָע לֹא רָאֶה אֶת־פְּנֵי־אֱלֹהִים׃

Amado, no ſigas lo que es malo, ſino lo que es bueno. El que haze bien, es de Dios: mas el que haze mal, no ha viſto à Dios.

12 לְדִימֶטְרִיוֹס הוּעַד מִכֻּלָּם וּמֵאֱמֶת גַּם הִיא וַאֲנַחְנוּ מְעִידִים וִידַעְתֶּם כִּי־עֵדוּתֵנוּ אֱמֶת הִיא׃

Todos dan teſtimonio de Demetrio, y aun la miſma verdad: pero tambien noſotros damos teſtimonio, y voſotros aueys conocido que nueſtro teſtimonio es verdadero.

α'.

7. Ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν.

Car ils ſont departis pour ſon Nom, ne prenans rien des Gentils.

8. Ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γενώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.

Nous deuons donc receuoir ceux qui ſont tels, afin que nous aidions à la verité.

9. Ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.

I'ai eſcrit à l'Egliſe: mais Diotrephes, qui aimé d'eſtre le premier entr'eux, ne nous reçoit point.

10. Διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς, καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει.

Pour ceſte cauſe, ſi ie vien, ie ramenteurai les actes qu'il commet, babillant de nous en mauuais propos: & non content de cela, non ſeulement il ne reçoit point le freres, mais enpeſche ceux qui les veulent receuoir, & les iette hors de l'Egliſe.

11. Ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν.

Bien aimé, n'enſui point le mal, mais le bien: qui fait bien, il eſt de Dieu, mais qui fait mal, n'a point veu Dieu.

12. Δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι.

Tous rendent teſmoignage à Demetrius & la verité meſme: & nous en rendons auſſi teſmoignage, & vous ſauez que noſtre teſmoignage eſt veritable.

CAP. I.

7. Pro nomine enim eius profecti ſunt, nihil accipientes à Gentibus.

Becauſe that for his Names ſake they went forth / and tooke nothing of the Gentiles.

8. Nos ergo debemus ſuſcipere huiuſmodi: ut cooperatores ſimus veritatis.

We therefore ought to receyue ſuch/ that we might be helpers to the trueth.

9. Scripſiſſem forſitan eccleſiæ: ſed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrepes, non recipit nos.

I wrote vnto the Church: but Diotrephes which loueth to haue the preeminence among them/receiueth vs not.

10. Propter hoc ſi venero, commoneā eius opera quæ facit: verbis malignis garriens in nos, & quaſi non ei iſta ſufficiant: neque ipſe ſuſcipit fratres, & eos qui ſuſcipiunt, prohibet, & de eccleſia eiicit.

Wherefore if I come/ I will declare his deedes which he doeth/ prateling agaynſt vs with malicious wordes / & not there with content / neither he him ſelfe receyueth the brethren / but forbiddeth them that woulde / and thruſteth them out of the Church.

11. Chariſſime, noli imitari malum, ſed quod bonum eſt. Qui bene facit, ex Deo eſt: qui malè facit, non vidit Deum.

Beloued/ follow not that which is euill / but that which is good: he that doeth well/ is of God: but he that doeth euill/ hath not ſeene God.

12. Demetrio teſtimonium redditur ab omnibus, & ab ipſa veritate, ſed & nos teſtimonium perhibemus: & noſti quoniam teſtimonium noſtrum verum eſt.

Demetrius hath good report of all men/ and of the trueth it ſelfe: yea / and wee our ſelues beare recorde / and ye knowe that our recorde is true.

Das I. Capitel.

7. Denn vmb ſeines Namens willen ſind ſie außgezogen vnnd haben von den Heiden nichts genommen.

Thi at de ere vddragne for hans Naffn ſkyld / oc de toge inted aff Hedningene.

8. So ſollen wir nun ſolche auffnemen/ auff daß wir der Warheit Gehülffen werden.

Saa ſkulle wi nu anamme ſaadanne/ paa det wi kunde bliffue ſandheds Methielpere.

9. Jch habe der Gemeine geſchrieben/ aber Diotrephes/ der vnter jnen wil hoch gehalten ſein / nimpt vnns nicht an.

Jeg haffuer ſcreffuit Menigheden til/ men Diotrephes/ ſom vil holdis høyt iblant dem/ anammer oſſ icke.

10. Darumb wenn ich komme/ wil ich jn erinnern ſeiner werck die er thut/ vnd plaudert mit böſen worten wider vns / vnd leſſet jm an dem nicht benůgen. Er ſelbs nimpt die Brůder nicht an/ vnd weret denen/ die es thun wöllen/ vnd ſtöſſet ſie auß der Gemeine.

Der faare naar ieg kommer / vil ieg minde hannem paa ſine gerninger/ ſom hand gør / Oc hand pladrer met onde ord mod oſſ / Oc lader ſig icke der met nøye. Hand anammer ſelff icke Brødrene/ oc formener dem/ ſom det ville gøre/ oc vddriffuer dem aff Menigheden.

11. Mein Lieber / folge nicht nach dem böſen/ ſondern dem guten. Wer guts thut/ der iſt von Gott / Wer böſes thut/ der ſihet Gott nicht.

Min elſkelige / Du ſkalt icke efſterfølge det onde/ men det gode. Huo ſom gør gaat / hand er aff Gud/ huo ſom gør ont/ hand ſeer icke Gud.

12. Demetrius hat zeugniß von jederman/ vnd von der warheit ſelbs/ vnd wir zeugen auch / vnd jhr wiſſet daß vnſer zeugniß war iſt.

Demetrius haffuer vidniſbyrd aff huer mand/ oc aff ſandhed ſelff / oc wi vidne ocſaa / oc i vide/ at vort vidniſbyrd er ſant.

Kapitola I.

7. Neboť gſau pro geho Gměno wyſſli/ a nic od Pohanuow newzali.

Abowiem dla imieniá tego wyßli nic nie biorąc od poganow.

8. Protož my takowé máme přigijmati/ abychom byli pomocnijcy prawdy.

Tákowe tedy mamy przyimowáć/ ábyſmy byli pomocnicy prawdzie.

9. Pſalbych byl Cýrkwi/ ale ten kterýž mezy nimi chce wládnauti Dyotrephes/ nepřigijmá nás.

Piſałem do Zboru/ ale Dyotrefes ktory miedzy nimi chce być przednieyßym / nie przyimuie nas.

10. A protož přigduli tam ſám/ oznámijm ſkutky geho kteréž činij zlobiwými řečmi mluwě proti nám. A geſſtě na tom doſti nemage že ſám Bratřij nepřigijmá / ale y těm kteřijž ge přigijmagij bránij a z Cýrkwe honij.

A ták ieſlibych ſie przyßedł/ przypomnię vczynki iego ktore czyni / ſłowy złośćiwemi ßepcąc przećiwko nam / ktory też ná tym doſyć nie máiąc/ áni ſam przyimuie braćiey/ y zabrania ktorzy chcą ie przyimowáć / y z kośćiołá wyrzucá.

11. Naymilegſſý nenáſledug zlého/ ale toho což geſt dobrého. Kdož dobře činij / z Boha geſt: ale kdož činij zle/ newidij Boha.

Namilßy / tego nie náſláduy co ieſt złego / ále co ieſt dobrego: Ktory dobrze czyni / z Bogá ieſt: á kto złe czyni/ nie widźiał Bogá.

12. O Demetryowi ſe ſwědectwij wydáwá dobré od wſſech lidj/ y od ſamé prawdy: ano y my ſwědectwj o něm wydáwáme/ a wijſs že naſſe ſwědectwij prawé geſt.

Swiádectwo ieſt dáne Demetryuſowi od wßytkich / y od ſamey prawdy/ ále y my świádectwo dawamy/ á wiećie iż świádectwo naße prawdziwe ieſt.

א

13 סַגִּיאָא הֲווֹ לִי לְמֶכְתַּב
אֶלָּא לָא צָבֵא אֶנָא
בַּדְיוֹתָא וּבְקוּלְמוֹס
לְמֶכְתְּבוּ לָךְ׃

Io haueuo molte coſe da ſcriuere, ma non voglio ſcriuertele per inchioſtro e penna.

14 מְסַבַּר אֶנָא גֵּיר מֶחְדָא
לְמֶחְזָיָךְ וּמֶן פּוּם לְפוּם
נְמַלֵּל׃

Spero ben di vederti in breue, e parlaremo bocca à bocca.

15 שְׁלָמָא לָךְ שָׁאֲלִין
בִּשְׁלָמָךְ רָחְמַיךְ הַב שְׁלָמָא
לְרָחְמַי בִּשְׁמָהַיְהוֹן׃

La pace ſia con teco. Gli amici ti ſalutano. Saluta tu gli amici per nome.

שְׁלְמַת אֶגַּרְתָּא דְּיוּחַנָּן
שְׁלִיחָא דִּתְלָתָא׃

א

13 רַבּוֹת הָיוּ לִי לִכְתֹּב אַךְ לֹא
חָפַצְתִּי בִּדְיוֹ וּבְעֵט סוֹפֵר לִכְתֹּב
אֵלֶיךָ׃

Y tenia muchas coſas que eſcreuirte, empero no quiero eſcriuirte con tinta y pluma.

14 וּמְשַׂבֵּר אֲנִי בִּמְהֵרָה לִרְאוֹת
אוֹתְךָ וּמִפֶּה אֶל־פֶּה נְדַבֵּר׃

Porque eſpero de verte en breue, y hablaremos cara à cara.

15 שָׁלוֹם לָךְ שֹׁאֲלוּ לִשְׁלוֹמְךָ
הָרֵעִים שְׁאַל לִשְׁלוֹם לָרֵעִים
בִּשְׁמוֹתָם׃

Paz ſea contigo. Los amigos te ſaludan. Saluda tu à los amigos por nombre.

תם ונשלם

α΄.

13. Πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ᾽ οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι.

I'auoye pluſieurs choſes a eſcrire, mais ie ne vueil point t'eſcrire auec encre & plume.

14. Ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.

Mais i'eſpere de te voir en brief, & nous parlerons bouche à bouche.

15. Εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι, ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ᾽ ὄνομα.

Paix te ſoit. Les amis te ſaluent. Saluë les amis nom par nom.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. I.

13. Multa habui tibi ſcribere, ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere tibi.

I haue many things to write: but I will not with ynke and pen write vnto thee.

14. Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur.

For I truſt I ſhall ſhortly ſee thee/ and we ſhall ſpeake mouth to mouth.

15. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

Peace be with thee. The friendes ſalute thee. Greete the friendes by name.

FINIS.

Das I. Capitel.

13. Ich hatte vil zuſchreiben/ aber ich wolte nicht mit Dinten vnd Federn zu dir ſchreiben.

Jeg haffde meget at ſcriffue/ men ieg vilde icke ſcriffue til dig met Bleck oc Pen.

14. Ich hoffe aber dich bald zu ſehen/ ſo wöllen wir mündlich miteinander reden.

Jeg haabis oc til at ſee dig ſnart/ ſaa ville wi mundelige tale met huer andre.

15. Friede ſey mit dir. Es grüſſen dich die Freunde. Grüſſe die Freunde mit namen.

Fred vere met dig. Vore Venner hilſe dig. Hilſe vore Venner ved naffn.

Ende der dritten Epiſtel S. Johannis.

Kapitola I.

13. Mnoho gſem měl pſáti tobě/ ale nechtěl gſem pſáti Pěrem a černidlem.

Wielem miał piſáć/ ále niechce inkauſtem áni piorem piſáć.

14. Nebò mám naděgi/ že tebe brzo vzřijm/ a vſty k vſtům mluwiti budem. Pokog budiž tobě.

Lecz ſię nádźiewam rychło ćię widźieć/ á tedy obecnie mowić bedźiemy.

15. Pozdrawugjť tebe přátelé. Pozdrawiž y ty Přátel naſſých ze gména.

Pokoy tobie. Pozdrawiáiáćie przyiaćiele/ á przyiaćiele miánowićie pozdrawiay.

Skonáwá ſe Třetij Kanonyka So Jana.

EPISTOLA
S. IVDAE
CATHOLICA.

SYRIACE,
EBRAICE,
GRÆCE,
LATINE,
GERMANICE,
BOHEMICE,
ITALICE.
HISPANICE.
GALLICE.
ANGLICE.
DANICE.
POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דִּיהוּדָא שְׁלִיחָא דְּלְוָת כֻּל בְּנַי נָשָׁא׃

קֶפַלָאוֹן א

יהוּדָא עַבְדֵּה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וַאֲחוּהִי דְּיַעֲקוֹב לְקַדִּישֵׁא בַּאלָהָא אַבָא וְלַחַבִּיבֵא וְלַקְרַיֵּא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

IVDA ſeruo di IESV Chriſto, e fratello di Iacopo, a i chiamati che ſon ſantificati da Dio Padre, e conſeruati in IESV Chriſto.

2 טַיְבוּתָא לְכוֹן וּשְׁלָמָא וְחוּבָּא יִסְגֵּא לְוָתְכוֹן׃

La miſericordia, e la pace e la charità vi ſia moltiplicata.

3 חַבִּיבַי כַּד דְּסַגִּי לְאִית לְמֶכְתַּב לְוָתְכוֹן עַל פּוּרְקָנָא דְּכֻל בְּנַי נָשָׁא הֲוָת לִי אוּלְצָנָא לְמֶכְתָּבוּ לְכוֹן וַלְמֶבְעָא מֶנְּכוֹן דְּתֶתְכַּתְּשׁוּן בַּאגוּנָא טָבָא עַל־הַיְמָנוּתָא חֲדָא זְבַן מֶתְיַהְבַת לְקַדִּישֵׁא׃

Diletti, mettend'io ogni ſtudio in ſcriuerui de la comune ſalute, m'e ſtato neceſſario ſcriuerui, per eſortarui a combatter per la fede, che è ſtata vna volta data a i Santi.

4 עַלוּ גֵּיר בְּדַגָּלָא אֶנָשָׁא רַשִׁיעֵא דְּמִן קְדָם מֶתְכַּתְבִין לְדִינָא הָדָא וְדַטַיְבוּתָא דַּאלָהַן מְהַפְּכִין לְוָת אֲסוֹטוּתָא וְכָפְרִין בֵּהּ דְּהוּיוּ בַּלְחוֹדַוְהִי חַכִּימָא וּבְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Percioche ſon ſott'entrati alcuni huomini iquali erano gia ſtati preſcritti à queſta condannatione, che trasferiſcono la gratia del noſtro Iddio in diſſolutione, e negano Iddio che è ſol Padrone, e il noſtro Signor IESV Chriſto.

הַשְּׁלִיחָה הַכְּלִילָה׃

א

יהוּדָה עֶבֶד יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲחִי יַעֲקֹב לַאֲשֶׁר בֵּאלֹהִים הָאָב נִקְדָּשִׁים וּבְיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ נִקְרָאִים וּנְצוּרִים הֵמָּה׃

IVDAS ſieruo de Ieſus el Chriſto, y hermano de Iacobo, y à los llamados, ſanctificados en Dios Padre, y conſeruados en Ieſus el Chriſto.

2 תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם וְאַהֲבָה לַמַּרְבֶּה׃

Miſericordia y paz, y charidad os ſea multiplicada.

3 אֲהוּבַי בִּהְיוֹתִי בְּלַהַג הַרְבֵּה וּבִיגִיעָה לִכְתּוֹב אֲלֵיכֶם עַל־יְשׁוּעַת כֻּלָּנוּ אָמַרְתִּי כִּי־לְצָרְכְּכֶם הִיא לִכְתּוֹב אֲלֵיכֶם אֶת־תַּנְחוּמוֹתַי לְהִלָּחֵם מִלְחֲמוֹת יְהוָה עַל־הָאֱמוּנָה אֲשֶׁר בְּפַעַם אַחַת נִתְּנָה לַקְּדוֹשִׁים׃

Amados, por la gran ſolicitud que tenia de eſcreuiros de la comun ſalud, hame ſido neceſſario eſcreuiros amoenſtando hos que os es forceys à perſeuerar en la fé, que ha ſido vna vez dada à los Sanctos.

4 כִּי־בָאוּ בְמִרְמָה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר מִקֶּדֶם נִכְתְּבוּ אֶל־מִשְׁפָּט הַזֶּה רְשָׁעִים אֲשֶׁר בְּפֶשַׁע אֶת־תְּחִנַּת אֱלֹהֵינוּ הוֹפְכִים לְצַלּוֹתָם וּלְבָשְׁנָה וְאוֹתוֹ אֲשֶׁר לְבַדּוֹ יְהוָה אֱלֹהִים וַאֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ מְכַחֲשִׁים׃

Porque algunos hombres han encubiertamente entrado ſin temor ni reuerencia de Dios: los quales deſde antes auian eſtado ordenados para eſta condenacion, conuirtiendo la gracia de nueſtro Dios en diſſolucion, y negando à Dios que ſolo es el que tiene dominio, y à nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

ΙΟΥΔΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ καθολική

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ἰούδας Ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ Ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ Ἰησοῦ χριστῷ τετηρημένοις, κλητοῖς.

IVDE ſeruiteur de Ieſus Chriſt, & frere de Iaques, aux appeles, qui ſont ſanctifiés en Dieu le Pere, & conſerués par Ieſus Chriſt :

2. Ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.

Miſericorde, & paix, & dilection vous ſoit multipliee.

3. Ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι (τῇ) ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει.

Bien-aimes, comme ainſi ſoit que ie m'eſtudie totalement de vous eſcrire du ſalut commun, il m'a eſté neceſſaire de vous eſcrire, pour vous exhorter à ſouſtenir le combat pour la foy, laquelle a eſté vne fois baillee aux ſaincts.

4. Παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρίμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον δεσπότην θεὸν καὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι.

Car quelques vns ſe ſont gliſſés leſquels pieça au parauant eſtoyent enrollés à vne telle damnation, gens ſans pieté, changeans la grace de noſtre Dieu en deſolution, & renonçans le ſeul dominateur Ieſus Chriſt, noſtre Dieu & Seigneur.

IVDÆ.

CAP. I.

IVDAS Ieſu Chriſti ſervus, frater autem Iacobi: his qui ſunt in Deo Patre dilectis, & Chriſto Ieſu conſervatis & vocatis.

IVde a ſeruant of Jeſus Chriſt / and brother of James / to them which are called and ſanctified of God the Father/ and reſerued to Jeſus Chriſt.

2. Miſericordia vobis, & pax & charitas adimpleatur.

Mercy vnto you / and peace and loue the multiplied.

3. Chariſſimi, omnem ſolicitudinem faciens ſcribendi vobis de communi veſtra ſalute, neceſſe habui ſcribere vobis, deprecans ſupercertari ſemel traditæ ſanctis fidei.

Beloued/ when I gaue all diligence to write vnto you of the common ſaluation / it was needfull for mee to write vnto you/to exhort you/that ye ſhoulde earneſtly contend for the maintenance of the faith / which was once giuen vnto the Saintes.

4. Subintroierunt enim quidam homines, qui olim præſcripti ſunt in hoc iudicium, impii, Dei noſtri gratiam transferentes in luxuriam, & ſolum Dominatorem, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum negantes.

For there are certaine men crept in which were before of olde ordeyned to this condemnation: vngodly men they are which turne the grace of our God into wantonnes/ and denie God the onely Lord/ and our Lord Jeſus Chriſt.

S. Judas.

Das I. Capitel.

JVdas ein Knecht Jeſu Chriſti/ aber ein Bruder Jacobi. Den Beruffenen/ die da geheiliget ſind in Gott dem Vater/ vnd behalten in Jeſu Chriſto.

JVdas Jheſu Chriſti Tienere/ Men Jacobi Broder. De kallede ſom ere helligede i Gud Fader/ oc beuarede i Chriſto Jheſu.

2. Gott gebe euch vil Barmhertzigkeit vnd Friede vnd Liebe.

Gud giffue eder megen Barmhertighed oc Fred oc kærlighed.

3. Jr Lieben / nach dem ich fürhatte euch zu ſchreiben von vnſer aller Heil/ hielt ichs für nötig/euch mit Schrifften zu ermahnen /daß jr ob dem glauben kempffet /der einmal den Heiligen fürgegeben iſt.

J Elſkelige/Effter ieg haffde i ſinde at ſcriffue eder til om allis vore Salighed/ da ſyntis mig nytteligt være/ at formane eder met ſcriffuelſe/ at i ſkulde ſtride offuer Troen/ ſom er engong giffuen de Hellige.

4. Denn es ſind etliche Menſchen neben eingeſchlichen/ von denen vor zeiten geſchrieben iſt/zu ſolcher ſtraffe/ die ſind Gottloſe/ vnd ziehen die gnade vnſers Gottes auff mutwillen/ vnd verläugnen Gott / vnnd vnſern HERRN Jeſum Chriſt/den einigen Herrſcher.

Thi der hoſſ haffue nogle Menniſke indført ſig/ om huilcke der ſcreffuit er i den fremfarne tid/ til ſaadan ſtraff/ Fordi de ere vgudelige/oc drage vor Guds Naade paa fortredelighed/oc necte Gud/oc vor HERRE Jheſum Chriſtum/ den eniſke Regentere.

S. Juody.

Kapitola I.

JVdas Gežu Kryſtuow Služebnijk/ i Bratr Jakubuow/ těm kteřijž gſau w Bohu Otcy milým/ a kteřijž gſau zachowánj a powolánj od Gežijſſe Kryſta.

IVdás ſługá Jezuſow Kryſthuſow/ á brat Jakubow/ wezwánym ktorzy od Bogá Oycá ſa poświeceni/ y od Jezuſá Kryſtuſá záchowáni.

2. Miloſrdenſtwij wám a Pokog/ a Láſka buď naplněna.

Miloſierdzie/ y pokoy/ y miłość/ niech ſie wam rozmnoży.

3. Naymilegſſij/ wſſecku pečij mage o to abych wám pſal/ o obecném waſſem ſpaſenij/ bylo potřebij abych wám pſal/ proſe wás/ abyſſte ſtatečně bogowali o Wijru/ kteráž geſt gednaudána Swatým.

Namileyſzy/ gdyż wſzelaka pilność czynie/ ábym wam piſał o ſpołecznym zbáwieniu/ muſiałem wam piſáć/ ábych was nápominał/ iżbyście bojowáli o wiáre ktora raz ieſt podaná świętym.

4. Nebť gſau weſſli mezy wás někacý Lidé neſſlechetnij/ kteřij gſau dáwno giž předzwěděnij k Božijmu Saudu / kteřijž miloſt Boha naſſeho přenáſſegij k ſmilſtwu: a ne toliko ſamého PANA wſſech wěcý/ ale y Pána naſſeho Gežu Kryſta zapijragij.

Abowiem wkradáli ſie niektorzy ludzie niepobożni/ dawno iuż przed tym ſpiſáni ná tho potępienie/ ktorzy Bogá náſzego łaſkę obrácáią ná wſzeteczną roſkoſz/ y Bogá ktory ſam ieſt Pánem/ y Páná náſzego Jezu Kryſta przą.

א

5 וְצָבֵא אֲנָא לְמַעֲהָדוּ לְכוֹן דְּתֵדְעוּן אַנְתּוּן חֲדָא זְבַן לְהָדָא דְּמָרְיָא (אֱלָהָא יֵשׁוּעַ) פְּרַק לְעַמְּמָא מֵאַרְעָא דְּמֶצְרֵין דְּתַרְתֵּין דְּלָא מְהַיְמְנִין אוֹבֵד :

Hor io voglio riduruì à memoria, poi che vna volta voi hauete saputo questo, che il Signore (Dio Iesv) hauendo saluato il popolo dal'Egitto fece poi perir quelli che non credettero.

6 וַלְמַלְאַכֵא דְּלָא נְטַרוּ לְשׁוּלְטָנְהוֹן דְּנַפְשְׁהוֹן אֶלָּא שְׁבַקוּ בֵּיתְהוֹן לְדִינָא ד דְּיוֹמָא רַבָּא בְּבֵית אֲסִירֵא לְעָלַם אֶתְנַטְרוּן :

E gli Angeli che non conseruorono il lor principato, ma lasciorono il lor proprio habitacolo, gli ha con eterni legami riserbati sotto l'oscurità al giudittio di quel gran giorno.

7 אֵיכַנָּא אַף סְדוֹם וְעָמוּרָא וּמְדִינָתָא דְּקַרִיבִין לְהֵין פֵּה בְּהוֹ ט טוּפְסָא מְנַהוֹן וְדַמְיָן זַנִּיו וְהַלְכוּ בָּתַר בֶּסְרָא אַחֲרִינָא לְתַחְוִיתָא וְאִית לְהוֹן דִּינָא דְנוּרָא לְעָלַם :

Si come Sodoma e Gomora, e le città che eran loro circonuicine, lequali haueuano in simil modo che esse fornicato, & erano ite dietro ad altra carne, furon proposte in esempio, sostenendo pena di fuoco eterno.

8 הָכַנָּא אַף הָנוּן נָיְמִין שְׁכְבִין מְתַחְמִין לְמֶדְמַךְ בְּבֶסְרְהוֹן דֵּין מֶתְטַוְּשִׁין לְשׁוּלְטָנָא טָלְמִין וּמְגַדְּפִין לְתוּשְׁבַּחְתָּא :

Similmente ancor questi, addormiti, contaminano la lor carne, e disprezzano la Signoria, e dicon male de le dignità.

9 וּמִיכָאֵל דְּרֵישָׁא מַלְאַכֵא כַּד דָּיֵשׁ הֲוָא עַם סָטָנָא וְעָזֵי עַל פַּגְרֵה דְּמוּשֵׁא לָא אַמְרַח לְמַיְתָיוּ דִּינָא דְּגוּדָפָא אֶלָּא אֲמַר יְגַעַר בָּךְ מָרְיָא :

Nondimeno Michael Arcangelo, quādo contendendo col diauolo, disputaua del corpo di Moise, non hebbe ardire d'apportargli incontra giudittio di maladittione: ma disse, Il Signor ti riprenda.

א

5 וְחָפַצְתִּי לְהַזְהִיר אֶתְכֶם כִּי יְדַעְתֶּם פַּעַם אַחַת אֶת־זֹאת כִּי־יְהֹוָה (אֱלֹהִים יֵשׁוּעַ) בְּהוֹשִׁיעוֹ אֶת־עַמּוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם שֵׁנִית אִבֵּד אוֹתָם אֲשֶׁר לֹא הֶאֱמִינוּ :

Quiero hos pues amonestar que alguna vez aueys sabido esto, que el Sennor (Dios Iesus) auiendo saluado àl pueblo de Egypto, despues deà los questruyó no creyan.

6 וְאֶת־הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר לֹא נָצְרוּ אֶת־מִשְׁרָתָם כִּי־אִם עָזְבוּ אֶת־בֵּיתָם לְמִשְׁפַּט יוֹם גָּדוֹל בַּאֲסוּרֵי עוֹלָם תַּחַת הָאֹפֶל נְצָרָם :

Y que à los angeles que no guardaron su origen, mas dexaron su habitacion, los ha reseruado debaxo de obscuridad en prisiones eternas hasta el juyzio de aquel gran dia.

7 וְכִי־סְדוֹם וַעֲמֹרָה וְהֶעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶן כְּמוֹהֶם זָנוּ וְהִזְנוּ וְהָלְכוּ אַחֲרֵי בָּשָׂר אַחֵר הוּשְׂמוּ לְאוֹת וּמָשָׁל וּמִשְׁפָּט דֵּרָאוֹן אֵשׁ עוֹלָם נוֹשְׂאִים :

Como Sodoma y Gomorha, y las ciudades comarcanas, las quales de la misma manera que ellos auian fornicado, y auian seguido desenfrenadamente la carne estranna, fueron puestas por exemplo, auiendo recebido el juyzio del fuego eterno:

8 וּכְמוֹ כֵן הָאֵלֶּה כַּכְּלָבִים הוֹזִים שׁוֹכְבִים אֶת־הַבָּשָׂר מְטַמְּאִים אֶת־הַמִּשְׂרָה מְנִיאִים וְאֶת־כְּבוֹדִים מְקַלְּלִים :

Y semejantemente tambien estos engannados en suenno, ensuzian su carne, y menosprecian la potestad, y vituperan las potestades superiores.

9 וּמִיכָאֵל רֹאשׁ הַמַּלְאָכִים כַּאֲשֶׁר הָיָה לוֹ רִיב וַיִּתְוַכַּח עִם הַשָּׂטָן עַל־גְּוִיַּת מֹשֶׁה לֹא מִלְאוֹ לִבּוֹ לְחַיְּבֵנוּ בְּמִשְׁפַּט הַקְּלָלָה כִּי־אִם אָמַר יִגְעַר יְהֹוָה בְּךָ הַשָּׂטָן :

Pues quando el Archagel Michael contendia con el diablo, disputando sobre el cuerpo de Moysen, no se atreuió à vsar de juyzio de maldicion contra el, antes le dixo, El Sennor te reprehenda.

α΄.

5. Ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος (ὁ θεὸς, ἰησοῦς) λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν.

Or ie vous vueil ramenteuoir ces choses veu qu'vne fois vous sauez cela, assauoir, que le Seigneur (Dieu Iesus) ayant deliuré du païs d'Egypte le peuple, puis apres destruisit ceux qui n'auoyent point creu.

6. Ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν.

Et a reserué sous obscurité en liens eternels iusqu'au iugement de la grande iournee, les Anges qui n'ont point gardé leur origine, ains ont delaissé leur propre domicile.

7. Ὡς σόδομα, καὶ γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.

Comme Sodome & Gemorrhe, & les villes circonuoisines, lesquelles ayans paillardé en pareille maniere que ceux la, & s'estans desbordees apres autre chair, ont esté proposees pour exemple, ayans receu iugement de feu eternel.

8. Ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν.

Et ceux-ci neantmoins semblablement estans endormis, d'vne part souillent leur chair, & d'ailleurs mesprisent la seigneurie, & blasment les dignités.

9. Ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας· ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σοι κύριος.

Toutesfois Michel l'Archange, quād il debatoit disputant auec le diable touchant le corps de Moyse, n'osa ietter sentence de malediction, ains il dit seulement, Le Seigneur te redarguë.

CAP. I.

5. Commonere autem vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam (*Dominus Deus*) Ieſus, populũ de terra Aegypti ſalvans, ſecundò eos qui non crediderunt, perdidit.

I will therefore put you in remembrance / foraſmuch as ye once knewe this / how that the Lorde (and God Jeſus) after that he had deliuered the people out of Egypt / deſtroyed them afterward which beleeued not.

6. Angelos verò qui non ſervaverunt ſuũm principatum, ſed dereliquerunt ſuũ domicilium, in iudicium magni diei, vinculis æternis ſub caligine reſervavit.

The Angels alſo which kept not their firſt eſtate / but left their owne habitation / he hath reſerued in euerlaſting chaines vnder darkeneſſe vnto the iudgement of the great day.

7. Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ civitates ſimili modo ex fornicatæ, & abeuntes poſt carnem alteram, factæ ſunt exemplum, ignis æterni pœnam ſuſtinentes.

As Sodom and Gomorrhe / & the cities about them / which in like maner as they did / committed / & followed ſtraunge fleſh / are ſet forth for an enſample / and ſuffer the vengeance of eternall fire.

8. Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem ſpernunt, maieſtatem autem blaſphemant.

Likewiſe not withſtanding theſe dreamers alſo defile the fleſh / and deſpiſe gouernement / and ſpeake euill of them that are in authoritie.

9. Cùm Michaël Archangelus, cum diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore: non eſt auſus iudicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit, Imperet tibi Dominus.

Yet Michael the Archangel / when hee ſtrove againſt the deuill / and diſputed about the bodie of Moſes / durſt not blame him with curſed ſpeaking / but ſayd / The Lord rebuke thee.

Das I. Capitel.

5. Ich wil euch aber erinnern / daß jhr wiſſet auff einmal diß / das der HERR (vnd Gott Jeſus) da er dem Volck auß Egypten halff / zum andren mal (vmbbracht er /) die da nit glaubeten.

Jeg vil oc paaminde eder / at i ſkulle det en gong vide / At HERREN (oc Gud Jheſus) der hand hialp Folcket aff Egypten / Da forderffuede hand anden gong / dem ſom icke trode.

6. Auch die Engel / die jre Fürſtenthumb nicht behielten / ſonder verlieſſen jre Behauſung / hat er behalten zum Gerichte deß groſſen tages / mit ewigen banden im Finſterniß.

Oc ſaa Englene / ſom icke behulde deris Førſtedøme / men forlode deris Bolig / dem beuarede hand til den ſtore dagis Dom / met euige baand i Mørckhed.

7. Wie auch Sodoma vnd Gomorra / vnd die vmbligende Stätte / die gleicher weiſe / wie diſe außgehuret haben / vnd nach einem andern fleiſch gegangen ſind / zum Exempel geſetzet ſind / vnd leiden deß ewigen Fewers pein.

Lige ſom ocſaa Sodoma oc Gomorra oc de omliggende Stæder / der haffue vdhoret / i lige maade ſom diſſe / oc ginge effter it andet Kød / ere ſette til it Exempel / oc lide den euige Ildis pine.

8. Deſſelbigen gleichen ſind auch diſe Träumer / die das Fleiſch beflecken / die Herrſchafften aber verachten / vnd die Majeſtäten läſtern.

Diſligeſt ere oc diſſe de Drømere / ſom beſmitte Kødet / oc foracte Herredøme / oc forbande Maieſtaten.

9. Michael aber der Ertzengel / da er mit dem Teuffel zanckete / vnd mit jhm redet über dem Leichnam Moſe / dorffte er das Vrtheil der läſterung nicht fällen / ſondern ſprach: Der HERR ſtraffe dich.

Men Michael den offuer Engel / der hand kiffuedis met Dieffuelen / oc talede met hannem om Moſe Legeme / da torde hand icke ſkende beſpattelſens Dom / men hand ſagde / HERREN ſtraffe dig.

Kapitola I.

5. Protož chcyk wás napomenauti / kteřijž znáte gednau wſſecky wěcy / že Pán (a Bůh) Gežijš wyſwobodiw Lid ſwůg z Země Egiptſké / potom pak ty kteřij newěřili / zatratil:

Przythym chce was nápomináć o tym / gdyż do raz wiecie / iż Pan (y Bog Jezus) wybáwiwſzy lud z Egiptu / záſię ty potrácił ktorzy nie wierzyli.

6. Angely pak kteřij nezachowali ſwého Knijžetſtwij / ale opuſtili přijbytek ſwuog / oddal ge Saudu welikého dne / ſwázaw ge wěčnými řetězy / pod mrákotauge ſchowal.

A Anioły ktorzy nie záchowáli początku ſwego / owſzem opuſcili mieſzkánie ſwoie / ná ſad wielkiego onego dniá zwiąſkami wiecznemi pod ciemnością zachował.

7. A jako Sodoma a Gomorrha / y okolnij Měſta / tak také ſmilniwſſe a odſſedſſe po těle giném / včiněna gſau přijkladem wěčného ohně / a mauku trpijce:

Jáko Sodomá y Gomorrhá / y thym przyległe miáſta / tymże ſpoſobem iáko y oni / nieczyſtości popełniwſzy / y wdawſzy ſie zá cudzym ciálem / przełożeni ſą ná przykład / ognia wiekuiſtego karánie cierpiąc.

8. Takéž y tyto / tělo ſwé zagiſté mažij / ale Panſtwijm pohrdagij / a welebnoſti ſe rauhagij.

A wſzdy tákże y ci oſpáli / ciáło plugáwią / á zwierzchność wzgárdzáią / y przełożeńſtwá bluźnią.

9. Když Michal Archangel wadil ſe s Diáblem / hádage ſe s nim o tělo Moyžijſſowo / neſměl ho haněti rauhawými ſlowy: ale řekl: Přimluwiž tobě Bůh:

Ale Michał Archánioł gdy ſię z dyablem wádził / ſwárząc ſię o ciáło Moizeſowe / nie śmiał nań pomowić złorzeczeńſtwá / ále rzekł: Niechcie Bog karze.

א

10 הָנוּן דֵּין מְגַדְּפִין מָא
דְּלָא יָדְעִין וּמָא דְּמֵן
כְּיָנְהוֹן אַיךְ חַיְוָתָא לָא
בִּידַעְתָּא מֶסְתַּכְּלִין בְּהָנוּן
מֶתְחַבְּלִין׃

Ma coſtoro dicono mal de le coſe che non conoſcono, e in tutte quelle che naturalmente conoſcono, come animali irrationali, e ſui ſi corrompeno.

11 וַי לְהוֹן מֶטוּל דְּהַלְכוּ
בְּאוּרְחָא דְּקָיִן וּבְטָעְיָתָא
אַגְרָא דְּבִלְעָם אֶתְאַשַּׁדוּ
וּבְסַקוּבְלָא דְּקוֹרַח אֶבַדוּ׃

Guai à loro, percioche ſono entrati ne la via di Cain, e ſonſi traboccati nel l'errore de la mercede di Balaam, e ſon periti ne la contradittione di Core.

12 הָנוּן אִיתַיְהוֹן בְּקוּבָּלְכוֹן
טוּלְשָׁא כַּד עֲבַדוּ לְהוֹן
קוּבָּלָא רָעֵין לְנַפְשְׁהוֹן דְּלָא
דְּחֶלְתָּא עֲנָנֵא דְּלָא מַיָּא
דְּמֵן ——— רוּחָא מֶתְתַּזִּיעִין
אִילָנֵא דְּאַבּוֹנָא דְּלָא
עָבְדִין פֵּאַרָא תְּרֵין מִיתָא
מֶתְעַקְּרִין׃

Queſti ſon macchie ne i voſtri caritatiui conuiti, che banchettano inſieme paſcendoſi loro ſteſſi ſenza timore alcuno: nuuole ſenz'acque, portate attorno da i venti: arbori marciti, ſenza frutto, due volte morti, e diradicati.

13 גַּלְלָא דְּיַמָּא דְּשַׁגְשָׁא
לְהוֹן רוּחָא דְּמַרְתְּחִין
לְבַהְתָּא דְּנַפְשְׁהוֹן כּוֹכְבֵא
דְּטָעְיִין דְּמֶתְנְטַר לְהוֹן עַם
עַמְטָנָא דְּחֶשׁוּכָא לְעָלַם׃

Onde furioſe di mare, che ſpumano le lor proprie vergogne, ſtelle erranti, a iquali è riſerbata l'oſcurità de le tenebre in eterno.

14 אֶתְנַבִּי דֵּין עַל——הָלֵין
שְׁבִיעָיָא מֶן אָדָם חֲנוֹךְ כַּד
אֱמַר דְּהָא אָתָא מָרְיָא
בְּרִבּוֹ קַדִּישׁוֹהִי׃

Di queſti già profetizò ancor Enoc, che fu il ſettimo doppo Adam, dicendo, Ecco, il Signore è venuto co i ſuoi Santi à migliara.

א

10 וְהֵמָּה אֶת־אֲשֶׁר לֹא יוֹדְעִים
מְקַלְלִים וַאֲשֶׁר טִבְעִית כַּבְּהֵמוֹת
בְּעִירוֹת מְבִינִים בְּאֵלֶּה נִשְׁחָתִים׃

Mas eſtos maldizen las coſas que no conocen: y las coſas que naturalmente conocen, ſe corrompen en ellas como beſtias brutas.

11 אוֹי לָהֶם כִּי־בְדֶרֶךְ קַיִן
הָלְכוּ וּבְתוֹעַת וּפַחֲוַת בִּלְעָם
בְּשָׂכָר נִשְׁפְּכוּ כַּמַּיִם בִּתְלוּנַּת
קֹרַח אָבָדוּ׃

Ay de ellos: porque han ſeguido el camino de Cain, y han venido à parar en el error del premio de Balaam, y perecieron en la contradicion de Core.

12 הֵמָּה הוֹיִם בְּמִזְוְחֵיהֶם
מוּמִים אוֹכְלֵי לֶחֶם בִּלְתִּי יִרְאַת
יְהוָה רוֹעֵי נַפְשׁוֹתָם עֲנָנִים בְּלִי־
מַיִם הַמִּתְאַבְּכִים בְּרוּחוֹת גֵּאוֹת
עָשָׁן עֲצֵי דְאָבוֹן בְּלִי־פְּרִי
פַּעֲמַיִם מֵתִים נֶעֱקָרִים׃

Eſtos ſon manchas en vueſtros combites, que vanquetean juntamente, apacentandoſe à ſi miſmos ſin temor alguno: nuues ſin agua, las quales ſon lleuadas de acà para allà de los vientos: arboles marchîtos como en Otonno, ſin fructo, dos vezes muertos y deſarraygados.

13 כְּגַלֵּי—יָם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר
מְגַמְּאִים אֶת־בֹּשֶׁת נַפְשָׁם כּוֹכְבֵי
לֶכֶת לַאֲשֶׁר נִצַּר אֹפֶל חֹשֶׁךְ
צַלְמָוֶת לְעוֹלָם׃

Fieras ondas de la mar, que eſpuman ſus miſmas abominaciones: eſtrellas erraticas, à los quales es reſeruada eternalmente la obſcuridad de las tinieblas.

14 וַיִּנָּבֵא עַל—הָאֵלֶּה חֲנוֹךְ
הַשְּׁבִיעִי מֵאָדָם לֵאמֹר הִנֵּה בָּא
יְהוָה אֱלֹהִים בְּרִבְבוֹתָיו כָּל—
קְדוֹשִׁים עִמּוֹ׃

De los quales tambien prophetizó Enoch, que fue el ſeptimo deſpues de Adam, diziendo. He aqui el Sennor es venido con ſus ſanctos millares.

α′.

10. Οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται.

Mais ceux-ci meſdiſent de tout ce que ils n'entendent point, & ſe corrompent en tout ce qu'ils cognoiſſent naturellement comme les beſtes brutes.

11. Οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο.

Mal heur ſur eux: car ils ont ſuiui le train de Cain, & ſe ſont desbordes en l'erreur du loyer de balaam, & ſont peris ſelon la contradiction de Coré

12. Οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα.

Ceux-ci ſont des taches en vos repas de charité, en banquetant auec vous, ſe repaiſſans eux-meſmes ſans crainte: nuees ſans eau, emportees des vents ça & lá: arbres dont le fruict ſe pourrit, & ſans fruict, deux fois morts & deſracinés:

13. Κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα τετήρηται.

Vagues impetueuſes de la mer, eſcumans leurs vilenies- eſtoiles errantes, auſquels eſt reſeruee l'obſcurité des tenebres eternellement.

14. Προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ ἀδὰμ ἐνὼχ, λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν μυριάσιν ἁγίαις αὐτοῦ.

Deſquels auſſi Enoc a prophetizé, ſeptieme homme apres adam, diſant, voici, le Seigneur eſt venu auec ſes ſaincts, qui ſont par millions.

CAP. I.

10. Hi autem quæcunque quidem ignorant, blaſphemant: quæcunque autem naturaliter, tanquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

But theſe ſpeake euill of thoſe thinges/ which they knowe not: and whatſoeuer thinges they knowe naturally/ as beaſts/ which are without reaſon in thoſe thinges/ they corrupt them ſelues.

11. Væ illis, qui in via Cain abierunt, & errore Balaam, mercede effuſi ſunt, & in cõtradictione Core perierunt.

Wo be vnto them: for they haue followed the way of Cain/ and are caſt away by the deceite of Balaams wages/ and periſh in the gaineſaying of Core.

12. Hi ſunt in epulis ſuis maculæ, convivantes ſine timore, ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua quæ à ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ.

Theſe are ſpottes in your feaſtes of charitie when they feaſt with you/ without all feare/ feeding them ſelues: cloudes they are without water/ caryed about of winds/ corrupt trees/ and without fruite/ twiſe dead/ and plucked vp by the rootes.

13. Fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones, ſydera errantia: quibus procella tenebrarum ſervata eſt in æternum.

They are the raging waues of the ſea/ foming out their owne ſhame: they are wandring ſtarres/ to whome is reſerued the blackeneſſe of darkeneſſe for euer.

14. Prophetavit autem de his ſeptimus ab Adam, Enoch, dicens, Ecce venit Dominus in ſanctis millibus ſuis.

And Enoch alſo the ſeuenth from Adam/ propheſied of ſuch/ ſaying/ Beholde/ the Lorde commeth with thouſandes of his Saintes.

Das I. Capitel.

10. Diſe aber läſtern/ da ſie nichts von wiſſen. Was ſie aber natürlich erkennen/ darinnen verderben ſie/ wie die vnvernünfftigen Thier.

Oc diſſe beſpaatte/ det ſom de vide inted aff/ Men huad ſom de kende naturlige/ der vdi forderffuis de/ lige ſom vfornumſtige Diur.

11. Weh jnen/ denn ſie gehen den weg Cain/ vnd fallen in den irrthumb deß Balaams/ vmb genieß willen/ vnd kommen vmb in der auffruhr Kore.

Ve dem/ thi de gaa i Kains vey/ oc falde i Balaams vildfarelſe/ for nytte ſkyld/ oc ødeleggis i Kore oprør.

12. Diſe Vnfläter braſſen von ewrem Allmoſen ohn ſchew/ weiden ſich ſelbs/ ſie ſind Wolcken ohn Waſſer/ von dem Winde vmbgetrieben/ kale vnfruchtbare Bäume/ zwey mal erſtorben/ vnd außgewurtzelt.

Diſſe Fraadzere braſke wbluelige aff eders Almiſſe/ oc føde dem ſelff/ De ere ſkyer vden vand/ ſom omdriffuis aff været/ Bare/ wfructſomelige Træ/ tho gonge døde/ oc opructe met roed.

13. Wilde Wellen des Meers/ die jhre eigen ſchande außſchäumen/ irrige Sterne/ welchen behalten iſt das tunckel der Finſterniß in ewigkeit.

Haffſens vilde bølger/ ſom vdſkumme deris egen ſkendzel/ Vildfarende Stierner/ til huilcke mørckens dumhed er beuaret til euig tid.

14. Es hat aber auch von ſolchen geweiſſaget Enoch der ſibende von Adam vnnd geſprochen: Sihe/ der HERR kompt mit vil tauſent Heiligen.

Enoch/ ſom vaar den ſiuende fra Adam/ ſpaade ocſaa om ſaadanne/ oc ſagte/ See/ HERREN kommer met mange tuſinde Helligen.

Kapitolo I.

10 Tito pak čehož neznagij/ tomu ſe rauhagij: a což od přirozenij znagij/ yako němá Howada/ w tom poſſkwrňugij.

Cy rzeczy ktorych nieumieia ſromoca/ á kthore vmieia z przyrodzenia/ iáko bydletá nierozumne/ wtych ſie pſuia.

11. Běda gim/ nebo gſau na ceſtu Kaynowu odeſſli/ a bludem Balámowým po lakomſtwij ſe wylili/ a pro ſwé odporowánij yako Chore zahynuli.

Bledá im/ ábowiem droga Kaimowa ſie vdáli/ y zá omylnościa zapláty ktora byl Báláám zwiedzion puścili ſie/ y przeciwieńſtwem Korego pogineli.

12. Tiť gſau na waſſých Hodech poſſkwrny/ mezy ſebau hodugijce bezſtaudně/ ſami ſebe paſauce/ gſauce yako Oblakowé bez wody/ kterýmiž wijtr ſem y tam točij/ a gſau Stromowé rwadlij neužitečnij/ dwakrát mrtwij/ z kořen wywrácenij.

Cić ſa táko zmázy w świetych bieſiádach wáßych/ gdy z wámi vzywáia/ okrom boiázni zadnego ſami ſiebie páſac/ obloki bez wody ktore pędza wiátry/ drzewá niepłodne dwá kroć martwe y wykorzenione.

13. A yako Wlnobitij baukliwého Moře/ roznáſſegijce yako pěny ſwau hanbu/ a gſau yako Hwězdy bludné/ kterýmž mrákota temnoſtij zachowána geſt na wěky.

Wály okrutne morſkie/ ktorzy ſwe właſne ſromoty iáko piány wypußczáia/ gwiazdy blakáiace ſie/ ktorym zácmienie ciemności ná wieki ieſt záchowáne.

14. Prorokowal pak y o těch ſedmý od Adama/ Enoch/ řka: Hle přigde PAN s ſwatými Tiſýcy ſwými.

A prorokowal tez o tych Enoch ſiodmy od Adáma/ mowiac: Oto przyßedl Pan z świetemi záſtepy ſwemi.

א

15 יַעֲבֵד דִּינָא עַל־כֻּלְּהוֹן וִיכַסֵּיוּהִי לְכֻל רַשִּׁיעֵיהוֹן עַל־כֻּל עֲבָדָא רַשִּׁיעָתָא דְּנַפְשְׁהוֹן עַל־כֻּל מֶלְּאַ קָשְׁיָן דְּמַלִּלוּ לְוֻקְבָלֵיהּ חַטָּיֵא רַשִּׁיעֵא׃

Per far giuditio contra tutti, e conuincer tra eſſi tutti gl'impij di tutte le loro impie opere che impiamente hanno fatte, e di tutte l'aſpre parole che gl'impij peccatori hanno parlate contra di lui.

16 הָנוֹן הָלֵין דְּרָטְנִין דִּבְכֻל זְבַן רָשִׁין דַּמְהַלְּכִין בְּרֶגְיָגָתָא דְּנַפְשְׁהוֹן ופ וּפוּמְהוֹן מְמַלֵּל שַׁבְּהָרָנוּתָא אִירָת גַּיִר מַסַּב בְּאַפֵּא לְוָתְהוֹן מֶטוּל מַוְהַבְתָּא׃

Queſti ſono mormoratori, pieni di querele, che caminano ſecondo le lor concupiſcentie, e la lor bocca parla coſe ſuperbe, hauendo in ammiratione le perſone per riſpetto de l'Vtilità.

17 אַנְתּוּן דֵּין חַבִּיבַי עְהַדוּ לְמֶלְּתָא דְּמֶן קְדָם מ מֶתְאַמְרָן מֶן־שְׁלִיחֵא דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Ma Voi diletti, ricordateui de le parole che gia dauanti furon dette da gli Apoſtoli del noſtro Signor IESV Chriſto.

18 מֶטוּל דְּאָמְרִין לְכוֹן דִּבְיַוְמָתָא חַרְיָא יֶהווֹן אֱנָשָׁא דְּבַרְגְּזָתָא רְשִׁעָא דְּנַפְשְׁהוֹן יְהַלְכוּן׃

Come Vi diſſero che ne l'Vltimo tempo ſarebbono de beffatori che caminarebbeno ſecondo le loro impie concupiſcentie.

19 הָנוֹן הָלֵין דְּפָרְשִׁין ב בְּנַפְשְׁהוֹן אֱנָשָׁא דְּנַפְשְׁהוֹן וְרוּחָא לָא אִית לְהוֹן׃

Queſti ſon quelli che ſi ſeparano, perſone ſenſuali, che non hanno Spirito.

20 אַנְתּוּן דֵּין חַבִּיבַי בְּנַו נַפְשְׁכוֹן עַל־הַימָנוּתָא קַדִּישְׁתָּא וּבְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא צַלּוֹ׃

Ma Voi, diletti, edificando Voi ſteſſi ſopra la Voſtra ſantiſſima fede, facendo oratione per il Spirito ſanto.

א

15 לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט עַל־כֻּלָּם וּלְהוֹכִיחַ אֶת־כָּל רִשְׁעֵיהֶם עַל־כָּל־מַעֲשֵׂי רִשְׁעָתָם אֲשֶׁר רָשָׁעוּ וְעַל־כָּל־הַקָּשׁוֹת אֲשֶׁר דִּבְּרוּ עָלָיו חַטָּאִים רְשָׁעִים׃

Á hazer juyzio contra todos, y à conuencer à todos los impios de entrellos de todas ſus malas obras que han hecho infielmente, y de todas las palabras duras, que los peccadores infieles han hablado contra el.

16 אֵלֶּה הֵם מַלִּינִים מְנִיאֵי־תְנוּאוֹת הַהוֹלְכִים כְּתַאֲוֹת נַפְשׁוֹתָם פִּימוֹ דִבְּרוּ בְגָאוֹת נוֹשְׂאֵי־פָנִים בַּעֲבוּר הַשֹּׁחַד׃

Eſtos ſon murmuradores, querelloſos, andando ſegun ſus deſſeos, y ſu boca habla coſas ſoberuias, teniendo en admiracion las perſonas por cauſa del prouecho.

17 וְאַתֶּם אֲהוּבַי זִכְרוּ דְבָרִים הַמְדֻבָּרִים מִקֶּדֶם מִשְּׁלִיחֵי אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Mas voſotros amados, tened memoria de las palabras que de antes han ſido dichas de los Apoſtoles de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

18 אֲשֶׁר אָמְרוּ לָכֶם כִּי־בְעֵת קֵץ יִהְיוּ לֵצִים אֲשֶׁר יֵלְכוּ בְּמַאֲוַיֵּי־רִשְׁעוֹת נַפְשׁוֹתָם׃

Como es dezian, Que enel poſtrer tiempo auria burladores, que andarian ſegun ſus maluados deſſeos.

19 אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר יִתְפָּרְדוּ מֵעִמָּנוּ אַנְשֵׁי־נַפְשׁוֹתָם וְרוּחַ אֱלֹהִים אֵין לָמוֹ׃

Eſtos ſon los que hazen diuiſiones, ſenſuales, no teniendo el Eſpiritu.

20 וְאַתֶּם אֲהוּבַי בְּנוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם עַל־אֱמוּנָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה וְהִתְפַּלְלוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ׃

Mas voſotros, ò amados, edificaos à voſotros miſmos ſobre vueſtra ſanctiſſima fe, orando por Eſpiritu ſancto.

α'.

15. Ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐξελέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν, περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ᾽ αὐτοῦ, ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς.

Pour donner iugement contre tous, & conuaincre tous les meſchans d'entr'eux, de tous leurs actes meſchans, qu'ils ont commis meſchamment, & de toutes les rudes paroles que les pecheurs meſchans ont proferes contre lui.

16. Οὗτοί εἰσι γογγυσταὶ, μεμψίμοιροι κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.

Ce ſont murmurateurs, querelleux, cheminans ſelon leurs conuoitiſes: & leur bouche prononce propos fort enflés, ayans en admiration les perſonnes pour leur profit.

17. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

Mais vous bien-aimés, ayez ſouuenance des paroles qui ont eſté au parauant dites par les Apoſtres de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.

18. Ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἑαυτῶν ἐπιθυμίας πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν.

Comment ils vous diſoyent qu'il y auroit au dernier tẽps des mocqueurs, cheminans ſelon leurs conuoitiſes de meſchancetés.

19. Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοὶ, πνεῦμα μὴ ἔχοντες.

Ce ſont ceux qui ſe ſeparent eux-meſmes, gens ſenſuels, n'ayans point l'Eſprit.

20. Ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ, τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτοὺς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι.

Mais, vous bien-aimés, vous edifians vous-meſmes ſur voſtre treſſaincte foy, & prians par le ſainct Eſprit.

CAP. I.

15. Facere iudicium contra omnes,&arguere omnes impios, de omnibus operibus impietatis eorum quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quæ locuti ſunt contra eum peccatores impii.

To giue iudgement againſt all men/ and to rebuke all the vngodly among them of all their wicked deedes / which they haue vngodly committed / and of al their cruell ſpeakinges/ which wicked ſinners haue ſpoken againſt him.

16. Hi ſunt murmuratores queruloſi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes,& os eorum loquitur ſuperbiam, mirantes perſonas quæſtus cauſa.

The are murmurers/complainers/ walking after their owne luſts: whoſe mouthes ſpeake proud things, / hauing mens perſones in admiration/ becauſe of auantage.

17. Vos autem chariſſimi memores eſtote verborum quæ prædicta ſunt ab Apoſtolis Domini noſtri Ieſu Chriſti.

But/yee beloued/remember the wordes which were ſpoken before of the Apoſtles of our Lord Jeſus Chriſt.

18. Qui dicebant vobis, quoniam in noviſſimo tempore venient illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus.

How that they told you that there ſhould be mockers in the laſt time/which ſhould walke after their owne vngodly luſts.

19. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.

These are makers of ſects / fleſhly/ hauing not the Spirit.

20. Vos autem chariſſimi, ſuperædificantes voſmetipſos ſanctiſſimæ noſtræ fidei, in Spiritu ſancto, orantes.

But/yee beloued/edifie your ſelues in your moſt holy faith/ praying in the holye Ghoſt.

Das I. Capitel.

15. Gerichte zu halten / über alle/ vnd zu ſtraffen alle jhre Gottloſen/ vmb alle Werck jres Gottloſen wandels/ damit ſie Gotloß geweſen ſind/ vnd vmb alle das harte/ das die Gotloſen Sünder wider jn geredt haben.

At holde Dom offuer alle / oc at ſtraffe alle deris Vgudelige/ for alle deris Vgudelige omgengelſis gerninger/ ſom de vaare Vgudelige met/ oc for alt der haarde/ ſom de Vgudelige Syndere talede mod hannem.

16. Diſe murmeln/ vnd klagen immerdar / die nach jhren lüſten wandeln/ vnd jhr mund redt ſtoltze wort/ vnd achten das anſehen der Perſon vmbs nutz willen.

Diſſe knurre oc klage ſtedze / de ſom vandre effter deris begerning / oc deris mund taler ſtaalte ord/ oc de acte Perſoners anſeelſe for nytte ſkyld.

17. Jhr aber/meine lieben/erinnert euch der wort die zuvor geſagt ſind von den Apoſteln vnſers HERRN Jeſu Chriſti.

Men i/ mine elſkelige/tencker paa de ord/ſom ere tilforn ſagde aff vor HERRIS Jheſu Chriſti Apoſtle.

18. Da ſie euch ſageten / daß zu der letzten zeit werden Spötter ſein/ die nach jhren lüſten deß Gottloſen weſens wandeln.

Der de ſagde til eder/ at i den ſiſte tid / ſkulle vere Beſpaattere / ſom vandre effter deris Vgudelige væſens egen begæring.

19. Diſe ſind die da Rotten machen/ fleiſchliche/ die da keinen Geiſt haben.

Diſſe ere de/ ſom gøre Parthi/ kødelige/ de ſom haffue ingen Aand.

20. Jr aber/ meine lieben / erbawet euch auff ewren allerheiligſten Glauben/ durch den Heiligen Geiſt/ vnd betet.

Men i / mine Elſkelige / opbygger eder paa eders allerhelligſte Tro / Formedelſt den hellig Aand / oc beder.

Kapitola I.

15. Aby wydal odſauzenij proti wſſechněm / a treſtal wſſecky neſſlechetné/ ze wſſech ſkutkuow neprawoſtij gegich / kterými neſſlechetně činili/ y ze wſſech twrdých řečij / kteréž mluwili proti němu hřijſſnijcy neſſlechetnij.

Aby cżynił ſąd przećiw wßytkim/ y karał tych ktorzykolwiek z nich ſą niepobożni/ zá vczynki wßytki ktore niepobożnie popełnili/ y za wßytki przykre ſłowá ktore mowili przećiw temu grzeßnicy niepobożni.

16. Tito gſau Reptáci žalobnij / podlé ſwých žádoſtij chodijce/ a vſta gegich mluwij paychu/ ctijce a chwálijcé oſoby pro zyſk čaſný.

Ci ſą ßemrácze/ nárzekácze/ w roſkoßach ſwoich chodzący/ y ktorych vſta nádęthe ſłowá mowią/ oſobam ſię dla pożytku dziwuiąc:

17. Ale wy naymilegſſý/ pamatugte na ſlowa která gſau wám prawena od Apoſſtolow PANA naſſeho Gežu Kryſta.

Ale wy namileyßy pamiętayćie ſłowa ktore ſą przed tym powiedáne od Apoſtołow Páná náßego Jezu Kryſtá.

18. Kteřijž gſau předpowěděli wám/ že w poſlednijch dnech přijgdau poſměwačí/ wedlé žádoſtij ſwých chodijce w bezbožnoſti.

Iż wam powiedáli/ że cżáſu oſtátecżnego naſtáną pośmiewcy/ ktorzy w niepobożnych roſkoßach ſwoich chodźić będą.

19. A tiť gſau kteřijž ſe odděluгij/ a gſau tělesnij/ Ducha ſwatého nemagijce.

Ci ſą ktorzy ſię ſámi odłączáią/ cieleſni/ duchá nie máiący.

20. Ale wy naymilegſſý wzdělávayte ſami ſebe na ſwaté wijře ſwé/ w Duchu ſwatém modlijce ſe.

A wy namilßy buduiąc ſámi ſiebie ná naświętßey wierze wáßey/ przez Duchá świętego modląc ſię.

א

21 וּנְטַרוּ נַפְשְׁכוֹן בְּחוּבָּא
דַּאלָהָא וְקַוּוּ לְרַחְמֵא דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּחַיֵּא
דַּלְעָלַם׃

Conſeruate voi medeſimi ne l'amor di Dio, aſpettando la miſericordia del noſtro Signor IESV Chriſto, à vita eterna.

22 וּפְרַשׁוּ בֵּינַיְהוֹן
דְּתֶתְרַחְמוּן עֲלַיְהוֹן׃

Ed'alcuni habbiatene compaſſione, hauendo diſcretione.

23 וַלְהוֹן דַּבְדֶחְלְתָא תַּחוּן
וְתַחְטְפוּן לְהוֹן מֶן נוּרָא
וְתַסְנְאוּן לְכוּתִינָא דמ
דְּמֶתְכַּתַּם מֶן־בֶּסְרָא׃

Et altri ſaluatene per timore, rapendoli dal fuoco: hauendo però in odio ancor la veſta che è contaminata da la carne.

24 וְלֵהּ דְּמֶשְׁכַּח
לְמֶטַרוּתְכוֹן דְּתֵאֲרְתָא
דְּכִיתָא תֶּהְוֵא לְכוֹן
וּלְמַקָּמוּ קְדָם שׁוּבְחָא
דְּחַיְלֵהּ דְּלָא טוּלְשָׁא וְדְלָא
מוּם לַנִיחַן (בְּגֶלְיָנֵהּ דְּמָרַן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃)

Ora à colui che vi può conſeruar ſenza peccato, e farui ſtar nel conſpetto de la ſua maeſtà irreprenſibili, con allegrezza, (per la venuta de noſtro Signore & Dio IESV Chriſto.

25 דְּהוּיוּ חַכִּימוּתָא בַּל
בַּלְחוֹדוֹהִי לַאלָהַן וּמַחְיָנַן
(בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן)
שׁוּבְחָא רַבּוּתָא חַילָא
וְשׁוּלְטָנָא (קְדָם כָּל עָלַם)
וְהָשָׁא וּלְכָל עָלְמִין אַמִּין׃

Cioè al ſolo ſapiente Iddio Saluator noſtro ſia gloria e magnificentia, imperio e poteſta, (per IESV Chriſto noſtro Signore inanzi ogni ſecolo) & hora in tutti i ſecoli, Amen.

חסלת אגרתא
דיהודא׃

א

21 וְנִצְרוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיכֶם בְּאַהֲבַת
אֱלֹהִים וְקַוּוּ אֶת־תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ
יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ לְחַיֵּי עוֹלָם׃

Conſerua os à voſotros miſmos en el amor de Dios, eſperando la miſericordia de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto, para vida eterna.

22 וְהַכִּירוּ בֵּין־הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
תְּחוֹנְנוּם׃

Y recebid à los vnos en piedad, diſcerniendo:

23 וּבֵין הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּיִרְאָה
תּוֹשִׁיעוּ וּמֵאֵשׁ תְּגַזְלוּ וְשִׂנְאוּ אֶת־
כְּתֹנֶת אֲשֶׁר בָּהּ מוּם הַבָּשָׂר׃

Y hazed ſaluos à los otros por temor, arrebantandolos del fuego mas con eſto aborreciendo aun haſta la ropa que es contaminada de tocamiento de carne.

24 וְלוֹ אֲשֶׁר יָכוֹל לִנְצֹר אֶתְכֶם
בְּלִי נֶגֶף וּלְהַעֲמִידְכֶם לִפְנֵי
כְבוֹדוֹ תְּמִימִים בְּלִי־מוּם
בַּעֲלִיצוּת (בְּבִיאַת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ
הַמָּשִׁיחַ׃)

Aquel pues que es poderoſo de, guardarhos ſin peccado, y de lleuarhos delante de ſu gloria irreprehenſibles, con alegria. (en la veinda del nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto.

25 אֲשֶׁר לְבַדּוֹ חָכָם לֵאלֹהֵינוּ
וּלְמוֹשִׁיעֵנוּ (בְּיֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ
אֲדֹנֵינוּ) כָּבוֹד גְּדֻלָּה כֹּחַ וּגְבוּרָה
(מִקַּדְמַת כָּל־עוֹלָם) וְעַתָּה
וּלְכָל־עוֹלָמִים אָמֵן׃

Dios ſolo ſabio, nueſtro Saluador, (en Ieſus el Chriſto nueſtro Sennor) ſea gloria y magnificencia, imperio y potencia, (antes todos ſeclos) aora, y en todos ſiglos, Amen.

תם ונשלם

α'.

21. Ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπη θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Contregardez vous les vns les autres en la dilection de Dieu, attendans la miſericorde de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt à vie eternelle:

22. Καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι.

Et ayez pitie des vns, en vſant de diſcretion:

23. Οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

Et ſauuez les autres par frayeur, comme les arrachans hors du feu, haïſſans meſme la robbe tachee par la chair.

24. Τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους, ἐν ἀγαλλιάσει, (εἰς τὴν παρουσίαν ἰησοῦ χριστοῦ κυρίου ἡμῶν.)

Or à celui qui vous peut garder ſans chopper, & vous preſenter deuant ſa gloire irreprehēſibles, auec lieſſe: (en la venue de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt.)

25. Μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν (διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.) δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, (πρὸ παντὸς αἰῶνος) καὶ νῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ἀμήν.

A Dieu, ſeul ſage & noſtre Seigneur ſoit gloire & magnificence, force & puiſſance, (par noſtre Sauueur IESVS Chriſt deuant les ſiecles,) maintenant & à tout iamais, Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. I.

21. Voſmetipſos in dilectione Dei ſervate, expectantes miſericordiam Domini noſtri Ieſu Chriſti in vitam æternam.

And keepe your ſelues in the loue of God/ looking for the mercy of our Lord Jeſus Chriſt vnto eternall life.

22. Et hos quidem (*miſeremini*) diiudicantes.

And haue compaſſion of ſome / in putting difference.

23. Illos verò (*in timore*) ſalvate, de igne rapientes: odientes & eam quæ carnalis eſt, maculatam tunicam.

And other ſaue with feare/ pulling them out of the fire / and hate euen the garment ſpotted by the fleſh.

24. Ei autem qui potens eſt vos conſervare ſine peccato, & conſtituere ante cōſpectum gloriæ ſuæ immaculatos in exultatione in adventu Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Now vnto him that is able to keepe you/ that ye fall not / and to preſent you faultleſſe before the preſence of his glorie with ioye (in the comming of our Lorde Jeſus Chriſt.)

25. Soli (*Sapienti*) Deo Salvatori noſtro per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum gloria, & magnificentia, imperium & poteſtas ante omne ſeculum, & nunc & in omnia ſecula ſeculorum, Amen.

That is / to God onely wiſe / our Sauiour (by our Lord Jeſus Chriſt) be glory/ and maieſtie / and dominion / and power / (for euer) both now / and euer/ Amen.

FINIS.

Das I. Capitel.

21. Vnd behaltet euch in der Liebe Gottes / vnd wartet auff die Barmhertzigkeit vnſers HERREN Jeſu Chriſti / zum ewigen Leben.

Oc beuarer eder i Guds kærlighed / oc varer paa vor HERRIS Jheſu Chriſti barmhertighed / til det euige Liff.

22. Vnd haltet diſen vnterſcheid/ daß jr euch etlicher erbarmet.

Oc holder denne ſkilſmyſſe / at i forbarme eder offuer nogle.

23. Etliche aber mit forcht ſelig machet / vnd rücket ſie auß dem Fewer/ vnd haſſet den befleckten Rock deß fleiſches.

Oc gører nogle ſalige mit fryct/ oc rycker dem aff Ilden/ oc hader Kødens beſmittede Kiortel.

14. Dem aber/ der euch kan behüten ohn fehl/ vnd ſtellen für das Angeſicht ſeiner Herrligkeit / vnſträfflich mit frewden. (Inn der Zukunfft vnſers HERRN Jeſu Chriſti.)

Men den / ſom kand beuare eder vden brøſt / oc ſticke eder faar ſin herligheds Anſict / vſtraffelige met glæde (i tilkommelſe vor HERRIS Jeſu Chriſti.)

25. Dem Gott/ der allein weiſe iſt/ vnſerm Heiland (durch Jeſum Chriſtum vnſern HERRN) ſey Ehre vnd Majeſtät / vnnd gewalt vnd macht (vor alle ewigkeit) nun vnd zu aller ewigkeit/ Amen.

Den Gud ſom er alene viſſ/ vor Frelſere (formedelſt vor HERRIS Jheſu Chriſti) vere ære oc Maieſtat/ oc Vold oc Mact (for al euighed) nu/ oc til al euighed/ Amen.

Ende der Epiſtel S. Judas.

Kapitola I.

21. Sami ſebe w milowánij Božijm chowayte/ čekagijce Miloſrdenſtwij PANA naſſeho Gezu Kryſta k wěčnému žiwotu.

Jedni drugie w miłości Bożey záchowayćie / oczekywáiąc miłoſierdźia Páná naſzego Jezu Kryſtá/ ku żywotowi wiecznemu.

22. A tyto odſauzené treſtete.

A iednych z roſądkiem litujćie.

23 Aginým pomáhayte/ z ohně gé wytahugijce. K některým pak lijtoſt okazugte s Báznij Božij/ magijce w nenáwiſti to poſſkwrněné/ které geſt tělesné obcowánij.

A drugie záchowayćie w bojáźni/ wyrywáiąc ie z płomienia/ maiąc w nienawiśći y ſuknią od ćiáłá pokaláną.

24. Tomu pak který mocen geſt zachowati wás bez hřijchu/ a poſtawiti nepoſſkwrněné před obličegem Slávy ſwé s weſelijm/ w přijſſtij Pána naſſeho Gezu Kryſta.

Przytym temu ktory was może záchowáć wolne od grzechu / y ſtáwić przed oblicznośćią chwały ſwoiey nie nágánione z radośćią áż do przyśćiá Páńſkiego Jezu Kryſtá.

25. Samému Bohu Spaſyteli naſſemu ſkrže Gežiſſe Kryſta PANA naſſeho/ Sláwa/ welebnoſt a Cýſařſtwij / y Moc přede wſſemi wěky/ nynij y po wſſeckni wěky wěkuow/ Amen.

To ieſt/ ſámemu mądremu Bogu zbáwićielowi nászemu (przez Jezuſá Kryſtuſá Páná naſzego) chwała/ y wielmożność y zwierzchność / y moc/ (przed wſzytki wieki/) y theraz y ná wſzytki wieki/ Amen.

Skonáwá ſe Kanonyka Swatého Júdy.

APOCALYPSIS
S. IOHANNIS
APOSTOLI.

SYRIACE,	ITALICE.
EBRAICE,	HISPANICE.
GRÆCE,	GALLICE.
LATINE,	ANGLICE.
GERMANICE,	DANICE.
BOHEMICE,	POLONICE.

Ex

Diſpoſitione & Adornatione

ELIAE HVTTERI
GERMANI.

דְיוּחַנָן מַלְפָא דַאלָהָא :

יוֹחָנָן אִישׁ־הָאֱלֹהִים :

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ θεολόγου.

קֶפַלֵאוֹן א

גֶלְיָנֵה דְיֵשׁוּע מְשִׁיחָא דִיהַב לֵה אַלָהָא לְמַחָוָיו לְעַבְדוֹהי דְאִירֵת דְאָתיָן בְעַגַל וְאוֹדַע וְשַׁדַר בְמַלָאכֵה לְעַבְדֵה לְיוּחַנָן :

א

סוֹד גִּלּוּי יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ אֲשֶׁר נָתַן לוֹ אֱלֹהִים לְהַרְאוֹת אֶת־עֲבָדָיו מַה־צָּרִיךְ לִהְיוֹת בִּמְהֵרָה וַיַּגֵּד וַיִּשְׁלַח בְּמַלְאָכוֹ לְעַבְדּוֹ לְיוֹחָנָן :

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ἀποκάλυψις ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει· καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ.

LA Riuelatione di IESV *Chriſto, laquale Iddio gli ha data, per moſtrare a i ſuoi ſerui le coſe che deeno farſi in breue: & halle ſignificate, mandandole per il ſuo Angelo al ſuo ſeruo Giouanni.*

REuelacion de Ieſus el Chriſto, laqual Dios le dió para manifeſtar á ſus ſieruos las coſas que conviene que ſean hechas preſto: y las declaró, embiandola por ſu Angel à Ioan ſu ſieruo.

La Reuelation de Ieſus Chriſt, laquelle Dieu lui a donnee, pour declarer à ſes ſeruiteurs les choſes qui doiuent eſtre faites bien toſt: lequel les a ſignifiees, les ayant enuoyees par ſon Ange à Iehan ſon ſeruiteur.

2 דְאַסְהֵד לְמֶלְּתָא דַאלָהָא וְלַסָהדוּתָא דְיֵשׁוּע מְשִׁיחָא כֻּל־מֶדֶם דַחֲזָא בְחֶזְוָא :

2 אֲשֶׁר הֵעִיד אֶת־דְּבַר אֱלֹהִים וְאֶת־עֵדוּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ כְּמָה רָאָה :

2. Ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅσα τε εἶδε· (καὶ ἅτινά εἰσι, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.)

Ilquale ha teſtificato de la parola di Dio, e del teſtimonio di IESV *Chriſto, e di tutte le coſe ch'egli ha vedute.*

El qual ha dado teſtimonio de la palabra de Dios, y del teſtimonio de Ieſus el Chriſto, y de todas las coſas que ha viſto.

Qui a teſmoigné de la parole de Dieu, & du teſmoignage de Ieſus Chriſt, & de toutes les choſes qu'il a veuës.

3 טוּבוֹהִי לְמַן דְקָרֵא וְלַשָׁמְעִין לְמֶלֵא דַנְבִיוּתָא וְלַנָטְרִין דַכְתִיבָן בָּה זַבְנָא גֵיר קָרִיב :

3 אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר קוֹרֵא וַאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶת־דִּבְרֵי־הַנְּבוּאָה וְשׁוֹמְרִים אֶת־הַכְּתוּבִים בָּהּ כִּי־הָעֵת־קְרוֹבָה הִיא :

3. Μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς.

Beato chi legge, e beati quelli che odeno le parole de la Profetia, & oſſeruano le coſe che ſono ſcritte in eſſa, percioche il tempo è vicino.

Bienauenturado el que lee, y losque oyen las palabras deſta Prophecia, y guardan las coſas que en ella eſtan eſcriptas: porque el tiempo eſta cerca.

Bien heureux eſt celui qui lit, & ceux qui oyent les paroles de ceſte prophetie & gardent les choſes qui ſont eſcrites en icelle: car le temps eſt pres.

4 יוּחַנָן לְשַׁבַע עֵדָתָא דְבַאסִיַא טַיְבוּתָא לְכוּן וְשְׁלָמָא מֶן־הוּ דְאִיתַוְהי וְדַהוָא וְדָאתֵא וּמֶן שַׁבַע רוּחָא דְאִיתַיְהֵין קֳדָם כוּרְסיֵה :

4 יוֹחָנָן לְשֶׁבַע קְהִלּוֹת שֶׁהֵן בְּאַסְיָה תְּחִנָּה לָכֶם וְשָׁלוֹם מֵאֲשֶׁר הוֶֹה וְהָיָה וְיִהְיֶה וּמִשֶּׁבַע רוּחוֹת אֲשֶׁר הֵן לִפְנֵי כִסְאוֹ :

4. Ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ.

Giouanni a le ſette Chieſe che ſono in Aſia. Gratia e pace à voi da colui che è, e che era, e che dee venire, e da i ſette Spiriti che ſon dinanzi al ſuo trono.

Ioan, à las ſiete Igleſias que eſtan en Aſia Gracia ſea con voſotros, y paz del que es y que era, y que ha de venir, y de los ſiete Eſpiritus que eſtan delánte de ſu throno.

Iehan aux ſept Egliſes qui eſtes en Aſie: Grace, & paix vous ſoit de par qui eſt, & qui eſtoit, & qui eſt à venir: & de par les ſept Eſprits qui ſont deuant ſon throne.

S. IOHANNIS.

CAP. I.

APOCALYPSIS Ieſu Chriſti quam dedit illi Deus, palàm facere ſervis ſuis quæ oportet fieri citò: & ſignificavit, mittens per angelum ſuum ſervo ſuo Iohanni.

THe Reuelation of Jeſus Chriſt/ which God gaue vnto him/ to ſhewe vnto his ſeruaunts things which muſt ſhortly be downe/ which he ſent/ and ſhewed by his Angel vnto his ſeruant John.

2. Qui teſtimonium perhibuit verbo Dei, & teſtimonium Ieſu Chriſti quæcunque vidit.

Who bare record of the worde of God/ & of the teſtimonie of Jeſus Chriſt/ and of all thinges that he ſaw.

3. Beatus qui legit & audit verba prophetiæ huius: & ſervat ea quæ in ea ſcripta ſunt, tempus enim propè eſt

Bleſſed is he that readeth/ and they that heare the wordes of this propheſie/ and keepe thoſe things which are written threin: for the time is at hand.

4. Iohannes ſeptem eccleſiis quæ ſunt in Aſia. Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem ſpiritibus qui in conſpectu throni eius ſunt.

John/ to the ſeuen Churches which are in Aſia/ Grace be with you/ and peace from him/ Which is/ and which was/ & which is to come/ and from the ſeuen Spirites which are before his Throne.

S. Johannis.

Das I. Capitel.

DJß iſt die Offenbarung Jeſu Chriſti/ die jhm GOTt gegeben hat/ ſeinen Knechten zu zeigen/ was inn der kürtz geſchehen ſoll/ vnd hat ſie gedeutet/ vnd geſand durch ſeinen Engel/ zu ſeinem Knecht Johannes.

DEnne er Jeſu Chriſti Obenbaring/ ſom Gud gaff hannem/ at viſe ſine Tienere/ huad ſom ſkulde ſke inden en ſtacket tid/ Oc hand vdtyde hende oc ſende hende formedelſt ſin Engel/ til ſin tienere Johannes.

2. Der bezeuget hat das Wort Gottes/ vnd das zeugniß von Jeſu Chriſto/ was er geſehen hat.

Som vidnede om Guds Ord/ oc om det vidniſbyrd om Jheſu Chriſto ſom hand haffuer ſeet.

3. Selig iſt/ der da liſet/ vnd die da hören die wort der weiſſagung/ vnd behalten was darinnen geſchrieben iſt/ denn die zeit iſt nahe.

Salig er den/ ſom læſ/ oc den ſom hører denne Prophecies ord/ oc beuarer det ſom der vdi er ſcreffuit/ fordi at tiden er nær.

4. Johannes/ den ſiben Gemeinen in Aſia. Gnade ſey mit euch vnd Friede/ von dem der da iſt/ vnd der da war/ vnd der da kompt/ vnd von den ſieben Geiſtern/ die da ſind vor ſeinem ſtul.

Johannes/ de ſiu Menigheder i Aſia. Naade vere met eder oc Fred/ aff den ſom er/ oc den ſom vaar/ oc den ſom kommer/ oc aff de ſiu Aander/ ſom ere faar hans Stol.

Swateho Jana.

Kapitola I

ZGewenj Gežijſſe Kryſta/ Kteréž dal gemu Buoh/ aby oznámil Služebnijkuom ſwým/ ty wěcy kteréž ſe magij dijti brzo/ y okázal ge/ poſlaw ſkrze Angelá ſwého Služebnijku ſwému Janowi.

ZJáwienie Jezu Kryſtá ktore mu dal Bog/ áby okazal ſługam ſwoim rzeczy ktore ſie máia zſtác rychło/ á on poſławſzy ie przez Aniolá ſwego/ o znaymil Janowi ſłudze ſwemu.

2. Kterýž Swědectwij wydal o Slowu Božijm/ y o ſwědectwj Kryſta Gežijſſe/ a o těch wěcech kteréžkoli widěl.

Ktory świádczył ſłowo Boże/ y świádectwo Jezu Kryſtá/ y ktorekolwiek rzeczy widział.

3. Blahoſlawený geſt kdož čte a kdož ſlyšý ſlowa Proroctwij tohoto/ a zachowáwá ty wěcy kteréž gſau napſány w něm: čas zagiſté blijzko geſt.

Błogosłáwiony kthory czyta/ y błogosłáwieni kthorzy słuchája słowá proroctwá tego/ y chowája ty rzeczy kthore w nim ſą opiſane/ ábowiem czás bliſko ieſt.

4. Jan ſedmi Cýrkwijm kteréž gſau w Azij: Miloſt wám a pokog od toho kterýž geſt/ a kterýž byl/ a kterýž přigijti má: a od ſedmi duchůw kteřijž gſau před oblijčegem Truonu geho.

Jan ſiedmi Kośćiołom kthore ſą w Azyiey/ láſká y pokoy niech wam będźie od tego ktory ieſt/ y ktory był/ y ktory przyidźie/ y od ſiedmi duchow kthorzy ſą przed oblicznośćią ſtolice tego.

א

5 וּמֶן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְסָהֲדָא מְהַיְמְנָא בּוּכְרָא דְמֶן בֵּית מִיתֵא וְרִישׁ דַמַלְכֵא דַארְעָא דְרָחֶם לַן וְאַסְחִי לַן מֶן חַטָהַיְן בַּדְמֵהּ׃

E da IESV Chriſto, ilqual è fedel teſtimonio primogenito de morti, e principe de i Re de la terra. A colui che ci ha amati, e ci ha lauati da i noſtri peccati col ſuo ſangue.

6 וַעֲבַד לַן לְמַלְכֵא וְלַכָהֲנֵא לַאלָהָא וַאבוּהִי לֵהּ שׁוּבְחָא וְחַיְלָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִין׃

Et hacci fatti Re e Sacerdoti à Dio e Padre ſuo: a lui ſia gloria & forza ne ſecoli de ſecoli. Amen.

7 הָא הוּ אָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָא וְכֻל עַיְנָא תֶחְזֵיא לֵהּ וְהָנוּן יְחוּרוּן בַּמֶן דְהַדְקַרוּ וְהָדַיִן יְרָקְדָן עֲלַוְהִי כֻּלְהֵין שָׁרְבָתָא דְאַרְעָא אִין אַמִין׃

Ecco egli viene con le nuuole, & ogni occhio il vedra, etiandio quei che lo trafiſſero: e dinanti a lui ſaranno lamento tutte le tribu de la terra. Si certo: Amen.

8 אֶנָא אֶנָא אָלַף וְתָו רִישִׁית וְחַרְתָא אָמַר מָרְיָא הָו דְאִיתַוְהִי וְדַהֲוָא וְדִיהוּא דְכֻל אָחִיד׃

Ie ſono l'A. e l'Ω, principio e fine, dice il Signore, che è, e che era, e che dee venire, cioè l'Onnipotente.

9 אֶנָא יוּחַנָן דְאֶנָא אַחוּכוּן וְשׁוּתָפָא בְאוּלְצָנָא וְאַף בְּמַלְכוּתָא וּבְמְסַיְבְרָנוּתָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲוִית בְגָזַרְתָּא דְמֶתְקַרְיָא פַטְמוּס מֶטוּל מֶלְתָא דַאלָהָא וּמֶטוּל סָהֲדוּתָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

Io Giouanni voſtro fratello, & compagno ne la tribulatione, e nel regno e patientia di IESV Chriſto, fui ne l'Iſola chiamata Patmo, per la parola di Dio, e per il teſtimonio di IESV Chriſto.

10 הֲוִית בְרוּחָא בְיוּמָא דְמָרְיָא וְשֶׁמְעֵת בָתְרַי קָלָא רָמָא אַיךְ דְשִׁיפוּרָא׃

Et fui rapito in ſpirito nel dì di Domenica, e vdij dietro à me vna gran voce, come d'vna tromba.

א

5 וּמִן־יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הָעֵד נֶאֱמָן הַבְּכוֹר מִמֵּתִים וְהַשַּׂר מַלְכֵי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אוֹהֵב אוֹתָנוּ וְרוֹחֵץ אוֹתָנוּ מֵחַטֹּאתֵיכֶם בְּדָמוֹ׃

Y de Ieſus el Chriſto, que es teſtigo fiel, Primogeniro de los muertos, y Principe de los Reyes da la tierra: que nos amó, y nos hà lauado de nueſtros pecados con ſu ſangre.

6 וְעָשָׂנוּ לַמְּלָכִים וְלַכֹּהֲנִים לֵאלֹהִים וּלְאָבִיו לוֹ הַכָּבוֹד וְהַגְּבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Y nos hà hecho Reyes, y Sacerdotes para Dios y ſu padre, à el ſea gloria y imperio, para ſiempre jamas, Amen.

7 הִנֵּה בָא בַּעֲנָנִים וְיִרְאֶה אוֹתוֹ כָּל־עַיִן וְהִבִּיטוּ אֵלָיו אֲשֶׁר דָּקָרוּ וְסָפְדוּ כָּל־שִׁבְטֵי הָאָרֶץ אָכֵן אָמֵן׃

Heaqui viene con las nuues, y todo ojo lo vera, y losque lo traſpaſſeron, y todos los linages da la tierra ſe llamentarán ſobre el: Anſi, Amen.

8 אֲנִי הוּא אָלֶף וְתָו רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר הוֹוֶה וַאֲשֶׁר הָיָה וַאֲשֶׁר יִהְיֶה כֹּל יָכוֹל׃

Yo ſoy A y Ω: principio y fin, dice el Sennor, que es, y que era, y que ha de venir, el todo poderoſo.

9 אֲנִי יוֹחָנָן גַּם אֲחִיכֶם וְגַם חֲבֶרְכֶם בַּצָּרָה וּבַמַּמְלָכָה וּבְתִקְוַת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ הָיִיתִי בָּאִי הַנִּקְרָא פַּתְמוֹס בַּעֲבוּר דְּבַר אֱלֹהִים וּבַעֲבוּר עֵדוּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Yo Ioan vueſtro Hermano, y participante en la tribulacion, y en el Reyno, y en la paciencia de Ieſus el Chriſto, eſtaua en la isla que es llamada Patmos, por la palabra de Dios, y el teſtimonio de Ieſus el Chriſto.

10 הָיִיתִי בְּרוּחַ בְּיוֹם אֲדֹנֵינוּ וְשָׁמַעְתִּי אַחֲרַי קוֹל גָּדוֹל כַּשּׁוֹפָר׃

Yo fue en Eſpiriru en dia de domingo, y oy detràs de mi vna gran boz como de trompeta.

α'.

5. Καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς καὶ λούσαντι ἡμας ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ.

Et de par Ieſus Chriſt, qui eſt le fidele teſmoin, le premier-né d'entre les morts, & le Prince des Rois de la terre:

6. Καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

A celui qui nous a aimés, & nous a lauės de nos pechés par ſõ ſang, & nous a faits Rois & Sacrificateurs à Dieu ſon Pere: voire à lui ſoit gloire & force ès ſiecles, Amen.

7. Ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν· καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ναὶ, ἀμήν.

Voici, il vient auec les nuees, & tout œil le verra, voire meſmes ceux-la qui l'ont percé: & toutes les tribus de la terre meneront dueil deuant lui: oui, Amen.

8. Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, (ἀρχὴ καὶ τέλος,) λέγει ὁ κύριος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ·

Ie ſuis A & Ω, le commencement & la fin, dit le Seigneur, Qui eſt, & Qui eſtoit, & Qui eſt à venir, le Tout puiſſant.

9. Ἐγὼ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ συγκοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν ἰησοῦ χριστῷ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ.

Moi Iehan, qui ſuis auſſi voſtre frere & compagnon en l'affliction, & regne, & patience de Ieſus Chriſt, eſtoye en l'iſle appelee Patmos, pour la parole de Dieu, & pour le teſmoignage de Ieſus Chriſt.

10. Ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην ὡς σάλπιγγος.

Or fu-ie raui en eſprit vn iour de Dimanche, & ouï derriere moi vne grãde voix comme d'vne trompette.

CAP. I.

5. Et à Ieſu Chriſto qui eſt teſtis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps regum terræ, qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris, in ſanguine ſuo.

And from Jeſus Chriſt / which is a faithfull witnes / and the firſt begotten of the dead / and Prince of the kings of the earth / vnto him that loued vs / and waſhed vs from our ſinnes in his blood.

6 Et fecit nos regnum & ſacerdotes Deo & patri ſuo, ipſi gloria & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

And made vs Kings and Prieſts vnto God euen his Father / to him be glory / & dominion for euermore / Amē.

7. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ, etiam, Amen.

Beholde / hee commeth with cloudes / & euery eye ſhall ſee him: yea / euen they which pearced him through: and al kinreds of the earth ſhall waile before him / Euen ſo / Amen.

8 Ego ſum A & Ω, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, omnipotens.

I am Alpha & Omega / the beginning & the ending / ſaith the Lord / which is / and which was / and which is to come / euen the Allmightie.

9. Ego Iohannes frater veſter & particeps in tribulatione, & regno, & patientia in Chriſto Ieſu, fui in inſula quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei & teſtimonium Ieſu.

I John / euen your brother and companion in tribulation / and in the kingdome & pacience of Jeſus Chriſt / was in the yle called Patmos / for the worde of God / and for the witneſſing of Jeſus Chriſt.

10. Fui in ſpiritu in Dominica die, & audivi poſt me vocem magnam tanquam tubæ.

And I was rauiſhed in ſpirit on yͤ Lords day / and heard behinde mee a great voyce / as it had bene of a trumpet.

Das I. Capitel.

5. Vnd von Jeſu Chriſto / welcher iſt der trewe Zeuge vnd Erſtgeborner von den Todten / vnd ein Fürſt der Könige auff erden. Der vns geliebet hat vnd gewaſchen von den ſünden mit ſeinem Blut.

Oc aff Jheſu Chriſto / ſom er it tro Vindne oc Førſtfødde faar de Døde / oc Kongernis Førſte paa Jorden. Huilcken oſſ elſkte oc tode oſſ aff vore ſynder / met ſit Blod.

6. Vnd hat vns zu Königen vnd Prieſtern gemacht für Gott vnd ſeinem Vater / demſelbigen ſey ehre vnd vnd gewalt von ewigkeit zu ewigkeit / Amen.

Oc Giorde oſſ til Konger oc Preſter / faar Gud oc ſin Fader / den ſamme vere ære oc vold / fra euighed til euighed / Amen.

7. Sihe er kompt mit den Wolcken / vnd es werden jhn ſehen alle Augen / vnd die jhn geſtochen haben / vnd werden heulen alle Geſchlecht auff Erden / Ja / Amen.

See / hand kommer met Skierne / oc alle Øyen ſkulle ſee hannem / oc de hannem ſtunge / oc alle Jordens Slecter ſkulle hyle / Ja / Amen.

8. Jch bin das A vnd das O / der anfang vnd das Ende / ſpricht der HERR / der da iſt / vnd der da war / vnd der da kompt / der Allmächtige.

Jeg er A oc O / begyndelſen oc enden / ſiger HERREN / ſom er / oc ſom vaar / oc ſom kommer / den Almectige.

9. Jch Johannes / der auch ewer Bruder vnd Mitgnoß am trübſal iſt / vnd am Reich / vnd an der gedult Jeſu Chriſti / war inn der Jnſulen / die da heiſſet Pathmos / vmb deß Worts Gottes willen / vnd deß zeugniß Jeſu Chriſti.

Jeg Johannes / ſom oc er eders Broder oc Alhengere i drøffuelſe / oc i Riget / oc vdi Jeſu Chriſti taalmodighed / vaar paa den Ø ſom kaldis Pathmos / for Guds Ord / oc Jeſu Chriſti vidniſbyrd ſkyld.

10. Jch war im Geiſt an deß HERREN tag / vnd höret hinder mir ein groſſe ſtimm / als einer Poſaunen.

Jeg vaar i Aanden paa HERRENS dag / oc hørde bag mig en ſtor røſt / ſom en Baſune.

Kapitola I.

5. A od Geziſſe Kryſta kterýž geſt wěrný Swědek / prworozeným mezy mrtwými / a Kniježe Králuow Země: Kterýžto zamilowal nás / a vmyl nás od hřijchuow naſſých krwj ſwau.

Y od Jezu Kryſtá / ktory ieſt wierny on świádek pirworodny z vmárłych / y Kſiąże krolow ziemie / Themu ktory nas vmiłował / y omył nas z grzechow náſzych krwią ſwoią.

6. A zdělal nás Krále a Kněžij Bohu a Otcy ſwému / kterémuž geſt Sláwa a Cýſařſtwij na wěky wěkůw / Amen.

Y ktory nas vczynił krolmi y kápłány Bogu y Oycu ſwemu themu niech bedźie chwałá y moc na wieki wiekow / Amen.

7 Hle běře ſe s Oblaky / a vzřij gey každé oko / y ti kteřijž ho bodli. A budau plakati na ſebe pro něho wſſeckna Pokolenij Země: tak giſtě / Amen.

Oto idźie z obłokámi / y vyzrzy go káżde oko / ktemu y ći ktorzy go przebili / y będą nárzekáć przed nim wſzytki pokolenia ziemie / Tak / Amen.

8. Jak gſem Alpha y Omega Počátek y Konec / prawij Pán Bůh kterýž geſt / a kterýž byl / a kterýž přigijti má wſſemohaucý?

Jam ieſt Alphá y Omegá / to ieſt początek y koniec / mowi Pan / ktory ieſt / y ktory był / y ktory przyidźie tho ieſt / on wſzechmogący.

9. Já Jan Bratr wáš / a včaſtnijk w zármutku y w Králowſtwij / y w trpělliwoſti w Kryſtu Geziſſy / byl gſem na Oſtrowě kterýž ſlowe Pathmos pro ſlowo Božij / pro Swědectwij Geziſſe Kryſta.

Ja Ján ktory ieſt brátem wáſzym / y towárzyſzem w vćiſku / y w kroleſtwie / y w ćierpliwośći Kryſtuſá Jezuſá / byłem ná oney wyſpie ktora zową Patmos / dla ſłowá Bożego / y dla świádectwá Jezuſá Kryſtuſá.

10. A byl gſem w wytrženij Ducha w gednu Neděli: y ſlyſſal gſem za ſebau hlas weliký yako Trauby / an mluwij ke mně.

Y byłem záchwycony od duchá w dźień Niedźielny / y ſłyſzałem zá ſobą głos wielki iáko traby.

א

11 וְאָמַר אֲנָא אֲנָא אוּרָא
וְתַמָּא קַדְמָיָא וְאַחֲרָיָא
וּמָא דְּחָזֵא כְּתֹב עַל
סִפְרָא וְשַׁדַּר לְעִדָתָא
דְּבַאסִיָא בְּאֶפְסוֹס
וּבַסְמִירְנָא וּבְפֶרְגָּמוֹן
וּבְתָאוּטִירָא וּבְסַרְדִּיס
וּבְפוּלָדֶלְפִיָא וּבְלָאוֹדִיקִיָא׃

Che diceua, Io ſono l'A, e l'Ω, il primo e l'Vltimo, Scriui in Vn libro quel che tu Vedi, e mandalo a le ſette Chieſe, che ſono in Aſia, cioè ad Efeſo, & à Smirna, & à Pergamo, & à Tiatira, & à Sardi, & à Filadelfia, & à Laodicea.

12 וְאֶתְהַפְּכֶת דְּאֶחֱזֵא
קָלָא דַּמְמַלֵּל הֲוָא עַמִּי
וְכַד־אֶתְהַפְּכֶת חֲזֵא הֲוִית
שְׁבַע מְנָרְתָא דְּדַהֲבָא׃

Allora io mi riuoltai, per Veder la Voce che parlaua con meco: e riuoltatomi, Viddi ſette candelieri d'oro.

13 וּבְמֶצְעַת שְׁבַע מְנָרְתָא
אֲנָשׁ דָּמֵא לְבְרֵהּ דְּאֶנָשָׁא
דַּלְבִישׁ כּוּתִינָא וְאַסִיר הֲוָה
בְּחַצְוְהִי עֶרְקְתָא דְּדַהֲבָא׃

E nel mezo de ſette candelieri Viddi Vno ſimile al Figliuol de l'huomo, Veſtito d'Vna Veſte lunga inſino à i piedi, e cinto a le mammelle con Vna centura d'oro.

14 וְרֵישֵׁהּ וְסַעְרָא רֵישֵׁהּ
חֲוָרוּ אֵיךְ עַמְרָא חִוָּר אֵיךְ
תַּלְגָּא וְעַיְנַוְהִי אֵיךְ נוּרָא
דְּיָקְדָא׃

Il ſuo capo e i ſuoi capelli erano bianchi come bianca lana e come nieue: e i ſuoi occhij come fiamma di fuoco.

15 וְרֶגְלַוְהִי הֲווּ דָּמְיָן לְעַ
לְעַיְנָא דְּחַשְׁמָלָא אֵיךְ
בַּאתוּנָא דְּנוּרָא וְקָלֵהּ אֵיךְ
קָלָא דְּמַיָּא סַגִּיָאֵא׃

E i ſuoi piedi erano ſimili ad Vn fino bronzo, infocati come in Vna fornace: e la ſua Voce, come il romor di molte acque.

16 וַהֲוָא לֵהּ בְּאִידֵהּ יַמִּינָא
שַׁבְעָא כַּוְכְּבָא וּמֶן פּוּמֵהּ
נָפְקָא רוּמְחָא דְּתַרְתֵּין
פּוּמֵיהּ חֲרִיפָא וְאַפַּוְהִי
אֵיךְ שִׁמְשָׁא נָהַר בְּחַיְלֵהּ׃

Et haueua ne la ſua man deſtra ſette ſtelle, e da la ſua bocca Vſciua Vn coltello tagliente da due lati: & il ſuo aſpetto riluceua come riluce il ſole ne la ſua forza.

א

11 לֵאמֹר אֲנִי הֹוֶה אוּרִים וְתֻמִּים
רִאשׁוֹן וְאַחֲרוֹן וַאֲשֶׁר הוֹאֶה אַתָּה
כְּתֹב אֶל־סֵפֶר וּשְׁלַח אֶל־קְהִלּוֹת
אֲשֶׁר בְּאַסְיָה אֶל־אֶפְסוֹס וְאֶל־
שְׁמִרְנָה וְאֶל־פֶּרְגָּמוֹן וְאֶל־
טוּאַתִירָא וְאֶל־סַרְדִּיס וְאֶל־
פִּילַדֶלְפְיָא וְאֶל־לָאוֹדְקִיָא׃

Que dezia: Yo ſoy A y Ω el primero y poſtrero: Eſcriue en vn libro loque vees, y embialo à las ſiete Igleſias, que eſtan en Aſia, es à ſaber. à Epheſo, y à Smyrna, y à Pergamo, y à Thyatira, y à Sardo, y à Philadelphia, y Laodicea.

12 וָאֶפְנֶה לְהַבִּיט בְּקוֹל אֲשֶׁר
דִּבֵּר עִמִּי וּבִפְנוֹתִי וְהִנֵּה רָאִיתִי
שֶׁבַע מְנוֹרוֹת זָהָב׃

Y boluime para ver la boz que hablaua conmigo: y buelto, vide ſiete candeleros de oro.

13 וּבְתוֹךְ שֶׁבַע מְנוֹרוֹת כִּדְמוּת
בֶּן־אָדָם לָבוּשׁ כְּתֹנֶת בַּד אָזוּר
בְּמָתְנָיו אַבְנֵט זָהָב׃

Y en medio de los ſiete candeleros de oro. vno ſemejante àl hijo del hombre: veſtido de vna ropa que llegaua haſta los pies, y ceñido con vna cinta de oro por las tetas.

14 וְרֹאשׁוֹ וְשַׂעֲרֵי רֹאשׁוֹ לְבָנִים
כְּצֶמֶר צַחַר כַּשֶּׁלֶג וְעֵינָיו כְּלַהֶבֶת
אֵשׁ׃

Y ſu cabeça y ſus cabellos eran blancos como la lana blanca, y como la nieue, y ſus ojos como llama de fuego.

15 וְרַגְלָיו כְּעֵין חַשְׁמַל כְּמַרְאֵה
אֵשׁ בַּתַּנּוּר וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם
רַבִּים׃

Y ſus pies ſemejantes àl laton finiſſimo, ardientes como en vna hornaza: y ſu boz como ruydo de muchas aguas.

16 וּבְיַד־יְמִינוֹ הָיוּ לוֹ שִׁבְעָה
כּוֹכָבִים וּמִפִּיו יוֹצֵאת חֶרֶב
פִּיפִיּוֹת חַדָּה וּמַרְאֵה פָנָיו כְּאוֹר
שֶׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ׃

Y tenia en ſu dieſtra ſiete eſtrellas: y de ſu boca ſalia vn eſpada de dos filos. Y ſu roſtro era reſplandeciente como el ſol reſplandece en ſu fuerça.

α'.

11. Λεγούσης, (ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος·) καὶ, ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις (ταῖς ἐν ἀσίᾳ,) εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρναν, καὶ εἰς πέργαμον, καὶ εἰς θυάτειρα, καὶ εἰς σάρδεις, καὶ εἰς φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς λαοδίκειαν.

Diſant, Ie ſuis A & Ω, le premier & le dernier: en outre, Eſcri en vn liure ce que tu vois, & l'enuoye aux ſept Egliſes qui ſont en Aſie: aſſauoir, à Epheſe, & à Smyrne, & à Pergame, & à Thyatire, & à Sarde, & à Philadelphie, & à Laodicee.

12. Καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς.

Adonc ie me retournai pour voir la voix qui auoit parlé à moi: & m'eſtant retourné, ie vi ſept chandeliers d'or.

13. Καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν.

Et au milieu des ſept chandeliers d'or vn perſonnage ſemblable à vn hõme veſtu d'vne longue robbe & ceint d'vne ceinture d'or à l'endroit des mãmelles:

14. Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς χιών· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός.

Et ſon chef & ſes cheueux eſtoyent blancs comme laine blanche cõme neige, & ſes yeux comme flamme de feu.

15. Καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι· καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν.

Et ſes pieds ſemblables à l'airain treſluiſant, comme s'ils euſſent eſtés embraſés en vne fournaiſe: & ſa voix eſtoit comme le bruit de groſſes eauz.

16. Καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.

Et auoit en ſa main droite ſept eſtoiles: & de ſa bouche ſortoit vne eſpee aigue à deux trenchans, & ſon regard eſtoit ſemblable au ſoleil quand il reluit en ſa force.

CAP. I.

11. Dicentis, (*Ego ſum* A *&* Ω, *principium & finis, primus & noviſſimus,*) & quod vides, ſcribe in libro, & mitte ſeptē eccleſiis quæ ſunt in Aſia, Epheſo, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiceæ.

Saying/ I am Alpha & Omega / the firſt and the laſt: & that which thou ſeeſt/ write in a booke/ & ſend it vnto the ſeuen Churches which are in Aſia/ vnto Epheſus / and vnto Smyrna / & vnto Pergamus/ & vnto Thyatira/ and vnto Sardi/ and vnto Philadelphia/ and vnto Laodicea.

12. Et converſus ſum, ut viderem vocem quæ loquebatur mecum. Et converſus vidi ſeptem candelabra aurea.

Then I turned backe to ſee the voyce/ that ſpake with mee: & when I was turned / I ſaw ſeuen golden candleſtickes.

13 Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podêre, & præcinctum ad mamillas zona aurea.

And in the middes of the ſeuē candle ſtickes/ one like vnto the Sonne of man/ clothed with a garment downe to the feete/ and girde about the pappes with a golden girdle.

14. Caput autem eius & capilli erant candidi, tanquam lana alba, & tanquam nix: & oculi eius tanquam flamma ignis.

His head / and heares were white as white wooll / and as ſnowe / & his eyes were as a flame of fire.

15. Et pedes eius ſimiles aurichalco, ſicut in camino ardenti, & vox illius tāquam vox aquarum multarum.

And his feete like vnto fine braſſe / buring as in a fornace / and his voyce as the ſound of many waters.

16. Et habebat in dextera ſua ſtellas ſeptem, & de ore eius gladius utrâque parte acutus exibat: & facies eius, ſicut ſol lucet in virtute ſua.

And he had in his right hand ſeuen ſtars: and out of his mouth went a ſharpe two edged ſworde: an his face ſhone as the ſunne ſhineth in his ſtrenght.

Das I. Capitel.

11. Die ſprach: Ich bin das A vnd das O / der Erſte vnd der Letzte. Vnd was du ſiheſt / das ſchreibe inn ein Buch/ vnd ſende es zu den Gemeinen in Aſia/ gen Epheſum/ vnd gen Smyrnen / vnnd gen Pergamum vnd gen Thyatyras / vnd gen Sardis / vnd gen Philadelphian/ vnd gen Laodicean.

Hun ſagde / Jeg er A oc O / den Førſte oc den Siſte. Oc huad du ſeer/ det ſcriff i en Bog/ oc ſent det til den Menighed i Aſia/ til Epheſum/ oc til Smyrnen/ oc til Pergamum/ oc til Thyatiras / oc til Sardis / oc til Philadelphiam / oc til Laodiceam.

12. Vnd ich wandt mich vmb/ zu ſehen nach der Stimme / die mit mir redet. Vnd als ich mich wandt/ ſahe ich ſieben gůlden Leuchter.

Oc ieg vende mig om/ at ſee effter røſten/ ſom talede met mig. Oc ſom ieg vende mig / ſaa ieg ſiu gyldene Liuſeſtager.

13. Vnnd mitten vnter den ſieben Leuchtern einen / der war eines Menſchen Sohn gleich/ der war angethan mit einem Kittel / vnnd begůrtet vmb die Bruſt mit einem gůldenen Gůrtel.

Oc mit iblant de ſiu Liuſeſtager en / ſom vaar lige ſom it Menniſkis Søn / hand vaar ført i it klædebon/ oc giordet om Bryſtene met it gyldene Belte.

14. Sein Haupt aber vnd ſein Haar war weiß / wie weiſſe Wolle/ als der Schnee. Vnnd ſeine Augen wie ein Fewer flamme.

Men hans Hoffuit oc hans Haar vaar huid/ ſom huid Uld/ lige ſom Sne. Oc hans Øyen ſom en gloende lue.

15. Vnd ſeine Fůſſe gleich wie Meſſing / das im Ofen glůet. Vnd ſeine Stim̃ wie groß Waſſer rauſchen.

Oc hans Føder lige ſom Meſſing der gløis i Onen. Oc hans Røſt lige ſom meget Vand bruſer.

16. Vnd hatte ſieben Sterne in ſeiner rechten Hand. Vnnd auß ſeinem Munde gieng ein ſcharff zweyſchneidig Schwerdt / vnnd ſein Angeſichte leuchtet wie die helle Sonne.

Oc hand haffde ſiu Stierner i ſin høyre haand. Oc der gick it ſkarpt tueægget Suerd aff hans Mund oc hans Anſict ſkinde ſom den klare Soel.

Kapitola I.

11. Rka: (Ját gſem Alphá y Omega / Prwnij / y poſlednij.) Což widijš / napiš na Knihách/ a poſſli ſedmi Cýrkwjm kteréž gſau w Azij / Effezu/ Smirně / Perganu/ Tyatyke/ Sardye/ Filadelphie/ a Laodycij.

Mowiac iam ieſt Alphá y Omegā/ pierwſzy y oſtátni / á co widziſz napiſz w kſiegi / y poſli ſiedmi kościołom ktore ſa w Aziey/ w Efezie/ y w Smirnie/ y w Pergámie/ y w Tyátyryey/ y w Sárdziech / y w Filádelfiey/ y w Láodycei.

12. Y obrátil gſem ſe / abych vzřel hlas kterýž mluwil ſemnau. A obrátiw ſe/ vzřel gſem ſedm Swijcnůw zlatých:

Obrocilem ſie tedy ábym obaczyl glos ktory byl mowil zemna/ a obrociwſzy ſie/ vyzrzalem ſiedm lichtarzow zlotych.

13. A v proſtřed ſedmi Swijcnůw zlatých podobného Synu Cžlowěka/ a oblečeného w dlauhé raucho/ a přepáſaného na prſech Zlatým paſem:

A w pośrzodku ſiedmi lichtarzow zlotych niektorego podobnego ſynowi czlowieczemu/ obleczonego w dluga ſzatę / y opaſánego áż pod pierśi páſem zlotym.

14. Hláwa pak geho a wlaſowé byli bijlij/ yako bijlá wlna/ a yako Snijh: a oči geho yako plamen ohně:

A glowá iego y wloſy byly biale iáko welná biala / iáko śnieg/ á oczy iego iáko plomień ognia.

15 A nohy geho podobné Moſazy/ yako w wýhni rozpálené: a hlas geho yako hlas wod mnohých:

Nogi tez iego podobne Moſiadzowi/ iákoby w piecu goratace/ á glos iego iáko glos wiela wod.

16. A měl w Ruce ſwé prawé ſedm Hwězd / a z vſt geho wychazel Meč s obau ſtran oſtrý: a twář geho ſwijtij yako Slunce w mocy ſwé.

Y miał ná práwicy ſwey ſiedm̄ gwiazd / á z vſt iego miecz z obu ſtron oſtry wychadzil/ y oblicze iego bylo ná kſztalt ſlońcá / gdy w ſwoiey mocy świeci.

א

17 וְכַד חֲזִיתֵהּ הֲוִית לֵהּ נֶפְלֵת קְדָם רַגְלוֹהִי אֵיךְ מִיתָא וְסָם אִידֵהּ יַמִּינָה עֲלַי וַאֲמַר לִי לָא תֶדְחַל אֱנָא אֱנָא קַדְמָיָא וְאַחֲרָיָא׃

E come io l'hebbi veduto caddi a i piedi ſuoi come morto : & egli poſe ſopra me la ſua man deſtra, dicendomi. Non temere, io ſono il primo e l'vltimo.

18 דְּחַי אֱנָא וַהֲוִית מִיתָא וְהָא חַי אֱנָא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין וְאִית לִי קְלִידָא דְּשִׁיּוֹל וַדְמַוְתָא׃

E ſon quel che viuo : io ſono ſtato ancor morto, & ecco che ſon viuo ne i ſecoli de ſecoli. Amen. Et ho le chiaui de l'inferno e de la morte.

19 כְּתַב מָנָא דַּחֲזַיְת וְדַאִיתֵיהוֹן וְדַעֲתִידִין דְּנֶהֱווֹן בָּתַר הָלֵין׃

Scriui le coſe che hai vedute quelle che ſono, e quelle che hanno ad eſſer doppo queſte.

20 אֲרָזָא דְּשַׁבְעָא כַּוְכְבָא דַּחֲזַיְת עַל־אִידַי יַמִּינָא וְלַשְׁבַע מְנָרְתָא דְּדַהֲבָא שַׁבְעָא כַּוְכְבָא מַלְאֲכֵא דְּשְׁבַע עִדְתָא הָנֵין וַשְׁבַע מְנָרְתָא דַּחֲזַיְת שְׁבַע עִדְתָא הָנֵין׃

Il ſegreto de le ſette ſtelle che tu hai vedute ne la mia deſtra, e i ſette candelieri d'oro, è queſto. Le ſette ſtelle, ſono gli Angeli de le ſette Chieſe : e i ſette candelieri, che tu hai veduti, ſon le ſette Chieſe.

ב

1 לְמַלְאֲכָא דְּבְעִדְתָּא דְּאֶפֶסָיֵא כְּתַב לֵהּ הָדָא דֵּין אָמַר הָו דַּאחִיד לְשַׁבְעָא כַּוְכְבָא בְּאִידֵהּ יַמִּינָה דַּמְהַלֵּךְ בַּיְנַי שְׁבַע מְנָרְתָא דְּדַהֲבָא׃

Scriui à l'Angelo de la Chieſa d'Efeſo, Queſte coſe dice colui che tiene le ſette ſtelle ne la ſua deſtra, il qual camina nel mezo de ſette candelieri d'oro.

א

17 וְכִי רְאִיתִיו נָפַלְתִּי אֶל־רַגְלָיו כְּמֵת וַיָּשֶׂם אֶת־יָדוֹ־יְמִינוֹ עָלַי לֵאמֹר אֵלַי אַל־תִּירָא אֲנִי רִאשׁוֹן וַאֲנִי אַחֲרוֹן הוּא׃

Y quando yo vue viſto, cay como muerto à ſus pies : Y el puſo ſu dieſtra ſobre mi, diziendome : No temas, yo ſoy el primero y el poſtrero.

18 וְהַחַי וְהָיִיתִי מֵת וְהִנֵּה חַי אֲנִי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן וְיֵשׁ־לִי מַפְתְּחֵי שְׁאוֹל וּמָוֶת׃

Y el que biuo, y he ſido muerto, y he aqui biuo por ſiglos de ſiglos. Amen. Y tengo las llaues del infierno, y de la muerte.

19 כְּתֹב אֲשֶׁר רָאִיתָה וַאֲשֶׁר הוֹוִים וַאֲשֶׁר עֲתִידִים לִהְיוֹת אַחֲרֵי כֵן׃

Eſcriue las coſas, que has viſto, y las que ſon y las que han de ſer deſpues deſtas.

20 סוֹד שִׁבְעַת הַכּוֹכָבִים אֲשֶׁר רָאִיתָה עַל־יְמִינִי וְשֶׁבַע מְנוֹרוֹת זָהָב שִׁבְעָה כוֹכָבִים שִׁבְעַת מַלְאֲכֵי־הַקְּהִלּוֹת הֵמָּה וְשֶׁבַע מְנוֹרוֹת אֲשֶׁר רָאִיתָה שֶׁבַע קְהִלּוֹת הֵנָּה׃

El ſecreto de las ſiete eſtrellas que has viſto en mi dieſtra, y los ſiete candeleros de oro. Las ſiete eſtrellas, ſon los Angeles de las ſiete Igleſias, y los ſiete candeleros que has viſto, ſon las ſiete Igleſias.

ב

1 אֶל־מַלְאַךְ קְהִלַּת אֶפְסוֹס כְּתֹב כֹּה־אָמַר הַמַּחֲזִיק אֶת־שִׁבְעָה כוֹכָבִים בִּימִינוֹ הַמִּתְהַלֵּךְ בְּתוֹךְ שֶׁבַע מְנוֹרוֹת זָהָב׃

Eſcriue al Angel de la Igleſia de Epheſo : El que tiene las ſiete eſtrellas en ſu dieſtra, el qual anda en medio de los ſiete candeleros de oro, dize eſtas coſas.

α'.

17. Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός· καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέγων μοι, μὴ φοβοῦ· ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος.

Et quand ie l'eu veu, ie tombai à ſes pieds comme mort, & il mit ſa main droite ſur moi, me diſãt Ne crain point, ie ſuis le premier & le dernier.

18. Καὶ ὁ ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν· καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ ᾅδου καὶ τοῦ θανάτου.

Et qui vi, mais i'ai eſtê mort, & voici ie ſuis viuant aux ſiecles des ſiecles, Amen : & tien les clefs d'enfer & de la mort.

19. Γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἅ εἰσι, καὶ ἃ μέλλει γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

Eſcri les choſes que tu as veuës, celles qui ſont, & celles qui doiuent eſtre faites ci apres.

20. Τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσᾶς· οἱ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι· καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

Le ſecret des ſept eſtoiles que tu as veuës en ma main droite, & les ſept chãdeliers d'or. Les ſept eſtoiles ſont les Anges des ſept Egliſes : & les ſept chandeliers que tu as veus, ſont les ſept Egliles.

ΚΕΦΑΛ. β'.

ΤΩ ἀγγέλῳ τῆς ἐφεσίνης ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν.

Eſcri à l'Ange de l'Egliſe d'Epheſe, Celui qui tient les ſept eſtoiles en ſa main droite, lequel chemine au milieu des ſept chandeliers d'or, dit ces choſes.

CAP. I.

17. Et cùm vidiſſem eum, cecidi ad pedes eius tãquam mortuus. Et poſuit dexteram ſuam ſuper me, dicens, Noli timere: ego ſum primus & noviſſimus.

And when I ſawe him / I fell at his feete as dead/ then he layed his right hand vpon me/ ſaying vnto me / Feare not: I am the firſt and the laſt.

18. Et vivus, & fui mortuus, & ecce ſum vivens in ſecula ſeculorum, (*Amen.*) Et habeo claves mortis & inferni.

And am aliue/ but I was dead: & behold/ I am a liue for euermore/ Amē: & I haue the keyes of hell and of death.

19. Scribe ergo quæ vidiſti, & quæ ſunt, & quæ oportet fieri poſt hæc.

Write the thinges which thou haſt ſeene/ and the things which are/ and the thinges which ſhall come here after.

20. Sacramentum ſeptem ſtellarum quas vidiſti in dextera mea, & ſeptem candelabra aurea: ſeptem ſtellæ, angeli ſunt ſeptem eccleſiarum: & candelabra ſeptem, ſeptem eccleſiæ ſunt.

The myſterie of the ſeuen ſtarres which thou ſaweſt in my right hand/ and the ſeuen golden candleſtickes / is this / The ſeuen ſtarres are the Angels of the ſeuen Churches: & the ſeuen candleſtickes which thou ſaweſt/ are the ſeuen Churches.

CAP. II.

ET angelo Epheſi eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui tenet ſeptē ſtellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum.

Vnto the Angel of the Church of Epheſus write / These thinges ſayth hee that holdeth the ſeuē ſtarres in his right hand/ and walketh in the middes of the ſeuen golden candleſtickes.

Das I. Capitel.

17. Vnd alß ich jn ſahe/ fiel ich zu ſeinen Fůſſen/ als ein todter. Vnd er leget ſeine rechte Hand auff mich/ vnnd ſprach zu mir: Förchte dich nicht/ Jch bin der Erſt vnd der Letzt.

Oc der ieg ſaa hannem/ falt ieg ned faar hans Fødder ſom en Død. Oc hand lagde ſin høyre haand paa mig/ oc ſagde til mig/ Frycte dig icke/ Jeg er den Førſte oc den Siſte.

18. Vnd der Lebendige/ ich war tod/ vnnd ſihe/ ich bin lebendig von ewigkeit zu ewigkeit/ (Amen.) Vnd habe die Schlůſſel der Helle vnd deß Tods.

Oc den Leffuende/ Jeg vaar død/ oc ſee/ Jeg er leffuende fra euighed til euighed (Amen) Oc ieg haffuer Helffuedis oc Dødens Nøgle.

19. Schreib/ was du geſehen haſt/ vnd was da iſt/ vnd was geſchehen ſol darnach.

Scriff det ſom du haffuer ſeet/ oc det ſom er/ oc huad ſom ſke ſkal her effter.

20. Das geheimniß der ſieben Sternen/ die du geſehen haſt inn meiner rechten hand/ vnnd die ſieben gůlden Leuchter. Die ſieben Sterne/ ſind Engel der ſieben Gemeinen/ vnd die ſieben Leuchter/ die du geſehen haſt/ ſind ſieben Gemeine.

De ſiu Stierners Hemmelighed/ ſom du haffuer ſeet i min høyre Haand/ oc de ſiu gyldene Liuſeſtager. De ſiu Stierner/ ere de ſiu Meghedens Engle/ oc de ſiu Liuſeſtager/ ſom du haffuer ſeet/ er ſiu Menigheder.

Das II. Capitel.

Vnd dem Engel der Gemeine zu Epheſo ſchreibe: Das ſaget/ der da helt die ſieben Sterne in ſeiner rechten/ der da wandelt mitten vnter den ſieben gůldenen Leuchtern.

OC ſcriff til Menighedens Engel i Epheſo. Dette ſiger den/ ſom holder de ſiu Stierner i ſin høyre haand/ den ſom vandrer mit iblant de ſiu gyldene Liuſeſtager.

Kapitola I.

17. A když gſem gey vzřel/ padl gſem k nohám geho yako mrtwý. Y položil ruku ſwau prawau na mne/ řka: Neboy ſe/ yáť gſem Prwnj y Poſlednj:

A gdym go vyzrzał/ vpadłem v nog iego iákoby vmárły/ tedy włożył práwicę ſwą ná mię/ mowiąc mi: Nie boy ſię/ Jamći ieſt pierwſzy y oſtátni.

18. A žiwý/ geſſto gſem byl mrtwý/ a hle žiw gſem na wěky wěkůw/ (Amen) a mám klijče Smrti y Pekla.

A ktory żywe choćiam był vmárł/ á oto żywe ná wieki wiekow Amen/ A mam klucze piekłá y śmierći.

19. Protož napiſs ty wěcy kteréž gſy widěl/ a kteréž ſe děgij/ y kteréž ſe magij djti potom.

Napiſz ty rzeczy ktoreś widźiał/ y ktore ſą/ y ktore ná potym być máią.

20. Tagemſtwj ſedmi hwězd kteréž gſy widěl w Prawicy mé/ a ſedmi zlatých Swijcnuow/ geſt toto: Sedm Hwězd/ geſt ſedm Angeluow ſedmi Cýrkwij: ſedm Swijcnuow/ geſt těch ſedm Cýrkwij.

Táiemnice ſiedmi gwiazd ktoreś widźiał ná práwicy moiey y ſiedmi lichtarzow złotych. Siedm̃ gwiazd/ ſą Aniołowie ſiedmi Kośćiołow/ A ſiedm̃ lichtarzow ktoreś widźiał/ ſą ſiedm̃ Kośćiołow.

Kapitola II.

K Angelu Effezſké Cýrkwe piſs: Totoť prawij ten/ kterýž držij Sedm Hwězd w Prawicy ſwé/ kterýž chodij v proſtřed ſedmi Swijcnuow zlatých.

NApiſz Aniołowi Kośćiołá Efeſkiego: Ty rzeczy mowi ten ktory trzyma ſiedm̃ gwiazd w práwicy ſwey/ y chodzy miedzy ſiedmiá lichtarzow złotych.

ב

2 ידע אנא גיר עבדיך
עמלך ולאותך וסיברנותך
ודלא משכח אנת
למשקלו בישתא ונסית
להון דסברין בנפשהון ד
דשליחא אנון ולא איתיהון
ואשכחת אנון דגלא :

Io ſo l'opere tue, e la tua fatica, e la tua patientia, e che tu non puoi ſofferire i maluagij, & hai prouati quelli che ſi dicono eſſere Apoſtoli, e non ſono: e coſi gli hai trouati bugiardi.

3 ושקלת והויא לך ס
סיברנותא ומטול שמי
עמלת ולא תאמן לך :

Et hai ſofferto, & hai patientia, e ti ſei affaticato per il Nome mio, e non ti ſei ſtancato.

4 אלא אית לי מלתא
עליך מטול דשבקת חובא
קדמיא :

Ma io ho queſto contra di te, che tu hai laſciata la tua prima charità.

5 עהד דין מן איכא
מפל נפלת תוב ועבד ל
לעבדא קדמיא ואן לא
אתא לך עגל ואשגש ואניד
למנרתך מן אתרתה אן
לא תתוב :

Ricordati dunque donde tu ſei caduto, e pentiti, e fa le prime opere: e ſe nò, io verrò ben toſto à te, e rimouerò il tuo candeliere del luogo ſuo, ſe tu non ti rauuedi

6 אלא הדא אית לך
דסנא אנת לעבדא
דניקולאא דאף אנא
סנא להון :

Ma tu hai queſto, che hai in odio i fatti de Nicolaiti, iquali ho in odio anch'io.

7 מן דאית לה אדנא
דישמע ישמע מנא אמרא
רוחא לעדתא למן גיר
דזכא אתל לה למאכל
מן קיסא דחיא דאיתוהי
מצעת פרדיסא דאלהא :

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe, A chi vincerà, darò mangiar de l'arboro de la vita, il quale è nel mezo del paradiſo di Dio.

8 ולמלאכא בעדתא
דסמירנא כתב לה הדא דין
אמר הו דקדמיא ואחרנא
דהוא מיתא וחיא :

Eſcriui à l'Angelo de la Chieſa di quei di Smirna, Queſte coſe dice il primo e l'vltimo, ilqual fu morto, & è ritornato in vita.

ב

2 ידעתי את־מעשיך ואת־
יגיעך ואת־תוחלתך וכי־לא תוכל
לסבול את־הרעים ונסית אותם
אשר אומרים על־נפשם כי־
שליחים המה ואינם הוים
ומצאתם כוזבים :

Yo ſe tus obras, y tu trabajo y paciencia, y que tu no puedes ſufrir los malos, y has prouado à los que ſe dizen ſer Apoſtoles, y no lo ſon, y los has hallado mentiroſos.

3 וסבלת ונדמית ובעבור שמי
יגעת ולא עיפת :

Y has ſufrido, y ſuffres, y has trabajado por mi Nombre, y no has deſfallecido.

4 כי־אם יש־לי דבר עליך
כי־עזבת את־אהבתך הראשונה :

Pero tengo algo contra ti, porque has dexado tu primera charidad.

5 לכן זכר מאיזה נפלת ושובה
מרעתך ועשה את־מעשים
הראשונים ואם לא אבוא מהרה
אניע את־מנרתך ממקומה אם
לא תשוב מרעתך :

Por loqual ten memoria de donde has caydo, y arrepientete, y haz las primeras obras: ſi no vendre preſto à ti, y quitaré tu candelero de ſu lugar, ſino te enmendare,.

6 כי־אם זאת יש־לך לטובה
כי־שונא אתה את־מעשי־
הניקולאים אשר גם שנאתים :

Mas tienes eſto que aborreces los hechos de los Nicolaytas, los quales yo tambien aborezco.

7 לאשר יש לו אזנים ישמע
מה תאמר הרוח לקהלות למנצח
אתן לו לאכל מעץ־החיים
שהוא בתוך גן אלהים :

El que tiene oreja, oyga loque el eſpiritu dize à las Igleſias: Alque venciere, daré à comer del arbol de la vida, elqual eſta en medio del Parayſo de Dios.

8 ואל־מלאך קהלת שמרנה
כתוב כה אמר הראשון והאחרון
אשר היה מת וחי :

Y eſcriue àl Angel de la Igleſia de Smyrna: El primero y poſtrero que fué muerto, y biue, dize eſtas coſas.

β.

2. Οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον σου καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς· καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς εἶναι ἀποστόλους, καὶ οὐκ εἰσί· καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς.

Je cognoi tes œuures, & ton trauail, & ta patience, & que tu ne peux porter les mauuais, & as eſprouué ceux qui ſe diſent eſtre apoſtres, & ne le ſont point: & les as trouués menteurs.

3. Καὶ ἐβάστασας, καὶ ὑπομονὴν ἔχεις, καὶ διὰ τὸ ὄνομά μου, κεκοπίακας, καὶ οὐ κέκμηκας.

Et as enduré, & as eu patience, & as trauaillé pour mon, Nom, & ne t'es point laſſé.

4. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας.

Mais i'ai quelque choſe contre toi, c'eſt que tu as delaiſſé la premiere charité.

5. Μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς.

Parquoi aye ſouuenance dont tu es decheu, & te repen, & fai les premieres œuures, autrement ie viendrai à toi bẽ toſt, & oſterai ton chãdellier de ſon lieu, ſi tu ne te repens.

6. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ.

Mais tu as ceci, que tu hais les actes des Nicolaites, leſquels ie hai moi auſſi.

7. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ μου.

Qui a oreille, oye ce que dit l'Eſprit aux Egliſes. A celui qui vaincra ie lui donnerai à manger de l'arbre de vie, lequel eſt au milieu du paradis de Dieu.

8. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας σμυρναίων γράψον· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς, καὶ ἔζησεν.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe de ceux de Smyrne, Le premier & le dernier, qui a eſté mort, & eſt retourné en vie, dit ces choſes.

CAP. II.

2. Scio opera tua & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſtinere malos, & tentaſti eos qui ſe dicunt Apoſtolos eſſe, & non ſunt, & inveniſti eos mendaces.

I know thy workes/ and thy labour/ and thy patience / and howe thou canſt not forbeare them which are euill / and haſt examined them which ſay they are Apoſtles / and are not / and haſt found them liers.

3. Et patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti.

And thou haſt ſuffered / and haſt patience / and for my Names ſake haſt laboured / and haſt not fainted.

4. Sed habeo adverſum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquiſti.

Neuertheleſſe / I haue ſome what againſt thee / becauſe thou haſt left thy firſt loue.

5. Memor eſto itaque unde excideris : & age pœnitentiam, & prima opera fac, ſin autem : venio tibi, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris.

Remember therefore from whence thou art fallen/ and repent/ & to the firſt works : or els I will come againſt thee ſhortly / and will remoue thy candleſticke out of his place/ except thou amend.

6. Sed hoc habes, quia odiſti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi.

But this thou haſt/ that thou hateſt the workes of the Nicolaitans / which I alſo hate.

7. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis, Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in Paradiſo Dei mei.

Let him that hath an eare / heare/ what the Spirit ſayeth vnto the Churches / To him that ouercommeth / will I giue to eate of the tree of life/ which is in the middes of the Paradiſe of God.

8. Et angelo Smyrnæ eccleſiæ ſcribæ, Hæc dicit primus & noviſſimus, qui fuit mortuus, & vivit.

And vnto the Angell of the Church of the Smyrnians write/ Theſe things ſayth he that is firſt / and laſt / which was dead / & is aliue.

Das II. Capitel.

2. Jch weiß deine werck vnnd deine arbeit vnnd deine gedult/ vnd daß du die böſen nicht tragen kanſt/ vnd haſt verſucht die/ ſo da ſagen/ ſie ſeyn Apoſtel/ vnd ſinds nicht/ vnd haſt ſie lügner erfunden/ vnd vertregeſt.

Jeg veed dine gerninger / oc din arbeyde oc din taalmodighed / oc at du kant icke lide de Onde / oc du forſøgte dem / ſom ſige / at de ere Apoſtler / oc ere dog icke/ oc du haffuer befundet dem/ at vere Løgnere/ oc du fordrager.

3. Vnd haſt gedult/ vnd vmb meines Namens willen arbeiteſt du/ vnd biſt nicht müde worden.

Oc haffde taalmodighed / oc du arbeyde for mit Naffn ſkyld/ oc eſt icke bleffuen træt.

4. Aber ich habe wider dich/ das du die erſte liebe verleſſeſt.

Men ieg haffuer mod dig/ at du forlodſt den førſte kærlighed.

5. Gedencke / wo von du gefallen biſt/ vnd thu buſſe/ vnd thu die erſten werck. Wo aber nicht/ werde ich dir kommen balde/ vnd deinen Leuchter wegſtoſſen von ſeiner ſtett/ wo du nicht buſſe thuſt.

Betenck / huor fra du eſt falden / oc gør Penitentze/ oc gør de førſte gerninger. Gør du det icke/ da vil ieg komme ſnarlige til dig / oc hortſtøde din Liuſeſtage aff ſin ſted/ der ſom du icke gør Penitentze.

6. Aber das haſtu/ daß du die werck der Nicolaiten haſſeſt/ welche ich auch haſſe.

Men det haffuer du / at du hader de Nicolaiters gerninger/ huilcke ieg oc hader.

7. Wer ohren hat der höre/ was der Geiſt der Gemeinen ſaget. Wer überwindet/ dem wil ich zu eſſen geben von dem holtz deß Lebens/ das im Paradiß Gottes iſt.

Huo ſom haffuer Øren/ hand høre/ huad Aanden ſiger til Menigheden. Huo ſom offueruinder/ den vil ieg giffue at æde aff Liffſens træ / ſom er i Guds Paradis.

8. Vnd dem Engel der Gemeine zu Smyrnen ſchreibe: Das ſaget der Erſte vnd der Letzte / der tod war/ vnd iſt lebendig worden.

Oc ſcriff til Menighedens Engel i Smyrnen/ Dette ſiger den Førſte oc den Siſte/ ſom vaar død / oc er bleffuen leffuende.

Kapitola II.

2. Známk ſkutky twé prácy/ y trpěliwoſt twu / a že nemuožeš trpěti zlých (a zkuſyl gſy těch kteřijž prawij žeby byli Apoſſtolé / a negſau/ á ſhledal gſy ge že gſau Lháři :

Wiem ſpráwy twoie / y prácá / y ćierpliwość twoię / á iż nie możeſz znośić złych / y doświádczyłeś tych ktorzy ſie mienią być Apoſtoły á nie ſą / y nalazłeś ie kłamcámi.

3. A máš trpěliwoſt a trpěl gſy pro gméno mé/ á nehynul gſy.

A byłeś vćiśnion / y ćierpiſz: A prácowałeś dla imienia mego / á nie vſtałeś.

4. Ale mámk proti tobě málo/ že gſy Láſku twau prwnij opuſtil.

Ale mam nieco przećiwko tobie / żeś miłość twoię pierwſzą opuśćił.

5. Protož pamatug odkud gſy wypadl / a čiň pokánij/ a dělay prwnij ſkutky: Pakliť toho nebude / přijdu k tobě rychle/ a pohnu ſwijcnem twým s mijſta geho/ leč budeš činiti pokánij.

A tak pámiętay ſkądeś wypadł / y pokutuy / a pierwſze vczynki dźiáłay / á gdźieby ináczey / przyidę przećiwko tobie rychło / á ruſzę lichtarz twoy z mieyſcá ie° / ieſlibyś ſie nie vpámiętał.

6. Ale toto dobré máš/ že w nenáwiſti máš ſkutky Mikuláſſowſké Roty / kteréžto y já w nenáwiſti mám.

Ale iednák to maſz / iż nienawidźiſz vczynkow Nykoláitow ktorych y ia nienawidzę.

7. Kdo má vſſy k ſlyſſenij/ ſlyš coť prawij Duch Cýrkwijm. Tomu kdož přemuož/ dám gijſti z dřewa žiwota/ kteréž geſt w Rági Boha mého.

Ktory ma vcho / niech ſłucha co Duch mowi kośćiołom: Temu ktoryby zwyćiężył / dam ieść z drzewá żywotá ktore ieſt w pośrzodku ſádu Bożego.

8. A Angelu Smirnenſké Cýrkwe piš: Toto prawij Prwnij a Poſlednij/ kterýž byl vmřel a žiw geſt.

A Aniołowi kośćiołá Smirneńſkiego nápiſz: Ty rzeczy mowi pierwſzy y oſtátni / ktory był vmárły y żywie.

ב

9 ידע אנא עבדיך ואולצנך ומסכנותך אף דאנת עתירא אנת וגודפא הנון דאמרין על־נפשהון דיהודיא אנון ולא איתיהון אלא עדתא דסטנא׃

Io ſo le tue opere, e la tribulatione, e la pouertà tua, (ma tu ſei ricco) e la baſtemmia di coloro che ſi dicono eſſer Giudei, e non ſono: ma ſon la ſinagoga di ſatana.

10 לא תדחל דעתיד דתחש הא עתיד הוה סטנא מנכון למרמיו בית אסירא דתתנסון ותהויא לכון אולצנא עסרא יומתא הוי מהימנא עד מא למותא ואתל־ לך כלילא דחיא׃

Non temer nulla de le coſe che tu hai à patire. Ecco, il diauolo dee mettere alcuni di voi in prigione, à fine che voi ſiate prouati: & hauerete tribulatione di dieci giorni. Sij fedele infin a la morte, & io ti darò la corona de la vita.

11 דאית לה אדנא ישמע מנא אמרא רוחא לעדתא מן דזכא לא יתעלב מן מותא אחרינא׃

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe, Chi vincerà, non riceuerà nocumento alcuno da la ſeconda morte.

12 ולמלאכא בעדתא דפרגמון כתב הדא אמר הו דאית לה רומחא דתרין פומיה חריפא׃

Scriui ancor à l' Angelo de la Chieſa che è in Pergamo, queſte coſe dice colui che ha il coltello tagliente da amendue i lati.

13 ידע אנא עבדיך ואיכא דעמר אנת איכא דכורסיה דסטנא ואחד אנת בשמי ולא כפרת בהימנותי אף לא ביומתא הנון דבהון אנתפס סהד הו לי מהימנא דאתקטל לותכון איכא דעמר סטנא׃

Io ſo l'opere tue, e doue tu habiti, cioè doue è la ſedia di ſatana e tu tieni il mio nome, e non hai negata la mia fede, ancor ne giorni quando Antipa mio fedel teſtimonio fu occiſo appreſſo di voi la doue habita ſatana.

ב

9 ידעתי את־מעשיך ואת־מצוקותיך ואת־מסכנותך (אף כי־עשיר־את) ואת־גדופת האומרים כי־יהודים המה ואינם כי־אם עדת השטן׃

Yo ſe tus obras, y tu tribulacion, y tu pobreza, (pero tu eres rico) y la blaſphemia de los que ſe dizen ſer Iudios, y no lo ſon: ſi no Synoga de Satanas.

10 אל־תירא מאלה אשר תענה בם כי־הנה עתיד השטן להשליך מכם אנשים במטרה אשר תנסו ותהי־לכם צרה עשרת ימים היה נאמן עד־מותה ואתן לך את־עטרת החיים׃

No tengas ningun temor de las coſas que has de padecer: Heaqui, el diablo ha de embiar algunos de voſotros à la carçel paraque ſeays prouados y tendreys tribulacion de diez dias. Sé fiel haſta la muerte, y yo te daré la corona de la vida.

11 לאשר יש־לו אזנים ישמע מה־תדבר הרוח לקהלות המנצח לא יענש ממות האחרון׃

El que tiene oreja, oyga loque el Eſpiritu dize à las Igleſias, Elque venciere, no recibirà danno de la muerte ſegunda.

12 ולמלאך אשר בקהלת פרגמון כתב לו כה אמר לאשר יש־לו חרב פיפיות חדה׃

Y eſcriue àl angel de la Igleſia que eſta en Pergamo: El que tiene la eſpada de dos filos, dize eſtas coſas:

13 ידעתי את־מעשיך ואיך שוכן באשר כסא השטן ומחזיק את בשמי ולא כחשת את־אמונתי גם בימים אשר הרג אנתיפס עדי הנאמן עמכם אשר שם שוכן השטן׃

Yo ſe tus obras y donde moras, donde eſtá la ſilla de ſatanas: y tienes mi Nombre, y no has negado mi fe, aun en los dias enque fue Antipas mi teſtigo fiel, elqual ha ſido muerto entre voſotros, donde ſatanas mora.

β.

9. Οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, πλούσιος δὲ εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ.

Ie cognoi tes œuures, & ta tribulation, & ta poureté, (mais tu es riche) & le blaſme contre toi de ceux qui ſe diſent eſtre Iuifs, & ne le ſont point, ains la ſynagogue de Satan.

10. Μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν· ἰδοὺ, δὴ μέλλει βαλεῖν ἐξ ὑμῶν ὁ διάβολος εἰς φυλακὴν, ἵνα πειρασθῆτε· καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς.

Ne crain rien des choſes que tu as à ſouffrir: voici, il aduiendra que le diable mettra quelques vns d'entre vous en priſon, à ce que vous ſoyez eſprouvés: & vous aurez tribulation de dix iours. ſois fidele iuſqu'à la mort, & ie te donnerai la couronne de vie.

11. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· ὁ νικῶν, οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes. Celui qui vaincra, n'aura point de nuiſance par la mort ſeconde.

12. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Pergame, Celui qui a l'eſpee aigue à deux trenchans, dit ces choſes.

13. Οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστὸς, ὃς ἀπεκτάνθη παρ᾽ ὑμῖν, ὅπου κατοικεῖ ὁ σατανᾶς.

Ie cognoi tes œuures, & où tu habites, aſſauoir là où eſt le ſiege de Satan, & que tu retiens mon Nom, & n'as point renoncé ma foy: Meſmes lors qu'Antipas mon fidele, martyr a eſté occis entre vous, là où habite Satan.

CAP. II.

9. Scio tribulationem tuam & paupertatem tuam, ſed dives es, & blaſphemaris ab his qui ſe dicunt Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed ſunt ſynagoga ſatanæ.

I know thy workes and tribulation/ & pouertie / but thou art rich / and I know the blaſphemie of them/ which ſay they are Iewes/and are not/but are the Synagogue of Satan.

10. Nihil horum timeas quæ paſſurus es. Ecce miſſurus eſt diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem. Eſto fidelis uſque ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ.

Feare none of thoſe thinges / which thou ſhalt ſuffer: beholde/ it ſhall come to paſſe/that the deuill ſhal caſt ſome of you into priſon / that ye may be tried / and yee ſhall haue tribulation ten dayes: be thou faithfull vnto the death/and I will giue thee the crowne of life.

11. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis, Qui vicerit, non lædetur à morte ſecunda.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſaith to the Churches. Hee that ouercommeth / ſhall not bee hurt of the ſecond death.

12. Et angelo Pergami eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit qui habet rhomphæam utrâque parte acutam.

And to the Angell of the Church which is at Pergamus write / This ſaith he which hath the ſharpe ſworde with two edges.

13. Scio ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam. Et in diebus illis Antipas teſtis meus fidelis, qui occiſus eſt apud vos, ubi ſatanas habitat.

I knowe thy workes and where thou dwelleſt/ euen were Satans throne is/ & thou keepeſt my Name/ and haſt not denied my faith / euen in thoſe dayes when Antipas my faithfull martyr was ſlaine among you / where Satan dwelleth.

Das II. Capitel.

9. Ich weiß deine Werck vnd deine Trůbſal / vnnd deine Armut / du biſt aber Reich / vnd die laſterung von denen die da ſagen: Sie ſind Jůden/vnd ſinds nicht/ ſondern ſind deß Sathanas Schule.

Jeg veed dine gerninger oc din drøffuelſe/ oc din armod/ men du eſt rig/ oc den beſpaattelſe aff dem ſom ſige/ At de ere Jøder/ oc ere dog icke/ Men de ere Satans Schole.

10. Förchte dich fůr der keinen/ daß du leiden wirſt. Sihe / der Teuffel wirdt etliche von euch ins Gefengniß werffen/ auff daß jr verſucht werdet/ vnd werdet trůbſal haben zehen tage. Sey getrew biß an den Todt/ ſo wil ich dir die Krone deß Lebens geben.

Frycte dig icke for noget aff det/ ſom du ſkalt lide. See/ Dieffuelen ſkal kaſte nogle i Fengſel aff eder/ paa det i ſkulle bliffue forſøgte / oc i ſkulle haffue drøffuelſe i thi dage. Ver tro indtil Døden / da vil ieg giffue dig Liffſens Krune.

11. Wer Ohren hat der höre / was der Geiſt der Gemeinen ſagt. Wer ůberwindet / dem ſoll kein leid geſchehen von dem andern Tode.

Huo ſom haffuer Øren hand høre/ huad Aanden ſiger til Menigheden. Huo ſom offueruinder / hannem ſkal inted ont ſke aff den anden Død.

12. Vnd dem Engel der Gemeine zu Pergamon ſchreibe: Das ſaget / der da hat das ſcharpffe zweyſchneidige Schwerdt:

Oc ſkriff til Menighedens Engel i Pergamon/ dette ſiger den/ ſom haffuer det ſkarpe tueæggede ſuerd.

13. Ich weiß was du thuſt / vnd wo du wohneſt/ da deß Sathanas Stul iſt / vnnd helteſt an meinem Namen/ vnd haſt meinen Glauben nicht verlåugnet. Vnd in meinen tagen iſt Antipas/ mein trewer Zeuge/ bey euch getődtet/ da der Sathan wohnet.

Jeg veed huad du gør oc huor du boer/ der ſom Satans ſtol er/ oc du holder ved mit Naffn oc nectede icke min Tro. Oc i mine dage er Antipas min tro Vidne ihielſlagen hoſſ eder/ ſom Satan boer.

Kapitola II

9. Známk zámutek twůg a chudobu twau/ale bohatý gſy: a poſmijwagijk ſe ti/ kteřijž prawj žeby byll Zidé/a ne gſau/ ale gſau Zbor Diáblůw.

Znam ſpráwy twoie/ y vćiſk/ y vboſtwo / ácż ieſteś bogáty/ bluźnierſtwo tych ktorzy ſie powiedáią być Zydmi/ á nie ſą/ ále ſą bożnicą ſzatáńſką.

10. Neboǧ ſe ničehžhož toho / co máſs trpěti. Hle máť Diábel někteřé z wás wſázeti do Zaláře/ abyſte byli pokauſſeni: a budete mijti zámutek za deſet dnij. Budiž wěrný až do ſmrti/ a dám tobě Korunu žiwota.

Nie ſie nie boy tych rzeczy ktore maſz ćierpieć/ oto wrzući dyabel niektore z was do ćiemnice/ ábyśćie byli doświadczeni/ á bedźiećie mieć vćiſk dźieſiąći dni: Badź wierny áż do śmierći/ á dam ći koronę żywotá.

11. Kdo má vſſy ſlyſs/ co Duch prawij k Cýrkwijm/ Kdo přemůž ten nebude vražen od Smrti druhé.

Ktory ma vcho / niechay ſłucha co Duch mowi kośćiołom: Kto by zwyćiężył / nie bedźie obrażon od wtorey śmierći.

12. Angelu pak Pergamſké Cýrkwe piſs: Tato prawij ten kterýž má meč s obau ſtranau oſtrý.

Przytym napiſz Aniołowi Kośćiołá Pergámeńſkiego: Ty rzeczy mowi ten ktory ma miecz oboieczny y oſtry.

13. Wijm co ty činijs / a wijm kde bydlijſs / že tu kde gt Stolice Sſatanáſſowa / a držijs ſe Gména mého / a nezapřel gſy wijry mé. A za dnuow těch Antypas Swědek můg wěrný / kterýž zabit geſt v wás/kdežto Sſathanáſs přebýwá

Wiemći vczynki twoie/a gdźie mieſzkaſz/ to ieſt gdźie ieſt ſtolicá ſzatáńſka/ á iż trzymaſz imię moie/ y nie záprzałeś ſie wiáry moiey/ áni w oni dni w ktore Antypás świadek moy wierny zabit ieſt v was/ gdźie ſzatan mieſzka.

ב

14 אֶלָּא אִית לִי עֲלַיךְ זְעוּרָן מֶטוּל דְּאִית לָךְ תַּמָּן דְּאָחְדִין בְּיוּלְפָּנָא דְּבַלְעָם דַּאלֵף לְבָלָק לְמַרְמָיוּ מַכְשׁוּלָא קְדָם בְּנַי יִסְרָיֵל לְמֵאכַל מֶן דִּבְחָא דַּפְתַכְרֵא וְלַמְזָנָיוּ׃

Ma io ho alcune poche coſe contra te, cioè che tu hai coſti di quelli che tengono la dottrina di Balaam, ilquale inſegnaua Balac à mettere ſcandalo, dinanzi a i figliuoli d'Iſrael, che mangiaſſero de le coſe ſacrificate à gl'idoli, e fornicaſſero.

15 הָכַנָּא אִיתַיְהוֹן לָךְ דְּאָחְדִין לְיוּלְפָּנָא דְּנִיקוֹלָאֵא דְּסָנֵא אֶנָא לְהוֹן׃

Coſi ancor tu hai di quelli che tengono la dottrina de Nicolaiti, ilche io ho in odio.

16 תּוּב וְאֶן לָא אָתֵא אֶנָא בַּעְגַל וְאֶקְרַב עַמְּהוֹן בְּסַפְסִירָא דְּפוּמִי׃

Pentiti, altrimenti io verrò ben preſto à te, e combatterò contra eſſi col coltello de la mia bocca.

17 דְּאִית לֵה אֶדְנָא יִשְׁמַע מָנָא אָמְרָא רוּחָא לְעִדָּתָא מַן דְּזָכֵא אֶתֵּל לֵה לְמֵאכַל מֶן מַנָּא דְּמַטְשְׁיָא וְאֶתֵּל לֵה חַצָּצְתָא חֶוַּרְתָּא וְעַל חַצָּצְתָא שֶׁם חַדְתָּא כְּתִיב דְּלָא יָדַע אֶנָשׁ אֶלָּא דְּמְקַבֵּל לֵה׃

Chi ha orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe, A chi vincerà darò mangiare de la manna occulta: e darogli vn ſaſſo bianco, e nel ſaſſo vn nome nuouo ſcritto, ilqual niuno conoſce, ſenon colui che lo riceue.

18 וַלְמַלְאָכָא דְּעִדְּתָא דְּטוּאָטִירָא כְּתַב הָלֵין אָמַר בְּרֵה דַּאלָהָא דְּהָוֵי לֵה עַיְנַוְהי אַיךְ נוּרָא דְּיָקְדָא וְרֶגְלַוְהי דָּמְיָן לְצֶינָא דְּחַשְׁמַלָּא׃

E ſcriui à l'Angelo de la Chieſa che è in Tiatira, Queſte coſe dice il Figliuolo di Dio, che ha i ſuoi occhij come fiamma di fuoco, e i ſuoi piedi ſimili à fino bronzo.

ב

14 כִּי־אִם יֶשׁ־לִי עָלֶיךָ מְעַטִּים כִּי־יֶשׁ־לְךָ שָׁם הַמַּחֲזִיקִים בְּלִמּוּד בִּלְעָם אֲשֶׁר לִמֵּד אֶת־בָּלָק לְהַשְׁלִיךְ מִכְשׁוֹל לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֶאֱכֹל מִזִּבְחֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלִזְנוֹת׃

Pero tengo vnas pocas contra ti: porque tu tienes ay los que tienen la doctrina de Balaam, elqual enſennaua à Balaac, à poner eſcandalo delante de los hijos de Iſrael, à comer de coſas ſacrificadas à los idolos, y à cometer fornicacion.

15 כָּכָה גַּם אַתָּה יֶשׁ־לְךָ אֲנָשִׁים הַמַּחֲזִיקִים בְּלִמּוּד הַנִּיקוֹלָאִים אֲשֶׁר שְׂנֵאתִים׃

Anſi tambien tu tienes à los que tienen la doctrina de los Nicolaytas, loqual aborrezco.

16 שׁוּבָה אֵלַי וְאִם לֹא תָשׁוּב אָבוֹא בִּמְהֵרָה וְנִלְחַמְתִּי אֲלֵיהֶם בְּחֶרֶב פִּי׃

Arrepientete, porque de otra manera vendré à ti preſto, y pelearé contra ellos con la eſpada de mi boca.

17 לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע מַה־הָאֹמֵר רוּחַ לַקְּהִלּוֹת לַמְנַצֵּחַ אֶתֵּן לוֹ לֶאֱכֹל מִמָּן הַמִּסְתָּר וְאֶתֵּן לוֹ חָצָץ לָבָן וְעַל־הֶחָצָץ שֵׁם חָדָשׁ נִכְתָּב וְאִישׁ לֹא יוֹדֵעַ כִּי־אִם אֲשֶׁר יִקָּחֶנּוּ׃

Elque tiene oreja, oyga loque el Eſpiritu dize à las Igleſias: Alque venciere, daré à comer del Manna eſcondido, y dare le vna pedrezica blanca y en la pedrezica vn Nombre nueuo eſcripto, elqual ninguno conoce, ſino aquel que lo recibe.

18 וְאֶל־מַלְאַךְ הַקְּהִלָּה אֲשֶׁר בְּטוּאָתִירָא כְּתֹב כֹּה אָמַר בֶּן־אֱלֹהִים לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ עֵינַיִם כְּלַהֶבֶת אֵשׁ וְרַגְלָיו כְּעֵין חַשְׁמַל׃

Y eſcriue àl Angel de la Igleſia que eſta en Thyatira: El hijo de Dios que tiene ſus ojos como llama de fuego, y ſus pies ſemejantes àl laton finiſſimo, dize eſtas coſas.

β'.

14. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαάμ, ὃς ἐδίδασκεν ἐν τῷ Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι.

Mais i'ai quelque peu de choſes contre toi: c'eſt que tu en as là qui retienent la doctrine de Balaam, qui enſeignoit Balak à mettre ſcandale deuant les enfans d'Iſrael, afin qu'ils mangeaſſent des choſes ſacrifiees aux idoles, & qu'ils paillardaſſent.

15. Οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν, ὃ μισῶ.

Pareillement tu en as toi auſſi qui retienent la doctrine des Nicolaites: ce que ie hai.

16. Μετανόησον· εἰ δὲ μὴ, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου.

Repen toi: autrement ie viendrai à toi bien toſt, & bataillerai contr'eux par l'eſpee de ma bouche.

17. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκὴν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ ὁ λαμβάνων.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes. A celui qui vaincra ie lui donnerai à manger de la Manne qui eſt cachee, & lui donnerai vn caillou blanc: au caillou, vn nouueau nom eſcrit, lequel nul ne cognoit ſinon celui qui le reçoit.

18. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Thyatire, Le Fils de Dieu qui a ſes yeux comme flamme de feu, & duquel les pieds ſont ſemblables à airain treſluiſant, dit ces choſes.

CAP. II.

14. Sed habeo adverſus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcãdalum coram filiis Iſraël, edere, & fornicari.

But I haue a fewe things againſt thee / becauſe thou haſt there them that mayntaine the doctrine of Balaam / which taught Balac to put a ſtumbling block before the children of Iſrael / that they ſhould eate of thinges ſacrificed vnto idoles / and commit fornication.

15. Ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

Euen ſo haſt thou them / that mainteine the doctrine of ẏ Nicolaitans / which thing I hate.

16. Similiter pœnitentiam age, ſi quo minùs: veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei.

Repent thy ſelfe / or els I will come vnto thee ſhortely / and will fight againſt them with the ſworde of my mouth.

17. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis, Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo, nomen novum ſcriptum, quod nemo ſcit, niſi qui accipit.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſayth vnto the Churches. To him that ouercommeth / will I giue to eate of the Manna that is hid / and will giue him a white ſtone / and in the ſtone a new name written / which no man knoweth ſauing he that receyueth it.

18. Et angelo Thyatiræ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis, & pedes eius ſimiles aurichalco.

And vnto the Angell of the Church which is at Thyatira write / Theſe thinges ſayth the ſonne of God / which hath his eyes like vnto a flame of fire / and his feete like fine braſſe.

Das II. Capitel.

14. Aber ich habe ein kleines wider dich / daß du daſelbſt haſt / die an der lehre Balaam halten / welcher lehrete durch den Balac ein ergerniß auffrichten für den Kindern Jſrael / zu eſſen der Götzen Opffer / vnd Hurerey treiben.

Men ieg haffuer en liden ting mod dig / at du haffuer dem der / ſom holde ved Balaams Lærdom / huilcken der lærde formedelſt Balac / oc oprette en Forargelſe faar Jſraels Børn / at æde Affguders offer / oc bedriffue Horeri.

15. Alſo haſt du auch / die an der lehre der Nicolaiten halten / das haſſe ich.

Saa haffuer du oc dem / ſom holde ved de Nicolaiters lærdom / det hader ieg.

16. Thue buſſe / wo aber nicht / ſo werde ich dir balde kommen / vnd mit jhnen kriegen / durch das Schwerdt meines Mundes.

Gør Penitentze / ſkeer det icke / da vil ieg ſnarlige komme til dig / oc ſtride mod dem / met min Munds Suerd.

17. Wer Ohren hat / der höre / was der Geiſt den Gemeinen ſagt. Wer überwindet / dem will ich zu eſſen geben von dem verborgen Manna / vnd vnd wil jm geben ein gut zeugniß / vnd mit dem Zeugniß einen newen Namen geſchrieben / welchen niemand kennet / denn der jn empfähet.

Huo ſom haffuer Øren / hand høre / huad Aanden ſiger til Menigheden. Huo ſom offueruinder / hannem vil ieg giffue at æde aff det ſkiulte Manna / oc ieg vil giffue hannem it gaat Vidniſbyrd / oc it nyt Naffn beſcreffuit met det vidniſbyrd / huilcket ingen kender vden den ſom anammer.

18. Vnd dem Engel der Gemeine zu Thyatira ſchreibe: Das ſaget der Sohn Gottes / der Augen hatt wie Fewerflammen / vnd ſeine Füſſe gleich wie Meſſing.

Oc ſcriff til Menighedens Engel i Thyatira / Dette ſiger Guds Søn / ſom haffuer Øyen lige ſom gloende Lue / oc hans Føder lige ſom Meſſing.

Kapitola II.

14. Ale mámť proti tobě něco málo / že máš v ſebe ty / kteřijž držij Včenij Balámowo: kterýž včil Baláka / aby pohorſſenij položil před Syny Izrahelſkými / aby gedli a ſmilnili:

Ale mam przećiwko tobie troche / iż tam maſz ty ktorzy dźierżą náukę Báláámowę / ktory vczył Báláká / áby wrzućił zgorſzenie przed ſyny Izráelſkie / żeby iedli z tych rzeczy ktore bywáły bálwánom ofiárowáne / y aby nieczyſtośći ſie dopuśćili.

15. Tak y ty máš některé / kteřijž držij včenij Roty Mikuláſſowſké.

Tákże też maſz ty ktorzy trzymáią náukę Nykoláitow / co mam w nienawiśći.

16. Cžiniž také pokánij: pakli nebudeš / přigduť k tobě brzo / a buduť bogowati s nimi Mečem vſt mých.

Vpámiętay ſie / bo gdźieby ináczey / przyidę ná ćię rychło / y będę walczył z nimi mieczem vſt moich.

17. Kdo má vſſy ſlyſſyž / co duch prawij Cýrkwijm: Tomu kterýž přemůž dám gijſti Mannu ſkrytau / a dám gemu Kaměnek bijlý / a na tom kaměnku gméno nowé napſané / kteréhož žádný nezná / krom ten / kdož ge přigijmá.

Ktory ma vcho / niech ſłucha tego co Duch mowi Kośćiołom: Themu ktoryby zwyćiężył / dam ieść z oney ſkrytey manny / y dam mu kámyk biáły / y ná kámyku imię nowe nápiſane / ktorego nikt nie zna / iedno ten ktory ie bierze.

18. A Angelu Thyatyrſké Cýrkwe piš / Totoť prawij Syn Božij / kterýž má Oči yako plamen ohně / a nohy geho podobné gſau Moſazy:

Nápiſz też Aniołowi Kośćioła Tyatyreyſkiego: Ty rzeczy mowi Syn Boży / ktory ma oczy iáko płomień ogniowy / á ktorego nogi podobne ſą mośiądzowi.

ב

19 יָדַע אֲנָא עֲבָדָיךְ וְחוּבָא וְתֶשְׁמֶשְׁתָּא וְהַיְמָנוּתָךְ וְסַיבַּרְנוּתָא וְעֲבָדָיךְ אַחְרָיֵא סַגִּיאֵא מֶן־קַדְמָיֵא׃

Io ſo le tue opere e la charità, e l'amminiſtratione, e la fede, e la patientia tua, e l'opere tue, e l'Vltime ſon piu che le prime.

20 אֶלָּא אִית לִי עֲלָיךְ זְעוּרִין מֶטוּל דְּשָׁבֶק אַנְתְּ לְאַנְתְּתָא אִיזָבֶל דְּאָמְרָא עַל־נַפְשָׁהּ דַּנְבִיָּתָא הִי וַמַלְפּוּ לְעַבְדַי לַמְזָנָיוּ וַלְמֵאכַל דְּבְחָא דְּפַתְכְּרֵא׃

Ma ho contra di te alcune poche coſe, percioche tu permetti che la donna Iezabel laquale ſi dice profeteſſa inſegni, & inganni miei ſerui, à fornicare, e mangiar de le coſe offerte à gl'idoli.

21 וְאֶנָא יְהֶבֶת לָהּ זַבְנָא דְּתֶתוּב מֶן זָנְיוּתָהּ וְלָא תֲבַת׃

Alaquale io ho dato tempo accioch'ella ſi pentiſſe da la ſua fornicatione, e non ſen'è pentita.

22 הָא אֲנָא רָמֵא לָהּ בְּעַרְסָא וְהָנוּן דְּזָנֵין עַמָּהּ בְּאוּלְצָנָא רַבָּא אֶן לָא יְתוּבוּן מֶן עֲבָדַיְהוּן׃

Ecco, io la metto in letto, e quelli che adulterano con lei, in gran tribulatione, ſe non ſi pentiranno de le loro opere.

23 וְלַבְנַיָּהּ אֶקְטַל בְּמַוְתָא וְיֵדְעָן כֻּל עִדָּתָא דְּאֶנָא אֲנָא דְּמַאֵשׂ לַבּוּתָא וְהוּ דְּיָדַע מְנָא הִי תַּרְעִיתָא דְּרוּחָא וְאֶתֶּל לְכוּן אִיךְ עֲבָדַיכוּן׃

E farò morire i ſuoi figliuoli di morte, e tutte le Chieſe ſapranno ch'io ſon colui che eſamino le reni e i cuori: e darò à ciaſcun di Voi ſecondo l'opere ſue.

24 לְכוּן גֵּיר אָמַר אֲנָא דְּשַׁרְכָא דְּבְטוּאַטִירָא אַנּוּן כֻּל מַן דְּלַית אִית לֵהּ יוּלְפָנָא הָדָא וְכֻל מַן דְּלָא יָדַעוּ לְעוּמְקָא דְּסָטָנָא אַיךְ דְּאָמְרִין לָא אַרְמֵא עֲלַיכוּן יוּקְרָא אַחְרָנָא׃

Ma io dico à Voi & à gli altri che ſono in Tiatira, Tutti quelli che non hanno queſta dottrina, e che non hanno conoſciute le profondità di ſatana (com'eſſi dicono) non metterò ſopra Voi altro peſo.

ב

19 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ גַּם אַהֲבָה גַּם כְּהֻנָּה גַּם־אֱמוּנָה אֶת־דְּמִיךָ וְגַם אֶת־מַעֲשֶׂיךָ הָאַחֲרוֹנִים כִּי־רַבִּים מֵרִאשֹׁנִים הֵמָּה׃

Yo he conocido tus obras, y charidad y ſeruicio, y fe, y tu paciencia, y tus obras, y las poſtreras que ſon muchas mas que las primeras.

20 אֲבָל יֶשׁ־לִי עָלֶיךָ מְעַטִּים כִּי־תַנִּיחַ אֶת־אִשָּׁה אִיזֶבֶל הָאוֹמְרָה עַל־נַפְשָׁהּ כִּי־נְבִיאָה הִיא לְלַמֵּד וּלְהַתְעוֹת אֶת־עֲבָדַי לִזְנוֹת וְלֶאֱכֹל מִזִּבְחֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃

Mas tengo vnas pocas coſas contra ti: que permites à Iezabel muger, que ſe dize prophetiſſa, enſennar, y engannar à mis ſieruos, à fornicar, y à comer coſas offrecidas à los idolos.

21 וָאֶתֵּן לָהּ עֵת לָשׁוּב מִתַּזְנוּתֶיהָ וְלֹא שָׁבָה׃

Y he le dado tiempo paraque ſe arrepienta de la fornicacion, y no ſe hà arrepentido.

22 הִנֵּה אֲנִי אַשְׁלִיכֶנָּה אֶל־הַמִּטָּה וַאֲשֶׁר נֹאֲפוּ אִתָּהּ אֶל־צָרָה גְדוֹלָה אִם לֹא יָשׁוּבוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם׃

Heaqui yo la echo en la cama, y à os que adulteran con ella, en muy grande tribulacion, ſi no ſe arrepintieren de ſus obras:

23 וְאֶת־בָּנֶיהָ אֶהֱרֹג בַּמָּוֶת וְיֵדְעוּ כָּל־הַקְּהִלּוֹת כִּי־אֲנִי יְהוָֹה חֹקֵר לֵב וּבֹחֵן כְּלָיוֹת לָתֵת לְאִישׁ בִּדְרָכָיו׃

Y mataré ſus hijos con muerte, y todas las Igleſias ſabrán, que yo ſoy el que eſcudrinno los rinnones y los coraçones: y daré à cada vno de voſotros ſegun ſus obras.

24 וַאֲלֵיכֶם אוֹמֵר אֲנִי וְאֶל־הָאַחֵרִים אֲשֶׁר בְּטוּאַטִירָא כַּמָּה לֹא לָקְחוּ אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַאֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת־עֹמֶק הַשָּׂטָן (כְּמוֹ אוֹמְרִים) לֹא אַשְׁלִיךְ עֲלֵיכֶם עֹל־אַחֵר׃

Pero yo digo à voſotros, y à los demas que eſtays en Thyatira: Qualeſquiera que no tienen eſta doctrina, y que no han conocido las profundidades de Satanas, como ellos dizen, yo no embiaré ſobre voſotros otra carga.

β.

19. Οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν διακονίαν, καὶ τὴν πίστιν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου, καὶ τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.

Ie cognoi tes œuures, & ta charité, & ton ſeruice, & ta foy, ta patience & tes œuures, & que tes dernieres œuures paſſent les premieres,

20. Ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἐᾷς τὴν γυναῖκά σου τὴν ἰεζαβὴλ τὴν λέγουσαν ἑαυτὴν προφῆτιν, διδάσκειν καὶ πλανᾶσθαι ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ εἰδωλόθυτα φαγεῖν.

Mais i'ai quelque peu de choſes contre toi: c'eſt que tu ſouffres que la femme Iezabel, qui ſe dit eſtre propheteſſe, enſeigne, & ſeduiſe mes ſeruiteurs, pour les faire paillarder, & manger des choſes ſacrifiees aux idoles.

21. Καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς, καὶ οὐ μετενόησεν.

Et ie lui ai donné temps, afin qu'elle ſe repentiſt de ſa paillardiſe: & elle ne s'eſt point repentie.

22. Ἰδοὺ ἐγὼ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς, εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Voici, ie la mets au lict, ceux qui commettent adultere auec elle én grãde tribulation, s'ils ne ſe repentent de leurs actes:

23. Καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας· δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν.

Et tuerai de mort ſes enfans, & toutes les Egliſes cognoiſtront que ie ſuis icelui qui ſonde les reins & les cœurs: & rendrai á chacun de vous ſelon ſes œuures.

24. Ὑμῖν δὲ λέγω, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, καὶ οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βάθη τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος.

Mais ie vous di à vous, & aux autres qui ſont en Thyatire, à tous ceux qui n'ont point ceſte doctrine, & qui n'ont point cognu les profondeurs de Satan, comẽ ils parlent ie ne mettrai point ſur vous autre charge.

CAP. II.

19. Novi opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua noviſſima plura prioribus.

I knowe thy workes and thy loue/ and ſeruice/ and faith/ and thy patience/ & thy workes/ and that they are mo at the laſt them at the firſt.

20. Sed habeo adverſus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ ſe dicit prophetin, docere & ſeducere ſervos meos, fornicari, & manducare de idolothytis

Notwithſtanding/ I haue a few things againſt thee/ that thou ſuffreſt the woman Jezabel/ which calleth her ſelfe a Propheteſſe/ to teach and to deceyue my ſeruants to make them commit fornication/ and to eate meates ſacrificed vnto idoles.

21. Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: & non vult pœnitere à fornicatione ſua.

And I gaue her ſpace to repent of her fornication/ and ſhe repented not.

22. Ecce mittam eam in lectum, & qui mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, niſi pœnitentiã ab operibus ſuis egeriat.

Beholde/ I will caſt her into a bed/ and them that commit fornicatiō with her/ into great affliction/ except they repent them of their workes.

23. Et filios eius interficiam in mortem, & ſcient omnes eccleſiæ quia ego ſum ſcrutans renes & corda; & dabo unicuique veſtrûm ſecundùm opera ſua.

And I will kill her children with death: and all the Churches ſhal know: that I am hee which ſearche the reines and hearts: and I will giue vnto euery one of you according vnto your workes

24. Vobis autem dico, cæteris qui Thyatirę eſtis, Quicunque non habent doctrinam hanc, qui non cognoverunt altitudinem ſatanæ, quemadmodum dicunt nō mittam ſuper vos aliud pondus.

And vnto you I ſay/ the reſt of them of Thyatria/ as many as haue not this learning/ neither haue knowen the deepeneſſe of Satan/ as they ſpeake/ I will put vpon you none burden.

Das II. Capitel.

19. Ich weiß deine werck/ vnd deine liebe/ vnd deinen dienſt/ vnd deinen glauben/ vnd deine gedult/ vnd daß du je länger je mehr thuſt.

Jeg veed dine gerninger/ oc din kærlighed/ oc din tienſte/ oc din tro/ oc din taalmodighed/ oc at du gør io lenger io mere.

20. Aber ich habe ein kleines wider dich/ daß du leſſeſt das Weib Jeſabel/ die da ſpricht/ ſie ſey ein Prophetin/ lehren vnd verführen meine Knecht/ Hurerey treiben/ vnd Götzenopffer eſſen.

Men ieg haffuer en liden ting mod dig/ at du lader den Quinde Jeſabel/ ſom ſiger at hun er en Prophetinde/ lære oc forføre mine Tienere/ at bedriffue Horeri/ oc æde Affguders offer.

21. Vnd ich hab jr zeit gegeben/ daß ſie ſolt buſſe thun für jre Hurerey/ vnd ſie thut nicht buſſe.

Oc ieg gaff hende tid/ at hun ſkulde gøre Penitentze for ſit Horeri/ oc hun gør icke Penitentze.

22. Sihe/ ich werffe ſie in ein Bette/ vnd die mit jhr die Ehe gebrochen haben/ in groſſe trubſal/ wo ſie nicht buſſe thun für jhre werck.

See/ ieg kaſter hende i en Seng/ oc dem ſom haffue bedreffuit Hoer met hende i ſtor bedrøffuelſe/ der ſom de gøre icke penitentze for deris Gerninger.

23. Vnd jhre Kinder wil ich zu todt ſchlagen. Vnnd ſollen erkennen alle Gemeinen/ daß ich bin der die Nieren vnd Hertzen erforſchet/ vnd werde geben einem jeglichen vnter euch nach ewren Wercken.

Oc deris Børn vil ieg ihielſla. Oc alle Menigheder ſkulle kende/ at ieg er den/ ſom randſager Nyre oc Hierter/ oc ieg ſkal giffue huer iblant eder effter eders gerninger.

24. Euch aber ſage ich/ vnd den andern/ die zu Thyatira ſind/ die nicht haben ſolche lehre/ vnd die nicht erkant haben die tieffe deß Sathans/ als ſie ſagen/ ich wil nicht auff euch werffen eine andere laſt.

Men ieg ſiger eder oc de andre/ ſom ere i Thyatira/ ſom icke haffue denne lærdom/ oc de ſom icke kende Satans dybhed/ ſom de ſige/ ieg vil icke kaſte paa eder en anden byrde.

Kapitola II.

19. Známť ſkutky twé/ y Wijru/ y Láſku/ y ſlužbu/ y trpěliwoſt twau/ y ſkutky twé poſlednij/ gichž geſt wijce než prwnijch.

Wiemći vczynki twoie/ y miłość/ y posługowánie/ y wiarę/ y cierpliwość twoie/ y spráwy twoie/ y oſtátnie rzeczy wierſze niż pierwſze.

20. Ale mámť proti tobě nětco malo/ že dopauſſtijš Ženě Gezábel/ kteráž prawij žeby byla Prorokynij/ aby včila a ſwodila ſlužebnijky mé/ aby ſmilnili a gedli Modlám obětowané.

Ale mam trochę przećiwko tobie/ iż niewiaśćie/ Jezabeli/ ktora ſie mieni być Prorokinią/ dopuſzczaſz vczyć y zwodzić ſługi moie/ aby ſie nieczyſtości dopuſzczáli/ y iedli z tych rzeczy ktore bálwánom bywáia ofiárowáne.

21. A dal gſem gij čas aby pokánij činila/ a nechce ſe káti ſmilſtwa ſwého.

Y dałem iey czás áby ſie vpámietáłá od złośći ſwoich/ ále nie pokutowáłá.

22. Hle yá položijm gi na Loži/ a ti kteřijž ſmilnij s nij/ budau w přewelikém zámutku/ leč pokánij činiti budau z ſkutkůw ſwých.

Oto ia porzucę ią ná łoże/ y ty ktorzy z nią cudzołoſtwa ſie dopuśćili w vćiſk wielki/ ieſliby ſie nie vpámietali vczynkow ſwoich.

23. A Syny gegij zmordugi ſmrtij/ a zwědijť wſſecky Cýrkwe žeť yá zpytugi Ledwij y Srdcý a zaplatijm gednomu každému z wás/ wedlé ſkutkuow geho.

A ſyny iey potrácę śmierćią/ y poznáią wſzytki Kośćioły iżem ia ieſt then ktory bádam ſie nerek y serc/ y dam káżdemu z was wedle vczynkow iego.

24. Wám pak prawijm/ y giným kteřij gſte w Tyatyře/ Kteřijžkoli nemagij včenij tohoto/ a kteřij gſau nepoznali wyſokoſti Sſathanáſſowy/ yakož prawij/ newložijmť na wás giného břemene;

A wam mowię drugim Tyátyrenczykom/ ktorzykolwiek nie máią they náuky/ áni poznali głębokośći ſzatáńſkich/ iáko powiedáią/ nie włożę na was inego brzemienia.

ב

25 ברם מא דאית לכון אוחדוהי עד מא דאתא׃

Ma tenete quello che voi hauete infin à tanto ch'io venghi.

26 מנו גיד דזכא לה ונטר עד מא לחרתה לעבדי אתל לה שולטנא על־עממא׃

Imperoche colui che vincerà, & osseruarà l'opere mie infin al fine, io gli darò potestà sopra le genti.

27 ירעא להון בשבטא דפרזלא איך דמאנא דחצפא יתתברון איך מדם דקבלת מן אבי׃

Et reggeralle con verga di ferro, e spezzarannosi come i vasi di terra. Si come ancor io ho riceuuto da mio Padre.

28 ואתל לה כוכבא דצפרא׃

E darogli la stella mattutina.

29 מן דאית לה אדנא נשמע מנא דאמרא רוחא לעדתא׃

Chi ha orechia, oda quello che lo Spirito dice à le Chiese.

ג

1 ולמלאכא דעדתא בסרדס כתב הלין אמר הו דאית לה רוחא דאלהא ושבעא כוכבא ידע אנא עבדיך מטול דאית לך שם דחיא אנת ומיתא אנת׃

E scriui à l'Angelo de la Chiesa che è in Sardi, Queste cose dice colui che ha i sette spiriti di Dio, e le sette stelle, Io so l'opere tue: perche tu hai nome di viuere, e sei morto.

2 הוי עיר ושרר לשרכא דעתידין לממת מטול דלא אשכחת לעבדיך משמלא קדם אלהא׃

Sij vigilante, e conferma l'altre cose, che doueuano morire: perche io non ho trouato le tue opere compiute dinanzi à Dio.

ב

25 לכן אשר יש־לכם החזיקוהו עד־כי אבא׃

Empero la que teneys, tenelda haſta que yo venga.

26 והמנצח ומחזיק עד סוף את־מעשי אתן לו שלטון הגוים׃

Y àl que vuiere vencido, y vuiere guardado mis obras haſta la fin, yo le dare poteſtad ſobre las Gentes:

27 וירעם בשבט ברזל ככלי יוצר ינפצם כמוני גם לקחתי מאבי׃

Y las regirá con vara de hierro, y ſeran quebrantadas como vaſo de ollero, como tambien yo la he reçebido de mi padre.

28 ואתן לו את־כוכב הילל בן־שחר׃

Y darlehé la eſtrella de la mannana.

29 לאשר יש־לו אזנים ישמע מה־מדברת הרוח לקהלות׃

El que tiene oreja, oyga lo que el Eſpiritu dize à las Igleſias.

ג

1 ולמלאך הקהלה אשר בסרדס כתב כה אמר אשר לו שבע רוחות אלהים ושבעה כוכבים ידעתי את מעשיך כי־יש־לך שם כי־חי אתה ומת אתה׃

Y eſcriue àl Angel de la Igleſia que eſtà en Sardo: El que tiene los ſiete Eſpiritus de Dîos, y las ſiete eſtrellas, dize eſtas coſas: Yo conozco tus obras: que tienes nombre que biues, y eſtas muerto.

2 היה שקד וסעד את־האחרים העתידים למות כי־לא מצאתי מעשיך כי־שלמים לפני אלהים׃

Se vigilante, y confirma las otras coſas que eſtauan para morir: porque no hé hallado tus obras perfectas delante de Dios.

ϐ.

25. Πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω.

Mais retenez ce que vous auez, iuſqu'à ce que ie viene.

26. Καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν.

Car à celui qui aura vaincu & aura gardé mes œuures iuſqu'à la fin, ie lui donnerai puiſſance ſur les nations:

27. Καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου.

Et il les gouuernera auec vne verge de fer, & elles ſeront briſees comme les vaiſſeaux d'vn potier: comme i'ai receu moi auſſi de mon Pere.

28. Καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν.

Et lui donnerai l'eſtoile du matin.

29. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι τὸ ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Sarde, Celui qui a les Eſprits de Dieu, & les ſept eſtoiles, dit ces choſes, Ie cognoi tes œuures: c'eſt que tu as le bruit de viure, & tu es mort.

2. Γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ μέλλει (ἀποθανεῖν)· οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Sois veillant, & conferme le reſte qui s'en va mourir: car ie n'ai point trouué tes œuures parfaites deuant Dieu.

CAP. II.

25. Tamen id quod habetis, tenete donec veniam.

But that which yee haue alreadie/ holde faſt till I come.

26. Et qui vicerit & cuſtodierit uſque in finem opera mea: dabo illi poteſtatem ſuper Gentes.

For he that ouercommeth and keepeth my workes vnto the ende/ to him will I giue power ouer nations.

27. Et reget eas in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur. Sicut & ego accepi à patre meo.

And he ſhall rule them with a rodde of yron: and as the veſſels of a potter/ ſhall they be broken. Euen as I receyued of my Father.

28. Et dabo illi ſtellam matutinam.

So will I giue him the morning ſtarre.

29. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

Let him that hath an eare/ heare what the Spirit ſayth to the Churches.

Das II. Capitel.

25. Doch was jr habt/ das haltet/ biß daß ich komme.

Dog huad ſom i haffue/ det holder indtil at ieg kommer.

26. Vnd wer da überwindet/ vnd helt meine werck/ biß ans ende/ dem wil ich macht geben über die Heiden.

Oc huo ſom offueruinder/ oc holder mine gerninger/ intil enden/ hannem vil ieg giffue mact offuer Hedningene.

27. Vnd er ſoll ſie weiden mit einer eiſern Ruten/ vnd wie eines Töpffers gefeß ſol er ſie zuſchmeiſſen/ Wie ich von meinem Vater empfangen habe.

Oc hand ſkal føde dem met it iern Riſſ/ oc hand ſkal ſønderknuſe dem lige ſom en Paattemagers kar/ lige ſom ieg anammede aff min Fader.

28. Vnd wil jm geben den Morgenſtern.

Oc ieg vil giffue hannem Morgenſtiernen.

29. Wer Ohren hat/ der höre/ was der Geiſt den Gemeinen ſaget.

Huo ſom haffuer øern hand høre/ huad Aanden ſiger til Menigheden.

Kapitola II.

25. A wſſak to coż máte/ drżte/ dokawadż nepřigdu.

A wſſákże tego ſię dźierżćie co maćie/ áż przyidę.

26. A kdoż přemůże/ a bude oſtřjhati aż do konce ſkutkuow mých: dám gemu moc nad pohany.

Abowiem ieſliby kto zwyćiężył/ y záchowal áż do końcá vczynki moie/ dam mu zwierzchność nád pogány.

27. A bugeť ge zprawowati Prutem żeleżným/ a yako Nádoba Hrnčijřkowa ztlučeni budau. Yakż y yá gſem wzal od Otce mého:

Y będźie ie rządźił láſką żeláżną/ y táko naczynia gliniáne będą ſkruſzeni. Jákom ia też wźiął od Oycá mego.

28. A dám gemu Hwězdu gitrnij.

Y dam mu gwiazdę záránną.

20. Kdo má vſſy ſlyſs/ co Duch prawij Cýrkwijm.

Kthory ma vſzy/ niechay ſłyſzy co Duch mowi kośćiołom.

CAP. III.

ET angelo eccleſiæ Sardis, ſcribe, Hæc dicit qui habet ſeptem Spiritus Dei, & ſeptem ſtellas, Scio opera tua, quia nomen habes quòd vivas, & mortuus es.

And write vnto the Angell of ẏ Church which is at Sardi/ Theſe things ſaith he that hath the ſeuen ſpirits of God/ and the ſeuen ſtarres/ I knowe thy works: for thou haſt a name that thou liueſt/ but thou art dead.

2. Eſto vigilans, & confirma cætera quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo.

Bee awake and ſtrenghten the things which remaine/ that are ready to die: for I haue not founde thy workes perfite before God.

Das III. Capitel.

Vnd dem Engel der Gemeine zu Sarden ſchreibe: Das ſaget der die (ſieben) Geiſter Gottes hat/ vnd die ſieben Sterne. Ich weiß deine werck/ denn du haſt den Namen/ daß du lebeſt/ vnd biſt todt.

OC ſkriff til Menighedens Engel i Sarden/ Dette ſiger den/ ſom haffuer (de ſiu) Guds Aander/ oc de ſiu Stierner. Jeg veed dine gerninger/ Thi du haffuer det naffn/ at du leffuer/ oc du eſt død.

2. Sey wacker/ vnd ſtercke das andere/ das ſterben wil/ deñ ich hab deine werck nicht völlig erfunden für Gott.

Ver vaagen/ oc ſtyrcke det andet/ ſom vil dø, Thi eg fant icke dine gerninger fuldkomne faar Gud.

Kapitola. III

KAngelu Cýrkwe Sardynſké/ napiſs: Toto prawj ten kterýż má ſedm Duchuow Božijch/ a Sedm Hwězd/ Znám ſkutky twé/ że máſs gméno yakoby żiw byl/ a vmřel gſy:

Y Napiſz Aniołowi Kośćiołá ktory ieſt w Sárdźiech: To mowi ten ktory ma ſiedm duchow Bożych/ y ſiedm gwiazd: Wiem vczynki twoie/ iż ieſt ſławá że żywieſz/ á leś vmárł.

2. Budiż bedliwý a potwrdiż toho co geſſtě mělo vmřijti. Nebo gſem nenalezl ſkutkůw twých plných před Bohem mým.

Badź czuyny/ á vtwirdź drugie rzeczy ktore pomrzeć máia/ ábowiem iem nie nálazł vczynkow thwoich zupełnych przed Bogiem.

ג

3 אֶתְדַּכַּר דֵּין אֵיךְ מֶדֶּם
דְּקַבֶּלְת וְשַׁמְעֶת וְטַר וְתוּב
אֶן גֵּיר לָא תֶהְוֵת עִיר
אֶתֵת עֲלָיךְ אֵיךְ גַּנָּבָת
וְלָא תֵדַע בְּאֵידָא מַשַּׁרְתָא
אֶתֵא עֲלָיךְ׃

Ricordati dunque in che modo tu hai riceuuto, & hai Vdito, e coſi oſſerua, e rauuediti. Che ſe tu non ſtarai Vigilante, io Verrò à te come il ladro, e non ſaprai à che hora io Verrò à te.

4 הָוַו לָךְ גֵּיר שְׁמָהֵת
וְאוּרֵת בְּסַרְדֵּס דְּלָת
טַשְׁטְשׁוּ נַחְתַּיְהוּן וִיהַלְכוּן
עַמִּי בְּחִוָּרֵא מֶטוּל דְּשָׁוֵין
אֶנּוּן׃

Tu hai alcune poche perſone ancor in Sardi, che non hanno imbrattati i lor Veſtimenti: e caminaranno con eſſome in Veſte bianche, percioche ne ſon degni.

5 מַנּוּ גֵּיר דְּזָכֵת לֵהּ י
יֶתְכַּסֵּא בְּנַחְתָּא חִוָּרָא וְלָא
אֶעְטָא שְׁמֵהּ בְּכְתָבָת
דְּחַיֵּא וְאוֹדֵא לַשְׁמֵהּ קְדָם
אָבִי וְקְדָם מַלְאָכַוְהִי׃

Chi Vincerà, ſarà coſi Veſtito di Veſtimenti bianchi: e non cancellarò il ſuo nome del libro de la Vita: e confeſſarò il ſuo nome dinanzi à mio Padre, e dinanzi a i ſuoi Angeli.

6 דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא יֶשְׁמַע
מָנָת דְּאָמְרָא רוּחָת
לְעִדָּתָת׃

Chi ha orrecchie, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe.

7 וַלְמַלְאַכָא דַּבְעִדְּתָת
דְּפִילַדֶלְפִיָת כְּתַב הָלֵין
אָמַר דְּקַדִּישׁ וְשַׁרִּיר הוּ מַן
דְּאִית לֵהּ קְלִידָא דְּדַוִיד
דְּפָתַח וְאֶנָשׁ לָת אָחֵיד
וְאָחֵיד וְאֶנָשׁ לָא פָּתַח׃

Scriui ancora à l'Angelo che è in Filadelfia. Queſte coſe dice il Santo è il Verace, colui che ha la chiaue di Dauid, il quale apre, e niuno chiude: e chiude, e niuno apre.

ג

3 לָכֵן זְכֹר אֵיכָכָה לָקַחְתָּ וְשָׁמַעְתָּ
וְשָׁמוֹר וְשׁוּבָה וְאִם לֹא תִשְׁקֹד
אָבוֹא אֵלֶיךָ כַּגַּנָּב וְלֹא תֵדַע בְּמָה־
שָּׁעָה אָבוֹא אֵלֶיךָ׃

Acuerdade pues de loque has recebido, y has oydo: y guardalo, y arrepientete. Y ſi no velares, vendre ò ti como ladron, y no ſabràs à que hora vendre à ti.

4 יֶשׁ־לְךָ שֵׁמוֹת מְעַטִּים בְּסַרְדִּיס
אֲשֶׁר לֹא טִמְּאוּ אֶת בִּגְדֵיהֶם
וְיִתְהַלְּכוּ אִתִּי מְלֻבָּשִׁים בּוּץ כִּי־
שָׁוִים הֵמָּה׃

Mas tienes vnas pocas perſonas tambien en Sardo, que no han enſuziado ſus veſtiduras, y andaran conmigo en veſtiduras blancas porque ſon dignos.

5 הַמְנַצֵּחַ יִלְבַּשׁ בַּבּוּץ וְלֹא אֶמְחֶה
אֶת־שְׁמוֹ מִסֵּפֶר הַחַיִּים וְאוֹדֶה
שְׁמוֹ לִפְנֵי אָבִי וְלִפְנֵי מַלְאָכָיו׃

El que venciere, ſerá anſi veſtido de veſtiduras blancas: y no borraré ſu nombre del libro de la vida, y confeſſaré ſu nombre delante de mi padre, y delante de ſus Angeles.

6 לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע
מַה־תֹּאמַר הָרוּחַ לַקְּהִלּוֹת׃

El que tiene oreja, oyga loque el Eſpiritu dize à las Igleſias.

7 וּלְמַלְאַךְ הַקְּהִלָּה אֲשֶׁר הִיא
בְּפִילַדֶלְפִיָא כְּתֹב כֹּה אָמַר
הַקָּדוֹשׁ הַנֶּאֱמָן לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ
מַפְתֵּחַ בֵּית דָּוִד עַל־שִׁכְמוֹ וּפָתַח
וְאֵין סוֹגֵר וְסָגַר וְאֵין פּוֹתֵחַ׃

Y eſcriue ál Angel de la Igleſia que eſtá en Philadelphia: El Sancto y Verdadero, que tiene la llaue de Dauid: que abre, y ninguno cierra: que cierra, y ninguno abre, dize eſtas coſas.

γ'.

3. Μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπί σε ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε.

Aye donc ſouuenance quelles choſes tu as receuës, & ouïes, & les garde, & te repen. Que ſi tu ne veilles, ie viendrai contre toi comme le larron, & ne ſauras à quelle heure ie viendrai contre toi.

4. Ἀλλ' ἔχεις ὀλίγα ὀνόματα ἐν σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν.

Toutesfois tu as quelque peu de perſonnes auſſi en Sarde, qui n'ont point ſouillé leurs veſtemens, & qui chemineront auec moi en veſtemens blancs: car ils en ſont dignes.

5. Ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐξομολογήσομαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ.

Qui vaincra, icelui ſera veſtu de veſtemens blancs, & n'effacerai point ſon nom du liure de vie, ains ie confeſſerai ſon nom deuant mon Pere, & deuant ſes Anges.

6. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes.

7. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ δαβίδ, ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείει αὐτήν, καὶ κλείει καὶ οὐδεὶς ἀνοίγει.

Eſcri auſſi a l'Ange de l'Egliſe qui eſt en Philadelphie Le Sainct & le veritable qui a la clef de Dauid: qui ouure, & nul ne ferme: qui ferme, & nul n'ouure: dit ces choſes.

CAP. III.

3. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris: & ſerva, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & neſcies qua hora veniam ad te.

Remember therefore / howe thou haſt receyued and heard/ and hold faſt/ and repent. If therefore thou wilt not watch/ I will come on thee as a thiefe/ and thou ſhalt not knowe what houre I will come vpon thee.

4. Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt veſtimenta ſua: & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.

Notwithſtanding thou haſt a few names yet in Sardi/ which haue not defiled their garments: and they ſhall walke with me in white: for they are worthie.

5. Qui vicerit, ſic veſtietur veſtimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ, & confitebor nomen eius coram patre meo, & coram angelis eius.

He that ouercommeth / ſhall bee clothed in white aray / and I will not put out his name out of the Booke of life/ but I will confeſſe his Name before my Father/ and before his Angels.

6. Qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

Let him that hath an eare / heare/ what the Spirit ſayth vnto the Churches.

7. Et angelo Philadelphiæ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clavem David; qui aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit.

And write vnto yͤ Angel of the church which is of Philadelphia / Theſe thinges ſayth he that is Holy and True / which hath the keye of Dauid/ which openeth and no man ſhutteth/ and ſhutteth and no man openeth.

Das III. Capitel.

3. So gedencke nun/ wie du empfangen vnd gehöret haſt/ vnd halts/ vnd thu buſſe. So du nicht wirſt wachen/ werde ich über dich kommen/ wie ein Dieb/ vnd wirſt nicht wiſſen/ welche Stunde ich überdich kommen werde.

Saa betenck nu/ huorledis du haffuer anammet oc hørt/ oc holt det/ oc gør penitentze. Der ſom du icke vaager/ da ſkal ieg komme offuer dig/ lige ſom en Tyff. oc du ſkalt icke vide/ paa huilcken ſtund ieg ſkal komme offuer dig.

4. Du haſt auch wenig Namen zu Sarden/ die nicht jre Kleider beſudelt haben/ vnd ſie werden mit mir wandeln in weiſſen kleidern/ denn ſie ſinds werth.

Du haffuer oc faa naffn i Sarden / ſom icke beſmittede deris Klæder / oc de ſkulle vandre met mig i huide Klæder/ thi de ere verdige der til.

5. Wer überwindet/ der ſol mit weiſſen Kleidern angelegt werden/ vnd ich werde ſeinen Namen nicht außtilgen/ auß dem buch deß Lebens/ vnd ich wil ſeinen Namen bekennen/ für meinem Vater/ vnd für ſeinen Engeln.

Huo ſom offueruinder/ hand ſkal klædis met huide Klæder/ oc ieg vil icke vdſlette hans naffn aff Lifſſens Bog/ oc ieg vil bekende hans Naffn faar min Fader/ oc faar hans Engle.

6. Wer Ohren hat der höre/ was der Geiſt den Gemeinen ſaget.

Huo ſom haffuer Øren hand høre/ huad Aanden ſiger til Menigheden.

7. Vnd dem Engel der Gemeine zu Philadelphia ſchreibe: Das ſaget der Heilige/ der Warhafftige/ der da hat den ſchlüſſel Davids/ der auffthut/ vnnd niemandt zuſchleuſſet / der zuſchleuſſet/ vnd niemand auffthut:

Oc ſcriff til Menighedens Engel i Philadelphia/ Dette ſiger den Hellige/ den Sande/ den ſom haffuer Dauids nøgel/ ſom lader op/ oc ingen lycker til/ ſom lycker til oc ingen lader op.

Kapitola. III.

3. Protož měg na paměti kterak gſy přigijmal a ſlýchal: a zachowaway y čiň pokánij. Neb nebudeſſli bdijti/ přijdu k tobě yako Zloděg/ a nezwijſs w kterau hodinu k tobě přigdu.

Pámietay tedy coś wźiął y ſłyſzał/ a ták záchowuway y pokutuy. A ieſli czuć nie bedźieſz/ przyyde do ćiebie iáko złodźiey. á nie zrozumieſz ktorey godźiny przyydę do ćiebie.

4. Ale máš něco málo gměn w Sardys/ kteřijž ne poſſkwrnili Raucha ſwého/ a choditi budau ſemnau w bijlém rauſſe/ nebť gſau toho hodni.

Jednák maſz kilká imion też w Sárdźiech/ kthore nie pokaiały ſzat ſwoich/ przeto będą zemną chodźić w biáłych ſzátach/ ábowiem godni ſą.

5. Kdož zwijtěžý/ takť bude oblečen w Raucho bijlé/ a newymažyť gména geho z Kněh žiwota/ a wyznám gméno geho před Otcem mým/ y před Angely geho.

Ktoby zwyćiężył/ then będźie obleczon w ſzáty biáłe/ ány nie wymáżę imienia iego z kſiąg żywota/ ále będę wyznawał imie tego przed Oycem moim/ y przed Anioły tego.

6. Kdo má vſſy ſlyš/ co prawij Duch Cýrkwijm.

Kto ma vcho/ niech ſłyſzy co Duch mowi kośćiołom.

7. A Angelu Filadelffitſké Cýrkwe napiš: Totoť prawij Swatý á prawý/ kterýž má Klijč Dawidůw: kterýž otwijrá a žádný nezawijrá: Zawijrá/ a žádný neotwijrá.

A piſz Aniołowi kośćiołá Filádelfijſkiego: To mowi świety y prawdźiwy/ ktory ma klucz Dawidow/ kthory otwiera á żaden nie zamyka/ zamyka á żaden nie otwiera.

ג

8 יָדַע אֲנָא כֻּל עֲבָדַיךְ הָא יְהֶבֶת קְדָמַיךְ תַּרְעָא פְּתִיחָא וְאֱנָשׁ לָא יֵאחוּדִיהּ מֶטוּל דְּחַיְלָא זְעוּרָא אִית לָךְ וְנַטַּרְתְּ לְמֶלְּתִי וְלָא כְּפַרְתְּ שְׁמִי׃

Io ſo l'opere tue. Ecco io ho dato dinanzi à te la porta aperta, e niuno la puo chiudere : percioche tu hai vn poco di forza, & hai oſſeruata la mia parola, e non hai negato il mio Nome.

9 הָא יָהֶב אֲנָא מֶן עִדְּתָא דְּסָטָנָא דְּאָמְרִין עַל נַפְשְׁהוּן דִּיהוּדָיֵא אֶנּוּן וְלָא אִיתַיְהוּן אֶלָּא מַדְגְּלִין הָא אֶעְבֵּד לְהוּן דְּנֵאתוּן וְנֶסְגְּדוּן קֳדָם רַגְלַיךְ וְנֵדְעוּן דְּאֶנָּא אֶחְבְּתָךְ׃

Ecco, io darò quelli de la congregatione di Satana, che ſi dicono eſſer Giudei, e non ſono, ma menteno: ecco, io gli coſtringerò che vengano, e adorino dauanti a i tuoi piedi, e ſappiano che io t'ho amato.

10 מֶטוּל דְּנַטַּרְתְּ מֶלְּתָא דְּסַיְבַּרְנוּתִי וְאֲנָא אֶטַּרלָךְ בְּזַבְנָא נֶסְיוּנָא דַּעֲתִיד לְמֵאתָא עַל־כֻּלֵּה עָלְמָא לַמְנַסָּיוּ לְכֻל בְּנַי נָשָׁא דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא׃

Percioche tu hai oſſeruata la parola de la mia patientia : & io conſeruarò te da l'hora de la tentatione, laqual dee venire nel l'vniuerſo mondo, per prouare gli habitatori de la terra.

11 הָא אָתֵא אֲנָא בַּעֲגַל אֱחַד מָא דְּאִית לָךְ דְּלָא נֶסַּב אֱנָשׁ לִכְלִילָךְ׃

Ecco, io vengo preſto : tieni quel che tu hai, accioche niuno piglij la tua corona.

12 מַנוּ גֵּיר דְּזָכֵא לֵהּ אֶעְבְּדֵהּ לְעַמּוּדָא בְּעַמָּא דַּאלָהִי וְתוּב לָא נֶפַּק לֵהּ לְבַר וְאֶכְתָּב עֲלַוְהִי שְׁמֵהּ דַּאלָהִי וּשְׁמִי חוּדְתָא׃

Chi vincerà, io lo farò colonna nel tempio del mio Dio, e non vſcirà piu fuore : e ſcriuerò ſopra eſſo il nome del mio Dio, e il nome de la Città del mio Dio, cioè de la nuoua Ieruſalem, la quale è ſceſa di cielo dal mio Dio, e il mio nome nuouo.

ג

8 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ הִנֵּה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ שַׁעַר פָּתוּחַ וְאִישׁ לֹא יוּכַל לִסְגּוֹר אוֹתוֹ כִּי־יֶשׁ־לְךָ כֹּחַ קָטוֹן וְשָׁמַרְתָּ אֶת־דְּבָרִי וְלֹא כִחַשְׁתָּה אֶת־שְׁמִי׃

Yo conozco tus obras : heaqui te he dado la puerta abierta delante de ti, y ninguno la puede cerrar : porque tu tienes vna poquita de potencia y has guardado mi palabra, y no has negado mi Nombre.

9 הִנֵּה נוֹתֵן אֲנִי מֵעֲדַת הַשָּׂטָן הָאוֹמְרִים עַל־נַפְשׁוֹתָם כִּי־יְהוּדִים הֵמָּה וְלֹא הוּיִם כִּי־אִם כּוֹזְבִים הִנְנִי וְאֶעֱשֶׂה אוֹתָם אֲשֶׁר יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לִפְנֵי רַגְלֶיךָ וְיֵדְעוּ כִּי־אֲנִי אֲהַבְתִּיךָ׃

Heaqui, yo doy de la Synoga de Satanas, los que ſe dizen ſer Iudios, y no lo ſon, mas mienten : heaqui, yo los conſtrennirė à que vengan, y adoren delante de tus pies, y ſepan que yo te he amado.

10 כִּי־נָצַרְתָּ אֶת־דְּבַר תּוֹחַלְתִּי וַאֲנִי אֶשְׁמָרְךָ מֵעֵת הַמַּסָּה אֲשֶׁר עֲתִידָה לָבוֹא עַל־כָּל־הַתֵּבֵל לְנַסּוֹתָם אֲשֶׁר יוֹשְׁבִים עַל־הָאָרֶץ׃

Porque has guardado la palabra de mi paciencia, y yo te guardaré de la hora de la tentacion, que hà de venir en todo el vniuerſo mundo para prouar losque moran en lá tierra.

11 הִנֵּה בָא אָנֹכִי מְהֵרָה הַחֲזֵק מַה יֶשׁ־לְךָ וְאִישׁ לֹא יִקַּח אֶת־עֲטַרְתֶּךָ׃

Cata, que yo vengo preſto : ten lo que tienes paraque ninguno tome tu corona,

12 הַמְנַצֵּחַ אֶעֱשֶׂנּוּ לְעַמּוּד בְּעַם אֱלֹהַי וְחוּצָה לֹא יֵצֵא עוֹד וְאֶכְתֹּב עָלָיו אֶת־שֵׁם אֱלֹהַי וְשֵׁם עִיר יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה הַיּוֹרֶדֶת מֵעַל־הַשָּׁמַיִם מֵאֱלֹהַי וְאֶת־שְׁמִי הַקָּדוֹשׁ׃

Alque venciere, yo lo haré coluna en el templo de mi Dios, y nunca mas ſaldrá fuera : y eſcreuiré ſobre el elNombre de mi Dios, y el Nõbre de la Ciudad de mi Dios, que es la nueua Hieruſalem, laqual ha decendido del cielo de con mi Dios, y mi nombre nueuo.

γ'.

8. Οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

Ie cognoi tes œuures : voici, ie t'ai donné l'huis ouuert deuant toi, & nul ne le peut fermer, pource que tu as vn peu de force, & ſi as garde ma parole, & n'as point renonce mon Nom,

9. Ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ, τῶν λεγόντων αὐτοὺς ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται. ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξωσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε.

Voici, ie mettrai ceux de l'aſſamblee de Satan, qui ſe diſent eſtre Iuifs, & ne le ſont point, mais mentent: voici ie les ferai venir & ſe proſterner deuant tes pieds, & cognoiſtre que ie t'aime.

10. Ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου· κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

Pource que tu as garde la parole de ma patience, moi auſſi te garderai de l'heure de la tentation qui doit venir au mõde vniuerſel, pour eſprouuer ceux qui habitent ſur la terre.

11. Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου.

Voici, ie vien bien toſt : tien ferme ce que tu as, afin que nul ne prene ta couronne.

12. Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱερουσαλὴμ ἡ καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν.

Qui vaincra, ie le ferai eſtre vne colomne au temple de mon Dieu, & il ne ſortira plus dehors : & i'eſcrirai ſur lui le nom de mon Dieu, & le nom de la cité de mon Dieu, qui eſt la nouuelle Ieruſalem, laquelle deſcend du ciel de deuers mon Dieu, & mon nouueau nom.

CAP. III.

8. Scio opera tua. Ecce dedi coram te oſtium apertum quod nemo poteſt claudere: quia modicam habes virtutem, & ſervaſti verbum meum, & non negaſti nomen meum.

I knowe thy workes behold/ I haue ſet before thee an open doore/ and no man can ſhut it: for thou haſt a litle ſtrenght & haſt kept my worde/ and haſt not denied my Name.

9. Ecce dabo de ſynagoga ſatanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe, & non ſunt, ſed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant, & adorent ante pedes tuos, & ſcient quia ego dilexi te.

Beholde/ I will make them of the Synagogue of ſatan/ which call themſelues Iewes and are not/ but doe lie: beholde/ I ſay/ I will make them/ that they ſhall come and worſhip before thy feete/ & ſhall know that I haue loued thee.

10. Quoniam ſeruaſti verbum patientiæ meæ, & ego ſervabo te ab hora tentationis, quæ ventura eſt in orbem universum tentare habitantes in terra.

Becauſe thou haſt kept the word of my patience/ therefore I will deliuer thee from the houre of tentation/ which will come vpon all the worlde/ to trie them that dwell vpon the earth.

11. Ecce venio citò: tene quod habes, ut nemò accipiat coronam tuam.

Beholde/ I come ſhortely: holde that which thou haſt/ that no man take thy crowne.

12. Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foràs non egredietur amplius: & ſcribam ſuper eum nomen Dei mei nouæ Ieruſalem, quæ deſcē dit de cœlo à Deo meo, & nomen meum novum.

Him that ouercommeth/ will I make a pillar in the Temple of my God/ and hee ſhall go no more out: & I will write vpon him the Name of my God/ and the Name of the citie of my God/ which is the newe Ieruſalem/ which commeth downe out of heauen from my God/ and I will write vpon him my newe Name.

Das III. Capitel.

8. Ich weiß deine werck. Sihe ich habe für dir gegeben eine offene Thür/ vnnd niemandt kan ſie zuſchlieſſen/ denn du haſt eine kleine krafft/ vnnd haſt mein wort behalten/ vnnd haſt meinen Namen nicht verläugnet.

Jeg ved dine gerninger. See/ ieg gaff for dig en oben Dør/ oc ingen kand lycke hende til thi du haffuer en liden krafft/ oc du beholt mit ord/ oc du nectede icke mit Naffn.

9. Sihe/ ich werde geben auß Sathanas Schule/ die da ſagen/ ſie ſind Jüden/ vnnd ſinds nicht/ ſondern liegen. Sihe/ ich wil ſie machen/ daß ſie kommen ſollen/ vnd anbeten zu deinen füſſen/ vnd erkennen/ daß ich dich geliebet habe.

See/ ieg vil giffue dem aff Satanas Schole/ ſom ſige/ at de ere Jøder/ oc ere dog icke/ men de liuge. See ieg vil gøre dem/ at de ſkulle komme/ oc tilbede faar dine Føder/ oc kende/ at ieg elſkte dig.

10. Dieweil du haſt behalten das wort meiner gedult/ wil ich auch dich behalten für der ſtunde der Verſuchung/ die kom̃en wird über der gantzen Welt Kreiß/ zu verſuchen/ die da wohnen auff Erden.

Efterdi du haffuer beholdet min taalmodigheds ord/ da vil ieg oc beuare dig i forfølgelſens ſtund/ ſom ſkal komme offuer gantſke Jorderige/ at friſte dem/ ſom bo paa Jorden.

11. Sihe/ ich komme bald/ halt was du haſt/ daß niemand deine Krone neme.

See/ ieg kommer ſnarlige/ holt det du haffuer/ at ingen ſkal tage din Krune.

12. Wer überwindet/ den wil ich machen zum Pfeiler in dem Tempel meines Gottes/ vnd ſoll nicht mehr hinauß gehen. Vnd wil auff in ſchreiben den Namen meines Gottes/ vnd den Namen deß neuen Jeruſalem/ der Statt meines Gottes/ die vom himmel hernider kompt/ von meinem Gott/ vnd meinen Namen den neuen.

Huo ſom offueruinder/ den vil ieg gøre til en Pillere i min Guds Tempel/ oc hand ſkal icke mere gaa vd. Oc ieg vil ſcriffue min Guds Naffn paa hannem/ oc det ny Jeruſalems Naffn/ min Guds Stadz/ ſom kommer ned aff Himmelen/ fra min Gud/ oc min ny Naffn.

Kapitola. III.

8. Znám ya ſkutky twé. Hle poſtawil gſem před tebau dweře otewřené/ kterýchž žádný zawřjti nemůže/ proto/ že máſs malau moc/ a zachowal gſy Slowo mé/ a nezapřel gſy Gména mého.

Wiem vczynki twoie: Otom poſtáwił przed toba drzwi otworzone/ á żaden nie może ich zámknać/ bo maſz nieiáka moc/ y záchowałeś ſłowo moie/ ániś ſię záprzał imienia moiego.

9. Ay dám tobě z zboru Sſatanáſſowa/ ty kteřijž prawij žeby židé byli a negſau/ ale klamagj. Hle včinjm to žeť přigdau/ a budau ſe klaněti před nohama twýma: a zwědijť že gſem yá zamilowal tebe.

Oto podam ty ktorzy ſą bożnice ſzátáńſkiey/ tho ieſt/ ty ktorzy ſię powiedáią być Zydmi/ á nie ſą/ ále kłámáią/ Oto przymuſzę ie przyść/ y kłániáć ſię przed nogámi twemi/ y wiedzieć iżem ćiebie vmiłował

10. Protož že gſy zamilowal Slowo trpěliwoſti mé/ y yá tebe zachowám od hodiny pokuſſenij/ kteréž má přigijti na weſſkeren Swět/ aby pokuſſeni byli ti kteřijž přebýwagij na zemj.

Abowiemeś záchował ſłowo ćierpliwośći moiey/ ia theż ćiebie wybáwię z czáſu pokuſy co przyydzie ná wſzytek świát/ ku doświádczeniu obywátelow ziemie.

11. Hle/ yá přigdu brzo držiž co máſs/ ať nižádný newezme Koruny twé.

Otho idę rychło trzymay co maſz/ áby żaden nie wziął korony twoiey.

12. Kdo ſwijtězý včinijmť gey ſlaupem w Chrámě Boha mého/ a nebudeť wijce wen wycházeti: napijſſyť na něm Gméno Boha meho a Gméno Měſta Boha mého Geruzaléma nowého/ kterýž ſſtupuge s Nebe od Boha mého/ y gméno mé nowé.

Jeſliby kto zwyćiężył vczynię to áby był ſłupem w kośćiele Bogá moiego/ áni z niego iuż wynidzie/ y napiſzę ná nim imię Bogá mego/ y imię miáſtá Bogá mego/ to ieſt nowego Jeruzálem/ ktore zſtąpiło z niebá od Bogá mego/ y imię moie nowe.

ג

13 מַן־דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא יִשְׁמַע מָנָא דְּאָמְרָא רוּחָא לְעִדָּתָא ׃

Chi hà orecchia, oda quello che lo Spirito dice a le Chieſe.

14 וְלַמַלְאַכָא דַּבְעִדְּתָא דְּלָוְדִיקִיָּא כְּתַב הָלֵין אָמַר הוּ דְּאַמִּין וְסָהֲדָא מְהַימַן וְשַׁרִירָא רִישָׁא דְּכֻל דַּבְרָא לַאלָהָא ׃

E ſcriui à l' Angelo de la Chieſa de Laodiceſi, Queſte coſe dice Amen, il teſtimonio fedele e Verace, il principio de la creatura di Dio.

15 יָדַע אֶנָא לַעְבָדַיךְ דְּלָא קָרִירָא וְלָא רְתִיחָא אַנְתְּ אֶשְׁתּוֹק הֲוֵין דְּתֶהֱוֵא קָרִירָא אַו רְתִיחָא ׃

Io conoſco l'opere tue, che tu non ſei ne freddo ne caldo: Voleſſe Iddio che tu fuſſi freddo o caldo.

16 מֶטוּל דְּמַכִּיכָא אַנְתְּ וְלָא קָרִירָא וְלָא רְתִיחָא עָתִיד אֶנָא לְמֶפְלַט לָךְ מֶן־פּוּמִי ׃

Ma perche tu ſei tiepido, e non ſei ne freddo ne caldo, io ti Vomitarò de la mia bocca.

17 מֶטוּל דְּאָמַר אַנְתְּ דְּעַתִּירָא אֶנָא וְאֶתְעַתְּרֵת וְכֻל מֶדֶּם אֶנָא לָא סְנִיק אֶנָא וְלָא יָדַע אַנְתְּ דְּדַוְיָא אַנְתְּ וּמַכִּיכָא וּמֶסְכִּינָא וַעְוִיר וְעַרְטֶלָיָא ׃

Imperoche tu dici, io ſon ricco, e ſono arricchito e non ho biſogno di coſa alcuna: e non ſai che tu ſei miſero e miſerabile, e pouero, e ciece, e ignudo.

18 וְאָמַלֵךְ לָךְ דְּתִזְבַּן מֶנִּי דַּהֲבָא יַקִּירָא בְּנוּרָא דְּתֶעְתַּר וּנַחְתָּא חִוָּרָא דְּתֶתְכַּסֵּא וְלָא תֶתְגְּלֵא בְּהֶתְתָא דְּעַרְטֶלָיוּתָךְ וּבְקִילוֹרָא תְּמוֹשַׁח לְעַיְנַיְךְ מֶטוּל דְּתֶחְוֵא ׃

Io ti conſiglio à camprar da me de l'oro prouato dal fuoco, accioche tu diuenghi ricco: e de Veſtimenti bianchi, accioche tutti Veſti, e non appariſca la Vergogna de la tua nudità: & Vngi i tuoi occhij con collirio, accioche tu Veda.

ג

13 וַאֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע מַה הָאֹמֵר רוּחַ לַקְּהִלּוֹת ׃

El que tiene oreja, oyga lo que e Eſpiritu dize à las Igleſias.

14 וּלְמַלְאַךְ קְהִלַּת לָאוֹדִיקִיָּא כְּתֹב כֹּה אָמַר הָאָמֵן הָעֵד נֶאֱמָן וֶאֱמֶת רֵאשִׁית בְּרִיאַת אֱלֹהִים ׃

Y eſcriue al Angel de lo Igleſia de los Laodicenſes: Heaqui, el que dize Amen. el teſtigo fiel y verdadero, el principio de la criatura de Dios.

15 יָדַעְתִּי אֶת־מַעֲשֶׂיךָ כִּי־לֹא קַר וְלֹא מְרֻתָּח אַתָּה מִי־יִתֵּן וְתִהְיֶה־קַר אוֹ־מְרֻתָּח ׃

Yo conozco tus obras que ni eres frio ni caliente. Oxala fueſſes frio, ò hiruiente.

16 לָכֵן כִּי־מוֹךְ אַתָּה וְלֹא קַר וְלֹא מְרֻתָּח עָתִיד אֲנִי לַהֲקִיאֲךָ מִפִּי ׃

Mas porque eras tibio, y nò frio ni hiruiente, yo te vomitaré de mi boca.

17 כִּי־אָמַרְתָּ אַךְ עָשַׁרְתִּי מָצָאתִי הוֹן וּמְאוּמָה לֹא חָסַרְתִּי וְלֹא יָדַעְתָּה כִּי־אֻמְלָל אֶבְיוֹן מִסְכֵּן עִוֵּר וְעָרוֹם אָתָּה ׃

Porque tu dizes: Yo ſoy rico, y ſoy enriquecido, y no tengo neceſſidad de ninguna coſa: Y no conoces que tu eres cuytado y miſerable, pobre y ciego, y deſnudo.

18 אִיעָצְךָ לִשְׁבֹּר מִמֶּנִּי זָהָב נִבְחָר צָרוּף בָּאֵשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשַׁר וּבִגְדֵי־בוּץ אֲשֶׁר תִּלְבַּשׁ וְלֹא תִגָּלֶה בֹּשֶׁת עֶרְוָתֶךָ וּבְקִילוֹר תִּמְשַׁח אֶת־עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה ׃

Yo te amoneſto que de mi compres oro afinado en fuego, paraque ſeas hecho rico, y ſeas veſtido de veſtiduras blanças, paraque no ſe deſcubra la verguença de tu deſnudez: Y vnge tus ojos con colyrio, paraque veas.

γ'.

13. Ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes.

14. Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας λαοδικέων γράψον· τάδε λέγει ὁ ἀμὴν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ.

Eſcri auſſi à l'Ange de l'Egliſe de ceux de Laodicee L'Amen, le teſmoin fidele & veritable, le commencement de la creature de Dieu, dit ces choſes.

15. Οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ, οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς εἴης, ἢ ζεστός.

Ie cognoi tes œuures, c'eſt que tu n'es ne froid, ne bouillant: à la miene volonté que tu fuſſes froid, ou bouillant:

16. Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ψυχρὸς, οὔτε ζεστὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου.

Par ainſi d'autant que tu es tiede, & n'es froid, ne bouillant, ie te vomirai hors de ma bouche.

17. Ὅτι λέγεις, ὅτι πλούσιός εἰμι, καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος, καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχός, καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός.

Car tu dis, Ie ſuis riche, & ſuis enrichi, & n'ai faute de rien: & tu ne cognois point que tu es mal-heureux, & miſerable, & poure, & aueugle, & nud.

18. Συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ ἱμάτια λευκά, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου· καὶ κολλούριον ἔγχρισον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς.

Ie te conſeille que tu achetes de moi de l'or eſprouué par le feu, afin que tu deuienes riche: & des veſtemens blancs, afin que tu en ſois veſtu, & que la vergongne de ta nudité n'apparoiſſe point: & que tu oignes tes yeux de collyre, afin que tu voyes.

CAP. III.

13. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſayth vnto the Churches.

14. Et angelo Laodiceæ eccleſiæ ſcribe, Hæc dicit, Amen, teſtis fidelis & verus, qui eſt principium creaturæ Dei.

And vnto the Angell of the Church of the Laodiceans write / Theſe things ſayeth / Amen / the faithfull and true witneſſe, the beginning of the creatures of God.

15. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus, utinam frigidus eſſes, aut calidus.

I knowe thy workes / that thou art neyther colde nor hote: I would thou wereſt colde or hote.

16. Sed quia tepidus es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo.

Therefore / becauſe thou art lukewarme / and neither colde nor hote / it will come to paſſe / that I ſhall ſpewe thee out of my mouth.

17. Quia dicis, Quòd dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

For thou ſayeſt / I am rich and increaſed with goods / and haue neede of nothing / and knoweſt not howe thou art wretched and miſerable / and poore / and blinde / and naked.

18. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias; & veſtimentis albis induaris, ut non appareat confuſio nuditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos ut videas.

I counſell thee to bie of mee golde tryed by the fire / that thou maiſt be made rich / & white raimēt / that thou maiſt be clothed / and that thy filthie nakednes doe not appeare: & anoint thine eyes with eye ſalue / that thou maieſt ſee.

Das III. Capitel.

13. Wer ohren hat / der höre / was der Geiſt den Gemeinen ſagt.

Huo ſom haffuer Øren / hand høre / huad Aanden ſiger til Menigheden.

14. Vnd dem Engel der Gemeinen zn Laodicea ſchreibe: Das ſaget Amen / der treue vnnd waarhafftige Zeuge / der anfang der Creatur Gottes.

Oc ſcriff til Menighedens Engel i Laodicea / Dette ſiger / Amen / det trofaſte oc ſande Vidne / ſom er Guds Creaturis begyndelſe.

15. Ich weiß deine Werck / das du weder kalt noch warm biſt / Ach daß du kalt oder warm wereſt.

Jeg veed dine gerninger / at du eſt huercken kaald eller varm / Ah at du vaare enten kaald eller varm.

16 Weil du aber law biſt / vnnd weder kalt noch warm / werde ich dich außſpeien auß meinem munde.

Men efftersi du eſt luncken / oc huercken kaald eller varm / da vil ieg vdſpy dig aff min mund.

17 Du ſprichſt / ich bin reich / vnnd habe gar ſatt / vnd darff nichts / vnnd weiſſeſt nicht / daß du biſt elend vnnd jämmerlich / arm / blind vnd bloß.

Du ſiger / ieg er rig / oc haffuer aldelis nock / oc behøffuer inted / oc du vedſt icke / at du eſt elendig oc iammerlig / fattig / blind oc nøgen.

18. Ich rathe dir / daß du Gold von mir kauffeſt / daß mit Feuer durchläutert iſt / daß du reich werdeſt / vnnd weiſſe Kleider / daß du dich anthuſt / vnnd nicht offenbaret werde die ſchande deiner blöſſe / vnnd ſalbe deine Augen mit augenſalbe / daß du ſehen mögeſt.

Jeg raader dig / at du kiøber Guld aff mig / ſom er gloet purt met Ilden / at du kant bliffue rig / oc huide Klæder / der du kant føre dig vdi / at din nøgenheds ſkendzel ſkal icke obenbaris / oc ſalue dine Øyen met Øyen ſalue / at du kant ſee.

Kapitola III.

13. Kdo má vſſy / ſlyſs cok Duch prawij Cyrckwijm.

Kto ma vcho / niech ſłyſzy co Duch mowi Kościołom.

14. Angelu pak Cýrkwe Laodycenſké napiſs: Toto prawij / Amen ſwědek wěrný a prawý / kterýž geſt počátek Stwořenij Božijho.

A Aniołowi Kościołá Láodycenſkiego napiſz: To mówi Amen świádek on wierny y prawdziwy / początek ſtworzenia Bożego.

15. Známť gá ſkutky twé / že ani gſy ſtudený / ani horký / by aſpoň chutně byl ſtudený / anebo horký:

Znam ſpráwy twoie / iżeś nie ieſt áni zimny áni goracy / Boże day ábyś był zimny / ábo goracy.

16. Ale že gſy wlažný / a negſy ani ſtudený / anj horký / počnu tebe wymijtati z vſt mých.

A ták ponieważeś letni / á nie zimny / áni goracy wyrzucę cię z vſt moich

17. Nebo prawijš / Bohatý gſem a mám wſſeho doſti / a w ničemž nemám nedoſtatku / a newijš že gſy ty bijdný / bijdně poddaný / chudý / ſlepý / y nahý.

Abowiem powiedaſz: Jeſtem bogáty / y zbogáciłem ſię / á w żadney rzeczy niedoſtatku nie cierpię / á niewieſz iżeś nędzny / mizerny / y vbogi / y ſlepy / y nági.

18. Protož radijm tobě / aby ſobě kaupil v mne Zlata ohniwého a zkuſſeného / aby byl bohatý aby: a oblečen byl w Rauchu bijlé / aby ſe neokazowala hanba nahoty twé / a Maſtij / genž Kollirium ſlowe / pomazug očij twých / aby widěl.

Rádzęć ábyś kupił v mnie złotá w ogniu doświádczonego / żebyś był bogátym / y ſzat białych ábyś ſię przyobiekł / żeby ſię nie okázowałá ſromotá nágości twoiey / á pomaż wodką oczy twoie ábyś widział

ג

19 כֻּלְהוֹן גֵּיר דְּמַחֵב אֶנָא
מַכֵּס וְרָדֵא אֶנָא לְהוֹן
מֶטוּל הָנָא תְּטַנַּא וַתְתוּב ׃

Io riprendo e caſtigo tutti quelli ch'io amo : ſii dunque Zelante, e rauuediti.

20 הָא קָאֵם אֶנָא קְדָם
תַּרְעָא וְנָקֵשׁ אֶנָא אֶן אֱנָשׁ
יִשְׁמַע קָלִי וְנִפְתַּח תַּרְעָא
אֵתֵא לְוָתֵהּ וְאֶחְשֵׁם עַמֵּהּ
וְהוּ עַמִּי ׃

Ecco, io ſto a la porta, e beatto : ſe alcuno vdirà la mia voce, & aprirammi la porta io entrarò à lui, e cenarò con eſſo, & egli con meco.

21 דְּזָכֵא אֶתֵּל לֵהּ דְּנִתֵּב
עַמִּי בְּכוּרְסְיִי אַיְךְ דְּאֶנָא
זְכִית וִיתְבֵת עַם אָבִי עַל
כּוּרְסְיֵהּ ׃

Chi vincerà, io lo farò ſeder con eſſo me nel mio trono: ſi come ancor io ho vinto, e mi ſon poſto à ſeder con mio Padre nel trono ſuo.

22 מַן דְּאִית לֵהּ אֶדְנָא
יִשְׁמַע מָנָא דְּאָמְרָא רוּחָא
לְעִדָּתָא ׃

Chi ha orecchie, oda quello che lo Spirito dice à le Chieſe.

ג

19 אֲנִי מוֹכִיחַ וּמְיַסֵּר אֶת־כָּל־
אֹהֲבַי לָכֵן קַנֵּא וָשׁוּב ׃

Yo reprehendo y caſtigo à todos los que amo : ſe pues zeloſo, y enmiendate.

20 הִנֵּה עָמַדְתִּי פֶּתַח הַבַּיִת
וּמִתְדַּפֵּק אִם אִישׁ יִשְׁמַע בְּקוֹלִי
וְיִפְתַּח אֶת־הַדֶּלֶת אָבוֹא אֵלָיו
וְאֹכַל וְאֶשְׁתֶּה עִמּוֹ וְהוּא אִתִּי ׃

Cata, que yo eſtoy parado à la puerta, y llamo : ſi alguno oyere mi boz, y me abriere la puerta, entrare à el, y cenare con el, y el conmigo.

21 הַמְנַצֵּחַ אֶתֵּן לוֹ לָשֶׁבֶת אִתִּי
בְּכִסְאִי כָּמוֹנִי נִצַּחְתִּי וְיָשַׁבְתִּי אֶת־
אָבִי בְּכִסְאוֹ ׃

Al que venciere, yo le dare que ſe aſsiente conmigo en mi Throno : anſi como yo he vencido, y me he aſſentado con mi Padre en ſu Throno

22 אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ אָזְנַיִם יִשְׁמַע
מַה־תֹּאמַר הָרוּחַ לַקְּהִלּוֹת ׃

El que tiene oreja, oyga lo que el Eſpiritu dize à las Igleſias.

γ.

19. Ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον.

Ie repren & chaſtie tous ceux que i'aime : pren donc zele, & te repen.

20. Ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν, καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ᾽ ἐμοῦ.

Voici, ie me tien à la porte, & frape : ſi quelcun oit ma voix, & m'ouure la porte, i'entrerai vers lui, & ſouperai auec lui, & lui auec moi.

21. Ὁ νικῶν, δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.

Qui vaincra, ie le ferai ſeoir auec moi en mon throne : ainſi que moi auſſi ai vaincu & ſuis aſſis auec mon Pere en ſon throne.

22. Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

Qui a oreille, oye ce que l'Eſprit dit aux Egliſes.

ד

1 בָּתַר הָדָא וְחָזֵא הֲוִית
וְהָא תַּרְעָא פְּתִיחָא
בִּשְׁמַיָּא וְקָלָא קַדְמָיָא
דְּשְׁמְעֵת אַיְךְ קָלָא
דְּשִׁיפּוּרָא מְמַלֵּל עַמִּי
וָאמַר סַק לָךְ לְהָרְכָא
וְאַחְוֵיךְ מָנָא וָלֵא דְּנֶהֱוֵא
בָּתַר הָלֵין ׃

Doppo queſte coſe io riguardai, & ecco vna porta aperta nel cielo : e la prima voce ch'io vdij era come d'vna tromba che parlaua con meco, dicendo, Monta quà ſu, & io ti moſtrarò le coſe che deeno farſi doppo queſte.

2 וּמֶחְדָּא הֲוִית בְּרוּחָא
וְהָא תְּרוֹנוֹס סִים הֲוָא
בִּשְׁמַיָּא וְעַל־כּוּרְסְיָא
יָתֵב הֲוָא ׃

E ſubito io fui in ſpirito : & ecco in cielo era poſto vn trono, e ſopra il trono era vno à ſedere.

ד

1 וְאַחֲרֵי כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה דֶלֶת
פָּתוּחַ בַּשָּׁמַיִם וְקוֹל הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי כַּשּׁוֹפָר מְדַבֵּר עִמִּי
לֵאמֹר עֲלֵה הֲפֹּה וְאַגִּיד לְךָ מַה
צָרִיךְ לִהְיוֹת אַחֲרֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה ׃

Deſpues deſtas coſas mire, y he aqui vna puerta abierta en el cielo : y la primera boz que oy, era como de trompeta que hablaua conmigo, diziendo : Sube acá, y yo te moſtrare las coſas que es neceſſario que ſean hechas deſpues deſtas.

2 וּבִמְהֵרָה הָיִיתִי בְּרוּחַ וְהִנֵּה
כִסֵּא הוּשַׂם בַּשָּׁמַיִם וְעַל־
הַכִּסֵּא יוֹשֵׁב הָיָה אִישׁ ׃

Y luego yo fue en eſpiritu : y he aqui vn throno que eſtaua pueſto en el cielo, y ſobre el throno eſtaua vno aſſentado.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ᾽ ἐμοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

Apres ces choſes ie regardai, & voici vn huis ouuert au ciel : & la premiere voix que i'auoy' ouïe comme d'vne tompette parlant auec moi, diſoit, Mõte ici, & ie te monſtrerai les choſes qui doiuent eſtre faites ci apres.

2. Καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος.

Et incontinent ie fu raui en eſprit : & voici, vn throne eſtoit poſé au ciel, & y auoit quelcun aſſis ſur le throne.

CAP. III.

19. Ego quos amo, arguo & caſtigo. Aemulare ergo, & pœnitentiam age.

As many as I loue / I rebuke and chaſten : be zealous therefore and amend.

20. Ecce ſto ad oſtium & pulſo, ſiquis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum.

Behold / I ſtand at ỹ doore / and knocke. If any man heare my voyce & open the doore / I wil come in vnto him / and will ſuppe with him / and he with me.

21. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo: ſicut & ego vici, & ſedi cum patre meo in throno eius.

To him that ouercommeth / will I grant to ſitte with me in my throne / euen as I ouercame / and ſitte with my Father in his throne.

22. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat eccleſiis.

Let him that hath an eare / heare what the Spirit ſayth vnto the Churches.

CAP. IIII.

POST hæc vidi: & ecce oſtium apertum in cælo, & vox prima quam audivi tanquam tubæ loquentis mecum, dicens, Aſcende huc & oſtendam tibi quæ oportet fieri citò poſt hæc.

After this I looked / & behold / a doore was open in heauen / & the firſt voyce which I heard / was as it were of a trumpet talking with me / ſaying / Come vp hither / and I will ſhew thee things which muſt be done hereafter.

2. Et ſtatim fui in Spiritu: & ecce ſedes poſita erat in cælo, & ſupra ſedem ſedens.

And immediately I was rauiſhed in the Spirit / and beholde / a throne was ſet in heauen / and one ſate vpon the throne.

Das III. Capitel.

19. Welche ich lieb habe / die ſtraffe vnd züchtige ich. So ſey nun fleiſſig / vnd thu buſſe.

Huilcke ieg elſker. dem ſtraffer ieg oc tucter. Saa ver nu flitig / oc gør penitentze.

20. Sihe / ich ſtehe für der Thür / vnd klopffe an / ſo jemand meine Stimme hören wird / vnd die Thür auffthun / zu dem werde ich eingehen / vnnd das Abendmal mit jhm halten / vnd er mit mir.

See / ieg ſtaar faar Dørren / oc bancker paa / der ſom nogen vil høre min Røſt / oc oplade Dørren / til den vil ieg gaa ind / oc holde Naduere met hannem / oc hand met mig.

21. Wer überwindet / dem wil ich geben / mit mir auff meinem Stul zu ſitzen / wie ich überwunden habe / vnd bin geſeſſen mit meinem Vater auff ſeinem Stul.

Huo ſom offueruinder / den vil ieg giffue / at ſide met mig paa min Stoel / lige ſom ieg offueruant / Oc ſad met min Fader paa hans Stoel.

22. Wer Ohren hat der höre / was der Geiſt den Gemeinen ſaget.

Huo ſom haffuer Øern hand høre / huad Aanden ſiger til Menigheden.

Das IIII. Capitel.

DArnach ſahe ich / vnd ſihe / eine Thür ward auffgethan im Himmel / vnd die erſte ſtim̃ / die ich gehöret hatte mit mir reden / als eine Poſaune die ſprach: Steig her / ich will dir zeugen / was nach diſem geſchehen ſol.

DEr effter ſaa ieg / oc ſee / der bleff en Dør opladen i Himmelen / oc den første røſt / ſom ieg haffde hørt tale met mig / ſom en Baſune / hun ſagde / Stig hid / Jeg vil viſe dig / huad her effter ſkal ſke.

2. Vnd alſo bald war ich im Geiſt / vnnd ſihe / ein Stul ward geſetzt im Him̃el / vnd auff dem Stul ſaß einer.

Oc ieg vaar ſtrax i Aanden / oc ſee / der bleff en Stoel ſæt i Himmelen / oc der ſad en paa Stolen.

Kapitola III.

19. Já ty kteréž milugi / kárám a treſtcy. Protož rozhorliž ſe w milowánij / a čiň pokánij.

Ja ktorekolwiek miłuie / ty karzę y nauczam / ruſzże ſię y vpamiętay.

20 Aj yá ſtogijm v dweřij a tluku: geſtliže kdo vſlyſſij hlas můg / a otewře mi dwéře / wegduť k němu: a buduť s nim wečeřeti / a on ſemnau.

Oto ſtoię v drzwi y kołácę / ieſliby kto vſłyſzał głos moy / y otworzył drzwi / wnidę do niego / y będę z nim wieczerzał / á on zemną.

21. Kdo ſwijtězý / dámť gemu ſeděti s ſebau na Trůnu mém / yako y yá ſwijtězyl gſem / a ſedijm s Otcem mým na Trůnu geho.

Jeſliby kto zwyćiężył dam mu ſiedzieć zemną na ſtolcu moim / iákom ia też zwyćiężył / y ſiedzę z Oycem moim ná ſtolcu iego.

22. Kdo má vſſy / ſlyſſiž coť Duch prawij Cýrkwijm.

Kto ma vcho / niech ſłyſzy co Duch mowi kośćiołom.

Kapitola IIII.

POtom gſem widěl / a hle dwéře otewřené w Nebi / a hlás prwnj kterýž gſem ſlyſſal yako Trauby / ana mluwij ſemnau / řkaucy: Wſtup ſem / a okážiť tobě coſe má ſtáti brzo potom.

ZA tymem widział / á oto drzwi otworzone w niebie / á głoś pierwſzy ktorym ſłyſzał iáko trąby mowiącey zemną / rzekł: Wſtąp ſam / á pokáżę ćy rzeczy ktore muſzą być potym.

2. A hned gſem byl w wytrženij Ducha. A hle Stolice poſtawená byla na Nebi / a na Stolicy geden ſeděl.

Nátychmiaſt tedy byłem záchwycon od Ducha / á oto ſtolec był poſtáwion ná niebie / á niektory na ſtolcu ſiedział.

ד

3 וְדְיָתֵב דָּמֵא הוּ בְּחֶזְוָנָא לְכֵאפָּ דְּפַנְתִּירֵי וְלְסַמְקָנָא וְקֶשְׁתָּא חֲדַר לְתַרְוְנוֹס דָּמֵא הוּ לְחֶזְוָנָא דְּאַסְמַרַגְדָּא ׃

E colui che ſedeua era d'aſpetto ſimile ad vna pietra di diaſpro e di ſardio: e l'arco celeſte era intorno al trono, d'aſpetto ſimile ad vno ſmeraldo.

4 וַחֲדַר לְתַרְוְנוֹס כּוּרְסְיָא עֶסְרִין וְאַרְבְּעָא וְעַל כ כּוּרְסַיָ חֲזִית דְּיָתְבִין עֶסְרִין וְאַרְבְּעָא קַשִּׁישֵׁא וְהָווּ עֲטִיפִין בְּנַחְתָּ חִוָּרְתָּא וְהָווּ לְהוֹן עַל רֵישַׁיְהוֹן כְּלִילֵא דְדַהְבָּא ׃

Erano ancora intorno al trono ventiquattro ſedie: e ſopra le ſedie viddi ventiquattro Seniori à ſedere, veſtiti di veſte bianche: & haueuano ſopra i lor capi corone d'oro.

5 וּמֶן תַּרְוְנוֹס נָפְקִין בַּרְקֵא וְרַעְמֵא וְקָלֵא וְשַׁבַע מְנָרְתָא דְנוּרָ מַנְהְרִין קֳדָם תַּרְוְנוֹס דְּהָנוֹן אֶנּוּן שְׁבַע רוּחֵא דַּאלָהָא ׃

E dal trono vſciuano folgori e tuoni, e voci: & erano dinanzi [illegible]ono ſette lampane di fuoco che ardeuano, lequali ſono i ſette ſpiriti di Dio.

6 וְקֳדָם כּוּרְסְיָא הוּ יַמָּא דְּזְגוּגִיתָא דְּדָמֵא לְקְרוּסְטַלָּא בַּיְנַת תַּרְוְנוֹס וַחֲדַר לְתַרְוְנוֹס אַרְבַּע ח חַיְוָתָא מְלַיָן עַיְנֵא מֶן קֳדָם וּמֶן בֶּסְתַּר ׃

Era ancor dinanzi al trono come vn mare di vetro ſimile à criſtallo: e nel mezo del trono, & intorno al trono quattro animali pieni d'occhi dinanzi e di dietro.

7 וְחַיוּתָא קַדְמָיְתָ דָּמְיָא לְאַרְיָא וְחַיוּתָ דְּתַרְתֵּין דָּמְיָא לְתוֹרָ וְחַיוּתָא תְּלַר הֲוָא לָהּ פַּרְצוּפָה אֵיךְ בַּר נָשָׁ וְחַיוּתָא רְבִיעָיְתָא דָּמְיָא לְנֶשְׁרָא פָּרָחָ ׃

E il primo animale era ſimile ad vn leone: e il ſecondo animale ſimile ad vn vitello: e il terzo animale haueua la faccia come vn huomo: e il quarto animale era ſimile ad vn aquila volante.

ד

3 וְאֲשֶׁר יָשַׁב דּוֹמֶה הָיָה בַּמַּרְאֶה לְאֶבֶן יָשְׁפֶה וְלְאֹדֶם וְקֶשֶׁת מִסָּבִיב לַכִּסֵּא כִּדְמוּת עֵין־בָּרֶקֶת ׃

Y el que eſtaua aſſentado, era àl pareçer ſemejante à vna piedra de Iaſpe y de Sardonia, y el arco del cielo eſtaua àl derredor del throno ſemejante en el aſpecto à la Eſmeralda.

4 וּמִסָּבִיב לַכִּסֵּא כִּסְאוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע וְעַל־הַכִּסְאוֹת רָאִיתִי אֶת־עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים יוֹשְׁבִים הַמְּלֻבָּשִׁים בּוּץ וְהָיוּ לָהֶם עַל־רָאשֵׁיהֶם עֲטָרוֹת זָהָב׃

Y àl derredor del throno auia veyntiquatro ſillas: y vide ſobre las ſillas veyntiquatro Ancianos ſentados, veſtidos de ropas blancas: y tenian ſobre ſus cabeças coronas de oro.

5 וּמִכִּסֵּא יָצְאוּ בְרָקִים רְעָשִׁים קוֹלוֹת וְשִׁבְעַת לַפִּידֵי אֵשׁ בּוֹעֲרִים לִפְנֵי הַכִּסֵּא שֶׁהֵם שֶׁבַע רוּחוֹת אֱלֹהִים ׃

Y del throno ſalian relampagos, y truenos, y bozes: y auia ſiete lamparas de fuego que eſtauan ardiendo delante del throno, las quales ſon ſiete Eſpiritus de Dios.

6 וְלִפְנֵי־הַכִּסֵּא יָם זַךְ כְּמַרְאֶה זְכוּכִית וּבְתוֹךְ הַכִּסֵּא וּמִסָּבִיב לַכִּסֵּא דְמוּת אַרְבַּע חַיּוֹת הַמְלֵאוֹת עֵינַיִם פָּנִים וְאָחוֹר ׃

Y delante del throno auia como vn mar de color de vidro ſemejante àl criſtal: y en medio del throno, y àl derredor del throno quatro animales llenos de ojos delante y detras.

7 וְחַיָּה הָרִאשׁוֹנָה כִּפְנֵי אַרְיֵה וְחַיָּה הַשֵּׁנִית כִּפְנֵי שׁוֹר וְחַיָּה הַשְּׁלִישִׁית הָיוּ לָהּ כִּפְנֵי אָדָם וְחַיָּה הָרְבִיעִית כִּפְנֵי נֶשֶׁר יֹדְאֶה ׃

Y el primer animal era ſemejante à vn leon y el ſegundo animal, ſemejante à vn bezerro, y el terçer animal tenia la cara como de hombre: y el quarto animal, ſemejante àl Aguila que buela.

δ'.

3. Καὶ ὁ καθήμενος ἦν ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίῳ· καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ.

Or celui qui eſtoit aſſis, eſtoit ſemblable de regard a vne pierre de iaſpe, & de ſardoine: & l'arc celeſte eſtoit à l'entour du throne, ſemblable à voir à vne eſmeraude.

4. Καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἴκοσι καὶ τέσσαρες· καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι καὶ τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς· καὶ ἔσχον ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς.

Et à l'entour du throne y auoit vingt-quatre ſieges: & ie vi ſur les ſieges vingt-quatre anciens aſſis, veſtus d'habillemens blancs, & qui auoyent ſur leurs teſtes des couronnes d'or.

5. Καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ φωναί, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ.

Et du throne procedoyent eſclairs, & tonnerres, & voix: & y auoyt ſept lampes de feu ardentes deuant le throne, leſquelles ſont les ſept eſprits de Dieu.

6. Καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.

Et au deuant du throne y auoit vne mer de verre ſemblable à cryſtal: & au milieu du throne & à l'entour du throne quatre animaux pleins d'ieux deuant & derriere.

7. Καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ.

Et le premier animal eſtoit ſemblable à vn lion: & le ſecond animal ſemblable à vn veau: & le troiſieme animal auoit la face comme vn homme: & le quatrieme animal eſtoit ſemblable à vne aigle volante.

CAP. IIII.

3. Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu lapidis iaſpidis, & ſardini: & iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ.

And he that ſate / was to looke vpon / like vnto a iaſper ſtone / and a ſardine / & there was rainebowe rounde about the throne in ſight like to an emeraude.

4. Et in circuitu ſedis, ſedilia viginti quatuor: & ſuper thronos, viginti quatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

And rounde about the throne were foure and twenty ſeats / and vpon the ſeats I ſaw foure and twenty Elders ſitting / clothed in white raiment / and had on their heads crownes of golde.

5. Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & ſeptem lampades ardentes ante thronum, qui ſunt ſeptem Spiritus Dei.

And out of the throne proceeded lightnings / and thundrings / and voyces / and there were ſeuen lampes of fire / burning before the throne / which are the ſeuen Spirits of God.

6. Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum ſimile cryſtallo: & in medio ſedis, & in circuitu ſedis quatuor animalia plena oculis antè & retrò.

And before the throne there was a ſea of glaſſe like vnto cryſtall: and in the mids of the throne / and rounde about the throne were foure beaſtes full of eyes before & behinde.

7. Et animal primum, ſimile leoni: & ſecundum animal, ſimile vitulo: & tertium animal, habens faciem quaſi hominis: & quartum animal, ſimile aquilæ volanti.

And the firſt beaſt was like a lyon / and the ſecond beaſt like a calfe / and the third beaſt had a face as a man / and the fourth beaſt was like a flying egle.

Das IIII. Capitel.

3. Vnd der da ſaß / war gleich anzuſehen / wie der ſtein Jaſpis vnd Sardis / vnd ein Regenbogen war vmb den Stul / gleich anzuſehen wie ein Smaragd.

Oc den ſom der ſad / vaar lige at ſee til / ſom den Steen Jaſpis oc Sardis / oc der vaar en Regnbue / om Stolen / lige at ſee til / ſom en Smaragd.

4. Vnd vmb den Stul waren vier vndzweintzig Stůle / vnnd auff den Stůlen ſaſſen viervndzweintzig Elteſten / mit weiſſen Kleidern angethan / vnd hatten auff jren Håuptern gůldene Kronen.

Oc om den Stoel vaare fire oc tiue ſtole / oc paa de ſtole ſade fire oc tiue Eldſte / klædde met huide Klæder / oc de haffde Guldkruner paa deris Hoffuit.

5. Vnd von dem Stul giengen auß / Blitz / Donner / vnd Stimme / vnd ſieben Fackeln mit Fewer brandten fůr dem ſtul / welches ſind die ſieben Geiſter Gottes.

Oc der ginge aff den Stoel / Liunet / Torden oc røſter / oc ſiu bluſſ met Ild brende faar Stolen / ſom ere de ſiu Guds Aander.

6. Vnd fůr dem Stul war ein glåſern Meer / gleich dem Chryſtall / vnd vnd mitten im Stul / vnnd vmb den Stul vier Thièr / voll Augen vornen vnd hinden.

Oc faar Stolen vaar it Glaſſ haff / lige ſom Chriſtal / oc mit i Stolen / oc om Stolen fire Diur / fulde met Øyen faare oc bag.

7. Vnd das erſte Thier war gleich einen Lǒwen / vnnd das ander Thier war gleich einem Kalbe / vnd das dritte hatte ein Antlitz wie ein Menſch / vnnd das vierdte Thier gleich einem fliegenden Adler.

Oc det førſte Diur vaar lige ſom en Løwe / oc det andet Diur vaar lige ſom en Kalff / oc det tredie haffde it anſict lige ſom it Menniſke / oc det fierde diur lige ſom en fluende Ørn.

Kapitola IIII.

3. A ten kterýž ſedĕl / byl podoben wzezřenij Kamene Jaſpida / a Sardna / a Duha byla okolo Stolice / yakoby hledĕl na Kámen Smaragd.

A then ktory ſiedźiał / poyzrzeniem był podobny kámieniu Jáſpiſowemu y Sárdynowemu / á wſzędy około ſtolcá byłá tęczá / poyzrzeniem podobna Smárágdowi.

4. A okolo Stolice / bylo giných Stolic čtyřimecýtma: na Stolicých ſedĕlo čtyřimecýtma Starcůw / gſauce oblečeni w Raucha bijlá a na hlawách gegich Koruny Zlaté.

A wſzędy około ſtolcá było ſtolcow cztérzy á dwádźieśćia / á ná ſtolcach widźiałem dwádźieśćiá y cztérzech ſtárſzych ſiedzących / oblecżonych w ſzáthy białe y máiących ná głowách ſwych korony złote.

5. A z Trůnu pocházelo blýſkánij / a hlaſowé y Hromobitij: A ſedm Swěc hořelo před Truonem / kteréž gſau ſedm Duchuow Božijch.

A z ſtolcá wychodźiły łyſkáwice / y gromy / y głoſy / á ſiedm lamp ogniſtych gorájących przed ſtolcem / ktore ſą ſiedm duchow Bożych.

6. A před oblijčegem Stolice bylo yako Vmywadlo ſklenné / podobné Křiſſtálu: A v proſtřed Stolice / a okolo Stolice čtyři Zwijřata plná očij / s předu y s zadu.

Było też przed ſtolcem morze ſzkláne podobne Kryſztałowi / á w pośrzodku y wſzędy około ſtolcá czworo zwierząt pełnych oczu z przodku y z tyłu.

7. A Zwijře prwnij podobné Lwu: A druhé Zwijře podobné Teleti: A třetij Zwijře mage twář yako Czlowěkij: A čtwrté Zwijře podobné Orlicy létagijcý.

A pierwſze zwierzę było podobne Lwowi / á wtóre zwierzę podobne Cielcowi / á trzecie zwierzę miało oblicze iáko człowiek / á czwarte zwierzę podobne Orłowi lecącemu.

ד

8 וְאַרְבַּע חַיוָתָא חְדָא וְחְדָא לְנַפְשָׁה הְוַו לָה גַּפָּתָא גַּפְּתָא שֶׁתָא בְּחְדָר וּמֶן לְגַו מַלְיָן עַיְנָא וְנִיחָא לַית לְהוֹן בְּאִימָמָא וַבְלִלְיָא וְאָמְרִין קַדִּישָׁא קַדִּישָׁא קַדִּישָׁא מָרְיָא אֱלָהָא הַו דְּכֹל אָחִיד דְּהְוָא דְּאִיתַוְהי וַדְּהְוֵא׃

E i quattro animali haueuano, ciaſcun di loro ſei ale d'intorno e dentro, erano pieni d'occhij: e non haueuano mai ripoſo giorno e notte, dicendo, Santo, ſanto, ſanto, il Signore Iddio onnipotente, che era, e che è, e che dee venire.

9 וְכַד יְהַבוּ חַיוָתָא תֶּשְׁבּוּחְתָּא וְאִיקָרָא וְתַוְדִּיתָא לְמַן דְּיָתֶב עַל תַּרְוָנוֹס דְּחַיָא לְעָלַם עָלְמִין׃

E quando quegli animali dauano gloria, & honore, o ringratiamento à colui che ſiede ſopra il trono, à colui che viue ne ſecoli de ſecoli.

10 וְנָפְלוּ עֶסְרִין וְאַרְבְּעָא קַשִּׁישָׁא קְדָמוֹהי דְּיָתֵב עַל תַּרְוָנוֹס וְסָגְדוּ לֵה דְּחַיָא לְעָלַם עָלְמִין וְרָמְיו לְכְלִילַיְהוֹן קְדָם תַּרְוָנוֹס וְאָמְרוּ׃

I venti quattro Seniori ſi gittauano dinanzi à colui che ſiede in ſul trono, & adorauano lui che viue per infiniti ſecoli, e metteuano le lor corone dinanzi al trono, dicendo.

11 שָׁוֶא אַנְתְּ מָרַיָא לְמֶקְבַּל תּוֹשְׁבּחְתָּא וְאִיקָרָא וְחַיְלָא מֶטוּל דְּאַנְתְּ בְּרַית כֹּל מֶדֶם וּבְצֶבְיָנָך אִיתַיְהוֹן וְאֶתְבְּרִיו׃

Signore, tu ſei degno di riceuer gloria, e honore, e potentia: percioche tu hai create tutte le coſe, e per la tua volontà ſono, e ſon ſtate create.

ה

1 וַחְזֵא הֱוִית וְהָא בְּאִידֵה יַמִּינָא דְּיָתֵב הְוָא עַל תַּרְוָנוֹס כְּתָבָא כְּתִיבָא מֶן לְגַו וּמֶן לְבַר וּמְחַתְּמָא בְּשַׁבְעָא חָתְמִא׃

Dipoi io viddi nella deſtra di colui che ſedeua ſopra il trono, vn libro ſcritto di dentro e di fuore: ſigillato con ſette ſigilli.

ד

8 וְאַרְבַּע חַיּוֹת שֵׁשׁ כְּנָפַיִם וְשֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאַחַת מִסָּבִיב וּמִחוּץ מְלֵאוֹת עֵינַיִם וּמְנוּחָה לֹא יֶשׁ־לָהֶם יוֹמָם וָלַיְלָה לֵאמֹר קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ יְהוָה צְבָאוֹת כָּל־יָכוֹל אֲשֶׁר הָיָה וְהֹוֶה וְיִהְיֶה׃

Y los quatro animales tenian cada vno por ſi ſeys las alderredor; y de dentro eſtauan llenos de ojos; y no tenian repoſo dia ni noche, diziendo: Sancto, Sancto, Sancto es el Sennor Dios todo poderoſo, que era, y que es, y que ha de venir.

9 וְכַאֲשֶׁר נָתְנוּ הַחַיּוֹת כָּבוֹד וְהָדָר וְתוֹדָה לַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא לְחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y quando aquellos animales dauan gloria, y honrra, y alabança alque eſtaua ſentado en el throno, alque biue para ſiempre jamas.

10 אָז־נָפְלוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים לִפְנֵי יוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת־עַטְרוֹתָם לִפְנֵי הַכִּסֵּא לֵאמֹר׃

Los veyntiquatro Ancianos ſe proſtrauan delante del que eſtaua ſentado enel throno, y adorauan àlque biue para ſiempre jamas: y echauan ſus coronas delante del throno, diziendo:

11 שָׁוֶה לְךָ יְהוָה לָקַחַת כָּבוֹד וְהָדָר וּגְבוּרָה כִּי־אַתָּה בָּרָאתָ אֶת־כֹּל וּבַעֲבוּר רְצוֹנְךָ הָיוּ וְנִבְרָאוּ׃

Sennor, digno eres de recebir gloria, y honrra, y virtud: porque tu criaſte todas las coſas, y por tu voluntad tienen ſer, y fueron criadas.

ה

1 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אֶל־יַד יְמִינוֹ אֲשֶׁר יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא מְגִלַּת סֵפֶר וְהִיא כְתוּבָה פָּנִים וְאָחוֹר נֶחְתּוֹמָה בְּשִׁבְעָה חוֹתָמִים׃

Y vide en la mano derecha del que eſtaua ſentado ſobre el throno vn libro eſcripto de dentro y defuera, ſellado co ſiete ſellos.

δ.

8. Καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθ' ἓν αὐτῶν εἶχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμοντα ὀφθαλμῶν· καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντα, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ ὁ ἐρχόμενος.

Et les quatre animaux auoyent chacun à part ſoi ſix ailes à l'entour: & par dedans eſtoyent pleins d'yeux: & n'ont point de ceſſe iour ne nuict, diſans, Sainct, ſainct, ſainct, le Seigneur Dieu tout-puiſſant, Qui eſtoit, & qui eſt, & qui eſt a venir.

9. Καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα δόξαν, καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Or quand les animaux donnoyent gloire, & honneur, & action de graces a celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, a celui qui eſt viuant ès ſiecles des ſiecles.

10. Πεσοῦνται οἱ εἴκοσι καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνοῦσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες.

Les vingt quatre anciens ſe proſternoyent deuant celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, & adoroyent le Viuant ès ſiecles des ſiecles, & iettoyent leurs couronnes deuant le throne, diſans.

11. Ἄξιος εἶ κύριε λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν. ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτίσθησαν.

Seigneur, tu es digne de receuoir gloire, & honneur, & puiſſance: car tu as creé toutes choſes, & à ta volonté elles ſont, & ont eſté creées.

ΚΕΦΑΛ. ε.

ΚΑὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά.

Puis ie vi en la main droite de celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, vn liure eſcrit dedans & dehors, ſcellé de ſept ſeaux.

CAP. IIII.

8. Et quatuor animalia, ſingula eorum, habebant alas ſenas in circuitu: & intus plena ſunt oculis, & requiem non habebant die ac nocte, dicentia, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.

And the foure beaſtes had ech one of thē ſixe winges about him / and they were full of eyes within / and they ceaſed not day nor night / ſaying / Holy / holy / holy Lord God allmightie / Which was / and Which is / and Which is to come.

9. Et cum darent illa animalia gloriam & honorem, & benedictionem ſedenti ſuper thronum, viventi in ſecula ſeculorum.

And when thoſe beaſtes gaue glorie / and honour / and thanks to him that ſate on the throne / which liueth for euer and euer.

10. Procidebant vigintiquatuor ſeniores ante ſedentem in throno, & adorabant viventem in ſecula ſeculorum, & mittebant coronas ſuas ante thronum, dicentes.

The foure and twentie Elders fell down before him that ſate on the throne / and worſhipped him / that liueth for euermore / and caſt their crownes before the throne / ſaying.

11. Dignus es Domine Deus noſter accipere gloriam & honorem & virtutē: quia tu creaſti omnia, & propter voluntatem tuam erant & creata ſunt.

Thou art worthy / O Lorde / to receiue glory and honour / and power: for thou haſt created all thinges / and for thy willes ſake they are / and haue bene created.

CAP. V.

ET vidi in dextera ſedentis ſupra thronum, librū ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem.

And I ſawe a right hand of him that ſate vpon the throne / a Booke written within / and on the backeſide / ſealed with ſeuen ſeales.

Das IIII. Capitel.

8. Vnd ein jegliches der vier Thieren hatte ſechs Flügel vmbher / vnd waren innwendig voll augen / vnnd hatten keine ruhe tag vnd nacht / vnd ſprachen: Heilig / heilig / heilig iſt Gott der HERR / der Allmächtige / der da war / vnnd der da iſt / vnd der da kompt.

Oc huert aff de fire Diur haffde ſex Vinge trint omkring / oc de vaare inden til fulde met øyen / oc haffde ingen rolighed dag eller nat / oc ſagde / Hellig / hellig / hellig er Gud den Allmectigſte HERRE / den ſom vaar / oc den ſom er / oc den ſom kommer.

9. Vnd da die Thiere gaben preiſe vnd ehre / vnd danck dem / der da auff Stul ſaß / der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc der Diurene gaffue den priſſ oc ære oc tack / ſom ſad paa Stolen / den ſom leffuer fra euighed til euighed.

10. Fielen die vier vnd zweintzig Elteſten für den / der auff dem Stul ſaß / vnnd beteten an den / der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit. Vnd wurffen jhre Kronen für den Stul / vnd ſprachen:

Da fulde de fire oc tiue Eldſte ned fra den / ſom ſad paa Stolen / oc tilbade hannem / ſom leffuer fra euighed til euighed. Oc de kaſte deris Kruner faar Stolen / oc ſagde.

11. HERR du biſt wirdig zu nemen preiß vnd ehre vnd krafft / Denn du haſt alle ding geſchaffen / vnnd durch deinen willen haben ſie das weſen / vnd ſind geſchaffen.

HERRE du eſt verdig til at tage priſſ oc ære oc Krafft Thi du ſkabte alle ting / oc formedelſt din vilie haffue de deris verelſe / oc ere ſkabte.

Das V. Capitel.

Vnnd ich ſahe in der rechten Hand deß / der auff dem Stul ſaß / ein Buch / geſchrieben inwendig vnd außwendig verſiegelt mit ſieben Siegel.

OC jeg ſaa i hans høyre Haand / ſom ſad paa Stolen / en Bog ſom vaar ſcreffuen inden oc vden til / oc beſeglet met ſin Indſegele.

Kapitola IIII.

8. A ta čtyři Zwijřata gedno každé z nich mělo ſſeſt křidel okolo / a wnitř plná gſau očij: a neměla odpočinutij we dne y w noci řijkagijce: Swatý / Swatý / Swatý Pán Bůh wſſemohucý / kterýž byl / a kterýž geſt / a kterýž přigijti má.

A to cżworo zwierzat káżde z nich miáło po ßeśći ſkrzydel wkoło wewnatrz były pełne oczu / we dnie y w nocy bez przeſthanku mowiac: Swięty / święty / święty Pan Bog wßech mogacy / kthory był / y ieſt / y przidźie.

9 A když ta Cžtyři Zwijřata wzdáwala Sláwu / Cžeſt / y Chwálu ſedjcýmu na Trůnu / žiwému na wěky wěků.

A gdy ony zwierzetá dawáły chwałe y cżeść / y dźięk cżynienie / temu ktory śiedział ná ſtolcu / y żywie ná wieki wiekow.

10. Padalo čtyřimecýtma Starců před tijm kterýž ſeděl na Trůnu / a klaněli ſe žiwemu na wěky wěkuow / a ſkládali Koruny ſwé před Trůnem / řkauce:

Vpadáli cżterzey á dwádźieśćiá ſtárßych przed onym ktori ſiedział ná ſtolcu / y chwałe dawali żywiacemu ná wieki wiekow / y zárzucáli korony ſwe przed ſtolec / mowiac:

11. Hoden gſy Pane Bože náš přigijti Sláwu / a cžeſt / y moc / neb gſy ty ſtwořil wſſeckny wěcy / a ſkrze twau wuoli byly / y ſtwořeny gſau.

Godźieneś Pánie wźiac chwałe / y cżeść / y moc / ábowiemeś ty ſtworzył wßythkie rzeczy / á dla woley twoiey zſtáły ſie / ſtworzone ſa.

Kapitla V.

Y Widěl gſem w Prawicy Sedjcýho na Trůnu / Knijhy popſané wnitř y zewnitř / zapečetěné ſedmi Pečetmi.

Y zá thymem widźiał ná práwicy tego ktory śiedział ná ſtolcu kśięgi ná piſáne wewnatrz y zwierzchu / zápieczetowáne śiedmia pieczęći.

ה

2 וַחְזִיא הֲוִית לְמַלְאַכָא
חַסִּינָא דְּמַכְרֵז הֲוָא בְּקָלָא
רָמָא מַן הוּ דְּשָׁוֵא לְמֶפְתַּחוּ
כְּתָבָא וְלְמֶשְׁרָיוּ חָתָמוּהִי ׃

E viddi vn Angelo poſſente, che prònuntiaua ad alta voce, Chi è degno d' aprire il libro e di ſcioglière i ſuoi ſigilli?

3 וְאנָשׁ לָא אֶשְׁתְּכַח בִּשְׁמַיָּא
וְלָא בְּאַרְעָא וְאַף לָא תְּחִית
אַרְעָא לְמֶפְתְּחוּ כְּתָבָא
הָדָא וְלָא לְמֶחְזָא לֵהּ ׃

E niuno poteua nè nel cielo, nè ne la terra, nè ſotto la terra aprire il libro, nè riguardarlo.

4 וְאֶנָא בְּכִית סַגִּי מֶטוּל
דְּאנָשׁ לָת אֶשְׁתְּכַח דְּהוּ
שָׁוֵא לְמֶפְתַּח וְלְמֶקְרָא
לִכְתָבָא וְלָא לְמֶחְזָא לֵהּ ׃

Onde io piangeuo molto forte, che niuno fuſſe trouato degno d'aprire e leggere il libro, ne di guardarlo.

5 חַד דֵּין מֶן קַשִּׁישֵׁא אָמַר
לִי לָא תִּבְכֵּא הָא זְכָא לֵהּ
אַרְיָא דְּהוּ מֶן שִׁבְטָא
דִּיהוּדָא עִקָּרָא דְּדָוִיד
לְמֶפְתְּחוּ לִכְתָבָא וְלְמֶשְׁרָיוּ
לְשַׁבְעָא חָתָמוֹהִי ׃

E vno de Seniori mi dice, Non piangere: ecco, il Leone che è da la tribu di Iuda, la radice di Dauid, ha vinto d'aprire il libro, e ſcioglière i ſuoi ſette ſigilli.

6 וַחְזִיא הֲוִית וְהָא בְּמֶצְעַת
דְּתְרוֹנוֹס וְאַרְבַּעַת חַיְוָתָא
וּבְמֶצְעַת קַשִּׁישֵׁא אֶמְרָא
דְּקָאֵם אַיךְ מֶתְקְטַל הוּ
אִית לֵהּ שְׁבַע קַרְנִין וְשְׁבַע
עַיְנִין דְּאֶנּוּן שְׁבַע רוּחָא
דְּאַלָהָא דְּשַׁדִּרְהוּן בְּכֻל
אַרְעָא ׃

Allora io viddi, & ecco nel mezo del trono, e de quattro animali, e nel mezo de Seniori, vn Agnello che ſtaua là come occiſo, ilquale haueua ſette corna, e ſette occhij che ſono i ſete ſpiriti di Dio mandati per tutta la terra.

7 וְאֶתָא וְנְסַב לִכְתָבָא
מֶן אִידָא יַמִּינָא הוּ דְּיָתֶב
עַל תְּרוֹנוֹס ׃

E venne, e preſe il libro de là deſtra di colui che ſedeua ſopra il trono.

ה

2 וָאֶרְאֶה אֶת־מַלְאָךְ גִּבּוֹר
הַקּוֹרֵא בְּקוֹל גָּדוֹל מִי־שָׁוֶה לוֹ
לִפְתֹּחַ אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וּלְפַתֵּחַ
אֶת־חוֹתָמֶיהָ ׃

Y vide vn fuerte Angel, predicando à alta boz; Quien es digno de abrir el libro, y de deſatar ſus ſellos;

3 וְאִישׁ לֹא יָכֹל גַּם בַּשָּׁמַיִם
וְגַם בָּאָרֶץ וְגַם תַּחַת הָאָרֶץ
לִפְתֹּחַ אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וְלֹא
לִרְאוֹתָהּ ׃

Y ninguno podia ni en el cielo, ni en la tierra, ni debaxo de la tierra abrir el libro, ni mirarlo

4 וַאֲנִי בָּכִיתִי הַרְבֵּה מְאֹד כִּי־
אִישׁ לֹא נִמְצָא הַשָּׁוֶה לִפְתּוֹחַ
וְלִקְרֹא אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וְגַם
לֹא לִרְאוֹתָהּ ׃

Y yo lloraua mucho, porque no auia ſido hallado ninguno digno de abrir el libro, ni de leerlo, ni de mirarlo.

5 וְאֶחָד מִן־הַזְּקֵנִים אָמַר אֵלַי
אַל־תִּבְכֶּה הִנֵּה הִגְבִּיר הָאַרְיֵה
הַהֹוֶה מִשֵּׁבֶט יְהוּדָה שֹׁרֶשׁ דָּוִד
יִפְתַּח אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר וִיפַתֵּחַ
אֶת־שִׁבְעָה חוֹתָמִים ׃

Y vno de los Ancianos me dize: No llores: heaqui el Leon del tribu de Iuda, la Rayz de Dauid, que ha vencido para abrir el libro, y deſatar ſus ſiete ſellos.

6 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה בְּתוֹךְ הַכִּסֵּא וּבְתוֹךְ
אַרְבַּע חַיּוֹת וּבְתוֹךְ הַזְּקֵנִים כֶּבֶשׂ
הָעוֹמֵד כְּמוֹ נִטְבָּח וְהָיוּ לוֹ שֶׁבַע
קְרָנוֹת וְשִׁבְעַת עֵינַיִם שֶׁהֵם
שֶׁבַע רוּחוֹת אֱלֹהִים הַנִּשְׁלָחוֹת
בְּכָל־הָאָרֶץ ׃

Y mire: y heaqui en medio del throno y de los quatro animales, y en medio de los Ancianos, eſtaua vn Cordero como muerto, que tenia ſiete cuernos, y ſiete ojos, que ſon los ſiete eſpiritus de Dios embiados en toda la tierra.

7 וַיָּבֹא וַיִּקַּח אֶת־מְגִלַּת הַסֵּפֶר
מִימִין הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא ׃

Y el vino, y tomo el libro de la mano derecha de aquel que eſtaua ſentado en el throno.

ε.

2. Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ, τίς ἐστιν ἄξιος ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ;

Ie vi auſſi vn fort Ange, publiant à haute voix, Qui eſt digne d'ouurir le liure, & de deſlier les ſeaux d'icelui?

3. Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό.

Or nul ne pouuoit ni au ciel, ni en la terre, ni au deſſous de la terre ouurir le liure, ne le regarder.

4. Καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολλὰ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό.

Dont ie pleuroye tresfort, pource que nul n'eſtoit trouué digne d'ouurir le liure, ne de le lire, ne de le regarder.

5. Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε· ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων, ὁ ὢν ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα, ἡ ῥίζα δαυὶδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.

Et vn des anciens me dit, Ne pleure point? voici, le lion qui eſt de la tribu de Iuda, la racine de Dauid a vaincu pour ouuir le liure, & deſlier les ſept ſeaux d'icelui.

6. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτὰ, ἅ εἰσι τὰ ἑπτὰ τοῦ θεοῦ πνεύματα, τὰ ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

Et ie regardai, & voici, au milieu du throne & des quatre animaux, & au milieu des anciens, vn agneau qui ſe tenoit là comme occis, ayant ſept cornes, & ſept yeux, qui ſont les ſept eſprits de Dieu enuoyes en toute la terre.

7. Καὶ ἦλθε, καὶ εἴληφε τὸ βιβλίον ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Et il vint, & print le liure de la main droite de celui qui eſtoit aſſis ſur le throne.

CAP. V.

2. Et vidi angelum fortem, prædicantem voce magna, Quis eſt dignus aperire librum, & ſolvere ſignacula eius?

And I ſaw a ſtrong Angell/ which preached with a loud voyce/ Who is worthie to open the booke/ and to looſe the ſeales thereof?

3. Et nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum, neque reſpicere illum.

And no man in heauen/nor in earth/ neyther vnder the earth/ was able to open/the Booke/neither to looke thereon.

4. Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus eſt aperire librum, nec videre eum.

Then I wept much/ becauſe no man was founde worthie to open/ an to reade the Booke/ neither to looke thereon.

5. Et unus de ſenioribus, dixit mihi: Ne fleveris, ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula eius.

And one of the elders ſaid vnto me/ Weepe not: beholde/ the Lyon which is of the tribe of Iuda/ the roote of Dauid/ hath obtained to open the Booke/ and to looſe the ſeuen ſeales thereof.

6. Et vidi, & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio ſeniorum, agnum ſtantem tanquam occiſum, habentem cornua ſeptem & oculos ſeptem: qui ſunt ſeptē Spiritus Dei, miſſi in omnem terram.

Then I beheld/ and lo/ in the middes of the throne/ & of the foure beaſtes and in the middes of the Elders/ ſtood a Lambe as though he had bene killed/ which had ſeuen hornes/ and ſeuen eyes which are the ſeuen ſpirits of God/ ſent into all the worlde.

7. Et venit, & accepit de dextera ſedentis in throno librum.

And he came/ and tooke the Booke out of the right hand of him that ſate vpon the throne.

Das V. Capitel.

2. Vnd ich ſahe einen ſtarcken Engel predigen mit groſſer ſtimm: Wer iſt wirdig das Buch auffzuthun/ vnd ſeine Sigel zu brechen?

Oc ieg ſaa en ſterck Engel predicke met ſtor røſt/ Huo er verdig til at oplade denne Bog/ oc opbryde hendis indſegle?

3. Vnd niemandt im Himmel noch auff Erden/ noch vnter der Erden/ kondte das Buch auffthun/ vnd darein ſehen.

Oc ingen i Himmelen eller paa Jordan/ eller vnder Jorden/ kunde oplade Bogen oc ſee der vdi.

4. Vnd ich weinet ſehr/ daß niemand wirdig erfunden ward das Buch auffzuthun vnd zu leſen/ noch darein zuſehen.

Oc ieg græd ſuarlige/ at der bleff ingen funden verdig til at oplade Bogen/ oc at læſe/ icke helder til at ſee der vdi.

5. Vnd einer von den Elteſten ſpricht zu mir: Weine nicht. Sihe/ es hat überwunden der Löwe/ der da iſt vom Geſchlecht Juda/ die Wurtzel Dauid/ auffzuthun das Buch/ vnnd zu brechen ſeine ſieben Sigel.

Oc en aff de Eldſte ſiger til mig/ Græd icke. See/ Louen vant/ ſom er aff Juda Slect/ Dauids roed/ at oplade Bogen/ oc opbryde hendis ſiu Jndſegle.

6. Vnd ich ſahe/ vnd ſihe/ mitten im Stul vnd der vier Thieren/ vnd mitten vnter den Elteſten/ ſtund ein Lamb/ wie es erwürget were/ vnnd hatte ſieben Hörner vnnd ſieben Augen/ welches ſind die ſieben Geiſter Gottes/ geſand in alle Land.

Oc ieg ſaa/ oc ſee mit it Stolen oc de fire Diur/ oc mit iblant de Eldſte ſtod it Lam/ ſom haffde veret ſlaget ihiel/ oc haffde ſiu Horn oc ſiu Oyen/ huilcke ere de ſiu Guds Aander/ ſom ere vdſende i alle Land.

7. Vnd es kam/ vnd nam das Buch auß der rechten Hand/ deß/ der auff dem Stul ſaß.

Oc det kom oc tog Bogen aff hans høyre Haand ſom ſad paa Stolen.

Kapitola V.

2. A widěl gſem Angela ſylného/ wolagijcýho hlaſem welikým/ a řkaucýho: Kdo gě hoden otewřijti Knijhy tyto/ á zruſſyti Pečeti gegich?

Y widziałem Aniołá mocnego/ ktory głoſem wielkim opowiedał: Ktoż ieſt godzien otworzyć kſięgi y odiąć pieczęci ich?

3. Y nemohl žádný/ ani na Nebi/ ani na Zemj/ ani pod Zemj otewřijti Kněh/ ani pohleděti na ně.

A żaden nie mogł ániw niebie/ áni na ziemi/ áni pod ziemią otworzyć kſiąg/ áni ná nie pátrzył.

4. A yá plakal gſem welmi/ že nenij nalezen žádný hoden otewřijti Kněh/ ani pohleděti na ně.

Jam tedy bárzo płákał/ iż żaden nie był náleźion godnym áby otworzył y czytał kſięgi/ áni ná nie pátrzyć.

5. Y řekl mi geden z Starcůw: Neplač/ ay ſwjtězyl geſt Lew z Pokolenij Judowa/ kořen Dawidůw/ kterýž hoden geſt aby otewřel Knihy/ a zruſſyl ſedm Pečetj gegich.

Thedy ieden z ſtárſzych rzekł mi: Nie płácz/ otho zwyciężył on Lew z pokolenia Judá plemię Dawidowe/ áby otworzył kſięgi/ y odiął ich ſiedm pieczęci.

6. Y widěl gſem/ a hle v proſtřed Trůnu a čtyř Zwijřat/ a v proſtřed Starcuow Beránek/ an ſtogij yako zabitý/ magijcý ſedm rohůw/ a ſedm očij: kteřž gſau ſedm Duchůw Božijch poſlaných na wſſecku Zemi.

A tákem pátrzył/ á oto między ſtolcem y czterémi zwierzęthy/ y między ſtárſzemi báránek ſtoiąc iáko zábity/ máiąc ſiedm/ rogow/ y oczy ſiedm/ ktorzy ſą ſiedm duchow Bożych/ poſłanych ná wſzytkę ziemię.

7. Y přiſſel á wzal Knijhy z Prawice toho kterýž ſeděl na Trůnu.

Ten przyſzedł/ y wziął kſięgi z práwice tego ktory ná ſtolcu ſiedział.

ה

8 וכד נסב כתבא הידין ארבעת חיותא ועסרין וארבעא קשישא נפלו על אפיהון קדם אמרא וחד חד הוו לה קיתרא ופילא דדהבא דמלין בסמא דאיתיהון צלותא דקדישין:

E come egli hebbe preso il libro, i quattro animali, e i ventiquattro Sensori si gitteron giu dinanzi à l' Agnello, hauendo ciascuno citere e fiale d' oro, piene d'incensamenti, che sono le orationi dei Santi.

9 מזמרין ומירא חדתא ואמרין שוא אנת דתסב לכתבא ולמפתחו לשבעא חתמוהי מטול דאתקטלת ופרקת לן לאלהא בדמך מן כל שבטא ולשנא ועמא ואמא:

E cantauano vna nuoua canzone, dicendo, Tu sei degno di pigliare il libro, e d' aprire i suoi sigilli: percioche tu sei stato ucciso, e ci hai ricomperati à Dio col tuo sangue, d' ogni tribu, e lingua, e popolo, e natione.

10 ועבדת לן לאלהן למלכא וכהנא ונמלך על ארעא:

E ci hai fatti al nostro Iddio, Re e Sacerdoti, e regnaremo sopra la terra.

11 וחזיא הוית ושמעת קלא דמלכא סגיאא דחדר תרונוס ולחיותא ולקשישא והוא מניניהון רבותא רבותא ואלפא אלפין:

Poi viddi, & vdij la voce di molti Angeli d' intorno al trono, & gli animali, e i Sensori: & era il lor numero dieci milia volte dieci milia, e mille volte mille.

12 דאמרין בקלא רמא שוא לאמרא דמתקטל למסבו חילא ועותרא וחכמתא וגבורתא ואיקרא ותושבחתא ותודתא:

Che diceuano ad alta voce, L' Agnello che è stato occiso, è degno di riceuer la potentia, e le ricchezze, e la sapientia, e la fortezza, e l' honore, e la gloria, e la laude.

ה

8 וכאשר לקח את־מגלת הספר אז עשרים וארבעה זקנים נפלו לפני הכבש ולאיש איש מהם היו לו כנורות ומחתות זהב המלאות קטרת אלה הן תפלות הקדושים:

Y quando vuo tomado el libro, los quatro animales, y los veyntiquatto Ancianos se prostraron delante del Cordero, teniendo cada vno harpas, y taçones de oro, llenos de perfumes, que son las oraciones de los sanctos.

9 וישרו שיר חדש לאמר שוה לך לקחת את־מגלת הספר ולפתח חותמיה כי־נטבחת ופדיתה אתנו לאלהים בדמיך מכל־שבט ולשון ועם וגוי:

Y cantauan vna nueua cancion diziendo: Digno eres de tomar el libro, y de abrir sus sellos porque tu fueste muerto, y nos has redemido para dios con tu sangre, de todo linage, y lengua, y pueblo, y nacion.

10 ותעשנו לאלהינו למלכים ולכהנים ונמלך על־הארץ:

Y nos has hecho para nuestro Dios Reyes y Sacerdotes, y reynaremos sobre la tierra.

11 וראיתי ושמעתי קול מלאכים רבים מסביב לכסא ולחיות ולזקנים ויהי־מספרם רבבות רבבות ואלפי אלפים:

Y mirê, y oy boz de muchos Angeles ál derredor del throno, y de los animales, y de los Ancianos; Y la multitud deellos era millones de millones.

12 לאמר בקול גדול שוה לכבש הנטבח לקחת כח ועשר וחכמה וגבורה וכבוד והדר ותודה:

Que dezian á alta boz; El Cordero que fue muerto es digno de tomar potencia, y riquezas, y sabiduria, y fortaleza, y honrra, y gloria, y alabança.

ε′.

8. Καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.

Et quand il eut prins le liure, les quatre animaux & les vingt-quatre anciens se prosternerent deuant l'Agneau, ayans vn chacun des harpes, & des phioles d'or pleines de parfuns, qui sont les prieres des saincts:

9. Καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους.

Et chantoyent vne chanson nouuelle, disans, Tu es digne de prendre le liure, & d'ouurir les seaux d'icelui: car tu as esté occis, & nous as rachetés à Dieu par ton sang, de toute tribu, & langue, & peuple, & nation:

10. Καὶ ἐποίησας ἡμᾶς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύσομεν ἐπὶ τῆς γῆς.

Et nous as faits Rois & Sacrificateurs à nostre Dieu: nous regnerons sur la terre.

11. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κυκλόθεν τοῦ θρόνου. καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων.

Puis ie regardai & i'ouïs la voix de plusieurs Anges à l'entour du throne & des anciens, & le nombre d'iceux estoit dix mille fois dix mille, & mile fois mille:

12. Λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ, ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγμένον, λαβεῖν τὴν δύναμιν, καὶ πλοῦτον, καὶ σοφίαν, καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν.

Et ils disoyent à haute voix, Digne est l'Agneau qui a esté occis, de receuoir puissance, & richesses, & sapience, & force, & honneur, & gloire, & louange:

CAP. V.

8. Et cùm aperuiſſet librum, quatuor animalia, & vigintiquatuor ſeniores ceciderunt coram Agno, habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quę ſunt orationes ſanctorum.

And when he had taken the Booke/ the foure beaſts/ & the foure and twenty Elders fell downe before the Lambe/ hauing euery one harpes and golden vialles full of odours/ which are ẏ prayers of ẏ Saints.

9. Et cantabant canticum novum, dicentes, Dignus es Domine accipere librum, & aperire ſignacula eius: quoniam occiſus es, & redemiſti nos Deo in ſanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione.

And they ſung a newe ſong/ ſaying/ Thou art worthy to take the Booke/ and to open the ſeales thereof/ becauſe thou waſt killed/ & haſt redemed vs to God by thy blood out of euery kindred/ and tongue/ and people/ and nation.

10. Et feciſti nos Deo noſtro regnum & ſacerdotes, & regnabimus ſuper terram.

And haſt made vs vnto our God Kings and Prieſtes/ and we ſhall reigne on the earth.

11. Et vidi, & audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & ſeniorum: & erat numerus eorum millia millium.

Then I behelde/ and I heard the voyce of many Angels round about the throne/ & about the beaſtes and the Elders/ and there were thouſand thouſands.

12. Dicentium voce magna: Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, accipere virtutem, & divinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

Saying with a loude voyce/ Worthie is the Lambe that was killed to receyue power and ryches/ and wiſdome/ and ſtrenght/ and honor/ and glory/ and prayſe.

Das V. Capitel.

8. Vnd da es das Buch nam/ da fielen die vier Thier vnd die vierundzwentzig Elteſten für das Lamb/ vnd hat ein jeglicher Harpffen/ vnnd gülden Schalen vol Rauchwercks/ welches ſind die Gebet der Heiligen.

Oc der det tog Bogen/ da fulde de fire Diur/ oc de fiere oc tiue Eldſte ned faar Lammet/ oc huer aff dem haffde Harper oc Guldſkaale fulde met Røgelſe/ ſom ere de Helligis Bøner.

9. Vnd ſungen ein new Lied/ vnnd ſprachen: Du biſt wirdig zu nemen das Buch/ vnd auffzuthun ſeine Siegel/ denn du biſt erwürget/ vnd haſt vns (GOTT) erkaufft mit deinem Blut/ auß allerley Geſchlecht vnnd Zungen vnd Volck vnd Heyden.

Oc de ſunge en ny Sang/ oc ſagde/ Du eſt verdig til at tage Bogen oc oplade hendis Indſegle/ thi du eſt ihielſlagen/ oc købte oſſ (Gud) met dit Blod/ aff allehonde Slect oc Tunger/ oc Folck oc Hedninge.

10. Vnd haſt vns vnſerm Gott zu Königen vnd Prieſtern gemacht/ vnd wir werden Könige ſein auff Erden.

Oc du giorde oſſ til Konger oc Preſter faat vor Gud/ oc wi ſkulle bliffue Konger paa Jorden.

11. Vnd ich ſahe/ vnd höret eine ſtimme viler Engel vmb den Stul/ vnnd vmb die Thiere/ vnd vmb die Elteſten her/ vnd jr zahl war viel tauſend mal tauſend.

Oc ieg ſaa/ oc hørde mange Englis røſt omkring Stolen/ / oc omkring Diurene/ oc omkring de Eldſte/ oc deris tal vaare mange tuſinde gonge tuſinde.

12. Vnd ſprachen mit groſſer ſtimme: Das Lamb/ das erwürget iſt/ iſt wirdig zu nemmen krafft vnnd reichthumb/ vnd weißheit vnd ſtärcke/ vnd ehre vnd preiß vnd lob.

Oc de ſagde met ſtor røſt/ Det Lam ſom er ihielſlaget/ er verdigt til at tage krafft oc rigdom/ oc viſdom oc ſtyrcke/ oc ære oc priſſ oc loff.

Kpitola V.

8. A když otewřel Knijhy/ čtyři Zwijřata a čtyřimecýtma Starcůw padlo před Beránkem/ magjce geden každý z nich Hauſle/ a zahrdlité Koflijky zlaté/ plné wonných wěcý/ kteréž gſau Modlitby Swatých:

A gdy wziął kśięgi/ ony czworo zwierząt y oni czterzey á dwádzieśćia ſtárſzy vpádli przed báránkiem/ máiąc káždy Arfy y báńki złote pełne kadzenia/ ktore ſą modlitwy świętych.

9. A zpijwali Pijſeň nowau/ řkauce: Hoden gſy Pane Bože naſs wzýti Knijhy/ a otewřijti Pečeti gegich: Neb gſy zabit/ y wykaupils nás Bohu Krwij twau/ ze wſſelikého Pokolenij a Jazykůw/ y Lidij/ y Národuow.

Y záſpiewáli nową pieśń mowiąc: Godzieneś wziąć kśięgi/ y otworzyć pieczęći ich/ abowiem zábit ieſteś/ y odkupiłeś nas Bogu przez krew twoię/ ze wſzytkiego pokolenia/ y ięzyká/ y ludu/ y narodu.

10. A zdělal gſy nás Bohu naſſemu Krále á Kněžij/ a budeme kralowati na Zemi.

Y vczyniłeś nas Bogu náſzemu Krolmi y Kápłany/ y będziem krolowáć ná ziemi.

11. Y widěl gſem a ſlyſſel hlas Angeluow mnohých okolo Trůnu/ a Zwijřat/ a Starcůw: Y byl počet gegich Tiſýc Tiſýcůw.

Thedym pátrzył/ y ſłyſzałem około ſtolcá/ y zwierząt/ y ſtárſzych/ głos wielá Aniołow/ ktorych było tyſiąc kroć ſto tyſięcy/ y dzieſięć kroć ſto tyſięcy.

12. Hlaſem welikým řkaucých: Hoden geſt Beránek kterýž geſt zabit wzýti moc/ a Božſtwij/ Maudroſt/ Sýlu/ Cžeſt/ a Slávu/ y Požehnánij.

Mowiących głoſem wielkim: Godzien ieſt báránek on zábity wziąć moc/ y bogáctwá/ y mądrość/ y śiłę/ y cześć/ y chwałę/ y błogoſłáwieńſtwo.

ה

13 וְכָל בְּרִיָּתָא דְּאִית בִּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא וְתְחֵית אַרְעָא וּבְיַמָּא וְכָל מֶדֶם דְּבְהוֹן שְׁמֵעֵת דְּאָמְרִין לְהַו דְּיָתֵב עַל תְּרוֹנוֹס בּוּרְכְתָא וְאִיקָרָא וְתוּשְׁבּוּחְתָּא וְזָכוּתָא לְעָלַם עָלְמִין׃

E vdij ogni creatura che è nel cielo, e ne la terra, e ſotto la terra, e quelle che ſon nel mare, e tutte le coſe che ſono in eſſi, che diceuano, A colui che ſiede nel trono, & à l'Agnello, ſia laude, e honore, e gloria, e imperio, ne ſecoli de ſecoli.

14 וְאַרְבַּע חַיְוָתָא אָמְרוּ אַמִּין וְעֶסְרִין וְאַרְבְּעָא קַשִּׁישָׁא נְפַלוּ וְסֶגְדוּ לְחַיָּא לְעָלַם עָלְמִין׃

E i quattro animali diceuano, Amen: e i Ventiquattro Seniori ſi gettoron ſopra le lor faccie, e adorarono colui che viue ne ſempiterni ſecoli.

ו

1 וְחָזֵא הֲוֵית כַּד פְּתַח אֶמְרָא לְחַדָא מִן חָתָמֵא וְשֶׁמְעֵת דְּחַד מִן אַרְבַּע חַיְוָתָא אָמַר אַיְךְ קָלָא דְּרַעְמָא תָּא וְחָזִי׃

Dipoi io riguardai quando l'Agnello aperſe vno de ſigilli, e vdij vno de quattro animali che diceua come con vna voce di tuono, Vieni e vedi.

2 וְחָזֵא הֲוֵית וְהָא רַכְשָׁא חוּרָא וְהַו דְּיָתֵב עֲלוֹהִי הֲוָא לֵהּ קֶשְׁתָּא וְאֶתְיְהֵב לֵהּ כְּלִילָא וּנְפַק וְזָכֵא וְדִיזְכֵּא׃

Et io riguardai, & ecco vn caual bianco: e colui che vi ſedeua ſu, haueua vn arco, e fugli data vna corona, & vſci vincitore, e per vincere.

3 וְכַד פְּתַח לְחָתָמָא אַחֲרִינָא שְׁמֵעֵת דְּאָמְרָא חַיְתָא לְמֵאמַר תָּא וְחָזִי׃

E quando egli aperſe il ſecondo ſigillo, vdij il ſecondo animale che diceua, Vieni, e vedi.

ה

13 וְכָל־הַבְּרִיאָה אֲשֶׁר הִיא בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ וְתַחַת הָאָרֶץ וַאֲשֶׁר עַל־הַיָּם וְכָל־דְּבָרִים אֲשֶׁר בָּם שָׁמַעְתִּי לֵאמֹר לַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא וְלַכֶּבֶשׂ בְּרָכָה וְהָדָר וְכָבוֹד וּגְבוּרָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y oy à toda criatura que eſta enel cielo, y ſobre la tierra, y debaxo de la tierra, y que eſtà en la mar, y todas las coſas que enellos eſtan, diziendo Alque eſtá ſentado enel throno, y àl Cordero, ſea alabança honrra, y gloria, y potencia para ſiempre jamas.

14 וְאַרְבַּע חַיּוֹת אָמְרוּ אָמֵן וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים נָפְלוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y los quatro animales dezian: Amen. Y los veyntiquatro Ancianos cayeron las caras en tierra, y adoraron àl que biue para ſiempre jamas.

ו

1 וְרָאִיתִי כַּאֲשֶׁר פָּתַח הַכֶּבֶשׂ אֶחָד מִן הַחוֹתָמִים וְשָׁמַעְתִּי אַחַת מֵאַרְבַּע הַחַיּוֹת לֵאמֹר כְּקוֹל רַעַם בּוֹא וּרְאֵה׃

Y miré quando el Cordero vuo abierto el vno de los ſellos, y oy àl vno de los quatro animales diziendo como con vna boz de trueno, Ven, y vee.

2 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה סוּס לָבָן וַאֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו הָיְתָה לוֹ קֶשֶׁת וַתִּנָּתֵן לוֹ עֲטֶרֶת וַיֵּצֵא מְנַצֵּחַ וּלְנַצֵּחַ׃

Y miré y heaqui vn cauallo blanco: y elque eſtaua ſentado encima del, tenia vn arco: y fuele dada vna corora, y ſalió victorioſo, para que tambien vencieſſe.

3 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַשֵּׁנִי שָׁמַעְתִּי כִּי־אָמְרָה חַיָּה הַשֵּׁנִית בּוֹא וּרְאֵה׃

Y quando el vuo abierto el ſegundo ſello, oy el ſegundo animal que dezia: Ven, y vee.

ε´.

13. Καὶ πᾶν κτίσμα ὃ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντας ἤκουσα λέγοντας, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ, ἡ εὐλογία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

I'ouï auſſi toute creature qui eſt au ciel, & en la terre, & au deſſous de la terre, & qui eſt en la mer, voire toutes choſes qui ſont compriſes en iceux, diſans, A celui qui eſt aſſis ſur le throne, & à l'Agneau ſoit louange, & honneur, & gloire, & force és ſiecles des ſiecles.

14. Καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα ἔλεγον, ἀμήν. καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον, καὶ προσεκύνησαν ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et les quatre animaux diſoyent, Amen: & les vingt quatre anciens ſe proſternerent, & adorerent le Viuant és ſiecles des ſicles.

ΚΕΦΑΛ. ϛ´.

Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνῆς βροντῆς, ἔρχου καὶ βλέπε.

Lors ie regardai quand l'Agneau eut ouuert l'vn des ſeaux, & i'ouï l'vn des quatre animaux diſant, comme ſi c'euſt eſté vne voix de tonnerre, Vien & voy.

2. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ᾽ αὐτῷ ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ.

Et ie regardai, & voici vn cheual blanc: & celui qui eſtoit monté deſſus auoit vn arc, & lui fut donnee vne couronne: & il ſortit victorieux, & afin qu'il vainquiſt.

3. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν δευτέραν, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε.

Et quand il eut ouuert le ſecond ſeau, i'ouï le ſecond animal, diſant, Vien, & voy.

CAP. V.

13. Et omnem creaturam quæ in cælo eſt, & ſuper terram, & ſub terra, & quæ ſunt in mari, & quæ in eo: omnes audivi dicentes, Sedenti in throno, & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & poteſtas in ſecula ſeculorum.

And all the creatures which are in heauen/and on ẏ earth / and vnder the earth/and in the ſea/ and all that are in them/hearde I/ ſaying/ Prayſe and honour / and glory / and power be vnto him / that ſitteth vpon the throne / and vnto the Lambe for euermore.

14. Et quatuor animalia dicebant, Amen. Et viginti-quatuor ſeniores ceciderũt in facies ſuas: & adoraverunt viventem in ſecula ſeculorum.

And the foure beaſts ſaied/Amen/ & the foure & twentie Elders fell downe / and worſhipped him that liueth for euermore.

CAP. VI.

Et vidi quod aperuiſſet Agnus unum de ſeptem ſigillis, & audivi unum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vocem tonitrui, Veni, & vide.

After / I beheld when the Lambe had opened one of the ſeales, & I hearde one of the foure beaſts ſay / as it were the noyſe of thunder/ Come and ſee.

2. Et vidi, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona, & exivit vincens ut vinceret.

Therefore I behelde / and lo / there was a white horſe/ and hee that ſate on him/ had a bowe/ and a crowne was giuen vnto him / and he went foorth conquering that he might ouercome.

4. Et cùm aperuiſſet ſigillum ſecũdum, audivi ſecundum animal, dicens, Veni, & vide.

And when hee had opened the ſeconde ſeale / I heard the ſeconde beaſt ſay / Come and ſee.

Das V. Capitel.

13. Vnd alle Creatur / die im Himmel iſt vnd auff Erden / vnd vnter der Erden/ vnd im Meer / vnd alles was darinnen iſt/ höret ich ſagen zu dem/ der auff dem Stul ſaß / vnnd zu dem Lamb: Lob vnd ehre vnd preiß/ gewalt von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc alle Creature/ ſom ere i Himmelen oc paa Jorden / oc vnder Jorden / oc i Haffuet / oc alt det der er vdi/ hørde ieg ſige til den/ ſom ſad paa Stolen/ oc til det Lam/ loff oc ære oc priſſ/ vold fra euighed til euighed.

14. Vnnd die vier Thier ſprachen: Amen. Vnd die vier vnd zweintzig Elteſten fielen nieder/ vnd beteten an/ den der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc de fiere Diur ſagde/ Amen. Oc de fiere oc tiue Eldſte fulde ned/ oc tilbade den ſom leffuer fra euighed til euighed.

Das VI. Capitel.

Vnd ich ſahe/ daß das Lamb der Sigel eines auffthat / vnd ich höret der vier Thier eines ſagen/ als mit einer Donnerſtim̃: Kom̃/ vnd ſihe zu.

OC ieg ſaa/ at Lammet oploed it aff de Indſegle / oc ieg hørde it aff de fire Diur ſige / ſom met en Tordens røſt/ Kom oc ſee til.

2. Vnd ich ſahe / vnd ſihe / ein weiß Pferd / vnd der darauff ſaß / hatte einen Bogen/ vnd jm ward gegeben eine Kron/ vnd er zoch auß zu überwinden/ vnd daß er ſieget.

Oc ieg ſaa/ oc ſee en huid Heſt/ oc den ſom der ſadt paa / haffde en Bue / oc hannem bleff giffuit en Krune / oc hand drog vd at offueruinde / oc at hand ſkulde vinde Seyer.

3. Vnd da es das ander Siegel auffthet/ höret ich das ander Thier ſagen: Kom̃/ vnd ſihe zu.

Oc der det oploed det andet Indſegle/ da hørde ieg det andet Diur ſige/ Kom oc ſee til.

Kapitola V.

13. A wſſeckno Stwořenij kteréž geſt na Nebi / y kteréž na Zemi/ y pod Zemij / y w Moři / y wſſeckno což nich geſt / wſſeckny gſem ſlyſſal/ ani řkau: Tomu kterýž ſedij na Trůnu a Beránkowi/ Požehnánij/ Cžeſt / a Sláwa / y Moc/ na wěky wěkůw.

A wſzelkie ſtworzenie ktore ieſt ná niebie/ y ná ziemi/ y pod ziemia/ y w morzu/ y wſzytki rzeczy ktore w nich ſa/ ſlyſzálem mowiace: Siedzacemu na ſtolcu y Báránkowi niech bedzie blogoſláwienſtwo/ y czeſć/ y chwala/ y moc/ ná wieki wiekow.

14. A čtyři Zwijřata řijkali/ Amen. A Cžtyřmecýtma Starcuow padalo na twáři ſwé/ a klaněli ſe žiwému na wěky wěkuow.

A czworo zwierzat mowily: Amen. A czterzey y dwádzieśćiá ſtárſzy vpádli ná oblicze ſwoie/ y chwale dawáli temu ktory żywie ná wieki wiekow.

Kapitola VI.

Y Widěl gſem / že otewřel Beránek gednu Pečet z ſedmi / a ſlyſſel gſem gedno ze čtyř Zwijřat / an prawij yako hlaſem Hromowým: Poď/ a wiz.

ZA thymem pátrzyl gdy othworzyl Báránek pierwſza z pieczeći/ y ſlyſzalem iedno ze czterzech zwierzat/ mowiace iákoby glos gromu: Chodź á ogladay.

2. Y widěl gſem/ a hle Kůň bijlý: a ten kterýž ſeděl na něm měl Lučiſſtě/ a dána gemu Koruna / y wyſſel přemáhage aby ſwijtězyl.

Vyzrzalem tedy á oto koń biały/ á then ktory ná nim ſiedział/ miał łuk/ y dáná mu ieſt koroná / y wyſzedł zwyćiezcá áby zwyćiezył.

3. A když otewřel Pečet druhau/ ſlyſſal gſem druhé Zwijře ano mi prawij: Poď/ a wiz.

A gdy otworzył wtora pieczeć/ ſlyſzalem wtore zwierze mowiace: Chodź á ogladay.

ו

4 וּנְפַק רַכְשָׁא אֲחֵרִין סוּמָקָא וְהַו דְּיָתֵב עֲלַוְהי אֶתְיְהֶב לֵהּ לְמֶסַּב שַׁיְנָא מֶן אַרְעָא וְדַיְקַטְלוּן חַד לְחַד וְאֶתְיְהֶב לֵהּ חַרְבָּא רַבְּתָא׃

Allora vſcì vnaltro cauallo roſſo: & à colui che vi ſtaua ſu à ſedere gli fu dato che toglieſſe la pace de la terra, e che s'ammazzaſſeno l'vn l'altro: e fugli data vna grande ſpada.

5 וְכַד פְּתַח לְחָתְמָא תְּלִתָא שֶׁמְעֵת דְּאָמְרָא חַיּוּתָא תְּלִתָא לְמֵאמַר תָּא וַחֲזִי וַחֲזֵית וְהָא רַכְשָׁא אוּכָּמְתָא וְהַו דְּיָתֵב עֲלַוְהי הָוֵא לֵהּ מַאזַנְיָא בְּאִידֵהּ׃

E quando aperſe il terzo ſigillo, vdij il terzo animale che diceua, Vieni, e vedi, Et io riguardai, & ecco vn caual negro: e colui che ſedeua ſopra eſſo, haueua vna ſtatera ne la ſua mano.

6 וְשֶׁמְעֵת קָלָא בְּמֶצְעַת אַרְבַּעַת חַיּוּתָא דְּאָמַר קַבָּא דְּחֶטְּא בְּדִינָר וּתְלָת קַבָּא דְּשַׂעְרָא בְּדִינָר וּמֶשְׁחָא וְחַמְרָא לָא תְּהַרֵא בְּהוֹן׃

E vdij vna voce nel mezo de quattro animali, che diceua, Vn chenice di grano per vn denaro: e tre chenici d'orzo per vn denaro: e non far danno al vino ne à l'olio.

7 וְכַד פְּתַח חָתְמָא רְבִיעָיְתָא שֶׁמְעֵת קָלָא דְּאַרְבַּעַת חַיּוּתָא לְמֵאמַר תָּא וַחֲזִי׃

E quandò aperſe il quarto ſigillo, vdij la voce del quarto animale, che diceua, Vieni, e vedi.

8 וַחֲזֵית וְהָא רַכְשָׁא יָרְקָא וְדִיָּתֵב עֲלַוְהי שְׁמֵהּ מַוְתָּא וּשְׁיוֹל אָתֵא בָּתְרֵהּ וְאֶתְיְהֶב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא לְמֶקְטַל עַל־רְבִיעָיְתָא דְּאַרְעָא בְּחַרְבָּא וּבְכַפְנָא וּמוֹתְנָא וּמֶן חַיּוּתָא דְּאַרְעָא׃

Et io riguardai, & ecco vn caual pallido: e colui che vi ſedeua ſopra, haueua nome la Morte: e l'inferno la ſeguiua. E fu data loro poteſtà d'occidere ſopra la quarta parte de la terra, con coltello, e con fame, e con mortalità, e con le beſtie de la terra.

ו

4 וַיֵּצֵא סוּס אַחֵר אָדוֹם וַאֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו נִתַּן לוֹ לָקַחַת אֶת־שָׁלוֹם מֵעַל־הָאָרֶץ וַאֲשֶׁר יִטְבְּחוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וְנִתְּנָה לוֹ חֶרֶב גְּדוֹלָה׃

Y ſalió otro cauallo bermejo, y al que eſtaua ſentado ſobre el, fue dado poder de quitar la paz de la tierra: y que ſe maten vnos à otros: y fuè le dada vna grande eſpada.

5 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַשְּׁלִישִׁי שָׁמַעְתִּי כִּי־אָמְרָה חַיָּה הַשְּׁלִישִׁית בֹּא וּרְאֵה וָאֵרֶא וְהִנֵּה סוּס שָׁחֹר וַאֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו מֹאזְנַיִם בְּיָדוֹ׃

Y quando el vuo abierto el terçero ſello, oy ál terçer animal que dezia: Ven, y mira. Y miré, y heaqui vn cauallo negro, y el que eſtaua ſentado encima del, tenia vn peſo en ſu mano.

6 וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל בְּתוֹךְ אַרְבַּע חַיּוֹת לֵאמֹר שְׁלִישׁ בַּר בְּדַרְכְּמוֹן וּשְׁלֹשֶׁת שְׁלִישֵׁי שְׂעֹרִים בְּדַרְכְּמוֹן וְאֶת שֶׁמֶן וָיַיִן בַּל־תִּגַּע׃

Y oy vna boz en medio de los quatro auimales, que dezia: Vn cheniz de trigo por vn denario y tres chenizes de çeuada por vn denario: y no hagas danno àl vino, ni àl azeyte.

7 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הָרְבִיעִי שָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל חַיָּה הָרְבִיעִית בֹּא וּרְאֵה׃

Y deſque el abrio el quarto ſello, oy la boz del quarto animal, que dezia: Ven, y vee.

8 וָאֵרֶא וְהִנֵּה סוּס בָּרֹד וַאֲשֶׁר יֹשֵׁב עָלָיו הָיָה שְׁמוֹ מָוֶת וּשְׁאוֹל בָּאָה אַחֲרָיו וַתִּנָּתֵן לָהֶם שִׁלְטוֹן לַהֲרֹג אֶת־רְבִיעִית הָאָרֶץ בַּחֶרֶב בָּרָעָב בַּדֶּבֶר וּבְחַיַּת הַשָּׂדֶה׃

Y miré, y heaqui vn cauallo amarillo: y el que eſtaua ſentado ſobre el tenia por nombre, Muerte: y el ynfierno le ſeguia: y fuele dada poteſtad ſobre la quarta parte de la tierra, para matar con cuchillo, con hambre, con mortandad, y con beſtias de la tierra.

ϛ'.

4. Καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυῤῥὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

Et il ſortit vn autre cheual qui eſtoit roux: & fut donné à celui qui eſtoit monté deſſus, de pouuoir oſter la paix de la terre, afin qu'on ſe tue l'vn l'autre: & lui fut donnee vne grande eſpee.

5. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τρίτην σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, ἔρχου καὶ βλέπε. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Et quand il eut ouuert le troiſieme ſeau, i'ouï le troiſieme animal diſant, Vien, & voy. Et ie regardai, & voici vn cheual noir & celui qui eſtoit monté deſſus, auoit vne balance en ſa main.

6. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.

Et i'oui vne voix, au milieu des quatre animaux, qui diſoit, Le chenis de froment pour vn denier, & les trois chenis d'orge pour vn denier: & ne nui point au vin ni à l'huile.

7. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τετάρτην, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγουσαν, ἔρχου καὶ βλέπε.

Et quand il eut ouuert le quatrieme ſeau, i'oui la voix du quatrieme animal, diſant, Vien, & voy.

8. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ ὄνομα αὐτῷ, ὁ θάνατος, καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἀποκτεῖναι ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ, καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

Et ie regardai, & voici vn cheual Fauue: & celui qui eſtoit monté deſſus auoit nom la Mort, & l'Enfer ſuiuoit apres lui: & leur fut donnee puiſſance ſur la quatrieme partie de la terre, pour tuer auec l'eſpee, & par famine, & par mortalité, & par les beſtes ſauuages de la terre.

CAP. VI.

4. Et exivit alius equus rufus: & qui ſedebat ſuper illum, datum eſt ei ut ſumeret pacem de terra, & ut invicem ſe interficiant, & datus eſt ei gladius magnus.

And there went out another horſe/ that was red/ & power was giuen to him that ſate thereon/ to take peace from the earth/ and that they ſhould kill one another/ and there was giuen vnto him a great ſworde.

5. Et cùm aperuiſſet ſigillum tertium, audivi tertium animal, dicens, Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui ſedebat ſuper illum, habebat ſtatéram in manu ſua.

And when he had opened the third ſeale/ I heard the third beaſt ſay/ Come and ſee. Then I behelde/ and lo/ a blacke horſe/ & hee that ſate on him/ had balance in his hand.

6. Et audivi tanquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, & tres bilibres hordei denario, & vinum & oleum ne læſeris.

And I heard a voyce in the middes of the foure beaſtes ſay/ A meaſure of wheat for a penie/ and three meaſures of barly for penie/ and olye/ and wine hurt thou not.

7. Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis, Veni, & vide.

And when hee had opened the fourth ſeale/ I heard the voyce of the fourth beaſt ſay/ Come and ſee.

8. Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum, & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ, interficere gladio fame, & morte, & beſtiis terræ.

And I looked/ and beholde/ a pale horſe/ & this name that ſate on him was Death/ and Hel followed after him/ and power was giuen vnto them ouer the fourth part of the earth/ to kill with ſworde/ and with hunger/ and with death/ & with the beaſts of the earth.

Das VI. Capitel.

4. Vnd es gieng herauß ein ander Pferd/ das war rot/ vnd dem der darauff ſaß/ ward gegeben den Friede zu nemen von der Erden/ vnd daß ſie ſich vntereinander erwürgeten/ vnd jhm ward ein groß Schwerdt gegeben.

Oc der gick en anden Heſt vd/ hand vaar rød/ oc den der ſad paa/ bleff giffuit at tage Fred aff Jorden/ oc at de ſkulde ſla huer andre ihiel/ oc hannem bleff giffuit it ſtort Suerd.

5. Vnd da es das dritte Siegel auffthet/ höret ich das dritte Thier ſagen: Kom̃/ vnd ſihe zu. Vnd ich ſahe/ vnd ſihe/ ein ſchwartz Pferd/ vnd der darauff ſaß/ hatte eine Wage in ſeiner Hand.

Oc der det oplod det tredie Indſegle/ da hørde ieg det tredie Diur ſige/ Kom oc ſee til. Oc ieg ſaa/ oc ſee/ en ſort Heſt/ oc den der ſad paa/ haffde en Vect i ſin haand.

6. Vnd ich höret eine ſtimme vnter den vier Thieren ſagen: Ein Maß Wäitzen vmb einen Groſchen/ vnnd drey maß Gerſten vmb ein Groſchen/ vnd dem Oele vnd Wein thu kein leid.

Oc ieg hørde en røſt iblant de fire Diur ſige/ En maade Huede for en pending/ oc tre maader Byg for en pending/ oc gør Olie oc Vin inted ont.

7. Vnnd da es das vierdte Siegel auffthet/ hört ich die ſtimme deß vierdten Thiers ſagen: Kom̃/ vnd ſihe zu.

Oc der det oplod det fierde Indſegle/ da hørde ieg der fierde Diuris røſt ſige/ Kom oc ſee til.

8. Vnd ich ſahe/ vnd ſihe ein fahl Pferd/ vnd der darauff ſaß/ deß name hieß Todt/ vnd die Helle folgete jhm nach. Vnd jnen ward macht gegeben zu tödten/ das vierdte theil auff der Erden/ mit dem Schwerdt vnd Hunger/ vnd mit dem Todt/ vnd durch die Thiere auff Erden.

Oc ſee/ oc ieg ſaa en guel Heſt/ oc den ſom der ſad paa/ hans naffn kalledis Død/ oc Helffuede effterfulde hannem. Oc hannem bleff giffuen mact at ihielſla den fierde part paa Jorden/ met Suerd oc Hunger/ oc met Døden/ oc formedelſt Diurene paa Jorden.

Kapitola VI.

4. Y wyſſel giný Kůñ Ryzý: a tomu kterýž ſedĕl na nĕm/ dáno aby pokog zdwjhl z Zemĕ/ a aby ſe Lidĕ weſpolek mordowali/ a dán gemu Meč weliký.

Y wyßedł drugi koń/ rydzy/ á temu ktory ná nim ſiedział dáno ieſt áby odiął pokoy z ziemie/ áby iedni drugie zabijáli/ á dan mu ieſt miecz wielki.

5. A když otewřel Pečet třetij/ ſlyſſel gſem třetij Zwijře ano mi prawij: Poď/ a wiz. Ahle Kůñ wraný: a ten kterýž na nĕm ſedĕl/ /mĕl Wáhu w ruce ſwé.

A gdy otworzył trzecią pieczęć/ ſłyßałem trzecie zwierzę mowiące: Chodź á oglądáy. Pátrzyłem tedy/ á oto koń wrony/ á ktory ná nim ſiedział/ miał ßale w ręce ſwoiey.

6. Y ſlyſſel gſem yako hlas z proſtřed čtyř Zwijřat/ an prawij: Dwě Libře Pſſenice za geden Penijz/ a ſſeſt Liber Gečmene za geden Penijz/ a Wijnu a Olegi neſſkoď.

Y ſłyßałem głos w pośrzodku czworgá zwierząt mowiąc: Ćwierć pßenice zá groß/ á trzy ćwierći ięczmienia zá groß/ á nie czyń ßkody oleiowi y winu.

7. A když otewřel Pečet čtwrtau/ ſlyſſel gſem hlas čtwrtého Zwijřete/ ano mi prawij Poď/ a wiz:

A gdy otworzył czwartą pieczęć/ ſłyßałem głos czwartego zwierzęcia/ mowiąc: Chodź á oglądáy.

8. A hle kůñ plawý/ a ten kterýž ſedĕl na nĕm/ gméno gemu Smrt/ a Peklo ſſlo za nijm/ y dána geſt gemu moc nad čtyřmi ſtranami Zemĕ/ aby mordowal Mečem/ Hladem/ Morem/ a Sſelmami zemſkými.

Tedym pátrzył/ á oto płowy koń/ á tego ktory ſiedział ná nim imię było śmierć/ á piekło ßło zá nim/ y dána ieſt im moc nad czwartą częścią ziemie/ áby mordowáli mieczem/ y głodem/ y śmiercią/ y zwierzęty ziemſkiemi.

ו

9 וְכַד פְּתַח לְחָתְמָא חֲמִישָׁיתָא חֲזָא הֲוֵית תְּחֵית מַדְבְּחָא לְנַפְשָׁתָא הָנוֹן דְּמֶתְקַטְּלִין מֶטוּל מֶלְּתָא דַּאלָהָא וּמֶטוּל סָהֲדוּתָא (דְּאֶמְּרָא) דַּהֲוָת לְהוֹן ׃

E quando aperſe il quinto ſigillo, viddi ſotto l'altare l'anime di quelli ch'erano ſtati ammazzati per la parola di Dio, e per la teſtimonianza (de l'Agnello) ch'eſſi haueuano.

10 וַקְעַו בְּקָלָא רָמָא לְמֵאמַר עַד מָא לְמָאתַי מָרְיָא קַדִּישָׁא וּמְהַיְמְנָא לָא תְּדוּן דְּמַן מֶן הָנוֹן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא ׃

E gridauano ad alta voce, dicendo, Infin a quando, Signore, ſanto, e verace, non giudichi tu, e non vendichi il noſtro ſangue da quelli che habitano ſopra la terra?

11 וֶאתְיְהֶבוּ לְכֻל אֱנָשׁ אֶסְטָלָא חֶוָּרָא וֶאתְאֲמַר לְהוֹן דְּינוּחוּן עַד זְבַן דְּבֵה יֶתְמַלוּן אַף לַכְנַוָּתְהוֹן וְאַף לַאֲחַיְהוֹן דַּעֲתִידִין לְמֶתְקַטָּלוּ אֵיךְ הָנוֹן ׃

E furon date à ciaſcuno di loro veſte bianche, e fu lor detto che ſi ripoſaſſeno ancora per vn poco di tempo, infin à tanto che fuſſen compiuti i lor conſerui, e i lor fratelli, che doueuano eſſere ammazzati come erano ſtati ancor eſſi.

12 וַחֲזֵא הֲוֵית כַּד פְּתַח חָתְמָא אֶשְׁתָּא וְהָא זַוְעָא רַבָּא הֲוָא וְשִׁמְשָׁא חֲשַׁךְ וֶהֱוָא אוּכַּמְתָא אֵיךְ סַקָּא דְּסַעְרָא וְסַהְרָא הֲוָא אֵיךְ דְּמָא ׃

E viddi quando egli aperſe il ſeſto ſigillo, & ecco ſi fece vn gran terremoto: e il ſole diuenne negro, come vn ſacco di peli, e la luna diuenne come ſangue.

13 וְכוֹכְבֵא דַשְׁמַיָּא נְפַלוּ עַל אַרְעָא אֵיךְ דְּתִתָּא רָמְיָא פַּגַּיָה כַּד מֶתְתְּנִיעָא מֶן רוּחָא רַבְּתָא ׃

E le ſtelle del cielo caddero ſopra la terra: come il ficaro getta i ſuoi fichi acerbi, quando è ſcoſſo da vn gran vento.

ו

9 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַחֲמִישִׁי רָאִיתִי תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ אֶת־נַפְשׁוֹתָם אֲשֶׁר נִטְבְּחוּ בַּעֲבוּר דְּבַר אֱלֹהִים וּבַעֲבוּר עֵדוּת הַכֶּבֶשׂ אֲשֶׁר הָיְתָה לָהֶן ׃

Y quando el vuo abierto el quinto ſello, vide debaxo del altar las animas de los que auian ſido muertos por la palabra de Dios, y por el teſtimonio (del Cordeio) que ellos tenian.

10 וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר עַד־מָתַי יְהוָה הַקָּדוֹשׁ וְהַנֶּאֱמָן לֹא תִשְׁפּוֹט וְלֹא תִקּוֹם אֶת־דָּמֵינוּ מִיּוֹשְׁבֵי תֵבֵל ׃

Y clamauan à alta boz, diziendo: Haſta quando Sennor, Sancto y Verdadero, no juzgas, y vengas nueſtra ſangre de los que moran en la tierra?

11 וַיִּנָּתְנוּ לְאִשָּׁה וְאִשָּׁה בִּגְדֵי בוּץ וַיֵּאָמֵר אֲלֵיהֶן לָנוּחַ לְעֵת מְעַט עַד־אֲשֶׁר יִשָּׁלְמוּ חַבְרֵיהֶן וַאֲחֵיהֶן הָעֲתִידִים לְהֵהָרֵג כְּמוֹהֶן ׃

Y fueronles dadas ſendas ropas blancas, y fueles dicho, que aun repoſaſſen toda via vn poco de tiempo, haſta que ſus companneros ſieruos fueſſen cumplidos, y ſus hermanos que tambien auian de ſer muertos como ellos.

12 וָאֶרְאֶה כַּאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַשִּׁשִּׁי וְהִנֵּה רַעַשׁ גָּדוֹל הָיָה וְהַשֶּׁמֶשׁ הָיָה שָׁחוֹר כַּשַּׂק הַשְּׂעָרוֹת וְיָרֵחַ הָיָה כַּדָּם ׃

Y miré quando el abrió el ſexto ſello, y heaqui fue hecho vn gran terremoto: y el ſol fue hecho negro como vn ſaco de cilicio, y la luua fue hecha toda como ſangre.

13 וְכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם נָפְלוּ עַל־הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר תַּפִּיל הַתְּאֵנָה אֶת־בִּכּוּרֶיהָ אִם תָּנוּעַ מֵרוּחַ גְּדוֹלָה ׃

Y las eſtrellas del cielo cayeron ſobre la tierra: como la higuera echa ſus higos, quando es mouida de gran viento.

ϛʹ.

9. Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν (τοῦ ἀρνίου) ἣν εἶχον.

Et quand il eut ouuert le cinquieme ſeau, ie vi ſous l'autel les ames de ceux qui auoyent eſté tués pour la parole de Dieu, & pour le teſmoignage (de l'Agneau) qu'ils auoyent maintenu.

10. Καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος, καὶ ὁ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν, ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;

Et elles crioyent à haute voix, diſans, Iuſques à quand, Seigneur, qui es ſainct & veritable, ne iuges-tu point, & ne venges-tu noſtre ſang de ceux qui habitent ſur la terre?

11. Καὶ ἐδόθησαν ἑκάστοις στολαὶ λευκαὶ, καὶ ἐῤῥέθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον μικρὸν, ἕως οὗ πληρώσονται, καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

Et leur furent donnees à chacun des robbes blanches, & leur fut dit qu'ils ſe repoſaſſent encore vn peu de temps iuſqu'à ce que fuſſent accomplis leurs compagnons de ſeruice & leurs freres qui doiuent eſtre mis à mort comme eux.

12. Καὶ εἶδον, καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος ἐγένετο μέλας ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα.

Et ie regardai quand il eut ouuert le ſixieme ſeau, & voici, il fut fait vn grand tremblement de terre: & le ſoleil deuint noir comme vn ſac fait de poil, & la lune devint toute comme ſang.

13. Καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη.

Et les eſtoiles du ciel tomberent ſur la terre, comme quand le figuier iette ça & là ſes figons, eſtant ſecoué par vn grand vent.

CAP. VI.

9. Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum: vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium quod habebant.

And when he had opened the fift ſeale / I ſawe vnder the altar the ſoules of them / that were killed for the worde of God / and for the teſtimonie which they maintained.

10. Et clamabant voce magna, dicentes: Vſquequo Domine, ſanctus, & verus, non iudicas & non vindicas ſanguinem noſtrum de iis qui habitant in terra?

And they cryed with a loud voyce / ſaying / How long / Lorde / holy and true doeſt not thou iudge and auenge our blood on them that dwell on the earth?

11. Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis ut requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſervi eorum, & fratres eorum qui interficiendi ſunt ſicut & illi

And long white robes were giuen vnto euery one / and it was ſayd vnto them / that they ſhould reſt for a litle ſeaſon vntill their fellowe ſeruants / and their brethrē that ſhoulde be killed euen as they were / were fulfilled.

12. Et vidi, cùm aperuiſſet ſigillum ſextum: & ecce terræmotus magnus factus eſt, & ſol factus eſt niger tanquã ſaccus cilicinus: & luna tota facta eſt ſicut ſanguis.

And I behelde when he had opened the ſixt ſeale / and lo / there was a great earthquake / and the ſunne was as blacke as ſackecloth of heare / and the moone was like blood.

13. Et ſtellæ de cælo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cùm à vento magno movetur.

And the ſtarres of heauen fell vnto the earth / as a figge tree caſteth her greene figs / when it is ſhaken of a mightie winde.

Das VI. Capitel.

9. Vnnd da es das fünffte Sigel auffthet / ſahe ich vnter dem Altar die Seelen / dere die erwürgt waren vmb deß Worts Gottes willen / vnd vmb deß Zeugniß willen / daß ſie hatten.

Oc der det oplod det femte Indſegle / da ſaa ieg deris Siele vnder Alteret / ſom vaare ihielſlagne for Guds Ord ſkyld / oc for det Vidniſbyrd ſkyld / ſom de haffde.

10. Vnd ſie ſchryen mit groſſer ſtim̃ / vnd ſprachen: HERR / du Heiliger vnd Warhafftiger / wie lange richteſt du vnd recheſt nicht vnſer blut an denen / die auff der Erden wohnen?

Oc de robte met ſtor røſt / oc ſagde / HERRE du Hellige oc Sande / huor lenge dømer du icke / oc heffner vort Blod paa dem / ſom bo paa Jorden?

11. Vnd jhnen wurden gegeben / einem jeglichen ein weiß Kleid / Vnnd ward zu jnen geſagt / daß ſie ruheten noch eine kleine zeit / biß daß vollend dazu kemen jre Mitknechte vnd Brüder / die auch ſollen noch ertödtet werden / gleich wie ſie.

Oc dem bliffue giffne / huer it huit Klæde / oc der bleff ſagd til dem / at de ſkulde huile ſig en liden tid / indtil deris Meitienere oc Brødre komme fuldkommelige der til / ſom oc ſkulle end nu ihielſlaſſ / lige ſom de.

12. Vnd ich ſahe / daß es das ſechſte Sigel auffthet / vnd ſihe / da ward ein groſſes Erdbeben / vnnd die Sonne ward ſchwartz wie ein härin Sack / vnd der Mond ward wie Blut.

Oc ieg ſaa / oc det oplod det ſiette Indſegle / oc ſee / da bleff it ſtort Jordſkel / oc Solen bleff ſort ſom en haarſæck / oc Mannen bleff ſom Blod.

13. Vnd die Sterne deß Himmels fielen auff die Erden / gleich wie ein Feigenbaum ſeine Feigen abwirfft / wenn er von groſſem Wind bewegt wird.

Oc Himmelens Stierner fulde ned paa Jorden / Lige ſom it Figen træ nedkaſter ſine Figen / naar det røris aff ſtort vær.

Kapitola VI.

9. A když otewřel Pečet pátau: Widěl gſem pod Oltářem Duſſe zmordowaných / pro Slowo Božij a pro Swědectij kteréž gſau měli:

Potym gdy otworzył piątą / pieczęć widziałem pod ołtharzem duſze tych ktorzy zábici byli dla ſłowá Bożego / y dla świádectwá ktorego bronili.

10. A wolali hlaſem welikým / řkauce: Dokawadž Pane Swatý a prawý neſaudijš a nemſtijš krwe naſſij / nad těmi / kteřijž přebýwagij na Zemi?

Y wołáły głoſem wielkim mowiąc: Pokiż Pánie ktoryś ieſt święty y prawdziwy / nie ſądziſz y nie mściſz ſię krwie náſzey / nád tymi ktorzy mieſzkáią ná ziemi?

11. Y dáno gednomu každému z nich Raucho bijlé: a powědijno gim / aby počekali geſſtě za malý čas / dokudž ſe nenaplnij počet ſpolu Služebnijkuow gegich / a Bratřij gegich kteřijž magij zbiti býti yako y oni.

Tedy dáne ſą káżdemu ſzáty biáłe / y powiedziano im áby odpoczywáli ieſzcze przez máły czás / áżby ſię też nápełnili towárzyſze ich y brácia ich / ktorzy máią być zábici iáko y oni.

12. Y widěl gſem když otewřel Pečet Sſeſtau. A hle Zemětřeſenij ſtalo ſe weliké / a Slunce včiněno geſt černé / yako Pytel žijněný / j a Měſýc weſſteren včiněn geſt yako krew:

Zátymem weyzrzał gdy otworzył ſzoſtą pieczęć / oto trzęſienie ziemie wielkie zſtało ſię / á ſłońce było czarne iáko wor włoſiány / á kſiężyc zſtał ſię iáko krew.

13. A Hwězdy Nebeſké padaly na zemi / rowně yako Dřewo Fijkowé ſmijtá s ſebe prwnij Owoce ſwé / když gim weliký wijtr klátij.

Y gwiazdy z niebá vpádły / táko figowe drzewo porzuca niedoyzrzáłe figi ſwe / gdy od wiátru wielkiego zátrzęſione bywa.

ו

14 וּשְׁמַיָּא אֶתְפַּרְשׁוּ אַיךְ סֶפְרָא מֶתְתְּעִיף וְכֻל טוּרָא וְגָזַרְתָּא מֶן אַתְרְהוֹן אֶתְתְּזִיעוּ׃

E il cielo ſi ritirò come vn volume che s'auuolge: e tutti i monti & iſole furon moſſe da i luoghi loro.

15 וּמַלְכֵא דַּאְרְעָא רוּרְבָנֵא וְעַתִּירֵא וְכִילִיַּרְכֵא וְחַיְלְתָנֵא וְכֻל עַבְדָּא וְכֻל חִארֵא טַשִּׁיו לְנַפְשְׁהוֹן בְּטוּרֵא וּבַמְעַרֵא וּבְפֶעְרַיָּה דַּאְרְעָא׃

E i Re de la terra, e i principi, e i ricchi e i capitani, e i potenti, & ogni ſeruo, & ogni libero, ſi naſcoſero ne le ſpelonche, e fra le pietre de monti.

16 וְאָמְרִין לְטוּרֵא וּלְפֶעְרַיָּה דַּאְרְעָא דְּפֶלוּ עֲלַין ול וְלְרָמָתָא דְּכַסֵּינָן מֶן קְדָם פַּרְצוּפֵהּ דְּיָתֵב עַל כּוּרְסְיָא וּמֶן רוּגְזָא דְּאֶמְרָא׃

E diceuano a li monti & a le pietre, Cadete ſopra noi, e naſcondeteci da la faccia di colui che ſiede ſopra il trono, e da l'ira de l'Agnello.

17 מֶטוּל דְּאֶתָא יַוְמָא רַבָּא דְּרוּגְזֵהּ וּמַן דְּמֶשְׁכַּח לַמְקָמוּ׃

Percioche il gran giorno de la ſua ira è venuto: e chi potra mai ſtar ſaldo?

ז

1 וּבָתַר הָלֵין חָזֵא הֲוִית אַרְבְּעָא מַלְאֲכֵא דְּקָיְמִין בְּאַרְבַּע זָוְיָתָא דַּאְרְעָא דְּאָחְדִין לְאַרְבַּע רוּחֵא דַּאְרְעָא דְּלָא נֶשְׁבָא רוּחָא עַל אַרְעָא וְלָא עַל יַמָּא וְלָא עַל כֻּל אִילָנָא׃

E doppo queſte coſe viddi quattro Angeli che ſtauano ſopra i quattro cantoni de la terra, tenendo i quattro venti de la terra: accioche vento alcuno non ſoffiaſſe ſopra la terra, ne ſopra il mare, ne ſopra alcuno arboro.

ו

14 וְהַשָּׁמַיִם עָלוּ וְהִתְהַפְּכוּ כִּמְגִלַּת סֵפֶר וְכָל הָרִים וְאִיִּים מִמְּקוֹמוֹתָם נָמוֹטוּ׃

Y el cielo ſe apartó como vn libro que es embuelto: y todo monte y Islas fueron mouidas de ſus lugares.

15 וּמַלְכֵי הָאָרֶץ וְרַבְרְבָנִים וְהָעֲשִׁירִים וְשָׂרֵי אֲלָפִים וְגִבּוֹרִים וְכָל־עֲבָדִים וְכָל־חָפְשִׁים הִתְחַבּוּ בַּמְּעָרוֹת וּבְסַלְעֵי הֶהָרִים׃

Y los reyes de la tierra, y los principes, y los ricos, y los capitanes, y los fuertes y todo ſieruo, y todo libre, ſe eſcondieron en las cueuas, y entre las piedras de los montes.

16 וְאָמְרוּ לֶהָרִים וְלַסְּלָעִים תִּפְּלוּ עָלֵינוּ וְהַצְפִּינוּנוּ מִפְּנֵי חֲרוֹן אַף הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא וּמֵחֲרוֹן הַכֶּבֶשׂ׃

Y dezian à los montes, y à las piedras, Caed ſobre noſotros, y eſcondednos de la cara de aquel que eſta ſentado ſobre el throno, y de la yra del Cordero: ¡

17 כִּי־בָא יוֹם חֲרוֹן אַפּוֹ הַגָּדוֹל וּמִי־יוּכַל לַעֲמֹד לְפָנָיו׃

Porque el gran dia de ſu yra es venido, y quien podrá eſtar delante del?

ז

1 וְאַחֲרֵי כֵן רָאִיתִי אַרְבָּעָה מַלְאָכִים הָעוֹמְדִים לְאַרְבַּע פִּנּוֹת הָאָרֶץ וּמַחֲזִיקִים אֶת־אַרְבַּע רוּחוֹת הָאָרֶץ פֶּן תִּשֹּׁב רוּחַ עַל־הָאָרֶץ וְלֹא עַל־הַיָּם וְלֹא עַל־כָּל עֵץ׃

Deſpues deſtas coſas, vide quatro Angeles que eſtauan ſobre las quatro eſquinas de la tierra, y tenian los quatro vientos de la tierra, para que no ſoplaſſe viento ſobre la tierra, ni ſobre la mar, ni ſobre ningun arbol.

ϛʹ.

14. Καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον εἱλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν.

Et le ciel ſe retira comme vn liure lequel on roule: & toute montagne, & toutes iſles furent remuees de leurs lieux.

15. Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ μεγιστᾶνες, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ δυνατοὶ, καὶ πᾶς δοῦλος, καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων.

Et les Rois de la terre, & les princes, & les riches, & les capitaines, & les puiſſans, & tout ſerf & tout franc ſe cacherent és cavernes, & entre les roches des montagnes.

16. Καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι, καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου.

Et diſoyent aux montagnes & aux roches, Tombez ſur nous, & nous cachez de deuant la face de celui qui eſt aſſis ſur le throne, & de deuant l'ire de l'Agneau.

17. Ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

Car la grande iournee de ſon ire eſt venue, & qui eſt ce qui pourra ſubſiſter?

ΚΕΦΑΛ. ζʹ.

ΚΑὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον.

Or apres ces choſes ie vi quatre Anges ſe tenans ſur les quatre coins de la terre, qui retenoyent les quatre vents de la terre, afin que nul vent ne ſouflaſt ſur la terre, ne ſur la mer, ne ſur aucun arbre.

CAP. VI.

14. Et cælum receſſit ſicut liber involutus : & omnis mons, & inſulæ de locis ſuis motæ ſunt.

And heauen departed away / as a ſcrole when it is rolled / and euery mountaine and yle were moued out of their places.

15. Et reges terræ, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis ſervus, & liber abſconderunt ſe in ſpeluncis & in petris montium.

And the kings of the earth / & the great men/ & the rich men / & the chiefe captaines/ and the mightie men / and euery bondman/ and euery free man/ hid themſelues in dennes / and among the rockes of the mountaines.

16. Et dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni.

And ſaid to the mountaines and rockes/ Fall on vs/ and hide vs from the preſence of him that ſitteth on the throne/ and from the wrath of the Lambe.

17. Quoniam venit dies magnus iræ ipſorum:& quis poterit ſtare?

For the great day of his wrath is come/ & who can ſtand?

CAP. VII.

POſt hæc vidi quatuor angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ ne flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in ullam arborem.

And after that / I ſawe foure Angels ſtand on yͤ foure corners of the earth / holding the foure windes of the earth / that the windes ſhoulde not blowe on the earth / neither on the ſea/ neither on any tree.

Das VI. Capitel.

14. Vnd der Himmel entweich / wie ein eingewickelt Buch / vnd alle Berge vnd Inſulen wurden bewegt auß jhren örtern.

Oc Himmelen vnduigede/ ſom en indſuøbt Bog/ oc alle Bierge oc Øer rørdis aff deris ſteder.

15. Vnd die Könige auff Erden/ vnd die Oberſten / vnd die Reichen / vnnd die Hauptleute/ vnd die Gewaltigen/ vnd alle Knechte/ vnd alle Freyen/ verborgen ſich in den Klüfften vnnd Felſen an den Bergen.

Oc Kongerne paa Jorden / oc de Øffuerſte / oc de Rige/ oc Høfuitzmend / oc de Veldige / oc alle Tienere oc Fribaarne ſkiulte ſig i Huler oc Klipper vdi Biergene.

16. Vnnd ſprachen zu den Bergen vnd Felſen : Fallet auff vns / vnd verberget vns für dem Angeſichte deß/ der auff dem Stul ſitzet / vnd für dem zorn deß Lambs.

Oc ſagde til biergene oc Klipperne / Falder paa oſſ/ oc ſkiuler oſſ for hans Anſict / ſom ſider paa Stolen / oc for Lammens vrede.

17. Denn es iſt kommen der groſſe tag ſeines zorns / Vnnd wer kan beſtehen?

Thi hans vredis ſtore dag er kommen / oc huo kand beſtaa?

Das VII. Capitel.

Vnd darnach ſahe ich vier Engel ſtehen auff den vier Ecken der Erden/ die hielten die vier Winde der Erden/ auff daß kein Wind über die Erden blieſe / noch über das Meer / noch über einigen Baum.

OC der effter ſaa ieg fire Engle ſtaa paa Jordens fire hiørner / de hulde Jordens fire Vær / Paa det der ſkulde inted Vær blæſe offuer Jorden / eller offuer Haffuet/ eller offuer noget Træ.

Kapitola VI.

14. A Nebe ſe ſchowalo yako Knijhy zawkenê: A wſſeckny Hory/ y Oſtrowowê pohnuli ſe s mijſta ſwého:

A niebo vſtapilo iáko kſiegi zwinione/ á wſzelka gorá y wyſpy z ſwoich mieyſc przemieſione ſa.

15. A Králowé zemſſtij / y Knijžata / y Aukednijcy / y Bohatij / y Sylnij / y každý Služebnijk / y Swobodný / ſkraywali ſe w Geſkynijch a w Skalij Hor.

A krolowie ziemie/ y kſiążętá/ y bogáci/ y rotmiſtrze/ y mocarze/ y wſzyſcy ták ſludzy iáko y wolni pokryli ſie w iámy/ y wſkáły gor.

16. A křikali Horám a Skalij: Padněte na nás / a ſkryte nás před Twářij toho / kterýž ſedij na Trůnu / a před hněwem Beránka:

Rzekli goram y ſkálam: Vpádnicie ná nas/ y zákryćie nas od oblicza thego ktory ſiedzi ná ſtolcu/ y od gniewu báránká.

17. Nebok geſt přiſſel den weliký hněwu gegich/ y kdo bude mocy oſtáti?

Abowiem przyſzedł dzień on wielki/ A ktoż ſie oſtać może?

Kapitola VII.

PO Tom gſem widěl čtyři Angely/ ani ſtogíj na čtyřech vhlech Země/ držijce čtyři Wětri zemſké / aby newáll na Zemi / ani na Moře/ ani na který Strom.

PO thymem widział cztérech Aniołow ſtoiacych ná czterech węgłoch ziemie/ á oni trzymáli cztery wiátry ziemie/ áby nie wiał wiatr ná ziemie/ áni ná morze/ áni na żadne drzewo.

ז

2 וַחֲזֵא הֲוֵית מַלְאַכָא אַחְרִינָא דַסְלֶק מֶן מַדְנְחָא דְשֶׁמְשָׁא דְאִית לֵה חַתְמָא דַאלָהָא חַיָּא וַקְעָא בְּקָלָא רָמָא לְוָת אַרְבְּעָא מַלְאַכֵא דְאֶתְיְהֶב לְהוֹן לְמַחְרָיו לַאַרְעָא וַלְיַמָּא׃

E viddi vnaltro Angelo ſalire da là parte oue ſi leua il ſole, che haueua il ſigillo di Dio viuente: e gridò ad alta voce a i quattro Angeli, a i quali era dato il far danno à la terra & al mare.

3 וַאמַר לָא תַהְרוּן לַאַרְעָא וְלָא לְיַמָּא וְלָא לְאִילָנֵא עַד מָא דְנֶחְתּוֹם לְעַבְדֵא דַאלָהַן עַל־בֵּיתָא דְעַיְנַיְהוֹן׃

Dicendo, Non fate danno à la terra, ne al mare, ne à gli arbori, infin à tanto che noi ſegniamo i ſerui del noſtro Iddio ne le lor fronti.

4 וֶשְׁמְעֵת מֶנְיָנְהוֹן דְמֶתְחַתְּמִין (קמד) אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין מֶן כֻּל שַׁבְטָא דַבְנַי יִסְרָיֵל׃

E vdij il numero de ſegnati, cento quaranta quattro milia ſegnati d'ogni tribu de figliuoli d'Iſrael.

5 מֶן־שַׁבְטָא דִיהוּדָא תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין מֶן־שַׁבְטָא דְרָאוּבֵן תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין מֶן־שַׁבְטָא דְגָד תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין׃

De la tribu di Iuda, dodici milia ſegnati. De la tribu di Ruben, dodici milia ſegnati. De la tribu di Gad, dodici milia ſegnati.

6 מֶן־שַׁבְטָא דְאָשִׁיר תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין מֶן־שַׁבְטָא דְנַפְתָּלִי תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין מֶן־שַׁבְטָא דַמְנַשֶּׁא תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין׃

De la tribu d'Aſer, dodici milia ſegnati. De la tribu di Neftalim, dodici milia ſegnati. De la tribu di Manaſſe, dodici milia ſegnati.

7 מֶן־שַׁבְטָא דְשֶׁמְעוֹן תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין מֶן־שַׁבְטָא דְלֵוִי תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין מֶן־שַׁבְטָא דְאִיסָכַר תְּרֶעְסַר אַלְפִין מֶתְחַתְּמִין׃

De la tribu di Simeon, dodici milia ſegnati. De la tribu di Leui, dodici milia ſegnati. De la tribu d'Iſacar, dodici milia ſegnati.

ז

2 וָרְאִיתִי אֶת־מַלְאָךְ אַחֵר הָעֹלֶה מִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ לַאֲשֶׁר הָיָה לוֹ חוֹתַם אֵל חַי וַיִּקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל־אַרְבַּעַת הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר נִתַּן לָהֶם לְחַבֵּל אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־הַיָּם׃

Y vide otro Angel que ſubia del nacimiento del ſol, teniendo el ſello de Dios biuo. Y clamó con gran boz à los quatro Angeles, à los quales era dado hazer danno à la tîerra, y à la mar.

3 לֵאמֹר לֹא תְחַבְּלוּ אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא אֶת־הַיָּם וְלֹא אֶת־הָעֵצִים עַד־אֲשֶׁר נַתְוֶה תָו עַל־מִצְחוֹת עַבְדֵי אֱלֹהֵינוּ׃

Diziendo: No hagays danno à la tierra ni à la mar, ni à los arboles, haſtaque ſennalemos à los ſieruos de nueſtro Dios en ſus frentes,

7 וָאֶשְׁמַע אֶת־מִסְפַּר הַחֲתוּמִים (קמד) אֲלָפִים הַנֶּחְתָּמִים מִכָּל־מַטּוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל׃

Y oy el numero de los ſennalados, ciento y quarenta y quatro mil ſennalados de todos los tribus de los hijos de Iſrael.

5 מִמַּטֵּה יְהוּדָה (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה רְאוּבֵן (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה גָד (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Iuda, doze mil ſennalados. Del tribu de Ruben, doze mil ſennalados. Del tribu de Gad, doze mil ſennalados.

6 מִמַּטֵּה אָשֵׁר (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה נַפְתָּלִי (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Aſſer, doze mil ſennalados. Del tribu de Nephthali, doze mil ſennalados. Del tribu de Manaſſe, doze mil ſennalados.

7 מִמַּטֵּה שִׁמְעוֹן (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה לֵוִי (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה יִשָּׂשכָר (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Simeon, doze mil ſennalados. Del tribu de Leui, doze mil ſennalados. Del tribu de Iſacar, doze mil ſennalados.

ζ'.

2. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβάντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν.

Puis ie vi vn autre Ange qui montoit du coſté d'Orient, tenant le ſeau du Dieu viuant, lequel cria à haute voix aux quatre Anges auſquels eſtoit donné de nuire à la terre, & à la mer.

3. Λέγων, μὴ ἀδικήσατε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Diſant, Ne nuiſez point à la terre, ni à la mer, ni aux arbres, iuſqu'à ce que nous ayons marqué les ſeruiteurs de noſtre Dieu en leurs fronts.

4. Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ρμδʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν ἰσραήλ.

Et i'ouï le nombre de ceux qui eſtoyent marqués. il y auoit cent quarante quatre mille marqués de toutes les tribus des enfans d'Iſrael:

5. Ἐκ φυλῆς ἰούδα ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς ῥουβὴν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς γὰδ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Iuda, douze mille marqués. De la tribu de Ruben, douze mille marqués. De la tribu de Gad, douze mille marqués.

6. Ἐκ φυλῆς ἀσὴρ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς νεφθαλεὶμ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς μανασσῆ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu d'Aſer, douze mille marqués. De la tribu de Nephthali, douze mille marqués. De la tribu de Manaſſé douze mille marqués.

7. Ἐκ φυλῆς συμεὼν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς λευῒ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς ἰσαχὰρ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Simeon, douze mille marqués. De la tribu de Leui, douze mille marqués. De la tribu d'Iſſachar, douze mille marqués.

CAP. VII.

2. Et vidi alterum angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei vivi: & clamavit voce magna quatuor angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari.

And I ſaw another Angell come vp from the Eaſt/ which had the ſeale of the liuing God/ and he cryed with a loud voyce to the foure Angels to whome power was giuen to hurt the earth/ and the ſea.

3. Dicens, Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſervos Dei noſtri in frontibus eorum.

Saying/ Hurt ye not the earth/ neyther the ſea/ neither the trees/ till wee haue ſealed the ſeruaunts of our God in their foreheades.

4. Et audivi numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati ex omni tribu filiorum Iſraël.

And I heard the number of them/ which were ſealed/ and there were ſealed an hundreth and foure & fourthy thouſand of all the tribes of the children of Iſrael.

5. Ex tribu Iuda, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim millia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Juda were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Ruben were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Gad/ were ſealed twelue thouſand.

6. Ex tribu Aſer, duodecim millia ſignati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Aſer were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Nephthali were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Manaſſes were ſealed twelue thouſand.

7. Ex tribu Simeon, duodecim millia ſignati Ex tribu Levi, duodecim millia ſignati. Ex tribu Iſſachar, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Simeon were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Leui were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Iſſachar were ſealed twelue thouſand.

Das VII. Capitel.

2. Vnnd ſahe einen andern Engel auffſteigen von der Sonnen auffgang/ der hatte das Siegel deß lebendigen Gottes/ vnd ſchrey mit groſſer ſtimme zu den vier Engeln/ welchen gegeben iſt zubeſchädigen die Erden/ vnd das Meer.

Oc ieg ſaa en anden Engel opſtige aff Solens opgong/ hand haffde den leffuende Guds Indſegle oc robte met ſtor røſt til de fire Engle/ ſom er giffuet at ſkade Jorden/ oc Haffuet.

3. Vnd er ſprach: Beſchädiget die Erde nicht/ noch das Meer noch die Bäume/ biß daß wir verſiegeln die Knechte vnſers GOttes an jhren Stirnen.

Oc hand ſagde/ Skader icke Jorden/ eller Haffuet/ eller Træene/ Før end wi faa beſeglet vor Guds Tienere i deris pande.

4. Vnd ich hörete die zahl dere/ die verſigelt wurden/ hundert vnnd vier vnd viertzig tauſend/ die verſigelt waren von allen Geſchlechten der Kinder Iſrael.

Oc ieg hørde deris tal/ ſom bleffue beſeglede aff alle Iſraels børns Slecter/ hundrede oc fyretiue tuſinde/ ſom bleffue beſeglede.

5. Von dem Geſchlecht Juda/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Ruben/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Gad/ zwölff tauſend verſigelt.

Aff Juda Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Rubens Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Gads Slect/ tolff tuſinde beſeglede.

6. Von dem Geſchlecht Aſer/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Nephthali/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Manaſſe/ zwölf tauſend verſigelt.

Aff Aſers Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Nephthali Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Manaſſe Slect/ tolff tuſinde beſeglede.

7. Von dem Geſchlecht Simeon/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Levi/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Iſaſchar/ zwölff tauſend verſigelt.

Aff Simeons Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Levi Slect/ tolf tuſinde beſeglede. Aff Iſaſchars Slect tolff tuſinde beſeglede.

Kapitola VII.

2. Y widěl gſem giného Angela an wyſtupuge od wýchodu Slunce/ mage znamenij Boha žiwého: Y wolal hlaſem welikým ke čtyřem Angelům/ kterýmžto geſt dáno aby ſſkodili Zemi a Moři.

A widziałem Anioła wſtępuiącego od wſchodu ſłońcá/ máiącego pieczęć Bogá żywego/ ktory wołał głoſem wielkim ku cżterem Aniołom/ ktorym dano ieſt ßkodźić ziemi y morzu.

3. Řka: Neſſkoďte Zemi a Moři/ ani Stromům/ dokawadž neznamenáme Služebnijkůw Boha naſſeho na čelech gegich.

Mowiąc Nie ßkodźćie áni ziemi/ áni morzu/ áni drzewam/ áż zapieczętuiemy ſługi Bogá náßego ná cżelech ich.

4. Y ſlyſſal gſem počet znamenaných/ Sto Čtyřidceti a čtyři Tiſýce znamenaných/ ze wſſeho Pokolenij Synůw Izrahelſkých.

A ſłyßałem liczbę zápiecżęthowánych/ ſto y cżterdźieśći y cżtery tyśiące były zápiecżętowáne/ z wßelkiego pokolenia ſynow Izráelſkich.

5. Z Pokolenij Judowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Rubenowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných Z Pokolenij Gadowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných.

Z pokolenia Juda dwánaśćie tyśiecy zápiecżęthowánych/ Z pokolenia Ruben dwánaśćie tyśiecy zapiecżętowánych/ Z pokolenia Gád dwánaśćie tyśiecy zapiecżętowánych.

6. Z Pokolenij Aſerowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Nephtalimowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných: Z Pokolenij Manasſeſowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných.

Z pokolenia Aſſer dwánaśćie tyśiecy zapiecżęthowanych/ Z pokolenia Nephtáli dwánaśćie tyśiecy zápiecżęthowánych/ Z pokolenia Mánaſſe dwánaśćie tyśiecy zápiecżętowánych.

7. Z Pokolenij Symeonowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných. Z Pokolenij Lewi/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných. Z Pokolenij Izacharowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných.

Z pokolenia Symeon dwánaśćie tyśiecy zapiecżętowánych/ Z pokolenia Lewi dwánaśćie tyśiecy zápiecżętowanych/ z pokolenia Iſaſchar dwánaśćie tyśiecy zápiecżętowánych.

ז

8 מֵן שַׁבְטָא דְזַבְוּלוּן תְּרֵי־עֲסַר אַלְפִּין מְתַחְתְּמִין מֵן־שַׁבְטָא דְיוֹסֵף תְּרֵי־עֲסַר אַלְפִּין מְתַחְתְּמִין מֵן שַׁרְבְּתָא דְבִנְיָמִין תְּרֵעֲסַר אַלְפִּין מְתַחְתְּמִין׃

De la tribu di Zabulon, dodici milia ſegnati. De la tribu di Ioſef, dodici milia ſegnati, De la tribu di Beniamin, dodici milia ſegnati.

9 וּבָתַר הָנָא חָזֵא הֲוֵית וְהָא עַמָּא סַגִּיָּאָא דְאֱנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח לְמִמְנָיוּ לֵהּ מֵן כֻּל עַמָּא וְשַׁבְטָא וְאֻמָּא וְלִישָּׁנָא דְקָיְמִין קְדָם כּוּרְסְיָא וְקֳדָם אִמְּרָא עֲטִיפִין אֶסְטְלָא חִוָּרָא וְדֶקְלָא בְּאִידַיְהוֹן׃

Doppo queſte coſe io viddi, & ecco vna gran moltitudine, laqual niuno poteua numerare, di tutte le genti, e tribu, e popoli, e lingue, che ſtauano dinanzi al trono, e in preſentia de l'Agnello veſtiti de veſte bianche, e con palme ne le lor mani.

10 וְקָעֵין בְּקָלָא רָמָא וְאָמְרִין פּוּרְקָנָא לַאלָהַן דְּיָתֵב עַל כּוּרְסְיָא וּלְאִמְּרָא׃

E gridauano ad alta voce, dicendo, La ſalute è dal noſtro Dio che ſiede ſopra il trono, & da i Agnello.

11 וְכֻל מַלְאֲכָא קָמוּ חֲדָר חֲדָר לְכוּרְסְיָא וּלְקַשִּׁישֵׁא וּלְאַרְבַּעַת חַיָּוָתָא וּנְפַלוּ קְדָם כּוּרְסְיָא עַל פַּרְצוּפַיְהוֹן וּסְגֶדוּ לַאלָהָא׃

E tutti gli Angeli ſtauano intorno al trono, & a i Seniori, & a i quattro animali: e gittoronſi ſopra le lor faccie dinanzi al trono, e adorarono Iddio.

12 לְמֵאמַר אָמִין בּוּרְכְּתָא וְתֶשְׁבּוּחְתָּא וְחֶכְמְתָא וְתַוְדִּיתָא וְאִיקָרָא וְחַיְלָא וּגְבוּרְתָּא לַאלָהַן לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃

Dicendo, Amen. Laude, e gloria, e ſapientia, e ringratiamento, & honore, e poteſtá, e fortezza, al noſtro Iddio per infiniti ſecoli, Amen.

ז

8 מִמַּטֵּה זְבוּלֻן (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה יוֹסֵף (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים מִמַּטֵּה בִנְיָמִין (יב) אֲלָפִים חֲתוּמִים׃

Del tribu de Zabulon, doze mil ſennalados. Del tribu de Ioſeph, doze mil ſennalados. Del tribu de Benjamin, doze mil ſennalados.

9 וְאַחֲרֵי־כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה הָמוֹן רַב אֲשֶׁר אִישׁ לֹא יוּכַל לִסְפֹּר מִכָּל־הַגּוֹיִם וּמִטּוֹת וְעַמִּים וּלְשׁוֹנוֹת עֹמְדוּ לִפְנֵי הַכִּסֵּא וְלִפְנֵי הַכֶּבֶשׂ מְלֻבָּשִׁים בּוּץ וּתְמָרִים בִּידֵיהֶם׃

Deſpues de eſtas coſas miré, y heaqui vna gran companna, la qual ninguno podia contar, de todas gentes, y linages, y pueblos, y lenguas, que eſtauan delante del throno, y en la preſencîa del Cordero, veſtidos de luengas ropas blancas, y palmas en ſus manos.

10 וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר הַיְשׁוּעָה הִיא לֵאלֹהֵינוּ הַיּוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא וְלַכֶּבֶשׂ׃

Y clamauan à alta boz, diziendo Saluacion àl que eſtá ſentado ſobre el throno de nueſtro Dios, y àl Cordero.

11 וְכָל־הַמַּלְאָכִים עֹמְדוּ מִסָּבִיב לַכִּסֵּא וְלַזְּקֵנִים וּלְאַרְבַּע הַחַיּוֹת וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי־הַכִּסֵּא עַל־פְּנֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהִים׃

Y todos los Angeles eſtauan àl derredor del throno, y de los Ancianos, y de los quatro animales: y proſtraronſe ſobre ſus caras delante del throno, y adoraron à Dios.

12 לֵאמֹר אָמֵן הַבְּרָכָה וְהַכָּבוֹד וְהַחָכְמָה וְהַתּוֹדָה וְהֶהָדָר וְהַכֹּחַ וְהַגְּבוּרָה לֵאלֹהֵינוּ לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים אָמֵן׃

Diziendo: Amen: Alabança y gloria, ſabiduria, y hazimiento de gracias, honrra potencia, y fortaleza ſea à nueſtro Dios para ſiempre jamas Amen.

ζʹ.

8. Ἐκ φυλῆς ζαβουλὼν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς ἰωσὴφ ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς βενιαμὶν ιβʹ χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

De la tribu de Zabulon, douze mille marqués. De la tribu de Ioſeph, douze mille marqués. De la tribu Ben-iamin, douze mille marqués.

9. Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολὺς, ὃν ἀριθμῆσαι αὐτὸν οὐδεὶς ἠδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους, καὶ φυλῶν, καὶ λαῶν, καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν.

Apres ce choſes ie regardai, & voici vne grande multitude, laquelle nul ne ſauroit de nombrer, de toutes nations, & tribus, & peuples, & langues, qui ſe tenoyent deuant le throne & en la preſence de l'Agneau, veſtus de longues robbes blanches, & auoyent des palmes en leurs mains.

10. Καὶ κράζοντες φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἡ σωτηρία τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ τῷ ἀρνίῳ.

Et crioyent à haute voix, diſans, Le ſalut eſt de noſtre Dieu qui eſt aſſis ſur le throne, & de l'Agneau.

11. Καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ.

Et tous les Anges ſe tenoyent à l'entour du throne & des anciens & des quatre animaux: & ſe proſternerent devant le throne ſur leurs faces, & adorerent Dieu.

12. Λέγοντες, ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Diſans, Amen: Louange, & gloire, & ſapience, & action de graces, & honneur, puiſſance, & force appartient à noſtre Dieu es ſiecles des ſiecles, Amen.

CAP. VII.

8. Ex tribu Zabulon, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ioſeph, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ben-iamin, duodecim millia ſignati.

Of the tribe of Zabulon were ſealed twelue thouſand. Of y tribe of Joſeph were ſealed twelue thouſand. Of the tribe of Beniamin were ſealed twelue thouſand.

9. Poſt hæc vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: ſtantes ante thronum, & in conſpectu Agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum.

After theſe things J beheld/ & lo/a great multitude/ which no man coulde number/ of all nations and kinreds/ and people/ and tongues/ ſtoode before the throne/ and before the Lambe/ clothed with long white robes/ and palmes in their handes.

10. Et clamabant voce magna, dicentes, Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum & Agno.

And they cryed with a loude voyce/ ſaying/ Saluation commeth of our God/ that ſitteth vpon the throne/ and of the Lambe.

11. Et omnes angeli ſtabant in circuitu throni, & ſeniorum, & quatuor animalium: & ceciderunt in conſpectu throni in facies ſuas, & adoraverunt Deum.

And all the Angels ſtood round about the throne/ and about the Elders/ and the foure beaſtes/ and they fell before the throne on their faces/ and worſhipped God.

12. Dicentes, Amen Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſecula ſeculorum, Amen.

Saying/ Amen. Prayſe and glory/ and wiſedome/ and thankes/ and honour/ and power/ and might/ be vnto our God for euermore/ Amen.

Das VII. Capitel.

8. Von dem Geſchlecht Zebulon/ zwölff tauſend verſigelt. Von dem Geſchlecht Joſeph/ zwölff tauſent verſigelt. Von dem Geſchlecht Ben Jamin/ zwölff tauſent verſigelt.

Aff Sebulons Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Joſephs Slect/ tolff tuſinde beſeglede. Aff Ben Jamins Slect/ tolff tuſinde beſeglede.

9. Darnach ſahe ich/ vnd ſihe/ eine groſſe Schar/ welche niemand zehlen kond/ auß allen Heyden vnd Völckern vnnd Sprachen/ für dem Stul ſtehend/ vnd für dem Lamb/ angethan mit weiſſem Kleide/ vnd Palmen in jhren händen.

Der effter ſaa ieg/ Oc ſee/ en ſtor Skare/ huilcken ingen kunde telie/ aff alle Hedninge oc Folck oc Tungemaal/ ſtod faar Stolen oc faar Lammet/ klødde met huide Klæder/ oc Palmer i deris hender.

10. Schryen mit groſſer ſtimme/ vnd ſprachen: Heil ſey dem/ der auff dem Stul ſitzet/ vnſerm GOtt vnd dem Lamb.

Som robte met ſtor reſt/ oc ſagde/ Salighed vere den/ ſom ſider paa Stolen/ vor Gud oc Lammet.

11. Vnd alle Engel ſtunden vmb den Stul/ vnd vmb die Elteſten/ vnd vmb die vier Thier/ vnd fielen für dem Stul auff jhr Angeſicht/ vnd beteten Gott an.

Oc alle Englene ſtode omkring Stolen/ oc omkring de Eldſte/ oc omkring de fire Diur/ oc fulde ned faar Stolen paa deris Anſicte/ oc tilbade Gud.

12. Vnd ſprachen: Amen. Lob vnd ehre/ vnd weißheit/ vnd danck/ vnnd preiß/ vnd krafft/ vnd ſtercke ſey vnſerm Gott/ von ewigkeit zu ewigkeit/ Amen.

Oc ſagde/ Amen. Loff oc ære/ oc viſdom/ oc tack/ oc priſſ/ oc krafft/ oc ſtyrcke vere vor Gud/ fra euighed til euighed/ Amen.

Kapitola VII.

8. Z Pokolenij Zabulonowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Jozeffowa/ dwanácte Tiſýcůw znamenaných. Z Pokolenij Benyaminowa/ dwanácte Tiſýcuow znamenaných.

Z pokolenia Zabulon dwánaſcie tyſiecy zápieczętowánych/ Z pokolenia Jozef dwánaſcie tyſiecy zápieczętowánych/ Z pokolenia Beniámin dwánaſcie tyſiecy zápieczętowánych.

9. Potom gſem widěl zástup weliký/ kterěhož žádný přečijſti nemohl/ ze wſſech Národuow a Pokolenij/ a Lidij/ y Jazykuow/ ani ſtogij před Trůnem/ a před Oblicegem Beránka/ gſauce oblečeni w bijlé raucho/ a Palmy w rukau gegich.

Potym mem pátrzył/ á oto było zgromadzenie wielkie/ ktorego nie mogł nikt zliczyć/ ze wſzech narodow/ y pokolenia/ y ludzi/ y ięzykow/ ktorzy ſtali przed ſtolcem/ y przed oblicznoſcią báránká/ obleczeni w ßáty białe/ á pálmy w ręku ich.

10. A Wolali hlaſem welikým/ řkauce: Spaſenij Bohu naſſemu/ kterýž ſedij na Trůnu a Beránkowi.

Y wołali głoſem wielkim mowiąc: Zbáwienie ieſt od Bogá náßego ktory ſiedzi na ſtolcu/ y od báránká.

11. A wſſyckni Angelé ſtáli okolo Trůnu a Starcůw/ a čtyř Zwijřat: Y padli před Oblicegem Trůnu na ſwé Twáři/ a klaněli ſe Bohu.

A wßyſcy Aniołowie ſtali wßedy około ſtolcá/ y ſtárßych/ y czworgá zwierząt/ y vpádli przed ſtolcem ná oblicze ſwe/ ich chwalę dáli Bogu.

12. Řkauce: Amen/ Chwála/ a Jaſnoſt/ a Maudroſt/ a dijkuow činěnij/ a Cžeſt/ a Moc/ y Sýla Bohu naſſemu/ na wěky wěkuow/ Amen.

Mowiąc: Amen/ dobrorzeczenie/ y chwálá/ y mądrość/ y dziek czynienie/ cześć/ y moc/ y śiłá Bogu náßemu ná wieki wiekow/ Amen.

ז

13 וַעְנָא חַד מֶן קַשִּׁישֵׁא וֶאמַר לִי אֲנָשָׁא הָנוּן דַּעְטִיפִין אֶסְטָלֵא חַוָּרֵא מַן אֶנּוּן וּמֶן אַימְכָּא אֶתַו׃

E vno de Seniori parlò, dicendomi, Costoro che son vestiti de veste bianche, chi sono eglino, e donde son venuti?

14 וֶאמְרֵת לֵה מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ וֶאמַר לִי הָנוּן אֶנּוּן דְּאֶתַו מֶן אוּלְצָנָא רַבְּתָא וּמְשִׁיגִין לְאֶסְטוֹלַיְהוּן וְחַוְּרוּנֵהוּן בַּדְמֵה דְּאֶמְרָא׃

Et io li dissi, Signore, tu il sai. Et egli mi disse, Questi son quelli che son venuti da la gran tribulatione, & hanno lauate le lor veste, & hannole imbiancate nel sangue de l'Agnello.

15 מֶטוּל הָנָא אִיתַיְהוּן קְדָם כּוּרְסְיָא דַּאלָהָא וּפָלְחִין הֲווּ לֵה בְּאִימָמָא וּבְלִלְיָא בְּהַיְכְלֵה וּדְיָתֵב עַל כּוּרְסְיָא יַטֵּל וְיַגֵּן עֲלַיְהוּן׃

Per questo son qui dinanzi al trono di Dio, e gli serueno giorno e notte nel suo tempio: e colui che siede sopra il trono habbitarà in essi.

16 תוּב לָא נֶכְפְּנוּן וְלָא נֶצְהוּן לְעָלַם וְלָא נֶפֵּל עֲלַיְהוּן שֶׁמְשָׁא וְלָא כָּל חוּמָּא׃

Non haueranno piu ne fame ne sete, ne cadrà piu sopra essi il sole, ne calore alcuno.

17 מֶטוּל דְּאֶמְרָא דְּבַיְנַת כּוּרְסְיָא נֶרְעֵינוּן וְנַדְבְּרֵהוּן לְוָת מַעְיָנָא מַיָּא דְּחַיֵּא וְנֶעְטֵא אֲלָהָא כֻּל דֶּמְעָא מֶן עַיְנַיְהוּן׃

Perche l'Agnello che è nel mezo del trono, gli pascerà, e condurragli a le viue fonti de l'acque: e Iddio ascigarà ogni lagrima da gli occhij loro.

ח

1 וְכַד פְּתַח חֶתְמָא שְׁבִיעָיָא וַהֲוָה בְּהֶלָה בַּשְׁמַיָּא אַיְךְ לְפֶלְגָּה דְּשָׁעְתָּא׃

E quando aperse il settimo sigillo, fu fatto silentio nel cielo circa vna meza hora.

ז

13 וַיַּעַן אֶחָד מִן־הַזְּקֵנִים וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה אֲשֶׁר מְלֻבָּשִׁים בּוּץ מִי־הֵמָּה וּמֵאַיִן בָּאוּ׃

Reſpondió vno de los Ancianos, y preguntome: Eſtos que eſtan veſtidos de luengas ropas blancas, quien ſon, y de donde han venido?

14 וָאֹמַר אֵלָיו אֲדֹנִי אַתָּה יָדַעְתָּ וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר בָּאוּ מִצָּרָה וּמִמְּצוּקָה גְּדוֹלָה וְרָחֲצוּ אֶת־בִּגְדֵיהֶם וְהִלְבִּינוּם בִּדְמֵי הַכֶּבֶשׂ׃

Y yo le dixe: Sennor, tu lo ſabes. Y el me dixo: Eſtos ſon los que han venido de grande tribulacion, y han enſanchado ſus luengas ropas, y las han blanqueado en la ſangre del Cordero.

15 עַל־כֵּן הוּיִם לִפְנֵי כִסֵּא אֱלֹהִים וּמְשָׁרְתִים אוֹתוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה בְּהֵיכָלוֹ וַאֲשֶׁר יוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא צִלָּם הוּא לְעוֹלָם׃

Por eſto eſtan delante del throno de Dios, y le ſiruen dia y noche en ſu templo: Y el que eſtà ſentado en el throno morará entre ellos.

16 לֹא יִרְעֲבוּ עוֹד וְלֹא יִצְמְאוּ עוֹד וְלֹא יַכֶּה אוֹתָם הַשֶּׁמֶשׁ וְלֹא כָל־חֹם׃

No tendrán mas hambre ni ſed, y el ſol no caerá mas ſobre ellos, ni otro ningun calor:

17 כִּי־הַכֶּבֶשׂ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַכִּסֵּא יִרְעֵם וִינַהֲלֵם אֶל־בְּאֵרוֹת מֵימֵי חַיִּים וְיִמְחֶה אֱלֹהִים אֶת־דִּמְעָה מֵעַל־כָּל־פְּנֵיהֶם׃

Porque el Cordero que eſtá en medio del throno, los regirá, y los guiará à las fuentes biuas de las aguas: Y Dios limpiara toda lagrima de los ojos de ellos.

ח

1 וְכַאֲשֶׁר פָּתַח אֶת־חוֹתָם הַשְּׁבִיעִי הָיְתָה דְמִיָּה בַשָּׁמַיִם כַּחֲצִית הַשָּׁעָה׃

Y quando el vuo abierto el ſeptimo ſello, fue hecho ſilencio en el cielo caſi por media hora.

ζ'.

13. Καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι, οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς, τίνες εἰσὶ, καὶ πόθεν ἦλθον;

Lors vn des Anciens print la parole, me diſant, Ceux qui ſont veſtus de longues robbes blanches, qui ſont ils, & d'où ſont ils venus?

14. Καὶ εἴρηκα αὐτῷ, κύριε σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου.

Et ie lui di, Seigneur, tu le ſais. Et il me dit, Ceux-ci ſont ceux qui ſōt venus de la grande tribulation· & ils ont laué leurs longues robbes, & les ont blanchies au ſang de l'Agneau.

15. Διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας, καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς.

Pource ſont-ils deuant le throne de Dieu & lui ſeruent iour & nuict en ſon temple: & celui qui eſt aſſis ſur le throne, habitera auec eux.

16. Οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδὲ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα.

Ils n'auront plus faim, & n'auront plus ſoif, & le ſoleil ne frapera plus ſur eux, ni chaleur quelconque.

17. Ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζώσας πηγὰς ὑδάτων· καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

Car l'Agneau qui eſt au milieu du throne les paiſtra, & les conduira aux viues fontaines des eaux: & Dieu eſſuyera toute larme de leurs yeux.

ΚΕΦΑΛ. η'.

ΚΑὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον.

Et quand il eut ouuert le ſeptieme ſeau, ſilence fut fait au ciel enuiron demie heure.

CAP. VII.

13. Et reſpondit unus de ſenioribus, & dixit mihi: Hi qui amicti ſunt ſtolis albis, qui ſunt? & unde venerunt?

And one of the Elders ſpake / ſaying vnto me / what are theſe which are arayed in long white robes? and whence came they?

14. Et dixi illi, Domine mi, tu ſcis. Et dixit mihi, Hi ſunt qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine Agni.

And I ſaid vnto him / Lord / thou knoweſt. And he ſaide to me / Theſe are they which came out of great tribulation / and haue waſhed their long robes / and haue made their long robes white in the blood of the Lambe.

15. Ideo ſunt ante thronum Dei, & ſerviunt ei die ac nocte in templo eius: & qui ſedet in throno, habitabit ſuper illos.

Therefore are they in the preſence of the throne of God / and ſerue him day / and night in the Temple / and he that ſitteth on the throne / will dwell among them.

16. Non eſurient neque ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus.

They ſhall hunger no more / neyther thirſt any more / neither ſhall the ſunne light on them / neither any heate.

17. Quoniam Agnus qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad vitę fontes aquarum, & abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

For the Lambe / which is in the middes of the throne / ſhall gouerne them / and ſhall leade them vnto the liuely fountaines of waters / & God ſhall wipe away all theares from their eyes.

CAP. VIII.

ET cùm aperuiſſet ſigillum ſeptimum; factum eſt ſilentium in cælo, quaſi media hora

And when he had opened the ſeuenth ſeale / there was ſilence in heauen about halfe an houre.

Das VII. Capitel.

13. Vnd es antwortet der Elteſten einer / vnd ſprach zu mir: Wer ſind diſe mit dem weiſſen Kleid angethan? Vnd woher ſind ſie kommen?

Oc der ſuarede en aff de Eldſte / oc ſagde til mig / Huo ere diſſe ſom ere klædde i diſſe huide Klæder? Oc hueden ere de komne.

14. Vnd ich ſprach zu jm: HERR / du weiſſeſts. Vnd er ſprach zu mir: diſe ſinds / die kommen ſind auß groſſem trůbſal / vnd haben jre Kleider gewaſchen / vnd haben jre Kleider helle gemacht im Blut deß Lambs.

Oc ieg ſagde til hannem / HERRE / du vedſt det. Oc hand ſagde til mig / Diſſe ere de / ſom ere komne aff ſtor bedrøffuelſe / oc haffue toet deris Klæder / oc haffue giort deris Klæder klare i Lammens Blod.

15. Darumb ſind ſie fůr dem Stul GOttes / vnd dienen jhm tag vnnd nacht in ſeinem Tempel. Vnd der auff dem Stul ſitzt / wird über jhnen wohnen.

Der faare ere de faar Guds Stol / oc tiene hannem dag oc nat i hans Tempel. Oc den ſom ſider paa Stolen / ſkal bo offuer dem.

16. Sie wird nicht mehr hungern noch důrſten / es wird auch nicht auff ſie fallen die Sonne / oder jrgend eine hitze.

De ſkulle icke mere hungre eller tørſte / der ſkal oc icke Solen falde paa dem / eller nogen anden hede.

17. Denn das Lamb mitten im ſtul wird ſie weyden / vnd leyten zu den lebendigen Waſſerbrunnen / vnd Gott wird abwaſchen alle threnen von jren augen.

Thi det Lam mit i Stolen ſkal føde dem / oc lede dem til de leffuende Vandkilder / oc Gud ſkal affto al graad aff deris øyen.

Das VIII. Capitel.

VNd da es das ſiebende Siegel auffthet / ward eine ſtille inn dem Himmel / bey einer halben ſtund.

OC der det oplod det ſiuende Indſegle / da bleff det ſtille i Himmelen / ved en halff time.

Kapitola VII.

13. Y odpowěděl geden z Starcuow / a řekl mi: Tito kteřijž oblečeni gſau w bijlé Raucho / kdo gſau? a odkawad přiſſli?

A odpowiedział mi ieden z ſthárßych / mowiąc mi: Ci ktorzy ſą obleczeni w ßaty białe / ktorzyż ſą / y ſkąd przyßli?

14. Y řekl gſem gemu: PANE můg / ty wijs. Y řekl mi: Totoť gſau ti kteřijž přiſſli z welikého zármutku / a vmyli Raucha ſwá / a zbijlili ge we Krwi Beránkowě:

A rzekłem mu: Pánie ty wieß. A powiedział mi: Ci ſą ktorzy przyßli z vciſku wielkiego / y omyli ßaty ſwoie / y pobielili ie we krwy báránkowey.

15. Protož gſau před Trůnem Božijm / a ſlaužij gemu wedne y w nocy w Chrámě geho: a ten kterýž ſedij na Trůnu / přebýwati bude nad nimi:

A przeto ſą przed ſtolcem Bożym / y ſluzą mu we dnie / y w nocy w kościele iego / á then ktory ſiedzi ná ſtolcu będzie mießkał z nimi.

16. Nebudau lačněti ani žijzniti / wijce / a nebude biti na ně ſlunce / ani žadně horko:

Nie będą dáley łáknąć / áni będą więcey prágnąć / áni ná nie ſłońce vderzy / ánі żadna gorącość.

17. Nebo Beránek kterýž geſt v proſtřed Trůnu zprawowati ge bude / a dowede ge k Studnicym Wody žiwota / a ſetře Buoh wſſelikau ſlzu od gegich očij.

Abowiem báránek ktory ieſt w pośrzodku ſtolcá / będzie ie paſt / y będzie ie prowadził do żywych zrzodeł wod / y otrze Bog wßeláką łzę z oczu ich.

Kapitola VIII.

A Když otewřel Pečet ſedmau / ſtalo na Nebi mlčenij / yako za půl hodiny.

A zátym gdy otworzył ſiodmą pieczęć / zſtało ſię milczenie ná niebie / iákoby pułgodziny.

ח

2 וְחָזֵא הֲוִית לְשַׁבְעָא מַלְאַכֵא דְקָמוּ קֳדָם אֱלָהָא וְאֶתְיְהֶבוּן לְהוֹן שְׁבַע קַרְנָא׃

E viddi ſetti Angeli che ſtanno dinanzi à Dio: e furon date loro ſette trombe.

3 וּמַלְאַכָא אַחֲרִינָא אֶתָא וְקָם לְוָת מַדְבְּחָא וַהֲוָת לֵהּ מַחְתִּיתָא דְדַהֲבָא וְאֶתְיְהֶבוּ לֵהּ בֶּסְמֵא סַגִּיאֵא דְנִתֵּל לַצְלוֹתָא דְקַדִּישִׁין כֻּלְּהוֹן עַל מַדְבְּחָא דְדַהֲבָא הַו דְקֳדָם כּוּרְסְיָא׃

Poi venne vn'altro Angelo, e ſtette innanzi à l'altare, hauendo vn turribulo d'oro, e furongli dati molti odori per offerire con l'orationi di tutti i Santi ſopra l'altar d'oro, che è dinanzi al trono.

4 וְסַלֵק תְּנָנָא דְבֶסְמֵא בַּצְלוֹתָא דְקַדִּישִׁין מֶן אִידֵהּ דְמַלְאַכָא קֳדָם אֱלָהָא׃

E il fumo de gl'odori con l'orationi de Santi ſalì da la mano de l'Angelo dinanzi à Dio.

5 וְנֶסַב מַלְאַכָא לְמַחְתִּיתָא וּמְלִיהּ מֶן נוּרָא דְמַדְבְּחָא וַאַרְמִי עַל אַרְעָא וַהֲווֹ קָלָא רַעְמֵא בַּרְקֵא וְזַוְעָא׃

Poi l'Angelo preſe il turribolo, & empielo del fuoco de l'altare, e gittollo in terra: e fecerſi voci, e tuoni, e folgori, e terremoti.

6 שַׁבְעָא מַלְאַכֵא הֲוַו לְהוֹן שְׁבַע קַרְנָא דְטַיְבוּ נַפְשְׁהוֹן דְנֶקְרוּן קַרְנָא׃

E ſette Angeli che haueuano le ſette trombe, s'apparecchiorono à ſonarle.

7 וּמַלְאַכָא קַדְמָיָא קְרָא קַרְנָא וַהֲוָא בַּרְדָא וְנוּרָא דְחַלִיט בַּדְמָא אֶשְׁתְּדִא עַל אַרְעָא וְתֻלְתָא דְאַרְעָא אֶתְיְקֶדַת וַתְלָתָא דְאִילָנֵא אֶתְיְקֶדַת וְכֻל עֲמִירָא דְתַאְאָ אֶתְיְקַד׃

E il primo Angelo ſonò la tromba: e feceſi grandine e fuoco meſcolati di ſangue, e furon gittati ſopra la terra, onde la terza parte de gli arbori fu abbruſciata, e fu arſa tutta l'herba verde.

ח

2 וָאֶרְאֶה אֶת־שִׁבְעָה מַלְאָכִים הָעוֹמְדִים לִפְנֵי אֱלֹהִים וַיִּנָּתְנוּ לָהֶם שִׁבְעָה שׁוֹפָרוֹת׃

Y vide ſiete Angeles que eſtauan delante de Dios, y fueronles dadas ſiete trompetas.

3 וּמַלְאָךְ אַחֵר בָּא וְעָמַד אֶל־הַמִּזְבֵּחַ וְהָיְתָה לוֹ מַחְתַּת זָהָב וַתִּנָּתֶן לוֹ רֹב קְטֹרֶת לָתֵת לִתְפִלּוֹת כָּל־הַקְּדוֹשִׁים עַל־מִזְבַּח זָהָב אֲשֶׁר הוּא לִפְנֵי הַכִּסֵּא׃

Y otro Angel vino, y paroſe delante del altar, teniendo vn incenſario de oro: y fueronle dados muchos encienſos, para que puſieſſe de las oraciones de todos los Sanctos ſobre el altar de oro, el qual eſta delante del throno.

4 וַיַּעַל־עֲשַׁן קְטֹרֶת בִּתְפִלּוֹת הַקְּדוֹשִׁים מִיַּד־הַמַּלְאָךְ לִפְנֵי אֱלֹהִים׃

Y el humo de los encienſos de las oraciones de los ſanctos ſubiô de la mano del Angel delante de Dios.

5 וַיִּקַּח הַמַּלְאָךְ אֶת־הַמַּחְתָּה וַיְמַלֵּא אוֹתָהּ בְּאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ וַיַּשְׁלַח אֶל־הָאָרֶץ וַיְהִי־קוֹלוֹת וְרַעַם וּבְרָקִים וָרַעַשׁ׃

Y el Angel tomó el incenſario, y hinchiolo del fuego del altar, y echólo en la tierra, y fueron hechos truenos, y bozes, y relempagos, y temblor de tierra.

6 וְשִׁבְעָה הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם הַשּׁוֹפָרוֹת הֵכִינוּ אֶת־נַפְשָׁם לִתְקוֹעַ׃

Y los ſiete Angeles que tenian las ſiete trompetas, ſe aparejaron para tocar trompeta.

7 וַיִּתְקַע מַלְאָךְ הָרִאשׁוֹן וַיְהִי־בָרָד וָאֵשׁ בָּלוּל בַּדָּם וַיַּשְׁלַךְ בָּאָרֶץ וּשְׁלִישִׁית הָעֵצִים נִשְׂרָפָה וְכָל־עֵשֶׂב דֶּשֶׁא נִשְׂרָף׃

Y el primer Angel tocó la trompeta, y fue hecho granizo, y fue mezclado con ſangre, y fueron embiados en la tierra, y la tercera parte de los arboles fue quemada, y toda la yerua verde fue quemada.

ή.

2. Καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.

Et ie vi les ſept Anges qui aſſiſtent deuant Dieu, auſquels furent baillees ſept trompettes.

3. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.

Et vn autre Ange vint, & ſe tint deuant l'autel, ayant vn encenſoir d'or: & pluſieurs parfuns lui furent bailles, pour offrir auec les prieres de tous les Saincts, ſur l'autel d'or, qui eſt deuant le throne.

4. Καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Et la fumee des parfuns auec les prieres des Saincts mõta de la main de l'Ange deuant Dieu.

5. Καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναί, καὶ βρονταί, καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός.

Puis l'Ange print l'encenſoir, & le remplit du feu de l'autel, & le ietta en la terre: & furent faits tonnerres, & voix, & eſclairs, & tremblement de terre.

6. Καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι.

Adonc les ſept Anges qui auoyent les ſept trompettes, ſe preparerent pour ſonner des trompettes.

7. Καὶ ὁ πρῶτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα, καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῶν δένδρων κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.

Et le premier Ange ſonna de la trompette, & fut faite greſle & feu meſlés de ſang, & fureut iettes en la terre: & la tierce patrie des arbres fut bruſlee, & toute herbe verte fut bruſlee.

CAP. VIII.

2. Et vidi ſeptem angelos ſtantes in conſpectu Dei: & datæ ſunt illis ſeptem tubæ.

And I ſawe yͤ ſeuen Angels/which ſtood before God/and to them were giuen ſeuen trumpets.

3. Et alius angelus venit, & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei.

Thē another Angell came and ſtood before the altar hauing a golden cenſer/ and much odours was giuen vnto him/ that hee ſhoulde offer with the prayers of all Saintes vpon the golden altar/ which is before the throne.

4. Et aſcendit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum de manu angeli coram Deo.

And the ſmoke of the odours with the prayers of the Saints/ went vp before God/ out of the Angels hand.

5. Et accepit angelus thuribulum (*aureum*) & implevit illud de igne altaris, & miſit in terram, & facta ſunt tonitrua & voces & fulgura, & terræmotus magnus.

And the Angell tooke the cenſer/ and filled it with fire of the altar/ and caſt it into the earth/ and there were voyces/ and thundrings/ and lightnings/ & earthquacke.

6. Et ſeptem angeli qui habebant ſeptem tubas, præparaverunt ſe ut tuba canerent.

Then the ſeuen Angels/ which had the ſeuen trumpets/ prepared them ſelues to blow the trumpets.

7. Et primus angelus tuba cecinit, & facta eſt grando & ignis miſta in ſanguine, & miſſum eſt in terram, & tertia pars terræ cõbuſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt.

Then the firſt Angell blewe the trumpet/and there was haile and fire/mingled with blood/ and they were caſt into the earth/ & the third part of trees was burnt/and all greene graſſe was burnt.

Das VIII. Capitel.

2. Vnd ich ſahe ſieben Engel/ die da tratten für Gott/ vnd jhnen wurden ſieben Poſaunen gegeben.

Oc ieg ſaa ſiu Engle/de traadde frem faar Gud/ oc dem bleffue giffue ſiu Baſuner.

3. Vnd ein ander Engel kam/ vnd tratt bey den Altar/ vnd hatte/ ein gülden Räuchfaß/ vnd jm ward viel Räuchwercks gegeben/ daß er gebe zum Gebet aller Heiligen/ auff den gülden Altar für dem Stul.

Oc der kom en anden Engel oc ſtod hoſſ Alteret/ oc haffde i røgelſe Kar aff Guld/ oc hannem bleff giffuet meget Røgelſe/ at hand ſkulde giffue til alle Helligens bøner/paa det gyldene Altere faar Stolen.

4. Vnd der Rauch deß Reuchwercks vom Gebet der Heiligen ging auff von der Hand deß Engels für Gott.

Oc Røgelſens Røg aff de Helligis Bøner gick op aff Engelens haand faar Gud.

5. Vnd der Engel nam das Räuchfaß/ vnd füllet es mit Fewer vom Altar/ vnd ſchüttets auff die Erden. Vnd da geſchahen ſtimmen/ vnd Donner vnd Blitzen vnd Erdbebung.

Oc Engelen tog Røgelſe karet/ oc fyllede det met Ild aff Alteret/ oc røſte vd paa Jorden. Oc der ſkede røſter/ oc Torden/ oc Liunet oc Jordſkel.

6. Vnd die ſieben Engel mit den ſieben Poſaunen hatten ſich gerüſtet zu Poſaunen.

Oc de ſiu Engle met de ſiu Baſuner/ haffde bered ſig til at Baſune.

7. Vnd der erſte Engel Poſaunete/ vnnd es ward ein Hagel mit Fewer mit Blut gemenget/ vnd fiel auff die Erden/ vnd das dritte theil der Bäume verbrante/ vnd alles grüne Graß verbrandte.

Oc den førſte Engel Baſunede/ oc der bleff en Hagel oc Ild/ beblandet met Blod/ oc falt ned paa Jorden/ oc den tredie part aff Træene opbrendis/ oc alt grønt Græſſ opbrendis.

Kapitola VIII.

2. Y widěl gſem Sedm Angeluow/ ani ſtogij před Oblijčegem Božijm: y dáno gim ſedm Trub.

Y vyzrzalem ſiedm onych Aniołow kthorzy ſtoia przed Bogiem/ a dáne im ſa ſiedm trab.

3. A giný Angel přiſſel a ſtál před Oltářem/ mage Kadidlnicy zlatau w Ruce ſwé: Y dáno mu zápalůw mnoho/ aby nakladl Modliteb wſſechněch Swatých na Oltář zlatý/ kterýž geſt před Truonem Božijm.

Tedy drugi Anioł przyſzedł/ y ſtánał przed ołtarzem/ máiac kádzilnice złotha/ á dano mu wiele kadzenia/ áby ofiárowal z modlitwami wſzech ſwiętych ná ołtarzu złotym/ ktory ieſt przed ſtolcem.

4. (Y wſtaupil dým zápalůw z modliteb Swatých z ruky Angela až před oblijčeg Boží.)

Y wſtapił dym kadzenia z modlitwámi ſwiętych z ręki Aniolá do oblicznośći Bożey.

5. Y wzal Angel Kadidlnicy zlatau/ a naplnil gi Ohněm s Oltáře/ a ſwrhl gi na Zemi. Y ſtalo ſe Hromobitij/ a hlaſowé/ á blýſkánij/ y Země třeſenij weliké.

Potym wziął Anioł kadzilnice/ y nápełnił ia ogniem z ołtarzá/ y porzucił na ziemie/ y zſtały ſie głoſy/ y gromy/ y łyſkawice/ y trzeſienia ziemie.

5. A Sedm Angeluow/ kteřijž měli ſedm Trub/ připrawili ſe aby traubili.

A ſiedm Aniołow kthorzy mieli ſiedm trab/ nágotowáli ſie áby trabili.

7. Y zatraubil prwnij Angel w Traubu/ y ſtalo ſe Krupobitij/ a Oheň/ ſmijſſené oboge s Krwij. Y ſpadlo to na Zemi/ a třetij dijl Země ſpálen geſt/ a třetij dijl Struomuow shořel/ a wſſeckna Tráwa zelená ſpálena geſt.

Pierwſzy tedy Anioł zátrabił/ y zſtał ſie grad y ogień zmieſzáne ze krwia/ y zrzucone ſa ná ziemie/ á trzecia częśc drzew ſpaloná ieſt/ y wſzelkie ſiano zielone ſpalone ieſt.

ח

8 וּמַלְאָכָא דַּתְרֵין קְרָא
קַרְנָא וְאֵיךְ טוּרָא דְּנוּרָא
רַבָּה מְתִיַּקַּד אֶשְׁתְּדִי
בְּיַמָּא וַתְלָתָא דְּיַמָּא הֲוַת
לַדְמָא׃

Poi ſonò la tromba il ſecondo Angelo: e come vn gran monte che ardeua di fuoco fu gittato nel mare, e la terza parte del mare ſi fece ſangue.

9 וּמִיתַת תְּלָתָא דְּבֶרְיָתָא
דְּיַמָּא דְּאִית לְהֵין
נַפְשָׁתָא וַתְלָתָא דַּסְפִינֵא
אֶתְחַבְּלַת׃

E mori la terza parte de le creature che erano nel mare, lequali haueuano vita: e la terza parte de le naui perì.

10 וּמַלְאָכָא דַּתְלָת קְרָא
קַרְנָא וּנְפַל מֶן שְׁמַיָּא
כַּוְכְּבָא רַבָּא מַנְהַר אֵיךְ
לַמְפִידָא וּנְפַל עַל תְּלָתָא
דְּנַהֲרַוָתָא וְעַל מַעְיָנֵא
דְּמַיָּא׃

Sonò poi la tromba il terzo Angelo: e cadde dal cielo vna grande ſtella, che ardeua come vna fiaccola, e cadde ne la terza parte de fiumi, e ne fonti de l'acque.

11 וַשְׁמֵהּ דְּכַוְכְּבָא מֶתְקְרֵא
גִּידָא וַתְלָתָא דְּמַיָּא הֲוָא
לְגִידָא וְסַגִּיאֵא מֶן בְּנַי
נָשָׁא מִיתוּ בְּמַיָּא מֶטוּל
דַּמְרִירִין אֶנּוּן׃

E il nome de la ſtella è detto Aſſentio: onde la terza parte ſi fece aſſentio: e molti huomini morirono per le acque, percioch'elle diuennero amare.

12 וּמַלְאָכָא דְּרְבִיעָיָא קְרָא
קַרְנָא וְאֶתְמַחִית תְּלָתָא
דְּשֶׁמְשָׁא וַתְלָתָא דְּסַהְרָא
וַתְלָתָא דְּכַוְכְּבֵא מֶטוּל
דַּחְשֶׁכַת תַּלְתַּתְהוּן וְיַוְמָא
לָא מַנְהַר תַּלְתֵּהּ וְלֶלְיָא
הָכַנָּא׃

E il quarto Angelo ſonò la tromba: e fu percoſſa la terza parte del ſole, e la terza parte de la luna, & la terza parte de le ſtelle: in tal modo che la terza parte di loro s'oſcurò, onde la terza parte del giorno non luceua, e ſimilmente de la notte.

ח

8 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַשֵּׁנִי וַיִּשָּׁלֵךְ בַּיָּם
כְּמוֹ הַר אֵשׁ גָּדוֹל וַתְּהִי־שְׁלִישִׁית
הַיָּם לְדָם׃

Y el ſegundo Angel tocó la trompeta y como vn grande monte ardiente con fuego fue lançado en la mar, y la tercera parte de la mar fue buelta en ſangre.

9 וַתָּמׇת שְׁלִישִׁית הַבְּרִיאוֹת שֶׁהֵן
בַּיָּם אֲשֶׁר נֶפֶשׁ חַיָּה בָּהֵן
וּשְׁלִישִׁית הָאֳנִיּוֹת נִשְׁחָתָה׃

Y murió la tercera parte de las criaturas que eſtauan en la mar, las quales tenian vida: Y la tercera parte de las naos pereció.

10 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַשְּׁלִישִׁי וַיִּפֹּל
מִשָּׁמַיִם כּוֹכָב גָּדוֹל הַבּוֹעֵר
כַּלַּפִּיד וַיִּפֹּל עַל־שְׁלִישִׁית הַנְּהָרוֹת
וְעַל־בְּאֵרוֹת הַמָּיִם׃

Y el tercer Angel tocó la trompeta, y cayó del cielo vna grande eſtrella ardiendo como vn antorcha encendida, y cayó en la tercera parte de los rios, y en las fuentes de las aguas.

11 וְשֵׁם הַכּוֹכָב נִקְרָא לַעֲנָה
וּשְׁלִישִׁית הַמַּיִם הָיְתָה לְלַעֲנָה
וַאֲנָשִׁים רַבִּים מֵתוּ מִמַּיִם
כִּי־מָרִים הֵמָּה׃

El nombre de la eſtrella ſe dize Abſinthio: Y la tercera parte de las aguas fue buelta en Abſinthio: y muchos hombres murieron por las aguas, porque fueron hechas amargas.

12 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הָרְבִיעִי וַתֻּכֶּה
שְׁלִישִׁית הַשֶּׁמֶשׁ וּשְׁלִישִׁית הַיָּרֵחַ
וּשְׁלִישִׁית הַכּוֹכָבִים לְהֶחְשַׁךְ אֶת־
שְׁלִישִׁיתָם וּכְמוֹ כֵן לֹא תֻגַּהּ
שְׁלִישִׁית הַיּוֹם וְאַף לֹא הַלָּיְלָה׃

Y el quarto Angel tocó la trompeta, y fue herida la tercera parte del ſol, y la tercera parte de la luna, y la tercera parte de las eſtrellas: De tal manera que ſe eſcurecio la tercera parte dellos, y no alumbraua la tercera parte del dia, y ſemejantemente de la noche.

ή.

8. Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα πυρὶ καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα.

Et le ſecond Ange ſonna de la trompette: & comme vne grande montagne ardente de feu fut iettee en la mer: & la tierce partie de la mer deuint ſang.

9. Καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρη.

Et la tierce partie des creatures qui eſtoyent en la mer, leſquelles auoyent vie, mourut: & la tierce partie des nauires perit.

10. Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων.

Et le troiſieme Ange ſonna de la trompette, & il tomba du ciel vne grande eſtoile ardente comme vn flambeau, & cheut en la tierce partie des fleuues, & és fontaines des eaux.

11. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

Et le nom de l'eſtoile eſt dit Abſynthe, & la tierce partie des eaux deuint Abſynthe: & pluſieurs des hommes moururent par les eaux, à cauſe qu'elles eſtoyent deuenues ameres.

12. Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου, καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως.

Puis le quatrieme Ange ſonna de la trompette: & la tierce partie du ſoleil fut frapee, & la tierce partie de la lune, & la tierce partie des eſtoiles, tellement que la tierce partie d'iceux fut obſcurcie, & la tierce partie du iour ne luiſoit point, ni ſemblablement de la nuict.

CAP. VIII.

8. Et ſecundus angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne ardens, miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris, ſanguis.

And ỹ ſecond Angel blewe the trumpet/ and as it were a great mountaine/ burning with fire/ was caſt into the ſea/ & the thirde part of the ſea became blood.

9. Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars navium interiit.

And the thirde parte of the creatures/ which were in the ſea/ and had lyfe/ dyed/ and the thirde parte of ſhippes were deſtroyed.

10. Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cælo ſtella magna, ardentis tanquam facula, & cecidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.

Then the thirde Angell blewe the trumpet/ and there fell a great ſtarre from heauen burning like a torch/ and it fell into the third part of ỹ riuers/ & into the fountaines of waters.

11. Et nomen ſtellæ, dicitur Abſinthium, & facta eſt tertia pars aquarum in abſinthium: & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

And the name of the ſtarre is called worme wood: therefore the thirde parte of the waters became worme wood/ and many men dyed of the waters/ becauſe they were made bitter.

12. Et quartus angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars ſolis, & tertia pars lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita ut obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

And the fourth Angell blewe the trumpet/ & the third part of the ſunne was ſmittẽ/ & the third part of the moone/ and the third part of ỹ ſtarres/ ſo that ỹ third part of them was darkened: and the day was ſmitten/ that the third parte of it coulde not ſhine/ and likewiſe the night.

Das VIII. Capitel.

8. Vnd der ander Engel poſaunete/ vnd es fuhr wie ein groſſer Berg mit fewer brennend ins Meer. Vnd das dritte theil deß Meers ward Blut.

Oc den anden Engel baſunede/ Oc der foer ligeſom it ſtort Bierg met brendende Jld ned i Haffuet. Oc den tredie part aff Haffuet bleff Blod.

9. Vnd das dritte theil der lebendigen Creaturen im Meer ſtorben/ vnd das dritte theil der Schiff wurden verderbet.

Oc tredie parten aff de leffuende Creature i Haffuet døde/ oc tredie parten aff Skibene bleffue forderffuede.

10. Vnd der dritte Engel poſaunete/ vnd es fiel ein groſſer Stern vom Himel/ der brandte wie ein Fackel/ vnd fiel auff das dritte theil der Waſſerſtröme/ vnd über die Waſſerbrünne.

Oc den tredie Engel baſunede/ oc der falt en ſtor Stierne aff Himmelen/ oc brende ſom it Bluſſ/ Oc hun falt paa tredie parten aff Vandſtrømene/ oc offuer Vandkilderne.

11. Vnd der Name deß Sterns heiſſet Wermut. Vnnd das dritte theil ward Wermut/ vnnd viel Menſchen ſtorben von den Waſſern/ daß ſie waren ſo bitter worden.

Oc Stiernens Naffn kaldis Malurt. Oc den tredie part bleff malurt/ oc mange Menniſke døde aff Vandene/ at de vaare bleffne ſaa beſke.

12. Vnd der vierdte Engel Poſaunete/ vnd es ward geſchlagen das dritte theil der Sonnen/ vnnd das dritte theil deß Monden/ vnnd das dritte theil der Sternen/ daß jr dritte theil verfinſtert ward/ vnnd der Tag das dritte theil nicht ſchein/ vnd die Nacht deſſelbigen gleichen.

Oc den fierde Engel baſunede/ oc den tredie del aff Solen bleff ſlagen/ oc den tredie del aff Maanen/ oc den tredie del aff Stiernerne/ ſaa at tredie delen aff dem formørckedis/ Oc tredie parten aff dagen ſkinde icke/ oc icke naten diſligeſt.

Kapitola VIII.

8. A druhý Angel w Traubu zatraubil/ a hle yako Hora weliká ohněm hořjcý vwrzena geſt do Moře: Y obrátil ſe třetij dijl Moře w Krew:

Potym wtory Anjol zátrabił/ á iákoby wielka gorá ogniem pałáiaca zrzucona ieſt w morze/ y zſtáłá ſię krwią trzećia częśc morzá.

9. A zemřel třetij dijl ſtwořenij toho kteréž mělo žiwot w Moři/ a třetij dijl Lodij zhynul.

Y pozdychałá thrzećia częśc rzeczy ſtworzonych/ ktore były w morzu/ duſzé máiacych/ y trzećia częśc okretow poginełá.

10. A když třetij Angel w Traubu zatraubil/ Y ſpadla s Nebe Hwězda weliká rozpálena yako Pochodně/ a padla na třetij dijl Řzek/ a do Studnic Wod:

Tedy Anjoł trzeći zátrabił/ y ſpádłá z niebá gwiazda wielka/ ná kſztałt pochodniey gorąiaca/ y vpádłá ná trzećią częśc rzek/ y ná zrzodłá wod.

11. A Hwězdy té gméno bylo Pelyněk: Y obrátil ſe třetij dil wod w Pelyněk/ a mnoho Lidij zemřelo od těch wod/ nebo hořké včiněny gſau.

A imię gwiazdy ieſt rzeczono Piołyn/ Obroćiłá ſię tedy trzećia częśc wod w piołyn/ á wiele ludźi pomárło od wod/ iż ſię były gorzkiemi zſtáły.

12. A čtwrtý Angel w Traubu zatraubil: Y poražena geſt třetina Slunce/ a třetina Měſýce/ a třetij dijl Hwězd/ tak že ſe gich třetina zatměla/ a třetina dne neſwijtila/ též také y nocy.

Potym czwarty Anjoł zátrabił/ y vderzoná ieſt trzećia częśc słońcá/ y trzećia częśc mieſiacá/ y trzećia częśc gwiazd/ ták iż záćmiona ieſt trzećia częśc ich/ y dniá áby nie świećił/ y nocy tákże.

ח

15 וְחָזֵא הֲוֵית וְשֶׁמְעֵת מַלְאַכָא חַד דְּפָרַח בְּמֶצְעַת שְׁמַיָּא וְאָמַר בְּקָלָא רָמָא וָי וָי וָי לְיָתְבִין עַל אַרְעָא מֶטוּל קָלֵא שַׁרְכָא דְקַרְנָא דִּתְלָתָא מַלְאַכֵא דַּעֲתִידִין לְמֶקְרָא קַרְנָא ׃

Poi viddi, e vdij vn Angelo che volaua per mezo il cielo, decendo ad alta voce, Guai, guai, guai à gli habitatori de la terra, per le altre voci de tre Angels, che haueuano à ſonar la tromba.

ט

1 וּמַלְאַכָא חֲמִישָׁתָא קְרָא קַרְנָא וְחָזֵא הֲוֵית דְּכַוְכְבָא נְפַל מֶן שְׁמַיָּא עַל אַרְעָא וְאֶתְיְהֵב לֵהּ קְלִידָא דְּמַעְיָנָא דִּתְהוֹמָא׃

E il quinto Angelo ſono la tromba, & io viddi vna ſtella che cadde di cielo in terra: e fulle data la chiaua del pozzo de l'abiſſo.

2 וּפְתַח לְמַעְיָנָא דִּתְהוֹמָא וּסְלֵק תְּנָנָא מֶן מַעְיָנָא אַיךְ תְּנָנָא דְּאַתּוּנָא רַבָּא וְחֶשַׁךְ שֶׁמְשָׁא וְאָאַר מֶן תְּנָנָא דְּמַעְיָנָא ׃

Et aperſe il pozzo de l'abiſſo: e dal pozzo ſalì vn fumo, come fumo d'vna gran fornace, e il ſole e l'aere s'oſcurò per il fumo del pozzo.

3 וּמֶן תְּנָנָא נֶפְקוּ קַמְצָא עַל אַרְעָא וְאֶתְיְהֵב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא אַיכַנָא דְּאִית שׁוּלְטָנָא לְעֶקְרְבֵא דְּאַרְעָא׃

E del fumo vſcirono locuſte ne la terra: e fu data loro poteſtà, come hanno poteſtà li ſcorpioni de la terra.

4 וְאֶתְאֲמַר לְהוֹן דְּלָא יְהַרְהוֹן עֶמִירָא דְּאַרְעָא וְלָא כֻל יַרְקָא דְּתַאָא וְלָא כֻל אִילָנָא אֶלָּא לַבְנַי נָשָׁא בַּלְחוּד דְּלַיִת לְהוֹן חַתְמָא דַּאלָהָא עַל בֵּית דְּעַיְנַיְהוֹן ׃

E fu lor comandato che non noceſſeno à l'herba de la terra, ne ad alcuna coſa verde, ne ad alcuno arboro: ma ſolamente à gli huomini, che non hanno il ſegno di Dio ne le lor fronti.

ח

13 וָאֵרֶא וָאֶשְׁמַע אֵת (מַלְאָךְ) אֶחָד יָדְאֶה בְּתוֹךְ הַשָּׁמַיִם לֵאמֹר בְּקוֹל גָּדוֹל אוֹי אוֹי אוֹי לְיוֹשְׁבִים עַל־הָאָרֶץ מִקּוֹלוֹת שׁוֹפַר שְׁלוֹשֶׁת מַלְאָכִים הָאֲחֵרִים הָעֲתִידִים לִתְקֹעַ ׃

Y miré, y oy vn Angel bolar por medio del cielo, diziẽdo à alta boz: Ay, ay, ay, de los que moran en la tierra, por las otras bozes de los tres Angeles que auian de tocar la trompeta.

ט

1 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַחֲמִישִׁי וָאֵרְאֶה אֶת־כּוֹכָב מִשָּׁמַיִם לִנְפֹּל עַל־הָאָרֶץ וַיִּנָּתֶן לוֹ מַפְתֵּחַ בְּאֵר הַתְּהוֹם ׃

Y el quinto Angel tocó la trompeta: y vide vna eſtrella que cayó del cielo en la tierra: y fuele dada la llaue del pozo del abyſmo.

2 וַיִּפְתַּח אֶת בְּאֵר הַתְּהוֹם וַיַּעַל עָשָׁן מִבְּאֵר כְּעֶשֶׁן תַּנּוּר גָּדוֹל וַיֶּחְשַׁךְ הַשֶּׁמֶשׁ וְאָוִיר מֵעֶשֶׁן הַבְּאֵר ׃

Y abrió el pozo del abiſmo, y ſubió el humo del pozo como el humo de vna grande hornaza: y el ſol, y el ayre fue eſcurecido del humo del pozo.

3 וּמֵעָשָׁן יָצְאוּ אַרְבֶּה עַל־הָאָרֶץ וַתִּנָּתֵן לָהֶם שִׁלְטוֹן כְּשִׁלְטוֹן עַקְרַבֵּי הָאָרֶץ ׃

Y del humo del pozo ſalieron langoſtas en la tierra: y fueles dada poteſtad como tienen poteſtad los eſcorpiones de la tierra.

4 וַיֵּאָמֵר אֲלֵיהֶם פֶּן־יְחַבְּלוּן אֶת־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְלֹא כָּל־דֶּשֶׁא וְלֹא כָּל־עֵץ כִּי־אֶת־הָאֲנָשִׁים לְבַדָּם אֲשֶׁר לֹא יֶשׁ־לָהֶם חוֹתַם אֱלֹהִים אוֹת הַתָּו עַל־מִצְחוֹתָם ׃

Y fueles mandado que no hizieſſen danno à la yerua de la tierra, ni à ninguna coſa verde, ni à ningun arbol, ſino ſolamente à los hombres que no tienen la ſennal de Dios en ſus frentes.

ηʹ.

13. Καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀγγέλου πετωμένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ, (τρὶς) οὐαὶ οὐαὶ οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

Lors ie ragardai, & i'ouï vn Ange volãt par le milieu du ciel, diſant à haute voix, Mal-heur, mal heur, mal-heur aux habitans de la terre, pour les ſons des trompettes qui reſtent des trois Anges qui doiuent ſonner la trompette.

ΚΕΦΑΛ. θʹ.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου.

Adonc le cinquieme Ange ſonna de la trompette: & ie vi vne eſtoile qui tõba du ciel en terre, & fut baillee à icelui la clef du puits de l'abyſme.

2. Καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου μεγάλης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος.

Et il ouurit le puits de l'abyſme: & vne fumee monta du puits comme la fumee d'vne grande fournaiſe: & le ſoleil & l'air fut obſcurci de la fumee du puits.

3. Καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.

Et de la fumee du puits ſortirent ſauterelles en la terre: & leur fut baillee puiſſance ſemblable à la puiſſance qu'ont les ſcorpions de la terre.

4. Καὶ ἐῤῥέθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et leur fut dit qu'elles ne nuiſiſſent point à l'herbe de la terre, ni à nulle verdure, ni à nul arbre: ains ſeulement aux hommes qui n'ont point la marque de Dieu en leurs fronts.

CAP. VIII.

13. Et vidi, & audivi vocem unius (*Angeli*) volantis, per medium cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ, habitantibus in terra: de cæteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canturi.

And I behelde/ and heard one Angell flying through the middes of heauen/ ſaying with a loude voyce/ Wo/ wo/ wo to the inhabitants of the earth/ becauſe of the ſoundes to come of the trumpet of the three Angels/ which were yet to blowe the trumpets.

CAP. IX.

ET quintus angelus tuba cecinit, & vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in terrã, & data eſt ei clavis putei abyſſi.

And the fift Angell blewe the trumpet/ and I ſaw a ſtarre fall from heauen vnto the earth/ and to him was giuen the key of the bottomles pit.

2. Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnę: & obſcuratus eſt ſol & aër de fumo putei.

And hee opened the bottomleſſe pit/ and there aroſe the ſmoke of the pit/ as the ſmoke of a great fornace/ and the ſunne/ and the aire were darkened by the ſmoke of the pit.

3. Et de fumo putei exierunt locuſtę in terram, & data eſt illis poteſtas ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ.

And there came out of the ſmoke Locuſtes vpon the earth/ and vnto them was giuen power/ as the ſcorpions of the earth haue power.

4. Et præceptum eſt illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: niſi tantùm homines qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis.

And it was commanded them/ that they ſhoulde not hurt the graſſe of the earth/ neither any greene thing/ neither any tree: but onely thoſe men which haue not the ſeale of God in their forheads.

Das VIII. Capitel.

13. Vnd ich ſahe/ vnd höret einen Engel fliegen mitten durch den Himmel/ vnnd ſagen mit groſſer ſtimme: Weh/ weh/ weh/ denen die auff Erden wohnen/ für den andern ſtimmen der Poſaunen der dreyer Engel/ die noch poſaunen ſollen.

Oc ieg ſaa oc hørde en Engel flue mit igeñem Himmelen oc ſige met ſtor røſt/ Ve/ ve/ ve/ dem ſom bo paa Jorden/ for de tre Englis Baſunis andre røſter/ ſom end nu ſkulle baſune.

Das IX. Capitel.

Vnd der fünffte Engel poſaunete/ vnd ich ſahe einen Stern gefallen vom Himmel auff die Erden/ vnnd jhm ward der Schlüſſel zum Brunnen deß Abgrunds gegeben.

OC den femte Engel baſunede/ oc ieg ſaa en Stierne falde aff Himmelen paa Jorden/ oc hende bleff nøgelen giffuen til Affgrundens brønd.

2. Vnd er thet den Brunnen deß Abgrunds auff/ Vnnd es gieng auff ein Rauch auß dem Brunnen/ wie ein Rauch eines groſſen Ofen/ vnd es ward verfinſtert die Sonne/ vnd die Lufft/ von dem Rauch deß Brunnen.

Oc hand oplod Affgrundens brønd/ oc der gick en røg op aff Brønden/ ſom en røg aff en ſtor Oen/ oc Solen bleff formørcket/ oc Lucten aff Brøndens røg.

3. Vnd auß dem Rauch kamen Hewſchrecken auff die Erden/ vnnd jhnen ward macht gegeben/ wie die Scorpion auff Erden macht haben.

Oc aff røgen komme Greſhopper paa Jorden oc dem bleff giffuit mact/ lige ſom Scorpioner haffue mact paa Jorden.

4. Vnd es ward zu jnen geſagt/ daß ſie nicht beleidigeten das Graß auff Erden/ noch kein Grünes/ noch keinen Baum/ ſondern allein die Menſchen/ die nicht haben das Sigel Gottes an jren Stirnen.

Oc det bleff ſagd til dem/ at de ſkulde icke ſkade greſſet paa Jorden/ eller noget grønt/ eller noget træ men aleniſte de Menniſke/ ſom icke haffue Guds Indſegle i deris Pande.

Kapitola VIII.

13. A widěl gſem y ſlyſſal hlas gedně (Angel) ana letij po proſtředku Nebe/ a prawij hlaſem welikým: Běda/ Běda/ Běda těm kteřijž přebýwagij na Zemi/ pro giné hlaſy tři Angeluow/ kteřijž měli geſſtě Trubau traubiti.

J pátrzyłem/ á vſłyſzałem Aniołá lecacego w pośrzodku niebá/ á on rzekł głoſem wielkim: Biádá/ biádá/ biádá mieſzkáiacym ná ziemi od inych głoſow trąby trzech Aniołow ktorzy zátrąbia.

Kapitola IX

A Pátý Angel Trubau zatraubil: Y widěl gſem/ ano Hwězda s Nebe ſpadla na zemi/ y dán gij Klijč od Sſachty Propaſti.

TEdy piąty Anioł zátrąbił/ y widziałem gwiazdę ktora ſpádłá z niebá ná ziemię/ á dan ieſt iey klucz ſtudniey przepáſci.

2. Y otewřela Sſachtu Propaſti/ y wyſſel dým Propaſti/ yako dým pecy weliké: Y zatmělo ſe Slunce y Powětřij dymem Propaſti

Otworzyłá thedy ſtudnię przepáſci/ y wſtąpił dym z ſtudnie iáko dym piecá wielkiego/ y záćmione ieſt ſłonce y powietrze od dymu ſtudniey.

3. A z toho dymu Propaſti wyſſly Kobylky na Zemi/ y dána gim moc/ yako moc magij Sſtijrowé zemſſtij:

Y wyſzłá z dymu ſtudniey ſzáráńcza na ziemię/ á dana ieſt iey moc/ iáka máia moc niedźwiadkowie ziemſcy.

4. A přikázáno gim/ aby neſſkodili tráwě zemſké/ ani žádné wěcy zelené/ ani kterému ſtromowij/ gedině toliko Lidem/ kteřij nemagij znamenij Božijho na čelech ſwých.

A zákazano iey ieſt żeby nieſzkodziłá trawie ziemie/ áni żadney rzeczy zieloney/ áni żadnemu drzewu/ ale tylko ludziam ktorzy nie máia pieczęci Bożey ná czelech ſwoich.

ט

5 וְאֶתְיְהֵב לְהוֹן דְּלָא יֶקְטְלוּנוּן אֶלָּא דְּיֶשְׁתַּנְּקוּן לְיַרְחֵא חַמְשָׁא וְתֶשְׁנִיקְתְּהוֹן אַיְךְ תֶּשְׁנִיקָא דְּעֶקַרְבָּא כַּד יֶמְחֵא לְבַר נָשָׁא׃

E fu ordinato loro che non gli ammazzaſſeno, ma che gli tormentaſſeno cinque meſi: e il tormento loro fuſſe come tormento di ſcorpione, quando ha punto l'huomo.

6 בְּהוֹן דֵּין בְּיוֹמָתָא הָנוּן יֶבְעוּן בְּנַי נָשָׁא לְמַוְתָּא וְלָא יֶשְׁכְּחוּנָהִי וְיֶתְרַגְרְגוּן לְמֶמָת וְיֶעְרַק מַוְתָּא מֶנְּהוֹן׃

Et in quei giorni gli huomini cercaranno la morte, e non la trouaranno: e deſideraranno morire, e la morte fuggirà da loro.

7 וַדְמוּתָא דְּקַמְצָא דָּמְיָא לְרַכְשָׁא דַּעְתִידִין הֲוַו לִקְרָבָא וְעַל רֵשַׁיְהוֹן אַיְךְ כְּלִילָא דְּדַהְבָא וּפַרְצוּפַיְהוֹן אַיְךְ פַּרְצוּפָא דִּבְנַי נָשָׁא׃

E le ſimiglianze de le locuſte erano ſimili a caualli apparecchiati à la battaglia: e ſopra le lor teſte erano come corone ſimili ad oro, e le faccie loro erano come faccie d'huomini.

8 וַהֲווֹ לְהוֹן סַעְרָא אַיְךְ סַעְרָא דְּנֶשָׁא וְשֶׁנַּיְהוֹן אַיְךְ שֶׁנָּא דְּאַרְיָוָתָא׃

Et haueuano i capelli come capelli di donne: e i lor denti erano come denti di leone.

9 וַהֲווֹ לְהוֹן שַׁרְיָנָא אַיְךְ שַׁרְיָנָא דְּפַרְזְלָא וְקָלָא דְּגֶפַּיְהוֹן אַיְךְ קָלָא דְּמַרְכַּבְתָא רַכְשָׁא סַגִּיאָא דְּרָהְטִין לִקְרָבָא׃

Et haueuano corſaletti, come corſaletti di ferro: e lo ſtrepito de le loro ale era come ſtrepito di carri, quando molti caualli correno a la battaglia.

10 וְאִית לְהוֹן דּוּנְבָא דָּמְיָן לְעֶקַרְבָּא וְעוּקְסָא הֲוַו בְּדוּנְבַיְהוֹן וְשׁוּלְטָנְהוֹן אִית דְּיֶהְרוֹן לִבְנַי נָשָׁא לְיַרְחָא חַמְשָׁא׃

Et haueuano le code ſimili à ſcorpioni: e le code loro erano gli aghi: e la lor poteſtà era di nuocere à gli huomini per cinque meſi.

ט

5 וַתִּנָּתֵן לָהֶם פֶּן יַהַרְגוּם כִּי אִם יְשֻׁמּוּ לַחֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים וְשִׁמְמָתָם כְּשַׁמּוֹת עֶקְרָב כַּאֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־אָדָם׃

Y fueles dado que no los mataſſen, ſino que los atormentaſſen cinco meſes. y ſu tormento era como tormento de eſcorpion quando hiere àl hombre.

6 וּבַיָּמִים הָאֵלֶּה יְבַקְשׁוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמָּוֶת וְלֹא יִמְצָאוּהוּ וְיִתְאַוּוּ לָמוּת וְיִבְרַח הַמָּוֶת מֵהֶם׃

Y en aquellos dias buſcarán los hombres la muerte, y no hallaran: y deſſearàn morir, y la muerte huyrá dellos;

7 וּדְמוּת הָאַרְבֶּה כְּמַרְאֵה הַסּוּסִים הָעֲתִידִים לַמִּלְחָמָה וְעַל־רָאשֵׁיהֶם כַּעֲטָרוֹת זָהָב וּפְנֵיהֶם כִּפְנֵי בְנֵי־אָדָם׃

Y el parecer de las langoſtas era ſemejante à à cauallos aparejados para guerra: y ſobre ſus cabeças tenian como coronas ſemejantes àl oro: y ſus caras eran como caras de hombres.

8 וְשַׂעֲרוֹתָם כְּשַׂעֲרוֹת הַנָּשִׁים וְשִׁנֵּיהֶם כַּאֲרָיוֹת הָיוּ׃

Y tenian cabellos como cabellos de mugeres: y ſus dientes eran como dientes de leones.

9 וְהָיוּ לָהֶם שִׁרְיוֹנוֹת כְּשִׁרְיוֹנֹת בַּרְזֶל וְקוֹל כַּנְפֵיהֶם כְּקוֹל מַרְכְּבוֹת סוּסִים רַבִּים הָרָצִים לַמִּלְחָמָה׃

Y tenian coraças como coraças de hierro: y el eſtruendo de ſus alas, como el ruydo de los carros, que con muchos cauallos corren à la batalla.

10 וְהָיוּ לָהֶם זְנָבוֹת כִּזְנָבוֹת הָעַקְרַבִּים וְחֹחִים הָיוּ בִּזְנָבוֹתָם וְשִׁלְטוֹנָם הִיא לְחַבֵּל אֶת־בְּנֵי אָדָם לַחֲמִשָּׁה חֳדָשִׁים׃

Y tenian colas ſemejantes à las colas de los eſcorpiones, y tenian en ſus çolas agüijones, y ſu poteſtad era de hazer danno à los hombres cinco meſes.

θʹ.

5. Καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ᾽ ἵνα βασανίσωσι μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν παίσῃ ἄνθρωπον.

Et leur fut permis non point de les tuer: mais de les tormenter par cinq mois: & les tormens d'iceux ſont ſemblables au torment que donne le ſcorpion quand il frape l'homme.

6. Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ὁ θάνατος ἀπ᾽ αὐτῶν.

Et en ces iours-la les hommes cercheront la mort, & ne la trouueront point: & deſireront de mourir, & la mort s'enfuira d'eux.

7. Καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένοις εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων.

Or la forme des ſauterelles eſtoit ſemblable à des cheuaux appareilles à la bataille: & ſur leurs teſtes y auoit cōme des couronnes ſemblables à de l'or: & leurs faces eſtoyent comme faces d'hommes.

8. Καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν.

Et auoyent les cheueux cōme cheueux de femmes: & leurs dents eſtoyent comme dents de lions.

9. Καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς· καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον.

Et auoyent des halecrets comme halecrets de fer: & le bruit de leurs ailes eſtoit comme le bruit de chariots, quand pluſieurs cheuaux courent au combat.

10. Καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα ἦν ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν· καὶ ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε.

Et auoyent des queuës ſemblables à queuës de ſcorpions: & auoyent des aiguillons en leurs queuës: & leur puiſſance eſtoit de nuire aux hommes par cinq mois.

CAP. IX.

5. Et datum eſt illis ne occiderent eos: ſed ut cruciarentur menſibus quinque: & cruciatus eorum, ut cruciatus ſcorpii cùm percutit hominem.

And to them was commanded that they ſhould not kill them / but that they ſhould be vexed fiue monethes / & ẏ their paine ſhould be as the paine that commeth of a ſcorpion / when he hath ſtung a man.

6. Et in diebus illis quærent homines mortem, & non invenient eam: & deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

Therefore in thoſe dayes ſhall men ſeeke death/ and ſhall not finde it/ and ſhall deſire to dye / and death ſhall flee from them.

7. Et ſimilitudines locuſtarum, ſimiles equis paratis in prœlium: & ſuper capita earum tanquam coronæ, ſimiles auro: & facies earum tanquam facies hominum.

And the forme of the locuſtes was like vnto horſes prepared vnto battell / and on their heades were as it were crownes / like vnto gold/ & their faces were like the faces of men.

8. Et habebant capillos ſicut capillos mulierum: & dẽtes earum, ſicut leonũ erant.

And they had heare as the heare of women / and their teeth were as the teeth of lyons.

9. Et habebant loricas ſicut loricas ferreas, & vox alarum earum ſicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum.

And they had habbergions / like to habbergions of yron: and the ſounde of their wings was like the ſound of charets when many horſes runne vnto battell.

10. Et habebant caudas ſimiles ſcorpionum, & aculei erant in caudis earum: & poteſtas earum nocere hominibus menſibus quinque.

And they had tailes like vnto ſcorpions / and there were ſtings in their tailes / and their power was to hurt men fiue months.

Das IX. Capitel.

5. Vnd es ward jnen gegeben / daß ſie nicht tödten / Sondern ſie queleten auff fünff Monden lang / vnd jr qual war wie ein qual vom Scorpion / wenn er einen Menſchen häuet.

Oc det bleff dem giffuit / at de ſkulde icke dræbe dem / men de plagede i fem Maanede / oc deris plage vaar / ſom en plage aff en Scorpion / naar hand ſtinger it Menniſke.

6. Vnd in denſelbigen tagen werden die Menſchen den Todt ſuchen / vnnd nicht fünden / werden begeren zu ſterben / vnd der Todt wird von jnen fliehen.

Oc i de ſamme dage ſkulle Menniſken ſøge effter Døden / oc icke finde hannem / de ſkulle begære at dø / oc Døden ſkal fly fra dem.

7. Vnd die Hewſchrecken ſind gleich den Roſſen / die zum Krieg bereittet ſind / vnd auff jhrem Haupt wie Kronen dem Golde gleich / vnd jhr Antlitz gleich der Menſchen Antlitz.

Oc de Greshopper ere lige ſom Heſte / der ere beredde til Strid / oc paa deris hoffuit ſom Kruner / lige ſom Guld / Oc deris andlede lige ſom Menniſkens andlede.

8. Vnnd hatten Haar wie Weiberhaar / vnd jre Zäne waren wie der Löwen.

Oc de haffde haar lige ſom Quindershaar / oc de haffde Tender lige ſom Løwer.

9. Vnnd hatten Pantzer wie eiſern Pantzer / vnd das raſſeln jhrer Flügel / wie das raſſeln an den Wagen viler Roß / die in Krieg lauffen.

Oc de haffde Pantzer lige ſom Jernpantzer / oc de bulder aff deris vinge / ſom bulder aff mange Heſtis vogne / der løbe i Strid.

10. Vnd hatten ſchwäntze gleich den Scorpion / vnd es waren ſtachel an jren ſchwäntzen / vnd jre macht war zu beleidigen die Menſchen fünff Monden lang.

Oc de haffde Sterte / lige ſom Scorpioner / oc der vaare Gadde i deris ſterte / Oc deris mact vaar til at plage Menniſken i fem Maanede.

Kapitola. IX.

5. A dopuſſtěno gim / aby gich nezabijgeli / ale aby ge trápili za pět Měſýcůw: a trápenij gegich / yako trápenij od Sſtijra / kdyż vſſtijpne člowěka.

A dano iey ieſt áby ich nie zábijáłá / ále áby byli męczeni przez pięć mieſiecy / á iżby męczenie ich było / iáko męczenie niedźwiadkowe gdy człowieká obráźi.

6. A w těch dnech hledatiť budau Lidé Smrti / a nenaleznau gij: Žádati budau zemřijti / a Smrt bude vtijkati před nimi.

A thak onych dni ludźie śmierći ſzukáć będą / ále nie náydą iey / y będą żądáć vmrzeć / ále vćiecże śmierć od nich.

7. A podobenſtwij Kobylek / že podobny gſau Koňuom připraveným k bogi: A na Hlawách gegich yako Koruny / podobné Zlatu: a twáři gegich yako twáři Lidſké:

A kſztałty ſzáráńczey były podobny koniom gotowym ku bitwie / á ná głowach iey były korony podobne złotu / y oblicżá iey iáko oblicża człowiecże.

8. A měly wlaſy yako wlaſy Ženſké: a zuby gegich yako zubowé Lwowi:

Y miáła włoſy iáko włoſy niewieśćie / á zęby iey były iáko Lwie.

9. A měly Pancýře yako Pancýře železné: a zwuk křijdel gegich yako zwuk Wozuow Konij mnohých běžijcých k bogi:

Miáłá thez páncerze iáko páncerze żelazne / á głoś ſkrzydeł iey iáko teten wozow / gdy wiele koni zbiegáią ſię ku bitwie.

10. A měly wocaſy podobné Sſtijřům / a žáhadla w ocaſých gegich byly: a moc gegich byla / ſſkoditi Lidem za pět Měſýcuow:

A miáłá ogony podobne niedźwiadkom / y były żądłá w ogoniech iey / á moc iey byłá ſzkodźić ludźiom przez pięć mieſiecy.

ט

11 ואית להון מלכא מלאכא דתהומא ושמה עבראית אבדון ויונאית שמה אפוליון׃

Et haueuano ſopra loro per Re l'Angelo de l'abiſſo, che ha nome in Hebreo Abaddon, & in Greco ha nome Apollion.

12 וי חד אזל לה הא אתין תוב תרין וי בתר הנא׃

L'vn guai è paſſato: ecco che vengono ancor due guai doppo queſte coſe.

13 ומלאכא דאשתא קרא קרנא ושמעת קלא חדא מן ארבע קרנא דמדבחא דדהבא דקדם אלהא׃

E il ſeſto Angelo ſonò la tromba, & io vdij vna voce da i quattro corni de l'altare d'oro, che è nel conſpetto di Dio.

14 דאמר למלאכא דאשתא דאית לה קרנא שרי לארבעא מלאכא דאסירין בנהרא רבא דפרת׃

Laqual diceua al ſeſto Angelo che haueua la tromba, Sciogli i quattro Angeli che ſon legati ſopra il gran fiume Eufrate.

15 ואשתרו מלאכא ארבעא דעתידין הוו לשעתא וליומא ולירחא ולשנתא דיקטלון תלתא דבני נשא׃

E furono ſciolti i quattro Angeli, iquali erano apparecchiati a l'hora, & al giorno & al meſe, & à l'anno, per ammazzare la terza parte de gli huomini.

16 ומנינא חילותה דפרשא תרתין רבותא רבותא ושמעת מנינהון׃

Et il numero de gli eſerciti à cauallo era venti milia volte dieci milia: & io vdij il lor numero.

ט

11 ויש־להם מלך עליהם מלאך התהום ושמו עברית אבדון ובלשון היונים שמו אפליון׃

Y tienen ſobre ſi vn Rey, que es el Angel del abiſmo, elqual tenia por nombre en Hebraico, Abaddon, y en Griego, Apolyon que quiere dezir deſtruydor.

12 אוי אחד הלך הנה יבאו עוד אוי שנים אחרי־כן׃

El vn Ay es paſſado: y heaqui vienen aun dos vezes Ay deſpues deeſtas coſas.

13 ויתקע מלאך הששי ושמעתי את־קול אחד מארבע קרנות מזבח הזהב אשר לפני אלהים׃

Y el ſexto angel tocó la trompeta: y oy vna boz de los quatro cuernos del altar de oro, el qual eſta delante de los ojos de Dios:

14 ויאמר אל־מלאך הששי אשר היה לו השופר התר את־ארבעה המלאכים האסורים בנהר גדול בנהר פרת׃

Que dezia àl ſexto Angel que tenia la trompeta: Deſata los quatro angeles que eſtan atados en el gran rio de Euphrates.

15 ויתרו ארבעה המלאכים העתידים לשעה ליום לחדש לשנה להרג את־שלישית בני־אדם׃

Y fueron deſatados los quatro Angeles que eſtauan aparejados en hora, y en dia, y en mes, y en anno, para matar la tercera parte de los hombres.

16 ומספר גם רכב גם פרשים רבו רבותים ואשמע את־מספרם׃

Y el numero del exercito de los de cauallo era dozientos millones. Y oy el numero dellos.

θ'.

11. Καὶ ἔχουσιν ἐφ' αὐτῶν βασιλέα τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ ἑβραϊστὶ, ἀβαδδὼν, καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, ὁ ἀπολλύων.

Et auoyent ſur elles pour roy l'Ange de l'abiſme, qui a nom en Hebrieu, Abaddon, & duquel le nom en Grec eſt, Apollyon.

12. Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχονται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

Vn mal heur eſt paſſe: & voici venir encore deux mal-heurs apres.

13. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

Adonc le ſixieme Ange ſonna de ſa trompette: & i'ouï vne voix procedante des quatre cornes de l'autel d'or, qui eſt deuant la face de Dieu.

14. Λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ ὃς εἶχε τὴν σάλπιγγα, λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ.

Laquelle dit au ſixieme Ange qui auoit la trompette, Deſlie les quatres Anges qui ſont liés ſur le grand fleuue Euphrates.

15. Καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν καὶ ἡμέραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων.

Les quatre Anges dõc furent deſliés, qui eſtoyent preſts pour l'heure, & iour, & mois, & an: afin de tuer la tierce partie des hommes.

16. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἱππικοῦ, δύο μυριάδες μυριάδων. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.

Et le nombre de l'armee à cheual eſtoit de vingt-mille fois dix mille: car i'entendi leur nombre.

CAP. IX.

11. Et habebant ſuper ſe regem angelum abyſſi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyon: Latinè habens nomen Exterminans.

And they haue a king ouer them / which is the Angell of the bottomleſſe pit / whoſe name in Hebrewe is / Abaddon / and in Greeke he is named Apollyon.

12. Væ unum abiit, & ecce veniunt adhuc duo væ poſt hæc.

One wo is paſt / and behold / yet two woes come after this.

13. Et ſextus angelus tuba cecinit: & audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod eſt ante oculos Dei.

Then the ſixt Angell blewe the trumpet / and I heard a voyce from the foure hornes of the golden altar / which is before God.

14. Dicentem ſexto angelo qui habebat tubam, Solve quatuor angelos, qui alligati ſunt in flumine magno Euphrate.

Saying to the ſixt Angell / which had the trumpet / Looſe the foure Angels / which are bound in the great riuer Euphrates.

15. Et ſoluti ſunt quatuor angeli, qui parati erant in horam & diem, & menſem, & annum: ut occiderent tertiam partem hominum.

And the foure Angels were looſed / which were prepared at an houre / at a day / at a moneth / and at a yeere / to ſlay the thirde part of men.

16. Et numerus equeſtris exercitus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum.

And the number of horſemen of warre were twenty thouſand times ten thouſand: for I heard the number of them.

Das IX. Capitel.

11. Vnd hatten über ſich einen König / einen Engel auß dem Abgrund / deß namen heiſſt auff Ebreiſch Abaddon / vnnd auff Griechiſch hat er den namen Apollyon.

Oc de haffde en Konge offuer ſig / en Engel aff Affgrunden / hans naffn kaldis paa Ebraiſke Abaddon / oc paa Gredſke haffuer hand det naffn Apollyon.

12. Ein Wehe iſt da hin / Sihe / es kommen noch zwey Wehe nach dem.

It Ve er borte / See / der komme end thu Ve efter der.

13. Vnd der ſechſte Engel poſaunete / vnd ich höret eine ſtimm auß den vier ecken deß gülden Altars für Gott.

Oc den ſiette Engle baſunede / oc ieg hørde en røſt aff de fire hiørner paa det gyldene Altere faar Gud.

14. Die ſprach zu dem ſechſten Engel / der die Poſaune hatte: Löſe auff die vier Engel gebunden an dem groſſen Waſſerſtrom Euphrates.

Som ſagde til den ſiette Engel der haffde Baſunen / Løſ op de fire Engle ſom ere bundne i den ſtore Vandſtrøm Euphrates.

15. Vnd es wurden die vier Engel loß / die bereit waren auff eine ſtunde / vnnd auff einen Tag / vnd auff einen Monden / vnd auff ein Jahr / daß ſie tödten das dritte theil der Menſchen.

Oc de fire Engle bleffue løſe / ſom vaare rede paa en ſtund / oc paa en Dag / oc paa en Maanet / oc paa it Aar / at ihielſla / den tredie part aff Menniſkene.

16. Vnd die zahl deß Reiſigen zeuges war (zweintzig tauſend mal zehen tauſend.) Vnd ich höret jre zahl.

Oc det tal paa Reyſenere vaar (tiue tuſinde maal thi tuſinde / oc ieg hørde deris tal.

Kapitola IX.

11. A měly nad ſebau Krále Angela Propaſti / kterémužto gméno Zidowſký Abaddon / a Rzecký Apollyon / a Latinſk gméno má Exterminans / totiž / z gruntu wywracugijcý.

Przytym ma nád ſoba Krolá poſtáwionego Aniola przepáśći / ktoremu imie po Zydowſku Abbádon / á po Greku Apollyon.

12. Bijda gedna pominula / a hle přigdau geſſtě dwě bijdě potom.

Biádá iedná przeßłá / á oto ida ießcze dwie biedy potym.

13. A Šeſtý Angel w Traubu zatraubil: Y ſlyſſal gſem hlas geden ze čtyř rohůw Oltáře zlatého / kterýž geſt před očima Božijma.

Tedy ßoſty Aniol zátrabil / y ſłyßałem głos iedn ze cztereć rogow oltarzá złotego / ktory ieſt przed oczymá Bożemi.

14. An prawij ſſeſtému Angelu / kterýž měl Traubu: Rozwež čtyři Angely / kteřijž gſau přiwázáni w Rzece weliké Euffraten.

Mowiacy ßoſtemu Aniołowi ktory miał trabe: Rozwiaż onych cztereh Aniołow vwiązánych v wielkiey rzeki Eufrátis.

15. Y rozwázáni gſau čtyři Angele / kteřijž byli připraweni k hodině / a ke dni / a k Měſýcy / a k Roku / aby zmordowali třetij dijl Lidij.

Rozwiązáni ſa tedy oni cztery Aniołowie zgotowáni ná godzinę / y ná dzień / y ná mieſiąc / y ná rok / áby pomordowáli trzecia część ludźi.

16. A počet gegich Wogſka gijzdného byl / dwadcetkrát Tiſýckrát deſet Tiſýcuow: a ſlyſſel gſem počet gegich.

A byłá liczbá woyſká ieźdnego dwieśćie kroć tyśiąc tyśięcy / ábowiemem ſłyßał liczbę ich.

ט

17 וְהָכַנָא חֲזָא הֲוֵית לְפָרְשָׂא בְּחֶזְוָנָא וְדִיָתְבִין עֲלַיְהוֹן הֲווּ לְהוֹן שִׁרְיָנֵא דְּנוּרָא וְהֶתְכְּלָא וְדִכוּפְרִיתָא וְרֵישָׁא דְּרַכְשָׁא אַיְךְ רֵישָׁא דְּאַרְיָוָתָא וּמֶן פּוּמְהוֹן נָפֵק נוּרָא וְתֶנָנָא וְכוּפְרִיתָא׃

E coſi viddi ne la viſione i caualli, e quei che ſedeuano ſopra eſſi haueuano corſaletti di fuoco, e di hiacinto, e di ſolfo. E le teſte de caualli erano come teſte di leoni: e de le bocche loro vſciua fuoco, e fumo, e ſolfo.

18 מֶן תְּלָתָא הָנוּן אֶתְקְטַלוּ תְּלָתָא דִּבְנַי נָשָׁא מֶן נוּרָא וּמֶן תְּנָנָא וּמֶן כּוּפְרִיתָא דְּנָפֵק מֶן פּוּמְהוֹן׃

Da queſte tre coſe fu occiſa la terza parte de gli huomini, cioè, dal fuoco, e dal fumo, e dal ſolfo che vſciua de le lor bocche.

19 שׁוּלְטָנְהוֹן גֵּיר בְּפוּמְהוֹן וּבְדוּנְבַיְהוֹן וְדוּנְבַיְהוֹן דָּמֵין לַחֶוְוָתָא דְּאִית לְהוֹן רֵישַׁיְהוֹן וּבְהוֹן יָהֲרוּן׃

Perche la lor poſſanza era ne la bocca loro è ne le code: concioſia coſa che le lor code erano ſimili à ſerpenti, hauendo teſte per le qualli nuoceuano.

20 שַׁרְכָא דֵּין דִּבְנַי נָשָׁא דְּלָא אֶתְקְטַלוּ בְּנֶגְדָּא הָלֵין אַף לָא תָּבוּ מֶן עֶבָדֵא דְּאִידַיְהוֹן דְּלָא יִסְגְּדוּן לְשֵׁאדֵא וּפַתְכְרֵא דְּדַהְבָא וְסֵאמָא וּנְחָשָׁא וְכֵאפֵא וְקַיְסֵא דְּלָא מֶשְׁכְּחִין לְמֶחְזָא וְלָא לְמֶשְׁמַע וְלָא לְמֶהְלַכוּ׃

E gli altri huomini che non furono occiſi per queſte piaghe, non s'ammendorono de l'opere de le lor mani, per non adorare i demonij, e l'imagini d'oro, e d'argento, e di bronzo, e di pietra, e di legno, che non poſſono ne vedere, ne vdire, ne caminare.

21 וְלָא תָּבוּ מֶן קֶטְלַיְהוֹן וְלָא מֶן חַרְשׁוּתַתְהוֹן וְלָא מֶן זַנְיוּתַתְהוֹן וְלָא מֶן גַּנָּבוּתַתְהוֹן׃

E non ſi pentirono de le loro occiſioni, ne de i loro auuelenamenti, ne de la lor fornicatione, ne de i lor furti.

ט

17 וְכָכָה רָאִיתִי אֶת־הַסּוּסִים בַּמַּרְאֶה וַאֲשֶׁר יוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם כִּי־הָיוּ לָהֶם שִׁרְיוֹנֵי אֵשׁ וְסֹחֶרֶת וְגָפְרִית וְרָאשֵׁי הַסּוּסִים כְּרָאשֵׁי הָאֲרָיוֹת וּמִפִּיהֶם יוֹצֵא אֵשׁ וְעָשָׁן וְגָפְרִית׃

Y anſi vide los cauallos en viſion: y los que eſtauan ſentados ſobre ellos tenian coraças de fuego, de Hyacinto y de aſſufre. Y las cabeças de los cauallos eran como cabeças de leones, y de la boca dellos ſalia fuego, humo y aſſufre.

18 מִשְּׁלָשְׁתָּם נֶהֶרְגוּ שְׁלִישִׁית בְּנֵי־אָדָם מֵאֵשׁ מֵעָשָׁן וּמִגָּפְרִית הַיּוֹצְאִים מִפִּיהֶם׃

Y deſtas tres plagas fue muerta la tercera parte de los hombres, del fuego, y del humo, y del aſſufre que ſalian de la boca dellos,

19 כִּי־שִׁלְטוֹנָם בְּפִיהֶם הִיא וּבִזְנְבוֹתָם וּזְנְבוֹתָם כִּדְמוּת הַנְּחָשִׁים אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהֶם רָאשִׁים וּבְאֵלֶּה מְחַבְּלִים׃

Porque ſu potencia eſtá en ſu boca y en ſus colas. Porque ſus colas eran ſemejantes à ſerpientes que tienen cabeças, y por illas dannan.

20 וּשְׁאַר הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא נֶהֶרְגוּ בַּנְּגָעִים הָאֵלֶּה לֹא שָׁבוּ מִמַּעֲשֵׂי יְדֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁתַּחֲווּ לַשֵּׁדִים וְלֶאֱלִילֵי זָהָב וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת וָאֶבֶן וָעֵץ אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לִרְאוֹת וְלֹא לִשְׁמוֹעַ וְלֹא לְהַלֵּךְ׃

Y los otros hombres que no fueron muertos con eſtas plagas, no ſe enmendaron de las obras de ſus manos, para que no adoraſſen à los demonios, y à las ymagenes de oro, y de plata, y de metal, y de piedra, y de madera, las quales no pueden ver ni oyr, ni andar.

21 וְלֹא שָׁבוּ מֵרִצְחָם וְלֹא מִכִּשְׁפֵיהֶם וְלֹא מִזְּנוּנֵיהֶם וְלֹא מִגְּנֵבָתָם׃

Y no ſe arrepintieron de ſus hòmicidios, ni de ſus hechizerias, ni de ſu fornicacion, ni de ſus hurtos.

θ'.

17. Καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ, καὶ καπνὸς καὶ θεῖον,

Et vi ainſi les chevaux en viſion: & ceux qui eſtoyent montés deſſus, ayans des halecrets de feu, & de hyacinthe, & de ſoulphre: & les teſtes des cheuaux eſtoyent comme teſtes de lions: & de leur gueule ſortoit feu, & fumee, & ſoulphre.

18. Ἀπὸ τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς, καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ καὶ ἐκ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν.

Par ces trois choſes fut tues la tierce partie des hommes, aſſauoir par le feu, & par la fumee, & par le ſoulphre qui ſortoit de leur gueule.

19. Αἱ γὰρ ἐξουσίαι τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εἰσιν, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν αὐταῖς ἀδικοῦσι.

Car la puiſſance d'iceux eſtoit en leur gueule: car leurs queuës eſtoyent ſemblables à des ſerpens, ayans des teſtes par les quelles elles nuiſoyent.

20. Καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὔτε μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ, καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν, οὔτε περιπατεῖν.

Et le reſte des hommes qui ne furent point tués par ces playes, ne ſe repentirent pas pourtant des œuures de leurs mains, à ce qu'ils n'adoraſſent les diables, & les idoles d'or, & d'argent, & de cuiture & de pierre, & de bois, qui ne peuuent ni voir, ni ouir, ni cheminer.

21. Καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

Ils ne ſe repentirent point auſſi de leurs meutres, ne de leurs empoiſonnemens, ne de leur paillardiſe, ne de leurs larrecins.

CAP. IX.

17. Et ita vidi equos in viſione: & qui ſedebant ſuper eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas, & ſulphureas: & capita equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & ſulphur.

And thus I ſawe the horſes in a viſion/and them that ſate on them / having firie habbergions/and of Jacinth/ and of brimſtone / and the heads of the horſes were as the heads of lyons: and out of their mouthes went foorth fire and ſmoke and brimſtone.

18. Et ab his tribus plagis occiſa eſt tertia pars hominum, de igne & ex fumo & ſulphure, quæ procedebant de ore ipſorum.

Of theſe three was the third part of men killed/that is/of the fire /and of the ſmoke/and of the brimſtone which came out of their mouthes.

19. Poteſtas enim equorum in ore eorum eſt, & in caudis eorum, nam caudæ eorum, ſimiles ſerpentibus, habentes capita: & in his nocent.

For their power is in their mouthes/ & in their tayles: for their tayles were like vnto ſerpents/and had heads/ wherewith they hurt.

20. Et cæteri homines qui non ſunt occiſi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum ſuarum, ut non adorarent dæmonia & ſimulachra aurea, & argentea, & ærea, & lapidea, & lignea, quæ neque videre poſſunt, neque audire, neque ambulare.

And the remnant of the men which were not killed by theſe plagues / repented not of the workes of their handes that they ſhoulde not worſhippe deuils/ and idoles of golde/and of ſiluer/and of braſſe/and of ſtone/and of wood/which neither can ſee/neither heare nor goe.

21. Et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis ſuis, neque à veneficiis ſuis, neque à fornicatione ſua, neque à furtis ſuis.

Alſo they repented not of their murther/and of their ſorcerie/neither of their fornication/nor of their theft.

Das IX. Capitel.

17. Vnnd alſo ſahe ich die Roß im Geſichte/ vnd die darauff ſaſſen/ daß ſie hatten feurige vnd gele vnd ſchwefeliche Pantzer / vnd die Haupt der Roſſe wie die Haupt der Löwen/ vnd auß jhrem Munde gieng Fewer vnd Rauch vnd Schwefel.

Oc ieg ſaa Heſtene ſaa i ſynen / oc dem der ſade paa/at de haffde gloende oc gule oc ſuoffuelſke Pantzer/ Oc Heſtenis Hoffuit/ lige ſom Løwers Hoffuit/ oc aff deris mund gick Ild oc Røg oc Suoffuel.

18. Von diſen dreyen (plagen) ward ertödtet das dritte theil der Menſchen/ von dem fewer vnd rauch/ vnd ſchwefel/ der auß jrem munde gieng.

Aff diſſe tre (plager) bleff tredie parten aff Menniſken ihielſlagne/ aff ſamme Ild/ oc røg/ oc ſuoffuel/ ſom gick aff deris Mund.

19. Denn die macht (der Roſſe) war in jrem munde (vnd in jhren ſchwäntzen.) Vnd jhre ſchwäntze/ waren den Schlangen gleich / vnd hatten haupter/ Vnd mit denſelbigen theten ſie ſchaden.

Thi (Heſtenis) mact vaar i deris mund (oc i deris Sterten.) Oc deris Sterte vaare lige ſom Hugorme/ oc haffde Hoffuet / Oc met de ſamme giorde de ſkade.

20. Vnnd blieben noch Leute/ die nicht getödtet wurden von diſen plagen / noch buſſe thaten / für die werck jhrer hände / daß ſie nicht anbeteten die Teufel / vnd güldene / Silberne/ Ehrene / Steinern vnnd Hültzerne Götzen / welche weder ſehen noch hören/ noch wandeln kondten.

Oc der bleffue Folck igen / ſom icke bleffue thielſlagne aff diſſe plager/ oc icke giorde Penitentze for deris henders gerninger / at de ſkulde icke bede til Diefflene/ oc til Affguder/ aff Guld/ Sølff/ Kaaber/ Sten oc Træ/ huilcke der kunde huercken ſee/ oc icke høre / oc icke helder vandre.

21. Die auch nicht buſſe theten für jre Mörde/ Zäuberey / Hurerey vnnd Dieberey.

Huilcke der giorde oc icke penitentze for deris Mord/ Troldom/ Horeri oc Tyffueri.

Kapitola IX.

17. A tak widěl gſem Koně w widěnij: a ti kteřijž na nich ſeděli/ měli pancýře ohniwé/ a Jacynktowé / a z Syry: A hlawy Koňuow gegich / yako hlawy Lwowé: a z auſt gegich wycházel oheň a dým / a Syra.

Tákżem też widźiał konie w widzeniu / y thy ktorzy ná nich śiedźieli máiąc pancerze ogniſte / y Hiácyntowe / y śiarczane / á były głowi koni iáko łby Lwie / á z gęby ich wychodźił ogień / y dym / y śiárká.

18. A těmito třmi ranami zmordowán geſt třetij dijl Lidij / ohněm / dymem / a Syrau/ kteréž wycházely z auſt gegich.

Od tych trzech zámordowaná ieſt trzecia częśc ludźi / to ieſt / od ogniá / y od dymu / y od śiárki / ktore wychodźiły z gęby ich.

19. Neb moc těch Konij geſt w vſtech gegich / a w ocaſých gegich: Ocaſowé zagiſté gegich gſau podobnij Haduom / magijce hlawy/ a těmi ſſkodij.

Abowiem ich moc ieſt w gębie ich / y w ogonách ich / bo ich ogony wężom ſą podobne / máiąc głowy ktoremi ßkodzą.

20. Ginij pak Lidé/ kteřijž negſau zmordowáni těmi ranami/ a pokánij nečinili z ſkutkůw rukau ſwých / aby ſe neklaněli Diáblům a Modlám zlatým/ a ſtříjbrným/ měděným/ a kamenným/ y dřewěným/ kteréžto nemohau ani widěti/ ani ſlyſſeti / ani choditi.

A ini ludźie ktorzy nie ſą pobići tymi plagámi / nie vpámiętali śię od vczynkow rąk ſwych / áby śię nie kłániáli dyabłom / y bałwánom złotym / y ſrebrnym / y miedźiánym / y kámiennym / y drewniánym / ktorzy áni widźieć mogą / áni ſłyßeć / áni chodźić.

21. Y nečinili pokánij z wraždy ſwé / ani z trávenij ſwých / ani z ſmilſtwa ſwého ani z krádežij ſwých.

Ani śię vpámiętáli od mężoboyſtw ſwoich / áni od trućizn ſwoich / áni od nieczyſtośći ſwoich / áni od złodźieyſtw ſwoich.

י

1 חָזֵא הֲוִית וְהָא מַלְאַכָא
אַחֲרִינָא חַסִינָא נָחֵת מֶן
שְׁמַיָא וַעֲטִיף הֲוָא עֲנָנָא
וְקֶשְׁתָּא עַל רֵישֵׁהּ
וּפַרְצוּפֵהּ אַיךְ שֶׁמְשָׁא
וְרֶגְלַוְהִי אַיךְ עַמּוּדָא
דְנוּרָא׃

E viddi vnaltro Angelo forte ſcender dal cielo, circondato d'vna nuuola, e l'arco celeſte li ſtaua ſopra il capo: e la ſua faccia era come il ſole, e i ſuoi piedi come colonne di fuoco.

2 וַהֲוָא לֵהּ בְּאִידֵהּ כְּתָבָא
פְּתִיחָא וְסָם רֶגְלֵהּ יַמִּינָא
עַל יַמָּא וְסֶמָּלָא עַל
אַרְעָא׃

Et haueua ne la ſua mano vn libretto aperto: e poſe il ſuo pie deſtro ſopra il mare, e il ſiniſtro ſopra la terra.

3 וּקְעָא בְּקָלָא רָמָא אַיךְ
אַרְיָא נָהֵם וְכַד קְעָא
מְמַלְּלִין הֲווּ שַׁבְעָא רַעְמֵא
לְקָלַיְהוּן׃

E gridò ad alta voce, come quando il leone rugge: e come egli hebbe gridato, ſette tuoni proferiron le lor voci.

4 וְכַד מְמַלְּלִין הֲווּ שַׁבְעָא
רַעְמֵא לְקָלַיְהוּן עָתִיד
אֶנָא לְמֶכְתַּב וְשֶׁמְעֵת קָלָא
מֶן שְׁמַיָא דְּאָמַר לִי חֲתוּם
מָא דַּמְמַלְּלִין הֲווּ שַׁבְעָא
רַעְמֵא וְלָא כְּתוּב לְהוּן׃

E come i ſette tuoni hebbero proferite le lor voci, io ero per iſcriuerle: e vdij vna voce dal cielo che mi diceua, Sigilla le coſe che i ſette tuoni hanno proferite, e non le ſcriuere.

5 וּמַלְאַכָא הַו דַּחֲזֵית
הֲוִית דְּקָאֵם עַל יַמָּא וְעַל
אַרְעָא אֲרִים אִידֵהּ ל
לַשְׁמַיָא׃

E l'Angelo che io haueuo veduto ſtar ſopra il mare e ſopra la terra, alzò la ſua mano al cielo.

י

1 וָאֵרֶא אֶת־מַלְאָךְ אַחֵר הַגִּבּוֹר
כִּי־יָרַד מִשָּׁמַיִם בְּעַמּוּד עָנָן
וְקֶשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וּמַרְאֵה פָנָיו
כַּשֶּׁמֶשׁ וְרַגְלָיו כְּעַמּוּדֵי אֵשׁ׃

Y vide otro Angel fuerte, decendir del cielo çercado de vna nuue. y el arco del cielo eſtaua en ſu cabeça, y ſu roſtro era como el ſol, y ſus pies como colunas de fuego.

2 וַתְּהִי־לוֹ בְּיָדוֹ מְגִלַּת סֵפֶר
פְּרוּשָׂה וַיָּשֶׂם אֶת־רַגְלוֹ יְמִינוֹ
עַל־הַיָּם וְאֶת־שְׂמֹאלוֹ עַל־
הָאָרֶץ׃

Y tenia en ſu mano vn libro abierto: y puſo ſu pie derecho ſobre la mar, y el yzquierdo ſobre la tierra.

3 וַיִּצְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַג
הָאַרְיֵה וְכַאֲשֶׁר צָעַק דִּבְּרוּ שִׁבְעָה
רְעָמִים אֶת־קוֹלוֹתָם׃

Y clamó con grande boz como quando vn leon brama: y quando vuo clamado, ſiete truenos hablaron ſus bozes.

4 וְכַאֲשֶׁר דִּבְּרוּ שִׁבְעָה רְעָמִים
אֶת־קוֹלוֹתָם הָיִיתִי עָתִיד לִכְתֹּב
וְשָׁמַעְתִּי אֶת־־קוֹל מִשָּׁמַיִם
לֵאמֹר אֵלַי חֲתֹם אֶת־הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר דִּבְּרוּ שִׁבְעָה הָרְעָמִים
הָאֵלֶּה וּבַל־תִּכְתְּבֵם׃

Y quando los ſiete truenos vuieron hablado ſus bozes, yo las auia de eſcriuir, y oy vna boz del cielo, que me dezia; Sella las caſas que los ſiete truenos han hablado, y no las eſriuas.

5 וְהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר רָאִיתִיו כִּי־עוֹמֵד
עַל־הַיָּם וְעַל־הָאָרֶץ נָשָׂא אֶת־
יָדוֹ אֶל־הַשָּׁמָיִם׃

Y el Angel que yo vide eſtar ſobre la mar, y ſobre la tierra, leuantó ſu mano àl cielo.

ΚΕΦΑΛ. ι.

ΚΑὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην· καὶ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς στύλοι πυρός

Lors ie vi vn autre fort Ange, deſcendant du ciel, enuironneé d'vne nuee, au chef duquel eſtoit l'arc celeſte: & ſa face eſtoit comme le ſoleil, & ſes pieds comme colomnes de feu.

2. Καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλαρίδιον ἀνεῳγμένον, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τὴν γῆν.

Et auoit en ſa main vn liuret ouuert: & mit ſõ pied droit ſur la mer, & le gauche ſur la terre.

3. Καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ λέων μυκᾶται· καὶ ὅτε ἔκραξεν, ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς.

Et cria à haute voix, comme quand vn lion rugit: & quant il eut crié, les ſept tonnerres proferetent leurs voix.

4. Καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς φωνὰς ἑαυτῶν, ἔμελλον γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσάν μοι, σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ ταῦτα γράφῃς.

Et quand les ſept tonnerres eurent proferé leurs voix, ie m'en alloye les eſcrire: mais i'ouï vne voix du ciel me diſant, Cachete les choſes que les ſept tonnerres ont proferees, & ne les eſcri point.

5. Καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν.

Et l'Ange que i'auoy' veu ſe tenant ſur la mer & ſur la terre, leua ſa main vers le ciel.

CAP. X.

ET vidi alium angelum fortem deſcendentem de cælo amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat ut ſol, & pedes eius tanquam columna ignis.

And I ſawe another mightie Angell come down from heauen / clothed with a cloude / & the rainebowe vpon his head / and his face was as the ſunne/and his feete as pillers of fyre.

2. Et habebat in manu ſua libellum apertum: & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram.

And he had in his hand a litle booke open/and he put his right foote vpon the ſea /and his left on the earth.

3. Et clamavit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm clamaſſet, locuta ſunt ſeptem tonitrua voces ſuas.

And cryed with a loude voyce / as when a lyon roareth: and when he had cryed/ſeuen thunders vttered their voyces

4. Et cùm locuta fuiſſent ſeptem tonitrua voces ſuas, ego ſcripturus eram: & audivi vocem de cælo dicentem mihi, Signa quæ locuta ſunt ſeptem tonitrua: & noli ea ſcribere.

And when the ſeuen thunders had vttered their voyces / I was about to write: But I heard a voyce from heauen ſaying vnto me / Seale vp thoſe things which the ſeuen thunders haue ſpoken/and write them not.

5. Et angelus quem vidi ſtantem ſuper mare, & ſuper terram, levavit manum ſuam ad cælum.

And the Angell which I ſaw ſtand vpon the ſea/and vpon the earth / lift vp his hand to heauen.

Das X. Capitel.

Vnd ich ſahe einen andern ſtarcken Engel vom Himmel herab kommen / der war mit einer Wolcken bekleidet / vnnd ein Regenbogen auff ſeinem Haupt/vnd ſein Antlitz wie die Sonne/ vnd ſeine Füſſe wie die Fewerpfeiler.

OC ieg ſaa en anden ſterck Engel komme ned aff Himmelen/ hand vaar bekled met en Sky / oc en Regnbue paa hans Hoffuet / Oc hans Andlede lige ſom Solen/ oc hans Føder/ ſom Ildpillere.

2. Vnd er hat in ſeiner hand ein Büchlein aufgethan/vnd er ſetzt ſeinen rechten Fuß auff das Meer / vnd den lincken auff die Erden.

Oc hand haffde en opladen Bog i ſin haand/ oc hand ſette ſin høyre Fod paa Haffuet / oc den venſtre paa Jorden.

3. Vnd er ſchrey mit groſſer ſtimme/ wie ein Löw brüllet. Vnd da er ſchrey/ redeten ſieben Donner jre ſtimme.

Oc hand robte met ſtor røſt/ lige ſom en Løwe brøler. Oc der hand robte/da talede ſiu Torden deris røſt.

4. Vnnd da die ſieben Donner jhre ſtimme geredt hatten / wolte ich ſie ſchreiben. Da höret ich eine ſtimme vom Himmel ſagen zu mir: Verſigel was die ſieben Donner geredt haben/ dieſelbigen ſchreibe nicht.

Oc der de ſiu Torden haffde talet deris røſt / da vilde ieg ſcreffuet dem. Da hørde ieg en røſt aff Himmelen ſige til mig/Beſegle det de ſiu Torden talede / oc ſcriff det icke.

5. Vnd der Engel den ich ſahe ſtehen auff dem Meer /vnd auff der Erden/ hub ſeine hand auff gen Himmel.

Oc den Engel/ ſom ieg ſaa ſtaa paa Haffuet / oc paa Jorden/ opløffte ſin haand til Himmelen.

Kapitola X.

OPět widěl gſem giného Angela ſylného an ſſtupuge s Nebe/ oděný gſa oblakem/ a Duha byla na hlawě geho/ a Twář geho byla yako Slunce/ a Nohy geho yako Slaupowé ohniwij.

TEdym widźiał drugiego Aniołá mocnego zſtępuiącego z niebá/ obłokiem obleczonego / á thecza byłá na głowie iego/ á oblicze iego było iáko ſłońce/ á nogi iego iáko ſłupy ogniſte.

2. A w Ruce ſwé měl Knijhy otewřené. Y poſtawil nohu ſwau prawau na Moři/ lewau na Zemi.

A themu miał w rece ſwey kſiążki otworzone/ y poſtáwił nogę ſwoię prawą ná morzu/ á lewą ná ziemi.

3. A wolal hlaſem welikým/ yako Lew když křjwe. A když wolal/ mluwilo ſedm Hromuow hlaſy ſwé.

A záwołał głoſem wielkim/ iáko lew ryczy/ á gdy záwołał/ mowiły ſiedm gromow głoſy ſwoie.

4. A když mluwilo ſedm Hromuow hlaſy ſwé/ yá chtěl to vſáti: Y ſlyſſal gſem hlas s Nebe/ an mi prawij: Znamenay to/ co geſt mluwilo ſedm Hromuow: ale nepiſs toho.

A gdy ſiedm gromow mowiły głoſy ſwoie/ miałem był nápiſáć/ álem vſłyſzał głos z niebá/ mowiąc mi/ Zapieczętuy co mowiły ſiedm gromow/ á tego nie piſz.

5. Tehdy ten Angel kterého gſem widěl/ an ſtogij na Moři a na Zemi/ pozdwihl Ruky ſwé k Nebi.

A Anioł ktoregom widźiał ſtoiącego ná morzu y ná ziemi/ podnioſł rękę ſwoię ku niebu.

י

6 וִימָא בְּהַו דְּחַיָא לְעָלַם
עָלְמִין דַּבְרָא לַשְׁמַיָא וְכָל
דַּבְהוֹן וַלְאַרְעָא וְכָל דְּבָהּ
וַלְיַמָא וְכָל דְּבֵהּ מֶטוּל
דְּזַבְנָא לָא נֶהֱוֵא מַכִּיל׃

E giurò per colui che Viue, ne ſecoli de ſecoli, ilquale ha creato il cielo e le coſe che ſono in eſſo, e la terra e le coſe che ſono in eſſa, e il mare e le coſe che ſono in eſſo, che il tempo non ſarebbe piu.

7 אֶלָּא בְּיוֹמַי קָלֵה
דְּמַלְאַכָא שְׁבִיעָיָא כַּד עֲתִיד
הוּ לְמֶקְרָא קַרְנָא ו
וְנֶשְׁתַּמְלֵא אֲרָזָא דַּאלָהָא
אַיְךְ דְּסַבַּר לְעַבְדַּוְהי לַנְבִיֵא׃

Ma che ne giorni de la Voce del ſettimo Angelo, quando egli comminciaſſe à ſonar la tromba, ſi finirebbe il miſterio di Dio, ſi come egli annuntiò a i ſuoi ſerui Profeti.

8 וְקָלָא דְּשֶׁמְעֵת מֶן
שְׁמַיָא תוּב מְמַלֵּל הֲוָת
עַמִּי וְאָמַר זֵל לָךְ וְסַב ל
לַכְתָבָא פְּתִיחָא דְּבְאִידֵה
דְּמַלְאַכָא דְּקָם עַל יַמָא
וְעַל אַרְעָא׃

E la Voce ch' io haueuo Vdita del cielo, parlò di nuouo con eſſome, e diſſe, Và, e piglia il libretto aperto che è ne la mano de l' Angelo, che ſta ſopra il mare e ſopra la terra.

9 וְאֶזְלֵת לְוָת מַלְאַכָא
וְאֶמְרֵת הַב לִי לַכְתָבָא
וְאָמַר הֲוָא לִי סַב וְאֶכוּל
לֵה וְנֶהֱוֵא מַרִירָא בְּכַרְסָךְ
אֶלָּא בְּפוּמָךְ נֶהֱוֵא חַלְיָא
אַיְךְ דּוּבְשָׁא׃

Et io men' andai à l' Angelo, dicendoli, Dammi il libretto: & egli mi diſſe, Piglialo, e diuoralo, e darà amaritudine al tuo Ventre, ma ne la tua bocca ſarà dolce come mele.

10 וְנֶסְבֵת לַכְתָבָא מֶן
אִידֵה דְּמַלְאַכָא וְאֶכְלֵת
לֵה וַהֲוָת בְּפוּמִי אַיְךְ
דּוּבְשָׁא לַחְלָיָא וְכַד אֶכְלֵת
לֵה הֲוָא מַרִירָא בְּכַרְסִי׃

Et io preſi il libretto da la mano de l' Angelo, e lo diuorai, & era ne la mia bocca dolce come mele: e come io l' hebbi diuorato, il mio Ventre hebbe amaritudine.

י

6 וַיִּשָּׁבַע בְּחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים
אֲשֶׁר בָּרָא אֶת־הַשָּׁמַיִם וַאֲשֶׁר
בָּם וְאֶת־הָאָרֶץ וַאֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת־
הַיָּם וַאֲשֶׁר בּוֹ כִּי־עֵת לֹא תִהְיֶה
עוֹד׃

Y jurò por elque biue para ſiempre jamas, que ha criado el cielo y las coſas que enel eſtan, y la tierra y las coſas que enella eſtan, y la mar y las coſas que enella eſtan, que el tiempo no ſera mas.

7 כִּי־אִם בִּימֵי קוֹל מַלְאַךְ
הַשְּׁבִיעִי כַּאֲשֶׁר הוּא עָתִיד לִתְקֹעַ
יְכֻלֶּה מִסְתַּר אֱלֹהִים כַּאֲשֶׁר בִּשֵּׂר
אֶת־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃

Pero en los dias da la boz del ſeptimo Angel, quando el començare à tocar la trompeta, el ſecreto de Dios ſerà conſumado, como el lo Euangelizo à ſus ſieruos los Prophetas.

8 וְהַקּוֹל אֲשֶׁר שְׁמַעְתִּיו מִשָּׁמַיִם
עוֹד שֵׁנִית מְדַבֵּר עִמִּי לֵאמֹר לֵךְ
לֵךְ קַח אֶת־מְגִלַּת סֵפֶר הַפְּרוּשָׂה
מִיַּד־הַמַּלְאָךְ הָעוֹמֵד עַל־הַיָּם
וְעַל־הָאָרֶץ׃

Y oy vna boz del cielo que hablaua conmigo otra vez, y me dezia: Andavé, y toma el libro abierto de la mano del Angel que eſtá ſobre la mar, y ſobre lá tierra.

9 וְהָלַכְתִּי אֶל־הַמַּלְאָךְ וְאָמַרְתִּי
אֵלָיו תֵּן לִי אֶת־מְגִלַּת סֵפֶר
וַיֹּאמֶר אֵלַי אֶת־אֲשֶׁר תִּמְצָא
אֱכֹל וְהֵמַר בְּבִטְנְךָ אַךְ בְּפִיךָ
תִּהְיֶה כִּדְבַשׁ לְמָתוֹק׃

Y fue àl Angel diziendole que medieſſe el librico: y el me dixo: Toma, y tragalo, y el te hará amargar tu vientre, pero en tu boca ſera dulçe como la miel.

10 וָאֶקַּח אֶת־מְגִלַּת סֵפֶר מִיַּד־
הַמַּלְאָךְ וָאֹכְלָה וַתְּהִי־בְפִי כִּדְבַשׁ
לְמָתוֹק וְכַאֲשֶׁר אֲכַלְתִּיהָ נִמְרָה
בְּבִטְנִי׃

Y tomo el librico de la mano del Angel, y traguêlo, y era dulçe en mi boca como la miel: y deſque lo trague, fue amargo mi vientre.

ι.

6. Καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι.

Et iura par le Viuant ès ſiecles des ſiecles qui a creé le ciel & les choſes qui y ſont, & la terre & les choſes qui y ſont, & la mer & les choſes qui y ſont, qu'il n'y auroit plus de temps:

7. Ἀλλὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὡς εὐηγγέλισε τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις τοῖς προφήταις.

Ains qu'es iours de la voix du ſeptieme Ange, quand il commencera à ſonner de la trompette, le ſecret de Dieu ſera conſommé, comme il a declaré à ſes ſeruiteurs Prophetes.

8. Καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦσα μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ λέγουσα, ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλαρίδιον τὸ ἠνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Et la voix que i'auoye ouïe du ciel, parla derechef à moi, diſant, Va, & prẽ le liuret ouuert qui eſt en la main de l'Ange qui ſe tient ſur la mer & ſur la terre.

9. Καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ, δός μοι τὸ βιβλαρίδιον. καὶ λέγει μοι, λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.

Ie m'en allai donc vers l'Ange, & lui di, Baille-moi le liuret, & il me dit, Pren-le, & le deuore: & il mettra ton ventre en amertume: mais en ta bouche il ſera doux comme miel.

10. Καὶ ἔλαβον τὸ βιβλαρίδιον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου.

Ie prin donc le liuret de la main de l'Ange, & le deuorai: & eſtoit doux en ma bouche comme miel: mais quand ie l'eu deuoré, mon ventre fut en amertume.

CAP. X.

6. Et iuravit per viventem in ſecula ſeculorũ, qui creavit cælum, & ea quæ in eo ſunt: & terram, & ea quæ in ea ſunt, & mare, & ea quæ in eo ſunt, Quia tempus non erit amplius.

And ſware by him that liueth for euermore/ which created heauen/ & the things that therein are/ & the earth/ and ÿ thinges that therein are / and ÿ ſea/ and the things which therein are / that time ſhould be no more.

7. Sed in diebus vocis ſeptimi angeli, cùm cœperit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei, ſicut evangelizavit per ſervos ſuos Prophetas.

But in the dayes of the voyce of the ſeuenth Angell / when he ſhall beginne to blow the trumpet / euen the myſterie of God ſhalbe finiſhed/ as he had declared to his ſeruants the Prophets.

8. Et audivi vocem de cælo iterum loquentem mecum, & dicentem, Vade, & accipe librum apertum de manu angeli ſtantis ſuper mare & ſuper terram.

And the voyce which I heard from heauen / ſpeake vnto me againe / and ſaid/ Go/ & take the litle book: which is open in ÿ hand of them Angell / which ſtandeth vpon the ſea and vpō the earth.

9. Et abii ad angelum, dicens ei: Vt daret mihi librũ. Et dixit mihi: accipe librum, & devora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel.

So I went vnto the Angell / and ſaide to him / Giue me the litle booke. And he ſaid vnto me: Take it/ and eate it vp/ and it ſhall make thy bellie bitter/ but it ſhall be in thy mouth as ſweete as honie.

10. Et accepi librum de manu angeli, & devoravi illum: & erat in ore meo tanquam mel, dulce: & cùm devoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus.

Then I tooke the litle booke out of yͤ Angels hand/and ate it vp/and it was in my mouth as ſweete as honie: but when I had eaten it / my bellie was bitter.

Das X. Capitel.

6. Vnd ſchwur bey dem Lebendigen von ewigkeit zu ewigkeit / der den Himmel geſchaffen hat / vnd was darinnen iſt/ vnd die Erde/ vnd was darinnen iſt/ vnd das Meer/ vnd was darinnen iſt / das hinfort keine zeit mehr ſein ſoll.

Oc ſoer ved den Leffuende fra euighed til euighed/ ſom ſkabte Himmelen/ oc huad der er vdi / oc Jorden/ oc huad der er vdi oc Haffuet oc huad der er vdi/at der ſkal fremdelis icke vere nogen tid mere.

7. Sondern in den tagen der ſtimme deß ſiebenden Engels/ wenn er poſaunen wird/ ſo ſol vollendet werden das Geheimniß Gottes/ wie er hat verkůndiget ſeinen Knechten vnnd Propheten.

Men i den ſiuende Engles røſtis dage/ naar hand baſuner / da ſkal Guds Hemmelighed fuldkommis/ ſom hand forkyndede ſine Tiener oc Propheter.

8. (Vnd die ſtimme die ich vom Himmel gehört hatte / redet abermal mit mir vnd ſprach) Gehe hin / nimb das offene Bůchlein von der hand deß Engels / der auff dem Meer vnd auff der Erden ſtehet.

(Oc den røſt ſom ieg haffde hørt aff Himmelen talede atter met mig/ oc ſagde) Gack bort/ tag den obne Bog aff Engelens haand / ſom ſtaar paa Haffuet/ oc paa Jorden.

9. Vnd ich gieng hin zum Engel/ vnd ſprach zu jhm: Gib mir das Bůchlein. Vnd er ſprach zu mir: Nimb hin vnd verſchlings / vnd es wird dich im Bauch krimmen / aber inn deinem Munde wirds ſůſſe ſein wie Hőnig.

Oc ieg gick bort til Engelen/ oc ſagde til hannem/ Giff mig den Bog. Oc hand ſagde til mig/ Tag hen/ oc opſlug hende/ oc hun ſkal vrie i din Bug/ men i din Mund ſkal hun vere ſød lige ſom Hunnig.

10. Vnd ich nam das Bůchlein von der hand deß Engels/vnd verſchlangs vnd es war ſůſſe in meinem Munde/ wie Hőnig. Vnd da ichs geſſen hatte/ krimmet michs im Bauch.

Oc ieg tog Bogen aff Engelens haan d/oc opſlug hende/oc hun vaar ſød i min Mund/ ſom hunnig/ oc der ieg haffde æedet hende/ da vreed det i min Bug.

Kapitola X.

6. Y přiſáhl ſkrze žiwého na wěky wěkuow/ kterýž ſtwořil Nebe/ y wſſeckno což w něm geſt/ Zemi/ y to což w nij geſt/ Moře/ y to což w něm geſt/ Že giž wijce čaſu nebude.

Y przyſiągł ná tego ktory żywie ná wieki wiekow/ ktory ſtworzył niebo y to co w nim ieſt/ y ziemie y to co w niey ieſt/ y morze y tho co w nim ieſt/ że czáſu iuż nie będzie.

7. Ale za dnuow hlaſu Sedmého Angela/ když počne Traubau traubiti/ dokoná ſe Tagemſtwij Božij/ yakož geſt zwěſtowal ſkrze Služebnijky ſwé Proroky.

Ale we dni głoſu Anioła ſiodmego/ gdy pocznie trąbić/ ma ſie dokonáć táiemnicá Boża/ iáko to oznáymił ſługam ſwoim Prorokom.

8. A ſlyſſal gſem hlas s Nebe/ an opět mluwij ſemnau/ a prawij: Gdi/ a wezmi Knijhy otewřené z ruky Angela/ kterýž ſtogij na Moři a na Zemi.

A głos ktorym był ſłyſzał z niebá powtore mowił zemną/ y rzekł: Idź á weźmi kſiąžki otworzone ktore ſą w ręce Anioła ſtoiącego ná morzu y ná ziemi.

9. Y ſſel gſem k Angelu/ řka gemu/ aby mi dal Knijhy. Y řekl mi: Na/ wezmi Knijhy/ a požři ge: a včinijť hořkoſt w břiſſe twém/ ale w vſtech twých budeť ſladkoſt yako Med.

Poſzedłem thedy do Anioła/ mowiąc mu áby mi dał kſiąžki/ y rzekł mi: Bierz/ á zjedz ie/ y będą gorzkie żołądkowi twemu/ ále w vśćiech twych ſłodkie będą iáko miod.

10. Y wzal gſem Knijhy z Ruky Angela/ a požřel gſem ge: Y byla w vſtech mých ſladkoſt yako Med: ale když gſem ge požřel/ hořko mi bylo w břiſſe mém.

Wziąłem tedy kſiąžki z ręki Anioła/ y zjadłem je/ y były w vśćiech moich ſłodkie iáko miod/ ále gdym je zjadł/ brzuch moy zſtał ſie gorzkim.

י

11 וְאָמַר לִי וְלָא לָךְ תּוּב דְּתֶתְנַבָּא לְעַמְמֵא וּלְאֻמֵיָּא וּלְלֶשָּׁנֵא וּלְמַלְכֵא סַגִּיָאֵא׃

Et egli mi dice, E i ti conuiene profetar di nuouo à molti popoli, e genti, e lingue, e Re.

יא

1 וְאֶתְיְהֶב לִי קוּלְמוּס דְּדָמֵא לְשַׁבְטָא וְאָמַר קוּם וְאַכִּיל לְהַיכְלָא דַאלָהָא וּלְמַדְבְּחָא וּלְהָנוּן דְּסָגְדִין בֵּהּ׃

Poi mi fu data vna canna ſimile ad vna verga, e fummi detto, Leuati ſu, e miſura il tempio di Dio, e l'altare, e quei che adorano in eſſo.

2 וּלְדַרְתָּא דִּלְבַר דְּהַיכְלָא אַפֶּק לְבַר וְלָא תְכִילֵיהּ מֶטוּל דְּאֶתְיְהֶב לְעַמְמֵא וּמְדִינְתָּא קוּדְשָׁא תֶּהְוֵא מֶתְתַּדְיְשָׁא מֶן עַמְמֵא אַרְבְּעִין וְתַרְתֵּין יַרְחִין׃

E gitta fuore il cortile che è fuor del tempio, e non le miſurare: perciochè egli è dato a i Gentili, e conculcaranno la ſanta Città quaranta due meſi.

3 וְאֶתֵּל לַתְרֵין סָהְדַי וְיֶתְנַבְּאוּן יוֹמָתָא אֶלֶף וּמָאתַיִן וְשִׁתִּין עַטִּיפִין ס סַקָּא׃

Ma io la darò à due miei teſtimonij, iquali profetaranno mille dugento ſeſſanta giorni veſtiti di ſacco.

4 הָנוּן אֶנּוּן תְּרֵין זַיְתָא וְתַרְתֵּין שְׁרָגָא דְּקָיְמִין קְדָם אֱלָהָא דְּאַרְעָא׃

Queſti ſono i due oliui, e i due candelieri, che ſtanno nel conſpetto del Signor de la terra.

5 וְאֶן אֱנָשׁ יָצְבֵא דְּיַהְרְהוּן נוּרָא נָפֶק מֶן פּוּמְהוּן וְאָכְלָא לִבְעֶלְדְּבָבַיְהוּן וְאֶן אֱנָשׁ יָצְבֵא דְּיַהְרְהוּן הָכַנָּא וָלֵא לֵהּ דְּנֶתְקְטֶל הוּ׃

E ſe alcuno vuol nuocer loro, il fuoco eſce de la lor bocca, e diuora i lor nimici: e ſe alcuno vuole offenderli, biſogna che coſi ſia occiſo eſſo.

י

11 וַיֹּאמֶר אֵלַי צָרִיךְ לְךָ עוֹד לְהִנָּבֵא לְעַמִּים לְגוֹיִם וְלִלְשׁוֹנוֹת וְלִמְלָכִים רַבִּים׃

Y el me dize: Neceſſario es que otra vez prophetizes à muchos pueblos, y gentes, y lenguas, y reyes.

יא

1 וַיִּנָּתֵן לִי קָנֶה הַדּוֹמֶה לַשֵּׁבֶט לֵאמֹר קוּם וּמְדֹד אֶת־הֵיכַל אֱלֹהִים וְאֵת מִזְבֵּחַ וְאוֹתָם אֲשֶׁר מִשְׁתַּחֲוִים בּוֹ׃

Y fueme dada vna canna ſemejante à vna vara, y fueme dicho: Leuantate, y mide el templo de Dios, y el altar, y à losque adoran enel.

2 וְאֶת־חָצֵר אֲשֶׁר מִחוּץ לַהֵיכָל הַשְׁלֵךְ חוּצָה וְלֹא תְמַדְּדֵהוּ כִּי־נִתַּן לַגּוֹיִם וְאֶת־עִיר הַקְּדוֹשָׁה יְבוֹסְסוּהָ אַרְבָּעִים וּשְׁנַיִם חֹדֶשׁ׃

Y echa fuera el patio que eſtá dentro del templo, y no lo midas porque es dado à los Gentiles, y piſarán la ſancta Ciudad quarenta y dos meſes.

3 וְאֶתֵּן לִשְׁנֵי עֵדַי וְיִנָּבְאוּ אֶלֶף וּמָאתַיִם וְשִׁשִּׁים יוֹם מִתְכַּסִּים בַּשַּׂקִּים׃

Y daré à dos de mis teſtigos, y ellos prophetizarán por mil y dozientos y ſeſenta dia, veſtidos de ſacos:

4 אֵלֶּה הֵם שְׁנַיִם זֵיתִים וּשְׁתַּיִם מְנוֹרוֹת הָעוֹמְדוֹת לִפְנֵי אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃

Eſtas ſon las dos oliuas, y los dos candeleros que eſtan delante del Dios de la tierra.

5 וְאִם אִישׁ יֹאבֶה לְנָגְעָם יוֹצֵא אֵשׁ מִפִּיהֶם וְאוֹכֵל אֶת־אוֹיְבֵיהֶם וְאִם־אִישׁ יִרְצֶה לְחַבְּלָם כָּכָה שָׁוֶה לוֹ לְהוּמָת׃

Y ſi alguno les quiſiere empeçer, ſale fuego de la boca dellos, y traga à ſus enemigos: y ſi alguno les quiſiere hazer danno, es neceſſario que tambien el ſea muerto.

ι.

11. Καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς, καὶ ἐπὶ ἔθνεσι, καὶ γλώσσαις, καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

Adonc il me dit, Il te faut derechef prophetizer à pluſieurs peuples, & nations, & langues, & Rois.

ΚΕΦΑΛ. ιά.

Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, λέγων, ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.

Lors me fut baillé vn roſeau ſemblable à vne verge: & ſe preſenta vn Ange qui me dit, Leue-toi, & meſure le Temple de Dieu, & l'autel, & ceux qui adorent en icelui.

2. Καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ, ἔκβαλε ἔξω, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσῃς, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.

Mais iette hors le paruis qui eſt hors le temple, & ne le meſure point car il eſt donné aux Gentils, & ils fouleront aux pieds la ſaincte cité par quarante deux mois.

3. Καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι σάκκους.

Mais ie la donnerai à mes deux teſmoins qui prophetizeront par mille deux cens ſoixante iours, eſtans veſtus de ſacs.

4. Οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τῆς γῆς ἑστῶσαι.

Ceux ci ſont les deux oliues & les deux chādeliers qui ſe tienent en la preſence du Seigneur de la terre.

5. Καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆσαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι.

Et ſi quelcun leur veut nuire, le feu ſort de leur bouche, & deuore leurs ennemis: car ſi quelcun leur veut nuire, il faut qu'il ſoit ainſi tué.

CAP. X.

11. Et dixit mihi, Oportet te iterum prophetare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

And he ſaid vnto mee/ Thou muſt prophecie againe among the people & nations/& tōgues/and to many kings.

CAP XI.

ET datus eſt mihi calamus ſimilis virgæ: & dictum eſt mihi, Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo.

Then was giuen me a reed/like vnto a rod/& the Angell ſtood by/ ſaying/ Riſe and mete the Temple of God/ & the altar/ and thē that worſhip therein.

2. Atrium autem quod eſt foris templum, eiice foras, & ne metiaris illud: quoniam datum eſt Gentibus, & civitatem ſanctam calcabunt menſibus quadraginta duobus.

But the court which is without ẏ Temple caſt out/& mete it not: for it is giuen vnto the Gentiles/ and the holy citie ſhall they tread vnder foot two & fourtie moneths.

3. Et dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta amicti ſaccis.

But I will giue power vnto my two witneſſes/ and they ſhall prophecie a thouſand/two hundreth/ and three ſcore dayes/clothed in ſackcloth.

4. Hi ſunt duæ olivæ & duo candelabra in conſpectu Domini terræ ſtantes.

These are two oliue trees/ and two candleſtickes/ ſtanding before the God of the earth.

5. Et ſi quis voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum, & devorabit inimicos eorum, & ſi quis voluerit eos lædere: ſic oportet eum occidi.

And if any man will hurt them/ fire proceedeth out of their mouthes/ and deuoureth their enemies: for if any man would hurt them/thus muſt he be killed.

Das X. Capitel.

11. Vnd er ſprach zu mir/ du muſt abermal weiſſagen den Völckern/vnd Heyden/ vnd Sprachen/ vnd vielen Königen.

Oc hand ſagde til mig/Du ſkalt atter prophetere faar Folcket/oc Hedningene/ oc Tungemaal oc mange Konger.

Das XI. Capitel.

Vnd es ward mir ein Rohr gegeben einem Stecken gleich/ vnnd ſprach: Stehe auff/ vnd miß den Tempel Gottes/ vnd den Altar/ vnd die darinnen anbeten.

OC mig bleff giffuit it Røer lige ſom en Kæp/ oc ſagde/ ſtat ov/ oc maal Guds Tempel/ oc Alteret/ oc dem ſom tilbede der vdi.

2. Aber den (euſern Vorhoff) deß Tempels wirff hinauß/ vnd miß jhn nicht/ denn er iſt den Heyden gegeben/ vnd die heilige Statt werden ſie zutretten zwenvndviertzig Monden.

Men kaſt Tempelens (yderſte) Chor hen vd oc maal det icke/ thi det er giffuet Hedningene/ oc de ſkulle nedtræde den Hellige Stad tho oc fyretiue Maanede.

3. Vnnd ich wil meinen zween Zeugen geben/ vnnd ſie ſollen weiſſagen tauſend zweyhundert vnd ſechtzig tage/angethan mit Säcken.

Oc ieg vil giffue mine thu Vidne/ oc de ſkulle prophetere tuſinde thu hundrede oc tryſinds tiue dage/ iſørde vdi Sæcke.

4. Dieſe ſind zwen Oelbäume vnd zwo Fackeln/ ſtehend für dem Gott der Erden.

Diſſe ere thu Olie træ oc thu Bluſſ/ ſom ſtaa faar Jordens Gud.

5. Vnd ſo iemand ſie wil beleidigen/ ſo gehet das Fewer auß jhrem Munde/vnd verzeret jhre Feinde/ vnd ſo jemand ſie wil beleidigen/ der muß alſo getödtet werden.

Oc der ſom nogen vil gøre dem ſkade/ da gaar der Ild aff deris Mund/ oc fortærer deris Fiender/ oc der ſom nogen vil gøre dem ſkade/den ſkal ſaa ihielſlaſſ.

Kapitola X.

11. Y řekl mi: Muſýš opět prorokowati Lidem/ a Národům/ a Jazykuom/ y Králuom mnohým.

Tedy rzekł mi: Muśiſz záſie prorokowáć przed narody y Pogány/ y ięzyki/ y wielem Krolow.

Kapitola XI.

Y Dána mi Třtina podobná Prutu: a powědijno mi: Wſtaň/a přeměř Chrám Božij/ y Oltář/ y ty kteřijž ſe modlij w něm:

POthym daná mi ieſt trzćiná podobna laſce/ y ſtánal przy mnie Anioł mowiąc: Wſtaň/ á zmierz Kośćioł Boży y ołtarz/ y ty ktorzy w nim chwala.

2. Ale Sýň tu kteráž geſt w Chrámu wywrz wen/ a neměř gj: nebť geſt dána Pohanuom/ a budauť tlačiti Měſto Swaté za čtyřidceti Měſýcůw a za dwa;

Ale ſień kthora ieſt przed Kośćiołem/ wyrzuć precż/á nie mierz tey/ ábowiem daná ieſt pogánom/ á miaſto świete podepca przez cżterdzieśći y dwá mieſiace.

3. A dám dwěma Swědkuom mým/ a budau prorokowati za Tiſýc dwě Stě Šeſdeſát dnuow/ gſauce oblečeni w Pytle.

Lecż dam ie dwiemá świádkom moim ktorzy prorokowáć będa przez tyſiac dni dwie śćie y ſiedm dzieſiát/ obleczeni w wory.

4. A tiť gſau dwě Oliwy/ a dwa Swijcnowé/ kteřijž ſwijtij před Twářij Boha Země ſtogijce.

Thy ſą ony dwoie drzewá oliwne/ y dwá lichtárze poſtháw one przed oblicżnośćią Páná ziemie.

5. A budaulit gim kdo chtijti vſſkoditi/ wygdeť Oheň z auſt gegich/ a ſpalij gegich Nepřátely: a budelit gim kdo chtijti ſſkodu včiniti/ takť muſý zabit býti.

A ieſliby im kto chćiał ſzkodźić/ ogień wychodźi z vſt ich ktory pożyra nieprzyiaćiele ich/ ábowiem ieſliby im kto chćiał ſzkodźić/ ták muśi być zabit.

יא

6 הָנוּן אִנּוּן דְּאִית לְהוֹן שׁוּלְטָנָא דַּאֲחִידִין שְׁמַיָּא דְּלָא נֶחְתֵּת מִטְרָא עַל אַרְעָא בְּיוֹמָתָה דַּנְבִיוּתְהוֹן וְאִית לְהוֹן שׁוּלְטָנָא עַל מַיָּא לַמְהַפָּכוּ לְהוֹן בַּדְמָא וַלְמַמְחָיוּ לְאַרְעָא בְּכֻל מַחְוָתָא כֻּל אֶמַתַי דְּצָבֵין הָנוּן׃

Queſti hanno poteſtà di chiudere il cielo, che non ſia pioggia ne giorni de la lor profetia: & hanno poteſta ſopra l'acque di conuertirle in ſangue, e di percuoter la terra con ogni piaga tutte le volte che vorranno.

7 וְכַד יַשְׁלְמוּן סָהֲדוּתְהוֹן חַיּוּתָא דְּסָלֵק מִן תְּהוֹמָא נֶעְבַּד קְרָבָא עַמְּהוֹן וְנֶזְכֵּיהוֹן וְנֶקְטוּלְהוֹן׃

E quando eſſi haueranno finito il lor teſtimonio, la beſtia che ſaglie de l'abiſſo, farà guerra cõtra eſſi, e vinceralli, e occideralli.

8 וּפַגְרֵיהוֹן עַל שׁוּקָא דַּמְדִינְתָּא רַבְּתָא הִי דְמִתְקַרְיָא בְּרוּחַ סְדוֹם וּמֶצְרֵין אֵיכָא דְּמָרַן אֶזְדְּקֵף׃

E i lor corpi giaceranno ne la piazza de la gran Citta, laqual ſi chiama ſpiritualmente Sodoma & Egitto, doue ancora il noſtro Siggnore fu crocifiſſo.

9 וְנֶחֱזוֹן מִן אַמְמַיָּא וְשַׁבְטֵא וְלֶשָּׁנָא וְעַמְמֵא פַּגְרֵיהוֹן תְּלָתָא אַיְמָמִין וּפַלְגָּא וְלָא נֶשְׁבְּקוּן ד דְּנֶתְתְּסִימוּן פַּגְרֵיהוֹן לְקַבְרָא׃

E quei de popoli, e tribu, e lingue, e genti vedranno i lor corpi per tre giorni e mezo: e non laſſaranno porre i corpi loro ne le ſepolture.

10 וְהָנוּן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא תֶּהְוֵא לְהוֹן חֲדוּתָא וְרָוְזָא עֲלַיְהוֹן וְקוּרְבָּנָא נֶקַרְבוּן חַד לְחַד מֶטּוּל דְּהָנוּן תְּרֵין נְבִיָּא שַׁנַּקוּ לְהוֹן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא׃

Egli habitatori de la terra ſi rallegraranno ſopra eſſi, e ne ſaranno lieti, e mandaranno doni l'vno à l'altro: percioche queſti due profeti hanno tormẽtati quelli che habitano ſopra la terra.

יא

6 לָאֵלֶּה יֵשׁ־לָהֶם שִׁלְטוֹן לִסְגּוֹר אֶת־הַשָּׁמַיִם פֶּן־יַגְשִׁים גֶּשֶׁם בִּימֵי נְבוּאָתָם וְיֵשׁ־לָהֶם שִׁלְטוֹן עַל־הַמַּיִם לַהֲפֹךְ בְּדָם וּלְהַכּוֹת אֶת־הָאָרֶץ בְּכָל נֶגַע כַּמָּה־פְּעָמִים יִרְצוּ׃

Eſtos tienen poteſtad de çerrar el çielo, que no llueua en los dias de ſu prophecia, y tienen poder ſobre las aguas para conuertirlas en ſangre, y para herir la tierra con toda plaga todas las vezes que quiſieren.

7 וְאִם יְכַלּוּ אֶת־עֵדוּתָם אָז־הַחַיָּה אֲשֶׁר עָלְתָה מִתְּהוֹם תַּעֲשֶׂה אֶת מִלְחָמָה עִמָּם וְתִגְבַּר עֲלֵיהֶם וְתַהַרְגֵמוּ׃

Y quando ellos vuieren acabado ſu teſtimonio, la beſtia que ſube del abyſmo hará guerrá contra ellos, y los vencerá, y los matarà.

8 וְאֶת־גְּוִיּוֹתָם בִּרְחוֹב עִיר הַגְּדוֹלָה שֶׁהִיא נִקְרָאָה בְּרוּחַ סְדוֹם וּמִצְרַיִם אֲשֶׁר שָׁם הוּקַע אֲדֹנֵינוּ׃

Y ſus cuerpos ſeran echados en las plaças de la gran cîudad que eſpiritualmente es llamada Sodoma, y Egypto, donde tambien nueſtro Sennor fue crucificado.

9 וְיַבִּיטוּ מֵעַמִּים וּמִמַּטּוֹת וּמִלְּשׁוֹנוֹת וּמִגּוֹיִם בִּגְוִיּוֹתָם שְׁלוֹשֶׁת יָמִים וָחֵצִי וְלֹא יַנִּיחוּ לָשִׂים אֶת־גְּוִיּוֹתָם בִּקְבָרִים׃

Y los de los linages, y de los pueblos, y de las lenguas, y de los Gentiles veran los cuerpos dellos por tres dias y medio, y no permitiran que ſus cuerpos ſean pueſtos en ſepulchros.

10 וְשֹׁכְנֵי הָאָרֶץ יִשְׂמְחוּ וְיָגִילוּ עֲלֵיהֶם וְיִהְיוּ טוֹבֵי לְבָבִים וְיִשְׁלְחוּ מַתָּנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ כִּי־שְׁנֵי־הַנְּבִיאִים הָאֵלֶּה הֵשַׁמּוּ אֶת־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל׃

Y los moradores de la tîerra ſe gozarán ſobre ellos, y ſe alegrarán, y embiarſean dones los vnos à los otros: porque eſtos dos Prophetas han atormentado à loſque moran ſobre la tierra.

ιά.

6. Οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν, ἵνα μὴ βρέχῃ ὑετὸς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν τῆς προφητείας, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι.

Ceux-ci ont puiſſance de fermer le ciel, qu'il pleuue és iours de leur prophetie: & ont puiſſance ſur les eaux de les tourner en ſang, & de fraper la terre de toute playe, toutes & quantes fois qu'ils voudront.

7. Καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει πόλεμον μετ' αὐτῶν, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς.

Et quand ils auront acheué leur teſmoignage, la beſte qui monte de l'abiſme fera guerre contr'eux, & les vaincra, & les tuera.

8. Καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς Σόδομα καὶ Αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἐσταυρώθη.

Et leurs corps morts ſeront giſans és places de la grand'Cité, qui eſt appelee ſpirituellement Sodome & Egypte, là où auſſi noſtre Seigneur a eſté crucifié.

9. Καὶ βλέψουσιν ἐκ τῶν λαῶν, καὶ φυλῶν, καὶ γλωσσῶν, καὶ ἐθνῶν, τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνήματα.

Et ceux des tribus, & des peuples, & des langues, & des nations verront leurs corps morts par trois iours & demi, & ne permettront point que leurs corps morts ſoyent mis és ſepulcres.

10. Καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαροῦσιν ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλους, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

Et les habitans de la terre demeneront ioye d'eux, & s'eſgayeront, & enuoyerõt des preſens les vns aux autres: pource que ces deux Prophetes auront tormenté ceux qui habitent ſur la terre.

CAP. XI.

6. Hi habent poteſtatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ ipſorum: & poteſtatem habent ſuper aquas cōvertendi eas in ſanguinem, & percutere terram omni plaga quotieſcunque voluerint.

These haue power to ſhut heauen / that it raine not in the dayes of their prophecying / and haue power ouer waters to turne them into blood / and to ſmite the earth with al maner plagues / as often as they will.

7. Et cùm finierint teſtimonium ſuum: beſtia quæ aſcendit de abyſſo, faciet adverſum eos bellum, & vincet illos, & occîdet eos.

And when they haue finiſhed their teſtimonie / the beaſt that commeth out of the bottomleſſe pit / ſhall make warre againſt them / and ſhall ouercome them / and kill them.

8. Et corpora eorum iacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma & Aegyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.

And their corpſes ſhall lie in the ſtreetes of the great citie / which ſpiritually is called Sodom and Egypt / where our Lorde alſo was crucified.

9. Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorum per tres dies & dimidium: & corpora eorum non ſinent poni in monumentis.

And they of the people and kinreds / and tongues / and Gentiles ſhall ſee their corpſes three dayes and an halfe / and ſhall not ſuffer their carkeiſes to be put in graues.

10. Et inhabitantes terram gaudebunt ſuper illos, & iocundabuntur: & munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos qui habitant ſuper terram.

And they that dwell vpon the earth / ſhall reioyce ouer them / and be glad / and ſhall ſende giftes one to another: for theſe two Prophets vexed them that dwelt on the earth.

Das XI. Capitel.

6. Diſe haben macht den Himmel zuverſchliſſen / das es nicht regene in den tagen jhrer Weiſſagung / vnd haben macht vber das Waſſer / zu wandeln in Blut / vnd zuſchlagen die Erde mit allerley Plage / ſo offt ſie wöllen.

Diſſe haffue mact at tillicke Himmelen / at de ſkal icke regne i deris prophecies dage / oc de haffue mact offuer vandet / at omuende det til Blod / oc at ſlaa Jorden met allehonde plager / ſaa offte ſam de ville.

7. Vnd wenn ſie jhr zeugniß geendet haben / ſo wirdt daß Thier / das auß dem Abgrund aufſſteiget / mit jhnen einen Streit halten / vnnd wird ſie vberwinden / vnd wird ſie tödten.

Oc naar de haffue giort ende paa deris Vidniſbyrd / da ſkal det Diur / ſom opſtiger aff Affgrunden holde en ſtrid mod dem / oc det ſkal offueruinde dem / oc det ſkal ihielſla dem.

8. Vnd jhre Leichnam werden ligen auff der Gaſſen der groſſen Stat / die da heiſſet geiſtlich / die Sodoma vnnd Egypten / da jhr HErr gecreutziget iſt.

Oc deris Legeme ſkulle ligge paa gaden i den ſtore Stad / ſom kaldis aandelige / Sodoma oc Egypten / der ſom vor HERRE er kaarsfeſt.

9. Vnnd es werden jhre Leichnam etliche von den Völckern / vnnd Geſchlechten / vnnd Sprachen / drey tage vnd einen halben ſehen / vnnd werden jhre Leichnam nicht laſſen in Gräber legen.

Oc nogle aff Folcket / oc Slecterne / oc Tungemaalene / ſkulle ſee deris Legeme / i tre dage oc en halff / oc de ſkulle icke lade legge deris Legeme i Graffuer.

10. Vnnd die auff Erden wohnen / werden ſich Frewen vber jhnen / vnd wolleben / vnnd Geſchenck vnttereinander ſenden / denn diſe zwen Propheten queleten die auff Erden wohneten.

Oc de ſom bo paa Jorden / ſkulle glæde ſig offuer dem / oc leffue vel / oc ſende huer andre Gaffuer / thi diſe tho Propheter plagede dem ſom bode paa Jorden.

Kapitola XI.

6. Tiť magij moc zawřijti Nebe / aby Děſſť neprſſal za dnuow Proroctwij gegich: a magij moc nad Wodami obrátiti ge w Krew / aby bili Zemi wſſelikau Ranau / kolikrátkoli chtijti budau.

Ci máia moc zámykáć niebo áby deſzcz nieſzedł we dni proroctwá ich / y máia moc nád wodámi / áby ie w krew odmieniáli / y vderzyć ziemie wſzeláka plaga ileby kroć chćieli.

7. A když dokonagij ſwé Swědectwij / Sſelma kteráž wyſtaupij z Propaſti / včinij bog proti nim / a přemuože ge / y zabige.

A gdy dokończa świádectwá ſwoiego / beſtya wſtepuiac z przepáśći podnie ſie walke przećiwko nim / á zwyćiezy ie y podbije ie.

8. A ležeti budau Těla gegich na Rynčých Města welikého / kteréž duchowně ſlowe Sodoma a Egipt / kdežto y PAN gegich vkřižowán geſt.

Trupi thez ich polega w vlicách miáſtá wielkiego / ktore ieſt duchownie rzeczono / Sodomá y Egipth / gdźie thez Pan náſz był vkrzyżowan.

9. A vzřij Lidé / a Pokolenij / a Jazykowé / y Pohané Těla gegich za půl čtwrta dne / a Těl gegich nedadij pochowati w hrobijch:

Y vyzra ludźie z pokolenia / y z narodow / y z iezykow / y z pogánow trupy ich przez pułczwártá dniá / á nie dádza trupow ich ſkłáść w groby.

10. A ti kteřijž bydlegij na zemi / radowati ſe budau nad nimi a weſeliti / a dary ſobě budau weſpolek poſſlati: neb ti dwa Prorocy trápili ty / kteřijž přebýwali na zemi.

A obywatele ziemie beda ſie weſelić z nich / y rádowáć ſie beda / y vpominki poſla iedni drugim / iż ci dwá prorocy trapili mieſzkáiace ná ziemi.

יא

11 וּמֶן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין
הָאנוּן וּפַלְגָּא אֶתָת רוּחָא
דְּחַיֵּא מֶן אֱלָהָא עֲלַיְהוֹן
וְקָמוּ עַל רֶגְלַיְהוֹן וְדַחְלְתָא
רַבְּתָא נֶפְלַת עַל כֻּלְּהוֹן
דְּחָזַיִן לְהוֹן׃

E doppo tre giorni e mezo lo Spirito di vita venendo da Dio entrar'in eſſi, è ſtaranno ſopra i lor pieds: e gran timore cadra ſopra quei che i haueranno veduta.

12 וְשֶׁמְעַת קָלָא רָמָא מֶן
שְׁמַיָּא דְּאָמַר לְהוֹן סַקוּ
לְכוֹן לְהָרְכָא וּסְלֵקוּ ל
לַשְׁמַיָּא בַּעְנָנָא וַחְזַו לְהוֹן
בְּעֶלְדְּבָבַיְהוֹן׃

Dipoi vdirono vna gran voce dal cielo, che diceua loro, Salite qua ſu, & eſſi ſalirono al cielo in vna nuuola, e i lor nimici gli viddero.

13 וּבָהּ שָׁעְתָא הֲוָת
זַוְעָא רַבָּא וְעֶסַר דִּמְדִינְתָּא
נֶפַל וְאֶתְקְטֶלוּ בְּזַוְעָא
שַׁבְעָא אַלְפִין שְׁמָהָא דִּבְנַי
נָשָׁא וְשַׁרְכָא הֲווֹ בְּדֶחְלְתָא
וִיהַבוּ תֶּשְׁבּוּחְתָּא לַאלָהָא
דִּשְׁמַיָּא׃

Et in quell'hora ſi fece vn gran terremoto onde la decima parte de la città cadde, e furono ammazzati nel terremoto ſette milia huomini à numero: e gli altri ſi ſpauentorono, e detter gloria à l'Iddio del cielo.

14 וַי דְּתַרְתֵּין אֱזַל הָא וַי
תְּלָתָא אָתָא בַּעְגַל׃

Il ſecondo guai è paſſato, & ecco il terzo guai verra via preſtamente.

15 וּמַלְאַכָא שְׁבִיעָיָא קְרָא
קַרְנָא וַהֲווֹ קָלָא רָמָא
בִּשְׁמַיָּא לְמֵאמַר הֲווֹ לְמָרַן
מַלְכוּתָא דְּעָלְמָא וְיַמְלֶךְ
לְעָלַם עָלְמִין׃

E il ſettimo Angelo ſono la tromba, e fecirſi gran voci nel cielo, che diceuano, I regni di queſto mondo ſon ridotti al noſtro Signore e al ſuo Chriſto, e regnara in ſempiterno.

יא

11 וְאַחֲרֵי שְׁלוֹשֶׁת יָמִים וָחֵצִי
רוּחַ הַחַיִּים מֵאֱלֹהִים בָּאָה
עֲלֵיהֶם וַיָּקוּמוּ עַל־רַגְלֵיהֶם
וְיִרְאָה גְדוֹלָה נָפְלָה עַל־כֻּלָּם
אֲשֶׁר הִבִּיטוּם׃

Y deſpues de tres dias y medio, el Eſpiritu de vida, embiado de Dios entró en ellos, y ſe enheſtaron ſobre ſus pies, y vino gran temor ſobre los que los vieron.

12 וַיִּשְׁמְעוּ קוֹל גָּדוֹל מִשָּׁמַיִם
הָאוֹמֵר אֲלֵיהֶם עֲלוּ פֹּה וַיַּעֲלוּ
שָׁמַיְמָה בֶּעָנָן וַיַּבִּיטוּם אֹיְבֵיהֶם׃

Y oyeron vna gran boz del cielo que les dezia: Subid acà, Y ſubieron àl cielo en vna nuue: y ſus enemigos los vieron.

13 וּבָעֵת הַהִיא הָיָה רַעַשׁ גָּדוֹל
וַעֲשִׂירִית הָעִיר נָפְלָה וַיּוּמְתוּ
בָּרַעַשׁ הַהוּא שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים
שִׁבְעַת אֲלָפִים וְהַנִּשְׁאָרִים חָרְדוּ
וְנָתְנוּ כָבוֹד לֵאלֹהֵי הַשָּׁמַיִם׃

Y en aquella hora fue hecho gran temblor de tierra: y la decima parte de la ciudad cayó, y fueron muertos enel temblor de tierra los nombres de ſiete mil hombres: y los de mas fueron eſpantados, y dieron gloria à Dios del cielo.

14 הָאוֹי הַשֵּׁנִי הָלַךְ הִנֵּה הָאוֹי
הַשְּׁלִישִׁי יָבוֹא בִּמְהֵרָה׃

El ſegundo Ay es paſſado, y he aqui el tercero Ay vendrá preſto.

15 וַיִּתְקַע מַלְאַךְ הַשְּׁבִיעִי וַיְהִי
קוֹלוֹת גְּדוֹלִים בַּשָּׁמַיִם לֵאמֹר
נִהְיוּ מַמְלְכוֹת הָעוֹלָם לַאֲדֹנֵינוּ
וְלִמְשִׁיחוֹ וְיִמְלֹךְ לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y el ſeptimo Angel tocó la trompeta. Y fueron hechas grandes bozes enel cielo que dezian Los Reynos deſte mundo ſon reduzidoe à nueſtro Sennor y à ſu Chriſto, y reynarâ para ſiempre jamas.

ια΄.

11. Καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ, πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἔπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς.

Mais apres ces trois iours la & demi, l'Eſprit de vie venant de Dieu entrera en eux, & ils ſe tiendront ſur leurs pieds, & grande crainte ſaiſira ceux qui les auront veus.

12. Καὶ ἤκουσαν φωνὴν μεγάλην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν.

Apres cela ils orront vne grande voix du ciel, leur diſant, Montez ici: & ils monteront au ciel en vne nuee: & leurs ennemis les verront.

13. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτὰ, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ.

Et à ceſte meſme heure-la ſera fait grand tremblement de terre: & la dixieme partie de la Cité tombera, & là ſeront tués en ce tremblemẽt de terre en nombre ſept mille hommes: & les autres ſeront eſpouuantes, & donneront gloire au Dieu du ciel.

14. Ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.

Le ſecond mal-heur eſt paſſé: & voici, le troiſieme mal-heur viendra bien toſt.

15. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαι. ἐγένοντο αἱ βασιλεῖαι τοῦ κόσμου, τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Le ſeptieme Ange donc ſonna de la trompette, & furẽt faites grandes voix au ciel, diſans, Les royaumes du monde ſont reduits à noſtre Seigneur, & à ſon Chriſt & il regnera ès ſiecles des ſiecles.

CAP. XI.

11. Et poſt dies tres & dimidium, ſpiritus vitæ à Deo intravit in eos. Et ſteterunt ſuper pedes ſuos, & timor magnus cecidit ſuper eos qui viderunt eos.

But after three dayes and an halfe, the ſpirit of life comming from God, ſhall enter into them / and they ſhall ſtand vp vpon their feete : and great feare ſhall come vpon them which ſaw them.

12. Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis, Aſcendite huc. Et aſcẽderunt in cælum in nube: & viderũt illos inimici eorum,

And they ſhall heare a great voyce from heauen/ſaying vnto them / Come vp hither. And they ſhall aſcend vp to heauen in a cloude / and their enemies ſhall ſee them.

13. Et in illa hora factus eſt terræmotus magnus: & decima pars civitatis cecidit: & occiſa ſunt in terræmotu nomina hominum ſeptem millia: & reliqui in timorem ſunt miſſi, & dederunt gloriam Deo cæli.

And the ſame houre ſhall there be a great earthquake / and the tenth part of the citie ſhall fall / and in the earthquake ſhall bee ſlaine in nomber ſeuen thouſand: and the remnant ſhall be afraide/ and giue glorye to the God of heauen.

14. Væ ſecundum abiit: & ecce væ tertium veniet citò.

The ſeconde wo is paſt / and beholde the thirde wo will come anon.

15. Et ſeptimus angelus tuba cecinit: & factæ ſunt voces magnæ in cælo dicentes. Factum eſt regnum huius mundi, Domini noſtri & Chriſti eius, & regnabit in ſecula ſeculorum, Amen.

And the ſeuenth Angell blew the trumpet / and there were great voyces in heauen/ſaying/The kingdoms of this world are our Lordes / and his Chriſtes/and hee ſhall reigne for euermore.

Das XI. Capitel.

11. Vnd nach dreyen tagen vnd einem halben / fuhr inn ſie der Geiſt deß Lebens von Gott / vnnd ſie tratten auff jhre füſſe / vnd ein groſſe forcht fiel über die ſie ſahen.

Oc tre dage oc en halff der effter / foer Liffſens Aand aff Gud i dem / oc de ſtode paa deris føder / oc der falt en ſtor fryct paa dem / ſom dem ſaae.

12. Vnd ſie höreten eine groſſe ſtimme vom Himmel zu jnen ſagen: Steiget herauff. Vnd ſie ſtiegen auff in den Himmel / in einer Wolcken / vnd es ſahen ſie jre Feinde.

Oc de hørde en ſtor roſt aff Himmelen ſige til dem / Stiger hid op. Oc de ſtigede op i Himmelen / i en Sky / oc deris Fiender ſaae dem.

13. Vnd zu derſelbigen ſtunde ward ein groß Erdbeben / vnd das zehende theil der Statt fiel / vnd wurden ertödtet inn der Erdbebung ſieben tauſend Namen der Menſchen / Vnnd die andern erſchracken / vnd gaben ehre dem Gott deß Himmels.

Oc i ſamme ſtund bleff it ſtort Jordſkel / Oc tiende parten aff Staden falt ned / oc der bleffue ihielſlagne i ſamme Jordſkel ſiu tuſinde Menniſkes naffn / oc de andre forferdedis / Oc gaffue Himmelens Gud ære.

14. Das ander Wehe iſt dahin / Sihe / das dritte Wehe kompt ſchnell.

Det ander Ve er borte / See / det tredie Ve kommer ſnarlige.

15. Vnd der ſibend Engel poſaunet / vnd es wurden groſſe ſtimmen im Himel / die ſprachen: Es ſind die Reich der Welt vnſers HERREN vnd ſeines Chriſtus worden / vnd er wird regieren von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc den ſiuende Engel baſünede / oc der bleffue ſtore røſter i Himmelen / ſom ſagde / Verdens Rige høre vor HERRE oc hans Chriſto til / oc hand ſkal regere fra euighed til euighed.

Kapitola XI.

11. A po půl čtwrtkm dni / duch žiwota od Boha poſlaný wſſel do nich: y ſtáli na ſwých nohách / a bázeň weliká ſpadla na ty kteřijž ge widěli.

Ale po puł cʒwártu dniu duch ʒywotá od Bogá wychodząc wnidzie w nie / y będą ſtháć ná nogách ſwoich / á boiaźń wielka przypadnie ná ty ktorzy ie oglądáli.

12. A ſlyſſeli hlas weliký s Nebe / an prawij gim Wſtupte ſem. Y wſtaupili na Nebe w oblace: y widěli ge nepřátelé gegich.

Potym ſłyſʒeli głos wielki z niebá mowiąc do nich: Wſtąpcie twdzie / Y wſthąpili ná niebo przez obłok / á oglądáli ie nie przyiácielé ich.

13. A w tu hodinu ſtalo ſe Země třeſenij weliké / a deſátý dijl Měſta padl / a zmordowáno geſt tijm země třeſenijm Lidij ſedm Tiſýcuow / a ginij báli ſe / a wzdali Sláwu Bohu Nebeſkému.

Y zſtáło ſię oney godziny wielkie trzęſienie ziemie / á dzieſiąta część miáſtá vpádłá / y pobito ſą w onym trzęſieniu ziemie imion ludzi ſiedm tyśięcy / drudzy przeſtráſzeni ſą / y dali chwałę Bogu niebieſkiemu.

14. Běda druhá pominula / a hle třetij běda tudijž přigde.

Biádá wtora przeſzłá / á oto biádá trzecia przyidzie rychło.

15. A ſedmý Angel w Traubu zatraubil / Y ſtali ſe hlaſowé welicý w Nebi / řkauce: Učiněno geſt Králowſtwij tohoto Swěta Pána naſſeho y Kryſta geho / a bude Králowſtwij na wěky wěkuow / Amen.

A ták ſiodmy Anioł zátrąbił / y zſtáli ſię głoſy wielkie ná niebie mowiąc: Kroleſtwá świátá zſtáły ſię kroleſtwy Páná náſzego / y Kryſtá iego ktory będzie krolował ná wieki wiekow / Amen.

יא

16 וְעֶסְרִין וְאַרְבְּעָא
קַשִּׁישֵׁא הָאְנּוּן דְּהָווּ קְדָם
אֱלָהָא יָתְבִין עַל כּוּרְסַיְהוּן
נְפַלוּ עַל פַּרְצוּפַיְהוּן וּסְגֶדוּ
לַאלָהָא׃

E i venti quattro Seniori che ſeggono dinanzi a Dio in ſu le ſedie loro, ſi gittorono giu con le lor faccie, e adororono Iddio.

17 וְאָמְרִין נוֹדֵא לָךְ מָרְיָא
אֱלָהָא דְּכֹל אָחִיד דְּהָוֵא
וְהָוָא וְיֶהְוֵא מֶטוּל דְּקַבֶּלְתְּ
לְחַיְלָךְ רַבָּא וּמְלַכְתְּ׃

Dicendo, Noi ti ringratiamo, Signore Iddio onnipotente, che ſei, e che eri, e che dei venire: percioche tu hai preſa la tua gran poteſta, & hai regnato.

18 וְעַמְמֵא רְגֵזוּ וְאֶתָא
רוּגְזָךְ וְזַבְנָא דְּמִיתֵא לְמֶדַן
וּלְמֶתַל אַגְרָא לְעַבְדַיךְ
לַנְבִיֵא וּלְקַדִּישֵׁא דְּדָחְלִין
מֶן שְׁמָךְ לַזְעוּרֵא וּלְרַוְרְבֵא
לַמְחַבָּלוּתְהוּן דְּחַבְּלוּ לא
לְאַרְעָא׃

E le genti ſi ſono adirate, & è venuta l'ira tua, e il tempo che i morti ſiano giudicati, e che ſi dia la mercede a i tuoi ſerui, cioè a i Profeti & i Santi, & a quelli che temono il tuo nome a i piccoli, & a i grandi: e che ſiano diſtrutti quelli che diſtruggono la terra.

19 וְאֶתְפְּתַח הַיכְלָא
דַּאלָהָא בַּשְׁמַיָּא וְאֶתְחְזִי
קִיבוּתָא דְּדִיַתִיקֵה וַהְווֹ
בַּרְקֵא וְקָלֵא וְרַעְמֵא וְזוֹעָא
וּבַרְדָּא רַבָּא׃

E fu aperto il tempio di Dio nel cielo, e fu veduta nel tempio ſuo l'Arca del ſuo teſtamento, e fecerſi de folgori, e de le voci, e tuoni, e terremoti, & vna grandine grande.

יא

16 וְעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה זְקֵנִים אֲשֶׁר
יֹשְׁבוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים בְּכִסְאוֹתָם
נָפְלוּ עַל־פְּנֵיהֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לֵאלֹהִים׃

Y los veynte y quatro Ancianos que eſtauan ſentados delante de Dios en ſus ſillas, ſe proſtraron inclinadas ſus caras, y adoraron à Dios.

17 לֵאמֹר נוֹדֶה לְּךָ יְהוָֹה אֱלֹהִים
כָּל־יָכֹל אֲשֶׁר הֹוֶה וַאֲשֶׁר הָיִיתָה
וְתִהְיֶה כִּי־לָקַחְתָּ עֹז גָּדוֹל
וּמָלַכְתָּ׃

Diziendo: Hazemos te gracias, Sennor Dios todo Poderoſo, que eres, y que eras, y que has de venir, porque has tomado tu grande potencia y has reynado.

18 וַיִּרְגְּזוּ הַגּוֹיִם וַתָּבוֹא חֲרוֹן
אַפְּךָ וְעֵת־לְהִשָּׁפֵט אֶת־הַמֵּתִים
וְלָתֵת אֶת־שָׂכָר לַעֲבָדֶיךָ
לַנְּבִיאִים וְלַקְּדוֹשִׁים וּלְיִרְאֵי
שְׁמֶךָ לַקְּטַנִּים וְלַגְּדוֹלִים וּלְשַׁחֵת
אוֹתָם אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ אֶת־
הָאָרֶץ׃

Y los Gentiles ſe han ayrado, y tu yra es venida, y el tiempó de los muertos para que ſean juzgados, y para que des el galardon à tus ſieruos los Prophetas, y à los Sanctos, y à los que temen tu Nombre, à los pequennitos y à los grandes, y para que deſtruyas los que deſtruyen la tierra.

19 וַיִּפָּתַח הֵיכַל אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם
וַיֵּרָאֶה אֲרוֹן בְּרִיתוֹ בְּהֵיכָלוֹ
וַיְהִי־בְרָקִים וְקוֹלוֹת וָרַעַם
וָרַעַשׁ וּבָרָד גָּדוֹל׃

Y el templo de Dios fue abierto en el cielo, y el arca de ſu Teſtamento fue viſta en ſu templo, y fueron hechos relampagos, y bozes, y truenos, y terremotos, y grande granizo.

ιά.

16. Καὶ οἱ εἴκοσι, καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ.

Alors les vingt quatre anciens qui ſont aſſis deuant Dieu ſur leurs ſiges, ſe proſtenerent ſur leurs-faces, & adorerent Dieu.

17. Λέγοντες, εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὤν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας.

Diſans, Nous te rendons graces, Seigneur Dieu tout puiſſant, Qui es, & qui eſtois, & qui es auenir, que tu as prins ta grande puiſſance, & as commencé ton regne:

18. Καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις, καὶ τοῖς ἁγίοις, καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς, καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν.

Et les nations ſe ſont courroucees, & ton ire eſt venue, & le temps des morts pour eſtre iugés, & pour donner le loyer à tes ſeruiteurs Prophetes, & aux ſaincts, & à ceux qui craignent ton Nom, petis & grans, & pour deſtruire ceux qui deſtruiſent la terre.

19. Καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ, καὶ σεισμὸς, καὶ χάλαζα μεγάλη.

Adonc le temple de Dieu fut ouuert au ciel, & l'Arche de ſon alliance fut veuë au temple d'icelui: & furent faits eſclairs, & voix, & tonnerres, & tremblement de terre, & grande greſle.

CAP. XI.

16. Et vigintiquatuor ſeniores qui in conſpectu Dei ſedent in ſedibus ſuis, ceciderunt in facies ſuas, & adoraverunt Deum.

Then the foure and twenty Elders / which ſate before God on their ſeates / fell vpon their faces / and worſhipped God.

17. Dicentes, Gratias agimus tibi Domine Deus, omnipotens qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepiſti virtutem tuam magnã, & regnaſti.

Saying / We giue thee thankes / Lorde God allmightie / Which art / & Which waſt / and which art to come: for thou haſt receyued thy great might / and haſt obtained thy kingdome.

18. Et iratæ ſunt Gentes, & advénit ira tua, & tempus mortuorum, iudicari, & reddere mercedem ſervis tuis Prophetis & ſanctis, & timentibus nomen tuũ puſillis, & magnis, & exterminandi eos qui corruperunt terram.

And the Gentiles were angrie / and thy wrath is come / and the time of the dead / that they ſhould be iudged / and that thou ſhouldeſt giue reward vnto thy ſeruaunts the Prophets / & to the Saints / & to them that feare thy Name / to ſmall and great / & ſhouldeſt deſtroy them / which deſtroy the earth.

19. Et apertum eſt templum Dei in cælo: & viſa eſt arca teſtamenti eius in templo eius, & facta ſunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

Then the Temple of God was opened in heauen / and there was ſeene in his Temple the Arke of his couenant: & there were lightnings / and voyces / and thundrings / and earthquake / and much haile.

Das XI. Capitel.

16. Vnd die viervndzweintzig Elteſten / die für Gott auff jhren Stůlen ſaſſen / fielen auff jre Angeſicht / vnd beteten Gott an.

Oc de fire oc tiue Eldſte / ſom ſade faar Gud paa deris Stole / fulde ned paa deris Anſict / oc bade til Gud.

17. Vnd ſprachen: Wir dancken dir HERR allmächtiger Gott / der du biſt / vnd wareſt / vnd zukünfftig biſt / daß du haſt angenommen deine groſſe krafft vnd herrſcheſt.

Oc ſagde / Wi tacke dig HERRE / almectige Gud / du ſom eſt / oc haffuer veret / oc eſt tilkommende at du anammede din ſtore Krafft oc regerer.

18. Vnd die Heyden ſind zornig worden / vnd es iſt kommen dein zorn / vnd die zeit der Todten / zu richten vnd zu geben den Lohn deinen Knechten den Propheten / vnd den Heiligen / vnnd denen die deinen Namen förchten / den kleinen vnd groſſen / vnd zu verderben die die Erden verderbet haben.

Oc Hedningene ere bleffne vrede / oc din vrede er kommen / oc de Dødis tid / at døme oc at giffue dine Tienere Propheterne Løn / oc de Hellige / oc dem ſom frycte dit Naffn / baade ſmaa oc ſtore / oc at forderffue dem ſom haffue forderffuit Jorden.

19. Vnd der Tempel Gottes ward auffgethan im Himmel / vnd die Archa ſeines Teſtaments ward in ſeinem Tempel geſehen / Vnnd es geſchahen Blitzen / vnd Stimmen / vnd Donner / vnd Erdbeben / vnd ein groſſer Hagel.

Oc Guds Tempel bleff opladet i Himmelen / oc hans Teſtamentis Arck bleff ſeet i hans Tempel / oc der ſkede Liunet oc Røſter / oc Jorden / oc Jordſkel / oc en ſtor Hagel.

Kapitola XI.

16. A čtyř mecýtma Starcůw / kteřijž před oblijčegem Božijm ſedij na ſwých Stolicých / padli na ſwé Twáři / a klanělij ſe Bohu.

Thedy oni cżterzey á dwádźieśćiá ſtárſzy ktorzy przed oblicżnośćia Bożą ſiedzą ná ſtholcách ſwych / vpadli ná oblicża ſwe / y chwale dáli Bogu.

17. Řkauce: Dijky činijme tobě Pane Bože náš wſſemohucý / kterýž gſy / a kterýž gſy byl / a kterýž přigijti máš / nebo gſy přigal moc twau welikau / a kralowal gſy.

Mowiąc: Dźiękujemy tobie Pánie Boże wſzechmogący kthory ieſteś / ktoryś był / y ktory máſz przyść / iżeś wźiął moc twą wielką / y krolowałeś.

18. A rozhněwali ſe Národowé / a přiſſel hněw twuog / a čas mrtwých aby byli ſauzeni / a aby dal odplatu Služebnijkuom ſwým Prorokuom / y Swatým / a těm kteřijž ſe bogij Gména twého / malým y welikým / a aby wykořenil ty / kteřijž poruſſyli Zemi.

Y rozgniewáli ſie pogáni / y przyſzedł gniew twoy / y czás vmárłych áby byli ſądzeni / y ábyś oddał zapłátę ſługam twoim prorokom y świętym / y thym ktorzy ſie boią imienia twego máłym y wielkim / y ábyś zágubił ty ktorzy pſuią ziemię.

19. TEhdy otewřijn geſt Chrám Božij na Nebi / a widijna geſt Archa ſwědectwij geho: Y ſtala ſe blýſkánij á hlaſowé / Hromobitij a Země třeſenij / y Krupobitij weliké.

Tedy otworzon ieſt kośćioł Boży ná niebie / y widźiana ieſth ſkrzynia przymierza iego w kośćiele iego / y zſtáły ſie łyſkáwice / y głoſy / y gromy / y trzęſienia źiemie / y grad wielki.

יב

1 וְאָתָא רַבְּתָא אֶתְחַזִיַת בִּשְׁמַיָּא אַנְתְּתָא חֲדָא עֲטִיפָא הֲוָת שִׁמְשָׁא וְיַרְחָא מִן תְּחֵית רַגְלֶיהָ וְעַל רֵישָׁהּ כְּלִילָא מִן כַּוְכְּבֵא תְּרֵעְסַר׃

Et apparue vn gran ſegno nel cielo, Vna donna veſtita di Sole, e la luna era ſotto a ſuoi piedi, e ſopra il ſuo capo vna corona di dodici ſtelle.

2 וּבַטְנָא וְקָעְיָא וּמְחַבְּלָא וּמְשַׁתַּנְקָא דְּתֵאלַד׃

Et eſſendo grauida: gridaua, hauendo i dolori del parto, & era in tormento per partorire.

3 וְאֶתְחַזִיַת אָתָא אַחְרִנָא בִּשְׁמַיָּא וְהָא תַּנִּינָא רַבָּא סוּמָקָא וְהָווּ לֵהּ שְׁבַע רִישִׁין וְעֶסַר קַרְנָן וְעַל רֵישָׁוְהִי שַׁבְעָא כְּלִילִין׃

Vn altro ſegno ancora ſi vidde nel cielo, & ecco vn gran dragone roſſo, che haueua ſette teſte e dieci corna, e ſopra le ſue teſte ſette diademe.

4 וְדוּנְבֵּהּ גָּגַר הֲוָא לְתֻלְתָּא דְּכַוְכְּבֵא דִּשְׁמַיָּא וְאַשְׁדִּי לְהוֹן עַל אַרְעָא וְתַנִּינָא קָם קְדָם אַנְתְּתָא דַּעֲתִידָא דְּתֵאלַד וְכַד תֵּאלַד דְּנֵאכֻל לִבְרָהּ׃

E la ſua coda tiraua la terza parte de le ſtelle del cielo, e gittolle in terra. E fermoſſi il dragone dinanzi a la donna che doueua partorire: per diuorare il ſuo figliuolo, com' ella haueſſe partorito.

5 וִילֶדֶת בְּרָא דְּכַרָא דַּעֲתִיד לְמֵרְעֵיו לְכֻלְּהוֹן עַמְמֵא בְּשַׁבְטָא ד דְּפַרְזְלָא וְאֶתְחֲטִף בְּרָהּ לְוָת אֱלָהָא וּלְוָת כּוּרְסְיֵהּ׃

Hor ella partori vn figliuol maſchio, ilqual doueua regger tutte le genti con verga di ferro: e il ſuo figliuolo fu rapito à Dio & al ſuo trono.

6 וְאַנְתְּתָא עֶרְקַת בְּמַדְבְּרָא דְּתַמָּן הֲוָא לָהּ אַתְרָא דִּמְטַיַּב מֶן אֱלָהָא דְּתַמָּן יְתַרְסְיוּנָהּ אִימָמִין אֶלֶף מָאתַיִן וְשִׁתִּין׃

E la donna ſi fuggì al diſerto, doue ha vn luogo apparecchiato da Dio: accioch' ella ſia nutrita iui mille dugento ſeſſanta giorni.

יב

1 וְאוֹת גָּדוֹל נִרְאָה בַּשָּׁמַיִם אִשָּׁה מִתְכַּסָּה בַּשֶּׁמֶשׁ וּלְבָנָה תַּחַת רַגְלֶיהָ וְעַל־רֹאשָׁהּ עֲטֶרֶת מִשְׁנֵים עָשָׂר כּוֹכָבִים׃

Y vna gran ſennal apareció enel cielo: Vna muger veſtida del ſol, y la luna debaxo de ſus pies y ſobre ſu cabeça eſtaua vna corona de doze eſtrellas,

2 וְהָרָה הִיא וְזָעֲקָה חָלָה וְשׁוֹמֵמָה לָלֶדֶת׃

Y eſtando prennada clama con dolores de parto, y ſufre tormento por parir.

3 וַיֵּרָאֶה אוֹת אַחֵר בַּשָּׁמַיִם וְהִנֵּה תַנִּין אָדוֹם גָּדוֹל לַאֲשֶׁר הָיָה לוֹ שִׁבְעָה רָאשִׁים וְעֶשֶׂר קַרְנוֹת וְעַל־רָאשָׁיו שֶׁבַע עֲטָרוֹת׃

Y fue viſta otra ſennal enel cielo, y heaqui vn grande drago bermejo, que tenia ſiete cabeças y diez cuernos, y en ſus cabeças ſiete diademas.

4 וּזְנָבוֹ סָחַב אֶת־שְׁלִישִׁית כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וַיַּשְׁלִיכֵם אַרְצָה וְהַתַּנִּין קָם לִפְנֵי הָאִשָּׁה הָעֲתִידָה לָלֶדֶת אֲשֶׁר אִם תֵּלֵד אָכוֹל יְבַעֵר אֶת־בְּנָהּ׃

Y ſu cola traya con violencia la tercera parte de las eſtrellas del cielo, y echôlas en tierra Y el tragon ſe paró delante de la muger que eſtaua de parto: paraque quando vuieſſe parido à ſu hijo, ſelo tragaſſe.

5 וַתֵּלֶד בֵּן זָכָר אֲשֶׁר עָתִיד לְהָרְעוֹת אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל וַיֵּחָטֵף בְּנָהּ אֶל־אֱלֹהִים וְאֶל־כִּסְאוֹ׃

Y ella parió vn hijo varon, elqual auia de regir todas las gentes con vara de hierro: y ſu hijo fue arrebatado para Dios y para ſu throno.

6 וַתִּבְרַח הָאִשָּׁה אֶל־הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר שָׁם הָיָה לָהּ מָקוֹם נָכוֹן מֵאֱלֹהִים אֲשֶׁר יְכַלְכְּלוּהָ יָמִים אֶלֶף וּמָאתַיִם וְשִׁשִּׁים׃

Y la muger huyó à vn deſierto, donde tiene lugar aparejado de Dios: para que alli la mantengan mil y dozientos y ſeſenta dias.

ΚΕΦΑΛ. ιβ΄.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ, γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα.

Or vn grand ſigne apparut au ciel, aſſauoir vne femme reueſtue du ſoleil, ſous les pieds de laquelle eſtoit la lune: & y auoit ſur ſon chef vne couronne de douce eſtoiles:

2. Καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα κράζει ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν.

Laquelle eſtoit enceinte, dont elle crioit ſe trouuant en trauail d'enfant, & ſouffrant torment pour enfanter.

3. Καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυῤῥὸς, ἔχων κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ διαδήματα ἑπτά.

Il apparut auſſi vn autre ſigne au ciel, & voici vn grand dragon roux, ayant ſept teſtes & dix cornes, & ſur ſes teſtes ſept diademes.

4. Καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν· καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τεκεῖν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ.

Et la queuë d'icelui trainoit la tierce partie des eſtoiles du ciel, leſquelles il ietta en terre: puis le dragon s'arreſta deuant la femme qui deuoit enfanter: afin que quand elle auroit enfanté, il deuoraſt l'enfant d'icelle.

5. Καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἄῤῥενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν, καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ.

Or elle enfanta vn fils maſle, qui doit gouuerner toutes les nations auec vne verge de fer: & ſon enfant fut raui à Dieu & au throne d'icelui.

6. Καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ τρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα.

Et la femme s'enfuit en vn deſert, où elle a lieu preparé de Dieu, afin qu'on là nourriſſe la mille deux cens ſoixante iours.

CAP. XII.

ET ſignum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim

And there appeared a great wonder in heauen: A woman clothed with the ſunne / and the moone was vnder her feete/and vpon her head a crowne of twelue ſtarres·

2. Et in utero habens, & clamabat parturiens, & cruciabatur ut pariat.

And ſhe was with childe and cryed trauailing in birth / and was pained ready to be deliuered.

3. Et viſum eſt aliud ſignum in cælo, & ecce draco magnus rufus, habens capita ſeptem, & cornua decem: & in capitibus eius diademata ſeptem.

And there appeared another wonder in heauen: for beholde / a great red dragon hauing ſeuen heads / and ten hornes / and ſeuen crownes vpon his heads.

4. Et cauda eius trahebat tertiam partem ſtellarum cęli; & miſit eas in terram, & draco ſtetit ante mulierem quæ erat paritura: ut cùm peperiſſet, filium eius devoraret.

And his taile drewe the thirde parte of the ſtarres of heauen / and caſt thẽ to the earth And the dragon ſtoode before the woman/which was ready to be deliuered/to deuoure her childe when ſhe had brought it foorth.

5. Et peperit filium maſculum, qui recturus erat omnes Gentes in virga ferrea: & raptus eſt filius eius ad Deum, & ad thronum eius.

So ſhe brought forth a man child/ which ſhould rule al nations with a rod of yron: and her ſonne was taken vp vnto God & to his throne.

6. Et mulier fugit in ſolitudinem ubi habebat locum paratum à Deo, ut ibi paſcãt eam diebus mille ducentis ſexaginta,

And the woman fled into the wilderneſs where ſhe hath a place prepared of God/that they ſhould feede her there a thouſand / two hundreth and three ſcore dayes.

Das XII. Capitel.

Vnd es erſchein ein groß zeichen im Himmel: Ein Weib mit der Sonnen bekleidet/ vnd der Mond vnter jren füſſen/ vnd auff jhrem Haupt eine Krone von zwölff Sternen.

OC der obenbaredis it ſtort Tegen i Himmelen/ En Quinde beklæd met Solen/ oc Maanen vnder hendis Føder/ oc paa hendis Hoffuit en Krune aff tolff Stierner.

2. Vnd ſie war ſchwanger/ vnnd ſchrey/ vnd war in Kindsnöthen/ vnd hatte groſſe qual zur Geburt.

Oc hun vaar fructſommelig oc robte/ oc vaar i Barns nød / oc haffde ſtor pine til at føde.

3. Vnd es erſchien ein ander Zeichen im Himmel/ vnd ſihe ein groſſer roter Drach/ der hatte ſieben Häupter vnd zehen Hörner/ vnd auff ſeinen Häuptern ſieben Kronen.

Oc der obenbaredis it andet tegen i Himmelen/ oc ſee/ en ſtor rød Drage/ ſom haffde ſiu hoffuet oc thi Horn/ oc paa ſine hoffuit ſiu Kruner.

4. Vnd ſein ſchwantz zoch den dritten theil der Sternen/ vnnd warff ſie auff die Erden. Vnd der Drach tratt für das Weib/ die geberen ſolt/ auff daß/ wenn ſie geboren hette/ er jhr Kind freſſe.

Oc hans ſtert drog den tredie part aff Stiernerne/ oc kaſte dem ned paa Jorden. Oc Dragen ſtod faar Quinden/ ſom ſkulde føde/ paa det/ at hand vilde æde hendis Barn/ naar hun haffde fød.

5. Vnd ſie gebar einen Sohn/ ein Knäblein/ der alle Heyden ſolt weyden mit der eiſern Ruthen/ Vnnd jhr Kind ward entzückt zu Gott vnd ſeinem Stul.

Oc hun fødde en Søn it Drengbarn/ ſom ſkulde regere alle Hedninge met it Jernriſſ/ oc hendis Barn bleff vndryckt til Gud oc hans Stol.

6. Vnd das Weib entflohe inn die Wüſten/ da ſie hat einen ort bereit von GOtt/ daß ſie daſelbs ernehret würde/ tauſend/ zweyhundert/ vnnd ſechtzig tage.

Oc Quinden vndflyde i Ørcken/ der ſom hun haffuer en ſted bered aff Gud/ at hun ſkulde der fødis/ tuſinde/ thu hundrede/ oc tryſinds tiue dage.

Kapitola XII.

Y Okázal ſe diw weliký na Nebi· Zena oděná Sluncem/ a Měſýc pod nohama gegijma: a na hlawě gegij Koruna s dwanácte Hwězdami.

Y Widzian ieſth znák wielki ná niebie/ Niewiáſtá obleczoná słońcem/ pod ktorey nogámi był kśiężyc/ á ná głowie koroná zgwiazd dwunaśćie.

2. A w žiwotě magijcý: Y křičela pracugijcý k porodu/ a trápijcý ſe aby porodila.

Y bedac brzemienna/ wołáłá boleiac/ y ćiężkośći ćierpiáłá ku rodzeniu.

3. Y widijn geſt giný diw na Nebi/ A hle Drak weliký ryſſawý/ mage hlaw ſedm/ a Rohuow deſet: a na hlawách geho ſedm Korun.

Y widzian ieſt drugi znák ná niebie/ á otho ſmok wielki/ rydzy/ máiac śiedḿ głowy rogow dźieśięć/ á ná głowách iego śiedḿ koron.

4. A Wocaſem ſwým ſtrhl třetij dijl Hwězd s Nebe/ a ſwrhl ge na Zemi. A ten Drak ſtál před Zenau kteráž měla porodití/ aby když by porodila/ Syna gegijho ſežral.

Ktorego ogon ćiągnął trzećią część gwiazd niebieſkich/ ktore zrzućił ná ziemię/ y ſtánął on ſmok przed niewiáſtą ktora miáłá porodźić/ áby po porodzeniu ſyná iey pożárł.

5 Y porodila Syna Pacholijka/ kterýž měl zprawowati wſſeckny Národy/ metlau Železnau: Y wzat geſt Syn gegij k Bohu a k Trůnu geho.

Y porodźiłá ſyná mężczyznę/ ktory miał rządźić wſzytki pogány láſką żelázną/ y záchwycon ieſth ſyn iey do Bogá/ y do ſtolice iego.

6. A Zena vtekla na pauſſť/ kdež měla mijſto připrawené od Boha/ aby gi tam krmili za dnij Tiſýc dwě Stě a Sſedeſát.

A niewiáſthá vćiekłá ná puſtynią/ gdźie ma mieyſce zgotowáne od Bogá/ áby ią tám karmili przez thyśiąc dni y dwieśćie y ſześćdźieśiąt.

יט

7 וַהְוָא קְרָבָא בַּשְׁמַיָּא מִיכָאֵל וּמַלְאַכְוְהִי קְרַבוּ עַל תַּנִּינָא וְתַנִּינָא קְרַב וּמַלְאַכְוְהִי׃

E feceſi vna battaglia nel cielo, Michele e i ſuoi angeli combatteuano cõtra'l dragone, e il dragone combatteua, e i ſuoi angeli.

8 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ וְאַף אַתְרָא לָא אֶשְׁתְּכַח תּוּב בַּשְׁמַיָּא׃

Ma non poteron reſiſtere, ne fu piu trouato il luogo loro nel cielo.

9 וְאֶשְׁתְּדִי תַּנִּינָא רַבָּא חֶוְיָא קַדְמָיָא דְּמֶתְקְרֵא אַכֶלְקַרְצָא וְסָטָנָא דְּמַטְעֵא לְכֻלֵּהּ עָלְמָא אֶשְׁתְּדִי עַל אַרְעָא וּמַלְאַכְוְהִי עַמֵּהּ אֶשְׁתְּדִיו׃

Onde fu mandato via il gran dragone, il ſerpente antico, che ſi chiama diauolo e ſatana, ilquale inganna tutto il mondo, e fu gittato in terra, e i ſuoi angeli furon gittati giu con eſſolui.

10 וְשֶׁמְעֵת קָלָא רָמָא דְּאָמַר בַּשְׁמַיָּא הָשָׁא הֲוָת פּוּרְקָנָא וְחַיְלָא וּמַלְכוּתָא לַאלָהַן וְשׁוּלְטָנָא לַמְשִׁיחֵהּ מֶטוּל דְּאֶשְׁתְּדִי אַכֶלְקַרְצָא דְּאַחַין דְּיָאכֵל קַרְצֵיהוֹן קְדָם אֱלָהַן בְּאִימָמָא וּבְלֵלְיָא׃

Allora io vdij vna gran voce che diceua, Hora s'e fatta nel cielo la ſalute, e la potentia, e il regno del noſtro Iddio, e la poteſta del ſuo Chriſto: percioche è ſtato ſcacciato via l'accuſator de noſtri fratelli, ilquale gli accuſaua dinanzi al noſtro Iddio giorno e notte.

11 וְהֶנּוּן זְכַיוּהִי בַּדְמֵהּ דְּאֶמְרָא וּבְמֶלְּתָא דְּסָהֲדוּתְהוֹן וְלָא אַחֵבוּ לְנַפְשְׁהוֹן עַד מָא לְמַוְתָּא׃

Et eſſi hanno vinto per il ſangue de l'Agnello, e per la parola del ſuo teſtimonio: e non hanno amata la lor vita infin à la morte.

יב

7 וַיְהִי־מִלְחָמָה בַּשָּׁמַיִם מִיכָאֵל וּמַלְאָכָיו נִלְחֲמוּ עִם הַתַּנִּין וְהַתַּנִּין נִלְחַם וּמַלְאָכָיו׃

Y fue hecha vna grande batalla enel cielo: Michael y ſus Angeles batallauan contra el dragon: y el drágon batallaua, y ſos Angeles.

8 וְלֹא גָבְרוּ וְגַם מְקוֹמָם לֹא נִמְצָא עוֹד בַּשָּׁמָיִם׃

Mas no preualecieron, ni ſu lugar fue mas hallado enel cielo.

9 וַיֻּשְׁלַךְ הַתַּנִּין הַגָּדוֹל הַנָּחָשׁ הֶעָתִיק הַנִּקְרָא הַמַּכְלִים וְהַשָּׂטָן הַמַּתְעֶה אֶת כָּל הַתֵּבֵל הָשְׁלַךְ עַל־הָאָרֶץ וּמַלְאָכָיו הָשְׁלְכוּ עִמּוֹ׃

Y fue lançado fuera aquel gran dragon, que es la ſerpiente antigua, que es llamada diablo y Satanas, el qual enganna à todo el mundo: y fue arroniado en tierra, y ſus Angeles fueron derribados conel.

10 וְשָׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר בַּשָּׁמַיִם עַתָּה הָיְתָה הַיְשׁוּעָה וְהַגְּבוּרָה וְהַמַּמְלָכָה לֵאלֹהֵינוּ וְהַשִּׁלְטוֹן לִמְשִׁיחוֹ כִּי־הָשְׁלַךְ מְחַיֵּב אַחֵינוּ הַמְחַיֵּב אוֹתָם לִפְנֵי אֱלֹהֵינוּ יוֹמָם וָלָיְלָה׃

Y oy vna gran boz que dezia: Aora es hecha enel cielo ſaluacion, y virtud, y Reyno de nueſtro Dios, y potencia de ſu Chriſto: porque el acuſador de nueſtros hermanos es ya derribado, el qual los acuſaua delante de nueſtro Dios dia y noche.

11 וְהֵמָּה גָבְרוּ עָלָיו בִּדְמֵי הַכֶּבֶשׂ וּבִדְבַר עֵדוּתָם וְלֹא אָהֲבוּ אֶת־נַפְשָׁם עַד־מָוְתָה׃

Y ellos lo han vencido por cauſa de la ſangre del Cordero, y por la Palabra de ſu teſtimonio: y no han amado ſus vidas haſta la muerte.

ιϐ.

7. Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, ἐπολέμησαν μετὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ.

Et fut faite vne bataille au ciel. Michel & ſes Anges combatoyent contre le dragon: & le dragon combatoit & ſes anges:

8. Καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὔτε τόπος εὑρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ.

Mais ils ne furent pas les plus forts, & leur lieu ne fut plus trouué au ciel.

9. Καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν.

Et fut ietté le grand dragon, le ſerpent ancien, appelé le diable & Satan, qui ſeduit tout le monde: voire il fut ietté en terre, & ſes anges furent iettés auec lui.

10. Καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην λέγουσαν ἐν τῷ οὐρανῷ, ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός.

Adonc i'ouï vne grande voix au ciel, diſant Maintenant eſt advenu le ſalut, & la force, & le regne de noſtre Dieu, & la puiſſance de ſon Chriſt: car l'accuſateur de nos freres eſt deietté, qui les accuſoit deuant noſtre dieu iour & nuict.

11. Καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν· καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου.

Mais iceux l'ont vaincu à cauſe du ſang de l'Agneau, & à cauſe de la parole de leur teſmoignage, & n'ont point aimé leurs vies iuſqu' à les expoſer à la mort.

CAP. XII.

7. Et factum eſt prælium magnum in cælo, Michaël & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius.

And there was a battell in heauen. Michael & his Angels fought againſt the dragon / & the dragon fought and his Angels.

8. Et non valuerunt, neque locus inventus eſt eorum ampliùs in cælo.

But they preuailed not / neither was their place found any more in heauen.

9. Et proiectus eſt draco ille magnus, ſerpens antiquus qui vocatur diabolus & ſatanas, qui ſeducit univerſum orbem, & proiectus eſt in terram, & angeli eius cum illo miſſi ſunt.

And the great dragon / that olde ſerpent / called the deuill and Satan / was caſt out / which deceiueth all the worlde: hee was euē caſt into the earth / and his Angels were caſt out with him.

10. Et audivi vocem magnam in cælo dicentem, Nunc facta eſt ſalus & virtus, & regnum Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius: quia proiectus eſt accuſator fratrum noſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpectum Dei noſtri die ac nocte.

Then I heard a loud voyce / ſaying / Now is ſaluation in heauen / and ſtrenght / and the kingdome of our God / and the power of his Chriſt: for the accuſer of our brethren is caſt downe / which accuſed them before our God daye and night.

11. Et ipſi vicerunt eum propter ſanguinem Agni, & propter verbum teſtimonii ſui, & non dilexerunt animas ſuas uſque ad mortem.

But they ouercame him by the blood of the Lambe / and by the word of their teſtimonie / and they loued not their liues vnto the death.

Das XII. Capitel.

7. Vnnd es erhub ſich ein ſtreit im Himmel / Michael vnnd ſeine Engel / ſtritten mit dem Drachen / vnnd der Drach ſtreit vnd ſeine Engel.

Oc der begyntis en Strid i Himmelen / Michael oc hans Engle ſtridde mod Dragen / oc Dragen ſtridde oc hans Engle.

8. Vnd ſiegeten nicht / auch ward jhre ſtete nicht mehr funden im Himmel.

Oc de vunde icke / deris ſted bleff oc icke mere funden i Himmelen.

9. Vnd es ward außgeworffen der groſſe Drach / die alte Schlange / die da heiſſet der Teuffel vnd Sathanas / der die gantze Welt verführet / vnnd ward geworffen auff die Erden / vnd ſeine Engel wurden auch dahin geworffen.

Oc den ſtore Drage bleff vdkaſt / den gamle Hugorm / ſom kaldis Dieffuelen oc Satanas / ſom forførrer den gantſke Verden / Oc hand bleff kaſt paa Jorden / oc hans Engle bleffue oc kaſte der hen.

10. Vnd ich höret eine groſſe ſtimme / die ſprach im Himmel (Nun iſt das Heil vnd die Krafft / vnd das Reich / vnſers Gottes / vnd die macht ſeines Chriſtus worden / weil vnſer Brůder anklager verworffen iſt / der ſie vor Gottes Angeſicht Tag vnd Nacht verklaget.)

Oc ieg hørde en ſtor røſt / ſom ſagde i Himmelen (Nu herer Salighed / oc Krafft / oc Rige / vor Guds mact / hans Chriſto til / efftersi at vor Brøder beklager er bortkaſt / ſom dem beklagede faar Guds Anſict Dag oc Nat.)

11. Vnd ſie haben jhn überwunden durch deß Lambs Blut / vnnd durch das Wort jhrer Zeugniß / vnd haben jr leben nicht geliebt / biß an den todt.

Oc de offueruunde hannem formedelſt Lammens Blod / oc ved deris Vidnij byrdis Ord / oc de elſkte icke deris Liff / indtil Døden.

Kapitola XII.

7. Y ſtal ſe boj weliký na Nebi. Michal a Angelé geho boyowali s Drakem / a Drak boyowal y Angelé geho:

A zſtáłá ſie bitwá ná niebie / Michał y Aniołowie tego walczyli z ſmokiem / á ſmok też walczył y aniołowie tego.

8. A nepřemohli gſu aniž geſt nalezeno mijſto gegich wijce w Nebi:

Ale nie wygráli / áni mieyſce ich dáley znalezione ieſt ná niebie.

9. Y ſwržen geſt ten Drak weliký / Had ſtarý / kterýž ſlowe Diábel a Satanáš / kterýž ſwodij weſſkeren Swět: a ſwržen geſt na Zemi / y Angelé geho s nim ſwrženi gſau.

A zrzucon ieſth ſmok wielki / wąż on ſtarodawny / ktory ieſt rzeczon Diabel y Satan / ktory zwodzi wſzythek okrąg ziemie / y zrzucon ieſt ná ziemię / y áníołowie tego z nim ſą zrzuceni.

10. Tehdy ſlyſſal gſem hlas weliký w Nebi / řkaucý: Nynij ſtalo ſe Spaſenij / a moc / y Králowſtwij Boha naſſeho / a moc Kryſta geho: neb ſwržen geſt žalobnijk Bratřij naſſých / kterýž žalowal na ně před oblijčegem Boha naſſeho we dne y w nocy.

A ſłyſzałem głos wielki mowiący ná niebie: Teraz ći ſie zſtáło zbáwienie / y moc / y Krolestwo Bogá náſzego / y zwierzchność Krystá tego: ponieważ zrzucon ieſt oſkárżyciel bráciey náſzey ktory ie oſkárżał przed oblicznością Bogá náſzego we dnie y w nocy.

11 A oni gey přemohli pro Krew Beránka / a pro ſlowo Swědectwij geho / a nemilowali žiwotuow ſwých až do Smrti:

Ale oni zwyciężyli go dla krwie báránká / y dla ſłowá świádectwá / y nie litowali duſz ſwych aż do śmierci.

יב

12 מֶטוּל הָנָא אֶתְבַּסְמוּ שְׁמַיָּא וַדְעָמְרִין דַּבְהוֹן וַי דִין לְהָנוֹן דְּעָמְרִין בְּאַרְעָא וּבְיַמָּא מֶטוּל דִּנְחֵת אָכֶל קַרְצָא לְוָתְכוֹן וְאִית לֵהּ רוּגְזָא רַבָּא יָדַע גֵּיר דְּאִית לֵהּ זַבְנָא קַלִּיל׃

Perilche rallegrateui cieli, e Voi che habitate in eſſi. Guai à gli habitatori de la terra e del mare: percioche il diauolo è diſceſo à Voi, hauendo Vna grande ira, ſapendo ch'egli ha poco tempo.

13 וְכַד חֲזָא תַּנִּינָא דְּאֶשְׁתְּדִי עַל אַרְעָא רְדַף לְאַנְתְּתָא דְּאִילְדַת לְדַכְרָא׃

E poi che il dragone ſi Vidde eſſere ſtato gittato in terra, perſeguitò la donna, che haueua partorito il figliuol maſchio.

14 וְאֶתְיְהֶבוּ לְאַנְתְּתָא תְּרֵין גֶּפֵּא דְּנֶשְׁרָא רַבָּא דְּתֶתְפְּרַח בְּמַדְבְּרָא בְּאַתְרָהּ דְּתַמָּן תֶּתְתַּרְסֵי לְעִדָּנָא עִדָּנִין וּפֶלְגָּא דְּעִדָּנָא מֶן פַּרְצוּפֵהּ דְּתַנִּינָא׃

E furon date a la donna due ale d'Vna grande aquila, accioch'ella ſene Volaſſe da la preſenza del ſerpente al diſerto nel luogo ſuo, la doue è nutrita per tempo e tempi, e meta di tempo, per fuggir da la faccia del ſerpente.

15 וַארְמִי חֶוְיָא בָּתַר אַנְתְּתָא מֶן פּוּמֵהּ מַיָּא אֵיךְ נַהְרָא דִּיטַבַּע וְיַבְלַע לָהּ בְּעוּמְקוּהִי דְּמַיָּא׃

Allora il ſerpente gittò da la ſua bocca dietro a la donna de l'acqua come Vn fiume, per farla portar Via dal fiume.

16 וְאַרְעָא עַדְרַת לְאַנְתְּתָא וְאַרְעָא פַּתְחַת פּוּמָהּ וּבַלְעַת לְנַהְרָא דַּארְמִי תַּנִּינָא מֶן פּוּמֵהּ׃

Ma la terra dette aiuto a la donna, & aperſe eſſa terra la ſua bocca, et ighiottì i' fiume che il dragone haueua gittato de la ſua bocca.

יב

12 עַל־כֵּן שִׂמְחוּ שָׁמַיִם וְכָל שֹׁכְנֵי־בָם אוֹי לְשֹׁכְנֵי אֶרֶץ וָיָם כִּי־יָרַד הַשָּׂטָן אֲלֵיכֶם וְיֶשׁ־לוֹ אַף גָּדוֹל כִּי־יוֹדֵעַ כִּי־עֵת מְעַט תִּהְיֶה לוֹ׃

Por loqual alegraos cielos, y los que morays enellos. Ay de los moradores de la tierra y de la mar: porque el diablo ha deçendido à voſotros, teniendo grande yra, ſabiendo que tiene poco tiempo.

13 וְכַאֲשֶׁר רָאָה הַתַּנִּין כִּי־הֻשְׁלַךְ עַל־הָאָרֶץ רָדַף אַחֲרֵי־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר יָלְדָה אֶת־הַזָּכָר׃

Y deſpues que el tragon vuo viſto que el auia ſido derribado en tierra, perſiguió à la muger que auia parido el hijo varon.

14 וַתִּנָּתְנוּ לָאִשָּׁה שְׁתֵּי כַּנְפֵי נֶשֶׁר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר תֵּדְאֶה בַמִּדְבָּר אֶל־מְקוֹמָהּ אֲשֶׁר תְּכֻלְכַּל שָׁם לְמוֹעֵד מוֹעֲדִים וַחֲצִי מִפְּנֵי הַנָּחָשׁ׃

Y fueron dadas à la muger dos alas de grande aguila: paraque de la preſencia de la ſerpiente bolaſſe àl deſierto à ſu lugar, donde es mandenida por vn tiempo, y dos tiempos, y la mitad de vn tiempo.

15 וַיַּשְׁלֵךְ הַנָּחָשׁ אַחֲרֵי־הָאִשָּׁה מִפִּיו כְּנָהָר הַמַּיִם לְהַטְבִּיעֶנָּה בַנָּהָר׃

Y la ſerpiente echo de ſu boca tras la muger agua como vn rio: à fin de hazer que fueſſe arrebatada del rio.

16 וְהָאָרֶץ עָזְרָה לָאִשָּׁה וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיהָ וַתְּבַלַּע אֶת־הַנָּהָר אֲשֶׁר שָׁלַךְ הַתַּנִּין מִפִּיו׃

Y la tierra ayudó à la muger: Y la tierra abrió ſu boca, y ſoruió el rio que auia echado el dragon de ſu boca.

ιβ'.

12. Διὰ τοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοὶ, καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσι τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν· ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.

Pourtant eſgayez-vous cieux, & vous qui y habitez. mal-heur ſur vous habitans de la terre & de la mer: car le diable eſt deſcendu vers vous ayant grand courroux, ſachant qu'il a peu de temps.

13. Καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα.

Quand donc le dragon eut veu qu'il auoit eſté ietté en terre, il perſecuta la femme qui auoit enfanté le fils maſle.

14. Καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρὸν, καὶ καιροὺς, καὶ ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως.

Mais deux ailes d'vne grand' aigle furent baillees à la femme, afin qu'elle s'enuolaſt de deuant le ſerpent en ſon lieu, là où elle eſt nourrie par vn temps, & par des temps, & par la moitié d'vn temps.

15. Καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς γυναικὸς, ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα ταύτην ποταμοφόρητον ποιήσῃ.

Et le ſerpent ietta de l'eau comme vn fleuue de ſa gueule apres la femme, afin qu'il la fiſt emporter par le fleuue.

16. Καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικὶ, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Mais la terre aida à la femme: car la terre ouurit ſa buoche, & engloutit le fleuue que le dragon auoit ietté de ſa gueule.

CAP. XII.

12. Propterea lætamini cęli, & qui habitatis in eis. Væ terræ & mari: quia deſcendit diabolus ad vos habens iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet.

Therefore reioyce / ye hauens / and yee that dwell in them. Wo to the inhabitants of the earth/and of the ſea: for the deuill is come downe vnto you which hath great wrath / knowing that hee hath but a ſhort time.

13. Et poſtquam vidit draco quòd proiectus eſſet in terram, perſecutus eſt mulierem quæ peperit maſculum.

And when the dragon ſawe that he was caſt vnto the earth / hee perſecuted the woman which had brought forth the man childe.

14. Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum, ubi alitur per tempus & tempora, & dimidium temporis à facie ſerpentis.

But to ẏ woman were giuen two wings of a great egle/that ſhe might flie into the wilderneſſe/into her place/where ſhee is nouriſhed for a time / and times/and halfe a time/from the preſence of the ſerpent.

15. Et miſit ſerpens ex ore ſuo poſt mulierem aquam tanquam flumen: ut eam faceret trahi à flumine.

And the ſerpent caſt out of his mouth water after the woman like a flood/that hee might cauſe her to be caryed away of the flood.

16. Et adiuvit terra mulierem, & aperuit terra os ſuũ, & abſorbuit flumen quod miſit draco de ore ſuo

But the earth holpe the woman/and the earth opened her mouth / and ſwallowed vp the flood / which the dragon had caſt out of his mouth.

Das XII. Capitel.

12. Darumb frewet euch jr Him̃el/ vnd die darinnen wohnen. Wey denen/ die auff Erden wohnen/ vnd auff dem Meer/ denn der Teuffel kombt zu euch hinab / vnnd hat einen groſſen zorn / vnd weiß daß er wenig zeit hat.

Der faare glæder eder i Himle/ oc de ſom bo der vdi. Ve dem/ ſom bo paa Jorden/ oc paa Haffuet/ thi Dieffuelen kommer ned til eder/ oc haffuer en ſtor vrede/ at hand haffuer liden tid.

13. Vnd da der Drach ſahe / daß er verworffen war auff die Erden / verfolget er daß Weib/ die das Knåblein geborn hatte.

Oc der Dragen ſaa / at hand vaar bortkaſt paa Jorden/ da forfulde hand Quinden / ſom haffde fød det Drengbarn.

14. Vnd es wurden dem Weib zwen flůgel gegeben / wie eines groſſen Adelers / daß ſie in die Wůſten flo̊ge/ an jhren ort / da ſie ernehret wůrde eine zeit/ vnd zwo zeit/ vnd eine halbe zeit/ fůr dem angeſichte der Schlangen.

Oc Quinden bleff giffne tho Vinge/ lige ſom en ſtor Ørnis / at hun ſkulde flue til Ørcken / til ſin ſted/ der ſom hun ſkulde fødis en tid/ oc tho tider/ oc en halff tid/ faar Hugormens anſict.

15. Vnd die Schlange ſchoß nach dem Weibe auß jrem munde ein waſſer/ wie einen ſtrom / daß er ſie erſåuffet.

Oc Hugormen ſkiød offter Quinden aff ſin Mund it vand / lige ſom en Strøm / at hand vilde druckne hende.

16. Aber die Erde halff dem Weibe/ vnd thet jhren mund auff / vnnd verſchlang den ſtrom/ den der Drach auß ſeinem munde ſchoß.

Men Jorden halp Quinden/ oc oplod ſin mund oc opſløg den ſtrøm/ der Dragen ſkiød aff ſin mund.

Kapitola. XII.

12. Protož weſelte ſe Nebeſa/ y wy kteřijž w nich přebýwáte. Běda Zemi a Moři/ nebť geſt k wám ſſtaupil Diábel/ mage hněw weliký/ wěda že má krátký čas.

A przetho weſelćie ſie niebá y wy ktorzy mieſzkaćie ná nich/ Biádá obywátelom ziemie y morzá ábowiem zſthąpił czárt ku wam z gniewem wielkim/ przeto iż wie że mało czáſu ma.

13. A když vzřel Drak že geſt ſwržen na zemi/ honil ſtijhage ženu kteráž porodila Syna Pacholijka:

Gdy tedy widźiał ſmok iż był zrzucon ná ziemię/ prześládował niewiáſtę ktora byłá porodźiła mężczyznę.

14. Y dány Ženě dwě křijdla Orlice weliké/ aby letěla na Pauſſť na mijſto ſwé/ kdežto krmij ſe do čaſu/ a čaſuow/ a do puol čaſu/ pro vgitij twáři Hada.

Ale dane ſą niewieśćie ſkrzydłá dwie/ orłá wielkiego áby lećiáłá od oblicznośći wężowey ná puſte mieyſce ſwoie/ gdźie ieſt karmioná przez czás y czáſy/ y przez polowice czáſu.

15. Y wypuſtil Had po Ženě z vſt ſwých wodu yako Řeku/ aby gi Řeka pochopila.

Y wypuśćił wąż z geby ſwoiey zá niewiáſtą wodę iáko rzekę/ áby ią rzeká porwáłá.

16. Y pomohla Ženě země/ a otewřela země vſta ſwá/ a pożřela Řeku kterauž wypuſtil Drak z vſt ſwých.

Ale rátowáłá ziemiá niewiáſtę/ y otworzyłá ziemiá vſthá ſwe/ y pożárłá rzekę ktora był wypuśćił ſmok z geby ſwoiey.

יב

17 וּרְגַז תַּנִּינָא עַל אַנְתְּתָא וַאֲזַל לְמֶעְבַּד קְרָבָא עַם שַׁרְכָּא דְּזַרְעָהּ דְּנָטְרִין פּוּקְדָנֵא דַּאלָהָא וְאִית לְהוֹן סָהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּע מְשִׁיחָא׃

Allora il dragone s'adirò contra la donna, & andoſſene a far guerra con gli altri del ſeme di eſſa, che oſſeruano i comandamenti di Dio, hanno il teſtimonio di IESV Christo.

יג

1 וְקָמֶת עַל חָלָא דְּיַמָּא׃

E io ſtetti ſopra l'arena del mare.

2 וְחָזֵא הֲוִית דְּסָלְקַת מֶן יַמָּא חַיוּתָא דְּאִית לָהּ שַׁבְעָא רֵשִׁין וַעֲסַר קַרְנִין וְעַל קַרְנַיָּהּ עֶסְרָא כְּלִילִין וְעַל רֵשַׁיָּהּ שְׁמָהָתָא דְּגוּדָפָא׃

Allora viddi ſalir del mare vna beſtia, che haueua ſette teſte e dieci corna, e ſopra le ſue corna dieci diademe, e ſopra le ſue teſte vn nome di baſtemmia.

3 וְחַיוּתָא דְּחָזֵא הֲוִית דָּמְיָא הֲוָת לְנֶמְרָא וְרֶגְלוֹהִי אַיךְ דּוּבָּא וּפוּמָהּ אַיךְ פּוּמָא דְּאַרְיָא וְיַהֵב לָהּ תַּנִּינָא חַיְלֵהּ וְכוּרְסְיֵהּ וְשׁוּלְטָנָא רַבְּתָא׃

E la beſtia ch'io viddi, era ſimile ad vn leopardo, e i ſuoi pie come i piedi d'vn orſo, e la ſua bocca come la bocca d'vn leone, e il dragone le dette la ſua forza, e il ſuo ſeggio, & vna gran poteſtà.

4 וְחָזֵא הֲוִית לְחַד מֶן רֵשַׁיָּהּ אַיךְ דְּמֶתְקְטַל לְמוֹתָא וְנֶגְדָּא דְּמַוְתָהּ אֶתְאַסִּי וְאֶתְדַּמַּר כֻּלָּהּ אַרְעָא בָּתַר חַיוּתָא׃

Poi viddi vna de le ſue teſte quaſi occiſa à morte: e la piaga de la ſua morte fu curata, e fu fatta marauiglia in tutta la terra dietro la beſtia.

יב

17 וַיִּתְאַנַּף הַתַּנִּין עַל־הָאִשָּׁה וַיֵּלֶךְ לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה אֶת־אַחֲרִית זַרְעָהּ הַנֹּצְרִים אֶת־מִצְוֹת אֱלֹהִים וְיֶשׁ־לָהֶם עֵדוּת יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ׃

Entonces el dragon fue ayrado contra la muger, y ſe fue à hazer guerra contra los otros de la ſimiente della, los quales guardà los mandamientos de Dios, y tienen el teſtimonio de Ieſus el Chriſto.

יג

1 וְעָמַדְתִּי אֶל־חוֹל הַיָּם׃

Y yo me paré ſobre la erena de la mar.

2 וְרָאִיתִי כִּי־עֹלָה חַיָּה מִיָּם וְהָיוּ לָהּ שִׁבְעָה רָאשִׁים וְעֶשֶׂר קְרָנוֹת וְעַל־קַרְנוֹתֶיהָ עֶשֶׂר עֲטָרוֹת וְעַל־רָאשֶׁיהָ שְׁמוֹת הַנְּאָצָה׃

Y vide vna beſtia ſubir de la mar, que tenia ſiete cabeças, y diez cuernos: y ſobre ſus cuernos diez diademas: y ſobre las cabeças della vn nombre de blaſphemia.

3 וְהַחַיָּה אֲשֶׁר רָאִיתִיהָ נִדְמְתָה לְנָמֵר וְרַגְלֶיהָ כְּרַגְלֵי דוֹב וּפִיהָ כְּפִי אַרְיֵה וַיִּתֵּן לָהּ הַתַּנִּין אֶת־כֹּחוֹ וְאֶת־כִּסְאוֹ וְאֶת־שִׁלְטוֹן גְּדוֹלָה׃

Y la beſtia que vide, era ſemejante, à vn leopardo, y ſus pies como pies de oſſo, y ſu boca como boca de leon. Y el dragon le dió ſu virtud, y ſu ſilla, y grande poteſtad.

4 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה אֶחָד מֵרָאשֶׁיהָ כְּנִטְבַּח לַמָּוֶת וּמַכַּת מוֹתוֹ נִרְפָּאָה וַתִּתְמַה כָּל־הָאָרֶץ אַחֲרֵי הַחַיָּה׃

Y vide la vna de ſus cabeças como herida de muerte, y la llaga de ſu muerte fue curada: y vuo admiracion en toda la tierra tras de la beſtia.

ιϐ'.

17. Καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθε πόλεμον ποιῆσαι μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ χριστοῦ.

Adonc le dragon fut courroucé cõtre la femme, & s'en alla faire guerre contre les autres qui ſont de la ſemence d'icelle, qui gardent les commandemens de Dieu, & qui ont le teſmoignage de Ieſus Chriſt.

ΚΕΦΑΛ. ιγ'.

Καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης.

Et ie me tien ſur le ſablon de la mer.

2. Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα· καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας.

Lors ie vi monter de la mer vne beſte qui auoit ſept teſtes & dix cornes, & ſur ſes cornes dix diademes: & ſur ſes teſtes vn nom de blaſpheme.

3. Καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην.

Et la beſte, que ie vi, eſtoit ſemblable à vn leopard, & ſes pieds comme les pieds d'vn ours, & ſa gueule comme la gueule d'vn lion: & de dragon lui donna ſa puiſance, & ſon throne, & grand pouuoir.

4. Καὶ εἶδον μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡς ἐσφαγμένην εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη, καὶ ἐθαυμάσθη ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ὀπίσω τοῦ θηρίου.

Et ie vi l'vne de ſes teſtes comme frapee à mort, mais ſa playe mortelle fut guerie: & toute la terre s'eſmerueillant alla apres la beſte.

CAP. XII.

17. Et iratus eſt draco in mulierem: & abiit facere prælium cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiunt mandata Dei, & habent teſtimonium Ieſu Chriſti.

Then the dragon was wrot with the woman / and went and made warre with the remnant of her ſeede / which keepe the commandements of God / and haue the teſtimonie of Jeſus Chriſt.

CAP. XIII.

ET ſteti ſupra arenam maris.

And I ſtoode on the ſea ſand.

2. Et vidi de mari beſtiam aſcendentem, habentem capita ſeptem & cornua decem: & ſuper cornua eius decem diademata, & ſuper capita eius nomina blaſphemiæ.

And I ſaw a beaſt riſe out of the ſea / hauing ſeuen heades / and ten hornes / and vpon his hornes were ten crownes / and vpon his heades the name of blaſphemie.

3. Et beſtia quam vidi, ſimilis erat pardo, & pedes eius ſicut urſi, & os eius ſicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem ſuam & poteſtatem magnam.

And the beaſt which I ſawe / was like a Leopard / and his feete like a beares / and his mouth as the mouth of a lion: and the dragon gaue him his power & his throne / and great authoritie.

4. Et vidi unum de capitibus ſuis quaſi occiſum in mortem: & plaga mortis eius curata eſt. Et admirata univerſa terra poſt beſtiam.

And I ſawe one of his heades as it were wounded death / but his deadly wound was healed / and all the worlde wondred and followed the beaſt.

Das XII. Capitel.

17. Vnnd der Drach ward zornig über das Weib / vnnd gieng hin zu ſtreitten / mit den übrigen von jhrem Samen / die da GOttes Gebot halten / vnnd haben das zeugniß Jeſu Chriſti.

Oc Dragen bleff vred paa Quinden / oc gick bort at ſtride met de offuerbleffne aff hendis Sæd / ſom holde Guds Bud / oc haffue Jheſu Chriſti Vidniſbyrdt.

Das XIII. Capitel.

Vnd ich tratt an den Sand deß Meers.

OC ieg ſtod paa Haffſens Sand.

2. Vnd ſahe ein Thier auß dem Meer ſteigen / das hatte ſieben Häupter vnd zehen Hörner / vnnd auff ſeinen Hörnern zehen Kronen / vnnd auff ſeinen Hauptern Namen der Läſterung.

Oc ſaa it Diur ſtige op aff Haffuet / det haffde ſiu Hoffuet oc thi Horn oc paa ſine Horn thy Kruner / oc paa ſine Hoffuet Beſpaattelſens Naffn.

3. Vnnd das Thier / das ich ſahe / war gleich einem Pardel / vnd ſeine füſſe als Beerenfüſſe / vnd ſein Mund eines Löwen mund. Vnd der Drach gab jm ſeine Krafft / vnd ſeinen Stul / vnd groſſe Macht.

Oc det Diur / ſom ieg ſaa / vaar lige ſom en Pardel / oc føderne der paa ſom Biørne føder / oc munden der paa ſom en Løwes mund. Oc Dragen gaff dei ſin Krafft / oc ſin Stol / oc ſtor Mact.

4. Vnd ich ſahe ſeiner Haupt eines / als were es tödtlich wund / vnd ſeine tödtliche Wunde ward heil. Vnd der gantze Erdboden verwundert ſich deß Thiers.

Oc ieg ſaa it aff de Hoffuet / ſom det haffde veret dødelige ſaargiort / oc det dødelige Saar bleff læget. Oc alt Jorderige forundrede ſig paa det Diur.

Kapitola XI.

17. Y rozhněwal ſe Drak na Zenu / a odſſel aby bogowal s ginými z Semene gegijho / kteřijž oſtřijhagij Přikázanij Božijch / a magij ſwědectwij Kryſta Gežijſſe.

Rozgniewał ſię thedy ſmok ná niewiáſthę / y ſżedł áby walczył z drugimi z plemienia iey ktorzy záchowywáią przykazánia Boże / y máią świádectwo Jezuſá Kryſtuſá.

Kapitola XIII.

Y ſtál na Pijſku Mořſkem.

Y Stánąłem ná piaſku morſkim.

2. Y Widěl gſem an a Šſelma wyſtupuge z Moře / magijcý ſedm Hlaw a deſet Rohůw / a na Rozých gegijch deſet Korun / a na Hlawách gegijch gména rauhánij.

Tedym widział beſtyą á oná z morzá wyſtępuie / ktora miáłá ſiedm głow y rogow dźieſięć / á ná rogách iey było dźieſięć koron / á ná głowách iey imię bluźnierſtwá.

3. A ta Šſelma kterauž gſem widěl / byla podobná Lewhartowi / a nohy gegij yako nohy Nedwědij / a vſta gegij yako vſta Lwowá. Y dal gij Drak ſýlu ſwau / a moc welikau.

Y byłá thá beſtyá ktorąm widźiał podobna Lámpártowi / á nogi iey iáko nogi Niedźwiedze / á gębá iey táko gębá Lwia / y dał iey ſmok moc ſwoię / y ſtolicę ſwoię / y zwierzchność wielką.

4. A widěl gſem ana gedna gegij hlawa yako zabitá až na Smrt / a rána ſmrti gegij vzdrawena geſt. Y diwila ſe wſſecka Země Šſelmě:

A widźiałem iedne z głow iey tákoby ná śmierć zabitha / ále rána iey śmiertelna ieſt vleczona / y dźiwiać ſię wſzythká źiemiá zá beſtyą.

5 וסגדו לתנינא דיהב
שולטנא לחיותא וסגדו
לחיותא למאמר מנו הו
דדמא לחיותא מן משכח
למקרב עמה׃

E adorono il dragone che haueua data poteſtà a la beſtia: e adoreron la beſtia, dicendo: Chi è ſimile a la beſtia? chi potrà combatter con eſſa?

6 ואתיהב לה פומא
דממלל רורבתא וגודפא
ואתיהב לה שולטנא
למעבד ירחא ארבעין
ותרין׃

E fulle data bocca da parlar coſe grandi e baſtemmie: e fulle data poteſtà di finir quaranta due meſi.

7 ופתחת פומה לגודפא
לות אלהא למגדפו
לשמה ולמשכנה ולהון
דאגנין בשמיא׃

E aperſe la ſua bocca in baſtemmie contra Dio, per baſtemmiare il ſuo nome e il ſuo tabernacolo, e quelli che habitano in cielo.

8 ואתיהב לה למעבד
קרבא עם קדישין ולמזכיו
להון ואתיהבת לה שולטנא
על כל שבטא ולשן ועמא׃

E fulle data il far guerra cai Santi, e vincerli: e fulle data poteſtà in ogni tribu, e popolo e lingua, e gente.

9 ויסגדון לה כלהון הע
דעמרין על ארעא דלא
אתכתבו שמהיהון
בכתבא דחיא דאמרא
דמתקטל מן ברישית
דעלמא׃

E adoraranno la tutti quelli che habitano ſopra la terra, i nomi de quali non ſono ſcritti nel libro de la vita de l'agnello, che è ſtato occiſo da la fondation del mondo.

10 מן דאית לה אדנא
ישמע׃

Se alcuno ha orecchia oda.

5 וישתחוו לתנין אשר נתן את
שלטון לחיה וישתחוו לחיה
לאמר מי־דומה לחיה מי־יוכל
להלחם עמה׃

Y adoraron al dragon que auia dado la poteſtad à la beſtia, y adoraron à la beſtia, diziendo: Quien es ſemejante à la beſtia, y quien podrá batallar contra ella?

6 ויתן לה פה לדבר גדולות
וקללות ויתן לה שלטון לעשות
ארבעים ושנים חדש׃

Y fuele dada boca que hablaua grandes coſas y blaſphemias: y fuele dada potencia de cumplir quarenta y dos meſes.

7 ותפתח את־פיה לקללה אל־
אלהים לקלל את־שמו ואת־
משכנותיו ואשר שכני בשמים׃

Y abrió ſu boca en blaſphemias contra Dios, para blaſphemar ſu nombre, y ſu Tabernaculo, y losque moran en el cielo.

8 ויתן לה לעשות מלחמה
את־הקדושים ולגבר עליהם
ויתן לה שלטון על־כל־מטה
ולשון ועם׃

Y fuele dado hazer guerra contra los Sanctos, y vencerlos: tambien le fue dada potencia ſobre todo tribu, y pueblo, y lengua, y gente.

9 וישתחוו לה כל־יושבי־תבל
אשר שמותם לא נכתבו בספר
חיי הכבש הנטבח מראשית
העולם׃

Y todo losque moran en la tierra la adoraron, cuyos nombres no eſtan eſcriptos en el libro de la vida del Cordero, el qual fue muerto deſde el principio del mundo.

10 אם יש־לאיש אזנים ישמע׃

Si alguno tiene oreja, oyga.

ιγ'.

5. Καὶ προσεκύνησαν τὸν δράκοντα
ὃς ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ, ϗ
προσεκύνησαν τὸ θηρίον, λέγοντες,
τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; ϗ τίς δύναται
πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ;

Et adorerent le dragon qui auoit donné pouuoir à la beſte, & adorerent la beſte, diſans, Qui eſt ſemblable à la beſte, & qui pourra combattre contr'elle.

6. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν
μεγάλα, ϗ βλασφημίας, ϗ ἐδόθη
αὐτῷ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆ-
νας τεσσαράκοντα δύο.

Et lui fut baillee bouche proferante grandes choſes & blaſphemes, & lui fut baillee puiſſance d'accomplir quarante deux mois.

7. Καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς
βλασφημίαν πρὸς τὸν θεὸν, βλα-
σφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὴν
σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ
σκηνοῦντας.

Et elle ouurit ſa bouche en blaſphemes contre Dieu, à blaſphemer ſon Nom, & ſon tabernacle, & ceux qui habitent au ciel.

8. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ πόλεμον ποιῆσαι
μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς·
καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν
φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος.

Il lui fut auſſi donné de faire guerre contre les ſaincts, & les vaincre: auſſi lui fut baillee puiſſance ſur toute tribu, & langue, & nation.

9. Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάν-
τες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν
οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐν τῷ βι-
βλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐ-
σφαγμένου, ἀπὸ καταβολῆς κόσ-
μου.

Tellement que tous ceux qui habitent ſur la terre l'adoreront, deſquels les noms ne ſont point eſcrits au liure de vie de l'Agneau, occis dès la fondation du monde.

10. Εἴ τις ἔχει οὖς, ἀκουσάτω.

Si quelcun a oreille, qu'il oye.

CAP. XIII.

5. Et adoraverunt draconem qui dedit poteſtatem beſtiæ: & adoraverunt beſtiam, dicentes, Quis ſimilis beſtię? & quis poterit pugnare cum ea?

And they worſhipped the dragon which gaue power vnto the beaſt / and they worſhipped the beaſt/ſaying/ Who is like vnto the beaſt? who is able to warre with him?

6. Et datum eſt ei os loquens magna & blaſphemias: & data eſt ei poteſtas facere (bellum) menſes quadragintaduos.

And there was giuen vnto him a mouth/that ſpake great things and blaſphemies/& power was giuen vnto him/ (to make war) to do two and fourty monethes.

7. Et aperuit os ſuum in blaſphemias ad Deum, blaſphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos qui in cælo habitant.

And hee opened his mouth vnto blaſphemie againſt God / to blaſpheme his Name and his tabernacle/ and them that dwell in heauen.

8. Et eſt datũ illi bellum facere cum ſanctis, & vincere eos. Et data eſt illi poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem.

And it was giuen vnto him to make war with the Saints/and to ouercome them / and power was giuen him ouer euery kinred and tongue/and natiõ.

9. Et adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ Agni, qui occiſus eſt ab origine mundi.

Therefore all that dwell vpon the earth/ſhall worſhip him/whoſe names are not written in the booke of life of the Lambe/which was ſlaine from the beginning of the world.

10. Si quis habet aurem, audiat.

If any man haue an eare / let him heare.

Das XIII. Capitel.

5. Vnd beteten den Drachen an/der dem Thier die macht gab/vnd beteten das Thier an/ vnd ſprachen: Wer iſt dem Thier gleich? vnd wer kan mit jm kriegen?

Oc de bade til Dragen/ſom gaff Diuret den mact/ oc de bade til Diuret/ oc ſagde/ Huo er dette Diur lig? oc huo kand ſtride mod det?

6. Vnnd es ward jhm gegeben ein Mund zu reden groſſe ding vnd läſterung/ vnd ward jm (macht) gegeben (Krieg zu führen) zween vnd viertzig Monden lang.

Oc det bleff giffuet en Mund/ til at tale ſtore ding oc beſpaattelſe/oc det bleff giffuet (mact at Stride) tho oc fyretyue Maanede.

7. Vnd es that ſeinen Mund auff zur läſterung gegen Gott / zu läſtern ſeinen Namen/vnd ſeine Hütten/vnd die im Himmel wohnen.

Oc det oplod ſin Mund til beſpaattelſe mod Gud/ at beſpaatte hans Naffn / oc hans Tabernackel / Oc dem ſom bo i Himmelen.

8. Vnd ward jhm gegeben zu ſtreitten mit den Heiligen / vnd ſie zu überwinden. Vnd jm ward gegeben macht über alle Geſchlecht/ vnd Sprachen/ vnd Heyden.

Oc det bleff giffuet at ſtride mod de Hellige/oc at offueruinde dem. Oc det bleff giffuit mact offuer alle Slecter / oc Tungemaal oc Hedninge.

9. Vnd alle die auff Erden wohnen/ beten es an/ der Namen nicht geſchriben ſind/in dem lebendigen Buch deß Lambs/das erwürget iſt von anfang der Welt.

Oc alle de ſom bo paa Jorden / tilbede det / huilckis Naffn icke ere ſcreffne i Lammens leffuende Bog/ huilcket der er ihielſlaget/ aff Verdens begyndelſe.

10. Hat jemand Ohren der höre.

Haffuer nogen Oren/ hand høre.

Kapitola XIII.

5. Y klaněli ſe Drakowi/ kterýž dal moc Sſelmě: a klaněli ſe y Sſelmě/ řkauce: Kdo geſt podobný Sſelmě? a kdo bude mocy boyowati s nij?

Y klániali ſię ſmokowi kthory dal moc beſtyiey/ y klaniáli ſię beſtyiey / mowiac: Kthoż podobny ieſt beſtyiey? kto z nia walczyć będzie mogl?

6. Y dána gij vſta/ aby mluwila weliké wěcy y rauhánij: a dána gij moc (Boyowati) aby wládla za čtyřidceti a za dwa Měſýce.

Y dane ſa iey vſtha mowiace wielkie rzeczy y bluźnierſtwá / y daná iey ieſt moc poczynác przez czterdzieśći y dwá mieſiace.

7. A otewřela vſta ſwá k rauhánij proti Bohu / aby ſe rauhala Gménu geho/ y Stánku geho/ y těm kteřijž přebýwagij na Nebi.

Otworzylá thedy vſtá ſwoie ku bluźnierſtwu przećiwko Bogu/ áby zlorzeczylá imie iego / y przybytek iego/ y ty ktorzy ná niebie mieſzkáia.

8. A dáno gij / aby wedla Boj s Swatými/ a aby ge přemáhala. A dána gij moc nad každým Pokolenijm/ a nad Lidem/ y nad Jazykem/ y nad Národem.

Kthemu dano ieſth iey walczyć z świetymi/ y zwyćiężyć ie/ Dána też ieſt iey moc nád wſzelkim pokoleniem / y iezykiem / y narodem.

9. A klaněli ſe gij wſſyckni kteřijž přebýwagij na Zemi/ kterýchžto gména negſau napſána w Knihách žiwota Beránka/ kterýž geſt zabit / od počátku Swěta:

A ták będa ſię iey klániáć wſzyſcy obywárele ziemie/ ktorych imioná nie ſa nápiſáne w kśięgi żywotá/ báránká onego zábitego od záłożenia świátá.

10. Máli kdo vſſy / ſlyſs.

Jeſli kto ma vcho/ niech ſlucha.

יג

11 אִן גֵּיר אֱנָשׁ נֶכְנֵשׁ בְּשְׁבִיתָא הוּ יָאֵל בַּשְׁבִיתָא וְאִן אֱנָשׁ יִקְטַל בְּחַרְבָּא וָלֵא לֵהּ לְמֶתְקְטָלוּ בְּחַרְבָּא וְהָשָׁא הִי סַיְבְּרָנוּתָא וְהַיְמָנוּתָא דְּקַדִּישִׁין׃

Se alcuno conduce in cattiuità, va in cattiuità: Se alcuno occide di coltello, biſogna ch'egli ſia occiſo di coltello. Qui è la patientia e la fede de Santi.

12 וְחָזֵא הֲוֵית חַיוּתָא אֲחֶרִתָּא דְּסָלְקָא מֶן אַרְעָא וַהְוַי לָהּ קַרְנָין תַּרְתֵּין דְּדָמְיָן לְאֶמְרָא וּמְמַלְּלָא הֲוָת אַיְךְ תַּנִּינָא׃

Poi viddi vn'altra beſtia ſalir de la terra, & haueua due corna ſimili à quelle de l'Agnello, e parlaua come'l dragone.

13 וְעָבְדָא לְשׁוּלְטָנָא חַיוּתָא דְּקַדְמָיְתָא קֳדָמַיְהּ וְעָבְדָא דְּאַרְעָא וְדְעָמְרִין עֲלָיהּ יֶסְגְּדוּן לְחַיוּתָא קַדְמָיְתָא דְּאֶתְאַסִּי נֶגְדָּא דְמִיתָהּ׃

Et eſercita tutta la poteſta de la prima beſtia in ſua preſentia: e fa che la terra, e quei che habitano in eſſa adorino la prima beſtia, la cui piaga di morte fu riſanata.

14 וְעָבְדָא אָתְוָתָא רַוְרְבָתָא הֵיכַנָּא דְּאַף נוּרָא מֶן שְׁמַיָּא עָבְדָא לְמַנְחָתוּ עַל אַרְעָא קְדָם בְּנַי נָשָׁא׃

E fa ſegni grandi, in tal modo ch'ella fa ancora ſcendere il fuoco di cielo in terra in preſentia de gli huomini.

15 וּמַטְעֵא לְהוֹן דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא בְּאָתְוָתָא דְּאֶתְיַהַבוּ לָהּ לְמֶעְבַּד קְדָם חַיוּתָא לְמֵאמַר לְאָילֵין דְּעָמְרִין עַל אַרְעָא לְמֶעְבַּד דְּמוּתָא לְחַיוּתָא דְּאִית לָהּ נֶגְדָּא דְּחַרְבָּא וְתוּב אַחְיַת׃

Et inganna gli habitatori de la terra per li ſegni che le ſono ſtati dati à fare nel conſpetto de la beſtia: dicendo à gli habitatori de la terra che facciano l'imagine de la beſtia, che hebbe la piaga del coltello, e viſſe.

יג

11 אִם אִישׁ יוֹלִיךְ בַּשְּׁבִי יֵלֵךְ בַּשְּׁבִיָּה וְאִם אִישׁ יִקְטֹל בַּחֶרֶב יִשְׁוֶה לוֹ לְהֵהָרֵג בַּחֶרֶב וּפֹה הִיא תוֹחֶלֶת וֶאֱמוּנַת הַקְּדוֹשִׁים׃

Elque lleua en captiuidad, vá en captiuidad; Elque à cuchillo matare, es neceſſario que à cuchillo ſea muerto. Aqui está la paciencia, y fe de los Sanctos.

12 וָרְאִיתִי אֶת־בְּהֵמָה אַחֶרֶת לַעֲלוֹת מִן־הָאָרֶץ יִהְיוּ לָהּ קַרְנַיִם הַדּוֹמוֹת לְקַרְנֵי הַכֶּבֶשׂ וַתְּמַלֵּל כַּתַּנִּין׃

Deſpues vide otra beſtia que ſubia de la tierra, y tenia dos cuernos ſemejantes a los del Cordero, mas hablaua como el dragon.

13 וַתַּעַשׂ אֶת־כָּל־שִׁלְטוֹן בְּהֵמָה הָרִאשׁוֹנָה לְפָנֶיהָ וַתַּעֲשֶׂה אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת יוֹשְׁבֵי בָהּ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲווּ לַבְּהֵמָה הָרִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר נִרְפְּאָה מַכַּת מוֹתָהּ׃

Y haze toda la potencia de la primera beſtia en preſencia della: y haze à la tierra, y à los moradores della adorar la primera beſtia, cuya llaga de muerte fue curada.

14 וַתַּעַשׂ אוֹתוֹת גְּדוֹלוֹת אֲשֶׁר גַּם תַּפִּיל אֵשׁ מִשָּׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ לִפְנֵי־הָאֲנָשִׁים׃

Y haze grandes ſennales, de tal manera que aun támbien haze deçendir fuego del cielo à la tierra delante de los hombres.

15 וַתַּתְעֶה אֶת־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל בָּאוֹתוֹת אֲשֶׁר נִתְּנוּ לָהּ לַעֲשׂוֹת לִפְנֵי הַבְּהֵמָה לֵאמֹר לְיוֹשְׁבֵי תֵבֵל לַעֲשׂוֹת צֶלֶם לַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ מַכַּת הַחֶרֶב וַתְּחִי׃

Y enganna à los moradores de la tierra por las ſennales que le han ſido dadas para hazer en preſencia de la beſtia, mandando à los moradores de la tierra que hagan la ymagen de la beſtia que tiene la herida de cuchillo, y biuió.

ιγ'.

11. Εἴ τις εἰς αἰχμαλωσίαν συνάγει, εἰς αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ, καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

Si quelcun mene en captiuité, il ſera mene en captiuité: ſi quelcun tue auec l'eſpee, il faut qu'il ſoit tué auec l'eſpee: ici eſt la patience & la foy des ſaincts.

12. Καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων.

Puis ie vi vne autre beſte montant de la terre, laquelle auoit deux cornes ſemblables à celles de l'Agneau: mais elle parloit comme le dragon.

13. Καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ποιεῖ τὴν γῆν, καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ.

Et exerçoit toute la puiſſance de la premiere beſte, en preſence d'elle: & faiſoit que la terre & les habitans d'icelle adoraſſent la priemere beſte, la playe mortelle de laquelle auoit eſté guerie.

14. Καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, ἵνα καὶ πῦρ ποιῇ καταβαίνειν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν, ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων.

Et faiſoit grans ſignes, voire iuſq' à faire deſcendre du feu du ciel en terre deuant les hommes.

15. Καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ ὃ εἶχε τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε.

Et ſeduiſoit les habitans de la terre, à cauſe des ſignes qu'il lui eſtoit donné de faire devant la beſte, commandant aux habitans de la terre de faire vne image à la beſte qui ayant receu le coup mortel de l'eſpee, neantmoins eſt viuante.

CAP. XIII.

11. Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadit: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hîc eſt patientia & fides ſanctorum.

If any leade into captiuitie, hee ſhall goe into captiuitie: if any kill with a ſworde/ he muſt bee killed by a ſworde: here is the pacience/ and the faith of the Saints.

12. Et vidi aliam beſtiam aſcendentem de terra: & habebat cornua duo, ſimilia Agni, & loquebatur ſicut draco.

And I beheſde another beaſt comming vp out of ẏ earth/ which had two hornes like the Lambe/ but he ſpake like ẏ dragon.

13. Et poteſtatem prioris beſtiæ omnem faciebat in conſpectu eius: & fecit terram & habitantes in ea, adorare beſtiam primam, cuius curata eſt plaga mortis.

And hee did all that the firſt beaſt coulde doe before him/ and hee cauſed the earth/ and them which dwell therein/ to worſhip the firſt beaſt/ whoſe deadly wound was healed.

14. Et fecit ſigna magna, ut etiam ignem faceret de cælo deſcendere in terram in conſpectu hominum.

And he did great wonders/ ſo that hee made fire to come downe from heauen on the earth/ in the ſight of men.

15. Et ſeducit habitantes in terra propter ſigna, quæ data ſunt illi facere in conſpectu beſtiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem beſtiæ quæ habet plagam gladii, & vixit.

And deceyued them that dwell on the earth by the ſignes/ which were permitted to him to do in the ſight of the beaſt/ ſauing to them that dwell on the earth/ that they ſhould make the image of the beaſt/ which had the wound of a ſworde/ and did liue.

Das XIII. Capitel.

11. So jemand in das Gefengniß führet/ der wirdt in das Gefengniß gehen/ ſo jemandt mit dem Schwert tödtet/ der muß mit dem Schwert getödtet werden. Hie iſt gedult vnnd glaube der Heiligen.

Der ſom nogen fører i Fengzel/ hand ſkal gaa i Fengzel/ Der ſom nogen ſkal ſlar ihiel met Suerd/ hand ſkal ihielſlaſſ met Suerd. Her er de Helligis taalmodighed oc tro.

12. Vnd ich ſahe ein ander Thier auffſteigen von der Erden/ vnd hatte zwey Hörner/ gleich wie das Lamb/ vnnd redet wie der Drache.

Oc ieg ſaa it andet Diur opſtige aff Jorden/ det haffde thu Horn/ lige ſom Lammet/ oc talede ſom Dragen.

13. Vnnd es thut alle macht deß erſten Thiers für jhm/ vnd es machet/ daß die Erde/ vnnd die darauff wohnen/ anbeten das erſte Thier/ welchs tödliche wunde heil worden war.

Oc det gør al det førſte Diurs mact fra det/ Oc det gør at Jorden/ oc de ſom bo der paa/ bede til det førſte Diur/ hueſſ dødelige ſaar vaar lægt.

14. Vnd thut groſſe zeichen/ daß es auch macht fewer vom Himmel fallen für den Menſchen.

Oc det gør ſtore Tegen/ at det ocſaa gør/ at Ild falder ned aff Himmelen faar Menniſken.

15. Vnd verfüret die auff Erden wohnen/ vmb der Zeichen willen/ die jhm gegeben ſind zuthun für dem Thier/ vnd ſaget denen/ die auff Erden wohnen/ daß ſie dem Thier ein Bilde machen ſollen/ das die Wunde vom Schwert hatte/ vnd lebendig worden war.

Oc det forfører dem/ ſom bo paa Jorden/ for de Tegen ſkyld/ ſom det ere giffne at gøre faar Diuret/ oc det ſagde til dem/ ſom bo paa Jorden/ at de ſkulle gøre Diuret it Billede/ ſom haffde det Saar aff Suerdet/ oc vaar bleffuet leffuende.

Kapitola XIII.

11. Kdo do wězenij powede/ do wězenij půgde: a kdo zabige Mečem/ muſý Mečem zabit býti. Zdeť geſt trpělivoſt a wijra Swatých.

Jeſli kto wiedzie w niewolą/ w niewolą pojdzie. Jeſliby kto mieczem zabił/ muśi ten być mieczem zabith/ Thuć ieſt ćierpliwość y wiárá świętych.

1. Y widěl gſem ginau Sſelmu/ ana wycházý z Země: a měla dwa Rohy podobná Beránkowým/ a mluwila yako Drak.

Zátimem widział druga beſtyią/ á oná wſtępuie z ziemie/ ktora miała dwá rogi podobne báránkowym/ ále mowiłá iáko ſmok.

13. A wſſecku moc prwnij Sſelmy prowozowala před twáříj gegij: A rozkázala Zemi/ y těm kteřijž přebýwagij na nij/ aby ſe klaněli Sſelmě prwnij/ kteréžto vzdrawena geſt rána ſmrti.

A ſámá vżywa wſzelkiey mocy beſtyey przed nia/ ſpráwuiac to iż ziemiá y obywátele tey klániáia ſie beſtyiey oney pierwſzey/ ktorey ſmiertelna rána byla vleczoná.

14. A činila diwy weliké/ tak že také Ohni rozkazala ſſtaupiti s Nebe na Zemi před obličegem lidſkým

Y czyni cudá wielkie/ ták iż thež niebá ogień zwodzi ná ziemie przed ludźmi.

15. A ſwodila ty kteřijž přebýwagij na Zemi těmi diwy/ kteřij gſau dáni gij aby činila před twáříj Sſelmy/ řijkagijc Obywatelům Zemſkým/ aby vdělali ſobě obraz Sſelmy/ kteráž měla ránu meče/ á ožila geſt.

Y zwodzi obywáthele ziemie przez znáki/ kthore dano tey czynić przed beſtya/ mowiac obywátelom ziemie áby czynili obraz beſtyiey ktora mieczem ránioná byłá/ ale ożyłá.

יג

16 וְאֶתְיְהֶב לָהּ לְמֶתַל רוּחָא לַדְמוּתָא דְּחַיוּתָא דְּתְמַלֵּל אַף דְּמוּתָא דְּחַיוּתָא וְתֶעְבֵּד דְּכֻלְּהוֹן דְּלָא יֶסְגְּדוּן לַדְמוּתָא דְּחַיוּתָא יֶתְקַטְלוּן׃

E fulle permeſſo di dare anima à l'imagine de la beſtia, e che l'imagine de la beſtia parli, e faccia che tutti quelli che non adoraranno l'imagine de la beſtia, ſiano ammazzati.

17 וְיֶעְבֵּד כֻּלְּהוֹן לַזְעוּרֵא וְלַרַוְרְבֵא וְלַעַתִּירֵא וְלַחֵארֵא וְלַעַבְדֵּא דְּיֶתֵּל לְהוֹן גְּלִיפָא עַל יַדְהוֹן יַמִּינָא אוֹ עַל בֵּית עַיְנַיְהוֹן׃

E fa che tutti, piccoli e grandi, e ricchi e poueri, e liberi e ſerui, piglino vn carattere ne la lor mano deſtra, ò ne le fronti loro.

18 דְּאנָשׁ לָא יֶשְׁכַּח לְמֶזְבַּן אוֹ לְמִזְבַּן אֶלָּא דְּיֶהְוֵא לֵהּ גְּלִיפָא אוֹ שְׁמָא דְּחַיוּתָא אוֹ מֶנְיָנָא דִּשְׁמֵהּ׃

E che alcun non poſſa comprare ò vendere, ſe non chi ha il carattere, o il nome de la beſtia, o il numero del ſuo nome.

19 וּמַן דְּאִית לֵהּ חֶכְמְתָא אוֹ רַעְיָנָא יֶחְשַׁב לְמֶנְיָנָא דְּחַיוּתָא מֶטוּל דְּמֶנְיָנָא דְּבַר נָשָׁא הִי וּמֶנְיָנֵהּ שְׁתָא מָאא שִׁתִּין וְשֶׁתָּא׃

Qui è la ſapientia. Chi ha intelletto, conti il numero de la beſtia: perch'egli è numero d'huomo, e il ſuo numero è ſecento ſeſſanta ſei.

יד

1 וַחֲזֵית וְהָא אִמְּרָא קָם עַל טוּרָא צֶהְיוּן וְעַמֵּהּ (קמד) אַלְפִּין דְּאִית לְהוֹן שְׁמֵהּ וּשְׁמֵהּ דְּאָבוּהִי מֶתְכְּתַב עַל בֵּית עַיְנַיְהוֹן׃

Poi viddi, & ecco l'Agnello ſtaua ſopra il monte Sion, e con eſſolui cento quarantaquattro milia, che haueuano il Nome del ſuo Padre ſcritto ne le lor fronti.

יג

16 וַתִּנָּתֵן לָהּ לָתֵת רוּחַ לְצֶלֶם הַבְּהֵמָה וַאֲשֶׁר יְדַבֵּר צֶלֶם הַבְּהֵמָה וְיַעֲשֶׂה שֶׁכָּל־אֲשֶׁר לֹא יִשְׁתַּחֲווּ לְצֶלֶם הַבְּהֵמָה יוּמָתוּן׃

Y fuele dado que dieſſe eſpiritu á la ymagen de la beſtia, y que la ymagen de la beſtia hable, y hará que qualeſquiera que no adoraren la ymagen de la beſtia, ſean muertos.

17 וַיַּעֲשֶׂה אֶת־כֻּלָּם אֶת־קְטַנִּים וְאֶת־גְּדוֹלִים וְאֶת־עֲשִׁירִים וְאֶת־אֶבְיוֹנִים וְאֶת־חָפְשִׁים וְאֶת־עֲבָדִים לָתֵת לָהֶם צָרֶבֶת בְּיַד יְמִינָם אוֹ־בְמִצְחוֹתָם׃

Y haze á todos los pequennos y grandes, ricos y pobres, libres y ſieruos, tomar la ſennal en ſu mano derecha, o en ſus frentes.

18 וַאֲשֶׁר אִישׁ לֹא יוּכַל לִשְׁבֹּר אוֹ לִמְכֹּר אִם לֹא תִהְיֶה לוֹ צָרֶבֶת אוֹ־שֵׁם־הַבְּהֵמָה אוֹ־מִסְפַּר שְׁמָהּ׃

Y que ninguno pueda comprar, o vender, ſino el que tiene la ſennal, o el nombre de la beſtia, o el numero de ſu nombre.

19 וּפֹה הִיא חָכְמָה אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ בִינָה יְגַזֵּר אֶת־מִסְפַּר הַבְּהֵמָה כִּי־מִסְפַּר אֱנוֹשׁ הוּא וּמִסְפָּרוֹ שֵׁשׁ מֵאֹת שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ׃

Aqui ay ſabiduria, El que tiene entendimiento, cuente el numero de la beſtia: porque el numero del hombre, y el numero della es ſeyſcientos y ſeſenta y ſeys.

יד

1 וָאֵרֶא וְהִנֵּה כֶבֶשׂ עֹמֵד עַל־הַר צִיּוֹן וְעִמּוֹ (קמד) אֲלָפִים אֲשֶׁר לָמוֹ שְׁמוֹ וְשֵׁם אָבִיו כָּתוּב עַל־מִצְחוֹתָם׃

Y miré, y he aqui el Cordero eſtaua ſobre el monte de Sion, y con el ciento y quarenta y quatro mil que tenian el nombre de ſu padre eſcripto en ſus frentes.

ιγ'.

16. Καὶ ἐδόθη αὐτῷ δοῦναι πνεῦμα τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, καὶ ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιήσῃ ὅσοι ἂν μὴ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι.

Et lui fut permis de donner ame à l'image de la beſte, à ce que meſmes l'image de la beſte parlaſt, & fiſt que tous ceux qui n'auroyent adoré l'image de la beſte, fuſſent tués.

17. Καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δώσῃ αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et faiſoit que tous, petis & grans, riches & poures, francs & ſerfs, prenoyent vne marque en leur main droite, ou en leurs fronts:

18. Καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Et qu'aucun ne pouuoit acheter ou vendre, s'il n'auoit la marque ou le nom de la beſte, ou le nombre de ſon nom.

19. Ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστί, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστιν ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

Ici eſt la ſapience. Qui a entendement, qu'il conte le nombre de la beſte: car c'eſt vn nombre d'homme, & ſon nombre eſt ſix cens ſoixante ſix.

ΚΕΦΑΛ. ιδ'.

Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιὼν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Puis ie regardi, & voici, l'Agneau ſe tenoit ſur la montagne de Sion, & auec lui cent quarantequatre mille qui auoyent le nom du Pere d'icelui eſcrit en leurs fronts.

CAP. XIII.

16. Et datum eſt illi ut daret ſpiritum imagini beſtiæ: & ut loquatur imago beſtię: & faciat ut quicunque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur.

And it was permitted to him to give a Spirit unto the image of the beaſt/ ſo that the image of the beaſt ſhould ſpeake/ and ſhoulde cauſe that as many as would not worſhippe the image of the beaſt/ ſhould be killed.

17. Et faciet omnes puſillos, & magnos, & divites, & pauperes, & liberos, & ſervos habere charactêrem in dextera manu ſua, aut in frontibus ſuis.

And he made all / both ſmall and great/ rich and poore/ free and bonde to receyue a marke in their right hande or in their foreheades.

18. Et ne quis poſſit emere aut vendere, niſi qui habet charactérem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis eius.

And that no man might buy or ſell/ ſaue he that had the marke/ or the name of the beaſt/ or the number of his name.

19. Hîc ſapientia eſt. Qui habet intellectum, computet numerum beſtiæ. Numerus enim hominis eſt: & numerus eius ſexcenti ſexaginta ſex.

Here is wiſedome. Let him that hath wit/ count the number of the beaſt: for it is the number of a man / and his number is ſix hundreth / three ſcore and ſix.

CAP. XIIII.

ET vidi, & ecce Agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius ſcriptum in frontibus ſuis.

Then I looked / and lo / a Lambe ſtood on mount Sion/ and with him an hundreth / fortie & foure thouſand / hauing (his Name a) his Fathers Name written in their foreheades.

Das XIII. Capitel.

16. Vnd es ward jm gegeben / das es dem Bilde deß Thiers den geiſt gabe / daß deß Thiers Bilde redet / vnd daß es machte / daß / welche nicht deß Thiers Bilde anbeten / ertödtet werden.

Oc det bleff giffuet / at det gaff det Diurs Billede en aand/ at Diurſens Billede talede/ oc at det giorde/ at huilcke ſom icke tilbede det Diurs Billede / bliffue ihielſlagne.

17. Vnd machte alleſampt / die kleinen vnd die groſſen / die Reichen vnd Armen / die Freyen vnd Knechte / daß es jhnen ein Malzeichen gab an jhre rechte Hand/ oder an jre Stirn.

Oc det giorde alleſammen/ baade ſmaa oc ſtore/ Rige oc Fattige/ Fribaarne oc Tienere/ at det gaff dem it Tegen i deris høyre Haand/ eller i deris Pande.

18. Daß niemand kauffen oder verkauffen kan/ er habe denn das Malzeichen oder den namen deß Thiers/ oder die zahl ſeines namens.

At ingen kand købe eller ſelie/ uden hand haffuer det ſammis Tegen eller Diurſens naffn / eller det tal paa naffnet.

19. Hie iſt Weißheit. Wer verſtand hat/ der überlege die zahl deß Thiers/ denn es iſt eines Menſchen zahl / vnd ſeine zahl iſt ſechs hundert vnd ſechs vnd ſechtzig.

Her er Viſdom. Huo ſom haffuer forſtand/ hand beregne Diurſens tal / thi det er it Menniſkis tal / Oc det ſammis tal er ſex hundrede oc ſex oc tryſings tiue.

Das XIIII. Capitel.

Vnd ich ſahe/ vnd ſihe/ Ein Lamb ſtehend auff dem Berg Zion / vnd mit jm hundert vnd vier vnd viertzig tauſend / die hatten (ſeinen Namen vnd) den Namen ſeines Vaters geſchrieben an jren Stirnen.

OC ieg ſaa it Lam ſtaa paa Zions Bierg/ oc met det hundrede oc fire oc fyrretiue tuſinde / Som haffde (hans Naffn oc) det ſammis Faders Naffn ſcreffuit i deris pande.

Kapitola XIII.

16. A dáno gij/ aby dala Ducha tomu obrazu Šſelmy/ a aby mluwil obraz Šſelmy/ a rozkáže aby kdožkoli nebude ſe klaněti obrazu Šſelmy / byl zamordowán.

A dano ieſt iey/ áby duchá wkłaſtá/ w beſtyią / żeby też mowił obraz beſtyiey/ y czynił to / kthorzy by kolwiek nie kłániáli ſię obrázowi beſtyiey/ áby byli zábici.

17. A rozkáže wſſechněm malým y welikým/ bohatým y chudým/ ſwobodným y Služebnijkům/ aby měli znamenij na prawě ruce aneb na čelech ſwých.

Czynił też tho/ iżby wſzyſcy mali y wielcy/ bogáci y vboizy/ wolni y niewolnicy/ brali piathno ná rece ſwoiey práwey/ ábo ná czelach ſwoich.

18. A aby žádný nemohl kupowati ani prodáwati/ než kdo má znamenij aneb gméno té Šſelmy/ aneb počet gména gegijho.

Iżby żaden nie mogł kupić áni przedáć/ iedno ten ktory ma piatno/ ábo imię beſtyiey/ ábo liczbę imienia iey.

19. Tutoť geſt maudroſt. Kdo má rozum/ ſečtiž počet Šſelmy. Nebo počet geſt Cžlowěka / a počet gegij geſt/ ſſeſt Set Šſedeſáte a ſſeſt.

Tu ieſt mądrość/ Kthory ma rozum/ niech obliczy liczbę beſtyiey: ábowiemći ieſt liczba człowieká/ á liczbá iey ſześć ſet ſześćdzieſiat y ſześć.

Kapitola XIIII.

POtom widěl gſem / a hle Beránek ſtál na Hůře Syon á s nim Sto a čtyřidceti a čtyři Tiſýce magijce Gméno geho/ a Gméno Otce geho nápſané na Čželijch ſwých.

POtymem pátrzył á oto Báránek ſtoiac ná gorze Syon / á z nim ſto czterdzieśći y cztery tyſiące / máiac (iey imię á) imię Oycá tego nápíſáne ná czelech ſwych.

יד

2 וְשֶׁמְעֵת קָלָא מֶן שְׁמַיָּא
אַיךְ קָלָא דְּמַיָּא סַגִּיאֵא
וְאַיךְ קָלָא דְּרַעְמָא רַבָּא
וְשֶׁמְעֵת קָלָא דְּנָקְשִׁין
דִּמְנַקְשִׁין עַל קִיתָרֵיהוֹן׃

Et vdij vna voce del cielo, come voce di molte acque, e come voce d'vn gran tuono & vdij vna voce di cetariſti che ſonauano con le lor cetere.

3 זַמַרוּ זְמִירָא חַדְתָּא
קֳדָם כוּרְסְיָא וְקֳדָם אַרְבַּע
חַיְוָתָא וְקֳדָם קַשִּׁישֵׁא
וְאֶנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח דְּיֵאלַף
לַזְמִירָא אֶלָּא (קמד)
אַלְפִּין דְּאֶזְדַּבְּנֵיהוֹן מֶן א
אַרְעָא׃

E cantauano come vna nuoua canzone dinanzi al trono, e dinanzi a i quattro animali, & a i Seniori: e niuno poteua imparar la canzone, ſenon i cento quarantaquattro milia, che ſono ſtati comperati de la terra.

4 הָנוֹן אִנּוּן דְּעַם נֶשֵׁא לָא
אֶתְטַנְּפוּ בְּתוּלָן גֵּיר הָאִנּוּן
הָנוֹן אִנּוּן דְּאָזְלִין בָּתַר א
אֶמְרָא דְּאַיכָּא אָזֶל הָנוֹן
אֶזְדַּבַּנוּ (בְּיֵשׁוּע) מֶן בְּנַי
נָשָׁא לְרִישִׁיתָא לַאלָהָא
וְלַאֶמְרָא׃

Queſti ſon quelli che non ſi ſono imbrattati con le donne: perche ſon vergini: Queſti ſeguitano l'Agnello douunque ei vada. Queſti ſono ſtati comperati (per IESV) degli huomini, primitie à Dio & à l'Agnello.

5 וּבְפוּמְהוֹן לָא אֶשְׁתְּכַח
נֶכְלָא דְּלָא מוּם גֵּיר אִנּוּן
קֳדָם כוּרְסְיֵה דַּאלָהָא׃

E ne la lor bocca non s'è trouato inganno perche ſono ſenza macchia dinanzi al trono di Dio.

6 וְחֶזְיֵא הֱוִית מַלְאָכָא
אַחֲרִינָא דְּפָרַח בְּגוֹ שְׁמַיָּא
וְהָוַת לֵהּ סְבַרְתָּא דַּלְעָלַם
לַמְסַבָּרוּ לְעָמְרִין עַל
אַרְעָא וְכָל עַמָּא וְשַׁבְטָא
וְלֶשָּׁנָא וְאֻמָּא׃

Viddi poi vnaltro Angelo volar per mezo il cielo, che haueua l'Euangelio eterno, per annuntiarlo à quelli che habitano ſopra la terra, e ad ogni gente, e tribu, e lingua, e popolo.

יד

2 וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל מִשָּׁמַיִם
כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וּכְקוֹל רַעַם
גָּדוֹל וָאֶשְׁמַע קוֹל שָׁרִים וְשׁוֹרְרִים
הֵהֵיטִיבוּ נַגֵּן בְּכִנּוֹרוֹתָם׃

Y oy vna boz del cielo como ruydo de muchas aguas, y como ſonido de vn gran trueno: Y oy vna boz de tannedores de harpas que tannian con ſus harpas:

3 וַיָּשִׁירוּ כְּמוֹ שִׁיר חָדָשׁ לִפְנֵי
הַכִּסֵּא וְלִפְנֵי אַרְבַּע חַיּוֹת וְאִישׁ
לֹא יָכֹל לִלְמֹד אֶת־הַשִּׁיר כִּי־
אִם (קמד) אֲלָפִים אִישׁ הַנִּקְנוּ
מִן־הָאָרֶץ׃

Y cantauan como vna cancion nueua delante del throno, y delante de los quatro animales, y de los Ancianos. Y ninguno podia aprenderla cancion, ſino aquellos ciento y quarenta y quatro mil los quales ſon comprados de entre los de la tierra.

4 וְאֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר לֹא טִמְּאוּ
בְּנָשִׁים כִּי־עֲלָמִים הָיוּ אֵלֶּה
הֵם אֲשֶׁר הָלְכוּ אַחֲרֵי הַכֶּבֶשׂ
אֲשֶׁר־יֵלֵךְ שָׁמָּה אֵלֶּה נִקְנוּ (בְּיֵשׁוּעַ)
מִבְּנֵי־אָדָם לְרֵאשִׁית לֵאלֹהִים
וְלַכֶּבֶשׂ׃

Eſtos ſon los que con mugeres no ſon contaminados: porque ſon virgines. Eſtos ſiguen àl Cordero por donde quiera que fuere. Eſtos ſon comprados (por Ieſus) de entre los hombres por primicias, para Dios, y para el Cordero.

5 וּבְפִיהֶם לֹא נִמְצָא תֹךְ וּמִרְמָה
כִּי־בְלִי מוּם הֵמָּה לִפְנֵי כִּסֵּא
אֱלֹהִים׃

Y en ſu boca no ha ſido hallado enganno: porque ellos ſon ſin macula delante del throno de Dios.

6 וָאֵרֶא מַלְאָךְ אַחֵר דֹּאֶה בְּתוֹךְ
הַשָּׁמַיִם וַתְּהִי לוֹ בְּשׂוֹרַת עוֹלָם
לְבַשֵּׂר אֶת־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל וְכָל־הַגּוֹיִם
וּמַטֶּה וְלָשׁוֹן וָעָם׃

Y vide otro Angel bolar por en medio del cielo, que tenia el Euangelio eterno, para que euangelizaſſe à los que moran en la tierra, y à toda gente, y tribu, y lengua, y pueblo.

ιδ'.

2. Καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν.

Et i'ouï vne voix du ciel comme le bruit de grandes eaux, & comme le bruit d'vn grand tonnerre: & ouï vne voix de iouëurs de harpes ioüans de leurs harpes:

3. Καὶ ᾄδουσιν ὡς ᾠδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο μαθεῖν τὴν ᾠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, οἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς.

Qui chantoyent comme vne chanſon nouuelle deuant le throne, & deuant les quatre animaux & les anciens: & nul ne pouuoit apprendre la chanſon, ſinon les cent quarantequatre mille, leſquels ont eſté achetés d'entre ceux de la terre.

4. Οὗτοί εἰσιν οἳ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν. παρθένοι γάρ εἰσιν. οὗτοι εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ ὅπου γὰρ ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ὑπὸ ἰησοῦ ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ.

Ceux-ci ſont ceux qui ne ſe ſont point ſouillés auec les femmes: car ils ſont vierges. Ceuy-ci ſont ceux qui ſuiuent l'Agneau quelque part qu'l aille Ceux-ci ſout ceux qui ont eſté achetés (per Ieſus) d'entre les hommes pour eſtre premices à Dieu & à l'Agneau.

5. Καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη (ψεῦδος καὶ) δόλος· ἄμωμοι γάρ εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ.

Et en leur bouche n'a eſté trouuee aucune fraude: car ils ſont ſans tache deuant le throne de Dieu.

6. Καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετώμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐαγγελίσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν, καὶ γλῶσσαν καὶ λαόν.

Puis ie vi an autre Ange voler par le milieu du ciel, ayant l'Euangile eternel, afin qu'il euangelizaſt à ceux qui habitent ſur la terre, & à toute nation, & tribu, & langue, & peuple:

CAP. XIIII.

2. Et audivi vocem de cælo, tanquam vocem aquarũ multarum, & tanquam vocem tonitri magni, & vocem quam audivi, ſicut citharœdorum, citharizantium in citharis ſuis.

And I heard a voyce from heauen / as the ſound of many waters / and as the ſounde of a great thunder: and I heard the voyce of harpers harping with their harpes.

3 Et cantabant quaſi canticum novum ante ſedem & ante quatuor animalia, & ſeniores, & nemo poterat diſcere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti ſunt de terra.

And they ſung as it were a newe ſong before the throne / and before the foure beaſts / and the Elders / and no man could learne that ſong / but the hundreth / fourty & foure thouſand / which were boughs from the earth.

4. Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati. Virgines enim ſunt. Hi ſequuntur Agnum quocunque ierit. Hi empti ſunt (*per Ieſum*) ex hominibus primitiæ Deo & Agno.

These are they / which are not defiled with women: for they are virgins: theſe followe the Lambe whither ſoeuer hee goeth: theſe are bought (by Jeſus) from men / being the firſt fruites vnto God / and to the Lambe.

5. Et in ore eorum non eſt inventum mendacium, ſine macula enim ſunt ante thronum Dei.

And in their mouthes was founde no guile: for they are without ſpotte before the throne of God.

6. Et vidi alterum angelum volantem per medium cæli habentem evangelium æternum, ut evangelizaret ſedentibus ſuper terram, & ſuper omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum.

Then I ſawe another Angell flie in the mids of heauen / hauing an euerlaſting Goſpell / to preach vnto them / that dwell on the earth / and to euery nation / and kinred / and tongue / and people.

Das XIIII. Capitel.

2. Vnd höret eine ſtimme vom Himmel als eines groſſen Waſſers / Vnd wie eine Stimme eines groſſen Donners / vnd die Stimme die ich höret / war als der Harpffenſpieler / die auff jhren Harpffen ſpielen.

Oc ieg hørde en røſt aff Himmelen / ſom aff it ſtort Vand / oc lige ſom en røſt aff it ſtort Torden / Oc den røſt ſom ieg hørde / vaar ſom Harpelegere / der leg paa deris Harper.

3. Vnd ſungen wie ein new Lied / für dem Stul / vnd für den vier Thieren vnd den Elteſten / vnd niemand kund das Lied lernen / ohn die hundert vier vnd viertzig tauſend / die erkaufft ſind von der Erden.

Oc de ſiunge / lige ſom en ny Sang / faar Stolen oc faar de fire Diur oc faar de Eldſte / oc der kunde ingen lære den Sang / vden de hundrede oc de fyre oc fyretiue tuſinde / ſom ere købte aff Jorden.

4. Diſe ſinds die mit Weibern nicht beflecket ſind / denn ſie ſind Jungfrawen / vnd folgen dem Lamb nach / wo es hingehet. Diſe ſind (durch Jeſum) erkaufft auß den Menſchen / zu erſtlingen Gotte vnd dem Lamb.

Diſſe ere de / ſom icke ere beſmittede met Quinder / thi de ere Jomfruer / oc følge Lammet effter / huort det gaar. Diſſe ere købte (formedelſt Jeſum) aff Menniſkene / til den førſte grøde faar Gud oc Lammet.

5. Vnd in jrem Munde iſt kein falſches funden / denn ſie ſind vnſträflich für dem Stul Gottes.

Oc i deris Mund er ingen falſkhed funden / fordi at de ere wſtraffelige faar Guds Stol.

6. Vnd ich ſahe einen Engel fliegen mitten durch den Himmel / der hatte ein ewig Evangelium / zu verkündigen denen / die auff Erden ſitzen vnnd wohnen / vnd allen Heyden vnd Geſchlechten / vnd Sprachen / vnd Völckern.

Oc ieg ſaa en Engel flue mit ingennem Himmelen / hand haffde it euigt Euangelium / at forkynde dem / ſom ſide oc bo paa Jorden / oc faar alle Hedninge / oc Slecter / oc Tungemaal / oc Folck.

Kapitola XIIII.

2. Y ſlyſſal gſem hlas s Nebe yako hlas wod mnohých / a yako hlas Hromu welikého: a hlas kterýž gſem ſlyſſal / yako Hudcůw kteřijž hudau na Hauſle ſwé:

Y ſlyſzalem glos z niebá iáko glos wielá wod / y iáko glos gromu wielkiego / y ſlyſzalem glos śpiewakow grájacych ná árfach ſwoich.

3. A zpijwali Pijſeň nowau před Stolicý Božij / a před čtyřmi Zwijřaty / a před Starcy / a žádný nemohl ſe naučiti té Pijſni / gedině těch Sto čtyřidcěti a čtyři Tiſýce / kteřijž gſu kaupenij z Země.

Y śpiewálacych iákoby nowa pleśń przed ſtholicą y przed cżworgiem zwierzat / y ſthárſzymi / áni ſię żaden mogł oney pleśni náucżyć / oprocż onych ſtá cżterech dżieſiat y cżterzech tyſiecy / ktorzy ſą z ziemie kupieni.

4. Totoť gſau ti / kteřijž ſe s Ženami nepoſſkwrnili: neb Panicowé gſau A ti chodij za Beránkem kamž ſe koli obrátí. Tiť gſau kaupeni ze wſſech Lidij (ſkrze Gežijſſe) prwotiny Bohu a Beránkowi.

Cić ſą ktorzy ſię z niewiáſtháminie pokálali / bo dżiewicámi ſą / ćić idą zá báránkiem gdżiekolwiek ſzedł / ćić ſą z ludżi kupieni (dla Jezuſá) pierworodztwo Bogu y Báránkowi.

5. A w vſtech gegich nenij nalezena Lež. Neb gſau bez poſſkwrny před Truonem Božijm.

A w ich vśćiech nie náláżłá ſię zdrádá: Abowiem nie nágánieni ſą przed ſtolicą Bożą.

6. Y widěl gſem druhého Angela / an letij po proſtřed Nebe / magic Ewangelium wěčné / aby ge zwěſtowal těm kteřijž bydlij na Zemi / y wſſem Národům / y Pokolenijm / y yazykuom / y Lidem.

Zátymem widżiał drugiego Anioła lecacego / przez pośrodek niebá / á on miał Ewánielią wiecżną / áby ia oznaymił obywátelom ziemie / y wſzelkiemu narodowi / y pokoleniu / y iezykowi / y ludowi.

יד

7 לְמֵאמַר בְּקָלָא רָמָא דְּחַלוּ מֶן אֱלָהָא וְהַבוּ לֵהּ תּוּשְׁבַּחְתָּא מֶטוּל דְּאֶתָת שָׁעְתָא דְּדִינֵהּ וּסְגֻדוּ לֵהּ דְּעבַד שְׁמַיָּא וַארְעָא וְיַמָּא וּמַעְיָנֵא דְּמַיָּא׃

Dicendo ad alta voce, temete Iddio, e dategli gloria: percioche è venuta l'hora del ſuo giuditio: e adorate colui che ha fatto il cielo, e la terra, e il mare, e i fonti de l'acque.

8 וּמַלְאַכָא אַחֲרִינָא אֱזַל בָּתְרֵהּ וֶאמַר נֶפְלַת נֶפְלַת בָּבִיל מְדִינְתָּא רַבְּתָא מֶטוּל דְּמֶן חַמְרָא דְּרוּגְזָא דְּזָנְיוּתָהּ אַשְׁקִיַת לְכֻל עַמְמֵא׃

Et un altro Angelo ſeguitò, dicendo, Ell' è caduta Babilonia, quella gran città: percioch'ella ha dato bere à tutte le genti del vino de l'ira de la ſua fornicatione.

9 וְאַף מַלְאַכָא דַּתְלָתָא אֱזַל בָּתְרַיְהוֹן וֶאמַר בְּקָלָא רָמָא אֶן אֱנָשׁ יִסְגֻּד לְחַיוּתָא וְלַדְמוּתָהּ וְנֶסַּב לַגְלִיפָא עַל בֵּיתָא דְּעַיְנוֹהִי וְעַל יְדֵהּ׃

E il terzo Angelo gli ſeguitò, dicendo ad alta voce, Se alcuno adorarà la beſtia e la ſua imagine, e pigliarà il carattere ne la ſua fronte, ò ne la ſua mano.

10 וְהוּ יֶשְׁתֵּא מֶן חַמְרַת רוּגְזָא דַּאלָהָא דְּעַסִּיגָא מְלֵי מִיוֹגַת תַמְרִירוּתָא בְּכָסָא רוּגְזֵהּ וְנֶשְׁתַּנַּק בְּנוּרָא וּבְכוּפְרִיתָא קְדָם מַלְאַכֵא קַדִּישֵׁא וְקֳדָם אֶמְרָא׃

Egli ancora beuera del vino del'ira di Dio, del vino puro che e verſato nel calice de la ſua ira: e ſarà tormentato con fuoco e con ſolfo, dinanzi ai Santi Angeli, e dinanzi a l'Agnello.

11 וְתֶנָנָא דְּתַשְׁנִיקְתְהוֹן יֶסַּק לְעָלַם עָלְמִין וְלָא נֶשְׁכְּחוּן נְיָחָא לְנַפְשָׁתְהוֹן בְּאִימָמָא וּבְלַלְיָא כֻלְּהוֹן דְּסָגְדִין לְחַיוּתָא וְלַדְמוּתָהּ וְאֶן אֱנָשׁ מֶסַּב לַגְלִיפָא דִּשְׁמָהּ׃

E il fumo del lor tormento ſalirà in ſempiterno: e non haueranno ripoſo ne di ne notte quelli che adorano la beſtia e la ſua imagine.

י ד

7 לֵאמֹר בְּקוֹל גָּדוֹל יְראוּ אֶת־אֱלֹהִים וּתְנוּ לוֹ כָבוֹד כִּי־בָאָה עֵת מִשְׁפָּטוֹ וְהִשְׁתַּחֲווּ לוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ וָיָם וּבְאֵרוֹת הַמָּיִם׃

Diziendo à alta boz: Temed à Dios, y dalde honor: porque la hora de ſu juyzio es venida. y adorad àl que ha hecho el cielo, y la tierra, la mar, y las fuentes de las aguas.

8 וּמַלְאָךְ אַחֵר בָּא אַחֲרָיו לֵאמֹר נָפְלָה נָפְלָה בָּבֶל עִיר הַגְּדוֹלָה כִּי־מִיֵּין תַּזְנוּתֶיהָ הִשְׁקְתָה אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם׃

Y otro Angel le ſeguió, diziendo. Ya es cayda: ya es cayda Babylonia aquella gran ciudad, porque ella ha dado à beuer á todas las gentes del vino de la yra de ſu fornicacion.

9 וּמַלְאָךְ הַשְּׁלִישִׁי בָּא אַחֲרֵיו לֵאמֹר בְּקוֹל גָּדוֹל אִם אִישׁ יִסְגֹּד לַבְּהֵמָה וּלְצַלְמָהּ וְיִקַּח אֶת־צָרֶבֶת עַל־מִצְחוֹ אוֹ־עַל־יָדוֹ׃

Y el tercer Angel los ſiguió, diziendo à alta boz. Si alguno adora à la beſtia, y à ſu ymagen, y toma la ſennal en ſu frente, o en ſu mano.

10 גַּם הוּא יִשְׁתֶּה מִיֵּין חֲרוֹן יְהוָה חֲמַר מָלֵא מֶסֶךְ בְּכוֹס אַפּוֹ וְיִשֹּׁם בָּאֵשׁ וּבְגָפְרִית לִפְנֵי מַלְאָכִים הַקְּדוֹשִׁים וְלִפְנֵי הַכֶּבֶשׂ׃

Eſte tambien beuerá del vino de la yra de Dios, el qual eſta echado puro enel caliz de ſu yra y ſerá atormentado con fuego, y aſſufre delante de los Sanctos Angeles, y delante del Cordero:

11 וַעֲשַׁן מְשׁוֹמְמָתָם יַעֲלֶה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים וְלֹא תִהְיֶה לָהֶם מְנוּחָה יוֹמָם וָלַיְלָה אֲשֶׁר סָגְדוּ לַבְּהֵמָה וּלְצַלְמָהּ וַאֲשֶׁר יִקַּח אֶת־צָרֶבֶת שְׁמָהּ׃

Y el humo del tormento dellos ſube para ſiempre jamas. Y losque adoran à la beſtia, Y à ſu ymagen, no tienen repoſo dia y noche, y ſi alguno tomare la ſennal de ſu nombre.

ιδ.

7. Λέγοντα ἐν φωνῇ μεγάλῃ, Φοβήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πηγὰς ὑδάτων.

Diſant à haute voix, Craignez Dieu, & lui donnez gloire: car l'heure de ſon iugement eſt venue: & adorez celui qui a fait le ciel & la terre, la mer, & les fontaines des eaux.

8. Καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ μεγάλη· ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη.

Et vn autre Ange le ſuiuit, diſant, Elle eſt cheute, elle eſt cheute Babylon, ceſte grande cité, pourtant qu'elle a abbruué toutes nations du vin de l'ire de ſa paillardiſe.

9. Καὶ τρίτος ἄγγελος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴτις τὸ θηρίον προσκυνεῖ, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ, ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

Et vn troiſiéme Ange ſuiuit ceux-la, diſant à haute voix, Si quelcun adore la beſte & ſon image, & prend la marque en ſon front, ou en ſa main.

10. Καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ, καὶ θείῳ ἐνώπιον ἀγγέλων τῶν ἁγίων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου.

Ceſtui-la auſſi boira du vin de l'ire de Dieu, voire du vin pur, verſé en la cuope de ſon ire: & ſera tormenté de feu & de ſoulphre deuant les ſaincts Anges, & deuant l'Agneau.

11. Καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν ἀναβαίνει εἰς αἰῶνας αἰώνων, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

En la fumee de leur torment montera au ſiecle des ſiecles: & n'auront repos ne iour ne nuict, ceux qui adorent la beſte & ſon immage, & quiconque prend la marque du nom d'icelle.

CAP. XIIII.

7. Dicens magna voce, Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicii eius: & adorate eum, qui fecit cælum & terram & mare, & fontes aquarum.

Saying with a loud voyce / Feare God / and giue glorie to him: for the houre of his iudgement is come: and worſhippe him that made heauen and earth/and the ſea / and the fountaines of waters.

8. Et alius angelus ſecutus eſt, dicens, Cécidit, cécidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes.

And there followed another Angel/ ſaying/ It is fallen/ It is fallen/ Babylon the great citie: for ſhe made all nations to drinke of the wine of the wrath of her fornication.

9. Et tertius angelus ſecutus eſt illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit beſtiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte ſua, aut in manu ſua.

And the thirde Angell followed thẽ/ ſaying with a loude voyce / If any man worſhippe the beaſt/and his image/and receyue his marke in his forehead/or on his hand.

10. Et hic bibet de vino iræ Dei, quod miſtum eſt mero in calice iræ ipſius, & cruciabitur igne & ſulphure in conſpectu angelorum ſanctorum, & ante conſpectum Agni.

The ſame ſhall drinke of the wine of the wrath of God/yea of the pure wine/ which is powred into the cuppe of his wrath/ & hee ſhall be tormented in fire and brimſtone before the holy Angels / and before the Lambe.

11. Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſecula ſeculorum, nec habent requiẽ die ac nocte, qui adoraverunt beſtiam, & imaginem eius, & ſi quis acceperit charactêrem nominis eius.

And the ſmoke of their torment ſhall aſcende euermore / and they ſhall haue no reſt day nor night / which worſhippe the beaſt and his image / and whoſoeuer receyueth the print of his name.

Das XIIII. Capitel.

7. Vnd ſprach mit groſſer ſtimme: Förchtet Gott/ vnd gebet jm die ehre. Denn die zeit ſeines Gerichts iſt kommen/ vnnd betet an den/ der gemacht hat Himmel vnd Erden/ vnd Meer/ vnd die Waſſerbrunnen.

Oc hand ſagde met ſtor røſt / Frycter Gud / oc giffuer hannem ære. Fordi at hans Dommis tid er kommen / oc beder til den / ſom haffuer giort Himmel oc Jord/ oc Haffuet oc Vandkilderne.

8. Vnd ein ander Engel folget nach/ der ſprach: Sie iſt gefallen / ſie iſt gefallen / Babylon / die groſſe Statt/ denn ſie hat mit dem Wein jrer Hurerey getrencket alle Heyden.

Oc en anden Engel fulde effter/ſom ſagde/Hun er falden / hun er falden / Babylon / den ſtore Stad/ thi hun haffuer giort alle Hedninge druckne met ſit Horeries Vin.

9. Vnd der dritte Engel folget diſem nach / vnd ſprach mit groſſer ſtimme: So jemand das Thier anbetet vnnd ſein Bilde / vnnd nimbt das Malzeichen an ſein ſtirn/oder an ſein hand.

Oc den tredie Engel fulde effter denne / oc ſagde met ſtor røſt der ſom nogen tilbeder Diuret oc det ſammis Billede/oc tager det Tegen i ſin pande eller vdi ſin Haand.

10. Der wird von dem Wein deß zorns Gottes trincken/der eingeſchencket / vnnd lauter iſt inn ſeines zorns Kelch/ vnd wird gequelt werden / mit fewer vnnd ſchwefel / für den heiligen Engeln/vnd für dem Lamb.

Hand ſkal dricke aff Guds vredis Vin / ſom er iſkenckt oc klart i hans vredis Kalck/oc hand ſkal pinis met ild ſuoffuel faar de hellige Engle/oc faar Lammet.

11. Vnd der Rauch jhrer qual wird auffſteigen von ewigkeit zu ewigkeit. Vnnd ſie haben keine ruhe Tag vnd Nacht/die das Thier haben angebetet vnd ſein Bilde / Vnd ſo jemand hat das Malzeichen ſeines Namen angenommen.

Oc deris pinis røg ſkal opfare fra euighed til euighed. Oc de haffue ingen rolighed Dag oc Nat/ Som tilbade Diuret oc det ſammis billede / Oc om nogen haffuer anammet det ſammis naffns Tegen.

Kapitola XIIII.

7. Řka welikým hlaſem: Bogte ſe Pána/ a wzdáwayte gemu Cžeſt/ nebť geſt přiſſla hodina Saudu geho: a klaněgte ſe tomu/ kterýž včinil Nebe y Zemi/ y Moře/ y Studnice wod.

Mowiac wielkim głoſem: BOYCIE SIE BOGA, a chwałe mu daycie/ ábowiem ći przyſzla godźina ſadu iego, á chwałe daycie temu ktory czynił niebo y ziemie / y morze / y źrodła wod.

8. A giný Angel letěl za ním/ řka: Padl geſt/ padl geſt Babilon to Měſto weliké/ kterež wijnem hněwu ſmilſtwij ſwého napágelo wſſecky Národy.

A zá nim ſzedł drugi Anioł/ mowiac: Vpádł oc Vpádło Bábilon/ miáſto ono wielkie/ przeto iż winem gniewu nieczyſthośći ſwey nápoiło wſzytki narody.

9 A třetij Angel letěl za nimi/ a řekl welikým hlaſem: Budeli ſe kdo klaněti Sſelmě a obrazu gegjmu/ a wezmeli znamenij gegij na čelo ſwé/ neb na ruku ſwau:

A trzeci Anioł/ ſzedł zá nimi/ mowiac głoſem wielkim: Jeſliby ktho chwałe dał beſtyiey y obrázowi iey/ y przyiał piatno w czele ſwoim ábo w ręce ſwey.

10. Tenť bude pijti wijno hněwu Božijho/ kteréž geſt ſmijſſeno s čiſtým wijnem w Kalichu hněwu geho/ a mučen bude Ohněm a Syrau před twářij Angeluow Swatých a před twářij Beránka:

Nápije ſie tez then winá gniewu Bozego owſzem ktorego nálewánego w kubku gniewu iego y bedźie męczon ogniem y śiarka przed Anioły świetymi / y przed Báránkiem.

11. A dým gegich muk wſtupowati bude na wěky wěkůw: a nebudauť mijti odpočinutj/ ani we dne ani w nocy/ ti kteřijž ſe klaněli Sſelmě a obrazu gegijmu/ a přigměli kdo znamenij giména gegijho.

A dym męki ich wſtepuie ná wieki wiekow/ á ni będą mieć odpoczynienia we dnie ani w nocy/ ktorzy ſie klániáli beſtyiey y obrazowi iey/ y ktoby przyiał piatno imienia iey.

יד

12 תְּנַן הִי סַיְבְּרָנוּתָא דְקַדִּישִׁין תְּנַן אִנּוּן דְנָטְרִין לְפוּקְדָנֵא דַאלָהָא וְלַהַיְמָנוּתָא דְיֵשׁוּעַ׃

Quì è la patienza de Santi: quì son quelli che oſſeruano i comandamenti di Dio, e la fede di Gieſu.

13 וְשֶׁמְעֵת קָלָא מֶן שְׁמַיָּא דְאָמַר לְוָתִי כְּתוּב טוּבַיְהוּן לְמִיתֵא דַבְמָרְיָא מָיְתִין מֶן הָשָׁא אִין אָמְרָא רוּחָא דְנֵיחוּן מֶן עֲמַלְהוּן עֲבָדַיְהוּן גֵּיר יָאתוּן בָּתַרְהוּן׃

Poi Vdij Vna Voce dal cielo, che mi diceua, Scriui, Beati ſono i morti, che d'i hora innanZi muoiono nel Signore. Si certo, dice lo Spirito: percioche ſi ripoſano da la lor fatiche: e le loro opere li ſeguitano.

14 וְחָזֵא הֲוֵית וְהָא עֲנָנָא חִוָּרָא וְעַל עֲנָנָא יָתֵב הֲוָא דָמֵא לְבַר נָשָׁא וְעַל רֵשֵׁה הֲוָא לֵה כְּלִילָא דְדַהְבָא וּבְאִידֵה מַגְּלָא חָרִיפָא׃

Poi riguardai, & ecco Vna nuuola bianca e ſopra la nuuola Vno che ſedeua, ſimile al Figliuol de l'huomo, ilquale haueua ſopra la ſua teſta Vna corona d'oro, è ne la ſua mano Vna falce tagliente.

15 וּמַלְאַכָא אַחֲרִינָא נְפַק מֶן הַיְכְלָא וַקְעָא בְקָלָא רָמָא לְהַו דְיָתֵב הֲוָא עַל עֲנָנָא אַיְתִי מַגְּלָךְ וַחֲצוֹד מְטָיָא לָךְ גֵּיר שָׁעְתָא לְמֶחְצַדוּ מְטוּל דַשְׁמֶן בֵּאְרָא דְאַרְעָא׃

E Vn'altro Angelo Vſcì del tempio, gridando ad alta Voce à colui che ſedeua ſopra la nuuola, Metti la tua falce, e miete, percioche ti è Venuta l'hora del mietere, conciosiache la mietitura de la terra è ſecca.

16 וְהַו דְיָתֵב הֲוָא עַל עֲנָנָא אַיְתִי מַגְּלֵה עַל אַרְעָא וְאֶתְחֲצַד אַרְעָא׃

E colui che ſedeua ſopra la nuuola meſſe la ſua falce in terra, e la terra fu mietuta.

17 וּמַלְאַכָא אַחֲרִנָא נְפַק מֶן הַיְכְלָא דְבַשְׁמַיָּא וְאַף הוּ הֲוָא לֵה מַגְּלָא חָרִיפָא׃

Vn'altro Angelo ancora Vſcì del tempio che è nel cielo, che haueua anch'egli vna falce tagliente.

י ד

12 וּפֹה תּוֹחֶלֶת הַקְּדוֹשִׁים הִיא וּפֹה נֹצְרֵי מִצְוֹת אֱלֹהִים וֶאֱמוּנַת יֵשׁוּעַ׃

Aqui eſtá la paciencia de los Sanctos? aqui eſtan los que guardan los mandamientos de Dios, y la fe de Ieſus.

13 וְשָׁמַעְתִּי קוֹל בַּשָּׁמַיִם לֵאמֹר אֵלַי־כְּתֹב אַשְׁרֵי הַמֵּתִים אֲשֶׁר בַּיהוָה מֵתוּ מֵעַתָּה אָמְנָם אֹמְרָה הָרוּחַ כִּי־יָנוּחוּ מִיגִיעוֹתָם וּמַעֲשֵׂיהֶם יָבוֹאוּ אַחֲרֵיהֶם׃

Y oy vna boz del cielo: que me dezia: Eſcriue, Bienauenturados ſon los muertos, que de aqui adelante mueren en el Sennor. Tambien dize el Eſpiritu que deſcanſan de ſus trabajos, y ſus obras los ſiguen.

14 וָאֶרְאֶה וְהִנֵּה עָנָן לָבָן וְעַל־הֶעָנָן יֹשֵׁב כִּדְמוּת בֶּן־אָדָם וַתְּהִי־לוֹ עַל־רֹאשׁוֹ עֲטֶרֶת זָהָב וּבְיָדוֹ מַגָּל חַדָּה׃

Y mirê, y heaqui vna nuue blanca, y ſobre la nuue vno aſſentado ſemejante àl Hijo del hombre, que tenia en ſu cabeça vna corona de oro, y en ſu mano vna hoz aguda.

15 וַיֵּצֵא מַלְאָךְ אַחֵר מִשָּׁמַיִם וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל־אֲשֶׁר יֹשֵׁב עַל־הֶעָנָן שְׁלַח מַגָּלְךָ וּקְצֹר כִּי־בָאָה עֵת־הַקָּצִיר כִּי־בָשַׁל קְצִיר הָאָרֶץ׃

Y otro Angel ſalio del templo, clamando con alta boz al que eſtaua ſentado ſobre la nuue: Echa tu hoz, y ſiega: porque la hora de ſegar te es venida, porque la mieſſe de la tierra eſtá madura.

16 וַיַּשְׁלֵךְ הַיּוֹשֵׁב עַל־הֶעָנָן אֶת־מַגָּלוֹ אֶל־הָאָרֶץ וַתִּקָּצֵר הָאָרֶץ׃

Y el que eſtaua ſentado ſobre la nuue echó ſu hoz ſobre la tierra, y la tierra fue ſegada.

17 וַיֵּצֵא מַלְאָךְ אַחֵר מֵהֵיכָל אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם וַיְהִי גַּם לוֹ מַגָּל חַדָּה׃

Y ſalió otro Angel del templo que eſta en el cielo, teniendo tambien vna hoz aguda.

ιδ.

12. Ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστὶν· ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν τοῦ ἰησοῦ.

Ici eſt la patience des ſaincts: ici ſont ceux qui guardent les commandemens de Dieu, & la foy de Ieſus.

13. Καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι, γράψον, μακάριοι οἱ νεκροὶ, οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες· ἀπάρτι, ναὶ, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ δὲ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ᾽ αὐτῶν.

Adonc i'ouï vne voix du ciel me diſant, Eſcri, Bien-heureux ſont les morts qui d'oreſenauant meurent au Seigneur: Ouï pour certain, dit l'Eſprit: car ils ſe repoſent de leurs trauaux, & leurs œuures les ſuiuent.

14. Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱῷ ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ.

Et ie regardai & voici vne nuee blanche, & ſur la nuee quelcun eſtant aſſis ſemblable à vn homme, ayant ſur ſa teſte vne couronne d'or, & en ſa main vne faucille trenchante.

15. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ, κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθέ σοι ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι· ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς.

Et vn autre Ange ſortit du temple, criant à haute voix a celui qui eſtoit aſſis ſur la nuee, Iette ta faucille, & moiſſonne: car l'heure de moiſſonner t'eſt venue: d'autant que la moiſſon de la terre eſt meure.

16. Καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην, τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.

Lors celui qui eſtoit aſſis ſur la nuee, ietta ſa faucille ſur la terre, & la terre fut moiſſonnee.

17. Καὶ ἄλλος ἄγγελος, ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ.

Et vn autre Ange ſortit du temple qui es au ciel, ayant lui auſſi vne faucille trenchante.

CAP. XIIII.

12. Hîc patientia ſanctorum eſt, (*hic*) qui cuſtodiunt mandata Dei & fidem Ieſu.

Here is the patience of Saintes: here are they that keepe the commandements of God/ and the faith of Jeſus.

13. Et audivi vocem de cælo, dicentem mihi, Scribe, beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo iam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis, opera enim illorum ſequuntur illos.

Then I heard a voyce from heauen/ ſaying vnto me/ Write/ Bleſſed are the dead/ which hereafter die in the Lord. Euen ſo ſaith the ſpirit: for they reſt from their labours / and their workes followe them.

14. Et vidi, & ecce nubem candidam: & ſuper nubem ſedentem ſimilem Filio hominis, habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam.

And I looked/ and beholde/ a white cloude/ and vpon the cloude one ſitting like vnto the ſonne of man/ hauing on his head a golden crowne/ and in his hand a ſharpe ſickle.

15. Et alius angelus exivit de templo, clamans voce magna ad ſedentem ſuper nubem, Mitte falcem tuam, & mete, quia venit hora ut metatur, quoniam aruit meſſis terræ.

And another Angell came out of the Temple/ crying with a loude voyce to him that ſate on the cloude/ Thruſt in thy ſickle/ and reape: for the time is come to reape: for the harueſt of the earth is ripe.

16. Et miſit qui ſedebat ſuper nubem, falcem ſuam in terram: & demeſſa eſt terra.

And he that ſate on the cloude/ thruſt in his ſickle on the earth/ and the earth was reaped.

17. Et alius angelus exivit de templo quod eſt in cælo, habens & ipſe falcem acutam.

Then an other Angell came out of the Temple/ which is in heauen/ hauing alſo a ſharpe ſickle.

Das XIIII. Capitel.

12. Hie iſt gedult der Heiligen. Hie ſind die da halten die Gebot (Gottes) vnd den Glauben an Jeſu.

Her er de Helligis taalmodighed. Her ere de/ ſom holde Budene (Guds) oc Troen til Jheſum.

13. Vnd ich hőret eine Stimme vom Himmel zu mir ſagen: Schreibe/ Selig ſind die Todten/ die in dem HERREN ſterben/ von nun an/ Ja/ der Geiſt ſpricht/ daß ſie ruhen von jrer arbeit/ denn jhre Werck folgen jhnen nach.

Oc ieg hørde en røſt aff Himmelen ſige til mig Scriff/ Salige ere de Døde/ ſom dø her effter i HERREN/ Ja/ Aanden ſiger. at de huile aff deris arbeyde/ thi deris gerninger følge dem effter.

14. Vnd ich ſahe/ vnd ſihe/ eine weiſſe Wolcke/ vnd auff der Wolcken ſitzen einen/ der gleich war eines Menſchen Sohn/ der hatte eine gűldene Krone auff ſeinem Haupt/ Vnnd inn ſeiner Hand eine ſcharpffe Sichel.

Oc ieg ſaa/ oc ſee/ en huid Sky/ oc der ſad en paa den Sky/ ſom vaar lige ſom it Menniſkis Søn/ hand haffde en gyldene Krune paa ſit Hoffuet/ oc en ſkarp Sigel i Sin Haand.

15. Vnd ein ander Engel gieng auß dem Tempel/ vnnd ſchrey mit groſſer ſtimme zu dem/ der auff der Wolcken ſaß: Schlag an mit deiner Sicheln vnd erndte/ denn die zeit zu Erndten iſt kommen/ denn die Erndte der Erden iſt dűrre worden.

Oc en anden Engel gick vd aff Templet/ oc robte met ſtor røſt til den/ ſom ſad paa Skyen/ Sla til met din Sigel oc høſte/ Thi tiden er kommen at høſte: fordi at Jordens Høſt er bleffuen tør.

16. Vnd der auff der Wolcken ſaß/ ſchlug an mit ſeiner Sicheln an die Erde/ vnd die Erde ward geerndtet.

Oc den ſom ſad paa Skyen/ ſlo til Jorden met ſin Sigel/ oc Jorden bleff høſtet.

17. Vnd ein ander Engel gieng auß den Tempel im Himmel/ der hatte eine ſcharpffe Hippen.

Oc en anden Engel gick aff Templen i Himmelen/ hand haffde en ſkarp Sigel.

Kapitola XIIII.

12. Zdeť geſt trpěliwoſt Swatých/ (zdeť) kteřijž oſtřijhagij Přikázanij Božijch/ a Wijry Gežijſſowy.

Tuć ieſt cierpliwość świętych/ tuć ſą ci ktorzy chowáią przykazánia Boże/ y wiárę Jezuſowę.

13. Y ſlyſſal gſem hlas z Nebe an mi prawij: Napiſs/ Blahoſlawenij mrtwij/ kteřijž w Pánu vmijragij. Neb giž potom/ prawij Duch/ aby odpočijwali od ſwých pracý/ nebo ſkutkowě gegich náſledugi gich.

Thedym ſłyſzał głos z niebá/ mowiąc mi: Nápiſz/ Błogosłáwieni napotym vmárli/ ktorzy vmieráią dla Páná/ Tákci/ mowi Duch/ poniewaž odpoczywáią od prac ſwoich: á vczynki ich zá nimi idą.

14. Y widěl gſem/ a hle Oblak yaſný: a na tom oblaku an ſedj podobný k Synu člowěka/ mage na hlawě ſwé Korunu Zlatau/ a w ruce ſwé Srp oſtrý.

Zátymem pátrzył/ á oto obłok biały/ á ná obłoku ſiedział niektory podobny człowiekowi/ máiąc ná głowie ſwey koronę złotą/ á w ręce ſwey ſierp oſtry.

15. Y wyſſel giný Angel z Chrámu/ wolage hlaſem welikým na toho kterýž ſeděl na Oblaku: Spuſt Srp twůg a žni/ nebť geſt přiſſla hodina aby bylo žato/ neb giž dozrala Žeň zemſká.

A drugi Anioł wyſzedł z kościołá wołáiąc głoſem wielkim ku themu kthory ſiedział ná obłoku/ Záſpuść ſierp twoy/ á żni/ ábowiemći przyſzłá godziná ábyś żął/ gdyż vſchło żniwo ziemie.

16. Y ſpuſtil ten kterýž ſeděl na Oblaku/ Srp ſwůg na Zemi/ a požal Zemi.

Zapuścił tedy then ktory ſiedział ná obłoku ſierp ſwoy ná ziemię/ y ieſt pożętá ziemiá.

17. A giný Angel wyſſel z Chrámu který geſt na Nebi/ mage také y ten Koſyk ſwůg oſtrý.

A drugi Anioł wyſzedł z kościołá ktory ieſt w niebie/ y ten máiąc ſierp oſtri.

יד

18 וּמַלְאַכָא אַחֲרִינָא נְפַק
מֶן מַדְבְּחָא דַהֲוָא לֵה
שׁוּלְטָנָא עַל נוּרָא וַקְעָא
בְקָלָא רָמָא לְהַו דַהֲוָא לֵה
מַגְּלָא חֲרִיפָא וֶאמַר שַׁדַּר
לְמַגְּלָךְ דַחֲרִיפָא וַקְטוֹב
עֶנְבֵא דַגְפֶתָא דַארְעָא
מֶטוּל דֶאתְבַּשַּׁלוּ עֶנְבֵיהָ ׃

Et vnaltro Angelo vſci de l'altare, che haueua poteſtà ſopra'l fuoco, e gridò ad alta voce a quello che haueua la falce tagliente, dicendo, Metti la tua falce tagliente, e vendemmia i grappoli de la terra: perche le ſue vue ſon mature.

19 וְשַׁדַּר מַלְאַכָא מַגְּלֵה
עַל אַרְעָא וַקְטַב לַגְפֶתָא
דַארְעָא וְשַׁדַּר בְּמַעֲצַרְתָּא
רַבְּתָא דְרוּגְזָא דַאלָהָא ׃

Allora l'Angelo meſſe la ſua falce tagliente in terra, e vendemmiò la vigna de la terra, e la meſſe nel gran torcolo de l'ira di Dio.

20 וּמַעֲצַרְתָּא אֶתְדְּרִישַׁא
הֲוָת לְבַר מֶן מְדִינְתָּא
תְנַפַּק דְמָא מֶן מַעֲצַרְתָּא
עַדְמָא לְפֻגּוֹרֵא דְרַכְשֵׁא
בְאַסְטַדְוָתָא אֶלֶף וְשִׁתִּין ׃

E il torcolo fu calcato fuor de la città: & vſcì ſangue del torcolo infin a i freni de caualli, per mille ſecento ſtadij.

טו

1 וַחֲזָא הֲוִית אָתוּתָא
אַחֲרִתָא בַשְׁמַיָא רַבְּתָא
וְתֶדְמוּרְתָא שַׁבְעָא
מַלְאַכֵא דַהֲווֹ לְהוֹן שַׁבְעָא
נֶגְעֵא אַחֲרָיֵא בְּהוֹן גֵּיר
יֶשְׁתַמְלֵא רוּגְזָא דַאלָהָא ׃

Dipoi viddi vnaltro ſegno nel cielo, grande e marauiglioſo: cioè ſette Angeli che haueuano le ſette piaghe vltime: perche in eſſe è compiuta l'ira di Dio.

2 וַחֲזָא הֲוִית אַיךְ יַמָּא
דַזְגוּגִיתָא דְמֶתְמְזַג בְּנוּרָא
וַלְהָנוֹן דַזְכַו בְּחַיוּתָא
וּבַדְמוּתֵה וּבַגְלִיפֵה
וּבַמֶנְיָנָא דַשְׁמֵה דְקָיְמִין
לְוָת יַמָּא דַזְגוּגִיתָא וַהֲוַי
לְהוֹן קִיתָרֵא דַאלָהָא ׃

E viddi come vn mare di vetro meſcolato di fuoco, e quelli che haueuano hauuta vittoria de la beſtia, e de la ſua imagine, e del ſuo carattere, e del numero del ſuo nome, ſtar ſopra il mare di vetro, hauendo le cetere di Dio.

יד

18 וּמַלְאָךְ אַחֵר יָצָא מִמִּזְבֵּחַ
וַתְּהִי־לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־הָאֵשׁ וַיִּזְעַק
בִּזְעָקָה גְּדוֹלָה אֲשֶׁר הָיְתָה לוֹ
מַגָּל חַדָּה לֵאמֹר שְׁלַח מַגָּלְךָ הַחַדָּה
וּקְצֹר אֶת־אַשְׁכּוֹלוֹת גֶּפֶן הָאָרֶץ
כִּי־הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים ׃

Y otro Angel ſalió del altar, el qual tenia poder ſobre el fuego, y clamo con gran boz al que tenia la hoz aguda, diziendo Echa tu hoz aguda, y vendimia los razimos de la tierra: porque eſtan maduras ſus vuas.

19 וַיַּשְׁלֵךְ הַמַּלְאָךְ אֶת־מַגָּלוֹ
אֶל־הָאָרֶץ וַיִּקְצֹר אֶת־אֶשְׁכּוֹל
הָאָרֶץ וַיַּשְׁלֵךְ בְּגַת חֲרוֹן אַף יְהוָה
הַגְּדוֹלָה ׃

Y el Angel echó ſu hoz aguda en la tierra, y vendimió la vinna de la tierra, y embiola al grande lagar de la yra de Dios.

20 וְנִדְרְכָה הַגַּת מִחוּץ לָעִיר וַיֵּצֵא
דָם מִן הַגַּת עַד־רִסְנֵי הַסּוּסִים
בִּכְבָרוֹת אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת ׃

Y el lagar fue piſado fuera de la ciudad, y del lagar ſalió ſangre haſta los frenos de los cauallos, por mil y ſeyſcientos eſtadios.

טו

1 וָאֵרֶא אוֹת אַחֵר בַּשָּׁמַיִם
גָּדוֹל וְנִפְלָא אֶת־שִׁבְעָה מַלְאָכִים
אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם שִׁבְעָה נְגָעִים
הָאַחֲרוֹנִים כִּי־בָהֶם כָּלָה אַף־
אֱלֹהִים ׃

Y vide otra ſennal enel cielo, grande y admirable, que era, ſiete Angeles que tenian las ſiete plagas poſtreras: porque en ellas es conſumada la yra de Dios.

2 וָאֵרֶא אֵיךְ יָם זְכוֹכִית מָסוּךְ
בָּאֵשׁ וְאוֹתָם אֲשֶׁר גָּבְרוּ עַל־
הַבְּהֵמָה וְעַל־צַלְמָהּ וְעַל־צָרֶבֶתָהּ
וְעַל־מִסְפַּר שְׁמָהּ כִּי־עָמְדוּ אֶל־
שְׂפַת יָם זְכוֹכִית וְהָיוּ לָהֶם
כִּנּוֹרוֹת אֱלֹהִים ׃

Y vide como vna mar de vidro mezclada con fuego: Y los que auian alcançado la victoria de la beſtia, y de ſu ymagen, y de ſu ſennal, y del numero de ſu nombre, eſtar ſobre la mar ſemejante àl vidro, teniendo las harpas de Dios.

ιδ.

18. Καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, λέγων· πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς· ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς.

Et vn autre Ange ſortit de l'autel, ayant puiſſance ſur le feu, & cria iettant vn grand cri à celui qui auoit la faucille trenchante, diſant, Iette ta faucile trenchante, & vendange les grappes de la vigne de la terre: car ſes raiſins ſont meurs.

19. Καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μεγάλην.

Et l'Ange ietta ſa faucille trēchante en la terre, & vendangea la vigne de la terre, & ietta la vendange en la grand' cuue de l'ire de Dieu.

20. Καὶ ἐπατήθη ἡ ληνὸς ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων χιλίων ἑξακοσίων.

Et la cuue fut foulee hors de la Cité: & de la cuue ſortit du ſang iuſqu'aux freins des cheuaux par mille ſix cens ſtades.

ΚΕΦΑΛ. ιε'.

ΚΑὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα, καὶ θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ, ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς ἐσχάτας· ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ.

Puis ie vi vn autre ſigne au ciel, grād & admirable, aſſauoir ſept Anges ayans les ſept dernieres playes: car par icelles l'ire de Dieu eſt conſommee.

2. Καὶ εἶδον ὡς θάλασσαν ὑαλίνην μεμιγμένην πυρὶ, καὶ τοὺς νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ χαράγματος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ὑαλίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ.

Ie vi auſſi comme vne mer de verre meſlee de feu: & ceux qui auoyēt obtenu la victoire de la beſte, & de ſon image, & de ſa marque, & du nombre de ſon nom, ſe tenans ſur la mer qui eſtoit comme de verre, ayans les harpes de Dieu.

CAP. XIIII.

18. Et alius angelus exivit de altari qui habebat poteſtatem ſupra ignem: & clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam, dicens, Mitte falcem tuam acutam, & vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ ſunt uvæ eius.

And an other Angell came out from the alter/ which had power ouer fyre/ & cryed with a loude crye to him that had the ſharp ſickle/ and ſayde/ Thruſte in the ſharpe ſickle/ and gather the cluſters of the vineyarde of the earth: for her grapes are ripe.

19. Et miſit angelus falcem ſuam acutam in terram, & vindemiavit vineam terrę, & miſit in lacum iræ Dei magnum.

And the Angell truſt in his ſharpe ſickle on the earth/ and cut downe the vines of the vineyarde of the earth/ and caſt them into the great wine preſſe of the wrath of God.

20. Et calcatus eſt lacus extra civitatem, & exivit ſanguis de lacu uſque ad frenos equorum per ſtadia mille ſexcenta.

And the wine preſſe was troden without the citie/ and blood came out of the wine preſſe/ vnto the horſe bridles by the ſpace of thouſand and ſixe hundreth ſurlonges.

CAP. XV.

ET vidi aliud ſignum in cælo magnum & mirabile: angelos ſeptem, habentes plagas ſeptem noviſſimas Quoniam in illis conſummata eſt ira Dei.

And I ſaw another ſigne in heauen/ greate and marueilous/ ſeuen Angels hauing the ſeuen laſt plagues: for by them is fulfilled the wrath of God.

2. Et vidi tanquam mare vitreum miſtum igne, & eos qui vicerunt beſtiam & imaginem eius, & numerum nominis eius ſtantes ſuper mare vitreum, habentes citharas Dei.

And I ſawe as it were a glaſſie ſea/ mingled with fire/ and them that had gotten victorie of the beaſt/ and of his image/ and of his marke/ & of the number of his name/ ſtand at the glaſſie ſea/ hauing the harpes of God.

Das XIIII. Capitel.

18. Vnd ein ander Engel gieng auß dem Altar/ der hatte macht über das fewer/ vnd rieff mit groſſem geſchrey zu dem/ der die ſcharpffe Hippen hatte/ vnd ſprach: Schlage an mit deiner ſcharpffen Hippen/ vnd ſchneide die Drauben auff der Erden/ denn jhre Beer ſind reiff.

Oc en anden Engel gick vd aff Alteret/ hand haffde mact offuer Ilden/ oc hand robte met ſtort ſkrig til den/ ſom haffde den ſkarpe Sigel/ oc ſagde/ Sla til met din ſkarpe Sigel/ oc ſkær Vindruerne aff Jorden/ thi deris Bær ere mode.

19. Vnd der Engel ſchlug an mit ſeiner Hippen an die Erden/ vnd ſchneid die Reben der Erden/ vnd warff ſie in die groſſe Kålter deß zorns Gottes.

Oc Englen ſlo til Jorden met ſin Sigel/ oc ſkar Jordens Vinquiſte aff/ oc kaſte dem i Guds vredis ſtore Vinperſe.

20. Vnd die Kålter ward auſſer der Statt gekåltert/ vnd das Blut gieng von der Kålter biß an die Zåume der Pferde/ durch tauſend ſechs hundert Feldwegs.

Oc Vinperſen bleff perſet vden faare Staden oc der gick Blod aff Perſen indtil Heſtenis bedzel/ ved tuſinde ſex hundrede Agre lange.

Das XV. Capitel.

Vnd ich ſahe ein ander Zeichen im Himmel/ das war groß vnnd wunderſam: Sieben Engel/ die hatten die letzten ſiben Plagen/ denn mit denſelbigen iſt vollendet der zorn Gottes.

OC ieg ſaa it andet Tegen i Himmelen/ ſom vaar ſtort oc vnderligt/ Siu Engle/ de haffde de ſiſte ſiu Plager/ thi at met dem fick Guds vrede ende.

2. Vnnd ſahe als ein glåſern Meer mit feuer gemenget/ vnd die den Sieg behalten hatten an dem Thier vnnd ſeinem Bilde/ vnnd ſeinem Malzeichen/ vnd ſeines Namens zal/ daß ſie ſtunden an dem glåſern Meer/ vnnd hatten Gottes Harpffen.

Oc ieg ſaa/ ſom it Glarhaff beblandet met Ild/ oc dem ſom haffde behuldet Seyer mod Diuret oc det ſammis Billede/ oc det ſammis Mercke/ oc det ſammis Naffns tal/ at de ſtode hoſſ det Glarhaff/ oc haffde Guds Harper.

Kapitola XIIII.

18. Opět wyſſel giný Angel z Oltáře/ kterýž měl moc nad ohněm: a wolal hlaſem welikým na toho kterýž měl Koſýř oſtrý/ řka: Wpuſt Koſýř twůg oſtrý/ a zbeř Hrozny Winice zemſké/ neb gſau vzrali Hroznowé gegij.

Potym drugi Anioł wyſzedł z oltarzá/ ktory miał moc nád ogniem/ y záwołał wielkim głoſem ku temu ktory miał ſierp oſtry/ mowiąc: Zápuść ſierp twoy oſtry/ y zbieray groná winnice ziemie/ to doyzrzáły iágody iey.

19. Y ſpuſtil Angel Koſýř ſwůg oſtrý na Zemi/ y poſekl Winicy zemſkau/ a wmetal Hrozny do Gezera welikého hněwu Božijho:

Zápuścił tedy Anioł ſierp ſwoy oſtry ná ziemię y zbierał winnice ziemie/ y wrzucił w wielką kadź gniewu Bożego.

20. Y tlačeno geſt Gezero před Měſtem/ a wyſſla krew z Gezera až do vzd Koňſkých/ za honůw Tiſýc/ a za ſſeſt Set.

Y ieſt depthána kadź przed miáſtem: y wyſzłá krew z kadzi aż do wędzidł końſkich/ przez tyſiąc y ſzes ſet ſtáiań.

Kapitola. XV.

Widěl gſem pak y giný diw weliký na Nebi/ a diwný: Sedm Angeluow/ ani magij ſedm ran poſlednijch/ nebo těmi ſe má dokonati hněw Božij

A Zátymem widział drugi znák w niebie wielki y dziwny/ ſiedm Aniołow máiacych ſiedm plag oſtátecznych/ á to iż przez nie wypełnion ieſt gniew Bozy.

2. A widěl gſem yako Moře ſklenné s Ohněm ſmijſſené/ a ty kteřijž přemohli Sſelmu/ a obraz gegij/ y počet gména gegiho/ an ſtogij nad tjm Mořem ſklenným magijce Hauſle Božij.

Y widziałem iákoby morze ſkláne zmieſzáne z ogniem/ y thy ktorzy zwyćięſtwo otrzymáli nád beſtyą/ y nád obázem iey/ y nád piatnem iey/ y nád liczbą imieniá iey/ ſtoiące v morza ſklánego/ y máiąc Arfy Boże.

טו

3 וְהָווֹ זָמְרִין זְמִירְתָּא דְּמוּשֶׁא עַבְדֵּה דַּאלָהָא וּלְזְמִירְתָּא דְּאִמְּרָא לְמֵאמַר רַבְרְבָא וְתֶדְמוּרָא עֲבָדַיךְ מָרְיָא אֱלָהָא דְּכֹל אָחִיד צַדִּיקָתָא וְשַׁרִירָתָא אוּרְחָתָיךְ מַלְכָּא דְּעַמְמֵא׃

Iquali ancora cantauano la canzone di Moiſè ſeruo di Dio, e la canzon de l'Agnello, dicendo, Grandi e mirabili ſono le tue opere, Signore Iddio onnipotente giuſte e vere ſono le tue vie, (Re de los Gentiles.)

4 מַן הוּ דְּלָא יֶדְחַל מֶנָּךְ מָרְיָא וּדְלָא יְשַׁבַּח שְׁמָךְ מֶטּוּל דְּאַנְתְּ בַּלְחוֹד קַדִּישׁ אַנְתְּ מֶטּוּל דְּכֻל עַמְמֵא יֵאתוּן וְיֶסְגְּדוּן קְדָמָךְ מֶטּוּל דְּכֵאנוּתָיךְ אֶתְחְזִיו׃

Chi non ti temera, Signore, e non glorificara il tuo nome? percioche tu ſolo ſei ſanto: perche tutte le genti verranno, e adoraranno dinanzi a te, percioche i tuoi giudicij ſon manifeſti.

5 וּבָתַר הָנָא חֲזָא הֲוֵית וְהָא אֶתְפְּתַח הַיְכְלָא דְּמַשְׁכְּנָא דְּסָהֲדוּתָא בַּשְׁמַיָּא׃

E doppo queſte coſe io riguardai, & ecco il tempio del tabernacolo del teſtimonio fu aperto nel cielo.

6 וּנְפַקוּ שַׁבְעָא מַלְאֲכֵא דְּאִית לְהוֹן שַׁבְעָא נֶגְדֵּא מֶן הַיְכְלָא דְּעַטִיפִין הֲווֹ בּוּצָא דְּכָא וְחִוָּרָא וַאסִירִין חַצַיְהוֹן בֶּאסָר דְּדַהֲבָא׃

E i ſette Angeli che haueuano le ſette piaghe, vſciron del tempio, veſtiti di lino puro e candido, e cinti intorno al petto di cinture d'oro.

7 וְחֲדָא מֶן אַרְבַּע חַיְוָתָא יַהְבַת לְשַׁבְעָא מַלְאֲכֵא שַׁבְעָא בִּיִּלֵא דְּדַהֲבָא דְּמַלְיָן רוּגְזָא דַּאלָהָא דְּחַיָּא לְעָלַם עָלְמִין׃

Et vno de quattro animali dette a i ſette Angeli ſette guaſtare d'oro, piene de l'ira di Dio che viue in ſempiterno.

טו

3 וַיָּשִׁירוּ אֶת־שִׁיר מֹשֶׁה עֶבֶד אֱלֹהִים וְאֶת־שִׁירַת הַכֶּבֶשׂ לֵאמֹר גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים הָיוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהֹוָה אֱלֹהִים כָּל־תּוּכַל צַדִּיקִים וְנֶאֱמָנִים דְּרָכֶיךָ הַמֶּלֶךְ הַגּוֹיִם׃

Y cantan la cancion de Moyſen ſieruo de Dios, y la cancion del Cordero, diziendo Grandes y marauilloſas ſon tus obras, Sennor Dios todo poderoſo: Tus caminos ſon juſtos y verdaderos, (Rey de las Gentes.)

4 וּמִי זֶה הוּא אֲשֶׁר לֹא יִירָאֲךָ יְהֹוָה וִיכַבֵּד אֶת־שְׁמֶךָ כִּי־אַתָּה לְבַדְּךָ קָדוֹשׁ כִּי־כָל־הַגּוֹיִם יָבֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כִּי־נִגְלוּ צִדְקוֹתֶיךָ׃

Quien no te temerá, o Sennor, y engrandecerá tu Nombre? porque tu ſolo eres Sancto: Por lo qual todas las Gentes vendrán y adorarán delante de ti, porque tus juyzios ſon manifeſtados.

5 וְאַחֲרֵי כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה נִפְתַּח הֵיכַל מִשְׁכַּן עֵדוּת בַּשָּׁמָיִם׃

Y deſpues deſtas coſas miré, y heaqui el templo del Tabernaculo del teſtimonio fue abierto en el cielo.

6 וַיֵּצְאוּ שִׁבְעָה מַלְאָכִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם שִׁבְעָה נְגָעִים מֵהֵיכָל שֶׁהָיוּ מְלֻבָּשִׁים בּוּץ טָהוֹר וְהָדָר וַאֲזוּרִים עַל־מָתְנֵיהֶם בְּאֵזוֹר זָהָב׃

Y ſalieron del Templo ſiete Angeles, que tenian ſiete plagas, veſtidos de lino limpio y aluo, y cennidos alderredor de los pechos con cintas de oro.

7 וְאַחַת מֵאַרְבַּע הַחַיּוֹת נָתְנָה לְשִׁבְעָה מַלְאָכִים אֶת־שֶׁבַע מַחְתּוֹת הַזָּהָב מְלֵאוֹת בַּחֲרוֹן אַף יְהֹוָה הַחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y vno de los quatro animales dió a los ſiete Angeles ſiete taçones de oro, llenos de la yra de Dios, que biue para ſiempre jamas.

ιε'.

3. Καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν μωσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι, καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς (τῶν ἐθνῶν.)

Leſquels chantoyent le cantique de Moyſe ſeruiteur de Dieu, & le cantique de l'Agneau, diſans, Grandes & merueilleuſes ſont tes œuures, Seigneur Dieu tout-puiſſant: tes voyes ſont iuſtes & veritables, (Roy des Gentils.)

4. Τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος εἶ· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου· ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.

Seigneur, qui ne te craindra, & magnifiera ton nom? car toi ſeul es ſaincts: dont toutes nations viendront & adoreront deuant toi, veu que tes iugemens ſont tout à plein maifeſtés.

5. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ.

Et apres ces choſes ie regardai, & voici le temple du Tabernacle du teſmoignage fut ouuert au ciel.

6. Καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ ναοῦ, οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καθαρὸν, καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς.

Et les ſept Anges qui auoyent les ſept playes, ſortirent tu temple, eſtans veſtus de lin pur & blanc, & trouſſés ſur leurs poitrines auec des ceintures d'or.

7. Καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et vn des quatre animaux donna aux ſept Anges ſept phioles d'or, pleines de l'ire du Dieu viuant ès ſiecles des ſiecles.

CAP. XV.

3. Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & canticum Agni, dicentes, Magna & mirabilia ſunt opera tua Domine Deus omnipotens: iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ rex (*gentium*.)

And they ſung the ſong of Moſes the ſeruant of God/ and the ſong of the Lambe/ ſaying/ Great and maruellous are thy works/ Lord God allmightie: iuſt and true are thy wayes/ King of (Gentiles.)

4. Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniam iudicia tua manifeſta ſunt.

Who ſhall not feare thee/ O Lorde/ and glorifie thy Name? for thou onely art holy/ and all nations ſhal come and worſhippe before thee: for thy iudgements are made manifeſt.

5. Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonii in cælo.

And after that I looked/ and beholde/ the Temple of the tabernacle of teſtimonie was open in heauen.

6. Et exierunt ſeptem angeli, habentes ſeptem plagas, de templo: veſtiti lapide mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

And the ſeuen Angels came out of the temple/ which had the ſeuē plagues/ clothed in pure and bright linen/ and hauing their breaſtes girded with golden girdles.

7. Et unum de quatuor animalibus, dedit ſeptem angelis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in ſecula ſeculorū.

And one of the foure beaſtes gaue vnto the ſeuen Angels ſeuen golden vialles full of the wrath of God/ which liueth for euermore.

Das XV. Capitel.

3. Vnd ſungen das Lied Moſi/ deß Knechtes Gottes/ vnd das Lied deß Lambs/ vnd ſprachen: Groß vnnd wunderſam ſind deine werck/ HERRE allmächtiger Gott/ gerecht vnd warhafftig ſind deine wege du König der (Heyden.)

Oc ſunge Moſe/ Guds Tieneris Sang/ oc Lammens Sang/ oc ſagde/ Store oc vnderlige ere dine Gerninger/ HERRE almectige Gud/ retferdige oc ſande ere dine veye/ du (Hedningen) Konge.

4. Wer ſoll dich nicht förchten/ HERR vnd deinen Namen preiſen? Denn du biſt allein heilig/ denn alle Heyden werden kommen vnd anbeten für dir/ denn deine Vrtheil ſind offenbar worden.

Huo ſkal icke frycte dig/ HERRE/ oc priſe dit Naffn? Thi du eſt alene hellig/ Fordi at alle Hedninge ſkulle komme oc tilbede faar dig/ thi dine Dome ere bleffne obenbarede.

5. Darnach ſahe ich/ vnd ſihe/ da ward auffgethan der Tempel der Hütten deß zeugniß im Himmel.

Der effter ſaa ieg/ oc ſee/ da bleff vidniſbyrdens Tabernackels Tempel opladet i Himmelen.

6. Vnd giengen auß dem Tempel die ſieben Engel/ die die ſieben Plagen hatten/ angethan mit reinem hellen Linwad/ vnd vmbgürtet jhre Brüſte mit güldenen Gürteln.

Oc de ſiu Engle ginge aff Templet/ ſom haffde de ſiu Plager/ klædde i rene klare Linklæder/ oc deris Bryſt vaare omgiordede met gyldene Belte.

7. Vnd eines der vier Thier gab den ſieben Engeln ſieben güldene Schalen vol zorns Gottes/ der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc it aff de fire Diur gaff de ſiu Engle/ ſiu gyldene Skaale fulde met Guds vrede/ ſom leffuer fra euighed til euighed.

Kapitola XV.

3. A zpijwagijce Pijſeň Moyžijſſe ſlužebnijka Božijho/ a Pijſeň Beránkowu/ řkauce: Welicý a diwnij gſau ſkutkowé twogi Pane Bože wſſemohaucý Sprawedliwé a prawé gſau ceſty twé Králi (pohanům.)

Ktorzy też śpiewáli pieśń Moizeſzá ſługi Bożego/ y pieśń Báránkowe/ mowiąc: Wielkie y dziwne ſą ſpráwy twoie Pánie Boże wſzechmogący/ ſpráwiedliwe ſą y prawdziwe drogi twoie Krolu świętych.

4. Y kdo ſe tebe nebude báti Pane/ a kdo nebude welebiti Gména twého? neb ty ſám miloſtiwý gſy: Wſſyckni zagiſté národowe přigdau/ á budau ſe klaněti před twáříj twau/ nebo zgewnij gſau ſaudowé twogi.

Ktoż ſię ciebie bać nie będzie Pánie/ á nie vwielbi imienia twego? átowiem eś ſam święty/ Boć wſzyſcy narodowie przyjdą/ y przed tobą ſię kłániáć będą: poniewaź ſądy obiáwione ſą.

5. A potom gſem widěl/ a hle otewřijn geſt Chrám Stánku ſwědectwij na Nebi:

A potymem pátrzył/ á oto otworzon ieſt Kośćioł przybytku świádectwá ná niebie.

6. Y wyſſlo ſedm Angelůw z Chrámu/ magjce ſedm Ran/ gſauce oblečeni Rauchem lněným čiſtým a ſkwaucým/ a gſauce přepáſáni na prſech ſſňorami Zlatými.

Y wyſzło z Kośćiołá ſiedm Aniołow/ máiąc ſiedm plag/ obleczonych ſzátami ze lnu czyſtego y białego/ y przepaſánych około pierśi złotemi paſy.

7. A gedno ze čtyř Zwijřat/ dalo ſedmi Angelům ſedm Koflijkuow zahrdlitých Zlatých/ plných hněwu Boha žiwého na wěky wěkuow.

A iedno ze czworga źwierząt dáło ſiedmiam Aniołom ſiedm bániek złotych pełnych gniewu Bogá ktory żywie ná wieki wiekow.

טו

3 וְהָווּ זָמְרִין זְמִירְתָא דְמוּשֶׁא עַבְדָא דַאלָהָא וְלִזְמִירְתָא דְאִמְרָא לְמֵאמַר רַבְרְבָא וְתַדְמוּרָא עֲבָדַיךְ מָרְיָא אֱלָהָא דְכֹל אָחֵיד צַדִּיקָתָא וְשַׁרִירָתָא אוּרְחָתָךְ מַלְכָּא דְעַמְמֵא׃

Iquali ancora cantauano la canzone di Moiſè ſeruo di Dio, e la canzon de l'Agnello, dicendo, Grandi e mirabili ſono le tue opere, Signore Iddio onnipotente giuſte e vere ſono le tue vie, (Re de los Gentiles.)

4 מַן הוּ דְלָא יְדַחַל מֶנָּךְ מָרְיָא וְדָלָא יְשַׁבַּח שְׁמָךְ מֶטוּל דְאַנְתְּ בַּלְחוּד קַדִּישׁ אַנְתְּ מֶטוּל דְכֹל עַמְמֵא יֵאתוּן וְיֶסְגְּדוּן קֳדָמַיךְ מֶטוּל דְכֵאנוּתָךְ אֶתְחְזִיו׃

Chi non ti temera, Signore, e non glorificara il tuo nome? percioche tu ſolo ſei ſanto: perche tutte le genti verranno, e adoraranno dinanzi a te, percioche i tuoi giudicij ſon manifeſti.

5 וּבָתַר הָנָא חֲזָא הֲוִית וְהָא אֶתְפְּתַח הַיכְּלָא דְמַשְׁכְּנָא דְסָהֲדוּתָא בִּשְׁמַיָּא׃

E doppo queſte coſe io riguardai, & ecco il tempio del tabernacolo del teſtimonio fu aperto nel cielo.

6 וּנְפַקוּ שַׁבְעָא מַלְאֲכֵא דְאִית לְהוֹן שַׁבְעָא נֶגְדֵא מֶן הַיכְּלָא דְעַטִּיפִין הֲוַו בּוּצָא דְכָא וְחַוָּרָא וְאַסִּירִין חַצַיְהוֹן בְּאֶסָר דְדַהֲבָא׃

E i ſette Angeli che haueuano le ſette piaghe, vſciron del tempio, veſtiti di lino puro e candido, e cinti intorno al petto di cinture d'oro.

7 וַחֲדָא מֶן אַרְבַּע חַיְוָתָא יְהַבַת לְשַׁבְעָא מַלְאֲכֵא שַׁבְעָא פִּיָּלָא דְדַהֲבָא דַמלֵין רוּגְזָא דַאלָהָא דְחַיָּא לְעָלַם עָלְמִין׃

Et vno de quattro animali dette a i ſette Angeli ſette guaſtare d'oro. piene de l'ira di Dio che viue in ſempiterno.

טו

3 וַיָּשִׁירוּ אֶת־שִׁיר מֹשֶׁה עֶבֶד אֱלֹהִים וְאֶת־שִׁירַת הַכֶּבֶשׂ לֵאמֹר גְּדוֹלִים וְנוֹרָאִים הָיוּ מַעֲשֶׂיךָ יְהֹוָה אֱלֹהִים כׇּל־תּוּכַל צַדִּיקִים וְנֶאֱמָנִים דְּרָכֶיךָ הַמֶּלֶךְ הַגּוֹיִם׃

Y cantan la cancion de Moyſen ſieruo de Dios, y la cancion del Cordero, diziendo Grandes y marauillosas ſon tus obras, Seanor Dios todo poderoſo: Tus caminos ſon juſtos y verdaderos, (Rey de las Gentes.)

4 וּמִי זֶה הוּא אֲשֶׁר לֹא יִירָאֲךָ יְהֹוָה וִיכַבֵּד אֶת־שְׁמֶךָ כִּי־אַתָּה לְבַדְּךָ קָדוֹשׁ כִּי־כׇל־הַגּוֹיִם יָבוֹאוּ וְיִשְׁתַּחֲווּ לְפָנֶיךָ כִּי־נִגְלוּ צִדְקוֹתֶיךָ׃

Quien no te temerâ, o Sennor, y engrandecerà tu Nombre? porque tu ſolo eres Sancto: Por lo qual todas las Gentes vendrán y adorarán delante de ti, porque tus juyzios ſon manifeſtados.

5 וְאַחֲרֵי כֵן רָאִיתִי וְהִנֵּה נִפְתַּח הֵיכַל מִשְׁכַּן עֵדוּת בַּשָּׁמָיִם׃

Y deſpues deſtas coſas miré, y heaqui el templo del Tabernaculo del teſtimonio fue abierto en el cielo.

6 וַיֵּצְאוּ שִׁבְעָה מַלְאָכִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם שִׁבְעָה נְגָעִים מֵהֵיכָל שֶׁהָיוּ מְלֻבָּשִׁים בּוּץ טָהוֹר וְהָדָר וַאֲזוּרִים עַל־מָתְנֵיהֶם בְּאֵזוֹר זָהָב׃

Y ſalieron del Templo ſiete Angeles, que tenian ſiete plagas, veſtidos de lino limpio y aluo, y cennidos alderredor de los pechos con cintas de oro.

7 וְאַחַת מֵאַרְבַּע הַחַיּוֹת נָתְנָה לְשִׁבְעָה מַלְאָכִים אֶת־שֶׁבַע מַחְתּוֹת הַזָּהָב מְלֵאוֹת בַּחֲרוֹן אַף יְהֹוָה הַחַי לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y vno de los quatro animales dió a los ſiete Angeles ſiete taçones de oro, llenos de la yra de Dios, que biue para ſiempre jamas.

ιε'.

3. Καὶ ᾄδουσι τὴν ᾠδὴν μωσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι, καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί σου, ὁ βασιλεὺς (τῶν ἐθνῶν.)

Leſquels chantoyent le cantique de Moyſe ſeruiteur de Dieu, & le cantique de l'Agneau, diſans, Grandes & merueilleuſes ſont tes œuures, Seigneur Dieu tout-puiſſant: tes voyes ſont iuſtes & veritables, (Roy des Gentils.)

4. Τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, κύριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ὅσιος εἶ· ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου· ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν.

Seigneur, qui ne te craindra, & magnifiera ton nom? car toi ſeul es ſaincts: dont toutes nations viendront & adoreront deuant toi, veu que tes iugemens ſont tout à plein maifeſtés.

5. Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ οὐρανῷ.

Et apres ces choſes ie regardai, & voici le temple du Tabernacle du teſmoignage fut ouuert au ciel.

6. Καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ ναοῦ, οἳ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καὶ καθαρὸν, καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη ζώνας χρυσᾶς.

Et les ſept Anges qui auoyent les ſept playes, ſortirent tu temple, eſtans veſtus de lin pur & blanc, & trouſſés ſur leurs poitrines auec des ceintures d'or.

7. Καὶ ἓν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et vn des quatre animaux donna aux ſept Anges ſept phioles d'or, pleines de l'ire du Dieu viuant ès ſiecles des ſiecles.

CAP. XV.

3. Et cantantes canticum Moyſi ſervi Dei, & canticum Agni, dicentes, Magna & mirabilia ſunt opera tua Domine Deus omnipotens: iuſtæ & veræ ſunt viæ tuæ rex (gentium.)

And they ſung the ſong of Moſes the ſeruant of God/ and the ſong of the Lambe/ ſaying/ Great and maruelous are thy works/ Lord God allmightie: iuſt and true are thy wayes/ King of (Gentiles.)

4. Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum? quia ſolus pius es: quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conſpectu tuo, quoniam iudicia tua manifeſta ſunt.

Who ſhall not feare thee/ O Lorde/ and glorifie thy Name? for thou onely art holy/ and all nations ſhal come and worſhippe before thee: for thy iudgements are made manifeſt.

5. Et poſt hæc vidi, & ecce apertum eſt templum tabernaculi teſtimonii in cælo.

And after that I looked/ and beholde/ the Temple of the tabernacle of teſtimonie was open in heauen.

6. Et exierunt ſeptem angeli, habentes ſeptem plagas, de templo: veſtiti lapide mundo & candido, & præcincti circa pectora zonis aureis.

And the ſeuen Angels came out of the temple/ which had the ſeuē plagues/ clothed in pure and bright linen/ and hauing their breaſtes girded with golden girdles.

7. Et unum de quatuor animalibus, dedit ſeptem angelis ſeptem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in ſecula ſeculorū.

And one of the foure beaſtes gaue vnto the ſeuen Angels ſeuen golden vialles full of the wrath of God/ which liueth for euermore.

Das XV. Capitel.

3. Vnd ſungen das Lied Moſi/ deß Knechtes Gottes/ vnd das Lied deß Lambs/ vnd ſprachen: Groß vnnd wunderſam ſind deine werck/ HERRE allmächtiger Gott/ gerecht vnd warhafftig ſind deine wege du König der (Heyden.)

Oc ſunge Moſe/ Guds Tieneris Sang/ oc Lammens Sang/ oc ſagde/ Store oc vnderlige ere dine Gerninger/ HERRE almectige Gud/ retferdige oc ſande ere dine veye/ du (Hedningen) Konge.

4. Wer ſoll dich nicht förchten/ HERR vnd deinen Namen preiſen? Denn du biſt allein heilig/ denn alle Heyden werden kommen vnd anbeten für dir/ denn deine Vrtheil ſind offenbar worden.

Huo ſkal icke frycte dig/ HERRE/ oc priſe dit Naffn? Thi du eſt alene hellig/ Fordi at alle Hedninge ſkulle komme oc tilbede faar dig/ thi dine Dome ere bleffne obenbarede.

5. Darnach ſahe ich/ vnd ſihe/ da ward auffgethan der Tempel der Hütten deß zeugniß im Himmel.

Der effter ſaa ieg/ oc ſee/ da bleff vidniſbyrdens Tabernackels Tempel opladet i Himmelen.

6. Vnd giengen auß dem Tempel die ſieben Engel/ die die ſieben Plagen hatten/ angethan mit reinem hellen Linwad/ vnd vmbgürtet jhre Brüſte mit güldenen Gürteln.

Oc de ſiu Engle ginge aff Templet/ ſom haffde de ſiu Plager/ klædde i rene klare Linklæder/ oc deris Bryſt vaare omgiordede met gyldene Belte.

7. Vnd eines der vier Thier gab den ſieben Engeln ſieben güldene Schalen vol zorns Gottes/ der da lebet von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc it aff de fire Diur gaff de ſiu Engle/ ſiu gyldene Skaale fulde met Guds vrede/ ſom leffuer fra euighed til euighed.

Kapitola XV.

3. A zpijwagijce Pijſeň Moyžijſſe ſlužebnijka Božijho/ a Pijſeň Beránkowu/ řkauce: Welicý a diwnij gſau ſkutkowé twogi Pane Bože wſſemohaucý Sprawedliwé a prawé gſau ceſty twé Králi (pohanům.)

Ktorzy też śpiewáli pieśń Moiżeſzá ſługi Bożego/ y pieśń Báránkowe/ mowiąc: Wielkie y dziwne ſą ſpráwy twoie Pánie Boże wſzechmogący/ ſpráwiedliwe ſą y prawdziwe drogi twoie Krolu świętych.

4. Y kdo ſe tebe nebude báti Pane/ a kdo nebude welebiti Gména twého? neb ty ſám miloſtiwý gſy: Wſſyckni zagiſté národowé přigdau/ a budau ſe klaněti před twářij twau/ nebo zgewnij gſau ſaudowé twogi.

Ktoż ſię ciebie bać nie będzie Pánie/ á nie vwielbi imienia twego? ábowiemeś ſam święty/ Boć wſzyſcy narodowie przyjdą/ y przed tobą ſię kłániáć będą: poniewáż ſądy obiáwione ſą.

5. A potom gſem widěl/ a hle otewřijn geſt Chrám Stánku ſwědectwij na Nebi:

A potymem pátrzył/ á oto otworzon ieſt Kościoł przybytku świádectwá ná niebie.

6. Y wyſſlo ſedm Angelůw z Chrámu/ magjce ſedm Ran/ gſauce oblečeni Rauchem lněným čiſtým a ſtkwaucým/ a gſauce přepáſáni na prſech ſſňorami Zlatými.

Y wyſzło z kościołá ſiedm Aniołow/ máiąc ſiedm plag/ obleczonych ſzátámi ze lnu czyſtego y białego/ y przepáſánych około pierſi złotemi páſy.

7. A gedno ze čtyř Zwijřat/ dalo ſedmi Angelům ſedm Koflijkuow zahrdlitých Zlatých/ plných hněwu Boha žiwého ná wěky wěkuow.

A iedno ze czworga zwierząt dáło ſiedmiam Aniołom ſiedm báńiek złotych pełnych gniewu Bogá ktory żywie ná wieki wiekow.

טו

8 וְאֶשְׁתַּמְלִא הַיְכְלָא בְּתְנָנָא מֶן תּוּשְׁבֻּחְתָּה דַּאלָהָא וּמֶן חַיְלֵה וְאֶנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח דְּנֵעוּל בְּהַיְכְלָא עְדַמָא דְּנֶשְׁתַּלְמוּן שַׁבְעָא נֶגְדֵא דְּשַׁבְעָא מַלְאָכֵא׃

E il tempio ſi riempie di fumo che procedeua da la maeſtà di Dio, e da la ſua potentia: e niuno poteua entrar nel tempio, infin à tanto che fuſſen compiute le ſette piaghe de ſette Angeli.

יו

1 וְשֶׁמְעֵת קָלָא רָמָא מֶן הַיְכְלָא דְּאָמַר לְשַׁבְעָא מַלְאָכֵא זֶלוּ אַשְׁדוּ לְפִיָלֵא דְּרוּגְזָא דַּאלָהָא עַל אַרְעָא׃

Poi vdij vna gran voce nel tempio, che diceua à i ſette Angeli, Andate, e verſate le fiale de l'ira di Dio ne la terra.

2 וְאֶזַל קַדְמָיְהוֹן וְאַשְׁדִי לְפִיָלְתֵהּ עַל אַרְעָא וַהֲוָא שׁוּחְנָא בִּישָׁא עַל בְּנַי נָשָׁא דְּאִית לְהוֹן גְּלִיפָא דְּחַיוּתָא וְעַלַּיְהוֹן דְּסָגְדִין לְדְמוּתָהּ׃

E il primo Angelo andò, e versò la ſua fiala ne la terra: e feceſi vna piaga mala e nociua ſopra gli huomini che haueuano il carattere de la beſtia, e ſopra quelli che adorauano la ſua imagine.

3 וּמַלְאָכָא אַחְרִינָא אַשְׁדִי לְפִיָלְתֵהּ עַל יַמָּא וַהֲוָא דְמָא אֵיךְ דְּמִיתָא וְכָל נֶפֶשׁ חַיָּא מִיתַת בְּיַמָּא׃

E il ſecondo Angelo versò la ſua fiala nel mare, e feceſi ſangue come d'vn morto, e mori nel mare ogni anima viuente.

4 וּמַלְאָכָא תְּלִיתָיָא אַשְׁדִי לְפִיָלְתֵהּ עַל נַהְרָא וְעַל מַעְיָנֵא דְּמַיָּא וַהֲוָא דְמָא׃

E il terzo Angelo versò la ſua fiala ne i fiumi e ne i fonti de l'acque, e feceſi ſangue.

5 וְשֶׁמְעֵת לְמַלְאָכָא דְּמַיָּא דְּאָמַר כֵּאנָא אַנְתְּ מָרְיָא דְּהָוֵא אַנְתְּ וַהֲוֵית וְתֶהְוֵא קַדִּישָׁא מֶטוּל דְּדַנְתְּ הָלֵין׃

Allora vdij l'Angelo de l'acque che diceua, Signore, tu ſei giuſto, che ſei, e che eri, e ſei ſanto, percioche hai giudicate queſte coſe.

טז

8 וַיִּמָּלֵא הַהֵיכָל בְּעָשָׁן מִכְּבוֹד אֱלֹהִים וּמִקֹּדֶשׁ וְאִישׁ לֹא יָכֹל לָבוֹא אֶל־הַהֵיכָל עַד־כְּלוֹת שִׁבְעַת נִגְעֵי שִׁבְעַת הַמַּלְאָכִים׃

Y fue el templo lleno de humo por la Mageſtad de Dios, y por ſu potencia: y ninguno podia entrar en el templo, haſta que fueſſen conſumadas las ſiete plagas de los ſiete angeles.

יו

1 וָאֶשְׁמַע אֶת־קוֹל גָּדוֹל מֵהֵיכָל לֵאמֹר לְשִׁבְעָה מַלְאָכִים לְכוּ וְשִׁפְכוּ ׀ אֶת־מַחְתּוֹת אַף יְהוָה עַל־הָאָרֶץ׃

Y oy vna grande boz del templo, que dezia à los ſiete angeles: Yd derramad los ſiete taçones de la yra de Dios en la tierra.

2 וַיֵּלֶךְ הָרִאשׁוֹן וַיִּשְׁפֹּךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־שְׁחִין רָע מְאֹד בָּאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת־צָרֶבֶת הַבְּהֵמָה וַאֲשֶׁר סָגְדוּ לְצַלְמָהּ׃

Y el primer Angel fue, y derramó ſu taçon en la tierra: y fue hecha vna plaga mala y dannoſa ſobre los hombres que tenian la ſennal de la beſtia, y ſobre los que adorauan ſu ymagen.

3 וּמַלְאָךְ הַשֵּׁנִי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ בַּיָּם וַיְהִי־לְדָם כִּדְמֵי מֵת וְכָל נֶפֶשׁ חַיָּה מֵתָה בַּיָּם׃

Y el ſegundo Angel derramó ſu taçon en la mar, y fue buelta en ſangre, como de vn muerto, y toda anima biuiente fue muerta en la mar.

4 וּמַלְאָךְ הַשְּׁלִישִׁי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ אֶל־הַנְּהָרִים וְאֶל־בְּאֵרוֹת מַיִם וַיְהִי־דָם׃

Y el tercer Angel derramò ſu taçon ſobre los rios, y ſobre las fuentes de las aguas, y fueron bueltas en ſangre.

5 וָאֶשְׁמַע אֶת־מַלְאַךְ הַמַּיִם לֵאמֹר צַדִּיק אַתָּה יְהוָה אֲשֶׁר הָיָה וַאֲשֶׁר הֹוֶה וַאֲשֶׁר יִהְיֶה כִּי־שָׁפַטְתָּ אֶת־הָאֵלֶּה׃

Y oy àl Angel de las aguas, que dezia: Sennor tu eres juſto, que eres, y que eras, y ſancto, porque has juzgado eſtas coſas.

ιε'.

8. Καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

Et le temple fut templi de la fumee procedante de la maieſté de Dieu & de la puiſſance: & nul ne pouuoit entrer au temple iuſqu'à tant que les ſept playes des ſept Anges fuſſent accomplies.

ΚΕΦΑΛ. ιϛ'.

Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, καὶ ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν.

Adonc i'ouï du temple vne grande voix diſant aux ſept Anges, Allez & verſez ſur la terre les phioles de l'ire de Dieu.

2. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος, καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένετο ἕλκος κακὸν, καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ.

Ainſi donc le premier Ange s'en alla, & verſa ſa phiole ſur la terre: & fut faite vne playe mauuaiſe & dangereuſe ſur les hommes qui auoyent la marque de la beſte, & ſur ceux qui adoroyent l'image d'icelle.

3. Καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ, καὶ πᾶσα ψυχὴ ζῶσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ.

Et le ſecond Ange verſa ſa phiole en la mer, laquelle deuint ſang comme d'vne charongne & toute ame viuante mourut en la mer.

4. Καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς ποταμοὺς, καὶ εἰς τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα.

Et le troiſieme Ange verſa ſa phiole ſur les fleuues, & ſur les fontaines des eaux, & elles deuindrent ſang.

5. Καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος, κύριε, εἶ, ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας.

Et i'ouï l'Ange des eaux, diſant, Seigneur tu es iuſte, Qui es, & qui eſtois, & qui ſeras: pource que tu as fait vn tel iugement.

CAP. XV.

8. Et impletum eſt templum fumo à maieſtate Dei, & de virtute eius: & nemo poterat introire in templum donec conſummarentur ſeptē plagæ ſeptem angelorum.

And the Tēple was full of the ſmoke of the glorie of God / and of his power / and no man was able to enter into the Temple/ till the ſeuen plagues of the ſeuen Angels were fulfilled.

CAP. XVI.

ET audivi vocē magnam de templo, dicentem ſeptem angelis: Ite, & effundite ſeptem phialas iræ Dei in terram.

And I heard a great voyce out of the Temple/ ſaying to the ſeuen Angels/ Goe your wayes/ and powre out the ſeuen vialles of the wrath of God vpon the earth.

2. Et abiit primus, & effudit phialam ſuam in terram, & factum eſt vulnus ſævum & peſſimum in homines qui habebant characterem beſtiæ: & in eos qui adoraverunt imaginem eius.

And the firſt went/ and powred out his viall vpon the earth: and there fell a noyſome / and a grieuous ſore vpon the mē/ which had the marke of the beaſt & vpon them which worſhipped his image.

3. Et ſecundus angelus effudit phialam ſuam in mare, & factus eſt ſanguis tanquam mortui: & omnis anima vivens, mortua eſt in mari.

And the ſeconde Angell powred out his viall vpon the ſea/ and it became as the blood of a dead man / and euery liuing thing died in the ſea.

4. Et tertius effudit phialam ſuam ſuper flumina & ſuper fontes aquarum, & factus eſt ſanguis.

And the third Angell powred out his viall vpon the riuers and fountaines of waters / and they became blood.

5. Et audivi angelum aquarum dicentem, Iuſtus es Domine, qui es, & qui eras, ſanctus, quia hæc iudicaſti.

And I heard the Angell of the waters ſay/ Lorde/ thou art iuſt / Which art/ and Which waſt and Holie/ becauſe thou haſt iudged theſe things.

Das XV. Capitel.

8. Vnd der Tempel ward voll rauchs für der Herrligkeit Gottes vnnd für ſeiner krafft/ vnd niemand kundt in den Tempel gehen/ biß daß die ſieben Plagen der ſieben Engel vollendet worden.

Oc Templet bleff fult aff røg faar Guds herlighed oc faar hans krafft/ oc der kunde ingen gaa i Templet/ før end de ſiu Englis ſiu Plager finge ende.

Das XVI. Capitel.

Vnd ich hört eine groſſe ſtimme auß dem Tempel/ die ſprach zu den ſieben Engeln: Gehet hin/ vnd gieſſet auß die Schalen deß zorns Gottes auff die Erden.

OC ieg hørde en ſtor røſt aff Templet/ hun ſagde til de ſiu Engle, Gaar bort/ oc vdſtyrter aff Guds vredis Skaale paa Jorden.

2. Vnd der erſte gieng hin/ vnd goß ſeine Schale auß auff die Erde/ vnd es ward ein böſe vnd arge Drůſe an den Menſchen/ die das Malzeichen deß Thiers hatten/ vnd die ſein Bilde anbeteten.

Oc den førſte gick bort/ oc vdſtyrte ſin Skaal paa Jorden/ oc der bleff en ond oc forderffuelig Bulde paa de Menniſke/ ſom haffde Diurſens Mercke/ oc paa dem ſom tilbade det ſammis Billede.

3. Vnd der ander Engel goß auß ſeine Schale ins Meer/ vnd es ward Blut als eines Todten/ vnd alle lebendige Seele ſtarb in dem Meer.

Oc den anden Engle vdſtyrte ſin Skaal i Haffuet/ oc det bleff Blod/ ſom aff en Død/ oc alle leffuende Siele døde i Haffuet.

4. Vnd der dritte Engel goß auß ſeine Schale in die Waſſerſtröme/ vnd in die Waſſerbrunnen/ vnd es ward Blut.

Oc den tredie Engel vdſtyrte ſin Skaal i Vandſtrømene/ oc i Vandkilderne, oc det bleff Blod.

5. Vnnd ich höret den Engel (der Waſſer) ſagen: HERR/ du biſt gerecht/ der da iſt/ vnd der da war/ vnd heilig/ daß du ſolches geurtheilet haſt.

Oc ieg hørde Engelen (de Vandet) ſige/ HERRE/ du eſt retferdig/ ſom eſt, oc haffuer veret/ oc hellig/ at du dømde dette.

Kapitola XVI.

8 Y naplněn geſt Chrám Božij dymem od welebnoſti Božij a od mocy geho/ a žádný nemohl wgijti do Chrámu/ dokudž ſe neſkonalo těch ſedm Ran ſedmi Angelůw.

Y nápełnion ieſt kośćioł dymu ktory wyſzedł od maieſtatu Boże°/ y od mocy iego/ á nie mogł nikt wniidź do kośćiołá/ áżby ſie wypełniły ſiedm plag ſiedmi Aniołow.

Kapitola XVI.

Y Slyſſel gſem hlas weliký z Chrámu/ an prawij ſedmi Angeluom: Gdětež/ a wylegte ſedm Koflijkůw hněwu Božijho na Zemi.

Y Słyſzał głos wielki z kośćiołá/ mowiąc ſiedmi Aniołom/ Idźćie/ wylejćie ſiedm bániek gniewu Bożego ná ziemie.

2. Y ſſel prwnij Angel/ a wylil Koflijk ſwuog na Zemi/ y včiněna geſt rána vkrutná a nayhorſſý na wſſech lidech/ kteřijž měli znamenij Sſelmy/ y na těch kteřijž ſe klaněli Sſelmě a obrazu gegimu.

Wyſzedł tedy pierwſzy/ y wylał bánkę ſwoię ná ziemię/ y zſtáłá ſie wielka y ſzkodliwa rana w ludziech kthorzy mieli piątno beſtyey y w tych ktorzy ſie kłániáli obrázowi iey.

3. A druhý Angel wylil Koflijk ſwůg na Moře: Y včiněna geſt Krew yako vmrlého/ a každá duſſe žiwá vmřela w Moři.

Zátym wtory Anioł wylał bánkę ſwoię ná morze/ y zſtáło ſie ták by krew trupia/ y káżde zwierzę ktore było żywe w morzu zdechło.

4. A třetij Angel wylil Koflijk ſwůg na Řeky/ a na Studnice wod/ y obráceny gſu w krew.

Potym trzeci Anioł wylał bánkę ſwoię ná rzeki y ná źrzodłá wod/ y zſtáły ſie krwią.

5. Y ſlyſſel gſem Angela wod/ an prawij: Sprawedliwý gſy Pane/ kterýž gſy Paně/ kterýž gſy/ a kterýž gſy byl/ a ſwatý/ kterýž gſy toto vſaudil:

Y ſłyſzałem Aniołá wod kthory mowił: Sprawiedliwyś Pánie ktoryś ieſt/ y ktoryś był/ y świety przeto iżeś ty rzeczy oſądził.

יו

6 מֶטוּל דְּאַשְׁדִיו דְּמָא דְקַדִּישֵׁא וּנְבִיֵא וְיַהֲבְתְּ לְהוֹן דְּמָא לְמֶשְׁתָּא וָלֵא גֵיר לְהוֹן ׃

Percioche eſſi hanno ſparſo il ſangue de' Santi e de Profeti, tu hai dato ancor loro à beuer ſangue: imperò che ne ſon degni.

7 וְשֶׁמְעֵת אַחֲרִין מֶן מֶדְבְּחָא לְמֵאמַר אִין מָרְיָא אֱלָהָא כֹּל אָחִיד שַׁרִירָא וְכָאֵנָא אִנּוּן דִּינָךְ ׃

Poi n'Vdij Vnaltro dal Santuario, che diceua, Certo, Signore Iddio onnipotente, i tuoi giudiitij ſon Verti e giuſti.

8 וּמַלְאַכָא רְבִיעָיָא אַשְׁדִּי לְפִיָלֵה בְּשִׁמְשָׁא וְאֶתְיְהֵב לֵה לְמֵחַם לַבְנַי נָשָׁא בְּנוּרָא ׃

E il quarto Angelo Verſò la ſua fiala nel ſole, e fugli dato di affligger gli huomini con fuoco.

9 וְאֶתְחַמּוּ בְּנַי נָשָׁא בְּיֻקְדָנָא רַבְּתָא וּמְגַדְּפִין הֲווּ עַל שְׁמֵה דַּאלָהָא דְּאִית לֵה שׁוּלְטָנָא עַל נֶגְדֵא הָאִנּוּן וְלָא תָבוּ דְּנֶתְּלוּן לֵה תֻּשְׁבֻּחְתָּא ׃

E coſi gli huomini furono ſcaldati d'Vn gran caldo e baſtemmiorono il nome di Dio che ha poteſta ſopra queſte piaghe, e non s'ammendorono per dargli gloria.

10 וּמַלְאַכָא חַמִּישָׁיָא אַשְׁדִּי לְפִיָלֵה עַל־כּוּרְסְיָא דְּחַיּוּתָא וַהֲוָא מַלְכוּתָה חֲשֻׁכַת וְגַדְּדוּ לֶשָּׁנַיְהוֹן מֶן חַבָלֵא ׃

Poi il quinto Angelo Verſò la ſua fiala ſopra la ſedia de la beſtia, e il ſuo regno ſi fece tenebroſo.

11 וּמְגַדְּפִין הֲווּ עַל אֱלָהָא דִשְׁמַיָּא מֶן חַבָלַיְהוֹן וּמֶן שׁוּחְנַיְהוֹן וְלָא תָבוּ מֶן עַבָדַיְהוֹן ׃

E per il dolore ſi maſticorono le lor lingue, e baſtemmiorono l'Iddio del cielo, per cagione de' lor dolori, e per le piaghe loro: e non s'ammendorono de le loro opere.

יו

6 כִּי־אֶת־דַּם הַקְּדוֹשִׁים וְהַנְּבִיאִים שָׁפְכוּ וְנָתַתָּ לָהֶם דָּם לִשְׁתּוֹת כִּי־שָׁוֶה לָהֶם ׃

Porque ellos derramaron la ſangre de los Sanctos y de los Prophetas, tu les has tambien dado à beuer ſangre: porque ſon dignos.

7 וָאֶשְׁמַע אֶת־אַחֵר מִמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר אָמְנָם אֲדֹנָי אֱלֹהִים כָּל־הַיּוֹכַל מִשְׁפָּטֶיךָ צְדָקָה וֶאֱמֶת הֵמָּה ׃

Y oy à otro del Sanctuario que dezia: Ciertamente Sennor Dios todo poderoſo, tus juyzios ſon verdaderos y juſtos.

8 וּמַלְאַךְ הָרְבִיעִי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ בַּשֶּׁמֶשׁ וַתִּנָּתֵן לוֹ לִשְׂרוֹף אֶת בְּנֵי אָדָם בָּאֵשׁ ׃

Y el quarto Angel derramó ſu taçon contra el ſol, y fuele dado que afligieſſe los hombres con calor por fuego.

9 וַיִּשָּׂרְפוּ בְנֵי־אָדָם בִּשְׂרֵפָה גְּדוֹלָה וַיְקַלְלוּ אֶת־שֵׁם־אֱלֹהִים אֲשֶׁר הָיָה לוֹ שִׁלְטוֹן עַל־נְגָעִים הָאֵלֶּה וְלֹא שָׁבוּ מֵרָעָתָם לָתֵת לוֹ כָּבוֹד ׃

Y los hombres ſe ynflamaron con el grande calor y blaſphemaron el nombre de Dios, que tiene poteſtad ſobre eſtas plagas, y no ſe enmendaron para darle gloria.

10 וּמַלְאַךְ הַחֲמִישִׁי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ עַל־כִּסֵּא הַבְּהֵמָה וַתְּהִי מַלְכוּתָהּ נֶחְשָׁכָה וַיֹּאכְלוּ אֶת־לְשׁוֹנוֹתָם מֵחֹלִי ׃

Y el quinto Angel derramó ſu taçon ſobre la ſilla de la beſtia: y ſu reyno fue hecho tenebroſo, y comieronſe ſus lenguas de dolor.

11 וַיְקַלְלוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם בִּהְיוֹתָם כְּאֵבִים בְּמַחֲלֹתָם וְלֹא שָׁבוּ מִמַּעֲשֵׂיהֶם ׃

Y blaſphemaron del Dios del cielo por ſus dolores, y por ſus plagas: y no ſe enmendaron de ſus obras.

ιϛ'.

6. Ὅτι αἷμα ἁγίων, καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν. ἄξιοι γάρ εἰσι.

Pourtant qu'il ont reſpandu le ſang des ſaincts & des Prophetes, tu leur as auſſi baillé du ſang a boite: car ils en ſont dignes.

7. Καὶ ἤκουσα ἄλλου ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, λέγοντος, ναὶ, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ, καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου.

Et i'en ouï vn autre du Sanctuare, diſant, Pour certain, Seigneur Dieu tout puiſſant, tes iugemens ſont veritables & iuſtes.

8. Καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί.

Puis le quatrieme Ange verſa ſa phiole ſur le ſoleil, & lui fut donné de bruſſer les hommes par feu.

9. Καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν.

Et les hommes furent bruſſés par grandes chaleurs, & blaſphemerent le nom de Dieu qui a puiſſance ſur ces playes: & ne ſe repentirent point pour lui donner gloire.

10. Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου. καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασσῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου.

Apres cela le cinquieme Ange verſa ſa phiole ſur le ſiege de la beſte, & ſon regne devint tenebreux, & de douleur ils maſchoyent leurs langues.

11. Καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Et à cauſe de leurs peines & de leurs playes ils blaſphemerent le Dieu du ciel: & ne ſe repentirent point de leurs actes.

CAP. XVI.

6. Quia ſanguinem ſanctorum & Prophetarum effuderunt, & ſanguinem eis dediſti bibere, digni enim ſunt.

For they ſhed the blood of the Saintes & Prophets/and therefore haſt thou giuen them blood to drinke: for they are worthy.

7. Et audivi alterum dicentem, Etiam Domine Deus omnipotens vera & iuſta iudicia tua.

And I heard another out of the Sanctuarie ſay/ Euen ſo/ Lorde God allmightie/ true and righteous are thy iudgements.

8. Et quartus angelus effudit phialam ſuam in ſolē, & datum eſt illi æſtu affligere homines & igni.

And the fourth Angell powred out his viall on the ſunne/and it was giuen vnto him to torment men with heate of fire.

9. Et æſtuaverunt homines æſtu magno, & blaſphemaverunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam.

And men boyled in great heat/ and blaſphemed yͤ name of God/which hath power ouer theſe plagues/ and they repented not/to giue him glorie.

10. Et quintus angelus effudit phialam ſuam ſuper ſedem beſtiæ: & factum eſt regnum eius tenebroſum, & manducaverūt linguas ſuas præ dolore.

And the fiſt Angell powred out his viall vpon the throne of the beaſt/ and his kingdome wared darke/ and they gnewe their tongues for ſorowe.

11. Et blaſphemaverunt Deum cæli præ doloribus & vulneribus ſuis, & non egerunt pœnitentiam ex operibus ſuis

And blaſphemed the God of heauen for their paines/and for their ſores/and repented not of their workes.

Das XVI. Capitel.

6. Denn ſie haben das Blut der Heiligen vnnd der Propheten vergoſſen/vnd Blut haſt du jnen zu trincken gegeben/denn ſie ſinds werth.

Fordi a de haffue vdſtyrt de Helligis oc Propheternis Blod / oc du haffuer giffuit dem Blod a dricke/ thi de ere det verde.

7. Vnd ich hört einen andern Engel auß dem Altar ſagen: Ja/HERR allmächtiger GOtt/ deine Gerichte ſind warhafftig vnd gerecht.

Oc ieg hørde en anden Engel aff Alteret ſige/Ja/ HERRE almectige Gud/ dine Domme ere ſande oc retferdige.

8. Vnd der vierdte Engel goß auß ſeine Schale in die Sonne/vnd ward jhm gegeben/ den Menſchen heiß zu machen mit Fewer.

Oc den fierde Engel vdſtyrte ſin Skaal i Solen/ oc hende bleff giffuit/at gøre Menniſken hede met Ild.

9. Vnd den Menſchen ward heiß für groſſer hitze/vnd läſterten den Namen Gottes/der macht hat über diſe Plagen/ vnd thaten nicht buſſe/ jhm die ehre zu geben.

Oc Menniſken brende aff ſtor hede/oc beſpaattede Guds Naffn/ſom haffuer mact offuer diſſe Plager/ oc de giorde icke penitentze/ til at giffue hannem ære.

10. Vnd der fünffte Engel goß auß ſeine Schale/auff den ſtul deß Thiers/ vnd ſein Reich ward verfinſtert/ vnd ſie zubiſſen jre zungen für ſchmertzen.

Oc den femte Engel vdſtyrte ſin Skaal/paa Diurſens ſtol/ Oc det ſammis Rige bleff formørcket/ oc de bede deris tunger aff pine.

11. Vnd läſterten Gott im Himmel für jren ſchmertzen/ vnd für jrem drüſen/ vnnd theten nicht buſſe für jhre werck.

Oc de beſpaattede Gud i Himmelen for deris pine/ oc for deris bulde/ oc giorde icke penitentze for deris gerninger.

Kapitola XVI.

6. Neboť gſau krew Swatých a Prorokůw wylewali/ dal gſy gim aby pili Krew/ nebť gſu toho hodni.

Iż krew świetych y prorokow wylali/ y nápoiłeś ie krwią/ boć godni ſą.

7. Y ſlyſſal gſem giného Angela (od Oltáře) an prawij: Y owſſem Pane Bože wſſemohaucý/ prawij a ſprawedliwij gſau Saudowé twogi.

Y ſłyſzałem drugiego z przybytku świetego ktory mowił/ Y owſzem Pánie Boże wſzechmogacy/ Prawdziwey ſpráwiedliwe ſą ſądy twoie.

8. A čtwrtý Angel wylil Koflijk ſwuog na Slunce/ y dáno geſt gemu aby trápilo lidi horkem a ohněm:

Potym czwarty Anioł wylał báńkę ſwoię ná ſłońce/ y dano mu teſth goracośćią trapić ludzie przez ogień.

9. Y pálili ſe lidé welikým horkem/ a rauhali ſe Gménu Boha toho kterýž má moc nad těmito ranami/ a nečinili pokánij/ aby wzdali Slawu gemu.

Y zápalili ſie ludzie wielkim zapaleniem/ y bluźnili imię Bogá/ ktory ma moc nád thymi plagámi/ á nie wpámiętáli ſie áby mu chwałę dáli.

10. A pátý Angel wylil Koflijk ſwůg na Stolicy Sſelmy/ y včiněno geſt Králowſtwij gegij tmawé. Y kauſali gſau Lidé yazyky ſwé pro boleſt.

Zátym piąthy Anioł wylał báńkę ſwoię na ſtolicę beſtyiey/ y zſtáło ſię krolestwo iey ciemne/ y żwali iezyk ſwoy od boleśći.

11. A rauhali ſe Bohu Nebeſkému pro těžkoſt boleſtij a ran ſwých/ a nečinili pokánij z ſkutkuow ſwých.

Y bluźnili Bogá niebieſkiego dla boleśći ſwoich y wrzodow ſwoich/ ani ſie vpámiętáli od vczynkow ſwoich.

טו

12 וּמַלְאַכָא שְׁתִיתָיָא אַשְׁדִי לְפִיָלְהּ עַל נַהְרָא רַבָּא דַפְרָתָא וִיבֵשׁוּ מַיָּוְהִי דִּיתַּטַּיַב אוּרְחָא דְמַלְכַיְהוֹן דְּמִן מַדְנְחָא דְשִׁמְשָׁא׃

E il ſeſto Angelo verſò la ſua fiala nel gran fiume Eufrate, e ſeccoſſi la ſua acqua accioche ſi preparaſſe la via de i Re da la parte doue ſi leua il ſole.

13 וַחֲזִית מִן פּוּמֵהּ דְּתַנִּינָא וּמִן פּוּמָהּ דְּחַיוּתָא וּמִן פּוּמֵהּ דִּנְבִיָא דַגָּלָא רוּחֵא תְּלָת טַנְפָתָא דְּדָמְיָן לְעוּרְדְּעָנֵא׃

Poi viddi vſcir da la bocca del dragone, e da la bocca de la beſtia, e da la bocca del falſo profeta tre ſpiriti immondi ſimili a ranocchij.

14 הָנֵין גֵּיר אִנֵּין רוּחֵא דְשֵׁאדֵא דְעָבְדָן אָתְוָתָא דְנָפְקָן לְוָת מַלְכֵא דְאַרְעָא וְדְכֻל עָלְמָא לְמִכְנַשׁ לְהוֹן לִקְרָבָא בְּיוֹמָא הַו רַבָּא דַאלָהָא דְכֻל אָחִיד׃

Percioche queſti ſono ſpiriti di demonij che fanno ſegni, per andare a i Re de la terra, e di tutto'l mondo, per congregargli a la battaglia di quel gran giorno di Dio onnipotente.

15 הָא אָתֵא אֲנָא אַיְךְ גַּנָּבָא טוּבוֹהִי לְאַינָא דְּנָטַר בָאנַוְהִי דְלָא יְהַלֵּךְ עַרטְלָיָא וְנֶחְזוּן לְבֶהְתְתֵהּ׃

Ecco, io vengo non altrimenti che vn ladro: beato colui che veglia, e guarda i ſuoi veſtimenti, per non andare ignudo, e perche non ſi vegga la ſua vergogna.

16 וְכַנֵּשׁ לְהוֹן בְּאַתְרָא דְמֶתְקְרֵא עֶבְרָאִית חַרְמַת גְּדוּדִים׃

E congregoli in quel luogo che ſi chiama in Hebreo Armageddon.

17 וּמַלְאַכָא שְׁבִיעָיָא אַשְׁדִי לְפִיָלְהּ בְּאָאַר וּנְפַק קָלָא רָמָא מִן הַיְכְלָא דִשְׁמַיָּא מִן כּוּרְסְיָא לְמֵאמַר הֲוָת׃

E il ſettimo Angelo verſò la ſua fiala ne l'aere: & vſcì vna gran voce dal tempio del cielo da la banda del trono, che diceua, Egli è fatto.

יו

12 וּמַלְאַךְ הַשִּׁשָּׁה שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ עַל־נָהָר גָּדוֹל נְהַר פְּרָת וְחָרְבוּ מֵימָיו אֲשֶׁר תִּכּוֹן דֶּרֶךְ הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מִמִּזְרַח הַשָּׁמֶשׁ׃

Y el ſexto Angel derramó ſu taçon ſobre el gran rio de Euphrates, y el agua del ſe ſecó para que ſe aparejaſſe camino à los reyes de la parte de donde ſale el ſol.

13 וְרָאִיתִי מִפִּי־הַתַּנִּין וּמִפִּי־הַבְּהֵמָה וּמִפִּי־נְבִיא שֶׁקֶר שָׁלוֹשׁ רוּחוֹת טְמֵאוֹת כִּדְמוּת צְפַרְדְּעִים׃

Y vide ſalir de la boca del dragon y de la boca de la beſtia, y de la boca del falſo propheta tres eſpiritus immundos à manera de ranas.

14 כִּי־הָיוּ רוּחוֹת הַשֵּׁדִים לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת אֲשֶׁר יוֹצְאוֹת אֶל־מַלְכֵי הָאָרֶץ וְכָל־הַתֵּבֵל לְהַאֲסִיפָם לַמִּלְחָמָה לְיוֹם גָּדוֹל הַהוּא לְיוֹם אֱלֹהִים כָּל־יָכוֹל׃

Porque eſtos ſon eſpiritus de demonios que hazen ſennales, para yr à los reyes de la tierra, y de todo el mundo, para congregarlos para la batalla de aquel grande dia del Dios todo poderoſo.

15 הִנְנִי בָא כַּגַּנָּב אַשְׁרֵי הָאִישׁ הַשֹּׁקֵד וְנֹצֵר אֶת־בְּגָדָיו פֶּן יִתְהַלֵּךְ עָרוֹם וְיִרְאוּ אֶת־מַבְשָׁיו׃

Heaqui, yo vengo como ladron: Bienauenturado el que vela, y guarda ſus veſtiduras, para que no ande deſnudo, y vean ſu fealdad.

16 וַיַּקְהֵל אוֹתָם אֶל־הַמָּקוֹם הַנִּקְרָא עִבְרִית חַרְמַת גְּדוּדִים׃

Y congregolos en el lugar que ſe llama en Hebraico, Armagedon.

17 וּמַלְאַךְ הַשְּׁלִישִׁי שָׁפַךְ אֶת־מַחְתָּתוֹ אֶל־הָאֲוִיר וַיֵּצֵא קוֹל גָּדוֹל מֵהֵיכַל הַשָּׁמַיִם מִכִּסֵּא לֵאמֹר נַעֲשָׂתָה׃

Y el ſeptimo Angel derramó ſu taçon por el ayre: y ſalió vna gran boz del templo del cielo de cerca del throno, diziendo: Hecho es.

ιϛ'.

12. Καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν τὸν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου.

Puis le ſixieme Ange verſa ſa phiole ſur le grand fleuue Euphrates, & l'eau d'icelui tarit, afin que la voye des Rois deuers le ſoleil leuant fuſt preparee.

13. Καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὅμοια βατράχοις.

Et ie vi ſortir de la gueule du dragon, & de la gueule de la beſte, & de la bouche du faux prophete, trois eſprits immondes ſemblables à des grenouilles:

14. Εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα· ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Car ce ſont des eſprits diaboliques, faiſans ſignes, qui s'en vont vers les Rois de la terre & du monde vniuerſel, pour les aſſembler à la bataille de ce grand iour-la de Dieu tout-puiſſant.

15. Ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ.

Voici, ie vin comme le larron: bienheureux eſt celui qui veille, & qui garde ſes veſtemens, afin qu'il ne chemine nud, & qu'on ne voye ſa vergongne.)

16. Καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἀρμαγεδδών.

Et les aſſembla au lieu qui eſt appelé en Hebrieu Armageddon.

17. Καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε.

Puis le ſeptieme Ange verſa ſa phiole en l'air: & il ſortit vne grande voix du temple du ciel de deuers le throne, diſant, C'eſt fait.

CAP. XVI.

12. Et ſextus angelus effudit phialam ſuam in flumen illud magnum Euphrâten: & ſiccavit aquam eius, ut præpararetur via regibus ab ortu ſolis,

And the ſixt Angell powred out his viall vpon the great riuer Euphrates / and the water thereof dried vp / that the way of the Kings of the East ſhould be prepared.

13. Et vidi de ore draconis, & de ore beſtiæ, & de ore pſeudoprophetæ ſpiritus tres immundos in modum ranarum.

And I ſawe three vncleane ſpirits like frogs come out of the mouth of the dragō / and out of the mouth of the beaſt / and out of the mouth of the falſe Prophet.

14. Sunt enim ſpiritus dæmoniorum facientes ſigna, & procedunt ad reges totius terræ cōgregare illos in prælium ad diem magnum omnipotentis Dei.

For they are the ſpirits of deuils / working miracles / to goe vnto the kinges of the earth / and of the whole worlde / to gather them to the battell of that great daye of God almightie.

15. Ecce venio ſicut fur. Beatus qui vigilat, & cuſtodit veſtimenta ſua, ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius.

Beholde / I come as a thiefe. Bleſſed is hee that watcheth and keepeth his garments / leaſt hee walke naked / and men ſee his filthineſſe.

16. Et congregabit illos in locum qui vocatur Hebraicè Armageddon.

And they gathered them together into a place called in Hebrewe Armagedon.

17. Et ſeptimus angelus effudit phialam ſuam in aërē, & exivit vox magna de templo à throno, dicens, Factum eſt.

And the ſeuenth Angell powred out his viall into the ayre: and there came a loude voyce out of the Temple of heauen from the throne / ſaying / It is done.

Das XVI. Capitel.

12. Vnd der ſechſte Engel goß auß ſeine Schale auff den groſſen Waſſerſtrom Euphrates / Vnd das Waſſer vertrocknet / auff das bereittet würde der weg den Königen / von auffgang der Sonnen.

Oc den ſiette Engel vdſtyrte ſin Skaal paa den ſtore Vandſtrøm Euphrates / oc Vandet borttørdis / paa det at veyen ſkulde bliffue bered ſaar de Konger aff Solens opgang.

13. Vnd ich ſahe auß dem munde deß Drachens / vnd auß dem munde deß Thieres / vnd auß dem munde deß falſchen Propheten / drey vnreine geiſter gehen / gleich den Fröſchen.

Oc ieg ſaa tre vrene aander gaa / aff Dragens mund / oc aff Diurſens mund / oc aff den falſke Prophetis mund / lige ſom Padder.

14. Vnd ſind geiſter der Teuffel / die thun Zeichen / vnd gehen auß zu den Königen auff Erden / vnnd auff den gantzen Kreiß der Welt / ſie zuverſamlen in den Streitt / auff jenen groſſen tag Gottes deß allmächtigen.

Oc de ere Diefflenis aander / ſom gøre Tegen / oc gaa vd til Kongerne paa Jorden / oc omkring alt Verden / at forſamle dem til Strid / paa den almectige Guds ſtore dag.

15. Sihe / ich komme / als ein Dieb / Selig iſt der da wachet / vnd helt ſeine Kleider / daß er nicht bloß wandele / vnd man nicht ſeine ſchande ſehe.

See / ieg kommer / ſom en Tyff / Salig er den ſom vaager / oc holder ſine Klæder / at hand ſkal icke vandre nøgen / oc mand ſkal icke ſee hans blyſel.

16. Vnd er hatte ſie verſamlet an einen ort / der da heiſſet auff Ebreiſch Harmagedon.

Oc hand forſamlede dem paa en ſted / ſom kaldis paa Ebraiſke Harmagedon.

17. Vnd der ſibende Engel goß auß ſeine Schale in die Lufft / vnd es gieng auß eine ſtimme vom Him̃el auß dem Stul / die ſprach / es iſt geſchehen.

Oc den ſiuende Engel vdſtyrte ſin Skaal i Lufften / oc der gick en røſt vd aff Himmelen fra Stolen / ſom ſagde / det er ſkeet.

Kpitolaa XVI.

12. Seſtý pak Angel / wylil Koflijk ſwůg na tu welikau Rzeku Euffraten: y wyſuſſyl wodu gegij / aby tudy byla připrawena ceſta Králuom od wýchodu Slunce.

A ſzoſty Anyol wylal báńke ſwoie ná one wielka rzeke Eufrátes y wyſchla wodá iey / áby byłá nágotowána drogá krolom przychodzacym od wſchodu ſłońcá.

13. Y widěl gſem ano z vſt Draka / a z vſt Sſelmy / a z vſt ffaleſſného Proroka wyſſli třij Duchowé nečiſtij / yako Žáby.

Y widziałem z vſt ſmokowych / y z vſt beſtyey / y z vſt onego fałſzywego proroká trzy nieczyſte duchy wychodzace podobne žábam.

14. A gſauť duchowé Ďábelſſtij činijce diwy / a chodij mezy Krále wſſý Země / aby shromáždili ge k bogi ke dni welikému Boha wſſemohaucýho.

Abowiem ſa duchy czártow tych ktorzy czynia cudá y ktorzy odchodza do Krolow ziemie / y wſzytkiego świathá / áby zebráli ie ku bitwie onego wielkiego dniá Bogá wſzech mogacego.

15. Hle yák přijdu yako Zloděg. Blahoſlawený kdož bdij a oſtřijhá raucha ſwého / aby nah nechodil / a aby newiděli hanby geho.

Oto ide iáko złodziey / błogoſłáwiony ktory czuwa y chowa ſzáthy ſwoie / áby nie chodził nágo / á iżby iego ſromoty nie widziano.

16. Y shromáždijť ge na mijſto / kteréž ſlowe židowſky Armageddon.

Zebráli ſie tedy ná mieyſce / ktore ieſt rzeczono po Zydowſku Armágedon.

17. Sedmý pak Angel / wylil Koflijk ſwůg na powětřij: Y wyſſel hlas weliký z Chrámu od Trůnu / řkaucý: Stalo ſe.

Zátym ſiodmy Anyol wylał báńke ſwoie ná powietrze / y wyſzedł głos wielki z kośćioła niebieſkiego od ſtolice / mowiac: Zſtáło ſie.

יו

18 וַהֲווֹ קָלֵא וְרַעְמֵא וּבַרְקֵא וְזַוְעָא הֲוָא רַבָּא אַיְנָא דְּלָא הֲוָא מִן דַּהֲווֹ בְּנַי נָשָׁא עַל אַרְעָא וַעְדַמָּא לְהָשָׁא לָא יְהָוֵא׃

Allora ſi fecero voci, e tuoni, e folgori, e feceſi vn gran terremoto che non fu mai da che gl'huomini ſono ſtati ſopra la terra vn tal terremoto coſi grande.

19 וַהֲוָת מְדִינְתָּא רַבְּתָא לִתְלָתָא מְנָוָן וּמְדִינָתָא דְּעַמְמֵא נְפַלֵין וְלְבָבִיל רַבְּתָא אֶתְדַּכְרַת קֳדָם אֱלָהָא לְמֶתַל לָהּ לְכָסָא חַמְרָא דְּרוּגְזֵהּ׃

Onde la gran citta ſi diuiſe in tre parti, e le cittá de le Genti caddero: e la gran Babilonia venne in memoria dinanzi a Dio, per darle il calice del vino de lo ſdegno de l'ira ſua.

20 וְכֻל גָּזַרְתָּא עִרְקַת וְטוּרֵא לָא אֶשְׁתְּכַחוּ׃

Et ogni iſola ſi fuggì, e i monti non ſi trouorono.

21 וּבַרְדָּא רַבָּא אַיְךְ כַּכְּרִין נְחֶתַת מִן שְׁמַיָּא עַל בְּנַי נָשָׁא וּמְגַדְּפִין הֲווֹ בְּנַי נָשָׁא עַל אֱלָהָא מִן נֶגְדָּא דְּבַרְדָּא מֶטוּל דְּנֶגְדֵּהּ רַבָּא דְּטָב׃

Et vna grandine, grande come il peſo di vn talento ſceſe dal cielo ſopra gli huomini: e gli huomini baſtemmiorono Iddio, per la piaga de la grandine: percioche la ſua piaga fu ſommamente grande.

יז

1 וַאֲתָא חַד מִן שַׁבְעָא מַלְאֲכֵא דְּאִית לְהוֹן שַׁבְעָא פִּיָּלֵא וּמְמַלֵּל הֲוָא עַמִּי וְאָמַר לִי תָּא וְאַחֲוֵיךְ דִּינָהּ דְּזָנִיתָא רַבְּתָא דְּיָתְבָא עַל מַיָּא סַגִּיאֵא׃

Poi venne vno de ſette Angeli che haueuano le ſette fiale, e parlò con eſſo me, dicendomi, Vieni, io ti moſtrarò la dannatione de la gran meretrice, che ſiede ſopra molte acque.

יו

18 וַיִּהְיוּ־קוֹלוֹת וְרַעַם וּבְרָקִים וְרַעַשׁ הָיָה גָּדוֹל אֲשֶׁר לֹא הָיָה מֵאָז הָיוּ בְּנֵי אָדָם עַל־הָאָרֶץ רַעַשׁ כָּמוֹהוּ כָּכָה גָּדוֹל׃

Entonces fueron hechos relampagos, y bozes, y truenos, y fue hecho vn gran temblor de tierra, vn tal terremoto, tan grande qual no fue jamas deſpues que los hombres han eſtado ſobre la tierra.

19 וַתְּהִי־הָעִיר גְּדוֹלָה לִשְׁלוֹשָׁה חֲלָקִים וְעָרֵי הַגּוֹיִם נָפָלוּ וּבָבֶל הַגְּדוֹלָה נִזְכְּרָה לִפְנֵי אֱלֹהִים לָתֵת לָהּ אֶת־כּוֹס יֵין חֲרוֹן אַפּוֹ׃

Y la grande ciudad fue partida entres partes y las ciudades de los Gentiles ſe cayeron: y la grande Babylonia vino en memoria delante de Dios, para darle el caliz del vino de la indignacion de ſu yra.

20 וְכָל־אִיִּים נָסוּ וְהָרִים לֹא נִמְצָאוּ׃

Y toda ysla huyo, y los mõtes no fueron hallados.

21 וּבָרָד גָּדוֹל כְּכִכָּר יָרַד מִשָּׁמַיִם עַל־בְּנֵי־אָדָם וַיְקַלְלוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־אֱלֹהִים מִפְּנֵי נֶגַע הַבָּרָד כִּי־גָדוֹל הוּא וְנִגְעוֹ גָּדוֹל׃

Y granizo grande como vn talento deçendió del cielo ſobre los hombres y los hombres blasphemaron de Dios por la plaga del granizo: porque ſu plaga fue hecha muy grande.

יז

1 וַיָּבוֹא אֶחָד מִשִּׁבְעָה הַמַּלְאָכִים אֲשֶׁר הָיוּ לָהֶם שֶׁבַע מַחְתּוֹת וַיְדַבֵּר עִמִּי לֵאמֹר אֵלַי הָבָה אַגִּיד לְךָ אֶת־מִשְׁפַּט זוֹנָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל־מַיִם רַבִּים׃

Y vino vno de los ſiete Angeles que tenian los ſiete tacones, y habló conmigo, diziendome: Ven, y moſtrartehé la condenacion de la gran Ramera, la qual eſtá ſentada ſobre muchas aguas.

ιϛ'.

18. Καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ᾽ οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας.

Lors furent fait eſclairs, & voix, & tonnerres: & grand tremblement de terre fut fait, voire vn tel tremblement & ſi grand qu'il n'en fut iamais de tel depuis que les hommes ont eſté ſur la terre.

19. Καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον· καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.

Et la grande Cité fut diuiſee en trois parties, & les villes des nations tomberent: & la grande Babylon vint en memoire deuant Dieu, pour lui donner la coupe du vin de l'indignation de ſon ire.

20. Καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν.

Et toute iſle s'enfuit, & les montagnes ne furent plus trouuees.

21. Καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης· ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

Et deſcendit du ciel ſur les hommes vne greſle groſſe comme vne miche de pain: & les hommes blaſphemerent Dieu à cauſe de la playe de la greſle: car la playe qu'elle fit, fut fort grande.

ΚΕΦΑΛ. ιζ.

ΚΑὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ, λέγων μοι, δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν.

Adonc vint l'vn des ſept Anges qui auoyent les ſept phioles, & parla á moi, me diſont, Vien, ie te moſtrerai la condamnation de la grande paillarde, laquelle ſe ſied ſur pluſieurs eaux.

CAP. XVI.

18. Et facta ſunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræmotus factus eſt magnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt ſuper terram, talis terræmotus, ſic magnus.

And there were voyces / and thundrings / and lightnings / and there was a great earthquake / ſuch as was not ſince men were vpon the earth / euen ſo mightie an earthquake.

19. Et facta eſt civitas magna in tres partes, & civitates Gentium ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ eius.

And the great citie was deuided into three partes / and the cities of the nations fell: and great Babylon came in remembrance before God / to giue vnto her the cuppe of the wine of the fiercenesse of his wrath.

20. Et omnis inſula fugit, & montes non ſunt inventi.

And euery yle fled away / and the mountaines were not found.

21. Et grando magna ſicut talentum deſcendit de cælo in homines: & blaſphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta eſt vehementer.

And there fell a great haile / like talents / out of heauen vpon the men / and men blaſphemed God / becauſe of the plague of the haile: for the plague thereof was exceeding great.

Das XVI. Capitel.

18. Vnd es wurden ſtimme / vnd donner vnd blitzen / vnnd ward eine groſſe Erdbebung / daß ſolche nicht geweſen iſt / ſind der zeit Menſchen auff Erden geweſen ſind / ſolche Erdbebung alſo groß.

Oc der bleffue Røſter / oc Torden / oc Linnet / oc der bleff i ſtort Jordſkel / at ſaadant haffuer icke veret / ſiden den tid / at Menniſkene vaare paa Jorden / ſaadant Jordſkel ſaa ſtort.

19. Vnd auß der groſſen Statt wurden drey theil / vnd die Stätte der Heyden fielen. Vnd Babylon der groſſen ward gedacht für Gott / jhr zu geben den Kelch deß Weins von ſeinem grimmigen zorn.

Oc aff en ſtore Stad bleffue tre dele / oc Hedningernis Stæder fulde ned. Oc den ſtore Babylon bleff betenckt faar Gud / at hand vilde giffue hende Vinens Kalck aff ſin grumme vrede.

20. Vnd alle Inſulen entflohen / vnd keine Berge wurden funden.

Oc alle Øer vndflyde / oc de bleffue ingen Bierge fundne.

21. Vnd ein groſſer Hagel / als ein Centner fiel vom Himmel auff die Menſchen / vnd die Menſchen läſterten Gott über der Plage deß Hagels / denn ſeine Plage iſt ſehr groß.

Oc en ſtor Hagel ſom it Pund / falt aff Himmelen paa Menniſkene / oc Menniſkene beſpaattede Gud for den Hagels Plage / thi hans Plage er meget ſtor.

Kapitola XVI.

18. Y včiněna gſau błyſkánij a hlaſowé / a hromobitij / y země třeſenij ſtalo ſe weliké / yakéž nikdý nebylo / yakž gſau Lidé na Zemi / takowé Země třeſenij a tak weliké.

Y zſtáły ſie głoſy / y gromy / y łyſkáwice / y zſtáło ſie wielkie trzeſienie ziemie iákie nigdy nie było / od kąd ludzie byli ná ziemi / á to trzeſienie ziemie było ták wielkie.

19. Y roztrhlo ſe Měſto weliké na tři ſtrany / a Měſta Národuow padla gſau. A Babilon weliký přiſſel před Bohem ku paměti / aby dal gemu Kalich wijna prchliwoſti hněwu ſwého.

Y rozerwáne ieſt miáſtho oro wielkie ná trzy części / y miáſtá pogánow vpádły / y Babilon wielkie przyſzło ná pámięć przed Bogá / áby iemu dał kubek winá popędliwości gniewu ſwego.

20. A wſſyckni Oſtrowowé pominuli / a hory negſau nalezeny:

Y wſzelka wyſpá vciekłá / á nie nálázły ſię gory.

21. A Kraupy weliké yako Centnýř padaly s Nebe na Lidi: Y rauhali ſe Lidé Bohu pro Ránu těch Krup / nebo welika včiněna geſt přijliſs.

Y wielki grad iáko cetnarow y ſpádł z niebá ná ludzi / á ludzie bluznili Bogá dla plagi grádu / przeto iż plagá iego bárzo wielká była.

CAP. XVII.

ET venit unus de ſeptem angelis qui habebant ſeptem phialas, & locutus eſt mecum, dicens Veni, oſtendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas.

Then there came one of the ſeuen Angels / which had the ſeuen vials / and talked with me / ſaying vnto mee / Come: I will ſhewe thee the damnation of the great whore that ſitteth vpon many waters.

Das XVII. Capitel.

Vnd es kam einer von den ſieben Engeln / die die ſieben Schalen hatten / redet mit mir / vnd ſprach zu mir: Komb / ich wil dir zeigen das vrtheil der groſſen Huren / die da auff vilen Waſſern ſitzet.

OC der kom en aff de ſiu Engle / ſom haffde de ſiu Skaale / talede met mig oc ſagde til mig kom / ieg vil viſe dig den ſtore Horis Dom / ſom ſider paa mange Vand.

Kapitola XVII.

Y Přiſſel ke mně geden z ſedmi Angeluow / kteřijž měli ſedm Koflijkůw a mluwil ſemnau / řka: Poď / vkážit tobě zatracenij Newěſſky weliké / kteraž ſedj nad wodami mnohými.

PRzyſzedł thedy ieden z ſiedmi Aniołow / ktorzy mieli ſiedm czáſzek / y mowił zemną / rzekąc mi: Chodź ſam / Okáżęć potępienie wielkiey nierzadnice ktora ſiedzi nád wodámi wielkiemi.

יז

2 דעמה זניו מלכא דארעא וארוין מן חמרא דזניותה כלהון דעמרין על ארעא :

Con laquale hanno fornicato i Re de la terra, e quelli che habitano ne la terra ſi ſono inebriati del vino de la ſua fornicatione.

3 ואובלני במדברא ברוחא וחזיא הוית והא אנתתא יתבא על חיותא דזחוריתא דמליא שמהא דגודפא והוו לה שבעא רישא ועשר קרנא :

E traſportommi in ſpirito nel diſerto: e viddi vna donna che ſedeua ſopra vna beſtia di color di grana, piena di nomi di baſtemmia, che haueua ſette teſte e dieci corna.

4 ואנתתא הי דעטיפא בארגונא וזחוריתא וקרימא בדהבא בכאפא יקירתא ומרגניתא ואית לה כסא דדהבא באידה מלי טנפתא וטנפותא דזניותה :

E la donna era veſtita di porpora e di ſcarlatto, guarnita d'oro, e di pietre precioſe e di perle, hauendo ne la ſua mano vn calice d'oro, pieno d'abbominationi, e de l'immonditia de la ſua fornicatione.

5 ועל בית עיניה מתכתב ארזא דבביל רבתא אמא דזניותא וטנפותא דכל ארעא :

E ne la ſua fronte vn nome che era ſcritto Miſterio, la gran Babilonia, madre de le fornicationi e de l'abbominationi de la terra.

6 וחזיא הוית לאנתתא דהי רויא מן דמא דקדישין ומן דמא דסהדא דישוע וכד חזיתה אתדמרת בדומרא רבא :

E viddi la detta donna inebriata del ſangue de Santi, e del ſangue de martiri di IESV: e vedendola, mi marauiglia d'vna gran marauiglia.

יז

2 אֲשֶׁר עִמָּהּ הִזְנוּ מַלְכֵי הָאָרֶץ וַיִּשְׁתַּכְּרוּ בְּיֵין זְנוּתָהּ כָּל־יוֹשְׁבֵי תֵבֵל :

Con laqual han fornicado los reyes de la tidrra, y los que moran en la tierra ſe han embriagado conel vino de ſu fornicacion.

3 וַיּוֹלִיכֵנִי בַּמִּדְבָּר בְּרוּחַ וָאֶרְאֶה אֶת־אִשָּׁה הַיּוֹשֶׁבֶת עַל־בְּהֵמַת אַרְגָּמָן מְלֵאָה שְׁמוֹת קְלָלָה וַיִּהְיוּ לָהּ שִׁבְעָה רָאשִׁים וְעֶשֶׂר קַרְנוֹת :

Y lleuôme en eſpiritu àl deſierto: y vide vna muger ſentado ſobre vna beſtia de color de grana, que eſtaua llena de nombres de blaſphemia, y tenia ſiete cabeças y diez cuernos.

4 וְהָאִשָּׁה מִתְכַּסָּה הִיא בְּתוֹלַעַת וְאַרְגָּמָן וּמְצֻפָּה וּמְלֻבָּשָׁה בְּזָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וּפְנִינִים וְהָיְתָה לָהּ כּוֹס זָהָב בְּיָדָהּ הַמְלֵאָה שִׁקּוּצִים וְטֻמְאַת זְנוּנֶיהָ :

Y la muger eſtaua veſtida de purpura, y de grana, y dorada con oro, y adornada de piedras precioſas y de perlas, teniendo vn caliz de oro en ſu mano lleno de abominaciones, y de la ſuziedad de ſu fornicacion.

5 וְעַל־מִצְחָהּ שֵׁם כָּתוּב מִסְתָּר בָּבֶל הַגְּדוֹלָה אֵם זְנוּנֵי וְשִׁקּוּצֵי הָאָרֶץ :

Y en ſu frente el nombre eſcripto, Myſterio la grande Babylonia madre de las fornicaciones y de las abominaciones de la tierra.

6 וָאֶרְאֶה אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־שִׁכֹּרָה הִיא מִדַּם־הַקְּדוֹשִׁים וּמִדַּם עֵדֵי יֵשׁוּעַ וָאֶתְמַהּ בִּרְאוֹתִי אוֹתָהּ עַד־מְאֹד :

Y vide la muger embriagada de la ſangre de los Sanctos, y de la ſangre de los Martires de Ieſus: y quando la vide, fue marauillado con grande admiracion.

ιζ.

2. Μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν ἐκ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν.

Auec laquelle les Rois de la terre ont paillardé, & du vin de la paillardiſe de laquelle ont eſté enyurés les habitans de la terre.

3. Καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ κέρατα δέκα.

Ainſi donc il me tranſporta en eſprit en vn deſert: & ie vi vne femme montee ſur vne beſte de couleur d'eſcarlate, qui eſtoit pleine de noms de blaſpheme, ayant ſept teſtes & dix cornes.

4. Καὶ ἡ γυνὴ ἡ περιβεβλημένη πορφύρᾳ, καὶ κοκκίνῳ, καὶ κεχρυσωμένη χρυσῷ, καὶ λίθῳ τιμίῳ, καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων, καὶ ἀκαθάρτητος πορνείας αὐτῆς.

Et la femme eſtoit acouſtree de pourpre & d'eſcarlate, & paree d'or, & de pierres precieuſes, & de perles: tenant en ſa main vne coupe d'or, plaine d'abominations de la ſouillure de ſa paillardiſe.

5. Καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν, καὶ τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς.

Et en ſon front il y auoit vn nom eſcrit, Myſtere, la grande Babylon, la mere des paillardiſes & abominations de la terre.

6. Καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ἁγίων, καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησοῦ· καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν, θαῦμα μέγα.

Et ie vi la femme enyuree du ſang des ſaincts, & du ſang des Martyrs de Ieſus: & la voyant ie m'eſmerueillai par grand eſbahiſſement.

CAP. XVII.

2. Cum qua fornicati ſunt reges terræ, & inebriati ſunt qui inhabitant terram de vino proſtitutionis eius.

With whome haue committed fornication the kinges of the earth / and the inhabitants of yͤ earth are drunken with the wine of her fornication.

3. Et abſtulit me in ſpiritu in deſertum. Et vidi mulierem ſedētem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem.

So he caried me away into the wildernes in the Spirit / and I ſaw a woman ſit vpon a ſkarlet coloured beaſt / full of names of blaſphemie / which had ſeuen heads / & ten hornes.

4. Et mulier erat circundata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioſo, & margaritis, habens poculum aureum in manu ſua, plenum abominatione & immunditia fornicationis eius.

And the woman was araved in purple / and ſkarlet / and guilded with golde / and precious ſtones / and pearles / and had a cup of golde in her hand / full of abominations / and filthines of her fornication.

5. Et in fronte eius nomen ſcriptum, Myſterium: Babylon magna, mater fornicationum & abominationum terræ.

And in her forehead was a name written / A myſterie / great Babylon the mother of whoredomes / and abominations of the earth.

6. Et vidi mulierem ebriam de ſanguine ſanctorum, & de ſanguine martyrum Ieſu. Et miratus ſum cum vidiſſem illam, admiratione magna.

And I ſawe the woman drunken with the blood of Saintes / and with the blood of the Martyrs of Ieſus: and when I ſawe her / I wondred with great marueile.

Das XVII. Capitel.

2. Mit welcher gehuret haben die Könige auff Erden / vnd die da wohnen auff Erden / truncken worden ſind / von dem Wein jhrer Hurerey.

Met huilcken Kongerne paa Jorden bedreffue Horeri / oc de ſom bo paa Jorden ere bleffne druckne / aff hendis Horeris Vin.

3. Vnd er bracht mich im Geiſt in die Wüſten. Vnd ich ſahe das Weib ſitzen auff einem Roſinfarben Thier / Das war vol Namen der Läſterung / vnnd hatte (ſieben Häupter vnnd) zehen Hörner.

Oc hand førde mig i Aanden bort i Ørcken. Oc ieg ſaa den Quinde ſide paa it Roſenfarffue Diur / det vaar fult met Beſpaattelſers Naffn / Oc haffde (ſiu Hoffuet oc) thi Horn.

4. Vnd das Weib war bekleidet mit Scharlacken vnd Roſinfarb / Vnd vbergüldet mit Gold vnd Edelſteinen vnd Perlen / vnd hatte einen güldnen Becher in der Hand / vol grewels vnd vnſauberkeit jrer Hurerey.

Oc Quinden vaar beklæd met Skarlagen oc Roſenfarffue / oc offuergyldet met Guld oc dyrebare Stene oc Perler / oc haffde it Guldbegere i Haanden / fult aff verſtyggelſe / oc hendis Horeries wrenlighed.

5. Vnd an jhrer Stirn geſchrieben den Namen / das Geheimniß / die groſſe Babylon / die Mutter der Hurerey vnd aller grewl auff Erden.

Oc i hendis Pande vaar ſcreffuit det Naffn / Hemmelighed / den ſtore Babylon / en Moder til Horeri oc til al verſtyggelighed paa Jorden.

6. Vnd ich ſahe das Weib truncken von dem Blut der Heiligen / vnd von dem Blut der Zeugen Jeſu. Vnd ich verwundert mich ſehr / da ich ſie ſahe.

Oc ieg ſaa den Quinde drucken aff de Helligis Blod / oc aff Jheſu Vidnis Blod. Oc ieg forundrede mig ſtorlige / der ieg ſaa hende.

Kapitola XVII.

2. S nijž ſmilnili Králowé zemſſtij / a ti kteřijž přebýwali na zemi opijgeli ſe Smilſtmem Wijna gegiho.

Z ktorą nieczyſtość popełnili Krolowie ziemie / y vpili ſie winem nieczyſtości iey obywatele ziemie.

3. Y odneſl mne na Pauſſt w Duchu. Y widěl gſem Ženu / ana ſedij na Sſelmě brunátně / kteráž byla plná gměn rauhánij / magijcý ſedm hlaw a deſet rohuow.

A gdy mię przez Duchá ná puſzczą przenioſł / widziałem niewiáſtę ktora ſiedziálá ná czerwoney beſtyiey / pełney imion bluźnierſtwá / máiącey ſiedḿ głow / y y rogow dzieſięć.

4. A ta Žena byla oblečena w Zlatohlaw a w Sſarlat / a ozdobená Zlatem / a Kamenijm drahým / y Perlami / magijcý Koflijk zlatý w ruce ſwé / plný ohawnoſti a nečiſtoty ſmilſtwa ſwého.

A byłá niewiáſtá oná obleczoná w ſzárłatne á czerwone ſzáty / y vzłocona złotem y drogim kámieniem y perłámi / máiąc kubek złoty w ręce ſwey / pełny brzydliwości y plugáctwá nieczyſtości iey.

5. A na čele gegim gméno napſané. Tagemſtwij: Babilon Měſto weliké / Mátě ſmilſtwa à ohawnoſtij zemſkých.

A ná czele ſwoim imię nápiſáne / TAIEMNICA / Bábilon wielkie mátká nieczyſtości y brzydliwości ziemie.

6. Y widěl gſem tu Ženu / ana ſe opila krwij ſwatých / a krwij mučedlnijkůw Gežiſſowých. A když gſem gi vzřel / diwil gſem ſediwenijm welikým.

Y widziałem niewiáſtę one / pijána krwią świętych / y krwią męczennikow Jezuſowych / á obaczywſzy ią / zádziwowałem ſię podziwienim wielkim.

יז

7 וְאֶמַר לִי מַלְאַכָא לְמָנָא
אֶתְדַּמַּרְתְּ אֶנָא אָמַר לָךְ
לַארָזָא דְּאַנְתְּתָא וּדְחַיוּתָא
דַּשְׁקִיל לָהּ דְּאִית לָהּ ש
שַׁבְעָא רֵישִׁין וַשְׂבַע ק
קַרְנִין׃

E l'Angelo mi diſſe, Perche ti marauigli tu? Io ti dirò il miſterio de la donna & de la beſtia che la porta, laquale ha ſette teſte e dieci corna.

8 חַיוּתָא דַּחְזַית הֲוַת וְלָא
אִית וַעֲתִידָא דְּתֵעוּל מֶן
תְהוֹמָא וְתֵאזַל בְּאוּבְדָנָא
וְנֶתְדַּמְּרוּן דְּעָמְרִין עַל
אַרְעָא (דְּלָא מֶתְכַּתְּבִין
שְׁמַהַיְהוּן עַל כְּתָבָא דְּחַיֵּא
מֶן בְּרֵישִׁית דְּעָלְמָא) כַּד
נֶחְזוּן לְחַיוּתָא דַּהֲוָת וְלָא
אִית וְתֶהְוֵא׃

La beſtia che tu hai veduta è ſtata, e non è piu: e deue ſalir ſu da l'abbiſſo, & andarſene in perditione, e gli habitatori de la terra (i nomi de quali nõ ſono ſcritti nel libro de la vita da la fondation del mondo) ſi marauigliaranno vedendo la beſtia, laquale era, e non è, bench'ella ſia.

9 וְהָשָׁא רֶעְיָנָא דְּאִית לָהּ
חֶכְמְתָא שַׁבְעָא רֵישִׁין
שַׁבְעָא טוּרֵא אֶנּוּן אֶיכָא
דְּאַנְתְּתָא יָתְבָא עֲלַיְהוּן׃

Qui è la mente che ha ſapientia I ſette capi ſon ſette monti, ſopra i quali ſiede la donna, e ſon ſette Re.

10 וְאַף מַלְכֵא שַׁבְעָא
אֶנּוּן חַמְשָׁא נְפַלוּ וְחַד אִית
וְאַחֲרִין עַד מָא לָא אֶתָא
וְכַד נֵאתֵא וְלָא לֵהּ דְּנֶהְוֵא
קַלִּיל׃

Cinque ne ſon caduti, & vno è: l'altro non è ancor venuto: e quando ſara venuto, biſogna che duri poco tempo.

11 וְחַיוּתָא הִי דַּהֲוָת וְלָא
אִית אַף הוּ תְמִינָיָא וּמֶן
שַׁבְעָא אִית וְלַאוּבְדָנָא
נֵאזַל׃

E la beſtia che era, e non è, eſſo ancora è l'ottauo re, & è de i ſette, e vaſſene in perditione.

יז

7 וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ לָמָּה
תָמַהְתָּ אֲנִי אֹמַר לְךָ אֶת־מִסְתַּר
הָאִשָּׁה וְהַבְּהֵמָה הַסּוֹבֶלֶת אוֹתָהּ
לַאֲשֶׁר הָיוּ לָהּ שִׁבְעָה רָאשִׁים
וְעֶשֶׂר קַרְנוֹת׃

Y el Angel me dixo: Porquè te marauillas? Yo te dirè el ſecreto de la muger, y de la beſtia que la trae, la qual tiene ſiete cabeças, y diez cuernos.

8 הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר רָאִיתָ הָיְתָה
וְאֵינֶנָּה וַעֲתִידָה לַעֲלוֹת מִתְּהוֹם
וְתֵלֵךְ אֶל־אֲבַדּוֹן וְיִתְמְהוּ הַיּוֹשְׁבִים
עַל־הָאָרֶץ (אֲשֶׁר שְׁמוֹתָם לֹא
נִכְתְּבוּ עַל־סֵפֶר הַחַיִּים מֵרֵאשִׁית
הָעוֹלָם) בִּרְאוֹתָם אֶת־הַבְּהֵמָה
כִּי־הָיְתָה וְאֵינֶנָּה וְתִהְיֶה׃

La beſtia què has viſto, fue, y ya no es: y ha de ſubir del abiſmo, y ha de yr à perdicion: y los moradores de la tierra, cuyos nombres no eſtan eſcriptos enel libro de la vida deſda la fundacion dal mundo, ſe marauillaran viendo la beſtia la qual era, y ya no es, aun que es.

9 וּפֹה הַתְּבוּנָה אֲשֶׁר לָהּ חָכְמָה
שִׁבְעָה רָאשִׁים שִׁבְעָה הָרִים
הֵמָּה אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם יוֹשֶׁבֶת הָאִשָּׁה׃

Aqui ay ſentido que tiene ſabiduria. Las ſiete cabeças, ſon ſiete montes, ſobre los quales ſe aſsienta la muger.

10 וְשִׁבְעָה מְלָכִים הֵמָּה חֲמִשָּׁה
נָפְלוּ וְאֶחָד הוֹוֶה וְהָאַחֵר עוֹדֶנּוּ
לֹא בָא וְאִם יָבוֹא כִּמְעַט יַעֲמֹד׃

Y ſon ſiete Reyes. Los cinco ſon caydos, el vno es: y el otro aun no es venido: y quando fuere venido, es neceſſario que dure breue tiempo.

11 וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר הָיְתָה וְאֵינֶנָּה
גַּם הוּא שְׁמִינִי הוֹוֶה וּמִשִּׁבְעָה
הוּא וְלַאֲבַדּוֹן יֵלֵךְ׃

Y la beſtia que era, y no es, es tambien el octauo Rey, y es de los ſiete, y va à perdicion.

ιζ'.

7. Καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος, Διατί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐτὴν, τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς, καὶ τὰ δέκα κέρατα.

Et l'Ange me dit, Pourquoi t'eſmerueilles tu? ie te dirai le ſecret de la femme, & de la beſte qui la porte, l[illegible] a ſept teſtes & dix cornes.

8. Τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅ, τι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται.

La beſte que tu as veuë, à eſté, & n'eſt plus: & doit monter de l'abiſme, & s'en aller à perdition: & les habitans de la terre, deſquels les noms ne ſont point eſcrits au liure de vie dés la fondation du monde, s'eſmerueilleront voyans la beſte laquelle eſtoit, & n'eſt plus combien qu'elle ſoit.

9. Ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν· αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ, ὄρη ἑπτά εἰσιν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν.

Ici eſt l'entendement qui a ſapience. Les ſept teſtes ſont ſept montagnes ſur leſquelles eſt aſſiſe la femme.

10. Καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰσιν· οἱ πέντε ἔπεσαν, καὶ ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος οὔπω ἦλθε· καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι.

Et ſont ſept rois: les cinq ſont cheus: l'vn eſt, & l'autre n'eſt point encore venu: & quand il ſera venu, il faut qu'il demeure pour vn peu de temps.

11. Καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει.

Et la beſte qui eſtoit, & n'eſt plus c'eſt auſſi le huitieme Roy, & eſt des ſept, & s'en va à perdition.

CAP. XVII.

7. Et dixit mihi angelus, Quare miraris? Ego dicam tibi ſacramentum mulieris, & beſtiæ quæ portat eam, quæ habet capita ſeptem & cornua decem.

Then the Angell ſaid vnto me/ Wherefore marueileſt thou? I will ſhewe thee the myſterie of the woman/ and of the beaſt/ that beareth her/ which hath ſeuen heads/ and ten hornes.

8. Beſtia quam vidiſti, fuit, & non eſt, aſcenſura eſt de abyſſo, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ à conſtitutione mundi, videntes beſtiam quæ erat, & non eſt.

The beaſt that thou haſt ſeene/ was/ and is not/ and ſhall aſcend out of the bottomleſſe pit/ and ſhall goe into perdition/ and they that dwell on the earth/ ſhall wonder/ whoſe names are not written in the Booke of life from the foundation of the worlde/ when they beholde the beaſt that was/ and is not/ and yet is.

9. Et hic eſt ſenſus, qui habet ſapientiam. Septem capita: ſeptem montes ſunt, ſuper quos mulier ſedet, & reges ſeptem ſunt.

Here is the minde that hath wiſedome. The ſeuen heads are ſeuen mountaines/ whereō the woman ſitteth: they are alſo ſeuen Kings.

10. Quinque ceciderunt, unus eſt, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breve tempus manere

Fiue are fallen/ and one is/ and another is not yet come: and when he cōmeth/ he muſt continue a ſhort ſpace.

11. Et beſtia quæ erat, & non eſt; & ipſa octava eſt, & de ſeptem eſt, & in interitum vadit.

And the beaſt that was/ and is not/ is euen the eight/ and is one of the ſeuen/ and ſhall go into deſtruction.

Das XVII. Capitel.

7. Vnnd der Engel ſprach zu mir: Warumb verwunderſt du dich? Jch wil dir ſagen das geheimniß von dem Weib/ vnnd von dem Thier/ das ſie tregt/ vnd hat ſiben Häupter/ vnd zehen Hörner.

Oc Englen ſagde til mig/ Hui forundrer du dig? Jeg vil ſige dig den Hemmelighed om Quinden/ oc om det Diur ſom hende bær/ oc haffuer ſiu Hoffuet oc thi Horn.

8. Das Thier das du geſehen haſt/ iſt geweſen/ vnd iſt nicht/ vnd wird wider kommen auß dem Abgrund/ vnnd wird fahren ins verdamniß/ vnd werden ſich verwundern die auff Erden wohnen/ der Namen nicht geſchrieben ſtehen inn dem Buch deß Lebens von anfang der Welt/ wen ſie ſehen das Thier/ daß es geweſen iſt/ vnd nicht iſt/ wiewol es doch iſt.

Det Diur/ ſom du haffuer ſeet/ haffuer veret/ oc er icke/ oc det ſkal komme igen aff Affgrunden/ oc det ſkal fare til fordømelſen/ Oc de ſkulle forundre dem/ ſom bo paa Jorden/ huilckis Naffn der icke ſtaa ſcreffne i Liuſens Bog aff Verdens begyndelſe/ naar de ſee Diuret/ at det haffuer veret/ oc er icke/ alligeuel at det dog er.

9. Vnd hie iſt der Sinn/ da weißheit zu gehöret. Die ſiben Häupter ſind ſieben Berge/ auff welchen das Weib ſitzet/ vnd ſind ſieben Könige.

Oc Her er det Sind/ ſom Viſdom hører til. De ſiu Hoffuet ere ſiu Bierge paa huilcke Quinden ſider/ oc ere ſiu Konger.

10. Fünff ſind gefallen/ vnd einer iſt/ vnd der ander iſt noch nicht kommen/ vnd wenn er kommet/ muß er eine kleine zeit bleiben.

Fem ere faldne/ oc en er/ oc den anden er icke end nu kommen/ oc naar hand kommer/ da ſkal hand bliffue en ſtacket tid.

11. Vnd das Thier das geweſen iſt/ vnd nicht iſt/ das iſt der achte/ vnd iſt von den ſieben/ vnd fähret in das verdamniß.

Oc det Diur/ ſom haffuer veret/ oc er icke det er den ottende/ oc er aff de ſiu/ oc far til fordømelſen.

Kapitola XVII.

7. Y řekl mi Angel: Proč ſe diwijſs? yáť tobě powijm tagemſtwij Zeny této/ y Sſelmy kteráž gi neſe/ kteráž má hlaw ſedm a rohůw deſet.

Thedy rzekł ku mnie Anioł/ Czemu ſie dziwuieſz? Powiem ci ia tobie tháiemnice niewiáſty/ y beſtyiey ktora ia noſi/ y ktora ma ſiedm̄ glow y rogow y dzieſieć.

8. Sſelma kterauž gſy widěl/ byla geſt a giž nenij/ á mák wyſtaupiti z propaſti/ a na zatracenijť půgde: a budauť ſe diwiti ti kteřijž přebýwagij na Zemi/ kterýchžto gména negſau napſaná w Knihách žiwota od vſtanowenij Swěta/ widauce Sſelmu kteráž byla a giž nenij.

Beſtya ktoraś widział/ byłác á nieieſt/ y mać wſtapić z przepáſći á iść ná zginienie/ y zádziwuia ſie ktorzy mieſzkáia ná ziemi/ ktorych imioná nie ſa napiſáne w kśięgách żywotá od założenia świátha/ widząc beſtyia/ ktora byłá/ á niemáſz iey/ á wżdy ieſt.

9. A tentoť geſt rozum toho/ kdo má Maudroſt. Sedm hlaw/ geſtiť ſedm Hor/ na kterýchžto ſedj Zena/ a Králůw ſedm geſt.

Tuć rozum/ ktory ma madrość/ Siedm̄ glow/ ieſthći ſiedm̄ gor/ ná ktorych niewiáſtá ſiedzi/ á ſać ſiedm̄ Krolowie.

19. Pět gich padlo/ a geden geſt/ a geden geſtiť nepřiſſel a když přigde/ muſýť na malau chwijli trwati.

Pięć ich vpádło/ ieden ieſt/ á ieſzcze drugi nie przyſzedł/ á gdy przyidzie/ ma trwáć przez máły czas.

jj. A Sſelma kteráž geſt byla a giž nenij/ onať geſt oſmá/ a geſtiť z ſedmi/ a na zatracenijť půgde.

A beſtyia ktora byłá/ á nie ieſt/ ten ieſt oſmy/ y ieſth ieden z ſiedmi/ á idzie ná zginienie.

וח

12 וַעֲסַר קַרְנִין דַּחֲזַיְתְּ ע
עַסְרָא מַלְכִין אֶנּוּן ד
דְּמַלְכוּתְהוֹן עַד מָא לָא
קַבֶּלוּ אֶלָּא שׁוּלְטָנָא אַיְךְ
מַלְכִין לְשָׁעְתָא חֲדָא
יְקַבְּלוּן עַם חַיוּתָא׃

E le dieci corna che tù hai vedute, ſon dieci Re, iquali non hanno ancor preſo il regno, ma riceueranno poteſta come Re ad vn'hora con la beſtia.

13 הָנוּן אֶנּוּן דְּאִית לְהוֹן רֶעְיָנָא חֲדָא וְחַילְהוֹן וְשׁוּלְטָנְהוֹן יְתַלוּן לְחַיוּתָא׃

Queſti hanno vn medeſimo conſiglio, e daranno la forza e poteſtà loro à la beſtia.

14 הָנוּן אֶנּוּן יְקַרְבוּן עַם אֶמְרָא וְאֶמְרָא יְזַכֵּא לְהוֹן מֶטוּל דְּמָרָא דְמָרָוָתָא וּמַלְכָּא דְּמַלְכֵּא הוּ וְעַמֵּהּ קְרַיֵא וּגְבַיֵא וּמְהַימְנֵא׃

Queſti combatteranno con l'Agnello, e l'Agnello gli vincera: percioch'egli è il Signor de Signori, e il Re de re: e quelli che ſon con lui chiamati, & eletti, e fedeli.

15 וַאֲמַר לִי מַיָּא דַּחֲזַיְתְּהוֹן דְּתַמָּן יָתְבָא זָנִיתָא אֶמְּא וְכֶנְשֶּׁא אֶנּוּן וְעַמְמֵא וְלֶשָּׁנֵא׃ דח

Poi mi dice, L'acque che tù hai vedute, doue la meretrice ſiede, ſon popoli, e turbe, e genti, e lingue.

16 וַעֲסַר קַרְנָא דַּחֲזַיְתְּהֵין עַל חַיוּתָא הָנוּן אֶנּוּן דְּסָנוּן לְזָנִיתָא וַלְחוּרְבָּא יַעְבְּדוּנָהּ וְעַרְטֶלִיתָא ו וּבֶסְרָהּ יֵאכְלוּן וְיוֹקְדוּנָהּ בְּנוּרָא׃

E le dieci corna che tu hai vedute ne la beſtia, queſti odiaranno la meretrice, e farannola deſerta e ignuda, e mangiaranno le ſue carni, & abbruciarannola con fuoco.

17 אֱלָהָא גֵּיר יַהֵב בְּלֶבְהוֹן לְמֶעְבַּד רֶעְיָנֵהּ וְלְמֶעְבַּד רֶעְיָנָא חֲדָא וְלְמֶתַּל מַלְכוּתְהוֹן לְחַיוּתָא עַד מָא דְּמֶשְׁתַּלְמָן מֶלֵּא דַּאלָהָא׃

Perche Iddio ha meſſo ne cuori loro che facciano il ſuo volere, e che facciano vna volontà, e che diano il regno loro a la beſtia, infin à tanto che ſiano adempiute le parole di Dio.

יז

12 וְעֶשֶׂר קְרָנוֹת אֲשֶׁר רָאִיתָ עֲשָׂרָה מְלָכִים הֵמָּה אֲשֶׁר עַד־הֵנָּה אֶת־מַלְכוּתָם לֹא לָקְחוּ אַךְ יִקְחוּ שִׁלְטוֹנָם כִּמְלָכִים לְשָׁעָה אַחַת עִם הַבְּהֵמָה׃

Y los diez cuernos que has viſto. ſon diez Reyes, que aun no han recebido reyno, mas tomarán potencia en vn tiempo como Reyes con la beſtia.

13 לָאֵלֶּה יֵשׁ־לָהֶם עֲצָתָם יַחְדָּו וְיִתְּנוּ אֶת־שִׁלְטוֹנָם לַבְּהֵמָה׃

Eſtos tienen vn conſejo, y daran ſu potencia y authoridad à la beſtia.

14 אֵלֶּה הֵם יִלָּחֲמוּ עִם הַכֶּבֶשׂ וְהַכֶּבֶשׂ יִגְבַּר עֲלֵיהֶם כִּי־אֲדוֹן אֲדֹנִים הוּא וּמֶלֶךְ מְלָכִים וַאֲשֶׁר עִמּוֹ קְרוּאִים וּבְחִירִים וְנֶאֱמָנִים׃

Ellos batallaran contra el Cordero; y el Cordero los vencera: porque es el Sennor de los ſennores, y el Rey de los Reyes: y los que eſtan con el ſon llamados, y elegidos, y fieles.

15 וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם יוֹשֶׁבֶת הַזּוֹנָה עַמִּים וּלְאֻמִּים הֵמָּה וְגוֹיִם וּלְשׁוֹנוֹת׃

Y el me dize: Las aguas que has viſto donde la Ramera ſe ſienta, ſon pueblos, y compannas, y gentes y lenguas.

16 וְעֶשֶׂר קְרָנוֹת אֲשֶׁר רָאִיתָ עַל־הַבְּהֵמָה אֵלֶּה יִשְׂנְאוּ אֶת־הַזּוֹנָה וְיַעֲשׂוּהָ לְחָרְבָּה וְעֶרְמָה וְאֶת־בְּשָׂרָהּ יֹאכֵלוּ וְיִשְׂרְפוּהָ בָּאֵשׁ׃

Y los diez cuernos que viſte en la beſtia, aborreceran à la Ramera, y la haran deſſolada y deſnuda, y comeran ſus carnes, y quemaranla con fuego:

17 כִּי־אֱלֹהִים נָתַן בְּלִבּוֹתָם לַעֲשׂוֹת אֶת־רְצוֹנוֹ וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן אֶחָת וְלָתֵת אֶת־מַלְכוּתָם לַבְּהֵמָה עַד־יִכְלוּ דִּבְרֵי אֱלֹהִים׃

Porque Dios ha pueſto en ſus coraçones, que hagan lo que à el plaze que hagan vna voluntad, y que den ſu reyno à la beſtia, haſta que ſean cumplidas las palabras de Dios.

ιζ.

12. Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ᾽ ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου.

Et les dix cornes que tu as veuës, ſont dix Rois, qui n'ont encores commencé à regner, mais prendront puiſſance cõme Rois, en vn meſme temps auec la beſte.

13. Οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ἑαυτῶν τῷ θηρίῳ διαδιδώσουσιν.

Ceux-ci ont vn meſme conſeil; & bailleront leur puiſſance & authorité à la beſte.

14. Οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς· ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ, καὶ βασιλεὺς βασιλέων· καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, κλητοὶ, καὶ ἐκλεκτοὶ, καὶ πιστοί.

Ceux-ci cõbattront contre l'Agneau: mais l'Agneau les vaincra: d'autãt qu'il eſt Seigneur des ſeigneurs, & Roy des rois: & ceux qui ſont auec lui, ſont appelés, & eſleus, & fideles.

15. Καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ, καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσσαι.

Puis il me dit, Les eaux que tu as veuës, ſur leſquelles eſt aſſiſe la paillarde, ſont peuples, & multitudes, & nations, & langues.

16. Καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες ἐπὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ γυμνὴν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί.

Et les dix cornes que tu as veuës à la beſte, ſont ceux qui haïrõt la paillarde, & la rendront deſolee & nue, & mangeront ſa chair, & la bruſleront au feu.

17. Ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελεσθῇ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ.

Car Dieu a mis en leurs cœurs qu'ils facent ce qui lui plaiſt, & qu'ils arreſtent vn meſme propos, & qu'ils donnẽt leur royaume à la beſte, juſqu'à ce que les paroles de Dieu ſoyent accomplies.

CAP XVII.

12. Et decem cornua quæ vidiſti: decem reges ſunt, qui regnum nondum acceperunt, ſed poteſtatem tanquam reges una hora accipient poſt beſtiam.

And the tenne hornes which thou ſaweſt/are ten Kinges / which yet haue not receyued a kingdom/but ſhall receyue power/ as Kings at one houre with the beaſt.

13. Hi unum conſilium habent & virtutem: & poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.

Theſe haue one minde / and ſhall giue their power / and authoritie vnto the beaſt.

14. Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorum eſt, & Rex regum, & qui cum illo ſunt, vocati, & electi, & fideles.

Theſe ſhall fight with the Lambe/ and the Lambe ſhall ouercome them: for he is Lord of Lordes / and King of Kings : and they that are on his ſide/ called/and choſen/and faithfull.

15. Et dixit mihi, Aquæ quas vidiſti ubi meretrix ſedet: populi ſunt, & Gentes, & linguæ.

And he ſaid vnto me / The waters which thou ſaweſt /where the whore ſitteth/ are people / and multitudes/ and nations/and tongues.

16. Et decem cornua quæ vidiſti in beſtia: hi odient fornicariam, & deſolatam facient illam, & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipſam igni cōcremabunt.

And the ten hornes which thou ſaweſt vpon the beaſt/are they that ſhal hate the whore / and ſhall make her deſolate and naked / and ſhall eate her fleſh/ and burne her with fire.

17. Deus enim dedit in corda eorum, ut faciant quod placitum eſt illi ut dent regnum ſuum beſtiæ, donec conſummentur verba Dei.

For God hath put in their hearts to fulfill his will/ and to doe with one conſent/ for to giue their kingdome vnto the beaſt/ vntill the wordes of God be fulfilled.

Das XVII. Capitel.

12. Vnd die zehen Hörner / die du geſehen haſt/ das ſind zehen Könige/ die das Reich noch nicht empfangen haben/ aber wie Könige werden ſie ein zeit macht empfahen mit dem Thier.

Oc det thi Horn / ſom du haffuer ſeet/ ere thi Konger/ ſom icke end nu haffue anammet Riget/ men de ſkulle ſom Konger paa en tid faa mact met Diuret.

13. Diſe haben eine meinung / vnd werden jhre krafft vnnd macht geben dem Thier. Diſe werden ſtreiten mit dem Lamb.

Diſſe haffue en mening/ oc ſkulle giffue Diuret deris krafft oc mact/ Diſſe ſkulle ſtride mod Lammet.

14. Vnd das Lamb wirdt ſie überwinden / denn es iſt der HERR aller Herrn/ vnd der König aller Könige/ vnd mit jm die beruffenen vnd außerwehlten vnd glaubigen.

Oc Lammet ſkal offueruinde dem / Thi det er HERREN offuer alle Herrer / oc Kongen offuer alle Konger / oc met hannem de kallede oc vdualde oc trofaſte.

15. Vnd er ſprach zu mir : Die Waſſer die du geſehen haſt/ da die Hure ſitzet / ſind Völcker vnd Scharen/ vnd Heyden vnd Sprachen.

Oc hand ſagde til mig/ De Vand / ſom du haffuer ſeet/ der ſom Horen ſider / ere Folck oc Skarer / oc Hedninge/ oc Tungemaal.

16. Vnd die zehen Hörner/ die du geſehen haſt / auff dem Thier / die werden die Hure haſſen / vnnd werden ſie wüſt machen / vnd bloß / vnd werden jr fleiſch eſſen/ vnd werden ſie mit fewer verbrennen.

Oc de thi Horn/ ſom du haffuer ſeet/ paa Diuret/ de ſkulle hade Horen/ oc de ſkulle gøre hende øde oc nøgen / oc de ſkulle æde hendis kød / oc de ſkulle opbrende hende met Ild.

17. Denn Gott hats jnen gegeben in jr hertz/ zu thun ſeine meinung/ vnd zu thun einerley meinung / vnd zu geben jr Reich dem Thier/ biß daß vollendet werden die Wort Gottes.

Thi Gud haffuer giffuet dem det i deris hierte/ at de ſkulle gøre hans mening/ oc at gøre ens mening / oc at giffue Diuret deris Rige/ indtil Guds Ord bliffue fuldkomne.

Kapitola XVII.

12. A deſet Rohůw kteréž gſy widěl/ geſtiť deſet Králuow/ kteřijž gſau geſſtě Králowſtwij nepřijali/ ale yako Králowé w gednu hodinu moc wezmau po Sſelmě.

A dźieśięć rogow ktoreś widział/ ieſtći dźieśięć Krolow ktorzy kroleſtwá ieſzcze nie wźięli/ ále wezmą moc iáko krolowie ná iedne godźinę z beſtyią.

13. A tiť gednu raddu magij / a ſýlu a moc ſwau Sſelmě dadij.

Ci iedne myśl máią/ y moc y zwierzchność ſwoię beſtyiey podádzą.

14. A tiť bojowati budau s Beránkem: a Beránek ge přemůž neb geſt Pánem nad Pány/ a Králem nad Králi/ y ti kteřijž gſau s nim powolanij/ a wywolenij a wěrnij.

Ci z Báránkiem wálczyć będą: á Báránek ie zwyćięży/ przeto iż ieſth Pánem pánow/ y Krolem krolow/ á ktorzy z nim wezwáni/ y wybráni/ y wierni.

15. Y řekl mi: Wody kteréž gſy widěl/ nad kterýmiž Newěſtka ſedij/ gſauť Lidé/ á Národowé/ y yazykowé.

Potym rzekł mi/ Wody ktoreś widział/ gdźie nierządnicá śiedźi/ ſąć ludowie/ y tłuſzcze/ y narody/ y ięzyki.

16. Deſet pak Rohuow/ kteréž gſy widěl na Sſelmě/ ti w nenáwiſti budau mijti Smilnicy/ a včinij gi opuſſtěnau a nahau/ a těla gegij žráti budau/ a gi páliti budau ohněm.

A dźieśięć rogow ktoreś/ widział ná beſtyiey/ ći w nienáwiśći mieć będą nierządnicę/ y vczynią ią ſpuſtoſzoną/ y nágą/ y ćiáło iey zjedzą/ y ogniem ią ſpalą.

17. Neb Buoh dal w ſrdce gegich/ aby činili to což ſe líjbij gemu: aby dali Králowſtwij ſwé Sſelmě/ dokudž by ſe newykonala ſlowa Božij.

Abowiem Bog dał w ſercá ich/ áby czynili co ſie mu podobá/ y áby ſie zgadzáli/ y dáli kroleſtwo ſwoie beſtyiey/ áżby ſie wypełniły ſłowá Boże.

יז

18 וְאַנְתְּתָא דַּחֲזַיְתָהּ מְדִינְתָּא רַבְּתָא הִי דְּאִית לָהּ מַלְכוּתָא עַל מַלְכֵא דְאַרְעָא׃

E la donna che tu hai veduta, è la gran città che ha il regno ſopra i re de la terra.

יח

1 וּבָתַר הָנֵא חֲזֵא הֲוֵית וְהָא מַלְאֲכָא אַחֲרִינָא נָחֵת מֶן שְׁמַיָּא דַּהֲוָא לֵהּ שׁוּלְטָנָא רַבְּתָא וְאַרְעָא אֶתְנַהְרַת מֶן תּוּשְׁבֻּחְתֵּהּ׃

E doppo queſte coſe viddi vnaltro Angelo ſcender dal cielo, che haueua vna gran poteſta, e la terra fu illuminata dal ſuo ſplendore.

2 וַקְעָא בְּקָלָא רָמָא לְמֵאמַר נֶפְלַת נֶפְלַת בָּבֵיל רַבְּתָא וַהְוָת לְמַעְמְרָא דְּשֵׁאדֵא וּבֵית אֲסִירָא כֻּל רוּחָא טַנְפְּתָא וּבֵית אֲסִירָא כֻּל פָּרַחְתָּא טַנְפְּתָא וַסְנִיָּאא׃

E gridò con forza ad alta voce, dicendo, Ell'è caduta, caduta è la gran Babilonia, & è fatta habitatione di demonij, e conſerua d'ogni ſpirito immondo e d'ogni vccello immondo e odioſo.

3 מֶטוּל מֶן חַמְרָא דְרוּגְזָא דְזָנְיוּתָהּ אַשְׁקְיַת כֻּל עַמְמֵא וּמַלְכֵא דְאַרְעָא זְנַיו עַמָּהּ וְתַגָּרֵא דְאַרְעָא עֲתַרוּ מֶן חַיְלָא דְפִינוּקָהּ׃

Percioche tutte le genti hanno beuuto del vino de l'ira de la ſua fornicatione: e i re de la terra hanno fornicato con eſſa, e i mercatanti de la terra ſi ſono arricchiti de la copia de le ſue delitie.

4 וְשֶׁמְעֵת קָלָא אַחֲרִינָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר פּוּקוּ מֶנָּהּ עַמִּי דְּלָא תֶשְׁתַּוְתְּפוּן לְוָת חֶטָהֶיהָ וַדְלָא תְקַבְּלוּן מֶן נֶגְדַיָּהּ׃

Poi vdij vnaltra voce dal cielo, che diceua, Vſciteui di eſſa, popol mio, accioche voi non ſiate partecipi de ſuoi peccati, & accioche non riceuiate de le ſue piaghe.

יז

18 וְהָאִשָּׁה אֲשֶׁר רָאִיתָה יֵשׁ־הָעִיר הַגְּדוֹלָה לַאֲשֶׁר יֶשׁ־לָהּ מַמְלָכָה עַל־מַלְכֵי־הָאָרֶץ׃

Y la muger que has viſto, es la grande Ciudad que tiene ſu reyno ſobre los reyes de la tierra.

יח

1 וְאַחֲרֵי־כֵן רָאִיתִי כִּי־מַלְאָךְ יָרַד מִשָּׁמַיִם וַתְּהִי־לוֹ שִׁלְטוֹן גְּדוֹלָה וְהָאָרֶץ נְאוֹרָה בִּכְבוֹדוֹ׃

Y Deſpues deſtas coſas vide otro Angel decendir del cielo, teniendo gran de potencia: y la tierra fué alumbrada de ſu gloria:

2 וַיִּקְרָא בִגְבוּרָה בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר נָפְלָה נָפְלָה בָּבֶל הַגְּדוֹלָה וַתְּהִי לְמוֹשַׁב הַשֵּׁדִים וּמִטְרַת כָּל־רוּחַ טְמֵאָה וּמִטְרַת כָּל־עוֹף טְמֵאָה וּשְׂנֵאָה׃

Y clamó con fortaleza à alta boz, diziendo: Cayda es, cayda es la grande Babylonia, y es hecha habitacion de demonios, y guarda de todo eſpiritu immundo, y guarda de todas aues ſuzias, y aborrecibles.

3 כִּי־מִיֵּין חֲרוֹן זְנוּנֶיהָ הִשְׁקָה אֶת־־כָּל הַגּוֹיִם וּמַלְכֵי אֶרֶץ הִזְנוּ עִמָּהּ וְסוֹחֲרֵי אֶרֶץ הֶעֱשִׁירוּ מִגְּבוּרַת תַּעֲנֻגֶיהָ׃

Porque todas las gentes han beuido del vino de la yra de ſu fornicacion: y los reyes de la tierra han fornicado con ella: y los mercaderes de la tierra ſe han enrriquecido de la potencia de ſus deleytes.

4 וָאֶשְׁמַע קוֹל אַחֵר מִשָּׁמַיִם לֵאמֹר צְאוּ וְנוּסוּ מִתּוֹכָהּ עַמִּי וּמַלְּטוּ אִישׁ אֶת־נַפְשׁוֹ אַל־־תִּתְחַבְּרוּ בַּעֲוֹנָהּ פֶּן תִּקְחוּ מִנְּגָעֶיהָ׃

Y oy otra boz del cielo, que dezia: Salid della pueblo mio, porque no ſeays participantes de ſus peccados, y que no recibays de ſus plagas.

ιζ'.

18. Καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

Et la femme que tu as veuë, c'eſt la grãde Cité qui a ſon regne ſur les Rois de la terre.

ΚΕΦΑΛ. ιη'.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ.

Et apres ces choſes ie vi vn autre Ange deſcendre du ciel, ayant grande puiſſance, & la terre fut illuminee de la gloire d'icelui:

2. Καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχύϊ, φωνῇ μεγάλῃ λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου, καὶ μεμισημένου.

Et il s'eſcria de force à haute voix, diſant, Elle eſt cheute, elle eſt cheute la grãde Babylon, & eſt deuenue l'habitation des diables, & le repaire de tout eſprit immonde, & le repaire de tout oiſeau immonde & execrable.

3. Ὅτι ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πέπωκε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν.

Car toutes nations ont beu du vin de l'ire de ſa paillardiſe: & les Rois de la terre ont paillardé auec elle: & les marchands de la terre ſont deuenus riches de l'abondance de ſes delices.

4. Καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν, ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ μὴ λάβητε ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς.

Puis i'ouï du ciel vne autre voix, diſant, Sortez d'icelle, mon peuple, afin que ne ſoyez participans de ſes pechés, & que ne receuiez de ſes playes.

CAP. XVII.

18. Et mulier quam vidiſti, eſt civitas magna, quæ habet regnum ſuper reges terræ.

And the woman which thou ſaweſt/ is the great citie / which reigneth ouer the Kinges of the earth.

CAP. XVIII.

ET poſt hæc vidi alium angelum deſcendētem de cælo, habentem poteſtatem magnam: & terra illuminata eſt à gloria eius.

And after theſe thinges / I ſawe another Angell come downe from heauē/ hauing great power / ſo that the earth was lightned with his glorie.

2. Et exclamavit in fortitudine dicens: Cécidit, cécidit Babylon magna, & facta eſt habitatio dæmoniorum, & cuſtodia omnis ſpiritus immundi, & cuſtodia omnis volucris immundæ & odibilis.

And he cryed out mightily with a loude voyce/ ſaying / It is fallen/ it is fallen / Babylon the great citie / and is become the habitation of deuils / and the holde of all foule ſpirits / and a cage of euery vncleane and hateſull byrde.

3. Quia de vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gentes, & reges terræ cum illa fornicati ſunt: & mercatores terræ de virtute deliciarum eius divites facti ſunt.

For all nations haue drunken of the wine of the wrath of her fornication / and the Kinges of the earth haue commited fornication with her / and the marchants of the earth are waxed rich of the abundance of her pleaſures.

4. Et audivi aliam vocem de cælo dicentem: Exite de illa populus meus, & ne participes ſitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.

And I heard another voyce from heauen ſay / Goe out of her/ my people / that ye bee not partakers in her ſinnes / and that ye receyue not of her plagues.

Das XVII. Capitel.

18. Vnd das Weib/ daß du geſehen haſt/ iſt die groſſe Statt/ die das reich hat über die Könige auff Erden.

Oc den Quinde/ ſom du haffuer ſeet/ er den ſtore Stad/ ſom haffuer riget offuer Kongerne paa Jorden.

Das XVIII. Capitel.

Vnd darnach ſahe ich einen andern Engel niderfahren vom Himmel/ der hatte eine groſſe macht / vnd die Erde ward erleuchtet von ſeiner klarheit.

OC der effter ſaa ieg en anden Engel fare ned aff Himmelen/ hand haffde ſtor mact/ oc Jorden bleff opliuſt aff hans klarhed.

2. Vnd ſchrey auß macht mit groſſer ſtimme/ vnd ſprach: Sie iſt gefallen/ ſie iſt gefallen / Babylon die groſſe / vnd eine behauſung der Teufel worden/ vnd ein behältniß/ aller vnreiner Geiſter / vnnd ein behältniß aller vnreiner feindſeliger Vögel.

Oc hand robte aff mact met ſtor røſt / oc ſagde/ Hun er falden/ hun er falden / Babylon den ſtore / oc er bleffuen Diefflenis Bolig / oc alle vrene Aanders beuaring/ oc alle vrenis oc hadelige Fulis beuaring.

3. Denn von dem Wein deß zorns jrer Hurerey / haben alle Heyden getruncken / vnd die Könige auff Erden haben mit jr Hurerey getrieben / vnd jre Kauffleute ſind reich worden von jrer groſſen wolluſt.

Thi at aff hendis Horeries vredis Vin/ haffue alle Hedninge drucket / oc Kongerne paa Jorden bedreffue Horerie met hende / oc hendis Købmend bleffue rige aff hendis ſtore vellyſt.

4. Vnd ich höret ein ander ſtimme vom Himmel/ die ſprach: Gehet auß von jr/ mein Volck / daß jr nicht theilhafftig werdet jrer Sunden/ auff daß jhr nicht empfahet etwas von jhrer Plagen.

Oc ieg hørde en anden røſt aff Himmelen / ſom ſagde/ Gaar vd fra hende/ mit Folck/ at i ſkulle icke bliffue delactige i hendis Synder / Paa det i ſkulle icke faa noget aff hendis plager.

Kapitola XVII.

18. A Zenau kterauž gſy widěl/ geſtiť Měſto weliké/ kteréž má Králowſtwij nad Králi zemſkými.

A niewiáſtá ktorąś widział/ jeſt ci miáſto ono wielkie/ ktore ma kroleſtwo nád krolmi ziemie.

Kapitola XVIII.

POtom gſem widěl giného Angela/ an ſſtupuge s Nebe mage moc welikau/ a Země ſe oſwijtila od ſláwy geho.

POtymem widział drugiego Aniołá zſtępującego z niebá/ ktory miał moc wielką/ ták iż ſię ziemiá oświeciłá od chwały iego.

2. Y zkřikl ſylným hlaſem/ řka: Padl geſt/ padl geſt Babilon Měſto weliké/ a včiněno geſt přijbytkem Diábelſkým/ a ſtrážij každého Ducha nečiſtého/ a toho kteréž Lidé w nenáwiſti magij.

A záwołał bárzo wielkim głoſem/ mowiąc: Vpádłoć vpádło Bábilon ono wielkie/ y zſtało ſię mieſzkániem Czártow/ y ciemnicą wſzego duchá nieczyſtego/ y ciemnicą wſzelkiego ptaká nieczyſtego y nienawidzonego.

3. Nebť gſau Wijno hněwu Smilſtwa geho pili wſſyckni Národowé: a Králowé Zemſſtij s nim ſmilnili/ a Kupcy zemſſtij z mocý rozkoſſý geho bohatij včiněni gſau.

Przeto iż wino gniewu nieczyſtości iey piły wſzytki narody/ á królowie ziemie nieczyſtość z nią popełnili/ y kupcy ziemie z máietności roſkoſzy iey wzbogácieli.

4. Y ſlyſſal gſem giný hlas s Nebe/ řkaucý: Wygděte z něho Lide můg/ a nebýwayte včaſtni hřijchůw geho/ abyſſte newzali z pokut geho.

Y ſłyſzałem drugi głos z niebá/ mowiąc: Wynidźcie z niey ludźie moy/ ábyście nie byli vczeſtnikámi grzechow iey/ y áby ſię wam z plag iey nie doſtáło.

יח

5 מֶטוּל דַּעְלוֹ חֲטָהֶיהָ עַד שְׁמַיָּא וְעֲהַד אֱלָהָא לְחֲטָהֶיהָ׃

Perche i peccati ſuoi ſono arriuati inſin al cielo, e Iddio s'è ricordato de le iniquita di eſſa.

6 שַׁלְּמוּ לָהּ אַיכַּנָּא דְּהִי שַׁלְמַת לְכוֹן וְאַעְפּוּ לָהּ עֲפִיפָּא עַל עֲבָדֶיהָ וּבְכָסָא דְּמֶזְגַת לְכוֹן אַמְזְגוּ לָהּ אַעְפָּת׃

Rendete à lei come anch'ella ha fatto à voi, e rendetele il doppio ſecondo l'opere ſue: nel calice in che ella ha meſciuto à voi meſcete il doppio à lei.

7 וְכַמָּא דְּשַׁבְּחַת נַפְשָׁהּ הֲכַנַּת יַתִּיר שַׁלְּמוּ לָהּ שִׁנּוּקָא וְאֶבְלָת מֶטוּל דְּבִלְבָּהּ אָמְרָא יָתְבָא אֶנָא מַלְכְּתָא וְאַרְמַלְתָּא לָת אֶהְוֵא וְאֶבְלָא לָא אֶחְזֵא׃

Quanto ella s'è glorificata, & è ſtata in delitie, tanto datele tormento e pianto: percioch'ella dice nel ſuo cuore, Io ſeggo regina e non ſon vedoua, ne vedrò pianto alcuno.

8 מֶטוּל הָנָא בְּיוֹמָא חַד יֵאתוּן נֶגְדֶיהָ מַוְתָּא וְאֶבְלָא וְכַפְנָא וּבְנוּרָא תֵּאקַד חַסִּין גֵּיר מָרְיָא אֱלָהָא דְּדָנָהּ׃

Però in vn giorno verranno le ſue piaghe morte, e pianto, e fame: e ſarà abbruſciata col fuoco: perche potente è il Signore Iddio che la giudicarà.

9 וְיֶבְכּוּנָהּ וְיַרְקְדוּן עֲלֶיהָ כֻּלְּהוּן מַלְכֵּא דְּאַרְעָא דְּמַזְנִין וּמְפַנְּקִין הָווּ עַמָּהּ כַּד יֶחְזוּן לִתְנָנָא דְּיַקִּידוּתָהּ׃

E piangerannola, e lamentarannoſi ſopra eſſa i re de la terra, che hanno fornicato con eſſo lei, e ſono ſtati in delitie, quando vedranno il fumo del ſuo abbruciamento.

10 מִן רוּחְקָא גֵּיר קָמוּ מֶטוּל דְּחֶלְתָּהּ וְאָמְרִין וַי וַי לַמְדִינְתָּא רַבְּתָא לְבָבִיל לַמְדִינְתָּא חַסִּינָא בְּחֲדָא גֵּיר שָׁעְתָא אֶתָא דִּינֵךְ׃

Stando di lontano, per il timore del tormento di eſſa, dicendo, Guai, guai, la gran città Babilonia, la potente città: che in vn hora è venuta la tua condannatione.

יח

5 כִּי־הִגִּיעוּ חַטֹּאתֶיהָ עַד־הַשָּׁמַיִם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים לַעֲוֹנוֹתֶיהָ׃

Porque ſus peccados han llegado haſta el cielo: y Dios ſe hâ acordado de ſus maldades.

6 שַׁלְּמוּ לָהּ כָּמוֹהָ שִׁלְּמָה לָכֶם גַּם־שְׁנַיִם שַׁלְּמוּ לָהּ כְּמַעֲשֶׂיהָ בְּכוֹס אֲשֶׁר מָסְכָה לָכֶם מִסְכוּ לָהּ שְׁנָיִם׃

Tornalde à dar como ella os ha dado, y pagalde àl doble ſegun ſus obras: En el caliz que ella os dió à beuer, dalde à beuer doblado.

7 כַּאֲשֶׁר הִגְבִּיהָה הָאַדִּירָה וְהִתְעַדְּנָה בְנַפְשָׁהּ כֵּן תְּנוּ לָהּ מְשׁוֹמָה וָאֵבֶל כִּי־אוֹמְרָה בִלְבָבָהּ לְעוֹלָם אֶהְיֶה גְּבֶרֶת מַמְלָכוֹת אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד לֹא אֵשֵׁב אַלְמָנָה וְלֹא אֵדַע שְׁכוֹל׃

Quanto ella ſe ha glorificado y ha eſtado en deleytes, tanto le dad de tormento y llanto: porque dize en ſu coraçon: Yo eſtoy ſentada reyna y no ſoy biuda, y no veré llanto.

8 וְתָבֹאנָה רֶגַע בְּיוֹם אֶחָד נְגָעֶיהָ מָוֶת שְׁכוֹל וְאַלְמֹן רָעָב וְתִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ כִּי־גִבּוֹר יְהוָה אֱלֹהִים הַשֹּׁפֵט אוֹתָהּ׃

Por loqual en vn día vendrán ſus plagas, muerte, llanto, y hambre, y ſera quemada con fuego porque el Sennor Dios es fuerte que la juzgará.

9 וְיִבְכּוּ וְיִסְפְּדוּ עָלֶיהָ מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִזְנוּ אֵלֶיהָ וְהִתְעַדְּנוּ בִּרְאוֹתָם עֶשֶׁן אֶת־שְׂרֵפָתָהּ׃

Y llorarla han, y plannir ſe han ſobre ella los reyes de la tierra, los quales han fornicado con ella, y han biuído en deleytes, quando ellos vieren el humo de ſu encendimiento.

10 מֵרָחוֹק יַעַמְדוּ מִיִּרְאַת שִׁמָּתָהּ לֵאמֹר אוֹי אוֹי הַבָּבֶל עִיר הַגְּדוֹלָה עִיר חֲזָקָה כִּי־בְשָׁעָה אַחַת בָּא מִשְׁפָּטֵךְ׃

Eſtando lexos, por el temor de ſu tormento diziendo: Ay ay, aquella gran ciudad de Babylonia, aquella fuerte ciudad, porque en vna hora vino tu juyzio.

ιη'.

5. Ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς.

Car ſes pechés ſe ſont entreſuiuis iuſqu'au ciel, & Dieu a eu ſouuenance des iniquités d'icelle.

6. Ἀπόδωτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν.

Rendez lui ainſi qu'elle vous a fait, & lui payez au duoble ſelon ſes œuures: en la coupe, en laquelle elle vous a verſé, verſez-lui en au duoble.

7. Ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν, καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος· ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, ὅτι κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω.

D'autant qu'elle s'eſt glorifiee, & qu'elle a eſté en delices, d'autant donnez-lui torment & pleur: car elle dit en ſon cœur, Ie ſieds roine, & ne ſuis point veſue, & ne verrai point de dueil.

8. Διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς, θάνατος, καὶ πένθος, καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνων αὐτήν.

Pource en vn iour viendront ſes playes mort, & dueil, & famine, & elle ſera entietierement bruſlee au feu: car le Seigneur Dieu eſt fort, qui la iugera.

9. Καὶ κλαύσονται αὐτὴν, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτῇ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες, καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς.

Et la pleureront, & meneront dueil ſur elle en ſe batant la poictrine, les Rois de la terre, qui ont paillardé auec elle, & ont veſcu en delices, quand ils verront la fumee de ſon bruſlement:

10. Ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλὼν, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά· ὅτι ἐν μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου.

Se tenans loin pour la crainte de ſon torment, diſans, Las, las: Babylon la grande cité, la cité tant puiſſante, comment eſt venue ta condamnation en vn inſtant?

CAP. XVIII.

5. Quoniam pervenerunt peccata eius uſque ad cælum, & recordatus eſt Deus iniquitatum eius.

For her ſinnes are come vp vnto heaven / and God hath remembred her iniquities.

6. Reddite illi ſicut & ipſa reddidit vobis: & duplicate duplicia ſecundum opera eius, in populo quo miſcuit, miſcete illi duplum.

Rewarde her/ euen as ſhe hath rewarded you/ and giue her double according to her workes: and in the cuppe that ſhe hath filled to you/ fill her the double.

7. Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit: tantum date illi tormentum & luctum: quia in corde ſuo dicit, Sedeo regina; & vidua nõ ſum, & luctum non videbo.

In as much as ſhe glorified her ſelfe/ and liued in pleaſure/ ſo much giue ye to her torment/ and ſorowe: for ſhe ſaith in her heart/ I ſit being a Queene/ and am no widowe/ and ſhall ſee no mourning.

8. Ideo in una die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, & igne comburetur: quia fortis eſt (*Dominus*) Deus qui iudicabit illam.

Therefore ſhal her plagues come at one day / death/ and ſorowe/ and famine/ and ſhe ſhall be burnt with fire: for ſtrong is the Lord God which haue condemne her.

9. Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in deliciis vixerunt, cùm viderint fumum incendii eius.

And the kinges of the earth ſhall bewaile her/ and lament for her/ which haue committed fornication / and liued in pleaſure with her/ when they ſhal ſee the ſmoke of her burning.

10. Longè ſtantes propter timorem tormentorum eius, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit iudicium tuum

And ſhall ſtande afarre of for feare of her torment / ſaying / Alas / alas / the great citie Babylon / the mightie citie: for in one houre is thy iudgement com.

Das XVIII. Capitel.

5. Denn jre ſünde reichen biß in den Himmel / vnd GOtt denckt an jhren frefel.

Thi hendis ſynder recke indtil Himmelen / Oc Gud tencker paa hendis frotredelighed.

6. Bezahlet ſie/ wie ſie euch bezalet hat / vnnd machts jr zweyfeltig nach jren wercken. Vnd mit welchem kelch ſie euch eingeſchenckt hat / ſchencket jr zweyfeltig ein.

Betaler hender/ lige ſom hun haffuer betalet eder/ oc gører hende det dubbelt/ effter hendis gerninger. Oc met den Kalck ſom hun ſkenckte vdi faar eder/ det ſkencker dubbelt vdi faar hende.

7. Wie vil ſie ſich herrlich gemacht/ vnd jren mutwillen gehabt hat / ſo vil ſchenckt jr qual vnd leid ein. Denn ſie ſpricht in jrem hertzen: Ich ſitze / vnd bin eine Königin / vnnd werde keine Witwe ſein / vnd leid werde ich nicht ſehen.

Huor meget hun haffuer giort ſig herlig / oc bruget ſin fortredelighed/ Saa meget ſkencker pine oc ſorge vdi faar hende/ Fordi at hun ſiger i ſit hierte / Jeg ſiger oc er en Dronning/ oc ſkal icke vere Encke/ oc ieg ſkal icke ſee bedrøffuelſe.

8. Darumb werden jre Plagen auff einen tag kommen/ der Tod / Leid vnd Hunger/ mit Fewer wird ſie verbrand werden / Denn ſtarck iſt GOTT der HERR/ der ſie richten wird.

Der faare ſkulle hendis plager komme paa en dag/ Døden / Bedrøffuelſe / oc Hunger / hun ſkal opbrendis met Ild/ thi Gud HERREN er ſterck/ ſom hende ſkal døme.

9. Vnd es werden ſie beweinen/ vnd ſich über ſie beklagen die Könige auff Erden / die mit jhr gehuret vnd mutwillen getrieben haben / wenn ſie ſehen werden den Rauch von jhrem Brandt.

Oc Kongerne paa Jorden ſkulle begræde hende/ oc beklage ſig offuer hende/ de ſom haffue bruget Horeri oc fortredelighed met hende / naar de ſee røgen aff hendis Brynde.

10. Vnd werden von ferne ſtehen für forcht jrer qual/ vnd ſprechen: Weh/ weh/ die groſſe Statt Babylon / die ſtarcke Statt / auff eine Stunde iſt dein Gericht kommen.

Oc ſkulle ſtaa longt borte for hendis pinis frykt/ oc ſige/ Ve/ ve/ den ſtore Stad Babylon / den ſtercke Stad/ paa en time er din Dom kommen.

Kapitola XVIII.

5. Nebo doſáhli hřijchowé geho až k Nebi / a rozpomenul ſe Bůh neprawoſti geho.

Abowiemći zgromádzone grzechy tey doſzly aż do nieba / y wſpomniał Bog ná niepráwośći tey.

6. Protož dayte gemu yakož geſt y ono dáwalo wám: a dayte dwénáſob wedlé ſkutkuow geho. Nápog kterýž geſt ſmýſſowalo wám/ ſměſſtež gemu to dwé.

Oddayćie tey táko thež oná wam dáłá / y wz dwoy náſob tey ná grodźćie wedle vczynkow tey: w kubku w ktorym wam pić dáłá/ thyle tey dwá kroć pić dayćie.

7. Kterak ſe mnoho chlubilo a w rozkoſſy bylo/ tak mnoho dayte gemu muk a pláče: nebť geſt řeklo w ſrdcy ſwém: Sedijmť yako Králowna / a negſemť Wdowau/ a pláče widěti nebudu.

Jáko ſie wiele chwaliłá/ y vroſkoſzowálá/ ták wielkie męczenie y ſmetek tey dayćie/ przeto iż w ſercu ſwym mowi/ Siedzę krolowa / y nie ieſtemći wdowa/ y żáłośći nie vyzrzę.

8 Protož w geden den přigdau rány geho/ Smrt / Pláč / y hlad / a ohněm páleno bude / neb ſylný geſt (Pan) Buoh / kterýž ge ſauditi bude.

Dla thego w ieden dźień przyſda plági tey/ śmierć y ſmethek y glod/ y ogniem będźie ſpaloná / iż mocny ieſt Pan Bog ktory ią oſądźi.

9. A plakati a kwéliti budau ſami na ſebe pro ně Králowé zemſſtij / kteřijž s ním ſmilnili/ a w rozkoſſech žiwi byli/ když vzřij dým zapálenij geho.

Thedy ſey będą plákáć y nárzekáć ná nie krolowie źiemie ktorzy z nią nieczyſtośći ſie dopuśćili/ y roſkoſzowáli/ gdy vyzrą dym zápalenia tey.

10. Z daleka ſtogijce: pro bázeň muk geho/ řkauce: Běda/ běda Měſto to weliké Babilon/ Měſto to ſylné nebo w gednu hodinu přiſſel Saud twůg.

Z dáleká ſthoiac przez boiazń męki tey/ y mowiac: Biádá / biádá/ miáſto ono wielkie Bábilon / miáſto ono mocne / ktorego ſąd w iedne godźine przyſzedł.

יח

11 וְתַגָּרֵא דַאַרְעָא יֶבְכוּן וְיִאבְּלוּן עֲלַיהָ מְטוּל דְאֱנָשׁ תוּב לָא יָזְבֵן לְטַעֲנֵהוּן׃

E i mercatanti de la terra piangeranno e faranno lamento ſopra eſſa: percioche niuno compra piu de le loro mercãtie.

12 טַעֲנָא דְדַהְבָא וְסֵאמָא וְכֵאפָא יַקִּירָתָא וּמַרְגָּנִיתָא וּבוּצָא וַארְגְּוָנָא וְשִׁירִיקָא וַזְחוּרִיתָא וְכָל קַיְסָא דְשַׁשְׁטִין וְכָל מָאנָא דְשֶׁנְהַבִּין וְכָל מָאנָא מֶן קַיְסָא יַקִּירָא וּנְחָשָׁא וּפַרְזְלָא וּמַרְמְרִין׃

Le mercantie de l'oro e de l'argento, e de le pietre pretioſe, e de le perle e del biſſe, e de la porpera, e de la ſera, e de lo ſcarlatto: & ogni legno Tÿno, & ogni vaſo d'auorio, & ogni vaſo di ſegno pretioſiſſimo, e di ramo, e di ferro, e di marmo.

13 וְקוּנָמָא וּבֶסְמָא מֶשְׁחָא וְלְבוּנְתָא וְחַמְרָא וּמַשְׁחָא סוּלְתָא וְחִטְּתָא וּבְעִירָא וְעֶרְבָא וְרֶכְשָׁא וּרְתִיכֵא וּפַגְרָא וְנַפְשָׁתָא דַבְנַי נָשָׁא׃

E cinamomo, è profumo, & vnguento, & incenſo, e vino, e olio, e fior di farina, e grano, e giumenti, o pecore: e di caualli, e di carrette, e di ſchiaui & anime d'huomini.

14 וְחוּורָא דַרְגִיגְתָא דְנַפְשָׁךְ אֱזַלוּ מֶנֵּכְיִ וְכָל פַּטִימָא וְחַוְרָא אֱזַלוּ מֶנֵּכְיִ וְתוּב לָא תֶשְׁכְּחִין לְהוּן׃

E i frutti del deſiderio de l'anima tua ſi ſon partiti da te, e tutte le coſe graſſe e ſplendide ti ſon perite, e non le trouarai piu.

15 תַגָּרַיְהוּן דְעַתַרוּ מֶנָּהּ רוּחְקָא יְקוּמוּן מֶטוּל דֶחְלָא דְמַתְנוּקְתָא בָּכֵין וְאָבְלִין׃

I mercatanti di queſte coſe che ne ſon diuennti ricchi, ſtaranno lungi da eſſa, per le paura del ſuo tormente, piangendo e lamentandoſi.

יח

11 וְסוֹחֲרֵי הָאָרֶץ יִבְכּוּ וְיִסְפְּדוּ עָלֶיהָ כִּי־אִישׁ עוֹד לֹא יִשְׁבֹּר אֶת־מַקְּחוֹתָם׃

Y los mercaderes de la tierra lloran y lamentan ſobre ella: porque ninguno compra mas ſus mercadurias.

12 מְחִיר זָהָב וְכֶסֶף וְאֶבֶן יְקָרָה וּפְנִינִים וּבוּץ וְאַרְגָּמָן וּשְׁרִיקוֹת וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְכָל־עֲצֵי־שִׁטִּים וְכָל־כְּלִי־שֶׁנְהַבִּים וְכָל־כְּלִי־מֵעֵצִים יְקָרִים וּנְחֹשֶׁת וּבַרְזֶל וָשֵׁשׁ׃

La mercaduria de oro, y de plata, y de piedras precioſas, y de margaritas, y de tela de lino finiſſimo, y de eſcarlata, y de ſeda, y de grana, y de todo madero de thyno, y de todo vaſo de marfil, y de todo vaſo de madera precioſiſsima, y de metal-y de hierro, y de marmol:

13 וְקִנָּמוֹן וּנְכֹאת וְשֶׁמֶן מִשְׁחָה וּלְבֹנָה וְיַיִן וְשֶׁמֶן וְסֹלֶת חִטָּה וּבְהֵמוֹת וְצֹאן וְסוּסִים וְרֶכֶב גְּוִיּוֹת וְנַפְשׁוֹת בְּנֵי־אָדָם׃

Y canela, y olores, y vnguentos. y encienſo, y vino, y azeyte, y flor de harina, y trigo, y beſtias, y de ouejas: y de cauallos, y de carros ; y de ſieruos y de animas de hombres.

14 וְתַפּוּחֵי חֶמְדַּת נַפְשְׁכֶם סָרוּ מֵאִתָּךְ וְכָל־מְרִיאִים וְכָל־זֹהַר הָלְכוּ מֵעִמָּךְ וְעוֹדֶךָ לֹא תִמְצָאִים׃

Y las mançanas del deſſeo de tu anima ſe apartaron de ti, y todas las coſas grueſſas, y excelentes te han faltado: y de aquia delante ya no hallarás mas eſtas coſas.

15 הַסּוֹחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר עָשְׁרוּ מִמֶּנָּה מֵרָחוֹק יַעֲמוֹדוּ מִיִּרְאַת שִׁמְמָתָהּ בָּכֹה וְסָפוֹד׃

Los mercaderes deſtas coſas que ſe han enrriquecido, ſe pondrán lexos della, por el temor de ſu tormento, llorando y lamentando.

ιη'.

11. Καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι, καὶ πενθοῦσιν ἐπ᾽ αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκ ἔτι.

Les marchands de la terre auſſi pleureront & meneront dueil à cauſe d'elle: que nul n'achete plus de leur marchandiſe.

12. Γόμον χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ λίθου τιμίου, καὶ μαργαρίτου, καὶ βύσσου, καὶ πορφύρας, καὶ σηρικοῦ, καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου.

Marchandiſe d'or & d'argent, & de pierres precieuſes, & de perles, & de creſpe, & de pourpre, & de ſoye, & d'eſcarlate, & de toute ſorte de bois odoriferant, & de tous vaiſſeaux d'yuoire, & de tous vaiſſeaux de bois treſ-precieux, & d'airain, & de fer, & de marbre:

13. Καὶ κινάμωμον, καὶ θυμιάματα, καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβατα, καὶ ἵππων, καὶ ῥαίδων, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων.

Et canelle, & ſenteurs, & oignemens, & encens, & vin, & huile, & fine fleur de farine, & blé, & iumens, & brebis, cheuaux, & chariots, & ſerfs, & ames d'hommes:

14. Καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ εὑρήσῃς αὐτά.

Et les fruicts du deſir de ton ame ſont departis de toi: & toutes choſes delicates & excellentes te ſont peries: & d'oreſenauant tu ne trouueras plus ces choſes.

15. Οἱ ἔμποροι τούτων οἱ πλουτήσαντες ἀπ᾽ αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες.

Les marchands donc de ces choſes qui en ſont devenus riches, ſe tiendront loin d'elle, pour la crainte de ſon torment, pleurans & menans dueil.

CAP. XVIII.

11. Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt ſuper illam: quoniam merces eorum nemo emet ampliùs.

And the marchants of the earth ſhall weepe and waile ouer her: for no man byeth their ware any more.

12. Merces auri & argenti & lapidis pretioſi, & margaritæ, & byſſi, & purpuræ, & ſerici, & cocci, & omne lignũ thyinum, & omnia vaſa eboris, & omnia vaſa de lapide pretioſo, & æramento, & ferro, & marmore.

The ware of golde and ſiluer / and of precious ſtone / and of pearls / and of fine linen / and of purple / and of ſilke / and of ſkarlet / & of all maner of Thyne wood / and of all veſſels of yuorie / and of all veſſels of moſt precious wood / and of braſſe / and of yrõ / and of marble.

13 Et cinnamomum, & odoramentorum, & unguenti, & thuris, & vini, & olei, & ſimilæ, & tritici, & iumentorum, & ovium, & equorum, & rhedarum, & mancipiorum, & animarum hominum.

And of cinamon / and odours / and oyntments / and frankinſence / and wine / and oyle / and fine floure / and wheat / & beaſts / and ſheepe / and horſes / and charets / and ſeruants / and ſoules of men.

14. Et poma deſiderii animæ tuæ diſceſſerunt à te, & omnia pinguia & præclara perierunt à te, & ampliùs illa iam non invenient.

And the apples that thy ſoule luſted after / are departed from thee / and all things which were fat and excellent / are departed from thee / and thou ſhalt finde them no more.

15. Mercatores horum qui divites facti ſunt, & ab ea longè ſtabunt propter timorem tormentorum eius, flentes ac lugentes.

The marchants of theſe things which were waxed rich / ſhall ſtand afarre of from her / for feare of her torment / weeping and wayling.

Das XVIII. Capitel.

11. Vnd die Kauffleute auff Erden werden weinen vnnd leide tragen bey ſich ſelbs / daß jhre Wahr niemandt mehr kauffen wird.

Oc Købmendene paa Jorden ſkulle græde oc ſørge ved ſig ſelff / at ingen vil mere købe deris Vare.

12. Die Wahr deß Golds vnd Silbers / vnd Edelgeſteins / vnd die Perlen / vnd Seiden / vnd Purpur / vnd Scharlacken / vnd allerley Thinnenholtz / vnd allerley Gefeß von Helffenbein / vnnd allerley Gefeß von köſtlichem Holtz / vnd von Ertz / vnnd von Eiſen (vnd Marmel.)

De Vare aff Guld oc Sølff / oc dyrebare Stene / oc Perler / oc Silcke / oc Purpur / oc Skarlagen / oc allehonde Fyretræ / oc allehonde Kar aff Filſben / oc allehonde Kar aff kaaſteligt Træ / oc aff Kaaber / oc aff Jern (oc Marmelſtene.)

13. Vnd Cinnamet / vnd Thimian / vnd Salben / vnnd Weirauch / vnd Wein / vnd Oele / vnd Semlen / vnd Wäitzen / vnd Vieh / vnd Schaffe / vnd Pferd / vnd Wagen / vnnd Leichnam / vnd Seelen der Menſchen.

Oc Kanillebarck / oc Thimian / oc Salue / oc Røgelſe / oc Vin / oc Olie / oc Semler / oc Huede / oc Fæ / oc Faar / oc Heſte / oc Vogne / oc Legeme / oc Menniſkens Siele.

14. Vnd das Obs / da deine Seele luſt an hatte / iſt von dir gewichen / vnd alles was völlig vnd herrlig war / iſt von dir gewichen / vnd du wirſt ſolches nicht mehr finden.

Oc den Fruct / ſom din Siel haffde lyſt til / er vigen fra dig / oc alt det ſom vaar fuldſomt oc herligt / er viget fra dig / oc du ſkalt icke finde ſaadant mere.

15. Die Kauffleute ſolcher Wahr / die von dir ſind reich worden / werden von ferne ſtehen für forcht jhrer qual / weinen vnd klagen.

De Købmend met ſaadanne vare / ſom ere bleffne rige aff hende / ſkulle ſtaa longt borte for hendis pinis fryct / græde oc klage.

Kapitola XVIII.

11. A Kupcy Zemſſtij budau plakati a kwijliti nad nim: nebo gegich Kupectwij nebude žadný kupowati wijce.

Ktemu y kupcy ziemie będą płákáć y nárzekáć ná nie / przeto iż towáru ich żaden nie kupuie.

12. Kupectwij Zlata / a Střijbra / a drahého kamenij / y Perel / y Kmentu / Zlatohlawu / y hedwabij / y Sſarlatu / y wſſelikého dřewa Thýmowého / y wſſech nadob z koſtij Slonowých / y wſſelikého nádobij z drahého Kamenij / y od Mědi / y od Železa / y od Mramoru.

Towáru złotá / y śrebrá / y kámienia drogiego / pereł / lnu cienkiego / ſzárłatu / iedwabiu / y koſztowney fárby czerwoney / y wſzelkiego drzewá Tyinowego / y wſzelkiego naczynia z kośći ſłoniowey / y wſzelkie° naczynia z drzewá nakoſztownieyſze° / y z miedzi / y z żeláza / y z mármoru.

13. Y Skořice / y wonných wěcý / y Kadidla / y drahých maſtij / y Wijna / y Olege / y běli / y Pſſenice / y kupectwij Dobytka / Owec / y Konij / y Wozuow / y Služebnijkůw / y Duſſy lidſkých.

Y Cynámonu / y kadzenia / y máśći / y kádzidłá / y winá / y oleiu / y máki czyſtey / y pſzenice / y dobytku / y owiec / y koni / y kolebek / y niewolnikow / y duſz ludzkich.

14. Y Owotce žádoſtiwé Duſſy twé odeſſla od tebe / a wſſeckno tučné a kráſné zahynulo tobě a giž wijce těch wěcý nenaleznau.

Y owoce pożądliwośći duſze twey odeſzły od ćiebie / y wſzythki rzeczy tłuſte y známienite odeſzły od ćiebie / áni ich dáley znaydzieſz.

15. Kupcy kteřijž ſe s tijm obijragij / a bohatij gſau včiněnij / od něho daleko ſtanau / pro ſtrach muk geho / plačijce / lkagijce.

A ták kupcy tych rzeczy wzbogáćiwſzy ſię / od niey z dáleká będą ſtáli / dla boiáźni męki iey płácząc y lámentuiąc.

יח

16 ואמרין וי וי למדינתא
רבתא דעטיפא בוצא
וארגונא ותחוריתא
וקרימא כלה בדהבא
ובכאפא יקירתא
ומרגניתא מטול דבשעתא
חדא אתחרבת עותרתא
איך הדא כלה׃

E dicendo, Guai, guai, la gran città, che era veſtita di lino finiſſimo, e di porpora, e di ſcarlatto, & era adornata d'oro, e di pietre pretioſe, e di perle. In che modo in vn'hora ſono ſtate deſolate tante ricchezza.

17 וכל קוברניתא וכל
כנשא דרדין בספינתא
ומלחא וכלהון דפלחין
בימא מן רוחקא קימון׃

Et ogni nocchiero, & ogni compagnia che conuerſa ſopra i nauilij, e i marinari, e quanti operano nel mare, ſtaranno di lontano.

18 וקעיו כד חזין לתננא
דיקדה ואמרין מנו הו
דדמא למדינתא׃

E vedendo il fumo del ſuo abbruciamento, gridaranno, dicendo, Quale era ſimile à queſta gran città?

19 ומסקין הוו חלא על
רושיהון וקעיו בכין ואבלין
ואמרין וי וי למדינתא
רבתא דבה אתעתרו
כלהון דאית להון ספינתא
בימא מן איקרה בחדא
הין שעתא אתחרבת׃

E gittataſi de la poluere ſopra la teſta, gridaranno, piangendo e lamentandoſi, dicendo, Guai, guai, la gran citta, ne laquale tutti quelli ch'haueuano nauilij nel mare, s'erano fatti ricchi de ſuoi prezzi: percioche in vn'hora è ſtata deſolata.

20 אתבסמו עליה
שמיא ושליחא ונביא
קדישא מטול דדן אלהא
דינכון מנה׃

Rallegrati cielo ſopra eſſa, e i Santi Apoſtoli e Profeti, percioche Iddio ha giudicato la voſtra cauſa quanto à eſſa.

יח

16 לאמר אוי אוי עיר הגדולה
המתכסה בבוץ וארגמן ותולעת
שני המצפה בזהב ואבן יקרה
ופנינים כי־בשעה אחת החרב
כל עשר הזה׃

Y diziendo: Ay, ay, aquella gran ciudad, que eſtaua veſtida de lino finiſsimo, y de eſcarlata, y de grana, y eſtaua dorada con oro, y adornada de piedras precioſas, y de perlas: Porque en vna hora han ſido deſſoladas tantas riquezas?

17 וכל־חובל וכל המון העוברים
באניות גם מלחים גם כלם
אשר פעלו בים מרחוק עמדו׃

Y todo gouernador, y toda compannia que conuerſa en las naos, y marineros, y todos losque trabajan en la mar, ſe eſtuuieron de lexos:

18 ויזעקו בראותם את־עשן
שרפתה לאמר מי־דומה לעיר
הגדולה׃

Y viendo el humo de ſu encendimiento, dieron bozes, diziendo: Qual era ſemejante à eſtá gran ciudad?

19 ויעלו עפר על־ראשם
ויצעקו בכה וספוד לאמר אוי
אוי לעיר הגדולה אשר בה
עשרו כלם אשר היו להם
אניות בים ממחירה כי־בשעה
אחת נחרבה׃

Y echaron poluo ſobre ſus cabeças, y dieron bozes, llorando y lamentando, diziendo: Ay, ay aquella gran ciudad, en laqual todos losque tenian naos en le mar, ſe auian enrriquecido de ſus riquezas: que en vna hora há ſido aſſolada.

20 הריעו עליה השמים
השליחים הקדושים והנביאים
כי־שפט אלהים את־משפטם
ממנה׃

Alegrate ſobre ella cielo, y voſotros ſanctos Apoſtoles y Prophetas: Porque Dios hà juzgado vueſtra cauſa de ella.

ιη.

16. Καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλημένη βύσσινον, καὶ πορφυροῦν, καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις.

Et diſans, Las, las: la grande Cité, qui eſtoit reueſtue de creſpe, & de pourpre, & d'eſcarlate, & eſtoit paree d'or, & ornee de pierres precieuſes, & de perles: comment en vn inſtant ont eſté miſes à neant tant de richeſſes?

17. Ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων ὅμιλος, καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν.

Tout patron de nauire auſſi, & toute la troupe de ceux qui hantent és nauires, & tous nautonniers, & quiconque trafique ſur la mer, ſe tiendront loin:

18. Καὶ ἔκραζον ὁρῶντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ;

Et voyans la fumee de ſon bruſlement, s'eſcrieront en diſant, Quelle cité eſtoit ſemblable à ceſte grande Cité?

19. Καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες, καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη.

Et ietteront de la poudre ſur leurs teſtes, & crieront en pleurant, & menant dueil, & diſant, Las, las: la grande Cité, en laquelle tous ceux qui auoyent des nauires en la mer, eſtoyent deuenus riches de ſon opulence: comme en vn inſtant a elle eſté deſolee!

20. Εὐφραίνου ἐπ᾽ αὐτῇ οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι, καὶ οἱ προφῆται· ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.

O ciel, eſiouï-toi d'icelle, & vous ſaincts Apoſtres & Prophetes: car Dieu a prins vengeance d'icelle pour l'amour de vous.

CAP. XVIII.

16. Et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat byſſo, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapide pretioſo, & margaritis.

And ſaying: Alas/ alas/ the great citie/ that was clothed in fine linen and purple/ and ſkarlet/ and guilded with golde/ and precious ſtone/ and pearles.

17. Quoniam una hora deſtitutæ ſunt tantæ divitiæ, & omnis gubernator, & omnis qui in lacum navigat, & nautę, & qui in mari operantur, longè ſteterunt.

For in one houre ſo great riches are come to deſolation. And euery ſhipmaſter/ and all the people that occupie ſhippes/ and ſhipmen/ and whoſoeuer trauaile on the ſea/ ſhall ſtand afarre of.

18. Et clamaverunt videntes locum incendii eius. dicentes, Quæ ſimilis civitati huic magnæ?

And crye/ when they ſee the ſmoke of her burning/ ſaying/ What citie was like vnto this great citie?

19. Et miſerunt pulverem ſuper capita ſua: & clamaverunt flentes & lugentes, dicentes: Væ, væ civitas illa magna, in qua divites facti ſunt omnes qui habebant naves in mari de pretiis eius, quoniam una hora deſolata eſt.

And they ſhall caſt duſt on their heads/ and crye weeping/ and wayling/ and ſaye/ Alas/ alas/ the great citie/ wherein were made rich all that had ſhippes on the ſea by her coſtlines: for in one houre ſhe is made deſolate.

20. Exulta ſuper eam cælum & ſancti Apoſtoli & Prophetæ: quoniam iudicavit Deus iudicium veſtrum de illa.

O heauen/ reioyce of her/ and ye holy Apoſtles and Prophetes: for God hath giuen your iudgement on her.

Das XVIII. Capitel.

16. Vnnd ſagen: Weh/ weh/ die groſſe Stat/ die bekleidet war mit Seiden vnd Purpur/ vnd Scharlachen/ vnnd übergüldet war mit Gold/ vnd Edelgeſtein/ vnd Perlen.

Oc ſige/ Ve/ ve/ den ſtore Stad/ ſom vaar beklæd met Silcke oc Purpur/ oc Skarlagen/ oc vaar offuergyldet met Guld/ oc dyrebare Stene/ oc Perler.

17 Denn in einer ſtunde iſt verwüſtet ſolcher Reichthumb. Vnnd alle Schiffherren/ vnd der hauffe/ die auff den Schiffen handthieren/ vnnd Schiffleute/ die auff dem Meer handthieren/ ſtunden von ferne.

Thi at ſaadan Rigdom er ødelagd i en time. Oc alle Skipperne/ oc den Hob/ ſom handle paa Skibene/ oc Skibmendene/ ſom handle paa Haffuet/ ſtode longt borte.

18. Vnnd ſchryen/ da ſie den Rauch von jhrem Brande ſahen/ vnnd ſprachen: Wer iſt gleich der groſſen Statt?

Oc robte/ der de ſaae den røg aff hendis Brynde oc ſagde/ Hua er lig denne ſtore Stad?

19. Vnd ſie wurffen ſtaub auff jhre Häupter/ vnd ſchryen/ weineten vnnd klagten/ vnd ſprachen: Weh/ weh/ die groſſe Stadt/ in welcher reich worden ſind/ alle die da Schiff im Meer hatten von jrer Wahr/ denn in einer ſtunde iſt ſie verwůſtet.

Oc de kaſte ſtøff paa deris Hoffuet/ oc robte/ græde oc klagede/ oc ſagde/ Ve/ ve/ den ſtore Stad/ i huilcken de ere alle bleffne Rige/ ſom haffde Skib i Haffuet aff hendis Vare/ thi hun er ødelagd i en time.

20. Frewe dich über ſie Himmel/ vnd jhr heiligen Apoſtel vnd Propheten/ denn Gott hat ewer vrtheil an jr gerichtet.

Glæde dig offuer hende Himmel/ oc i hellige Apoſtler oc Propheter/ Thi Gud dømde eders Dom paa hende.

Kapitola XVIII.

16. A řkauce: Běda/ běda Měſto weliké/ kteréž odijno bylo Kmentem/ a Zlatohlawem/ a Sſarlatem/ a pozláceno bylo zlatem/ a kamenijm drahým/ y Perlami.

Y mowiac: Biádá/ biádá/ Miáſto ono wielkie/ ktore bylo obleczone cienkim lnem y ſzárlatem/ y iedwabiem czerwonym/ y bylo vzlocone zlotem/ y kámieniem drogim/ y perlámi.

17. Neb w gednu hodinu zhynula tak weliká bohatſtwij: A každý Zpráwce Mořſký/ y wſſyckni kteřijž ſe po Gezeře plawij/ y plawcy/ y ti kteřijž po Moři pracugij/ widauce dým geho zapálenij/ z daleka gſau ſtáli.

Jákoż iedney godzíny opuſzczone ſa ták wielkie bogáctwá: Ktemu wſzelki ſpráwcá/ y wſzelkie zgromádzenie ktore bywa ná okrećiech/ y żeglarze/ y ktorzykolwiek z morzá zyſku nábywáia/ z dáleká ſtać będą.

18. A křičeli/ řkauce: Které geſt bylo podobné tomu Měſtu welikému?

Y záwoláli/ widząc dym zápalenia iego/ y rzekli: Ktoreż podobne bylo miáſtu temu wielkiemu?

19. Y ſypali ſprach na hlawy ſwé/ a křičeli plačijce a lkagijce/ a řkauce: Běda/ běda/ to Měſto weliké/ w němžto gſau zbohaceni wſſyckni kteřijž měli Bárky na Moři z kupectwij geho/ neb gedné hodiny zpuſſtěno geſt.

Y poſypawſzy glowy prochem/ záwoláia placząc y nárzekáiac/ y mowiac: Biádá/ biádá/ miáſtho ono wielkie/ w ktorym ſie wzbogácili wſzyſcy ktorzy okręty ná morzu mieli/ z zacności tego/ ktore iedney godziny ſpuſtoſzálo.

20. Radůgte ſe nad nim Nebeſa/ y Swatij Apoſſtolé/ y Proroci/ nebo geſt vſaudil Buoh ſaud prawý o něm.

Rozráduy ſie nád nim/ Niebo/ y święći Apoſtolowie y Prorocy/ iż Bog ſądzil/ y z niego dla was pomſtę wziął.

יח

21 ומלאכא חסינא שקל לכאפא איך רחיא רבתא ואשדי בימא למאמר הכנא תתרץ לעל לשקיפא יתנפל בימא בביל מדינתא רבתא ולא תשתכחי תוב׃

Poi vn Angelo forte preſa vna pietra come vna gran macina, e gittolla nel mare, dicendo, Con tale impeto ſarà gittata Babilonia la gran città, e non ſi trouarà mai piu.

22 וקלא דנקשין וזמרא וכנשא דמשתגשין ודקרין קרנא לא ישתמע תוב בכי וכל אומנא בכל אומנותא לא ישתכח בכי תוב וקלא דריחיא לא ישתמע תוב בכי׃

E non s'vdirà piu in te la voce de citariſti, e de muſici, e de flautiſti, e de trombetti e non ſi trouarà piu in te alcuno artefice di, qualunque arte: ne s'vdirà piu in te ſuon di macina.

23 ונוהרא דשרגא לא נהר בכי תוב וקלא דגגונא וכלתא לא ישתמע תוב בכי תגריכי גיר הוו רורבניה דארעא ובחרשותכי טעו כל עממא׃

Ne lucerà piu in te lume di lucerna: ne s'vdirà piu in te voce di ſpoſo, e di ſpoſa: percioche i tuoi mercatanti erano i principali de la terra: percioche ne i tuoi auuelenamenti tutte le genti ſono ſtate ſedutte.

24 ובה אשתכח דמא דנביא קדישא ודמא דכלהון דמתקטלין על ארעא׃

Et in eſſa è ſtato trouato il ſangue de Profeti e de Santi, e di tutti quelli che ſono ſtati occiſi ſopra la terra.

יט

1 ובתר הנא שמעת קלא רמא דעמא רבא בשמיא דאמר הללויה פורקנא ותושבחתא ואיקרא וחילא למריא אלהן׃

Doppo queſte coſe vdij vna gran voce di molta turba nel cielo, che diceua: Alleluia: La ſalute, e la gloria, e l'honore, e la potentia ſia al noſtro Signor Iddio.

יח

21 וישא מלאך גבור אחד את אבן כמו רחים גדולה וישלך אל־הים לאמר בעברה כזאת תשלך בבל עיר הגדולה ולא תמצא עוד׃

Y vn fuerte Angel tomo vna piedra como vna grande muela de molino, y echola en la mar diziendo: Con tanto impetu ſerá echada Babylonia aquella gran ciudad: y jamas no ſerá hallada.

22 וקול מנגנים שרים כחוללים ומחצצרים עוד לא ישמע בך וכל אמון כל־עלילה לא ימצא בך עוד וקול רחים לא ישמע בך עוד׃

Y boz de tannedores de harpas, y de muſicos y tannedores de flautas y de trompeta, no ſera mas oyda en ti: y todo artifice de qualquier officio, no ſera mas hallado en ti: y boz de muela no ſera mas oyda en ti:

23 ואור נר עוד לא יאיר בך וקול חתן וכלה עוד לא ישמע בך כי סוחריך שרים כנעניך נכבדי ארץ כי־בכשפיך נתעו כל־הגוים׃

Y luz de candil no alumbrára mas en ti: boz de eſpoſo y de eſpoſa no ſera mas oyda en ti: cuyos mercaderes eran principes de la tierra: en cuyas hechizerias todas las gentes han errado.

24 ובה נמצאו דמי־נביאים הקדושים ודם כלם אשר נטבחו על־הארץ׃

Y en ella es hallada la ſangre de los Prophetas y de los Sanctos, y de todos los que han ſido muertos en la tierra.

יט

1 ואחרי־כן שמעתי קול המון רב בשמים לאמר הללו־יה הישועה והכבוד וההדר והגבורה ליהוה אלהינו׃

Deſpues de eſtas coſas, oy vna gran boz de gran companna en el cielo, que dezia: Hallelu-ia Saluacion y honrra, y gloria, y potencia ſea àl Sennor Dios nueſtro.

ιη.

21. Καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι.

Puis vn fort Ange print vne pierre comme vne grande meule, & la ietta en la mer, diſant, Ainſi ſera iettee d'impetuoſité Babylon ceſte grande Cité: & ne ſera plus trouuee.

22. Καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν, καὶ μουσικῶν, καὶ αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι,

Et la voix des ioüeurs de harpes, & muſiciens, & ioüeurs de haut-bois, & des ſonneurs de trompette, ne ſera plus ouïe en toi: & tout ouurier de quelque meſtier que ce ſoit, ne ſera plus trouué en toi: & le bruit de la meule ne ſera plus ouï en toi.

23. Καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου, καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς· ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη.

Et la lumiere de la chandelle ne luira plus en toi: & la voix de l'eſpoux & de l'eſpouſe ne ſera plus ouïe en toi: pource que tes marchãds eſtoyent princes en la terre, pource que par tes empoiſonnemens toutes nations ont eſté ſeduites.

24. Καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν, καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

Et en icelle a eſté trouué le ſang des Prophetes, & des ſaincts, & de tous ceux qui ont eſté mis à mort ſur la terre.

ΚΕΦΑΛ. ιθ'.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγοντες, ἀλληλούϊα ἡ σωτηρία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν.

Or apres ces choſes i'ouï vne voix d'vne grande multitude au ciel, diſant, Hallelu-iah: Salut, & gloire, & hõneur, & puiſſance appartient au Seigneur noſtre Dieu.

CAP. XVIII.

21. Et ſuſtulit unus angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum, & miſit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna: & ultrà iam non invenietur.

Then a mightie Angell tooke vp a ſtone like a great milſtone/and caſt it into the ſea / ſaying / With ſuch violence ſhall the great citie Babylon bee caſt / and ſhall bee found no more.

22. Et vox citharœdorum, & muſicorum, & tibia canentium & tuba, non audietur in te ampliùs: & omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius, & vox molæ non audietur in te amplius.

And the voyce of harpers/and muſitians and of pipers / & trumpetters ſhalbe heard no more in thee / and no craftes man/of whatſoeuer craft he be / ſhalbe founde anie more in thee:and the ſounde of a milſtone ſhalbe heard no more in thee.

23. Et lux lucernæ non lucebit in te ampliùs, & vox ſponſi & ſponſę nō audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terræ, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

And the light of a candle ſhall ſhine no more in thee: and the voyce of the bridegrome / and of the bride ſhall bee heard/no more in thee: for thy marchantes were the great men of the earth:and with thine inchantments were deceyued all nations.

24. Et in ea ſanguis prophetarum & ſanctorum inventus eſt; & omnium qui interfecti ſunt in terra.

And in her was founde the blood of the Prophets/& of the Saintes/and of all that were ſlaine vpon the earth.

CAP. XIX.

POſt hæc audivi quaſi vocem turbarum multarū in cælo dicentium: Alleluia. Laus, & gloria, & virtus Deo noſtro eſt.

And after theſe things I heard a great voyce of a great multitude in heauen/ſaying/Hallelu-iah/ſaluation/and glory / and honor / and power be to the Lord our God.

Das XVIII. Capitel.

21. Vnd ein ſtarcker Engel hub einen groſſen Stein auff / als einen Mülſtein/ warff jn ins Meer / vnd ſprach: Alſo wirdt mit einem Sturm verworffen die groſſe Statt Babilon / vnd nicht mehr erfunden werden.

Oc en ſterck Engel opløffte en ſtor Sten ſom en mølle Sten/ oc kaſte hannem i Haffuet/ oc ſagde/ ſaa ſkal den ſtore Stad Babylon nedkaſtis met en Storm/ oc icke mere findis.

22. Vnd die Stimme der Sänger vnd Seitenſpieler / Pfeiffer vnd Poſauner / ſol nicht mehr in dir gehöret werden / vnd kein Handwercksmann einiges Handwercks / ſol mehr in dir erfunden werden / vnd die ſtimb der Mühlen ſol nicht mehr in dir gehöret werden.

Oc Sangeris røſt oc deris ſom lege paa ſtrenge/ Piberis oc Baſuneris ſkal icke mere høris i dig/ oc der ſkal icke mere findis nogen Embedzmand aff noget Embede i dig / Oc Møllens røſt ſkal icke mere høris i dig.

23. (Vnnd das Liecht der leuchten ſol nicht mehr in dir ſcheinen.) Vnnd die ſtim̃ deß Bräutigams vnnd der Braut/ ſol nicht mehr in dir gehöret werden. Denn deine Kauffleute waren Fürſten auff Erden / denn durch deine Zauberey ſind verwirret worden alle Heyden.

(Oc Liuſſens liuſſ ſkal icke mere ſkinne i dig.) Oc Brudgomens oc Brudens røſt ſkal icke mere høris i dig / thi dine Købmend vaare Førſter paa Jorden/fordi at alle Hedninge ere komne i vildfarelſe formedelſt din Troldom.

24. Vnd das Blut der Propheten vnnd der Heiligen iſt in jhr erfunden worden/vnd aller derer die auff Erden erwürget ſind.

Oc Propheternis blod/ oc de Helligis er fundet i hende/ oc alle deris ſom ere ihielſlagne paa Jorden.

Das XIX. Capitel.

Darnach höret ich ein ſtim groſſer Scharen im Himmel / die ſprachen: Halleluja / Heil vnd preiß / Ehre vnnd krafft ſey GOtt vnſerm HERRN.

DEr effter hørde ieg en ſtor Skaris røſt i Himmelen/ ſom ſagde/ Halleluia. Salighed oc Preiſ/ ære oc krafft vere Gud vor HERRE.

Kapitola XVIII.

21. Y zdwijhl geden Angel ſylný / Kámen yako žernow weliký/ a vwrhl gey do Moře/ řka: Tauto prudkoſtij bude vwržen Babylon Měſto to weliké / a giž wijce nebude nalezeno.

Thedy podnioſł niektory Aniol mocny kamień / iákoby młyńſki wielki / y wrzucił w morze / mowiąc: Thákim gwałtem wrzucono będzie ono miáſto wielkie Bábilon / y iuż dáley nie będzie náleziono.

22. A hlas Hudců a zpěwákůw/ a Piſſtců a Trauba/ nebude w něm wijce ſlyſſána: a wſſeliký Řemeſlnijk každého řemeſla / nebude nalezen w tobě wijce / A zwuk žernowa / nebude w tobě wijce ſlyſſán.

Y głos Lutniſtow / y ſpiewakow / y piſzczkow / y trębáczow dáley w tobie ſłyſzan nie będzie / y żadny rzemieśnik ktoregokolwiek rzemioſłá nie będzie dáley náleziony w thobie / y głos młyná nie będzie dáley ſłyſzan w tobie.

23. A ſwětlo Swijce nebude w tobě wijce ſwijtiti: Hlas také Zenicha a Newěſty / nebude nikdý wijce ſlyſſán w tobě: nebo Kupcy twogi byli Knijžata Zemſká / a tak pro twé trawenij / blaudili wſſyckni Národowé.

Y światłość lámpy nie będzie ſie dáley świeciłá w tobie / y głos oblubieńcá y oblubienice nie będzie dáley ſłyſzan w tobie / przeto iż kupcy twoy byli kśiążetá ziemie y czárámi twemi ſą wſzyscy národy zwiedziony.

24. A w něm nalezena geſt krew Prorokůw a ſwatých / y wſſech kteříjž zbiti gſau na Zemi.

A themu w nim ieſth náleziona krew prorokow y świętych / y wſzytkich ktorzy ſą pobici ná ziemi.

Kapitola. XIX.

POtom gſem ſlyſſel yako hlas weliký Záſtupuow mnohých na Nebi / i kucých / Alleluia. Chwála a Sláwa y Moc Bohu naſſemu geſt:

A zátymem ſłyſzał głos wielki zgromádzenia wielkiego mowiącego w niebie: Halleluia / Zbáwienie / y cześć / y chwałá / y moc Pánu Bogu náſzemu.

יט

2 מֶטוּל דְּשַׁרִירָא וְכָאנִין
דִּינַיְהּ דְּדָן לְזָנִיתָא רַבְּתָא
דְּחַבְּלַת אַרְעָא בְּזָנְיוּתַהּ
וְתַבַּע לִדְמָא עַבְדַוְהִי מֶן
אִידַהּ ׃

Percioche i ſuoi giudicij ſon veri e, giuſti, percioch'egli ha giudicata la gran meretrice che ha corrotta la terra con la ſua fornicatione, & ha vendicato il ſangue de ſuoi ſerui da la mano di eſſa.

3 וְתַתְּהִין זַבְנִין אֶמַרו ה
הַלְלוּיָהּ וְתֶנָנַהּ סָלֶק
לְעָלַם עָלְמִין ׃

E di nuouo diſſero, Alleluia: e il fumo di eſſa ſalì ſu ne ſecoli de ſecoli.

4 וַנְפַלוּ קַשִּׁישֵׁא עֶסְרִין
וְאַרְבְּעָא וְחַיְוָתָא אַרְבַּע
וְסַגְדוּ לַאלָהָא דְּיָתֵב הֲוָא
עַל כּוּרְסְיָא לְמֵאמַר אָמֵן
הַלְלוּיָהּ ׃

E i ventiquattro Seniori, e i quattro animali ſi gettoron giu: e adororono Iddio che ſiede ſopra il trono, dicendo, Amen, Alleluia.

5 וְקָלָא נְפַק מֶן כּוּרְסְיָא
וְאֶמַר שַׁבַּחוּ לַאלָהַן כֻּל
עַבְדַוְהִי וְדָחְלַין קֶדָמַוְהִי
זְעוּרֵא וְרַוְרְבֵא ׃

Et vſcì vna voce del trono, che diceua, Laudate il noſtro Iddio tutti i ſuoi Santi, e voi che lo temete, coſi piccoli, come grandi.

6 וְשֶׁמְעֵת אַיךְ קָלָא
דְּכֶנְשָׁא רַבָּא וְאַיךְ קָלָא
דְּמַיָּא סַגִּיָאֵא וְאַיךְ קָלָא
דְּרַעְמֵא חַסִּינֵא דָּאמְרִין
הַלְלוּיָהּ מֶטוּל דְּמָרְיָא
אֱלָהַן כֹּל אָחִיד הֲוָא
מַלְכָּא ׃

Et vdij come vna voce d'vna gran moltitudine, e come vna voce di molte acque, e come vna voce di gran tuoni, che diceuano, Alleluia: percioche il Signore Iddio noſtro onnipotente ha regnato.

יט

2 כִּי־צַדִּיק יְהוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטָיו
כִּי־שָׁפַט אֶת־הַזּוֹנָה הַגְּדוֹלָה
אֲשֶׁר שִׁחֲתָה אֶת־הָאָרֶץ בִּזְנוּנֶיהָ
וְכִי־נָקַם אֶת־דְּמֵי עֲבָדָיו מִיָּדָהּ ׃

Porque ſus juyzios ſon verdaderos y juſtos, porque el hà juzgado à la grande Ramera que hà corrompido la tierra con ſu fornicacion, y ha vengado la ſangre de ſus ſieruos de la mano della

3 וְעוֹד שֵׁנִית אָמְרוּ הַלְלוּ־יָהּ
וַעֲשָׁנָהּ עוֹלֶה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים ׃

Y otra vez dixeron Hallelu-ia. Y ſu humó ſubió para ſiempre jamas.

4 וַיִּפְּלוּ הַזְּקֵנִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע
חַיּוֹת וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהִים אֲשֶׁר
יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא לֵאמֹר הַלְלוּ־
יָהּ ׃

Y los veyntiquatro Ancianos, y los quatro animales ſe proſtraron en tierra, y adoraron á Dios que eſtaua ſentado ſobre el throno diziendo: Amen, Hallelu-ia.

5 וַיֵּצֵא קוֹל מִכִּסֵּא לֵאמֹר הַלְלוּ
אֶת־אֱלֹהֵינוּ כָּל־עֲבָדָיו וִירֵאָיו
הַקְּטַנִּים וְהַגְּדוֹלִים ׃

Y ſalió vna boz del throno: que dezia: Load à nueſtro Dios todos ſus Sanctos, y losque le temeys, anſi peqnennos, como grandes.

6 וָאֶשְׁמַע כְּקוֹל עַם רָב וּכְקוֹל
מַיִם רַבִּים וּכְקוֹל רְעָמִים
חֲזָקִים לֵאמֹר הַלְלוּ־יָהּ כִּי־מָלַךְ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל־יָכֹל ׃

Y oy como la boz de vna gran companna, y como ruydo de muchas aguas, y como la boz de grandes truenas, que dezian: Hallelu-ia. Porque el Sennor nueſtro Dios todo poderoſo ha reynado.

ιθ'.

2. Ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ· ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς.

Car ſes iugemens ſont veritables & iuſtes, Pource qu'il a fait iuſtice de la grande paillarde qui a corrompu la terre par ſa paillardiſe, & a vengé le ſang de ſes ſeruiteurs de la main d'icelle.

3. Καὶ δεύτερον εἴρηκεν, ἀλληλούϊα· καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et derechef dirent, Hallelu-iah: & la fumee d'icelle en monte à iamais.

4. Καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἴκοσι, καὶ τέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, λέγοντες, ἀμήν· ἀλληλούϊα.

Et les vingt-quatre Anciens & les quatre animaux ſe ietterent ſur leurs faces, & adoretẽt Dieu ſeant ſur le throne, diſans, Amen Hallelu-iah.

5. Καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέγουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν, καὶ οἱ μικροὶ, καὶ οἱ μεγάλοι.

Et vne voix partit du throne, diſant Louez noſtre Dieu, tous ſes ſeruiteurs, & vous qui le craignez, tant petis que grands.

6. Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων, ἀλληλούϊα· ὅτι ἐβασίλευσε κύριος ὁ θεὸς ὁ ἡμῶν παντοκράτωρ.

Puis i'ouï cõme la voix d'vne grande aſſemblee, & comme le ſon de grandes eaux, & comme la voix de forts tonnerres, diſans, Hallelu-iah: car le Seigneur noſtre Dieu tout-puiſſant eſt entré en ſon regne.

CAP. XIX.

2. Quia vera & iuſta iudicia ſunt eius qui iudicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in proſtitutione ſua, & vindicavit ſanguinem ſervorum ſuorum de manibus eius.

For true and righteous are his iudgements: for hee hath condemned the great whore/which did corrupt the earth with her fornication/and hath auenged the blood of his ſeruants ſhed by her hand.

3. Et iterum dixerunt, Allelu-ia. Et fumus eius aſcendit in ſecula ſeculorum.

And againe they ſayde/Hallelu-iah: and her ſmoke roſe vp for euermore.

4. Et ceciderunt ſeniores vigintiquatuor, & quatuor animalia, & adoraverunt Deum ſedentem ſuper thronum, dicentes: Amen, Allelu-ia.

And the foure and twentie Elders/ and the foure beaſtes fell downe / and worſhipped God that ſate on the throne/ſaying: Amen/ Hallelu-iah.

5. Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo noſtro omnes ſervi eius: & qui timetis eum puſilli & magni.

Then a voyce came out of the throne/ſaying: Praiſe our God / all ye his ſeruants / and ye that feare him / both ſmall and great.

6. Et audivi quaſi vocem turbæ magnæ, & ſicut vocem aquarum multarum, & ſicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium, Allelu ia: quoniam regnavit Dominus Deus noſter omnipotens.

And I heard like a voyce of a great multitude / and as the voyce of many waters / and as the voice of ſtrong thundrings / ſaying / Hallelu-iah: for our Lord God almightie hath reigned.

Das XIX. Capitel.

2. Denn warhafftig vnnd gerecht ſind ſeine Gerichte/ daß er die groſſe Hure verurtheilet hat / welche die Erde mit jhrer Hurerey verderbet/vnnd hat das Blut ſeiner Knechte von jrer hand gerochen.

Thi hans Domme ere ſande oc retferdige/ at hand haffuer fordømt den ſtore Hore/ſom forderffuet e Jorden met ſit Horeri / oc hand heffnede ſine Tieneris blod aff hendis Haand.

3. Vnd ſprachen zum andern mal: Halleluia. Vnd der rauch gehet auff ewiglich.

Oc ſagde anden gong/Haleluia. Oc Røgen gaar op euindelige.

4. Vnd die vier vnd zweintzig Elteſten vnnd die vier Thier fielen nider / vnd betten an GOtt / der auff dem Stul ſaß/vnd ſprachen: Amen/Halleluia.

Oc de fire oc tiue Eldſte / oc de fire Diur fulde ned/ oc bade til Gud / ſom ſad paa Stolen / oc ſagde/ Amen/ Haleluia.

5. Vnd eine ſtim̃ gieng von dem ſtul: Lobet vnſern Gott alle ſeine Knechte/ vnd die jhn förchten beyde klein vnd groß.

Oc der gick en røſt fra Stolen/ Loffuer vor Gud alle hans Tienere / oc de ſom hannem frycte / baade ſmaa oc ſtore.

6. Vnd ich höret eine ſtimme einer groſſen Schar / vnd als eine ſtimme groſſer Waſſer / vnd als eine ſtimme ſtarcker Donner/die ſprachen: Halleluia. Denn der allmächtige GOtt hat das Reich eingenommen.

Oc ieg hørde en ſtor Skaris røſt/ oc ſom det haffde veret en røſt aff ſtore Vand / oc ſom en røſt aff ſtercke Torden/ſom ſagde/Haleluia. Thi den almectige Gud haffuer indtaget Riget.

Kpitolaa XIX.

2. Nebo gſau prawij a ſprawedliwij Saudowé geho/ kterýž odſaudil Newěſtku welikau/ kteráž poſſkwrňowala Zemi Smilſtwem ſwým/a pomſtil krwe Služebnijkuow ſwých z ruky gegij.

Przeto iž prawdźiwe y ſpráwiedliwe ſa ſady iego / á nierzadnice one wielka ktora pſowálá ziemie nieczyſtościá ſwa/ oſadził / y z reki iey pomścił ſię krwie ſluzebnikow ſwych.

3 A opět řekli/ Alleluya. A dým gegij wſtupuge na wěky wěkůw.

A powthore rzekli/ Hálleluia/ á dym iey wſtapił ná wieki wiekow.

4. A padlo čtyřimecytma Starcuow/ a čtyři Zwijřata/ y klaněli ſe Bohu / kterýž ſedij na Trůnu / řkauce: Amen/ Alleluya.

Y vpádli czterzey y dwádzieſcia ſtárßych/ y czworo zwierzat / chwalili Bogá ktory ſiedzy ná ſtholicy / mowiac / Amen / Hálleluia.

5. A hlas wyſſel z Truonu/ řkaucý: Chwálu wzdáwayte Bohu naſſemu wſſyckni Swatij geho/ a kteřij ſe bogijte Boha/ malij y welicý.

Thedy głos z ſtolice wyßedł / mowiac: Chwalcie Bogá náßego wßyſcy ſludzy iego / y ktorzy ſię go boicie máli y wielcy.

6. Y ſlyſſal gſem hlas yako hauffu welikého / a yako hlas Wod mnohých / a yako hlas Hromůw mnohých / ani řijkagij/ Alleluya: Neb geſt králowal Pán Buoh náſs wſſemohaucý.

Y ſlyßałem iáko głos wielkiego zgromadzenia/ y iáko głos wiela wod/ y iáko głos wielkich gromow/ mowiac: Halleluiá/ ábowiem krolował Pan Bog naß wßechmogacy.

יט

7 חָדֵינַן וְרָוְזִינַן וְיָהְבִינַן לֵהּ תּוּשְׁבַּחְתָּא מֶטוּל דְּאֶתָת מֶשְׁתּוּתָא דְּאִמְּרָא וְאַנְתְּתֵהּ טַיְּבַת נַפְשָׁהּ׃

Rallegriamoci, e feſteggiamo, e diamogli gloria: percioche ſon venute le nozze de l'Agnello, e la ſua moglie s'è preparata.

8 וְאֶתְיְהֶב לָהּ דְּתֶתְכַּסֵּי בּוּצָא נַקְדָּא וְחִוָּרָא בּוּצָא דֵּין כָּאנוּתָא דְּקַדִּישֵׁא הִי׃

E le è ſtato dato ch'ella ſi veſta di finiſſimo lino, puro, e ſplendido: e il lino finiſſimo ſono le giuſtificationi de Santi.

9 וְאָמַר לִי כְּתוּב טוּבַיְהוּן לְכֻלְּהוּן דְּמֶתְקְרֵין לַחְשָׁמִיתָא דְּאִמְּרָא וְאָמַר לִי הָנוּן אֶנּוּן מֶלֶּא דַּאלָהָא שַׁרִּירָתָא׃

Allora mi diſſe, Scriui, Beati quelli che ſon chiamati a la cena de nozze de l'Agnello. Poi mi diſſe, Queſte parole di Dio ſon vere.

10 וְנֶפְלֶת קְדָם רַגְלַוְהִי לְמֶסְגַּד לֵהּ וְאָמַר לִי חֲזִי לְמָא עֲבֵד אַנְתְּ כְּוָתָךְ גֵּיר אֶנָא וַכְוָת דְּאַחַיךְ דְּאִית לְהוֹן סָהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּעַ סְגוּד לַאלָהָא סָהֲדוּתָא דְּיֵשׁוּעַ גֵּיר הִי רוּחָא דִּנְבִיוּתָא׃

Et io mi gittai giu dinanzi a i ſuoi piedi per adorarlo: & egli mi diſſe, Guarda che tu no'l facci: io ſono conſeruo tuo, e de tuoi fratelli, che hanno il teſtimonio di IESV*, adora Iddio, perche il teſtimonio di* IESV *è lo ſpirito de la profetia.*

11 וְחֶזָא הֲוֵית שְׁמַיָּא כַּד פְּתִיחִין וְהָא רַכְשָׁא חִוָּרָא וְדָיְתֵב הֲוָא עֲלַוְהִי מֶתְקְרֵא מְהַימְנָא וְשַׁרִּירָא וּבְכָאנוּתָא דָּאֵן וְקָרֵב הוּ׃

Poi viddi il cielo aperto, & ecco vn caual bianco, e colui che vi ſtaua ſu, ſi chiamaua Fedele e verace, e con giuſtitia giudica e combatte.

יט

7 נִשְׂמְחָה וְנַעֲלֹץ וְנִתְּנָה לוֹ כָבוֹד כִּי־בָא יוֹם מִשְׁתֵּה הַכֶּבֶשׂ וְאִשְׁתּוֹ כָּל־כְּבוּדָּה פְּנִימָה׃

Gozemos nos, y alegremos nos, y demos le gloria: porque ſon venidas las bodas del Cordero, y ſu muger ſe ha aparejado:

8 וַתִּנָּתֵן לָהּ לְהִתְכַּסּוֹת בְּבוּץ טָהוֹר וְהָדָר כִּי־בוּצָם צִדְקוֹת הַקְּדוֹשִׁים הֵנָּה׃

Y hà le ſido dado que ſe viſta de tela de lino finiſſimo, limpio, y reſplandeciente: porque el lino finiſſimo, ſon las juſtificaciones de los Sanctos.

9 וַיֹּאמֶר אֵלַי כְּתֹב אַשְׁרֵי כֻּלָּם אֲשֶׁר אֶל־מִשְׁתֵּה הַכֶּבֶשׂ נִקְרָאוּ וַיֹּאמֶר אֵלַי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֱמֶת אֱלֹהִים הֵמָּה׃

Y el me dize: Eſcriue: Bienauenturados los que ſon llamados à la cena del Cordero. Y dizeme: Eſtas palabras de Dios ſon verdaderas.

10 וָאֶפֹּל אֶל־רַגְלָיו לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ וַיֹּאמֶר אֵלַי חָלִילָה לָּךְ עֶבֶד כְּעֶרְכְּךָ וּכְעֵרֶךְ אַחֶיךָ אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהֶם עֵדוּת יֵשׁוּעַ הִשְׁתַּחֲוֵה לֵאלֹהִים וְעֵדוּת יֵשׁוּעַ הִיא הַנְּבוּאָה׃

Y yo me eché à ſus pies para adorarlo. Y el me dixo: Mira que no lo hagas: yo ſoy ſieruo contigo, y con tus hermanos que tienen el teſtimonio de Ieſus; Adora à Dios porque el teſtimonio de Ieſus es eſpiritu de prophecia.

11 וָאֶרְאֶה כִּי־נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה סוּס לָבָן וְהַיּוֹשֵׁב עָלָיו נִקְרָא נֶאֱמָן וְאִישׁ־אֱמוּנִים וּבִצְדָקָה שֹׁפֵט וְנִלְחָם׃

Y vide el cielo abierto, y heaqui vn cauallo blanco: y el que eſtaua ſentado ſobre el, era llamado fiel y verdadero, el qual con juſticia juzga y pelea.

ιθ'.

7. Χαίρωμεν, καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν.

Eſiouiſſons-nous, & nous eſgayons, & lui donnons gloire: car les nopces de l'Agneau ſont venues, & ſa femme s'eſt paree.

8. Καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον καθαρὸν, καὶ λαμπρόν· τὸ γὰρ βύσσινον, τὰ δικαιώματά ἐστι τῶν ἁγίων.

Et lui a eſté donnee qu'elle ſe veſte de creſpe pur & luiſant: car le creſpe ſont les iuſtifications des ſaincts.

9. Καὶ λέγει μοι, γράψον, μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ.

Adonc il me dit, Eſcri, Bien-heureux ſont ceux qui ſont appelés au banquet des nopces de l'Agneau. Il me dit auſſi, Ces paroles de Dieu ſont veritables.

10. Καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι, ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.

Lors ie me iettai à ſes pieds pour l'adorer. Et il me dit, Garde que tu ne le faces: ie ſuis ton compagnon de ſeruice & de tes freres qui ont le teſmoignage de Ieſus. Adore Dieu: car le teſmoignage de Ieſus eſt l'Eſprit de prophetie.

11. Καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον· καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς, καὶ ἀληθινὸς, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει, καὶ πολεμεῖ.

Puis ie vi le ciel ouuert, & voici vn cheual blanc: & celui qui eſtoit monté deſſus, eſtoit appelé fidele & veritable, lequel iuge & bataille iuſtement.

CAP. XIX.

7. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor eius præparavit ſe.

Let vs bee glad and reioyce / and giue glorie to him: for the mariage of the Lambe is come / and his wife hath made her ſelfe readie.

8. Et datum eſt illi ut cooperiat ſe byſſino ſplendenti & candido. Byſſinum enim, iuſtificationes ſunt ſanctorum.

And to her was granted / that ſhe ſhould be araied with pure fine linen and ſhining: for the fine linen is the righteouſneſſe of Saintes.

9. Et dixit mihi, Scribe: Beati qui ad cœnam nuptiarum agni vocati ſunt, & dicit mihi: Hæc verba Dei vera ſunt.

Then he ſayde vnto me/ Write/ bleſſed are they which are called vnto the Lambs ſupper. And he ſaid vnto me/ Theſe wordes of God are true.

10. Et cecidi ante pedes eius, ut adorarem eum. Et dicit mihi, Vide ne feceris: conſervus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimonium Ieſu. Deum adora. Teſtimonium enim Ieſu eſt ſpiritus prophetiæ.

And I fell before his feete/ to worſhip him: but he ſaid vnto me/ See thou do it not: I am thy fellowe ſeruant/ and one of thy brethren/ which haue the teſtimonie of Jeſus. Worſhip God: for the teſtimonie of Jeſus / is the Spirit of prophecie.

11. Et vidi cælum apertum, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cùm iuſtitia iudicat & pugnat.

And I ſawe heauen open / and beholde/ a white horſe/ & he that ſate vpon him / was called / Faithfull and true/ and he iudgeth and fighteth righteouſly

Das XIX. Capitel.

7. Laſſet vns freuen vnd frölich ſein/ vnd jhm die Ehre geben / denn die Hochzeit des Lambs iſt kommen/ vnd ſein Weib hat ſich bereitet.

Lader oſſ frygde oſſ oc vere glade / oc giffne hannem ære / thi Lammens brøllup er kommet / oc det ſammis Huſtru haffuer bered ſig.

8 Vnd es ward jr gegeben/ ſich anzuthun mit reiner vnnd ſchöner Seyden/ Die Seyde aber iſt die Gerechtigkeit der Heiligen.

Oc det bleff hende giffnet/ at føre ſig i rent oc derligt Silcke/ Men Silcket er de Helligis retferdighed.

9. Vnd er ſprach zu mir: (Schreib/) Selig ſind / die zum Abendmal des Lambs beruffen ſind. Vnd er ſprach zu mir: Diß ſind warhaftige Wort Gottes.

Oc hand ſagde til mig / (ſcriff) Salige ere de ſom ere callede til Lammens Naduere. Oc hand ſagde til mig / Diſſe ere Guds ſande ord.

10. Vnd ich fiel für jhn zu ſeinen füſſen / jn anzubeten. Vnd er ſprach zu mir: Sihe zu / thu es nicht / ich bin dein Mitknecht vnd deiner Brüder / vnd dere / die das Zeugniß Jeſu haben. Bete Gott an/ das Zeugniß aber Jeſu iſt der Geiſt der weiſſagung.

Oc ieg falt ned faar hannem faar hans føder at tilbede hannem. Oc hand ſagde til mig / See til / gør det icke / Jeg er din Mettienere oc dine Brødris / oc deris / ſom haffue Jheſu Vidniſbyrd / Tilbed Gud (Men Jheſu Vidniſbyrd er Prophecies Aand.)

11. Vnd ich ſahe den Himmel auffgethan / vnnd ſihe / ein weiß Pferd / vnd der drauf ſaß / hieß treu vnnd warhafftig / vnd richtet vnnd ſtreitet mit Gerechtigkeit.

Oc ieg ſaa Himmelen opladen/ Oc ſee / en huid Heſt / oc den der ſad paa / kalledis Trofaſt oc Sandru/ oc hand ſtrider oc dømer met Retferdighed.

Kapitola XIX.

7. Radůgme ſe/ a weſelme ſe / a chwálu wzdayme Bohu. Nebok geſt přiſſla Swatba Beránkowa/ a Manželka geho ſe připrawila.

Weſelmy ſie y rádujmy ſie/ á jemu chwałe daymy/ iż przyſzło weſele báránkowe / á żoná iego zgotowáłá ſie.

8. A dáno gij/ aby ſe oblékla w Kment bijlý á ſſkwaucý. A ten kment gſauť ſprawedlnoſti Swatých.

Y dano ieſt iey áby byłá oblecżoná lnem cżyſtym y známienitym/ bo ten len ſą vſpráwiedliwienia ſwiętych.

9. Y řekl mi: Napiſs/ Blahoſlawenij kteřijž gſau k Wečeři Swatby Beránkowé powoláni. A řekl mi: Tato ſlowa Božij prawať gſau.

Tedy mi rzekł: Nápiſz / Błogoſłáwieni ktorzy ná wiecżerzą weſela Báránkowego wezwáni ſą / Y rzekł mi: Te ſłowá Boże ſą prawdziwe.

10. Y padl gſem k nohám geho / abych ſe klaněl gemu. Y řekl mi: Hleď aby toho nečinil / nebť gſem ſpolu ſlužebnijk twůg y bratřij twých / kteřijž magij ſwědectwij Gežiſſowo / Bohu ſe klaněg. Swědectwij zagiſté Gežiſſowo / geſtiť Duch Proroctwij.

Y vpádłem przed nogi iego ábym go chwalił / Ale on mi rzekł / Pátrz ábyś nie cżynił / Jeſtem ci ſługá z tobą ieden z bráciey twoiey / ktorzy máią świádectwo Jezuſowe / Chwal Bogá: ábowiem świádectwo Jezuſowe ieſt duchem proroctwá.

11. Y widěl gſem Nebe otewřené / a hle Kůň bijlý: a ten kterýž ſeděl na něm / ſlaul Wěrný a Prawdomluwný / a Sprawedlnoſtij ſaudij y boyuge.

Zátymem widział niebo otworzone / á oto koń biały / á ktory ná nim ſiedział / był rzecżon wierny y prawdziwy / á ktory ſpráwiedliwie ſądzi y walcży.

יט

12 וְעַיְנַוְהי אַיךְ גּוּזַלָא דְנוּרָא וְעַל רֵישֵׁהּ כְּלִילָא סַגִּיָּאא וְאִית לֵהּ שְׁמָא כְּתִיב דְּאנָשׁ לָא יָדַע אֶלָּא הוּ׃

I ſuoi occhi erano come vna fiamma di fuoco: e ſopra il ſuo capo erano molte diademe, hauendo vn nome ſcritto; il quale niuno conoſce ſenon egli ſteſſo.

13 וְאֶתְכַּסִּי בְּמַרְטוּטָא דְּזְבִיעַ בִּדְמָא וּשְׁמֵהּ מֶתְקְרֵא מֶלְּתָא דַּאלָהָא׃

Et era veſtito d'vna veſte tinta di ſangue: e il ſuo nome ſi chiama, La parola di Dio.

14 וְחַיְלָוָתָא דְּבַשְׁמַיָּא אָזְלִן בָּתְרֵהּ עַל רַכְשָׁא חִוָּרֵא עֲטִיפִין בּוּצָא חִוָּרָא וְנַקְדָא׃

E gli eſerciti che ſon nel cielo, il ſeguitauano ſopra caualli bianchi, veſtiti di finiſſimo lino bianco e netto.

15 וּמֶן פּוּמֵהּ נָפְקָא רוּמְחָא דְּתְרֵין פּוּמַיְהָ חֲרִיפָא. דְּבָהּ נְמַחֵא לְעַמְמֵא וְהוּ מַרְעֵא לְהוּן בְּשַׁבְטָא דְּפַרְזְלָא וְהוּ דָּאֵשׁ לְמַעְצַרְתָּא רוּגְזָא וְחֶמְתָא דַּאלָהָא דְּכֹל אָחִיד׃

E de la ſua bocca vſciua vn coltello tagliente, per ferire con eſſo le genti: imperoche egli li reggerà con verga di ferro: & egli calca il torcolo del vino del furor de l'ira di Dio onnipotente.

16 וְאִית לֵהּ עַל מַרְטוּטֵהּ וְעַל יַרְכֵהּ שְׁמָא כְּתִיב מַלְכָּא דְּמַלְכֵא וּמָרָא דְּמָרַוָתָא׃

Et ha nel veſtimento e ne la coſcia ſua ſcritto queſto Nome, Re de re, e Signor de ſignori.

17 וַחְזִית דְּמַלְאָכָא חַד קָאֵם הֲוָא בְּשֶׁמְשָׁא וַקְעָא בְּקָלָא רָמָא לְמֵאמַר לְכֹל פַּרַחְתָּא דְּפָרְחִין בְּמֶצְעַת שְׁמַיָּא תוּ וְאֶתְכַּנַּשׁ לְחַשָּׁמִיתָא רַבְּתָא דַּאלָהָא׃

Poi viddi vn' Angelo che ſtaua nel ſole, e gridò ad alta voce, dicendo a tutti gli vccelli che volauano per mezo il cielo, Venite, e congregateui a la cena del grande Iddio.

יט

12 וְעֵינָיו כְּלַהֶבֶת אֵשׁ וְעַל־רֹאשׁוֹ עֲטָרוֹת רַבּוֹת וְיֶשׁ־לוֹ שֵׁם־כָּתוּב אֲשֶׁר אִישׁ לֹא יָדַע מִבַּלְעָדָיו׃

Y ſus ojos eran como llama de fuego, y auia en ſu cabeça muchas diademas, tenia vn nombre eſcripto que ninguno ha conocido, ſi no el miſmo:

13 וְהוּא חָמוּץ בְּגָדִים הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ אָדוֹם לִלְבוּשׁוֹ וּבְגָדָיו כְּדֹרֵךְ בְּגַת וְנִקְרָא שְׁמוֹ דְּבַר אֱלֹהִים׃

Y eſtaua veſtido de vna ropa tennida en ſangre, y ſu nombre es llamado la palabra de Dios.

14 וְצִבְאוֹת אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם בָּאוּ אַחֲרָיו עַל־סוּסִים לְבָנִים מְלֻבָּשִׁים בּוּץ חוּר וְטָהוֹר׃

Y los exercitos que eſtan en el cielo lo ſeguian en cauallos blancos veſtidos de lino finiſſimd, blanco, y limpio.

15 וּמִפִּיו יֹצֵאת חֶרֶב פִּיפִיּוֹת חַדָּה אֲשֶׁר־בָּהּ יַכֶּה אֶת־הַגּוֹיִם וְהוּא יְרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל וְהוּא דּוֹרֵךְ פּוּרַת יֵין חֲרוֹן אַף יְהוָה אֱלֹהִים לְבַדּוֹ׃

Y de ſu boca ſale vna eſpada aguda: para herir con ella las gentes, y el los regira con vara de hierro: y el piſa el lagar del vino del furor y de la yra del Dios todo poderoſo.

16 וְהָיָה לוֹ עַל־לְבוּשׁוֹ וְעַל־יְרֵכוֹ שֵׁם־כָּתוּב מֶלֶךְ הַמְּלָכִים וַאֲדוֹן אֲדֹנִים׃

Y en ſu veſtidura y en ſu muslo tiene eſcripto eſte nombre: Rey de Reyes, y Sennor de Sennores.

17 וָאֵרֶא מַלְאָךְ אֶחָד עוֹמֵד בַּשֶּׁמֶשׁ וַיִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר לְצִפּוֹר כָּל־כָּנָף תַּחַת הַשָּׁמַיִם הִקָּבְצוּ וּבֹאוּ הֵאָסְפוּ מִסָּבִיב עַל־זֶבַח אֵל גָּדוֹל׃

Y vide vn Angel que eſtaua dentro del ſol, y clamó con gran boz, diziendo à todas las aues qne bolauan por medio del cielo: Venid y congregaos à la cena del gran Dios.

ιθ.

12. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρὸς, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά· ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός.

Et ſes yeux eſtoyent comme flame de feu: & y auoit ſur ſon chef pluſieurs diademes, ayant le nom eſcrit que nul n'a cognu ſinon lui-meſme.

13. Καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι· καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

Il eſtoit veſtu d'vne robbe teinte en ſang, & ſon nom s'appele, la parole de Dieu.

14. Καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐφ᾽ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν, καὶ καθαρόν.

Et les armees qui ſont au ciel le ſuiuoyent ſur cheuaux blancs, veſtus de creſpe blanc & net.

15. Καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος, ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη, καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος.

Et de la bouche d'icelui ſortoit vne eſpee trenchante, afin qu'il en frape les nations: car il les gouuernera auec vne verge de fer, & c'eſt lui qui foulera la cuue du vin du courroux, & de l'ire de Dieu tout puiſſant.

16. Καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ, τὸ ὄνομα γεγραμμένον, βασιλεὺς βασιλέων, καὶ κύριος κυρίων.

Et en ſon veſtement & en ſa cuiſſe il auoit en eſcrit ce nom, le roy des rois, & le Seigneur des ſeigneurs.

17. Καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετωμένοις ἐν μεσουρανήματι. δεῦτε καὶ συνάγεσθε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ.

Puis ie vi vn Ange ſe tenant dedans le ſoleil, qui cria á haute voix, diſant á tous les oiſeaux qui voloyent par le milieu du ciel, Venez & vous aſſemblez au banquet du grand Dieu.

CAP. XIX.

2. Oculi autem eius ſicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen ſcriptum, quod nemo novit niſi ipſe.

And his eyes were as a flame of fire / and on his head were many crownes: hee had a name written / that no man knewe but him ſelfe.

13. Et veſtitus erat veſte aſperſa ſanguine, & vocatur nomen eius, Verbum Dei.

And he was clothed with a garment dipt in blood / and his name is called / The Worde of God.

14. Et exercitus qui ſunt in cælo, ſequebantur eum in equis albis, veſtiti byſſino albo & mundo.

And the warriers which were in heauen / followed him vpon white horſes / clothed with fine linen white and pure.

15. Et de ore eius procedit gladius (*ex utraque parte*) acutus: ut in ipſo percutiat gentes. Et ipſe reget eas in virga ferrea, & ipſe calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

And out of his mouth went out a ſharpe ſworde(twoedged)that with it he ſhould ſmite the heathen: for he ſhal rule them with a rod of yron: for he it is that treadeth the wine preſſe of the fiercenes and wrath of allmightie God.

16. Et habet in veſtimento & in femore ſuo ſcriptum, Rex Regum, & Dominus dominantium.

And he hath vpon his garment/ and vpon his thigh a name written / The King of Kings/ and Lorde of Lordes.

17. Et vidi unum angelum ſtantem in ſole, & clamavit voce magna, dicens omnibus avibus quæ volabant per medium cæli, Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.

And I ſaw an Angell ſtand in the ſunne / who cryed with a loude voyce / ſaying to all the foules that did flie by the middes of heauē/ Come/ and gather your ſelues together vnto the ſupper of the great God.

Das XIX. Capitel.

12. Vnd ſeine Augen ſind wie ein Feuerflam̃en / vnd auff ſeinem Haupte vil Kronen / vnd hatte einen Namen geſchriben / den niemand wußte denn er ſelbs.

Oc hans øyen ſom ere gloende lue / oc mange kruner paa hans Hoffuet / Oc hand haffde it Naffn ſcreffuet/ huilcket ingen viſte vden hand ſelff.

13. Vnd war angethan mit einem Kleid/das mit Blut beſprenget war/ vnd ſein Name heiſſet Gottes Wort.

Oc hand vaar ført vdi it klæde/ ſom vaar beſtenckt met Blod / oc hans Naffn kaldis Guds Ord.

14. Vnd im folgete nach das Heer im Himmel auff weiſſen Pferden/angethan mit weiſſer vnd reiner Seyden.

Oc den Hær i Himmelen fulde effter hannem paa huide Heſte/ beklædde met huit oc rent Silcke.

15. Vnnd auß ſeinem Mund ging ein ſcharpff (zweyſchneidig) ſchwert/ daß er damit die Heyden ſchlüge/ vnd er wird ſie regieren mit der eiſern Ruthen. Vnnd er tritt die Kälter des Weins des grimmigen zorns des allmechtigen Gottes.

Oc aff hans mund gick it ſkarpt(tueægget) Suerd/ met huilcket hand ſkulde ſla Hedningene/oc hand ſkal regere dem met Jernriſſ/oc hand traader den almectige Guds grumme vredis oc Vins Perſe.

16. Vnd hat einen Namen geſchriben auff ſeinem Kleid/ vnd auff ſeiner Hüfften/alſo: Ein König aller Könige / vnd HERR aller Herrn.

Oc hand haffuer it Naffn beſcreffuet paa ſine Klæder/ oc paa ſin Lend/ ſaa / En Konger offuer alle Konger/ oc en HERRE offuer alle Herrer.

17. Vnd ich ſahe einen Engel in der Sonnen ſtehen / vnnd er ſchrey mit groſſer ſtimme / vnnd ſprach zu allen Vögeln / die vnter dem Himmel fliegen: Kompt / vnd verſamblet euch zu dem Abendmal des groſſen Gottes.

Oc ieg ſaa en Engel ſtaa i Solen / oc hand røbte met ſtor røſt / oc ſagde til alle Fule / ſom flue vnder Himmelen / Kommer / oc forſamler eder til den ſtore Guds Naduere.

Kapitola XIX.

12. Oči pak geho yako plamen Ohně: a na Hlawě geho Korun mnoho/ a měl gměno napſané/ kterěhož žádný newj než on ſám.

A oczy iego były iáko płomień ogniowy/ á na głowie iego było wiele koron/ y miał imie nápiſáne/ ktorego nikt nie wie iedno ſam.

13. A byl oblečen w raucho ſkropené Krwij: A ſlaulo gměno geho / Slowo Božij.

A był obleczon w ſzáte fárbowáná krwia/ á imie iego rzeczone ieſth ſłowo Boże.

14. A záſtupowé kteřij gſau na Nebi / geli za nim na Konijch bijlich gſauce oblečeni w Kment čiſtý a bijlý.

Y ſzły za nim woyſká ktore ſa ná niebie ná koniech białych/ obleczone lnem białym y czyſtym.

15. A z vſt geho wycházel Meč/ s obau ſtranau oſtrý/ aby gim bil wſſeckny Národy. A onť ge bude zprawowati Prutem železným / a on tlačiti bude Pres Wijna hněwu prchliwoſti Boha wſſemohucýho.

A z vſt iego wychodził miecz (z obuſtron) oſtry/ áby im bil narody: ábowiem ci ie on będzie rzadził łáſka żelázna/ gdyż ieſt ten ktory depce kadz wina popedliwośći y gniewu Bogá wſzechmogacego.

16. A má na Rauſſe ſwém / a na ſwých Bedrách napſáno/ Král nad Králi a Pán nad Pány.

Y miał ná ſzácie/ y ná vdzie ſwym imie nápiſane/ Krol krolow y Pan pánuiacych.

17. Y widěl gſem gednoho Angela an ſtogij w Sluncy/ y wolal hlaſem welikým / řka wſſechněm Ptákům kteřijž létali po proſtřed Nebe: Podte a ſlette ſe k Wečeři weliké Božij

Tedym widział Anyołá ſtoiacego ná ſłońcu/ ktory zawołał głoſem wielkim/ mowiac wſzem pthakom ktore latháły przez pośrodek niebá/ Chodzćie y zbieraycie ſie ná wieczerzą wielkiego Boga.

יט

18 דתאכלון בסרת דמלכא ובסרא דכיליירכא ובסרא דחסינא ובסרת דרכשא ודיתבין עליהון ובסרא כל בני חארת ועבדא וזעורא ורורבא׃

Accioche voi mangiate le carni de re, e le carni de capitani, e le carni de forti, e le carni de caualli, e di quei che vi ſeggenſi, e le carni di tutti, de liberi e ſerui, e de piccoli e grandi.

19 וחזא הוית לחיותא ולמלכית דארעת ו ולחילותהון דכנישין למעבד קרבא עמה דיתב על רכשא ועם חילותה׃

Dipoi vedi la beſtia, e i re de la terra: e i loro eſerciti, congregati per far guerra con colui che ſedeua in ſu'l cauallo, e col ſuo eſercito.

20 ואתאחדת חיותת ובתר הנא נביא דגלת דעבד לאתותא קדמיה דבהין אטעינון דנסבו לגליפא דחיותת דסגדו לדמותה תאין אתנפלו תריהון בימא דנורא דיקד בכובריתת׃

E la beſtia fu preſa, e con eſſa il falſo profeta, che haueua fatti i ſegni in ſua preſentia, con liquali haueua ingannati coloro che haueuano preſo il carattere de la beſtia, e che haueuano adorato la ſua imagine: queſti due furon gittati viui ne lo ſtagno del fuoco che ardeua in ſolfo.

21 ושרכא אתקטלו מן רומחה דיתב על רכשת דנפקא מן פומה וכל פרחת וסבעו מן בסרהון׃

E gli altri furono ammazzati col coltello che eſce de la bocca di colui che ſedeua ſopra il cauallo: e tutti gli vccelli ſi ſattorono de le lor carni.

יט

18 וַאֲכַלְתֶּם בְּשַׂר הַמְּלָכִים בְּשַׂר נְשִׂיאֵי־הָאָרֶץ בְּשַׂר הַגִּבּוֹרִים בְּשַׂר הַסּוּסִים וַאֲשֶׁר יוֹשְׁבִים עֲלֵיהֶם וּבְשַׂר כָּל־חָפְשִׁים וַעֲבָדִים גַּם קְטַנִּים וְגַם גְּדוֹלִים׃

Paraque comays carnes de reyes, y de capitanes, y carnes de fuertes, y carnes de cauallos, y de los que eſtan ſentados ſobre ellos: y carnes de todos libres y ſieruos, de pequennos y de grandes

19 וָאֵרֶא אֶת־הַבְּהֵמָה וְאֶת־מַלְכֵי הָאָרֶץ וְאֶת־צִבְאָם הַנִּקְהָלוּ לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה עִם־אֲשֶׁר יוֹשֵׁב עַל־הַסּוּס וְעִם צְבָאוֹ׃

Y vide la beſtia, y los reyes de la tierra, y ſus exercitos congregados para hazer guerra contra el que eſtaua ſentado ſobre el cauallo, y contra ſu exercito.

20 וַתִּתָּפֵשׂ הַבְּהֵמָה וְעִמָּהּ נְבִיא שֶׁקֶר אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים לְפָנָיו אֲשֶׁר בָּם הִתְעָה אוֹתָם אֲשֶׁר לָקְחוּ אֶת־צָרֶבֶת הַבְּהֵמָה וְאוֹתָם אֲשֶׁר סָגְדוּ לִדְמוּתָהּ חַיִּים הָשְׁלְכוּ שְׁנֵיהֶם אֶל־אֲגַם אֵשׁ הַבּוֹעֵר בְּגָפְרִית׃

Y la beſtia fue preſa y con ella el falſo Propheta, que auia hecho las ſennales delante della, con las quales auia engannado à los que tomaron la ſennal de la beſtia, y auian adorado ſu imagen. Eſtos dos fueron lançados biuos dentro de vn lago de fuego ardiendo en aſſufre.

21 וְהַנִּשְׁאָרִים הֹרְגוּ בְּחֶרֶב הַיּוֹשֵׁב עַל־הַסּוּס הַיּוֹצֵאת מִפִּיו וְצִפּוֹר כָּל־כָּנָף שָׂבְעוּ מִבְּשָׂרֵיהֶם׃

Y los otros fueron muertos con la eſpada que ſalia de la boca del que eſtaua ſentado ſobre el cauallo: y todas las aues fueron hartas de las carnes dellos.

ιθʹ.

18. Ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων, καὶ τῶν καθημένων ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων, ἐλευθέρων τε, καὶ δούλων, καὶ μικρῶν καὶ μεγάλων.

Afin que vous mangiez la chair des Rois, & la chair des capitaines, & la chair des fors, & la chair des cheuaux, & de ceux qui ſont montés deſſus, & la chair de tous, francs & ſerfs, petis & grans.

19. Καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ.

Adonc ie vi la beſte, & les Rois de la terre, & leurs armees aſſemblees pour faire guerre contre celui qui eſtoit mõté ſur le cheual, & contre ſon armee.

20. Καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετὰ τούτου ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν τῷ θείῳ.

Mais la beſte fut prinſe, & auec elle le faux prophete qui auoit fait les ſignes deuant elle par leſquels il auoit ſeduit ceux qui auoyent la marque de la beſte, & qui auoyent adoré ſon image, ces deux furent iettés tous vifs dedans l'eſtang de feu ardent de ſoulphre:

21. Καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐκπορευομένῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

Et le reſte fut tué par l'eſpee qui ſortoit de la bouche de celui qui eſtoit mõté ſur le cheual: & tous les oiſeaux furent ſaoulés de la chair d'iceux.

CAP XIX.

18. Vt manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & ſedentium in ipſis, & carnes omnium liberorum, & ſervorum, & puſillorum, & magnorum.

That ye may eate the fleſh of kings/ and the fleſh of hie Captaines / and the fleſhe of mightie men / and the fleſh of horſes / and of them that ſit on them / and the fleſh of all free men / and bond men/and of ſmall/and great.

19. Et vidi beſtiam, & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prælium cum illo qui ſedebat in equo & cum exercitu eius.

And I ſaw the beaſt/ and the Kings of the earth / and their warriers gathered together to make battell agaynſt him/that ſate on the horſe and agaynſt his ſouldiers.

20. Et apprehenſa eſt beſtia, & cum ea Pſeudopropheta: qui fecit ſigna coram ipſo, quibus ſeduxit eos qui acceperunt characterem beſtiæ, & qui adoraverũt imaginem eius, vivi miſſi ſunt hi duo in ſtagnum ignis ardentis & ſulphuris.

But the beaſt was taken/and with him that falſe Prophet that wrought miracles before him/ whereby he deceyued them that receyued the beaſtes marke/ and them that worſhipped his image. Theſe both were aliue caſt into a lake of fire/burning with brimſtone.

21. Et cæteri occiſi ſunt in gladio ſedẽtis ſuper equum, qui procedit de ore ipſius: & omnes aves ſaturatæ ſunt carnibus eorum.

And the remnant were ſlaine with the ſworde of him that ſitteth vpon the horſe/which commeth out of his mouth/ and all the foules were filled full with their fleſh.

Das XIX. Kapitel.

18. Daß jr eſſet das Fleiſch der Könige vnnd der Hauptleute/ vnnd das Fleiſch der Starcken/ vnd der Pferde/ vnd dere/ die darauff ſitzen/ vnd das Fleiſch aller Freyen vnnd Knechten/ beyde der kleinen vnd der groſſen.

At i ſkulle æde Kongers oc Høffuitzmends kød/ oc de Stercſis kød/ oc Heſtens oc deris ſom ſide paa dem/ oc alle Frybaarnis oc Tieneris kød/ baade aff ſmaa oc ſtore.

19. Vnd ich ſahe das Thier/ vnnd die Könige auff Erden/ vnd jhre Heer verſamblet/ ſtreitt zu halten mit dem/ der auff dem Pferde ſaß/ vnnd mit ſeinem Heer.

Oc jeg ſaa det Diur/ oc Kongerne paa Jorden/ oc deris Hær forſamlis/ at holde ſtrid mod den ſom ſad paa Heſten/ oc mod hans Hær.

20. Vnd das Thier ward gegriffen/ vnd mit jhm der falſche Prophet/ der die Zeichen thet für jhm/ durch welche er verführet/ die das Malzeichen des Thiers namen/ vnnd die das Bilde des Thiers anbeten. Lebendig wurden dieſe beide in den Feurigen Pful geworffen/ der mit Schweffel brandte.

Oc Diuret bleff grebet/ oc den falſke Prophete mit det/ ſom giorde Tegen faar det/ met huilcke hand forferde dem/ ſom toge Diurſens Mercke/ oc dem ſom tilbade Diurſens Billede/ diſſe tho bleffue kaſte leffuende i en gloende Pøel/ ſom brende met Suoffuel.

21. Vnd die andern wurden erwürget mit dem Schwerdt des/ der auff dem Pferde ſaß/ das auß ſeinem Munde gieng/ vnnd alle Vögel wurden ſatt von jhrem Fleiſch.

Oc de andre bleffue ſlagne hiel met i hans Suerd/ ſom ſad paa Heſten / huilcket der vdgick aff hans Mund/ Oc alle Fule bleffue mætte aff deris Kød.

Kapitola XIX.

18. Abyſſte gedli těla Krālůw/ a těla Hantmanůw/ a těla ſylných/ a těla Koňuow/ y těch kteřij ž na nich ſedij/ a těla wſſech ſwobodných y ſ[illegible] nijkuow malých y weliкých.

Abyśćie jedli ćiáłá krolow/ y ćiáłá rotmiſtrzow/ y ćiáłá mocarzow/ y ćiáłá koni/ y tych ktorzy ná nich śiedzą/ y ćiáłá wſzytkich wolnych y niewolnikow/ małych y wielkich.

19. Y widěl gſem Šſelmu a Krāle Zemſké/ a hauffy gegich ani ſe ſgeli/ aby včinili boğ s tijm kterýž ſeděl na Koni/ á s Wogſkem geho.

Záthymem widźiał beſtyią oné/ y krole źiemie/ y woyſká ich zebráne áby walczyli z tym ktory śiedźiał ná koniu/ y z woyſkiem jego.

20. Y yata geſt Šſelma/ a s nij ffaleſſný Prorok/ kterýž činijwal diwy před nij/ gimiž ſwodil ty kteřijž přijali na ſebe znamenij Šſelmy/ kteřijž ſe klaněli Obrazu gegijmu. A ti dwa/ za žiwa vwrženi gſau do Gezera ohniwého hořijcýho Syrau:

Ale vchwycona jeſth beſtyia/ y z nią fáłſzywy prorok ktory czynił cudá przed nią/ ktoremi zwodźił thy kthorzy przyięli piątno beſtyiey/ y kthorzy śię kłániáli obrázowi iey/ Ci dwá zrzuceni byli żywi w jezioro ogniá gorąiące śiárką.

21. A ginij zbiti gſu Mečem toho kterýž ſeděl na Koni/ genž wycházý z vſt geho: A wſſycki Ptácy naſyceni gſau těly gegich.

A drudzy pobići ſą mieczem thego ktory śiedźi ná koniu wychodzącym z vſt iego/ á wſzyſcy pthácy naſyceni ſą mięſem ich.

כ

1 וחזית למלאכא דנחת מן שמיא דאית לה קלידא דתהומא ושׁשׁלא רבתא על אידה׃

Poi viddi ſcender dal cielo vn Angelo che haueua la chiaue de l'abiſſo, & vna gran catena ne la ſua mano.

2 ואחד לתנינא חויא קדמיא דהו אכל קרצא וסטנא (דמטעא לכלה עלמא) ואסרה לאלף שנין׃

E preſe il dragone, antico ſerpente, che è il diauolo e ſatana, (il quale inganna tutto il mondo) e legollo per mille anni.

3 וארמיה בתהומא ואחדה וחתם עלוהי דלא יטעא תוב לעממא עד מא דישתמלאן אלף שנין ובתר הנא ולא לה דישתרא לקליל תוב זבנא׃

E gittollo ne l'abiſſo, e rinchiuſelo, e ſigillo ſopra eſſo: accioche non inganni piu le genti fin che ſiano compiuti mille anni: imperoche doppo queſto biſogna che ſia ſciolto per vn poco di tempo.

4 וחזא הוית להון לכורסיא ויתבו עליהון ודינא אתיהב להון וחזית נפשתהון דמתפסקין בחרבא מטול סהדותא דישוע ומטול מלתא דאלהא והנון דלא סגדו לחיותא ולא לדמותה ולא נסבו לגליפא על ביתא העיניהון ועל אידיהון וחיו ומלכו עם משיחא אלף שנין׃

Dipoi viddi le ſedie, e ſopra eſſe ſi poſero à ſedere, e fu dato loro il giuditio: e viddi l'anime di quelli che erano ſtati decollati per il teſtimonio di IESV, e per la parola di Dio, i quali non haueuano adorato la beſtia, ne la ſua imagine, ne haueuano preſo il carattere ne le lor fronti, ò ne le lor mani: e viſſero e regnoron con Chriſto mille anni.

5 ושרכא דמיתא לא חיו עד מא דישתמלאן אלף שנין הדא חית מיתא קדמיתא הי׃

Ma gli altri morti non riſuſcitaranno infin à tanto che ſaran finiti mille anni. Queſta è la prima reſurrettione.

כ

1 ואראה את־מלאך כי־יורד משמים אשר לו מפתח התהום וחוח גדול בידו׃

Y vide vn Angel decendir del cielo, que tenia la llaue del Abiſmo, y vna gran cadena en ſu mano.

2 ויתפש את־התנין את־הנחש העתיק שהוא המכלים והשטן (המתעה את כל התבל) ויאסרהו לאלף שנים׃

Y prendió àl dragon, antigua ſerpiente, que es el diablo y ſatanas, (El qual enganna à todo el mundo) y atôlo por mil annos.

3 וישליכהו אל־תהום ויסגירהו ויחתם עליו פן יתעה את־הגוים עוד עד־יתמו אלף־שנים ואחרי־כן יש־צרכו להתר לעת מעט׃

Y embiólo àl abiſmo, y encerrólo, y ſello ſobre el: porque no enganne mas à las gentes haſta que mil annos ſean cumplidos, y deſpues deſto, es neceſſario que ſea deſatado vn pocó de tiempo.

4 ואראה כסאות וישבו עליהן ומשפט נתן להם ואת־הנפשות אשר הרגו בחרב בעבור עדות ישוע ובעבור דבר אלהים ואשר לא השתחוו לבהמה ולא לצלמה ולא לקחו את־צרבת על־מצחותן ועל־ידיהן וחיו ומלכו עם המשיח אלף שנים׃

Y vide ſillas, y ſentaronſe ſobre ellas; y fueles dado el juyzio: y las animas de los degollados por el teſtimonio de Ieſus, y por la palabra de Dios, que no adoraron la beſtia, ni à ſu imagen, y que no recibieron ſu ſennal en ſus frentes, ni en ſus manos, y biuiran y reynarân con el Chriſto mil annos.

5 ושאר המתים לא שבו לחיות עד־יתמו אלף שנים וזאת היא תקומה הראשונה׃

Mas los otros muertos no tornaron à biuir haſta que ſean cumplidos mil annos, eſta es la primera reſurrecion.

ΚΕΦΑΛ. κ.

ΚΑὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖδα τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ.

Apres cela ie vi vn Ange deſcendant du ciel, qui auoit la clef de l'abiſme, & vne grande chaine en ſa main.

2. Καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον. ὅς ἐστι διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη.

Lequel ſaiſit le dragon, aſſauoir le vieil ſerpent, qui eſt le diable & Satan, (qui ſeduit tout le monde) & le lia, pour mille ans.

3. Καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισεν αὐτὸν, καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανήσῃ τὰ ἔθνη ἔτι, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον.

Et le ietta en l'abiſme: & l'enferma; & ſcella ſur lui: afin qu'il ne ſeduiſe plus les nations iuſqu'à ce que les mille ans ſoyent accomplis: & puis apres il faut qu'il ſoit deſlié pour vn peu de temps.

4. Καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ κρίμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ χριστοῦ χίλια ἔτη.

Lors ie vi des thrones, ſur leſquels s'aſſirent des gens, & le iugement leur fut donné: & vi les ames des decapités pour le teſmoignage de Ieſus, & pour la parole de Dieu: & qui n'auoyent point adoré la beſte, ne ſon image: & qui n'auoyent point prins ſa marque en leurs fronts, ou en leurs mains, leſques viuroyent & regneroyent auec Chriſt mille ans.

5. Οἱ δὲ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέζησαν, ἕως τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη.

Mais le reſte des morts ne doit reſſuſciter iuſqu'à tant que les mille ans ſoyent accomplis, ceſte eſt la reſurrection premiere.

CAP. XX.

ET vidi angelum deſcendentem de cælo, habentem clavem abyſſi, & catenam magnam in manu ſua.

And I ſawe an Angell come downe from heauen / hauing the keye of the bottomles pit / and a great chaine in his hand.

2. Et apprehendit draconem ſerpentem antiquum, qui eſt diabolus & ſatanas, (*qui totum mundum ſeducit*) & ligavit eum per annos mille.

And he tooke the dragon that old ſerpent / which is the deuill and Satan / (which deceyued all the worlde /) & he bounde him a thouſand yeeres.

3. Et miſit eum in abyſſum, & clauſit, & ſignavit ſuper illum, ut non ſeducat ampliùs gentes, donec conſummentur mille anni, & poſt hæc oportet illum ſolvi modico tempore.

And caſt him into the bottomles pit / and he ſhut him vp / and ſealed the doore vpon him / that he ſhoulde deceyue the people no more / till the thouſande yeeres were fulfilled: for after that he muſt bee looſed for a litle ſeaſon.

4. Et vidi ſedes, & ſederunt ſuper eas, & iudicium datum eſt illis, & animas decollatorum propter teſtimonium Ieſu, & propter verbum Dei, & qui non adoraverunt beſtiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus, aut in manibus ſuis, & vixerunt, & regnaverunt cum Chriſto mille annis.

And I ſaw ſeats: & they ſate vpon them / and iudgement was giuen vnto them / and I ſawe the ſoules of them / that were beheaded for the witnes of Jeſus / and for the worde of God / and which did not worſhip the beaſt / neither his image / neither had taken his marke vpon their foreheads / or on their handes: and they liued / and reigned with Chriſt a thouſand yeere.

5. Cęteri mortuorum non vixerunt, donec conſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima.

But the reſt of the deade men ſhall not liue againe / vntill the thouſand yeeres be finiſhed: this is the firſt reſurrection.

Das XX. Capitel.

Vnd ich ſahe einen Engel vom Himmel fahren / der hatte den Schlüſſel zum Abgrund / vnnd eine groſſe Ketten in ſeiner Hand.

OC jeg ſaa en Engel fare ned aff himmelen / hand haffde nøglen til Affgrunden / oc en ſtor Lencke i ſin haand.

2. Vnd er greiff den Drachen / die alte Schlange / welche iſt der Teuffel vnd der Sathan (der die gantze Welt verführet /) vnnd band jhn tauſend Jar.

Oc hand greb Dragen / den gamle Hugorm / ſom er Dieffuelen oc Satan (ſom forfører den gantſke Verden /) oc bant hannem i tuſinde aar.

3. Vnd warff jhn in den Abgrund / vnd verſchloß jhn / vnd verſigelt oben darauff / daß er nicht mehr verführen ſolt die Heyden / biß daß vollendet würden tauſend Jar / vnnd darnach muß er loß werden eine kleine zeit.

Oc kaſte hannem i Affgrunden / oc lucte hannem inde / oc beſeglede der offuen paa / at hand ſkulde icke mere beſuige Hedningene / før end tuſinde aar bleffue fuldkomne / oc der effter ſkal hand bliffue løſ en liden tid.

4. Vnd ich ſahe Stüle / vnd ſie ſatzten ſich darauff / vnd jnen ward gegeben das Gericht / vnd die Seelen der enthaupten vmb deß zeugniß Jeſu / vnd vmb deß worts Gottes willen / vnnd die nicht angebetet hatten das Thier / noch ſein Bilde / vnd nicht genommen hatten ſein Malzeichen an jre Stirn vnd auff jre Hand / dieſe lebten vnd regierten mit Chriſto tauſend Jar.

Oc jeg ſaa Stole / oc de ſatte ſig der paa / oc dem bleff Domen giffuen / oc de halshugnis Siele for Jheſu vidnisbyrd / oc for Guds ord ſkyld / Oc de ſom icke haffde tilbedet Diuret / oc icke helder det ſammis Billede / oc icke haffde taget det ſammis Merke i deris pande / oc paa deris Haand / diſſe leffuede oc regnerede met Chriſto tuſinde aar.

5. Die andern Todten aber wurden nicht wider lebendig / biß daß tauſend Jar vollendet wurden / Diß iſt die erſte Aufferſtehung.

Men de andre Døde bleffue icke leffuende igen / før end tuſinde aar bleffue fuldkomne. Dette er den førſte Opſtandelſe

Kapitola XX.

Y Widěl gſem Angela an ſſtupuge s Nebe / mage klijč od propaſti / a řetěz weliký w Ruce ſwé.

A Potymem widźiał Aniołá zſtępuiące z niebá / ktory miał klucz przepáśći / y łáncuch wielki w ręce ſwoiey.

2. Y chopil Draka Hada ſtarého / kterýž geſt Diábel a Sſathanáſs / (kterýž ſwádij weſſkeren Swět) y ſwázal gey za Tiſýc Let.

Y pochwycił ſmoká wężá onego ſtárego ktory ieſt diabel y ſzátan / (ktry zwodźi wßytek okrąg źiemie /) y związał go ná tyſiąc lat.

3. A vwrhl do Propaſti / y zawřel / a ſwrchu zapečetil / aby neſwodil wijce lidij / ažby ſe wyplnilo Tiſýc Leth / a potom má býti propuſſtěn na malý čas.

A wrzućił go w przepáść y zámknął go / y zápieczętował nad nim áby nie zwodźił dáley narodow / ażby ſie wypełniły tyſiąc lat / ábowiem muśi potym być rozwiązan ná mały czás.

4. Y widěl gſem Stolice / a ſeděli ná nich gimž dán geſt Saud: A widěl gſem Duſſe ſtijnaných pro ſwědectwij Gežijſſowo / a pro Slowo Božij / a kteřijž ſe neklaněli Šſelmě ani Obrazu gegijmu / ani gſau přijali znamenij gegijho na čela ſwá / aneb na ruce ſwé / a byli žiwi / a Kralowali s Kryſtem za Tiſýc leth.

Zátymem widźiał ſtolice y ſiedźieli ná nich / á ſąd ieſt im dan / y duße tych ktorzy pośćinani ſą dla świádectwá Jezuſowego y dla ſłowá Bożego / á ktorzy nie chwalili Beſtyiey / ány obrázu iey / áni przyięli piatna na czelech ſwych / ábo ná rękách ſwoich / y będą żyć y krolowáć z Kryſtuſem tyſiąc lat.

5. Ginij pak mrtwij nebyli žiwi / ažby ſe wyplnilo Tiſýc Let. Totoť geſt wzkřijſſenij prwnij.

A drudzy z martwych nie ożywá áż ſię wypełnia tyſiąc lat / toć ieſt pierwße zmartwychwſtánie.

כ

6 טוּבוֹהִי לְקַדִּישָׁא דְּאִית לֵהּ מְנָתֵהּ בְּחַיַּת מִיתֵ קַדְמָיְתָא עַל הָנוּן מַוְתָא אַחֲרִינָא לָא אִית לֵהּ שׁוּלְטָנָא אֶלָּא יֶהֱווֹן לְכָהֲנָא דַּאלָהָא וְדַמְשִׁיחָא וְנֶמְלְכוּן עַמֵּהּ אֶלֶף שְׁנִין׃

Beato e ſanto è colui che ha parte ne la prima reſurrettione: contra queſti la ſeconda morte non ha poteſtà, ma ſaranno Sacerdoti di Dio e di Chriſto: e regnaranno con lui mille anni.

7 וְכַד נֶשְׁתַּמְלְאָן אֶלֶף שְׁנִין נֶשְׁתְּרֵא סָטָנָא מִן בֵּית אֶסִּירֵא וְנִפּוּק לְמַטְעָיוּ לְעַמְמֵא דְּאִיתַיְהוֹן בְּאַרְבַּע זָוְיָתָא דְּאַרְעָא לְגוֹג וּלְמָגוֹג לְמַכְנָשׁוּתְהוֹן לִקְרָבָא דְּמֶנְיָנְהוֹן אַיְךְ חָלָא דְּיַמָּא׃

E come ſaranno finiti mille anni, ſatana ſarà ſciolto de la ſua prigione. Et uſcirà ad ingannar le genti che ſono ſopra i quattro cantoni de la terra, Gog e Magóg, per congregargli a la battaglia: il numero dequali è come l'arena del mare.

8 וְסַלְקוּ עַל פְּתָיָא דְּאַרְעָא וְחַדְּרוּ לְמַשְׁרִיתָא דְּקַדִּישֵׁא וְלַמְדִינְתָּא אֶתְרַחְמַת׃

Salirono dunque ſopra la larghezza de la terra, e circondorono il campo de Santi, e la Città diletta.

9 וְנֶחְתַּת נוּרָא מִן אֱלָהָא וַאֲכַלְהוֹן׃

E ſceſe da Dio il fuoco dal cielo, e diuorogli.

10 וְאָכֶל קַרְצָא דְּמַטְעֵא לְהוֹן אֶתְרְמִי בְּיַמָּא דְּנוּרָא וְכוּפְרִיתָא אֲתַר דְּחַיוּתָא וּנְבִיָּא דַּגָּלָא וְנֶשְׁתַּנְקוּן בְּאִימָמָא וּבְלֶלְיָא לְעָלַם עָלְמִין׃

E il diauolo che li ſeduceua, fu gittato ne lo ſtagno del fuoco e del ſolfo, doue la beſtia e il falſo profeta, ſaranno tormẽtati giorno e notte per infiniti ſecoli.

כ

6 אַשְׁרֵי הָאִישׁ וְקָדוֹשׁ הוּא אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ חֵלֶק בַּתְּקוּמָה עַל־הָאֵלֶּה הַמָּוֶת הַשֵּׁנִי לֹא יִשְׁלוֹט כִּי־אִם יִהְיוּ כֹּהֲנֵי אֱלֹהִים וְכֹהֲנֵי הַמָּשִׁיחַ וְיִמְלְכוּ עִמּוֹ אֶלֶף שָׁנִים׃

Bienauenturado y ſancto el que tiene parte en la primera reſurrecion, la ſegunda muerte no tiene poteſtad en eſtos, antes ſeran Sacerdotes de Dios y del Chriſto. y reynarân con el mil annos.

7 וְכַאֲשֶׁר יִתַּמּוּ אֶלֶף שָׁנִים יֻתַּר הַשָּׂטָן מִמַּטָּרָתוֹ וְיֵצֵא לְהַתְעוֹת אֶת־הַגּוֹיִם בְּאַרְבַּע פְּאוֹת הָאָרֶץ אֶת־גּוֹג וּמָגוֹג לְהוֹצִיאָם לַמִּלְחָמָה כְּחוֹל הַיָּם מֵרֹב׃

Y quando mil annos fueren cumplidos. ſatanas ſerá ſuelto de ſu priſion. Y ſaldra para engannar las gentes que eſtan ſobre las quatro eſquinas de la tierra, Gog, y Magog: para congregarlos para la batalla, el numero de los quales e, como el arena de la mar.

8 וַיַּעֲלוּ עַל־רֹחַב הָאָרֶץ וַיָּסֹבּוּ אֶת־מַחֲנֵה הַקְּדוֹשִׁים וְאֶת־עִיר יְדִידָה׃

Y ſubieron ſobre la anchura de la tierra, y anduuieron àl derredor de los exercitos de los Sanctos, y de la Ciudad amada.

9 וַיֵּרֶד אֵשׁ מֵאֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם וַיֹּאכְלֵם׃

Y de Dios decendió fuego del cielo, y tragolos.

10 וְהַמַּכְלִים הַמַּתְעֶה אוֹתָם הֻשְׁלַךְ בַּאֲגַם אֵשׁ וְגָפְרִית אֲשֶׁר שָׁם גַּם הַבְּהֵמָה וּנְבִיא שֶׁקֶר וְיוּשְׁמוּ יוֹמָם וָלַיְלָה לְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים׃

Y el diablo que los engannaua fue lançado en el lago de fuego y aſſufre, donde eſta la beſtia y el falſo propheta, y ſeran atormentados dia y noche para ſiempre jamas.

κ.

6. Μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ θάνατος ὁ δεύτερος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν· ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

Bien-heureux & ſainct eſt celui qui a part en la premiere reſurrection: la ſeconde mort n'a point de puiſſance ſur eux, ains ils ſeront ſacrificateurs de Dieu & de Chriſt & regneront auec lui mille ans.

7. Καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν γὼγ καὶ τὸν μαγὼγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον· ὧν ὁ ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης.

Et quand les mille ans ſeront accomplis, Satã ſera deſlié de ſa priſon. Et ſortira pour ſeduire les nations qui ſont ſur les quatre coins de la terre, Gog & Magog: pour les aſſembler en bataille: dont le nombre eſt comme le ſablon de la mer.

8. Καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλωσαν τὴν παρεμβολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην.

Et ils ſont montés ſur la largeur de la terre, & ont enuironné le camp des ſaincts, & la Cité bien-aimee:

9. Καὶ κατέβη πῦρ ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς.

Mais il deſcendit du feu du ciel de par Dieu, lequel les deuora.

10. Καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς, καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et le diable qui les ſeduiſoit, fut ietté en l'eſtang de feu & de ſoulphre, là où eſt la beſte & le faux prophete, & ils ſeront tormentés iour & nuict ès ſiecles des ſiecles.

CAP. XX.

6. Beatus & ſanctus qui habet partem in reſurrectione prima, in his ſecunda mors non habet poteſtatem: ſed erũt ſacerdotes Dei & Chriſti, & regnabunt cum illo mille annis.

Bleſſed and holy is hee / that hath part in the firſt reſurrection: for on ſuch the ſecond death hath no power: but then ſhall be the Prieſtes of God and of Chriſt / and ſhall reigne with him a thouſand yeere.

7. Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſolvetur ſatanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gentes quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog; & congregabit eos in prœliũ, quorum numerus eſt ſicut arena maris.

And when the thouſande yeeres are expired / Satan ſhall be looſed out of his priſon / and ſhall goe out to deceyue the people / which are in the foure quarters of yͤ earth / euen Gog and Magog: to gather them together to batiell whoſe number is as the ſand of the ſea.

8. Et aſcenderunt ſuper latitudinem terrę, & circuierunt caſtra ſanctorum, & civitatem dilectam.

And they went vp into the plaine of the earth / which compaſſed the tentes of the Saints about / and the beloued city.

9. Et deſcendit ignis à Deo de cælo, & devoravit eos.

But fire came downe from God out of heauen / and deuoured them.

10. Et diabolus qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, ubi & beſtia, & pſeudopropheta cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorum.

And the deuill that deceyued them / was caſt into a lake of fire and brimſtone / where the beaſt and the falſe prophete ſhall be tormented euen day / and night for euermore.

Das XX. Capitel.

6. Selig iſt der vnd heilig / der theil hat an der erſten aufferſtehung / über ſolche hat der ander Tod keine macht / ſondern ſie werden Prieſter Gottes vnd Chriſti ſeyn / vnd mit jhm regieren tauſend jar.

Salig er den oc hellig / ſom haffuer del i den førſte Opſtandelſe / Offuer ſaadane haffuer den anden Død ingen mact / Men de ſkulle vere Guds oc Chriſti Preſter / oc regnere met hannem tuſinde aar.

7. Vnd wenn tauſend jar vollendet ſind / wirdt der Sathanas loß werden auß ſeinem Gefängniß. Vnnd wird außgehen zu verführen die Heiden in den vier örtern der Erden / den Gog vnd Magog / ſie zuverſamblen in einen ſtreitt / welcher zal iſt wie der Sand am Meer.

Oc naar tuſinde aar haffue ende / da ſkal Satanas bliffue løſſ aff ſit Fengſel / oc hand ſkal vdgaa at forføre Hedningene i Jordens fire hiørne / Gog oc Magog / at forſamle dem i en ſtrid / huilckis tal er / ſom ſand i Haffuet.

8. Vnd ſie tratten auff die breitte der Erden / vnd vmbringten das Heerlager der Heiligen / vnnd die geliebte Statt.

Oc de tradde paa det brede aff Jorden / oc omſpende de Helligis Hærlæger / oc den elſkelige Stad.

9. Vnd es fiel das Feuer von Gott auß dem Himmel / vnd verzehret ſie.

Oc der falt Jld fra Gud aff Himmelen / oc forterede dem.

10. Vnd der Teufel / der ſie verführet / ward geworffen inn den feurigen Pful vnd Schwefel / da das Thier vnd der falſche Prophet war / vnd werden gequelet werden Tag vnnd nacht / von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc diffuelen ſom dem forførde / bleff kaſt i den gloende Pøel oc Suoffuel / der ſom Diuret oc den falſke Prophete vaare / oc de ſkulle pinis dag oc nat / fra euighed / til euighed.

Kapitola XX.

6. Blahoſlawený a Swatý geſt kdo má djl w prwnijm wzkřijſſenij nad těmi druhá Smrt nemá mocy: Ale budauť Kněžij Božij a Kryſtowi / a budau s njm Kralowati za Tiſýc Let.

Blogoſłáwony y święty / kthory ma cżęść w pierwſzym zmartwychwſtániu: ábowiem nád tymi wtora śmierć nie ma mocy / y owſzem będą kápłany Bogá y Kryſthuſá / y będą krolowáć z nim tyſiąc lat.

7. A když ſe dokoná Tiſýc let / propuſſtěn bude Satanáš z Žaláře ſwého: Y wygde wen / a budeť ſwoditi Národy kteřij gſau na čtyrech ſtranách Země / Goga / a Magoga / a ſhromáždi ge k bogi / kterýchžto počet geſt yako Pijſek Mořſký.

A gdy ſię wypełnią tyſiąc lat / będźie rozwiązan ſathan z ciemnice ſwoiey. Y wynidźie / áby zwodźił narody ktore ſą ná cżterzech węgloch ziemie Gog y Mágog / áby ie zbierał ná walkę / ktorych liczbá ieſt iáko piaſek morſki.

8. Y wſtaupili na ſſyrokeſt Země / a obcházeli wegſka Swatých y Měſto milé.

Wſtąpili tedy ná ſzerokość ziemie / y obſtąpili wojſko świętych / y miáſto vmiłowáne.

9. Y ſſtaupil oheň od Boha s Nebe / a ſpálil ge.

Ale zſtąpił ogień od Bogá z niebá ktory ie pożarł.

10. A Diábel kterýž ge ſwodil / vwržen geſt do Gezera ohně a Syry / kdežto Sſelma / y ffaleſſný Prorok mučeni budau we dne y w nocy na wěky wěkůw.

A dyábeł kthory ie zwodźił wrzucon ieſth w ieziorо ogniá y ſiarki / gdźie też beſtyia y fáłſzywy prorok będą męcżeni we dnie y w nocy na wieki wiekow.

כ

11 וְחָזֵא הֲוֵית לְתַרְוָנוֹס חִוָּרָא רַבָּא וְלְהוּ דְיָתֵב הֲוָא עֲלוֹהִי דְּמִן פַּרְצוּפֵּהּ עֲרַקוּ אַף אַרְעָא אַף שְׁמַיָּא וְאַף אַתְרָא לָא אֶשְׁתְּכַח לְהוֹן׃

Poi Viddi Vn gran ſeggio bianco & Vno che Vi ſedeua ſopra : da la cui preſentia ſi fuggì la terra e il cielo : e non fu loro trouato luogo.

12 וְחָזֵא הֲוֵית לְמִיתֵא לַזְעוּרֵא וְלַרְוְרְבֵא דְקָיְמִין קְדָם אֱלָהָא וְכְתָבֵא אֶתְפַּתַּחוּ וְכְתָבָא אַחֲרִינָא אֶתְפְּתַח דְּהוּ כְתָבָא דְחַיֵּא וְאֶתְדִּינוּ מִיתֵא מֶן הָנוּן דַּכְתִיבִין בִּכְתָבֵא אַיְךְ עֲבָדַיְהוּן׃

Viddi ancora i morti grandi e piccoli ſtare dinanzi à Dio : e furono aperti i libri : e Vnaltro libro fu aperto, che è quel de la Vita : e furono giudicati i morti per le coſe che erano ſcritte ne libri ſecondo le opere loro.

13 וְיַמָּא יַהֵב מִיתְוֹהִי וּמוֹתָא וְשְׁיוֹל יַהְבוּ מִיתַיְהוּן וְאֶתְדִּינוּ אֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ עֲבָדַיְהוּן׃

E il mare dette i morti che erano in eſſo : e la morte e l'inferno dettero i morti che erano in eſſi : e fu giudicato di ciaſcuno ſecondo le loro opere,

14 וּמוֹתָא וַשְׁיוֹל אֶתְרְמִיו בְּיַמָּא דְנוּרָא אֲתַר דְאִית בֵּהּ מוֹתָא אַחֲרִינָא׃

E la morte e l'inferno furon gittati ne lo ſtagno del fuoco. Queſta è la ſeconda morte.

15 וְאֶן אֱנָשׁ לָא אֶשְׁתְּכַח דְּכְתִיב בִּכְתָבָא דְחַיֵּא אֶתְרְמִי בְּיַמָּא דְנוּרָא׃

E chi non fu trouato ſcritto nel libro de la Vita, fu gittato ne lo ſtagno del fuoco.

כא

1 וְחָזֵא הֲוֵית שְׁמַיָּא חֲדַתָּא וְאַרְעָא חֲדַתְתָא קַדְמָיֵא גֵּיר שְׁמַיָּא וְאַרְעָא קַדְמָיְתָא עֲבַרוּ וְיַמָּא תוּב לָא אִיתַוְהִי׃

Dopoi Viddi Vn cielo nuouo, e Vna terra nuoua: Perche il primo cielo e la prima terra è paſſata Via, e il mare non è più.

כ

11 וָאֶרְאֶה כִּסֵּא לָבָן גָּדוֹל וְאֵת יוֹשֵׁב עָלָיו אֲשֶׁר מִפָּנָיו בָּרְחוּ גַּם הַשָּׁמַיִם וְגַם הָאָרֶץ וּמָקוֹם לֹא נִמְצָא לָהֶם׃

Y vide vn gran throno blanco, y al que eſtaua ſentado ſobre el, de delante del qual huyó la tierra y el cielo: y no ſe há hallado el lugar de ellos.

12 וָאֶרְאֶה אֶת־הַמֵּתִים אֶת־קְטַנִּים וְאֶת־גְּדוֹלִים כִּי־עוֹמְדִים הָיוּ לִפְנֵי כִּסֵּא אֱלֹהִים וּסְפָרִים נִפְתָּחוּ וְסֵפֶר אַחֵר נִפְתַּח שֶׁהוּא סֵפֶר הַחַיִּים וַיִּשָּׁפְטוּ הַמֵּתִים מִכְּתוּבִים בַּסְּפָרִים כְּמַעֲשֵׂיהֶם׃

Y vide los muertos grandes y pequennos que eſtauan delante de Dios : y los libros fueron abiertos : y otro libro fué abierto, el qual es de la vida : y fueron juzgados los muertos por las coſas que eſtauan eſcriptas en los libros, ſegun ſus obras.

13 וְהַיָּם נָתַן אֶת־הַמֵּתִים אֲשֶׁר בּוֹ וְהַמָּוֶת וְהַשְּׁאוֹל נָתְנוּ אֶת־הַמֵּתִים אֲשֶׁר בָּם וַיִּשָּׁפְטוּ אִישׁ אִישׁ כְּמַעֲשֵׂיהֶם׃

Y la mar dió los muertos que eſtauan en ella : y la muerte y el infierno dieron los muertos que eſtauan en ellos : y fuê hecho juyzio de cada vno ſegun ſus obras.

14 וְהַמָּוֶת וְהַשְּׁאוֹל הֻשְׁלְכוּ אֶל־אֲגַם הָאֵשׁ זֶה־הוּא מָוֶת הַשֵּׁנִי׃

Y el infierno y la muerte fueron lançados en el lago de fuego : Eſta es la muerte ſegunda.

15 וְאִם אִישׁ לֹא נִמְצָא כָּתוּב בְּסֵפֶר הַחַיִּים הֻשְׁלַךְ אֶל־אֲגַם הָאֵשׁ׃

El que no fue hallado eſcripto en el libro de la vida, fué lançado en el lago de fuego.

כא

1 וָאֶרְאֶה שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ חֲדָשָׁה כִּי־שָׁמַיִם הָרִאשֹׁנִים וְהָאָרֶץ הָרִאשֹׁנָה עָבְרוּ וְהַיָּם אֵינֶנּוּ עוֹד׃

Y vide vn cielo nueuo, y vna tierra nueua : Porque el primer cielo, y la primera tierra ſe fué, y la mar ya no es.

κ΄.

11. Καὶ εἶδον θρόνον λευκὸν μέγαν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ᾽ αὐτοῦ, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς.

Puis ie vi vn grand throne blanc & quelcun aſſis ſur icelui, de deuant lequel s'enfuit la terre & le ciel: & ne fut point trouué lieu pour eux.

12. Καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς, μικροὺς καὶ μεγάλους ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν· καὶ βιβλίον ἄλλο ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Ie vi auſſi les morts grans & petis ſe tenans deuant Dieu: & les liures furent ouuerts : & vn autre liure fut ouuert aſſauoir le liure de vie: & furent iugés les morts par les choſes qui eſtoyent eſcrites és liures, ſelō leurs œuures.

13. Καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἐν αὐτοῖς νεκρούς· καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

Et la mer rendit les morts qui eſtoyent en elle, & la mort & enfer rendirent les morts qui eſtoyent en eux : fut fait iugement de chacun ſelon leurs œuures.

14. Καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός· οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος.

Et l'enfer & la mort furent iettés en l'eſtang de feu, ceſte eſt la mort ſeconde.

15. Καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

Et quiconque ne fut trouué eſcrit au liure de vie: fut ietté en l'eſtang de feu.

ΚΕΦΑΛ. κα΄.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν, καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς, καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε· καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι.

Puis ie vi vn nouueau ciel & vne nouuelle terre: car le premier ciel & la premiere terre s'en eſtoit allée, & la mer n'eſtoit plus.

CAP. XX.

11. Et vidi thronum magnum, candidum, & ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra & cælum, & locus non eſt inventus eis.

And I ſaw a great white throne/ and one that ſate on it/ from whoſe face fled awaye both the earth and heauen/ and their place was no more found.

12. Et vidi mortuos, magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris ſecundùm opera ipſorum.

And I ſawe the deade/ both great and ſmall ſtande before God: and the bookes were opened/ and another booke was opened/ which is the booke of life/ and the deade were iudged of thoſe thinges/ which were written in the bookes/ according to their workes.

13. Et dedit mare mortuos qui in eo erant, & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos qui in ipſis erant, & iudicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum.

And the ſea gaue vp her deade/ which were in her/ and death and hell deliuered vp the dead/ which were in them: and they were iudged euery man according to their workes.

14. Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda.

And death and hell were caſt into the lake of fire: this is the ſecond death.

15. Et qui non inventus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

And whoſoeuer was not founde written in the booke of life/ was caſt into the lake of fire.

CAP. XXI.

ET vidi cælum novum, & terram novam. Primum enim cælum, & prima terra abiit, & mare iam non eſt.

And I ſaw a new heauen/ and a new earth: for the firſt heauen/ and the firſt earth were paſſed away/ & there was no more ſea

Das XX. Capitel.

11. Vnd ich ſahe einen groſſen weiſſen Stul/ vnnd den der darauff ſaß/ für welches angeſicht flohe die Erde vnd der Himmel/ vnnd jhnen ward keine ſtette erfunden.

Oc ieg ſaa en ſtor huid Stol/ oc den ſom ſad der paa/ for hues Auſict Jorden oc Himmeln flyde/ oc dem bleff ingen ſted funden.

12. Vnd ich ſahe die Todten/ beide groß vnd klein/ ſtehen für Gott/ vnd die Bücher wurden auffgethan/ Vnd ein ander Buch ward auffgethan/ welches iſt des lebens/ vnd die Todten wurden gerichtet nach der Schrifft in den Büchern/ nach jhren wercken.

Oc ieg ſaa de Døde baade ſtore oc ſmaa ſtaa faar Gud/ oc Bøgerne bleffue opladne/ Oc der bleff en anden Bog opladen/ huilcken der er Liffſens/ oc de Døde bleffue dømde effter Scrifften i de Bøger/ effter deris gerninger.

13. Vnd das Meer gab die Todten die darinnen waren/ vnnd der Todt vnnd die Helle gaben die Todten die darinnen waren/ vnd ſie wurden gerichtet/ ein jeglicher nach ſeinen wercken.

Oc Haffuer gaff de Døde ſom der vaare vdi/ oc Døden oc Helffuede gaffue de døde/ ſom der vaare vdi/ oc de bleffue dømde/ huer effter ſine Gerninger.

14. Vnd der Todt vnd die Helle wurden geworffen inn den feurigen Pful. Das iſt der ander Todt.

Oc Døden oc Helffuede bleffue kaſte i den gloende Pøel. Det er den andern Død.

15. Vnd ſo jemand nicht ward erfunden geſchrieben in dem Buch des Lebens/ der ward geworffen in den feurigen Pful.

Oc der ſom nogen icke bleff funden ſcreffuen i Liffſens Bog/ hand bleff bortkaſt i den gloende Pøel.

Das XXI. Capitel.

Vnd ich ſahe einen newen Himmel/ vnd eine newe Erden/ Denn der erſte Himmel vnd die erſte Erden vergiengen/ vnd das Meer iſt nicht mehr.

Oc iea ſaa en ny Himmel oc en ny Jord/ Thi den førſte Himmelen/ oc de førſte Jord forginge/ oc Haffuet er icke mere.

Kapitola XX.

11. Y widěl gſem Trůn weliký ſtkwaucý/ a toho kterýž ſeděl na něm/ před kteréhožto twářij pominula Země y Nebe/ a miſſto nenij gim nalezeno.

Tedym widział ſtolicę wielką białą/ y niektorego ſiedzącego na niey/ przed ktorego obliczem vciekłá ziemiá/ y niebo/ á mieyſce ich nie ieſth znalezione.

12. Y widěl gſem mrtwé weliké y malé/ ani ſtogij před twářij Trůnu/ a Knijhy otewřijny gſau: a gine Knijhy kteréž gſau žiwota/ také gſau otewřijny: a ſauzeni gſau mrtwij z těch wěcý/ kteréž byly pſány w Knihách wedlé ſkutkuow gegich:

Y widziałem vmárłe wielkie y máłe ſtoiące przed obliczem oblicza Bożá/ á otworzone ſą kſięgi/ y drugie kſięgi otworzone ſą/ ktore ſą kſięgi żywotá/ Y byli oſądzeni vmárli wedle tych rzeczy ktore były náпiſáne w kſięgách podług vczynkow ich.

13. Y wydalo Moře mrtwé ſwé kteříž byli w něm/ a Smrt y Peklo wydali mrtwé ſwé/ kteříž w nich byli: Y wydán geſt ſaud o gednom každém wedlé ſkutkuow geho.

Y wróciło morze vmárłe ktore miáło/ śmierć theż y piekło wróciły vmárłe ktore miáły/ y był ſąd o káżdym wedle vczynkow ich.

14. A Peklo a Smrt vwrženi gſau do Gezera ohniwého. A tak geſt druhá Smrt.

A piekło y śmierć wrzuceni ſą w iezioro ogniá/ y tać ieſt śmierć wtora.

15. A kdo nenij nalezen napſán w Knihách žiwota/ vwržen gt do Gezera ohniwého.

A ktory nie ieſt znalezion napiſány w kſięgach żywotá/ wrzucon ieſt w iezioro ogniá.

Kapitola XXI.

Y Widěl gſem Nebe nowé/ a Zemi nowau. Nebo prwnij Nebe a prwnij Země pominula/ a Moře giž nenij.

POtymem widział niebo nowe y ziemię nowa ábowiem pierwſze niebo y pierwſza ziemiá odeſzłá byłá/ á morzá iuż nie było.

בא

2 וְאֶנָא יוּחַנָן חֲזֵא הֲוֵית לַמְדִינְתָּא קַדִּישְׁתָּא לְאוּרִשְׁלֶם חַדְתָּא דְּנָפְקָא מֶן אֱלָהָא מֶן שְׁמַיָּא דַעֲתִידָא הֲוָת אֵיךְ כַּלְתָּא דַמְצַבְּתָא לְבַעְלָהּ׃

E io Giouanni viddi la ſanta città di Ieruſalem nuoua ſcender dal cielo, preparata da Dio come ſpoſa ornata al ſuo marito.

3 וְשֶׁמְעֵת קָלָא רָמָא מֶן שְׁמַיָּא דְּאָמַר הָא מַשְׁכְּנָא דַּאֲלָהָא עַם בְּנַי נָשָׁא וְיָאֶן עַמְּהוֹן וְהֶנּוֹן יֶהְוּוֹן עַמֵּהּ וְהוּ אֱלָהָא נֶהְוֵא עַמְּהוֹן אֱלָהֲהוֹן׃

E vdij vna gran voce dal cielo, che diceua, Ecco il tabernacolo di Dio con gli huomini, & habitarà con eſſi: & eſſi ſaranno ſuoi popoli, & eſſo Iddio ſarà loro Iddio con eſſi.

4 וְנֶעְטֶא אֱלָהָא כֻּל דֶּמְעָא מֶן עַיְנַיְהוֹן וּמַוְתָּא לָא נֶהְוֵא תוּב וְלָא אֶבְלָא וְלָא קְעָתָא וְחַבְלָא לָא נֶהְוֵא תוּב מֶטוּל דְּקַדְמָיֵא אֶזַלוּ׃

Et aſciugarà Iddio ogni lagrima da i loro occhij, e la morte non ſarà piu, e non ſarà piu ne pianto, ne grido, ne dolore: percioche le prime coſe ſon paſſate via.

5 וֶאֱמַר דְּיָתֵב עַל תְּרוֹנוֹס הָא חַדְתָּא כֻּל מֶדֶּם עָבֶד אֶנָא כְּתוּב מֶטוּל דְּמֶלֵּא שַׁרִירָא וּמְהַימְנֵא אֶנּוּן׃

E colui che ſedeua ſopra il ſeggio diſſe, Ecco, io fo nuoue tutte le coſe. Poi mi diſſe, Scriui perche queſte parole ſon vere e fedeli.

6 וֶאֱמַר לִי הָוְיָא אֶנָא אֶנָא אָלַף וְתָו רִישִׁיתָא וְחַרְתָּא אֶנָא אֶתֶּל לְצָהְיָא מֶן מַעִינָא דְמַיָּא דְחַיֵּא מַגָּן׃

E diſſemi, Egli è fatto. Io ſono l'A e l'Ω il principio e il fine: Io darò à chi ha ſete de la fontana de l'acqua viua in dono.

7 דְזָכֵא לֵהּ יָאֶרֶת כֻּל מֶדֶּם וְאֶהְוֵא לֵהּ לַאלָהָא וְהוּ נֶהְוֵא לִי לַבְרָא׃

Chi vincerà, poſſederà tutte le coſe: & io li ſarò Iddio, & egli mi ſarà figliuolo.

כא

2 וַאֲנִי יוֹחָנָן רָאִיתִי אֶת־עִיר הַקְּדוֹשָׁה אֶת יְרוּשָׁלַיִם הַחֲדָשָׁה לָרֶדֶת מֵאֱלֹהִים מִשָּׁמַיִם כִּי נְכוֹנָה כְּכַלָּה תְּעֻדֶּה כֵלֶיהָ׃

Y yo Ioan vide la ſancta Ciudad de Ieruſalem nueua, que decendia del cielo, adereçada de Dios, como la eſpoſa atauiata para ſu marido.

3 וָאֶשְׁמַע קוֹל גָּדוֹל מִשָּׁמַיִם לֵאמֹר הִנֵּה מִשְׁכַּן אֱלֹהִים עִם בְּנֵי־אָדָם וְיִשְׁכֹּן עִמָּהֶם וְהֵמָּה עַמּוֹ וְהוּא הָאֱלֹהִים יִהְיֶה עִמָּהֶם אֱלֹהֵיהֶם׃

Y oy vna gran boz del cielo, que dezia: Heaqui la mòrada de Dios con los hombres, y morarà con ellos: y ellos ſeran ſu pueblo, y el miſmo Dios ſera ſu Dios con ellos.

4 וּמָחָה אֲדֹנָי יֱהֹוִה דִּמְעָה מֵעַל־כָּל־פָּנִים וּמָוֶת לֹא־יִהְיֶה עוֹד וְלֹא אֵבֶל וְלֹא זְעָקָה וְגַם יְגִיעָה לֹא תִהְיֶה עוֹד כִּי־עָבְרוּ הָרִאשֹׁנוֹת׃

Y alimpiará Dios toda lagrima de los ojos dellos, y la muerte no ſera mas y no aura mas llanto, ni clamor, ni dolor: Porque las primeras coſas ſon paſſadas.

5 וַיֹּאמֶר הַיֹּשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא הִנְנִי מְחַדֵּשׁ אֶת־כֹּל וַיֹּאמֶר אֵלַי כְּתֹב כִּי־הַדְּבָרִים נֶאֱמָנִים וֶאֱמֶת הֵמָּה׃

Y el que eſtaua ſentado en el throno, dixo: Heaqui, yo hago nueuas todas las coſas. Y dixome: Eſcriue: porque eſtas palabras ſon fieles y verdaderas.

6 וַיֹּאמֶר אֵלַי נִהְיָה אֲנִי אוּרִים וְתֻמִּים רֵאשִׁית וָקֵץ אֲנִי אֶתֵּן לַצָּמֵא מִבְּאֵר מַיִם חַיִּים חִנָּם׃

Y dixo me· Hecho es: Yo ſoy A y Ω, principio y fin. Al que tuuiere ſed yo le dare de la fuente del agua biua debalde.

7 הַמְנַצֵּחַ יִנְחַל כֻּלָּם וְאֶהְיֶה לּוֹ לֵאלֹהִים וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן׃

El que venciere, poſſeera todas las coſas: y yo ſere ſu Dios, y el ſera mi hijo.

κα΄.

2. Καὶ ἐγὼ ἰωάννης εἶδον τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καινήν, καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.

Et moi Iehan vi la ſaincte Cité de Ieruſalem nouuelle, deſcendãte du ciel, de par Dieu, paree comme vne eſpouſe ornee pour ſon mari.

3. Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν· καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ' αὐτῶν, θεὸς αὐτῶν.

Et i'oui vne grande voix du ciel, diſant, Voici le tabernacle de Dieu auec les hommes, & il habitera auec eux: & iceux ſerõt ſon peuple, & Dieu lui meſme ſera leur Dieu auec eux.

4. Καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.

Et Dieu eſſuyera toute larme de leurs yeux, & la mort ne ſera plus: & n'y aura plus ni dueil, ni trauail: car les premieres choſes ſont paſſees.

5. Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἰδοὺ καινὰ πάντα ποιῶ· καὶ λέγει μοι, γράψον· ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί, καὶ πιστοί εἰσι.

Et celui qui eſtoit aſſis ſur le throne, dit, Voici, ie fai toutes choſes nouuelles. Puis il me dit, Eſcri: car ces paroles ſont veritables & certaines.

6. Καὶ εἶπέ μοι, γέγονε, ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος· ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν.

Il me dit auſſi, C'eſt fait, Ie ſuis A & Ω, le commencement & la fin: à celui qui aura ſoif ie lui donnerai de la fontaine de l'eau de vie ſans qu'elle lui couſte rien.

7. Ὁ νικῶν κληρονομήσει πάντα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεός, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι ὁ υἱός.

Qui vaincra, heritera toutes choſes: & ie lui ſerai Dieu, & il me ſera fils.

CAP. XXI.

2. Et ego Iohannes vidi ſanctam civitatem Ieruſalem novam, deſcendentem de cælo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.

And I John ſaw the holy citie new Jeruſalem come downe from God out of heauen/prepared as a bride trimmed for her huſband.

3 Et audivi vocem magnam de (*cælo*) dicentem, Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Et ipſi populus eius erunt: & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.

And I heard a great voyce out of heauen/ ſaying/ Beholde/the tabernacle of God is with men / and he wil dwel with them : and they ſhall bee his people/and God himſelfe ſhal be their God with them.

4. Et abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultrà, quæ prima abierunt.

And God ſhall wipe away all teares from their eyes : and the ſhall be no more death / neither ſorow / neither crying: neither ſhall there be any more paine: for the firſt things are paſſed.

5. Et dixit qui ſedebat in throno, Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi, Scribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt & vera.

And he that ſate vpon the throne / ſayde/ Beholde/ I make all things new: and he ſayd vnto me / Write: for theſe wordes are faithfull and true.

6 Et dixit mihi, Factum eſt: ego ſum A & Ω: initium & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis.

And he ſayd vnto me/ It is dewne/ I am Alpha & Omega / the beginning and the end. I will giue to him that is a thirſt / of the well of the water of life freely.

7. Qui vicerit, poſſidebit hæc, & ero illi Deus: & ille erit mihi filius.

He that overcommeth/ſhall inherite all things / and I will be his God / and he ſhall be my ſonne.

Das XXI. Capitel.

2. Vnd ich Johannes ſahe die heilige Statt/ das neue Jeruſalem/ von Gott auß dem Himmel herab fahren/ zubereit/ als eine geſchmückte Braut jrem Mann.

Oc ieg Johannes ſaa den hellige Stad / det ny Jeruſalem fare hid ned aff Himmelen fra Gud/ tibered ſom en prydet Brud mod ſin Mand.

3. Vnd höret eine groſſe ſtimm von dem (Himmel/) die ſprach: Sihe da/ eine Hütte Gottes bey den Menſchen/ vnd er wird bey jnen wohnen/ vnd ſie werden ſein Volck ſein/ vnd er ſelbs Gott mit jhnen/ wird jhr Gott ſein.

Oc ieg hørde en ſtor røſt aff (Himmelen/) ſom ſagde/ See der/ Guds Tabernackel hoſſ Menniſken / oc hand ſkal bo hoſſ dem / oc de ſkulle vere hans folck / oc hand ſelff Gud met dem / ſkal vere deris Gud.

4. Vnd Gott wird abwiſchen alle threnen von jren Augen/ vnd der Todt wird nicht mehr ſein/ noch leyd / noch geſchrey / noch ſchmertzen wirdt mehr ſein / denn das erſte iſt vergangen.

Oc Gud ſkal affto alle taare aff deris øyen / oc Døden ſkal icke mere vere/ icke helder ſorge oc ey ſkrig oc ey helder pine ſkal mere vere/ Thi det førſte forgick.

5. Vnnd der auff dem Stul ſaß/ ſprach: Sihe / ich machs alles neu. Vnd er ſpricht zu mir: Schreibe/ denn diſe wort ſind warhafftig vnd gewiß

Oc den ſom ſad paa Stolen / ſagde / See / Jeg gør alting ny. Oc hand ſiger til mig / Scriff / thi diſſe ord ere ſande oc viſſe.

6. Vnd er ſprach zu mir: Es iſt geſchehen. Ich bin das A vnnd das O/ der Anfang vnd das Ende. Ich wil dem Dürſtigen geben von dem Bruñ des lebendigen Waſſers vmb ſonſt.

Oc hand ſagde til mig / Det er ſkeet/ Jeg er A oc O/ Begyndelſen oc Enden. Jeg vil giffue de tørſte aff det leffuende Vandis Kilde forgeffuis.

7. We rüberwindet / der wirds alles ererben / vnnd ich werde ſein Gott ſein/ vnd er wird mein Sohn ſein.

Huo ſom offueruinder / hand ſkal arffue det altſammen / oc ieg vil vere hans Gud / oc hand ſkal vere min Søn.

Kpitolaa XXI.

2. Ay yá Jan widěl gſem Měſto Swaté Geruzalém nowé ſſtupugjcý s Nebe od Boha připrawené/ yako Newěſtu okráſſlenau Muži ſwému.

A ia Jan widziałem świete miáſto Jeruzálem nowe zſtępuiące z niebá/ od Bogá zgotowáne/ iáko oblubienice vbrána mężowi ſwemu.

3. Y ſlyſſal gſem hlas weliký (s nebe/ řkaucý: Hle Stánek Božij s lidmi/ a přebýwati bude s nimi: A oni Lid geho budau a on Bůh s nimi bude gegich Bohem

Y ſłyſzałem głos wielki z niebá/ mowiąc: Otho przybytek Boży ieſt z ludźmi/ y będzie mieszkał z nimi / á oni będą narodem iego/ á ſam Bog będzie z nimi Bogiem ich.

4. A ſetře Buoh wſſelikau ſlzu s očij gegich: a Smrt giž wijce nebude/ ani kwijlenij/ ani křik/ ani boleſt bude wijce/ neb prwnij wěcy pominuly.

Y otrze Bog wſzelką łzę z oczu ich/ á śmierć dáley nie będzie áni ſmętek/ áni krzyk/ y boleść dáley nie będzie/ Abowiem pierwſze rzeczy przeſzły.

5. Y řekl ten kterýž ſeděl na Trůnu/ Hle nowé činijm wſſecky wěcy. Y řekl mi: Napiš/ Žeť gſau tato Slowa wěrná a prawá.

Y rzekł mi ten ktory siedział ná ſtolcu/ Oto nowe czynię wſzytki rzeczy/ Y rzekł mi: Napiſz ábowiem ty ſłowá wierne ſą y prawdziwe.

6. A řekl mi: Giž ſe geſt ſtalo. Ját gſem Alpha y Omega/ Počátek y Konec. Ját žijžniwému dám z Studnice wody žiwé darmo.

A rzekł mi/ Zſtáło ſię/ Jam ieſt Alphá y Omega początek y koniec/ Ja prágnącemu dam dármo zrzodłá wody żywey.

7. Kdož ſwijtězý/ budeť těmito wěcmi wládnauti/ A yáť budu gemu za Boha/ a on mi za Syna.

Kto by zwyciężył/ ten otrzyma dziedzicznie wſzytki rzeczy/ y będę temu Bogiem/ á on mi będzie ſynem.

כא

8 לַדְחוּלְתָנִין דֵּין וַדְלָא
מְהַימְנִין וַלְבַעֲלֵי טַנְפּוּתָא
וַלְקָטוּלֵא וַלְזַנָּיֵא וַלְחָרָשֵׁא
וַלְפָלְחַי פַּתְכְּרֵא וַלְכֻל
דַּגָּלֵא מְנָתְהוֹן בְּיַמָּא
דְיָקֶד בְּנוּרָא וְכוּפְרִיתָא
דְאִיתַוְהִי מַוְתָּא אַחֲרִינָא׃

Ma à i timidi & à gl'increduli, & à gli abomineuoli, & à gli amazzatori, & à i fornicatori, & à gli auuelenatori, & à gl'idolatri, & à tutti i mentitori, la parte loro ſara ne lo ſtagno ardente di fuoco, e ſolfo, che è la morte ſeconda.

9 וַאתָא לְוָתִי חַד מֶן
שַׁבְעָא מַלְאֲכֵא דְאִית לְהוֹן
בְּשַׁבְעָא פֵּיָלֵא דַמְלִין
בְּשַׁבְעָא נֶגְדֵא אַחֲרָיֵא
וּמְמַלֶּל הֲוָא עַמִּי וַאמַר
תָא וַאחַוֵּיךְ לְכַלְּתָא ד
דַּאמְרָא לַאנְתְתָא׃

E venne à me vno de ſette Angeli, che haueuano le ſette fiale piene de le ſette vltime piaghe: e parlò con meco, dicendo, Vien, che io ti moſtrarò la ſpoſa, moglie de l'Agnello.

10 וַאוּבְּלַנִי בְּרוּחָא עַל
טוּרָא דְּטָב רָם וְחַוְיַנִי
לַמְדִינְתָּא רַבְּתָא קַדִּישְׁתָּא
לְאוּרִשְׁלֶם דְּנָחְתָא מֶן
שְׁמַיָּא מֶן אֱלָהָא׃

E portommi in ſpirito ſopra vn grande & alto monte: e moſtrommi la gran Città, la ſanta Ieruſalem, che ſcendeua di cielo da Dio.

11 דְאִית לָהּ תּוּשְׁבַּחְתָּא
דַּאלָהָא וְנַהִירָהּ דָּמֵא
לְכֵאפָא דְּטָב יַקִּירָא אַיְךְ
לְכֵאפָא דְפַנְתֵּירָא
דַּמְזַגְּגָא׃

Hauendo lo ſplendore di Dio, & il ſuo lume era ſimile à pretioſiſſima pietra, come à pietra di diaſpro ch'è ſimile al criſtallo.

12 וְאִית לָהּ שׁוּרָא רַבָּא
דְּטָב רָם וְאִית לָהּ דָּרְתָא
תַּרְיעֲסַר וְעַל דָּרְתָא מ
מַלְאֲכֵא תְּרֵי עֲסַר וּשְׁמָהָא
כְּתִיבָן דְאֵנּוּן דַּתְרֵי עֲסַר
שַׁבְטָא בְּנַי יִסְרָיֵל׃

Et haueua vn muro grande & alto: & haueua dodici porte, e ne le porte dodici Angeli: e i nomi ſcritti, che ſono i nomi de le dodici tribu de figliuoli d'Iſrael.

כא

8 וְלַעֲצֵלִים וְלַבּוֹגְדִים לַנִּתְעָבִים
לַמְרַצְּחִים לַקְּדֵשִׁים לַמְכַשְּׁפִים
לְעֹבְדֵי־פֶסֶל וְלַכּוֹזְבִים כֻּלָּם
חֶלְקָתָם בַּאֲגַם הַבּוֹעֵר בָּאֵשׁ
וְגָפְרִית שֶׁהוּא מוֹת הַשֵּׁנִי׃

Mas à los temeroſos, y incredulos, à los malditos, y homicidas, à los fornicarios y hechizeros, à los idolatras, y à todos los mentiroſos, ſu parte ſerá en el lago ardiendo de fuego y de aſſufre, que es la muerte ſegunda.

9 וַיָּבוֹא אֵלַי אֶחָד מִשִּׁבְעָה
מַלְאָכִים אֲשֶׁר יֶשׁ־לָהֶם שֶׁבַע
מַחְתּוֹת מְלֵאוֹת בְּשִׁבְעָה נְגָעִים
אַחֲרוֹנִים וַיְדַבֵּר עִמִּי לֵאמֹר
הָבָה נָא אַגִּיד לְךָ אֶת־הָאִשָּׁה
אֶת־כַּלַּת הַכֶּבֶשׂ׃

Y vino à mi el vno de los ſiete Angeles que tenian los ſiete taçones llenos de las ſiete poſtreras plagas, y habló conmigo, diziendo, Ven, yo te moſtrare la eſpoſa muger del Cordero.

10 וַיְבִיאֵנִי בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים
וַיְּגִיחֵנִי אֶל־הַר גָּבוֹהַּ מְאֹד וַיַּגֵּד לִי
אֶת־עִיר הַגְּדוֹלָה אֶת־יְרוּשָׁלַיִם
הַקְּדוֹשָׁה כִּי־יוֹרֶדֶת מִן־הַשָּׁמַיִם
מֵאֱלֹהִים׃

Y lleuóme en eſpiritu a vn gran monte y alto, y moſtrome la grande Ciudad ſancta Ieruſalem que decendia del cielo de con Dios.

11 וַיְהִי־לָהּ כְּבוֹד אֱלֹהִים וְאוֹרָהּ
כִּדְמוּת אֶבֶן יְקָרָה כְּיָשְׁפֵה זְכוּכִית׃

Teniendo la charidad de Dios: y ſu lumbre era ſemejante à piedra precioſiſsima, como piedra de Iaſpe que tira à cryſtal reſplandeciente.

12 וַתְּהִי־לָהּ חוֹמָה גְדוֹלָה וְרָמָה
וַיִּהְיוּ לָהּ שְׁנֵים עָשָׂר שְׁעָרִים
וְעַל־הַשְּׁעָרִים שְׁנֵים עָשָׂר
מַלְאָכִים וּשְׁמוֹתָם נִכְתָּבִים עַל־
שְׁמוֹת שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבְטֵי בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל׃

Y tenia vn grande muro y alto que tenia doze puertas: y en las puertas, doze Angeles: y los nombres eſcriptos, que ſon los nombres de los doze tribus de los hijos de Iſrael.

κα'.

8. Τοῖς δειλοῖς δὲ καὶ ἀπίστοις, καὶ ἁμαρτωλοῖς, καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακεῦσι, καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ, καὶ θείῳ· ὅ ἐστι δεύτερος θάνατος.

Mais aux timides, & aux incredules, & aux execrables, & aux meurtriers, & aux paillards, & aux empoiſonneurs, & aux idolatres, & à tous menteurs, leur part ſera en l'eſtang ardent de feu & de ſoulphre, qui eſt la mort ſecõde.

9. Καὶ ἦλθε πρός με εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας τὰς γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου.

Adonc vint à moi l'vn des ſept Anges qui auoyẽt eu les ſept phioles pleines des ſept dernieres playes: & parla à moi, diſant, Vien, & ie te monſtrerai l'Eſpouſe qui eſt la femme de l'Agneau.

10. Καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα, καὶ ὑψηλὸν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

Et me tranſporta en eſprit en vne grande montagne & haute: & me mõſtra la grande Cité, Ieruſalem la ſaincte, deſcendante du ciel de deuers Dieu.

11. Ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· καὶ ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι.

Ayant la gloire de Dieu: & ſa lumiere eſtoit ſemblable à vne pierre tres precieuſe, comme à vne pierre de iaſpe tirent ſur le cryſtal.

12. Ἔχουσάν τε τεῖχος μέγα, καὶ ὑψηλόν. ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ.

Et auoit vne grande & haute muraille, auec douze portes, & és portes douze Anges: & des noms eſcrits ſur icelles qui ſont les noms des douze tribus des enfans d'Iſrael.

CAP. XXI.

8. Timidis autẽ & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in ſtagno ardenti igne & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.

But the fearefull and vnbeleeuing / and the abominable / and murtherers / and whoremongers / and ſorcerers / and idolaters / and all liers / ſhal haue their part in the lake / which burneth with fire & brimſtone / which is the ſecond death.

9. Et venit unus de ſeptem angelis habentibus phialas plenas ſeptem plagis noviſſimis, & locutus eſt mecum, dicens, Veni & oſtendam tibi ſponſam, uxorem Agni.

And there came vnto me one of the ſeuen Angels / which had the ſeuen vialles full of the ſeuen laſt plagues / and talked with me / ſaying / Come: I will ſhew thee the bride / the Lambes wife.

10. Et ſuſtulit me in ſpiritu in montem magnum & altum: & oſtendit mihi civitatem ſanctam Ieruſalem deſcendẽtem de cælo à Deo.

And he carryed me away in the ſpirit to a great / and an hie mountaine / and he ſhewed me the great citie / holy Jeruſalem / deſcending out of heauen from God.

11. Habentem claritatem Dei: & lumen eius ſimile lapidi pretioſo tanquam lapidi iaſpidis, ſicut cryſtallum.

Hauing the glorie of God: and her ſhining was like vnto a ſtone moſt precious / as a Jaſper ſtone cleare as cryſtall.

12. Et habebat murum magnum & altum, habentem portas duodecim, & in portis angelos duodecim, & nomina inſcripta, quæ ſunt nomina duodecim tribuum filiorum Iſraël.

And had a great wall and he / and had twelue gates / and at the gates twelue Angels / and the names writtẽ / which are the twelue tribes of the children of Iſrael.

Das XXI. Capitel.

8. Den verzagten aber / vnd vnglaubigen / vnd greulichen / vnd Todſchlägern / vnd Hurern / vnd Zaubern / vnd Abgöttiſchen / vnnd allen Lügnern / derer theil wird ſein inn dem Pful / der mit Fewer vnnd Schwefel brennet / welchs iſt der ander Todt.

Men de miſtrøſtige oc vantro / oc gruelige oc Mandrabere / oc ſkørleffnere / troldkarle / oc affgudiſke / oc alle Løgnere / deris del ſkal vere i Pølen / ſom brender met ild oc ſuoffuel / huilcket der er den anden Død.

9. Vnd es kam zu mir einer von den ſieben Engeln / welch die ſieben Schalen voll hatten der letzten ſieben Plagen / vnnd redet mit mir / vnnd ſprach: Komb / ich will dir das Weib zeigen / die Braut des Lambs.

Oc der kom til mig en aff de ſiu Engle / ſom haffde de ſiu Skaale fulde met de ſiu ſiſte Plager / oc talede met mig / oc ſagde / Kom / ieg vil viſe dig den Quinde / Lammens Brud.

10. Vnnd führet mich hin im Geiſt auff einen groſſen vnnd hohen Berg / vnd zeiget mir die groſſe Statt / das heilige Jeruſalem / hernider fahren auß dem Himmel von Gott.

Oc hand førde mig bort i Aanden paa it ſtore oc høyt Bierd / oc viſde mig den ſtore Stad / det hellige Jeruſalem / fare hid ned aff Himmelen fra Gud.

11. Vnd hatte die Herrligkeit Gottes / vnd jhr Liecht war gleich dem alleredelſten ſtein / einem hellen Jaſpis.

Oc haffde Guds herlighed / oc hans liuſſ vaar lige ſom den aller ædelſte Sten / en klar Jaſpis.

12. Vnd hatte groſſe vnd hohe Mauren / vnd hatte zwölff Thor / vnnd auff den Thoren zwölff Engel / vnnd Namen geſchrieben / welche ſind die zwölff Geſchlechte der Kinder Jſrael.

Oc haffde ſtore oc høye Mure / oc haffde tolff Porte / oc paa portene tolff Engle / oc beſcreffne naffn / huilcke ere Jſraels børns tolff Slecters.

Kapitola XXI.

8. Straſſliwij pak a newěřnij / a prokletij / a wražedlnijcy / a Smilnijcy / a Kauzedlnijcy / a Modláři / y wſſyckni lháři / budau mijti djl w Gezeře / kteréž hořij ohněm a Syrau / genž geſt Smrt druhá.

A bojáźliwym / y niedowiárkom y obmierzłym / y mężoboycam / y nieczyſtym / y truiácym / y bálwochwálcam / y wßytkim klamcam część będźie w iezierze gorájącym ogniem y śiárką / á táć ieſt śmierć wtora.

9. Y přiſſel ke mne geden z ſedmi Angelůw / kteřijž měli Koffljky plně ſedm rán poſlednijch / a mluwil ſemnau / řka: Pod / okážu tobě Newěſtu / Manželku Beránkowu.

Thedy przyßedł do mnie jeden z onych śiedmi Aniołow / ktorzy mieli śiedm bániek pełnych śiedmi plag oſtátecznych / y mowił ze mną / rzekąc: Chodź ſam / okáżę oblubienicę żonę báránkowę.

10. Y wneſl mne w Duchu na hůru welikau a wyſokau / a okázal mi měſto ſwaté Geruzalém / ſſtupugijcý s Nebe od Bohá.

Y wźiął mię przez duchá ná gorę wielką y wyſoką / y okazał mi miáſto wielkie święte ono Jeruzálem zſtępuiące od Bogá z niebá.

11. Magijcý yaſnoſt Božij / a ſwětlo geho podobně k Kamenij drahému / yako k Kamenij Jaſpidu / yako Kriſſtal.

Máiące chwałę Bożą / ktorego świátłość byłá podobna kámieniowi nadrożßemu Jáſpiſowi ná kßtałt Krzyßtału.

12. A mělo Zed welikau a wyſokau / w nijž bylo dwanácte Bran / a w Branách dwanácte Angeluow / a gména napſaná / kteráž gſau gména dwanáctera Pokolenij ſynůw Izrahelſkých.

Y miało mur wielki y wyſoki / máiący bran dwanaśćie / y w bránách dwánaśćie Aniołow / y imioná nápiſáne / ktore ſą imioná dwanaśćie pokolenia ſynow Izraelſkich.

כא

13 מֵן מַדְּנְחָא דָּרְתֶּא
תְּלָתָא מֵן גַּרְבְּיָא דָּרְתֶּא
תְּלָתָא מֵן תֵּימָנָא דָּרְתֶּא
תְּלָתָא מֵן מַעְרְבָא דָּרְתֶּא
תְּלָתָא׃

Da l'Oriente tre porte: da l'Aquilone tre porte : da l'Auſtro, tre porte : e da lo Occidente tre porte.

14 וְשׁוּרָא דַּמְדִינְתָּא אִית
לֵהּ שֶׁתְּאַסֵּא תְּרֵי עֲסַר
וַבְּהוֹן שְׁמָהָא (תְּרֵי עֲסַר)
דַּשְׁלִיחֵא דַּאמְרָא׃

E il muro de la Città haueua dodici fondamenti : & in eſſi (dodici) nomi de dodici Apoſtoli de l'Agnello.

15 וְהַו דַּמְמַלֶּל הֲוָא עַמִּי
אִית הֲוָא לֵהּ קוֹלְמוֹס
דַּדְהָבָא דְּבֵהּ תְּכִיל
לַמְדִינְתָּא וַלְתַרְעֵיהָ ו
וַלְשׁוּרֵיהָ׃

E colui che parlaua con meco, haueua vna canna d'oro per miſurar la Città, e le ſue porte, e il ſuo muro.

16 - וַמְדִינְתָּא בְּמַרְבַּע
סִימָא וְאוּרְכָּהּ מְשַׁתְּוֵא
לְפַתְיָהּ וַאכִיל לַמְדִינְתָּא
בְּקוֹלְמוֹס בַּאסְטָדְוָתָא תְּרֵי
עֲסַר אַלְפִּין תְּרֵי עֲסַר —
וְאוּרְכָּהּ וּפַתְיָהּ וְרוּמָהּ מ
מְשַׁתְּוֵין הֲוַי בַּינָתְהוֹן׃

E la città è poſta in quadro, è la ſua lunghezza è tanta, quanta è ancora la larghezza E miſurò la Città con la canna per dodici mila (dodici) ſtadij : e la lunghezza e la larghezza, e l'altezza di eſſa ſono eguali.

17 וַאכִיל לְשׁוּרֵיהָ לְמָאא
וְאַרְבְּעִין וְאַרְבַּע אַמִּין אַיְךְ
כְּיַלְתָּא דְּבַר נָשָׁא דְּאִית
הֵיַת לְמַלְאַכָא׃

E miſurò il ſuo muro, cento quaranta quattro cubiti, di miſura de l'huomo, cioè d'Angelo.

18 וַהֲוָת בֶּנְיָנָא דְּשׁוּרָהּ
פַּנְתִּירָא וַמְדִינְתָּא דַּהֲבָא
דַּכְיָא דְּדָמֵא לַזְגוּגִיתָא
דַּכְיָתָא׃

E la fabrica del ſuo muro era di diaſpro : e la città era oro puro ſimile à vetro puro.

כא

13 מִקֶּדֶם שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה
מִצָּפוֹן שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה מִנֶּגֶב
שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה מִיָּם שְׁעָרִים
שְׁלוֹשָׁה׃

Al Oriente, tres puertas : àl Aquilon, tres puertas : àl Medio dia tres puertas: àl poniente, tres puertas.

14 וּלְחוֹמַת הָעִיר הָיוּ לָהּ שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה יְסוֹדוֹת וּבָהֶן שְׁנֵים עָשָׂר
שְׁמוֹת (שְׁנֵים עָשָׂר) שְׁלִיחֵי הַכֶּבֶשׂ׃

Y el muro de la Ciudad tenia doze fundamentos, y en ellos los doze nombres de los doze Apoſtoles del Cordero.

15 וַאֲשֶׁר מְדַבֵּר עִמִּי הִנֵּה קָנֵה
מִדַּת זָהָב בְּיָדוֹ אֲשֶׁר יָמֹד אֶת־
הָעִיר וְאֶת־שְׁעָרֶיהָ וְאֶת־חוֹמָתָהּ׃

Y el que hablaua conmigo, tenia vna medida de vna canna de oro, para medir la ciudad, y ſus puertas, y ſu muro.

16 וְהָעִיר מְרֻבַּעַת הוּשָׂמָה
וְהָעִיר קָנֶה אֶחָד אֹרֶךְ וְקָנֶה אֶחָד
רֹחַב וַיָּמָד אֶת־הָעִיר בַּקָּנֶה בְּכִבְּרוֹת
שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף שְׁנֵים עָשָׂר
אָרְכָּהּ וְרָחְבָּהּ וְקוֹמָתָהּ אֶחָד הֵמָּה׃

Y la Ciudad eſta ſituada y pueſta en quadro y ſu longura es tanta como ſu anchura. Y el medio la Ciudad con la canna de oro por doze mil (doze)eſtadios : y la longura y la altura, y el anchura della ſon yguales.

17 וַיָּמָד אֶת־חוֹמָתָהּ מֵאָה
אַרְבָּעִים וְאַרְבַּע אַמּוֹת בְּקָנֶה
מִדַּת הָאָדָם שֶׁהוּא הַמַּלְאָךְ׃

Y midió ſu muro de ciento y quarenta y quatro cobdos, de medida de hombre, la qual es de Angel.

18 וַתְּהִי בִּנְיַן חוֹמָתָהּ יָשְׁפֵה
וְהָעִיר זָהָב טָהוֹר כִּדְמוּת זְכוּכִית
טְהוֹרָה׃

Y el material de ſu muro era de jaſpe : mas la Ciudad era oro puro, ſemejante àl vidro limpio.

κα΄.

13. Ἀπ᾽ ἀνατολῆς πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς.

Du coſté d'Orient, trois portes: du coſté d'Aquilon, trois portes : & du coſté de Midi, trois portes : & du coſté d'Occident, trois portes.

14. Καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχων θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐν αὐτοῖς δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου.

Et la muraille de la Cité ayant douze fondemens : & en iceux eſtoyent eſcrits les(douze)nome des douze Apoſtres de l'Agneau.

15. Καὶ ὁ λαλῶν μετ᾽ ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήση τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος αὐτῆς.

Et celui qui parloit à moi auoit vn roſeau d'or pour meſurer la Cité, & ſes portes, & ſa muraille.

16. Καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτοῦ τοσοῦτόν ἐστιν ὅσον καὶ τὸ πλάτος, καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν ἐν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίων δώδεκα χιλιάδων δώδεκα. τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστί.

Et la Cité eſtoit ſituee & baſtie en quarrure, & ſa longueur eſtoit auſſi grande que la largeur : & il meſura la Cité auec le roſeau d'or, iuſqu'à douze mille(douze)ſtades : & la largeur & la hauteur & la longeur d'icelle eſtoyent eſgales.

17. Καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου.

Puis il meſura la muraille de cent quarante quatre coudees de la meſure du perſonnage, aſſauoir de l'Ange.

18. Καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτοῦ ἴασπις· καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὁμοία ὑάλῳ καθαρῷ.

Et le baſtiment de la muraille eſtoit de iaſpe : mais la Cité eſtoit d'or pur, ſemblable à verre tres-clair.

CAP. XXI.

13. Ab oriente, portæ tres: & ab Aquilone, portæ tres: & ab Auſtro, portæ tres: & ab occaſu, portæ tres.

On the Eaſt part there were three gates/on the Northſide three gates/on the Southſide three gates / and on the Weſtſide three gates.

14. Et murus civitatis habens fundamenta duodecim: & in ipſis duodecim nomina, duodecim Apoſtolorum Agni.

And the wall of the city had twelue foundations/and in them the names of the Lambes twelue Apoſtles.

15. Et qui loquebatur mecum, habebat menſuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas eius, & murum.

And he that talked with me / had a golden reede to meaſure the citie withall/and the gates thereof / and the wall thereof.

16. Et civitas in quadro poſita eſt, & longitudo eius tanta eſt, quando & latitudo: & menſus eſt civitatem de arundine per ſtadia (*duodecies*) duodecim millia, & longitudo & altitudo & latitudo eius æqualia ſunt.

And the citie laye foure ſquare/and the lenght is as large as the bredth of it/and he meaſured the citie with the reede/ twelue thouſand furlongs: and the length/and the bredth/ and the heigth of it are equall.

17. Et menſus eſt murum eius centū quadraginta quatuor cubitorum, menſura hominis quæ eſt angeli.

And he meaſured the wal thereof / an hundreth / fortie and foure cubites / by the meaſure of man / that is / of the Angell.

18. Et erat ſtructura muri eius ex lapide iaſpide: ipſa verò civitas aurum mundum, ſimile vitro mundo.

And the building of the wall of it was of Jaſper: and the citie was pure golde like vnto cleare glaſſe.

Das XXI. Capitel.

13. Vom Morgen drey Thor/ vom Mitternacht drey Thor/ vom Mittag drey Thor/ vom Abend drey Thor.

Aff Øſter tre Porte / aff Norden tre Parte / aff Synder tre Porte/ aff Veſter tre Porte.

14. Vnd die Maur der Statt hatte zwölff Gründe / vnnd in denſelbigen die (zwölff) Namen der zwölff Apoſteln deß Lambs.

Oc Stadens mur haffde tolff Grundvolle / oc i dem Lammens tolff Apoſtlernis Naffn.

15. Vnd der mit mir redet / hatte ein gülden Rohr / daß er die Statt meſſen solt / vnd jre Thor vnd Mauren.

Oc dem ſom talede met mig / haffde it Gyldene Rør/ at hand ſkulde maale Staden / oc hans Porte oc Mur.

16. Vnd die Statt ligt viereckt / vnd jre lenge iſt ſo groß als die breite. Vnd er maß die Statt mit dem Rohr/ auff (zwölff mal) zwölff tauſend Feldwegs / die länge vnd die breitte / vnd die höhe der Statt ſind gleich.

Oc Staden ligger i fire hiørner/ Oc hans lengd er ſaa ſtor ſom bredden. Oc hand maalde Staden met Røret/ ved (tolff maal) tolff tuſinde agre longt. Men lengden oc bredden/oc Stadens høylighed ere lige.

17. Vnd er maß jre Mauren/ hundert vnd vier vnd viertzig Ellen nach der maß eines Menſchen / die der Engel hat.

Oc hand maalde hans Mure / hundrede oc fire oc fyretiue alne / effter it Menniſkis maade/ ſom Engelen haffuer.

18. Vnd der Bau jrer Mauren war von Jaſpis/ vnd die Statt von lauterm Golde gleich dem reinen Glaſe.

Oc hans Murys bygning/ vaar aff Jaſpis/oc Staden aff purt Guld/ lige ſom rent Glaſſ.

Kapitola XXI.

13. Od chodu Slunce Brány tři: a od Západu Brány tři: Od půl nocy brány tři: a od Poledne brány tři.

Od wſchodu trzy brany / od pułnocy brany trzy / od południá brany trzy / od zachodu brany trzy.

14. A Zed Měſta magjcý záklaďůw dwanácte / a na nich dwanácte gmén / dwanácti Apoſſtolůw Beránkowých.

A mur miáſtá miál gruntow dwánaśćie / w ktorych były imioná dwánaśćia Apoſtolow Baránkowych.

15. A ten kterýž mluwil ſemnau / měl mjru Třtinnau Zlatu / aby změřil Měſto y Brány geho / y Zed.

A ten ktory mowił zemna / miał trzćine złota / aby mierzył miaſtho / y brany iego / y mure iego.

16. A to Měſto we čtyři hrany poſtaweno geſt / a dlauhoſt geho tak weliká geſt yaká y ſſyrokoſt: Y změřil Měſto Třtinau / honůw dwanácte Tiſycuow: dlauhoſt / y ſſyrokoſt y wyſokoſt geho zarowěň gſau.

Miáſto thez ieſt ná cztery węgły / ktorego dłuz tyka ieſt [illegible] y ßerz / y mierzył miáſto trzćina [illegible] á dwunaśćie thyſiecy ſtá [illegible] y rowne ſa długość / ßerz / z wyſokość iego.

17. Y změřil Zed geho Sto čtyřidcýti a čtyř loktůw / mjrau Cžlowěka kteráž gſt Angela.

Y mierzył mur iego / ſto czterdżieśći y cztery łokći miáry człowieczey ktora ieſt Aniołowá.

13 A bylo ſtawenij Zdi geho z kamene Jaſpida: ſamo pak Měſto z Zlata čiſtého / podobné ſklu čiſtému.

A budowánie muru iego był Jaſpis / ſamo thez miaſto złote ſczyre / podobne ſklu czyſtemu.

כא

19 וְשֶׁתְאֶסָּתָא דְשׁוּרָה דִמְדִינְתָא מַן כֻּל כֵּאפָא יַקִירְתָא מְצַבְּתִין שֶׁתָאסָא קַדְמָיָא פַּנְתִירָא וְדַתְרֵין שַׁבְזִיזָא דַתְלָתָא כַּרְקְנָא דְרַבִּיעָיָא אוּמְרַגְדָא׃

E i fondamenti del muro de la Città erano ornati d'ogni pietra pretioſa. Il primo fondamento era diaſpro, il ſecondo, ſaffiro: il terzo, calcedonico: il quarto, ſmeraldo.

20 חַמִישָׁיָא בּוּרְלָה שְׁתִיתָיָא סַמְקָנָא שְׁבִיעָיָא כְּרוּם יַמָּא תְמִינָיָא סַבְהֲלוֹם תְּשִׁיעָיָא יַרְקָנָא עֲסִירָיָא טַרְקִיָּא דְחַד עֲסַר בַּנְקִירָא דַתְרֵי עֲסַר עֵינָא דַעְגְלָא׃

Il quinto, ſardonio: il ſeſto, ſardio: il ſettimo, criſolito: l'ottauo, berillo: il nono, topazio il decimo, criſopraſo: l'Vndecimo, hiacinto: il duodecimo, amatiſto.

21 וְתַרֵי עֲסַר דָּרְתָא מַרְגָּנְיָתָא כַּחְדָא כֻּל חַד וְחַד מַן דָּרְתָא הֲוָא מַן מַרְגָּנִיתָא חֲדָא וְשׁוּקָה דַמְדִינְתָא דַּהֲבָא דַכְיָא אַיְךְ זְגוּגִיתָא דַמְזַגְּגָא׃

E le dodici porte erano dodici perle: ciaſcuna de le porte egualmente era d'vna perla: e la piazza de la Città era oro puro, come vetro rilucente.

22 וְהַיְכְלָא לָא חֲזֵית הֲוִית בָּהּ מָרְיָא אֱלָהָא גֵּיר דְּכֻל אָחִיד אִיתַוְהִי הַיְכְלָהּ וְאֶמְרָא׃

E non viddi tempio in eſſa: percioche il Signore Iddio onnipotente è il ſuo tempio, e l'Agnello.

23 וּמְדִינְתָא לָא מֶתְבַּעְיָא לָהּ שֶׁמְשָׁא וְלָא יַרְחָא דֶּנְהַרוּן לָהּ מֶטוּל דַת דְתוּשְׁבַּחְתָּה דַאלָהָא אַנְהֲרַת לָהּ וְשַׁרְגָהּ אַמְרָא הוּ׃

Ne ha la Città biſogno del ſole ne de la luna, che rilucano in eſſa: percioche lo ſplendor di Dio l'ha illuminata: e l'Agnello è la ſua lucerna.

כא

19 וּמוֹסְדוֹת חוֹמַת הָעִיר הֻעֲדוּ כָּל־אֶבֶן יְקָרָה יְסוֹד הָרִאשׁוֹן יָשְׁפֵה הַשֵּׁנִי סַפִּיר הַשְּׁלִישִׁי בָּרֶקֶת הָרְבִיעִי נֹפֶךְ׃

Y los fundamentos del muro de la Ciudad, eſtauan adornados de toda piedra precioſa, El primer fundamento era jaſpe: el ſegundo, ſaphiro: al tercero, calcidonia: el quatro, eſmeralda

20 הַחֲמִישִׁי שֹׁהַם הַשִּׁשִּׁי אֹדֶם הַשְּׁבִיעִי תַּרְשִׁישׁ הַשְּׁמִינִי יַהֲלֹם הַתְּשִׁיעִי פִּטְדָה הָעֲשִׂירִי שְׁבוֹ עַשְׁתֵּי־עָשָׂר לֶשֶׁם שְׁנֵים עָשָׂר אַחְלָמָה׃

El quinto ſardonyca: el ſexto, ſardio. el ſeptimo, chriſolito. el octauo, beryl: el nono, topazio: el decimo chryſopraſo: el vndecimo, jacintho: el duodecimo, amethyſto.

21 וּשְׁנֵים עָשָׂר שְׁעָרִים שְׁנֵים עָשָׂר פְּנִינִים הֵמָּה יַחְדָּו אִישׁ אִישׁ מִשְּׁעָרִים הָיָה מִפְּנִין אֶחָד וּרְחוֹבוֹת הָעִיר זָהָב טָהוֹר כִּזְכוּכִית מַשְׁקָע׃

Y las doze puertas ſon doze perlas, en cada vna vna, y cada puerta era de vna perla. Y la plaça de la Ciudad era oro puro, como vidro muy reſplandeciente.

22 וְאֶת הֵיכָל לֹא רָאִיתִי בָּהּ כִּי־יְהֹוָה אֱלֹהִים כָּל־יוּכַל הוּא הֵיכָלָהּ וְהַכֶּבֶשׂ׃

Y no vide en ella templo: porque el Sennor Dios todo poderoſo es el templo della, y el Cordero.

23 וְהָעִיר לֹא יִהְיֶה לָהּ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְנֹגַהּ הַיָּרֵחַ לֹא יָאִיר לָהּ כִּי־כְבוֹד אֱלֹהִים הֵאִיר אוֹתָהּ וְנֵרוֹ הַכֶּבֶשׂ׃

Y la Ciudad no tiene neceſsidad de ſol ni de luna para que reſplandezcan en ella: porque la claridad de Dios la ha alumbrado: y el Cordero es ſu candil.

κα.

19. Καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος, ἴασπις· ὁ δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέταρτος, σμάραγδος.

Et les fondemens de la muraille de la Cité eſtoynt ornés de toute pierre precieuſe. Le premier fondement eſtoit iaſpe: le ſecond, ſapphir: le troiſieme, chalcedoine: le quatrieme, eſmeraude:

20. Ὁ πέμπτος σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιος· ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος, βήρυλλος· ὁ ἔννατος, τοπάζιον· ὁ δέκατος, χρυσόπρασος· ὁ ἑνδέκατος, ὑάκινθος· ὁ δωδέκατος, ἀμέθυστος.

Le cinquieme, ſardonix: le ſixieme, ſardoine: le ſeptieme, chryſolithe: le huitieme, beryl: le neufieme, topaze: le dixieme, chryſopraſe: l'onzieme, hyacinthe: le douzieme, amethyſte.

21. Καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου· καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕελος διαφανής.

Et les douze portes eſtoyent douze perles: chacune des portes eſtoit d'vne perle. Et la rue de la Cité eſtoit d'or pur, comme verre treluiſant.

22. Καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον.

Et ie ne vi point de temple en elle: car le Seigneur Dieu tout-puiſſant eſt le temple d'icelle, & l'Agneau,

23. Καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον.

Et la Cité n'a point faute du ſoleil ne de la lune, afin qu'ils luiſent en icelle: car la clarté de Dieu l'a illuminee; & l'Agneau eſt ſa chandelle.

CAP. XXI.

19. Et fundamenta muri civitatis, omni lapide pretioſo ornata. Fundamētum primum, iaſpis: ſecundum, ſapphirus: tertium, calcedonius: quartum, ſmaragdus.

And the foundations of the wall of the citie were garniſhed with all maner of precious ſtones: the firſt foundation was Jaſper: the ſecond of Saphire: the third of a Chalcedonie: the fourth of an Emeraude.

20. Quintum, ſardonix: ſextum, ſardius: ſeptimum, chryſolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chryſopraſus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethyſtus.

The fiſt of a Sardonyx: the ſixt of a Sardius: the ſeuenth of a Chryſolite: the eight of a Beryl: the ninth of a Topaze: the tenth of a Chryſopraſus: the eleuenth of a Jacinct: the twelueth an Amethyſt.

21. Et duodecim portæ: duodecim margaritæ ſunt, per ſingulas: & ſingulæ portæ erant ex ſingulis margaritis: & platea civitatis aurum mundum, tanquam vitrum perlucidum.

And the twelue gates were twelue perles / and euery gate is of one pearle / and the ſtreete of the citie is pure golde / as ſhining glaſſe.

22. Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt & Agnus.

And I ſawe no Temple therein: for the Lord God almightie and the Lambe are the Temple of it.

23. Et civitas non eget ſole neque luna, ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminavit eam, & lucerna eius eſt Agnus.

And the citie hath no neede of the ſunne / neither of the Moone to ſhine in it: for the glorie of God did light it: and the Lambe is the light of it.

Das XXI. Capitel.

19. Vnd die Gründe der Mauren der Statt waren geſchmücket mit allerley Edelgeſteine. Der erſte Grund war ein Jaſpis / der ander war ein Saphir / der dritte ein Chalcedonier / der vierdte ein Smaragd.

Oc murens Stadens Grunduol / vaare prydede met allehonde dyrebare Stene. Den førſte Grunduol vaar en Jaſpis / den anden vaar en Saphir / den tredie en Calcedonier / den fierde en Smaragde.

20. Der fünfte ein Sardonich / der ſechſte ein Sardis / der ſibend ein Chryſolith / der achte ein Beryll / der neundte ein Topaſier / der zehende ein Chryſopras / der eilffte ein Hiacynt / der zwölfte ein Amethiſt.

Den femte ein Sardonich / den ſiette ein Sardis / den ſiuende en Chryſolit / den ottende en Beril / den niende en Topaſier / den tiende en Chryſopras / den ellelffte en Hyacinth / den tolffte en Ametiſt.

21. Vnd die zwölff Thor waren zwölff Perlen / vnd ein jeglich Thor war von einer Perlen / vnd die Gaſſen der Statt waren lauter Gold / als ein durchſcheinend Glaß.

Oc de tolff Porte vaare tolff Perler / oc huer port vaar aff en Perle / oc Gaderne i Staden vaare purt Guld / ſom it igennem ſkinnende Glaſſ.

22. Vnd ich ſahe keinen Tempel darinnen / denn der HERR der allmächtige Gott iſt jhr Tempel / vnnd das Lamb.

Oc ieg ſaa inted Tempel der vdi / Thi HERREN den almectige Gud er hans Tempel / oc Lammet.

23. Vnd die Statt darff keiner Sonnen noch des Monden / daß ſie jr ſcheine / denn die herrligkeit Gottes erleuchtet ſie / vnnd jhre Leuchte iſt das Lamb.

Oc Staden behøffuer huercken Soel eller Maane / at de ſkulle ſkinne i hannem / Thi Guds Herlighed opliuſer hannem / oc Lammet er hans Liuſſ.

Kapitola XXI.

19. Základowé Zdi Měſſtſké wſſelikým kamenem drahým okráſſieni byli. Základ prwnij byl Jaſpis: Druhý Zaffijr: Třetij Calcedon: Cžtwrtý Smaragd:

A grunty muru miáſtá ozdobione wſzelákim kámieniem drogim: Pierwſzy grunt Jáſpis, wtóry ſzáfir / trzeci Kalcedon / czwarty Smarágd.

20. Pátý Sardonyx: Sſeſtý Sardyus: Sedmý Kryzolit: Oſmý Beryl: Dewatý Thopazyus: Deſátý Kryzopazus: Gedenáctý Jacynkt: Dwanáctý Ametyſt.

Piaty Sárdonix / ſzoſty Sárdyus / ſiodmy Kryſolitus / óſmy Beryllus / dziewiąty Topázius / dzieſiąthy Chryſopráſſus / iedenaſthy Hiácynt / dwánaſty Ametyſt.

21. Dwanácte Bran / dwanácte Perel ma gednakaždá: A gednakaždá Brána byla z gednekažné Perly: A vlice Měſta bylo Zlato čiſté / yako Sklo přeſwětlé.

A dwánaście bram / dwánaście pereł / á kóżda brama z iedney perły byłá á rynek łá / á rynek mieyſki złoto ſzczyre tako ſkło przezroczyſte.

22. A Chrámu gſem w něm newiděl. Neb Pán Bůh wſſemohucý geſt Chrám geho a Beránek.

Y niewidziałem kośćiołá w nim / ábowiem Pan Bog wſzechmogacy ieſt kośćiołem iego y báránek.

23. A to Měſto nepotřebuge Slunce ani Měſyce / aby ſwijtili w něm. Neb yaſnoſt Božij oſwěcowati ge bude / a ſwjce geho Beránek geſt.

A nie potrzebuie tho miáſto áni ſłońcá áni mieſiącá áby świecily w nim: ábowiem chwałá Boża oświećiłá ie / a báránek ieſt kagáńcem ieo.

כא

24 וְעַמְמֵא דְּחָאיִן הֲווֹ
יְהַלְכוּן בְּנוּהְרָהּ וּמַלְכֵּא
דְּאַרְעָא יַיְתוּן
לְתוּשְׁבֻּחְתְּהוֹן וְלִאיקָרְהוֹן
בָּהּ ׃

E le genti che ſaranno ſtate ſaluate, caminaranno ne la luce di eſſa : e i Re de la terra portaranno in eſſa la gloria e l' honor loro.

25 וְדָרְתָהּ לָא יֶתְתְּחֵד
בְּאִימָמָא לֶלְיָא גֵּיר לָא
יֶהְוֵא תַמָּן ׃

E le ſue porte non ſi chiuderanno di giorno : percioche iui non ſarà notte.

26 וְיַיְתוּן תוּשְׁבֻּחְתָּא
וְאִיקָרָא דְּעַמְמֵא בָּהּ ׃

E portaranno in eſſa la gloria e l'honor de le Genti.

27 וְלָא יֵעוּל בָּהּ כֻּל
דַּמְסַיַּב וְטַמָּא דְּעָבֵד
טַנְפוּתָא וְדַגָּלוּתָא אֶלָּא
הָאנּוּן דַּכְתִיבִין בִּכְתָבָא
דְּחַיֵּא דְּאֶמְרָא ׃

E non entrarà in eſſa veruna coſa immonda, ò che faccia abbominatione e menzogna : ma ſolamente quelli che ſono ſcritti nel libro de la vita de l'Agnello.

כב

1 וְחַוְיַנִי נַהְרָא דְּכֵי דְּמַיָּא
דְּחַיֵּא דְּחַוְרָא אַיךְ זְגוּגִיתָא
דַּמְהַלֵּךְ מֶן כּוּרְסְיֵהּ
דְּאַלָהָא וְדְאֶמְרָא ׃

Poi mi moſtrò vn fiume puro d'acqua viua, riſplendente come criſtallo, che vſciua dal trono di Dio e de l'Agnello.

2 בְּמֶצְעַת שׁוּקֵהּ וּמֶכָּא
לְנַהְרָא קַיְסָא דְּחַיָּא דְּעָבֵד
פֵּארֵא תְּרֵין עֲסַר בְּכֻל
יַרְחָא לְחַד חַד יָהֵב פֵּארֵהּ
וְטַרְפֵּהּ דְּקַיְסָא לְאַסְיוּתָא
דְּעַמְמֵא ׃

Nel mezzo de la piazza di eſſa, e da l'vna e l'altra parte del fiume, l'arboro de la vita, che fa dodici frutti, rendendo per ciaſcuno meſe il ſuo frutto : e le foglie de l'arboro ſono per la ſanità de le Genti.

כא

24 וְגוֹיֵי הַנּוֹשָׁעִים יֵלְכוּ בְּאוֹרָהּ
וּמַלְכֵי הָאָרֶץ יָבִיאוּ אֶת־כְּבוֹדָם
וְתִפְאַרְתָּם אֵלֶיהָ ׃

Y las Gentes que vuieren ſido ſaluas andarán on la lumbre della : y los Reyes de la tierra traeran ſu gloria y honor à ella.

25 וּפְתָחוּ שְׁעָרֶיהָ תָּמִיד יוֹמָם
וָלַיְלָה לֹא יִסָּגְרוּ כִּי־לַיְלָה אֵינֶנּוּ
שָׁם ׃

Y ſus puertas no ſeran cerradas de dia porque alli no aurá noche :

26 וְיָבִיאוּ אֶת־כְּבוֹד וְאֶת הֲדַר
הַגּוֹיִם אֵלֶיהָ ׃

Y lleuarán la gloria y la honrra de los Gentiles à ella.

27 וְלֹא יָבוֹא אֵלֶיהָ כָּל־מְגֹאָל
וְעוֹשֶׂה שִׁקּוּץ אוֹ־כָזָב כִּי־אִם
הַנִּכְתָּבִים בְּסֵפֶר חַיֵּי הַכֶּבֶשׂ ׃

No entrará en ella ninguna coſa ſuzia, o que haze abominacion y mentira : Sino ſolamente los que eſtan eſcriptos en el libro de la vida del Cordero.

כב

1 וַיַּרְאֵנִי נְהַר מַיִם חַיִּים טָהוֹר
זַךְ כִּזְכוּכִית הוֹלֵךְ מִכִּסֵּא הָאֱלֹהִים
וְהַכֶּבֶשׂ ׃

Deſpues me moſtró vn rio límpio de agua biua, reſplandeciente como criſtal, que ſalia del throno de Dios y del Cordero.

2 בְּתוֹךְ רְחוֹבָהּ וּבִגְדוֹת הַנָּהָר
מִפֹּה וּמִפֹּה עֵץ הַחַיִּים עוֹשֶׂה
פֵּרִים שְׁנֵים עָשָׂר בְּכָל־חֹדֶשׁ
וָחֹדֶשׁ נוֹתֵן אֶת־פִּרְיוֹ וַעֲלֵי־הָעֵץ
לִרְפוּאַת הַגּוֹיִם ׃

En el medio de la plaça della, y de la vna parte y de la otra del rio, arbol de vida, que lleua doze fructos, dando cada mes ſu fruto : y las hojas del arbol ſon para la ſanidad de las Gentes.

κα΄.

24. Καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων ἐν τῷ φωτὶ αὐτῆς περιπατήσουσι· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν, καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν.

Et les nations qui auront eſté ſauuees, chemineront en la lumiere d'icelle: les Rois de la terre apporteront leur gloire & honneur en elle.

25. Καὶ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ.

Et ſes portes ne ſeront point fermees de iour : car il n'y aura point là de nuict.

26. Καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν, καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν.

Et on apportera la gloire & honneur des Gentils en icelle.

27. Καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινοῦν, καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

Il n'entrera en elle choſe aucune ſouillee, ou qui commette abomination & fauſſeté: mais ſeulement ceux qui ſont eſcrits au liure de vie de l'Agneau.

ΚΕΦΑΛ. κβʹ.

ΚΑὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου.

Puis il me monſtra vn fleuue pur d'eau viue, reſplendiſſant comme cryſtal: procedant du throne de Dieu & de l'Agneau.

2. Ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς, καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν, καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕνα ἕκαστον ἀποδιδοῦν τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν.

Et au milieu de la place d'icelle, & des deux coſtés du fleuue, l'arbre de vie, portant douze fruicts, par chacun mois rendant ſon fruict: & les fueilles de l'arbre ſont pour la ſanté des Gentils.

CAP. XXI.

24. Et ambulabunt Gentes (*ſalvandæ*) in lumine eius: & reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem in illam.

And the people which are ſaued/ſhal walke in the light of it: and the Kings of the earth ſhall bring their glorie and honour vnto it.

25. Et portæ eius non claudentur per diem: nox enim non erit illic.

And the gates of it ſhal not bee ſhut by day: for there ſhall be no night there.

26. Et afferent gloriam & honorem gentium in illam.

And the glory / and honour of the Gentiles ſhalbe brought vnto it.

27. Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens & mendacium: niſi qui ſcripti ſunt in libro vitæ Agni.

And there ſhall enter into it none vncleane thing / neither whatſoeuer worketh abomination or lies: but they which are written in the Lambes Booke of life.

CAP. XXII.

ET oſtēdit mihi fluvium aquæ vivæ, ſplendidum tanquam cryſtallum, procedentem de ſede Dei & Agni.

And he ſhewed me a pure riuer of water of life/ cleare as cryſtall / proceeding out of the throne of God / and of the Lambe.

2. In medio plateæ eius, & ex utraque parte fluminis lignum vitę, afferens fructus duodecim, per menſes ſingulos reddens fructum ſuū, & folia ligni ad ſanitatem Gentium.

In the middes of the ſtreete of it / and of either ſide of the riuer / was the tree of life / which bare twelue maner of frutes / & gaue frute euery moneth: and the leaues of the tree ſerued to heale the nations with.

Das XXI. Capitel.

24. Vnd die Heiden/die da ſelig werden/ wandeln in demſelbigen Liecht/ vnd die Könige auff Erden werden jhre (Ehre vnd) Herꝛligkeit in dieſelbigen bringen.

Oc de Hedninge/ſom bliffue ſalige/vandre i det ſamme Liuſſ/ oc Kongerne paa Jorden ſkulle føre deris (ære oc) Herlighed til hannem.

25. Vnd jhre Thor werden nicht verſchloſſen des tages/ denn da wirdt keine nacht ſein.

Oc hans porte ſkulle icke lyckis om dagen/thi der ſkal ingen Nat vere.

26. (Vnnd ſie werden die Ehre vnd herꝛligkeit der Heyden in dieſelbige bringen.)

(Oc de ſkulle føre de ære oc Herlighed de Hedninge til hannem.)

27. Vnd wird nicht hinein gehen jrgend ein gemeines/vnd das da greuel thut vnd lügen/ ſondern die geſchrieben ſind in dem lebendigen Buch des Lambs.

Oc der ſkal inted almindeligt gaa nogen ſted ind/ oc det ſom gør verſtyggelighed oc løgen/ Men de ſom ere ſcreffne i Lammens leffuende Bog.

Das XXII. Capitel.

VNd er zeiget mir einen lautern ſtrom des lebendigen Waſſers/ klar wie ein Cryſtall/ der gieng von dem ſtul Gottes/ vnd des lambs.

OC hand viſde mig det leffuende Vands rene ſtrem/klar ſom en Chriſtal/ hand gick fra Guds Stoel / oc Lammens.

2. Mitten auff jhrer Gaſſen/Vnd auff beyden ſeiten des Stroms ſtund Holtz des Lebens/das trug zwölfferley Früchte/ vnd brachte ſeine früchte alle Monden/ vnnd die Blätter des Holtzs dieneten zu der geſundheit der Heyden.

Mit at hans gade/oc paa begge ſidder hoſſ ſtrømen ſtod Liffſens træ/det bar tolffhonde Fruct/ oc gaff ſin Fruct alle Maanede/oc Bladene off Træet tiente til Hedningenis ſundhed.

Kapitola. XXI.

24. A chodidit budau Národowé (k ſpaſeni přiſſlých) w ſwětle geho/ a Králowé Zemſtj přeneſau ſláwu ſwau a čeſt do něho

Narodowie też ktore były záchowáne/beda chodzić przy świátłośći iego á krolowie ziemie chwałe ſwoie y cżeść do niego przynioſa.

25. A Brány geho nebudau zawijrány we dne. Nebo tam nocy nebude.

A brany iego nie beda zámkniōne we dnie/ ábowiem nocy tám nie bedzie.

26. A budau noſyti do něho Sláwu a Czeſt Národůw.

Y bedzie przynieſioná cżeść y chwałá pogánow do niego.

27. Newegdeť do něho nic poſſkwrněného/ ani ten kterýž činij ohawnoſt a lež/ gedině ti kteřijž gſau napſáni w Knihách žiwota Beránka.

Nie wnidzie do niego nic co pokala/ ábo cżyni co brzydliwego/ ábo kłamſtwo/ áleć ci ktorzy napiſáni ſa w kſiegách żywotá báránká.

Kapitola XXII.

Y Ukázal mi Potok wody žiwé/ ſtkwucý yako Křiſtál/ tekaucý z Stolice Božij a Beránkowy.

Zatym vkazał mi cżyſtha rzekę wody żywey przezroczyſta iáko Krzyſztał wychodzaca z ſtolice Bożey y Báránkowey.

2. A v proſtřed Rynku Měſta toho/ s obau ſtranau Potoka dřewo žiwota/ neſa dwanáctero Owotce/ na každý Měſýc wydáwage Owotce ſwé/ a liſtij z dřewa toho k zdrawij národuow.

A w pośrodku rynku iego y z obudwu ſtron rzeki było drzewo żywotá noſſace owocow dwánaſcie/ ná káżdy mieſiac podawáiac owoc ſwoy/ y liśćie ſwoie/ ku vzdrowieniu pogánow.

כב

3 וכל חרמא תוב לית
בה ותרונוס דאלהא
ודאמרא אית הוא בה
ועבדוהי יפלחונהי :

E non ſarà piu alcuna coſa maladetta: ma il ſeggio di Dio e de l' Agnello ſarà in eſſa, e i ſuoi ſerui gli ſeruiranno.

4 ויחזון פרצופה ושמה
על ביתא דעיניהון :

E vedranno la faccia ſua, e il ſuo nome ſarà ne le lor fronti.

5 ולליא לא יהוא תמן
ולא סניקין על שרגא ועל
נוהרא דשמשא מטול
דמריא אלהא ינהרהון
וימלכון לעלם עלמין :

E non vi ſarà notte, ne hanno biſogno di lucerna, ne del lume del ſole: percioche il Signore Iddio gl' illumina, e regnaranno in ſempiterno.

6 ואמר לי הנון מלא
מהימנין ושרירא אנון
ומריא אלהא דנביא
קדישא שדר למלאכה
למחויו לעבדוהי מא דולא
למהוא בעגל :

Poi mi dice; Queſte parole ſon fedeli e vere: e il Signor Iddio de ſanti Profeti ha mandato il ſuo Angelo à moſtrare à i ſuoi ſerui le coſe che hanno à farſi in breue.

7 הא מסתרהב אנא
טובוהי דנטר מלא
דנביותא דכתבא הנא :

Et ecco io vengo toſto: beato colui che oſſerua le parole de la profetia di queſto libro.

8 ואנא יוחנן דחזא ושמע
אנא להלין וכד שמעת
וחזית נפלת למסגד קדם
רגלוהי דמלאכא דחויני
להלין :

Et io Giouanni ſon quello che ho vedute e vdite queſte coſe: e come io l'hebbi vdite e vedute, mi gittai giu per Adorare dinanzi à i piedi de l' Angelo, che mi moſtraua queſte coſe.

כב

3 וכל־חרם איננו עוד וכסא
האלהים והכבש בה יהיה ועבדיו
ישרתוהו :

Y toda coſa maldita no ſera mas, ſino el throno de Dios, y del Cordero eſtara en ella, y ſus ſieruos le ſeruiran.

4 ויראו את־פניו ושמו על־
מצחותם :

Y veran ſu roſtro, y ſu Nombre eſtará en ſus frentes.

5 ולילה לא יהיה שם ולא צריך
יהיה להם נר או־אור השמש
כי־יהוה אלהים יאיר אותם
וימלכו לעולמי עולמים :

Y alli no aurá mas noche, y no tienen neceſſidad de lumbre de candil, ni de lumbre de ſol: porque el Sennor Dios los alumbrarà, y reynaran para ſiempre jamas.

6 ויאמר אלי אלה הדברים
נאמנים ואמת המה ויהוה אלהי
הנביאים הקדשים שלח את־
מלאכו להגיד לעבדיו מה־יש־
להיות במהרה :

Y dixome: Eſtas palabras ſon fieles y verdaderas. Y el Sennor Dios de los ſanctos Prophetas ha embiado ſu Angel, para moſtrar à ſus ſieruos las coſas que es neceſſario que ſean hechas preſto.

7 הנה בא אנכי מהרה אשרי
האיש אשר יצור את־דברי
נבואת ספר־הזה :

Y heaqui vengo preſto: Bienauenturado el que guarda las palabras de la Prophecia de eſte libro.

8 ואני יוחנן ראיתי ושמעתי
את־האלה ובראתי ובשמעי
נפלתי להשתחוות אל־רגלי
המלאך אשר הראני את־האלה :

Yo Ioan ſoy el que ha oydo, y viſto eſtas coſas. Y deſpues que vue oydo y viſto, me proſtre para adorar delante de los pies del Angel que me moſtraua eſtas coſas.

κϐ.

3. Καὶ πᾶν κατανάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται· καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ.

Et toute choſe maudite ne ſera plus, mais le throne de Dieu & de l'Agneau ſera en elle, & ſes ſeruiteurs lui ſeruiront:

4. Καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

Et verront ſa face, & ſon Nom ſera en leurs fronts,

5. Καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου, καὶ φωτὸς ἡλίου· ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίζει αὐτούς· καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Et n'y aura plus là de nuict, & ils n'ont que faire de lumiere de chandelle, ne de lumiere du ſoleil: car le Seigneur Dieu les illumine, & ils regneront ès ſiecles des ſiecles.

6. Καὶ εἶπέ μοι, οὗτοι οἱ λόγοι πιστοί, καὶ ἀληθινοί· καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν ἁγίων προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει.

Puis il me dit, Ces paroles ſont certaines & veritables: & le Seigneur le Dieu des ſaincts Prophetes a enuoyé ſon Ange, pour mõſtrer à ſes ſeruiteurs, les choſes qui doiuent eſtre faites bien toſt.

7. Ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου.

Voici, ie vien bien toſt: bien heureux eſt celui qui garde les paroles de la prophetie de ce liure.

8. Καὶ ἐγὼ ἰωάννης ὁ βλέπων καὶ ἀκούων ταῦτα. καὶ ὅτε ἤκουσα, καὶ ἔβλεψα ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα.

Et moi Iehan ſuis celui qui ai ouï & veu ces choſes. Et apres que i'eu ouï & veu, ie me iettai pour me proſterner deuant les pieds de l'Ange qui me monſtroit ces choſes.

CAP. XXII.

3. Et omne maledictum non erit ampliùs: & ſedes Dei & Agni in illa erunt, & ſervi eius ſervient illi.

And there ſhall bee no more curſe/ but the throne of God and of the Lambe ſhall be in it/and his ſeruants ſhall ſerue him.

4. Et videbunt faciem eius: & nomen eius in frontibus eorum.

And they ſhall ſee his face/and his Name ſhalbe in their foreheades.

5. Et nox ultrà non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine ſolis, quoniam Dominus Deus illuminat illos, & regnabunt in ſecula ſeculorum.

And there ſhall bee no night there / and they neide no candle / neither light of the Sunne: for the Lord God giueth them light / and they ſhall reigne for euermore.

6. Et dixit mihi, Hæc verba fideliſſima ſunt & vera. Et Dominus Deus ſpirituum prophetarum miſit angelum ſuum oſtendere ſervis ſuis quæ oportet fieri citò.

And he ſayde vnto me / Theſe wordes are faithful and true: and the Lord God of the holy Prophets ſend his Angell to ſhew vnto his ſeruants the thinges which muſt ſhortly be fulfilled.

7. Et ecce venio velociter. Beatus qui cuſtodit verba prophetiæ libri huius.

Behold/ I come ſhortly Bleſſed is he that keepeth the wordes of the prophecie of this booke.

8. Et ego Iohannes qui audivi, & vidi hæc Et poſtquam audiſſem & vidiſſem, cecidi ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc oſtendebat.

And I am John/ which ſaw & heard theſe things: and when I had heard & ſeene / I fell downe to worſhip before the feete of the Angell / which ſhewed me theſe things.

Das XXII. Capitel.

3. Vnd wird kein Verbanntes mehr (da) ſein / vnd der Stul Gottes vnd des Lambs wird darinnen ſein / vnnd ſeine Knechte werden jm dienen.

Oc der bliffuer ingen Forbandelſe mere/ oc Guds Stoel oc Lammens ſkal vere der vdi / oc hans Tienere ſkulle tiene hannem.

4. Vnd ſehen ſein Angeſicht / vnnd ſein Name wirdt an jhren Stirnen ſein.

Oc ſee hans Anſict/ oc hans Naffn ſkal vere i deris pande.

5. Vnd wird keine nacht da ſein/ vnd (ſie werden) nicht bedörffen einer Leuchten/ oder des Liechts der Sonnen/ Denn Gott der HERR wird ſie erleuchten/ vnd ſie werden regieren von ewigkeit zu ewigkeit.

Oc der ſkal ingen nat vere/ oc (de ſkulle) en gerie liuſſ behoff/ eller Solens ſkin/ Thi Gud HERREN ſkal opliuſe dem / oc de ſkulle regnere fra euighed til euighed.

6. Vnd er ſprach zu mir: Diſe wort ſind gewiß vnnd waarhafftig. Vnd Gott der HERR der heiligen Propheten / hat ſeinen Engel geſandt zu zeigen ſeinen Knechten / was bald geſchehen muß.

Oc hand ſagde til mig/ Diſſe ord ere viſſe oc ſande/ Oc Gud de hellige Propheters HERRE/ vdſende ſin Engel at giffue ſine Tienere tilkende/ det ſom ſkal ſnarlige ſke.

7. Sihe / ich komme balde. Selig iſt der da helt die Wort der Weiſſagung in diſem Buch.

See / ieg kommer ſnart. Salig er den / ſom holder de Prophecies ord i denne Bog.

8. Vnd ich Johannes bin es / der ſolches geſehen vnd gehöret hat. Vnd da ichs gehöret vnd geſahe/ fiel ich nider anzubeten zu den füſſen des Engels/ der mir ſolches zeiget.

Oc ieg Johannes er / ſom haffuer ſeet oc hørt dette. Oc der ieg dette hørde oc ſaa / da falt ieg ned at tilbede faar Engelens føder/ ſom mig dette viſde.

Kapitola XXII.

3. A nic zlořečeného giž wijce nebude/ ale Stolice Božij a Beránkowa bude w něm / a ſlužebnijcy geho/ ſlaužiti gemu budau.

A nie bedzie dáley żádne przekleſtwo/ ale ſtolicá Bożá báránkowá w nim bedzie/ y ſludzy je° iemu ſłużyć beda.

4. A na twář geho patřiti budau/ a gméno geho bude na čelijch gegich.

A ogladáta obliceze iego / á imie ich ná czelech ich bedzie.

5. A noci giž wijce nebude: a nebudau potřebowati ſwětla od ſwijce/ ani ſwetla Slunečného/ neb Pán Buoh ſwijtiti bude gim / a kralowati budau na wěky wěkuow.

Nocy też tám nie bedzie / áni im potrzebá bedzie świátłości kágáńcowey / áni świátłości słoneczney / przetho iż Pan Bog ie oświeca / y królowáć beda ná wieki wiekow.

6. Y řekl mi: Slowa tato/ gſau wěrná a prawá. A Pán Buoh Swatých Prorokuow poſlal Angela ſwého/ aby vkázal ſlužebnijkuom geho ty wěcy kteréž ſe magij brzo ſtáti.

Tedy mi rzekł/ Ty słowá wierne ſą y prawdziwe/ á Pan Bog świętych prorokow posłał Aniołá ſwego/ áby okazał ſługam ſwym ktore rzeczy rychło ſie zſtáć máta.

7. A hle přicházým rychle. Blahoſlawený geſt kdož oſtřijhá ſlow Proroctwij Knih těchto.

Oto ide rychło Błogosłáwiony ktory záchowywa słowá proroctwá kſiąg tych.

8. A ya Jan / kterýž gſem widěl a ſlyſſel tyto wěcy: a když gſem ge ſlyſſel a widěl/ padl gſem abych ſe klaněl před nohama Angela toho / kterýž mi tyto wěcy okazowal:

A ia Jan ſłyſalem y widział thy rzeczy / A gdym ſłyſzał y widział/ vpadłem przed nogámi Aniołá ktory mi ty rzeczy okázował.

כב

9 וַאֲמַר לִי חָזֵא לְמָא
עְבֵד אֲנְתְּ כְּוָתָךְ גֵּיר אֱנָא
וַכְוָת דַּאחַיךְ דַּנְבִיֵּא דְּנָטְרִין
לְמֶלָּא דַּכְתָבָא הָדָא סְגוּד
לַאלָהָא׃

Et egli mi dice, Guarda che tu no'l facci: percioche io ſono conſeruo tuo, e de tuoi fratelli Profeti, e di quelli che oſſeruano lo parole de la profetia di queſto libro: adora Iddio.

10 וַאֲמַר לִי לָא תֶחְתּוֹם
לְמֶלָּא דַּנְבִיוּתָא דַּכְתָבָא
הָדָא זַבְנָא דֵּין בַּעְגַלָא הוּ׃

Poi mi dice. Non ſigillare le parole de la profetia di queſto libro: percioche il tempo è preſſo.

11 מַן דְּעָלֵב יֶתְעַלַּב תּוּב
וּמַן דְּאִיתַוְהִי בְּצָאתָא
יֶהְוֵא תּוּב בְּצָאתָא וּמַן
דְּזַדִּיקָא יֶזְדַּדַּק תּוּב וּמַן
דְּקַדִּישָׁא יֶתְקַדַּשׁ תּוּב׃

Chi nuoce nuoca ancora, e chi è lordo, ſia lordo ancora: e chi è giuſto, ſia giuſtificato ancora: e chi è ſanto, ſia ſantificato ancora.

12 וְהָא אָתֵא אֱנָא בַּעְגַל
וַאגְרִי אִיתַוְהִי עַמִּי לְמֶתַּל
לְכֻל אֱנָשׁ אַיךְ עֲבָדַוְהִי׃

Et ecco, io vengo toſto, e la mia mercede è meco, per rendere à ciaſcuno ſecondo che ſarà l'opera ſua.

13 וְאֱנָא אֱנָא אָלַף וְתָו
דְּרִישִׁית וְחַרְתָא קַדְמָיָא
וְאַחְרָיָא׃

Io ſono l'A, e l'Ω, il principio e la fine, il primo e l'vltimo.

14 טוּבַיְהוֹן לְהָנוֹן אִנּוּן
דְּעָבְדִין לְפוּקְדָּנַוְהִי דְּתֶהְוֵא
שׁוּלְטָנְהוֹן בְּקַיְסָא דְּחַיֵּא
וַדְבְּדַרְתָא יֵאתוּן
בַּמְדִינְתָא׃

Beati quelli che fanno i ſuoi comandamenti: accioche la lor poteſtà ſia ne l'arboro de la vita, & entrino per le porte ne la città.

כב

9 וַיֹּאמֶר אֵלַי חָלִילָה לְּךָ כִּי־
עֶבֶד כְּעֶרְכְּךָ אָנֹכִי וְחָבֵר לְאַחֶיךָ
לַנְּבִיאִים וְלַנֹּצְרִים אֶת־דִּבְרֵי
סֵפֶר הַזֶּה סְגֹד לֵאלֹהִים׃

Y el me dixo: Mira que no lo hagas: porque yo ſoy ſieruo contigo y con tus hermanos los Prophetas y con los que guardan las palabras de la prophecia de eſte libro: Adora à Dios.

10 וַיֹּאמֶר אֵלַי אַל־תַּחְתֹּם אֶת־
דִּבְרֵי נְבוּאַת סֵפֶר הַזֶּה כִּי־עֵת־
קְרוֹבָה הִיא׃

Y dixo me. No ſelles las palabras de la Prophecia deſte libro. porque el tiempo eſta cerca.

11 הָרָשָׁע יַרְשִׁיעַ עוֹד וְהַזּוֹלֵל
יַמִּיק עוֹד וְהַצַּדִּיק יִצְטַדֵּק עוֹד
וְהַקָּדוֹשׁ יִתְקַדֵּשׁ עוֹד׃

El que es injuſto, ſea injuſto toda via: y el que es ſuzio, enſuzieſe toda via. Y el que es juſto, ſea aun toda via juſtificado: y el Sancto ſea aun ſanctificado toda via.

12 וְהִנֵּה בָא אָנֹכִי פִּתְאֹם וּשְׂכָרִי
אִתִּי לָתֵת לְכָל־אִישׁ כְּפָעֳלוֹ׃

Y he aqui, yo vengo preſto, y mi galardon eſta conmigo, para recompenſar à cada vno ſegun fuere ſu obra.

13 אֲנִי הוּא הָאָלֶף וְהַתָּו רֵאשִׁית
וָקֵץ הָרִאשׁוֹן וְהָאַחֲרוֹן׃

Yo ſoy A, y Ω, principio y fin, primero y poſtrero.

14 אַשְׁרֵי הָעוֹשִׂים אֶת־מִצְוֹתָיו
אֲשֶׁר תְּהִי שָׁלְטוֹנָם בְּעֵץ הַחַיִּים
וַאֲשֶׁר יָבוֹאוּן בִּשְׁעָרִים הָעִירָה׃

Bienauenturados los que guardan ſus mandamientos: para que ſu potencia ſea en el arbol de la vida, y que entren por las puertas en la Ciudad.

κβ.

9. Καὶ λέγει μοι, ὅρα μή· σύνδουλός σου γάρ εἰμι, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, καὶ τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον.

Mais il me dit, Garde que tu ne le faces: car ie ſuis ton compagnon de ſeruice, & de tes freres les prophetes, & de ceux qui gardent les paroles de ce liure: adore Dieu.

10. Καὶ λέγει μοι, μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν.

Il me dit auſſi, Ne cachete point les paroles de la prophetie de ce liure: car le temps eſt pres.

11. Ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπῶν ῥυπωσάτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι.

Qui eſt iniuſte ſoit iniuſte encore: & qui eſt ſale, ſe ſaliſſe encore: & qui eſt iuſte, ſoit iuſtifié encore: qui eſt ſainct ſoit ſanctifié encore.

12. Καὶ ἰδοὺ ἔρχομαι ταχὺ, καὶ ὁ μισθός μου μετ᾽ ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ ἔσται.

Or voici, ie vien bien toſt: & mon ſalaire eſt auec moi, pour rendre à chacun comme ſera ſon œuure.

13. Ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος.

Ie ſuis A & Ω, le premier & le dernier, le commencement & la fin.

14. Μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν.

Bien-heureux ſont ceux qui font les commandemens d'icelui, afin qu'ils ayent droit en l'arbre de vie, & qu'ils entrent par les portes en la Cité.

CAP. XXII.

9. Et dixit mihi, Vide ne feceris, conſervus enim tuus ſum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui ſervāt verba libri huius. Deum adora.

But he ſayd vnto me: See thou do it not: for I am thy fellow ſeruant / and of thy brethren the Prophets / & of them which keepe the wordes of this booke: worſhip God.

10. Et dicit mihi, Ne ſignaveris verba prophetiæ libri huius: tempus enim prope eſt.

And he ſayde vnto mee: Seale not the wordes of the prophecie of this booke: for the time is at hand.

11. Qui nocet, noceat adhuc: & qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc: & qui iuſtus eſt, iuſtificetur adhuc & ſanctus, ſanctificetur adhuc.

He that is vniuſt / let him bee vniuſt ſtill: & he which is filthie / let him be filthie ſtill: and he that is righteous / let him bee righteous ſtill: and he that is holy / let him be holy ſtill.

12. Ecce venio citò: & merces mea mecum eſt, reddere unicuique ſecundùm opera ſua.

And beholde / I come ſhortly / and my rewarde is with me / to giue euery man according as his worke ſhalbe.

13. Ego ſum A & Ω, primus & noviſſimus, principium & finis.

I am Alpha and Omega / the beginning and the end / the firſt and the laſt

14. (Beati qui lavant ſtolas ſuas, *in ſanguine Agni*) ut ſit poteſtas eorum in ligno vitæ & per portas intrent in civitatem

Bleſſed are they / that do his commandements / that their right may be in the tree of life / and may enter in through the gates into the citie.

Das XXII. Capitel.

9. Vnd er ſpricht zu mir: Sihe zu / thu es nicht / denn ich bin dein Mitknecht / vnnd deiner Brůder der Propheten / vnnd derer die da halten die wort diſes Buchs. Bete Gott an.

Oc hand ſiger til mig / See til / gør det icke / Thi jeg er din Mettienere / oc dine Brødris Propheternis / oc deris ſom holde / denne Bogis ord / Tilbed Gud.

10. Vnd er ſpricht zu mir: Verſigele nicht die Wort der Weiſſagung in diſem Buch / denn die zeit iſt nahe.

Oc hand ſiger til mig / Beſegle icke Prophecies ord i denne Bog / thi at tiden er nær.

11. Wer böſe iſt / der ſey immer hin böſe / vnd wer vnrein iſt / der ſey immer hin vnrein. Aber wer fromb iſt / der ſey immer hin fromb / vnd wer heilig iſt / der ſey immer hin heilig.

Huo ſom er Ond / hand bliffue ſig ond / oc huo ſom er vren / hand bliffue ſig vren. Men huo ſom er from hand bliffue ſig from / oc huo ſom er hellig / hand bliffue ſig hellig.

12. Vnd ſihe ich komme balde / vnd mein Lohn mit mir / zu geben einem jeglichen / wie ſeine Werck ſein werden.

Oc ſee / jeg kommer ſnart / oc min Løn met mig / til at giffue huer / lige ſom hans gerninger bliffue.

13. Jch bin das A vnd das O / der Anfang vnd das Ende / der Erſte vnd der Letzte.

Jeg er A oc O / Begyndelſen oc Enden / den Førſte oc den ſiſte.

14. Selig ſind die ſeine Gebot halten / auff daß jre Macht ſey an dem Holtz deß Lebens / vnd zu den Thoren eingehen in die Statt.

Salige ere de ſom holde hans Bud / paa det deris mact ſkal vere i Liffſens træ / oc de ſkulle indgaa at portene i Staden.

Kapitola XXII.

9. Y řekl mi: Hleď aby toho nečinil: nebť gſem ſpoluſlužebnjk twůg / a Bratřj twých Prorokůw / y těch kteřijž chowáwagij ſlowa Proroctwij Knih těchto. Bohu ſe klaněg.

A on mi rzekł / Pátrz abyś nie czynił / ábowiem ieſtem towárzyſzem twoim y bráćey twey prorokow / y thych kthorzy záchowywáią ſłowá kśiąg tych / Bogu chwále daway.

10. Y řekl mi: Nezapečetěg Slow Proroctwij Knih těchto / neboť geſt čas blijzko.

Potym rzekł ku mnie: Nie pieczętuy ſłow proroctwá kśiąg thych ábowiem czás bliſko ieſt.

11. Kdo ſſkodij / ſſkodiž geſſtě: a kdo ſmrdij / ſmrdiž geſſtě: a kdo geſt ſprawedliwý / budiž ſprawedliwěgſſý geſſtě: a kdo Swatý / poſwětiž ſe geſſtě.

Ktory ſzkodźi / niech teſzcze ſzkodźi / á kthory ieſt plugáwym niech teſzcze bedźie plugáwym / á kthory ieſth ſpráwiedliwym / niech teſzcze bedźie vſpráwiedliwion / á świety niech teſzcze bedźie poświeconym.

12. A hle přigduť brzo / a odplata má geſtiť ſemnau / abych zaplatil gednomu každému podlé ſkutkůw geho.

Oto idę rychło / á záplátá moiá ze mną ieſt / ábym oddał káżdemu iáko bedźie vczynek iego.

13. Já gſem Alpha y Omega / Prwnij y Poſlednij / Počátek y Konec.

Jam ieſt Alphá y Omega / poczatek y koniec / pierwſzy y oſtáteczny.

14. (Blahoſlawenij gſau ti kteřij vmýwagij Raucho ſwé we krwi Beránkowě) aby byla moc gegich w dřewu žiwota / a aby Branami weſſli do Měſta.

Błogosławieni ktorzy záchowywáią przykazánia iego / áby práwo mieli w drzewie żywotá / y weſzli branámi do miáſtá.

כב

15 לבר דין כלבא וחרשא
ופלחי פתכרא וכל דמחב
ועבד דגלותא ׃

Ma fuore ſaranno i cani, e gli auuelenatori, e i fornicatori, e gli ammazzatori, e gl'idolatri, e ciaſcuno che ama e fa la menzogna.

16 אנא ישוע שדרת
מלאכי למסהד לכון להלין
על עדתא אנא אנא עקרא
וטוהמה דדויד כוכבא
חורא ושפרפרא ׃

Io IESV ho mandato il mio Angelo à teſtificarui queſte coſe ne le Chieſe: io ſon la radice, e la ſtirpe di Dauid, la ſtella lucida e mattutina.

17 ורוחא וכלתא אמרין
תא וכל דשמע יאמר תא
ודצא יאתא ודצבא
יקבל מיא דחיא מגן ׃

E lo Spirito e la ſpoſa dicono, Vieni. E chi ode, dica, Vieni. E chi ha ſete, venga: e chi ne vuole, piglij de l'acqua de la vita in dono.

18 ומסהד אנא לכל מן
דשמע למלא נביותא
דכתבא הדא אן אנש יסים
עליהון יסים אלהא עלוהי
לנגדא דכתיבין בכתבא
הדא ׃

Hor io proteſto à ciaſcuno che ode le parole de la profetia di queſto libro, ſe alcuno aggiungerà a queſte coſe, Iddio aggiungerà ſopra eſſo le piaghe che ſono ſcritte in queſto libro.

19 ואן אנש ישקל מן מלא
כתבא דנביא הדא אף
ישקל אלהא למנתה מן
כתבא דחיא ומן מדינתא
קדישתא ומן האנון
דכתיבין בכתבא הדא ׃

E ſe alcuno leuarà via de le parole del libro di queſta profetia, Iddio leuarà la ſua parte dal libro de la vita, e da la ſanta Città, e da le coſe che ſono ſcritte in queſto libro.

כב

15 ומחוץ הכלבים והמכשפים
והזונים והמרצחים ועובדי־פסל
וכל־אוהבי ועושי־כזב ׃

Mas los perros eſtarán de fuera, y los hechizeros, los diſſolutos, y los homicidas, y los idolatras, y qualquiera que ama y haze mentira.

16 אני ישוע שלחתי את־מלאכי
להעיד להם את־האלה במועדים
אני הוא שרש וצמח דוד כוכב
נגה והילל בן־שחר ׃

Yo Ieſus he embiado mi Angel para daros teſtimonio deſtas coſas en las Ygleſias: Yo ſoy la rays y generacion de Dauid, la eſtrella reſplandeciente y de la mannana.

17 והרוח והכלה אומרים בוא
והשומע יאמר בוא והצמא יבוא
והחפץ יקח את־מימי החיים
חנם ׃

Y el Eſpiritu y la Eſpoſa dizen, Ven. Y el que oye, diga: Ven. el que tiene ſed, venga: y el que quiere, tome del aguà de la vida dabelde.

18 ומעיד אני לכל־אשר ישמע
את־דברי נבואת ספר הזה אם
איש יוסיף על־הדבר יוסיף
האלהים עליו את־הנגעים
הכתובים בספר הזה ׃

Ora proteſto a qual quiera que oye las palabras de la Prophecia deeſte libro: Si alguno annidiere a eſtas coſas, Dios pondrà ſobre ellas plagas eſcritas en eſte libro.

19 ואם איש יגרע מדברי
ספר נבואה הזאת יגרע אלהים
חלקו מספר החיים ומעיר
הקדושה ומן־הכתובים בספר
הזה ׃

Y ſi alguno diſminuyere de las palabras del libro de eſta prophecia, Dios quitara ſu parte del libro de la vida, y de la ſancta Ciudad, y de las coſas que eſtan eſcriptas en eſte libro.

κβ.

15. Ἔξω δὲ οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς ὁ φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.

Mais les dehors ſeront chiens, & les empoiſonneurs, & les paillards, & les meurtriers, & les idolatres, & quiconque aime & commet fauſſeté.

16. Ἐγὼ ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα, καὶ τὸ γένος τοῦ δαυὶδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς, καὶ ὀρθρινός.

Moi Ieſus ai enuoyé mon Ange pour vous teſmoigner ces choſes par les Egliſes: ie ſuis la racine & la poſterité de Dauid, l'eſtoile reſplendiſſante & matiniere.

17. Καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἐλθέ. καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω, ἐλθέ. καὶ ὁ διψῶν ἐλθέτω, καὶ ὁ θέλων λαμβανέτω τὸ ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

Et l'Eſprit & l'Eſpouſe diſent, Vien. Et qui l'oit, die, Vien. Et qui a ſoif, viene: & qui veut prene de l'eau de vie ſans que elle lui coſte rien.

18. Συμμαρτυροῦμαι γὰρ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ἐάν τις ἐπιτιθῇ πρὸς ταῦτα, ἐπιθήσει ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸν τὰς πληγὰς τὰς γεγραμμένας ἐν βιβλίῳ τούτῳ.

Or ie proteſte à chacun qui oit les paroles de la prophetie de ce liure, que ſi quelcun adiouſte à ces choſes, Dieu adiouſtera ſur lui les playes eſcrites en ce liure.

19. Καὶ ἐάν τις ἀφαιρῇ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βίβλου τῆς προφητείας ταύτης, ἀφαιρήσει ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ τῶν γεγραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

Et ſi quelcun oſte des paroles du liure de ceſte prophetie, Dieu oſtera la part d'celui du liure de vie, & de la ſaincte Cité, & des choſes qui ſont eſcrites en ce liure.

CAP. XXII.

15. Foris canes & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis ſervientes, & omnis qui amat & facit mẽdacium.

For without ſhalbe dogs and enchanters / and whoremongers / and murtherers / and idolaters / and whoſoeuer loueth or maketh lies.

16. Ego Ieſus miſi angelum meum, teſtificari vobis hæc in Eccleſiis. Ego ſum radix & genus David, ſtella ſplendida & matutina.

I Jeſus haue ſent mine Angell / to teſtifie vnto you theſe things in the churches: I am the roote & the generation of Dauid / and the bright morning ſtarre.

17. Et Spiritus & ſponſa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat, Veni. Et qui ſitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ, gratis.

And the Spirit and the bride ſay / Come. And let him that heareth / ſay / Come: and let him that is a thirſt / Come: and let whoſoeuer will / take of the water of life freely.

18. Conteſtor enim omni audienti verba prophetiæ libri huius, Si quis appoſuerit ad hæc: apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.

For I proteſt vnto euery man that heareth the words of ẏ prophecie of this booke / If any man ſhall adde vnto theſe thinges / God ſhall adde vnto him the plagues / that are written in this booke.

19. Et ſi quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius: auferet Deus partem eius de libro vitæ, & de civitate ſancta, & de his quę ſcripta ſunt in libro iſto.

And if any man ſhall diminiſh of the words of the booke of this prophecie / God ſhal take away his part out of the booke of life / and out of the holy citie / and from thoſe thinges which are written in this booke.

Das XXII. Capitel.

15. Denn hauſſen ſind die Hunde / vnd die Zäuberer / vnd die Hurer / vnd die Todtſchläger / vnd die Abgöttiſchen. vnd alle die lieb haben vnd thun die Lügen.

Thi Hunde ere vden faare / oc Troldkarle / oc Bolere / oc Mandrabere / oc de Affgudiſke / oc alle ſom elſke oc gøre Løgn.

16. Ich Jeſus habe geſand meinen Engel / ſolches euch zu zeugen an die Gemeinen. Ich bin die Wurzel vnd deß Geſchlechts David / ein heller Morgenſtern.

Jeg Jeſus vdſende min Engel / at vidne dette faar eder i Menigheden / Jeg er (roed / oc) Davids Slectis / en klar Morgenſtierne.

17. Vnd der Geiſt vnd die Braut ſprechen: Kom̃. Vnd wer es höret / der ſpreche: Kom̃. Vnd wen dürſtet / der komme / vnd wer da wil / der neme [illegible] Waſſers deß Lebens vmb ſonſt.

Oc Aanden oc Bruden ſige / Kom. Oc huo det hører hand ſige / Kom. Oc huo ſom tørſter / hand komme / Oc huo ſom vil / hand tage Liffſens vand forgeffuis.

18. Ich bezeuge aber alle / die da hören die wort der Weiſſagung in dieſem Buch: So jemand dazu ſetzet / ſo wird Gott zuſetzen auff jn die Plagen / die in dieſem Buch geſchrieben ſtehen.

Jeg vidner faar alle / ſom høre den Propheciens ord i denne Bog / Der ſom nogen ſetter der til / Da ſkal Gud tilſette paa hannem de Plager / ſøm ſtaa ſcreffne i denne Bog.

19. Vnd ſo jemand davon thut von den worten deß Buchs dieſer Weiſſagung / ſo wird Gott abthun ſein theil vom Buch deß Lebens / vnd von der heiligen Statt / vnd von dem / das in dieſem Buch geſchrieben ſtehet.

Oc der ſom nogen tager bort aff denne Propheciens Bogis ord / Da ſkal Gud borttage hans deel aff Liffſens Bog / oc aff den hellige Stad / Oc fra det / ſom ſtaar ſcreffuit i denne Bog.

Kapitola XXII.

15. Wen Pſý / a Kauzedlnijcy / a neſtydati / a wražedlnijcy / a Modloſlužebnijcy / y každý kdož činij a miluge Lež.

A zewnatrz beda pſi / y ći ktorzy truia / y mieczyſci / y mężobojce / y balwochwálce / y ktorykolwiek miluie y dopuſzcza ſie klamſtwá.

16. Já Gežijš poſlal gſem Angela mého / aby ſwědčil wám o těch wěcech w Cýrkwijch. Já gſem Kořen a Rod Dawidůw / a Hwězda gitrnij ſtkwaucý.

Ja Jezus poſlálem Anyolá mego / áby wam świádczył o tych rzeczach w Kośćielech: Jam ieſt korzeń y rodzay on Dawidow / gwiazdá jáſna j zaranna.

17. A Duch y Newěſta řijkagij Poď. A kdo ſlyſſý / řekniž Přiď. A kdož žijžnij / přigdiž: A kdo chce / nabeř wody žiwé darmo.

A duch y oblubienicá mowiá / Podz / á ktory ſlucha / niech rzecze / Chodz / á ktory prágnie niech przyidzie / á kthochce / niech bierze wode zywota dármo.

18. Wyſwědčugi já zagiſté každému kdo ſlyſſý Slowa Proroctwij Knih těchto: že přidáli kdo k těmto wěcem / přidáť Bůh na něho Ran napſaných w těchto Knihách

Jać oświádczam kaźdemu ktory ſlucha ſlow proroctwá kſiag tych / ieſliby kto przydal tym rzeczam włoży nań Bog plagi nápiſane w kſięgach tych.

19. A pakliž kdo vgme ſlow Knih Proroctwij tohoto / vgmeť Bůh dijlu geho z Knih žiwota / a z Měſta Swatého / a z těch wěcý kteréž gſau napſány w těchto Knihách.

A ieſliby ktho vial co z ſlow kſiag proroctwá tego / odeymie Bog częśc iego z kſiag zywotá y z miáſtá świetego / y z tych rzeczy ktore ſa nápiſane w kſiegach tych.

כב

20 אָמַר הָוָא הָו הַמְסַהֵד הָלֵין אִין אָתֵא בְּעַגַל אָמִין אִין תָּא מָרַן יֵשׁוּעַ ׃

Colui che rende testimonianza di queste cose, dice, Certo io vengo in breue: Amen. Certo vieni, Signor IESV.

21 טַיְבוּתֵה דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עַם כֻּלְכוֹן קַדִּישֵׁא אָמִין ׃

La gratia del nostro Signor IESV Christo sia con tutti voi, (santi) Amen.

שְׁלֵמַת גֶּלְיָנֵה דְיוֹחַנָן מַלְפָא דַאלָהָא ׃

כב

20 אוֹמֵר הַמֵּעִיד אֶת־הָאֵלֶּה אָמְנָם בָּא אֲנִי מְהֵרָה אָמֵן לָכֵן בּוֹא אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ ׃

El que da teſtimonio de eſtas coſas, dize: Ciertamente vengo en breue, Amen ſea anſi. Ven Sennor Ieſus.

21 תְּחִנַּת אֲדֹנֵינוּ יֵשׁוּעַ הַמָּשִׁיחַ עִם קְדוֹשִׁים־כֻּלְּכֶם אָמֵן ׃

La gracia de nueſtro Sennor Ieſus el Chriſto ſea con todos voſotros, (ſanctos) Amen.

תַּם וְנִשְׁלַם סֵפֶר בְּרִית הַחֲדָשָׁה ׃

בָּרוּךְ יְהוָֹה אֱלֹהִים אָב בֵּן וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ יְהוָֹה אֶחָד אֲשֶׁר נָתַן לָנוּ כֹּחַ לְהָחֵל וּלְכַלּוֹת סֵפֶר הַזֶּה ׃

אלי הוחן מכבש ׃

κϐ.

20. Λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· ναὶ ἔρχομαι ταχύ. ἀμήν. ναὶ, ἔρχου κύριε Ἰησοῦ.

Celui qui donne teſmoignage de ces choſes, dit, Pour certain, ie vien bien toſt, Amen. Voire Seigneur Ieſus, vien.

21. Ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων (τῶν ἁγίων) ὑμῶν, ἀμήν.

La grace de noſtre Seigneur Ieſus Chriſt ſoit auec vous tous (, les ſaincts) Amen.

ΤΕΛΟΣ.

CAP. XXII.

20. Dicit qui teſtimonium perhibet iſtorum. Etiam venio citò, Amen. Veni Domine Ieſu.

He which teſtifieth theſe things/ ſayeth/ Surely/ I come quickly/ Amen. Even ſo come/ Lord Jeſus.

21. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omnibus (*ſanctis,*) Amen.

The grace of our Lord Jeſus Chriſt be with you (Saintes) all/ Amen.

F I N I S.

Das XXII. Capitel.

20. Es ſpricht/ der ſolches zeuget/ Ja/ ich komme bald/ Amen. Ja kom̃ HERR Jeſu.

Hand ſiger ſom dette vidner/ Ja/ Jeg kommer ſnart/ Amen/ Ja kom HERRE Jheſu.

21. Die gnade vnſers HERRN Jeſu Chriſti ſey mit euch (heiligen) allen/ Amen.

Vor HERRIS Jheſu Chriſti Naade vere met eder (Helligen) alle/ Amen.

Ende der Offenbarung S. Johannis.

Kapitola XXII.

20. Totoť prawij ten kterýž Swědectwij wydáwá o těchto wěcech. Giſtěť přijdu brzo/ Amen. Přiď Pane Gežijſſy.

Powieda ten ktory o tych rzeczach świádczy: Záiſte/ Idę rychło/ Amen. Tákći. Chodź Pánie Jezuſie.

21. Milost Pána naſſeho Gežijſſe Kryſta ſewſemi (ſwatým) wámi/ Amen.

Łáſká Páná náſzego Jezuſá Kryſtuſá z wámi (świętymi) wſzytkimi/ Amen.

Skonáwá ſe Knijha Zgewenij/ ſepſaná od Swatého Jana.